

Ыдыктыг Библия

Ийиги үндүрүлгө

Библия очулгазының институту
Москва
2025

УДК 22.05
ББК 86.37-2

Ыдыктыг Библия Ийиги үндүрүлгө

Библейжи сөзүглелдерниң тыва дылче
очулгаларының электроннуг хевирлери.
<https://ibt.org.ru/ru/media?id=TVN>

Библиядан Чуруктарлыг Чугаалар

Ыдыктыг Библия

ISBN 978-5-93943-360-0
© Институт перевода Библии, 2025

Допчузу

Эге сөс 5

ЭРГИ ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Эге дөс	Э. д.	11
Хосталышкын	Хост.	71
Левит	Лев.	124
Саннар	Сан.	163
Ыдыктыг хоойлуну катаптааны	Ы. х. к.	214
Нуннун оглу Иисус	Иис.	263
Баштыңчылар үези	Башт.	292
Руф	Руф	323
Хаанныг чагырга үези, бирги ном	1 Хаан.	328
Хаанныг чагырга үези, ийиги ном	2 Хаан.	368
Хаанныг чагырга үези, үшкү ном	3 Хаан.	402
Хаанныг чагырга үези, дөрткү ном	4 Хаан.	442
Чылдар демдеглели, бирги ном	1 Чыл.	482
Чылдар демдеглели, ийиги ном	2 Чыл.	517
Эзра	Эзра	561
Неемия	Неем.	575
Эсфир	Эсф.	595
Иов	Иов	605
Ыдыктыг ырылар	Ыд. ыр.	657
Угадыглыг чугаалар	У. ч.	793
Экклесиаст	Эккл.	835
Соломоннун өндүр-бедик ырызы	Сол. ыр.	846
Исайя медээчинин ному	Иса.	855
Иеремия медээчинин ному	Иер.	918
Иеремияның ыы-сызы	Ыы.	988
Иезекиил медээчинин ному	Иез.	996
Даниил медээчинин ному	Дан.	1059
Осия медээчинин ному	Ос.	1078
Иоиал медээчинин ному	Иоиал	1089
Амос медээчинин ному	Ам.	1093
Авдий медээчинин ному	Авд.	1102
Иона медээчинин ному	Иона	1104
Михей медээчинин ному	Мих.	1107
Наум медээчинин ному	Наум	1114
Аввакум медээчинин ному	Авв.	1117
Софония медээчинин ному	Соф.	1122
Аггей медээчинин ному	Агг.	1126
Захария медээчинин ному	Зах.	1129
Малахия медээчинин ному	Мал.	1141

ЧАА ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Матфейниң бижээни Буянныг Медээ	Мф.	1146
Марктың бижээни Буянныг Медээ	Мк.	1196
Луканың бижээни Буянныг Медээ	Лк.	1227
Иоанның бижээни Буянныг Медээ	Ин.	1277
Элчиннерниң ажыл-чорудулгазы	Аж.-ч.	1315
Иаковтуң чагаазы	Иак.	1361
Пётрнуң бирги чагаазы	1 Пет.	1367
Пётрнуң ийиги чагаазы	2 Пет.	1373
Иоанның бирги чагаазы	1 Ин.	1377
Иоанның ийиги чагаазы	2 Ин.	1383
Иоанның үшкү чагаазы	3 Ин.	1385
Иуданың чагаазы	Иуда	1386
Римчилерге чагаа	Рим.	1389
Коринфичилерге бирги чагаа	1 Кор.	1410
Коринфичилерге ийиги чагаа	2 Кор.	1431
Галатчыларга чагаа	Гал.	1445
Эфесчилерге чагаа	Эф.	1453
Филипчилерге чагаа	Флп.	1461
Колосчуларга чагаа	Кол.	1467
Фессалоникчилерге бирги чагаа	1 Фес.	1473
Фессалоникчилерге ийиги чагаа	2 Фес.	1478
Тимофейге бирги чагаа	1 Тим.	1481
Тимофейге ийиги агаа	2 Тим.	1487
Титке чагаа	Тит.	1492
Филимонга чагаа	Флм.	1495
Еврейлерге чагаа	Евр.	1497
Иоаннга Бургандан Ажыдышкын	Ажыд.	1513
Тайылбырлыг словарь		1536
Таблицаалар, диаграммалар		1576
Карталар, фото-чуруктар		1583

Эге сөс

Силерниң мурнуарда – Библия деп ыдыктыг номналдың тыва дылче очулгазының ийиги үндүрүлгези.

Библия деп чүл?

Библия болза янзы-бүрү шажын-чүдүлгелиг улустуң санап турары-биле, кижини төрөлгөтөнниң төөгүзүндө эң өндүр улуг номнарның бирээзи. Библия – «номнар» дээн грек сөстөн укталган, христиан чаңчылда (база чамдык кезектери-биле иудей болгаш мусульман чаңчылдарда) Ыдыктыг Бижилге деп хүлээп көрүп турар номнар чыындызы-дыр. Бо ыдыктыг ном бижиттинип тургустунганындан бээр, ону делегейниң дыка хөй дылдарынче очулдурган.

Библия ийи кол кезектен тургустунган:

1) Эрги Чагыг-керээ. Бо 39 номдан тургустунган чыынды Христостуң төрүтүннериниң оранчок мурнунда мун ажыг чыл дургузунда эрте-бурунгу еврей болгаш арамей дылдарга бижиттинген, ында Бурган биле еврей чоннуң аразында харылзааже кичээнгейни мөөңнээн. Бо чыындыже еврей чоннуң төөгүзү, израиль ниитилелдин шажын-чүдүлгө хоойлулары болгаш дүрүмнери, Бурганны алдаржыткан кайгамчык уран-чечен шүлүктөр болгаш ырылар, мөргүлдөр, ханы философчу боданышкынар, келир үе дугайында өтгүр билген медеглелдер болгаш өске-даа хөй чүүлдер кирип турар.

Баштайгы беш номну Моисейниң Хоойлузу азы Моисейниң Беш ному деп адаар. Оон аңгыда төөгүлүг номнар чыындызы бар: ол номнарда Дээрги-Чаяакчының израильчилерге ээлеп чурттаар кылдыр бергени черге оларның амыдыралының дугайында, чоннуң баштыңчылар, хаанарының чедишкенини болгаш буураашкынарның дугайында бижээн. Оон соонда Бурганны алдаржыдарында-даа, кижилерни мерген угаанның боорунга-даа өөредип турар бөлүк поэтиктиг номнар кирген. Эрги Чагыг-керээ Улуг болгаш Бичи Медээчилерниң (Дээрги-Чаяакчының сөзүн чонга медээлээр салымның улустуң) номнары-биле дооступ турар.

2) Чаа Чагыг-керээ. Бо 27 номдан тургустунган чыынды Иисус Христостуң төрүттүнгениниң соонда, бистин эраның 1-ги вегинде бурунгу грек дылга бижиттинген. Чаа Чагыг-керээниң кол өзээ – Иисус Христостуң, делегейниң Камгалакчызының амыдыралы, өөредии, өлүмү болгаш катап дирилгениниң дугайында төөгүп турар дөрт Буянын Медээ болур. Оон «Элчиннерниң ажилчорудулгазы» деп номда Иисус дээрже көдүрлүп үнө берген соонда, христиан ниитилелдин баштайгы чылдарының дугайында база Оон өөренникчилериниң Буянын Медээни Рим империязынга канчаар непередип эгелээниниң дугайында чугаалап турар. Оон аңгыда Христостуң элчиннериниң өске христианнарга оларның бүзүрелин деткип, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг амыдырал дугайында өөредири-биле бижээн чагаалары Чаа Чагыг-керээже кирген. Чаа Чагыг-керээниң сөөлгү ному – Иоаннга Бургандан Ажыдышкын, ында символиктиг дыл ажыглап, Бурганның ам Аңаа удур туржуп турар күштерни долузу-биле тиилээрин илереткен.

Библия болза делегейниң чечен чогаалының классиказы, оон овор-хевирлери россияйи болгаш европейжи уран чогаадылганын янзы-бүрү адырларында чугула черни ээлеп турар. Ынчаарга ол чүглө төөгү талазы-биле үнелиг документ боорундан аңгыда, ыдык-бедик ужур-уткалыг, чүгө дээрже Библияда Дээрги-Чаяакчының кижини төрөлгөтөн-биле харылзаазын, Бурганның улуска Бодунун күзел-соруун ажытканын бижээн болгай. Библияда биске Иисус Христостуң амыдыралы болгаш өөредииниң дугайында херечилээшкн илереттинген. Ыдыктыг

Бижилгениң алыс ужуру ону чүгле төөгү тураскаалы кылдыр номчуур азы чогаал шынары дээш мактаар улуска эвес, а Чаяакчының бүгү улуска чүнү чугаалаксаанын билип аар күзөл-биле номчур турар улуска ажыттынар. Бо очулга тыва чонга Бурганның үнүн, Буянынң Медээниң четче-долузуң дыңнадыр боор деп база Аңаа бүзүрөп, ол медээ ёзугаар чурттаарыңга дузалаар боор деп идегеп, ол дээш чүрэввис ханызындан мөргүп турар бис.

Тыва дылче очулганың ийги үндүрүлгезиниң дугайында

Номнуң тыва дылче очулгазының бирги үндүрүлгези 2011 чылда парлаттынган. Чаа үндүрүлгени белеткеп тура, очулга бөлүү бирги үндүрүлгедэ эскертинген частырылганы эткен. Оон аңгыда номчукчуларның саналдарын айтырганы-выс түннелинде, очулганың билдингир, ылаптыг болгаш аяннашкак боорун чеди аары-биле, чамдык эргижирээн сөстөрни эскерткен бис. Чижээлээрге, бирги үндүрүлгениң «болбаазыраңгай» деп сөзү ийги үндүрүлгедэ «четлес талазы чок» деп, «көнен кижиге» деп сөстөрү «бөдүүн кижиге» деп эскертинген.

Чаа үндүрүлгениң хемчээлин улам ишкир кылыры-биле, Библияның номнарының хөй кезин ийи колонкалыг форматче шилчиткен. Чүгле чамдык поэктиг номнар чаңгыс колонкалыг форматта артып калган, чүге дээрге ол чүүл оларның поэктиг тургузуун эки көргүзүп турар.

Ол ышкаш эвээш эвес чаа немелде тайылбырларны немээн. Олар номчукчуларга чамдык номнарда таваржып турар төөгүлүг боттут байдалдарны эки билип аарыңга дузалаар. Номнуң төнчүзүндө словарьны база элээн калбарткан, ам ында 250 кире статга бар.

Дузалаал аргалар

Бо үндүрүлгедэ чамдык дузалал аргалар бар. Ол немелделер Библияның үндезин сөзүглелинин кезээ эвес, оларны очулга бөлүү Бижилгени билип аарыңга дузаламчы кылдыр кириген. Ном бүрүзүнүң эгезинде турар кирилде номнуң кол темаларын тодарадып, ооң автору болгаш бижиттинген үезиниң дугайында допчузу-биле чугаалап турар. Сөзүглелди үзүндүлерни утказын азы темазын айтып турар иштиги эгелер дузазы-биле аңгылаан. Кол ужур-утказы өске номда база таваржып турар үзүндүлөр мурнунда (чижээ, Буянынң Медээлерде азы Хаанның чагыргалар болгаш Чылдар демделелдеринде) иштиги эгелер аттарынын адаанда скобкаларда айтылганын немээн бис. Оон ынай дараазында дузалал аргалар бар:

– Чергелешкек черлерге айтылгалар

Арынның адаккы талазында, немелде тайылбырлар адаанда чергелешкек черлерге айтылгалар Библияда ол-ла тема дугайында чугаалап, чаңгыс-ла ол сөс-домакты ажыглап турар, чок-ла болза демги черден цитата азы аллюзия болур өске черлерге айтып турар.

Иисус Христос болгаш Чаа Чагыг-керээнин бижикчилери Эрги Чагыг-керээнин домактарындан цитаталарны болганчок-ла ажыглаар турганнар. Бо очулгада Эрги Чагыг-керээден цитаталарны курсив-биле демделгээн. Чижээлээрге, Матфейниң бижээни Буянынң Медээниң 2:15-ки домаанда Осия медээчинин номунуң 11:1-ги домаа таваржып турар. Номчукчу дараазында чүүлдү билип аар болза эки: Чаа Чагыг-керээниң бижикчилери колдуунда Эрги Чагыг-керээниң үндезин еврей сөзүглелин эвес, а ооң «Септуагинта» деп грек очулгазындан цитаталар турганнар. Ынчангаш Чаа Чагыг-керээде чамдык цитаталар еврей сөзүглелден утка талазы-биле бичии ылгалдыг.

Бо эге сөстүң соонда Эрги болгаш Чаа Чагыг-керээлерниң бүгү номнарының аттарын хураангайлап бижээн даңзы кирген. Ол даңзы номчукчуга чергелешкек черлерге айтылгалар болгаш Эрги Чагыг-керээден алган цитаталарны көргүскен айтылгаларны ажыглаарыңга дузалаар.

– Немелде тайылбырлар (сноскалар)

Сөзүглелде сылдысчыгаш (*) таваржыр болза, арынның адаанда ол домактың утказыңга хамаарышкан немелде тайылбыр барын көргүскени ол. Чамдык немелде тайылбырлар билдинмес аттарны, сөстөрүни база библейжи үелерниң

культуразының онзагайларын тайылбырлап турар. Чамдыктары ук домактың болгу дег өске билиишкинин көргүзүп турар, а өскелери эрте-бурунгу бижимелдерде ылгалдыг номчуттунар черлерже айтып турар (эрте-бурунгу бижикчилер Библияны чара бижип тура, чамдыкта частырыглар кылып турган, ынчангаш очулга бөлүүнүң сорулгазы болза номнуң авторунуң бижээни эң бүзүрелдиг болгу дег хевирни сөзүглелче киирери болур).

– Тайылбырлыг словарь

Чамдык чугула сөстөр болгаш сөс каттыжышкыннарының утказын номнун соонда киирген словарьда тайылбырлап турар.

– Библиежи эге хемчеглер таблицазы

Таблицаже Чоокку Чөөн чүкке ажыглап турган дензи хемчээлин, узуну болгаш ишкиринин эге хемчеглерин база оларның амгы үдеги дең үнелерин киирген.

– Карталар

Библиежи үелерде Чоокку Чөөн чүктү тодарадып чураан карталар бар.

– Өске-даа дузалал аргалар

Үндүрүлгениң төнчүзүндө Библияның номнарында тодарадып бижээн болушкуннарны эки билип аары-биле өске немелде дузалал материалдарны база киирген. Чижээлээрге, Израильдиң 12 аймааның өгбелериниң даңзызы; израиль чоннуң календары; ыдыктыг майгынның болгаш ыдыктыг өргээниң чуруктары; Иудея болгаш Израильдиң хааннарының дес-дараалаан даңзызы; ол ыш-каш еврей болгаш грек дылдарда эрте-бурунгу сөзүглелдерниң фотографиялары.

ЭРГИ ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

янзылары өзүп таразын». Шак-ла ындыг апарган. ¹² Чер үрезинниг үнүштерни база чимистиг ыяштарны өстүргөн, оларның янзылары тарап эгелээн. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹³ Кежээ дүшкөн, даң аткан: үшкү хүн ол болган.

¹⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Дүнү хүнден аңгылаар база үелер, хүннер, чылдар демдеглээр чырымалдар дээр-ге турзун; ¹⁵ олар черни дээрден чырыдар чырыткылар болзун». Шак-ла ындыг апарган. ¹⁶ Бурган ийи дээди чырымалды чаяап каан — хүндүскү үени башкалары-биле улуг чырымалды, дүнеки үени башкалары-биле биче чырымалды. Сылдыстарны база немей чаяаган. ¹⁷⁻¹⁸ Бурган оларны черни чырытсын дээш, дүн биле хүннү башкарбышаан, чырык биле дүмбейни аңгылазын дээш, дээрге салып каан. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹⁹ Кежээ дүшкөн, даң аткан: дөрткү хүн ол болган.

²⁰ Оон Бурган мынча дээн: «Сугга энмежок дириг амытаннар тывылзын, черниң кырында бопурук дээрге куштар ушсун». ²¹ Бурган далайга улуг амытаннарны, сугга янзы-бүрү дириг амытаннарны база аңгы-аңгы чалгынынны куштарны чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²² «Далай-сугга өзүп-көвүдөнөр-ле, а куштар черге өзүп-көвүдөзиннер» — деп, Бурган йөрээген. ²³ Кежээ дүшкөн, даң аткан: бешки хүн ол болган.

²⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-менниң, соястаарларның аңгы-аңгы уксаалары чер кырынга тывылзын». Шак-ла ындыг апарган. ²⁵ Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-менниң, соястаарларның уксааларын Бурган чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²⁶ Ооң соонда Бурган мынча дээн: «Биститш овор-хевиривис-биле, Биске дөмейлештир киж и амытанны чаяап каалы*»;

ол далай-сугнуң амытаннарны, дээрнин куштарын, мал-маганны, соястаарларны — черниң бүгү дириг амытаннарны чагырып, бүгү бөмбүрзекке тергийдеп чорзун». ²⁷ Бурган Бодунуң овор-хевири-биле, Бодунга дөмейлештир киж и амытанны — эр биле кыс кижини чаяап каан. ²⁸ Алгап-Йөрээвишаан, Бурган оларга мынча дээн: «Өзүп-көвүдөнөр, черниң кырын ээлеңер, далай-сугнун амытаннарны, дээрнин куштарын, соястаарларны болгаш черниң бүгү-ле дириг амытаннарны чагырып тергийденер». ²⁹ «Бо-дур, силерге Мен бүгү үрезинниң үнүштерни, үрезинин тарып чимистиг ыяштарны бердим: олар силерге чем болур — деп, Бурган чутаалаан. — ³⁰ А черниң бүгү дириг амытаннарныга база дээрниң куштарынга, чер кырында аң-менге Мен бүгү-ле ногаан үнүштерни чем кылдыр бердим». Шак-ла ындыг апарган. ³¹ Ынчан Бурган Бодунуң чаяап кааны бүгү чүвезин көөрге, шугтузу аажок таарымчалыг болган. Кежээ дүшкөн, даң аткан: алдыгы хүн ол болган.

2 ¹ Шак ынчалдыр дээр биле черни база оларда бүгү чүвөлери айлаштыр боттандырып төндүргөн. ²⁻³ Чедиги хүнге чедир Бурган Бодунуң ажал-херээн дооскан. Ынчан Ол чедиги хүннү алгап-йөрээп, «ыдыктыг» деп чарлаан, чүге дээрге ол хүн Бурган Бодунун бүгү ажал-херээн дооскаш, дыштанган.

Киж и амытанны чаяап кааны

⁴ Дээр биле черниң дугайында, Дээрги-Бурган-Чаяакчының оларны чаяап бүдүргениниң дугайында чугаа бо-дур. Бурган чер биле дээрни чаяап турда, ⁵ чер кырынга оът-сиген-даа, ыяш-даш-даа чок турган. Дээрги-Бурган-Чаяакчы черге ам-даа чаъс чагдырбаан турган, оон аңгыда черни болбаазырадыр кижилер база турбаан.

* 1:26 Бо домактан хөйүнүң санында «Бисти» янзы-янзы кылдыр билип турар (ол ышкаш 3:22; 11:7; Иса 6:8 көр). Чамдык тайылбырлакчылар мында хөйүнү саны Бурганның өндүр-бедин онзалап демделгезин деп бодал турар. Өскөлери Эрги Чагыг-керээниң «Бурганның оолдарының» (Иов 1:6; 2:1) дугайында демделгезиниче кичээнгейни углап турар. Бурган делегейни чаяап турда, Оон оолдары өөрүп алгырышкан (Иов 38:7). А ол ышкаш Дээрги-Чаяакчы «дээрнин аг-шерни-биле» сүмележип турар (3 Хаан 22:19-22). Шак ол демделгезиничер өзугаар хөйүнүң санында «Бис» мында Бурганга болгаш Ооң дээрде төлээлеринге хамааржыр деп база билип ап болур. Христиан чаңгыда бо домакта «Бисти» хаая эвес Бурган Адаже, Бурганның Оглунче болгаш Ыдыктыг Сүлдже айыткан кылдыр билип ап турар.

1:16 Ыд. ыр. 8:4; 71:5; 103:19; 135:7-9; 148:3; Иер. 31:35 1:22 Э. д. 8:17 1:27 Мф. 19:4; Мк. 10:6 1:28 Э. д. 9:1-2 2:2-3 Хост. 20:11

⁶ Чүглө харын черден көдүрүлгөн бус-туман бүгү черниң кырын шыгыдып турган чүве-дир. ⁷ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы черниң довураандан кижини чаяагаш*, оон думчуунче амы-тынны киир үрүптөргө, кижиге амылыг апарган.

⁸ Чөөн чүктө Эдем деп черге Дээрги-Бурган-Чаяакчы сесерлик тарып өстүргөш, чаяап каан кижизин аңаа чурттадып каан. ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол сесерликке аянын чараш, чиксенчиг чимистерлиг ыяштарны тарып өстүргөн, а сесерликтин ортузунга Амыдыралдын ыяжын болгаш Эки-бакты угаап билиринин ыяжын олуртуп каан. ¹⁰ (Эдемден үндүр аккан хем сесерликтин сугтарып турган, а оон соонда ол дөрт адырга чарлы берген. ¹¹ Оларнын бирээзиниң ады — Фисон: ол алдын шыгжамырлыг Хавила деп чуртту таварып аккан. ¹² Ол чурттуң алдыны эки, ында болоах деп чаагай чытгыч чүүл болгаш үнелиг оникс даштар бар. ¹³ Ийиги хемни Гихон дээр: ол Хуш деп чуртту таварып аккан. ¹⁴ Үшкү хемниң ады — Хиддекел. Ол Ассур хоорайдан чөөн чүккө агып чыткан. Дөрткү хем — Евфрат.)*

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини Эдемниң сесерлиинге, ону болбаазырадып, камгалап-карактазын дээш, чурттадып каан. ¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижиге мынча деп чагаан: «Бо сесерликте Эки-бакты билириниң ыяжындан аңгыда, өске бүгү ыяштарның чимизин чип болур сен. Ол ыяштың чимизин чиве: бир эвес ону амазптар болзуңза, ола хүн өлүр сен».

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Кижиге чааскаан боорга, багай-дыр. Аңаа боду-биле дөмей дузалакчыдан чаяап берейн» — дээн. ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы довурактан янзы-бүрү дириг амытаннарны, дээрниң куштарын чаяагаш, оларны кижиге канчаар адаарын көөр дээш, аңаа эккеп берген. Шак ынчалдыр кижиге

бүгү дириг амытаннарга аттарны берген. ²⁰ Кижиге бүгү-ле азырал болгаш черлик дириг амытаннарга база дээрниң куштарынга аттарны берген, ынчалза-даа оларнын аразындан бодунга дөмей дузалакчы тыппаан. ²¹ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини ханы уйгуже кирипкеш, оон бир ээгизин ап алгаш, орнун эът-биле дуглап каан. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы адырып алган ээгизинден кыс кижини чаяагаш, ону эр кижиге эккелген. ²³ Кижиге мынча дээн:

«Ол-дур харын!

Бо дээрге мээң сөөгүмден үнгөн

сөөк,

эът-бодумдан үнгөн эът-бот-тур.

Эр кижиден ол алдынан болганда, кыс деп адаттырын*».

²⁴ (Эр кижиге ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчып, чаңгыс мага-бот апарынын чылдагааны мында-дыр.) ²⁵ Олар — эр кижиге-даа, оон кадайы-даа — эвеген чанагаш болканнар, ынчалза-даа ыядышпааннар.

Баштайгы бачым биле кеземче

З ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчынын бүдүрүп чаяап кааны дириг амытаннарнын аразындан эң-не кажары чылан болган. Ол херэежен кижиден айттырган: «Сесерликте кандыг-даа ыяштан чимистерни чипирин Бурган силерге хоруп каан дээр, ол ылап-ла шын бе?»

² «Бис кандыг-даа ыяштан чимистерни чип болур бис — деп, херэежен кижиге харыылаан. — ³ Чүглө сесерликтин ортузунда турар ыяштын чимизин чип болбас дээрзин Бурган биске чугаалаан. Аңаа дээп безин болбас, оон башка өлүр бис».

⁴ «Чок, өлбөс силер — деп, чылан чугаалаан. — ⁵ Бир эвес ол ыяштан чимистерни чиптер болзуңарза, бурганнар

* 2:7 Еврей дылда «кижи» (адам) деп сөс «довурак» (адама) деп сөскө дөмейлешкек. * 2:14 Дөрт хем өртемчейниң дөрт чүгүн символчуудуп турар. Хиддекел (Тигр деп ады база бар) болгаш Евфрат Месопотамияда агып чыдар. Фисон болгаш Гихон хемнерни оон ыңай кайда-даа айытпайн турар. Хуш — амгы Суданның сонгу талазын ээлээн чурттуң эрте-бурунгу ады, а Хавила деп чурт Мурнуу Аравияга азы Эфиопияга турган. * 2:23 Еврей дылда «эр» (иш) деп сөс «кыс» (ишша) деп сөскө дөмейлешкек.

2:7 1 Кор. 15:45 2:9 Э. д. 3:22; Ажыд. 2:7; 22:2 2:21 Э. д. 15:12; 1 Хаан. 26:12 2:22 1 Тим. 2:13 3:1 Мф. 10:16 3:3 Э. д. 2:17

2:11 1 Хаан. 15:7 2:14 Дан. 10:4 || Э. д. 10:11-12 2:24 Мф. 19:5; Мк. 10:7; 1 Кор. 6:16; Эф. 5:31

дег, эки-бакты угааптар, караңар ажык апаарыңарны Бурган билгеш, хоруп турар-дыр». ⁶ Ол ыяштың чимистери чиксенчиг, аяныг, кижини угаанныг кылыптар кылдыр херэежен кижичи көрүп кааш, бир чимис үзе тыргып алгаш, чипкен. Ашаанга база чимисти ап бээрге, ол база чип алган. ⁷ Оларның иелдирзиниң карактары ажыттынып, боттарының эвегенин көрүп кааннар. Ынчан бел кежиин чажыра баглап аар чүвени бүрүлдерден кылып алганнар.

⁸ Кежээки сериин өйдө сесерликте Дээрги-Бурган-Чаяакчының кылаштап турарын дыңнап кааш, кижичи кадайыбиле ыяштар аразынга чашты берген.

⁹ «Кайда сен?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини кыйгырган.

¹⁰ «Сээң үнүнү дыңнап кааш, эвегенимден эпчоксунгаш, чашты бердим» — деп, ол харыылаан.

¹¹ «Чанагаш сен деп сеңээ кым ынча дидир? — деп, Бурган айтырган. — Мээң хоруп турганым ыяштан чимис ап чиппээн сен бе?»

¹² «Меңээ эккеп бергениң херэежен кижичи ол ыяштан чимисти ап бээрге, чиптим» — деп, кижичи харыылаан.

¹³ «Чүнү канчап алганың ол?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы херэежен кижиден айтырган.

«Чылан мени мегелепти, ынчангаш чидим» — дээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы чыланга мынча дээн:

«Ол үүлгеткениң чүүл дээш бүгү азырал болгаш черлик дириг амытаннардан артык каргаттырар сен!

Бүгү назынында иштиң-биле сояр сен,

довурак-доозун-биле чемненир сен.

¹⁵ Херэежен кижичи биле сени дайзыннар кылып каар мен, сээң биле ооң ажы-төлү бот-боттарыңга дайзыннар болурлар:

ооң оглу сээң бажыңны буза шавар, а сен ооң тавангайын шагар сен».

¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы херэежен кижиге мынча дээн:

«Сээң иштиг-сааттыг үенни аажок хилинчектиг кылып каар мен, ажы-төлүннү хилинчектенип божуур сен.

Ашаанны аажок күзеп, аңаа хандыкшыыр сен*, ынчалза-даа ол сени чагырар».

¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы эр кижиге мынча дээн:

«Херэежен кижиниң сөзүн тооп дыңнааш, мээң чиирин хоруп турганым чимисти чиген сен.

Сээң хайың-биле чер каргаттырар! Бүгү назынында чилчиң үзүлдүр ажылдап чорууруң черден аыш-чем, кат-чимис тып чип чурттаар сен.

¹⁸ Чер сеңээ тенниг чадаң ыяштар өстүрүп бээр, а сен ховунуң сигени-биле чемненир сен.

¹⁹ Ынчангаш дерин төп чорааш, чем тып чиир сен. Сөөлүндө барып бодуннун-на келген чериңче эглип чоруй баар сен; довурак-доозундан тывылган сен, довурак-доозунче катап-ла шилчий бээр сен».

²⁰ Кижичи (Адам) кадайыңга Ева* деп атты берген, чүге дээрге ол бүгү-ле кижилерниң иези болган. ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Адамга болгаш ооң кадайыңга хөмдөн кылган хептер кедирип каан. ²² Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кижичи эки-бакты угаап билер Бистин бирээвис ышкаш апарды*. Чиирге, өлүм чок апаар Амыдыралдың ыяжының чимизин моон соңгаар кижичи үзүп чивес болзун». ²³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини бодунуңна үнген черин болбаазырадып чурттазын дээш, Эдемниң сесерлиинден

* 3:16 Азы: «Ашаанны аайыңга кириксээр сен». * 3:20 «Ева» деп ат «амы-тын, амыдырал» дээн уткалыг. * 3:22 Эге дөс 1:26-же немелде тайылбырны көр.

^{3:6} Рим. 5:12; 1 Кор. 15:21-22; 1 Тим. 2:14 ^{3:15} Рим. 16:20 ^{3:16} Эф. 5:21; Кол. 3:18
^{3:19} Экл. 3:10, 20 ^{3:22} Э. д. 2:9; Ажыд. 2:7; 22:2

үндүр ояладыпкан. ²⁴ Адамны үндүр ояладыпкаш, Бурган Эдемниң сесерлиниң чөөн талазынга херувимнерниң* база бүгү талазынче долганып турар чалбыш-оттуг хылышты тургузуп каан. Олар Амыдыралдың ыяжынче баар орукту камгалап-карактап турган.

Каинниң Авелди өлүргени

4 ¹ Адам бодунун кадайы Ева-биле чоокшулашкан соонда, ол иштелип-саатталы берген. Ол оглу Каинни божупкаш: «Дээрги-Чаяакчыдан төлдү алдым» — дээн*. ² Ооң соонда ол Каинниң дунмазы Авелди божаан. Авел шээр мал кадарып турган, а Каин чер болбаазырадып турган.

³ Элээн үе эрткенде, Каин черниң сөнү чимистерни Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эккеп берген. ⁴ Авел база Бурганга өргүл кылдыр эң баштай төрүттүнген хураганнарның чагларын эккеп сөңнээн. Бурганга Авел болгаш оон эккелген өргүлү онза таарышкан. ⁵ А Каинни база оон өргүлүн Ол херекке албаан. Каин дыка хорадаан, ооң арны хөлүе берген.

⁶ «Чүгө ажына бердин? Арның канчап хөлүйүп калды? — деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган. — ⁷ Бир эвес эки чүве кылып турар болзуңза, бажың көдүр. А бир эвес эки чүве кылбайн турар болзуңза, эргин аксында бачыт кедеп чыдар. Ол сени бодунуң айыынче кириксеп турар-дыр, ынчалза-даа сен ону чагырар ужурлуг сен».

⁸ Каин дунмазы Авелди: «Ховуже бараалам*» — дээн. Ховуга баргаш, Каин дунмазы Авелче халдай бергеш, ону өлүрүп каан.

⁹ «Дунмаң Авел кайыл?» — деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган.

«Билбес мен. Дунмамны мен кадарып турар эвес мен» — деп, ол харыылаан.

¹⁰ «Чүнү кылып алганың ол? Сээн дунмаңның черде төктүп калган ханы Мени кый деп тур — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹¹ Сен каргыш алыр сен: дунмаңның ханы-биле суггарганың чер сенден хая көрнү бээр. ¹² Черни чеже-даа

болбаазырадырынга, ол сенээ моон соңгаар дүжүт бербес. Чер кырынга кагдырган тояанчы бооп чурттаар сен».

¹³ Каин Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ол кеземче аар-дыр. Мен ону угбас мен. ¹⁴ Сен мени черден сывырыптар сен. Сен менден хая көрнү бээр сен. Кагдырган тояанчы мени душкан-на кижилүрүп каар ыйнаан».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Ындыг болза, Каинни кым өлүрер болдур, аңаа чеди дакпыр кеземче онаажыр» — дээш, таңварышкан улус ону өлүреринче семевес кылдыр, Каинни онзагай демдек-биле демделеп каан. ¹⁶ Каин Дээрги-Чаяакчыдан чоруткаш, Эдемниң чөөн талазында Нод* деп чуртка турумчуп алган.

Каинниң үре-салгалы

¹⁷ Каин кадайы-биле чоокшулашкан соонда, ол иштелип-саатталгаш, аңаа Энох деп оол уруг божуп берген. Каин ол үеде хоорай тудуп турган; ол хоорайны Энох деп оглунуң ады-биле дөмей кылдыр адап алган. ¹⁸ Энохтан Ирад деп оол төрүттүнген; Ирадтан — Мехиаел, Мехиаелден — Мафушаел, Мафушаелден — Ламех төрүттүнген.

¹⁹ Ламех ийи кадай алган: бирээзин — Адда, өскезин Цилла дээр. ²⁰ Адда Явал деп оол божаан. Майгыннарда чурттап, мал-маган кадарып, көжүп чоруур улустун ажылының эгезин Явал салган. ²¹ А хөгжүмчү улустун салымчаяанының эгезин Явалдың дунмазы Ювал салган. ²² Цилла Тувал-Каин деп оол божаан. Тувал-Каин хүлдерден болгаш демирден ок-чепсек согар дарган болган. Тувал-Каинниң Наама деп кыс дунмазы турган.

²³ Ламех бодунуң кадайларынга мынча дээн:

«Адда биле Цилла!
Мени дыңнаңар.
Чүнү чугаалаарымны
дыңнаңар, кадайларым!
Мени эр кижиле балыгласа —
өлүрүп каар мен!

* 3:24 Херувимнер — чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амытаннар; Бурганның бараан болукчулары. Тайылбырлыг словарьже көр. * 4:1 Еврей дылда «Каин» деп а «алдым» деп сөске дөмейлешкек. * 4:8 «Ховуже бараалам» деп сөстөр өске бурунгу сөзүглелде таварышпайн турар. * 4:16 Еврей дылда «Нод» деп а «тояанчы» деп сөске дөмейлешкек.

4:4 Евр. 11:4 4:7 Э. д. 3:16 4:8 Мф. 23:35; 1 Ин. 3:12; Иуда 1:11; Евр. 12:24 4:15 Лев. 26:21; Ыд. ыр. 78:12

Бичии оол-даа мени шанчыпса —
өлүрүп каар мен!^{*}

²⁴ Бир эвес Каин дээш кеземче
чеди дакпыр аар болза,
Ламех мен дээш —
чеден чеди дакпыр аар болур!»

²⁵ Адам база катап кадайы-биле
чоокшулашкан соонда, ол анаа оол бо-
жуп бергеш, ону Сиф деп адап каан. Ева:
«Каинге өлүрткен Авелдин орнунга Бур-
ган меңээ чаа төл берген» — дээн^{*}. ²⁶ Сиф-
тен база оол төрүттүнгөн, ону Энос деп
адап каан.

Оон бээр кижилер Дээрги-Чаяак-
чыны мактап, Ооң адын адап кыйгы-
рар апарганнар.

Сифтин үрө-салгалы

5 ¹ Адамнын үрө-салгалынын дугай-
ында чугаа бо-дур. Киж и амытанни
чаяап тура, Бурган ону Бодунуң ову-
рхевирин-биле кылган. ² Эр биле херээжен
кижини чаягаш, йөрээп каан. Оларны
чаягаш, оларга «кижи» деп атты берген.

³ Адам 130 харлыг турда, ооң ову-
рхевирин дөзөп-салгаан оглу төрүттүнгөн.
Адам оглун Сиф деп адап алган. ⁴ Сиф
төрүттүнгөн соонда, Адам 800 чыл иш-
тинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары,
уруглары төрүттүнгөн. ⁵ Адам 930 чыл
чурттааш, өлүп калган.

⁶ Сиф 105 харлыг турда, ооң оглу
Энос төрүттүнгөн. ⁷ Энос төрүттүнгөн
соонда, Сиф 807 чыл чурттаарга, ооң өс-
ке-даа оолдары, уруглары төрүттүнгөн.

⁸ Сиф 912 чыл чурттааш, өлүп калган.

⁹ Энос 90 харлыг турда, ооң оглу
Кайнан төрүттүнгөн. ¹⁰ Кайнан төрүт-
түнгөн соонда, Энос 815 чыл иштинде
чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уру-
лары төрүттүнгөн. ¹¹ Энос 905 чыл чурт-
тааш, өлүп калган.

¹² Кайнан 70 харлыг турда, ооң оглу
Малелеил төрүттүнгөн. ¹³ Малелеил тө-
рүттүнгөн соонда, Кайнан 840 чыл иш-
тинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары,
урулары төрүттүнгөн. ¹⁴ Кайнан 910 чыл
чурттааш, өлүп калган.

¹⁵ Малелеил 65 харлыг турда, ооң ог-
лу Яред төрүттүнгөн. ¹⁶ Яред төрүттүн-
ген соонда, Малелеил 830 чыл иштинде
чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уру-
лары төрүттүнгөн. ¹⁷ Малелеил 895 чыл
чурттааш, өлүп калган.

¹⁸ Яред 162 харлыг турда, ооң оглу
Энох төрүттүнгөн. ¹⁹ Энох төрүттүнгөн
соонда, Яред 800 чыл иштинде чурт-
таарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары
төрүттүнгөн. ²⁰ Яред 962 чыл чурттааш,
өлүп калган.

²¹ Энох 65 харлыг турда, ооң оглу Ма-
фусал төрүттүнгөн. ²² Мафусал төрүт-
түнгөн соонда, Энох 300 чыл дургузунда
Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурт-
таарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары
төрүттүнгөн. ²³ Энох 365 хар чурттаан.
Ооң назыны ол хире болган-дыр. ²⁴ Энох
Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурт-
тап чораан боорга, Бурган ону чер-деле-
гейден Бодунун чанынче көжүрүп алган.

²⁵ Мафусал 187 харлыг турда, ооң ог-
лу Ламех төрүттүнгөн. ²⁶ Ламех төрүттүн-
ген соонда, Мафусал 782 чыл иштинде
чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уру-
лары төрүттүнгөн. ²⁷ Мафусал 969 чыл
чурттааш, өлүп калган. ²⁸ Ламех 182 хар-
лында оолдуг болган. ²⁹ Ону Ной^{*} деп
адап кааш: «Дээрги-Чаяакчыга каргат-
тырган чер кырынга бистин кадыг ажил-
гайгылы амыдыралывысты ол чииге-
дир» — дээн. ³⁰ Ной төрүттүнгөн соонда,
Ламех 595 чыл иштинде чурттаарга, ооң
өске-даа оолдары, уруглары төрүттүн-
ген. ³¹ Ламех 777 харлында өлүп калган.

³² Ной 500 харлагыжеге чедир, оон
Сим, Хаам база Иафет деп оолдары тө-
рүттүнгөн.

Киж и төрөлгетиниң хай-бачыды

6 ¹ Кижилер чер кырынга көвүдөп, олар-
дан кыс урулгар төрүттүнүп турган.

² Кижилернин кыстарынын чаражын
көргөш, Бурганнын оолдары кымга кан-
дызы тааржырыл, оларны боттарынга
кадайлар кылдыр шилип ап турганнар.

³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Мээң тынгарган Сүлдем кижиге кезээде

* 4:23 Азы: «Мени балыглаан эр кижини өлүрүп каан мен, мени шанчыпкан бичи оолду өлүрүп каан мен». * 4:25 Еврей дылда «Сиф» деп ат «берген» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 5:29 Еврей дылда «Ной» деп ат «чиигедир» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

5:2 Э. д. 1:27 5:3 1 Кор. 15:49 5:24 4 Хаан. 2:11; Евр. 11:5 5:29 Э. д. 3:17 6:2 Иов 1:6; 2:1; Ыд. ыр. 88:7 6:3 Ыд. ыр. 77:39; 89:10; 118:120

турбас; кижилери анаа-ла эът-бот-тур. Ынчангаш ооң амыдыралының хуусаазы 120 чыл болзун». ⁴ Бурганның оолдары кижилериниң кыстарын кадайлан оолдарга, олардан ажы-төл төрүттүнүп турар апарган үеден бээр, чер кырынга кончуг улуг-шыырак кижилер турган. Олар бургун дүп шагнын күштүг болгаш алдарлыг кижилери турган чүве-дир.

⁵ Кижилерден үнүп турар каржы-бак чүүлдүн чер кырында хөйүн Дээрги-Чаяакчы көрүп каан. Оларнын бүгү бодалдары үргүлчү-ле каржы-бак чүүлчү утланган болган. ⁶ Дээрги-Чаяакчы чер кырынга кижини чаяап каанынга хараадап, сеткилиниң ханызындан хомуудаан. ⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Чер кырында чаяап кааным кижилериниң шуптузун, олар-биле кады мал-маганны, аң-меңни, дээрнин куштарын узуткап каар мен; оларны бодарадып каанымга хараадап тур мен» — дээн. ⁸ А Нойже Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүр болган.

Бурганның Нойга айттышкыны

⁹ Нойнун болгаш ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Ной ол үениң салгалында актыг, чөптүг-шынныг кижилер болгаш, Бурганга бүзүрелдик, дыңнангыр чораан. ¹⁰ Ной Сим, Хаам база Иафет деп үш оолдуг болган. ¹¹ А ол үеде чер кыры каржы-бак чоруктар-биле долган дээрзин Бурган эскерип каан чүве-дир. ¹² Чер кырының бужартаанын, шупту улустун бузут-бактыг оруктар-биле чоруп оарын Бурган көрүп каан.

¹³ Ынчангаш Бурган Нойга чугаалаан: «Черде чурттап турар кижилериниң амыдыралын үзүп каар мен, чүге дээрге оларның каржы-бак үүлдиглери чер кырын долган-дыр. Оларны узуткап каар мен, олар-биле кады — бүгү черни база. ¹⁴ А сен быжыг кипарис ыяш-биле бажың-хемеден кылып ал. Аңаа аңгы-аңгы кезектерден үзүктөп кылгаш, ишти-даштын чук-биле чаап аар сен. ¹⁵ Ол бажың-хемениң узуну — үш чус, дооразы — бежен, а бедии — үжен кыры дурту

хемчээлдиг болзун*. ¹⁶ Сери биле хана аразынга кыры дурту хире хос чер турар кылдыр кылып аар сен. Эжиниң кыдынынга кылып ал. Бажың-хемеге адакчы, ийиги база үшкү казаттардан кылып ал.

¹⁷ А Мен черже суг халавын чорудупкаш, дээр адаанда бүгү-ле тыннын чүвени узуткап каар мен. Чырык черде чурттап турар амылыг чүве шуптузу өлүп каар. ¹⁸ Сээң биле Мээң аравыста дугуржулга чарып тур мен. Сен бажың-хемеге оолдарың, кадайың база кенээттериң-биле кады олуруптар сен. ¹⁹ Бодунга бүгү-ле дириг амытаннарны эр-кыс эжеш кылдыр алгылап алыр сен. Олар сээң-биле кады дириг артар ужурлуг. ²⁰ Эжеш янзы-бүрү куштар, мал-маган болгаш өске-даа дириг амытаннар амылыг артары-биле, бажың-хемеге кирзинер. ²¹ Хөй янзы чөмдөн ап ал — бодунга болгаш оларга курлавырлап ал».

²² Бурган канчаар айтканыл, Ной шуптузун шака-ла ынчаар күүсеткен.

Суг халавы

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы Нойга мынча дээн: «Өг-бүлөнни эдерттип алгаш, бажың-хемеге олурувут. Бо-ла бүгү кижилериниң аразында Мээң мурнумга чөптүг-шынныг кижилер чангыс сен деп көрүп тур мен. ² Арыг дириг амытаннарнын чеди-чеди эжеш эр-кыс бүгү хевирлеринден алгылап ал. Оон ыңай арыг эвес* дириг амытаннарнын бир эжеш эр-кыс хевиринден, ³ янзы-бүрү дээрнин куштарының база чеди-чеди эжеш эр-кыс хевирлеринден ап ал. Оларнын уксаалары чер кырынга артып калзыннар. ⁴ Чеди хонгаш, Мен черже чаыс чагдырар мен, ол дөргөн дун-хүннүг дургузунда кудуп кээр, ынчалдыр Мен чер кырында чаяап каан бүгү чүвөлериңни узуткап каар мен». ⁵ Дээрги-Чаяакчы канчаар айтканыл, Ной дөгөрезин ынчаар күүсеткен.

⁶ Ной 600 харлыг турда, чер кырынга суг халавы эгелээн. ⁷ Суг халавындан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемеге олурупкаш, камгаланган. ⁸⁻⁹ Арыг болгаш арыг эвес

* ^{6:15} Амгы үениң эге хемчеглеринче шилчидип, санаарга, бажың-хеме, чижеглеп алырга, 135 м × 22 м × 13 м хире турган. * ^{7:2} Арыг, арыг эвес — израильчилерге берген ыдыктыг хоойлуну эзугаар (Левит номундан көр) «арыг» дириг амытаннарны чип болур, а бүгү өске дириг амытаннар «арыг эвес» деп санаттынар, оларны чири база оларнын сектеринге дээри хоруглуг. Тайылбырлыг словарже көр.

дириг амытаннарның бүгү хевирлерин, куштарны база чернин янзы-бүрү амытаннарның эр-кыс эжеш кылдыр Бурганның айткалың ызугаар Нойнуң бажың-хемезинче кирип алганнар. ¹⁰ Чеди хонук эрткенде, чер кырынга суг халавы эгелээн.

¹¹ Нойнуң амыдыралының 600 дугаар чылында, чылдың ийиги айының он чеди дугаар хүнүнде чер адаандан дүп чок эерем суглар хөме агып кээп, дээрниң эжиктери ажыттына берген. ¹² Дөргөн дүн-хүннүн дургузунда черже чаас-чайык кудуп келген. ¹³ Ол хүн Ной оолдары — Сим, Хаам база Иафет-биле, кадайы болгаш кенээттери-биле кады бажың-хемеже кирип келген. ¹⁴ Олар-биле кады янзы-бүрү аң-мен, мал-маган, чалгынныг куштар база соястаарлар шупту кирип келгеннер. ¹⁵ Амылгыч үвө бүрүзү эжеш болуп алгаш, Нойнуң бажың-хемезинче кирип келгеннер. ¹⁶ Бурганның айткалы ызугаар Ной амытаннар бүрүзүнден эр-кыс эжеш кылдыр ап алган. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Нойнуң соондан бажың-хемениң эжин хаапкан.

¹⁷ Суг халавы дөргөн хүн дургузунда чер кырынга уламчылаарга, суг чыгып, улгаткаш, бажың-хемени көдүрүп келген. Ынчан бажың-хеме черден көдүрүлгөш, сугга салдап чорупкан. ¹⁸ Суг немежипле, черни шып-ла турган. Бажың-хеме сугга салдап чораан. ¹⁹ Дээр адаанда турар эң-не бедик дагларны безин шыпкыже, суг көдүрүлүп-ле орган. ²⁰ Суг оларның кырынга он беш кыры дурту көдүрүлүп кээрге, даглар суг адаанче кирип, көзүл-бейн барган. ²¹ Ынчалдыр черге чурттап чораан дириг чүвелер шупту өлгүлөп калган: куштар-даа, мал-маган-даа, аң-мен-даа, соястаарлар-даа, кижилер-даа. ²² Тынып чораан амытан бүрүзү, кургаг черниң чурттакчылары шупту кырлып калган. ²³ Чер кырынга бар турган чүвө шупту — кижилер-даа, мал-маган-даа, соястаарлар-даа, дээрниң куштары-даа — узуткаттынган. Чүглө Ной болгаш ооң-биле бажың-хемеге кады чораан амытаннар дириг артканнар.

Суг халавының соксааны

²⁴ Суг 150 хүн дургузунда чер кырынга тергийдеп келген.

8 ¹ Ынчан Бурган Нойже болгаш ооң-биле кады бажың-хемеде чоруур азырал база черлик дириг амытаннарже кичээниги салып, черге хат чоруткан, ынчан суг халавы оожургай берген. ² Дүп чок эерем сугларның үттери дуглалып, дээрниң эжиктери хагына бээрге, чаас соксай берген. ³ Суг чоорту сыгыгап, 150 дугаар хүнде тырттынып эгелээн. ⁴ Чедиги айның он чедиги хүнүнде бажың-хеме Арарат дагларынга доктаай берген. ⁵ Чылдың онгу айынга чедир суг чоорту эвээ-жеп-ле орган. Он дугаар айның бирги хүнүнде даглар баштары көстүп келген.

⁶ Дөргөн хонук эрткенде, Ной бажың-хемеде кылып алган соңгазын ажыдыккаш, ⁷ оон кускунну салып үндүрүпкен. Чер кургап калгыжеге чедир, ол кускун аай-дедир ужуп-ла турган. ⁸ Ооң соондан Ной, суг халавының соксаанын билип алары-биле, көгө-буга салып чорудупкан. ⁹ А көгө-буга ужуп баргаш, хонуптар чер тышпайн, дедир эеп келген, чүге дээрге чернин кыры ам-даа суг-биле шыптыганын хевээр болган. Ной холун сунгаш, көгө-буганы туткаш, бажың-хемеже катап кирип алган. ¹⁰ База бир чеди хонук манааш, ол көгө-буганы катап база бажың-хемеден салып үндүрүпкен. ¹¹ Кежээ апарганда, көгө-буга чаа үнген олива бүрүзү ызырып алган ужуп чедип келген. Ынчан суг халавының соксааны Ной билип каан. ¹² Ол база бир чеди хонук ишти манааш, көгө-буганы катап салып үндүрүпкен. Ооң соонда көгө-буга бажың-хемеже эеп келбээн.

¹³ Нойнуң амыдыралының 601 дугаар чылында, чылдың бир дугаар айының бирги хүнүнде суг халавы шуут төнгөн. Ной бажың-хемениң серизин ап каапкаш, черде суг чок дээрзин көрүп каан. ¹⁴ Ийи дугаар айның чээрби чедини хүнүнде, кажан чер шуут кургап калганда, ¹⁵ Бурган Нойга мынча деп чугаалаан: ¹⁶ «Кадайың, оолдарың база кенээттери-биле кады бажың-хемеден үнүп кел. ¹⁷ Дириг амытаннарның шуптузун — куштарны, мал-маганны, соястаарларны, өскелерни-даа база үндүрүп кел: олар чер кырын ээлезин, өзүп-көвүдезин». ¹⁸ Ынчан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемеден үнүп келгеннер. ¹⁹ Оларның соондан

7:23 Мф. 24:38-39; Лк. 17:27; 1 Пет. 3:19-20; 2 Пет. 2:5 8:4 Хаан. 19:37; Иер. 51:27 8:17 Э. д. 1:22

аң-мен, соястаарлар, куштар — чернин бүгү чурттакчылары — хевирлер аайы-биле бажың-хеменден база үнүп келгеннер.

²⁰ Ной Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш кылган, бүрүн өрттедир өргүлгө арыг дириг амытаннарның база куштарның хевир бүрүзүндөн бир-бирни бедигээшке эккеп салган.

²¹ Өргүткеннерниң чаагай чыдын тынып ора, Дээрги-Чаяакчы мынча деп шиитпирлээн: «Моон сонгаар кижилерниң хайының ужун черже каргыш салбас мен. Оларның бодалдары аныяандан тура каржы-бак чүүлдерже угланган-даа болза, Мен, суг халавы чорудуп турганым дег, моон сонгаар амылыг чүвөлөр кырбас мен.

²² Чер турар-ла болза, тарылга болгаш дүжүт ажаалдазы, изиг болгаш соок, чай болгаш кыш, дүн болгаш хүн төнчү чок болур».

Бурганның Ной-биле чагыг-керээзи

9 ¹ Бурган Нойну болгаш ооң оолдарын алгап-йөрээп турган: «Черни ээлеп чурттаңар, өзүп-төрүп, саныңар көвүдөдир-ле. ² Черниң бүгү аңнары, дээрниң бүгү куштары, далайның бүгү балыктары, соястаарлар силерден сестип, силерниң мурнуңарга коргуп-сүрээдээр болзуннар: олар силерниң эргеңерде. ³ Мооң мурнунда силерге ногаан үнүштерни берип турганым ышкаш, бүгү дириг амытаннарны Мен силерге чем кылдыр берип тур мен. ⁴ Ынчалза-даа ханның эът чивеңер; хан дээрге дириг чүвениң амыздыр. ⁵ Төккөн ханыңар дээш, ара үстүңгөн чуртталга дээш, кым ол ханны төгерил, араатан аң-даа, кижиде-даа болза, Мен аңа кеземчени онаар мен. ⁶ Бир эвес кым-бир кижиде кижиниң ханын төгер болза, өлүрүкчүнүң ханы база төктүр. Чүгө дээрге кижиде Бурганның оворхевирин-биле чаяаттыңан болгай! ⁷ А силер өзүп-төрүп, саныңар көвүдөдир-ле, черни ээлеп, ооң кырынга тараңар-ла».

⁸ Нойга болгаш ооң оолдарыңга Бурган чугаалаан: ⁹⁻¹⁰ «Мен силер-биле болгаш силерниң салгалдарыңар-биле, бажың-хеменден дүжүп келген куштар, аңнар, мал-маган — черле черниң бүгү амылыг амытаннары-биле керээ кылып тур мен. ¹¹ Мен силер-биле мындыг керээ чарып тур мен: моон сонгаар суг халавы бүгү амылыг чүвөлөрни узуткавас, чер кырын хоозуратпас».

¹² Ооң соонда Бурган мынча дээн: «Силер-биле болгаш бүгү амылыг чүвөлөр-биле Мээң мөңгө шагда чарган керээмниң бадыткалы бо-дур: ¹³ Мен Бодумнуң ча-челээжимни* черниң чурттакчылары-биле керээмниң демдээ кылдыр булуттарда азып кагдым. ¹⁴ Кажан Мен дээрге булуттарны чыыптарымга, орта челээш көстүп кээр. ¹⁵ Ынчан Мен Бодумнуң силер-биле болгаш бүгү-ле дириг амытаннар-биле чарган керээмни бодап келгеш, силерни узуткаар суг халавы черле болдурбас мен. ¹⁶ Булуттарда челээш көстүп кээрге, ону көрүп кааш, Мен черниң чурттакчылары-биле Бодумнуң мөңгөдө чарган керээмни бодап кээр мен. ¹⁷ Ол дээрге черде чурттап турарлар-биле Мээң кылган керээмниң демдээ-дир».

Хаамның бачыды база Ханаанның каргаттырганы

¹⁸ Нойнуң бажың-хеменден үнүп келген оолдары — Сим, Хаам база Иафет. (Хаам дээрге Ханаанның ачазы-дыр.) ¹⁹ Олар үжелээн Нойнуң оолдары, а олардан чер кырында бүгү чоннар тывылган.

²⁰ Ной чер болбаазырадып эгелээн. Ол виноград тарып алгаш, ²¹ ооң арагазын ижипкеш, эзирип калган. Ынчан ол идик-хевин ужулгаш, бодунун майгының эвеген удуп чыткан. ²² Ооң эвегенин Хаам (Ханаанның ачазы) көрүп кааш, ол дугайында даштында турар ийи акызынга чугаалаан. ²³ Ынчан Сим биле Иафет идик-хеп ап алгаш, майгыңче дедирленип алгаш киргеш, ачазын шып кааннар. Ачазының эвегенин олар көрбээңнер. ²⁴⁻²⁵ Ной сергей берген оттуп келгеш, эң

* 9:13 Еврей дылда «кешет» деп сөс «челээш» база «ча» дээн уткаларлыг. Мында ийи утканың кайызы-даа чугула: дээрге челээш — Бурган Бодунуң дайыңчы чазын херээчогуңдан кыдыңче салып каанының демдээ болур.

8:20 Иов 1:5 8:21 Э. д. 6:5; Хост. 29:18; Лев. 1:9 17:10-11, 14; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 9:21 У. ч. 20:1 9:22 У. ч. 30:17

9:1 Э. д. 1:22 9:3 Э. д. 1:29 9:4 Лев. 3:17; 7:26;

9:6 Сан. 35:33 || Э. д. 1:26-27 9:7 Э. д. 1:28

биче оглунуң ону көргенин билип кааш, мынча дээн: «Ханаанны каргап тур мен! Акыларының эң чөгөнчиг кулу болзун!»

²⁶ Оон ыңай мынча дээн:

«Симниң Бурганы, Дээрги-Чаяакчыга алдар!

А Ханаан Симниң кулу болзун!

²⁷ Иафеттиң девискээрин Бурган делгемчидер болзун*.

Иафеттиң салгалы Симниң майгыннарынга чурттаар болзун.

А Ханаан Иафеттиң кулу болзун!»

²⁸ Суг халавы болганының соонда Ной 350 чыл чурттаан. ²⁹ Ной 950 харлыгында мөчээн.

Чоннарның чизези

(1 Чыл. 1:4-23)

10 ¹ Нойнуң оолдары — Сим, Хаам, Иафет болгаш оларның салгалдарының дугайында чугаа бодур*.

Суг халавының соонда Симниң, Хаамның, Иафеттиң уруг-дарыы төрүттүнгөн.

² Иафеттиң оолдары: Гомер, Магог, Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

³ Гомерниң оолдары: Аскеназ, Рифат база Тогарма.

⁴ Иаванның оолдары: Элиша биле Фарсис, ол ышкаш китт чон биле додан чон. ⁵ Олар өзүп-көвүдээш, ортулуктары, далай чоогунуң чурттарын ээлеп, төрөл бөлүк, аймактар бооп чурттай бергеннер; оларның аймак бүрүзү бодунуң дылынга чугаалажыр турган.

⁶ Хаамның оолдары: Хуш, Египет, Фут база Ханаан.

⁷ Хуштуң оолдары: Сева, Хавила, Савта, Раама база Савтеха.

Рааманың оолдары: Шева биле Дедан.

⁸ Хуштуң бир салгакчызы Нимрод деп атгы кижиги турган. Ол чырык чер кырында күштүг маадыр — ⁹ Дээрги-Чаяакчының ачызы-биле күчүлүг аңчы бооп турган. «Дээрги-Чаяакчының

ачызы-биле Нимрод дег күчүлүг аңчы» деп чечен сөстөр оон тывылган. ¹⁰ Оон баштайгы чагырар девискээри Вавилон, Эрех, Аккад болгаш Халне деп черлер турган. Ол черлер Сеннаар деп чуртче кирип турган. ¹¹⁻¹² Ол чурттан Нимрод Ассурже чорупкан. Аңаа ол Ниневия, Реховот-Ир, Калах база Ресен деп хоорайлар туруп алган. (Ресен Ниневия биле улуг хоорай Калахтын ортузунда турган.)

¹³ Египеттиң үре-салгалы: лидий чон, анам чон, левач чон, нафтух чон, ¹⁴ патрус чон, каслух чон (а олардан филистим чон тывылган) болгаш кафтор чон.

¹⁵ Ханаанның үре-салгалы: оон дун оглу Сидон, Хет, ¹⁶ иевус чон, амор чон, гергес чон, ¹⁷ хиввей чон, арак чон, син чон, ¹⁸ арвад чон, цемар чон болгаш хамат чон. Сөөлзүредир Ханаанның төрөл бөлүктери тарай бергеннер. ¹⁹ Хананей чоннуң девискээри сонгу чүктө Сидон хоорайдан мурнуу чүктө Герар чоогунда Газа хоорайга чедир шөйүлгөн, а оон чөөн чүктө Содом, Гоморра, Адма база Лаша чоогунда Цевоем хоорайларга чедир шөйүлгөн. ²⁰ Ол болза Хаамның үре-салгалының төрөл аймактары, дылдары, черлери, чоннары-дыр.

²¹ Симниң база ажы-төлү бар турган. Ол Иафеттиң улуг акызы, Еверниң оолдарының өгбези болур. ²² Симниң оолдары: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам.

²³ Арамның оолдары: Уц, Хул, Гелфер база Маш.

²⁴ Арфаксадтан Сала төрүттүнгөн, а Саладан Евер төрүттүнгөн.

²⁵ Еверден ийи оол төрүттүнгөн: бирээзиниң ады — Фалек, чүге дээрге оон үезинде делегейниң чурттакчылары бот-боттарындан аңгыланып чарлы берген*; оон дунмазыниң ады — Иоктан.

²⁶ Иоктанның үре-салгалы: Алмодад, Шалэф, Хацармавет, Иерах, ²⁷ Гадорам, Узал, Дикла, ²⁸ Овал, Авимаил, Шева, ²⁹ Офир, Хавила база Иовав. Олар шуптуг Иоктанның үре-салгалдары-дыр. ³⁰ Оларның черлериниң девискээрлери Мешадан чөөн чүктө Сефар дагларынга чедир шөйүлгөн. ³¹ Ол болза Симниң

* ⁹⁻²⁷ Еврей дылда «Иафет» деп ат «делгемчидер» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * ¹⁰⁻¹ Сим, Хаам база Иафеттиң салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүң аймак, чоннар, хоорайларының аттары болур. * ¹⁰⁻²⁵ Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

үре-салгалының төрөл аймактары, дылдары, черлери, чоннары-дыр.

¹² Нойнуң оолдарындан үнген төрөл аймактар база чоннарнын төөгүзү бо-дур. Суг халавының соонда чер кырынга чоннар олардан тарап көвүдээн чүве-дир.

Вавилон суургазы

11 ¹ Ол үеде бүгү черниң кырынга чаңгыс дыл, ооң чаңгыс хевири турган. ² Чөөн чүк углай көшкеш, кижилер Сеннаарга ыйгылааш чер тып алгаш, аңаа турумчуп алганнар. ³ Олар: «Дойдан тууйбуларны кылгаш, отка өрттедип алылынар» — деп сүмөлешкеннер. Даш орунуга тууйбуларны, оларны быжыктыр тудуштурарынга малгашты ажылааннар. ⁴ «Хоорайдан тудуп алылынар, бедии дээрге чедип турар суургадан база. Чырык черге ис чок тарай бербези-биле, бис адывысты ынчаар алдаржыдып аар бис» — дээннер.

⁵ Кижилерниң тудуп турар хоорайын база суургазын көөр дээш, Дээрги-Чаяакчы черге дүжүп келген. ⁶ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шупту чаңгыс дылдыг, чаңгыс аай чон-дур. Бо дээрге оларның ажыл-херектериниң чүгле эгези-дир. Олар чүнү кылыр деп бодап алырыл, ооң шуптузун ыяап-ла чедип алырлар-дыр. ⁷ Бо дораан черге дүшкеш, бот-боттарын билчип шыдавас кылдыр, оларның дылдарын холуп кааптаалы*». ⁸ Дээрги-Чаяакчы оон оларны бүгү черниң кырынга тарадыпкан; ынчалдыр олар хоорай тударын ара соксап кааннар. ⁹ Ынчангаш ол хоорайга Вавилон деп атгы тывыскан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа черниң чурттакчыларының чугаа-домаан холуп каапкан*, оон кижилерни чер кырынга тараткан.

Симниң үре-салгалы

¹⁰ Симниң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Суг халавынын соонда ийи чыл эрткенде, Сим 100 харлыг турда, ооң оглу Арфаксад төрүттүнген. ¹¹ Арфаксад төрүттүнген соонда, Сим 500 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹² Арфаксад 35 харлыг турда, ооң оглу Сала төрүттүнген. ¹³ Сала төрүттүнген

соонда, Арфаксад 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁴ Сала 30 харлыг турда, ооң оглу Евер төрүттүнген. ¹⁵ Евер төрүттүнген соонда, Сала 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁶ Евер 34 харлыг турда, ооң оглу Фалек төрүттүнген. ¹⁷ Фалек төрүттүнген соонда, Евер 430 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁸ Фалек 30 харлыг турда, ооң оглу Рагав төрүттүнген. ¹⁹ Рагав төрүттүнген соонда, Фалек 209 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁰ Рагав 32 харлыг турда, ооң оглу Серух төрүттүнген. ²¹ Серух төрүттүнген соонда, Рагав 207 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²² Серух 30 харлыг турда, ооң оглу Нахор төрүттүнген. ²³ Нахор төрүттүнген соонда, Серух 200 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁴ Нахор 29 харлыг турда, ооң оглу Фарра төрүттүнген. ²⁵ Фарра төрүттүнген соонда, Нахор 119 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁶ Фарра 70 харлагыжеге чедир, ооң Аврам, Нахор база Аран деп оолдары төрүттүнген.

Фарраның үре-салгалы

²⁷ Фарраның үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Фаррадан Аврам, Нахор база Аран төрүттүнген. Арандан Лот деп оол төрүттүнген. ²⁸ Аран бодунуң ачазы Фарра дириг турда-ла, төрөөн черинге, халдей чурттуң Ур деп хоорайынга чок болган. ²⁹ Аврам биле Нахор кадайлар ап алганнар; Аврамның кадайының ады Сара; а Нахорнуң кадайының ады — Милка. Ол Аранның уруу турган. (Милка Иска деп кыс дүңмалыг турган.) ³⁰ А Сара ажы-төл төрүүр салым чок болган чүве-дир.

* 11:7 Эге дөс 1:26-же немелде тайылбырны көр. * 11:9 Еврей дылда «Вавилон» деп ат «холуп каар» (валал) деп өске дөмейлешкек.

³¹ Фарра оглу Аврамны, кенни Сараны, Аран деп оглунун оглу Лотту эдертип алгаш, халдей чурттуң Ур хоорайындан ханаан черже баар дээш чорупкан, ыңчалза-даа Харран хоорайга четкеш, олар аңаа турумчуп алганнар. ³² Харранга чурттап тургаш, Фарра 205 харлыгында чок апарган.

Бурганның Аврамны кыйгырганы

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Аврамга чугаалаан: «Бодундун чуртун, аймаан биле чоок төрелдеринни каапкаш, Мээн айтып бээрим черже чорувут. ² Ынчан Мен сенден укталган өндүр улут чон бүдүрүп каар мен. Сеңээ ачы-буян хайырлааш, сээң адынның алдаржыдып каар мен; сенден кезээде ачы-буян тараар. ³ Сени алгаар улуска Мен ачы-буян хайырлаар мен, а сени бак сөглээннерге каргыш салыр мен; чер кырында хамык аймактар сени дамчыштыр ачы-буян алыр».

⁴ Дээрги-Чаяакчынын чагаанын өзү-гаар Аврам орукче үнүпкен; оон-биле кады Лот чорупкан. Харран хоорайдан чоруп турда, Аврам чеден беш харлыг турган. ⁵ Ол бодунун кадайы Сараны, дунмазы Лотту, бар-ла турган эт-хөрөңгизин база Харранга турда, оларга хамааржып турган шупту улусту эдертип алган. Олар ханаан черге чедип келгеннер. ⁶ Аврам ол чуртта Сихем хоорайнын чоогунда Морэ деп дуба ыяштыг черге чеде берген*. Ол үеде аңаа хананей чон чурттап турган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Аврамга көстүп келгеш: «Бо черни Мен сээң үре-салгалыңга бээр мен» — дээн. Ынчан Аврам Дээрги-Чаяакчынын көстүп келген черинге Анаа өргүл салыр бедигээш тудуп каан. ⁸ Ооң соонда ол Вефил хоорайдан чөөн талада даглыг черже углай чорупкан; ол бодунун майгынын Вефил — барынын талада, а Гай хоорай чөөн талада турар кылдыр тип алган; Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, Ооң адын мактап кыйгырган. ⁹ Оон Аврам мурнуу чүкте ээн кургаг Негев ховузунче оруун уламчылап көжүп чорупкан.

* 12:6 Ханаанның чурттакчылары ындыг улуг ыяштарны ыдыктыг деп хүндүткөп турган (Башт. 9:6 көр).

Аврам биле Сара Египетте

¹⁰ Чурттап турар черинге коргунчуг аш-чүт эгелээрге, Аврам түр када чурттаары-биле Египетче чорупкан. ¹¹ Египетке чоокшулап келгеш, ол кадайы Сарага мынча дээн: «Сени дыка чараш херээжен деп билер мен. ¹² Египетчилер сени көрүп кааш: „Бо ооң кадайы-дыр“ — дээш, мени өлүрүп каарлар, а сени дириг арттырып аарлар. ¹³ Оларга сен: „Аврамның дунмазы-дыр мен“ — деп чугаала. Ынчан шупту чүве эки болур, сен мээн амы-тыным алыр сен».

¹⁴ Кажан Аврам Египетке чедип кээрге, шак-ла ынчаар болган. Египетчилер Саранын оңза чаражын эскерип кааннар. ¹⁵ Фараоннун нояннары ону көрүп кааш, фараонга мактап четкеннер; Сараны фараоннун ордузунче алгаш барганнар. ¹⁶ Саранын ачызы-биле Аврамның ажил-херээ эки чогуп турган; ооң эр, кыс кулдары, шээр малы, бода малы, элчигеннери, төвелери бар апарган. ¹⁷ Ынчалза-даа Аврамның кадайы Сараны ап алганы дээш фараонга болгаш ооң чоок кижилеринге Дээрги-Чаяакчы аар айыыл-халап таварыштырып туруп берген. ¹⁸ Фараон Аврамны келдиртип алгаш: «Чүнү кылып алганың ол? Чүге ону кадайым-дыр деп чугаалавааның ол? ¹⁹ Чүге ону дунмам-дыр дидин? Мен ол дугайында билбейн, ону кадай кылдыр ап алган-дыр мен. Кадайыңны дедир ап алгаш, ыңай чору» — дээн. ²⁰ Фараон чалчаларынга Аврамны кадайы-биле база бүгү-ле өңчү-хөрөңгизибиле ыңай үдеп чорудуптарын дужааган.

Лоттуң Аврамдан аңгыланганы

13 ¹ Ынчан Аврам кадайы-биле кады бүтү өңчү-хөрөңгизин ап алгаш, Египеттен Негевче чорупкан. Оларның биле кады Лот база чорупкан. ² Ол өйдө Аврам мал-маган, алдын-мөнгүн-биле дыка бай апарган турган. ³ Ол Негевтен көжүп чорупкаш, мооң мурнунда Вефил биле Гайнын аразына майгынын тип алгаш чурттап турган черинге чедип келген. ⁴ Мооң мурнунда-ла өргүл салыр

12:1 Аж.-ч. 7:4 12:3 Э. д. 18:18; 22:18; 26:4; 28:14; Гал. 3:8 12:8 Э. д. 13:3 12:10 Э. д. 41:54
12:13 Э. д. 20:2, 12 12:18 Э. д. 20:9-10 13:3 Э. д. 12:8

бедигээш тулуп каан черинге ол чедип келген; анда Аврам Дээрги-Чаяакчыны мактап, Ооң адын адап кыйгырган. ⁵ Аврам-биле кады көжүп чоран Лоттуң бодунга хамааржыр шээр болгаш бода малы, майгынарны база бар турган. ⁶ Оларнын кады чаңгыс черге чурттаары дакпыш апарган, чүге дээрге мал-маганы көвүдээш, ол кавыга сыңышпаптап эгелээн. ⁷ (Ол өйдө хананей чон болгаш фerez чон база ол черге чурттап турганнар.) Ынчангаш Аврамнын болгаш Лоттуң каларчыларынын аразынга маргылдаа үнген.

⁸ Аврам Лотка: «Бистин аравыска база каларчыларыстын аразынга алгыш-кырыш турбас ужурулуг, чүге дээрге бистер төрөл улус-тур бис — деп чугаалаан. — ⁹ Сээң мурнунда чер чок эвес. Менден аңгыланып алзынза кандыгыл? Бир эвес сен солагай талазынче баар болзуңза, мен оң талазынче барайн; а бир эвес сен оң талазынче баар болзуңза, мен солагай талазынче барайн». ¹⁰ Лот топтап көргөш, Иордан хемнин чоок-кавызында Төгериң шынааны көрүп каан. Ол чер Сигор хоорайга чедир, Дээрги-Чаяакчынын сесерлии дег, египет чер дег, сугаттыг болган. (Ук чер Дээрги-Чаяакчы Сodom биле Гоморра хоорайларны узуткап каарынга чедир ынджы турган.) ¹¹ Лот чурттаар кылдыр Иордан хемнин Төгериң шынаазын бодунга шилип алган; ынчангаш Лот чөөн чүкче чорупкан. Ынчалдыр олар бот-боттарындан аңгыланып алганнар. ¹² Аврам ханаан черге чурттай берген, а Лот Төгериң шынаанын хоорайларынга чурттай берген, ынчангаш майгынарнын Содомга чедир тип алган. ¹³ А Содомнун чурттакчылары каржы база Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дыка бачыттыг улус турган.

¹⁴ Лот аңгыланып алганынын соонда, Аврамга Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Долгандыр көрүп көрөм. Ам бо турган черинден сонгу, мурнуу, чөөн, барыын чүктерге көр. ¹⁵ Көрүп турар черлериниң Мен сенээ болгаш сээң үре-салгалыңа мөңгөдө бээр мен. ¹⁶ Сээң салгакчыларынын чернин элезин-довураа дег хөй санныг кылтып каар мен; черниң элезиниң санаттынмасы дег, сээң үре-салгалын база санаттынмасы хөй болур. ¹⁷ Черни узун дур-

гаар база доора дургаар эргий кези, чүге дээрге Мен ону сенээ бээр болгай мен». ¹⁸ Аврам өске черге көжүп чорашп, Хевроннун чоогунда Мамре деп дүб ыяштыг чер чанынга турумчуп чурттай берген. Анда ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тулуп алган.

Аврамнын Лотту камгалап алганы

14 ¹ Дараазында болуушкун сennaар черниң хааны Амрафелдин, элласар черниң хааны Ариохтун, элам черниң хааны Кедор-Лаомернин, гоим черниң хааны Тидалдын уезинде болган. ² Бо дөрт хаан Содомнун хааны Берага удур, Гоморраның хааны Биршиге удур, Адманың хааны Шинавка удур, Цевоимниң хааны Шемеврге удур база Беланың (азы Сигорнун) хаанынга удур дайын кылтып үнүпкеннер. ³ Ол беш хаан шупту Сиддим шынаазынга (Дус далайынч чоогунга) каттыжып алганнар. ⁴ Олар Кедор-Лаомер хаанның дарлалынын адаанга он ийи чыл болганнар, а он үш дугаар чылында удурланып үнгеннер. ⁵⁻⁶ Он дөрт дугаар чылында Кедор-Лаомер болгаш ооң-биле кады өске хааннар келгеш, Аштарот-Карнаимде рефа чонну, Гамда зуз чонну, Шаве-Кириатаимде эжим чонну база Сеир дагларындан кургаг ховулуг Эл-Фаранга чедир чурттаан хоррей чонну чылча шаап каапканнар. ⁷ Оон ээп келгеш, олар Мишпат деп черде суг бажынга (ол черни Кадес деп база адаар) чеде бергеш, амалик чоннун бүгү чуртун хоозурадып, Хацапон-Фамарда чурттап турар амор чонну база чылча шаап кааннар.

⁸ Ынчан Содомнун, Гоморраның, Адманың, Цевоимниң база Беланың (азы Сигорнун) хааннары демги дөрт хаанга уткуштур үнүп келгеш, олар-биле Сиддим шынаазынга тулчуп эгелээннер. ⁹ Эламнын хааны Кедор-Лаомер, Гоимниң хааны Тидал, Сennaарнын хааны Амрафел, Элласарнын хааны Ариох — дөрт хаан беш хаанга удур тулушканнар. ¹⁰ Сиддим шынаазында малгаштыг оңгарлар кончуг хөй турган чүве-дир. Содомнун болгаш Гоморраның хааннары дезип бар чыткаш, шериниң чамдызы ынаар дүшкүлей берген, а арткан улuzu дагларже дезе бергеннер. ¹¹ Тиилекчилер

13:8 Ыд. ыр. 132:1 13:10 Э. д. 2:10 || Э. д. 19:24 13:13 Э. д. 18:20 13:15 Ис. 21:43
13:16 3 Хаан. 3:8 14:3 Ис. 10:5 14:5-6 Ы. х. к. 2:10-12 14:7 Сан. 13:27 || 2 Чыл. 20:3
14:8 Ы. х. к. 29:23

Содом биле Гоморраның эт-хөрөнгизин, бүгү курлавырын олчалап алгаш, чоруу барганнар. ¹² Олар Аврамның Содомга чурттап турган дунмазы Лотту эт-хөрөнгизин-биле катая түдүп аппаратаннар.

¹³ Аврам ол үеде Мамре деп амор кижиге хамааржыр дуб ыяштыг черге чурттап турган. (Мамре болгаш оон дунмалары Эшкол биле Анер Аврамның талалакчылары турган.) Тулчуушкунга дигриг арткан бир кижии Аврамга келгеш, чүү болганын дыңнадышкан. ¹⁴ Дунмазы Лот туттурган деп дыңнап кааш, Аврам бодунун аалынга төрүттүнгөн бүзүрелдиг кулдарын — 318 кижини чыгаш, сүргүнче үнүпкен. Ол дайзыннардын Дан хоорайга чедир истеп сүрген. ¹⁵ Ангы-ангы кезектерге үстүп алгаш, дүне бодунун улузу-биле халдааш, дайзыннарны чылча шаап каан. Оон оларны Дамаск хоорайның соңгу чүгүндө Хова деп черге чедир истеп сүрген. ¹⁶ Аврам ынчалдыр дайзыннарның чаалап алган бүгү олчазын: дунмазы Лотту, оон эт-хөрөнгизин, туттурган херэеженнерни база өске-даа улусту катап эгидип эккелген.

Мелхиседек хаан биле Содомнун хааны

¹⁷ Аврам Кедор-Лаомерни болгаш оон эвилелчи хааннарны тиилээш, чанып олурда, аңаа уткуштур Шаве шынаазына Содомнун хааны үнүп келген. (Амгы үеде ол шынааны Хааннар шынаазы деп адап турар.)

¹⁸ Ынчан өске хаан — Салим хоорайның хааны Мелхиседек Аврамга хлеб биле арага үндүрүп эккелген. Ол Дээди Өрүкү Бурганның бараалгакчызы турган. ¹⁹ Аврамны алгап-йөрээгеш, ол мынча дээн: «Дээрнин болгаш чернин Чагырыкчызы Дээди Өрүкү Бурган Аврамга ачыбуян хайырлазын!» ²⁰ Дайзыннарнын тиилээринге сенээ дузалашкан Дээди Өрүкү Бурганга алдар!» Аврам ынчан олча-ажынын оннун бир кезин Мелхиседекке берипкен.

²¹ Оон Содомнун хааны Аврамга: «Мээн улузумну эгидип бергеш, олча-ажынын бодунга арттырып ал» — дээн.

²² Аврам: «Дээрнин болгаш чернин Чагырыкчызы Дээри-Бурган-Чаяакчы-

нын мурнундан силерге даңгыраглаайн, ²³ силернин эт-хөрөнгинерден дыргак каразы дег-даа чыг албас мен. Оон соонда „Аврамны мен байдып кагдым“ дээрини күзевес мен. ²⁴ Чүгүл мээн улузунун агыш-чем курлавырларынын орнун меңээ эгидип берип көрүнер. Ол ыш-каш мээн-биле кады дайылдажып чорраан Анер, Эшкол база Мамре олар боттарынын үлүүн алгылап алзыннар» — деп харыылаан.

Бурганның Аврам-биле чагыг-керээзи

15 ¹ Ол болуушкуннар соонда элээн болганда, Дээри-Чаяакчы Аврамче кестүүшкүнү чорудуп: «Кортта, Аврам. Мен — сээң дозуг-камгалалың-дыр мен. Сээң шаңналын дыка улуг болурдур» — деп сөзүн ажыткан.

²⁻³ Аврам Аңаа: «Дээри-Чаяакчы, Дээрим! Мен ажы-төл, үре-салгал чок болганымда, меңээ чүнү-даа бээринге, канчаар деп мен? Мээн салгакчым болур кижии Дамаскыдан келген Элиезер ол-дур. Сен меңээ ажы-төл хайырлаваан болганыңда, аалымда кул кижии мээн салгакчым болур-ла мыйнаан» — дээн.

⁴ Ынчан Дээри-Чаяакчы Аврамга: «Чок, ол кул кижии сээң салгакчын болбас; сээң салгакчын бодунун үреңден тыттып бодараар» — дээн. ⁵ Дээри-Чаяакчы Аврамны майгындан үндүрүп эккелгеш, чугаалаан: «Өрү дээрже көр! Шыдаар болзуңза, сылдыстарны сана. Ол хире эмге-тикчок хөй үре-салгалдыг болур сен!» ⁶ Аврам Дээри-Чаяакчыга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан.

⁷ «Бо черни ээлеп чурттазын дээш, халдей чурттуң Ур хоорайындан сени бээр эккелген Дээри-Чаяакчы-дыр мен» — деп, Бурган Аврамга чугаалаан.

⁸ Аврам: «Дээри-Чаяакчы, Дээрим! Бо черни ээлеп чурттап болурунун дем-дээн кайыын билип аар мен?» — деп айтырган.

⁹ Дээри-Чаяакчы аңаа: «Меңээ хунан инектен, хунан өшкүдөн, хунан кошкардан, көгө-бугадан база көгээзинден эккеп бер» — дээн. ¹⁰ Аврам ол амьтаннарнын

14:13 Э. д. 13:18 14:14 Башт. 18:29 14:17 2 Хаан. 18:18 14:18 Ыд. ыр. 75:3; 109:4; Евр. 7:1-2
14:20 Э. д. 28:22; Лев. 27:30 15:1 2 Хаан. 22:3; Ыд. ыр. 3:4 15:5 Э. д. 22:17; Ы. х. к. 1:10; 10:22;
Рим. 4:18 15:6 Рим. 4:3; Гал. 3:6; Иак. 2:23 15:7 Э. д. 11:28 15:8 Башт. 6:17; Лк. 1:18
15:10 Лев. 1:17; Иер. 34:18-19

шуптузун эккелгеш, мөчүлөрүн ийи үзе шапкаш, бот-боттарынга удурланыштыр салгылап каан*; чүглө куштаргы ол үзе шаппаан. ¹¹ Ынчан ол мөчүлөргө араатан куштар кээп хонгулапкан, ынчалза-даа Аврам оларны хоюскулапкан.

¹² Кызыл-хүнней бергенде, Аврам ханы уйтуже дүлнү берген; ол өйде ону коргунчуг дүмбей бүргей апкан.

¹³ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Сээң үре-салгалың 400 чыл иштинде хары чуртка кулданыгның болгаш дарлалдын адаанга чурттап кээр деп чүвени ыяк сактып ал. ¹⁴ Ынчалза-даа Мен оларны дарлаан чонну шийдер мен. Оон соонда сээң салгалың ол черден бай-шыдалдыг кижилер бооп үнерлер. ¹⁵ А сен сагыш амыр, буурул баштыг кырган бооп, өгбелериңче аыгтаныр сен. ¹⁶ Сээң ажы-төлүннүң чүглө дөрткү салгалы бо черже эеп кээр; чүге дээрге амор чоннүң бачыттыг үүлгедиглери ам-даа аян долбаан-дыр».

¹⁷ Хун ажа бээрге, дүмбей дүшкен. Ынчан үзе шаап каан мөчүлөрнүн аразы-биле ышталып турар сава база чалбырааштыг оттуг кезек эрте бергенин Аврам көрүп каан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хүн Аврам-биле керээ кылып алган: «Сээң үре-салгалыңга Египеттин хеминден* улуг Евфрат хемге чедир бо черни бээр мен: ¹⁹⁻²¹ кен, кенез, кедмон, хет, ферез, рефа, амор, хананей, гергес база иевус чоннарнын черлерин бээр мен».

Агар биле Измаил

16 ¹ Аврамның кадайы Сара төл төрүүр салым чок болган. Ооң Агар деп Египеттен келген кул кызы турган. ² Сара Аврамга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ажы-төл бербээн-дир. Мээң кулум-биле чоокшулажып көрөм. Агар меңээ төлден төрүп бээр болза, ону дамчыштыр мен ажы-төлдүг болур чадавас мен». Аврам Сараның сөзүн тооп

дыннаан. ³ Ынчангаш Сара бодунуң египет кулу Агарны ашаанга кул-кадай кылдыр берипкен. Ол бүгү Аврамның ханаан черге кээп чурттап бергенинден бээр он чыл эрткенде болган. ⁴ Аврам-биле чоокшулашканының соонда, Агар саатталы берген. Иштиг апаргаш, ол бодунуң ээзи болур Сараны куду көрүп эгелээн. ⁵ Ынчан Сара Аврамга мынча дээн: «Мээң хомудалым дээш харыылаар апаар сен! Мен бодумнун кулумну сенээ кадай кылдыр бердим, а ол сенден иштелип алгаш, мени куду көрүп эгеледи. Мен дээш Дээрги-Чаяакчы сенээ шийткекчи болгай аан». ⁶ Аврам Сарага: «Агар сээң эргенде болзун: ооң-биле чүнү канчаарын бодуң бил» — дээрге, Сара бодунун кулун кызып-кыйып эгелээн. Агар ол бүгүнү утбайн, оон дезип чорупкан.

⁷ Ээн кургаг ховуда Сур деп черже баар орук чоонганда суг бажынга Дээрги-Чаяакчының төлээзи Агарга ужуражы берген. ⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи оон айтырган: «Сараның кулу Агар, каймын келдин, кайнаар бар чыдыр сен?» «Мен бодумнун ээм Сарадан дезип чор мен» — деп, ол харыылаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Агарга: «Бодунуң ээнче дедир чорупкаш, оон кандыг-даа кызып-кыйышкынын шыдаш» — дээн. ¹⁰⁻¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчының төлээзи мынча дээн: «Көвүдеткенней, сээң үре-салгалыңны санаттынмас хөй кылып каар мен. Сен ам иштиг-сааттыг-дыр сен. Оолдуг болур сен. Ону Измаил* деп адап ал, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы сээң хилинчээни дыннап каан-дыр. ¹² Сээң оглуң улус аразыңга черлик элчиген дег болур-дур: ол — хамык улуска удур, а хамык улус — аңаа удур. Ол дунмалары-биле безин өжөнөжиң чурттаар-дыр».

¹³ Чугаалашканы Дээрги-Чаяакчыны Агар мынча деп адаан: «Сен — мени

* ^{15:10} Дээрги-Чаяакчы биле Аврам Эрте-бурунгу Чөөн чүкте хүлээп көрдүгүн чанчыл эсуугаар керээ чарган: боттарының хүлээлгелерин шынзыдар дээш, дугуржукчулар ийи чара одура шаапкан малдың чартыктарының аразы-биле эртер. Одура шаапкан мал керээни үрээң таланың хуу-салдымын символчудуп көргүзүп турар (Иер. 34:18-19 көр). * ^{15:18} Нил хемни эвес, а Синай чартык ортулукта кадып каар турган бир хемчигешти бодап турары ылап болгу дег. Ол хемчигеш эрте-бурунгу шагда Израиль биле Египеттин кызыгачы бооп турган. * ^{16:10-11} Еврей дылда «Измаил» деп ат «Бурган дыннап турар» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

^{15:12} Э. д. 2:21; 1 Хаан. 26:12; Иов 33:15 ^{15:13} Хост. 1:11; 12:40; Аж.-ч. 7:6 ^{15:14} Хост. 11:3; Аж.-ч. 7:7 ^{15:16} Ы. х. к. 9:4; 3 Хаан. 21:26 ^{15:18} Хост. 23:31; Сан. 34:1-12; Инс. 21:43; 3 Хаан. 4:21; 2 Чыл. 9:26 ^{16:2} Э. д. 30:3 ^{16:5} Э. д. 18:25; 31:53; 1 Хаан. 24:13, 16; Башт. 11:27 ^{16:7} Хост. 15:22

көрүп каан Бурган сен*». Чүгө дизе Агар: «Мени көрүп каан Бурганны ылап-ла көргөн кижиги мен бе!» — дээн. ¹⁴ (Ынчангаш ол кудукту Бээр-Лахай-Рои* деп адаар. Ол Кадес биле Баредтиң аразында турар.)

¹⁵⁻¹⁶ Агар оол божуп бээрге, Аврам оглун Измаил деп адап алган. Ол үеде Аврам сезен алды харлыг турган.

Чагыг-керээниң демдээ

17 ¹ Аврам тозан тос харлыг турда, Дээрги-Чаяакчы анаа көстүп келгеш, мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бургандыр мен. Мээң мурнумга актыг-шынчы болуп, дыннангыр чурттап чор. ² Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып алгаш, сеңээ хөй-ле салгакчыларны хайырлаар мен». ³ Аврам черге чедир мөгөйтөн, а Бурган мынча дээн: ⁴ «Бөгүн Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып тур мен: сен дыка хөй чоннарның адазы болур сен. ⁵ Сээң адың ам Аврам эвес, а Авраам* болур, чүгө дээрге Мен сени хөй чоннарның адазы кылып каар мен. ⁶ Мен сээң салгакчыларынны хөй санныг кылып каар мен: хөй чоннар сенден бодарап тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар үнер! Мен сээң-биле болгаш сээң үре-салгалың-биле керээ чарып тур мен. Ол керээ салгалдан салгак дамчып, мөңгө шагда күштүг болур. Мен сээң болгаш сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен. ⁸ Мен сээң болгаш сээң үре-салгалыңга көжүп чедип келгениң бо черни — ханаан черниң шуптузун мөңгөдө ээлээри-биле бээр мен; сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен».

⁹ Ооң соонда Бурган Авраамга мынча дээн: «Сен Мээң берген чагыгымны сагыр ужурлуг сен, сээң үре-салгалың база салгалдан салгалче дамчып ону сагыр ужурлуг. ¹⁰ Мээң чагыгым ёзугаар сээң үре-салгалың мону сагызын: силернин эр улузунар шуптузу кыртыжап демдектеткен турар ужурлуг. ¹¹ Мээң-биле керээң демдээ кылдыр бодунарның дотаанарның кыдыкы кезин кыртыжап демдектээр силер.* ¹²⁻¹³ Чаа төрүттүнген оол уруг бүрүзү сес дугаар хүнүнде

кыртыжадып демдектеткен турар ужурлуг — салгалдан салгалче шак-ла ынчаар кылып чорунар. Сээң аалыңга төрүттүнгеннер-даа, сээң үрөндөн бодараваан, өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдар-даа болза — кандыгызы-даа ыяап-ла кыртыжадып демдектеткен турар ужурлуг. Мээң-биле мөңгө шагда чарган дугуржулганаар шак ынчалдыр силернин мага-бодунарга демделеттинген турар ужурлуг. ¹⁴ А кыртыжадып демдектетпээн кижиги — кымның дотааның кыдыкы кезин кыртыжап демдектевээн болдур — Мээң-биле чарганыңар чагыг-керээни үрээни дээш, чонунуң аразыңга амылыг артпас ужурлуг».

¹⁵ Оон ынай Бурган Авраамга мынча дээн: «Моон соңгаар сээң кадайыңны Сара эвес, а Сарра* деп адаар. ¹⁶ Ол сеңээ оол божуп бээр кылдыр, Мен аңаа ачы-буян хайырлаар мен. Мээң хайырлаан ачы-буянымдан хөй-ле чоннарны ол бодарадыр. Ооң үре-салгалыңдан хааннар үнер».

¹⁷ Аврам черге чедир мөгөйп каан. Ынчалза-даа ол каттырып боданган: «Чүс харлыг менден уруг төрүттүнер бе ынчаш? Тозан харлыг Сарра божуп шыдаар деп бе?» ¹⁸ Аврам Бурганга: «Сээң авырлыңда оода Измаил чурттап чорзун!» — дээн.

¹⁹ Бурган мынча деп харыылаан: «Сээң кадайың Сарра боду оол уруг божуур. Ону сен Исаак* деп адап аар сен. Мен оон-биле база ооң үре-салгалы-биле мөңгө шагда чагыг-керээден чарып аар мен. ²⁰ Измаилдин дугайында сээң дилээңни база дыңнадым. Мен ону үре-салгалы хөй болур кылдыр алгап-йөрөөп, оон салгалы көвүдөдир мен. Измаилден он ийи баштың кижиги төрүттүнер: ол улуг чоннуң адазы болур. ²¹ Ынчалза-даа чагыг-керээмни Мен Сарраның келир чылдын бо-ла үезинде сеңээ божуп бээр оглу Исаак-биле кылыр мен». ²² Авраамга бо бүгүнү чугаалап кааш, Бурган чоруй барган.

²³ Бурган чугаалаан соонда, ол-ла доораан Аврам оглу Измаилди, бодунуң

* 16:13 Азы: «Сен — мээң көрүп кааным Бурган-дыр сен». * 16:14 Бо ат «Мени көрүп каан дириг Бурганның кудуу» дээн уткалыг. * 17:5 Еврей дылда «Авраам» деп ат «мөөң кижилернин адазы» деп сестерге дөмөйлөшкө. * 17:11 Кыртыжап демдектээри (орус. обрезание) — эр хиндиктиг улустун дотааның кыдыкы кезин демдектеп, кыртыжай кезери. * 17:15 «Сарра» деп ат «агай», «дээрги херээжен» дээн уткалыг. * 17:19 «Исаак» деп ат «каткы» дээн уткалыг (17:17 көр).

аалынга төрүттүнгеннерни база өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдарын — бүгү-ле эр улугту кыртыжап демдектеп каан. Ол Бурганның чагып каан чүезин шуптузун ол-ла олчаан күүсеткен. ²⁴ Авраам тозан тос харлыг тургаш, кыртыжадып демдектеди алган. ²⁵ А ооң оглу Измаил он үш харлыг турган. ²⁶ Авраам-даа, оглу Измаил-даа чаңгыс ола хүн кыртыжадып демдектеткеннер. ²⁷ Авраамның аалынга төрүттүнгеннер-даа, өске аймак-сөөк улустан садып алганы-даа кул эр кижилер база ол-ла хүнде кыртыжадып демдектеткеннер.

Үш онзагай аалчының Авраамга келгени

18 ¹ Изиг-ышкам дүбүш үези турда, Мамре деп дуб ыяштыг чер чанынга Авраам майгыңче кирер эжик аксынга олурда, Дээрги-Чаяакчы аңаа көстүп келген: ² Авраам көрүптерге, мурнунда үш эр кижги турган. Оларны көрүп кааш, уткуштур маңнап чеде бергеш, черге чедир мөгөйтөн. ³ Ол мынча дээн: «Дээргим! Кулунар мени эскерип, ээ көрүнгөн болганыңарда, мени ойбайн көрүңер. ⁴ Силерге мээң улузум бут чуур суг эккеп бээр. Бо ыяш хөлөгезинге дыштанып аар силер. ⁵ А мен силерге, орукче үнериниң мурнунда күш кирип аар кылдыр, чөм эккеп берейн. Орук аайы-биле болганда, кулунар мээң аалымга доктаап көрүңер». «Ындыг-дыр, шак-ла ынчаар кыл» — деп, олар харыылаан.

⁶ Авраам майгынынче далаш-биле кирип келгеш, Саррага: «Дүргөн үш са* эн-не ак далгандан ажыдып хөөткөш, боовадан быжырывыт» — дээн. ⁷ Ооң соонда Авраам одарда малынга халып чеде бергеш, оон эн-не семис бугажыкты сүрүп алгаш, дүргөн чөм белеткептер кылдыр, чалчазынга аппарып берген. ⁸ Авраам аалчыларга өрөмө, сүт болгаш бугажыктын эьдин аппарып, хүндүлээн. Олар ыяш хөлөгезинге чөмнөнип олурда, Авраам оларның чанынга турган.

⁹ Олар: «Кадайың Сарра кайыл?» — деп айтырганнар.

«Мында, майгында» — деп, Авраам харыылаан.

¹⁰ Аалчыларның бирээзи: «Мен келир чылын бо-ла үеде сенээ катап чедип кээр мен. Сээң кадайың Сарра ынчан оолдуг турар» — дээн. А Сарра оон артында майгын эжинин аксынга дыңнап турган. ¹¹ Авраам биле Сарраның назы-хары улуг турган чүве-дир. Херээженнерниң көөр ай демдээ Саррада болбайн турган. ¹² Сарра иштинде каттырып: «Кыраан меңээ күзенчиг өөрүшкү болур деп бе? Дээрги ашаам база кырган болгай» деп боданган.

¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Авраамга: «„Кырып калган мен, уруг божуп кайын шыдаар мен“ деп Сарраның чоп каттырып турары ол? ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының шыдавас чүези бар деп бе? Келир чылын бо-ла үеде Мен сенээ чедип кээр мен, ынчан Сарра оолдуг турар» — дээн.

¹⁵ Сарра корга бергеш: «Чок, мен каттырбадым» — деп мегелепкен.

«Чок, сен каттырдың» — деп, Ол чугаалаан.

Содом биле Гоморра хоорайларны буруудатканы

¹⁶ Аалчылар Содомче углай чоруур дээш туруп келгеннер. Авраам оларны үдеп каар дээш кады чорупкан. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча деп-тир: «Авраамдан бодалдарымны чажырайн бе? ¹⁸ Улуг болгаш күштүг чон оон укталып үнөр болгай. Ынчангаш чер кырында бүгү чоннар Авраамны дамчыштыр ачы-буян алыр. ¹⁹ Бодунун бүгү үре-салгалынга Мээң өөредиимни суртаалдазын дээш, олар чөптүг-шынның чорук кылзын дээш, Мен Авраамны шилип алган мен. Ынчан Мен, Дээрги-Чаяакчы, чүну аңаа азаан мен, шуптузун күүседир мен».

²⁰ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Содом биле Гоморраның бужар үүлгедиглери дээш ыы-сыды дынналып тур. Оларның бачыды кончуг улуг-дур. ²¹ Баргаш, көрүп көрейн. Меңээ билдинип турары дег, анда шупту чүве шынап-ла багай бе? Ызы ындыг эвес бе? Барып хынаптайн». ²² Орук кижилери Содомче чорупканнар, а Авраам ам-даа

* 18:6 Үш са дээрге 22 литр хире болур.

18:1 Э. д. 13:18 18:5 Башт. 6:18-19 18:10 Э. д. 21:2; Рим. 9:19 18:12 Э. д. 17:17; 1 Пет. 3:6
18:14 Иов. 42:2; Иер. 32:17; Мф. 19:26; Лк. 1:37 || 4 Хаан. 4:16 18:17 Ам. 3:7 18:18 Э. д. 12:3
18:20 Э. д. 13:13

Дээрги-Чаяакчының мурнунда турган*.
²³ Авраам чоокшулап чеде бергеш, Дээр-
 ги-Чаяакчыдан айттырган: «Таанда-ла бу-
 руулууглар-биле кады буруу чок улусту
 база узуткап каар сен бе?» ²⁴ Бо хоорай-
 да, канчап билир, бежен хире актыг ки-
 жи бар чадавас. Таанда ол бежен кижиге
 чурттаар чер артгырбайн, хоорайны өр-
 шээвейн, узуткап каар сен бе? ²⁵ Ындыг
 болбас ужурлуг! Сен ынчаар аажылап
 шыдавас сен. Буруулууг кижиге биле ак-
 тыг кижини Сен деңге шаажылап шыда-
 вас сен. Бүгү черниң Шииткекчизи шын
 эвес шииткел кылып болур бе?»

²⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Бир эвес Мен
 Содом хоорайдан бежен актыг кижиге тып
 алzymза, чүгле олар дээш бүдүн хоорай-
 ны өршээп арттырып каар мен» — деп
 харыылаан.

²⁷ Авраам тургаш: «Мен дээрге, до-
 вурак-доозун дег, чүү-даа эвес-тир мен.
 Ынчалза-даа мен Дээргимден мынча деп
 диттигиң айттырып тур мен: ²⁸ бир эвес
 актыг улустун санынга беш кижиге четпес
 болза, таанда беш сан четпес дээш, бүдүн
 хоорайны узуткап каар сен бе?» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Чок, дөргөн беш
 актыг кижиге тыпты берзе, хоорайны база
 өршээп арттырып каар мен» — дээн.

²⁹ Авраам уламчылаан: «Бир эвес ак-
 тыг улустун саны дөргөн болур болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Дөргөн кижиге
 дээш база өршээр мен» — дээн.

³⁰ Авраам: «Мээң сөстөрүм дээш
 Дээргим ажынмазын. А бир эвес ын-
 да үжен актыг кижиге бар болза?» — деп
 айттырган.

«Үжен-даа актыг кижиге бар болза, өр-
 шээр мен» — деп, Ол харыылаан.

³¹ Авраам мынча дээн: «Дээргимден
 айттырып диттигитейн: а бир эвес олар
 ында чүгле чээрби болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Чээрби-даа кижиге
 дээш болза, өршээр мен» — дээн.

³² Авраам: «Дээргим меңээ ажын-
 майн көрзүн. Бо мээң сөөлгү айтырым-
 дыр: а бир эвес олар чүгле он кижиге бол-
 за?» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Он-даа кижиге бол-
 за, өршээр мен» — деп харыылаан.

³³ Чугаазын дооскаш, Дээрги-Чаяак-
 чы чоруй барган, а Авраам чанып келген.

Содомчуларның бужар үлгедиглери

19 ¹ Кежээликтей Бурганның демги
 ийи төлээзи Содом хоорайга чедип
 келген. Лот ол үеде хоорайже кирер улуг
 хаалга аксынга олурган. Лот оларны көр-
 үп кааш, уткуй туруп келген. Черге чедир
 мөгөйгеш, ² Лот мынча дээн: «Дээргилер-
 им! Кулунар мээң бажыңымче кирип көр-
 үнерем, будунар чуп, дыштанып хонуп ал-
 ынарам, эртен орукче үнүптер силер».

Олары: «Чок, бис даштыгаа хонар
 бис» — дээннер.

³ Лот дилеп туруп бээрге, олар оон
 бажыңыңа чедип келгеннер. Лот дой бе-
 леткээш, далган хааргаш, Бурганның тө-
 лээлерин хүндүлөп чемгерген. ⁴ Олар удуп
 чыдып четтикпээнде-ле, Содом хоорай-
 ның бүгү эр чурттакчылары, улуг-аны-
 яа чок, Лоттун бажыңын бүээлөп кел-
 геннер. ⁵ Лотту кыйгырып алгаш: «Сээң
 бажыңыңа хонар дээш келген улус кай-
 ыл? Оларны үндүрүп бер, бис оларны
 күштөп, дора көрөөли» — деп турганнар.

⁶ Лот боду үнүп келгеш, эжиин хаап
 каан. ⁷ Ол мынча дээн: «Ха-дунма, багай
 чүве кылбайн көрүнер. ⁸ Мээң эр кижиге
 дегбээн ийи уруум бар. Силерге мен аал-
 чыларымның орнунга уругларымны үн-
 дүрүп берейн. Олар-биле чүнү күзей-дир
 силер, ону кылынар. Чүгле келген улуска
 дегбейн көрүнер, чүге дээрге олар мээң
 бажыңымга келген болгай, оларны кам-
 галаары — мээң хүлээлгем-дир».

⁹ Содомчулар: «Ыңай тур сен! Өске
 черден келген хиренде, хамык чүвени
 сен шиитпирлээр сен бе? Сени олардан
 артык таптыг аажылаптар бис!» — дээн-
 нер. Ынча дээш, олар Лотту иткилеп,
 эжиин үрээр дей бергеннер. ¹⁰ Ынчан
 Бурганның төлээлери Лотту бажыңче
 кирип тыртып алгаш, эжиин дээктеп ал-
 ганнар. ¹¹ Оон Бурганның төлээлери ба-
 жың эжиинде чыгып келген улустун
 карактарын, улуг-аньяа дивейн, согу-
 рартыкканнар. Ынчангаш олар канчаар-
 даа кызыткаш, бажыңче кирер эжикти
 тыппааннар.

* 18:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Дээрги-Чаяакчы ам-даа Авраамның мурнунда турган» деп бижээн.

18:25 Э. д. 16:5; Иов 34:10; Ыд. ыр. 91:16 18:26 Иса. 65:8 19:2 Иов 31:32 19:5 Башт. 19:22-24 19:11 4 Хаан. 6:18

¹² Бурганның төлээлери Лотка мынча дээннер: «Бо хоорайда чоок кижилеринден кымнар барыл? Оолдарың, кыстарың, күдээлериң — кым-даа бар болза, моон үндүрүп аппар. ¹³ Бо хоорайны бис узуткап кааптар бис, чүгө дээрге оон чурттакчыларының бужар үүлгедиглери Дээрги-Чаяакчыга билдингир апарган. Дээрги-Чаяакчы бисти бо хоорайны узуткап кагзын дээш чоруткан чүве».

¹⁴ Лот бодунуң уругларының душ-туктарыңга баргаш: «Дүрген моон чорутуңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо хоорайны ам узуткаар деп турар-дыр» — дээн. Ынчалза-даа душтук оолдар оңу баштактанып турар деп бодааннар.

Содом биле Гоморраны узуткааны

¹⁵ Даң хаяазы дээп келгенде, Бурганның төлээлери Лотту далаштырып: «Сээң-биле кады турар кадайыңны болгаш ийи урууну эдертип алгаш, дүрген чорувут. Оон башка бо хоорайның чурттакчыларының буруулуг үүлгедиглериңиз уюн сен база өлүп каар сен» — дээннер. ¹⁶ Ынчалза-даа Лот чоруурунче далашпайн турган. Лотту Дээрги-Чаяакчы кээргээр деп билир болгаш, Бурганның төлээлери оңу, оң кадайың база уругларың чедиң алгаш, хоорайдан албадап үндүрүп кааннар. ¹⁷ Хоорайдан үндүрүп кааш, Бурганның төлээзи Лотка: «Дүрген камгалан! Хая көрүңме, бо Төгериң шынаага черле доктаавайн, дагже үнө бер, оон башка өлгениң ол» — дээн.

¹⁸ Лот мынча деп дилээ: «Чок, дээргим! ¹⁹ Чалчаң менче ээ көрнүп, энерелдиг бооп, мээң амы-тынымны камгалап турдун. Ынчалза-даа мен дагга четпейн чорумда, мени ол айыыл-халап тегерип келгеш, өлүрүп каарыңдан коргар-дыр мен. ²⁰ Көр даан, дуу хоорайжыгаш чооктур, бичии-дир. Ол аргажок бичии хоорайжыгашче чоруптайн, мен аңаа дириг артар боор мен».

²¹ Бурганның төлээзи: «Ындыг-дыр. Сээң ол күзелиңни база боттандырайн. Айгып турарың хоорайжыгашты узуткавайн, арттырып каар мен. ²² Дүрген ынаар маңнап чорувут. Сен аңаа четпээн шааңда, мен ажыл-херээмни эгелевес мен» —

деп чугаалаан. (Ынчангаш ол хоорайны Сигор* деп адаар.) ²³ Хүн үнүп, чер кырын чырыда бергенде, Лот Сигор хоорайга чедиң келген.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Содом биле Гоморраже дээрлерден оттуг күгүрнү чаъс дег дүжүрүккен. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы хоорайларны, бүгү Төгериң шынааны, оон бүгү чурттакчыларын база ол чер кырында бүгү ногоан үнүштерни узуткап каапкан. ²⁶ (А Лоттуң кадайы хая көрнүпкеш, дус көжээ бооп хуула берген.)

²⁷ Авраам эртен эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчыга ужурашып турган черинге чедерген. ²⁸ Ол Содом болгаш Гоморраже углай көөрге, бүгү Төгериң шынааның чер кыры өртен-хуюк, оңу суугудан үнген дег ыш-бус бүргей алы берген болган. ²⁹ Төгериң шынаада Лоттуң чурттап турганы хоорайларны узуткап тура, Бурган Авраамның дугайында бодап келгеш, оң дунмазын өлүмден чайладып аппарган.

Моав биле аммон чоннарың тывылганы

³⁰ Лот Сигорга чурттаарындан корткаш, ийи уруу-биле кады дагларже чоруй барган. Олар куйга турумчуп алганнар.

³¹ Уругларының улуу дунмазынга мынча дээн: «Бистиң ачавыс кырып бар чыдардыр. Бистиң-биле кады чурттаар ужурулуг оон өскө эр киж бо чер кырында чок-тур. ³² Ачавыска эзиртир арагадан ижиртип алгаш, оон-биле эр-херээжен чоруктан кылыр болган-дыр бис. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис». ³³ Ачазыңга ол дүне эзиртир арага ижиртип алганнар. Улут уруу чедиң келгеш, оон-биле удуп чыдып алган, ачазы чүү болуп турарын — урууну оон-биле чыдып алганың-даа, туруп чоруй барганың-даа — медрес билир харык чок болган. ³⁴ Эртенинде ол дунмазынга мынча дээн: «Эрткен дүне ачам-биле мен удудум. Бо дүне база аңаа арагадан эзиртир ижиртип аалы. Сен келгеш, оон-биле удуп чыдып аар сен. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис». ³⁵ Ол дүне база ачазыңга араганы эзиртир ижиртип алганнар. Бичии уруу

* 19:22 Еврей дылда «Сигор» деп ат «бичии, аргажок» деп өскө дөмейлешкек (19:20 көр).

19:24 Иов 18:15; Ыд. ыр. 10:6; Иса. 13:19; Иез. 20:16; 38:22; Лк. 17:29; 2 Пет. 2:6
19:25 Э. д. 13:10 19:26 Лк. 17:32

чедип келгеш, ооң-биле удуп чыдып алган. Ачазы чүнү-даа билбес болган: уруунун кажан кээп чыдып алганын-даа, кажан туруп чоруй барганын-даа.

³⁶ Шак ынчалдыр Лоттун ийи уруу боттарынын-на ачазындан иштелип алганнар. ³⁷ Улуг уруу оол божуп алгаш, ону Моав* деп адап алган. Ол амгы моав чонун эгезин салган кижилер болур. ³⁸ Бичии уруу база оол божуп алгаш, Бен-Амми* деп адап алган. Ол амгы аммон чонун эгезин салган кижилер болур.

Авраамның бодунуң кадайының дугайында база катап мегелээни

20 ¹ Авраам ол черлерден мурнуу чүкче көжүп чорукташ, Кадес биле Сурнуу аразына турумчуп чурттап берген. Ооң соонда Герарга чурттап турганынын үезинде ² бодунуң кадайы Сарраның «Дунмам-дыр» деп турган. Ынчангаш Герарнын хааны Авимелех Сарраны кыйгырттыкпап, бодунуң бажыңчыне ап алган. ³ Дүне када Авимелехтин дүжүндө анаа Бурган чедип келгеш: «Сен бо ап алганың херэежен кижилер дээш өлүр сен. Ол ашактыг кижилер-дир» — дээн.

⁴ Авимелех Саррага дээп безин четтикпээн турган. Ол: «Дээргим! Таанда-ла Сен буруу чок-даа чонну уткупкап каар сен бе? ⁵ Ол кижилер бо херэеженни „Дунмам-дыр“ деп боду чуугаалады. А бо херэежен кижилер боду база ону „Акым-дыр“ диди. Ону мен багай сеткил чок, кара чүве бо-давай, эккеп алган-дыр мен» — дээн.

⁶ Дүжүндө Авимелехке Бурган мынча дээн: «Сени Мен багай сеткил чок деп билдир мен. Ынчангаш Мээң мурнумга бачыт кылбазын дээш, сенээ Саррага дээр үе бербедим. ⁷ Ам ону ашаанче дедир чорудувут. Ооң ашаа — Бурганнын медээчизи-дир. Ол сени дириг артсын дээш мөргүүр. А бир эвес Сарраны чорутпас болзуңа, бодунуң база сенээ хамааржыр улус шуптузу чайлаш чок өлүр».

⁸ Эртенинде Авимелех бодунуң дүжүмтеттерин чыып алгаш, дүжүн чуугаалап берген. Олар шупту дыка кортканнар. ⁹ Авимелех Авраамны кыйгырттып алгаш: «Бистин-биле чүнү канчап турарың ол?

Сенээ багай чүнү кылып каан мен? Чүге мени болгаш мээң чонумну улуг бачыт кылыгыңче албадап турарың ол? Ынчаарга кайын боор!» — дээн. ¹⁰ Оон: «Чүнү канчапкан дээш ынчарың ол?» — деп айтырган.

¹¹ Авраам мынча дээн: «Бо чернин улузу Бургандан көнгүс кортпас улус деп бодадым. Ынчангаш мээң кадайым дээш мени өлүрүп каарлар ирги бе деп бодаан мен. ¹² Ол, шынап-ла, мээң дуңмам болур кижилер: ачамның өске херэеженден уруу-дур. Ынчангаш ону кадай кылдыр ап алган мен. ¹³ Кажан Бурган мени төрөөн черимден орукче аьгарып турда, Саррага: „Менээ энерелдиг бооп, барган черивиске-ле мени акым-дыр деп чоруур сен“ — дээн мен».

¹⁴ Авимелех Авраамга шээр болгаш бода малды, эр, кыс кулдарны белекке бергеш, ооң кадайы Сарраны база эгидип берген. ¹⁵ «Мээң черим бо-дур. Кая күзээр сен, анаа чуртта» — деп, Авимелех чуугаалаан. ¹⁶ Авраам ол мынча дээн: «Сээң акынга мен муң шекел мөнгүнү* берип тур мен. Сээң болгаш чок кижилериниң хомудалынын садыгызы дээш база сээң арыг адың катап тургустунзун дээш ынчалдым». ¹⁷ Авраам Бурганга мөргүүрге, Ол Авимелехти экиртип каан. Ооң кадайы болгаш кыс кулдары катап ажы-төл божуп эгелзэн. ¹⁸ (Ол үеге чедир Авраамнын кадайы Сарра дээш Дээрги-Чаяакчы Авимелехтин черинде бүгү херэеженнерни төл чаявас кылып каан турган.)

Исаактың төрүттүнгени

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы Саррага чүнү чуугаалаанын утпаан: азаанын эзугаар шуптузун күүсеткен. ² Сарра иштели бергеш, Бурганнын айтып каан үезинде чөнүп калган Авраамга оол урут божуп берген. ³ Авраам Сарраның божуп берген оглун Исаак деп адап алган. ⁴ Төрүттүнгенинин сески хунүнде, Бурганнын чагыын сагып, Авраам Исаакты кыртыжап демдектеп каан. ⁵ Исаак төрүттүнгенде, Авраам чүс харлыг турган. ⁶ Авраам: «Бурган менээ каткыны шаңнады. Мени дыңнаан кижилер элдесинип катгырар

* 19:37 Еврей дылда «Моав» деп ат «ададан» деп сөске дөмейлешкек. * 19:38 «Бен-Амми» деп ат «төрелимниң оглу» дээн уткалыг. * 20:16 Муң шекел — 11 кг кире.

20:2 Э. д. 12:10-20 20:7 1 Чыл. 16:22; Ыл. Ыр. 104:15 20:7 Иов 42:8; Иак. 5:16 20:9 Э. д. 12:18 20:17 Иак. 5:16 21:3 Э. д. 17:19 21:4 Э. д. 17:12-13

боор оң. ⁷ Сарра чаш төл эмзирер деп, Авраамга кым чугаалап турган боор? Бола-дыр, кыраан назынында мен аңаа төл божуп бердим» — деп чугаалаан.

Агар биле Исмаилди үндүр ойлатканы

⁸ Оол өзүп кээрге, эмигден үндүрер апарган. Исаакты авазының эмиинден үндүргөн хүнде, Авраам улуг дой кылган. ⁹ Египет кул Агарның Авраамдан божаан оглунуң Исаакты кочулап каттырып турарын Сарра көрүп каан. ¹⁰ Ынчан ол Авраамга: «Бо кул херээженни оглу-биле кады үндүр ойдадыгыт. Ооң оглу мээң оглум Исаак-биле дең эргелиг салгакчың болбазын!» — деп чугаалаан. ¹¹ Бодунуң оглунуң дугайында ындыг сөстөр дыннаары Авраамга дыка аңчыг болган. ¹² Ынчалза-даа Бурган аңаа мынча дээн: «Оол дээш-даа, Агар дээш-даа, сагыш аарып, мунгарава. Сарраның чугаалааны хевээр күүсет, чүге дээрге сээң салгалын Исаакты дамчыштыр уламчылар-дыр. ¹³ Ынчалза-даа Агарнын оглундан база бир чон нептерээр кылдыр чаяап каар мен. Чүге дээрге ол база сээң оглуң болгай». ¹⁴ Эргенинде Авраам Агарга чемни тудускаш, сулгул саваны ооң эктинге салып бергеш, оглу-биле кады чорупсун дээн. Агар оон чорупкаш, Беэр-Шеваның ээн кургаг ховузунга аза берген. ¹⁵ Савазында суу төнүп каарга, Агар оглун бир чадаң ыяш хөлөгезинге каапкан. ¹⁶ Ол ча адым хире хемчээлдиг черже ырадыр чоруй баргаш: «Оглумнуң канчаар хинчектенип өлүрүн көөр хөңнүм чогул» — дээш, ыглап-сыктап эгелээн. ¹⁷ Бурган оолдун үнүн дыңнап каан. Бурганның төлээзи дээрден Агарны кыйгырыпкаш: «Канчап бардын, Агар? Кортпа, Бурган чадаң ыяш чанында чыдар сээң оглуңнуң үнүн дыңнап каан-дыр. ¹⁸ Тургаш, барып оглуңу көдүрүп ал. Мен оглундан укталган улуг чон чаяап каар мен» — дээн. ¹⁹ Бурган Агарның караан ажыдыптарга, ол кудук көрүп каан. Оон савазын суг-биле долдургаш, оглунга сугну ижиртип алган. ²⁰ Бурган оолду черле утпайн чоран. Ээн кургаг ховута чурттап тургаш, оол өзүп

келген, ча-биле адар адыгжы апарган. ²¹ Ол Фаран ховузунга чурттап турган. Авазы аңаа Египеттен кадай тып эккеп берген.

Авраамның Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²² Ол үеде Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле Авраамга келгеш, мынча дээн: «Сен чүнү-даа кылып турунда, Бурган сээң-биле кады-дыр. ²³ Ам Бурганның ады-биле мөөңэ даңгыраглап көрөм: мени-даа, мөөң оолдарымны-даа, мөөң үре-салгалымны-даа мегелеп, хомудатпас сен. Сөңээ кандыг энерел көргүскен-дир мен, сен база мөөңө болгаш сени чурттадып алганы чернин чонунга багай чүве кылбас сен». ²⁴ «Даңгыраглап тур мен» — деп, Авраам чугаалаан. ²⁵ Ынчан Авимелехтин улузу ооң казып каан кудуун эжелеп алганын Авраам чемелеп чугаалаан. ²⁶ Авимелех: «Ону кым ынчанганын билбес мен. Моон мурунда сен мөөңө ындыг чүве чугаалаваан сен. Ол дугайында чаа дыңнап тур мен» — дээн. ²⁷ Авраам Авимелехке шээр болгаш бо да малды белекке бээрге, олар дугуржулга кылып алганнар. ²⁸ Оон Авраам чеди хой аңгылап берген. ²⁹ «А бо чеди хойну чүге аңгылап бердин?» — деп, Авимелех айтырган. ³⁰ «Чеди хойну менден ап көр. Бо белек кудукту мөөң казып алганымнын бадыткалы болгай аан» — деп, Авраам харыылаан. ³¹ (Оон эгелээш, оларның даңгырак беришкен черин Беэр-Шева* деп адай берген.) ³² Беэр-Шевага дугуржуп алганының соонда, Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле кады филистим черже чана бергеннер. ³³ А Авраам Беэр-Шевага тамариск деп ыяш олуртуп кааш, Дээрги-Чаяакчының — мөңгө Бурганның адын мактап кыйгырган. ³⁴ Авраам филистим черге үр үеде даштыкы кижиге бооп чурттаан.

Бурганның Исаакты өргүүге салырын дуужаганы

22 ¹ Ол болуушкуннар соонда элээн үе эрткенде, Бурган Авраамны

* 21:31 Беэр-Шева — еврей дылда «бээр» деп сөс «кудук» дээн, а «шева» деп сөс «даңгырак»-даа, «чеди»-даа деп сөстөргө дөмейлешкек.

21:9 Гал. 4:29 21:10 Ин. 8:35; Гал. 4:30 21:12 Рим. 9:7 21:21 Сан. 10:12; 3 Хаан. 11:18 21:31 Э. д. 26:33 22:1 Ыд. ыр. 10:5; Аж.-ч. 9:10

шенеп көөр деп шийтпирлээн. Бурган: «Авраам!» — деп кыйгырарга, ол: «Мында мен» — деп харыылаан. ² Бурган мынча дээн: «Эр чаңгыс ынак оглун Исаакты алгаш, Мориа деп черже ашпар. Ону ында дагларнын кайы-бирээзинге Меңээ өргүл кылдыр сал. Каяа дээрзин Мен айтыптар мен».

³ Авраам эртен эрте тургаш, өргүлгө хереглээр ыяжын чаргаш, элчигенге чүдүргөш, бодунуң ийи чалчазы биле оглу Исаакты эдерткеш, Бурганнын айыткан черинче чорупкан. ⁴ Авраам орукка чор-аанының үшкү хүнүнде ол черни ырактан көрүп кааш, ⁵ чалчаларынга мынча дээн: «Силер элчиген-биле кады маңаар артып калыңар. Оглум-биле ынаар чедип, Бурганга мөгөйип кааш, дедир чедип кээр бис». ⁶ Авраам оглу Исаакка өргүлгө кыпсыр ыяшты чүктөткөш, боду от биле бижекти алгаш, иелээ чорупканнар.

⁷ Исаак: «Ачай!» — дээрге, Авраам: «Дыңнап тур мен, оглум» — дээн.

«Өргүлгө хереглээр от биле ыяшты көрүп тур мен. А өргүл өрттедир мал кайыл?» — деп, Исаак ачазындан айтырган.

⁸ Авраам: «Өргүп өрттедир малды Бурган Боду билип хайырлаар, оглум» — дээн. Оон улаштыр чорупканнар.

⁹ Бурганнын айыткан черинге чедип келгөш, Авраам өргүл салыр бедигээш кылгаш, аңаа ыяжын өрттединге белеткеп алган. Оон оглу Исаакты бедигээште ыяштын кырынга хүлүп салып алгаш, ¹⁰ ону өлүрери-биле, бижээн тудуп алган. ¹¹ Ол өйде Дээрги-Чаяакчының төлээзи: «Авраам! Авраам!» — деп дээрден кыйгыра берген.

Авраам: «Дыңнап тур мен» — деп харыылаан.

¹² Дээрниң төлээзи мынча дээн: «Оглуңче холуң көдүрбейн көр, аңаа кандыг-даа хора чедирбе. Сээң Бургандан коргарынны, Мен дээш чаңгыс оглунну безин хараадавааныңны ам билир мен».

¹³ Авраам артынче көрүптерге, мыйыстары-биле шырышта орааштына берген кошкар турган. Ол кошкарны Авраам огулунуң орнунга өргүп өрттедикен. ¹⁴ Авраам ол черни «Дээрги-Чаяакчы билип хайырлаар» деп адап каан. Бо хүнге чедир

«Дээрги-Чаяакчы Бодунуң даанга бүгү чүвени билип хайырлаар»* деп чугаа бар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи дээрден Авраамны база катап кыйгырган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур мен: ол херекке бодунуң эр чаңгыс оглунуң безин хараадавааның дээш, ¹⁷ сеңээ ачы-буянны бажын ажыр хайырлаар мен. Сээң уре-салгалыңнын саны дээрниң сылдыстары дег, далай эрииниң элезининиң саны дег хөй болзун. Сээң уре-салгалың дайзыннарнын чер-чуртун өңчү кылдыр алыр болзун. ¹⁸ Мээң сөзүмнү тооп дыңнааның дээш, сээң уре-салгалың дамчыштыр чырык черде барла чоннар ачы-буян алыр».

¹⁹ Авраам чалчаларынга чедип кээрге, олар шупту кады Беэр-Шеваже чорупканнар. Авраам Беэр-Шевага чурттап турган.

Нахорнуң ажы-толү

²⁰ Ол болуушкуннар соонда элээн үе эрткенде, ооң дунмазы Нахорнуң кадайы Милка ашаанга оолдар божуп бергениниң дугайында Авраамга дыңнатканнар: ²¹ дун оглу Уц, Уцтуң дунмалары Буз, Кемуил (Арамнын ачазы), ²² Кесед, Хазо, Пилдаш, Идлаф база Батуил төрүттүнген болган. ²³ (А Батуилден Ревекка деп кыс уруг төрүттүнген.) Авраамнын дунмазы Нахорга сес оолду Милка ыңчаар божуп берген. ²⁴ Реума дээр кулкадайы Нахорга Тевахты, Гахамны, Тахашты база Мааханы божуп берген.

Сарраның мөчээни

23 ¹ Сарра 127 чыл чурттаан. Ооң назыны ол хире болган-дыр. ² Сарра ханаан черде Кириат-Арбага (амгы уеде Хеврон деп адаар черге) чок апаарга, Авраам келгөш, Сарраның ажыын ажып, ыглап-сыктап турган. ³ Чок апарган кадайын чыттырып кааш, ол хет чондан: ⁴ «Мен өскээрген келген даштыкы кижиде болзумза, меңээ кадайымны ажаап каар черден айтып берип көрүнерем» — деп дилээн.

⁵⁻⁶ Хет чон Авраамга: «Дыңнап көрүнерем, дээргивис. Бистиң аравыста өндүр

* 22:14 Азы: «Дээрги-Чаяакчы дагга көстүп келир».

22:2 2 Чыл. 3:1 22:17 Э. д. 15:5; 3 Хаан. 4:20; Иер. 33:22; Евр. 6:13-14 22:18 Э. д. 12:3; 26:4; Аж.-ч. 3:25 22:19 Э. д. 21:31 22:20 Э. д. 11:29 22:23 Э. д. 24:24 23:2 Ис. 14:15; Башт. 1:10

улуг ноян* силер. Бистиң эң-не дээрэ дээн черлеривистиң бирээзинге кадайыңарны орнукшудуп калыңар. Силерге бодувустун орнукшудулга черивисти бээринден бистиң аравыста кыым-даа ойталавас» — деп харыылаан.

⁷ Авраам тус черниң чурттакчылары хет чонга мөгөйип кааш, ⁸ мынча дээн: «Бир эвес силер арыг сеткилинерден мээң чок апарган кадайымын орнукшударын чөпшээрер турар болзунарза, мени дыңнап көрүңерем. Мээң адымдан Цохарның оглу Эфрондан дилеп көрүңер, ⁹ ол бодунун чериниң кыдыгында турар Махпела деп куйну орнукшудулга чери кылдыр долу өртээнге меңээ сатсын. Ол чер силерниң араңарда мээң хууда орнукшудулга черим болгай аан».

¹⁰ Эфрон хет чоннун аразыңга тургаш, хоорайның төп шөлүндө турар бүгү чон дыңнап турда, Авраамга чугаалаан: ¹¹ «Дээргим, мени дыңнаңарам. Чонум көрүп турда, ол куйну-даа, бүгү шөлдү-даа кадайыңарны орнукшудар кылдыр силерге берип тур мен».

¹² Авраам тус черниң чонунга мөгөйип кааш, ¹³ чыылган чон дыңнап турда, Эфронга: «Мени шын билип көрүңерем, орнукшудулга чериниң өртээ кылдыр мөңгүннү ап аар болзунарза, калган кижимни анаа орнукшудуп каар мен» — дээн.

¹⁴ Авраамга харыы кылдыр Эфрон: ¹⁵ «Дыңнап көрүңерем, дээрги! Ол черниң үнэзи 400 шекел мөңгүн чүве болгай. Бис ийиге ол чүү боор ийик? Кадайыңарны анаа орнукшудуп калыңар» — дээн. ¹⁶ Авраам Эфронну дыңнааш, анаа оон чонунун мурнунга адааны 400 шекел мөңгүнү санап берген. (Шекелдиң дензизин тус черниң садыгжыларының үнелээриниң аайы-биле тодараткан.)

¹⁷ Мамрениң дужунда Махпелада Эфроннун шөлү, ында куй, ында ыяш-даш — ол бүгү чер, ¹⁸ чыылган хет чон көрүп турда-ла, Авраамның өңчүзү апарган. ¹⁹ Шак ыңчалдыр Авраам бодунун кадайы Сарраны ханаан черге, Мамрениң дужунда Махпела шөлүндө куйга орнукшудуп каан. (Амгы үеде ол черни Хеврон дээр.) ²⁰ Ындыг янзылыг Авраамга орнукшудулга чери болур шөл биле куй өңчү кылдыр хет чондан дамчып келген чүве-дир.

Исаакка кадай болур кысты дилеп турганы

24 ¹ Авраамның хар-назыны улгадып, чөнүп калган, а Дээрги-Чаякчы анаа ачы-буянын үргүлчү чедирип турган. ² Аалында шупту чүвени удуртуп турган улуг кулунга Авраам мынча дээн: «Мээң дөңмээмге дээп, даңгырак бергеш, ³ дээр биле черниң Дээрги-Бурган-Чаякчызының ады-биле мээң оглумга кадай кылдыр бо мээң аразында чурттап чоруурум хананей чоннун иштинден уруг ап бербезини азаап көр. ⁴ Мээң чуртумче бар, оглум Исаакка кадайны төрөл чонум аразындан тып эккеп бер».

⁵ Кулу Авраамдан: «Бир эвес ол уруг мээң-биле бо чуртче келиксевес болза, канчаар мен? Оглуңарны силерниң келген черинерже дедир аппаар мен бе?» — деп айттырган.

⁶ «Мээң оглумну ынаар аппаарындан оварын!» ⁷ Дээрниң Бурганы Дээрги-Чаякчы мени төрөөн черимден хары черге эккелген, мээң-биле чугаалашкаш: „Бо черни сөөн үре-салгалыңга бээр мен“ — деп даңгырак берген болгай. Ол Бодунун төлээзин сенче чорудуптар, ыңчан сен мээң оглумга кадай тып эккеп бээр сен. ⁸ А бир эвес уруг сөөн-биле кады чоруурундан ойталаар-даа болза, даңгырааңны күүсеткениң ол болур, чүгле мээң оглумну ынаар эгитпейн көр» — деп, Авраам харыылаан.

⁹ Кул Авраамның дөңмээнге холун дегзип алгаш, даңгыраан берген. ¹⁰ Ол бодунун дээргизиниң төвөлериңиң онун, оон хөй үнелиг эртинелерин ап алгаш, Арам-Нахараимде Нахорнун чурттап турар хоорайыңче чорупкан.* ¹¹ Авраамның кулу төвөлериң кежээ апарганда, херэежен улус суглаар өйде, хоорай кыдында кудук чанынга доктаадыпкаш, ¹² мынча дээн: «Дээрги-Чаякчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Авраамга энерелден хайгырлап, мээң чоруум чогуур кылдыр кылып көр. ¹³ Бо-дур, мен хоорайның уругларының суг узуп аар куудунун чанында тур мен. ¹⁴ Мен оларның бирээзинге: „Сөөн доңдандан суг ижип аарын чөпшээрер көр“ — дээр мен. Бир эвес ол: „Ижип алыңар. Силерниң төвөлериңериңиң база сугтарып каайн“ — деп харыылаар

* 23:5-6 Азы: «Бурганның шилип кааны ноян». * 24:10 Арам-Нахараим — сонгу Месопотамия. Нахорнун чурттап турар хоорайы — Харран хоорай (Э. д. 11:27-32 көр).

болза, Бодунуң чалчаң Исаакка кадай кылдыр шилип бергениң уруг ол болур. Мээң дээргим Авраамга энерел көргүскениниң дөмдээ ол болгай аан».

¹⁵ Ол мөргүлүн төндүрбейн чыдырда-ла, Авраамның дунмазы Нахор биле Милканың оглу Батуилиди уруу Ревекка эктинде доңгазын салып алган бо чедип кээп-тир. ¹⁶ Ревекка дыка чараш турган, кижиге баар үези келген-даа болза, аңаа эр кижиге безин дээп көрбээн чүведир. Кудукка келгеш, ол доңгазын сугну долдур узуп алгаш, дедир чорупкан. ¹⁷ Авраамның кулу аңаа халып чедергеш: «Донганда суундан меңээ берем» — деп дилээн.

¹⁸ Ревекка эктинде доңгазын дораанна дүжүргөш: «Ижип алыңар, дээрги» — дээш, аңаа суун берген. ¹⁹ Ол кижиге сугну ижип аарга, Ревекка: «Мен ам силерниң төвөлериңерге сугдан узуп берейн, олар база суксунун хандыр ижип алзыннар» — дээн. ²⁰ Ол доңгада суун оңгачаже кудупкаш, катап-ла суг узар дээш, кудукче маңнап чорупкан. Шап ынчалдыр ол шугту төвөлериң сугтарып каан.

²¹ «Дээрги-Чаяакчы мээң чоруум чогударыңа дузалаан ирги бе» деп додап, Авраамның кулу ыгыт чокка Ревекканы хайгаарап көрүп турган. ²² Төвөлөр сугну ижип аарга, ол Ревеккага чартык шекел деңзилиг думчукка сугар алдын сырғаны, он шекел деңзилиг ийи алдын билектээшти берген. ²³ Ооң соонда ол: «Чугаалап көрөм, сен кымның уруу сен? Сээң ачанның бажыңында биске хонуп аар хосугт чер тыгыр бе?» — деп айтырган.

²⁴ «Мен Нахор биле Милканың оглу Батуилиди уруу-дур мен» — деп, Ревекка харыылаан. ²⁵ «Бисте мал чеми болгаш сизген хөй. Хонуп аар чер база тыпты бээр» — деп, ол немеп каан.

²⁶ Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчыга мөгейип сөгүрбүшаан чугаалаан: ²⁷ «Мээң дээргим Авраамның Бурганы аңаа шынчы болуп, энерел көргүзүп чоруурун утпаан-дыр, Дээрги-Чаяакчыга алдар! Дээрги-Чаяакчы мени дорт-ла мээң дээргимниң төрөлдериңиң бажыңыңа эккелди».

²⁸ Ревекка бажыңыңа маңнап чоруткаш, авазыңың төрөлдериңге ол бүгүнүң дугайыңда чугаалаан. ²⁹⁻³⁰ Ревекканың акайы Лаван дунмазының сырғазын болгаш билектээштерин көрүп кааш, келген

кижиге дунмазы-биле чүнүң дугайыңда чугаалашканын билип кааш, ол кудук чанында төвөлери-биле кады турган Авраамның кулунга халып чедип келген.

³¹ Лаван мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга алгаттырган кижиге, кирип моорлаңар! Чүгө даштын турар силер? Мен силерге бажыңны база төвөлериңерге турар черни белеткеп кагдым». ³² Авраамның кулу бажыңче кире бээрге, Лаван төвөлериңиң чүбүгүн дүжүргөш, сизген-биле чөмгөрүп каан. А аалчыга база ооң кады чораан кижилеринге, буттарың чуп алзың дээш, суг эккеп берген. ³³ Авраамның кулунга чөм салып бээрге, ол: «Мени чүү дээш бээр чорутканың чугаалап бербээн шаамда, чөм чивес мен» — дээн.

«Чугаалаңар че» — деп, Лаван чөпшээрешкен.

³⁴ Ол чугаалап эгелээн: «Мен Авраамның кулу-дур мен. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы мээң ээмге хөй ачы-буян хайырлап, ону улуг кижиге кылып каан. Ол аңаа эр, кыс кулдарны, шээр болгаш бода малды, төвөлериңи, элчигеннерни, алдын-мөңгүнү берген. ³⁶ Мээң ээмниң кадайы Сарра назылап кырый берген үезинде, ашаанга оол божуп берген. Мээң дээргим бодунда чүү-ле барыл — дөгөрезин оглунга өңчү кылдыр арттырып берген.

³⁷ Дээргим менден оглунга кадай кылдыр мээң чурттап чоруурум ханаан черден уруг тып бербес деп дангырак ап алган.

³⁸ Ооң төрөөн черинден, төрөл чонундан оглунга кадай тып эккеп бээримни дилээн. ³⁹ Мен дээргимден: „А бир эвес уруг мээң-биле чорувас болза?“ — деп айтырган мен.

⁴⁰ Меңээ ол: „Мээң бараан болуп чоруурум Дээрги-Чаяакчы мээң төрөөн чуртумдан, төрөл чонумдан мээң оглумга кадай тып эккелзин дээш, сени алгап-йөрээвишаан, Бодунуң төлээзин сээң-биле кады орукче чорудуптар.

⁴¹ Мээң төрөл чонумга чедер болзунза, ынчан дангырааның күүсеткениң ол болур. Бир эвес олар сеңээ уругну бербес-даа болза, дангырааның күүсеткениң ол болур“ — дээн чүве.

⁴² Бөгүн мен суглаар кудукка келгеш, мынча дидим: „Дээрги-Чаяакчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Сен мээң чоруум чогузун деп бодаан болзунза! ⁴³ Көр даан, мен кудук чанында тур мен. Кажан моон кандыг-бир уруг суг узуп кээрге, аңаа: „Донганда суундан меңээ берем“ — дээр мен. ⁴⁴ Бир эвес ол:

‘Ижип алынар. Силерниң төвөлериңерге база сугдан узуп берейн’ — дээр болза, Дээрги-Чаяакчының мээң ээмниң оглунга шилип берген кызы ол болур⁴⁵. Ол дугайында бодап безин четтикпээнимде, эктинде доңгазын салып алган Ревекка кудуктан суглап чедип келген. Мен оон суг ижип аарын дилээримге, ⁴⁶ ол доораан-на доңгазын бергеш, мынча дээн: „Ижип алынар. Төвөлериңерни база суггарып каайн“. Мен сугну ижип аарымга, төвөлөргө база сугну эккеп берди. ⁴⁷ Мен: „Кымның уруу сен?“ — деп айтырдым. „Нахор биле Милканың оглу Батуилдин уруу-дур мен“ — деп, ол харыылады. Ынчан мен аңаа думчукка азар сырғаны база билектээштерни бердим. ⁴⁸ А мен бодум Дээрги-Чаяакчыга мөгейип сөгүрдүм — Ол мени ээмниң оглунга төрөл чонундан кадай тып бээри-биле дорт-ла маңаа чедирип келгени дээш, Авраамның Бурганын алгап-йөрээдим. ⁴⁹ Ам силер менээ чугаалап көрүңерем, мээң дээргимге бүзүрөл, энерел көргүзүп шыдаар силер бе? Мен ам чүнү кылыр ужурлуг мен, чугаалап көрүңерем).

⁵⁰ Лаван биле Батуил мынча деп харыылааннар: «Бо бүгү Дээрги-Чаяакчыдан болуп турар-дыр. Бис силерниң сөзүңерге удур чүнү-даа чугаалап шыдавас-тыр бис. ⁵¹ Ревекка силерниң мурнунарда бо-дур, ону алгаш чоруптуңар. Дээрги-Чаяакчының күзели-биле силерниң дээргинерниң оглу ону кадай кылып алгай аан». ⁵² Ону дыңнааш, Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчының мурнунга база катап черге чедир мөгейген. ⁵³ Оон соонда ол Ревеккага каас идик-хепти, алдын, мөңгүн каасталгаларны берген, ооң акызынга болгаш авазынга үнелиг белектерни берген. ⁵⁴ Оон Авраамның кулу болгаш кады келген улузу аштан-чемненгеш, удуп чыдып алганнар. Эрген эрте тургаш, Авраамның кулу: «Эмче ээп чанарын меңээ чөпшээрэп көрүңер» — дээн.

⁵⁵ Ревекканың акызы биле авазы: «Бистин чанывыска Ревекка ам-даа он хонук чурттазын, оон соонда чоруптар силер» — деп харыылааннар.

⁵⁶ Авраамның кулу: «Дээрги-Чаяакчы мээң чоруумну чогутчуп берген соонда, мени саадатпайн көрүңер, ээмче ээп

чанарын меңээ чөпшээрэп көрүңер» — дээн.

⁵⁷ Демгилери: «Ревекканы кыйгырыптаалы, ол боду шиитпирлээй аан» — дээннер. ⁵⁸ Олар Ревекканы кыйгырыпкаш: «Бо кижжи-биле чоруур сен бе?» — деп айтырганнар.

Ол: «Чоруур мен» — деп харыылаан.

⁵⁹ Дунмазы Ревекканы ооң азыракчызы-биле, Авраамның кулун кады чораан кижилери-биле үдеп тура, ⁶⁰ төрөлдери мындыг сөстөр-биле ону алгап-йөрээп турганнар: «Сээң үре-салгалың дүк-түмен санныг болзун, күжүр дунмавыс! Сээң ажы-төлүң дайзыннарның чер-чуртун өңчү кылдыр алыр болзун!» ⁶¹ Ревекка болгаш ооң кыс чалчалары төвөлериң мунгулапкаш, Авраамның кулун эдерип чорупканнар. Шап ынчалдыр Авраамның кулу Ревекканы эдертип алган.

⁶² Исаак Беэр-Лахай-Роиден чедип келгеш, ол өйдө Негевке чурттап турган чүве-дир. ⁶³ Кежээ дүжүп келгенде, Исаак ховуже агаарлап үнүп келгеш, чоокшулап кел чоруур төвөлериңи көрүп каан. ⁶⁴ Ревекка Исаакты көрүп кааш, төвөдөн дүже халып келген. ⁶⁵ Ол Авраамның кулундан: «Ховулап биске уккуштур кел чыдар чүү кижил ол?» — деп айтырган.

«Ол дээрге мээң дээргим-дир» — деп, кул харыылаан. Ынчан Ревекка пөстен думаалай кылгаш, кедип алган. ⁶⁶ Кул Исаакка чүнү кылганын шуптузун чугаалап бээрге, ⁶⁷ Исаак Ревекканы авазы Сарраның майгынынче киирип апарган. Ынчалдыр Ревекка ооң кадайы апарган. Исаак Ревеккага ынакшый берген, оон соонда чөк апарган авазы дээш кажыдыдалы оожургаан.

Авраамның амьдыралының төңчүзү

25 ¹ Авраам катап база кадайлангып алган. Ооң Хеттура деп чаа кадайы аңаа ² Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбах болгаш Шуах деп оолдарны бо-жуп берген. ³ Иокшандан Шева биле Дедан төрүттүнген. Деданның үре-салгалы ашшур, летуш база леюм аймактар чүве-дир. ⁴ Мадиянның оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир.

⁵ Авраам бодунун шупту өнчү-хөрөңгизин Исаакка берипкен. ⁶ А кул-кадайларындан төрүттүнгөн оолдарынга Авраам белек-селекти бергеш, боду дириг тургаш-ла, оларны чөөн чүкчө — чөөн талакы черлерже Исаактан аңгылап чорудупкан.

⁷ Авраам 175 чыл чурттаан. Ооң назыны ол хире болган. ⁸ Амыдыралды мага хандыр чурттап алгаш, кыраан назынында ол өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. ⁹ Оолдары Исаак биле Измаил ону Мамренин чанында Цохарнын оглу хет Эфроннун шөлүндө туура Махпела куонга орнукушудуп кааннар. ¹⁰ Авраамны хет чондан садын алган шөлгө, ооң кадайы Сарранын чанынга ажаап кааннар. ¹¹ Авраамнын мөчөзенин соонда, Бурган Исаакка ачы-буян хайырлаан. Ол өйдө Исаак Беэр-Лахай-Рои чанынга чурттап турган.

Измаилдин үре-салгалы

¹² Авраамнын оглу Измаилдин болгаш ооң үре-салгалынын дугайында чугаа бо-дур.

Сарранын египет кулу Агар Авраамга Измаилди божуп берген.

¹³ А Измаилдин оолдарынын улуундан бичезинге чедир аттары: дун оглу Навайот, Кедар, Адбеел, Мивсам, ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Тема, Иетур, Нафис болгаш Кедма. ¹⁶ Измаилдин он ийи оглунун аттары-биле суурлар, черлер адаттынган — олар он ийи аймактын он ийи баштыны болганнар. ¹⁷ Измаил 137 чыл чурттааш, өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. ¹⁸ Ооң үре-салгалы ха-дунма аймактарынга удурлангын, Хавиладан Сурга чедир, Египеттен Ассириже углай девискээрге чурттап чораннар.

Исав биле Иаков ийистерниң төрүттүнгени

¹⁹ Авраамнын оглу Исаактын болгаш ооң үре-салгалынын дугайында чугаа бо-дур.

Авраамдан Исаак деп оол төрүттүнгөн. ²⁰ Паддан-Арам* чурттуг арамей

Батуилдин уруу Ревекканы кадай кылып алганда, Исаак дөргөн харлыг турган. Ревекка арамей Лаваннын дунмазы турган чүве-дир. ²¹ Кадайы дээш Исаак Дээрги-Чаяакчыга мөргөөн, чүгө дээрге ол саатталбайн турган чүве-дир. Дээрги-Чаяакчы ооң дилээн дыңнап каан, ынчангаш кадайы Ревекка иштели берген. ²² Ооң хырнынын иштинде оолдары бот-боттарын тепкилежип эгелээрге, Ревекка: «Бир эвес олар ынчаар болза, мен канчаар мен ам?» деп бодааш, Дээрги-Чаяакчыдан айтырар дээш чорупкан. ²³ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча деп харыылаан: «Сээн хырнында ийи төрөл бөлүктүн төлээлери бар-дыр. Олардан ийи ангы чон бодарап тыгтыр-дыр. Бирээзи өскезинден артык күштүг болур, улуу бичезинге чагыртыр-дыр».

²⁴ Ревекканын божуур үези чедип кээрге, ийистер төрүттүнгөн. ²⁵ Баштайгызы бүгү боду алгы дег кызыл-сарыг дуктүг болган. Ону Исав деп адап кааннар. ²⁶ Ооң соонда Исавтын эжээнден холу-биле туттунуп алган оол үнүп келген, ону Иаков* деп адап кааннар. Оолдары төрүттүнүп турда, Исаак алдан харлыг турган.

Исавтын бодунун улуу болур эргезин садыканы

²⁷ Исаактын оолдары өзүп келген. Исав хову кезиир анчы болган, а Иаков өгдөн үнмөс оожум кижичи болган. ²⁸ Исаак оглу Исавка ынак турган, чүгө дээрге оон эккелгени аң эьдин чииринге ол ынак. А Ревекка Иаковка ынак болган.

²⁹ Иаков быдаа хайындырып алган турда, Исав ховудан пат турупкан чедип келген. ³⁰ Исав Иаковка мынча дээн: «Меңээ бо хайындырып алган кызыл чүвениң берем, ижиптейн. Мен туруптум». (Ынчангаш ону Эдом* деп шола-лап каан.)

³¹ Иаков: «Мурнай төрүттүнгөш, улуу болган эргенни ам дораан меңээ сады-выт» — дээн.

³² Исаак: «Улуу болурга, меңээ оон херээ чүү боор? Мен аштааш, өлүр деп

* 25:20 Паддан-Арам — сонгу Месопотамия. * 25:26 Еврей дылда «Иаков» деп ат «эжек», «ээ-жектен туттунар» азы «ажып эртер» деп уткалыг сөстөргө дөмөйлөшкөк. * 25:30 Еврей дылда «Эдом» деп ат «кызыл, кызыл-сарыг» деп өскө дөмөйлөшкөк (25:25 көр).

25:10 Э. д. 23:16-20 25:15 1 Чыл. 1:29-31 25:16 Э. д. 17:20 25:18 1 Хаан. 15:7 25:23 Сан. 24:18; 2 Хаан. 8:14; 1 Чыл. 8:13; Рим. 9:12 25:31 Б. х. к. 21:17

бардым, ол эргем меңээ дуза кадар бе ынчаш?» — деп харыылаан.

³³ «Баштай меңээ даңгырагла» — деп, Иаков негээн. Исав даңгыраан бергеш, улуу болур эргезин Иаковка садыпкан.

³⁴ Иаков Исавка хлеб база чочак-тараадан хайындырган быдаазын берген. Исав ижил-чип алгаш, туруп чорупкан. Ынчалдыр ол улуу болур эргезин херекке албайн барган.

Исаактың кадайының дугайында мегелээни

26 ¹ Ол чуртка, биезде Авраамның үелеринде дег, аш-чут эгелээн, ынчангаш Исаак Герарда филистим хаан Авимелехче чоруй барган. ² Дээрги-Чаяакчы Исаакка көстүп келгеш, мынча дээн: «Египетче барба. Мээң айтып бээр черимге чурттаар сен. ³ Амдызыңда бо черге чурттап чор. Мен сенээ ачы-буян хайырлап, сээң-биле кады чоруур мен. Сээң ачаң Авраамга берген даңгыраамны күүседир мен: бо черлерниң шуптузун сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга бээр мен. ⁴ Сээң үре-салгалыңны дээрниң сылдыстары дег көвүдедир мен. Оларга бо черлерниң шуптузун бээр мен. Сээң үре-салгалың дамчыштыр чер кырында бүгү чоннар ачы-буян алыр. ⁵ Чүгө дээрге Авраам Мени дыннап, Мээң сагызын деп дужааган бүгү-ле айтышкыннарым, дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагып, күүседип чораан».

⁶ Исаак Герарга турумчуп чурттай берген. ⁷ Тус черниң чурттакчылары оон Ревекканың дугайында айтырарга, Исаак: «Дунмам-дыр» — дээр турган. Ревекка чараш боорга, улус мени кадайым дээш өлүрүп кааптар ирги бе деп сезингеш, «кадайым-дыр» дээринден ол корткан. ⁸ Элээн үе эрткенде, филистим хаан Авимелех сонгадан Исаактын бодунун кадайы Ревекканы чассыдып турарын көрүп каан. ⁹ Авимелех Исаакты кыйгырыпкаш: «Бо дээрге сээң кадайың ыш-кажыл! Чүгө „дунмам-дыр“ деп мегелеп турган сен?» — деп айтырган.

Исаак: «Кадайым дээш улус мени өлүрүп кааптарындан коргуп турдум» — дээн.

¹⁰ Авимелех аңаа: «Чүнү кылып кааның ол? Бистиң аравыстан кым-бир кижиге сээң кадайың-биле удупкан болза, чүү болгу дег-дир? Бисти бурууга оонар часкан-дыр сен!» — дээн. ¹¹ Ынчангаш Авимелех бүгү чонунга: «Бо кижиге азы оон кадайыңга дегген кижиге — өлүр» — деп чарлап каан.

Филистимнерниң Исаак-биле маргышканы

¹² Исаак ол черге тараа тарып алгаш, ол чылын дүжүттү чашканындан чүс дакпыр хөйүнү алган. * Дээрги-Чаяакчы анаа ынчалдыр ачы-буян хайырлаан. ¹³ Исаак байып-ла, байып-ла олурган. Ынчалдыр ол дыка бай кижиге апарган. ¹⁴ Ооң кулдары, шээр болгаш бода малы бажын ажа бээрге, филистимнер аңаа адааргаар апарганнар. ¹⁵ Исаактың ачазы Авраамның үезинде-ле ооң кулдарынын казып кааны кудуктарже олар долдур доурак уруп, дулгап каапканнар. ¹⁶ Ынчан Авимелех Исаакка: «Моон чорувут. Чүгө дээрге сен бистен артык бай-шыырак апарган-дыр сен» — дээн.

¹⁷ Исаак оон көжүп чоруткаш, Герар шынаазыңга турлагжып чурттай берген. ¹⁸ Ачазы Авраамның үезинде казып каан, оон соонда филистимнерниң доурак долдур уруп, дулгап каапканы кудуктарыны Исаак катап казып алгаш, ачазынын адап турган аттары-биле оларны адагылап каан. ¹⁹ Бир катап Исаактың кулдары шынаага кудук казып тургаш, агым суг тып алганнар. ²⁰ Герар чурттуг кадарчылар Исаактын кадарчылары-биле маргышып, «Бо бистиң сууvus-тур» диги бергеннер. Ынчан ол кудукту Эсек деп адап каан. Чүгө дээрге орта маргыш үнген чүве-дир*. ²¹ Эске кудук казып аарга, ол дээш база маргылдаа үнген. Ол кудукту Ситна деп адап каан*. ²² Исаак оон-даа ырадыр чоруткаш, база бир кудук казып алган. Аңаа хамаарыштыр ам-на маргылдаа үнмээн. Исаак: «Дээрги-Чаяакчы

* 26:12 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүгө дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор. * 26:20 «Эсек» деп ат «маргыш» дээн уткалыг. * 26:21 «Ситна» деп ат «удурланышкын» дээн уткалыг. * 26:22 «Реховот» деп ат «хостуг-шөлээн чер» дээн уткалыг.

25:34 Евр. 12:16 26:1 Э. д. 12:10 || Э. д. 20:2 26:3 Э. д. 22:16-18 || Ис. 21:43 26:4 Хост. 32:13 || Э. д. 12:3; 22:18; Аж.-ч. 3:25 26:7 Э. д. 12:13; 20:1-2 26:15 Э. д. 21:30

бисти өзүп-көвүдезин дээш, биске хостуг-шөлөөн черни берген-дир» — дээш, ол кудукту Реховот деп адап каан*.

Исаактың Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²³ Исаак оон Бээр-Шеваже чоруй барган. ²⁴ Ол-ла дүне аңаа Дээрги-Чаяакчы көстүп келгеш: «Мен сээң ачаң Авраамның Бурганы-дыр мен. Сен кортпа, Мен сээң-биле мен. Мээң чалчам Авраам дээш сээң үре-салгалынны көвүдедил, сеңээ ачы-буян хайырлаар мен» — дээн. ²⁵ Исаак аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кылгаш, Дээрги-Чаяакчының адын мактап кыйгырган. Исаак майгынын ол черге тип алган, а ооң куддары орта кудук казып кааннар.

²⁶ Ол үеде Исаакка Герардан Авимелех бодунуң чөвүлөкчизи Ахузат болгаш шериг баштыңы Фихол-биле кады чедип келген. ²⁷ Исаак оларга: «Силер чүге мөңнээ чедип келдиңер? Мени көөр хөңнүңөр чок апаргаш, үндүр ойладыптыңар чоп?» — дээн.

²⁸ Олар мынча деп харыы бергеннер: «Бис Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады дээрзин тода көрүп кагдывыс, ынчангаш сээң-биле аравыста даңгырак беришкеш, дугуржулга кылып, эвилелдежип аар-дыр деп шийтпирледивис. ²⁹ Бистин сеңээ дег-бейн, эки чүве күзеп, тайбың салып чорудуканывыс дег, сен база биске багай чүве кылбазынны дангырагла. Дээрги-Чаяакчыга йөрөөттирген кижжи болгай сен!»

³⁰ Исаак хүндүлөп дой кылырга, олар аштанып-чемненгеннер. ³¹ Эртенинде олар удур-дедир даңгыраглашканнар. Исаак аалчылары-биле байырлажып алган, олар амыр-тайбың дедир чана бергеннер. ³² Ол-ла хүн Исаактын кудук казып турган куддары келгеш: «Суг тып алдывыс» — дээннер. ³³ Исаак ол кудукту Шива деп адап каан. Ынчангаш бо хүн-нерге чедир ол хоорайны Бээр-Шева деп адаар апарган*.

Исаактың кадайлары

³⁴ Исаак дөргөн харлыг тургаш, Беэринин уруу Иегудитти база Элоннун уруу Васематты бодунга кадай кылдыр

ап алган. Ол ийи херээжен хет чондан укталган. ³⁵ Олар Исаак биле Ревеккага аартык, берге апарганнар.

Иаковтуң ачазының алгап-йөрээшкинин алганы

27 ¹ Исаак кырып калгаш, карактары көрбөстөй бергенде, улуг оглу Исаакты: «Оглум!» — деп кыйгырган.

Оозу: «Дыңнап тур мен» — дээн.

² Исаак: «Мен ам кырып калдым, кайгы хире үр чурттаарымны безин бил-бес-тир мен. ³ Ча, согунун алгаш, мөңээ ховудан аңнап эккедем. ⁴ Ынак чемини амданның кылдыр белеткеп эккелгеш, мени чөмгерип каг. Ынчан өлбөй чыт-каш, сени алгап-йөрөөп каар мен» — дээн. ⁵ Исаак ховуже аңнап чоруй барып-тыр.

Оглу Исаакка чугаалаан Исаактын сөстөрүн Ревекка дыңнаан чүве-дир. ⁶ Ревекка оглу Иаковка мынча дээн: «Мен ачаңның акын Исаакка чугаалаан чугазың дыңнадым: ⁷ „Аңнап эккелгеш, мөңээ амданның чөмдөн кылып бер. Мен ону чип алгаш, өлүрүмнүң мурнунда Дээрги-Чаяакчының мурнунга сени алгап-йөрөөп каайн“ — диди. ⁸ Ам, оглум, мени таптыг дыңна, дужаалымны күүсет! ⁹ Одарда малче баргаш, оон ийи семис-чаагай анайдан эккел. Мен оон ачаңның ынак чөминден белеткеп берейн. ¹⁰ Сен ачаңга ону эккеп бээринге, ол чөминип алгаш, өлүрүнүң мурнунда сени алгап-йөрөөр».

¹¹ Иаков авазы Ревеккага мынча дээн: «Мээң акым Исаак дүктүг кижидир, а мен тас кижидир мен. ¹² Бир эвес ачам мени суйбапкаш, билип каар болза? Ынчан ачам оглум мени шоодуп, куду көрүп тур деп бодай берзе канчаар? Мен алгап-йөрөөшкнн эвес, каргаашкын хүлээп аар апаар мен».

¹³ Авазы аңаа: «Сенче салган каргыш мөңээ четкей аан, оглум. Чүгле мени таптыг дыңна. Барып, мээң айыткан чүвөлөримни эккел» — дээн.

¹⁴ Иаков чоруткаш, анайларны авазыңга эккеп бээрге, Ревекка Исаактын ынак чөмин амданның кылдыр белеткеп берген. ¹⁵ Ооң соонда Ревекка улуг оглу

* 26:33 Еврей дылда «Шива» деп ат «даңгырак» деп сөске дөмейлешкек. «Бээр-Шева» — «Даңгырак кудуу» дээни ол (21:31 көр).

26:28 Э. д. 21:23; 31:44 26:29 У. ч. 16:7 26:34 Э. д. 36:2-3 27:3 Э. д. 25:27-28 27:10 Э. д. 25:23 27:11 Э. д. 25:25

Исавтың майгында бар турган эң-не эки хептерин бичии оглу Иаковка кедирип алгаш, ¹⁶ Иаковтуң холдарын болгаш тас мойнун анай кештери-биле ораап кааш, ¹⁷ белектеп алганы чемин болгаш хлебти оглунга тутсуп берген.

¹⁸ Иаков ачазынга чеде бергеш: «Ачай!» — деп кыйгырган.

Оозу: «Оог! Кым сен, оглум?» — дээн.

¹⁹ Иаков ачазынга мынча дээн: «Мен улуг оглуңар Исав-тыр мен. Силерниң чугаалааныңар ёзугаар хамык чүвени кылдым, ачай. Ковайып олуруп алгаш, мээң эккелгеним аң эьдин чип, мени алгап-йөрээп каап көрүңерем.»

²⁰ Исаак оглундан: «Канчап ындыг дүрген аң адып алдың, оглум?» — деп айтырган.

Оглу: «Чүге дээрге силерниң Бурган-ыңар Дээрги-Чаяакчы ону менче чорудупкааны ол-дур» — дээн.

²¹ Исаак Иаковка мынча дээн: «Менче чоокшулап чедип келем, оглум. Мен суйбап көрейн, ылап-ла мээң оглум Исав сен бе азы чок бе?» ²² Иаков ачазынга чеде бээр-ге, ол ону суйбап көргеш: «Үнү, үнү Иаковтуу, а холдары, холдары Исавтыгы» — дээн.

²³ Ачазы Иаковту танываан, чүге дээрге оон холдары акызы Исавтыгы-биле дөмей дүктүг болган. Ынчангаш ачазы ону алгап-йөрээп каан. ²⁴ «Сен ылап-ла мээң оглум Исав сен бе?» — деп, Исаак катап айтырган.

Иаков: «Ийе, мен-дир мен» — деп харыылаан.

²⁵ Исаак: «Чеминни бээр эккел, оглум. Сээң аның эьдин чип алгаш, алгап-йөрээп каайн» — дээн. Иаков чемни эккеп бээрге, Исаак ону чип алган. Арага эккеп бээрге, ону база ишкен. ²⁶ Исаак оглунга: «Бээр чедип келгеш, мени ошкап каг, оглум» — дээн. ²⁷ Ол ачазын ошкап каан. Исаак оглунуң хевиниң чыдын биллип кааш, ону алгап-йөрээп мынча дээн:

«Бо-дур, мээң оглумнуң чыды — Дээрги-Чаяакчының алгап кааны ховуларның чыды.

²⁸ Дээрден дүшкен чазь-шалың-биле, черниң дүжүдү-биле, элбек тараа, арага-дары-биле Бурган сени шаңнаар болзун!

²⁹ Чоннар сенээ чагыртыр болзун, аймактар сенээ мөгээр болзун! Төрөл ха-дунмаңның чагырыкчызы болур сен: аваның салгалы сенээ мөгейзин! Сенээ каргыш салган кижиге — каргаттырар, Сени йөрээген кижиге — алгаттырар болзун!»

Исавтың дуңмазының мегезин биллип кааны

³⁰ Ачазы Иаковту алгап-йөрээп доозуптарга, Иаков үнүп чоруптары билек, Исав аңнаашкындан ээп келген. ³¹ Исав база амдангыч чемин белеккээш, ачазынга эккелгеш: «Ковайып тургаш, оглуңар мээң эккелгеним аң эьдин чигеш, мени алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай» — дээн.

³² Ачазы Исаак оон: «Кым сен?» — деп айтырган.

Ол: «Мен-дир мен, дун оглуңар Исав» — деп харыылаан.

³³ Исаак элдепсинип-кайгаанындан сириңейнип чугаалаан: «А сээң кээриңниң мурунда кым менээ аң эьди эккеп бергени ол? Ону дөгөрезин чигеш, кымны алгап-йөрээп кааным ол? Ол кижиге ам алгаттырган кижиге болган-дыр.»

³⁴ Ачазының ол сөстөрүн дыңнааш, Исав ыткыр болгаш мунгаранчыг кылдыр алгырыпкаш, ачазындан: «Мени база алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай!» — деп дилей берген.

³⁵ «Ол сээң дунмаң кээп чораан-дыр, кажар оп-биле сээң алыр турган йөрээш-киниңни алгаш барган-дыр» — деп, ачазы чугаалаан.

³⁶ Исав мынча дээн: «Ону Иаков деп адааны анаа эвес-тир! Мени ол ам ийи дугаар ажып тур*. Баштай мээң улуу боор эргемни алгаш барды, ам — мээң алгап-йөрээттиришишимни аппаратаны ол-дур.»

³⁷ Исаак Исавка: «Бо-дур, Иаковту мен сээң чагырыкчын кылып кагдым. Шупту төрөл ха-дунмаларын анаа чагыртып чурттаар кылдыр чугаалаптым. Тарааны, арага-дарыны анаа элбээ-биле

* 27:36 Иаков деп ат «эжеккен туттунар» азы «ажып эртер» деп уткалыг билдинип болур (25:26, 33 көр).

хайырлаптым. Сен дээш чүнү кылып шыдаар мен ам, оглум?» — деп харылаан.

³⁸ Исав ачазындан: «Таанда-ла, силерде чүглө чаңгыс алгап-йөрээшкин бар чүве бе кай, ачай? Мени база алгап-йөрээп каап көрүңер!» — деп дилээш, мөөредир ыглай берген.

³⁹ Ачазы Исав аңа мынча дээн:

«Сээң аал-ораның чери дүжүткүр эвес,

дээрний чаъс-шалыңы ховар дүжер черге турар.

⁴⁰ Сен кылып-селемең-биле чүнү тывар сен, оон-биле амыдыраар сен база дунмаңга чагыртып чурттаар сен.

Ынчалза-даа үези кээрге,

сен удурланып үнгөш,

ооң кулданын мойнуңдан адырып октаптар сен».

Ада-иезиниң Иаковту өске черже чорудупканы

⁴¹ Ынчалдыр Исав ачазындан алыр турганы алгап-йөрээшкин ужун Иаковту бодап кээрге-ле, сеткили карар апарган. «Ачам өске оранче чоруй баарга, дунма Иаковту өлүрүп каар мен» деп, Исав бодап алган. ⁴² Улуг оглу Исавтын бодалдарын Ревекка билип кааш, бодунуң бичий оглу Иаковту кыйгырып, келдиртип алгаш, мынча дээн: «Акың Исав сени өлүрер мен деп кыжанып турар-дыр. ⁴³ Оглум, ам мээң чугаамны дыңна. Дораан мээң Харранда чурттап турар акым Лаван сугже дедип чорувут. ⁴⁴ Акыңның кылыгы чазылгыже, аңаа кезек када чурттап турар сен. ⁴⁵ Кажан акыңның кылыгы часты бээрге, ол сээң аңаа удур кылган буруунуңу уттуптар. Ынчан мен сенче сөлгөлдикеш, сени оон ап аар мен. Оон башка силерниң ийилдириңерни деңге чидириптер чыгыы кижидир мен».

⁴⁶ Ревекка оон: «Бо ийи хет келин ужун меңээ амыдыраары дыка берге-дир. Бир эвес Иаков база болар дег тус черниң уруун кадайланып аар болза, мээң чурт-

таан-даа ажыым чок-тур» — деп Исаакка чугаалаан.

28 ¹ Исаак Иаковту келдирип алгаш, ону алгап-йөрээп кааш, мону чагаан: «Хананей чондан кадай албас сен. ² Паддан-Арамче чорувут. Аванның ачазы Батуилдин аал-ораныңга баргаш, даайың Лаванның уругларының аразындан кадайдан тып ал. ³ Күчүлүг Бурган сэнээ ачы-буян хайырлап, сээң үре-салгалыңның санын хөй кылып каар, сенден хөй-хөй чоннар тыптып тараар. ⁴ Сэнээ болгаш сээң үре-салгалыңга Авраамга бергени дег ачы-буяны Ол дамчыдып берзин. Ынчан сен даштыкы кижиди бооп чурттап турган черинни, Бурганның Авраамга берген черин, өңчү кылдыр алыр сен». ⁵ Исаак Иаковту салып чорудуптурга, ол Паддан-Арам чурттуг арамей Батуилдин оглу, Иаков биле Исавтын авазы Ревекканың акызы Лаванче чорупкан.

Исавтың Измаилдиң уруун кадай кылдыр ап алганы

⁶ Исаак Иаковту алгап-йөрээгеш, хананей чоннуң уругларындан кадай албазын чагааш, кадай тып алзын дээш, Паддан-Арамче чорудупканын Исав билип каан. ⁷ Иаков бодунуң ада-иезиниң сөзүн дыңнааш, Паддан-Арамче чорупканын база билген. ⁸ Хананей чоннуң уругларын кадайланып алганы ачазыңга таарышпас-тыр деп чүвени Исав база билип каан. ⁹ Ынчангаш өске кадайларыңга немештир Исав Измаил сугга баргаш, Авраамның оглу Измаилдин уруу, Навайтоттуң дунмазы Махалатты база кадай кылдыр ап алган.

Иаковтуң дүжү

¹⁰ Иаков Беэр-Шевадан Харранче чорупкан. ¹¹ Ол бир-ле черге чедип келгенде, караңгылап каарга, аңаа хонар апарган. Ында даштарның бирээзин алгаш, сыртангаш, чыдып алган. ¹² Дүжүндө ол чер биле дээрни тудуштуруп турар чада көргөн. Бурганның төлээлери ол чадалап үнүп, дүжүп турар бооп-тур*. ¹³ Ол чадада Дээрги-Чаяакчы туруп алган чугаалап

* 28:12 Мында зиккуратты, храм-суурган, бодап турар болгу дег. Месопотамияның чурттакчыларының бүзүрөп турганы дег, зиккураттың калбак даш чадазы кижилер оранын бурганнарның чурттаан чери-биле тудуштуруп турган.

27:38 Евр. 12:17 27:40 2 Хаан. 8:14 || 4 Хаан. 8:20-22 27:43 Э. д. 24:29-30 27:46 Э. д. 26:35 28:2 Э. д. 22:23; 24:29-30 28:4 Ис. 21:43 28:9 Э. д. 25:13; 36:3 28:13 Ис. 21:43

турган: «Мен Дээрги-Чаяакчы, сээң өг-бең Авраамның база ачаң Исаактың Бурганы-дыр мен. Сээң чыдар чериниң Мен сеңээ болгаш сээң үре-салгалыңга өнчү кылдыр берип тур мен. ¹⁴ Сээң үре-салгалың черниң элезин-довураа дег хөй болур, олар чөөн чүктен барыну чүккө чедир, сонгу чүктен муруну чүккө чедир нептереп чурттаарлар; чер кырында бүгү аймактар сени дамчыштыр болгаш сээң үре-салгалың дамчыштыр ачы-буян алырлар. ¹⁵ Каяа-даа чорзунза, Мен сээң-биле кады мен. Сени Мен камгалаар мен — бо чуртче сени дедир эгидиптер мен. Сени Мен кагбас мен: аазаан чүемни шуптузун күүседир мен».

¹⁶ Иаков уйгузундан оттуп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла бо черде бар-дыр, а мен ону билбейн чораан-дыр мен!» — дээн. ¹⁷ Ооң соонда ол коргуп: «Бо черниң коргунчуун аа! Бо дээрге дээрлерже эжик, Бурганның бажыңы-дыр!» — деп чугаалаан.

¹⁸ Иаков эртен эрте тургаш, сыртаны хонган дажын тураскаал кылдыр тургускаш, ону ыдыктап, кырынче олива үзү кудуп каан*. ¹⁹ Ол черни Вефил деп адап каан*, а хоорайның эрги ады Луз чүве-дир. ²⁰ Ынчан Иаков мындыг даңгыракты берген: «Бир эвес Бурган мээң-биле кады болза, каяа-даа чорумда, мени камгалап, аыш-чем база хеп хайырлап чоруур болза, ²¹ база мен адамның аалынче тайбың ээп кээр болзумза, ынчан Дээрги-Чаяакчы мээң база Бурганым болур. ²² Тураскаал кылдыр салып каан мээң бо дажым Бурганның ыдыктыг чери болур. Меңээ хайырлааның өнчүнүң онгу кезээн Сеңээ берип өргүүр мен, Бурган».

Иаковтуң Рахил-биле ужуражылгазы

29 ¹ Иаков оруун уламчылап чорупкан. Ханаандан чөөн чүк талазында бир чуртка чед бергеш, ² ол ховуда мал сугтарар кудук көрүп каан, а ооң чоогунда үш кодан шээр мал чыгкан. Ол

кудуктуң аксында улуг даш бар болган. ³ Кажан шупту кодан чыгып кээрге, кадарчылар ол дашты чайладыр идипкеш, малын сугтарып аар турганнар. Малың сугтарып алгаш, дажы-биле катап-ла кудукту дуй салып каар турганнар.

⁴ Иаков олардан: «Ха-дунма! Кайыын келдиңер?» — деп айтырган.

Олары: «Бис Харрандан бис» — деп харыылааннар.

⁵ «Нахорнуң оглунуң оглу Лаваны билир силер бе?» — деп олардан айтырган.

«Билер бис» — деп, демгилери харыылааннар.

⁶ «Ол эки тур бе?» — деп айтырган.

Кадарчылар: «Эки-ле. А ооң уруу Рахил мал кадарып бо кел чор» — деп чугаалааннар.

⁷ Иаков кадарчыларга: «Кежээге чедир элек-тир, мал бөлөр хире эвес. Малыңар сугтарып алгаш, одарже үндүрүңер че» — дээн.

⁸ Кадарчылар: «Шупту кодан мал бөлдүнмээн шаанда, шыдавас бис. Кудуктуң кырында дашты чайладыр идиптерге, бис малывыс сугтарып аар бис» — деп харыылааннар.

⁹ Улуг чугаалажып турар аразында, Рахил ачазының кодан малын сүрүп алган чедип келген. Ол кадарчы кыс турган.

¹⁰ Иаков бодунун даайы Лаванның уруу Рахилди база ооң ачазының малын көрүп кааш, кудукка келгеш, дашты чайладыр идипкеш, малды суггаржып берген. ¹¹ Ооң соонда Иаков Рахилди ошкап кааш, ыыткыр ыглапкаш, ¹² аңаа: «Сээң ачаңның төрели болур мен, Ревекканың оглу-дур мен» — дээн. А Рахил маңнап чоруткаш, ол бүгүнү ачазыңга барып чугаалапкан.

¹³ Лаван бодунуң чээни Иаковтуң дугайында дыңнааш, аңаа уткуштур үне халып келгеш, ону куспактааш, ошкапчыттап, бажынынче киире берген. Иаков чүү болганын шуптузун чугаалап

* 28:18 Бурунгу Чоокку чөөн чүкте ыдыктыг даштарны, көжээ даштарны дег, тургуза салып турган. Ындыг даштарны, бир-ле бурганныг чурттап турар черин дег, хүндүткээр. Оон орай еврей дүрүм-хоойлу ыдыктыг даштар тургузарын хоруп каан (Ы. х. к. 16:22). * 28:19 «Вефил» деп ат «Бурганның бажыңы» дээн уткалыг. Вефилде ыдыктыг чер хөй чүс чылдар дургузунда Израильдиң эң чугула шажынчы төптениң бирээзи бооп келген (3 Хаан. 12:26-33).

28:14 Э. д. 12:3; 13:16; 22:18; 26:4 28:18 Э. д. 35:14; Ис. 4:1-10; 1 Хаан. 7:12 28:19 Э. д. 35:6, 15; 48:3

28:20 Сан. 21:2; Башт. 11:30; 1 Хаан. 1:11; 2 Хаан. 15:8 28:22 Э. д. 14:20; Лев. 27:30

29:2 Хост. 2:15; Ин. 4:6

берген. ¹⁴ Лаван аңаа: «Сен, шынап-ла, мээң хан төрелим кижидир сен» — дээн.

*Иаковтун Лаванның уругларын
кадай кылдыр ап алганы*

Иаков ооң бажыңыңга бир ай чурттаарга, ¹⁵ Лаван чээнинден мынча деп айттырган: «Мээң төрелим-дир сен, меңээ анаа-ла халас ажылдап бээр кижидир сен бе? Чугаалап көрөм, канчаар төлөп бээйи?»

¹⁶ Лаван ийи кыстыг турган: улуун Лия дээр, а бичезиниң ады Рахил. ¹⁷ Лияның караа четпес турган*, а Рахилдин арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка чараш турган. ¹⁸ Иаков Рахилге ынакшый бергеш, Лаванга: «Сээң бичии урууң Рахил дээш, сенээ мен чеди чыл ажылдап бээр мен» — дээн.

¹⁹ Лаван: «Кым-бир өске кижиге бээриниң орнунга, ону сенээ бергени дээр. Бистиңгге артып кал!» — дээн. ²⁰ Рахил дээш Иаков чеди чыл анаа ажылдаан. Ол үе аңаа каш хонук эргкени-биле дөмей болган, чүге дээрге ол Рахилге ынак турган.

²¹ Иаков Лаванга: «Айткан үем чедип келди. Кадайым кайыл, ону мен ам алыи» — дээн. ²² Лаван чонун чыгаш, дой кылган. ²³ Кежээ апарганда, Лаван аңаа уруу Лияны ашпарып бээрге, Иаков ооң-биле удаан. ²⁴ (Лаван Лияга чалча кылдыр бодунуң кулу Зелфаны берген.) ²⁵ Даң адып келгенде, Иаков көөрге, Лия-биле чыдар болган! Лаванга ол: «Мээң-биле чүңү канчап кааның ол? Мен Рахил дээш сенээ ажылдап турган кижидир сен бе? Мени чүге мегелээрин ол?» — дээн.

²⁶ Лаван: «Бистиң черниң чаңчылыгы-биле уругларның улуун мурнай бичези ашакка барып болбас. ²⁷ Бо куданың чеди хонуну эргтерге, сенээ бичезин база бээр бис. Рахил дээш сен меңээ ам база чеди чыл ажылдаар апаар сен» — деп харылаан.

²⁸ Иаков чөпшээрешкен. Куданың чеди хонуну эрте бээрге, Лаван аңаа кадай кылдыр бичии уруу Рахилди база берипкен. ²⁹ (А Рахилге чалча кылдыр бодунуң кулу Валланы берген.) ³⁰ Иаков Рахил-биле база удаан. Ол аңаа Лиядан артык

ынак болгаш, Лаванга ол дээш база чеди чыл иштиңде ажылдаан.

Лия биле Рахилдин адааннажылгазы

³¹ Дээрги-Чаяакчы Лияга ашаа ынак эвес деп чүвени көрүп каан, ынчангаш ону ажы-төлдүг болур кылып каан. А Рахил ажы-төлденир салым чок болган. ³² Лия иштели бергеш, оол божуп алган. Оглун ол Рувим* деп адап алган. Лия: «Дээрги-Чаяакчы мээң мунгаралымны көрүп каан-дыр. Ам-на ашаам менээ ынак апаар боор» деп бодаан. ³³ Ол база катап иштели бергеш, оол божуп алган. «Дээрги-Чаяакчы ашаам менээ ынак эвес деп дыннап кааш, бо оглумну база берди» — деп чугаалааш, Лия оглун Симеон* деп адап алган. ³⁴ Ол оон база катап иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Ашаам ам-на мээң сеткилимге каттыжар боор, чүге дээрге мен аңаа үш оолду төрүп бердим ышкакчы» — деп чугаалаан. Ынчангаш Лия оглун Левий* деп адап алган. ³⁵ Ооң соонда Лия база катап иштели бергеш, ам база оол божуп алгаш: «Мен ам Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып алгаар мен!» — деп чугаалаан. Ол оглун Иуда* деп адап алган. Ооң соонда ол божуурун соксаткан.

30 ¹ А Рахил Иаковка уруг божуп берип шыдавас болганын биллип кааш, урбазыңа дыка адааргап турган. Рахил Иаковка: «Меңээ ажы-төлдөн бер! А бир эвес хоржок болза, мен өлүп каайн» — дээн.

² Иаков ажына бергеш: «Сенээ ажы-төл бербейн турар Бурган мен-дир мен бе?» — дээн.

³ Рахил: «Мээң чалчам Валла бардыр. Ооң-биле удуп көрөм, ол меңээ төлдөн төрүп берзин. Ону дамчыштыр-даа болза мен ажы-төлдүг болуйн» — деп дилээн. ⁴ Ынчангаш бодунун чалчазы Валланы Иаковка кадай кылдыр берипкен. Иаков Валла-биле удуурга, ⁵ Валла иштели бергеш, Иаковка оол божуп берген. ⁶ Рахил: «Бурган шын шийткен-дир. Ол мээң дилээмни дыңнааш, меңээ оолду берди» — деп чугаалаан. Ынчангаш

* 29:17 Азы: «Лияның көрүжү чымчак, чараш турган». * 29:32-35 «Рувим» — «мунгарал көөр» деп еврей сөстөргө дөмейлешкек. «Симеон» — «дыннар» деп сөскө дөмейлешкек. «Левий» — «катыжар» деп сөскө дөмейлешкек. «Иуда» — «алдаржыдар» деп сөскө дөмейлешкек.

оолду Дан* деп адап алган. ⁷Рахилдин чалчазы Валла база катап иштели бергеш, Иаковка база бир оол божуп берген. ⁸Рахил мынча дээн: «Бурганнын дузазы-биле* мен угбам-биле адааннаштым — ону ажып алдым!» Оолду Неффалим* деп адап алган.

⁹Ол үеде Лия моон сонгаар божувастыр мен деп бодааш, бодунун чалчазы Зелфаны Иаковка кадай кылдыр берипкен. ¹⁰Зелфа Иаковка оол божуп бээрге, ¹¹Лия: «Чедимчелиг болган-дыр» — дээн. Оолду Гад* деп адап каан. ¹²Зелфа Иаковка ийи дугаар оглун божуп бээрге, ¹³Лия: «Амыр-чыргалдын! Мени херэженнер амыр-чыргалдыг дээрлер боор!» — дээн. Оолду Асир* деп адап каан.

¹⁴Кызыл-тас кезилдезинин үезинде Рувим ховуже чорупкаш, оон мандрагор деп дазыл-чемиштер* тып алгаш, оларын авазы Лияга эккеп берген чүве-дир. Рахил Лиядан: «Оглунун эккеп бергени мандрагорундан меңээ берем» — деп дилээн.

¹⁵Лия анаа: «Мээн ашаамны былаап алганың сенээ эвээш-тир бе? Ам кээп мээн оглумнуң эккелген мандрагорларын база алыксай бердиң бе?» — дээн.

Рахил анаа мынча деп саналдаан: «Бо дүне Иаков сээң-биле улдузун, ол мандрагорларның орну болур ыйнаан».

¹⁶Кежээ Иаков ховудан аалынче чанып орда, анаа уткуй Лия үнүп келгеш, мынча дээн: «Бо дүне мээн-биле хонар сен. Мен оглумнуң тып эккелгени мандрагорлары-биле дунмамдан сени орнап алдым». Ол дүне Иаков Лия-биле удаан.

¹⁷Бурган Лияны кээргээн, ынчангаш ол иштели берген. Лия Иаковка беш дугаар оглун божуп бергеш: ¹⁸«Мен бодумнун чалчазы ашаамга бериптеримге, Бурган ооң орнунга бо төлдү меңээ берген-дир» — дээн. Ол оглун Иссахар* деп адап алган. ¹⁹Лия база катап иштелип алгаш, Иаковка алды дугаар оглун божуп берген. ²⁰Лия мынча дээн: «Бурган меңээ

эки белек хайырлады. Ашаам ам мени үнелээр боор. Чүге дээрге мен анаа алды оолду божуп бердим». Ынчангаш оглун Завулон* деп адап алган. ²¹Ооң соонда Лия кыс божуп алгаш, уруун Дина деп адап алган.

²²Бурган Рахилдин дугайында база бодап келгеш, ооң чаннyp дилээнин дыннап кааш, ону ажы-төлдүг болур кылып каан. ²³Ол иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Бурган мени бужар-бак аттан адырып кагды» — дээн. ²⁴Оглун ол Иосиф* деп адап алгаш: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ам база оолдан берзин» — дээн.

Иаковтуң мал бажын көвүдеткени

²⁵Рахилдин Иосифти божаанынын соонда, Иаков Лавандан дилээ: «Мени салгыыт, чуртумче дедир чанарын чөпшээрер көр. ²⁶Кадайларым болгаш уругларым-биле кады чорутгайн — олар дээш сенээ ажилдап берип турган мен. Кайы хире сенээ ажилдаанымны бодун билер-ле болгай сен».

²⁷⁻²⁸Лаван анаа мынча дээн: «Менче ээ көрүнү, дузалажып көргөн болзуңза! Сээң ачында Дээрги-Чаяакчы меңээ ачы-буян хайырлаан деп чүвени, төлге салгаш, билип кагдым. Төлөвир кылдыр чүнү күүээр сен? Чугаала, мен шуптузун күүседир мен».

²⁹Иаков анаа: «Мээн канчаар ажилдап чораянымны бодун билер-ле болгай сен. Мен кээримге, мал-маганың кандыг апаржык? ³⁰Ооң мурнунда мал-маганың эвээш турду. Мен сенээ ажилдай бээримге, көвүдеп келди. Мээн келгеним-биле кады Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буяны хайырлааны ол-дур. А мен бодумнун өг-бүлөм дээш каан ажилдаар ужурлук кижжи мен?» — деп харыылаан.

³¹Лаван: «Сенээ кандыг төлевир херегил?» — деп айттырган.

Иаков: «Меңээ чүнү-даа төлөве. Чүглө мээн дилээмни күүседир болзуңза, мен база катап сээң малыңны кадарып,

* 30:6, 8, 11, 13, 18, 20 «Дан» — «шын шииткел» деп еврей сөскө дөмейлешкек. «Неффалим» — «адааннажыр» деп сөскө дөмейлешкек. «Гад» — «чедимче» деп сөскө дөмейлешкек. «Асир» — «амыр-чыргал» деп сөскө дөмейлешкек. «Иссахар» — «орнаар, орнунга» деп сөскө дөмейлешкек. «Завулон» — «үнелээр» деп сөскө дөмейлешкек. * 30:8 Еврей сөзүгөлдө бо сөстөрүнчү утказы эки билдинмес. Болгу дег сөске утказы мындыг: «Күштүг адааннажышкын-биле». * 30:14 Мандрагор — дазылы кижжи мага-бодунга дөмей үнүш. Чөөн чүк улuzu ону хандыкшыл оттуурап шынарлыг кылдыр санап турган (Сол. ыр. 7:14 көр). * 30:24 «Иосиф» — «адырар» деп сөскө-даа, «ам база бээр» деп сөскө-даа дөмейлешкек.

кадагалаар мен. ³² Дилээм мындыг: мен бөгүндөн эгелеп, сээң шээр малынны одуртур көрейн — хойларың аразындан шокар, ала болгаш караларын, а өшкүлериң аразындан шокар болгаш алаларын аңгылап бер. Шақ ындыг мал менээ шаңнал болзун*. ³³ Сээң мээң шынчымны хынаарынга элтиг болур. Бир эвес моон соңгаар сен мээң шаңналга алган малымны көрүптеринге, малымның аразында ала, шокардан өске чүзүннүг хой-өшкү турар болза, ол оор малдар-дыр деп билип ап болур» — деп харыылаан.

³⁴ «Ындыг-дыр, сээң чугаалааның ёзуугар болзун» — деп, Лаван чөпшээрешкен. ³⁵ Ол-ла хүн Лаван бүгү-ле шокар болгаш ала өшкү-хуназын, бүгү-ле кара хойларын оолдарынга үзүп берген. ³⁶ Олар Иаковтан үш хүннүк черже аңгыланып чорупканнар.

А Иаков Лаванның арткан малын кадарып артып калган. ³⁷ Ол терек, миндаль, платан деп ыяштарның өл будуктарын алгаш, оларның карттарын союптарга, ыяштың ак өзөөнде шыйыглар көстүп келген. ³⁸ Ала дилиндектерлиг ыяш будуктарын өшкүнүң суг ижер деспилеринин чанынга салгылап каан. Суг ижип келген малдар ол черге эджержир турган.* ³⁹ Шокарлап каан будуктар чанынга эдеришкен малдардан шокар, ала анай төртүтүнер болган чүведир. ⁴⁰ Оон аңгыда Иаков хураганнары ылгааш, оларны Лаванның коданында шокар болгаш кара хойларже көрүндүр тургузуп ап турган. Иаков бодунун малын Лаванның-биле холувайн, онзагай тудуп турган. ⁴¹ Кажан кадык-шыырак малдың эджержилгези эгелей бээрге, оларның мурнунга белеткеп алганы будуктарын салып каар турган. ⁴² Кажан аарыг, кошкак малдың эджержилгези болурга, ол будуктарын салбас турган. Ынчангаш ала-шокар кадык-шыырак мал Иаковка хамааржыр, а кошкактары Лаванга баар турган.

⁴³ Оон түннелинде Иаков ёзулуг-ла бай кижи апарган. Ооң эр, кыс кулдары, шээр малы, тевелери болгаш элчигеннери дыка хөй турган.

Иаковтуң Лавандан аңгыланганы

31 ¹ Лаванның оолдары: «Иаков бистин ачавыстың бүгү өнчү-хөрөгизин холга кирип алгаш, ол бүгүден бодунун бо бай амьдыралын тургузуп алган-дыр» — дижип турганнар. Иаков ону дыңнап каан соонда, ² Лаванның анаа хамаарылгазы моон мурнундагы дег эвес апарганын эскерип каан. ³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Иаковка: «Бодуннун төрөөн чериңче, өгбелериң чуртунче чана бер. Мен сээң-биле кады боор мен» — дээн.

⁴ Иаков Рахил биле Лияны шээр мал оыттаар ховуже кыйгыртып алгаш, оларга мынча дээн: ⁵ «Силернин ачаарның мөңгээ хамаарылгазы моон мурнундагызы дег эвес апарганын эскерип кагдым. Ынчалза-даа ачамның Бурганы мээң-биле кады-дыр. ⁶ Бүгү күжүм үндүрүп, силерниң ачаарга бараан болуп чораанымны боттарынар билер силер. ⁷ А силерниң ачаар мени мегелеп, мөңгээ азаан хөлезинин он катап өскерткен болгай. Чүгүле Бурган мени ооң багай аажылаашкынындаң камгалады. ⁸ Кажан ачаар мөңгээ хөлезин кылдыр ала мал аазарга, ала мал төртүтүнүп турду. А кажан хөлезинге шокар мал аазарга, шокар мал төртүтүнүп турган болгай. ⁹ Ынчалдыр Бурган силерниң ачаарның малын хавыргаш, мөңгээ дамчыдып берген-дир.

¹⁰ Бир катап малдың эджержилгезинин үезинде, дүжүмде көөрүмге, өшкүлериң эдерип турар шупту хуналар шокар болгаш ала болган. ¹¹ Бурганның төлээзи дүжүмде мени: „Иаков!“ — деп кыйгырды. Мен: „Дыңнап тур мен!“ — дидим. ¹² Ол мөңгээ: „Көрөм, бо эджержилгеде хуналар шуптузу ала азы шокар-дыр. Лаванның сөңгээ багай чүве кылып турарын көрүп тур мен. ¹³ Мен дээрге Вефилге дашче үс кудуп, ыдыктааш, тураскаал тургузуп кааның, дангырак бергениң Бурган-дыр мен. Ам бо черден чорупкаш, бодуннун төрөөн чериңче чана бер“ — дээн чүве».

¹⁴ Рахил биле Лия Иаковка: «Ачавыстың өнчүзүнде ам бистин үлүүвүс бар ирги бе? ¹⁵ Ол бисти хары улус деп санаар эвес деп бе? Бисти ол садыпкаш,

* 30:32 Бурунгу Чоокку Чөөн чүккө өшкүлөр колдуунда кара, а хойлар ак чүзүннүг турган.

* 30:38 Иаковтуң бодалы-биле, хой азы өшкү эджержилге үезинде кандыг чүвеже көрүп турарыл, төлүнүң өң-чүзүңу оон хамааржыр турган.

бис дээш алганы шупту акша-мөңгүнү боду шингээдип алган болгай! ¹⁶ Ындыг болганда, Бурганның бистиги ачавыстан хавырған бүгү өнчү-хөрөңгизи биске болгаш бистиги ажы-төлүвуске база хамааржыр. Ынчангаш Бурган сенээ чүү дээр-дир, ол олчаан кылыр сен» — деп харыылааннар.

¹⁷ Иаков бодунуң ажы-төлүн болгаш кадайларын төвелерге олурткаш, ¹⁸ Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өстүрүп алган хуу мал-маганын, чыып алган өнчү-хөрөңгизин ап алгаш, ханаан черже, бодунун ачазы Исаакче чорупкан. ¹⁹ (Лаван хойларын кыргып чорупкан өйдө, Рахил ачазының дүрзү-бурганнарын оорлап алган.) ²⁰ Иаков көжүп чоруурун чугаалавайн-даа, арамей Лаванны сотка олуртуп каан. ²¹ Бар-ла чүвезин ап алгаш, ынчалдыр дезип чорупкан: Евфрат хемни кешкеш, Галаад деп дагыл черже углапкан.

²² Ийи хонук эрткенде, Иаковтуң дезип чоруй барганы Лаванга дыңналы берген. ²³ Ынчан Лаван бодунуң төрелдерин чыгаш, Иаковтуң соондан чеди хүн иштинде сүргеш, Галаад даанга чеде берген. ²⁴ Дүне када арамей Лаванның дүжүндө Бурган аңаа көстүп келгеш: «Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын» — дээн. ²⁵ Иаков бодунуң майгынын дагда тип алган турда, Лаван ону сүрүп чеде бергеш, бодунуң улузу-биле кады Галаад даанга доктаай берген.

²⁶ Лаван Иаковка мынча дээн: «Чүнү кылып алганың ол? Чүге мени сотка олуртуп кааш, мээң уругларымны дайын-чаага туттурган улусту-даа дег алгаш бардың? ²⁷ Чүге меңээ чугаалавайн, чажыды-биле дезип чоруптуң? Мен сени хөглүк хөгжүмнүг, ыр-шоорлуг үдөп каай эртик мен. ²⁸ Меңээ сен уругларымны болгаш оларның ажы-төлүн чыттап каар безин арга бербедин; сен угаан чок чүүл кылдың! ²⁹ Силерге багай чүве кылып болур күш мээң холдарымда бар. Ынчалза-даа силерниң ачараның Бурганы дүүн меңээ: „Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын“ — диди. ³⁰ Ачаңнын чуртунче барыксааш, четтикпейн турар кижии анаа чоруй барзыңа — чүге мээң бурганнарымны оорлап алдың?»

³¹ Иаков Лаванга мынча деп харыылаан: «Сени бодунуң уругларын меңээ

бербейн баар ирги бе дээш, кортум. ³² А бурганнарынны кымдан тып алырдыр сен, ол кижии дириг артпас болзун. Төрелдеривис херечи бооп көрүп турда, дилеп көр даан. Сенээ хамааржыр чүве тывылза, ап аар сен». (Бурганнарын Рахил оорлап алган дээрзин Иаков билбейн турган.)

³³ Лаван Иаковтуң, Лияның база ийи кул-кадайның майгыннарын үжээш, чүнү-даа тыппаан. Ол Лияның майгынындан үнгеш, Рахилдин майгынынга кирип келген. ³⁴ А Рахил бурганнарын алгаш, төвеге чүдүрүп чораян барбазынче супкаш, оон кырынга олуруп алган. Лаван майгынын үжээш, чүнү-даа тыппаан. ³⁵ Уруу ачазынга: «Ай демдээ көрүп турар болгаш, силерниң мурнуңарга туруп шыдавас-тыр мен, меңээ ажынмайн көрүңер, мээң дээргим» — деп-тир. Лаван дилээш-даа, дүрзү-бурганнарын тыппаан.

³⁶ Иаков хорадай бергеш, Лаванны буруудадып, аңаа мынча дээн: «Кандыг буруу, кандыг бачыт кылып каан дээш, мени истеп сүрүп турар сен? ³⁷ Сен мээң эт-сөвимни шуптузун үжедин, оон иштинден бодуңга хамааржыр чүнү тып алдың? Маңа мээң төрелдеримниң болгаш бодуңдун төрелдериниң мурнуңга көргүс. Олар бистиги чаргывысты үссүннер. ³⁸ Мен сенээ чээрби чыл дүргүзүндө ажылдап кээримге, шээр малың чангыс-даа ара салбады. Сээң малыңның эьдин-даа мен чиведим. ³⁹ Малыңны араатан аңдаа тудуп каарга, ону сенээ көргүспейн, бодум төлөп турдум. Дүне-даа, хүндүс-даа оорлаткан малды меңээ төлеттирип чордун. ⁴⁰ Хүндүс изиге, дүне соокка хилинчектенип чордум; уйгумну безин орта удувайн чораян мен. ⁴¹ Сээң аалыңга чээрби чылды ынчаар эрттирдим: сээң ийи урууң дээш он дөрт чыл база малың дээш алды чыл иштинде сенээ бараан болдум. А сен меңээ бээр хөлезиниңни он катап өскертип келген сен! ⁴² Бир эвес мээң ачамның Бурганы — Авраамның Бурганы, Исаактың сүргенчиги Бурганы — мээң-биле кады турбаан болза, сен мени чүү-даа чокка чорудуптар турган ийик сен. Мээң берге байдалымны база мээң күш-ажылымны көргөш, Бурган дүүн сени чемелээн-дир».

Лаванның Иаков-биле дугуржулгазы

⁴³ Лаван Иаковка: «Кадайларың — мээң уругларым-дыр, уругларымның ажы-төлү — база мээң үре-салгалым-дыр, мал — мээң малым-дыр. Сээң көрүп турар чүвелериң шуптузу мээңидир. Уругларымга болгаш оларнын төрүп каан ажы-төлүңгө багай чүве кылып шыдаар деп мен бе?» ⁴⁴ Ам бис ийи аравыста дугуржулгандан кылып аалы, ол дугуржулга биске херчилел болзун» — деп харыылаан.

⁴⁵ Иаков даш алгаш, ону тураскаал кылдыр тургузуп каан. ⁴⁶ Оон бодунун төрөлдериңге: «Даштардан чынар» — дээн. Олар даштарны хорум кылдыр чыып алгаш, ооң чанынга аштанып-чемненгенер. ⁴⁷ Лаван ол хорумну Иегар-Сагадута деп, а Иаков — Галаад деп адап каан*.

⁴⁸ Лаван: «Бөгүн бо хорум мээң биле сээң аравыста дугуржулга кылганывыстың херчилели болду» — дээн. Ынчангаш ону Галаад деп адаан, ⁴⁹ оон аңгыда Мицпа* деп база адап каан. Чүгө дээр-ге Лаван: «Бис ийи бот-боттарывысты хайгааражып шыдавайн-даа барзывыс-са, Дээрги-Чаяакчы бисти хайгаарап чорзун — дээн. — ⁵⁰ Бир эвес сен мээң урууларымны хомудадыр болзунза азы олардан аңгы кадай алыр болзунза, сактып чор: бистиң аравыста херечи кижги чок-даа болза, Бурган херечи болур болдур ийин».

⁵¹ Лаван Иаковка мынча дээн: «Хорум бо-дур, а бистиң аравыста тургузуп кааным тураскаал бо-дур. ⁵² Бо хорум-даа, бо тураскаал-даа херчилел болур. Ынчангаш мен-даа сенээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпес мен, сен-даа база менээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпе. ⁵³ Бистиң өгбелеривистин бурганнары — Авраамнын Бурганы база Нахорнуң бурганы бисти шиидер болзуннар. Олар бистиң адаларывыстың бурганнары болгай».

Иаков бодунун ачазы Исаактын сүртенчиг Бурганының ады-биле дангы-

раглаан. ⁵⁴ Оон Иаков дагга өргүл кылгаш, бодунун төрөлдериң чөм чииринче чалаан. Олар аштанып-чөмнөнип, дагга хонганнар. ⁵⁵ Лаван эртен эрте тургаш, уругларын база оларның ажы-төлүн ош-кап-чыттап, оларны алгап-йөрээп кааш, чанып чорупкан.

*Иаковтуң Исаа-биле
ужуражырынга белеткели*

32 ¹ Иаков оруун уламчылап бар чыдырда, Бурганның төлээлери анаа уткужуп келген. ² Оларны көрүп кааш, Иаков: «Бо дээрге Бурганның турлаадыр» — дээн. Ынчангаш ол черни Маханаим* деп адап каан.

³ Иаков бодунун медээчилерин Эдом (азы Сеир) деп черде акызы Исааче чорудупкан. ⁴ Иаков мынча дээн: «Мээң дээр-гим Исааче мону дамчыдынар: силернин чалчанап Иаков чоокка чедир хары черге, Лаванның чанынга чурттап чораан. ⁵ Мээң шээр болгаш бода малым-даа, элчигеннерим-даа, эр, кыс кулдарым-даа бар. Мен бодумнуң дугайымда медээни силернин ээ көрнүрүңерге идегеп, дамчыдып тур мен».

⁶ Медээчилер Иаковка эеп чедип келгеш: «Бис силернин акынар Исааче барып чордувус; ол силерге уткуштур 400 кижги эдертип алган кел чыдыр» — дээн. ⁷ Иаков аажок коргуп, девидей берген. Ол кады чораан кижилерин ийи үскөш, шээр болгаш бода малын, төвелерин ийи турлагга аңгылап алган. ⁸ «Бир эвес Исаа халдап келгеш, бир турлагны узуткап-даа каар болза, арткан турлагга улус камгаланып үнө бээр аргалыг боор» деп, ол бодаан.

⁹ Ынчан Иаков мынча деп мөргүп турган: «Мээң кырган-ачам Авраамнын база мээң адам Исаактын Бурганы, мөнээ „Төрөөн чуртунда төрөлдериңче чана бер, Мен сенче ээ көрнүр мен“ дээн Дээрги-Чаяакчы! ¹⁰ Чалчаң менээ үргүлчү көргүзүп чоруур энереңге мен төлөп чок-тур мен. Мен бо Иордан хемден чүгтө чангыс даянгыштыг чорупкан болзумза-даа, ам Сээң ачында мээң өңчү-хөрөңгим ийи турлаг чеде берген-дир. ¹¹ Мени

* 31:47 Иегар-Сагадута — арамей дылда «хорум-херчилел» дээн уткалыг. Галаад — еврей дылда «хорум-херчилел» дээн уткалыг. * 31:49 Еврей дылда «Мицпа» деп ат «хайгаараар суурга» дээн уткалыг. Мында Башт. 11:29-та айтыткан, Галаадтың чөөн талазында хоорайны бодап турар.

* 32:2 «Маханаим» деп ат «ийи турлаг» дээн уткалыг.

акым Исавтан камгалап көр, чүгө дээр-ге ол келгеш, мени, мээң кадайларымны ажы-төлүвүс-биле кады өлүрүп кааптар ирги бе дээш, коргуп тур мен. ¹² Сен менчээ: „Ачы-буянны сенээ хайырлаар мен. Сээң үрө-салгалыңны далайның элесини дег санаттынмас хөй кылып каар мен“ — деп турган болгай сен».

¹³ Иаков ол черге хонган. Эртенинде бодунуң өңчүзүндөн акызы Исавка белек кылдыр ¹⁴ 200 өшкү, 20 хуна, 200 хой, 20 кошкар, ¹⁵ 30 саар тевени бодаганнары-биле, 40 инекти, 10 буганы, 20 кыс элчигенни, 10 эр элчигенни аңгылап алган. ¹⁶ Кодан бүрүзүн кулдарыңга онзалап хүлээдиң кааш: «Кодан бүрүзү-нүн аразының хемчээлин сагып, мээң мурнумга чоруп орунар» — дээн. ¹⁷ Иаков бирги сүрүкчүгө мынча деп дужааган: «Сенээ мээң акым Исав уткужуп келгеш: „Кымның кулу сен? Кайнаар бар чыдыр сен? Кымның малын сүрүп бар чыдыр сен?“ — деп айтырарга: ¹⁸ „Бо мал-маган силерниң чалчанаар Иаковтуң дээрги Исав силерге чоруткан белээ-дир. Ол боду бистин соовуста чоруп олур“ — деп харыылаар сен». ¹⁹ Шак-ла ыңдыг дужаалдарны ийги, үшкү база өске-даа бүгү сүрүкчүлерге Иаков берип каан турган: «Исавка ужуражы бергеш-ле: ²⁰ „Силерниң чалчанаар Иаков база бистин соовуста чоруп олур“ — дээр силер». Мурнунда чоруп орав белектер-биле Исавтың килеңин чавырылдырып алгаш, ооң-биле ужуражы бээрин Иаков бодап чораан. «Канчап билир, ол мени эки хүлээп алыр чадавас» деп бодаан. ²¹ Белектер мурнап чорупкан, а Иаков ол дүне турлагга хонар дээш артып калган.

Иаковтуң Бурган-биле хурешкени

²² Иаков дүне када тургаш, бодунун ийи кадайын, ийи кул-кадайын база он бир оглун эдертип алгаш, Явок хемни кеч-жип алган. ²³ Оларның хем кечеринге Иаков дузалааш, бар-ла турган шупту өңчүзүн база хемни кежирип алган. ²⁴ Чүглө Иаков боду чааскаан артып калган.

Ынчан ооң-биле бир Кижиде даң хаяа-зынга чедир хурежиң келген. ²⁵ Иаковка күш четпезин билип кааш, Ол ооң дөң-

мээнге дээптерге, сөөгү чүзүндөн ушту-на берген. ²⁶ Оон: «Мени салывыт. Даң адып келген-дир» — дээн.

Иаков: «Мени алгап-йөрээвээн шаанда, Сени салбас мен» — дээн.

²⁷ «Адың кымыл?» — деп, Ол айтырган.

«Иаков» — деп, ол харыылаан.

²⁸ «Моон сонгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль болур*. Чүгө дээрге сен Бурган-биле-даа, кижилер-биле-даа тут-чуп тургаш, тиилээн-дир сен» — деп, Ол чугаалаан.

²⁹ Иаков: «Адыңны адап берем» — дээн.

А Ол: «Мээң адымны айтыргаш канчаар сен?» — дээш, орта ону алгап-йөрээп каан.

³⁰ Иаков ол черни Пенуэл* деп адап каан. Чүгө дээрге ол: «Бурганның арнын ийи караам-биле көрдүм, харын-даа дир-риг арттым» — деп чугаалаан. ³¹ Пенуэлди эртип чорда, хүн үнүп келген. Иаков аскап чораан. ³² (Бурган хүрежиң тургаш, Иаковтуң дөнмээнин сииринге дээпкен боорга, израиль чон бо хүннерге чедир дөнмөк эзыдиниң сиирин чивес апарган чүве-дир.)

Иаковтуң Исав-биле ужуражылгазы

33 ¹ Иаков харап көргөш, Исав болгаш ооң-биле кады 400 кижиде кел чыдарын көрүп каан. Ол Лияны, Рахилди база ийи кул-кадайын ажы-төлү-биле кады аңгылап тургузуп алган. ² Кул-кадайларын уруглары-биле эң мурнунга, Лияны уруглары-биле ооң соонга, а Рахил биле Иосифти артынга тургузуп алган. ³ А Иаков боду оларның мурнунга чоруп орган. Акызынга чоокшулааже чедир, ол чеди катап черге чедир мөгөйгөн. ⁴ Исав дуңмазынга уткуштур маннап келгеш, ооң мойнундан куспактаньпкаш, ону ош-кап турган, олар ыглажышканнар. ⁵ Исав Иаковтун кадайларын болгаш ажы-төлүн көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» — деп оон айтырган.

Иаков: «Бурганның силерниң чалчанаар менээ хайырлааны ажы-төлүм-дүр» — дээн. ⁶ Ооң кул-кадайлары уруглары-биле кады чоокшулап чедип келгеш, Исавка мөгөйип кааннар. ⁷ Лия

* 32:28 Еврей дылда «Израиль» деп ат «Бурган-биле тутчур» деп сөстөргө дөмейлешкек. * 32:30 Еврей дылда «Пенуэл» деп ат «Бурганның арны» деп сөстөргө дөмейлешкек.

уруглары-биле кады чоокшулап келгеш, база Исавка мөгөйип кааннар. Оон соонда Иосиф биле Рахил база Исавка мөгөйип кааннар.

⁸ Исав: «Орукка мээң таварышканым чүү ыңдыг хөй сүрүт чүвөл?» — деп айтырарга, Иаков: «Силерниң ээ көрүүшкү-нүнерни чаалап алыр дээш, силерге белээм-дир, дээргим» — дээн.

⁹ Исав аңаа: «Мээң бодумнуң мал-маганым эндерик-ле болгай, дуңмам. Сээни бодунга арткай аан» — деп-тир.

¹⁰ Иаков: «Чок, бир эвес менче ээ көрнүч турар болзуңарза, мээң белээмни хүлээп ап көрүңер. Силерниң-биле көржүрү меңээ Бурганның арнын көөрү-биле дөмөй-дир, мени эки хүлээп ап турар-дыр силер. ¹¹ Мээң силерге эккелген белээмни хүлээп ап көрүңер, чүгө дээрге Бурган менче ээ көрнүп, меңээ шупту чүвени берген-дир» — дээн. Иаков чан-нырга, Исав белекти хүлээп алган.

¹² Исав Иаковка: «Че, чоруп олур-аалыңар. Мен орукту башгаайн» — дээн.

¹³ Иаков: «Уруглар кошкак деп билир болгай силер, мээң дээргим. А шээр бол-гаш бода малым саар мал-дыр, олар чаа төрөөн, оолдары чаш. Чаңгыс хүн иш-тинде безин оларны сывыртаар болзуву-са, шупту кырлып каар болгай. ¹⁴ Мээң дээргим, мурнап чоруптуңар, а мен мал-маганым айы-биле, ажы-төлдүң шаа-биле соонардан Сеирге оожум көжүп че-де бээр мен» — деп харыылаан.

¹⁵ Исав: «Бодумнуң элээн каш ки-жимни сээң-биле кады арттырып каайн» — дээрге, Иаков: «Оон херээ чүл? Меңээ силерниң ээ көрнүрүңер-ле чедер ийн, дээргим» — деп харыылаан. ¹⁶ Исав ол-ла хүн Сеирге эеп чана берген. ¹⁷ А Иаков Сокхотче углай чорупкаш, аңаа бодунга бажың, а малыңга серилер кы-лып алган. Ынчангаш Иаков ол черни Сокхот* деп адап каан.

Иаковтуң Сихем хоорайга чедип келгени

¹⁸ Иаков Паддан-Арамдан ханаан черже эеп чоруткаш, Сихем хоорайга

менди чедип келгеш, оон чоогунга ту-румчуп алган. ¹⁹ Иаковтуң майгынын тип алган чери Эмморнуң салгалыңга хамааржыр турган. (Эмморнуң бир ог-лун Сихем дээр чүве-дир.) Иаков олар-дан ол черни чүс кесита-биле* садып ал-ган. ²⁰ Иаков аңаа өргүл кылыр бедигээш тургузуп алгаш, ону Эл-Элохе-Израиль* деп адап каан.

Иаковтуң ийи оглунуң кыс дуңмазы дээш өмжөөн негээни

34 ¹ Бир катап Лияның Иаковтан бо-жаан уруу Дина тус черниң кыс-тарынга ужуражыр дээш чорупкан. ² Тус черниң нояны хиввей сөөктүг Эмморнуң оглу Сихем Динаны көрүп кааш, тудуп алгаш, күштөп каан. ³ Ол Динага сетки-линиң ханызындан ынакшый бергеш, аңаа чараш сөстөр чугаалап турган. ⁴ Си-хем ачазы Эмморга келгеш: «Меңээ бо уругку кадай кылдыр ап беринер» — дээн.

⁵ Уруу Динаны Эмморнуң оглу күш-төп каанының дугайында Иаков дыңнаан, ынчалза-даа оолдары ховуга мал-маган-ын калдырып турган боорга, олар келги-же чедир, ол кандыг-даа хемчег албаан. ⁶ Сихемниң адазы Эммор Иаков-биле чу-гаалажыр дээш чорупкан. ⁷ А Иаковтуң оолдары ховудан келгеш, болган чүүл-дүн дугайында дыңнааш, дыка хомудап, хорадааннар. Иаковтун уруун күштээни болза израиль чонга удур бужар кем-херек үүлгеткени ол-дур: ынчач черле болбас!

⁸ Эммор чедип келгеш, оларга мынча дээн: «Мээң оглум Сихем силернин уруу-ңарга сеткил-сагыжындан хандыкшаан кижидир. Урууңарны аңаа кадай кыл-дыр берип көрүңер. ⁹ Бистиги-биле төрөл-дежип ап көрүңер: биске силер уруглар-ыңарны келин кылдыр беринер, а бис силерге база уругларывысты келин кыл-дыр берээли. ¹⁰ Бистиги-биле кады чуртта-нар. Бистиги черивис силернин мурнуңар-да бо-дур, аңаа көжүп-дүжүп, ону ээлеп чурттаңар». ¹¹ А Сихем Динаның ачазы-га болгаш акыларыңга: «Менче чүглө ээ көрнүр-ле болзуңарза, чүнү негээр силер, ону бээр мен. ¹² Эң-не аар өртектиг суй

* 33:17 «Сокхот» деп ат «серилер, чадырлар» дээн уткалыг. * 33:19 Кесита — эрте-бурунгу үеде акша-мөңгүнүнүң бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртээ-биле деннежип турган чадавас.

* 33:20 «Эл-Элохе-Израиль» деп ат «Бурган, Израильдин Бурганы» дээн уткалыг.

33:18 Э. д. 12:6 33:19 Ис. 24:32; Иов 42:11 34:7 Башт. 20:6; 2 Хаан. 13:12 34:8 Ы. х. к. 22:28 34:12 1 Хаан. 18:25

белектен негенер: чүү-даа дээр болзунар-за, бээр мен. Меңээ чүгле уруунарны кадай кылдыр беринер» — дээн.

¹³ Иаковтуң оолдары дунмазы Динаны Сихем бужартаткан боорга, аңаа болгаш ооң ачазы Эмморга кажарлап мынча деп харыылааннар: ¹⁴ «Бис ол санал-биле чөпшээрэжип шыдавас бис. Дунмавысты кыргыжадып демдектетпээн кижиге кадай кылдыр бербес бис. Ол чорук бистин ат-алдарывысты баксырадып каар. ¹⁵ Чаңгыс негелде мындыг: силерниң эр улузунар шуптузу бис ышкаш кыргыжадып демдектеттирип алзынар. ¹⁶ Ооң соонда бис кыстарывысты силерге келин кылдыр-даа бээр бис, силерниң кыстарынарны кадай кылдыр-даа алыр бис. Ынчан силер-биле чаңгыс чон бооп, кады чурттаар бис. ¹⁷ А бир эвес кыргыжадып демдектеттиренин дугайында бистин негелдисти тооп дыңнапас болзунарза, бис дунмавысты алгаш чоруй баар бис.»

¹⁸ Ол чугаа Эмморга болгаш ооң огу Сихемге тааржыр болган. ¹⁹ Иаковтуң уруунга хандыкшаан болгаш, Сихем ол бүгүнү чылдырбайн күүсеткен. А ол адазының өг-бүлезинде өскелерден артык хүндүлүг турган. ²⁰ Эммор огу-биле хоорайның төп шөлүнге келгеш, ооң чурттакчыларынга: ²¹ «Бо улус биске тайбың сеткилдиг келген. Олар бистин чуртувуска турумчуп, көжүп-дүжүп, хостуг чурттазынар. Чер четчирдир. Оларның уругларын кадай кылдыр алыр бис, боттарывыстың уругларывысты оларга кадай кылдыр база бээр бис. ²² Бо улус бистиң-биле чаңгыс чон бооп, кады чурттаар деп чөпшээрэжип турардыр, чаңгыс негелдизи мындыг: бистин эр улузувус шуптузу оларны дег кыргыжадып демдектеттирип алыр ужурулуг. ²³ Бис чөпшээрэжипкеш, кады чурттап эгелээривиске-ле, оларның бүгү өңчү-хөрөңгизи, мал-маганы бистиги болбас деп бе?» — деп чугаалааннар. ²⁴ Хоорайның бүгү чурттакчылары Эммор биле оон огу Сихемниң сөзүн тооп дыңнааннар, ынчангаш хоорайның эр улузу шуптузу кыргыжадып демдектеткеннер.

²⁵ Кыргыжадып демдектеткениниң соонда үшкү хүнде, эр улус шупту амдаа аарып чыдырда, Иаковтуң ийи огу, Динаның акылары Симеон биле Левий,

боттарының хылыштарын алгаш, хоорайже хостуг халдааш, эр улусту шуптузун өлүрүп каапканнар. ²⁶ Эмморну огу Сихем-биле кады белек өлүрүп каапкаш, оон бажыңындан Динаны алгаш чорупканнар. ²⁷ Иаковтуң оолдары чурттакчылары өлүртүп каан хоорайга келгеш, дунмазын бужартатканының орнун негеп, ону үптөп каапканнар. ²⁸ Олар шээр болгаш бода малды, элчигеннерни сүрүп алгаш, хоорайда база ол чоок-кавыда чүү-ле барыл, дөгөрезин ашпарганнар. ²⁹ Өлүрткеннерниң ажы-төлүн, кадайларын тудуу алгаш, бүгү-ле бар өңчү-байлаан, бажың-балгадында чүү-ле барыл — шуптузун үптөп ашпарганнар.

³⁰ Ынчан Иаков оолдары Симеон биле Левийге мынча дээн: «Силер мени аажок берге байдалда тургузуп кагдынар: бо черниң чурттакчыларын — хананей болгаш фerez чоннарны — мени көөр хөңнү чок кылып кагдынар. Мээң улузум эвээш болгай: ол чоннар меңээ удур каттыжып халдааш, мени-даа, аалымны-даа чылча шаап каарлары ол-дур.»

³¹ «А бистин дунмавысты самыынсадар херээжен ышкаш кылдыр аажылап болур бе ынчаш?!» — деп, олар харыылааннар.

Иаковтуң Вефилче ээп келгени

35 ¹ Бурган Иаковка: «Ам Вефилче чорупкаш, аңаа барып чуртта. Акын Исавтан дезипкен үенде, ол черге сеңээ көстүп келген мен. Ынчангаш орта баргаш, Меңээ өргүл салыр бедигээштен туруп каг» — дээн. ² Ынчан Иаков өг-бүлезинге болгаш бодунга хамааржыр улузунун шуптузунга мынча деп чагаан: «Бодундарда бар хары бурганнарны октапкаш, арыяланып чунуп алынар. Идик-хевинерни база солуп алыңар. ³ Вефилче чоруур бис. Берге үемде мени деткип, мээң-биле каяа-даа кады чораан Бурганга өргүл салыр бедигээшти ол черге туруп каар мен». ⁴ Ынчан Иаковтуң улузу боттарында бар турган хары бурганнарнын база кулактарында сазгызын-сыргаларын шуптузун аңаа уштуп бергеннер. Иаков оларны Сихемде турар дуб ыныштың адаанга хөөп каапкан.

⁵ Оон олар орукче үнүпкеннер. Бургандан коргуушкун ол кавының хоорайларын бүргей апкан болгаш, Иаковтуң

оолдарын кым-даа сүрбейн барган. ⁶ Иаков бодунуң кады чораан улузу-биле ханаан черде Луз (азы Вефил) деп хоорайга чедип келгеш, ⁷ аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кааш, ол черни Эл-Вефил* деп адап каан, чүгө дээрге акызындан дезип турар үезинде, орта Бурган аңаа ажыдышкын кылган чүве-дир.

⁸ Ол үеде Ревекканың азыракчызы Девора өлүп калган. Ону Вефилдин чоогунда дуб ыяш чанынга ажаап кааннар. Ынчангаш ол дубту «Ыы-сының ыяжы» деп адап каан чүве-дир.

⁹ Иаков Паддан-Арамдан ээп чанып келген соонда, аңаа Бурган катап көстүп келгеш, ону алгап-йөрээп: ¹⁰ «Сээң адың Иаков болгай. Ынчалза-даа моон соңгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль болур» — дээн. Ынчалдыр ону Израиль деп адап каан. ¹¹ Бурган аңаа мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бурган-дыр мен. Өзүп-төрүп, салгалыңны көүдет-ле, сенден чон тыптыр, хөй чоннар тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар база үнер. ¹² Авраам биле Исаакка берген черимни сенээ бээр мен, сээң үре-салгалыңга база бо черни бээр мен». ¹³ Ынча дээш, Бурган Иаковка чүве чугаалап турган черинден чорупкан. ¹⁴ Иаков Бурганның турган черинге даш тураскаал тургузуп кааш, аңаа өргүл кылдыр арага төп, олива үзү кудуп, ону ыдыктаан. ¹⁵ Бурганның аңаа чүве чугаалап турган черин Иаков Вефил деп адап каан.

Вениаминиң төрүттүнгени болгаш Рахилдин өлгөни

¹⁶ Ооң соонда олар Вефилден чорупканнар. Эфратага бичии-ле четпээнде, Рахилдин эьди аарый бергеш, бергедеп божаан. ¹⁷ Рахил бергедеп божуп турда, тудугжу кадай аңаа: «Кортпа, ам база оолдуг болган-дыр сен» — дээн. ¹⁸ Рахил сөөлгү күжү төнүп, өлүп чыда, оглун Бен-они деп адап каан. Ынчалза-даа ачазы ону Вениамин деп адап алган*. ¹⁹ Рахил өлүп калган, ону Эфрата (азы Вифлеем) баар орук ара ажаап кааннар. ²⁰ Иаков ооң хөөрүңгө тураскаал тургузуп

каан. Ол тураскаал ам-даа ында турар. ²¹ Оон чоруткаш, Израиль бодунуң майгынын Гадер суургазының чанынга тип алган.

²² Израильдин бир доктаап турупкан черинге Рувим ачазының кул-кадайы Валла-биле хонупкан. Израиль ол дугайында дыннап каан.

Иаков он ийи оолдуг турган.

²³ Лияның божаан оолдары: Рувим (Иаковтуң дун оглу), ооң адаа Симеон, Левий, Иуда, Иссахар база Завулон.

²⁴ Рахилдин божаан оолдары: Иосиф биле Вениамин.

²⁵ Рахилдин чалчазы Валланың божаан оолдары: Дан биле Неффалим.

²⁶ Лияның чалчазы Зелфаның божаан оолдары: Гад биле Асир.

Иаковтуң Паддан-Арамга төрүттүнген оолдары бо-дур.

Исаактың мөчээни

²⁷ Ынчалдыр Иаков Мамреде (азы Кириат-Арбада, азы Хевронда) бодунуң адазы Исаакка чедип келген. Авраам биле Исаактың турумчуп алганы хоорай ол чүве-дир. ²⁸ Исаак 180 чыл чурттаан. ²⁹ Исаак мага хандыр чурттааш, кыраан назынында өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ону оолдары Исав биле Иаков ажаап кааннар.

Исавтың үре-салгалы

(1 Чыл. 1:35-37)

36 ¹ Исавтың үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. (Исавты Эдом деп база адаар.)

² Исав хананей чоннуң урулгары: хет Элоннуң уруу Адданы база хиввей Цивеоннуң оглу Ананың уруу Оливеманы бодунга кадай кылдыр ап алган.

³ Измаилдин уруу, Навайоттуң дуңмазы Васематты база ап алган. ⁴ Исавка Адда — Элифаз, а Васемат — Рагуил деп оолдарны божуп берген. ⁵ Оливема аңаа Иеуш, Иеглом болгаш Корах деп оолдарны божуп берген. Исавтың ханаан черге төрүттүнген оолдары бо-дур.

* 35:7 «Эл-Вефил» деп ат «Вефилдин Бурганы» дээн уткалыг. * 35:18 «Бен-они» деп ат «хилинчектенип божаан оглум» дээн уткалыг. «Вениамин» деп ат «оң таламга оран оглум» азы «мурнуу чүкке төрүттүнген оглум» дээн уткалыг.

35:7 Э. д. 28:19 35:8 Э. д. 24:59 35:10 Э. д. 32:28 35:11 Э. д. 17:6 35:14 Э. д. 28:18; 31:45 35:15 Э. д. 28:19 35:17 1 Хаан. 4:20 35:19 Руф 1:2; Мих. 5:2 35:22 Э. д. 49:4; Лев. 20:11 35:27 Ис. 14:15; Башт. 1:10 || Э. д. 13:18; 23:2 35:29 Э. д. 25:8 36:1 Э. д. 25:30 36:3 Э. д. 26:34; 28:9

⁶ Исав ханаан черге хөй-ле мал-маган болгаш өнчү-хөрөңги чыып ап-тыр. Ол бүгүнү ап алгаш, бодунуң кадайларын, оолдар-кыстарын база аалында кулдарын эдерткеш, думмазы Иаковтан аңгыланып, өске черге чоруй барган. ⁷ Чүге дээрге алышкыларның өнчү-хөрөңгизи чангыс черге кады турар хире эвес хөй апарган, мал-маганы көжүп келген черинге сыңышпастай берген чүве-дир. ⁸ Исав Сеир дагларынга турумчуп алган. Исав дээрге-ле Эдом ол-дур.

⁹ Сеир дагларында чурттап чоруур эдом чоннун өгбези болур Исавтың үре-салгалы бо-дур. ¹⁰ Исавтың оолдарының аттары мындыг: Адда деп кадайындан оглу Элифаз, Васемат деп кадайындан оглу Рагуил.

¹¹ Элифазтың Теман, Омар, Цефо, Гатам база Кеназ деп оолдары бар турган. ¹² (Исавтың оглу Элифазтың Тимна дээр кул-кадайы база бар турган. Ол Элифазка Амалик деп оолду божуп берген.) Исавтың кадайы Адданың талазындан салгалы бо-дур.

¹³ А Рагуилдин Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза деп оолдары бар турган. Исавтың кадайы Васематтың талазындан салгалы бо-дур.

¹⁴ Цивеоннун оглу Ананың уруу, Исавтың база бир кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом болгаш Корах.

¹⁵ Исавтың үре-салгалының баштың кижилери бо-дур.

Исавтың дун оглу Элифаз дараазында баштыңнарның өгбези боор: Теман, Омар, Цефо, Кеназ, ¹⁶ Корах, Гатам, Амалик. Эдом черде Элифазтың талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Адданың салгалы чүве-дир.

¹⁷ Исавтың оглу Рагуилдин оолдары бо-дур: Нахат, Зерах, Шамма, Миза. Эдом черде Рагуилдин талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Васематтың салгалы чүве-дир.

¹⁸ Исавтың кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом, Корах. Олар Исавтың кадайы Оливеманың талазындан баштыңнар болган чүве-дир. ¹⁹ Исавтың салгалы бо-дур, оларның аразындан баштыңнар болганнары ол-дур. Ол дээрге Эдом-дур.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары (1 Чыл. 1:38-42)

²⁰ Сеир деп хоррей сөөктүг кижинин ол черге чурттап чораан оолдары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ²¹ Дишон, Эцер база Дишан. Олар дээрге Сеирниң оолдары — эдом черге чурттаан хоррейлерниң баштыңнары-дыр.

²² Лотанның оолдары: Хори биле Гемам. (А Лотанның кыс думмазын Тимна дээр чүве-дир.)

²³ Шовалдың оолдары: Алван, Мапахат, Эвал, Шефо база Онам.

²⁴ Цивеоннун оолдары: Айа биле Ана. (Ачазы Цивеоннун элчигеннерин кадарып чорааш, кургаг ховудан аржаан тып алган Ана ол чүве-дир.)

²⁵ Ананың ажы-төлү бо-дур: оглу Дишон база уруу Оливема.

²⁶ Дишоннун оолдары: Хемдан, Эшбан, Итран база Херан.

²⁷ Эцерниң оолдары: Билган, Зааван база Акан.

²⁸ Дишанның оолдары бо-дур: Уц биле Аран.

²⁹ Хоррей чоннун баштыңнары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ³⁰ Дишон, Эцер, Дишан. Сеир черде чурттаан хоррей чоннун баштыңнарының даңзызы ол-дур.

Эдомнун хааннары (1 Чыл. 1:43-51)

³¹ Израиль чоннун хааннары тыптырының-даа мурнунда эдом черге башкарып чораан хааннар бо-дур.

³² Эдом черге Беорнун оглу Бела хааннап турган. А ооң хоорайының ады Дингава чүве-дир.

³³ Бела өлүп каарга, ооң орнунга Восорадан келген Зерахтың оглу Иовав хааннай берген.

³⁴ Иовав өлүп каарга, теман черден келген Хушам хааннай берген.

³⁵ Хушам өлүп каарга, мадиан чонну Моавтың оргулаажынга чылча шаап каан Бедадтың оглу Гадад хааннай берген. Ооң хоорайының адын Авит дээр.

³⁶ Гадад өлүп каарга, Масрекадан келген Самла хааннай берген.

³⁷ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

36:12 Хост. 17:8 36:20 Э. д. 14:6; Ы. х. к. 2:12
Иов 2:11; Иез. 25:13

36:33 Иса. 34:6; 63:1 36:34 Э. д. 36:15;

³⁸ Саул өлүп каарга, Ахборнуң оглу Ваал-Ханан хааннай берген.

³⁹ Ахборнуң оглу Ваал-Ханан өлүп каарга, Гадар хааннай берген. Ооң хоорайының ады — Пау. Ооң кадайы — Мегаавтын оглу Матредтин уруу Мегета-веел чүве-дир.

⁴⁰ Исавтан тывылган аймактар*, оларның төрөл бөлүктөрүнүн аайы-биле, чурттап чораан черлеринин аайы-биле, аттарының аайы-биле бо-дур: Тимна, Алва, Иетет, ⁴¹ Оливема, Эла, Пинон, ⁴² Кеназ, Теман, Мивцар, ⁴³ Магдиил, Ирам. Ээлеп чурттап чораан черлеринин аайы-биле эдом чоннуң аймактары ол-дур. Эдом чоннуң өгбөзи — Исав.

Иосифтин дүштери

37 ¹ Иаков ачазының турумчуп алган чери — ханаан черге чурттай берген. ² Иаков биле ооң уре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Он чеди харлыг элээди оол Иосиф ачазының кадайлары Валла биле Зелфаның оолдарына дузалажып, олар-биле кады мал кадарып турган. Иосиф акыларының четпес талаларының дугайында ачазына чугаалап турган. ³ Израиль кыры бергенде, Иосиф төрүттүнген боорга, ачазы аңаа өске оолдарындан артык ынак турган. Ынчангаш аңаа онзагай чараш хепти белекке берген чүве-дир. ⁴ Акылары Иосифке ачазы олардан артык ынак деп чүвени көрүп кааш, ону көрбөстей бергеннер. Ынчангаш ооң-биле чымчак чугаалажып шыдаас апарганнар.

⁵ Бир катап Иосиф дүш дүжээш, акыларына чугаалаарга, олары ону оон-даа артык көрбөстей бергеннер. ⁶ Ол акыларына мынча дээн: «Мээң дүжүмнү дыннап көрүңер даан. ⁷ Бир-ле шөлге бис моожалар баглап турар бис. Хенертен мээң баглаан моожам туруп келгеш, дорт туруп аарга, силерниң моожаларыңар долгандыр тургулапкаш, мээң моожамга мөгөйип турар чорду».

⁸ Акылары аңаа: «Сен бисти хааннап, бисти чагырар деп бодап турар кижиге сен бе?» — деп харыылааннар. Ынчангаш Иосифти ол дүжү дээш база ооң сестери дээш оон-даа артык көөр хөннү чок апарганнар. ⁹ Иосиф база бир дүш дүжээш,

ону акыларына чугаалаан: «Мен ам база дүш дүжөдөм. Ында хүн, ай база он бир сылдыс меңээ мөгөйип турдулар». ¹⁰ Ол дүжүн ачазына база акыларына чугаалап бээрге, ачазы ону: «Ол чүү ындыг дүштер дүжөп турар кижиге сен? Бис шупту: мен, аваң база сээң акы-дунмаларың сеңээ барып, черге чедир мөгөөр улус бис бе?» — деп кончаан. ¹¹ Акылары аңаа ажынып-хорадаан, ачазы ол бүгүнү сактып алган.

Иосифтен акыларының өжээн негээни

¹² Акылары ачазының малын кадарып, Сихемче чорупкан соонда, ¹³ Иаков оглу Иосифке: «Сээң акыларың Сихемде мал кадарып турар болгай. Сени база оларже чорудуптайн, ынаар бар» — деп чугаалаан.

Ол: «Чаа» — дээн.

¹⁴ Ачазы: «Акыларың кадык-чаагай-дыр бе, мал-маган онча-менди-дир бе — барып көргөш, харызын меңээ дыннадыр сен» — деп чагааш, Хеврон шынаазындан чорудупкан. Иосиф Сихемге чедип келгеш, ¹⁵ ховуга азып чорда, аңаа бир-ле кижиге таваржы бергеш: «Чүнү дилеп чор сен?» — деп айтырган.

¹⁶ «Акыларымы дилеп чор мен. Олар кайда мал кадарып турар ирги? Айтып берип көрүңерем» — деп, ол дилээн.

¹⁷ «Олар моон чоруй барганнар. „Дотанче чоруур бис“ джиб турганын дыңнаан мен» — деп, ол кижиге харыылаан. Иосиф акыларын дилеп чорааш, Дотандан тып алган.

¹⁸ Акылары Иосифти ырактан-на эскерип кааш, ол чоокшулап олурда, ону өлүгөрүн дугуржуп эгелээннер. ¹⁹⁻²⁰ «Дүш көөр киживис бо кел чор. Ону өлүрүп кааш, оңгарже кири октапкаш, „Араатан аннар үзе-чаза соп каан“ дээр бис. Ооң дүштери канчаар бүдерин ыңчан таптыг көөр бис» — деп дугурушканнар. ²¹ Ол бүгүнү Рувим дыңнап кааш: «Ону өлүрбээлиңер» — дээн сестери-биле Иосифти камгалап каан. ²² Рувим оларга: «Аңаа хол чедип, ооң ханын төкпөңер. Ооң орнунга ону ээн кургаг ховуда бо оңгарже кири октаптыңар» — дээн. (Шынында Рувим ону камгалап кааш, ачазына эгидип бээр деп бодаан.) ²³ Иосиф

* 36:40 Азы: «Исавтан тывылган баштыңнар».

акыларынга чедип кээрге, олар ооң кедип чорааны онзагай чараш хевин уштуп алгаш, ²⁴ ону туткаш, суг шыгжаар онгарже кири октапканнар. Ол үеде оңгар курга, ында суг чок болган.

²⁵ Алышкылар чеменир дээш олур-уп алгаш, измаил сөөктүг садыгжыларының Галаадтан чин сөөргкен тевелерин көрүп каан. Тевелерде чаагай чыттыг янзы-бүрү чуктар чүдүрүп каан, оларны Египетче чедирери-биле аппарат чыткан болган. ²⁶ Иуда акы-дунмаларынга: «Дунмавысты өлүрүп алгаш, ооң өлүмүн чажыраарыкыска-даа, ооң биске ажы чүү деп?» ²⁷ Ону өлүрбээлиңер, ол бистиң хан төрөөн дунмавыс болгай. Ооң орнунга ону измаилчилерге садыгтаалыңар» — дээн. Олар Иуда-биле чөпшээрешкенер. ²⁸ Кажан Мадан чурттуг садыгжылар оларның чаны-биле эртип чыдырда, алышкылар Иосифти оңгардан ужулгаш, чээрби шекел мөңгүнге садыпканнар. Оон садыгжылар Иосифти Египетче аппаратаннар.

²⁹ Рувим катап оңгарга чедип кээрге, ында Иосиф чок болган. Качыгдалдан Рувим идик-хевин ора соп каапкаш, ³⁰ дунмаларынга чедип келгеш: «Иосиф чок-тур! А мен, мен ам канчаар мен?» — деп айтырган. ³¹ Алышкылар серге өзөөш, ооң ханын дунмазы Иосифтин чараш хевинге борап алгаш, ³² ол хепти ачазынга эккеп бергеш: «Бис бо хепти тып алдывыс. Танып көрүңерем, силернин оглуңарның хеви-дир бе азы өске-дир бе?» — деп айтырганнар. ³³ Ачазы оглунун хевин танып кааш: «Мээң оглумнуң хеви-дир! Араатан аң ону тудуп чипкени ол-дур! Оглумну үзе-чазы соп чипкени ол-дур!» — деп ыглаан. ³⁴ Иаков бодунуң идик-хевин ора соп каапкаш, качыгдал хевин белинге ораап алгаш, оглу дээш хөй-ле хуннер ишгинде ыглап-сыктап келген. ³⁵ Уруглары болгаш оолдары ону аргалаар дээш чыгылып келгеннер. Ынчалза-даа Иаков аргаланыр хөңнү чок болуп: «Мунгаралым-биле кады оглумнуң соондан алды оранче чоруй баар мен» — дээр болган. Оглу дээш ачазы ынчаар кажыыдап ыглаан. ³⁶ Ол үеде Мадан чурттуг садыгжылар Иосифти Египетке эккепгеш, Потифар деп кижиге садыпкан. А Потифар дээрге фараоннуң камгалакчыларының даргазы чүве-дир.

Иуда биле Фамар

38 ¹ Ол үеде Иуда акы-дунмаларындан аңгыланып чоруткаш, Одоллам хоорай чурттуг Хира деп кижиниң чоогунга турумчуп чурттай берген. ² Иуда анаа Шуа деп хананың кижиниң уруун сонургай берген. Ол ону кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттап эгелээн. ³ Кадайы иштелип-саатталгаш, оол божаан. Иуда оглун Ир деп адап алган. ⁴ Кадайы база катап иштелип-саатталгаш, оол божааш, оглун Онан деп адап алган. ⁵ Оон база бир оол божуп алгаш, оглун Шела деп адап алган. (Ол оглу төрүттүнүп турда, Иуда Хезивке турган.)

⁶ Дун оглу Ир өзүп кээрге, Иуда анаа Фамар деп кысты кадай кылдыр ап берген. ⁷ Иуданың дун оглу Ир Дээрги-Чаякчының мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок кылып каан. ⁸ Иуда Онанга: «Бистиң чаңчылывыс өзугаар, өлгөн акыңның кадайы-биле чоокшулажып, ону кадай кылып ал, акыңның салгалын уламчыла» — дээн. ⁹ Ынчалза-даа Фамардан төрүттүнер ажай-төл бодунуң уруглары кылдыр санаттынмас дээрзин Онан билип турган. Ынчангаш Фамар-биле кады удуп, оон-биле чоокшулашкан санында-ла, акызының салгалын арттырбас дээш, үрезин черже төп кааптар турган. ¹⁰ Дээрги-Чаякчыга Онаннын ол чоруу кем-буруу болган. Ынчангаш Дээрги-Чаякчы ону база чок кылып каан. ¹¹ Иуда кенни Фамарга: «Мээң оглум Шела өзүп келгиче чедир, бодунуң ада-иенниң чанынга дулгуяк бооп чурттап чоруп көрөм» — дээн. (Бичи оглу база акылары дег чок алаар ирги бе деп сезингеш, ол ынча дээн.) Фамар ада-иезиниң чанынга барып чурттай берген.

¹² Элээн хөй үе эрткенде, Шуаның уруу, Иуданың кадайы өлүп калган. Кажыыдалы чүгээртеп бээрге, Иуда Одоллам чурттуг кожазы Хира-биле кады Тимнаже, бодунуң хоюн кыргып турган черже, чорупкан. ¹³ Фамарга оон бээзи Иуда Тимнаже хоюн кыргып чорупканының дугайында дыңналы берген. ¹⁴ Ол бодунуң дулгуяк хевин ужулгаш, тускай шывыг-биле шыптынып алгаш, Тимнаже баар орукта Энаим суурнуң хаалгазының чанынга олуруп алган. Чүге дээрге

Шела өзүп кээрге-даа, бодун анаа кадай кылдыр ап бербейн турарын Фамар билип турган.

¹⁵Иуда ону көрүп кааш, самын-садар херээжен деп бодаан, чүгө дээрге ол бодунун арнын чажырып алган болган. ¹⁶Иуда анаа чед бергеш: «Мен сээң-биле удууйн» — дээн, чүгө дээрге ол бодунун кенни деп билбээн.

Ол херээжен: «Бир эвес мээң-биле удуур болзунза, меңээ чүнү бээр сен ынчаш?» — деп айтырган.

¹⁷Иуда: «Мен сеңээ малымдан анай чорудуп бээр мен» — дээн.

Херээжен: «Анайың чоруткуженче, долаа кылдыр чүве арттырып каар сен бе?» — деп айтырган.

¹⁸«Сеңээ кандыг долаа херегил?» — деп, Иуда айтырган.

«Бодунун таңманны, ону астып алган хендиржигежиниң база холунда туткан даянгыжыңны арттырып каг» — деп, херээжен чугаалаан. Ол бүгүнү бергеш, Иуда демги херээжен-биле чоокшулашкан. Фамар оон иштели берген. ¹⁹Фамар оон чоруткаш, шыптынып алган пөзүн ап каапкаш, бодунун дулгаук хевин кедиш алган.

²⁰Долаага арттырып каан чүвөлөрүн ол херээженден алдырып аар дээш, Иуда бодунун Одоллам чурттуг өңнүүнү дамчытыр анайын чорудупкан. Ынчалза-даа өңнүү ол херээженни тыппаан. ²¹Иуданың өңнүү ол черниң чурттакчыларындан: «Орук аксында Энаимге турган самын-садар херээжен канчалды?» — деп айтырарга, олары: «Маңаа самын-садар херээжен турбаан» — деп харыылааннар. ²²Өңнүү Иудага келгеш: «Мен ол херээженни тыппадым. Ол черниң чурттакчылары „Маңаа самын-садар херээжен турбаан“ дээр чүведир» — дээн. ²³Ынчан Иуда: «Мээң хамык эдилелдерим ол херээженге артып калгай аан, бодувусту багай атка чедирбээли. Мен олче анайны чорудуугарымга, сен ону тыппас-ла кижидир сен!» — дээн.

²⁴Үш ай хире үе эркенде, Иудага: «Сээң кенниң Фамар самын-садар херээжен дег халып тургаш, ооң хайы-биле иштели берген-дир» — деп дыңнадыг

келген. Иуда: «Ону тудуп эккелгеш, өрттедиптиңер!» — деп чарлык үндүргөн.

²⁵Кажан Фамарны шийткелче эккел чыдырда, ол бээзинче сөс дамчыдарын дилээн: «Мен бо эдилелдерниң ээзинден иштелген мен. Танып көрүңерем, кымның таңмазы, хендиржигежи база даянгыжы-дыр?» ²⁶Иуда бодунун эдилелдерин танып кааш: «Ол, меңээ бодаарга, шынның-дыр, чүгө дээрге мен ону оглум Шелага кадай кылдыр ап бербээндир мен» — дээн. Ол ооң соонда Фамар-биле чоокшулашпаан.

²⁷Фамарның божуур өйү чедип кээрге, ооң иштинде ийис урулгар бар бооптур. ²⁸Фамар божуп эгелээрге, холчугаш көстүп келген. Тудугжу кадай ол холчугашка кызыл удазын баглап кааш: «Моозу мурнай үнген» — дээн. ²⁹Ынчалза-даа ол төл холчугажын дедир кири тыртып ашпаарга, оон өскези мурнай үнүп келген. Тудугжу кадай: «Канчап чаза булгап эргип келдиң?» — дээн. Ону Фарес* деп адап каан. ³⁰Ооң соондан холунда кызыл удазын шараан оол үнүп келген. Ону Зерах* деп адап каан.

Иосиф биле Потифарның кадайы

39 ¹А Иосифти Египетке измаил сандыгыжыларның холундан фараонун камгалакчыларының даргазы Потифар дээр египет кижиси садып алган. ²Дээрги-Чаяакчы Иосифти кагбайн, кадды чораан: ооң ажыл-херээ чогулмалы бооп, бодунун египет ээзиниң бажыңында чурттап турган. ³Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кадды дээрзин, ол чүнү-даа кылдыр, чоруу чогулгар, херээ бүдүнгүр болур кылдыр Дээрги-Чаяакчы чогулду турар дээрзин ээзи билип каан. ⁴Иосиф ээзиниң ээ көрнүшкүнүн чаалап алташ, анаа бараан болуп турган. Потифар Иосифке бажыңының ажыл-херээн башкаар долу эргени берип каан. ⁵Бажыңының ажыл-херээн башкаар кылып каан үеден эгелеп, Дээрги-Чаяакчы Иосифти бодааш, ол египет кижиниң бажыңына ачы-буянны хайырлап, ооң бажыңында-даа, хову-шөлүндө-даа шупту өнчүзүн карактап турган. ⁶Чүзү барыл, шуптузун Потифар Иосифке хүлээдиш

* 38:29 Еврей дылда «Фарес» деп ат «чаза булгаар» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 38:30 «Зерах» деп ат «чырыр, кызар» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

каан. Ооң ам сагыш човаар чаңгыс-ла чүвези — аштанып-чемненири болу берген.

Иосифтин арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка көрүштүгү турган. ⁷Элээн үе эрткенде, эээзиниң кадайы ол бүгүнү эскерип кааш: «Мээң-биле удуп көрөм» — дээн. ⁸Иосиф оон ойталааш, эээзиниң кадайына: «Мээң дээргим бодунга хамааржыр бүгү-ле чүвезин меңээ дагзып кааш, бажыңында чүү дээш-даа боду сагыш човаайн турар-дыр. ⁹Бо бажында мен ооң-биле дең эргелиг чоруп турар-дыр мен. Чүглө силерге — мээң ээмнин кадайыңга — дээринден аңдага, мында менээ чүнү-даа кылырын хоруваан-дыр. Мен ыңдыр улуг бачытты Бурганга удур канчап кылыр мен?» — дээн. ¹⁰Хүннүн-не демги херээжен Иосифти ынчаар көгүдүп-ле турган, ынчалза-даа Иосиф ооң-биле кожа турарындан, ооң-биле холбачырындан ойталап турган.

¹¹Бир хүн Иосиф ажыл-херек аайы-биле бажыңче кирип келген. Ол өйдө бажыңга чалчалардан кым-даа чок турган чүве-дир. ¹²Эээзиниң кадайы Иосифтин хевинден туттунупкаш: «Мээң-биле уду» — деп туруп берген. А Иосиф хевин ооң холунга арттырып каапкаш, үнө халы чоруй барган. ¹³Иосиф хевин безин ооң холунда каапкаш, үнө маңап чоруй барганын көргөш, ¹⁴ээзиниң кадайы бажыңче улусту кыйгырыпкаш: «Көрүңер даан, бисти куду көрзүн дээш, Потифар бо еврей кижини бажыңывыста эккелген-дир. Ол чедип келгеш, меңээ „Чоокшулажылы“ деп турду. Ынчангаш мен силерни алгырып кыйгырыптым. ¹⁵Мээң алгымны дыңнааш, ол бодунуң хевин мээң чанымга каапкаш, үнө халып чорупту!» — дээн. ¹⁶Ашаа келгичеге чедир, ол Иосифтин хевин бодунга арттырып алган. ¹⁷Ашаа чедип кээрге, демги-ле сөстөрүн катаптаан: «Сээң биске эккелгенин еврей кул мени куду көөр деп турду. ¹⁸Кажан мен алгырып эгелээримге, ол хевин мээң чанымга каапкаш, үнө халып чоруй барды».

¹⁹«Сээң кулуң мени ынчалды» дээн кадайының сөстөрүн дыңнааш, ээзи кедергей хорадаан. ²⁰Иосифти ээзи туткаш, хаанның хорудаттырганнын сугар кара-бажыңче кири октапкан. Шаа ынчалдыр Иосиф кара-бажыңче кире берген.

²¹Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады бооп, энерелин көргүзүп, кара-бажыңның даргазы олче ээ көрнүр кылдыр кылыпкан. ²²Кара-бажыңның даргазы хорудаттырганнын Иосифтиң холунга берипкен. Олар чүнү-ле кылырыл, дөгө-резин Иосиф башкарып турган. ²³Кара-бажыңның даргазы чүү дээш-даа сагыш човавас болу берген: Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады болгаш, ол чүнү-даа кылырга, шупту чүве чогул бүдүп турган.

Хорудаттырганнын дүштери Иосифтиң тайылбырлааны

40 ¹⁻²Элээн үе эрткенде, египет хаан-ның кол кундага тудукчузу болгаш оон кол чем салыкчызы боттарының дээргизиниң мурнунга буруу кылып алганнар. Фараон бодунуң бо дүжүметтеринге дыка ажыңгаш, ³оларны камгалакчыларның даргазының бажыңыңче чорудупкан. Ол болза Иосифтин турган кара-бажыңы болур. ⁴Камгалакчыларның даргазы ол ийи дүжүметке бараан болур кылдыр Иосифти томуйлап каан. Олар элээн үени аңаа эрттиргенер.

⁵Бир катап Египеттин хаанының хорудаттырганын кундага тудукчузу биле чем салыкчызы олар чаңгыс дүне кайызы-даа онзагай уткалы дүштер дүжээн-нер. ⁶Эртен эрте Иосиф оларга чедип келгеш, көөрге, олары дүвүрзөн шинчилиг болганнар. ⁷Ооң-биле кады хорудал черинде турар бо дүжүметтерден ол: «Чүгө бөгүн арыннарыңар муңгаргайлы?» — деп айтырган.

⁸Олар: «Бис дүштер дүжедивис, а оларның утказын тайылбырлап бээр кижичок-тур» — дээннер.

Иосиф оларга: «Дүштүң тайылбыры Бургандан кээр эвес бе? Меңээ дүштеринерни чугаалап берип көрүңерем» — дээн.

⁹Кол кундага тудукчузу Иосифке бодунуң дүжүн чугаалап берген: «Дүжүмде мээң мурнумда виноград сывы тур-ла. ¹⁰Ол сып үш адырлыг. Ол часты берген, өң кирип келген, каттары улгадап, быжа берген болду. ¹¹Холумда фараоннун кундагазын туруп алган турар мен. Мен каттары алгаш, фараоннун кундагазынче сы турупкаш, ону фараонга берип турар-дыр мен».

¹² Иосиф анаа мынча дээн: «Ол дүштүң утказы бо-дур: үш адыр дээрге үш хүн-дүр. ¹³ Үшкү хүнде фараон сени өрү көдүрер – сени албан-хүлээлгенче эгидер. Сен фараоннун кундагазын, моон мурунда дег, оон холунга тутсур сен. ¹⁴ Кажан сенээ шупту чүве таарымчалыг апаарга, мени сактып келем. Меңээ эне-релден көргүзүп, фараонга мээң адымны сагындырып, мени моон үндүрүп аарын бодап көрөм. ¹⁵ Чүгө дээрге еврейлернин чургундан мени оорлап эккелген болгай. А маңа мени бажыннаар хире кандыгдаа буруулуг чүве кылбаан мен».

¹⁶ Кол чем салыкчызы көөргө, дүштү тайылбырлааны эки болган. Ынчангаш ол база Иосифке дүжүн чугаалап берген: «Мен мындыг дүш көрдүм. Бажымда быжырган далганныг үш тавак салып алган мен. ¹⁷ Эң үстүкү тавакта фараоннун янзы-бүрү быжырып каан чемин салып каан. А куштар мээң бажымда тавактан чем соктап чип турар болду».

¹⁸ Иосиф анаа мынча дээн: «Ооң утказы мындыг-дыр. Үш тавак дээрге үш хүн-дүр. ¹⁹ Үшкү хүнде фараон сени „өрү көдүрер“ – бажыңны одура кескеш, мага-бодунну шаажылап ыяжыңга азып каар. А куштар сени соктап чиир-дир».

²⁰ Ийи хүн эрткенде, фараоннун төрүттүнгөн хүнү болган. Ол бодунун бүгү дүжүметтеринге дой кылгаш, олар көрүп турда, кол кундага тудукчузун болгаш кол чем салыкчызын кара-бажыңдан үндүрүп эккээр деп шийтпирлээн.

²¹ Кол кундага тудукчузун фараон эрги албан-хүлээлгезинче эгидип эккээрге, ол фараоннун холунга кундагазын тудускан. ²² А кол чем салыкчызын Иосифтин тайылбырлааны дег кылдыр азып каан. ²³ Кол кундага тудукчузу Иосифтин дугайында сагынмаан-даа, ооң дилээн-даа уттупкан.

Фараоннун дүштери

41 ¹ Ийи чыл эрткенде, фараон дүш дүжөөн: ол хем эрийнге турда, ² чараш, семис-чаагай чеди инек хемден үнүп келгеш, эрик дургаар оыттап чораннар. ³ А оларнын соондан чузаңгы, арган-дорган өске чеди инек база үнүп келгеш, демги инектерниң чанынга хем эрийнге туруп алганнар. ⁴ Бир көөрге, чудангы, арган-дорган чеди инек чараш, семис-

чаагай чеди инекти чипкеннер. Ынчан фараон отгуп келген. ⁵ Ол катап удуй бергеш, өске дүш база көргөн: чангыс сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген турган. ⁶ А оларнын соонда өске сыпта изиг хатка кургап калган, чеми бичи чеди тараа бажы үнүп келген турган. ⁷ Кадып кургап калган, чеми бичи тараалар кончуг чаагай тарааларны чиптер болган. Фараон отгуп келгеш, дүш-түр деп билип каан. ⁸ Эртенинде ол дүжүнден сестип, дүвүрээш, Египеттин бүгү-ле илби-шидиг болгаш мерген угаанныг кижилерин кыйгытырып, чыып алгаш, оларга дүжүн чугаалап берген. Ынчалза-даа оларнын аразындан ол дүштерниң утказын тайылбырлаптар чангыс-даа кижиге тывылбаан.

Фараоннун дүштерин Иосифтиң тайылбырлааны

⁹ Ынчан кол кундага тудукчузу фараонга мынча деп чугаалаан: «Мен ам бодумнун бачыдымны сактып бодап тур мен. ¹⁰ Фараон бодунун дүжүметтеринге ажингаш, мени база кол чем салыкчызын камгалакчыларнын даргазынын бажыңга хоругдап каан соонда, ¹¹ бир дүне бис иелээн онзагай уткаларлыг дүштер дүжөөн бис. ¹² Кара-бажыңга бистинбиле кады камгалакчылар даргазынын кулу болур аныяк еврей кижиге турган. Бис анаа дүштеривисти чугаалап бээри-виске, ол кижиге бүрүзүнге көргөн дүжүнүн утказын тайылбырлап берген. ¹³ Ол канчаар тайылбырлааныл, шак-ла ынчаар болган: мен эрги албан-хүлээлгемче эеп келген мен, а чем салыкчызы астырып өлүрткен».

¹⁴ Фараон Иосифти кыйгытыптарга, ону кара-бажыңдан далаш-биле үндүрүп эккелгеннер. Ооң бажынын дүгүн тааргаш, идик-хевин солааш, фараонга эккелгеннер. ¹⁵ Фараон Иосифке: «Мен дүш дүжөдим, а ону тайылбырлаптар кижиге тывылбады. Дүштерниң утказын сени эки билди деп дыңнадым» – дээн.

¹⁶ Иосиф: «Ол дээрге мен эвес-тир мен. Фараоннун ачы-буянынга чедирер харыыны Бурган бээр» – деп харыылаан.

¹⁷ Фараон Иосифке чугаалап берген: «Дүжүмде хем эрийнде турар-дыр мен. ¹⁸ Чеди чараш, семис-чаагай инек хемден үнүп келгеш, эрикти дургаар оыттап

чоруур болду. ¹⁹ Оларның соондан өске чеди чудангы, арган-дорган инек үнүп келди. Бо египет черге ыңдыч чудангы инектер черле көрүп көрбээн мен. ²⁰ Ол арган-дорган, чудангы инектер семис-чаагай инектерни чигилер. ²¹ Семис инектерни чиптерге-даа, оларның иштинче киргени эскертинмес. Олар арган-дорган боттары ол-ла хевээр боор чорду. Оон мен оттуп келдим. ²² Ооң соонда мындыг дүш дүжедим: чаңгысы сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген. ²³ А оларның соонда изиг хатка кадып, кургап калган, чеми бичии чеди тараа бажы үнүп келген турар. ²⁴ Чеми бичии тараа баштары кончуг чаагай тараа баштарын чип кааптар болду. Бо дүштеримни илби-шидилиг улуска чугаалап бээримге, кым-даа тайылбырлап бербеди.

²⁵ Иосиф фараонга мынча дээн: «Фараоннун ийи дүжү чаңгыс уткалыг-дыр. Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга саягындырып турар-дыр. ²⁶ Чеди семис инек дээрге чеди чыл-дыр, чеди чаагай тараа бажы дээрге база чеди чыл-дыр. Оларның уткалары чаңгыс-тыр. ²⁷ Оларның соондан келген чеди арган, чудангы инек дээрге база чеди чыл-дыр. Бичии чемиг, кургап-кадып калган чеди тараа бажы дээрге аш-чуттуг чеди чыл-дыр. ²⁸ „Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга саягындырып турар-дыр“ дээнимини ужуру ол-дур. ²⁹ Бүгү египет черге магалыг чаагай дүжүттүг чеди чыл дүжөр дээн-дир. ³⁰ Ооң соонда аш-чуттун чеди чылы келир. Египет черге мооң мурнунда турган магалыг дүжүткүр бай үе утгундурар, черни аш-чут хоозурадып каар-дыр. ³¹ Аш-чуттун хайындан черниң бар турган байлаа билдинмейн баар, чүгө дээрге ол үе кончуг аар-берге болур. ³² Фараоннун ийи катап дүжээни дээрге Бурганның ыяк шиитпирлээниниң бадыткалыдыр. Удавас Бурган сөзүн күүседир.

³³ Ынчангаш фараон угаанныг болгаш чүвени эки билир кижиден шилээш, амдыгааштан Египетти башкаар кылдыр салып кагзын. ³⁴ Ол ышкаш египет черге дүжүткүр чеди чылдың дургузунда чондан дүжүттүң бешки кезээн чыыр кылдыр үндүрүг хавырап кижилерден

фараон сонгуп кагзын. ³⁵ Эки чылдарнын дүжүдүн олар чыып алгаш, фараоннун хоорайларда аңмаарларынга бөлүп, камнап, курлавырлап турзуннар. ³⁶ Ол бүгү египет черге аш-чуттун чеди чылынын дургузунда курлавыр болур, ынчан чурт аш-чуттан хоозуравас*.

Иосифтиң эрге-дужаалының бедээни

³⁷ Иосифтиң сөстери фараонга болгаш ооң дүжүметтеринге таарымчалыг болган. ³⁸ Фараон дүжүметтеринге: «Бо кижиге дег, Бурганның сүлдезин эдилээн өске кижиге тыгыр деп бе?» — дээн. ³⁹ Оон Иосифке: «Бурган сенээ бо бүгүнү ажыдып берген болганда, сенден угаан-сарылыг болгаш мерген кижиге чок-тур. ⁴⁰ Сен мээң ордумга эң-не кол кижиге боор сен, мээң бүгү чоңум сээң сөзүңнү дыңнаар. Хаан болгаш, чүгле мен сенден улуг эргелиг боор мен» — деп, фараон чугаалаан. ⁴¹ Оон соонда фараон Иосифке: «Сени мен бүгү Египеттин башкарыкчызы кылдыр томуйлап тур мен» — дээн. ⁴² Фараон холундан таңмалыг билэээн ужулгаш*, Иосифтин салаазынга суп берген. Аңаа каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын каасталаа азындырып берген. ⁴³ Иосифти фараондан адаанда эргелиг кижиге хамааржыр чуузага олуртуп алгаш, аңаа сөгүрүүрүн шупту улуска дужааган. Ынчалдыр фараон Иосифти египет чуртун башкарыкчызы кылып каан. ⁴⁴ Фараон Иосифке: «Фараон мээң күзелим бо-дур: сээң чөпшээрелиң чокка бүгү египет черге кым-даа холун шимчетпес, базым кылбас ужурулуг» — дээн. ⁴⁵ Фараон Иосифке Цафнат-Панеах деп чаа ат тыпсып берген. Аңаа кадай кылдыр египет бурганнарнын Илиополь хоорайда бараалгакчызы Потти-Феранын уруу Аснетти ап берген. Иосиф египет черни башкарып эгелээн. ⁴⁶ Египеттин хааны фараонга бараан болуп эгелээнде, Иосиф үжөн харлыг турган.

Иосиф фараондан чоруткаш, бүгү египет черни эргиир дээш чорупкан. ⁴⁷ Магалыг эки чеди чылдың дургузунда чер кончуг чаагай дүжүттү берген. ⁴⁸ Чеди чыл дургузунда ажаап ап турган чаагай дүжүттү Иосиф хоорайларда

* 41:42 Таңмалыг билзек — кандыг-даа дужаалга ол танманы басып каарга, күштүг апаар.

шыгжамырже суп аарын чедип ап келген; ол тарааны хоорайны долгандыр турар шөлдерден ажаап ап турган. ⁴⁹ Ынчалдыр Иосиф далайның элезини дег хөй тарааны курлавырлап алган. Кайы хирени шыгжап алганын санавастап-даа калган, ол хире хөй болган.

⁵⁰ Аш-чуттуг чылдар эгелээр мурнунда Илиопольда бараалгакчы Поти-Фераның уруу Асенет Иосифке ийи оол божуп берген чүве-дир. ⁵¹ Дун оглун Иосиф Манассия* деп адап алган, чүге дээр-ге ол «Бурган менээ бүгү мунгаралдар-ымны болгаш адамның аалын уттуптар арганы берген» деп турган. ⁵² Ийи дугаар оглун Эфрем* деп адап алган. Чүге дээр-ге ол «Бурган мээң хилинчек көргөн черимге мени уре-салгалдыг кылып каан» дээр турган.

⁵³ Египет черге магалыг дүжүткүр чеди чыл эрте бээрге, ⁵⁴ Иосифтин баш удур чугаалааны аш-чуттуң чеди чылы дүжүп келген. Аш-чут бүгү чурттарга болуп турган, а бүгү египет черге тараа бар турган. ⁵⁵ Кажан Египетке база аш-чут эгелей бээрге, чон фараондан чем дилеп чедип келген. А фараон египет чонга: «Иосифке барыңар, ол чүү дээрли, ооңуу-биле кылыңар» — дээн. ⁵⁶ Бүгү делегейге аш-чут болуп турган. Иосиф тараа курлавырларын ажыдыпкаш, египет чонга тараазын садып эгелээн. Египет черге база аш-чут күштелип турган. ⁵⁷ Янзы-бүрү чурттардан улус Египетче кээп, Иосифтен тараа садып ап турган, чүге дээр-ге аш-чут бүгү делегейге кедерей берген чүве-дир.

*Бодунуң акылары-биле
Иосифтиң ужурашканы*

42 ¹ Ол өйдө Иаков Египетте тараа барын дыннап каан. Ол оолдарыңга: «Чүге бот-боттарыңарже көрүп алган орап силер? ² Египетте тараа бар деп дыннадым. Дириг ортар деп бодалар болзуңарза, барыңар, оон тараадан садып эккеліңер. Оон башка аштап өлүр бис» — деп чугаалаан. ³ Иосифтиң он акызы Египеттен тараа садып аар дээш чорупканнар. ⁴ Чүгле Иосифтиң Вениамин деп дунмазын, ооң-биле кандыг-бир багай чүве болза канчаар дээш, Иаков

олар-биле кады чорутпаан. ⁵ Израильдин оолдары, өске черлерден келген улус-биле бир дөмей, тараа садып аар дээш келгеннер, чүге дээр-ге ханаан черде база аш-чут болуп турган.

⁶ Иосиф египет чернин чагырыкчызы турган, ынчангаш келген улуска тарааны ол садып турган. Иосифтин акылары чедип келгеш, аңаа черге чедир мөгейгеннер. ⁷ Иосиф акыларын көрүп кааш, танып каапкан. Ынчалза-даа олардан танывазы кижиге дег: «Кайың келдиңер?» — деп шыңгыы айтырган.

Олары: «Ханаан черден тараа садып аар дээш келдивис» — деп харыылааннар.

⁸ Иосиф акыларын танып каан, а олар дунмазын танывааннар. ⁹ Иосиф оларның дугайында дүжөп турган дүштерин сактып келген. Ол акыларыңга: «Силер шивишкиннер-дир силер. Бо чурттуң кошкак талаларын көрүп аар дээш келгениңер ол-дур» — дээн.

¹⁰ Олар аңаа: «Чок, бистиң дээр-гивис, силерниң чалчаларыңар бис тараа садып аар дээш келген бис. ¹¹ Бис чаңгыс аданың төлдери-дир бис. Багай сеткил бисте чок. Бис шивишкиннер эвес, силерниң чалчаларыңар бис» — дээннер.

¹² Иосиф оларга: «Чок, силер бо чурттуң кошкак талаларын көрүп аар дээш келген силер» — дээн.

¹³ Олар Иосифке: «Бистер, силерниң чалчаларыңар, он ийи алышкы бис. Бис ханаан черде чурттап чоруур чаңгыс ададан төрүттүнгөн оолдар-дыр бис. Чүгле хеймеривис ачавыс-биле кады аалывыста артып калды. А бирээвис чок апарган» — дээннер.

¹⁴ Иосиф оларга: «Ол-дур харын, мен силерни „Шивишкиннер-дир силер“ деп чугааладым чоп — дээн. — ¹⁵ Мен силерни хынаптар мен. Фараоннуң ады-биле даңгыраглап тур мен: силерниң хеймеринер маңаа чедип келбээн шаанда, силерни моон кым-даа чорутпас. ¹⁶ Кайы бирээңер дунмаңарны барып эккелзин, артканнарыңар маңаа хоруудал адаанга турар силер. Ынчан силерниң чугаанарның шын-мегезин хынаптар мен. Бир эвес дунмаңар эккелбес болзуңарза, силер ылап-ла шивишкиннер-дир силер.

* 41:51 Еврей дылда «Манассия» деп ат «уттур» деп сөске дөмейлешкек. * 41:52 «Эфрем» деп ат «чимистиг, уре-салгалдыг» деп сөске дөмейлешкек.

Фараоннун ады-биле дангыраглап тур мен!»¹⁷ Ооң соонда Иосиф оларны үш хонук иштинде хоруттап каан.

¹⁸Ишкү хүнде Иосиф оларга: «Мээң чугаам ёзугаар кылыр болзунарза, дириг артар силер, чүгө дээрге мен Бургандан кортар кижжи мен. ¹⁹Бир эвес силер шынчы улус болзунарза, силернин бирээңер кара-бажыңга артып калзын. А арткан-нарыңар аштап турар өг-бүлелеринерге тарааны чедирип бергеш, ²⁰бодунарның сөзүңерниң бадыткалы кылдыр хеймеринерни менээ эккелинер. Ынчан силерниң чугааңар бадыткагына бээр — дириг артар силер» — дээн. Алышкылар ооң-биле чөпшээрешкенер.

²¹Алышкылар аразында: «Дунмавыска удур кылган бачыдывыс ужун бис мындыг хинчекке таварышкан-дыр бис. Ооң сагыш-сеткилиниң мунгаралын көрүп турган хиревисте-ле, канчаар-даа чаннырга, ону кээргеведивис чоп» — дижип чугаалажып турганнар.

²²Рувим дунмаларыңга: «„Ол оолга удур бачыт үүлгетпенер“ деп мен силерге чугаалап турбажык мен бе? Силер мени дыңнавадыңар. Дунмавыс дээш кеземче ам биске онаажып турары ол-дур» — деп чугаалаан.

²³Алышкылар Иосиф оларның чугаазын билип турар деп билбээннер, чүгө дээрге олар очулдурукчу дамчыштыр чугаалажып турганнар. ²⁴Иосиф хажызынче чоруй баргаш, ыглапкан. Оон катап чедип келгеш, олар-биле чугаалашкаш, оларның аразындан Симеонну шилип алган. Алышкылар көрүп турда, ону хүлүдүп каан. ²⁵Иосиф оларның шоодайларыңга тарааны долдур ургаш, кижжи бүрүзүнүң мөңгүннерин дедир эгидип бээрин дужааган. Орукка оларга хүнезин бээрин база айыткан. Ол бүгүнү шак-ла ынчаар күүсеткен чүве-дир.

Алышкыларның ханаан черже ээл чанганы

²⁶Алышкылар элчигеннеринге тараазын чүдүргеш, чанып чорупканнар.

²⁷Хонары-биле доктааган черинге элчигенин чемгерип аар дээш, оларның бирээзи тараалыг шоодайын ажыдыпкаш, ында мөңгүнүн көрүп каан.²⁸ Улузунга

ол: «Мээң мөңгүнүмнү эгидип бергендир, ол мээң бо шоодайымның иштинде чыдыр» — дээн. Олар кортканындан чүректери уштуна бээр часкап: «Бурган бистиң-биле чүнү канчап турары ол?!» — деп бот-боттарындан айтыржып турганнар.

²⁹Алышкылар ханаан черде адазы Иаковка чедип келгеш, чүү болганын шуптузун чугаалап бергенер: ³⁰«Ол чурттун башкарыкчызы кижжи бистиң-биле дыка шынчыгы чугаалашкаш: „Чуртувуста келген шивишкиннер-дир силер“ — диди. ³¹А бис аңаа: „Бис шивишкин бооп чорбаан бис, шынчы улус бис. ³²Бис чаңгыс ададан төрүттүнген он ийи алышкы бис. Бирээвис чок апарган, а хеймеривис ханаан черде ачавыс-биле кады артып калган“ — деп харыладывыс. ³³Оон ол чурттун башкарыкчызы биске: „Силерниң шын-мегенерни хынаар мен: бирээңер маңа артып калзын, а өскелеринер чангаш, аштап турар өг-бүлелеринерге тараанарны чедирип бергеш, ³⁴бодунарның хеймеринерни менээ эдертип эккелинер. Ынчан мен силерни шивишкиннер эвес, шынчы улус-тур дээр мен. Силерниң акыңарны салыптарымга, бо чуртка хостуг чоруп болур силер“ — диди».

³⁵Кажан олар тараалыг шоодайларын божудуттарга, кижжи бүрүзүнүң шоодайында акша-мөңгүн суп каан халчыгаш бар болган. Ол бүгүнү көргеш, ачазы-даа, оолдары-даа кайгап, корга-ла бергенер. ³⁶Ачазы Иаков оларга: «Мээң оолдарымны чаңгыстап ал-ла тур силер аа. Иосиф чок-тур, Симеон база чок. Ам Вениаминни алыр деп тур силер. Шупту халапты менээ онаап тур силер!» — дээн.

³⁷Рувим ынчан ачазыңга: «Бир эвес Вениаминни дедир эккелбес болзумза, мээң ийи оглумну өлүрүп каап болур силер. Ооң бажы дээш харыылаар кылдыр менээ дагзып калыңар, мен ыяап-ла эгидип эккээр мен» — деп-тир.

³⁸Иаков: «Чок! Мээң оглум силер-биле чорбас. Ооң акызы өлгөн-дир, ол чааскаан арткан болгай. Орук ара ооң-биле багай чүве болза канчаарыл? Көк баштыг аданар мени мунгаралдан алдыс оранче чоруй барзын деп турарыңар ол-дур» — деп харыылаан.

*Алышкыларның Вениамин-биле
кады Египетче ээл келгени*

43 ¹ Чуртта аш-чут кедерей берген. ² Оолдарының Египеттен эккелген тараазы төне бээрге, ачазы оларга: «Ам база ынаар баргаш, тараадан садып эккелдер» — дээн.

³ Ынчан Иуда ачазынга мынча деп чугаалаан: «Ол черниң башкарыкчызы кижини „Дуңманар чокка менче келбес силер“ деп биске шынгызы-биле сагындырып каан болгай. ⁴ Бир эвес дуңмавысты бистиң-биле кады чорудар болзунарза, барып, силерге тараадан садып эккеп бээр бис. ⁵ А бир эвес ону бистиң-биле кады чорутпас болзунарза, ынаар барбас бис. Чүге дээрге ол кижини „Дуңманар чокка менче келбенең“ дээн болгай».

⁶ Ачазы Израиль: «Мээң бажымче суг кулуп, база бир дуңманар барын ол кижиге чүге чугаалай берген силер?» — деп айтырган.

⁷ Оолдары ачазынга: «Ол кижини боду бистиң дугайывыста, бистиң төрелдеривистиң дугайында „Ачанар ам-даа дириг бе? Силерниң дуңманар бар бе?“ деп сонуургай берди. Бис ол айтырыгларга харыылаан улус-тур бис. Оон „Дуңманар эдертип эккелдер“ дей бээрин кым билген боор» — дээннер.

⁸ Иуда ачазы Израильге: «Оглунарны бистиң-биле чорудуп көрүнерем. Бис чоруптаалы. Ынчан бис шупту аш-чуту шыдажып эртип, дириг артар бис — силер-даа, бис-даа, бистиң ажы-төлүвүс-даа. ⁹ Дуңмамны мен бажым-биле харыылаар мен. Бир эвес ону мен дедир эдертип эккелбес болзумза, силерниң мурнунарга бүгү назынымда буруулуг боор мен. ¹⁰ Бир эвес мынчаар шөйүп турбаан болзувусса, ынаар ийи катап-даа баргаш келгиче болдувус» — дээн.

¹¹ Израиль оолдарынга мынча дээн: «Ындыг-дыр. Ынчаарга силер мынчалыңар: бистиң черивистиң байлаандан — чаагай чыттыг янзы-бүрү чуктар, ары чигири, фисташка болгаш миндаль тооруктардан — ап алгаш, ону ол кижиге белек кылдыр аппарып беринер. ¹² Мөңгүннү ийи катап хөй кылдыр ап алыңар — шоодайларыңардан тып алганыңар мөңгүннерни эгидип бээр силер. Канчап билер, олар соора сукпан чадавас. ¹³ Дуңманарны база эдертип алгаш, ол кижиге катап чоруптуңар че.

¹⁴ Күчүлүг Бурган ол кижини силерге ээ көрүндүрүп, Вениаминни-даа, ол черде артып калган Симеонну-даа силер-биле кады салып чорудуптар кылдыр энерелден көргүзөр болзун. А мен-даа канчаар, ажы-төл чок артсымза, ынчаар артар-ла ыйнаан мен».

¹⁵ Алышкылар белек-селээн белеткээш, мөңгүннү оон мурнундагызындан ийи катап хөйүнү ап алгаш, Египетте Иосифке Вениаминни эдертип алгаш, чедип келгеннер. ¹⁶ Иосиф алышкылар-биле кады Вениаминниң чедип келгенин көрүп кааш, бажыңның ажыл-агый эргелекчизинге: «Бо келген улусту мээң бажыңымга кирип каг. Эъттен белеткеп, ашы-чемден кыл, чүге дээрге дүштө мен олар-биле кады чемненир мен» — дээн. ¹⁷ Ажыл-агый эргелекчизини Иосиф чүү дээнил, шак-ла ынчалдыр күүсеткеш, алышкыларны бажыңга чедирип каан.

¹⁸ Иосифтин бажыңынче баар дээрге, алышкылар корга бергеш: «Бисти бо бажыңче ынчангы бистиң шоодайларывыс-биле кады келген мөңгүннер ужун аппар чыдар-дыр! Ол дээш бисче чөңгээлээр, халдаар, бисти кулдар кылып алгаш, бистиң элчигеннеривисти олчалап аар дээн эвес бе?» — дижип чугаалажып чорааннар. ¹⁹ Иосифтин бажыңының эргин аксынга келгеш, алышкылар ажыл-агый эргелекчизинге: ²⁰ «Хүндүлүг дээрги, бисти дыннап көрүнерем. Бис моон мурнунда база маңаа тараа садып ап кээп чораан бис. ²¹ Чанып бар чыда, орук ара хонар черге шоодайларывысты көрүптөривиске, кижини бүрүзүнүң шоодайында тараа дээш төлээн мөңгүннери ол-ла хевээр чедип келген болган! Бис бо удаада ол мөңгүннерни дедир эгидип бээр дээш эккелдивис. ²² А тараа садып аар мөңгүннеривис база аңгы бар. Ынчан бистиң шоодайларывысче мөңгүннү кым суп каанын бис билбес-тир бис» — дээннер.

²³ Ажыл-агый эргелекчизини: «Оожургаңар, кортпанаар. Силерниң биле ачанарның Бурганы силерге ол мөңгүннү белек кылдыр берген-дир. Силерниң мөңгүнүңнерни мен ынчан шуптузун алган мен» — дээш, Симеонну алышкыларга үндүрүп эккеп берген. ²⁴ Оон алышкыларны Иосифтин бажыңынче киригеш, буттарын чуур суг эккеп бергеш, оларның элчигеннерин база чегерип каан. ²⁵ Алышкылар Иосифтин

дүшште кээринге чедир белектерин аайлап алганнар, чүге дээрге бо бажыңга чемненир силер деп оларга дыңнадып каан турган. ²⁶ Иосиф чанып кээрге, аңаа эккелген белектерин сунуп, черге чедир мөгөйип бараалгааннар.

²⁷ Иосиф олар-биле мендилешкеш: «Менээ чугаалап турганыңар кырган адаңар эки тур бе? Ол ам-даа дириг бе?» — деп айтырган.

²⁸ «Бистин ачавыс, силерниң чалчанар, ам-даа дириг, эки тур» — деп харыылааш, олар күдүк базып мөгөйгеннер.

²⁹ Иосиф бодунун чаңгыс иеден төрүттүнген дунмазы Вениаминче көргөш: «Менээ чугаалап турганыңар хеймеринер бо бе? — деп айтыргаш, — Бурган сенээ энерелдиг болзун, оглум!» — дээн. ³⁰ Иосифтин хөрөк-чүрээ дунмазынга ынакшылдыг эргелелден долуп кээрге, ол ыглаптар часкаш, бичии-ле туттунган. Ол дүрген-не өске өрөөлчө чоруй баргаш, аңаа барып ыглапкан. ³¹ Арнын чуп, быжыгланып-кадыгланып алгаш, үнүп келгеш, аыш-чемни салырын дужааган.

³² Чемни Иосифке аңгы, алышкыларга аңгы, Иосиф-биле чемненип турган египетчилерге база аңгы салганнар. (Египетчилер еврейлер-биле кады чемнениринден өскеринер турганнар.) ³³ Алышкыларны Иосифтин мурнунга улуундан бичезинге чедир чыскаалдыр олуртуп каарга, олар бот-боттарынче удур-дедир көржүп, кайгап-харап органнар. ³⁴ Иосиф бодунун столундан чемни оларже чорудуп-ла олурган. А Вениаминге өскелеринден беш катап хөй чем чорудуп берип орган. Шак ынчалдыр олар Иосиф-биле кады аштанып-чемненип, арага ижип дойлап органнар чүве-дир.

Акыларын Иосифтин шенеп турганы

44 ¹ Бодунуң бажыңның ажыл-агыгй эргелекчизинге Иосиф мынча деп дужааган: «Бо улустуң шоодайларыңга тарааны сыңар шаа-биле уруп бергеш, кижги бүрүзүңүң шоодайыңга ооң мөңгүнүн дедир суп каар сен. ² А мээң мөңгүн аямны хеймериниң шоодайыңга ооң тараа саткан мөңгүнү-биле кады суп каар сен». Ажыл-агыгй эргелекчизи бүгү чүвени Иосифтин дужааганын ёзугаар күү-

сеткен. ³ Даң адаары билек, алышкыларны элчигеннери-биле салып чорудупканнар. ⁴ Алышкылар чорупкаш, хоорайдан дыка ыраваанда, Иосиф ажыл-агыгй эргелекчизинге мынча дээн: «Дүрген оларның соондан сүрүп чет! Оларга чеде бергеш: „Чүге экиге багай-биле харыылап турар силер? Чүге мээң мөңгүн аямны оорлапканыңар ол?“ ⁵ Мээң дээргим ол аяктан суксун ижип, аңаа төлгөлээр кижги болгай. Багай чүве кылган-дыр силер“ — деп оларга чугаала». ⁶ Ажыл-агыгй эргелекчизи оларны сүрүп четкеш, Иосифтин дужааганы ёзугаар чугаалаан.

⁷ Алышкылар: «Чүге ындыг чүве чугаалап турарыңар ол, дээргивис? Бис, силерниң чалчаларыңар, ындыг багай чүве кылбас-тыр бис ийин. ⁸ Бистин шоодайларыңыстан тывылган мөңгүн-нерни безин Ханаандан силерге дедир экке бердивис чоп. Силерниң дээргинерниң алдын-мөңгүнүн канчап оорлай бээр улус бис? ⁹ Бистин кайы-бирээвистен ол читкен аякты тып аар болза, ону өлүр шаажылазын, а бис шупту дээргивистин кулдары болур бис» — деп харыылааннар.

¹⁰ «Силерниң чугаалааныңар-биле болгай аан — деп, ажыл-агыгй эргелекчизи чөпшээрешкен. — Чүгле читкен чүүл кымдан тыптырыл, ол кижги дээргимге кул болуп артар, а арктаннарыңар буруу чок болур». ¹¹ Алышкылар дүрген-не шоодайларын дүжүргөш, оларның аастарын ажыдыпканнар. ¹² Иосифтин чалчазы улуундан эгелээш, бичезинге чедир үжөп кээрге, мөңгүн аяк Вениаминниң шоодайыңдан тыптып келген. ¹³ Алышкылар идик-хевин качыгдалдан ора соккулап алгаш, элчигеннеринге катап чүргүн чүдүргөш, хоорайга чедип келгеннер.

¹⁴ Иуда акылары, дунмалары-биле кээрге, Иосиф ам-даа бажыңында болган. Олар Иосифтин мурнунга сөгүрүп кээп дүшкеннер. ¹⁵ Иосиф оларга: «Ол канчаарыңар ол? Мен ышкаш улус төлге-биле чүнү-даа билип каар деп чүвени билбес силер бе?» — дээн.

¹⁶ «Дээргивис силерге чүнү чугаалаар деп бис — деп, Иуда чугаалаан. — Канчаар хөрлээр бис? Канчаар агартыңар бис? Бурган бистин буруувусту сыйгалап

* 44:4 Өске бурунгу сөзүглелде сөөлгү домак таварышпайн турар.

тур ышкажыл. Амдан эгелеп, бис силерниң кулдарыңар-дыр бис — аякты оорлаан-даа кижиге, өске артканнарывыс-даа».

¹⁷ Ынчалза-даа Иосиф оларга: «Чок, мен ындгы чүве кылып шыдавам мен. Чүгле аякты оорлаан кижиге мээң кулум бооп артсын, а артканнарыңар ачаңарже амыр-тайбың чана бээр силер» — дээн.

¹⁸ Иуда Иосифке чоокшулап чедер бергеш: «Дээргим! Силер-биле чугаалажырын чалчаңар меңээ чөпшээреп көрүңер — дээн. — Меңээ ажынмай көрүңерем, дээргим. Силер фараон-биле дөмей эргелиг-дир силер. ¹⁹ Силер, күндүлүг дээрги, бистен ачавыс бар бе, дунмаларывыс бар бе дээрзин айтырган болгай силер. ²⁰ Дээргивис силерге кырган адавыс барын, оон ыңай оон назы-хары улгады бергенде, төрүттүнген огул барын чугаалаан болгай бис. Ачавыстың бодунуң кадайыңдан арткаң чаңгыс огул ол-дур, а ооң кады төрээни чок апарган. Ынчангаш ачавыс аңаа дыка ынак. Бис мону силерге чугаалаан бис. ²¹ А силер чалчаларыңар биске: „Дунмаңарны эдертпек эккелдер, ону көрей“ — деп дужааган болгай силер. ²² Ынчан бис силерге: „Дунмавыс ачавысты каап шыдавам, ачавыс ол чарлышкынны ууп шыдавайн, өлүп каар“ — деп чугаалаан болгай бис. ²³ Ынчалза-даа силер биске: „Бир эвес хеймер дунмаңарны эккелбес болуңарза, меңээ көзүлбөңер“ — дидинер.

²⁴ Аалывыста силерниң чалчаңар болур ачавыска чедер бергеш, дээргивис силерниң сөстөрүңерни ол хевээр дамчыткан бис. ²⁵ Ачавыс бисти: „Ам база каттап барып, тараадан садып эккелдер“ — дээрге, ²⁶ бис аңаа: „Хеймеривис чокта, бис ынаар барып, ол кижиниң мурнунга көстүп шыдавам бис“ — деп чугааладымыс. ²⁷ Силерниң чалчаңар болур ачавыс биске: „Силер билер силер: мээң кадайымы меңээ ийи оол божуп берген. ²⁸ Бирээзи ис чок чиде берди. Ону араатан аңнар үзе-чаза соп чип каан деп бодаар мен. Ону ол хевээр көрбөдим. ²⁹ Ам силер арткаң огулмуңу база аппаарыңар ол-дур. Ооң-биле багай чүве болур болза, көк баштыг мени алдымы оранче чорутканыңар ол-дур“ — диди. ³⁰ Бир эвес си-

лерниң чалчаңар болур ачавыска боду-биле тыны тудуш, ынак огул чокка чедер бээр болзумза, ³¹ огул бистиң-биле кады келбээниң көөр болза, ол өлүп каар! Силерниң чалчаңар, көк баштыг ачавыс, муңгаралдан бистиң хайывыс-биле алдымы оранче чорутканы ол.

³² Ооң кадында силерниң чалчаңар мен „Дунмавыстың чанып кээрин бажым-биле харыылаар мен“ деп ачавыска аашкынган кижиге мен. Бир эвес дунмавыс эккелбес болзумза, бүгү назынымда ачамның мурнунга буруумну чүктээр болган мен. ³³ Ынчангаш силерниң чалчаңар мен дунмавыс оорнуңа маңаа күл бооп артып каайн, а бо оол акылары-биле кады чана бергей аан. ³⁴ Бир эвес мен дунмам чокка чана берзимзе, ачамның кажыдалын канчап көрүп шыдаар мен?!»

Акыларыңа Иосифтиң ажыттыңаны

45 ¹ Иосиф оон ыңай өске улус аразыңа туттунуп шыдавайн барган. «Моон шупту үнүп чоргулаңар!» — деп, ол чалчаларыңче алтырган. Ынчангаш ол акыларыңның мурнунга ажыттыңып турда, оларның чаныңга өске улус артаан турган. ² Иосиф мөөредир ыглап турган, ыңчангаш ону египет улус дуннап каан. Ооң дугайында чугаа фараонның ордузунга безин чедер берген.

³ «Мен Иосиф-тир мен! — деп, ол акыларыңга чугаалаан. — Ачам ам-даа дириг бе?» Ынчалза-даа кайгааныңдан акыларыңның үнү безин үнмей барган.

⁴ Иосиф акыларыңга: «Бээр чедип келиңер» — дээн. Олары чоокшулап чедип кээрге: «Мен силерниң Египетче садып чорудупкан дунмаңар Иосиф-тир мен. ⁵ Ынчалза-даа силер ам муңгараваңар, мени бээр садыпканыңар дээш боттарыңарны чектевенер. Чүге дээрге Бурган мени силерниң амы-тыныңарны камгалазын дээш бээр чорудупканы ол-дур. ⁶ Ийи чыл дургузуңда чуртта аш-чут чоруп турар-дыр. Ам-даа беш чыл иштгинде үнүш-дүжүт чок чыддар болур. ⁷ Силерниң үре-салгалыңар чер кырыңга онча-менди артың дээш, силерге өндүр улуг камгалап турзун дээш, Бурган мени бо черже силерни мурнай чорудупканы ол-дур. ⁸ Силер эвес, а Бурган мени

бээр эккелгеш, мени фараоннун бажын билир кижизи — оон бүгү ордузунун эргелекчизи, бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кааны ол-дур.

⁹ Дүрген барып азамга: „Силерниң оглунар Иосиф мынча дидир: ‘Мени Бурган бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кагды. Саадавайн, дүрген меңэ чедип келинер. ¹⁰ Мээң чанымга, Гесем деп девискээрге чурттаар силер. Бүгү-ле эт-хөрөңгидер, шээр база бода мал-маганыңар ап алгаш, силер, оолдарыңар, оолдарыңарның ажы-төлү — шупту кадды чедип келинер. ¹¹ Силерге бүгү-ле чүве таарымчалыг болур. Ам-даа беш чыл иштиңде аш-чут уламчылаар болгай; силерниң аал-ораныңар ядарай бээрин күзевейн тур мен’“ — деп чугааланар. ¹² Бодур, силер-даа, дунмам Вениамин-даа мени карактарыңар-биле көрүп тур силер. Силер-биле мен — Иосиф — чугаалажып тур ышкажыл мен! ¹³ Ачамга баргаш, бүгү Египетте мээң ат-алдарлыгымның дугайында, карааңар-биле чүнү көргөнинерни чугаалап бергеш, оон дүрген эдертип эккелинер!» — деп чугаалаан.

¹⁴ Иосиф дунмазы Вениаминни кускапталкаш, ыглап бадырыпкан. Вениамин база акызындан кускапталыпкан, ыглапкан. ¹⁵ Оон Иосиф ыглап-сыктавышаан, шупту акыларын ошкап турган. Оон соонда алышкылар Иосиф-биле чугаалажып эгелээннер.

Иаковтуң өг-бүлөзүн Египетче чалааны

¹⁶ Иосифтин акылары чедип келген деп медээ фараоннун кулаанга чеде бээрге, фараон болгаш оон дүжүметтери өөрүп турганнар. ¹⁷ Фараон Иосифке мынча дээн: «„Элчигеннеринерге чүьгүнер чүдүрүп алгаш, ханаан черже чоруптуңар“ деп акыларыңга чугаала. ¹⁸ Ачазын болгаш боттарының өг-бүлелерин бээр эккелзиннер. Мен оларга Египеттин эн-не эки черлерин бээр мен. Бистин чуртувустун дээжи байлаан четгирзиннер. ¹⁹ Оон ыңай оларга монун чугаала: кадайларың болгаш ажы-төлүн сөөртүрү-биле египет черден тергелерден ап алзыннар. Ачазын база эдертип эккелзиннер. ²⁰ Черинде каапкан эт-хөрөңгизин дээш дыка сагыш човавазыннар, чүге дээрге Египетте бар бүгү-ле эки чүүлдерни оларга бээр мен».

²¹ Израильдин оолдары шак-ла ынчаар күүсеткеннер. Фараоннун дужаалы-биле Иосиф оларга тергелерни, орукка чиир хүнезинни берген. ²² Кижн бүрүзүңге солуп кедер чаа хепти берген, а Вениаминге ол 300 шекел мөңгүннү база беш чаа тонну берген. ²³ Бодунун ачазынче Иосиф египет черниң ховар белектерин он эр элчигенге чүдүргөш, чорудупкан, а он кыс элчигенге тараа, аш-чем курлавырларың база чүдүрүп берген. ²⁴ «Орукка алгышпаңар» — деп чагааш, Иосиф акыларын үдеп чорудупкан.

²⁵ Алышкылар Египеттен чоруткаш, ханаан черде ачазы Иаковка чедип келгеннер. ²⁶ Ачазынга келгеш: «Иосиф дириг! Бүгү Египетти чагырып турар кижн ол-дур!» — деп чугаалааннар. Иаковтун чүрээ шимирт дээн, ол бүзүревейн барган. ²⁷ Иосифтин сөстөрүн оолдарындан дыңнааш, оон чорудупкан белек-селээн база оон эккелзин дээн тергелерни көргөш, Иаковтун сеткили сергеп, дирли берген. ²⁸ Израиль: «Ындыг-дыр, оглум Иосиф дириг-дир! Өлбейн чыда, оглумну барып көрүп аар мен» — дээн.

Иаковтун Египетче аян-чоруун Бурганың деткээни

46 ¹ Израиль бар-ла өнчүзүн ап алгаш, орукче үнүпкен. Бээр-Шевага келгеш, ачазы Исаактын Бурганынга өргүлдер салган. ² Дүне дүжүндө Бурган ону: «Иаков! Иаков!» — деп кыйгырарга, ол: «Дыңнап тур мен» — дээн. ³ Бурган аңаа: «Мен сээң ачаңның Бурганы-дыр мен. Кортпа, Египетче чорувут. Ол черге сенден укталган улуг чон чаяап каар мен. ⁴ Мен сээң-биле кадды Египетче чоруптар мен. Оон дедир база үндүрүп каар мен. Өлүп каарыңга, Иосиф бодунун холу-биле сээң карактарыңны шимдиндир суйбап каар» — деп чугаалаарга, ⁵ Иаков Бээр-Шевадан чорупкан. Оолдары ачазы Иаковту, боттарының кадайларың, ажы-төлүн фараоннун бергени тергелеринге олурткаш, чорупканнар. ⁶ Ханаан черге азырап чорааны мал-маганың, эдилеп чорааны эт-хөрөңгизин ап алгаш, Иаков бодунун бүгү төрөл аймаа-биле Египетке чедип келген. ⁷ Оолдарын, урууларын база оларның ажы-төлүн — бодунун бүгү-ле төрөл аймаан Египетке эккелген.

Иаковтуң үре-салгалының даңызы
(1 Чыл. 2:1-5)

⁸ Египетке чедип келген израиль чоннуң даңызы бо-дур.

Иаков болгаш ооң оолдары.

Иаковтуң дун оглу: Рувим. ⁹ Рувимниң оолдары: Энох, Фаллу, Хецрон болгаш Харми.

¹⁰ Симеоннун оолдары: Иемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар база хананей херэеженден төрүттүнген Саул.

¹¹ Левийниң оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари.

¹² Иуданың оолдары: Ир, Онан, Шела, Фарес, Зерах. А Ир биле Онан ханаан черге-ле чок аларганнар. Фарестин Хецрон биле Хамул деп оолдары турган.

¹³ Иссахарның оолдары: Тола, Фува, Яшув* болгаш Шимрон.

¹⁴ Завулоннун оолдары: Серед, Элон, Яхлеил.

¹⁵ Оон аңгыда Иаков Дина деп кыстыг турган. Бо оолдар, кыстар — үжен үш кижичи — Лия биле Иаковтуң Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өзүп-көвүдээн үре-салгалы чүве-дир.

¹⁶ Гадтың оолдары: Циффон, Хагги, Шуни, Эцбон, Эри, Ароди, Арели.

¹⁷ Асирниң оолдары: Имна, Ишва, Ишви, Брия база кыс уруу Серах. Брияның оолдары: Хевер биле Малхийл. ¹⁸ Бо уругдарыг — он алды кижичи — Лаванның уруу Ляйга чалча кылдыр берип кааны Зелфа биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.

¹⁹ Иаковтуң кадайы Рахилдин оолдары: Иосиф биле Вениамин. ²⁰ Илиопольда бараалгакчы Потти-Фераның уруу Асенет Иосифке Манассия биле Эфремни египет черге божуп берген.

²¹ Вениаминиң үре-салгалы: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Эхи, Рош, Мушпим, Хупшим, Ард. ²² Бо оолдар — он дөрт кижичи — Рахил биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.

²³ Данның оглу: Хушим.

²⁴ Неффалимниң оолдары: Яхцеил, Гуни, Исецер, Шиллем. ²⁵ Бо оолдар —

чеди кижичи — Лаванның уруу Рахилге чалча кылдыр бергени Валла биле Иаковтуң үре-салгалы чүве-дир.

²⁶ Иаков-биле кады Египетке чедип келген оон дорт салгакчылары, келинерин санаваaska, шутту алдан алды кижичи чүве-дир. ²⁷ А Иосифтин ийи оглу Египетке төрүттүнген турган. Ынчангаш Иаковтуң Египетче көжүп келген төрөл бөлүүнүң саны чеден* кижичи турган.

Иаковтуң өг-бүлезиниң
Египетке чедип келгени

²⁸ Гесемче баар орукту айтып берзин дээш, Иуданы Иаков эртежик-ле Иосифче чорудупкан турган. Олар Гесемге чедип кээрге, ²⁹ Иосиф бодунуң чууазын белеткээш, ачазы Израильди уткуп, Гесемче чорупкан. Ачазын көрүп кааш, Иосиф оон кускаптаныпкаш, дыка үр ыглап келген. ³⁰ Израиль Иосифке: «Оглум, сени көрүп алганымда, ам өлүп калзымзадаа, ажырбас!» — дээн. ³¹ Иосиф бодунуң акыларынга болгаш төрөлдеринге: «Фараонга барып: „Ханаандан мээң акыларым болгаш төрөлдерим чедип келди. ³² Олар малчыннар болгаш, мал-маганын ап алгаш келген“ — деп чугаалаайн. ³³ Фараон силерден: „Кандың ажыл-агыйлыгы силер?“ — деп айтырарга, ³⁴ „Бис, силерниң чалчаларыңар, өгбелеривис дег, бичиивистен тура кадарчылар улус бис“ — дээр силер. Ынчан силерни Гесемге чурттадып арттырып каар. Чүге дээрге хой кадарчыларын египетчилер ческинчиг деп санаар улус-тур» — дээн.

47 ¹ Иосиф фараонга чедип келгеш: «Ханаандан мээң ачам, акыларым шээр база бода мал-маганын, эт-хөрөгизин ап алгаш чедип келдилер. Олар ам мында, Гесемде, ап четтилер» — деп чугаалаан. ² Иосиф акыларының бежин эдертип алгаш, оларны фараонга бараалгадып чедип келген. ³ Фараон альшкылардан: «Кандың ажыл-агыйлыгы силер?» — деп айтырган.

* 46:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Яшув» эвес, а «Иов» деп бижээн. * 46:27 Өске бурунгу сөзүглелде «чеден беш» деп бижээн.

46:8 Хост. 6:14-16 46:9 Хост. 6:14; Сан. 26:5-6; 1 Чыл. 5:3 46:10 Сан. 26:13 46:11 Сан. 3:17; 26:57
46:12 Э. д. 38:1-30; Сан. 26:19 46:13 Сан. 26:23-24; 1 Чыл. 7:1 46:14 Сан. 26:26 46:16 Сан. 26:15
46:17 Сан. 26:44-46; 1 Чыл. 7:30-40 46:20 Э. д. 41:45; Иса. 19:18; Иез. 30:17 || Сан. 26:28-37
46:21 Сан. 26:38-41; 1 Чыл. 7:6-12; 8:1-5 46:23 Сан. 26:42 46:24 Сан. 26:48-49;
1 Чыл. 7:13 46:27 Хост. 1:5 46:34 Э. д. 43:32; Хост. 8:26

Олары: «Бис, силерниң чалчаларынар, өгбелеривис дег, кадарчылар бис — деп харыгылааннар. — ⁴ Бис бо черге чурттаар дээш келдивис, чүге дээрге ханаан черде мал кадарар чер безин чок-тур. Ында улут аш-чут чоруп турар болгай. Ынчангаш чалчаларынар биске Гесемге чурттаарын чөпшээрер көрүнерем».

⁵ Фараон Иосифке мынча дээн: «Ачан болгаш акыларың сеңээ чедиң келгенер-дир. ⁶ Бүгү Египеттиң чери сээң мурнунда-дыр. Ооң эң-не эки булуңунга ачанны болгаш акыларыңны чурттадып каг. Гесемге олар чурттаайлар аан. Бир эвес оларның аразында төлөптиг улус бар болза, мээң хуу малым кадар кылдыр томуйлап каг».

⁷ Иосиф ачазы Иаковту фараонга эдертип эккээрге, Иаков фараонну алгап-йөрээп каан. ⁸ Фараон Иаковтан: «Каш харлыг силер?» — деп айттырган.

⁹ Иаков фараонга: «Мен 130 чыл ишти көжүп-дүжүп чурттап келдим. Ол дээрге хөй эвес болгаш берге чылдар болду. Мээң өгбелеримниң көжүп-дүжүп чурттап чорааны башкара-биле оларны деңнээр-даа ужура чок» — деп харылаан. ¹⁰ Иаков фараонну алгап-йөрээп кааш, үнүп чорупкан. ¹¹ Фараоннун дужаалы-биле Иосиф ачазын болгаш акыларын Египеттиң эң-не эки булуну болур Раамеске чурттадып каан. ¹² Ачазыңга, акыларыңга, төрөл бөлүүнүң өг-бүдө бүрүзүңге, оларның санын барымдаалап, тарааны үндүрүп берип, оларны хандырып турган.

Аш-чут үзүндө

Иосифтиң чуртту башкарып турганы

¹³ Аш-чут кедеп, бүгү чер-делегейде тараа шуут чок калган. Египет болгаш ханаан черлер аштан хоозурап калган. ¹⁴ Египеттиң болгаш Ханаанның чонунга тараа садып тургаш, Иосиф ол черлерниң бар-ла турган акша-мөңгүнүн фараоннун хөрөңгизинче кирип турган. ¹⁵ Египетте-даа, Ханаанда-даа акша-мөңгүн шуут эвээжеп каарга, Египеттиң бүгү чурттакчылары Иосифке келгеш: «Биске тараадан бериңер! Акша-мөңгүнүс

төнүп калды, силер көрүп турунарда-ла, өлүр эвес бис» — дээннер.

¹⁶ Иосиф оларга: «Бир эвес акша-мөңгүнүр төнүп калган болза, малыңарны эккелиңер, тарааны аңаа орнап садар мен» — дээн. ¹⁷ Олар Иосифке малдарын ойладып эккеп берип турганнар. Иосиф тарааны аыттарга, шээр болгаш бода малдарга, элчигеннерге орнап, ол чылын чонну тараа-биле хандырып келген.

¹⁸ Ол чыл ынчаар эрткен. Дараазында чылын Египеттиң чурттакчылары база катап Иосифке чедиң келгеш, мынча дээннер: «Силерден чажырбас бис, хүндүлүг дээргивис: акша-мөңгүнүс төнгөн, малывыс база силерде барган болгай. Ам чүгле боттарывыстан база черлеривистен аңгыда, силерге бээр чүвүс-даа артпады. ¹⁹ Силер көрүп турунарда-ла, боттарывыс өлгүлөп, черлеривис хоозурап каарга, эки деп бе? Бисти база бистин черлеривисти тараага орнап садып алынар. Бис фараоннун кулдары болур бис, черлеривис оонуу болур, чүгле биске өлбөс кылдыр, чер кыры курут калбас кылдыр тараадан бериңер». ²⁰ Күштөлип орган аш-чуттан өлбөс дээш, Египеттиң чурттакчылары — кижы бүрүзү бодунун черин тараага орнаптарга, Иосиф бүгү египет черни фараонга садып берген. Ынчалдыр ол черлер фараоннун өңчүзү болу берген. ²¹ А Египеттиң чурттакчыларын Иосиф чурттуң бир жундан өске ужунга чеди фараоннун кулдары кылып каан*. ²² Ол чүгле египет бурганарның бараалгакчыларының черлерин садып албаан, чүге дээрге оларны фараон боду хайгааралга ап, ашкарып-чөмгерип турган. Ынчангаш олар боттарының черлерин саптааннар. ²³ Иосиф Египеттиң чурттакчыларыңга: «Мен силерни болгаш силерниң черлериңерни бөгүн фараонга садып бериптим. Тараадан ал алгаш, тарып алгылаңар че. ²⁴ Тарааңарны ажаар өй кээрге, дүжүдүңерниң бештиң бир кезин фараонга бээр силер. А артканын өг-бүлелериңерни чөмгереринге болгаш тарыыр үрезинге арттырып аар силер» — дээн.

* 47:21 Фараоннун кулдары кылып каан — өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрүң орнунга «Хоорайларга чурттадып каан» деп бижжээн.

47:9 Иов 14:1; Ыд. ыр. 89:10 47:11 Хост. 1:11; 12:37

²⁵ Олары: «Силер бистин амы-тыны-высты камгалап алдынар. Бисче ээ көрүндүнер, дээрги хайгыраатыгыс. Амдан эгелеп, фараоннун кулдары болур бис» — деп харыгылааннар. ²⁶ «Дүжүдүнүң бештин бир кезин фараонга бээр» деп Египетте бо хүннерге чедир күштүг дүрүмнү Иосиф ынчалдыр доктаадып каан. Чүгүлө бараалгакчыларның черлери фараонга хамаарышпас турган. ²⁷ А израиль чон Египеттиң Гесем девискээринге турумчуп, куш кирип, ажы-төлү көвүдөп чурттап чораан-дыр.

Иаковтуң сөөлгү чагымы

²⁸ Египет черге Иаков он чеди чыл чурттаан. Оон назыны 147 чыл болган. ²⁹ Өлүр үези чоокшулап кээрге, ол оглу Иосифти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Бир эвес менче ээ көрнүр болзунза, менчээ бердингениңни көргүс: мээң дөңмээмге дээп, египет черге мени хөөржүтпезинни даңгырагла!» ³⁰ Кажан мен өгбелерим соондан чоруй баарымга, мээң мөчүмнү Египеттен апаргаш, өгбелеримниң сөөк салган черинге ажаап каан сен».

Иосиф ачазынга: «Силерниң чагынарны күүседир мен» — дээн.

³¹ Иаков: «Меңгээ даңгырагла!» — дээн. Иосиф даңгыраан берген соонда, Израиль орунга чыда*, Бурганга мөгейген.

Иаковтуң Эфрем биле Манассияны иөрээгени

48 ¹ Элээн үе эрткенде, Иосифке оон ачазы аарып турар дээрин дыңнаткан. Иосиф бодунуң Манассия биле Эфрем деп ийи оглун эдертип алгаш, ачазынга чедип келген. ² Иаковка оон оглу Иосифтиң кел чыдарын дыңнадыптарга, ол бүгү күжүн чыптап, орунунга олуруп алган. ³ Иаков Иосифке мынча деп чугаалаан: «Күчүлүг Бурган ханаан черде Луз хоорайга менчээ көстүп келгеш, менчээ ачы-буян хайгырлап: „Сээң үресалгалың өзүп-көвүдээр, хөй-ле чоннар сенден тыштыр, бо чери сээң ук-салгалыңга кезээ-мөңгөде ээлээр кылдыр берип каар мен“ — дээн чүве. ⁵ Ынчангаш

ам Египетке мээң кээримге чедир төрүтүнгөн ийи оглуң — Эфрем биле Манассия — Рувим болгаш Симеон-биле дең эргелиг мээң оолдарым болзун. ⁶ А оларның соонда төрүттүнер оолдарың сээини болур. Ынчалза-даа олар акыларының төрөл аймаанга каттыжып, оларның салгал дамчаан өңчүзүн үлөжирлер. ⁷ Ынчаар шиитпирлэним чылдагааны болза, мен Паддан-Арамдан кел чыдырымда, ханаан черге, орукка, Эфратага бичий-ле чеппейн чорумда, мээң Рахилим өлүп калды. Ону мен ында, Эфратада (азы Вифлеемде) орук кыдыында, ажаап каан мен».

⁸ Израиль Иосифтиң оолдарың көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» — деп айтырган.

⁹ «Бо дээрге маңаа кээримге, Бурганның бергени мээң оолдарым-дыр» — деп, Иосиф харыгылаан.

Ачазы: «Оолдарыңны бээр чоокшудалдып эккел, мен оларны алгап-йөрээп каайн» — дээн. ¹⁰ Кыраанындан Израильдиң караа чегтестеп калган, ол чүнүдаа тода көрүп шыдавас апарган. Иосиф оолдарын ачазынга эккээрге, ол оларны куспактааш, ошпап каан. ¹¹ Израиль Иосифке: «Сени көөр боор мен деп черле идегевейн турдум, ам бо-дур, Бурган менчээ сээң оолдарыңны безин көргүстү» — дээн. ¹² Кыргыз-ачазыңны хойнунга олурган оолдарын тургузуп алгаш, Иосиф ачазыңга черге чедир мөгейип каан.

¹³ Иосиф Израильге оолдарын чедип эккелгенде, Эфрем оон оң талазыңга (Израильдин солагай талазыңга) турган, а Манассия — солагай талазыңга (Израильдиң оң талазыңга) турган. ¹⁴ А Израиль ынчан холдарын карыштыр: оң холун оолдарың бичези Эфремниң бажыңга, а солагай холун оолдарың улуу Манассияның бажыңга салып алган*. ¹⁵ Израиль Иосифти мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан: «Мээң адаларым Авраам биле Исаактын бараан болуп чорууру Бурган! Төрүттүнгенимден эгелээш, бо хүннерге чедир мени хайгаарап чорууру Бурган! ¹⁶ Бүгү-ле айыыл-халаптан мени чайладып чорууру дээриниң Төлээзи бо оолдарны алгап-йөрээзин! Олар мээң адаларым Авраам биле Исаактын

* 47:31 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Даянгыжыңга даянып тура» деп бижээн. * 48:14 Еврей чоннун чаңчылында оң хол хүндүлүг болур. Ынчангаш оң холун Иаков дун оолдуң бажыңга салыр журулуг турган.

база мээң — бис үштүң ук-салгалывыска хамааржыр. Оларның үре-салгалдары чер кырынга хөй-ле болзунам!»

¹⁷ Ачазы оң холун Эфремниң бажында салып алганын көөрге, Иосифке ол шын эвес кылдыр сагындырган. Иосиф ачазының холун Манассияның бажынче салыр дээш тудуп алгаш, ¹⁸ ачазынга: «Соора салып алган-дыр силер, ачай. Улуу бо-дур, оң холуңарны ооң бажынга салып алыңар» — дээн.

¹⁹ Израиль ооң-биле чөпшээрешпейн, аңаа: «Билир мен, билир мен, оглум. Манассия база улуг болур, улуг чон оон тыптыр. Ынчалза-даа бичези акызындан артык кижиге болур — хөй-хөй чоннар Эфремден укталыр» — дээн. ²⁰ Ол хүн Израиль оларны мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан:

«Израиль чон силерден ачы-буян алыр.

Олар бот-боттарын алгап-йөрээп тура:

„Бурган сени Эфрем биле Манассияга дөмей кылып каар болзун!“ — дигирлер».

Ынчалдыр Израиль Эфремни Манассиядан бедик эргелиг кылып каан.

²¹ Ооң соонда Израиль Иосифке: «Удавас мен өлүп каар мен. Бурган силер-биле кады болур. Силерни Ол ада-өгбө-нерниң чуртунче ээлдирип, чандырыптар. ²² А сеңээ, акыларындан артыкка, амор чондан кылыш, ча, согунумнун ачызында чаалап алганым черни* өңчү кылдыр бээр мен» — дээн.

Иаковтуң бодунуң оолдарын алгап-йөрээгени (Ы. х. к. 33:1-24)

49 ¹ Иаков оолдарын кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Чыгыш келинер, келир үеде силерни чүү манап турарын чугаалап берейн. ² Бээр четкилеп

келгеш, ачаңар мени — Израильди дың-нанар, оолдарым!

³ Дун оглум Рувим!
Мээң шыдалым, мээң үре-салгалымның баштайгызы, эң-не тергийн болгаш күчүлүг сен.
⁴ Үер суу дег хөделип чордун, ынчангаш сен тергидевес сен. Чүге дээрге сен адаң мээң орун-дөжөөмчө үнүп, чыдынымны бужартаткан сен.

⁵ Симеон биле Левий алышкыларның кылыш-чөпсөө каржы чорукту кылган-дыр!

⁶ Оларның сүлгээзиниң деткикчизи эвес мен, мээң ат-алдарым оларнынга катгышпас.

Олар ажынып-хорадааш, кижилер өлүрүп каан-дыр; туразы улгадып, мал-маган кемдеткен-дир.

⁷ Оларның каржы-дошкун кылыы, араатанзыг килеңи каргаттырар! Иаковтуң салгалының аразынга оларның үре-салгалын тарадып, израиль чоннун аразынга үлеп чорудуптар мен!*

⁸ Иуда! Сени ха-дуңмаң алгап-мактаар. Дайзыннарынны доңгайтыр базар сен, кады төрөөннериң сээң мурнунга мөгөөрлер*.

⁹ Сен олча тыпкан аныяк арзылаң дег-дир сен, оглум Иуда! Халдаарынга белеткенген араатан дег-дир сен. А ону кым дүвүредип диттир боор!

¹⁰ Иуда эрге-дужаал даянгыжын холдан салбас, чагырыкчының эргези оон кажан-даа адырылбас;

* 48:22 Черимни — еврей дылда бо сөс «Сихем» деп хоорайның адынга дөмейлешкек (Э. д. 34:25-29 көр). * 49:7 Левийниң аймаа дараазында үеде бодунун девискээри чок турган. Симеоннун аймаа, Иис. 19:1-9-ту ёзуугар, Иуданың аймааның девискээринге чамдык суурларны эзлеп турган. * 49:8 Бир-тээ Рувим улуг оглу болур эргезин казаткан, а Симеон биле Левий каржы-дошкуну дээш буруу шаптырган болганнарда, оолдарының аразында улуу болур эрге Иудаже шилчээн.

48:19 Сан. 1:33, 35; Ы. х. к. 33:17; Иис. 17:14 49:4 Э. д. 35:22; Лев. 18:7; Иез. 22:10
49:5 Э. д. 34:25-29 49:7 Сан. 35:2; Иис. 19:9 49:8 1 Чыл. 28:4 49:9 Ажыд. 5:5 || Сан. 23:24; 24:9
49:10 Сан. 24:17

- үези кээрге, албан-үндүт төлөп*,
чоннар анаа чагыртыр.
- 11 Ооң элчигеннерин химистиг ыяшка
безин баглап болур,
винограднык ханды-арагазы,
идик-хеп чуп болгу дег, хөй болур*.
- 12 Арага-хымыстың хөйүнден оларнык
карактары кылаң,
сүттүң хөйүнден диштери ак болур.
- 13 Завулон корабльдар эжиндирип
кээп турар
далай эринге чурттаар.
Ооң ээлээн чериниң кызыгаары
Сидон хоорайга чедир.
- 14 Иссахар – чүк аразында чыдыпкан
шыырак элчиген дег.
- 15 Дыштанган чери эки,
беримчелиг деп чүвени ол көрүп кааш,
чүүктү экинге каап алгаш,
албадал адаандан ажылдап эгелээн.
- 16 Израильдин бир аймаа болгаш,
Дан бодунун чонун шын шиидер.
- 17 Дан орукка чылан болзун,
шагар чылан дег, орук дозар болзун!
Аъттың будунче шагтарга,
ооң мунукчузу ойда кээп дүжер
болзун!
- 18 Сээң камгалалыңга идегеп тур мен,
Дээрги-Чаяакчы!
- 19 Гадче дээрбечилер халдай берзе,
оларнык боттарын ызыртыр сүргеш,
үптээр.
- 20 Асирниң аш-чеми элбек,
ол хааннарны хандыраар.
- 21 Неффалим – хостуг чээрен-дир,
ол чараш ажы-төл төрүүр*.
- 22 Иосиф – суг кыдыында аныяк
элчиген дег,
- 23 даг эдээнде оыттап турар чаваа дег*.
Ча адыгылары олче халдап-даа,
аткылажып-даа,
ооң-биле өжээннежи-даа
турганнар.
- 24 Ынчалза-даа Иосифтин чазы кадыг,
холдарынык шытаннарны дыңзыг
болуп арткан.
Ооң күжү Иаковтун күштүг
Бурганынык холдарындан
келген.
Израильдин Кадарчызы болгаш
Хаязы ону дөткээн!
- 25 Сээң адаңнык Бурганы сенээ
дузалаар,
Күчүлүг Бурган сенээ ачы-буян
хайырлаар:
деңгер-дээрлерден, чер адаанда
суглардан ачы-буянны-даа,
хөй-ле мал-маган болгаш ажы-
төлдү-даа хайырлаар.
- 26 Сээң адаңнык хайырлаан
йөрээлдери
үе-дүптүң дагларынык ачы-
буянындан,
эрте-бурунгу тейлерниң
хайыразындан артык үнелиг.
Ол бүгү йөрээшकिनер Иосифтин
бажынче бадып келзин,
алышкыларнык аразында онзагай
кижиниң тейинче бадып келзин.
- 27 Вениамин дээрге араатан
бөрү-дүр ол.
Эрген эрте ол бодунуң олчазын
хемирип ораар,
кежээ тывыжын үсперлеп турар».
- 28 Израильдин он ийи аймаа ол-дур.
Оларнык адазынык оларга берген ал-
гыш-йөрээли ындыг болган. Аймак бү-
рүзүңге – тускай алгыш-йөрээл.

Иаковтуң мөчээни

29 Иаков оолдарыңга мынча дээн:
«Удавас мен өгбелерим соондан чоруптар

* 49:10 Еврей сөзүглелде «албан-үндүт төлөп» деп сөстөрниң утказы эки билдинмес. Оларнык болгу дег өске уткалары мындыг: «Силом хоорайга ол чедип кээп», «тайбың кижжи бооп чедип кээп», «анаа хамааржыр чүвезин ап». * 49:11 Бо домактын болгу дег утказы – «Иуданың уксалгалынык чери кайгамчык элбекшилди болур». * 49:21 Бо домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Неффалим – улуг ыяш, ооң будуктары сырый, чараш». * 49:22 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сугнуң кырында турар хөй химистиг ыяш-тыр. Ооң будуктары хананы бүргөп алган».

49:13 Исис. 19:10-16 49:16 Э. д. 30:6 49:17 Башт. 18:27 49:18 Ыд. ыр. 118:166 49:24 Ыд. ыр. 22:1
49:26 Ы. х. к. 33:13-17 || Авв. 3:6 49:27 Башт. 20:21, 25

мен. Мени хет Эфроннун шөлүндө турар куйда адаларымнын чанынга ажаап каар силер. ³⁰ Авраамнын хууда орнукушудулга чери кылдыр хет Эфрондан садып алганы, ханаан черде Мамре чоогунда Махпела шөлүндө турар куй ол-дур. ³¹ Ында Авраам болгаш ооң кадайы Сарраны, Исаак болгаш ооң кадайы Ревекканы ажааган болгай. Ында мен Лияны база ажаап каан мен. ³² Ол шөлдү болгаш ында куйну хет чондан садып алган болгай».

³³ Оолдарынга шак ындыг чыгыны берип кааш, орунунга чыдып алгаш, Иаков өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган.

Наковту орнукуштуканы

50 ¹ Иосиф ыглап-сыктап, ачазын куспактааш, ошкап-чыгтап турган. ² Иосиф бодунун чалча эмчилеринге оон ачазының мага-бодун орнукушударынга онзагай арга-биле белеткеп каарын дужаарга, олар күүсеткенер. ³ Израильдин чок апарганындан бээр дөртөн хонук эрткен. (Ынча хонук иштинде орнукушударына белеткээр ужурулт турган чүве-дир.) Египетчилер чеден хонук иштинде Израиль дээш кажыыдап ыглажып келгенер. ⁴ Кажыыдаашкын хүннери эрте бээрге, Иосиф фараоннун чоок кижилеринге мынча деп чугаалаан: «Бир эвес силер менче ээ көрнүр болуңарза, фараонга барып, мынча деп дамчыдыңар: ⁵ „Ачам: ‘Мен өлүп каарымга, мени ханаан черде белеткеп кааным черге ажаап каар сен’ — деп чагааш, менден даңгырак алган чүве. Ам барып, ачамны ажаап каайн, оон мен дедир ээп кээр мен“».

⁶ Фараон Иосифке: «Ачаңны барып ажаап кааш кел, даңгыраанны күүсет» — деп чөпшээрээн.

⁷ Иосиф ачазын ажаап каар дээш чорупкан. Ооң-биле кады фараоннун шупту дүжүмөттөри, оон ордузунун баштыңнары, египет черниң бүгү баштыңнары база чорупканнар. ⁸ Иосифтин өг-бүлөзи, ооң акылары, дунмазы, шупту төрөлдери база чорупкан. Гесем черге чүгле оларнын ажы-төлү болгаш мал-маганы артып калган. ⁹ Иосиф-биле кады аъттыг, чуузалыг улустар, дыка хөй чон база чорупкан. ¹⁰ Иордан хемниң чөөн чүгүндө Горен-гаатадка чедип келгеш, олар ханы кажыыдап ыглашканнар. Иосиф ачазы

дээш чеди хондур ыглап-сыктап келген. ¹¹ Тус черниң чурттакчылары болур хананей чон ол ыы-сыганы дыннааш: «Египетчилерниң ыы-сыгызы, кажыыдалы улуг-дур» — деп турганнар. Ынчангаш Иорданның чөөн чүгүндө ол черни «Египетчилерниң ыы-сыгызы» деп адап каан.

¹² Иаковтун оолдары ооң чагаанын эзугаар күүсеткенер. ¹³ Оолдары ачазының мөчүзүн ханаан черге эккелгеш, Авраамнын хууда орнукушудулга шөлү кылдыр хет Эфрондан садып алганы, Мамре чоогунда Махпела шөлүндө турар куйга ажаап кааннар. ¹⁴ Ачазын ажааган соонда, Иосиф, ооң акылары, дунмазы база олар-биле кады чораан хамык улус Египетче ээп чанып келгеннер.

Иосифтин бодунун акыларын оожургатканы

¹⁵ Ачазы өлгөн соонда, акылары коргуп: «Бир эвес Иосиф биске хорадап, аңа чедирген хоравысты сактып келгеш, өжээнин негей берзе, канчаар бис?» — деп боданы бергеннер. ¹⁶⁻¹⁷ Олар Иосифче сөс дамчыдыпканнар: «Чок апаарының мурнунда, ачаңар: „Акыларыңнын сеңээ кылган буруузуң болгаш бачыдын өршээп көрөм“ — деп чагып чыгкан чүве. Ачаңарнын Бурганның чалчалары бисти өршээп көрүңерем». Ол сөстөрни дыннааш, Иосиф ыглап турган. ¹⁸ Акылары боттары чедип келгеш, ооң мурнунга сөгүрүп кээп дүшкөш: «Силернин кулдарыңар-дыр бис» — дээннер.

¹⁹ Ынчан Иосиф: «Кортпаңар. Мен Бурган-дыр мен бе? ²⁰ Силер меңээ удур багай чүвени бодап кылдыңар. Ынчалза-даа Бурганның бодалы-биле дыка хөй кижилер бо хүнде дириг артын дээш, силерин багай херээрэн эки талаже угланы берген-дир. ²¹ Ынчангаш кортпаңар. Мен силер дээш, силерин ажы-төлүңер дээш сагыш човаар мен» — деп чугаалаан. Иосифтин ол сөстери алышкыларның сеткил-сагыжын чымчадып, оожургадыпкан.

Иосифтин мөчээни

²² Иосиф бодунун дөргүл-төрөли-биле Египетке турумчуп чурттай берген. Ол 110 чыл дургузунда чурттаан. ²³ Ынчалдыр Иосиф Эфреминин үш салгал чедир ук-салгалын-даа,

Манассияның оглу Махирниң чаа төрүт-түнген оолдарын-даа хоюнга олуртуп, хүлээп алган. ²⁴ Иосиф ха-дуңмазынга: «Удавас мен өлүп каар мен. Ынчалза-даа Бурган силерге ыяап-ла дузалап чедип кээр. Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка азааны черинче силерни чорудуптар хүнү черле келир» — деп чу-

гаалаан. ²⁵ Иосиф израиль чонга: «Бурган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мөчү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» — деп чагааш, олардан дангырак ап алган. ²⁶ Иосиф 110 харлыында өлүп калган. Ооң мөчүзүн орнукшударынга онзагай арга-биле белеткээш, Египетке ажаап кааннар.

Хосталышкын

Кирилде

Моисейниң Беш номуңуң ийигизи израиль чоннуң төөгүзүндө чугула үелериниң бирээзиниң дугайында – кул бооп чорааны күчүлүг египет күрүндөдөн израильчилерниң хосталып үнгениниң дугайында тоожуп турар. Ол болуушкун барык 3500 чыл бурунгаар болган.

Номнуң бирги кезээ (1–19 эгелер) – израильчилерни египет дарлалдан хостаар дээш Бурганның шилип алган кижизи Моисейниң дугайында тоожулал болур. А ийиги кезээ (20–40 эгелер) – Бурганның израиль чон-биле Синай дагга чагыг-керээзиниң үндезини болур хоойлу-дүрүмнүң эгези. Бо эгелерже чоннуң чарган чагыг-керээден дыка дүргөн ойталаанының дугайында тоожулал болгаш Бурганның чон-биле каракка көзүлдүр кады турганы ыдыктыг майгынын тодарадып бижээн чүүл кирип турар. Ыдыктыг хоойлунуң төп кезээ – Бурганның он айтышкыны. Чогум-на ол айтышкыннар бөгүнгү делегейде чурттап турар улустуң хөй кезиниң амыдыралын ылаптап ап чорууру мөзү-шынар хоойлууларының үндезиниң тургускан.

Бурган өндүр улуг ажыл-херектерин-даа, хоойлу-дүрүмнерин-даа дамчыштыр Моисейге болгаш израильчилерге Бодунуң алыс бүдүжүнүң ужур-утказын, Бодунуң эзулуг адын ажыдып берип турар. Өске бурганнар эвес, а чүглө Дээрги-Чаяакчы бойдушту, кижилерни чагырар бүрүн эргелиг, ынчангаш Ол кижилерден чүглө Аңаа мөгөсерин негеп турар. Чангыс-ла Ол ыдыктыг, а улус боттары бачыттыг болгаш, чүглө Бурганның Бодунун тодараткан негелделерин эзугаар Оң-биле харылзаа тудуп шыдаар.

Иаковтуң өг-бүлөзи – Египетте

1 ¹Өг-бүлөзин эдертип алгаш, Иаков-биле кады Египетче кирип келген израильчилерниң – Иаковтун оолдарының – аттары бо-дур: ²Рувим, Симеон, Левий болгаш Иуда; ³Иссахар, Завулон болгаш Вениамин; ⁴Дан болгаш Неффалим, Гад болгаш Асир. ⁵Иаковтуң дорт салгакчылары болур улустуң саны чеден* кижиги турган. (А Иосиф ынчан Египетке чурттап турган.) ⁶Ооң соонда Иосиф-даа, ооң акы-дунмалары-даа база ол салгалдың бүгү улузу-даа өлгүлөп калган. ⁷А израиль чон аажок өзүп-көвүдөп, күш кирип, имилеме апаргаш, египет черни дола берген.

Израиль чоннуң дарлаалга таварышканы

⁸А Египетти ол аразында Иосифти билбес чаа хаан чагыра берген. ⁹Ол бодунуң чонунга: «Дыңнанар, израиль чон бистен хөй болгаш күштүг апарган-дыр! ¹⁰Олар моон ыңай өзүп-көвүдөвөс кылдыр, бир-ле кажар аргадан тып көрээли. Оон башка дайын үнер болза, израильчилер дайзыннарывыска каттыжып, биске удур тура халышкаш, чуртувус-тан чоруй баарлар» – дээн. ¹¹Ынчангаш египетчилер аар-берге ажыл-биле израильчилерниң чилчин үзер ажыл башкарыкчыларын тургузуп кааннар. Израиль чон фараонга курлавырлар шыгжаар

* 1:5 Өске бурунгу сөзүглелде «cheden беш» деп бижээн.

хоорайларны – Питом биле Раамсести тудуп берген. ¹² Израильчилерниң чилчин ускен тудум, олар улам өзүп-көвүдөп, тарап-нептерээр болган, ынчангаш египетчилерниң коргары база чииртим-неп көөрү дам барган. ¹³ Оларның израильчилерни дарлаары дендеп, аар-берге ажылдарны албадап кылдыртып-ла турганнар. ¹⁴ Египетчилер израильчилерге дой, тууйбу-биле аар-берге ажылдар база шөддерге янзы-бүрү ажылдар кылдыртып, улус-чоннуң амыдыралын ырма сынчыг кылыпканнар. Шак ынчаар олар израильчилерни янзы-бүрү аар-берге ажылдар кылырынче каржызы-биле албадап турганнар.

Бургандан коргар тудугжу кадайлар

¹⁵ Еврей херэеженнер божудар ийи кадай турган. Оларның бирээзин Шифра, өскезин Фуа деп адаар чүве-дир. Египеттин хааны оларга: ¹⁶ «Еврей херэеженнерни божудуп тура, кандыг төлдүр, көрүңер: оол уруг төртүтүнер болза, өлүрүп каар силер, а кыс уруг болза – дириг арткай аан» – деп айтышкын берген. ¹⁷ Ынчалза-даа тудугжу кадайлар Бургандан коргар турган болгаш, Египеттин хаанының дужааганын ёзугаар кылбайн, чаа төртүтүнген оолдарны диригге арттырып турганнар. ¹⁸ Египеттин хааны тудугжу кадайларны кый деп алгаш: «Чүгө ынчап тур силер? Чүгө чаа төртүтүнген еврей оолдарны диригге арттырып тур силер?» – деп айтырган.

¹⁹ Кадайлар фараонга: «Еврей херэеженнерниң кадыкшылы египетчилерге бодаарга, быжыг-дыр: божудар дээш чедө бээривис бетинде-ле, божуп-чиигеп алган боор-дур» – деп харыылаан. ²⁰ Ол дээш Бурган тудугжу кадайларга буянын хайырап турган, а чон өзүп-көвүдөп, күш кирип орган. ²¹ Тудугжу кадайлар Бургандан коргар боорга, Ол оларга хөй үре-салгалды хайыраан.

²² Фараон ынчан бодунун бүгү чонунга мынча деп дужааган: «Еврейлерниң чаа төртүтүнген оол бүрүзүн хемче октап турунар, а кыс уругларын диригге арттырыңар!»

Моисей деп чаш төл

2 ¹ Левийниң аймаандан бир кижии олла аймактан бир кысты кадай кылдыр ап алган. ² Кадайы иштелгеш, оол уруг божуп алгаш, көөрге, чаш төлүнүң чаражы аажок боорга, ону үш ай дургузунда чажырып келген. ³ Оон ыңай чажырар аргазы чок апаргаш, кулузундан хааржак аргып алгаш, сугга дүшпес кылдыр чук-биле чаап-чаап, чаш төлүн ынаар суккаш, хем эриинде кулузун аразынга арттырып каан. ⁴ Чаш төлдүң угбазы аңаа артып калгаш, дунмазы-биле чүү болурун ырактан хайгаарап эгелээн.

⁵ Ол өйдө фараоннун уруу хемче чунуп чедип келген, ооң чалча кыстары эрикке кылаштажып турганнар. Фараоннун уруу кулузун аразында аргаан хааржакты көрүп кааш, ону чалча кыска эккелдирип алган. ⁶ Даңгына аргаан хааржакты ажыдыпкаш, көөрге, чаш төл ыглап чыдар боорга, ону кээргей бергеш: «Бо-даа еврейлерниң ажы-төлүнүң бирээзи-дир» – деп чугалаан.

⁷ Чаш төлдүң угбазы даңгынадан: «Барып, силерге чаш төлдү эмзирип өстүрүп бээр херэежен кижиден еврейлер аразындан тып эккэйин бе?» – деп айтырган. ⁸ Даңгына аңаа: «Ынчал че» – деп харыылаан. Демги уруг чоруткаш, чаш төлдүн авазын эккелген. ⁹ Даңгына ие херэеженге: «Бо чаш төлдү ап алгаш, меңээ эмзирип өстүрүп бер, сенээ төлөп бээр мен» – деп чугалаан. Авазы чаш төлүн ап алгаш, эмзирип өстүрүп эгелээн. ¹⁰ Чаш төл өзүп кээрге, иези ону фараоннун уруунга эккелген. Даңгына ону төрөөн оглу дег хүлээп алгаш: «Мен ону сугдан ушта тыртып алган болгай мен» – дээш, Моисей* деп ат тывыскан.

Моисейниң Мадуанче дескени

¹¹ Моисей өзүп-доругуп, улуг эр апарган үезинде, бодунун чону – еврейлерге барып, оларның аар-берге ажылдар кылып туарын көрүп каан. Ол көөрге, халдунмаларының бирээзи болур еврей кижии египет кижии эттеп туар болган. ¹² Моисей ынай-бээр көрдүңгөш, кым-даа олче кичээнгей салбайн туар боорга, египет кижини өлүргөш, элезинге хөөп каан.

* 2:10 Моисей (Мошэ) – бо ат «Уштур» азы «Ушта тыртар» (маша) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр.

2:1 Хост. 6:20; Сан. 26:59

¹³ А даартазында хүндүс чедип кээрге, ийи еврей чокшуп-кыржып турган. Моисей эжин хомудадып турар кижиден: «Эжинни чүгө эттеп тур сен?» — деп айтырган. ¹⁴ А демгизи: «Кым сени бистиң даргавыс болгаш шийтекчи вис кылып каан чүвөл? Египет кижини өлүрүп кааның дег, мени база өлүрер бодап тур сен бе?» — деп харыылаан.

«Үлгөткен херээмниң билдингир апарганы ылап-тыр» — дээш, Моисей корга берген.

¹⁵ Фараон Моисейниң үлгөткен херээнин дугайында дыңнап кааш, ону өлүрер деп барган. А Моисей фараондан дезип чоруткаш, Мадиян деп черге чедип, аңаа доктаагаш, кудук чанынга оруп алган. ¹⁶ А Мадиянга Бурганның бир бараалгакчызы чурттап турган. Ол чеди кыстыг чүвө-дир. Оон уруглары ачазынын шээр малын суггарары-биле чедип келгеш, сугну узуп, коошпа саваларын долдуруп алганнар. ¹⁷ Ол өйде кадарчылар келгеш, оларны сывырыпканнар. Ынчан Моисей туруп келгеш, уруларны камгалап, оларның малын суггарып берген.

¹⁸ Кажан олар Рагуил деп аттыг ачазынга чеде бээрге, ол: «Бөгүн чүү кончуг эрте чанып келдинер?» — деп айтырган.

¹⁹ Уруглары: «Бир египет кижини бисти кадарчылардан камгалап кагды, харын-даа суг узуп берип, малывысты суггарып берди» — деп харыылаан.

²⁰ Ачазы уругларынга: «Ол кижинер кайыл? Чүгө каапкаш келдинер? Кый деп эккелдинер, бистиң аыш-чемивисти үлежип чизин» — дээн. ²¹ Моисей ол кижиниң аалынга чурттаар бооп чөпшээрешкен. Аалдың ээзи Моисейге Сепфора деп уруун кадай кылдыр берген. ²² Сепфора иштелгеш, оол уруг божуп аарга, Моисей аңаа Гирсам деп ат тывыскаш: «Мен хары черге өскээрткен келген кижиле болгай мен» — деп турган*.

Бурганның израильчилерге дузалажырын шийтпирээни

²³ Хөй-ле үе эрткен; Египеттиң хааны өлгөн, а израиль чон аар-берге ажылдан човууртап турган. Оларның дуза дилээн

кыйгызы Бурганның кулаанга чеде берген. ²⁴ Бурган оларның уё-човуурун дыңнап кааш, Авраам, Исаак болгаш Иаков-биле чарган чагыг-кэрээни бодап келген. ²⁵ Бурган израиль чоннуң хилинчээн көргөш, оларге сагыш салып турган.

Хып турар чадаң ыяш

3 ¹ Моисей Мадиянда Бурганның бараалгакчызы болур каты Иофорнуң* бир кодан шээр малын кадарып турган. Бир катап ол малын ээн кургаг ховуну кежир сүрөш, Бурганның даа Хоривке чеде берген. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа тенниг чадаң ыяш иштинде хып турар оттан көстүп келген. Моисей көөрге, чадаң ыяш чалбышталдыр хып турар, ынчалза-даа өрттенмес бооп-тур. ³ Моисей: «Бо чүү ындыг онза болуушкунул, чүгө бо чадан ыяш өрттенмейн турары ол, барып көөр-дүр» деп боданган. ⁴ Дээрги-Чаяакчы көөрге, ол ынчаар бодап, чоокшулап кел чыткан. Бурган ынчан чадан ыяш иштинден: «Моисей! Моисей!» — деп кыйгырган.

А демгизи: «Дыңнап тур мен!» — деп харыылаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Бээр келбе. Будунда кеткен идиниң уштуп ал. Базып турар чериң ыдыктыг чердир. ⁶ Мен дээрге сээң ада-өббениң Бурганы-дыр мен — Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтун Бурганы-дыр мен». Моисей Бурганче көөрүнден корткаш, арнын дуглапкан.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мээң чонумнуң Египетте кайы хире хинчектенип чоруурун көрдүм. Египетчилерниң дарлалындан оң човууртап чоруурун дыңнадым. Мен оон аарышкы-човалаанын билер мен. ⁸ Чонумну египетчилерден камгалаар дээш, бо черден үндүрүп, сүт биле ары чигири агып чыдар үнүш-дүжүткүр, делгем черге — хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның чурттап турар черинче — эдертип аппаар дээш бадып келдим. ⁹ Израиль чоннуң уё-човууру Мээң кулаамга дынналы берди база египетчилерниң оларны канчаар

* 2:22 Гирсам (Гершом) — бо ат «Өскээрткен келген кижини» (гер) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр (18:3 көр). * 3:1 Иофор (Йитро) — Бурганның бараалгакчызы Рагуилдиниң шолазы азы өске ады бооп чадавас (2:18 көр).

2:15 Э. д. 29:2; Ин. 4:6 2:18 Сан. 10:29 2:24 Э. д. 15:14; 46:4 2:25 Башт. 2:18; 1 Хаан. 9:16
3:1 3 Хаан. 19:8 3:5 Ис. 5:15 3:6 Аж.-ч. 7:32 3:8 Ы. х. к. 26:15 3:9 1 Хаан. 2:24-25

дарлап турарын көрдүм. ¹⁰ Ынчангаш Мен сени фараонче айбылап чорудуп тур мен. Барып, Мээн израйль чонумну Египеттен үндүрө бер».

¹¹ Моисей Бургандан: «Фараонга барып, израйль чонну Египеттен үндүрө бээр хире кым мен мен?» — деп айтырган.

¹² А Бурган: «Мен сээң-биле кады болур мен. Сени Мээн айбылап чорутканын бадыткал демдээ бо-дур: Мээн чонумну Египеттен үндүрө бергенин соонда, шак бо дагга Бурганга мөгөй-ип бараалгаар силер» — деп харыылаан.

¹³ Моисей ынчан: «Ынчаарга мен ам израйль чонга баргаш: „Ада-өгбөнернин Бурганы мени силерже айбылап чорудупту“ — дээр болзумза, улус менден: „Ооң ады кымыл?“ — деп айтырза, канчаар харыылаар мен?» — деп айтырган.

¹⁴ Бурган Моисейге мынча деп харыылаан: «МЕН ДЭЭРГЕ МЕН-ДИР МЕН. Израиль чонга: „МЕН-ДИР МЕН* силерже мени айбылап чорутту“ — деп чугаалаар сен».

¹⁵ Бурган Моисейге оон ынай мынча дээн: «Израиль чонга: „Дээрги-Чаяакчы*, ада-өгбөнернин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларнын Бурганы мени силерже айбылап чорутту“ — деп чугаала. Мээн кезээ-мөңгөде артып каар адым ол-дур, бүгү салгалдар Мени ол ат-биле сактып алыр. ¹⁶ Барып, израйль чоннун баштыннарын чыгташ, оларга мону чугаала: „Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбөнернин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларнын Бурганы меңээ көстүп келгеш, мээн-биле чугаалажып: ‘Мен силерни бодап турдум, Египетте силер-биле чүү болуп турарын көрүп кагдым. ¹⁷ Ынчангаш дарлаттырып турарыңар Египеттен силерни үндүрүп, амгы үеде хананей, хет, амор, ферез, хивей болгаш иевус чоннарга хамааржыр черже — сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже — эккээр мен’ — деп дамчыдарын дужаады“. ¹⁸ Баштыннар сени тооп дыңнап, сээң-биле кады Египеттин хаанынга чеде бээрлер. Ынчан силер хаанга: „Еврейлернин Бурганы Дээрги-Чаяакчы бистин-биле ужурашты. Ынчангаш ам ээн кургаг ховуга үш

хун дургузунда чоруур орукту эрткеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүл-деривисти эккеп салган болзувусса“ — деп чугаалаар силер.

¹⁹ Ынчалза-даа Египеттин хааны силерге чоруй баарын чөпшээревес, ону чүгө улуг күш-биле албада болур дээрзин билер мен. ²⁰ Мен Бодумнун улуг күжүмнү ажыглап, ол черге боттандыарым бүгү-ле кайгамчык чүүлдер-биле Египетти буурадыр мен: ооң соонда фараон силерни салыптар. ²¹ Египетчилернин израйль чонче ээ көрнүрүн чедип алыр мен: үнүп чоруп тура, холунар куруг чорбас силер. ²² Израиль херэежен кижги бүрүзү бодунун кожазындан азы бажыңында чурттап турар өске херэеженден алдын-мөңгүн каасталгалардан база каас-коя идик-хептен дилеп алзын. Чоруп тура, ол бүгү-биле ажы-төлүңерни каас-коя кылдыр кеттиндирип алыр силер: Египеттин эртинге-байлаан ынчалдыр олчалап аппаар силер».

*Моисейге берген
бадыткал демдектери*

4 ¹ Моисей ынчан Бурганга харыылап: «Ынчалза-даа израйльчилер меңээ бүзүревейн, мээн чугаамны тооп дыңнавайн: „Дээрги-Чаяакчы сеңээ кээп көзүлбээн“ — дээр болза, канчаар мен?» — деп айтырган.

² А Дээрги-Чаяакчы: «Холунда ол чүңүл?» — деп оон айтырган.

Моисей: «Даянгыжым-дыр» — деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Оонну черже октавит!» — дээн. Моисей даянгыжын черже октаптарга, оозу чылан бооп хуула бээрге, ол дезип ынай болган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холун сунгаш, ооң кудуруундан тудуп ал» — дээн. Моисей холун сунгаш, чыланнын кудуруундан тудуп аары билек, холунда чылан база катап даянгыгыш болу берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Оларнын ада-өгбөлөринин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаковтун Бурганы — Дээрги-Чаяакчы Мээн сеңээ кээп көзүлгенимге улус бүзүрөй берзин дээш, ынчаар кылыр сен».

* 3:14 «МЕН-ДИР МЕН» деп очулдурган сөстөрни «КЕЗЭЭДЕ БАР МЕН» деп база билип ап болур. * 3:15 Дээрги-Чаяакчы — еврей дылда бо аттын (Яхве) дынналыры 14-кү домакта МЕН-ДИР МЕН деп сөстөргө дөмейлешкек (6:3 көр).

⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Холунду хойнуңче сувудам» — деп немей чугаалаан. Моисей холун хойнуңче супкаш, оон ужулгаш, көөрге, оон холу кеш аарыгдан хар дег агара берген болган. ⁷ Бурган: «Холунду ам база катап хойнуңче сувудам» — деп чугаалаарга, Моисей холун хойнуңче супкаш, оон дедир ужулгаш, көөрге, оозу, мага-бодунуң арткан кезээ дег, кыдык апарган болган.

⁸ А Дээрги-Чаяакчы улаштыр чугаалаан: «Бир эвес израильчилер сеңээ бүзүрөвейн, бирги бадыткал демдээн тоовайн-даа бар болза, ийги бадыткал демдээн тооп дыңнаар боор; ⁹ ынчаарга бо ийи бадыткал демдээн көргөш-даа, сеңээ бүзүрөвөс, сээң сезүннү тооп дыңнава болза, хем суундан узуп алгаш, черже төвүт, ынчан ол суг хан кылдыр хуула бээр».

¹⁰ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «О, Дээргим! Мен чевен, сөскүр эвес кижини мен. Моон мурнунда-даа ындыг чордум, чалчан болур мээң-биле чугаалашканың соонда-даа, чугаа-сөзүм чевен хевээр-дир» — деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Кижиниң акыс-дылын кым чаяап бергенил? Улусту кым үнү чок азы дүлей; караа көрүп турар азы согур кылып каарыл? Дээрги-Чаяакчынар болур Мен эвес ийик мен бе? ¹² Ам бар че, чугаалап эгелээринге-ле, Мен сээң-биле кады болуп, чүнү чугаалаарын айтып бээр мен» — дээн.

¹³ А Моисей: «О, Дээргим! Чорудуп болуруң өске кижиден айбылап көрөм» — деп дилээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Моисейге күштүү-биле килеңнеп, мынча дээн: «Сээң Аарон дээр левит акың бар эвес чүве бе? Мен ооң чеченин билир мен. Ол ам сенче уткуй кел чыдар-дыр, а сени көрүп кааш, сеткилинден өөрүүрдүр. ¹⁵ Мээң айтып берген сөстөрүмни акыңга дамчыдып чугаалаар сен; кайынар-даа чугаалап эгелээрге, Мен силер-биле кады болуп, сеңээ-даа, акыңга-даа чүнү чугаалаарын айтып бээр мен, чүнү кылырынга өөрөдир мен. ¹⁶ Аарон сээң орнунга чон-биле чугаалажыр кижини

болур. Ынчангаш ол сээң аксың дег болур, а сен аңаа Бурган дег болур сен. ¹⁷ Бо даянгышты база тудуп алгаш чор: ооң-биле улуска бадыткал демдектери көргүзөр сен».

Моисейниң Египетче ээп келгени

¹⁸ Моисей оон каты Иофорга келгеш: «Мен ам чоруптайн аа, Египетте чурттап турар чоок улузумче дедир чанып, оларның бар-чогун көрүп көрейн» — деп чугаалаан.

Иофор Моисейге: «Амыр-тайбың ээп чанывыт» — деп харыылаан.

¹⁹ Моисей Мадянга турдала, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Ам Египетче чана бер: сени өлүрөр деп турган улус шуптузу өлүп калган-дыр» — деп чугаалаан чүве-дир.

²⁰ Моисей кадайын, ажы-төлүн элчигенге олурткаш, египет черже ээп чана берген. Ол Бурганның берген даянгышын база ап алган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Моон чорупкаш, Египетке челе бергеш, Мээң сени кылзын дээш хүлээткеним кайтамчык чүүлдерниң шуптузун фараоннун мурнунга кылыр сен. А Мен фараонну чөрүү-дедир кылып каарымга, ол чонну салбайн баар. ²² Ынчан фараонга мынча дээр сен: „Дээрги-Чаяакчы сеңээ чугаалап тур: Израиль дээрге Мээң дун оглум-дур. ²³ Ынчангаш оглум Менээ бараан болуп, мөгөйзин дээш, ону салып чорудуптарынны дужаап тур мен. А бир эвес Израильди салырындан ойталаар болзунза, көөр сен — Мен сээң дун оглунну өлүрүп каар мен“».

²⁴ Моисей орук ара хонуп чыдырда, Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш, ону өлүрөр деп барган. ²⁵ Моисейниң кадайы Сепфора ынчан чидиг бижек ап алгаш, оглунуң дотааның кыдыкы кезин кыртыжап демдектеп алган*. Оон ол кешти ашааның ийи бут аразынга дегзип: «Бо хан ачызында мээң-биле дүгдешкен сен» — дээн. ²⁶ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейни амылыг арттырып каан. (Сепфора кыртыжап демдектээшкинге хамаарыштыр: «Хан ачызында дүгдээш-кин» — деп чугаалаан.)

* 4:25 Эрте-бурунгу тайылбырлакчыларның бодап турганы-биле, Моисей Бурганның Авраамга берген айтышкынын (Э. д. 17 эге) уруп, ийги оглун үезинде кыртыжадып демдектетпээн. Бурган Моисейниң сөс дыңнавазын кеземче чок арттырып шыдаваан, чүге дээрге Моисей Египетче кыртыжадып демдектеткен еврей чонну хостаар дээш бар чыткан болгай.

4:10 Иер. 1:6 4:11 У. ч. 20:12 4:19 Хост. 2:15 4:21 Иис. 11:20 4:22 Иер. 31:9; Ос. 11:1

**Бурганның Ааронну
Моисейге чорутканы**

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Ааронга: «Моисейни уткуп, ээн кургаг ховуже чорувут» — дээрге, демгизи ынаар чорупкаш, Бурганнын даанын* чанынга дунмазы Моисейни уткуп алгаш, ошпак каан. ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга айбалаткан Моисей Ооң бүгү сөстөрүн база кылзын деп айтканы бүгү бадытгал демдектерин Ааронга дамчыдып чугаалаан. ²⁹ Моисей биле Аарон кады чорупкаш, израиль чоннун шупту баштынарнын чыып алганнар. ³⁰ Аарон чонга Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн дамчыдып чугаалааш, чон мурнунга бадытгал демдектерин кылып көргүскен. ³¹ Чон оларга бүзүрей берген. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чедип келген база ооң хилинчээн көрүп каан дээрзин дыннааш, улус Бурганнын мурнунга сөгүрүп, мөгейген.

Моисей биле Аарон фараоннуң мурнунда

5 ¹ Моисей биле Аарон чон-биле чугаалашкан соонда, фараонга чеде бергеш, мынча дээннер: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Мээң чоңумну — ээн кургаг ховуга Менээ тураскааткан байыр-найыр кылыр кылдыр — салып чорудувут“ — деп тур». ² А фараон: «Дээрги-Чаяакчы деп кымыл ол? Чүге мен Ону тооп дыннаар, израиль чонну салып чорудар ужурлуг кижжи мен? Дээрги-Чаяакчыны-даа билбес мен, Израильди-даа салбас мен» — деп харыылаан.

³ Олар аңаа: «Еврейлернин Бурганы бистиң-биле чугаалашты, ам Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүл салырывыс ол-дур, бисти ээн кургаг ховуже — үш хүн чоруур ырак черже — салып көрөм, оон башка Ол бисти аарыг-аржык-биле азы айыыл-халап-биле узуткап каар» — деп чугаалааннар.

⁴ Ынчалза-даа Египеттин хааны: «Моисей биле Аарон, чүге чонну ажыл-херектеринден чардыктырып тур силер? Дагдынган ажылыңар кылыңар» — деп харыылаан. ⁵ Ол аңаа немей: «Бо черде ажылчы чон дыка көвүдээн-дир, а силер оларны ажыл-херектеринден чардыктырып турар-дыр силер» — дээн.

**Фараоннуң израиль чонну
кызып-кыярын дендеткени**

⁶ Фараон ол-ла хүн израиль чонну хайгаарап турар египетчилерге база еврей харагалзакчыларга айтышкын берип, мынча дээн: ⁷ «Мооң мурнунда берип турганыңар дег, израильчилерге тууйбу кылырда ажылгаар тараа саванын моон сонгаар бербенер: олар саванын боттары чыып алзыннар. ⁸ А оларга кылыр кылдыр доктаадып каан тууйбулар санын эвээжетпенер, биеэги хемчээлге деңнеп онааңар. Олар чалгаарап турар болгаш: „Барып, Бурганывыска өргүл салгылы!“ — деп алгыржып турар-дыр. ⁹ Улам хөй ажылдап, хоозун чугаа дыннавазыннар дээш, оларга ажылдан чүдүрүп калыңар». ¹⁰ Ынчан израиль чонну хайгаарап турган египетчилер болгаш харагалзакчы еврейлер чонга баргаш: «Фараон моон сонгаар силерге тараа саванын бербезин дужаап тур. ¹¹ Боттарыңар барып, кайыын-даа болза, савандан тып алыңар, а кылыр ажылыңарнын хемчээлин эвээжетпес бис» — дээннер. ¹² Ынчангаш тараа саваны ам чок боорга, израиль чон бүгү Египетти эргий кезип, шөлдө артан тараа сыптары дилеп чорупкан. ¹³ А дарлакчы-хайгааракчылар оларны албадап: «Ажылдың доктааткан үлүг-хемчээн, саванын силерге берип турган үеде дег, хүннүн-не күүсединер» — деп турганнар. ¹⁴ Фараоннуң томуйлаан дарлакчылары израиль чонну баштаары-биле боттарынын салып кааны еврей харагалзакчыларны эттеп-эриидеп: «Мооң мурнунда кылып турганыңарга деңнежир санныг тууйбуларны ам чүге кылбайн тур силер?!» — деп кончуп турганнар.

¹⁵ Израиль чоннун харагалзакчылары фараонга чедип келгеш, мынча деп хомулдап турганнар: «Кулдарыңар болур бисти ынчаар аажылап канчаарыңар ол? ¹⁶ Тараа саванын кулдарыңар болур биске бербес-тир, а тууйбуларны биеэгизинден эвээш эвести кылзын дээр-дир, ам мырыңай эттеп-эриидеп эгеледи. Силернин чонунар боду буруулуг-дур!»

¹⁷ А фараон: «Чалгаа-дыр силер, ажылдаар хөңнүнер чок-тур, ынчангаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салгылы!“ — деп турар-дыр силер. ¹⁸ Ам барып

* 4:27 Бурганнын даа — Хорив (азы Синай) дагны мынча дээн.

ажылданар! Саванна силерге кым-даа бербес, а тууйбуларнын доктааткан санын бүдүрүп турунар» — деп харыылаан.
 19 Израиль чоннуң харагалзакчылары «Хүннүң-не кылырын доктааткан тууйбулар санын эвээжетпепер» деп сөстөр дыннааш, боттарынга айыыл кыжанып келгенин билип кааннар. 20 Харагалзакчылар фараондан үнүп чоруткаш, оларны манап турган Моисей биле Ааронга таваржы бергенер. 21 «Силер бисти фараоннун болгаш ооң дүжүметтериниң ийи караа-биле көрбөс улузу кылып кагдынар, бисти өлүрзүн дээш, хылышты оларның холдарынга тутсуп бердинер — деп, олар чугаалааннар. — Дээрги-Чаяакчы силернин оонарны көрзүн база ол дээш шиидип, кезетсин».

Моисейниң Бурганга хомудааны

22 Моисей Дээрги-Чаяакчыга база каптап мөргүп: «Дээргим! Сен бо чонну чүү дээш айыыл-халапка таварыштырдың? Чүге мени айыбалап чоруттуң? 23 Мен фараонга чеде бергеш, Сээң адындан оон-биле чугаалаштым, а фараоннун бо чонга хамаарылгазы улам баксырай берди. Сен Бодуннун чонуну хостаар болгаш, хостаайн бардың» — дээн.

Б 1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонну ам канчаарымны көөр сен: улуг күжүмү ажыглаптарымга, ол израиль чонну салып чорудуттар; харындаа ону бодунуң черинден үндүр сывырыптар» — деп чугаалаан.

Бурганның Бодунуң даалгазын Моисейге каптааны

2 Бурган Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. 3 Мен Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка Күчүлүг Бурган деп ат-биле көстүп кээп турган мен, а Дээрги-Чаяакчы деп адымны оларга угаатпаан мен. 4 Мен олар-биле чагыг-керээ чарган мен — оларнын ынчан чурттап, көжүп чорааны ханаан черни оларга бээрин аазан мен. 5 Израиль чонуну египетчилерге кулдаттыраш, хомудаанын дыннап кааш, ол чагыг-керээни бодап келдим. 6 Ынчангаш израиль чонга мону чугаала: „Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Си-

лерни египет дарлалдан хостап үндүрер мен, египетчилерге кулдар болбас силер. Өндүр улуг күчү-күжүм-биле база коргунчуг кеземчелерим-биле силерни камгалаар мен. 7 Мен силерни Бодунун чонум кылдыр хүлээп алыр мен, силерге Бурган болур мен. Силерни египет дарлалдан хостап үндүрген Дээрги-Чаяакчы Бурганынар — Мен-дир дээрзин билип аар силер. 8 Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка бээр бооп даңгыраглааным черже силерни чедире бээр мен. Ол черни силерге салгал дамчыгыр өнчү кылдыр бээр мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!» 9 Моисей ол сөстөрни израиль чонга дамчыдып чугаалаан, ынчалз-даа олар сорук чогуднан база аар-берге ажылдарга чилчи үзүлгенинден ону дыңнавайн барганнар.

10 Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге:

11 «Египеттин хааны фараонга баргаш, оон израиль чонну бодунуң чуртундан салып чорудар ужурлуун чугаала» — дээн.

12 Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Израиль чон безин мени тооп дыңнавайн турда, фараон мени тооп дыңнаар деп бе? Мен дылым чечен эвес кижиге болгай мен» — деп харыылаан. 13 Дээрги-Чаяакчы Моисей болгаш Аарон-биле ынчалдыр чугаалажып, оларны израиль чонче база Египеттин хааны фараонче чорудупкаш, израильчилерни оон черинден үндүрер айтышкынны берген.

Моисей биле Аароннун ада-өгбе даңызы

14 Моисей биле Аароннун ада-өгбелеринин өг-бүлө баштыңнары бо-дур.

Иаковтун улуг оглу Рувимниң оолдары — Енох биле Фаллу, Хепрон биле Харми олар Рувимден укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр.

15 Симеоннун оолдары — Иемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар биле хананей авалыг Саул олар Симеондан укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр.

16 А Левий 137 чыл чурттаан, оон соон салгаан оолдарын Гирсон, Кохат болгаш Мерари дээр турган. 17 Гирсоннун оолдары Ливни болгаш Шимей болур, олардан база төрөл бөлүктөр укталган.

18 Кохат 133 чыл чурттаан. Оон оолдары

5:22 Ис. 7:7 6:3 Э. д. 17:1 6:7 Иез. 20:5 6:8 Э. д. 15:18; 26:3; 35:12 6:14 Э. д. 46:8-11 6:15 Э. д. 46:10; Сан. 26:12-13 6:16 Сан. 3:17; 1 Чыл. 6:16

Амрам биле Ицгар, Хеврон биле Узиил олар болур. ¹⁹ Мерарийн оолдары Махли болгаш Муши болур. Левийден укталган төрөл бөлүктөргө баштыңнары оло-дур.

²⁰ Амрам 137 чыл чурттаан. Ол ачазының дунмазы Иохаведаны кадай кылып алган. Иохаведа Амрамга Аарон биле Моисейни божуп берген. ²¹ Ицгарның оолдары Корах, Нефег болгаш Зихрий болур. ²² Узиилдин оолдары Мисаил, Элицафан болгаш Сифри болур.

²³ Аарон бодунга кадай кылдыр Аминадавтын уруу, Наассоннун дунмазы Елисаветаны ап алган. Елисавета Ааронга Надав биле Авиудту, Элеазар биле Ифамарны божуп берген. ²⁴ Корахтын оолдары Асир, Элкана болгаш Ависаф олар Корахтан укталган төрөл бөлүктөргө баштыңнары-дыр. ²⁵ Аароннун огулу Элеазар Футиилдин бир уруун кадай кылдыр ап алган. Кадайы Элеазарга Финеести божуп берген. Левийден укталган төрөл бөлүктөргө улуг баштыңнары оло-дур.

²⁶ Аарон биле Моисей дээрге Дээрги-Чаяакчынын: «Израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскөш, үндүрө беринер» — деп турганы улус оло-дур. ²⁷ Египеттин хааны фараон-биле чугаалашып, ооң израиль чонну Египеттен салып чорударын негеп турган улус — Моисей биле Аарон оло-дур.

Бурганнун Моисей биле Ааронну томуйлааны

²⁸ Ол үедө Дээрги-Чаяакчы Египетке Моисей-биле чугаалашкан. ²⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! Египеттин хааны фараонга Мээн сеңээ чугаалаан бүгү чүвемни дамчыт» — дээн.

³⁰ А Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чечен эвес кижжи болгай мен, фараон мени тооп дыңнаар бе?» — деп харыылаан.

7 ¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мени дыңна, Мен сени фараоннун мурнунга Бурган дег кылып каан мен, а Аарон акың сээн медээчин болур. ² Сен Мээн айтышкыннарымның шуптузун Ааронга дамчыдып чугаалаар сен, а акың фараонга: „Израиль чонну бодуннун чериң-

ден салып чорудувут“ — деп чугаалаар. ³ А мен фараонну чөрүү кылып каар мен, египет черге дыка хөй көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни көргүзөр мен. ⁴ Ынчалза-даа фараон силерни тооп дыңнавайн баар. Мен ынчан Египетке күчү-күжүмнү көргүзөр мен; коргунчуг кеземчелерни көргүзүп тургаш, Мээн агшериимни — Мээн израиль чонумну египет черден үндүрө бээр мен. ⁵ Египетчилерге күчү-күжүмнү көргүскөш, израиль чонну оларның аразындан үндүрө бээр-имге, египет чон Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алыр.

⁶ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнап, Ооң дужааганын эзугаар кылганнар. ⁷ Фараон-биле чугаалашып эгелээни үедө, Моисей — сезен, а Аарон — сезен үш харлыг турган.

Даянгыштын чылан бооп хуулганы

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Фараон силерге: „Кайгамчык чүүл кылып, күчү-күжүрнү көргүзүнер“ — дээр кыла, акың Ааронга: „Даянгыштын фараоннун мурнунче октавыт“ — дээр сен, Моисей. Даянгыш ынчан чылан бооп хуула бээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон фараонга чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзугаар кылганнар. Аарон даянгыштын фараоннун база оң джуметтеринин мурнунче октаптарга, даянгыш чылан бооп хуула берген.

¹¹ Фараон ынчан Египеттин мерген угаанныгылар биле каран көрнүрлерин кыйгыртып эккээрге, олар боттарынын илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылыпканнар. ¹² Олар шупту даянгыштарын черже октаарга, даянгыштары база-ла чыланнар бооп хуула берген; ынчалза-даа Аароннун даянгышы оларның даянгыштарын сыырыпкан. ¹³ А фараон чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчынын чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңнавайн барган.

Бирги кеземче: сугнуң хан бооп хуулганы

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Фараон чөрүү-дүр, ооң израиль чонну салып чорудар хөңнү чоктур. ¹⁵ Даарта эрген фараонга чедө бер, ол хем эрийнче үнүп кээрге, ооң оруун

6:19 Сан. 26:57-58 6:20 Сан. 26:59 6:21 Сан. 16:1-35 6:22 Лев. 10:4 6:23 Сан. 1:7; 2:3 ||
Сан. 26:60-61 6:24 Сан. 26:11; 1 Чыл. 6:22-23 6:25 Сан. 25:7

доза турувут. Чылан бооп хуулуп турган даянгыжыңнын база гудуп аар сен. ¹⁶ Фараонга мынча деп чугаалаар сен: „Еврейлернин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мени сенче Ооң чонун Анаа ээн кургаг ховуга бараан болуру-биле салып чорудуптарын чугаалазын дээш айбылап чоруткан чүве. Ынчалза-даа сен амдыгаа чедир тооп дыңнавалдын. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы ам сенээ ‘Дээрги-Чаяакчы-дыр мен’ дээрзин канчаар көргүзөрин чугаалап тур: мен хемниң суун холумда даянгыжым-биле соптарымга, суг хан бооп хуула бээр. ¹⁸ Хемде балык кырлып каар, хем чыдый бээр, египетчилер ынчан оон суун ижип шыдавас апаар“.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге орта немей: «Ааронга мону чугаала. Ол даянгыш туткан холун египетчилерниң бүгү сугларынче: оларның хемнеринче, арыктарынче, хөлдөрүнче база суг шыгжаар черлеринче углай сунупсун – ынчан суглар хан бооп хуула бээр. Египеттиң бүгү черинге хан ага бээр, ышк болгаш даш саваларны безин хан иштээр» – дээн. ²⁰ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзугаар кылганнар. Аарон даянгыжын көдүргөш, фараон болгаш ооң дүжүметтери көрүп турда, хемниң суун соптарга, хемниң бүгү суу хан бооп хуула берген. ²¹ Хемниң балыгы кырлып калган, хем чыдый берген, египетчилер ынчан ооң суун ижип чадап каан; хан бүгү египет черге агып чыткан.

²² Египеттиң караң көрнүр улузу боттарының илби-шидизин ажыглап, база шак ынчаар кылганнар. Ынчан фараон чөрүүлөй бергеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронго тооп дыңнавайн барган. ²³ Фараон олардан хая көрнүп, ордузунче чана берген; ол кайгамчык чүүл безин ооң чүрөөн чымчадып шыдавайн барган. ²⁴ Шупту египетчилер хемниң суун ижип чадап кааш, ижер суг тып аары-биле, хем кыдын казып туруп бергеннер.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы хемни хан кылдыр хуулдурупкан соонда, чеди хүн эрткен.

Ийги кеземче: бөзүр-пагалар

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Фараонга баргаш, Дээрги-Чаяакчының бол сөстөрүн дамчыт: „Менээ бараан болзун дээш, Мээң чонумну

салып чорудувут. ² А салып чорударын чөпшээревес болзунза, сээң бүгү черинни бөзүр-пагалар-биле долдуруп каар мен. ³ Хемге бөзүр-пагалар иминеини бээр, олар хемден үнгөш, бажыңыңче кирип кээрлер: удуур өрээлинче, орун-дежээңче, дүжүметтеринин, албаты чонунун бажыңнарынче база одаар суугуларын болгаш саваларыңче кире халчырлар. ⁴ Олар сени, албаты чонуну, бүгү дүжүметтерини кырлай база бээрлер“.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгыш туткан холун хемнер, арыктар болгаш хөлдөргө углай сунупсун. Ынчан бөзүр-пагалар египет черге үнүп кээр» – деп немей чугаалаан. ⁶ Аарон холун Египеттиң сугларыңче углай сунуптарга, бөзүр-пагалар үнүп келгеш, бүгү египет черни шыва апканнар. ⁷ Караң көрнүрлер боттарының илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылгаш, бөзүр-пагаларны египет черге үндүрүп эккелгеннер. ⁸ Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүнер, Ол бөзүр-пагаларны менден база мээң албаты чонумдан ырадып аппарзын. Мен ынчан силерниң чонунары Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылары-биле салып чорудар мен» – деп чугаалаан.

⁹ Моисей фараонга: «Сен дээш, сээң дүжүметтерин дээш, албаты чонун дээш мөргүүр үемни бодун доктаадырын болгап көрөм. Мен мөргүүрүмге, бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан чоруй баргаш, чүгле хемге артып каар» – деп харыялаан.

¹⁰ Фараон: «Даарта» – дээн.

Моисей: «Сээң чугаалааның эзугаар болзун. Ынчан бистин Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс-биле эннежир кым-даа чок дээрзин билип алыр сен. ¹¹ Бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан, дүжүметтеринден болгаш албаты чонундан ырап чоруй баар; олар чүгле хемге артып каар» – деп харыялаан.

¹² Моисей биле Аарон фараондан чоруй барганнар. Моисей оон Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш, Оон фараонче салыпканы бөзүр-пагалар дугайында мөргүл кылган. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейниң дилээн күүсеткен: бөзүр-пагалар бажыңнарга, херимнер иштинге, шөлдөргө кырлып калган. ¹⁴ Оларны

эндере оваалай чыып каарга, чер кыры чыдый берген. ¹⁵ А фараон байдалдың экижээнин көрүп кааш, чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңна-вайн барган.

Ушкү кеземче: хүлчүктөр

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгышын сунгаш, черниң доозунун солсун. Ынчан бүгү египет черге доозун хүлчүктөр бооп хуула бээр» — дээн. ¹⁷ Олар шак ынчаар кылганнар. Аарон даянгыш туткан холун сунгаш, черниң доозунун солтарга, улусту болгаш мал-маганны хүлчүктөр үглөй берген. Бүгү египет черде бар доозун хүлчүктөр бооп хуула берген.

¹⁸ Египет караң-көрнүрлер база илби-шидизин ажыглап, хүлчүктөр тывылдырар дээш, ынчалдыр кылырын оралдашса-даа, чадап кааннар. Улусту-даа, мал-маганны-даа хүлчүктөр үглөп артып калган. ¹⁹ Караң көрнүрлер ынчан фараонга: «Бурганның холу ону кылгандыр» — деп чугаалааннар. Ынчалза-даа фараон чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, оларны дыңнаар хөңүн чок болган.

Дөрткү кеземче: ызырар сээктер

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эртежиң тургаш, фараонун мурунга барып турувут. Ол хемге чеде бээрге, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының дараазында сөстөрүн дамчыт: „Мээн чонумну Меңээ бараан болур кылдыр салып чорудувут. ²¹ А бир эвес чонумну салбас болзунза, көөр сен, Мен сенче, сээң дүжүметтериңче, албаты чонунче, бажыңнарынче ызырар сээктерни салып үндүрүптөр мен. Египетчилерниң бажыңнары-даа, оларның чурттап турар чери-даа имилеме ызырар сээктерге бүргедиптер. ²² Шак ол хүнде Мээн чонумнуң чурттап турары Гесем деп черге хамаарылгам тускый боор: аңаа ызырар сээктер турбас. Мени бүгү чер-делегейниң Дээрги-Чаяакчызы деп ынчан билдип алыр сен. ²³ Мээн чонумну сээң чонундан ылгаар мен*. Даарта дораан бо бадыткал демдээ боттаныр*».

²⁴ Дээрги-Чаяакчы шак ынчаар кылган-даа: эмге-санчок ызырар сээктер фараоннун бажыңынче, ооң дүжүметтериниң бажыңнарынче, бүгү египет черге хөме ужуп келген. Чер-чурт ызырар сээктерден харыксыйрап чыткан. ²⁵ Фараон ынчан Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Барыңар, Бурганыңарга өргүлдү маңаа, бо черге кылыңар» — деп чугаалаан.

²⁶ Ынчалза-даа Моисей: «Ынчаарга кайын боор. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска салгырывыс өргүлдү египетчилер бужар чүүл деп санаар болгай. Ынчангаш шак ол өргүлдү олар көрүп турда салыр болзувусса, бисти даштар-биле соп кааптар эвес деп бе? ²⁷ Бис ээн кургаг ховуже, үш хүн чорааш чедер черже бараалы. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске чугаалаанын ёзугаар, ол черге Аңаа өргүлдөн кылылы» — деп харыылаан.

²⁸ Фараон: «Мен силерни ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга өргүл кылыр кылдыр салып чорудар мен, чүгле ыраваңар; мен дээш мөргүп көрүңөр» — дээн.

²⁹ Моисей: «Ындыг-дыр, мен ам ордундан үнгөш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүйн. Ызырар сээктер фараондан, оң дүжүметтеринден база албаты чонундан даарта ырап чоруй баар. Чүгле фараон израиль чонну Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыры-биле салып чорударыңдан ойталавазын, мегелээрин соксатсын» — деп харыылаан.

³⁰ Моисей фараондан чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ³¹ Ол Моисейниң дилээн күүседип, ызырар сээктерни фараондан, оң дүжүметтеринден база чонундан ырадып каапкан: чангыс-даа ызырар сээк артпаан. ³² Ынчалза-даа фараон чөрүүлээш, чонну бо удаада база салбай барган.

Бешки кеземче:

мал-маган кырар хамчык аары

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге фараонга барып, мону дамчыдып чугаалаарын дужааган: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Меңээ бараан болзун дээш, Мээн чонумну салып чорудувут!“ — деп тур. ² Бир эвес салгырыңдан ойталап,

* 8:23 Өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрниң орнунга «Сээң чонунну эвес, а Бодумнуң чонумну камгалаар мен» деп бижээн.

ам-даа туруп туруп бээр болзунза, ³ көөр сен, Дээрги-Чаяакчы Бодунун күчү-күжүн шөлдерде оыгтап турар мал-маган-ыңга удур утлаптар. Ол кончуг аар хамчык аарыгны сээң аыгтарыңче, элчиген-нериңче, тевелериңче, бода болгаш шээр малыңче салыптар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол өйдө Израильдин мал-маганын Египеттин мал-маганындан ылгап кааптарга, израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал өлбөс. ⁵ Дээрги-Чаяакчы үе-шак айтып: „Мен ол бүгүнү бо чуртка даарта кылыр мен“ — деп чугаалады.

⁶ Даартазында хүндүс Египеттин хамык малы кырлып калган, а израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал хораваан. ⁷ Фараон улузун «Барып көрүңер» дээрже, израиль чоннун чангыс-даа малы хораваан болган. Ынчалза-даа фараон чөрүүлөп, израиль чонну салбайн барган.

Алдыгы кеземче: ириңниг балыглар

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Суугунуң хүлүн адыш долдур ап алыңар. А Моисей ону фараон көрүп турда, дээрже чажыпсын. ⁹ Ынчан хүд бүгү египет черни бүргээр доозунче шилчий бээр; кижилерге болгаш мал-маганга ириңниг балыглар тыптып кээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон суугудан хүд ап алгаш, фараоннун мурнунга барып туруп алганнар. Моисей хүлдү дээрже чажыптарга, улус-даа, мал-маган-даа ириңниг балыгларлыг апарган. ¹¹ Караң көрнүрлер боттары ириңниг балыгларлыг апаргаш, Моисейге удур туржур харык чок болганнар, бүгү египетчилер база ынчап барганнар. ¹² Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш, Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалап турганы дег, ол Моисей биле Ааронну тооп дыңнаваан.

Чедиги кеземче: долу

¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эрген эртежики тургаш, фараоннун мурнунга чедө бергеш, аңаа чугаала: „Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: “Меңээ бараан болур кылдыр, Мээң чонумну салып чорудувут! ¹⁴ Бо удаада Мээң бүгү кеземчемни сээң бодунче, сээң дүжүмет-

териңче, албаты чонунче салыптар мен. Ынчан бүгү чер кырында Мээң-биле эн-нежир кым-даа чок дээрзин билип каар сен. ¹⁵ Мен күчү-күжүмнү көргүзүп, сенче база албаты чонунче хамчык аарыгны салыпкан болзумза, чырык чер кырынга амылыг артпас турган ийик сен. ¹⁶ Ынчалза-даа Бодумнун күчү-күжүмнү көргүзөр дээш, сени кадагалап арттырган мен*, ынчан бүгү чер кырында улус-чоннар Мээң адымны билип алыр! ¹⁷ Сен Мээң чонумга ам-даа удурланып, ону салып чорутпайн тур сен, ¹⁸ ынчангаш Мен даарта, бо үеде, Египетти үн-дезилеп тургусканындан бээр бөгүңгө чедир кажан-даа чаап көрбээн, аажок күштүг долуну чагдырар мен. ¹⁹ Ындыг болганда, кодан сүрүглериңни болгаш шөлдерде сеңээ хамааржыр бүгү чүвени бөлдүрүп, улустан айбыла; шөлге артып каар, бажың-балгадыңга чагактанмас бүгү улусту болгаш мал-маганны долу өлүр соп каар“».

²⁰ Фараоннун дүжүметтеринин аразында Дээрги-Чаяакчынын сөзүндөн коргар улус кулдарын болгаш кодан малдарын бажың-балгадыңче кирип алган. ²¹ А Дээрги-Чаяакчынын сөзүн херекке албаан улус кулдарын болгаш кодан малдарын шөлге арттырып каан.

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунду дээрже углай сунувут, ынчан бүгү египет черже: улусче, мал-маганче база шөлдерде оыг-үнүштүн шуптузунче долу чаар» — деп чугаалаан. ²³ Моисей даянгыжын дээрже углай сунуштарга, Дээрги-Чаяакчы динмирээшкени динмиреди, долуну чагдырыпкан; кызаннаашкын черге чаттылып турган. Дээрги-Чаяакчы долуну бүгү египет черже чагдырыпкан. ²⁴ Долу чаарга, ооң аразында кызаннаашкын кызаннап турган. Египетти ооң чону ээлеп чурттаандан бээр кажан-даа чаап көрбээн, эң күштүг долу ол болган. ²⁵ Долу бүгү Египетке ажики черлерге турган бүгү чүвени — кижиден эгелээш, мал-маганга чедир — узуткап каапкан; шөлдерде оыг-үнүштүн чаза ыяштарнын шуптузун долу соп, урегде, сыйып каапкан. ²⁶ Чүтгө израиль чоннун чурттап турганы Гесем дээр черге долу чагбаан.

* 9:16 Азы: «Сени хаан кылып каан мен».

9:12 Ыд. бр. 104:25 9:16 Рим. 9:17 9:23 Иис. 10:11; Ажыл. 11:19; 16:21

²⁷ Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш, оларга: «Бо удаада бачыт үүлгеткенимни минтип тур мен. Дээрги-Чаяакчының сөзү чөптүгү-дүр, а мен болгаш мээң чонум буруулууг-дур — деп чугаалаан. — ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүнер: Бурганнын динмирээш-киннери соксазын, долу чагбазын, мен ынчан силерни салып чорудуптар мен, моон сонгаар тутпас мен».

²⁹ Моисей аңаа: «Хоорайдан үне бээрим билек, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарым сунар мен: динмирээш-киннер динмирвейин баар, долу-даа чагбастаар, чер-делегей Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр дээрин билип каар сен. ³⁰ Ынчалза-даа билир мен: сен-даа, сээң дүжүмөттөриң-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан ам-даа кортпайн турар-дыр силер» — деп харыылаан.

³¹ (Арбай баш тырта берген, а лён сыптарда частып үнүп келген турган, ынчангаш оларны долу соп каапкан.

³² А кызыл-тас биле ак-тараа орай быжар болгаш, ажырбайн барган.) ³³ Моисей фараондан чоруй баргаш, хоорайдан үнгөш-ле, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарын сунарга, динмирээш-кин биле долу соксай берген, чась база чагбайн барган. ³⁴ Чаъстың, долунуң база динмирээш-кинниң соксаанын көргөш, фараон бачыт үүлгедирин уламчылай берген: ооң боду-даа, дүжүмөттөри-даа чөрүүлени бергеннер. ³⁵ Фараон чөрүүлөш, Дээрги-Чаяакчының Моисейниң аксы-биле чугаалап турганы дег, израильчилерни салып чорутпайн барган.

Сески кеземче: мөөң шартылаа

10 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонче бар. Бодумнуң демги бадыг-кал демдектеримни оларга көргүзөр дээш, фараонну болгаш ооң дүжүмөттөрин чөрүү кылып каан мен. ² Мээң Египетке кылган чүүлдөрим болгаш аңаа көргүскен бадыг-кал демдектерим дугайында оглуңга, оглуңунуң оглуңга чугаалап чорууруң дээш база силер Мени Дээрги-Чаяакчынар-дыр деп билип алзыңнар дээш, ынчалдыр кылган мен» — деп чугаалаан.

³ Моисей биле Аарон фараонга чеде бергеш, мынча дээннер: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Сен ам чежеге чедир Меңээ чагыртыр-

ындан ойталап кээр сен? Меңээ бараан болур кылдыр, Мээң чонумну салып чорудувут. ⁴ А бир эвес Мээң чонумну салбас болзуңза, көөр сен, даарга сээң чурт-унче мөөң шартылааны ыдыптар мен. ⁵ Ол чериң кырын шыва аптарга, чер көзүлбөстей бээр. Шартылаа силерде долу соонда бүдүн арткан бүгү чүвени чиптер; шөддерде үнгөн ыяштарнын шуптузунун бүрүлерин база чиптер. ⁶ Ол сээң бажың-нарынны, дүжүмөттөриңниң бажыңнарын, Египетте бүгү улустун бажыңнарын дола бээр. Силерниң ада-өгбелеринер бо черге чурттап эгелээнинден бээр, бөгүнге чедир ынча хөй шартылаа көрбөөннер».

Моисей хая көрүнгөш, фараоннун ордузундан үнүп чоруй барган.

⁷ Ынчан фараоннун дүжүмөттөри аңаа: «Бо кижиги бисти чежеге дээр хилинчектээрил? Ол улусту салып чорудуптунар, Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бараан болгайлар аан, Египеттин буураар деп барганын ам-даа билбейн турарыңар ол бе?» — дээннер.

⁸ Фараон Моисей биле Ааронну дедир кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бараан болуңар, чүгле кымнар баарыл?» — деп айтырган.

⁹ Моисей: «Бүгү чон — аныяктар-даа, кырганнар-даа, оолдарывыс-даа, кыстарывыс-даа кады чоруур бис; бода-даа, шээр-даа малывысты ап алыр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчывыстың байыр-лалы боор-дур» — деп харыылаан.

¹⁰ Фараон: «Ындыг боор харын! Мен силерни ажы-төлүңөр-биле кады салыптар болзумза, Дээрги-Чаяакчыңар силерниң таланарда болур боор он! Багай чүве бодап алган хире-дир силер. ¹¹ Чок-чок! Чүгле эр улус барып, дилээнер аайы-биле Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун» — деп чугаалаан. Оон оларны үндүр сывырыпкан.

¹² Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: «Египет черниң кырынче углай холуңну сунувут: мөөң шартылаа хөме ужуп келгеш, долу соонда бүдүн арткан бүгү оыг-үнүштү чип каапсын» — деп айыткан. ¹³ Моисей египет черниң кырынче углай даянгыжын сунарга, Дээрги-Чаяакчы ол черге чөөн чүктен хат чорудупкан. Хат хүннү бадыр, дүннү өтгүр хадаш, даартазында эртен мөөң шартылаа эккелген. ¹⁴ Шартылаа бүгү египет черге

9:27 2 Чыл. 12:6 9:28 Хост. 8:8; 10:17 9:29 Хост. 19:5; Ы. х. к. 10:14; Ыд. ыр. 23:1 10:4 Ам. 7:1; Ажыд. 9:3

хөмө шургуп келгеш, чуртка чаттылдыр хонупкан. Шартылаа эндерик болган — ооң мурнунда ындыг шартылаа туруп-даа көрбөөн, ооң соонда база кажан-даа турбас. ¹⁵ Ол черниң кырын шыва аптарга, чер кыры кара бизирт апарган. Шартылаа черниң бүгү оыт-сигенин болгаш ыштарның бүрүлериниң долу соонда бүдүн артканнарын чипкен: бүгү египет черге — ыштарга-даа, оыт-үнүшке-даа — ногаан бүрү артпаан.

¹⁶ Фараон Моисей биле Ааронну даштыг кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга база силерге удур бачыты үүлгеткен-дир мен. ¹⁷ Бачыдымны бо удаада өршээгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга мөргүп көрүнер: Ол менден бо өлүмнү чайлатсын» — дээн. ¹⁸ Моисей фараондан үнүп чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргээн. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы ынчан барыин чүктен аажок күштүг хат көдүрерге, хамык шартылааны Кызыл далайже* дүжүр хадып апарган — египет черге чангыс-даа шартылаа артпаан! ²⁰ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонну салбайн барган.

Тоску кеземче: дүмбей караңгы

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунду дээрже углай сунувут — ынчан египет черге суйбай тудупку дег дүмбей караңгы дүжер» — дээн. ²² Моисей холун дээрже углай сунуптарга, бүгү египет черни үш хүн дургузунда дүмбей караңгы бүргей апкан. ²³ Улус бот-боттарын көрүп шыдавайн турган, үш хүн дургузунда кым-даа олурган черинден турбаан, а израильчилериниң шуптузунун чуртап турар черлеринде чырык бар болган.

²⁴ Фараон Моисейни кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар, чүгле шээр болгаш бода малыңар арттырып калыңар, а ажы-төлүңер силер-биле кады чорзун» — дээн.

²⁵ Ынчалза-даа Моисей: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыныска бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдеривисти эккеп салыр кылдыр, сен бистиң мал-маганынысты база салып чорудар ужурул сен.

²⁶ Кодан сүрүглерилисти — өскүс анай-даа манаа арттырбайн — ап алыр бис, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчыга салыр

өргүлдерни ол малывыстан алыр ужурул бис: Дээрги-Чаяакчыга бараан болурувус черге четпээн шаавыста, Аңаа өргүл кылдыр чүгү салырывысты тода билбес-ле болгай бис» — деп харыылаан.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы ынчан фараонну чөрүү кылып каарга, ол израильчилерни салып чорударындан ойталаан. ²⁸ Фараон Моисейге: «Менден ырап чор! Моон соңгаар мээң караамга көзүлбе! Мээң караамга ам бир көстүр хүнүңде өлүр сен» — дээн.

²⁹ Моисей: «Сээң чугаалааның ёзугаар болзун: моон соңгаар сээң караанга көзүлбес мен» — деп харыылаан.

Онгу кеземчени баш бурунгаар чугаалааны

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мен ам база бир кеземчени египетчилерге болгаш фараонга онааштырайн, ооң соонда ол силерни бо чуртан салып чорудуптар; а салып тура, силерни далаштырып, үндүр сывыра бээр. ² Чонга чугаалап каг: эр-даа, херэжен-даа улuzuңар — кижилер бүрүзү боттарының кожоларындан алдын, мөңгүн каасталгалардан дилеп алыр ужурулуг». ³ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунче египет чонну ээ көрүндүрүпкен; ол ышкаш Моисей египет черге, фараоннун дүжүмгеттериниң болгаш албаты чонунун мурунуга аажок ат-суралгы кижилер турган.

⁴ Моисей фараонга чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Дүн ортузунда бүгү Египетти өттүр таарып эртер мен. ⁵ Фараоннун дүжүлге салгаар дун огулдунда эгелээш, тараа дээрбелээр кул херэженниң дун огулга чедир — Египетте өг-бүлелериниң дун оолдарының шуптузу база мал-маганның дун төлдериниң дегерези — өлүп кырлыр. ⁶ Бүгү египет черге ооң мурнунда кажан-даа турбаан база моон соңгаар кажан-даа турбас ажыг-шүжүгнүң ыы-сыгызы дыңналыр. ⁷ А бүгү израиль чондан когараар кижилер-даа, мал-маган-даа турбас, ыт безин оларже ырланмас. Египетчилер биле израильчилер аразынга Мээң кандыг ылгал кылып турарымны оортан билип алыр силер“. ⁸ Ынчан сээң шупту дүжүмгеттериниң менээ чедип келгеш, мөгейип: „Баштап турар бүгү чонун-биле

* 10:19 Кызыл далай — еврей дылда «Кулузун далай» дээн.

чоруй бар“ — деп дилээрлер. Ооң соонда мен чоруй баар мен». Моисей оон фараондан килеңи кыптыгып үнө берген.

⁹Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараон силерни тооп дыңнавайн турардыр — египет черге Мээң кайгамчык чүүлдерим көвүдезин дээш, ыңдыг боор ужурлуг-дур» — деп чугаалаан. ¹⁰Моисей биле Аарон ол бүгү кайгамчык чүүлдерни фараоннун мурнунга кылганнар. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш, ол израиль чонну бодунун чуртундан салбайн барган.

*Хосталышкын биле
Хаарган далганнар байырлалдары
(Лев. 23:5-8; Сан. 28:16-25;
Ы. х. к. 16:1-8)*

12 ¹Дээрги-Чаяакчы египет черге Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²«Бо ай силерге өске айларның башкылыгы, чылдың бирги айы болзун. ³Бүгү израиль ниитилелге мону чугааланаар. Бо айның онгу хүнүндө кижичи бүрүзү бодунун өг-бүлезинге бир анай-хурагандан шилип алзын. ⁴А өг-бүлөдө улус эвээш, бүдүн мал эьдин чаңгыс утда чип шыдавас болза, чоогунда чурттап турар кожазы-биле кады, эьт чиир кижилерниң санын барымдаалап, шуптузунга четчир кылдыр анай-хураганны шилип алзын. ⁵Ол мал четпес-дудуу эвес, бир харлыг эр мал болур ужурлуг, хой-даа, өшкү-даа мал төлү болза ажырбас. ⁶Ол мал силерге бо айның он дөрткө чедир кадагалатгынып турзун, а он дөрттө кежээки имир дүжерге, израильчилерниң бүгү ниитилели анай-хураганнарын дөгөрер ужурлуг. ⁷Оон оларның ханын узуп алгаш, ол эьтти чири бажыңнар эжиктериниң ийи кастыын база кырыкы доора ыжын ооң-биле чаап алзыннар.

⁸Ол дүне анай-хураганның эьдин отка хааргаш, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар-биле болгаш ажыг оьт холуу-биле кады чизиннер. ⁹Чедир хаарбаан азы сугга хайындьрган мал эьди чивеңер, а отка бажы, хол-буттары база ишти-хырны-биле катай бүдүнге хаарып чинер. ¹⁰Ол дүне-ле эьттиң дөгөрезин

чиптинер, а эртенге чедир артып калган кезээн өрттедиптинер. ¹¹Анай-хураганның эьдин чиирде, бүрүнү-биле кеттинип, курунар куржанып, идиинер кедип алгаш, даянгыгыңар тудуп алгаш, чинер — ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга баралгаткан Хосталышкын байырлалының аьш-чеми-дир*. ¹²Мен бо дүне египет черни өттүр таварып эрткеш, Египетте бар кижилерниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдериниң дөгөрезин чок кылып каар мен, Египеттиң бүгү бурганнарын шиидип, кеземче көргүзөр мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³Силерниң чурттап турар бажыңнарыңар эжинде чагган хан тускай демдек болур: ону көрүп кааш, силерни оюп эрте бээр мен, Египеттиң чонун чылча шаап турумда, ол өлүмнүг халап силерге хора чедирбес.

¹⁴Шак бо хүн силерге тураскаалдыг болзун, бүгү салгалдарыңарга ол хүннү Дээрги-Чаяакчы дээш байырлал кылдыр байырлазын. Силерге кезээ-мөңгөдө доктааткан кылдыр байырланаар. ¹⁵Чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далгандан чинер; бирги хүнде-ле бажыңнарыңарга турган ажыткының шуптузун үндүр октаптыңар, бирги хүнден чедиги хүнге чедир ажыткылыг аьш-чем чиир кижичи израиль чоннун аразыңга амылыг артпас. ¹⁶Бирги база чедиги хүнде силерге ыдыктыг чыыштар болуп эртсин: ол хүннерде кандыг-даа ажыл кылбаңар, чүгүле кижичи бүрүзүңге херек аьш-чемни белеткеп болур силер. ¹⁷Далганнар байырлалын утпайн сагыңар, Мен ол хүнде силерниң чурум-чыскаалдыг бөлүктөринерни египет черден үндүрүп эккелген турар мен. Шак ол хүннү силерниң бүгү салгалдарыңар утпайн чорзун, ол дээрге кезээ-мөңгөдө доктааткан дүрүм-дүр. ¹⁸Бирги айның он дөрткү хүнүнүн кежээзинден эгелээш, чээрби бирги хүнүнүн кежээзинге чедир ажыткы-биле хөөтпейн бажыңгар далган чиир силер. ¹⁹Чеди хүн дургузунда бажыңнарыңарга ажыткы турбас ужурлуг. Ажыткылыг аьш-чем чиир кым-даа кижичи, ол кижичи өскээртен келген-даа болза азы израиль черниң үндезин чурттакчызы-даа болза, израиль

* 12:11, 27 Хосталышкын байырлалы, Хосталышкын өргүлү — еврей дылда «песах» дээн сөс. Бо сөс «пасах» — «юп эртер» дээн кылып сөзүндөн укталган (13, 23, 27 домактарны көр).

ниитилелдин аразынга амылыг артпас.
²⁰ Ажыткылыг аыш-чем чивенер: бүгү аал-ораныңарга ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган чидер».

²¹ Моисей израиль чоннун бүгү баштыннарын чыып алгаш, мынча дээн: «Өг-бүлелеринерге анай-хурагандан шилип тудуп алгаш, Хосталышкын байырлалында чири-биле дөгериңер. ²² Иссоп деп чадан үнүштү боодалдай тудуп алгаш, савада ханче суккаш, эжиктеринерниң доора ыяжы болгаш кастыктарын хан-биле чаап калыңар, а оон эртенге чедир бажыннарыңардан үнменер. ²³ Дээрги-Чаяакчы египетчилерни кезедип турар үезинде, доора ыяжында болгаш кастыктарында хан чаап каан эжик көрүп кааш, ол бажынны оюп эрте бээр, узуткакчының бажыңыңарже кирип, хора чедирин болдурбас. ²⁴ Бо чагыгы силерге база салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде берген хоойлу дег кадагалаңар. ²⁵ Дээрги-Чаяакчының Бодунун азаанын ёзугаар силерге берип турары черге чеде бергеш-даа, бо ыдыктыг чаңчылды сагып чорунар. ²⁶ Кажан ажы-төлүңер силерден: „Бо чүү ыңдыг чаңчылыг?“ – деп айтырар болза, ²⁷ „Бо дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын өргүлү-дүр*. Дээрги-Чаяакчы египетчилерни узуткап тургаш, израильчилернин чурттап турган бажыннарын оюп эрткеш, бистиң өг-бүлелеривисти камгалап каан болгай“ – деп харыылаар силер». Израиль чон ынчан Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, мөгөйгөн. ²⁸ Олар чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужааганыл, шак ынчаар кылганнар.

²⁹ Дун ортузунда Дээрги-Чаяакчы фараоннун дүжүлге салгаар дун оглундан эгелээш, хоругдаттырган кижинин дун оглунга чедир – египет черде бүгү дун оолдарны база мал-маганның бүгү дун төлдерин – чок кылып каапкан. ³⁰ Дүне када фараон боду, оон хамык дүжүметтери база бүгү египет чон туруп келген, Египетке кыпсынчыг ы-сыы эгелээн, чүге дээрге кижиге өлбөөн бажың чок болган.

Израиль чоннун Египеттен үнүп чорупканы

³¹ Фараон ол-ла дүне Моисей биле Ааронну кыйгырткаш: «Че, силер-даа, израиль чон-даа мээң чонум аразын-дан үнүп чорунар! Барып, менээ чугаалап турганыңар дег, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар! ³² Чугаалап турганыңар дег, шээр-даа, бода-даа малыңарны сүрүп алыңар. Баргылаңар! Ол ышкаш мени йөрээп калыңар» – дээн. ³³ Египетчилер база израиль чонну дүрген-е чуртундан чорударын кызып: «Оон башка бис шуптувус өлүр бис!» – деп турганнар.

³⁴ Израиль чон ажыткы-биле хөөдүп четтикпээни далганын ап алган. Олар далган суп каан саваларын хептеринге ораагаш, эгиннеринге салгаш, чорупканнар. ³⁵ Израильчилер Моисейниң сөстөрүн ёзугаар, египетчилерден мөңгүн болгаш алдын каасталгаларны база хептерни дилеп алганнар. ³⁶ А Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунче египетчилерни ээ көрүндүрүптөргө, олар израильчилерниң дилээн чүүлдерин берип турганнар. Израильчилер Египеттен олча-тывыштыг чоруй барганнар.

³⁷ Израиль чон, херэеженнер биле ажы-төлдү санапас болза, 600 000 хире эр кижиге, Раамсес хоорайдан Сокхот дээр черже чорупкан. ³⁸ Олар-биле кады янзы-буру аймак-сөөктүг хөй улус үнүп чорупкан. Шээр болгаш бода мал аажок улуг кодан-сүрүг бооп турган. ³⁹ Олар Египеттен көдүрүп эккелгени ажытпаан далганын хаарып алганнар, чүге дээрге Египеттен үндүр сывыртадып тура, далаш калдында далганын ажыткы-биле хөөдүп четтикпээнер база орукка чиир аыш-чем безин белеткээр чай чок болганнар чүве-дир.

⁴⁰ Израиль чоннун Египетке* чурттаан үези 430 чыл болган. ⁴¹ 430 чылдын эрте бергени шак ол хүнде, Дээрги-Чаяакчының чурум-чыскаалдыг бөлүк чонуну египет черден көжүп үне берген. ⁴² Ол дун дээрге Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египет черден үндүр көжүрүп,

* 12:27 12:11-де немелде тайылбырны көр. * 12:40 Египетке – өске бурунгу сөзүглелде «Египетке» эвес, а «Ханаанга болгаш Египетке» деп бижээн.

12:22 Лев. 14:6; Сан. 19:6, 18; Ыл. ыр. 50:9 12:26 Хост. 13:14; Ы. х. к. 6:20; Исис. 4:6
 12:35 Хост. 11:2 12:36 Э. д. 15:14 12:37 Сан. 11:21 || Сан. 33:5 12:40 Э. д. 15:13; Аж.-ч. 7:6; Гал. 3:17

сагыш салып хонган дүнү болур. Ол дун дээрге израиль чоннун бүгү салгалдарының Дээрги-Чаяакчыны бодап, уду-вас дүнү болур.

Хосталышкын байырлалының дугайында

⁴³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Хосталышкын байырлалын демдеглээриниң дүрүмнери бо-дур. Өске аймак-сөөктүг кым-даа ооң доюнга киржип болбас. ⁴⁴ Бир кижиде садып алган кулун кыртыжап демдектеп алып болза, ол кул кижиде дойга киржип болур. ⁴⁵ Араңарда чурттап турар өскээртен келген кижиде база хөлезилеттинген ажилчынынар дойга киришпес ужурлуг. ⁴⁶ Аыш-чемни чаңгыс бажынга чиир ужурлуг силер, ону бажындан дашкаар үндүрбөңөр база малдың сөөктерин сыкпаңар. ⁴⁷ Бүгү израиль нийтилер ол чаңылды сагыыр ужурлуг. ⁴⁸ Силерниң араңарда чурттай берген даштык кижиде Дээрги-Чаяакчының Хосталышкын байырлалының анай-хураганын дөгерип чииринге киржир күзелдиг болза, ооң өг-бүлезинде эр кижиде бүрүзү кыртыжап демдектээр ёзулалды эртип алзын. Ынчан ол кижиде байырлал доюнун эъдин чип болур, израиль черниң үндезин чурттакчызы дег апаар. А кыртыжап демдектеттирбөөн кижиде Хосталышкын байырлалының анай-хураганын чип болбас. ⁴⁹ Израильдин үндезин чурттакчызынга-даа, араңарда чурттап турар даштык кижиге-даа бо дүрүмнер бир дөмей болур ужурлуг».

⁵⁰ Бүгү израиль чон, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужааганы, шак ынчаар кылган. ⁵¹ Ол-ла хүнде Дээрги-Чаяакчы израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскеш, үндүрө берген.

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чоннун аразында баштай төрүттүнгөн эр хиндиктиг төл бүрүзүн Меңээ бараалгадып, ыдыктап бер. Кижинин-даа, мал-маганының-даа дун төлү Меңээ хамааржыр».

Хаарган далганнар байырлалын демдеглээри

³ Моисей чонга мынча дээн: «Кулдар болуп чораанынар Египеттен үнүп келгенинер бо хүннү сактып алынар. Дээрги-Чаяакчы силерни оортан Бодунуң өндүр улуг күчү-күжү-биле үндүргөн болгай; ажиткы-биле хөөткөн далган-тараа чивейн көрүңөр. ⁴ Бөгүн, авив айда*, Египеттен үнүп турар-дыр силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы силерниң ада-өгбөңөргө сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни бээрин даңгыраглаан болгай. Кажан Ол силерни демги черже — хананей, хет, амор, хиввей, иевус чоннарнын черинге эккээрге, шак ол айда мындыг чаңылды сагынар: ⁶ чеди хүн дургузунда чүгле ажиткы-биле хөөтпээн далган чинер, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан байырлалды демдеглеңер. ⁷ Ажиткы-биле хөөтпээн далган-тарааны чеди хүн дургузунда чиир силер, ээлеп чурттаан бүгү черинерге ажиткылыг далган-тараа турбас ужурлуг.

⁸ Шак ол хүнде бодуннун оглунга: „Мени Египеттен үндүрүп тура, Дээрги-Чаяакчының меңээ кылган чүүлү дээш, бо байырлалды сагыыр ужурлуг бис“ — деп чагып чугаала. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өөредиин ултайн чорууруң дээш база Дээрги-Чаяакчы сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин бодап чорууруң дээш, шак ол байырлал сээң холунда им-демдек болзун, хаваанда тураскаалдыг демдек болзун. ¹⁰ Бо байырлал дугайында дүрүмнү чылдың-на, доктааткан үезинде, сагып чор.

Дун төлдерни Бурганга бараалгадыры

¹¹ Сенээ болгаш ада-өгбөңгө дангыраглааны ёзуугаар, Дээрги-Чаяакчы сени ханаан черге эккелгеш, ону сенээ бээрге, ¹² баштай төрүттүнгөн эр хиндиктиг төл бүрүзүн Дээрги-Чаяакчыга бараалгат, сенде бар мал-маганның эр дун төлдериниң шугтузун база Аңаа бараалгат. ¹³ Элчигениң дун төл бүрүзүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурлуг, а бир эвес элчигенини Дээрги-Чаяакчыдан

* ^{13:4} Авив ай — «Ышкан үрезин айы» дээн уткалыг. Бо ай («Нисан» деп ады база бар) еврейлерге чылдың баштайгы айы болур.

^{12:46} Сан. 9:12; Ин. 19:36 ^{12:49} Лев. 19:34; 24:22; Сан. 9:14; 15:15-16; Ы. х. к. 10:19
^{13:2} Хост. 22:29; 34:19; Лев. 27:26; Сан. 3:13; 8:16; 18:15-17; Ы. х. к. 15:19; Лк. 2:23
^{13:7} Лев. 23:5-8 ^{13:9} Ы. х. к. 6:8; 11:18

садып хоставаc болзуңза, ооң мойнун сый шаап, өлүрүп каавыт. Сээң ажы-төлүн аразында эр дун төлдү база садып хостап* ал. ¹⁴ Алгызы барып, олгун сенден: „Бо кандыг уткалыг чүвөл?“ — деп айтырар болза, аңаа мынча деп харыбылаар сен: „Дээрги-Чаяакчы бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле кулдар болуп чорааны-выс Египеттен үндүрүп эккелген. ¹⁵ Фараон бисти салып чорутпайн, чөрүүлөп туруп бээрге, Дээрги-Чаяакчы египет черге бүгү дун төлдерни: кижилерниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин — чок кылып каапкан болгай. Ынчангаш бис Дээрги-Чаяакчыга мал-маганның эр дун төл бүрүзүн өргүп турар бис, а боттарывыстын дун оолдарывысты садып хостап* ап турар бис“. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин утпас дээш, шак ол ёзулал сээң холуңга им-демдек болзун база карааңга көсүк кертиг болзун».

Египеттен израильчилерниң көшкөн оруунуң эгези

¹⁷ Фараон чонну салып чорудуштарга, Бурган ону филистим чоннун черинче баар орук-биле (ол эң кыска орук-даа турган болза) ашпарбаан. Дээрги-Чаяакчы: «Чон дайылдажыр апаарын билгеш, өскээр боданып, Египетче дедир ээп келзе канчаар» — деп боданган. ¹⁸ Ынчангаш Ол чонну долгандыр эдертп, ээн кургаг хову кежир Кызыл далайже баштап алгаш чорупкан. Израильчилер египет черден чурум-чыскаалдыг үнүп чорупканнар.

¹⁹ А Моисей Иосифтин мөчү-сөөгүн ап алган, чүге дээрге Иосиф шаанда израильчилерниң аксы-дангыраан ап: «Бурган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мөчү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» — деп чагаан турган чүвө-дир.

²⁰ Сокхоттан үнүп чоруткаш, израиль чон ээн кургаг ховунуң кыдыгында Этам деп черге турлагжып алган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы хүндүс боорга, булут чагыдан улуска орук айтып, а дун дүжерже, от чагыдан чырыдып, оларнын мурнунга

чоруп орган. Ооң ачызында олар дүне-даа, хүндүс-даа чоруп болур турган. ²² Хүндүс боорга — булут чагы, дүне боорга — от чагы чондан черле ыравас болган.

Египет аг-шеригни узуткааны

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Олар дедир этгеш, Пи-Гахироттун баарынга, Мигдол биле Кызыл далайнын аразынга, Ваал-Цефоннун дужунга турлагжып алзын. ³ Фараон „Израиль чон ол черге аза берген-дир, ээн кургаг ховуга баар чери чок апарган-дыр“ деп бодаар. ⁴ А Мен фараонну чөрүү кылып каарымга, ол силерни сүрүп чоруттар. Мен фараонну болгаш ооң аг-шеригин баскаш, алдаржыр мен. Ынчан египетчилер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алгырлар». Израильчилер шак ынчаар кыпганнар.

⁵ Египеттиң хаанынга израиль чоннун дезип чоруй барганын дыннадырга, фараоннун болгаш ооң дүжүметтеринин сагыжы израильчилерге удур апарган. Олар: «Бо чүнү кылып алганывыс ол? Израильчилерни чүге салып чорудуп алган бис? Олар ам биске ажылдап бербестир» — деп турганнар. ⁶ Фараон чууазын дериткеш, бодунуң улузун эдертп алган. ⁷ Ол Египеттин бүгү дайынчы тергелерин, оон иштинде 600 шилиндек тергени, ап алган. Терге бүрүзүн тускай баштынчы удуртуп чораан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Египеттин хааны фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонну сүрүп чорупкан, а израильчилер эрес-дидими-биле* бар чытканнар. ⁹ Египетчилер оларны тергелерде кошкан бүгү аыттары-биле, аыттыг шерии-биле база чадаг шериглери-биле сүрүп чоруткаш, израильчилер Ваал-Цефоннун дужунда, Пи-Гахироттун чанында далай чоогунга турлагжып алган турда, чыпшыр четкеннер.

¹⁰ Фараон чоокшулап кээрге, израильчир хая көрүнгөш, соонда кел чыдар египетчилерни көрүп кааш, аажок коргуп, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, алгыржы бергеннер. ¹¹ Олар

* 13:13, 15 Садып хостаары — еврейлер боттарының дун ажы-төлүн өргүп, өлүрериниң орунуга төлевири кылдыр акша-мөңгүн берип, оларны ынчаар садып хостап ап турганнар (Лев. 27 эгени, Хост. 34:20-ни көр). * 14:8 Эрес-дидими-биле — дорт очулдуруга, «Бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның күчү-күштүг холунуң адаа-биле».

13:14 Хост. 12:26; Ы. х. к. 6:20 13:17 Сан. 14:1-4 13:19 Э. д. 50:25 13:20 Сан. 33:6
13:21 Хост. 40:34; Сан. 9:15; 10:34; Ы. х. к. 1:33 14:2 Сан. 33:7 14:8 Сан. 33:3

Моисейге: «Египетте чевеглер чедишпес эвес, сен чүге бисти өлзүн дээш ээн кургаг ховуже экkelдин? Египеттен үндүрүп алгаш, бисти канчап турарың ол?»¹² Египетке тургаш: „Бистен адырлып көр, египетчилерге ажылдап берээли“ — деп турдуvus чоп. Ээн кургаг ховуга өлүрүнүн орнунга, Египетке кулдар бооп чурттаары биске дээр-ле болгай» — деп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа Моисей: «Кортпаңар, деспейн туруңар, ынчан Дээрги-Чаяакчының силерни бөгүн канчаар камгалаарың көөр силер, ам көрүп турарыңар египетчилерни моон сонгаар каян-даа көрбөс силер.¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силернин таланарга чаалажыр-дыр, ынчангаш оожургаңар» — деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Чүге Мени кыйгырып-ла тур сен? Израиль чонга: „Шимчеп үнүңөр“ — деп чугаала,¹⁶ а бодуң даангыгыжыңны көдүргөш, холунуң далай кырыгаче углай сунуптарыңга, ол ийи чарлып, орук чайлаар. Израиль чон ынчан далайны ортузунда кургаг черлеп жеке бээр.¹⁷ А Мен египетчилерни чөрүү кылып каарымга, олар силерни сүрүп чоруптарлар. Фараонну, оң хамык аг-шерини, дайынчы тергелерин база аъттыг шерини баскаш, алдаржыыр мен.¹⁸ Фараонну, оң тергелерин, аъттыг шерини баскаш, алдаржый бээримге, египетчилер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип каар».

¹⁹ Израиль чоннуң мурнунга орук баштап бар чыткан Бурганның төлээзи ам оларның соондан чорупкан. Булут чагы база оларның мурнундан соонче жеке берип,²⁰ египетчилер биле израильчилернин аразынга турупкаш, биргилеринге — дүмбей караңгы болу берген, а ийигилеринге — дүне чырыдар чырык болу берген. Ынчангаш олар дүннү өттүр бот-боттарыңче чоокшулавааннар*.

²¹ Моисей холун далайже углай сунупкан; Дээрги-Чаяакчы чөөн чүктен күштүг шуурган-биле дүннү өттүр далайны ийи чара хадыдып кээрге, далай кургаг чер апарып, суг орук чайлап берген.²² Израиль чон далайны кургаг черлеп жеке берген; суг оларның оң база

солагай талазындан ханалаштыр камгалай турупкан.²³ Египетчилер сүрүүшкүнүн уламчылаан: фараоннуң хамык аъттары, дайынчы тергелери болгаш аъттыг шерии израильчилерниң соондан далайже кире берген.²⁴ Эртен эрте Дээрги-Чаяакчы египетчилериниң турлаанче от чагыдан база булут чагыдан ээгип көргөш, оларны аймаарадыпкан.²⁵ Бурган египетчилериниң тергелериниң дугуйларын арай деп чутулур кылып каарга, олар тергелерин сөөртүп чадап турганнар. Египетчилер: «Израильчилерден дээээли! Дээрги-Чаяакчы олар дээш биске удур чаалажып тур!» — деп барганнар.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунуң далайже углай сунувет, суг дедир агып келгөш, египет тергелерини болгаш аъттыг шеригни хөмө апсын» — дээн.²⁷ Моисей дан бажында холун далайже углай сунуптарга, суг бодунуң эрги турружунче дедир агып келген, а египетчилер сугга уткуй маңажып органнар. Дээрги-Чаяакчы оларны шак ынчаар далайга дүжүргөн.²⁸ Дедир агып келген суг фараоннуң израильчилерни сүрүп, далайже кирген бүгү аг-шериниң тергелерин, аъттыг шерини хөмө апкан: чаңгыс-даа кижидир артпаан.²⁹ А израиль чон далайны кургаг черлеп жеке берген; суг оларның оң база солагай талазындан ханалаштыр камгалай турупкан.

³⁰ Дээрги-Чаяакчы шак ол хүн израильчилерни египетчилерден камгалаан — далай эринде египетчилерин мөчү-сөөктерин израильчилер көргөнөр.³¹ Израиль чон Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг күчү-күжү египетчилерни басканын көргөш, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, Анаа болгаш Оон чалчазы Моисейге бүзүрөй берген.

Ынчан Моисей болгаш израиль чон Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээп, дараазында ырыны ырлажы берген:

*Моисей биле Мариамның
Кызыл далай чанынга ырылары*

15¹ «Дээрги-Чаяакчыны
алгап ырлаайн,
Ол өндүр улуун көргүстү:

* 14:20 Еврей сөзүгелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүгелде: «Египетчилер биле израильчилерниң аразынга булут турупкаш, дүмбей караңгы болу бээрге, дүн дүжүп келген, ынчангаш олар дүннү өттүр бот-боттарыңче чоокшулавааннар» деп бижээн.

14:14 Ы. х. к. 1:30; 3:22; Ис. 23:3, 10; Неем. 4:20
15:1 Иса. 12:5 || Ыд. ыр. 75:7

14:21 Ис. 3:16; 4 Хаан. 2:8 14:29 Ис. 3:13-17

- аьтты-даа, ону мунган кижини-даа
далайже киир октапты.
- 2 Дээрги-Чаяакчы –
мээң күчү-күжүм-дүр,
Ону алгап ырлаар мен.
Ол – мээң Камгалакчым болду.
Ол – мээң Бурганым,
Ону кымдан арттыр мактаар мен,
Ол – мээң ачамның Бурганы,
Ону кымдан арттыр мактаар мен.
- 3 Дээрги-Чаяакчы – өндүр улуг
дайынчы,
Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы!
Ол фараоннун аг-шериин,
дайынчы тергелерин
далайга дүжүрүптү;
фараоннун шериг баштыңчылары
Кызыл далайга дүжүп өлдү.
- 5 Оларны далай ээреми ажырыпты,
ханы дүпче даш дег
дүжүп кире бердилер.
- 6 Дээрги-Чаяакчы, Сээң холун
күчү-күжү-биле алдаржыды,
ооң-биле дайзынны чылча шаптың.
- 7 Алдарыңның өндүр бедии-биле
Сеңээ удур тура халаан улусту
базып кагдың,
Сээң ыткан чалбыштыг килеңиң
оларны сиген-саваң дег өрттедипти.
- 8 Сээң килеңниг тыныжың* үрүптерге,
суг ийи чара чайлып,
чалгыглар ханалаштыр турупту,
далайның ханы ээремнери
кадыг апарды.
- 9 Дайзын: „Оларны ызыртыр сүрүп
чедейн,
олча-тывыштыг болуйн,
мага хандыр үптөп алайн,
хылыжымны хыныдан уштуйн,
мээң холум оларны
кыргып-хыдызын“ –
деп турду.
- 10 А Сен оларже тыныжың үрүптериңге,
далай оларны ажырыпты,
олар терең сугларже
коргулчун дег дүжүп
кире бердилер.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
бурганнар аразында
- Сээң-биле эннежир кым барыл?!
Сен дег ыңдыг –
ыдыктыгы-биле өндүр бедик,
макталга төлептиг
база кайгамчык чүүлдер чаяап
турар –
өске кым барыл?!
12 Сен холуңу сунуптарыңга,
чер дайзыннарны хөөп алды.
13 Бодуңнун камгалап кааның чонну
энерелдиң-биле
эдертип аппарат чыдыр сен –
ыдыктыг чериңче
Бодуңнун күчү-күжүң-биле
чедирип бар чыдыр сен.
14 Ону дыңнааш, өске чоннар
сүрээдеп тур:
филистим черниң чурттакчылары
коргуушкунга алзыпты,
15 Эдом черниң нояннары
коргуп дүвүреди,
моав черин баштыңчылары
сириледи,
Ханаанның бүгү чурттакчылары
корга берди.
16 Олар аажок коргуп-сүртезин.
Сээң өндүр улуг күчү-күжүңден
олар көжээлештир
көжүй берзиннер,
Дээрги-Чаяакчының чону
чаны-биле эртип турда,
Сээң чаяап кааның чон
чаны-биле эртип турда,
ыгт-шимээн чок барзыннар.
17 Дээрги-Чаяакчы, чонунну эдерткеш,
Сеңээ хамааржыр дагга
тургузуп каар сен,
ол дээрге Сээң өргээң турар кылдыр
шилип алган чериң-дир,
ол дээрге Сээң үндөзилеп
тургузарын
ыдыктыг чер-дир, Дээрги!
18 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгөде
хааннаар!»
- 19 Фараоннун аьттары, дайынчы
тергелери болгаш аьттыг шерии далай-
лап кечип бар чыдырда, Дээрги-Чаяак-
чы оларже далайның чалгыгларын хөмө

* 15:8, 10 Тыныш – еврей дылда «руах» деп сөс «хат», «тыныш», «сүлде», «сеткил» дээн ышкаш хөй утканы илередир.

15:2 Бд. ыр. 117:13; Иса. 12:2 15:3 Бд. ыр. 23:8 15:6 Бд. ыр. 117:15 15:8 Бд. ыр. 77:13 ||
2 Хаан. 22:16 15:11 Ы. х. к. 3:24; 33:26; 1 Хаан. 2:2; 2 Хаан. 7:22; 3 Хаан. 8:23; 2 Чыл. 6:14;
Бд. ыр. 85:8; 88:7-9; Иса. 45:5-6; Иер. 10:6 15:15 Сан. 14:14; 22:2-4; Исис. 2:9
15:17 Бд. ыр. 77:54 15:18 Бд. ыр. 9:37; 28:10; 145:10

аксыпкан, а израиль чон далайны кургаг черлеп кеже берген.

²⁰ Мариам — Аароннуң өттүр билип меделгээр угбазы тимпан* тудуп алган, херээжен улус шуптузу тимпаннар туткаш, ооң-биле кады самнап эгелээнер. ²¹ Мариам израильчилерге ырлап эгелээн:

«Дээрги-Чаяакчыны алгап ырланаар, Ол өндүр улуун көргүстү: аягты-даа, ону мунган кижини-даа далайже кири октапты».

Марада болгаш Элимде суг баштары

²² Моисей израильчилерни Кызыл далайдан эдертип алгаш чорупкан. Олар Сур деп ээн кургаг ховуга келгеш, анаа үш хонук дургузунда чоруп-чоруп, суг тыппааннар. ²³ Марага чедип кээрге, ооң суу ажыг болган — ону ижип шыдавааннар, ынчангаш ол черни Мара* деп адап каан турган. ²⁴ Чон Моисейге хорадап: «Ам чүнү ижер улус бис?» — деп хыйланып турган. ²⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол аңаа ыяш айтып берген. Моисей ол ыяштың будуун сугже кири октаптарга, сугну ижип болур апарган. Бурган шак ол черге чонга хоойлу биле дүрүмнү берген, оларның бүзүрелин шенээн. ²⁶ Ол: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүңге чагыртып, Меңээ таарымчалыг чүүлдерни кылыр болзуңарза база Мээң айтышкыннар-ымны тооп дыңнап, бүгү дүрүмнеримни сагыр болзуңарза, Египетче салган аарыгларымның чаңгызын-даа силерге салбас мен. Силерни экиртип турар Дээрги-Чаяакчы — Мен-дир мен!» — деп чонга чугаалаан.

²⁷ Израильчилер оон Элим дээр черге келген. Ында он ийи суг бажы болгаш чеден пальма ыяш бар болган; олар суг чанынга турлагышп алганнар.

Дээрги-Чаяакчының дээрден аыш-чемни хайылааны

16 ¹ Бүгү израиль ниитилел Элимден үнүп чоруткаш, Египеттен үнгенинден бээр санаарга, ийи айның он бешки хүнүнде Элим биле Синайның

аразында чыдар Син деп ээн кургаг ховуга чедип келген. ² Олар шупту ээн кургаг ховуга Моисей биле Ааронга хомудап: ³ «Дээрги-Чаяакчының холундан египет черге өлүрүвүс кай! Эыг дүлген паштар чанынга ордувус чоп, далган-тарааны тоттур чип турдувус чоп. А ам силер бистин шуптувусту бо ээн кургаг ховуже, аштап өлзүннер дээш, үндүрүп эккелдир» — деп хыйланып турганнар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: «Мен силерге дээрден аыш-чемни чагдырып берейн. Улус хүннүң-не үнүп, хүнде чеже херек-тир, ынчаны чыып ап турзун. Олар Мээң дүрүмүм ёзуугар кылыр бе азы кылбас бе дээрзин ынчаар шенеп көөр мен. ⁵ А алдыгы хүнде чыып алган аыш-чемни белеткеп алгаш, көөрге, өске хүннерде чыып ап турганындан ийи катап хай апарган болур» — деп чугаалаан.

⁶ Моисей биле Аарон бүгү израиль чонга: «Силерни египет черден Дээрги-Чаяакчы үндүрө берген дээрзин кежээ билип алыр силер, ⁷ а эртен Ооң өндүр бедин көөр силер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы силерниң Аңаа хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан-дыр. А бисте чүү боор, биске хомудап, хыйланган херээнер чүл?» — деп чугаалааннар. ⁸ Моисей: «Дээрги-Чаяакчы силерниң Олче хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан-дыр, ынчангаш Ол силерге аыш-чем кылдыр эытти кежээ бээр-дир, а эртен далган-тарааны тоттур бээр-дир. А бисте чүү боор, биске эвес, Дээрги-Чаяакчыга хомудап, хыйланганыңар олдур» — деп немеи чугаалаан.

⁹ Моисей Ааронга: «Бүгү израиль ниитилелге: „Дээрги-Чаяакчының мурнунче чоокшулап келиңер, Ол силерниң хомудап, хыйланганыңарны дыңнап каан болгай“ — деп дамчыт» — дээн. ¹⁰ Аарон бүгү израиль ниитилелге ону чугаалап турда, улус ээн кургаг ховуже углай көрүнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чыры булутта чырып келген.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ¹² «Мен израиль чоннуң хомудап, хыйланганың дыңнап кагдым, оларга: „Кежээки

* 15:20 Тимпан — дүңгүрге дөмейлешкек хөгжүм херексели. * 15:23 Мара — «Ажыг» дээн уткалыг ат (Руф 1:20 көр).

15:20 Хост. 2:4-8; Сан. 12:1-15; 20:1; 26:59; Ы. х. к. 24:9; Мих. 6:4 || Башт. 11:34; 21:21; 1 Хаан. 18:6 15:21 Ыд. ыр. 75:7 15:22 Э. д. 16:7 || Сан. 33:8 15:26 Ыд. ыр. 102:3 15:27 Сан. 33:9 16:1 Сан. 33:1 16:3 Сан. 14:2; 20:3 || Сан. 11:4-5 16:7 Сан. 16:11

имиртинде ээг чиир силер, а даарта эртен тоттур далган-тараа чиир силер, ынчан Мени силерниң Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңар деп билип алыр силер“ — деп дам-чыт” — дээн. ¹³ Кежээликтей матпадактар ужуп келгеш, улустуң турлагжаан черин шыва апкан, а даарта эртен ол кезек черге шалың дүшкен чыткан. ¹⁴ Шалың эсти бергенде, улус көөрге, ээн кургаг ховунун кырынга хыраа ышкаш бир-ле эстиичел чүүл артып калган болган.

¹⁵ Израильчилер ону көргөш, бот-боттарында: «Бо чүү боор?» — деп айттыржып турганнар, чүге дээрге ол чүл дээрзин билбес болганнар.

Моисей оларга: «Бо дээрге Дээрги-Чаяакчының силерге берген далган-тараазы-дыр. ¹⁶ Ол силерге бо далган-тарааны кижичи бүрүзү хереглээн аайы-биле, бир кижиге-ле бир гомор иштин*, өг-бүлөзинде чеже кижичи барын барымдаалап, чыып алырын дужааган-дыр» — деп чугаалаан. ¹⁷ Израиль чон шак ынчаар кылгаш, чамдыгызы — хөй, чамдыгызы — эвээш далган-тарааны чыып алганнар. ¹⁸ Хөйүнү чыып алган кижичи артыкшыл билбес болзун, а эвээшти чыып алган кижичи чединмезин билбес болзун дээш, олар гомор-биле хемчээп турганнар. Кижичи бүрүзү бодунга чеже херек-тир, ынчаны чыып алган.

¹⁹ Моисей улуска: «Кым-даа далган-тараазын эртенге чедир арттырбазын» — деп чугаалаан. ²⁰ Ынчалза-даа олар ону тооп дыңнавайн барган — чамдык улус далган-тараазын эртенге чедир арттырып аарга, оозу курттуп, чыдып эгелээн. Моисей ол улуска ажына берген. ²¹ Улус далган-тарааны хүннүн-не эртен эрте, хереглээн аайы-биле чыып ал турган, дүштеки изигде ол эрий бээр болган.

²² Алдыгы хүнде далган-тарааны ийи катап хөйүнү, бир кижиге-ле ийи гомор иштин чыып алганнар. Ниитилелдин баштыңнары шутту Моисейге кээп, ону дыңнатканнар. ²³ Моисей оларга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчыны дыңнаңар, Ол: „Даарта амыр-дыш хүнү, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг хүн болур-дур, быжырап аыш-чемиңерни бөгүн быжырып, хайындырап

аыш-чемиңерни бөгүн хайындырып алыңар, а артып калганын даартага чедир кадагалай салып алыңар“ — дээн болгай». ²⁴ Улус Моисейниң айтгышкынын эзугаар аыш-чемиң эртенге чедир шыгжап каарга, оозу чыдываан-даа, курттуваан-даа.

²⁵ Моисей чонга: «Ол далган-тарааны бөгүн — Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнүнде чинер. Бөгүн шөлдөн далган-тараа тыппас силер. ²⁶ Алды хүн дургузунда далган-тарааны чыңар, а чедиги — амыр-дыш хүнүнде — далган-тараа шөлге турбас» — деп чугаалаан.

²⁷ Ынчалза-даа чамдык улус чедиги хүнде чыып үнгөш, чүнү-даа тыппааннар. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейни дамчыштыр чонга мынча дээш: «Мээң айтгышкыннарым болгаш дүрүмнеримни күүседиринден чежеге дээр ойталап кээр силер? ²⁹ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчы силерге амыр-дыш хүнүн хайырлаандыр, ынчангаш Ол алдыгы хүнде ийи хүн дургузунда чиир далган-тарааны берип турар-дыр: чедиги хүнде кижичи бүрүзү аалынга артып калзын, кым-даа турап черинден ырап чорбазын». ³⁰ Чон ынчан чедиги хүнде дыштанып эгелээн.

³¹ Израиль чон ол далган-тарааны манна* деп адап алган. Манна дээрге кориандр урезиннери дег ак өңнүг тараа болган, а ооң амданы ары чигири чаап каан боова ышкаш болган. ³² Моисей чонга: «Дээрги-Чаяакчы: „Силерни египет черден үндүрүп эккелгенимде, ээн кургаг ховуга чемгерип турганым далган-тарааны көрзүннер дээш, силернин бүгү салгалдарыңарга бир гомор ишти маннаны кадагалап арттырып калыңар“ — деп айтгышкын берди» — деп чугаалаан.

³³ Моисей оон Ааронга: «Бир идиш-савадан ап алгаш, олче бир гомор маннаны ургаш, силернин бүгү салгалдарыңарга кадагалаттынып артар кылдыр, Дээрги-Чаяакчының мурунуга салып каг» — дээн. ³⁴ Аарон Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын эзугаар манна куткан идиш-саваны ыдыктыг аптаранын мурунуга салып каан. ³⁵ Израиль чон маннаны дөргөн чыл дургузунда — чурттаар черинге, ханаан черниң кызы-

* 16:16 Гомор — еврей хемчээр сава, ишкери 2,2 литр хире. * 16:31 Манна — еврей дылда «Бо чүү боор?» дээн сөстөргө дөмей (16:15 көр).

16:13 Сан. 11:31 || Сан. 11:7-9 16:16 Хост. 16:36 16:35 Сан. 14:33; Ы. х. к. 8:2 || Ис. 5:12

16:18 2 Кор. 8:15 16:23 Хост. 20:8-11

гаарынга чеде бергиге чедир чип келген. ³⁶ (А гомор болза эфаның оннуң бир кезээ болур чүве-дир.)

Сугнуң хаядан агып үнгени

17 ¹ Бүгү израиль ниитилеп ээн кургап Син ховузундан Дээрги-Чаяакчының айтыккан аайы-биле көжүп чоруткаш, Рефидим дээр черге турлагжып алган, а ында улус ижер суг чок болган. ² Чон ынчан Моисей-биле алгыжып: «Биске ижер сугдан бериңер!» — деп турган.

Моисей: «Чүге мээң-биле алгыжып тур силер? Чүге Дээрги-Чаяакчыны шенеп тур силер?» — деп айтырган.

³ Улус ол черге суг ижиксээш, Моисейге хорадап: «Сен бисти Египеттен чүге үндүрө бердин? Бисти, ажи-төлү-вүстү, мал-маганывысты суксадып өлүрер дээш бе?» — деп хыйланып турган.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бо чонну канчаар мен? Ам бичи боор болза, мени даштар-биле соп каар деп бардылар» — деп кыйгырган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харылаан: «Чоннуң мурнунче эрте бер, Израильдиң чамдык баштыннарын эдертип ал. Нил кеминч суун соп турган даянгыжыңны база тудуп алгаш, эрте бер. ⁶ Оон Мен аңаа — Хорив дагда хая кырынга — сээң мурнуңга туруп алыр мен. Сен ынчан ол хаяны кагарыңга, оортан суг ага бээр, чон ол сугну ижип алыр». Израиль баштыннар көрүп турда, Моисей ынчалдыр кылган. ⁷ Ол демги черге «Масса-Мерива»* деп атты тывыскан. Израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыны шенеп: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста бар бе азы чок бе?» — деп турган боорга, ынчаар адааны ол.

Амалик чон-биле бирги тулчуушкун

⁸ Амалик чон келгеш, Рефидимге израильчилер-биле чаалашкан. ⁹ Моисей Нунун огулу Иисуска: «Эрес эрлерден шилип алгаш, барып, амаликтер-биле чаалаш; мен даарта Бурганның даянгыжын тудуп алгаш, тей бажындан

хайгаарап турар мен» — дээн. ¹⁰ Иисус Моисейниң чугаалааның өзугаар амаликтер-биле чаалажып чорупкан, а Моисей, Аарон болгаш Хур олар тей бажынче үне бергеннер. ¹¹ Моисей холун көдүрүп-терге, израиль чон тиилеп эгелээр, а бадырыптарга, амалик чон тиилеп эгелээр бооп-тур. ¹² Моисейниң холдары шылап эгелээн, а Аарон биле Хур ынчан даш экелгеш, аңаа салып бергеннер. Моисей даш кырынга олуруп аарга, Аарон — бир талазындан, Хур — өске талазындан оон холдарын көдүрүп алганнар. Оон холдары хүн ашкыжеге чедир көдүрлү берген турган. ¹³ Иисус ол дайын-чаага амаликтерни чылча шаап каан.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо бүгүнү улус сактып артар кылдыр, номга бижээш, Иисуска чугаала: Мен чырык черге амаликтер шуут утгундура бээр кылып каар мен» — дээн. ¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчы — мээң тугум» деп атты тывыскаш: ¹⁶ «Холум Дээрги-Чаяакчының дүжүлгезинде салдынган-дыр*. Ол амаликтер-биле кезээ-мөңгөде дайылдажыр-дыр» — деп чугаалаан.

Моисейниң каты Иофорнуң чедип келгени

18 ¹ Иофор — Бурганның Мадиянда барааллакчызы, Моисейниң каты — Бурганның Моисейге болгаш израиль чонунга чүнү кылганын, Дээрги-Чаяакчының израиль чонну Египеттен үндүрө бергенин дыңнап каан. ² Моисейниң каты Иофор ынчан Моисейниң оон мурнунда бажынынче чандырыпкан кадайы Сепфораны болгаш ³⁻⁵ оон ийи огулун ап алгаш, Бурганның дааның чанында ээн кургап ховуда турлагжып алган Моисейге чедип келген. (Моисейниң улуг огулу Гирсам деп аттыг турган, чүге дээрге огулу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Мен бо черге өскөртөн келген кижиле болгай мен» — деп чугаалаан чүве-дир. А ийиги огулу Элизер деп аттыг турган, чүге дээрге огулу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Ачамның Бурганы менээ дузалап, фараон мени

* 17:7 Масса-Мерива — еврей дылдан очулдуарга, «Шенелде» биле «Алгыш-кырыш» дээн (Сан. 20:13 көр). * 17:16 Еврей сөзүглөлдө бо домактын узказы эки билдинмес. Болгу дег өске узказы мындаг: «Мээң холумда — Дээрги-Чаяакчының тугу».

17:1 Сан. 33:12, 14 17:2 Сан. 20:3-5 17:4 Сан. 14:10 17:6 Сан. 20:7-11 17:8 Э. д. 36:12; Сан. 13:30; 24:20; Ы. х. к. 25:17-18; 1 Хаан. 15:2 17:14 1 Хаан. 15:7-8 18:1 Хост. 3:1

өлүрөр деп турда, камгалаан болгай» — деп чугаалаан чүве-дир.)*

⁶ Иофор Моисейге: «Катың Иофор-дур мен. Кадайың болгаш ийи оглуң-биле кады сенче кел чыдыр мен» — деп сөс дамчыткан. ⁷ Күдээзи катын уткууп үнүп келгеше, аңа мөгөйгөш, ошкап каан. Амыр-медицин айтырышкаш, олар чадырже кире бергеннер. ⁸ Моисей катынга Дээрги-Чаяакчының израиль чонга болчуп, фараон болгаш египет чон-биле чүнү кылганын, орук ара оларга таварышкан бүгү бергелерни база Дээрги-Чаяакчының оларны камгалап турганын чугаалап берген. ⁹ Иофор Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египетчилернин холундан хостааш, аңа кылып берген бүгү эки чүүлдери дээш өөрүп турган. ¹⁰ Ол мынча дээн: «Бурган силерни египетчилернин болгаш фараоннуң холундан адырып каан. Бо чонну египетчилернин эрге-чагыргазындан хостап каан Дээрги-Чаяакчыга алдар! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилерден боттары өрү көрдүнгөн бүгү бурганнарга бодаарга, өндүр бедик дээзин ам билдим».

¹² Моисейниң каты Иофор Бурганга бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш өске-даа өргүлдери эккеп салган. Ооң соонда Аарон база Израильдин бүгү баштыңнары Бурганның мурнунга Моисейниң каты-биле кады аыш-чем чиир дээш чедип келгеннер.

Израиль чоннуң даргаларын томуйлааны

¹³ Даартазында хүндүс Моисей улустуң чаргызын үзе шийдери-биле олутруп алган, а чон ооң мурнунга эртенден кезжээге чедир шийтирер ээлчээн манап турган. ¹⁴ Оон каты күдээзиниң чонга кылып турар бүгү чүүлүн көргөш: «Чонну ол канчап турарың ол? Чүге сен чааскаан олурар сен, а бүгү чон сзэн мурнуңга эртенден кезжээге чедир манап турар ужурлугу?» — деп айтырган.

¹⁵ Моисей катынга: «Чон Бурганнын шийткелин дыннап аар дээш меңээ кээп турар-дыр. ¹⁶ Оларнын аразынга кандыг-бир чаргы үнерге, меңээ чедип кээрлер-дир. Мен ол улустуң маргылдаазын үзе шийдип, оларга Бурганның дүрүмнерин

болгаш хоойлуларын өөредип турар-дыр мен» — деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа Моисейниң каты аңа мынча дээн: «Сзэн ыңчаар кылып турарың шын эвес-тир. ¹⁸ Сен бодунну-даа, сзээ-биле кады турар чонну-даа хинчектеп турар-дыр сен: бо үүле-херек сенээ желүн эрттир аар-дыр, ону чааскаан кылып шыдавас сен. ¹⁹ Ынчангаш мени тооп дынна, мен сенээ сүме кадайн, Бурган ыңчан сзээ-биле кады болур: сен Бурганның мурнунга чонну төлээлеп көр, оон херектери-биле Ону таныштырып көр. ²⁰ Чонну Бурганнын дүрүмнери болгаш хоойлуларынга өөредип каг, эдерер ужурлуг оруун база кылып ужурлуг херектерин айтып бер. ²¹ Чон аразындан мөзүлүг, Бургандан коргар, ак сеткилдиг болгаш ажык-кончаа сүрбес кижилерни көрүп, билип алгаш, оларны чонну баштаар улус кылдыр — мун, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуйлап каг. ²² Олар чонну кандыг-даа үеде шийтсиннер: чугула херек бүрүзүн сзээ дыннапсыннар, а бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шийт-пирлезиннер, сзээ ыңчан чиик болур, олар сзэн үүрге-чүгүңүнү көдүржүп бээрлер. ²³ Ынчалдыр, Бурганнын дужааганын ёзугаар кылып болзунза, бодун-даа шыдаып үнер сен, бо бүгү чон-даа аалораныңче сагыш амыр чеде бээр».

²⁴ Моисей катының сүмезин хүлээп алгаш, оон чугаалаан бүгү чүвезин кылган. ²⁵ Ол бүгү израильчилернин аразындан мөзүлүг кижилерни шилип алгаш, чонну баштаар улус кылдыр — муң, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуйлап каан. ²⁶ Олар чонну кандыг-даа үеде шийдип: шийтпирлээри берге херектер дугайында Моисейге дындаып, бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шийтпирлеп турганнар. ²⁷ Моисей ооң соонда катын чандырып, ону чуртунче үдеп чорудупкан.

Чагыг-керээни чарарыңга белеткел

19 ¹ Израильчилер египет черден үнүп чорутканындан бээр үшкү айда, таптыг-ла ай чаазында Синай деп ээн кургаг ховуга чедип келгеннер. ² Олар

* 18:3-5 Гирсам — еврей дылда «Өскээртен келген кижиге» дээн уткалык сөске дөмей дынналыр ат (2:22 көр); Элиезер — «Бурганым дузалап турар» дээн ат.

18:11 | Чыл. 16:25
18:25 | Б. х. к. 1:15

18:18 Сан. 11:14; Б. х. к. 1:12
18:26 | Б. х. к. 1:17

18:21 | Б. х. к. 16:18; Эзра 7:25

Рефидимден көжүп үнгөш, Синай хову-зунга чедип кээп, ында гулар даг джунга турлагжып алганнар. ³ Моисей Бурганга ужуражыры-биле дагже үнүп бар чыткан. Дээрги-Чаяакчы ону дагдан кый деп, мынча дээн: «Иаковтун уре-салгалы болур израиль чонга мону чугаала: ⁴ „Египетчилер-биле чүнү кылганмыны база силерни эзир чалгыннарынга дажылгап, Бодумче эккелгенимни көргөн силер. ⁵ Ынчангаш Мээң сөзүмнү тооп дыннап, Мээң чагып-керээмни сагыыр болзунар-за, бүгү чоннар аразындан Мээң улуг үнелиг өнчү-хөрдүм болур силер. Бүгү чер-делегей Меңээ хамааржыр болгай, ⁶ а силер Мээң бараалгакчыларымдан тургустунган онзагай күрүнө база ыдыктыг чон болу бээр силер“». Израиль чонга дамчыдып чугаалаар сөстериң ол-дур».

⁷ Моисей дагдан дүжүп келгеш, чоннун шупту баштыннарын кыйгырып алгаш, Дээрги-Чаяакчынын чагып чугаалаан сөстөрүн дөгөрезин дамчыдып берген. ⁸ Бүгү чон чангыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчынын биске чагаан бүгү чүүлдерин күүседир бис!» — деп харыылаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мени дынна, Мен сеңээ сырый булут иштинге чедип кээр мен, чон Мээң сээң-биле чугаалажып турарымны дыннааш, сеңээ кезээ-мөнгөде бүзүрэй бээр» — дээн. Моисей ынчан Дээрги-Чаяакчыга чоннун сөстөрүн дамчыткан. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Барып, чонну бөгүн болгаш даарга ыдыкта. Олар хептерин чүп алзыннар; ¹¹ сонгузу хүн болур чүвеге белең болзуннар, чүге дээрге Мен ол хүн, бүгү чон көрүп турда, Синай дагже дүжүп кээр мен. ¹² А сен дагны долгандыр шыйыг шыйгаш, чонга: „Даг бажынче үнмөңөр база оон дөжээнге дегбөнер. Дагга дегген кижини өлүрүп каар ужурлут“ — деп чугаала. ¹³ Ол кижиге кымдаа холун дээспезин, ону даштар-биле соп каапсын азы согун-биле адып каапсын. Мыйыс эдискис эде бээрге, мал-маган-даа, кижиде даа дагга дээп чоокшулаар азы ынаар үнер болза, дириг үнмезин*».

¹⁴ Моисей даг бажындан дүжүп, чонга келгеш, ыдыктаашкын ёзулалын

кылырга, улус хептерин чүп алган. ¹⁵ Моисей чонга: «Сонгузу хүнге белең болунар, кадайларыңарга дегбөнер» — деп чугаалаан.

¹⁶ Шак ол хүн дүжүп кээрге, эртен динчирээшкин динмиреп, кызаннаашкын кызаннаан; даг кырынга сырый булут турупкан база эдискис ыткыр эткен — турлаанга турган бүгү чон сүрээдей берген. ¹⁷ Моисей чонну турлагжаан черинден Бурганга уткуштур үндүре бээрге, улус даг эдээнге туруп алган. ¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы Синай дагже отка бүргөдипкен дүжүп келген, ол даг бүрүнү-биле ышталып эгелээн: ооң бажындан ыш, суугудан үнгөн ыш дег, дүргөктелдир көдүрлүп, бүгү даг дыка күштүг сирилеп турган. ¹⁹ Эдискис үнү оон-даа дыңзыг апарган. Моисей чүве чугаалаарга, Бурганның үнү аңаа харыылап турган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Синай дагнын бажынче дүжүп келгеш, Моисейни даг бажынче кый дээрге, ол ынаар үне берген.

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дүшкөш, чон аразындан хөй улус өлбөс кылдыр, Мени көөрү-биле чүткүп болбазын сагындыр. ²² Менче чоокшулаар бараалгакчыларым безин боттарын ыдыктап алыр ужурлут, оон башка оларны узуткап каар мен» — дээн.

²³ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Сээң сагындырганың ёзуугар дагны долгандыр шыйыг шыйгаш, ону ыдыктап каан бис, ынчангаш чон Синай дагже үнүп шыдавас» — деп чугаалаан.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Улусче дүже бер, оон Аарон-биле кады даг бажынче дедир үнүп кээр сен, а Бурганның бараалгакчылары болгаш чон Менче чүткүвезин, оон башка Меңээ узуткаттырып аарлар» — деп харыылаан. ²⁵ Моисей чонче дүжүп келгеш, ол бүгүнү дамчыдып чугаалаан.

*Бурганның берген он айтышкыны
(Ы. х. к. 5:6-21)*

20 ¹ Бурган чонга бо бүгүнү чугаалаан: ² «Мен дээрге сени кул болуп чор-ааның Египеттен үндүре берген Бурганның Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

* 19:13 Азы: «Мал-маган-даа, кижиде даа дагга дээп чоокшулаар болза, дириг үнмезин. Чүглө мыйыс эдискис эде бээрге, улус дагже үнүп болур».

19:2 Сан. 33:15 19:4 Ы. х. к. 32:11 19:5 Ы. х. к. 7:6; 14:2; 26:18; Ыд. ыр. 134:4; Мал. 3:17 || Хост. 9:29; Ы. х. к. 10:14 19:6 Ы. х. к. 14:21; Иер. 2:3; 1 Пет. 2:5, 9; Ажыл. 1:6; 5:10; 20:6 19:8 Хост. 24:3 19:10 Сан. 11:18 19:13 Евр. 12:20 19:21 1 Хаан. 6:19 19:22 Лев. 10:1-3 20:2 Лев. 26:13

³ Сеңээ Менден өске кандыг-даа бурганнар турбазын.

⁴ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрзүзүн кылба. ⁵ Оларга мөгөй-бе база бараан болба, чүге дээрге сээн Дээрги-Чаяакчы Бурганың болур Мен – хүннээчел Бурган-дыр мен; Мени хүлээп көрбөс улустуң ажы-төлүн, ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен. ⁶ А Менээ ынак база Мээң айтышкыннарымны күүседир улуска муң салгал чедир энерелдиг болур мен.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын адын хей черге адава; Дээрги-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чок арттырбас.

⁸ Амыр-дыш хүнүн ыдыктап, утпайн чор. ⁹ Алды хүн дургузунда ажилдап, янзы-бурү ажыл-херектерин кыл. ¹⁰ А чедиги хүн – Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бараалгаткан амыр-дээш хүнү-дүр. Ол хүнде сен бодун-даа, сээн оглун-кызындаа, сээн эр, херээжен кулдарың-даа, мал-маганың-даа, сээн аал-ораныңда турар даштыкы кижиде – дөгереңер кандыг-даа ажыл-херек кылбаңар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда дээрни, черни, далайны база оларда бар бүгү чүвени чаяап келген, а чедиги хүнде дыштанган болгай, ыңчангаш Ол амыр-дыш хүнүн алгап-йөрээп, ыдыктап каан-дыр.

¹² Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор, ыңчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары чер кырынга амыралың узаар.

¹³ Кижиде өлүрбө.

¹⁴ Кады чурттаан эжинге өскерилбе.

¹⁵ Оорлава.

¹⁶ Өске кижиге удур меге херечилел кылба.

¹⁷ Өске кижиниң аал-оранын алыксава; өске кижиниң кадайын, ооң эр, херээжен кулдарын, ооң бугазын, ооң

элчигенин – өске кижиде бар чүү-даа чүвени алыксава».

¹⁸ Бүгү чон диңмирээшкиннерни, эдиски эткенин дыңнап, кызаңнаашкыннарны, дагны бүргээн ышты көрүп турган. Ол бүгүнү көрүп, дыңнааш, чон коргуп-иргип, ырадыр туруп алган. ¹⁹ Чон Моисейден: «Бистиң-биле сен чугаалажып көр, тооп дыннаар бис, а Бурган Боду бистиң-биле чугаалашпазын, оон башка өлүп каар бис» – деп дилээн. ²⁰ Моисей чонга: «Кортпанар! Бурган силерни шенээр дээш, Оон кортсун дээш база бачыт үүлгетпезин дээш чедип келген-дир» – деп харыылаан. ²¹ Чон ырадыр туруп алган, а Моисей Бурганын турганы сырый булутче кире берген.

Бурганга мөгөериниң дугайында

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге израиль чонга мынча деп дамчыдарын айтыгтан: «Мээң силер-биле дээрден чугаалажып турганымны көргөн силер. ²³ Мен бардыр мен – боттарыңарга мөңгүн, алдын бурганнар кылбанар.

²⁴ Довурактан Меңээ өргүл салыр бедигээш кылгаш, анаа бүрүн өрттедир өргүлдерини база эп-найырал өргүлдерини – шээр болгаш бода малыңны эккеп сал. Мээң адымны алдаржытсын дээним чер бурузунге ыңчалдыр кыл – Мен ыңчан сенче келгеш, ачы-буянымны хайырлаар мен. ²⁵ Меңээ өргүл салыр бедигээшти даштардан кылыр болзуңза, хоюглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп үндүр. Ол даштарның кайы-бирээзинге сээң херекселиң дээр болза, өргүл бедигээжи бужартай бээр. ²⁶ Меңээ өргүл салыр бедигээшче тепкиш кырлап үнме, оон башка ооң кырынга чанагажып көстү бээр».

Кулдар дугайында

21 ¹ «Сээн израильчилерге чарлап чугаалаар хоюлуларың бо-дур: ² бир эвес еврей эр кул садып алзыңза, ол кижиде сенээ алды чыл дургузунда ажилдап

20:3 Ы. х. к. 32:39; 4 Хаан. 17:35; Ыд. ыр. 80:10 20:4 Лев. 19:4; 26:1; Ы. х. к. 27:15 20:5 Хост. 34:14; Ы. х. к. 4:24; 6:15; Ис. 24:19; Наум 1:2 || Хост. 34:7; Сан. 14:18 20:6 Ы. х. к. 5:10; 7:9 20:7 Лев. 19:12; 24:10-16 20:8 Э. д. 2:2; Хост. 31:14-17; Лев. 19:30; 23:3; 26:2; Сан. 15:32-36; Мк. 2:27-28; Лк. 13:14 20:12 Лев. 19:3; Ы. х. к. 27:16; Мф. 15:4; 19:19; Мк. 7:10; 10:19; Лк. 18:20; Эф. 6:2 20:13 Э. д. 9:6; Лев. 24:17; Мф. 5:21; 19:18; Мк. 10:19; Лк. 18:20; Рим. 13:9; Иак. 2:11 20:14 Лев. 18:20; 20:10; Ы. х. к. 22:22; У. ч. 6:32; Мф. 5:27; Рим. 13:9 20:15 Лев. 19:11; Мф. 19:18; Рим. 13:9 20:16 Хост. 23:1; Ы. х. к. 19:16-20; У. ч. 19:5; Мф. 19:18 20:17 Иер. 5:8; Мф. 5:28; Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9 20:19 Ы. х. к. 5:27; Евр. 12:19 20:25 Ы. х. к. 27:5-6; Ис. 8:31 21:2 Лев. 25:39-40; Ы. х. к. 15:12; Иер. 34:14

берзин, а чедиги чылда халаска хосталып чорутсун. ³ Бир эвес ол кул чааскаан келген болза, чааскаан хосталып чорутсун, а кадайлыг турган болза, кадайы база чоруй барзын. ⁴ А бир эвес ээ кижичи кулунга кадай ап бээрге, ол кадай оолдар азы кыстар божаан болза, кулдун кадайы-даа, ажы-төлү-даа ээзинге хамаарышсын, а кул кижичи чааскаан хосталып чорутсун. ⁵ Ынчалза-даа кул кижичи: „Бодумнуң эмге, кадайымга болгаш ажы-төлүмге ынак болгаш, хосталгаже үнмес мен“ — дээр болза, ⁶ ээзи ону Бурганның мурнунга* эккелгеш, эжик аксынга азы кастык чанынга тургускаш, кулааның халбаңын шивегей-биле үттезин, ынчан ол кул ээзинге бүгү назынында бараан болур.

⁷ Бир эвес кандыг-бир кижичи уруун кул кылдыр садыптар болза, ооң хосталыры эр кулдарның хосталыры ышкаш эвес болур. ⁸ Бир эвес ол кул кыстың ээзи ону бодунга кадай кылып алыр деп турган, ынчалза-даа анаа хөңнү чок апарган болза, ону дедир садып хостаарын чөпшээрзин; ээзи кулу кысты бак көргөн ужурунда, ону өске чоннар кижизинге садар эргези чок. ⁹ Бир эвес ээ кижичи ол кысты оглу-биле дүгдөп каар болза, анаа бодунун урууларынга дег хамаарылгадан көргүссүн. ¹⁰ Бир эвес ээ кижичи өске херэежен-биле өгленип алып болза, кул-кадайынга аыш-чем, идик-хөп бээринден база ооң-биле чоок харылзаалыг боорундан ойталавас ужурулуг. ¹¹ А бир эвес ээ кижичи ол уш чүүлдү демги кул херэеженге кылбас болза, ол херэежен акша төлевейн, халаска чоруй барзын».

Күш дөгээр кемниг херектер дугайында

¹² «Кандыг-бир кижичи өлүргөн кижичини бодун база өлүрер ужурулуг. ¹³ Ынчалза-даа бир кижичи боду кемниг херек үүлгедирин бодаваан, харын ооң холундан өске кижиниң өлүрүн Мен чүүлдүг деп көргөн болзумза, сенээ өж-ээн негекчизинден өлүрүкчүнүң дезип чоруй баары черни айтып бээр мен. ¹⁴ А бир эвес кандыг-бир кижичи өске кижини

кара сагышты-биле, баш удур бодап алгаш, өлүрер болза, ол кижини Меңээ өргүл салыр бедигээш чанындан безин* ап алгаш, өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁵ Ачазын азы авазын шанчар кижини өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁶ Бир кижини оорлап алгаш, садыптар азы бодунга тулуп турар кижини өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁷ Ачазын азы авазын бак сөглээр кижини өлүмге онаар херек.

¹⁸ Ийи кижичи бактажып турда, бирээзи өскезин даш-биле сопкан азы чу-дуруу-биле шанчыпкан, а соктуруп азы шаштырып алган кижичи өлбейн, орун-дөж-эндө чыдып алган дижик. ¹⁹ Бир эвес ол кижичи туруп келгеш, бажыңындан даянгыштангы үнүп, кылаштай бээр болза, ону сопкан азы шанчыпкан кижичи кем-буруузу дээш өлүртпес, а чүглө демги кижиниң ажылдаваан үези дээш төлөп берип, ооң эмнээшкинин бүрүнү-биле харыылаар ужурулуг.

²⁰ Кандыг-бир кижичи бодунуң эр азы херэежен кулун мерге-биле хапкан, а демгизи ооң холундан өлүп калган болза, ол кижиче кеземче онаар ужурулуг.

²¹ Ынчалза-даа кул кижичи бир азы ийи хүн эрткенде, туруп кээр болза*, ээ кижиче кеземче онааштырбас, чүгө дээр-ге ол ээ кижичи кулу дээш акша-мөңгүн төлөн-дир.

²² Чокшуп-кыржып турган улус иштиг-сааттыг херэежен кижини тепшанчыптарга, ол херэежен уруун элекке божупкан, ынчалза-даа анаа хора чедирбээн болза, буруулуг кижичи демги херэеженниң ашааның онааган торгаалын шииткекчилер көрүп турда, төлээр ужурулуг. ²³ Бир эвес анаа хора чедирген болза: амы-тын дээш — амы-тын алыр; ²⁴ карак дээш — карак, диш дээш — диш, хол дээш — хол, бут дээш — бут алыр; ²⁵ өртең дээш — өртең, балыг дээш — балыг, кемдээшкин дээш — кемдээшкин кылыр болзун.

²⁶ Кандыг-бир кижичи бодунуң эр азы херэежен кулунуң караанче хап-сопкаш,

* 21:6 Азы: «Шииткекчилерниң мурнунга» (22:8, 9 көр). * 21:14 Эрте-бурунгу Чоокку чөөн чүк-ке өргүл салыр бедигээшти камгалал бээр ыдыктыг чер деп санаар турган, ынчангаш өж-ээн негекчилер ол черге дескен улуска холун дегзиринден коргар турган. * 21:21 Азы: «Кул кижичи бир азы ийи хүн иштинде өлүп каар болза».

21:6 Ы. х. к. 15:16-17 21:10 1 Кор. 7:3 21:12 Э. д. 9:6; Лев. 24:17; Сан. 35:31

21:13 Ы. х. к. 19:4-5 || Сан. 35:11, 22; Ис. 20:3 21:14 3 Хаан. 2:28-34 21:16 Ы. х. к. 24:7

21:17 Лев. 20:9; У. ч. 20:20; Мф. 15:4; Мк. 7:10 21:25 Лев. 24:19-20; Ы. х. к. 19:21; Мф. 5:38

кемдедип каар болза, карак дээш кулун хосталгаже салзын. ²⁷ Бир эвес ээ кижиге эр азы херэежен кулунуң джигин турулдуру шанчыптар болза, диш дээш кулун хосталгаже салзын».

Мал-маган дугайында

²⁸ «Бир эвес буга эр азы херэежен кижини өлүр үзүп каар болза, буганы даштар-биле соп каар ужурлуг, ынчаарга оон эьдин чип болбас, а малдың ээзинде буруу чок болур. ²⁹ Ынчалза-даа ол буга оон мурнунда-даа улус үзүп турган, а оон ээзи ол дугайында дыңнааш-даа, малын кадарып-хайгаараваска, буга эр азы херэежен кижини өлүр үзүп каан болза, буганы даштар-биле соп каапкаш, оон ээзин өлүмге онааштырар ужурлуг. ³⁰ А бир эвес ол кижиге төлевир онаап каан болза, ол акшаның дөгөрезин бодунуң амы-тынының садынызы кылдыр төлезин. ³¹ Бир-ле кижиниң оглун азы кызын буга үзүп каар таварылгада, база ол-ла хоойлуну ажыглаар ужурлуг. ³² Бир эвес буга эр азы херэежен кулду үзүп каар болза, оларның ээзинге буганың ээзи үжен шекел мөңгүнү төлээр, а буганы даштар-биле соп каар ужурлуг.

³³ Кандыг-бир кижиге кудук аксын ажык кааптарга азы кудук каскаш, ону дуглавайн баарга, олче буга азы элчиген кире берген болза, ³⁴ кудуктун ээзи өлгөн мал дээш оон ээзинге акша-мөңгүн төлээр ужурлуг, а мал сеги кудук ээзини болур.

³⁵ Кандыг-бир кижиниң бугазы кожа аалдың бугазын өлүр үзүп каар болза, кожалар джиге арткан буганы садыпкаш, өртээн үлежип алзыннар; өлүг буганы база деңге үлежип алзыннар. ³⁶ Демги буганың оон мурнунда-даа мал үзүп турганы билдингир, а ээзи ону кадарып-хайгаараваан болза, ол ээ өлгөн буганың дуюун тургузуп, орнунга буга бээр ужурлуг, а өлүг буга оонуу болур».

Эт-хорөңги дугайында

22 ¹ «Буга азы хой оорлааш, ону дөгерген азы садыпкан кижиге буга дээш – беш буганы, хой дээш – дөрт хойну төлезин.

² Бир кижиге оон бажынын оор кижиге дүне када урөп кирип турарын эскерип кааш, согарга, ол ооржу өлүп калган болза, демги кижиге оон өлүмү дээш буруудаваас. ³ Ынчалза-даа ол үеде хүн үнүп келген турган болза, өлүрүүшкүн дээш буруудаар.

Ооржу кижиге каража дээш төлээр ужурлуг, а бир эвес төлээр эт-хөрөңгизиге чок болза, оорлап алган чүвезиниң орнун тургузар дээш, ооржунуң бодун кул кылдыр садыптар ужурлуг. ⁴ Бир эвес ооржу кижиге туттурган, а оорлап алган малы: буга, элчиген азы хой тыпты берген, дириг-менди болза, оларнын баш бүрүзү дээш ийи баш малды төлезин.

⁵ Кандыг-бир кижиге бодунуң шөлүн азы виноград тараан черин өрттедип аштап турда, от өске кижиниң шөлүнче тарай бээр болза*, бодунуң шөлүнүң азы виноград тараан чериниң эн эки дүжүдү-биле төлезин. ⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиниң салган оду чадан үнүштер таварты өөскөзөш, кожазынын хөпээннерин азы сыпта турар дүжүдүн, азы шөлүн өрттедип каар болза, өрттү өөскүткен кижиге каражаның өртээн төлээр ужурлуг.

⁷ Кандыг-бир кижиге бодунуң кожазынга акша-мөңгүн азы эт-сөп шыгжадып каарга, оозун кожазынын бажынындан оорлап аппарган джиге. Бир эвес ооржу кижиге тыпты берген болза, ол демги чүүлдерниң ийи дакпыр өртээн төлээр ужурлуг. ⁸ А бир эвес оор тывылбайн барза, бажынын ээзи Бурганның мурнунга* чедип келгеш, кожазынын өнчү-хөрөңгизинге холун дээспээнин бадыткаар ужурлуг.

⁹ Маргылдаалыг кандыг-даа чүүл: буга, элчиген, хой, хеп дугайында; кандыг-бир кижиниң „Мээниң-дир“ деп турары читкен эт-сөп дугайында чаргылдашкан ийи кижиге боттарынын херээн Бурганга* шийтпирледир ужурлуг. Бурганның буруулуг деп санаан кижиге өске кижиге ийи дакпыр хөй өртекти төлезин.

¹⁰ Кандыг-бир кижиге кожазы кижиге азы элчигенин, азы бугазын, азы хойун, азы өске-бир малын кадарып-хайгааразын дээш хүлээдип бээрге, ол мал

* 22:5 Азы: «Кандыг-бир кижиге өске кижиниң шөлүнче азы виноград тараан черинче мал-маганын сүрүп кирипкеш, чиртип каар болза». * 22:8, 9 Азы: «Шийткеччилерниң мурнунга» (21:6 көр).

азы өлү берген, азы кемдей берген, азы ону ооржулар сүрүп алгаш барган, а ол бүгүнү көрүп турган улус чок болган ди-жик. ¹¹ Ынчан кожазы кижичи: „Мал ээзи-нин өнчү-хөрөнгизинге холум дээспээн мен“ деп, Дээрги-Чаяакчынын мурнун-га даңгыраглазын: мал ээзи даңгыракты хүлээп аар ужурулг, а кожазы мал дээш төлевес ужурулг. ¹² Бир эвес ол малды кожазы оорлаттырыпкан болза, кара-жанын өртөөн ээзинге төлээр ужурулг. ¹³ Бир эвес малды араатан аң тудуп чип-кен болза, шынзыдары-биле сегин көр-гүссүн: туттуруп чирткен мал дээш ол төлевес ужурулг.

¹⁴ Кандыг-бир кижичи кожазындан мал ачылап аарга, ол мал кемдей бер-ген азы өлүп калган, а ээзи ол өйдө ча-нынга турбаан болза, кожазы мал дээш төлезин. ¹⁵ Бир эвес мал ээзи ынчан ча-нынга турган болза, кожазы төлевес ужурулг. Кожазы малды акша-биле хө-лезилеп алган турган болза, мал ээзи хө-лези кылдыр алган акшазынга немей ак-ша албас ужурулг.

¹⁶ Кандыг-бир эр кижичи арыг кысты дуурайлааш, ооң-биле хойгажыпкан бол-за, ол кыстын ачазынга төлевир акшазын бергеш, ону кадай кылдыр ап алзын. ¹⁷ А бир эвес ол кыстын ачазы: „Уруум бер-бес мен“ — дээр болза, ол кижичи арыг кыс дээш төлээр ужурулг акша-мөңгүнү дө-мей-ле бүрүнү-биле төлезин».

Чүдүгө биле мөзү-бүдүш дугайында

¹⁸ «Караң көрнүр херээженни амы-лыг арттырба.

¹⁹ Мал-маган-биле холбажыр кан-дыг-даа кижини өлүрөр ужурулг.

²⁰ Чүглө чаңгыс Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганнарга өргүл салыр кижини бүрүнү-биле узуткаар ужурулг.

²¹ Өскээртен келген кижини кызып-кыйбанар, дарлаванар, боттарыңар база египет черге өскээртен келген улус бооп чорааныңарны утпанар. ²² Дулгуак херээ-женнерни-даа, өскүстери-даа кызып-кыйбанар. ²³ Оларны кызып-кыяр болзу-нарза, Менден дуза дилеп кыйгырарга,

оларның хилинчөөн дыңнап каар мен. ²⁴ Ынчан Мээң киленим кыптыгып, си-лерни узуткан каар чаа-дайынны чору-дуптар мен; силерниң кадайларыңар дулгуяктар апаар, ажы-төлүңөр өскүс-сүрөй бээр.

²⁵ Мээң чонумнун иштинде ядыс кижиге акшаңны чээлиге берген бол-зунза, ону кызып-кыйба, хөө хуузуң не-геве. ²⁶ Өске-бир кижиниң тонун долаага арттырып алган болзунза, хүн ажар бе-тинде эгидип бер: ²⁷ ооң чаңгыс борбак шуглаа, мага-бодун шывар хеви ол-дур; оозу чок болза, чүнү шугланып удуурул? Ынчангаш ол кижичи Менден дуза дилеп, кыйгырарга, ээ көрнүүчөл болгаш, ону дыңнап каар мен.

²⁸ Бурганны* каргава, чонуннун удуртукчузун бак сөглөвө.

²⁹ Сээң дүжүдүннүң башкылың: баштайгы тарааңны болгаш баштай-гы чимизинннн чулуун Меңээ бээрин саадатпа; дун огуңну Меңээ бараал-гадыры-биле бер. ³⁰ Мал-маганыңнын дун төлдөрүн база ынчалдыр бараалгат. Бода-даа, шээр-даа малдың дун төлде-ри чеди хүн дургузуңда авазы-биле ка-ды турзун, а сески хүнде оларны Ме-ңээ эккеп бер.

³¹ Силер Меңээ хамааржыр ыдыктыг улус болур силер; шөлгө араатан аңнарга туттурган дириг амытан эъдин чивейн, ыттарга октап берип чорунар.

23 ¹ Меге чугаа-соот таратпа; бак кижиче холуң сунуп, мегелеп хере-чилевө.

² Хөйүнүң талазынче чайгылып, бу-зут үүлгетпе; чаргы үзе шиитпирлеп ту-ра, хөйүнүң талазынга турар дээш, шын-дан ойталава.

³ Бир кижиниң чаргызын үзе шиит-пирлеп тура, яды-ла болганы дээш, ону амдажытпа.

⁴ Дайзыныңның-даа бугазы азы эл-чигени аза бергини көрүп кагзынза, ээ-зинге эгидип бер. ⁵ Өжжээтениңниң элчи-гени чүъгүнүн аарындан кээп ушканын көрүп кагзынза, ону чыттырзын каапкаш

* 22:28 Азы: «Шииткекчилерни» (21:6; 22:8 көр).

22:11 3 Хаан. 8:31; 2 Чыл. 6:20; Евр. 6:16 22:16 Ы. х. к. 22:28-29 22:18 Лев. 19:31; 20:27; Ы. х. к. 18:10-12 22:19 Лев. 18:23; 20:15; Ы. х. к. 27:21 22:21 Хост. 23:9; Лев. 19:33; Ы. х. к. 24:17 22:22 Ы. х. к. 27:19; Иса. 1:17 22:24 Ыд. ыр. 108:9 22:25 Лев. 25:35-37; Ы. х. к. 23:19; Неем. 5:7 22:26 Ы. х. к. 24:13 22:28 3 Хаан. 21:10; Аж.-ч. 23:5 22:29 Хост. 13:2, 11-16 22:30 Лев. 22:27 22:31 Лев. 7:24; 22:8 23:1 Хост. 20:16 23:3 Лев. 19:15 23:4 Ы. х. к. 22:1

барба: дайзынынга дузалап, чүьктү дүжүрүш.

⁶ Түрөңги кижиниң чаргызын үзе шийтпирлеп тура, ооң эргезин кызга-дава.

⁷ Шын эвес буруудадышкындан чайлап, буруу чок, актыг кижини өлүрер кылдыр шийтпе — Мен кем-буруулуг кижини агартпас болгай мен.

⁸ Хээлилээн белектер алба, олар карактыг улусту согурартып каар база актыг улустуң чугаа-сөзүнүң утказын ха-жыдып каар болгай.

⁹ Өскээртен келген кижини кызып-кыйба: силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чурттап чораан болгаш, ыңдыг кижиниң сеткил-хөңнүн билир болгай силер».

Онзагай хуннер болгаш байырлалдар дугайында

¹⁰ «Бодуннуң чериңни алды чыл дургузунда тарып, дүжүдүн ажаап ап кел.

¹¹ А чедиги чылда аңаа дыштан берип, болбаазыратпа; чайгаар үнген дүжүттү сээң чонуннуң түрөңги улuzu чыып чизин, ооң соонда артканын черлик аң-мең чемиш кылзын. Винограднң шөлү болгаш олива ыяштарың-биле база ың-чалдыр кыл.

¹² Алды хүн дургузунда ажил-херек-териң кыл, а чедиги хүнде дыштанып ал, сээң бугаң биле элчигениң дыштанзын; эр, херээжен кулдарың биле өскээртен келген ажилчының дыштанзын.

¹³ Силерге Мээң чугаалаан бүгү чү-вемни күүсединер, өске бурганнарның аттарын кыйгырбанар: аксы-дылынар-дан ол аттар безин үнмезин.

¹⁴ Чылда үш катап Меңээ бараалгаткан байырлалды эрттирер сен. ¹⁵ Ажыткы-биле хөөтпээн далганар байырлалын сагып чор: Мээң сээң дужаа-ганым дег, Авив айның доктааткан үе-зинде, Египеттен хосталып үнүп келген үенде, чеди хүн дургузунда ажиткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараа чиир

сен. Ол ышкаш улус Мээң мурнумга хол куруг келбезин. ¹⁶ Бодуннуң шөлүнде тарып алган үрезиниңниң болгаш күш-ажылыңның үре-түңнели — баштайгы дүжүдүннүң байырлалын демдеглед чор. Чыл төңчүзүңде шөлүңден күш-ажыл-ыңның үре-түңнелин ажаап аарың — дүжүт ажалдазының байырлалын демдег-леп чор. ¹⁷ Чылда үш катап сээң бүгү эр улuzuң Дээрги-Бурган-Чаяакчының мур-нунга бараалгап келзин.

¹⁸ Меңээ хан өргүп турар үенде, ажиткылыг хлебги катай өргүве; байыр-лалда* Меңээ салган өргүлдүң чаан даар-тагы эртенге чедир арттырба.

¹⁹ Сээң чериниң дүжүдүнүн баш-кылыын Бурганын Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп бараалгат.

Анайны ооң авазының сүдүңге хай-ындырба».

Бурганың ханаан черни Израильге чагыртыр бооп азааны

²⁰ «Көр даан, Бодумнуң төлээмни, сени орукка кадагалатын дээш база Мээң белекпе кааным черге чедирзин дээш, сени мурнай чорудуп тур мен. ²¹ Ооң мур-нунга бодунну шын алдынып чор, ооң үнүн тооп дыңна, аңаа удурланма, чүге дээрге Мээң адымдан айбылаткан бол-гаш, ол силерниң Меңээ удурланган-ыңарны өршээвес. ²² Бир эвес оон сөзүн тооп дыңнап, сенээ чугаалаан бүгү чүүл-үмнү күүседир болзуңза, дайзыннарың-га дайзын апаар мен, сенээ удур улуска удурлангыр мен.

²³ Мээң төлээм сээң мурнунга орук баштап чоруткаш, сени амор, хет, ферез, хананей, хиввей болгаш иевус чоннарга чедире бээр, ыңчан оларны узуткап каар мен. ²⁴ Ол чоннарның бурганнарынга мө-гейбе, оларга бараан болба; ол чоннар-ның ажил-херектерин өттүмне, харын оларның дүрзү-бурганнарын узуткааш, ыдыктыг көжээлерин чуура шаап каа-выт. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ба-раан бол, Мен ыңчан сээң аш-чемиңни

* 23:18 Байырлал — Хосталышкын байырлалын ыңча деп турар чадалчок (34:25 көр).

23:6 Хост. 22:21-22; У. ч. 22:22 23:7 Лев. 19:16; Ы. х. к. 27:25; 3 Хаан. 21:1-11; У. ч. 17:15; 24:24; Иса. 5:23 23:8 Ы. х. к. 16:19; 1 Хаан. 8:3 23:9 Хост. 22:21 23:11 Лев. 25:2-7 23:12 Хост. 20:9-10 23:13 Иис. 23:7; Ыд. ыр. 15:4; Ос. 2:17; Зах. 13:2 23:14 Сан. 28:16-31; Ы. х. к. 16:1-17 23:15 Хост. 12:15 || Хост. 34:20 23:16 Хост. 34:22; Ы. х. к. 16:9 || Лев. 23:33-43; Сан. 29:12-39; Ы. х. к. 16:13-15; 31:10-11 23:17 Хост. 34:23 23:19 Хост. 34:26; Ы. х. к. 26:2 || Лев. 22:28; Ы. х. к. 14:21; 22:6 23:20 Хост. 14:9; Мал. 3:1; Мф. 11:10; Мк. 1:2; Лк. 7:27 23:22 Э. д. 12:3; Ы. х. к. 30:7 23:23 Хост. 33:2; Ы. х. к. 7:1; Иис. 3:10 23:24 Хост. 20:5 || Сан. 33:52

болгаш суунну элбек кылып каар мен, ааргы-аржыкты сенден чайладыр мен. ²⁶ Сээң чер-чуртуңга уруг дүжүрер база уре-төл чок херэзженнер турбас; сээң назынынны узадыр мен.

²⁷ Чаалажып чедө бээриң чоннарның шуптузун аймаарадып, суртедир мен, сээң дайыннарыңның шуптузун сенден дөзө бээр кылдыр кылып каар мен.

²⁸ Улуг арыларны* сенден мурнай чорудар мен, олар сээң мурнундан хиввейлерни, хананейлерни болгаш хеттерни сывырып чорудуптар. ²⁹ Сээң мурнундан ол чоннарны чаңгыс эвес чыл дургузунда чоорту үндүр сывырар мен, оон башка чер ээнзиреп, шөлдөргө черлик ан-мен өзүп-көвүдээш, сенээ айыылдыг алаар.

³⁰ Оларны сээң келген черинден бичии-бичиилеп – сен өзүп-көвүдээш, бо черни ээлеп алгыжеңге чедир – үндүр сывырар мен. ³¹ Кызыл далайдан Филистим далайга* чедир, ээн кургаг ховудан Евфрат хемге чедир черни сенээ ээлээр девискээр кылдыр бээр мен, ол черде чурттап турар улусту сенээ аштыгар кылдыр кылып каарымга, оларны сывырып чорудуптар сен. ³² Ол чоннар-биле-даа, оларның бурганнары-биле-даа керээ чарба.

³³ Олар сээң чериңге чурттаваз ажурлуг, оон башка сени Менээ удур бачыт үлгедир чорукче киире бээрлер; оларның бурганнарынга бараан болур болзунза, бодуң дузакка туттуруп алганың ол-дур».

*Чагыг-керээни хан-биле
быжыглап доктаатканы*

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сен, Аарон, Надав болгаш Авиуд база Израильдин баштынар-ындан чеден кижии Мээң турар даамче үнүп келгеш, Менээ ырактан мөгөйнер. ² Моисей чааскаан Менче чоокшулазын, а арктан улус чоокшулавазын; чон олар-биле кады дагже үнмезин».

³ Моисей чонга келгеш, Дээрги-Чаяакчының хамык сөстерин болгаш дүрүм-хоойлуларын оларга дамчыдып чугаалаан. Бүгү чон чаңгыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү

чүвезин күүседир бис» – деп хары-лаан. ⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының хамык сөстерин бижип алган, а даартазында эртежик тургаш, даг эдзээн өргүл салыр бедигээшти база Израильдин он ийи аймаан көргүскен он ийи даш көжээни тургузуп каан. ⁵ Оон соонда ол израиль чоннуң аныяк эрлерин чорудуптарга, олар бүрүн өрттедир өргүл малдарын эккелгеннер, а оон Дээрги-Чаяакчыга салыр эп-найрал өргүлдүнүн бугажыктарын дөгөргеннер. ⁶ Моисей малдың ханының чартыын тавактарга кудуп каан, а өске чартыын өргүл салыр бедигээшче төпкен. ⁷ Оон чагыг-керээни бижээн дүрүг-номну ап алгаш, чонга дынналдыр номчуп бээрге, израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү чүвезин күүседир бис, дыннангыр болур бис» – дээннер. ⁸ Моисей ыңчан өргүл малының ханын узуп алгаш, чонче бызай чажып: «Бо бүгү сөстөргө хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээзини ханы бо-дур» – деп турган.

⁹ Оон соонда Моисей, Аарон, Надав болгаш Авиуд олар база Израильдин чеден баштыңы дагже үнө бергеннер. ¹⁰ Олар анаа Израильдин Бурганын көрүп кааннар. Оон турар чери дээр ышкаш аяс, сапфир дашка дөмей болган. ¹¹ Бурган израиль чоннуң шилиттинген бо улусун узуткаваан; олар Бурганын көргөнер база аштанып-чөмөнөп дойлааннар.

*Моисейниң даг кырынга
дөртөн хонук турганы*

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Менче, даг бажынче үнүп келгеш, орта тур; Мен сенээ улусту өөредир кылдыр хоойлу болгаш айтымышкынар бижип кааным калбак даштарны бээр мен» – деп чугаалаан. ¹³ Моисей бодунуң дузалакчызы Исусту эдгитип алгаш, Бурганын даанче үнө берген. ¹⁴ А баштыңнарга ол: «Бис силерге эеп келгижевиске чедир манаа турунар; Аарон болгаш Хур силер-биле артып калзын – кандыг-бир кижии херээн шийтпирледир дей берзе, оларга барып шийтпирлетсин» – деп чугаалаан.

* 23:28 Азы: «Улуг коргуушкунну». * 23:31 Филистим далай – Чер ортузу далай.

23:25 Ы. х. к. 7:15 23:26 Ы. х. к. 7:14 23:27 Ы. х. к. 2:25; 28:7; Ис. 2:9 23:28 Ы. х. к. 7:20; Ис. 24:12 23:29 Ы. х. к. 7:22 23:31 Э. д. 15:18; Сан. 34:1-12; Ы. х. к. 11:24; Ис. 1:4; Ыд. ыр. 71:8 23:33 Хост. 34:12; Ы. х. к. 7:16; Ис. 23:12-13; Башт. 2:3; Ыд. ыр. 105:36 24:1 Хост. 6:23 || Сан. 11:16 24:3 Хост. 19:8 24:8 Зах. 9:11; Мк. 14:24; Епр. 9:20 24:10 Э. д. 32:30; Хост. 33:20; Ин. 1:18 || Из. 1:26 24:12 3 Хаан. 19:11 || Хост. 31:18 24:13 Сан. 11:28; 14:6; 27:18

¹⁵ Моисей дагже үнө бээрге, булут дагны бүргей апкан; ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыгы Синай дагже дүжүп келген; булут дагны алды хүн дургузунда шыва ап келген, а чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы булут аразындан Моисейни кый дээн. ¹⁷ Даг кырында Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыгы израиль чоннун карактарынга чалбырааштыг от дег көстүп турган. ¹⁸ Моисей булуттун ортузунче кирип, дагже улам бедидир үнө берген; даг бажынга ол дөртөн хүн, дөртөн дүн дургузунда турган.

Ыдыктыг өргээ-майгынын тудары-биле салган өргүл белектери
(Хост. 35:4-9)

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга чугаала: олар Менээ өргүл белектерин эккеп берзин. Эки туразы-биле салып турар кижги бүрүзүндөн өргүл белектерин хүлээп алыңар. ³ Улустан хүлээп ап болуруңар өргүл белектери бо-дур: алдын, мөңгүн, хулер; ⁴ көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өннүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү; ⁵ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш* кежи; акация ыяжы; ⁶ чырыктыже кудар олива үзү, бараалгакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарынга ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдөр; ⁷ оникс дээр үнелиг даштар болгаш эфод деп хепке база ыдыктыг хапчыгашка быжыглаар үнелиг даштар.

⁸ Улус Меңээ ыдыктыг өргээ-майгынын тудуп берзин, ынчан оларнын аразынга чурттаар мен. ⁹ Өргээ-майгынын хевирин, ооң хамык херекселдериниң хевирин сенээ канчаар көргүзүп турар-дыр мен, шуптузун шак ынчаар кылып калыңар».

Ыдыктыг аптара
(Хост. 37:1-9)

¹⁰ «Акация ыяжындан ыдыктыг аптарадан кылып аар силер; ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык

кыры дурту болзун. ¹¹ Арыг алдындан алгаш, аптаранын иштин-даштын шап ал, ооң кырын дескиндир алдын хаажыдан кылып каг. ¹² Дөрт алдын дээрбектен шуткааш, аптараның дөрт адаккы азынган: ийи дээрбекти — бир талазынга, ийизин — өске талазынга быжыглап каг. ¹³ Ооң соонда акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазап кылгаш, оларны алдын-биле шап ал. ¹⁴ Көдүрткүүш-мергелерни аптараның ийи талазында дээрбектерге кедиргеш, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар силер. ¹⁵ Аптараның дээрбектеринге мергелер үргүлчү турзун, оларны черле ушта тыртыңар. ¹⁶ Ыдыктыг аптараже Мээн сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижиктен суп каг.

¹⁷ Арыг алдындан аптара дуй каар халыптан* кылып аар сен; ооң узуну ийи чартык кыры дурту, а дооразы — бүдүн чартык кыры дурту болзун. ¹⁸ Оон алдынны хевилей соктап тургаш, халыптың ийи талакы кыдыгынга ийи херувим дүрзүзүндөн* кылып аар сен. ¹⁹ Оларны халыптың ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптың бир кыдыгынга, а бирээзи — өске кыдыгынга турар кылдыр кылып каг. ²⁰ Херувимнер бот-боттарыңче көрнүштүр турзуннар база халыпчы углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгыннары-биле ону шыва апсыннар. ²¹ Халыпты ыдыктыг аптараның кырынга салып каг. Ол аптараже Мээн сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижикти суп каг.

²² Мен ыдыктыг аптараның кырында турар ийи херувимниң аразынга сенээ ажиттынып, сээң-биле чугаалажыр мен. А сен израиль чонга сенээ чугаалап бээрим бүгү айтышкыннарны дамчыдар сен».

Ширээ
(Хост. 37:10-16)

²³ «Акация ыяжындан ширээден кылып аар сен; ооң узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн

* 25:5 Тахаш — кандыг дириг амытан дугайында чугаа чоруп турары эки билдинмес. Далай амытаны бооп чадавас. * 25:17 Халып — еврей дылда «каппорет» деп сөс «халып» деп-даа, «бачыт арыглаар чер» деп-даа уткаларны илередип турар. * 25:18 Херувим — чалгынын, күштүг, дээр уктуг амытан; Бурганның бараан болукчузу. Тайылбырлыг словарье көр.

24:17 Хост. 24:1; Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 24:18 Хост. 34:28; 3 Хаан. 19:8 25:7 Хост. 28:9-14, 17-21 25:8 Лев. 26:11-12; 3 Хаан. 6:13; Иез. 37:27 25:10 Ы. х. к. 10:1 25:21 3 Хаан. 8:9 25:22 Лев. 16:2; Сан. 7:89; 17:4

чартык кыры дурту болзун. ²⁴ Ону арыг алдын-биле шап ал, а кырын дескинди алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁵ Ширээни дескинди дөрт илиг хире куржагдан кылгаш, ону долгандыр алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁶ Оон ширээге дөрт алдын дээрбектен кылгаш, оларны ширээниң азыгларында турар дөрт бутка быжыглап каг. ²⁷ Дээрбектер куржагның чанынга ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кедиреринге керек болур ужурлуг. ²⁸ Акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер кылгаш, алдын-биле шап ал, олар ширээни көдүрүп дажыглаарынга керек болур. ²⁹ Ол ышкаш арыг алдындан ширээге ажыглаар керекселдерден: тавактар, хымыштар, арага кудуп чажар аяктар, дашкалардан кылып аар сен. ³⁰ Ол ширээге Меңээ өргүүр ыдыктаан хлебти үргүлчү салып турар сен».

Миндаль ыяшка дөмей чырыткы
(Хост. 37:17-24)

³¹ «Арыг алдындын хевилей соктап тургаш, чырыткыдан кылып аар сен; ооң дөжээ, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери шунту тудуш чангыс болур ужурлуг. ³² Чырыткының сывындан алды адыр үнер ужурлуг: үш адыр — бир талазындан, өске үш адыр — өске талазындан. ³³ Бир адырга-ла миндаль ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажы, бүүрекчигештер болгаш бүрүлери кады турар — чырыткыбиле тудуш чангыс өске адырлар шуптузу ындыг тургузуглуг болур. ³⁴ А чырыткының сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажындан — оларнын бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлеринден — кылып каг. ³⁵ Чырыткының сывындан үнген алды адыр бар — ийи адырның адаанда бир бүүрекчигеш турар, өске ийи-ийи адырның адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар. ³⁶ Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткыбиле тудуш чангыс болзуннар; чырыткыны бүдүнү-биле арыг алдындан хевилей соктап туруп кылган болур ужурлуг.

³⁷ Ооң соонда ол чырыткыга ажыглаар, үс кудар чеди денден кылгаш, чырыткының мурнун чырыдар кылдыр, чеделдирзин ооң кырынга тургузуп каг. ³⁸ Арыг алдындан дең өзээ үзе ызырар

кыскаштар болгаш дең кыпсырда ажыглаар савалардан кылып аар сен. ³⁹ Чырыткыны бо керекселдериниң шуптузубиле катай бир талант* арыг алдындан кылып кагзын. ⁴⁰ Көрдүң бе, чырыткыны хевилей соктаарда, сенээ даг бажынга көргүскөн хевири олчаан кылдыр кылыр сен».

Ыдыктыг майгынын шывыгылары
(Хост. 36:8-19)

26 ¹ «Эрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден өргээ-майгыны шывар он шывыгдан даарап кылгаш, оларга херувимнер дүрзүлдерин уранчыды хээлеп аргып каг. ² Шывыг бүрүзүнүң узуну чээрби сес кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: олар шуптузу дең хемчээлди болзун. ³ Беш шывыгны тудуштур даарап каан болзун, өске беш шывыг база аразында тудушкак болзун. ⁴⁻⁵ Баштайгы беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдыынга көк өңнүг бежен илдиргеден кылып каг; дараазында беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдыынга база ынчалдыр кыл — илдиргелер бот-боттарынга дүтжүп турар ужурлуг. ⁶ Бежен алдын дээктен кылгаш, оларны илдиргелерге кедирит тургаш, баштайгы беш шывыгны өске беш шывыг-биле тудуштуруп каг, ынчан шывыглар чангыс тудуш майгын апаар.

⁷ Ооң соонда өшкү дүгүнден майгыны шывар он бир шывыгдан кылып аар сен. ⁸ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: он бир шывыг шуптузу дең хемчээлди болзун. ⁹ Беш шывыгны тудуштур даарап, өске алды шывыгы база бир аңгы тудуштуруп каг; алдыгы шывыгны майгынын чөөн талазынга, ынаар кирер чер кырынге ийи каыт кылдыр дуруп каг. ¹⁰ Баштайгы беш шывыгның кыдыында шывыгга бежен илдиргеден, өске алды шывыгның кыдыында шывыгга база бежен илдиргеден кылып каг. ¹¹ Ооң соонда бежен хүлер дээк кылгаш, оларны илдиргелерге ызыртып, он бир шывыгны тудуштургап, майгыны бүдүнге чыып каг. ¹² Майгынын даштыкы шывыгыларының артынчызын — артык шывыгның чартыгын майгынын артыкы, барыын талазынче арта каап

* 25:39 Талант — деңзи хемчээли (30 кг хире).

каг. ¹³ А майгынның даштыкы шывыгларының узунунуң артыкшылын майгынның соңгу, мурнуу чүктөрже көрүнгөн талаларынче, кайы-даа талазынче бир-бир кыры дурту кылдыр, черге дөжелдир арта каап кагзын. ¹⁴ Майгынны шывар өске ийи дээвиір-шывыгдан: бирээзин — кызыдыр будан кошкар кештеринден, өскөзүн — тахаш кештеринден кылып аар сен».

Майгынны тудуп турар рамкалар
(Хост. 36:20-34)

¹⁵ «Акация ыяжындан майгынны тудуп турар хана-каракталчак рамкалардан кылып аар сен. ¹⁶ Бир рамканың узуну он кыры дурту, калбаа бүдүн чартык кыры дурту болзун; ¹⁷ рамка бүрүзүнүн адаанга, ооң ийи кыдынга тудуштуарар ийи шишти чазап кагзын: рамкаларнын шуптузун дөмөйлөштүр кылыр ужурлуг. ¹⁸ Майгынның мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга чээрби рамкадан кылгаш, ¹⁹ оларның адаанга тургузар дөртөн мөңгүн дөжөктөн кылып аар сен: ийи дөжөк-ле бир рамканың ийи шижинге дүгжүр болзун — шупту рамкалар-биле ынчалдыр кылыр ужурлуг. ²⁰ Майгынның соңгу чүкче көрүнгөн талазынга база чээрби рамкадан кылгаш, ²¹ оларның адаанга дөртөн мөңгүн дөжөктөн: ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга турар кылдыр кылып каг. ²² А ооң артыгы, барыын талазынга алды рамкадан кылып аар сен. ²³ Ол ышкаш майгынның артыгы талазының азыгларынга ийи рамканы кылып аар сен. ²⁴ Оларны адаандан тудуштургаш, үстүндөн чаңгыс дээрбекке кожуп каар ужурлуг, азыгларда турар рамкалар дөмөй болзун. ²⁵ Артыгы талага шупту сес рамка база оларны тургузар он алды мөңгүн дөжөк — ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга — турар болзун.

²⁶ Акация ыяжындан рамкалар тудуштуар доора оорга ыяштардан кылып аар сен: майгынның бир талазынга — беш ыяшты; ²⁷ өске талазынга — бешти база майгынның артыгы, барыын талазынга — бешти. ²⁸ А эң узун доора оорга ыяш рамкаларның ортаа деңнели-биле

майгынның бир кыдындан өске кыдынга чедир эртер ужурлуг. ²⁹ Рамкаларны алдын-биле шап ал, алдындан доора ыяштар сугар дээрбектерден кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап ал. ³⁰ Майгынны сенээ даг бажынга айтып, көргүскен хевир өзугаар тургузуп аар сен».

Майгынның ишти
(Хост. 36:35-38)

³¹ «Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан көжегеден кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып каг. ³² Акация ыяжындан көжеге азары-биле алдын аткактарлыг дөрт адагаштан кылып, алдын-биле шап кааш, оларны тургузар дөрт мөңгүн дөжөктөн кылып каг. ³³ Көжегени шывыглар дээктериниң адаанга аскаш, ооң артынге ыдыктыг аптараны кирип каг. Көжеге ыдыктыг өрээлди эң ыдыктыг өрээлден аңгылап турзун. ³⁴ Эң ыдыктыг өрээлде турар ыдыктыг аптараже халыштан салып каг. ³⁵ Көжегениң даштынга, майгынның соңгу чүкче көрүнгөн талазынга ширээден салгаш, аңаа дужааштыр, майгынның мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга чырыткыдан салып каг.

³⁶ Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан майгынны кирер черни дуглаар өске көжегеден кылгаш, угулзалар аргып, каастап каг. ³⁷ Акация ыяжындан ол көжегени азары-биле алдын аткактарлыг беш адагаштан кылгаш, алдын-биле шап аар сен; ол ышкаш адагаштарны тургузар беш хүлер дөжөктөн шуткуп кудуп аар сен».

Өргү салыр хүлер бедигээш
(Хост. 38:1-7)

27 ¹ «Акация ыяжындан өргүл салыр бедигээштен кылып аар сен. Ол дөрбелчин болзун, узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болзун. ² Бедигээштин дөрт азыынга дөрт мыйыстан кылып аар сен;* ол мыйыстар ооң-биле тудуш чаңгыс болзун; оон бедигээшти хүлер-биле шап ал. ³ Бедигээшке

* 27:2 Шап ындыг мыйыстарлыг өргүл салыр бедигээштер эрге-бурунгу Ханаанның элээн каш хоорайларынга казышкыннар үезинде тывылган. Мыйыс Чоокку Чөөн чүккө бурганчыткан чүдүлдүң символу болур.

26:14 Хост. 25:5 26:31 Лев. 16:2; 2 Чыл. 3:14; Мф. 27:51; Евр. 9:3 26:33 3 Хаан. 6:16; 2 Чыл. 3:8; Мк. 15:38 27:2 3 Хаан. 1:50; 2:28

ажыглаар херекселдерден: хүл урар сава-лар, хүл-узарлар, хан кудар аяктар, ил-бектер болгаш көс дажыглар хүүрекчи-гештерден — шүтүзүн хүлдерден кылып аар сен. ⁴ Бедигээшке хүлөр шишкииш-тен кылгаш, оон дөрт азынган дөрт хүлөр дээрбектен кылып каг. ⁵ Шишкиишти өргүл салыр бедигээштиң хаажызының адаанга, шишкииш бедигээштин орту-зунга чедип турар кылдыр, быгыглап каг. ⁶ Бедигээшке акация бияжындан кө-дүрткүүш-мергелерден кылгаш, хүлөр-биле шап ал. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни бедигээштин ийи кыдыгында дээрбектер-ге, ону көдүрүп дажыглары-биле, кеди-рип каг. ⁸ Өргүл салыр бедигээшти сенээ даг бажынга көргүскени дег, иштинде хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып аар сен».

Өргээ-майгыны долгандыр турар херим
(Хост. 38:9-20)

⁹ «Майгыны долгандыр херимден кылып ал — майгынын мурнуу чүк-чө көрүнгөн талазынга узуну чүс кыры дурту ээрип каан ак лён шывыглардан азып каг. ¹⁰ Шывыглар азар чээрби ада-гаштан, оларны тургузар чээрби хүлөр дөжөктөн кылып аар сен. Адагаштар-ның дээктерин болгаш оларны тудуш-турар тыртпаларны мөнгүндөн кылыр. ¹¹ Майгынын соңгу чүкчө көрүнгөн та-лазынга, херимни дургаар узуну чүс кы-ры дурту шывыглардан азып каар ужу-рлуг. Оларны азарынга чээрби адагаш база чээрби хүлөр дөжөк херек. Адагаштарның дээктерин болгаш оларны тудуштурар тыртпаларны мөнгүндөн кылыр. ¹² Май-гынын барыын талазынга, херимниң калбаанга денештир узуну бежен кы-ры дурту шывыглардан, оларны азар он адагаштан база он дөжөктөн кылып каг. ¹³ Херимниң чөөн талакы калбаа бежен кыры дуртунга дең болур. ¹⁴ Чөөн тала-да улус кирер черниң бир кыдыгына он беш кыры дурту шывыглардан, оларны азар үш адагаштан база үш дөжөктөн кы-лып каг; ¹⁵ улус кирер черниң өске кы-дыгына он беш кыры дурту шывыглар, үш адагаш база үш дөжөк турзун. ¹⁶ А хер-имче кирер хаалга кылдыр көк, кызыл-

хүрөң болгаш кызыл өннүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан узуну чээрби кыры дурту шывыгдан угулзалар аргып, каастап кылып каг; ону азар дөрт ада-гаш база дөрт дөжөк турзун. ¹⁷ Херимни дескиндир турар адагаштарның дөгере-зин мөңгүн тыртпалар-биле тудуштурар ужурулуг, оларның дээктерин мөнгүндөн, а дөжөктөрүн хүлдерден кылыр ужурулуг.

¹⁸ Херимниң узуну чүс кыры дурту, дооразы бежен кыры дурту, а бедии беш кыры дурту болзун; шывыгларны ээрип каан ак лёндан, адагаштарның дөжөктөр-ин хүлдерден кылып кагзын. ¹⁹ Майгында бүгү талалыг ажыглап турар хамык хе-рекселдерни, ооң хамык өргөннерин база херимниң өргөннерин дөгerezин хүлдер-ден кылыр ужурулуг».

Чырыткы үзү
(Лев. 24:1-4)

²⁰ «Оливадан сы бастырган, эң арыг үстү чырыткыга кудары-биле сенээ эк-кээрин израиль чонга дужаа. Ол үстү чы-рыткыны үргүлүч кыпсырынга ажыгла. ²¹ Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражыл-га майгынында ыдыктыг алгараның мур-нунда турар көжегениң даштынга чы-рыткыны Дээрги-Чаяакчының мурнунга кежээден эртенге чедир кывыскан тура-рын хайгааразыннар. Бо дээрге израиль чонга салгадан салгал дамчып, кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр».

Бурганның дээди бараалгакчызының кедер хеви

28 ¹ «Акың болур Ааронну база ооң оолдары Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар оларны, Мээң бараал-гакчыларым болур кылдыр, израиль чон-нун аразындан болуңче чоокшуладып ал. ² Сээң акың Ааронга ыдыктыг хептерден кылып бер — ол хүндүлөгө төлөгитиг, ка-ас-коя хептерлиг кижиг болзун. ³ Мээң арга-мергежил хайырлааным уран-шевер улуска чугаалап көр: олар Ааронну Мээң бараалгакчым кылдыр ыдыктаар хептер-ден анаа белеткеп берзиннер. ⁴ Оларның белеткээр ужурулуг хептери бо-дур: хөрөк баартыгы хевирлиг хап; эфод дээр хеп; шыва тон; аргып каан чуга иштики узун хөйлен; тюрбан дээр бөрт болгаш кур*.

* 28:4 Бо хептерниң хевири кандыг турганы еврей сөзүглөдөн тодаргай билдинмес. Ооң ур-жуу-биле чамдык аттарны, чижээлээрге, эфодту, еврей дылдан очулга чокка үлөгөрлөп алган.

Аарон биле ооң оолдары Мээң бараал-гакчыларым болур кылдыр, уран-шеверлер оларга ыдыктыг хептерден кылып берзиннер. ⁵ Олар ол хептерни алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лэндан кылзыннар».

Эфод болгаш ооң куру
(Хост. 39:1-7)

⁶ «Уран-шеверлер эфодту алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лэндан уранчыды аргып кылзыннар. ⁷ Эфодтун ийи ужунга ону быжыглай шарыыр, эгин ажа каар жожаалардан чыпшыр даарап каар ужурлуг. ⁸ Эфодту куржаар курну, эфодтун бодун дег, алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лэндан аргып кылыр ужурлуг. ⁹ Оникс дээр ийи үнелиг даштан ап алгаш, Израильдин аймактарының аттарын оларга сиилбип каг: ¹⁰ бир дашка — алды, ескезинге база алды атты Израильдин оолдарының баштай төрүттүнгенин барымдаалап сиилби. ¹¹ Даштан таңма оя кезер кижиниң кылыры дег, ол ийи дашка Израильдин оолдарының аттарын сиилбээш, даштарны алдын хоога суп, хоолап каг. ¹² Оон оларны эфодтун эгин ажа каар жожааларынга быжыглап каг. Ол даштар Бурганга израиль чонну сагындырып чорзун. Аарон аймактарның аттарын Дээрги-Чаяакчының мурнунга тураскаал кылдыр бодунуң ийи эктинге ап чорзун. ¹³ Даштарны салыр хооларны алдындан кылып каг; ¹⁴ арыг алдындан долгактай өрүп тургаш, ийи илчирбегештен кылгаш, ол өрүп каан илчирбегештерни хооларга быжыглап каг».

Ыдыктыг хапчыгаш
(Хост. 39:8-21)

¹⁵ «Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун билип алырда ажыглаар хапчыгаштан даарап каг. Эфодту кылганы дег: алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лэндан уранчыды кылып каг. ¹⁶ Ол хапчыгаш дөрбелчин, ийи

каытталдыр сыга салып каан болзун, оон узуну болгаш дооразы бир карыш болур ужурлуг. ¹⁷ Аңаа хоолап каан үнелиг даштардан дөрт одурут кылдыр быжыглап каг: бирги одуругга рубин, топаз болгаш изумруд кожа турар; ¹⁸ ийиги одуругга — бирюза, сапфир болгаш алмаз; ¹⁹ үшкү одуругга — яхонт, агат болгаш аметист; ²⁰ дөрткү одуругга — хризолит, оникс болгаш яшма турар. ²¹ Ол даштарның ниити саны Израильдин оолдарының аттары-биле дең санныг болур; даш бүрүзүнге он ийи аймактың кайы-бирээзинин адын, таңмага оя кескен дег, сиилбип каг.

²² Арыг алдындан долгактай өрүп тургаш, хапчыгашка азар илчирбегештерден кылып каг. ²³ Ол ышкаш ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи үстүкү ужунга быжыглап каг. ²⁴ Оон өрүп каан ийи алдын илчирбегешти хаптың ол ийи дээрбээнге кедирип каг; ²⁵ а ийи илчирбегештин уштарын эфодтун мурнуу талазында, ооң эгин ажа каар ийи жожаазында турар хооларга быжыглап каг. ²⁶ Оон өске ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи адаккы ужунга, ооң эфодче көрүнгөн иштиги талазынга быжыглап каг. ²⁷ База ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны ийи жожааның эфодтун мурнуу талакы аidaanга коштунар черинге, эфодтун куруунуң үстүнге быжыглап каг. ²⁸ Хапчыгаштың дээрбектерин эфодтун дээрбектеринге, эфодтун куруунуң үстүнге, көк өңнүг шидиг-биле кожуп кагзыннар. Ынчан хапчыгаш эфодтан чылып кээп дүшпес.

²⁹ Аарон ыдыктыг черже кирип тура, Израильдин аймактарының аттарын чүрэнин дужунга — ыдыктыг халта быжыглаан даштарга — Дээрги-Чаяакчының мурнунга тураскаал кылдыр үргүлчү ап чорзун. ³⁰ Ыдыктыг хапчыгашче урим биле туммими* суп каг. Аарон Дээрги-Чаяакчының мурнунга көстүп кээп турда, ол чүүлдер ооң чүрэнин дужунда болзуннар, ынчан Аарон Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургаш, израиль чонну чөптүү-биле шиидер арганы чүрэнин дужунга үргүлчү ап чоруур».

* 28:30 Урим биле туммим — Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганы херекселдер.

28:17 Иез. 28:13; Ажыд. 21:19-20 28:30 Лев. 8:8; Сан. 27:21; Ы. х. к. 33:8; 1 Хаан. 28:6; Эзра 2:63; Неем. 7:65

Бараалгакчыларның өске хептери
(Хост. 39:22-31)

³¹ «Эфодтуң адаанга кедер шыва тондан бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап ал. ³² Ооң ортузунга баш сугар ойбак чер турзун; ол ойбакты долгандыр, кыяк хептин ойбаанга дег, быждыр аргып каан минчик турар ужурлуг, оон башка ойбактын кыдыглары орлу бээр. ³³ Тоннун эдээн дескинدير көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан кылган гранат чимистеринден аргып кылгаш, оларнын аразынга алдын коңгулуурларны дескинدير азып каг. ³⁴ Коңгулуурлар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескинدير аралаштыр турзуннар. ³⁵ Бурганга бараалгаарда, Аарон ол тонну кедип ап турзун. Аарон ыдыктыг черже, Дээрги-Чаяакчының мурнунче кирип база оон үнүп турда, коңгулуурлар үнү дыңналып турзун, оон башка ол өлүп каар.

³⁶ Арыг алдындан кылагар каасталгадан кылгаш, аңаа, таңмага оя кескени дег, „Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан“ деп сиилбип каг. ³⁷ Оон ону көк өңнүг шидиг-биле тюрбаннын мурнунга быжылап ал. ³⁸ Ол каасталга Аароннун хаваанга турзун. Аарон израил чоннун Бурганга бараалгадып турар ыдыктыг өргүлдериниң – улустуң эккеп салып турар бүгү өргүлдериниң четпес талалары дээш бурууну болу чүктээр. Дээрги-Чаяакчыга ол өргүлдер таарымчалыг болур кылдыр, ыдыктыг каасталга үргүлчү Аароннун хаваанга чоруур ужурлуг.

³⁹ Ааронга ак лёндан узун иштиги хөйленден даарап бер; аңаа ак лёндан тюрбандан база угулзалай аргаан курдан кылып бер.

⁴⁰ Аароннун оолдарына база иштиги хөйленнерден, курлардан болгаш тускай бөрттерден белеткеп бер – олар хүндүлелге төлөптиг, каас-коя хептерлиг улус болзуннар. ⁴¹ Шап ол хептерни акын Ааронга база ооң оолдарына кедиргеш, оларны олива үзү-биле шилип чаап, ыдыктап каг, ынчан олар Мээң бараалгакчыларым болу бээрлер. ⁴² Оларга чуга лёндан иштиги чүвүрлерден кылып бер; ол хеп оларның чанаш эъг-бодун белинден дөңмээнге чедир шыпсын. ⁴³ Аарон болгаш ооң оолдары

Ужуражылга майгынынче кирерде азы ыдыктыг черге бараан болур дээш өргүл салыр бедигээшке чоокшууларда, ол хептерни кедип алзыннар, оон башка буруудап, өлүп каарлар. Бо дээрге Ааронга болгаш ооң бүгү салгакчыларынга кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр».

Бурганнын бараалгакчыларын ыдыктаары
(Лев. 8:1-36)

29 ¹ «Бурганнын бараалгакчыларын Мээң бараалгаар ыдыктыг улус кылып каар дээш, олар-биле кылыр ужурлуг чүүлдерин бо-дур. Четпес-дудуу эвес бир бугажык биле ийи кошкардан шилип ал; ² эң эки шынарлыг кызылтас далганындан быжырган дараазында аыш-чемден: ажыткы-биле хөтпейн быжырган хлебтен, олива үзү холаан, ажыткы-биле хөтпейн быжырган боовалардан болгаш олива үзү-биле кырын чаап каан хаарган далганнырдан ап ал. ³ Шап ол далган-тараа аймаан аргаан хааржакка суккаш, хааржаа-биле катай эккел, бугажык биле ийи кошкарны база эккел.

⁴ Аарон биле ооң оолдарын Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелгеш, сугта чундуруп каавыт. ⁵ Аароннун кедер ыдыктыг хептерин алгаш, аңаа иштиги хөйленни, шыва тонну, эфодту, ыдыктыг хапчыгашты кедиргеш, эфодтуң тускай куру-биле куржап каг. ⁶ Ооң бажынга тюрбанны кедиргеш, ыдыктыг каасталганы тюрбанга быжыглап каг. ⁷ Шилип чаар олива үзүн алгаш, ооң бажынче кудуп, ону чаап каг.

⁸ Аароннун оолдарын база эккелдиргеш, иштиги хөйленнерден кедирип каг. ⁹ Оларга база Ааронга курлар куржааш, баштарына тускай бөрттерден кедирип каг, ынчан оларнын Бурганнын бараалгакчылары болу бергени кезээ-мөңгөде доктааттынар.

Аарон биле ооң оолдарын бараалгакчылар кылдыр ыдыктаарда, мынчаар кылыр сен. ¹⁰ Бугажыкты Ужуражылга майгынынның мурнунче эккел; Аарон биле ооң оолдары холдарын бугажыктын бажынче салзыннар. ¹¹ Оон бугажыкты Дээрги-Чаяакчының мурнунга, Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга дегерип каг. ¹² Ооң ханын дозуп алгаш,

28:36 Зах. 14:20 28:38 Сан. 18:1 28:39 Лев. 16:4; Иез. 44:18 29:2 Лев. 2:4 29:7 Хост. 30:30 29:12 Хост. 27:2

салаанны ханче суккаш, өргүл бедигээжиниң мыйыстарын чаап каг, а арткан ханның шуптузун бедигээштиң дөжөөнчө төвүт. ¹³ Бугажыктын хамык ижин-хырын чаан, баарының эът-чаглыг кезээн болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедивит. ¹⁴ Ол дээрге бачыт дээш өргүл-дүр. А бугажыктын эъдин, кезин болгаш чинин чоннуң турлааның даштынга аппарып өрттедивит.

¹⁵ Оон кошкарларның бирээзин тудуп ал. Аарон биле ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салзыннар.

¹⁶ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп алгаш, өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төвүт. ¹⁷ Кошкарны үзе-чаза кескеш, ишти-хырынн база чодаларын сугга чүп каапкаш, ол бүгүнү ооң үзе-чаза кезип каапкан кезектери болгаш бажы-биле кады салып каг. ¹⁸ Оон бүгү бодун өргүл салыр бедигээшке өрттедивит: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур.

¹⁹ Оон ийиги кошкарны база тудуп ал. Аарон болгаш ооң оолдары кошкарның бажынче холдарын салзыннар.

²⁰ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп алгаш, Аароннуң база ооң оолдарынын оң талакы кулактарының халбаңнарын болгаш оң талакы хол-буттарының улуг салааларын чаап бер, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң бүгү талаларынче төвүт. ²¹ Өргүл салыр бедигээште турар өргүл ханын база шилип чаар олива үзүн кудуп алгаш, Ааронче, ооң хевинче бызай чаш; ооң оолдарынче, оларның хептеринче база бызай чаш. Ааронну, оон хевин; ооң оолдарын, оларның хептерин ынчалдыр ыдыктап каар сен.

²² Ооң соонда кошкарның чаан, ужазын, ижин-хырын чаан, баарының эът-чаглыг кезээн, ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап ал; Ааронну бараан болуушкунче кирирде, ол кошкарны өргүүр болганда, оң талакы дөңмөөн база ап ал. ²³ Ол ышкаш Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан, ажиткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тараалыг аргаан хааржактан бир борбак хлеб, олива үзү холаан бир боова болгаш бир чуга хаарган далгандан ап ал.

²⁴ Оон ол бүгүнү Аароннуң болгаш оон

оолдарының адыштарынга салып каг; Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгат. ²⁵ Ол бүгүнү олардан демир ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттедивит: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур. ²⁶ Ааронну Бурганның бараалгакчызы болдурарда, өргүүр ужурлуг кошкарнын төжүн ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгат – сээң алыр ужурлуг үлүүң ол-дур.

²⁷ Аарон биле ооң оолдарын бараалгакчылар болдурарда, өргүүр ужурлуг кошкарнын Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан төжү биле дөңмөөн ыдыктыг деп чарла. ²⁸ Израиль чонун салган өргүлдеринден Аарон биле ооң оолдары алыр кылдыр кезээ-мөңгөде доктаадып каан үлүг ол-дур. Боттарының эп-найырал өргүлдеринден израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга салып турар онза белээ ол-дур.

²⁹ Аароннуң ыдыктыг хептери алызы барып ооң салгакчыларынче шилчый бээр: олар ол хептерни кеткеш, шилип чаар ёзулалды эртип, бараалгакчылар болуру-биле ыдыктаттырар. ³⁰ Аароннуң орнун солуп, Бурганның дээди бараалгакчызы болу берген ооң салгакчызы ыдыктыг черге бараан болуушкун кылып, Ужуражылга майгынынче кирип тура, ол хепти чеди хун дугузунда кетсин.

³¹ Бараалгакчыларны ыдыктап турда, өргүлге салган кошкарнын эъдин ыдыктыг черге дүлүп ал. ³² Аарон оолдары-биле ол кошкарнын эъдин база аргаан хааржакта далган-тарааны Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынча чизиннер. ³³ Оларны арыглап, Бурганның бараалгакчылары болур кылдыр ыдыктап турда эккеп салган өргүлдерни олар боттары чиир ужурлуг. Өргүлдерни өске кижичип болбас, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык аыш-чем-дир. ³⁴ Кошкар эъдинин азы далган-тарааның кезик-чамдызы эртенге чедир артып каар болза, отка өрттедивит. Ону чип болбас, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык аыш-чем-дир.

³⁵ Мээң сенээ дужааганым бүгү чүвени Аарон биле ооң оолдарынга

29:13 Лев. 3:3-4 29:14 Лев. 4:11-12; 16:27 29:18 Лев. 1:9 29:25 Хост. 29:18 29:29 Сан. 20:26
29:33 Лев. 22:10

хамаарыштыр кылыр сен. Оларны Бурганның бараалгакчылары болдурар ёзулалды чеди хүн дургузунда кылып кел.³⁶ Бачыт дээш өргүлдүң бугажың арыглаашкын кылыры-биле хүннүң-не эккеп дөгөр. Ол өргүлдү салыры-биле өргүл бедигээжин арыглаар сен; бедигээшти олива үзү-биле чаары-биле ону ыдыктаар сен.³⁷ Өргүл бедигээжин чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыкта, ая ыңчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр: аңаа дегген бүгү чүве база ыдыктыг апаар».

Хүннүң-не салыр өргүдөр
(Сан. 28:1-8)

³⁸ «Өргүл бедигээжинге үргүлчү эккеп салыр малың бо-дур: хүннүң-не ийи баш бир харлыг хурагандан дөгөрсен сен.³⁹ Хураганнарның бирээзин эртен, өскезин имир дүшкенде эккеп өргү.⁴⁰ Бирги хураганны өргүп тура, бир гиннин дөрттүң бири ишти эн арыг олива үзү холаан бир эфаның оннун бири ишти эн шынарлыг далгандан, ол ышкаш бир гиннин дөрттүн бири ишти арагадан эккеп өргү.»⁴¹ Ийиги хураганны имир дүжерге, эртенгизин ышкаш, далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр эккеп сал.⁴² Ол бүрүн өрттедир өргүлдериң Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып доктаамал салыр силер. А Мен аңаа силер-биле ужуражыр мен база сээң-биле чугаалажыр мен.⁴³ Мен аңаа израиль чон-биле ужуражыр мен — ол чер Мээң алдарымдан ыдыкталы бээр.⁴⁴ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээшти ыдыктаар мен; Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр Ааронну болгаш оң оолдарын ыдыктаар мен.⁴⁵ Израиль чоннүң аразынга чурттаар мен, оларның Бурганы болу бээр мен.⁴⁶ Улус ыңчан Мени оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы деп; оларның аразынга чурттаар дээш оларны Египеттен үндүрүп эккелген деп билип алыр. Мен — оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

Айдызаар өргүл салыр алдын бедигээш
(Хост. 37:25-28)

30¹ «Акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжинден кылып аар сен.² Ону дөрбелчин кылдыр кылыр сен: узуну болгаш дооразы бир кыры дургу, а бедии ийи кыры дургу болзун; оон азыгыларынга боду-биле тудуш чаңгыс мыйыстар турзун.³ Бедигээштиң кырың, кыдыгыларын болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап ал, а дескиндир алдын хаажындан кылып каг.⁴ Бедигээштиң хаажызының адаанга, ийи кыдыгыңга ийи алдын дээрбектен кылып каг. Ол дээрбектерже көдүрткүүш-мергелер кедиргеш, айдызаар бедигээшти көдүрүп дажыглаар.⁵ Бедигээштиң көдүрткүүш-мергелерин акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап ал.⁶ Оон бедигээшти ыдыктыг аптараның мурнунда азып каан көжеге баарыңга салып каг — ол бедигээш Мээң сээң-биле ужуражып кээрим калыптын дужунга турзун.

⁷ Аарон эртенниң-не, деннерни белеткеп тура, айдызаар бедигээшке чаагай чыттыг чүүлдерден кыпсып, айдызазын.⁸ Имир дүшкенде деннерни кыпсып кээп тургаш, ол база катап айдызазын — ол чаагай чыттыг чүүлдерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып, доктаамал айдызаар ужурлуг.⁹ Айдызаар өргүл бедигээжинге ажыглаарын чөпшээрэвээн айдызаар чүүлдер кывыспаңар; бүрүн өрттедир өргүлдердаа, далган-тараа өргүлү-даа, арага өргүлү-даа кылбаңар.¹⁰ Аарон чылда бир катап айдызаар бедигээштин мыйыстары-биле арыглаашкын ёзулалын кылыр ужурлуг. Улустуң бачыттары дээш өргүлдүн ханы-биле ол бедигээштин мыйыстарын чаап, ону чылда бир катап, салгалдан салгал дамчып арыглаар ужурлуг. Ол айдызаар өргүл бедигээжи дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр аажок ыдыктыг чүүл-дүр».

Ыдыктыг үндүрүг

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹² «Израиль чоннун чизе-даңзызын тургузуп, олар шупту чеже

* 29:40 Бир гиннин дөрттүн бири — бир литр хире. Бир эфаның оннун бири — 2,2 литр хире.

29:36 Хост. 30:26 29:37 Хост. 30:29; Лев. 6:18 29:41 Хост. 29:18 29:45 Хост. 25:8
30:2 Хост. 27:2 30:6 3 Хаан. 6:22 30:9 Лев. 10:1 30:10 Лев. 16:34 30:12 Хост. 38:25; Сан. 1:2-4 ||
2 Хаан. 24:15

бооп турарын тодарадып, санаар үеде, эр кижиди буюруу Менээ амы-гыны дээш төлевирден берзин. Оон башка санаашкын үезинде, олар айбыл-халапка таваржыр. ¹³Чизелээшкинче кирип турар эр кижиди буюруу ыдыктыг черге ажыглаар мөнгүн шекелдин чартгыны төлөзүн. (А мөнгүн шекелдин деңзиси чээрби герага деннежир турган.) Ол чартык шекел дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл-дур. ¹⁴Чизелээшкинче кирип турар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг эр кижиди буюруу Дээрги-Чаяакчыга ол өргүлдү салыр ужурлуг. ¹⁵Бай-даа, яды-даа кижиди чартык шекелден хөй-даа, эвээш-даа эвес мөнгүннү Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр бээр ужурлуг, ол дээрге амы-гыныннар дээш төлевирдир. ¹⁶Израильчилернин шак ол төлевир акшазын чыып алгаш, ону Ужуражылга майгынынга хереглээри-биле ажыгла. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга израиль чон дугайында сагындырыг-дыр, силер дээш долаа-дыр».

Хүлөр чунар сава
(Хост. 40:30-32)

¹⁷Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸«Хүлөр чунар савадан база ооң адаанга салыр хүлөр дөжөктөн кылып алгаш, ону Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштин аразынга тургускаш, сугдан кудуп каг. ¹⁹Аарон биле оон оолдары аңаа холдарын, буттарын чуп ап турзуннар. ²⁰Олар Ужуражылга майгынынче кирер апарганда азы өргүл салыр бедигээшке бараан болуру-биле чоокшулап, Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү өрттедир деп барганда, суг-биле чугуп алзыннар, оон башка өлүп каарлар. ²¹Өлбөс дээш, буттарынын хол-буттарын чуп алзыннар. Ааронга болгаш оон салгакчыларынга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур».

Ыдыктыг олива үзү

²²Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³«Эң-не эки дээн чаагай чыттыг чүүлдерден ап ал. Деңзиси 500 шекел мирра деп дамдылаачал чуктан; ооң чартыгы азы 250 шекел деңзи-

лиг чаагай чыттыг корицадан; база-ла 250 шекел деңзилиг чаагай чыттыг кулу-зундан; ²⁴деңзиси 500 шекел кассия деп чуктан (ол бүгүнү ыдыктыг черге ажыглаар шекелге хемчээр сен) база бир гин ишти олива үзүнден ап ал. ²⁵Ол бүгүден ыдыктыг шилип чаар олива үзүн — уран мергежилдиг кижиниң холуп кылыры дег үстү кылып каг. ²⁶Ындыг олива үзү-биле Ужуражылга майгынын, ыдыктыг аптараны; ²⁷ширээни болгаш ооң хамык херекселдерин, чырыткыны болгаш ооң хамык херекселдерин, айдызаар бедигээшти; ²⁸бүрүн өрттедир өргүл бедигээжин болгаш ооң хамык херекселдерин, чунар саваны болгаш ооң дөжөөн чаап каг. ²⁹Ол бүгүнү ынчалдыр ыдыктап каг — олар ынчан аажок ыдыктыг чүүлдер болу бээр. Ол чүүлдерге дегген бүгү чүве ыдыктыг апаар.

³⁰Ааронну болгаш ооң оолдарын шилип чаап каг; олар Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр ыдыктап каг. ³¹А израиль чонга: „Бо холуксаа дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг шилип чаар олива үзү-дүр, ону салгалдан салгал дамчыт ажыглаар силер — деп чугаала. — ³²Өске улустун мага-бодун ооң-биле чаап болбас, ооң-биле демей тургузулуг холуксааны бодунарга кылбас ужурлуг силер. Ол дээрге ыдыктыг чүүл-дүр — ону ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлуг силер. ³³Ооң-биле демей тургузулуг холуксаа кылыр азы бараалгакчы эвес кижини ооң-биле чаап каар кым-даа турар болза, ону чоңунуң аразынга амылыг арттырбас ужурлуг“.

Чаагай чыттыг чүүл-биле айдызаары

³⁴Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Чаагай чыттыг чүүлдерден: стактандан, онихадан, халван дээр чуктан ап ал. Чаагай чыттыг чүүлдер-биле дең хемчээлдиг кылдыр арыг ладан дээр чуктан ап ал. ³⁵Ол бүгүден чаагай чыттыг үз белектээринге мергежөөн кижинин холдары-биле холаан дег, дус холумактыг, айдызаарынга херек арыг база ыдыктыг холуксаадан кылып алгаш, ³⁶ону үүредир соктап каавыг. Ол хоюг айдызаар чүүлдүн бир кезинин Ужуражылга майгынынга ыдыктыг

30:13 Лев. 27:25; Сан. 3:47; 18:16; Иез. 45:12 || Неем. 10:32 30:16 Сан. 31:54 30:18 Хост. 38:8
30:25 Хост. 37:29 30:28 Лев. 8:10-11 30:29 Хост. 29:37; Лев. 6:18 30:30 Хост. 29:7; Лев. 8:10
30:35 Хост. 37:29

аптараның мурнунга* салып каг, Мен шак анаа сээң-биле ужуражып кээр мен. Ону аажок ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлут силер. ³⁷ Ол холуксаанын тургузуун өттүндүр боттарыңарга айдызаар чүүлдөр кылбаңар: силерге демги холуксаа Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг чүүл болзун. ³⁸ Боду чыттаар дээш, аңаа демей холуксаа кылып алыр кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас ужурлуг».

Бурганнын ус-шевер улусту шилип алганы
(Хост. 35:30-35)

31 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Мени дынна, Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнун оглунуң оглу, Урийниң оглу Веселиилди шилип алдым. ³ Мен ону Бодунун Сүлдем-биле бүргедим — билди-билигни, янзы-бүрү арга-мергежилди анаа бердим. ⁴ Ынчангаш ол алдын, мөңгүн болгаш хүлөр-биле чогаадкычы, шевер ажалдар кылып шыдаар кижиге болур; ⁵ ол үнедиге даштарны хоога сугары-биле кырлап тургаш кылыр; ыяшты оюп-хээлээр — кандыг-даа уран ажылды кылып билир болур. ⁶ Даннын аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиявты Веселиилге дузалакчы кылдыр шилип бердим база өске-даа уран-шевер улуска билди-билигни бердим.

Олар Мээң сенээ айтып дужааганым бүгү чүүлдү кылып кагзыннар: ⁷ Ужуражылга майгынын, ыдыктыг аптараны болгаш ооң халывын, майгынын хамык херекселдерин; ⁸ ширээни болгаш ооң хамык херекселдерин; арыг алдын чырыткыны болгаш ооң хамык херекселдерин; айдызаар өргүл бедигээжин; ⁹ бүрүн өрттедир өргүлдөр салыр бедигээшти болгаш ооң хамык херекселдерин; чунар саваны болгаш ооң дөжөөн; ¹⁰ Бурганнын бараалгакчызы Аароннун бараан болурда кедер ыдыктыг каас-коя хептерин; ооң оолдарының бараан болурда кедер хептерин; ¹¹ шилип чаар олива үзүн, ыдыктыг черге ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдери — бо бүгүнү олар Мээң сенээ айтып дужааганым ёзуугаар кылып кагзыннар».

* 30:36 Ыдыктыг аптараның мурнунга — айдызаар өргүл бедигээжинге дээн чадапчок. * 32:1 Азы: «Бурганнардан».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Хост. 20:8-11)

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹³ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Мээң айытканым амыр-дыш хүннерин сагынар. Ол хүннер дээрге силерни ыдыктап каан Дээрги-Чаяакчы — Мен дээрин билип алзыннар дээш, Мээң биле силернин бүгү салгалдарыңарның аразынга тургускан тускай бадыткал демдээ болур. ¹⁴ Амыр-дыш хүнүн сагыңар, ол силерге ыдыктыг хүн болзун. Ону херекке албаан кижини өлүрүп каар ужурлуг; ол хүнде ажыл кылыр кандыг-даа кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас ужурлуг. ¹⁵ Улус алды хүн дургузунда ажыл-херээн кылзын, а чедиги хүн — Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан онзагай амыр-дыш хүнү-дүр. Амыр-дыш хүнүнде ажыл-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁶ Израиль чон амыр-дыш хүнүн утпайн сагып, ону мөңгө чагыг кылдыр салгалдан салгал дамчып доктаадып алзын. ¹⁷ Амыр-дыш хүнү Мээң-биле израиль чоннун аразынга кезээ-мөңгөдө тургускан бадыткал демдээ-дир, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда чер биле дээрни чаагаан, чедиги хүнде сагыш амыр дыштанган болгай».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Синай дагга Моисей-биле чугаазын төндүргөн соонда, Бодунуң холу-биле айтышкыннарны оюп бижээни, чагыг-херээни бадыткаан ийи калбак дашты Моисейге берип каан.

Алдын бугажык
(Ы. х. к. 9:11-19)

32 ¹ Чон Моисейниң дагдан дыка үр дүшпейн турарын көргөш, Ааронну долгандыр чыгып келгеш, аңаа: «Бисти баштаар бургандан* кылып бер че. Бисти Египеттен үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбестир бис» — дээн. ² Аарон оларга: «Кадайларыңарның, оолдар-кыстарыңарның кулактарында алдын сыргаларны ужулгаш, менээ эккеп бериңер» — деп чугаалаан. ³ Бүгү улус кулактарында алдын

31:3 3 Хаан. 7:14 31:14 Хост. 35:2; Сан. 15:32-36 32:1 Хост. 24:18 || Аж.-ч. 7:40 32:2 Башт. 8:24-27

31:17 Э. д. 2:22; Хост. 20:8-11 31:18 Хост. 24:12

сыргаларын уштуп, чыгташ, Ааронга эккеп берген. ⁴ Аарон улустун холдарындан сыргаларны ап алгаш, ол алдындан бугажык шуткаш, ону кески-биле аян киир хевирлеп алган. Израильчилер ычан: «Израиль чон, сээң Бурганын бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген Бурган бо-дур!» — деп турганнар. ⁵ Аарон ол бүгүнү көргөш, бугажыктын мурнунга өргүл салыр бедигээш тургускаш: «Даарта Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал болур» — деп чарлаан. ⁶ Израильчилер даартазында эрген эрте тургаш, бүрүн өрттедир өргүлдери база эп-найырал өргүлдерин эккеп салганнар. Улус-чон ижиш-чири-биле олуруп алган, а оон соонда самнап-хөглөп эгелзэн.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Дагдан дүрген дүш, сээң египет черден үндүр берген чонун самырап ат болду. ⁸ Олар Мээң айтып бергеним оруктан дүргени кончуг соора барганнар-дыр. Боттарынга бугажык шуткуп алгаш, аңаа мөгөйип, өргүлдер салып: „Израиль чон, сээң Бурганын бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген Бурган бо-дур!“ — дижип турарлар-дыр». ⁹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен бо чоннун чөрүүзүн көрүп тур мен, дедир кончуг чон-дур. ¹⁰ Ам Меңээ шаптыктава, Мээң килеңим оларга удур кыптыксын, оларны узуткап кааптайн, а оон-даа хөй санын чон сенден укталыр кылып каайн».

¹¹ Ынчалза-даа Моисей Дээрги-Чаяакчы Бурганындан эзержип дилеп эгелзэн: «Дээрги-Чаяакчы, Сээң килеңин чонунга удур кыптыкпазын! Сен бо чонун египет черден күштүг холун-биле үндүрүп эккелдин чоп. ¹² Египетчилер: „Ол израильчилерни Египеттен кара сагышты-биле, дагларга өлүрүп каар дээш база чырык чер кырынга амылыг арттырбас дээш үндүрүп эккелген-дир“ — деп хыы ханып чугаалавазын. Кыптыгып турар килеңини чайладып көрөм, Бодунун чонунну узуткаарындан ойталап көрөм. ¹³ Авраам, Исаак болгаш Иаковту бодап келем. Олар Сээң чалчаларың чордулар, оларга Бодунун амытының-биле: „Уре-салгалыңарны дээр-

ниң сылдыстары дег кылдыр көвүдедир мен; аазап турганым чернин шуптузун оларга бээр мен, олар ону кезээ-мөңгөдө ээлээр“ — деп даңгыраглап турдуң чоп».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунун чонунга таварыштырар бооп азааны айыыл-халаптан ойталап, ону узуткаарын барган.

*Моисейниң килеңизеш,
буруулуларны узуткааны*

¹⁵ А Моисей эргилгеш, дагдан дүжүп келген. Ол ийи талазында айтышкындар бижээн чагы-керээни ийи калбак дажын ап алгаш чораан. ¹⁶ Бурган Боду ол даштарны кылган, даштарда бижиктер база Бурганың оюп бижээни бижиктер турган. ¹⁷ Ол өйдө Нуннун оглу Иисус чоннун шимээргеп турарын дыңнааш, Моисейге: «Улустун турлаанда дайын-чааның кышкызы дыңналып тур!» — дээн. ¹⁸ А Моисей: «Бо дээрге тиилекчилерниң-даа алгы-кышкызы эвес-тир, тиилеттиргеннерниң-даа алгызы эвес-тир; ыры-хөгжүм үнүн дыңнап тур мен!» — деп харыылаан.

¹⁹ Улустун турлаанга чеде бергеш, Моисей бугажыкты база самнаан улусту көрүп каан. Оон килеңи кыптыга бергеш, тудуп чораан калбак даштарын октап, дагның дөжээнге буза шаап каапкан. ²⁰ Ол оон улустун шуткуп алганы бугажыкты отка өрттедикпеш, алдынны хүлгүлештир чууруп, сүтже тогладыр чажыпкаш, ол сугну израиль чонга албадап ижиртип турган.

²¹ Моисей Аарондан: «Бо улус сээң чүңнү канчапты, чүге оларны ындыг улуг бачытче киридин?» — деп айтырган. ²² А Аарон аңаа мынча деп харыылаан: «Дээргимнин килени кыптыкпазын. Бо чоннун бузут-бакка сундулуун билир-ле болгай сен. ²³ Олар меңээ: „Бисти баштап, эдерттип аппаар бургандан кылып бер. А Египеттен бисти үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбес-тир бис“ — деп чугааладылар. ²⁴ Мен оларга: „Кымнарда алдын каасталгалар барыл, уштуп беринер“ — дээримге, ужулгаш, меңээ эккеп бердилер. А мен алдынны отче киир кааптарыма, оттан бо бугажык үнүп келди».

32:4 3 Хаан. 12:28 32:6 1 Кор. 10:7 32:9 Ы. х. к. 10:16 32:10 Сан. 14:12 32:11 Дан. 9:15
32:13 Э. д. 22:16-17; 26:4 32:14 Сан. 14:20; 2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8; Иона 3:10 32:20 Ы. х. к. 9:21

²⁵ Моисей чоннуң калчаарап барганын, Аароннуң улусту сула салып, дайзыннарнының мурнунга Израильдин адын баксыратканын көрүп каан. ²⁶ Ол ынчан чоннуң турлаанче кирер черге туруп алгаш: «Дээрги-Чаяакчынын талазында кымнар барлы? Меңээ чедип келинер!» — дээн. Левийин салгакчылары шуптузу ооң чанынга чыгып келген. ²⁷ Моисей оларга: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Кижжи бүрүзү хылыжын курунга астып алгаш, улустун турлаанга бир кыдындан өске кыдынга чедир кылаштап, кымны-даа болза — бодунуң акы-дуңмазын, эжин, чоок кижизин безин — өлүрүп кагзын!“» — дээн. ²⁸ Левийин салгакчылары Моисейнин чугаазын ёзугаар кылганнар: ол хүн израиль чондан 3000 хире кижжи өлүртүп каан. ²⁹ А Моисей левиттерге: «Бөгүн кайыңар-даа бодунуң оглунга, акы-дуңмазынга удур үнүп, ботгарынарны Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан-дыр силер. Ол ам силерге ачы-буянын хайырлаар» — деп чугаалаан.

**Моисейниң чонга
база каттап болушканы**

³⁰ Даартазында хүндүс Моисей чонга: «Аажок улуг бачытты үүлгеткен-дир силер. Ынчаарга мен ам Дээрги-Чаяакчыже үнө берейн, бачыдынарны арыглаарын чедип аарым чадавас» — деп чугаалаан.

³¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыже ээп келгеш: «О, бо чон аажок улуг бачытты үүлгетти; бодунга алдындан бурган кылып алды — деп чугаалаан. — ³² Оларның бачыдын өршээп көрөм. Бир эвес өршээвес болзунза, Сээң бижээнин номдан* мээң адымны база балап каавыт!»

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харыялаан: «Чүгле Меңээ удур бачыт үүлгеткен кижиниң адын Бодумнун номумдан балаар мен. ³⁴ Сен чоруй бар, Мээң сеңээ айыткан черимче бо чонну эдертип аппарат; Мээң төлөзм сээң мурнунга орук баштап чоруттар эвеспе. А демги улусту бачыды дээш кеземче хүнү кээрге, кезедир мен». ³⁵ Аарон израиль чонга бугажык шуткуп берген өйдө, оларның кылып турган үүлгедиглери

дээш Дээрги-Чаяакчы оларже айыыл-халапты чоруткан.

**Бурганын чон аразынга
чоруурундан ойталааны**

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Бар че. Египеттен эдертип келгенниң чон-биле моон чоруптунар. Авраам, Исаак болгаш Иаковка: „Уре-салгалыңга ол черни бээр мен“ — деп дангыраглааным черже чоруй барыңар. ² Бодумнун төлөэмни силерге орук баштаар кылдыр чоруткаш, хананей, амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны сывырыптар мен. ³ Сүт биле ары чигири аккан байлак черже чоруптунар; а Мен Бодум силернин араңарга чорбас мен, оон башка силерни орук ара узуткап каар мен, чөрүүңер кончуг чон-на болгай силер». ⁴ Чон ол багай медээни дыңнааш, ыглап-сыктап эгелээн; кым-даа бодунун каасталгаларын кетпейн барган. ⁵ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чонга мону чугаала. Чөрүүңер кончуг чон-дур силер, Мен силернин араңарга карак чивеш-даа хире үедө чоруур болзумза, силерни узуткап каар мен; ынчангап астып алган каасталгаларыңар уштуп кааптыңар, а Мен силерни канчаарын көрүп көрейин» — дээн турган. ⁶ Израиль чон ынчан бодунун каасталгаларын Хорив дагнын чанынга уштуп каапкаш барган чүве-дир.

Ужуражылганың тур майгыны

⁷ А Моисей улустун турлаандан ырадыр майгын тиккеш, ону Ужуражылга майгыны деп адап алган. Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылыксаан кижжи бүрүзү улустун турлааның даштында ол майгыннын чанынга чедип кээр турган. ⁸ Моисей Ужуражылга майгынынче бар чыдырда, бүгү чон туруп кээр: кижжи бүрүзү бодунун чадырынын эжииниң аксынга туруп алгаш, ол Ужуражылга майгынынче киргигеже чедир, оон соондан хайгаарап көөр турган. ⁹ Кажан ол Ужуражылга майгынынче кире бээрге, өрүтен булут чагы ынаар бадыйп келгеш, майгынге кирер черге туруп алып, а Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле

* 32:32 Сээң бижээнин ном — Бурганын Бодунга хамааржыр улустун аттарын кири бижээни Мөңгө амыдыралдың номун ынча деп турар. (Дан. 12:1; Ажыл. 20:12 көр.)

32:25 У, ч. 29:18

32:27 Ы, х. к. 13:6-9

32:33 Иез. 18:4, 20

33:2 Хост. 23:23

33:3 Хост. 3:8

33:5 Сан. 16:21

33:7 Хост. 27:21

чугаалажыр болган. ¹⁰ Бүгү чон Ужура-жылга майгынынче кирер черде турар булут чагыны көрүп каан санында-ла, туруп кээр — кижн бүрүзү чадырынын эжииниң аксынга аңаа сөгүрүп мөгөөр турган.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле, кандыг-бир кижиниң эжи-биле чугаалашканы дег, удур-дедир көржүп алгаш, чугаалажыр болган. Моисей оон улустун турлаанче эеп кээр турган, а оон аныяк дузалакчызы — Нуннуң оглу Иисус Ужуражылга майгынындан черле ырап көрбөөн.

*Моисейниң Бурганны
чон-биле кады чоруурун дилээни*

¹² Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Сен меңээ: „Бо чонну эдертип аппарат“ — деп турар-дыр сен, ынчалза-жок мээң-биле кады кымны чорударыңны айтып бербедиң. А Сен меңээ: „Мээң чоок таныырым кижн-дир сен, Мээң ээ көрнүшкүнүмнү чедип алдың“ — дээн болгай сен. ¹³ А ам, бир эвес Сээң ээ көрнүшкүнүңнү чедип алган болзумза, чалбарып дилеп тур мен: Сээң бодап алган оруктарыңны меңээ ажыдып берем — ээ көрнүшкүнүңнү ам-даа чедип аар дээш, Сени билип ап көрейн; бо улус — Сээң чонун дээрзин утпайн көрөм».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мен Бодум сээң-биле кады чоруур мен, сеңээ амырдышты хайырлаар мен» — деп харыылаан.

¹⁵ Моисей Аңаа: «Сен Бодун бис-биле кады чорбас болзуңза, бисти моон чорутпайн көрөм — деп чугаалаан. —

¹⁶ Мен болгаш Сээң чонун Сээң ээ көрнүшкүнүңнү чедип алганыысты улус канчап билип аарыл? Чүглө Сээң бис-биле кады чорупканындан эвес бе? Ынчан мен-даа, Сээң чонун-даа чер кырында бар өске кандыг-даа чондан онзагай болур бис».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Сээң бо дилеп турар чүвөнни база күүседир мен, чүгө дээрге сен Мээң ээ көрнүшкүнүмнү чедип алган-дыр сен, Мээң чоок таныырым кижн-дир сен» — деп харыылаан.

¹⁸ Моисей: «Өндүр чырыңны меңээ көргүзүп көрөм» — дээн.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Мен сээң мурнун-биле эртип, Бодумнуң өндүр-чаагаймыны бүрүнү-биле делгеп көргүзүп, Дээрги-Чаяакчы деп адимны чарлаар мен; ээ көрнүр дээн кижимче ээ көрнүр мен, кээргээр дээн кижимни кээргээр мен» — деп азаан. ²⁰ Оон соонда Бурган: «Мээң арнымны көрбөс ужурулг сен; Мени көргөн кижн дилиг артып каап шыда-вас» — дээн. ²¹ Дээрги-Чаяакчы улаштыр: «Мээң чанымда черге — бо хаяга туруп ал. ²² Мээң өндүр чырыым чайынналып бар чыдырда, Мен сени хаянны чарык черинге тургузуп кааш, эрте бербөөн шаамда, сени холум-биле дуглай тудар мен. ²³ Ка-жан холумну чайладыптарымга, сен Мени артымдан көрүп каар сен, а арным сээң көзүлдес» — деп чугаалаан.

*Бурганның Израиль-биле
чагы-керээни чаартканы
(Ы. х. к. 10:1-4)*

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бодунга мурнундагы калбак даштар ышкаш ийн калбак даштан чондуруп ал. Мен ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган өстөрни оюп бижип каар мен. ² Дарта эртең белең бол; эрген Синай дагже үнүп келгеш, даг бажыңга Мээң мурнумга бараалтап туруптар сен. ³ Кым-даа сээң-биле кады даг бажыңче үнмезин, кым-даа ол дагта шуут көзүлбезин; шээр, бода мальнаар безин ол даг чоогунга ыт-тавазын».

⁴ Моисей биеэги даштар ышкаш ийн калбак даш чондуруп алгаш, эртең эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзугаар, Синай дагже үнө берген. Ол ийн калбак дажын тудуп алгаш чораан. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут аразыңга дүжүп келгеш, Моисейниң чанынга туруп алгаш, Бодунуң адын чарлаан. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейниң мурну-биле эрткеш, мынча деп чарлаан: «Дээрги-Чаяакчы мен — киленнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг болгаш бүзүрелдиг Бурган мен! ⁷ Мен Бодумнуң энерелимни муң-даа дугаар салгалга көргүзүп, улустун кем-буруузун, кемниг херектерин, бачыттарын өршээп турар мен, ынчалза-даа буруулугларны

33:16 Хост. 19:5; Сан. 23:9 33:19 Рим. 9:15 33:20 Ө. д. 32:30; Иса. 6:5; Ин. 1:18 34:2 3 Хаан. 19:11
34:3 Хост. 19:12-13 34:6 Сан. 14:17-18; 2 Чыл. 30:9; Неем. 9:17; Ыд. ыр. 85:15; 102:8; 110:4; 111:4;
114:5; 144:8; Иоил 2:13; Иона 4:3 34:7 Хост. 20:5-6; Ы. х. к. 5:9

кеземче чокка арттырбас мен база адаларнын кем-буруузу дээш ажы-төлдү, ажы-төлдүн ажы-төлүн үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен».

⁸ Мойсей ол дораан доңгая кээп дүжүп, Бурганга мөгөйгөш: ⁹ «Дээргим, бир эвес мен Сээн ээ көрнүүшкүнүнү чедип алган болзумза, бистиң аравыска чорууп көрөм, Дээргим! Ийет, бо чоннуң чөрүүзү кончуг-дур, ындыг-даа болза, бистиң бузуттарысты болгаш бачыттарысты өршээп көрөм, бисти Бодуңнуң чоннуң кылдыр хүлээп ап көрөм» – дээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Израиль-биле чагык-керээни чарып тур мен. Сээн бүгү чонуннун мурнунга черделегейге – кандыг-даа чоннарга моон мурнунда болуп көрбээн кайгамчык чүүлдерни чаяар мен. Ынчан сени хүрээлээн бүгү улус Дээрги-Чаяакчынын ажайк-херээн – Мээн сен дээш кайы хире кайгамчык херектер кыларымны көрүп каар. ¹¹ Мээн бөгүн сенээ дужаап турар чүүлдеримни күүсет. Мен ам сээң мурнундан амор, хананей, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны үндүр сывырар мен. ¹² Көрдүң бе, чедө бээриң черниң чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар сенээ салган дузак дег апаар. ¹³ Оларның өргүл салыр бедигээштерин үредеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга турсаскааткан адагаштарын кезип каавыт. ¹⁴ Сен Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганга мөгөйбөс ужурлуг сен, Оон адын „Хүннээчел“ дээр болдур ийин; хүннээчел Бурган-дыр ол.

¹⁵ Шап ол черниң чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар боттарының бурганнарын эдерип самырааш, оларынга өргүл салып тура, сени база чалаарга, оларның өргүлге салган аыш-чемин чип аар сен; ¹⁶ оон башка оларның кыстарын оолдарыңга кадай кылдыр ап бээр сен – ынчан оларның кыстары боттарының бурганнарын эдерип самырааш, сээң оолда-

рынын база бурганнарынның аайы-биле самыраашкынче кирип алыр.

¹⁷ Бодуңга шуткаан дүрзү-бурганнар кылба.

¹⁸ Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалын сагы: Мээн дужааганым ёзугар Авив айның доктааткан үезинде, чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараадан чи, чүге дээрге Авив айда Египеттен хосталып үнгөн болгай сен.

¹⁹ Баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзү Мээниң болур, сенде бар бодада, шээр-даа малдын бүгү эр дун төлдерни база Мээниң болур. ²⁰ Элчигенниң дун төлүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурлуг, а бир эвес садып хоставас болзунза, оон мойнун сый шаап, өлүрүп каавыт. Силерниң дун оолдарыңарның шупгузун садып хостап* алынар.

Кым-даа Мээң мурнумга хол куруг келбес ужурлуг!

²¹ Алды хүн дургузунда ажылда, а чедиги хүнде дыштан; тараа тарыыр, дүжүт ажаар үелерде безин чедиги хүнде дыштан.

²² Кызыл-тастың баштайгы дүжүдү быжа бээрге, Чеди неделя байырлалын демделеп чор*, а чыл төнүп турда, дүжүт ажаалдазынын байырлалын демделеп чор.

²³ Чылда үш катап сээн бүгү эр улусун Израильдин Бурганы, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бараалгап келзин. ²⁴ Мен өске чоннарны сээң мурнундан дезериче албадап, кызыгаарларыңны алгыдар мен. Чылда үш катап Дээрги-Чаяакчының мурнунга бараалгап кээр болзунза, ол өйдө кым-даа сээң чериңни эжелеп алысавас.

²⁵ Менээ хан өргүп турар үенде, ажыткылык хлебти катая өргүвө; Хосталышкын байырлалында салган өргүлдүн кандыг-даа кезин даартагы эртенге чедир арттырба. ²⁶ Сээн чериңниң дүжүдүнү башкылынын Бурганың Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп бараалгат.

* 34:20 Садып хостаары – 13:13-ке немелде тайылбырны көр. * 34:22 Чеди неделя байырлалы – еврей дылда «шавуот» дээр, «Боженин хүннүн байырлалы» азы «Баштайгы дүжүт байырлалы» деп аттарлыг, еврейлерниң Хосталышкын байырлалы эрткенден бээр бөжени хүнде демделээр байырлал (Хост. 23:16; Лев. 23:15 көр).

34:12 Хост. 23:33 34:13 Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5 34:14 Хост. 20:5 34:15 Сан. 25:2

34:16 Ы. х. к. 7:3-4; Башт. 3:6; 3 Хаан. 11:2-4; 16:31 34:17 Хост. 20:4 34:18 Хост. 12:14; Лев. 23:6 34:19 Хост. 13:2, 11-16 34:20 Хост. 23:15 34:21 Хост. 20:8-11 34:23 Хост. 23:17 34:25 Хост. 23:18; Ы. х. к. 16:4 34:26 Хост. 23:19; Лев. 22:28; Ы. х. к. 14:21

Анайны ооң авазының сүдүнгө хай-ындырба».

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо сөстөрни бодуңга бижип ал. Мээң сээң-биле база Израиль-биле чарып турарым чагыг-керээ дээрге бо сөстөр ол-дур» — деп чугаалаан. ²⁸ Моисей даг кырынга, Дээрги-Чаяакчының чанынга дөргөн хүн-дүннү эрттирген; ол өйде аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн. Ол калбак даштарга он айтышкынны — чагыг-керээниң бадыткал сөстөрүн бижип каан.

Моисейниң чырыткылыгы арны

²⁹ Моисей Синай дагдан чагыг-керээни бадыткаан ийи калбак дашты тудуп алгаш, бадып келген. Бурган-биле чугаалажып турган болгаш, арны херелдендир чырый бергенин ол боду билбээн. ³⁰ Аарон болгаш бүгү израиль чон Моисейниң арны чырып турарын көргөш, олче чагдаарындан коргуп турганнар. ³¹ А Моисей Ааронну болгаш ниитиледин бүгү баштыңнарын кый дептерге, олар анаа чедип келгенер; ол ынчан олар-биле чугаалашкан. ³² Ооң соонда бүгү израиль чон Моисейге чоокшулап кээрге, ол Дээрги-Чаяакчының Синай дагга анаа чугаалаан бүгү айтышкыннарын дамчыдып чугаалаан. ³³ Моисей улус-биле чугаалашкан соонда, арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш, Анаа чеде берген санындала, Ужуражылга майгынындан үнмээн шаанда, шывыгны арнындан ап кааптар турган. Кажан Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын израильчилерге дамчыдар дээш үнүп кээрге, ³⁵ израиль чон Моисейниң арны херелдендир чырый бергенин көрүп турган, ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчы-биле дараазында чугаалажышкынынга чедир арнын база катап шывыг-биле шып ап турган.

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында

35 ¹ Моисей израиль чоннуң бүгү ниитиледин чыып алгаш, оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының силерге күүсегсин дээш берген айтышкыннары бодур. ² Алды хүн дургузунда ажыл-херектеринер кылыңар, а чедиги хүн силерге ыдыктыг, Дээрги-Чаяакчыга бараалгат-

кан онзагай амыр-дыш хүнү болзун; ол хүнде ажыл-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлуг. ³ Бүгү оран-саваларыңарга амыр-дыш хүнүнде от безин кывыспанар».

Ужуражылга майгынынга ажыглаар эргезек чугула чүүлдер (Хост. 25:1-7)

⁴ Моисей израиль чоннуң бүгү ниитилелинге мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан айтышкыннары бодур. ⁵ Дээрги-Чаяакчыга бээр онза өргүл белектеринден чыып алыңар. Эки туразы-биле өргүл белээн салып турар кижиги бүрүзү Дээрги-Чаяакчыга дараазында белектерден: алдын, мөңгүн, хүлөр; ⁶ көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү, ⁷ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш кежи; акация ыяжы; ⁸ чырыткыже кудар олива үзү, бараалгакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарда ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдер; ⁹ оникс дээр үнелиг даштар болгаш эфодка база ыдыктыг халчыгашка быжыглаар үнелиг даштардан эккеп берзин.

¹⁰ Силерниң араңарда уран-шевер улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганы бүгү чүвени белеткеп кылзын: ¹¹ ыдыктыг өргээ-майгыны, ооң дээвиір-шывыын болгаш шывыгларын; ооң дээктерин, хана-каракталчак рамкаларын болгаш доора оорга ыяштарын, адагаштарын болгаш дөжөктерин; ¹² ыдыктыг аптараны, ооң көдүрткүүш-мергелерин, халывын болгаш аптараның турар черин чажыгар көжегени; ¹³ ширээни, ооң көдүрткүүш-мергелерин, хамык херекселдерин база Дээрги-Чаяакчыга өргээн ыдыктыг хлебтерин; ¹⁴ чырыдар чырыткыны, ооң херекселдерин, деннерин болгаш чырыдып кыпсыр олива үзүн; ¹⁵ айдызаар өргүл бедигээжин, ооң көдүрткүүш-мергелерин, шилип чаар олива үзүн, айдызап кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдерни, майгынче кирер черни дуглаар көжегени; ¹⁶ бүрүн өрттедир өргүлдер салыр бедигээшти, ооң хүлөр шижкиижин, көдүрткүүш-мергелерин болгаш хамык херекселдерин; чунар саваны, ооң дөжөөн; ¹⁷ херимниң шывыгларын, адагаштарын,

34:28 Хост. 24:18 34:29 2 Кор. 3:7-18 34:34 2 Кор. 3:16 34:35 2 Кор. 3:7-18
35:2 Хост. 20:8-11; 31:14 35:7 Хост. 25:5

адагаштарның дөжөктөрүн болгаш майгынче кирер хаалга-шывыын; ¹⁸ майгынның болгаш ооң хериминиң өргөннерин база оларга шарыгыр хендирлерни; ¹⁹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептерни – Бурганның бараалгачкызы Аароннун ыдыктыг хептерин болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептерин».

²⁰ Израиль чоннун бүгү ниитилели Моисейни каапкаш, тарай берген. ²¹ Дээрги-Чаяакчыга өргүл белектерин Ужуражылга майгынын тудуп тургузарынга, ооң хамык херегелдеринге болгаш ыдыктыг хептерни даараарынга ажыглаар кылдыр эки туразы-биле эккеп бериксээн шупту улус ол бүгүнү эккеп берип турган. ²² Дузалаарын күзээн бүгү улус – эр-даа, херэежен-даа улус чедип кээп, Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр алдынын: билзектерни, сыргаларны, ызырткыларны, билектээштерни болгаш өске-даа алдын каасталгаларны эккеп берген. ²³ Бодунда көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү, кызыдыр будаан кошкар кештери болгаш тахаш кештери бар улус ол чүүлдерин эккеп берип турган. ²⁴ Мөңгүн азы хүлөр бериксээн улус оозун Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр эккеп берип турган. Бодунда акация ыякы бар улус оозун майгынга чүнү-даа кылырынга ажыглазын дээш эккеп берип турган. ²⁵ Бүгү уран-шевер херэеженнер дүк ээер ажыл кылып, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрни эккеп берип турган. ²⁶ Сеткилиниң айбызын дыннаан бүгү уран-шевер херэежен улус өшкү дүгүн ээрип турган. ²⁷ А төрөл бөлүктөр баштыннары оникс дээр үнелиг даштарны, эфодка база хөрөк баартыгы хевирлиг хапка быжыглаар үнелиг даштарны эккеп берип турган. ²⁸ Баштыңнар ол ышкаш чаагай чыттыг чүүлдерни база чырыдарынга, шилип чаарынга болгаш чаагай чыттыг айдызаар холуксаалар кылырынга ажыглаар олива үзүн эккеп берип турган. ²⁹ Израиль чондан сеткилинин айбызын дыннаан эр-даа, херэежен-даа улус Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр кылырын дужааганы кандыг-даа ажылды кылырынга херектиг өргүл белектерин

Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле эккеп берип турган.

Ус-шеверлерниң ажыл-ижиниң эгелээни (Хост. 31:1-6)

³⁰ Моисей ынчан израиль чонга мынча дээн: «Дынчанар, Дээрги-Чаяакчы Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнун оглунун оглу, Урийнин оглу Веселиилди шилип алгаш, ³¹ ону Бурганның Сүлдези-биле бүргеди – билди-билигни, янзы-бүрү арга-мергежилди анаа берди. ³² Ол кижиге ам алдын, мөңгүн болгаш хүлөр-биле чогаадкычы, шевер ажилдар кылып шыдаар; ³³ үнелиг даштарны хоога сугары-биле кырлап тургаш кылыр; ыяшты оюп-хээлээр – кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы өске уран-шевер улусту өөрөдир арга-мергежилди Веселиилге база Даның аймаанга хамааржыр Ахисамахтын оглу Аголиавка берген. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы оларның чүрөктөрүн мерген угаан-биле бүргөдү, ынчангаш олар кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар: ыяш-даш чонар; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан база ак лёндан угулзалыг пөстөр аргып, даараар – уран-шевер улустун бүгү арга-мергежилин билир улус турган.

36 ¹ Ынчангаш Веселиил, Аголиав болгаш шупту уран-шевер улус бүгү ажыл-херекти Дээрги-Чаяакчы канчаар дужааганын, ынчаар кылыр ужурлуг. Дээрги-Чаяакчы оларга ыдыктыг черни тудары-биле кандыг-даа ажылды кылып шыдаар билди-билигни хайырлаан».

² Моисей Веселиилди, Аголиавты болгаш Дээрги-Чаяакчының арга-мергежил хайырлааны, ажылдаксап турар бүгү уран-шевер улусту ажилдап эгелээри-биле кыйгырып эккелген. ³ Ол улус израиль чоннун ыдыктыг черни тудуун кылыры-биле эккеп бергени бүгү өргүл белектерин Моисейден ап алганнар. А ол аразында чон Моисейге эртенниң чаа-чаа белектерни эки туразы-биле эккелгеш туруп берген. ⁴ Ынчан ыдыктыг черни тудуунга ажилдап турган шупту уран-шевер улус ажылын ара каггаш, ⁵ Моисейге чедер берген: «Чон хөлүн эрттир хөйүнү эккеп тур! Дээрги-Чаяакчының кылырын дужааган ажылынга

херегинден көвүдей берди» — деп чугаалаан. ⁶ Моисейнин дужаалын ёзугаар улустун турлаанга «Эр-даа, херээжен-даа улус ыдыктыг черге өргүүр дээш ам чүнү-даа эккелбезин» деп чарлаарга, чон өргүл белектери эккелбестей берген. ⁷ Чыгдынган курлавырлар кандыгдаа ажылдар кылыртыга четчир болган, харын-даа артып турган.

Ужуражылга майгынын кылганы
(Хост. 26:1-37)

⁸ Ооң соонда уран-шевер бүгү улус майгынын тудуп эгелээш, дараазында чүүдлерни кылган. Олар ээрип каан ак лёнда база көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн он шывыгны даарааш, оларга херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып кааннар. ⁹ Шывыг бүрүзүнүн узуну чээрби сес кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а шывыглар шуптузу дең хемчээлди болган. ¹⁰ Шеверлер беш шывыгны тудуштур даарап каан, өске беш шывыгны база тудуштуруп кааннар. ¹¹ Баштайгы беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдынга көк өңнүг илдиргелер кылып кааннар; дараазында беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдынга база ыналдыр кылганнар. ¹² Баштайгы беш шывыгның кыдынга бежен илдиргени, дараазында беш шывыгның кыдынга база ыналдыр кылып кааннар — илдиргелер бот-боттарынга дүгжүп турган. ¹³ Бежен алдын дээк кылгаш, оларны илдиргелерге кедирип тургаш, баштайгы беш шывыгны өске беш шывыг-биле тудуштуруп, майгынын бүдүн кылдыр кожуп кааннар.

¹⁴ Ооң соонда майгынын шывары-биле өшкү дүгүнден он бир шывыг кылганнар. ¹⁵ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а он бир шывыг шуптузу дең хемчээлди болган. ¹⁶ Шеверлер беш шывыгны бир аңгы тудуштур даарааш, өске алды шывыгы база тудуштуруп кааннар. ¹⁷ Баштайгы беш шывыгның кыдында шывыгга бежен илдиргени, өске алды шывыгның кыдында шывыгга база бежен илдиргени кылып кааннар. ¹⁸ Оон шывыгларны тудуш чангыс кылдыр тудуштуруп бежен хүлөр дээк кылып кааннар. ¹⁹ Майгынын шывар ийи дээвиір-шывыгны: бирээзин — кызыдыр будаан

кошкар кештеринден, өскезин — тахаш кештеринден кылып кааннар.

²⁰ Майгынын тудуп турар хана-каракталчак рамкаларны акация ыяжындан кылып кааннар. ²¹ Рамка бүрүзүнүн узуну он кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту болган; ²² бир рамкадала тудуштурар ийи шиш бар турган — рамкаларның шуптузун дөмейлештир кылып кааннар. ²³ Майгынының мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга чээрби рамканы кылгаш, ²⁴ оларның адаанга тургузар дөргөн мөңгүн дөжекте: ийи дөжек-ле бир рамканың ийи шижинге дүгжүр кылдыр кылып кааннар. ²⁵ Майгынын соңгу чүкче көрүнгөн талазынга база чээрби рамканы кылгаш, ²⁶ дөргөн мөңгүн дөжекте — ийи дөжек-ле бир рамка адаанга турар кылдыр кылып кааннар. ²⁷ А майгынын артыгы, барыын талазынга алды рамканы кылып кааннар. ²⁸ Ол ышкаш майгынын артыгы талазының азыгларынга ийи рамканы кылып кааннар. ²⁹ Оларны адаандан тудуштуруп кааш, үстүндөн чангыс дээрбекке кожуп каан; азыгларда турар рамкалар дөмей болган. ³⁰ Артыгы талага шупту сес рамка база оларны тургузар он алды мөңгүн дөжек кылып каан: бир рамка адаангала ийи дөжек турган.

³¹ Шеверлер оон соонда акация ыяжындан майгынын бир талазынын рамкаларын тудуштуруп беш доора оорга ыяшты; ³² майгынын өске талазынга беш ыяшты база артыгы, барыын талазынга беш ыяшты кылып кааннар. ³³ Майгынын бир кыдындан өске кыдынга чедир рамкаларның ортаа деңгели-биле эрткен эң узун доора оорга ыяшты база кылып кааннар. ³⁴ Оон ол рамкаларны алдын-биле шап кааш, ыяштар сугар дээрбектерни алдындан кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап кааннар.

³⁵ Көк, кызыл-хүрең болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёнда эң ыдыктыг өрээлди дулгаар көжеге кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып кааннар. ³⁶ Көжеге азар алдын аткактарлыг дөрт адагашты акация ыяжындан кылып, алдын-биле шаккаш, оларны тургузар дөрт мөңгүн дөжекте шуптузун кудуп кааннар.

³⁷ Ооң соонда майгыныче кирер черни дулгаар көжегени көк, кызыл-хүрең

болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан кылгаш, угулзалар аргып, каастап кааннар. ³⁸ Көжөгө азар аткактарлыг беш адагаш кылып, оларның баштарын болгаш тыртпаларын алдын-биле шап кааш, оларга беш хүлөр дөжөкти кылып кааннар.

Ыдыктыг аптараны кылганы
(Хост. 25:10-20)

37 ¹ Веселиил акация ыяжындан ыдыктыг аптараны кылып каан. Ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ² Ол аптараның иштин-даштын арыг алдын-биле шап кааш, ооң кырын дескиндир алдын хаажы кылып каан. ³ Дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, аптараның дөрт адаккы азыгына: ийи дээрбек бир талазынга, база ийи дээрбек – өске талазынга турар кылдыр быжыглап каан. ⁴ Ооң соонда ол акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазааш, оларны алдын-биле шап каан. ⁵ Көдүрткүүш-мергелерни, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар кылдыр, ооң ийи талазында дээрбектерге кедирип каан.

⁶ Веселиил арыг алдындан аптараны дуй каар халыпты кылып каан: ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту болган. ⁷ Халыптың ийи талакы кыдыгына ийи херувимни алдындан хевилей соктап кылып каан. ⁸ Оларны халыптың ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптың бир кыдыгында, а база бирээзи – өске кыдыгында турар кылдыр кылып каан. ⁹ Херувимнер бот-боттарынче көрнүштүр турганнар база халыпче углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгыннары-биле ону шыва апканнар.

Ширээни кылганы
(Хост. 25:23-29)

¹⁰ Веселиил акация ыяжындан ширээни кылып каан: оон узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ¹¹ Ширээни арыг алдын-биле шап каан, а кырын дескиндир алдын хаажыны кылып каан. ¹² Ону дескиндир дөрт илиг хире куржагны кылгаш, куржагны долгандыр алдын хаажыны кылып каан. ¹³ Ол оон

ширээге дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, оларны ооң азыгыларында турар дөрт будунга быжыглап каан. ¹⁴ Дээрбектерни куржагның чанынга, ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер кылдыр кылып каан. ¹⁵ Ол акация ыяжындан ширээни көдүрүп дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кылгаш, оларны алдын-биле шап каан. ¹⁶ Оон арыг алдындан ширээге ажыглаар херекселдерни: тавактар, хымыштар, арага кулуп чажар дашкалар болгаш аяктарны кылып каан.

Чырыткыны кылганы
(Хост. 25:31-39)

¹⁷ Веселиил ооң соонда арыг алдындан чырыткыны хевилей соктап кылып каан; ооң дөжөө, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери – шупту тудуш чаңгыс болган. ¹⁸ Чырыткының сывындан алды адыр үнген: үш адыр бир талазындан, база бир үш адыр өске талазындан үнген турган. ¹⁹ Бир адырга-ла миндаль ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажын, бүүрекчигештерни болгаш бүрүлери катый кылып каан – чырыткы-биле тудуш чаңгыс өске адырлар шуптузу дөмей тургузулгуг болган. ²⁰ А чырыткының сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажын – оларның бүүрекчигештерин болгаш бүрүлерин кылып каан. ²¹ Баштайгы ийи адырның адаанда бир бүүрекчигеш, өске ийи-ийи адырның адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар – чырыткының сывы-биле тудуш алды адыр шуптузу дөмей тургузулгуг турган. ²² Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткы-биле тудуш чаңгыс болган; оон бүгү бодун арыг алдындан хевилей соктап кылып каан.

²³ Веселиил чырыткыга тургузар чеди деңни, дең өззө кезер ызырар кыскаштарны болгаш дең кыпсырда ажыглаар саваларны арыг алдындан кылып каан. ²⁴ Ол чырыткыны оон бүгү херекселдери-биле катый кылырынга бир талант арыг алдын чарыгдан.

Айдызаар өргүл бедигээжин кылганы
(Хост. 30:1-5)

²⁵ Веселиил акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжин кылып каан. Ол ону дөрбелчин кылдыр кылган: узуну

болгаш дооразы бир кыры дурту, а бедии ийи кыры дурту болган. Бедигээштиң азыгларында мыйыстары ооң-биле тудуш чаңгыс турган. ²⁶ Ол бедигээштиң кырын, кыдыгларын болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап кааш, дескиндир алдын хаажыны кылып каан. ²⁷ Бедигээштиң хаажызының адаанга, ийи кыдыынга ийи алдын дээрбекти, ону дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер дээш, кылып каан. ²⁸ Ол көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап каан.

²⁹ Веселиил ооң соонда ыдыктыг шилип чаар олива үзүн база арыг айдызаар холуксааны чаагай чыттыг үс белеткээр кижини уран мергежили-биле холаан дег белеткеп каан.

*Өргү бедигээжин болгаш
чунар саваны кылганы
(Хост. 27:1-8)*

38 ¹ Веселиил акация ыяжындан бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти кылып каан. Бедигээш дөрбелчин, ооң узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болган. ² Бедигээштиң дөрт азынга, ооң-биле тудуш чаңгыс кылдыр, дөрт мыйысты кылып каан. Оон бедигээшти хүлер-биле шап каан. ³ Бедигээшке ажыглаар херекселдерни: хүл урар савалар, хүл-узарлар, хан кудаар аяктар, илбектер болгаш көс дажыглаар хүүрекчигештерни – шуптузун хүлерден кылып каан. ⁴ Бедигээшке хүлер шишкишти кылгаш, ону бедигээштиң хаажызының адаанга, шишкиш бедигээштиң ортузунга чедип турар кылдыр быжыглап каан. ⁵ Ол оон хүлер шишкиштиң дөрт азынга көдүрткүүш-мергелер кедирер дөрт дээрбекти шуткуп кылып каан. ⁶ Көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, оларны хүлер-биле шап каан. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни бедигээштиң ийи кыдыында дээрбектерге, ону көдүрүп дажыглаар дээш, кедирип каан. Өргүл салыр бедигээшти иштиңде хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып каан.

⁸ Веселиил Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга бараан бооп турган херээжен улустун берген хүлер көрүчүктерин алгаш, ол хүлерден чунар сава биле ооң дөжөөн кылып каан.

*Майгыны долгандыр турар
херимни кылганы
(Хост. 27:9-19)*

⁹ Веселиил оон майгыны долгандыр турар херим кылып каан. Ооң мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга ээрип каан ак лёндан узуну чүс кыры дурту шывыгларны; ¹⁰ шывыглар азар чээрби адагашты болгаш оларны тургузар чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктер болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹¹ А ооң соңгу чүкче көрүнгөн талазынга база узуну чүс кыры дурту шывыгларны, оларны азар чээрби хүлер адагашты болгаш чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹² Ол херимниң барыын талакы дооразынга узуну бежен кыры дурту шывыгларны, оларны азар он адагашты болгаш он дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹³ Херимниң чөөн талакы дооразының узуну бежен кыры дуртунга ден кылдыр кылып каан. ¹⁴ Ол улус кирер черниң бир талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан; ¹⁵ улус кирер черниң өске талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан.

¹⁶ Веселиил херимниң бүгү талаларында шывыгларның шуптузун ээрип каан ак лёндан кылган. ¹⁷ А дөжектерни хүлерден; адагаштарның дээктери болгаш тыртпаларын мөңгүнден кылган; адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каан, херимниң адагаштарын шуптузун мөңгүн тыртпалар-биле тудуштуруп каан.

¹⁸ Херимче кирер хаалга-шывыгны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пестерден база ээрип каан ак лёндан угулзарлар аргып каастап кылган. Хаалга-шывыгның узуну чээрби кыры дурту, а бедии, херимни долгандыр аскан шывыгларны ышкаш, беш кыры дурту болган. ¹⁹ Ол хаалга-шывыгны дөрт хүлер дөжекке тургускан дөрт адагашка азып каан. Адагаштарның дээктерин мөңгүнден кылгаш, баштарын мөңгүн-биле шап кааш, тудуштуруп тыртпаларын

мөңгүндөн кылып каан. ²⁰ Майгынын база херимни долгандыр турар шывыгларнын өргөннерин шуптузун хүлерден кылып каан.

Майгыны тударынга ажыглаан металлдар даңзызы

²¹ Ыдыктыг майгыны — чагыг-керээни херчилээн майгыны тударынга үндүргөн чарыгдалдарны санап каан даңзы бо-дур. Ол санаашкыны Моисейниң айтышкынын ёзугаар, Бурганниң бараалгакчызы Аароннуң оглу Ифамарниң удуртулгазы-биле левиттер кылган. ²² (Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр кызын деп дужааганы бүгү чүвени Иуданың аймаанга хамааржыр Журнуң оглунуң оглу, Урийниң оглу Весселиил кылып каан. ²³ А ооң-биле кады Данниң аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиав — уран-шевер чонукчу; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан угулзалыг пөстөрниң шевер аргыкчызы, даараныкчызы кижиге ажылдап турган.)

²⁴ Ыдыктыг черни тударынга ажыглаан, өргүл белээ кылдыр эккеп салган алдынның деңзизи 29 талант база 730 шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган*.

²⁵ Израиль ниитилелди чизелеп турда, чыгдынган мөңгүн 100 талант база 1775 шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган*: ²⁶ чизелеткен, чээрби хардан улуг назылыг 603 550 эр кижиге бүрүзүндөн бир бека (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин чартыгы) мөңгүннү хүлээп алган. ²⁷ Чүс талант мөңгүннү ыдыктыг черниң болгаш ооң көжегезинин дөжектерин шуткуурунга ажыглаан: чүс дөжекке-ле чүс талант — бир дөжекке-ле бир талант мөңгүн үнгөн. ²⁸ 1775 шекел мөңгүннү адагаштарның дээктерин болгаш тыртпаларын кылырынга база адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каарынга ажыглаан.

²⁹ Өргүл белээ кылдыр салган хүлерниң деңзизи 70 талант база 2400 шекел болган*. ³⁰ Хүлерден Ужаражылга майгынынче кирер черде адагаштарның дөжектерин, өргүл салыр хүлер бедигээш-

ти, ооң хүлер шишкижин болгаш хамык херекселдерин; ³¹ херимни долгандыр турар адагаштарның болгаш херимниң хаалгазының адагаштарының дөжектерин; майгынын бүгү өргөннерин болгаш херимни долгандыр турар шывыгларнын бүгү өргөннерин кылган.

Бараалгакчыларның хептерин белеткээни

(Хост. 28:6-43)

39 ¹ Уран-шевер улус Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн ыдыктыг черге бараан болуп кедер дараазында каас-коя тускай хептерни — Аароннуң ыдыктыг хептерин даарап кааннар.

² Алдындан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан эфодту даарап кааннар. ³ Ону кылырда, алдынны амалай калбаргыр бастыргаш, амаларны удазыннай диле кескеш, ол алдын удазыннарны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр-биле база ак лён-биле холуштур угулзалай аргып, пөстү белеткеп кааннар. ⁴ Эфодту быжыглай шарыыр, эгин ажа каар кожаалар кылгаш, оон ийи ужунга чыпшыр даарап кааннар. ⁵ Эфодту куржаар курну эфодтун боду-биле дөмей кылдыр аргааш, эфод-биле тулдуш кылып кааннар. Курну Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан аргып кылган.

⁶ Оникс дээр үнелиг даштарны алдын хооларга суккаш, ол даштарга Израильдин аймактарының аттарын, таңмага ойган дег, сиилбип кааннар. ⁷ Ол даштар Бурганга израиль чонну сагындырып чорзун дээш, оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар эфодтуң эгин ажа каар кожааларынга быжыглап кааннар.

⁸ Ыдыктыг хапчыгашты, эфодту кылганы дег, алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан шевери-биле уранчыды даарап кылып кааннар. ⁹ Ол хапты дөрбелчин, ийи

* 38:24, 25, 29 Бо домактарда, чижеглеп алырга, 1000 кг алдын, 3430 кг мөңгүн, 2425 кг хүлер дугайында чугаа чоруп турар.

кабгталдыр сыга салган пөстен кылган, оон узуну болгаш дооразы бир карыш болган. ¹⁰ Олче дөрт одуруг үнелиг даштарны суп каан. Бирги одуругда — рубин, топаз болгаш изумруд; ¹¹ ийги одуругда — бирюза, сапфир болгаш алмаз; ¹² үшкү одуругда — яхонт, агат болгаш аметист; ¹³ дөрткү одуругда — хризолит, оникс болгаш яшма деп даштарны суп каан. Оларның шуптузун алдын хооларга суп, хоолап кааннар. ¹⁴ Ол даштарның ниити саны Израильдің оолдарының аттары-биле дең сангыч — он ийи болган: даш бүрүзүнде-ле он ийи аймактын кайы-бирээзиниң адын, таңмага ойган дег, оюп-сиилбип кааннар.

¹⁵ Хапчыгашка азар илчирбежигештерни арыг алдындан долгактай өрүп кылып кааннар. ¹⁶ Ийи алдын хоону база ийи алдын дээрбекти кылгаш, дээрбектерни хапчыгаштың ийи үстүкү ужунга быжыглап кааннар. ¹⁷ Ийи алдын илчирбежигешти хапчыгаштың ийи ужунга дээрбектерге суккаш, ¹⁸ илчирбежигештерниң өске уштарын эфодтун мурнуу талазында, ооң эгин ажа каар ийи кожаазында турар хооларга быжыглап кааннар. ¹⁹ Оон өске ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны хапчыгаштың ийи адакчы ужунга, ооң эфодче көрүнген иштиң талазынга быжыглап кааннар. ²⁰ База ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны ийи кожааның эфодтун мурнуу талакы адаанга коштунар черинге, эфодтун курунун үстүнге быжыглап кааннар. ²¹ Хапчыгаштың дээрбектерин эфодтун дээрбектеринге, хапчыгаш эфодтун курунун үстүнге, эфодтан чылып кээп дүшпейни турар кылдыр, көк өңнүг шидиг-биле коюп кааннар. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган.

²² Эфодтун адаанга кедер шыва тонну бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап кааннар. ²³ Ооң ортузунга баш сугар ойбак чер кылгаш, ол ойбакты долгандыр, ооң кыдыглары орулбазын дээш, куяк хептин ойбаанга дег, быжыг мизчик аргып кааннар. ²⁴ Тоннун эдээн дескиндир көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг ээрип каан уздындан болгаш ак лёндан гранат чимистерин аргып кылып кааннар. ²⁵ Арыг алдындан конгулуурлар кылгаш, тоннун бүгү эдээн дескиндир гранаттар-биле аралаштыр халайтыр

азып кааннар. ²⁶ Конгулуурлар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескиндир аралаштыр астынган турган. Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар, ол тонну Бурганга бараан болурда кедер турган.

²⁷⁻²⁸ Аарон биле оон оолдарына ак лёндан иштики узун хөйлеңерни; ол ышкаш ак лёндан тюрбанны, каас-коя тускай бөрттерни база ээрип каан чуга лёндан иштики чүвүрлерни кылып бергеннер. ²⁹ Ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден курну угулзалай аргып кылып бергеннер. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылып бергеннер.

³⁰ Ыдыктыг кылагар каасталганы арыг алдындан кылгаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижикти, таңмага оя кескен дег, сиилбип кааннар. ³¹ Аңаа көк өңнүг шидигни, ону тюрбанга чыпшыр балгаар дээш, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар быжыглап кааннар.

Майгының тудуун доосканы

³² Ужуражылга майгынын — ыдыктыг өргээни тударына херек бүгү ажылдар оон-биле доозулган. Израиль чон бүгү ажылдарны Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганы олчан кылдыр кылган. ³³ Израильчилерниң кылгаш, Моисейге эккеп көргүскени бүгү чүүлдер бо-дур: Ужуражылга майгыны, оон даштыкы шывыгы база хамык херекселдери: дээктер, хана-каракталчак рамкалар, доора оорга ыяштары, адагаштар болгаш дөжөктер; ³⁴ кызыдыр будаан кошкар кештеринден дээвиір-шывыг болгаш тахаш кежинден дээвиір-шывыг, көжеге; ³⁵ ыдыктыг аптара, оон көдүрткүүш-мергелери, халывы; ³⁶ ширээ, оон хамык херекселдери, Бурганга өргээн ыдыктыг хлебтер; ³⁷ арыг алдындан кылган чырыткы, оон кырынга тургузар денер болгаш оон хамык херекселдери, ынаар кулар олива үзү; ³⁸ айдызаар алдын бедигээш, шилип чаар олива үзү, айдызап кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдер, Ужуражылга майгынынче кирер черни дуглаар көжеге; ³⁹ өргүл салыр хүлер бедигээш, оон хүлер шишккижи, көдүрткүүш-мергелери болгаш хамык херекселдери, чунар сава, оон дөжээ; ⁴⁰ херимнин

шывыглары, адагаштары болгаш дөжөктөрү, ооң хаалга-шывыы, хендирлери болгаш өргөннери, Ужуражылга өргээ-майгынынга бараан болурда ажыглар хамык херекселдер; ⁴¹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептер – Бурганның бараалгакчызы Аароннун ыдыктыг хептери болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептери. ⁴² Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужаганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан.

⁴³ Моисей оларның кылган бүгү чүвезин топтап көөрге, Дээрги-Чаяакчы канчаар дужаганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан болганнар. Моисей ынчан израильчилерни алгап-йөрээп каан.

Моисейниң Ужуражылга майгынын тургусканы

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Бирги айның бирги хүнүндө Ужуражылга майгыны – ыдыктыг өргээни тургузуп каг. ³ Ынаар ыдыктыг аптараны киригеш, оон оон мурнунга көжегени азып каг. ⁴ Ынаар ширээни киригеш, ооң кырынга турар ужурлук хамык херекселдерни таарыштыр салып каг. Чырыткыны киригеш, олче ооң деңнерин таарыштыр салып каг. ⁵ Ыдыктыг аптараның мурнунга айдызаар алдын бедигээшти тургузуп каг. Майгынге кирер черни дуглаар көжегени азып каг. ⁶ Ужуражылга өргээ-майгынынче кирер черниң мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти тургузуп каг. ⁷ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштиң аразынга чунар саваны тургускаш, сугдан кудуп каг. ⁸ Долгандыр турар херимни тургускаш, ооң хаалга-шывыын азып каг.

⁹ Оон соонда шилип чаар олива үзүндөн ап алгаш, майгынын база ында бар бүгү чүвени чаап каг – майгын болгаш ооң хамык херекселдери ынчаар ыдыктыг болу бээрлер. ¹⁰ Бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти болгаш ооң хамык херекселдерин база чаап каг – өргүл бедигээшти ынчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр. ¹¹ Чунар саваны болгаш ооң дөжөөн чаап ыдыктап каг.

¹² Оон соонда Ааронну оолдары-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп алгаш, оларны чундуруп каг.

¹³ Ааронга ыдыктыг хептерни кедиргеш, шилип чаап каг – ол Мээң бараалгакчы болу бээр кылдыр, ону ыдыктап каг. ¹⁴ Ооң оолдарын база эккеп алгаш, иштики узун хөйленерден кедирип каг. ¹⁵ Аароннун оолдары Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр, ачазын шилип чаганын дег, оларны база шилип чаап каг. Ынчаар шилип чаары Бурганның бараалгакчылары болур эргени оларга кезээ-мөңгөде, салгалдан салгал дамчып быжыглар».

¹⁶ Моисей бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы аңаа канчаар дужаганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан. ¹⁷ Ийиги чылдын бирги айының бирги хүнүндө майгыны тургузуп каан. ¹⁸ Моисей майгынын мынчаар тиккен: дөжөктөрни салгаш, оларның кырынче хана-каракталчак рамкаларны тургузуп, оларны доора оорга ыяштар-биле тудуштургаш, адагаштарны тургузуп каан. ¹⁹ Оон майгынын даштыкы шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга дээвиир-шывыг салып каан – ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаганын ёзугаар кылган.

²⁰ Моисей чагыг-керээни бадыткаан калбак даштарны алгаш, ыдыктыг аптараже суп каан; ыдыктыг аптарага кедүрткүүш-мергелерни быжыглааш, ону халып-биле дуй салып каан. ²¹ Ыдыктыг аптараны майгынге киригеш, көжегени азып, ыдыктыг аптараны дуглап каан – ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаганын ёзугаар кылган.

²² Моисей Ужуражылга өргээ-майгынын соңгу чүкче көрүнгөн талазынга, көжеге мурнунга ширээни тургускаш, ²³ ооң кырынга хлебтерни чыскаай салып каан – ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаганын ёзугаар кылган.

²⁴ Ужуражылга майгынын мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга, ширээге дужааштыр чырыткыны тургускаш, ²⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга деңнерни таарыштыр салып каан – ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаганын ёзугаар кылган.

²⁶ Моисей Ужуражылга майгыныга, көжеге мурнунга айдызаар алдын бедигээшти тургускаш, ²⁷ чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерни кысып каан – ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужаганын ёзугаар кылган.

²⁸ Моисей майгынче кирер черни дуглаар көжегени азып каан. ²⁹ Оон ол черниң мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти тургускаш, бүрүн өрттедир өргүл биле далган-тараа өргүлүн бедигээшке салган – ону Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

³⁰ Ол Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээш аразынга чунар саваны тургускаш, ынаар суг кудуп каан.

³¹⁻³² Моисей, Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражылга майгынынче кирерде азы өргүл салыр бедигээшке чоокшуларда, чунар савага холдары биле буттарын чуп ап турганнар – ону Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар кылып турганнар.

³³ Моисей майгынын долгандыр херимни тургускаш, ооң хаалга-шывыын азып каан. Моисей бодунуң ажылын шакынчаар дооскан.

Дээрги-Чаяакчының булуду майгынын кырында

³⁴ Оон Ужуражылга майгынын булут шыва апкан, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырыы ыдыктыг өргээни бүргей апкан. ³⁵ Моисей Ужуражылга майгынынче кирип шыдаваан, чүгө дээрге ол өргээни булут хөмө дуглапкан, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырыы бүргей апкан.

³⁶ Оон ол булут майгынын кырындан өрү көдүрлүрге, израиль чон орукче үнүп, көжүн уламчылап турган. ³⁷ А булут өрү көдүрүлбейн баарга, олар турар черинден шимчеп үнмейн, ооң кажан өрү көдүрлүрүн манаар турганнар. ³⁸ Хүндүс майгынын кырынга Дээрги-Чаяакчының булуду турар, а дүне ол булут иштинге* от кывар турган – ону израильчилерниң шуптузу бүгү көштериниң үезинде көрүп келген.

* 40:38 Азы: «Майгын иштинге».

Левит

(азы Чүдүлгө дүрүмнериниң ному)

Кирилде

Бо болза Моисейниң Беш номунуң үшкүзү-дүр. Номнуң «Левит» деп адын Эрги Чагыг-көрээниң эрте-бурунгу грек окулгазындан алган — номда хөй дүрүмнер Левийниң аймаандан үнгөн Бурганның бараалгакчыларының кылыр ажыл-албанынга хамааржыр.

Номнуң болушкуннарын Бурганның Моисейге Синай даг чанынга бергени, «Хосталышкын» деп номда-ла бижиттиниң эгелээн хоойлу-дүрүмнүң уланчызы кылдыр көргүскөн. Номнуң эгезинде (1–10 эгелер) Бурганның бараалгакчыларынга негелделерни база өргүл кылырда оларның хүлээлгелерин тодарадып бижээн. Өргүл салышкыннарының утказы, хамыктың мурнунда, киж и болуң Бурган-биле чаңгыс эптиг болур дээн чүткүлүн илередип, хайырлаан ачы-буяны дээш, Аңаа өөрүп четтирип, чогуур алдар-хүндүнү Аңаа көргүзүп, бодунуң бачыттары болгаш үүлгедиглери дээш кыптыгар Ооң килеңин чайладып шыдаарында болур.

Ооң соонда (11–16 эгелер) израиль чонга чүдүлгө сагылгаларын ёзугаар арыг чүүлдү арыг эвес чүүлден аңгылаарының дугайында айтышкыннарны берген. Израильчилерниң чуртталгазы чүглө өргүлдөр салыры болгаш чүдүлгө сагылгаларын ёзугаар арыг болуру-биле кызыгаарлаттынмай, а ол ышкаш элээн хөй хуу, өг-бүлө, хөй-ниитижи болгаш экономиктиг хүлээлгелерни хаара тудуп турган болбайн канчаар. Ол бүгүнү номнун дараазында кезээнде (17–27 эгелер) тодарадып бижээн. Ол хүлээлгелерни күүседире израиль чонга ону чер-делегейде бар чоннар аразындан шилип алгаш, Бодунга хамааржыр чон кылып алган Бурганга төлөптиг, ыдыктыг болурунга дузалаар ужурлуг турган.

Ыдыктыг чоннуң улузу чүглө тодараттыңан чүдүлгө сагылгаларын шын күүседиринден аңгыда, бот-боттарынга, мал-маганынга, чер-чуртунга шын хамаарылгалыг болурунуң өөредиин алган турган. Ол хоойлуларның хөйү эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн өске чоннарының хоойлуларынга элээн дөмейлешкек, ынчалза-даа, түнпөп чугаалаарга, бүгү талазы-биле Дээрги-Бурган-Чаяакчының аайына кирер чүткүлгө үндезилеттинген болганы-биле ылгалып турар.

Бүрүн өрттедир өргүл

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейни кый депкеш, Ужуражылга майгынындан аңаа мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерниң араңардан бир киж и Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыксаар болза, азырал амытаннарны — бода азы шээр малды эккеп салзын.

³ Бир эвес ол кижиниң өргүлү бүрүн өрттедир өргүл, а салыр малы — бода

мал болур болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болзун дээш, Ужуражылга майгынынче кирер черже малын сүрүп эккелзин. ⁴ Оон демги киж и холун өргүл малының бажынга салзын* — Дээрги-Чаяакчы оон өргүлүн хүлээп аарга, ол киж и бодун арыглаар өршээлди чедиң алыр. ⁵ Демги киж и Дээрги-Чаяакчының мурнунга бода малын дөгөрзин, а Аароннуң оолдары — Бурганның

* 1:4 Ол хол шимчээшкениниң утказы ийи янзы: бир талазында, өргүл салыкчызы бодун өргүлү-биле дөмейлештирип турар; өске талазында — өргүл салыкчызы бодунуң бачыттарын өргүлүнчө сямволчудуп көжүрүп турар.

1:2 Лев. 6:8-13

бараалгакчылары малдың ханын дозуп эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төлсүн. ⁶ Өргүлдү салган кижиге өргөөн малынын кезин сойтпаш, мага-бодун кезектей одура шаап каапсын. ⁷ А Аароннун оолдары — Бурганның бараалгакчылары өргүл салыр бедигээшке от кывыскаш, ынаар ыяштардан салып кагзыннар. ⁸ Олар малдың демги одура шапкан кезектерин, бажын болгаш чаан өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын. ⁹ Өргүл кылып турар кижиге бода малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сутга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур.

¹⁰ А бир эвес оон бүрүн өрттедир өргүлү шээр мал — хойлар азы өшкүлөр болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. ¹¹ Оон соонда өргөөн малын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, өргүл бедигээжиниң сонгу талазынга дөгөрзин, а Аароннун оолдары — Бурганның бараалгакчылары оон ханын өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төлсүн. ¹² Өргүл салып турар кижиге малын кезектей одура шаап каапсын база бажы биле чаан аңгылап кагзын, а Бурганның бараалгакчызы оларны өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын. ¹³ Оон ол кижиге малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сутга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл бедигээжинге эккеп салгаш, өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур.

¹⁴ А бир эвес ол кижиниң Дээрги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлү куштардан болза, көгө-бугалардан азы көгээзиннерден эккеп өргүзүн. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы кушту өргүл салыр бедигээшке эккелгеш, мойнун оора долгааш, бажын бедигээш кырынга өрттесин, а ханын бедигээштин ханынче сыргадып аксып каапсын. ¹⁶ Оон кушту боостаазын чүглери-биле катый аңгылааш, өргүл бедигээжиниң чөөн та-

лазында хул чыдар черже октапсын. ¹⁷ Ол оон соонда кушту ийи чалгынындан туткаш, чара тыртыпсын, ынчалза-даа шуут ийи чара үзе тыртпазын, оон өргүл бедигээжинде салган отта чыдар ыяштарга өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур».

Далган-тараа өргүлү

2 ¹ «Кандыг-бир кижиге далган-тараазын Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салып турар болза, оон өргүлү эң шынарлыг кызыл-тас далганындан болзун; ол кижиге далганынче олива үзүн кутсун база ладан дээр чаагай чыгтыг чукту салзын. ² Оон өргүлгө салыр далган-тараазын Аароннун оолдарына — Бурганның бараалгакчыларына аппарып берзин. Бурганның бараалгакчызы оортан бир адыш ишти далганын, олива үзүн болгаш ладанын шуптузун ап алзын — өргүлдүн сагындырыг болур кезээ ол-дур. Оон ону өргүл бедигээжинге өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур. ³ А далган-тараа өргүлдүнү артан кезээ Аароннуу болгаш оон оолдарыны болур: Дээрги-Чаяакчыга өргөөн өргүлдөр аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

⁴ Суугуга хаарган далган-тараа өргүп турар болзунза, ажыткы-биле хөөтпезен далгандан хаарган, олива үзү холаан боованы азы олива үзү-биле кырын чаап каан чуга хаарган далганнарны өргү. ⁵ А бир эвес өргүлүнү калбак тавак-пашка быжырган болзунза, олива үзү холаан, ажыткы-биле хөөтпезен далгандан быжырган далган-тараа болзун. ⁶ Ону үүрмектей буза тырткаш, олива үзүндөн кудуп каг: далган-тараа өргүлү ол-дур. ⁷ А бир эвес өргүп турар далган-тарааны борбак пашка быжырган болзунза, олива үзү немеп каан далгандан быжырган өргүл болзун.

⁸ Ынчалдыр белеткеп быжырган өргүлүнү Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш, Бурганның бараалгакчызына дамчыдып бер, а ол ону өргүл бедигээжинге салзын. ⁹ Оон оон сагындырыг болур кезеэн аңгылааш, өргүл бедигээжинге өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг

^{1:9} Хост. 29:18 ^{1:13} Лев. 1:9 ^{1:14} Лев. 5:7; 12:8; 14:4; 15:14, 29; Сан. 6:10 ^{1:17} Э. д. 15:10 ||
^{Лев. 1:9} ^{2:1} Лев. 6:14-18; Сан. 15:4-9 ^{2:2} Лев. 1:9 ^{2:3} Лев. 7:10; 10:13 ^{2:4} Хост. 29:2
^{2:5} Лев. 6:21 ^{2:9} Лев. 1:9

чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур.¹⁰ А далган-тараа өргүлүнүң арткан кезээ Аароннуу болгаш ооң оолдарыныы болур: Дээрги-Чаяакчыга өргээн өргүлдөр аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.¹¹ Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турарынар кандыг-даа далган-тараа өргүлүн ажыткы-биле хөөтпээн болзун, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр кандыг-даа ажыткыны база ары чигирин отка өрттөтпес учурлуг силер.¹² Оларны баштайгы дүжүттүн өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга эккеп болур силер, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг ыш болзун дээш өргүл бедигээжинге өрттөтпөңөр.¹³ Далган-тарааның кандыг-даа өргүлүн дузап ал, өргүлүнүң Бурганьның чагыг-керээзин шынзыдып турар дус-биле дузаарын утпа: өргүлдериниң шуптузун дузап каан болзун*.

¹⁴ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүн баштайгы тараазындан далган-тараа өргүлү кылып турар болзуңза, баштай бышкан тараа баштарын отка хооргаш база үүредир соктааш, өргүлүн кылдыр эккел.¹⁵ Тараанче олива үзү куткаш, ладанны база салып каг: далган-тараа өргүлү ол-дур.¹⁶ Бурганьның бараалгакчызы үүредир соктаан тарааны, олива үзүн болгаш бүгү ладанны өрттөтсін: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл ол-дур».

Эп-найырал өргүлү

З¹ «Бир эвес кандыг-бир кижин эп-найырал өргүлү салып, бода малын өргүп турар болза, четпес-дудуу эвес эр азы кыс болазын Дээрги-Чаяакчыга эккелзин.² Оон бодунуң холун өргүп турар малынын бажынга салгаш, ону Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга дөгөрсин, а Аароннуң оолдары — Бурганьның бараалгакчылары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.³ Оон соонда ол кижин эп-найырал өргүлүндөн ижин-хырын чаан, малдың иштинде хамык чагны отка өрттедири-биле салзын.⁴ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый, оорга чаан база

баарның эт-чаглыг кезээн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш — өргүлгө салзын.⁵ А Аароннун оолдары ол чагларны өргүл бедигээжинге, отта салган ыяштарда чыдар бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттөтсін: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур.

⁶ А бир эвес ол кижин Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр шээр мал салып турар болза, четпес-дудуу эвес эр азы кыс малды эккеп салзын.⁷ Ол кижин өргүл кылдыр хой малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш,⁸ холун өргүлүнүң бажынга салгаш, Ужуражылга майгынын мурнунга дөгөрсин, а Аароннун оолдары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.⁹ Оон ол кижин өргүл кылдыр салган малының чаан Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл кылдыр эккелзин: ужазын мырыңай көп-белдирден үзе кескеш, бүдүнү-биле, а ол ышкан ижин-хырын чаан база малдың иштинде хамык чагны өргүлгө салзын.¹⁰ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезээн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш, өргүлгө салзын.¹¹ Бурганьның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттөтсін: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл чеми ол-дур.

¹² А бир эвес ол кижин өргүл кылдыр өшкү малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш,¹³ холун өргүлүнүң бажынга салзын база Ужуражылга майгынын мурнунга дөгөрсин, а Аароннун оолдары өшкүнүн ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.¹⁴ Оон ол кижин эккелген малдындан Дээрги-Чаяакчыга салган өргүл кылдыр ижин-хырын чаа болгаш малдың иштинде хамык чагны эккеп салзын.¹⁵ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезээн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш — өргүлгө салзын.¹⁶ Бурганьның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке

* 2:13 Дусту чеми дузап-шыгжаары-биле ажыглаар, ынчангаш ол Библияда керээнин мөңгезин символчулук көргүзүп турар.

2:11 Лев. 6:17 2:12 Хост. 23:19 2:13 Сан. 18:19; 2 Чылт. 13:5 2:14 Лев. 23:14 2:16 Лев. 2:1 || Лев. 1:9 3:1 Лев. 7:11-21, 29-34 3:5 Лев. 1:9 3:11 Лев. 1:9; 21:6; Сан. 28:2; Иез. 44:7

өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга чаагай чыт, отка өрттедир өргүлдүң чеми олдур; чагныч шуптузун Аңаа салыр керек. ¹⁷ Силерниң бүгү салгалдарыңарга, каяа-даа чурттап чорзуңарза, кезээ-мөңгөдө доктааткан дурүм бо-дур: кандыгдаа чаг биле ханны чивенер».

Бурганның дээди бараалгакчызының бачыды дээш өргүл

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Кандыг-бир кижичастырыг кылып бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарыңа удур бирле чүве кылган дижик.

³ Бурганның дээди бараалгакчызы бачыт үүлгөкөш, оозу-биле чонну буруулуг кылып каан дижик. Ол үүлгөткөн бачыды дээш өргүл кылдыр бода малындан четпес-дудуу эвес бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. ⁴ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыкты Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелзин, холун оон бажынга салзын. Оон бугажыкты Дээрги-Чаяакчының мурнунга дөгөргизин. ⁵ Оон соонда бугажыктын ханын дозуп алгаш, Ужуражылга майгынынче кирип келзин, ⁶ оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыкты черниң көжөгезинин мурнунга салаазын ханче суккаш, чеди катап бызай чашсын. ⁷ Оон ол Ужуражылга майгынынче иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда айдызаар өргүл бедигээжиниң дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын, а бугажыктын арткан ханынын шуптузун Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштиң дөжөзөнчө төпсүн. ⁸ Оон соонда өргүлдүн бугажындан хамык чагны: ижин-хырын чаа болгаш малдын иштинде хамык чагны уштуг каапсын. ⁹ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эыг-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады — аңгылап ужулзун. ¹⁰ Эп-найырал өргүлүңгө салган бугадан ол бүгүнү аңгылап уштуру ышкаш кылдыр кылзын. Оон Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттетсин. ¹¹⁻¹² А бугажыктын арткан

бүгү кезектерин: кежин, хамык эьдин, бажын болгаш чодаларын база ишти-хырнын чини-биле катый чоннуң турлааның даштында хүл төгөр арыг черге үндүрө берзин, оон ыяштарга чада салгаш, өрттетсин. Бугажыкты хүл төгөр черге өрттедир болзун».

Бүгү чоннуң бачыды дээш өргүл

¹³ «Израильдин бүгү чону частырыг кылып, бачыт үүлгөткөн, а ол керек ниитилелдин көөр караандан чажыртына берген; улус Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарыңа удур кылып болбас ужурулг бир-ле чүве кылгаш, буруудай берген дижик. ¹⁴ Оларның үүлгөткөн бачыды билдине бэрге, бүгү ниитилел бачыт дээш өргүл кылдыр кодан малдын аразындан бугажыкты үндүргөш, Ужуражылга майгынынче мурнунга эккелзин. ¹⁵ Оон ниитилелдин баштыңнары Дээрги-Чаяакчының мурнунга холдарын бугажыктын бажынга салзын база ону дөгөргизин. ¹⁶ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыктын ханын Ужуражылга майгынынче эккелгөш, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыкты черниң көжөгезиниң мурнунга салаазын ханче суккаш, чеди катап бызай чашсын. ¹⁸ Оон ол Ужуражылга майгынынче иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда өргүл бедигээжиниң дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын, а арткан бүгү ханны Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштиң дөжөзөнчө төпсүн. ¹⁹ Бугажыктын хамык чаан аңгылап ужулгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттетсин ²⁰ база оон мурнундагы бугажык-биле кылыр бүгү чүүлду оон-биле кылзын. Бурганның бараалгакчызы ынчалдыр кылып, чонну арыглаарга, олар Бурганның өршээлин алыр. ²¹ Бурганның бараалгакчызы ол бугажыкты чоннуң турлааның даштынче үндүрө бергөш, оон мурнундагы бугажыкты өрттеткени дег, база ынчаар өрттетсин: ниитилелдин салганы бачыт дээш өргүл ол-дур».

Баштын кижиниң бачыды дээш өргүл

²² «Баштын кижичастырыг үүлгедип, Дээрги-Чаяакчы Бурганның айтышкыннарыңа удур болбас бир-ле чүвени

3:16 Лев. 1:9 || Лев. 7:23 3:17 Э. д. 9:4; Лев. 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29

4:2 Лев. 5:15; Сан. 15:22-29 4:7 Хост. 30:1-2 4:11-12 Хост. 29:14; Лев. 6:11; 9:11; 16:27;

Сан. 19:3, 5 4:13 Сан. 15:24-25 4:17 Сан. 19:4

частырыг бооп кылгаш, буруудай берген джик. ²³ Ол ынчан бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунаны өргүлгө салзын. ²⁴ Оон хунаның бажынга холун салзын база ону бүрүн өрттедир өргүлдү дегерер черге, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дегерзин: бачыт дээш өргүл ол-дур. ²⁵ Бурганнын бараалгакчызы өргүлдүн ханынче салаазын суккаш, өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ²⁶ Ооң соонда хунанын хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, өргүл салыр бедигээшке өрттетсин. Бурганнын бараалгакчызы баштың кижиниң бачыдын ынчалдыр арыглаарга, ол кижги Бурганнын өршээлин алыр».

Карачал кижиниң бачыды дээш өргүл

²⁷ «Чон аразындан кандыг-бир карачал кижги частырыг кылып, бачыт үүлгеткеш, Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарының бирээзинге удур кылып болбас ажурлуг бир чүве кылгаш, буруудай берген джик. ²⁸ Ол бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, бачыды дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр кыс өшкүнү эккеп салзын. ²⁹ Оон холун өшкүнүн бажынга салгаш, бүрүн өрттедир өргүлдү дегерер черге ону бачыт дээш өргүл болу бээр кылдыр дегерзин. ³⁰ А Бурганнын бараалгакчызы өшкүнүн ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханнын шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ³¹ Оон Бурганнын бараалгакчызы өшкүнүн хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, ангылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт болзун дээш өргүл салыр бедигээшке өрттетсин; Бурганнын бараалгакчызы демги кижини ынчалдыр арыглаарга, ол кижги Бурганнын өршээлин алыр. ³² А бир эвес ол кижги бодунун бачыды дээш өргүл кылдыр хой малды салырын күзээр болза, четпес-дудуу эвес кыс хойну эккеп салзын. ³³ Ол кижги холун хойнун бажынга салгаш, бүрүн өрт-

тедир өргүлдү дегерер черге ону бачыт дээш өргүл болу бээр кылдыр дегерзин. ³⁴ Бурганнын бараалгакчызы хойнуң ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштиң мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханнын шуптузун өргүл салыр бедигээштиң дөжөөнчө төпсүн. ³⁵ Оон хойнуң хамык чаан, эп-найырал өргүлүнгө салган хойнун чаан дег, ангылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга салган өске өргүлдер-биле кадды өрттетсин. Бурганнын бараалгакчызы демги кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижги Бурганнын өршээлин алыр.

5 ¹ Шак мындыг бачыттар туруп болур. Кандыг-бир кижги бир-ле чүүлдү көрүп, билген тургаш, каргыш салган сөстү* дыңнааш-даа азы херечи болу бергеш-даа, билир чүүлүн дыңнатпайн баар болза, буруузун боду чүктээр. ² Азы бир кижги кандыг-бир арыг эвес чүүлге: арыг эвес аннын сегинге, азы арыг эвес азырал малдын сегинге, азы арыг эвес үүрмек дириг амытанның сегинге деген болза, боду ындыг деп билбесе-даа, дөмей-ле арыг эвес болгаш буруулук болур. ³ Азы бир кижги арыг эвес өске кижиге (оон кээп турар, бужартап боор янзы-буру арыг эвес чүүлдериниң кандызы-даа хамаан чокка) дегтеш, ону билип кааш, база буруулук болур. ⁴ Азы бир кижги улустунгө черле дангыраглап чанчыккан чүүлүнгө хамаарыштыр бир-ле багай азы эки чүүл кылыр бооп, бодал чокка аксы-дангыраан берген болза, ону билип кааш, база буруулук болур. ⁵ Шак ындыг кижги ол таварыгаларнын кайызы-даа дээш буруулук болза, кандыг бачыт үүлгеткенин ажыы-биле билинзин. ⁶ Оон соонда үүлгеткен бачыды дээш Дээрги-Чаяакчыга буруузун билингениниң өргүлү кылдыр кыс шээр малды: хойну азы дүктүгүр өшкүнү эккеп салзын. Бурганнын бараалгакчызы ынчан ону бачыдындан арыглап каар.

⁷ А бир эвес ол кижиниң шээр мал эккеп салыр харык-шинээ чок болза, бачыды дээш буруузун билингениниң

* 5:1 Каргыш салган сөс — кандыг-бир кемниг херек үүлгеттинген болза, когараан кижги азы шиткекчи херек үүлгедикчизинге каргыш салыры-биле кыжанып, ону буруузун минниринче албадар турган (Башт. 17:2 көр).

4:27 Сан. 15:27 4:31 Лев. 1:9 5:2 Лев. 11 5:3 Лев. 12—15 5:4 Башт. 11:30, 35; 1 Хаан. 14:24, 29; Өккл. 5:4

өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салзын: бирээзи бачыт дээш өргүл, а өскези — бүрүн өрттедир өргүл болзун. ⁸ Ол кижичи куштарын Бурганнын бараалгакчызынга чедире берзин, а Бурганнын бараалгакчызы баштай бачыт дээш өргүлдүн кужун өргүл, ооң мойнун оора долгазын, чүглө бажын мага-бодундан аңгылавазын. ⁹ Оон куштуң ханындан өргүл салыр бедигээштиң ханазынче бызай чашсын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹⁰ А өске кушту доктааткан чурум ёзугаар бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын. Бурганнын бараалгакчызы ол кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижичи Бурганнын өршээлин алыр. ¹¹ Бир эвес ол кижичи ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салып шыдавас болза, үүлгеткен бачыды дээш бир эфа иштгинин оннуң бир кезээ эң шынарлыг далганны эккеп салзын; ооң бачыт дээш өргүлү ол-дур. Ол кижичи өргүлүнүң далганынче олива үзү кутпазын база ладанны салбазын — ындыг чүүлдер өргүлгө турбас ужурлуг. ¹² Оон өргүлдүн Бурганнын бараалгакчызынга эккеп берзин. А Бурганнын бараалгакчызы өргүлдүн сагындырыг боор кезээ кылдыр бир долу адышты уруп алгаш, өргүл бедигээжинге Дээрги-Чаяакчыга салып, отка өрттетсин: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹³ Бурганнын бараалгакчызы демги кижини ол таварылгаларнын кайы-бирээзинде үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижичи Бурганнын өршээлин алыр. Далган-тараа өргүлүн салып турда дег, артып калган далган Бурганнын бараалгакчызыны болур».

Кем-буруу дээш өргүл

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁵ «Кандыг-бир кижичи частырыг кылып бачыт үүлгеткеш, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр ужурлуг ыдыктыг чүүлдерин бараалгатпайн барган дижик. Ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр мартындан четпес-дудуу эвес кошкарны Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. Кошкарнын өртөөн ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелге тода-

ратсын. ¹⁶ Ыдыктыг чүүлдерге чедирген когаралы дээш, демги кижичи ооң өртөөн төлөөш, өртектиң бештиң бирин база немей бергеш, Бурганнын бараалгакчызынга хүлээдир ужурлуг. А Бурганнын бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн кошкарын өргөөш, демги кижини арыглаарга, ол кижичи Бурганнын өршээлин алыр.

¹⁷ А бир эвес кандыг-бир кижичи бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарынын бирээзинге удур кылып болбас чүве кылып болза, боду-даа билбейн буруудай бергени ол-дур, ынчангаш буруузун ол боду чүктээр ужурлуг. ¹⁸ Ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл кылдыр бодунуң шээр малындан четпес-дудуу эвес кошкарны доктаадып каан өртектиң аайы-биле Бурганнын бараалгакчызынга эккелзин. Бурганнын бараалгакчызы демги кижини боду-даа билбейн кылган частырыгындан арыглаарга, ол кижичи Бурганнын өршээлин алыр. ¹⁹ Демги кижиниң Дээрги-Чаяакчынын мурнунга буруудан кем-буруузу дээш салыр өргүлү ол-дур».

6 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁻³ «Кандыг-бир кижичи Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгедип, кемниг херек кылып, өске кижинин бүзүрелин шын эвес ажыглап, аңаа шыгдадып каан азы түр када ажыглаары-биле берип каан чүвезин „албадым“ деп мегелээн, азы оорланган, азы өске кижиниң чүвезин хунаап алган, азы улустуң чидирген чүвезин тып алгаш, меге даңгырак берип, чугаалаваан дижик. Шак ындыг хевирлиг кемниг херектер кылып болза, ⁴ ол кижичи бачыт үүлгедип, буруудай бергендир. Ындыг болганда, оорлап алган азы хунаап алган чүвезин база улустуң аңаа шыгдадып каан азы бодунуң тып алган чүвезин дедир эгидер ужурлуг. ⁵ Черле ынчаш мегелеп даңгырак бергени бүгү таварылгаларда ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл салып турары хүнде эт-хөренгини ёзулуг ээзинге бүрүнү-биле дедир эгидип бээр база оон өртөөн бештиң бирин немей төлээр ужурлуг. ⁶ Оон ол кижичи Дээрги-Чаяакчыга кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр малындан

5:7 Лев. 1:14; 12:8 5:11 Сан. 5:15 5:13 Лев. 2:3 5:15 Лев. 4:2, 27; Сан. 15:22-29; Хост. 30:13
5:16 Лев. 6:5; 22:14; 27:13, 15, 27, 31; Сан. 5:7 6:2-3 Хост. 23:4 || Лев. 19:11 6:5 Сан. 5:7

доктаадып каан өртөк ёзугаар четпес-дудуу эвес кошкарны Бурганнын бараалгакчызынга эккеп берзин. ⁷ А Бурганнын бараалгакчызы ону арыглаарга, демги кижиге кылган бүгү-ле шак ол кем-буруулугу керектери дээш өршээлди алыр».

Бүрүн өрттедир өргү дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁹ «Ааронга болгаш оон оолдарынга айтышкынымны дамчыт: бүрүн өрттедир өргү кылырынын дүрүм-хоойлузу мындыг дээрзин чугаала. Бүрүн өрттедир өргүл ону өрттөткөн бедигээшке дүннү өтүрү, эргенге чедир чытсын база өргүл бедигээжиниң оду өшпейн кыпсын. ¹⁰ Бурганнын бараалгакчызы бодунуң лёндан кылган иштиги чүвүрлери биле өске хевин кедип алзын, оон бедигээште салгаш, кывыскан бүрүн өрттедир өргүлдүн хүлүн узуп, дүжүргөш, өргүл бедигээжиниң чанынга салып казын. ¹¹ Оон кеткен хевин ужулгаш, өске хепти кеткеш, хүлдү чоннуң турлаанын даштында арыг черге үндүргөш, төпсүн. ¹² Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үзүктөл чок кыпсын, а Бурганнын бараалгакчызы эргеннин-не бедигээште отка ыяштар салып, кывыссын база бүрүн өрттедир өргүлдү аңаа чада салзын, оон эп-найырал өргүлүнүң чаан өрттөтсүн. ¹³ Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үргүлчү кыпсын».

Далган-тараа өргүлүнүң дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹⁴ «Далган-тараа өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур. Аароннун оолдары ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштиң баарынга эккеп салыр ужурлуг. ¹⁵ Бурганнын бараалгакчызы далган-тараа өргүлүндөн олива үзү холаан далганны болгаш өргүлдө бар бүгү-ле ладанны адыжын долдур ап алгаш, өргүлдүң сагындырыг болур шак бо кезээн Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өргүл бедигээжинге өрттөтсүн. ¹⁶ Далган-тараа өргүлүнүң арткан кезээн Аарон болгаш оон оолдары чизин; ону ажыткы-биле хөөт-

пейн быжыргаш, ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынынын хериминиң иштинге чиир ужурлуг. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүн ажыткы-биле хөөтпейн быжыраггерек; Мээң оларга отка өрттедир өргүлдерден аңгылап берген кезээм ол-дур. Бачыт дээш өргүл азы кем-буруу дээш өргүл ышкаш, аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Аароннун салгалында эр хиндиктиг кижиге бүрүзү ону чип болур. Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүлдерден ону силерниң бүгү салгалдарыңарга үргүлчү алыр улүүнөр кылдыр доктаадып каан. Аңаа дегген шупту улус ыдыктыг болу бээр*».

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁰ «Аарон болгаш оон оолдары Ааронну бараан болушкунче шилип салган хүнден бээр, Дээрги-Чаяакчыга хүннүң-не бир эфаның оннуң бири ишти эн шынарлыг далганны өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. Оон бир чартыын – эрген, а ийиги чартыын – кезээ эккеп салыр ужурлуг. ²¹ Далганны калбак тавак-пашка олива үзү-биле холааш, экидир быжыргаш, кезектей буза тырткаш, өргүлге сал: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт ол-дур. ²² Аароннун орнун ээлезин дээш, оон оолдарындан шилип каан дээди бараалгакчы шак ол далган-тараа өргүлүн салыр ужурлуг – кезээ-мөңгөдө доктааткан дүрүм ол-дур; Дээрги-Чаяакчыга салыр мындыг өргүлдү бүрүнү-биле өрттедир керек. ²³ Бурганнын бараалгакчызынын адындан салган кандыг-даа далган-тараа өргүлүн бүрүнү-биле өрттедир ужурлуг, ону чип болбас».

Бачыт дээш өргү дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁵ «Ааронга болгаш оон оолдарыңга мону чугаала. Бачыт дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг болур: ону Дээрги-Чаяакчынын мурунга, бүрүн өрттедир өргүл дөгөргө черге дөгөргө керек; аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ²⁶ Бурганнын бараалгакчыларынын аразындан бачыт дээш өргүлдү эккеп салып турар кижиге ону чип болур; ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынынын хериминиң иштинге чиир ужурлуг. ²⁷ Ол

* 6:18 Азы: «Чүглө ыдыктыг болу берген улус аңаа дээп болур».

6:9 Лев. 1:2-17 6:10 Хост. 28:39-43 6:11 Лев. 4:2 6:12 Неем. 10:34 6:14 Лев. 2:1-16

6:17 Лев. 2:11 6:18 Хост. 29:37; Лев. 6:18 6:21 Лев. 2:5 || Лев. 1:9 6:22 Хост. 29:23-25 6:25 Лев. 4

өргүлдүн эьдинге дегген бүгү улус ыдыктыг болу бээр, а бир эвес ооң ханы хевиче чаштай бээр болза, былчашкан ханыны ыдыктыг черге чүп каавыт. ²⁸Өргүлдү дой савага хайындырып турган болза, ол саваны чуура шаап кааптар херек, а бир эвес ону чes савага хайындырган болза, ол саваны сивирип аштааш, суг-биле чайып төгер ужурлуг. ²⁹Бурганның бараалгакчызының үре-салгалындан үнген эр киж и бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ³⁰А улусту арыглаар дээш, Ужуражылганың ыдыктыг майгынынче ханын кирип эккээр өргүл бүрүзүн чири хоруглуг — ону отка өрттедир херек».

Кем-буруу дээш өргүл дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

7 ¹«Кем-буруу дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг: ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл болур. ²Ол өргүлдү бүрүн өрттедир өргүл дөгөрер черге дөгөрер херек. Бурганның бараалгакчызы ооң ханын өргүл салыр бедигештин бүгү талаларынче төпсүн. ³⁻⁴Ол өргүл малының хамык чаан: ужазын, ижин-хырын чаан, оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эът-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү аңгылап ужулгаш, өргүлге салзын. ⁵Бурганның бараалгакчызы ол чагларын өргүл бедигештинге Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл кылдыр өрттесин: кем-буруу дээш өргүл ол-дур. ⁶Бурганның бараалгакчызының үре-салгалындан үнген эр киж и бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур, ынчангаш ыдыктыг черге чиир ужурлуг.

⁷Бачыт дээш болгаш кем-буруу дээш ийи өргүл чангыс дүрүм-хоойлулуг: Бурганның бараалгакчыларының аразындан өргүл дамчыштыр улусту арыглаар киж и ооң эьдин алыр. ⁸Бир эвес Бурганның бараалгакчызы кандыг-бир кижиниң бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп салыр болза, шак ындыг өргүл болган малдың кежин база боду алыр. ⁹Ол ыш-каш сууга хаарган ийикпе, азы борбак пашка болгаш калбак тавак-пашка быжырган бүгү-ле далган-тараа өргүлдерин оларны эккеп салып турар бараал-

гакчы алыр. ¹⁰А быжырбаан, олива үзү холаан азы кургаг далган-тараа өргүлдериниң шуптузу Аароннуң бүгү оолдарыныгы болур; олар өргүлдерни аразында үлежип алыр ужурлуг».

Эп-найырал өргүлүнүң дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹¹«Дээрги-Чаяакчыга улустун эккеп салып турары эп-найырал өргүлүнүң дугайында дүрүм-хоойлу мындыг. ¹²Бир эвес кандыг-бир киж и өөрүп четтиргенин илередип, ону эккеп салып турар болза, ол өргүлү-биле кады олива үзү холааш, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган хлебти, олива үзү-биле кырын чагган чуга хаарган далганнарны база олива үзүн экидир холуп каан эң шынарлыг далгандан быжырган бооваларны эккеп салзын. ¹³А оон ыңай өөрүп четтиришкин өргүлү-биле кады ажыткылыг хлебти база эккеп салыр ужурлуг. ¹⁴Ол киж и бодунуң эккеп турары бүгү өргүлүнден Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын дээш, далган-тараанын аймак бүрүзүндөн үзүп берзин: оларны эп-найырал өргүлүнүн ханын төпкен бараалгакчы алыр.

¹⁵Өөрүп четтиришкин өргүлүнүн эьдин ону өргүлге салган хүнде-ле чиир ужурлуг, даартагы эртенге чедир артыгып болбас. ¹⁶А бир эвес кандыг-бир киж и малды бодунуң дангыраан күүседир дээш азы эки туразы-биле эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салып турар болза, ооң эьдин ону өргезн хүнде-даа, даартазында-даа чип болур. ¹⁷Ынчалза-даа өргүл эьди үшкү хүнде база артып каар болза, отка өрттедир ужурлуг. ¹⁸А бир эвес ол киж и эп-найырал өргүлүнүн эьдин үшкү хүнде чиир болза, Бурганга таарымчалык болбас, ону өргүл кылган деп санаваз; ол эът бужартаан болур, а ону чигген киж и буруузун боду чүктээр. ¹⁹Кандыг-бир арыг эвес чүүлге дегген өргүл эьдин база чип болбас — ону отка өрттедир ужурлуг. Арыг киж и бурузу эьтти чип болур, ²⁰а бир эвес кандыг-бир киж и, арыг эвес апарган тургаш, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунуң чонунуң аразынга амылыг арттырбас. ²¹Бир киж и кандыг-даа арыг

6:28 Лев. 11:32; 15:12 6:30 Лев. 16:27 7:1 Лев. 5:14—6:7 7:7 Лев. 14:13 7:9 Лев. 2:4-5
7:10 Лев. 2:3 7:11 Лев. 3:1-17 7:12 Лев. 2:4; Сан. 6:15 7:15 Лев. 22:29-30 7:16 Лев. 19:5-8
7:20 Лев. 22:3

эвес чүвеге: азы арыг эвес кижиге, азы арыг эвес малга, азы бир-ле арыг эвес үүрмек дириг амытанга деген соонда, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас».

Өргүдөр дугайында өске дүрүм-хоойлу

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Израиль чонга дараазында чүүлду дамчыдып чугаала. Кандыг-даа инек, хой, өшкү мал чаан чивенер. ²⁴ Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен малдың чаан кандыг-даа херегелге ажыглап болур, чүгө чип болбас. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салган малдың чаан чиир кандыг-бир кижиге турар болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амылыг арттырбас. ²⁶ Чурттап турар бүгү аал-ораныңарга кандыг-даа ханны: куштун-даа, мал-маганның-даа ханын чивенер. ²⁷ А бир эвес кандыг-бир кижиге хан чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас».

²⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁹ «Израиль чонга дараазында чүүлду дамчыдып чугаала. Дээрги-Чаяакчыга бодунун эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар кижиге ол өргүлүнүн кезеңи Дээрги-Чаяакчыга тускай өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. ³⁰ Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлдү бодунун холу-биле эккеп салыр ужурлуг: өргүл чаа биле төштү салыр ужурлуг, төш дээрге Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл-дүр. ³¹ Ооң соонда Бурганнын бараалгакчызы чыгыны өргүл бедигеңинге өрттетсин, а төш Аароннуу болгаш ооң оолдарыны болур. ³² Эп-найырал өргүлү кылдыр салган малдың оң талакы дөңмезэн база Бурганнын бараалгакчызынга беринер. ³³ Аароннун оолдарының аразындан эп-найырал өргүлүнүн ханы биле чаан өргүлгө салып турган кижиге оң талакы дөңмекти үлүг кылдыр алыр. ³⁴ Чүгө дээрге израиль чонунун эп-найырал өргүлдеринден Меңээ бараалгаткан онза өргүлдер болур төш биле дөңмекти алгаш, Бурганнын бараалгакчызы Ааронга болгаш ооң оолдарынга берип турар

мен. Ол дээрге израиль чоннун салып турар өргүлдеринден Бурганнын бараалгакчыларының үргүлчү алыр үлүү-дүр».

³⁵ Аароннуу болгаш ооң оолдарын Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг бараан болуру-биле эккелген хүнден бээр, Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден оларнын алыр үлүү шак ындыг боор-дур. ³⁶ Дээрги-Чаяакчы оларны шилип алган хүнүнде ол үлүгнү оларга бээр кылдыр израиль чонга айтышкынын берген. Оларнын үргүлчү алыр үлүү ол-дур. ³⁷ Бүрүн өрттедир өргүл, далган-тараа өргүлү, бачыт дээш өргүл, кем-буруу дээш өргүл, Бурганнын бараалгакчызын бараан болуушкунче кирир өргүл болгаш эп-найырал өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ³⁸ Ол дүрүм-хоойлуну Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай дагга дамчыткан. Дээрги-Чаяакчы Бодунга өргүлдер эккеп салыр дугайында айтышкынын израиль чонга ээн кургап Синай ховузунга берген үеде ол болган.

Ааронну болгаш ооң оолдарын бараан болуушкунче киригени (Хост. 29:1-36)

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронну оолдары-биле кады кый деп алгаш, ыдыктыг хептерни, шилип чаар олива үзүн, бачыт дээш өргүлдүн бугажыны, ийи кошкарны болгаш бир аргаан хааржак ишти ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнарны база ап ал. ³ Оон бүгү чонну Ужуражылга майгынынче кирер черге чылдырывыт».

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын өзугаар кылган. Чон Ужуражылга майгынынче кирер черге чыгылып келген. ⁵ Моисей ынчан чонга: «Дээрги-Чаяакчының айтышкынын өзугаар кылыр ужурлуг чүүл бо-дур» — деп чугаалаан. ⁶ Оон ол Ааронну оолдары-биле кады чанынга эккеп, сугга чундурган. ⁷ Ооң соонда Ааронга чуга иштики узун хөйлөк кедиргеш, курбиле куржааш, шыва тон кедирип каан; хеп кырындан кедер эфодтун база кедиргеш, ону быжылгап, эфодтун тускай куру-биле куржап каан. ⁸ Оон аңаа ыдыктыг хапчыгаш кедиргеш, орта урим биле

7:23 Лев. 3:16-17 7:24 Лев. 17:15 7:26 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10-11, 14; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 7:31 Сан. 6:20 8:8 Хост. 28:30

туммимни* суп каан. ⁹ Моисей Ааронун бажынга тюрбан дээр бөрт кедиргеш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар бөртгүн мурнунга Ааронну Дээрги-Чаяакчыга бараалгатканының демдээ болур алдын каасталганы кадап берген.

¹⁰ Моисей оон шилип чаар олива үзүн алгаш, майгын биле ооң иштинде бүгү чүвени чаап, оларны ынчалдыр ыдыктап каан. ¹¹ Өргүл салыр бедигээшти чеди катап үс-биле бызай чашкаш, бедигээшти болгаш ооң бүгү херекселдерин, чунар саваны болгаш ооң таваан ыдыктап каан. ¹² Оон шилип чаар олива үзүн Аароннуң бажынче элээрни кудуп, ону ыдыктаанының демдээ кылдыр чаап каан. ¹³ Ооң соонда Моисей Аароннун оолдарын эккелдиргеш, Дээрги-Чаяакчының берген айтышкынын ёзугаар оларга иштики хөйлөнөр кедиргеш, кур-биле куржааш, тускай бөрттер кедирип берген.

¹⁴ Моисей бачыт дээш өргүл болур бугажыкты эккелген, а Аарон болгаш оон оолдары бугажыктын бажынче холдарын салган. ¹⁵ Моисей ынчан бугажыкты дөгергеш, ханын дозуп алгаш, салаазын ханче суккаш, өргүл бедигээжин арыглап, ооң мыйыстарын бүгү талаларындан чаап каан, а арткан ханның шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпкөш, ону арыглаары-биле ыдыктап каан. ¹⁶ Оон ол бугажыктын иштинде хамык чаан, баарының эът-чаглыг кезеэн болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле каттай ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹⁷ А бугажыктын эъдин, кежин болгаш чинин чоннуң турлааның даштынга Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар аппарып өрттедипкен. ¹⁸ Ооң соонда Моисей бүрүн өрттедир өргүлдүң кошкарны эккээрге, Аарон болгаш ооң оолдары кошкарнын бажынче холдарын салганнар. ¹⁹ Моисей кошкарны дөгергеш, ооң ханын өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпкөн. ²⁰ Ооң соонда ол кошкарны үзе-чаза кескеш, бажын, мага-бодунун кезектерин болгаш чаан өрттедипкен. ²¹ А иштин-хырын болгаш чодаларын сугга чуп каапкаш, кошкарны өргүл салыр

бедигээшке бүрүнү-биле өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, Ооң Моисейге берген айтышкынын ёзугаар салган, отка бүрүн өрттедир өргүл ол болган.

²² Моисей оон Бурганның бараалгачызын бараан болушкунче кииреринин өргүлү болур ийги кошкарны эккээрге, Аарон болгаш оон оолдары кошкарнын бажынче холдарын салган. ²³ А Моисей кошкарны дөгергеш, ханын дозуп алгаш, Аароннуң оң талакы кулааның халбаңын, оң талакы хол-будунуң улуг салааларын чаап берген. ²⁴ Аароннуң оолдары база чанынче кый деп алгаш, оң талакы кулактарынын халбаннарын, оң хол-буттарынын улуг салааларын чаап берген, а оон соонда арткан ханны өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпкөн. ²⁵ Моисей кошкарнын чаан, ужазын, иштинде хамык чаан, баарнын эът-чаглыг кезеэн, ийи бүүректи чаа-биле каттай база оң талакы дөңмекти ап алган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан, ажыткы-биле хөөгпейн хаарган далган-тараалыг аргаан хааржактан бир хлебти, олива үзү холаан бир боованы база бир чуга хаарган далганын ап алгаш, өргүл малының чааның база оң талакы дөңмээнин кырынга салып каан. ²⁷ Оон ол бүгүнү Аароннуң болгаш ооң оолдарынын адыштарынга салгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. ²⁸ Моисей ол бүгүнү оларнын адыштарындан ап алгаш, өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл, Анаа салган отка өрттеткен өргүл ол болган. Шак ол өргүл-биле Бурганның бараалгачыларын бараан болушкунче кииргени ол-дур. ²⁹ Оон Моисей төштү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын ёзугаар өргүлдүң кошкарындан оон алыр үлүү ол турган. ³⁰ Ооң соонда ол шилип чаар олива үзү биле өргүл салыр бедигээшке турган ханын ап алгаш, Ааронче база оон хевинче бызай чашкан, а ол ышкак ооң оолдарынче, оларнын хептеринче база. Моисей Ааронну, оон

* 8:8 Урим биле туммим – Бурганның бараалгачыларының Дээрги-Чаяакчының күзел-сооруун тодарыдыр дээш ажыглап турганы ийи херексел.

8:9 Хост. 28:36 8:10 Хост. 30:26-29; Сан. 7:1 8:12 Хост. 30:30 8:15 Хост. 27:2 8:16 Лев. 3:3-4
8:17 Лев. 4:11-12 8:21 Лев. 1:9 8:23 Лев. 14:14-17

хевин, а ол ышкаш ооң оолдарын, оларнын хептерин шак ынчаар ыдыктап каан.

³¹ Ооң соонда Моисей Ааронга болгаш ооң оолдарына мынча дээн: «Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга эьти дүлгөш, бараан болушкунче киирер өргүлдү салыр аргаан хааржакта далган-тараа-биле кады чинер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы менээ: „Ону Аарон болгаш ооң оолдары чизин“ — деп айтышкын берген болгай. ³² А эьт биле далган-тарааның артыын отка өрттедиптинер. ³³ Силерни бараан болушкунче кииреринин хүннери эртпээр шаанда — чеди хүн дургузунда — Ужуражылга майгынынчө херимини иштиге артып калынар, чүгө дээрге ол эзулалдың үези ынча хүн үргүлчүлээр-дир. ³⁴ Силерни арыглаар дээш бөгүн канчаар кылганы дег, ынчаар кылып чорурун Дээрги-Чаяакчы дужааган. ³⁵ Ужуражылга майгынынчө херимини иштиге чеди дүн-хүн дургузунда артып калынар; өлбөс дээш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын сагынар. Ол меңээ ынчаар дужааган болгай». ³⁶ Аарон болгаш ооң оолдары Дээрги-Чаяакчы Моисейниң аксы-биле чүнү дужааганыл, шуптузун күүсеткеннер.

Аарон биле ооң оолдарының баштайгы өргүлбөри

9 ¹ Сески хүнде Моисей Ааронну болгаш ооң оолдарын база Израильдин баштыңнарын кый деп алган. ² Ол Ааронга мынча дээн: «Бачыт дээш өргүл болур бугажык биле бүрүн өрттедир өргүл болур кошкардан — иелдирзи четпес-дудуу эвес малдан ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп сал. ³ Израиль чонга мону чугаала: „Бачыт дээш өргүл болур дүктүгүр хунадан, бүрүн өрттедир өргүл болур, четпес-дудуу эвес бир харлыг бызаа биле хурагандан эккелиңер. ⁴ Эп-найырал өргүлү болур буга биле кошкарны база үс-биле холаан далган-тараа өргүлүн эккелгеш, Дээрги-Чаяакчыга өргүнер, чүгө дээрге Ол бөгүн силерге кээп көстүр-дүр“. ⁵ Улус Моисейнин: «Эккелиңер!» — деп дужааган чүезин Ужуражылга майгынынчө чанынга эккелген. Бүгү чон чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алган. ⁶ Моисей оларга: «Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын эьтугаар кылыңар, ынчан

Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы силерге чырып кээр» — деп чугаалаан. ⁷ Оон ол Ааронга мынча дээн: «Өргүл салыр бедигээшче чоокшулай бергеш, бодуннун бачыт дээш өргүлүн биле бүрүн өрттедир өргүлдүнү эккеп салгаш, бодунну база чонну арыглап каг; чоннун өргүлүн эккеп салгаш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эьтугаар чонну арыглап каг».

⁸ Аарон өргүл салыр бедигээшче чоокшулап келгеш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп дөгөрген; ынчаарга ол өргүл ооң боду дээш болган. ⁹ Аароннун оолдары ачазынга ханны ап бээрге, ол салазын ханга суккаш, өргүл салыр бедигээштин мыйыстарын чаап каан, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпкөн. ¹⁰ Аарон оон бачыт дээш өргүл болган малдың чаан, бүүректерин, баарының эьт-чаглыг кезээн Дээрги-Чаяакчынын Моисейге берген айтышкынын эьтугаар өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹¹ А эьт биле кезин чоннун турлааның даштынга отка өрттедипкен. ¹² Ооң соонда Аарон бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөргөргө, оолдары ачазынга ханны ап бээрге, өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынчө төпкөн. ¹³ Бүрүн өрттедир өргүлдүн мага-бодуннун кезектери болгаш бажын оолдары ап бээрге, Аарон ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹⁴ Оон ыңай ол өргүл малынын ишти-хырны биле чодаларын чуугаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннун өргүлүн эккеп салган: дүктүгүр хунаны чоннун бачыт дээш өргүлү кылдыр ооң мурнундагы өргүлдүн бугажыкын дег дөгөргөн. ¹⁶ Бүрүн өрттедир өргүлдү база эккелгеш, доктааткан чурум эьтугаар эккеп салган. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүн эккелгеш, адыжын долдур уруп алгаш, эртенги бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өргүл бедигээжинге өрттедипкен. ¹⁸ Аарон оон чоннун эп-найырал өргүлү кылдыр буга биле кошкарны дөгөргөш, оолдары ханны ап бээрге, өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынчө төпкөн. ¹⁹ Оолдары ачазынга буганың чаан, кошкарнын ужазын болгаш ижин-хырын чаан база баарының эьт-чаглыг кезээн ап бергеннер. ²⁰ Оолдары чагны өргүл малдарынын

төштеринче салып каарга, Аарон чагны өргүл бедигээжинге өрттедипкен. ²¹ А өргүлдөргүнчө жүжү биле оң талакы дөңмээн Аарон Моисейниң дужааганын ёзуугаар Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан.

²² Аарон оон чонче эргилип келгеш, холдарын өрү көдүргөш, чонну алгап-йөрзөп каан болгаш бачыт дээш өргүлдү, бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлүн салган соонда, өргүл бедигээжиниң турар черинден дүжүп келген.

²³ Оон Моисей биле Аарон Ужуражылга майгынынче кире берген, а үнүп келгеш, чонну алгап-йөрзөп каан. Ынчан Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры бүгү чонга чырып келген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчыдан өөскүп үнгөн от өргүл салыр бедигээште бүрүн өрттедир өргүл биле чагны өрттедипкен. Чон ону көрүп кааш, өөрээнинден алгырып, сөгүрүп кээп дүжүп турган.

Бараалгакчыларның боттарын алдынары

10 ¹ Аароннун ийи огу — Надав биле Авиуд — кайызы-даа бодунун айдызаар саваларын алгаш, орта от салгаш, ол одунче айдызаар чүүлдер каап алганар. Ынчалза-даа оларнын Дээрги-Чаяакчыга эккеп салган оду Ооң оларга ажылазын дээш бергени база таарымчалыг деп көргөни от эвес болган. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчыдан от өөскээш, Надав биле Авиудту өрттедиптерге, олар Ооң мурнунга өлүп калганнар.

³ Моисей Ааронга: «Дээрги-Чаяакчынын: „Менче чоокшулап кээп турар улус Мээн ыдыктымнын хүндүлээр журлуг! Бүгү чоннун мурнунга алдаржыыр мен!“ — дээш, чугаалаар бодаан чүвези бо ышкажыл» — дээрге, Аарон ыт чок барган. ⁴ Моисей оон Аарон биле алышкылар оолдары болур Мисаил биле Элицафанны (а олар Аароннун ачазынын дунмазы Узилдин оолдары турган чүве-дир) кый деп алгаш: «Бээр келгеш, төрөл дунмаларыңарнын мага-бодун ыдыктыг черден үндүрүп, чоннун турлааның даштынче аппарыңар» — дээн. ⁵ Мисаил биле Элицафан чоокшулап келгеш, Надав биле Авиудтуң хөйленнеринден тудуп алгаш, олар-

нын сөөктерин чоннун турлааның даштынче үндүрө бергеннер. ⁶ Оон Моисей Ааронга болгаш ооң оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча деп чугаалаан: «Өлбес дээш база Дээрги-Чаяакчы бүгү чонга килеңневезин дээш, кажыдалдан бажынар дүгүн үвүрертирбөнер, хевинер ора-чаза сокпанар. Ынчалза-даа силерниң ха-дунманар — бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчынын өрттедипкени кижилерниң ажыын ажып, ыглап-сыктап болур; ⁷ Ужуражылга майгынынче кирер черни каап чорбаңар, оон башка өлү бээр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчынын шилип чаар олива үзү-биле силерни чаап каан болгай». Аарон, Элеазар болгаш Ифамар олар Моисейниң сөзүн ёзуугаар кылганнар.

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Өлбес дээш, Ужуражылга майгынынче кирип тура, арага биле эзиртир суксун иште, сээң оолдарың база ишпезиннер: бүгү үрө-салгалыңарга кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм ол-дур. ¹⁰ Силер оон ачыында ыдыктыг болгаш ыдыктыг эвес чүүлдү, ол ышкаш арыг болгаш арыг эвес чүүлдү ылган шыдаар силер ¹¹ база израиль чонну Дээрги-Чаяакчынын аңаа Моисейни дамчыштыр бергени бүгү дүрүм-хоюлуларыңга өөредип каар силер».

¹² Моисей Ааронга болгаш ооң дигриг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден артып калган далган-тараа өргүлүн алгаш, өргүл бедигээжиниң чанынга ажыткы-биле хөөтпейн хаарган хевээрзин чинер: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹³ Ону ыдыктыг черге тургаш, чинер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден сээн база оолдарынын алыр үлүүнер ол-дур: Дээрги-Чаяакчы менээ ынчаар дужааган чүве. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгаткан төштү-даа, дөнмекти-даа сен бодун, оолдарын база кыстаркы арыг черге чинер, чүгө дээрге израиль чоннун эккеп салганы эп-найырал өргүлдеринден сээң база оолдарыңнын алыр үлүүнер ол-дур. ¹⁵ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан дөңмек биле төштү өргүп турар малдын

9:23 Сан. 6:22-27 9:24 Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38; 1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1 10:1 Хост. 6:23 ||
Хост. 30:9 10:2 Сан. 11:1; 16:35 || Сан. 3:4; 26:61 10:3 Хост. 19:22 10:4 Хост. 6:18, 22
10:6 Лев. 21:10 10:7 Лев. 21:10 10:9 Иез. 44:21 10:10 Лев. 11:47 10:13 Лев. 2:3

чаа-биле катай Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг: Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзуу-гаар ол бүгү сээң база оолдарыңның үргүлчү алыр ужурлуг үлүүнөр болур».

¹⁶ Моисей бачыт дээш өргүлдүң дүктүгүр хуназын тып чадап, дилеп туруп берген, а ону өрттедишкен боор-тур. Ол ону билип кааш, Аароннун дириг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга килең-неп-хорадап, мынча деп турган: ¹⁷ «Чүгө бачыт дээш өргүлдү ыдыктыг черге чивээн силер? Ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл-дүр. Бүгү чоннун кем-буруузун өршээп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглаар дээш, ол өргүлдү силерге берген болгай. ¹⁸ Ол өргүлдү ханын ыдыктыг черге кирибээн болгай, ынчангаш силер мээң дужааганым ёзуу-гаар ооң эьдин ыдыктыг черге чиир ужурлуг турган силер».

¹⁹ А Аарон Моисейге: «Улус бөгүн бачыт дээш өргүл биле бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп салган болгай, а мен ындыг эпчок байдалга таварыштым. Бир эвес мен бөгүн бачыт дээш өргүлдү чиген болзумза, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур турган бе?!» — дээн. ²⁰ Моисей ынчан акызының чугаазын чүүлдүг деп көргөн.

Арыг болгаш арыг эвес дириг амытаннар
(Ы. х. к. 14:3-20)

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаалаңар. Чер кырында бар, силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бо-дур. ³ Кандыг-даа адыр дуогулуг, кегженир дириг амытанны чип болур силер. ⁴ Адыр дуогулуг азы кегженир дириг амытаннардан чүглө дараазында дириг амытаннарны чип болбас силер: тевени, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуоу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁵ сарлык-дегени* база, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуоу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁶ койгунну

база, чүгө дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуоу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁷ хаванны база, чүгө дээрге ол адыр дуогулуг-даа болза, кегженир-тир, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. ⁸ Ындыг янзылыг дириг амытаннарның эьдин чивенер, сегинге дегенер! Олар силерге арыг эвес боор-дур.

⁹ Сутга чурттаар бүгү дириг амытаннардан далайга азы хемге чоруур чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А бүгү-ле үүрмек суг амытаннардындан, сутга чоруур бүгү дириг амытаннардан далайга азы хемге чоруур чакпазы азы казырык чок дириг амытаннарның шуптузу силерге бужар чүүл болур. ¹¹ Олар силерге бужар чүүл болзун: оларнын эьдин чивенер, сектеринден ческиниңер. ¹² Сутга чоруур чакпазы азы казырык чок бүгү дириг амытаннар силерге бужар чүүл болур.

¹³ А куштарның иштинден дараазында куштардан* ческиниңер (чип болбас, бужар амытаннар-дыр ол): эзирден, дастан, кара-дастан; ¹⁴ дээлдигенден, бичежек эзирлерниң бүгү хевирлеринден; ¹⁵ кускуннун бүгү хевирлеринден; ¹⁶ страустан, үгүден, ак-кусундан, хартыганын бүгү хевирлеринден; ¹⁷ кызыл-үгүден, балыкчы-үгүден, тулаа кужу ибистен; ¹⁸ ак-үгүден, пеликандан, тогдуктан; ¹⁹ шилден, астиң бүгү хевирлеринден, итпиктен болгаш часкыдан.

²⁰ Дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг кандыг-даа курт-кымыскайк силерге бужар чүүл болур. ²¹ Ынчалза-даа дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг курт-кымыскайк аразындан шураар буттарлыг курт-кымыскайкты чип болур силер. ²² Оларның иштинден саранчанын, шартылаанын, шергиниң янзы-бүрү хевирлерин* чип болур силер. ²³ Өске кандыг-даа чалгынныг, дөрт даван-даяктыг курт-кымыскайк силерге бужар чүүл болур.

²⁴ Дараазында дириг амытаннар силерни арыг эвес кылып каар, оларнын сегинге дегген кижичи бүрүзү кежээге чедир

* 11:5 Сарлык-деге — еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээкчи (Ыд. ыр. 103:18; У. ч. 30:26 көр). * 11:13 Куштар — куштарның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүреддиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүглө Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо данзыны чижеллеп алган данзы деп билзе чогуур. * 11:22 Еврей сөзүгүлде хээкчи куртарның дөрт аңгы хевириниң аттары кирген. Оларны тодарадып, чиге очулдуары кончуг берге.

арыг эвес болур. ²⁵ Оларның кайы-бирээ-зиниң сегин көдүрүп турган кижги бүрүзү хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур. ²⁶ Адыр эвес дуюглуг азы кегженмес мал бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг малдын сегинге дегген кижги бүрүзү арыг эвес болур. ²⁷ Бүгү дөрт даванныг дириг амытаннарның аразындан дуюг чок даваннарлыг дириг амытан бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур, оларның сегинге дегген кижги кезээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ Оларның сегин көдүрүп турган кижги хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур — шак ол дириг амытаннар силерге арыг эвес боор-дур.

²⁹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытаннардан силерге арыг эвес амытаннар бо-дур: дедир-даван, күске, улуг селескениң янзы-бүрү хевирлери; ³⁰ гекко, хамелеон, летаа селеске, кох селеске болгаш тиншемет селеске*.

³¹ Бүгү-ле үүрмек дириг амытаннардан олар силерге арыг эвес боор-дур: оларның сегинге дегген кижги бүрүзү кезээге чедир арыг эвес болур. ³² Оларның сегиниң кандыг-бир кезээ дээпкен бүгү чүве: кандыг-даа ыяш аптара, азы хеп, азы хөм-кеш, азы шоодай база ажыл-херек кылырда ажылгаар кандыг-даа херексел арыг эвес болур; оларны сугже суп каар херек. Олар кезээге чедир арыг эвес болур, а ооң соонда арыг апаар. ³³ Оларның сегиниң кандыг-бир кезээ кире берген кандыг-даа дой саваның иштинде турар бүгү чүве арыг эвес апаар, а саваны буза шаап каар ужурлуг силер. ³⁴ Шак ындыг савага турган суг дегген кандыг-даа аьш-чем арыг эвес болур; ындыг савадан кулуп ижип турар кандыг-даа суксун база арыг эвес болур. ³⁵ Ол амытаннарның сегиниң кандыг-бир кезээ кире берген бүгү чүве арыг эвес болур; янзы-бүрү дой суугулар ынчип барза, оларны чуура шаап кааптар херек, чүге дээрге силерге арыг эвес боор-дур. ³⁶ Чүглө суг бажы азы суглул кудук арыг хевээр артар. А демги үүрмек дириг амытаннарның сегинге дээпкен кижги арыг эвес апаар. ³⁷ Олар-

ның сегиниң кандыг-бир кезээ бир-ле тарыыр деп турар үрезинге дээптер болза, ол үрезин арыг хевээр артар. ³⁸ А бир эвес үрезинни сугтарган соонда, оларның сегиниң кандыг-бир кезээ үрезинче кээп дүжер болза, ол силерге арыг эвес болур.

³⁹ Аьш-чемге ажылгап тураыңар кандыг-бир малынар бодунун өлүмүбиле өлүр болза, ооң сегинге дегген кижги кезээге чедир арыг эвес болур. ⁴⁰ Ол сектин эьдин ап чиир кижги хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур. Оларның сегин көдүрүп турган кижги база хевин чуп аар ужурлуг; ол кезээге чедир арыг эвес болур.

⁴¹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү силерге бужар чүүл-дүр, ону чип болбас. ⁴² Хырынга соястаар, дөрт-даяктап кылаштаар азы дөрттен хөй даванныг бүгү амытаннарны чивенер — чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү бужар чүүл болур. ⁴³ Бодунарны ындыг дириг амытаннар-биле бужартатпаңар база оларга деггеш, арыг эвес апарбаңар. ⁴⁴ Чүге дээрге Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен! Мен ыдыктыг болганымда, силер база ыдыктыг болу бериңер. Бодунарны чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан-биле арыг эвес болдурбаңар. ⁴⁵ Мен — Бурганыңар болур дээш силерни егилет черден үндүрүп экселген Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Ыдыктыг бооп көрүңер, чүге дээрге Мен ыдыктыг-дыр мен.

⁴⁶ Мал-маган, куштар болгаш сугда азы чер кырында көжүп-шимчеп турар бүгү үүрмек дириг амытаннар дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁴⁷ Ону силерге арыг, чип болур база арыг эвес, чип болбас дириг амытанны аңгылазын дээш берген».

*Чаш уруг төрүттүңерге,
иезиниң арыгланьыры*

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга дараазында чүүлдү чугаала. Бир эвес херээжен кижги иштелгеш, оол уруг божуп

* 11:30 Бо дириг амытаннарны ылапты-биле тодарадып, амгы үениң дириг амытаннары-биле дөмөйлөй көөрү болдунмас. Ынчангаш оларның чамдыктарының бурунгу еврей аттарыг кириген.

11:25 Лев. 13:6, 34; 14:8, 9, 47; 15:5; 16:26, 28; 17:15; Сан. 19:10; 31:24
Сан. 19:15 11:33 Лев. 6:28; 15:12 11:39 Лев. 17:15; 22:8; Ы. х. к. 14:21
1 Пет. 1:16; Евр. 12:10 11:47 Лев. 10:10; Иез. 44:23 12:2 Лев. 15:19

11:32 Лев. 15:12;

11:44 Лев. 19:2; 20:7, 26; 21:8;

аар болза, боду чеди хүн дургузунда арыг эвес болур; ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур. ³ А сески хүнде чаа төрүттүнген оолдун дотаан кыргызжап демдектээр ужурлуг. ⁴ Оон демги херээжен төгүлгөн ханы дээш үжен үш хүн дургузунда арыглары ужурлуг. Ол бодунуң арыглары турар үезинде, кандыгдаа ыдыктыг чүүлге дегбезин база ыдыктыг черже кирбезин.

⁵ Бир эвес херээжен кижичи кыс уруу божуп аар болза, ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур, чүглө ийи чеди хонук хуусаада; а ооң соонда ол херээжен төгүлгөн ханы дээш алдан алды хүн дургузунда арыглары ужурлуг.

⁶ А бодунуң оглу азы кызы дээш арыглары хуусаазы эрте бээрге, демги херээжен бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг хурагандан база бачыт дээш өргүл кылдыр көгө-буга азы көгээзинден Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг. ⁷ А Бурганның бараалгакчызы ол өргүлдү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккеп салгаш, херээжен кижини арыглап каар. Оон ол херээжен төгүлгөн ханындан арыг апаар. Оол азы кыс божаан херээженге хамааржыр дүрүм-хоойлу шак ыңдыг боор-дур. ⁸ А бир эвес херээжен кижиниң хураган өргүүр хары чок болза, ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелгеш, бирээзин – бүрүн өрттедир, а ескезин – бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. Ынчан Бурганның бараалгакчызы ону арыглап каарга, ол херээжен арыг апаар».

Улустуң кеш аарыгларының дугайында

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Мага-бодунуң кезинге ыжык, бузур азы кылагар сору тыгты берген кижичи турган дижек. Ол кижиниң оозу кеш аарыгының балыынче шилчий берип болур, ынчангаш ону Бурганның бараалгакчызы Ааронга азы Ааронуң оолдарына – Бурганның бараалгакчыларының кайы-бирээзинге эккээр керек. ³ Бурганның бараалгакчызы кеште балыгны шинчилеп көөр. Бир эвес балыг черде дүктер агара берген база балыг кешче ха-

нылап кире берген болза, ол дээрге кеш аарыгы-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, ону арыг эвес деп чарлаар.

⁴ А бир эвес ол кижиниң кезинде кылагар сору кешче ханылап кирбээн база ол сорууда дүктер агара бербээн болза, Бурганның бараалгакчызы ыңдыг сорулууг кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁵ Бурганның бараалгакчызы чедиги хүнде ол кижини шинчилеп көргөш, балыг черниң хевирин өскерилбээн база балыг кешке үдереп неперевээн болза, ону база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁶ Чеди хүн эрткен соонда, Бурганның бараалгакчызы демги кижини база катап шинчилеп көрзүн. Бир эвес балыг шоолуг илдең эвес апарган база кешке үдереп неперевээн болза, Бурганның бараалгакчызы ону арыг деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге чүглө бузур-дур. А бузурлаан кижичи хевин чуп алзын, ынчан арыг болу бээр. ⁷ А бир эвес арыглары дээш, Бурганның бараалгакчызынга кээп чоранынын соонда, ол кижиниң кезинде бузуру үдереп непереп эгелээн болза, ол Бурганның бараалгакчызынга база катап кээп көстүр ужурлуг. ⁸ Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң кезинде бузурнуң тарап үдереп неперээнин көрүп каар болза, ону арыг эвес деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кеш аарыгы кижичи-дир.

⁹ Кандыг-бир кижичи кеш аарыгы болза, ону Бурганның бараалгакчызынга эккээр керек. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөргө, кезинде ак ыжык бар, ол ыжыкта дүктер агара берген база ыжыкта достак ириниң эт бар болза, ¹¹ оон кезинде хоочураан кеш аарыгы бар-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң арыг эвезин чарлазын, ону улустан түр када аңгылаан херээ чок, чүгө дээрге ооң арыг эвези илдең-дир. ¹² Чамдыкта кеш аарыгы кешти дургаар үдереп неперээш, оон балыгы кижиниң кезин Бурганның бараалгакчызынын көрүп шыдаар шаа-биле тейинден тавангайынга чедир шыва ап болур. ¹³ Бурганның бараалгакчызы кеш аарыгы кижиниң бүгү мага-бодун шыва апканын

12:3 Э. д. 17:12 12:4 Лк. 2:22 12:8 Лев. 1:14; Лк. 2:24 13:3 Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 15:5;
2 Чыл. 26:20 13:6 Лев. 11:25

көрүп кагза, ону арыг деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кижиниң мага-боду бүрүнү-биле холайтыр агара берген болза, ол аарыг арыг болур. ¹⁴ Ынчалза-даа ол кижиниң мага-бодунга иринниг этт көстүп кээри билек, ол арыг эвес апаар. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы иринниг этти көрүп кааш-ла, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг; иринниг этт арыг эвес болур — ол дээрге кеш аарыгдыр. ¹⁶ А бир эвес иринниг этт катап база агара бээр болза, ол кижини Бурганның бараалгакчызынга база катап чеде берзин. ¹⁷ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөр. Бир эвес балыг чер агара берген болза, Бурганның бараалгакчызы аарыг кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге ол ам арыг болур берген-дир.

¹⁸ Кандыг-бир кижиниң кежи оюлганнааш, оон экирий берген, ¹⁹ а оюлган орнунга ак ыжык азы кызылzymaар кылагар сору тыптып келген болза, ону Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөр ужурлуг. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы кылагар соруну даштындан көөрге, кешче ханылап кире берген база дүктери агара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: оюлганнап турган черге частып үнүп келген кеш аарыг олдур. ²¹ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөрге, ол кылагар сору да ак дүктер чок; боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илден эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²² Ынчаарга кылагар сору кешке аажок үгдереп неперээр болза, Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге аарыгдыр. ²³ А бир эвес кылагар сору кешке үгдереп неперевейн, ол-ла хевээр артар болза, чүглө оюлганның сорбуланы бергени ол-дур, ынчангаш Бурганның бараалгакчызы демги кижини арыг деп чарлаар.

²⁴ Кандыг-бир кижиниң кезинге өртөн турган, а оон ол өрттенген чериниң орнунга ак азы кызылzymaар ак өңнүт кылагар сору тыптып келген дижек. ²⁵ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөрге, дүктери агара берген база кешче ханылап кире берген болза, ол дээрге өртөнгө частып үнүп келген кеш аарыгдыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужур-

луг: кеш аарыгдан аараан кижини болгандыр. ²⁶ Ынчаарга Бурганның бараалгакчызы көөрге, кылагар сору да ак дүктер чок, ол боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илден эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²⁷ Бурганның бараалгакчызы ол кижини чедиги хүнде шинчилеп көрзүн: бир эвес кылагар сору кешке аажок үгдереп неперээр болза, ону арыг эвес деп чарлазын: кеш аарыгдан аараан кижини болгандыр. ²⁸ А бир эвес кылагар сору туржунда хевээр артып, кешке үгдереп неперевээр база шоолуг илден эвес болза, ол дээрге чүглө өртөндөн тывылган ыжык-тыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге өрттенген чер сорбуланган болгандыр.

²⁹ Эр азы херэежен кижиниң бажынга азы сегелинге балыг турган дижек. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы балыг черин шинчилеп көргөш, ол балыг кешче ханылап кире берген база ында дүктер чингелеп, саргара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлазын: кодур-бузурдур, башта азы сегелде кеш аарыгдыр. ³¹ Бурганның бараалгакчызы кодур-бузурнун балыгнын шинчилеп көрзүн: бир эвес ону даштындан көөрге, кешче ханылап кирбээн база оон дүктери ам-даа карарбаан болза, кодур-бузурдан аараан кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³² Бурганның бараалгакчызы оон чедиги хүнде кодур-бузурнун балыг черин шинчилеп көрзүн: бир эвес ол үгдереп неперевээр; оон дүктери саргара бербээн база кодур-бузур кешче ханылап кирбээн болза, ³³ аарыг кижини чүлүттүнүп алзын, ынчалза-даа кодурулап-бузурулаан черин чүлүвөс ужурлуг. Бурганның бараалгакчызы ынчан ол кижини база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³⁴ Бурганның бараалгакчызы оон кодур-бузурну чедиги хүнде шинчилеп көөрге, ол кешке үгдереп неперевээр база олче ханылап кирбээн болза, демги кижини арыг деп чарлазын. Ол кижини хевин чуп алзын, оон арыг болу бээр. ³⁵ А бир эвес ону арыг деп хүлээп көргөн соонда, кодур-бузур аажок үгдереп неперей бээр болза, ³⁶ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, кеште кодур-бузурнун үгдереп неперээренин көрүп кагза, саргара берген дүктерини-даа

дилээн херээ чок: аарыг кижиг аарыг эвес-тир. ³⁷ А бир эвес кодур-бузурнуун даштыкы хевири өскерилбээн база ында кара дүктөр үнүп келген болза, кодур-бузурнуун экирээни ол-дур, а демги кижиг аарыг болу берген-дир. Бурганның бараалгакчызы ону аарыг деп чарлазын.

³⁸ Эр азы херээжен кижиниң кежинге кылагар ак сорулар тыптып келген дижи. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, оон кежинде кылагар сорулар бүлүргей ак өңнүүн эскерип каар болза, кеште частып үнүп келген айыыл чок бузур болган-дыр, а демги кижиг аарыг-дыр.

⁴⁰ Бир-ле кижиниң бажының дүгү дже берген дижи: ол – тас баштыг-даа болза, аарыг кижиг-дир. ⁴¹ Ынчаарга оон бажының мурнуу талазында дүктөри дже берген дижи: ол – калчан баштыг-даа болза, аарыг кижиг-дир. ⁴² А бир эвес баштың калчанынга азы тазынга кызыл-зымаар ак балыг чер тыптып кээр болза, демги кижиниң бажынга частып үнүп келген кеш аарыг ол-дур. ⁴³ Бурганның бараалгакчызы аарыг кижини шинчилеп көөргө, оон бажының калчан азы тас черинде ыжы кызыл-зымаар ак өңнүг, а ол ыжыкты даштындан көөргө, улустун кежинде кеш аарыг ышкаш көстүр болза, ⁴⁴ ол дээрге кеш аарыгындан араан, аарыг эвес кижиг-дир. Оон бажында балыг чер бар-дыр: Бурганның бараалгакчызы ону аарыг эвес деп чарлаар ужурлуг.

⁴⁵ Шак ындыг балыглыг, кеш аарыгындан араан кижиг качыгдалдын самдар хевин кетсин; бажының дүгүн үвүргей ап чорзун; арнын думчуунуң алдынга чедир дуй орааттынып алзын база: „Аарыг эвес мен! Аарыг эвес мен!“ – деп алгырып, улусту сагындырып чорзун. ⁴⁶ Аарыгының бүгү хуннеринде ол кижиг аарыг эвес деп санаттырар. Ол кижиг аарыг эвес болгаш, аңгы черге, чоннуң турлааның даштынга чурттаар ужурлуг.

Дүдүктүг хеп дугайында

⁴⁷ «Дүдүк* чер хеп аймаанга: дүктен азы лёндан кылган хепке, ⁴⁸ лён болгаш дүктен сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмгө болгаш алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этке тыптып

келген дижи. ⁴⁹ Бир эвес хепте, алгы-хөмде азы сыраан, ээрген пөсте база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этте дүдүк чер ногаанзымаар азы кызыл-зымаар өңнүг болза, ол дээрге дүдүк-түр, ону Бурганның бараалгакчызынга көргүзөр херек. ⁵⁰ Бурганның бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көргөш, дүдүктүг хеп биле этти чеди хүн дургузунда ангылап кагзын. ⁵¹ Оон чедиги хүнде дүдүктү шинчилеп көөргө, хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база кандыг-даа этти кылырынга ажыглаан алгы-хөмгө үгдереп непертей берген болза, ол дээрге халдавырлыг, аарыг эвес дүдүк-түр. ⁵² Бурганның бараалгакчызы хепти, дүктен азы лёндан сыраан азы ээрген пөстү база кандыг-даа алгы-хөмден кылдынган этти, шак ындыг дүдүктүг болза, өрттедир ужурлуг: ол дээрге халдавырлыг, аарыг эвес дүдүк-түр. ⁵³ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы дүдүктүн хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этке үгдереп непертевээнин көрүп каар болза, ⁵⁴ дүдүк черлиг хеп биле этти чуурун дужаагаш, чеди хүн дургузунда база катап ангылап кааптар ужурлуг. ⁵⁵ Чутган соонда, Бурганның бараалгакчызы хеп биле этти шинчилеп көөргө, дүдүк үгдереп непертевезе-даа, оон даштыкы хевири өскерилбээн болза, ол аарыг эвес-тир. Ону өрттедир херек: хеп биле эттин иштиги азы мурнуу талазын деже чипкен дүдүк болган-дыр. ⁵⁶ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы көөргө, хеп биле этти чуп каапкан соонда, дүдүк шоолуг илден эвес апарган болза, ону хептен азы алгы-хөмден база сырып азы ээрип туруп кылган пөстен ора тыртып кааптар херек. ⁵⁷ Ынчаарга дүдүк хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске болгаш кандыг-бир алгы-хөмден кылдынган этке база катап тыптып кээр болза, ол частып үнүп орап дүдүк-түр: шак ындыг дүдүктүг хеп биле этти өрттедивит. ⁵⁸ А бир эвес хепти, сырып азы ээрип туруп кылган пөстү база алгы-хөмден кылдынган кандыг-бир этти чуп каапкан соонда, дүдүк чиде бээр болза, ындыг хеп биле этти база катап чуур херек; ол ынчан аарыг болу бээр».

* 13:47 Дүдүк – еврей дылда «цараат» деп сөс «дүдүк» деп билишкинни-даа, «кеш аарыглары» деп билишкинни-даа илередип турган.

⁵⁹ Дүктен азы лёндан кылган хепте болгаш сырып азы ээрип туруп кылган пөсте база алгы-кештен кылдынган кандыг-бир этте тыгып келген дүдүк дугайында, оларны арыг азы арыг эвес деп чарлаарының дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

Халдавырлыг кеш аарыындан аарып турган улусту арыглаары

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейте мынча деп чугаалаан: ² «Халдавырлыг кеш аарыындан аараан кижини арыглаарда, ажыглаар ужурулу дүрүм-хоойлу бо-дур. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң аараанының дугайында дыннап кааш, ³ чоннун турлааның даштыңче үне бээр ужурулу. Ол бараалгакчы халдавырлыг кеш аарыындан аарып турган кижиниң аарыгы экирий бергенин көрүп каан ди-жик. ⁴ Бурганның бараалгакчызы ынчан арыгланьп турар кижиге херек ийи арыг база дириг кушту, пөш ыяжының будуун, кызыл удазыны болгаш иссоп дээр үнүштү эккээрин улуска дужаазын. ⁵ А оон куштарның бирээзин агым сугдан ус-кан суг куткан дой сава кырынга дөгө-рерин дужаазын. ⁶ Бурганның бараалгакчызы дириг кушту пөш ыяжының будуу, кызыл удазын болгаш иссоп-биле кады ап алгаш, оларның шүптүзүн демги суг кырынга дөгерген куштун ханынче супсун. ⁷ Оон соонда халдавырлыг кеш аарыындан арыгланьп турар кижиге ол ханны чеди катап бызай чашкаш, ону арыг деп чарлазын, а кушту ажык шөлче ужу-дуп үндүрүпсүн.

⁸ Арыгланьп турар кижиге бодунун хевин чуп алзын; бүгү-ле дүктерин чү-лүп каапсын база мага-бодун сугга чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр. Оон соонда аарып турган кижиге чоннун турлаанче кирип келгеш, бодунун чадыры-ның даштынга чеди хонзун. ⁹ А чедиги хүнде ол кижиге бодунун дүктерин: бажы-ның дүгүн, салын, хавааның кирбиин — бүгү-ле бар дүктерин чүлүп каапсын, оон хептерин чуп алзын база мага-бодун суг-га чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр.

¹⁰ А сески хүнде ол кижиге четпес-дудуу эвес ийи эр хураганны, бир харлыг кыс хойну база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун үш

кезээ эң шынарлыг далганны болгаш бир лог олива үзүн ап алгаш келзин. ¹¹ Ын-чан арыглаашкыны кылыр бараалгак-чы ол кижини ооң өргүлдери-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп кагзын. ¹² Оон соонда эр хураганнарның бирээзин кем-буруу дээш өргүл кылдыр салзын база бир лог олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатын. ¹³ Оон бачыт дээш өргүлдү база бүрүн өрттедир өргүлдү дө-герер ыдыктыг черге эр хураганны дөгө-рин. Бачыт дээш өргүл ышкаш, кем-буруу дээш өргүл Бурганнын бараалгакчызы-ны болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

¹⁴ Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп ал-гаш, арыгланьп турар кижиниң оң та-лакы кулааның халбаңын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн чаап кагзын. ¹⁵ А оон соонда бичии оли-ва үзү узуп алгаш, солагай талакы ады-жынче куткаш, ¹⁶ оң холунун салаазын солагай талакы адыжында үсче суккаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салаазы-биле чеди катап бызай чашсын. ¹⁷ Бурган-ның бараалгакчызы адыжында арткан үзүн ап алгаш, арыгланьп турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн — кем-буруу дээш өргүлдүн ханы-ның кырындан — чаап кагзын. ¹⁸ Оон адыжында артып калган үзүн арыгланьп турар кижиниң бажынче кудупкаш, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглап кагзын. ¹⁹ Бурганның бараалгакчызы ба-чыт дээш өргүлдү эккеп салзын, арыг-ланьп турар кижини оон арыг эезинден арыглап кагзын. Оон бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөргин. ²⁰ Бурганның бараал-гакчызы бүрүн өрттедир өргүл биле дал-ган-тараа өргүлүн өргүл бедигээжинге салып, демги кижини ынчалдыр арыг-лаарга, ол арыг болу бээр.

²¹ А ол кижиге яды бооп, долу үнелиг өргүлдер кылыр хары чок болза, бодун арыглаар дээш, бир эр хураганны кем-буруу дээш онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып эккелзин. Оон ыңай далган-тараа өргүлү кылдыр эфа-ның оннун бир кезээ олива үзү холаан, эң шынарлыг далганны; бир лог олива

14:2 Мф. 8:4; Мк. 1:44; Лк. 5:14; 17:14 14:4 Лев. 1:14 || Сан. 19:6 || Хост. 12:22 14:7 4 Хаан. 5:10 || Лев. 16:22 14:8 Лев. 11:25 14:13 Лев. 7:7 14:14 Лев. 8:23

үзүн база ²² бодунуң тып шыдаптары ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелзин. Бир куш бачыт дээш өргүл, а өскези — бүрүн өрттедир өргүл болур.

²³ Арыгланып турарының сески хүнүндө демги кижини ол бүгүнү Бурганнын бараалгакчызынга — Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга — эккелзин. ²⁴ Бурганнын бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн хураганы биле олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгатын. ²⁵ Оон кем-буруу дээш өргүлдүн хураганын дөгөрөр. Бурганнын бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулаанын халбанын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн чаап кагзын. ²⁶ Бурганнын бараалгакчызы олива үзүндөн элээни бодунуң солагай талакы адыжынче кудуп алзын. ²⁷ Оон соонда оң холунун салаазы-биле солагай адыжында үстү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чеди катап бызай чашсын. ²⁸ А оон адыжында олива үзүндөн алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаанын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн — кем-буруу дээш өргүлдүн ханынын кырындан — чаап кагзын. ²⁹ Бурганнын бараалгакчызы адыжында арткан үзүн арыгланып турар кижинин бажынче кудуп, ону Дээрги-Чаяакчынын мурнунга арыглап кагзын. ³⁰ Оон арыгланып турар кижиниң эккеп шыдаары ийи көгө-буганың азы ийи көгээзинниң бирээзин өргүлгө салзын. ³¹ Бурганнын бараалгакчызы ол кижиниң эккеп шыдааны өргүлгө салыр куштарнын бирээзин — бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин — бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, далган-тараа өргүлү-биле кады салыр. Бурганнын бараалгакчызы арыгланып турар кижини Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ынчалдыр арыглап каар.

³² Халдавырлыг кеш аарындан аараан база оозун арыглаар долу үнелиг өргүлдөр кылыр харыы чок кижини дугайында дүрүм-хоойлуу шак ындыг боор-дур.

Бажыңнар ханаларында дүдүк

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ³⁴ «Элезин дээш, силерге берип турарым ханаан чер-

ге чеде бээриңерге, ээлеп чурттай бээр чериңерде бажың-балгатче дүдүктү салыпкан дижек мен. ³⁵ Ынчан ындыг бажың ээзи Бурганнын бараалгакчызынга баргаш: „Мээң бажыңымда аарыг дег чүве тыптып келди“ — деп чугаалазын. ³⁶ Бурганнын бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көөрү-биле ол бажыңга чедип кээр бетинде, бажыңда бар бүгү чүве арыг эвес болу бербезин дээш, ол бүгүнү дашкаар үндүрүп кааптарын дужаазын. Оон соонда Бурганнын бараалгакчызы бажыңны шинчилеп көөрү-биле чедип кээр. ³⁷ Ол дүдүктү шинчилеп көөрү, бажыңнын ханаларында дүдүк ногаан-зымаар азы кызылзымаар ыйылчак черлер дег база даштындан көөргө, ханаларже ханылап кире берген болган дижек. ³⁸ Бурганнын бараалгакчызы ынчан бажыңдан үнгөш, „Олче чеди хүн дургузунда кирип болбас“ дээр ужурлуг. ³⁹ Оон ол чедиги хүнде бажыңга база катап келгөш, шинчилеп көрзүн. Бир эвес дүдүк бажыңнын ханаларын дургаар үлдөп неперей берген болза, ⁴⁰ дүдүгү берген даштарны бузарын дужаагаш, оларны хоорай даштында арыг эвес черже үндүр октаттырыпсын. ⁴¹ А оон бажың иштин улуска бүрүнү-биле сивиртип каапкаш, сивирген малгаштын шуптузун хоорай даштында арыг эвес черже аппарып төктүрзүн. ⁴² Улус биеэги даштарнын орнунга өске даштарны салгаш, чаа малгаш-биле бажыңны чаап каар.

⁴³ Ынчаарга даштарны бускаш, бажыңның эрги малгашын сивиргөш, чаа малгаш-биле чаап каан соонда, бажыңда дүдүк база катап частып үнүп кээр болза, ⁴⁴ Бурганнын бараалгакчызы чедип келгөш, шинчилеп көөр ужурлуг. Бир эвес дүдүк бажыңда үлдөп неперей берген болза, ол дүдүк халдавырлыг-дыр, а бажың боду арыг эвес-тир. ⁴⁵ Ук бажыңны: даштарын, ыяжын болгаш бүгү малгашын үрөгдөп бускаш, хоорай даштында арыг эвес черже сөөртүп үндүрер керек. ⁴⁶ Ол бажыңче кирип болбас дээн бүгү үениң дургузунда ынаар кирген кижини кезежге чедир арыг эвес болур.

⁴⁷ Аңаа удуп чыткан азы чөмнөнгөн кижини база хевин чүп алып ужурлуг. ⁴⁸ А бир эвес Бурганнын бараалгакчызы чедип келгөш, ол бажыңны база катап малгаштап чаап каан соонда, ында

дүдүк үгдерең неперевээнин көрүп каар болза, бажыңны арыг деп чарлаар ужурлук, чүгө дээрге дүдүк эттине берген-дир. ⁴⁹ Бурганның бараалгакчызы бажыңны арыглаары-биле ийи кушту, пөш ыяжының будуун, кызыл удазынны база иссоп дээр үнүштү ап алзын ⁵⁰ база куштарның бирээзин агым сугдан ускан суг куткан дой сава кырынга дөгөргин. ⁵¹ Ол оон пөш ыяжының будуун, иссопту, кызыл удазынны база дириг артка кушту алгаш, дөгөргөн куштун ханын холаан демги сугже оларның шуптузун суккаш, бажыңны чеди катап бызай чашсын. ⁵² Бурганның бараалгакчызы бажыңны куштун ханын холаан демги суг-биле; дириг куш, пөш ыяш будуу, иссоп болгаш кызыл удазын-биле ынчалдыр арыглап кагзын. ⁵³ Ооң соонда дириг кушту хоорай даштындан ажык шөлчө ужудуңдүрүң. Бурганның бараалгакчызы бажыңны ынчалдыр арыглаарга, ол арыг болу бээр».

⁵⁴⁻⁵⁶ Кандыг-даа халдавырлыг кеш аары болгаш кодуур бузуру дугайында; хепте азы бажында дүдүк дугайында база ыжык, бузуру болгаш кылагар сору дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁵⁷ Ол бүгү дүрүм-хоойлу арыг азы арыг эвес болурун илередиринге херек.

Эр улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаалаан. Кандыг-бир эр кижиниң мага-бодундан* сыстып турар суук чүүлдер бар болза, оозу дээш ол арыг эвес болу бээр. ³ Ол кижиниң мага-бодундан суук чүүл сыстып үнүп-даа турар азы мага-бодунга боглуп артып-даа каар болза, дөмей-ле ооң арыг эвезин көргүсөр.

⁴ Ындыг арыг эвес кижиниң чыткан дөжээ база олуруп турган кандыг-даа эди арыг эвес болур. ⁵ А ооң дөжээнге дегген өске кижини хевин чуп алып, а боду сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ⁶ Арыг эвес кижиниң олурган черинге олурупкан өске кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ⁷ Арыг эвес кижиниң

ниң мага-бодунга дегген өске кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ⁸ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини арыг кижини дүкпүрүптөр болза, арыг кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ⁹ Арыг эвес кижиниң олурган олут бүрүзү база арыг эвес болур. ¹⁰ Шак ындыг кижиниң адаанга салып турган кандыг-бир чүүлге дегген кижини хевин чуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. А ол чүүлдү көдүрүп аппаар кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ¹¹ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини холун чуп албайн, өске-бир кижини дегген болза, өске кижини бүрүзү хевин чуп алып база сугга чунуп алып ужурлук; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ¹² Арыг эвес кижини дой савага дегген болза, ол саваны буза шаап каар херек. А бир эвес ыяш савага дегген болза, ону сугга чуур херек.

¹³ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини оозундан адырып-арыгланып алып болза, арыгланганындан бээр чеди хүн эрткенден манааш, хевин чуп алып база мага-бодун агым сугга чуп алып ужурлук; ол ынчан арыг болу бээр. ¹⁴ Ол кижиниң сески хүнде ийи көгө-буга азы ийи көгөзүн ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга, Ужуражылга майгынынче кирер черге чедип келгеш, куштарны Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы куштарның бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол кижини сыстып турар суук чүүлүндөн Дээрги-Чаяакчының мурнунга ынчалдыр арыглап каар.

¹⁶ Бир-ле эр кижиниң үрези төгүлгөн болза, ол бүгү бодун сугга чуп каапсын; ол кижиниң кезээге чедир арыг эвес болур. ¹⁷ Үре төктү берген хеп болгаш алгы-хөм бүрүзүн сугга чуп кааптар херек; ол чүүлдер кезээге чедир арыг эвес болур».

Херэежен улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

¹⁸ «Эр кижини херэежен кижиниң биле холбажырга, үрези төктү берген болза, иелээ сугга чунуп каапсыннар; олар

* 15:2 Мага-бот — бо сөс кижиниң алдыкы органнарын ойзу адап турар хире.

14:49 Лев. 14:4 14:57 Лев. 10:10 15:5 Лев. 11:25 15:16 БҮ. х. к. 23:10

15:12 Лев. 6:28; 11:32 15:14 Лев. 1:14

кежээге чедир арыг эвес болулар. ¹⁹ Бир эвес херэежен кижги ай демдээ көргөн үезинде мага-бодундан ханы төктүп турар болза, чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. Аңаа дегген кижги бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁰ Ай демдээ көргөн үезинде ханы төктүп турар херэежен кижинин чыдып азы олорууп турганы бүгү чүүл арыг эвес болур. ²¹ Демги херэеженнин орун-дөжээнге дегген кижги бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижги кежээге чедир арыг эвес болур. ²² Демги херэеженнин олурган чүүлүнге дегген кижги бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижги кежээге чедир арыг эвес болур. ²³ Демги херэеженнин дөжээнге азы олурган черинге чыткан бир-ле чүүлге дегген кижги кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁴ А бир эвес эр кижги ай демдээ көргөн херэежен-биле холбашкаш, ооң ханынга боражып алыр болза, ол эр кижги чеди хүн дургузунда арыг эвес болур, а ооң чыдып аары орун-дөжек бүрүзү база арыг эвес болур.

²⁵ Херэежен кижинин ханы ай демдээ көргөн үезинден аңгы үезде хөй хүнер дургузунда азы ай демдээ көргөн үезинден аажыр төктүп туруп бээр болза, ол херэежен, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур. ²⁶ Ол херэеженнин ханы төктүп турар үезинде чыдары кандыг-даа орун-дөжек, ооң ай демдээ көргөн үезинде чыткан орун-дөжээ дег, арыг эвес деп санаттырар. База ооң олорууп аары кандыг-даа эт, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур. ²⁷ Ол орун-дөжекке дегген кижги бүрүзү арыг эвес апаргаш, хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижги кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ А ол херэежен хан төктүүшкүнүнден адырлып-арыгланан алгаш, чеди хүн эртерин манап алыр ужурлуг, ооң соонда ол арыг болу бээр. ²⁹ Сески хүнде ол херэежен ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни ап алгаш, Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы куштарнын бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол херэежен-

ни ооң арыг эвес хан төктүүшкүнүнден Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглап каар. ³¹ Израиль чон ооң аразында турар Мзэн ыдыктыг өргээмни бужартадып, бодунун арыг эвезинден өлү бербес кылдыр, „Арыг эвес болбанар!“ деп сагындырып көрүңер!»

³²⁻³³ Сыстып турар суук чүүлдүг кижги дугайында; үези төгүлгөш, арыг эвес болу берген кижги дугайында; ай демдээ көрүп турар херэежен кижги дугайында; сыстып турар суук чүүлдүг эр, херэежен улус дугайында база арыг эвес херэежен-биле холбажыр эр кижги дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

Өндүр улуг арыглаашкын хуну

16 ¹ Ааронун ийи оглу Дээрги-Чаякчыже чоокшулай бергеш, өлүп калган соонда, Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалашкан. ² Ол Моисейге мынча дээн: «Аарон акынга мону дамчыдып чугаала. Ол ыдыктыг черде аскан көжеге артыңче кандыг-даа үезде туразында кирип турбазын. Шак ында ыдыктыг аптара болгаш ону дуй салыр халып бар, Мен ол халыптың кырынга булут аразындан көстүп кээп турар мен. Ынчангаш өлбөс дизе, Аарон ынаар кирбезин!

³ Аарон эң ыдыктыг черже чүглө бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр кошкарны эккеп салгаш, кирип болур. ⁴ Ол баштай мага-бодун чуп алгаш, лён иштики чүвүрнү болгаш лёндан даараан ыдыктыг хөйлөңни кедиң алзын, лён курну куржанзын база бажынга лён тюрбаны кетсин. Ол хептер дөгерези ыдыктыг хептер-дир. ⁵ Аарон оон чыгып келген израиль чондан бачыт дээш өргүл кылдыр ийи дүктүгүр хунаны база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир кошкарны ап алзын. ⁶ А оон соонда ол бодунун адындан бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты эккеп салып, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын.

⁷ Ийи дүктүгүр хунаны база эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп кагзын. ⁸ Аарон ооң соонда ол ийи хунага кандыг үүле-салым таваржырын шилип, үлүгден тыртсын: бирги үлүг –

15:19 Лев. 12:2 15:24 Лев. 18:19 15:25 Лев. 11:47; Мф. 9:20; Мк. 5:25; Лк. 8:43 15:29 Лев. 1:14 15:31 Сан. 5:3; 19:13, 20; Иер. 7:30; Иез. 5:11; 23:38 16:1 Лев. 10:2 16:2 Хост. 26:31; 30:10; Мф. 27:51; Евр. 6:19; 9:3 || Хост. 25:22 16:4 Хост. 28:39-43; Иез. 44:18

Дээрги-Чаяакчыга өргүл боору, а ийги-зи – чорударынын үлүү* болур. ⁹ Аарон Дээрги-Чаяакчыны деп үлүү онаашкан дүктүгүр хунаны эккелгеш, бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. ¹⁰ А чорударынын үлүү онаашкан дүктүгүр хунаны Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дириг бодун эккеп тургузуп кагзын. Ол хунаны дамчыштыр чонну арыглаар дээш, ону ээн кургаг ховуже салып чорудуптар ужурлуг.

¹¹ Аарон бодунуң адындан салып турары, бачыт дээш өргүлдүң бугажыын эккелгеш, ону дөгериң, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын. ¹² Оон ол Дээрги-Чаяакчының мурнунда турар айдызаар бедигээште оттуг көстөрни хүүрекчи-гешти долдур узуп алгаш, хоюдру соктап каан чаагай чыттыг чүүлдерни кош-адыжын долдур уруп алгаш, эң ыдыктыг черже кири берзин. ¹³ Ооң соонда чаагай чыттыг чүүлдерни Дээрги-Чаяакчы-ның мурнунда айдызаар кылдыр отка салып кагзын, ынчан оларның булут-талчак жы ыдыктыг аптараның халы-вын бүргей аптар. Оон башка Аарон өлүп каар. ¹⁴ А оон ол бугажыктын ханындан алгаш, салаазын ынаар суп, халыптын кырын чөөн тазындан бызай чашсын; ол ышкаш халыптын мурнунга ханны салаазы-биле чеди катап бызай чашсын.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннуң адын-дан салып турар бачыт дээш өргүлдүң хуназын дөгөргөш, ооң ханын көжеге артынче аппараттын. Бугажыктын ханы-биле кылып турган бүгү чүвезин хуна-ның ханы-биле кылып, халыптын кы-рынче болгаш мурнунче бызай чашсын.

¹⁶ Ол ынчаар кылып, израиль чоннун бүгү бачыттарындан: оларның арыг эве-зинден база кем-буруулуг үүлгедиглер-инден эң ыдыктыг черни арыглап каг-зын. Оларның аразынга турар, арыг эвес чоруунга борашкан Ужуражылга май-гыны-биле Аарон база ынчаар кылыр ужурлуг. ¹⁷ Аарон чонну арыглаар дээш эң ыдыктыг черже кирип турар өйде, ол оортан дедир үнгүжеге чедир, өске кым-даа Ужуражылга майгынынга турбас ужурлуг. Ол бодун, өг-бүлезин болгаш бүгү израиль чонну шак ынчаар арыг-лап кагзын.

¹⁸ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчынын мурнунда турар өргүл бедигээжинге чедө бергеш, ону арыглап, бугажык биле хунанын ханындан ап алгаш, бедигээштин мыйыстарын бүгү талаларындан чаап кагзын. ¹⁹ Аарон оон салаазында хан-биле өргүл салыр бедигээшти чеди ка-тап бызай чашсын. Ол бедигээшти из-райль чоннун арыг эвезинден арыглап база ыдыктап кагзын.

²⁰ Аарон эң ыдыктыг черни, Ужу-ражылга майгынын болгаш өргүл са-лыр бедигээшти арыглап дооскаш, ди-риг хунаны эккелзин. ²¹ Ол оон соонда ийи холун хунаның бажынга салып, ооң кырынга израиль чоннун бүгү кем-бу-руузун, бузуттарың болгаш бачыттарың ажыы-биле миннип чугаалап, ол бүгүнү хунаже чая каапсын. Оон хунаны айбы-чы кижиге сүрдүргөш, ээн кургаг ховуже чорудупсун. ²² Хуна чоннуң бүгү кем-бу-руузун бодунга ап алгаш, эрттинмес эл-дерлиг черже чоруй баар; ол хунаны ээн кургаг ховуже шак ынчаар чорудуптар.

²³ Аарон Ужуражылга майгынынче кире берзин база эң ыдыктыг черже кирерде кедип турганы лён хептерин ужул-гаш, оларын аңаа каапсын. ²⁴ Ол ыдыктыг черже мага-бодун сугга чуп каапкаш, үр-гүлчү кедер хевин кедип алган үнүп кел-зин, оон бодунуң адындан салыр бүрүн өрттедир өргүл биле чоннун адындан салыр бүрүн өрттедир өргүлдү салып, бодун база чонну арыглазын. ²⁵ А бачыт дээш өргүлдүң чаан база өргүл салыр бедигээшке өрттөтсүн. ²⁶ Хунаны чорудары-ның үлүү кылдыр сүрүп аппараттын киж-и хевин база мага-бодун сугга чуп алыр ужурлуг. Ооң соонда ол чоннун турлаан-че кирип кээп болур. ²⁷ Ханын арыглааш-кын кылыры-биле эң ыдыктыг черже кири берген бачыт дээш өргүлдүң бугажы биле хуназын чоннун турлааның даштынче үндүрө бергеш, кежин, эьдин база чинин отка өрттөтсүн. ²⁸ Ол бүгү-нү өрттедир киж-и хевин база мага-бодун сугга чуп алыр ужурлуг. Ооң соонда чоннун турлаанче ол кирип кээп болур.

²⁹ Силерге кезээ-мөңгөде доктаат-кан дүрүм мындыг болзун: чеди айнын онда боттарыңарны шеглээшкын-биле

* 16:8 Чорударының үлүү – еврей дылда ийги хунаны «Азаселге» деп айткан. Болгу дег өске билишкын ёзугаар «Азасел» деп сөс ээн кургаг ховуда чурттаан буктуң ады болур.

16:13 Хост. 25:21-22 16:18 Хост. 30:10 16:22 Лев. 14:7 16:23 Лев. 6:11 16:26 Лев. 11:25

16:27 Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 6:30; 9:11; Сан. 19:5; Евр. 13:11 16:29 Лев. 23:27-32; Сан. 29:7-11

томаартыңар, кандыг-даа ажыл кыл-банар. Үндезин чурттакчы-даа, аранарга чурттай берген даштыкы кижини-даа ону сагып чорзун. ³⁰ Чүгө дээрге шак ол хүнде силерни бүгү-ле бачыттарыңардан арыглаар: ынчан Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыг болу бээр силер. ³¹ Ол хүн — силерге онзагай амыр-дыш хүндүр, боттарыңарны шеглээшкин-биле томаартыңар: бо дээрге кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр. ³² Шилип чаап каан, ачазының орнунга ыдыктыг бараан болуушкун кылзын дээш төлээлеттирген бараалгакчы — арыглаашкынны чорудар кижини ол болур ужурлуг. Ол ыдыктыг лөн хептерин кедип алгаш, ³³ ыдыктыг черни, Ужуражылга майгынын, өргүл салыр бедигээшти; Бурганнын бараалгакчыларынын база бүгү чонну арыглазын. ³⁴ Израиль чонну бүгү бачыттарыңардан чылда бир катап арыглаар дээш, шак ол дүрүм-хоойлуну силерге мөңгөзи-биле доктааткан болзун».

Моисей бүгү чүүлдү Дээрги-Чаяакчынын дужааганын ёзугаар кылган.

Ханга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга болгаш ооң оолдарыңга база бүгү израиль чонга мону чугаалап көр, Дээрги-Чаяакчынын оларга чугаалазын дээн айтышкынын дамчыт.

³ Израильчилер аразындан инек, хой, өшкү малын чоннун турлаанга азы чоннун турлааның даштыңга дөгөрген кижини бүрүзү ⁴ малын Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчыга өргүлгө эккеп салбас болза, хан төгүүшкүнү дээш буруудаар: а хан төпкөн болганда, ону бодунун чонунун аразыңга амылыг арттырбас. ⁵ Израиль чон шөлгө дөгөрип турары өргүл малын Дээрги-Чаяакчыга — Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганнын бараалгакчызыңга эккелзин база оларны Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлү кылдыр дөгөрип салзын дээш, бо дүрүмнү берген. ⁶ Бурганнын бараалгакчызы Ужуражылга майгынынче кирер чер чанында Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшче малдың ханын төпсүн база чаг-

ны Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өрттөгөсүн. ⁷ Израиль чон самыралга алзып, сүрүп халып турары хуназыг дүрзү-бурганнарыңга моон соңгаар өргүлдөр эккеп салбазын дээш, ыңдыг болзун. Бо дүрүм-хоойлуну оларның бүгү салгалдарыңа кезээ-мөңгөде доктаадып каан болзун!

⁸ Чонга оон ыңай мону чугаала. Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижини бүрүн өрттедир өргүлдү азы черле кандыг-бир өргүлдү кылгаш, ⁹ Дээрги-Чаяакчыга өргүлгө салыры-биле Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелбес болза, ону чонунун аразыңга амылыг арттырбас.

¹⁰ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижини кандыг-бир хан чиир болза, Мен ол кижиге удур боор мен база ону чонунун аразыңга амылыг арттырбас мен. ¹¹ Мага-боттун амы-тыны — ханында болгай, ынчангаш Мен силерни арыглаар дээш, өргүл салыр бедигээшке ханны ажыглаарын доктааткан мен, чүгө дээрге шак ол хан кижини арыглап турар. ¹² Ынчангаш израиль чонга: „Силерниң кайыңар-даа хан чивезин, ол ышкаш араңарга чурттап турар даштыкы кижини база хан чивезин“ — деп чугаалаан ужурму ол.

¹³ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижини чиирин хоруваан черлик аң азы куш тудуп алза, ханын черже аксып каапкаш, довурак-биле хөөп каар ужурлуг. ¹⁴ Чүгө дээрге кандыг-даа дириг амытан-ның амы-тыны ханында болур. Ынчангаш израиль чонга: „Кандыг-даа эьтин ханын чивенер, чүгө дээрге кандыг-даа эьт-ботту хан амы-тынның кылыр болгай. Хан чиир кижини бүрүзү амылыг артпас ужурлуг“ — деп чугаалаан мен.

¹⁵ Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткөн дириг амытан-ның эьдин чиир кижини бүрүзү: үндезин чурттакчы-даа, аранарга чурттай берген даштыкы кижини-даа хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг, ол кижини кежээге чедир арыг эвес болур, а оон арыг болу бээр. ¹⁶ А бир эвес хевин база мага-бодун чуп албас болза, буруузуң боду чүктээр».

16:32 Хост. 29:30 17:5 Ы. х. к. 12:15-20 17:6 Э. д. 8:21; Лев. 1:9 17:7 2 Чыл. 11:15
17:9 Ы. х. к. 12:20 17:10 Э. д. 9:4-6; Лев. 3:17 17:11 Евр. 9:22 17:13 Ы. х. к. 12:16, 24
17:15 Лев. 11:25, 40

*Эр-херээжен харылзааларны
чурумчудар дүрүм-хоойлу*
(Лев. 20:11-22)

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ³ Мооң мурнунда чурттап турганыңар Египеттин чонунуң чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар база силерни эдертип ашпар чыдарым Ханаанның чоннарының чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар, оларның доктааткан дүрүмнериниң айы-биле барбаңар. ⁴ Мээн хоойлуларымны күүсединер, дүрүмнеримни сагыңар, оларны чандыр баспайн эдеринер. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ⁵ Мээн дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар. Оларны сагыыр кижини оларның ачызында амылыг артар. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

⁶ Кым-даа бодунуң чоок төрели-биле холбажырын бодап, олче чоокшулавас ужурулуг. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

⁷ Ачаңның мага-бодунуң тудуш кезээ болур аваң-биле холбашпа. Ол херээжен – сээң аваң-дыр, ооң-биле холбашпа.

⁸ Ачаңның өске кадайы – соңгу иең-биле холбашпа: ооң шалданы дээрге ачаңның база шалданы болгай.

⁹ Ачаңның азы аваңның уруу болур угбаң азы дунмаң-биле – ол аалыңаргадаа азы аалыңардан дашкаар-даа төрүт-түнген болза – холбашпа.

¹⁰ Оглу-кызыңның уруу-биле холбашпа. Ооң шалданы дээрге бодунуң база шалданың болгай.

¹¹ Ачаннның кадайының уруу-биле холбашпа. Ол дээрге чаңгыс ададан төрүттүнген кыс дунмаң-дыр, ооң-биле холбашпа.

¹² Ачаңның угбазы азы дунмазы болур кыс кижини-биле холбашпа. Ол дээрге ачаңның кады төрэни-дир.

¹³ Аваңның угбазы азы дунмазы-биле холбашпа. Ол дээрге аваңның кады төрэни-дир.

¹⁴ Ачаңның акызы азы дунмазының кадайы-биле холбашпа. Ол дээрге сээң чаваң-дыр.

¹⁵ Кенниң-биле холбашпа. Ол дээрге оглунуң кадайы-дыр, ооң-биле холбашпа.

¹⁶ Акынның азы дунманың кадайы-биле холбашпа. Ооң шалданы дээрге акынның азы дунманың база шалданы болгай.

¹⁷ Херээжен кижини-биле чоок харылзаалыг чурттап турган болзуңза, ооң уруу-биле азы ооң оглу-кызының уруу-биле холбашпа. Олар дээрге ооң төрөөн уруглары-дыр, ынчаар кылыры – самырашкын-дыр.

¹⁸ Кадайың дириг чорда, ооң кады төрөөнүн кадай кылдыр ал, холбашпа; угбашкыларны адааннаштырба.

¹⁹ Кадайың ай демдээ көрүп турар өйдө, холбажыр бодап, олче чоокшулава.

²⁰ Өске кижиниң кадайы-биле хойгашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар.

²¹ Ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молох бурганга өргүвө*, Бурганыңның адын бужартапта. Мен – Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

²² Херээжен кижини-биле дег, эр кижини-биле холбашпа. Ол дээрге бужар чүүл-дүр.

²³ Кандыг-даа мал-биле холбашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар. Херээжен кижини база, мал-биле холбажыр дээш, ооң чаныңга барбас ужурулуг. Ол дээрге орта эвес бужар чүүл-дүр.

²⁴ Бо чүүлдерниң кайызы-биле-даа дунарны арыг эвес кылбаңар, чүге дээрге силерниң чурттаар черинерден үндүр сывырып турарым чоннар ол бүгү чүүлдерден бужартаан болгай. ²⁵ Чер база арыг эвес апарган. Мен ону ооң чурттакчыларының кем-буруузу дээш кезеткен мен: чер ында чурттаан чоннарны боду-ла үндүр кызыпкан. ²⁶ Мээн дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар, үндезин чурттакчы-даа, аранарда чурттап турар даштыкы кижини-даа ол бужар чүүлдерниң кайызын-даа кылбазын. ²⁷ Бүгү-ле ол бужар чүүлдерни бо черге кээр мурнуңарда аңаа чурттап турган улус үүлгедип турган,

* 18:21 Азы: «Молох бурганга бараалгадыры-биле бербе» (Лев. 20:2 көр).

18:3 Иез. 20:7-8; 23:8 18:5 Ы. х. к. 4:1; 32:47; Неем. 9:29; У. ч. 4:4; Иез. 18:9; 20:11; Рим. 8:13; 10:5; Гал. 3:12 18:8 Ы. х. к. 22:30 18:9 Ы. х. к. 27:22; 2 Хаан. 13:12 18:15 Э. д. 38:26 18:16 Мф. 14:4; Мк. 6:18 18:17 Ы. х. к. 27:23 18:18 Э. д. 29:30; 30:15 18:19 Лев. 15:24 18:20 Хост. 20:14 18:22 Э. д. 19:5; Башт. 19:22; Рим. 1:27 18:23 Хост. 22:19 18:25 Сан. 35:34; Иер. 2:7; Иез. 36:17

ынчангаш чер арыг эвес апарган болгай.

²⁸ Силер черни бужартадып эгелээр болзунарза, демги чоннарны үндүр кызыпканы дег, чер силерни база үндүр кызыптар.

²⁹ Бир эвес кандыг-бир улус бо бүгү бужар чүүлдерни үүлгедир болза, оларны чонунуң аразынга амылыг арттырбас. ³⁰ Бо черге силерниң мурнунарда турган чоннар орта эвес бужар чаңчылдар элерип турганнар. Олар дег кылбас дээш база ындыг херектер ужун арыг эвес апарбас дээш, Мээң хоойлуларымны сагыңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

*Бодун ыдыкты-биле
алдынарының дүрүм-хоойлузу*

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонунуң бүгү ниитилелинге мону дамчыдып чугаала. Ыдыкты-биле чурттанар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар болур Мен ыдыктыг-дыр мен.

³ Кижиги бүрүзү бодунуң авазы биле аказын хүндүлезин, Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагызын. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

⁴ Хоозун дүрзү-бурганнарга мөгөйбөңөр, бодунарга шуткаан бурганнар кылбаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

⁵ Эп-найырал өргүлүнүң малын Дээрги-Чаяакчыга дөгөрип тура, ол Аңаа таарымчалыг болур кылдыр дөгөринер: ⁶ өргүл кылган хүнүңерде азы дараазында хүнде ону чиир ужурлук силер, а үшкү хүнде артып калган кезээн отка өрттедир херек. ⁷ Өргүл малының үшкү хүнде арткан кезээн чиир болза, ол бужар чүүл болу бээр, ону чиيري Бурганга таарымчалыг болбас. ⁸ Ону үшкү хүнде чиир кижиги бүрүзү буруузун боду чүктээр, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык өргүлдү бужартадып турар-дыр, ындыг кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас.

⁹ Бодунарның чериңерге дүжүт ажаап тура, шөлүңерниң кыдыын чедир ажаавайн, артгырып калыңар. Ажаап турар тарааңар черге кээп дүжер болза, чыгбаңар. ¹⁰ Виноград шөлүңде тараан виноградыңны бүрүнү-биле ажаава. Черге кээп дүшкөн каттарны-даа чыгба: ядыыларга база өскээртен келген улуска артгырып каг. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

¹¹ Оорланмаңар, шын эвес чүүл чугаалаваңар, бот-боттарыңарны мегелевеңер. ¹² Мегелеп тура, Мээң адым-биле даңгыраглаваңар: Бурганыңарны адын баксыратпаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³ Өске кижини кызып-кыйба, үптөп-тонава, хөлезилеттинген ажилчыңга төлевир бээрин дүннү өтгүр тудуп, эртенге чедир соңгаарлатпа. ¹⁴ Дүлөй кижини бак сөглөвө, согурнун мурнунга тептиге бээр моондак салба. Бурган-ыңдан коргуп чор. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁵ Улусту чөптүг эвес шиитпе. Ядыыла кижиги-дир дээш, аңаа чымчак болба, күш-шыдалдыг-ла кижиги-дир дээш, оон күзелин хандыраын бодава. Өске кижини шынның туружундан шиидип чор. ¹⁶ Улус аразынга хоп-меге дажылгава. Буруу чок кижини шаажылап кагзын дээш, шииткел үндүрер үеде, меге херечилел кылба. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹⁷ Чүрээңге ха-дунманга көөр хөөн чок чорук шыгжава. Чоок кижиниң эдип-чазап сурга, ынчан ол кижиниң хайы-биле бачыттыг болбас сен. ¹⁸ Өжээн негеве, чонунуң улузунга удур бак сагыш шыгжава, харын чанында кижиге бодунга бодун дег ынак бол. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁹ Мээң дүрүмнеримни сагыңар. Малыңны өске ук-уксаалыг мал-биле эдериштирбе. Чаңгыс шөлге ийи янзы үрезин тарыва. Янзы-бүрү пөстөр холуштур даараан хеп кетпе*.

* 19:19 Ыдыктыг чүүл кавызынга, сыр дедир, холушкак пөстөрни саналдап турар. Ынчалдыр Ужуражылга майгынының адаккы шывыы болгаш көжегелерин лән база дүктөн артып кылган (Хост. 26:1, 31). База-ла ындыг холушкак пөстен дээди бараалгакчының эфодун, херек баартыгын болгай курун кылган (Хост. 28:6, 15; 39:29).

19:2 Лев. 11:44; Ис. 24:19; 1 Пет. 1:16 19:3 Хост. 20:8-12 19:4 Хост. 20:3-5; Ы. х. к. 5:8

19:5 Лев. 7:16-18 19:9 Лев. 23:22; Ы. х. к. 24:19; Рүф 2:1-2 19:10 Рүф 2:1, 15 19:11 Хост. 20:15; Лев. 6:2-3 || Эф. 4:25; Кол. 3:9 19:12 Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11; Мал. 3:5 19:13 Ы. х. к. 24:14-15; Рим. 13:8 19:15 Хост. 23:2-3; Ы. х. к. 1:17 19:16 Хост. 23:1, 7; Ы. х. к. 27:25; 3 Хаан. 21:1-11 19:18 У. ч. 20:22 || 1 Хаан. 20:17; Мф. 5:43; 19:19; 22:39; Мк. 12:31; Лк. 10:27; Иак. 2:8; Рим. 13:9; Гал. 5:14 19:17 Мф. 18:15; Лк. 17:3 19:19 Ы. х. к. 22:9

²⁰ Эр кижиге-биле дүгдөп каан кул херээжен-биле хойгажыр өске кижиге турган дижи. Бир эвес ол кул херээженни демги кижиге амдыгаа чедир садап албаан азы хоставаан болза, оларның иелдирзин кездир*, ыңчалза-даа өлүмгө онааштырбас ужурулуг, чүгө дээрге ол херээжен хостуг эвес турган-дыр. ²¹ Ол эр кижиге кем-буруузу дээш өргүл кылдыр Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчыга кошкарны эккеп салзын. ²² Бурганын бараалгакчызы кошкарны Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кем-буруу дээш өргүл кылдыр салгаш, бачыт үүлгөткен ол кижини арыглап каар. Ынчан демги кижиге үүлгөткен бачыды дээш өршээл алыр.

²³ Келир үедө ээлээр чуртунарже кире бергеш, кандыг-бир кат-чимистиге ыяш тарып кагзыңарза, ооң чимистерин чири хоруглуг деп санаңар: оларны үш чыл дургузунда чивес ужурулуг. ²⁴ А дөрткү чылда ол ыяштың хамык чимистери Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаарыңа херек ыдыктыг өргүл болур. ²⁵ Бешки чылда ооң хамык чимистерин чип болур силер база ооң силерге бээр чимистери өзүп-көвүдээр. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

²⁶ Ханныг эгт чивеңер; канчаар-даа болза илби кылып, төлгелевенер.

²⁷ Бажыңарның кыдынын долгандыр дөңгүрөтпөңер, салыңарнын кыдыгларын таартпаңар. ²⁸ Өлгөн улус дээш кажыыдап, мага-бодунарны чара кеспенер база шыйбактаванар, эгт-кежинерге кадап будаан бижимелдер кылбаңар*. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

²⁹ Бодуңнун уруунуңу самыңан-садарынче албадава, оон башка чурттуң чоңу самыралга алзып алыр база чуртту бузут-бактыг херектер бүргей аптар.

³⁰ Мээң доктаатканым амыр-дыш хуннерин сагыңар, Мээң ыдыктыг черимни хүндүлөңер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³¹ Өлүг улустуң сүнезиннерин кый дээр-даа, каран көрнүр-даа улуска бар-

банар, арга-сүмө айтырбанар. Бодунарны олардан бужартаарыңа чедирбеңер. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³² Буурул баштыг кижиниң мурнунга туруп кел, улуг назылыг улусту хүндүлө. Бурганыңдан коргуп чор. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³³ Силерниң черинерге чурттай берген даштыкы кижини кызып-кыйба.

³⁴ Араңарда чурттай берген өскээртен келген кижиге силерге үндезин чурттакчы ышкаш болзун: аңаа бодунга дег ынак бол, чүгө дээрге силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чораян болгай силер. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³⁵ Чөптүг эвес болбанар, хемчээп болгаш деңзилеп тура-даа, шын эвес кылбанар. ³⁶ Силерниң деңзилээр деңзинер, килдеринер, төктүүчел база суук чүүлдер хемчээр саваларыңар шын хемчээр болзун. Мен дээрге силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

³⁷ Мээң бүгү дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагып, күүсединер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

Бачыт үргөдөишкиннери дээш кеземче

20 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ² «Израиль чоңга мону чутаала. Израильдин чоңундан ийикпе, азы израильчилер аразында чурттап чоруур даштыкы улустан бодунун ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молох бурганга бээр кижини өлүрүп каар херек: чурттуң чоңу ону даштар-биле соп каапсын. ³ Мен Бодум ол кижиге улур боор мен. Мээң ыдыктыг черимни бужартадыры-биле база Мээң адымны дора көөрү-биле ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молохка бергени дээш, Мен ону чоңунун аразыңа амылыг арттырбас мен. ⁴ Бир эвес чурттуң чоңу ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молохка берген кижини

* 19:20 Азы: «Ол херекти истеп-хынаар ужурулуг». * 19:27-28 Үстүндө айыткан ызулалдар ол үениң дүрү-бурганнарга чүдүүр улусунун шажынчы ызулалдары бооп чадавас (3 Хаан. 18:28; Иер. 16:6; 41:5 көр).

19:26 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 || Ы. х. к. 18:10

19:27 Лев. 21:5 19:28 Лев. 21:5; Ы. х. к. 14:1 19:29 Ы. х. к. 23:17 19:30 Лев. 26:2

19:31 Хост. 22:18; Ы. х. к. 18:11; 1 Хаан. 28:7 19:32 У. ч. 20:29 19:33 Хост. 22:21

19:34 Хост. 12:49; Лев. 24:22; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19 19:36 Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 20:10;

Иез. 45:10 20:2 Лев. 18:21 20:3 Лев. 17:10 || Иез. 5:11 20:4 Ы. х. к. 17:2-5

өлүрбөс дээш, ооң үүлгедиин тоомча чок арттырар болза, ⁵ Мен Бодум ол кижиге база ооң өг-бүлөзинге удур боор мен! Ооң бодун база Молохту эдерип, самыыраар кылдыр чонунуң аразындан дуурайлап алганы бүгү улузун амылыг арттырбас мен.

⁶ Өлүг улустуң сүнезиннерин кый дээр база караң көрнүр улустан арга-сүме айтырып, оларны эдерип, самыыраар кижиге Мен Бодум удур боор мен, ону чонунуң аразынга амылыг арттырбас мен.

⁷ Бодунарны ыдыктанар база ыдыктыг болунар, чүге дээрге Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!⁸ Мээн дүрүмнеримни сагып, күүсединер, чүге дээрге Мен — силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

⁹ Ачазы биле авазын бак сөглээр киж и бурузун өлүрүп каар керек. Ол киж и ачазы биле авазын бак сөглөп турган-дыр: өлүмү дээш боду буруулуг-дур.

¹⁰ Ашактыг херэежен-биле — өске кижинин кадайы-биле самыырап турар эр киж и бар болза, ол эр кижини база ол херэеженни өлүрүп каар керек.

¹¹ Ачазының өске кадайы — сонгу иези-биле хойгажыр киж и ачазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Ол кижини-даа, сонгу иезин-даа өлүрүп каар керек: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹² Оглунуң кадайы — кенни-биле хойгажыр киж и бар болза, ооң бодундаа, кеннин-даа өлүрүп каар керек: бужар чүүлү үүлгеткен-дир, өлүмү дээш боттары буруулуг-дур.

¹³ Эр киж и өске эр киж и-биле, херэежен киж и-биле дег, холбажыр болза, олар бужар чүүлү үүлгеткен-дир. Оларны иелдирзин өлүрүп каар керек: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹⁴ Эр киж и херэежен кижини болгаш ооң авазын иелдирзин ап алгаш, кадды чурттай бээр болза, бужар чүүл-дур. Силерниң аранарга бужар чүүл турба-

зын дээш, эрниң-даа, херэеженнерниң-даа мага-боттарын отка өрттедир керек.

¹⁵ Эр киж и мал-маган-биле холбажыр болза, ол кижини өлүрер, а малды согар керек.

¹⁶ Херэежен киж и мал-маган-биле холбажыр болза, ол херэеженни-даа, малды-даа өлүрүп каг. Оларны өлүрер ужурлуг: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹⁷ Эр киж и ачазының ийикпе, азы авазының уруу болур кыс угба-дунмазын ап алгаш, холбажыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир. Оларны боттарының чону көрүп турда, узуткап каар керек. Ол эр киж и угба-дунмазы-биле холбашкан-дыр: буруузуң боду чүктээр-дир.

¹⁸ Эр киж и ай демдээ көрүп турар кадайы-биле холбажыр болза, херэежен кижиниң төктүп турар ханың ажитканы дээш, оларның иелдирзин чонунуң аразынга амылыг арттырбас керек.

¹⁹ Аваңның угбазы азы дунмазы — даай-аваң-биле, ачаңның угбазы азы дунмазы — угбаң-биле холбашпа. Ынчап турар киж и авазының азы ачазының кадды төрээни-биле хойгажып турар-дыр, олар буруузуң боттары чүктээр.

²⁰ Бодунуң чегези-биле холбажыр киж и төрөл акызының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Олар бачкыдын боттары чүктээрлер, ажы-төл чокка өлүп каарлар.

²¹ Эр киж и акызының азы дунмазының кадайын ап алыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир, акызы азы дунмазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр*. Олар ажы-төл чок болурлар.

²² Мээн бүгү дүрүмнерим болгаш хойдуларымны сагып, күүсединер. Оон башка Мээн аңаа чурттазыннар дээш аппар чоруурум чурт силерни үндүр кыза бээр. ²³ Силерниң мурнуңардан үндүр сывырып турарым чоннуң чаңчылдарын эдербөнер: олар бо бүгүнү үүлгедип турганнар, ынчангаш Мээн олардан

* 20:21 Бодап көөрге, акызы азы дунмазы ам-даа дириг турда, ыңдыг харылзаа тударын бодап турар хире. Ы. х. к. 25:5-те мөчөөн акызы азы дунмазының дулгаак кадайын ап алыр деп дужаал бар.

20:6 Лев. 19:31 20:7 Лев. 11:44 20:9 Хост. 21:17 20:10 Хост. 20:14; Лев. 18:20; Ы. х. к. 22:22; Ин. 8:5 20:11 Лев. 18:7-16; Ы. х. к. 22:30; Э. д. 35:22 20:12 Э. д. 38:26 20:13 Лев. 18:22; Рим. 1:27 20:14 Лев. 18:17; Ы. х. к. 27:23; Инс. 7:25 20:15 Хост. 22:19 20:17 Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12 20:18 Лев. 15:24; 18:19 20:19 Лев. 18:12-13 20:20 Лев. 18:14 20:21 Лев. 18:16; Мф. 14:4; Мк. 6:18

ческингеним ол-дур. ²⁴ Ынчан силерге аазаан мен: „Оларның черин ээлеп алып силер. Мен силерге сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни өнчү кылдыр бээр мен“. Мен дээрге силерни бүгү чоннардан тускайлап ылгап каан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ²⁵ А силер база арыг мал-маган биле кушту арыг эвезинден ылгап чорунар. Мээң арыг эвес деп тускайлап кааным мал-маган, куш болгаш чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытаннар-биле бодунарны бужартатпаңар. ²⁶ Меңээ хамааржыр дээш ыдыктыг болунар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ыдыктыг-дыр мен. Мен силерни Мээң улузум болзун дээш өске чоннардан тускайлап ылгап каан мен.

²⁷ Бир эвес эр азы херээжен кижиге өлүг улустуң сүнезиннерин кый дээр азы караң көрнүр болза, оларны өлүрүп каар херек; ындыг улусту даштар-биле соп каапсын: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур».

Бараалгакчыларның ыдыктыгынга хамааржыр дүрүм-хоойлу

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бурганның бараалгакчыларынга — Аароннуң оолдарынга мону дамчыдып чугаала. Оларның кайызы-даа бодунуң чонунуң өлүг кижизинге дегени-биле арыг эвес болу бербезин. ² Ол чүгле бодунуң эң чоок төрөддеринге: авазы биле ачазынга, оглу биле уруунга, акы-дунмазы биле ³ бодунуң чанында чурттап турар, кижиге барбаан угба-дунмазынга дээп болур, олар дээш арыг эвес апарып болур. ⁴ Бодунуң чонунуң баштыгы болганда, Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарганы-биле чонун бужартатпас ужурлуг*. ⁵ Бурганның бараалгакчылары кажыыдалын илередип, баштарын дөңгүрерти чүлүвес, салдарының кыдыгларын таартпас база мага-бодунга чара кескен черлер кылбас ужурлуг. ⁶ Олар Бурганынга хамааржыр дээш ыдыктыг болур база Бурганының алын дора көрбес ужурлуг; олар Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүп салган

аыш-чем эккеп турар болгаш, ыдыктыг болур ужурлуг.

⁷ Бурганның бараалгакчылары самын-садар азы бужар херээженни кадай кылдыр ап болбас; ашаанга кагдырган херээженни база ап болбас, чүге дээрге Бурганының мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг улус-тур. ⁸ Кижиге бүрүзү Бурганның бараалгакчызының ыдыктыгын онзалап көрзүн, чүге дээрге ол силерниң Бурганыңарга аыш-чемни өргүп турар болгай. Ол силерниң мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг, чүге дээрге Мен — силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы — ыдыктыг болгай мен. ⁹ Бурганның бараалгакчызының уруу самын-садып, бодун бужартадыр болза, ачазын база бужартадып турары ол-дур: ындыг кыстың мага-бодун отка өрттедир херек.

¹⁰ Ха-дунмазының аразындан шилиттинген дээди бараалгакчының бажынче шилип чаар олива үзүн куткан, оон бараан болуушкунунун хевин кедери-биле ыдыктап болгай. Ынчангаш ол бараалгакчы кажыыдалын илередип, бажының дүгүн үвүрерттирбезин, хевин ора-чаза сокпазын; ¹¹ кандыг-даа өлген кижиге чанынче чагдавазын, өлүп калган ачазы биле авазынга безин дегбезин — болу ынчалдыр арыг эвес болу бербезин. ¹² Дээди бараалгакчы бодунуң Бурганының ыдыктыг черин бужартатпас дээш, ыдыктыг черден үнмес ужурлуг, чүге дээрге ону Бурганның шилип чаар үзү-биле чаап, ыдыктап каан-дыр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

¹³ Дээди бараалгакчы кадай кылдыр чүгле арыг кысты алып ужурлуг — ¹⁴ дулгаак азы ашаанга кагдырган; бужар азы самын-садар херээженни албас ужурлуг, а чүгле бодунуң чонунуң ишинден үнген арыг кыс-биле өлгенчир ужурлуг. ¹⁵ Ол бодунуң үре-салгалын бодунуң чонунуң аразынга бужартатпас ужурлуг, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ону ыдыктап турар-дыр мен».

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Ааронга мону чугаала:

* 21:4 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның бараалгакчызы кадайы азы кадайының төрөддери өлүрге, оларга дегени-биле арыг эвес апарып, бужартапас ужурлуг».

20:24 Хост. 3:17 20:25 Лев. 11:2-47; Ы. х. к. 14:4-20 20:26 Лев. 11:44 20:27 Лев. 19:31 ||
Хост. 22:18 21:1 Иез. 44:25 21:5 Лев. 19:27 21:6 Лев. 3:11 21:7 Иез. 44:22 21:8 Лев. 11:44
21:9 Э. д. 38:24 21:10 Лев. 10:6; Иез. 24:17 21:11 Сан. 19:14 21:12 Лев. 10:7 21:14 Иез. 44:22

сээң бүгү үре-салгалыңдан кандыг-бир кижиге кемдээшкениниг болза, Бурганынга аыш-чем салып келбес ужурлуг. ¹⁸⁻²⁰ Кемдээшкениниг кижиге бүрүзү: согур-даа, аскак-даа, арнының хевири үрелген-даа, дудуу-даа, холу азы буду сынык-даа, күдүгүр-даа, ырбыска-чөлдүр-даа, караа аарыг-даа, колур-бузур-даа, чуургалары чуурулган-даа кижиге өргүл салып келбесин. ²¹ Бурганның бараалгакчызы Аароннун ук-ызыгуурундан үнген кижиниң мага-бодунда кемдээшкени бар болза, Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл салып келбес ужурлуг. Ол кижиге кемдээшкениниг болганда, Бурганынга аыш-чем салып келбес ужурлуг. ²² Ол кижиге ыдыктыг өргүлдерден база аажок ыдыктыг өргүлдерден Бурганынга салган аыш-чемини чип болур. ²³ Ынчалза-даа ооң ыдыктыг черни дуглаан көжегеже чоокшулаарын база өргүл салыр бедигээшке чоокшулаарын хоруп каан, чүгө дээрге кемдээшкениниг болган-дыр. Ол кижиге Мээң ыдыктыг чүүлдерини бужартатпас ужурлуг, чүгө дээрге Мен — оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

²⁴ Моисей бо бүгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарынга база бүгү израиль чонга чугаалаан.

Бурганга салган өргүлдерниң ыдыктыгы

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга болгаш ооң оолдарынга мону чугаала. Мээң ыдыктыг адмыны бужартатпас дээш, олар израиль чоннун Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдери-биле оваарымчалыг бооп көрзүннер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³ Оларга мынча деп чугаала. Силериниң бүгү үре-салгалыңардан арыг эвес тургаш, израиль чоннун Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдеринге дегген кижини Бодумнуң мурунуга амылгыг арттырбас мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ⁴ Аароннун ук-ызыгуурундан үнген кеш аарыгыг азы мага-бодундан сыстып үнүп турар суук чүүлдүг кижиге бар болза, арыглыгы албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдерин чивес ужурлуг.

Азы арыг эвес секке дегген, азы үрези төгүлген, ⁵ азы кандыг-бир арыг эвес

үүрмек дириг амытанга дегген, азы өске кижиниң кандыг-даа хевирилиг арыг эвес чүүлдеринге дегген бараалгакчы бар дижик. ⁶ Шап ындыг арыг эвес чүүлдерге дегген кижиге кезээге чедир арыг эвес болур. Ол кижиге мага-бодун сугга чуп албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдерни чип болбас ужурлуг. ⁷ А хүн ашкан соонда, ол кижиге арыглыгы каапкаш, ыдыктыг өргүлдерни чип болур, чүгө дээрге ооң чиир ужурлуг аыш-чем ол-дур. ⁸ Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарбас дээш, бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен дириг амытанны чивес ужурлуг. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ⁹ Бачыттарын боттары чүктевес дээш база айтышкынымны үрэзинин ужуң өлүп калбас дизе, бараалгакчылар Мээң айтышкыныңармыны сагып чорзун. Мен дээрге оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁰ Бурганның бараалгакчызының өг-бүлезиниң кезигүнү эвес өске кым-даа: ооң аалчызы кижиге база хөлезилеттинген ажилчыны ыдыктыг өргүлдерни чивес ужурлуг. ¹¹ Бир эвес Бурганның бараалгакчызы хууда акша-мөңгүнү-биле кул кижиге садып алыр болза, ол кул кижиге ыдыктыг өргүлдерни чип болур. Бурганның бараалгакчызының аал-оранынга төрүттүнгөн кулдар база ооң аыш-чемини чип болур. ¹² Бурганның бараалгакчызының уруу бараалгакчы эвес кижиге-биле өгленчип алыр болза, ыдыктыг өргүлдү чивес ужурлуг. ¹³ Ынчалза-даа ооң уруу дулгуяк апаргаш азы ашаандан чарлы бергеш, уруг-дарыг чогуңдан, чалыгы үезинде дег, ачазының бажыныңче чанып келген болза, ачазының аыш-чемини чип болур. А өске кым-даа ону чип болбас.

¹⁴ Бир эвес частырыг болуп, ыдыктыг өргүлдү чиптер кижиге турар болза, ыдыктыг өргүлдү ооң бештинг бир кезең немээш, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг. ¹⁵ Бурганның бараалгакчылары израиль чоннун Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турары ыдыктыг өргүлдерин бужартатпасын. ¹⁶ Бурганның бараалгакчылары эвес израильчилер ыдыктыг өргүлдерни чип болза, олар бачыды дээш буруулуг болурлар*, чүгө

* 22:16 Азы: «Ооң башка Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг өргүлдерни чигеш, бачыды дээш буруулуг болурлар».

21:18-20 Ы. х. к. 23:1 22:3 Лев. 7:20-21 22:4 Лев. 13:3; 15:2 || Сан. 19:11 22:8 Хост. 22:31; Лев. 11:40; 17:15 22:10 Хост. 29:33 22:11 Сан. 18:11 22:14 Лев. 6:5

дээрge ол өргүлдeрни Дээрги-Чаяакчы болур Мен ыдыктап турар болгай мен».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Ааронга болгаш оон оолдарынга база бүгү израиль чонга мону чугаала. Үндезин израиль кижиге азы израиль чоннуң аразынга чурттай берген даштыкы кижиге кандыг-бир даңгыраан күүсеткеш азы эки туразы-биле өргүл салгаш, оозун Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салып турар дижик. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болзун дээш, ол өргүлдүңер четпес-дудуу эвес, эр хиндиктиг бода мал азы хой-өшкү болзун. ²⁰ Четпес-дудуулуг кандыг-даа малды эккеп өргүвөөңер, чүгө дээрге оонарны Дээрги-Чаяакчы хүлээп албас. ²¹ Бир эвес бир-ле кижиге онза даңгыраан күүседип азы эки туразы-биле өргүл салып, Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар болза, ол өргүл четпес-дудуу эвес бода азы шээр мал болур ужурлуг: ынчан ону Дээрги-Чаяакчы хүлээп алыр; ол малга кандыг-даа четпес-дудуу чүвө турбас ужурлуг.

²² Согур азы аскак-дүскөк; кезип каан черлиг азы берттинген; кодурулуг, оюлганныг азы божаалыг малды Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эккеп салбаңар, Ооң өргүл бедигеэжиниң салбаңар. ²³ Хөлдүн эрттир узун азы чолдак хол-буттуг бода азы шээр малды эки тураның өргүлү кылдыр салып болур, а даңгырак күүседип, өргүлге салыр болза, таарымчалыг эвес болур. ²⁴ Чуургаларын бырыштыр азы чуура басып, үзө тыргып азы кезип каан малды Дээрги-Чаяакчыга эккеп салбаңар, болунарнын чер-чуртунарга ынчаар кылбаңар. ²⁵ Өске чер чурттуг улустуң холундан шак ындыг малды Бурганыңарга өргүл кылдыр эккеп салбаңар: олар кемдээшкынниг-дир, четпес-дудуу-дур, ынчангаш Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болбас-тыр».

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷ «Бызса, хураган азы анай төрүттүңер болза, чаш дириг амытан чеди хүн дургузунда иези-биле кады турзун, а сески хүнден ыңай Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салырынга таарымчалыг болу бээр. ²⁸ Ынчалза-даа инек

болгаш шээр малдын төлүн төрөөн иези-биле кады чаңгыс хүнде дөгербөөңер. ²⁹ Дээрги-Чаяакчыга салыр өөрүп четтиришкын өргүлүн дөгериш турар болзуңарза, Дээрги-Чаяакчы ону силерден хүлээп алыр кылдыр өргүңер: ³⁰ өргүл малын даартагы хүнге чедир арттырбайн, ол-ла хүнде чиир херек. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³¹ Мээң айтышкыннарымны сагып, күүсединер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³² Израиль чоннуң аразынга Мени ыдыктай көрзүн дээш, Мээң ыдыктыг адымын бужартапнаңар. Мен — силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³³ Мен силерни египет черден Бурганыңар болур дээш үндүрүп эккелдим. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

Байырлалдарга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Ыдыктыг чыыштар деп чарлаар ужурлуунар Дээрги-Чаяакчының байырлалдары бо-дур; Мээң байырлалдарым бо-дур.

³ Алды хүн дургузунда ажылдаңар, а чедиги хүн — онзагай амыр-дыш хүнү, ыдыктыг чыыш хүнү-дур. Ынчан кандыг-даа ажыл кылбаңар, ол хүн — чурттап турар бүгү аал-ораныңарга Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дур.

⁴ Доктааткан үе кээрге, улусту чыылдырар ужурлуунар ыдыктыг чыыштар, Дээрги-Чаяакчының байырлалдары бо-дур. ⁵ Бир айның он дөртте, имир дүшкенде, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалы болур. ⁶ Ол-ла айның он бешки хүнүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан база бир байырлал — Ажыткы-биле хөөтпөөн далганнар байырлалы болур. Чеди хүн иштинде ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар чир силер. ⁷ Ол байырлалдың бирги хүнүнде ыдыктыг чыыштан кылыңар, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ⁸ Чеди хүн дургузунда Дээрги-Чаяакчыга өргүлдериң эккеп салып турунар. А чедиги хүнде ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар».

22:20 Ы. х. к. 15:21; 17:1; Мал. 1:8, 14 22:27 Хост. 22:30 22:28 Хост. 23:19; Ы. х. к. 22:6

22:29 Лев. 7:12 22:30 Лев. 7:12-15 22:33 Сан. 15:41 23:3 Хост. 20:8; 35:2 23:5 Хост. 12:1-13

23:8 Хост. 12:14-20; 13:3-7

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым черге чеде бергеш, дүжүт ажаай берзинерзе, баштайгы дүжүдүнерниң бирги моожазын Бурганның бараалгакчызынга эккеп беринер. ¹¹ Бурганның бараалгакчызы бирги моожаны амыр-дыш хүнүнүн даартазында Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгатсын. Ынчан оонар Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур. ¹² Бирги моожаны Бурганга бараалгадыр хүнде четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салынар. ¹³ А оон-биле кады далган-тараа өргүлүн: олива үзү холаан, бир эфанын оннун ийизи ишти эн шынарлыг далганны Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр салынар, оон ынай олче бир гинниң дөрттүн бири ишти арагадан кудунар.* ¹⁴ Бурганынарга өргүлдү эккеп салыр хүнүңерге чедир чаа дүжүттүн хлевин-даа, хоорган тараазында, тараа баштарын-даа чвиенер: силерниң бүгү салгалдарынарга, чурттап турар бүгү аал-оранынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур.

¹⁵ Амыр-дыш хүнүнүн даартазында хүнден – өргүлге салыр моожаны эккеп салган хүнүңерден ынай чеди катап чеди хонукту санап алынар: ол үе бүрүнү-биле эртер ужурлуг. ¹⁶ Чедиги чеди хонуктуң соонда үнер бирги хүнге чедир бежен хүннү санап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чаа далган-тараа өргүлүн салынар. ¹⁷ Чурттап турар аал-оранынардан Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр ийи хлебти бараалгадып эккелинер. Шаа ол хлебти бир эфанын оннун ийизи ишти далганны ажыткы-биле хөөткеш, быжыра ужурлуг силер. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган баштайгы дүжүттүн өргүлү-дүр. ¹⁸ Оон соонда хлебтен аңгыда, чеди баш четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан, бир бугажыктан база ийи кошкардан эккелинер. Олар Дээрги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлдер болзун. А ол ышкаш далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлүн Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр эккеп салынар.

¹⁹ Оон ынай дүктүгүр хунадан бачыт дээш өргүл кылдыр база ийи баш бир харлыг эр хурагандан эп-найрал өргүлү кылдыр салынар. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдүр кылдыр бараалгадып, баштайгы дүжүттүн далган-тараазы болгаш ийи хураган-биле кады өргүлге салыр: олар Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг өргүл болур база Бурганның бараалгакчызынга хамааржыр. ²¹ Шаа ол хүнде ыдыктыг чыыш болурун чонга чарлап чугаалаанар, хүннүн кылыр ажыл кылбанар: бо дээрге силерниң бүгү аал-оранынарга, бүгү салгалдарынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм-дүр.

²² Бодунарнын черинерге дүжүт ажаап тура, шөлүнерниң кыдыын чедир ажаавайн, арттырып калыңар база ажаап турар тарааңар черге кээп дүжер болза, чыгбанар: ону ядылырларга база өскээртен келген улуска арттырып калыңар. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Израиль чонга мону чугаала. Чедиги айның бирги хүнү силерге амыр-дыш хүнү, трубалар этсир ыдыктыг чыыш хүнү болуп эртсин. ²⁵ Хүннүн кылыр ажыл кылбанар, Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлден салыңар».

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷ «А ол-ла чедиги айнын онгу хүнү – өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр, ынчан силерге ыдыктыг чыыш болуп эртсин. Бодунарны шеглээшкин-биле томаартыңар база Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлден салыңар. ²⁸ Ол хүнде кандыг-даа ажыл кылбанар, чүге дээрге силерни Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарнын мурнунга арыглаар хүн-дүр. Ол дээрге өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр. ²⁹ А ол хүнде бодун шеглээшкин-биле томаартпас кижилер бүрүзүн чонунун аразыңа амылгы арттырбас. ³⁰ Шаа ол хүнде кандыг-бир ажыл кылыр кижилер турар болза, Мен ону чонунуң аразыңга узуткап каар мен. ³¹ Кандыг-даа ажыл кылбанар: ол дээрге силерниң бүгү аал-оранынарга, бүгү салгалдарынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм-дүр. ³² Ол дээрге силерге онзагай амыр-дыш

* 23:13 Бир гинниң дөрттүн бири – бир литр хире.

23:10 Хост. 23:19; 34:26; Сан. 15:20; Ы. х. к. 26:2

23:22 Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19; Рүф. 2:1, 15

23:15 Хост. 23:16; 34:22; Ы. х. к. 16:9

23:24 Сан. 29:1-6

23:27 Лев. 16:29-31; Сан. 29:7-11

хүнү-дүр. Айның тоску хүнүнүн кезээ-зинде бодунарны шегленер: ол кезээден эгелээш, онгу хүннүң кезээзинге чедир амыр-дыжыңарны сагыңар».

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁴ «Израиль чонга мону чугаала. Чедиги айнын он беште Чадырлар байырлалы эгелээр. Ол байырлал Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан чеди хүн дургунда үргүлчүлээр. ³⁵ Ооң бирги хүнүнде ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүн кылыр ажыл кылбанар. ³⁶ Чеди хүн дургунда Дээрги-Чаяакчыга отка өрттөткөн өргүлдү эккеп салып туруңар. Сески хүнде силерге база бир ыдыктыг чыыш болур, ынчан Дээрги-Чаяакчыга отка өрттөдир өргүлдү салыр силер. Онзагай чыыш болур үе ол-дур, ынчан хүннүн кылыр ажыл кылбанар.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының байырлалдары шак ындыг боор-дур, ыдыктыг чыыштарны ол үеде эрттирер кылдыр доктаадып алыр силер. Ынчан Дээрги-Чаяакчыга дараазында өргүлдери: бүрүн өрттөдир өргүлдү, далган-тараа өргүлүн, эп-найырал өргүлдери база арага өргүлдери — өргүл бүрүзүн бодунун өргүүр ужурлуг хүнүнде эккеп салыр силер. ³⁸ Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүннерин утпайн, силерниң бүгү анаа өргүлдериңерден ажыр, хамык дангырак күүсеткен өргүлдериңерден база Дээрги-Чаяакчыга эккеп салырыңар бүгү эки тура өргүлдериңерден ажыр эккеп салыңар.

³⁹ А чедиги айнын он беште, чернин беримчези болур дүжүттү ажаап каапкаш, Дээрги-Чаяакчының байырлалын чеди хүн дургунда байырлаңар: бирги болгаш сөөлгү хүнде дыштаныр силер. ⁴⁰ Бирги хүнде бодуңарга каас-чараш ыяштын чимистерин, пальма ыяжының бүрүлүг будуктарын, сырый, калбак бүрүлүг ыяштын адырларын база хем эрииниң талдарын ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны мурнунга чеди хүн өөрүп-хөглөңер. ⁴¹ Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ол байырлалды чылдыңна чеди хүн байырлаңар: силерниң бүгү салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур — ону чедиги ай-

да байырлап чоруңар. ⁴² Чадырларга чеди хүн чурттанар: Израильдиң үндезин чурттакчызы болур кижидүрүзү шак ол чадырларга чурттаар ужурлуг. ⁴³ Силерниң хамык үре-салгалыңар Мээң израиль чонну Египеттен үндүрүп эккелгеш, чадырларга чурттадып каанымын билип алзын. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен».

⁴⁴ Моисей оон израиль чонга Дээрги-Чаяакчының байырлалдарының дугайында дамчыдып чугаалап берген.

Алдын колду, ыдыктаан хлебтер

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ыдыктыг черде турар чырыткы үргүлчү кыпсын дээш, чырыдарда ажыглаар, оливадан сы бастырган, эң арыг үстү сеңээ эккээрин израиль чонга дужаа. ³ Аарон чырыткыны Ужуражылга майгынында ыдыктыг аптаранын мурнунда турар көжөгениң даштыңга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга кезээден эртенге чеди үргүлчү тургузар ужурлуг: силерниң салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур. ⁴ Аарон чырыткыларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыг алдындан кылган колдуга* үргүлчү кыпсыр ужурлуг.

⁵ Эң шынарлыг далганын алгаш, он ийи хлебтер быжырып ал: хлеб бүрүзүн быжыраңарга бир эфаның оннун ийи кезээ далган үнер ужурлуг. ⁶ Оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунда арыг алдындан кылган ширээге*, бир одурутга алды хлеб чыдар кылдыр, ийи одуруглай салып каг. ⁷ Одурут бүрүзүңге кончуг эки ладаны салып каг. Ол ладаны хлебтер орнунга, өргүлдүң сагындырыг болур кезээ дег кылдыр өрттөтсүн. ⁸ Ээлчеглиг амыр-дыш хүнү кээрге-ле, ол хлебтерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга үргүлчү салып турар херек: израиль чоннун мөңгө хуээлгези ол-дур. ⁹ Шак ол хлеб Ааронга болгаш ооң оолдарыңга хамааржыр, олар ону ыдыктыг черге чиир ужурлуг, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден оларга аажок ыдыктыг өргүл ол-дур: оларның үргүлчү алыр үлүү ол-дур».

* 24:4, 6 Азы: «Арыг колду», «арыг ширээ».

23:34 Сан. 29:12-39; Ы. х. к. 16:13-15 23:39 Хост. 23:16 23:40 Неем. 8:14-16 24:2 Хост. 25:31 || Хост. 27:20-21 24:6 Хост. 25:30 24:9 I Хаан. 21:6; Мф. 12:4

Бурганны болгаш өске улусту хүндүзэри

¹⁰ Бир израиль херэежен кижиниң египет ачалыг оглу турган. Ол оол израиль чоннун аразынга тургаш, чоннун турлаанга израиль кижиле алгышкырыш үндүрген. ¹¹ Израиль херээженниң оглу Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаптарга, ону Моисейге эккелген. (Ооң авазы Данның төрөл бөлүүндөн үнгөн Даври дээр кижиниң уруу Саломит чүве-дир.) ¹² Ол оолду Дээрги-Чаяакчының күзел-соруу улуска ажыттынгыжеге чедир хорутдап кааннар.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁴ «Мени бак сөглөп, каргап турган кижини чоннун турлааның даштынче үндүр бер, оон каргыжын дыңнап турган хамык улус холдарын оон бажынче салзын, чыгып келген бүгү улус ону даштар-биле соп каапсын. ¹⁵ Израиль чонга мону чугаала. Бодунун Бурганын бак сөглөп, каргаар кижиле бүрүзү бачыдын боду чүктээр. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаар кижини өлүрүп каар херек, бүгү чон ону даштар-биле соп каапсын: Израильдин үндезин чурттакчызы-даа кижини, өскээртен келген-даа кижини, олар Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаар-ла болза, өлүрүп каар херек.

¹⁷ Бир кижиле өске кижини өлүрер болза, оон бодун өлүрүп каар херек. ¹⁸ А өске кижиниң малын өлүргөн кижиле ол малдын орнун дириг мал-биле тургузуп, төлээр ужурлуг. ¹⁹ Өске кижиге кемдээшкн чедирер кижиле турар болза, оон кылганы дег чүвени аңаа база кылзын. ²⁰ Сыйгыс сөөк дээш — сыйгыс сөөк, карак дээш — карак, диш дээш — диш: оон өске кижиге чедиргени дег кемдээшкнни аңаа база чедирер ужурлуг. ²¹ Мал өлүргөн кижиле оон орнун тургузуп, төлээр ужурлуг, а кижиле өлүргөн кижини өлүрүп каар херек. ²² Силерге чаңгыс дүрүм-хоойлу турзун: ол үндезин чурттакчы-даа кижиге, өскээртен келген-даа кижиге дөмей болзун. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганынар-дыр мен!»

²³ Моисей ол бүгүнү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, олар Дээрги-Чаяакчыны каргап турган кижини чоннун турлааның даштынче үндүр бергеш, даштар-биле соп каапканнар. Олар Дээрги-Чаяакчынын Моисейге берген айтышкынын ынчалдыр күүсеткеннер.

**Амыр-дыш чылы
(Хост. 23:10-11)**

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы Синай дагга Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым чуртка чеде бергинерде, чер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш үезинде дыштаныр ужурлуг. ³ Шөлүнерни алды чыл болбаазырадып тарынар, виноградынар шөлүн ажаап-карактанар база чериңерниң дүжүдүн ажаап көрүнер. ⁴ А чедиги чыл черниң онзагай амыр-дыш чылы, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш чылы болзун: ынчан шөлүнерни болбаазырадып тарыванар, виноградынар шөлүн ажаап-карактанар. ⁵ Боду чайгаар үнүп келген дүжүдүнерни ажааванар база ажаап-карактаванар сыгытарда виноград чимистерин чыпбанар: черниң амыр-дыш чылы келгени ол-дур. ⁶ Черниң амыр-дыш чылының үези силерни аш-чем-биле хандырат: сеңээр, сээң эр, херээжен кулунга, хөлөзилеттинген ажылчыныңга болгаш аалында чурттап турар даштыкы кижиге; ⁷ мал-маганыңга база черинде турар аң-менге чериңниң бүгү дүжүдү аш-чем болур».

Беженги чыл — Хосталга чылы болур

⁸ «Чеди катап чеди чылды санап алынар, ынчан силерге чеди амыр-дыш чылын кириштир дөртөн тос чыл хуусаалыг үе санаттынып кээр. ⁹ Чедиги айның онгу хүнүнде мыйыс эдискини* этсиңер. Өндүр улуг арыглаашкын хүнүнде силерниң бүгү чериңерге мыйыс эдискини этсиңер. ¹⁰ Беженги чылды ыдыктай көргөш, черинерде чурттаан бүгү улуска хосталышкынны чарланар: ол чыл силерге Хосталга чылы болзун. Хуваалыг

* 25:9 Мыйыс эдиски — еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

24:12 Сан. 15:34 24:14 Сан. 15:35-36 24:15 Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11 24:16 3 Хаан. 21:10

24:17 Э. д. 9:6; Хост. 21:12; Сан. 35:31 24:18 Хост. 21:33, 34 24:19 Хост. 21:23-25; Ы. х. к. 19:21; Башт. 1:7; Мф. 5:38 24:22 Хост. 12:49; Лев. 19:34; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19 25:3 Лев. 26:34-35 25:9 Лев. 23:27

черин садыпкан киж и бүрүзү черин дедир эгидип алзын база кулданьгже саттырыпкан киж и бүрүзү өг-бүлезинче эеп келзин. ¹¹ Беженги чыл силерге Хосталга чылы болзун. Чүнү-даа тарываңар база черге боду чайгаар үнүп келген дүжүттү ажааванар, ажаап-карактаваан сыптарда виноград чимистерин чыгбаңар. ¹² Ол дээрге Хосталга чылы-дыр. Ол силерге ыдыктыг болзун. Шөлде өзүп үнген ногаа-чимисти чиир силер.

¹³ Шап ол Хосталга чылында хувааглыг черин садыпкан киж и бүрүзү черин дедир эгидип алзын. ¹⁴ Өске кижиге чериңер садып азы оон черин садып ап тура, бот-боттарыңарны когаратпаңар. ¹⁵ Дараазында Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, ол чылдарнын санын барымдаалап, черниң өртгээн доктааткаш, өске кижиден черни садып ал, а ол киж и дүжүт чыып алганы чылдарнын санын барымдаалап, черни сеңээ садар ужурлуг. ¹⁶ Шап ыңдыг чылдар хөй болган тудум-на, өртекти өстүрер ужурлуг сен, а ол чылдар эвээш боор болза, өртекти бадырар ужурлуг сен, чүге дээр-ге демги киж и сеңээ дүжүт санын садып турар болгай. ¹⁷ Бот-боттарыңарны когаратпаңар, Бурганыңардан коргуңар; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар – Мен-не болгай мен.

¹⁸ Мээң дүрүмнеримни күүсединер, хоойлуларымны сагып, күүсединер, ыңчан черинерге сагыш амыр чурттаар силер. ¹⁹ Чер силерге элбек дүжүттү бээрге, аыш-чемиңер четчир боор, чериңер кырынга сагыш амыр чурттаар силер. ²⁰ „Чедиги чылда тарывас база дүжүт ажаавас болзувусса, чүнү чиир бис?“ – деп айтыра бээриңер чадавас. ²¹ Мен алдыгы чылда Бодумнун ачы-буянымны силерге чорудуп бээр мен: ол чыл силерге үш чылда четчир дүжүттү хайырлаар. ²² Сески чылда тараанар тарып тура, эрги дүжүдүнерни чиир силер. Чүгле тоску чылда, сески чылдың дүжүдү үнүп кээр-ге, чаа дүжүдүнерни чиир силер.

²³ Чер Менээ хамааржыр, ыңчангаш ону кезээ-мөңгөде садып болбас, а силер дээрге Мээң черимге түр када турумчуп алган көшкүн улус-тур силер. ²⁴ Элеп ту-

рарыңар бүгү черге биеэги ээге хувааглыг черин дедир садып алдың чөпшээрер.

²⁵ Бир эвес ха-дунма чоңундан бир киж и ядарай бергеш, хувааглыг чериниң кезиин садып турар болза, ооң чоок төрели-камгалакчызы чедип келгеш, төрелинин садыпкан черин дедир садып алзын. ²⁶ А ядараан кижиниң орунуга черни дедир садып алыр төрели тывылбаан дижик. Ынчан ол киж и черин дедир садып алырынга четчир акша-хөрөңги тып аар болза, ²⁷ дараазында Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, черин садыпкан кижизинге артыкшылдыг төлевириңи эгидип бергеш, хувааглыг черин дедир эгидип алзын. ²⁸ А бир эвес ол кижиде черни садып алган турган кижиге эгидип бээр акша-хөрөңги чок болза, ооң чери Хосталга чылынга чедир садып алган кижиниң эзелелинге артып каар. Хосталга чылында чер биеэги ээзинче эглип кээр, ол киж и база катап бодунуч чериниң ээзи болу бээр.

²⁹ Ынчарга кандыг-бир киж и долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыңын садыпкан болза, ону сатканындан бээр бүдүн чыл дүрүзүндө дедир садып алырын чөпшээрер. ³⁰ Бир эвес ээ киж и бүдүн чыл эрткижеге чедир бажыңын дедир садып албас болза, долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыны ону садып алган кижиге болгаш ооң бүгү салгакчыларынга кажан кезээде артып каар; ол бажыңны Хосталга чылында-даа ээзинге дедир эгитпес. ³¹ А долгандыр ханалаваан суурларда турар бажыңарны черде шөлдербиле деңней көөр: оларны кажан-даа дедир садып ап болур, а Хосталга чылында олар биеэги ээлеринче дедир эглип кээр.

³² А левиттерниң хоорайларынга хамаарыштыр алыр болза, левиттер боттарынын ээлээн хоорайларында бажыңарын кажан-даа дедир садып ап болур. ³³ Кандыг-бир киж и левиттерден бажын садып алыр болза*, левиттерниң ээлээн хоорайында турар садыпкан бажың Хосталга чылында ээзинче дедир эглип кээр. Чүге дээрге левиттерниң хоорайларында турар бажыңнар израиль чоңунуң аразынга оларның эзелел чери

* 25:33 Өске бурунгу сөзүглөдө «Левиттерниң кайы-бирээзи бажыңын дедир садып албайн барза» деп бижээн.

25:15 Лев. 27:17-24 25:21 Ы. х. к. 28:8 25:23 1 Чыл. 29:15 25:25 Руф 3:9; 4:3-6; Сан. 27:11; Иер. 32:7 25:28 Лев. 27:19-21 25:32 Сан. 35:2; Ис. 21:1-40

болур. ³⁴ А левиттерниң хоорайларынын чанында одар-белчиирлерни садып бол-бас, чүге дээрге олар кезээ-мөңгөде левиттерниң ээлел чери болур.

³⁵ Ха-дунма чонундан бир киж и ядарай бергеш, бодун шуут азырап шыда-вайн баар болза, өскээртен келген, чуртунарга түр када чурттап турар кижини дег, ону деткип көр; ол силерниң аранарга амыдырап артсын. ³⁶ Аңаа акша чегдиргеш, хөө хуузун алба, бергенинден хөйүнү негеве. Бурганындан коргуп чор, демги киж и силерниң араңарга амыдырап артсын. ³⁷ Аңаа акша-мөңгүн бергеш, хөө хуузун алба, аыш-чемин берип тура, бергенинден хөйүнү дедир негеве. ³⁸ Мен дээрге силерге ханаан черни бээр дээш база Бурганыңар болур дээш, силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаякчы Бурганыңар-дыр мен.

³⁹ А бир эвес ха-дунма чонундан ядарай берген бир кижини сеңээ садыптар болза, аңаа кулдуң кылдыр ажилын онаава. ⁴⁰ Ол сээзинге хөлезилеттинген ажилчын дег, түр када хөлөчин дег турзун; чүглө Хосталга чылынга чедир сеңээ ажилдап берзин. ⁴¹ А ол чыл кээрге, ооң боду-даа, ажы-төлү-даа сээң аалындан өг-бүлезинче, ада-өбөзиниң ээлел черинче дедир эеп чана берзин. ⁴² Чүге дээрге израиль чон — египет черден Мээң үндүрө берген кулдарым-дыр: оларны кулгулаштыр садып бол-бас. ⁴³ Оларны каржы-дошкун чагырба, Бурганындан коргуп чор. ⁴⁴ А силерге эр азы херээжен кул турзун деп бодаар болзуңарза, силерни долгандыр турар чоннардан эр азы херээжен кулду садып алынар. ⁴⁵ Силерниң араңарда чурттап турар даштыкы улустун уруг-дарыын база садып ап болур силер. Оларның өг-бүлөзи силерниң чуртуңарга көжүп келгенде төрттүңген ажы-төлүн база садып ап болур силер. Шак ыңдыг улус силерниң өнчүңөр бооп болур. ⁴⁶ Оларны ажы-төлүңерге өнчү кылдыр арттырып каап болур силер. Ажы-төлүңөр кулдарыңарның ээлери болур дээш салгап алыр: оларны кажан кезээде кулданып ап болуруңар ол. А силерниң ха-дунмаңарны — израиль чонну каржы-дошкуну-биле чагырбаңар.

⁴⁷ Силерниң араңарда чурттап турар даштыкы киж и бай-шыдалдыг апарган, а ха-дунма чонундан бир киж и ядарай бергеш, даштыкы кижиниң азы ооң өг-бүлезиниң кулу кылдыр саттырыпкан дижи. ⁴⁸ Ындыг таварылгада, ол кижини садыпкан соонда дедир садып ап болур. Ону ооң акы-дунмаларының бирээзи дедир садып алзын. ⁴⁹ Азы ооң төрөл акызы, азы ол акызының оглу, азы төрөл бөлүүндөн чоок төрелдериниң бирээзи ону дедир садып алзын. Азы ол боду бай-шыдалдыг апаар болза, бодун садып хостап алзын.

⁵⁰ Ынчан ол кул киж и ону садыпканы чылдан бээр ээлчеглиг Хосталга чылынга чедир арткан үени санааш, ону садып алган киж и биле санажып алзын. Ол киж и бодун садыпкан акша-мөңгүннү чылдар санынга хуваагаш, төлээр акшаны берзин; ооң ээ кижиге турган үезин хөлезилеттинген ажилчын бооп турганы хуусаа кылдыр санаар херек. ⁵¹ Хосталга чылынга чедир ам-даа хөй чылдар арткан болза, демги киж и оларның санын барымдаалап, ону садыптарга, алган акша-мөңгүнүн бодун дедир садып хостап турары дээш егидип бээр ужурулуг. ⁵² А Хосталга чылынга чедир эвээш чылдар арткан болза, демги киж и оларны кириштир санааш, ол чылдарның санын барымдаалап, бодун дедир садып хостап турары дээш төлээр ужурулуг.

⁵³ Саттырыпкан киж и бүгү ол чылдарда эезиниң хөлезилеттинген ажилчыны дег болзун: ээ киж и демги кижини каржы-дошкуну-биле чагыра бээрин болдурбанар. ⁵⁴ Саттырыпкан киж и шак ынчаар дедир саттынып хосталбас-даа болза, Хосталга чылында ол боду-даа, ажы-төлү-даа хосталып, эеп чана бээр ужурулуг. ⁵⁵ Чүге дээрге израиль чон — Мээң кулдарым-дыр. Мээң египет черден үндүрө берген кулдарым — олар-дыр. Мен — Дээрги-Чаякчы Бурганыңар-дыр мен!»

Дыңнагыр чорук дээш ачы-буяи
(Ы. х. к. 11:13-15; 28:1-14)

26 ¹ «Боттарыңарга хоозун дүрзүлөр, киж и холу-биле шуткуп-чазан бурганнар, ыдыктыг адагаштар кылбаңар база чер-чуртуңарга даш көжээлөр

25:35 1 Ин. 3:17 25:36 Хост. 22:25-27; Ы. х. к. 15:7-8 25:39 4 Хаан. 4:1; Неем. 5:5; Мф. 18:25 ||
Ы. х. к. 24:14 25:40 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12 25:42 1 Кор. 7:23 25:43 Эф. 6:9 25:47 Неем. 5:5
25:48 Неем. 5:8 25:54 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12 26:1 Хост. 20:4-5; 23:24

тургузуп, оларга мөгейбөңөр; Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!² Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагыңар, Мээң ыдыктыг черимни хүндүлөңөр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³Мээң дүрүмнерим ёзугаар амыдыраар болгаш Мээң айтышкыннарымны сагып, күүседир болзуңарза, ⁴Мен силерге чаъс-чаашкынны чогуур өйүндө бээр мен; ынчан чер бодуңуң джүдүн, а шөлдерде ыяштар — чимизин бээр. ⁵Виноград чыылдазынга чедир элбек джүдүңөр бастыраары, а тарылга үезинге чедир элбек виноградыңар чыырын уламчылаар силер. Аыш-чеминерни тоттур чип, чер-чуртуңарга сагыш амыр чурттаар силер. ⁶Мен силерни чуртуңарга амыр-тайбыңны тургузар мен; удуп чыдып аарыңарга, силерни коргудуп-дүвүредир кым-даа турбас, айылыдыг аңнарны чер-чуртуңардан үндүр сывырар мен база дайзыннын аг-шерии чуртуңар таварып эртпес. ⁷Дайзыннар-ыңарны үндүр сывырар силер; оларны хылыш-биле кыргып-хыдып узуткаар силер. ⁸Силернин бежиңер чүс кижини, а чүзүңөр — түмен шеригни үндүр сывырар, дайзыннарыңарны хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткаар силер. ⁹Силерге ээ көрүңгөш, хөй ажы-төлдү хайырлап, өстүрүп-көвүдөдир мен, силер-биле чагыг-керээмни быгыглаар мен. ¹⁰Ооң мурнунда курлавырлап алган джүдүңөр аажок хөй болур. Чаа джүттү шыгжаар дээш, эрги джүттү үндүр безин эже бээр силер.

¹¹Чурттаар өргээмни араңарга тургузуп алыр мен, силерден хая көрүңмес мен. ¹²Силернин араңарга чоруп турар мен; силерге Бурган болур мен, а силер Мээң чонум болур силер. ¹³Мен — силерни, египетчилерге кулдар болбазыңар дээш, египет черден үндүрө берген Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Дөңгүңерни чуура шапкаш, оорга-мойнуңарны хөндүрткөш, силерни эдертип аппаратан мен».

* 26:19 Бо сөстөрнүн утказы мындыг: «Дээр силерге чаъзын чагдырбас, чер силерге джүдүң бербес» (Ы. х. к. 28:23 көр).

Дыңнагыр эвес чорук дээш кеземче (Ы. х. к. 28:15-68)

¹⁴«А бир эвес Мени тооп дыңна-вас, бо бүгү айтышкыннарны күүсетпес болзуңарза; ¹⁵Мээң дүрүмнеримни тооп көрбөс, хоойлуарымны херекке албас болзуңарза база оңар жун Мээң бүгү айтышкыннарымны күүсетпестээр болгаш Мээң чагыг-керээмни үрээр болзуңарза, чүү боорул? ¹⁶Ынчан Мен база силерни бак көөр мен. Силерге коргунчуг айыыл-халапты: харыксырадыр аарыгларны, халыынны салыр мен. Ол аарыглардан карактарыңар шылап баксыраар, сеткил-хөңнүңөр хинчектенир. Ынчан үрезинерни хей черге тарыыр силер, оңар дайзыннарыңарга чемиш болур. ¹⁷Мен силерге удур боор мен, дайзыннарыңарга аштырып алыр силер; көрүшпес улузуңар силерни чагырып алыр; силерни кым-даа сурбейн турда безин, дезип маңнажыр силер.

¹⁸Ол бүгү болуп турда-ла, Мени тооп дыңна-вас болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземчени чеди катап көвүдөдир мен. ¹⁹Куш-шыдалыңарнын улуургак чоруун сый шавар мен. Дээрни демир дег, черни чөс дег кылып каар мен*. ²⁰Ынчан силерниң күчү-күжүңөр хей черге харыксырап төнөр, черинер джүдүң бербес, черде ыяштар чимизин бербес. ²¹А бир эвес Меңээ удур хөделишкин кылып, Мени тооп дыңнаарын күзевес болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземче согуг санын чеди катап көвүдөдир мен. ²²Ынчан силерге черлик аң-араатаннарны салыптар мен. Олар ажы-төлүңерни тудуп алгаш баар, мал-маганыңарны кырып чиптер, силерни эвээжедир узуткап кааптар, оруктарыңар ээнзирей бээр!

²³А ол бүгүңүң соонда безин Мээң чемелээшकिनимни хүлээп албас болзуңарза, Меңээ удур хөделишкин кылыр болзуңарза, ²⁴Мен база силерге удур апаар мен: бачыттарыңар дээш кеземче согуг санын чеди катап көвүдөдир мен. ²⁵Чагыг-керээмни үрээниңер дээш,

26:2 Лев. 19:30 26:4 Ы. х. к. 11:14; 28:12; Иез. 34:27 || Ыд. ыр. 66:7; 84:13 26:6 Иер. 30:10; 46:27; Иез. 39:26; Мих. 4:4 || Иез. 34:25 26:8 Ы. х. к. 32:30; Иис. 23:10; 2 Чыл. 24:24; Иса. 30:17
26:11 Иез. 37:26 26:12 Иер. 30:22; Иез. 11:20; Зах. 13:9; Ажыл. 21:3 26:13 Хост. 20:2; Ы. х. к. 5:6
26:16 Ы. х. к. 28:22; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28 || Башт. 6:4; Иер. 5:17; Мих. 6:15 26:17 Башт. 2:14; 3 Хаан. 8:33 || Иис. 7:4; У. ч. 28:1 26:21 Э. д. 4:15; Ыд. ыр. 78:12 26:22 Ы. х. к. 32:24

өжээн негээр аг-шеригни силерже ыдар мен. Ынчан хоорайларыңарже чашгына бээр силер, ынчалза-даа силерниң араңарга аарыг-аржыкты непередиттеримге, дайзынның холунче кире бээр силер. ²⁶ Алы-чеминер курлавырын узуткап каар мен, ынчан он херээжен кижиниң шутту арткан далганын быжырарыңа чангыс-ла суугу четчир база хаарган далганыңарны бичиилеп чедиштирер силер. Ону чигеш, тотпас силер.

²⁷ А бир эвес ооң соонда-даа Менни дыңнаvas болзуңарза база Меңээ удур хөделиишкин кылыр болзуңарза, ²⁸ Мен киленней берип, силерге удур апаар мен, бачыттарыңар дээш кеземче согу санын чеди катап көүдөдир мен. ²⁹ Аштааныңардан оолдаркыстарыңарның эыг-бодун чиир силер. ³⁰ Мөгөйишикин кылыр бедик черлеринерни үрегдеп, мөгөйип турар адагаштарыңарны бузуп кааптар мен; мөчү-сөөктеринерни дүрзү-бурганнарыңар бузудуларынче октаптар мен. Мээң сеткилим силерден хөңнү кала бээр.

³¹ Силерниң хоорайларыңарны ээнзиредир мен, ыдыктыг дээн черлеринерни хоозурадыр мен база өргүлдериңерниң чагай чыдын таарымчалыг деп көрүп тынмас мен. ³² Чер-чуртуңарны хоозурадып каарымга, аңаа чурттап берген дайзыннарыңар безин кайтап-харай бээр. ³³ А силерни өске чоннар аразыңа тарадыр мен. Хылыжымын ужулгап, соонарже анныр мен. Чер-чуртуңар ээнзирээр, хоорайларыңар үрелип бустур.

³⁴ Дайзыннарыңар чуртунче силерни алгаш баар. Чер ынчан бодунуң ээнзиреп-хоозуураарының бүгү үезинде дыштанмааны амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр. Чер амыр-тамчыын көре бээр, дыштанмааны бүгү амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр. ³⁵ Силер аңаа чурттап туруңарда, чер амыр-дыш чылдарында чеже хире амыр-тамчыын көрбөөниң, хоозуралының бүгү үезинде шак ол амыр-тамчыын көре бээр. ³⁶ А силерден дириг арткан улус канчаарлы? Дайзыннарының чурттарыңа оларның чүректөрүнче коргуушкунну сиңирер мен: хатка

чайганган бүрү шылыраарга, хылыш туткан кижичи сывыртаан-даа дег, дезип ыңай боорлар. Сүрүп турар кижичи чок-даа болза, пет кээп ужарлар. ³⁷ Силерни сүрүп турар хылыш туткан кижичи-даа бар дег, бот-бодуңарга тептигер силер. Дайзыннарыңарга удур туржур күжүңер чок болур. ³⁸ Өске чоннар аразыңа кырыл силер, дайзыннарыңар чурту силерни сыгыраптар. ³⁹ А силерден артып калган улус дайзыннарыңарның чурттарыңа боттарың-даа, ада-өгбелериниң-даа кем-буруузу дээш хилинчек көөрлөр.

⁴⁰ Ынчан олар боттарының болгаш ада-өгбезиниң кем-буруузуң база Меңээ өскерлип, кемниг херектер үүлгеткеннерин, Меңээ удур болуп турганнарыңар миннирлер. ⁴¹ Мээң база оларга удур апарганымны, оларны дайзыннарының чуртунче апарганымны миннирлер. Бир эвес оларның бачыттыг чүректери томаарый бээр; олар кем-буруузу дээш кеземчени хүлээп алыр болза, ⁴² Мен база Иаков, Исаак болгаш Авраам-биле чарган чагыг-керээлеримни бодап кээр мен; бо чер-чуртту база бодап кээр мен. ⁴³ А ооң бетинде ол улус бо черни каггаш чоруруттарга, олар чокта, ээнзиреп каар чер дыштанмааны амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп алыр. А ол улус кем-буруузу дээш — Мээң хоойлуларымны тоовайн турганы база Мээң дүрүмнеримден хая көрнүп турганы дээш — кеземчени хүлээп алыр. ⁴⁴ Бо бүгү ындыг-даа бооп турза, Мен оларны, дайзыннарының чуртуңа турда, тоовайн барбас мен, олардан хая көрүмөс мен. Оларны узуткавас мен, олар-биле чарган чагыг-керээмни үрөвөс мен. Мен дээрге оларның Дээрги-Чаяакчы Бурганы-ла болгай мен! ⁴⁵ Олар дээш өгбелери-биле чарган чагыг-керээмни бодап кээр мен. Мен оларга Бурган болур дээш, бүгү өске чоннар көрүп турда, оларның өгбелерин египет черден үндүре берген мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

⁴⁶ Дээрги-Чаяакчының Синай дагга Моисейни дамчыштыр израиль чонга доктаадып кааны дүрүм-хоойлулар, сургаалдар шак ындыг боор-дур.

26:26 Иса. 3:1; Иез. 4:16; 5:16; 14:13 || Иса. 9:20; Мих. 6:14; Агг. 1:6 ^{26:29} Ы. х. к. 28:53; 4 Хаан. 6:29; Ыл. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 ^{26:30} 4 Хаан. 23:20; 2 Чыл. 34:5; Иез. 6:5 ^{26:31} 4 Хаан. 25:9 ^{26:32} Ы. х. к. 29:24; 3 Хаан. 9:8; Иер. 18:16 ^{26:33} Ы. х. к. 4:27; 28:64; Неем. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:15; Зах. 7:14 ^{26:34} Хост. 23:10-11; Лев. 25:2-7; 2 Чыл. 36:21 ^{26:37} Иер. 46:16 || Ис. 7:12; Башт. 2:14 ^{26:40} 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Неем. 9:2; Дан. 9:4-5

*Дээрги-Чаяакчыга даңгырактар,
ыдыктыг өргүлдөр*

27 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир-ле кижини доктааткан өртек ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар деп онза дангырак берген дижик сен. ³⁻⁷ Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаан кижини дедир хостаар дизинзе, доктааткан өртекти: чээрбиден алдан хар чедир назылыг эр кижидээш — бежен мөңгүн ыдыктыг шекелди*; херэежен кижидээш — үжен шекелди; бештен чээрби хар чедир назылыг улус болза, эр кижидээш — чээрби шекелди, а кыс кижидээш — он шекелди; бир айдан беш хар чедир назылыг улус болза, эр кижидээш — беш шекелди, а кыс кижидээш — үш шекелди; алдан хардан улуг назылыг улус болза, эр кижидээш — он беш шекелди, а херэежен кижидээш — он шекелди төлээр ужурлуг сен. ⁸ А бир эвес доктааткан өртекти төлээр харыын чок болза, ыдыктаан кижини Бурганның бараалгакчызынын мурнунга эккел. Бурганның бараалгакчызы ыдыктаан кижиниң өнчү-хөрөнгизин үнелеп көргөш, ону барымдаалап, төлээр өртээни доктаатсын.

⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып болур малды өргүүрүн азаан болзунза, ол малың ыдыктыг болу бээр. ¹⁰ Ол малды солуг салып, эки малды багайы-биле, багайын — экизи-биле орна-вас ужурлуг сен. А бир эвес малды өске мал-биле солугу болзунза, баштай салган-даа, орнап турар-даа малың Дээрги-Чаяакчыга салган ыдыктыг өргүл болур. ¹¹ Ынчаарга азаан малың кандыг-ла-бир арыг эвес, Дээрги-Чаяакчыга өргүп болбас мал болза, оону Бурганның бараалгакчызынга эккеп көргүс. ¹² Бурганның бараалгакчызы ол малдың эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹³ Бир эвес ол малынни дедир садып алыр деп турар болзунза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бирин бээр сен.

¹⁴ Бир-ле кижиде бодунуң бажынын Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдык-

тап турар болза, Бурганның бараалгакчызы ол бажынын эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹⁵ Бир эвес бажынын бараалгадыпкан кижиде оозун дедир садып алыр деп турар болза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бирин берзин, ынчан бажың оону болу бээр.

¹⁶ Бир-ле кижиде бодунуң хуваагылгы черинде шөлду Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ол дээш доктааткан өртек тарыыр үрезин хемчээлинден хамаарышсын: бир хомер ишти арбай дээш бежен мөңгүн шекелди төлезин. ¹⁷ Кандыг-бир кижиде шөлүн Хосталга чылы эрткен соонда дораанна Бурганга бараалгадып, ыдыктап турар болза, доктааткан өртек өскерилге чокка артсын. ¹⁸ А кандыг-бир кижиде шөлүн Хосталга чылы эркен соонда, элээн болгаш, бараалгадып, ыдыктап турар болза, Бурганның бараалгакчызы дараазында Хосталга чылына чедир арткан чылдарнын санын барымдаалап, акша-мөңгүнү санааш, төлээр ужурлугтуну доктааткан өртектен казып каапсын. ¹⁹ Шөлүн бараалгаткан кижиде оозун дедир садып алырын күзээр болза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бир кезээ акша-мөңгүнү берзин, ынчан ол шөл база катап оону болу бээр. ²⁰ Ынчаарга ол кижиде шөлүн дедир садып албас болза азы ук шөлду өске кижиге садыпкан болза, ону ам дедир садып аары болдунмас. ²¹ Ынчан ол шөл Хосталга чылында Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл болу бээр; Бурганга кезээ-мөңгөде турсааткан шөлду дег, ону Бурганның бараалгакчызы элээр.

²² А бир эвес кандыг-бир кижиде оон хуваагылгы черинге хамаарышпас шөлду садып алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ²³ Бурганның бараалгакчызы Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, өртекти доктаадыр ужурлуг. А демги кижиде доктаадып каан өртекти барымдаалап, акшаны ол-ла хүндүс Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл кылдыр бээр ужурлуг. ²⁴ Ол шөл Хосталга чылында демги кижиниң садып алганы эезинче — черни

* 27:3-7 5:15-ке немелде тайылбырны көр.

27:2 Сан. 30:1-17; Башт. 11:30; 1 Хаан. 1:11, 28
27:20 Лев. 25:28 27:21 Сан. 18:14

27:13 Лев. 6:5 27:17 Лев. 25:15

хуваалда ёзугаар ээлеп турар кижиге эглип кээр. ²⁵ Доктааткан өртек бүрүзүн ыдыктыг шекел-биле санашсын: бир шекелдин деңзизи чээрби герага дең болзун.

²⁶ Мал-маганның эң баштай төрүт-түнген бүгү төлдери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ынчангаш оларны кым-даа бараалгадып, ыдыктап шыдавас. Бода-даа, шээр-даа мал болур болза, олар Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр-ла болгай. ²⁷ А бир эвес арыг эвес малды бараалгадып, ыдыктап турар болза, ону доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бирин бергеш, дедир садып ап болур. Ынчаарга малды дедир садып алыр кижиге чок болза, ону доктааткан өртек-биле садар херек.

²⁸ Бир кижиге бодунуң хуу өнчү-хөреңгизинден кандыг-даа чүүлдү: кижини-даа, малды-даа, хуваагыг черде шөлдү-даа Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөдө тураскаадып турар болза, ол чүүлдерни садып азы дедир садып ап болбас. Кезээ-мөңгөдө Бурганга тураскааткан кандыг-даа чүүл Дээрги-Чаяакчыга аажок ыдыктыг өргүл болур. ²⁹ Бир

эвес шак ол кезээ-мөңгөдө тураскааткан чүүл кижиге болур болза, ону дедир садып ап болбас; ындыг кижини өлүмгө онаар херек.

³⁰ Черге өзүп үнер бүгү чүүлдүн онунуң бир кезии — шөлдерниң дүжүдү болгаш ыяштарның чимистери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ол дээрге Аңаа салган ыдыктыг өргүл-дүр. ³¹ Бир эвес кандыг-бир кижиге бодунуң онунуң бир кезии үлүүн дедир садып алырын күзээр болза, ооң өрттөн төлезин база өртектиң бештиң бир кезии немей берзин.

³² Бода болгаш шээр малдын онунуң бир кезии — демдөктөн бүгү малды Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар ужурлуг. ³³ Ындыг малдын ээзи оларны эки-багайлап ылгавазын база солувазын; а бир эвес ээ кижиге оозун солуп алыр болза, ол мал-даа, солугу салган малы-даа ыдыктыг өргүл болур — ону дедир садып алыры болдунмас.

³⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр Синай дагга берген айтышкыннары шак ындыг боор-дүр.

Саннар

Кирилде

Моисейниң Беш номуң дөрткүзү болур бо ном «Саннар» деп адын израиль чон Египеттен Ханаанче орукка бар чыдырда кылган чизе-санаашкын ёзугаар алган. А еврей дылда ук ном «Эн кургаг ховуда» деп аттыг. Номда болуушкуннарның кайда болуп турарын ол ат тода көргүзүп турар.

Бурган кол хоойлу-дүрүмнү израиль чонга Синай дагга берген соонда, Моисей дайылдажып шыдаар эр израильчилерниң (левиттерни база ангы санааш) шуптузун санап каан. Оон Бурганның айтышкынын ёзугаар чамдык хоойлужудуга дүрүмнеринге немелде киригеш, израильчилерни Дээрги-Чаяакчының оларга бээр бооп азаан черинче көжеринге белеткеп каан (1–9 эгелер).

Ынчалза-даа израиль чон Кадес-Варниге (Ханаанның мурнуу кызыгаарының чанында чер) чеде бергеш, хайгылчыларның чугаазынга бүзүрөп, ханаан черни эжелеп аарындан корткан. Ол дээш израильчилер ээн кургаг ховуга барык дөргөн чыл дургузунда көжүп чоруур кеземче алган (10–20 эгелер). Израильчилернин Бурганны тооп дыннанас салгалы бүрүнү-биле кырлып калган соонда, чон чоорту Ханаанның чанында черлерни эжелеп ап эгелээш, Иордан хемниң чөөн талазында Моав дээр чуртка чешип келген (21–36 эгелер).

Ол бүгү үенин дургузунда израиль чон Моисейге улур хөй катап хомудап, хыйланып, Бурганга улур үймээн үндүрүп, кижилерниң аажы-чаанынга аайлажыр сорук чок болгаш өскерлигчел чоруун үргүлчү көргүзүп келген. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, шак ол чагырга билбес улусту кезедип тургаш безин, Бодунуң шилип алган чонунга шынчы бооп артып, ол дээш сагыш човап, Израильдиң дайзыннарның кара сагыштыг бодалдарынга улур хөделип, дайзыннарны базар арганы аңа берип турган. Моисей биле Аарон безин Бурганга бүрүнү-биле дыннангыр эвес бооп турда-ла (20:10-12), Ол израильчилерниң өгбелеринге бээр бооп азааны черже израиль чонну эккээр дээн Бодунуң бодалын соксатпайн күүседип турган.

Израиль чоннуң баштайгы чизе-бүрүткели

1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга, Ужуражылга майгынынга, израильчилерниң Египеттен хосталып үнгениниң ийги чылында, ийи айның бирээде мынча деп дужааган: ²⁻³ «Сен Аарон-биле бүгү израиль ниитилелдин санаашкынын төрөл бөлүктерин, ада-өгбезин барымдаалап кылып калыңар, шутлу эр улусту санаашкынче кирип, кымны-даа арттырбайн даңзылаңар. Израиль шеригге албан-хүлээлге эрттирип шыдаар, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг шупту эр улусту чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле санап

калыңар. ⁴ Аймак бүрүзүндөн-не бодунуң аймааның баштыңы болур кижин санаашкынын силер-биле кады чорутсун. ⁵ Силерге дузалажыр эр кижилерниң аттары бо-дур:

Рувимниң аймаандан – Шедеурнуң оглу Элицур;

⁶ Симеоннуң аймаандан – Цури-Шаддайның оглу Шелумил;

⁷ Иуданың аймаандан – Аминадавтың оглу Наассон;

⁸ Иссахарның аймаандан – Цуарның оглу Нафанаил;

⁹ Завулоннуң аймаандан – Хелоннуң оглу Элиав;

¹⁰ Иосифтиң оглу Эфремниң аймаандан – Аммиудтуң оглу Элишам;

^{1:1} Хост. 19:1 || Хост. 25:22 ^{1:2-3} Хост. 30:12-14; 38:26; Сан. 26:2; 2 Хаан. 24:1; 1 Чыл. 21:2

^{1:5} Сан. 7:30 ^{1:6} Сан. 7:36 ^{1:7} Хост. 6:23; Руф 4:20; 1 Чыл. 2:10 ^{1:8} Сан. 7:18 ^{1:9} Сан. 7:24

Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан — Педатурнуң оглу Гамалиил;

¹¹ Вениаминниң аймаандан — Гидеонийниң оглу Авидан;

¹² Данның аймаандан — Амми-Шаддайның оглу Ахизер;

¹³ Асирниң аймаандан — Охранның оглу Пагиил;

¹⁴ Гадтың аймаандан — Регуилдин оглу Элиасаф;

¹⁵ Неффалимниң аймаандан — Энанның оглу Ахира».

¹⁶ Ол эр кижилер дээрге израиль ниитиледен шилиттинген, ада-өбө төрөл бөлүктөрүниң — Израильдин аймактарының баштыңнары улус турган. ¹⁷ Моисей биле Аарон шак ол аттарын адаан улусту кыйгырып эккелгеш, ¹⁸ ий айның бирээде бүгү израиль ниитиледди чыып алганнар. Чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг эр улус боттарының төрөл бөлүктөрүн, ада-өбөзүн айт-каш, санаашкынче боттарын кирип, кижги арттырбайн данзыладып алганнар. ¹⁹ Моисей израильчилерниң санаашкынын Синай ховузунга Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар күүсеткен.

²⁰⁻²¹ Израиль чонну — дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өбөзүн барымдаалап, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип — кымны-даа арттырбайн санап кааннар.

Аймак	Саны
Рувим (Израильдин дун оглу)	46 500
²²⁻²³ Симеон	59 300
²⁴⁻²⁵ Гад	45 650
²⁶⁻²⁷ Иуда	74 600
²⁸⁻²⁹ Иссахар	54 400
³⁰⁻³¹ Завулон	57 400
³²⁻³³ Иосифтиң оглу Эфрем	40 500
³⁴⁻³⁵ Иосифтиң оглу Манассия	32 200
³⁶⁻³⁷ Вениамин	35 400
³⁸⁻³⁹ Дан	62 700
⁴⁰⁻⁴¹ Асир	41 500
⁴²⁻⁴³ Неффалим	53 400

⁴⁴ Санаашкынны эрткен улус ол-дур. Моисей биле Аароннуң база Израильдин

он ий баштыңының — бир аймактан-на бир кижиниң санап кааны улус ол-дур.

⁴⁵ Шупту израильчилерни — чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, израиль шеригге албан эрттирип шыдаар бүгү улусту — төрөл бөлүктөр барымдаалап санап кааннар. ⁴⁶ Санаашкынны эрткен шупту эр улус 603 550 кижиге болган.

⁴⁷ А левиттерни санаашкын эрткен чон аразынче, ада-өбөзүниң аймаан барымдаалап, кирип санавайн барган.

⁴⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган турган: ⁴⁹ «Чүгүл Левийниң аймаан чизе-данзыже кирибе, оларны өске израильчилер-биле кады санава. ⁵⁰ Сен левиттерге Ужуражылга майгынын, оон хамык херекселдерин болгаш оон иштинде турар бүгү чүүлду хүлээндирип каг — олар майгынын болгаш оон хамык херекселдерин дажыглазын, аңаа бараан болзун, оон чанынга турлагжып алзын. ⁵¹ Ужуражылга майгынын көжүрүп турда, ону левиттер дүрүп, буссун, а майгынын тигер апарганда, ону олар тиксин. Өске-бир кижиге майгынынче чоокшулап кээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг. ⁵² Израильчилер боттарының туктарынын чанынга чурум-чыскаалдыг бөлүктөр ёзугаар турлагжып алыр ужурлуг. ⁵³ А левиттер израиль чоннуң ниитилелинче Бурган килеңневезин дээш, майгынын долгандыр турлагжып алгаш, ол дээш ээ-харысгалгалыг болур ужурлуг».

⁵⁴ Израиль чон бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен.

Турлагжыларының дүрүмнери

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль кижиге бүрүзү бодунуң аймааның сүлдө демдектериниң база тугунуң чанынга турлагжып ужурлуг; олар Ужуражылга майгынын долгандыр, бичии ырадыр турлагжып алзыннар.

³⁻⁸ Майгынын мурнунга, оон чөөн талазынга турлагжып аймактар бодур: Иуда, Иссахар, Завулон. Аңаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле

1:10 Сан. 7:48 1:11 Сан. 7:60 1:12 Сан. 7:66 1:13 Сан. 7:72 1:14 Сан. 7:42 1:15 Сан. 7:78
 1:22-23 Сан. 26:14 1:24-25 Сан. 26:18 1:26-27 Сан. 26:22 1:28-29 Сан. 26:25 1:30-31 Сан. 26:27
 1:32-33 Сан. 26:37 1:34-35 Сан. 26:34 1:36-37 Сан. 26:41 1:38-39 Сан. 26:42, 43 1:40-41 Сан. 26:47
 1:42-43 Сан. 26:50 1:46 Хост. 38:26; Сан. 26:51 1:53 Сан. 8:19; 16:46; 18:5 || 1 Чыл. 9:27

турлагжызын, оларның туктарын аңаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Иуда	Аминадавтың оглу Наассон	74 600
Иссахар	Цуарның оглу Нафанаил	54 400
Завулон	Хелоннуң оглу Элиав	57 400

⁹ Иуданың аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктерге үскен эр улустуң ниити саны — 186 400 киж. Олар көш үезинде бирги ээлчегде шимчеп үнер ужурлуг.

¹⁰⁻¹⁵ Мурнуу чүкке Рувимниң, Симеоннуң болгаш Гадтың аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктер аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын аңаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Рувим	Шедеурнуң оглу Элицур	46 500
Симеон	Цури-Шаддайның оглу Шелумиил	59 300
Гад	Регуилдин оглу Элиасаф	45 650

¹⁶ Рувимниң аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктерге үскен эр улустуң ниити саны — 151 450 киж. Олар ийиги ээлчегде шимчеп үнер ужурлуг.

¹⁷ Ооң соонда Ужуражылга майгыны шимчеп үнүптер, левиттерин турлаа өске турлагларның ортузунга чоруур. Олар турлагга канчаар турганыл, ол-ла туруштарың өзугаар бар чыдар, киж. бүрүзү чыскаалды сагып, тутунуң чанындан ыравас ужурлуг.

¹⁸⁻²³ Барыын чүкке Эфремниң, Манасияның болгаш Вениаминниң аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктер аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын аңаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Эфрем	Аммиудтуң оглу Элишама	40 500
Манасия	Педацурнуң оглу Гамалиил	32 200
Вениамин	Гидеонийниң оглу Авидан	35 400

²⁴ Эфремниң аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктерге үскен эр улустуң ниити саны — 108 100 киж. Олар үшкү ээлчегде шимчеп үнер ужурлуг.

²⁵⁻³⁰ Соңгу чүкке Данның, Асирниң болгаш Неффалимниң аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктер аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын аңаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Дан	Амми-Шаддайның оглу Ахизер	62 700
Асир	Охранның оглу Пагил	41 500
Неффалим	Энанның оглу Ахир	53 400

³¹ Данның аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны — 157 600 киж. Олар боттарының туктарын көдүргөш, сөөлгү ээлчегде шимчеп үнер ужурлуг».

³² Төрөл бөлүктер барымдаалап санаашкынны эрткен израиль чон ол-дур. Турлагларда чурум-чыскаалдыг бөлүктер аайы-биле санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны — 603 550 киж. ³³ А левиттер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын өзугаар израиль чон-биле кады санаашкынны эртпейн барган.

³⁴ Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын өзугаар күүседип, туктарының чанынга турлагжып, киж. бүрүзү бодунуң төрөл бөлүү-биле, дөргүл-төрели-биле кады көжүп чоруп турган.

Левиттерниң чизе-бурткели

3 ¹ Аарон биле Моисейниң төрөл бөлүүндөн укталган улус бо-дур. Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле Синай дагга чугаалажып турган үеде, ²⁻³ Аарон дараазында

^{2:9} Сан. 10:14 ^{2:16} Сан. 10:18-20 ^{2:17} Сан. 10:17, 21 ^{2:24} Сан. 10:22-24 ^{2:31} Сан. 10:25-27
^{2:32} Хост. 38:26; Сан. 1:46; 26:51 ^{2:33} Сан. 1:47-53 ^{3:2-3} Хост. 6:23

оолдарлыг болган: дун оглу Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар. Оларны Бурганга бараан боор кылдыр ыдыктап, шилип чаап каан турган. ⁴ Ынчалзудаа Надав биле Авиуд ийи Синай ховузунга Дээрги-Чаяакчының таарымчалыг деп көрбээни отту Аңаа эккеп салгаш, Ооң мурнунга өлүп калган, а оларнык соон салгаар оолдары турбаан. Чүгле Элеазар биле Ифамар ачазы Аарон-биле кадды Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары бооп арткан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Левийниң аймаан, Бурганнын бараалгакчызы Ааронга дузалаар кылдыр, ооң мурнунга эккеп каг. ⁷ Левиттер ыдыктыг черге кылыр ужурлуг ажылдар кылып, Аароннуң база шупту чоннун адындан Ужуражылга майгынын мурнунга албан-хүлээлгени күүсетсиннер. ⁸ Олар майгынын хамык эт-херекселдери дээш ээ-харыс-салгалыг болуп, ыдыктыг черге ажылдар кылып, израильчилерниң албан-хүлээлгелерин күүсетсиннер. ⁹ Левиттерни Ааронга болгаш ооң оолдарына хүлээдип бер — израиль чоннун аразындан Ааронга хүлээдип бээр ужурлуг улус олдур. ¹⁰ А Ааронга болгаш ооң оолдарына боттарының бараалгакчы хүлээлгезин күүседир даалгадан берип каг — өскебир кижии ол бараан болушкунга киржи бээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг».

¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган: ¹² «Мен левиттерни израиль чоннун баштай төрүттүнген бүгү оолдарынын орнунга ап алган мен, ынчангаш олар ам Менээ хамааржыр. ¹³ Дун төл бүрүзү-ле Мээңии болгаш; шупту египет дун төлдериин узуткап каан хүнүмде, израиль чонда кижиниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин Бодумга аңгылап, ыдыктап алган мен — олар ам Менээ хамааржыр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга мынча деп чугаалаан: ¹⁵ «Левийнин уре-салгалын оларнык төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чизелеп

сана. Бир айлыг болгаш оон улуг назылыг шупту эр улусту санап каг». ¹⁶ Моисей оларны Дээрги-Чаяакчының дужаал берген сөзүнүн айы-биле санап каан.

¹⁷ Левийнин оолдарының аттары бо-дур: Гирсон, Кохат болгаш Мера-ри. ¹⁸ Гирсонун оолдарының аттары: Ливни биле Шимей, олардан төрөл бөлүктөр укталган. ¹⁹ Кохаттын оолдары Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил олардан база төрөл бөлүктөр укталган. ²⁰ Мерариниң оолдары Махли биле Мушиден база төрөл бөлүктөр укталган. Левийден укталган, ада-өгбө барымдаалап адаан төрөл бөлүктөр ол-дур.

²¹ Гирсондан укталган төрөл бөлүктөр: ливни биле шимей; олар Гирсоннун төрөл бөлүктери-дир. ²² Оларны санаарга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 7500 кижии болган. ²³ Гирсондан укталган төрөл бөлүктөр майгынын артынга, ооң барыын талазынга турлагжып аар турган. ²⁴ Гирсоннун уре-салгалынын баштыгы — Лаледдиң оглу Элиасаф. ²⁵ Ужуражылга майгынынга Гирсоннун уре-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур: майгынын боду, ооң шывыы, майгыныч кирер черниң көжегези, ²⁶ майгынын болгаш өргүл салыр бедигешти долгандыр турар херимниң шывыгылары, херимче кирер черниң хаалга-шывыы база майгынын шупту ажылдарын кылырынга херек хендирлер.

²⁷ Кохаттан укталган төрөл бөлүктөр: амрам, ицгар, хеврон болгаш узиил; олар Кохаттын төрөл бөлүктери-дир. ²⁸ Оларда бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 8600* кижии болган. Олар ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харыс-салгалыг турган. ²⁹ Кохаттан укталган төрөл бөлүктөр майгынын мурнуу чүкче көрүнген талазынга турлагжып аар турган. ³⁰ Кохаттын уре-салгалынын баштыгы — Узиилдин оглу Элиафан. ³¹ Оларга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур: ыдыктыг аптара, ширээ, чырыткы, өргүл салыр бедигештер, Бурганга бараан болурда ажыглаар

* 3:28 Өске бурунгу сөзүглелде 8300 деп бижээн.

3:4 Лев. 10:2 || 1 Чыл. 24:2 3:6 Сан. 18:2 3:9 Сан. 8:19; 18:6 3:10 Сан. 16:40; 2 Чыл. 26:18
3:13 Хост. 13:2, 11-16 3:17 Э. д. 46:11; Хост. 6:16-19; 10:2 3:18 1 Чыл. 6:17; 23:7
3:19 1 Чыл. 6:2, 18; 23:12 3:20 1 Чыл. 6:19; 23:21 3:23 Сан. 1:53 3:25 Сан. 4:24-26
3:27 1 Чыл. 26:23 3:31 Сан. 4:4, 15

ыдыктыг савалар база көжеге. Оларнын кылыр ажылы шак ол чүүлдер-биле хол-баалыг.

³² А левиттерниң баштыңнарынын даргазы — Аарон бараалгакчынын оглу Элеазар. Ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харысалгалыг улус ооң хайгааралынын адаанда турар.

³³ Мерариден укталган төрөл бөлүктер: махли биле муши; олар Мераринин төрөл бөлүктери-дир. ³⁴ Оларны санаарга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 6200 кижиге болган.

³⁵ Мерариниң үре-салгалынын баштыны — Авихаилдин оглу Цуриил. Ол төрөл бөлүктер майгынның сонгу чүкче көрүнгөн талазынга турлагжып аар турган.

³⁶ Мерариниң үре-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер-биле дур: майгынны тудуп турар рамкалар, доора оорга ыяштар, адагаштар, дежектер болгаш майгынның эт-херекселдери; оларнын кылыр ажылы ол чүүлдер-биле хол-баалыг. ³⁷ Ол ышкаш даштыкы херимнин бүгү талаларында адагаштарны, оларнын дежектерин, өргөннерин болгаш хендирлерин база хайгаарап турганнар.

³⁸ А Ужуражылга майгынның мурнунга, ооң чөөн чүкче көрүнгөн талазынга Моисей база Аарон оолдары-биле турлагжып аар турган. Оларга израиль чоннуң адындан ыдыктыг өргээге албан-хүлээлге күүсүдирин хүлээндирген; ыдыктыг черже чоокшулап келген өске кижини өлүрүп каар ужурлуг.

³⁹ Моисей биле Аароннун Дээрги-Чаяакчынын дужаганын эзугаар санап кааны, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр левиттерниң ниити саны 22 000 кижиге болган.

Дун оолдарны садып хостааны

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чоннуң бир айлыг болгаш оон улуг назылыг шупту дун оолдарын санаашкынче киирип, даңзылап каг. ⁴¹ А левиттерни Меңээ аңгылап бараалгат, израиль чоннун шупту дун оолдарынын орнунга — левиттерни, израильчилерниң шупту дун бооп төрүттүнгөн мал-маган-

ынын орнунга — левиттерниң мал-маганын алыр мен» — деп чугаалаан.

⁴² Моисей Дээрги-Чаяакчынын дужаганын эзугаар израиль чоннун шупту дун оолдарын санап каан. ⁴³ Санаашкын кылырга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг дун оолдарынын ниити саны 22 273 кижиге болган.

⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁴⁵ «Израиль чоннуң шупту дун оолдарынын орнунга левиттерни, а мал-маганынын орнунга — левиттерниң мал-маганын аңгылап ал, левиттер Меңээ хамаарышсын. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ⁴⁶ А израиль чоннун дун оолдары дээш алыр, левиттерниң санындан артып турар 273 кижиге дээш садыкчы мындыг болур: ⁴⁷ бир кижиге дээш-ле беш шекел мөңгүндөн чыып аар сен — ыдыктыг черге ажыглаар шекелди ажыглап, деңзиле*. (Бир шекелдин деңзизин чээрби герга дең болур.) ⁴⁸ Ол мөңгүнгү Ааронга болгаш ооң оолдарынга израиль чонда артып турар улусту садып хостаар кылдыр бериптер сен».

⁴⁹ Моисей левиттер-биле солуурга, саны артып турар дун оолдар дээш садыкчы кылдыр берген мөңгүнү ап алган. ⁵⁰ Ол израильчилерин дун оолдары дээш ыдыктыг черге ажыглаар 1365 шекел деңзилиг мөңгүнү чыып алган. ⁵¹ Моисей Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужаал берген сөзүнүн аайы-биле садыкчы болган мөңгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарынга хүлээдип берген.

Кохаттын үре-салгалынын ажыл-үүези

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: ² «Левийнин аймаанын аразындан Кохаттын үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктерин, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ³ үжур хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгыннга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүсүдип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ⁴ Кохаттын үре-салгалынын майгынга кылыр ажилдары аажок ыдыктыг чүүлдер-биле харылзалыг болур.

* 3:47 Ыдыктыг черге ажыглап турган шекелдин деңзизин өске черлерге ажыглаар шекелден ылгалдыг турган чадавас, ынчангаш мында оон деңзизин тодарадып турар.

3:32 Сан. 4:16 3:36 Сан. 4:31-32 3:39 Сан. 26:62 3:47 Хост. 13:13; Сан. 18:15-16 || Хост. 30:13 4:3 Сан. 8:24-25; 1 Чыл. 23:3, 24, 27

⁵Турлагда чон көжүп үнер деп турда, Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, көжегени дүжүргөш, ооң-биле ыдыктыг аптараны шып кагзын. ⁶Оон аптараны тахаш кештеринден* даараан шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга көк өңнүг, бүдүн кезектен бүткен пөстү чаткаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

⁷Ыдыктаан хлебтер салыр ширээге көк өңнүг шывыг чаткаш, аңаа тавактар, хымыштар, арага кудуп, чажар аяктар болгаш дашкаларны салып кагзын; ширээ кырынга үргүлчү эккеп салыр ужурлуг өргүл хлебтерин салып каан турзун.

⁸А ол бүгүнү кызыл өңнүг шывыг-биле, оон тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

⁹Көк өңнүг шывыгны ап алгаш, чырыткыны база ооң деннерин, дең өзээ үзе ызырар кыскаштарны, дең кыпсырда ажыглаар саваларны, чырыткыга ажыглаар олива үзү кудар хамык саваларны шып кагзын. ¹⁰Оон чырыткыны база оон хамык херекселдерин тахаш шывыг-биле орай шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге ааттындыр азып кагзын.

¹¹Айдызаар алдын бедигээшке көк өңнүг шывыгны чаткаш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, бедигээштиң көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹²Олар ыдыктыг майгынга ажыглаар хамык эт-херекселдерин ап алгаш, көк өңнүг шывыг-биле ораагаш, тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге азып кагзын.

¹³Өргүл салыр бедигээштиң хүлүн аштап каапкаш, ону кызыл-хүрөң өңнүг шывыг-биле шып кагзын. ¹⁴Өргүл бедигээжинге ажыглаар хамык эт-херекселдерни: көс дажыглаар хүүрекчигештерни, илбектерни, хүл-узларны, хан кудар аяктарны бедигээш кырынче салып кааш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, ооң көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹⁵Турлагда чон көжүп үнер деп турда, Аарон оолдары-биле ыдыктыг майгынны база ооң хамык эт-херекселдерин шып каан соонда, Кохаттың үре-салгалы ол бүгүнү дажыглаар дээш чедип

келзин, ынчалза-даа олар ыдыктыг чүүлдерге дегбезин — оон башка өлүп каарлар.

¹⁶Аарон бараалгакчының оглу Элеазарның хайгааралында турар чүүлдер бодур: чырыткыже кудар олива үзү, айдызаар чаагай чыттыг холуксаа, үргүлчү эккеп салыр ужурлуг далган-тараа өргүлү болгаш шилип чаар олива үзү. Элеазарның хайгааралында бүгү ыдыктыг майгын болгаш ында бар хамык эт-херекселдер турар».

¹⁷Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ¹⁸«Кохаттың төрөл бөлүү левиттер аразынга узуткатырып аар кылдыр кылбаңар. ¹⁹Харын улус аажок ыдыктыг чүүлдерге чоокшулап тура, дириг артып, өлбезин дээш, мынчалыңар: Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, оларны кылыр ажылының база дажыглаар чүгүгүнүн чанынга тургузуп кагзын. ²⁰А ыдыктыг чүүлдерни шарып турда, Кохаттың үре-салгалы ынаар көрбезин — оон башка өлүп каарлар».

Гирсоннуң үре-салгалының ажыл-үүези

²¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²²«Гирсоннуң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ²³үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынныңга ажылдап-даа, аңаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар эр улустуң шуптузун санап каг.

²⁴Гирсоннуң үре-салгалының чүүк дажыглап ажылдап тургаш, кылыр чүүлдери бо-дур. ²⁵Олар майгынның бодун база шывыгларын, ооң дээвиир-шывыын, кырынга салыр тахаш шывыын, майгынче кирер черни дуглаар көжегени дажыглазын. ²⁶Майгынны база өргүл салыр бедигээшти долгандыр турар херимнің шывыгларын, ынаар кирер хаалга-шывыгны, шупту шывыгларның хендирлерин база оларга хамааржыр хамык эт-херекселди дажыглазын. Гирсоннуң төрөл бөлүү ол бүгү чүүлдерге хамаарыштыр кылыр ужурлуг шупту

* 4:6 Тахаш — кандыг дириг амытан дугайында чугаа чоруп турары эки билдинмес. Далай амытаны бооп чадавас.

4:6 Хост. 25:5 4:15 2 Хаан. 6:6-7; 1 Чыл. 13:9-10

4:16 Сан. 3:32 4:20 1 Хаан. 6:19

4:24 Сан. 3:25-26

ажылдарны кылзын. ²⁷ Гирсоннуң үре-салгалы чүък дажыглар база өске-даа хамык ажилдарны Аароннуң болгаш оон оолдарынын айытканын ёзугаар кылзын. Оларга дажыглап турар бүгү чүүлдери дээш ээ-харыс салганы хүлээндирип калыңар. ²⁸ Гирсоннуң үре-салгалының төрөл бөлүү Аарон бараалгакчының огу Ифамарның хайгааралы-биле Ужуражылга майгынынга ол ажилдарны кылыр ужурлуг».

Мерариниң үре-салгалының ажыл-үрөзү

²⁹ «Мерариниң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ³⁰ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдап, албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ³¹ Оларнын майгынга ажыл-албан кылып, дажыглар чүүлдери бо-дур. Олар майгынын тулуп турар рамкаларны болгаш доора оорга ыяштарны, адагаштарны болгаш дөжөктөрүн дажыглазын. ³² Майгынын долгандыр турар херимниң бүгү талаларында адагаштарын, оларнын дөжөктөрүн, өргөн-нерин, хендирлерин, ол бүгүге ажыглар хамык эт-херекселдерин база дажыглазын. Кижилер бүрүзүнге оон дажыглар ужурлуг эт-херекселин тодаратып беринер. ³³ Мерариниң үре-салгалының төрөл бөлүү Ужуражылга майгынынга Аарон бараалгакчының огу Ифамарнын хайгааралы-биле ол бүгү ажилдарны кылыр ужурлуг».

Албан-хүлээлге күүседип шыдаар левиттерни санааны

³⁴ Моисей, Аарон болгаш израиль нийтилелдин баштыңнары Кохаттын үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ³⁵ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдап албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ³⁶ Оларнын төрөл бөлүүн санаарга, 2750 эр кижилер болган. ³⁷ Кохаттын төрөл бөлүүден санаттынган, майгында бараан болуп турар улус шупту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейни

дамчыштыр берген айтышкынын ёзугаар санап каан.

³⁸ Гирсоннуң үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ³⁹ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдап албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ⁴⁰ Оларнын төрөл бөлүүн ада-өгбезин барымдаалап санаарга, 2630 эр кижилер болган. ⁴¹ Гирсоннуң үре-салгалының төрөл бөлүүнде санаттынган, майгында бараан болуп турар улус шупту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар санап каан.

⁴² Мерариниң үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ⁴³ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдап албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ⁴⁴ Оларнын төрөл бөлүүн санаарга, 3200 эр кижилер болган. ⁴⁵ Мерариниң үре-салгалынын төрөл бөлүүнде санаттынган улус ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген айтышкынын ёзугаар санап каан.

⁴⁶ Моисей, Аарон болгаш израиль чонунун баштыңнары шупту левиттерни оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каан. ⁴⁷⁻⁴⁸ Үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдап-даа, аңаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар шупту эр улусту санаарга, 8580 кижилер болган. ⁴⁹ Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар, Моисейниң хайгааралынын адаа-биле левит кижилер бүрүзүнүн кылыр ажилдарын, дажыглар чүгүң тодараткаш, оларнын шуптузун Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар санап каан.

Арыг эвес улус дугайында дүрүм-хоойлу

5 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ² «Кеш аарылгыг, мага-бодундан сыстып турар чүүлдүгү база өлгөн кижиге дегтеп, арыг эвес апарган улустуң шуптузун турлаган шөлүптөрүн израиль чонга дужаа. ³ Эр-даа, херэежен-даа улус болза, турлаган шөлүптүңер — Мээн

4:31 Сан. 3:36-37 5:2 Лев. 13:3 || Лев. 15:2 || Лев. 13:46 5:3 Лев. 15:31

чон аразында чурттап турарым турлагны олар бужартаппазын».

⁴ Израиль чон ынчалдыр кылып, шак ындыг улусту турлагдан шөлүпкөн; израильчилер Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужаганын, ынчаар күүсеткен.

Кем-буруу дээш төлевир

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Израиль чонга мону чугаала. Бир эр азы херэежен кижиге өске кижиге удур кандыг-бир бачыт үүлгеткени-биле Дээрги-Чаяакчыга удур кемниг херек кылыр болза, ол дээш буруулуг-дур. ⁷ Ынчангаш ол эр азы херэежен кижиге үүлгеткен бачыдын миннип чугаалазын, чедирген когаралы дээш төлевиринчү бүрүн өртээнге ол эт-хөрөңгиниң өртээниң бештиң бирин немээш, когараан кижиге төлезин. ⁸ Когараан кижиге боду өлүп калган, а ооң чоок төрелдери турбаан дижик. Чедирген когарал дээш төлевирни алыр кижиге чок болза, ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр — ынчангаш бараалгакчының буруулуг кижини арыглап турары кем-буруу дээш өргүүр кошкарга немей ол төлевир бараалгакчыны болзун.

⁹ Израиль чонунң бараалгакчыга эккеп турар ыдыктыг онза өргүлдери шуптузу база бараалгакчыга хамааржыр. ¹⁰ Кандыг-даа кижиниң ыдыктыг өргүлү бараалгакчыга хамааржыр; кандыг-даа кижиниң бараалгакчыга эккеп берип турар чүвези аңаа хамааржыр».

Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹² «Израиль чонга мону дындадып чугаала. Кандыг-бир эр кижиге кадайы өскерлип, ашаанга шынычы эвес апарган дижик. ¹³ Өске эр кижиге ол кадай-биле хойгашкаш, үре төгерге, ол чорук херэеженнин ашаанга билдинмейн барып, демги херэежен чажыды-биле бужар болу бээрге, аңаа херечи болур кижиге турбаан, херэеженниң мезги туттурбаан дижик. ¹⁴ Ашаа хүннээчел сагышка алзып, бодунуң арыг эвес кадайын хүнней берген азы арыг эвес апарбаан-даа кадайын хей черге хүнней берген дижик. ¹⁵ Ашаа ынчан кадайын

Бурганнын бараалгакчызынга эккелгеш, ол дээш өргүл кылдыр бир эфа иштинин онунң бир кезээ арбай далганын салзын, ынчалза-даа далганче олива үзү кутпазын база ладан салбазын, чүге дээрге ол далган-тараа — хүннээшкин өргүлү-дүр, кем-буруу дугайында сагындырап турар сактыгышкын өргүлү-дүр.

¹⁶ А бараалгакчы ол херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунче чоокшудулады берзин. ¹⁷ Оон дой савага ыдыктыг суг куткаш, Ужуражылга майгынынын иштинде черден довурактан ап алгаш, ол сугже урупсун. ¹⁸ Бараалгакчы демги херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургускаш, ооң бажының дүгүн часкаш, сактыгышкын өргүлүн ооң холунга тутсуп берзин — ол дээрге хүннээшкин өргүлү-дүр, а бараалгакчының холунга херэежен кижиге каргыш халдадыр ажыг суг* турар.

¹⁹ Оон соонда бараалгакчы демги херэеженниң аксы-сөзүн алыр дээш: „Сээң-биле кым-даа хойгашпаан болза, сен арыг хевээр артып, ашаанга өскерилбээн болзунза, каргыш халдадыр бо ажыг суг сеңээ хора чедирбес. ²⁰ А бир эвес ашаанга өскерлип, бужар апарган болзунза, ашаандан өске эр кижиге-биле хойгаштыккан болзунза...“ — дээр. ²¹ Бараалгакчы оон ол херэеженге каргыш салып, мынча деп чугаалаар: „Дээрги-Чаяакчы сени бодунуң чонунга каргаттырып, бак сөглеттирген кижиге кылып кагзын — сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин. ²² Каргыш халдадыр бо суг ишти-хырныңче киир аксын — сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин“. А херэежен кижиге: „Аминь, ындыг-ла болзун“ — деп дангыраглазын. ²³ Бараалгакчы ол каргыш сестерин дүрүм-номга бижээш, ажыг сугже балалдыр чуп каапсын, ²⁴ оон каргыш халдадыр ажыг сугну демги херэеженге иждиртир ужурлуг — аңаа ажыг-човалаң көргүзөр ол суг ооң иштинче кире берзин.

²⁵ Бараалгакчы ол херэеженниң холундан хүннээшкин өргүлүнүң далган-таразын ап алгаш, ону онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче салып кагзын. ²⁶ Бараалгакчы далган-тараа өргүлдүндөн бир адыш

* 5:18 Азы: «Човалаң халдадыр суг» азы «Шенээшкин суу».

5:6 Лев. 6:2-3 5:7 Лев. 5:5; 6:5 5:13 Хост. 20:14; Лев. 18:20 5:15 Лев. 5:11 5:22 Ыд. ыр. 108:18

ишти — сагындырыг болур кезээн ап алгаш, ону өргүл бедигээжинге өрттедипсин, а оон соонда демги херээженге сугну ижиртсин. ²⁷ Каргыш халдадыр сугну херээженге ижирткен соонда, ол бужар бооп, ашаанга өскерилген болза, суг оон иштинче киргеш, ажыг-човалаң көргүзөр — ооң уруг савазы кургап, хырын сиңе бээр, ол херээжен чонунуң аразынга каргаттырар. ²⁸ А бир эвес ол херээжен бужар чүве кылбаан, арыг хевээр болза, аңаа хора халдавас, харын ажы-төл божуп шыдаар аргалыг болур.

²⁹ Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур: кадайы ашаанга өскерилгеш, арыг эвес болу бергенде ³⁰ азы ашаа кижичи хүннээчел сагышка алыскаш, кадайын хүнней бергенде, ону ажыглаар. Ашаа ол таварылгада кадайын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккеп тургузуптарга, бараалгакчы ол бүгүну бо дүрүм-хоойлу эзугаар кадайынга хамаарыштыр күүседир. ³¹ Ашаа кижичи буруудан арыг болур, а кадайы буруузун боду чүктээр».

Назорейлер дугайында дүрүм-хоойлу

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир эвес эр азы херээжен кижичи назорей* болурунун онза дангыраан берип, бодун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр деп турар болза, ³ ол кижичи арага болгаш өске-даа эзиртир суксун ижеринден ойталаар, виноградтан кылган ажыг хандыны азы кандыг-даа өске суксунну ишпес ужурлуг база чаа виноград каттарын-даа, кадырып каан үзүмнү-даа чивес ужурлуг. ⁴ Назорей бооп аңгыланган хуусаазынын дургузунда ол кижичи виноградтан кылган кандыг-даа аыш-чем чивес ужурлуг; виноград сөөкчүгөштерин-даа, ооң картын-даа чивезин.

⁵ Назорей бооп дангыраглан хуусаазынын дургузунда ол кижичи бажынын дүгүн шуут таарып, чүлүвес ужурлуг. Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазы эрткижеге чедир, ол кижичи ыдыктыг бооп артар, бажынын дүгүн узадыр өстүрер ужурлуг.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазынын дургузунда ол кижичи сөкчө чоокшулапас ужурлуг. ⁷ Бодунуң ада-иези азы бодунуң акы-дунмазы, азы утба-дунмазы өлү бээрге безин, ол кижичи оларже чоокшулавазын — арыг эвес апарбазын — Бурганга бараалгаттырганынын демдээ* ооң бажында көсүк болгай. ⁸ Назорей бооп турары хуусаанын дургузунда ол кижичи Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг.

⁹ А назорейниң чанынга кандыг-бир кижичи хенертен өлүп каарга, ооң назорей болганын демдеглеп турар бажы* бужартай берген дижик. Ол назорей кижичи оон соонда чеди хүн эрткенде — бодун арыглаар ужурлуу хүнде — бажынын дүгүн дөңгүрөттүр чүлүп алзын. ¹⁰ Сески хүнде ол кижичи ийи көгө-бутаны азы ийи көгээзинни Бурганнын бараалгакчызынга, Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээр ужурлуг. ¹¹ Бараалгакчы ол ийи куштүң бирээзин бачыг дээш өргүл кылдыр, а өскезин — бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, өлүг кижиниң чанынга тургаш, арыг эвес апарган назорейни арыглап, ооң бажын ол-ла хүн ыдыктап кагзын. ¹² Демги кижичи бодун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, назорей болган хуусаазын катап эгелеп алгаш, кем-буруу дээш өргүл кылдыр бир харлыг эр хурагандан эккеп салыр ужурлуг; а биеэги хуусаа хилс барган, чүге дээрге оон баштай назорей бооп аңгыланганы бужар апарган-дыр.

¹³ Назорей бооп турар хуусаазы төне берген назорей кижичи дугайында дүрүм бо-дур. Ол кижини Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээрге, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга даразында өргүлдери: четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир харлыг кыс хурагандан бачыг дээш өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир кошкардан эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салыр ужурлуг. ¹⁵ Бир аргаан хааржак ишти — кызыл-тас далганындан ажиткы-биле хөөтпейни быжырган, олива үзү холаан хлебтерни база олива үзү-биле кырын чаап каан чуга

* 6:2 Назорей — бо еврей сөс «аңгылаткан» азы «бараалгаткан» деп уткалыг.

* 6:7, 9 Демдек — назорей кижиниң бажынын узун дүгү.

6:2 Башт. 13:5; Ам. 2:11-12 6:5 Иез. 44:20 6:6 Лев. 21:11 6:10 Лев. 1:14; 5:7 6:14 Лев. 3:6; 4:32 6:15 Лев. 2:4

хаарган далганнарны эккеп салзын. Ол бүгү өргүлдөр-биле кады далган-тараа база арага өргүлдерин салзын.

¹⁶ Бурганнын бараалгакчызы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эк-келгеш, назорейнин бачыг дээш өргүлүн база бүрүн өрттеди өргүлүн салзын. ¹⁷ Бараалгакчы оон эп-найырал өргүлүнүн кошкарын бир аргаан хааржак ишти далганнар база хлебтер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын. Оон далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн база салзын.

¹⁸ Назорей кижии майгыңче кирер черге ол назорей дээрин демдеглен турган бажын дөңгүртертир чүлүп алзын база бажынын дүтүн ап алгаш, эп-найырал өргүлүнүн адаанда отче каапсын. ¹⁹ Бараалгакчы оон эп-найырал өштүн база аргаан хааржактан бир хлепти, бир чуга хаарган далганны ап алгаш, бажын дөңгүртертир чүлүп алган назорейге тутсуп берзин. ²⁰ Оон бараалгакчы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгатсын. Шак ол ыдыктыг өргүлдөр Дээрги-Чаяакчыга өргүп салган төш болгаш дөңмек-биле кады бараалгакчыга хамааржыр. Оон соонда назорей кижии арага ижип болур.

²¹ Назорей болурунун даңгыраан берген кижии дугайында дүрүм ол-дур. Оон назорей болганы дээш Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурлуг өргүлү ол-дур. Оон аңгыда ол кижии бодунуң шаа-биле өске өргүлдөрни база салып болур. Ол кижии назорей болурунун дугайында дүрүм ёзугаар канчаар даңгырагалааныл, ынчаар күүседир ужурлуг».

Бараалгакчыларнын чонку алгап-йөрээгени

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Ааронга болгаш оон оолдарыңа мону дамчыдып чугаала. Олар израиль чонку йөрээп тура, мынча дизиң:

²⁴ „Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буян хайырлап, сени кадагалазын!

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чырыткылыг арны-биле

сени херелдендир чырытсын, сенче ээ көрүнзүн!

²⁶ Дээрги-Чаяакчы көрүжүн сенче ээлдирзин, чаагай чорукту сенээ хайырлазын!“

²⁷ Аарон болгаш оон оолдары Мээн адым-биле израильчилерни йөрээзин, Мен ынчан оларга ачы-буяным хайырлаар мен».

Чонку баштыңнарының өргүлдери

7 ¹ Моисей Ужуражылга майгынын тудуп дооскаш, ону, оон хамык херекселдерин олива үзү-биле чаап, ыдыктап каан база өргүл салыр бедигээшти, оон хамык херекселдерин чаап, ыдыктап каан. ² Ынчан Израильдин аймактарының баштыңнары аңаа чедиң келгеннер. Төрөл бөлүктөрнүн улуг кижилери, санаашкынны эргелеп-башкарып турган улус ол чүве-дир. ³ Олар боттарының дараазында өргүлдерин Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккелгеннер. Кыры шывыглыг алды терге биле он ийи буганы: ийи баштыңдан-на — бир терге база бир баштыңдан-на — бир буга кылдыр өргээ-майгынын мурнунга эккеп кааннар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵ «Баштыңнарнын өргүп турар чүүлдерин хүлээп ал — ол бүгүнү майгыңга ажылдар кылырда ажылгаар кылдыр левиттерге, кылып турар ажылын барымдаалап, бериптер сен».

⁶ Моисей тергелер биле бугаларны хүлээп алгаш, левиттерге дамчыдып берген. ⁷ Ийи терге биле дөрт буганы Гирсоннун үре-салгалыңга, оларнын кылып турар ажыл-хүлээлгезин барымдаалап, хүлээдип берген; ⁸ дөрт терге биле сес буганы Мераринин үре-салгалыңга, кылып турар ажылын барымдаалап, хүлээдип берген; ол эт-херексел Аарон бараалгакчынын оглу Ифамарнын хайгааралында турган. ⁹ А Кохаттын үре-салгалыңга чүнү-даа бербээн, чүгө дээрге оларнын ажылы — ыдыктыг чүүлдерни боттарының эгиннеринге салгаш, дажыглаары турган.

¹⁰ Чонку баштыңнары өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап каан

6:19 Хост. 29:23-24 6:20 Лев. 7:31 6:23 Лев. 9:23; Б1. х. к. 21:5; 1 Чыл. 23:13 6:24 Бд. ыр. 120:8; 133:3

6:25 Бд. ыр. 4:7; 30:17; 66:2; 79:4, 8, 20; 118:135 7:1 Хост. 40:17 || Лев. 8:10 7:7 Сан. 4:25

7:8 Сан. 4:31 7:9 Сан. 3:31

хүнде бедигээшти ыдыктаанынга бараалгаткан өргүлдери ооң мурнунга эккеп салып каанар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир хүнде-ле бир баштын кижги бедигээшти ыдыктаанынга бараалгаткан өргүлүн эккеп турзун» — дээн.

¹²⁻⁸³ Аймак бүрүзү бодунун өргүлүн эккелген:

Хүн	Аймак	Баштыңы
1-ги	Иуда	Аминадавтың оглу Наассон
2-ги	Иссахар	Цуарның оглу Нафанаил
3-кү	Завулон	Хелоннун оглу Элиав
4-кү	Рувим	Шедеурнун оглу Элицур
5-ки	Симеон	Цури-Шаддайның оглу Шелумиил
6-гы	Гад	Регуилдиң оглу Элиасаф
7-ги	Эфрем	Аммиудтун оглу Элишама
8-ки	Манассия	Педацурнун оглу Гамалиил
9-ку	Вениамин	Гидеонийның оглу Авидан
10-гу	Дан	Амми-Шаддайның оглу Ахизер
11-ги	Асир	Охранның оглу Пагийил
12-ги	Неффалим	Энанның оглу Ахира

Баштың кижги бүрүзү ол-ла өргүл эккелген:

130 шекел деңзилик бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилик бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзугаар тодараткан) — ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эн шынарлыг кызылтас далганы-биле долдуруп каан болган; айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилик бир алдын дагыл;

бүрүн өрттедир өргүл кылдыр — бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган;

бачыт дээш өргүл кылдыр — бир дүктүгүр хуна;

эп-найырал өргүлү кылдыр — ийи буга, беш кошкар, беш хуна, беш баш

бир харлыг эр хураган. Аймактарның өргүлдери ол-дур.

⁸⁴ Өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап турган хүнде, ону ыдыктаанынга бараалгадып, Израильдин баштыннарның салган өргүлдери бодур: он ийи мөңгүн тавак, он ийи мөңгүн хува аяк, он ийи алдын дагыл. ⁸⁵ Бир мөңгүн тавак-ла 130 шекел деңзилик, бир мөңгүн хува аяк-ла 70 шекел деңзилик — ол мөңгүн савалар ниитизи-биле 2400 ыдыктыг шекел деңзилик турган. ⁸⁶ Айдызаар чүүл-биле долдуруп каан он ийи алдын дагылдың бирээзи-ле 10 ыдыктыг шекел деңзилик, а оларның ниити деңзизи 120 шекел болган.

⁸⁷ Бүрүн өрттеткен өргүл кылдыр салган мал шупту бодур: он ийи бугажык, он ийи кошкар, он ийи баш бир харлыг эр хураган. Олар-биле кады далган-тараа өргүлүн база бачыт дээш өргүл кылдыр он ийи дүктүгүр хунаны салган. ⁸⁸ Эп-найырал өргүлү кылдыр салган мал шупту бодур: бода малдан — чээрби дөрт буга, алдан кошкар, алдан хуна, алдан баш бир харлыг эр хураган. Өргүл бедигээжин олива үзү-биле чаап каарга, ону ыдыктаанынга бараалгадып салган өргүлдер ол-дур.

⁸⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш Ужуражылга майгынынче кирип келгеш, ыдыктыг аптараның халывының кырында турар ийи херувимнің аразындан ооң-биле чугаалашкан үннү дыңнап турган: Дээрги-Чаяакчы аңаа ынчалдыр чугаалап турган.

Чырыткыны шын кыпсыры

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга дындадып: „Чырыткының деңнерин кыпсып каарыңга, чеди дең чырыткының мурнунда черни чырыдар ужурлуг“ — деп чугаалап каг». ³ Аарон шак ынчаар кылып, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар, деңнерни чырыткының мурнунче чырыдар кылдыр тургускаш, кыпсып каан. ⁴ Чырыткының тургузуу бодур: ону сывындан эгелээш, чечек бүрүлериңге чедир*, Дээрги-Чаяакчының Моисейге көргүскен кевири олчаан кылдыр, алдындан хевилей соктап кылып каан.

* 8:4 Ыдыктыг чырыткы тургузуу-биле миндаль ыяшка дөмей (Хост. 25:31-40 көр).

*Левиттерни Дээрги-Чаяакчыга
бараалгатканы*

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Израиль чоннуң аразындан левиттерни аңгылап алгаш, оларны арыглап каг. ⁷ Левиттерни мынчалдыр арыглаар сен: оларже бачыт арыглаар сугну бызай чаш; олар мага-бодун бүрүнү-биле тазартыр чүлүп, хептерин чүп алзын. Ынчан левиттер арыгланы бээр.

⁸ Олар бугажыкты база ооң-биле кадды салыр далган-тараа өргүлүн — олива үзү холаан, эң шынарлыг кызыл-тас далганын ап алзын: бачыт дээш өргүл кылдыр өске бугажыктан база ап аар сен. ⁹ Оон левиттерни Ужуражылга майгынын мурнунга эккелгеш, израиль чоннун бүгү ниитилелин чыгытгар сен. ¹⁰ Левиттерни Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккээринге, израильчилер оларга холун дегизир ужурлуг. ¹¹ А Аарон левиттерни израиль чоннуң адындан салган онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгатсын — олар ынчан Аңаа бараан болушкунун күүседир.

¹² Левиттер холдарын бугажыктарнын бажынга салзын; бир бугажык — Дээрги-Чаяакчыга салган бачыт дээш өргүл, өскези — бүрүн өрттедир өргүл болур. Ол өргүлдер левиттерни арыглап каар. ¹³ Аароннуң болгаш ооң оолдарынын мурнунга левиттерни тургускаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл кылдыр бараалгат. ¹⁴ Левиттер Мээни болу берзин дээш, оларны израиль чоннуң аразындан аңгылап каг.

¹⁵ Олар ооң соонда — сен оларны арыглааш, Меңээ онза өргүл кылдыр салганын соонда — Ужуражылга майгынынга ажылдар кылдыр дээш, ынаар кире бээрлер. ¹⁶ Чүте дээрге левиттерни Меңээ израиль чоннуң аразындан бүрүнү-биле хүлээдип берген, оларны Мен израиль чоннуң кандыг-даа баштай төртүтүнген оолдарынын орнунга Бодумга ап алган мен. ¹⁷ Израильде кандыг-даа дун төл — кижинин-даа, мал-маганың-даа дун төлү — Мээни болур, египет черде бүгү дун төлдерни узуткап каан хүнүмде, израиль чоннуң дун төлдерин Бодумга аңгылап ыдыктап алган мен. ¹⁸ Мен израиль чоннуң бүгү дун төлдериниң ор-

нунга левиттерни Бодумга ап алган мен. ¹⁹ Левиттерни израиль чоннуң аразындан аңгылап алгаш, Ааронга болгаш оон оолдарынга хүлээдип бердим — левиттер шупту израиль чоннуң адындан Ужуражылга майгынынга ажылдар кылып, Мээң киленимни чондан чайладып турзун. Ынчан ыдыктыг майгынге чоокшулап-даа турза, израильчилерже айыылап-халап салбас мен».

²⁰ Моисей, Аарон база бүгү израиль чон левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзуугаар кылган. ²¹ Левиттер бачыттан арыланып, хептерин чүп алган; Аарон оон оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл дег кылдыр бараалгаткан болгаш левиттерни арыг кылып каар дээш арыглаашкын ёзуулаын күөсеткен. ²² Оон соонда левиттер, Аароннуң болгаш оон оолдарынын хайгааралы-биле ажылдар кылдыр дээш, Ужуражылга майгынынче кире бергенер. Аарон оолдары-биле левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзуугаар кылган.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Левиттерге хамаарышкан дүрүм бо-дур: чээрби беш харлыг болгаш оон улуг назылыг левит киж и бүрүзү майгынга ажылдаар албан-хүлээлгени күүседир ужурлуг: ²⁵ а бежен харлаан соонда, албан-хүлээлгезин күүседиринден хосталып, оон ынай ажылдавас ужурлуг. ²⁶ Ол ынчан ха-дуңмазынга майгынга албан-хүлээлге күүседиринге дуздалашсын, ынчалза-даа боду ажылдар кылбазын. Левиттерин күүседир албан-хүлээлгезин тодарадып тура, ол дүрүмнү сагып чор».

*Хосталышкын байырлалының
дугайында дүрүмнер*

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилернин египет черден хосталып үнгенинин ийги чылынын бирги айында Синай ховузунга Моисей-биле чугаалашкаш: ² «Израиль чон Хосталышкын байырлалын доктааткан үеде демделеп эрттирзин. ³ Бо айның он дөртте, имир дүшкенде, ону эрттирер кылдыр доктаадып каан үеде, ооң бүгү ёзуулап-чаңчылдарын сагышышаан, демделеп байырланар» — дээн.

⁴ Моисей оон израиль чонга Хосталышкын байырлалы эрттирерин

8:7 Сан. 19:9, 17 8:8 Лев. 2:1 8:14 Сан. 3:45 8:16 Хост. 13:2, 11-16 8:19 Сан. 3:9 || Сан. 1:53
8:24 Сан. 4:3; 1 Чыл. 23:24, 27 9:2 Хост. 12:1; Лев. 23:5

дужааган. ⁵ Улус ону Синай ховузунга бир айның он дөртте, имир дүшкенде, демдегеп эрттирген. Израиль чон бүгү чүвени, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар күүсеткен.

⁶ Чамдык улус өлүг кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апарган болгаш, Хосталышкын байырлалын ол хүн демдегеп эрттирип шыдавайн барган. Олар Моисей биле Ааронга ол-ла хүн чедип келгеш, ⁷ Моисейден: «Өлгөн кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апардывыс; ындыг-даа болза, израиль чоннун аразынга Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү доктааткан үеде эккеп салыр аргавысты казаан херэз чүл?» — деп айтырганнар.

⁸ Моисей оларга: «Манап турунар, Дээрги-Чаяакчының силерге хамаарыштыр чүү деп дужаарын дыннаптайн» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Силерниң кайы-бирээңер азы үре-салгалыңар секче чоокшулааш, арыг эвес апарган-даа азы ырак орукка чор-аан-даа болза, ол кижии база Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирер ужурлуг. ¹¹ Ийи айның он дөртте, имир дүшкенде, ол кижии ону демдегеп эрттирзин, байырлал малының эди-биле кады ажыткы-биле хөөппейн хаарган далганнар болгаш ажыг оыг холуундан чизин.

¹² Малдын эьдин даартагы эргенте чедир арттырбазын база ооң сөөктерин сыкпазын; Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирерде, ооң шупту дүрүмненин сагызын. ¹³ А арыг болгаш орукка чорбаан кижии Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирбээн болза, ол кижини чонунун аразынга амылыг арттырбас, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлдү доктааткан үеде эккелбээн-дир, ол кижии бачыдын боду чүктээр.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп турар кижии силернин араңарда чурттай берген даштыкы кижии болза, ол кижии шупту эзулал-чаңчылдарны барымдаалап, ону демдегеп эрттирер ужурлуг. Өс-

кээртен келген кижиге-даа, үндезин чурт-такчыга-даа чаңгыс аай дүрүм турзун».

Майгын кырында булут биле от

¹⁵ Ужуражылга майгынның — ыдыктыг өргээни тип каан хүнде, ону булут шыва апкан. Кежээден эгелээш, эргенте чедир майгын кырынга от ышкаш чүве чырып хонар турган. ¹⁶ Үргүлчү ындыг бооп келген: хүндүс* майгынны булут бургей дуглаар, а дүне ооң кырынга от ышкаш чүве чырып хонар. ¹⁷ Кажан булут майгынның кырындан көдүрлү бээрге, израиль чон ооң соондан көжүп үнер, а булут каая доктаар-дыр, олар база аңаа доктаар болу берген. ¹⁸ Израиль чон шаак ынчаар, Дээрги-Чаяакчының дужаалын эзугаар, көжүп үнер база турлагжып доктаар турган; кажан булут майгынның кырынга шимчевейн турар үеде, олар база ол черге көшпейн турар турган. ¹⁹ Бир эвес булут майгынның кырынга үр үеде шимчевейн турар болза, израильчилер база Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эдерип, көжүп үнемес турганнар; ²⁰ чамдыкта булут майгынның кырынга каш хонук шигинде турар болган: олар ынчан Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эзугаар доктаап, база-ла Ооң айтышкынын эзугаар көжүп үнүп турган. ²¹ Чамдыкта булут чүгле дүннү өтгүр доктаап турупкаш, эртен көдүрлүрге, олар база көжүп үнүп турган, чамдыкта булут хондур-хүнээдир шимчевейн туруптар болган, а ол көдүрлүрге-ле, олар көжүп үнүп турган. ²² Бир эвес булут майгын кырынга ийи хонук азы бир ай дургузунда, азы оон үр үеде шимчевейн турар болза, израиль чон көжүп үнмейн, манап артар турган, а ол көдүрлүрү биле, шимчеп үнүптер турган. ²³ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эзугаар турлагжып доктаап, көжүп үнүп турганнар — олар Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген дужаалын эзугаар Ооң айтышкынын сагып келгеннер.

Мөңгүн трубалар

10 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Болуңга ийи мөңгүн трубадан хевилей соктап кылып

* 9:16 Өске бурунгу сөзүглелде «хүндүс» деп сөс таварышпайн турар.

^{9:6} Лев. 21:1; Сан. 5:2 ^{9:11} Хост. 12:6; 2 Чыл. 30:2 ^{9:12} Хост. 12:46; Ин. 19:36

^{9:14} Хост. 12:48-49 ^{9:15} Хост. 13:21; 40:17 ^{9:17} Хост. 40:36

ал — оларны чонну чыбылдырарда база турлагларны көдүрүп, медээлээрде ажыглаар сен. ³ Оларны иелдирзин этси бээрге, бүгү чон Ужражылга майгынынче кирер черге, сээң чаныңга чыгып кээр. ⁴ Трубаларнын чүгле бирээзин этсирге, Израильдин аймактар баштыңнары сээң чаныңга чыгып кээр. ⁵ А онза аялга ойнаарыңарга, чөөн чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнер; ⁶ онза аялганы ийи дугаар ойнаарыңарга, мурнуу чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнер. Чоннун көжүп үнерин онза аялга медээлезин. ⁷ А чонну чыбылдырарда база трубалар этсинер, ынчалза-даа онза аялга ойнаванар. ⁸ Трубаларны этсир ужурлуг улус — Аароннун оолдары, Бурганның бараалгакчылары-дыр: силерниң келир салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан хоойлу ол-дур.

⁹ Бодунарнын чериңерге силерже халдаан дайзын-биле чаалажып үнүп тура, трубаларны этсинер, ол аялга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга силерни сагындырыштарга, Ол силерни дайзын-нарыңардан камгалап каар. ¹⁰ Ол ышкаш өөрүп-хөглеп тура, байырлалдарыңар үезинде, ай чааларында база трубаларыңар этсинер, бүрүн өрттедир өргүлдер биле эп-найырал өргүлдерин салып тура, этсинер — ол дээрге Бурганыңарга боттарыңар дугайыңарда сагындырыг болур. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен».

***Израиль чоннун
Синайдан көжүп үнеси***

¹¹ Ийиги чылдың ийи айның чээр-биде булут ыдыктыг өргээден көдүрлү берген. ¹² Израиль чон Синай ховзундан көжүп чорупкан; булут оон ээн кургаг Фаран ховзунга доктаай берген.

¹³ Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр берген айтышкынын ёзугаар оларнын бир дугаар көжүп үнгени ол.

¹⁴ Иуданың үре-салгалынын тугу эн мурнунга, чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Аминадавтың оглу Наассон баштап бар чыткан. ¹⁵ Иссахарнын аймааның бөлүүн Цуарнын оглу Нафанаил баш-

тап бар чыткан. ¹⁶ Завулоннун аймааның бөлүүн Хелоннун оглу Элиав баштап бар чыткан.

¹⁷ Оон өргээ-майгынын бузуп каапкан соонда, ону көдүрүп дажыглаар улус — Гирсон биле Мерариниң үре-салгалы шимчеп үнүпкен.

¹⁸ Рувимнин үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Шедеурнун оглу Элицур баштап бар чыткан.

¹⁹ Симеоннун аймааның бөлүүн Пури-Шаддайнын оглу Шелумиил баштап бар чыткан. ²⁰ Гадтың аймааның бөлүүн Регуилдин оглу Элисаф баштап бар чыткан. ²¹ Ооң соо-биле ыдыктыг чүүлдерни дажыглан Кохаттың үре-салгалы бар чыткан. (А өргээ-майгынын оларнын чаа турлагга чеде бээриниң бетинде тургузуп каар ужурлуг турган.)

²² Эфремнин үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Аммиудтун оглу Элишам баштап бар чыткан. ²³ Манассиянын аймааның бөлүүн Педацирун огу Гамалиил баштап бар чыткан. ²⁴ Вениаминниң аймааның бөлүүн Гидеонийниң оглу Авидан баштап бар чыткан.

²⁵ Шупту ол бөлүктөрниң эн соондан Даннын үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Амми-Шаддайнын оглу Ахизер баштап бар чыткан. ²⁶ Асирниң аймааның бөлүүн Охраннын оглу Пагийл баштап бар чыткан. ²⁷ Неффалимнин аймааның бөлүүн Энаннын оглу Ахира баштап бар чыткан. ²⁸ Израиль чоннун бөлүктөр аайы-биле көжүп үнүп турган чурум-чыскаалы ол-дур. Олар шак ынчаар көжүп чоруп турганнар.

²⁹ Моисей Мадиянниң чурттакчызы, бодунун каты Рагуилдин оглу Ховавка: «Дээрги-Чаяакчынын биске бээр бооп азааны черже көжүп үнүп тур бис. Бистин-биле кады чорувут, сеңээ эки хамаарылгалыг боор бис, Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ачы-буянны азаанна болгай» — дээн.

10:3 Иовл 2:15 10:5 Сан. 2:3-9 10:6 Сан. 2:10-16 10:8 1 Чыл. 15:24 10:9 Сан. 31:6;
2 Чыл. 13:12, 14 10:10 Сан. 29:1; Ыд. Ыр. 80:4 || Сан. 28:11-15 10:12 Э. д. 21:21 10:14 Сан. 2:9 ||
Сан. 1:7-9 10:17 Сан. 2:17 10:18 Сан. 2:10-16 10:21 Сан. 4:4-15; 7:9 10:22 Сан. 2:18-24
10:25 Сан. 2:25-31 10:29 Хост. 2:18 || Э. д. 12:7 || Э. д. 32:12

³⁰ Ынчалза-даа Ховав аңаа: «Чорбас мен, бодумнун черимче, төрөл улузумче чанарым ол-дур» — деп харыылаан.

³¹ А Моисей мынча дээн: «Бисти кагбайн көрөм, ээн кургаг ховуга турлагжырывыска таарымчалыг черлерни билир-ле болгай сен, биске карак боор сен; ³² бистин-биле кады баар болзунза, Дээрги-Чаяакчының биске көргүзөр ачы-буянындан сенээ база көргүзөр бис».

³³ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының даандан үш хуннун оруунче үнүпкеннер; Дээрги-Чаяакчы оларның турлагжып доктаар черин көрүп берзин дээш, Ооң ыдыктыг аптаразы үш хун дургузунда оларга орук баштап бар чыткан. ³⁴ Олар хонган черинден көжүп үнерге, Дээрги-Чаяакчының булуду хундус оларны кырындан шыва ап чораан.

³⁵ Ыдыктыг аптараны орукче үндүрүп турда, Моисей: «Туруп келем, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дайзыннарың тарай маңнажы берзин, Сени көөр хөңнү чок улус Сенден дезип ыңай болзун!» — деп турган.

³⁶ А ыдыктыг аптара доктаай бээрге, ол: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин муң-сая чонунче эеп кел!» — деп турган.

Чоннун хыйланганы

11 ¹ Израиль чон түрегдели дээш Дээрги-Чаяакчыга дынналдыр хыйланып эгелээн. Дээрги-Чаяакчы ону дыннааш, килени кыптагы берген. Оларның аразынга Ооң оду чалбышталдыр хып, турлагның кыдыын өрттендир чипкен. ² Чон Моисейден дуза дилеп кыйгырарга, ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүл кылган соонда, от өже берген. ³ Ол черни Тавера* деп адап каан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының оду оларның аразынга кыва берген.

⁴ Израиль чоннун аразынга өскээртен келген өөдежок улус бар турган. Олар алыксак-чиксек чоруун көргүзүп эгелээрге, израиль чон олар-биле кады база катап ыглап-сыктап: «Бисти эът-биле чөмгерзин! ⁵ Египетке халаска чип турган балымывсты утпаан бис, а ол ышкаш огурецтер, дынларны, кулча, согуна, чесноку база; ⁶ а бо чөмден хөңнү-

вус кала берди — маннадан өске, каракка илдигер чүү-даа чок-тур!» — дижи берген. ⁷ (Манна дээрге кориандр үрезинери дег, кевири бдолах деп ыш чугу ышкаш тараа турган. ⁸⁻⁹ Дүне турлагже шалың дужерге, манна база ынаар дүжүп кээр турган. Чон ыңай-бээр кылаштап, маннаны чыып алгаш, азы дээрбеге дээрбелеп, азы согаашка соктап ап, оон пашка хайындыргаш, боовалар быжырып чип турган; ооң амданы олива үзү холаан боова ышкаш болган.)

¹⁰ Чон өг-бүлелер аайы-биле, кижжи бүрүзү чадырының мурнунда ыглажып ораын Моисей дыннап каан; Дээрги-Чаяакчының килени күштүү-биле кыптыга берген, Моисейниң хөңнү база ол бүгүден баксырай берген. ¹¹ Ол ынчан Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы, чүге чалчаң мени мынчаар бак аажылаарын ол? Бүгү чонну менче чүдүрүп каан ужурун чүл, Сээн карактарың чүге менче ээ көрүнмези ол? ¹² Мен бо бүгү чон-биле иштиг-сааттыг чораан эвес мен азы ону божуп алган эвес мен, ол хиреде-ле чүге: „Чаш төлдү холунда көдүрүп алган бар чыдар уруг эмзирер херээжен дег, ол чоннун ада-өгбезинге бээр бооп азааным черже ону холунга көдүрүп алгаш, чедире бер“ — дээр сен? ¹³ Бо чоннун шуптузунга бээр эътти кайыын эккээр мен?! Олар мээң мурнумда ыглап-сыктап: „Биске чиир эъттен бер!“ — дижип турлар. ¹⁴ Мен чааскаан бо чон дээш сагыш човап шыдаас мен, ол чүбк меңээ хөлүн эрттир аар-дыр. ¹⁵ Меңээ хамаарылган ындыг чүве болза, мени өлүрүп кааның дээр боор, а бир эвес Сээң карактарың менче ээ көрнүп турар болза, човалаңым менден адырылзын».

Бурганның харыызы

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Израильдин баштыңнарының аразындан Меңээ чоннун удуртукчулары дээрзин билирин чеден кижиден чыып бер. Оларны Ужаражылга майгынының чанынга эккел, аңаа сээң-биле кады турзуннар. ¹⁷ Мен дүжүп келгеш,

* 11:3 Тавера — «кывыышкын» дээн уткалыг сөс.

10:32 Башт. 1:16 10:34 Хост. 13:21 10:35 Ыд. ыр. 67:2; Иса. 33:10 11:1 Лев. 10:2; Сан. 16:35
11:2 Иак. 5:16 11:4 Хост. 12:38 || 1 Кор. 10:6 11:6 Сан. 21:5 11:8-9 Хост. 16:13, 15-31
11:14 Хост. 18:18; Ы. х. к. 1:9 11:15 Иона 4:3 11:16 Хост. 24:1; Ы. х. к. 1:15

аңаа сээң-биле чугаалажыр мен; сени бүргээн Сүлдемден оларга база берип каар мен — олар чонну сээң-биле кады көдүржүр, сен ону чааскаан көдүрүп алгаш чорбас сен.

¹⁸ А чонга мынча дээр сен: „Даартагы хүн дээш ыдыктанып алыңар, ынчан эът чиир силер, чүгө дээрге „Бисти эът-биле чөмгөргүн! Египетке эки-ле чурттап чордувус ийин“ дийип, Дээрги-Чаяакчыга дыңналдыр ыглап-сыктап тургандыр силер; Ол ам эът бээрге, чиир силер. ¹⁹ Чаңгыс хүн эвес, ийи, беш, он-даа хүн эвес, чээрби хүн безин эвес, ²⁰ а бүдүн ай дургузунда ону чиир силер — аранарда турар Дээрги-Чаяакчыны тоовайн, Оон мурнунга ыглап-сыктап, „Египеттен чүгө үнүп чоруй барган бис?“ деп турганыңар ужун — ол эът аксы-думчууңардан дедир үнүп, кустуккуже, силерге ческинчиг болу бергиче, ону чиир силер“».

²¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан: «Мээң ам аразында турарым чон 600 000 чадаг эр кижилгидир, а Сен болза: „Мен эът бээримге, олар бүдүн ай дургузунда чиир“ — деп тур сен. ²² Шээр база бода малывысты кодан-коданы-биле дөгөрип-даа берзивиссе, оларга четчир деп бе? Далайның хамык балыын-даа оларга тудуп берзе, четчир деп бе?» — деп айттырган.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дээрги-Чаяакчының холу чолда берген деп бодадың бе? Сеңээ чугаалаан сөзүмнүң бүдөр-бүтпезин ам көөр сен» — дээн.

²⁴ Моисей баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн чонга дамчыткаш, оон баштыңнарыңдан чеден кижини чыып алгаш, Ужуражылга майгынын дескиндир тургузуп каан. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан булут аразыңга дүжүп келгеш, Моисей-биле чугаалашкан. Оон Моисейни бүргээн Сүлдемден чеден баштыңга база берип каан. Олар Сүлдөгө бүргөдипкен дораан-на, өтгүр билип медеглөп эгелээннер, а оон соксап кааннар.

²⁶ Шилииттинген чеден баштыңның ийизи турлагга артып калган турган. Оларның аттары Элдад биле Молад чүве-дир. Олар майгын чанынче үнмээн-

даа болза, Сүлде оларны база бүргей апкан. Ынчангаш олар турлагга өттүр билип медеглөп эгелээн. ²⁷ Бир элээди оол маңнап келгеш, Моисейге сөс чедирип: «Элдад биле Молад турлагга өттүр билип медеглөп турлар» — дээн.

²⁸ Нуннуң оглу Иисус — аныяндан бээр Моисейниң дузалакчызы*: «Мээң дээргим Моисей! Оларны хоруп көрүнерем» — деп чугаалаан. ²⁹ А Моисей аңаа: «Мени дээш хүннеп турарын ол бе? Дээрги-Чаяакчының бүгү чону Оон медегчилери болу берген болза! Оларның шуптузунче Бодунуң Сүлдезин чорудуп берген болза!» — дээн. ³⁰ Моисей оон турлагже Израильдин баштыңнары-биле эеп келген.

³¹ Дээрги-Чаяакчының дузааганын эсугаар далайдан хат көдүрүлгөш, ол черге матпадактарны хадып эккелгеш, турлаг чанынга тарадыр октап каапкан: матпадактар турлаг чанында черни бир талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр, өске талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр база кылыны ийи кыры дурту хире кылдыр шыва апкан. ³² Чон барып, ол хүннү бадыр, ол дүннү өттүр база дараазында хүннү бадыр матпадактарны чыып ап турган, эң эвээшти чыып алган кижини безин он хомер* иштин долдуруп алган! Израильчилер матпадактарны турлагны долгандыр чада салып алганнар. ³³ Эът ам-даа оларның диштеринде хевээр артып, хырын иштинче кирип четтикпээнде, Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол хөй улусту аажок күштүг айыыл-халап-биле чок кылып каан. ³⁴ Шак ол черге Киброт-Гаттаава* деп ат тывыскаан, чүгө дээрге аңаа алыксак-чиксек улусту ажаап каан чүве-дир. ³⁵ Чон оон Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгөш, Асиротка четкеш, доктаай берген.

Мариам биле Аароннуң Моисейге удурланганы

12 ¹ Моисей кадай кылдыр эфиоп херээжен ап алган турган чүведир. Мариам биле Аарон аңаа удур чүве

* 11:28 Азы: «Моисейниң дузалакчызы, оон шилип алган улузунуң бирээзи». * 11:32 Он хомер 2000 литр ажык ишкир. * 11:34 Киброт-Гаттаава — «Алыксак-чиксек чоруктуң чевеглери» дээн уткалыг ат.

11:17 4 Хаан. 2:9; Неем. 9:20 11:18 Хост. 19:10 11:21 Хост. 12:37 11:23 Иса. 50:2; 59:1 || Сан. 23:19; Иез. 12:25 11:31 Хост. 16:13 11:35 Сан. 33:17

чугаалап: «Эфиоп кадай ап алган сен!» — деп турган. ² Олар оон ыңай: «Дээрги-Чаяакчы чангыс-ла Моисейни дамчыштыр чон-биле чугаалажып турган чүве бе? Ол бисти дамчыштыр база чон-биле чугаалажып турду чоп!» — дээннер. Дээрги-Чаяакчы ол бүтүнү дыннап каан.

³ А Моисей болза чер кырында кижилер төрөлгөтөнүн иштинде эң биче сеткилди кижилер турган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан хенертен Моисей, Аарон болгаш Мариам оларга: «Силер үжелээ Ужуражылга майгынын чанынче үнүп келиңер» — деп чугаалаан. Олар ынчан үжелээ ынаар чедер берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразына дүжүп кээп, майгыне кирер чер чанынга туруп алгаш, Аарон биле Мариамны кый дээрге, олар иелээ чоокшулап келген. ⁶ Оларга Дээрги-Чаяакчы: «Мээң сөстөрүмни дыннанар: бир эвес силернин араңарда медээчи кижилер турар болза, Дээрги-Чаяакчы мен онза көстүүшкүн кылып, аңаа ажыттынар мен; дүжүнгө кирип, оон-биле чугаалажыр мен. ⁷ А Мээң чалчам Моисей-биле ындыг эвес мен — бүгү чонум аразында дыка бүзүрээр кижим ол болгай. ⁸ Мен оон-биле удур-дедир көржүп алгаш, элдээртип чажырбаан, тодаргай уткалыг чугаа кылып турар мен, Дээрги-Чаяакчынын оворун ол көрүп турар болгай. Ынчангаш Мээң чалчам Моисейге удур чүве чугаалаарын канчап диттир силер?!» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Мариам биле Ааронга удур килени кыптыгып, оларны каапкаш барган. ¹⁰ Булут майгын кырындан көдүрлү бээрге, Мариам кеш аары-биле — хар дег ак чүүл-биле — шыптына берген болган! Аарон кеш аарыглыг апарган Мариамче көргөш, ¹¹ Моисейге: «Дээргим, бистин мелегейзип, бачыг үлгеткенивис дээш бурувусту биче чүдүрбейн көрөм. ¹² Иезинин ишгинден үнүп кээрге-ле, мага-бодунун чартыгы ирип калган болур өлүг төртүтүнгөн чаш төлгө Мариам дөмейлешпезин!» — деп чугаалаан.

¹³ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бурганым, ону экиртип көрөм!» — деп кыйгырган. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир эвес ачазы оң арнын-

че дүкпүрүпкөн болза, оң ады чеди хүн дургузунда баксыравас чүве бе? Ындыг болганда, ону чеди хүн дургузунда турлагдан үндүрүп, улустан аңгылап каапсын, а оон соонда ол ээп кээп болур» — деп харыылаан.

¹⁵ Мариам чеди хүн дургузунда турлагнын даштынга, улустан аңгы черге турган, а чон ол ээп келгиге чедир көжүп үнмээн.

*Хайгычыларнын
Ханаанче чорааш келгени
(Ы. х. к. 1:19-25)*

13 ¹ Израиль чон оон соонда Асироттан көжүп үнгөш, Фаран ховузунга турлажып алган. ² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ³ «Мээң израиль чонга берип турарым ханаан черни шинчип көрзүн дээш, элээн каш кижиден айбылап чорудувут. Оларнын ада-өгбезинин аймак бүрүзүндөн-не бир кижилер, баштын улустан чорудар силер» — деп чугаалаан.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчынын дужаалын эзугаар израиль чоннун баштыннарындан тургустунган бөлүк улусту Фаран ховузундан Ханаанче чорудупкан. ⁵ Оларнын аттары бо-дур:

Рувымнин аймаандан — Заккурнун оглу Шамму;

⁶ Симеоннун аймаандан — Хорийнин оглу Сафат;

⁷ Иуданын аймаандан — Иефоннийнин оглу Халев;

⁸ Иссахарнын аймаандан — Иосифтин оглу Игал;

⁹ Эфремнин аймаандан — Нуннун оглу Осия;

¹⁰ Вениаминнин аймаандан — Рафунун оглу Фалтий;

¹¹ Завулоннун аймаандан — Содийнин оглу Гаддиил;

¹² Иосифтин оглу Манассиянын аймаандан — Сусийнин оглу Гаддий;

¹³ Даннын аймаандан — Гемаллийнин оглу Аммиил;

¹⁴ Асирнин аймаандан — Михаилдин оглу Сефур;

¹⁵ Неффалимнин аймаандан — Вофсийнин оглу Нахбий;

¹⁶ Гадтын аймаандан — Махийнин оглу Геуйл.

12:6 Э. д. 46:2; Дан. 8:2 12:7 Евр. 3:2, 5 12:8 Хост. 33:11 || Хост. 33:19 12:10 Лев. 13:3

12:14 Лев. 13:46; Сан. 5:2 13:1 Сан. 10:12; Э. д. 21:21 13:3 Иис. 3:12 13:4 Сан. 32:8;

Ы. х. к. 1:22 13:7 Сан. 13:31

¹⁷ Ханаан черни шинчип көрзүн дээш, Моисейниң айбылап чорудупкан улзу ол-дур. Моисей Нуннуң оглу Осияны Иисус* деп адап алган.

¹⁸ Моисей оларны Ханааннын шинчип көрзүн дээш чорудуп тура: «Негев деп ээн кургаг ховуну таварып эртиңер, дагларже үнүңер; ¹⁹ ол чернин кандызын топтап көрүңер, ында кандыг чон чурттап турарын, ооң күштүүн азы кошкаан, эвээжин азы хөйүн көрүп билип алыңар; ²⁰ ол улустун чурттап турар черинин кандызын: эки азы багайын, оларнын чурттап турар хоорайларынын кандызын: чоннун быжыглаттынмаан турлагларда азы быжыглалдыг шивээлерде чурттап турарын көрүп билип алыңар; ²¹ ол чернин дүжүткүрүн азы дүжүткүр эвезин, ында ыяштар бар азы чогуң көрүп билип алыңар. Дидим болуңар, ол черниң чимистерин бээр эккелиңер» — деп чагаан. (А ол үе дээрге виноградтын баштай бышкан чимистерин чыгыр үе турган.)

²² Олар хайгыыл кылып чорупкаш, мурнуу чүкте ээн кургаг Цин ховузундан эгелээш, соңгу чүкте Лего-Хамат чоогунда Реховка чедир черлерни шинчип көргөннер. ²³ Негевти таварып эрткеш, Хевронга чедер бергеннер. Ол хоорайга Энактын уре-салгалы*: Ахиман, Шешай болгаш Талмай чурттап турган. (Хевронну Египетте Цоан хоорайдан чеди чыл мурнай туткан чүве-дир.) ²⁴ Хайгыылчылар ооң соонда Эшкол* деп шынаага чедип келгеш, бир салбак каттыг виноград будуун сыптан кезип алганнар — ону ийи кижиге мергеге аскаш, көдүрүп чораан, аңаа немей гранат биле фиға чимистери ап алганнар. ²⁵ Ол черни израильчилер Эшкол деп адап алган, чүге дээрге оон виноград салбаа кезип алган чүве-дир.

²⁶ Хайгыылчылар ол черни шинчип көрүп алгаш, дөргөн хонук эрткенде, ээп келгеннер. ²⁷ Олар Фаран ховузунга, Кадес деп черге чедип келгеш, Моисей биле Ааронга база бүгү израиль ниитилелге хары тудуп чугаалааш, чедип чорааны черниң чимистерин көргүскөннер. ²⁸ Хайгыылчылар Моисейге мынча деп чугаалап турганнар: «Сээң бисти айбылап чорудупканын черге четкеш келдивис. Шынап-ла, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак чер болду, ооң чимистери бо-дур. ²⁹ Ынчалза-даа ол черде чурттап турар чон күштүг-дүр, ооң хоорайлары быжыглалдыг болгаш аажок улуг-дур; Энактын уре-салгалын база аңаа көрдүвүс. ³⁰ Амалик чон ол черниң мурнуу талазында, хет, иевус болгаш амор чоннар — дагларда, а хананей чон далай чанында база Йордан хемнин кыдыын дургаар чурттап турар болду».

³¹ А Халев Моисейниң мурнунга чонну оожургадып: «Баргаш, ол черни эжелеп аалы, оларны тиелеп шыдаар бис» — деп турган.

³² Ынчалзажок ооң-биле кады хайгыылдап чораан кижилер: «Ол улуска удур тулчуп шыдавас бис, олар бистен күштүг-дүр!» — дижир болган. ³³ Олар израиль чоннун аразына шинчип көрүп чорааны чер дугайында бак чугаа-соот тарадып: «Топтап көөр дээш таварып эрткенивис чер дээрге ында чурттаан улустун бажын чип турар чер-дир; аңаа көргенивис шупту улус бедик-чаагай чорду; ³⁴ Энактын уре-салгалы болур, кончуг улуг-шыырак уктуг, боттары база кайгамчык улуг улусту аңаа көрдүвүс, оларнын мурнунга бодувусту шартылаага денней көөр чордувус, олар бисче база шартылааже дег кылдыр көрүп турду» — деп турганнар.

*Чоннуң Египетче ээп чоруксааны
(Ы. х. к. 1:26-32)*

14 ¹ Ол дүне бүгү израиль ниитилел алгы-кышкы көдүрүп турган, чон ыглап-сыктап турган. ² Шупту израильчилер, бүгү ниитилел, Моисей биле Ааронга удур хыйланып, оларга: «Египет

* ^{13:17} Осия — «камгалаар» дээн уткалыг, Иисус — «Дээрги-Чаяакчы камгалаар» дээн уткалыг. * ^{13:23} Энак деп сөс «моюн» дээн уткалыг. «Энактын уре-салгалы» дээрге узун моюнуг азы кайгамчык улуг мага-боттук улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр). * ^{13:24} Эшкол — «виноград салбаа» дээн уткалыг ат.

^{13:17} Сан. 11:28; 14:6 ^{13:23} Ис. 15:14; Башт. 1:10 || Ыд. ыр. 77:12, 43; Иса. 19:11; 30:4
^{13:24} Сан. 32:9; Ы. х. к. 1:24-25 ^{13:30} Хост. 17:8 ^{13:31} Сан. 13:7; 14:6; 26:65; 32:12; 34:19;
Ы. х. к. 1:36; Ис. 14:6-15; 15:13-19; Башт. 1:12-15; 1 Чыл. 2:9, 18 ^{13:32} Ис. 14:8
^{13:33} Иез. 36:12 ^{13:34} Э. д. 6:4 || Иса. 40:22 ^{14:2} Хост. 16:3; Сан. 20:3

черге өлү бээривис кай азы бо ээн кургаг ховуга өлү бээривис кай!³ Дээрги-Чаяакчы бисти ханаан черже чүге эдертип бар чыдарыл — хылыштан кырлып калзын дээш бе? Кадайларывыс, ажы-төлүсү дайзыннын олчазы болу берзин дээш бе? Египетче эеп чорупканывыс дээрэ эвес бе?!» — деп турганнар. ⁴ Улус бог-боттарынга: «Өске баштынчыдан томуйлап алгаш, Египетче дедир чоруй бараалы» — джиш турган.

⁵ Моисей биле Аарон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, донгай кээп дүшкеннер. ⁶ А Нуннун оглу Иисус биле Иефонийнин оглу Халев — ханаан черни шинчип көрүп чораан улустун ийизи — хептерин ора соп каапкаш, ⁷ бүгү израиль ниитилелге мынча дээннер: «Бистин топтап көрүп чораан черивис дыка эки чер чүве, ⁸ бир эвес Дээрги-Чаяакчынын сеткилинге кирер болзувусса, Ол бисти демги черже чедирип, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни биске бээрди ийин. ⁹ Чүглө Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрбөңөр база ол чернин чурттакчыларындан кортпаңар, чүге дээрге бис оларны аыш-чем дег сыгырптар бис: оларда ам камгалал чок болгай, а Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста-дыр. Олардан кортпаңар!»

¹⁰ Бүгү ниитилел: «Бо ийи кижини даштар-биле соп кааптар-дыр!» — джи берген. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры израиль чонга Ужуражылга майгынының кырынга чырып көстүп келген.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалажып: «Бо чон Мени кажанга дээр черекке албазыл? Оларның аразынга эңдерик көсүк демдектер көргүзөрүмге-даа, олар Меңээ чежеге дээр бүзүрөвезил?»

¹² Мен бо чонну, аарыг-хай халдаткаш, узуткап кааш, сенден оон-даа хөй санныг болгаш күштүг чон укталыр кылып каайн» — дээн.

¹³ Моисей Дээрги-Чаяакчыга харылаан: «Сен бо чонну египет чоннун аразындан Бодуннун күчү-күжүң-биле үндүр бердин чоп. Египетчилер ам ботандырар деп турар кеземчең дугайында дыннап кааш, ¹⁴ ханаан чернин чурттакчыларынга чугаалаптар. А ол улус

Сээн израильчилер аразында турарыңны, олар-биле удур-дедир көржүп алгаш, Бодуннун көргүскенинни, Сээн булдуңнун оларның кырында турарын, Сээн оларның мурунда: хүндүс боорга — булут чагы, дүне боорга — от чагы аразында бар чыдарыңны дыннаан болгай, Дээрги-Чаяакчы. ¹⁵ Бир эвес Сен бо чонну, чаңгыс кижини дег, узуткап каар болзунза, ат-алдарын дугайында дыннаан чоннар: ¹⁶ „Дээрги-Чаяакчы бээр бооп азап, даңгыраглаан черинче бо чонну чедирип шыдавады, ынчангаш ону ээн кургаг ховуга узуткап кагды“ — джир.

¹⁷⁻¹⁸ Ынчангаш Дээргинин өндүр бедик күчү-күжү илерезин. Сээн: „Дээрги-Чаяакчы киленнээчел эвес, элбек энерелдиг, улустуң кем-буруузун, кемниг черектерин өршээп турар, ынчалза-даа буруулугларны кеземче чокка арттыр-бас база адаларының кем-буруузу дээш үре-салгалын үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедип турар“ — деп чугаалааның ёзуугаар болзун. ¹⁹ Өндүр улуг энерелдин-биле бо чоннун кем-буруузун, ону Египеттен эгелээш, маңаа чедир өршээп келгениң дег, өршээп көрөм».

**Кеземчең дөртөн чылын
доктаатканы
(Ы. х. к. 1:34-40)**

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сээн сөзүң ёзуугаар өршээп тур мен, ²¹ ындыг-даа болза, Бодуннун амыттыным-биле база Бодуннун чер-делегейни бүргээн алдарым-биле даңгыраглап тур мен: ²² Мээң өндүр чырымны-даа, Египетке болгаш ээн кургаг ховуга кылып турган көсүк демдектеримни-даа көргөш, Мени ам мырыңай он катап шеңнээн, сөзүмнү дыннавайн турган бүгү улус ²³ оларның ада-өгбезинге бээр бооп азап, даңгыраглаан черимни көрбөй баар. Мени черекке албайн турган бүгү улус ол черни көрбөс. ²⁴ А Мээң чалчам Халевти, оон сеткил-сагыжы оларнындан аңгы болганы дээш база оон Меңээ бүрүнү-биле чагыртканы дээш, шинчип көрүп чораан черинче ам бир катап чедирер мен; оон үре-салгалы ол черни салгап алыр.

14:4 Неем. 9:17 14:5 Сан. 16:4, 22, 45; 20:6; Инс. 7:6 14:6 Хост. 24:13; Сан. 11:28 || Сан. 13:31 || Мк. 14:63; Аж.-ч. 14:14 14:9 Рим. 8:31 14:10 Хост. 17:4 14:12 Хост. 32:10 14:14 Хост. 15:14-15 14:16 Ы. х. к. 9:28 14:17-18 Хост. 34:6 || Хост. 20:5; Ы. х. к. 5:9 14:21 Ыд. ыр. 71:19; Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14 14:23 Ы. х. к. 12:9-10; Ыд. ыр. 94:11 14:24 Сан. 13:30; 14:6 || Инс. 14:10

²⁵ Амалик биле хананей чоннар шак ол шынаада чурттап турар, ынчангаш силер даарта дедир ээп, Кызыл далай баар орук-биле ээн кургаг ховуже чоруй барыңар».

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²⁷ «Бо бузутбактыг чон чежеге дээр Менче хыйланып кээрил? Израильчилерниң Менче хыйланган чугаа-соодун дыннадым. ²⁸ Оларга Дээрги-Чаяакчы Мээң дараазында сөстөримни дамчыт. Бодумнун амы-тынм-биле дангыраглап тур мен: Мээң дугайымда дыңналдыр хомудап турганыңар деп, силер-биле база ылап-ла ынчаар кылыр мен; ²⁹ бо ээн кургаг ховуга мөчү-сөөктеринер чыдып каар – силернин араңарда чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, санаашкын эрткен улус шупту Менче хыйланып турганы дээш манаа кырлып каар. ³⁰ Иефоннийниң оглу Халев биле Нуннуң оглу Иисустан аңгыда, силерниң кайгыңар-даа силерни чурттадып каар бооп дангыраглап турган черимче кирбес. ³¹ „Дайзыннарга олчатыгыш болу бээр улус-тур“ деп турган ажы-төлүңерни Мен ынаар кирире бээр мен, олар силерниң тоовааныңар черге чурттап бээр. ³² Силерниң мөчү-сөөгүңөр бо ээн кургаг ховуга чыдып каар, ³³ а ажы-төлүңер ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда көжүп тояап, силер шупту бо ээн кургаг ховуга сектер бооп чыдып калбаан шаңарда, силерниң Меңээ өскерилгениңер дээш кеземче көрүп кээр. ³⁴ Бо черни шинчип көрүп турганыңар дөртөн хүннүң саны-биле бачыктарыңар дээш дөртөн чыл дургузунда – бир хүн дээш-ле, бир чыл – кеземче көөр силер, Мээң силерге удур болу бергеним деп чүл ол дээрзин ынчан билип аар силер.

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Мен чугаалап тур мен: Меңээ удур сүлчээ кылган бо бузутбактыг чонну шак ынчаар кезедир мен – олар шупту бо ээн кургаг ховуга амызы үстүп, өлүп каар».

³⁶⁻³⁷ Ол черни шинчип көрзүн дээш Моисейниң айбылап чорудупкан улузу – оон эеп келгеш, демги чер дугайында бак чугаа-соот тарадып, бүгү ниитилелди Моисейге удур хыйланырынче

албадапкан улус – Дээрги-Чаяакчынын ыдыпканы айыыл-халапка алзып, өлүп калган. ³⁸ Чүтле Нуннуң оглу Иисус биле Иефоннийниң оглу Халев ол черни шинчип көрүп чораан улус аразындан дириг арткан.

Израильчилерниң Ханаанче кирерин шенээни

(Ы. х. к. 1:40-46)

³⁹ Моисей ол сөстөрни бүгү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, чон аажок мунгарай берген. ⁴⁰ Даартазында эртен олар эртежики туруп келгеш: «Дээрги-Чаяакчының чугаалап турган черинче бараалы, бачыт үүлгеткенивис шын-дыр» – дижип, даглыг черже чоруур деп турган.

⁴¹ Моисей ынчан мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының айтыгышкынын чүге тооп дыңнавайн тур силер? Ындыг чоруунар чедимче чок болур. ⁴² Дээрги-Чаяакчы силерниң араңарда эвес-тир, ынаар үнменер – оон башка дайзыннарыңар силерни чылча шаап кааптар. ⁴³ Амалик биле хананей чоннар силерни ында манап турар болгай, хылыштан кырлып каар силер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан-дыр силер, ынчангаш Ол силерниң таланаарга чаалашпас».

⁴⁴ Ынчалза-даа израильчилер бардамнаны бергеш, даглыг черже чорупканнар; а Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг аптаразы биле Моисей турлагга артып калган. ⁴⁵ Ол дагларга чурттап турган амаликтер биле хананейлер дүжүп келгеш, израильчилерни чылча шапкаш, Хормага чедир сывыртаан.

Өргүлдер дугайында немелде дүрүм-хоойлулар

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчылып чугаала. Мээң силерге берип турарым, ээлеп чурттаарыңар черже кире бергеш, ³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыгтыг өргүлдерден салыр силер. Бүрүн өрттедир өргүл база өскө-даа: азы онза дангырак күүседирде салыр, азы эки тура-биле салыр, азы байырлалдарыңарда салыр өргүлдер кылдыр бода-даа, шээр-даа малыңарны эккээр силер.

14:29 Евр. 3:17 || Сан. 1:2-3 14:30 Сан. 26:64-65 14:33 Ы. х. к. 1:3; 8:2 14:34 Иез. 4:5-6
14:38 Сан. 26:65 14:43 Сан. 13:30 14:45 Сан. 21:3; Башт. 1:17 15:3 Хост. 29:18 || Лев. 1:2-3 || Лев. 22:21 || Хост. 23:14

⁴⁻⁵ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылган кижги хураган салып турар болза, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир гинниң дөрттүн бири хире олива үзү холаан, бир эфаның оннун бири хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база өргүзүн.* Бүрүн өрттедир өргүлдү азы өске-даа өргүлдү салып тура, хураган бүрүзү-биле кады бир гинниң дөрттүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш.

⁶ Бир эвес өргүп турар малың кошкар болза, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир гинниң үштүн бири хире олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база эккеп сал, ⁷ ол ышкаш бир гинниң үштүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл ол-дур.

⁸ Бир эвес азы бүрүн өрттедир, азы онза дангырак күүседир, азы эл-найырал өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга буга эккеп салып турар болзунза, ⁹ ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: чартык гин хире олива үзү холаан, бир эфаның оннун үжү хире эң шынарлыг кызыл-тас далганын база эккеп сал, ¹⁰ ол ышкаш чартык гин хире арага өргүлүн эккеп чаш – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл ол-дур. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга буганы, кошкарны, хойну, өшкүнү өргүп турар саныңарда-ла, ынчалдыр кылыңар. ¹² Чеже малды эккеп өргүп турар-дыр силер, оларның баш бүрүзү-биле ынчалдыр кылыңар.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдү эккеп салып тура, Израильдин үндезин чурттакчызы болур кижги бүрүзү ынчалдыр кылыр ужурлуг. ¹⁴ Бир эвес силерниң араңарда түр када чурттап чоруур даштыкы кижги азы силерниң араңарда салгалдан салгал дамчып чурттап чоруур өске сөөк кижги Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл салып турар болза, силерниң кылып турарыңар дег, база ынчалдыр кылыр ужурлуг. ¹⁵ Израиль чон, силерге-даа, араңарда чурттап чоруур даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла хоойлу – силернин

шупту салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде күштүг хоойлу турар ужурлуг: силер-даа, өскөртөн келген кижги-даа Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ылгал чок болур. ¹⁶ Силерге-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла ол хоойлу, чаңгыс-ла ол дүрүм турзун».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерни эдертип бар чыдарым черге чеде бергеш, ¹⁹ ол черге үнген далган-тарааны чип тура, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлден салыңар: ²⁰ тараанарнын баштайгы дүжүдүндөн хаарган чуга далганын өргүңер – ону тараа шаңындан өргүл кылдыр салыңар. ²¹ Тараанарнын баштайгы дүжүдүндөн онза өргүлдү Дээрги-Чаяакчыга салгалдан салгал дамчып салыңар».

Частырыг болуп үүгеттинген бачыттар дээш өргүл дугайында

²² «Бир эвес Дээрги-Чаяакчының Моисейге чугаалаан хамык айтышкынарның кайы-бирээзин частырыг болуп күүсетпейн барзыңарза, чүү боорул? ²³ А Дээрги-Чаяакчы ол айтышкынарны Моисейни дамчыштыр силерге берген, олар Дээрги-Чаяакчының берген хүнүндөн эгелээш, салгалдан салгал дамчып күштүг болгай. ²⁴ Кандыг-бир айтышкың нийтилелдин чедир көрбээни-биле частырыг болуп күүсетгинмээн болза, бүгү ниитилел бир бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салзын, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн салзын база бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны салзын.

²⁵ Бурганнын бараалгакчызы бүгү израиль ниитилелди арыглап каарга, олар өршээттирер, чүге дээрге частырыг болган-дыр, а олар буттарынын частырыгы дээш Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бүрүн өрттедир өргүлдү база бачыт дээш өргүлдү эккеп салган-дыр. ²⁶ Бүгү израиль ниитилел база оларнын аразында чурттап турар даштыкы кижги өршээттирер, чүге дээрге бүгү чон бачытты частырыг болуп үүлгеткен-дир.

* 15:4-5 Бир гинниң дөрттүн бири – бир литр хире. Бир эфаның оннун бири – 2,2 литр хире.

15:8 Лев. 3:1 15:10 Лев. 1:9 15:15 Хост. 12:49; Лев. 19:34; 24:22; Ы. х. к. 10:19
15:19 Ис. 5:11-12 15:22 Лев. 4:2, 27; 5:15 15:24 Лев. 4:13

²⁷ А бир эвес чүглө чаңгыс кижичастырыг болуп бачыт үүлгеткен болза, ол кижичастырыг дээш өргүл кылдыр бир харлыг өшкүдөн эккеп салзын. ²⁸ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга частырыг болуп бачыт үүлгеткен кижини бараалгакчы арыглап каар — ол кижичастырыгына бээр база өршээтирер. ²⁹ Кандыг-бир кижичастырыг болуп бир чүве үүлгедир болза, израиль чоннун аразынга төрттүнген кижиге-даа, силернин араңарда чурттап турар даштыгы кижиге-даа хамаарыштыр силерге чаңгыс хоойлу турзун.

³⁰ А бир эвес үндезин чурттакчылар аразындан азы өскөөртөн келген улус аразындан кандыг-бир кижичастырыг кара өжөгөөр бачыт үүлгедир болза, ол кижичастырыг Дээрги-Чаяакчыны дорамчылап турардыр, ону чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлуг. ³¹ Ол кижичастырыгынын сөзүн тооваан-дыр база Оон айтышкынын үрөөн-дир; ону амылыг арттырбас ужурлуг, ол кижичастырыгы боду чүктезин».

**Амыр-дыш хунун
сагываан кижичастырыгында**

³² Израиль чон ээн кургаг ховуга турда, улус амыр-дыш хунунде ыяш чыып турган кижичастырыгы эскерип каан. ³³ Оон ыяш чыып турганын эскерип каан улус ону Моисей биле Ааронга база бүгү ниитилелге эккелген. ³⁴ Ол кижичастырыгы-биле чуну канчаары тодараттынмаан болгаш, ону хоругдап каан.

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ол кижичастырыгы өлүр ужурлуг, ону бүгү ниитилел турлаг даштынга даштар-биле соп каапсын» — дээн. ³⁶ Бүгү чон демги кижини турлагдан ырады бергеш, даштар-биле соп каапкан; Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзуугаар ол өлүп калган.

Дүрүм-хоойлу дугайында сагындырыг

³⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Олар салгалдан салгал дамчып боттарынын хептериниң кыдыгларына салбактардан кылып ап чорзун база ол салбактарже көк

өңнүг удазыннардан киир өрүп ап чорзун. ³⁹ Удазыннар салбактарга чорзун, а силер оларже көргөш, Дээрги-Чаяакчынын шупту айтышкыннарын сактып, оларны күүседип чоруур силер база силерни самыралче киир тыртып турар чүрөөнер биле караанарны эдербейн баар силер. ⁴⁰ Ынчан силер Мээң шупту айтышкыннарымны сактып, күүседирер, Бурганынар дээш ыдыктыг болуңар. ⁴¹ Мен — Бурганынар Дээрги-Чаяакчыдыр мен, силерни египет черден Бурганынар болур дээш үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыдыр мен».

**Моисей биле Ааронга удур
тура халыышкын
(Бд. ыр. 105:16-18)**

16 ¹ Левийниң аймаандан укталган Кохаттын үрө-салгалы, Ицгарнын оглу Корах база Рувимниң аймаандан укталган Элиавтын оолдары Дафан биле Авирон, Фалеттин оглу Авнан олар ² Моисейге удур тура халаан; израиль чоннун аразындан ниитилелдин шилиттинген баштыңчылары болур, ат-сурагыг 250 кижичастырыгы оларга каттыжа берген. ³ Олар шупту Моисей биле Ааронга удур чыгылып алгаш: «Хөлүн эрттире берген-дир силер; бүгү израиль чон, кижичастырыгы бүрүзү ыдыктыг болгай, Дээрги-Чаяакчы оларнын аразында чурттап турар-дыр! А силер чүге болуңарны Дээрги-Чаяакчынын чонундан өрү көрүп турар силер?» — дээннер.

⁴ Моисей ону дыннап кааш, донгая кээп дүшкен. ⁵ Оон Корахка база оон шупту талалакчыларынга: «Даарта эртен Дээрги-Чаяакчы кымнын Аңаа хамааржырын база кымнын ыдыктыгын көргүзүптер, ол кижини Бодунче чоокшуладып аар; Ол шилип алган кижизин Бодунче чоокшуладып аар. ⁶ Мынчаар кылып көрүңер: Корах база оон талалакчылары, силер айдызаар савалардан ап алгаш, ⁷ даарта ол саваларга оттан салгаш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга айдызаар чаагай чыттыг чүүлдерден ынаар каап алыңар; Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр кижизи ылап-ла ыдыктыг боор эвеспе. Хөлүн эрттире берген-дир силер, Левийнин үрө-салгалы!» — дээн.

15:27 Лев. 4:27-28 15:29 Сан. 15:15 15:30 Евр. 10:26 15:32 Хост. 35:3 15:34 Лев. 24:12

15:35 Хост. 31:14 || Лев. 24:14-16 15:38 Ы. х. к. 22:12; Мф. 23:5 15:40 Лев. 11:44 15:41 Лев. 22:33

16:1 Хост. 6:16, 18, 21 16:3 Хост. 19:6 16:4 Сан. 14:5 16:5 2 Тим. 2:19 16:7 Лев. 10:1

⁸ Оон Моисей Корахка мынча дээн: «Левийниң үре-салгалы, дыңнап көрүңер! ⁹ Израильдиң Бурганы силерни израиль ниитилелден аңгылаш, Дээрги-Чаяакчының майгынынның чанынга албан-хүлээлге күүсетсин дээш база чоннун орнунга албан-хүлээлге күүседип, аңаа бараан болзун дээш, Бодунче чоокшуладып алган болгай — ол безин силерге эвээш болду бе? ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы сени, сээң хамык ха-дунманны — Левийниң үре-салгалын Бодунче чоокшуладып алган болгай, а силер Бурганның бараалгакчылары болур албан-хүлээлгени база алыксап турар-дыр силер. ¹¹ Ынчанга сен-даа, сээң хамык талаалакчыларың-даа Дээрги-Чаяакчыга удур каттыжып алган-дыр силер. Аарон чүнү канчапкан кижил, чүге олче хыйланып тура-рыңар ол?»

¹² Моисей Элиавтын оолдары Дафан биле Авиронну кыйгыртып, улус айбылапкан. А олар: «Барбас бис!» ¹³ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черден үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга чок кылыр деп турарың эвээш болду бе? Сен аңаа немей бисти чагырар бодап тур сен бе?! ¹⁴ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге эккелген эвес сен, шөлдер биле виноград тараан черлерни биске ээлээр кылдыр берген эвес сен. Бо чоннун характерын хаптап каан-дыр сен. Барбас бис!» — дээн.

¹⁵ Моисей аажок хорадааш, Дээрги-Чаяакчыга: «Оларның өргүлдеринче кичээңгей салбайн көр. Оларның чаңгыс элчигенин-даа албаан мен, чаңгызын-га-даа бак чүве кылбаан мен» — дээн.

Үймэнчилерни кезеткени

¹⁶ Моисей Корахка мынча дээн: «Сен хамык талаалакчыларың-биле даарта Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруңар — сен, сээң талаалакчыларың база Аарон. ¹⁷ Кайыңар-даа бодунуң айдызаар савазын ап алгаш, ынаар чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелзин. Кижил бүрүзү савазын эккелген соонда, 250 айдызаар савазыңа база сээң биле Аароннун савалары аңаа турзун».

¹⁸ Кижил бүрүзү бодунуң айдызаар савазын ап алгаш, аңаа от салгаш, чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Ужуражылга майгынынчир кирер чер чанынга туруп алган, Моисей биле Аарон база аңаа турган. ¹⁹ Корах бүгү израиль ниитилелди майгынке кирер чер чанынча оларга удур чыгышкан.

Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры бүгү чонга көстүп келген. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга: ²¹ «Бо чондан аңгыланып алыңар, ынчан Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап кайың» — дээн.

²² А Моисей биле Аарон доңгай кээп дүшкеш: «Бурганымыс, бүгү амылыг чүүлдү тыңгарып турар Бурган! Чаңгыс кижил бачыт үлгедирге, бүгү чонга килеңнээриң ол бе?» — дээн.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ²⁴ «Бо чонга мону дамчыт. Корах, Дафан болгаш Авироннун оран-савазындан ырай бериңер де» — деп чугаалаан. ²⁵ Моисей ол-ла дораан Дафан биле Авиронче чорупкан, Израильдиң баштыңнары оон соондан бар чыткан. ²⁶ Ол ынчан чонга: «Бо бузут-бактыг улустуң чадырларындан ырай бергеш, оларга хамааржыр чүүдаа чүвеге дегбеген, оон башка оларның бүгү бачыттарының уржу-биле узуткатырар силер» — дээн.

²⁷ Чон ынчан Корах, Дафан болгаш Авирон оларның оран-савазындан бүгү талааларже ырай берген. А Дафан биле Авирон дашкаар үнүп келгеш, чадырларының эжиктериниң чанынга кадайлары болгаш улут-биче ажы-төлү-биле кады турганнар.

²⁸ Моисей мынча дээн: «Бо бүгү ажыл-херектерни кылзын дээш мени Дээрги-Чаяакчының айбылап чорутканын, ол бүгүнү бодунуң турамы-биле кылбайн турарымың бадыткаар чүүл бо-дур: ²⁹ бо-дур, шупту өске улус ышкыш, аңаа өлүм-биле өлүр болза, шупту улустуң чайлап шыдавазы төнчү оларга база таваржыр болза, мени Дээрги-Чаяакчы айбылап чорутпаан болур. ³⁰ А бир эвес Дээрги-Чаяакчы аңаа эвес кайгамчык чүүлдер көргүзөр болза — чер, аксын аазадыпкан дег, бо улусту база оларга

16:9 Сан. 8:14 16:11 Хост. 16:7-8 16:13 Хост. 2:14 16:15 1 Хаан. 12:3 16:21 Хост. 33:5

16:22 Сан. 14:5 || Сан. 27:16; Иов 12:10; Эклл. 12:7; Зах. 12:1; Аж.-ч. 17:28 || Э. д. 18:23

16:26 2 Тим. 2:19 16:29 3 Хаан. 22:28 16:30 Бд. ыр. 54:16

хамааржыр бүгү чүвени ажырыптар болза, олар диригге-ле алды оранче кире бээр болза — олар Дээрги-Чаяакчыны дора көргөн дээрзин билип аар силер».

³¹ Моисей ол сөстөрнү чугаалап доозуптары билек, демги улустун адаанда чер ойлуп кире берген. ³² Чер, аксын аазадышкан дег бооп, ол улусту, оларнын өг-бүлелерин, Коракха хамааржыр шупту улусту база бүгү эт-хөренгини ажырыпкан. ³³ Олар диригге-ле алды оранче кире берген, оларга хамааржыр бүгү чүве база ээлери-биле кады чер адаанче ажитталы берген. Чер оларны хөөп алган; олар ниитилелде амылыг чон саньндан казыттына берген.

³⁴ Ол улусту долгандыр турган шупту израильчилер оларнын алгы-кышкызын дыңнап кааш: «Чер бисти база ажырып-тазын!» — дижип, тарай маңнажы бергенер. ³⁵ Дээрги-Чаяакчыдан от өөскээш, айдызаар чүүлдер эккелген 250 кижини узуткап каан.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁷⁻³⁸ «Аароннун оглу Элеазар бараалгакчыга мону чугаала. Ол өрттенип өлгөн улустун айдызаар саваларын чыып алгаш, оларнын одун ырадыр төпсүн, чүге дээрге ол бачыттыг улус бодунуң амы-гыны-биле төлээш, саваларын ыдыктап алган болгай. Оларнын айдызаар саваларындан өргүл бедигээжи шывар ама чөстөрнү калбартыр бастырып калыңар, чүге дээрге олар саваларын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккелген болгаш, савалар ыдыкталы берген-дир; олар ам израиль чонга сагындырыг болур».

³⁹ Элеазар бараалгакчы өрттенип өлгөн улустун эккелген хүлер айдызаар саваларын чыып алгаш, өргүл бедигээжин шывары-биле, калбак амалар кылдыр бастыртып каан. ⁴⁰ Аароннун үре-салгалындан укталбаан кандыг-даа өске киж Дээрги-Чаяакчынын мурнунга айдызап келбес ужурулуң, оон башка Корак болгаш оон талалакчылары-биле болган чүве ол киж-биле база болурун израиль чонга сагындырганы ол. Элеазар ону Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр чугаалаанын ёзугаар кылган.

Аароннун үймээн үндүрген чонну камгалааны

⁴¹ Даартазында хүндүс бүгү израиль ниитилел Моисей биле Ааронче: «Силер Дээрги-Чаяакчынын улузун өлүрдүнер!» — деп хыйланып турган. ⁴² Чон Моисей биле Ааронга удур чыгылып келгеш, Ужуражылга майгынынче көөрге, булут ону бүргей апкан, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырык көстүп келген болган. ⁴³ Моисей биле Аарон майгын чанынга чедип кээрге, ⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ⁴⁵ «Бо ниитилелден ырай беринер, Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап каайн» — дээн. Оларынчан донгая кээп дүшкеннер.

⁴⁶ Моисей Ааронга: «Айдызаар саваны ап алгаш, өргүл бедигээжинде оттан ынаар салып каг база чаагай чыгыт чүүлден каап ал, оон чонче дүрген аппарат, Дээрги-Чаяакчынын килецин олардан чайладып каг, чүге дээрге Ооң килеци улусту таварып, айгыл-халапты халдадып эгелзэн-дир» — дээн.

⁴⁷ Аарон Моисейнин чугаалаанын ёзугаар айдызаар саваны ап алгаш, чон аразынче маңнап чорупкан. Көөрге, чонче айгыл-халап халдап эгелзэн болган. Аарон чаагай чыгыт чүүлдерни каап алгаш, Бурганның килецин чондан чайладып каан. ⁴⁸ Ол өлүг база дириг улус аразынга туруп аарга, айгыл-халап улусче халдавайн барган. ⁴⁹ Корактын буруузу дээш өлгөн улустан аңгыда, ол айгыл-халаптан 14 700 киж өлгөн. ⁵⁰ Айгыл-халап улусче халдавайн баарга, Аарон майгынче кирер черже, Моисейнин чанынче бедир чедип келген.

Аарон — дээди бараалгакчы дээрзин Бурганның бадыткааны

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чон-биле чугаала. Оларнын аймак бүрүзүндөн, аймактарнын баштын бүрүзүндөн бир-бир — шупту он ийи даянгыштан* ап ал, баштын бүрүзүнүн адын оон даянгышынга бижип каг; ³ Аароннун адын Левийнин аймааның даянгышынга бижип каг, баштын бүрүзү-ле бир даянгыш берген турар ужурулуг. ⁴ Даянгыштарны Мээң

* 17:2 Даянгыш — кижиниң ат-алдарын, эрге-чагыргазын көргүзүп турар.

силер-биле ужуражып кээп турарым берге – Ужуражылга майгынында ыдыктыг аптара мурнунга эккеп салып каг. ⁵ Мээн шилип алыр баштыңының даянгыжы чечектели бээр. Ынчан израиль чоннун силерге хыйланышкынындан кулаам дыштаныр».

⁶ Моисей израиль чон-биле чугаалашкан соонда, оларның шупту баштыңнары аңа даянгыштарын берген. Бир баштың-на бир даянгыш кылдыр, аймактарның санын ёзугаар он ийи даянгышты эккелген, Аароннун даянгыжы оларның аразыга турган. ⁷ Моисей даянгыштарны ыдыктыг майгыңче кирип, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып каан.

⁸ Даартазында хүндүс Моисей майгыңче кирип келгеш, көөрге, Левийнин аймаан төлөлзөн Аароннун эккелген даянгыжының бүүрекчигештери үнүп, чечектери частып, миндал тооруктарын берип эгелзэн болган. ⁹ Моисей шупту даянгыштарны Дээрги-Чаяакчының мурнундан бүгү израиль чонче үндүрө бээрге, улус болган чүүлү көргөш, боттарының эккеп берген даянгыштарын ап алган. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Аароннун даянгыжын база катап ыдыктыг аптаранын мурнунга салып каг – даянгыш үймээнчи улуска саягыңдыр кылдыр кадалаттынзын, оларның хыйланышкынындан Мээн кулаамга ынчалдыр дыш бээр сен, олар өлбейн баар» – дээн. ¹¹ Моисей Дээрги-Чаяакчы аңа канчаар дужааганыл, ынчаар кылган.

Бараалгакчылар биле левиттерниң бараан болуушкуну

¹² Израиль чон Моисейге: «Көр даан, өлүр деп бардывыс, узуткаттырып аарывыс ол-дур, шупту өлдүвүс-ле!» ¹³ Дээрги-Чаяакчының майгыңиче чоокшулаан кандыг-даа кижилер өлүп каар болгай. Бис база шупту өлүр бис бе?!» – деп эгелзэн.

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча дээн: «Ыдыктыг майгыңга удур үлгеткен кандыг-даа кем-бурууңарны сен, оолдарың база төрөл бөлүүң чүктээр силер; а Бурганның бараалгакчыларының

албан-хүлээлгезин кылып тургаш, үлгеткен кем-бурууңар бүрүзүн чүгле сен оолдарың-биле боттарыңар чүктээр силер. ² А ол ышкаш бодуннун ха-дунманы – Левий өгбөндөн укталган аймакты бодунче чоокшуладып ал, олар сенээ каттыжып, оолдарың-биле кады майгыңның мурнунга турар үенде, силерге дуздалашсын. ³ Олар сээң даалгаларыңны база майгыңда шупту ажыл-херектерни күүсетсин; чүгле ыдыктыг черниң эт-херекселиңче болгаш өргүл салыр бедигээшче чоокшулавазын, оон башка олар-даа, силер-даа өлү бээр силер. ⁴ Олар сээң каттышсын база майгыңга албан-хүлээлге күүседип, аңа хамааржыр шупту ажылдарны кылызын, а өске кижилерге чоокшулавазын.

⁵ А силер ыдыктыг майгың иштинде болгаш өргүл бедигээжинде албан-хүлээлгениңизни израиль чонче моон сонгаар киленим көдүрүлбес кылдыр күүсединер. ⁶ Дыннаңар даан, силерниң ха-дунманыңар болур левиттерни Мен израиль чоннун аразындан Бодумга ап алган болгай мен, ам оларны майгыңга албан-хүлээлге күүседир кылдыр силерге белекке бердим. ⁷ Сен оолдарың-биле өргүл бедигээжинде база көжеге артында – эң ыдыктыг өрөөлде турар бүгү чүвеге хамаарышкан бараалгакчы албан-хүлээлгениңизни таптыг сагып, күүсединер. Мен силерге бараалгакчы болур албан-хүлээлгени белек кылдыр берип тур мен, а ыдыктыг майгыңиче чоокшулаар өске кижини өлүрүп каар ужурулуг».

Бараалгакчылар биле левиттерниң алыр ужурулуг үлгелери

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Дынна даан, израиль чоннун Менээ бараалгадып турар бүгү ыдыктыг өргүлдерин хайгаараарын сенээ дагып тур мен. Өргүлдерни кезээ-мөңгөде алыр үлүүңер кылдыр сенээ болгаш сээң оолдарыңга берип тур мен. ⁹ Аажок ыдыктыг өргүлдерден сээң алыр ужурулуң өрттөтпес үлүг бо-дур: улустуң Менээ эккеп салып турар кандыг-даа далган-тараа өргүлү, бачыг дээш өргүлү база кем-буруу дээш өргүлү; ол өргүлдер дээрге аажок ыдыктыг, сенээ болгаш сээң оолдарыңга хамааржыр өргүлдер-дир.

17:8 Евр. 9:4 18:1 Хост. 28:38 18:2 Сан. 3:6-10 Сан. 1:51 18:8 Лев. 7:32; Сан. 5:9 || Хост. 29:28

18:5 Сан. 1:53 18:7 Хост. 26:31; Лев. 16:2 ||

¹⁰ Ол бүгүнү аажок ыдыктыг черге чири силер*: уре-салгалыннын шупту эр улузу ону чип болур, ол өргүлдөр сенээ ыдыктыг болзун.

¹¹ Израиль чоннуң шупту онза өргүлдери база сээниң болур. Мен оларны сенээ, сээң оглу-кызыңга кезээ-мөңгөде алыр үлүүнөр кылдыр берип тур мен. Сээң өг-бүлөңде арыг кижжи бүрүзү ол өргүлдери чип болур.

¹² Сенээ эң шынарлыг чаа олива үзү, эң эки чаа виноград арагазы болгаш далган-тарааны – улустуң Дээрги-Чаяакчыга өргүп турары баштайгы дүжүдүн берген мен. ¹³ Чоннуң черинде үнгөн бүгү дүжүттүң башкылы – оларның Дээрги-Чаяакчыга эккээр өргүлдери – сээниң болзун. Сээң өг-бүлөңде арыг кижжи бүрүзү ол өргүлдери чип болур.

¹⁴ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөдө тураскааткан бүгү чүвези сээниң болзун.

¹⁵ Кандыг-даа дириг амытаннның Дээрги-Чаяакчыга эккеп өргүп турар баштай төрүттүңгөн эр төлү – кижини-даа, мал-маганнны-даа болза – сээниң болзун. Чүглө кижиниң дун оглун садып хостап аар ужурулуг, арыг эвес малдың дун төлүн база садып хостаар ужурулуг. ¹⁶ А олар дээш садыкызы бо-дур: бир ай назылыг төл дээш доктааткан өртекти – ыдыктыг черге ажыглаар беш шекел мөңгүнү алыр сен. (Ыдыктыг шекелдиң дензизи чээрби герага ден.)

¹⁷ Ынчалза-даа баштай төрүттүңгөн буга, хой азы өшкү дээш садыкызы кылдыр чүнү-даа алба: ол малдар дээрге ыдыктыг өргүлдөр-дир, оларның ханын өргүл бедигээжинче төвүт, а чаан өртедиптер сен – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чытгыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Онза өргүлдүн төжү биле оң талакы дөңмөк эьдиниң сенээ хамааржыры дег, оларның эьди база сенээ хамааржыр. ¹⁹ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турар ыдыктыг өргүлдериңиң шуптузун сенээ, сээң оглу-кызыңга кезээ-мөңгөде алыр үлүүнөр кылдыр берип тур мен;

ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөңгө, дус-биле шынзыттыңган чагыг-керээ-дир*, ону сээң-биле болгаш сээң уре-салгалың-биле чарып тур мен».

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Израильчилерниң черинге сээң хуваагыг чериң, оларның аразынга алыр үлүүң турбас. Израиль чоннуң аразынга сээң үлүүң биле өңчүн – Мен-дир мен. ²¹ А Левийниң уре-салгалыңга оларның Ужуражылга майгынынга албан-хүлээлге күүседип, кылып турар ажыл-херээ дээш, Мен Израильде бар бүгү чүвениң оннуң бир кезини өңчү кылдыр берип тур мен. ²² Израиль чон майгыңче моон сонгаар чоокшулавазын, оон башка олар бачыдын чүктөп, өлүп каарлар. ²³ Левиттер майгыңга албан-хүлээлгезин эрттирзин, майгыңга удур кылган кандыг-даа кем-бурууну боттары чүктезин. Ол дүрүмнү силерге салгалдан салгал дамчып кезээ-мөңгөдө доктаадып каан. Левиттер израиль чоннуң аразынга хуваагыг чер албас. ²⁴ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга салып турар өргүлдериңиң онунун бир кезини левиттерге өңчү кылдыр берип тур мен. Ынчангаш: „Олар израиль чонунун аразынга хуваагыг чер албас“ – деп, левиттерге хамаарыштыр чугаалаан мен».

²⁵ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁶ «Левиттерге мону дамчыдып чугаала. Мээң израильчилерден ап алгаш, силерге өңчү кылдыр берип турарым үлүүнери – оларның эдилээн чүвезиниң оннуң бир кезиниң хүлээп ап тура, Дээрги-Чаяакчыга демги оннуң бир кезиниң оннуң бир кезини болур өргүлдү салыр силер. ²⁷ Ол өргүлүнөр шаңыңарнын тараазы, виноград сы базар оңгарыңарның арагазы деп санаттынар. ²⁸ Силер база израиль чондан ап турарыңар онунун бир кезинден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдөн салыңар, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ол өргүлдү Аарон бараалгакчыга беринер. ²⁹ Силерге берип турар шупту белектерден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү салыңар,

* 18:10 Азы: «Ол бүгүнү аажок ыдыктыг чүүлдөр дег кылдыр чири силер». * 18:19 Дусту чемиңи дузап-шыгжаары-биле ажыглаар, ынчангаш ол Библияда керээниң мөңгезин символчудуп көргүзүп турар.

18:11 Лев. 22:2, 3, 11-13 18:12 Ы. х. к. 18:4 18:13 Хост. 23:19 18:14 Лев. 27:21, 28

18:15 Хост. 13:2, 11-16; Сан. 3:46-47 18:16 Хост. 30:13 18:17 Хост. 13:2, 11-16

18:18 Хост. 29:26-28 18:19 Лев. 2:13; 2 Чыл. 13:5 18:20 Ы. х. к. 10:9; 12:12; 14:27; 18:1-2;

Иис. 13:33; 14:3; 18:7; Иез. 44:28 18:21 Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22 18:26 Неем. 10:38

эң эки, ыдыктап каан чүүлү шилип, Анаа өргүнер.

³⁰ Левиттерге мону база чугаала. Өнчүнерниң эң эки кезин Дээрги-Чаяакчыга өргүүр болзунарза, оңар шаңынарның тараазы, сы бастырган виноградчынарның арагазы деп санаттынар. ³¹ А силер: бодунар-даа, өг-бүлөнер-даа алган үлүүнерни кандыг-даа черге чип болур силер – Ужуражылга майгынында кылып турар ажылыңар дээш төлөвир ол-дур. ³² Үлүүнерниң эң эки кезин Дээрги-Чаяакчыга өргүп турзунарза, оон арткан кезин чигенинер дээш бачыт чүктөвөс силер, ынчалдыр кылыр болзунарза, израиль чоннун Бурганга салган ыдыктыг өргүлдериң бужартатпас силер база өлбөс силер.

Арыглаашкын суу

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Дээрги-Чаяакчының израиль чонга чагып, доктаадып каан хоойлузу бо-дур. Израильчилер сеңээ четпес-дудуу эвес, кемниг эвес, мойнунга ыяш хомут кедип көрбээн шилги инектен эккелзин. ³ Ол инекти Элеазар бараалгакчыга бериптиңер, бараалгакчы ону турлагның даштынче үндүрө бээрге, боду көрүп турда, улус инекти аңаа согар ужурлуг. ⁴ Оон Элеазар бараалгакчы ооң ханынче салаазын суккаш, Ужуражылга майгынының мурнунче чеди удаа бызай чашсын. ⁵ Элеазар көрүп турда, демги инекти өрттөтсин: ооң кежин, эъдин болгаш ханын чини-биле кады өрттөтсин. ⁶ Бараалгакчы пөш будуун, иссоп дээр үнүштү, кызыл удазынны өрттедиң турар инекче октапсын. ⁷ Бараалгакчы хептерин чуп алзын база мага-бодун сугга чуп алзын, оон соонда турлагже кирип болур; ол кежээге чедир арыг эвес болур. ⁸ Инекти өрттедиң турган кижжи база хептери биле мага-бодун сугга чуп алзын; ол кижжи кежээге чедир арыг эвес болур. ⁹ Өске-бир арыг кижжи инектин хүлүн чыгаш, турлагның даштында арыг черге салып каззын – ол хүдү арыглаашкын суунга ажыглаары-биле израиль чон кадагалазын. Бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹⁰ Инектин хүлүн чыгган кижжи хептерин чуп алзын; ол кижжи кежээге чедир арыг

эвес болур. Ол дээрге израиль чонга база оларның аразында чурттап турар даштыкы улуска кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм-дүр.

¹¹ Кандыг-бир өлүг кижиниң мага-бодунга деген кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹² Ол кижжи бо арыглаашкын суу-биле үшкү база чедиги хүнде бачыттан арыглынып аар болза, арыг деп санаттырар; а үшкү база чедиги хүнде бодун арыглынып албас болза, арыг эвес артар. ¹³ Өлүг кижиниң мага-бодунга дегеш, бодун арыглынып албаан кандыг-даа кижжи Дээрги-Чаяакчының өргээзин бужартадып турары ол-дур, ол кижжи израиль чоннун аразынга амылыг артпас, чүге дээрге арыглаашкын суун олче чашпаан-дыр, ол кижжи арыг эвес бооп артышыаан-дыр.

¹⁴ Бир-ле кижжи оран-савазынга өлүп калган болза, мындыг дүрүмнү ажыглаар. Ооң чадырында турар бүгү улус база ынаар кирип кээр кандыг-даа кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹⁵ Халывын быжыглай шарываан кандыг-даа ажык сава арыг эвес болур. ¹⁶ Ажык черге тургаш, азы кижжи холундан өлгөн кижжиге, азы бодунун өлүмү-биле өлгөн кижжиге, азы өлүг кижиниң сөөктеринге, азы өлүг кижжи хааржаанга деген кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур.

¹⁷ Арыг эвес кижини арыглаары-биле демги өрттөткөн, бачыт дээш өргүл болган инектин хүлүн узуп алгаш, саваже ургаш, ынаар агым сугдан кудуп каззын. ¹⁸ Оон кандыг-бир арыг кижжи иссоптан ап алгаш, ону сугже суккаш, чадырже болгаш ында турар шупту саваларже, кижилерже база азы өлүг кижиниң сөөктеринге, азы өлүрткөн кижжиге, азы боду өлгөн кижжиге, азы өлүг кижжи хааржаанга деген кижжиге бызай чашсын. ¹⁹ Арыг кижжи үшкү база чедиги хүнде арыг эвес кижжиге сугну бызай чажарга, ол чедиги хүнде бачыттан арыг болу бээр. Арыг эвес турган кижжи хептерин база мага-бодун сугга чуп алзын, оон кежээликтей арыг болу бээр.

²⁰ А арыг эвес болу бергеш, бачыттан арыглынып албаан кижини чон аразынга амылыг арттырбас ужурлуг, чүге дээрге ол кижжи Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг

19:2 Ы. х. к. 21:3; 1 Хаан. 6:7 19:4 Лев. 4:16-17 19:5 Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 9:11

19:6 Хост. 12:22 || Лев. 14:4 19:7 Лев. 11:25 19:9 Сан. 8:7 19:10 Лев. 11:25 19:12 Сан. 31:19

19:13 Лев. 15:31 19:15 Лев. 11:32 19:18 Хост. 12:22 19:19 Лев. 11:25 19:20 Лев. 15:31

өргээзин бужартаткан-дыр, арыглаашкын суун бодунче чаштыртпаан-дыр, арыг эвес бооп арктан-дыр. ²¹ Израильчилерге ол дүрүмнү кезээ-мөңгөде доктаадып каан болзун. Арыглаашкын суун бызай чажып турган кижини хептерин чуп алзын; арыглаашкын суунга дегген кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ²² Арыг эвес кижинин дегген бүгү чүвези арыг эвес болу эээр; ол бүгүгө дегген кижини база кезээге чедир арыг эвес болур».

Мариямның мөчээни

20 ¹ Бүгү израиль ниитилел ээн кургаг Цин ховузунга дөргөнтү чыдып бир айда чедип келгеш, Кадеске доктааган. Мариям аңаа чок апаарга, ону ол черге ажаап каан.

Моисейниң частыры

² Ижер суу чок боорга, чон Моисей биле Ааронга удур чыгып келген.

³ Израиль чон Моисей-биле алгыштып: «Бистин ха-дунмавыс Дээрги-Чаяакчының мурнунга өлү берген өйдө бис база өлү бээривис кай! ⁴ Дээрги-Чаяакчының чонун чүгө бо ээн кургаг ховуже эккелдинер, бисти маңаа мал-маганывыс-биле кады өлзүн дээш бе? ⁵ Бисти Египеттен чүгө үндүрүп эккелдинер, шак бо багай, тараа тарыттынмас, фиға ыяштары-даа, виноград-даа, гранат чимистер-даа чок, ижер суг безин тыывылбас черже эккээр дээш бе?» — деп турганнар. ⁶ Моисей биле Аарон чыылган чондан ырап, Ужуражылга майгынынче кирер черже чорупкаш, доңгай кээп дужерге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры оларга көстүп келген.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁸ «Дуу ол даянгышты ап алгаш, Аарон акың-биле кады чонну чыгыш, олар көрүп турда, бо чалымга бодунун иштинде суун бээрин чугаала. Ынчалдыр оларга чалымдан сугну аксып үндүрүп бээр сен, чонга суг ижиртип, ооң мал-маганын сугтарга сен».

⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчының мурнунда турган даянгышты Ооң дужаа-

лын ёзугаар ап алган. ¹⁰ Моисей биле Аарон чонну чалым чанынга чыып алган. Моисей оларга: «Үймээнчи улус, дыңнанар, бо чалымдан силерге сугдан аксып берээли бе?» — дээн. ¹¹ Ол холун көрдүгөш, чалымны даянгышты-биле ийи катап кагарга, хөй суг аттыгып сугнуп, чон-даа, ооң мал-маганы-даа ол сугну ижип алган. ¹² А Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга: «Менээ бүүрөвейин барып, Мээң ыдыктымны израиль чон көрүп турда, хундүлөвээниңер дээш бо чонну Мээң оларга берип турарым черже баштап алгаш, кирбес силер» — дээн.

¹³ Ол дээрге Мериваның* суу деп чердир. Ооң чанынга израиль чон Дээрги-Чаяакчы-биле алгышкан. Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун ыдыктын көргүскен.

Эдомнун Израильди эрттирбей барганы

¹⁴ Моисей Кадестен Эдомнун хаанынче төлээлекчилерин чорудуп, сөс дамчыткан: «Силернин ха-дунмаңар болур израиль чон мону дамчыдып тур. Биске таварышкан хамык бергедээшкннер дугайында билер болгай силер. ¹⁵ Бистин ада-өгбөвис Египетче көжүп чоруй барган турган, ол черге үр чурттаан бис. Египетчилер бисти, ада-өгбөвисти бак көрүп турган. ¹⁶ А бис Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарывыска, Ол бистин үнүвүстү дыңнап кааш, Бодунун төлээзин чорудуп, бисти Египеттен үндүрүп эккелген. Бис ам силерниң кызыгаарыңар кыдынында Кадес хоорайда чедип келдивис. ¹⁷ Силернин черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээрер көрүңер. Силерниң шөлдериңерни, виноград тараан черлериңерни басып эртпес бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле* чоруптар бис. Силерниң кызыгаарларыңарны эртпээн шаанда, оруктан оң-даа, солагай-даа талаже эгбес бис».

¹⁸ Ынчалза-даа эдом чон аңаа: «Бистин черивис дамчыштыр эртпенер, оон башка хылыжывыс туткаш, силерге удур чаалажып үнер бис» — деп харыылаан.

* 20:13 Мерива — «Алгыш-кырыш» дээн уткалыг ат (Хост. 17:7 көр). * 20:17 Хаан Оруу — мурнуу чүктө Акаба мугулдурдан сонгу чүктө Дамаск хоорайга чедире бээр кол орук.

19:22 Агт. 2:13 20:1 Хост. 15:20 20:2 Хост. 17:1-7 20:3 Хост. 16:3; Сан. 14:2 20:6 Сан. 14:5

20:10 Ыд. ыр. 105:33 20:12 Сан. 27:14; Ы. х. к. 31:2 20:14 Э. д. 25:24-26; Ы. х. к. 2:4

20:15 Э. д. 46:6-7 || Хост. 1:11 20:16 Хост. 2:23; 3:7 || Хост. 14:19 20:17 Сан. 21:22; Ы. х. к. 2:27

¹⁹ Израиль чон аңаа: «Чүглө улуг орук-биле эрте бериксеп тур бис. А бир эвес бис азы мал-маганывыс силерниң суунарны ижер болзувусса, ол дээр төлээр бис, чүглө эрте кылаштай берээли, дилеп турар чүвевис чүглө ол-дур!» — деп дамчыткан.

²⁰ А Эдом анаа: «Эртпенер!» — деп харыылааш, хөй санныг аг-шерии-биле база күчүлүг холу-биле Израильге удур тулчур дээш үнүп келген. ²¹ Ынчангаш эдом чон бодунуң девискээрин таварты эртерин Израильге чөпшээрэвээн. Израиль ону кыдыгы-биле оюп эрте берген.

Аароннуң мөчээни

²² Израиль чон Кадестен көжүп үнгеш, бүгү ниитилели-биле Ор деп дагга чеде берген. ²³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга Ор дагга, Эдомнуң кызыгаарының чанынга мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Аарон бодунуң өгбелериниң соондан еске оранче чоруй баар, Мериваның суунуң чанынга Мээң сөзүмге удурланып турганыңар дээш израиль чонга берип турарым черже ол кирбес. ²⁵ Ааронну база ооң оглу Элеазарны эдерткеш, оларны Ор дагже үндүрө бээр сен. ²⁶ Аароннуң хептерин жулгаш, ооң оглу Элеазарга кедирип каар сен. Аарон аңаа сөөлгү оруунга белеткенир, оон мөчүүр».

²⁷ Моисей Дээрги-Чаяакчының дужааганын Ёзугаар кылган. Олар үжелээ Ор дагже, бүгү чон көрүп турда, үне бергеннер. ²⁸ Моисей Аароннуң хептерин жулгаш, оон оглу Элеазарга кедирип каан. Аарон аңаа, даг бажынга, мөчээн. А Моисей биле Элеазар дагдан дүжүп келген. ²⁹ Бүгү чон Аароннуң мөчээнин билип каан. Шутту израильчилер үжен хүн дургузунда Аароннуң ажын ажып, ыглажып турган.

Хананей чон-биле тулчуушкун

21 ¹ Негевте Арадтың хананей хааны израиль чоннуң Афаримче баар орук-биле бар чыдарын дыннап кааш, оларга удур тулчуп үнгеш, элээн каш кижини тудуп алгаш барган. ² Израиль чон

Дээрги-Чаяакчыга: «Бо чонну бистиң холуруска хүлээдип бээр болзунза, оларның хоорайларын Сеңээ тураскаадып, бүрүнү-биле узуткап каар бис» — деп дангыраглаан. ³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну дыннап кааш, хананейлерни оон холунга хүлээдип берген. Израильчилер оларны-даа, оларның хоорайларын-даа бүрүнү-биле узуткап кааш, ол черге Хорма* деп ат тывыскан.

Чес чылаан

⁴ Израильчилер Ор дагдан Кызыл далайже баар орук-биле эдом черни оюп чорупканнар. Орук ара улустуң шыдамы чидип, ⁵ Бурган биле Моисейже: «Бисти Египеттен чүге үндүрүп эккелдинер, ээн кургаг ховуга өлзүн дээш бе? Мында аыш-чем-даа, суг-даа чок-тур, а бо ческинчиг аыш-чем хөннүвүске дээпти» — деп хыйланып эгелээн.

⁶ Дээрги-Чаяакчы ынчан чонче хорангыч чыланнар салыптарга, олар улусту шап туруп бээрге, хөй израильчилер өлүп хораан. ⁷ Чон Моисейге чедип келгеш: «Дээрги-Чаяакчыга болгаш сеңээ удур чүве чугаалап, бачыт үүлгеттивис. Ол чыланнарны бистен ырадыр кылдыр Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрөм» — дээн.

⁸ Моисей чон дээш мөргүл кылырга, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Бодунга чылан дүрзүзүнден кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап ал. Чыланга шактырган кижини бүрүзү ынаар көрүпкеш, амылыг артар» — дээн. ⁹ Моисей Ches чылан дүрзүзү кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап каан. Чылан кижини шапкан болза, ол кижини Ches чыланче көрүпкеш, амылыг артып каап турган.

Моавче орук

¹⁰ Израиль чон ол черден көжүп үнгеш, Овот деп черге доктааган. ¹¹ Овоттан көжүп үнгеш, Ийе-Аварим деп черге — Моавтан чөөн чүкче углай чыдар ээн кургаг ховуга доктааган. ¹² Оортан көжүп үнгеш, Заред деп шынаага доктааган. ¹³ А оортан көжүп үнгеш, ээн кургаг ховуга,

* 21:3 Хорма — «Бүрүнү-биле узуткаан» дээн уткалыг ат (Башт. 1:17 көр).

20:19 Ы. х. к. 2:28 20:21 Башт. 11:16-17 20:22 Сан. 33:37 20:24 Сан. 20:12 20:26 Хост. 28:2; 29:29
20:28 Сан. 33:38-39; Ы. х. к. 10:6 20:29 Ы. х. к. 34:8 21:1 Сан. 33:40 21:2 Лев. 27:29; Ы. х. к. 7:2;
Башт. 11:30-31 || Э. д. 28:20 21:4 Башт. 11:18 21:5 Сан. 11:4-6, 20 21:9 4 Хаан. 18:4; Ин. 3:14
21:10 Сан. 33:43 21:11 Сан. 33:44 21:12 Ы. х. к. 2:13 21:13 Сан. 22:36 || Башт. 11:18

амор черниң девискээринден үндүр агып чыдар Арнон хемниң эринге доктааган, а Арнон Моавтың кызыгаары болур, ол хем моав биле амор черлерниң аразында чыдар чүве-дир. ¹⁴ Ынчангаш «Дээрги-Чаяакчының дайын-чааларының номунда» ¹⁵ Суфтуң девискээринде Вагеб хоорай, Арнон шынаалары болгаш Моавтың кызыгаарында Ар хоорайга чедир аккан суглар дугайында бижээн.

¹⁶ Израиль чон оортан Безреж* көжүп үнген – ол чер дээрге Дээрги-Чаяакчының Моисейге: «Чонну чывыт, оларга сугдан берейн» – деп турган кудуу болган. ¹⁷ Израиль чон ынчан бо ырыны ырлап берген:

«Сууң долу-ла болзун, кудук!
Кудукту алгап ырлаңар.

¹⁸ Нояннарның казып кааны,
чоннуң баштыңчыларының
даянгыштары
болгаш мергелери-биле казып
кааны кудук-тур сен!»

Эн кургаг ховудан олар Матаннаже чорупканнар. ¹⁹ Чон Матаннадан көжүп үнгөш, Нагалиилче, оон Нагалиилден Вамотче көжүп үнген. ²⁰ А Вамоттан көжүп үнгөш, Моавтың оргулаажында турар, ээн кургаг ховуже көрүнген Фасги сынның эдээнде чаттылган шынааже чорупкан.

Сигон биле Ог хааннарның аштырганы

(Ы. х. к. 2:24–3:11; Башт. 11:19-22)

²¹ Израиль чон Сигон дээр амор хаанче төлээлекчилерин чорудуп, мындыг сөс дамчыткан: ²² «Силерниң черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээрер көрүңер. Силерниң шөлдериңер биле виноград тараан черлериңерни таварбас бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле чорупкаш, силерниң кызыгаарыңарны эртпээн шаавыста, ол оруктан үнемес бис».

²³ Ынчалза-даа Сигон хаан израиль чонга бодунуң девискээрин дамчыштыр

эрттерин чөпшээрэвээн. Ол бодунуң шупту албаты чонун чыып алгаш, израиль чон-биле тулчур дээш ээн кургаг ховуже үнгөш, Иаца деп черге ооң-биле чаалашкан. ²⁴ Израиль Сигонну хылыш-биле тиилеп кааш, ооң черин Арнон хемден Иавок хемге чедир эжелеп алгаш, аммон чоннуң чериниң бетинге доктааган, чүге дээрге ол чоннуң кызыгаары быжыг камгалалдыг турган. ²⁵ Израиль аморларның хамык хоорайларын эжелеп алгаш, оларны ээлеп чурттай берген. Израильчилер Эсевон деп найысылал хоорайны база ооң чоок-кавызында хоорайжыгаштарыны эжелеп алган; ²⁶ а Эсевон болза амор хаан Сигоннуң чурттап турган хоорайдыр. Сигон Моавтың биеэги хааны-биле чаалашкаш, ооң бо черин Арнонга чедир хунаап алган чүве-дир.

²⁷ Ынчангаш чечен-мерген кижилерниң мынча дижир ужуру ол:

«Эсевонга чедип келиңер,
Сигоннуң хоорайы туттунуп,
катап тургустуна берзин.

²⁸ Эсевондан от,
Сигоннуң хоорайындан
чалбыш өөскээш,
Моавтың Ар хоорайны база Арнон
кыдыында Вамоттуң ээлерин
өрттендир чипти.

²⁹ Моав, ат болган сен!
Хамос бурганның чону,
узуткаттырып алган сен!
Хамосгун эр улузу десе берген,
кыс улузу амор хаан Сигонга
туттуруп алган.

³⁰ А бис аморларны согуннар-биле
адып, базып кагдывыс.
Эсевондан Дивонга чедир
хоорайларны бузуп кааптывыс,
Медева чоогунда Нофа хоорайга
чедир хоозураттывыс.

³¹ Израиль чон ынчалдыр амор черни ээлеп чурттай берген. ³² Моисей Иазер хоорайны хайгылдап көрзүн дээш улус айбылап чоруткан соонда, израильчилер ол хоорайны, ооң чоок-кавызында

* 21:16 Безр – «кудук» дээн уткалыг сөс.

21:15 Ы. х. к. 2:9, 18, 29; Иса. 15:1 21:22 Сан. 20:17, 19 21:24 Ы. х. к. 3:16; Иис. 12:2; Башт. 11:13 21:28 Иер. 48:45-46 21:29 Башт. 11:24; Руф 1:15; 3 Хаан. 11:7; 4 Хаан. 23:13; Иер. 48:7 21:30 Сан. 32:3; Иис. 13:17; Иса. 15:2; Иер. 48:18 || 1 Чыл. 19:7; Иса. 15:2 21:32 Сан. 32:1; Иис. 13:25; 2 Хаан. 24:5; Иер. 48:32

хоорайжыгаштарны эжелеп алгаш, аңаа чурттап турган аморларны үндүр сывырыпкан.

³³ Оон израиль чон өскээр эгтеш, Васанче шиглей чорупкан. Васанның хааны Ог шупту албаты чону-биле израильчилерге удур тулчуп үнгеш, Эдрея чанынга олар-биле чаалашкан. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы Мойсейге: «Ол хаандан кортпа, ону база ооң шупту албаты чону биле чуртун сээн холунга хүлээдиб бээр мен; сен ону Эсевоннуң амор хааны Сигонну ышкаш аакылаар сен» — дээн.

³⁵ Израильчилер Ог хаанны, ооң оолдарын, шупту албаты чонун узуткап кааннар, чаңгыс-даа киж идириг арттырбааннар, а оон ооң черин эжелеп алганнар.

Валаам биле моав хаан

22 ¹ Израиль чон көжүп үнгеш, Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин чөөн талазынга, Иерихон хоорайның дужунга доктааган. ²⁻⁴ Сепфорнуң оглу, Моавтын ол үдеги хааны Валак Израильдин амор чонну канчалганын шуптузун көргөн чүве-дир. Моав чоннуң израиль чондан коргары аажок болган, чүге дээрге израильчилер дыка хөй санныг турган. Моавтар израиль чонче чииртимней көрүп, коргуп турган. Моав чон ынчан мадиан чоннуң баштыңчыларынга: «Шөлде оът-сиген чиген шары дег, бо чон бисти долгандыр турар бүгү чүвени чиир деп барды» — дээн.

⁵ Ынчангаш Валак хаан Беорнуң оглу Валаам деп кижини кыйгыртыр дээш бодунуң төлээлекчилерин айбылап чорудупкан*. Валаам Евфрат хемнин кыдында Петор деп черге, бодунуң төрөөн черинге, чурттап турган. Валак аңаа мынча деп сөглеткен: «Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты, ол ам мээң чанымда туруп алды. ⁶ Дүрген чедип кээп көр, менээ дузалап, бо чонну каргап көр, чүге дээрге ол бистен күштүг-дүр. Канчап билир, ынчан ону тиилээр харыктыг бооп, черимден үндүр сывырыптарымны. Сээн йөрээп каан кижинге йөрээл доктаар-

ын, каргап каан кижинге каргыш доктаарын билир-ле болгай мен».

⁷ Моав биле Мадиянның баштыңчылары каргыш салганы дээш бээр төлевирин холдарынга гудуп алгаш, Валаамга чедип келгеш, Валактын сестерин аңаа дамчытканнар. ⁸ Валаам оларга: «Бо дүне манаа хонуп алыңар, Дээрги-Чаяакчы менээ чүү дээр болдур, силерге ынчаар харыылаар мен» — дээн. Моавтын нояннары Валаам сугта артып калганнар.

⁹ Бурган Валаамга чедип келгеш: «Аалында кымнар келгени ол?» — деп айттырган.

¹⁰ Валаам Аңаа мынча деп харыылаан: «Моавтын хааны, Сепфорнуң оглу Валак менче улузун чорудуп: ¹¹ „Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты. Дүрген чедип кээп көр, менээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр. Канчап билир, ооң-биле тулчур харыктыг бооп, черимден ону үндүр сывырыптарымны“ — деп сөглетти».

¹² Бурган Валаамга: «Оларны эдербе, ол чонга каргыш салба, чүге дээрге Менээ йөрээткен чон-дүр» — деп чугаалаан.

¹³ Валаам даарта эртен туруп келгеш, Валактын нояннарынга: «Чуртунарже чана беринер, Дээрги-Чаяакчы мээң силер-биле чоруурумну чөпшээрвейин тур» — дээн.

¹⁴ Моав нояннар Валакче эеп келгеш: «Валаам бистиң-биле чоруурундан ойталады» — деп чугаалааннар. ¹⁵ Валак ынчан Валаамче демги айбыччыларындан хөй, олардан артык ат-сураглыг нояннарын чорудупкан. ¹⁶ Ол нояннар Валаамга чеде бергеш: «Сепфорнуң оглу Валак сенден: „Менээ чедип кээринден ойталавайн көр, ¹⁷ мен сенээ аажок улуг алдар-хүндү көргүзүп, дилээн чүвөөннеле күүседир мен. Чүглө чедип келгеш, менээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр“ — деп дилеп тур» — дээннер.

¹⁸ Валаам Валактын дүжүметтеринге: «Валак хаан менээ алдын, мөңгүн долу ордузун-даа бээр болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганмынны айтымышкынын үрөп, дүмүнүң турам-биле чүү-даа чүве кылып шыдавас мен. ¹⁹ Ындыг-даа болза, силер

* 22:5 Библиядан аңгыда, Валаам өске-бир эрте-бурунгу бижиктен билдингир, ол бижик 1967 чылда Иорданиядан тывылган.

21:33 Ис. 13:12 21:34 Ы. х. к. 3:1-2 22:2-4 Башт. 11:25 || Хост. 15:15 || Иов 40:10
22:5 Ы. х. к. 23:4 22:6 Ис. 24:9; Неем. 13:2; Мих. 6:5 22:18 3 Хаан. 13:8 || 3 Хаан. 22:14

база бо дүне маңаа хонуңар, Дээрги-Чаякчының меңээ ам чүү дээрин билип алың» — деп харыгылаан.

²⁰ Бурган Валаамга дүне чедип келгеш: «Бо улус сени чалап чедип келген болза, олар-биле кады чорувут. Ынчалза-даа чүгле Мээң сенээ чугаалаан чүвемни кылыр сен» — дээн.

Валаамның элчигени

²¹ Валаам даарта эртен тургаш, бодунуң кыс элчигенин мунгаш, моав нояннар-биле кады чорупкан. ²² Ол чоруптарга, Бурганның килени кыптыга берген, Дээрги-Чаякчының төлээзи анаа улур туржур дээш ооң оруунга туруп алган. А Валаам элчигенин мунгаш, ийи чалчазын эдерттип алгаш, бар чыткан. ²³ Холунда хылыш тудуп алган, орукта турар Дээрги-Чаякчының төлээзин элчиген көрүп кааш, оруктан эгеш, шөлче чорупкан, а Валаам, орукче кирип аар дээш, ону хап-соп эгелээн.

²⁴ Дээрги-Чаякчының төлээзи ыңчан виноград тараан шөлдер аразында оруктун кызаалай берген, ийи талазындан херимнеп каан черинге туруп алган.

²⁵ Элчиген Дээрги-Чаякчының төлээзин көрүп кааш, херимге чыпшыр турупкаш, Валаамның будун кызыптарга, ээзи ону база катап хап-соп эгелээн.

²⁶ Дээрги-Чаякчының төлээзи мурнунче эрте бергеш, оң-даа, солагай-даа талаже эеп, ояр орук чок, кызаа черге туруп алган. ²⁷ Элчиген Дээрги-Чаякчының төлээзин көрүп кааш, Валаамның адаанга чыдып алган. Ээзиниң килени хайныгып, элчигенин холунда ыяжы-биле улдап эгелээн.

²⁸ Ынчан Дээрги-Чаякчы элчигенин чугаа-сөстүк кылып каан. Ол мал Валаамдан: «Мен сенээ багай чүнү кылдым, чүү дээш мени үш катап хап-соктун?» — деп айтырган.

²⁹ Валаам элчигенге: «Сен мени дорамчылап куду көрдүң, холумга хылыш турган болза, сени ам бо дораан өлүрүп каар ийик мен!» — деп харыгылаан.

³⁰ А элчиген Валаамдан: «Шагдан бээр, бо хүнге чедир мунуп келген элчигениң эвес-тир мен бе? Сени ыңчаар тооп дыңнанас чаң меңээ турган ийик бе?» — деп айтырган.

Оозу: «Чок» — деп харыгылаан.

³¹ Дээрги-Чаякчы ыңчан Валаамның карактарын ажыдыптарга, орукта турар холунда хылыш туткан Дээрги-Чаякчының төлээзин ол көрүп кааш, анаа сөгүрүп, донга кээп дүшкен.

³² Дээрги-Чаякчының төлээзи Валаамга: «Элчигениңни чүү дээш үш катап хап-соктун? Мен сенээ улур туржур дээш чедип келдим, чүге дээрге сээң бо оруун мээң мурнумга бак бооп турар-дыр. ³³ Элчиген мени көрүп кааш, менден ам мыр-ыңай үш катап өскээр эеп тур. Бир эвес ол менден өскээр эгбээн болза, сени өлүрүп каар турган мен, а ону дриг хевээр артырып каар ийик мен» — деп чугаалаан.

³⁴ Валаам Дээрги-Чаякчының төлээзинге: «Бачыт үүлгеткеним шын-дыр, сээң мени доктаадып, орукта турарыңны билбээн-дир мен; бир эвес мээң бо чоруум сээң сеткилинге таарышпас болза, чана берейн» — дээн.

³⁵ Дээрги-Чаякчының төлээзи Валаамга: «Бо улус-биле кады чорувут, чүгле мээң сенээ чугаалаан сөстөрүмни чугаалаар сен» — дээн. Валаам оон Валактын нояннары-биле кады чорупкан.

Валактын Валаамны уткуп алганы

³⁶ Валаамның кел чыдарын дыңнап кааш, Валак ону уткуп, шуут-ла туртунуң кызыгаарынче, Моавтын Арнон хемнин кыдыгында бир хоорайже чед берген.

³⁷ Валак Валаамга: «Сени кыйгыртып, улус чорудуп шаг болдум, чүге келбейн турдуң? Таанда-ла мен сенээ хүндүлөл көргүзүп шыдавас киж и мен бе?» — деп чугаалаан.

³⁸ А Валаам Валакка: «Көр даан, мен чедип-ле келдим, ыңчалза-даа бодумнуң тураам-биле чүү-даа чүве чугаалап шыдаар мен бе? Бурган меңээ чүү деп чугаалаарыңны айттыр-дыр, аксымдан чүгле ол сөстөр үнер» — дээн.

³⁹ Валаам Валак-биле кады чорупкаш, Кириат-Хуцот хоорайга чедип келген. ⁴⁰ Валак элээн каш буга, хойну өргүл кылдыр дөгерегеш, эьдинден Валаамче база ооң-биле каш турган нояннарже чорудуп берген.

Валаамның бирги йөрээшкени

⁴¹ Даартазында эртен Валак хаан Валаамны Бамот-Ваал деп бедик черге үндүре берген. Валаам оортан израиль турлагның кезик-чамдын көрүп каан.

23 ¹ Валаам Валакка: «Меңээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен туруп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал» — дээн. ² Валак Валаамнын сөзүн ёзугаар кылган. Олар иелээ бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кааннар.

³ Валаам ынчан Валакка: «Өргүлдерин чанынга артып кал, а мен өскээр баргаш кээйн, Дээрги-Чаяакчы меңээ уткуштур чедип келгеш, сенээ медээлээр ужурлуг чүүлүмнү көргүзүп бээр чадавас» — дээш, өске бедик тас черже чорупкан.

⁴ Бурган Валаамга ужуражып кээрге, Валаам Аңаа: «Өргүл салыр чеди бедигээш белегкедим, бир бедигээште-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кагдым» — дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан Валаамга чүнү чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакче дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» — дээн.

⁶ Валаам Валакче эеп кээрге, оозу ам-даа Моавтын бүгү нояннары-биле кады өргүлдер чанында турар болган. ⁷ Валаам чеченчидир медеглеп эгелээн:

«Валак мени арамей чурттан,
Моавтын хааны мени чөөн чүкте
даглардан бээр эккеп:

„Чедип кээп көр, меңээ дузалап,
Иаковка каргыштан салып көр,
чедип кээп көр, Израильди кармап
көр“ — диди.

⁸ Ынчалза-даа канчап каргыш салыр мен?

Бурган ол чонну каргавас-тыр.
Мен канчап каргаар мен?
Дээрги-Чаяакчы аңаа каргыш
салбас-тыр.

⁹ Ол чонче хаяларлыг даг бажындан көрүп тур мен,
ону тейлер кырындан хайгаарап тур мен;

ол чон аңгы чурттап турар,
өске чоннары боду-биле дең
кылдыр көрбес-тир.

¹⁰ Иаковтун элезин дег хөй чонун кым санап шыдаарыл,

Израильдин дөрттүн бир кезин
безин кым санап үндүрерил?
Мээң чуртталгам мезүзү эки
улустан чуртталгазы дег төнзүн,
мээң сөөлгү шагым* оларны
ышкаш болзун!»

¹¹ Валак тургаш: «Мени канчап тура-рын ол? Дайзыннарармын каргазын дээш сени эккеп алдым чоп, а сен оларны йөрөөп кагдын!» — дээн.

¹² А Валаам: «Дээрги-Чаяакчы ме-нээ чүү деп чугаалаарын айтыр болдур, ону ол олчаан чугаалаар ужурлуг мен» — деп харыылаан.

Валаамнын ийги йөрөөшкени

¹³ Валак аңаа: «Мээң-биле кады өске черже бараалы. Оортан ол чоннуң өске кезик-чамдызын көрүп каар сен, а шуптузун көрбөс сен. Меңээ дузалап, оларны ол черден кармап көр!» — деп чугаалаан.

¹⁴ Валак Валаамны Фасги сыннын кырында Цофим оргулаажынче* эккелгеш, аңаа өргүл салыр чеди бедигээш туткаш, бир бедигээшке-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан. ¹⁵ Валаам ынчан Валакка: «Маңаа, өргүлүн чанынга артып кал, а мен Бурган-биле ужурашкаш кээйн» — деп чугаалаан.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Валаам-биле ужуражып, ооң чүү деп чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакка дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» — дээн. ¹⁷ Валаам Валакче эеп кээрге, оозу ам-даа Моавтын нояннары-биле кады өргүлдер чанында турар болган. Валак демгизинден: «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырган.

¹⁸ Валаам чеченчидир медеглээн:

«Кичээнгейлиг дынна, Валак,
кулаң менче ээктир, Сепфорнун
оглу!

¹⁹ Бурган дээрге киж ивес-ле болгай,
Ол чүү дээш мегелээрил?

Бурган дээрге киж амытан ивес-ле
болгай,

Ол чүү дээш өскээр бодай бээрил?
Ол эткен сөзүн ээлевейн барбас,
азаан соонда, күүсетпейн барбас.

* 23:10 Азы: «Мээң үре-салгалым». * 23:14 Азы: «Доскуулчулар шөлчүгежи».

23:1 Иов 42:8; 1 Чыл. 15:26 23:8 У. ч. 26:2 23:9 Ы. х. к. 33:28 || Хост. 33:16 23:10 Э. д. 13:16
23:19 Ос. 11:9 || 1 Хаан. 15:29; 2 Тим. 2:13; Тит. 1:1-2 || Мал. 3:6

- 20 Бо чонну йөрээп каар даалга алган мен.
Бурган Боду бо чонну йөрээп каан-дыр, а мен ону өскерттип шыдапас мен.
- 21 Иаков-биле аймыл-халап болбас-тыр,
Израильде багай чүве чок бооп турар-дыр.
Ооң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Бодунун чону-биле-дир, чон Ооң дугайында „Хаанывы!“ деп чарлап чугаалап турар-дыр.
- 22 Бурган оларны Египеттен үндүрүп эккелген,
олар черлик буга дег күчү-күштүг улус-тур.
- 23 Иаковка удур илби-шиди кылган ажы чок,
Израильге удур караң көрүнген ажы чок.
Үези кээрге, улус Иаковтун дугайында:
„Бурганның Израильге кылган чүвези бо-дур!“ — деп чугаалажыр.
- 24 Ол чон — арзылаң ышкаш туруп кээр,
араатан аң ышкаш көдүрлүп кээр, олчазын дойлап чивээнде база өлүрткеннерниң ханы-биле суксунун хандырбаанда, дыштанып чыдарын билбес чон-дур».

25 Валак ынчан Валаамга: «Ол чонга каргыш салып, каргавас болзуңза, оода йөрээл салып, оларны йөрээве!» — дээн.

26 Валаам тургаш: «Мен чүгле Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаан бүгү чүвезин кылырымны сенээ чугаалаважык мен бе?» — деп харыылаан.

Валаамның үшкү йөрээшкини

27 Валак ынчан Валаамга: «Өске черже кады барып көрээли, канчап билир, демги чонга ол черден каргыш салгырың Бурганга эки бооп көстүр чадавас» — дээн.

28 Валак Валаамны Фегор дагнын ээн кургаг ховуже көрүнген бажынче үндүр берген.

29 Валаам: «Меңээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен тудуп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал» — деп Валакка чугаалаан.

30 Валак Валаамның чугаалаанын ёзугаар күүседип, бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан.

24 ¹ Валаам Дээрги-Чаяакчының сеткилинге Израильди йөрээри тааржырын көрүп кааш, ооң мурнунда дег, өскээр төлгөлөп барбайн, арнын ээн кургаг ховуже угландырып келген. ² Валаам ынаар көрүпкөш, аймактар айы-биле турлагжып алган Израильди көрүп каан. Ынчан Бурганның Сүлдези Валаамны бүргөптөргө, ³ ол мынча деп чеченчидир медеглээн:

- «Беорнуң оглу Валаам чугаалап тур, өттүр көөр кижичугаалап тур;
4 Бурганның сөстөрүн дыңнап турар, Күчүлүг Бурганның чорутканы көстүүшкүнү көрүп турар кижичугаалап тур; ол кижичугаалап кээп дүшкөш, өттүр көрүп турар.
5 Иаков, чадырларын чараш-каазын, Израиль, оран-саваннның чараш-каазын!
6 Олар шынаалар ышкаш чаттыла берген-дир, хем кыдыында сесерликтер дег-дир, Дээрги-Чаяакчының тарып кааны алоо үнүштери дег-дир, суг кыдыында үнгөн пөштер дег-дир.
7 Израильдин суу кочалдарның эриин ажа бээр, урезини арбын сулгар эринге өзүп үнер; оон хааны Агаган* өндүр бедик болур, оон күрүнези көдүрлүр.
8 Бурган ол чонну Египеттен үндүрүп эккелген.
Ол чон черлик буга дег күчү-күштүг, ол бодунун дайзыннары болур чоннарны сыгырыптар, оларның сөөктерин чуура шаап кааптар,

* 24:7 Агаг — Израиль чон-биле үргүлчү адааннажып турган амалик чоннун хааны Агаг бооп чадавас (1 Хаан. 15:8 көр).

23:22 Сан. 24:8 23:23 Ыл. ыр. 43:1 23:24 Э. д. 49:9, 27 24:2 Сан. 11:25; Башт. 3:10; 1 Хаан. 10:10; 16:13; 19:20; 2 Чыл. 15:1; 20:14; 24:20 24:8 Сан. 23:22

согуннары-биле өттүр адып кааптар.
 9 Израиль дүрлүп чыдып алган
 арзылаң азы араатан аң дег —
 ону кым дүвүредип диттир боор!
 Израиль, сени йөрөөгөн киж
 йөрөттүрер,
 сеңээ каргыш салган киж
 каргаттырар».

10 Валактын килени Валаамче хайны-
 гып, холдарын час кылдыр часкапкаш,
 Валаамга: «Дайзыннарарымче каргыш сал-
 зын дээш сени кыйгыртып алдым чоп, а
 сен оларны ам мырыңай үш катап йөрөп
 кагдын! 11 Аал-ораныңче дүрген чана бер.
 Мен сеңээ хүндүлөл көргүзөр бодадым,
 ыңчалза-даа Дээрги-Чаяакчы алдар-хүн-
 дүнү сенден чайладып тур» — дээн.

**Валаамның
 сөөлгү өттүр билген меделели**

12 Валаам ыңчан Валакка мынча дээн:
 «Менче айбылап чорудуп турган улузуң-
 га: 13 „Валак хаан менээ алдын, мөңгүн
 долу ордузун-даа бээр болза, Дээрги-Ча-
 яакчының айгышыкынын үрөп, бодум-
 нуң турам-биле эки-даа, багай-даа чүвө
 кылып шыдапас мен, Дээрги-Чаяакчы
 чүү дээр болдур, ону чугаалаар мен“ — деп
 чугаалаважык мен бе? 14 А ам бодумнуң
 чонумче чанарым ол-дур. Адыр, изра-
 иль чон сээң чонунуң келир үеде кан-
 чаптарын сагындырып чугаалап берейн».

15 Валаам оон чеченчидир меделгээн:

«Беорнуң оглу Валаам чугаалап тур,
 өттүр көөр киж чугаалап тур;
 16 Бурганның сөстөрүн дыңнап турар,
 Дээди Өрүкүнүң бодалдарын билип
 турар,
 Күчүлүг Бурганның чорутканы
 көстүүшкүннү көрүп турар
 киж чугаалап тур;
 ол киж донгая кээп дүшкөш,
 өттүр көрүп турар.
 17 Мону көрүп тур мен, ыңчалза-даа
 амгы үеде болбайн турар-дыр,

мону көрүп тур мен, ыңчалза-даа
 боттаныры ам-даа элек-тир.
 Иаковгун үрө-салгалыңдан шолбан
 сылдас чырып үнүп кээр,
 Израильден чагырыкчы көдүрлүп
 кээр;
 ол чагырыкчы Моавтың кастыын
 чылча базар,
 Сифтин шупту үрө-салгалын чылча
 шавар*.

18 Эдом эжеледип аар,
 Сеир бодунун дайзыннарарыга
 эжеледип аар,
 а Израиль күчү-күжүн көргүзөр.
 19 Иаковтун салгакчызы чагырыкчы
 апаар,
 хоорайларга чаштыр дээш дезе
 берген улусту ол узуткап каар».

20 Валаам амалик чонну көрүп кааш:
 «Чоннар аразында бир дугаар чон —
 амалик-тир,
 ыңчалза-даа ооң төңчүзү — бүрүнү-
 биле узуткаттырары-дыр» — деп
 чеченчидир меделгээн.

21 Оон ол кен чонну көрүп кааш:

«Сээң чурттап турар чериң аймыл
 чок-тур,
 сээң уяңны хаяда туткан-дыр,
 22 ыңчалза-даа кен чонну хоозурадып
 кааптар,
 Ассирия сени тудуп алгаш баар үе
 чедип кээр» — деп чеченчидир
 меделгээн.

23 Валаам оон ыңай:

«Аа халак, Бурган ол бүгүнү
 кылырга,
 кым амылыг артар боор!
 24 Китт чон* бодунуң черинден
 корабльдар-биле эжиндирип
 келгеш,
 Ассирияны-даа, Еверниң үрө-
 салгалын-даа чагырып аар,

* 24:17 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билинмес. «Сифтин үрө-салгалы» деп сөстөрнүң болгу дег утказы мындыг: «Шупту көшкүн чоннар». * 24:24 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайнын ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ыңчаар адап турган (Э. д. 10:4 көр).

24:9 Э. д. 49:9 || Э. д. 12:3; 27:29 24:10 Ы. х. к. 23:5 24:17 Мф. 2:2; Ажыл. 22:16 || Э. д. 49:10 ||
 Иер. 48:45 24:18 2 Хаан. 8:14 24:20 Э. д. 36:12; Хост. 17:8 24:21 Э. д. 15:19; Башт. 1:16; 4:11; 5:24;
 1 Хаан. 15:6; 27:10; 30:29; 1 Чыл. 2:55; 21:28-29 || Иер. 49:16 24:24 Дан. 11:30 || Э. д. 10:21, 25

ынчалза-даа олар боттары база
бүрүнү-биле узуткаттырар!» —
деп чеченчидир медеглээн.

²⁵ Валаам аал-оранынче чанып чо-
рупкан; а Валак база бодунун оруу-биле
чоруй барган.

Израильдиң

дүрүз-бурганнарга мөгөйип турганы

25 ¹ Израиль чон Ситтимге турлаг-
жып алган турда, израиль эр улус
моав кыстар-биле самыын харылзаа тулуп
эгелээн. ² Моав кыстар боттарының бур-
ганнарынга өргүл салып тура, израиль эр
улусту чалап аарга, олар өргүл малынын
эьдин чип, моав бурганнарга мөгөйип
эгелээннер. ³ Израиль чон Фегор дагнын
бурганы Ваалче чайгыла бээрге, Дээрги-
Чаяакчының килени Израильге удур кып-
тыга берген.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Чон-
нун шупту даргаларын эккеп алгаш,
оларны чырыкта, хөйге көзүлдүр өлүр-
гөш, мага-боттарын Дээрги-Чаяакчы-
ның мурунунга азып каг. Мээң киленим
ынчан Израильден чайлай бээр» — дээн.

⁵ Моисей израиль баштыңчыларга:
«Киж и бүрүзү бодунун аймаанда Фегор-
нун бурганынче чайгыла берген улусту
өлүрүп кагзын» — дээн.

⁶ Моисей биле бүгү израиль чон Ужу-
ражылы майгынынче кирер чер чанынга
качыгдап ыглажып турган үеде, бир из-
раиль киж и чедип келгөш, Моисей биле
бүгү израиль ниитилел көрүп турда, бо-
дунуң дөргүл-төрели улуска мадиан хер-
рээжен кижини эккеп көргүскен. ⁷ Аарон
бараалгакчының оглу Элеазарның оглу
Финеес болган чүүлдү көрүп кааш, чон
аразындан үнгөш, холунга чыдазын ту-
дуп алгаш, ⁸ демги израиль эр кижиниң
соондан оон майгынынче киргөш, эр-
херээжен ийи кижини кайташтыр өт-
түр шанчып каан. Чыда херээжен киж-
ниң иштинче кадалы берип, олар иелээ
өлүп калган. Ынчан израиль чонну кы-
рып турган айыыл-халап соксай берген.
⁹ А ол айыыл-халаптан шупту 24 000 ки-
жи өлгөн чүве-дир.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мын-
ча деп чугаалаан: ¹¹ «Аарон бараалгак-
чының оглу Элеазарның оглу Финеес
Мээң киленимни израиль чондан чай-
ладыпты; ол Мен дээш хуннээшкинин
улус аразынга көргүстү, ынчангаш из-
раиль чонну Бодунуң хуннээшкинин
дээш узуткавайн бардым; ¹² ынчангаш
мону чугаала. Мен Финеес-биле эп-на-
йыралды дугуржулганы чарып тур мен.
¹³ Ол дугуржулга дээрге аңаа болгаш оң
үре-салгалынга кезээ-мөңгөде Бурган-
ның бараалгакчылары бооп артарынын
дугуржулганы-дыр, чүге дээрге ол боду-
нун Бурганы дээш хуннээчел хамаарылга
көргүзүп, израиль чондан Мээң килең-
имни чайладып кагды».

¹⁴ Мадан херээжен-биле кады
өлүрткен израиль эр киж и Симеоннун
аймаанда бир төрөл бөлүктүң баштыны
турган, ооң ады — Салунуң оглу Зимри
чүве-дир; ¹⁵ а өлүртүп каан мадиан херээ-
женниң ады — Хазва чүве-дир; ол херээ-
жен мадиан аймактарнын бирээзиниң
баштыны Цур деп кижинин уруу турган.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мын-
ча деп чугаалаан: ¹⁷ «Мадан чон-биле
өжээннежи, оларны узутканар, ¹⁸ чүге
дээрге олар силерниң дайзыннарыңар
болу берген, сагыжи кара болгаш, силер-
ни Фегорнун бурганы-биле база мадиан
баштын киж и уруу Хазва деп херээжен-
биле дуурайлап алган улус-тур». Фегор-
нун бурганынга мөгөйген дээш чонну
айыыл-халап-биле кырып турган хүн-
де, ол херээженни өлүрүп каан чүве-дир.

Израиль чоннуң ийиги чизе-бүрүткели

26 ¹ Шак ол айыыл-халап эрте берген
соонда, Дээрги-Чаяакчы Моисейге
база Аароннун оглу Элеазар бараалгакчы-
га: ² «Бүгү израиль ниитилелдиң санааш-
кынын кылып калыңар, чээрби харлыг
болгаш оон улуг назылыг, Израильде ше-
риг албаны эрттирип шыдаар шупту эр
улусту төрөл бөлүктөр барымдаалап сана-
нар» — деп чугаалаан.

³ Моисей биле Элеазар бараалгак-
чы ол үеде Моавтын ховуларынга, Иор-
дан хемнин кыдынгга, Иерихоннун

25:1 Сан. 33:49; Иис. 2:1; 3:1 25:2 Хост. 34:15 25:3 Сан. 31:16; Иис. 22:17; Ыд. ыр. 105:28-29;
Ос. 9:10 25:4 Ы. х. к. 4:3; 21:22 25:7 Хост. 6:25 25:8 Ыд. ыр. 105:30 || Сан. 16:48;
2 Хаан. 24:25 25:12 Иса. 54:10; Иез. 34:25; 37:26; Ос. 2:18 25:13 1 Чыл. 6:4-15 25:15 Сан. 31:8
25:17 Сан. 31:2, 7 26:2 Хост. 30:12-14; 38:26; Сан. 1:2, 3; 2 Хаан. 24:1; 1 Чыл. 21:2

дужунга турлагжып турган израиль чонга: ⁴ «Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг шупту эр улусту санаңар» — деп чугаалаан.

Египет черден үнүп келген израиль чоннуң сан-данзызы бо-дур.

⁵ Израильдин улуг оглу Рувимнин үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Энохтан — энох төрөл бөлүк, Фаллудан — фаллу төрөл бөлүк, ⁶ Хецрондан — хецрон төрөл бөлүк, Хармиден — харми төрөл бөлүк. ⁷ Рувимден укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 43 730 эр кижиге болган.

⁸ Фаллунуң бир оглу Элиав дээр турган. ⁹ А Немуил, Дафан болгаш Авирон олар Элиавтың оолдары турган. Дафан биле Авирон дээрге израиль ниитилден шилиттинген, Моисей биле Ааронга удур үймээн үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыга удур тура халаан Корахка болгаш оон талаакчыларына каттышкан улус ол чүве-дир. ¹⁰ Ынчан чер, аксын ааздадыпкан дег, оларны болгаш Корахты ажырыпкан, оларның хамык талаакчылары база өлүп калган, от 250 кижини чипкен; олар ынчан израиль чонга сагындырышкын болу берген турган. ¹¹ Ынчалза-даа Корахтын оолдары өлбейн барган чүве-дир.

¹² Симеоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Немуилден — немуил төрөл бөлүк, Яминден — ямин төрөл бөлүк; Яхинден — яхин төрөл бөлүк, ¹³ Зерахтан — зерах төрөл бөлүк, Саулдан — саул төрөл бөлүк. ¹⁴ Симеоннуң аймаанда төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 22 200 эр кижиге болган.

¹⁵ Гадтын үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Цефондан — цефон төрөл бөлүк, Хаггиден — хагги төрөл бөлүк, Шуниден — шуни төрөл бөлүк, ¹⁶ Озниден — озни төрөл бөлүк, Эриден — эри төрөл бөлүк, ¹⁷ Ародтан — арод төрөл бөлүк, Арелиден — арели төрөл бөлүк. ¹⁸ Гадтын үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр

ол-дур. Оларның ниити саны 40 500 эр кижиге болган.

¹⁹⁻²⁰ Иуданың үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур (ооң Ир биле Онан деп ийи оглу база турган, ынчалза-даа олар ханаан черге өлүп калганнар): Шеладан — шела төрөл бөлүк, Фарестен — фарес төрөл бөлүк, Зерахтан — зерах төрөл бөлүк. ²¹ Фарестин төрөл бөлүктери бо-дур: Хецрондан — хецрон төрөл бөлүк, Хамулдан — хамул төрөл бөлүк. ²² Иудадан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 76 500 эр кижиге болган.

²³ Иссахарның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Толадан — тола төрөл бөлүк, Фувадан — фува төрөл бөлүк, ²⁴ Иашувтан — иашув төрөл бөлүк, Шимрондан — шимрон төрөл бөлүк. ²⁵ Иссахардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 64 300 эр кижиге болган.

²⁶ Завулоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Середтен — серед төрөл бөлүк, Элондан — элон төрөл бөлүк, Яхлеилден — яхлеил төрөл бөлүк. ²⁷ Завулондан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 60 500 эр кижиге болган.

²⁸ Иосиф Манассия биле Эфрем деп ийи оолдуг турган, оларның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Манассияның төрөл бөлүктери бо-дур: Махирден — махир төрөл бөлүк, Махирнин оглу Галаадтан — галаад төрөл бөлүк.

³⁰ Галаадтын үре-салгалындан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Иезерден — иезер төрөл бөлүк, Хелектен — хелек төрөл бөлүк, ³¹ Асриилден — асриил төрөл бөлүк, Шехемден — шехем төрөл бөлүк, ³² Шемидадан — шемида төрөл бөлүк, Хеферден — хефер төрөл бөлүк.

³³ Хефернин оглу Салпаад оолдары чок, а чүгө кыстарлыг кижиге турган, ооң кыстарының аттары бо-дур: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца. ³⁴ Манассиядан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 52 700 эр кижиге болган.

26:5 Хост. 6:14; 1 Чыл. 5:1-3 26:6 Э. д. 46:8-9 26:7 Сан. 1:21 26:9 Сан. 16:1-2 26:10 Сан. 16:31-35
26:11 Хост. 6:24 26:12 Э. д. 46:10; Хост. 6:15; 1 Чыл. 4:24 26:14 Сан. 1:23 26:15 Э. д. 46:16
26:18 Сан. 1:25 26:19-20 Э. д. 38:1-30; 46:12; 1 Чыл. 2:3-5 26:22 Сан. 1:27 26:23 Э. д. 46:13;
1 Чыл. 7:1 26:25 Сан. 1:29 26:26 Э. д. 46:14 26:27 Сан. 1:31 26:28 Э. д. 46:20
26:29 1 Чыл. 7:14-19 26:33 Сан. 27:1-7 26:34 Сан. 1:35

³⁵ Эфремниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Шутелахтан – шутелах төрөл бөлүк, Бехерден – бехер төрөл бөлүк, Тахан-дан – тахан төрөл бөлүк. ³⁶ А Шутелах-тың оглу Арандан – аран төрөл бөлүк. ³⁷ Эфремниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 32 500 эр кижиге болган. Иосифтин үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур.

³⁸ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Беладан – бела төрөл бөлүк, Ашбелден – ашбел төрөл бөлүк, Ахирамдан – ахи-рам төрөл бөлүк, ³⁹ Шуфамдан – шуфам төрөл бөлүк, Хуфамдан – хуфам төрөл бөлүк. ⁴⁰ Бела Ард биле Нееман деп ийи оолдуг турган; Ардтан – ард төрөл бөлүк, Неемандан – нееман төрөл бөлүк укталган. ⁴¹ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 45 600 эр кижиге болган.

⁴² Данниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Шухамдан – шухам төрөл бөлүк; Данниң төрөл бөлүк айы-биле үре-салгалы ол-дур. ⁴³ Шухамдан укталган төрөл бөлүк ол-дур. Оларның ниити саны 64 400 эр кижиге болган.

⁴⁴ Асирниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Имнадан – имна төрөл бөлүк, Ишвадан – ишва төрөл бөлүк, Бриядан – брия төрөл бөлүк. ⁴⁵ Бриядан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Хеверден – хевер төрөл бөлүк, Малхийден – малхий төрөл бөлүк. ⁴⁶ Асирниң Серах деп аттыг уруу база турган. ⁴⁷ Асирниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 53 400 эр кижиге болган.

⁴⁸ Неффалимниң үре-салгалы бол-гаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Яхцеилден – яхцеил төрөл бөлүк, Гуниден – гуни төрөл бөлүк, ⁴⁹ Иецерден – иецер төрөл бөлүк, Шиллемден – шиллем төрөл бөлүк. ⁵⁰ Неффалимниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүк-

тер ол-дур. Оларның ниити саны 45 400 эр кижиге болган.

⁵¹ Ынчалдыр түңнөп кээрге, израиль чоннун ниити саны 601 730 эр кижиге болган.

⁵² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵³ «Бо аймактарга черни, санаашкынны эрткен кижилер санын барымдаалап, үлүглей хуваар ужурлуг. ⁵⁴ Хөй санның аймак хувааглыг черниң улуг кезээн, а эвээш санның аймак – эвээш кезээн алзын. Аймак бүрүзүңге хувааглыг черни, ооң санаашкынны эрткен улузунуң санын барымдаалап, бээр ужурлуг. ⁵⁵ Үлүгден тырткаш, кымның каяа чурттаарын тодарадыр ужурлуг, улус ада-өгбелеринден укталган аймактарының адын эдилээн хувааглыг черлерни алзын. ⁵⁶ Хөй санның-даа, эвээш санның-даа аймакка черни үлүг тырткаш, хуваар ужурлуг».

Левиттерниң санаашкыны
(Хост. 6:16-25; 1 Чыл. 6:1-3, 16-30)

⁵⁷ Төрөл бөлүктөр айы-биле левиттерде санаашкын эрткен улус бо-дур: Гирсондан – гирсон төрөл бөлүк, Кохаттан – кохат төрөл бөлүк, Мерариден – мерари төрөл бөлүк. ⁵⁸ Левийден укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: ливни төрөл бөлүк, хеврон төрөл бөлүк, махли төрөл бөлүк, муши төрөл бөлүк, корах төрөл бөлүк.

А Амрам Кохаттан укталган турган. ⁵⁹ Амрамның кадайының адын Иохаведа дээр чүве-дир, ол херээжен Левийниң уруу, Египетке Левийниң аймаанга түрүттүнген кижиге турган. Иохаведа бодунуң ашаа Амрамга Ааронну, Моисейни болгаш ол ийи оолдун угбазы Мариамны божуп берген.

⁶⁰ Аарон болза Надав, Авиуд, Элезар болгаш Ифамар оларның ачазы турган. ⁶¹ Надав биле Авиуд Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң таарымчалыг деп көрбээни от салгаш, өлүп калган.

⁶² Левиттерниң ниити саны – бир айлыг болгаш оон улуг назылыг – 23 000 эр кижиге болган. Оларны израиль чонбиле катый санаваан, чүге дээрге израиль

26:35 1 Чыл. 7:20-27 26:37 Сан. 1:33 26:38 Э. д. 46:21; 1 Чыл. 7:6-12; 8:1-5

26:41 Сан. 1:37 26:42 Э. д. 46:23 26:43 Сан. 1:39 26:44 Э. д. 46:17; 1 Чыл. 7:30-40 26:47 Сан. 1:41

26:48 Э. д. 46:24; 1 Чыл. 7:13 26:50 Сан. 1:43 26:51 Сан. 1:46 26:53 Ис. 11:23 26:54 Сан. 33:54

26:60 Хост. 6:23-25 26:61 Лев. 10:2 26:62 Сан. 3:39

чоннун аразынга оларга хувааглыг чер бербээн турган.

⁶³ Моисей биле Элеазар бараалгакчынын санап каан улузу ол-дур. Израиль чон Моавтыг ховуларынга, Иордан хемниң кыдынынга, Иерихоннун дужунга турлагжып турда, олар санаашкынны кылып чоруткан. ⁶⁴ Моисей биле Аарон бараалгакчы израиль чонну Синай ховузунга санап турда, чизе-даңзыже кирген улустун чаңгызы-даа ам бар улустун аразында чок болган. ⁶⁵ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчангы салгалдын улузу ээн кургаг ховуга өлүп каарын чугаалаан. Олардан чүглө Иефоннийн оглу Халев биле Нуннун оглу Иисус дириг арткан.

Салпаадтың кыстарының алыр үлүү
(Сан. 36:1-12)

27 ¹ Салпаад деп кижиге (ол дээрге Хеферниң оглу, Хефер Махирниң огулу, Махир Манассиянын огулу, Манассия Иосифтин огулу чүве-дир) беш кыстыг турган. Оларнын аттары: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца. ² Ол беш кыс Ужуражыга майгынынга чешип келгеш, Моисей биле Элеазар бараалгакчынын база баштыңнар биле бүгү израиль ниитиледдин мурнунга туруп алгаш: ³ «Бистин ачавыс ээн кургаг ховуга өлүп калган. Ол Дээрги-Чаяакчыга удур сүлчээ кылып чыгып келген улустун — Корахтын тала-лакчыларынын сангыче кирбээн, бодунун бачыдынын ужун өлү берген кижиге. А ол черле оолдуг бооп көрбээн. ⁴ Оолдуг болбаан-на дээш, ачавыстың ады чүгө оон төрөл бөлүүндөн казыттынып чиде бээр ужурлугул? Оон ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга биске база хувааглыг черден беринерем» — дээннер.

⁵ Моисей оларнын херээн Дээрги-Чаяакчыга дыңнадырга, ⁶ Ол Моисейге мынча дээн: ⁷ «Салпаадтың кыстары шынын чугаалап турлар, ачазынын ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга база хувааглыг черден үзүп, оон уругларынга ээлээр өнчү кылдыр дамчыдып бер. ⁸ Израиль чонга мону чугаала. Бир

эвес оолдуг болбаан кандыг-бир кижиге өлүп калган болза, оон хувааглыг черин уруунга дамчыдып бериңер; ⁹ а ол кижинин уруу база чок болза, хувааглыг черин оон кады төрөөн ха-дунмазынга дамчыдып бериңер; ¹⁰ оон кады төрөөн ха-дунмазы база чок болза, хувааглыг черин оон ачазынын ха-дунмазынга дамчыдып бериңер; ¹¹ а бир эвес ол кижинин ачазынын ха-дунмазы чок болза, хувааглыг черин оон төрөл бөлүүндөн чоок төрели кижиге — ук черни салгап аар кылдыр — дамчыдып бериңер». Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар ол бүгү израиль чонга доктаадып каан дүрүм-хоойлу болган.

Моисейниң соон салгаан чаа баштыңчы

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бо турар Аварим сынче үне бергеш, Мээң израиль чонга берип турарым черже көрүп көр. ¹³ Ол черни көрүп алгаш, акын Аарон ышкаш, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баар сен. ¹⁴ Чүгө дээрге силер Цин ховузунга израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп турда, Мээң сөзүмге удурланып, суг чанынга чон мурнунга Мээң ыдыктымны хүндүлөөн болгай силер». (Ол дээрге Цин ховузунда Кадес деп черде Мериванын суу чүве-дир.)

¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: ¹⁶ «Бүгү амылыг чүүлдү тыңгарып турар Дээрги-Бурган-Чаяакчы, бо ниитиледдин бажынга бир кижиден шилип салып каап көрөм. ¹⁷ Ол баштыңчы кижиге оларны эдерттип чорзун, дайын-чаа үезинде оларны баштазын, ынчан Дээрги-Чаяакчынын чону кадарчы чок хойлар ышкаш болбас».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге харылаан: «Нуннун огулу Иисусту — эрес-дидим* кижини — кыйгытып алгаш, бодунун холуну аңаа дегзип каг; ¹⁹ ону Элеазар бараалгакчынын база бүгү ниитиледдин мурнунга тургускаш, олар көрүп турда, аңаа чонну баштаар даалгадан

* 27:18 «Эрес-дидим» деп сөстөрнүн болгу дег өске указы мындыг: «Бурганның Сүлдезинге бүргөткөн».

26:65 Сан. 14:28-30 27:1 Сан. 26:33; Иис. 17:3-4 27:3 Сан. 16:1-35, 49 27:4 Иов 42:15
27:11 Руф 4:3-6; Иер. 32:6-9 27:12 Ы. х. к. 3:27; 32:49 27:13 Сан. 20:24 27:14 Сан. 20:12-13
27:16 Сан. 16:22 27:17 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мф. 9:36; Мк. 6:34 27:18 Хост. 24:13
27:19 Ы. х. к. 3:28; 31:14

бер; ²⁰ бүгү израиль ниитилел ону тооп дыннаар кылдыр, бодуннун эрге-чагыргаңны ооң-биле үлеш. ²¹ Иисус шийтпир үндүрерде, Элеазар бараалгакчынын мурунуга туруп алзын, демгизи ынчан урим* дузазы-биле Дээрги-Чаяакчынын шийтпирин айтырып, ажыдып берзин. Иисус болгаш бүгү израиль чон чүнү-даа кылырда, Элеазарнын сөзүн ёзугаар кылзын».

²² Моисей Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылып, Иисусту кыйгыртып алгаш, Элеазар бараалгакчы биле бүгү чоннун мурунуга тургускаш, ²³ бодунун холдарын аңаа дээскеш, чонну баштауң даалганы берген. Бүгү чүве Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр чугаалаанын ёзугаар күүсеттинген.

Хүннүң-не салыр өргүлдер
(Хост. 29:38-42)

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мында деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Меңээ салып турар өргүлдүрнерни, өргүл чемин — Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдерни, доктааткан үезинде эккеп салыңар.

³ Оон өске оларга чугаалаар чүвөң бодур. Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг, четпес-дудуу эвес ийи хурагандан хүннүң-не доктаамал эккеп салзыннар. ⁴ Хураганнарнын бирээзин эртен, өскезин имир дүшкенде эккеп салзыннар. ⁵ Далган-тараа өргүлү кылдыр бир эфаның оннун бири хире эң шынарлыг далганга бир гиннин дөрттүң бири хире эң арыг олива үзү холааш, эккеп салзыннар. ⁶ Ол дээрге Синай дагга доктаадып кааны ышкаш, хүннүң-не салыр, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл-дүр. ⁷ Ооң-биле кады арага өргүлүн база эккелзиннер. Бир хураган-биле кады бир гиннин дөрттүң бири хире араганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр ыдыктыг черге чашсыннар. ⁸ Ийиги хураганын имир дүжерге, эртенгизин ышкаш, далган-тараа база арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг

чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл кылдыр салыңар».

Амыр-дыш хүннүң өргүлдери

⁹ «Амыр-дыш хүнүнде-ле ийи баш четпес-дудуу эвес бир харлыг хурагандан салыңар база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар, арага өргүлдүнден база эккелинер. ¹⁰ Ол дээрге амыр-дыш хүнү кээрге-ле, доктаамал салып турар, хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлден база арага өргүлдүнден аңгы, тускай бүрүн өрттедир өргүл-дүр».

Ай чаазының өргүлдери

¹¹ «Ай чаазында-ла Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ¹² Бугажык бүрүзү-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр бир эфаның оннун үжү хире далгандан, аңаа олива үзү холааш, салыңар база кошкар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар; ¹³ а хураган бүрүзү-биле кады олива үзү холаан, бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁴ Аңаа немей бугажык бүрүзү-биле кады чартык гин хире арагадан, кошкар-биле кады — бир гиннин үштүң бири хире, хураган бүрүзү-биле кады — бир гиннин дөрттүң бири хире арагадан өргүңер. Ол дээрге чылдың шупту айларының чаазында салыр бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁵ Доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл биле арага өргүлүңге немей Дээрги-Чаяакчыга бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан өргүңер».

Хаарган далганнар байырлалының өргүлдери

(Хост. 13:3-7; Лев. 23:5-8; Ы. х. к. 16:1-8)

¹⁶ «Бир айның он дөрткү хүнүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталыгышкын байырлалы болур. ¹⁷ Ол-ла

* 27:21 Урим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадырда, Бурганның бараалгакчыларынын ажыглап турган херексели (Хост. 28:30 көр).

27:20 Ис. 1:16-18

28:2 Лев. 3:11; 21:6 || Лев. 1:9

28:10 Ис. 46:4-5

28:11 Сан. 10:10

28:16 Хост. 12:1-13

28:17 Хост. 23:15

айның он беште — Ажыткы-биле хөөт-пээн далганнар байырлалы эртер, улус чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар чиир жүрүлүг.

¹⁸ Ол байырлалдың бириг хүнүндө ыдыктыг чыыштан кылынар, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ²⁰ Ол өргүлдөр-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бир бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ²¹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ²² Силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ²³ Ол бүгү өргүлдериңи хүннүң-не салып турар эртенги бүрүн өрттедир өргүлдөргө немей салыңар.

²⁴ Чеди хүн дургузунда ол өргүлдериңи хүннүң-не салып туруңар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл чеми, отка өрттедир өргүлдүр. Ону доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл-биле база арага өргүлү-биле кады салыңар. ²⁵ Оон чедиги хүнде база бир ыдыктыг чыыштан эрттиринер, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар».

Бежengi хүннүң байырлалының өргүлдери

(Ы. х. к. 16:9-12)

²⁶ «Баштайгы дүжүт эккеп турар хүнде, Чеди неделя байырлалында Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүн далган-тараазын өргүп тура, ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннун кылыр ажыл кылбаңар; ²⁷ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан салыңар. ²⁸ Ол мал-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ²⁹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ³⁰ Ол

ышкаш силерни бачыттан арыглаар кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ³¹ Хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүл болгаш ооң-биле кады салыр далган-тараа өргүлүңге немей ол малды салыңар, олар-биле кады арага өргүлүн база эккелиңер; салып турар малыңар четпес-дудуу эвес болзун».

Трубалар этсир байырлалдың өргүлдери

29 ¹ «Чеди айның бирээде ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннун кылыр ажыл кылбаңар, ол силерге трубалар этсир хүн болзун. ² Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ⁴ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ⁵ Ол ышкаш силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ⁶ Ол бүгү өргүлдериңи ай чаазының бүрүн өрттедир өргүлүңге немей, хүннүн-не салыр бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлүңге немей салыңар. Оларны доктааткан дүрүм ёзугаар салыңар, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдөр ол-дур».

Өндүр улуг арыглаашкын хүннүн өргүлдери

⁷ «Ол-ла чедиги айның онда ыдыктыг чыыштан эрттиринер: бодуңарны шеглээшкин-биле томаартыңар база кандыг-даа ажыл кылбаңар. ⁸ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ⁹ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи

хире далгандан, ¹⁰ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салынар. ¹¹ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Ол өргүлдөр дээрге өндүр улут арыглаашкын дээш онза өргүлгө, хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлдеринге немей салыр өргүлдөр-дир».

Чадырлар байырлалының өргүлдери
(Лев. 23:33-43; Ы. х. к. 16:13-15)

¹² «Чеди айның он беште база ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар, Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлалды чеди хүн дургузунда демдеглеңер. ¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыгтыг, бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыр 13 бугажык, 2 кошкар болгаш бир харлыг 14 хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ¹⁴ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан кызыл-тас далганындан: бугажык бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ¹⁵ он дөрт хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ¹⁶ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Шупту ол өргүлдөр дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдөр-дир.

¹⁷⁻³⁴ Байырлалдың дараазында хүнеринде бо четпес-дудуу эвес малдан салыңар:

- ийиги хүнде 12 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- үшкү хүнде 11 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- дөрткү хүнде 10 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- бешки хүнде 9 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- алдыгы хүнде 8 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- чедиги хүнде 7 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан.

Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганның санын барымдаалап, ангы-ангы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдөр дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдөр-дир.

³⁵ Байырлалдың сески хүнүнде онзагай чыыштан эрттиринер, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ³⁶ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыгтыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³⁷ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганның санын барымдаалап, ангы-ангы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ³⁸ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдөр дээрге хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдөр-дир.

³⁹ Ол малдың шуптузун доктааткан байырлалдарыңар үезинде Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурлуг силер. Оларны даңгырак күүсеткеш азы эки туранар-биле салып турарыңар бүрүн өрттедир, далган-тараа, арага база эп-найырал өргүлдеринге немей салыр ужурлуг силер».

30 ¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааган бүгү чүезин израиль чонга дамчыдып чугаалаан.

Херээжен улустуң берген даңгырактары

² Моисей израиль чоннун аймактарының баштыннарынга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының дужаалы бо-дур. ³ Бир эвес кандыг-бир эр кижиге Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берген азы бир-ле чүүлдү кылбазын азаан болза, ол кижиге сөглээн сөзүңгө ээ бооп, шупту чүвени чугаалаан аайы-биле күүседир ужурлуг.

⁴ Бир эвес ачазының аал-оранында чурттап турар аныяк кыс кижиге Дээрги-

Чаякчыга азаашкын азы даңгырак бээрге, ⁵ ачазы уруунун даңгыраан азы азаашкынын дыңнап кааш, ол дугайында чүү-даа дивес болза, уруу шупту азаашкынылары биле даңгырактын күүседир ужурлуг. ⁶ А бир эвес аныяк кыстың ачазы ол дугайында дыңнап кааш, күүседирин хоруур болза, уруунун шупту азаашкынылары биле даңгыракты күш чок апаар, Дээрги-Чаякчы ону ол дээш өршээр, чүгө дээрге ачазы аңаа хоруп каан-дыр.

⁷ Бир эвес азаашкын берген азы алызын бодавайн даңгырак берген турган кыс киж и ашакка барып аарга, ⁸ оон ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивес болза, херэежен киж и бодунун азаашкынылары биле даңгырактын күүседир ужурлуг. ⁹ А бир эвес оон ашаа ол дугайында дыңнап кааш, ол-ла хүндүс күүседирин хоруур болза, ашаа кадайының берген азаашкынын болгаш алызын бодавайн даңгырак бергенин күш чок болдуруп каар, ынчан Дээрги-Чаякчы ол херэеженни өршээр.

¹⁰ Дулгуяк азы ашаандан чарылган херэежен кижиниң кандыг-даа даңгыраа азы берген азаашкыны күүсетти-нер ужурлуг.

¹¹ Бир эвес ашактыг херэежен киж и азаашкын азы даңгырак берип, аашкынган болза, ¹² ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивээн база күүседирин хоруваан болза, ол херэежен бодунун берген азаашкынылары биле даңгырактын шуптузун күүседир ужурлуг. ¹³ А бир эвес оон ашаа азаашкынын дугайында дыңнап кааш, оларны күш чок болдуруп каар болза, ол херэеженниң аксындан үнген азаашкынын биле даңгыракты күш чок болу бээр: оларны ашаа үрөп каапкан ужурунда, Дээрги-Чаякчы оон кадайын өршээр. ¹⁴ Кадайының кандыг-даа азаашкынын база бодун кызыгаарланыр дээш аашкынган кандыг-даа даңгыраан ашаа киж и чок-ла болза чүүлүнүп, чок-ла болза күш чок болдуруп каап болур. ¹⁵ Бир эвес ашаа киж и ол дугайында даартагы хүнге чедир чүү-даа дивес болза, ол ыгыт чогу-биле кадайының азаашкынылары биле даңгырактын шуптузун чүүлзүнген-дир, чүгө дээрге ол дугайында дыңнап

кааш, чүү-даа дивээн-дир. ¹⁶ А ашаа киж и ол дугайында дыңнап каан соонда, элээн үе эрткенде, кадайының азаашкынылары биле даңгырактын күүсеттирбейн барган болза, кадайының буруузун боду чүктээр.

¹⁷ Дээрги-Чаякчының Моисейге бергени, ашак-кадай улус аразында база адазы биле оон аал-оранында чурттап турар аныяк уруунун аразында харыл-заалар дугайында дүрүм-хоойлу ол-дур.

Мадан чондан өжээн негээн дайын

31 ¹ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чон дээш мадан чондан өжээн неге, оон өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баар сен».

³ Моисей чонга: «Бодунарның аранарда эр улусту чепсеглеп, шеригден чыңар, олар мадианнарга удур чаалажып үнзүн, Дээрги-Чаякчы ынчалдыр мадианнардан өжээн негээр. ⁴ Бир израиль аймактан-на муң кижини шилип чыгаш, дайынче чорудунар» — дээн.

⁵ Шупту израиль аймактардан 12 000 чепсегленген дайынчыны, бир аймактан-на муң киж и кылдыр, үндүрүп берген.

⁶ Моисей ол аг-шеригни — бир аймактан-на муң кижини дайынче чорудупкан, олар-биле кады Элеазар бараалгакчының оглу Финеести база чорудуп, ыдыктыг херекселдер биле эткир үнүг трубаларны аңаа тутсуп каан. ⁷ Дээрги-Чаякчының Моисейге дужааганын ёзуугаар, израильчилер мадианнар-биле дайылдажып үнгөш, оларның шупту эр улусун узуткап кааннар. ⁸ Израильчилериниң ынчан өлүрүп каан улусунун аразында Эвий, Рекем, Цур, Хур болгаш Рева деп беш мадан хаан бар болган. Беорнун оглу Валаамны база хылыш-биле шанчып өлүрүп каан.

⁹ Израиль чон мадианнарның херэеженнерин, ажы-төлүн тудуп апаргаш, оларның хамык мал-маганын коданын карартыр сүрүп алгаш барган, бүгү эт-хөрөгизин олчалап алган. ¹⁰ Оон оларның чурттап турган черинде хоорайларны база оларның турлагларын өрттедикен. ¹¹ Израиль шериглер тудуп база олчалап алган бүгү чүвезин,

кижилерни-даа, мал-маганны-даа ап алгаш, ¹² шупту туттурганнарны, мал-маганны база олча-тывышты Моисейге, Элеазар бараалгакчыга болгаш бүгү израиль ниитилелге, кажан турлаг Моавтын ховуларынга, Иордан хемниң кыдыныга, Иерихоннуң дужунга турда, эккеп бергенер. ¹³ Моисей, Элеазар бараалгакчы болгаш чоннуң шупту баштыңнары оларга уткуштур турлагдан үнүп келгенер.

¹⁴ Моисей шериг баштыңнарынга, дайындан ээп келген муң болгаш чүс шериг баштыңнарынга хоратай бергеш, ¹⁵ оларга мынча дээн: «Херэженнерниң дөгөрезин амы-тынныг арттырып кааны ол бе?!» ¹⁶ Израиль чоннун Фегорнун бурганының айынче кирип, Дээрги-Чаяакчыга өскерлиринге Валаамның сүмезин ёзугаар чылдак болган улус оларла болгай, ол дээш Дээрги-Чаяакчының чонун айыыл-халап кырып турду чоп. ¹⁷ Ам дораан шупту мадиан оолдарны база эр кижиле харылзаалыг турган херэженнерни өлүрүп кааптыңар. ¹⁸ А эр кижиле кажан-даа чоокшулажып көрбээн кыстарны өлүрбейн, бодуңарга арттырып алыңар.

¹⁹ Турлагнын даштынга чеди хүн дургузунда туруңар; кижиле өлүрүп каан кым-даа кижиле база өлүрткен кижиниң мага-бодунга дегген кым-даа кижиле – силер-даа, тудуп алган улузуңар-даа үшкү болгаш чедиги хүнде арыгланып алзын. ²⁰ Хамык идик-хевиңерни, алгы-хөмден, өшкү дүгүнден кылган эт-севиңерни, шупту ыях эдилел-херекселиңерни арыглап алыр ужурлуг силер».

²¹ Оон Элеазар бараалгакчы чаалажып чораан дайынчыларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының Моисейге айтып чагаан дүрүм-хоойлузу бо-дур. ²² Алдынын, мөңгүннү, хүлдерни, демирни, коргулчунну болгаш ак-коргулчунну — ²³ отка салып болур бүгү чүвени от дамчыштыр эрттиргеш, ооң соонда арыглаашкын суу-биле чуп кааптыңар, олар ыңчан арыг апаар. А отка салып болбас бүгү чүвени суг дамчыштыр эрттиринер. ²⁴ Идик-хевиңерни чедиги хүнде чуп кааптыңар, ыңчан арыг апаар силер. Ооң соонда турлагже кирип кээп болур силер».

Дайын олчазын үлешкени

²⁵ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугалаан: ²⁶ «Тудуп эккелген бүгү улусту, суруп эккелген хамык мал-маганны Элеазар болгаш чоннун төрел бөлүктөриниң баштыңчылары-биле кады санап каг. ²⁷ Ол бүгү олча-тывышты чаалажып чораан дайынчыларга база арткан бүгү чонга ийи чара үлөп бер. ²⁸ Чаалажып чораан дайынчылардан Дээрги-Чаяакчыга бээр үндүрүгден ап ал; Оон алыр үлүү — кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа — 500-түн-не бирээзи болзун. ²⁹ Ол үндүрүгнү олча-тывыштын дайынчыларга хамааржыр чартыындан алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр Элеазар бараалгакчыга хүлээдиң бер. ³⁰ А израиль чоннун алыр чартыындан: кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа 50-ниң-не бирээзи болур үндүрүгнү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде албан-хүлээлге эртирип турар левиттерге хүлээдиң бер».

³¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын ёзугаар күүсеткенер. ³² Чаалажып чораан улустун эккелген олчазының арткан кезээ мындыг болган: шээр мал — 675 000 баш; ³³ бода мал — 72 000 баш; ³⁴ элчиген мал — 61 000 баш; ³⁵ эр кижиле кажан-даа холбажып көрбээн кыстар — 32 000 кижиле.

³⁶ Чаалажып чораан дайынчыларнын алган үлүү — шупту олчаның чарты — мындыг болган: шээр мал — 337 500 баш; ³⁷ ол шээр малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 675 баш; ³⁸ бода мал — 36 000 баш, ол бода малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 72 баш; ³⁹ элчиген мал — 30 500 баш, ол элчиген малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 61 баш; ⁴⁰ кижилер — 16 000 кижиле, ол улустан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 32 кижиле. ⁴¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңа дужаганын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга өргүп турар үндүрүгнү Элеазар бараалгакчыга хүлээдиң берген.

⁴² Моисейниң чаалажып чораан улустун олчазын ийи чара үлөш, арткан израиль чонга аңгылап берген кезини

31:15 1 Хаан. 15:3 31:16 Сан. 25:1-5 31:17 Башт. 21:11 31:18 Ы. х. к. 21:10-14
31:19 Сан. 19:12, 22 31:24 Лев. 11:25; Сан. 19:10 31:27 Ис. 22:8; 1 Хаан. 30:24

бо-дур. ⁴³ Арткан израильчилерниң алган үлүү — олчаның чартымындыг болган: шээр мал — 337 500 баш; ⁴⁴ бо-да мал — 36 000 баш; ⁴⁵ элчиген мал — 30 500 баш; ⁴⁶ кижилер — 16 000 киж. ⁴⁷ Моисей Дээрги-Чаяакчының анаа дужааганын ёзугаар израиль чоннуң алган чартыгындан — кижилерден-даа, мал-магандан-даа — беженниң-не бирээзин ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде албан-хүлээлге эргтирип турар левиттерге хүлээди берген.

Шериг баштыңнарының өргүдери

⁴⁸ Моисейге шериг баштыңнары — муң, чүс шериг баштыңнары — чедип келгеш: ⁴⁹ «Силерниң чалчаларынар бис баштап чорана дайынчыларывысты санап көөрүвүске, чаңгыс-даа киж и өлүртпээн болду. ⁵⁰ Ам бодувустуң олчалап алганывыс алдын кылыгларны: илчир-бежигештерни, билектээштерни, билзектерни, сыргаларны болгаш еске-даа каасталгаларны Дээрги-Чаяакчыга амыттынывыс дээш төлевир кылдыр өргүп тур бис» — дээннер.

⁵¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы оларның шупту алдын кылыгларын хүлээп алган. ⁵² Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр муң болгаш чүс шериг баштыңнарының салган алдынының деңзизи 16 750 шекел* болган. ⁵³ (Дайынчы бүрүзү бодунга олча-тывышты үптөп алган турган.) ⁵⁴ Моисей биле Элеазар бараалгакчы муң болгаш чүс шериг баштыңнарындан алдыны хүлээп алгаш, израиль чонга сагындырыг кылдыр, Ужуражылга майгынынга — Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп кааннар.

Иорданның чөөн талазынаа чурттай берген аймактар

32 ¹ Рувим биле Гадтың аймактарының өөр малы дыка хөй турган; ол улус Иазер биле Галаад деп черлерни көөрге, мал-маганга тааржыры аажок болган. ² Ынчангаш Гад биле Рувимниң аймактары Моисей биле Элеазар бараалгакчыга база ниитилелдин баштыңнарынга чедип келгеш: ³ «Атарот, Дивон, Иазер, Нимра, Эсевон, Элеале, Севам, Нево болгаш Веон

деп черлер — ⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль ниитилелдин мурнунга чылча шаап кааны чоннарның черлери мал-маганга дыка тааржыр-дыр, а силерниң чалчаларынар бис өөр малдыг улус бис. ⁵ Бир эвес бисче ээ көрнүр болзунарза, бо черни чалчаларынар биске ээлээр кылдыр бериптинер, бисти Иорданның ол чарыынче кежирбейн көрүнер» — дээннер.

⁶ Моисей Гад биле Рувимниң аймактарынга мынчаар харыылаан: «Ам чүл, ха-дуңманар дайылдажып чорутар, а силер маңаа артып каар мындыг бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга берип турар черинден ойталаар кылдыр оларны чүге ыдалап тур силер? ⁸ Силернин ада-өбөңерни Кадес-Варниден ханаан черни шинчип көрзүн дээш айбылап чорудуптарымга, олар ынчпал турган болгай. ⁹ Олар Эшкол шынаага четкеш, ол черни көрүп кааш, израиль чонну Дээрги-Чаяакчының оларга берип турар черинче баарындан ойталадып каапкан болгай. ¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол мынча деп даңгыраглаан: ¹¹ „Египеттен үнүп келген, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг бо улустуң кайызы-даа Мээң Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга азаан черимни көрбес, чүге дээрге Менээ бүрүнү-биле чагыртпааннар-дыр. ¹² Чүгле Нуннуң олгу Иисус биле кенез уктуг Иефонийниң олгу Халев ол черже кирер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканнар-дыр“.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израильче килеңей бергеш, Ооң мурнунга бак чүве үүлгеткен шупту салгал кырлып калгыжеге чедир, оларны ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда тояап чоруур кылып каан. ¹⁴ Ам силер — бачыттыг улустуң бөлүгүлели — Дээрги-Чаяакчы израиль чонче база катап килеңей берзин дээш, ада-өбөңерниң орнун ээлеп алган-дыр силер. ¹⁵ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар болзунарза, Ол израиль чонну база катап ээн кургаг ховуга арттырып каар — бүгү чонну узукаттарырынар ол-дур».

¹⁶ А демги улус Моисейге чеде бергеш, мынча дээннер: «Бис бо черге мал-маганывыска кажаалар база өг-бүлевиске

* 31:52 Чижеглеп алырга, 170 кг хире деңзилиг.

31:50 Хост. 30:12 31:53 Ы. х. к. 20:14 31:54 Хост. 30:16 32:1 Сан. 21:32 32:4 Сан. 21:24, 35
32:8 Сан. 13:3-4, 21-33 32:10 Ы. х. к. 1:34-36 32:11 Сан. 14:29 32:12 Сан. 14:6 32:13 Сан. 14:33-35

хоорайлар тудуп аар бис. ¹⁷ Бодувус кымны-даа мурнай чепсегленгеш, арткан израиль чонну турар черлеринче чедире бербээн шаавыста, оларның мурнунга чо-руур бис. А өг-бүлевис, бо черин чурт-такчыларындан айыыл халдавас кылдыр, быжыглалдык хоорайларга артып калзын. ¹⁸ Израиль чондан киж и бурүзү бодунуң хуваагылыг черин албаан шаанда, аал-ораныгысче чанмас бис. ¹⁹ Бир эвес Иорданның чөөн талазынга ээлээр чер алыр болзувусса, өске аймактар-биле кады Иорданнын барыын талазынга болгаш оон ырадыр хуваагылыг черлер албас бис».

²⁰⁻²¹ Моисей оларга: «Силерниң кайыңар-даа Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзуугаар чепсегленгеш, Иорданнын ол чарыынче кежип, дайын-чааже үнүп, Бурган дайзыннарын Бодундан ырадыр сывырыпкыжеге чедир чаалажырынга белең силер бе? ²² Ол чер Дээрги-Чаяакчыны кылдыр эжелеттирип алырга, силер чана бергеш, Дээрги-Чаяакчы биле израиль чоннун мурнунга бурууда-вас силер, а бо чер Дээрги-Чаяакчының чөпшээрели-биле силерниң ээлээр черинер болур. ²³ А бир эвес ынчалдыр кылбас болзунарза, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгеткен бооп, ол бачыдынар дээш силерге оонажык кезем-чени билип аар силер. ²⁴ Өг-бүлеңерге хоорайлардан, мал-маганыңарга кажалардан тудуп алыңар, эткен сөзүңерни ээленер» — дээн.

²⁵ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силерниң чалчаларыңар бис дээривис силернин дужааганыңар ёзуугаар күүседир бис. ²⁶ Бистин ажы-төлүвүс, кадайларывыс, өөр малывыс, шупту мал-маганывыс манаа, Галаадтын хоорайларыңа артып каар, ²⁷ а силернин чалчаларыңар бис чепсегленип алгаш, дээривис силерниң чугалап турарыңар дег, Дээрги-Чаяакчынын дужаалын ёзуугаар дайылдажып үнүптер бис» — деп чугаалаан.

²⁸ Моисей оларга хамаарыштыр Элеазар бараалгакчыга, Нуннун огулу Иисуска болгаш израиль чоннун аймактарының баштыңнарынга айтышкын берип: ²⁹ «Бир эвес Гад биле Рувимнин аймактары силер-биле кады Иорданның ол чарыынче кеже бээр болза база шуп-

ту чепсегленип алгаш, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзуугаар дайылдажыр болза, силер ол черни эжелеп алганыңар соонда, оларга Галаад деп черни ээлээр кылдыр бериптинер. ³⁰ А бир эвес олар чепсегленгеш, силер-биле кады барбас болза, ээлээр черин силер-биле кады Хаанаанга алыңар» — дээн.

³¹ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силерниң чалчаларыңар биске Дээрги-Чаяакчы чүү деп дужааганыл, шак ынчаар күүседир бис. ³² Чепсегленгеш, Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзуугаар ханаан черге чоруптар бис, а ээлээр хуваагылыг черивис Иорданның чөөн талазында болзун» — деп харыылаан.

³³ Моисей ынчан Гад биле Рувимниң аймактарыңа база Иосифтин огул Манассияның аймааның чартыңга амор хаан Сигоннун күрүнезин, Васанның хааны Оттуң күрүнезин, ол девискээрге хоорайларны болгаш оларнын чоок-кавызында бүгү черлерни айтып берген.

³⁴ Гадтын аймаа Дивон, Атарот, Ароер, ³⁵ Атарот-Шофан, Иазер, Иогбега, ³⁶ Бет-Нимра, Бет-Гаран деп быжыглалдык хоорайларны катап тудуп тургузуп, хой кажаларын тудуп алган.

³⁷ Рувимниң аймаа Эсевон, Элеале, Кирятиам, ³⁸ Нево, Ваал-Меон (ол ийи хоорайны өскээр адап каан), Сивма деп хоорайларны катап тудуп тургузуп алгаш, оларга чаа аттар тывыскан.

³⁹ Манассияның огул Махирниң төрөл бөлүү Галаадче чорупкаш, ол черни эжелеп алгаш, анаа чурттап турган амор чонну үндүр сывырыпкан. ⁴⁰ Моисей Галаадты Манассияның огул Махирниң төрөл бөлүүнге үзүп бээрге, ол улус анаа чурттап берген. ⁴¹ Манассиянын үре-салгалы Иаир дээрзи ол черде хоорай-суурларны эжелеп алгаш, оларны «Иаирниң хоорай-суурлары» деп адап каан. ⁴² А Новах деп киж Кенат хоорайны база оон чоок-кавызында суурларны эжелеп алгаш, ол хоорайны бодунуң ады-биле «Новах» деп адап каан.

*Израиль чоннуң Египеттен көжүп
үнгенин катап бижээни*

33 ¹ Египет черден бодунуң чурум-чыскаалдык бөлүктөрүн ёзуугаар, Моисей биле Ааронга баштапкыш, үнүп келген

32:17 Ис. 4:12-13 32:18 Ис. 22:4 32:19 Ис. 13:8 32:39 Э. д. 50:23; 1 Чыл. 7:14-15
32:40 Ис. 13:31; 17:1 32:41 Ы. х. к. 3:14-15; 3 Хаан. 4:13; 1 Чыл. 2:21-23

израиль чоннуң көжүп эртип турган черлери бо-дур. ² Моисей Дээрги-Чаяакчынын айтылышкынын ёзугаар көжүп чораан үезинде, чоннуң доктаап турган турлаглары тодарадык бижиш каан. Оларнын көш үезинде доктаап турган турлаглары бо-дур.

³ Израиль чон бир айның он беште Раамсестен көжүп үнген; олар Хоста-лышкын байырлалы демдеглээн хүннүн даартазында, бүгү египет чон көрүп турда, эрес-дидими-биле* бар чытканнар. ⁴ А египетчилер ол үеде Дээрги-Чаяакчынын чок кылып кааны дун оолдарын ажаап турган — оларнын бурганнарын Дээрги-Чаяакчы шийдип каан болган.

⁵ Израиль чон Раамсестен көжүп үнгеш, Сокхотка турлагжып алган.

⁶ Олар Сокхоттан көжүп үнгеш, ээн кургаг ховунуң кыдыгында турар Этамга турлагжып алганнар.

⁷ Этамдан көжүп үнгеш, Ваал-Цефоннун дужунда Пи-Гахиротче дедир ээпкеш, Мигдолдуң мурнунга турлагжып алганнар.

⁸ Пи-Гахироттан көжүп үнгеш, далай ортузу-биле ээн кургаг ховуже эрте бергеш, Этам деп ээн кургаг ховуга үш хүн дургузунда чоруп-чоруп, Марага турлагжып алганнар.

⁹ Марадан көжүп үнгеш, Элимге чедип келгеннер. А Элимде он ийи суг бажы биле чеден пальма ыяш бар болган, олар анаа турлагжып алганнар.

¹⁰ Израильчилер Элимден көжүп үнгеш, Кызыл далай чанынга турлагжып алганнар.

¹¹ Кызыл далайдан көжүп үнгеш, ээн кургаг Син ховузунга турлагжып алганнар.

¹² Син ховузундан көжүп үнгеш, Дофкага турлагжып алганнар.

¹³ Дофкадан көжүп үнгеш, Алушка турлагжып алганнар.

¹⁴ Алуштан көжүп үнгеш, Рефидимге турлагжып алганнар. Ол черде ижер суг чок болган.

¹⁵ Рефидимден көжүп үнгеш, Синай ховузунга турлагжып алганнар.

¹⁶ Синай ховузундан көжүп үнгеш, Киброт-Гаттаавага турлагжып алганнар.

¹⁷ Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгеш, Асиротка турлагжып алганнар.

¹⁸ Асироттан көжүп үнгеш, Ритмага турлагжып алганнар.

¹⁹ Ритмадан көжүп үнгеш, Римнон-Фарецке турлагжып алганнар.

²⁰ Римнон-Фарецтен көжүп үнгеш, Ливнага турлагжып алганнар.

²¹ Ливнадан көжүп үнгеш, Риссага турлагжып алганнар.

²² Риссадан көжүп үнгеш, Кегелафага турлагжып алганнар.

²³ Кегелафадан көжүп үнгеш, Шафер даг чанынга турлагжып алганнар.

²⁴ Шафер дагдан көжүп үнгеш, Харадага турлагжып алганнар.

²⁵ Харададан көжүп үнгеш, Макелотка турлагжып алганнар.

²⁶ Макелоттан көжүп үнгеш, Тахатка турлагжып алганнар.

²⁷ Тахаттан көжүп үнгеш, Тарахка турлагжып алганнар.

²⁸ Тарахтан көжүп үнгеш, Мифкага турлагжып алганнар.

²⁹ Мифкадан көжүп үнгеш, Хашмонага турлагжып алганнар.

³⁰ Хашмонадан көжүп үнгеш, Мосеротка турлагжып алганнар.

³¹ Мосероттан көжүп үнгеш, Бене-Яаканга турлагжып алганнар.

³² Бене-Яакандан көжүп үнгеш, Хор-Агидгадга турлагжып алганнар.

³³ Хор-Агидгадтан көжүп үнгеш, Иотвафага турлагжып алганнар.

³⁴ Иотвафадан көжүп үнгеш, Авронага турлагжып алганнар.

³⁵ Авронадан көжүп үнгеш, Эцион-Гаверге турлагжып алганнар.

³⁶ Эцион-Гаверден көжүп үнгеш, Цин ховузунда Кадеске турлагжып алганнар.

³⁷ Кадестен көжүп үнгеш, Эдом куртун кызыгаарында Ор дагнын чанынга турлагжып алганнар.

³⁸ Аарон бараалгакчы Дээрги-Чаяакчынын дужаалы ёзугаар Ор дагже үне бергеш, израиль чоннун египет черден үнүп чорутканынын дөртенги чылында, беш айның бирээде

* 33:3 Эрес-дидими-биле — дорт очулдуарга, «бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганнын күчү-күштүг холунуң адаа-биле».

33:3 Хост. 14:8 33:4 Хост. 12:12, 29 33:5 Хост. 12:37 33:6 Хост. 13:20 33:7 Хост. 14:2

33:8 Хост. 15:22-23 33:9 Хост. 15:27 33:11 Хост. 16:1 33:14 Хост. 17:1 33:15 Хост. 19:2

33:16 Сан. 11:34 33:17 Сан. 11:35 33:31 Ы. х. к. 10:6 33:33 Ы. х. к. 10:7 33:35 Ы. х. к. 2:8

33:36 Сан. 20:1; 27:14 33:37 Сан. 20:22 33:38 Сан. 20:28; Ы. х. к. 10:6

ол дагга мөчээн. ³⁹ Ор дагга мөчүүрде, Аарон 123 харлыг турган.

⁴⁰ Ол үеде ханаан черниң Негевте турар Арад хоорайның хананей хааны израиль чоннуң кел чыдарын дыннап каан чуве-дир.

⁴¹ Израильчилер Ор дагдан көжүп үнгөш, Салмонага турлагжып алганнар.

⁴² Салмонадан көжүп үнгөш, Пунонга турлагжып алганнар.

⁴³ Пунондан көжүп үнгөш, Овотка турлагжып алганнар.

⁴⁴ Овоттан көжүп үнгөш, Моавтын кызыгаарында чыдар Йе-Аваримге турлагжып алганнар.

⁴⁵ Ол черден көжүп үнгөш, Дивон-Гадка турлагжып алганнар.

⁴⁶ Дивон-Гадтан көжүп үнгөш, Алмон-Дивлатаимге турлагжып алганнар.

⁴⁷ Алмон-Дивлатаимден көжүп үнгөш, Аварим дагларында, Нево дагнын баарында турлагжып алганнар.

⁴⁸ Аварим дагларындан көжүп үнгөш, Моавтын ховуларында, Иордан хемнин кыдынында, Иерихоннуң дужунга турлагжып алганнар.

⁴⁹ Олар Иорданның чөөн талакы кыдынында, Моавтын ховуларында Бет-Иешимоттан Авел-Ситтимге чедир девискээрге турлагжып алганнар.

⁵⁰ Дээрги-Чаяакчы Моавтын ховуларында, Иордан хемнин кыдынында, Иерихоннуң дужунга Моисейге мында деп чугаалаан: ⁵¹ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иордан хемни кежиң, ханаан черге чеде бергеш, ⁵² ол чернин бүгү чурттакчыларын мурнуардан сывырып чорудуштуңар, оларнын чонуп, шуткуп кылган хамык дүрзү-бурганнарнын ууткап кааптыңар, мөгөйишкин кылыр бедик черлерин үрөгдөп кааптыңар. ⁵³ Ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бериңер, чүгө дээрге Мен ону эзелзин дээш силерге берип тур мен. ⁵⁴ Черни үлээрде, үлүгден тырткаш, төрөл бөлүк бүрүзүңге хувааглыг черден айтып бээр силер. Хөй санның төрөл бөлүк — улуг хувааглыг чер, а эвээш санның төрөл бөлүк — улуг эвес хувааглыг чер азын; төрөл бөлүк кайы үлүгнү тыртарыл,

ол девискээрге бодунуң эзелел черин ап алыр. Хувааглыг черлериниң ада-өгбөндөрдөн укталган аймактарыңар аайы-биле алыр силер.

⁵⁵ А бир эвес бо черниң чурттакчыларын мурнуардан сывырып чорудушпас болзунарза, оларнын арткан улузу силерге карактарыңарже кадалган чартылар, быктыңарже кадалган теннер дег болу бээр база ээлеп чурттай бээр черинерге силерни кызып-кыяр. ⁵⁶ Мен ынчан силерни, оларны канчаар аажылаар деп турганым дег, ынчаар аажылаар мен».

*Ханаан черниң кызыгаарлары
(Иез. 47:13-21)*

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мында деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Ханаан черже кире бээринерге, силерге ээлээр кылдыр хувааттыңан черниң кызыгаарлары бо-дуу.

³ Соң мурнуу талазы Цин ховузундан ыңай, Эдомнуң кызыгаарын дургаар шөйлүр, силерниң мурнуу кызыгаарыңар Дус далайнын мурнуу кыдыындан эгелээш, барыын чүкче шөйлүр. ⁴ Ол кызыгаар мурнуу чүккө Акравим деп бедик черже шиглей шөйлүлгөш, Цин ховузун таварып эрткеш, Кадес-Варниге черер, оортан Гацар-Аддарга четкеш, Ацмонну таварып эртер. ⁵ Ацмондан ыңай кызыгаар Египет-биле кызыгаарда турар хемче шиглей шөйлүлгөш, далайга черер.

⁶ Барыын талакы кызыгаарыңар Улуг далай эриң болур.

⁷ Соңгу талакы кызыгаарыңарны Улуг далайдан Ор дагга чедир* демдектеңер, ⁸ а Ор дагдан Лево-Хаматка чедир демдектеңер; кызыгаарнын бурунгаар үнө берген чери Педадка черер. ⁹ Оортан кызыгаар Цифронче шөйлүлгөш, Гацар-Энанга черер. Силерниң соңгу кызыгаарыңар ол-дур.

¹⁰ Чөөн кызыгаарыңарны Гацар-Энандан эгелеп алгаш, Шефамга чедир демдектеңер. ¹¹ Чөөн кызыгаар Шефамдан Ривлаже Аинниң чөөн талазындан шөйлүлгөш, Киннерет хөлдүң* чөөн

* 34:7 Ор даг — Лево-Хаматтан ырак эвесте бо дагны Аароннуң аңаа мөчээни Кадес-Варни чоогунда Ор даг-биле салчап болбас (20:22-28, 33:38). * 34:11 Киннерет хөл — ол ышкаш Геннисарет хөл азы Галилея хөлү деп адап турар.

33:40 Сан. 21:1 33:43 Сан. 21:10 33:44 Сан. 21:11 33:47 Ы. х. к. 32:49 33:48 Сан. 22:1

33:49 Сан. 25:1 33:52 Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5 33:54 Сан. 26:54 34:3 Иис. 15:1-4

34:7 Сан. 33:37-39 34:8 4 Хаан. 14:25 34:11 4 Хаан. 23:33; Иер. 39:5

талакы эриктеринге чедер. ¹² Ооң соонда Иордан хемниң кыдын дургаар баткаш, Дус далайга чедер. Силерниң черинерниң бүгү талалардан кызыгаарлары ол-дур».

¹³ Моисей израиль чонга: «Дээрги-Чаякчының тос аймакка база Манассияның аймааның чартыынга бээр кылдыр дужаап каан чери бо-дур, силер ону үлүг тырткаш, үлежип аар силер. ¹⁴ Чүгө дээрге Рувимниң болгаш Гадтың аймактары төрел бөлүктөр айы-биле база Манассияның аймааның өске чартты хуваагылыг черлерин ап алган-дыр. ¹⁵ Ол ийи аймак база Манассияның аймааның ол чартты боттарының хуваагылыг черлерин Иорданың чөөн талазынга, Иерихоннун дужунга ап алган болгай» — деп айтып-чагаан.

Черни үлеп-хуваар улустун аттары

¹⁶ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Черни силерге үлеп-хуваар улус бо-дур: Элеазар бараалгакчы биле Нуннун оглу Иисус. ¹⁸ Олар-биле кады черни хуваар кылдыр бир аймактанна бир баштың кижиден ап алынар. ¹⁹ Ол баштыңнарның аттары бо-дур:

Иуданың аймаандан — Иефоннийниң оглу Халев;

²⁰ Симеоннун аймаандан — Аммиудтун оглу Самуил;

²¹ Вениаминин аймаандан — Кислоннун оглу Элидад;

²² Даннын аймаандан — Иоглийнинн оглу Буккий;

²³ Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан — Эфодтун оглу Ханниил;

²⁴ Иосифтин оглу Эфремниң аймаандан — Шифтаннын оглу Кемуил;

²⁵ Завулоннун аймаандан — Фарнактын оглу Элицафан;

²⁶ Иссахарнын аймаандан — Азаның оглу Фалтиил;

²⁷ Асирниң аймаандан — Шеломииниң оглу Ахиуд;

²⁸ Неффалиминин аймаандан — Аммиудтун оглу Педаил».

²⁹ Ханаан черни израиль чонга үлеп-хуваар кылдыр Дээрги-Чаякчының дужаал берген улузу ол-дур.

Левиттерниң хоорайлары (Иис. 21:1-42)

35 ¹ Дээрги-Чаякчы Моисейге Моавтың ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннун дужунга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Олар боттарынын ээлеп турар хуваагылыг черлеринден левиттерге чурттаар хоорайлардан аңгылап берзин база хоорайларны долгандыр турар шөлдери оларга үзүп берзин. ³ Левиттер ол хоорайларга чурттазын, а шөлдөр оларнын шугту мал-маганынга, кодан сүрүлтеринге одар-белчири болзун. ⁴ Оларга бээр хоорайларынарны долгандыр турар шөлдөр хоорай ханаларындан бүгү талаларже 1000 кыры дурту* шөйлүр ужурлуг. ⁵ Ортузунда турар хоорайның даштыыга чөөн талаже углай 2000 кыры дуртун, мурнуу талаже — 2000 кыры дуртун, барынын талаже — 2000 кыры дуртун, сонгу талаже — 2000 кыры дуртун хемчээп алынар. Левиттерниң хоорайлар чоогунга алып шөлдерииниң хемчээли ол-дур.

⁶ Левиттерге берип турарынар хоорайларнын алдызы хоргадал-хоорайлар болзун — өлүрүкчү кижиниң дезе бээр чери кылдыр оларны тускайлап каар силер. Оларга немей левиттерге дөртөн ийи хоорайдан аңгылап бээр силер. ⁷ Левиттерге бээр ужурлуг хоорайларынарнын ниити саны — дөртөн сес, оларны долгандыр турар шөлдери база левиттерге бээр силер. ⁸ Израиль чоннун ээлел черинден хоорайлар аңгылап берип турда, хөй санныг аймак — хөй хоорайларны, эвээш санныг аймак — эвээш хоорайларны, бодунуң алып хуваагылыг черинге дүүштүр, левиттерге аңгылап бээр ужурлуг».

Хоргадал-хоорайлар

(Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13; Иис. 20:1-9)

⁹ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иорданың кежи, ханаан черже кире бергеш, ¹¹ бодунарга хоргадал-хоорайлардан тодарайып алынар. Бир кижини эндеп каан кижин ол хоорайларже дезе берип шыдаар болзун. ¹² Өлүрүкчү кижиге ол хоорайлар өлүрткөн

* 35:4 Өске бурунгу сөзүглелде «2000 кыры дурту» деп бижээн.

34:12 Э. д. 15:18; Хост. 23:31; Ы. х. к. 11:24; Иис. 1:4
35:6 Ы. х. к. 4:41-43; Иис. 20:7-8

35:11 Хост. 21:13

34:17 Иис. 14:1; 19:51

34:19 Сан. 14:6

кижинин өжээнин негээн төрелинден дескеш, хоргадаар чер болур; өлүрүкчү кижини ниитилел мурунуга шийттирбээн шаанда, өлбөс ужурлуг. ¹³ Силернин аңгылап берип тураыңар хоргадаал-хоорайларнын саны алды болур ужурлуг. ¹⁴ Иорданнын чөөн талазынга үш хоорайдан, ханаан черге база үш хоорайдан аңгылап калыңар — хоргадаал-хоорайларыңар ол болзун. ¹⁵ Шак ол алды хоорай израильчилерге-даа, силернин араңарда доктаамал азы түр када чурттап турар даштыкы кижиге-даа хоргадаал-хоорайлар болзун, бир-ле кижини эндеп каан кижини ынаар десе берзин.

¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини демир эт-херексел-биле согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁷ Кижини өлүр соп каап болур даштыг кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁸ Кижини өлүр соп каап болур ыяш эт-херекселди кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁹ Өлүрткен кижини дээш өжээн негекчизини өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур. ²⁰ Бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини көөр хөңнү чогуңдан идиптерге азы олче сагыштыгы-биле бир чүве октаптарга, демгизи өлүп калган болза, ²¹ азы өжээргээш, өске-бир кижини холу-биле шанчыптарга, демгизи өлүп калган болза, халдаашкын кылган кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. Өлүрткен кижини дээш өжээн негекчизини өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур.

²² А бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини душ бооп, өжээннөшпейн идиптерге, азы олче эндеп болуп бир чүве октаптарга, ²³ азы эскербээни өске-бир кижиге кижини өлүр соп каап болур даш октаптарга, демгизи өлүп калган дижек. А ол кижини өлгөн кижинин дайзыны турбаан база аңаа бак чүве күзевээн болза, ²⁴ ниитилел өлүрүкчү кижини биле өжээн негекчизинин аразында херекти бо дүрүмнөр ёзугаар үзе шийт-

пирлээр ужурлуг. ²⁵ Ниитилел душ бооп кижини өлүргөн кижини өжээн негекчизинин холундан камгалап, ооң мурунда аңаа турганы хоргадаал-хоорайже дедир чорудуптар ужурлуг. Ол кижини ыдыктыг олива үзү-биле шилип чагган дээди бараалгакчынын өлүмүңгө чедир ол хоорайга артып калзын. ²⁶ Бир эвес өлүрүкчү кижини бодунун чурттап турары хоргадаал-хоорайнын кызыгаарындан ооң бетинде үнө бээрге, ²⁷ өжээн негекчизини ол кижини хоргадаал-хоорайнын даштынга тудуп алгаш, өлүрүп каан болза, ону өлүргөн дээш буруудаас. ²⁸ Чүгө дээрге өлүрүкчү дээди бараалгакчынын өлүмүңгө чедир бодунун хоргадаал-хоорайнга артып каар ужурлуг турган; а дээди бараалгакчы өлгөн соонда, ол кижини бодунун эзелде черинче ээп кээп болур. ²⁹ Ол бүгү силерге салгалдан салгал дамчып, чурттап турар шупту черлеринерге доктаадып каан дүрүм-хоойлу болзун.

³⁰ Кандыг-даа өлүрүкчү кижини элээн каш херечинин сөзүн ёзугаар өлүрүп каар ужурлуг. А чүглө чаңгыс херечи бар болза, ол кижини өлүрүп шийдип болбас.

³¹ Кижини өлүргөн дээш буруулуг кижинин амы-тынынын садызы кылдыр төлевир албаңар, ол кижини өлүрүп каар ужурлуг. ³² Бир эвес хоргадаал-хоорайже дезип чоруй барган кижини бодунун черинче чаныксай бээр болза, дээди бараалгакчы өлбээнде, аңаа чөпшээрел бербер, ол дээш төлевир албаңар. ³³ Чурттап турар черинерни ооң-биле бужартатпаңар; төгүлгөн хан черни бужартадып каар болгай, ол чер аңаа төгүлгөн хандан чүглө өлүрүкчү кижинин ханы-биле арыглаттыңар. ³⁴ Чурттап турарыңар, Мээң ында турарым черни арыг эвес кылбаңар: Мен — Дээрги-Чаяакчы, израиль чоннун аразында чурттап турар мен!»

Салпааттын кыстарынын хувааглыгы чери

(Сан. 27:1-7; Иис. 17:3-6)

36 ¹ Галааттын төрөл бөлүүнүн баштыңчылары (Галаад — Махирнин оглу, Махир — Манассиянын оглу, а Манассия — Иосифтин оглу) Моисейге база израиль чоннун аймактарынын баштыңчыларына чедип келгеш, ² мынча дээннер:

35:22 Хост. 21:13 35:25 Хост. 29:7 35:30 Ы. х. к. 17:6; 19:15 35:31 Э. д. 8:22; Хост. 21:12, 30 35:33 Ыд. ыр. 105:38 || Э. д. 9:6 35:34 Лев. 18:25

«Дээрги-Чаяакчы бистин дээргивиске черни израиль чонга үлүг тырткаш, улеп-хуваарын дужааган болгай. Дээрги-Чаяакчы бистин акывыс Салпаадтын хувааглыг черин ооң кыстарынга дамчыдып бээрин база дужааган болгай. ³ А ол кыстар израиль чоннуң өске-бир аймаандан үнген эрлер-биле өгленчип алган джик. Ынчан ол кыстарнын хувааглыг чери ада-өгбевистен биске дамчып келген черден казыттынып, өске аймактын черинге каттыжа бээр-дир, биске айтып берген хувааглыг чер кызырлыр-дыр. ⁴ Кажан израиль чонга Хосталга чылы кээрге, Салпаадтын кыстарынын хувааглыг черин оларнын ашакка барганы аймак шуут-ла ээлеп аар-дыр, ада-өгбевистен биске дамчып келген черден оларнын чери казыттына бээр-дир».

⁵ Моисей израиль чонга Дээрги-Чаяакчынын берген айтышкынын дамчыдып чугаалаан: «Иосифтин үре-салгалынын аймаа шынын чугаалап тур. ⁶ Салпаадтын кыстарынга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчынын айтышкыны бодур. Олар боттарынын эки деп көрген кижизи-биле өгленчип ап болур, ынчалза-даа чүгле ада-өгбевинин аймаанга хамааржыр төрөл бөлүктүң эр улузу-биле өгленчип алзыннар. ⁷ Израиль чонга хамааржыр хувааглыг чер бир аймактан өс-

ке аймакче шилчивезин, израиль кижиги бүрүзү бодунун ада-өгбевинин аймаанга хамааржыр черни кадагалап арттырар ужурлуг. ⁸ Израиль аймактарда бодунун ачазынын хувааглыг черин салгап алган кыс кижиги бүрүзү ачазынын аймаанда төрөл бөлүккө хамааржыр эр кижиги-биле өгленчип алыр ужурлуг, ынчан израиль кижиги бүрүзү бодунун ада-өгбевинин хувааглыг черин салгап алыр ⁹ база хувааглыг чер бир аймактан өске аймакче шилчивес. Израиль чоннуң аймак бүрүзү бодунун хувааглыг черин кадагалап арттырар ужурлуг».

¹⁰ Салпаадтын кыстары Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен. ¹¹ Салпаадтын кыстары: Махла, Тирца, Хогла, Милка болгаш Ноа олар ачазынын ха-дунмазынын оолдары-биле өгленчип алган. ¹² Олар Иосифтин оглу Манассиянын аймаанда бир төрөл бөлүктүң эр улузунга барып алган болгаш, оларнын хувааглыг чери ачазынын аймаанга хамааржыр артып калган.

¹³ Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга Моисейни дамчыштыр Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин кыдыынга, Иерихон хоорайнын джунга берген айтышкыныннары болгаш дүрүмнери олдур.

Ыдыктыг хоойлуну катаптааны

Кирилде

Моисейниң Беш номуноң төнчүзүнчө «Ыдыктыг хоойлуну катаптааны» деп ном кирген. Номнуң утка-хевири – еврей хоойлу доктаадыкчызы Моисейниң сөөлгү чагыг-сургаалы. Ол чагыг-сургаалды израиль чонга моав черге, Ханаанче халдап киреринин бетинде, берген. Номну Моисейниң үш узун чугаазынга (1–4 эгелер; 5–28 эгелер; 29–30 эгелер) база төнчү кезекке (31–34 эгелер) чарып болур.

Номнуң ады мурнундагы номнарже кирген хөй хоойлулар ында катаптанып турарын көргүскен. Ооң-биле чергелештир элээн хөй санныг чаа хоойлулар таваржып турар. Бо ном дээрге бар турган хоойлу-дүрүмнерниң дорт катаптаашкыны эвес, а Бурганның чагыг-керээзин чаарткаш, израильчилерниң чаа салгалынга дамчытканы-дыр. Синай дагга баштайгы чагыг-керээни чарганындан бээр барык дөртөн чыл эрткен-не болгай. Хөй хоойлулар оон-даа бурунгаар – израиль чоннуң ханаан черге сууржуң чурттай бээри, кажан аңаа чаа байдалдарга тааржыр оон-даа тодаргай хоойлужудулга херек апары үже өттүр көрүп турар.

Номнуң эң-не шылтарангай кезектеринин бирээзи – Израильдин оон сонгааргы төөгүзүн тайылбырлаар арганы берип турар йөрөөшкннер болгаш каргыштар даңзызы болур. Еврейлерге сургаал кылган Бурганның медээчилери (ылаңгыя Иеремиа) шак ол йөрөөшкннер болгаш каргыштарны болганчок-ла барымдаалаар турган. Бурганның өргээзин бистин эрага чедир VII-ги чүс чылда чаартып турда, аңаа тывылган ном – бо ном азы ооң элээн улуг кезин ол бооп чадавас (4 Хаан. 22 эгени көр). Иосия хаан улустуң шагда-ла уттупканы Бурганның негелделерин база Оон сөзүн тоовас улуска кыжанган каргыштарын дыңнап кааш, коргуп-сүртей берген болгаш мөзү-шынар, шажын-чүдүлгө талазы-биле Моисейниң үезинден бээр израиль ниитилелге туруп көрбээн эң шынгы арыглаашкынны эгелээн.

Бо ном монотеизмниң (чаңгыс Бурганга бүзүрээр, мөгөөр чоруктун) тодаргай илерээшкени болур база бүдүн еврей хоойлунун алыс ужуру – чүглө Дээрги-Бурган-Чаяакчыга мөгөйип, Аңаа чүдөн артык ынак болурунда деп көргүзүп турар.

Ханаан черни ээлээр дугайында дужаал

1 Бо сөстөр дээрге Моисейниң бүгү израиль чонга Иордан хемниң чөөн талазында Арава шынаага база ээн кургаг ховуга, Суфтуң джунга, Фаран, Топел, Лаван, Асирот болгаш Дизагав хоорайларның аразынга чугаалаан сестери-дир. ² (Сеир дагларынга чедер орук-биле Хорив дагдан Кадес-Варниге чедир он бир хүн дургузунда чоруур турган.) ³ Египеттен хосталып үнген соонда, дөртенги чылдың он бир айның бирээде Моисей израильчилер-биле чугаалашкаш, оларга

хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының айттып-чагаан бүгү чүвезин дамчытканы ол. ⁴ Эсевон хоорайга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну база Аштарот болгаш Эдрея хоорайларга чуртун чагырып турган Васанның хааны Отгу базып каан соонда, ⁵ Моисей Иорданның чөөн талазынга, моав черге, бо хоойлуну тайылбырлап эгелээн:

⁶ «Хорив даг эдээнге турувуста, бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы биске: „Бо даг чанынга чежеге дээр турар силер. ⁷ Барып көжүп үнүңер: амор чоннуң даглыг чуртунче, оларның шупту

^{1:2} Хост. 3:1; 17:6; 33:6 || Сан. 13:26; 32:8

^{1:3} Сан. 14:33

^{1:4} Сан. 21:21-35

^{1:6} Хост. 19:1;

Сан. 10:11-12 ^{1:7} Сан. 13:30

кожаларының чурттап турар черлеринче: Иордан хемнин шынаазынче, даглыг черже, Шефела деп шат черже, Негевче болгаш далай эринче чоруй барыңар; ханаан черни таварып эрткеш, Ливан дагларыңга, улуг Евфрат хемге чеде беринер. ⁸ Көрүнер даан, Мен бо черни силерге берип тур мен, ам баргаш, Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнерге — Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга база оларның үре-салгалыңга бээр бооп даңгыраглааны бо черни өңчү кылдыр хүлээп алыңар⁶ — дээн болгай».

*Израильдиң баштыңчыларың
томуйлааны*

⁹ «Мен ыңчан силерге мынча деп турдум чоп: „Силерни чааскаан ууп күтөп шыдавас-тыр мен. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни өстүрүп-көвүдөдип кагды, ам дээрде сылдыстар дег хөй-дүр силер! ¹¹ Ада-өгбөнернин Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерни амгы саныңардан муң катап көвүдетсин, силерге азаап турганы дег, ачы-буянын хайырлазыңар! ¹² Мен канчап-ла чааскаан силерниң аар-бергенерни ууп, үүрге-чүгүңерни чүктөп шыдажып, чаргыңарны чарар мен?! ¹³ Бодуңарга аймакка айы-биле угаан-сарыылдыг, шылгаттыңан* улустан шилип алыңар, мен оларны силерге баштыңчылар кылып бээр мен“.

¹⁴ Силер менээ: „Сээң биске айтыкан шиитпирин эки-дир“ — деп харыыладыңар. ¹⁵ Мен ыңчан силерниң аймактарыңардан кол кижилерни: угаан-сарыылдыг, шылгаттыңан* улусту кыйгырткаш, силерге баштыңчылар кылып каан мен — олар муң, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар база аймак бүрүзүндө удуртукчулар апарган.

¹⁶ Мен ыңчан силерниң демги баштыңчыларыңарга мынча деп айтыпчагаан мен: „Ха-дуңма чонуңарның чаргы-чаалызын дыңнап, бир израиль кижиге израиль кижиге биле-даа, даштыкы кижиге биле-даа чаргылдажып турар болза, шынныгы-биле шиидинер. ¹⁷ Шииткел үндүрүп тура, улусту ылгай көрбөнер, аргажок ынай-даа, өндүр улуг-даа кижини деңге дыңнаңар, кандыг-даа кижиден

кортпаңар, чүге дээрге силер улусту Бурганың адыңдан шиидип турар силер; а шиитпирлээри эмин эрттир берге херекти менээ эккелдинер, ону дыңнап көргөш, бодум шиитпирлээр мен“¹⁸. Оон мен силерниң кылгыр журулуг шупту ажыл-херектеринерге хамаарыштыр айтышкыннарны база-ла ыңчан берген мен».

*Хайгыылдаашкын база чоннуң кортканы
(Сан. 13; 14)*

¹⁹ «Бис ыңчан Хоривтен көжүп үнгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңыстың дужааганын эзугаар, амор чоннуң даглыг чуртунга чедер орук-биле чорупкаш, силерниң көргениңер аажок улуг коргунчуг ээн кургаг ховуну таварып эрткеш, Кадес-Варниге чеде берген бис. ²⁰ Мен силерге: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңыстың биске берип турары амор чоннуң даглыг чуртунда чедип келдинер. ²¹ Көрүңер даан, бо черни Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге берип турар-дыр. Барып, ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны силерге чугаалап турганын эзугаар, ону ээлеп алыңар, кортпаңар-даа, сүрээдевенер-даа“ — дээн мен.

²² А силер ыңчан шупту менээ чедип келгөш: „Бо черни биске шинчип көрүп бээр улустан баштай чорудуптаалы, олар бистиң эртер журулуг орууvus база барып чедер хоорайларыvus дугайында медээден эккелзин“ — дээн силер.

²³ Ол бодалды таарымчалыг деп көргөш, силерниң араңардан он ийи кижини — аймак бүрүзүндө-не бир кижиге кылдыр — шилип алган мен. ²⁴ Хайгыылчылар чорупкаш, даглыг черже үнгөш, Эшкол шынаага чеде бергеш, ону шинчип көргөн. ²⁵ Оон ол черниң чимистерин тутуп алгаш, биске эккелгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңыстың биске берип турары чер дугайында медээлеп: „Эки чер-дир“ — деп чугаалаан.

²⁶ А силер ынаар үнүксөвейн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкыныңга удурланып, ²⁷ чадырларыңарга: „Биске хөңнү чок болгаш база бисти амор чоннуң холунга хүлээдип берип, узуткап каар дээш, Дээрги-Чаяакчы бисти египет черден үндүрө берген-дир. ²⁸ Ынаар

* 1:13, 15 Азы: «Дуржулгалыг» азы «ат-сураглыг».

¹⁸ Э. д. 12:7; 26:3; 28:13 ¹⁹ Хост. 18:18; Сан. 11:14 ^{1:10} Э. д. 15:5 ^{1:11} 2 Хаан. 24:3 ^{1:15} Хост. 18:25; Сан. 11:16 ^{1:16} Лев. 19:15; Ы. х. к. 16:18-19; У. ч. 31:9 ^{1:17} Хост. 23:2-3; Лев. 19:15 || Хост. 18:22, 26 ^{1:21} Ы. х. к. 31:8; Инс. 1:9

cheder харыывыс кайда боор. Хайгылычы ха-дуңмавыс ‘Ол чон бистен күчүлүг, улуг-шыырак-тыр, ооң хоорайлары улуг болгаш дээрге чедип туура бжыг-лалдарлыг-дыр, Энактын үре-салгалын* безин анаа көрдүвүс’ деп чугаалааш, сорук-күжүвүстү кошкадыпты” — деп хыйланып турган силер.

²⁹ А мен силерге: „Ол чондан кортпаңар-даа, сүрээдевенер-даа. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар мурнуңарда бар чыдар болгай. Ол, бодуңар көрүп туруңарда, Египетке силерге кылганы дег, силерниң таланаңарга чаалажыр. ³¹ Ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни бүгү эрткен орууңарга, бо черге чедип келгиженерге чедир, ада кижинин оглун чүктөп чорууру дег, чүктөп чораанын көргөн-не болгай силер“ — дээн болгай мен.

³² Ынчалза-даа ол таварылгада Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бүзүрөвейн бардыңар; ³³ силерге турлагжып алыр чер көрүп бээр дээш мурнуңарга орук баштап бар чыткан Бурганга, силерге орук айтыр дээш дүне — от аразыңга, а хүндүс — булут аразыңга бар чыткан Бурганга бүзүрөвейн бардыңар».

Бурганның чонну кезеткени
(Сан. 14:20-45)

³⁴ «Дээрги-Чаяакчы силерниң чугаа-сөзүңерни дыннап кааш, килеңнеп: ³⁵ „Бо улустан, бо бузуттуг салгалдан кым-даа ада-өгбөңерге бээр бооп аазааным эки черни көрбөс. ³⁶ Чүглө Иефонийниң оглу Халев ол черни көөр; Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканы дээш, Мен анаа болгаш ооң үре-салгалыңга таварып эрткен черин мен“ — деп дангыраглаан.

³⁷ Силерниң хайыңар-биле Дээрги-Чаяакчы меңээ безин килеңнеп, мынча дээн: „Сен база ол черге кирбес сен; ³⁸ Нуннуң оглу, сээң дузалакчың Иисус — ынаар кирер кижилер ол-дур, сен ону сорук кирип, быжыглап каг, чүге дээрге ол черни ээлээр кылдыр, израиль чонну баштап кири бээр кижилер ол-дур. ³⁹ Дайзыннарга олча-тывыш болу бээр улус-

тур’ деп турган чаш ажы-төлүңер, амгы үеде эки-бакты ылгап билбес оолдарыңар демги черге кире бээр, оларга ол черни бээримге, ээлеп алыр. ⁴⁰ А силер дедир эгтеш, Кызыл далай чедер орук-биле ээн кургаг ховуге чоруптуңар“.

⁴¹ Ынчан силер меңээ: „Дээрги-Чаяакчының мурнуңга бачыт үүлгеткендир бис, ам барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске дужааганын эзугаар чаалажылы” — деп харыылаан силер. Ооң соонда кайыңар-даа дайынчы херекселдин астып алгаш, дагыл черге үне бээри шуут белен деп бодаан. ⁴² А Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Оларга: ‘Ынаар үнмөңөр база дайылдашпаңар, чүге дээрге араңарда Мен чок-тур мен. Оон башка дайзыннарыңарга чылча шаптыңар силер’ — деп чугаала” — дээн.

⁴³ Мен силер-биле чугаалашкан мен, ынчалза-даа мени тоовайин, Дээрги-Чаяакчының айтышкыныңга удурланып, туранар улгадып, дагыл черге үне бердинер. ⁴⁴ Ол дагыл черин чурттакчылары — амор чон силерге удур чаалажып үнгөш, силерни арылар ышкаш сывыртап, Сеирден эгелээш, мырыңай Хормага чедир чылча шаап турган. ⁴⁵ Силер ынчан эеп келгеш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, ыглажып турдуңар, а Ол сөстөринерни дыңнавайин эрттирип, силерни тоовайин барган. ⁴⁶ Ынчангаш силер Кадеске ол хире үр болган силер».

Израиль чон

Эдом, Моав болгаш Аммоннуң чоогунда

2 ¹ «Бис дедир ээпкеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаанын эзугаар, Кызыл далай чедер орук-биле ээн кургаг ховуге чорупкаш, Сеир дагларын үр үе дургузунда оюп эртип келген бис. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча деп чугаалаан: ³ „Бо дагларны чежеге дээр оюп эртип кээр силер, сонгу чүкче ээптинер. ⁴ Чонга мону айтып-чагы. Силер чаңгыс сөөк ха-дуңмаңар — Исавтын үре-салгалының чурттап турары Сеирни таварып эртер силер. Олар силерден корга бээр, ⁵ ыңдыг-даа болза, олар-биле дайылдажырыңдан кичээниңер, чүге дээрге Сеир

* 1:28 Энактын үре-салгалы дээрге кайгамчык улуг мага-боттуг улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (Сан. 13:23; Ы. х. к. 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр).

1:30 Хост. 14:14 1:31 Хост. 19:4; Ы. х. к. 32:11; Иса. 46:3 1:33 Хост. 13:21 1:36 Сан. 14:6-9, 24
1:37 Сан. 20:12; 27:14 1:38 Хост. 24:13; Сан. 27:18-20 1:46 Сан. 20:1; Башт. 11:17
2:1 Сан. 14:25; 21:4

дагларын ээлеп чурттаар кылдыр Исавка хүлээдип берген болгаш, оларның черинден силерге идик улдуңу хире-даа чер бербес мен. ⁶ Аыш-чемни олардан акша-биле садып чиңер, сугну база акша-биле садып ижиңер⁶.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң кылып турар бүгү чүүлдеринерге ачы-буянны хайырлаан, шак бо кончуг улуг ээн кургаг ховуда көжүп чоруп турарыңарны-даа билер болгай; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силер-биле дөргөн чыл кады чоруп тур, хереглээн бүгү чүвөнерни ап келдиңер. ⁸ Оон Сеирде чурттап турар ха-дунмавыс болур Исавтың үре-салгалының чаны-биле эрте берип, Арава шынаада Эйлат биле Эцион-Гаверни таварып эрткен оруктан эгеш, Моав ховузунче шиглей чорупкан бис.

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: „Моав чонну кызып-кыйба, ооң-биле дайылдашпа, чүге дээрге Ар хоорайны Лоттуң үре-салгалыңа* ээледиң каан мен, ынчангаш ооң черинден сеңээ хензиг-даа чер бербес мен“.

¹⁰ (Ооң мурнунда ол черге эмим чон – улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай улус – чурттап турган. ¹¹ Ол улусту, Энактың үре-салгалын дег, рефалар деп санап турган, а моавтар оларны эмимнер деп адап алган. ¹² А Сеирге ооң мурнунда хоррей чон чурттап турган, оон Исавтың үре-салгалы оларны чер-чуртундан үндүр сывырып, узуткап каапкаш, оларның черин ээлеп алган – израиль чон база Дээрги-Чаяакчының берген өңчүзү болур черни ынчалдыр ээлеп алган болгай.)

¹³ Дээрги-Чаяакчы: „Ам көдүрлүп, Заред хемниң шынаазын кеже беринер“ – дээрге, шынааны таварып эрте берген бис. ¹⁴ Кадес-Варниден көжүп үнгеш, Заредти кеже берген үевиске чедир үжен сес чыл шуужуп эрткен. Ол үе дургузунда бистиги турлаавыста дайылдажып шыдаар эр улустун салгалы, Дээрги-Чаяакчының оларга хамаарыштыр даңгыраглап турганы дег, бүрүнү-биле кыр-

лып калган. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының холу оларны, когу үзүлгүжеге чедир, турлагда чон аразындан төндүр узуткап турган. ¹⁶ Ол салгалдын дайылдажып шыдаар эр улuzu шупту кырлып, чон аразыңга артаанда, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: ¹⁸ „Сен ам Моавтың кызыгаарындан үнүп, Ар хоорайның чаны-биле эртип бар чыдыр сен. ¹⁹ Аммон чонга чоокшулап келген-дир сен. Оларны кызып-кыйба, олар-биле дайылдашпа; аммон чоннуң черинден сеңээ хензиг-даа чер бербес мен, чүге дээрге ол черни Лоттуң үре-салгалыңа* ээледиң каан мен“.

²⁰ (Ол чурт рефаларның чурту деп база санаттынып турар, оон мурнунда аңаа рефалар чурттап турган, а аммоннар оларны замзумимнер деп адап алган. ²¹ Олар улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай чон болур; Дээрги-Чаяакчы оларны, аммоннар чедип кээрге, узуткап каан. Аммон чон замзумимнерниң черин эжелеп алгаш, аңаа чурттай берген. ²² Исавтың үре-салгалы Сеирге чедип кээрге, Бурган база ынчалдыр кылып, хоррей чонну узуткап каан болгай – олар хоррейлерниң черин эжелеп алгаш, амдыгаа чедир ында чурттап турар. ²³ А Кафтордан чедип келген кафтор чон* Газа хоорайга чедир суурларга чурттап турган аввей чонну узуткап кааш, оларның черинге чурттай берген.)

Сигон хаанның тиилеттиргени
(Сан. 21:21-26)

²⁴ Дээрги-Чаяакчы оон мынча дээн: „Көдүрлүп, көжүп үнгеш, Арнон хемниң шынаазын кеже бер, көр даан, сээң холуңга Эсевоннуң амор сөөктүг хааны Сигонну база ооң черин хүлээдиң берип тур мен – ооң-биле дайылдажып, ол черни эжелеп ап эгеле. ²⁵ Бо хүнден эгелээш, чырык черде бүгү чоннар сенден коргуп, сүрээдээр кылдыр кылып каар мен; сээң дугайында дыңнап каан чоннар аажок коргуп, сүрээдээниңден сирилей бээр“.

* 2:9, 19 Лоттуң үре-салгалы – моав биле аммон чоннар (Э. д. 19:36-38 көр). Лот болза Авраам өгбениң төрөл дунмазы турган. * 2:23 Кафтор чон – филистимнерниң ада-өгбөзи болур чоннуң ады (Иер. 47:4; Ам. 9:7 көр).

2:5 Э. д. 36:8 2:7 Сан. 14:33 2:8 3 Хаан. 9:26 2:9 Башт. 11:15 2:10 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28
2:11 Э. д. 14:5; Ы. х. к. 2:11, 20; Ис. 12:4; 13:12; 2 Хаан. 21:16; 1 Чыл. 20:4 || Э. д. 14:5-6
2:12 Э. д. 36:20-30 2:13 Сан. 21:12 2:14 Сан. 14:29-35; 26:64-65 2:19 Башт. 11:15
2:20 Э. д. 14:5-6 2:22 Э. д. 36:20-30 2:23 Ис. 13:3-4 2:25 Хост. 15:14-16; 23:27

²⁶ Мен ынчан Кедемот ховузундан Эсевонда Сигон хаанче төлээлекчилерим чорудуптармынча, олар аңаа эп-найырал саналдап, сөс дамчыткан: ²⁷ „Силерниң черинер таварты эрте бээр-ин биске чөпшээреп көрүнер. Бис чүглө орук-биле чоруп, оң-даа, солагай-даа талаже эгбейн эрте бээр бис. ²⁸ Аыш-чемиңерни акша-биле садып чиир бис, суунарны база акша-биле садып ижер бис, чүглө кылаштап эрте берип көрээли. ²⁹ Иорданны кежип, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турар черинге чедер бергиве биске чедир, черинер таварып эртерин, Сеирде чурттап турар Исавтың үрө-салгалы база Арда чурттап турар моавтар дег, биске чөпшээреп көрүнер“.

³⁰ Ынчалзакжак Эсевоннун хааны Сигон биске бодунун черин таварып эртерин чөпшээрэвезин, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ону силернин холунарга хүлээдиң бээр дээш, дошкуурадып база чөрүүледиң каан; ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр!

³¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Көр даан, Мен сенээ Сигонну база ооң черин хүлээдиң берип эгеледим, ооң черин эжелеп ап эгелей бер“ — дээн.

³² Сигон ынчан бодунун шупту албаты чону-биле Иааца деп черге биске удур тулчуп үнүп келген. ³³ А Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Сигонну биске хүлээдиң бээрге, ону, ооң оолдарын база шупту албаты чонун басып каан бис. ³⁴ Ол үеде бис Сигонга хамааржыр хамык хоорайларны эжелеп алгаш, оларның шуптузунун чурттакчы чонун бүрүн-биле узуткап каан бис — эр-даа, херэежен-даа удусту, ажы-төлдү-даа чок кылып, кымны-даа диригге арттырбаан бис. ³⁵ Чүглө оларның мал-маганын база эжелеп алганывыс хоорайларда үнелиг чүүлдерин бодувуска олча-тывыш кылдыр ап алган бис. ³⁶ Арнон хеминиң эриинде турар Ароер хоорай биле шынаада турар өске-бир хоорайдан эгелээш, Галаадка чедир биске удур туржуп шыдаар хоорай турбаан, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс оларның шуптузун биске хүлээдиң берген. ³⁷ Чүглө аммоннарның черинче чоокшулаваан силер; Иавок хемниң кыдыында

база дагларда турар хоорайларынче — Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың оларга дээрин хоруп кааны шупту черлерже — чоокшулаваан силер».

Ог хаанның тиилеттиргени
(Сан. 21:31-35)

З ¹ «Оон өскээр эгтеш, Васанче шиглей чорупкан бис. Васанның хааны Ог бодунун шупту албаты чону-биле Эдрея чанынга биске удур тулчуп үнүп келген. ² Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Ол хаандан кортпа, Мен ону, ооң шупту албаты чонун база чуртун сээң холунга хүлээдиң бээр мен; сен ону Эсевонга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну ышкаш аажылаар сен“ — дээн.

³ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Васанның хааны Огу, ооң бүгү албаты чонун бистиң холувуска хүлээдиң берген; бис оларны кырып каарывыска, чаңгыс-даа дириг кижиге артпаан! ⁴ Ынчан Огга хамааржып турган хамык хоорайларны эжелеп алган бис; чаңгыс-даа хоорай биске чагыртпайн барбаан: алдан хоорайны — шупту Аргов девискээрни, Ог хаанның күрүнези Васанны чагырып алган бис. ⁵ Ол хоорайлар шупту бедик ханалар-биле, хаалгалар болгаш дээктер-биле быжыглаттынган турган. Дыка хөй быжыглал чок хоорайларны база эжелеп алган бис. ⁶ Эсевоннун хааны Сигоннун хоорайларынга кылганывыс дег, хоорай бүрүзүнде чурттап турар эр-даа, херэежен-даа удусту, ажы-төлдү-даа кырып каапкан бис. ⁷ А хамык мал-маганны база ол хоорайларның бүгү үнелиг чүүлдерин олча-тывыш кылдыр ап алган бис.

⁸ Бис ол үеде ийи амор хаанның чагырганы Иорданның чөөн талазында черни — Арнон хемден Эрмон дагга чедир — хунаап алган бис. ⁹ (Сидоннун чурттакчылары Эрмон дагны Сирион деп адаар, а амор чон ону Сенир деп адаар болган.) ¹⁰ Оргулааш черде турар хамык хоорайларны, бүгү Галаадты база бүгү Васанны — Ог хаанның күрүнезинде Салха биле Эдрея хоорайларга чедир эжелеп алган бис».

¹¹ (Васанның хааны Ог дээрзи арткан сөөлгү рефаларның бирээзи турган

2:27 Сан. 20:17-19 2:29 Сан. 20:20 2:36 Ис. 13:9 3:2 Сан. 21:33-34 3:4 3 Хаан. 4:13

3:6 Ы. х. к. 7:2 3:9 Ы. х. к. 4:48; Ис. 11:3; 12:5 || Ыд. ыр. 28:6; 1 Чыл. 5:23; Сол. ыр. 4:8; Ис. 27:5 3:11 Э. д. 14:5; Ы. х. к. 2:11, 20 || 2 Хаан. 11:1; 12:26

чүве-дир. Ооң демир оруну* аммоннар-ның Равва хоорайында ам-даа бар бол-дур ийин. Кыры дурту-биле хемчээр-ге, ол оруннун узуну тос кыры, дооразы дөрт кыры болган.)

Иорданның чөөн талазында черни эжелеп алганы

¹² «Бистин ынчан эжелеп алган черивисти: Арнон хемниң шынаазының чанында турар Ароер хоорайдан эгелээш, даглыг Галаадтың чартык кезиин – ында турар хамык хоорайлар-биле катай – Рувим биле Гадтын аймактарынга хүлээдип берген мен. ¹³ А Галаадтын арткан кезээ биле Огтун күрүнези Васанны бүрүнү-биле Манассияның аймааның чартыгына берип каан мен. (Бүгү Аргов де-вискээрни – бүгү Васанны „рефалар чурту“ деп адаар чүве. ¹⁴ Манассиянын үре-салгалы Иаир дээрзи бүгү Аргов де-вискээрни гессур биле мааха аймактар-ның кызыгаарынга чедир эжелеп алгаш, Васанны бодунуң ады-биле „Иаирниң хоорай-суурлары“ деп адап алган, ол ат амдыгаа чедир арткан.) ¹⁵ Махирниң төрөл бөлүүнге Галаадты хүлээдип берген мен. ¹⁶ А Рувим биле Гадтын аймактары-ныга Галаадтан Арнон хемге чедир черни хүлээдип берген мен; ол черниң бир талакы кызыгаары Арноннун шынаа-зынын ортузу-биле эрткен, а Иавоктун шынаазы – аммон чон-биле кызыгаар бооп турган; ¹⁷ ол ышкаш Иордан хем-ниң чөөн талазында шынааны база соң-гу чүкте Киннерет хөлдөн мурнуу чүк-те Дус далайның (азы Арава далайынын) чөөн талазында Фасги сынның эдээнге чедир черни хүлээдип берген мен.

¹⁸ Ол үеде силерге мынча деп айтып-чагаан мен: „Дээрги-Чаяакчы Бурганы-нар силерге бо черни ээлээр кылдыр берген-дир. Дайылдажып шыдаар шуп-ту эр улузунар чепсегленгеш, ха-дуңма-нар болур израиль чонну баштап алгаш, мурнап чорупсун; ¹⁹ чүгүле кадайларынар, ажы-төлүндөр база мал-маганынар – а си-лерде мал-маган эндерик дээрзин билир мен – силерге айтып бергеним хоорай-

ларга артып калзын. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ха-дунманарга база, силерге ышкаш, тайбың чуртталганы хайырларга, олар Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның Иор-данның барыын талазынга берип турар черин ээлеп аарга, чүгүле ынчан силер-ниң кайыңар-даа мээң хуваап бергеним черинерже ээл кээп болур“.

²¹ Иисуска база ол үеде: „Дээрги-Ча-аякчы Бурганынарның демги ийи хаан-ны канчанганын ийи карааң-биле көр-ген болгай сен; таварып эртерин бүгү күрүнелерни база Ол ынчаар аажылаар. ²² Олардан кортпаңар, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар Боду силерниң талаңарча чаалажып турар болгай“ – деп чагып турган мен“.

Моисейниң Хаанаңче кирип болбас ужурулу

²³ «Мен ол үеде Дээрги-Чаяакчы-га чаннып тейлеп: ²⁴ „Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Сен Бодуннун чалчанга өндүр беидиңни база күчү-күжүнү көргүзүп эгелей бердин. Сээңни дег ажыл-херек-терни кылып, Сээңни дег күчү-күштү көргүзүп шыдаар өске бурган дээрде-даа, черде-даа бар бе? ²⁵ Иорданның ындыы чарыгыңче кече бергеш, ында чатгылып чыдар эки черни, чараш даглыг черни база Ливан дагларны көөрүн чөпшээр-реп көрөм!“ – деп турган мен.

²⁶ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы си-лерниң хайыңар-биле меңээ килеңней берген турган болгаш, мени тоовайн бар-ган. Ол меңээ мынча дээн: „Болгаан! Меңээ моон соңгаар ынча диве; ²⁷ Фасги сынның бажынче үне бергеш, барыын, сонгу, мурнуу болгаш чөөн чүкче көр-үп көр. Карааң-биле көрүп ал; бо Иор-дан хемни кешпес-тир сен. ²⁸ Иисусту чагып-сурга, ону быжыктырып, сорук кирип каг, чүгү дээрге бо чонну баш-тап чоруур база сээң ам көрүп каарың черни оларга ээлээр кылдыр бээр ки-жи – ол-дур“.

²⁹ Оон бис Бет-Фегорнун дужунда шынаага доктаап туруп алган бис“.

* 3:11 Азы: «Ооң даш хомду-хааржаа».

3:12 Сан. 32:33; Ис. 13:8 3:14 Башт. 10:4 3:15 Сан. 32:39-41; 1 Чыл. 2:22 3:16 Сан. 21:24; Ис. 12:2 3:17 Сан. 34:11 || Ис. 3:16 3:19 Сан. 32:17-26; Ис. 1:14 3:20 Ис. 1:15; 22:4 3:21 Ы. х. к. 7:19; Ис. 10:25 3:22 Хост. 14:14 3:24 Хост. 15:11 3:26 Сан. 20:12; Ы. х. к. 1:37 3:27 Сан. 20:12; 27:12-13; Ы. х. к. 31:2; 32:52; 34:4 3:28 Сан. 27:18-19; Ы. х. к. 1:38 3:29 Сан. 25:5

**Бурганның хойлузунга
чагыртсын дээн чагы**

4 ¹ «Ынчангаш, израиль чон, сагыыр кылдыр силерге өөредип турарым дүрүм, хойлуларны дыннаңар. Оларны күүседир болзунарза, амы-тынныг артар силер, ада-өгбөцөрниц Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге берип турар черин өнчү кылдыр алыр силер. ² Мээң силерге берип турар айтышкыннарымга чүнү-даа немевенер, оон чүнү-даа казыванар; силерге чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның айтышкыннарын сагыңар. ³ Дээрги-Чаяакчының Фегор деп черге кылган чүвезин караанар-биле көргөн болгай силер: Ваал бурганга мөгөйгөн кижги бурузун Дээрги-Чаяакчы Бурганынар силерниц араңарга амылыг арттырбаан болгай, ⁴ а силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга бердинген улус, шуптуңар амдыгаа чедир дириг-дир силер. ⁵ Көрүңер даан, Дээрги-Чаяакчы Бурганының меңээ дужааганын ёзугаар, дүрүм, хойлуларны силерге өөредип кагдым, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге оларны сагыңар. ⁶ Оларны кадагалап, күүседир болзунарза, өске чоннар мурнунга угаан-сарыылдыг улус бооп көстүр силер, ол чоннар демги бүгү дүрүмнер дугайында дыннап кааш: „Шынап-ла, бо өндүр улуг чон угаан-сарыылдыг-дыр!“ – дээр.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кажан-даа дуза дилеп кыйгырарывыска, Ооң биске чоогу дег, ындыг чоок бурганнарлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл? ⁸ Мээң бөгүн силерге берип турар бүгү өөредим дег, ындыг чөптүгү дүрүм, хойлуларлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл? ⁹ Чүглө сеткил-сагыжынарны кадагалаңар, караанар-биле көргөңизер Бурганның ажил-херектерин утуңар халак, олар силерниц назыныңар дургузунда чүрээңерге шыгжаттынып артсын; шак ол ажил-херектерни ажы-төлүңерге-даа, оларның ажы-төлүңге-даа чугаалап беринер. ¹⁰ Хорив даг чанынга Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның мурнунга турганыңар хүнде Ол меңээ мын-

ча дээн: „Чонну Мээң чанымга чыывыт, оларга Бодунуң сөстөримиңи дыннадып берейн – олар дыңнап алгаш, чер кырынга чурттаар назынының дургузунда Менден коргуп өөренип алзын база ажы-төлүн ол бүгүге өөредип кагзын“.

¹¹ Силер чоокшулай бергеш, даг эдээңге туруп алган силер, а даг дээрнин хиндиинге чедир өөскээн отка бургедипкен, дүмбей караңгы дүжүп, ону сырыг кара булут бургей апкан. ¹² Дээрги-Чаяакчы силерге от иштинден чүве чугаалаан, Ооң чүү дээнин дыңнап турган силер, а овор-дүрүзүн көрбөөң силер, чүглө үнүн дыңнаан силер. ¹³ Ол Бодунуң чагыг-көрээзин – он айтышкынны – силерге чарлааш, ону күүседирин дужаагаш, ийи калбак дашка бижип каан. ¹⁴ Ол үеде Дээрги-Чаяакчы меңээ силерни, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге сагыыр кылдыр, дүрүм, хойлуларга өөредип каарың дужааган».

**Дүрү-бурганнарга мөгөөринден
кичээндириг**

¹⁵ «Сеткил-сагыжыңарны кадагалаңар, Дээрги-Чаяакчы Хорив дага от иштинден силерге чүве чугаалап турган хүнде, Ооң кандыг-даа овор-дүрүзүн көрбөөң болгай силер. ¹⁶ Кичээңизер! Самырап, бодуңарга эр азы херээжен кижги хевирин көргүскен кандыг-бир шуткаан азы чазан дүрүзү кылып алдыңар халак. ¹⁷ Черде бар кандыг-бир мал-маганнык, дээрде ужуп чоруур кандыг-бир чалгыннык куштуң дүрүзүн кылып алдыңар халак; ¹⁸ чер кырында соястап чоруур кандыг-бир амытаннык, черден куду деңнелдиг суғларда кандыг-бир амытаннык дүрүзүн кылып алдыңар халак. ¹⁹ Дээрже көргөш, ооң шупту аг-шерин: хүннү, айны, сылдыстарны көрүп кааш, элзеттирип, оларга мөгөйип, бараан болуп эгелединер халак, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол бүгүнү дээр адаанда шупту өске чоннарга, оларның үлүг кылдыр, хуваап берген болгай, ²⁰ а силерни, Ооң хуу өнчүзү болзун дээш, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрүп эккелген болгай.

4:1 Лев. 18:5 4:2 Ы. х. к. 12:32; У. ч. 30:6; Ажыл. 22:18 4:3 Сан. 25:1-9 4:6 Ыд. ыр. 118:98 || Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10 4:7 2 Хаан. 7:23; Ыд. ыр. 118:151; 144:18 4:8 Рим. 3:2; 7:12 4:9 Ы. х. к. 6:7; 11:19; 32:46; Ыд. ыр. 77:4; Иоил 1:3 4:10 Хост. 19:9, 16 4:11 Хост. 20:21; Евр. 12:18 4:13 Хост. 20:1-17; Ы. х. к. 5:6-21 || Хост. 24:12; 31:18 4:16 Хост. 20:4-5; Рим. 1:23 4:19 Иов 31:26-28; 4 Хаан. 17:16; 21:3; Иер. 8:2 4:20 3 Хаан. 8:51; Иер. 11:4

Ам Бурганның ындыг чону болганыңар көску-дур.

²¹ Силерниң хайыңар-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар менче килеңнеп, мээң Иорданның ындыг чарыңче кеш-пезимни база Ооң силерге берип тура-ры эки черге кирбесимни даңгыраглаан.

²² Ынчангаш Иорданны кешпейн, бо черге өлүр болган-дыр мен, а силер хемни кешкеш, дуу эки черни эжелеп аар силер.

²³ Чүгле кичээниңер: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силер-биле чарган чагыг-керээзин утпаңар база Ооң силерге хоруп дужааганын ёзугаар бодуңарга кандыг-даа хевирлиг дүрзүлөр кылып албаңар. ²⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — өрттендир чиир от-тур, хүннээчел Бурган-дыр.

²⁵ А ол черге ажы-төлүңер база оларның ажы-төлү төрүттүнүп келгенде, чүве тоовастап, самырап: кандыг-даа хевирлиг дүрзүлөр кылып алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар мурнунга бузут үүлгедип, Ону хорададып алган дижик силер.

²⁶ Ынчаар болзуңарза, бөгүн дээр биле черни силерге удур херечилер кылдыр кыйгырып, сагындырып тур мен: ээлеп алыр дээш Иорданың кежиңи тура-рыңар черден доп-дораан ис чок тиде бээр силер, аңаа үр-даа чурттавайн, узут-каттырып аар силер! ²⁷ Дээрги-Чаяакчы силерни өске чоннарже тоо быдарыдып чорудуптар, Ооң силерни аппаары чоннар аразыңга эвээш санныг бооп артар силер. ²⁸ Силер аңаа кижичи холу-биле ыяштан азы даштан кылган, көрүп, дыңнап, чемненип, чыг билип шыдаас бурганнарга бараан болур силер.

²⁹ Ынчалза-даа ол чурттарга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарже чүткүп, Ону дилеп эгелээр силер; бир эвес Олче бүгү чүлдү-чүрээнер-биле, бүгү сеткил-сагышыңар-биле чүткүүр болзуңарза, тып чеде бээр силер. ³⁰ Айыыл-халапка алзып алган туруңарда, келир үеде ол бүгү силер-биле болу бергенде, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарже эглип, Ооң үнүн тооп дыңнаар силер. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — ээ-хайыралыг Бурган-дыр. Ол силерни каапкаш барбас, узуткап кагбас, силер-

ниң ада-өгбөңөр-биле чаргаш, даңгыраа-биле шынзыткан чагыг-керээзин утпас».

*Дээрги-Чаяакчы —
кара чаңгыс ёзулуг Бурган*

³² «Бурганның чер кырынга кижини чаяап каан хүнүнден эгелээш, сээң тыгытп кээриң мурнунда-ла эрте берген үелерни шинчилеп көр даан: бүгү чырык чер кырынга шак бо ышкаш өндүр улуг херек турган бе азы ол ышкаш чүве дыңналган бе? ³³ Сен ышкаш, Бурганың от иштинден чугаалап тураар үнүн дыңнааш безин, дириг арткан өске-бир чон бар бе? ³⁴ Азы өске-бир бурган чедип келгеш, бодунга чонну өске чон аразыңдан шылгалдалар, көскү демдектер, кайтамчык чүдүлөр, чаа-дайын, быжыг хол, күчү-күш болгаш аажок коргунчуг байдалдар-биле ап алырың шензэн бе? Египетке, сен көрүп туруңда, Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол бөгүнү сен дээш кылган болгай. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурган дээрзин, Оон өске Бурган чок дээрзин билип алзын дээш, сенээ ол бүгүнү көргүскен-дир. ³⁶ Сенээ сургаал бээр дээш, Ол Бодунун үнүн дыңнаарын сенээ дээрден хайырлап, чер кырынга Бодунуң өндүр улуг одун көргүскен, Ооң от иштинден дыңналган чугаа-сөзүн дыңнап турган сен.

³⁷ Дээрги-Чаяакчы сээң ада-өгбөңөгө ынак болгаш, оларны салгап арткан үре-салгалын шилип алгаш, сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен Бодуңдүрүп эккелген. ³⁸ Сенден улуг, күштүг чоннарны сээң мурнундан үндүр сывырыпкаш, оларның черинче сени кирип, черни сээң өңчүң кылдыр хуваап бээр дээш, ыңчаар кылган-дыр. Ам ыңчалдыр буткен-даа-дыр. ³⁹ Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчы — өрү дээрде, куду черде Бурган дээрзин, оон өске Бурган чок дээрзин билип ал, ону чүрээңге шыгжап ал. ⁴⁰ Мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң дүрүм, хоойлуларын кадагала, ыңчан сенээ болгаш сени салгап аар үре-салгалыңга эки болур база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ кезээ шаг-да берип тураары черге үр чурттаар сен».

4:21 Ы. х. к. 1:37; 3:26 4:24 Хост. 20:5; 24:17; Ы. х. к. 9:3; Иса. 30:27; Ам. 5:6; Евр. 12:29

4:26 Ы. х. к. 32:1; Ыд. ыр. 49:4 4:27 Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64 4:28 Ы. х. к. 28:36;

Ыд. ыр. 113:13-14; Иер. 16:13 4:29 Иер. 29:13-14 4:32 Иов 20:4 4:33 Хост. 19:21

4:35 1 Хаан. 2:2; Иса. 45:5; Мк. 12:32; 1 Кор. 8:4 4:36 Хост. 24:17 4:39 Инс. 2:11 || Хост. 15:11;

3 Хаан. 8:23, 60

Үш хоргада-хоорайны шилип кааны
(Сан. 35:9-34; Ы. х. к. 19:1-13; Ис. 20:1-9)

⁴¹ Моисей ынчан Иорданның чөөн талазынга үш хоорай аңгылап каан. ⁴² Ооң мурнунда өжжөнөшпейн турган кижизин сагышты-биле эвес, билбейн эндеп каан кжи ол хоорайларның кайы-бирээзинче десе бергеш, дириг артып каап болур турган. ⁴³ Шилиттинген хоргада-хоорайлар бо-дур: ээн кургаг ховуда оргулааш черде турар, Рувимниң аймаанга хамааржыр Бецер хоорай, Галаадта турар, Гадтын аймаанга хамааржыр Рамот хоорай болгаш Васанда турар, Манассияның аймаанга хамааржыр Голан хоорай.

Моисейниң дүрүм-хоойлузунга кириилде

⁴⁴ Моисейниң израиль чонга дамчткан хоойлузу бо-дур. ⁴⁵ Израиль чон Египеттен хосталып үнгөн соонда, Моисейниң оларга чугаалаан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. ⁴⁶ Моисей ол бүгүнү хоойла Иорданның чөөн талазынга, Бет-Фегорнун дужунда шынаага, Эсевонга хааннап турган амор Сигоннун черинге чугаалаан. Оон мурнунда Моисей Египеттен хосталып үнгөн израиль чон-биле кады келгеш, Сигонну басып кааш, ⁴⁷ оон база Васанның хааны Отгун черлерин — Иорданның чөөн талазынга чурттап чораан ийи амор хаанның черлерин эжелеп алган турган. ⁴⁸ Арнон хемнин эринде Ароерден эгелээш, Сийон (азы Эрмон) дагга четкен, ⁴⁹ Иорданның чөөн талазында бүгү шынааны ээлээн, Фасги сынның эдээнде Дус далайга четкен черлер ол турган.

Он айтышкын
(Хост. 20:1-17)

5 ¹ Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Израиль, дыңна, бөгүн силерге дыңналдыр чугаалаарым дүрүм, хоойлуларны дыңнаңар; оларны өөренип алгаш, күүседирин кызыдынар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганмыс Хорив дагга бистин-биле чагыг-керээ чарган болгай. ³ Бистин ада-өгбевис-биле эвес, а бөгүн мында турар дириг

улус — бис бүгүде-биле ол чагыг-керээни чарган болгай. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол дагның бажынга силер-биле удур-дедир көржүп алгаш, от иштинден чугаалажып турган; ⁵ а мен ол үеде, Дээрги-Чаяакчының сестерин силерге дамчыдып чугаалаар дээш, Ооң биле силернин араңарга турган мен, чүге дээрге оттан корткаш, даг бажынче үнмээн болгай силер. Ол ынчан мынча дээн:

⁶ „Мен дээрге сени кул болуп чорааның Египеттен үндүрө берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ⁷ Сеңээ Менден өске кандыг-даа бурганнар турбазын.

⁸ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрзүзүн кылба. ⁹ Оларга мөгөй-бе база бараан болба, чүге дээрге сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болур Мен — хуннээчел Бурган-дыр мен; Мени хүлээп көрбөс улустун ажы-төлүн, ада-өгбөзинин кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дерткү салгал чедир кезедир мен. ¹⁰ А Меңээ ынак база Мээң айтышкынар-рымны күүседир улуска муң салгал чедир энерелдиг болур мен.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын адын хей черге адава; Дээрги-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чокка арттырбас.

¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын дужааганын эзугаар амыр-дыш хүнүн ыдыктай көрүп, сагып чор. ¹³ Алды хүн дургузунда ажылдап, янзы-бүрү ажыл-херектерин кыл. ¹⁴ А чедиги хүн — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дүр. Ол хүнде сен болдун-даа, сээң оглу-кызың-даа, сээң эр, херээжен кулдарың-даа, сээң шары, элчигениң-даа, бүгү өске мал-маганың-даа, сээң аал-ораныңда турар даштыкы кижиде-даа — дөгереңер кандыг-даа ажыл-херек кылбаңар, сээң эр, херээжен кулдарың база сен ышкаш дыштанып алзын. ¹⁵ Египет черге кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сени оортан быжыг холу-биле база күчү-күжү-биле үндүрө бергенин утпайн чор, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ амыр-дыш хүнү доктаадырын дужааган болгай.

4:47 Сан. 21:21-35 4:48 Ы. х. к. 3:9 4:49 Ы. х. к. 3:17 5:4 Хост. 33:11 5:5 Хост. 20:18, 21; 24:2
5:6 Лев. 26:13 5:7 4 Хаан. 17:35 5:8 Лев. 19:4; 26:1; Ы. х. к. 27:15 5:9 Хост. 34:14; Ы. х. к. 4:24; 6:15;
Иис. 24:19; Наум 1:2 || Хост. 34:7; Сан. 14:18 5:10 Ы. х. к. 7:9 5:11 Лев. 19:12; 24:10-16
5:12 Хост. 31:14-17; Лев. 19:30; 23:3; 26:2; Сан. 15:32-36; Мк. 2:27-28; Лк. 13:14

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөнээ дужааганын ёзугаар ачаң биле аваңның хүндүлөп чор, ынчан сөөң назының узаар база Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөнээ берип турары черге буян-кежиктиг чурттаар сен.

¹⁷ Кижиге өлүрбө.

¹⁸ Кады чурттаан эжинге өскерилбө.

¹⁹ Оорлава.

²⁰ Өске кижиге удур шын эвес херчилел кылба.

²¹ Өске кижиниң кадайынче туралава база өске кижиниң аал-оранын, оон шөлүн, оон эр, херэежен кулдарын, оон буга, элчигенин — өске кижиде бар чүүдаа чүвени алыксава²².

Моисей — чон биле Бурганын аразында эттештирикчи

²² «Дээрги-Чаяакчы ол сөстөрни чыылган бүгү чонга даг кырынга, от, булут болгаш дүмбей караңгы аразындан ыткыр меделгээш, оон өске чүве чугаалаваан. Оон Бодунун сөстөрүн ийи калбак дашка бижээш, ол даштарны меңээ берип каан. ²³ Дүмбей караңгыдан үн дыңнап каанында база даг чалбатышталдыр хып турда, сөөң аймактарының шупту баштыңнары база удуртукчулары меңээ чедип келгеш, ²⁴ мынча дээн болгай: „Дыңнап көрөм, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Бодунун өндүр чыры биле бедиин биске көргүстү, Ооң от иштинден дыңналган үнүн дыңнадывыс. Бурган кижиге-биле чугаалашкан соонда, ол кижиге дириг артыг каарын бөгүн көрдүвүс! ²⁵ Ындыг-даа болза, ам өлгөн херээвис чүл? Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың үнүн ам бир дыңнап кагзывысса, өлүп каар болгай бис, ол кончут улуг от бисти чиптер болгай. ²⁶ Бис ышкаш, дириг Бурганын от иштинден чугаалап турар үнүн дыңнааш, дириг арткан улус бар бе? ²⁷ Сен бодун Дээрги-Чаяакчы Бурганывысче чоокшулай бергеш, Ооң чугаалаар бүгү чүвезин дыңнап ал, оон соонда Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөнээ чугаалаан бүгү чүвезин

биске дамчыдар сен, а бис дыңнап алгаш, күүседир бис“.

²⁸ Мээң-биле чугаалажып туруңарда, Дээрги-Чаяакчы дыңнап кааш, меңээ мынча дээн: „Бо чоннуң сөнээ чугаалап турган сөстөрүн дыңнадым. Оларнын чугаалап турар бүгү чүвези шын-дыр; ²⁹ оларнын чүректери Менден коргуп, Мээң шупту айтышкындарымны бүгү назынында сагырынче туралыг боору кай! Ынчан оларга-даа, оларнын үре-салгалыңга-даа кезээ-мөңгедө эки боор. ³⁰ Сен барып, чадырларынче чана бээр кылдыр оларга чугаала, ³¹ а бодун маңаа, Мээң-биле кады артып кал. Мен сөнээ оларга өөредип каар ужурлуң шупту айтышкындар, дүрүмнөр болгаш хоойлуларны чугаалап берейн. А бо улус Мээң оларга ээлээр кылдыр берип турарын черге чедө бергеш, ол бүгүнү күүсетсин“.

³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге дужааганын ёзугаар кылырын кызыдыңар, оң-даа, солагай-даа талаже өскээр барбанар; ³³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге эдерерин айыткан оруу-биле чоруңар, ынчан амы-тынныг артар силер, силерге эки-чаагай болур база ээлеп чурттаар чериңерге узун назы назылаар силер».

Дээрги-Чаяакчы — кара чаңыс Бурганывыс

6 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге өөредип каарын дужааган айтышкындары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. Ээлеп чурттаар дээш бар чыдарыңар черге ол бүгүнү күүсединер. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргар силер, айтып-чагып турарым Оон дүрүмнери биле айтышкындарын боттарыңар, ажы-төлүңөр болгаш ажы-төлүңөрнүң ажы-төлү амыдыралыңар дургузунда сагыр силер; ынчаар кылгаш, силернин назыныңар узаар. ³ Дыңна, израйыл чон, сөнээ эки-чаагай болзун дээш база ада-өгбөңиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының сөнээ чугаалап турганы дег,

5:16 Лев. 19:3; Ы. х. к. 27:16; Мф. 15:4; 19:19; Мк. 7:10; 10:19; Лк. 18:20 || Өф. 6:2 5:17 Ө. д. 9:6; Лев. 24:17; Мф. 5:21; 19:18; Мк. 10:19; Лк. 18:20; Рим. 13:9; Иак. 2:11 5:18 Лев. 18:20; 20:10; Ы. х. к. 22:22; У. ч. 6:32; Мф. 5:27; Рим. 13:9 5:19 Лев. 19:11; Мф. 19:18; Рим. 13:9 5:20 Хост. 23:1; Ы. х. к. 19:16-20; У. ч. 19:5, 9; 21:28; 24:28; 25:18; Мф. 19:18 5:21 Иер. 5:8; Мф. 5:28; Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9 5:22 Хост. 31:18 5:25 Хост. 19:21 5:27 Хост. 20:18-19 5:28 Ы. х. к. 18:17 5:32 Исис. 1:7; 4 Хаан. 22:2 5:33 Ы. х. к. 10:13 6:2 ЭККЛ. 12:13 6:3 Ө. д. 15:5; 22:17

сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге эндере өзүп-көвүдээрин дээш, ол бүгүнү күүседирин кызат.

⁴ Дыңна, Израиль, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс – кара чаңгыс Дээрги-Чаяакчы-дыр!* ⁵ Бодуннун Бурганын Дээрги-Чаяакчыга бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, бүгү-ле сеткил-сагыжыңдан, шыдаар-ла шаандан ынак бол. ⁶ Бөгүн сеңээ айтып-чагып турар сөстөрими сеткил-чүрээңге шыгжап ал. ⁷ Оларны бодуннун ажы-төлүңге шингээттирип каг, бодуннун бажыңыңга олургаш-даа, орукка чорааш-даа, удуп чыдып аарда-даа, отгуп келгеш-даа, ол сөстөр дугайында чугаалап чор. ⁸ Ол сөстөрни, сагындырылгы демдек дег, холунга баглап ал, олар сээң карактарыңга көсүк кертиг дег болзун. ⁹ Оларны бажыңыңның эжииниң кастыктарыңга база хоорайыңның хаалганыңга бижип ал*.

Дээрги-Чаяакчыны уттуп болбазын сагындырган

¹⁰ «Дээрги-Чаяакчы Бурганын сеңээ бээр бооп, Авраам, Исаак болгаш Иаков ада-өгбөңгө дангыраглааны черге – бодуннун тутпаанын, чурттаарыңга таарымчалыг улуг хоорайларлыг черже сени кирире бээр; ¹¹ сээң чыып долдурбааның янзы-бүрү эт-хөренги долган бажыннарны, сээң казып кылбааның кудуктарыны, сээң тарывааның виноград сыптары биле олива ыяштары үңген шөлдерни сеңээ бээр, аш-чемни тоттур чиир сен. ¹² Ынчан кул болуп чорааның Египеттен сени үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыны уттуп алдың халак. ¹³ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп чор, чүглө Аңаа бараан бол, чүглө Оон ады-биле дангырагла. ¹⁴ Өске бурганнарны – сени долгандыр чурттап турар чоннарның бурганнарын эдербе. ¹⁵ Чүгө дээрге сээң Бурганың – чон аразында турар Дээрги-Чаяакчы – хуннээчел Бурган болгай; ынчаар болзунда, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның килеңи сеңээ удур кыптыгып, Ол сени чырык чер кырыңга амылыг арттырбас.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны, Массага шенеп турганыңар дег, моон сонгаар шеневенер. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге айтып-чагаан айтышкыннарын, доктаалдарын болгаш дүрүмнерин ыяк сагынар.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының мурнунга чөптүг, эки чүведен кыл, ынчан сөнээ эки-чаагай болур, Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңгө бээр бооп дангыраглап турган черин ээлеп аар сен; ¹⁹ ынчан, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Ол сээң хамык дайзыннарның сээң мурнундан үндүр сывырыптар.

²⁰ Келир уеде сээң оглун: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың силерге айтып-чагып каан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоойлулары чүнү көргүзүп турарыл?» – деп айтырар болза, ²¹ оглунга мынча деп харыылаар сен: «Египетке фараоннун кулдары турган бис, а Дээрги-Чаяакчы бисти быжыг холу-биле Египеттен үндүрө берген. ²² Дээрги-Чаяакчы фараонга удур, ооң шупту чоок улузунга, бүгү Египетке удур өндүр улуг коргунчуг бадыттал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни, бис көрүп турувуста, кылган. ²³ Ада-өгбөвискө бээр бооп дангыраглап турганы черже бисти кирип, ону биске ээледир дээш, Ол бисти Египеттен үндүрө берген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганывстан кортсун дээш база бисти амы-тынныг арттырып каар дээш, Дээрги-Чаяакчы биске шупту бо дүрүмнерни күүседирин айтып-чагаан, ынчалзывысса, назынвыс дургузунда биске эки-чаагай болур. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске айтып-чагаан шупту айтышкыннарын Ооң мурнунга күүседирин кызыдар болзувуса, бис ылап-ла чөптүг-шынныг улус боор бис“».

Израиль – Бурганың шилиттинген чону

7 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың эжелеп аар дээш бар чыдарың черже сени кирире бээр база хөй чоннарны: хет, гергес, амор, хананей, ферез, хиввей болгаш

* 6:4 Азы: «Дээрги-Чаяакчы – Бурганывыс-тыр, чүглө Дээрги-Чаяакчы».

6:4 Мк. 12:29; Зах. 14:9 6:5 Ы. х. к. 11:13; Мф. 22:37; Мк. 12:30; Лк. 10:27 6:7 Ы. х. к. 4:9 || Ыд. ыр. 118:13 6:8 Хост. 13:9, 16; Ы. х. к. 11:18 6:9 Ы. х. к. 11:20 6:10 Ис. 24:13 6:13 4 Хаан. 17:36; Мф. 4:10; Лк. 4:8 || Ы. х. к. 10:20; Ис. 2:12; Иер. 4:2 6:15 Хост. 20:5 6:16 Хост. 17:2 || Мф. 4:7; Лк. 4:12 6:19 Хост. 23:28-30 6:20 Хост. 12:26 6:21 Хост. 20:2 6:22 Ыд. ыр. 134:8 6:25 Ы. х. к. 24:13 7:1 Хост. 23:23

иевус дээр, сенден хөй санныг, күштүг чеди чонну сээң мурнундан үндүр сывырыптар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргенге хүлээдип бээр, сен оларны басып каар сен. Ынчан оларны бүрүнү-биле узуткап каг, олар-биле эвилелдешпе, оларга хайыра бербе. ³ Ол чоннар-биле төрелдешпе: уругларынны оларның оолдарынга кадай кылдыр бербе, оларның кыстарын оолдарынга ап бербе; ⁴чүге дээрге олар сээң үре-салгалынны Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарынче күткүдерге, үре-салгалын өске бурганнарга бараан болуп эгелээр, ынчан Оон килеңи чонче кыптыгар, Ол сени уда-вайн узуткап кааптар.

⁵ Ол чоннарны мынчаар аажылаар ужурулг силер. Оларнын өргүл салыр бедигээштерин үрегдеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарын кезип кааптынар база дүрзү-бурганнарнын өрттедиптинер. ⁶Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр ыдыктыг чондур сен, чер-делегейде бар бүгү чоннарның аразындан Бодунун үлүг үнелиг өңчү-хөрөңгизи болзун дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни шилип алган. ⁷Өске чоннардан хөй санныг дээш, Ол силерни шилип, хүлээп албаан-на болгай, бүгү чоннар аразында эң эвээш санныг-ла болгай силер. ⁸А Дээрги-Чаяакчы силерге ынак болгаш база ада-өгбөнерге берген дангыраан күүседир дээш, силерни быжыг холу-биле Египетте кулданышкындан хостап, ол чурттуң хааны фараоннуң холундан адырып каан болгай.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганың – Оон чагыт-керээзин сагыыр база Адаа ынак, Ооң айтышкыннарнын сагып чоруур улустун муң дугаар салгалынга чедир энерелин хевээр арттыгар Бурган, бүзүрелдиг Бурган дээрзин билип ал. ¹⁰А Ону көөр хөңнү чок улустуң боттарын Ол кезедиң, узуткаар. Ону көөр хөңнү чок килиңиң бодун Ол саадатпайн кезедир. ¹¹Ынчангаш күүседир кылдыр мээң бөгүн сенээ берип турарым ай-

тышкыннар, дүрүмнер болгаш хойлуларны сагы.

Дыңнангыр чорук дээш шаңнал

¹² «Бир эвес шак ол дүрүмнерни тооп дыңнаар, сагып күүседир болзуңа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың, ада-өгбөңге дангыраглааның Ёзугаар, Бодунун чагыт-керээзин болгаш энерелдин хевээр арттыгар. ¹³Дээрги-Чаяакчы сенээ ынак болур, ачы-буянын хайырлаар: сени өстүрүп-көвүдөдип, хөй ажы-төлдүг кылып каар, Ооң сенээ бээр бооп ада-өгбөңге дангыраглааны черге элбек дужутту, хөй далган-тарааны, арага-суксунну, олива үзүн хайырлаар, бода база шээр малынга хөй төлдерни хайырлаар. ¹⁴Өске бүгү чоннарга бергенинден хөй ачы-буянын алыр сен; ажы-төл чок эр, херээжен улус турбас, мал-маганың база кызыравайн, чаш төлдүг болур. ¹⁵Дээрги-Чаяакчы кандыг-даа аарыг-аржыкты сенден чайладып кааптар, Египетке көргенин, сээң билирини хоралыг аарыгларны сенич халдатпас, харын ол аарыгларны сенге көөр хөңнү чок бүгү улуска чыпшырып каар. ¹⁶Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сээң эргенге хүлээдип бээри бүгү чоннарны сывырыптар сен; оларга хайыра бербе, оларның бурганнарынга мөгөйбе – ол дээрге сенээ салган четки-дир.

¹⁷ Бир эвес ишти-хөңнүнде: „Ол чоннар менден хөй санныг-дыр, оларны канчап үндүр сывырып шыдаар мен“ дээр болзуңа, канчалза экил? ¹⁸Олардан кортпа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың фараонну база бүгү Египетти канчанганын сактып кел. ¹⁹Караан-биле көргениң өндүр улуг кеземчелерни, бадыт-кал демдектерин, кайгамчык чүүлдерни база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сени Египеттен үндүре берген быжыг холун, күчү-күжүн сактып кел. Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң коргуп турарың бүгү чоннарны база ынчаар аажылаар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар улуг арыларын* оларже ыдыптар. Силерден дезип, чаштына бергеш, дириг арткан шупту улус узуткаттырып каар.

* 7:20 Азы: «Улуг коргуушкунну».

7:2 Сан. 21:2; Ы. х. к. 3:6; 20:16-17; Ис. 6:20 7:3 2 Кор. 6:14 || Хост. 34:15-16; Ис. 23:12-13; Башт. 3:6; 3 Хаан. 11:2-4 7:4 Ы. х. к. 6:15 7:5 Хост. 23:24; 34:13 7:6 1 Пет. 2:9 || Хост. 19:5-6 7:7 1 Чыл. 16:19 7:8 Иер. 31:3; Ос. 11:1; Мал. 1:2 7:9 Хост. 20:6; Ы. х. к. 5:10 7:10 Иов 34:11; Иса. 59:18; Наум 1:2 7:12 Э. д. 17:2; 26:3 7:14 Хост. 23:26 7:15 Хост. 9:15; 15:26; 23:25 7:16 Хост. 23:33 7:19 Ы. х. к. 3:21; Ис. 10:25 7:20 Хост. 23:28; Ис. 24:12

²¹ Ол чоннардан сүртеве, Дээрги-Чаяакчы Бурганың — сээң чоунунун аразында турар өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурган болгай. ²² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнундан чоорту үндүр сывырар; оларны дораан-на узуткап каарың болдунмас, оон башка шөлдерге черлик ан-мен көвүдөп, сеңээ айыылдыг апаар. ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргенге хүлээдип бээр, олар медээжок мөгүдөп, дүвүрээш, узуткаттырып аар. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарның хааннарны сээң холуңга хүлээдип бээрге, оларны ады чырык чер кырынга утгундура бээр кылыштар сен; сенээ удур кым-даа туржуп шыдавас, алызы барып, оларны узуткап каар сен. ²⁵ Ол чоннарны бурганнарны дүрзүлерин отка өрттедивит, оларны каастап шыпкан алдын, мөңгүнү алыксава, оон башка ол каасталгалар сеңээ салган дузак апаар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдек-бужар чүүлдердир. ²⁶ Бажыңыңче ындыг чүдек-бужар чүүлдерни кирибе, оон башка сени база, оларны ышкаш, узуткап каар ужурлуг — ол чүүлдерни чүдек-бужар деп санап, ческин — ол дээрге узуткаттырар ужурлуг чүүлдер-дир».

*Эки амыдырай бергеш,
Бурганы уттуп болбазы*

8 ¹ «Бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдыңар, ынчан амытынныг артып, өзүп-көвүдээр силер база Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңерге бээрин даңгыраглаан черинге чеде бергеш, ону жэлеп аар силер. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ам дөртөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуда эдертип чоруп тур, ол орукту утпа; Ол сени томаартырын күзөп, сени шенеп, сеткил-сагыжыңда чүнү шыгжап чорууруңну — Ооң айтышкыннарын сагыр-сагывазыңны билип алыксаан-дыр. ³ Ол сени томаартып, аштаткан соонда, сээң-даа, ада-өгбөңниң-даа билбези манна-биле ашкырып-чемгерип турган. Кижы амытан чүгө хлөб-биле эвес, а Дээрги-Чаяакчының чугаалаан

бүгү чүвезиниң ачызында амыдыраар дээрин Ол сеңээ билиндирер бодаандыр. ⁴ Ам дөртөн чыл дургузунда сээң кеткен хөвиң элөп көрбөди, будуң черле ышпады. ⁵ Ада кижиниң оглун сургаары дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны сени сургап турарын медереп билип аар сен. ⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннарын сагы, Оон оруун эдер, Оон коргуп чор.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени эки черже эдертип бар чыдар болгай. Ол дээрге хемнерлиг, кара сугтарлыг, шынаалар биле дагларда суг баштары аттыгып үнүп чыдар чер-дир; ⁸ кызылтастыг, арбайлыг, виноград сыптары, фи́га, гранат болгаш олива мяштары үнген, ары чигирлиг чер-дир; ⁹ аыш-чемни мага хандыр чириң, чединмес деп чүве билбес бооруң чер-дир; даштардан демирни, даглардан чести чо́на шаап ап болур чер-дир. ¹⁰ Ол черге аыш-чемни тоттур чири сен, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берген эки чери дээш Ону алгап-йөрээр сен.

¹¹ Кичээн! Мээң бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны айтышкыннар, дүрүмнөр болгаш хойлуларын сагыбайн баарыңдан база Ону уттуптарыңдан кичээн. ¹² Аыш-чемни тоттур чири сен, эки бажыңнар тудуп алгаш, оларны ээлеп чуртгай бээр сен. ¹³ Бода-даа, шээр-даа малың дыка өзүп-көвүдээр, хөй алдын-мөңгүнүг апаар сен, бүгү эт-хөреңгич аажок хөй болу бээр! ¹⁴ Ынчан кул болуп чораның египет черден сени үндүре берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны уттуп, улуургай бердиң халак. ¹⁵ Ол сени хоранлык курт-чыланнарлыг, суг чок, кургап калган, улуг, коргунчуг ээн хову таварты эрттире берген болгай; Ол сеңээ кадыг хаядан сугну үндүр аксып берген болгай. ¹⁶ Ол сени ээн кургаг ховуга ада-өгбөңниң билбези манна-биле кемгерип турган болгай. Сени томаартып, шенээр дээш база соонда сеңээ ачыбуян көргүзөр дээш, Ол ынчаар кылып турган. ¹⁷ Ишти-хөңнүңде: „Мээң күжүм, бижыг холум бо байлакты менээ олчалап тып берди“ дей бердиң халак.

7:21 Неем. 4:14 7:22 Хост. 23:29 7:24 Ис. 10:24; 11:12 || Ис. 1:5 7:25 Ис. 7:20-21
8:2 Хост. 16:35; Ам. 2:10 || Хост. 15:25 8:3 Хост. 16:14-15, 31 || Мф. 4:4; Лк. 4:4 8:4 Ы. х. к. 29:5; Неем. 9:21 8:5 У. ч. 3:12; Евр. 12:7 8:7 Ы. х. к. 11:11 8:14 У. ч. 30:9; Бл. ыр. 77:11; 105:21; Ос. 13:6 8:15 Сан. 21:6 || Ос. 13:5 || Хост. 17:6; Сан. 20:11 8:16 Хост. 16:5, 31 8:17 Башт. 7:2

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны утпайн чор, чүгө дээрге сээн ада-өгбөнгө даңгыраглааны Бодунуң чагыг-керээзин шыңзыдарын күзээш, Ол сөңзэ байлак олчалап тывар күштү берип турар. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

¹⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны уттуп, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөр болзуңарза, бөгүн баш бурунгаар сагындырып тур мен: өлүрүңөр чайлаш чок. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның үнүн тооп дыңнаvas болзуңарза, Ооң силернин мурнуңарга узуткап турар чоннары дег, бодуңар база узуткатгырып аар силер!»

Чоннуң дыңчангыр эвези

9 ¹ «Дынна, израиль чон! Сен ам Иорданны кежип, сенден улуг болгаш күштүг, быжыгладдары дээрге чедип турар улуг хоорайларлыг чоннарның черин эжелеп аар деп турар-дыр сен. ² Ында Энактың уре-салгалы: бедик-чаагай, улуг-шыырак улус чурттап турар, оларның дугайында билир сен база „Энактың уре-салгалыңга удур кым туржуп шыдаарыл?“ дээнин дыңнаан сен. ³ Ам билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың, өрттендир чиир от дег, сээң мурнуңда бар чыдар. Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны узуткаар база сээң мурнуңга сөгүртүр; Ооң сөңзэ аазап турганы дег, удаптайн оларны үндүр сывырып, узуткап каар сен.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнуңдан үндүр сывырып эгелээрге, ишти-хөңнүңдө: „Чөптүг-шынның боорумга, Ол мени бо черни ээлеп чурттаар кылдыр эккелди“ дивейн көр. Чок! Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны сээң мурнуңдан боттарының кем-бурууз дээш үндүр сывырып турар. ⁵ Чөптүг-шынның, мөзүң эки болгаш, ол черге чеде берип, ону өңчү кылдыр алыр деп турарың ол бе? Чок! Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнуңдан кем-буруузу дээш сездери-биле, сээң ада-өгбөн; Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга даңгырагалаан сөзүн күүседери-биле үндүр сывырып турар болгай. ⁶ Ынчангаш билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың бо эки черни чөптүүн

дээш ээлээр кылдыр бербейн турар, харын чөрүү чон-на болгай сен!

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганы ээн кургаг ховуга кайы хире хорададып келгениңерни утпайн сактып чоруңар: египет черден көжүп үнгөн хүнүңерден эгелээш, бо черге чедип келгениңерге чедир Дээрги-Чаяакчыга удурланып келген болгай силер. ⁸ Хорив даг чаныңга безин Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган силер, Ол килеңнээш, силерни узуткап каарының кырында турду. ⁹ Мен ол үеде Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээзин бижээн ийи калбак дашты хүлээп аар дээш, даг бажыңче үне бергеш, анаа аыш-чем чивейн, суг ишпейн, дөртөн дүнхүнү эрттирген мен. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң холу-биле айтышкыңнар оюп бижээн ийи калбак дашын ап берген; чыгып келген хүнүңерде Дээрги-Чаяакчының даг бажыңга, от иштинге чугаалаан шуптуг сестерин ол даштарда оюп бижип каан болган.

¹¹ Дөртөн дүн-хүн эрткен соонда, Дээрги-Чаяакчы менээ чагыг-керээни бижээн ийи калбак дашты ап берген. ¹² Ол меңзэ: „Туруп келгеш, доп-дораан моон дүже бер, чүгө дээрге сээң Египеттен үндүр берген чонун самырап ат болду: олар Мээң айтып бергеним оруктан дүргени кончуг өскээр барган-дыр, боттарыңга дүрзү-бурган шуткуп алгандыр“ — дээн.

¹³ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ: „Бо чоннуң чөрүүзүн көрүп тур мен, дедири кончуг чон чүве. ¹⁴ Мени соксатпа, Мен оларны узуткап кааптайн, оларның адын чырык чер кырындан балап кааптайн, а сени олардан күштүг болгаш хөй санныг чоннуң өгбөзи кылып каайн“ — деп чугаалаан. ¹⁵ Мен эргилгеш, олу чалбышталдыр кыпкан дагдан дүже берген мен, чагыг-керээни бижээн ийи калбак дашты ийи холумга туруп алган мен. ¹⁶ Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга удур бачыт үлгедип, бодуңарга бутажык дүрзүзү шуткуп кылып, Дээрги-Чаяакчының силерге айтыккан оруундан дүргени кончуг өскээр барган болган силер. ¹⁷ Ийи калбак дашты ийи холум-биле туруп алгаш, оларны силер көрүп туруңарда, черже октап, буза шаап каапкан мен.

8:20 Дан. 9:11 9:2 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28 9:3 Хост. 20:5; 24:17; Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 || Хост. 23:29-31 9:4 Э. д. 15:16 9:5 Э. д. 50:24 9:6 4 Хаан. 17:14; 2 Чыл. 30:8 9:8 Хост. 32:4, 10 9:9 Хост. 24:18; Мф. 4:2 9:10 Хост. 31:18 9:12 Хост. 32:7-10 9:14 Ыд. ыр. 9:6 || Сан. 14:12

¹⁸ Оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга донга кээп дүшкеш, оон мурнунда дег, дөртен дүн-хүн дургузунда эрежиш, аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн мен. Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип, Ооң мурнунга бузут үүлгедип турганынар дээш — кылган шупту бачыдынар дээш эрежиш турганым ол. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының коргунчуг килеңинден коргуп, Ол хорадай бергеш, силерни чок кылып каар ирги бе деп сестип турган мен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы ол удаа база мени тоопкан. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга база аажок килеңнээш, ону чок кылып каар деп бодаан, а мен ынчан Аарон дээш база мөргүп турган мен. ²¹ Силерниң бачыт үүлгедип, шуткуп алган бугажынарны алгаш, өрттедипкен мен; ону чуура шаап, довурак дег үүрмектеп каапкаш, ооң хүлүн дагдан агып баткан хемче кирип чачыпкан мен.

²² Силер Тавера, Масса болгаш Киброт-Гаттаавага база Дээрги-Чаяакчыны хорадаткан силер. ²³ Дээрги-Чаяакчы силерни Кадес-Варниден чорудуп: „Баргаш, Мээң силерге берип турарым черни эжелеп алыңар“ — дээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның айтышкынынга удурланып, Аңаа бүзүрвейин барган силер, Ону тооп дыннаваан силер. ²⁴ Силерни танып билип алган хүнүмден эгелээш, Дээрги-Чаяакчының аайынга кирбес улус чордуңар.

²⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга доңга кээп дүшкеш, дөртен дүн-хүн дургузунда эрежиш келген мен, чүге дээрге Ол силерни узуткап каар деп турган.

²⁶ Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүл кылган мен: „Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Бодуннун өңчү болур чонну узуткавайн көр. Сен ону Бодуннун өндүр бедииңбиле хостааш, күштүг холуң-биле Египеттен үндүр берген болгай сен. ²⁷ Бодуннун чалчаларың: Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны бодап кел — бо чоннун чөрүүзүнче, ооң кем-буруузунче база бачыттарыңче көрбейн көр. ²⁸ Бисти оон үндүр бергенин черниң чурттакчылары: Дээрги-Чаяакчы Бодуннун чонун оларга азаан черинге чедирип шыда-

вайн барып, оларга хөңнү чок апаргаш, өлүрүп каары-биле ээн кургаг ховуже эдертип эккелди’ — деп чугаалавазын. ²⁹ А израильчилер дээрге Сээн өндүр улуг күш-шыдалың-биле база күчүлүг холуң-биле Египеттен үндүр берген чонун-дур, Бодуннун өңчүң-дүр“».

Чагыг-керээни чаартканы
(Хост. 34:1-4)

10 ¹ «Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: „Бодунга мурнундагы калбак даштар ышкаш ийи калбак даштан чондуруп алгаш, Менче, даг бажыңче үнүп кел, ыяш аптарадан база чазап ал. ² Мен ынчан ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган сөстөрни оюп бижип каар мен. Сен чаа даштарны ыдыктыг аптараже суп каар сен“ — дээн чүве.

³ Мен акация ыяжыңдан аптара чазап алгаш, биеэги даштар ышкаш ийи калбак даш чондургаш, ол даштарны тудуп алгаш, дагже үне берген мен. ⁴ Дээрги-Чаяакчы чыгып турган хүнүндө силерге от ишинден чугаалааны он айтышкынын ол ийи калбак дашка, ооң мурнунда бижээни ышкаш, бижип каан болгаш ол даштарны меңээ ап берген. ⁵ Мен эргилгеш, дагдан бада бергеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ дужааганын өзугаар, калбак даштарны чазап алган аптарамче суп каан мен, олар ында шыгжаттыңан.

⁶ (Израиль чон Беерот-Бене-Яакандан көжүп үнгеш, Мосера дээр черге чедер берген; Аарон аңаа мөчөөн, ону ол-ла черге орнукшудуп каан. Ооң оглу Элеазар ачазыны орнунга бараалкакчы апарган. ⁷ Чон оортан Гудгодче, Гудгодтан — хемнерлиг Йотвафа дээр чуртче көжүп үнген. ⁸ Ол үедө Дээрги-Чаяакчы Левийниң аймаан Ооң чагыг-керээнин шыгжаап алгарыны көдүрүп дажыглаар, Аңаа бараан болуп, Ооң мурнунга турар база Ооң ады-биле чонну Йерээк кылдыр өске аймактардан аңгылап каан — амдыга чедир ындыг бооп турар. ⁹ Ынчангаш Левийниң аймаа өске ха-дунма аймактар-биле кады хувааглыг чер, үлүг албаан, а Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның аңаа

9:18 Хост. 34:28 || Хост. 32:11-14 9:21 Хост. 32:20 9:22 Хост. 17:7; Сан. 11:3, 34
9:23 Сан. 13:3; 14:1 9:26 Хост. 32:11-13 9:28 Сан. 14:16 9:29 Неем. 1:10 10:1 Хост. 25:10
10:2 Хост. 25:16, 21 10:3 Хост. 37:1-9 10:4 Хост. 20:1-17; Ы. х. к. 5:6-21 || Хост. 34:28-29
10:5 Хост. 40:20; 3 Хаан. 8:9 10:6 Сан. 33:30-31 || Сан. 20:28; 33:38 10:7 Сан. 33:33
10:8 Сан. 8:14 10:9 Сан. 18:20

чугаалап турганы дег, Ол Боду ооң үлүү болур.)

¹⁰ Мен даг бажынга, биеэги үеде дег, дөргөн дүн-хүннү эрттирген мен; Дээрги-Чаяакчы ол удаада база мени тооп көрүп, сени узуткавас деп шийтпирлээн. ¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ: „Баргаш, бо чонну баштап чорувут, оларга бээр бооп ол чоннуң ада-өгөбезинге дангырагланым черни олар барып эжелеп алзын“ — деп чугаалаан».

Ыдыктыг хоойлуңуң алыс ужуур-утказы

¹² «Израиль чон, ам дыңна: Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенден чүнү негеп турарыл? Ол чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан коргарыны, Ооң шупту оруктарын эдерериңни, Аңаа ынак бооруну, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сеткил-сагыжыңдан бараан бооруну база ¹³ бөгүн сенээ айттып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын, дүрүмнерин сагырыңны күзеп турар. Ынчан сенээ экичаагай болур.

¹⁴ Дээр, эн бедик дээр, чер, ында бар бүгү чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга хамааржыр, ¹⁵ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чүглө силерниң ада-өгөбөңерни чоок хүлээп көрүп, оларга ынак апарган, оларны салгап арткан үре-салгалы болур силерни өскө шупту чоннар аразыңдан шийип алган — ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны демдектеп, чүректеринер арыглап алыңар, моон сонгаар чөрүү болбаңар. ¹⁷ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — бурганнарның Бурганы, дээргилерниң Дээргизи-дир, өндүр улуг, күчү-куштүг, сүртенчиг Бурган-дыр. Улусту Ол ылгай көрбөс база хээли албас; ¹⁸ Ол өскүс кижиге, дулгук херээженге болчуп, чөптүг шийтпирни үндүрер; Ол өскээртен келген кижиге ынак, аңаа аыш-чем биле идик-хепти бер-

ип турар. ¹⁹ Силер база өскээртен келген кижиге ынак болуңар, чүгө дээрге бодуңар база египет черге өскээртен келген улус бооп чораан болгай силер.

²⁰ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан коргуп чор, Аңаа бараан бол, Ооң-биле кошгунчур бер, Ооң ады-биле даңгырагла. ²¹ Ол — сээң макталыңга төлөптиг, Ол — сээң Бурганың, Ол сен дээш, ийи караан-биле көрүп туруңда, өндүр улуг, сүрээденчиг чүүлдерни кылган. ²² Ада-өгөбөң Египетке чедип кээрде, чеден* борбак кижиге турган, а ам Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени дээрде сылдыстар дег хөй санныг чон кылып каан».

Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ажыл-херектери

11 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, Ооң сагызың деп дужааган бүгү чүвезин, Ооң дүрүмнерин, хоойлуларын болгаш айтышкыннарын кезээде сагып чоруңар. ² Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сургаалын бодал келиңер. Бо бүгүнү билбес, көрбөзөн ажы-төлүнер-биле эвес, а силер-биле чугаалажып тур мен. Силер харын бо бүгүнү билер силер — Ооң өндүр бедин, быжыг холун, күчү-күжүн, ³ Ооң бадьгкал демдектерин, Египеттиң хааны фараонну, фараоннуң бүгү чуртун канчанганың билер силер. ⁴ Дээрги-Чаяакчының египет аг-шеригин, оларның дайынчы аыттарын, тергелерин канчанганы, олар силерни сүрүп бар чыдырда, Кызыл далайның суунга дүжүрүп, чылча шаап каанын, бөгүнгө чедир-даа ол байдал өскерилбээнин билер силер; ⁵ бо черге чедип келгичеңерге чедир, эн кургаг ховуга Ооң силерни канчанганың билер силер; ⁶ Рувимниң үре-салгалы болур Элиавтын оолдары Дафан биле Авиронну Оон канчанганы: чер аксын аазадыпкан дег болуп, бүгү израиль чон көрүп гурда, оларны, өг-бүлелерин, чадырларын — оларның аал-оранын бүрүнү-биле сыгырыпканын билер силер.

* 10:22 Өске бурунгу сөзүглөдө «чеден беш» деп бижээн.

10:10 Хост. 34:28 10:11 Хост. 33:1 10:12 Мих. 6:8 || Ис. 24:14; 1 Хаан. 12:24
 10:13 Ы. х. к. 5:33 10:14 Хост. 9:29; Неем. 9:6 10:15 Рим. 11:28 10:16 Ы. х. к. 30:6; Иер. 4:4; Рим. 2:29 || Хост. 32:9 10:17 Ис. 22:22; Ыл. ыр. 49:1; 135:2; Дан. 2:47; 11:36 || 1 Тим. 6:15; Ажыд. 17:14; 19:16 || Аж. -ч. 10:34; Рим. 2:11; Гал. 2:6; Эф. 6:9; Кол. 3:25; 1 Пет. 1:17 || 2 Чыл. 19:7 10:18 Ыл. ыр. 67:5; 145:9 10:19 Хост. 22:21; Лев. 19:34 10:20 Ы. х. к. 6:13; 30:20 10:22 Э. д. 46:27; Хост. 1:5 || Э. д. 15:5; 22:17 11:4 Хост. 14:27-28 11:5 Ыл. ыр. 77:14-40 11:6 Сан. 16:31-33

⁷ Дээрги-Чаяакчының кылып турган хамык өндүр улуг ажыл-херектерин караанар-биле көргөн болгай силер».

Израильге аазаттыгын чер дээш Бурганның сагыш човаашкыны

⁸ «Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагынар, ынчан силер күш кире бээр силер база барып эжелеп аар дээш Иорданни кежип, кирер деп турарынар черни эжелеп ап шыдаар силер; ⁹ ынчан шак ол черге – Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнөргө база оларның үре-салгалынга бээр бооп дангыраглааны, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге узун назы назылаар силер.

¹⁰ Сээң эжелеп аар дээш бар чыдар чериң египет чер дег эвес болур. Оон үнүп келгениң египет черге болза, үрезиңиң тарып алгаш, тарымал үнүштүг сесерликти дег, будун күжү-биле суггарып аар турган болгай сен*. ¹¹ А сээң эжелеп аар дээш кежип бар чыдар чериң даглар болгаш шынааларлыг, дээрден чаъс чаарга, ооң суун ижер чер-дир; ¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганның ол чер дээш сагыш салып турар, Ол бүдүн чыл дургузунда ону карактаар.

¹³ Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турар айтышкыннарнымын тооп дыннаар: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак боор, Аңаа бүгү чүлдү-чүрээндерден, бүгү сеткил-сагыжыңардан бараан болур болзунарза, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силерниң чериңерге күскү-даа, часкы-даа чаъсты чогуур үезинде чагдырар, ынчан тараанарны ажаап, виноградыңар арагазын, оливанар үзүн белеткеп аар силер.

¹⁵ Ол силерниң шөлүңерге мал-маганыңар чиир оът-сигенни өстүрүп бээр, силер база тоттур чиир аыш-чемниг болур силер.

¹⁶ Ынчалза-даа кичээнинер – чүрээңер дуурайлаттырбанар база чайгыла бергеш, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйбөнер! ¹⁷ Ынчаар болзунарза,

Дээрги-Чаяакчының килени силерге кыптыгып, Ол дээрни дуглап каарга, чаъс чагбастай бээр, чер дүжүдүн берип шыдавайн баар; Дээрги-Чаяакчының силерге берип турары эки черге удавайн өлүп чиде бээр силер».

Израильдиң шиллелгези

¹⁸ «Ынчангаш мээң ол сөстөримни чүрээңерге, сеткил-сагыжыңарга шыгжап алыңар, оларны, сагындырылгы демдек дег, холуңарга баглап алыңар, олар силерниң карактарыңарга көскү кертиг дег болзун. ¹⁹ Бажыңарга олургаш-даа, орукка чорааш-даа, удуп чыдып аарда-даа, оттуп келгеш-даа, ол сөстөрим дугайында чугаалап, оларны ажы-төлүңерге өөредиң калыңар. ²⁰ Оларны бажың эжииниң кастыктарыңа база хоорайның хаалгазыңа бижип алыңар. ²¹ Ынчан силер-даа, ажы-төлүңер-даа Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнөргө бээр бооп дангыраглаан черинге, дээрниң чер кырында кезээде турары дег, үр чурттаар силер.

²² Бир эвес силерге күүсетсин дээш айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагыр: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болур, Ооң шупту оруктарын эдерер, Ооң-биле коштунчу бээр болзунарза, ²³ Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңардан бүгү чоннарны сывырып чорулдулар, ынчан силерден улуг, күштүг чоннарның черин эжелеп аар силер; ²⁴ будуңар баскан кандыг-даа чер силерниң болур – черинерниң кызыгаары ээн кургаг ховудан Ливан дагларыңа чедир, Евфрат хемден Барыын далайга чедир шөйлүр. ²⁵ Кым-даа силерге удур туржуп шыдавас: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар, силерге аазап турганы дег, силерниң будуңар баскан чер бүрүзүңде улусту силерден коргул, сүрээдээр кылып каар.

²⁶ Көрүңер даан, мен силерге азы йөрээшкениңи, азы каргышты шилип аарын саналдап тур мен. ²⁷ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның бөгүн силерге

* 11:10 Будун күжү-биле – бо сөстөрниң болгу дег үш билип алышкыны бар: (1) бут-биле хөдөлдирер суггарылга механизминин дугайында чугаа чоруп турар; (2) арыктарны хүүрек болгаш бут күжүнүң дузазы-биле казырның дугайында чугаа чоруп турар; (3) сутну шөлдерге кочалдар-биле дажымын чугаалап турар.

11:9 Э. д. 50:24 || Хост. 3:8 11:11 Ы. х. к. 8:7 11:12 3 Хаан. 9:3 11:13 Ы. х. к. 6:5; Иис. 22:5 11:14 Лев. 26:4; Иер. 5:24; Иоил 2:23 11:15 Ыд. ыр. 103:14 11:17 3 Хаан. 8:35; 17:1; 2 Чыл. 6:26 11:18 Хост. 13:9, 16; Ы. х. к. 6:8 11:19 Ы. х. к. 4:9 11:20 Ы. х. к. 6:9 11:24 Иис. 1:3 || Э. д. 15:18; Хост. 23:31; Сан. 34:1-12; Иис. 1:4 11:25 Ы. х. к. 7:24 11:26 Ы. х. к. 30:1, 15

айтып-чагып турарым айтышкыннарын тооп дыңнаар болзунарза, йөрээттирип, ачы-буян алыр силер, ²⁸ а бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкыннарын тооп дыңнавайн, бөгүн силерге айтып-чагып турарым оруктан өскээр барып, билбес чорааныңар бурганнар соо-биле чоруур болзунарза, каргаттырар силер.

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар эжелеп аар дээш кирип турар чериңерже силерни чедире бээрге, Гаризим дагга йөрээл сөзүңер чугаалаңар, а Гевал дагга каргыш сөзүңер чугаалаңар. ³⁰ Ол даглар Иорданның барыны талазы-биле чоруткан оруктуң ыңдында, хемниң шынаазында чурттаан хананейлерниң черинде, Галгал хоорайны джунда, Морэ деп дуб ыяштыг черде турар-ла болгай. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге берип турар черинге чедип, ону эжелеп аар дээш, Иорданны кежип турар-дыр силер; ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бээр силер. ³² Ынчангаш мээң бөгүн силерге берип турарым шупту дүрүм, хоойлуларны сагырын кызыдыңар.

Бурганга мөгөөр кара чаңгыс чер

12 ¹ «Ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге ээлээр кылдыр берип турар черинге, аңаа чурттап кээр бүгү үенерде күүседирин кызыдар ужурулуңар дүрүм, хоойлулар бо-дур.

² Силерниң үндүр сывырып турарыңар чоннарның боттарының бурганнарыңа бараан болуп турар черлерин: олар бедик дагларга-даа, тейлерге-даа, хөлөгелиг саглагар ыяштар адаанга-даа турар болза, чок кылып кааптыңар. ³ Оларның өргүл салыр бедигээштерин бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарын өрттедил, бурганнарының дүрзүлерин чылча шаап кааптыңар; ол черге оларның аттарының дугайында безин сактышкынны узуткап кааптыңар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынчалдыр мөгөйбес ужурулг силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң шупту аймактарыңарның ээлеп чурттаар

черлеринден Бодунуң ат-алдарының турумчуур черин шилип алыр. Бурганга мөгөөр дээш, шак ол черге чедип кээп турар силер. ⁶ Ынаар бүрүн өрттедил болгаш өске-даа өргүлдеринерни, дүжүдүңер биле малыңарның Бурганга хамааржыр оннуң бир кезин, тускай хуу өргүлдеринерни, даңгырак күүседип база эки тура-биле салып турар өргүлдеринерни, бода-даа, шээр-даа малыңарның дун төлдерин эккээр силер. ⁷ Ол черге өг-бүлелеринер-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга аштанып-чемненер силер, Ооң ачы-буянының ачызында чедип алган бүгү чүвөңер дээш өөрүп-хөглээр силер.

⁸ Кымың-даа болза бодунуң шыныг деп санаар аайы-биле бөгүн мында кылып турары дег, ол черге ынчаар кылбас ужурулг бис. ⁹ Силер ам-даа амырдыш черинче – Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинче кирбээн-дир силер. ¹⁰ А Иорданны кешкеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинге чурттай бээриңерге, Ол силерни бүзээлээн дайзыннарыңарның шуптузундан адырып, амыр-дышты хайырлаар, ынчан айыыл чок чурттай бээр силер.

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинче мээң силерге айтып-чагып турар бүгү чүвөмни: бүрүн өрттедил болгаш өске-даа өргүлдеринерни, дүжүдүңер биле малыңарның оннуң бир кезин, тускай хуу өргүлдеринерни болгаш Дээрги-Чаяакчыга даңгырак бергеш, салып турар шупту шилиттинген өргүлдеринерни эккээр силер.

¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга шупту: боттарыңар, оглу-кызыңар, эр, херээжен кулдарыңар – өөрүп-хөглөңер. Силерниң хоорайларыңарда чурттап турар левиттерни база хөглээш-киниңерже кирип алыңар, чүге дээрге олар силер-биле кады үлүг-хуу – хуваагыг чер албаан болгай. ¹³ Карааңарга көзүлгөн-не чер бүрүзүңге бүрүн өрттедил өргүлдер салырыңдан кичээниңер, ¹⁴ а чүгө Дээрги-Чаяакчының силерниң бир аймаанарның черинден шилип алган

11:27 Лев. 26:1-13; Ы. х. к. 28:2-14 11:28 Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-45 11:29 Ы. х. к. 27:12-13; Ис. 8:33 11:30 Э. д. 12:6 12:2 Хаан. 16:4 12:3 Хост. 23:24; 34:13; Ы. х. к. 7:5; Башт. 2:2; 3 Хаан. 14:23 12:5 3 Хаан. 18:29 12:7 Ы. х. к. 27:7 12:8 Башт. 17:6; 21:25 12:9 Ыд. ыр. 94:11 12:10 Ис. 23:1 12:11 3 Хаан. 8:29 12:12 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

черинге бүрүн өрттедир өргүлдеринер салып, силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвени кылыр силер».

Дөгөргөн малдың эт-ханын чиир-чивези

¹⁵ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның ачы-буян хайырлап, сеңээ берген малынын эьдин чурттап турарың кандыг-даа черлерге дөгөргөш, күзээниң эьзугаар чип болур сен; чээрен азы иви эьдин ышкаш, ол эьтти арыг-даа, арыг эвес-даа кижичип болур*¹⁶; чүглө хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт. ¹⁷ А далган-тарааңның, виноградың арагазының болгаш оливан үзүнүң Бурганга хамааржыр онунң бир кезини, бода болгаш шээр малынның дун төлдерин, Бурганга аазааның шупту даңгырак өргүлдерин, эки тура-биле салып турар өргүлдерини, тускай хуу өргүлдерини чурттап турар черинге чивес ужурулг сен. ¹⁸ А чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга, Ооң шилип алыр черинге ол бүгүнү чиир ужурулг сен — бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың кады чиңер база сээң хоорайларыңда чурттап турар левит кижичип кады чи; Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга бодунуң бүдүргениң бүгү чүвө дээш өөрүп-хөглө. ¹⁹ Левит кижини бодунуң черинге чурттап турар бүгү назынында уттуң халтап.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганың, сеңээ аазааның эьзугаар, девискээриниң алгыдып бээрге, эьт чиксей бергеш: „Эьттен чип көөр-дүр“ — дээр болзунза, күзээниң эьзугаар эьт чип болур сен*²¹. Дээрги-Чаяакчы Бурганынның Бодунуң ат-алдары анаа турумчузун дээш шилип алыр чери сенден ырак болза, Дээрги-Чаяакчының сеңээ берген бода-даа, шээр-даа малындан кандыг-бир малды мээң дужааганым эьзугаар дөгөргөш, чурттап турар черинге күзээниң эьзугаар чиир сен. ²² Ол малды, чээрен биле иви эьдин ышкаш, чиир сен, арыг-даа, арыг эвес-даа кижичип ол эьтти чип болур. ²³ Ынчалзажок хан чииринден шыңгызы-биле ойтала,

малдың амы-тыны ханында болгай, оон эьди-биле кады амы-тынын чивейн көр. ²⁴ Хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүл кылып, хан чивес болзунза, сеңээ, сени салгаар үре-төлүңге эки-чаагай болур.

²⁶ А Бурганга айтып, өргүүр дээн малдарыңны, даңгырак бергеш, салып турар өргүлдериниң Дээрги-Чаяакчының шилип алыр черинге эккеп сал; ²⁷ ол черже эккелген малдарың бүрүн өрттедир өргүлдер болза, оларның эьдин-даа, ханын-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганынның өргүл салыр бедигээжинче салып каг, ынчалзажок өске өргүлдерин ханын Дээрги-Чаяакчы Бурганынның өргүл бедигээжинче төвүт, а эьдин чип аар сен. ²⁸ Сеңээ айтып-чагып турарым бо сөстөрниң шупгузун тооп дыңнап, күүсет; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга эки, таарымчалыг бооп кестүр чүүлдер кылыр болзунза, сээң бодунга, сени салгаар үре-төлүңге кезээ-мөңгөдө эки-чаагай болур.

Ханааның бурганнарыңга мөгөйбези

²⁹ Черин эжелеп алыр дээш бар чыдарың чоннарны Дээрги-Чаяакчы Бурганың үндүр сывырыпкаш, сээң мурнуңга узуткап каар, оларның черин ээлеп чурттай бээр сен. ³⁰ Ынчан кичээң: сээң мурнунга ол чоннарны узуткап каан соонда, оларның эьзучачылың эдергеш, дузакка туттурба, оларның бурганнарыңче чүткүп: „Бо чоннарның бурганнарыңга бараан болуп турганы дег, мен база ынчаар кылыр мен“ — диве. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынга ынчалдыр мөгөйбө, чүгө дээрге Ооң бужарзынары, көөр хөннү чок чүүлдерин ол чоннар бодунуң бурганнарыңга мөгөйгөш, кылып турар болгай, бодунуң оолдар, кыстарың безин бурганнарыңга өргүп, отка өрттедип турар болгай.

³² Силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвени күүседирин кызыдынар, чугаалаан чүвөмгө чүнү-даа немевенер база оон чүнү-даа казыванар».

* 12:15 Израильге иви биле чээренни өргүл кылдыр салып болбас турган, ынчангаш оларны эьдин арыг эвес-даа улус чип болуп турган. * 12:20 Мурнундагы дүрүм-хоойлулар эьзугаар (Лев. 17:1-9 көр) кижичип дириг амытаны чүглө Ужуражылга майгынын чанынга дөгөрип болур турган, а моон сонгаар ону каяа-даа дөгөрип болурун чөпшээрэн.

12:16 Лев. 3:17; 7:26; 17:13 12:19 Ы. х. к. 14:27; Неем. 13:10 12:23 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:13 12:30 4 Хаан. 17:15 12:31 4 Хаан. 17:31; Иер. 7:31; 19:5 12:32 Ы. х. к. 4:2; Ажыд. 22:18

**Чонну дүрзү-бурганнарга мөгееринче
күткүп турар улусту узуткаары**

13¹ «Бир эвес чон аразыңга Бурганның медээчизи мен дээр кижичи азы дүш дүжээр кижичи илереп келгеш, силерге бадгыткал демдээ азы кайгамчык чүүл көрдүгүсерин аазарга, ² ооң чугаалап турганы бадгыткал демдээ азы кайгамчык чүүл бүдө бээр болза, ол кижичи: „Силерниң билбес чорааныңар бурганнарны эдерээли, оларга бараан болуулу“ — дээн дижик. ³ Ынчан ол медээчинин азы дүшчүнүч сөстөрүн дыннаванар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынар ону дамчыштыр силерни шенеп, Аңаа бүгү чүлдү-чүрөөндөрдөн, бүгү сеткил-сагыжыңардан ынаанарны билип алырын күзөп турар-дыр. ⁴ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганынарны эдеринер, Оон коргуп чоруңар, Ооң айтышкыннарны сагыңар, сөзүн дыннаңар, Аңаа бараан болуңар база Ооң-биле кошгунчу беринер. ⁵ А ол медээчини азы дүшчүнүч өлүрүп каар ужурулг. Чүгө дээрге ол кижичи кулдар болуп чорааныңар египет черден силерни үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан ойталаар кылдыр силерни көгүдүп, Бурганыңар силерге эдерер кылдыр айтып-чагааны оруткан силерни чайладырын күзөп турар-дыр; чон аразыңда бужар-бакты ынчаар узуткап калыңар.

⁶ Бир эвес сээң чоок улузун: азы чаңгыс иеден төрүттүнгөн ха-лунман, азы оглун, азы уруун, азы эрге-чассыг кадайың, азы эң чоок эжиң сени бүдүү дуурайлап: „Сээң-даа, ада-өгбөнниң-даа билбес чорааны өске бурганнарны эдерип, оларга бараан болуулу“ — деп, ⁷ сени долгандыр турар чоок-даа, ырак-даа черлерде, черниң бир кыдыыңдан өске кыдыыңга чедир чурттап турар чоннарның бурганнарны айтып, чугаалаан дижик. ⁸ Ол кижичи-биле чөпшээрешпе, ону дыннава база кээрге, аңаа хайыра бербө база болушпа. ⁹ Харын ол кижини өлүрүп каг; сээң холуң ону өлүрери-биле кымныыңдан-даа мурнай көдүрүлзүн, а бүгү чонунуң холу ооң соонда көдүрүлзүн. ¹⁰ Ону даштар-биле өлүр сөп каг, чүгө дээрге ол кижичи кул болуп чорааның египет черден сени үндүрө берген Дээрги-Чаяак-

чы Бурганыңдан ойталаар кылдыр көгүдүп турган болгай. ¹¹ Бүгү израиль чон ол дугайыңда дыңнап кааш, корга бээр, силерниң араңарга ооң соонда ындыг бузут-бактыг чүвө үлгөтпестей бээр.

¹² Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ чурттазын дээш берип турар хоорайларының кайгы-бирээзиниң дугайыңда багай медээ сенээ чедип, ¹³ чон аразыңдан үнгөн дүржөк улус ында илереп келгеш, хоорайыңның улузун дуурайлап: „Силерниң билбес чорааныңар өске бурганнарны эдерип, оларга бараан болуулу“ — дижип, оларны күткүдүп алганың дыңнап каан дижик сен. ¹⁴ Ол чугааны истеп, шинчип, таптыг айтырып ал көр; бир эвес ол бүгү шын болуп, ук бужар чорук чон аразыңга ылап-ла болган болза, ¹⁵ демги хоорайыңны чурттакчыларың хылыш-биле узуткап каг, ону база ында бар бүгү чүвени бүрүнү-биле үрегдеп бузуп, чурттакчыларыңны малмаганың безин хылыш-биле өлүрүп каг. ¹⁶ Ол хоорайдан олчалап алган эт-хөренгини ооң төп шөлүңгө оваалай чыггаш, хоорайыңны база шупту эт-хөренгини Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга салган бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өрттедир; ол кезээ-мөңгөдө хорумналган бузундулар бооп артсын, ону кажан-даа катап тургуспазын. ¹⁷ Бурганга тураскааткан узуткаар ужурулг чүү-даа чүвө сээң холуңче кирбезин, ынчан Дээрги-Чаяакчы кыптыккан килениң чавырылдырар, сенээ ээ-хайыралыг, өршээлди болур база ада-өгбөңгө даңгыраглааның өзугаар сени өстүрүп-көвүдөдир. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн дыннап, бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннарны күүседип, Аңаа таарымчалыг чүүлдү кылып чор».

Кажыдаалдың хоруглуг өзү-чаңчылы

14¹ «Силер — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның ажи-төлү силер; өлү берген улус дээш кажыдаарда, мага-болуңарны чара кеспенер, хавааңар үстүңдө бажыңар дүгүн дөңгүрөттир чүлүвенер, ² чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыг ыдыктыг чон-дур сен, чер-дегейде бар бүгү чоннарның аразыңдан Ол

13:1 Иер. 23:25, 32; Зах. 10:2 13:2 Мк. 13:22; 2 Фес. 2:9; Ажыл. 13:13; 16:14 13:5 Ы. х. к. 18:20
13:8 У. ч. 1:10 13:9 Хост. 32:27-28; Ы. х. к. 17:7 13:10 Ы. х. к. 17:5 13:13 Башт. 19:22; 20:13;
1 Хаан. 2:12; 10:27; 25:17; 2 Хаан. 16:7; 20:1; 3 Хаан. 21:10, 13 13:16 Инс. 8:28 13:17 Инс. 7:20-21
14:1 Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1; Рим. 8:14 || Лев. 19:27-28; 21:5 14:2 Хост. 19:5

сени Бодунуң улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи болзун дээш шилип алган болгай».

**Израиль чоннуң чип болбас
дириг амытанныр**
(Лев. 11:1-47)

³ «Бужар чүү-даа чүве чиве. ⁴ Силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бо-дур*: инек, хой, өшкү мал, ⁵ иви, чээрэн, элик-хүлбүс, аргар, те-чуңма, сайгак ⁶ база кандыг-даа адыр дуюглуг, кегженир дириг амытан. ⁷ Адыр дуюглуг азы кегженир дириг амытаннардан чүгө дараазында дириг амытаннарны чип болбас силер: тевени, койгунну болгаш сарлык-дегени*, чүгө дээрге олар кегженир-даа болза, адыр дуюу чок дириг амытаннар-дыр, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁸ хаванны база чивес ужурлуг силер, чүгө дээрге ол адыр дуюглуг-даа болза, кегженмес-тир, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг янзылыг дириг амытаннарның эьдин чивенер, сегинге дегбенер!

⁹ Сугга чурттаар бүгү дириг амытаннардан чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А чакпазы азы казыры чок шупту суг амытаннарны чип болбас силер, олар силерге арыг эвес болур.

¹¹ Кандыг-даа арыг кушту чип болур силер; ¹² а дараазында куштарны чивес ужурлуг силер: эзирни, дасты, кара-дасты, ¹³ дээлдигенни, бичежек эзирлериниң бүгү хевирлерин, ¹⁴ куксуннуң бүгү хевирлерин, ¹⁵ страусту, үгүнү, ак-кускунну, хартыганың бүгү хевирлерин, ¹⁶ кызыл-үгүнү, тулаа кужу ибисти, ак-үгүнү, ¹⁷ пеликанны, тогдукту, балыкчы-үгүнү, ¹⁸ шиленни, аистин бүгү хевирлерин, ипикти болгаш часкыны. ¹⁹ Ужар чалгынын кандыг-даа курт-кымыскай силерге арыг эвес болур, оларны чивенер. * ²⁰ А кандыг-даа ужар чалгынын арыг амытанны чип болур силер.

²¹ Бодунуң өлүмү-биле өлгөн дириг амытан чиве. Ооң сегин хоорайыңда чурттап турар даштыкы кижиге бе-

ривит, ол кижиге азы өске чер чурттуг кижиге садывыт; а сен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр, ыдыктыг чон болгай сен.

Анайны ооң авазының сүдүңге хайындырба».

**Джүштүң Бурганга хамааржыр
оннуң бир кезиниң дугайында**

²² «Чылдың-на шөлүндөн ажаап ат турар бүгү дүжүдүннүн оннуң бир кезин аңгылааш, ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турмузузун дээш шилип алыр черинге, Ооң мурунуга чиир сен; далган-тараанын, виноградын арагазының болгаш оливан үзүнүн оннуң бир кезин база бода-даа, шээр-даа малынның дун төлдерин ынаар эккеп, чиир сен. Ооң ачызында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан бүгү назынында коргарынга өөренип алыр сен. ²⁴ А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдарын аңаа көргүзер дээш шилип алыр чери ырак боорга, ол бүгү дүжүттү ынаар чедирип шыдавас дижи силер. Ынчан Бурган сеңээ элбек дүжүттү хайырлаан соонда, ²⁵ ол дүжүдүннү акша-мөңгүңге орнапкаш, акша-мөңгүнүннү холундан салбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинче чорувут. ²⁶ Ол акша-мөңгүн-биле күзээн бүгү чүвени: бода-даа, шээр-даа малды, виноград арагазын, өске эзиртир суксунну — алыксаан бүгү чүвени садып ал; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурунуга ол бүгүнү өг-бүлөң-биле кады чип, өөрүп-хөглээр сен. ²⁷ Сээн хоорайында чурттап турар дөвит кижини база уттуп кагба, чүгө дээрге оон сээң-биле кады ээлеп алган үлүү — хуваагыг чери чок болгай.

²⁸ Үш чыл эрткен санында-ла, үшкү чылда ажаап алган дүжүдүннүн оннуң бир кезин бүрүнү-биле аңгылай чыгаш, хоорайыңга курлавырлап шыгжап ал. ²⁹ Ээлээр хуваагыг черни сээң-биле кады албаан левит кижиге, сээң хоорайыңда чурттап турар даштыкы кижиге, өскүс

* 14:4, 12 Дириг амытаннар, куштар — оларның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүрелдиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүгө Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо даңзыны чижеглеп алган даңзы деп билзе чогуур. * 14:7 Сарлык-деге — еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээчки. * 14:19 Тускай таварылга кылдыр израильчилер шартылааның, шергинин янзы-бүрү хевирлерин чип болур (Лев. 11:20-22 көр).

14:21 Лев. 7:24; 11:39-40 || Хост. 19:6 || Хост. 23:19; 34:26 14:22 Лев. 27:30; Сан. 18:21
14:27 Ы. х. к. 12:19 || Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 14:28 Ы. х. к. 26:12

кижи болгаш дулгуяк кадай чедип келгеш, тоттур чемнензин, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң кылып турар шупту ажыл-херектеринге ачы-буянын хайырлаар».

Өрелерни өршээрү

15¹ «Чеди чыл болгаш-ла, өрелерни өршээ. ² Ону мынчалдыр кылыр сен. Улуска акшазын чээлиге берген кижиге берген бурузу оларнын өрезин өршээп, ол ха-дун-мазындан өре төлээрин негевезин, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан „Өрелер өршээр үе“ чарлаттынган-дыр. ³ Даштыкы кижиниң өрезин негеп боор сен, а чангыс аймак-сөөктүг ха-дунмаңнын сенээ эгидер ужурулг өрезин өршээ. ⁴ Ынчаарга сээң чуртунга түрэнгиге кижиге турбас ужурулг, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ өңчү кылдыр хуваап берип турар черинге ачы-буянын хайырлаар; ⁵ чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сөзүн тооп дыннаар болзунза база мээң бөгүн сенээ айтып-чагыш турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдар болзунза, ындыг болур. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганың, чугаалап турганы дег, сенээ ачы-буянын хайырлаарга, хөй чоннарга акша-хөрөңгини чээлиге бээр сен, а бодун чегдинмес сен; хөй чоннарны чагырар сен, а олар сени чагырбас.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ берип турар черинде хоорайларынның кайы-бирээзинге ха-дунма чонун аразындан түрэнгиге кижиге тыптып кээр болза, чүрөөңни дашталдырба, ол кижиниң мурнунга холдарың адыштанмай, ⁸ холунну олче сунуп, ооң хереплеп турар чүвезин хандыраы-биле чээлиден бер. ⁹ „Чедиги чыл, өрелер өршээр чыл, чоошулап олур“ деп бак сагыш угааныңга кирип кээрден кичээң, ынчан түрэнгиге дунмаңче бак көрүп, аңаа дуза кадарындан ойталадың халак, ынчаар болзунза, ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга хомудаарга, бачыдың дээш буруудаар сен. ¹⁰ Ол кижиге чээлиден бер, аңаа бергениң дээш сеткилиц хараадавазын, чүге дээрге ол чоруун дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң шупту ажыл-херектеринге, кылып турар бүгү чүүлдеринге ачы-буянын хайырлаар. ¹¹ Чер кырынга түрэнгиге улус

кажан-даа үстүп-төнмес, ынчангаш сенээ: „Бодуннун черинде ха-дунма чонун аразында ядыы-түрэнгиге кижиге дузалап, холунну олче сунуп бер“ – деп дузаап тур мен».

Кулдарны хостаары

¹² «Бир эвес еврей ха-дунмаңдан эр азы херээжен кижиге бодун сенээ кул кылдыр садыпкан болза, ол кижиге алды чыл дургузунда кулун болзун, а чедиги чылда ону аал-оранындан хосталгаже салывыт. ¹³ Ол кижини аал-оранындан чорударда, хол курут чорутпа, ¹⁴ харын аңаа бодуннун мал-маганыңнын, далган-тарааңнын болгаш виноградың арагазынын кезин бер; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ хайырлаан ачы-буянындан аңаа чүдүрүп бер. ¹⁵ Египет черге кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сени хостаанын утпайн чор, ынчангаш бөгүн сенээ бо бүгүнү айтып-чагыш тур мен.

¹⁶ А бир эвес эр кул кижиге сенээ болгаш сээң өг-бүлөңге ынак апарган болза база сээңинге эки чурттап турар болгаш, „Моон чорбас мен“ дээн болза, ¹⁷ ооң кулааның халбаңын эжикке чыгыштыр иткеш, шивегей-биле үттеп ал, ол кижиге ынчан кезээ шагда сээң кулун апаар. Херээжен кулунга хамаарыштыр база шак ындыг дүрүмнү сагыр сен.

¹⁸ Кул кижини аал-оранындан хостап салып турарың дээш сеткилиц карарбазын, чүге дээрге ол кул алды чыл дургузунда хөлезилеттинген ажилчынын ажыл төлевиринден ийи катап хөй орудланы кирип берген-дир; Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турар бүгү чүвөңге ачы-буян хайырлаар».

Мал-маганың дун төлүн ыдыктаары

¹⁹ «Бода-даа, шээр-даа малыңнын эр дун төлдерин Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгадып, ыдыктап бер: баштай төрүттүнген бутаңны ажилдадып ажыглава, баштай төрүттүнген шээр малыңнын дүгүн кыргыва. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын мурнунга ындыг малды чылдын-на өккөп, Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр черинге өг-бүлөң-биле кады чиир сен.

15:1 Ы. х. к. 31:10; Неем. 10:31 15:3 Ы. х. к. 23:20 15:6 Ы. х. к. 28:12 || 3 Хаан. 4:21;

Эзра 4:20 15:8 Лев. 25:35-36; Бл. ыр. 36:26; Мф. 5:42; Иак. 2:15; 1 Ин. 3:17 15:11 Мф. 26:11

15:12 Хост. 21:2 15:17 Хост. 21:5-6 15:19 Хост. 13:2, 11-16

²¹ Бир эвес ол мал четпес-дудуу: азы аскак, азы согур, азы өске-бир четпес чүүлдүг болза, ону Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга өргүвө. ²² Ындыг малды бодуңнун чурттап турар черинге чип болур сен; арыг-даа, арыг эвес-даа киж, чээрэн азы иви эьдин ышкаш, чип болур*. ²³ Чүглө ол малдың ханын чиве: ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт*.

Үш кол байырлаа

*(Хост. 12:1-39; 13:3-10; 23:14-17;
Лев. 23:4-22, 33-43; Сан. 28:16-31;
29:12-39)*

16 ¹ «Авив айны онзалап, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталыпшкын байырлалын эрттирип чор, чүгө дээрге авив айда Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Египеттен дүне када үндүрө берген болгай. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталыпшкын байырлалының өргүлүн — бода азы шээр малыңны Дээрги-Чаяакчының Бодунун ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге дөгөрө сен. ³ Ол өргүл-биле кады ажыткылыг аыш-чем чиве, а чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тарааны — түрегделиңни демдеглээн далган-тарааны ооң-биле кады чиир сен, чүгө дээрге египет черден дүвү-далаш үнүп чоруткан болгай сен; бүгү назыңыңда египет черден көжүп үнгөн хүнүңү сактып чоруур дээш, ыңчалдыр кыл. ⁴ Сээң ээлээн бүгү черинге чеди хонук дургузунда ажыткы турбас ужурлуг база байырлалдын бирги хүнүнүн кезжээзинде дөгөргөн малыңның эьдин эргенте чедир арттырбас ужурлуг сен.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ берип турары ээлел чери бүрүзүңгө байырлалда өргүүр малды дөгөрип болбас, ⁶ а ону Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын Бодунун ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге, чүглө аңаа, кезжээ, хүн ажар өйдө, Египеттен үнүп турган үенни сактып, дөгөрө сен. ⁷ Өргүл малын Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын шилип алыр черинге быжырып белеткээш, чиир сен, а даартазыңда эргенте ээп чана бээр сен. ⁸ Алды хүн дургузун-

да ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган чиир сен, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан онзагай чымыш болур, ол хүн ажыл кылбас сен.

⁹ Дүжүттү хол кадыры-биле ажаап эгелээр хүнден эгелээш, чеди неделаны санап алгаш, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Чеди неделя байырлалын демдеглөп эрттир, эки тура-биле өргүлдөн сал, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ хайырлаан ачы-буянының аайы-биле чезени салырын бодуң шийттирле. ¹¹ Сен бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит киж, чон аразыңда турар даштыкы киж, өскүс киж болгаш дулгуяк херээжен киж — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын мурунуга, Ооң Бодунун ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинге өөрүп-хөглөңөр. ¹² Египетке кул болуп чораныңны утпа, бо дүрумнерни сагып, күүседип чор.

¹³ Тарааңны бастырып, виноградың хандызын сыскырып алгаш, чеди хүн дургузунда Чадырлар байырлалын демдеглөп эрттирер сен; ¹⁴ бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит киж, даштыкы киж, өскүс киж болгаш дулгуяк херээжен киж ону байырлап, өөрүп-хөглөңөр. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын шилип алыр черинге Аңаа бараалгаткан байырлалды демдегле. Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ — бүгү дүжүдүңгө база кылып турар шупту ажыл-херээңгө ачы-буяның хайырлаар-дыр, ыңчангаш чүглө өөрүп-хөглээр-дир сен.

¹⁶ Шақ ыңчаар шупту эр улузун чылда үш катап: Хаарган далганнар байырлалыңга, Чеди неделя байырлалыңга база Чадырлар байырлалыңга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын мурунуга, Ооң шилип алыр черинге чедип кээр ужурлуг; ол чедип кээрде, кым-даа болза, Дээрги-Чаяакчының мурунуга хол курут келбзин. ¹⁷ Киж, бүрүзү Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын хайырлаан ачы-буянының аайы-биле өргүл белээн тудуп алгаш, чедип келзин*.

* 15:22 Израильге иви биле чээрени өргүл кылдыр салып болбас турган, ыңчангаш оларның эьдин арыг эвес-даа улус чип болур турган (12:15 көр).

15:21 Лев. 22:20 15:23 Лев. 17:13; Ы. х. к. 12:23-24 16:3 Хост. 12:11 16:4 Хост. 34:25
16:9 Хост. 34:22 16:12 Ы. х. к. 5:15 16:13 Хост. 23:16

Шииткекчилер биле удуртукчулар

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары хоорай бүрүзүңге аймактар аайы-биле шииткекчилер биле удуртукчуларны томуйлап каг, олар чонну чөптүү-биле шиитсин. ¹⁹ Хоойлуну хажытпа, улусту ылгай көрбө, хээли алба — хээли мерген угаанныг улусту согурартыр, актыг улустуң чугаа-сөзүн хажыдар. ²⁰ Чөптүг-шынныг чорукче, чүглө чөп-шынче чүткү! Ынчан дириг артар сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турар черин ээлээр сен».

Дүрзү-бурганнарга мөгөөрин хоругдааны

²¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганынга тудуп алганын өргүл салыр бедигеэш чанынга Ашера бурганга тураскааткан ыяштар тургуспа. ²² Мөгөөр дээш даш көжөң тургуспа, Дээрги-Чаяакчы Бурганын оларны көөр хөңдү чок болгай.

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынга кандыг-бир чептес чүүлдүг бода азы шээр малды өргүл кылдыр эккеп салба, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынга чүдөк-бужар өргүл-дүр.

²⁻³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары хоорайларыннын кайы-бирээзинде чурттаан чон аразында Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга бузут үүлдгедир, Оон чагыг-керээзин үрээр — барып, өске бурганнарга бараан болуп, хүнге, айга азы сылдыстарнын шупту аг-шеринге мөгөөр эр азы херээжен кижини тыптып кээп болур. Мен ынчаар кылырын хоруп каанна болгай мен. ⁴ Сеңээ ону медээлээрге, дыңнап алгаш, эки истеп хына: бир эвес ол ылап шын бооп, Израильге шак ындыг чүдөк-бужар чүве үүлгеттинген болза, ⁵ ол бузут-бакты үүлгеткен эр азы херээжен кижини хоорайыннын эжик-хаалгазынга эккелгеш, даш-биле өлүр соп каавыт. ⁶ Чүглө ийи азы үш кижини херечилээн аксы-сөзү бар болза, ол кижини өлүмгө шийдип болур; чандыг херечинин аксы-сөзүн өзугаар кижини өлүрүп шийдип болбас. ⁷ Херечилер ол кижини өлүрери-биле кымны-даа

мурнай олче холун көдүрзүн, оон соонда бүгү чон шаажылаалга киржип, холун көдүрзүн, чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап калыңдар».

Шиитпирлээри берге херектер

⁸ «Бир эвес хоорайынга кандыг-бир херекти: азы өлүрүүшкүннү, азы чаргы-чаалыны, азы кемдээшкинни үзе шиитпирлээри сеңээ берге болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын шилип алыр черинче чоруй бар. ⁹ Аңаа левит бараал-гакчыларга азы ол үеде орта турар шииткекчиге чеде бергеш, олардан айтырып көр. Олар сеңээ херекти канчаар үзе шиитпирлээрин айтып бээр. ¹⁰ Бараал-гакчы биле шииткекчи сеңээ Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр черинге чүү дээр болдур, ол өзугаар кылып, оларнын сеңээ айтыры бүгү чүвени күүседирин кызыдар сен. ¹¹ Оларнын сеңээ айтыр хоойлузу биле шиитпирин өзугаар кылыр сен; чугаалаар сөзүндөн оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбас сен.

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бараан болуп турар бараалгакчы биле шииткекчини тооп дыңнавав, туразы улуг кижини өлүрүп каар ужурлуг, Израильде бужар-бакты ынчаар узуткап каг. ¹³ Бүгү чон ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр, оон соонда ынчаар туразы улгатпас».

Хаанны дүжүлгеге олуртуру

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары черже чедип кээп, ону эжелеп, ээлеп чурттай бергеш, „Мени долгандыр чурттаан өске чоннар ыш-каш, мени башкараар хаандан олуртуп аар-дыр“ деп барган дижик сен. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын шилип аар хаанын сени башкараар кылдыр дүжүлгеге олуртуп ал; шак ол хаанын хадунмаң аразындан эккеп, дүжүлгеге олуртуп ап болур сен, хадунмаң эвес, даштыкы кижини бодунга хаан кылбас сен. ¹⁶ Чүглө ол хаан кижини эндерик аът эдилевезин база энмежок аът эккеп аар дээш Египетче чонну эгитпезин; Дээрги-Чаяакчы силерге: „Ол орук-биле черле дедир эгбеңер“ — деп чугаалаан-на

16:18 Хост. 18:21; Эзра 7:25 || Сан. 11:16; Ы. х. к. 1:16-17 16:19 Хост. 23:2-3; Лев. 19:15 || Хост. 23:8; 1 Хаан. 8:3; У. ч. 17:8; Эклл. 7:7 16:21 Хост. 34:13; Ы. х. к. 7:5 17:1 Лев. 22:20 17:5 Ы. х. к. 13:10 17:6 Сан. 35:30; Ы. х. к. 19:15 17:7 Ы. х. к. 13:9; Ин. 8:7 17:9 Ы. х. к. 19:17 17:14 1 Хаан. 8:5 17:15 1 Хаан. 9:16 17:16 Инс. 11:6; 2 Хаан. 8:4; 1 Чыл. 18:4 || 3 Хаан. 10:28; 2 Чыл. 1:16; 9:28

болгай. ¹⁷ Сагыш-хөңнүн дуурайлатпас дизе, хаан кижиге энмежок кадай албазын база эндерик мөңгүн, алдын чыып, бодун байытпазын.

¹⁸ Хаан кижиге дүжүлгеге саадапкаш, левит бараалгакчыларның шыгжап турары дүрүт-номдан ол хоойлуну бодунга чара бижидип алзын. ¹⁹ Ук хоойлу хаанга турзун, ол ону бүгү назынында номчуп, Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп өөрөнзин база ол хоойлунуң бүгү айттышкын, дүрүмнерин күүседир дээш кызытсын. ²⁰ Ынчан хаан кижиге бодун ха-дунма чонундан өрү көрдүнмес, ол хоойлудан оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбас, шак ындыг хаан база оон үрө-салгалы үр үеде Израиль күрүне-ниң хааннары бооп, дүжүлгеге саадаар.

Бурганың бараалгакчылары биле левиттерниң алыр үлүү

18 ¹ «Левит бараалгакчыларның, Левий-ниң бүгү аймааның өске израильчилер-биле кады алыр үлүү — хуваагыч чери чок, олар Дээрги-Чаяакчыга өрттедип салган өргүлдер-биле, Оон үлүү-биле аштанып-чемненер ужурулуг. ² Левийниң аймаа ха-дунма аймактар аразынга хуваагыч чер албас, Дээрги-Чаяакчының аңаа чугаалап турганы дег, Ол Боду левиттерниң үлүг-узуу болур.

³ Бурганың бараалгакчыларынын чондан алыр ужурулуг чүүлдери бо-дур. Бода азы шээр мал өргүп турар кижиге бүрүзү бараалгакчыга малдың өштүн, чаактарын болгаш хырнын бээр ужурулуг.

⁴ Ол ышкаш баштайгы далган-тарааны, виноградың арагазын болгаш оливаң үзүн — дүжүдүннүн башкылыгын база хойларының баштай кыргаан дүгүн бараалгакчыга эккеп бер. ⁵ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганын сээң шупту аймактарындан Левийниң аймаан болгаш оон үрө-салгалын кажанда-даа Дээрги-Чаяакчының адынга бараан болуп, Оон мурнунга турзун дээш шилип алган болгай.

⁶ Бир эвес левит кижиге бүгү Израильде турар хоорайларның кайы-бирээзинден — түр чурттап турган черинден бо-

дунуң күзели-биле Дээрги-Чаяакчынын шилип аары черге чеде бергеш, ⁷ ол черде Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турар шупту левит ха-дунмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынын адынга бараан болуп эгелээр болза, ⁸ ол левит кижиге ада-өгбезинден салгап алган азын-хөреңгизин садыпкаш, алган орулгазынга немелде кылдыр өске левиттер-биле кады аш-чем үлүүнден ап турзун».

Караң көрнүр улусту эвес, а Бурганың медээчилерин дыңнаары

⁹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сээң берип турары черге кире бергеш, ында чурттап турар чоннарнын үүлгедип турганы чүдек-бужар чүүлдерин өөренип алба. ¹⁰ Чон аразынга бодунуң оглун азы уруун от өттүр эрттирер кижиге турбас ужурулуг; төлгечи, каран көрнүр кижиге, илбилит өстөр чугаалаар кижиге, сымыраачы, ¹¹ шишпикчи, илбичи, өлүг улустуң сүнезиннерин кыйгырар кижиге база турбазын. ¹² Чүгө дээрге ындыг чүүлдер кылып турар улус Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар болур, шак ол бужар-бак чоруу дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганын оларны сээң мурнундан үндүр сывырып турар. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынын мурнунга кем-буруу чок бол! ¹⁴ Сээң үндүр сывырып турары чоннар төлгелээр база каран көрнүр кижилерин дыңнаар болгай, а сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганын ынчаар кылбазын айткан болгай.

¹⁵ Бурганың Дээрги-Чаяакчы сээң ха-дунма чонуң аразындан мен ышкаш медээчи кижини илередип бээр, ону тооп дыңнаар сен. ¹⁶ Чүгө дээрге Хорив дагга чыгыш кылган хунүнде, Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дилек кылып: „Моон сонгаар Дээрги-Чаяакчы Бурганынын үнүн дыңнавам мен, өлү бербес дээш, шак ол өндүр улуг отту көрбес мен“ — деп турган сен.

¹⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: „Улустуң чугаалап турары шын-дыр. ¹⁸ Мен оларга ха-дунмазының аразындан сен ышкаш медээчини илередип бергеш, Бодумнуң өстөримни

17:17 3 Хаан. 11:1-4; Неем. 13:26; У. ч. 31:3 || 3 Хаан. 10:14, 27; 2 Чыл. 1:15; 9:27 ^{17:19} Иис. 1:8
18:2 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9; Иис. 13:14 ^{18:3} Лев. 7:30-34 ^{18:4} Сан. 18:12 ^{18:6} Сан. 35:2;
Башт. 17:7 ^{18:9} Лев. 18:26-30; Ы. х. к. 12:29-31 ^{18:10} Лев. 18:21; 4 Хаан. 16:3; 17:17; 23:10;
2 Чыл. 33:6; Иер. 32:35 ^{18:11} Хост. 22:18; Лев. 19:26, 31 ^{18:15} Мк. 9:8; Ин. 1:21; Аж.-ч. 3:22; 7:37
18:16 Хост. 20:19; Ы. х. к. 5:27 ^{18:17} Ы. х. к. 5:28 ^{18:18} Ин. 4:25

ооң аксындан үнөр кылып каар мен. Ол медээчи оларга Мээң дужааган бүгү чүвемни чугаалаар; ¹⁹ а ооң Мээң адымдан чугаалаан сөстөрүн тооп дыңнаваас кижиден харыы негээр мен. ²⁰ Ынчалзадаа Мээң аңаа чугаалазын дивээн чүвемни Мээң адымдан диттип чугаалаар медээчи база өске бурганнарның адындан чугаалаар медээчи өлүп каар ужурлуг“.

²¹ Сагыжыңга „Медээчинин сөзүн Дээрги-Чаяакчы чугаалаваанын канчап билип аар бис?“ деп бодап болур сен. ²² Бир эвес медээчи: „Дээрги-Чаяакчынын адындан чугаалап тур мен“ – дээрге, ооң сөзү боттанып бүтпес болза, Дээрги-Чаяакчы ол сөстү чугаалаваан-дыр, медээчи ону боду диттип чугаалаан-дыр, ынчангаш оон кортпа“.

Хоргадал-хоорайлар

(Сан. 35:9-34; Ы. х. к. 4:41-43;

Иис. 20:1-9)

19 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганын Бодунун сеңээ берип турар черин ээлээн чоңнарны узуткап каарга, ол черни эжелеп ап, оларның хоорайларыңга, бажыңнарыңга чурттай бээр сен. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ ээлээр кылдыр берип турары черге үш хоорайдан бодунга аңгылап ал. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берген черин үш кезекке үскеш, ол хоорайларже оруктардан кылып ал. Ол хоорайлар кандыг-даа өлүрүкчү кижиниң ынаар дескеш, хоргадаар чери болур.

⁴ Ынаар дезип чоруй баргаш, дириг артып каап шыдаар өлүрүкчү кижиге хамаарышкан дүрүм бо-дур. Оон мурунда өжээннешпейн турган кижизин сагыштыгы-биле эвес, билбейн эндеп каан кижиге дугайында чугаалап турары ол. ⁵ Ооң чижээ бо-дур. Бир кижиге өске кижиге-биле кады арыгже ыяш кезип киргеш, балды туткан холун карбаш кылырга, балды сывындан ушгунган демир бис эжинге дээптерге, оозу чок апарган болза, өлүрүкчү болган кижиге, дириг артар дээш, демги үш хоорайның кайы-бирээзинче дезе берзин. ⁶ Орук хөлүн эрттир ырак болур болза, өлүрткен кижиге дээш өжээн негээн төрелиниң сеткили хайнып-хөлзеп, өлүрүкчүнү сүрүп чоруп-

каш, чыпшыр четкеш, өлүрүп каап болур, а демги өлүрүкчү өлүмгө шийттирбес ужурлуг, чүге дээрге өлүрүп каан кижиге-биле оон мурунда өжээннешпейн турган-дыр. ⁷ Ынчангаш мен сеңээ „Бодунга үш хоорайдан аңгылап ал“ деп айтып-чагааным ол.

⁸⁻⁹ Бир эвес бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдар база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынак бооп, бүгү назыныңда Ооң оруктарын эдерер болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың, ада-өгбөңгө даңгыраглап турганы дег, девискээриниң делгемчидип, ада-өгбөңгө бээр бооп аазааны бүгү черни сеңээ бээр, ол үш хоорайга немей өске үш хоорайдан база аңгылап алыр сен. ¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ хуваап берип турары черге кембуруу чок кижиниң ханы төгүлбес, а сен оон өлүмү дээш буруудаас сен.

¹¹ Ынчалза-даа бир кижиге өске кижиге-биле өжээннешкеш, ону өлүрүп дээш кедеп манап алгаш, олче халдап, өлүрүп кааш, ол хоорайларның кайы-бирээзинче дезе бээр болза, ¹² ооң чурттап турган хоорайының даргалары, ол кижини тудуп эккээр кылдыр, улус чорудупсуң база ону өлүрүп каар кылдыр, өжээн негекчизиниң холунга хүлээдиң берзин. ¹³ Сен ол кижиге хайыра бербе; актыг кижиниң өлүмү дээш кембурууну Израильден чайладып каавыт, ынчан сеңээ эки-чаагай апаар“.

Хуваагылы черниң кызыгаары

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сеңээ берип турар черин ээлеп тургаш, сээң биле коңаңның хуваагылы черлериниң кызыгаарын демдеглээн, бурунгуларның тургузуп кааны дашты чылы итпе“.

Херечиниң өчүү

¹⁵ «Кандыг-бир кемниг херек кылган, бачыт үлгеткен дээш буруудап турар кижиниң буруузу чангыс кижиниң удур херечилээни-биле бадыткаттынмас, ооң буруузу бадыткаар дize, ийи азы үш херечинин өчүү херек.

¹⁶ Бир эвес кара сагыштыг херечи кандыг-бир кижини кемниг херек

18:20 Ы. х. к. 13:5; Иер. 14:15; 23:30; Иез. 13:8 19:5 Хост. 21:13 19:10 У. ч. 6:17

19:11 Ы. х. к. 27:24 19:13 Ы. х. к. 21:9 19:14 Ы. х. к. 27:17; Иов 24:2; У. ч. 22:28; 23:10; Ос. 5:10

19:15 Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; Мф. 18:16; 2 Кор. 13:1; 1 Тим. 5:19; Евр. 10:28 19:16 Хост. 20:16

кылган дээш буруудадып, аңаа удур херечилээр болза, ¹⁷ чаргылдашкан ийи кижиге Дээрги-Чаяакчының мурнунга — ол үеде аңаа турар бараалгакчылар азы шииткекчилер мурнунга херээн сайгартсын. ¹⁸ Шииткекчилер эки истеп-хынаар ужурулуг; бир эвес демги херечиниң мегелеп херечилеп, чаңгыс аймак-сөөктүг кижиге удур хоп медээ кылганы илереп келген болза, ¹⁹ ол херечиниң ха-дунмазы кижиге чедирер бодаан хоразын ооң бодунга чедиринер. Чон аразында турар ындыг бужар-бакты узуткап каг. ²⁰ Эске улус ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр, чон аразында ындыг бужар-бакты оон соңгаар үүлгетпестей бээр.

²¹ Буруулуг кижиге хайыра бербе: амы-тын дээш — амы-тын, карак дээш — карак, диш дээш — диш, бут дээш — бут деп кеземче доктааттынзын».

*Шериг хүлээлгези
болгаш дайын чорудугазы*

20 ¹ «Дайзыныңга удур дайылдажып үнгөш, дайынчы аъттар биле тергелер база сенден хөй санныг аг-шериг көрүп кааш, кортпа, чүгө дээрге сени египет черден үндүрө берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай.

² Тулчуушкунче бар чыдырыңарда, Бурганның бараалгакчызы чедип келгеш, чонга мынча дизин: ³ „Израиль чон, дынна, бөгүн дайзыннарыңар-биле тулчур деп тур силер, сорук-күжүңер кошкаш дивезин, коргуш чок болуңар, сүрээдеп хөлзевенер; ⁴ Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады бар чыдар болгай, дайзыннарыңар-биле тулчу бээринерге, Ол Боду силерге тиилелгени хайырлаар!“

⁵ Удуртукчулар ынчан чонга мынча деп чарлазын: „Чаа бажың тулуп алгаш, аңаа чурттап четтикпээн кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге оон бажыңыңга чурттай бээр. ⁶ Чимистиг үнүштер тарып алгаш, оон дүжүдүн чыып чип четтикпээн кижиге бар болза,

чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге оон дүжүдүн ажаап аар. ⁷ Душтуу кыс-биле дүгдешкеш, ооң-биле кады чурттаваан кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге оон кысты кадай кылып аар.“ ⁸ Удуртукчулар чонга оон ынай: „Кортук, сорук чок кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге ха-дунмазын боду ышкаш чүрээ бош улус кылып каар“ — деп чарлазын. ⁹ Удуртукчулар ол бүгүнү чонга чугаалап дооскаш, чонну башкарап шериг баштыңнарын томуйлап каар ужурулуг.

¹⁰ Хоорайны эжелеп аар дээш челе бергеш, аңаа тайбындан саналда. ¹¹ Бир эвес оон чурттакчылары сээң саналдаан тайбыңыңны хүлээп ап, эжик-хаалгазын ажыдып бээр болза, ында чурттап турар улус шупту сенээ ажылдап берип*, бараан болзун. ¹² А ол хоорай сээң саналдаан тайбыңыңдан ойталап, сээң-биле дайылдажы бээр болза, ону бүзээлеп ал. ¹³ Кажан Дээрги-Чаяакчы Бурганын ону сээң холунга хүлээдиң бээрге, ында чурттап турар шупту эр улусту хылыш-биле узуткап каг. ¹⁴ А херээжен улусту, ажы-төлдү, мал-маганны болгаш хоорайда артып калган бүгү чүвени — шупту олча-тывышты бодунга ап ал. Дайзыннарыңдан алган олча-тывыжыңны ажыглап, эдилеп болур сен, чүгө дээрге ону Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ хүлээдиң берген-дир. ¹⁵ Ол дүрүм сенден дыка ыракта турар хоорайларга хамааржыр, а Ханаанда чурттап турар чоннарың хоорайларыңга хамаарышпас.

¹⁶ А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ оларның черин ээлеп аар кылдыр берип турары черде чоннарың хоорайларыңга чаңгыс-даа дириг кижиге артырба, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ дужааганын эзугаар, хет, амор, хананей, ферез, хиввей, иевус чоннарың бүрүнү-биле узуткап каг; ¹⁸ ынчан олар боттарының бурганнарыңга мөгөerde сагып турары чүдөк-бужар эзу-чаңчылдарыңга сени өөредип шыдапас, а сен Дээрги-

* 20:11 Азы: «Албан-үндүрүг төлөп». Давид хаан аммоннарың (2 Хаан. 12:31), а Соломон — бодунуң күрүнезиниң хананей чурттакчы чонун (3 Хаан. 9:20-21) ынчалдыр ажыглап турган.

19:17 Ы. х. к. 17:9; 25:1 19:19 У. ч. 19:5 19:21 Хост. 21:23-25; Лев. 24:19-20; Мф. 5:38
20:1 2 Чылб. 13:12; 20:15-17 20:7 Ы. х. к. 24:5 20:8 Башт. 7:3 20:14 Сан. 31:7, 9; Иис. 8:2
20:17 Ы. х. к. 7:2; Иис. 10:40-41

Чаяакчы Бурганынның мурнунга бачыт үүлгөтпөс сен.

¹⁹ Кандыг-бир хоорайга удур дайылдажып, эжелеп аар дээш, ону үр үеде бүзээлээр болзунза, хоорайны долгандыр үнген ыяштарже балды аннып, үреве; оларнын чимизин чип болур-ла болгай, ынчангаш ужурба! Шөлде үнген ыяш — кижичи эвес-ле болгай, ону бүзээлеп, ооң-биле дайылдашкан херээ чүү боор*. ²⁰ Чүглө химистерин чемге херевес деп билириң ыяштарны үреп, ужургаш, сзэн-биле дайын чорудуп турар хоорайга удур, ону чагырып алыры-биле, бүзээлел ажылдары кылып, ажыглап болур сен».

Илереттин мезн өлүрүшкүн

21 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңзээ элесин дээш берип турар черинге шөлде чыдар өлүрткен кижичи тывылган, а ону кым өлүрүп кааны билдинмес болза, ² сзэн баштыннарын база шийткөкчилериң ынаар баргаш, ооң чыдар чери биле долгандыр турар хоорайлар аразын хемчээзин. ³ Өлүрткен кижиниң чыдар черинге эң чоок хоорайнын даргалары ажылдадып чаажыктырбаан, мойнунга хомут черле кедирбээн инекти шилип алгаш, ⁴ үргүлчү суг агып чыдар шынааже, кажан-даа болбаазырадып, үрезин чажып көрбээн черже эккелгеш, аңаа ооң мойнун сыйып кагзын. ⁵ Бурганын бараалгакчылары — Левийнин уре-салгалы чедип келзин, чүге дээрге оларны Дээрги-Чаяакчы Бурганын Бодунга бараан болзун, Ооң адындан чонну йөрээзин дээш шилип каан болгай, ынчангаш кандыг-даа маргылдаалыг херекти база кемдээшкин чедирген таварылганы оларнын сөзүн ёзугаар шийтширлээр ужурлуг. ⁶ Өлүрткен кижиге эң чоок хоорайнын шунту даргалары шынаага мойнун сыйып каан инектиң кырынга холдарын чүп алгаш: ⁷ „Бо ханны бистиң холуус төкпээн, чүү болганын карактарывыс көрбээн. ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң хостап кааның израиль чонунду арыглап каап көр, кем-буруу чок кижичи өлүргөн дээш Бодунуң израиль чонунду буруудатпа“ —

деп херечилезин. Олар ынчан ол кижинин өлүмү дээш буруу чүктөвөс. ⁹ Дээрги-Чаяакчының мурнунга шын бооп көстүр чүүлдү ынчалдыр кылгаш, актыг кижичи өлүргөн дээш бурууну чон аразындан чайладыр сен».

Туттурган херээжен кижичи-биле өгленири

¹⁰ «Кажан дайзыннарыңга удур чаалажып үнүп кээринге, Дээрги-Чаяакчы Бурганың оларны сзэн холунга хүлээдиң бээрге, оларны тудуп апарган джик сен. ¹¹ Туттурган улус аразында аяныг чараш херээжен кижичи көрүп кааш, аңаа хандыкшы берип, кадай кылдыр ап алгаш, ¹² ону бажыңыңче эккеп алган джик сен. Демги херээжен бажын дөңгүрертип, дыргаан кезип, ¹³ туттуруп кээрге кедип чораан хевин солуй кеттигин алзын; сзэн бажыңыңга артып калгаш, бир ай дургузунда ада-иезиниң ажыын ажып кажыыдазын. Чүглө оон соонда ол херээжен-биле чоокшулажып, оон ашаа апар сен, а ол сзэн кадайың апар. ¹⁴ А бир эвес ол херээжен сеткилинге таарышпайн барза, ону күзээн-не черинге хостап салывыт, чүглө акша-мөңгүнге орнап, сапта, кул кижичи кылдыр хуулдурба*, чүге дээрге ону сен бакка суп каан болгай сен».

Дун оолдуң эргези

¹⁵ «Ийи кадайлыг бир эр кижичи оларнын бирээзинге ынак, а өскезинге ынак эвес турган джик. Ынак-даа, ынак эвес-даа кадайы аңаа оол божуп бээрге, ынак эвес кадайының оглу баштай төрүттүңүп, дун оглу апарган болза, ¹⁶ ол эр кижичи оолдарыңга эт-хөренгизин үлештирип тура, ынак эвес кадайындан баштай төрүттүңген оглунга хамааржыр үлүгнү ынак кадайының оглунга тывыспас ужурлуг. ¹⁷ Харын ол кижичи ынак эвес кадайындан оглун дун оглу кылдыр хүлээп көргөш, аңаа өнчүзүндөн ийи дакпыр үлүгнү үзүп бээр ужурлуг, чүге дээрге демги оол ооң ажы-төлүнүн баштайгызы болган-дыр, дун оолдуң өнчү салгаар эргези аңаа хамааржыр-дыр».

* 20:19 Азы: «Ыяш сенден шивээже дезип кире берип шыдавас». * 21:14 Азы: «Аңаа каржы аажы көргүспөс».

20:19 4 Хаан. 3:19 21:3 Сан. 19:2; 1 Хаан. 6:7 21:5 Сан. 6:22-27 21:8 Иона 1:14
21:9 Ы. х. к. 19:13 21:12 1 Кор. 11:6 21:15 Э. д. 29:30, 33 21:17 4 Хаан. 2:9

Хайжок оол

¹⁸ «Бир эвес кандыг-бир киж и хайжок, сөс дыңнаvas, ада-иезиниң чугаазын тоовас, кезедирге-даа, чагыртпас оолдуг болза, ¹⁹ ада-иези ону бодунун хоорайының даргаларынга, ол хоорайының шииткел черинге чедире берзин. ²⁰ Олар хоорайының даргаларынга: „Бистин бо оглуwас хайжок, сөс дыңнаvas, бисти тоовас, чазый болгаш арагачы киж и-дир“ — деп чугаалазын. ²¹ Ынчан оларның хоорайының шупту чурттакчылары ол оолду даш-биле өлүр соп каапсын; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен, ону дыңнааш, шупту израильчилер корга бээр».

Ыяшка азып каан киж и каргаттырар

²² «Бир эвес кандыг-бир киж и өлүрүп шиидер кеземчеге дүүшкен бачыт үүлгедип аарга, ону өлүрүп каан соонда, ооң мага-бодун ыяшка азып каар болзуңа, ²³ мага-бот ыяшка хондур турбазын, ону ол-ла хүн ажаап каг. Ыяшка азып каан киж и Бурганга каргаттырган-дыр, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөңзэ хуваап берип турар черин ынчалдыр бужартапнас журулуг сен».

Ачы-дуза болгаш каттыштырып болбас чүүлдер

22 ¹ «Ха-дунма киж иңиң бода азы шээр малы өөрүнден чыдып калганын көрүп кагзыңа, оларны көрбээчөңнеп эрте бербе, а эезинге эгидип бер. ² Эези киж и чоок-кавыда чурттавайн турар азы сен ол мал-маган кымныыл дээрзин билбес болзуңа, малды аалыңче ашар. Эези киж и дилеп чедип келгичеге чедир, ол малды тудуп тур, оон эгидип бээр сен. ³ Ха-дунма киж иңиң элчигенин азы хевин база ынчаар сен. Ооң чидирипкени, а сээң тып алганың кандыг-даа чүвени ынчаар сен, ону көрбээчөңнеп эрте бербе.

⁴ Бир эвес ха-дунма киж иңиң элчигени азы бугазы чүгүнүн аарындан орукта кээп ушкан чыдарын көрүп кагзыңа, көрбээчөңнеп эрте бербе, а демги киж иге дузалап, малды көдүржүп бер.

⁵ Херээжен киж и — эр киж иниң болур кандыг-даа хепти, ар киж и — херээжен киж иңиң хевин кетпезин, чүге дээрге ынчалдыр кылып турар киж и бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар болур.

⁶ Бир эвес орук ара бир-ле ыяшта азы черде куш оолдары олурар азы чуургалар чыдар уяга таваржы бээринге, ава куш оолдары азы чуургалары-биле кады олурар болза, ол кушту ажы-төлү-биле кады алгаш барба. ⁷ Куш оолдарын ап ал болур сен, а иезин салывыт, ынчан сөңзэ эки-чаагай болур, сээң назының узаар.

⁸ Чаа бажың тудуп тургаш, бажың кырында сери кыдынг а камгалал чаактардан кылып каг*, ынчан кандыг-бир киж и оон аңдарлы бээр болза, сээң бажыңыңа киж и өлгени дээш бурууда-vas сен.

⁹ Виноград тарып алган шөлүңге өске янзы үрезин немей тарыва, оон башка тарып алган үрезиниң дүжүдү-даа, виноградың чимизи-даа Бурганга хамааржыр база ону чип болбас сен.

¹⁰ Буга биле элчигени чаңгыс угда ажыглап, чер аңдарба.

¹¹ Дүк биле лён холуштур даарап кылган хеп кетпе.*

¹² Хевиниң дөрт кыдынг а салбактардан чыпшыр даарап ал».

Чаа өглөнгөн херээжен киж иниң ары

¹³ «Кандыг-бир киж и кадай ап алгаш, ооң-биле кады хонган соонда, ол херээжен киж и аңаа таарышпас-тыр деп шиитпирлээш, ¹⁴ ооң дугайында нүгүлдүг сөстөр тарадып, ону бак атка кирип: „Мен бо херээженни кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле кады хондум, а ол арыг кыс эвес болду“ — дээн дижик. ¹⁵ Ынчан

* 22:8 Чоокку Чөөн чүкке бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чуртакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган. * 22:11 Ыдыкты чүүл кавызынга, сыр дедир, холушка пөстери саналдап турар. Ынчалдыр Ужуражылга майгының адаккы шывы болгаш көжөгелерин лён база дүктен аргып кылган (Хост. 26:1, 31). База-ла ындыг холушкак пөстен дээди бараалгакчының эфодун, хөрөк баартыгын болгаш курун кылган (Хост. 28:6, 15; 39:29).

11:18 Хост. 20:12; Ы. х. к. 5:16 21:20 У. ч. 23:20-21 21:22 Сан. 25:4 21:23 Иис. 8:29; 10:26-27; Ин. 19:31 || Гал. 3:13 22:1 Хост. 23:4 22:6 Хост. 23:19; Лев. 22:28 22:9 Лев. 19:19 22:12 Сан. 15:38

аныяк херэеженниң ада-иези ооң арыг кыс турганының бадыткал демдээн* ап алгаш, хоорай даргаларынче, хоорайның шийткел черинче үндүрө берзин. ¹⁶ Кыстың ачазы даргаларга: „Уруумну бо кижиге кадай кылдыр берген мен, күдээм ам аңаа таарзынмас апарды, ¹⁷ ынчангаш ол уруумнуң дугайында нүгүлдүг сестер таралдып, ¹⁸ Сээң урууң арыг кыс эвес болду’ деп тур, ынчалза-даа мээң уруумнуң арыг кыс турганының бадыткал демдээ бо-дур“ — деп чугаалаар ужурлуг. Оон хоорай даргаларының мурнунга уруунун иштики хевин чада салып кагзын. ¹⁸ Ынчан ол хоорайның даргалары демги эр кижини эккелгеш, кезедир ужурлуг. ¹⁹ Олар ону израиль кысты бак атка кириргени дээш чүс шекел дензилик мөңгүнгө торгааш, ол акша-мөңгүнү кыстың адазынга берзин. А кыс боду демги кижиниң кадайы бооп артсын, ол эр кижини арткан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок.

²⁰ А бир эвес эр кижиниң чугаалаан чүези шын болуп, аныяк кыстың арыг турганының бадыткал демдектери ты-вылбас болза, ²¹ даргалар ол кысты адазының бажынының эжинге эккелзин, хоорайжылар ону аңаа даш-биле өлүр соп каапсын, чүгө дээрге ол кыс израиль чоннуң аразынга бужар чорук кылып, адазының бажынынга чурттап тургашла, самырап турган-дыр; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен».

Эр, херэежен бачыттыг харылаалар

²² «Ашактыг херэежен-биле хойгажып чыдар эр кижини илерээр болза, херэежен-даа кижини, ооң-биле хойгажып чыткан эр-даа кижини иелээн өлүр ужурлуг; Израильде ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²³ Кандыг-бир эр кижини өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле хоорайга ужуражы бергеш, ооң-биле хойгажып болза, ²⁴ оларның иелдирзин хоорай хаалгазынын чанынга эккелгеш, даш-биле өлүр соп кааптынар: аныяк кысты — хоорайга тургаш, дуза дилеп

алгырбаан дээш, эр кижини — өске кижини душтуун бакка суп каан дээш; чон аразында ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²⁵ Кандыг-бир эр кижини өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле ажык шөлгө ужуражы бергеш, аңаа күш дөгөп, хойгажып болза, чүгөл ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижини өлүрүп каар ужурлуг; ²⁶ а кыстың бодун канчанма-даа — ону өлүрүп шийтки дег кем-бурууну ол үүлгөтпээн-дир; кандыг-бир кижиниң өске кижиге халдап, өлүрүп кааны ышкаш таварылга болган-дыр. ²⁷ Ол эр кижини дүгденишкен эштиг аныяк кыс-биле ажык шөлгө ужуражы берген болгай, демги кыс дуза дилеп алгырарга-даа, аңаа болчуп кээр кижини чок болган-дыр.

²⁸ Кандыг-бир кижини дүгденишкен эжини чок аныяк кыс-биле ужуражы бергеш, ону күштеп, хойгажып чыдырда, кырынга улус келген болза, ²⁹ ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижини ооң адазынга бежен шекел мөңгүнү төлээр, а демги кысты кадай кылып алыр ужурлуг; ол кысты бакка суп каан болгаш, эр кижини ам арткан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок.

³⁰ Кандыг-даа эр кижини ачазының кадайы — сонгу иезин ап, ачазының хевиниң эдээн ажитпазын».

Израиль ниитилелге каттыжып болбас улус

23 ¹ «Чуургаларын чуура бастырып алган азы эр сүрүзүн одура кестиртип алган кижини Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас. ² Сураc бооп төрүттүнгөн кижини* Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас, ооң онгу салгалында үре-садызы безин ол ниитилелге каттыжып болбас.

³ Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижини Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас, оларның онгу салгалында үре-садызы безин кажанда-даа ол ниитилелге каттыжып болбас, ⁴ чүгө дээрге Египеттен үнгөш, бар

* 22:15 Бадыткал демдээ — аныяк кыс эр кижини өскө өгөлгөш, баштайгы дүне кады хонган соонда, ханның апарган иштики хеп бооп чадавас. * 23:2 Азы: «Хан холжуушкунундан төрүттүнгөн кижини».

22:22 Хост. 20:14; Лев. 20:10; Ин. 8:5 22:29 Э. д. 34:8; Хост. 22:16-17; 2 Хаан. 13:1-22
22:30 Лев. 18:8; Ы. х. к. 27:20 23:1 Лев. 21:18-20; Иса. 56:4-5 23:3 Неем. 13:1-2; Ыы. 1:10
23:4 Сан. 22:5-6

чыдырыңарда, олар сеңзэ аьш-чем биле суг бээринден ойталап, хүндүлөвөөн-дир база сенче каргыш салдырар дээш, Арам-Нахараимде Пегор чурттуг Беорнуң оглу Валаамны сеңзэ удур хөлезилеп алгандыр. ⁵ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганың Валаамның сөстөрүн хүлээвейин, ооң каргыжын сеңзэ йөрөшкнн кылдыр хуулдурупкан, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңзэ ынак болгай; ⁶ чурттап чоруур бүгү үенде, кезээ-мөңгөде ол чоннар-биле эп-найыралдашпа, оларга чаагай чорук күзеве.

⁷ А эдом чонну дора көрбө, ол сээн ха-дунмаң болгай; египет чонну дора көрбө, сен ооң черинге өскээртен келгеш, чурттап чораан болгай сен. ⁸ Сээң-биле аралаштыр чурттап турар эдом болгаш египет улустуң үшкү салгалында төрүт-түнер ажы-төл Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болур».

Турлагның арыг-шевери

⁹ «Дайзыннарныңа удур тулчуп үнгеш, турлагга кандыг-даа бужар чүве кылырыңдан кичээнип чор. ¹⁰ Бир эвес дүне када кандыг-бир кижиниң үрези төгүлгеш, арыг эвес апарган болза, ол кижиге турлаг даштынче үне бергеш, дедир кирбес ужурлуг, ¹¹ а кезээ дүжерже, сугга чунуп алзын, ыңчан ол кижиге хун ажа бээр-ге, турлагже кирип кээп болур.

¹² Албаннаар черин турлагның даштынга турар ужурлуг. ¹³ Дайынчы херекселдеринден аңгыда, озук ап чоруур ужурлуг сен, турлаг даштынга албаннап олурар апаргаш, ооң-биле черге оңгар каскаш, кадыг албаныңны хөөп каар сен; ¹⁴ чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени камгалап, дайзыннарның сээң эргенге хүлээдип бээр дээш, турлаанда чоруп турар болгай, ыңчангаш турлаан ыдыктыг болур ужурлуг, оон башка Ол сенде ыянчыг чүүл барын көрүп кааш, сени каапкаш баар».

Дургуннаан кулдар

¹⁵ «Бодунуң дээргизинден Израильче дургуннап келген кул кижини оон дээргизинге эгитпе, ¹⁶ ол кул кижиге израиль

чоннуң аразынга, сээң хоорайларыңның кайы-бирээзинге — таарымчалыг деп көргөш, шилип алган черинге чурттазын, ону базырма».

Самыын-садар кижилер

¹⁷ «Израиль херээжен-даа, эр-даа улус аразыңдан дүрзү-бурганнарның өргээлеринде самыын-садар кижиге турбас болзун*». ¹⁸ Кандыг-даа даңгырааң күүседип тура, самыын-садар херээженниң азы чүдек-бужар эрнин ажылдап алган төлевириң Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның өргээзинге өргүл кылдыр салба, ол ийи самыын-садар чорук Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдек-бужар чүүл болур».

Хөө хуузу

¹⁹ «Чаңгыс аймак-сөөк ха-дунмаңга хөө хуузу алыр сорулга-биле акша-мөңгүн, аьш-чем азы өске-бир чүве чегдирбе. ²⁰ Даштыкы кижиден хөө хуузу ап болур сен, а бодунуң ха-дунма чонундан хөө хуузу алба, ыңчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың эжелеп аар дээш бар чыдарың черге кылыр бүгү чүвенге ачы-буянын хайырлаар».

Даңгырактар

²¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга даңгырак берип турар болзуңза, ону саадатпайн күүсет, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол дээш сенден негеп аар, күүсетпээн дээш, бачыт чүктээр сен. ²² А бир эвес даңгырак бербээн болзуңза, бачыт чүктөвөс сен. ²³ Аксыңдан үнген сөзүңнү сагып, күүсет. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга эки тура-биле берген аксы-сөзүң ёзугаар күүседир ужурлуг сен».

Алыкбак-чиксек болбазы

²⁴ «Өске кижиниң виноград шөлүнче кирип келгеш, ооң чимизин мага хандыр, тоттур чип болур сен, а барбасаванга чыгба.

²⁵ «Өске кижиниң тараа тараан шөлүнче кирип келгеш, тараа баштарын холуң-биле чулуп чип болур сен, а дүжүдүн хол кадыры-биле кеспе».

* 23:17 Чоокку Чөөн чүктүң янзы-бүрү шажын-чүдүлгелеринге ыңдыг чорук кылган дээш алган акша дүрзү-бурганнарның өргээлериниң ажы кылдыр кирип турган.

23:5 Сан. 24:10; У. ч. 26:2 23:7 Э. д. 25:24-26; 36:8; Сан. 20:14 || Хост. 22:21; 23:9

23:10 Лев. 15:1-5 23:14 Лев. 26:12 23:17 Лев. 19:29; 3 Хаан. 14:24; 15:12; 22:46; 4 Хаан. 23:7;

Ос. 4:14 23:20 Хост. 22:25; Ы. х. к. 15:3 23:21 Сан. 30:3; Экл. 5:3 23:25 Мк. 2:23; Рүф 2:2

Өгленчири болгаш чарлыры

24 ¹ «Бир эр кижы кыс кижы-биле өгленчип, ону кадай кылып алган соонда, ооң бир-ле бужар чүвезин билип каапкаш, кадайыңга таарзынмайн барып, аңаа чарлыр дугайында бижик бижээш, холунга тудускаш, ону бажыңындан чорудупкан дижик. ² Демги херээжен кижы ашааның бажыңындан чоруй баргаш, өске эр кижы-биле өгленчип аарга, ³ ооң ол ашаа база аңаа хөңнү чок апаргаш, чарлыр дугайында бижик бижээш, кадайының холунга тудускаш, ону бажыңындан чорудупкан дижик азы ону кадай кылдыр ап алган ийиги ашаа өлүп калган дижик. ⁴ Ынчан ол херээженни чандырыпкан баштайгы ашаа ону катап кадай кылдыр ап ап шыдавас, чүге дээрге ол херээжен бужаргай берген-дир — оларның катап чоокшулажыры Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүве болур; Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ хуваап берип турар черин ынчалдыр бачыт-биле бужартапта.

⁵ Чоокта чаа кадайланып алган кижини шеригже албазын база аңаа кандыг-даа албан-хүлээлге дааспазын, ол эр кижы бажыңыңга бир чыл дургузунда хостуг чурттап, алган кадайын хөглетсин».

**Ачы-дуза болгаш
чөптүг чорук дугайында дүрүмнөр**

⁶ «Кандыг-бир кижиге чээлиге акша берип тургаш, долаа кылдыр ол кижиниң тараа дээрбелээр даштарын алба — шаак ол даштар ооң амыдыралы-дыр.

⁷ Бодунун ха-дунма израиль чонунун аразындан бир кижини оорлааш, ону кулу кылып алган кижы турар болза, ол ооржу кижини өлүрүп каар ужурлуг; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каг.

⁸ Араңарга халдавырлык кеш аарыг тыптып кээринден оваарныңар, левит бараалгакчыларның өөредип турар бүгү чүүлдерин шыңгыы сагып, күүсединер, мээң оларга айтып-чагааным ёзугаар хынамчалыг күүсединер; ⁹ Египеттен кел чыдырыңарда, Дээрги-Чаяакчы

Бурганынның Мариамны канчалганын утпа.

¹⁰ Өске-бир кижиге чээлиге акша берип турар болзуңза, долаа ап аар дээш ооң бажыңынче кирбейн, ¹¹ даштыгаа манап тур, сенден чээли алган кижы долаазын боду үндүрүп бээр. ¹² Бир эвес ол яды кижы болза, ооң долаа кылдыр берген хевин дедир бербейн, удуп чыдып алба, ¹³ харын ол кижы хеви-биле шуглангаш, удуп чыдып алзын; сени алгап-йөрээп кагзын дээш, ооң берген долаазын хүн ажар өйдө эгидип бер, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени чөптүг-шыңныг кижы кылдыр санаар.

¹⁴ Хөлөчин болур яды-түрөңги кижиниң, ол кижы сээң израиль ха-дунмаңың бирээзи-даа азы сээң черинде, хоорайларыңның кайы-бирээзинде чурттап турар даштыкы кижы-даа болза, сеткилин хомудатпайн, ¹⁵ аңаа ажыл төлевириң хүнүн-не, хүн ажар бетинде, төлөп берип тур, чүге дээрге ол кижы яды болгаш, алыр төлевириң идегелдиг манап турар болгай, оон башка ол сенээ хомудап, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырарга, бачыт үүлөгөткен деп санаттырар сен.

¹⁶ Ада кижы ажы-төлүнүз кем-буруузу дээш өлүмгө онаар кеземче албас ужурлуг, ажы-төл база адазы дээш өлүртпес ужурлуг; кижы бүрүзү чүглө бодунун кем-буруузу дээш өлүртүр ужурлуг.

¹⁷ Даштыкы кижиниң база өсүс кижиниң эргезин кызагдава, дулгуяк херээженниң хевин долаа кылдыр алба. ¹⁸ Египетке кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчының сени оортан хостаанын утпа, ынчангаш мен сенээ ол бүгүнү кылырын айтып-чагып тур мен.

¹⁹ Бодунун черинде дүжүт ажаап тура, шөлгө бир моожаны көрбейн эртирипкеш, ону ап, дедир келбе; ол тараа даштыкы кижиге, өсүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге артып калзын, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турарың кандыг-даа ажыл-херекке ачы-буянын хайырлаар. ²⁰ Олива ыяштарының чимизин дүжүр шаап тура, будуктарда артак чимистерни катап кээп, чыгба; олар сээң чуртунда турар даштыкы кижиге, өсүс кижиге болгаш дулгуяк

24:1 Мал. 2:16; Мф. 5:31; 19:7; Мк. 10:4 24:4 Иер. 3:1 24:5 Ы. х. к. 20:7; У. ч. 5:18

24:7 Хост. 21:16 24:8 Лев. 13:2 24:9 Сан. 12:10-15 24:13 Хост. 22:26-27 || Ы. х. к. 6:25;

Ыд. ыр. 111:9 24:14 Лев. 25:39 24:15 Лев. 19:13 || Иак. 5:4 24:16 4 Хаан. 14:16; 2 Чыл. 25:4;

Иер. 31:29-30; Иез. 18:20 24:17 Хост. 22:21 24:19 Лев. 19:9; 23:22; Руф 2:1-2

херэеженге артып калзын. ²¹ Винограддын шөлүндөн каттар ажаап ап тура, артып калган каттарны чедир чыгба; олар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дугуяк херэеженге артып калзын. ²² Египет черге кул болуп чораянның утпа, ынчангаш мен сеңээ ол бүгүнү кылырын айтып-чагып тур мен».

Чөптүг кеземче

25 ¹ «Ийи киж и аразынга маргылдаа-лыг херек үнгөн болза, олар шииткел черинче барзын, аңаа шииткекчилер оларнын чаргызын үзүп, буруу чок кижини агартсын, а буруулук кижини шийдип кагзын. ² Бир эвес шииткекчи буруулук кижини шыкпыштаары чүүлдүг деп көөр болза, ону донгайтыр чыттыргаш, кем-буруузун барымдаалап, чеже катап согарын тодараткаш, боду көрүп турда, шыкпыштаарын дужаазын. ³ Кижини дөргөндөн хөй катап шыкпыштап болбас, оон хөй катап шыкпыштаар болза, демги ха-дуңман киж и сээң мурнунга кулу көрдүргени ол-дур».

Тараа бастырып турар шары

⁴ «Тараа бастырып турар шарының аксынга хээрэк кедирип, чемнениринге шаптыктава».

Үре-салгал дугайында

⁵ «Кады чурттап турган ийи алышкының бирээзи өлүп каарга, ооң соон салгаар оглу чок болза, өлгөн кижиниң кадайы хары эр кижиге барбас ужурлук. Ол херэеженниң калган ашааның дуңмазы ооң-биле чоок харылзаа тудуп, кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттазын. ⁶ Ол херэеженниң дун оглу калган баштайгы ашааның соон салгаар оглу деп санадыр ужурлук, ынчан өлү берген кижиниң ады Израильге утгундуруп чигпес. ⁷ А бир эвес калган кижиниң дуңмазы чавазын алыр хөңү чок болза, ол херэежен киж и хоорайның шииткел черинде даргаларга чеде бергеш: „Калган ашаамның дуңмазы акызының адын Израильге арттырып каарындан ойталап, мени кадай кылдыр ап алыр хөңнү чок-тур“ — деп чугаалазын. ⁸ Ынчан ол хоорайның даргалары демги эр кижини кыйгыртып алгаш, ооң-биле

чугаалажыр ужурлук; бир эвес ол киж и ойталап: „Ол херэеженни алыр хөңнүм чогул“ — дээр болза, ⁹ ооң чавазы, даргалар көрүп турда, олче чоокшулай бергеш, ооң кеткен идиин уштуп, арнынче дукпурупкеш: „Бодунуң акызының ук-ызыгуурун тургуспас кижини ынчаар бак аажылаар ужурлук!“ — деп чугаалазын. ¹⁰ Оон Израильге ойталап каапкан эр кижиниң өг-бүлезинге „Кызыл-даван кижиниң өг-бүлези“ деп ат тыпсып каар.

¹¹ Ийи эр киж и чокшуп турда, оларнын бирээзиниң кадайы ашаанга болчуп, ону эттеп турар кижиден адырып аар дээш, демги кижиниң ажы-төл төрүдөр сүрүзүндөн сегирип аар болза, ¹² ол херэеженниң холун одура шаап каг, аңаа хайыра бербе».

Сады кылырда, ак сеткилдиг болуру

¹³ «Сээң деңзи шою сугар хавыңга шын эвес деңзилээр: аар-даа, чиик-даа деңзилег болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр шойлар турбас ужурлук; ¹⁴ сээң бажыныңга тарааны шын эвес хемчээр: ишкири аңгы-даа болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр савалар турбас ужурлук. ¹⁵ Сээң деңзиң шою ылап шын деңзилег, а хемчээр саван ылап шын хемчээлдиг болур ужурлук, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ берип турар черинге назынын узаар, ¹⁶ чүге дээрге ындыг ак сеткилдиг эвес чүве кылып турар киж и Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга чүдек-бужар болур».

Амалик чонну узуткаары

¹⁷ «Египеттен үнүп бар чыдырында, амалик чон сени канчанганын утпа: ¹⁸ ол чон сенче орукка харыксырап, могай берген чорунда халдап келген, кошкап-суларааш, соонга чыдып калган бүгү улузуңну кыра шаап каапкан, Бургандан-даа кортпаан болгай. ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ эжелеп алгаш, эзелеп чурттаар кылдыр берип турар черинге Ол сени бүгү чүктен бүзүлээн шупту дайзыннарындан адырып, тайбың чуртталганы хайырларга, амалик чон дугайында сактышкыны чырык чер кырындан балап каавыт, ооң аажылаашкынын черле утпа!»

25:1 Ы. х. к. 19:17 25:3 2 Кор. 11:24 25:4 1 Кор. 9:9; 1 Тим. 5:18 25:5 Мф. 22:24; Мк. 12:19; Лк. 20:28 25:6 Э. д. 38:8; Руф 4:10 25:9 Руф 4:7 25:14 Лев. 19:36 25:17 Хост. 17:8 25:19 1 Хаан. 15:2-8

*Баштайгы дүжүттүн
оннун бир кезин өргүүрү*

26 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ хуваап берип турар черинге чедип келгеш, ону эжелеп ап, аңаа чурттай бергеш, ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары черден ажаап аарың, черниң беримчези баштайгы дүжүттүн шуптузун чыташ, аргаан хааржакче бир кезин суп ал. Оон Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын Бодунуң ат-алдары аңаа турум-чузун дээш шилип алыр черинче чорувут. ³ Ол үде ында турар бараалгакчыга чеде бергеш: „Дээрги-Чаяакчынын биске бээр бооп ада-өгбевиске даңгыраглан черинче кирип келгеними бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга херечилеп тур мен“ — деп чугаала.

⁴ Бараалгакчы аргаан хааржакты сээң холундан ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынга өргүл салыр бедигээш мурнунга салып каар. ⁵ А сен Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга мынча деп херечилээр сен: „Мээң өгбем Арам чурт-туг тоянчы кижиге* турган. Ол Египетче чоруй баргаш, аңаа хей эвес төрелдерибиле кады чурттай берген соонда, оон өндүр улуг, күштүг, хей санның чон укталган. ⁶ А египет чон бисти бак аажылап, бастып, аар-берге ажыл кылдыртып турган. ⁷ Бис ыңча ада-өгбевисин Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дуза дилеп кыйгырарывыска, Дээрги-Чаяакчы үнүвүстү дыннап, бистин хилинчээвисти, аар-берге ажыл кылып, дарладып турарывысты көрүп каан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен Бодунун быжыг холубиле, күчү-күжү-биле, кончуг улуг коргунчуг байдалдар-биле, өндүр улуг бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер-биле үндүре бергеш, ⁹ бо черже эккеп, сүт биле ары чигири агып чыдар бо байлак черни биске берген болгай. ¹⁰ Ынчангаш ам Сээң меңээ берген черинден ажаап алганым баштайгы дүжүтү эккелдим, Дээрги-Чаяакчы“.

Оон соонда ол өргүлүннү Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга са-

лып кааш, Аңаа сөгүрүп, мөгөөр сен. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ база сээң өг-бүлөгө берген шупту ачыбуяны дээш өөрүп-хөлге — чон аразында турар левит кижиге болгаш даштыкы кижиге база сээң-биле кады өөрүп-хөлгезин.

¹² Оннун бир кезеэн чыыр хуусаа болур үшкү чыл санында-ла, бүгү дүжүлдүндөн — тарааның хевир бурүзүндөн-не оннун бир кезеэн аңгылап алгаш, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бээр сен, олар ону сээң хоорайларыңга тоттур чип чурттазын. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга мынча дээр сен: „Бодумнун бажынымдан ыдыктыг өргүлдү аппаратш, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бериптим — меңээ чагып-сургаан шупту айтышкыннарнын ёзугаар кылдым, оларны күүседиринден ойталап, утпадым. ¹⁴ Мен ол аыш-чемни кажыдап тургаш, чип көрбөөн мен, арыг эвес тургаш, аңгылай салбаан мен, өлүг улустун сүнесинин чемгерерин саналдаваан мен*; Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сөзүн тооп дыннап, Сээң меңээ айтып-чагааның бүгү чүвени күүсеткен мен. ¹⁵ Бодунуң ыдыктыг орансаваң болур дээрлерден куду алзы көрөм, Бодунуң израиль чонунга база Сээң биске бергенин черге ачы-буяндан хайырыла — сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни биске бээрин ада-өгбевиске даңгыраглан болгай сен“.

Израиль чон —

Бурганга хамааржыр онзагай чон

¹⁶ «Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганын шак ол дүрүм, хоойлуларны күүседирин айтып-чагып тур: оларны бүгү чүлдү-чүрээндөн, бүгү сеткил-сагыжындан сагып, күүсет. ¹⁷ Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчыга Ол — сээң Бурганын дээрзин, Ооң оруктары-биле чоруурунну, Ооң дүрүмнери, хоойлулары болгаш айтышкыннарнын сагырыңны, Ооң сөзүн тооп дыннаарыңны азап чугаалаан сен. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы база, сеңээ чугаалап

* 26:5 Арам чурттуг тоянчы кижиге — арам черге чурттап турган, ол чер чурттуг кадайларлыг чоранн Иаковту ыңча деп турар (Э. д. 28:5 көр). * 26:14 Азы: «Өлүг кижиге чыдар черге аппаратшан мен».

26:2 Хост. 23:19; 34:26; Лев. 23:10 26:5 Э. д. 46:27 || Хост. 1:7 26:6 Хост. 1:11, 14
26:7 Хост. 2:23-25; 3:9 26:8 Хост. 12:51 26:9 Хост. 3:8 26:12 Лев. 27:30 || Ы. х. к. 14:28-29
26:14 Лев. 7:20; 21:1, 11; Ос. 9:4 26:15 2 Чыл. 30:27; Ыд. ыр. 32:14; Иса. 63:15 || Хост. 3:8

турганы дег, Ооң улуг үнелиг өнчү-хөргөнгиз чон болурунну, Ооң шупту айтышкыннарын сагыр журулунну бөгүн сеңээ азаап, медеглээн. ¹⁹ Ол сени Бодунун чаяганы бүгү өске чоннардан өрү көдүрүп каарын, мактал-хүндүнү, алдар-атты, өндүр-чаагай чорукту сеңээ хайырлаарын, Оон чугаалап турганы дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның ыдыктыг чону болурунну азаап, медеглээн».

Гевал дагда даш тураскаалдар

27 ¹ Моисей болгаш израиль чоннун баштыңнары чон-биле чугаалашкан. Моисей айтып-чагаан: «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннары күүседир сен. ² Иорданның ыңды чарыгыңче, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ берип турары черже кеже бергеш, бодунга улуг даштардан тургускаш, оларны чугайлап ал*. ³ Хемни кеже бергеш-ле, ол даштарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн бижип каг, оон соонда ада-өгбөннің Бурганы, Дээрги-Чаяакчының сеңээ азаанын ёзугаар, Оон сеңээ берип турары, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже кире берип болур сен.

⁴ Иорданны кеже бергеш, бөгүн сеңээ айтып-чагаанын ёзугаар, ол даштарны Гевал дагда тургускаш, чугайлап каг. ⁵ Аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганынга өргүл салыр бедигээшти даштан, лемир херексел ажыглавын, тудуп каг. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның өргүл бедигээжин хоюглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп алгаш, аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүрүн өрттедир өргүлдерден эккеп сал; ⁷ эп-найырал өргүлдерин база эккеп салгаш, аңаа чип, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга өөрүп-хөглө. ⁸ А демги даш тураскаалдарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн көсүк, тода кылдыр бижип каг».

Он ийи каргыш

⁹ Моисей болгаш левит бараалгакчылар бүгү израиль чон-биле чугаалашкан. Моисей чонга: «Израиль, топтап дынна! Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганынга

хамааржыр чон болу бердиң! ¹⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөзүн тооп дынна, сеңээ бөгүн айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннар, дүрүмнерин күүсет» — деп чугаалаан.

¹¹ Моисей ол хүн чонга оон ыңай мону айтып-чагаан: ¹² «Иорданны кеже бергенінде, Симеонун, Левийнин, Иуданын, Иссахарнын, Иосифтин болгаш Вениаминнің аймактары чонну йөрээри-биле Гаризим дагда туруп алзын. ¹³ А Рувимнин, Гадтын, Асирнин, Завуллоннун, Даннын болгаш Неффалимнин аймактары чонга каргыш салыры-биле Гевал дагда туруп алзын.

¹⁴ Левиттер бүгү израильчилерге ыткыр чарлазын:

¹⁵ „Бодунга дүрзү-бурган шуткуп азы чазап кылып алгаш, оозун чажырып алган кижичи каргаттырар, кижичи холу кылган дүрзү-бурган болза Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүүл-дүр!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁶ „Ада-иезин бак көөр кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁷ „Кожазы кижиниң чериниң кызыгаарын демделгээн дашты чылзы идипкен кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁸ „Согур кижини оруундан астырган кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁹ „Даштыкы кижиниң, өскүс кижиниң болгаш дулгуяк херэженниң эргезин кызаргадан кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

²⁰ „Ачазының кадайы — соңгу иези-биле холбажыпкан кижичи каргаттырар! Ол кижичи ачазының хевиниң эдээн ажыткан-дыр“.

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

* 27:2 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке даштарга бижиттингир болзун дээш, оларны кылыналдыр чугайлап турган.

26:18 Хост. 19:5 26:19 Ы. х. к. 28:1 || Хост. 19:6 27:2 Ис. 4:1-3 27:5 Хост. 20:25; Ис. 8:30; 3 Хаан. 6:7 27:7 Ы. х. к. 12:7 27:8 Иса. 8:1; 30:8; Авв. 2:2 27:9 Ы. х. к. 26:18 27:12 Ы. х. к. 11:29; Ис. 8:33 27:15 Хост. 20:4-5; 34:17; Ы. х. к. 5:8 27:16 Хост. 20:12; 21:17; Лев. 19:3 27:17 Ы. х. к. 19:14 27:18 Лев. 19:14 27:19 Хост. 22:21-22 27:20 Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30

²¹ „Кандыг-бир мал-маган-биле хол-бажыпкан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²² „Ачазының азы авазының уруу-биле холбажыпкан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²³ „Кат-иези-биле холбажыпкан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁴ „Өске кижини бүдүү өлүрүп каан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁵ „Буруу чок кижини өлүрүп шиитсин дээш хээли алган кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁶ „Бо хоойлунуң сөстөрүн деткивес база күүсетпес кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

*Хоойлуну дыңнааны дээш,
чонга йөрээшкннер*

(Лев. 26:1-13; Ы. х. к. 11:13-15)

28 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаар база бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннарын күүседирин кызыдар болзуңза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени чер-делегейниң шупту чоннарындан өрү көдүрүп каар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаар болзуңза, бо йөрээшкнн буруну-биле сенээ доктаап, сенээ хамаарыштыр чогул бүдөр.

³ Хоорайга-даа, шөлге-даа ачы-буяны алыр сен. ⁴ Сээн ажы-төлүн, черинден үнөр дүжүдүн болгаш бода база шээр малынның төлү хөй болур. ⁵ Дүжүт чыыр аргаан хааржактарын, барба-саваң долу болур. ⁶ Кылып турар бүгү чүүлүңге, бүгү үелерде ачы-буянга бүрөттирер сен.

⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче халдап турар дайзыннарыңны сээн мурнуңга чылча шаап каар: олар сенээ удур чаңгыс орук-биле тулчуп үнүп келгеш, чеди аңгы орук-биле дезип ыңай болур.

⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң анмаарларыңны долдуруп бээр, кылып турар кан-

дыг-даа ажыл-херээнге чедишкннни болур сен; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ берип турары черге ачы-буяны алыр сен. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннарын сагып, Ооң оруктары-биле чоруур болзуңза, Дээрги-Чаяакчы, сенээ даңгыраглааны дег, сени Бодунга хамааржыр ыдыктыг чон кылдыр тургузуп каар. ¹⁰ Ынчан чер кырында шупту чоннар сээң Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңны дыңнап кааш, сенден корга бээр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы сенээ бээр бооп ада-өгбөңге даңгыраглаан черинге элбек-чаагай чорукту; бодунга эндерик үре-төлдү, мал-маганыңга энмежок төлдү, черинге элбек дүжүттү хайырлаар. ¹² Дээрги-Чаяакчы сенээ дээрннн эжики-терин — Бодунуң ачылыг эргине шыгжамырын ажыдып, сээң черинге чаысты чогуур өйүңде чагдырып бээр база кылып турар шупту ажыл-херээнге ачы-буянын хайырлаар; хөй чоннарга чээлиге акша-хөрөңгү бээр сен, а бодуң олардан чегдинмес сен.

¹³ Бир эвес мээң бөгүн сенээ сагып, күүседир кылдыр айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннарын тооп дыңнаар болзуңза, Дээрги-Чаяакчы сени кудурук эвес, баш кылып каар, адаанга эвес, кырынга турар сен. ¹⁴ Чүглө мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым бүгү сөстөрдөн оңдаа, солагай-даа талаже чайлава, өске бурганнар эдербе, оларга бараан болба».

Хоойлуга чагыртнааны дээш,

чонга каргыштар

(Лев. 26:14-15)

¹⁵ «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаваң база мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннар, дүрүмнерин күүседирин кызытпас болзуңза, шупту бо каргыштар сенээ дүжүп, сени хөме таварып.

¹⁶ Хоорайга-даа, шөлге-даа каргаттырар сен. ¹⁷ Дүжүт чыыр аргаан хааржактарын, барба-саваң каргаттырар. ¹⁸ Үре-төлүн, черинден үнөр дүжүдүн, бода база шээр малынның төлү каргаттырар.

27:21 Хост. 22:19; Лев. 18:23 27:22 Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12 27:23 Лев. 18:17; 20:14

27:24 Ы. х. к. 19:11 27:25 Хост. 23:7; Ы. х. к. 16:19 27:26 Ыд. ыр. 118:21; Иер. 11:3; Гал. 3:10

28:1 Ы. х. к. 26:19 28:6 Ыд. ыр. 120:7 28:7 Хост. 23:27 28:8 Лев. 25:20-21 28:9 Хост. 19:6

28:12 Ы. х. к. 11:14 || Ы. х. к. 15:6 28:15 Дан. 9:11; Зах. 1:6; Мал. 2:2

¹⁹ Кылып турар бүгү чүүлүн бүгү үелерде каргаттырар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы сени бүгү ажыл-херектеринге кармап, сенче мөгүдээш-кинни болгаш хайны салыптарга, узут-каттырып каар сен — Дээрги-Чаяакчыдан ойталааның дээш, бузут-бактыг херектерин уржуу-биле удавайн өлүп каар сен. ²¹ Ээлеп чурттаар дээш кирип туарын черге Дээрги-Чаяакчы сенче, амы-тынынны үзүп каггыжеге чедир, хамчык аарыгны салып кээр. ²² Оон Дээрги-Чаяакчы сенче харыксырадыр аарыгны, халынынны, дегдирер аарыгны халдадыр; сээң дүжүдүнче кандаашкынны, өрттендир чип турар изиг хатты болгаш дүдүктү салыр — ол бүгү айыыл-халап өлгүжеңге чедир сени истеп сүрер. ²³ Сээң бажың кырында дээр демир дег, будун адаанда чер чес дег апаар*. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы сээң чериңче чаъс-чаашкын орнунга дээрден элезин-довурак бадырар — ол бүгү сенче амы-тынынн үзүлгүжеге чедир бадып кээр.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы сени дайзыннарыңга аштырып аар кылдыр хүлээдип бээр: оларга удур чаңгыс орук-биле тулчу үнгеш, олардан чеди ангы орук-биле дезип ыңай боор сен, бүгү чер-делегейнин күрүнелери сээң айыыл-халавынны көргөш, „Дадаймы!“ дээр. ²⁶ Улузуннун мөчү-сөөгү дээрнин хамык куштарынга, черниң аң-араатаныңга чемиш болур, оларны ойладып-хойзур кижиге ты-ылбас.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче, египетчилерже дег, иринниг балыгларны, оюлганнаар кеш аарыгын база янзы-бүрү хевирлиг кодуларны халдадыр — ол дээрге эмнеттинмес аарыглар болур. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы сени солуудадыр, согурартыр болгаш аңгададыр; ²⁹ сен ынчан, караңгыда согур кижиге дег, дал дүште база суйбанып кылаштаар сен; бүгү оруктарыңга чедимче чок болур сен, дайзыннаар сени хүннүн-не кызып-кыйып, үптээр — сени кым-даа камгалавас.

³⁰ Херээжен кижиге-биле дүгдөжип аарыңга, өске эр кижиге ооң-биле хойгажыр; бажың тудуп алгаш, аңаа чурттап шыдавас сен; виноград тарып алгаш, ону ажыглап шыдавас сен; ³¹ сен көрүп турунда, буганың соп каарга, ооң эдин чивес сен; элчигенинни хунаап аппараттар, сенээ дедир эгитпес; шээр малынны дайзыннарыңга хүлээдип бээр — сени кым-даа камгалавас.

³² Сээң оглу-кызыңны өске чоннар тудуп аппаар, карактарың хүннү бадыр оларны дилегзинип көрдүңгеш, турлур деп баар, холдарың сула салдына бээр.

³³ Черинге үнер дүжүттү, ажыл-ижинниң бүгү үре-түннелин сээң билбезин чон былаап чиир, үргүлчү кыстыртып, хилинчектенир сен. ³⁴ Карааң-биле көрүп турарың бүгү чүведен угааның солуудай бээр. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы дискетерин биле чодаларыңче коргунчу аарып халдадыр — ол тавангайындан тейинге чедир бүгү болунну шыва аптар.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы сени база аңаа башкартыр дээш дүжүлгеге олуртуп алган хааныңны сээң-даа, ада-өгбеңниң-даа билбези черже аппаар, аңаа баргаш, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарга бараан болур сен.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының сени аппарып кааны черде бүгү чоннар сээң байдалыңны көргөш, коргуп-сестир, адыңны бужар үлегер-чижек кылдыр ажыглап, кочулап-шоодар.

³⁸ Шөлүңге хөй үрезин тарып аар сен, а дүжүдүң эвээш болур, чүге дээрге шартылаа чиптер. ³⁹ Виноград шөлдериңге виноград тарып, болбаазырадыр сен, а арага ишпес сен, чимис чыып албас сен, чүге дээрге винограды курт чиптер. ⁴⁰ Олива ыяштары сээң чериңче каяа-даа үнер, а ооң үзүн ажыглап шыдавас сен, чүге дээрге чимизи тоглап дүже бээр. ⁴¹ Оглу-кызың төрүттүнер, ынчалза-даа чаныңга арттырып ап шыдавас сен, чүге дээрге оларны тудуп аппаар. ⁴² Сээң хамык ыяштарың

* 28:23 Бо сестерниң утказы мындыг: «Дээр силерге чаъзын чагдырбас, чер силерге дүжүдүн бербес» (Лев. 26:19 көр).

28:22 Лев. 26:16; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28 || Ам. 4:9; Агг. 2:17 28:24 Иер. 3:3; Ам. 4:7 28:25 Ис. 7:4
28:26 1 Хаан. 17:44, 46; Бл. ыр. 78:2; Иер. 16:4; 19:7; 34:20 || Иса. 17:2; Иер. 7:33 28:27 Хост. 9:10
28:29 Иов 5:14; 12:25; Иса. 59:10; Соф. 1:17 28:30 Ы. х. к. 20:5-7; Иер. 8:10; Ам. 5:11; Соф. 1:13
28:32 2 Чыл. 29:9 28:33 Башт. 6:4 28:35 Иов 2:7 28:36 4 Хаан. 17:3-4; 24:15; 25:7; 2 Чыл. 33:11 ||
Ы. х. к. 4:28 28:37 3 Хаан. 9:7; 2 Чыл. 7:20; Иер. 24:9; Иез. 5:15 28:38 Мих. 6:15; Агг. 1:6 ||
Иоиш 1:4 28:39 Соф. 1:13 28:41 Ы. 1:5

биле черинде үнген бүгү дүжүдүннү шерги узуткап каар. ⁴³ Чон аразында чурттап турар даштыкы кижиги сенден артыр депшип, улам-на өрү көдүрлүр, а сен улам-на куду бадар сен. ⁴⁴ Ол кижиги сенээ чээли бээр, а сен аңаа чээли бээр харык чок боор сен, ол – баш, а сен – кудурук болур сен.

⁴⁵ Сени узуткап кагыжеге чедир, шупту ол каргыштар сенээ дүжүп, сени таварыңар база истеп сүрер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн тооп дыңнавайн, Ооң сенээ айттып-чагаан айтгышкын, дүрүмнерин сагывайн турган болгай сен. ⁴⁶ Ол каргыштар сенээ база сээң үре-салгалыңга кезээ-мөңгөдө бадыгкал демдээ база барымдаа болур.

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга, бүгү чүве элбекшилдиги турда, эки турабиле бараан болбааның дээш, ⁴⁸ Дээрги-Чаяакчының сенээ удур салганы дайзыныңга бараан болуп, аштап-суксаар сен, кедер хеви чок, чүү-даа чүвези чок кижиги болур сен; Дээрги-Чаяакчы, сээң амытыныңны үзүп кагыжеге чедир, мойнуңга демир хомут кедирип каар.

⁴⁹ Дээрги-Чаяакчы ырактан – чер-делегейниң кыдыыңдан – сенээ удур өске-бир чон көдүрүп эккээр, дылын билбезиң чон сенче эзир ышкаш шүүгредеп ужул кээр. ⁵⁰ Олар дээрге кадыг-дошкун шырайлыг, кырганнарны хүндүлевес, аныяктарны өршээвес улус болур. ⁵¹ Ол чон сени коозурадып кагыжеге чедир, мал-маганыңның төлүн база чериңге үнер дүжүттү чип кээр; сенээ далгантараа, арага, олива үзүн база бода-даа, шээр-даа малыңның төлүн арттырбас, сээң амы-тыныңны үзүп кагыжеге чедир, былаап ап кээр.

⁵² Ол чон сээң идегеп турар бедик быжыг ханаларыңны бүгү чериңге үрөп бузуп кагыжеге чедир, сени шупту хоорайларыңга кызып-кыйып, бүзээлеп кээр; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ бергани бүгү черге, шупту хоорайларыңга дайзын сени кызып-кыйып, бүзээлээр. ⁵³ Сен ынчан дайзыныңга бүзээледип, кыстыргаш, бодунуң үре-төлүннү,

Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сенээ бергани оглу-кызынның эът-бодун чипр сен. ⁵⁴ Чон аразыңга туразында, таалап чыргап чурттап чораан эр кижиги ха-дуңмазы кижиге, эргим ынак кадайынче, артып алган ажы-төлүнчө кам-хайыра чок көөр; ⁵⁵ бодунуң чип турары ажы-төлүнүң эът-бодун чоок улузунун кайзыныңга-даа бербес, чүгө дээрге дайзының сени шупту хоорайларыңга бүзээлеп, кызгадап кээрге, ол эр кижиниң чипр өске аыш-чеми чок болур. ⁵⁶ Чон аразыңга туразында, таалап-чыргап чурттап чораан болгаш, будун безин черге дээспейн чораан херээжен кижиги бодунуң эргим ынак ашаанче, оглу-кызынче кам-хайыра чок көөр; ⁵⁷ дайзының сени шупту хоорайларыңга бүзээлеп, кызгадап кээрге, чипр өске аыш-чем чоғундан ол херээжен бо-жуп алган чаш төлүн урут сыртгы-биле кады бүдүү чип амыдыраар.

⁵⁸ Бо дүрүг-номда бижиттинген хоойлунуң шупту сөстөрүн күүседирин кызытпас, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның алдарлыг болгаш сүрээденчиг адындан кортпас болзуңза, ⁵⁹ Дээрги-Чаяакчы сени база үре-салгалыңны аңаа эвес аймыл-халап-биле үскүлештирер; Ооң сенээ таварыштырар айбыл-халавы доктаамал база күчүлүг, аарыглары – хоралыг база доктаамал болур. ⁶⁰ Ол сенче Египетке көргөткөн, коргуп турарын шупту аарыг-аржыкты халдадыр, олар сенээ чыпшына бээр. ⁶¹ Дээрги-Чаяакчы сенче бо хоойлу номунда бижиттинмээн-даа янзы-бүрү аарыгларны, айбыл-халапты, амы-тыныңны үзүп кагыжеге чедир, халдадып кээр. ⁶² Дээрде сылдыстар ышкаш хөй-даа болзунарза, дыка эвээжиңер дириг артып каар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның сөзүн дыңнавайн турган болгай силер.

⁶³ Силерге буян көргүзүп, силерни өстүрүп-көвүдөдип тура, Дээрги-Чаяакчының өөрүп турганы дег, силерни узуткап, кырып тура, Ол база өөрүүр; ⁶⁴ Дээрги-Чаяакчы сени бүгү чоннар аразыңга, чер-делегейниң бир кыдыыңдан өске кыдыыңга чедир тарадып кааптар, аңаа бодунуң-даа, өгбөңниң-даа

28:47 Неем. 9:35 28:48 Иер. 27:2 28:49 Иса. 5:26; Иер. 5:15 || Иер. 48:40; 49:22; Иез. 17:3; Ос. 8:1; Авв. 1:8 28:51 Неем. 9:37; Иер. 5:17 28:52 4 Хаан. 17:5; 25:1 28:53 Лев. 26:29; 4 Хаан. 6:29; Был. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 28:57 4 Хаан. 6:29; Был. 4:10; Иез. 5:10 28:60 Хост. 9:1-12 28:62 Э. д. 15:5; Ы. х. к. 10:22 28:63 Иер. 32:41 28:64 Лев. 26:33; Ы. х. к. 4:27; Неем. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:15; Зах. 7:14

билбес чорааны, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарга бараан болур сен. ⁶⁵ Ол чоннар аразынга оожургал көрбөс сен, будун дыштандырар чер тыппас сен. Дээрги-Чаяакчы анаа чүрээни хөлзедип, дүвүредир, караанны шыладып, баксырадыр, сеткил-хөңүнүн мунгарадып, хилинчектээр; ⁶⁶ амы-тынңа үргүлчү айбыл кыжаныр, дүне-даа, хүндүс-даа коргуп-дүвүрээр сен, „Амы-тынныг артар мен“ деп бүзүрөл чок болур сен. ⁶⁷ Коргуушкунга алыскаш, көрүп турар чүвөндөн мөгүдээш, эртен: „Дүрген-не кежээ дүшкөн болза!“, а кежээ: „Дүрген-не даң аткан болза!“ — дээр сен. ⁶⁸ Мээң сенээ: „Олап моон сонгаар чорбас сен“ — дээни орук-биле Дээрги-Чаяакчы сени Египетче, корабльдарга олурткаш, дедир эккээр, анаа бодуңарны эр, херээжен кулдар кылдыр дайзыннарыңарга садар дээринерге, садып алыкчы тывылбас».

*Моавка чагыг-керээни
база каттап чарганы*

29 ¹ Дээрги-Чаяакчының Моисейге израиль чон-биле, Хорив дагга чарганы чагыг-керээзинден аңгыда, моав черге чарарын дужааган чагыг-керээзинин сөстери бо-дур.

² Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының египет черге, силер көрүп туруңарда, фараон-биле, ооң шупту дүжүмөттери болгаш чурту-биле кылган бүгү чүүлүн көргөн болгай силер: ³ ол өндүр улуг кеземчелерни, бадыткал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни карааңар-биле көргөн болгай силер; ⁴ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы силерге бөгүнгө чедир чүве билип алыр кылдыр угаан бербээн-дир, көөр кылдыр карак бербээн-дир, дыннап алыр кылдыр кулак бербээн-дир. ⁵ Ол: „Мен силерни дөртөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдертип кээримге безин, мага-бодуңарда хевинер-даа, будуңарда идиинер-даа элевээн болгай; ⁶ ол үе дургузунда анаа эвес аш-чемни-даа чиген, анаа эвес суксунну-даа ишкен силер, ынчангаш Мени Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар деп билип алган силер“ — дээн болгай.

⁷ Бо черге чедип кээринерге, Эсевонун хааны Сигон биле Васаннның хааны Ог биске удур тулчуп үнүп кээрге, оларны чылча шаап каан бис. ⁸ Оларның черин эжелеп алгаш, Рувимниң, Гадтын аймактарыңга база Манассияның аймааның чартыгыңга хуваап берген бис. ⁹ Ындыг болганда, бо чагыг-керээнин сөстөрүн сагып, күүсединер, ынчан кылып турар бүгү чүүлдеринерге чедишкениң билер болур силер.

¹⁰ Силер шупту бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунда тур силер: аймактарыңар баштыңары, даргаларыңар, удуртукчуларыңар, шупту эр израильчилер; ¹¹ бичии ажы-төлүңер, алган кадайларыңар, турлааңарда силер-биле кады чурттап, ыяжыңар чарып, сууңар суглап берип турар даштыкы улус база мында тур. ¹² Израиль чон, сен мында Дээрги-Чаяакчы Бурганың-биле чагыг-керээ чарып, ону даңгырак-биле бадыткап турарың ол-дур. Дээрги-Чаяакчы Бурганың бөгүн сээң-биле керээ чарып, ¹³ сени Бодунун чону кылып ап турар-дыр, Ол ам сээң Бурганың апаар-дыр. Ол сенээ ынчалдыр аазап, ада-өгбөң болур Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга ынчалдыр даңгыраглап турган болгай. ¹⁴ Даңгырак-биле бадыткаан шак бо чагыг-керээни чүгле силер-ээр — ¹⁵ бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңыстың мурнунда мээң-биле кады турар улус-биле эвес, а бөгүн бистин аравыста ам-даа төртүтүмнөөн улус-биле база чарып тур мен.

¹⁶ Египет черге канчаар чурттап турганыңысты, орук ара биске таварышкан чоннарның черин канчаар эрткениңисти билер болгай силер. ¹⁷ Ол чоннарның чүдөк-бужар чүүлдерин — ыяш, даш, мөңгүн болгаш алдындан кылган дүрзү-бурганнарның көргөн силер. ¹⁸ Бөгүн силерниң араңарга ол чоннарның бурганнарның эдерип, бараан болур дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңыстан ойталап турар эр, херээжен кижиде, төрөл бөлүк-даа, аймак-даа турбас болзун. Силерниң араңарга кандыг-даа оо-хоранныг, ажы чашпан дазылданып үнмезин. ¹⁹ Ындыг кижиде ол даңгырактың сөстөрүн дыңнап кааш, сеткил-хөңүңгө бодун

28:67 Иов 7:4 28:68 Ы. х. к. 17:16 || Ос. 8:13; 9:3 29:1 Хост. 19:1-6 29:4 Иса. 6:9-10; Иер. 5:21; Рим. 11:8 29:5 Ы. х. к. 8:4; Неем. 9:21 29:6 Хост. 15:25; 16:4; 17:6 29:7 Сан. 21:21-35 29:8 Сан. 32:33 29:9 3 Хаан. 2:3 29:11 Исис. 9:21 29:13 Хост. 6:7 29:18 Евр. 12:15

алгап-йөрээп: „Бодум турам-биле-даа чурттап чорааш, амыр-чыргалдыг болур мен“ — дээр болза, ол бак кижиге бодундаа, өске улусту-даа айыыл-халапче киирер*. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ындыг кижиге өршээл көргүспес, харын Ооң килени кыптыгып, анаа дыка хордаар база бо номда бижиттинген шупту каргыш ол кижинин кырынга дүжер, Дээрги-Чаяакчы ооң адын чырык чер кырындан балап кааптар. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ол кижини шак бо хоойлу номунда бижиттинген чагыг-керээниң хамык каргыштарын ёзуугар Израильдин шупту аймактарындан аңгылап, бак аажылаар.

²² Дараазында салгал, силерниң соонарда чурттаар ажы-төлүңер база ырак чурттан чедип кээр даштыкы кижиге бо черниң айыыл-халавын, Дээрги-Чаяакчынын анаа халдаткан аарыгларын көргөш: ²³ „Күгүр биле дуска бүрүнү-биле чирткен, өрттенип калган чер-дир, тараа тарывастаан, дүжүт бербестээн, кандыг-даа оыт-сиген өзүп үнмес апарган чер-дир; Дээрги-Чаяакчы киленнеп хордааш, таптай базып каапкан Содом, Гоморра, Ада болгаш Цевويم хоорайларнын узуткаттырган үезинде дег хоозураан чер-дир“ — дээр.

²⁴ Бүгү чоннар: „Дээрги-Чаяакчы бо черни чүү дээш ынчаар бак аажылааны ол? Чүү дээш ынчаар киленнеэни ол?“ — деп айтырар. ²⁵ Оларга хары бо-дур: „Чүгө дээрге бо чон ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын оларны Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээзинден ойталаан-дыр. ²⁶ Олар барып, хары бурганнарга бараан болуп, ооң мурнунда билбес турганы, Дээрги-Чаяакчынын оларга үлүг кылдыр бербээни бурганнарга мөгөйип турганнар. ²⁷ Ол бүгү дээш, Дээрги-Чаяакчынын килени бо черге кыптыга берген. Ол ынаар бо номда бижиттинген хамык каргыштарны салыпкан. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы киленнеп, кылкытанып, аажок хордааш, оларны боттарынын чуртунга дазылындан тура

тырткаш, өске черге шөлүпкен-дир. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр“.

²⁹ Чажыг чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска хамааржыр, а Оон ажыдып берген чүвезин биске болгаш үре-салгалывыска, ол хоойлунун шупту сөстери күүсетсин дээш, кезээ-мөңгөде дамчыдып берген».

Бурганче эглишикин

30 ¹ «Кажан мээң шупту бо сөстөр-им — йөрээпкин-даа, каргыш салгышкыны-даа — сээң-биле чогуп бүдө бээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сени оларже таралып чорудупканы бүгү чоннар аразынга ол дугайында боданы бергеш, ² бодун-даа, үре-салгалы-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кээп, бөгүн сөңээ айтып-чагып турарым Ооң сөзүн бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сеткил-сагыжындан тооп дыңнаар болзунза, ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сөңээ эки чолду эгидер*, Ол сөңээ ээ-хайыралыын көргүзүп, оларнын аразынга тоо быдаралып кааны бүгү чоннар иштинден сени катап чыып эккээр. ⁴ Чер-делегейниң ужу-кыдыгына чедир-даа тарай берген болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени анаа чыташ, оортан дедир эккээр. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ада-өгбенниң ээлеп чораны черге эккээрге, ол черни ээлеп чурттаар сен; Ол сөңээ буянын көргүзүп, ада-өгбенден-даа хөй санны кылдыр өстүрүп-көвүдөдир. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле ынак болзун дээш, сээң-даа, үре-салгалыңның-даа чүректерин Ол Бодунга бараалгадып, демдектээр, ынчан дириг артар сен.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганын шупту ол каргыштарны сени истеп сүрүп турган дайзынарыңче, сени көөр хөңнү чок улусче салыптар, ⁸ а сен Олче эглип кээп, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнап, Ооң айтышкынарнын, бөгүн сөңээ айтып-чагып турарым

* ^{29:19} Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Дорт очулдуурага, «Ынчан өл кижини кургап кижиге-биле кады чууй шаап алгаш баар» дээн. * ^{30:3} Азы: «Сээң туттуруп алган улзунну хостап, дедир эккээр».

^{29:20} Ы. х. к. 9:14; Ыл. ыр. 9:6 ^{29:23} Башт. 9:45 || Э. д. 14:2; 19:24; Иса. 13:19; Ос. 11:8;

Соф. 2:9 ^{29:24} Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8; 2 Чыл. 7:21; Иер. 22:8-9 ^{29:25} 4 Хаан. 17:15

^{29:27} Лев. 26:14-39; Ы. х. к. 28:15-68; Зах. 5:3 ^{29:28} 3 Хаан. 14:14 ^{29:29} У. ч. 25:2

^{30:1} Ы. х. к. 11:26 || Лев. 26:40 ^{30:2} 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Ос. 6:1 ^{30:3} Иер. 32:37;

Иез. 34:13; 36:24 ^{30:4} Неом. 1:9 ^{30:6} Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4; 31:33 ^{30:7} Э. д. 12:3; Хост. 23:22

дег, шуптузун күүседир сен. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганын кылып турар кандыг-даа ажил-херээңге чедишкинни элбээ-биле хайырлаар, сеңээ — хөй үре-төлдү, мал-маганыңга — хөй төлдү, чериңге — элбек джүттү хайырлаар. Дээрги-Чаяакчы сеңээ ачы-буян хайырлап тура, ада-өгбөң дээш өөрүп турганы дег, сен дээш база өөрүүр, ¹⁰ чүге дээрге сен Ооң сөзүн тооп дыннап, бо хоойлу номунда бижитгинген Ооң айтышкын, дүрүмнерин сагыыр сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле эглип кээр сен».

Амыдырал биле өлүмнүң кайы-бирээзин шилип алыры

¹¹ «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турар чагымны билип аары сеңээ берге эвес, ол сенден ырак эвес болгай. ¹² Ол айтышкын дээрде эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш дээрже үнүп, ону биске эккеп берип, дыңнадырл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ — дээн херээң чок. ¹³ Ол айтышкын далай ыңдында база эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш далай ыңдынче чоруп, ону биске эккеп берип, дыңнадырл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ — дээн херээң чок. ¹⁴ Харын ол сөс сеңээ дыка чоок: ол сээң аксы-дылын биле чүрээңде, ынчангаш ону күүсет.

¹⁵ Көр даан, бөгүн сеңээ амыдырал биле буянын азы өлүм биле айыыл-халапты шилип аарын саналдап тур мен; ¹⁶ бөгүн сеңээ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынакшырын, Ооң оруктары-биле чоруурун база Ооң айтышкыннарын, хоойлуларын болгаш дүрүмнерин күүседирин айтып-чагып тур мен, ынчан дириг артып, өзүп-көвүдээр сен, эжелеп аар дээш бар чыдар чериңге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ ачы-буянын хайырлаар. ¹⁷ А бир эвес сээң чүрээң Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, Ону тооп дыңнанас болза, сен элзеттирип, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болур болзунза, ¹⁸ сеңээ бөгүн сагындырып тур мен: ээлеп чурттаар дээш Иорданны кезип турарың черге үр чурттавайн, өлүп каар сен.

¹⁹ Дээр биле черни бөгүн сеңээ удур херечилер кылдыр кыйгырып тур мен: амыдыралды азы өлүмнү, йөрээшкынни азы каргышты шилип аарын сеңээ саналдап тур мен. Амыдыралды шилип ал, ынчан сен-даа, үре-салгалың-даа дириг артар; ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынак бол, Ооң сөзүн дыннап, Ооң-биле коштунчу берип көр, чүге дээрге ада-өгбөң Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга Дээрги-Чаяакчының бээр бооп даңгыраглааны черге дириг артып, үр чурттаарың оон хамааржыр».

Хунуң огулу Иисусту Моисейниң томуйлааны

31 ¹ Моисей барып, бүгү израиль чонга бо сөстөрни чугаалаан: ² «Мээн назы-харым 120 чеде берди, мен ам сени эдертип алгаш чоруп шыдапас апардым. Дээрги-Чаяакчы база меңээ: „Бо Иордан хемни кешпес сен“ — дээн болгай. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Боду баштап алгаш, чорууптар. Ол демги чоннарны сээң мурнунга узуткап каарга, оларнын черин эжелеп аар сен; Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын эзугаар, Иисус сени баштап чорууптар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы амор хааннар Сигон биле Огту узуткап, оларның черин хунаап алганы дег, демги чоннарны база ынчалдыр бак аажылаар. ⁵ Дээрги-Чаяакчы оларны силерниң эргенерге хүлээдип бээрге, оларны мээн силерге айтып-чагаан шупту айтышкыннарын эзугаар аажылаар силер. ⁶ Кадыг-быжыг, эрес-дидим болунар, олардан коргуп-сүртөвөңер, Дээрги-Чаяакчы Бурганың силер-биле кады Боду чорууптар, Ол силерден ойталапас, силерни кагбас».

⁷ Моисей Иисусту кыйгыртып алгаш, бүгү израиль чон көрүп турда, анаа: «Кадыг-быжыг, эрес-дидим бол, чүге дээрге бо чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының оларнын ада-өгбезинге бээр бооп даңгыраглаан черинче кирер-дир сен база ол черни чонга ээлээр кылдыр бээр-дир сен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң мурнунга орук баштап чорууптар, Боду сээң-биле кады чоруур, Ол сенден ойталапас, сени кагбас; кортпа-даа, сүрээ-деве-даа» — деп чугаалаан.

30:12 Рим. 10:6 30:15 Ы. х. к. 11:26; Иер. 21:8 30:20 Ы. х. к. 10:20 31:2 Ы. х. к. 34:7 || Сан. 20:12; 27:12-13; Ы. х. к. 3:27 31:3 Ы. х. к. 1:38 31:4 Сан. 21:21-35 31:5 Ы. х. к. 7:2 31:6 Ис. 1:5; 3 Хаан. 6:13 31:7 Ис. 1:6

*Хоойлуну чеди чыл болгаш-ла,
номчуур умжурлуг*

⁹ Моисей ол хоойлуну бижээш, Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын дажыглар албан-хүлээлгелиг левит бараалгакчыларга база Израильдин шупту баштыңнарнынга хүлээдип берген.

¹⁰ Моисей оларга мынча деп чагып каан: «Чеди чыл эртерге-ле, Өрелер өршээр чылда, Чадырлар байырлалында, ¹¹ кажан бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга, Ооң шилип аар черинге чедип кээрге, бо хоойлуну бүгү чон мурнунга дыңналдыр номчуп бээр силер. ¹² Чонну: эр-даа, херэжен-даа улусту, ажы-төлдү, силерниң хоорайларыңарда чурттап турар даштыкы улусту чыып аар силер — олар хоойлуну дыңназын, ону өөренип алзын база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан кортсун, бо хоойлунун бүгү сөстөрүн күүседирин кызгытсын. ¹³ Оларның бо хоойлуну билбес үре-салгалы база ону дыңнап кааш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан коргуп өөренип аар. Иорданны кежиң, эжелеп аар дээш бар чыдарыңар черге чурттаар бүгү үенер дургузунда ынчалдыр кылыңар».

*Дээрги-Чаяакчының
Моисей биле Иисуса берген даалгазы*

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Көрдүн бе, өлүр хүнүң чоокшулап келди. Иисусту кый деп алгаш, Ужуражылга майгыныңга иелээ турунар, Мен орта Иисуса даалга берейн» — дээн. Моисей биле Иисус чедип келгеш, майгын чанынга туруп алганнар.

¹⁵ Булут чагы ишгинде Дээрги-Чаяакчы майгын кырынга көстүп кээрге, ол булут чагы майгынче кирер чер чанынга туруп алган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Ада-өгбөнниң соондан айтанып, улуг уйгун удуур-дур сен. А бо чон кирип бар чыдар чериниң хары бурганнарын эдериң, самыыраар-дыр база Менден ойталап, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр-дир. ¹⁷ Ынчан Мээң киленим бо чонче кыптыга бээр; Мен оларны кааптар мен, олардан хая көрүнү бээр мен. Бо чон дайзыннарга чемиш апаар,

ону хөй айыыл-халап, түрегдел таварыыр, ынчан ол: „Бурганывыс бистиң-биле эвес боорга, шак ол айыыл-халап бисти хөме тавараан ирги бе?“ — дээр. ¹⁸ А Мен ол үеде ооң өске бурганнарже чайгылгаш, үүлгедип аары хамык кем-буруузу дээш, оон хая көрүнү бээр мен.

¹⁹ Ынчангаш дараазында ырының сөстөрүн бижиң алгаш, израиль чонга өөредип, ырладың туруңар, бо ыры израиль чонга удур Мээң херечилелим болзун. ²⁰ Мен оларны, ада-өгбезинге даңгыраглап турганым ёзугаар, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже кири бээр мен; олар аңаа тоттур чөмненип, семис-шыырак апаргаш, өске бурганнарже чайгылып, оларга бараан болур, а Мени херекке албайн баар, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр. ²¹ Оларны хөй айыыл-халап биле түрегдел таварыырга, бо ыр оларга удур херечилел болур, чүге дээрге оларның үре-салгалы бо ырыны утпайн, ырлажыр. Мээң оларга бээр бооп дангыраглап турганым черже оларны киририм бетинде, бөгүн-не, оларның чүнү кылыксап турарын, чүүже чүткүлдүүн билир мен».

²² Ол-ла хүнде Моисей бо ырыны бижээш, дурзуга чонга өөредип каан.

²³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Нуннун оглу Иисуска даалга берип: «Кадыг-быжыг, эрес-лидим бол, чүге дээрге израиль чонну Мээң оларга бээр бооп дангыраглааным черже кирир кижиги сен-дир сен, Мен сээң-биле кады болур мен» — деп чугаалаан.

Моисейниң израиль чонну кичээндиргени

²⁴ Моисей бо хоойлунун шупту сөстөрүн дурүг-номга төндүр бижээш, ²⁵ Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын дажыглап турар левиттерге айтты-чагаан: ²⁶ «Бо хоойлу номун ал алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның чагыг-керээзиниң аптаразының чанынга салып калыңар, бо ном аңаа чонга удур херечилел болур. ²⁷ Чүге дээрге мен силерниң сөс дыннавазыңарны, чөрүүнерни билир-ле болгай мен: ам — силерниң араңарга дириг турумда безин — Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаваз-тыр силер,

31:10 Ы. х. к. 15:1 || Хост. 23:16 31:11 4 Хаан. 23:2; Неем. 8:3 31:12 Ис. 8:33, 35

31:14 Ы. х. к. 34:5 || Сан. 27:19 31:15 Хост. 33:9; Сан. 12:5 31:16 Хост. 34:15; Башт. 2:12-13, 20; Иер. 11:10 31:17 Сан. 14:42; Башт. 6:13 31:19 Ы. х. к. 32:1-43 31:20 Хост. 3:8 31:23 Ис. 1:6 31:24 Ис. 24:25-26 31:26 4 Хаан. 22:8; 2 Чыл. 34:14

а өлүп каарымга, мырыңай дедир апаар силер ыйнаан. ²⁸ Аймактарыңарның шупту баштыңарын, шупту удуртукчуларыңарны мээң чанымга чыгып эккелиңер, мен оларга бо сөстөрнү дыңналдыр чугаалап, оларга удур херечи боор кылдыр дээр биле черни кыйгыраар мен. ²⁹ Өлү бээримге, бүрүнү-биле самыырап, мээң айтып-чагаан оруумдан чайлай бээринерни билер мен; келир үеде силерни айбыл-халаптар таварыыр, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузутбактыг херектер үүлгедип, холуңарның кылып турар чүүлдери-биле Ону хордадып турар-дыр силер».

Моисейниң ырызы

³⁰ Моисей бүгү израиль чон чыгылып кээрге, оларга бо ырының сөстөрүн төнчүзүңге чедир дыңналдыр чугаалап берген:

- 32** ¹ «Дээр, мени дынна, чугаалап көрейин; чер, аксымдан үнген сөс-домакты дынна.
- ² Мээң өөредим чаъс ышкаш чай каапсын, сөс-домаам шалың ышкаш дүже берзин; дымыргай чаъс ногаан үнүшче дег, чаъс-чайык оыт-сигенче дег, чай каапсын.
- ³ Дээрги-Чаяакчының адын алдаржыдар мен. Бурганывысты үнелеп, алдаржыдыңар!
- ⁴ Ол — бистин Хаявыс, Ооң ажыл-херектеринин четпес талазы чок, Ооң шупту оруктары дорт; Бурган сөзүңге шынчы, Ында меге чүү-даа чок, Ол чөптүг болгаш шынныг.
- ⁵ А Ооң сөзүн дыңнапас, Ону тоовас бо улус Ооң мурнунга самыырай берген-дир, олар кем-буруулуг-дур,

- Ооң ажы-төлү эвес-тир.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыга ыңдыг хамаарылга көргүзүп болур бе, о, мелегей, бодал чок чон?! Ол — сээң Адан, Чаяакчың эвес ийикпе?! Сени Ол чаяап, бут кырынга тургузуп каан болгай.
- ⁷ Эрте-бурунгу үени сактып кел, биеэги салгалдарның чурттап чораан чылдарын бодап көр; адандан айтыр — ол сеңээ харыылап бээр, ирейлерден айтыр — олар сеңээ чугаалап бээр.
- ⁸ Дээди Өрүкү Бурган чоннарга черни үлеп берип, кижиге төрелгетенни тарай көжүрүп тура, Бурганның оолдарының* санын барымдаалап, чоннарның ээлээн черлерин кызыгаарлап каан.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының үлүү — Ооң чону ол, Израиль — Ооң Бодунга хуваап алган өнчүзү-дур.
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Израильди ээн черден, хат сыгырган ээн кургаг ховудан тып алгаш, ону карактап-хайгаарап, ол дээш сагыш салып, карак огу дег камгалап-камнап турган.
- ¹¹ Төлдөрин уязындан ужуп үнеринче албадап, оларның кырынга хайгаарап ужуп, чалгыннарнын чада салып, төлдөрин шуптузун көдүрүп алгаш, чалгынынга олурткаш, дажыглап аппаар эзир дег,
- ¹² Дээрги-Чаяакчы Израильди чааскаан эдертип чоруп турган, Ооң-биле кады өске бурган турбаан.
- ¹³ Ол Израильди бедигээштерже

* 32:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганның оолдарының» эвес, а «израиль чоннун» деп бижээн.

31:29 Башт. 2:12-13, 19 || 4 Хаан. 22:17; 2 Чыл. 34:22 32:1 Иса. 1:2; Мих. 1:2 32:2 Иса. 55:10-11 || Ыд. ыр. 71:6 32:4 Мф. 5:48 || 2 Хаан. 22:31; Ыд. ыр. 17:31 || Иов 34:10; Рим. 9:14 32:6 Иер. 5:21 || Иса. 63:16; 64:8; Ин. 8:41 || Иса. 44:2; 51:13 32:7 Ыд. ыр. 76:6 || Иов 8:8 32:8 Ө. д. 11:8; Аж.-ч. 17:26 32:9 Хост. 19:5; Зах. 2:12 32:10 Ыд. ыр. 16:8; Иез. 16:5-6; Ос. 13:5; Зах. 2:8 32:11 Хост. 19:4; Иса. 31:5 32:13 Иса. 58:14 || Иов 29:6

- көдүрүп аппаратан;
улус-чон шөлдөрдүн дүжүдүн
чип турган.
Дээрги-Чаяакчы ону
хаядан чыгган ары чигири,
кадыг чалымдан үнгөн үс,
14 инек сүдүнүн хойтпаа, хой сүдү,
Васанның хураганнары,
ирттериниң чаа,
серге чаа болгаш
эң шынарлыг кызыл-тас-биле
чемгерип турган;
виноград суксунун
ол ижип турган.
- 15 Ешурун* тодуп семирээш,
дедирленгеш туруп берген;
ол шөрөйттир семирип,
чооннап калган,
бодун чаяган Бурганны каапкан,
бодун камгалаар Хаяны куду көргөн.
- 16 Израильчилер еске бурганнарга
мөгейгеш,
Бурганны хордадып алган,
чүдөк-бужар чүүлдерге мөгейгеш,
Ону килеңдедип алган.
- 17 Олар Бурганга эвес, буктарга –
боттарының биезде билбес турганы,
кожа чоннардан хүлээп алганы,
ада-өгбезиниң сагыжынга кирбейн
чорааны чаа бурганнарга*
өргүл салып турган.
- 18 Израиль, сени божуп-төрөөн Хаяны
уттупкан-дыр сен,
сени эди аарып божаан Бурганны
сагынмас-тыр сен.
- 19 Дээрги-Чаяакчы
Бодунуң оглу-кызының
бак черектерин көрүп кааш,
хордааныңдан Бодунуң чонун
херекке албас аппаратан.
- 20 Ол мынча дээн:
„Олардан хая көрнү бээр мен,
алызы барып,
олар-биле чүү боорун көөр мен,
чүге дээрге олар –
самыыраан салгал-дыр,
бүзүрөл чок ажы-төл-дүр.
- 21 Олар Бурган бооп шыдавас
дүрзүлөр-биле
Мээң хүннээчел сагыжымны
оттуруп алды,
хоозун дүрзү-бурганнары-биле
анчыгзындырып алды;
Мен чон дээр арга чок улус-биле
оларның хүннээчел сагыжын
оттурар мен,
угаан-бодал чок чон-биле
анчыгзындырар мен.
- 22 Чүге дээрге килеңим
от дег кыптыга берди,
ол алды оранның
ханы дувүнге чедир оя чип,
черни база ооң дүжүдүн чип,
дагларның дазыл-дөзүн өрттедип тур.
- 23 Израильчилерже эңдерик
айыыл-халапты
халдадыр мен,
оларже согуннарымны
төндүр адар мен;
24 олар арып-доруп,
харыксырай бээр,
халыын-биле база хамчык аарыг-биле
узуткаттырып аар;
оларже араатан аңнарны
база черде соястаан,
хораның курт-чыланнарны
салыр мен.
- 25 Даштыгаа ажы-төлдү
хылыш кыргып-хыдып каар,
бажыннарга база
аныяк оол-кысты-даа,
чаш төлдү-даа,
буурул баштыг ирейни-даа
коргунчуг өлүм манап турар.
- 26 Мен: ‘Оларны чок кылып,
олар дугайында сактыышкынны
улус аразынга утгундура бээр
кылып каайн’ – деп болур турдум,
27 ынчалза-даа израильчилерниң
дайзыннары
Мээң хөңнүмге дээптер ирги бе дээш,
соксап кагдым.
Соксаваан болзумза,
ол дайзыннар болган чүүлдү
шын эвес тайылбырлап:
‘Бистиң холувустуң күжү тииледи,

* 32:15 Ешурун – Израильдин ойзу адаан ады, «чөптүг-шынныг, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 33:5, 26; Иса. 44:2 көр). * 32:17 Азы: «Ада-өгбезиниң сөгүрбейн чорааны чаа бурганнарга».

32:15 Неем. 9:25 || Ыд. ыр. 88:27; 94:1 32:16 Башт. 5:8 || Ыд. ыр. 77:58 32:17 Ыд. ыр. 105:37;
1 Кор. 10:20 32:18 Иса. 17:10; Иер. 2:32 32:21 2 Чыл. 13:9; Иер. 5:7 || Рим. 10:19
32:22 Иер. 15:14; 17:4 32:23 Иов 6:4; Ыд. ыр. 7:13; 37:3; Ыы. 3:12; Иез. 5:16 32:24 Лев. 26:22;
Иер. 8:17; Иез. 5:17 32:25 Ыы. 1:20; Иез. 7:15 32:27 Ыд. ыр. 12:5; Иса. 10:13

- ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы кылбады! — деп мактаны бээр болгай“.
- 28 Олар дээрге угаанын ышкыныпкан чон-дур, боданыр безин харык чок улус-тур.
- 29 Олар угаанныг улус турган болза, ол бүгүнүн дугайында боданып, алызы барып, олар-биле чүү боорун билип каар ийик.
- 30 Ол улусту Хаязы дайзынынга тудуп бербээн болза, оларны Дээрги-Чаяакчы хүлээдип бербээн болза, канчап чаңгыс кижиге муң шеригни сывырып чорудуп, ийи кижиге түмөн шеригни ойладып чорудуп шыдаарыл?
- 31 Дайзыннарның бурганы бистиге Хаявыс ышкыш эвес, дайзыннарывыс боттары безин ону билип турар.
- 32 Оларның сыптарын Содомга тарып каан, Гоморраның шөлдеринге олуртуп каан, оларның чимистериге — хоранныг, ажыг салбактар-дыр;
- 33 оларның хандызы — чылан хораны-дыр, шагар чыланнарның кээргел чок хораны-дыр.
- 34 Бурган: „Ол бүгүнү утпаан мен, Мээң шыгжамырларымда шыгжаттынып чыдар эвес чүве бе?“
- 35 Менде олардан өжээн негеп, кезедир арга бар, ынчан олар тайып кээп дүжөр“ — дээн.
- Оларже айыыл-халап хүнү чоокшулап келген, оларга белеткеп каан кеземче удавас чедип кээр.
- 36 Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонун шын шиидип, Бодунун чалчаларынга ээ-хайыралыгын көргүзөр, чүге дээрге оларның күчү-күжү харыксырап, кул-даа, хостуг-даа кижиге барык артпаанын көрүп каар.
- 37 Ол ынчан мынча дээр: „Оларның бурганнары кайыл, хоргадал бээр хаязы кайыл?“
- 38 Оларның өргүл малдарының чаан чип, өргүп куткан арагазын ижип турган бурганнары кайыл? Ол бурганнар туруп келгеш, силерге дузалажып, чагактан хайырлазын!
- 39 Көрүңер даан: Мен дээрге Бурган-дыр мен; Менден өске Бурган чок-тур; Мен өлүрүп база тынгарып турар мен, балыглап база экиртип турар мен, кым-даа Мээң холумдан кижини адырып шыдавас.
- 40 Дээрниң мурнунга Бодумнуң мөңгө амы-тыным-биле даңгыраглап тур мен:
- 41 кылаш кыннып турар хылыжым чидидип алганымда, шийткелди холумга хүлээп алганымда, Мээң дайзыннарымдан өжээн негеп, Мени көөр хөңнү чок улусту кезедир мен.
- 42 Согуннарымга хан ижиртир мен, хылыжым өлүрткен база туттурган дайзынның эът-ханынга тодар, оон баштыңнарының баштарын одура шавар“.
- 43 Өске чоннар улузу, Бурганның чону дээш өөрүп-байырлаңар! Ол Бодунун чалчаларының өлүмү дээш

32:28 Иса. 27:11; Иер. 4:22 32:30 Лев. 26:8; Ис. 23:10; Башт. 15:15 32:31 1 Хаан. 2:2

32:32 Э. д. 18:20 32:33 Ыд. ыр. 57:5-6 32:35 Рим. 12:19; Евр. 10:30 32:36 Ыд. ыр. 134:14;

Евр. 10:30 || 3 Хаан. 14:10; 21:21; 4 Хаан. 9:8; 14:26 32:37 Башт. 10:14; Иер. 2:28

32:39 Хост. 20:3 || 1 Хаан. 2:6; 4 Хаан. 5:7 || Иов 5:18; Ыд. ыр. 102:3; 146:3; Ос. 6:1 || Иов 10:7;

Иса. 43:13 32:41 Ыд. ыр. 7:13; Иса. 27:1; 34:5; 66:16; Иез. 21:3; 9-10 || Ы. х. к. 32:41; Иса. 1:24

32:42 Иер. 46:10 32:43 Рим. 15:10 || Э. д. 4:10-12; Ыд. ыр. 78:10; Ажыд. 6:10; 19:2

өжээн негээр,
Бодунуң дайзыннарындан өжээн
негээр,
Бодунуң чери биле чонун
арыглап каар болгай».

⁴⁴ Моисей чонга чедип келгеш, ол ыр-
ының сөстөрүн Нуннун оглу Иисус-биле
кады чонга дынналдыр чугаалап берген.

⁴⁵ Моисей ол сөстөрнүң шуптузун
бүгү израиль чонга чугаалап дооскан
соонда, ⁴⁶ оларга мынча дээн: «Бөгүн
силерге медээлеп турарым бүгү сөстөр
дугайында хандыр боданып, оларны
ажы-төлүңерге — ол хоойлунуң шупту
сөстөрүн күүседирин кызыдар кыл-
дыр — айтып-чагып калынар. ⁴⁷ Ол хоой-
лу дээрге силерге хоозун сөстөр эвес-тир,
ол — силернүң амыдыралыңар-дыр, Иор-
данны кежип, эжелеп аар дээш бар чы-
дарыңар черге ол хоойлунуң ачызында
үр чурттаар силер».

⁴⁸ Ол-ла хүн Дээрги-Чаяакчы Мо-
исей-биле чугаалашкан: ⁴⁹ «Бо турар Ава-
рим сынче чорупкаш, моав черде, Иери-
хоннуң дужунда турар Нево дагже үне
бергеш, израиль чонга ээлеп чурттаар
кылдыр берип турарым ханаан черже
оортан көрүп көр. ⁵⁰ Ол дагның бажын-
че үнгеш, Аарон акыңның Ор дагга өлү
бергеш, өбелериниң соондан өске оран-
че чоруй барганы дег, сен база мөчүүр
сен. ⁵¹ Чүгө дээрге Кадесте Мериваның
суунун чанынга, Цин ховузунга израиль
чоннуң аразынга Меңээ өскерлип, Мээң
ыдыктыгымны израиль чоннуң аразынга
хүндүлөвээн болгай силер. ⁵² Ам израиль
чонга берип турарым черни ырактан көөр
сен, ынчалза-даа ынаар кирбес сен!»

*Моисейниң израиль аймактарны
йөрээгени
(Э. д. 49:1-28)*

33 ¹ Бурганның кижизи Моисейниң
өлүр бетинде израиль чонну йөрээп
каан йөрээли бо-дур. ² Ол мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы Синайдан
чедип келген,
Сеирден чонга хүн дег
көстүп келген,
Фаран дагларындан чырып келген,
Ол Бодунуң түмөн-түмөн
ыдыктыг төлээлериниң аразындан
чедип келген,
Ооң холундан кызаңнаан от*
чонга чырып турган.

³ Дээрги-Чаяакчы чоннарга* шын
сеткилинден ынак.

Ыдыктыг чоннуң улузу шупту
Сээң холунда,
олар Сээң сөзүң дыңнаар дээш,
Сээң будунче донгая кээп
дүшкеннер.

⁴ Моисей биске хоойлуну берген,
ол хоойлу дээрге
израиль ниитилелдиң өңчүзү-дүр.

⁵ Израиль чоннуң аймактары
баштыңнары-биле кады чыгылып
кээрге,
Дээрги-Чаяакчы Ешуруннуң хааны
бооп турган*.

⁶ Рувим дириг артып,
өлүп читпезин,
ынчалза-даа ооң аймаа
эвээш санныг* болзун!»

⁷ Моисей Иуданың аймааның дугай-
ында мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы,
Иуданың дилег-сөзүн
дыңнап көрөм,
ону бодунуң төрелдеринче
эккеп калам;
ооң бодунуң күчү-күжү
четчир болзун,
а Сен ону дайзыннарындан
адырып,
дузалап көрөм».

⁸ Моисей Левийниң аймааның ду-
гайында мынча дээн:

* ^{33:2} Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хоойлунуң оду». * ^{33:3} Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бодунуң чонунга» деп бижээн. * ^{33:5} Азы: «Моисей Ешуруннуң хааны бооп турган». Ешурун — Израильдин ойзу адаан ады, «чөптүг-шынын, мөзүзү эки» дээн уткалыг. * ^{33:6} Өске бурунгу сөзүглелде «Хөй санныг» деп бижээн.

32:46 Ы. х. к. 4:9 32:47 Лев. 18:5 32:49 Сан. 27:12 32:50 Сан. 33:38 32:51 Сан. 20:12; 27:14
32:52 Ы. х. к. 3:27 33:1 Эзра 3:2; Ыд. ыр. 89:1 33:2 Ыд. ыр. 49:2; 79:2; 93:1; Авв. 3:3 || Дан. 7:10;
Зах. 14:5; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19 || Хост. 19:18 33:4 Ин. 1:17; 7:19 33:5 Ы. х. к. 32:15; Иса. 44:2
33:8 Хост. 17:7; Сан. 20:13

«Сээң туммим биле уримин* Сеңээ бердинген улуста-дыр; Сен оларны Массага шенеп көргөн сен, олар-биле Мериваның суунуң чанынга

маргыжып турган сен.

9-10 Ол аймактың улузу ада-иезиниң дугайында: „Оларже көрүмөс мен“ — деп, ха-дуңмазын танывастап, ажы-төлүн тоовастай берип, Сээң сөзүңнү күүседип, чагыг-көрөөңни сагып турар болгай. Левиттер Иаковту

Сээң хоойдуларынга, Израильди Сээң дүрүмнеринге өөредип турар база Сээң мурнуңга чаагай чыттыг айдызаар чүүлдер кыпсып,

Сеңээ өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир өргүлдерни салып турар.

11 Дээрги-Чаяакчы, Левийниң күчү-күжүн йөрөп көр, ооң кылып турар ажыл-херээ Сеңээ таарымчалыг болзун; олче халдаан улусту чылча шаап көрөм, ону көөр хөңнү чок улус олче кажан-даа халдавазын».

12 Моисей Вениаминниң аймааның дугайында мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының ынак улузу Оон чанынга айыыл чок чурттазын, Бурган оларны хүннү бадыр чаглактазын база чүктөп алгаш чорзун*».

13 Моисей Иосифтиң аймактарының дугайында мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы ооң черинге ачы-буянын хайырлап, дээрниң чаъс-шалыңын бадырып берзин, чер адаанда суглары

аксып берзин.

14 Хүн анаа элбек дүжүттү эккелзин, айлар солчурга, чаагай дүжүт ажааттынзын.

15 Үе-дүптүң даглары эң эки үнүштерин берзин, эрте-бурунгу тейлер элбек белээн хайырлазын.

16 Чер база ону шыпкан бүгү үнүш элбек дүжүдүн хайырлазын. Хараган ишгинден көстүп келген Бурганның энерели Иосифтиң бажынче бадып келзин, ха-дуңмазының аразында онзагай кижиниң тейинче бадып келзин.

17 Ооң куш-шыдалы баштай төрүттүнгөн буганы дег, ооң ийи мыйызы шары мыйызы дег, олары-биле ол шупту чоннарны чер-делегейнин кыдыыңга чедир үзүп, сывыртаар. Эфремниң түмөн-түмөн, Манассияның муң-муң уре-салгалы ындыг-дыр».

18 Моисей Завулонуң аймааның дугайында мынча дээн:

«Завулон, ажыл-херектериң кылгаш, өөрүп-байырла; Иссахар, чадырларыңга тургаш, өөрүп-байырла.

19 Ол ийи аймак өске чоннарны даанче чалап алгаш, анаа шын өргүлдерин салыр, олар далайның байлаа-биле база элезинде чажыра хөмгөн эртинге-байлак-биле амыдыраар».

20 Моисей Гадтың аймааның дугайында мынча дээн:

«Гадтың ээлээн девискээрин делгемчидип турар Бурганга алдар; Гад арзылап дег амыдырап, олчазының холун база бажын үзерлеп кааптар.

* 33:8 Туммим биле урим — Бурганның бараалгакчыларының Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш ажыглап турганы херекселдер (Хост. 28:30 көр). * 33:12 «Чүктөп алгаш чорзун» деп сөстөрнүң болгу дег өске уткаы мындыг: «Ооң дагларының аразыңга чурттазын».

33:9-10 Хост. 32:26-29 || Ы. х. к. 17:9-11; 2 Чыл. 17:9; Эзра 7:10 || Хост. 30:7-8 33:15 Э. д. 49:26; Авв. 3:6 33:16 Хост. 3:2-4 33:17 3 Хаан. 22:11 || Э. д. 48:19 33:19 Ыд. ыр. 4:6 33:20 1 Чыл. 12:8

21 Ол эң эки черни бодунга шилип көрүп алып, ук черни баштыңга хуваап бээрин доктаадыр. Гад чоннун баштыңнары-биле кады келгеш, Дээрги-Чаяакчының айтышкынын шын сагып, израиль чон-биле кады Ооң дүрүмнерин күүседир».

22 Моисей Данның аймааның дугайында мынча дээн: «Дан дээрге васан черден үне халып кээр аныяк арзылаң-дыр».

23 Моисей Неффалимниң аймааның дугайында мынча дээн: «Неффалим Дээрги-Чаяакчының ээ көрнүүшкүнүнге сеткили ханган, Ооң ачы-буянынга бүргеткен; далай кыдыы биле мурнуу чүк – ооң ээлеп чурттаар чери ол-дур».

24 Моисей Асирниң аймааның дугайында мынча дээн: «Иаковтуң оолдарының аразында Асир эң хөй ачы-буян алзын, ха-дуңмазы аңаа таарызын, ол олива үзү сүзүп кылаштазын. 25 Сээң шивээлериниң демир болгаш хүлөр-биле быжыглазын. Бүгү назыныңда шыграк болур сен».

26 «О, Ешурун, сеңээ дузалаар дээш, булуттарда саадапкаш, дээрде кел чыдар өндүр бедик Бурган ышкаш өске кым-даа чок.

27 Үе-дүптөн бээр турган Бурган – хоргадалың-дыр, Ооң мөңгө холдары сени тудуп турар, Ол дайзыннарыңны сээң мурнундан сывыртап чорудуптар, сеңээ „Дайзынны узутка!“ дээр.

28 Израиль айыыл чок, тускайлан чурттап турар, Иаковтун үре-салгалы турар чер элбек далган-тараалыг база виноград арагалыг, ооң дээри чаъс-шалыңны бадырып бээр.

29 Израиль, амыр-чыргалдыг сен! Сен ышкаш, Дээрги-Чаяакчының камгалап турары өске чон бар бе?! Дээрги-Чаяакчы – сеңээ дузалап турар дозуг-камгалаал-дыр, сени өрү депшидер хылыш-тыр! Дайзыннарын сенден корткаш, чашпаалаар апаар, оларның бедик черлерин таптай басып каар сен!»

Моисейниң мөчээни

34 ¹ Моавтың ховуларындан Моисей Нево дагже, Иерихон хоорайның дужунда турар Фасги сынның шыпшык бажынче үне берген. Дээрги-Чаяакчы аңаа бүгү чуртуу: Галаадтан Дан хоорайга чедир черни; ² Неффалимниң бүгү черин, Эфрем биле Манассияның черлерин база Иуданың бүгү черин мырыңай Барыын далайга чедир; ³ оон Негев ховузу, Пальмалар хоорайы Иерихондан Сигор хоорайга чедир Төгерики шынааны көргүскен.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «„Бо черни силерниң үре-салгалыңарга бээр мен“ – деп Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга бээр бооп дангыраглан черим бо-дур. Мен сеңээ ону караң-биле көөр арганы бердим, ынчалза-даа сээң булун ынаар киир баспас» – дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей аңаа, моав черге, Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын эзугаар мөчээн. ⁶ Ону Бет-Фегор хоорайның дужунда шынаа-да, моав черде хөржүткен. Ооң чевээ кайда дээрзин бөгүнге чедир кым-даа билбес. ⁷ Моисей 120 харлыында мөчээн, өлүрүңге чедир ооң карааның шоозу баксыраваан, күш-шыдалы сулараваан.

33:21 Сан. 32:1-5, 16-19 33:22 Ис. 19:47; Башт. 18:27 33:23 Ис. 19:32-39
33:26 Ы. х. к. 32:15; 33:5; Иса. 44:2 || Хост. 15:11 33:27 Ыд. ыр. 54:20; 89:3; 92:2; Авв. 1:12 ||
Ыд. ыр. 89:1; 90:9 33:28 Сан. 23:9 33:29 2 Хаан. 7:23 || Э. д. 15:1; Ыд. ыр. 32:20 || 2 Хаан. 22:45
34:3 Башт. 1:16; 3:13 || Э. д. 14:2; 19:22 || Э. д. 13:12 34:4 Э. д. 12:7; 50:24 || Ы. х. к. 3:27
34:6 Иуда 1:9 34:7 Ы. х. к. 31:2

⁸ Израиль чон Моавтың ховуларынга Моисейниң ажыын ажып, үжен хүн ыглап-сыктап келген.

Моисейниң ажыын ажырынын хүннери эрте бээрге, ⁹ бодунуң соон салгаар кылдыр Моисейниң томуйлап кааны Нуннуң оглу Иисус мерген угаанга бүргедипкен. Израиль чон аңаа чагыртып эгелээш, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужаганыл, ынчаар кылып турган. ¹⁰⁻¹¹ Оон бээр Израильге Моисей ышкаш Бурганның медээчизи кажан-

даа турбаан. Дээрги-Чаяакчы ооң-биле удур-дедир көржүп, таныжар турган. Бурган Моисейни египет черже — фараонга, ооң дүжүметтеринге база бүгү египет чуртка удур бадыткал демдектери биле кайгамчык чүүлдер кылзын дээш — чорудупкан. ¹² Чүглө Моисей ындыг быжыг холдуг турган, чүглө ол ындыг коргунчуг чүүлдерниң шуптузун бүгү израиль чон көрүп турда кылып шыдаан.

Нуннуң оглу Иисус

Кирилде

«Нуннуң оглу Иисус» деп ном Эрги Чагыг-керээниң төөгүлүг номнарлык кезээн ажыдып турар. Уж номнун болушкуннары ханаан черниң кызыгаарынга Моисейниң мөчээниниң соонда дораан эгелээн. Ооң салгакчызы, Нуннуң оглу Иисус, мурнунда Моисей дег, израиль чонну билдилиг башкарып шыдаар бе деп айтырыгны номда көдүрүп турар. Номнун кол утказы — ханаан черни израиль чонга ээледип чурттадыр дугайында Бодунуң азаашкынын Бурганның канчаар күүсеткени болур. Иисустуң эрес-дидим башкарылгасы Бурганның ол бүгүнү күүседиринге кол арга болган.

Номну үш кол кезекке чарып болур — ханаан черни эжелеп алганы (1–12 эгелер), израиль аймактарнын аразынга черни үлээни (13–22 эгелер), Бурган биле чоннун аразынга чагыг-керээни чаартканы (23–24 эгелер).

Чер дээш демисел ыдыктыг дайынның дүрүмнерин ёзугаар чоруп турган. Бир эвес израиль чон Дээрги-Чаяакчыга бүгү сеткил-сагыжындан бердинер болза, дайын-чаага Ол Боду киржип, израильчилерге долу тиилелгени берип турган. Бурганның дужаалын ёзугаар, израильчилер эжелеп алган хоорайларын база ында бар чүвениң дөгөресин узуткап кааптар ужурлуг база тыпкан олчазын шуптузун Бурганга өргүүр ужурлуг турган. Шериглерге тыпкан олчадан боттарынга чүнү-даа арттырып аарын чөпшээрэвээн.

Черни эжелеп алган соонда, бир-ле чидиг айтырыг көдүрлүп келген: израиль аймактар черни үлешкениниң соонда, чаңгыс чон бооп артар бе? Дүрзү-бурганнарга чүдүп, Бургандан ойталаарынын болгаш аймактар аразынга дайын үнериниң айыылдары болуп турза-даа, Нуннуң оглу Иисустуң башкарып турган үзинде, израиль аймактар Дээрги-Чаяакчыга чаңгыс аай бердинген бооп арткан.

Иисус — израиль чоннун чаа баштыңы

1 ¹ Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисейниң өлгениниң соонда, ооң дузалакчызы — Нуннуң оглу Иисуска Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ² «Мээң чалчам Моисей өлүп калды. Ам сен бүгү израиль чон-биле кады бо Иордан хемни кеже бер — Мээң бо чонга берип турарым чуртче чоруттуңар. ³ Силерниң буттарыңар базар кандыг-даа черлерни, Моисейге азааным ёзугаар, Мен силерге бериптер мен. ⁴ Силерниң чериңер кызыгаары ээн кургаг ховудан эгелээш, дуу Ливан дагларыңга, улуг Евфрат хемге база

барыын чүкте Улуг далайга чедир шөйлүр — хет чоннун бүгү чуртун ээлээр силер. ⁵ Бүгү назынында сеңээ удур кымдаа туржуп шыдапас болур. Моисей-биле кады чорааным ышкаш, сээң-биле база кады болур мен. Мен сени кагбас мен, сенден ойталавас мен.

⁶ Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол. Сен бодунуң чонунга Мээң оларның ада-өгөбезинге бээр бооп даңгыраглааным бо черни ээлээр кылдыр хүлээдип бээр сен. ⁷ Чүгле кадыг-быжыг болгаш кончуг эрес-дидим бол. Мээң чалчам Моисейниң сенээ чагааны хоойлуну бүрүнү-биле сагыырын утпа. Ол хоойлудан он-даа, солагай-даа талаже

^{1:1} Хост. 24:13; Сан. 27:18-20; Ы. х. к. 1:38 ^{1:2} Ы. х. к. 34:5 ^{1:3} Ы. х. к. 11:24 ^{1:4} Э. д. 15:18; Сан. 34:1-12; Ы. х. к. 11:24 ^{1:5} Ы. х. к. 7:24 || Хост. 3:12; Башт. 6:16 || Ы. х. к. 31:5-8; Евр. 13:5 ^{1:6} Ы. х. к. 31:6-7, 23 ^{1:7} Ы. х. к. 5:32

чайгылбас болзунза, сээң оруун каяа-даа ак болур. ⁸Ол хоойлуда бижээн сөстери аксындан дүжүрбейн, үргүлчү чугаалап чор. Ону дүн-хүн дивейн бодап, сагырынын утпа — ынчан сээң чоруун чогуур болгаш оруун ажык болур. ⁹Сеңээ дужаадым чоп: кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүртеве! Дээрги-Чаяакчы Бурганын каяа-даа сээң-биле кады боор».

¹⁰Иисус чоннун удуртукчуларынга: ¹¹«Турлагны эргип кезээш, чонга: „Орукка чиир кылдыр аыш-чемден белеткенер. Үш хонгаш, бо Иордан хемни кешкеш. Үш хонгаш, бо Иордан хемни кешкеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганын арнык силерге өнчү кылдыр берип турары черже ону ээлеп аары-биле чоруптар силер“» — деп чарлаарын дужааган.

¹²А Рувимниң, Гадтын аймактарынга база Манассияның аймааның чартыныга Иисус мынча дээн: ¹³«Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисейниң силерге чүнү чугаалаанын утпайн көрүнер: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге бо черни бергеш, анаа тайбың чуртталганы хайырлаан-дыр“. ¹⁴Ам силерниң кадайларыңар, ажы-төлүңер, мал-маганыңар маңаа, Иорданның бо талазынга, Моисейниң силерге берген черлеринге, артып калзын. А силер, дайылдажып шыдаар улус, чөпсөглөп алгаш, ха-дуңманарның оруун баштап, оларга дузалажыңар. ¹⁵Амдызында Дээрги-Чаяакчы оларга, силерге дег, тайбың чуртталганы хайырлаваан-дыр. Каян олар Дээрги-Чаяакчы Бурганын арнык берип турары чуртун эжелеп аарга, чүгле ынчан силер элп чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисейниң силерге бергени, Иордан хемнин чөөн талазында чуртту ээлеп ап болур силер».

¹⁶Олар Иисуска: «Сен чүү деп чарлык үндүрер сен, шуптузун күүседир бис. Кайнаар барыңар деп дужаай-дыр сен, ынаар баар бис. ¹⁷Моисейни дыңнап чораанымыс дег, сени дыңнаар бис — чүгүл Дээрги-Чаяакчы Бурганың, Моисей-биле кады чорааны дег, сээң-биле кады чоруур болза. ¹⁸Сээң чугаанын тоовас

болгаш сээң дужаалыңны күүсетпес кижжи бурзуу өлүртүр. Сен чүгле кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол!» — деп харыгылааннар.

Хананей херээженниң хайгылычыларга дузалааны

2 ¹Нуннун оглу Иисус ийи хайгылычыга: «Ол черни база Иерихон хоорайны шинчилеп көрүп эккелиңер» — деп чугаалааш, оларны Ситтимден бүдүү чорудупкан. Ийи хайгылычы Иерихонче чорупкаш, Раав деп самыын-садар херээженниң бажыңынга чедип келгеш, анаа хонуп артып калганнар.

²Иерихоннун хаанынга: «Бо дүне бистин черивисти көрүп аар дээш, израильчилер мында чедип келген-дир» — деп дыңнадыптарга, ³хаан улузун Раавче чорудупкаш: «Сенде келген улусту биске үндүрүп бер. Олар бистин чуртувусту көрүп аар дээш келген хайгылычылардыр» — деп дужааган.

⁴Ынчалза-даа Раав ийи хайгылычыны чажырыпкаш, хаанның улузунга: «Ийе, танывазым эр улус меңээ келгеш, чоруй барды. Оларның кайыын келгенин билбедим. ⁵Караңгылай бергенде, хоорайның улуг хаалганын хаар өйдө, олар чоруй барды. Кайнаар чорупканын мен билбес мен. Дүрген, оларны сүрүп чоруптунар: силер оларны тудуп аар силер!» — деп харыылаан. ⁶(Шынында хайгылычыларны Раав бажын кырынчы үндүргеш,* чыгып каан лён сыптарының адаанга чажырып каан турган.) ⁷Хаанның улузу Иорданче углаан оруктап хайгылычыларны сүрүп чорупкаш, кежиг аксынга чедип келгеннер. Олар хоорайдан үнери билек, улуг хаалганы хаапкан.

⁸А хайгылычылар чаа-ла удуур деп турда, Раав бажын кырынчы үнүп келгеш, оларга мынча дээн: ⁹«Дээрги-Чаяакчы бистин чуртувусту силерге берипкен деп билдир мен. Бис шупту силерден коргуптур бис. Черивистин чурттакчыларының сузу бастынып тур!» ¹⁰Силер Египеттен чоруп туруңарда, Дээрги-Чаяакчы силерниң орууңарга турган Кызыл

* 2:6 Чаыстар үези эрте бээрге, Хананда бажыңнарның калбак крмшаларын чурттаар чер кылдыр база дүжүт шыгжаары-биле ажыглаар турган.

1:8 Ы. х. к. 17:18-19 || Ыд. ыр. 1:2 ^{1:9} Ы. х. к. 1:21; 31:8 ^{1:10} Ы. х. к. 16:18 ^{1:14} Сан. 32:17-26; Ы. х. к. 3:18 ^{1:15} Сан. 32:29; Ы. х. к. 3:20; Иис. 22:1-9 ^{2:1} Мф. 1:5; Иак. 2:25; Евр. 11:31 ^{2:5} 2 Хаан. 17:18-20 ^{2:7} Башт. 3:28; 7:24 ^{2:9} Хост. 15:14-16; 23:27 ^{2:10} Хост. 14:21 || Сан. 21:21-35

далайны кургадаыпкан деп дыңнадывс. Оон ыңай Иорданнын ындында чернин ийи амор хааны — Сигон биле Отгу зуут-кап кааныңарны база билди бис. ¹¹ Ону дыңнап кааш, бистиң сузувус бастынып калган. Силерге ам кым-даа удурланып дидинмес. Чүге дээрге силерниң Бурган-кап Дээрги-Чаяакчы өрү дээрде-даа, куду черде-даа тергийдеп турар-дыр! ¹²⁻¹³ Мээң силерге энерел көргүскеним дег, шак ыңчалдыр силер мээң төрөлдериңге энерелден көргүзериңерни Дээрги-Чаяакчының ады-биле меңээ даңгырагалаңар. Мээң ада-иемни, акыларымны, угбаларымны, дамаларымны, оларнын өг-бүлелерин — бистиң шуптувусту өлүмден чайладырының бадыткалдыг демдээн меңээ артгырып беринер!»

¹⁴ Ынчан хайгыылчылар Раавка: «Силерниң амы-тыныңар дээш бис амы-тынывыс-биле харыылаар бис! Бир эвес силер бистиң дугайывыста кымга-даа чугаалавас болзунарза, Дээрги-Чаяакчы биске бо черни бериптерге, бис сеңээ шынчы бооп, энерелден көргүзөр бис» — деп харыылааннар.

¹⁵ Ооң соонда Раав оларга соңга дамчыштыр хендир-биле туттунуп дүжериңге дузалашкан. (Ооң бажыңы хоорайнын ханазының бир кезии турган — хоорайнын ханазы ооң чурттаар чери турган чүве-дир.) ¹⁶ «Силерни сүрүп чоруткан улуска таварышпазы-биле, дагларже чоруптунар. Ол улус чанып келгиче, аңаа үш хондур чаштынып турунар, а ооң соонда бодуңарнын орууңар-биле чоруптар силер» — деп, Раав оларга чагаан.

¹⁷ Кандыг таварылгада оларнын берген даңгыраа күштүг болурун хайгыылчылар Раав-биле дугуржуп алганнар: ¹⁸ «Кажан бис бо чуртка чедип кээривиске, сен бо кызыл хендирни бисти үндүрүпкениң соңганга баглап аар сен. Бодуң бажыңыңга ада-иеңни, акы-дуңман болгаш бүгү төрөлдериңни чыып аар сен. ¹⁹ Бир эвес оларнын кайы-бирээзи бажыңыңдан кудумчуже үне бээр болза, өлүмү дээш ол боду буруулуг болур. А бир эвес сээң бажыңыңга турган улуска израильчилер дээр болза, ыңчан бурууну бис чүктээр бис. ²⁰ А кым-бир кижиге бистиң дугайывыста чугаалаптар

болзуңза, ооң соонда бо даңгыраавыс күш чок болур эвеспе».

²¹ «Силерниң сөзүңер-биле болзун» — деп, Раав чөпшээрешкеш, хайгыылчыларны чорудупкан. Олар чоруй баарга, Раав сонгазынга кызыл хендирин баглап алган.

²² Сүрүп чораан улус орук дургаар дилээш, кымны-даа тыппайн чанып келгичеге чедир, хайгыылчылар дагларже чоруй баргаш, аңаа үш хондур чаштынып турганнар. ²³ Ооң соонда ийи хайгыылчы дедир чорупкан. Олар даглардан бадып, хемни кешкеш, Нуннуң оглу Иисуска чедип келгеш, олар-биле чүү болганын шуптузуң аңаа чугаалап бергеннер. ²⁴ «Дээрги-Чаяакчы бо бүгү чуртту биске берипкен-дир. Ооң чурттакчылары бистен аажок коргуп-сүртөп турар-дыр» — деп, олар Иисуска чугаалааннар.

Иордан хемни кешкени

З ¹ Өргөн эрте Иисус бүгү израильчилер-биле кады Ситтимден шимчеп үңгеш, Иорданга чедип келген. Хемни кешпейн чыда, олар аңаа хонуп аар дээш турумчуп алган. ² Үш хонук эрккенде, удуртукчулар турлагны эргип, ³ чонга мындыг дужаал үндүрүп, чарлааннар: «Левит бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңарнын чагы-керээзиниң аптаразын алгаш, шимчеп үнүптерин көрүп каашла, силер база шимчеп үңгеш, оларнын соондан чоруптар силер. ⁴ (Чүгле эмин эрттир чоокшулаваңар. Силерниң-биле ыдыктыг аптараның аразы 2000 кыргы дурту хире хемчээлдиг болзун.) Шак ыңчалдыр кайнаар баарын билип аар силер, чүге дээрге оон мурнунда силер ол оруктап чоруп көрбээн болгай силер».

⁵ Иисус чонга: «Ыдыктанып-арыглаанып алынар, чүге дээрге даарта Дээрги-Чаяакчы силерниң араңарга кайтамчык чүүлдер кылыр болгай» — деп дужааган.

⁶ Ооң соонда Иисус: «Ыдыктыг аптараны алгаш, чонну баштап чоруптуңар» — деп бараалгакчыларга дужаарга, олар аптараны алгаш, чорупканнар.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Бөгүн Мен сени бүгү израиль чоннун мурнунга алдаржыдып эгелээр мен. Моисей-биле кады чорааным дег, Мен сээң-биле кады-дыр мен дээрзин олар билип

2:11 Ы. х. к. 4:39; 3 Хаан. 8:23 2:12-13 Ы. х. к. 6:13 2:14 Башт. 1:24-25 2:15 1 Хаан. 19:12; Аж.-ч. 9:25 3:1 Сан. 25:1 3:3 Ы. х. к. 31:9 3:6 Лев. 20:7; Сан. 11:18

каар. ⁸ Ыдыктыг аптараны көдүрүп чоруур бараалгакчылар Иордан хемнин суун сүзүп кирипкеш, доктааптар кылдыр дужаалдан беривит» — дээн.

⁹ Иисус израильчилерге: «Бээр чоокшулап чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын сөзүн дыннар!» — деп дужааган. ¹⁰ Оон мынча дээн: «Дириг Бурган силер-биле кады деп чүвени база хананей, хет, хиввей, ферез, гергес, амор, иевус чоннарны силернин мурнуардан үндүр ойладыптар деп чүвени мындыг янзылыг билип каар силер. ¹¹ Бүгү чер-делегейниң Чагыркчызынын чагыг-керээзиниң аптаразын силернин мурнуарда улус Иордан хемче аппар чорлар. ¹² А силер Израильдиң аймактарындан он ийи кижиден шилип алыр журулуг силер, аймак бүрүзүндөн-не бир кижиден. ¹³ Кажан бүгү чер-делегейнин Чагыркчызы болур Дээрги-Чаяакчынын аптаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларнын буттары Иорданның суун сүзүп кирери билек, ооң суу агарын соксадыптар, хемнин бажындан агып келген суг ханалаштыр туруптар».

¹⁴ Чон турлагдан шимчеп үнгеш, Иорданны кезер дээш углапкан. Мурнунда бараалгакчылар ыдыктыг аптараны көдүрүп алган бар чытканнар. ¹⁵ Тараа кезилдезиниң үези турган. Иордан хем ол үеде эриктерин ажыр үерлей берген турган чүве-дир. Ыдыктыг аптараны көдүргөн бараалгакчылар Иорданның суун сүзүп кириптерге, оларның буттары сугга дээр билек, ¹⁶ хемнин бажындан аккан суг элээн ырак черге, Царган чоогунда Адам хоорайга ханалаштыр турупкан. А хемниң адаанда суг Дус далайже (азы Арава далайынче) углай ага берген. ¹⁷ Чон Иордан хемни Иерихоннун дужундан кече берген. Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын көдүргөн бараалгакчылар хемниң кургап калган дүвүнде чайгылыш чок турганнар. Израильчилер шупту өске талакы эрикче кече бергиче дээр, хем кургап чыткан.

Тураскаал даштары

4 ¹ Бүгү чон Иордан хемни кежип келгенде, Дээрги-Чаяакчы Иисуска: ² «Аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр

он ийи кижиден шилип алынар. ³ Оларга Иордан хемнин дүвүндөн, бо бараалгакчыларнын чайгылыш чок турар черинден, он ийи даш ап аарын дужаанар. Ол даштарны алгаш, хонар черинерге аппарып алынар» — дээн.

⁴ Иисус израильчилернин аразындан он ийи кижини (аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр) шилип алгаш, ⁵ оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын аптаразынын мурнунче, хемниң ортузунче чеде бериңер. Кижини бүрүзү оон бодунуң эктинге бир даштан салып алгаш, чорупсун — Израильде чеже аймак барыл, ынча дашты ап алыңар. ⁶ Ол даштар силерге тураскаалдыг демдек болзун. Келир үеде ажы-төлүнер силерден: „Бо чүү даштарыңарыл?“ — деп айтырза, ⁷ оларга Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын Иордан хемни кежирип чыдырда, ол хемниң агымы канчаар соксай бергениниң дугайында чугаалап бээр силер. Ынчангаш бо даштар израильчилерге ол болушкунун дугайында мөңгө шагда тураскаал болур».

⁸ Израильчилер Иисустун дужааганын эзууга кылганнар: Иисуска Дээрги-Чаяакчынын чугаалааны-биле, израильчилернин аймак санынга дүүштүр Иордан хемнин дүвүндөн он ийи дашты алгаш, хонар черге эккеп салып алганнар. ⁹ Иисус өске он ийи дашты алгаш, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчыларнын буттарынын баскан черинге салып каан. Ол даштар бо хунерде-даа ында чыдар.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын Иисусту дамчыгыр чонга дужаалы азы Моисейнин Иисуска чагаан бүгү чүүлү күүсеттингиче чедир, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчылар Иордан хемнин ортузунга турганнар. А чон өске талакы эрикче дүргөн кече берген. ¹¹ Шупту улус хемни кече бээрге, Дээрги-Чаяакчынын аптаразын көдүргөн бараалгакчылар чонну катап баштап алгаш чорупкан. ¹² Рувимниң болгаш Гадтын аймактары база Манассиянын аймааның чарты, Моисейнин оларга чугаалап турганы дег, чепсегленип алгаш, израильчилерни баштап чоруп органнар.

3:10 Хост. 23:23 3:11 Мих. 4:13; Зах. 4:14; 6:5 3:12 Сан. 13:3 3:13 Ыд. ыр. 113:3

3:15 1 Чылт. 12:15 3:16 Ы. х. к. 3:17 3:17 Хост. 14:21, 29; 4 Хаан. 2:8 4:3 Ы. х. к. 27:2;

3 Хаан. 18:31 4:6 Э. д. 28:18; 35:14; 1 Хаан. 7:12 || Хост. 12:26 4:12 Сан. 32:17, 20

¹³ Дайылдажырынга белен 40 000 хире агшериг Дээрги-Чаяакчының хайгааралы-биле Иерихон ховузунче чоруп орган.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ол хүн Иисусту израильчилерниң мурнунга алдаржыдып каан. Оон эгелээш, олар Моисейни ханы хүндүлээр турганы дег, Иисусту бүгү назынының иштинде хүндүлээр апарганнар.

¹⁵⁻¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чагыг-керээниң апгаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларга: „Хемден үнүп келиңер!“ — деп чугаала» — дээрге, ¹⁷ Иисус бараалгакчыларга: «Хемден үнүп келиңер» — деп дужааган.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээниң апгаразын көдүрүп чорраан бараалгакчылар хемден үнүп келгеш, кургаг черни базары билек, хемниң суу биеэги хевээр эрийн ажыр агып эгелээн чүведир.

¹⁹ Бир айның онгу хүнүнде израильчилер Иордан хемни кешкеш, Иерихоннун чөөн талазында Галгалга турлагжып алганнар. ²⁰ Иордан хемден ап алганы он ийи дажын Иисус Галгалга тургузуп каан.

²¹ Иисус израильчилерге мынча деп чугаалаан: «Келир үеде силерниң ажы-төлүңер: „Бо чүү даштарыл?“ — деп айтырза, ²² силер оларга бо Иордан хемни израиль чон кургаг черлеп канчаар кежиң келгениниң дугайын чугаалап бээр силер. ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынар хемни кеже бергиченерге чедир, силерниң оруунарда Иордан хемниң суун кургадыпкан болгай. Бурганның Кызыл далайның суун, бис кеже бергичевиске чедир, кургадыпканы дег, ол силерге шак-ла ыңчаар дузалады чоп. ²⁴ Черниң бүгү чоннары Дээрги-Чаяакчының холунун кайы хире күштүүн билзин дээш, ол бүгү чүүл болган-дыр. Ол ышкаш силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы кажан кезээде Оон коргуп чоруурунарны күзеп турар».

5 ¹ Иорданның барыын чүгүн чурттаан амор хааннар болгаш далай чоогу чурттуг хананей хааннар шупту Дээрги-Чаяакчы Иордан хемнин суун, израильчилер ону кеже бээр кылдыр, кургадып соолдурупканының дугайында медээни

дыннааш, кортканындан сузу бастынып калган. Израильчилер-биле олар ам туржуп диттиктээш.

Галгалга кыртыжап демдектээшкин

² Ол өйде Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чидиг даш бижектерден кылып алгаш, израиль чоннуң аразында кыртыжадып демдектетпээн улус-биле ёзуладды кылып каг» — дээн. ³ Иисус чидиг бижектер кылып алгаш, израильчилерниң эр улузун Аралот деп тейге* кыртыжап демдектеп каан.

⁴ Иисустун кыртыжап демдектээшкин ёзулалын кылганының чылдагааны мындыг чүве-дир. Дайылдажып шыдаар эр улус шупту Египеттен үнгеш, ээн кургаг ховуга чораш, орук ара өлгүлөп калган. ⁵ Египеттен үнген бүгү эр улус кыртыжадып демдектедиң алган турган, а ээн кургаг ховуга Египеттен көжүп турган үезинде төрүттүнген эрлер кыртыжадып демдектетпээн турган. ⁶ Израильчилер ээн кургаг ховуга дөргөн чыл иштинде көжүп чоруп турган. Олар Дээрги-Чаяакчыны тооп дыннаваан боорга, Ол: «Мээң силерниң ада-өбгөңерге бээр бооп даңгыраглааным чурттуг — сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни — кажан-даа көрбөс силер» — деп оларга даңгыраглаан. Ынчангаш Египеттен үнген соонда, дайылдажып шыдаар турган эр улус шупту ол үе дургузунда мөчөөн. ⁷ Өлгөннерниң орунунга Дээрги-Чаяакчы оларның оолдарын өстүрүп каарга, ам Иисус ол оолдарны кыртыжап демдектеп кааны ол-дур. Көжүп турган үезинде, оларны кыртыжап демдектевээн болганда, олар шупту демдектеттинмээн болган-дыр.

⁸ Шупту эр улусту кыртыжап демдектээн соонда, олар турлаанга экириин манап турда, ⁹ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Бөгүн Мен силерден Египеттин бужарын адырып кагдым!» — дээн. Ынчангаш ол черни бөгүнге чедир Галгал* деп адаар чүве-дир.

¹⁰ Израильчилер Галгалга турлагжып алгаш, айның он дөрт дугаар хүнүнде, кежээ, Иерихоннун ховузунга Хосталыышкын байырлалын демдеглээннер.

* 5:3 Аралот тей — «Кыртыжап демдектээшкинниң тейи» деп уткалыг. * 5:9 Галгал деп ат «адырар» деп сөскө дөмейлешкек.

4:23 Хост. 14:21 4:24 3 Хаан. 8:42-43 5:4 Сан. 14:29; 26:64-65 5:6 Сан. 14:33-34 || Хост. 3:8 || Сан. 14:23, 28-29 5:7 Сан. 14:31; Ы. х. к. 1:39 5:9 Э. д. 34:14 5:10 Хост. 12:6; Сан. 9:5

¹¹ Олар байырлалдың дараазында хүнүндө ол черде өзүп үнүп турар чимис, ажиткы-биле хөөтпейн хаарган далган база хооруп каан тараа чип турганнар. ¹² Ол черде өзүп турар чимистерни чип эгелээн хүнден бээр манна көзүлбестей берген. Израильчилерге манна ооң соонда көзүлбестээн — ол чылын олар ханаан чериниң дүжүдү-биле чөмөннип турганнар.

Иерихонну эжелеп алганы

¹³ Иисус бир катап Иерихоннуң чоогунга тургаш, холунда хылыш гудуп алган киж и көрүп кааш: «Бистин киживис сен бе азы дайзынывыс сен бе?» — деп айтырган.

¹⁴ «Чок, мен дээрге Дээрги-Чаяакчынын аг-шерининиң баштыңчызы-дыр мен. Ынчангаш мен мында келдим» — деп, ол харыылаан.

Иисус черге чедир мөгөйгөш: «Мээн дээргим, чалчаң меңээ чүну чугаалаар ирги?» — деп айтырган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын шеринин баштыңчызы: «Будунда кеткен идикте-рин уштуп ал. Сээң турар чериң ыдыктыг-дыр» — деп анаа чугаалаан. Иисус ынчалдыр кылган.

¹⁶ Иерихон хоорайның хаалгазы ол өйдө хаашкынныг болгаш дүкчүглүг турган. Израильчилерден коргар болгаш, кым-даа хоорайдан үнмээн, хоорайже кирерин кымга-даа чөпшээр-вейн турган.

Б ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Иерихон хоорайны база ооң хаанын аг-шерий-биле кады сээң холунга хүлээ-дип тур мен. ² Бүгү шериглеринер Иерихонну долгандыр алды хүн дургузунда хүнде-ле бир катап эргип турзуу. ³ Ол ышкаш ыдыктыг аптараның мурнунга чеди бараалгакчы мыйыс эдискилер* тудуп алгаш кылашташсын. А чедиги хүнде хоорайны чеди катап долгандыр кылаштанар, бараалгакчылар эдискилерни үрүп чорзуннар. ⁴ Кажан мыйыс эдискилерни үрүп эгелээрге, бүгү чон ону дыннап кааш, кедергей ыткыр алгырышсын. Ынчан хоорайны ханазы буступ каар, силер турган черлеринерден-не хоорайже кире бээр силер» — деп чугаалаан.

⁵ Нуннуң оглу Иисус Бурганның бараалгакчыларын кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын көдүрүп алынар. Чеди бараалгакчы аптараның мурнунга мыйыс эдискилер тудуп алгаш кылашташсын» — дээн. ⁶ А чонга Иисус: «Барып, хоорайны эргий кезээш келинер. Чөпсектиг улус Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунга чорзун» — дээн.

⁷ Иисус чонга ындыг дужаалды бериптерге, чеди бараалгакчы эдискилерин тудуп алгаш, Дээрги-Чаяакчынын хайгааралынын адаанга кылаштажып, эдискилерин үрүп чорупкан. Оларнын соондан Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын аппарат чыткан.

⁸ Эдискилер үрген бараалгакчыларнын мурнунда чөпсектиг шериглер, а аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерниң ыды дынналып турган. ⁹ Иисус чонга мынча деп айтышкын берген: «Мен силерге дужаваан шаамда, ытгашпаңар, үн үндүрбөнер, силернин аксынардан чангыс-даа сөс үнмезин. „Алгыржыңар!“ дээримге, чүгө ынчан алгыржып эгелээр силер». ¹⁰ Ындыг янзылыг Дээрги-Чаяакчынын аптаразы хоорайны бир долгангаш, турлагже эеп келген. Чон турлагга бир хонган.

¹¹ Дараазында хүн Иисус эрте туруп келгенде, бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчынын аптаразын алгаш чорупканнар. ¹² Чеди бараалгакчы Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунда мыйыс эдискилерни үрүп бар чыткан. Оларнын мурнунда — чөпсектиг шериглер. Ыдыктыг аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерниң ыды дынналып турган. ¹³ Ындыг янзылыг ийиги хүнде база хоорайны бир катап долгангаш, турлагже эеп келгеннер. Алды хүн иштинде ынчалдыр кылганнар.

¹⁴ Чедиги хүнде даң хаяазында тургаш, ол-ла чыскаал-биле хоорайны чеди катап эргий кылаштаннар. Чүгө ол хүн хоорайны чеди катап долганганнар. ¹⁵ Бараалгакчылар чедиги удаада долгангаш, эдискизин этсирге, Иисус чонга: «Алгыржыңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы хоорайны силерге хүлээдип берген-дир! —

* ^{6:3} Мыйыс эдиски — еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

дээн. — ¹⁶ Бо хоорайны болгаш ында бар бүгү-ле чүвени Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөнгөдө тураскаадып, бүрүнү-биле узут-каар ужурлуг бис. Чүглө Раав деп аттыг самын-садар херэежен болгаш ооң бажыңында турар шупту улус дириг артсын. Чүгө дээрге ол бистин чорудупкан төлээ-лекчелеривисти чажырыпкаш, камгалап каан. ¹⁷ Оваарымчалыг болунар, Бурганга тураскаадыр ужурлуг чүвөлөрдөн чүнү-даа албаңар. Оон башка силер израиль турлагга хай-халап болгаш каргыш эккээр силер. ¹⁸ Бүгү алдын, мөнгүн база хүлөр, демир эт-херекселдер — Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг чүүлдер-дир. Оларны Дээрги-Чаяакчынын шыгжамырынче суп каар ужурлуг силер).

¹⁹ Израиль чон ыткыр алгыржып, бараалгакчылар эдискилерин этсип эгелзээн. Эдискилерин үнүн дыңнап кааш, чон дыка ыткыр алгыржып эгелзээр-ге, хоорайнын ханазы буступ кээп дүшкөн. Ынчан израиль чон бүгү таладан шургул киргеш, хоорайны эжелеп алган. ²⁰ Хоорайда дириг чүү-ле бар болдур, шуптузун хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан: эр-херэежен, кырган-чалы кижилерни, бода, шээр малды, элчигенерни... ²¹ Ол черге хайгыл кылып чораан ийи кижиге Иисус: «Демги самын-садар херэеженниң бажыңыга баргаш, ону бүгү төрөлдери-биле кады хоорайдан үндүрүп эккелер. Дангырааңарны күүсединер» — дээн.

²² Хайгылчы оолдар Раавтың бажыңыга баргаш, оон бодун, ада-иезин, акы-дунмазын, бүгү төрөлдөрдүн израильчилернин турлааның даштынче апарганнар.

²³ А хоорайны болгаш ында бар чүвени дөгөрезин өрттедипкеннер. Чүглө алдын, мөнгүн база хүлөр, демир эт-херекселди Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче шыгжап суп кааннар. ²⁴ А Раав деп самын-садар херэеженни, оон бүгү төрөл-дөргүлүн Иисус диригте арттырып каан, чүгө дээрге Раав Иисустуң Иерихонче чорудупканы хайгылчыларын чажырыпкаш, камгалап каан. Раавтын салгалы бо хүннерде-даа израильчилернин аразында чурттап чоруур.

²⁵ Ол өйдө Иисус мындыг каргыштыг сөстөрни чугаалаан: «Иерихон хоорайны катап тургузар кижиге Дээрги-Чаяакчыга каргаттырар! Хоорайнын таваан салгаш, дун оглун оскунар! Ооң хаалгазын тургузуп каггаш, хеймер оглун оскунар!»

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисус-биле кады турган. Иисустуң ат-алдары бүгү чуртта тарай берген.

Аханнын бачыды

7 ¹ Ынчалза-даа израильчилер Бурганга тураскааткан чүүлдерге удур кем-буруу үүлгөткен: Иуданын аймаандан Ахан деп кижиге ол чүүлдерден бир-ле чүвени ап алган. (Ахан дээрге Харминиң оглу, Харми Завдийниң оглу, Завдий Зерахтын оглу турган.) Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы израильчилерге килеңнеп ажынган.

² Иисус бодунун улузун Иерихондан Вефилдин чөөн талазында Бет-Авенин чоогунда турар Гай деп хоорайже чорудупкан. «Барып, ол черни билип эккелер» — деп, улузунга ол дужааган. Олар баргаш, ол черни көрүп алгаш келгеш, ³ Иисуска: «Бүгү чоннун ынаар барган херээ чок-тур. Баштай чүглө ийи-үш мун хире кижиге баргаш, Гайны эжелеп алзын. Ында улус эвээш-тир. Бүгү чонувусту түрөткен ажыг чок боор» — дээннер.

⁴ Гайже 3000 хире израильчи дайылдажып чорупкан, ынчалза-даа олар гайжылардан дөзөр ужурга таварышкан. ⁵ Гайжылар израильчилерни хоорайнын эжик-хаалгазындан Севаримге чедир сүрүп, дагнын эдээнге оларны чылча шапкаш, үжен алды хире кижини өлүрүп кааннар. Ол болушкундан израильчилернин сузу бастынып, холу салдына берген.

⁶ Иисус мунгаралдан хевин ора соп каапкаш, Дээрги-Чаяакчынын аппаразынын мурунуга черге доңгайып кээп дүшкеш, кежээге чедир аңаа чыткан. Иисус-биле кады Израильдин баштынчылары база ынчалганнар, баштарынче довурак бзыап алганнар. ⁷ Ынчан Иисус: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Чүгө Сен бо чонну Иордан хемни кежирдин? Бисти амор чонга узуткадыр дээш? Оон орнунга бис Иордан хемниң ындынга

6:16 Лев. 27:28; Ы. х. к. 20:17; Ис. 2:1-6; Иак. 2:25 6:17 Ис. 7:12 6:19 Евр. 11:30

6:20 Ы. х. к. 7:2 6:22 Евр. 11:31 6:24 Мф. 1:5; Иак. 2:25; Евр. 11:32 6:25 3 Хаан. 16:34

7:1 Ис. 22:20; 1 Чыл. 2:6-7 7:4 Лев. 26:17; Ы. х. к. 28:25 7:6 Сан. 14:5 || 1 Хаан. 4:12;

Неем. 9:1; Ыы. 2:10 7:7 Хост. 5:22; 4 Хаан. 3:10

артып каар чүевести! ⁸ Дээргим! Израильчилер дайзыннарындан дезипкениниң соонда, мен ам чүнү чугаалаар мен? ⁹ Хананей чон болгаш ол чернин өске-даа чурттакчылары ол дугайында дыңнааш, бисти бүзүлөпкөш, чер кырындан адывисти чидир узуткап каары ол-дур! Оон соонда Сээң улуг ат-алдарың канчаарыл?» — деп айтырган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Иисуска мынча деп харыылаан: «Туруп кел, чүге мында доңгая кээп дүшкөн чыдарың ол? ¹¹ Израиль чон бачыт үдүлгөткөш, Мээң олар-биле чарганым дугуржулганы үрөп каан. Олар Меңээ тураскааткан чүвени оорлап алгаш, ооң дугайында ытташпайн, боттарының эт-севийниң аразында чажырып алган-дыр! ¹² Ынчангаш израильчилер боттарының дайзыннарынга удур туржуп шыдавайн, дезипкен. Чүге дээрге олар боттары каргышка таварышкан. Бир эвес силер Меңээ тураскааткан чүвени узуткап, бодунардан ыратпас болзунарза, моон сонгаар Мен силер-биле кады болбас мен.

¹³ Туруп келгеш, чонну арыглап, ыдыкта. Оларга мону дамчыдып чугаала: даартагы хүнге белеткенип, ыдыктанып-арыгынып алынар. Чүге дээрге Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчы: „Израиль чон, силерде Меңээ тураскааткан чүве бар-дыр! Силер ол чүведен адырлып албаан шаанарда, дайзыныңарга удур туржуп шыдавас болур силер“ — деп чугаалаан. ¹⁴ Даарта эрген маңаа аймактар аайы-биле шупту чедип келиңер. Дээрги-Чаяакчы кайы аймакче айтыптар болдур, олар төрөл бөлүк аайы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы төрөл бөлүк аалдар аайы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы аалдан эр улус шупту чедип келзин. ¹⁵ Кымдан Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан чүвелер тыптыр болдур, Дээрги-Чаяакчы-биле чарган керээни үрөп, бужар херек кылганы дээш ол кижини аңаа хамааржыр бүгү чүве-биле кады өрттеттирер ужурлуг!»

¹⁶ Даартазында эрген эрте Иисус израильчилерни аймак аайы-биле аңаа чедип кээрин дужаарга, Бурган Иуданың

аймаанче айыткан. ¹⁷ Иуданың аймаанга чедип кээрин дужаарга — олар чедип кээрге, Бурган Зерахтың төрөл бөлүүнчө айыткан. Иисус Зерахтың төрөл бөлүүндөн эр улуска чедип кээрин дужаарга, Бурган Завдийже айыткан. ¹⁸ Завдийниң аалында эр улусту келдиртип аарга, Иуданың аймаандан Зерахтың үрө-салгалы, Завдийниң оглу Харминиң Ахан деп оглунче айыткан.

¹⁹ Ынчан Иисус Аханга: «Оглум! Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, чүнү үдүлгөткенини менден чажырайн, сөглөп бер» — дээн.

²⁰ Ахан Иисуска: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылганын сын. Ол мынчаар болган чүве. ²¹ Олчалап алганывыс чүүлдерниң аразындан Сеннаардан келген бир чараш хепти* база 200 шекел мөңгүнү, 50 шекел дензилиг алдыны көрүп кааш, алыксааш, ап алдым. Ол чүвелерни шуптузун майгын иштинде черде чажырып каан мен, мөңгүн эң-не адаанда чыдар чүве» — деп харыылаан. ²² Иисус бодунун айбычыларын Аханның майгынынче чорудупкан. Олар ынаар далаш-биле маңнажып чед бергеш, чажырып каан чүвелерни майгындан тып алганнар; мөңгүн эң-не адаанда чыткан. ²³ Майгындан ол бүгүнү алгаш, Иисуска болгаш израильчилерге эккеп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып бергеннер.

²⁴ Ооң соонда Иисус болгаш бүгү израильчилер Зерахтың үрө-салгалы Аханы ап алганы мөңгүнү, хеви, алдыны-биле; оолдары, уруглары-биле; шээр болгаш бода малдары-биле, элчигенери-биле; майгыны база бүгү-ле эт-севи-биле Ахор шынаазынче аппаратаннар. ²⁵ «Чүге сен биске хай-халап эккелдин? — деп, Иисус аңаа чугаалаан. — Бөгүн сөңээ Дээрги-Чаяакчы хай-халапты көргүзөр!» Ынчан израильчилер шупту Аханы даш-биле өлүр соп каапканнар. Ол шынааже эккелген улусун болгаш мал-маганын израильчилер дегерезин даш-биле өлүр соп каапкаш, өрттедикеннер, ²⁶ а оларның кырындан даштар хорумнап кааннар — ол улуг хорум бо хүннерде-даа ында бар. Ооң соонда

* 7:21 Сеннаар — бодунун усчуларының уран мергежили-биле алдаржаан Месопотамия-дыр.

7:9 Ыд. ыр. 82:4 7:12 Лев. 26:37; Башт. 2:14 || Ис. 6:17 7:14 1 Хаан. 10:19, 21

7:17 Сан. 26:19-20 7:19 Ин. 9:24 7:20 2 Хаан. 12:13 7:21 Э. д. 10:10; 11:2 || Ы. х. к. 7:25-26; 13:17

7:26 Ис. 7:26; 2 Хаан. 18:17

Дээрги-Чаяакчының килени оожургаан. Ынчангаш ол черни бо хүннерге чедир Ахор шынаазы деп адаар чүве-дир*.

Гайны эжелеп алганы

8¹ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайылдакып шыдаар бүгү чонну чыып алгаш, Гайже чорувут. Коргуп сүрэдеве! Сээн холунга Мен Гайның хаанын, оон чонун, оон хоорайнын болгаш бүгү черин хүлээди берип тур мен.² Иерихонну канчалган сен, Гайны болгаш оон хаанын шак-ла ынчалдыр аажыла. Бо удаада Гайдан олчаны болгаш малды бодуңарга ап болур силер. Хоорайның артыгы талазынга кедегден тургузуп ал» — дээн.

³ Иисус дайылдакып шыдаар бүгү чон-биле Гайже чорупкан. Ол 30 000 эрес-дидим дайынчыны шилээш, дүне оларны мурнай чорудуп,⁴ мынча деп дужааган: «Көрдүңер бе, хоорайның артыгы талазынга кедег тургузар силер. Хоорай чанындан ыраваңар, силер шупту белен туруңар!»⁵ А мен арткан улузум-биле хоорайга чеде бээр мен. Ол хоорайның чурттакчылары, моон мурнунда дег, биске удур тулчуп үнүп кээрге, олардан дезиптер бис.⁶ „Ынчан дег, болар бистен дезип турлар“ деп бодааш, олар бисти сүрүптер. Ынчалдыр хоорайдан оларны ырадып аппаар бис. Кажан бис дезиптеривиске,⁷ силер кедегден туруп келгеш, хоорайны эжелеп аар силер. Дээрги-Чаяакчы Бургаңнар хоорайны силерниң холуңарга хүлээди бээр.⁸ Хоорайны эжелеп алгаш, ону өрттедиптиңер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар кылыңар. Көрдүңер бе, Мээң силерге дужаалым мындыг-дыр».

⁹ Иисустун чагаанын эзугаар олар кедег тургузуп алгаш, Вефил биле Гайның аразынга, Гайның барыин талазынга, доктаап алганнар. А Иисус ол дүне шериглерниң аразынга хонган.

¹⁰ Эртен эрте Иисус чонну хынап көргөш, Израильдин баштыңнары-биле кадгы оларны баштап алгаш, Гайже чорупкан.¹¹ Дайылдакып шыдаар бүгү улус Иисус-биле кадгы хоорайга чоокшулап чеде бергеш, оон чоогунга, сонгу талазынга доктаап алган. Оларның турлаа биле Гай хоорайның аразында шынаа

бар турган.¹² А Иисус 5000 хире кижини шилип алгаш, оларны Вефил биле Гайның аразынга, хоорайның барыин талазынга кедегте тургузуп каан.¹³ Бүгү чон хоорайның сонгу талазынга туруп алган, а кедегте орган улус хоорайның барыин талазында турган. Ол дүне Иисус шынааның ортузунга чедип келген.

¹⁴ Гайның хааны ону көрүп кааш, эртен эрте хоорайның чурттакчыларын Иордан шынаазының баарында тодаргай черже дүрген үндүрүпкеш, израильчилерге удур тулчуп кирипкен. Хоорайның артыгы талазында кедег тургузуп каанын Гайның хааны билбээн.¹⁵ Иисус болгаш бүгү израиль чон, аштырган улус дег, ээн кургаг ховуже аткаар дезип эгелээннер.¹⁶ Гайжылар хоорайның бүгү чонун дайыннарны сүреринче кыйгырган. Иисусту сүрер дээш, олар хоорайдан ырап келгеннер.¹⁷ Гаида болгаш Вефилде чаңгыс-даа эр кижин артпаан, шупту израиль чонну сүрүп чорупкан. Ону сүрер дээш, хоорайның хаалгазын аяк каапканнар.

¹⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Холунда чепсээни Гайже угландыр айтывыт. Ол хоорайны сээң холунга хүлээди берип тур мен!» — дээрге, Иисус бодунуң холунда чепсээни ынаар угландыр айтыптары билек,¹⁹ кедегте турган дайынчылар халдап кирипкеннер. Олар хоорайже шургуп киргеш, эжелеп алган дораан-на, ону өрттедипкеннер.

²⁰ Гайның чурттакчылары хая көрнүп келгеш, хоорайнының өрттенип турарын көрүп кааннар — ыш дээрге шөйлүп үнүп турган! Гайжыларның кайнаар-даа баар харыы чок апарган, чүге дээрге ээн кургаг ховуже дезип бар чыткан израильчилер хая көрнүп келгеш, ам оларже удур халдап эгелээн.²¹ Иисус болгаш бүгү израиль чон кедегте турган улузунуң хоорайны эжелеп алганын билип кааш, хоорайның кырында ышты эскерип, ол-ла дораан дедир эңпекеш, гайжыларже удур халдап эгелээннер.²² Кедегте турган дайынчылар оларга уткуштур хоорайдан үнүпкен. Ынчалдыр израильчилер боттарының дайыннарны дезип-даа, дириг артып-даа шыдавас кылдыр бүзээлекеш, чаңгыс-даа кижин диригте арттырбайн, чылча шаап кааннар.²³ А Гайның

* 7:26 Ахор — «Хай-халап эккээр» дээн уткалым сөс-биле дөмөйлөшкөк (Ос. 2:15 көр).

8:1 Иис. 6:1 8:2 Иис. 6:20 || Ы. х. к. 20:14 8:4 Башт. 20:29 8:5 Иис. 7:4-5; Башт. 20:32
8:19 Башт. 20:37 8:22 Ы. х. к. 7:2

хаанын диригте тудуп алгаш, Иисуска эккелгенер.

²⁴ Оларны сүрүп чораан Гайның дайынчыларын ээн кургаг ховуга чаңгыс-даа кижн арттырбайн чылча шапканының соонда, израильчилер хоорайга келгеш, ында артак улустун дегерезин хылыш-биле узутка каапкан. ²⁵ Ол хүн Гайның өлгөн эр, херэежен чурттакчыларының саны 12 000 кижн болган.

²⁶ Тайга чурттап чораан кижилерни шуптузун узуткаваан шаанда, Иисус холунда чепсээн черле салбаан. ²⁷ Хоорайдан тыпкан олчазын болгаш мал-магананы Дээрги-Чаяакчынын Иисуска дужааганын ёзуугаар, израильчилер боттарына ап алганнар.

²⁸ Хоорайны Иисус өрттедипкен — ол мөңгедө хорум даштарже шилчий берген. Амгы үедө-даа ол ындгы хевээр чыдар. ²⁹ Гайның хаанын Иисус ыяшка азып каан. Хаанның мөчү-сөөгүн кечжээге дээр ыяшка азып каан турган, а хүн ажар өйдө ону дүжүргөш, хоорайның хаалгазынын аксынче октаптарын Иисус дужааган. Ооң кырынче энмежок улуг даштарны хорумнап каапкан. Ол хорум бо хүнредө-даа ында турар чүвө-дир.

Ыдыктыг хоойлуну номчааны

³⁰ Ынчан Иисус Гевал даанга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти тудуп каан.

³¹ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейнин израильчилерге чагып кааны, Моисейнин хоойлу номунда бижиттинген — хоюглап дүрбүвээн (демир херексел аңаа дегбээн) даштардан кылган бедигээш ол чүвө-дир. Ол бедигээшке Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлдерин салып турган. ³² Ол черге, израильчилер көрүп турда, Иисус элээн каш даштарга Моисейнин бижээн хоойлу номунун хоолгазын бижип каан.

³³ Бүгү израильчилер — үндезин израиль чон база оларга катчып келген даштыкы улус — баштыннар, удуртукчулар база шийткөкчилер-биле кады Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзинин аппаразынын ийи талазынга туруп алганнар. Оларнын бир чарты — Гаризим даг дужунда, өскелери — Гевал даг дужунда турганнар.

Оларның ортузунда ыдыктыг аптараны көдүрер хүлээлгелиг левит бараалгакчылар турган. Бо бүгү Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Моисейнин чонну алгап-йөрээр дээш моон мурнунда үндүргөн дужаалын ёзуугаар болган чүвө-дир.

³⁴ Ооң соонда Иисус хоойлу номунда бижип каан бүгү чүвени — йөрээш-кинни-даа, каргышты-даа — шуптузун номчаан. ³⁵ Израильдин чыгып келген бүгү чонунга — херэеженнерге, ажы-төлге, даштыкы улуска-даа — Моисейнин чагыгларынын шуптузун, чаңгыс-даа сөс эрттирбайн, Иисус номчуп берген.

Гаваончуларның кажарлааны

9 ¹ Иордан хемнин барыны талазында дагларда, шат черлерде база Ливанга чедир Улуг далайның эриин дургаар чурттаан бүгү хааннар ол болушкуннарны дыңнап каан. Оон хет, амор, хананей, ферез, хиввей база иевус чоннар ² Иисус биле Израильге удур демниг чаалажыры-биле катгыжып алганнар.

³ А Гаваон хоорайнын чурттакчылары Иисустун Иерихон биле Гайны канчапканын дыңнааш, ⁴ аңаа удур кажар арга ажыглаар деп бодап алганнар. Олар орукче мынчалдык үнүпкеннер: аш-чем хүнезинненип алгаш, элчигеннеринге орбак-самдар шоодайлар дегилеп алгаш, орбак-самдар, чамашкылыг хөм көгээржиктерге арагалар куткаш, арттынып алганнар. ⁵ Олар эрги, катап-катап улдуругулап каан идиктер, элөп орлуп калган хептер кеткилеп алганнар. Хүнезинненип алган хлеви кургаг, тоглап турар болган. ⁶ Ынчалдыр олар израильчилернин Галгалда турлаанда Иисуска болгаш израиль чонга чедип келгеш: «Бис ырак черден келдивис. Бистин-биле тайбын керээзин чарып алынар» — дээн.

⁷ Израильчилер хиввей уктуг гаваончуларга: «Силер-биле канчап керээ чарар улус бис? Силер та бистин чогуувуста чурттап турар улус силер?» — деп хариылааннар.

⁸ Олар Иисуска: «Бис сээң кулдарыңдыр бис» — дээннер.

Иисус олардан: «Кымнар силер, кайыын келдиңер?» — деп айтырган.

8:23 | Хаан. 15:8-9 8:28 Ы. х. к. 13:16 8:29 Ис. 10:26 || Ы. х. к. 21:22-23 || Ис. 7:26;

2 Хаан. 18:17 8:30 Ы. х. к. 27:2, 5-6 8:31 Хост. 20:25 8:33 Ы. х. к. 11:29; 27:12-13

8:34 Ы. х. к. 28:1-68 8:35 Ы. х. к. 31:12 9:2 Э. д. 14:1-3; Ис. 10:5; 11:5 9:3 Ис. 6:20; 8:28

9:6 Ис. 5:10

⁹ Гаваончулар: «Бис, сээң кулдарың, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның аталдарың дыңнааш, дыка ырак чурттан келдивис. Бис Ооң алдарың дугайында, Египетке кылган херектериниң дугайында шуптузун дыңнадывыс. ¹⁰ Иорданның ындыгы талазында амор чоннуң ийи хааны — Эсевоннуң хааны Сигонну база Астаротка чурттап чораан Васанның хааны Огту — Дээрги-Чаяакчының канчапканын дегерезин дыңнадывыс. ¹¹ Ол бүгүну дыңнааш, чуртувустун баштыңнары болгаш чангыс чер чурттугларывыс биске мындыг даалга бердилер: „Аыш-чемден хүнезиннип алгаш, ол чонче чоруптунар. ‘Бис силерниң кулдарыңар-дыр бис’ — деп оларга барып чугаалаңар. Ынчанга бистиңбиле тайбың керээзин чарып алзыннар“. ¹² Силерже чоруур дээш, хүнезин белеткеп турувуста, бо хлевивис чылыг хевээр турду. Ам ол кургааш, тоглап турар апарган-дыр. ¹³ Арагалыг көгээржиктер бо-дур. Кажан оларны долдуруп ап турувуста, чаа турдулар, а ам орулгулап калганы ол-дур. Бистиң идик-хевивис безин узун орукка элеп, самдарарып калды» — дээннер.

¹⁴ Израильчилер оларның аыш-чемин амзап көргөннер, а Дээрги-Чаяакчыдан чөпшээрел айтырбааннар. ¹⁵ Иисус олар-биле тайбын керээзин чарып алгаш, оларның амы-тынын кадагалаар бооп аазаан. Ниитилелдин нояннары база ол керээни үрөвезин даңгырагланнар.

¹⁶ Керээ чарып алганындан бээр үш хүн эрткенде, израильчилер ол улусту боттарындан ырак эвисте чурттап турар кожалары деп билеп кааннар.

¹⁷ Израильчилер орукче үнүпкеш, үшкү хүнде оларның Гаваон, Кефира, Беерот база Кириат-Иарим деп хоорайларынга чешип келгеннер. ¹⁸ Израильчилер ол хоорайларның чурттакчыларын узуткай бербээннер, чүге дээрге ниитилелдин нояннары оларга Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглан болгай. Ол дээш бүгү ниитилел нояннарынга удур хыйланып эгелээн.

¹⁹ Израильдин нояннары бүгү ниитилелге: «Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларга дегбе-

зин аазаан болгай бис. Ынчангаш ам бис оларга дээп шыдавас бис. ²⁰ Оларны мынчаалыңарам: чарган керээвис ужун Бурганның килеңи биске дүшпезибиле, оларны диригге арттырып каар бис. ²¹ Дириг чурттап чораайлар аан. Моон сонгаар олар бүгү ниитилеливиске суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болзун» — дээннер. Нояннар чүү дээнил, ынчалдыр болган.

²² Иисус гаваончуларны кыйгырып-каш, оларга: «Бистиң чогувуста хирендерде, „Силерден дыка ыракта чурттап турар бис“ деп чүге мегелединер? ²³ Ол дээш каргаттырган силер! Чонунар кажан кезээде кулдар болур: мээң Бурганының өргээзинге суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болур силер!» — дээн.

²⁴ Гаваончулар Иисуска: «Сээң Бурганың бо черни силерге бергеш, оон бүгү чурттакчыларын силерниң мурнуардан узуткап кааптарын бодунуң чалказы Моисейге дужааган дээрзи биске, сээң кулдарыңга, дыңналып келген. Ынчангаш силерниң бисти өлүрүп кааптарыңардан аажок корткаш, ынчалдывыс. ²⁵ Ам бис сээң холудда-дыр бис. Биске хамаарыштыр чүнү канчаарыңны шын болгаш чөптүг деп санаар сен, шак ынчалдыр кыл» — деп харыылааннар.

²⁶ Иисус ынчалдыр израильчилерге гаваончуларны өлүртпейн барган. ²⁷ Ол хүнден эгелээш, Иисус гаваончуларны израиль ниитилелдин болгаш Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжиниң суун узуп, ыяжын чарып бээр кижилери кылып каан. Бо хүннерде-даа олар ол хүлээлгезин Дээрги-Чаяакчының шилип алган черинде күүседип чоруурлар.

Амор чон-биле тулчуушкун

10 ¹ Иерусалимниң хааны Адониседек «Иисус Гайны эжелеп, чылча шаап каш, Гайның хаанын Иерихоннуң хаанын дег аажылаан» деп дыңнаан. Ол ыш-каш «Гаваоннуң чурттакчылары Израиль-биле тайбың керээзин чарып алгаш, ам израильчилерниң аразында турар» деп дыңнааш, ² Адониседек болгаш оон улузу аажок корга берген. Чүге дээрге Гаваон — найысылал хоорайлардан до-райтавас, Гайдан-даа улуг хоорай турган.

9:9 Ы. х. к. 20:11, 15 9:10 Сан. 21:21-35 9:14 Сан. 27:21 9:15 Иис. 11:19 9:17 Иис. 18:25-28
9:21 Ы. х. к. 29:11 9:24 Ы. х. к. 7:1-2 || Хост. 15:14 9:25 Иер. 26:14 10:1 Иис. 6:20; 8:29 ||
Иис. 9:15 10:2 Ы. х. к. 11:25

Гаваоннун чурттакчылары шупту эрес-дидим улус турган чүве-дир. ³ Ынчангаш Иерусалимниң хааны Адониседек Хевроннун хааны Гогамче, Иармуттун хааны Фирамче, Лахистин хааны Яфийже, Эглоннун хааны Девири: ⁴ «Менээ чедип келгеш, Гаваонну чылча шаварынга дузалажыңар, чүге дээрге ол Иисус болгаш израильчилер-биле тайбың керээзи чарып алган-дыр» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁵ Амор чоннун беш хааны: Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лахис, Эглон хоорайларның хааннары катчып, шериглерин чыып алгаш, Гаваоннун чоогунга боттарының турлаан кылып алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелзэн.

⁶ Гаваоннун чурттакчылары израильчилерниң Галгалда турлаанда Иисусче: «Куддарыңарны, бисти, кагбаңар! Биске дүрген дузалажып чедип келиңер, бисти камгалаңар! Дагларда чурттап чоруур амор чоннун хааннары шупту катчып алгаш, бисче халдап келди» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁷ Иисус дайылдажып шыдаар бүгү чон-биле, бодунун эрес-дидим дайынчылары-биле Галгалдан үнүпкен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайзыннардан кортпа, Мен оларны сээн холунга берип каан мен: олардан сенээ удур кым-даа туржуп шыдавас» — дээн.

⁹ Иисус Галгалдан дүннү өттүр чоруп келгеш, дайзыннарга хенертен чедип келген. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы удурланкчыларны израильчилерниң мурнунга аймап-дүвүрей бээр кылыпкан болгаш, израильчилер Гаваон чоогунга оларны чылча шаап каапканнар. Оон соонда оларны Бет-Орон бедигээжинче баар оруктап сүргеш, Азека болгаш Македага чедир кыргып-хыдып келгеннер. ¹¹ Кажан удурланкчылары израильчилерден Бет-Орон даан куду дезиптерге, Дээрги-Чаяакчы дээрден оларже улуг даштар октап эгелзэн. Ол Азекага чедир даштар октап келген. Израильчилернин хылыжындан өлгөн кижилерге бодаарга, даштыг долуга соктуруп өлгөннерниң саны дыка хөй болган.

¹² Ол хүн Иисус Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге амор чонну тиилээр арганы берип турда, Иисус бүгү израиль чон дыңнап турда: «Гаваоннун кырынга доктаап турувут, хүнүм! А сен, айым, Айалон шынаазының кырынга доктаап турувут!» — дээн. ¹³ Чон дайзыннандан өжээн негеп албаан шаанда, хүн-даа, ай-даа ашпайн, дээрге доктаай берген турган. Яшарның номунда*: «Хүн дээрнин ортузунга доктаай бергеш, хүнзедир шимчеш дивейн турган» деп, шак ынчалдыр бижип кагбаан ийик бе?

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы кижги амытаннын сөзүн ынчалдыр тооп күүседир таварылга ол хүнге чедир-даа, оон соонда-даа туруп көрбээн. Ылап-ла Дээрги-Чаяакчы Израиль дээш Боду тулушкан!

¹⁵ Оон соонда Иисус биле бүгү израильчилер Галгалда турлаанче ээп келгеннер.

Беш амор хаанны өлүргени

¹⁶ А беш амор хаан дезипкеш, Македада куйга чашты бергеннер. ¹⁷ Македада куйга чаштына берген беш хаанның тыттып келгенин Иисуска дыңнадып кээрге, ¹⁸ Иисус: «Куйнун аксын улуг даштар-биле дуглап кааш, ону улуска кадартып калыңар. ¹⁹ А боттарыңар дайзыннарны сүрерин ара соксаптайн, кудуруунда чыдып калганнарын кыргып-хыдыңар, оларның хоорайларынче чашты бээрин болдурбаңар — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар оларны силерниң холунарга хүлээди-дир!» — дээн.

²⁰ Иисус болгаш израильчилер дайзыннарны дөгерезин чылча шаап кааптарга, олардан чүгле каш-ла кижги дескеш, быжыглалдыг хоорайларынга чашты берген соонда, ²¹ бүгү чон Македада турлагда Иисусче тайбың ээп чедип келген. Оон соонда кым-даа оларны бак сөглөп дидинмээн.

²² Ынчан Иисус: «Куйнун аксын ажыткаш, ол беш хаанны меңээ үндүрүп эккеп беринер» — дээн. ²³ Оон дужаалын ёзугаар куйдан Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лахис, Эглон хоорайларның беш хаанын үндүрүп эккелгеннер. ²⁴ Ол

* 10:13 Азы: «Эки мөзүлүг улустун ному» (2 Хаан. 1:18 көр).

10:5 Э. д. 14:1-3; Ис. 9:2; 11:5 10:8 Ис. 1:5; 21:44 10:10 Башт. 4:15; 1 Хаан. 7:10; Иса. 28:21
10:11 Хост. 9:23; Иса. 30:30; Ажыд. 11:19; 16:21 || 2 Хаан. 18:8 10:13 Авв. 3:11
10:14 4 Хаан. 20:10-11; Иса. 38:8

хааннарны эккээрге, Иисус бүгү израильчилерни кыйгырып алгаш, кады дайылдажып чорааны шериг баштыңчыларынга: «Бо хааннарже чоокшулап келгеш, оларның моюннарынга будунарны салып алынар» — дээрге, олары шак ынчалдыр кылганнар.

²⁵ Иисус шериг баштыңчыларынга: «Коргуп-сүргөвөнер, кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим болунар! Силерниң дайзыннарынары, черле кым силерге удур дайылдажыр болдур, Дээрги-Чаяакчы шак-ла ынчалдыр аажылаар!» — дээн. ²⁶ Ооң соонда Иисус оларны өлүргөш, беш ыяшка мөчү-сөөгүн азып каан. Ынчалдыр оларны кежээге чедир азып каан турган.

²⁷ Хүн ажар өйдө Иисус ол мөчү-сөөктү дүжүргөш, ол хааннарның чаштып чытканы куйже кири октапкаш, ооң аксын улуг даштар-биле дуглап каарын дужааган. Ол даштар бо хуннерде-даа ында турар.

*Мурнуу чүкте хоорайларны
эжелеп алганы*

²⁸ Ол-ла хүн Иисус Македаны эжелеп алган. Ооң чурттакчыларын, чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а Македаның хаанын Иерихоннуң хаанын дег аажылаан.

²⁹ Иисус болгаш бүгү израиль чон Македадан Ливнаже чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Ливнаны оон чурттакчылары болгаш хааны-биле кады израильчилерниң холунга берипкен. Олар Ливнаның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а хаанын Иерихоннуң хаанын дег аажылаан.

³¹ Ливнадан Иисус бүгү израиль чон-биле кады Лахисче чорупкаш, бодунуң турлаан оон чоогунга кылып алгаш, ынаар халдаан. ³² Дээрги-Чаяакчы Лахисги израильчилерниң холунга берипкен: даартазында-ла Иисус хоорайны эжелеп алгаш, бүгү чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан. Лахисги база Ливнаны дег аажылааннар.

³³ Гезерни хааны Горам Лахисче дузалажыр дээш чедип кээрге, Иисус ооң чонун база чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, кырып-хыдып каапкан.

³⁴ Иисус болгаш бүгү израиль чон Лахистен Эглонче чорупкаш, бодунун турлаан ооң чоогунга кылып алгаш, ынаар халдааннар. ³⁵ Ол-ла хүн ол хоорайны эжелеп алгаш, чурттакчыларын чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткап каапкан. Эглонну база Лахисги дег аажылааннар.

³⁶ Иисус биле бүгү израиль чон Эглондан Хевронче чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁷ Олар хоорайны эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, хааны-биле кады база ол чоок-кавыда хоорай-суурларның чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Иисус Хевронну база оон бүгү чурттакчыларын, Эглонну дег, бүрүнү-биле узуткап каапкан.

³⁸ Иисус болгаш бүгү израиль чон Давирже эеп чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁹ Олар хоорайны эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын хааны-биле кады база чоок-кавыда хоорай-суурларның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижжи арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Хевронну, Ливнаны база Ливнаның хаанын Иисус канчанганыл, Давирни база ооң хаанын ынчалдыр аажылаан.

⁴⁰ Ынчалдыр Иисус ол черниң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каан. Дагларга, даглар эдээнге, шат черге, Негев ховузунга чурттаан хааннарны кыргып-хыдып, чаңгыс-даа амылыг чүве арттырбайн, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле узуткап каапкан. ⁴¹ Кадес-Варниден Газага чедир, бүгү гошен чуртту Гаваонга чедир Иисус кыргып-хыдып каапкан. ⁴² Ол бүгү черлерни хааннары-биле кады Иисус хары угда эжелеп алган, чүге дээрге Израиль дээш ооң Бурганы — Дээрги-Чаяакчы Боду чаалажып турган чүве-дир.

⁴³ Ооң соонда Иисус биле бүгү израиль чон Галгалда турлаанче эеп чанып келген.

*Соңу чүкте хоорайларны
эжелеп алганы*

11 ¹ Асорнуң хааны Иавин ол болууш-куннарның дугайында дыңнааш, Мадоннуң хааны Иовавче, Шимроннуң болгаш Ахсафтың хааннарыңче, ² соңу

10:24 Ы. х. к. 7:24 10:25 Ы. х. к. 3:21; 7:19 10:26 Ис. 8:29 10:27 Ы. х. к. 21:22-23
10:28 Ис. 6:20 10:38 Ис. 15:15; Башт. 1:11 10:40 Ы. х. к. 20:16-17

чүктө даглыг черлерде хааннарже, Кин-нерет хөлдүң мурнуу чүгүндө Йордан хемниң шынаазында хааннарже, барыгын чүктө шатта база Нафот-Дорда хааннарже, ³ чөөн чүктен далайга чедир чурттап турар хананей чонче, даглыг черлерде чурттап чоруур амор, хет, ферез, иевус чоннарже, Эрмон даг эдээнде Мицпа деп черде хиввей чонче шапкынчыларын чорудупкан. ⁴ Ол бүгү хааннар далайның элезини дег хөй санныг аг-шерии-биле кады дайынче үнүпкөннер; оларның аьттары болгаш дайынчы тергелери эңмежок турган. ⁵ Ол хааннар шупту катчып алгаш, Израиль-биле чаалажыр дээш, Мером сугларының чоогунга кады турлагжып алганнар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Олардан кортпа. Даарта, бо-ла үеде, Мен оларның шуптузун израильчилерге чылча шаптырар кылып каар мен. Сен оларның аьттарының балдырларының сиирлерин үзе кезип каг, а дайынчы тергелерин өрттедипти» — дээн.

⁷ Иисус болгаш дайылдажып-ла шыдаар бүгү улус хенертен Мером сугларыңче үнүп келгеш, дайзыннарның халдай бергеннер. ⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хааннарның аг-шерин израильчилерниң холунга хүлээди бээрге, оларны чылча шапкаш, арктанарын улуг Сидон хоорайга чедир, Мисрефот-Маймге чедир, чөөн чүктө Мицпа шынаазыңга чедир сүргеш, дириг кижиге арттырбайн, шуптузун кыргып-хыдып каапканнар. ⁹ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагааны дег, оларның аьттарын берттиндиргеш, тергелерин өрттедипкен.

¹⁰ Дедир ээп ора, Иисус Асорну эжелеп алгаш, оон хаанын хылыш-биле өлүрүп каапкан. (Ол үеге чедир Асор ол чооккавыда күрүнелерниң баштың хоорайы турган чүве-дир.) ¹¹ Аңаа турган амылыг чүве бүрүзүн хылыш-биле кыргып-хыдып, чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, узуткап каапкаш, Асорну хуоктапкан.

¹² Иисус ол хааннарны шуптузун тудуп ап, хоорайлары-биле кады эжелеп

алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң дужааганын ёзуугар хылыш-биле кыргып-хыдып, бүрүнү-биле узуткап каапкан. ¹³ Ындыг-даа болза, Иисустун өрттедипкени Асордан аңгыда, израильчилер дөңнерде* турар хоорайларны өрттепкөннер. ¹⁴ Эжелеп алганы хоорайлардан тыпкан олчазын болгаш мал-маганны израильчилер боттары улежил алганнар, а хоорайларның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. ¹⁵ Ынчалдыр кылырын Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Моисейге дужааган, а Моисей ону Иисуска дужааган чүве-дир. Дээрги-Чаяакчы Моисейге чүнү чагааны, Иисус чаңгыс-даа сөс хажытпайн, шак-ла ынчалдыр куусеткен.

¹⁶ Иисус ынчалдыр бүгү чуртту: дагларны, Негев ховуну шуптузун, Гошен деп черни шуптузун, шатгы, Йордан хемниң шынаазын, Израильдиң даглыг-даа, чавызааш-даа черлерин, ¹⁷ Эдомнун чоогунда турар Халлак дагдан Эрмон даанын эдээнде Ливан шынаазында турар Ваал-Гадка чедир эжелеп алгаш, шупту хааннарны туткаш, өлүрүп каапкан. ¹⁸ Үр үениң дургузунда Иисус ол бүгү хааннар-биле дайылдажып келген. ¹⁹ Гаваоннун чурттакчылары хиввейлерден аңгыда, израильчилер-биле тайбың керээзи чарган хоорай чок болган: оларның шуптузун дайын-биле чаалап алган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны израильчилер-биле дайылдажыр кылдыр чөрүү-дедир кылып каан — израильчилер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзуугар оларны кыргып-хыдып, кам-хайыра чокка бүрүнү-биле узуткап каапсын дээш, Ол ынчаар кылган.

²¹ Ол үеде Иисус Хевронда, Давирде, Анавта, Иудеяның болгаш Израильдин тейлеринде чурттап турар энак аймакче халдап келген. Иисус оларның хоорайларын эжелеп алгаш, боттарын бүрүнү-биле узуткап каапкан. ²² Израильчилерниң черинде энак аймактан чаңгыс-даа кижиге артпаан (олар чүгле Газада, Гефте база

* 11:13 Дөң — бо домакта ажыглаттынып турар «тел» деп еврей сөс шаг шаанда ол черге турган хоорайның орнунга дөңнелип арткан, эске чаа хоорай тудуп каан черни көргүзүп турар.

11:4 Башт. 7:12; 1 Хаан. 13:5 11:5 Э. д. 14:1-3; Ис. 9:1-2 11:6 Ы. х. к. 17:16; 2 Хаан. 8:4; 1 Чыл. 18:4 11:12 Ы. х. к. 7:24 || Ы. х. к. 20:16-17 11:15 Хост. 34:11-12; Ы. х. к. 7:2 11:19 Ис. 9:7, 15 11:20 Хост. 4:21 || Ы. х. к. 7:16; 20:16-17; 1 Хаан. 2:25 11:21 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2 11:22 1 Хаан. 17:4

Азотта арткан).* ²³ Иисус ол бүгү чуртту эжелеп алгаш, Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн ёзугаар, ону израильчилерге аймак айы-биле үлөп бергеш, оларга ээлээри-биле берипкен.

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган.

Моисейниң тиилээни хааннар

12 ¹ Иордан хемниң чөөн талазынга израильчилер Арнон хемден Эрмон даанга чедир бүгү шынааның черлерин эжелеп алгаш, оларның хааннарын кыргып-хыдып каапкан. Ол хааннарның даңызы бо-дур:

² Эсевонга чурттап турган амор хаан Сигон. Ол хаан Арнон хемниң кыдыында Ароерни, Арнон шынаазын, Галаадтын чартыгын база аммон чоннун чуртунун кызыгаары Иавок хемге чедир девискээрни чагырып турган. ³ Оон аңгыда Иордан шынаазы – Киннерет хөлдүң чөөн талакы эриктөрүндө мурнуу чүкте Арава далайынын (азы Дус далайын) чөөн талакы эринде Бет-Иешимотка чедир, Фасги сынның эдээнге чедир девискээрни чагырып турган.

⁴ Дараазында Васанның хааны Огтуң девискээри турган. Ол – рефа чондан сөөлгү артканнарның бирээзи чүведир. Ог Астаротка база Эдрияга чуртун чагырып турган. ⁵ Аңаа Эрмон даг, салха чер, гессур база мааха чоннар-биле кызыгаарга чедир Васанның бүгү девискээри, Галаадтын чартыгы, Эсевоннун хааны Сигоннун кызыгаарына чедир черлер хамааржыр.

⁶ Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Моисей база израильчилер ол хааннарны чылча шаап каан; Моисей оларның черлерин Рувимниң, Гадтын аймактарына база Манассияның аймааның чартыгына ээлээр кылдыр бергилепкен.

Иисустуң тиилээни хааннар

⁷⁻⁸ Иордан хемниң барынын талазынга Иисус биле израильчилер Ливан шынаазында турар Ваал-Гадтан Эдомнун чоогунда турар Халлак даанга чедир чурттап чоран хааннарны чылча шаап каан. Хет, амор, хананей, ферез, хиввей база

иевус чоннарның бүгү черлерин – дагларны, шатгы, Иордан шынаазын, даглар эдектерин, ээн кургаг ховуну база Негевти – Иисус Израильдин аймактарына ээлээри-биле үлөп берипкен. Ол чоннарның хааннары:

- ⁹ Иерихоннун хааны,
- Вефил чоогунда Гайнын хааны,
- ¹⁰ Иерусалимниң хааны,
- Хевроннун хааны,
- ¹¹ Иармуттуң хааны,
- Лахистин хааны,
- ¹² Эглоннун хааны,
- Гезерниң хааны,
- ¹³ Давирниң хааны,
- Гадерниң хааны,
- ¹⁴ Хорманың хааны,
- Арадтын хааны,
- ¹⁵ Ливнаның хааны,
- Одолланың хааны,
- ¹⁶ Македаның хааны,
- Вефилдин хааны,
- ¹⁷ Таппухахтын хааны,
- Хеферниң хааны,
- ¹⁸ Афектин хааны,
- Шароннун хааны,
- ¹⁹ Мадоннун хааны,
- Асорнун хааны,
- ²⁰ Шимрон-Мероннун хааны,
- Ахсафтын хааны,
- ²¹ Таанахтын хааны,
- Мегиддоннун хааны,
- ²² Кедестин хааны,
- Кармил даанда Иокнеамның хааны,
- ²³ Нафот-Дорда Дорнун хааны,
- Галгалда Гоимниң хааны,
- ²⁴ Тирцаның хааны – шупту үжен бир хаан.

Эжелеттимээн черлер

13 ¹ Иисус назыдап кырый бээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Сен назыдап кырый бердин, а эжелеп алып ужурут черлер ам-даа дыка хөй болгай. ² Ол черлер бо-дур:

филистим база гессур чоннарның бүгү девискээрлери ³ (Египеттин чөөн талазында Шихор хемден сонгу чүкте Экрон кызыгаарына чедир черлер Хаананның девискээрлери деп санаттынар.

* 11:22 Газа, Геф, Азот – филистим хоорайлар; Геф чурттуг улуг-шыырак филистим күчүтөн-нер дугайында чугааларны көр (1 Хаан. 17; 2 Хаан. 21:15-22).

11:23 Сан. 26:53 || Ис. 14:15

12:2 Сан. 21:24

12:4 Ы. х. к. 2:11; 3:11; Ис. 13:12 || Сан. 21:33-35

12:6 Сан. 32:33; Ы. х. к. 29:8

13:3 Ы. х. к. 2:23

Ында филистимнернин беш күрүне-хоорайы бар: Газа, Азот, Аскалон, Геф база Экрон);

⁴ аввей чоннуң мурнуу чүкте чери;

Сидон хоорайга хамааржыр Меарадан Афекке чедир база амор чоннуң кызыгаарынга чедир бүгү ханаан чер;

⁵ гевал чер;

Эрмон дааның эдээнде Ваал-Гадтан чөөн чүкте Ливо-Хаматка чедир бүгү ливан чер.

⁶ Ливандан Мисрефот-Маимге чедир дагылгы черлерде чурттаан бүгү сидончуларны израиль чоннуң мурнундан үндүр сывырыштар мен. Мээң сеңээ чагып кааным дег, ол черни израиль чонга өңчү кылдыр үлөп бер. ⁷ Бо черни тос аймакка база Манассияның аймааның чартынынга ээлеп чурттаары-биле бер».

Иорданның чөөн чүгүнде черни үзээни

⁸ Дээрги-Чаяакчынын чалказы Моисейниң хуваап бергенин ёзугаар Рувимниң болгаш Гадтың аймактары база Манассияның аймааның өске чартыы Иордан хемниң чөөн талазында дараазында черлерни ээлеп чурттаары-биле алганнар:

⁹ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш, Медевадан Дивонга чедир бүгү оргулааш —

¹⁰ Эсевонну чагырган амор хаан Сигоннуң аммон чоннуң кызыгаарынга чедир шупту хоорайлары;

¹¹ Гессур база мааха чоннарның девискээрлери, Галаад, бүгү Эрмон даг, Салхага чедир бүгү Васан — ¹² Астаротка болгаш Эдреяга чуртун чагырган Васаның хааны Огтун бүгү күрүнеси. (Ог хаан дээрге рефа чондан арткан сөөлгү кижилерниң бирээзи турган чүве-дир.) Моисей ол дайзыннарны чылча шапкаш, черлерин эжелеп алган. ¹³ Ынчалза-даа израильчилер гессур база мааха чоннарны үндүр ойлатпаан. Олар бо хуннерде-даа израильчилерниң аразында чурттап чоруур.

¹⁴ Моисей чүгле Левийниң аймаанга чер бербейн барган. «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыры — оларның үүле-хуузу ол-дур» — деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай.

Рувимниң девискээри

¹⁵ Моисей Рувимниң аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

¹⁶ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш, Медевага чедир бүгү оргулааш;

¹⁷ Эсевон болгаш ооң оргулаашта турар бүгү-ле суурлары — Дивон, Вамот-Ваал база Бет-Ваал-Меон, ¹⁸ Иааца, Кедомот база Мефаат, ¹⁹ Кириатаим, Сивма база шынаада турар тейде Цереф-Шахар, ²⁰ Бет-Фегор, Фасги сынның эдектери база Бет-Иешимот — ²¹ оргулаашта бүгү хоорайлар, Эсевонну чагырган амор хаан Сигоннуң күрүнеси. Моисей Сигонну чылча шапкаш, хаанның томуйлааны чагырыкчыларны — Эвий, Рекем, Цур, Хур, Рева деп мадиан нояннарны — база өлүрүп каан. ²² Беорнуң оглу төлгечи Валаамны база, өскелерни дег, израильчилер кылыш-биле өлүрүп кааннар.

²³ Рувимниң аймааның черлеринин кызыгаары — Иордан хем. Оларның төрөл бөлүк аайы-биле ээлээр хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Гадтың девискээри

²⁴ Моисей Гадтың аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

²⁵ Иазер деп девискээр, Галаадтын бүгү хоорайлары, Равва хоорайның джунда Ароерге чедир аммон чурттуг чартыы;

²⁶ Эсевондан Рамат-Мицпага болгаш Бетонимге чедир, Маханаимден Давир кызыгаарынга чедир черлер;

²⁷ шынаада турар Бет-Гарам, Бет-Нимра, Сокхот болгаш Цафон — Эсевоннуң хааны Сигоннуң күрүнесинин арткан чери.

Ол девискээрниң кызыгаары — Иордан хемниң чөөн талазы биле Киннерет хөлдүң кыдыы. ²⁸ Гадтың аймааның төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Манассияның чөөн чүкте девискээри

²⁹ Моисей Манассияның аймааның чартынынга база төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар черлерни үлөп берген:

13:5 3 Хаан. 15:18; Ыд. ыр. 82:8; Иез. 27:9 13:8 Сан. 32:33; Ы. х. к. 3:12 13:9 Ы. х. к. 2:35

13:12 Исис. 12:4 13:13 1 Чыл. 2:23 13:14 Ы. х. к. 18:1-2 13:21 Сан. 25:15; 31:8 13:22 Сан. 31:16

³⁰ Маханаимден эгелээш, бүгү Васан күрүнө (оон хааны — Ог), Васанда Иаирнин бүгү хоорай-суурлары — алдан хоорай;

³¹ Галаадтың чартгы;

Васанны чагырган Ог хаанның Астарот болгаш Эдрея деп найысылал хоорайлары. Манассияның оглу Махирнин үре-салгалының чартыгына төрөл бөлүктөр аайы-биле ол черлерни үлөп берген.

³² Моисей Моавтың ховуларынга, Иорданның чөөн талазынга, Иерихондан чөөн чүккө ол черлерни ээлеп чурттаары-биле үлөп берген чүве-дир. ³³ А Левийнин аймаанга ол ээлээр чер бербээн. «Оларның үлүү — Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Боду ол-дур!» — деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай.

Ханаан черни үлээни

14 ¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннуң оглу Иисус база аймактар баштыңнарының үлөп бергени-биле израиль чон ханаан черни ыңчаар өнчү кылдыр алган. ² Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр чагааны-биле, ол черни үлүг тырткаш, израиль чоннуң тос болгаш чартык аймаанга үлөп бергеннер. ³ Өскө ийи болгаш чартык аймакка Моисей Иорданның чөөн талазында черни берген турган. А левиттерге оларның аразынга ээлээр чер бербээн. ⁴ Иосифтиң салгалдарындан ийи аймак үнген: Манассия болгаш Эфрем. А левиттерге хоорайлар болгаш мал-маганың кадарар чер берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар чагып кааныл, израильчилер ыңчалдыр черни хуваалда эзугаар үлежиң алганнар.

Халевтиң эзелел чери

⁶ Иуданың үре-салгалы Галгалда Иисуска чедип кээрге, кенез уктуг Иефоннийниң оглу Халев аңаа мыгча дээн: «Кадес-Варниге тургаш, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң кижизи Моисейге сээң болгаш мээң дугайымда чүү дээнин бодун билер сен. ⁷ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей мени Кадес-Варниден ханаан черни шинчилээри-биле чорудуп турда,

дөртөн харлыг турган мен. Оон ээп келгеш, чүнү бодап турарымны аңаа шыны-биле чугаалаан мен. ⁸ Мээң кады чораан улузум чоннуң сузун бастыңдыр чугаалап каапкан. А мен Дээрги-Чаяакчы Бурганымга бүрүнү-биле чагыртып арткан мен. ⁹ Ынчан Моисей менээ: „Сээң хайгыыл кылып чорааның чер мөңгө шагда сээң болгаш сээң үре-салгалыңны болур! Чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчы Бурганымга бүрүнү-биле чагырттын“ — деп даңгыраглаан чүве.

¹⁰ Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы ону аазааның эзугаар бо хүнге чедир мээң амьдыралымны уздып чор. Моисейге Дээрги-Чаяакчы сөзүн бергенинден бээр дөртөн беш чыл эрткени ол-дур — ол үеде израильчилер ээн кургаг ховулап чоруп орган. Ам мен сезен беш харлыг мен. ¹¹ Мээң кадыкшылым, Моисейниң мени чорудуп турганы үеде дег, ам-даа быжыг-дур. Ынчан кайы хире күштүг турган мен, ам-даа болза дайылдажырынга болгаш өскө-даа ажыл-херектер чорударынга шыдалым четчир-дир. ¹² Дээрги-Чаяакчының ынчан чугаалап турганы дагыл черни мээң холумга хүлээдиң берип көр. Ында энак аймак чурттап турар, оларның хоорайлары улуг болгаш быжыг дээрзин бодун база дыннап турдуң. Дээрги-Чаяакчы мээң-биле кады болур болза, ол черни мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар эжелеп алың!»

¹³ Иисус Иефоннийниң оглу Халевти алгап-йөрээп кааш, Хевронну ээлеп аары-биле аңаа берипкен. ¹⁴ Кенез уктуг Иефоннийниң оглу Халев бо хүн-нерде-даа Хевроннуң ээзи болуп арткан, чүге дээрге ол Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагырткан. ¹⁵ (Хевронну оон мурунда Кириат-Арба деп адап турган. Ону Арба деп энак аймактың ат-сураалгы кижизинге тураскаадып адап каан чүве-дир.)

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган.

Иуданың девискээри

15 ¹ Улугден тыртарга, Иуданың аймаанга оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваалгыл черлери мындыг

13:30 | Чыл. 2:23 | 13:31 Сан. 32:41 | 13:33 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 | 14:1 Сан. 34:17

14:2 Сан. 26:53-55; 34:13 | 14:3 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 | 14:4 Э. д. 48:5 || Сан. 35:2

14:6 Сан. 13:31; 14:6 | 14:8 Сан. 13:32; Ы. х. к. 1:28 | 14:9 Сан. 14:6-9, 24 | 14:12 Сан. 13:23;

Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Ис. 11:21 | 14:15 Э. д. 23:2; 35:27; Башт. 1:10 || Ис. 15:13 || Ис. 11:23

болган: мурнуу чүктө Эдомнун ужунда ээн кургаг Цин ховузу. ² Оон мурнуу кызыгаар Дус далайның мурнуу талазында мугулдурдан эгелээр. ³ Кызыгаары мурнуу чүктө Акравим артын эрткеш, Цинни таварааш, Кадес-Варниниц мурнуу талазынга четкен. Оон Хецрон таварып эрткеш, Аддарже үнгеш, Каркаже ээптер. ⁴ Оон ыңай Апмонну таварааш, Египеттиң кызыгаарында хемни дургаар чоруткаш, далайга четкен. Ол болза мурнуу кызыгаар болур. ⁵ Чөөн талакы кызыгаары – Иордан хемниң аксынга чедир Дус далайның эрик кыдыы.

А сонгу кызыгаар – Дус далайның Иорданның кирген аксында мугулдурдундан эгелээн, ⁶ моон ыңай черлериниң кызыгаары Бет-Хогланы эрткеш, сонгу таладан Бет-Араваны таварааш, Боганның Хаязынга четкен (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган). ⁷ Оон ыңайлаарга, кызыгаар Ахор шынаазындан Давирге четкеш, сонгу талада шынаанын мурнуу чүгүндө Адуммин бедигээжиниң дужунда чыдар Галгалче ээпкен. Моон эгелээш, кызыгаар Эн-Шемеш сугларның үнген бажындан Эн-Рогелге четкен. ⁸ Оон ыңай кызыгаар Иевустун – Иерусалимниң мурнуу талазында Бен-Энном шынаазын таварып эрткеш, ол шынаанын барын талазында база Рефаим шынаазының сонгу талазында турар дагже үнген. ⁹ Ол дагның бажындан баткаш, кызыгаар Нефтоах сугларның үнген бажын таварып, Эфрон даанда хоорайларга четкеш, Ваал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайже ээптер. ¹⁰ Кызыгаар Ваалдан барын чүкче, Сеир дагларынче, углааш, Иарим (азы Кесалон) дааның сонгу талазы-биле эртер, оон Бет-Шемешче баткаш, Тимна таварып чоруур. ¹¹ Кызыгаар оон Экроннун сонгу талазы-биле Шикаронче ээптип, Ваал даан эрткеш, Иавнейлге четкеш, далай чанынга төнер. Барын талакы кызыгаарны Улуг далай ээлеп чыдар. ¹² Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле ээлээн черлериниң кызыгаарлары бо-дур.

¹³ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагы-биле Иефонниңниң оглу Халевке Иуда-

ның аймааның черлериниң аразынга чер берген: Кириат-Арба (азы Хеврон) деп хоорай. Арба дээрге энак аймактың өгөбези чүве-дир. ¹⁴ Халев ол хоорайдан үш энак кижжи: Шешай, Ахиман база Талмайны үндүр ойладыпкан чүве-дир. ¹⁵ Кириат-Арбадан үнгеш, Халев Давирниң чурттакчыларынче дайын-чаалыг чорупкан. (Давирнин оон мурнунда ады Кириат-Сефер турган.) ¹⁶ Халев: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкаш, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнун уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» – деп азаан.

¹⁷ Ол хоорайны Халевтиң дунмазы боор Кеназтын оглу Гофонил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунун уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

¹⁸ Ахсаның чоруур өйү чедип кээрге: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» – деп Гофонилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү херелеп чор сен?» – деп айтырган.

¹⁹ «Меңээ ачы-буяндан хайырлап көрүнерм. Силер меңээ ээн кургаг Хегевте черни бердиңер, ам меңээ суглардан база беринерем» – деп, Ахса ачазындан дилээ. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы суг баштарын берген.

²⁰ Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлери бо-дур:

²¹ Эдом-биле мурнуу талазында кызыгаарлажып турар хоорайлары – Кавцеил, Эдер, Иагур, ²² Кина, Димона, Адада, ²³ Кедес, Асор, Ифнаң, ²⁴ Зиф, Телем, Валот, ²⁵ Гацор-Хадафа, Кириат-Хецрон (азы Асор), ²⁶ Амам, Шема, Молада, ²⁷ Хацар-Гадда, Хешмон, Бет-Палет, ²⁸ Хацар-Шуал, Бээр-Шева, Визюфея, ²⁹ Ваала, Ийим, Эцем, ³⁰ Элтолад, Кесил, Хорма, ³¹ Циклаг, Мадмана, Сансана, ³² Леваот, Шелихим, Аин, Риммон – суурлары-биле кады чээрби тос* хоорай.

³³ Шефела деп шат черде – Эштаол, Цора, Ашна, ³⁴ Заноах, Эн-Ганним, Таппуах, Гаенам, ³⁵ Иармут, Одоллам, Сохо, Азека, ³⁶ Шаараим, Адифаим, Гедера (азы Гедерофаим) – суурлары-биле кады он дөрт хоорай;

* 15:32 Бо даңзыда чээрби тостан-даа хөй хоорайларның ады кирип турар. Мында Симеоннун аймаанга хамааржып хоорайлар база кирген бооп чадавас (19:1-9 көр).

15:4 Сан. 34:3-5 15:6 Ис. 18:17 15:13 Сан. 13:31 || Ис. 14:15; 21:1 15:14 Сан. 13:23; Башт. 1:10, 20 15:15 Ис. 10:38; Башт. 1:11 15:16 Башт. 1:12-15; 1 Хаан. 17:25 15:19 Башт. 1:10-15

³⁷ Ценан, Хадаша, Мигдал-Гад, ³⁸ Дилеан, Мицфе, Иокфеил, ³⁹ Лахис, Боккат, Эглон, ⁴⁰ Хаббон, Лахмас, Хифлис, ⁴¹ Гедерот, Бет-Дагон, Наама, Македа — суурлары-биле кады он алды хоорай;

⁴² Ливна, Этер, Ашан, ⁴³ Иффах, Ашна, Нецив, ⁴⁴ Кеила, Ахзив, Мареша — суурлары-биле кады тос хоорай;

⁴⁵ Экрон болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

⁴⁶ Экрондан далайга чедир Азотгун чоогунда хоорай, суурлар;

⁴⁷ Азот болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

Газа болгаш Египетти кызыгаарлап турар хемге база Улуг далайга чедир Газага хамааржыр шунту хоорай, суурлар.

⁴⁸ Даглыг черде — Шамир, Иаттир, Сохо, ⁴⁹ Данна, Кириат-Санна (азы Давир), ⁵⁰ Анав, Эштемоа, Аним, ⁵¹ Гошен, Холон, Гило — суурлары-биле кады он бир хоорай;

⁵² Арав, Рума, Эшан, ⁵³ Ианум, Бет-Ташпуах, Афека, ⁵⁴ Хумта, Кириат-Арба (азы Хеврон), Цигор — суурлары-биле кады тос хоорай;

⁵⁵ Маон, Кармиел, Зиф, Ютта, ⁵⁶ Изреел, Иокдам, Заноах, ⁵⁷ Каин, Гива, Тимна — суурлары-биле кады он хоорай;

⁵⁸ Халхул, Бет-Цур, Гедор, ⁵⁹ Маарат, Бет-Анот, Элтекон — суурлары-биле кады алды хоорай;

⁶⁰ Кириат-Ваал (азы Кириат-Иарим) база Аравва — суурлары-биле кады ийи хоорай.

⁶¹ Энн кургаг ховуда — Бет-Арава, Миддин, Секаха, ⁶² Нившан, Ир-Мелах, Эн-Геди — суурлары-биле кады алды хоорай.

⁶³ А Иерусалимге чурттап чораан иевус чонну чургундан Иуданың аймаа үндүр сывырып шыдаваан. Амгы үеде-даа иевустар Иуданың үре-салгалы-биле кады Иерусалимде чурттап чоруурлар.

Эфрем биле Манассияның девискээрлери

16 ¹ Оон соонда үлүгден тыртарга, Иосифтин салгалдарыңа мындыг хувааглыг черлер онаашкан: оларның девискээринин мурнуу кызыгаары Иерихон чоогунда (Иерихоннун суг бажынын

чөөн талазында) Иордан хемден эгелээш, ээн кургаг ховуну таварааш, даглыг черде турар Вефил хоорайга четкен. ² Вефилден Лузка четкеш, архи төрөл бөлүктүн черинде Атарот хоорайже шилчий берген. ³ Оон барыын чүкче даглардан бадыш, иафлет төрөл бөлүктүн черин таварааш, Алды Бет-Оронга база Гезерге четкеш, далай кыдыынга төнгөн.

⁴ Иосифтин салгалдары болур Манассия болгаш Эфремнің аймактары база боттарының ээлээр черлерин алган чүве-дир. ⁵ Эфремнің аймааның төрөл бөлүк аайы-биле алган черлери болур: оларның мурнуу кызыгаары — чөөн чүкте Атарот-Адардан эгелээш, Устүү Бет-Оронну таварааш, далай кыдыынга төнгөн. Чөөн кызыгаары — сонгу чүкте Михметаттан чөөн чүкче эеп, Таанат-Силомни таварааш, Ианохтуң чөөн талазы-биле эрткеш, ⁷ Атарот биле Нааратче даглардан баткаш, Иерихонга үскеш, Иордан хемге четкен. ⁸ Сонгу кызыгаары — Ташпуахтан Кана хем-биле барыын чүкче эртип, далайга четкен.

Эфремнің аймааның төрөл бөлүк аайы-биле алган черлери ол-дур. ⁹ Ол аймакка хоорай, суурларны Манассияның аймааның черинден ылгап берген чүве-дир. ¹⁰ Эфремнің аймаа Гезерге чурттап турган хананей чонну үндүр ойлатпаан болгаш, хананейлер ал-даа оларның аразында чурттап, оларнын ажылын кылыр албатылары бооп чоруур чүве-дир.

17 ¹ Үлүгден тыртарга, Манассиянын аймаанга мындыг хувааглыг черлер онаашкан. Манассия дээрге Иосифтин дун оглу-дур. А Манассияның дун оглу Махир — галаадчыларнын ада-өгбези. Галаадчылар эзулуг дайынчылар турган, ыңчангаш Махирнің төрөл бөлүгүнге Галаад болгаш Васан деп черлер онаашкан. ² А Манассияның өске салгалдары — Авиезернің, Хелектин, Асриилдин, Шехемнин, Хефернин, Шемиданын уре-салгалы — төрөл бөлүк аайы-биле хувааглыг черлерни база алган. Иосифтин оглу Манассияның эр хиндиктиг салгалдары болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр мындыг чүве-дир:

15:63 Башт. 1:8, 21; 2 Хаан. 5:6 16:2 2 Хаан. 15:32; 17:5 16:10 Башт. 1:29; 3 Хаан. 9:16 17:1 Э. д. 41:51 || 1 Чыл. 7:14 || Сан. 32:40 17:2 Сан. 26:30-32

³ Салпаад деп кижиге (ол дээрге Хеферниң оғлу, Хефер — Галаадтың оғлу, Галаад — Махирниң оғлу, Махир — Манассияның оғлу турган) эр хиндиктиг ажы-төлү чок, чүглө кыстарлыг турган чүве-дир. Оон урулларының аттары бодур: Махла, Ноа, Хогла, Мылка база Тирца. ⁴ Ол кыстар Бурганның бараалгакчызы Элеазарга, Нунун оғлу Иисуска база чоннун баштыннарынга келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бистиң төрөл акыларывыстың аразынга биске хуваагылыг чер бээр кылдыр Моисейге дужааган болгай» — дээрге, Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле оларга ада төрелиниң эр улузунун аразынга хуваагылыг черни берген. ⁵ Ынчалдыр Манассияның аймаанга, Иордан хемнин ыңдында чыдар Галаад болгаш Вассандан аңгыда, он девискээр онаашкан, ⁶ чүгө дээрге Манассияның кыс улузу эр улузунун аразынга база хуваагылыг черлерни алган. А Галаад деп черни Манассияның арткан үре-салгалынга берген.

⁷ Манассияның аймааның чери Асирниң аймаандан Сихем дужунда Михметатка чедир чаттылган. Оон ыңайлааш, мурнуу чүкчө — Таппуахтың суг бажынче ээптер. ⁸ Таппуахтың чоок-кавызы Манассияга хамааржыр, а Таппуах хоорай боду кызыгаар черде турар болгаш, Эфремниң аймаанга хамааржыр чүве-дир. ⁹ Моон ыңай кызыгаар Кана хемче даглардан куду баткаш, далайга барып төнер. Хемнин мурнуу талазында турар хоорайлар Манассияга хамааржып турган-даа болза, оларны Эфремниң аймаанга ылгап берген. А хемнин соңгу талазында чер ам-даа Манассияга хамааржыр. ¹⁰ Хемнин мурнуу талазында черлер — Эфремниң, а соңгу талазында оларны — Манассияны. Манассияның барынын кызыгаары далай турган.

Соңгу чүгүнден Асирниң аймаа-биле, а чөөн чүгүнден Иссахарның аймаа-биле кызыгаарлажып турган. ¹¹ Иссахар биле Асирниң девискээрлеринден Манассияга Бет-Сан, Ивлеам, Дор, Эн-Дор, Таанах, Мегиддон боттарының чоок-кавызында суурлары, ында бар бүгү чурттакчылары-биле кады хамааржыр. (Ол хоорайларның үшкүзү — Нафат-Дор.)*

¹² Манассияның аймаа ол хоорайларны эжелеп ап шыдаваан, ынчангаш хананей чон оларда чурттап артып калган чүве-дир. ¹³ Израильчилер оон соонда күштели бергеш, ол хананейлерни боттарының ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар, ынчалза-даа хоорайларындан үндүр ойлатпааннар.

¹⁴ Иосифтин салгалдары Иисуска: «Чүгө сен биске чурттаң чүглө чангыс бичии девискээрин үлүүвүс кылдыр берип кагдың? Бис дыка хөй улус ышкажыл бис, Дээрги-Чаяакчы биске ачыбуян хайырлаан болгай» — дээннер.

¹⁵ Иисус оларга: «Бир эвес силер хөй улус болзунарза, бир эвес силерге Эфрем дагылар тар болза, фerez болгаш рефа чоннарның чавызааш черинге баргаш, ында арга-арыгылыг черни аштап-арыглап алынар» — дээн.

¹⁶ Иосифтин салгалдары: «Ийе, биске бо дагылыг черлер эвээш-тир. А чавызааш чурттап турар бүгү хананейлер — Бет-Сан болгаш ол чоок-кавынын-даа, Изреел шынаазынын-даа чурттакчылары дайынчы демир тергелерлиг болгай» — деп харыылааннар.

¹⁷ Иосифтин салгалдары болур Эфремниң болгаш Манассияның аймактарынга Иисус мынча дээн: «Силер хөй болгаш күштүг-дүр силер. Силерниң үлүүнерге чангыс борбак девискээр онаажыр эвес. ¹⁸ Даглар-даа, бо арга-арыг-даа силерниң болур. Арга-арыгны аштап-арыглап алынар, ынчан оон девискээри бүрүнү-биле силерниң болур. Хананей чон чеже-даа демир тергелерлиг болгаш күштүг болза, силер оларны үндүр ойлadyптар силер!»

Өске ймактарга черни үзэни

18 ¹ Бүгү израиль ниитилел Силом хоорайга чыгылып келгеш, аңаа Ужуражылга майгынын тип алган. Бүгү чуртуг эжелеп алган-даа болза, ² израильчилерниң чеди аймаа ам-даа үлөлгеге хуваагылыг чер албаан турган.

³ Ынчан Иисус израильчилерге мынча дээн: «Силерниң ада-өгбөнениң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге бергени черни ээлеп аар дээш, ам чеже

* 17:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглөдө «Нафаттын үшкү кезээ база аңаа хамааржыр» деп бижээн.

17:3 Сан. 26:33; 27:1-7; 36:1-12

17:12 Башт. 1:27-28

17:14 Э. д. 48:19

17:16 Башт. 1:19

18:1 Башт. 18:31

шүшпөңнөп кээр силер? ⁴ Аймак бүрүзүндөн үш-үш кижиден шилип беринер. Оларны бо чуртту эргий кезеэш, черниң байдалын бижип демдегелеп, аймактарга канчаар үлээрин билип алгаш, катап менээ чедип кээр кылдыр чорудуптайн. ⁵ Олар черни чеди кезекке чарып алзын. (Иуданың аймаа мурнуу чүктө хувааглыг черге турумчуп алзын, Иосифтин салгалдары соңгу чүктө хувааглыг черге турумчуп алзын.) ⁶ Черниң байдалын бижип демдеглээштиң, чеди кезекке үлөп алгаш, меңээ борта эккеп көргүзүңер. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнууга үлүгдөн тырткаш, ол черни силерге тодарадып бээр мен. ⁷ Чүглө левиттер силерниң араңарга хувааглыг чер албас, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары болуру — оларның үлүг-хуузу-дүр. А Гадтың, Рувимниң аймактары болгаш Манассияның аймааның чарты Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң бергенин ёзуугаар Иордан хемнин чөөн талазында черлерни ээлээр кылдыр алганнар».

⁸ Черниң байдалын бижир ужурлуг улус чоруп турда, Иисус оларга мындыг чарлык үндүргөн: «Бо чуртту эргип кезеэш, байдалын бижип алгаш, катап меңээ чедип келинер. А мен ынчан маңаа, Силомга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга үлүгдөн тырткаш, черни силерге тодарадып бээр мен». ⁹ Ол улус чоруткаш, чуртту эргип кезеэш, бүгү хоорайларын дептерге демдегелеп, чеди кезекке үлөп алгаш, Силомда турлагда Иисуска чедип келген. ¹⁰ Иисус Силомга Дээрги-Чаяакчының мурнунга үлүгдөн тырткаш, израильчилериниң арткан аймактарына хувааглыг черлерни үлөп берген.

Вениаминниң девискээри

¹¹ Баштай-ла Вениаминниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле дараазында хувааглыг черни алган. Оларның үлүү болур чери Иуданың болгаш Иосифтин салгалдарының черлериниң аразында болган. ¹² Оларның соңгу кызыгаары — Иордан хемден эгелээш, Иерихоннун соңгу талазы-биле эрткеш, барыын чүктө дагларны таварааш, Бет-Авенниң ээн кургаг ховузунга четкен. ¹³ Оон кызыгаар Лузтун (азы Вефилдин) мурнуу талазы-

биле эрткеш, Алдыы Бет-Ороннун мурнуу чүгүндө дагда турар Атарот-Адарже бадып четкен. ¹⁴ Барыын кызыгаары — Бет-Орон дужунда (мурнуу чүгүндө) турар дагдан кызыгаар Иуданың аймааның Кириат-Ваал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайынга четкен. ¹⁵ Мурнуу кызыгаары — Кириат-Иаримден барыын чүкчө чоруткаш, Нефтоах сугларының үнгөн бажынга четкен. ¹⁶ Оон кызыгаар Бен-Энном шынаазының баарында — Рефайм шынаазының соңгу талазында даглап баткаш, Бен-Энном шынаазын таварып, Иевус хоорайының мурнуу талазын эрткеш, Эн-Рогелче чорупкан. ¹⁷ Оон соңгу чүкчө ээпкеш, Эн-Шемешти эрткеш, Адуммын бедигээжиниң дужунда чыдар Гелилотче углапкаш, Боганның Хаязынче бадып келген (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган). ¹⁸ Оон кызыгаар Иордан шынаазынче көрүнгөн дагнын ийин соңгу тала-биле эрткеш, шынааже бадып келгеш, ¹⁹ Бет-Хогланың соңгу талазы-биле чоруткаш, Иордан хемнин мурнуу аксынга — Дус далайынын соңгу мугулдурунга чедип төнгөн. Вениаминниң девискээринин мурнуу кызыгаары ол-дур. А чөөн кызыгаары — Иордан хем. ²⁰ Вениаминниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлериниң кызыгаары ындыг чуве-дир.

²¹ Вениаминниң аймаанга төрөл бөлүктөр аайы-биле хамааржыр хоорайлар бо-дур: Иерихон, Бет-Хогла, Эмек-Кецип, ²² Бет-Арава, Цемараим, Вефил, ²³ Аввим, Фара, Офра, ²⁴ Кефар-Аммонай, Афни база Гива — суурлары-биле кады оң ийи хоорай;

²⁵ Гаваон, Рама, Беерот, ²⁶ Мицпа, Кефира, Моца, ²⁷ Рекем, Ирфеил, Тарала, ²⁸ Цела, Элеф, Иевус (азы Иерусалим), Гивеат база Кириат-Иарим — суурлары-биле кады оң дөрт хоорай.

Вениаминниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлөлгөгө алган черлери ол-дур.

Симеоннун девискээри

19 ¹ Ийи дугаарында Симеоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. Оларның чери Иуданың аймааның чериниң аразында болган.

² Оларга хамааржыр хоорайлар бо-дур: Беэр-Шева (азы Шева), Молада, ³Хадар-Шуал, Вала, Эцем, ⁴Элтолад, Бетул, Хорма, ⁵Циклаг, Бет-Маркавот, Хацар-Суса, ⁶Бет-Леваот база Шарухен – суурлары-биле кады он үш хоорай;

⁷Аин, Риммон, Этер база Ашан – суурлары-биле кады дөрт хоорай. ⁸ Ол хоорайларны долгандыр турар бүгү суурлар, Ваалат-Беэрге (азы Негевте Рамага) чедир безин суурлар Симеонга хамааржыр. Симеоннун аймааның төрөл бөлүк аайы-биле үлелгеге алган черлери ыңдыг чүве-дир.

⁹Симеоннун аймаанга черни Иуда аймааның черинден үзүп берген турган. Иуданың аймааның хувааглыг черинин девискээри оларга улуг турган болгаш, Симеоннун аймаанга черни ооң аразындан берген чүве-дир.

Завулоннун девискээри

¹⁰ Үш дугаарында Завулоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. Оларның чериниң кызыгаары Саридке чедир шөйлүп чоруткан. ¹¹ Ооң кызыгаары барыын чүкте Маралага четкеш, Дабешетти таварааш, Иокнеамның баарында хемге четкен. ¹² Саридтен дедир чөөн талада хүн үнер чүкче углааш, Кислот-Фаворже эрткеш, Давратты таварааш, Иафияга четкен. ¹³ Моон чөөн талада Гат-Хеферге, Итта-Кацинге четкеш, Риммонну таварааш, Неяже углаан. ¹⁴ Оон кызыгаар Ханнатоннун соңгу талазы-биле эрткеш, Ифтах-Эл шынаазынга төнгөн. ¹⁵ Оон аңгыда Завулонга Каттат, Нагалал, Шимрон, Идеала база Вифлеем хоорайлар хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту он ийи хоорай Завулонга хамааржыр. ¹⁶ Завулоннун аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур.

Иссахарның девискээри

¹⁷ Дөрт дугаарында Иссахарның аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ¹⁸ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Изреел, Кесуллот, Сунем, ¹⁹ Хафараим, Шион, Анахарат, ²⁰ Равит, Кишион, Авец, ²¹ Ремет, Эн-Ганним, Эн-Хадда, Бет-Папец.

²² Оон ыңай кызыгаары Фавор, Шагацима база Бет-Шемеш деп хоорайларны таварааш, Иорданга чедип төнгөн – суурлары-биле кады он алды хоорай. ²³ Иссахарның аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур.

Асирниң девискээри

²⁴ Беш дугаарында Асирниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ²⁵ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Хелкат, Хали, Ветен, Ахсаф, ²⁶ Аламелех, Амад база Мишал. Оларның кызыгаары барыын чүкте Кармил болгаш Шихор-Ливнафка четкен. ²⁷ Оон дедир-ле хүн үнер чүкче ээпкеш, Бет-Дагонда Завулоннун черлери-биле кызыгаарлажы бээр, а соңгу талазында Ифтах-Эл шынаазы чыдар. Ол чернин кызыгаарынче Бет-Эмек болгаш Неиел база кирип турар. Оон кызыгаар соңгу талазында Кавулче чоруптар. ²⁸ Оон ыңайлаарга, Эврон, Рехов, Хаммон база Кана таварааш, Улуг Сидонга четкен. ²⁹ Кызыгаар Рамаже ээпкеш, шивээ-хоорай Тирге четкен, оон Хоссаже ээпкеш, далай кыдыгында Ахзив деп черге төнгөн. ³⁰ Оон аңгыда Умма, Афек база Рехов деп хоорайлар Асирге хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту чээрби ийи хоорай Асирге хамааржыр. ³¹ Асирниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары мындыг-дыр.

Неффалимниң девискээри

³² Алды дугаарында Неффалимниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ³³ Оларның чериниң кызыгаары Хелефтен (Цананнимде аргадан) эгелээш, Адами-Некев, Иавнеил база Лаккумну таварааш, Иордан хемге барып төнгөн. ³⁴ Оон кызыгаары барыын чүкче ээпкеш, Азлот-Фаворну таварааш, Хуккокка четкен. Девискээри мурнуу чүгүндө Завулоннун черлери-биле, барыын чүгүндө Асирниң черлери-биле, чөөн чүгүндө Иордан хем-биле* кызыгаарлажып чыдар. ³⁵ Неффалим аймааның шивээ-хоорайлары: Циддим, Цер, Хамат, Рақкат, Киннерет, ³⁶ Адама, Рама, Асор, ³⁷ Кедес, Эдрея, Эн-Гацор, ³⁸ Иреон,

* 19:34 Өске бурунгу сөзүглелде «Иордан хем-биле, Иуданың черлери-биле» деп бижээн.

Мигдал-Эл, Хорем, Бет-Анат база Бет-Шемеш.

Суурлары-биле кады шупту он тос хоорай Неффалимге хамааржыр. ³⁹ Неффалимниң аймааның төрөл бөлүктөр айы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Данның девискээри

⁴⁰ Чеди дугаарында Даның аймаа төрөл бөлүктөр айы-биле хувааглыг черни алган. ⁴¹ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Цора, Эштаол, Шемеш хоорай, ⁴² Шаалавин, Айалон, Ифла, ⁴³ Элон, Тимна, Экрон, ⁴⁴ Элтеке, Гиветон, Ваалат, ⁴⁵ Игуд, Бене-Верак, Гат-Риммон, ⁴⁶ Ме-Иаркон, Ракон, Иопния хоорайның мурнунда чыдар чер база.

(Данның аймаа бодунуң девискээринге эрге-чагыргазын чидирипкен соонда, ⁴⁷ Ласем деп хоорайже халдааш, ону эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын хылыш-биле шанчып өлүргөш, ээлеп чурттай берген. Ол хоорайны бодунуң өгбөзинге тураскаадып, Дан деп адап алган.)

⁴⁸ Даның аймааның төрөл бөлүктөр айы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ыңдыг чүве-дир.

Иисустуң ээлеп чери

⁴⁹ Хувааглыг черлерни үлөжип дооскаш, израильчилер Нуннуң оглу Иисуска база боттарының аразындан хувааглыг черни бергеннер. ⁵⁰ Дээрги-Чаяакчынын айыткалы-биле аңаа ооң бодунуң дилээни, Эфрем дагларында турар Тимнат-Серах хоорайны бергеннер. Иисус ол хоорайны катап тургузуп алгаш, аңаа чурттай берген.

⁵¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннуң оглу Иисус база аймактарның баштыңнары үлүгден тырткаш, Силомда Ужаражылга майгынының кирер черинге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга израильчилерге шак ыңдыг хувааглыг черлерни үлөп бергеннер. Чер үлөлгөзи ыңчаддыр доозулган чүве-дир.

Хоргада-хоорайлар

(Сан. 35:6, 9-34; Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13)

20¹⁻² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөстөрүн израильчилерге дамчыдары-биле Иисуска мынча дээн: «Моисейни дамчыштыр силерге чугаа-

лап турганым дег, хоргада-хоорайлардан кылып алыңар. ³ Сагышты-биле эвес, билбейн бир-ле кижини эндеп каан кижиге өжээн негекчизинден ынаар дезе берип болур кылдыр, ыңдыг хоорайлар силерге чаштып дезер хоргада-черлери болзун. ⁴ Ол хоорайларның кайы-бирээзинче дезип чеде берген кижиге хоорайже кирер хаалга аксынга баргаш, хоорайның баштыңнарынга чүү болганын чажырбайн чугаалап берзин. Ынчан ол хоорайның улузу ону хүлээп алгаш, оларның аразынга чурттаар черден ылгап берзин. ⁵ Кажан өжээн негекчизи сүрүп кээрге, дезипкен кижини аңаа тудуп бербезинер, чүге дээрге өлүрүүшкүннү ол сагышты-биле кылбаан, өлүрткен кижиге-биле ооң мурнунда өжөөнөшпейн турган болгай. ⁶ Өлүрүкчү кижиге ол хоорайга ниитилеп ооң херээн сайгаргыже чедир чурттап турзун. Азы ол болушкун болуп турган үедө Бурганның дээди бараалгакчызы турган кижиниң өлүмүнге чедир аңаа чурттазын. Ооң соонда ол бодунуң дезипкени хоорайынче, аал-оранынче чана берзин».

⁷ Ылгап ыдыктаан хоргада-хоорайлар бо-дур:

Неффалим дагларында турар Галилеяда – Кедес;

Эфрем дагларында – Сихем;

Иуда дагларында – Кириат-Арба (азы Хеврон).

⁸ Иордан хемниң ыңдында, Иерихоннун чөөн чүгүндө:

Рувимниң черинде, оргулааш черде, ээн кургаг ховуда – Бецер;

Гадтың черинде, Галаадта – Рамот;

Манассияның черинде, Васанда – Голан.

⁹ Сагышты-биле эвес өлүрүүшкүн кылган үндезин израильчилер-даа, Израильде чурттап турар даштыкы кижилер-даа өжээн негекчизинден дезип, ниитилдиги шийткелиниң болурунга чедир хоргададан тып алын дээш ылгап каан хоорайлар ол-дур.

Левиттерге хамааржыр хоорайлар

(Сан. 35:1-8; 1 Чыл. 6:54-81)

21¹⁻² Левийниң аймааның баштыңнары ханаан черниң Силом деп хоорайында Элеазар бараалгакчыга, Нуннуң оглу Иисуска база израильчилернин

өске аймактарының баштыннарынга чедип келгеш: «Моисейни дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы биске чурттаар хоорайлар болгаш мал-маганывыска одар-белчиирлиг черлер бээрин дужааган болгай» — дээрге, ³ израильчилер левиттерге Дээрги-Чаяакчының айтышыскынын ёзугаар боттарының ээлээн черлеринден дараазында чурттаар хоорайларны база долгандыр турар одар-белчиирлиг черлерни бергенер.

⁴ Үлүгден тыртарга, баштайгы онаг Кохаттын төрөл бөлүүнге дүшкөн. Левит уктуг Аарон бараалгакчынын үре-салгалынга Иуданын, Симеоннуң база Вениаминниң аймактарының девискээрлеринден он үш хоорайны берген чүве-дир. ⁵ А Кохаттын өске салгалдарынга Эфремниң, Данның аймактарының база Манассиянын аймааның чартыгының девискээрлеринден он хоорай онаашкан.

⁶ Гирсоннуң төрөл бөлүүнге — Иссахарнын, Асирнин, Неффалимниң аймактарының база Васанда Манассиянын аймааның чартыгының девискээрлеринден он үш хоорай онаашкан.

⁷ Мерариниң төрөл бөлүүнге — Рувимниң, Гадтын база Завулоннуң аймактарының девискээрлеринден он ийи хоорай онаашкан. ⁸ Үлүгден тырткаш, израильчилер Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр дужааганын ёзугаар ол хоорайларны одар-белчиирлиг черлери-биле кады левиттерге берипкенер.

⁹ Иуданын база Симеоннуң аймактары дараазында хоорайларны адап шилээш, левиттерге берген. ¹⁰ Баштайгы үлүг Левийниң оглу Кохаттын төрөл бөлүүнүн аразында Аароннуң үре-салгалынга дүшкөн. ¹¹ Оларга Иуданын даглыг черинде Кириат-Арбаны (азы Хевронну) оон чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлер-биле кады берген. (Арба дээрге знак аймактын өгбези турган чүве-дир.) ¹² А хоорайны долгандыр шөлдерни база суурларны Иефоннийниң оглу Халевке ээлээр чер кылдыр берипкен чүве-дир.

¹³⁻¹⁵ Ол аймактарын Аарон бараалгакчынын үре-салгалынга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Хеврон, Ливна, Иаттир, Эштемоа, Холон, Давир, ¹⁶ Аин, Ютта база Бет-Шемеш — шуп-

тузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи аймактын бергени тос хоорай. ¹⁷⁻¹⁸ А Аароннуң үре-салгалынга Вениаминниң аймааның берген хоорайлары бо-дур: Гаваон, Гева, Анатот база Алмон — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

¹⁹ Аароннуң үре-салгалынга — Бурганның бараалгакчыларынга ниитизи-биле он үш хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁰ Оон үлүгден тыртарга, левит уктуг Кохаттын арткан салгалдарынын хоорайлары Эфремниң аймааның девискээрлеринден келген. ²¹⁻²² Эфремниң аймааның оларга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлөр ынаар дескеш, хоргадаар хоорай, Эфрем дагларында турар Сихем, Гезер, Кивцаим база Бет-Орон — шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²³⁻²⁴ Данның аймааның оларга берген хоорайлары: Элтеке, Гивветон, Айалон база Гат-Риммон — шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²⁵ Манассиянын аймааның чартыгының оларга берген хоорайлары: Таанах база Гат-Риммон — одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

²⁶ Кохаттын арткан салгалдарынга ниитизи-биле он хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁷ Левит уктуг Гирсоннуң төрөл бөлүүнге Манассиянын аймааның чартыгының берген хоорайлары: Васанда турар, өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Голан база Беештера* — одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

²⁸⁻²⁹ Иссахарнын аймааның оларга берген хоорайлары: Кишион, Даврат, Иармут база Эн-Ганним, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁰⁻³¹ Асирнин аймааның оларга бергени хоорайлар: Мишал, Авдон, Хелкат база Рехов, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³² Неффалимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Галилеяда турар, өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Кедес, Хамот-Дор база

* 21:27 Өске бурунгу сөзүглелде «Аштарот» деп бижээн.

Карфан — одар-белчиирлиг черлери-биле кады үш хоорай.

³³ Гирсоннуң төрөл бөлүүнге ниитизи-биле он үш хоорайны, оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

³⁴⁻³⁵ Арткан левиттер — Мерариниң төрөл бөлүүнге Завулоннуң аймааның бергени хоорайлар: Иокнеам, Карфа, Димна база Нагалал — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁶⁻³⁷ Рувимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Бецер, Иааца, Кедемот база Мефаат — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁸⁻³⁹ Гадтың аймааның оларга бергени хоорайлар: Галаадта турар, өлүрүкчүлерниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Рамот, Манахам, Эсевон база Иазер — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ⁴⁰ Үлүгден тырткаш, левиттерниң арткан төрөл бөлүүнге — Мерариниң сагалдарынга шупту он ийи хоорайны берген.

⁴¹ Израильчилерниң ээлеп чурттаар девискээрлеринден левиттер ниитизи-биле дөргөн сес хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁴² Хоорай бүрүзү-биле кады ону долгандыр одар-белчиирлиг черлери алганнар.

⁴³ Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглаанын ёзуугаар ол бүгү черни бериптерге, олар ону эжелеп алгаш, ээлеп чурттай бергеннер. ⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглааны дег, оларга амыр-тайбыцны бүгү талазындан магадылап берген. Кандыг-даа дайзын израильчилерге удур туржуп шыдаван. Дээрги-Чаяакчы оларның холунга бүгү дайзыннардын хүлээдип берген чүве-дир. ⁴⁵ Дээрги-Чаяакчынын израильчилерге чугаалаан эки сөстериңиң чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан — шуптузу бүткен.

Ийи бүдүн, бир чартык аймактың чанып чорупканы

22 ¹ Иисус ооң соонда Рувимниң, Гадтың аймактарын база Манассияның аймааның чартыгын кыйгырып алгаш, оларга мынча дээн: ² «Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей силерге чүнү

дужааганы, дөгөрезин күүседип, мээн айтып-чагаан сөстериңни шуптузун тооп дыңнадыңар. ³ Бо хүнге чедир үр үениң дургузунда силер ха-дунма чонну кагбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның дужаалын жажытпайн күүсеттиңер. ⁴ Ам Дээрги-Чаяакчы Бурганынар силерниң акы-дунмаларыңарга Бодуңуң азааны тайбың чурттаганы берген-дир. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени ээлеп чурттаан чериңерге, Иордан хемниң ыңдыңче, чана берип болур-дур силер. ⁵ Чүглө Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени хоойлу, айтышкыннарын утайн сагыңар: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, Ооң бүгү оруктарын эдериңер, Ооң айтышкыннарын сагыңар. Ооң-биле кошгунчу бериңер, бүгү чүлдү-чүрээнерниң ханызындан бердинип, бүгү сагыш-сеткил-иңерден Аңаа бараан болуңар».

⁶ Иисус оларны алгап-йөрөөп кааш, чандырып чорудупкан. ⁷ (Манассияның аймааның бир чартыгына черни Моисей Васанга берген турган. А ооң өске чартыгына черни Иисус Иорданның барың талазынга ха-дунмазының аразынга берген.) Чанып сүлүп турда, Иисус оларны алгап-йөрөөп, ⁸ мынча дээн: «Аалдарыңарже аажок бай-шыдалдыг чанып чоруп тур силер. Силерниң мал-маганыңар-даа, алдын-мөңгүнүңер-даа, демир-чезиңер-даа, идик-хевинер-даа хөйдүр. Дайзыныңардан тыпкан олчанарны ха-дунмаңар-биле үлежиң алыңар».

⁹ Ханаан черниң Силом хоорайыңга турган израильчилерни артгырып кааш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыгын Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр оларны ээлеп чурттазын дээш айтып-чагааны галаад черже чорупканнар.

Иорданның эринге өргүл бедигээжи

¹⁰ Ханаан черде Иордан хемниң кыдыында Гелилот деп черге чедип келгеш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыгын Иорданның эринге өргүл салыр улуг бедигээш тудуп алган. ¹¹ Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның

21:43 Ө. д. 13:15; 15:18; 26:3; 28:13 21:44 Иис. 10:8; 23:10 21:45 3 Хаан. 8:56 22:2 Сан. 32:18-22; Ы. х. к. 3:20; Иис. 1:12-15 22:4 Иис. 11:23 22:5 Ы. х. к. 6:5, 17; 11:22 22:7 Иис. 17:5 22:8 Сан. 31:27; 1 Хаан. 30:24

чарты ханаан черде, Израильдин талазында Иорданның кыдыгында Гелилотка өргүл салыр бедигээш тудуп алганынын дугайында медээ өске израильчилерге дыңналы бээрге, ¹² ону дыңнап кааш, бүгү израиль ниитилел Сайломга чыгылып, ол аймактарга удур дайын-чаалыг үнеринге белеткени берген.

¹³ Израильчилер баштай Галаадче Рувимниң, Гадтын аймактарынче база Манассиянын аймааның чартыгыңче Элеазарнын оглу Финес бараллакчыны чорудупканнар. ¹⁴ Ооң-биле кады он аймактан он баштынны — аймак бүрүзүндөн бир-бир кижини, Израильдин төрөл бөлүктөрүн баштаар улусту эдертип каан. ¹⁵ Олар Галаадка чедип келгеш, Рувимниң, Гадтын аймактарына база Манассиянын аймааның чартыгына мынча дээннер: ¹⁶ «Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр бүгү ниитилел мынча деп чугаалады: „Израильдин Бурганынын мурнунга кандыг үүлгедип кылып алганынар ол? Дээрги-Чаяакчыдан чүге ам ойталап турарынар ол? Бодунарга өргүл салыр бедигээш тудуп алганынар — Дээрги-Чаяакчыга удур үймээниңер ол-дур.*

¹⁷ Фегорга үүлгеткен кем-буруувус биске эвээш деп бе? Ол дээш Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ниитилеливис айыыл-халапка онаашкан-дыр. Бо хуннерге-даа чедир ол бузудувустан арылганмаан бис!

¹⁸ А ам силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап турар-дыр силер! Бөгүн силер Дээрги-Чаяакчыга удур үймеп турар-дыр силер, а даарта Ол бүгү израиль ниитилелге килеңней берзе канчаарыл? ¹⁹ Бир эвес чурттап турар чериңерни арыг эвес деп бодап турар болзунарза, Дээрги-Чаяакчынын майгыны турар черге чедип келгеш, бистин аравыстан черден ап алынар. Чүглө Дээрги-Чаяакчыга удур база биске удур тура халышпаңар. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстыындан аңгы өргүл салыр бедигээш бодуңарга кылбаңар. ²⁰ Бурганга тураскааткан чүве оорлап, кемниг херек үүлгеткеш, Зерахтын үрө-салгалы Ахан чааскаан буруудажык бе? Кемниг үүлге-

диниң ужун ол чааскаан өлбөөн болдур ийин. Бурганынын килеңи шутту израиль ниитилелге дүшкөн болгай!²¹»

²¹ Рувимниң, Гадтын аймактары база Манассиянын аймааның чартыгы өске израиль аймактарнын баштыннарынга мынча деп харыктарың: ²² «Бурганарнын Бурганы — Дээрги-Чаяакчы! Бурганарнын Бурганы — Дээрги-Чаяакчы! Ол шутту чүвени билер, израильчилер база билип алзыннар! Бир эвес бис Бурганга удурланып азы Оон ойталап турар болзувусса, бөгүн биске хайыра көргүсөңер!»

²³ Бир эвес бис Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар дээш азы бүрүн өрттедир өргүлдү, далган-тараа өргүлдерин болгаш эп-найырал өргүлдерин салыр дээш, бо бедигээшти тудуп алган болзувусса, Дээрги-Чаяакчы Боду бисти шиидип кагзын!

²⁴⁻²⁵ Чок! Бис ону моон сонгааргы үеде силерниң салгалдарыңар бистин салгалдарывыска: „Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчыга хамаарылга чок улус силер. Рувимниң болгаш Гадтын аймактары, Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста Иорданны кызыгаар кылып каан-дыр. Дээрги-Чаяакчыга бичи-даа хамаарышпас-тыр силер!“ — дей бээринден сезингеш, кылган бис. Ынчип баар болза, силерниң салгалдарыңарнын буруузу-биле бистин салгалдарывыс Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, Оон кортпайн баар болгай.

²⁶ Ынчангаш бис бо бедигээшти бүрүн өрттедир азы өске өргүлдер салыр дээш эвес, ²⁷ а бистин болгаш силерниң моон сонгааргы салгалдарывыстың аразына бистин бүрүн өрттедир-даа, эп-найыралдың-даа, өске-даа өргүлдерини салып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болур эргевисти бадтыкаар херечилел болзун дээш, кылган бис. Ынчан силерниң салгалдарыңар бистин салгалдарывыска: „Дээрги-Чаяакчыга бичи-даа хамаарышпас-тыр силер!“ — деп шыдавастар ийик. ²⁸ Бир эвес моон сонгаар биске азы бистин салгалдарывыска ыңдыг сөстөр чугаалай бээр болза, бис мындыг харыны берип болур бис: „Бистин өгбелеривистин

* 22:16 Ы. х. к. 12 эгедө израильчилер Дээрги-Чаяакчыга чүглө Ооң Бодунга шилип аары чаңгыс черге мөгейип болур дугайында айткан. Бурганга өргүл салыр бедигээш ол үеде Силом хоорайга бар турган. Ынчангаш ийги өргүл бедигээжин тудуп үндүрерин мында Бурганга удур өндүрүлгү баыт кылдыр көрүп турар. * 22:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол биске хайыра көргүсөңер!» деп бижээн.

22:13 Сан. 25:7-13 22:16 Ы. х. к. 13:12-15 22:17 Сан. 25:1-5 22:20 Иис. 7:1, 5 22:22 Ы. х. к. 10:17 || 3 Хаан. 8:39

тудуп кааны, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшке дөмей бо бедигээшти көрүп тур силер бе? Ол дээрге бүрүн өрттедир азы өске өргүл салыр бедигээш эвес-тир. Бистин болгаш силерниң аравыста херечилел ол-дур²⁹. Дээрги-Чаяакчы Бурганыыстың өргээзинин мурнунда турар өргүл бедигээжинге немештир база бир бүрүн өрттедир-даа, далган-таараа-даа, азы өске-даа өргүл салыр бедигээш тудуп, Дээрги-Чаяакчыга удур үймеп, Оон ойталаар бодал бөгүн бисте чок!»

³⁰ Финеес бараалгакчы болгаш ооң-биле кады чоран ниитилелдин баштыңнары (Израильдин төрөл бөлүктөрүн баштаар улус) Рувимнин, Гадтын база Манассияның аймактарының төлээлеринин чугаазын дыңнааш, олар-биле чөпшээрешкеннер.

³¹ Ынчан Элеазарнын оглу Финеес бараалгакчы Рувимниң, Гадтын база Манассиянын аймактарына: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста дээрзин бөгүн көрүп тур бис. Дээрги-Чаяакчының мурнунга силер кемниг үүлгедиг кылбаандыр силер, харын-даа израиль чонну Дээрги-Чаяакчының килеңинден адырып каан-дыр силер» — дээн.

³² Рувимниң болгаш Гадтын аймактары-биле байырлашкаш, Элеазарнын оглу Финеес бараалгакчы база баштыңнар Галаадтан Ханаанда израильчилерге эеп чанып келгеш, чүү болганын чугаалап бергеннер. ³³ Ол медээге израильчилер таарзынып, Бурганын алгап-йөрөөп турганнар. Рувимниң болгаш Гадтың аймактарының чурттап турар черин чылча шавары-биле дайын-чаалыг баарының дугайында оон ыңай чугаалашпайн барганнар.

³⁴ Рувимниң болгаш Гадтын аймактары өргүл салыр бедигээшти «Херечилел» деп адап кааш: «Бо дээрге бистин аравыска Дээрги-Чаяакчы — Бурган дээрзиниң херечилели-дир» — дээннер.

Иисустуң чонну хей-аът кииргени

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну бүгү-ле дайзыннардан камгалап, тайбың чуртталганы магадылап келге-

нинден бээр хөй үе эрткен. Назылап кырып калган Иисус ² бүгү израильчилерни — баштыңнаарны, удуртукчуларны, шиткекчилерни, даргаларны кыйгырып алгаш, оларга мынча дээн: «Мен-даа назылап кырып бердим. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силер дээш бо шупту чоннарга чуну кылганын бодунар көрдүнер. Силерниң талаңарга Ол Боду дайылдажып турган болгай! ⁴ Көрүнер даан, мен силерге Иордан хемден барыын чүкте Улуг далайга чедир чылча шапканым бүгү чоннарның база ам-даа ында артып калган чоннарның черлерин аймак айы-биле үлөп бердим. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар Боду оларны силерниң мурнуңардан үндүр ойдадыпкаш, оларнын черлерин силерге ээлеп чурттаар кылдыр бериптер. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ыңча деп азаан болгай.

⁶ Силер Моисейниң хоойлу номунда бижип каан дүрүмнерни, бичи-даа хажытпайн, шыңгыы сагып, оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбайн, бүрүн күүседир ужурулг силер. ⁷ Бо чуртта артып калган чоннар-биле каттышпаңар. Оларның бурганнарының адын адап кыйгырбаңар, ол бурганнарының ады-биле даңгырак бербенер. Ол бурганнарга мөггейип, бараан болбаңар. ⁸ Бо хүннерге чедир Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-биле кошгунчуп келгенинер дег, Аңаа моон-даа сонгаар шыңчы болуңар.

⁹ Дээрги-Чаяакчы улуг болгаш күштүг чоннарны силерниң мурнуңардан ойдадыпкан болгай. Амга чедир силерге удур кым-даа туржуп шыдавады. ¹⁰ Силерниң кижги бүрүзү мун кижини ойдадып турар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар азаанын ёзуугар Боду силерниң талаңарда дайылдажып турар-дыр. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, ынчан амы-тынның артар силер*.

¹²⁻¹³ Мону билип алыңар: бир эвес силер Бургандан ойталап, араңарда артып калган өске чоннар-биле холбажып, төрөл харылзаалар туңдар болзуңарза, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол чоннарны силерниң мурнуңардан үндүр ойлатпас

* 23:11 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга сеткилинер ханзыңдан ынак боорун кызыңар».

22:31 Лев. 26:11-12 22:34 Э. д. 31:48 23:1 Ы. х. к. 12:10

23:5 Сан. 33:53 23:6 Ы. х. к. 5:32; 28:14 23:7 Хост. 23:13 23:8 Ы. х. к. 10:10 23:9 Иис. 10:8; 21:44

23:10 Лев. 26:8; Ы. х. к. 32:30; Башт. 15:15 || Хост. 14:14

23:12-13 Хост. 34:15-16; Ы. х. к. 7:3-4 || Башт. 2:21 || Хост. 23:33

апаар. Ол чоннар силерге дузак, четки, силерни согар кымчы база караанарже кадалыр тен болу бээр. Сөөлүндө барып Дээрги-Чаяакчының силерге бергени чаагай черден бодунар чиде бээр силер.

¹⁴ Ам мен кижги бүрүзүнүн баар сөөлгү оруунче чоруптар мен. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның азаан эки чүүлдеринден күүсеттинмейн барган чүве чок дээрзин чүрээнерниң, сеткил-сагыжыңарның ханызындан шуптуңар эки билдир силер. Олар шупту бүткен, чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан болгай.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол эки азаашкыннарны канчаар күүсеткенил, шак ынчалдыр Бодунун чугаалаан кыжанышкыннарны база күүседип, Бодунуң силерге берген бо чаагай черинге силерни узуткап шыдаар. ¹⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силер-биле чарганы чагыг-керээни үрөп, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп эгелээр болзунарза, ынчан Дээрги-Чаяакчының килени силерге дүжөр – силер үр-даа болбайн, Оон силерге берген чаагай черинден чиде бээр силер».

***Бурган-биле керээзин
чоннуң чаартканы***

24 ¹ Иисус Израильдин бүгү аймактарын Сикемге чыып алгаш, оларның баштыңдарын, удуртукчуларын, шитткеччилерин база даргаларын кыйгырттып алган. Олар Бурганың мурнунга чедип кээрге, ² Иисус бүгү чонга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дараазында сөстөрүн дамчыдып, мынча дээн: «Шаг төөгүдөн бээр силерниң ада-өгбөнер, оларнын иштинде Авраам биле Нахорнун адазы Фарра, Евфрат хем ыңдынга чурттап, өске бурганнарга бараан болуп чораан. ³ Силерниң өгбөнер Авраамны хем ыңдындан ханаан черже эккелгеш, бо черни шуптузун эргиткен мен. Мен ооң салгалдарын көвүдеткеш, анаа Исаакты хайырлаан мен. ⁴ Исаакка Иаков биле Исавты хайырлаан мен. Исаакка ээлээр кылдыр дагылыг Сеирни берген мен. А Иаков оолдары-биле Египетче чоруй барган.

⁵ Моисей биле Ааронну ынаар чорудупкаш, Египетти Мээң чорутканым айыыл-халаптар-биле кезеткен мен. Оон силерни ол черден үндүрүп эккелген мен.

⁶ Силерниң өгбелеринерни Египеттен үндүрүп эккээримге, силер Кызыл далайга чедип келген силер. Ынчан египетчилер силерниң өгбелеринерни далайга чедир ааттыг, дайынчы тергелерлиг сүргеннер. ⁷ Силерниң өгбелеринер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол израильчилер биле египетчилерниң аразынга дүмбей караңгы тургузупкан. Дээрги-Чаяакчы египетчилерге удур далай аксыптарга, олар аңаа дүлнүп калганнар. Египетчилер-биле чүнү кылыпканымын силер боттарыңар караанар-биле көргөн силер. Оон соонда силер үр үениң дургузунда ээн кургаг ховуга чурттаан силер.

⁸ Силерни Мен Иорданның чөөн талазында амор чоннуң чуртунче эккелген мен. Аморлар силер-биле дайылдажып эгелээрге, оларны Мен силерниң холуңарга берип каан мен. Мен оларны кыргып-хыдып кааптарыма, силер оларнын черлерин ээлээр кылдыр ап алган силер. ⁹ Ынчан Сепфоруң оғлу, моав хаан Валак израильчилерге удур дайылдажып үнгөш, Беорнуң оғлу Валаамны силерни каргаттырары-биле кыйгырттып алган турган. ¹⁰ Ынчалза-даа Валаамны дыңнаар хөңнүм чок болган, ынчангаш ол силерни алгап-йөрээп каан. Силерни оон холундан Мен адырып каан мен. ¹¹ Оон Иорданны кешкеш, Иерихонга чедип келген силер. Силер-биле иерихончулар, амор, ферез, хананей, хет, гергес, хиввей база иевус чоннар дайылдажып эгелээрге, Мен оларны силерниң холуңарга берипкен мен.

¹² Силерниң хылыштарыңар-даа эвес, чаларыңар-даа эвес, а Мээң чорутканым улуг арылар* ийи амор хаанны мурнуңардан үндүр ойдадыпканы ол-дур. ¹³ Силерге Мен бодуңар холуңар-биле болбаазыратпааныңар черни база тутпааныңар хоорайларың бердим. Ам силер ол хоорайларда чурттап, бодуңар холуңар-биле тарып өстүрбээнинер виноградтын, оливаның кат-чимизин чип чурттап чор силер».

* 24:12 Азы: «Улуг коргуушкун» (Хост. 23:28; Ы. х. к. 7:20 көр).

23:14 3 Хаан. 2:2 || Иис. 21:45; 3 Хаан. 8:56 ^{23:15} Лев. 26:14-39; Ы. х. к. 28:15-68

24:2 Э. д. 11:27-32 ^{24:3} Э. д. 12:1-5 || Э. д. 21:2-3 ^{24:4} Э. д. 25:24-26 || Э. д. 36:8 || Э. д. 46:5-7

24:5 Хост. 3:10; 4:14 || Хост. 7-12 || Хост. 12:51 ^{24:6} Хост. 14:9 ^{24:7} Хост. 14:20 || Хост. 14:28 ||

Сан. 14:33-34; Иис. 5:6 ^{24:9} Сан. 22:5-6; Ы. х. к. 23:4 ^{24:10} Сан. 24:10; Ы. х. к. 23:5

24:11 Иис. 3:17 || Иис. 6:1; 10:10; 11:8 ^{24:12} Сан. 21:21-35; Ыд. ыр. 43:4 ^{24:13} Ы. х. к. 6:10, 11

¹⁴ Оон Иисус мынча дээн: «Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чорунар, Аңаа арыг-шынчы сеткилицер ханызындан бараан болунар. Ада-өгбөңерниң Евфрат хем ындынга болгаш Египетке чурттап турган үезинде бараан болуп чорааны бурганнарындан ойталаңар. Чүглө Дээрги-Чаяакчыга бараан болунар. ¹⁵ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыга бараан болурунга таарзынмас болзунарза, кымга бараан болуруңарны бөгүн шилип алыңар: Евфрат хем ындынга чурттап чорааш, ада-өгбөңерниң чүдүп чорааны бурганнарынга бе? Амгы үеде оларның черинде чурттап тураарыңар аморларның бурганнарынга бе? А мен болгаш мезен өг-бүлөм Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис!»

¹⁶ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнарга бараан болур деп чүве биске каян-даа болбас!»
¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бисти-даа, өгбелеривисти-даа египет кулданышыкындан адырып каан. Бистин мурунуска кайгамчыктыг чүүлдерни Ол кылып чораан. Ол бисти хары чоннарның черлеринге бүгү эрткен оруувуста карактап, оларның шуптузундан камгалап-кадагалап чораан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аморларны – бо черге чурттап чораан чоннарны бистин мурунустан үндүр ойлadyпкан болгай. Ынчангаш бис Аңаа бараан болур бис, Ол бистиң Бурганывыс-тыр» – деп харыылаан.

¹⁹ Оон Иисус чонга: «Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп шыдавас силер. Ол ыдыктыг Бурган-дыр! Ол – хүннээчел Бурган-дыр! Ол силерниң үймээнчи чорууңарны болгаш бачыгтарыңарны шыдажып эртпес. ²⁰ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, хары бурганнарга бараан болур болзунарза, Ол силерге хайырлаан бүгү ачы-буянының соонда хора чедирип, силерни узуткап кааптар» – дээн.

²¹ «Чок, бис Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис» – деп, чон харыылаан.

²² «Дээрги-Чаяакчыга бараан болур деп шилилгөңерниң херечилери боттаргыңар болур силер» – деп, Иисус чугаа-

лаарга: «Ийе, херечилер бис» – деп, чон бадыткаан.

²³ Ынчаарга силерде кандыг хары бурганнар барыл, олардан ойталааш, чүрээңерни Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже уландырыңар» – деп, Иисус чугаалаан.

²⁴ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бараан болур бис, Ону тооп дыңнаар бис» – дээн.

²⁵ Иисус ол хүн Сихемге чоннун адындан Бурган-биле керээ кылып алгаш, оларга дүрүм-хоойлу үндүрүп каан, ²⁶ Бурганның хоойлу номунга ол бүгүнү кирип бижип каан. Ооң соонда ол улуг даш ап алгаш, ону Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг черинде дуб ыяш адаанга салып кааш, ²⁷ бүгү чонга: «Көрүңер, бо даш бистиң аравыска херечилел болур, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчының бистиң-биле чугаазын дөгөрезин дыңнаан. Бир эвес силер Бурганыңарны мегелээн болзунарза, ол силерге удур херечи болур» – дээн.

²⁸ Ынчан Иисус чонну ээлеп чурттаан черлеринче тарадып чандырыпкан.

Иисустун мөчээни (Башт. 2:7-9)

²⁹ Ооң соонда Нуннун оглу, Дээрги-Чаяакчының чалказы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ³⁰ Иисусту бодунун ээлээн черинге, Эфрем дагларында Гааш дагның сонгу талазында турар Тимнат-Серахка хөөржүдүп каан. ³¹ Израильчилер Иисус дириг чорда-даа, Иисустун соонда Дээрги-Чаяакчының Израиль дээш чүнү кылганын билир баштыңнарының үезинде-даа Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп келгенер.

³² А Иосифтиң мөчү-сөөгүн израильчилер Египеттен Сихемге эккелгеш, Иаковтун Эмморнун салгалындан (Эмморнун бир огулун Сихем дээр турган) чүс кесита-биле* садып алганы, Иосифтиң үрө-салгалының ээлээн чери апарган шөлүңге ажаап кааннар.

³³ Ооң соонда Аароннун оглу Элезар база өлүп калган. Ону Эфрем дагларында, огулу Финеестиң Гива деп хоорайыңга ажаап каан чүве-дир.

* 24:32 Кесита – эрте-бурунгу үеде акша-мөңгүнүнүн бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртээ-биле денжеп турган чадавас.

Баштыңчылар үези

Кирилде

Баштыңчылар ному израиль аймактарның төөгүзүнүң эң нарын болгаш ужур-дүрүм чок үезинде – Ханаанны эжелеп алганының соонда чылдардан чонну бир-ги хааннар башкарып эгелээнинге чедир – чуртталгазын көргүскен.

Номда төөгү Нуннуң оглу Иисустуң өлгениниң соонда израиль аймактар Ханаанның чоннарын ол черден чедир үндүр сывыртавайн барганындан эгелээн. Ооң орнунга израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга ол чоннарын бужар ёзу-чаңчылдарын болгаш чүдүлгезин өттүнүп эгелээннер (1:1–2:9).

Номнуң кол кезии (2:10–16:31) израиль чоннун чуртталгазында катаптанып турар эргилдени көргүскен. Катаптанып турар болуушкуннар мындыг: чон бачыт кылып эгелээр; Бурган оларны өске чоннарга дарладып кезедир; израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп эгелээр; Дээрги-Чаяакчы бир азы элээн каш аймактарны камгалазын дээш, хостакчы баштыңчыны көдүрүп бээр. А ол баштыңчылар Бурганның шилип алган кижилери-даа турган болза, боттарының кошкак талалары болгаш угаан чок кылган чүүлдери-биле боттарын-даа, аймак-чонундаа бачытче бо-ла кириштер турганнар.

Ном израильчилерниң аразынга ол үеде тергиидеп турган ёзу-чурум чок чорукту онзалап көргүскен ийи коргунчуг болуушкун-биле төнер (17–18 база 19–21 эгелер). Кажан кижилер хамык чүвени чүгле болуунуң шыннын деп санаар аайы-биле кылып эгелээрге, израиль ниитилел кайы хире дүрген үрелип, буурап турары мында тода көстүп турар.

Израиль аймактарның чедишкинер биле буураашкыннары

1 ¹ Иисустуң өлгениниң соонда, израиль чон Дээрги-Чаяакчыдан: «Бистиг кайыбыс Ханаан чурттуглар-биле дайынче баштай чоруурул?» – деп айттырган.

² «Иуданың аймаа баар – деп, Дээрги-Чаяакчы харыылаан. – Мен бо чуртту ооң холунга хүлээдиң бээр мен».

³ Иуданың аймаа Симеоннуң аймаа-биле хан төрөл болгаш: «Силер бистиг үлүүвүске каттыжынарам, ынчангаш хананейлер-биле дайылдажыылы, силерниң үлүүңерге бис база оон каттыжар бис» – деп аңаа саналдаан. Симеоннун аймаа оон-биле каттыжып алгаш чорупкан. ⁴ Ынчалдыр Иуданың аймаа дайынче чорупканда, Дээрги-Чаяакчы хананей биле фerez чоннарны оларның шериглеринге аштырар кылдыр берипкен, ынчан-

гаш олар Везек деп черге демгилернин 10 000 кижизин чок кылып каапканнар.

⁵ Везекке олар Адони-Везек деп хаан-биле уткужа бергеш, ооң-биле тулуш-каш, хананейлер биле фerezтерни чылча шапканнар. ⁶ Адони-Везек дезипкен, ынчалза-даа иудейлер ону сүрүп барып тудуп алгаш, ооң холдарынын болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каапканнар. ⁷ Ынчан Адони-Везек: «Мен оон мурнунда өске чеден хаанның холдарының болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каарымга, олар мээң чиген чемимниң тогланчыларын чыып чип чораан чүве; мээң канчаар кылып турганым ышкаш, ам Бурган мени база ынчаар кезетти» – дээн. Ону Иерусалимге эккелгеннер, аңаа-ла ол өлүп калган.

⁸ Иуданың аймаа Иерусалим хоорай-биле база дайылдашкаш, ону эжелээш, хылыш-мези-биле ооң чурттакчыларын

1:1 Ис. 24:29 || Башт. 20:18 1:5 1 Хаан. 11:8 1:7 Лев. 24:19 1:8 Ис. 15:63; 2 Хаан. 5:6

кыргып-хыдып каан соонда, хоорайны өрттедипкеннер. ⁹ Ооң соонда Иуданын аймаа дагларга, Негев ховузунга болгаш Шефела деп шат черге чурттап турган хананейлер-биле дайылдажып чорупкан. ¹⁰ Ынчалдыр Иуданын аймаа Хевронга чурттап турган хананейлерге чорупкан (Хевроннун ооң мурнунда ады Кириат-Арба турган), оон шериглери аңаа Шешай, Ахиман болгаш Талмайны чылча шаап кааннар. ¹¹ Оон үнгөш, иудейлер Давирниң чурттакчыларынче дайын-чаалыг чорупкан. (Давирниң оон мурнунда ады Кириат-Сефер турган.) ¹² Ынчан Халев: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкаш, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнун уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» — деп аазан. ¹³ Ол хоорайны Халевтиң дунмазы боор Кеназтың оглу Гофониил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунун уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

¹⁴ Куда дүжүрер өйү чедип кээрге, Ахса: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» — деп Гофониилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү херегеп чор сен?» — деп айтырган.

¹⁵ «Меңээ ачы-буяндан хайырлап көрүнерем. Силер меңээ ээн кургап Негевте черни бердиңер, ам меңээ суглардан база беринерем» — деп, Ахса ачазындан дилээн. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы суг баштарын берген.

¹⁶ (Моисейнин кен аймак-сөөктүг катынын ук-салгалы ынчан Иуданын аймаа-биле кады Пальмалар хоорайындан* үнгөш, Арад хоорайның чанында чыдар Иуданын аймаага хамааржыр Негев ховузунче чорупканнар. Аңаа келгеш, чон аразынга турумчуп чурттап бергеннер.)

¹⁷ Ооң соонда Иуда биле Симеон деп хан төрөл аймактар кады чорупкаш, Цефафка чурттап турган хананейлерни чылча шаап, Цефафты бүрүнү-биле узуткап кааннар, ынчангаш ол хоорайның адын Хорма дээр апарган*. ¹⁸ Иуданын аймаа Газа, Аскалон болгаш Экрон хоо-

райларны чоок-кавы девискээрлери-биле база чаалап алган. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иуданын аймаа-биле кады турган. Ол аймак даглыг девискээрни эжелеп алган, а чавызааш черниң чурттакчыларын ойлатпаан, чүге дээрге ол улустун дайынчы демир төрелери бар болган. ²⁰ Ынчан иудейлер Моисейниң сөзүнүн аайы-биле Халевке Хеврон хоорайны берипкеннер, а ол Хеврондан энак уктуг демги үш кижини үндүр сывыртапкан.

²¹ А Вениаминниң аймаа Иерусалимге чурттап турган иевус чонну үндүр сывыртавайн барган, ынчангаш иевустар вениаминчилер-биле Иерусалимде амдыгаа чедир чурттап чоруурлар.

²² Иосифтен укталган аймактар шакла ынчаар Вефилче чорупканнар. Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады турган. ²³ Аңаа келгеш, олар Вефилди хайгаарап көрүп турганнар. (Ол хоорайның оон мурнунда ады Луз турган.) ²⁴ Хайгылычылар хоорайдан үнген бир кижини көрүп кааш, аңаа: «Сен биске хоорайже кирер аргадан айтып бер, ынчан бис сенээ энерелдиг боор бис» — дигеннер. ²⁵ Ол кижини хоорайже кирер арганы айтып бээрге, олар хоорайның чурттакчыларын хылыш-мези-биле кыргып-хыдып кааннар, а амды кижини болгаш оон бүгүлө төрөл бөлүүн салып чорупканнар. ²⁶ (Ол кижини хет чоннун черинче көжүп чорупкаш, аңаа хоорай туткаш, ону Луз деп адап каан. Ооң ол ады амдыгаа чедир өскерилбээн.) ²⁷ Ынчалза-даа Манассиянын аймаа Бет-Сан, Таанах, Дор, Ивлеам, Мегиддон хоорайларның болгаш оларга чагырткан хоорай-суурларның чурттакчыларын үндүр сывыртавайн барган, ынчангаш хананейлер ол черге чурттап артып калганнар.

²⁸ Израиль чон күш киргеш, хананейлерни бодунун ажылын кылдыртыр албатылары кылып алган, ынчалза-даа чурттан үндүр сывыртаваан.

²⁹ Эфремниң аймаа Гезерде чурттап турар хананейлерни үндүр сывыртаваан, ынчангаш хананейлер ол аймактын аразынга чурттап артып калганнар.

* 1:16 Пальмар хоорайы – Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр). * 1:17 Хорма – «Бүрүнү-биле узуткаан» деп ат (Сан. 21:2-3 көр).

1:10 Ис. 14:15 || Сан. 13:23; Ис. 15:14 1:11 Ис. 10:38; 15:15 1:12 Сан. 13:31 || Ис. 15:13-19 1:16 Сан. 24:21 || Сан. 10:29-32 1:19 Ис. 17:16, 18 1:20 Сан. 14:24; Ис. 14:13 || Башт. 1:10; Сан. 13:34; Ы. х. к. 2:10 1:21 Ис. 15:63 1:23 Э. д. 28:19 1:24 Ис. 2:14 1:27 Ис. 17:11-13 1:29 Ис. 16:10; 3 Хаан. 9:16

³⁰ Завулоннун аймаа Китроннун болгаш Наглодун чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш хананейлер ол аймактың аразынга чурттап, оларнын ажылын кылыр албатылары бооп турганнар.

³¹ Асирниң аймаа Акконун болгаш Сидоннун чурттакчыларын, Ахлвтың, Ахзивтин, Хелваның, Афектиң болгаш Реховтун чурттакчыларын үндүр сывыртаваан. ³² Ынчангаш Асирниң аймаа ол черниң хананей чурттакчыларының аразынга чурттап турган, чүге дээрге демгилерни үндүр сывыртавайн барган.

³³ Неффалимниң аймаа Бет-Шемештин болгаш Бет-Анаттын чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш ол черниң хананей чурттакчыларының аразынга чурттап турган, а Бет-Шемештин болгаш Бет-Анаттын чурттакчылары неффалимчилерниң ажылын кылыр албатылары бооп турган.

³⁴ Данның аймаан амор чон дагларже кызып үндүрүпкеш, чавызаашче эрттирбейн турган. ³⁵ Ынчангаш аморлар Херес дагнын кырынга, Айалонга база Шаалвимге чурттап артып калганнар, ынчалза-даа Йосифтен укталган аймактар оларны басып каан болгаш боттарының ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар. ³⁶ Амор чоннун девискээри Акравим артындан база Селадан ыңай оон-даа ырадыр шөйлүп-чаттылган турган.

Бурганның төлээзиниң чонну чемелээни

2 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи Галгалдан Бохимче чедип келгеш, мынча дээн: «Мен силерни Египеттен хостап үндүрген мен база ада-өгбөнерге азааным черже силерни эккелген мен. Ынчан Мен: „Силер-биле чарган чагыгкерээмни мөңгө шагда үрөвөс мен — деп сөзүм бергеш, — ² а силер бо черниң чурттакчылары-биле керээ кылбаран, оларнын өргүл бедигээштерин үрегдеп кааптынар“ — деп чагану мен. Ынчалза-даа силер Мээң сөзүмнү дыңнавайн бардынар. Чүнү үүлгедип алганыңар ол? ³ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен:

ол чоннарны силерниң чериңерден ойлатпас мен, ынчан олар силерниң мойнуңарда дузак апаар, оларнын бурганнары силерге четки апаар». ⁴ Дээрги-Чаяакчының төлээзи бүгү израиль чонга бо сөстөрни чугаалаарга, шупту израильчилер кыпсынчыг алгы-кышкы көдүрүп, ыглай берген. ⁵ Ынчангаш ол черниң адын Бохим* деп адаар апарган. Аңаа израильчилер Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылганнар.

Иисустун мөчээни (Иис. 24:28-31)

⁶ Иисус чонну тарадыпкан турган үеде, израильчилер боттарының хувааглыг черлерин ээлээр дээш тус-тузунда чорупкан. ⁷ Чон ынчан Иисустун назынын дургузунда база Иисустун соонда дириг чурттап чораан, Дээрги-Чаяакчының Израильге кылганы бүгү-ле өндүр улуг ажыл-херектерин көрүп келген баштыннарнын назынын дургузунда Дээрги-Чаяакчыга бараан бооп чурттап чораан. ⁸ Нуннун оглу, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ⁹ Иисусту бодунун элээн черинге, Эфрем дагларында Гааш дагнын сонгу талазында турар Тимнат-Хереске хөөржүлүп каан.

Чоннун Дээрги-Чаяакчыдан ойталааны

¹⁰ Ол үениң бүгү улузу өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, оларнын орнунга Дээрги-Чаяакчыны болгаш Ооң израиль чонга кылганы ажыл-херектерин билбес өске салгал келген. ¹¹ Израиль чон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип, Ваал бурганнын дүрзүлеринге бараан бооп эгелээн. ¹² Олар боттарының адаларын Египеттен хостап үндүрген Бургандан, адаларынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, израильчилерни долгандыр чурттап турар чоннарнын хары бурганнарынче көрнүп, оларга мөгөйип эгелээн, оозу-биле Дээрги-Чаяакчыны хорададып алганнар. ¹³ Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, Ваал база Астарга бурганнарнын дүрзүлеринге бараан бооп эгелээннер.

* 2:5 Бохим — «Ыглап турарлар» деп уткалыг ат.

1:31 Иис. 19:24-30 1:33 Иис. 19:32-39 1:34 Иис. 19:46 1:36 Сан. 34:4; Иис. 15:3
2:1 Э. д. 17:7 2:2 Ы. х. к. 7:2; 12:3 Хост. 23:33 2:9 Иис. 19:50 2:10 Иов 18:21; Иер. 9:3;
2 Фес. 1:8 2:11 Башт. 3:7; 4:1; 6:1; 10:6; 13:1 2:12 Ы. х. к. 31:16-17 2:13 1 Хаан. 7:4

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының израильчилерге килени кыптыккаш, оларны үптөкчилерниң холунче кирип берипкен болгаш, дээрбечилер оларны үптөп дээрбедеп турган. Дээрги-Чаяакчы оларны долгандыр чурттап турган дайзыннарның холунче кирип берипкен болгаш, олар дайзыннарга удур туржуп шыдавас апарганнар. ¹⁵ Олар кайнаардаа баарга, Дээрги-Чаяакчының оларга чугаалааны болгаш даңгыраглааны ёзуугаар, Ооң холу оларны кадыг-дошкуну-биле кызып-кыйып турган.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы оларга баштынчыларны база шилип берип турган, а баштынчылар оларны үптөкчилерниң холундан камгалап турган. ¹⁷ Ынчалза-даа чон баштынчыларын-даа дыннавайн, самырааш, хары бурганнарны эдерип, оларга мөгейип турган. Ынчангаш олар Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга чагыртып чорана өгбелериниң оруундан соора барып, дүргени-биле өскээр чоруп, өгбелериниң изин истевейн турганнар.

¹⁸ Чонга баштынчыны шилип берип тура, Дээрги-Чаяакчы Боду ол баштынчы-биле кады болуп, ооң назынын дургузунда израильчилерни дайзыннардан камгалап турган. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларның дарлакчыларга дарлакаш, кыдыглакчыларга кыдыглаткаш, човууртаан уё-човуурун дыннааш, кээргеп турган. ¹⁹ Ынчалза-даа баштынчы чок апаарга-ла, израильчилер катап база адаларындан дора болуп, хары бурганнарже чайгылып, оларга бараан болуп, мөгейип эгелээр турганнар. Ынчалдыр олар боттарының үлгедиглеринден болгаш чөрүү-хедер оруундан ырайын турганнар. ²⁰ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчының израильчилерге килени кыптыгып келгеш, мынча дээ: «Бо чон Мээн оларның адалары-биле чарганым чагыг-керээмни үрөп турары дээш база Мээн сөзүмнү дыннавайн турары дээш ²¹ Иисустун өлүр мурнунда арттырып кааны чоннарның чаңгызын-даа израильчилерни мурнундан үндүр сывыртавас мен. ²² Болар Дээрги-Чаяакчының оруундан, адаларының туттунуп чораны дег, туттунар бе, ооң айы-биле чоруур бе азы чок

бе деп хынап, ол чоннар-биле Израильди шенээрим ол». ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны доран үндүр сывыртавайн барган база Иисустун холунга бербейн барган.

Ханаанга чурттап арткан чоннар

З¹⁻² Ханаанга болган дайыннарны көрбээн чаа салгалдын израильчилерин шенээр дээш, оларның дайын билбес салгалдары дайынга өөрөзүн дээш, Дээрги-Чаяакчының арттырып каан чоннары бо-дур: ³ беш күрүне-хоорайга чурттаан филистимнер; Ливан дагларынга – Ваал-Эрмон дагдан Ливо-Хаматка чедир чурттаан шупту ханайелер, сидончулар база хиввейлер. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр израильчилерни адаларынга Бодунун берген айтышкыннарынга оларның амгы салгалы чагыртып чоруур бе деп хынап шенээр дээш, ол чоннарны арттырып каан турган. ⁵ Ынчангаш израильчилер ханайей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның аразынга чурттап турган, ⁶ оларның урууларын кадай кылдыр ап, боттарының урууларын оларның оолдарынга кадай кылдыр берип база оларның бурганнарынга бараан болуп турган.

Гофониил

⁷ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үлгедип, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыны уткаш, Ваал болгаш Ашера бурганнарның дүрзүлеринге бараан болуп турган. ⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының Израильге килени кыптыгып, оларны Арам-Нахараимниң хааны Хусар-Сафемниң холунче кирип берипкен. Израильчилер Хусар-Сафемге чагыртып, аңаа сес чыл ишинде бараан бооп келгенер. ⁹ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелзөннер, а Дээрги-Чаяакчы оларга Халевтин дунмазы Кеназтын оглу Гофониилди камгалакчы кылдыр тургузуп бээрге, Гофониил оларны камгалап каан. ¹⁰ Гофониилди Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бүргэн, ынчангаш ол израиль чонуну баштап, дайынче үнүпкен. Дээрги-Чаяакчы Арам-Нахараимниң хааны

2:14 Лев. 26:37; Иис. 7:12 2:15 Лев. 26:14-46; Ы. х. к. 28:15-68 2:17 Хост. 34:15; Ы. х. к. 31:16
2:18 Хост. 2:23-25 2:21 Иис. 23:12-13 3:1-2 Иис. 13:2-6 3:6 Хост. 34:16 3:7 Башт. 2:11
3:9 4 Хаан. 13:5 || Башт. 1:13 3:10 Сан. 24:2; Башт. 6:34; 11:29; 13:25; 14:6; 14:19; 15:14

Хусар-Сафемни Гофониилдин холунче киирип бериштерге, ооң холу Хусар-Сафемни ажып тиилеп каан. ¹¹ Ооң соонда израиль чер дөргөн чыл иштинде тайбынчаан. Оон Кеназтың оглу Гофониил чок апарган.

Эхуд

¹² Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларның оозу дээш моав хаан Эглонну оларга удур кылдыр күштелдирип каан. ¹³ Эглон бодунуң күжүңге немей аммон болгаш амалик шериглери чыггаш, израильчилерни чылча шапкаш, Пальмалар хоорайын* эжелеп алган. ¹⁴ Израильчилер моав хаан Эглонга чагыртып, аңаа он сес чыл иштинде бараан бооп келген.

¹⁵ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн, а Дээрги-Чаяакчы оларга Вениаминнин аймаандан үнгөн Гераның оглу Эхудту камгалакчы кылдыр тургузуп берген. Ол кижини солагай турган. Израильчилер моав хаан Эглонга оларның үндүрүүн чедирер кылдыр Эхудту чорударга, ¹⁶ ол бодунга узуну бир кыры дурттуп, аажок чидиг хылыш кылып алгаш, оозун оң талакы быктынга аскаш, хевиниң адаанга чажыра суп алган.¹⁷ Оон чоруткаш, моав хаан Эглонга үндүрүүн сунуп четкен. А Эглон кончут улуг семис кижини турган. ¹⁸⁻¹⁹ Эхуд үндүрүүн сунгаш, ооң-биле үндүрүг эккелген улузун Галгалда көжээ-даштарга* чедир үдээш, дедир келгеш, Эглонга: «Мээң силерге бүдүү чугаалаар чажыт чугаам бар, хаан» — дээн.

Хаан бодунун чанынга турган улуска: «Оожум!» — дээрге, олар үнгүлөй берген.

²⁰ Хаан бодунуң ангы серийн үстүкү өрээлинге олурган, Эхуд ынаар кире бергеш: «Силерге Бурганның медээзин дамчыдарым ол» — дээн. Эглон олудундан туруп кээрге, ²¹ Эхуд солагай холу-биле оң талакы быктындан хылыжын ушта тырткаш, ооң иштинче киир шанчыпкан.

²² Хылыштын тудазы безин хаанның иштинче кире берген, ооң шиш бажы хаанның чаанче көзүлбес кылдыр кире берген; Эхуд хылышты оон иштинден дедир ужулбайн барган, хылыштын бажы хаанның ийи будунуң аразындан үнүп келген.²³ Эхуд ол өрээлдин эжиин иштинден дээктеп кааш, өске эжик-биле үне берген.

²⁴ Каян ол чоруптарга, Эглоннун чалчалары кээп көөрге, үстүкү өрээлдин эжиин дуглап каан боорга: «Хаан албаннаар дээш серийн өрээлче кире берген-дир» — дишкеннер. ²⁵ Оон элээн үр, эпчочосуна бергичеге чедир манааннар, ынчалза-даа өрээлди кым-даа ажытпас боорга, дүлгүүр алгаш, ажыдыпкаш, көөрге, оларның хайыраатызы черде өлүг чыткан. ²⁶ Олар ынчап үе чидирип турар аразында, Эхуд демги-ле көжээ-даштар* чаны-биле эрткеш, Сеиратче чаштынып чоруй барган.

²⁷ Аңаа келгеш, Эхуд Эфрем дагларының кырынга мыйиш эдикси этсипкен. Ынчангаш израильчилер ооң-биле кады даглардан куду бадыпканнар, а ол оларны баштап чораан. ²⁸ Ынчан Эхуд оларга: «Мени эдерип чоруп ордан: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дайзыннарыңар моавтарны силерниң холуңарже киирип берген-дир» — дээн. Олар ону эдерип чорупкаш, Иордан хемде Моавче эртер кежигини эжелеп алгаш, олап кымны-даа эрттирбейн турупканнар. ²⁹ Ол үеде израильчилер 10 000 хире шупту күштүг-шыырак моавтарны кырып каапкан, кым-даа дезип шыдаваан. ³⁰ Шак ынчаар ол хүн Моав Израильдин мурнунга томаарып сөүргөн, а израиль чер ооң соонда сезен чыл иштинде тайбынчаан.

Самегар

³¹ Эхудтуң соонда Анаттың оглу Самегар баштыңчы турган; ол кижини мал сүрер шиш баштыгы ыяш-биле кыра шапкан. Ол база Израильди камгалаан.

* 3:13 Пальмалар хоорайы — Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр). * 3:16 Анаада хылышты солагай дөңмээнин кырынга астып алыр — ынчалдыр ону оң холу-биле тулуп аары белең болур. Ынчаарга Эхуд солагай кижини болгаш, хылыжын оң талазынга чажырып алган. * 3:18-19, 26 Азы: «Галгалда даштар казып ап турган черинге». * 3:22 То домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Албаны төктү берген».

3:15 Башт. 20:16 3:27 Башт. 6:34; 1 Хаан. 13:3 3:28 Иис. 2:7; Башт. 7:24 3:31 Башт. 5:6 || 1 Хаан. 13:19

Девора биле Варак

4 ¹ Эхуд чок апарган соонда, израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлдгедип эгелээн. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы оларны Асорнун хананей хааны Иавинниң холунче кирип берипкен, а Иавинниң шериг баштыны Харошет-Гоимге чурттап турган Сисара дээрзи турган. ³ Израильчилер ынчан Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн. Чүге дээрге Иавин 900 дайынчы демир тергелиг турган, израильчилерни ол чээрби чыл иштинде каржызы-биле дарлап келген.

⁴ Ол үеде израиль чонну Лапидотун кадайы, өтгүр билип медеглер Девора дээр херэежен кижини баштап турган. ⁵ Ол Эфрем дагларында Рама биле Вефил аразында Девораның Пальмазының адаанга улус хулээп саадап орган, а израильчилер аңаа шын шийткел дилеп кээп турганнар. ⁶ Девора Авиноамның оглу, Неффалимниң Кедесче чурттап турар Варакты кый деп, келдиртип алгаш, аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы сенээ: „Неффалим болгаш Завулон аймактарындан 10 000 кижини алгаш, Фавор дагже чеде бер. ⁷ Мен сенээ ол черде Киссон хемге Иавинниң шериг баштыны Сисараны, ооң дайынчы тергелерин болгаш аг-шерин эккеп бергеш, сээң холунче кирип бээр мен“ деп айыткап тур».

⁸ Варак аңаа: «Бир эвес силер мээң-биле кады баар болзунарза, баар мен, барбас болзунарза, барбас мен» — деп харыылаан.

⁹ Девора аңаа: «Сээң-биле баарын баар мен, чүгле харын сээң ам чоруур оруунга алдар сээни эвес апар — Дээрги-Чаяакчы Сисараны херэежен кижиниң холунче кирип бериптер» — дээн. Ынчангаш Девора Варак-биле кады Кедесче чорупкан. ¹⁰ Варак Завулон болгаш Неффалимниң аймактарын Кедесче кый деп, чыып алган, 10 000 кижини ону эдерип чорупкан, а Девора база ооң-биле кады чорупкан.

¹¹ Ол үеде кен аймак-сөөктүг Хевер деп кижини Моисейниң кагының оглу Ховавтын адыры кеннерден хоорлуп чо-

рупкаш, Кедестин чанында Цааннимде арга кыдыгынга бодунун майгынын тип алган турган.

¹² Ынчан Сисарага Авиноамның оглу Варак Фавор даг кырынче үне берген деп дыннадып келген. ¹³ Сисара 900 дайынчы демир тергелерин дөгезин болгаш оон-биле кады турган шерин кый деп, чыып алгаш, Харошет-Гоимден Киссон хемге чедип келген. ¹⁴ Ынчан Девора Варакка: «Че, Дээрги-Чаяакчы Сисараны сээң холунче бөгүн кирип бээр, Ол Боду сени баштап чоруур» — дээн. Варак 10 000 кижизин баштап алгаш, Фавор дагдан бадып келген. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сисараны, ооң дайынчы тергелерин болгаш шериглерин Варактын хылыжындан аймап дегидей бээр кылдыр кылыпкан, а Сисара дайынчы тергезинден дже халааш, чадаг дезипкен. ¹⁶ Варак ооң дайынчы тергелерин болгаш бүгү-ле шерин Харошет-Гоимге чедир сүрген. Сисараның бүгү-ле шерин хылыштан кырылып калган, кым-даа дигриг артпаан.

¹⁷ А Сисара кен Хеверниң кадайы Иаилдин майгынынче чадаг дезип чедип келген, чүге дээрге Асорнун хааны Иавин биле кен Хеверниң өг-бүлезиниң аразында тайбыч турган. ¹⁸ Иаил Сисарага уткуй үнүп келгеш: «Кириңер, дээргим, бээр, мээң майгынымче кирип келиңер, кортпаңар» — дээн. Сисара ооң майгынынче кире бээрге, Иаил ону хевис-биле чажыра шуглап каан. ¹⁹ Сисара аңаа: «Менээ бичии сугдан берем, суксап тур мен» — дээн. Иаил сүттүг көгээржиин ажыткаш, Сисарага ижиртип кааш, катап база хевис-биле шуглап каан. ²⁰ Сисара аңаа: «Майгыныннын эжиниң чанынга туруп ал, ынчангаш кандыг-бир кижини келгеш, „Мында улус бар бе?“ деп айтырар болза, „Чок“ дээр сен» — дээн. ²¹ Ынчан Хеверниң кадайы Иаил майгынын өргени биле маска ап алгаш, Сисараның чанынга оожум чедип келгеш, өргени ооң чулчургайынче кирип шаапкаш, бажын черге чыпшыр кадап каан. А ол шылаанындан удуп чыткан болгаш, ол-ла хевээр өлүп калган.

²² Ол үеде Варак Сисараны истеп сүрүп чедип келген. Иаил аңаа уткуй үнүп келгеш: «Бээр кириңер, мен силерге

4:1 Башт. 2:11 4:2 Ис. 11:10 || 1 Хаан. 12:9 4:6 Ис. 19:37 || Евр. 11:32 || Иер. 46:18
4:7 3 Хаан. 18:40 4:11 Сан. 10:29; 24:21; Башт. 1:16 || Ис. 19:33 4:15 Ис. 10:10

дилеп турар кижинерни көргүзөй» — дээн. Ол кире бергеш, көөрге, Сисара чулчургайынче өргөн киир кадап каан, өлүг чыткан. ²³ Шап ынчаар Бурган ол хүн хананей хаан Иавинни израильчилерниң мурнунга томаартып сөгүрткен. ²⁴ Израильчилерниң холу, хананей хаан Иавинни когун үзе узуткаваан шаанга чедир, хүнден хүнче улам күштелип турган.

Девораның ырызы

5 ¹ Ол хүн Девора Авиноамның оглу Варак-биле кады мынчаар ырлаан:

- ² «Израиль чон дайынга белеткенгеш, бодунун чүткүлүн көргүстү, ол дээш Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдынар!
- ³ Хааннар, дыңнанар, чагыркчылар, кулааңар ээктиринер: мен Дээрги-Чаяакчыга, Израильдиң Бурганынга ырлап тур мен, Дээрги-Чаяакчыга хөгжүмнү ойнап тур мен.
- ⁴ Кажан Сен, Дээрги-Чаяакчы, Сеирден үнгеш, Эдом ховуларындан чоруп орунда, чер сиринейнип, дээрден чаъс кудуп, бултуттар суун төп турду.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга даглар сирленейнип эстип турду, Синай даг безин Израильдиң Бурганының мурнунга сиринейнип эрип турду.
- ⁶ Анаттың оглу Самегарның үезинде, Иаилдиң хүннеринде чорук кылган улус долганыр оруктар-биле чоруп турган.
- ⁷ Ынчан Израильге күштүг улус* артпаан, мен, Девора — Израильдиң иези, көстүп келгижемге чедир ындыг турган.
- ⁸ Чон чаа бурганнарны шилип алган турган,

ынчангаш эжик-хаалга чанынга дайын бооп турган. Израильдиң 40 000 кижизиниң чыдазы болгаш дозуг-камгалаалдары көстүр турган бе?

- ⁹ Израильдиң шериг баштыннары болгаш чон аразында эки турачылар, мээң чүрээм силерже кыйгы салып тур; Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдыңар!
 - ¹⁰ Ак элчигеннер мунуп алган чоруурлар, хевистер кырында саадап олуларлар база оруктарда кылаштап чоруурлар, ырланар-ла!
 - ¹¹ Ыраажылар* кудук, суглуг черлер аразынга Дээрги-Чаяакчыны Ооң тиилелгези дээш алдаржыдып ырлазыннар! Израильдиң күштүглерин* тиилелгези дээш мактап ырлазын!
- Ынчан Дээрги-Чаяакчының чону хоорай хаалгазының чанынга чедип келгеш:
- ¹² „Оттуп кел, Девора, оттуп кел! Оттуп келгеш, ырла-ла! Дүрген че, Варак! Туттурган дайзыннарны бээр эккел, Авиноамның оглу!“ — дээн.
 - ¹³ Ынчан даргаларның артканнары менээ чедип келген, Дээрги-Чаяакчының чону күштүглери-биле чедип келген.
 - ¹⁴ Амалик черде турумчуй берген эфрем аймактыг улус чедип келген, оларның соонда Вениаминниң улузу өске төрөл аймактары-биле кады база махир төрөл бөлүктүн баштыңнары база Завулоннун дүжүметтери кээп турду.

* ^{5:2} Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Баштыннар ылап-ла баштап эгелээн». * ^{5:7, 11} Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Суурларның чурттакчылары». * ^{5:11} Бо сөстүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Адыгчылар».

^{5:4} Ы. х. к. 33:2 || ² Хаан. 22:8; Ыд. ыр. 17:8; 67:9; 76:18; 96:4 ^{5:5} Хост. 19:18 ^{5:6} Башт. 3:31 || Башт. 4:17 ^{5:8} Ы. х. к. 32:16 || ¹ Хаан. 13:19, 22 ^{5:12} Ыд. ыр. 56:9 ^{5:14} Сан. 32:39

- 15 Иссахарның беглери база
Девора-биле кады турду,
Иссахарның аймаа Варакты эдерип,
шынааже халдап батты.
- А Рувимниң аймаанда боттарының
аразында
улуҗ чөрүлдээ турду.
- 16 Чүге хой кажаларының аразында
кодан хойнуң алгызын дыңнап олур
силер?
Рувимниң аймаанда боттарының
аразында
чөрүлдээ улуҗ.
- 17 Галаадчылар Иордан ындынга
ол-ла хевээр артып калган,
ол ышкаш Дан база
бодунун корабльдары-биле
ол-ла хевээр артып калган.
Асир база далай эринде
корабльдар доктаап турар
черлериниң чанынга
ол-ла хевээр артып калган.
- 18 А Завулон – бодунуң амы-тынын
камнап орбаан чон-дур,
ол ышкаш даҗ шынаалары чурттут
Неффалим база.
- 19 Хааннар келгеш, тулуштулар,
хананей хааннар
Мегиддоннуң хеминиң чанында
Таанахка тулуштулар,
ынчалза-даа бичии-даа мөңгүн
албайн бардылар.
- 20 Дээрде сылдыстар безин
боттарының дээрде оруктарындан
Сисарага удур тулуштулар.
- 21 Киссон хем оларны
ол-ла дораан чууй шаап бадырып
турду,
бурун шагдан аккан Киссон хем.
- Күчү-күштүг бурунгаарлап,
чүткү-ле, сеткилим!
- 22 Ынчан чүгүрүк аъттар халдып орда,
оларның дуюглары дадырадыр
даҗжап турган.
- 23 „Мероз хоорайны карҗаңар! – деп,
Дээрҗи-Чаяакчының төлээзи
чугаалаан. –
- Дээрҗи-Чаяакчыга дуза кадып
келбээни дээш
ооң чурттакчыларын карҗаңар,
Дээрҗи-Чаяакчыга
болҗаш чоннуң күштүглеринге
дузалашпааны дээш карҗаңар“.
- 24 А кен Хеверниң кадайы Иаил
херээжен улус аразынга йөрээттирер
болзун,
майгыннарда чурттап чоруур
херээженнер аразынга йөрээттирер
болзун!
- 25 Сисара сүт дилээрҗе,
Иаил анаа сүт кудуп берген,
даргалар аянга сүтгүн үстүн кудуп
берген.
- 26 Оон ол солаҗай холун өргенче сунҗаш,
оң холун аҗылчыннарның
масказынче сунҗаш,
Сисараның бажын чара шаапкан,
чулчурҗайын өттүр кадааш,
чуура шаапкан.
- 27 Сисара ооң буттарынга чедир
донҗайып кээп дүшкеш,
анаа чыткан,
каая донҗая дүжүп чытканыл,
ол-ла черинге чыда өлүп калган.
- 28 А Сисараның иези сонҗадан бакылап,
көзенок өттүр:
„Оглумнун аъттыг шерии
чүге дүрген келбей турар чүвөл,
оон дайынчы тергелери
чүге даҗжавайн турар чүвөл?“ –
деп кускуннап турган.
- 29 Ооң угаангы аҗайлары
болҗаш ол боду база
бодунуң сөстөринге:
- 30 „Билдингир-ле,
олар тыпкан олказын дайынчы
бүрүзүнге
бир-бир азы ийи-ийи кыс кылдыр
үлежип турлар боор;
а олчалап алганы чүзүн-баазын
өңнүг хеп-сын
Сисараны болур,
угулзалап даараан хеп-сын,
олча-тывыш кылдыр уштуп алганы
хеп-сын
Сисараның эгиннеринде болур“ –
деп харыылап турган.

5:17 Исс. 13:24-28 5:18 Башт. 4:10 5:19 Исс. 17:11 5:21 Башт. 4:7 5:24 Башт. 4:17

5:25 Башт. 4:19 5:26 Башт. 4:21

31 **Шак ынчалдыр**
Сээң дайзыннарның дөгерези
кырлып турзун, Дээрги-Чаяакчы!
А Сеңээ ынак улус
бүгү-ле күчү-күжү-биле
үнүп кел чыдар хүн дег болзун!»

Израиль чер ооң соонда дөртөн чыл иштгинде тайбынчаан.

Мадиаан дарлаа

6 ¹ Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны мадиан чонунун холунче чеди чыл иштгинде кирип берипкен. ² Мадиааннарның израиль чонуну чагырган холу аар-берге турган болгаш, израильчилер мадианнардан чаштынар черлер — дагланың чарык черлеринге, куйларга камгаланыр быжыглалдар кылып ап турган. ³ Израиль чон тараазын тарып каарга-ла, мадианнар, амаликтер болгаш чөөн чүктүң еске-даа аймактары келгеш, оларның черинче халдаар турган. ⁴ Дайзыннар израиль черге майгыннарны тип алгаш, улус-чоннун тараабыздаазын мырыңай Газаның чоок-кавызынга чедир хоозурадып кааптар база Израильге азыраныпкы дег хой-даа, шары-даа, элчиген-даа арттырбас турган. ⁵ Олар мал-маганы-биле, майгыннары-биле кээр боорда, оларның боттары болгаш тевелери сан-түн чок турганындан, шартылаа дег хөй санныг кээр турганнар, ынчангаш израиль черни хоозурадыр таптай базып турганнар. ⁶ Израиль чон мадианнарның ыңдыг халдаашкынарындан аргажок ядарап түрей бергеш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн.

⁷ Кжан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, мадианнардан камгалал дилей бээрге, ⁸ Дээрги-Чаяакчы оларга Бодунун медээчи кижизин чорудуп берген. Медээчи Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Мен силерни Египеттен үндүрүп, кулданмышкындан хостаан мен; ⁹ силерни египетчилернин болгаш бүгү еске дарлакчыларның холдарындан адыргаш, оларны силерниң мур-

нуардан ойдадып чорудупкаш, оларның черин силерге берген мен. ¹⁰ Силерге: „Мен, Дээрги-Чаяакчы, силерниң Бурганынар-дыр мен; оларның черинде чурттап турарыңар амор чоннун бурганнарыңга чүдүвөөр“ — дээн мен, ынчалза-даа силер Мээң сөзүмнү дыңнавайн бардыңар».

Бурганның Гедееонга даалга бергени

¹¹ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының төлээзи келгеш, Офрада турар дубтуң чанынга олуроуп алган, а ол дуб Авиезернин салгалы Иоастың ыяжы турган; Иоастың оглу Гедееон ынчан мадианнардан чаштына бергеш, виноград сы биззар онгарга кызыл-тас соктап орган. ¹² Дээрги-Чаяакчының төлээзи Гедееоннун мурнунга көстүп келгеш: «О, күштүг-шыырак киж! Дээрги-Чаяакчы сзэн-биле!» — диген.

¹³ «О, мээң дээргим! — деп, Гедееон аңаа харыылаан. — Бир эвес Дээрги-Чаяакчы шынап-ла бис-биле болза, чүге биске бо бүгү бергедээшкиннер болуп турары? Бистин адаларывыстын биске чугаалап турганы Бурганның кайгамчык ажал-херектери кайлы? Олар биске „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен үндүрүп хостап каан“ деп чугаалап турган болгай. А ам Дээрги-Чаяакчы бисти каапкаш, мадианнарның холунче кирип берипкен-дир!»

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы олче көргеш: «Сен ам баргаш, бүгү күчү-күжүң-биле израиль чонну мадианнарның холундан адырып ка! Сени айбылап чорудуп тур мен» — дээн.

¹⁵ Гедееон Аңаа: «О, дээргим! Канчап мен израиль чонну камгалап шыдаар мен? Мээң төрөл бөлүүм Манассияның аймааның аразында эн чөгөнчиң-ле болгай, а мен бодум өг-бүлемнин эн бичизи-ле болгай мен» — деп харыылаан.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мен сзэн-биле болур мен, ынчангаш сен мадианнарны, чангыс кижини дег, чылча шаап каар сен!» — дээн.

¹⁷ Гедееон Оон: «Бир эвес Сен менче ээ көрүп турар болзунза, ылап-ла Сен мээң-биле чугаалажып турарыңның бадыткал демдээн көргүзүп көрөм. ¹⁸ Мен бээр эглип келбээн шаамга чедир база Сеңээ

5:31 Ыд. ыр. 36:6 6:1 Башт. 2:11 || Э. д. 25:1; Сан. 25:17-18 6:4 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:31-33
6:9 1 Хаан. 10:18 6:11 Ис. 17:2 6:13 Ы. х. к. 31:17 6:15 1 Хаан. 9:21; 18:18 6:16 Хост. 3:12;
Ис. 1:5 6:17 4 Хаан. 20:8; Ыд. ыр. 85:17 6:18 Э. д. 18:3-8

өргүлүмнү эккеп сөнневээн шаамга чедир моон чорбайн көр» — деп дилээн.

Ол Гедеонга: «Мен маңаа сени маңап олурар мен» — дээн.

¹⁹ Гедеон оон чорупкаш, бир анай эьдин хайындыргаш, бир эфа далган хаарып алган. Ол эьдин тавакка салгаш, мүнүн дой савага куткаш, дуб ыяштың чаныннга орган аалчызынга эккеп берген.

²⁰ Бурганның төлээзи: «Эьдиң биле хаарган далганыңны бо даш кырынга салгаш, мүнүннү ооң кырынче кудувут» — деп айткан. Гедеон ол-ла хевээр күүсеткен. ²¹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи холунда даянгыжының ужу биле эьтке болгаш далганга дээптерге, даштан ол хып үнүп келгеш, эьт биле далганны чипкен! Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол дораан көзүлбейн барган.

²² Ынчан Гедеон оон мурнунга шынап-ла Дээрги-Чаяакчының төлээзи турган-дыр деп билип каан. «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! — деп, ол човууртай берген. — Аг-ла болдум, чүге дээрге Сээн төлээн-биле удур-дедир көржүп, ужураштым».

²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Кортпа, шупту чүве амыр-чаагай болур! Сен дириг артар сен!» — дээн.

²⁴ Гедеон ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжи кылгаш, ону «Яхве-Шалом»* деп адап каан. (Ол өргүл бедигээжи авиезер төрөл бөлүктүн черинде Офрада бо хунге чедир туар.)

²⁵ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Ачаңның коданындан семиртир азырап каан чеди харлыг бугажыкты ап ал*. Ачаңнын Ваал бурганга өргүл кылыр бедигээжин үрөп каавыт база оон чанында турар Ашера бурганга тураскааткан адагашты одура шаап каавыт. ²⁶ Оон бо хая-даштын кырынга Бурганың Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжинден чурум эьзугаар кылгаш, семис бугажыкты аңаа бүрүн өрттедип өргүүр сен, а одура шаапканың Ашера адагашы от салыр ыяжың болур».

²⁷ Гедеон бодунуң чалчаларының аразындан он кижин шилип алгаш, Дээрги-Чаяакчының аңаа айытканы

эьзугаар кылган. Ынчалза-даа ол бодунуң ада төрелдеринден болгаш хоорайның өске-даа чурттакчыларындан корткаш, бо бүгүнү хүндүс эвес, дүне кылган.

²⁸ Эртенинде хоорайның чурттакчылары туруп келгеш, көөрге, Ваалга өргүл бедигээжин үрөп каапкан база оон чанынга турган адагашты одура шаап каапкан, а чаа тургускан өргүл бедигээжинде семис бугажыкты өргүл кылдыр өрттедип каан болган. ²⁹ Ынчан олар аразында: «Ону кым үүлгеткенил?» — джиб турганнар. Ынчаар айтгырып, сураглап тургаш, ону Иоастың оглу Гедеон кылган деп билип алганнар. ³⁰ Хоорайның чурттакчылары Иоаска: «Оглунну бээр үндүр, ол Ваалдың өргүл бедигээжин үрээнни болгаш оон чанынга турган адагашты одура шапканы дээш өлүр ужурул!» — дээннер.

³¹ Иоас аңаа удур чедип келгеннерге шуптузунга мынча деп харыылаан: «Ваал дээш силер туржур, силер ону камгалаар силер бе? Ол дээш турушкан кижидарта эртенге чедир өлүртүп каар! Бир эвес Ваал Бурган болза, оон өргүл бедигээжин үрөп каапканы дээш, боду дээш боду турушсун». ³² Ол хүнден эгелээш, улус: «Өргүл бедигээжин үрээнни дээш, Ваал ооң-биле боду турушсун» — дишкеш, Гедеонну Иероваал дээр апарган*.

Гедеоннуң дайынга белеткели

³³ Ол үеде мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шупту чыгылып алгаш келгеш, Иордан хемни кешкеш, Израел шынаазынга тургаланып алганнар.

³⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Гедеонну бүргөп алган. Гедеон мыйыс эдиксизин этсиптерге, авиезер төрөл бөлүк ооң соондан чорупкан. ³⁵ Манасиянын бүгү аймаанче айбычыларны ыдыштарга, ол аймак база ону эдерипкен. Асирнин, Завулоннун, Неффалиннин аймактарынче айбычыларны чорудуптарга, олар база дайынга киржир болуп чедип келгеннер.

³⁶ Ынчан Гедеон Бурганга мынча дээн: «Бир эвес Сен аазаның эьзугаар шынап-ла мээң холум-биле израиль чонну камгалаар деп турар болзунза, ону

* 6:24 Яхве-Шалом — «Амыр-чаагай чоруктуң Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг. * 6:25 Азы: «Ачаның коданындан бугажыкты база чеди харлыг өске бугажыкты». * 6:32 Еврей дылда «Иероваал» деп ат «Ваал турушсун» деп сөстөргө дөмейлешкес.

6:20 Башт. 13:19 6:21 Лев. 9:24; 3 Хаан. 18:38 6:22 Э. д. 32:30 6:33 Ис. 17:16; Ос. 1:5

6:34 Сан. 24:2; Башт. 3:10 || Башт. 3:27; 1 Хаан. 13:3

бадыткап көрөм: ³⁷ мен бо шаңга хой дүгүн чадып каайн. Бир эвес шалын чүглө дүк кырынга дүжүпкөн, а долгандыр чер кургаг чыдар болза, ынчан Сен аазааның өзугаар Израильди мээң холум-биле камгалап каар сен деп шыңзыгар мен». ³⁸ Ол хевээр болган: Гедеон эртенінде туруп келгеш, дүктү сыза туткаш, бир аяк шалын суун сызып алган.

³⁹ Ынчан Гедеон Бурганга мынча дээн: «Ам бир чүве чугаалаар болзумза, ам бир катап дүк-биле шенелде кылыр болзумза, менче килеңневейн көр. Ам дүк кургаг, а долгандыр бүгү чер шалынныг чытсын». ⁴⁰ Бурган ол дүне ол-ла хевээр кылган: чүглө дүк кыры кургаг, а бүгү чер шалынныг чыткан.

*Гедеоннуң дайзыннары
чыла шапканы*

7 ¹ Иероваал азы Гедеон база ооң-биле кады турган бүгү шериг эрген эрте туруп келгеш, Харод дээр суг бажынын чанынга турлагланып алган; мадиан турлап олардан сонгу чүкте Морэ деп тей чанында шынаага турган. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Сээң эдерткен шерииң эмин эргтир хөйдүр, оларнын холунче мадианнарны кирип бербес мен, оон башка израильчилер Мээң мурнумга чоргаарап, бодувусту бодувус камгалап алдывас деп барып болур. ³ Ынчанга шерииңге „Кым коргуп, сириңейнип турарыл, ол кижиги Га-лаад дагдан чоруп, дедир чана берзин“ деп чарла». ^{22 000} кижиги дедир чана берген, а ^{10 000} кижиги артып калган.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Кижиги саны ам-даа хөйдүр; оларны суг чанынга эккел, аңаа Мен сенээ дайынчыларны шилип бээр мен. „Сээң-биле кады чорзун“ дээр улузум сээң-биле чорзун, а „Сээң-биле чорбас ужурлуг“ дээн улузум чорбазын». ⁵ Гедеон улузун суг чанынга эккээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Сугну ыт ышкаш чылгап ижерлерни аңгы чыскаап ал, а дискек кырынга олуруп, доңгайып алгаш ижерлерни бир аңгы чыскаап ал» — дээн. ⁶ Сугну адыжынга узуп алгаш, ыт ышкаш чылгап ижер улустуң саны ³⁰⁰ кижиги болган, а өске арткан улус дискек кырынга олуруп, доңгайып алгаш, ижер болган. ⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Геде-

онга мынча дээн: «Сугну чылгап ижип турган ³⁰⁰ кижинин күжү-биле мадианнарны сээң холуңче кирип, чонну камгалап каар мен, а өске арткан улус тарап чанзын». ⁸ Чанып чорупкан улустан аыш-чем курлавырын болгаш мыйыс эдискилерни ап алгаш, Гедеон шупту израильчилерни майгыннарнынче салып чорудупкан, а чанынга ³⁰⁰ кижини артырып алган.

Мадиан турлаг ооң дөвүн адаанда шынаага турган. ⁹ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Тургаш, адаанда турлагже бадып халда, ону сээң холуңче кирип берип тур мен. ¹⁰ А бир эвес халдаарындан коргар болзумза, чалчаң Фура-биле кады баткаш кел, ¹¹ аңаа дайзыннын чүнү чугаалажып турарын дыңнап аар сен, оон дидимненип, холдарың быжый бээр, ынчан ол турлагже халдаар сен».

Гедеон чалчазы Фура-биле кады баткаш, турлагда шериглернин мырыңай чанынга чеде берген. ¹² Мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шынаа сыңмас шартылаалар дег хөй чыглы берген турган, а оларнын төвелери далай эринде элезин дег санап четпес болган. ¹³ Гедеон чоокшулап чеде бергеш, дыңнаарга, оларнын бирээзи өскезинге дүжүн мынча деп чугаалап турган: «Дүжүмде борбак арбай далганы мадиан турлаг иштинче чулуп киргеш, майгынга үзөрге, майгын барып дүшкөш, үрелип кагды». ¹⁴ Өскези демгизинге мынча деп харыылаан: «Ол дээрге өске чүү-даа эвес, а израильчи Иоастың оглу Гедеоннуң хылыжы-дыр; Бурган мадианнарны болгаш бүгү турлагны ооң холунче кирип берип турары ол-дур».

¹⁵ Гедеон дүштү болгаш оон тайылбырын дыңнап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чалбарып тейлээн. Оон ол израиль турлагже ээп чедип келгеш: «Туруңар! Дээрги-Чаяакчы мадиан турлагны силернин холундарже кирип берип тур!» — деп кыйгырган. ¹⁶ Гедеон ³⁰⁰ кижини үш бөлүккө үскөш, дайынчы бүрүзүңге мыйыс эдиски болгаш доңга тутсуп берген, а доңгалар иштинге оттуг кезектер кыпсып берген. ¹⁷ «Менче көрүп тургаш, мен ышкаш кылыңар! — деп, Гедеон дайынчыларга дужааган. — Мен оларнынчү турлааның кыдыыңга чеде бергеш,

7:2 Ы. х. к. 8:17 7:3 Ы. х. к. 20:8 7:12 Ис. 11:4; 1 Хаан. 13:5 7:16 1 Хаан. 11:11; Иов 1:17

чүнү кылыр-дыр мен, ол хевээр кылыр силер: ¹⁸ мээн-биле кады чоруур бөлүк биле мен мыйыс эдискилерни этси бээривиске, силер база дайзынның турлаан бүзээлеп, мыйыс эдискилеринерни этсип: «Дээрги-Чаяакчы дээш база Гедеон дээш¹⁶ — деп алгыржыр силер!»

¹⁹ Гедеон болгаш оон-биле кады чүс кижиге турлаг кыдынче дүн ортузунда, таңныылдар чаа солушканда, чеде бергеш, мыйыс эдискилерин этсип, холдарында тудуп чорааны доңгаларын буза шапкылапканнар. ²⁰ Ол дораан үш бөлүк эдискилерин денге этсипкеш, доңгаларын буза шапкылапкан соонда, солагай холдарында оттуг кезектерин, оң холдарында мыйыс эдискилерин тудуп алган, оларын эдиспишаан, «Дээрги-Чаяакчының база Гедеоннуң хылыжы!» деп алгыржып туруп бергеннер.

²¹ Кижиге бүрүзү турлаг долгандыр бодунуң туружунга турган, а турлаг иштинде улус шупту аай-дедир маннажып, алгыржып эгелээш, дезипкен. ²² 300 кижиге мыйыс эдискилерин этсип турар аразында, Дээрги-Чаяакчы турлаг иштинде бүгү улусту, хылыштарын бот-ботгарынче угландыр, удур-дедир халдадышкан. Бүгү шериг Цурера чанында Бет-Шиттага чедир, Таббат чанында Авел-Мехоланың кызыгаарынче десе берген. ²³ Израильдин Неффалим, Асир болгаш бүгү Манассия аймактарынче кыйгы салырга, олар мадианнарны сүргөш чыдышкан.

²⁴ Гедеон Эфрем дагларының бүгү девискээринче айбычылар чорудупкаш, кыйгы салган: «Мадияннарга уткуштур баткаш, оларның хемче баар оруун дозунар, Иорданның кежиглерин Бет-Варага чедир эжеленер!» Эфремчилер шупту чыылгаш, Иорданның кежиглерин Бет-Вара чедир эжелеп алганнар. ²⁵ Мадияннарның Орив болгаш Зив деп ийи баштынчызы туттурган. Оривти Цур-Оривке, а Зивти Икев-Зивке өлүргөн.* Израильчилер мадианнарны улаштыр сүрүпкеннер, а Орив биле Зивтин баштарын Иордан ыңдында турган Гедеонга эккеп берген.

8 ¹ Ынчан эфремчилер Гедеонга: «Чүгө сен мадианнар-биле дайылдажырга, бисти кыйгырбадың, чүгө ынчалдың?» — деп кедергей хорадап чедиң келгеннер. ² Гедеон оларга мынча деп харыылаан: «Силернин ам чаа кылганыңар хире мен чүнү кылдым? Авиезернин чыгган хой кат-чимизинге деннээрге, Эфремдин чыып алганы артка каттары дээр эвес бе? ³ Бурган мадиан баштынчылар Орив биле Зивти силернин холуңарже кирип берген болгай, силернин кылганыңар хире чүнү кылып шыдаан мен?» Кажан ол ыңдыг сөстөрни чугаалаарга, ынчан харын оларның сагыш-хөңнү оожургаан.

Гедеоннуң өжээн негээни

⁴ Гедеон болгаш оон 300 дайынчызы Иорданга келгеш, ол чарыкче кеже берген. Олар дайзыннарны сүрүп чорааш, могап шылай бергеннер. ⁵ Сокхоттуң чурттакчыларынга келгеш, Гедеон: «Мээн улужумга каш борбак хлебтен берип көрүңер, олар могап шылай бердилер. Мен мадиан хааннар Зевей биле Салманың соондан сүрүп бар чор мен» — дээн.

⁶ Сокхоттуң чагырыкчылары анаа мынча деп харыылаан: «Зевей биле Салманын тудуп алган эвес сен, чүгө бис сээң шерииңни чөмгөрер ужурулг бис?»

⁷ Гедеон оларга: «Ол дээш, Дээрги-Чаяакчы Зевей биле Салманын мээн холумче кирип бериптерге, силернин мага-бодуңарны ховуңуң теннери-биле болгаш хараган-биле* хинчектеп кезедир мен» — дээн. ⁸ Оон ол Пенуэлче чеде бергеш, оон чурттакчыларынга база демгиле дилеглиг сөстөрин чугаалаан, ынчалза-даа Пенуэлдин чурттакчылары база сокхотчулар ышкаш харыылаан. ⁹ Ынчаарга Гедеон пенуэлчилерге база: «Тиилелгелиг эглип келгеш, суурганарны үрөп бузуп кааптар мен» — дээн.

¹⁰ Зевей биле Салман чөөн чүктүң аймактарының бүгү аг-шерииңден артка 15 000 хире дайынчызы-биле кады Каркорга турганнар, оларның хылыш тудуп шыдаар 120 000 шерии кырлып калган. ¹¹ Гедеон Новах болгаш Иогбеганын

* 7:25 Цур — «хая», Икев — «виноград чулуу сы базар чер» дээн уткаларлыг сөстөр. Ол черлер аттарын ылап-ла орта шак ол ийи мадиан баштынчыны өлүрүп каан боорга, алган. * 8:7, 16 Азы: «Тараа бастыгар херексел-биле».

7:18 Ис. 6:4 7:22 1 Хаан. 14:20; 2 Чыл. 20:22-23 7:25 Ыд. ыр. 82:12 8:1 Башт. 12:1 8:3 У. ч. 15:1 8:8 Э. д. 32:30 8:11 Сан. 32:35, 42

7:24 Ис. 2:7; Башт. 3:28 8:5 Э. д. 33:17 8:6 1 Хаан. 25:11

чөөн чүгүндө көшкүн улустун оруу-биле эрткеш, сезиг чок турган дайзыннар-ның турлаан чылча шапкан. ¹² Ийи мадиан хаан Зевей биле Салман дезип-кеннер. Гедеон оларны сүрүп четкеш, тудуп алган, а оларның шерин тарадыр сывыртапкан.

¹³ Иоастын оглу Гедеон дайындан Херес деп арт таварып ээп келгеш, ¹⁴ Сокхоттун чурттакчызы бир анык оолду тудуп алгаш, байысаарга, ол оол Гедеонга Сокхоттун шупту чеден чеди чагырыкчызы болгаш баштыңының аттарын бижип берген. ¹⁵ Оон Гедеон Сокхотка келгеш, ооң чурттакчыларынга мынча дээн: «„Зевей биле Салманны тудуп алган эвес сен, чүге бис сээң шылап турупкан улусунну чөмгөрү ужурлук бис?»¹⁶ дижип, мени кочулап турганыңар Зевей биле Салман бо-дур!» ¹⁶ Гедеон Сокхоттун баштыңына туткаш, оларны ховунун теннери-биле болгаш хараган-биле кезеткен. ¹⁷ Оон ол Пенуэлдин суургазын база үрөгдөп бускаш, хоорайның эр улусун кыра шаап каан.

¹⁸ Гедеон Зевей биле Салмандан: «Силерниң Фаворга өлүрүп каапканыңар улус кандыг турган ийик?» — деп айтырган.

Дөмгилери анаа: «Олар сээң-биле дөмей, кайызы-даа хаанның оолдары хевирлиг чорду» — деп харыылаан.

¹⁹ Гедеон: «Олар мээң акыларым, мээң авамның оолдары турган чүвө. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес силер оларны дириг арттырып каан болзуңарза, силерни өлүрбөс ийик мен» — дээн. ²⁰ Оон ол бодунун улуг оглу Иетерге: «Тургаш, бо ийини өлүрүп каавыт!» — дээн. Ынчалза-даа оглу ам-даа бичии болгаш, хылыжын уштурундан корга берген. ²¹ Ынчаарга Зевей биле Салман: «Ынчаарга сен бодуң бисти өлүрүп каавыт че. Сээң хирешаң ол-ла ыйнаан» — дээннер. Гедеон Зевей биле Салманны өлүрүп каапкаш, оларның төвөлериңин моюннарныңа чораан чартык ай хевирлиг каасталгаларны ап алган.

Гедеоннун өскө ажыл-херектери

²² Ынчан израильчилер Гедеонга мону чугаалааннар: «Сен бисти уштап-башкар, оон ук-салгалың бисти башкарзын, чүге дээрге сен бисти мадианнар холундан адырып каан сен».

²³ Гедеон оларга: «Мен-даа силерни башкарбас мен, мээң олгум-даа башкарбас, силерни Дээрги-Чаяакчы башкарзын» — деп харыылаан. ²⁴ Оон Гедеон: «Силерден чангыс дилег кылың. Дайзындан алган олчаңардан кижилер бүрүзү менээ бир-бир сыргадан беринер» — дээн. (Дайзыннар измаилчилер болганда, оларга алдын сыргалап турган.)

²⁵ Израильчилер: «Ийе, бээр бис» — дишкеннер. Оон шывыг-хепти черге чаткаш, ынаар кижилер бүрүзү бодунун олчазындан бир-бир сырганы каап бергеннер. ²⁶ Чартык ай хевирлиг алдын каасталгаларны, өөктерни, мадиан хааннарның каас-коя хевин база оларның төвөлериңе чораан алдын мончарларны санаваска безин, чүгле Гедеоннун дилеп алганы алдын сыргаларның деңзизи 1700 шөкөл* болган. ²⁷ Гедеон ол алдындан эфод* кылгаш, ону бодунун хоорайы Офрага салып каан, а израильчилер ынаар барып, эфод-биле самырап эгелээн. Ынчалдыр ол эфод Гедеонга болгаш ооң уресалгалыңа четки апарган.

²⁸ Шапкынчаар мадианнар израильчилерге чагыртып сөгүргөш, бажын олла хевээр көдүрбей барганнар, а Гедеоннун назынының дургузунда дөртөн чыл иштинде израиль чер тайбыңчаан.

²⁹ Иоастын оглу Иероваал-Гедеон чана бергеш, бодунун бажыңыңа чурттап турган. ³⁰ Ол бодунун төрүдүп кааны чеден оолдуг кижилер чүвө-дир, чүге дээрге оон алган кадайлары хөй турган. ³¹ База Сихемге чурттап турган оон кул-кадайы анаа бир оолду божуп берген, Гедеон ону Авимелех деп адап каан.

³² Иоастын оглу Гедеон буурул баштыг кырган апаргаш, өлгөн, ону Авиезерниң Офрада ачазы Иоастын чевеккюнга орнукшудуп каан. ³³ Гедеон өлүп каарга, израиль чон катап база

* 8:26 Амгы үеңиз хөмчээлин алырга, барык 20 кг. * 8:27 Эфод — бо еврей сөс-биле Бурганның бараалгакчыларының Оон күзөл-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 17:5 көр).

8:17 3 Хаан. 12:25 8:21 Ыд. ыр. 82:12 || Иса. 3:18
 8:17 3 Хаан. 12:25 8:21 Ы. х. к. 7:16 8:31 Башт. 9:1

8:22 1 Хаан. 8:5 8:24 Хост. 32:1-4 ||

самырап, Ваалдың дүрзүлөргө мөгейип эгелгээ болгаш Ваал-Веритти* боттарынга бурган кылдыр тургузуп алган. ³⁴ Израильчилер оларны долгандыр турар дайзыннарından камгалап адыр чораны Дээрги-Чаяакалы уттупканнар. ³⁵ Ол ышкаш Иероваал-Гедееонун ук-салгалынга ооң израиль чонга чедирген бүгү ачы-буяны дээш энерел көргүспейн барганнар.

Авимелехтиң хаан апарганы

9 ¹ Иероваалдың оглу Авимелех Сихем хоорайда авазынын акы-дунмазы база бүгү төрөл бөлүү-биле мындыг чугаа кылган: ² «Сихемнин бүгү чурттакчыларынга: „Силерге Иероваалдың чеден огул шупту башкалары дээрэ бе азы чаңгыс кижилер башкалары дээрэ бе азы тургаш, ынчаар сургап калыңар. Ынчангаш мен силерниң хан төрелинер болуруму утпаңар».

³ Авимелехтиң даайлары ол сөстөрү Сихемниң бүгү чурттакчыларынга чугаалап, оларны сургап каапкан, ынчангаш олар, «Ол бистиң төреливис-ле болгай» дишкеш, Авимелехтиң талазынче чайгыла бергенер. ⁴ Сихемчилер аңаа Ваал-Вериттиң өргээжинден чеден шекел мөңгүн берген, а Авимелех ооң-биле хоозун дүржөк улус хөлөзилээш, оларны эдертип алгаш чорупкан. ⁵ Авимелех Офрада ачазының бажынынче чедергеш, бодунун акы-дунмаларын, Иероваалдың чеден огул чаңгыс даш кырынга өлүрүп каапкан. Иероваалдың чүглө хеймер огул Иофам чаштына бергеш, дириг арткан.

⁶ Сихемниң база Бет-Миллонун бүгү чурттакчылары ыдыктыг дуб чанынга чыылгаш, Авимелехти боттарынын хааны кылдыр чарлап алганнар.

⁷ Кажан ол дугайында Иофамга чугаалаарга, ол Гаризим дагның бажынче үнө бергеш, оон кырындан мынчаар алгырып чугаалаан: «Мени дыңнаңар, сихемчилер, ынчан силерни Бурган дыңнаар!»

⁸ Бир катап ыяштар боттарынга хаан шилип тургузуп аар дээш, олива ыяжынга: „Бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

⁹ Олива ыяжы оларга: „А бодумнун үзүмнү — бурганнарны-даа, кижилерни-даа хүндүлээр үзүмнү канчаар мен? Эске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, үзүмнү моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹⁰ Ынчан ыяштар фиға ыяжынга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹¹ Фиға ыяжы оларга: „А мээң чаагай чигирци чимистерим? Эске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, чимистеримни моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹² Оон ыяштар виноград сывынга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹³ Виноград сывы оларга база-ла: „А мээң хандым, бурганнарны-даа, кижилерни-даа хөглөдир хандым? Эске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, бодумнун хандымны моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹⁴ Адак соонда шупту ыяштар тенниг хараганга: „Сен бистиң хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹⁵ Хараган оларга мынча деп харыылаан: „Бир эвес силер шынап-ла мени хааныңар кылып ап турар болзуңарза, бээр кээп, мээң хөлөгемге хоргадап алыңар, а бир эвес хоргадавас болзуңарза, теннеримден от хып үнгеш, Ливанның пөштөрүн өрттедиптер!“

¹⁶ Ынчангаш ам боданып көрүнер, Авимелехти хаан кылып алгаш, чөптү болгаш шын кылган-дыр силер бе? Иероваалдың чедирген ачы-буяны дээш аңаа болгаш ооң үрө-салгалынга буян-биле харыыладыңар бе? ¹⁷ Мээң ачам бодунун амы-тынн харамнамайн, силер дээш дайылдажып тургаш, силерни мадианнар холундан адырып кагды. ¹⁸ А ам силер мээң ачамның үрө-салгалынга удур тура халып, ооң чеден оглун чаңгыс даш кырынга өлүргөш, оон кулу херэжениң огул Авимелехти, бодунарның төрелиңер боорга, хаан кылып алдыңар. ¹⁹ Бир эвес силер Иероваал-биле болгаш оон салкакчылары-биле шын болгаш чөптүт кылган болзуңарза, Авимелехке өөрүңер-ле, а Авимелех база силерге өөрүңүң. ²⁰ Бир эвес силерниң кылганыңар

* 8:33 Ваал-Верит — «Чагы-керээ чарган Ваал», «Чагы-керээ ээзи» дээн.

^{9:4} Башт. 8:33 ^{9:5} 4 Хаан. 11:1 ^{9:6} Э. л. 35:4; Ис. 24:26 || 3 Хаан. 12:1 ^{9:7} Ы. х. к. 11:29; 27:12; Ис. 8:33 ^{9:8} 4 Хаан. 14:9 ^{9:13} Ыд. ыр. 103:15 ^{9:15} Иез. 31:3

чөптүг, шынныг эвес болза, Авимелехтен от хып үнгөш, сихемчилерни болгаш Бет-Миллоно өрттедипсин, база сихемчилерден болгаш Бет-Миллодан от хып үнгөш, Авимелехти өрттедипсин!»

²¹ Ооң соонда Иофам Безд деп черже дезе бергеш, аңа акызы Авимелехтен чаштынып чурттап турган.

Авимелехтиң буурааны

²² Авимелех израиль чонну үш чыл чагырып башкарган. ²³ Ынчалза-даа Бурган Авимелех биле сихемчилерге адаанзырак хөөннү чорудупкан, ынчангаш сихемчилер Авимелехке өскерлип, чагыртпастай берген. ²⁴ Иероваалдың чеден оглунуң төгүлгөн ханы дээш өжөөн оларны өлүргөн дунмазы Авимелехтен-даа, Авимелехти бо өлүрүүшкүнге деткип, ооң холун быжыглап турган сихемчилерден-даа негеттинзин дээш, Бурган ынчаар кылган. ²⁵ Сихемчилер даглар кырынга Авимелехке удур дозуг кедеглер тургусулап алгаш, оларның чаны-биле эрткен-дүшкөн кижиги бүрүзүн үптөп турганнар. Бо дугайында Авимелехке дыңнаткан.

²⁶ Сихемче Эведтиң оглу Гаал бодунуң акы-дунмазы-биле база чедип келген, а сихемчилер аңа ооргаланы бергеннер. ²⁷ Олар виноград шөлдеринге барып, дүжүдүн ажаап, винограддын сызып, хөглөп-байырлап, боттарының бурганының өргээзинге баргаш, аңа дойлап, Авимелехти бактап, каргап турганнар. ²⁸ Эведтиң оглу Гаал мындыг сөстөр чугаалап турган: «Авимелех дээрге кымыл ол? А Сихем дээрге чүл ол? Чүге бис Авимелехке чагыртыр ужурлут бис? Ол дээрге Иероваалдың оглу-дур, а Зевул дээрге чүглө ооң томуйлап кааны даргадыр! Сихемниң үндезилекчизи Эмморунуң салгалдарынга чагыртып, бараан болунар! А Авимелехке чүү дээш бараан боор бис? ²⁹ Бо чонну Мээң холум башкарып турган болза! Авимелехти моон ойладыптар ийик мен». Оон: «Авимелех, шерин мөөңнээш, тулчуушкунче үн!» — деп алгырган.

³⁰ Хоорайның чагырыкчызы Зевул Эведтиң оглу Гаалдың бо сөстөрүн дыңнааш, килеңнеп үнгөн. ³¹ Ол кажар арга-биле Авимелехке медээчилер чо-

рудупкаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Эведтин оглу Гаал акы-дунмазы-биле кады Сихемде чедип келген, ооң чонун сеңээ удур көдүрүп тур. ³² Ынчангаш сен бодунуң улузун-биле кады дүне тургаш, хоорай чанынга ховуга дозуг кедегден тургузуп каг. ³³ А эртен, хүн үнүп кээрге, хоорайже халдай бер. Ол үеде Гаал бодунуң улузу-биле хоорайдан сеңээ удур үнүп кээрге, олче холунуң шыдаар-ла шаа-биле халдаар сен».

³⁴ Авимелех дүне бодунуң бүгү улузу-биле тургаш, Сихемниң чанынга дөрт бөлүк дозуг кедеп тургузуп алган. ³⁵ Эртенінде Эведтиң оглу Гаал хоорайдан үнгөш, ооң хаалгазының чанынга турган, ынчан Авимелех бодунуң улузу-биле кедегден үнүп келген. ³⁶ Гаал ол улусту көрүп кааш, Зевулга: «Даг бажындан улус бадып кел чыдыр» — дээн.

Зевул аңа: «Дагларның хөлөгези сеңээ кижилер кылдыр көзүлгөн-дир» — дээн.

³⁷ Гаал катап база: «Көрем, Табур-Эрентен улус бадып кел чыдыр, а өске-бир бөлүк Элон-Меоннимден кел чыдыр!» — дээн.

³⁸ Зевул аңа: «„Авимелех дээрге кымыл ол, чүге бис аңаа бараан боор ужурлут бис?“ деп турган аксы-сөзүң кайыл? Сээн дорамчылап турганың улус ол-дур, ам барып олар-биле тулуш ч!» — дээн.

³⁹ Гаал ынчан сихемчилерни баштап алгаш, Авимелех-биле тулушкан. ⁴⁰ Авимелех оларны ойтур шапкаш, хоорайның хаалгазынга чедир сүрүп, хөй кижини кырып каан. ⁴¹ Ооң соонда Авимелех Арумага туруп алган, а Зевул Гаалды болгаш ооң акы-дунмазын Сихемден үндүр сывыртапкан.

⁴² Даартазында сихемчилер хоорайдан шөлдеринче үнүп келген, ол дугайында Авимелехке дыңнадыг келген. ⁴³ Ол бодунуң шерин үш бөлүккө үскөш, шөлдерге дозуг кедеглер тургузуп каан. Сихемчилерниң хоорайдан үнүп келгенин көрүп кааш, оларже халдааш, чылча шапкан. ⁴⁴ Авимелех бодунуң бөлүү-биле хоорайның хаалгазынче халдап турда, өске ийи бөлүк шөлдерже үнүп келгеннерже халдап, оларны кыра шаап турган. ⁴⁵ Авимелех хоорайга удур ол хүн хүнзе-дир тулушкаш, ону эжелеп алгаш, аңаа

9:21 Сан. 21:16 9:23 1 Хаан. 16:14 9:28 Э. д. 34 Ы. х. к. 29:29

9:29 2 Хаан. 15:4 9:45 3 Хаан. 12:25 ||

турган чонну кырып каапкан. Оон ол хоорайны уредеп бускаш, ол черге дус чачып каан*.

⁴⁶ Сихемниң суургазынга турган бүгү улус ол дугайында дыңнап кааш, Эл-Вериттиң* өргээзиниң быжыгладдыг черинче чоруй барган. ⁴⁷ Сихемниң суургазынга турган улус шупту ында чыглы берген деп Авимелехке дыңнадырга, ⁴⁸ ол бодунуң улузун шуптузун эдерттип алгаш, Селмон дагның кырынче үнүп келген. Аңаа келгеш, Авимелех балдыбиле ыяш будуктары одура шапкылап алгаш, эктинге салгаш, бодунуң улузунга: «Мээң чүнү кылып туурарымны көрдүнер, ам силер база дүрген ыңчаар кылынар!» — дээн. ⁴⁹ Ынчан оларның кижжи бүрүзү будуктар одура шапкылап алгаш, Авимелехтиң соондан баргаш, быжыгладдыг черниң чанынга от салгаш, ол черни өрттедипкен. Аңаа турган сихемчилер — муң хире эр болгаш херэежен улус дөгере өлүп калган.

⁵⁰ Ооң соонда Авимелех Тевецке челе бергеш, ол хоорайны бүзүлээш, жеэлеп алган. ⁵¹ Хоорайның ортузунга быжыг суурга турган, хоорайның бүгү эр, херэежен чурттакчылары шупту ынаар десе бергеш, иштинден дугланып алгаш, суурганың кырынче үне бергеннер. ⁵² Авимелех ол суурганы бүзүлөп алгаш, өрттедиптер дээш, ооң эжинин чанынче челе берген. ⁵³ Ынчан бир херэежен кижжи Авимелехтиң бажынче хол дээрбезиниң бузундузун октапкаш, ооң бажының сөөгүн оя шаапкан. ⁵⁴ Авимелех дораан бодунуң чепсек дажыглакчызы оолду кыйгырыпкаш: «Улус мени херэеженге өлүрткен дивес кылдыр, хылыжын ужулгаш, мени өлүрүп ка!» — деп дужааган. Ол оол Авимелехти хылыжы-биле өттүр шанчып өлүрүп каан. ⁵⁵ Авимелехтин өлүп калганын көргөш, израильчилер тарап чана берген.

⁵⁶ Бодунуң чеден акы-дуңмазын өлүрүп, ачазынга удур кылган кем-херээ дээш, Авимелехти Бурган ыңчаар шиидип каан. ⁵⁷ Ол ышкаш сихемчилернин кылган кемниг үүлгедиин Бурган оларның боттарының баштарыңче кудупкан.

Иероваалдың оглу Иофамның каргыжы оларга ыңчаар четкен.

Тола болгаш Иаир

10 ¹ Авимелехтиң соонда Иссахарның аймаандан Додонуң оглунуң оглу, Фуаның оглу Тола Израильдин камгалакчызы апарган. Ол Эфрем дагларында Шамирге чурттап турган. ² Тола израиль чонну чээрби үш чыл иштинде баштап келген. Ол чок апаарга, ону Шамирге ажаап каан.

³ Ооң соонда Галаад чурттуг Иаир израиль чонну чээрби ийи чыл дургузунда баштап келген. ⁴ Иаир үжен оолдуг турган, а ол оолдары үжен элчигенниг база үжен хоорайлыг турган. Галаадта турар ол хоорайларны амдыгаа чедир «Иаирниң хоорай-суурлары» деп адаар. ⁵ Иаир чок апаарга, ону Камонга орнукшудуп каан.

Аммон биле филистим дарлаашкыннар

⁶ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак керектер үүлгедирин уламчылап турган. Олар Ваал болгаш Астартаның дүрзүлеринге, арамейлернин, сидончуларның, моавтарның, аммоннарның база филистимнерниң бурганнарынга чүдүп, оларга бараан бооп турган, а Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Аңаа бараан болбай барганнар. ⁷ Дээрги-Чаяакчы израиль чонга килең-нээш, ону филистимнерниң болгаш аммоннарның холунче кирип берипкен. ⁸ Ол чылын олар израильчилерни чылча шапкаш, Иорданның чөөн чарыында Галаадта амор черде чурттап чоруур бүгү израильчилерни он сес чыл дургузунда дарлап келгеннер. ⁹ Ол ышкаш аммоннар Иуда, Вениамин болгаш Эфреминиң аймактары-биле дайылдажыр дээш, Иорданны кеже бергеш, израильчилерни аажок кызгадап келген.

¹⁰ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Сээң мурнуңга бачытты үүлгеттивис! Бодувустуң Бурганывысты кагаш, Ваалдың дүрзүлеринге чүдүп, бараан бооп турдуvus» — деп дуза дилээннер. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы

* 9:45 Мында дус ол черге оон ынай чүү-даа өзүп үнмезинин база чурттавазының символу болур (Ы. х. к. 29:22-23; Иер. 17:6; Ыд. ыр. 106:34; Соф. 2:9 көр). * 9:46 Өске бурунгу сөзүглелде «Эл-Верит» эвес, «Ваал-Верит» деп бижээн (8:33 көр).

9:48 Ыд. ыр. 67:15 9:53 2 Хаан. 11:21 9:54 1 Хаан. 31:4 10:4 Ы. х. к. 3:14 10:6 Башт. 2:11 || 3 Хаан. 11:5; 2 Хаан. 23:13 10:10 1 Хаан. 7:6

израильчилерге мынча деп харыылаан: «Египет, амор, аммон, филистим чоннар, ¹²сидончулар, амаликтер база маоннар* силерни дарлап чоржук чоп, а кажан силер Менден дуза дилеп, Мени кыйгыра-рынарга, Мен силерни оларның холундан адырып чорбаан ийик мен бе? ¹³А силер Мени каггаш, хары бурганнарга чүдүп, бараан бооп эгелединер; ол дээш моон соңгаар силерни камгалаас мен. ¹⁴Баргаш, шилип алганыңар бурганнарны кыйгырыңар, бо кызагдал үезинде силерни олар камгалазын!»

¹⁵Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга: «Бачытты кылдывыс, бисти канчаарыңны Бодун бил, чүгле ам бисти камгалап каап көр!» — дишкеннер. ¹⁶Олар хары бурганнардан ойталааш, чүгле Дээрги-Чаяакчыга чүдүп, бараан бооп эгелээн. Ынчан Израильдин хинчек-човулаанын көргөш, Дээрги-Чаяакчының сеткил-чүрээ чыбырлыш кынган.

¹⁷Аммон чон чыылгаш, Галаадка турлагланып алган, а израильчилер база чыылгаш, Мицпага турлагланып алган. ¹⁸Галаадчылар болгаш оларның нояннары: «Аммоннарга удур дайынче бисти баштап киирер киж и бүгү Галаадты чагырып башкара!» — дижип турганнар.

Иеффай

11 ¹Галаадчы Иеффай күштүгү-шыырак дайынчы турган. Ол самынсадар херэеженин Галаад деп кижиден божаан оглу чүве-дир. ²А Галаадтың бодунуң кадайы база аңаа оолдар божуп берген турган. Ол оолдар өзүп-доругуп келгеш, Иеффайга: «Сен бистиң ачавыстың салгакчызы эвес-тир сен, чүге дээрге сен еске херэеженин оглу-дур сен» — дээш, ону үндүр сывыртапканнар. ³Иеффай ол акы-дунмаларыңдан дескеш, Тов деп черге чурттай берген; ону долгандыр дүржөк улус чыгып, аңаа баштадып алган.

⁴Элээн үе эрткенде, аммоннар израиль чон-биле дайылдажып эгелээн. ⁵Аммоннар биле израильчилернин аразында даын болуп турар үеде, Галаадтың баштыңнары Товтан Иеффайны апар дээш келгеннер. ⁶Олар Иеффайга:

«Келгеш, бистин шеривистин баштыңы бол, ынчан бисте аммоннар-биле дайылдажыр бис» — дигеннер.

⁷Иеффай Галаадтың баштыңнарына: «Силер мени көөр хөңнүңер чок тургаш, ачамның бажыңыңдан үндүр сывыртаптыңар чоп. Ам кээп, кызагдалга таваржы бергеш, чүге менээ чедип келдинер?» — дээн.

⁸Галаадтың баштыңнары Иеффайга: «Сени аммоннарга удур дайынче бисти баштазын, бүгү галаадчыларның чагырыкчызы болзун дээш келгенивис бо» — дигеннер.

⁹Иеффай олардан: «Бир эвес силер мени аммоннар-биле тулушсун дээш эгидип аарыңарга, Дээрги-Чаяакчы менээ тиилелени хайырлаар болза, силерниң чагырыкчыңар бооп артып каар мен бе?» — деп айттырган.

¹⁰Галаадтың баштыңнары Иеффайга: «Сээң чугаалааның өзугаар кылыр бис дээрзинге Дээрги-Чаяакчы бистин аравыска херечи болзун!» — деп азааннар.

¹¹Иеффай Галаадтың баштыңнары биле кады чорупкан, ынчан чон ону бодунуң чагырыкчызы болгаш шериг баштыңны кылып алган; ынчан Иеффай бодунуң негелдезин Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга катап база чугаалаан.

¹²Оон Иеффай аммон хаанче элчиннер чоруткаш: «Бистен чүнү күзеп тур сен, чүге бистин черивисче дайын-чаалыг чедип келдин?» — деп дамчыткан.

¹³Аммон хаан Иеффайның элчиннеринге: «Израильчилер Египеттен үнүп чоруп тура, бистиң черивисти — Арнон хемден тура, Иавок болгаш Иордан хемнерге чедир эжелеп алдылар. Ам черивисти эп-чөп-биле эгидип беринер!» — деп дамчыткан.

¹⁴Иеффай бодунуң элчиннерин аммон хаанче катап база чоруткан. ¹⁵Олар аңаа баргаш, Иеффайның мындыг сөстерин дамчыткан: «Израиль чон моавдаа, аммон-даа черни хунаап эжелеп албаан. ¹⁶Израильчилер Египеттен үнгөш, ээн ховулап Кызыл далайге чорупкаш, Кадеске чеде бергеннер. ¹⁷Оон израильчилер Эдомнуң хаанынче элчиннер

* 10:12 Өске бурунгу сөзүглелде «маоннар» эвес, «мадианнар» деп бижээн.

10:14 Ы. х. к. 32:37 11:1 Евр. 11:32 11:3 2 Хаан. 10:6, 8 || 1 Хаан. 22:2 11:8 Башт. 10:18

11:10 Иер. 42:5 11:13 Сан. 21:24-26 11:15 Ы. х. к. 2:9, 19 11:16 Сан. 13:27; 14:25

11:17 Сан. 20:14-21; Ы. х. к. 1:46

чоруткаш: „Биске силерниң черинер таварыштыр эрте бээрин чөпшээреп көрүңер“ — деп дилээннер, ынчалза-даа Эдомнун хааны чөпшээрэвээн; олар элчиннерин Моавтын хаанынче база чоруткан, ынчалза-даа ол база чөпшээрэвейн барган, ынчангаш израильчилер Кадеске артар ужурга таварышкан.

¹⁸ Израильчилер оон шимчеп үнгөш, Эдомну болгаш Моавты ховулап окуп эрткеш, Моавтын чөөн талакы кыдыг-кызыгаарынга келгеш, Арнон хемниң ындынга турлагланып алганнар; олар Моавтын девискээринче кирбээрнер, чүге дээрге Арнон Моавтын кыдыг-кызыгаарыла болгай. ¹⁹ Оон израильчилер Эсевонга амор чонну чагырып турган Сигон хаанче элчиннер чоруткаш: „Биске силерниң черинер таварыштыр бодувустун чуртувусче эрте бээрин чөпшээреп көрүңер“ — деп дилээннер. ²⁰ Ынчалза-даа Сигон израильчилерге бүүрөвейн, ойталааш, бодунун бүгү шериин чыгаш, Иаацага турлагланып туруп алгаш, израильчилер-биле тулушкан. ²¹ Ынчан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Сигонну болгаш ооң чонун израильчилерниң холунче кирип бериптерге, израильчилер оларны чылча шапкан; шак ынчаар израиль чон аңаа чурттап турган аморларның бүгү черин ээлеп алган. ²² Олар Арнондан тура, Иавокка чедир, ээн ховудан тура Иорданга чедир бүгү амор черни ээлеп алганнар.

²³ Шак ынчаар Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы аморларны сывыртап-каш, оларның черин Бодунун израиль чонунга берген, ам силер ону хунаап аар деп тур силер бе? ²⁴ Бодунарның бурганыңар Хамостун силерге берген черин ээлеп, эдилеп чоруур эвес силер бе? А бис база бодувустун Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының биске берген черин эдилеп, ээлеп чор бис.

²⁵ Моавтын хааны Сепфорнун огулу Валактан дээрэдээн чүң барыл? А ол израиль чон-биле бактажып, дайылдажып чоржук бе? ²⁶ Израильчилер Эсевонда болгаш ооң чоок-кавызында хоорай, суурларда, Ароерде болгаш ооң чоок-ка-

вызында хоорай, суурларда база Арнонун эрийн дургаар бүгү хоорайларда 300 чыл чурттап турар; чүге ооң мурнунда бо черни эгидип аар дивейн турган силер? ²⁷ Силерниң мурнунарга бистиң буруувус чок, а силер бисче дайын-чаалыг чедип кээп, биске багай чүве кылып тур силер. Ынчангаш ам Шиткекчи Дээрги-Чаяакчы израильчилер биле аммоннарның аразында маргылдааны шын шийдип казын!»

²⁸ Ынчалза-даа аммон хаан Иеффайның дамчытканы бо сөстөрни тооп дыңнавайн барган.

Иеффайның даңгыраа

²⁹ Ол үеде Иеффайны Дээрги-Чаяакчыны Сүлдези бүргөп алган. Иеффай Галаадты болгаш Манассияның черин эрткеш, Галаадта Мицпаны таварааш, аммоннарже чедер берген. ³⁰ Ынчан Иеффай Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берип, мынча деп азаан: «Бир эвес Сен аммоннарны мээң холумче кирип бериптер болзунза, ³¹ аммоннардан амыр-менди дедир чанып кел чыдырымда, бажыңымның хаалгазындан менээ уткуй баштай үнүп келген амынтаны Сеңээ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыр мен».

³² Оон Иеффай аммоннарже халдааш, чаалашкан, а Дээрги-Чаяакчы оларны оон холунче кирип берипкен. ³³ Дээрги-Чаяакчы оларның Ароерден тура, Минитке чедир чээрби хоорай-суурун, барык-ла Авел-Керамимге чедир чылча шаптыртып, дыка улуг аштыгышкынга таварыштырган, ооң соонда аммон чон израильчилерниң мурнунга томаарып чагырткан.

³⁴ Иеффай Мицпаже чанып кээрге, аңаа уткуй оон уруу тимпан соктап*, самнап хөглөп үнүп келген; ол ооң чаңгыс уруу турган, оон оон өске оглуда, кызы-даа чок турган. ³⁵ Уруун көрүп кааш, Иеффай качыгдалдан хевин ора тыткаш: «Ох, мээң уруум, мени ат кылдың! Мени хай-халапче чыгадытдың! Мен Дээрги-Чаяакчыга аксы-сөзүм берген болгай мен, ам оон ойталап шыдавас мен!» — деп алгырып үнгөн.

* 11:34 Тимпан — дүңгүрге дөмейлешкек хөгжүм херексели, ону кижини бир холунга тудуп алгаш, өске холу-биле соп ойнаар.

11:18 Сан. 21:4, 13 11:20 Сан. 21:21-23; Ы. х. к. 2:26-37 11:24 Сан. 21:29 11:25 Сан. 22:2;
 Мих. 6:5 11:27 Э. д. 16:5 11:29 Сан. 24:2; Башт. 3:10 11:30 Э. д. 28:20 11:31 Сан. 21:2
 11:33 Иез. 27:17 11:35 Лев. 5:4; Сан. 30:3

³⁶ Уруу аңаа мынча деп харыылаан: «Ачай, Дээрги-Чаяакчының мурнунга аксы-сөзүң берген болганыңда, Аңаа аазааның ёзугаар мээң-биле кыл: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аммон дайзын-нарыңдан сээң өжээниң негеп берген-дир». ³⁷ Оон ол адазынга: «Чүгле мындыг дилээм бар: ийи ай иштинде манап көр; мен өөрүм уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканымның ажыын ажып, олар-биле кады ыглап аайн» – дээн.

³⁸ Иеффай уруунга: «Бар че» – дээш, ону ийи ай иштинде салыпкан. Уруу бодунуң өөрү уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканының ажыын ажып ыглап алган. ³⁹ Ийи ай эрткенде, ол ачазынче ээл чедиپ келген, а ачазы аазааны ёзугаар ол-ла хевээр өг-бүлө тутпайн барган уруунга хамаарыштыр бодунуң даңгыраан күүсеткен.

Оон эгелээш, Израильге мындыг чаңчыл тыптып келген: ⁴⁰ Израильдин кыс уруглары чылдың-на дөрт хонук иштинде өскээр чоруй баргаш, галаадчы Иеффайның уруун сактып, ооң ажыын ажып ыглажыр апарган.

Иеффайның эфремчилер-биле дайылдашканы

12 ¹ Эфремчилер чыгып алгаш, Цафонче чедип келгеш, Иеффайга: «Аммоннар-биле чаалажып чоруурда, бисти чүге кыйгырып албадың? Ол дээш сени болгаш сээң бажыңның өрттедиптер бис!» – дээннер.

² Иеффай оларга мынча деп харыылаан: «Мээң болгаш мээң чонум-биле аммоннарның аразынга улуг адаан үндү, мен силерни кыйгырып турдум, ынчалза-даа силер мени камгалавайн бардынар. ³ Силер мени камгалавас-тыр силер деп билгеш, бодумнуң амы-тымны айыылга чыгадып, аммоннар-биле чаалажып чоруптум, а Дээрги-Чаяакчы оларны мээң холумче кирип берипти. Ам кээп, чүге менче дайынчаалыг чедип келдиңер?»

⁴ Оон Иеффай галаадчыларын шуптузун чыггаш, эфремчилер-биле чаа-

лашкан. Галаадчылар ынчан эфремчилерниң шерин чылча шапкаш: «Силер эфремчилер – дезикчилер-дир силер, Галаад – Эфрем биле Манассияның аразында чүве-дир» – дижип турган*.

⁵ Галаадчылар эфремчилернин оруун дозуп, Иорданның кежиглерин дуй туруп алган. Дезип үнген эфремчилернин кайы-бирээзи анаа келгеш: «Ол чарыкче кеже бээрин чөпшээрер көрүнер» – деп дилээрге, галаадчылар: «Сен эфремчи эвес сен бе?» – деп айтырып турган. Келген-не киж: «Чок» – деп харыылап турган. ⁶ Ынчаарга галаадчылар: «„Шибболет“ деп көрөм» – деп турганнар, а олар шын адап шыдавас болгаш, «Сибболет» деп турганнар. Галаадчылар ынча дээн кижжи бүрүзүн туткаш, Иорданның кежииниң чанынга өлүрүп турган. Ынчаар ол үедэ эфремчилерниң 42 000 кижизи кырылган.

⁷ Галаадчы Иеффай израиль чонну алды чыл иштинде баштап келген. Кажан Иеффай чок апаарга, ону Галаадтың бир хоорайынга орнукшудуп каан.

Ибзон, Элон, Авдон

⁸ Ооң соонда Вифлеемден* Ибзон израиль чонну баштап эгелээн. ⁹ Ол үжөн оолдуг, үжөн кыстыг турган. Уругларын өске аймактарже ашакка берип, а үжөн огулунга база өскээртен үжөн уругну кадай кылдыр эккеп берип, өглеп-баштап каан. Ибзон израиль чонну чеди чыл дургузунда баштап келген. ¹⁰ Ол чок апаарга, ону Вифлеемге орнукшудуп каан.

¹¹ Ооң соонда завулончу Элон Израильдин баштыңчызы бооп, израиль чонну он чыл дургузунда баштап келген. ¹² Завулончу Элон чок апаарга, ону Завулоннуң черинде Айалонга орнукшудуп каан.

¹³ Ооң соонда Гиллелдин оглу, Пирафон чурттуг Авдон израиль чоннун баштыңчызы апарган. ¹⁴ Ол дөртөн оолдуг, а ол оолдары үжөн оолдуг болган; олар шупту чеден элчиген мунуп алгаш чоруур турган. Израильди ол сес чыл баштаан. ¹⁵ Гиллелдин оглу, пирафончу

* 12:4 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Эфремчилер: „Эфрем биле Манассияның черлеринге чурттаан галаадчылар, силер дезикчилер-дир силер!“ – дээн болгай». * 12:8 Иуданың аймааның девискеэринде Вифлеемни эвес, а Галилеяда Вифлеемни (Завулоннуң ээлээн черинде – Ис. 19:15) айтып турары ылап болгу дег.

Авдон чок апаарга, ону Эфремниң черинге, амалик чоннун чурттап чорааны даглыг Пирафонда орнукшудуп каан.

Самсоннуң төрүттүнгени

13¹ Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедирин уламчылап турганнар, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны филистим чоннун холунче дөргөн чыл иштинде кирип берипкен. ² Ол үеде Дан аймактыг, Цора чурттуг Маной деп аттыг бир кижичи чурттап чораан, ооң кадайы ажы-төл төрүөс болган. ³ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ол херэеженге кестүп келгеш, мынча деп чугаалаан: «Сен төл төрүүр салым чок болгай сен, ынчалза-даа ам иштелгеш, оол божуур сен. ⁴ Көрдүң бе, мону сагы: арага-даа, өске-даа эзиртир суксун иште база кандыг-даа арыг эвес чем чиве. ⁵ Иштелгеш, оол божуптарынга, ол оол бажының дүгүн таарып, чүлүөс ужурулут, ол чүл дээрге, оглун уруг савазынга тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей кижичи болур; ынчангаш ол израиль чонну филистимнерниң холундан адырып, камгалап эгелээр».

⁶ Манойнуң кадайы ашаанга келгеш, мынча дээн: «Меңээ Бурганның кижизи кээп чорду, ол дээрниң төлээзи дег аажок түрлүг хевир-шырайлыг болду. Мен оон кайыын келгенин айтырбадым, а ол меңээ ат-сывын адап бербеди. ⁷ Ол меңээ: „Иштелип-саатталгаш, оол божуур сен, ынчангаш арага-даа, өске-даа эзиртир суксун иште база кандыг-даа арыг эвес чем чиве, оглун уруг савазынга турар үезинден эгелээш, өлгүжеге чедир Бурганның назорей кижизи болур“ — дидир».

⁸ Маной Дээрги-Чаяакчыга мөргүп тейлээш: «О, Дээргим, Сээң чоруткан медээчин биске катап база келгеш, ам төрүттүнер оолду канчаарывысты биске өөредип каап көрзүн» — деп дилээн.

⁹ Бурган Манойнуң дилээн дыңнап каан, ынчангаш Бурганның төлээзи ооң кадайынга база катап чедип келген. Ынчан ол херэежен шөлге турган, а ашаа Маной ооң чанынга турбаан. ¹⁰ Манойнуң кадайы ол-ла дораан ашаанга маңнап четкеш, аңаа дыңнадып: «Меңээ чоокта кээп чораан кижичи катап база чедип келди» — дээн.

¹¹ Маной кадайын эдерип, ол кижиге чеде бергеш: «Мээң кадайым-биле чугаалажып турган кижичи сен сен бе?» — дээн.

Ол: «Ийе, мен-дир мен» — дээн.

¹² Маной: «Сээң сөзүң бүде бээрге, оглуруска хамаарыштыр чүну сагыыр ужурулук бис?» — деп айтырган.

¹³ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи мынча деп харыылаан: «Сээң кадайың анаа чугаалааным бүгү чүүлдерден оваарнып чорзун. ¹⁴ Виноград сывының бүдүрүп турары чүну-даа чивезин, арага-даа, өске-даа эзиртир суксун ишпезин, кандыг-даа арыг эвес чем чивезин — сээң кадайыңга чагып кааным чүүлдерни дөгөрезин сагып чорзун».

¹⁵ Ынчан Маной Дээрги-Чаяакчынын төлээзинге: «Манаа бичии манап көр, бис сеңээ анай дөгөрип, сеңнээли» — дээн.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Манойга: «Мени манадып аарыңга-даа, сээң чемиңни чивес мен, а бир эвес сен Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылыксап турар болзунза, кыл че» — дээн. А Маной бо дээрге Дээрги-Чаяакчынын төлээзи-дир деп билбээн.

¹⁷ Ынчангаш Маной Дээрги-Чаяакчынын төлээзинден: «Сээң адың кымыл? — деп айтырган. — Кажан сээң сөзүң бүде бээрге, бис сээң адыңны алдаржыдар бис».

¹⁸ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчынын төлээзи: «Мээң адымны айтыргаш канчаар сен, ол кайгамчык ат-тыр» — дээн.

¹⁹ Ынчан Маной анайын болгаш далган-тараа өргүлүн алгаш, даш кырынга бүрүнү-биле өрттедип, Дээрги-Чаяакчыга өргүлүн кылган, а Ол, Маной биле оон кадайы көрүп турда, кайгамчык чүүлдү кылган: ²⁰ кажан оттун чалбыжык өргүл дажындан дээрже өөскүп үнүп эгелээрге, Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ол чалбыыш-биле кады дээрже көдүрлүп үне берген. Маной биле оон кадайы ону көргөш, черже доңгая кээп дүшкеннер.

²¹ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Маной биле оон кадайынга ол-ла хевээр көзүлбестей берген, ынчан Маной ол дээрге Дээрги-Чаяакчынын төлээзи-дир деп биллип каан. ²² Маной кадайынга: «Ам өлгөннвис ол-дур, чүге дээрге бис Бурганни көрдүвүс!» — дээн. ²³ А кадайы аңаа: «Бир

13:1 Башт. 2:11 13:2 Ис. 19:41 13:3 Башт. 6:12; Лк. 1:28, 31 13:5 Сан. 6:1-21; 1 Хаан. 1:11
13:15 Башт. 6:18 13:18 Э. д. 32:29 13:19 Башт. 6:20 13:22 Э. д. 32:30

эвес Дээрги-Чаяакчы бисти өлүрүксээн болза, Ол бистиң холувустан демги өргүлдери албас, бистиң көргөн чүүлдеривисти-даа көргүсөс, ыңдыг чүүлдерни бо үеде биске ажыдып бербес турган» — деп харыылаан.

²⁴ Манойнун кадайы оол божааш, ону Самсон деп адап каан. Оол өзүп-доруруп орган, а Дээрги-Чаяакчы аңа Бодунуң ачы-буянын хайырлап турган. ²⁵ Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Самсоннун иштинге, кажан ол Цора биле Эштаолдун аразында Даннын турлаанга турда, эң баштай ажыл-херээн чорудуп эгелээн.

Самсоннун кудазы болгаш тывызыы

14 ¹ Бир катап Самсон Тимна деп черже барып чорааш, аңа бир филистим кыс көрүп каан. ² Оон чанып келгеш, ачазы биле авазыңга: «Тимнаже барып чорааш, аңа бир филистим кыс көрдүм, ону менээ кадай кылдыр ап беринер» — дээн. ³ Авазы биле ачазы аңа: «Сээн бодун ха-дунмаң аразында, бодун чонунда кыстап чок бе, чүге ол кыргызжап демдектептеэн филистимнерден кадай алып сен?» — дээннер. Самсон ачазыңга: «Менээ кадай кылдыр ол уругну ап бер, ол менээ таарышты» — дээн. ⁴ Оон ава-ачазы бо бүгү Дээрги-Чаяакчының күзели-биле бооп турар дээрзин, Ол филистимнерни кезедир деп турар дээрзин билбээннер. Ол үеде филистимнер израиль чонну чагырып турган.

⁵ Самсон ада-иези-биле кады Тимнаже чорупкан, а кажан олар Тимнаның виноград шөлдериң чанынга чеде бээрге, Самсонга уткуй анык арзылап ырланып кел чыткан. ⁶ Самсонче Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бадып кээп, ол чепсек чок хол даян боду арзылаңны анай ышкаш үзе-чаза тыртып каапкан. Чүнү кылганын ол ачазыңга-даа, авазыңга-даа ыттаваан.

⁷ Самсон Тимнага келгеш, демги херэежен-биле чугаалашкаш, аңа таарзынган. ⁸ Элээн каш хонганда, ол демги херэежени ап аар дээш катап база чорупкаш, орук ара мындаагы арзылаңның

сегин көрүп көөр дээш чеде берген; арзылаңның сегинде арылар уязы болгаш ары чигири бар болган. ⁹ Ол ары чигирин ап алгаш, орук ара чип чорааш, ада-иезинге келгеш, оларга бээрге, олар база чип турган, а Самсон оларга ары чигирин арзылаңның сегинден ап алганының дугайында ыттаваан.

¹⁰ Шап ынчаар оон ачазы демги анык кыстың бажыңыга чеде берген, Самсон аңа душтук оолдарның чаңчылы өзугаар дой кылган. ¹¹ Самсонну көргөш, бажың ээлери аңа кады дойлаар өңүктөр кылдыр үжен кижини чалап берген. ¹² Самсон демги өөрүнгө мынча дээн: «Силерге тывызык салыйн, бир эвес силер дойнун болуру чеди хонук иштинде оон харызын тыптар болзунарза, силерге үжен чуга хөйлөң болгаш солуп кедер өске үжен хеп бээр мен. ¹³ Бир эвес тыпсаң болзунарза, силер менээ үжен чуга хөйлөң болгаш солуп кедер үжен хеп бээр силер».

Олар аңа: «Тывызыңны чугаала че, бис дыңнаалы» — дээн.

¹⁴ Самсон мындыг тывызык салган:

«Чип чораан чүведен чиир чүве үнген, чигирзиг чүүл күштүг чүүлден үнген».

Демгилери үш хонук иштинде ол тывызыктын харызын тып чадап кааннар. ¹⁵ Дойнун дөрт дугаар* хунунде олар Самсоннун кадайыңга: «Тывызыктын харызын ашааңны көгүдүп тургаш, айтырып ал, оон башка бис сени ачаңның бажыңы-биле катай өрттедиптер бис! Силер бисти үгүтпө-тонаар дээш чалап алган эвес силер» — дээннер.

¹⁶ Самсоннун кадайы оон мурнунга ыглап-сыктап тура: «Сен менээ ынак эвес, мени көөр хонун чок-тур, сен мээң чонумнуң оолдарыңга тывызык салгаш, оон харызын менээ айтып бербес-тир сен» — дээн.

Самсон аңа: «Оон харызын ада-иемге безин чугаалаваан мен. Таанда-ла барып-барып сенээ айтып бээр мен бе?» — деп харыылаан. ¹⁷ Кадайы оон мурнунга дойнун чеди хонунун дургузунда ыглап-сыктап келген, а чеди дугаар

* 14:15 Өске бурунгу сөзүглелде «чеди дугаар» деп бижээн.

13:24 1 Хаан. 2:21 13:25 Сан. 24:2; Башт. 3:10 14:1 Иис. 15:10; 19:43 || Э. д. 38:12
14:2 Э. д. 34:4 14:3 Э. д. 24:3, 4 14:6 Сан. 24:2; Башт. 3:10 14:12 Э. д. 29:27 14:15 Башт. 16:5
14:16 Башт. 16:15

хүнүндө Самсон, кадайының ээрежири кончуг боорга, тывызыктың харызын айтып берген. А кадайы ону бодунуң чо-нунуң ооддарыңга чугаалап берипкен.

¹⁸ Ынчангаш чеди дугаар хүнде хүн ажар мурнунда хоорайжылар Самсонга: «Ары чигиринден артык чигирзиг чүү барыл, арзыладан артык күштүг чүү барыл» — деп харыылааннар.

Самсон оларга: «Бир эвес силер мээң инээм-биле чер аңдарбаан болзунарза, мээң тывызымның харызын тыппас турган силер» — дээн. ¹⁹ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Самсоннун кырынче бадып келген, ынчангаш ол Аскалонче баргаш, үжен филистимни өлүрүп үптээш, хеп-сынын тывызкы тыпкан-нарга үлөп берипкен. Оон ооң килени кыптыгып келген болгаш ол ачазының бажыңгыч чана берген. ²⁰ А Самсон-нун кадайы ооң-биле кады дойлап турган өңдүктериниң бирээзинге ашакка барып алган.

Самсоннун филистимнерден өжээни негээни

15 ¹ Элээн үе эрткенде, кызыл-тас ажаалдазының үезинде, Самсон анай ап алгаш, кадайыңга ужуражыр дээш чедө берген. Ол баргаш: «Кадай-ымың өрээлинче кирерим ол» — дээрге, кадайының ачазы ону кирибейн барган.

² Каты анаа: «Мен сени ону көөр хөөн чок апарган деп бодадым, ынчангаш ону сээң өңнүүңге бериптим; ынчалза-даа ооң дунмазы бар, ол оон-даа артык, ооң орнунга дунмазын кадай кылдыр ап ап көрөм» — дээн.

³ Ынчалза-даа Самсон: «Бо удаада мен филистимнерге хора халдадыр болзумза, оларның мурнунга актыг мен» — дээн. ⁴ Самсон оон чорааш, 300 дилги тудуп алгаш, оларны ийи-ийи кылдыр кудуруктарындан кожа шарааш, олар-ның аразынга оттуг кезектер чыпшыр баглап каан. ⁵ Оон ол дилгилерни филистимнерниң шөлдөрүн салыпкаш, оларның хөпээннерин болгаш ажааттын-маан таразын, виноград болгаш олива садтарын өрттедипкен.

⁶ Филистимнер: «Ону кым үүлгет-ти?» — деп айтырарга, улус: «Тимна чурт-тук кижиниң күдээзи Самсон ынчанган,

чүге дээрге ол кижиге Самсоннун кадай-ын өске кижиге берипкен» — дишкен-нер. Филистимнер баргаш, ол херээ-женни болгаш оон ачазын өрттедипкен.

⁷ Самсон оларга: «Силер ындыг болган-ыңарда, мен силерден өжээним негеп аар мен, чүгле ынчан оожургаар мен» — дээн. ⁸ Самсон ол филистимнерни кыра шапкаш, Этам дээр турут-хаяның каш-палыңга барып туруп алган.

⁹ Филистимнер Иудеяге чедө бергеш, Лехи деп черге турлагланып туруп алган. ¹⁰ Ынчан иудейлер: «Чүү дээш биске удур дайын-чаалыг чедип келдинер?» — деп айтырган.

Филистимнер оларга: «Бис Самсон-ну тудуп хүлээш, ооң биске удур багай чүве кылганы дээш хары негээри-биле келдивис» — деп харыылаан.

¹¹ Ону дыңнааш, 3000 иудей Этам ту-ругнун кашпалыңга чедө бергеш, Сам-сонга: «Филистимнер бисти чагырып турар деп билбес эвес сен, чүге бисти ынчач турарың ол?» — деп айтырганнар.

Самсон оларга: «Ол менээ багай чүве кылырга, шак-ла ынчаар хары-лааным ол-дур» — дээн.

¹² Олар анаа: «Бис сени тудуп хүлүп алгаш, филистимнерге дужаап бериптер дээш келдивис» — дээн.

Самсон оларга: «„Сени боттарывыс өлүрбес бис!“ деп сөзүңер беринер!» — дээн.

¹³ Олар анаа: «Чок, сени өлүрбес бис, чүгле хүлүп алгаш, филистимнер холунга хүлээдиң бээр бис» — дээннер. Оон олар Самсонну ийи чаа хендир-биле хүлүп ал-гаш, ол турут-хаядан алгаш барганнар.

¹⁴ Кахан Самсон Лехиге чоокшулап кээрге, филистимнер олче алгы-кышкы-лыг маңнажыпкан. Ынчан Дээрги-Ча-яакчының Сүлдези ооң кырынче бадып келген болгаш муң холдарында хүлүг-лер өрттенген удазыннар ышкаш кээп дүшкен. ¹⁵ Оон Самсон элчиген чаагы-ның ам-даа кургаваан сөөгүн тып ал-гаш, ооң-биле муң филистимни кыра шаап каапкан. ¹⁶ Оон Самсон: «Элчиген чаагының сөөгү-биле муң кижини ийи оваа кылдыр өлүрүп каапкан болдум!» — дээн. ¹⁷ Ону чугаалааш, Самсон элчиген сөөгүн черже октапкаш, ол черни Рамат-Лехи* деп адап каан.

* 15:17 «Чаак сөөктүг бедик чер» дээн уткалыг.

¹⁸ Оон ол кедергей суксай бергеш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Сен Бодуңнун чалчаң меңээ мындыг улуг тиилелгени хайырладың, таанда-ла ам суксап өлүрүм ол бе, кыргыжап демдектетпээн хейлерге туттурарым ол бе?» — дээн. ¹⁹ Бурган Лехиге бир оңгарны оя шааптарга, оон суг агып эгелээн. Самсон ол сугну ижип аарга, ооң күжү катап кирип, дирлип келген; ынчангаш Лехиде ол суг бажы бо хуннерге чедир Эн-Хакоре* деп аттыг бооп арткан.

²⁰ Филистимнерниң чагыргазының уезинде Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Самсон Газа хоорайда

16 ¹ Самсон бир катап Газага чедер бергеш, аңаа бир самын-садар херэежен көрүп кааш, ооң бажыңынче кире берген. ² Газаның чурттакчылары хоорайда Самсон чедип келген деп биллип кааш, ол черни бүзээлеп алгаш, ону хоорай хаалгазының чанынга хондур кедеп: «Дан адып кээрге, ону өлүрүп кааптар бис» деп шийтирилээш, манап тура хонганнар. ³ Самсон дүн ортузунга чедир удааш, туруп келгеш, хоорайның хаалгазын ийи кыдыгында кастыктары-биле, дээктери-биле катый-хаара тура тырт-каш, көдүргеш, эгиннеринге салып алгаш, Хевроннун дужунда турар дагнын бажыңче ашарып каапкан.

Самсон биле Далида

⁴ Ооң соонда Самсон Сорек шынаазы чурттуг Далида деп херэежен кижиге ынакшый берген. ⁵ Ол херэеженге филистимнерниң чагырыкчылары чедип келгеш: «Самсонну көгүдүп тургаш, оон улуг күжүнүң чажыдын болгаш ону алып тиилээш, бектеп-хүлүп, томаартыр аргазын билип ал, ол дээш сенээ кижибүрүзү 1100 шекел мөңгүн бээр бис» — дээннер.

⁶ Далида Самсондан: «Меңээ чугаалап көрөм: сээн улуг күжүн чүдө чувел, сени томаартыр дизе, чүнүң-биле сени хүлүүр болза эки чувел?» — деп айтырган.

⁷ Самсон аңаа: «Мени ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш-биле хүлүүп каар болза, ынчан мээң күжүм

эвээжеп, анаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

⁸ Филистимнерниң чагырыкчылары Далидага ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш эккеп берген, а ол ооң-биле Самсонну хүлүп каан. ⁹ Ол үедө филистимнер Далиданын удуур өрээлинге чаштынып орган, а Далида: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. Самсон ол сиир-кириштерни от дээпкен чинге удазыннар ышкаш кылдыр үзе тыргып каапкан. Ооң күжүнүң чажыды билдинмес бооп артып калган.

¹⁰ Далида Самсонга: «Сен мени кыжырып, мегелепкен-дир сен, ам шынын чугаалап көрөм, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» — дээн.

¹¹ Самсон аңаа: «Мени ажылга ажыл-лаваан чаа хендирлер-биле хүлүп каар болза, ынчан мээң күжүм эвээжеп, анаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

¹² Далида чаа хендирлер алгаш, ооң-биле Самсонну хүлүп кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. (Ол үедө филистимнер удуур өрээлге чаштынып орган.) Самсон ол хүлүглерни база удазыннар ышкаш үзе тыргып каапкан.

¹³ Далида Самсонга: «Сен мени катап база кыжырып мегелеп-ле турар-дыр сен, ам черле шынын ажыдып көрөм, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» — дээн.

Самсон аңаа: «Мээң бажымның чеди тудум дүгүн аргыг херекселинде пөсче киир аргып каар херек» — дээн.

¹⁴ Далида ооң бажынын дүгүн аргыг херекселинге чыпшыр кадап кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. Самсон оттуп келгеш, ол кадагны бажынын дүгүн киир аргып кааны пөс-биле катый-хаара тура тыргып каапкан.

¹⁵ Оон Далида Самсонга: «Сен мэнээ: „Ынак мен“ — деп турар хиренде, шынында сээң чүрээң мээң-биле эвестир. Мени үш катап кыжырдың, а улуг күжүнүң чажыдын ажыдып бербедин» — дээн. ¹⁶ Оон эгелээш, Далида ону хүннүң-не чемелеп, эзержип, ажыг сөстери-биле хинчектеп туруп бээрге, Самсон ооң оозундан аргажок шылай берген.

¹⁷ Ынчангаш ол Далидага сеткил-чүрээң

* 15:19 «Кыйгырган кижиниң суг бажы» дээн уткалгы.

16:1 Ис. 15:47 16:5 Башт. 14:15 16:11 Башт. 15:13 16:15 Башт. 14:16 16:17 Сан. 6:2, 5; Башт. 13:5

ажыдып: «Мен бажым дүгүн чаңгыс-даа таарып чүлүвээн кижинен мен, чүгө дээр-ге мен авамнын иштинге тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей апарган кижинен мен. Бир эвес мээң бажым дүгүн чүлүштөр болза, мээң күжүм мени кааптар. Ынчан анаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

¹⁸ Самсон анаа ам-на бүгү сеткил-чүрөөн ажыткан-дыр деп билип кааш, Далида филистим чагырыкчыларын кыйгырыпкаш: «Ам-на чедип келинер, бо удаада Самсон менээ бүгү сеткил-чүрөөн ажыдып берди» — деп дамчыткан. Филистим чагырыкчылар чедип келгеш, анаа азааны мөңгүнүн эккеп берген. ¹⁹ Оон Далида Самсоннун бажын бодунун дөкмөктериниң кырынга салгаш, ону удудуп кааш, филистимнерниң бирээзин кыйгыргаш, Самсоннун бажын чеди тутум дүгүн кестирип каапкан. Самсоннун күжү ону каапкаш барган. Ынчалдыр Далида Самсонну томаартып базар чоруктуң эгезин салып каан*.

²⁰ Далида: «Самсон! Филистимнер сеңээ удур келди-ле!» — дээр-ге, ол отутуп келгеш, «Ажырбас, бо удаада база адырлып хосталып аар мен» деп бодаан. Дээр-ги-Чаяакчы ону каапкан деп ол билбээн. ²¹ Филистимнер ону сегирип алгаш, ооң карактары дежип каапкан, оон Газага эккелгеш, хүлер кинчи-биле бектээш, кара-бажынга тараа дээрбеде-дип каан. ²² А ооң кестирип алган дүгү катап өзүп эгелээн.

Самсоннун өлүмү

²³ Филистимнерниң чагырыкчылары боттарынын бурган Дагонга* улуг өргүл кылып байырлаар дээш чыгып алгаш: «Бистиң бурганывыс дайзынывыс Самсонну холувусче кирип берди» — деп турганар. ²⁴ Чон база Самсонну көргөш, бодунун бурганын алдаржыдып: «Бистиң бурганывыс дайзынывысты — черивисти хоозурадып, хөй улузувусту кырып турган кижини бистиң холувусче кирип берди» — деп турган. ²⁵ Олар сеткили өөрүп, хөглээш: «Самсонну бээр эскелинер, ол бисти хөглетсин» — дишкеннер. Самсонну кара-бажындан эк-

келгеш, улусту хөгледири-биле бажын-ның ийи адагажынын аразынга тургузуп каан. ²⁶ Самсон ону чедип чораан оолга: «Бо бажынның туттунуп турар адагаштарының чанынга мени чедирип калам, мен анаа чөленип айын» — дээн. ²⁷ Бажын иштинде эр, хөрөжөн улус долу турган, филистимнерниң чагырыкчылары шупту анаа турган база 3000 кижинен Самсонну көрүп, шоодар дээш бажын кырынче үнө берген турган.

²⁸ Ынчан Самсон Дээр-ги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Дээр-ги-Бурган-Чаяакчы! Мени бодап келем, менээ ам чаңгыс катап күштен берем, Бурганым. Ам чаңгыс угда ийи караам дээш филистимнерден өжөөнимни негеп алыин!» — деп дилээш, ²⁹ ийи холу-биле ол бажынның туттунуп турганы ийи адагажын идип эгелээн. ³⁰ «Филистимнер-биле кады өлгей мен аан!» дээш, бар-ла бүгү күжү-биле адагаштарны идиптерге, бажын анаа турган чагырыкчыларның болгаш бүгү улустун кырынче буступ барып дүшкөн.

Ынчалдыр Самсон өлүп чыда, бодунун дайзыннарнын дириг чорааш кыра шаап чораанындан артык хөйүнү өлүргөн. ³¹ Оон ооң дундалары болгаш бүгү ада төрөлдери келгеш, ону ап алгаш, Цора биле Эштаол аразында ооң ачазы Манойнун чевек-куюнга орнукшудуп каан. Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Миханың дүрзү-бурганы биле Бурганга бараалгакчызы

17 ¹ Эфрем дагларынга Миха деп атыг бир кижини чурттап чораан. ² Ол бодунун авазынга: «Сен 1100 шекел мөңгүнү оорлаткаш, каргыш сөс эдеринге, мен дыннап турдум. А ол мөңгүн менде, ону мен ап алдым» — дээн.

Авазы ынчан: «Дээр-ги-Чаяакчы мээң оглумга ачы-буян хайырлазын!» — дээн. ³ Миха авазынга ооң мөңгүнүн эгидип берген. Авазы: «Бо мөңгүнүн мен Дээр-ги-Чаяакчыга өргүп бараалгаткаш, оглумнун холунга берип тур мен! Бо мөңгүнден шуткаан дүрзү-бурган кылдырып алзын дээш, ону сеңээ эгидип турарым ол» — дээн.

* 16:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Самсон суларап эгелээн, ооң күжү ону каапкаш барган» деп бижээн. * 16:23 Дагон бурганга мөгөөри эрте-бурунгу Сирия болгаш Месопотамияга калбаа-биле нептерээн турган. Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу деп.

⁴ Миха авазынга мөнгүннү дедир бээрге, авазы оон 200 шекел мөнгүннү алгаш, эзилдирикчи шевер кижиге аппарып бээрге, ол оон дүрзү-бурган шуткуп берген. Оон эгелээш, ол дүрзү-бурган Миханың бажыңынга турган. ⁵ Миха Бурганга чүдүүр тускай бажыңны турган. Ол эфод* болгаш дүрзү-бурганнар кылгаш, бодунун оолдарынын бирээзин Бурганнын бараалгакчызы кылдыр томуйлап каан*. ⁶ Ол үедө Израилге хаан чок турган, кижиге бүрүзү бүгү чүвени бодунуң шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан.

⁷ Ынчан иуда аймактыг бир аныяк левит оол Иудеянын Вифлеем хоорайга чурттап турган. ⁸ Ол оол Иудеянын Вифлеемден чорупкаш, турумчуп чурттаар чер дилеп чорааш, Эфрем дагларында Миханың бажыңынга чедип келген.

⁹ Миха оон: «Кайыны келдин?» — деп айттырарга, ол: «Мен Иудеянын Вифлеемден келген кижиге мен, ам турумчуп чурттаар чер дилеп чоруурум бо» — деп харыялаан.

¹⁰ Миха аңаа: «Маңаа, мээң бажыңымга артып кал, ачам ышкаш хүндүлүг база мээң Бурганга бараалгакчым боор сен, а мен сеңээ чылда он шекел мөнгүн төлээр мен, аңаа немей идик-хеп болгаш аш-чем-биле хандырар мен» — дээн.

¹¹ Левит Миха-биле чурттаар бооп чөпшээрешкеш, оон оолдарынын бирээзи ышкаш апарган. ¹² Миха ону Бурганнын бараалгакчызы кылдыр томуйлап каарга, ол левит Миханың бажыңынга чурттай берген. ¹³ Миха ынчан: «Дээрги-Чаяакчы ам менче ээ көрнүр деп билир мен, чүгө дээрге мээң Бурганга бараалгакчым — левит-ле болгай» — деп турган.

Данчыларның Лаисче көшкени

18 ¹ Ол үедө Израилге хаан чок турган. Ол хүннерде Даннын аймаа чурттап туруп аар чер-девискээр дилеп чораан, чүгө дээрге өске израиль аймактар чер-девискээрлиг бооп турда, Даннын аймаа ол үеге чедир чер чок турган

чүве-дир. ² Даннын үре-салгалы боттарынын бүгү төрөл бөлүктеринден беш кижини — Цора болгаш Эштаол чурттуг беш күштүг-шыгырак дайынчыны шилээш: «Чер-чурттуг кезип шинчилеп көрүп эккелер» — дээш, чорудупкан чүведир.

Хайгыылчылар Эфрем дагларында Миханың бажыңынга келгеш, аңаа хонуп алган. ³ Олар Миханың бажыңынга тургаш, аныяк левиттин үнүн дыңнааш, ону танып кааннар, ынчангаш оон: «Кым сени бээр эккелди, чүгө мында сен, мында чүнү канчап турарын ол?» — деп айттырганнар.

⁴ Левит оларга: «Миха менээ мындыг, мындыг чүве кылды — ол мени хөлөзилеп алды, ынчангаш мен ам оон Бурганга бараалгакчызы бооп тур мен» — дээн.

⁵ Олар левитке: «Бистиң бо бар чыдар чорук-херээвис чедиишкинниг болур бе дээзин Бургандан айттырып көрөм» — дээннер.

⁶ Бурганнын бараалгакчызы оларга: «Амыр-тайбың чоруптунар, силерниң оруунарны Дээрги-Чаяакчы карактап турар» — дээн.

⁷ Ол беш хайгыылчы улаштыр чорааш, Лаис хоорайга чедө берген. Олар аңаа бо хоорайнын чурттакчылары, сидончуларнын чаңчылы-биле, амыр-шөлөз, бичиги-даа сезик чок чурттап турарын көргөн. Лаисчилерге күш дөгөп, черинден сывыртап, дарлап турар улус-даа чок болган. Олар Сидон хоорайдан ыракта боорда, кым-биле-даа эвилелдешпес улус болган.

⁸ Ол беш хайгыылчы Цора биле Эштаолче чанып кээрге, оларнын аймак чону: «Чүнү билип эккелдинер?» — деп айттырган.

⁹ Олар мынча деп харыялаан: «Ам шимчеп үнгөш, ол хоорайже халдаалыңар! Оларнын черин бис кончуг эки деп көрдүвүс. Чоп хөй боданып, шүшпөп турар силер. Барып ол черни эжелеп аалыңар. ¹⁰ Ол чериниң чону амыр-шөлөзөн улус-тур, а чери дыка делгем. Бурган ол

* 17:5 Эфод — чамдыкта бо сөс-биле Бурганнын бараалгакчыларынын Ооң күзел-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27 көр). * 17:5 Моисейнин хоойлузу чүгө Аароннун үре-салгалынга Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары боорун чөпшээрп турар.

17:4 Иса. 46:6 17:5 3 Хаан. 13:33 17:6 Ы. х. к. 12:8; Башт. 18:1; 19:1; 21:25 17:7 Руф. 1:1; 1 Хаан. 17:12; Мих. 5:2; Мф. 2:1 18:1 Башт. 17:6; 19:1; 21:25 || Башт. 1:34-36 18:2 Башт. 13:25; 16:31 18:5 Сан. 27:21; Ос. 4:12 18:7 Исис. 19:47

черни силерге берип турар-дыр, а ол кедергей бай-байлак чер-дир!»

¹¹ Даның аймаандан 600 дайынчы чепсегленгеш, Цора болгаш Эштаолдан үнүпкен. ¹² Олар орук ара Иудеянын Кириат-Иарим чоогунга, барыны талазынга турлагланып турган. (Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Махане-Дан* деп адаар.)

¹³ Олар оон үнгеш, Эфрем дагларынче углааш, Миханың аалынга келген. ¹⁴ Оон мурнунда Лаисче чер көрүп ап чораан беш хайгылычы ха-дунмазынга: «Бо аалда эфод, дүрзү-бурганнар болгаш шуткаан дүрзү барын билир силер бе? Ону канчаарын боданыңар че!» — дээннер. ¹⁵ Оон олар Миханың аалында анык левиттин бажынынче киргеш, ооңбиле мендилешкен. ¹⁶ А 600 чепсегленген данчы хаалга чанынга турган. ¹⁷ Демгиле беш киж и бажынче киргеш, шуткаан дүрзүнү, эфодту болгаш дүрзү-бурганнарны ап алган, а Бурганнын бараалгакчызы ол үеде хаалга чанынга 600 чепсегленген дайынчы-биле кады турган. ¹⁸ Демги улус Миханың аалынче киргеш, ол бүгү чүүлдери ап аарга, Бурганнын бараалгакчызы: «Ол канчап турарыңар ол?» — дээн.

¹⁹ Олар анаа: «Ыгыттава, артык сөс этпейн көр. Ооң орнунга бис-биле кады чорувут, бистиң ачавыс ышкаш ачавыс болгаш Бурганга бараалгакчывыс боор сен. Чаңгыс кижиниң бажыңынга бе азы бир бүдүн израил аймакка бе, ол ийиниң кайызынга Бурганнын бараалгакчызы болуру дээр-дир?» — дээннер. ²⁰ Бурганнын бараалгакчызы амырап-өөрөш, эфод, дүрзү-бурганнарны болгаш шуткаан дүрзүнү ап алгаш, данчылар-биле кады чорупкан. ²¹ Олар оон чорааш, өг-бүлелерин, мал-маганы, эт-хөрөңгизи-биле катай, боттарын мурнадыр чорудупкан.

²² Олар Миханың аалындан ырай бергенде, Миханың кожолары чыгып алгаш, данчыларны сүрүп чедер берген. ²³ Олар данчыларже кыйгы салырга, дайынчылар хая көрнүп келгеш, Миха-

га: «Сенээ чүү херегил, чүге улузун чыып алдын?» — дээннер.

²⁴ Миха оларга: «Силер мээң кылып алган бурганнармыны алгаш бардыңар, мээң Бурганга бараалгакчымыны база алгаш бардыңар, оон артык чүве кайдал? Ол хиренерде: „Сенээ чүү херегил?“ деп канчап ынча дээр силер?!» — дээн.

²⁵ Данчылар аңаа: «Ыгыттавайн көр, сээң үнүн биске шуут дынналбазын, оон башка бистиң аравыста чамдык улус хорадааш, силерже халдап болур. Ынчан бодунну-даа, өг-бүлөнни-даа өлүртүп аар сен» — дээннер.

²⁶ Олар оорун уламчылап чоруй барган, а Миха оларнын күжү хөй-дүр деп көргөш, дедир чана берген.

²⁷ А данчылар Миханың кылганы дүрзүнү болгаш Бурганга бараалгакчызын алгаш, Лаиске чедер бергеш, оон амыр-шөлээн болгаш сезик чок чонун хылыш-биле кыра шапкаш, хоорайны өрттедикен. ²⁸ Лаисчилерни камгалаптар улус тывылбаан, чүге дээрже олар Сидондан ырак боорда, кым-биле-даа эвилелдешпейн чораан. Ол хоорай Бет-Рехов чанында шынаага турган. Данчылар хоорайны катап туткаш, аңаа чурттай берген. ²⁹ Олар чаа хоорайын боттарынын өгбезиниң, Израильдин оглу Даның ады-биле «Дан» деп адап алган. А биеэги ады Лаис чүве-дир.

³⁰ Данчылар аңаа ол дүрзү-бурганны тургузуп алган, а Моисейнин оглу* боор Гирсамнын үре-салгалы Ионафан боду болгаш ооң оолдары Данын аймааның Бурганга бараалгакчылары бооп келген. Оларнын туттуруушкунга кирер үезинге чедир ынчап турган. ³¹ Бурганнын өргээзи Силомга турар бүгү үеде, Миханың кылганы дүрзү-бурган оларнын хоорайына турган.

Вениаминчилерниң кемниг херээ

19 ¹ Ол үеде, кажан Израильге хаан чок турда, Эфрем дагларнын ырак булуңунга бир левит киж и чурттап чораан. Ол бодунга Иудеянын Вифлеемден кул-кадай ап алган. ² Ол херээжен аңаа

* 18:12 «Даның турлаа» дээн уткалыг. * 18:30 Эске бурунгу сөзүглелде «Манассиянын оглу» деп бижээн.

18:12 Ис. 15:60 18:24 Э. д. 31:30 18:27 Э. д. 49:17; Ис. 19:47 18:28 2 Хаан. 10:6
18:30 Хост. 2:22; 18:3 || 4 Хаан. 17:6 18:31 Ис. 18:1 19:1 Башт. 17:6; 18:1; 21:25

киленнээш*, Вифлеемде ачазының бажыңыңче чана бергеш, аңаа дөрт ай болган. ³Өнүң ээзи «Ооң-биле эвилең-ээлдек чугаалашкаш, дедир эгиди алыйн» деп бодааш, ооң соондан бир чалчалыг, ийи элчигенини чорупкан. Амдыы херээжен ону бодунуң ачазының бажыңыңга эккелген. ⁴Ол аныяк херээженниң ачазы күдээзин көрүп кааш, өөрүшкүлүг уткуп хүлээп алгаш, ооң бажыңыңга бичии када аалдап турар кылдыр күш-биле арттырып алган. Олар аңаа үш хондур аштанып-чемненип, хонуп-дүжүп келген.

⁵Дөрт дугаар хүнүнде олар эртен туруп кээрге, левит дедир чанар дей берген. Катгы күдээзинге: «Узун орукче үнер бетинде, күш кирип, бичии чемден аас де-вит» — дээн. ⁶Олар ийилээ олутуруп алгаш, аштанып-чемненген соонда, катгы күдээзинге: «Сагыш-сеткилиц өөрүп-хөглөп, дыштанзын, маңаа ам бир хонуп ал» — дээн. ⁷Левит чанар дээш туруп келген, ынчалза-даа катгы эрежип туруп бээрге, ол аңаа катап база хонган.

⁸Беш дугаар хүнүнде ол кижии чанар дээш эртен туруп келген, ынчалза-даа катгы ам база: «Хүн дүш ашкыже манап, күш кирип ал» — дээн. Олар ам база аштанып-чемненип эгелээн. ⁹Оон ол кижии кул-кадайы болгаш чалказы-биле кады чанар дээш туруп келген, а оон катгы: «Ам кежээ дүжер деп барган-дыр, удавас имиртиней бээр болгай, ынчангаш маңаа хонуп ал, сагыш-сеткилиц өөрүп-хөглезин, а даарта эртен тургаш, чанып чоруптар силер» — дээн.

¹⁰Ынчалза-даа левит чөпшээрешпейн, чанып чорупкаш, Иевус хоорайның (амгы Иерусалимниң) чанынга чедип келген. Ол чүктүг ийи элчиген биле амдыы херээженни ап алгаш чораан. ¹¹Олар Иевустуң чанынга чедип кээрге, кызыл-хүнней берген турган. Чалказы дээргизинге: «Иевус чоннуң бо хоорайыңче киргеш, аңаа хонуп аалы» — дээн. ¹²Ынчалза-даа дээргизи: «Чок, бис хары чоннуң хоорайыңче кирбес бис, олар израильчилер эвесле болгай, бис Гиваже баар бис» — дээн.

¹³Левит бодунуң чалказынга: «Гивага азы Рамага чеде бергеш, аңаа хонуп аар бис» — дээн. ¹⁴Оон олар улаштыр чорааш,

Вениаминниң черинде Гиваның чанынга чорда, хүн ажа берген. ¹⁵Олар Гивага хонуп аар дээш, ынаар ээпкеш, хоорайыңч төп шөлүңге олуруп алганнар. Ынчалза-даа оларны кым-даа бажыңыңга хондурары-биле чалаваан.

¹⁶Ол кежээ бир ашак кижии шөлге ажылдап хүнээш, чанып бар чыткан. Ол Гивада чурттап турар-даа болза, чо-гум боду Эфрем дагларындан келген кижии болган. А Гиваны Вениаминниң ай-маа ээлеп турган. ¹⁷Ол ашак төп шөлде чорумал кижини көрүп кааш: «Кайың үнгеш, кайнаар бар чыдыр сен?» — деп айтырган.

¹⁸Левит аңаа мынча деп харыылаан: «Бис Иудеяның Вифлеемден үнгеш, Эфрем дагларының ырак булунунче бар чыдыр бис. Мен бодум ол чер чурттуг кижии мен, Иудеяның Вифлеемче баар ужурга таварыштым. Мен Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Аңаа бараан болуп турзумза-даа*, мында мени кым-даа бажыңыңче чалавас чүве-дир. ¹⁹А бистиң элчигенерге чиртир чемивис-даа, саван-тараавыс-даа бар, аъш-чемивис-даа, арага-дарывыс-даа бар, чалчаларыңар биске чүү-даа херек чок».

²⁰Ашак аңаа: «Сагыш човава, сенээ чүү четпес-тир, мен бодум шуптузун бээр мен, чүглө кудумчуга хонма» — дээн. ²¹Ашак ону бажыңыңче чалап киригеш, оон элчигеннеринге чем каап берген, а чорумалдар буттарын чуп алгаш, аштанып-чемненип орган.

²²Олар ынчаар өөрүп-хөглөп дыштанып орда, хоорайыңч дүржөк чурттакчылары ол бажыңны долгандыр туруп алгаш, оон эжин кангырадыр соктап, бажың ээзи ашакка: «Сээң бажыңыңче кирген кижини үндүрүп бер, бис ону күштеп дора көрээли» — деп негэннер.

²³Бажың ээзи дашкаар үнгеш, мынчаар чөптөп чугаалаан: «Чок, ха-дунма, багай чүве кылбаңар, ол кижии мээң аалчым ышкакжыл, оон-биле ындыг бужар чүве кылбаңар! ²⁴Мээң эр кижии дегбээн уруум-даа бар-дыр, ол кижиниң кул-кадайы-даа бар-дыр, аалчымның орунуга силерге оларны үндүрүп берейн, оларны дора көрүп, күзээн-не чүвенерни кылыр

* 19:2 Азы: «Аңаа өскерлип». * 19:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Бажыңыңче ам дедир чанып бар чыдарым бо» деп бижээн.

19:10 Ис. 15:8, 63; 18:28 19:20 Э. д. 19:2; Иов 31:32 19:22 Ы. х. к. 13:13 || Э. д. 19:5-9

силер, чүглө мээң аалчым-биле ындыг бужар чүве кылбанар!»

²⁵ Ынчалза-даа хоорайжылар ону дыңнаар-даа хире эвес болган. Ынчаарга левит бодунун кул-кадайын туткаш, оларга үндүрүп берипкен. Олар ол херэежен кижини дүннү өлтүр, даң аткыжеге чедир, күштеп-күчүлөп, дошкун чазарлааш, чүглө даң хаязында салып чорудупкан. ²⁶ Чер кыры чаа-ла агарып чырып турда, ол херэежен дээргизиниң хонганы бажыңның чанынга чедип келгеш, эжик чанынга барып дүшкөш, хүн үнгүжеге чедир анаа чыткан.

²⁷ Дээргизи эртенінде туруп келгеш, оруун уламчылап чоруур дээш, эжикти ажыдыптарга, эжик чанында ооң кул-кадайы эргинден туттунуп алган чыткан. ²⁸ Ол анаа: «Тур, чоруулу че!» — дээн. Ынчалза-даа хары албаан. Левит ону элчигенге чүдүрүп алгаш, чанып чорупкан. ²⁹ Ол чанып келгеш, бижек ап алгаш, амдык херэеженниң мага-бодун он ийи кезекке үзе кескеш, Израильдин булун бүрүзүнче чорудупкан. ³⁰ Ону көргөн кижжи бүрүзү: «Израиль чон Египеттен үнүп чораан хүнден эгелээш, бо хүнге чедир болуп-даа көрбөөн чүве-дир бо, таптыг бодангаш, чүнү канчаарын сүмөлөжип тургаш, шийтпирлээли» — деп турган.

Вениаминниң аймаанга удур дайын

20 ¹ Оон ам шупту израильчилер, Дан хоорайдан тура, Беэр-Шевага чедир база галаад черден бүгү ниитилел, чаңгыс кижжи дег демниг, Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга чыгылып келген. ² Бурганның бүгү чонунуң шупту баштыңнары, Израильдин шупту аймактары — 400 000 чөспөглөнгөн чадаг шериг чыгылып келген. ³ А Вениаминниң аймаа Израильдин шупту өске аймактары Мицпада чедип келген дээрзин дыңнап каан.

Оон израильчилер: «Бо кем-херек канчаар болганын чугаалаңар!» — дээн.

⁴ Өлүрткен херэежен кижинин ашаа мынча деп харыылаан: «Мен кул-кадайым-биле Вениаминниң черинде Гиваже анаа хонуп аар дээш чеде бердим. ⁵ Дүне Гиваның чурттакчылары мээң хонуп чытканым бажыңны бүзөөлөп алгаш, мени өлүрүп каар деп турдулар. Олар мээң

кул-кадайымны өлүрүнге чедир күштеп-күчүлөп кааптылар. ⁶ Мен бодумнун кул-кадайымны ап алгаш, ооң мага-бодун үзе кескилээш, Израильдин булун бүрүзүнче чорудуптум. Чүге дээрге олар израиль чонга удур чүдек-бужар кем-херек үүлгедип кагдылар. ⁷ Бүгү израильчилер, ам бо херекти сайгарып көргөш, маңа дораан шийтпирленер!»

⁸ Бүгү чон чаңгыс кижжи дег бир демниг мындыг түннел шийтпир үндүргөн: «Бистиң кайывыс-даа ам аалдарже тарап чанмас. ⁹ Үлүгден тырткаш, ооң аайы-биле Гиваже халдаар бис. ¹⁰ Израильдин бүгү аймактарындан улус шилиир бис — чүстен он кижини, мундан чүс кижини, түмөндөн муң кижини — олар бүгү шеригге аыш-чем курлавыры чыып эккелзин. Бүгү шериг Вениаминниң черинде Гиваже халдааш, ооң чурттакчыларын Израильдин адын баксыраткан бужар кем-херээ дээш кезедир ужуруг!»

¹¹ Шупту израильчилер ол хоорайга удур чаңгыс кижжи дег бир демниг чыгылып келген. ¹² Оон Израильдин аймактары Вениаминниң бүгү төрөл бөлүктөринче медээчилер чоруткаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Канчак силерниң араңарга ындыг бужар үүлгедип болганы ол? ¹³ Гиваның ол дүржөк улузун биске жүлээдип беринер, бис оларны өлүргөш, израиль чон аразында ындыг бужар-бакты узуткап каалы».

Ынчалза-даа вениаминчилер боттарының-на ха-дунмазы израильчилерни дыңнаар-даа хире эвес болган. ¹⁴ Вениаминниң аймаа израильчилер-биле дайылдажыр дээш, янзы-бүрү хоорайсуурлардан кээп, Гивага чыгылып алган. ¹⁵ Ынчан оон-моон чыылган вениаминчилерниң саны 26 000 чөспөглөнгөн кижжи болган, анаа Гиваның чурттакчыларындан 700 шилиндек дайынчы немешкен. ¹⁶ Ол бүгү шеригниң аразында 700 тускай шилиндек дайынчы турган, олар шупту солагай боорда-боорда, даш шывадаар херекселди ажыглааш, хыл безин часпас улус турган. ¹⁷ А израильчилерден Вениаминниң аймаан санаваска, 400 000 чөспөглөнгөн кижжи чыылган. Олар шупту тулчуушкунга белен дайынчылар турган.

19:29 1 Хаан. 11:7 20:1 1 Хаан. 3:20; 2 Хаан. 3:10; 24:2 || 1 Хаан. 7:5; 11:7 20:6 Э. д. 34:7
20:13 Ы. х. к. 13:13 20:15 Сан. 1:37; 26:41 20:16 Башт. 3:15 20:17 1 Хаан. 11:8; 2 Хаан. 24:9

¹⁸ Израильчилер Вефилге* келгеш, Бургадан: «Вениаминниң аймаанга удур дайынче кым бисти баштап киририл?» — деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Силерни Иуданың аймаа баштаар» — деп харыылаан. ¹⁹ Эртенинде израильчилер Гиваның чанынга турлагланып туруп алган. ²⁰ Оон олар вениаминчилер-биле тулчуушкунга белеткенип, Гиваның мурнунга чыскаалып туруп алган. ²¹ Вениаминчилер Гивадан үнгөш, израильчилерже халдааш, ол хүн 22 000 кижини кыра шаап каапкан.

²² Израильчилер күжүн чыгташ, баштайгы хүнде турган черинге катап база чыскаалып туруп алган. ²³ А ооң мурнунда олар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап: «Боттарывыстың ха-дуңмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе?» — деп Оон айтырып турган.

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Гулчунар!» — деп харыылаан. ²⁴ Ынчалдыр ийиги хүнде израильчилер катап база Вениаминниң дайынчыларыныче шимчеп үнүпкөн. ²⁵ Вениаминчилер ийи дугаар хүнүнде база Гивадан үнүп келгеш, тулушкаш, Израильдин 18 000 дайынчызын кыра шаап каапкан.

²⁶ Оон шупту израиль чон Вефилге* баргаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыглап-сыктап олорууп, ол хүннү бадыр шээрленип, бүрүн өрттедир өргүлдөр болгаш эп-найырал өргүлдери кылып турган. ²⁷⁻²⁸ (Ол үеде Бурганның ыдыктыг аптаразы аңаа турган. А Аароннун оглунун оглу, Элеазарның оглу Финеес ыдыктыг аптараның бараан болукчузу турган.) Израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан: «Боттарывыстын ха-дуңмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе азы соксадыр бис бе?» — деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Гулчунар! Даарта Мен оларны силерниң холунарже кирип бээр мен» — деп харыылаан. ²⁹ Ынчан израильчилер Гиваны долгандыр дозуг кедег тургузуп кааннар.

³⁰ Үш дугаар хүнде израильчилер катап база Вениаминниң аймаа-биле тулчур дээш, Гиваның мурнунга биеэги хевээр чыскаалып туруп алган. ³¹ Вени-

аминчилер израильчилерже уткуй үнгөш, хоорайындан ырай бергеннер. Олар израильчилерни ооң мурнунда дег өлүрбүшаан, бирээзи Вефилче баар, өскези Гиваже баар ийи орукка база шөлге сүрүп эгелээн. Олар ынчан үжен хире израильчини өлүрүп каан. ³² Вениаминниң шериглери «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодааннар. А израильчилер «Олардан дескен бооп, хоорайындан ырадып алгаш, оруктарже үндүрүп аар-дыр» деп бодап алганнар. ³³ Бүгү израильчилер турган черлеринден чорупкаш, Ваал-Фамарга чыскаалып алган, а Гиваның барыын талазынга дозуг кедегте турганнары Гиваже халдап киришкен. ³⁴ Бүгү Израильден чыып каан 10 000 шиллиндек дайынчы Гиваже халдай бээрге, каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн. Оларны хай-халап манап турар дээрги Вениаминниң дайынчыларының сагыжынга безин кирбээн.

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Вениаминниң аймаан израильчилерни мурнунга аштырышыкынга таварыштырган. Израильчилер ол хүн 25 100 чепсегленген вениаминчини кырып каапкан. ³⁶ Вениаминниң дайынчылары аштырган-ын көрүп кааннар.

А израильчилер Вениаминниң шерииниң мурнунга баштай аткаарлап эгелээннер, чүге дээрге олар Гиваның чанында дозуг кедегте тургузуп кааны дайынчыларынга идегеп турган. ³⁷ Дозуг кедегте турган улус хоорайже халдап киргеш, хоорайжыларны дөгerezин кыра шаап каапкан. ³⁸ Израильчилер кедегде шериглери-биле хоорайдан үнгөн ыш халдаашкынның демдээ боор кылдыр дугуржуп алган турган. ³⁹ Шап ыңчаар, кажан израильчилер тулчуушкун шөлүндөн аткаарлап эгелээрге, Вениаминниң шериглери оларны сүрүп, үжен хире кижини өлүрүп тура, «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодап турган. ⁴⁰ Ол үеде хоорайдан улуг ыш үнүп эгелээн. Вениаминчилер хая көрнүп кээрге, оларның хоорайы өрттенип, ыжы дээрже чедип турар болган. ⁴¹ Аткаарлап турган израильчилер дедир көрнүп келген, а Вениаминниң шериглери хай-халап келгенин билип кааш, девидей бергеннер.

* 20:18, 26 Азы: «Бурганның өргээзинге».

20:18 Башт. 1:1-2 20:21 Э. д. 49:27 20:27-28 Хост. 6:15; Сан. 25:7-13; Иис. 22:13 20:29 Иис. 8:4 20:32 Иис. 8:5 20:37 Иис. 8:19

⁴² Олар ээн хову баар оруктап, израильчилерден дезипкеннер, ынчалза-даа израильчилерниң хылыжы оларны сүрүп тургаш, кырып эгелээн, а хоорайлардан уткуй үнген израильчилер оларның бажын дозуп, узуткап турган. ⁴³ Вениаминчилерни бүзээлеп алгаш, амыр-дыш бербейн сүрүп*, Гиваның чөөн талазынга чедир чылча шаап келгеннер. ⁴⁴ Вениаминниң аймаандан 18 000 күштүг-шыраак киж и ынчаар өлүрткен. ⁴⁵ Арткан вениаминчилер ээн ховуже, Риммон деп туруг-хаяже дезипкен, а израильчилер оруктар дургаар оларның беш муңун кырып каапкан; оон оларны Гидомга чедир сүрүп тура, база ийи муңу чок кылып каапкан. ⁴⁶ Ол хүн Вениаминниң шеринден шупту каттышкаш, 25 000 киж и өлүрткен, олар дөгерези күштүг-шыраак дайынчылар турган.

⁴⁷ Вениаминниң дириг арткан дайынчылары 600 киж и ээн ховуда Риммон дээр туруг-хаяже дезе бергеш, анаа дөрт ай турганнар. ⁴⁸ А израильчилер Вениаминниң чер-девискээрине эеп келгеш, бүгү хоорай-суурларын өрттедип-хуюктап, кижилерни-даа, мал-маганны-даа — шупту чүвени узуткап каапкан.

Дириг арткан вениаминчилерге кадайлар тып бергени

21 ¹ Мицпага чыылган үезинде израильчилер кайызы-даа кыс уругларын вениаминчилерге кадай кылдыр бербес бооп даңгыраглаан турган. ² Ам олар Вефилге чедип келгеш, Бурганның мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап хүнзөөннер. Ыткыр ыглап тура, олар: ³ «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы, Израильдин бир аймаа чиде бээр кылдыр чүге ындыг чүве болган чоор?» — дижип турганнар. ⁴ Дараазында хүн чон эртен тургаш, өргүл бедигээжин туткаш, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найрал өргүлдери кылган.

⁵ Ынчан израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга чыыш кылып турувуста, Израильдин шупту аймактарындан кым келбейн барган ийик?» — дишкеннер. Олар Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннерни өлүрер деп шыңгы даңгырак сөстөр-

ни эткеннер-не болгай. ⁶ Оон израильчилер ха-дунмазы Вениаминниң аймаан кээргеп, мынча дижип турганнар: «Израиль бодунуц бир аймаан одура шаап, чидиргени ол-дур. ⁷ Ам оларның дириг артканнарынга кадайларны кайыын тып бээр бис? Бис оларга уругларывысты бербес бооп, Дээрги-Чаяакчының адыбиле даңгыраглаан болгай бис». ⁸ Оон база катап: «Израильдин аймактарында Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннер бар бе?» — деп айтырып турганнар. Ол чыышка Галаадтын Иавис хоорайдан кым-даа келбээн дээрзи билдине берген. ⁹ Бүгү чоңу хынап көөрге, оларның аразында Галаадтын Иавис хоорайдан чаңгыс-даа киж и чок болган.

¹⁰ Оон Израильдин ниити чыыжы ынаар 12 000 шеригни чорудупкаш, мынча деп дужааган: «Баргаш, Галаадта Иавистин чурттакчыларын кадайлары болгаш ажы-төлү-биле катый чок кылып кааптынар! ¹¹ Шупту эр улусту болгаш эр киж и-биле холбажып каапкан херэежен улусту бүрүнү-биле узуткап кааптынар!» ¹² Шериглер чорупкаш, Галаадта Иавистин чурттакчыларының аразындан эр киж и-биле холбажып көрбээн 400 арыг кысты тыпкаш, оларны ханаан черде Силомда турлагже эккелгеннер.

¹³ Израильдин ниити чыыжы Риммон деп хая-туругда турар вениаминчилерге тайбың чарлаары-биле медээчилер чорудупкан. ¹⁴ Оон вениаминчилер дедир чанып келген, а Галаадта Иавистин дириг арткан кыстарын оларга кадайлар кылдыр бергеннер, ынчалза-даа кыстарның саны четпейн барган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израиль аймактарның бүдүн-бүрүнү камгалавайн барганындан чон Вениаминниң аймаан кээргеп турган. ¹⁶ Израиль ниитиледин баштыннары: «Оларнын артканнарынга кадайларны ам кайыын тып бээр бис? Вениамин аймактын бодунуц херээженнерин чок кылып каапкан-на болгай бис» — деп турган. ¹⁷ Оон олар мынча дээннер: «Израильдин чаңгыс-даа аймаа читпес кылдыр, Вениаминниң аймааның чер-девискээри оларнын дириг арткан оолдарынга артсын. ¹⁸ Ынчалза-даа бис оларга уругларывысты кадай кылдыр

* 20:43 Азы: «Менухага чедир сүрүп».

20:45 Ис. 15:32 21:1 Башт. 20:1 21:6 1 Хаан. 9:21 21:8 1 Хаан. 11:1 21:11 Сан. 31:17
21:12 Ис. 18:1 21:13 Башт. 20:47 || Ы. х. к. 20:10

берип шыдавас-тыр бис, чүгө дээрге израильчилер ол дугайында „Вениаминчилерге уруун кадай кылдыр берген кижиге бүрүзү каргыш эдилээр болзун!“ деп даңгырак берген болгай».

¹⁹ Оон: «Адырам, Силомга чылдыңна Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал бооп турар болгай...» — дээннер. (Силом Вефилдин соңгу талазында, а Вефилден Сихем баар оруктун чөөн талазында база Левонаның мурнуу талазында турар.) ²⁰ Ынчангаш олар вениаминчилерге мынчаар сүмелээн: «Баргаш, виноград шөлдөргө чаштынып олуруп алынар. ²¹ Силомнун анык кыстары байырлалда самнап эгелээр дээш үнүп кээрге, шөлдөрдөн үнө халчып келгеш, кижиге бүрүзү бодунга кадай кылдыр ол кыстарны бир-бир кылдыр тудуп алгаш, Вениаминниң черинче алгаш барзын. ²² А кажан оларның ачалары азы акы-

лары биске хомудалдыг чедип кээрге, бис оларга: „Уругларыңар дээш бисти өршээп көрүңер, чүгө дээрге бис вениаминчилерниң кижиге бүрүзүңгө дайын үезинде кадай тып берип шыдавадывыс. А силерниң уругларыңарны оорлапкан болганда, силер база буруу чок силер!“ — деп харыылаар бис».

²³ Вениаминчилер ол-ла хевээр кылган, самнап турган уругларның аразындан кижиге бүрүзү бодунга кадай кылдыр бир-бирни оорлааш, чер-девискээринче чана бергеш, хоорай-суурлар катап тудуп, оларынга чурттап эгелээн. ²⁴ Ол-ла үеде израильчилер база аймак-адыр аайы-биле тус-тузунда боттарының чер-девискээринче тарап чана берген.

²⁵ Ол үеде Израильге хаан чок турган, кижиге бүрүзү бүгү чүвени бодунун шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан.

* 21:22 Азы: «Силер база бербединер, ам силер бодуңар буруулуг силер».

Руф

Кирилде

Руфтун төөгүзү Израильди хааннар ам-даа чагырбайн турган үеде (бистиң эрага чедир 1100 хире чыл үези) болуп турар.

Номнун кол маадыры – Руф, Израиль-биле кожа моав чер чурттуг аныяк херэежен кижичи. Еврей сөөк ашаа өлүп калза-даа, Руф бодунуң кунчуу Ноеминге канчаар-даа аажок бердингенин көргүзүп, израиль чонну болгаш оон Бурганын бодунуу кылдыр хүлээп алыр. Руфтун шак ындыг буяннын Дээрги-Чаяакчы шаңнал чок арттырбаан; оон дидими болгаш ажылгыры Вооз дээр бай-шыдалдыг төрели кижинин кичээнгейин хаара туткан. Израиль чаңчыл ёзугаар мөчөөн кижиниң акызы азы дунмазы оон дулгуяк арткан кадайын ап алыр ужурлуг турган, ынчангаш Вооз Руфту кадай кылдыр ап алгаш, качыгдалдыг Ноеминни база катап аас-кежиктиг кылып каан.

Номнун төнчүзүнде ада-өгбе даңзызы бар. Ында Вооз биле Руфтун оглу Овид Израильдиң өндүр улуг хааны Давидтиң кырган-ачазы апарган деп айыткан. Ыдыктыг хоойлу ёзугаар моавтар израиль чон-биле холужуп болбас-даа турган болза (Ы. х. к. 23:3 көр), Руф Иисус Христостун өгбелериниң бирээзи апарган (Мф. 1:5). Бир эвес кижичи Бурганга ылап шынныы-биле бүзүрээр база Оон күзел-соруун ёзугаар чурттаар болза, Бурганның улусту язы-сөөк барымдаалап ылгавазын бо ном өөредип турар.

Иудей чаңчыл ёзугаар бо номну Беженги хүннүн байырлалында синагогаларга номчуур.

Хары черге өскүссурел

1 ¹ Израильди баштыңчылар чагырып турган өйде бо бүгү болган. Иудея черге аш-чут эгелей бээрге, Вифлеем хоорайдан бир кижичи кадайы болгаш ийи оглу-биле моав черге чурттаар дээш чорупкан. ² Ол кижини Элимелех, кадайын – Ноемин, оолдарын – Махлон болгаш Хилеон деп адаар турган, олар Иудеянын Вифлеемден келген эфраттар* чүве-дир. Олар моав черге чедип келгеш, анаа турумчуп алганнар. ³ Ноеминниң ашаа Элимелех оону ийи оглу-биле артырып кааш, чок апарган. ⁴ Оон соонда Ноеминниң оолдары бирээзин Орфа, а ескезин Руф деп адаар ийи моав уругну кадай кылдыр ап алгаш, анаа он чыл хире чурттааннар. ⁵ Махлон болгаш Хилеон

база чок апаарга, Ноемин ашаа-даа, оолдары-даа чок арткан. ⁶ Ол төрөөн чуртунче чоруур деп шийтпирлеп алган, чүге дээрге Моавка чурттап тура, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун кээреп, оларга ам-на дүжүт хайырлаанын дыңнап каан чүве-дир. А кенээттери база оон эдерип чорупканнар.

Руфтун кунчуунга бердингени

⁷ Ынчангаш Ноемин кенээттери-биле кады чурттап турган черинден орукче дөгөрингеш, Иудеяже дедир чорупкан.

⁸ Ноемин кенээттеринге: «Ада-иенер бажыңынче чанып чоруптунар. Менээ болгаш калган оолдарымга энерел көргүскен болгай силер. Дээрги-Чаяакчы силерге база шак ындыг энерелдиг

* 1:2 Эфраттар – Вифлеемге чурттап чораян бир төрөл бөлүктүн ады (Э. д. 35:19; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр).

1:1 Башт. 2:16

болзун. ⁹ Чер-чуртунарга чаа ашактарга барып аар кылдыр, Ол силерже ээ көрүнзүн» — деп чугаалааш, оларны ошкап каан.

Ынчаарга кенээттери: ¹⁰ «Чок, бис силер-биле кады силерниң чонунарже чоруур бис» — деп ыы-сыылыг чугаалап туруп бергеннер.

¹¹ А Ноемин мынча дээн: «Чанып чоруптунар, кыстарым. Мээң-биле чораан ажыы бар бе? Силерге ашак болу бээр кылдыр, оолдар божуур харыым ам бар бе?» ¹² Чанып чоруптунар, кыстарым, барынар че. Ийи дугаар ашакка баар хире эвес кыраан-дыр мен. Бир эвес менээ божуп аар идегел турган-даа болза база бо дүне-ле ашаам-биле хонгаш, оолдар божуп алган-даа болумза, ¹³ олар өзүп келгижеге чедир канчап ма наар силер? Ашак чокка ыңдыг үр хинчектенип шыдаар силер бе? Чок, кыстарым, мээң салым-чолум силерниңден артык берге-дир. Дээрги-Чаяакчынын холу менээ удур-дур!»

¹⁴ Олар катап-ла ыглап-сыктап эгелээннер. Орфа кунчуун ошкап кааш, чана берген, а Руф оон салдынмай турупкан. ¹⁵ «Орфа кенним бодунуң чонунче болгаш бурганнарынче чорупт. Сен база чанып чорувут» — деп, Ноемин чугаалаан.

¹⁶ А Руф мынча деп харыылаан: «Мени ойлатпайн көрүнер, дедир ээп чанар кылдыр негевейн көрүнер. Кайнаар-даа баар болзунарза, мен силерни эдерер мен, а каяа одагланып хонар-дыр силер, мен база аңаа одагланып хонар мен. Силерниң чонунар — мээң чонум, силерниң Бурганынар — мээң Бурганым. ¹⁷ Силер каяа мөчүүр-дүр силер, мен база аңаа өлүр мен, ол черге мени база орнукшудуп кагзын. Өлүмден өске чүве бисти чарар болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан».

¹⁸ Ооң-биле кады чоруур деп Руфтуң бжжы-биле шийтпирлеп алганын көргөш, Ноемин ону көгүдерин соксап каан. ¹⁹ Олар оруун уламчылап чорупкаш, Вифлеемге чедип келгеннер.

Ажыг-човалаңныг ээп келишишкин

Хоорайга чедип кээрлери билек, оон чурттакчылары хөлзеп эгелээннер. Хоорайның херээжен улузу: «Ойт, бо Ноемин-дир бе?!» — деп айтыржып турган.

²⁰ Демгизи тургаш: «Мени Ноемин деп адаванар, а Мара* деп адаңар, Күчүлүг Бурган мээң салым-чолумну ажыг-човалаңныг, аар-берге кылдыр чаяаган. ²¹ Мен моон чоруурда, бай-шыдалдыг, чүм-даа бар турган болгай мен, а Ол мени ядыы-түрөңги кылдыр дедир эккелди. Кажан Күчүлүг Дээрги-Чаяакчы менээ кээргел көргүспээнде, Ол менээ хора чедирип турда, мени Ноемин деп адаан херээ чүл?» — деп харыылаан. ²² Шап ыңчаар Ноемин бодунуң моав кенни Руф-биле кады Моавтан төрөөн чуртунче Вифлеемге хову-шөлде арбай ажаап эгелей берген үеде, ээп чедип келген*.

Воозтуң Руфче ээ көрүнгени

2 ¹⁻² Моав херээжен Руф Ноеминден чөпшээрел дилеп айтырган: «Мажак чыгыры-биле шөлче барып болур мен бе? Менче ээ көрүңгүлөр кижиге таанда-ла тытты бээр боор?».

А демгизи чөпшээрер: «Бар че, кызым» — дээн.

Ноеминниң ашаа Элимелехтин бай-шыдалдыг төрөли Вооз дээр кижиге турган чүве-дир. ³ Руф шөлче чорупкаш, тараа ажаакчыларынын соондан мажак чыгып эгелээн, а ол чер демги Воозтуң чери бооп таваржы берген. ⁴ Вифлеемден Вооз чедип келгеш, тараа ажаакчылары-биле: «Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болзун!» — деп менидилешкен.

Демгилери: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын!» — деп харыылааннар.

⁵ Вооз тараа ажаакчыларынын хайгааракчызындан: «Бо кым деп херээжен кижиге боор?» — деп айтырган.

⁶ «Ол — моав черден Ноемин-биле кады чедип келген моав херээжен-дир — деп, демгизи тайылбырлап эгелээн. — ⁷ Тараа ажаакчылары кескен тараазын

* 1:11 Еврей чоннуң дүрүм-хоойлузун ёзуугаар акызы чок апарган болза, оон думмазы чаавазын кадай кылдыр ап алыр ужурулг турган (Ы. х. к. 25:5 көр). * 1:20 Ноемин — амданныг-чаагай дээн уткалыг ат, а Мара — ажыг-човалан дээн уткалыг ат (Хост. 15:23 көр). * 1:22 Израилге арбай кызыл-тастан эрте быжар. Арбай ажаалдазы март төңчүзүнде эгелээр.

1:13 Иов 19:21 1:15 Сан. 21:29 1:17 2 Хаан. 15:21 || 1 Хаан. 3:17; 25:22; 2 Хаан. 19:13; 3 Хаан. 2:23 1:22 2 Хаан. 21:9 2:1-2 Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19 2:4 Ыд. ыр. 128:8

чыыптарга, моожалар аразынга артып каар мажак чыыр чөпшээрел диледи. Мырыңай эргенден эгелеп, шөлде ажылдап турары ол-дур, барык-ла дыштанмас кижидир».

⁸ Вооз ынчан Руфка мынча дээн: «Мени кичээнгейлиг дынна, кызым. Өске шөлче чорба. Маңаа артып каг, мээң ажылчын кыстарымдан чыда калбайн, чоруп тур. ⁹ Көрдүң бе, каяа тараа ажаар-дырлар, аңаа оларны эдер. Сеңээ дегбес кылдыр ажылчыннарымга чагып каан мен. Бир эвес суг ижижскй берзиңзе, ажылчыннарның суг ижер черинге чеде бергеш, оон ижип ап тур».

¹⁰ Руф Воозка черге чедир мөгөйгөш: «Даштыкы кижиде даа болзумза, дээргим чүге меңээ ындыг эки хамаарылга көргүзүп, кичээнгей салып турары ол ирги?» — деп айтырган.

¹¹ «Билир мен: ашаан өлгөн соонда, кунчуунга хөй-ле эки чүүлдү кылган чордун, ону улус меңээ чугаалады. Сен аваң-ачаңны болгаш өгбелерин чуртун каггаш, билбезин өске чонче чедип келген болгай сен — деп, Вооз харылаан. — ¹² Ол дээш Дээрги-Чаяакчы сеңээ авыралын көргүссүн. Ооң чалгынының адаандан чаглак дилеп чораянны Израильдин Бурганындан алыр шаңналың улуг-ла болзунам».

¹³ А Руф: «Бодунарның ээ көрнүрүнерни меңээ моон-даа сонгаар көргүзүнерем, дээрги. Мен силерниң ажылчыннарынар-биле эннежер хире эвес-даа болзумза, мени оожургадып, деткидир» — деп чугаалаан.

¹⁴ Дүштеки чөм үезинде Вооз ону: «Бээр олурувут, хлеб биле амдан кириер холуксадан ап ал» — деп кый дээн. Руф тараа ажаакчыларының чанынга олуруп аарга, Вооз ону хоорган тараа-биле хүндүлээн болгаш ол ынчан чүгле тоттур чөмөнип алган эвес, харын-даа чеми артып калган. ¹⁵ Руф ажылын уламчылаар дээш туруп келген, а Вооз бодунуң ажылчыннарынга: «Бир эвес ол моожалар аразындан тараа чыырын күзээр болза, аңаа моондак болбас силер. ¹⁶ Харын-даа ша-

рыгдан чамдык сыптарны, ол бөлүп алзын дээш, черже каап, арттырып турунар, ону чөмөлөнөр» — деп дуужааган. ¹⁷ Ынчаар-ла Руф шөлге кежэге чедир ажылдаан, а кажан чыып алган мажаан бастыраарга, ооң дүжүдү бир эфа хире болган*.

Руфтуң чугаазы, Ноеминниң өөрүшкүзү

¹⁸ Руф олчазын хоорайже чедирип эккелген, ооң чыып алган тараазы хөй дээрин кунчуу көргөн. Оон аңгыда, ол дүштеки чөмден арткан хоорган тараазын ужулгаш, кунчуунга тутсуп берген.

¹⁹ «Бөгүн каяа мажак чыгдың? — деп, кунчуу оон айтырган. — Сеңээ буян көргүскен кижиде кежик-чолдуг-ла болзунам!»

Руф кымның черинге ажылдаар аргалыг болганын чугаалааш: «Ол кижиниң адын Вооз дээр болду» — деп немеп каан.

²⁰ Ноемин кеннинге чугаалаан: «Дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энэрелдиг Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн*». Оон немеп каан: «Ол кижиде бистин кончуг чоок төреливистир. Ол — бистин камгалакчыларывыстың* бирээзи-дир».

²¹ Моав херээжен Руф кунчуунга: «Ооң ажылчыннары дүжүдүн төндүр ажаап албаан шаанда, оларның чанындан мажак чыырын ол меңээ чөпшээрди» — деп чугаалаан.

²² Ноемин кенни Руфка: «Кончуг эки-дир, кызым, оон ажылчын кыстарының чанынга турганың дээр боор, чүге дээрге өске улустуң шөлүңге сени хомудадып болур болгай» — дээн. ²³ Арбай биле кызыл-тас ажаалдазы төнмээн шаанда, Руф Воозтуң ажылчыннарының чанындан мажак чыып ап келген база ол үениң дургузунда кунчуу-биле кады чурттап турган.

Кунчуунуң күзээшкени

3 ¹ Бир катап Руфтуң кунчуу Ноемин кеннинге мынча дээн: «Кызым, сен ам бодунуң чуртталган тудуп алырыңны күзээр кижидир мен. ² Ынчаарга ооң тараазының ажаакчылары-биле

* 2:17 Бир эфа — Ишкири 22 литр хире, азы деңзизи 10 кг арбай. * 2:20 Азы: «Воозтуң дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энэрелдиг боорун утпааны дээш, Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн». * 2:20 Камгалакчы — төрөл бөлүктө баштын эр кижиде. Ооң хүлээлгези — берге байдалче кирип, баксырай берген дөргүл-төрелин камгалаары болур (Лев. 25:25 көр).

2:10 1 Хаан. 25:23 2:12 Бд. ыр. 16:8 || 1 Хаан. 24:20 2:13 1 Хаан. 1:18 2:15 Лев. 19:10; 23:22; Ы. х. к. 24:19

кады ажылдап турганын Вооз — бистин өг-бүлевистин чоок кижизи болгаш төреливиз эвес-тир бе? * Ол бо кезеэ шаңга барып, арбайнын арыглар-дыр. ³ Чунуп, арыгланьп-шеверленип база аянын хептен кедип алгаш, тараа шаңынче чорувут*. Ынчангаш Вооз кезеэки чемин чивээнде база ижер суксунун ишпээнде, оон караанга көзүлбе. ⁴ Кажан удуур дей бээрге, удуур черин демдектей көрүп ал. Оон ооң чанынга чеде бергеш, буттарының адаа талазындан чоорганьн ажыткаш, чыдып аар сен. Оон ыңай чүгү канчаарынны ол боду сенээ чугаалап бээр». ⁵ «Чугаалаан чүвөнөрин шуптузун күүседир мен» — деп, Руф харыылаан.

Шаңга болуушкун

⁶ Руф тараа шаңынче чорупкаш, кунчуунуң чагаан бүгү чүвезин хажык чок күүседип каан. ⁷ Вооз кезеэки чемин чип база ижер суксунун ижип алгаш, сагышсеткили чазык апарып, бөлүп каан хөй тараа артынга удуп чыдыпкан. Ынчан Руф оожум чедип келгеш, ооң буттарының дундан чоорганьн ажыткаш, чыдып алган. ⁸ Орай дүне Вооз сырбаш кылдыр оттуп келгеш, хенертен бодунун буттарының адаанда чыдар херээжен кижини эскерип каан. ⁹ «Кым сен?» — деп, ол айтырган.

Демгизи: «Силернин чалчанар Руфтур мен. Камгалакчым болгай силер. Чалгыныңар адаанга мени кызып ап көрүңер» — деп харыылаан.

¹⁰ Вооз: «Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буянын көргүссүн, кызым. Бодуңга яды-даа, бай-шыдалдыг-даа үе-черген дилеп чорбайн, улгады берген Воозту хүндүлөп көргөниң Ноеминге көргүскен энерелиңден-даа артык-тыр — деп чугаалаан. — ¹¹ Дүвүреве, кызым, сээң дилээңни күүседир мен, сени бүдүштүг херээжен дээрзин бүгү хоорай билир болгай. ¹² Ынчалза-даа сээң камгалакчын болурум шын-даа болза, менден-даа чоок төрөл-камгалакчын бар болгай. ¹³ Маңаа дүннү чарып ал, а эртен, бир эвес ол кижжи сени камгалаарын — кадай кылып алырын күзээр болза, камгалап алгай аан. Бир эвес ол сени камгалап алырын-

дан ойталаар чүве болза, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглаайн: мен сенээ өгленип алыр мен. Ынчангаш эргенге чедир уду че».

¹⁴ Руф бүгү дүннү ооң буттарының адаанга удуп эрттирген, а эртенінде, кажан кижжи кожазын танып шыдавас имиртиң турда, туруп келген. Вооз аңаа: «Шаңга херээжен кижжи кээп чораан дээрзин кым-даа билбес болзун» — дээн. ¹⁵ «Аржылың уштуп, дыңзыг тут кай» — деп, ол улаштыр чугаалаан. Руф ынчаар кылырга, Вооз аңаа хөй-ле арбайны хемчээп, уруп бергеш, эгин ажыр чүктеп алырынга дузалашкан. Вооз оон хоорайже чорупкан.

¹⁶ Кажан Руф кунчуунга чедип кээрге, Ноемин: «Чүү болдун, кызым?» — деп айтырган.

Воозтуң аңаа чүү дээнин, болган чүүлдүн дөгөрезин Руф чугаалап берген. ¹⁷ «„Кунчуунга хол курут барба“ дээш, ол менээ хөй-ле арбай уруп берди» — деп база немеп каан.

¹⁸ Кунчуу аңаа: «Ам, кызым, бо херек чүнүң-биле төнери билдинмээнде, шыдамьккай мана. А Вооз бо херекти бөгүн-не албан чогудуптаан шаанда, оожургавас боор» — деп чугаалаан.

Садып алышыкын эргези Воозта

4 ¹ А Вооз хоорайже кирер хаалга чанынга чеде бергеш, аңаа олуруп алган. Ол өйде ооң дугайында чугаалап турган төрели бо эртип бар чыткан. Вооз оон адын адап: «Бээр келем, тала, олурам!» — деп кый дээн. Демги кижжи чедип келгеш, олуруп алган. ² Ынчан Вооз хоорайнын улуг назылыгларындан он эр кижини кый деп алгаш: «Олуруп көрүңер» — деп оларга чугаалаан. Кырганнар олуруп алган.

³ А Вооз төрелинге чугаалап-тыр: «Бистин акывыс Элимелехтиң черин моав черден ээп чанып келген Ноемин садар деп барган-дыр. ⁴ Ол дугайын хоорайның бо орап улуг назылыгларының мурнунга база мында олурар херечилерниң мурнунга сенээ дыңнадып тур мен. Бир эвес садып алырын күзезинзе, садып ал, а бир эвес садып албас болзуңза,

* 3:2 Израиль чонунуң чаңчылында төрөл бөлүүнү иштинден бир кижжи-биле өг-бүле тудары чогулгалыг деп санаар турган (Ы. х. к. 25:5 көр). * 3:3 Тараа шаңы даштар дөжей салган дески шөлчүгөш болур. Аңаа баштай тарааны бастыргаш, оон ону, хавындан адырып, арыглап челбиир.

3:9 Иез. 16:8 3:11 У. ч. 31:10 4:1 2 Хаан. 15:2; 18:4; 19:8

ойталааның дугайында чугаала, мен ону билип алыйн. Сенден ангы кым-даа бир дугаарында садып албас уjurлуг, а дараазында ээлчегде мен бар-дыр мен».

«Садып алыр мен» — деп, ол кижги харыылаан.

⁵ Ынчан Вооз: «Бир эвес сен Ноеминден черни садып алыр апарзынза, мөчээн төрелинниң үре-салгалы үзүлбезин дээш,* ооң моав кадайы Руфту база кадай кылып алыр апаар сен» — дээн.

⁶ А демгизи: «Бодумнуң ажы-төлүмге өнчү чедишпейн баар ирги бе деп сезингеш, Руфту алырындан ойталап тур мен. Мээн бо эргемни сен-не харын ажыглап көр, чүге дээрге мен ону ажыглап шыдавас-тыр мен» — деп чугаалаан. ⁷ (Ол үш-шагда израиль чонга садыглажышкын болгаш орнажыышкынга хамаарышкан айтыргыны быжыглаарда, ооң киржикчилериниң бирээзи идиин ужулгап, өскезинге тутсур уjurлуг турган. Дугуржулга күштүг деп Израильге шак ынчаар бадыткатгынар чүве-дир.) ⁸ Ынчангаш Воозка садып алыышкын эргезин дүжүп берип тура, ол кижги идиин уштуп сунган.

⁹ А Вооз аңаа олурган улуг назылыгларга болгаш бүгү чонга чугаалаан: «Көрдүңер бе, силер ам Элимелехтиң бүгү хуу өнчүзүн болгаш Хилеон биле Махлоннун бүгү хуу өнчүзүн Ноеминден ап турарымның херечилери силер. ¹⁰ Ол ышкаш, Махлоннун ат-сывын дөргүл-төрелиниң, ха-дунмазынын аразынга уламчылаары биле, ооң үре-салгалын болгаш ат-сывын бо черге арттырары биле, ооң ээлел черин болгаш өнчү-хөрөңгизин өске кижилер холунга киирбези биле, моав херээжен Руфту кадай кылдыр ап тур мен. Силер ам ооң херечилери силер».

¹¹ «Ийе, бис ам — херечилер бис. Израиль чоннун чаяакчылары — Рахил биле Лия оларга ышкаш, бажының эргинин артап кирер кадайыңга Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын хайырлазын, а сен Эфратка

бай-шыырак чуртта, Вифлеемге ат-сурагы бол — деп, аңаа турган чон болгаш улуг назылыглар харыылаан. — ¹² Аныяк кадайыңның сеңээ божуп бээри, Дээрги-Чаяакчының хайырлаары үре-салгал, Иуда биле Фамарның оглу Фарестиг салгалы дег, өөр-өнер болзун».

*Дээрги-Чаяакчының
Ноеминге хайырлаан автыралы*

¹³ Ынчангаш Вооз Руфту бодунга кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле чоок холбажы берген. Дээрги-Чаяакчы Руфту иштелип-саатталы берген кылып каарга, ол оол уруг божуп алган. ¹⁴ Ноеминге херээженнер мынча деп турган: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол сени ам камгалакчы салгал чок арттырбаан-дыр, Израильге бо чаш төл алдаржызын. ¹⁵ Ол сээң амыдыралыңга өөрүшкү-маңнайны эгидип, кыраан назынында сеңээ өмөк-дөмөк болур. А ону божуп берген сеңээ ынак кениң Руф чеди оолдан-даа артык эки болгай». ¹⁶ А Ноемин ам хойнунга олурту оолдуг болуп, ону ажаап-тежээп эгелээн болгаш бичии оолдун кижизидикчизи апарган. ¹⁷ Кожалары аңаа байыр чедирип, «Ноемин ам оолдуг болду» деп чугаалажып, бичии чашты Овид* деп адап кааннар. Ол оол Иессейниң адазы болгаш Давидтиң кырган-ачазы болган.

*Давид хаанның ук-ызыгууру
(1 Чыл. 2:4-15; Мф. 1:3-6)*

¹⁸ Фарестиг үре-салгалының даңызы бо-дур:

Фарестен Хецрон төрүттүнген.

¹⁹ Хецрондан Рам, Рамдан Аминадав төрүттүнген.

²⁰ Аминадавтан Наассон, Наассондан Салмон төрүттүнген.

²¹ Салмондан Вооз, Воозтан Овид төрүттүнген.

²² Овидтен Иессей, Иессейден Давид төрүттүнген.

* 4:5 Сөс сүргерге: «Мөчээн кижиниң адын оон эт-хөрөңгизиниң кырынга катап тургузар дээш»; 4:10-да база-ла ындыг. Шөлдү садып ап турар кижги Руфту кадай кылып алыр уjurлуг, оларның дун оглу мөчээн кижиниң оглу деп санадыр (Ы. х. к. 25:5-10). Ол оол кырган-ачазы Элимелехти болуп турган эзелел черни садып алыр артык эргелиг болур. * 4:17 Овид — чалча дээн уткалыг. Мында, ол сөөлүндө барып кырган-авазы Ноеминниң дузалакчызы болур дээң утканы илередип турар.

4:4 Лев. 25:25; Сан. 27:11; Иер. 35:4 4:5 Ы. х. к. 25:5 4:7 Ы. х. к. 25:9 4:10 Ы. х. к. 25:6
4:11 Э. д. 29:31—30:24 || Руф 1:2 4:12 Э. д. 38:27—29; 1 Чыл. 2:4—12 4:13 Э. д. 29:31
4:15 1 Хаан. 1:8 4:18 Э. д. 38:29 4:20 Сан. 1:7

Хаанныг чагырга үези

Бирги ном

Кирилде

Еврей чаңчылда бо ном «Самуилдин бирги ному» деп аттыг. Чүге дээрге номнуң эгезинде Самуилдин төрүттүнгениниң болгаш израиль чоннуң төөгүзүнге ооң киржилгезиниң дугайында чугаалап турар. Ол Бурганның медээчизи болгаш Израильдин сөөлгү баштыңчызы турган. Ынчалза-даа тоожушкуннун дөзүндө Самуил эвес, а Израильдин баштайгы хааннары туруп турар. Ынчангаш эрте-бурунгу грек болгаш орус чаңчылда бо номну «Хаанныг чагырга үезиниң бирги ному» деп адап турар.

Номнуң баштайгы эгелеринде (1–7) Самуилдин амыдыралын, израиль чонну шажын болгаш политика талазы-биле ооң удуртуп турганының дугайында тоожуп турар. Оон аңгыда мында ыдыктыг аптараның дугайында база Бурганның бараалгакчызы Илийни болгаш ооң бачыттыг оолдарын Бурганның шииткениниң дугайында чугаалап турар.

Дараазында эгелерде (8–15) Израильге хаанныг чагырганы доктаатканының болгаш удурланыкчы чоннар-биле чорудуп турган дайыннар дугайында бижээн. Израильдин бирги хааны Саул дайзыннарда удур дайын чорударда, Бурганның сөзүн тооваан. Бурганның ат-алдарын хүндүлөп көрбээни дээш ону хаан кылдыр арттырарындан Бурган ойталаан.

Саулдун дүшкени-биле чергелештир кичээнгейниң төвүнге Давид деп аттыг оол көстүп кээр. Ооң дайынчы чедишкиннери Саул-биле чөрүлдээге чедирип кээр (16–30 эгелер). Давидтиң чедишкиннери дээрге ооң бодунун күженишккиннери эвес, а аңаа Бурганның бүгү талазы-биле дузалажып турганының бадтыкалы болган. Ном Саулдун болгаш ооң оолдарының дайын үезинде өлүрткени-биле төнер (31-ге эге).

Аннаның төргээни, Самуилдин төрүттүнгени

1 ¹Эфрем дагларында Цуфтуң төрөл бөлүүнге хамааржыр Раматаим хоорайга Элкана деп кижичурттап чораан. (Элкананың адазы – Иерохам, Иерохамның адазы – Элиуй, Элиуйнун адазы – Тоху, Тохунун адазы – Цуф турган чүведир.) Элкана эфрат кижичурган*. ²Ол ийи кадайлыг турган: бирээзинин ады Анна, өскезиниң – Феннана. Феннана-

да уруг-дарыг бар, а Аннаның ажы-төлү чок чүведир.

³Чылдың-на Элкана бодунун чурттап турган хоорайындан Силом хоорайже барып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, Аңаа өргүл салып турган чүведир. (Силомга Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары – Илийниң ийи оглу Офни биле Финеес чурттап турган.)⁴Элкана өргүл кылып келген үезинде, кадайы Феннанага болгаш ооң бүгү оглу-кызынга өргүлгө салган эъттен үлүг бээр турган.⁵А Аннага ийи дакпыр үлүгүн* берип

* 1:1 Эфрат кижичурган – 1 Чыл 6:27-34-те Элкана болгаш ооң оглу Самуил левиттер деп адаткан. Ынчангаш мында «эфрат» деп сөс «Эфрем чер чурттуг» дээн уткалы бооп чадавас. * 1:5 «Ийи дакпыр үлүг» – еврей дылда бо сөстүн утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Онзагай үлүг».

^{1:3} Хост. 23:15; Ы. х. к. 12:5-7 ^{1:4} Ы. х. к. 12:17-18

турган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону ажы-төлдүг болурундан кызгадан-даа болза, Анна ашааның ынак кадайы турган. ⁶ Феннана Анна-биле адааннажып, «Дээрги-Чаяакчы сени ажы-төлдүг болурундан кызгадан» деп чугаазы-биле дыка-ла хомудадып турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баарга, чылдын-на ындыг турган: Феннана ону хомудадыр, а Анна ыглап-сыктаар, аыш-чем-даа чивестээр. ⁸ Ындыг өйдө ашаа Элкана аңаа: «Анна, чүгө аыш-чем чивейн, ыглап-сыктап тур сен? Чүгө сеткилиц хомудап ыглап тур сен? Мен сээң он-даа оглундан дээрэ эвес-тир мен бе?» — дээр турган.

⁹ Бир катап Силомга өг-бүлөзи дойлаан соонда, Анна туруп келген. Ол өйдө Бурганның бараалгакчызы Илий Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер эжик аксында туруп сандайга олурган чүве-дир. ¹⁰ Анна ынчан муңчулуп-муңгарааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, ыглап-сыктап турган. ¹¹ Ол Аңаа тейлеп: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Бир эвес Сен чаржынчыг чалчан менче ээ көрүп кээр болзунза, мени утпайн, меңээ эр хиндиктиг төлден хайырлаар болзунза, ону мен Дээрги-Чаяакчыга бүгү назынында бериптер мен, ооң бажының дүгүңгө бистиг чүве дегбес*» — деп даңгырак берген. ¹² Анна Дээрги-Чаяакчыга үр мөргүп-чаннып келгениниң дургузунда Илий ооң аксынче көрүп турган. ¹³ Анна чүрээндө мөргүп турда, ооң үнү дыңналбайн, чүглө аксы шимчээр болган, ынчанга Илий ону эзирик кижидеп бодаан чүве-дир.

¹⁴ Илий аңаа: «Чежеге дээр эзирип кээр сен? Сергеп ал» — дээн.

¹⁵ Анна мынча деп харыылаан: «Чок, дээргим! Мен дээрге сеткил-сагыжымда кажыыдалдыг кижидир мен. Арага-даа, өске эзиртир сукусун-даа ишпээн мен. Харын Дээрги-Чаяакчыга сеткил-сагыжымны тө каап берип тур мен. ¹⁶ Чалчанар мени үен-даян кижидеп бодаванар. Мен чүглө ханы хомудалымдан болгаш мунгаралымдан ындыг үр мөргүп турдум».

¹⁷ Илий Аннага: «Амыр-тайбың чорувут. Израильдин Бурганы сээң дилээңни хандырыз» — дээн.

¹⁸ Анна: «Чалчанар менче ээ көрүрүңерни моон-даа соңгаар дилеп тур мен!» — дээш, бодунуң оруу-биле чорупкан. Оон ол чазыга бергеш, аштанып-чемненип алган. ¹⁹ Эртенинде тургаш, Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип кааш, Рамада* бажыныңче эеп чанып келгенер.

Дээрги-Чаяакчы Аннаны утпаан. Элкана кадайы Анна-биле кады удуп, холбашкан соонда, ²⁰ үези кээрге, Анна саатталы бергеш, оол уруг божуп алган. «Ону Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алган мен» дээш, оглун Самуил деп адап алган*.

²¹ Элкана өг-бүлөзи-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ол чылдың өрүгүлүн кылыр дээш база даңгыраан күүседир дээш чорупкан. ²² Анна олар-биле кады чорбайн, ашаанга мынча дээн: «Оглум эмигден үнерге, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеш, Аңаа хүлээдиң бээр мен. Ынчан оглум аңаа кезээ-мөңгөдө артып каар». ²³ Ашаа Элкана аңаа: «Сээни-биле болзун, оглуң эмигден үнгүжө, бажыңга артып кал. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн боттандыраар болзун*» — дээн. Анна оглун өскүжөге чедир эмзирер дээш артып калган.

²⁴ Оглу эмигден үнген соонда, Анна үш харлыг бугажык*, бир эфа далган, бир көгөержик арага ап алгаш, Силомда Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оглун эккелген. Оглу ынчан ам-даа чаш турган. ²⁵ Элкана биле Анна бугажыкты өргүл кылдыр салгаш, бичии оолду Илийге эккелген. ²⁶ Анна: «Дээргим! Адынар-биле даңгыраглап тур мен: шагда-ла, силер көрүп турунарда, маңаа туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп турган херээжен мен-дир мен ийин, дээргим. ²⁷ Бо төлүмнү дээш мөргүп дилеп турган мен. Дээрги-Чаяакчы мээң дилээмни хандырып бергени ол-дур. ²⁸ Ам мен ону Дээрги-Чаяакчыга тураскаадырым ол-дур. Дээрги-Чаяакчыга ол бүгү назынында бараан болзун» — дээн. Ынчан олар аңаа Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип каан.

* 1:11 Бурганга бараалгаан улус (назорейлер) бажының дүгүн таарывас ужурлуг турган (Сан. 6:5; Башт. 13:5 көр). * 1:19 Рама — Раматаим хоорайның кызырган ады. * 1:20 Самуил дээрге еврей дылда «дилээр» деп өске-даа, «Бурган дыңнаан» деп сөстөргө-даа дөмөйлөшкөк ат. * 1:23 Өске бурунгу сөзүглөдө «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы сээң сөзүң бүдеринге дузалаар болзун» деп бижээн. * 1:24 Азы: «Үш бугажык».

Аннаның мактал ырызы

2 ¹ Анна мөргүвүшаан мынча дээн*:

«Дээрги-Чаяакчынын ачызында
чүрээм өөрүп тур,
Ооң ачызында бажым көдүрлү
берди.

Мен ам дайзыннарым мурнунга
мактанып болур мен,
Сээң хайырлааның камгалалга
өөрүп тур мен!

2 Дээрги-Чаяакчы дег ыдыктыг
кым-даа чок,
Сенден өске Бурган чок,
Бурганывыс дег өске Хая чок.

3 Улуургак сөстөр көвүдетпенер!
Аксыңардан бардам сөстөр
үндүрбөңөр!

Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы –
бүгү чүвени билер Бурган,
Ол кижиниң ажыл-херээн
сайгарып турар болгай.

4 Күштүглерниң чалары
сыйлыгылап каар,
а кошкактарның күжү немежир.

5 Тодуг-догаа чораан улус
ам хырны дээш ажылдаар,
а аш чораан улус ам аштавас апаар;
үрө-төл чок чораан херээжен кижиге
чеди катап божуур,
а хөй уругларлыг херээжен
куруг артар.

6 Дээрги-Чаяакчы өлүрүп-даа,
диргизип-даа болур,
алдыы оранче кирип-даа,
оон уштуп-даа болур.

7 Дээрги-Чаяакчы улусту ядарадып-даа,
байыдып-даа,
куду басып-даа,
өрү депшидип-даа болур;

8 доозундан яды кижини көдүрүп,
түрөңг кижини боктан уштуп,
даргалар-биле кожа олуртуп,
дүжүлгениң алдарын өңчү кылдыр
аңаа берип шыдаар.

Дээрги-Чаяакчы өртемчейнин
таваан салгаш,
аңаа чер-делегейни үндөзилээн
болгай.

9 Аңаа бердинген улусту Дээрги-
Чаяакчы
кээп дүжөринден камгалап-
кадагалап турар,
а бузуттуглар караңгыда чиде
бээрлер.

Кижиге бодунуң күжү-биле
чүнү-даа чедип албас болгай.

10 Дээрги-Чаяакчы Боду-биле сөс
карышкан улусту
узуткап кааптар,
оларже дээрден диңмирээн киленин
ыдар.

Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни
ужу-кыдыгынга чедир шын шиидер,
Бодунуң шилип алган хаанынга
күчү-күштү бээр,
ооң эрге-күжүн көдүрер».

¹¹ Элкана Рамаже чана берген, а би-
чии оглун Илий бараалгакчынын ча-
нынга Дээрги-Чаяакчыга бараан бол-
дурары-биле арттырып каан.

Илийниң оолдары

¹² Илийниң оолдары Дээрги-Чаяак-
чыны билбес дүржөк улус турган. ¹³ Бур-
ганнын бараалгакчыларынын чонга ха-
маарыштыр чуруму мындыг турган:
кажан өргүлге мал эккээрге, ооң эьдин
хайындырып турар үеде, Бурганның ба-
раалгакчызынын чалчазы үш адыр се-
рээ туруп алган чедип кээр. ¹⁴ Ол серээ-
ни пашче азы сакпыңче суккаш, аңаа чүү
ылдыртынып кээр болдур, бараалгакчы-
га ап бээр турган. Силомга кээп турган
бүгү израиль чон-биле олар ынчалдыр
кылып турганнар. ¹⁵ А Илийниң оолдары-
нын чалчазы өргүлдүн чаан өрттеди-
риниң мурнунда-ла, өргүл салыкчызын-
га келгеш: «Бурганның бараалгакчызы
сээң хайындырган эьдиңни албас-тыр,
аңаа шиштеп чиир кылдыр чиг эьттен

* 2:1 Аннаның ырызы-биле 74 дугаар Ыдыктыг ырыда чергелешкек чүүлдер хөй. Ол ыры оон ыңай Лк. 1:46-55-те Мариянын мөргүлүнүн эге хевири болур.

2:1 Ыд. ыр. 33:3 2:2 Хост. 15:11 || Ы. х. к. 32:31 2:4 Ыд. ыр. 36:15; 75:4 2:5 Ыд. ыр. 67:7; 112:9;
Иса. 54:1 || Иер. 15:9 2:6 Ы. х. к. 32:39 2:7 Иов 5:11; Ыд. ыр. 74:8 2:8 Ыд. ыр. 106:41; 112:7 ||
Иов 36:7; Ыд. ыр. 112:7-8 || Иов 38:6; У. ч. 8:29; Ыд. ыр. 23:2; 101:26; 103:5 2:9 Ыд. ыр. 90:11;
У. ч. 2:8 || У. ч. 4:19; Иер. 23:12 2:10 1 Хаан. 7:10; Ыд. ыр. 17:14 || Ыд. ыр. 95:13
2:12 Ы. х. к. 13:13

бер» — дээр турган. ¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиг аңаа: «Баштай чагны чурум ёзуугаар өртгедипсин, ооң соонда зыгтин кандызын күзээр сен, ону ап алгай сен аан» — дээн болза, ол: «Чок, ам бо дораан эккел. Бербес болзунза, күш-биле хунаап аар мен» — дээр турган. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ол аныктарның бачыды дыка улуг болган. Чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү хүндүлөп көрбээннер.*

¹⁸ А ам-даа бичии турган Самуил лён эфод* кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. ¹⁹ Авазы аңаа бичии шыва тоннар даарап алгаш, чылдың-на чогуур үезинде ачазы-биле кадды өргүл кылып келгенде, оглунга хепти эккеп берип турган чүве-дир. ²⁰ Илий Элкана биле ооң кадайын алгап-йөрээп: «Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алгаш, Аңаа хүлээдип берипкениң оглуңнун орнунга ол сээң бо кадайыңга сенээ ажу-төл божуп бээрин хайырлаар болзун!» — дээн. Ооң соонда олар чана берген. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Аннаже ээ көрүнгөн болгаш, ол ооң соонда үш оолду база ийи кысты божаан. А бичии Самуил Дээрги-Чаяакчының хайгааралының адаанга өзүп орган.

²² Илий назыдап кырып калган. Ол оолдарынын израиль чонну канчаар аажылап турарын, оларнын Ужуражылга майгынының кирер эжиниң аксында ажылдап турар херэеженнер-биле холбашып турарын дыңнап турган. ²³ Илий оолдарынга: «Силер чүге бак үүлгедиглер кылып турар силер? Мен бүгү чондан силерниң дугайыңарда багай чүве дыңнап тур мен. ²⁴ Соксаңар, оолдары, мен эки эвес медээлер дыңнап тур мен. Силер Дээрги-Чаяакчының чонун будап турардыр силер. ²⁵ Бир эвес бир кижиге эске кижиге удур бачыт кылган болза, ол кижиге дээш Бурганга мөргүп болур. А бир эвес бир кижиге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен болза, ол кижиге болчуп, кым мөргүп шыдаарлы?» — деп чугаалап турган. Ынчалза-даа оолдары ачазын дыңнавайын турганнар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны узуткап кааптар деп

шиитпирлеп алган чүве-дир. ²⁶ А Самуил улам-на өзүп орган болгаш, Дээрги-Чаяакчының база чоннун сеткилинге кирери дам барып турган.

Илийниң салгалдарына шииткелди чарлааны

²⁷ Илийге Бурганның бир кижиге чедип келгеш, анаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының сөзү бо-дур: „Мен сээң төрөл бөлүүнге, олар Египетке, фараоннун чуртунга чурттап чорда, Мени билер кылып кагбаан ийик мен бе? ²⁸ Сээң төрөл бөлүүннү израиль чоннун бүгү аймактарының аразындан Бодумга бараалгакчылар кылдыр шилип алган мен. Мен силерни Мээң өргүл салыр бедигээжимче үнер, Мээң мурнумга айдызаар, эфод хепти* кедер кылдыр шилип алган мен. Мен израильчилерниң бүгү өргүлдерин Менээ салырын сээң төрөл бөлүүнге дагзып каан мен. ²⁹ А силер чүге Мээң оран-савамга эккээрин дужааган янзы-бүрү өргүлдеримни таптап турар силер? Чүге сен оолдарыны Менден артык хүндүлөп турар сен? Чүге Мээң израиль чонумун эккелген эн-не дээре дээн өргүлдерин сыгырып, шаргайтыр семерип турар силер?“ ³⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Сээң салгалың болгаш сээң төрөл бөлүүң кезээ-мөңгөде Менээ бараан болурун аазап чораан болгай мен. Ындыгдаа болза, моон сонгаар ыңдыг болбас. Мени алдаржыдып чоруур улусту алдаржыдар мен, а Мээң ат-алдарымын базар улус куду көрдүртүр! ³¹ Көөр-даа сен, сени болгаш сээң төрөл бөлүүнүнү кижилерин күш чок кылып каарым үч кээр. Сээң салгалың аразындан кырыгырынга чедир кым-даа чурттавас. ³² Мээң оран-савамга кайы хире түрегдээрлерин көөр сен. Израиль чонга шупту чүве аайлажыр-даа болза, сээң салгалың аразындан кырыгырынга чедир кым-даа, кажан-даа чурттавас. ³³ Ынчалза-даа Мен өргүл бедигээжинден сээң улузуннун шуптузун узуткавас мен. Ол бүгүнү көргөш, сээң карактарың оду өжүп, сагыш-сеткилин хилинчектени бээр; сээң бүгү

* 2:17 Азы: «Кижилерниң хөңнүн калдырып, оларны ческиндирип турган».

* 2:18, 28 Эфод — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6; 1 Хаан. 22:18 көр).

2:16 Лев. 3:16-17; 7:25 2:21 Башт. 13:24 2:22 Хост. 38:8 2:25 Ис. 11:20 2:26 Лк. 2:52
2:27 3 Хаан. 13:1 || Хост. 4:14, 27 2:28 Хост. 28:1; Сан. 18:8-19 2:30 Хост. 27:21 || У. ч. 4:8 ||
Иер. 8:9-10 2:31 3 Хаан. 2:27

салгалың ортумак назынында-ла өлгүлөп каар. ³⁴ Сенээ бадыткал демдээ бодур: ийи оглуң — Офни биле Финеес — чаңгыс хүнде өлүрлөр.

³⁵ Бодумга бердинген бараалгакчыдан томуйлап аар мен. Ол Мээң сагыш-сеткилимни билир болгаш, бүгү чүвени Мээң күзелим-биле кылар. Ооң салгалын быжыг кылып каар мен. Ол бараалгакчым бүгү назынында Мээң шилип алыр кижимге бараан болур. ³⁶ Сээн салгалыңдан дириг артканнар шуптузу чаңгыс көпөек база кескинди хлеб дээш анаа сөгүрүп: ‘Дайнам хлеб тып чирибиле Бурганның бараалгакчызының дузалакчызы болуп ажылдаарын чөпшээрер көрүнер’ — деп чаннyp кээрлер“».

Бурганның Самуилди кыйгырганы

3 ¹ Бичи Самуил Илийниң чанынга тургаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. Ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чоруткан ажыдышкыннары ховар болуп, Ооң сөзү хаая дыңналып турган. ² Бир катап Илий болуңуң орунунга чыткан. Ооң карактары четпестеп, көөрү багай апарган турган. ³ Бурганның чырыткызы ам-даа өшпээн турда*, Самуил Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге удуп чыткан. Ында Бурганның ыдыктыг апаргазы бар чүве-дир.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Самуилди кыйгырыпкан. Оол: «Дыңнап тур мен!» — деп харыылаан. ⁵ Самуил Илийге маңнап чедер бергеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — деп чугаалаан. Илий аңаа: «Мен сени кыйгырбадым. Дедир баргаш, удуп чыдып ал» — дээрге, ол барып чыдып алган.

⁶ Дээрги-Чаяакчы база катап Самуилди кый дээн. Самуил тургаш, катап-ла Илийге чедип келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — дээн. А Илий: «Сени кыйгырбадым, оглум. Барып удуп чыдып ал» — деп харыылаан. ⁷ (Ол үеге чедир Самуил Дээрги-Чаяакчынын үнүн билбес, аңаа Дээрги-Чаяакчының сөзү ам-даа ажытынмаан турган чүве-дир.)

⁸ Дээрги-Чаяакчы Самуилди үш дугаар кыйгырган. Самуил тургаш, Илийге

чедип келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — дээн. Ынчан Илий оолду Дээрги-Чаяакчы кыйгырып турар-дыр деп билип каан. ⁹ Илий Самуилге: «Дедир чоруткаш, барып удуп чыдып ал. Кыйгырган үн дыңнап кагзынза: „Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң чалчан дыңнап тур“ — деп харыылаар сен» — деп чагып каан. Самуил катап барып чыдып алган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш: «Самуил, Самуил!» — деп, ооң мурнунда дег, кыйгыра берген. Ынчан Самуил: «Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң чалчан дыңнап тур» — деп харыылаан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Мен Израильге бир херекти чогулар деп бардым. Ону дыңнаан бүгү кижилерниң кулактары безин түүгейни бээр. ¹² Ол хүн Илийге база оон салгалынга удур чугаалап турганым бүгү чүүлүмнү күүседир мен. Мен ол бүгүнү дөгөрезин күүседир мен. ¹³ Оолдарының каргышка төлептиг кылдыр боттарын алдынып турарыңар* билгеш-даа, оларны чагырып соксатпаан кижилер. Ол дээш оон салгалын кезедиримниң дугайын Илийге чугаалаан мен. ¹⁴ Ынчангаш Илийниң салгалынга даңгыраглап тур мен: оларны кандыг-даа өргүлдер бурууздан арыглап шыдавас».

¹⁵ Самуил удуп хонгаш, эртенинде Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң эжиниң ажыдышкан. Самуил ол кестүүшкүннүн дугайында Илийге чугаалаарыңдан коргуп турган. ¹⁶ Илий: «Оглум Самуил» — деп кый дээрге, Самуил: «Дыңнап тур мен» — дээш, чедип келген. ¹⁷ Илий Самуилге: «Бурган сенээ чүнү чугаалады? Менден чажырбайн чугаала. Сенээ чугаалаан чүвениң чаңгыс-даа сөзүн менден чажырар болзуңза, Бурган сени канчаар-даа кезеткей аан» — дээн. ¹⁸ Самуил Илийге чүнү-даа чажырбайн чугаалап берген. Ынчан Илий: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы-дыр. Ол чүнү күзээрил, ону күүседир» — дээн.

¹⁹ Самуил өзүп келген. Дээрги-Чаяакчы үргүлчү оон-биле кады бооп келген. Дээрги-Чаяакчының Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөстөрүнүн

* 3:3 Даң адарыңга чедир бичи үе артканда (Хост. 27:21 көр). * 3:13 Өске буруңгу сөзүглелде «Оолдарының Бурганы каргап турганын» деп бижээн.

2:34 1 Хаан. 4:11 2:35 3 Хаан. 2:35 3:1 Бд. ыр. 73:9; У. ч. 29:18; Ам. 8:11 3:11 4 Хаан. 21:12; Иер. 19:3 3:17 Руф 1:17 3:18 2 Хаан. 10:12; 15:26 3:19 1 Хаан. 9:6

чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан.²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун медээчи-зи болурун Самуилге бүзүрөөн дээрзин Дан хоорайдан Безр-Шевага чедир бүгү израиль чон билир апарган чүведир.²¹ Дээрги-Чаяакчы Силомга көстүп кээрин уламчылап, Бодунун сөзүн Самуилге ажыдып турган,¹ а Самуил бүгү израильчилерге ол сөстү чугаалап турган.

Ыдыктыг аптараны израильчилерден апарганы

Израильчилер филистимнерге удур дайылдажып үнгеннер. Олар Авен-Эзерге турлагжып алган, а филистимнер Афекке турлагжып алган.² Филистимнер израильчилерге удур турупканнар. Тулчуушкун үезинде израильчилер филистимнерге чылча шаптыртып алганнар. Дайын шөлүнгө 4000 хире израильчи өлгөн.³ Турлаанга чедип келгеш, израильчилернин баштыңнары мынча дишкеннер: «Бөгүн Дээрги-Чаяакчы чүге бисти филистимнерге чылча шаптыртып кагды? Силомдан Дээрги-Чаяакчының аптаразын бодувусче ап алышыңар. Ол биске турар болза, дайыннарыңардан бисти камгалаар».⁴ Чон Силомче улус чорудуптарга, олар оон Ат-шериглиг Дээрги-Чаяакчының аптаразын ап алгаш келгеннер. (Дээрги-Чаяакчының дүжүлгези ыдыктыг аптараның кырында, херувимнернин ортузунда турган.) Бурганның аптаразының чанынга Илийниң Офни биле Финеес деп ийи оглу база чораан чүве-дир.⁵ Кажан Дээрги-Чаяакчының аптаразын турлагча эккээрге, израиль чон чер безин сиринейни бээр кылдыр күштүг алгырган.

⁶ Филистимнер ол алгы-кышкыны дыңнааш: «Еврейлернин турлаанда чүү ындыг алгы-кышкы болу берди?» — джи-п тургаш, Дээрги-Чаяакчының аптаразын ында эккелгенин билип кааннар.⁷ Филистимнер корга бергеш: «Бурган ол турлагча чедип келген-дир — дээннер. — Ат болган-дыр бис! Моон мурнунда кажан-даа ындыг чүве турбаан болгай. ⁸ Ат болган-дыр бис! Ол күштүг бурганнарның холундан бисти кым адырарыл? Египетчилерни ээн кургаг ховуга шаажылап узуткап каапкан ынчангы

бурганнар ол-дур.⁹ Филистимнер, кадыг-быжыг, эр соруктуг болунар. Бистин оларны кулданып алганывыс дег, еврейлерге кулдандырбас диге, олар-биле эрес-дидим тулчунар».¹⁰ Филистимнер тулчуп кириптерге, израильчилер аштырып алган. Кончуг улуг аштырышкына таварышкаш, киж и бурүзү бодунун майгынынче дезип халчып турган. Ол дайынга 30 000 израиль чадаг шериг өлүрткен.¹¹ Бурганның аптаразын филистимнер ап алган, Илийниң ийи оглу Офни биле Финеес өлүртүп каан.

Илийниң өлгени

¹² Ол хүн Вениаминниң аймаандан бир киж и дайын шөлүнден Силомга маңнап чедип келген. Качыгдал демдээ кылдыр ол идик-хевин ора соп алган, бажынче доврак-доозун чажып алган болган.¹³ Ол киж и чедип келгеш, Илий орук кыдыынга сандайга медээ манап олурган, чүге дээрге ол Бурганның аптаразы дээш аажок сагыш човап турган. Ол киж и хоорайга келгеш, чүү болганын чугаалап бээрге, бүгү чурттакчы чон ыглап-сыктап эгелээн.¹⁴ Улустун ыы-сызын дыңнааш, Илий: «Чүү мындыг шимзөн болу берди?» — дээн. Келген киж и Илийге чедип келгеш, чүү болганын чугаалапкан.¹⁵ (Илий ынчан тозан сес харлыг турган. Оң карактары согураып, көрбестей берген чүве-дир.)

¹⁶ Ол киж и Илийге келгеш: «Мен дайын шөлүнден дем чаа маңнап келдим» — дээн. Илий: «Чүү болду, оглум?» — деп айтырган.¹⁷ Шапкынчы киж и: «Израиль чон филистимнерден дезип, улуг аштырышкына таварышты. Силерниң оолдарыңар Офни биле Финеес өлүртүп алдылар. Бурганның аптаразын база алзып алдывыс» — деп харыылаан.

¹⁸ Бурганның аптаразының дугайында дыңнааш, Илий орган сандайындан андарылгаш, хаалга баарынга ойда кээп душкен. Ол кырган болгаш аар болганындан молдуруу сыйылгаш, өлүп калган. Дөртөн чыл дургузунда Илий Израильдин баштынчызы болуп келген.

¹⁹ Илийниң кенни — Финеестин кадайы иштиг, божуур чеде берген турган чүве-дир. Бурганның аптаразының

3:20 Башт. 20:1 4:1 1 Хаан. 7:12 4:3 Ис. 18:1 4:4 Хост. 25:22 4:9 Башт. 13:1
4:11 1 Хаан. 2:34 4:12 Ис. 7:6; Неем. 9:1 4:15 3 Хаан. 14:4

дугайында, бээниң база ашааның өлгениниң дугайында дыннап кааш, оон эжди аарый бергеш, божупкан. ²⁰ Ону божудуп турган херэеженнер ооң өлүрүнүн мурнунда аңаа мынча дээннер: «Кортпа, сен оолдуг болган-дыр сен». Ынчалза-даа ол чүнү-даа харыылаваан, тоомча чок болган. ²¹ Чаа төрүттүнгөн төлдү Ихавод* деп адап алгаш: «Израильдин ат-алдары баткан-дыр» — деп, ол чугаалаан. Бурганның аптаразын база алзып алган, бээ биле ашаа база өлгөн боорга, ол ыңча дээн. ²² «Израильдин ат-алдары баткан-дыр, чүгө дээрге Бурганның аптаразын алзып алган-дыр» — деп, ол чугаалаан.

Ыдыктыг аптара — филистимнерде

5 ¹ Филистимнер Бурганның аптаразын ап алгаш, Авен-Эзерден Азотче эккелгеннер. ² Олар Бурганның аптаразын Дагон бурганның өргээзинче кииргеш, Дагоннун дүрүзүнүн чанынга салып кааннар.* ³ Даартазында азотчулар эртен эрте туруп келгеш, көөрге, Дагоннун дүрүзү Дээрги-Чаяакчының аптаразының мурнунда донгая кээп дүшкөн чыткан. Олар Дагоннун дүрүзүн көдүрүшкеш, бодунуң туружунга салып кааннар. ⁴ Ооң даартазында эртен эрте туруп кээрге, Дагоннун дүрүзү Дээрги-Чаяакчының аптаразының мурнунда база катап донгая кээп дүшкөн чыткан. Оон одурлуп калган бажы база ийи холу эргин аксында чыткан. Дагоннун чүгле магабоду артып калган болган. ⁵ Ынчангаш Дагоннун бараалгакчылары база Азотта Дагонга кээп турар чон ол эргинни бо хүннерге чедир баспайн турар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы азотчуларны кадыг-дошкун аажылап, чылча шаап, оларны болгаш ол чоок-кавыда чонну ыжыктар-биле аартып турган*. ⁷ Ол бүгүнү көргөш, азотчулар: «Израильдин Бурганының аптаразы биске артпазын. Чүгө дээрге Ооң холу биске болгаш бистин бурганывыс Дагонга аар-дыр» — дижип турганнар. ⁸ Азотчулар филистим ча-

гырыкчыларның шуптузун кыйгырып чыып алгаш: «Израильдин Бурганының аптаразын канчаар бис?» — деп айтырганнар. Олары: «Израильдин Бурганының аптаразын Гефче чорудуптаалынарам» — дээннер. Ынчангаш Израильдин Бурганының аптаразын Гефче чорудупканнар. ⁹ Ыдыктыг аптараны чорудупкан соонда, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайга дыка коргунчуг кеземчени онааган. Хоорайның чурттакчылары, улуг-бичези чок, аарыгга туттурган, оларда ыжыктар көстүгүлөп келген чүве-дир. ¹⁰ Оон соонда Бурганының аптаразын Экронче чорудупканнар. Экроннун чурттакчылары Бурганның аптаразын көргөш: «Бистин чоңувусту узуткадыр дээш, Израильдин Бурганының аптаразын мында эккелген чүве бе» — деп алгыржып үнгеннер. ¹¹ Экрончулар филистим чагырыкчыларның шуптузун кыйгырып бөлүп алгаш, оларга мынча дээннер: «Израильдин Бурганының аптаразын дедир чорудуптуңар. Бистин чоңувусту кырып кааппазы-биле, ол бодунун черинче чоруй барзын. Чүгө дээрге хоорайда коргунчуг өлүмчидимниң байдал тургустунуп келген, Бурганының холу оларны кадыг-дошкун аажылаан. ¹² Өлбөөн чурттакчыларны ыжыктар шыва алы берген, хоорайда ысыы дээрлерге чедир дынналып турган.

Ыдыктыг аптараны дедир эккелгени

6 ¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразы филистим черге чеди ай иштинде турган чүве-дир*. ² Филистимнер боттарының бурганнарының бараалгакчыларын болгаш төлгечилерни кыйгырып алгаш, олардан: «Дээрги-Чаяакчының аптаразын канчалзывысса экил? Ону турган черинге канчаар чедирип каарын биске айтып бериңерем» — деп айтырганнар.

³ Олар: «Израильдин Бурганының аптаразын дедир чорудар деп турар болзуңарза, ону анаа-ла чорудуппаңар. Аңаа кем-буруу дээш өргүлдөн кылынар. Ынчан силерниң балыг-бышкыңыңар экирип, Дээрги-Чаяакчы чүү дээш силерни

* 4:21 Ихавод — «Алдар чок» дээн ат. * 5:2 Дагон бурганга мөгөөри эрте-бурунгу Сирия болгаш Месопотамияга калбаа-биле нептерээн турган. Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу дег. * 5:6 Өске бурунгу сөзүглөдө «Бүгү чуртта күскелер өзүп-көвүдээн, хоорайда өлүмнүг хай-халап диргелип келген» деп немээн. * 6:1 Өске бурунгу сөзүглөдө «Ол черниң бүгү кырын күскелер долдур өзүп-көвүдээн» деп немээн.

4:20 Э. д. 35:17 4:22 Ыд. ыр. 77:61 5:1 Исис. 13:3 5:2 Башт. 16:23 5:3 Иса. 46:1 5:4 Иса. 21:9; Иер. 50:2; Мих. 1:7 5:5 Соф. 1:9 6:3 Лев. 5:15, 16

кезедип турарын билип аар силер» — деп харызылааннар.

⁴ «Кем-буруу дээш Дээрги-Чаяакчыга кандыг өргүл кылгыр улус бис?» — деп, филистимнер айтырганнар.

Демгилери: «Филистим чагырыкчыларның саны-биле ыжыктын беш алдын дүрзүндөн база беш алдын күске хевиринден кылып алынар, чүге дээрге кеземче силерниң шуптунарга база силерниң чагырыкчыларыңарга дүжүп турар-дыр. ⁵ Ынчалдыр ыжыктарыңарның болгаш черни хоозурадып турар күскелериниң дүрзүлериң кылып алгаш, Израильдин Бурганың алдаржыдыңар. Канчап билдир, Ол силерни, силерниң черинериң база силерниң бурганнарыңарны кадыг-дошкун аажылаvas апаар чадавас. ⁶ Бурганның мурнунга дедирленип, египетчилер болгаш фараон ышкаш, өжөш болган ажы бар деп бе? Кажан Дээрги-Чаяакчы оларны кезедиңтерге, олар израиль чонну салыпкан болгай.

⁷ Ынчангаш бир чаа тергеден кылып алынар. Мойнунга хомут черле кедирбээн, чаа төрөөн ийи инектен алгаш, оларны тергелеп алыңар, а бызааларын олардан аңгылааш, кажааже аппарыңар. ⁸ Дээрги-Чаяакчының аптаразын алгаш, ол тергеге салып калыңар. А кем-буруу дээш өргүлге эккелген алдын дүрзүлериң хааржакка суккаш, ыдыктыг аптараның кыдыныга салып алыңар. Ынчан тергелеп каан инектерни салып чорудуптуңар. ⁹ Ооң соонда чүү болурун көрүңер. Бир эвес олар Дээрги-Чаяакчының девискээринче, Бет-Шемешче* чоруптар болза, бо улуг хай-халапты Ол биске кылганы ол-дур. А бир эвес өскээр баар болза, биске Ол бак чаңнаваан-дыр, а шупту чүве таварылга бооп болганы ол-дур».

¹⁰ Филистимнер шак ынчалдыр кылганнар. Чаа төрөөн ийи инекти эккелгеш, оларны тергелеп алганнар, а бызааларың кажаага арттырып кааннар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразын болгаш алдын ыжыктарлыг база күскелериг хааржакты тергеге салып алганнар. ¹² Инектер дорт-ла Бет-Шемешче баар оруктап чорупканнар. Олар оң-даа, солагай-даа та-

лазынче эгбейн, чаңгыс ол оруктап эдип чоруп органнар. Филистим чагырыкчылар ооң соо-биле Бет-Шемештин кызыгаарыңа чедир кылашташканнар.

¹³ Бет-Шемештин чурттакчылары ол үеде шынаазыңа кызыл-тас ажаап ап турганнар*. Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын көрүп кааш, олар өөрүп турганнар. ¹⁴ Тергелеп каан инектер Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүңгө келгеш, улуг даш чаныңа доктай берген. Бет-Шемешчилер тергени одаар ыяш кылдыр үрей шаап алганнар, а инектерни Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр берипкеннер. ¹⁵ Левиттер Дээрги-Чаяакчының аптаразын база ооң-биле кады чораан алдын дүрзүлөр суп каан хааржакты дүжүрүп алгаш, улуг даш кырыңа салып алганнар. Бет-Шемештин чурттакчылары ол хүн Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдер салганнар. ¹⁶ А беш филистим чагырыкчы ол бүгүнү көргөш, ол хүн Экронче ээл келгеннер.

¹⁷ Филистимнернин Дээрги-Чаяакчыга кем-буруу дээш өргүлге салган алдын ыжыктары мындыг: бирээзи Азот дээш, ийигизи Газа дээш, үшкүзү Аскалон дээш, дөрткүзү Гөф дээш, бешкизи Экрон дээш чүве-дир. ¹⁸ А алдын күскелери беш филистим чагырыкчыга хамааржыр шупту хоорайларның — быжыгалдыг хоорайларның-даа, ажык черде суурларның-даа — саныңа дүгжүп турган. Дээрги-Чаяакчының аптаразын салып каан улуг даш — Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүңде турар даш — бо хүннерге чедир ол бүгүгө херечилел-дир.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бет-Шемештин чурттакчыларыңа Ооң аптаразын бакылап көрүп турганы дээш кеземчени оонаган. Ол 70 кижини* өлүрүп каан. Чон ыглап-сыктап турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчуг кеземчени оонаган. ²⁰ Бет-Шемештин чурттакчылары: «Бо ыдыктыг Бурганың, Дээрги-Чаяакчының мурнунга кым туруп шыдаарыл? Бистен чоруткаш, Ол ам кымнарже углаарыл?» — деп айтырып турганнар. ²¹ Ооң соонда олар

* 6:9 Бет-Шемеш — филистимнер болгаш израильчилернин девискээрлеринин кызыгаарында хоорай (Ис. 15:10 көр). * 6:13 Кызыл-тас ажаалдазы май болгаш июнь айларда болур турган.

* 6:19 Өске бурунгу сөзүглелде «50 070 кижини» деп бижээн.

6:6 Хост. 8:15, 32 || Хост. 12:31 6:7 Сан. 19:2; Ы. х. к. 21:3 6:17 Ис. 13:3 6:19 Хост. 19:21 || Сан. 4:20

Кириат-Иаримнің чурттакчыларынга: «Филистимнер Дээрги-Чаяакчының аптаразын эгидип берип турлар. Келгеш, ону ап алыңар» деп дамчыдары-биле элчилер чорудупкан чүве-дир.

7 ¹ Кириат-Иаримнің чурттакчылары Дээрги-Чаяакчының аптаразын ап алгаш, тей кырында Авинадавтың бажыныңа эккелгеш, ооң оглу Элеазарны ыдыктап, Дээрги-Чаяакчының аптаразын кадарып-кадагалаар кижичы кааннар.

Самуилдің Израильди башкарып турганы

² Ыдыктыг аптараны Кириат-Иаримге эккелгенден бээр чээрби чыл эрткен. Ынчан бүгү израиль чон муңгарап, Дээрги-Чаяакчыге, дуза дилеп, көрнү берген. ³ Ол өйдө Самуил бүгү израиль чонга чугаалаан: «Бир эвес силер сагыш-сеткилицер ханызындан Дээрги-Чаяакчыге эглип турар болзуңарза, бодунарның аранардан хары бурганнарны, Астарта бурганның дүрзүлерин ап кааптыңар. Сеткилицерниң ханызындан Дээрги-Чаяакчыга бердинип, чүглө Аңаа бараан болуңар. Ынчан Ол силерни филистимнерниң холундан адырар». ⁴ Израильчилер Ваал биле Астартаның дүрзүлерин боттарындан ырадып каапкаш, чүглө чангыс Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп эгелээн.

⁵ Самуил оларга: «Бүгү израильчилерни Мицпага чыгып алыңар, мен Дээрги-Чаяакчыга силер дээш мөргүүр мен» — дээн. ⁶ Олар Мицпага чыгып келгеш, суг узуп алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга төпкеннер. Ол хүн олар шээрленип: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгеткен-дир бис» — деп турганнар. Мицпага Самуил израильчилерниң баштыңчызы апарган. ⁷ Израильчилерниң Мицпага чыгып алганын дыңнааш, филистим чагырыкчылар оларже халдаар дээш чорупканнар. Израильчилер ону билип кааш, филистимнерден корткаш, ⁸ Самуилден: «Бис дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска мөргүүрүн соксатпайн көр. Ол бисти филистимнерден камга-

лазын» — деп дилеп турганнар. ⁹ Ынчан Самуил бир эмер хураганны ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылган. Ол Израиль дээш мөргүүрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа харыылаан.

¹⁰ Самуил бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп турда, филистимнер Израильге халдап келген чүве-дир. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы филистимнерже күштүг динми-рээшкин ыдыпкаш, оларны аймаарадыпкан. Филистимнер израиль чонга чылча шаптырган. ¹¹ Израильчилер Мицпадан үнгеш, филистимнерни Бетхор чоогунга чедир сүрүп, базып кааннар. ¹² Самуил бир даш алгаш, ону Мицпа биле Шенниң аразына салып кааш: «Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир биске дузалаан» — дээш, ол черни Авен-Эзер* деп адап каан.

¹³ Филистимнерни ынчалдыр тиелээниниң соонда, олар израильчилерниң кызыгаарынче кирбес апарган. Самуилдин бүгү назынында Дээрги-Чаяакчының холу филистимнерге удурланып турган. ¹⁴ Израильчилер мооң мурнунда филистимнерниң Экрондан Гефке чедир эжелеп алган хоорайларын эгидип алганнар. Израильчилер ол хоорайларның чоок-кавызында черлерни база филистимнер холундан адырып алган. Израиль чон биле амор чоннуң аразында тайбыч доктаай берген.

¹⁵ Самуил бүгү назынында Израильдин баштыңчызы болуп чораан. ¹⁶ Чылдың-на ол Вефилди, Галгалды, Мицпаны эргий кезип, Израильди ол черлерниң шуптузундан баштап чораан. ¹⁷ Ооң соонда ол Рамаже эеп кээп турган, чүгө дээрге оон бажыны ында турар чүве-дир. Аңаа тургаш, база-ла баштыңчы ажылын чорудуп турган. Ук черге ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каан.

Израиль чоннуң боттары хааныг болуксааны

8 ¹ Самуил назыдап кырааш, бодунун оолдарын Израильдин баштыңчылары кылып каан. ² Ооң улуг оглунуң ады Иоил, ийи дугаар оглунуң ады Авия чүведир. Олар чонну Беэр-Шевадан баштап турган. ³ Ынчалза-даа Самуилдин оолдары ачазының изин истевээн. Олар

* 7:12 Авен-Эзер — «Дузалап дажы» дээн ат.

6:21 Ис. 18:14 7:1 2 Хаан. 6:3; 1 Чыл. 13:7 7:3 Ы. х. к. 30:1-10; 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Ос. 6:1; Иоил 2:12 7:4 Башт. 2:13 7:5 Башт. 20:1 7:6 2 Хаан. 14:14; 23:16; Ыы. 2:19 || Башт. 10:10 7:9 Ыд. ыр. 98:6 7:10 1 Хаан. 2:10 || Ис. 10:10; Ыд. ыр. 17:15 7:12 Э. д. 28:18; 35:14; Ис. 4:1-10

ажык-кончаа сүрер, хээли алыр болгаш шын эвес шиидер болганнар. ⁴ Израильдин баштыңнары шупту чыгып алгаш, Рамада Самуилдин бажыңыга чедип келгеннер. ⁵ Олар Самуилге келгеш: «Силер назыдап кырып калдыңар, а оолдарыңар силернин изиңер истевээннер-дир. Өске бүгү чоннарда ышкаш, бисти башка-рар хаандан томуйлап калыңар» — дээн-нер. ⁶ Оларның «Бисти башка-рар хаандан томуйлап калыңар» деп дилээнге Самуил таарзынмаан.

Самуил Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ⁷ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Чон сеңээ чүү дээрил, оларны дынна. Олар сенден эвес, харын оларны чагыр-барын дээш, Менден ойталап турар-дыр. ⁸ Мэн оларны Египеттен үндүрүп эккел-геним хүнден эгелээш, бо хүнге чедир олар Мени каапкаш, өске бурганнарга бараан болуп келгеннер. Ам олар сээң-биле база ынчаарлары ол-дур. ⁹ Ынчан-гаш оларның чугаазын дынна. Чүгле хаанның оларны канчаар аажылаарын шыңгы сагындырып каг».

¹⁰ Хаан томуйлап каарын дилеп тур-ган чонга Самуил Дээрги-Чаяакчынын бүгү сөстөрүн дамчыдып берген. ¹¹ Ол мынча дээн: «Силерни башкарып чагы-рар хаанның силерни аажылаары мын-дыг болур: силерниң оолдарыңарны бы-лаап алыр — чамдызын ол дайынчы тергелерге олуртуп каар, өскелеринге аят мундурар, бир чамдыктарын ооң чууза-зын үдеп чоруур чалчалар кылып алыр; ¹² оларның чамдызын муң шериг баш-тыннары кылгаш, өскелерин бежен ше-риг баштыңнары кылып каар; чамдык-тары хаанның шөлдөрүн болбаазырадыр, тараазын ажаар, ок-чемзээн дарганнар, чамдызын чуузалап керекселдери кы-лыр кижилери кылып каар. ¹³ Хаан си-лерниң урулгарыңарны былаап алыр, олар хаанның аш-чемин кылыр, дал-ганын быжыра, чаагай чыттыг үстер-ин кылыр кижилери болур. ¹⁴ Силернин шөлдөрүңерни база эң-не эки виноград-тыг, олива ыяштарлыг садтарыңарны ал-гаш, бодунуң дүжүмөттөрүңер бериптер. ¹⁵ Тарааңарның болгаш чимистеринер-ниң дүжүдүнүң онгу кезээн алгаш, бо-дунуң нояннарның база дүжүмөттөр-

инге бериптер. ¹⁶ Силерниң эр, керээжен кулдарыңарны, эң-не дээр дээн оол-дарыңарны база элчигеннериңерни бо-дунга алгаш, оларны ажыктыг кылдыр албадап ажылдадыр. ¹⁷ Шээр малыңар-ның онгу кезээн алгаш баар; боттарыңар аңаа кулдар болур силер. ¹⁸ Ынчан силер хааныңар аажызындан уё-човууруңар төп, ыгложыр силер. А ол үеде Дээрги-Чаяакчы силерге харыылаваc».

¹⁹ Ынчалза-даа чон Самуилди тооп дыңнавайн: «Чок, биске хаан керек! ²⁰ Ынчан бис өске бүгү чоннар ышкаш болур бис: бистиң хааныыс бисти баш-ка-рар, дайын-чааже ол бисти баштаар» — дээн. ²¹ Самуил чоннун чугаазын шуп-тузун дыңнап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга дамчыдып берген. ²² Дээрги-Чаяакчы Са-муилге: «Оларны дыңнап, хаандан то-муйлап каг» — дээн. Самуил ооң соонда израильчилерге: «Ындыг-дыр, ам шупту хоорайларыңарже чангылай бериңер» — дээш, оларны чорудупкан.

Саулдуң Самуил-биле ужурашканы

9 ¹ Вениаминниң аймаанга Кис деп бай-шыдалдыг кижиге чораан чүве-дир. (Кистиң адазы — Авиил турган. Авиил-дин адазы — Церон, Цероннуң адазы — Бехорат, Бехораттың адазы — Афия тур-ган чүве-дир.) ² Кистиң Саул дээр хып дээн чалыгы болгаш чараш оглу турган. Израиль чонда аңаа чедер чараш эр ки-жи турбаан чүве-дир. Ол чон аразындан бир баш бедик турган.

³ Бир катап Саулдуң ачазы Кистиң элчигеннери чиде берген. Кис оглу Саул-га: «Бир чалчадан эдертип алгаш, барып элчигеннерни диле» — дээн. ⁴ Олар Эф-рем дагларында, Шалиша деп черден дилээш, тыппааннар. Шаалим деп чер-де база чок болган. Вениаминниң черин-ден дилээш-даа, тыппааннар. ⁵ Пуфтун төрөл бөлүүнүң черинге чедип келгеш, Саул кады чораан чалчазыңга чугаалаан: «Дедир чоруулу. Ачам элчигеннерин тоо-вайн баргаш, бис дээш сагыш човай бер-зе канчаар».

⁶ Чалчазы аңаа: «Бо хоорайда Бур-ганның бир алдардыг кижизи бар-дыр ийин. Ооң чугаалаан чүвези албан бүде бээр кижиге-дир. Ам аңаа бараалы. Канчап

8:3 Хост. 23:8; Ы. х. к. 16:19 8:5 Ы. х. к. 17:14; Башт. 8:5 8:11 Ы. х. к. 17:16-20 ||

1 Хаан. 14:52 8:14 3 Хаан. 21:1-16 8:18 У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Мих. 3:4 9:1 Хаан. 14:51;

1 Чыл. 8:33; 9:39 9:4 4 Хаан. 4:42 9:6 1 Хаан. 3:19

билер, ол бистиң кайнаар баарывысты айтып бээр чадавас? — дээн.

⁷ Саул чалчазынга: «Ол кижиге барып болур-ла ыйнаан бис. А анаа чүнү аппарып бээр бис? Бистиң хаптарывыста хүнезинивис төнген-дир. Бурганның кижизинге белек кылдыр чүнү бээр улус бис ынчаш?» — деп айтырган.

⁸ Чалчазы Саулга: «Менде дөрттүн бир кези шекел мөңгүн бар, Бурганның кижизинге ону берипгер мен. Оон ол биске кайнаар баарывысты айтып бээр» — дээн.

⁹ (Израильге шаандан тура, кым-бир кижиге Бургандан чүве айтырар дээн болза, «Өттүр көөр кижиге бараалы» дээр турган, чүге дээрге Бурганның медээчилерин шаанда «өттүр көөр кижилер» дээр турган чүве-дир.) ¹⁰ Саул чалчазынга: «Дыка-ла эки чугаалаар-дыр сен. Че, бараалы» — дээрге, Бурганның кижизинин чурттап турары хоорайже чорупканнар. ¹¹ Олар хоорайже баар орукка суг узуп аар дээн кыстарга таваржы бергеш: «Мында өттүр көөр кижиге бар бе?» — деп айтырганнар.

¹² Кыстар: «Бар — деп харыылааннар. — Ол силернин мурнуңарда хоорайда. Далакыңар, ол мында чаа чедип келген, чүге дээрге чон бөгүн бедик черге өргүл кылыр деп турар. ¹³ Хоорайга баргаш, анаа ужуражып четтиге бээр силер. Ол ам-даа өргүлден чем амзаар дээш бедик черге үнмээн. Ол кижиге келгеш, өргүлдү алгап-йөрээвээн шаанда, чон чемненип эгелевес ужурлуг. Чүглө оон соонда чалаткан улус чемненип эгелээр. Барыңар, ам-даа анаа ужуражып четтиге бээр силер».

¹⁴ Саул чалчазы-биле хоорайже чорупкан. А кажан олар хоорайже ханылап кирип орда, Самуил бедик черге үнөр дээш, оларга уткуштур үнүп келген.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Саулдуң кээринин мурнунда хүн Самуилге мынча дээн чүве-дир: ¹⁶ «Даарта бо үеде Мен сенче Вениаминниң черинден бир кижиге чорудуптар мен. Сен ону олива үзүбиле чагаш, чагырыкчыңар бо деп, Мээн израиль чонумга айтып каг*». Ол Мээн

чонумну филистимнерниң холундан камгалап каар. Мен чонумну көрүп тур мен, оон ыгы-сыгы Меңээ дыңналып турар-дыр». ¹⁷ Самуил Саулду көрүп каарга, Дээрги-Чаяакчы анаа: «Сеңээ Мээн чугаалап турганын кижиге ол-дур. Ол Мээн чонумнун чагырыкчызы болур» — дээн.

¹⁸ Саул хоорайның хаалгазынга турган Самуилге чоокшулап чедип келгеш, оон: «Өттүр көөр кижиниң бажыны кайдал, меңээ айтып бериңерем» — деп айтырган. ¹⁹ Самуил Саулга: «Өттүр көөр кижиге мен-дир мен. Бедик черге мээң мурнумга кылаштап үн. Анаа баргаш, бөгүн силер мээң-биле кады чемненип силер. Даарта эртен сени чорударда, сээн сагыш-сеткилинде чүү барыл, дегерезин чугаалап көөр мен. ²⁰ А үш хүн бурунгаар чиде берген элчигеннериң дээш сагыш човааш чоор сен: олар тыгып келгеннер. Израильде эң-не күзенчиг чүвени кымга бээр ужурлуг чүвел? Сеңээ база сээн аданның төрөл бөлүүнге эвес бе?» — дээн.

²¹ Саул оон: «Израильдин аймактарының эң-не эвээш саннызы болур Вениаминниң аймаандан укталган кижиге эвес мен бе? Мээн төрөл бөлүүң Вениаминниң салгалдарының аразында эң-не чөгенчиг эвес чүве бе? Меңээ чүге ынчар чугаалап турарыңар ол?» — деп айтырган.

²² Самуил Саул биле ооң чалчазын ыдыктыг бедик черге келгеш, кол өрээлче кирип келгеш, ында олурган үжен хире чалатканнарның аразында дөрге олуртуп каан. ²³ Самуил чөм кылыкчызынга: «Сеңээ бергеш, „аңгы арттырып каг“ деп чугаалааным чөмни бо кижиге ап бер» — дээн.

²⁴ Чөм кылыкчызы ужа, дөңмекти Саулдуң мурнунга салып берген.

Самуил анаа: «Бо эгтий аалчылар чалаан үемде аңгылап, сеңээ арттырып каан чүве болгай. Мону чип көрөм» — дээн. Ол хүн Саул Самуил-биле кады чөмнөнгөн. ²⁵ Дагдан хоорайже бадый келгеш, Самуил Саул-биле сери кырынга чугаалашкан*. ²⁶ Даң адып кээрге, Самуил сери кырында чыткан Саулду кыйгырып алгаш: «Тур че, сени үлеп каайн» — дээн. Саул туруп келгеш, Самуил-биле

* 9:16 Хаан кылдыр, Бурганның бараалгакчызы азы медээчизи кылдыр шилиттинген улустун бажын олива үзү-биле чаар турган (Лев. 8:12 көр). * 9:25 Палестинага бажыннар сери-кырышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыкшаныр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган.

кады бажындан үнүп чорупкан. ²⁷ Ка-жан олар хоорай кыдыгынга чедип келгенде, Самуил: «Бисти мурнап бар чыдар кылдыр чалчанга чугаала» — деп Саулга сүмелзэн. Чалча мурнап чоруптарга, ол: «А сен ам доктаавыт, сенээ Бурганның чугаалаан чүвезин дамчыдып бейн» — дээн.

*Самуилдиң Саулду
хаан болур кылдыр чаап кааны*

10 ¹ Самуил олива үзү кудуп каан көгээржикти алгаш, үстү Саулдуң бажынче кудупкаш, ону ошпак кааш, мынча дээр: «Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы сени шилип алгаш, Бодунун ээлзэн чериниң чагыркчызы кылып кааны ол-дур. ² Менден чоруткаш, Вениаминниң чериниң кызыгаары Целпахта Рахилдиң хөөрүнүң чанынга чорунда*, сенээ ийи кижиге таваржып кээр. Олар сенээ: „Дилеп чорааның элчигеннер тытгып келди. Ачан элчигеннерин-даа утупкаш, силер дээш сагыш човап, „Олгумну канчап тып айын?“ деп туруп берди“ — дээрлер. ³ Оон улаштыр чорупкаш, Фавор деп дуб ыяштыг черге чедип кээр сен. Аңаа Вифилде Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар үш кижиге ужуражы бээр сен: бирээзи үш анай тудуп алган, өскези үш хлеб тудуп алган, а үшкүзү арагалыг көгээржик тудуп алган болур. ⁴ Олар сээң-биле мендилешпекш, сенээ ийи хлеб бээрлер. Ону оларның холундан ап алыр сен. ⁵ Ооң соонда сен Гива-Элохимче үнүп кээр сен*. Ында филистимнерниң доскуул шериглери турар. Хоорайже кирип келгеш, бедик черден бадып орап Бурганның медээчилериниң бөлүүнге таваржы бээр сен. Олар шупту Дээрги-Чаяакчыны алгап, өттүр көрүп медеглеп турарлар. А оларның мурнунда хылдыг болгаш үрер хөгжүм ойнаан, дамбыралар соктаан хөгжүмчүлөр чоруп орап. ⁶ Сени Дээрги-Чаяакчының Сүлдези бүргөп алыр. Ынчан сен олар-биле денге өттүр көрүп медеглеп эгелээр сен. Көңгүс өске кижиге апаар сен.

⁷ Кажан ол кайгамчык чүүлдер сээң-биле бүдө бээрге, байдалды көрүп тургаш, хөделип эгеле, чүгө дээрге Бурган сээң-биле болур. ⁸ Сен Галгалче мени мурнай чорувут. Аңаа мен база бүрүн

өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылып чедө бээр мен. Мен сенче келгемге чедир чеди хонук мана. Ынчан мен сенээ чүнү канчаарын айтып бээр мен».

⁹ Саул Самуилден чоруптары билек, Бурган оон сеткил-чүрзөн чаартып берген. Ынчангаш ол-ла хүн ооң хамык кайгамчык чүүлдери бүткен. ¹⁰ Саул Гивага чедип кээрге, аңаа Бурганның медээчилериниң бөлүү уткужуп келген. Ол өйдө Бурганның Сүлдези ону бүргөп аарга, ол база Бурганның медээчилери-биле кады өттүр көрүп медеглеп эгелзэн. ¹¹ Саулду мурнунда-ла билир турган улус ону Бурганның медээчилериниң аразынга көргөш: «Кистин оглу канчап барганы ол? Таанда Саул база Бурганның медээчилериниң аразында бе?» — дижип, бөт-боттарындан айтыржып турганнар. ¹² Аңаа турганнарның бирээзи: «А дуу улустуң адалары база аңаа кижилер эвес бе?» — дээн. («Таанда Саул база Бурганның медээчилериниң аразында бе?» деп чугаа ол болушкундан тывылган.)

¹³ Ооң соонда Саул өттүр көрүп медеглээрин соксадып каапкаш, бедик черге үнүп чорупкан. ¹⁴ Саулдун төрөл акызы оон база ооң чалчазындан: «Каяа чордунар?» — деп айтырган.

Саул тургаш: «Элчигеннер дилеп чордуvus. Оларны тыпшайн, Самуилге бардывыс» — деп харыылаан.

¹⁵ Акызы: «Самуил силерге чүнү чугаалады, меңээ чугаалап берем» — дээн.

¹⁶ Саул акызынга: «Ол биске элчигеннерниң тытгып бергенин дыңнатты» — дээш, Самуилдин аңаа эрге-чагырга берип каанының дугайында чүнү-даа чугаалаваан.

*Саулду чонга хаан кылдыр
таныштырганы*

¹⁷ Ынчан Самуил чонну Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Мицпаже кыйгырып эккелген. ¹⁸ Ол израильчилерге мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Мен израиль чонну Египеттен үндүрүп эккелдим, силерни египетчилерниң база өске-даа күрүнелерин дарлавындан адырып каан болгай мен“». ¹⁹ Ам кээп силер боду-

* 10:2 Рахил — Вениаминниң аймааның өгбө иези; ооң чевээ Вифлеем чоогунга турган (Э. д. 35:19).

* 10:5 Гива-Элохим — Бо аттың болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның тейи».

10:1 1 Хаан. 9:16; 16:13; 2 Хаан. 2:4; 3 Хаан. 1:34; 4 Хаан. 9:3 10:2 Э. д. 35:19 10:10 Сан. 24:2 10:12 1 Хаан. 19:24 10:18 Башт. 6:9

нарны айыыл-халаптан, качыгдал-муңгаралдан камгалаар Бурганыңардан ойталап: „Бисти чагырар хаандан томуйлап каг“ — деп, Ооң дилеп турар-дыр силер. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының мурнунга аймактар, төрөл бөлүктөр аайы-биле тургулап алынар».

²⁰ Самуил Израильдин бүгү аймактарына анаа чоокшулап кээрин дужааган. Тырткан үлүг оларның аразындан Вениаминниң аймаанга дүшкөн. ²¹ Вениаминниң салгалдарына төрөл бөлүк аайы-биле чоокшулап кээрин дужааган. Тырткан үлүг олардан Матрийниң төрөл бөлүүнүгө дүшкөн. Матрийниң төрөл бөлүүнүң улузу чоокшулап кээрге, үлүг оларның аразындан Кистиң оглу Саулга дүшкөн. Ынчан Саулду дилээш, тыппааннар.

²² Дээрги-Чаяакчыдан: «Ол кижги база катап маңаа кээр бе?»* — деп айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Саул мында чүжк аразында чаштып чыдыр» — дээн. ²³ Улус халчтып чоруткаш, Саулду чүжк аразындан тып эккелгеннер. Ол хөй улустан бир баш бедик көстүп турган. ²⁴ Самуил чонга: «Көрдүңер бе, Дээрги-Чаяакчы кымны хаан кылдыр шилип каан-дыр? Чон аразында анаа деннежир кижги бар деп бе?» — дээн. Ынчан чон шупту: «Хаан делгерезин!» — деп алгыржып турган.

²⁵ Самуил чонга хаанныг күрүненин чурумун чарлап бергеш, ону дүрүм-номче киир бижээш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга салып каан. Ооң соонда чонну чандырып тарадыпкан. ²⁶ Саул база Гивада бажыңынче чанып чорупкан. Сеткил-чүрөөн Бурганга оттуртуп алган дайынчылар ону эдерип чорупкан. ²⁷ А чамдык дүржөк кижилер: «Ол бисти камгалап шыдаар бе?» — деп турганнар. Олар Саулду куду көрүп, белек-даа бербээннер. А Саул ону эскербээн кижги дег алдынып турган.

Саулдуң аммон чонку тишлээни

11 ¹ Ооң соонда аммон хаан Наас чедип келгеш, Галаадта Иавис хоорайны бүзээлеп алган. Иавистиң бүгү чурттак-

чылары Нааска: «Бистиң-биле керээден чарып ал, ыңчан бис сенээ бараан болур бис» — дээннер.

² Аммон хаан Наас оларга: «Мен силер-биле керээни чарып алыр мен. Ынчалза-даа бүгү Израильдин ат-алдарын баксырадыр дээш, силерниң кижги бүрүзүнүң оң талакы караан деже идип каар мен» — дээн.

³ Иавистиң баштыңнары анаа: «Израильдин ужу-кыдыгларыңче элчилер чорудар кылдыр биске чеди хонук хуусаадан бер. Бир эвес кым-даа бисти камгалавас болза, бис сенче үнүп кээр бис» — дишкеннер. ⁴ Элчилер Саулдуң хоорайы Гивага чедип келгеш, ол медээни чонга дынналдыр тарадыпкан. Ынчан бүгү чон алгы-кышкы үндүрүп, ыглап-сыктап эгелээн. ⁵ Саул ол өйде ховудан бода малдың соондан чедип келгеш: «Бо чоннуң чүзү канчап барганы ол, чүге ыглажып турары ол?» — деп айтырган. Саулга Иавистиң чурттакчыларының сөстөрүн дамчытканнар.

⁶ Ынчан Бурганның Сүлдези Саулду бүргөп аарга, ол аажок килеңнеп хорадаан. ⁷ Ол ийи инектин мөчүлөрүн үзө-чаза шапкаш, Израильдин ангы-ангы чүктеринче демги-ле элчилерни дамчыштыр тарадыпкан. Ол: «Саул биле Самуилди эдербээн кижилерниң мал-маганын мындыг үлүе манап турар» — деп чар тарадыпкан. Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, чангыс кижги дег, демниг үнүп келген. ⁸ Саул оларны Везекке хынап көөрге, Израильдин шерии 300 000, Иуданың аймааның шерии 30 000 кижги болган. ⁹ Келген элчилерге олар мынча дээн: «Галаадта Иавистин чурттакчыларына „Даарта дал дүш турда, силерни камгалап чедип кээр бис“ деп барып чугаалаанар».

Элчилер Иавистин чурттакчыларына ону чугаалаарга, олар дыка өөрээннер. ¹⁰ Ынчан Иавистиң чурттакчылары Нааска: «Даарта бис силерге үнүп кээр бис. Канчалдыр күзээр силер, бисти ыңчалдыр аажылаар силер» — деп чугаалааннар.

* 10:22 Азы: «Өске кижги бар бе?»

10:19 Ис. 7:14 10:24 2 Хаан. 16:16; 3 Хаан. 1:25, 31, 39; 4 Хаан. 11:12; 2 Чыл. 23:11

10:25 Ы. х. к. 17:14-20 10:27 Ы. х. к. 13:13 11:1 Башт. 21:8; 1 Хаан. 31:11-13 11:2 Зах. 11:17

11:4 Башт. 2:4; 21:2 11:6 Сан. 24:2; 1 Хаан. 10:10 11:7 Башт. 19:29 || Башт. 20:1 11:8 Башт. 1:5 || Башт. 20:17; 1 Хаан. 15:4; 2 Хаан. 24:9

¹¹ Дараазында хүн Саул шерин үш бөлүккө үзүп алган. Даң бажында аммоннарнын турлааның ортузунче шургууп киргеш, хүндүскү изиг дүшпээнде, оларны чылча шаап каапканнар. Арткан аммоннар тоо бгыдарадыр десе бергеннер. ¹² Ынчан чон Самуилге мынча деп чугаалаан: «„Саул бисти хааннап шыдаар деп бе?“ деп турган улус кымнар ийик? Оларны бээр эккелинер, бис өлүрүп каар бис». ¹³ Ынчалза-даа Саул: «Бөгүн кымы-даа өлүрбес ужурлуг бис. Чүгө дээрге бөгүн Дээрги-Чаяакчы Израильди камгалаан-дыр» — дээн.

¹⁴ Самуил чонга: «Галгалче бараалынар, аңаа баргаш, Саулду база катап хаан кылдыр чарлап бадыткаалыңар» — дээн. ¹⁵ Бүгү чон Галгалче чорупкаш, Саулду Дээрги-Чаяакчынын мурнундан Израильдиң хааны кылдыр катап бадыткап кааш, Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлдериң кылган. Саул база бүгү израильчилер аңаа аажок хөглээн чүве-дир.

Самуилдиң чонга сөөлгучагы

12 ¹ Самуил израиль чонга: «Мен силерниң сөстериңерни шуптузун дыңнааш, силерге хааны томуйлап кагдым. ² Бо-дур, силерниң хааныңар ам силерни баштаар. Мен силерни аныяамдан ам бо хүнге чедир баштап келдим. А мээң назыным кырып, бажым дүгү агарып калды. Мээң оолдарым силер-биле кады-дыр. ³ Дээрги-Чаяакчының болгаш ооң шилип каан хаанының мурнунга менээ удур херечилер болуңар. Кымның шарызын, кымның элчигенин ап алган мен, кымны хомудадышкан азы кымны кызып-кыйган мен, кымдан карак көрбөстөдир хээли алган мен, кымның херээн шын эвес шийткен мен? Бир эвес ындыг чүүлдер турган болза, шуптуңарга алган чүвемни эгидейн» — дээн.

⁴ Чон аңаа: «Силер бисти хомудатпаан-даа, кызып-кыйбаан-даа, кымның-даа чүзүн-даа албаан силер» — деп хариылаан.

⁵ Самуил чонунга: «Меңээ удур чүнү-даа тыппааныңар дугайында силерге Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң шилип

каан хааны бөгүн херечилер болур» — дээн. Чон ооң-биле чөпшээрешкен. ⁶ Ынчан Самуил чонга мынча дээн: «Моисей биле Ааронну томуйлап каан база силерниң өгбелеринерни египет черден үндүрүп эккелген Дээрги-Чаяакчы херечи* болур. ⁷ Ам Дээрги-Чаяакчының адындан мен силерге удур чугаалаар мен, силерге болгаш силерниң өгбелеринерге Дээрги-Чаяакчының көргүскөн чөптүг чоруктарының дугайында чугаалаар мен.

⁸ Кажан Иаков Египетке чедип келгенде, силерниң ада-өгбөнер Дээрги-Чаяакчыдан ыы-сыылыг дилей бээрге, Ол Моисей биле Ааронну Египетче чорудуптарга, олар силерниң өгбелеринерни оон үндүргеш, бо черде эккеп чурттадып каан чүве болгай. ⁹ Ынчалза-даа олар боттарының Бурганын, Дээрги-Чаяакчыны, уттупканнар. Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерниң өгбелеринерни оларга удур дайылдажып келген Асор хоорайның шериг баштыңы Сисаранын, филистимнерниң база моав хааның холдарыңга хүлээткен. ¹⁰ Олар катап-ла Дээрги-Чаяакчыга ыы-сыылыг: „Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбейн, Ваал болгаш Астарта дүрзүлеринге бараан болуп, бачыттыг чүвени үлгөткен-дир бис. Ам бисти дайзыннарның холундан адырып ап көр, бис чүгө Сеңээр бараан болур бис“ — деп чанып келгеннер. ¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерге Иероваалды, Беданны*, Иефайны база Самуилди чорудупкаш, силерни долгандыр турган дайзыннарныңардан адырып каарга, силер айыыл чок чурттап келдиңер. ¹² А кажан аммон чоннуң хааны Наас силерге удур үнүкенин көрүп кааш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — силерниң хааныңар болур деп чүвени билип тургаш-ла, силер меңээ: „Чок, бисти хаан чагырзын“ — дидиңер. ¹³ Ам хааныңар бо-дур: бодунарның шилип тургаш, негеп алган хааныңар бо-дур. Дээрги-Чаяакчы силерниң хааныңарны томуйлап каан-дыр.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар болзуңарза, Аңаа бараан болур болзуңарза, Ооң сөзүн дыңнаар болзуңарза, Ооң күзелинге удурланмас болзуңарза,

* 12:6 Өске буруңгу сөзүглелде «херечи» деп сөс таварышпайн турар. * 12:11 Өске буруңгу сөзүглелде «Бедан» эвес, а «Варак» деп бижээн.

11:11 Башт. 7:16 11:14 1 Хаан. 10:8 12:1 1 Хаан. 8:5; 10:24 12:3 Ы. х. к. 16:19 || Сан. 16:15

12:8 Э. д. 46:6-7 || Хост. 2:23 || Хост. 12:36, 51 12:9 Башт. 3:12; 4:2; 10:7; 13:1 12:10 Башт. 10:10

12:11 Башт. 6:32 || Башт. 11:1 || 1 Хаан. 7:10 12:12 1 Хаан. 11:1 || 1 Хаан. 8:19

силер-даа, силерни чагырып турар хаан-ыңар-даа Дээрги-Чаяакчыга бердинген болур. ¹⁵ А бир эвес силер Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаваз, Ооң күзелинге удурланыр болзунарза, силернин өгбелериңерге удурланганы дег, Дээрги-Чаяакчы силерге удурланып үнер.

¹⁶ Ам туруп келгеш, Дээрги-Чаяакчының силерниң мурнуңарга кылыр улуг херээн көрүнер. ¹⁷ Ам тараа ажаар үе эвес чүве бе? Ам мен Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарымга, Ол диңмирээшкинниң чаъс чорудуптар*. Ынчан силер бодуңарга хаан дилеп тургаш, кайы хире бузуттуг чорук кылып алганыңарны көрүп база билип каар силер».

¹⁸ Самуил Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарга, Ол диңмирээшкинниң чаъсты ол хүн чорудупкан. Ынчан бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан болгаш Самуилден дыка корткан. ¹⁹ Чон Самуилден: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны мурнунга чалчаларың бисти өлбезин дээш мөргүп көрүнерем. Бүгү-ле бачыттарывыстың кырынга, боттарывыска хаан дилеп тургаш, база бир бачыт немеп алганывысты миннип тур бис» — деп дилээн.

²⁰ Самуил чонга: «Кортпаңар. Бачытты кылган-дыр силер, ам канчаар, Дээрги-Чаяакчыдан черле ойталаванар, чүрээнер ханызыңдан Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чоруңар. ²¹ Ажык-дуза чок база камгалап шыдаваз хоозун бурганнарга чүдүвенер, чүге дээрге олар чүү-даа эвес-тир. ²² А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өндүр улуг адын бодааш, Бодунуң чонун кагбас, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы силерни Бодунун чону кылдыр шилип алган-дыр. ²³ Мен база Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылбазы-биле силер дээш мөргүүрүм сок-сатпас мен, силерге эки болгаш шын орукче баарын айтып бээр мен. ²⁴ А силер Дээрги-Чаяакчыдан коргуңар, Аңаа бүгү чүрээңер-биле шыңчы бараан болуңар, Ол кайы хире улуг херектерни

силер-биле кылганын көрүңер. ²⁵ Бир эвес багай чүве кылыр болзунарза, силер база хааныңар узуткатгырар силер» — деп чугаалаан.

Филистимерге удур дайынның эгелээни

13 ¹ Саул үжөн харлыгында Израильдин хааны апарган. Ол Израильди дөргөн ийи чыл башкарып келген*. Саул 3 000 израильчини шилип алган: ² оларның ийи муну Саул-биле кады Михмаска база Вефил даанга турган, а арктан муңу ооң оглу Ионафан-биле кады Вениаминниң черинде Гивага турган. Оон өске чонну Саул аал-ораныңче чандырыпкан. ³ Гивага турган филистим доскуул шерин Ионафан чылча шаап каарга, ооң дугайында филистимнер дыңнап кааннар. А Саул: «Еврейлер дыңназын!» — дээш, бүгү чуртка мыйыс эдиски этсип, кыйгы салыр элчилерни чорудупкан. ⁴ Филистим доскуул шерин Саулдуң чылча шаап каанын бүгү израиль чон дыңнап кааш, филистимнерин Израильди көөр хөнү чок апарганын билип кааш, Галгалда турар Саулче баар деп барган. ⁵ Филистимнер Израильге удур дайынга белеткени бергеннер: 3000* дайынчы терге, 6000 аытгыг шериг база далай эрииниң элезини дег хөй чадаг шериг чыгып алгаш, Бет-Авениң чөөн талазында Михмаска турлагыш алганнар.

⁶ Израильчилер нарын байдалдыг апарганын билген, чүге дээрге шерии дайзыннарга кыстырып эгелээн. Ынчангаш олар куйларга, шырыштарга, хаядаш аразыңга, оңгарларга база чоога-ларга чаштынып эгелээңнер. ⁷ А чамдык еврейлер Иордан кемнин ыңдында Гадтың база Галаадтың девискезинче кеже бергеннер. Саул ам-даа Галгалда артып калган, а ону эдерген бүгү шерии коргуп-сүртөп турган.

⁸ Самуилдиң болчап кааны чеди хүн дургузунда Саул манап келген. Самуил Галгалга келбейн турган. Ынчан шерии

* 12:17 Израильге кызыл-тас ажаалдазы май төңчүзү азы июнь эгезинде болур, ынчан аңаа чаъс чагбас. Ол үеде Бурганың чорудупканы диңмирээшкин биле чаъс Самуилдиң чугаазың ёзуугар — кайгамчык чүүл. * 13:1 Үжөн харлыгында ... дөргөн ийи чыл — бо домактың очулгазы бурунгу еврей чаңчылга болгаш чамдык эрте-бурунгу грек сөзүгүлдерге дааянп турар, еврей сөзүгүлдде ол саннар таварышпайн турар (Аж.-ч. 13:21 көр). * 13:5 Өске бурунгу сөзүгүлдде «30 000» деп бижээн.

12:15 Лев. 26:14-15; Ы. х. к. 28:15 12:21 Ы. х. к. 11:16 || 1 Кор. 8:4 12:22 Ыд. ыр. 93:14; Рим. 11:2 12:23 3 Хаан. 8:36; 2 Чыл. 6:27 12:24 Ы. х. к. 10:12; Ис. 24:14 12:25 Ис. 24:20 13:3 Башт. 3:27; 6:34 13:5 Ис. 11:4; Башт. 7:12 13:6 Башт. 6:2; Иов 30:6 13:8 1 Хаан. 10:8

Саулдан дезип чоруп эгелээн. ⁹ Саул: «Бүрүн өртгедир өргүлдери база эл-найырал өргүлдери бээр эккелиңер» — дээн. Ынчандыр ол бүрүн өртгедир өргүлдү кылган. ¹⁰ Өргүлдүн сөөлгү ёзулалын кылып турда, Самуил чедип кээп-тир. Ынчан Саул ооң-биле менидежир дээш, уткуштур үнүп келген.

¹¹ Самуил: «Чүнү кылып алганың ол?» — деп айтырган.

Саул анаа мынча деп харыылаан: «Шериглер мени каапкаш, тарап чоруп эгеледи, а силер болчашкан үевиште кел-бейн бардыңар. А филистимнер Михмаска чыгып эгелдилер. ¹² Ынчан мен „Филистимнер Галгалда менче халдап кээр боор. А мен ам-даа Дээрги-Чаяакчыдан алгап-йөрөөшкн айтырып албаан мен“ деп бодааш, бүрүн өртгедир өргүл кылып журга таварыштым»*.

¹³ Самуил Саулга мынча дээн: «Мугулай чүве кылган-дыр сен. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын айтышкынын күүсетпээн-дир сен. Бир эвес Ооң айтышкынын күүсеткен болзунза, Дээрги-Чаяакчы сээң Израильде чагырган кезээ-мөңгөдө быжыглап каар ийик. ¹⁴ А ам сээң чагырган быжыг бооп шыдавас. Дээрги-Чаяакчы Бодунга сеткилинге кирер кижини тып алгаш, ону Бодунуң чонунуң чагырыкчызы кылып каар. Чүгө дээрге сен Дээрги-Чаяакчының айтышкынын күүсетпээн-дир сен». ¹⁵ Ооң соонда Самуил Галгалдан Вениаминнің черинде Гиваже чорупкан.

Саул кады чораан улузун санап көөрге, 600 хире кижиге болган чүве-дир.

¹⁶ Саул оглу Ионафан-биле беле олар-биле кады арткан улус-биле Вениаминнің черинде Гивага турумчуп алганнар. А филистимнер Михмаска турлаг кылып, турумчуп алганнар. ¹⁷ Филистимнернің турлаандан үш бөлүк шериг ол чуртту хоозурадыр сорулгалыг үнүпкен. Оларның бирээзи Офра баар оруктап Шуал девискээринче углапкан. ¹⁸ Өске бөлүк Бет-Орон оруу-биле чорупкан. А үшкүзү ээн кургаг черде Цевоим шынаазында кызыгаарже углапкан.

¹⁹ Ол үеде бүгү израиль черде дарганнар чок турган. Чүгө дээрге еврейлернің хылыш, чыда кылып аарындан филистимнер коргуп-сестип турганнар. ²⁰⁻²¹ Кажан андазыннардың бистери, демир-хүүректери, айыырлары, балдылары дөгөйленип каарга, израильчилер филистимнерге баар ужурул турганнар. Боттарының андазыннардың бистерин, демир-хүүректерин чидидерде, үштүң ийизи шекел мөңгүннү, а балдыларын, мал сүрүкчүзүнүң херекселдеринин баштарын чидидерде, үштүң бири шекел мөңгүннү төлээр турган. ²² Ынчангаш дайын үезинде Саул-биле арткан бүгү шериглерде хылыш-даа, чыда-даа чок болган. Хылыш болгаш чыда чүгө-ле Саулга база ооң оглу Ионафанда бар болган чүве-дир.

Ионафанның эрес-дидим чоруу

²³ Филистим шериглеринң бир бөлүү Михмас кежиинге чедип келген.

14 ¹ Бир-ле хүн Саулдун оглу Ионафан бодунуң чепсек тудукчузу чалчазыңга: «Ол чарыкта филистим турлагже чоруптаалы че» — дээн. А ачазыңга ооң дугайында чугаалаваан. ² Ол үеде Саул Гива хоорайның кыдыы Мигронда гранат ыяжының адаанга турган. Ооң-биле кады 600 хире кижиге турган. ³ Оларның аразында Дээрги-Чаяакчының Силомдан келген эфодтут бараалгакчызы Ахия бар болган. (Ахия дээрге Ихаводтуң акызы Ахитувтуң оглу турган. А Ахитувтуң адазы — Финеес, кырган-адазы — Илий боор чүве-дир.) Ионафанның чорупканын кым-даа билбээн.

⁴ Ионафанның филистимнерже эртер кежииниң ийи талазында кадыр пиш хаялар бар турган: бирээзин Боцец, өскезин Сене дээр. ⁵ Бир хая соңгу чүктен Михмасче көрүнгөн, өскези муруну чүктен Гиваже көрүнгөн. ⁶ Ионафан чепсек гудар чалчазыңга: «Чоруулу, кыртыжадып демдактетпээн бо хейлерниң турлаанга бараалы. Каңчап билир, Дээрги-Чаяакчы биске дузалаптар чадавас. Дээрги-Чаяакчыга хөй-даа, эвээш-даа

* 13:12 Саулдун буруузу бодунуң холунга хаан эрге-чагыргазы-биле катый Бурганның бараалгакчызының эргезин база мөөнээрин оралдашканында болур. Ол дээрге эрте-бурунгу еврей дүрүм-хоойлуну аары-биле үрээни-дир (Ы. х. к. 17:14-20 көр).

13:13 2 Хаан. 24:10; 1 Чыл. 21:8 13:14 Ыд. ыр. 88:20-21; Аж.-ч. 13:22 14:3 Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 || 1 Хаан. 22:1 || 1 Хаан. 1:3 14:6 Башт. 7:4, 7

улушту дамчыштыр камгалал бээри берге эвес болур» — дээн.

⁷ Чепсек тудукчузу анаа: «Чүнү күзээр-дир сен, ону кыл. Кайнаар барыксаар-дыр сен, ынаар бар, мен сээң-биле кады мен» — деп харыгылаан.

⁸ Ионафан мынча дээн: «Бис ол улустун талазынче эрте бергеш, көскү черге туруп аар бис. ⁹ Бир эвес олар биске: „Бис силерге чеде бергижевиске чедир аңаа туруңар“ — дээр болза, турган черивиске доктаай бергеш, оларже чоокшулаvas бис. ¹⁰ А бир эвес олар: „Бээр үнүп келиңер“ — дээр болза, ынчан бис оларга чеде бээр бис, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны бистин холдарывыска хүлээдип бергенинин демдээ ол болур».

¹¹ Кажан олар иелээн көстүп үнүп кээрге, филистимнер: «Бо-дур, еврейлер чаштып чытканы кашпалдардан үнүп келдилер» — дээннер. ¹² Турлагда шериглер Ионафан биле ооң чепсек тудукчузун: «Бисче үнүп келиңер. Силерге бир чүве чугаалаар бис» — деп кыйгырганнар. Ынчан Ионафан бодунуң чепсек тудукчузунга: «Мээң соом-биле чоруп олур. Дээрги-Чаяакчы оларны Израильдин холунга хүлээткени ол-дур» — дээн.

¹³ Ионафан холдары-биле туттунуп, буттары-биле итгинип чорааш, үнүп эгелээн. Ооң соондан чепсек тудукчузу база үнүп келген. Ионафан филистимнерни согарга, кээп дүжүп турганнар, а чепсек тудукчузу ооң соонда оларны өлүр соп чораан. ¹⁴ Ионафан биле ооң чепсек тудукчузу баштайгы халдашкын үзүндө чээрби хире кижини улуг эвес шөлдүн девискээринге өлүрүп каапкан.

¹⁵ Шөлде турлагда шериглер база бүгү доскуул шериглеринин аразында коргучуг дүвүрээзин эгелээн. Чуртту хоозурадыр дайылдажып турган шериглер безин коргуп-сүртээн. Чер кыры сирлеш дээн, Дээрги-Чаяакчы филистимнернин сеткил-чүректерин улуг коргуушкун-биле бүрүпкөн.

Израильчилерниң тиилелгези

¹⁶ Ол үеде Вениаминнин черинде Гивада Саулдуң хайгыылчылары филистимнерниң турлаанда шериглер эвээжеп, ыңай-бээр маңнажып эгелээнин көрүп кааннар. ¹⁷ Саул кады турган шериглер-

ге: «Бистин аравыстан кым үнүп чоруй барган-дыр, хынап көрүңер» — дээн. Хынап көөрге, Ионафан биле ооң чепсек тудукчузу чок болган. ¹⁸ Саул Ахияга: «Бурганнын аптаразын эккел» — дээн. (Ынчан Бурганнын аптаразы израильчилерге турган чүве-дир.) ¹⁹ Саул Бурганнын бараалгакчызы-биле чугаалажып турда, филистимнерниң турлаанда хөлээзин улам күштелип эгелээн. Ынчан Саул бараалгакчыга: «Болзун че, хоор сен» — дээн.

²⁰ Саул болгаш ооң улузу чыгып алгаш, тулчуушкун болган черге чедип келген. Аңаа коргунчуг улуг дүвүрээзин болган: филистим кижини бүрүзү хылыжын чоок кижизинче аннып, бот-боттарын өлүржүп турган. ²¹ Ынчан филистимнербиле ооң мурнунда кады чораан еврейлер Саул биле Ионафанниң талазында израильчилерге каттыжа бергеннер. ²² Эфрем дагларынга чаштынып чыткан бүгү израильчилер филистимнерниң дезипкени дыйнап кааш, кады дайылдажыр дээш, бодунуң чонунга каттыжа берген. ²³ Дээрги-Чаяакчы ол хүн ынчалдыр израиль чонну камгалап каан. А тулчуушкун Бет-Авенниң ындынче шилчий берген.

Саулдуң бодунуң шериип чөм чивес кылдыр чагааны

²⁴ Израильчилер ол хүн шагзырап турупканнар. А Саул улузунга: «Кежээ дүшпээнде, мен дайзыннарымдан өжөөн негеп албаанымда, чөм амзаар кижини каргаттырар» — дээш, оларның даңгыраан ап алган. Шериглерниң аразындан кымдаа чөм амзаваан. ²⁵ Ынчан бүгү шериип арыгже чорупкан. А ында алаакта ары чигири бар болган. ²⁶ Арыг иштинче кирип келгеш, шериглер ары чигирин көрүп каан. Ынчалза-даа кым-даа ону амзаваан, чүгө дээрге олар каргаттырарындан коргуп турган.

²⁷ А Ионафан ачазының шериглерден даңгыр ап турганын дыйнаваан болган. Ол тудуп чораан ыяжының ужу-биле ары чигирин ускаш, чипкен. Ооң карактары безин чырып келген. ²⁸ Шериглер аразындан бир кижини аңаа: «Сээң ачач; „Бөгүн чөм чиир кижини турар болза, каргаттырар“ — дээн, ынчангаш чон могап турупкан» — деп чугаалаан. ²⁹ Ынчан

Ионафан мынча дээн: «Мээң ачам бодунуң улузунга багай чүве кылган-дыр. Көрүңер даан, бо бичи ары чигирин чиптеримге, мээң карактарым чырып келди. ³⁰ Бир эвес шериглер боттарынын дайзыннарындан тыпкан олчазындан чип алган болза, филистимнерни оон-даа артык кыргып-хыдывас бе?»

³¹ Филистимнерни ол хүн Михмастан Айалонга чедир кыргып-хыдып келгеш, израиль шериглер аажок могоп тургукан. ³² Олар боттарынын олча-тывыжынче халый бергеш, хойларны, шарыларны, бызааларны ол-ла черинге өзээш, оларнын эьдин ханы-биле чип турганнар. ³³ Саулга: «Чон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт кылып тур: олар эьтти ханы-биле чип тур» — деп дындадыпкан. Ынчан Саул: «Силер бачыт кылган-дыр силер. Ам меңээ улуг даштан чууп эккеп беринер» — дээн. ³⁴ Ооң соонда Саул мынча дээн: «Шериглерни эргий кезип чорааш, мынча деңер: кижичи бүрүзү меңээ бодунун шарызын, бодунуң хоюн эккелзин. Маңаа өзээш, маңаа чиңер, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт кылбанар, ханы-биле чивеңер». Шериглер ол дүне боттарынын шарыларын чедип эккелгеш, аңаа соп турганнар. ³⁵ Саул Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш аңаа тудуп каан. Ол ооң Дээрги-Чаяакчыга тургусканы бир дугаар өргүл салыр бедигээжи болур.

³⁶ Саул: «Дүне када филистимнерни сүрүп чорупкаш, даң бажынга чедир оларны чаңгыс-даа кижичи арттырбайн узуткап, үптөп алылынар» — дээн.

«Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылынар» — деп, шериглер чугаалаан. А Бурганның бараалгакчызы: «Бургандан айтырып көрээлинер» — дээн.

³⁷ Саул Бургандан айтырган: «Филистимнерни сүрүп чоруптайн бе? Оларны израиль чоннуң холунга хүлээдир сен бе?» Ынчалза-даа Бурган ынчан аңаа хары бербээн. ³⁸ Ынчан Саул: «Шериг баштыңчылары бээр чедип келзиннер, олар кым бөгүн бачыт кылганын тодарадып билип алзыннар. ³⁹ Израильдин Камгалакчызы, дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур

мен: мээң оглум Ионафан безин бачыт кылган болза, ол база дораан өлүр» — дээн. Ынчалза-даа шериглер аразындан аңаа кым-даа хары бербээн. ⁴⁰ Саул бүгү израильчилерге: «Силер шупту бир талазынга туруп алынар, а мен оглум Ионафан-биле өске талазынга туруп алылы» — дээн.

Шериглер: «Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылынар» — деп Саулга харылаан.

⁴¹ Ынчан Саул: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Туммим-биле* бадьткалдан берип көрөм» — деп дилээн. Саул биле Ионафанны буруулуг деп тодараткан, а чон актыг болган чүве-дир. ⁴² Саул: «Ам мээң биле оглум Ионафаннын аравыска кым буруулуг деп бадьткалдан айтырыңар» — деп дилээн. Туммимнин харызы Ионафанче айыткан. ⁴³ Саул Ионафандан: «Сен чүнү канчаптың?» — деп айтырган.

Ионафан ачазынга: «Мен тудуп чораан ыяжым ужу-биле бичи ары чигири ап чипкен кижичи-дир мен. Бол-дыр, ол дээш ам өлүрүм ол-дур» — деп харыылаан.

⁴⁴ Саул: «Ионафан, бөгүн өлүр ужурлуг сен! Бир эвес ыңдыг эвес болза, Бурган мени канчаар-даа кезетсин!» — дээн.

⁴⁵ Ынчалза-даа шериглер Саулга мынча дээн: «Израильди ол хире камгалап каан кижичи, Ионафан, канчап өлүр чүвөл? Канчап-даа ыңдыг болбас ужурлуг! Дириг Дээрги-Чаяакчы херечи болзун: ооң бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес, чүге дээрге ол Бурганның ачы-дузасы-биле ол бүтүгү кылып турган болгай. Ынчалдыр чон Ионафанны хостап алган, ол дириг арткан.

Саулдуң өг-бүлөзи

⁴⁶ Ооң соонда Саул филистимнерни сүрерин соксаткан. А филистимнер бодунуң черинче чоруй барганнар. ⁴⁷ Саул Израильге чагыргазын ынчалдыр быжыглап алган. Бодун долгандыр бүгү дайзыннары-биле: моав, аммон, эдом чоннар-биле, Цованың хааннары-биле база филистимнер-биле дайылдажып турган. Каяа-даа дайылдажып тургаш,

* 14:41 Туммим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларынын ажыглап турганы херексел (Хост. 28:30 көр).

14:31 Ис. 10:12 14:33 Э. л. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24 14:37 1 Хаан. 28:6

14:42 Иона 1:7 14:45 2 Хаан. 14:11; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34 14:47 2 Хаан. 8:3; 10:6

ол тиилеп аар турган*. ⁴⁸ Саул эрес-дидим дайылдажып тургаш, амалик чонну база чылча шапкаш, Израильди ежелекчилерден хостап алган.

⁴⁹ Саул Ионафан, Иессуи база Малхисуа деп оолдарлыг турган. Ол ийи кыстык чүве-дир: улуунун ады — Мерова, а бичиизиниң — Мелхола. ⁵⁰ Саулдуң кадайы — Ахимаастың уруу Ахиноама турган. Ооң шериниң даргазы — бодунуң төрөл акызы Нирниң оглу Авенир деп кижиге турган. ⁵¹ (Саулдуң адазы Кис биле Авенирниң адазы Нир Авиилдиң оолдары турган.)

⁵² Саул бодунуң чагыргазының үезинде филистимнер-биле доктаамал аарберге дайынны чорудуп келген. Бир эвес Саул кандыг-бир дайылдажып шыдаар күштүг кижиге көрүп каар болза, ону бодунче ап аар турган чүве-дир.

Амалик чонга удур дайын

15 ¹ Самуил Саулга: «Дээрги-Чаяакчы сени олива үзү-биле чагташ, Бодунун израиль чонунуң хааны кылып кагзын дээш, мени чорудупкан чүве — дээн. — Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дыңна. ² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дидир: „Израильчилер Египеттен чоруп олурда, амалик чон аңаа удур чүнү кылыганы, ооң оруун дозуп турганын бодап келдим. ³ Ам барып, амалик чонну чылча шаап, бүрүнү-биле узуткап каавыт. Аңаа черле өршээл көргүспө. Оон чүзүн-даа алба. Эр, херээжен-даа дивейн, элээди болгаш чаш-даа уруглар дивейн, инек-шары, өшкү-хой, төве, элчигенин-даа арттырбайн кыргып-хыдып кааптынар“».

⁴ Саул чонну Телаимге чыып эккелгеш, көөрге, Израильден 200 000 база Иудеядан 10 000 чадаг шеригжи болган чүве-дир. ⁵ Саул амалик найысылалдың чоогунга чеде бергеш, шынаага кедег кылып алган. ⁶ Саул кен чонга: «Амалик улустуң аразындан аңгыланып чоруй барыңар. Оон башка силерни олар-

биле кады узуткап каапсымза канчаар. Израильчилер Египеттен чоруп олурда, силер оларның шуптузунга энерел көргүскен болгай силер» — дээн. Кеннер амалик улустуң аразындан аңгыланып алганнар.

⁷ Ынчан Саул амалик чонну Хавиладан Египеттиң чоогунда Сурнуң девискээрлеринге чедир чылча шаап каапкан. ⁸ Амалик хаан Агагты диригге тудуп алгаш, ооң бүгү чонун хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан. ⁹ Ынчалза-даа Саул болгаш ооң шерий Агагты кээргээш, өршээп кааннар, эн эки шээр, бода малын, семис-шыырак хураганнарын база шупту эки малдарын кээргээш, өлүрбээннер. А чудаңгы, арган-дорган малды узуткап каапканнар.

Бурганның Саулдан хая көрү бергени

¹⁰⁻¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Самуилге ажыдып: «Саулду хаан кылып каанымга Мен хараадап түр мен. Чүге дээрге ол Менден хая көрүңен, Мээң сөзүмнү дыңнаваан-дыр» — деп чугаалаан. Самуилдин хөңнү баксырааш, дүннү өттүр Дээрги-Чаяакчыга чаннып мөргүп келген. ¹² Самуил эрген эрте тургаш, Саулга ужуражыр дээш чорупкан. Саул Кармилге баргаш*, аңаа бодунга тураскаал тудуп кааш, Галгалче чоруй барганын дугайында Самуилге дыңнатканнар. ¹³ Самуил чедип кээрге, Саул аңаа: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын! Мен Дээрги-Чаяакчының чагыын күүсеттим» — дээн.

¹⁴ Самуил: «Мээң кулаамда хойлар болгаш шарыларның эдери дыңталып турар кандаай чүвөл?» — деп айтырган.

¹⁵ Саул: «Оларны амалик чондан эккелген. Чүге дээрге шериглер Дээрги-Бурган-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш, деңгели эң-не эки шээр, бода малды арттырып алган. Оон өскелерин бис шуптузун кыргып-хыдып каапкан бис» — деп харыылаан.

* ^{14:47} Өске бурунгу сөзүглелде «Ол дайзыннарын кезедир турган» деп бижээн. * ^{15:12} Израильдин сонду чүгүнде Кармил дагны эвес, а мурнуу чүкте Негевте суурну айтып турар (1 Хаан. 25:2; Ис. 15:25 көр).

14:48 1 Хаан. 15:3, 7 14:49 1 Хаан. 31:2; 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1 || 1 Хаан. 18:17-28; 19:11-17; 2 Хаан. 3:13-16; 6:16-23 14:50 2 Хаан. 2:8 14:51 1 Хаан. 9:1; 1 Чыл. 8:33; 9:39 14:52 1 Хаан. 8:11 15:1 1 Хаан. 9:16; 10:1 15:2 Хост. 17:8-16; Ы. х. к. 25:17-19 15:4 1 Хаан. 11:8 15:6 Сан. 24:21; Башт. 1:16 15:7 Э. д. 2:11; 25:18 15:8 Ис. 8:23 || Хост. 17:14; Сан. 24:7 15:10-11 Э. д. 6:6 15:12 Ис. 15:55

¹⁶ Самуил: «Болзун! Дүне када меңээ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнин сенээ чугаалап берейн» — дээрге, оозу: «Чугаалап көрүнерем» — дээн. ¹⁷ Самуил Саулга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы сени Израильдин хааны кылып турда, сен бодуна чөгенчиг кижиги мен деп турдуң чоп. Ам Израильдин аймактарынын кол кижизи апарган-дыр сен. ¹⁸ Сени Дээрги-Чаяакчы орукче айткарып тургаш: „Барып, бачыттыг амаликтарни бүрүнү-биле узуткап каг, шуптузун узуткап каггыжеңге чедир, олар-биле дайылдаш“ деп чугаалаважык бе? ¹⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнавай, тыпкан олчанче халый берген сен? Чүге Дээрги-Чаяакчының мурунга багай чүве кылган сен?»

²⁰ Саул мынчаар харыылаан: «Мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнааш, Ооң чоруткан черинче баргаш, амалик хаан Агагты тудуп эккелдим, амалик улусту бүрүнү-биле узуткап кагдым. ²¹ А шериглер шээр, бода малдың эн-не эки деңгелдилерин силерни Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга Галгалга өргүл кылып дээш олчалап алган чүве болгай».

²² Самуил: «Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдөр Ооң сөзүн дыңнааны дег үнелиг деп бе? Дыңнангыр болуру өргүл салырындан дээр, чагыртыры семис хой өргүүрүнден дээр болгай. ²³ А чагыртыш чорук дээрге илби-шиди ышкаш бачыт-тыр, удурланыр чорук дээрге дүрзү-бурганнарга чүдээни-биле дөмей-дир. Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш Ол сени хаан кылдыр арттырындан ойталап каапкан-дыр» — деп чугаалаан.

²⁴ Саул Самуилден: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн күүсетпейн, бачыт кылган-дыр мен. Силерни база дыңнаваандыр мен. Мен улустан корткаш, оларнын сөзүн дыңнааным ол-дур. ²⁵ А ам менден мээң бачыдым адырып көр. Мээң-биле кады чоруулу. Мен Дээрги-Чаяакчыга барып мөгейип көрейн» — деп дилээн.

²⁶ Ынчан Самуил Саулга: «Сээң-биле кады чорувас мен. Дээрги-Чаяакчының

сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш Ол сени Израильдин хааны кылдыр арттырындан ойталап каапкан-дыр» — дээн. ²⁷ Самуил чоруур дээш, хая көрнү берген. Ынчалза-даа Саул ооң шыва тонунуң эдээнден туттунупкаш, ора тыртып алган. ²⁸ Самуил аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Израильде чагыртыңы сенден адыра тырткаш, сенден дээр өске кижиге берипкен-дир. ²⁹ Израильдин мөңгө Бурганы меге чүве чугаалавас болгаш кылган херээ дээш бодалын өскертпес. Кижилер ышкаш, кылган чүвезинге хараадаар хире эвес, Бурган-дыр ол».

³⁰ Саул оон: «Мен бачытты кылган-дыр мен. Ынчалза-даа силер ам мени мээң чонумнуң баштыннарының мурунга, Израильдин мурунга хүндүлөп, мээң-биле кады чоруптуңар. Мен Дээрги-Бурган-Чаяакчыга барып мөгейип көрейн» — деп дилээн. ³¹ Самуил Саулду барып элдертип алган, Саул Дээрги-Чаяакчыга мөгейген.

³² Ооң соонда Самуил: «Амалик хаан Агагты менээ эккелинер» — дээн. Илчирбе-биле шарыттырган* Агаг аңаа чоокшулап чедип келгеш: «Өлүмнүң айыылы менден чайлай берген бе?» — деп айтырган. ³³ А Самуил: «Сээң хылыжың иелеринден уругларын чарып турганы дег, херээженнер аразындан сээң аван ынчалдыр оглундан чарылзын» — дээш, Агагты Дээрги-Чаяакчының мурунга Галгалга шаңчып өлүрүп каапкан. ³⁴ Оон Самуил Рамаже чоруй барган. А Саул Гивада бодунуң бажыңынче чана берген. ³⁵ Ооң соонда, өлгүжеге чедир, Самуил Саул-биле ужурашпаан. Ынчалза-даа Самуил Саул дээш мунгарап чороан. А Дээрги-Чаяакчы Саулду Израильдин хааны кылып кааны дээш хараадаан.

*Самуилдин Давидти
хаан болур кылдыр чаап кааны*

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Израильдин хааны кылдыр Мээң хүлээп албааным Саул дээш кажанга чедир мунгарап кээр сен? Бодунуң мыйыс саванны олива үзү-биле

* 15:32 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «кортканындан сирилээн» азы «идегел-биле».

15:22 Эккл. 4:17 || Ыд. ыр. 39:7-8; 49:8-14; У. ч. 21:3; Иса. 1:11-17; Иер. 7:22-23; Мих. 6:6-8; Евр. 10:6
15:23 1 Хаан. 13:14 15:27 3 Хаан. 11:30-31 15:28 1 Хаан. 13:14; 28:17 15:29 Сан. 23:19; Тит. 1:2
15:35 1 Хаан. 19:24 16:1 1 Хаан. 9:16; 10:1

долдуруп алгаш, чорувут. Мен сени Вифлеем чурттуг Иессейге* чорудуп тур мен, чүге дээрге ооң оолдарының аразындан Мен Бодумга хаанны көрүп алдым».

² Самуил: «Мен канчап чоруптар мен? Саул ону дыңнап кааш, мени өлүрүп кааптар болгай» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Инектен ап алгаш: „Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш чедип келдим“ — деп чугаалааш, ³ Иессейни өргүл ёзулалынче чалап ал. Чүнү кылырын айтып бээримге, сен Мээң айтып бергеним кижини чаап, демдектеп каар сен» — деп чугаалаан.

⁴ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнил, Самуил шак-ла ынчалдыр кылган. Кажан ол Вифлеемге чедип кээрге, хоорайнын баштыннары анаа уткуштур девидеп үнүп келгеш: «Эп-найыралдыг келдирер бе?» — деп айтырганнар. ⁵ Ол: «Ийе, Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш эп-найыралдыг келдим. Ыдыктанып-арыгланып алыңар, мээң-биле кады өргүл ёзулалынга киржинер» — дээн. Иессейни база оон оолдарын ыдыктап кааш, оларны өргүлче чалаан.

⁶ Олар чедип кээрге, Самуил Элиавты көрүп кааш, «Дээрги-Чаяакчының шилип алган кижизи бо болгай аан» деп бодаан.

⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Ооң даштыкы хевиринче болгаш дурт-сынынң узунунче көрбе. Ону Мен хүлээп албаан мен. Мен кижилер дег эвес мен. Кижилер улустун арын-шырайынче көөр, а Дээрги-Чаяакчы улустун чүрээнге көөр». ⁸ Иессей Авинадавты Самуилге кыйгырып эккеп бээрге, оозу: «Дээрги-Чаяакчы бо кижини шилип албаан-дыр» — дээн. ⁹ Иессей Самуилге Шамманы эккээрге: «Дээрги-Чаяакчы мону база шилип албаан-дыр» — дээн.

¹⁰ Шак ынчалдыр бодунуң чеди оглун чедирерге, Самуил Иессейге: «Бо оолдардан Дээрги-Чаяакчы кымны-даа шилип албаан-дыр» — деп чугаалаан.

¹¹ Ынчан Самуил Иессейден: «Оолдарыңар шуптузу мында бе?» — деп айтырган.

Иессей: «Бичези база бар. Ол хой кадарып чоруй барган-дыр» — деп харылаан.

Самуил: «Ону сүрдүрүп эккелем. Ол бээр чедип келгиже, бис чемненмес бис» — дээн. ¹² Иессей биче оглун сүрдүрүп эккелген. Ол кызыл-сарыг баштыг, чараш карактарлыг, чараш шырайлыг оол болган. Дээрги-Чаяакчы Самуилге: «Ол-дур. Тургаш, ону чаап каг» — дээн. ¹³ Самуил олива үстүг мыйысты алгаш, ону акылары көрүп турда, чаап каан. Ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Давидти бүргөп алгаш, оон адырылбаан. А Самуил ооң соонда Рамаже чорупкан.

Давидтиң Саулга бараан болуп эгелээни

¹⁴ А Саулдан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези адыры берген. Ону Дээрги-Чаяакчының ыдыпканы каржы сүнезин аажок дүвүредип берген. ¹⁵ Саулдуң дүжүметтери анаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыдан келген каржы сүнезин силерни аажок дүвүредип турар-дыр. ¹⁶ Бистин дээрживис, бодунарның мурунуларда турар чалчаларынар бистерге чадаганга тергийн ойнаар уран хөгжүмчү кижиден тып эккээр кылдыр дужаалдан берип калыңар. Кажан каржы сүнезин Бургандан чедип кээрге, ол кизи хөгжүмге ойнап тургаш, силерни оожургадыр».

¹⁷ Саул дүжүметтеринге: «Тергин ойнаар уран хөгжүмчү кижиден менээ тып эккеп бериңер» — деп чугаалаан.

¹⁸ Ынчан ооң дүжүметтериниң бирээзи: «Мен Вифлеем чурттуг Иессейниң бир оглун көргөн мен. Ол хөгжүмге ойнап билер, эрес-дидим болгаш дайылдажып билер, сөскүр-дылгыр, көрүштүг кизи; Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады чоруур» — дээн.

¹⁹ Саул бодунуң төлээлерин дамчыштыр Иессейге: «Хой кадарып турар оглун Давидти менче чорудувут» — деп сөгледипкен.

²⁰ Иессей хлебти, көгээржикке араганы элчигенте чүдүргөш, бир анай бергеш, оглу Давидти Саулге чорудупкан.

²¹ Давид Саулга чедип келгеш, анаа бараан болуп эгелээш. Ол Саулга дыка таарышкан болгаш, оон чепсек тудукчузу болу берген. ²² Саул Иессейге: «Давид

* 16:1 Иессей болза Вооз биле Руфтуң үре-салгалы турган (Руф 4:22 көр).

16:5 Иов 1:5 16:6 1 Хаан. 17:13; 1 Чыл. 2:13-15; 2 Чыл. 11:19 16:7 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 16:9 2 Хаан. 13:3; 21:21; 1 Чыл. 2:13; 20:7 16:13 1 Хаан. 10:1 || Сан. 24:2 16:14 Башт. 9:23 16:17 4 Хаан. 3:15

меңээ бараан болуп тургай аан, чүгө дээрге ол мээң ээ көрүүшкүнүмнү чедип алган-дыр» — деп сөгөлдөпкөн. ²³Кажан Бурганнын чорутканы сүзөсүн Саулду эргип кээрге, Давид хөгжүмгө ойнап эгелээр. Ынчан Саулга чийк болгаш эки апаар, каржы сүзөсүн оон ойлап чоруй баар болган.

Давидтиң Голиафты тиилээни

17 ¹Филистимнер дайылдажыры-биле боттарының шериглерин бөлүп, Иуданың аймааның черинде Сохога чыгып келгеш, Сохо биле Азеканың аразында Эфес-Даммимге турлаг кылгаш, турумчуп алганнар. ²А Саул болгаш израильчилер чыгып алгаш, Эла шынаазынга турлаг кылгаш, филистимнерге удур дайынга белеткени бергеннер. ³Филистимнер бир талазында дагга, а израильчилер өске талазында дагга быжыгылып алганнар, оларнын ортузунда шынаа бар чүве-дир.

⁴Филистимнернин турлаандан Геф чурттуг Голиаф деп аттыг күчүтен чааскаан үнүп келген: оон узуну алды кыры болгаш бир сөөм турган. ⁵Бажында хүлер куяк бөрттүг, куяк хеп кеткен, оон хүлер куяк хевиниң дензизи 5000 шекел, ⁶буттарында хүлерден кылган бут камгалаар хептиг, эгин артында хүлер чыдалыг. ⁷Ооң ыяш чыдазы база бар турган. Ол чыданың чоону пөс-таавычыларнын өзек ыяжы дег турган. А чыдазынын демир бажынын дензизи 600 шекел чүведир*. Оон мурнунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп олурган. ⁸Голиаф үнүп келгеш, израиль шериглерже мынча деп алгырып чораан: «Чүү дээш дайылдажып үнүп келдиңер? Мен филистим кижии мен, а силер Саулдун кулдары эвес-тир силер бе? Аранардан мээң-биле тутчур кижиден шилип алыңар, ол мээң чанымче чедип келзин. ⁹Бир эвес ол мээң-биле месилдешкеш, мени өлүрүп каар болза, бис силерниң кулдарыңар болур бис. Бир эвес мен тиилээш, ону өлүрүп каар болзумза, силер бистин кулдарывыс болуп, биске бараан болур силер». ¹⁰Оон ыңай

ол: «Бөгүн мен Израильдин шеринин адын баксырадып каар мен. Бир кижиден үндүрүңер, оон-биле тутчуп көрейин» — дээн. ¹¹Филистим кижиниң ол чугаазын Саул болгаш бүгү израильчилер дыннааш, шутту коргуп, аажок девидей бергеннер.

¹²Давид дээрге Иуданың черинде Вифлеем чурттуг Иессей деп аттыг эфрат* кижиниң сес оглунуң бирээзи чүведир. Иессей Саулдун чагыргазынын үзинде кырып калган турган. ¹³Иессейнин үш улуг оглу Саул-биле кады дайынче чорупкан. Дайынче чорупкан үш оглунуң аттары бо-дур: улуу — Элиав, ийи дугаары — Авинадав, үшкүзү — Шамма. ¹⁴Давид эң-не хеймери турган. Үш улуг акызы Саул-биле дайын чоруптарга, ¹⁵Давид Саулдан чоруткаш, ачазынын шээр малын кадарар дээш, Вифлеемче чанып келген чүве-дир.

¹⁶Филистим Голиаф дөртөн хүн иштинде эртен, кезээ бодун көөргөдип келген. ¹⁷Иессей бир катап оглу Давидке: «Бир эфа хооруп каан үреинерден база он хлебтен ап алгаш, турлагда акыларыңга дүрген аппарып бер. ¹⁸А бо он быштакты муң шериг баштынчызынга бергеш, акыларыңның амыр-кадынын айтыргаш, ону бадыткаар демдектен эккел. ¹⁹Олар Саул болгаш бүгү израильчилер-биле Эла шынаазынга филистимнер-биле тулчур-дур» — дээн. ²⁰Давид эртен эрте тургаш, таңныылга хойларың хүлээдип кааш, чүгүн алгаш, ачазының дужааганын өзугаар чорупкан. Ол израиль турлагга чедип келгенде, шериглер чыскаалыпкан, алгы-кышкылыг тулчуушкунче үнеринге белеткенип турган. ²¹Израильчилер болгаш филистимнер бот-боттарыңга удурланыштыр чыскаалып алганнар. ²²Давид тудуп чораан чүгүн таңныылга артгырып кааш, чыскаалганнарга чеде бергеш, акыларының амыр-кадынын айтыргаш.

²³Давид акылары-биле чугаалажып турда, Геф чурттуг Голиаф деп аттыг филистим күчүтен бодунуң демги-ле сөс-

* 17:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Оон узуну дөрт кыры болгаш бир сөөм [азы 2,3 метр] турган» деп бижээн. * 17:6 Еврей сөзүглелде бо сөстүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хүлер хылыштыг». * 17:4-7 Амгы үениң хемчээли-биле алыр болза, Голиафтың дурту 3 метр хире, оон куяк хеви 57 хире кг, а чыдазынын бажынын дензизи 7 хире кг турган. * 17:12 Эфрат — Вифлеемге чурттап чораан төрөл бөлүктүн ады (Руф 1:2 көр).

17:1 Ис. 15:35 17:4 Ис. 11:22 17:7 2 Хаан. 21:19; 1 Чыл. 20:5 17:8 1 Хаан. 8:17
17:13 1 Хаан. 16:6-10; 1 Чыл. 2:13-15 17:18 Э. д. 37:14

терин катап чугаалаан. Давид ону дыңнап каан. ²⁴ Израильчилер ол кижини көрүп кааш, шупту аажок коргуп, оон дезип халчып турганнар. ²⁵ Олар мынча дижиб турганнар: «Дуу ол үнүп келген кижини көрүп тур силер бе? Ол Израильди кочулаар дээш үнүп келген кижидир. Голиафты өлүрүп каар кижитурар болза, ону хаан хөй өнчүлүг аажок бай кылып каар ийик, аңаа уруун кадай кылдыр бергеш, ооң ада төрелин Израильге албан-хүлээлгезинден хостуг кылып каар ийик». ²⁶ Давид чанында турган улустан: «Бо филистим кижини өлүрүп кааш, Израильдин адын камгалап каар кижини канчаары? Бо кыргызжадып демдектетпээн филистим дириг Бурганның аг-шеринн базынчактаар хире чүү апарганыл?» — деп айтырган. ²⁷ Чон аңаа Голиафты өлүрүп каар болза, кандыг болурунун дугайында демги-ле сөстөрни катап чугаалаан.

²⁸ Давидтин улуг акызы Элиав оон чон-биле чугаазын дыңнап кааш, дуңмазынга хоралап чугаалаан: «Бээр чүге чедип келген сен, каш хоюнну ховуда кымда артгырып кааның ол? Сээн бодунну өрү көрдүнериниң болгаш чүрээң хейлиин билди мен. Сен тулчушкун көөр дээш келген-дир сен». ²⁹ Давид акызынга: «Чүну канчапкан кижиди мен? Мээн чугаалаан сөстөрим дээш ажынып тур сен бе?» — дээн. ³⁰ Давид акызындан хая көрнү бергеш, өске кижиге демги-ле сөстөрн катаптаарга, чон база шак-ла ыңчаар харыгылаан.

³¹ Давидтин чугаалаан сөстөрн дыңнаан улус Саулга дамчыдыптарга, хаан ону кыйгырыпкан. ³² Давид Саулга: «Ол филистим кижидээш кымның-даа хөңнү баксыравазын. Силерниң чалчаңар мен ооң-биле барып тутчуп көрейн» — дээн.

³³ Саул Давидке: «Ол филистимге удур сен туржуп шыдавас сен, чүге дээрге сен ам-даа чаш оол-дур сен, а ол кижиди аныяк назынындан тура дайынчы кижидир» — дээн.

³⁴ Ынчан Давид Саулга мынча деп харыылаан: «Силерниң чалчаңар мен ачамның хоюн кадарып чорумда, олардан арзылаң азы адыг хой аптар таварылгалар турган. ³⁵ Ындыг таварылгада, мен араатанның соондан сүрүп маңапкаш, олче халдай бергеш, ооң аспаандан хоюмну

былаап ап турган мен. А бир эвес ол менче халып кээр болза, ооң селбегер дүгүнден туткаш, ойтур октааш, өлүрүп каар турган мен. ³⁶ Силерниң чалчаңар мен арзыланны-даа, адыгны-даа өлүрүп чоран мен. Ол кыргызжадып демдектетпээн филистимни база ыңчаар аажылаар мен, чүге дээрге ол дириг Бурганның аг-шеринн базынчактап турардыр». ³⁷ Оон ынай Давид: «Мени арзылаң болгаш адыгның аспаандан адырып ап чораан Дээрги-Чаяакчы ол филистимниң холундан база адырып аар-ла ыңнаан» — дээн.

Саул Давидке: «Бар че, Дээрги-Чаяакчы сээн-биле кадды-ла болзунам» — дээш, ³⁸ аңаа бодунуң хөйлеңин, бажынга хүлер куяк бөргүн база куяк хевин кедирип каан. ³⁹ Давид Саулдуң хевин кеткеш, хылыжын астып алгаш, кылаштап эгелээн, ынчалза-даа ындыг ок-чепсекке, хепке ол чаңчыкпаан турган. Оон Давид Саулга: «Ындыг хептиг кылаштап шыдавас, чаңчыкпаан-дыр мен» — дээш, ол бүгүнү уштуп каалкан.

⁴⁰ Давид даянгыжын холунга тудуп алгаш, дамырак сугдан беш хоюг даш шилип алгаш, оларны ап чорааны кадарчылаарда тудар хавынга суп алган. Давид филистим кижиге удур холунда хаптыг, даш октаар хөм баглыг үнүпкен. ⁴¹ Филистим база удур үнүпкен. Ол Давидче чоокшулап кел-ле чыткан, а ооң мурнунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп орган. ⁴² Филистим Давидче кыжыргы-биле көргөн, чүге дээрге Давид аныяк болгаш аянын чараш болган.

⁴³ Филистим кижиди Давидке: «Менче чүге даянгыш тудуп алган кел чыдыр сен? Ыт-тыр мен бе мен?» — дээш, Давидти бодунун бурганнарының аттары-биле кармаан. ⁴⁴ Оон филистим кижиди Давидке: «Менче чоокшулап келем, сээн мөчү-сөөгүңнү мен дээрниң куштарынга база ховунуң аннарынга каап берейн» — дээн.

⁴⁵ А Давид филистимге: «Сен меңээ удур хылыштыг, чыдаларлыг кел чор сен, а мен сеңээ удур сээн кыжырып турганың израиль шеригниң Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле бар чор мен. ⁴⁶ Бөгүн Дээрги-Чаяакчы сени меңээ холумга хүлээди бээр. Мен сени өлүргөш, бажыңны ооруп каар мен.

Оон филистим шериглерниң мөчү-сөөгүн дээрниң куштарынга база чернин аннарынга каап бээр мен. Ынчан бүдүн делегей Израильде Бурган бар дээрин билип алыр. ⁴⁷ Мында чыгып келген бүгү кижилер Дээрги-Чаяакчының тиилеп аарынга кылып болгаш чыда-даа херек чок деп билип алзын. Ол Боду-ла тиилеп аар, ынчангаш Ол силерни бистити холдарывыска хүлээдип бээр» — деп харыылаан.

⁴⁸ Кажан филистим туруп келгеш, Давидче чоокшулап олурда, Давид филистимге уткуштур чыскаалган шериглерниң талазынче дүрген маңнапкан. ⁴⁹ Давид хавынче холун суккаш, оон даш ап алгаш, филистимче хөм баг-биле октаптарга, дажы ооң хаваанче кадалы бээрге, ол кижичерже доңгая барып дүшкөн. ⁵⁰ Ынчалдыр Давид филистимни даш октаар хөм баг болгаш даш-биле тиилеп алган. Ол холунга хылыш безин тутпайн, тиилээш, филистимни өлүрүп каан. ⁵¹ Давид филистим кижиге халып чеде берип, кырынче үнө халааш, оон хылыжын хынындан ужулгаш, шанчып өлүргөш, бажын одура шаапкан. Филистимнер маадырының өлүп калганын көргөш, дезипкеннер.

⁵² Израиль болгаш Иудеяның улузу тура халчып келгеш, филистимнерни алгы-кышкы-биле Гефтин* уюнга база Экроннун хаалгазының аксынга чедир сургеннер. Аштырган филистимнер Шаарим оруунда Гефке база Экронга чедир кырылганнар. ⁵³ Израильчилер филистимнерни сүрүп-сүрүп, ээп келгеш, оларның турлаан үптөп каапканнар. ⁵⁴ Давид филистим кижиниң бажын Иерусалимче ашпарган, а ооң ок-чөпсөөн чадырынга салып алган.

⁵⁵ Филистимге удур үнүп келген Давидти көргөш, Саул шериг даргазы Авенирден: «Авенир, бо оол кымның огулду?» — деп айтырган. Авенир: «Хааным узун назылазын, билбес мен» — деп харыылаан. ⁵⁶ Хаан: «Бо оол кымның огулду деп барып айтырзыңза» — дээн. ⁵⁷ Давид филистим кижини тиилеп кааш чоруп олурда, Авенир ону эдертп алгаш, Саулга эккелген. Ол филистимниң бажын ту-

дуп алган чораан. ⁵⁸ Саул оон: «Кымның огулу сен, оол?» — деп айтырган. Давид: «Силерниң чалчандар Вифлеем чурттуг Иессейниң огулу мен» — деп харыылаан.

Ионафан биле Давидтиң найыралы

18 ¹ Давид Саул-биле чугаалажып доозупканда, Саулдун огулу Ионафан Давидтиң сагыш-сеткилин бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган. ² Ол хүн Саул Давидти бодунче ап алгаш, ачазының бажыңынче чандырбаан. ³ А Ионафан Давид-биле эп-найыралдың дугуржулгазын кылып алган, чүте дээрге ол оон сеткил-сагыжын бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган. ⁴ Ионафан бодунун кедип чорааны шыва тонну ужулгаш, Давидке берипкен. Бодунун хөйленин, хылыжын, чазын, курун база аңаа берипкен. ⁵ Саул Давидти кайнаар-даа чорудуптарга, ол чүнү-даа угаан-сарыылдыг кылып турган. Ынчангаш Саул оон шериг улустун даргазы кылып каан. Бүгү чонга болгаш Саулдун дүжүметтеринге ол тааржыр болган.

Саулдун Давидке адааргай бергени

⁶ Давид филистим кижини тиилеп каанының соонда шериглер чанып олурда, Израильдин бүгү хоорайларының херээженнери Саул хаанга уткуштур ыр-шоорлуг, хөглүт самаан, хөгжүм херекселдери-биле ойнап үнүп кээп турганнар. ⁷ Ойнап-хөглөзөн херээженнер мынча деп ырлажып турганнар: «Саул муң-муң кижини, Давид түмөн-түмөн кижини тиилеп каан-дыр!» ⁸ Саулга ындыг чугаа дыңнаары анчыг болган, ынчангаш ол аажок хорадааш: «Давидке түмөн-түмөн, а меңээ чүглө муң-муң кижилер оонап турар-дыр. Аңаа ам чүглө хааннаары четпейн турар-дыр» — дээн. ⁹ Ол хүнден эгелээш, Саул Давидке казып көөр апарган.

¹⁰ Даартазында Саулду Бурганның чорутканы каржы сүнезин бүргөп алырга, ол бодунун бажыңынга өтгөр билип меделеп чоруп турган. Ол өйдө Давид, оон мурнунда хүннерде дег, хылдыг хөгжүмгө ойнап орган. Ынчан Саулдун холунга чыда туттунуп келген чүве-дир.

* 17:52 Өске бурунгу сөзүглелде «Геф» эвес, а «шынаа» деп бижээн.

17:47 Бд. ыр. 43:7 || 2 Чыл. 20:15; Ос. 1:7 17:50 2 Хаан. 23:21 17:52 Ис. 15:36 17:54 2 Хаан. 5:6
17:55 1 Хаан. 14:51; 2 Хаан. 2:8 18:1 1 Хаан. 20:17; 2 Хаан. 1:26 18:6 Хост. 15:20
18:7 1 Хаан. 21:11; 29:5 18:10 1 Хаан. 16:14

¹¹ Саул: «Давидти ханага чыпшыр кадап-тайн адырам» деп бодааш, чыданы октапкан. Ынчалза-даа Давид ону ийи катап былдапкан. ¹² Саул Давидтен коргар апарган. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады болган, а Саулдан Ол ойталап каапкан. ¹³ Ынчангаш Саул Давидти бодунуң чанындан ыраткаш, ону мун шериг баштынчызы кылып каан. Давид шериглерниң дайынчы херектерин удуртуп турган. ¹⁴ Давид чүнү-даа кылганда, чедимчелиг болуп келген. Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады болган. ¹⁵ Саул оон чедимчезин көргөш, оон дыка коргуп турган. ¹⁶ А бүгү Израиль болгаш Иудея аңаа ынак апарган, чүгө дээрге ол чонун дайынчы херектерин удуртуп турган.

Саулдуң уруун

Давидтиң кадай кылдыр алганы

¹⁷ Саул Давидке мынча дээн: «Бо мээң улуг урууу Мерова-дыр. Ону мен сенээ кадай кылдыр бээр мен. Сен чүглө эрес-дидим болуп, Дээрги-Чаяакчынын дайыннарын чорудуп көр». Шынында Саул: «Давидтиң амы-тынын мээң холум эвес, филистимнерниң холу үскей аан» деп бодап алган. ¹⁸ Ынчалза-даа Давид Саулга: «Хаанның күдээзи болур хире кым-дыр мен мен? Мээң төрөл бөлүүм-даа, адамның ук-төгүзү-даа Израильде билдингир деп бе?» — дээн. ¹⁹ Давидке Саулдун уруу Мерованы кадай кылдыр бээр дээрге, ону Мехола чурттуг Адриэлле шагда-ла кадай кылдыр берипкен болган.

²⁰ Ынчалза-даа Саулдуң өске уруу Мелхола Давидке ынакшый берген чүведир. Ол дугайында Саул дыннап кааш, аңаа аажок таарзынган. ²¹ Саул: «Мелхоланы Давидке кадай кылдыр бээримге, ол аңаа дузак апаар. Ынчан ол филистимнерниң холунче кире бээр» деп бодап алган. Ол Давидке: «Сен мээң-биле ам өске уруумну дамчыштыр төрелдежир сен» — дээн. ²² Саул бодунун дүжүметтеринге: «Давидке: „Хаан сенче ээ көрнүп турар-дыр. Оон дүжүметтери шупту сенээ ынак-тыр. Хаан-биле төрелдежип көр“ — деп бүдүү чугааланар» — деп дужааган.

²³ Саулдуң дүжүметтери ол сөстөр-ниң шуптузун Давидтин кулаанга чедирерге, Давид оларга: «Хаанның күдээзи болуру белең херек деп бодаар силер бе? Мен дээрге яды болгаш көскү эвес кижидир мен» — дээн. ²⁴ Дүжүметтер Саулга Давидтин сөстөрүн дамчыдып чугаалааннар.

²⁵ Саул: «Ынчаарга Давидке: „Хаан сенден уруу дээш суй белек негевес. Сен чүглө хаанның өжээнин негеп, чүс филистим кижини өлүргөш, бадыткалы кылдыр олардан үзе кезип алганың кештерни* эккеп көргүзөр ужурлуг сен — деп чугааланар» — дээн. Саул ынчалдыр Давидти филистимнерниң холу-биле чок кылып каар деп бодаан.

²⁶ Дүжүметтер хаанның сөстөрүн Давидке чугаалаарга, Давид хаанның күдээзи болурунга таарзына берген. ²⁷ Айттып каан хүннери төнмээнде-ле, Давид бодунун шериглери-биле чоруткаш, 200 филистимни өлүргөш, олардан үзе кезип алганы кештерни шуптузун хаанга, оон күдээзи болур дээш, эккелген. Саул уруу Мелхоланы Давидке кадай кылдыр берипкен.

²⁸ Саул Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады деп чүвени билген, көргөн. Оон аңгыда уруу Мелхола Давидке ынак дээрзин билген. ²⁹ Саул Давидтен оон-даа артык коргар апарган болгаш оон бүгү назынында дайзыны болу берген. ³⁰ Кажан филистимнернин баштынчылары дайын чорудуп үнүп кээрге, эгезинден эгелээш, Давид Саулдуң өске дүжүметтеринден чедимчелиг болуп келген. Ынчангаш оон ады аажок алдаржый берген.

Саулдуң Давидти истеп сүрүп эгелээни

19 ¹ Саул бодунун оглу Ионафанга болгаш дүжүметтеринге Давидти өлүрүп кааптарынын дугайында чугаалап турган. Ынчалза-даа Давид Саулдуң оглу Ионафаннын сеткилинге кирер болган. ² Ионафан Давидке: «Мээң ачам Саул сени өлүрер арта дилеп турар-дыр. Даарта оваарымчалыг бол, кандыг-бир черже чашты бер. ³ А мен ачам-биле ховже үне бергеш, оон чанынга турар мен. Сээң чаштына берген чериниң чоогунга ачам-биле сээң

* 18:25 Сөс сүрүп очулдуурага, «оларның дотааның кештерин» дээн.

18:14 2 Хаан. 7:9 18:17 1 Хаан. 14:49; 17:25 || 1 Хаан. 25:28 18:18 Башт. 6:15; 1 Хаан. 9:21; 2 Хаан. 7:18 18:19 2 Хаан. 21:8 18:25 Э. д. 34:12 || 2 Хаан. 3:14

дугайында чугаалашкаш, ооң чүү дээнин сеңээ чугаалап бээр мен» — дээн.

⁴Ионафан ачазынга Давидтиң дугайында эки чүүлдерни чугаалаан. Ол ачазынга: «Хаан бодунуң чалчазы Давидке удур бачыт кылбас-ла ыйнаан, ол силерге удур кандыг-даа багай чүве кылбаан-дыр. Ооң кылып турар херектери шупту силерге ажыктыг-дыр. ⁵Филистим күчүтени өлүрөр деп тура, ол бодунуң амы-тынын артынга каапкан-дыр. Ынчан Дээрги-Чаякчы бүгү Израильге улуг тиилелге берди. Силер ол бүгүнү көргөш, өөрүп-амырап турдунар. Ам чүү дээш буруу чок кижиге удур бачыт кылып, чылдагаан чок черге Давидти өлүрөр деп турарынар ол?» — дээн.

⁶Ионафанның сөзүн дыңнааш, Саул: «Дириг Дээрги-Чаякчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: Давид өлбөс» — деп сөзүн берген. ⁷Ионафан Давидти кыйгыраш, ол болган чугааны дамчыткаш, ону Саулга эккелген. Саул Давид-биле ооң мурнунда дег ээлдек чугаалашкан.

Мелхоланың Давидти камгалап кааны

⁸База катап дайын эгелээн. Давид филистимнерге удур тура халааш, оларны чылча шаап каапкан. Филистимнер оон дезип чорупканнар. ⁹Бурганның чорутканы каржы сүнезин Саулду эргип келгенде, ол бажыңыңга олурган. Ол холунга чыда тудуп олурган, а Давид ол өйдө хылдыг хөгжүмгө ойнап олурган чүве-дир. ¹⁰Саул Давидти ханага чыпшыр кадаптар бодаан, ынчалза-даа демгизи былдаптарга, чыда ханаже кадалы берген. А Давид ол дүне дезипкеш, чаштына берген. ¹¹Саул айбычыларын Давидтиң бажыңынче чорудупкаш, ону кедеп тургаш, эртен өлүрүп кааптарын дужааган. Ынчан Давидтиң кадайы Мелхола: «Сен бө дүне амы-тыңың камгалап, чашты бербес болзунза, эртен өлүртүп аар сен» — дээн. ¹²Мелхола Давидти сонгадан үндүрүптөргө, ол амы-тынын камгалап дезе берген. ¹³Мелхола дүрзү-бурганны алгаш, орунунга чытгыраш, ооң бажыңга өшкү кежи салгаш, хеп-биле шуглап каан. ¹⁴Саул Давидти эккелзин дээш айбычыларын чорудуптарга, Мелхола: «Ол аарып турар» — дээн. ¹⁵Саул айбычыларын Давидти дилеп тывары-биле

катап чорудупкаш: «Ону өлүрөр кылдыр орун-дөжээ-биле кады эккелинер» — дээн. ¹⁶Саулдун айбычылары чедип келгеш, көөргө, орунда дүрзү-бурган, а ооң бажында өшкү кежи чыткан.

¹⁷Саул Мелхоладан: «Чүге мээң дайзымныңиң дестирип чорудупкаш, мени мегелээни ол?» — деп айтырган.

А Мелхола ачазынга: «Ол меңээ: „Мени салбас болзунза, сени өлүрүп кааптар мен“ — диди» — дээн.

Давидтиң Самуилче дезипкени

¹⁸Давид ынчалдыр дезип камгалангаш, Рамада Самуилге чедип келгеш, Саулдун ону канчанганын шуптузун чугаалап берген. Оон Самуил-биле чорупкаш, Наватка доктааган. ¹⁹«Давид Раманың Наватта барган» деп Саулга дыңнадыпканнар. ²⁰Саул айбычыларын Давидти эккээр кылдыр чорудупкан. Кажан олар өттүр билип меделеп чыылган Бурганның медээчилерин болгаш оларны башкарып турган Самуилди көрүп каарга, Бурганның Сүлдеси Саулдун айбычыларын бүргей аптарга, олар өттүр билип меделеп эгелээннер. ²¹Ол дугайында Саулга дыңнадыптарга, ол өске айбычыларын чорудуптарга, олары база өттүр билип меделеп эгелээннер. Үш дугаарында айбычыларын чорудуптарга, олар база өттүр билип меделеп турганнар.

²²Саул Рамаже боду чорупкан. Сефте улуг кудук чанынга чеде бергеш: «Самуил биле Давид кайдал?» — деп айтырарга, аңаа: «Раманың Наватта» — деп харыылааннар. ²³Саул Рамада Наватче чорупкан. Бурганның Сүлдеси ону бүргей аптарга, ол чоруп ора, Рамада Наватка келгичеге чедир өттүр билип меделеп турган. ²⁴Ол база идик-хевин уштуп каапкаш, Самуилдин мурнунга чүвени өттүр көрүп меделеп турган. Ол хүнзе-дир база ол дүннү өттүр чанагаш чыткан. («Таанда Саул база Бурганның медээчилерини аразында бе?») джир чугаа ол болушкундан тывылган.)

Ионафанның Давидке дузалааны

20 ¹Давид Раманың Наваттан дезипкеш, Ионафанга чедип келгеш: «Сээң ачаннның мурнунга бачыттыг чүну

19:5 1 Хаан. 17:48-49 19:9 1 Хаан. 16:14; 18:10 19:11 Ыд. ыр. 58:1 || 1 Хаан. 14:49; 18:20-28;
2 Хаан. 6:16-23 19:12 Ис. 2:15; Аж.-ч. 9:25 19:18 1 Хаан. 7:17 19:20 Сан. 11:25; 24:2
19:23 Сан. 24:2 19:24 Иса. 20:2 || 1 Хаан. 10:11-12 20:1 1 Хаан. 7:17

кылыпкан кижиги мен? Чүнү канчапкан, чүнү үүлгедипкен мен? Чүү дээш ачаң мени өлүрү деп турар кижил?» — деп чугаалаан.

² Ионафан аңаа: «Чок, сен өлбөс сен. Ачам менээ чугаалавай, кандыг-даа керек кылбас ужурлуг. Ачам менден оон чүү дээш чажыра деп? Ол ынчанмас» — дээн.

³ Давид: «Сээң ээ көрүшкүңүнү чедип алганымны ачаң эки билир, ынчангаш ол иштинде: „Ол дугайын Ионафан билбесин, оон башка хомудай бээр“ деп бодап алган боор. Дириг Дээрги-Чаяакчынын-даа, сээң-даа адыңар-биле даңгыраглап тур мен: мээң өлүмүм мыядадыр» — деп чугаалаан.

⁴ Ионафан Давидке: «Сен чүнү күзей-дир сен, ону сен дээш кылыр мен» — дээн.

⁵ Давид Ионафандан: «Даарта ай чаазы-дыр*. Мен хаан-биле кады чемненир ужурлуг мен. Сен мени салывыт, мен ховуга үш хондур, кежегге чедир чашты берейн. ⁶ Бир эвес ачаң мени айтырза, сен: „Давид менден чөпшээредип алгаш, бодунуң хоорайы Вифлеемче чорупту. Чүге дээрге аңаа оон төрөл бөлүүнүң бо чылгы өргүл салыр хүннери болур дээрди“ — деп чугаала. ⁷ Бир эвес ол: „Ындыг-дыр“ — дээр болза, сээң чалчаң менээ эки болур. А бир эвес ол ажынып эгелээр болза, каржы херекти ол бодап алганын билип ал. ⁸ Сен бодунуң чалчаңга энерелден көргүс, чүге дээрге сен чалчаң-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дугуржулга кылган болгай сен. Бир эвес мен кандыг-бир буруу кылган болзумза, мени сен бодун өлүрүп каавыт. Ачаңга мени чедирген херээң чүү боор?»

⁹ Ионафан Давидке: «Ындыг чүве канчап-даа болбас! Бир эвес ачам сээң удур кандыг-бир каржы үүлгедип бодап алганын билип алзымза, ол дугайында сээң канчап дамчытпас кижиги мен» — дээн.

¹⁰ Давид: «Бир эвес ачаң сээң каржы харыы бээр болза, ону менээ кым дамчыдарыл?» — деп Ионафандан айтырган.

¹¹ Ионафан: «Ховуже үнээлем» — деп Давидке чугаалаарга, олар иелээң ховуже чорупканнар. ¹² Ионафан Давидке мынча дээн: «Израильдин Бурганы

Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сонгузу хүн бо-ла үеде ачамнын байдалын көөр мен. Бир эвес оон сээң хамаарылгазы эки болза, мен сенче дыннадыкчы чорудупкаш, ол дугайын чугаалаар мен. ¹³ Бир эвес мээң ачам сээң хамаарыштыр багай чүве кылыр деп бодап алган болза, дыннадыпкаш, сени салып чорудуптар мен. Ынчан сен тайбың чоруптар сен. Бир эвес ындыг эвес болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан! Дээрги-Чаяакчы мээң ачам-биле кады чораяны дег, сээң-биле кады болзун. ¹⁴ А сен база, мен дириг-ле артсымза, Дээрги-Чаяакчынын энерелин менээ көргүзүп көр. ¹⁵ А бир эвес мен өлүп калымза, мээң салгалымга энерелин көргүзөринден ойталавайн көр. Дээрги-Чаяакчы Давидтин дайзыннарын шуптузун чер кырынга узуткап кааптар үеде безин, оон ойталавайн көр».

¹⁶ Ионафан ынчалдыр Давид болгаш оон салгалы-биле керээ чарып алгаш: «Дээрги-Чаяакчы Давидтин дайзыннарындан өжээнин негеп аар болзун!» — дээн. ¹⁷ Ионафан Давидке база катап ынакшылын бадьыткап даңгыраглаан, чүге дээрге ол аңаа боду бодунга дег ынак турган.

¹⁸ Оон Ионафан Давидке мынча дээн: «Даарта ай чаазы-дыр. Сени албан айтырларлар, чүге дээрге сээң олудун куруу болур. ¹⁹ Сен сонгузу хүн бадьып келгеш, моон мурнунда чаштып турганың черже дүрген чедип келгеш, Азел деп даштын чанынга олуруп аар сен. ²⁰ А мен ол даштын чанынче кара аткан кижиги бооп, үш согундан адыптар мен. ²¹ Оон мен: „Барып согуннарны тып эккел“ — дээш, чалчамны чорудуптар мен. Бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң артында чыдыр, ап ал“ — дээр болзумза, сен менээ чедип кээр сен. Шупту чүве тайбың болганы ол, дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сээң багай чүве болбас. ²² А бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң мурнунда-дыр“ — дээр болзумза, ынчан сен чорувут. Сени Дээрги-Чаяакчы дестирип турары ол-дур. ²³ А сээң биле мээң аравыста чугаавыстың кезээ-мөңгөде херечизи Дээрги-Чаяакчы болур».

* 20:5 Ай чаазында израильчилер Бурганга өргүлдер кылып, өргүл чемин чип, дойлап турган (Сан. 28:11-15 көр).

Саулдун Ионафанга ажына бергени

²⁴ Давид ховуже чаштып чоруй барган. Ай чаазы үнүп келгенде, хаан чемненир дээш олуруп алган. ²⁵ Хаан бодунун доктаамал саадаар олудунга, хана чанынга олуруп алган. Ионафан туруп алган, а Авенир Саулдун чанынга олурган. Давидтиң олуду куруг артып калган. ²⁶ Ол хүн Саул чүнү-даа ыттаваан, «Давид бужартай бергеш, арыг эвезинден адырлып албааны ол-дур» деп бодаан. ²⁷ Ай чаазының ийиги хүнү үнүп келген, а Давидтиң олуду ээн артып калган. Ынчан Саул оглу Ионафандан: «Чүге Иессейниң оглу дүүн-даа, бөгүн-даа чемненип келбеди?» — деп айтырган.

²⁸ Ионафан Саулга: «Давид менден Вифлеем баарын чөпшээредип алды. ²⁹ Ол меңээ: „Бистиң хоорайда төрөл бөлүүвүстүң өргүл кылыр хүнү болур. Мени салып көрөм. Акым меңээ чедип кээрин чагаан. Сен менче ээ көрнүр болзунза, барып акыларымга журашкаш кээйн“ — диди. Ынчангаш Давид маңаа чемненип келбээни ол-дур» — деп харыылаан.

³⁰ Ынчан Саул Ионафанга аажок хорадай бергеш, мынча дээн: «Өөдежок болгаш чагырга чок эшпиниң оглу! Бодуну болгаш аванны бак атка кирип, Иессейниң оглунуң талазында турарыңны мени билбес деп бодадың бе? ³¹ Иессейниң оглу чер кырынга дириг чоруур болза, сен хаан чагыргазын ап шыдавас сен. Ам бо доран ону тыпкаш, меңээ эккеп бер. Ол өлүр ужурул!»

³² Ионафан ачазы Саулга: «Ону чүү дээш өлүрер чүвөл? Ол чүнү канчапканыл?» — дээн.

³³ Ынчан Саул шанчып каар дээш, оглунче чыда октапкан. Ионафан ол өйдө ачазы Давидти ыяап-ла өлүрер дээндир деп билип каан. ³⁴ Ионафан аажок хорадааш, столдан туруп чоруй баргаш, ай чаазының ийиги хүнүнде чемненмээн, чүгө дээрге ол Давид дээш база ачазының ону куду көргени дээш качыгдап турган.

Давидтиң Ионафан-биле чарлып байырлашканы

³⁵ Даартазында эртен Давидке айттып каан үезинде, Ионафан бичии оолду

эдертип алгаш, ховуже чорупкан. ³⁶ Бичии оолга ол: «Халы, мээң адыпкан согуннарымны биле» — дээн. Оол маңап чорупкан, а ол согуннарны оолдун мурунче адып турган. ³⁷ Бичии оол Ионафанның адыпкан согуннарны дилеп халып турган. А Ионафан оолга: «Көр даан, согун сээң мурунда чыдыр» — деп алгырган. ³⁸ Ооң соонда Ионафан оолче база алгырган: «Дүрген маңна, доктаава!» Бичии оол дээргизиниң согуннарны чыып алгаш чедип келген. ³⁹ Бичии оол чүнү-даа билбээн. Хамык херектиң ужурун чүглө Ионафан биле Давид билир турганнар. ⁴⁰ Ионафан оолга ап чорааны ча, согунун берипкеш: «Хоорайже аппарат» — дээн.

⁴¹ Оол чоруптарга, Давид даштын муруну талазындан чедип келгеш, үш катап черге чедир мөгөйген. Олар куспактанчып, чыттажып, ыглап-сыктап турганнар. Давид Ионафандан артык ыглаан. ⁴² Ионафан Давидке: «Амыр-тайбың чорувут че. Дээрги-Чаяакчының адын адап: „Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста — сээң болгаш мээң үрө-салгалывыстың аразында херечи болур“ дээнивис кезээ-мөңгөдө куштүг болзун». ⁴³ Давид чорупкан, а Ионафан хоорайже эеп чанып келген чүвө-дир.

Бурганның бараалгакчызының Давидке дузалааны

21 ¹ Оон чоруткаш, Давид Нов хоорайда Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке чедип келген. Ахимелех Давидти дүврөл-биле уткуп алгаш: «Чүге чааскаан сен? Чүгө сээң-биле кым-даа келбеди?» — деп айтырган.

² Давид Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке: «Хаан меңээ даалга бергеш: „Сени чүү дээш чорутканымны, кандыг даалга бергеними кым-даа билбес болзун“ дээн, ынчангаш улузумну бир черде арттырып кагдым. ³ Силерде кандыг чем барыл? Беш хлебтен берип көрүңерем азы оон ангы кандыг-даа чемден болза» — дээн.

⁴ Бурганның бараалгакчызы Давидке: «Менде анаа хлеб чок, чүглө ыдыктап каан хлеб бар. Бир эвес сээң улузун херэеженнер-биле холбашпаан болза, чиирлер-ле ыйнаан» — дээн*.

* 21:4 Ыдыктыг хоойлу ёзугаар чоокку үедө херэежен-биле холбашкан эр кижги арыг эвес апаар, а арыг эвес улус ыдыктаан чөм чип болбас турган (Хост. 19:15; Лев. 15:18 көр).

⁵ Давид Бурганның бараалгакчызын-га: «Дуун-даа, бурунгу хүн-даа бистиң-бике херээженнер турбаан. Мээң үнүп-кеним хүнден бээр оолдарның савалары арыг. Бир эвес орук арыг эвес-даа болза, саваларда хлебтер арыг артып каар*» — деп харыылаан.

⁶ Бурганның бараалгакчызы аңаа Дээрги-Чаяакчынын мурнундан ап каапкан ыдыктыг хлебтерни берген, чүгө дээрге ында өргүл хлевинден өске хлеб чок болган. Эрги хлебтерниң орнунга ыдыктыг черге чаа быжырган хлебтерни салыр турган. ⁷ (Ол хүн аңаа Дээрги-Чаяакчының мурнунга Саулдуң дүжүметтеринин бирээзи, кадарчыларынын даргазы эдом аймак-сөөктүг Доик деп кижжи саадай берген турган чүве-дир.)

⁸ Давид Ахимелехтен: «Силерде чыда азы хылыш бар бе? Мен бодум хылыш-даа, өске кандыг-даа чепсек ап албаандыр мен, чүгө дээрге хаанның даалгазы кончуг далаштыг болган» — деп айтырган.

⁹ Бурганның бараалгакчызы: «Эла шынаазынга сээң тиилеп кааның филистим Голиафтың хылыжын хелте ораап каан чыдыр-ла, дуу эфод артында. Оон өске мында кандыг-даа чепсек чок» — дээн.

Давид: «О, оон артык хылыш кайын тыптыр! Ону менээ берип көрүңерем» — дээрге, ону ап берген.

Давидтиң филистим черге чаштынганы

¹⁰ Давид барып, Саулдан ол-ла хүн дезип чоруткаш, Геф хоорайның хааны Анхуска чедип келген. ¹¹ Дүжүметтери Анхуска: «Бо дээрге дуу чурттуң хааны Давид эвес-тир бе? „Саул муң-муң, Давид түмөн-түмөн кижини тиилеп каан“ деп оон дугайында ырлажып, самнап турган эвес ийик бе?» — деп чугаалааннар.

¹² Ол сөстөр Давидтиң сагыш-сеткилин хөлзедипкен, Гефтиң хааны Анхустан ол

дыка коргуп турган. ¹³ Ынчангаш кажан ону тудуп аарга, ол улустун мурнунга арын-шырайын өскерттип алгаш, солугу кижжи өттүңүп, хоорайның хаалгазын-га чүве чуруп, салынче чараазын бадырып шаг болган. ¹⁴ Анхус бодунун дүжүметтеринге: «Көрзүңерзе, ол солугу кижжи ышкарайт. Ону чүгө бээр эккелдинер? ¹⁵ Бистиң черивисте солугу улус чок деп бодадыңар бе? Мээң мурнумга ол үен-незин дээш эккелдинер бе? Таанда-ла ол мээң бажыңымче кирери ол бе?» — дээн.

Давидти долгандыр улуштуң каттыжып эгелээни

22 ¹ Давид оон үнгөш, Одоллам куюнче дезип чоруй турган. Акылары болгаш төрөл бөлүү шуптузу ону дыңнааш, оон турган черинге чедип келгеннер. ² Аңаа кыстырып-кыйдырган, өре-ши-религ база сеткил-сагыжында хомудалдыг бүгү кижилер чыгылып кээрге, Давид оларның баштыңы болу берген, оларның саны 400 хире кижжи турган. ³ Давид оон чоруткаш, Моавтың Мишпада моав хаанга чеде бергөш, аңаа: «Бурган мени канчаар болгаарын билип алгыжемге чедир, мээң авам биле ачам силерниинге чурттап турарын чөпшээрөп көрүңерем» — деп дилээн*. ⁴ Давид ада-иезин моав хаанга эк-кеп каарга, олар оглунуң быжыггалдыг черге турар үезиниң дургузунда аңаа чурттап турганнар. ⁵ Оон Бурганның медээчи-зи Гад дээрзи Давидке: «Сен маңаа турба, Иуданың аймааның чуртунче чорувут, бар че» — дээн. Ынча дээн соонда, Давид Херет деп арыгга чедип келген.

Саулдуң Бурганның бараалгакчыларын кезеткени

⁶ Саул ынчан Давид бодунун улузу-биле чедип келген деп дыңнап каапкан. Ол өйдө Саул Гивада тейде тамариск ыяш адаанга, чыда тудуп алгаш, саадап орган, а оон дүжүметтери ону долганып алгаш турган. ⁷ Саул долгандыр турган бодунун

* 21:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оон мурнунда дег, дайынчы аян-чорук үезинде мээң улузум херээженнерге дегбес. Аңаа аян-чорук үезинде безин оларның мага-боттары арыг болур улус чүве. А бөгүн олар каяндан-даа артык арыг».

* 22:3 Руфтун номун ёзугаар (4:13-22) Давидтиң адазы Иессей мав сөөктүг Руфтуң үрө-салгалы турган.

21:6 Лев. 24:9; Мф. 12:3; Мк. 2:25; Лк. 6:3 21:7 1 Хаан. 22:9; Ыд. ыр. 51:2 21:9 Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 || 1 Хаан. 17:51 21:10 1 Хаан. 27:2; 3 Хаан. 2:39 21:11 1 Хаан. 18:7; 29:5 21:13 Ыд. ыр. 33:1 22:1 2 Хаан. 23:13; 1 Чыл. 11:15; Ыд. ыр. 56:1; 141:1 22:2 Башт. 11:3 22:5 2 Хаан. 24:11; 1 Чыл. 21:9; 29:29

дүжүметтеринге: «Мени дыңнаңар, Вениаминниң уре-салгалы, Иессейниң оглу силерге дүжүттүг, чимистиң шөлдерни бергеш, силерниң шуптуңарны мун болгаш чүс шериг баштыңчылары кылып каар деп бодап тур силер бе?»⁸ Чүге шуптуңар менээ удур сүлчээлежи алганыңар ол? Мээң оглум Иессейниң оглу-биле дугуржулга кылып турда, мээн оглум менээ удур бодумнуң кулумну белеткеп, ам менээ кедег тургузуп турда, силерниң чангызыңар-даа ол дугайында чоп менээ чугаалаваан силер?» — дээн.

⁹ Ынчан Саулдуң дүжүметтериниң аразыңа турган эдом Доик: «Новта Ахитувтуң оглу Ахимелехке Иессейниң оглуңуз кээп чораның мен көрдүм.

¹⁰ Ахимелех Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыргаш, аңаа аыш-чем бергеш, филистим Голиафтың хылыжын база берди» — дээн. ¹¹ Хаан Ахитувтуң оглу, Новта Бурганның бараалгакчызы Ахимелехти база ооң бүгү төрөл бөлүүн, Бурганның бараалгакчыларын эккээр кылдыр улус чорудаткарга, олар шупту хаанга чедип келгеннер.

¹² Саул: «Мени дыңна, Ахитувтуң оглу» — дээн.

Оозу: «Дыңнап тур мен, дээргим» — дээн.

¹³ Саул оон: «Силер чүге менээ удур сүлчээлежип турар силер, сен Иессейниң оглу-биле кады? Чүге сен аңаа аыш-чем база хылыш бергениң ол? Чүге сен Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыртынып турганың ол? Давид, ам кылып турары дег, менээ удурланзын база кедег тургусун дээш бе?» — дээн.

¹⁴ Ахимелех хаанга: «Силерниң чалчаларыңар аразында Давидтен өске кым силерге эн-не бердинген чүвөл? Ол силерниң күдээнер-дир, силерниң чоок дүжүмединер-дир, силерниң ордуңарда хүндүлүг кижидир. ¹⁵ Давид дээш мен Бургандан баштай чүвө айтырар кижиди мен бе? Чок, ол бүгүгө чалчана мени база мээң төрөлдериمنى буруудатпайн көрүңер, хаан. Чүгө дээрге сүлчээниң дугайында силерниң чалчана мени чүнү-даа шуут билбес мен» — деп харыылаан.

¹⁶ Ынчан хаан: «Сени болгаш сээң төрөлдериңниң шуптузун өлүрөр ужурлуг, Ахимелех» — дээн. ¹⁷ Хаан бодунун

чанында камгалакчыларынга: «Барыңар, Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларын өлүрүп кааптыңар, чүгө дээрге олар Давид-биле кады-дырлар, Давидтиң менден дезе бергенин билип турган хирезинде, менээ чугаалавааннар-дыр» — дээн. Ынчала-даа хаанның чалчалары Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларынче хол көдүрерин күзевээннер. ¹⁸ Ынчан хаан Доикке: «Сен бар, Бурганның бараалгакчыларын өлүрүп каавыт» — дээн. Эдом Доик чоруткаш, Бурганның бараалгакчыларынче халдааш, ол хүн лён эфод кедип чоран сезен беш кижини өлүрүп каан. ¹⁹ Бурганның бараалгакчыларының хоорайы Новтын чурттакчыларыны кыргып-хыдып каапкан, эр-херэз-жен, аныяк-чаш кижилерни, бода-шээр малды, элчигеннерни кыргып-хыдып каапкан.

²⁰ Ахитувтуң оглу Ахимелехтин Авиафар деп бир оглу дириг арткаш, Давидче дезе берген. ²¹ Авиафар Давидке келгеш, Саулдуң Дээрги-Чаяакчының бараалгакчыларын узуткап каапканының дугайында чугаалап берген. ²² Давид Авиафарга: «Ол хүн эдом Доикти көргөш, ол ыяап-ла Саулга хоптаныштар деп билип турдум. Сээң төрөл бөлүүнүң узуткаттырганы дээш мен буруулуг-дур мен. ²³ Мээң-биле артып кал, кортпа. Мени өлүрүксеп турар кижиди сени база өлүрүксеп тур, ынчалза-даа сен мээң камгалалым адаанда болур сен» — деп чугаалаан.

Давидтиң Кеиланың чурттакчыларын камгалап кааны

23 ¹ Давидке: «Филистимнер Кеила хоорайже халдааш, ында тараа шаңдарын үштөп туруп берген-дир» — деп дыңнадышканнар. ² Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Баргаш, ол филистимнерни басып каайн бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Бар, филистимнерни басып каапкаш, Кеиланы камгалап каг» — дээн. ³ Ынчалза-даа Давид-биле кады чоран улус аңаа: «Бис мында, Иуданың черинде безин, коргуп тур бис. Кеилаже филистим шеригте удур канчап баар улус бис?» — дээн. ⁴ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан база каттап айтырарга, Ол: «Бар, Кеилаже чорувуг. Мен филистимнерни сээң холунга

22:8 1 Хаан. 18:3 22:9 1 Хаан. 21:7; Ыд. ыр. 51:2
1 Хаан. 2:18 22:20 1 Хаан. 23:6 22:23 3 Хаан. 2:26

22:10 1 Хаан. 21:6, 9 22:18 Хост. 28:6;
23:1 Исис. 15:44

берип каар мен» — деп харышылаан. ⁵ Давид бодунун улуузу-биле Кеилаже чорупкаш, филистимнер-биле дайылдашкан. Оларны кыргып-хыдып каапкаш, мал-маганын сүрүп апарган. Ынчалдыр Давид кеилажыларны камгалап каан.

⁶ Ахимелехтин оглу Авиафар Кеилада Давидке дезип чорурда, эфодту база ап алган чүве-дир.* ⁷ Ол өйдө Саулга Давидтин Кеилада чедип келгенин дыңнадырга, ол: «Бурган ону ам-на мээң холумга кирип бергени ол-дур. Чүгө дээрге ол хааглыг болгаш дээктиг хоорайда бодун кажалап алган-дыр» — дээн. ⁸ Саул бодунун бүгү шерин Кеилаже баргаш, Давидти база ооң улузун бүзээлээринче кийтирген.

⁹ Давид Саулдун анаа удур багай чүве бодап алганын билип кааш, Бурганның бараалгакчызы Авиафара: «Эфодту бээр эккел» — дээн. ¹⁰ Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы! Сээң чалчаң мен Саул Кеилага удур келгеш, бо хоорайны мен дээш узуткаар деп турарын дыннап кагдым. ¹¹ Кеилажылар мени ооң холунга хүлээдир бе? Сээң чалчаңнын дыннааны дег, Саул бээр кээрдир бе? Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы! Чалчаңга меңээ чугалап берип көрөм».

Дээрги-Чаяакчы: «Кээр» — деп харышылаан.

¹² Давид: «Кеиланың чурттакчылары мени болгаш мээң улузумну Саулдун холунга бээрлер бе?» — деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Хүлээдир-дир» — дээн.

¹³ Ынчан Давид болгаш ооң улузу, 600 хире кижиге, Кеиладан баш углаан черже үнүп чорупкан. Саулга Давид Кеиладан дезип чорупкан деп дыңнадыптарга, ол ынаар чорбайн барган.

Давид Зиф ховузунда

¹⁴ Давид ээн кургаг Зиф ховузунда даглыг быжыглалдыг черлерге турумчуп алган. Саул ону хүннүн-не дилеп турган, ынчалза-даа Бурган Давидти ооң холунга хүлээтпээн. ¹⁵ Давид Зиф хову-

зунда Хореш деп черге Саул ону дилеп турарын көрүп турган. ¹⁶ А Саулдун оглу Ионафан Хореште Давидке келгеш, ону деткип, Бурганга идегээринче хей-аыт кирипкен. ¹⁷ Ол Давидке мынча дээн: «Кортпа, мээң ачам Саулдун холу сээң четпес. Сен Израильди чагырып хааннаар сен, а мен сээң адаанда ийи дугаар кижиге боор мен. Мээң ачам Саул ону билдир». ¹⁸ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга боттарынын аразында дугуржулга кылып алганнар. Давид Хорешке артып калган, а Ионафан чана берген.

¹⁹ Зифтин чурттакчылары Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистиң Хореш деп черивисте, Иесимоннун мурнуу талазында Гахила тейде быжыглалдыг черде чаштып турар. ²⁰ Ынчангаш, хаан, келгеш, күзелиңерни боттандырып болур силер. А бистиң херээвис ону хааннын холунга хүлээдип бээривис болур» — дээннер.

²¹ Саул оларга: «Мени кээргээниңер дээш Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буян хайырлазын. ²² Баргаш, ам база катап хынаңар, ооң барган черин, ону көргөн улусту билип алыңар. Оон башка ол кончуг кажар кижиге дээрин меңээ улус чугалап турар-дыр. ²³ Ооң чаштып турар черлерин шуптузун билип алыңар. Ыяк билип алгаш кээриңерге, мен силер-биле кады чоруптар мен. Бир эвес ол ында болза, мен ону Иуданың чериниң хей муң улузунун аразындан дилээр мен».

²⁴ Олар тургаш, Саулду мурнай Зифче чорупканнар. А Давид ынчан бодунун улуузу-биле Иесимоннун мурнуу талазында Аравада ээн кургаг Маон ховузунга турганнар. ²⁵ Саул бодунун шерии-биле ону дилеп чорупканнар. Давидке ооң дугайында дыңнадыптарга, ол хаялыг черже үне бергеш, Маон ховузунга артып калган. Саул ону дыңнап кааш, Давидти сүрүп, Маон ховузунче чорупкан. ²⁶ Саул дагнын бир талазынга чорда, Давид бодунун улуузу-биле өске талазынга турган. Давид Саулдан дүрген десе бээр деп чорда, Саул шерии-биле ону

* 23:6 Эфодта ыдыктыг хапчыгаш, а ол хапчыгаштын иштинге дээди бараалгакчының чугула айтырылгарга Бургандан хары алырда ажыглаар херекселдери — урим биле туммим бар турган (Хост. 28:30 көр).

23:6 1 Хаан. 22:20 || Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 23:9 1 Хаан. 30:7 23:13 1 Хаан. 22:2; 25:13; 27:2

23:14 Ис. 15:24; Ыд. ыр. 62:1 23:17 1 Хаан. 24:21 23:18 1 Хаан. 18:3; 20:8 23:19 1 Хаан. 26:1;

Ыд. ыр. 53:1-2 23:24 Ис. 15:55

тудуп аар дээш, оларны оюп чоруп орган. ²⁷ Ынчан Саулга медээчи кижиге келгеш: «Дүрген дедир чедип келиңер. Черивисче филистимнер халдап келди» — дээн. ²⁸ Саул Давидти сүрерин ара каапкаш, филистимнер-биле тилчур дээш дедир чедип келген. Ынчангаш ол черни Села-Гаммахлекот* деп адап каан чүве-дир.

*Давидтиң Саулау
амы-тынның арттырганы
(1 Хаан. 26:1-25)*

24 ¹ Давид оон чоруткаш, Эн-Гедиде быжыглалдыг черлерге турумчуп алган.

² А Саул филистимнерге удур дайындан чедип кээрге, анаа: «Давид Эн-Гединин ээн кургаг ховузунда турар-дыр» — деп дыннатканнар. ³ Саул бүгү Израильден 3000 шилиттинген эрни эдертип алгаш, Давидти болгаш оон улузун дилеп, Чуң-малыг туругже чорупкан. ⁴ Ол чорааш, орук кыдыында хой кажаларынга таваржы берген. Ында куй бар боорга, Саул чийгеп аар дээш ынаар кире берген. А ол куйнуң ханы иштинге Давид болгаш оон улuzu олурган чүве-дир. ⁵ Давидке оон улuzu мынча деп турганнар: «Дээрги-Чаяакчының сенээ: „Бо-дур, сээң дайзыныңны сээң холунга хүлээдип берип тур мен“ — деп чугаалап турганы хун бо-дур. Оон-биле чүнү канчаарыңны бодун билдир сен». Давид туруп келгеш, Саулдун тонунуң эдээнден билдиртпейн кезип алган. ⁶ Ынчалза-даа оон соонда Саулдун тонунуң эдээн кезип алганы Давидтин арын-нүүрүнге эпчок апарган. ⁷ Ол бодунуң улзуунга: «Мээң дээргимче ынчаар хол көдүрерин Дээрги-Чаяакчы менээ чөпшээрээр бе ынчаш. Ол болза Дээрги-Чаяакчынын шилип алганы кижизи ышкың» — дээн. ⁸ Ол сестери-биле Давид бодунун улзуун чемелеп, Саулче халдаарын хоруп каан.

Саул куйдан орукче үнүп кээрге, ⁹ Давид база үнүп келгеш, оон соондан: «Мээң дээрги хааным!» — деп кыйтырган. Саул хая көрнүп кээрге, Давид анаа черге чедир мөгөйген. ¹⁰ Давид Саулга мынча деп чугаалаан: «Чүге силер улустун; „Давид Саулга удур багай чүве кылыр деп турар“ деп чугаазыңга бүзүрөп, оларны

дыннап турар силер? ¹¹ Бөгүн куй иштинге Дээрги-Чаяакчы силерни мээң холумга кирип турганын бодунар караңар-биле көрдүңер ышкажыл. Силерни өлүрүп каарын менээ сүмелеп турдулар. А мен силерни кээргээш: „Мээң дээргимче хол көдүрбес мен, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчының шилип алган кижизи-дир“ — дидим. ¹² Мээң адам! Мээң холумда силерниң тонунардан кезип алганым быжындыны көрүңер. Мен ону кезип алгаш, силерни өлүрбедим. Силерге удур менде кандыг-даа каржы-бак бодал чок дээрин көрүп, билип алынар. Мен силерге удур бачыт кылбадым. А силер мээң амы-тынныңга чедер дээш мени сүрүп турар-дыр силер. ¹³ Силер биле мээң аравыска Дээрги-Чаяакчы шийткекчи болур ыйнаан. Мээң өжээнимни силерден Дээрги-Чаяакчы негеп аар ыйнаан, а мен силерге хол көдүрбес мен. ¹⁴ Бурунгу үлгер чугаада „Бак үүлгедиглер бак улустан үнер“ дээн болгай. А мен силерге хол көдүрбес мен. ¹⁵ Израильдиң хааны кымга удур үнүп келген чүвөл? Кымны истеп сүрүп турар кижиге силер? Өлүг ытты азы чангыс бытты эвес бе? ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы шийткекчи болгай аан! Силер биле мээң аравыска Дээрги-Чаяакчы херчилээр ыйнаан. Ол мээң херээмни сайгарып көргөш, силерниң холунардан мени адырып каар».

¹⁷ Давид чугаазын төндүрүптөргө, Саул: «Сээң үнүң бе бо, оглум Давид?» — дээш, ылгапкан. ¹⁸ Оон ол Давидке: «Сен менээ бодаарга, чөптүг-шынның-дыр сен, чүге дээрге сен менээ экини күзеп турар-дыр сен, а мен сенээ хамаарыштыр багай чүве бодап турган-дыр мен. ¹⁹ Бөгүн сен менээ кээргээчел сеткилин көргүскөш, ону бадыткадын. Дээрги-Чаяакчы мени сээң холунга хүлээдип турда, сен мени өлүрбедим. ²⁰ Бодунун дайзынын tudup алгаш, кым менди-чаагай салып чорудуптар боор? Бөгүн менээ эки чүүл кылганың дээш Дээрги-Чаяакчы сени ачы-буян-биле шаңнаар. ²¹ Ам билдир мен: сен ыяап-ла хаан болур сен, Израильди сен чагырар сен. ²² Ынчангаш мээң соомда мээң үрө-салгалымны төндүрбезинни база мээң адымны төрөл бөлүүмге артпас кылдыр узуткавазыңны

* 23:28 Села-Гаммахлекот — «Адырлышкын хаязы» дээн ат.

24:1 Ис. 15:62 24:6 2 Хаан. 24:10 24:7 1 Хаан. 26:9; 2 Хаан. 1:14 24:8 Бд. ыр. 7:5
24:12 Бд. ыр. 58:4 24:13 Э. д. 16:5 24:20 Руф 2:12 24:21 1 Хаан. 23:17

меңээ Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгырагла».

²³ Давид Саулга даңгыраан берген. Оон Саул чана берген, а Давид бодунуң улузу-биле кады быжыгланып турумчуп алган черинче чорупкан.

Самуилдин өлгөнү

25 ¹ Самуил өлүп калган. Бүгү израильчилер чыгып келгеш, ол дээш качыгдап ыглашканнар. Ону Рамага, бодунуң бажыңының чанынга, ажаап кааннар. А Давид ээн кургаг Фаран ховузунче дүжүп бадып келген.

Навалдын харамы, Авигеяның мерген угааныны

² Маон хоорайга хөлчок бай-шыдалдыг бир-ле кижичи чурттап чораан. Оон ээлээн чери Кармилга турган*. Ол 3000 хойлуг, 1000 өшкүлүг чүве-дир. Хой-өшкүзүн ол Кармилге кээп кыргып турган.

³ Ол кижиниң ады — Навал, ол Халевтин төрөл бөлүүнге хамааржыр. А кадайының адын Авигея дээр. Ол херээжен кижичи угаанныг болгаш чараш, а ашаа каржы-дошкун болгаш чаңы багай кижичи турган чүве-дир.

⁴ Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Навал хоюн кыргып турар деп дыңнаан.

⁵ Давид он кижини чорудуп, оларга мынча дээн: «Кармилче баргаш, Навалга барып, мээң адымдан байыр чедиринер.

⁶ Аңаа: „Экии! Сеңээ, сээң өг-бүлөңге, бүгү-ле улузунга менди-чаагай болурун күзөдүм. ⁷ Бөгүн мен сээң малың кыргып турар деп дыңнадым. Силерниң кадарчыларыңар бистиң-биле кады чорда, оларны хомудатпаан бис. Кармилге турда, оларның чүзү-даа читпээн. ⁸ Чалчаларыңдан айтырып көр даан, олар сеңээ чугаалап-ла бээрлер ыйнаан. Ынчангаш бо оолдарга энерелиң көргүзөр боор сен, чүге дээрге бис сеңээ эки хүнде чедип келген бис. Бодунуң чалчаларың биске, огуң Давидке чүңү берип шыдаар сен, шаан-биле берип көрөм“ — дээр силер».

⁹ Давидтиң улузу Навалга баргаш, ол сөстөрнү чугаалааш, харызын ыыт чокка манап турганнар. ¹⁰ Навал Давидтиң чалчаларыңга: «Иессейниң огулу Давид

деп кым чүвөл ол? Амгы үеде боттарының дээргилеринден дезип чоруп турар кулдар-ла хөй апарган-дыр. ¹¹ Мен бодунуң хоюм кыргып турар улузумга бээр дээн хлевимни, суумну база эдимни кайбың-даа келгенин билбезим, таны-вазым улуска бериптер кижичи мен бе?» — деп харыылаан.

¹² Давидтиң чалчалары дедир чедип келгеш, Навалдың сөстөрнү дамчытканнар. ¹³ Ынчан Давид: «Хылыштарыңарны астып белеткенип алыңар!» — деп бодунуң улузунга чугаалаан. Олары ок-чеп-сээн астып белеткенип алганнар. Давид база бодунуң хылыжын ап алган. Давид-биле кады 400 хире кижичи чорупкан, 200 кижичи турлаанга артып калган.

¹⁴ Навалдың кадайы Авигеяга бир чалчазы: «Давид ээн кургаг ховудан бодунуң медээчилерин дамчыштыр бистиң дээргивиске байыр сөс дамчыдыштарга, ол олар-биле каржы-хажагай чугаалашкан-дыр. ¹⁵ А ол улус бисти дыка эки аажылап турду. Бисти хомудатпаан-даа, бис олар-биле кады ховуга чорувуста, чүвүсү-даа читпээн болгай. ¹⁶ Бис оларның чоогунга мал кадарып чорувуста, олар биске дүне-хүндүс дивейн камгалакчыларымыс болуп турдулар. ¹⁷ Ынчангаш сен чүңү канчалза эки болурун боданып көр. Оон башка бистиң дээргивиске болгаш оон аал-ораныңга айыыл болуру албан апарган-дыр. А ол дүржөк кижичи-дир, оон-биле чугаалажып болбас-тыр» — деп чугаалаан.

¹⁸ Авигея далаш-биле 200 хлеб, ийи улуг хөм савада арага, өзөп белеткеп каан беш хой, беш са* быжырган тараа, чүс шарыг үзүм, 200 шарыг фиға чимизи алгаш, элчигеннерге чүдүрүп алган. ¹⁹ Ол бодунуң чалчаларыңга: «Мени мурнай чоруп олурунар, мен силерниң соонардан чоруур мен» — дээн. А ашаанга чүңү-даа ыыттаваан.

²⁰ Кажан Авигея элчигенин мунуп алгаш, дагың ээтпээңден хенертен үнүп кээрге, аңаа Давид болгаш оон улузу уткужуп келген. ²¹ Ол үеде Давид мынча деп чугааланып турган: «Ээн кургаг ховуга ол кижиниң эт-хөрөңгизин хей-ле кадарып турган-дыр мен. Аңаа хамааржыр чүведен чүү-даа читпээн болгай. Мээң

* 25:2 Израильдин сонгу чүгүндө Кармил дагны эвес, а мурнуу чүкте Негевте суурну айтып турар (Иис. 15:55 көр). * 25:18 Беш са 35 литр хире болур.

25:1 1 Хаан. 7:17 | Ө. д. 21:21; Сан. 10:2 25:3 Сан. 13:31; Иис. 14:14; 1 Чыл. 2:18-24
25:11 Башт. 8:6; Иса. 32:6 25:17 Ы. х. к. 13:13

кылган эки херээмге ол багы-биле харыылады. ²² Бир эвес мен эртен даң бажынга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шаппас болзумза, Бурган мени* канчаар-даа кезеткей аан!»

²³ Авигея Давидти көрүп кааш, элчигенинден дүже халааш, ооң мурнунга донгая кээп дүшкеш, черге чедир мөгейген. ²⁴ Ооң буттарынга кээп дүшкеш, ол чугаалаан: «Мээң дээргим, бүгү буруу менээ онаашкай аан. Шуптузун чугаалап бээрин чөпшээреп көрүнерем, мени дыңнап көрүнерем. ²⁵ Мээң дээргим, ол дуржок кижиге, Навалче, кичээнгей салбайн көрүнерем. Ооң ады кандыгы, боду база ындыг кижидир ол. Ооң ады Навал*, ооң угаан чогу адындан-на билдингир. А мен, силерниң чалчанаар, силерниң чорудупкан чалчаларыңарны көрбөйн барган-дыр мен. ²⁶ Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адынар-биле даңгыраглап тур мен, дээргим: бөгүн Дээрги-Чаяакчы силерни хан төгүүшкүнүнче чорутпады, силерниң холуңарны өжөөн негээшкининче углавады. Силерниң дайзыннарыңар база силерге каржы сеткилдиг улус Навал ышкаш апарзын.

²⁷ Мен, силерниң чалчанаар, бо белектерни силерге, мээң дээргимге, эккелдим. Бо белектерни мен силерни эдерип турар чалчаларыңарга бээр дээш эккелдим, дээргим. ²⁸ Чалчанаар мээң бурууңу өршээп көрүнерем. Дээрги-Чаяакчы силерниң салгалыңарны мөңгө кылып каар. Чүгө дээрге мээң дээргим Дээрги-Чаяакчының дайзыннарыңар чорудуп турар-дыр. Бүгү чуртталганарда силерге багай чүве черле болбас. ²⁹ Бир эвес силернин амы-тыныңарга чедер дээш, силерни истеп сүрер кижиге тыпты берзе, дээргим силерниң амы-тыныңарны Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар карактап камгалаар, а силерниң дайзыннарыңарны кут-сүнесинин Ол Боду-ла даш дег үндүр октаптар. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге чугаалап турганы эки чүвөлөрүн шуптузун кылып бергеш, силерни Израильдин чагырыкчызы кылып каар. ³¹ Ынчан мээң дээргим хей черге хан тө-

гүүшкүнү кылбайн, бодунарның өжөөн-иңер негээринден ойталаар болзунарза, сеткил-чүрөөңер оожум болур. Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге ачы-буянын чедирерге, силер чалчанаар мени сактып кээп көрүнерем».

³² Давид Авигеяга: «Сени бөгүн менче уткуй чорудупкан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! ³³ Бөгүн мени хан төгүүшкүнүнче болгаш өжөөн негээшкининче чорутпааның дээш сээң угааныңны база бодуну алгап-йөрөөп тур мен. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы мени сенээ багай чүве кылырыңдан чайлаткан-дыр. Израильдин дириг Бурганың ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес сен мээң уткуй дашпаан болзумза, эртен даң бажыңга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шавар турган мен!» — дээн. ³⁵ Давид Авигеяның эккелген белектерин ап алгаш: «Бажыңыңче амыр-тайбыч чана бер. Мен сээң сөзүңнү дыңнадым, сенче ээ көрүндүм» — дээн.

³⁶ Авигея Навалга чедип кээрге, ол бажыңында хааныңы дег улуг дой кылып турар болган. Ол хөглүг болгаш аажок эзирик болган. Авигея аңаа эртенге чедир чүнү-даа чугаалаваан. ³⁷ Эртенінде Навал элээр апарганда, кадайы аңаа шуптузун чугаалап бээрге, ооң чүрээ чайлы бер часкаш, боду даш көжээ дег апарган. ³⁸ Он хире хозук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Навалга кеземче онаа-тарга, ол өлүп калган.

³⁹ Давид Навалдың өлүп калганын дыңнап кааш: «Навалдың мени куду көргениниң өжөөнин негеп алган Дээрги-Чаяакчыга алдар! Навалдың каржы сеткилинге Дээрги-Чаяакчы кеземче онааган-дыр, а Бодунуң чалчазы мени багай чүве кылырыңдан чайлаткандыр» — дээн. Оон соонда Давид Авигеяже ону кадай кылдыр алыр дугайында сөс дамчыдыпкан. ⁴⁰ Давидтиң чалчалары Кармилде Авигеяга чедип келгеш: «Бисти сенче Давид чорудупту. Ол сени кадай кылдыр алыксап турар-дыр» — дээннер.

⁴¹ Авигея дораан черге чедир мөгейгеш: «Көрүнер, дээргимниң чалчаларының бунгарын чуур чалча болуруңга безин белен мен» — дээн. ⁴² Авигея

* 25:22 Өске буруңу сөзүглелде «мени» эвес, а «Давидтиң дайзыннары» деп бижээн. * 25:25 Навал дээрге «сээден, бужар-бак» деп уткалыг ат.

25:22 1 Хаан. 3:17

25:23 Руф 2:10

25:24 2 Хаан. 14:9

25:26 2 Хаан. 18:32; Дан. 4:16

25:28 1 Хаан. 18:17

дүрген-не белеткенип алгаш, элчигенин мунупкаш, Давидтиң медээчилерин эдерип чорупкан. Ону беш чалча кыс удеп чораан. Ол Давидтиң кадайы болу берген.

⁴³ Давид Изреелден Ахиноаманы база кадай кылдыр ап алган. Ынчалдыр Авигея биле Ахиноама ийи Давидтиң кадайлары апарган. ⁴⁴ А Саул Давидтиң кадайы турган бодунуң уруу Мелхоланы Галлим чурттуг Лаиштиң оглу Фалтийге берипкен.

*Давидтиң Саулду база катан амы-тынның арттырары
(1 Хаан. 24:1-22)*

26 ¹ Зифчилер Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистин черде Иесимоннуң дужунда Гахила тейде чаштып турар-дыр» — деп чугаалааннар. ² Саул 3000 шилиттинген израильчини эдертип алгаш, Давидти дилээри-биле ээн кургаг Зиф ховузунче чорупкан. ³ Саул Иесимоннуң дужунда чыдар Гахила тейге орук кыдынгга турумчуп алган. А Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Саулдуң ооң соондан чедип келгенин көрүп турган. ⁴ Давид хайгыылчылар чорудуптарга, олар Саулдуң шынап-ла чедип келгенин билип эккелгенер.

⁵ Давид тургаш, Саулдуң турлаанче чеде бергеш, Саул биле ооң шеринин чыртагы, Нириин оглу Авенирнин удуп чыткан черин көрүп алган. Саул турлагның төвүнде, а шериглери ону долгандыр удуп чыткан. ⁶ Давид хет аймак-сөөктүг Ахимелехтен база Саруйяның* оглу, Иоавтын акызы Авессадан: «Саулдуң турлаанче мээн-биле кады кым баарыл?» — деп айтырган. Авесса: «Мен сээн-биле баар мен» — деп харыгылаан. ⁷ Давид Авесса-биле кады дүне када Саулдуң турлаанга чедип келген. Саул турлагның төвүнде удуп чыткан, а чыдазын ооң бажында черже киир шанчып каан турган. Авенир болгаш ооң шериглери ону долгандыр удуп чытканнар.

⁸ Авесса Давидке: «Бөгүн Бурган дайзынның сээн холунда тутсуп берген-дир. Ону чыда-биле черге чыпшыр чангыс шанчыптарын менээ чөпшээрер

көрөм, аңаа чангыс шимчээшкин-не чер» — деп чугаалаан.

⁹ Ынчалза-даа Давид Авессага: «Ону өлүрбө. Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүрген кижиги буруу чок болур деп бодаар сен бе?» — дээн. ¹⁰ Давид оон мынча дээн: «Ону Дээрги-Чаяакчы Боду кезеткей аан. Азы хүнү чээрге, ол өлүп каар, азы дайын чорупкаш, өлүртүр. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: Ооң шилип алган кижизинче бодумнун холум көдүрбес мен. ¹¹ Ооң бажында турар чыдазын база суглуг саваны ап ал, ынчангаш чанаалы».

¹² Давид Саулдуң бажында турган чыдазы биле суглуг саваны ап алган. Олар чанып чорупканнар. Оларны кым-даа көрбөөн, кым-даа билбөөн, кым-даа одунмаан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Саулдуң улузун ханы уйгуже кирип каан чүве-дир. ¹³ Давид өске талаже эртип чоруй баргаш, ыракта даг бажынга барып туруп алган. Оларның аразы ырак турган.

¹⁴ Давид шериглери болгаш Нириин оглу Авенирни: «Дыңнап тур сен бе? Харыылап көрөм, Авенир!» — деп кыйгырган.

Авенир аңаа: «Кым сен? Чүге хаанны кыйгырып тур сен?» — деп харыгылаан.

¹⁵ Давид Авенирге мынча дээн: «Сен ёзулуг эр кижиге сен ыйнаан? Израильде сээң-биле кими быражыр чүвөл? Чүге сен бодунуң дээрги хаанынны камгалап-карактавайын турар кижиге сен? Чон аразындан бир-ле кижиге сээң дээрги хаанынны өлүрер дээш кээп чораан-дыр.

¹⁶ Сен багай кылып турар-дыр сен. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: өлүмге төлөптиг-дир силер, чүге дээрге Бурганның шилип алган кижизин, бодунарның дээрги хаанынны камгалап-карактаваан силер. Көрүп көрөм, хаанын бажынга турган чыдазы биле суглуг сава бар-дыр бе?»

¹⁷ Ынчан Саул Давидтиң үнүн танып кааш: «Оглум Давид, сээң үнүң бе бо?» — деп айтырган.

Давид: «Ийе, мээн үнүм-дүр, дээрги хааным» — дээн. ¹⁸ Ооң соонда: «Мээн дээргим чүү дээш бодунуң чалчазын

* 26:6 Саруйя — Давидтиң угбазы (1 Чыл. 2:16 көр).

25:43 1 Хаан. 27:3; 30:5; 2 Хаан. 2:2; 3:2; 1 Чыл. 3:1 25:44 2 Хаан. 3:14-15
Блд. ыр. 53:1-2 26:2 Исис. 15:24; Блд. ыр. 62:1 26:5 1 Хаан. 14:50; 17:55
26:9 1 Хаан. 24:7; Блд. ыр. 7:5 26:10 1 Хаан. 31:6 26:12 Э. д. 2:21; 15:12

26:1 1 Хаан. 23:19;
26:6 2 Хаан. 2:18

истеп сүрүп турар ирги? Чүнү үүлгедип каан кижиги мен? Багай чүве кылып каан мен бе? ¹⁹ Мээң хааным, бөгүн бодунарның чалчаңарның чугаазын дыңнап көрүңерем. Бир эвес силерни менээ удур Дээрги-Чаяакчы чорудупкан болза, мээң амы-тыным Аңаа өргүл болзун! А бир эвес менче удур силерни кижилер чорудупкан болза, олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга каргаттырар болзун! Чүге дээрге олар бөгүн мени Дээрги-Чаяакчының берген черинге арттырбазын бодад: „Бар, өске бурганнарга бараан бол“ дээш*, үндүр ойладып турганнар болгай. ²⁰ Мээң ханым Дээрги-Чаяакчының мурнунга төгүлбезин. Силер, Израильдин хааны, даглыг черге торлаа сүрери дег, чаңгыс быт дилеп чорупкан-дыр силер».

²¹ Саул: «Мен бачыт кылган-дыр мен. Чанып кел, оглум Давид. Мен моон соңгаар сенээ багай чүве черле кылбас мен, чүге дээрге сен мээң амы-тынымны үнелеп көргөн-дир сен. Мелегей чоруктар үүлгедип, улуг частыргы кылып тургандыр мен» — деп билинген.

²² Давид: «Хаанның чыдазы бо-дур. Оолдарның бирээзи келгеш, ап алзын. ²³ Дээрги-Чаяакчы улустун актыын-шынын болгаш бердингенин көрүп, кижиги бүрүзүн шаңнаар болзун. Дээрги-Чаяакчы силерни мээң холдарымга хүлээдип турда-даа, мен Дээрги-Чаяакчынын шилип алган хаанынче хол көдүрбедим. ²⁴ Бөгүн силерниң амы-тыныңар менээ кайы хире үнелип болганыл, Дээрги-Чаяакчы мээң амы-тынымны база ынчаар үнелээй аан. Ол мени кандыг-даа хилинчек-човалаңдан камгалаар болзун!» — дээн.

²⁵ Ынчан Саул Давидке мынча дээн: «Бурган сенээ ачы-буян хайырлазын, оглум Давид. Ажыл-херекти-даа кылып, кадыг-бергени-даа эртип чоруур-дур сен». Давид бодунуң оруун улап чорупкан, а Саул бодунуң черинче чанып келген.

*Давидтиң филистим хаанга
бараан болганы*

27 ¹ Давид иштгинде мынча деп боданган: «Кажан-бир мен дөмей-ле

Саулдун холунче кире бээр болгай мен. Филистим черге дезе бээринден дээре чүве чок боор. Ынчан Саул мени бүгү израиль черден дилээш, шва төнүп каарга, мен ооң холундан камгаланыр мен». ² Давид тургаш, боду-биле кады чораан 600 эр-биле кады Гефтин хааны, Маохтуң оглу Анхусче чорупкан. ³ Давид Гефке Анхустун чанынга бодунуң улузу-биле кады чурттап турган. Кижиги бүрүзү бодунуң өг-бүлөзи-биле. А Давид бодунуң ийи кадайы — изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авигея олар-биле. ⁴ Саулга Давидтиң Гефче дезе бергенин дыңнадыштарга, ооң соонда ол ону дилевестей берген. ⁵ Давид Анхуска: «Бир эвес мен силерниң сагышыңарга кирер болумза, сенээ ховуда хоорайларыңарның бирээзинге чурттаар черден берип көрүңерем, мен аңаа чурттай бейрейн. Силерниң чалчаңар мен хаанның чурттап турар хоорайыңа турган херээм чүү боор» — дээн. ⁶ Ынчан Анхус Давидке Циклаг хоорайны берген. Ынчангаш бо хуннерге чедир Циклаг Иудеяның хаанарының хоорайы бооп артып калган.

⁷ Давид филистим черге бир чыл дөрт ай чурттаан чүве-дир. ⁸ Египеттин кызыгаарында Сурга чедир черни үе-дүптөн бээр ээлеп чурттаан гессур, гарзей база амалик чоннарже Давид бодунуң улузу-биле халдап тургаш, ⁹ оларны кыргып-хыдып каапкан. Эр-даа, херээжен-даа улусту дириг арттырбайн, шээр болгаш бода малдарын, элчигеннерин, тевелерин база идик-хевин былаап алгаш, Анхуска чедип кээп турган. ¹⁰ Анхус Давидтен: «Ам кымче халдап турдуңар?» — деп айттырарга, Давид: «Негевте Иуданың аймааның чуртунче, иерахмел аймактын чуртунче база кен аймактын чуртунче» — деп харыылаан. ¹¹ Давид эр-даа, херээжен-даа кижилерни дириг арттырбайн, Гефче эккелбейн турган. «Олар бисти улуска: „Давид филистим черге турган үезиниң дургузунда кезээде ынчалдыр кылып турган“ — дей бээрлер чадавас» деп сезинген. ¹² Анхус Давидке бүзүрөп турган болгаш: «Израиль чон ам ону

* 26:19 Эрте-бурунгу үеде кижини үндүр сывыраын бодунуң чонунуң бурганнарындан чары кылдыр база билип ап турган, чүге дээрге шажын-чүдүлгө төрөөн черинге турары-биле тудуш харылзаалы.

26:21 1 Хаан. 15:24 26:23 2 Хаан. 22:21; Ыд. ыр. 17:21 27:2 1 Хаан. 23:13 || 1 Хаан. 21:10; 3 Хаан. 2:39 27:3 1 Хаан. 25:43 27:6 Иис. 15:31 27:8 Иис. 13:2 || 1 Хаан. 15:7 27:10 Иис. 15:31-32 || Башт. 1:16; 1 Хаан. 30:29

шуут көөр хөңнү чок-тур. Ынчангаш ол кезээ-мөңгөдө мээң чалчам болур» — деп бодап турган.

28 ¹ Ол үедө филистимнер Израиль-биле дайылдажыр дээш бодунун шерин чыып турган. Анхус Давидке: «Билип тур сен бе? Сен бодуң улзуң-биле кады мээң шеринге катчып алгаш, чоруур сен» — деп чугаалаан. ² Давид Анхуска: «Силерниң чалчаңар чүңү канчап шыдаарын ам көөр силер» — дээрге, Анхус: «Ынчаарга мен сени кезээде мээң хууда камгалакчым болуур кылдыр томуйлап каар мен» — деп чугаалаан.

Саулдуң караң көрнүр херээженге барганы

³ Самуил өлүп калган турган. Бүгү израильчилер ол дээш качыгдап ыглаш-каш, ону ооң хоорайы Рамага ажаап каан турган. А Саул караң көрнүр кижилер болгаш өлүглерниң сүнезиннерин кыйгырар кижилерни чуртундан үндүр ойдадыпкан чүве-дир.

⁴ Филистимнер чыгылып алгаш, Сунемге барып, турлап кылып алганнар. Саул баса бүгү израиль чонну чыып алгаш, Гелвуяга турлагжып алган. ⁵ Филистим шеригниң турлаан көрүп кааш, кортканындан Саулдуң чүрээ серт кылынган. ⁶ Саул Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Ол аңаа оон дүжүндө-даа, урим* дамчыштыр-даа, Бодунуң медээчилерин дамчыштыр-даа харыы бербээн. ⁷ Ынчан Саул дүжүмөттеринге: «Меңээ өлүглерниң сүнезинин кыйгырар херээженден тып бериңер, мен оон барып айтырайын» — деп дужаарга, олар аңаа: «Бо-дур, ыңдыг херээжен Эн-Дорда бар» — деп дыннатканнар. ⁸ Саул бодунуң хевин солуй кеттингеш, ийи кижии эдертип алгаш, дүңө ол херээженге чедип келген. Саул оон: «Меңээ төлгөден салып, мээң айтырган кижимниң сүнезинин кыйгырып берем» — деп дилээн.

⁹ Ынчалза-даа ол херээжен аңаа: «Караң көрнүр болгаш төлгөчи кижилерни Саул чуртта чок кылып каанын билир-ле болгай сен. Чүге меңээ четки

салып, мени өлүрер деп турарың ол?» — дээн.

¹⁰ Саул аңаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: ол чорук дээш сеңээ кандыг-даа багай чүве болбас» — деп аашкынган.

¹¹ Ол херээжен: «Кымның сүнезинин кыйгырып бээр мен?» — деп айтырарга, Саул: «Самуилди кыйгырып берем» — дээн.

¹² Херээжен Самуилди көрүп кааш, Саулче: «Чүге мегеленип турганың ол? Саул ышкажыл сен!» — деп кышкырыпкан.

¹³ Хаан: «Кортпа. Чүңү көрүп тур сен?» — деп айтырган.

Херээжен: «Черден үнүп орап бурганнар көрүп тур мен!» — дээн.

¹⁴ «Кандыг хевирлиг-дир?» — деп Саул айтырарга, төлгөчи: «Назылай берген, шыва тоннуг эр кижии черден үнүп кел чор» — деп харыылаан. Ынчан Саул ол дээрге Самуил-дир деп билип кааш, черге чедир донгай дүжүп мөгөйгөн.

¹⁵ Самуил: «Чүге мени дүвүредип, үндүр кыйгырдың?» — деп Саулдан айтырган.

Саул мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Филистимнер меңээ удур дайылдажып турар. Бурган мени каапкан болгаш, моон сонгаар Бодунуң медээчилерин дамчыштыр-даа, дүжүмдө-даа меңээ харыы бербес-тир. Ынчангаш чүңү канчалымза экил, мени өөредип кагзын дээш силерни кыйгырдым».

¹⁶ Самуил аңаа мынчаар харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы сенден хая көрнү бергеш, сээн дайзының апарганда, менден ону айтырша канчаар сен? ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мени дамчыштыр чугаалаан сөзүн күүсеткен-дир. Ол сээн холундан чагырманы алгаш, өске кижиге, Давидке, дамчыдып берип турар-дыр. ¹⁸ Чүге дээрге кажан Дээрги-Чаяакчы амаликтерже ажынып-хорадап, оларны узут-каар деп бодап турда, сен Ооң сөзүн тооп дыңнаваан-дыр сен. Ол дээш Дээрги-Чаяакчы ам сени ынчаар аажылап турар-дыр. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы сени-даа, Израильди-даа филистимнерниң холунга

* 28:6 Урим — Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганын херексел (Хост. 28:30 көр).

28:3 1 Хаан. 25:1 || Хост. 22:18; Лев. 19:31; Ы. х. к. 18:10-12 28:4 Ис. 19:17 || 1 Хаан. 31:1
28:6 1 Хаан. 14:37; 2 Хаан. 22:42; Ыд. ыр. 17:42 28:7 Ис. 17:11 28:14 1 Хаан. 2:19; 15:27
28:15 1 Хаан. 18:12 28:17 1 Хаан. 15:28 28:18 1 Хаан. 15:29 28:19 1 Хаан. 31:2, 4

хүлээдип бээр. Эртен сен база сээң оолдарың мээң-биле кады турар силер, а Израильдин турлаан Дээрги-Чаяакчы филистимнерниң холунга хүлээдиптер».

²⁰ Самуилдин чугаазындан аажок корга бергеш, Саул черже калбак кеш дег барып дүшкен. Хондур, хүнзедир аыш-чем чивээниңден ооң күжү суларап калган чүве-дир. ²¹Төлгөчи херээжен Саулга чедип келгеш, ооң аажок корга бергенин көрүп кааш, аңаа чугаалаан: «Силерниң чалчанаар мен дилээнерни тооп дыңнааш, бодумга айбылдыг турда-ла, силерниң дужаалыңарны күүсеттим. ²²Ам чалчанаарның сөзүн дыңнаарын силерден дилеп тур мен. Орукче үнүп чоруптарыңар мурнунда, күш кирер кылдыр, бичи хлөбтен чип аарын сүмөлөп тур мен».

²³ Ынчалза-даа ол: «Чемненмес мен» — дээш, ойталап каапкан. Дүжүметтери база херээжен ону көгүдүп эгелээрге, оларның аайынга кирип, черден тургаш, орунга олуруп алган. ²⁴Херээженниң аалынга семис бөзаазы бар турган. Ол ону дурген-не дөгергеш, далган быжырып, боовалар белеткеп кылган. ²⁵Саулга болгаш ооң дүжүметтеринге аыш-чемин бээрге, олар чемненип алгаш, ол-ла дүңе чорупканнар.

Давид Израильге удур дайынче барбас ужурулу

29 ¹Филистимнер бүгү шерин Афёке чыып алган, а израильчилер Изреелде кара суг чанынга турлап кылып алганнар. ²Филистим чагырыкчылар чүс-чүс, муң-муң шериглери-биле чоруп органнар, а Давид бодунуң улузу-биле соондан, Анхусту эдерип, кел чораан.

³Филистим баштыңнар: «Бо чүү еврейлерил?» — деп айтырып эгелээн.

Анхус оларга: «Бо дээрге Израильдин хааны Саулдун дүжүмеди Давид-гир. Ол меңээ үр бараан болуп тур. Ол үениң дургузунда мен ооң багай талазын көрбедим» — деп харыылаан.

⁴Филистим баштыңнар аңаа аажок ажынып, мынча дээннер: «Бо кижини дедир чорудувут. Бистиң-биле дайынче чорупкаш, биске удур тулчу бербе-зи-биле, ол сээң айтып берген чериңге олурзун. Бистиң шериглеривистиң баштарын азаап тургаш, ол бодунуң дээр-гизиниң энерелин ээлдирип алыр эвес

деп бе? ⁵Чоннуң „Саул муң-муң кижини, Давид түмен-түмен кижини тиилеп каан“ деп ырлажып, самнап турганы Давид ол эвес бе?»

⁶Анхус Давидти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: сен шынчы сен. Ынчангаш сен мээң шериглерим-биле кады чораан болзунза, меңээ дыка-ла эки турган ийик. Меңээ чедип келгениңден бо хүнге чедир сээң багай талаң черле эскербээн мен. Ынчалза-даа филистим чагырыкчыларга сен таарышпас-тыр сен. ⁷Ынчангаш сен ам оларны бужургандырбайн, дедир амыр-тайбың чорувут».

⁸Давид Анхуска: «Мен багай чүңү кылыпкан мен? Бо үениң дургузунда чалчанаар менден чүңү эскердинер? Дээрги хаанымның дайзыннары-биле чүге барып дайылдажып болбас кижини мен?» — деп айтырган.

⁹Анхус Давидке: «Мен сени Бурганның төлээзи дег эки кижини деп билир мен. Ынчалза-даа филистим баштыңнар: „Ол бистиң-биле дайынче барбазың“ — дээр-дир. ¹⁰Ынчангаш эртен эрте тургаш, чырый бээрге, кады келген дээргиниң чалчалары-биле чорувут» — дээн.

¹¹Давид бодунун улузу-биле эртен эрте, филистим черже ээп чоруур дээш, туруп келген. А филистимнер Изреелче чорупканнар.

Давидтиң амалик чондан өжээни негээни

30 ¹Ийи хүн эрткенде, Давид болгаш оон улузу Циклагка чедип келгеш, көөрге, амаликтер Негевче база Циклагже халдаш, хоорайны эжелеп алгаш, өрттедипкен болган чүве-дир. ²А хоорайга турган херээженнерниң шуптузун улут-бичези хамаан чокка өлүрбейн, тудуп алгаш, сүрүп апарган болган. ³Давид бодунуң улузу-биле хоорайга чедип кээрге, ону өрттедипкен, а оларның кадайларын болгаш ажы-төлүн тудуп апарган болган. ⁴Давид болгаш ооң улузу ал-пшаан төндүр ыглажып-сыктажып алганнар. ⁵Давидтин ийи кадайы — изреелчи Ахноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Автсея — олар база туттурууга барган чүведир. ⁶Давид берге байдалга келген. Улузу ону даш-биле соп кааптар деп барган,

чүгө дээрге кижги бүрүзү бодунуң ажы-төлү дээш сагыш аарып турган.

⁷ Ынчалза-даа Давид Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүзүрели-биле быжыгыла-нып турган. Ахимелехтиң оглу, Бурганың бараалдакчысы Авиафарга Давид: «Менээ эфодту эккеп бер» — дээрге, ол ону эккеп берген. ⁸ Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Ол дээрбечилерни сурейн бе, оларга чедер мен бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Сүрүп чорувут. Оларга четкеш, бодунуң улузуну эгидип аар сен» — дээн.

⁹ Давид боду база ооң-биле кады 600 кижги Восор хемге шаг-шинээ төнүп калган чедип кээрге, оларның чамдыызы аңаа доктааган. ¹⁰ Давид 400 кижини эдертип алгаш, улаштыр сүрүп чорупкан. А 200 кижизи Восор хемни кежер шаг-шинээ чок болгаш, артып калганнар.

¹¹ Ховудан египет кижги тып алгаш, Давидке эккелгеннер. Олар аңаа аыш-чем бергеш, суг ижиртип кааннар. ¹² Аңаа элээн хөй кургадып каан фиға чимизи, ийи шарыг үзүм бергеннер. Ону чигеш, ол күш кирип келген. Ол кижги үш дүн-хүн ишгинде аыш-чем чивээн, суг ишпээн болган чүве-дир.

¹³ Давид оон: «Сээң дээргин кымыл? Кайыын келдин?» — деп айтырган.

Ол: «Мен египет кижги мен. Бир амалик кижиниң кулу-дур мен. Аарый бээримге, мени дээргим октапкаш, чоруй барды. Оон бээр ам үш хүн эртти. ¹⁴ Бис Негевте керет аймактың чуртунче*, Иуданың аймааның чуртунче база Халевтиң төрөл бөлүүнүң чуртунче халдадыыс, а Циклагты өрттедиптивис» — деп харыылаан.

¹⁵ Давид оон: «Ол дээрбечилерге мени чедирип каар сен бе?» — деп айтырарга, египет оол: «Мени өлүрбес база мээң дээргимниң холунга эгидип бербес мен деп Бурганың ады-биле даңгыраглаар болзуңарза, мен силерни ол дээрбечилерге чедирип каар мен» — дээш, ¹⁶ ону эдертип чорупкан.

Көөрге, амаликтер бүгү чуртта тарай берген, филистим черден болгаш Иудеядан эккеп алган олчазын байырлап,

аштанып-чемненип, дойлап турганнар. ¹⁷ Давид оларже имиргинде шаап халдааш, даартагы хүннүң кежээзинге чедир кыргып-хыдып каапкан. Олардан кым-даа дириг артпаан. Чүглө 400 анык кижги төвелер мунупкаш, дезе берген.

¹⁸ Амаликтерниң үптеп аппаратан чүвезин Давид шуптузун ап алган, ийи кадайын база эгидип алган. ¹⁹ Амаликтерниң үптеп алган чүүлдеринден улуг-даа, бичии-даа улузу, ажы-төлү-даа — чүү-даа читпээн, шуптузун Давид эгидип алган. ²⁰ Давид амаликтерниң бүгү шээр болгаш бода малдарын олчалап, боттарының малдарының мурнунга сүрүп аарга: «Бо Давидтиң олчазы-дыр» — дижип чорааннар.

Давидтиң тыпкан олчаны чөптуу-биле үлээни

²¹ Давид Восор хемнини кыдынынга шаг-шинээ төнгөш, артып калган 200 кижиге чедип келген. Олар ону көрүп кааш, аңаа болгаш ооң-биле кады чораан улузунга уткуштур үнүп келгеннер. Давид оларга чедип келгеш, менидилешкен. ²² Ынчан Давид-биле кады чораан улустуң аразында багай, дүржөк кижилер: «Маңаа артып калгаш, бистиң-биле чорбаан улуска олчавысты бербес бис. Олар чүглө кадайларын болгаш ажы-төлүн ап алгаш чоруй барзыннар» — дижи бергеннер.

²³ Ынчалза-даа Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы биске бо бүгүңү берген база бисти камгалап-карактап, биске удурланып келген дээрбечилерни холу-вуска хүлээдип берген соонда, ыңдыг чүве кылбайн көрүнер, ха-дуңма. ²⁴ Силер-биле кым чөпшээрержир деп? Дайынче чораан улус база эт-хөрөнгивис кадагалаан улус олчаны денге үлежир ужурлуг». ²⁵ Ол хүнден эгелээш, ооң соонда-даа ол дүрүмнү сагыыр апарган. Ону хоойлуда бо хүннерге чедир Израильде сагып турар кылдыр кирип каан чүве-дир.

²⁶ Давид Циклагка чедип келгеш, эккелген олчазын Иудеяның баштыңнар-ынга, бодунуң өнүктеринге: «Дээрги-Чаяакчының дайзыннарындан келген

* ^{30:14} Керет аймак — ол филистимнер турган чадапчок. Ат болза филистимнерниң оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктун адындан тывылган (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр).

^{30:7} 1 Хаан. 22:20; ^{23:6} || Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18; ^{23:9} ^{30:9} 1 Хаан. 23:13

^{30:14} 2 Хаан. 8:18; 15:18; 20:7; 20:23; 3 Хаан. 1:38; 1 Чыл. 18:17 || Ис. 14:14; 1 Хаан. 27:10;

1 Чыл. 2:18-24 ^{30:15} Ы. х. к. 23:15-16 ^{30:17} 1 Чыл. 4:43 ^{30:24} Сан. 31:27; Ис. 22:8

олчадан силерге белек берип тур бис» — дээш, чорудуп берип турган. ²⁷ Ол белектерни Вефилче, Негевтиң Рамотче, Иаттирже, ²⁸ Ароерже, Шитмотче, Эш-темоаже, ²⁹ Рахалче, иерахмеил база кен аймактарның хоорайларынче, ³⁰ Хормаже, Борашанче, Атахче, ³¹ Хевронче база өске-даа — бодунун улузу-биле барып турган бүгү черлеринче чорудупкан чүве-дир.

Саул биле ооң оолдарының өлүрткени
(1 Чыл. 10:1-12)

31 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразыңга тулчуушкун эгелээн. Израильчилер дайзыннарда Гелвуя даанга чедир дескеш, аңа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулду болгаш оон оолдарын сүрүп четкеш, Саулдуң оолдары Ионафанны, Аминадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар.

³ Саулче халдаашкын кады-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул аар балыгланган. ⁴ Саул бодунун чепсек тудукчундан: «Ол кырытжадып демдектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрүп, өлүрбээнде, хылыжың ужулгаш, мени шанчып каавыт» — деп дилээн. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шаштыныпкан. ⁵ Чепсек тудукчузу Саулдуң өлүп калганын көргеш, бодун база хылыш-биле шаштыныпкаш, Саул-биле кады өлүп калган чүве-дир. ⁶ Ынчалдыр Саул, оон

үш оглу, ооң чепсек тудукчузу база оон шупту улузу өлгүлөп калган.

⁷ Шынааның өске талазында база Иордан хемнин ыңдында чурттап турар израильчилер израиль шеригниң дезип турарын, Саулдуң база ооң оолдарының өлүп калганын дыңнааш, боттарының хоорайларын ээн кагылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸ Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуя даанга өлүрткен Саулду база оон үш оглун тып алганнар. ⁹ Саулдуң бажын одура шапкаш, ок-чепсээн үптээш, бүгү филистим черге көргүзери-биле чорудупкан. Ынчалдыр олар чонга тиелелгезиниң дугайында боттарының дүрзү-бурганнарының өргээлеринге чарлапканнар. ¹⁰ Саулдуң ок-чепсээн Астарта бурганның өргээзинге салып каан, а ооң мөчү-сөөгүн Бет-Сан хоорайның ханазыңга азып кааннар.

¹¹ Галаадта Иавистиң чурттакчылары филистимнерниң Саулду канчалганының дугайында дыңнап кааш, ¹² бүгү эрес-дидим улузу хондур кылашташкаш, Бет-Санның ханазыңдан Саулдуң база ооң оолдарының мөчү-сөөктерин дүжүрүп алган. Оларны Иависке эккелгеш, аңа өрттедипкеннер. ¹³ Ооң соонда сөөктерин ап алгаш, Иависте тамариск ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштиңде кажыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

30:29 Башт. 1:16; 1 Хаан. 27:10 31:1 1 Хаан. 28:4 31:2 1 Хаан. 14:49; 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1

31:4 Башт. 9:54 || 2 Хаан. 1:10 31:9 2 Хаан. 1:20 31:10 Башт. 2:13 || Ис. 17:11 31:11 1 Хаан. 11:1-11; 2 Хаан. 21:10 31:12 2 Хаан. 21:12 || 2 Чыл. 16:14; 21:19

Хаанныг чагырга үези

Ийиги ном

Кирилде

Еврей чаңчылда бо номну «Самуилдин ийиги ному» деп адап турар.

Бо ном Давидтиң канчап израиль чоннуң хааны апаргаш, канчаар чагырып турганының дугайында төөгүнү уламчылап турар. Баштай Давид чүгле мурнуу чүкте Иуданын аймаанын хааны (1–4 эгелер), а оон соонда сонгу талазында Израильдин өске аймактарының база (5–20 эгелер). Оон хааннаашкыны чижеглей алырга б. э. чедир 1010–970 чч. үргүлчүлээн.

Израильдин хаанының салгакчызының дугайында айтырыгга дорт хамаарылгалыг боорга, бо номда Давидтиң бодунуң оолдары-биле аразында харылзаа-зынче эвээш эвес кичээнгейни углаан. 21–24 эгелерде Давидтиң хааннаашкынынга хамааржыр өске-даа кол болуушкуннар дугайында чугаалап турар, ынчалза-даа хронологияны (чылдарнын дес-дараалашкаан) шыңгыы сагываан хире.

Давидтиң чагыргазының үезинде израиль чоннуң төөгүзүндө ийи кол болуушкун болган. Бирээде – Давидтиң Иерусалимни чаалап алганы (5:6-10 көр). Ол хоорай Израильдин найысылалы болу бергеш, бо хуннерге чедир делегей чергелиг болуушкуннарга кол черни ээлеп арткан. Ийде – израиль чонну кезээде Давидтиң салгакчызы хааннап башкарар деп Бурганның азааны (7:1-17 көр).

Саулдуң өлгениниң дугайында Давидтиң билип кааны

1 Саулдуң өлгениниң соонда, амалик чонну чылча шаап кааш, Давид Циклагче ээп чедип келген. Аңаа ол ийи хонган. ²Ушкү хонукта Саулдуң турлаандан качыгдал демдээ кылдыр хевин ора соп, бажынче доурак-доозун чажып алган бир кижид Давидке чедип келгеш, аңаа черге чедир мөгейген.

³Давид оон: «Кайыын келдиң?» – деп айтырган.

«Израильдин турлаандан тыннын үндүм» – деп, ол харыылаан.

⁴Давид: «Чүү болган чүвөл? Меңээ чугаалап бер» – дээн.

Ол кижид тургаш: «Шериглер дайын шөлүндөн дезип эгелээн. Дыка хөй улус өлүртүп кагды. Саул биле оон оглу Ионафан база өлүп калды» – дээн.

⁵«Саул биле оон оглу Ионафан өлгөн деп канчап билип алдың?» – деп, Давид медээ эккелген оолдан айтырган.

⁶Оол мынча деп харыылаан: «Гелвуя даанга таваржы бээримге, аңаа Саул бодунуң чыдазынга чөленип алган турду. А дайзыннын дайынчы тергелери база аъттыг шериглери олче чоокшулап келче чытты. ⁷Саул хая көрнүп келгеш, мени көрүп кааш, кыйгырыпты. ⁸Мен аңаа чеде бергеш: „Дыңнап тур мен“ – дидим. Ол: „Кым сен?“ – деп айтырарга, мен: „Амалик кижидир мен“ – деп харыыладым. ⁹Ынчан Саул менден: „Бээр чедип келгеш, мени өлүрүп каавыдам! Мен хинчектенип-бачыдап тур мен, а амыттым ам-даа үзүлбейн тур“ – деп диледи. ¹⁰Балыглаткаш, ол чурттап шыдавас деп чүвени билип кааш, мен аңаа чеде бергеш, ону өлүрүп кагдым. Мен оон бажынга кедип чорааны оваадайын

1:1 1 Хаан. 31:4 || 1 Хаан. 30:17-20 1:6 1 Хаан. 31:1-4; 1 Чыл. 10:1-6 1:9 Башт. 9:54

база холунга суп чорааны билектээжин ап алгаш, дээргим силерге эккелдим».

¹¹ Ынчан Давид болгаш ооң кады чораан улузу качыгдап, хептерин ора сок-кулап алганнар. ¹² Олар дайынга өлүртүп каан Саул база ооң оглу Ионафан дээш, Дээрги-Чаяакчының аг-шерии дээш, израиль чон дээш кежээге чедир ыглап-сыктап, чүнү-даа чивейн, кажыдап турганнар.

¹³ Давид медээ эккелген оолдан: «Кайыын келген сен?» — деп айтырган. «Мен бо черже көшкөн амалик кижиниң оглу-дур мен» — деп, оол харыылаан.

¹⁴ Давид оолга: «Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүреринден канчап кортпааның ол?» — дээн.

¹⁵ Оон бодунуң бир кижизин кыйгырыпкаш: «Баргаш, ол чүвени өлүрүп каавыт» — дээрге, оозу амалик кижини өттүр шанчып өлүрүп каан.

¹⁶ Давид амалик кижиге: «Бодунуң бажыңче бодун-на хан кудуп алдын. „Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанын өлүрүп кагдым“ дээн сөстериң-биле сен бодун-на бодунга удур херчилеп алдын» — дээн.

Давидтиң кажыыдал ырызы

¹⁷ Оон Давид Саул биле ооң оглу Ионафанта кажыыдалдың бо ырызын тураскааткан. ¹⁸ «Ча-согун» деп ырыны* Давид иудей чонга өөредип каарын дужааган. (Ол ырыны Яшарның номунда** бижип каан.) Ооң сөзү бо-дур:

¹⁹ — О, Израиль!

Сээң алдарың бедиктеринде өлүртүп кагды!

Күчүлүглер канчаар кырлып турбады дээр!

²⁰ Оон дугайында Геф хоорайга баргаш,

чугаалашпаңар,

ону Аскалоннуң кудумчуларынга

черле чарлаванар,

оон башка филистимнер уруглары

өөрүү бээр,

кыртыжадып демдектетпээн

хейлерниң

ажы-төлү байырлай бээр.

²¹ О, Гелвуя даглары!

Силердиве шалың дүшпес,

чаъс чагбас болзун!

Чаагай дүжүттүг шөл-даа турбазын!

Чүге дээрге аңаа

күштүглерниң дозуг-камгалалы

бужартаан —

Саулдуң дозуг-камгалалын

ам кажан-даа үс-биле кылаңнадыр

чагбас!

²² Күштүг дайзыннарның

мага-бодунче кадагырындан,

оларның ханынга бажырындан

Ионафанның ча-согуну

чалданмаан,

Саулдуң кылыжы халас ээлбээн

болгай.

²³ Саул биле Ионафан —

бот-боттарынга эргим, ынак чораан

болгаш,

өске оран чоруурда безин

чарылбаан-дыр.

Алыс боттары эзирден кашпагай,

арзыландан күштүг чорааннар-дыр.

²⁴ О, Израильдиң уруглары!

Силерге аажок чараш каасталгалы

хептер берип,

алдын-биле шиме даараан тон

кедирип чораан

Саул дээштиң кажыыдаңар.

²⁵ Күчүлүглер канчаар дайылдажып,

кырлып турбады дээр!

Ионафан бедиктерге барып өлдү.

²⁶ Мээң аажок эргим акым Ионафан,

сен дээш кажыыдап тур мен.

Мээң-биле найыралың

өндүр улуг, чараш турган —

херэеженнер ынакшылы ында-ла

каар.

²⁷ Күчүлүглер канчаар кырлып

турбады дээр!

Дайын-чааның чепсээ сыйлып,

чиде берген!

Давидтиң Иуданың аймааның хааны апарганы

2 ¹Элээн үе эрткенде, Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Иудеяның кайы-бир хоорайынче баар мен бе?» — деп айтырган.

* 1:18 Бо сөстериң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары: «Дайынчы чепсекти алгап-мактаан ырыны» азы «Дайылдажырынга өөредип турар ырыны». ** 1:18 Азы: «Эки мөзүлүг улустан ному» (Иис. 10:13 көр).

1:11 2 Хаан. 13:31 1:14 1 Хаан. 24:7 1:20 Мих. 1:10 || Иис. 13:3 || 1 Хаан. 31:9 1:21 1 Хаан. 31:1 1:26 1 Хаан. 18:1; 20:17 2:1 Иис. 14:13-15

Дээрги-Чаяакчы: «Бар» — деп харыялаан.

Давид: «Кайнаар баар мен?» — деп айтырарга, Ол: «Хевронче» — дээн.

² Давид ынаар чорупкан. Ооң-биле кады ийи кадайы — изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чорана кармилчи Авигея — чорупкан чүве-дир. ³ Ол бодунуң улузун өг-бүлелери-биле кады эдертип алгаш, Хеврон хоорайга турумчуп алган.

⁴ Иуданың аймааның төлээлекчилери Хевронга чедип келгеш, Давидти үс-биле чаап, боттарының аймааның хааны болур кылдыр шилип алган.

Давидке Галаадта Иавистин чурт-такчылары Саулду орнукушудуң каанын дыннадырга, ⁵ ол Иавистин чурт-такчыларынче айбычыларын мындыг сөс чедирери-биле чорудупкан: «Дээргинер Саулга энерелден көргүзүп, ону ажаап кааныңар дээш Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын, ⁶ Дээрги-Чаяакчы силерге энерелдиг, шынчы болзун. Ынчанганыңар дээш мен база силерге чагай сеткилдиг болур мен. ⁷ Күштүг болгаш эрес-дидим болуңар; силернин дээргинер Саул өлгөн-дир, мындыг-даа болза, Иуданың аймаа мени үс-биле чаап, бодунуң хааны кылдыр шилип алды».

Иевосфейниң Израильдиң хааны апарганы

⁸ А Саулдун шеринин даргазы, Нирнин оглу Авенир Саулдун оглу Иевосфейни Маханаим хоорайга эккелген. ⁹ Ону Галаад девискээрниң, Ашурнуң*, Изреелдин, Эфрем биле Вениамин аймактарнын — бүгү Израильдин хааны кылып каан.

¹⁰ Израильди чагырып эгелээн үезинде, Саулдун оглу Иевосфей дөргөн харлыг турган. Ол ийи чыл дургузунда хааннаан. А Иуданың аймаа демей-ле Давид-биле кады артып калган. ¹¹ Давидтин Хевронга чуртап тургаш, Иуданың аймаан чагырып хааннаанының хуусаазы чеди чыл алды ай болган.

Израильчилер биле иудейлерниң аразында дайын

¹² Нирнин оглу Авенир база Саулдун оглу Иевосфейниң улузу Маханаимден Гаваонче чорупкан. ¹³ А Саруйянын оглу Иоав* Давидтин улузу-биле кады оларга удур туруп, Гаваон хөөлбээнге уткужа бергеннер. Давидтин дайынчылары хөөлбектин бир талазынга, а Иевосфейниң дайынчылары — удур талазынга туруп алган.

¹⁴ Авенир Иоавка: «Оолдарның чамдызы бистин мурнууска үнүп келгеш, тулушсуннар» — дээн. Иоав: «Ынчалзынар» — деп харыялаан.

¹⁵ Саулдун оглу Иевосфейниң талазындан он ийи вениаминчи, Давидтин талазындан база он ийи кижин үнүп келгеннер. ¹⁶ Оларның кайызы-даа удурланыкчызының бажындан сегирип алгаш, оон быктынче хылыжын киир шанчып-каш, деңге кээп ужуп турган. Ынчангаш Гаваонда ол черни Хелкат-Хацпурим* деп адап каан. ¹⁷ Ооң соонда эн-не каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн, Авенир израильчилер-биле кады Давидтин улузунга аштырып алган.

¹⁸ Аңаа Саруйянын Иоав, Авесса база Асаил деп үш оглу турган. Асаил, хову чернин чээрени дег, кончуп кашпагай болган. ¹⁹ Ол Авенирнин изин оң, солагай талазынче-даа чандыр баспайн, ызырты истеп чорупкан. ²⁰ Авенир хая көрнүп келгеш: «Сен сен бе бо, Асаил?» — деп айтырган.

Асаил: «Ийе, мен-дир мен» — дээн.

²¹ Ынчан Авенир мынча дээн: «Оң азы солагай талаже эепкеш, оолдарнын бирээзин сегирип алгаш, ооң ок-чепсээн ап ал». Ынчалза-даа Асаил Авенирден чыдып каар хөңнү чок болган. ²² Авенир катап база Асаилге сагындырып чугаалаан: «Мени сүрериң соксатып көрөм. Сени өлүрер хөңнүм чогул. Ооң соонда сээң акын Иоавтын арнынче канчап көөр мен?» ²³ Ынчалза-даа Асаил чыдып каарын күзевээн. Ынчан Авенир чыдазының сонгу ужу-биле оон иштинче

* 2:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ашурнуң» эвес, а «Асирнин аймаанын», «гессур девискээрниң» деп бижээн. * 2:13 Иоав — Давидтин чээни, ооң шеринин баштыңчызы (8:16 көр). Ооң авазы Саруйя Давидтин угбазы турган (1 Чыл. 2:16 көр). * 2:16 «Хылыштар шөлү» дээн.

2:2 1 Хаан. 25:43 2:3 1 Хаан. 27:2-3 2:4 1 Хаан. 16:13 || 1 Хаан. 31:11-13 2:8 1 Хаан. 14:50-51 || Инс. 13:26 2:11 2 Хаан. 5:5; 3 Хаан. 2:11; 1 Чыл. 3:4 2:13 Иер. 41:12 2:18 1 Хаан. 26:6; 2 Хаан. 3:30; 3:39; 16:9-10; 19:22; 23:18; 1 Чыл. 2:16

шанчыптарга, ооргазындан үнүп келген. Асаил барып ушкаш, ол-ла черинге өлүп калган. Асаилдин кээп дүшкөш, өлүп калган черин таварып эрткен кижиги бүрүзү аңаа доктаар турган.

²⁴ Оон Иоав биле Авесса Авенир-ни сүрүп чорупкан. Гаваоннун ээн кургаг ховузунче баар орукта Гиахтың дужунда турар Амма деп тейге олар чедип келгенде, хүн ажа берген. ²⁵ Вениаминчилер Авенирни долгандыр чаңгыс шериг кылдыр бөлдүнчүп алгаш, бир тейнин бажынга турумчүп алган. ²⁶ Авенир Иоавче мынча деп кыйгы салган: «Хылыш-мези мөңгедө улус хыдып кээр деп бе? Бо чүве качыгдалдыг төнер дээрзин билбейн турар кижиги сен бе? Бодунун-на ха-дунмазын истеп сүрерин соксадырын шериглеринге кажан дужаар кижиги сен?»

²⁷ Иоав: «Бурганның ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес сен бо эртен өскээр чугаалаан болзуңза, мээң шериглерим ха-дунмазын истеп сүрерин олла үедө соксап каан турар ийик» — дээн. ²⁸ Иоав трубазын эгсиптерге, оон шериглери доктаай бергеш, израильчилерин сүрбейн барган. Тулчуушкун соксай берген. ²⁹ Авенир бодунун улузу-биле ол дүннү өттүр Иордан шынаазын таварып, хемни көшкөш, эртен дургу чорааш*, Маханаимге чедип келген.

³⁰ Иоав Авенирни сүрерин соксадып, ээп келгеш, шериглерин чыып алгаш, көөрге, Асаилден аңгыда, Давидтин улузу 19 кижиге четпес болган. ³¹ Давидтин улузу Авенирнин вениаминчи шериглерин чылча шаап каан; олардан 360 кижиге өлүрткөн чүве-дир. ³² Давидтин улузу Асаилдин мөчү-сөөгүн ап алгаш, Вифлеемде ачазының чевег-куюнга ажаап каан. Иоав бодунун шериглери-биле дүннү өттүр чорааш, даңгаар эртен Хевронга чедип келген.

*Давидтиң Хевронга
төрүттүнгөн оолдары
(1 Чыл. 3:1-4)*

3 ¹ Саул биле Давидтин талалакчыларының аразында дыка үр үениң дургузунда дайын чоруп келген. Давидтин талазы хүн келген тудум күш кирип турган,

а Саулдун талазы — кошкап баксыраан. ² Хевронга Давидтиң оолдары төрүттүнгөн. Оон дун оглу Амнонну изреелчи кадайы Ахиноама божаан чүве-дир. ³ Ийи дугаар оглу Хилавты* кармилчи Навалдың кадайы чораан Авигея божаан. Үшкү оглу Авессаломну гессур хаан Талмайның уруу Мааха божаан. ⁴ Дөрткү оглу Адонияны — Аггит божаан; бешки оглу Шефатияны Авитал божаан. ⁵ Алдыгы оглу Ифреамны Давидтиң кадайы Эгла божаан. Давидтиң ол оолдары Хевронга төрүттүнгөн чүве-дир.

Авенир биле Иевосфейниң маргышканы

⁶ Саул биле Давидтин талалакчыларының аразында дайын үезинде Саулдун улузунун аразынга Авенирниң салдары улгадып орган*. ⁷ Саулдун Рипца дээр кул-кадайы турган. (Ол Айяның уруу турган чүве-дир.) Бир катап Иевосфей ол херээжен дугайында Авенирден: «Чүге сен мээң ачамның кул-кадайы-биле удуп турар сен?» — деп айтырган.

⁸ Авенир Иевосфейниң ол сөстери дээш дыка ажынган. Ол мынча дээн: «Иудейлерге бараан болуп турар саттыкчыкы ыт-тыр мен бе? Мен сээң адаң Саулдун салгалыңга, дөргүл-төрелиңге база өңнүктеринге шыңчы бооп арткан мен. Сени мен Давидтиң холунга хүлээтпедим. А сен ам кээп ол херээжен дээш мени буруудадып тур сен!» ⁹ Дээрги-Чаяакчының Давидке даңгыраглаан сөзүн мен ам боттандырбас болзумза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан!¹⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Саулдун чагыргазын былаап алгаш, Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырар хаан кылдыр Давидти дужулгеге олуртуп каар мен“ дээн болгай». ¹¹ Иевосфей Авенирге удур чүве чугаалаваан, чүге дээрге ол оон коргар турган.

*Авенирниң Давид-биле
эптежип алганы*

¹² Авенир бодунун элчилерин Давидке мындыг сөс чедирери-биле оон турган черинче чорудупкан: «Кымның чери чүвөл бо? Мээң-биле дугуржулгадан

* 2:29 Азы: «Бүгү Битрон деп черни таварааш». * 3:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде Далая азы Авия деп аттар таваржып турар. * 3:6 Азы: «Саулдун талазын деткип турган».

3:2 1 Хаан. 25:43 3:3 2 Хаан. 13:37 3:4 3 Хаан. 1:5 3:7 2 Хаан. 21:8, 10

3:9 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17 3:10 Башт. 20:1

чарып алыңар. Ынчан бүгү израиль чон силерниң талаңарга апаар кылдыр силерни деткиир мен».

¹³ Давид: «Ындыг-дыр, мен сээң-биле керээ-дугуржулгудан чарып аар мен. Сенден чүгле чангыс дилээм бар. Менээ журажып кээринде, Саулдун уруу Мелхоланы эдертип эккеп көрөм. Оон башка мээң арнымны көрбөс сен» — дээн. ¹⁴ Оон Давид эччилерин Саулдун оглу Иевосфейже: «Чүс филистим кижиниң өлүмүнүң өртгээ-биле алган кадайым Мелхоланы бер» деп чугаалазын дээш чорудупкан. ¹⁵ Иевосфейниң дужалы-биле Мелхоланы ооң ашаандан — Лаиштин оглу Фалтиден былаап алганнар. ¹⁶ Ооң ашаа кады чорупкан, Бахуримге чедир ыглап чораш үдээн. Авенир аңаа: «Чана бер» — дээрге, ол чүгле ынчан чана берген.

¹⁷ Авенир Израильдин баштыннары-биле сүмөлөшкөш, мынча дээн: «Силер Давидти үр үе иштинде бодунарнын хааныңар кылып алыксап чораан болгай силер. ¹⁸ Ам хөдөдир үенер келген-дир. Дээрги-Чаяакчы Давидтиң дугайында: „Мээң чалчам Давидтиң холу-биле Мен израиль чонумну филистимнер болгаш өске-даа дайзыннардан камгалаар мен“ деп чугаалаан болгай». ¹⁹ Ол-ла чугаазын Авенир вениаминчилерге база чугаалаан. Ооң соонда Авенир вениаминчилер болгаш өске израильчилер чүнү күзеп турарын Давидке дыннадыр дээш, Хевронче чорупкан. ²⁰ Авенир база ооң-биле кады чээрби кижиге Хевронда Давидке чедип кээрге, Давид оларга дой кылган. ²¹ Оон Авенир Давидке: «Мен туруп чоруптайн. Мен дээрги хаанымга израиль чонну шуптузун чыып эккеп берейн. Олар силер-биле дугуржулгудан чарып аарга, силер бодуңар туранар-биле оларны чагырып хааннаар силер» — дээн. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан.

Авенирниң өлүрткени

²² Ол үеде Иоав биле Давидтиң шериглери дайынчы аян-чоруктан хөй олчалыг эеп келген турган. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан, ынчангаш Авенир ол өйде Хевронга Давид-биле кады турбаан. ²³ Кажан Иоав кады чораан шерий-биле чедип кээрге,

аңаа мынча дээннер: «Нирниң оглу Авенир чедип кээрге, хаан ону амыр-тайбың салып чорудупкан». ²⁴ Иоав хаанга чедип келгеш: «Ол канчаарын ол? Авенир чедип кээрге, чүге салып чорудупканың ол? Ол ам чоруй барган ышкажыл. ²⁵ Нирниң оглу Авенирни билер болгай сен. Ол сени мегелээр сорулгалыг, сээң дайынчы херээни, чүнү кылып турарыңны шуптузун билип алыр дээш кээп чорааны ол-дур» — дээн.

²⁶ Давидтен үнгөш, Иоав шапкынчыларын Авенирни эккээр кылдыр чорудуптарга, олар ону Сира деп кудук чанындан тып эккелгеннер. А Давид ол дугайында чүнү-даа билбээн. ²⁷ Авенир Хевронга чедип кээрге, Иоав ону, бүдүү чугаалажыр дээн кижиге бооп, хоорайнын хаалгазынче кири бергеш, ооң иштинче шаңчыпкан. Иоав дуңмазы Асаил дээш өжөөн негеп, Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан. ²⁸ Ооң соонда ол бүгүнү дыңнап кааш, Давид мынча дээн: «Мен база мээң чонум Дээрги-Чаяакчының мурнунга Нирниң оглу Авенирнин өлгени дээш бичии-даа буруулуг эвес бис. ²⁹ Ол дээш Иоав болгаш ооң төрөл бөлү бажы-биле харыылазын! Иоавтың салгалы кажан кезээде аштаңгы, шээр аарылгы, кеш аарылгы, аскак-бүскек, дайынга өлүртүр болзун!»

³⁰ (Иоав биле ооң акызы Авесса Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан, чүге дээрге Авенир Гаваонга дайын үезинде оларнын дуңмазы Асаилди өлүрүп каан чүве-дир.)

Авенирни хөөржүткени

³¹ Давид Иоавка болгаш ооң кады чораан улузунга мынча дээн: «Хевинерни ора соп, качыгдалдын самдар хевинден кедип алгаш, Авенир дээш кажыыдап ыглажыңар». Давид хаан оон мөчүзүн салган хааржактын соондан чоруп орган. ³² Хевронга Авенирни ажаап турда, хаан Авенирниң хөөрүнүн чанынга ыткыр ыглап турган. Бүгү чон база ыглашкан. ³³ Авенир дээш хаан мынча деп кажыдал ырызын ырап турган:

«Таанда-ла Авенир бужар-бак кижиге
өлүр уjurлуг турган бе?»

3:13 | Хаан. 14:49 3:14 | Хаан. 18:25 3:15 | Хаан. 25:44 3:27 | 2 Хаан. 20:10 || 2 Хаан. 2:23
3:29 | Лев. 14:2; 15:2 3:30 | Хаан. 26:6; 2 Хаан. 2:18 || 2 Хаан. 2:23

34 Сээң холдарың хүлүглүт, буттарың шарыгыг турган эвес. Дээрбечилер мурнунга дег, барып ужуп канчаарың ол?»

Бүгү чон база катап ол дээш ыглашкан.

35 Ооң соонда чон Давидке келгеш, аңаа хүн ашпайн чырык турда, чемненип аарын сүмелээн. Ынчалза-даа Давид мынча деп даңгырак берген: «Бир эвес мен хүн ашпаанда, хлеб азы өске-даа чем чиир болзумза, Бурган мени канчаардаа кезеткей аан!» 36 Бүгү чон ону көргөн болгаш аңаа таарзынып турган. Черле хаанның кылып турар херектери оларга таарымчалыг бооп турган. 37 Ол хүн Давидтиң бүгү улuzu болгаш бүгү израиль чон Нирниң оглу Авенирниң өлүмүнге хаанның киржилгези чок дээрзин билип алган. 38 Хаан бодунуң улuzuнга: «Бөгүн Израильде улуг баштыңчы өлгөн-дир деп чүвени билип тур силер бе? 39 Бөгүн мен, шилиттирип алган хаан хиремде, ам-даа кошпак-тыр мен. Бо улус – Саруйянын оолдары менден дошкун-дур. Дээрги-Чаяакчы каржы кижиге ооң каржызынын харызын бээр-ле болзунам!» – дээн.

Иевосфейниң өлүрткени

4 1 Саулдуң оглу Иевосфей Хевронга Авенирниң өлүп калганын дыннап кааш, холу салдына берген, а бүгү израиль чон дүвүрелге алзыпкан.

2 Иевосфейниң шериглерин баштаар ийи кижизи турган: бирээзиниң ады – Баана, өскезини – Рихав. Олар Беерот чурттуг вениаминчи Реммоннуң оолдары турган. (Беерот хоорай Вениаминниң аймаанга хамааржыр чүве-дир. 3 Ооң үндезин чурттакчылары Гиффаймче дезе берген, бо хүннерге чедир ында чурттап чоруур.)

4 А Саулдуң база бир салгакчызы – ооң оглу Ионафанниң аскак оглу турган чүве-дир. Ирээлден Саул биле Ионафаннын өлүмүнүн дугайында медээ чедип келгенде, ол оол беш харлыг турган. Ажаакчызы ону алгаш, далажып дезип турган үзинде, оол кээп ушкаш, аскак апарган. Ооң адын Мемфивосфей дээр.

5 Бир катап бееротчу Реммоннуң оолдары Рихав биле Баана хүн хөөрей

берген өйдө, Иевосфейниң бажыңына чедө бергеннер. Дүш үзинде ол орунунда дыштанып чыткан. 6 Рихав биле Баана алышкылар бажын иштинче тараа алыр дээн улус бооп кире бергеш, Иевосфейниң иштинче шанчып каапкаш, дезе бергеннер. 7 (Олар бажынче кирип кээрге, Иевосфей улдуур өрээлинде орунунда дыштанып чыткан. Ооң иштинче шанчып өлүрүп кааш, бажын ооруп алгаш, Иордан шынаазында оруктап дүннү өттүр чоруп келгеннер.) 8 Иевосфейниң бажын Хевронда Давидке эккеп бергеш, аңаа мынча дээннер: «Силерниң амытынынарга чедиксеп турган дайзыныңар Саулдуң оглу Иевосфейниң бажы болдур. Бөгүн Дээрги-Чаяакчы бистиң дээрги хаанывыс дээш Саулдан болгаш оң салгалдарындан өжээни негеп алды».

9 Бееротчу Реммоннуң оолдары Рихав биле Баана алышкыларга Давид мынча деп харыылаан: «Мээн амы-тынмны кандыг-даа айыылдан адырып каан Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен – 10 кажан бир кижиге меңээ эки медээ эккелдим деп бодап: „Саул өлгөн“ дээрге, ыңдыг „эки“ медээ дээш ону сегирип алгаш, Циклагка өлүрүп каан болгай мен. 11 Ам бак-бузуттуг улус буруу чок кижини бодунун-на бажыңына орунунга чыдырда, өлүрүп каарга, ооң төккөн ханы дээш оларны кезедип, чер кырын олардан арыглавас кижиге мен бе?!» 12 Ынча дээш, Давид бодунуң улuzuнга дужал бээрге, олар Рихав биле Баана алышкыларны өлүргеш, оларның хол-буттарын одура шапкаш, мага-боттарын Хевронда хөөлбек суг чанынга азып каан. А Иевосфейниң бажын алгаш, Хевронда Авенирниң чевег-куюнга ажаап кааннар.

Давидтиң бүгү Израильдиң хааны апарганы

(1 Чыл. 11:1-3)

5 1 Израильдиң бүгү аймактары Хевронда Давидке чедип келгеш: «Бодур бис, силерниң хан төрелиңер улустур бис – дээннер. – 2 Шагдан бээр-ле, Саул бистин хаанывыс турар үелерде безин, израильчилерни дайын-чаага баштап турган кижиге силер силер. Дээрги-Чаяакчы силерге: „Сен Мээң израиль

3:39 Иер. 38:5 || 2 Хаан. 2:18; 16:9-10; 19:22 4:2 Исис. 18:25 4:3 Неем. 11:33 4:4 2 Хаан. 9:3, 6 4:9 3 Хаан. 1:29 4:10 2 Хаан. 1:1-16 5:2 1 Хаан. 18:13 || Бд. ыр. 77:71

чонумну кадарар сен. Израильдин чагырыкчызы сен болур сен“ — деп чугаалап турду. ³ Израильдин бүгү баштыңнары Хевронда хаанга чедип кээрге, Давид хаан олар-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдин хааны болур кылдыр ус-биле чаап каан.

⁴ Хааннап эгелээрде, Давид үжен харлыг турган. Ол дөргөн чыл иштинде хааннаан. ⁵ Хевронга Иудеяны чеди чыл алды ай иштинде чагырып келген. А Иерусалимге үжен үш чыл иштинде бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырып хааннаан.

Давидтиң Иерусалимни эжелеп алганы (1 Чыл. 11:4-9)

⁶ Хаан шериглери-биле Иерусалимде чурттап турар иевус чонга удур дайынче үнүпкөн. Иевустар Давидке: «Сен бээр кирбес сен. Сени согур, аскак улус безин сывырып чорудуп боор» — дээннер. Ол дээрге «Давид бээр кирип шыдавас» дээни ол чүве-дир. ⁷ Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтин Хоорайы-дыр*. ⁸ Ол хүн Давид мынча дээн: «Иевустарны өлүрер дээн кижги бүрүзү хоорайнын суун* таварып эрте бергеш, Давидти көөр хөңнү чок „ол согур, аскак“ улусту чыда-биле шанчып өлүрзүн!» (Ол үеден бээр «Согур-даа, аскак-даа кижги ордуже кирбес» деп чугаа тывылган чүве-дир.) ⁹ Давид ол шивээге турумчуп алгаш, ону Давидтин Хоорайы деп адап алган. Ол Милло шивээзинден эжелеп, хоорайны долгандыр бижыг камгалал кылып каан. ¹⁰ Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан, Агшериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы оон-биле кады болуп турган.

Давид өг-бүлези-биле Иерусалимде (1 Чыл. 14:1-7)

¹¹ Тирниң хааны Хирам Давидке бодунуң элчилери-биле бизаңчы, дашчы улузун чорудупкан. Олар пөш чудуктар эккелгеш, Давидке орду тудуп бергеннер. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону

Израильдин хааны кылдыр быжыглап, Бодунуң израиль чону дээш, ооң чагыргазын өрү көдүрүп каан-дыр деп Давид билип каапкан.

¹³ Хеврондан чедип келгенинин соонда, Давид Иерусалимден база кадайлар, кул-кадайлар ап алган. ¹⁴ Аңаа өске оолдар, кыстары төрүттүнген. Иерусалимге төрүттүнген ажы-төлүнүң аттары бо-дур: Шаммуи, Шовав, Нафан, Соломон, ¹⁵ Ивхар, Элишуа, Нефег, Иафия, ¹⁶ Элишама, Элиада болгаш Элифелет.

Филистимнерни тиилээни (1 Чыл. 14:8-17)

¹⁷ Давидти Израильдин хааны кылып каан деп дыннааш, шутту филистимнер ону дилеп эгелээннер. Давид ону дыңнааш, шивээже кире берген. ¹⁸ Филистимнер Рефаим шынаазыңга чедип келгеш, аңаа турумчуп алган. ¹⁹ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээдип бээр сен бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы Давидке: «Бар. Филистимнерни сээң холуңга албан хүлээдип бээр мен» — деп чугаалаан. ²⁰ Давид Ваал-Перацимче келгеш, филистимнерни аңаа чылча шаап каан. Давид ынчан: «Дээрги-Чаяакчы дайзын-нарымны мээң мурнумга, сугнуң чууй шавары дег, ууй шаап кагды» — дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап каан*. ²¹ Филистимнер ол черге боттарының дүрзү-бурганнарын каапкаш баарга, Давид бодунуң шериглери-биле оларны ап алган.

²² Филистимнер катап база чедип келгеш, Рефаим шынаазыңга турумчуп алганнар. ²³ Давид Дээрги-Чаяакчыдан сүме айтырарга, Ол: «Оларже уткуштур үнме. Оюп чоруткаш, оларның артындан — бальзам ыяштарлыг талазындан халда. ²⁴ Бальзам ыяштарның кырынга кылаш даажын дыңнап кааш-ла, халдап кирер сен — ол дааш дээрге филистим шеригни чылча шавар дээш, Дээрги-Чаяакчы сээң мурнунда чоруп оары олду» — дээн. ²⁵ Давид Дээрги-Чаяакчынын

* 5:7 Сион дагда турар Иерусалимнің эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган. * 5:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Хоорайнын суу — хоорайны суг-биле хандырып турар камгалалдыг чер чадавас. * 5:20 Ваал-Перацим — «Дээрги ууй шапкан» дээн.

5:4 3 Хаан. 2:11; 1 Чыл. 29:27 5:5 2 Хаан. 2:11 5:6 Ис. 15:63; Башт. 1:8, 21
5:9 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27; 2 Чыл. 32:5 5:10 Эсф. 9:4 5:11 3 Хаан. 5:1 5:14 1 Чыл. 3:5-8
5:18 Иса. 17:5 || 2 Хаан. 23:13 5:20 Иса. 28:21 5:24 4 Хаан. 7:6

чугаалаанын ёзугаар кылгаш, филистим-нерни Гевадан Гезерге чедир чылча шаап каан.

Ыдыктыг аптараны
Иерусалимге эккелгени
(1 Чыл. 13:6-14; 15:25-29; 16:1-3)

6¹ Давид база катап Израильдин бүгү шилиттинген дайынчыларын — 30 000 кижини чыып алгаш, ² Иудеяда Ваал хоорайдан Бурганның аптаразын алыр дээш чорупкан. Ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы саадаан, Оон ады-биле адаан, кырында херувимнер дүрүлери турар ыдыктыг аптара-дыр. ³ Бурганның аптаразын дугуйлут чаа тергеге салгаш, тей кырында турар Авинадавтын бажынындан үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны Авинадавтын оолдары Уза биле Ахио башкарып чораяннар. ⁴ Бурганның аптаразын Авинадавтын тейде турар бажынындан алгаш чорупканнар. Ахио аптаранын мурнунга чоруп орган. ⁵ А Давид болгаш бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөглеп, шиви ыяштан кылган изы-бүрү хылдык база кагар хөгжүм херекселдеринге ойнап чораяннар.

⁶ Нахоннук тараа шаңынга чоокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар будүрүп бээрге, Бурганның аптаразы ийленип, андарлы бээр часкан. Уза холун сунупкаш, аптараны тудуп алган. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Узага ыңчанганы дээш ажына берген. Ынчангаш Бурган ону ол-ла черинге — Бурганның аптаразының чанынга өлүрүп каан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Узаны узуткап каарга, Давид хорадай берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза* деп адаар. ⁹ Ол хүн Давид Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш: «Дээрги-Чаяакчының аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» — дээн. ¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының аптаразын бодунуң хоорайынче аппаарын күзевейн, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижиниң бажынынче чорудупкан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразы гефчи Овед-Эдомнун бажынынга үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-

Эдомга болгаш оон бүгү өг-бүлезинге ачы-буян хайырлаан. ¹² Кажан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы аптаразы дээш Овед-Эдомга база оон бүгү улузунга ачы-буян хайырлаан-дыр» — деп дыннадырга, ол Бурганның аптаразын Овед-Эдомнун бажынындан Давидтин Хоорайынче бажырынмыг экеп алган.

¹³ Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүргөн улус алды базым кылып чорда, Давид бугажык биле семис бызаа өргүп салган. ¹⁴ Ол лён эфод* кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаза-ла самнап турган. ¹⁵ Давид база бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчының аптаразын ыт-шимээнниг, эдиски-труба этсип, эккел чораян. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының аптаразы Давидтин Хоорайынче кирип орда, Саулдун уруу Мелхола соңгадан көрүп турган. Дээрги-Чаяакчының мурнунда самнап халып чораян Давидти көрүп кааш, Мелхола ону чегенчиин деп бодаан.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының аптаразын эккелгеш, Давидтин аңаа белеткеп кааны бодунуң черинге — майгынынын ортузунга салып кааннар. Давид Дээрги-Чаяакчыга бурун өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылган. ¹⁸ Бурун өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылып дооскаш, Давид чонну Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле алгап-йөрээп каан. ¹⁹ Оон соонда ол бүгү чонга, хөй-хөй израильчилерге — эрдаа, херэжең-даа улуска бир-бир хлеб, борбак эыг база үзүмнүг боова үлөп берген. Бүгү чон бажыңарынче тарап чана берген.

²⁰ Бодунуң өг-бүлезин алгап-йөрээп каар дээш, Давид чанып кээрге, Саулдун уруу Мелхола аңаа уткуштур үнүп келгеш, мынча дээн: «Израильдин хааны бөгүн бодун дыка-ла алдаржытты! Бодунуң албаты чонунуң кыс кулдарының мурнунга үен-даян кижиде-даа ышкаш шалдаң көстүр чыгысы самнап канчаары ол?»

²¹ Давид Мелхолага мынчаар харыылаан: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүве ышкажыл. Сээң ачаңның болгаш оон салгалының орунунга Ол мени шилип алгаш, Бодунуң израиль

* 6:8 Парец-Уза — Узаны узутканы» дээн. * 6:14 Эфод — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

6:2 Ис. 15:9, 60 || Хост. 25:22 6:3 1 Хаан. 7:1 6:6 Сан. 4:15 6:11 1 Чыл. 26:4-5

6:14 Бд. ыр. 150:4 6:16 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17 6:17 1 Чыл. 15:1 6:18 3 Хаан. 8:14

6:21 1 Хаан. 15:28

чонунун чагыркчызы кылып каан-дыр. Мен Дээрги-Чаяакчынын мурунуга самнап, хөглөөн мен. ²² Мен оон-даа артык сандарап бадар мен, оон-даа чөгөнчиг апаар дижик мен, ынчалза-даа сээң чугаалап турарың кул-кыстар демей-ле мени алдаржыдар». ²³ Ынчангаш Саулдун уруу Мелхола өлгүжөк чедир ажы-төл чок болган чүве-дир.

Нафанның өттүр билген медегелели
(1 Чыл. 17:1-15)

7 ¹ Хаан бодунун ордузунче көжүп кире берген үеде, Дээрги-Чаяакчы ону долгандыр турар дайзыннарындан хостуг кылып каанда, ² ол Нафан медеэчиге мынча дээн: «Көрөм, мен пөштен кылган ордула чурттап турар-дыр мен, а Бурганның аптаразы анаа майгында турар-дыр». ³ Нафан хаанга: «Чүнү кылырын күзей-дир сен, ону барып кыл. Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай» – дээн.

⁴ Ол-ла дүне Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Нафанга ажыдыпкан: ⁵ «Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыт: Мээң чурттаар өргэмни сен тургузар сен бе? ⁶ Израильчилерни Египеттен үндүрүп келгенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир черден өске черге көжүп чорааш, анаа майгыңга чурттап чордум. ⁷ Израильчилер-биле кады каяа-даа чорааш, Бодумнун израиль чонумну чагырар кылдыр дужааганым аймактарнын кайы-бирээзинге: „Чүге Менээ пөштен өргээ туруп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?»

⁸ Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чоруңда, Мээң израиль чонумнун чагыркчызы кылдыр томуйлаан мен. ⁹ Каяа-даа чорунда, сээң-биле кады болуп, сээң мурунуга дайзыннарыңны чылча шаап чордум. Сээң адынны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ¹⁰⁻¹¹ Мен Бодумнун израиль

чонумга, боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

Каржы-бак улус оларны моон мурунунда дег, Мен Бодумнун израиль чонумга баштынчылар тургузуп каан үемде дег, кызып-кыйбас болур. Оон ыңай Мен сени бүгү дайзыннарындан адырып каар мен. Дээрги-Чаяакчы сээң ук-салгалыңны* Боду доктаадып каарын азаап турар-дыр. ¹² Кажан сен назылап кырааш, ада-өгбөң соондан өске оранче чоруй баарыңга, Мен сээң төрөөн үре-салгалыңны орунуга хаан кылгаш, ооң чагыргазын быжыглап каар мен. ¹³ Ол салгакчың Мээң адымга тураскааткан өргээ туруп каар, а Мен оон хаан дүжүлгезин мөңгөде быжыглап каар мен. ¹⁴ Мен оон Адазы болур мен, а ол Мээң оглум болур. Ол багай чүве үлгедир болза, Мен ону кижилерни дамчыштыр – оларнын кымчызы-биле кезедир мен. ¹⁵ Ындыгдаа болза, Мен сээң мурунуга хааннап турган Саулдан ойталааным дег, Бодумнун энерелимни салгакчыңдан кажандаа ап кагбас мен. ¹⁶ Мээң мурунумга* Сээң үре-салгалың болгаш чагыргаң кезээ-мөңгөде чайгылыш чок болур, сээң дүжүлгөң мөңгөзи-биле артар».

¹⁷ Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтиң Бурганга өөрүп четтиргени
(1 Чыл. 17:16-27)

¹⁸ Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчынын мурунуга барып чугаалаан: «О, Дээргим, Дээрги-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мени ынчаар көдүрер хире чүнү кылдым? ¹⁹ Ол бүгү безин Сенээ эвээш болган-дыр, о, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мени алдаржыдарындан эрткеш, Сен Бодумнун чалчаңнын үре-салгалыңны келир үезин безин чугаалап бердин. Сээң ол сөзүң улуска өөредиг болзун*, Дээрги-Бурган-

* 7:10-11 Еврей дылда «бэт» деп сөс 5-ки домакта «өргээ» деп утканы-даа, бо домакта «ук-салгал» деп утканы-даа илереди турар. Бо үзүндүде ол ийи аңгы уткарал-биле сөс оюну чоруп турар. * 7:16 Өске бурунгу сөзүглөдө «Мээң мурунумга» эвес, а «Сен көрүп туруңда» деп бижээт.
* 7:19 Азы: «Сен кижилер-биле ынчаар үргүлчү кылыр сен бе?»

7:2 2 Хаан. 12:1; 3 Хаан. 1:8; 1 Чыл. 29:29; 2 Чыл. 9:29; 29:25; Ыд. ыр. 50:2 7:8 1 Хаан. 16:11-13; Ыд. ыр. 77:70 7:9 1 Хаан. 18:14 7:10-11 Башт. 2:14-16; 1 Хаан. 12:11 7:12 3 Хаан. 2:10 7:13 3 Хаан. 8:19 7:14 Ыд. ыр. 88:27-28; 2 Кор. 6:18; Евр. 1:5 || Ыд. ыр. 88:31-33 7:16 Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37; 131:12; Ин. 7:42

Чаяакчы! ²⁰ Давид Сенээ оон ынай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодунун чалчаңны билир-ле болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! ²¹ Бодунун сөглөөн сөзүң бодааш, Бодунун күзелиң-биле Сен өндүр улуг херекти кылып, Бодунун чалчаңга ол бүгүнү ажыдып бердин. ²² Ынчангаш өндүр улуг-дур сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сенээ деннежипки дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис ботгарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывс.

²³ Кым Сээң израиль чонунга дең-нежирил? Бо чон дег чер кырында өске чон чок, чүге дээрге бисти Бодунуң чону кылып аар дээш, Бурган кээп, бисти кулданышкындан адырып алган. Сээң кайгамчык, коргунчуг херектерин ужун Израильдин ады* черинде билдингир апарган. Сен египетчилерден камгалаан Бодунун чонунуң мурнундан өске чоннарны-даа, оларның бурганнарны-даа үндүр ойладыпкан эвес ийик сен бе? ²⁴ Сен израиль чонуну кезээ-мөңгөде Бодунуу кылып алдын, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, ооң Бурганы болдун.

²⁵ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Бодунун чалчаңның болгаш ооң ук-салгалының дугайында берген сөзүңнү кезээ-мөңгөде быжыглап, Бодунуң аазаашкының күүседип көрөм. ²⁶ Сээң адын кезээ-мөңгөде алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – Израильдин Бурганы“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчаң Давидтиң ук-салгалы Сээң мурнунга быжыг болзун!

²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – Израильдин Бурганы, Сен Бодунуң чалчаңы: „Сээң ук-салгалыңны быжыглап тургузар мен“ деп ажыдып берген болгай сен, ынчангаш Бодунуң чалчаң Сенээ ынчалдыр мөргүп диттигипкен. ²⁸ О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен Бурган сен! Сээң сөстериң шынның, Сен Бодунуң чалчаңга бо чаагай кежикти азаадың. ²⁹ Амдан эгелеп, Бодунуң чалчаңның ук-салгалы мөңгөде Сээң хайгааралыңга чорзун дээш, аңаа ачы-буяның хайырлап көрөм. Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы,

ол бүгүнү Бодун чугааладың. Сээң хайырлаан ачы-буяның-биле Сээң чалчаңның ук-салгалы кезээ-мөңгөде сайзырап-ла турар болзун!»

Давидтиң дайынчы чедишикниери

(1 Чыл. 18:1-13)

8 ¹ Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томаарткаш, оларның Метег-Гаамманы* эжелеп алган. ² Оон ынай Давид моавтарны база чылча шапкан. Оларны черге чыттыргаш, хендир-биле хемчээп турган. Хендирниң ийи катап узунунга дең болганарны өлүрүп, а үш катап дең болганарны амы-тынның арттырып турган. Моавтар Давидтиң үндүт төлээр чалчалары апарган.

³ Цованың хааны, Реховтуң оглу Адраазар Евфрат хемниң унунга бодунуң чагыргазын катап тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону база чылча шаап каан. ⁴ Давид ол хаанның 1700 аъттыг база 20 000 чадаг шериглерин тудуп алган. Ол дайынчы тергели аытарнын балдырларының сиирлерин үзе кезип каапкан, олардан чүглө чүс аътты бодунга арттырып алган*. ⁵ Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш, Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶ Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалап шерин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тирилге берип турган. ⁷ Давид Адраазарның улундан алдын дозуг-камгалаалдарны ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген. ⁸ Адраазарның Бетах база Беротай деп хоорайларындан Давид хаан дыка хөй хүлөр ап алган.

⁹ Давид Адраазарның бүгү шерин чылча шаап каан деп, Хаматтың хааны Той дыңнап каапкан. ¹⁰ Адраазар-биле дайылдашкаш, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле, Той хаан бодунуң оглу Иорамны олче чорудупкан, чүге дээрге Той

* 7:23 Бо домактың утказы эки билдинмес. «Израильдин ады» деп сөстериң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң адын». * 8:1 Азы: «Оларның найысылал хоорайын». Геф хоорайны бодап турары ылап болгу дег, 1 Чыл. 18:1 көр. * 8:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүглө чүс тергени бодунга арттырып алган».

7:22 Хост. 15:11 7:23 Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29

8:3 1 Хаан. 14:47; 3 Хаан. 11:24

8:4 Инс. 11:6

8:7 4 Хаан. 11:10; 2 Чыл. 23:9

Адраазар-биле дайылдажып турган. Иорам белек кылдыр мөңгүн, алдын база хүлөр савалар эккелген. ¹¹⁻¹² Давид хаан ол саваларны бүгү-ле чагырып алганы: арамей, моав, аммон, филистим, амалик чоннардан база Реховтун оглу, Цованын хааны Адраазардан хавырып алганы алдын-мөңгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан.

¹³ Дус шынаазынга 18 000 эдом шеригни* чылча шапкаш, эеп келгенинин соонда, Давид алдаржый берген. ¹⁴ Ол бүгү эдом черге камгалал шериин тургузуп, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтин чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы анаа тиилелгени берген.

Давидтин чоок дужуметтери
(2 Хаан. 20:23-26; 1 Чыл. 18:14-17)

¹⁵ Давид хаан бодунун чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган. ¹⁶ Саруйянын оглу Иоав шериглер даргазы турган. Ахилудтун оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган. ¹⁷ Ахитугвун оглу Садок биле Авиафарнын оглу Ахимелех – Бурганның бараалгакчылары, а Серайя – бижээчи турган. ¹⁸ Иодайнын оглу Ваня керет, пелет уктут шериглерини* баштынчызы турган. А Давидтин оолдары Бурганның бараалгакчылары турган.

Давид биле Мемфивосфей

9 ¹ Давид: «Саулдун өг-бүлезинден арткан кижиге ам бар бе? Мен аңаа Ионафан дээш энерел көргүскөй эртик мен» – дээн.

² Саулдун өг-бүлезинге бараан болган Сива деп чалча кижиге турган. Ону Давидче кыйгыртып эккээрге, хаан: «Сива деп кижиге сен сен бе?» – деп айтырган.

Оозу: «Силернин чалчанаар мен-дир мен» – деп харыылаан.

³ Хаан: «Саулдун салгалдарындан чаңгыс-даа кижиге артпаан чүве бе? Мен

аңаа Бурганны дег энерел көргүзүксеп тур мен» – дээн.

Сива хаанга: «Ионафанның аскак оглу бар» – деп харыылаан.

⁴ Хаан: «Кайдал ол?» – деп айтырган.

Сива: «Ол Лодавар чурттуг Аммиилдин оглу Махирнин бажынында турар» – деп харыылаан.

⁵ Давид хаан ону Лодаварда Аммиилдин оглу Махирнин бажынындан сүрдүрүпкөн. ⁶ Ионафаннын оглу, Саулдун огулунун оглу Мемфивосфей Давидке чедип келгеш, хааннын хүндүлөп, черге чедир мөгейген. Давид: «Мемфивосфей сен сен бе?» деп айтырган.

«Силернин чалчанаар мен-дир мен» – деп, ол харыылаан.

⁷ Давид аңаа мынча дээн: «Кортпа. Сээң ачаң Ионафан дээш мен сеңээ энерелдиге болур мен. Сээң кырган-ачаң Саулдун шөлдерин сеңээ эгидип бээр мен. Сен мээң-биле кады чемненир сен».

⁸ Мемфивосфей мөгейип кааш, чугаалаан: «Менче кичээңгей салыр хире кым мен мен? Мен дээрге өлгөн ыттан дээредес кижиге ышкажыл мен».

⁹ Хаан Саулдун чалчазы чораан Сиваны кыйгырып алгаш, аңаа чугаалаан: «Саулга болгаш ооң өг-бүлезинге чүү хамааржырыл, шуптузун сээң дээргиндин огулунга берип тур мен. ¹⁰ Ынчангаш сен, оолдарын база кулдарын ооң черин болбаазыраткаш, ону хандырап кылдыр дүжүдүн эккеп турунар. А сээң дээргиндин оглу Мемфивосфей үргүлчү мээң-биле кады чемненир». Сива он беш оолдуг, чээрби кулдуг турган чүве-дир.

¹¹ «Мээң дээрге хааным чалчазы мэнээ чүнү чугаалаар болдур, шуптузун күөсөдир мен» – деп, Сива харыылаан. Ынчалдыр Мемфивосфей, Давид хаанның оолдарының бирээзи дег, ооң-биле кады чемненир апарган.

¹² Мемфивосфейнин Миха деп бичи оглу бар турган. Сиванын бажынында чурттап турар улус шупту Мемфивосфейге бараан болур апарган. ¹³ Ийи булу

* 8:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «эдом» эвес, «арамей» деп бижээн. * 8:18 Кереттер болгаш пелеттер – хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14 көр).

8:11-12 3 Хаан. 7:51 8:13 4 Хаан. 14:7 8:14 Ө. д. 25:23; 27:40; Сан. 24:18 8:15 3 Хаан. 10:9

8:16 2 Хаан. 2:13; 1 Чыл. 11:6 || 3 Хаан. 4:3 8:17 2 Хаан. 15:24; 20:25 || 1 Чыл. 24:3

8:18 2 Хаан. 23:20; 3 Хаан. 2:35; 4:4 9:1 1 Хаан. 18:3; 20:15 9:2 2 Хаан. 16:1-4; 19:17

9:3 2 Хаан. 4:4 9:4 2 Хаан. 17:27 9:6 2 Хаан. 16:4; 19:24; 1 Чыл. 8:34; 9:40

9:10 2 Хаан. 19:17 9:12 1 Чыл. 8:34

аскак Мемфивосфей Иерусалимге чурттай берген, чүгө дээрге ол хаан-биле кады үргүлчү чөмөннир турган.

*Аммон биле арамей шериглерни
Давидтиң тирилээни
(1 Чыл. 19:1-19)*

10¹ Элээн үе эрткенде, аммон чонун хааны өлүп каарга, оон орунга оглу Аннон хааннай берген. ² Давид: «Наастың оглу Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Ооң ачазы меңээ энерел көргүскен-не болгай» — деп чугаалааш, Аннонга ооң ачазы дээш кажыыдалын илередири-биле бодунуң улузун чорудупкан. Олары аммоннарның чуртунга чеди дээр кээрге, ³ аммон нояннар боттарының дээргизи Аннонга: «Давид бодунун улузун сээң ачаңны хүндүлөп, кажыыдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Найысылалыгысты хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, ооң соонда эжелээр сорулгалыг оларны Давид бээр чоруткан эвес деп бе?» — дээннер. ⁴ Аннон Давидтин улузун тудуп алгаш, кижы бүрүзүнүң салының чартыгын чүлүп каапкаш, хептерин чазазынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырыпкан. ⁵ Давидке ол дугайында чугаалаптарга, аажок куду көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарыңар үнүп келжиге чедир, Иерихонга туруңар че, ооң соонда чанып кээр силер» — деп дамчыткан.

⁶ Аммоннар Давид оларны көөр хөңү чок апарган дээрзин билип кааш, Бет-Рехов база Цовадан 20 000 арамей чадаг шеригни, Мааханың хаанындан 1000 шеригни база Товтан 12 000 шеригни хөлезилеп алган чүве-дир. ⁷ Давид ону дыңнап кааш, Иоватты бүгү шыырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁸ Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер эжик-хаалгазының аксынга дайынчы ёзу-биле туруп алганнар, а Цовадан, Бет-Реховтан арамейлер база Товтан, Маахадан шериглер ховуда аңгы туруп алганнар. ⁹ Мурнунда-даа, артында-даа дайзын-нары үнүп келгенин көрүп кааш, Иовабүгү израиль шеригнин аразындан эн-не дээр дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹⁰ А арткан шериглерни ол акызы Авессага дагызып,

аммоннарга удур чыскаапкан. ¹¹ Иовабүгү акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен менээ дузалажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сенээ мен барып дузалажыр мен. ¹² Эрес-дидим бол, чонувус дээш, Бурганывыстын хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чадакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын». ¹³ Иовабодунуң шерии-биле арамейлерге удур үнүптерге, олары дезип чорупкан. ¹⁴ А аммоннар арамейлерниң дезип турарын көргөш, боттары-ла Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келгеннер. Оон Иоваб аммон черден Иерусалимче ээп келген.

¹⁵ Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, чангыс черге чыгылып алганнар. ¹⁶ Адраазар хаан Евфрат хемниң ындында чурттап турар арамей чонну кыйгыртыптарга, олар Хелам деп черге чедип келген. Оларны Адраазар хаанның шеригиниң даргазы Совак баштап турган. ¹⁷ Ол дугайында Давидке дыннадыптарга, ол бүгү израиль шеригни чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, Хеламга чедип келген. Арамейлер Давидке удур чыскаалыпкаш, ооң-биле тулушканнар, ¹⁸ ынчалза-даа израильчилерден дезипкеннер. Давид арамейлерниң 700 дайынчы тергезин, 40 000 айттыг шерин ууткап каан. Давид шериг баштынчызы Совакты база чылча шапкан, ону аңаа өлүрүп каан. ¹⁹ Адраазарга чагыртып турган бүгү хааннар оон израильчилерге аштырып алганын билип кааш, израильчилер-биле тайбың керээзин чарып алгаш, оларга чагырты бергеннер. А арамейлер ооң соонда аммоннарга дузалажырындан сестир апарган чүве-дир.

Давид биле Вирсавай

11¹ Дараазында чылдың эгезинде, хааннар дайылдажыр дээш үнер үеде, Давид Иоватты бодунун улузу-биле кады — бүгү израиль шеригни чорудуптарга, аммоннарны чылча шаап кааш, оларның найысылалы Равваны бүзөөлөп алганнар. А Давид Иерусалимге артып калган чүве-дир.

² Бир кезээ Давид орунундан тургаш, ордузунуң серизинге агаарлап

10:1 1 Хаан. 11:1 10:6 Башт. 18:28 || 2 Хаан. 8:3 || Башт. 11:3 10:10 1 Чыл. 18:12

10:12 1 Хаан. 3:18 10:16 3 Хаан. 11:23 11:1 3 Хаан. 20:22; 2 Чыл. 36:10 || 1 Чыл. 20:1 || Ы. х. к. 3:11

кылаштап турган. Сери кырындан Давид чунуп турар бир херээжен кижини көрүп каан. Ол дыка чараш болган чүве-дир. ³ Давид ол херээженниң дугайында билип эккээр кылдыр улузунга даалга берген. Аңаа мынча дээннер: «Ол дээрге Элиамнын уруу, хет аймак-сөөктүг Уриянын кадайы Вирсавия-дыр». ⁴ Херээженни эккээри-биле бодунуң айбычыларын чорудуптарга, олар ону эккелген. Давид ооң-биле удуп чыдып алган. (Вирсавия бодунуң арыг эвезинден чаа-ла адырып алган турган чүве-дир.) Ооң соонда Вирсавия чана берген.

⁵ Вирсавия иштиг апаргаш, Давидче «Иштели бердим» деп сөгледипкен. ⁶ Давид Иоавка: «Менче хет Урияны чорудувут» — деп сөс дамчыдарга, Иоав Урияны Давидче чорудупкан. ⁷ Урия чедип кээрге, Давид оон Иоавтың база шеригнин амыр-кадыгының дугайында, дайынның чоруп турарының дугайында айтырган. ⁸ Оон Давид Урияга: «Чангаш, дыштан че» — дээн. Урия хаанның ордузундан үнүп кээрге, оон соондан улус хааннын сөңнээн аыш-чемин чедирип чорупканнар. ⁹ Ынчалза-даа Урия бажыңыңче чанмай, дээргизинин чалчалары-биле кады хааннын ордузунуң эжиниң аксынга хонган чүве-дир.

¹⁰ Давидке: «Урия бажыңыңче чанмаан-дыр» — деп сөглөп кээрге, ол Уриядан: «Сен чер чорааш, оруктан келген кижини эвес сен бе? Бажыңыңче чүге чанмадың?» — деп айтырган.

¹¹ Урия Давидке: «Бурганның ыдыктыг аптаразы, израиль база иудей шериг — майгынарда, мээң дээргим Иоав болгаш ооң бүгү кижилери база ажык ховуда турар-дыр. Ындыг таварылгада мен канчап дойлап, кадайым-биле удуур дээш бажыңымче барып шыдаар кижини мен? Хаан узун назылазын, адыңар-биле даңгыраглап тур мен: ыңдыг чүве кылбас мен!» — дээн.

¹² Ынчан Давид аңаа: «Бөгүн база маңаа артып кал, а даарта сени мен дедир чорудуптар мен» — дээн. Ынчалдыр Урия ол хүн Иерусалимге артып калган. ¹³ Даартазында Давид Урияны кады дойлаарыңче чалааш, аңаа эзиртир арага ижиртип каапкан. Ынчалза-даа кежээ апаарга, Урия дээргизиниң чалчалары-

биле кады удуп чыдып алган, бажыңыңче чанмаан.

¹⁴ Эргенинде Давид Иоавче чагаа бижээш, ону Урияны дамчыштыр чорудупкан. ¹⁵ Ол чагаада: «Урияны тулчуушкунуң эң-не берге черинге тургузуп кааш, ол узуткаттырып аар кылдыр оон аткаарлаңар» деп бижип каан болган. ¹⁶ Ынчангаш Иоав Равва хоорайны бүзээлеп турган үезинде, дайынның эң-не шыырак дайынчылары кайда турарын билип алгаш, Урияны ынаар чорудуп турган. ¹⁷ Хоорайжылар үнүп кээрге, оларнын Иоавка удур тулчуушкунунга Давидтиң шериглеринден чамдык дайынчылар өлүртүп алган. Оларнын аразында хет Урия база бар болган.

¹⁸ Тулчуушкунуң канчаар чоруп турарының дугайында Иоав Давидке дыңнадыр-биле ¹⁹ бодунуң айбычызынга мынча деп чагаан: «Кажан сен хаанга тулчуушкунуң канчаар чоруп турарын чугаалап бээринге, ²⁰ хаан ажына бергеш: „Чүге тулчуушкун үезинде хоорайже ынчаар чоокшулай берген силер? Хоорайның ханаларындан силерге адып, соккулап эгелээрин билбес улус силер бе? ²¹ Иероваалдын оглу Авимелехти канчап өлүрүп каан чүвөл? Бир херээжен кижини оон кырыңче ханадан дээрбе дажының бузундузун дүжүр идиптерге, ол Тевецке өлүп калган эвес ийик бе? Чүге хоорайның ханазыңче ынчаар чоокшулай берген улус силер?“ деп айтыра берсе, „Хет чалчанаар Урия база өлүрткен“ деп харыылаар сен».

²² Айбычы кижини Давидке келгеш, Иоавтың чагып кааны эзугаар шупту чүвени чугаалап берген. ²³ Айбычы Давидке мынча деп тайылбырлаан: «Ол улустун күжү бистен артык болгаш, биске удур халдап, ажык шөлче үнүп келген. Ынчалза-даа бис оларны дедир хоорайнын хаалгазыңче ойладышкан бис. ²⁴ Дайзының шериглери ча-биле хана кырындан адып эгелээрге, силернин улузуңарның чамдызы өлгүлөп калган. Хет чалчанаар Урия база өлүрткен».

²⁵ Ынчан Давид элчиге: «Ол бүгү дээш мунгарааш чоор сен. Дайын үезинде хылыш кымга-даа дээптер чүве ышкажыл. Бүгү күжүңнү хоорайга удур чыып алгаш, ону узуткап каг» — деп Иоавты деткип чугаалаарын дааскан.

²⁶ Урияның өлүп калганын дыңнааш, оон кадайы ашаа дээш кажыыдап ыглаан. ²⁷ Кажыыдап хүннери эрте бээр-ге, Давид Урияның кадайын бажыңыңга эккеп, кадай кылып аарга, ол аңаа оол божуп берген. Дээрги-Чаяакчы Давидтин ол чоруун каржы-бак үүлгедиг деп санаан.

*Нафан медээчиниң
Давидти сойгалап илереткени*

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидче Нафаны чорудупкан. Нафан Давидке келгеш, мынча дээн: «Бир хоорайга бирээзи бай, эскези ядыгы ийи кижичурттап чораан-дыр. ² Бай кижиниң шээр болгаш бода малы кончуг хөй турган. ³ А ядыгы кижиниң чаңгыс хоюндан өске, чүзү-даа чок турган. Ону ол хураган турда садып алгаш, азырап естүрүп алган. Хураганы ооң ажы-төлү-биле кады өскөн чүве-дир. Ол ооң холундан чем чип, суг ижип, харын-даа ооң хойнунга удуп өскөн болгаш, бодунуң уруу-биле демей турган. ⁴ Бай кижиге чорумал чедип кээрге, ол бодунуң хоюн азы бода малын келген кижиге чем кылып бээри-биле өзээринден харамнанган. Ооң орнунга ядыгы кижиниң чаңгыс хоюн өзээш, чорумалга чем кылып берген чүве-дир».

⁵ Давид ыңдыг кижиге аажок хордай бергеш, Нафанга: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ыңдыг чүвени үүлгеткен кижичи өлүмге төлепти!» ⁶ Кээргээр сеткил чок болганы дээш, ыңдыг чүвени кылганы дээш, хой дээш ол дөрт дакпыр төлээр апар» — дээн.

⁷ Нафан Давидке мынча дээн: «Ол бай кижичи дээрге сен-дир сен! Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча диди: „Сени Мен Израильдин хааны болур кылдыр шилип алган мен. Сени Мен Саулдун холундан камгалап алган мен. ⁸ Сеңээ Мен дээргиниң ордузун база ооң кадайларын хүлээдип берген мен. Сеңээ Мен Израиль биле Иудеяны берген мен. Бир эвес ол сеңээ эвээш болза, оон-даа хөйнуң немеп бергей эртик мен. ⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчының мурнунга каржы чорук кылып, Ооң сөзүн тооп көрбөдүң? Хет Урияны сен күчүлөп өлүрүп кааш, ооң кадайын ап алдың.

Урияны сен аммоннарның чепсээ-биле узуткап каан болгай сен. ¹⁰ Ынчангаш сээң үре-салгалың үргүлчү күчүлөп таваржыр. Чүге дээрге сен Мени тооп көрбөй барып, хет Урияның кадайын ап алган сен».

¹¹ Дээрги-Чаяакчы оон ыңай мынча дээн: «Мен сеңээ хай-халапты бодунуң үре-салгалыңның талазындан ыдар мен. Сен көрүп турунда-ла, сээң кадайларыңны алгаш, чоок кижинге бериптер мен, ол чырык хүндүс безин олар-биле удуур. ¹² Сен үүлгединиң будүү кылган сен, а Мен мону бүгү Израильдин мурнунга чырык хүндүс көзүлдүр кылып мен».

¹³ Давид Нафанга: «Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткеним шын-дыр» — дээн. Нафан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы сээң бачыдыңны сенден чайладып каапкан, сен бодуң өлбөс сен — деп чугаалаан. — ¹⁴ Ындыг-даа болза, сээң үүлгеткен бачыдың хайы-биле Дээрги-Чаяакчының дайзыннарыңга Ону бак сөглээр арганы берген бооруңга, сээң чаа төрүттүнген огуңуң чайлаш чок өлүр». ¹⁵ Ынча дээш, Нафан чана берген.

*Давидтиң чаш төлүнүң
чок апарганы*

Дээрги-Чаяакчы Урияның кадайының Давидке божуп берген оглунуң күжүн суларалыптарга, ол аарый берген. ¹⁶ Давид Бурганга мөргүп, чем чивейн, чааскаан черге чыдып алгаш, дүн эрттирген. ¹⁷ Ооң ордузунуң кол улузу аңаа чедип келгеш, ону черден тургузарга, ынаваан, олар-биле кады чем-даа чивээн. ¹⁸ Чеди хонук эрткенде, чаш төл чок апарган. Давидтин чалчалары аңаа чаш төлдүң өлгенин чугаалаарындан кортканнар. Чүге дээрге олар: «Чаш төл дириг турда безин, хаан бисти дыңнавайн турду. Ам канчап аңаа чаш кижиниң чок апарганын чугаалаар бис? Ол ат болза канчаар?» деп бодаан. ¹⁹ Чалчаларының сымыранчып турарын көргөш, чаш кижичи чок апарганын Давид билип каан. Ол чалчаларындан: «Чаш кижичи чок апарды бе?» — деп айттырган.

Олары: «Ийе» — деп харыылаан.

²⁰ Ынчан Давид черден туруп келгеш, чунуп, үс-биле бажын чаап, эде кетгинип алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге

12:1 2 Хаан. 7:2; Ыд. ыр. 50:2 12:6 Хост. 22:1 12:7 1 Хаан. 16:13 12:9 Сан. 15:31

12:11 2 Хаан. 16:21-22 12:13 Ис. 7:20; 2 Хаан. 24:10; Ыд. ыр. 31:5; 50:6 12:16 2 Хаан. 13:31

барып тейлеп алган. Ооң соонда ол бодунуң ордузунга баргаш, анаа чем бээрин негээш, аштанып-чеменип алган.

²¹ Чалчалары оон: «Силер чүге ынчаарыңар ол? Чаш кижидириг турда, силер чем чивейн, ыглап турдуңар. Ам ол чок апаарга, тургаш, чеменип турардыр силер?» — деп айтырган.

²² Давид мынча деп харыылаан: «Кажан чаш кижидириг турда, мен: „Канчап билер, Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, чаш кижидириг артар чадавас“ деп бодааш, шээрленип, ыглап турдум.

²³ Ам ол чок апарганда, чүү дээш шээрленир деп мен? Ону эгидип аар харыктыг мен бе? Мен анаа чеде бээр мен, а ол менче эглип келбес».

²⁴ Давид кадайы Вирсавияга баргаш, ону оожуктуруп, ооң-биле удуп, холбашкан. Кадайы иштели бергеш, анаа оол уруг божуп берген. Оглон Соломон деп адап алган. Дээрги-Чаяакчы анаа ынак болгаш, ²⁵ Нафан медээчини чорудуптарга, ол анаа Иедида деп атты берген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчаар күзөөн чүве-дир*.

Аммоннар-биле дайынның төнгени (1 Чыл. 20:1-3)

²⁶ Ол үеде Иоав аммон черниң найысылалы Раввага удур дайылдажып тургаш, хаанның шивээзин* эжелеп алган.

²⁷ Иоав айбычыларын Давидче чоруткаш: «Мен Равваже халдааш, хоорайның ижер суун эжелеп алдым. ²⁸ Ынчангаш арткан шериглери чыып алгаш, хоорайже халдап киргеш, эжелеп ал. Оон башка хоорайны бодум эжелеп аар болзумза, ол мээң адым-биле ададыр апаар» — деп сөгледипкен.

²⁹ Давид бүгү шериглерин чыггаш, барып Раввага удур дайылдашкан, ону эжелеп алган. ³⁰ Давид аммон хаанның* оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир талант** алдын дензилиг болгаш унелиг даш-биле каастап каан турган чүве-дир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалыг

болган. ³¹ Чурттакчыларын Давид хоорайдан үндүргеш, оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар тудуп алгаш, албадатгырып ажылдаар база тууйбу өрттедир изиг суугулар чанынга ажылдаар кижилер кылып алган*. Давид бүгү аммон хоорайларны база ынчалдыр аажылаан. Ооң соонда Давид бодунуң бүгү шерии-биле Иерусалимче эеп келген.

Аммон биле Фамар

13 ¹ Элээн үе эрткенде, Давидтиң оглу Аммон Фамар деп чараш кыска хандыкшы берген. А Фамар дээрге Давидтиң өске оглу Авессаломнун төрөөн дунмазы чүве-дир*. ² Бодунуң дунмазы болур Фамарга хандыкшаанындан хилинчектенип, Аммон аарый берген. Аммон ооң-биле чүнү-даа канчап шыдавас болган, чүге дээрге Фамарга кым-даа дегбөөн, арыг кыс турган. ³ Давидтиң акызы Шиманың оглу Ионадав Аммоннун эжи турган. Ол кончук кажар кижидириг чүве-дир.

⁴ Ионадав Аммондан: «Хаанның оглу, сен чүге хүн келген тудум-на арып турар апардын? Чылдагаанын меңээ чугаалап көрөм» — деп айтырган.

Оозу: «Авессаломнун дунмазы Фамарга ынакшы бердим» — деп харыылаан.

⁵ Ионадав анаа: «Орунга чыдып алгаш, аарыгачанай бер. Ачан сени көөр дээш чедип кээрге: „Мээң дунмам Фамар мен көрүп чыдырымда, чемден белеткээш, мени боду чемгерзин“ деп чугаала» — деп сүмелээн.

⁶ Аммон орунга чыдып алгаш, аарыгачанай берген. Хаан ону көөр дээш чедип кээрге, Аммон анаа: «Мээң дунмам Фамар чедип келгеш, меңээ чиир кылдыр, көрүп чыдырымда, бичии далгандан быжырып бергеш, мени боду чемгерзин» — дээн.

⁷ Давид: «Акың Аммоннун бажыңыңга баргаш, анаа чемден кылып берип көрөм» — деп Фамарже сөгледипкен. ⁸ Фамар аарып чыдар акызы Аммоннун бажың-

* 12:25 Иедида — «Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи» дээн ат. * 12:26 Азы: «Хаанның хоорайың». * 12:30 Азы: «Милком бурганнын». ** 12:30 Талант — деңзи хемчээли (30 кг хире). * 12:31 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эриидеп, изиг суугуларже кирип, шаажылаан». * 13:1 Оларның адазы чаңгыс — Давид, а иелери аңгы турган чүве-дир (2 Хаан. 3:2-5; 1 Чыл. 3:9 көр).

ынче чорупкан. Ол далганны нугааш, акызы көрүп чыдырда, ону быжырыпкан.⁹ Паштан далганны ап бээрге, акызы чивес болган. Амнон: «Бажындан шупту улус үне берзин» дээрге, кым-даа артпайн үнүп чоруй барган.¹⁰ Ынчан Амнон Фамарга: «Чеминни мээң удуур өрээлимче эккелгеш, мени чемгерип көрөм» — дээн. Фамар быжырып алган далганын акызынын удуур өрээлинче эккелген.

¹¹ Далганны чизин дээш чедире бээрге, Амнон Фамарны сегирип алгаш: «Дунмам, бээр кел, мээң-биле чыдып алам» — дээн.

¹² Фамар: «Чок, акый. Мени албада-вайн көр. Израиль чон аразыңга ындыг чүве турбас ужурлуг. Ындыг сээден үүлгедиг кылбайн көр.¹³ Бужартай бергеш, оон канчаар мен? А сен, сен Израильде сээдең-бак кижилерниң бирээзи деп санаттырар сен. Хаан-биле чугаалажып көр даан. Ол мени сеңээ бээринден ыталавас-тыр ийин» — деп дилээн.

¹⁴ Ынчалза-даа Амнон ону дыңнаарын күзевээн. Ол оон күштүк болгаш, Фамарны күштөп-чазарлап каапкан.¹⁵ Ооң соонда Амнон ону кедергей көөр хөңнү чок апарган. Аңаа ынак турганындан-даа артык кылдыр көрөстөй берген. Амнон аңаа: «Тур, моон ырап чор!» — дээн.

¹⁶ Фамар: «Чок, мени ойдадыр дээрге мээң-биле ам чаа-ла кылып каан үүлгедиинден-даа артык каржы чорук-тур ол» — деп аңаа чугаалаан.

Ынчалза-даа Амнон ону тооваан.

¹⁷ Ол бодунуң чалчазын кыйгырыпкаш: «Бо чүвени моон үндүр ойдадыпкаш, оон соондан эжикти эки дүкчүп каг» — дээн.

¹⁸ Чалча оол Фамарны үндүр ойдадыпкаш, ооң соондан эжикти хаап алган.

Фамар онзагай чараш хептиг чораан. Ындыг хепти хаанның кыс уруглары кедер турган.¹⁹ Фамар качыгдалдан бажынче хул чаштынып алгаш, бодунуң кедип чорааны чараш хевин ора соп алгаш, бажын туттунуп алган ыглап-сыктап чораан.²⁰ Акызы Авессалом: «Акың Амнон сээң-биле турду бе? Ам канчаар сен, дунмам, ону ыгыттава. Ол дээрге сээң акың ышкажыл. Эмин эртгир мунгарааш канчаар сен» — деп Фамарга чугаалаан. Фамар акызы Авессаломнун

бажыңыңга кагдырган херээжен бооп чурттап чораан.

²¹ Давид хаан ол болуушкунну дыңнааш, аажок ажынып-хорадаан.²² А Авессалом Амнонга эки-даа, багай-даа чүве чугаалаваан. Ооң дунмазы Фамарны күштөп-чазарлап кааны дээш, ол Амнонну көөр хөңнү чок турган.

Авессаломнун Амнондан өмзөн негээни

²³ Ийи чыл эрткен. Эфрем черинин кызыгаарында Ваал-Гацорга Авессаломнун хожонук кыргылдазы болган. Авессалом хаанның оолдарын шуптузун ынаар чалаан*.²⁴ Авессалом хаанга келгеш: «Силерниң чалчанаар мен бөгүн хоюм кыргыдып тур мен. Дүжүметтериңер-биле кады ынаар барбас силер бе?» — деп айтырган.

²⁵ «Чок, оглум, — деп, хаан чугаалаан. — Сеңээ берге болбазын дээш, бис шуптузус ынаар барбас бис». Авессалом дилээрге-даа, ол ынаар баарындан ыталаан. Ынчалза-даа ол оглун алгап-йөөрөп каан.

²⁶ Ынчан Авессалом: «Оода акым Амнон бистиң-биле кады барзын» — дээн.

Хаан оон: «Ооң ынаар барган херээ чүл?» — деп айтырган.²⁷ Авессалом дилеп туруп бээрге, хаан Амнонну болгаш бүгү өске тажыларың чорудупкан.²⁸ Авессалом бодунуң чалчаларыңга мынча деп чагып каан: «Көрдүңөр бе, Амноннун эзири улгаткаш, хөөрей бээрге, мен силерге „Амнонче халданаар“ дээримге, ону өлүрүп каар силер. Кортпанаар. Мен силерге дужаап тур мен, эрес-дидим болунаар». ²⁹ Авессалом канчаар дужаганыл, чалчалары ыңчалдыр Амнонну аажылаан. Бүгү өске тажылар элчигеннерин мунупкаш, десе берген.

³⁰ Олар орукка чоруп олурда, тажыларны Авессалом шуптузун өлүрүп каапкан, олардан кым-даа дирит артпаан деп дамчыыр чугаа Давидтин кулаанга чедер берген чүве-дир.³¹ Хаан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора соп каапкаш, черже барып ушкан. Ооң чанынга турган дүжүметтери база хептерин ора соккулап каапкан.³² Давидтин акызы Шиманың оглу Ионадав мынча дээн:

* 13:23 Хой кыргылдазының үезинде улус найыр-дой кылып, аалчылар чалап, байырлаар турган.

«Мээң дээрги хааным бодунуң оолдарын шуптузун өлүрүп каан деп бодавазын. Чүгө даңгыс Амнон өлүп калган. Чүгө дээрге дунмазы Фамарны күштөп каапкан хүнден эгелеп, Авессалом ону өлүрөр деп бодап алган турган. ³³ Ынчангаш мээң дээрги хааным хей черге дүврөп, оолдары шупту өлүп калган деп бодавазын. Чүгө даңгыс Амнон өлүп калган». ³⁴ А Авессалом ол үедө дезип чоруй барган.

Хайгыылга турган оол көрүптөргө, барыын чүктө дагнын ийинден дыка хей чон чоруп орган. ³⁵ Ионадав хаанга: «Хааннын оолдары чоруп олур. Шупту чүвө силерниң чалчаңарнын чугаалааны дег болган-дыр» — дээн. ³⁶ Ол чугаалап доозары билек, тажылар ыс-сыылыгы бо кирип келгеннер. Хаан болгаш ооң дүжүметтери база аажок качыгдап ылгашканнар.

³⁷ Авессалом дезип чоруткаш, Аммиудтун оглу, гессур хаан Талмайга чеде берген. А Давид оглу дээш хей хүннер иштинде качыгдап ылгаан. ³⁸ Авессалом ынаар дезипкени Гессурга үш чыл чурттаан. ³⁹ Давид Амноннун өлгениниң соонда оожургай бергеш, Авессаломну истеп сүренин соксаткан чүвө-дир.

Иоавтың Авессаломну эгиткени

14 ¹ Хаан Авессаломну сактып, ону бодап турар дээрзин Саруйянын оглу Иоав эскерип турган. ² Иоав Текоя хоорайдан угаанның херэежен кижии келдиртип алгаш, аңаа мынча деп чугаалаан: «Кажыыдал хевинден кедип алгаш, ылгачаңнаар сен. Олива үзү чагдынып шеверлене, элээн хей хүннер дургузунда мечээн кижии дээш ылгап каапкан кажыыдалдыг кижии ышкыш кылдыр алдынар сен. ³ Хаанга чеде бергеш, мынча дээр сен...» — дээш, Иоав ол херэеженге чуну чугаалаарын айтып берген.

⁴ Текоя чурттуг херэежен хаанга чедеп келгеш, черге чедир мөгөйгөш: «О, хаан, меңээ дузалап көрүнер!» — дээн.

⁵ Хаан: «Чүгө келдин?» — деп айтырарга, ол херэежен мынча дээн: «Ашаам өлүп калган дулгуак-тыр мен. ⁶ Силерниң чалчаңар мен ийи оолдуг турган мен. Чарыпкы дег кым-даа чок ээн ховуга олар

чокшу бергеш, бирээзи өскезин өлүрүп каан. ⁷ Ам бо-дур, силерниң чалчаңарга удур бүгү төрөл аймак тура халаан: „Акызынын тынынга четкен өлүрүкчүнү биске бер! Бис акызынын өжээнин негеп, ону өлүрүп каар бис. Ооң салгакчы болганы кандыг хамаан чүвөл?“ — дээрлер-дир. Чер кырынга мээң ашаамнын салгалынын адын арттырбас дээш, шак ынчалдыр олар мээң сөөлгү көзүмнү өжүрүп каары ол-дур».

⁸ Хаан анаа: «Дүвүревейн бажыңыңче чана бер. Сээң айтырыңга хамаарыштыр дужаалдан берип каар мен» — дээн.

⁹ Текоя чурттуг херэежен хаанга: «Дээрги хааным, ол дээш шупту кембуруу меңээ база мээң төрөл бөлүүмге онаашкай аан, а хаан болгаш ооң дүжүлгези буруу чок болур» — дээн.

¹⁰ Хаан херэеженге: «Бир эвес сеңээ удур чүвө чугаалаар кижии бар болза, ону меңээ эккелзин. Ооң соонда ол сеңээ дегбес апар».

¹¹ Херэежен: «Өжээн негекчилери мээң оглумну өлүрбезин дээш, Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап көрүнерем, хааным» — дээн.

Хаан анаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сээң оглуннун бажындан даңгыс дүк безин кээп дүшпес» — деп харыылаан.

¹² «Дээрги хаанымга даңгыс сөс чугаалаарын чалчаңар меңээ чөпшээрөп көрүнер» — деп, херэежен дилээн.

Хаан: «Чугаала че» — дээн.

¹³ Херэежен: «Чүгө силер Бурганның чонунга удур ындыг бодалдыг силер?

Ынчаар чугаалап тура, хаан бодун буруудып турар эвес деп бе? Чүгө дээрге хаан үндүр ойлаттырыпканы кижини эгидип албаан-на болгай. ¹⁴ Бис шупту өлүп каар бис. Черже төпкөш, дедир чыып алары болдунмас сугга дөмей-дир бис. Ынчалза-даа Бурган бистиң амытыннывысты үспейн, кагдырган кижиден безин Боду ойталавазын күзеп турар-дыр. ¹⁵ Мен хаанымга бо сөстөрү чугаалаар дээш келдим, чүгө дээрге мен чондан корга бердим. Силерниң чалчаңар мен: „Хаан-биле чугаалажып көрсейн адырам, канчап билер, мээң дилээмни ол күүседиптер чадавас. ¹⁶ Хаан мени

13:37 2 Хаан. 3:3; 1 Чыл. 3:2 14:2 1 Чыл. 2:24; 2 Чыл. 11:6; 20:20; Неем. 3:5; Иер. 6:1; Ам. 1:1

14:4 4 Хаан. 6:26 14:9 1 Хаан. 25:24 14:11 Сан. 35:19; Ы. х. к. 19:12 || 1 Хаан. 14:45; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34 14:14 1 Хаан. 7:6; 2 Хаан. 23:16

дыннааш, оглум биле мени Дээрги-Чаякчынын берген черинге артпас кылдыр узуткаар дээн улустан адырып, камгалап каар чадавас боор“ деп бодадым. ¹⁷ Ынчангаш силерниң чалчанаар чугаалап турары бо-дур: дээрги хаанымның сөзү меңгээ оожургалды ээккээр болзун, чүгө дээрге мээң дээрги хааным, Бурганның төлээзи дег, эки-бакты ылгап билир болгай. Дээрги-Чаякчы кезээде силерниң-биле кады болзун!»

¹⁸ Хаан херээженге: «Мен сенден бир чүве айтырарымга, чажырбайн харыылаар сен» — дээн.

Херээжен: «Мээң дээрги хааным, айтырынар, ажырбас» — деп харыылаан.

¹⁹ Хаан: «Бо бүгү чүүл Иоавтың киржилгези-биле болуп турар эвес бе?» — деп айтырган.

Херээжен мынча деп харыылаан: «Узун назылыг болунар, мээң дээрги хааным, силерниң чугаанардан кижии оңдаа, солагай-даа талазынче ойлап шыдавас-тыр. Ийе, силерниң чалчанаар Иоав чүнү чугаалаарын айтып бергеш, мени бээр чорудупту. ²⁰ Силерниң чалчанаар Иоав амгы байдалды өскертти сорулгалыг ону кылган. Чер кырында чүү болуп турарын шуптузун билериниң талазы-биле мээң дээргим, Бурганның төлээзи дег, угаанныг болгай».

²¹ Ынчан хаан Иоавка: «Ындыг-дыр, сээң күзээниң эзугаар кылыр мен. Барып, оолду — Авессаломну бээр эккелче» — деп чугаалаан.

²² Иоав черге чедир мөгөйгеш, хаанны алгап-йөрээгеш, мынча дээн: «Дээрги хааным, бөгүн мен силерниң менче ээ көрүнгениңерге бүзүредим, чүгө дээрге мээң дээрги хааным бодунуң чалчазынын дилээн хандырган-дыр». ²³ Иоав Гессурже чоруткаш, Авессаломну Иерусалимче эккелген. ²⁴ А хаан: «Ол бажыңынче чоруй барзын, меңээ ол ужурашпазын» — дээн. Авессалом бажыңынче чоруй барган, хаанга ужурашпаан.

Авессаломнуң адазы-биле эптешкени

²⁵ Бүгү Израильде Авессаломга чедер чараш эр кижии чок турган. Оон артык чаражын мактаткан эр кижии-даа турбаан чүве-дир. Тейинден тавангайынга чедир ооң четпес чүвези черле чок бол-

ган. ²⁶ Бажын чылдың-на таартып аары чанчылчаан, чүгө дээрге бажының дүгүнүң сырыйындан ол аартай бээр турган. Бажының дүгүнү кыргыдышкаш, деңзилээрге, ооң аары хаанның деңзилээр хемчээли-биле 200 шекел чед бээр чүве-дир. ²⁷ Авессаломдан үш оол, чангыс кыс төруттүнген. Уруунуң адын Фамар дээр. Ол кончуг чараш херээжен турган чүве-дир.

²⁸ Авессалом Иерусалимге ийи чыл чурттааш, хаанга ужурашпаан. ²⁹ Авессалом Иоавты хаанче чорудар дээш, улус сүрдүрүпкен, ынчалза-даа Иоав аңаа кээринден ойталаан. Авессалом катап улус чорудуптарга, база катап ойталап каапкан. ³⁰ Ынчан Авессалом бодунуң чалчаларына: «Мээң шөлүмнүң чанында Иоавтың шөлүн көрүп тур силер бе?» Ында ооң арбайы өзүп турар. Ону барып өрттедиптиңер» — дээн. Авессаломнуң чалчалары ол шөлдү барып өрттедипкен.

³¹ Иоав тургаш, Авессаломнуң бажыңынга чедип келгеш: «Сээң чалчаларың чүгө мээң шөлүмнү өрттедипти?» — деп айтырган.

³² Авессалом Иоавка: «Сен хаанга баргаш, мынча деп айтырзын дээш сени сүрдүрүп турдум: „Мен Гессурдан чүгө чедип келген кижии мен? Мен аңаа артып калган болзумза, эки турган-дыр. Мен хаанның арнын көрүксеп тур мен. Бир эвес мен буруулуг кижии болзумза, мени өлүрүп калыңар“» — деп чугаалаан.

³³ Иоав хаанга Авессаломнуң сөстөрүн дамчыткан. Хаан Авессаломну кыйгыртышкан. Ол хаанга чедип келгеш, черге чедир мөгөйгеш. Хаан Авессаломну ошкап каан.

Авессаломнуң сүлчээзи

15 ¹ Элээн үе эрткенде, Авессалом айттарлыг, чуузалыг болгаш үдеп чоруур бежен камгалап шериглиг аларган. ² Ол эртенниң-не тургаш, хоорайже кирер хаалга аксында орук кыдынынга туруп аар турган. Кандыг-бир кижии бодунуң чаргызын хаанга дыңнадыр дээш кел чыдырда, Авессалом ону кыйгырып алгаш: «Кайы хоорайдан сен?» — деп айтырып салыр. Келген кижии: «Силерниң чалчанаар Израильдиң ындыг-бир аймаандан» — деп харыылаар. ³ Ынчан Авессалом: «Сээң чаргың шынның болгаш чөптүг-дүр, ын-

14:17 1 Хаан. 29:9; 2 Хаан. 19:27 14:20 1 Хаан. 29:9; 2 Хаан. 19:27 14:23 2 Хаан. 13:38
14:27 2 Хаан. 13:1 14:32 1 Хаан. 20:8 15:1 3 Хаан. 1:5 15:2 Руф 4:1; 2 Хаан. 18:4; 19:8

чалза-даа хаанның улузунун сени дыннаар чайы чок-тур» — дээр. ⁴ Ол мынча деп уламчылаар: «О, бир эвес мени бо чуртгун баштыңчызы кылып каан болза! Ынчан хомудалдыг, чаргылыг кижги бүрүзү меңээ кээрге, мен шыны-биле шиидип турбас мен бе». ⁵ Кым-бир кижги аңаа сөгүрүүр дээш чедип кээрге, Авессалом холдарын чада туткаш, ону куспактап, ошкап каар турган. ⁶ Чаргызын шийтпирледир дээш хаанга кээп турган бүгү израильчилерге хамаарыштыр Авессалом ынчаар алдынып турган. Ынчалдыр ол бүгү израильчилернин чүрөөн тудуп эгелээн.

⁷ Дөрт чыл* эрткенде, Авессалом хаанга: «Дээрги-Чаяакчыга берген даңгыраамны күүседире-биле Хевронче баргаш кээрин меңээ чөпшээреп көрүнер. ⁸ Силернин чалчанаар мен арамей чонун Гессурга чурттап тургаш: „Бир эвес Дээрги-Чаяакчы мени Иерусалимче эгидиптер болза, Аңаа өргүл кылыр мен“ деп даңгырак берген мен болгай» — дээр. ⁹ Хаан: «Амыр-тайбың чорувут» — деп чөпшээрээрге, Авессалом Хевронче дораан чорупкан.

¹⁰ Авессалом Израильдин бүгү аймактарынче бодунуң улузун бүдүү чорудуп тура: «Кажан силер мыйгыс эдиски үнү дыңнап кааш-ла: „Авессалом Хевронга хаан апарган!“ деп чарлаар силер» — дээр. ¹¹ (Авессалом-биле кады Иерусалимден 200 кижги чорупкан. Чалаарга, олар чүнү-даа билбейн, ак сеткил-биле чорупкан чүве-дир.) ¹² Авессалом өргүлдөр кылып тургаш, Давидтин Гило чурттуг сүмелекчизи Ахитофелди* ооң хоорайындан үндүр бодунче кыйгыртып алган. Сүлчээ ынчалдыр улам күштелип, Авессаломнун талалакчылары улам-на көвүдөп орган.

Давидтин Иерусалимден дезипкени

¹³ Давидке бир медээчи чедип келгеш: «Израильчилер Авессаломнуң талазынче чайгылып турлар» — дээр. ¹⁴ Давид Иерусалимге кады турган бүгү дүжүметтеринге: «Турунар, дезип чоруптаалынар! Оон башка Авессаломдан камгаланыр кандыг-даа аргавыс чок-тур. Далажы-

нар, манаа турувуста, бисти тудуп алгаш, ат кылып, хоорайнын чурттакчыларын өлүрүп каапса канчаар» — дээр. ¹⁵ Давидтин улузу: «Дээрги хаанывыс чүү деп шийтпирлээрил, чалчаларынар бис ону күүседиринге белен бис» — дээр.

¹⁶ Хаан бүгү өг-бүлезин эдерткеш, шимчеп үнүпкен. Чүгле он кул-кадайын бодунун ордузун ээлеп карактаары-биле каапкан. ¹⁷ Бүгү чадаг улузунга үдеттирген хаан элээн черни эрткеш, хоорайнын кыдыкы бажыңынын чанынга доктаап турупкан. ¹⁸ Хаанның бүгү дүжүметтери база керет, пелет уктуг камгалакчылары оон чанынга чоруп орган. А Гефтен келген 600 шериг шуптузу ооң мурнунга чоруп орган.

¹⁹ Хаан Гефтен келген Иттайга: «Сен чүге бистиң-биле кады чорууруң ол? Дедир чорупкаш, демги хаан-биле артып кал, чүгү дээрге сен төрөөн черинден үндүр ойлаттырган даштыкы кижги ышкажыл сен. ²⁰ Сен дүүн чаа-ла келдин. А бөгүн сени мен бистиң-биле кады чор деп албадар мен бе? Мен бодум баш углаан черже баар мен. Бодунуң чангыс чер чурттугларынын алгаш, дедир чорувут. Дээрги-Чаяакчы сенээ энерелдиг болгаш шынчы болзун» — дээр.

²¹ Иттай хаанга мынча деп харылаан: «Дирги Дээрги-Чаяакчынын-даа, мээн дээрги хаанымын-даа ады-биле даңгыраглап тур мен: мээн хааным каяа-даа чорда, чалчанаар мен өлүр-даа болзумза, база кады чоруур мен».

²² Давид Иттайге: «Ындыг-дыр, чоруулу че» — дээр. Гефчи Иттай бодунуң бүгү улузу-биле, бүгү ажы-төлү-биле кады чорупкан. ²³ Черниң бүгү чурттакчылары мыткыр ыглап турган. Бүгү шериг хаан-биле Кедрон хемни эрткеш, ээн кургаг ховуже углаан орукче үнүп келген.

Дузалакчыларын Давидтин Иерусалимче чорудупканы

²⁴ Садок болгаш ооң-биле турган бүгү левиттер Бурганның ыдыктыг аптаразын көдүржүп эккелгеш, салып каарга, Авиафар бараалгакчы бүгү шериг хоорайдан төндүр үнгүже, өргүл салып

* 15:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «дөрт чыл» эвес, а «дөргөн чыл» азы «дөргөн хүн» деп бижээн. * 15:12 Ахитофел — Вирсавиянын кырган-ачазы.

15:4 Башт. 9:29 15:8 Э. д. 28:20 15:12 Ис. 15:51 || 1 Чыл. 27:33 || Ыд. ыр. 3:2 15:13 2 Хаан. 12:11 15:14 Ыд. ыр. 3:1 15:16 2 Хаан. 16:21-22; 20:3 15:18 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 15:21 Руф 1:17 15:23 3 Хаан. 15:13; 4 Хаан. 23:4 15:24 2 Хаан. 8:17 || 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 8:17; 20:25

турган*. ²⁵ Хаан Садокка: «Бурганның аптаразын хоорайже дедир аппарат. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, Ол мени катап эгидиптер. Ынчан мен ыдыктыг аптараны база ооң турар черин көөр мен. ²⁶ А бир эвес Ол: „Сен Мээн сеткилимге таарышпаан сен“ дээр болза, ам канчаар, мени канчаарын Ол Боду билгей аан» — дээн. ²⁷ Оон хаан Садок бараалгакчыга мынча деп чугаалаан: «Көр даан, оглун Ахимаасты база Авиафарның оглу Ионафанны эдертип алгаш, хоорайже амыр-тайбың чорурут. Оолдарыңарны ийилдирзин эдерткилеп ал. ²⁸ Мен силерден медээни ээн кургаг ховуда хемнің кезжиг аксынга манаар мен, көрдүнөр бе». ²⁹ Садок биле Авиафар Бурганның аптаразын Иерусалимче эккелгеш, аңаа артып калганнар.

³⁰ Давид Елеон даанче үнүп бар чорааш, ыглап чораан. Ол качыгдалдан бажын шып алган болгаш кызыл-даан чораан. Ооң кады чораан улузу шуптузу база баштарын шыпкылап алган, ыглажып кылаштап чораан. ³¹ Кажан Давидке: «Ахитофел Авессалом-биле сүлчээлешкен улус аразында-дыр» — деп дыннадыптарга, ол: «Дээрги-Чаяакчы! Ахитофелдиң бээр сүмезин будалдырып көрөм!» — деп чалынган.

³² Давид даг кырында Бурганга мөгейишкин кылыр черге үнүп кээрге, аңаа уткуштур архи уктуг Хусий деп кижичоруп орган. Ол бодунун хевин качыгдалдан ора сопкан, бажында доуракоозун чажып алган болган. ³³ Давид аңаа мынча дээн: «Бир эвес сен мээн-биле чоруур болзунза, меңээ аартык апаар сен.

³⁴ А бир эвес сен дедир хоорайже баргаш, Авессаломга: „Силерниң чалчаңар болуйн, хаан. Мооң мурнунда силерниң ачаңарның чалчазы чордум, а ам силерниң чалчаңар болуйн“ дээр болзунза, Ахитофелдиң сүмезин будап каапкаш, меңээ дузалап болур сен. ³⁵ Ында сээң-биле кады Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафар база бар. Хаанның ордузунга чүнү дыннаар-дыр сен, шуптузун оларга дамчыдып берип турар сен. ³⁶ Ында Садоктун оглу Ахи-

маас база Авиафарның оглу Ионафан бар. Оларны дамчыштыр дыннаан бүгү медээлериниң менче дамчыдып турар сен». ³⁷ Авессалом Иерусалимче кирип келгенде, Давидтиң өңнүү Хусий база хоорайже эеп келген чүве-дир.

Давид биле Сива

16 ¹ Давид даг бажындан элээн чавызап бадып келгенде, аңаа Мемфивосфейниң чалчазы Сива уткужуп келген. Ол ийи элчигенде 200 хлеб, чүс шарыг үзүм, чүс шарыг фиға база хөм савада арага чүдүрүп алган чораан. ² Хаан: «Ону канчаарың ол?» — деп айтырган.

Сива тургаш: «Элчигеннерни хаанның өг-бүлезинге чорук кылып мунзун дээш, хлеб болгаш чимистерни чалчалары чизин дээш, а араганы ээн кургаг ховуда шылап турупкан улус ишсин дээш аппарат чыдыр мен» — деп харыылаан.

³ Хаан: «А сээң дээрги хааныңдын оглу кайлы?» — дээн.

Сива хаанга: «Ол Иерусалимде артып калды. „Ам-на израильчилер мээң кырган-ачамның чагыргазын меңээ эгидип бээр боор“ деп ол бүзүрөп турар кижичи» — деп чугаалаан.

⁴ Хаан хаан Сивага мынча дээн: «Дынна. Мемфивосфейге хамааржыр чүү-ле бар-дыр, ол бүгү ам сээниң болзун».

Сива черге чедир мөгейгеш: «Дээрги хааным, силерниң менче ээ көрүнгениңер моон соңгаар база уламчылаар болзун!» — деп четтиргенин илереткен.

Давид биле Шимей

⁵ Давид хаан Бахуримге чедип келгенде, оон Саулдун төрөл бөлүүнге хамааржыр бир кижичоруп келген. Ооң ады Гераның оглу Шимей чүве-дир. Ол Давидти бак сөглеп чоруп орган. ⁶ Давидти оон шериглери долгандыр камгалап чорда-ла, ону база ооң дүжүметтерин Шимей даш-биле соккулап турган. ⁷ Ол Давидти: «Моон ырап чор! Моон ыра, дүржөк, ханга борашкан чүве! — деп сөглеп турган. — ⁸ Дээрги-Чаяакчы дүжүлгезин ээлээнин Саулдун өг-бүлезиниң төккөн ханы дээш

* 15:24 Азы: «Бедигээшке туруп алган».

15:26 1 Хаан. 3:18 15:27 3 Хаан. 1:42 15:30 Зах. 14:4; Мк. 1:11; Аж.-ч. 1:12 || Эсф. 6:7
15:31 2 Хаан. 16:23; 17:14 15:32 Иис. 16:2 15:33 2 Хаан. 19:35 15:34 2 Хаан. 17:5-14
15:36 2 Хаан. 17:17 15:37 1 Чыл. 27:33 16:1 2 Хаан. 9:2-13 16:2 2 Хаан. 17:29
16:3 2 Хаан. 9:1-13 || 2 Хаан. 19:27

сени шиидип турары бо-дур. Ынчангаш эрге-чагырганы сээң оглун Авессаломнун холунга хүлээдипкени ол-дур. Ханга борашкан-дыр сен, ати болур сен!»

⁹ Саруйяның оглу Авесса хаандан: «Бо кончуг өлгөн ыттын мээң дээриги хааныным чүге бак сөглөп турары ол? — деп айттырган. — Мен баргаш, ооң бажын одура шааптайн, чөпшээрер көрүнер» — деп дилээн.

¹⁰ Хаан: «Ол мээң-даа, силерниң-даа херээңер эвес-тир, Саруйяның оолдары. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы „Барып, Давидти бак сөглө“ дээн болза, аная удур „Чүге сөглеттинип тур сен?“ деп шыдаар кижиги бар эвес» — дээн. ¹¹ Авессага болгаш бодунуң чалчаларыңга Давид мынча дээн: «Бодумнуң-на төрүп каан оглум мээң амы-тынымга чедиксеп турар-дыр. Ындыг болганда, бо веннаминчинин дугайында чүнү чугаалаар боор. Чоор силер ону! Дээрги-Чаяакчы дужааган болганда, сөглеттинип турар ыйнаан. ¹² Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы мээң човаланымны көрүп кааш, бөгүн ол кижиниң каргыжының орунунга менээ ачы-буян бээр чадавас. ¹³ Давид бодунуң улузу-биле оруун уламчылап чорулкан, а Шимей оларга чергелештир дагның эдээ-биле кылаштааш, Давидти бак сөглөвишаан, даш-биле соккулап, олче довурак чажып чораан.

¹⁴ Хаан болгаш ооң улузу шаг-шинээ төнүп, хемниң кежиг аксынга чедип келгеш, аная дыштаныры-биле доктаап алган.

Авессалом Иерусалимде

¹⁵ Ол үеде Авессалом болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче кирип келген, оларның аразында Ахитофел база чораан. ¹⁶ Давидтиң өңнү арх уктуг Хусий Авессаломга чедип келгеш: «Хаан делгерезин! Хаан делгерезин!» — дээн.

¹⁷ Авессалом Хусийден: «Кончуг өңнүүңге бердингениң ол ба кай? Чүге ооң-биле кады чорбадың?» — деп айттырган.

¹⁸ Хусий Авессаломга мынча деп харыялаан: «Чок, мен Дээрги-Чаяакчының болгаш бүгү израиль чоннуң шилип алган кижизиниң талазында мен. Мен силер-биле артар мен. ¹⁹ Оон аңгыда мен кымга бараан боор мен? Ачаңарның ог-

лунга эвес бе? Силерниң ачаңарга канчаар бараан бооп чораан мен, ынчалдыр силерге бараан боор мен».

²⁰ Оон Авессалом Ахитофелден: «Биске сүмеден кадып көр. Ам чүнү канчалзыйвасса экил?» — деп айттырган.

²¹ Ахитофел мынча деп сүмелээн: «Ачаңарның ордуңу ээлеп караңары-биле арттырып каан кул-кадайлары-биле холбажып удунар. Ынчан бүгү Израиль силерни ачаңарның мурнунга бужар кижиги апарган деп билип каар. Ынчангаш силерниң талаңарда турар хамык чоннуң холу дыңзый бээр».

²² Авессаломга ордуңу серизиниң кырынга майтын тип бергеннер. Ол бүгү израиль чон көрүп турда, ачазының кул-кадайлары-биле удуур дээш майгынче кирген.

²³ Ол үеде Ахитофелдин берип турган сүмелерин Бурганның Бодунуң сөглээн сөзүңге дең деп санап турган. Давид-даа, Авессалом-даа ооң сүмезин ынчалдыр үнелеп дыңнаар турган.

Хусийниң Авессаломну будулдурганы

17 ¹ Ахитофел Авессаломга мынча дээн: «12 000 шеригден шилип аарын менээ чөпшээрер көрүңер. Бо дүне мен Давидти сүрүп чоруштайн. ² Амдыызында ол могоп-турупкан болгаш кошкак турда, ону мен коргудуптарымга, ооң бүгү улузу тарады маңнажы бээр болдур ийин. Мен чүгле хаанны өлүрүп кааш, ³ бүгү чонну силерге ээлдириптер мен. Олар ону эдергени дег, силерге база эглип кээр. Силер ол чаңгыс кижиниң өлүмүн күзеп туруңарда, өске улус бүрүн артсын». ⁴ Ол сөстөр Авессаломга болгаш Израильдин бүгү баштыңнарыңга дыка таарышкан.

⁵ Ынчалза-даа Авессалом: «Архи уктуг Хусийни кыйгырыптыңар, ол чүү дээр эвес, дыңнап көрээлиңер» — дээн. ⁶ Хусий чедип кээрге, Авессалом: «Ахитофел ындыг сүме катты. Ооң чугаазын ёзугаар кылыр бис бе? Бир эвес хоржок деп бодаар болзунза, сүмөң кадып көрем» — деп оон айттырган.

⁷ Хусий Авессаломга: «Ахитофел бо удаада багай сүме берген-дир. ⁸ Силер ачаңарны болгаш ооң улузун билир болгай силер. Олар күштүг дайынчылар

16:9 2 Хаан. 2:18 16:10 2 Хаан. 3:39; 19:22 16:16 2 Хаан. 15:34 || 1 Хаан. 10:24
16:21 2 Хаан. 15:16; 20:3 16:22 2 Хаан. 12:11-12 17:5 2 Хаан. 15:32 17:8 У. ч. 17:12; Ос. 13:8

болгай. Ам олар, ховуда оолдарын хунааткан кыс адыг дег, ажынып-хорадап турарлар. Ачанар дээрге дуржулгалыг дайынчы болгай, ол шериглер-биле кады аңаа хонуп-даа чытпас-тыр ийин. ⁹ Ам ол куйда азы кандыг-бир черде чашты берген чыдар. Кажан силерниң шериглеринерниң чамдызы бир дугаар тулчуушкунда өлүр болза, ону дыннаан улус: „Авессаломну эдерип чорутканнар чылча шаптырган-дыр“ дигир болгай. ¹⁰ Ынчан арзылаң дег чүректиг эн-не эрес-дидим дайынчы безин корга бээр, чүге дээрге силерниң ачанар күчүлүг дайынчы, а оң шериглери эрес-дидим улус дээрзин бүгү Израиль билир болгай.

¹¹ Ынчангаш мен силерге мону сүмелээр-дир мен: бүгү израиль черден — Дандан Безр-Шевага чедир — далайның элезини дег, хөй санныг аг-шериг силерге чыгып келзин. Оларны силер бодунар тулчуушкунче баштап киринер.

¹² Ынчан бис Давид каяа-даа чаштып чыдырда, аңаа удур үнүп, шалынның черге дүжери дег бүзөөлээш, халдаар бис. Ол боду-даа, оң шериглериниң чангызы-даа дириг артпас. ¹³ Бир эвес ол хоорайже кире бээр болза, бүгү Израиль ол хоорайже хендирлер эккээр. Ынчан бис ону үрээш, чангыс-даа даш артпас кылдыр хемче кири сөөртүр бис.

¹⁴ Авессалом болгаш бүгү израильчилер: «Архи Хусийниң сүмези Ахитофелдинден эки-дир» — дишкеннер. Авессаломга хора чедирер дээш, Ахитофелдин чөптүг сүмезин Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр будап каан чүве-дир.

Хусийниң Давидче медээ чорутканы

¹⁵ Бурганнын бараалгакчылары Садок биле Авиафарга Хусий мынча дээн: «Ахитофел Авессаломга болгаш Израильдин баштыңнарынга ынчал-мынчал деп сүмелээш, а мен аңаа ынчал-мынчал деп өскээр сүмеледим. ¹⁶ Ынчангаш Давидче дүрген: „Эн кураг ховуда хемниң кежиг аксынга бо дүне хонма. Канчап-даа тургаш, хемни кеже бер“ — деп дамчыдынар. Оон башка хаан болгаш оң хамык улузу узуткаттырар».

¹⁷ Ионафан биле Ахимаас хоорайга көстүрүнден сестир болгаш, Эн-Рогел деп кара суг кыдынга турганнар. Бир чалча херэежен чүү болуп турарын дамчыдып чугаалаарга, олар Давидче дыңнадыр ужурулг турганнар. ¹⁸ Оларны бир оол көрүп кааш, Авессаломга чугаалапкан. Ынчалдаа-даа олар кончуг дүрген чорупкаш, Бахуримге чедип келгеш, бир кижиниң бажыңның чанында казып каан кудук иштинче кирип, чаштына бергеннер. ¹⁹ Бажыңның ээзи херэежен кудук кырынга шывыг хере чадыпкаш, оон кырынга тараа чапып каан. Ынчангаш чүү-даа эскертинмес болган.

²⁰ Авессаломнун улузу ол бажыңга келгеш, херээженден: «Ахимаас биле Ионафан канчалды?» — деп айтырган. Херэежен оларга: «Олар хемни кеже бердилер» — дээн. Демгилери дилеп-дилеп, кымны-даа тышпайн, Иерусалимче дедир чана берген.

²¹ Улус чоруй баарга, Ахимаас биле Ионафан кудуктан үнүп келгеш, Давид хаанга баргаш: «Дүрген тургаш, хемни кежип чоруптунар. Ахитофел силерге удур ынчал-мынчал деп сүмелээш-дир» — деп чугаалаан. ²² Давид болгаш оон бүгү улузу Иордан хемни кежип чорупкан. Даң бажыңга чедир чангыс-даа кижип артпап, шупту хемни кеже бергеннер.

²³ Ахитофел бодунун сүмези күүсетинмээн боорга, элчигенин мунгаш, бодунун хоорайында бажыңныч чана берген. Ол ажыл-херээн аялап-башкарып кааш, моңууп өлү берген. Ону адазының чевег-куюнга орнукшудуп каан чүве-дир.

²⁴ Давид Маханаимге чедип келген. А Авессалом болгаш оон-биле кады бүгү израиль шериг Иордан хемни кежип келген.

²⁵ Авессалом шериг баштыңчызы кылдыр Иоавтың орнунга Амессай деп кижини салып алган. (Амессай дээрге измаилчи* Иетер деп кижиниң оглу чүве-дир. Шак ол Иетер Наастың уруу, Саруйның дуңмазы Авигеяны кадай кылдыр алган. А Саруй Иоавтың авазы чүве-дир.) ²⁶ Авессаломга баштаткан израильчилер галаад черге турлагжып алган.

²⁷ Давид Маханаимге чедип келгенде, аммоннарның найысылалы Равва чурттуу

* 17:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» азы «изреелчи» деп бижээн.

17:11 Башт. 20:1 17:14 2 Хаан. 15:31, 34 17:17 2 Хаан. 15:36 || Ис. 15:7; 18:16 17:19 Ис. 2:1-6 17:23 2 Хаан. 15:12 || Мф. 27:5 17:24 Ис. 13:26 17:25 2 Хаан. 19:13; 20:9-10 || 1 Чыл. 2:17 17:27 2 Хаан. 12:26, 29 || 2 Хаан. 9:4 || 2 Хаан. 19:31-32; 3 Хаан. 2:7; Эзра 2:61; Неем. 7:63

Наастың оглу Сови, Лодавар чурттуг Аммилдиң оглу Махир база Галаадтын Роглим чурттуг Верзеллий олар ²⁸ дөжөк-кудус, аяк-шынак, дой савалар, кызыл-тас, арбай, далган, чочак-тараа, хооруп каан тараа, ²⁹ ары чигири, ак чем, шээр мал, инек судунден кылган быштак — эндери аыш-чемни Давидке болгаш ооң улузунга чизин дээш эккелгеннер. Олар: «Эн кургаг ховуда улус турупкан, аштаан-суксаан болгай» — дээннер.

Авессаломнуң өлүрткени

18 ¹ Давид бодунуң шериглерин хынап көргөш, чүс болгаш муң шериг баштыңчыларын томуйлап каан. ² Давид шериглериниң үштүң бир кезини Иоавка баштапкаш, база бир ол хирезин Саруйяның оглу, Иоавтың акызы Авессага баштапкаш, үш дугаар ол хирезин Гефтен келген Иттайга баштапкаш, дайынче чорудупкан. Хаан шериглеринге: «Мен бодум ыяап-ла силерниң-биле кады чоруур мен» — дээн.

³ Шериглери анаа: «Силер бистиң-биле барбанар. Бир эвес бис дезер апарзыйысса, дайзын бисче кичээнгей салбас. Бир эвес бистиң чартымывыс-даа өлүп каар болза, бисче кичээнгей салбас. А силер дээрге биске бодаарга, он муң катап үнелип кижидир силер. Ынчангаш силер хоорайга артып, биске дузалаарынга белен болзунарза, эки боор» — деп чугаалааннар.

⁴ Хаан: «Канчалдыр кылзымза, силерге эки-дир, ынчалдыр кылыр мен» — деп харыылаан. Хаан хоорайның эжиниң аксынга турда, шериглери чүстөп, муңнап чоруп турган. ⁵ Хаан Иоавка, Авессага база Иттайга: «Мени бодааш, Авессаломга хайыралыг бооп көрүнер» — деп чагаан. Хаанның бүгү шериг баштыңчыларынга Авессаломга хамаарыштыр чагаанын шупту шериглер дыңнаан турган.

⁶ Давидтин шериглери израильчилерге удур ховуже үнүпкен, тулчуушкун Эфрем арыынга болган. ⁷ Израильчилер Давидтиң шерийнге бастыргып алган. Ол хүн оларның когаралы дыка улуг — 20 000 кижидир болган. ⁸ Тулчуушкун ол чурттуң бүгү булуннарынга тарай берген. Ол хүн арга-арыгга амы-тынындан чарылган улус кылыштан өлгеннерден хөй болган.

⁹ Авессалом Давидтиң улузунга таваржы берген. Ол элчиген мунуп алган чораан. Элчигени будуктарлыг улуг ыяш адаанче кире халый бээрге, Авессаломнун бажы ыяштын будуктарынга ызыртына берген. Ол аңаа астынып каарга, элчигени манпап чоруй барган чүве-дир. ¹⁰ Ону бир кижидир көрүп кааш: «Мен ыяшта астынып калган турган Авессаломну көрдүм» — деп Иоавка чугаалаан.

¹¹ Иоав медээ эккелген кижиге: «Чүүже? Сен ону көрдүң бе? Чүге ону ол-ла черинге өлүрүп кагдадың? Ол дээш мен сенээ он шекел мөңгүн болгаш дайынчы курдан бээр ийик мен» — дээн.

¹² Ол кижидир Иоавка: «Менээ муң шекел мөңгүн-даа берзинзе, мен хаанның оглунче хол көдүрбес ийик мен. Сенээ, Авессага база Иттайга хаан: „Мени бодааш, Авессаломга хора чедирбеңер“ деп чагып турда, шупту дыңнаан болгай бис. ¹³ Бир эвес мен ону кара сагыш-биле өлүрүп каан болзумза, хаан дөмей-ле билип каар турган. А сен менээ болушпас турган ийик сен» — дээн.

¹⁴ Иоав: «Сээң-биле үе чидирип турар харыым чогул» — дээн. Ол үш согун ап алгаш, ыяшта астынып калган-даа болза, ам-даа дирип турган Авессаломнун чүрээнге кадай идипкен. ¹⁵ Иоавтың он чепсек тудукчузун Авессаломну долгандыр турупкаш, өлүрүп каапканнар. ¹⁶ Иоав шериглерин ара доктаадыр дээш трубаны этсиптерге, израильчилерни сүрүп чораан шериглер чедип келген.

¹⁷ Олар Авессаломнун мөчү-сөөгүн арыг иштинде улуг онгарже кирип октапкаш, оон кырынга дыка хөй даштар хорумнап каан. Ол үде бүгү израильчилер бажыңнарынче тарап чангылай берген турган. ¹⁸ (Авессалом дирип тургаш-ла, Хааннар шынаазынга бодунга тураскаал кылып алган чүве-дир. Ол: «Мээң адым мөңгөжидер салгалым боор оглум-даа чок-тур» деп бодап чорааш, ол тураскаалды бодунуң ады-биле адап каан. Бо хүннерге чедир ону «Авессаломга тураскаал» деп адап турар.)

Давидке Авессаломнуң өлгөниң дыңнатканы

¹⁹ Садоктуң оглу Ахимаас: «Мен хаанга дүрген баргаш, Дээрги-Чаякчы

17:29 2 Хаан. 16:2 18:2 2 Хаан. 15:19-22 18:8 Ис. 10:11 18:17 Ис. 7:26; 8:29 18:18 Э. д. 14:17 || 2 Хаан. 14:27

ону дайзыннарының холундан камгалап каан дээрзин медээлээн» — дээн.

²⁰ Ынчалза-даа Иоав аңаа: «Бөгүн сен эки медээчи бооп шыдавас сен, чүгө дээрге хаанның оглу өлүп калган-дыр. Сен оон өске хүнде медээден чедиргей сен аан» — дээн. ²¹ Иоав бир эффиоп кижиге*: «Хаанга баргаш, чүнү көргөниңни чугаала» — дээн. Ол кижиге Иоавка мөгейип кааш, маңнап чорупкан.

²² Ынчалза-даа Садоктун оглу Ахимаас Иоавтан: «Чүү-даа болур болза, мен база ол кижиниң соондан маңнаптайн» — деп чанпып дилеп туруп берген. Иоав аңаа: «Ынаар баргаш канчаар сен аан, оглум? Сен эки медээ эккелбес болгай сен» — деп база катап чугаалаан.

²³ Ахимаас: «Дөмей-ле барайн» — дээн.

Иоав: «Бар че» — деп чөпшээрээн. Ахимаас Төгериң шынаа дамчыштыр оруктап халааш, бирги медээчини мурнай чеде берген.

²⁴ Ол өйде Давид хоорайның иштиги болгаш даштыкы хаалгаларының аразында олурган, а доскуулчу хаалга кырында суургага турган. Ол көрүптерге, орукта бир кижиге чааскаан маңнап кел чораан. ²⁵ Доскуулчу хаанны кыйгырып-каш, ооң дугайын дыңнаткан. Хаан: «Бир эвес ол чаңгыс кижиге болза, медээ эккел чыдар болгай аан» — дээн. Ол кижиге чоокшулап-ла орган. ²⁶ Доскуулчу база бир кижиге халып ораарын көрүп каан. Ол адаанга турган хаалгачыга: «Дуу ол база бир кижиге маңнап олур» — деп дыңнаткан. Хаан: «Ол база медээ эккел чыдыр боор» — дээн. ²⁷ Доскуулчу: «Мурнунда халып орап кижиге Садоктун оглу Ахимаас-даа ышкаш чүве-дир» — дээн. «Ол эки кижиге болгай — деп, хаан чугаалаан. — Ол эки медээ эккел чыдыр боор».

²⁸ Ахимаас чедип келгеш: «Амырменди! — дээш, хаанга черге чедир мөгейгеш, чугаалаан. — Силерниң Бурганынар Дээрги-Чаяакчыга алдар! Мээң дээрги хаанымче холун көдүргөн улусту Ол шийдип каан-дыр».

²⁹ Хаан: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» — деп айтырган.

Ахимаас: «Иоав хаанның өске чалчазы биле мени бээр чорудар деп турда, шериглер аразында хөлээшкн болуп

турганын эскердим. Ынчалза-даа Авессалом-биле чүү болганын билбедим» — деп харыылаан.

³⁰ Хаан аңаа: «Ыңай туруп алгаш, мана» — дээн. Ол кыдыынга барып туруп алган.

³¹ Эфиоп кижиге база чедип келген. Ол мынча дээн: «Дээрги хаанымга эки медээ эккелдим! Дээрги-Чаяакчы бөгүн силерге удур халдап турган дайзыннарынардан силерни адырып каан-дыр!»

³² Хаан оон: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» — деп айтырган.

Медээчи: «Дээрги хаанымга удурланган дайзын бүрүзүңге ол оолга дег салым-хуу онашкай аан» — деп харыылаан.

³³ Хаан мунгарай берген. Ол хаалга кырында турар өрээлинче кире бергеш, ыглапкан. Кылаштап бар чыда, ол: «О, мээң оглум Авессалом! Мээң оглум Авессалом! Сээң орнуга мен өлү бээр чүвенини! О, Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» — деп ыглап чорраан.

Иоавтың Давидти чемелээни

19 ¹ «Хаан Авессалом дээш ыглап-сыктап тур» — деп Иоавка дамчытканнар. ² Ол хүннүң тиелелгеши бүгү чоннун ыы-сызынче шилчий берген. Чүгө дээрге ол хүн бүгү улус хаанының оглу дээш кажыыдап турарын дыңнап каапкан. ³ Шериглер ол хүн, тулчуушкун үезинде дайын шөлүндөн дезипкеш, ады баксыраан шериглер дег, хоорайже чаптынып кирип турган. ⁴ А хаан арныг дутлап алган: «Мээң оглум Авессалом! Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» — деп ыткыр ыглап-сыктап турган.

⁵ Ынчаан аңаа Иоав чедип келгеш, мынча дээн: «Сен бөгүн сээң амы-тынны, сээң ажы-төлүннүн, кадайларыңның, кул-кадайларыңның амы-тынын мырыңай чаа-ла камгалап каан улузуну бак атка кирип тур сен. ⁶ Сен бодунну көөр хөңнү чок улуска ынак, а сенээ ынак улусту көөр хөңнүң чок кижиге-дир сен. Сен бөгүн сээң шериг баштынчыларың болгаш дүжүметтериң сенээ кымнар-даа эвес-тир дээрзин кончу эки бадыткадың. Бөгүн бис шупту өлүп калгаш, Авессалом дириг арткан болза, сен аажок өөрүүр турган-дыр сен деп

* 18:21 Азы: «Хусий деп кижиге».

билип тур мен. ⁷ Бээр үнүп келгеш, улузунну деткип, чугаалажып көр. Дээрги-Чаяакчынын ады-биле ааш кыннып тур мен, бир эвес сен үнүп келбес болзуңза, бо дүне сээң-биле чаңгыс-даа кижип артпас деп бил. Ол дээрге аныяаңдан тура, амдыгаа дээр көрүп келген човалаңыңдан-даа артык коргунчуг чүве-дир».

⁸ Хаан туруп келгеш, хоорайнын хаалгазының чанынга кээп олуруп алган. Бүгү шериглерге «Хаан хаалга чанында олур» деп дыңнадыптарга, олар аңаа чедип келген. А израильчилер шупту бажыңнарынче десе берген чүве-дир.

Давидтиң Иерусалимче ээп келгени

⁹ Израильдин бүгү аймактарында чон маргыжып турган. Олар мынча дижиб турганнар: «Хаан бисти дайзыннарның холундан адырып кагды, бисти филистимнернин холундан адырып кагды. Ам боду Авессаломнун хайында бо чурттан десе берген-дир. ¹⁰ Бистиң хаанывыс болзун дээш шилип алганывыс Авессалом дайынга өлгөн-дир. Давид хаанны дедир эгидип аар дээш, чүге чүнү-даа кылбайн турар силер?»

¹¹ Давид хаан Бурганның бараалгачылары Садок биле Авиафарже мынча деп сөглөдипкен: «Иудеянын баштыңнарынга мынча деп дамчыдынар: „Хаанны ордузунче дедир эгидип аар дээн херекке чүге силер сөөлүнде киржир ужурлуг улус силер? Ооң дугайында бүгү Израильдиң чугаалап турары хаанга дынналып келди ышкажыл. ¹² Силер дээрге мээң хан төрөлдөрдүм болгай силер. Хаанны эгидип алып херекке чүге силер сөөлүнде киржир ужурлуг улус силер?» ¹³ Амессайга база: „Мээң хан төрөлим эвес сен бе? Сен бөгүндөн эгелээш, кажан кезеэде Иоавтың оруннга мээң шерийм баштыңчызы болур сен. Мегелептер болзумза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан“ деп чугаалаңар».

¹⁴ Давид бүгү иудейлерниң сеткилсагыжын бодунче чаңгыс кижип дег эелдирип алган. Олар хаанче: «Бодунар хамык улузуңар-биле эглип келиңер» — деп

сөглөдипкен. ¹⁵ Хаан ээлгеш, Иордан хемге чедип келген. Иудейлер хаанны уткуп алгаш, хемни кежирип аар дээш Галгалга чедип келгенер. ¹⁶ Бахурим чурттуг вениаминчи Гераның оглу Шимей иудейлер-биле кады Давид хаанны уткуп аар дээш далаштыг чорупкан. ¹⁷ Ооң-биле кады муң вениаминчи база Саулдун өг-бүлезиниң чалчазы Сива он беш оглу болгаш чээрби чалчазы-биле кады чедип келген. Олар далаш-биле хаанның чедип келгениниң мурнунда Иорданче чорупкан. ¹⁸ Олар хаанның өг-бүлезин кежирер дээш, аңаа таарымчалыг болзун дээш, хемниң ындынче кижип келгенер.

Гераның оглу Шимей, хаан Иордан хемни кезип кээри билек, ооң мурнунга кээп мөгөйгөш, ¹⁹ аңаа чугаалаан: «Дээрги хааным, силер Иерусалимден чоруп туруңарда, мээң кылган чүүлүмнү үүлгедип деп санавайн көрүңер. Ону сеткилингерге шыгжавайн көрүңер. ²⁰ Чалчаңар мен бачыт үүлгөткенимни билир мен, ынчалза-даа дээрги хаанымны уткуур дээш, бөгүн мен Иосифтың салгалының* аразындан бир дугаарында чедип келдим».

²¹ Саруйяның оглу Авесса: «Дээрги-Чаяакчының чаап шилип кааны хаанны бак сөглээни дээш Шимей өлүр ужурлуг кижип эвес чүве бе?» — деп айттырган.

²² Давид мынча дээн: «Ол мээң-даа, силерниң-даа херэңер эвес-тир, Саруйяның оолдары. Бөгүн силер чүге мээң удурланкычыларым апардынар? Бөгүн Израильге чаңгыс-даа кижини өлүрүп болур деп бе? Бөгүн мен Израильдин хааны мен деп билбейн турар кижип эвес мен?» ²³ Хаан Шимейге: «Сен өлбөс сен» — дээш, аңаа даңгыраан берген.

²⁴ Саулдун оглунун оглу Мемфивосфей база хаанга уткуштур үнүп келген. Хаан чорупкаш, менди-чаагай ээп келгигеге дээр, ол качыгдалдан будун чугбаан, салын чулүвээн база хевин-даа чугбаан чүве-дир. ²⁵ Кажан Иерусалимниң чурттакчылары хаанны уткуур дээш чедип кээрге, хаан оон: «Мемфивосфей, сен чүге мээң-биле кады чорбадың?» — деп айттырган.

* 19:20 Иосифтиң салгалы — Израильдиң соңгу аймактарын ыңча дээн.

19:8 Руф 4:1; 2 Хаан. 15:2; 18:4 19:9 2 Хаан. 5:20 19:11 2 Хаан. 15:29 19:13 2 Хаан. 17:25 || 2 Хаан. 8:16 || Руф 1:17 19:15 Ис. 4:19 19:16 2 Хаан. 16:5 19:17 2 Хаан. 9:2-13; 16:1-4 19:19 2 Хаан. 16:5-13 19:21 Хост. 22:28 || 2 Хаан. 16:9 19:22 2 Хаан. 3:39; 16:10 19:23 3 Хаан. 2:8, 36-46 19:24 2 Хаан. 9:1-13

²⁶ Ол мынчаар харыылаан: «Дээргиги хааным! Чалчаанар мен аскак болгаш, „Элчигеним мунуп алгаш, хаан-биле кады чоруптар мен“ деп чугаалап турдум. Ынчалза-даа мээң чалчам мени мегелеп каан. ²⁷ Ол мени, силерниң чалчаанарны, хаанымнын мурнунга нүгүлдөп каан-дыр. Ындыг-даа болза, мээң дээрги хааным Бурганның төлээзи дег болгай. Мени канчаарыңарны бодуңар билиңер. ²⁸ Мээң төрөл бөлүүм өлүмдөн өске мээң дээрги хаанымдан чүнү-даа чаалап албаан-даа болза, силер чалчаанар меңээ хаан-биле кады чемненир чоок улустуң аразынга олутту берген болгай силер. Мен хаанымга моон ыңай чарбыттыңар эргем чок».

²⁹ Хаан аңаа: «Улаштыр чугаалаан херээн чок. Мен сенээ Сива-биле кады шөлдерни үлежип аарын дужаап тур мен» — дээн.

³⁰ Мемфивосфей хаанга: «Дээрги хаанымның менди-чаагай ээп чанып келгени дээш Сива шөлдерниң дөгөрезин-даа болза ап алгай аан» — деп харыылаан.

³¹ Хаанны Иордан хемни кежиришкеш, оон ыңай үдөп каар дээш, Галаад чурттуг Верзеллий база Роглимден чедип келген. ³² Верзеллий кырып назылаан, сезен харлыг турган. Ол дыка бай болгаш, хаан Манахаимге турда, ону бүгү талазы-биле хандырып турган чүве-дир.

³³ Хаан Верзеллийге: «Мээң-биле кады чорувут, Иерусалимче чуртта, сени мен хандырап мен» — дээн.

³⁴ Верзеллий мынча деп харыылаан: «Хаан-биле кады Иерусалимче чорааш канчаар мен. Мен ам кайы хире үр чурттаар деп мен? ³⁵ Ам сезен харлыг-дыр мен. Эки чүүлдү багайыңдан ылгап шыдаар мен бе? Ижип-чип орап чемимнин амданын ылгап билер мен бе? Эр, кыс ыраакыларның үнүн дыңнап шыдаар мен бе? Дээрги хаанымга аартык болган ажым чүү боор? ³⁶ Силерниң чалчаанар мен хаан-биле кады чүгө Иордан хемни кежер мен, ырадыр барбас мен. Хааным мени ынчаар шаңнаан херээ чүү боор? ³⁷ Чалчаанарга дедир хоорайынче чоруткаш, ында ада-изинин хөөр-жүдүлгө чериниң чанынга өлүрүн чөпшээрп көрүңер. А бо дээрге силернин

чалчаанар Кимгам-дыр. Ол мээң дээрги хааным-биле кады чорупкай аан. Ооң-биле чүнү канчаарын бодуңар билиңер».

³⁸ Хаан: «Кимгам мээң-биле кады чоруптарга, сен аңаа чүнү күзээр сен, ону кылыр мен. А сээң кандыг күзелиң бар болдур, шуптузун күүседип бээр мен» — деп чугаалаан.

³⁹ Бүгү шериг Иордан хемни кеже бээрге, хаан база кежип келген. Хаан Верзеллийни ошкааш, ону алгап-йерээп каан. Ооң соонда Верзеллий чана берген.

Израильчилер биле иудейлер аразында маргыштың эгелээни

⁴⁰ Хаан Галгалче чорупкан. Ооң-биле кады Кимгам база чорупкан. Иудеянын бүгү шериглери база Израильдин шериглериниң чартыгы ооң-биле кады чорупкан. ⁴¹ Удаваанда израильчилер хаанга чедип келгеш: «Чүгө төрелдеривис болур иудейлер хаанны оорлапкаш, силерни, өг-бүлөңерни база бүгү улузуңарны хемни кежирип кагдылар?» — деп айтырганнар.

⁴² Бүгү иудейлер израильчилерге: «Хаан бистин чоок төреливис боорга, ынчалдывис. Ол дээш чүгө хорадар силер? Бис хааннын чемин чип, оон белек-селек ап алган улус бис бе?» — деп харыылаан.

⁴³ Израильчилер иудейлерге мынча дээн: «Хаанда бистин он аймаавыс бар. Силерге көөрдө, Давидке хамаарыштыр бистин эргевис улуг болдур ийин. Бисти чүгө куду көөр силер? Хаанны дедир эгидериниң дугайында чугааны баштай бис эгелээн улус эвес бис бе?»

Ынчалза-даа иудейлернин сөзү израильчилерге бодаарга, оон-даа кадыг, туруштуг болган.

Савейниң тура халааны, Амессайның өлүрткени

20 ¹ Ол черге бир дүржөк кижиги турган чүве-дир. Ол дээрге вениаминчи Бихриниң оглу Савей турган. Ол труба этсипкеш, мынча дээн: «Давид-биле бир баг болбаан бис! Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Ынчангаш шупту аалдарыңарже ээп чангылаңар, израильчилер!» ² Бүгү израильчилер Давидти каапкаш,

^{19:27} 2 Хаан. 16:3 || ¹ Хаан. 29:9; ² Хаан. 14:17, 20 ^{19:28} 2 Хаан. 9:7 ^{19:32} 2 Хаан. 17:27-29
^{19:35} 2 Хаан. 15:33 ^{19:37} 3 Хаан. 2:7 ^{19:43} Иса. 11:13 ^{20:1} Ы. х. к. 13:13 || ³ Хаан. 12:16;
 2 Чыл. 10:16

Бихриниң оглу Савейни эдерип чорупкан. А иудейлер бодунуң хаанынга шынчы болуп артып калгаш, ону эдерип, Иордандан Иерусалимче чорупкан.

³ Давид Иерусалимге чедип келгеш, ордузун карактаары-биле артгырып каан турган он кул-кадайын таңнылыдыг бажыңга чурттадып каан. Азырап турза-даа, олар-биле удувайн турган. Олар назынының төнчүзүнге чедир, дулгуяктар дег, ол бажыңга чурттап келген.

⁴ Давид Амессайга: «Үш хүн дургузунда бүгү иудейлерни меңээ чыып эккеп бер. Бодуң база чедип кээр сен» — дээн.

⁵ Амессай иудейлерни чыып эккээр дээш чорупкаш, адаан хуусаазын эрттирипкен. ⁶ Ынчангаш Давид Авессага мынча дээн: «Бихриниң оглу Савей биске Авессаломдан-даа артык хора чедирер эвеспе. Иоавтың шериглерин эдертип алгаш, ону сүрүп чорувут. Оон башка ол быжыгладдыг хоорайларны тып алгаш, аңаа чашты берзе канчаар». ⁷ Иоавтың шериглери, керет, пелет уктуг шериглер база бүгү күчүлүг дайынчылар Иерусалимден үнгеш, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупканнар.

⁸ Гаваонда улуг даш чоогунга чорда, оларга Амессай уткужуп келген. Иоав шериг хептиг чораан, курунда хынның хылыш астып алган. Ол мурунче үнүп кээрге, хылыжы хынындан уштунуп келген чүве-дир. ⁹ Иоав Амессай-биле: «Амыр-ла бе, дунмам?» — деп мендилешкеш, ону ошкап каар дээн кижии бооп, оң холу-биле ооң салындан сегирип алган. ¹⁰ Амессай Иоавтың өске холунда тудуп алганы хылыжын херекке албаан. Иоав хылыжын ооң иштиңче киир шанчыптарга, шөйүндүлери черже төктү берген. Амессай өлүп калган, ону база каптап шанчары негеттинмээн. А Иоав биле акызы Авесса Бихриниң оглу Савейни сүрерин уламчылаан.

¹¹ Иоавтың улузунуң бирээзи Амессайның мөчүзүнүң чанынга тургаш: «Иоавка бердинген болгаш Давид хаанны деткиир улус Иоавты эдерзин!» — деп алгырып турган. ¹² Демги кижии көөрге, Амессай орук ортузунда хан-чин апарган чыдарга, эрткен шериглер аңаа доктаар, ону көөр болган. Хамык улус аңаа доктаар, ону көөр боорга, ол кижии Амессайны орук кыдында ховуже сөөрткеш, ону хептер-биле шып каан.

¹³ Амессайның мөчүзүн оруктан чайладып каан соонда, бүгү шериг Иоавты эдерип, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупкан.

¹⁴ А Савей Израильдиң аймактарын шуптузун Авел-Бет-Мааха деп хоорайга чедир таварып эрткен. Бер чурттуглар шупту база чыгылып, ону эдерип чоруп турган. ¹⁵ Иоавтың бүгү шериглери ону Авел-Бет-Маахага чедир сүрүп келгеш, хоорайны бүзээлеп алган. Олар хоорайның ханазын долгандыр бүзээлеп чалы кылып алгаш, хананы үрээр деп баарга, ¹⁶ бир угаанныг херээжен кижии оларны кыйгырып эгелээ: «Дыңнап көрүнерем! Мени дыңнаңарам! Бээр чедип кээр кылдыр Иоавка чугааланаңар. Мен ооң-биле чугаалажып көрейн».

¹⁷ Иоав чедип кээрге: «Иоав силер бе?» — деп оон айтырган.

Демгизи: «Ийе» — дээн.

Херээжен: «Силерниң чалчанарның сезүн дыңнаңарам» — дээрге, Иоав: «Дыңнап тур мен» — дээн.

¹⁸ Херээжен мынча дээн: «Шаандан тура мынча дижи болгай: „Шын харыны тывар дизайн, Авел хоорайдан айтыр“. Ажыл-херекти ынчаар шиитпирлээр турду. ¹⁹ Мээн хоорайым Израильдиң тайбың болгаш бүзүрелдиг хоорайларының бирээзи-дир. А силер бо кол хоорайны узуткаар деп бодап турар-дыр силер. Чүге Дээрги-Чаяакчынын эзелел черин үрээр деп турарыңар ол?»

²⁰ Иоав: «Чок, ол ыңдыг эвес. Мен кажан-даа ону үреп, хоозуратпас мен! ²¹ Мында хоорай үрээринин дугайында чугаа чорбайн турар. Эфрем дагларындан келген Бихриниң оглу Савей деп кижии Давид хаанче холун көдүрген. Чаңгыс ол кижини меңээ үндүрүп беринер, ооң соонда мен бо хоорайдан чоруптар мен» — деп харыылаан.

Херээжен Иоавка: «Ооң бажын бо ханадан силерге дүжүр октап бээр» — дээн. ²² Ол херээжен кижии чонга бодунуң угаанныг сүмези-биле чеде берген. Бихриниң оглу Савейниң бажын кескеш, Иоавка октап бергенер. Ынчан Иоав трубаны этсиптерге, ооң шериглери хоорайдан ырап, чаңгылай берген. А Иоав Иерусалимде хаанче чоруй барган.

20:3 2 Хаан. 15:16; 16:21–22 20:4 2 Хаан. 17:25; 19:13 20:7 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18
20:10 2 Хаан. 3:27 20:14 4 Хаан. 15:29

Давидтиң чоок дүжүмөттөри
(2 Хаан. 8:15-18; 1 Чыл. 18:14-17)

²³ Иоав бүгү израиль шериглернин баштыңчызы турган, а Иодайның оглу Ванея — керет, пелет уктуг шериглерин баштыңчызы турган. ²⁴ Адонирам — ажылчы күш даргазы, а Ахилудтуң оглу Иосафат — төөгү бижикчизи турган. ²⁵ Шева — бижээчи, Садок биле Авиафар — Бурганның бараалгакчылары турган. ²⁶ Давидтиң үезинде Бурганның бараалгакчызы, Иаир чурттуг Гира Давидке база бараан болуп турган чүве-дир.

Саулдуң уре-салгалын шаажылааны

21 ¹ Давидтиң хааннап турган үезинде үш чыл улаштыр аш-чут болгон. Давид ооң дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Ол бүгү Саулдуң хан борашкан херээнин хайы-биле болуп турар. Саул болгаш оон салгалы буруузун чүктээр ужурлуг, чүге дээрге ол Гаваон чурттугларны кыргышкыдып каапкан-дыр» — дээн. ² Хаан гаваончуларны кыйгырып алгаш, олар-биле чугаалашкан. (Гаваончулар болза израиль чонга хамаарышпас, амор чоннуң артыңчызы болуп улус чүве-дир. Израильчилер оларга хол дегбезин азаап каан турган. Ынчалза-даа Саул израиль болгаш иудей чон дээш гаваончуларның черин ээлээрин күзөөш, оларны узуткап кааптарын орадашкан.)

³ Давид гаваончулардан мынча деп айтырган: «Силерге чүнү кылып берейн? Дээрги-Чаяакчының чонун алгап-йөрөөп чоруур кылдыр, Саулдуң кем-буруузун арыглаар кылдыр чүнү кылып болур мен?»

⁴ Гаваончулар анаа: «Саулдан база ооң өг-бүлезинден биске алдын-даа, мөңгүн-даа херек чок. А Израильде кымны-даа өлүрөр эргевис чок» — дээннер.

Хаан: «Силерниң чугаалааныңар ёзугаар кылыр мен» — деп чугаалаан.

⁵ Олар хаанга: «Израиль черге бисти чуртатпас дээш, бисти өлүрүп, шуптувусту узуткап каар деп турган кижини ам канчаар деп бис. ⁶ Ооң салгалындан чеди кижиден биске бериңер, оларны

Гивага — Дээрги-Чаяакчының шилип кааны Саулдуң хоорайынга Ооң мурнунга шаажылаар бис» — деп харыылаан.

А хаан: «Бээр мен» — дээн.

⁷ Давид хаан Саулдуң оглу Ионафан биле бодунун аразында Дээрги-Чаяакчының ады-биле кылган дангыраан бодааш, Ионафанның оглу, Саулдуң огулунун оглу Мемфивосфейни кээреп, гаваончуларга бербээн. ⁸ Хаан Рицпаның Армон биле Мефибошет деп ийи оглун ап алган. (Рицпа дээрге Айяның уруу турган. Ол ийи оолду Саулга божуп берген чүве-дир.) Оон ыңай хаан Мерованың* беш оглун база ап алган. (Мерова дээрге Саулдуң уруу турган. Ол оолдарын Мехола чурттуг Барзилланың оглу Адриэльге божуп берген.) ⁹ Хаан ол чеди кижини гаваончуларның холунга хүлээдип берген. Гаваончулар оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга дага шаажылап өлүргөн. Олар шупту кады өлгөннер. Оларны дужут ажаалдазының эге хүннеринде, арбай кезилдеси эгелеп турда, өлүрүп кааннар. ¹⁰ Айяның уруу Рицпа качыгдал хевин ап алгаш, чыдар дөжек кылдыр ол хаяга чадып алган. Ол аңаа тараа кезилдеси эгелээнинден тура, чакстыг үеге чедир тургаш, оолдарының мөчү-сөөгүн хүндүс дээрниң кужунга, дүне ховунуң аңына дээспээн.

¹¹ Саулдуң кул-кадайы, Айяның уруу Рицпаның чүнү канчап турарын Давидке дыннадыпканнар. ¹² Давид чоруткаш, Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафанның мөчү-сөөктерин Галаадта Иавистиң чурттакчыларындан ап алган. (Филистимнер Саулду Геллуяга өлүрүп кааш, мөчү-сөөгүн Бет-Саньың төп шөлүнге азып каан турган. А Иавистиң чурттакчылары оларның мөчү-сөөктерин бүдүү дүжүрүп апарган чүве-дир.) ¹³ Давид Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафанның сөөктерин оон апарган, шаажылаан чеди кижиниң сөөктерин база чыып алган. ¹⁴ Саулдуң болгаш ооң оглу Ионафанның сөөктерин Вениаминниң черинде Целага Саулдуң адазы Кистин чевег-куонга ажаап кааннар. Хаан чүнү дужааганга, ынчалдыр кылганнар. Ооң соонда Бурган ол израиль черге энэрелдиг апарган чүве-дир.

* 21:8 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Мерова» эвес, а «Мелхола» деп бижээн.

20:23 1 Хаан. 30:14 20:24 3 Хаан. 4:6; 5:14; 12:18 20:25 2 Хаан. 15:24; 19:11 21:2 Ис. 9:15
21:6 1 Хаан. 10:26 21:7 1 Хаан. 20:15 21:8 2 Хаан. 3:7 || 1 Хаан. 18:19 21:9 Руф 1:22
21:12 1 Хаан. 31:1-13 21:14 Ис. 18:28

*Давидтиң шериглериниң
маадырлык чоруктары
(1 Пар. 20:4-8)*

¹⁵ Филистимнер биле Израильдин аразында дайын катап эгелзэн. Давид шериглери-биле орукче үнүпкен. Олар филистимнер-биле дайылдажып турда, Давидтиң күжү суларап эгелзэн. ¹⁶ Ынчан рефа уктуг Иесвий деп кижиде Давидти өлүрүп каар деп бодай берген. Ооң чыдазының үлөр бажының деңзизи 300 шекел*, белинде чаа дайынчы курлуг кижиде турган. ¹⁷ Давидке Саруйнның огу Авесса дузалажыпкан. Ол филистим кижиде халдай бергеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Давидтиң шериглери анаа дангыраглап мынча дээннер: «Моон сонгаар силер бистиң-биле кады дайынче үнмес силер. Израильдин чырыткызын өжүрүп болбас».

¹⁸ Элзэн үе эрткенде, Гов деп черге филистимнер-биле база катап тулчуушкун болган. Ол үеде Хуша чурттуг Сивхай деп кижиде рефа уктуг Сапты өлүрүп каан. ¹⁹ Говка филистимнер-биле оон өске тулчуушкун база болган. Анаа вифлеемчи Ягаре-Оргиминиң огу Элханан Геф чурттуг Голиафты өлүрүп каан*. Голиафтың чыдазының чоону пөс-таавычларның өзек ыяжы дег турган.

²⁰ Гефке оон аңгы база тулчуушкун болган. Анаа кончуг улуг-шыырак бир кижиде турган. Ооң хол-будунун салаалары алды-алды — шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижиде чүве-дир. ²¹ Ол кижиде израильчилерни бак сөглээр турган, ынчангаш ону Давидтиң акызы Шимайнның огу Ионафан өлүрүп каан.

²² Ол дөрт кижиде шупту Геф чурттуг рефа улустун үре-салгалы турган. Олар Давидтиң болгаш ооң улузунун холундан барган чүве-дир.

*Давидтиң мактал ырын ырлааны
(Бд. ыр. 17)*

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидти ооң хамык дайзыннарның болгаш Саул-

дун холундан адырып каарга, ооң Дээрги-Чаяакчыга ырлаан ырызының сестери бо-дур. ² Ол мынча дээн:

- Дээрги-Чаяакчы – мээң быжыг шивээм, хоргадалым, камгалалым.
- ³ Мээң Бурганым – чалым-хаям. Ол – дозут-камгалалым, мени камгалап турар күчү-күш, мээң чаглаам болгаш хоргадалым. Сен мени күчүлээшкинден камгалап кагдың.
- ⁴ Макталга төлептиг Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый деп, дайзыннарымдан мени камгалаар идегелди Оон алыр мен.
- ⁵ Өлүмнүң чалгыглары мени ораап алган, өлүмнүң айыыл эккээр суглар мени сүртеткен;
- ⁶ алды оранның кинчилери мени бектеп алган, өлүмнүң дуза мурнумда салдынган.
- ⁷ Кызышкынгга алыскаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый дидим, мээң Бурганымдан дуза дилеп кышкырдым. Ол Бодунун өргээзинден мээң үнүмнү дыңнап кагды, дилег-кыйгым Ооң кулаанга чеде берди.
- ⁸ Чер шимчеп, сирилзэн, дээрниң дөжээ божааннаан – Дээрги-Чаяакчының киленинден сирилеш дээн.
- ⁹ Ол килеңнээрге, думчуундан – ыш, аксындан – ертендир чиир чалынның от аттыгып үнүп, изиг көстер кызанайндыр хып турган.

* 21:16 300 шекел – 3,5 кг хире. * 21:19 1 Чыл. 20:5-те чергелешкек сөзүглелде Элханан Голиафты эвес, а ооң дунмазын өлүрген деп бижзэн. Чамдык эртемденнерниң бодалы-биле эрте-бурунгу еврей бижээчилер бо домакта сөзүглелди чара бижип турда, ол үрелген.

21:15 1 Пар. 20:4-8 1 Пар. 20:4-8 21:16 Ы. х. к. 2:11, 20-21 21:17 3 Хаан. 11:36; 15:4; 4 Хаан. 8:19; 2 Чыл. 21:7; Бд. ыр. 131:17 21:18 1 Чыл. 20:4-8 || Ы. х. к. 2:11 21:19 1 Хаан. 17:7 21:21 1 Хаан. 16:9; 2 Хаан. 13:3; 1 Чыл. 2:13 21:22 Ис. 11:22 22:3 Бд. ыр. 30:3-4; 70:3; 90:2; 143:2 || Э. д. 15:1 22:4 1 Чыл. 16:25; Бд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3 22:5 Бд. ыр. 41:7; 92:4; Иона 2:4 22:6 Бд. ыр. 114:3-4 22:7 Бд. ыр. 119:1; Иона 2:8 22:8 Башт. 5:5; Бд. ыр. 76:18; 96:4 22:9 Бд. ыр. 20:9; Иса. 30:33; Иез. 20:48

- 10 Ол кудай-дээрни чара тырткаш,
дүжүп келген,
кара булут кырынга буттарын салып
алган.
- 11 Дээрги-Чаяакчы херувимни*
мунупкаш,
чалгынныг хатты хөлге кылгаш,
көстүп келген.
- 12 Ол дүмбей караңгыже,
дээрде чаъстыг, сырый булуттарже
чаштып кире берген.
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга
чырык чайынналып,
чаңныктар кызанайнып турган.
- 14 Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрден
динмиттиг динмирээн —
Дээди Өрүкүнүн үнү чыжыраан.
- 15 Ол согуннарны салып,
дайзыннарнын тарай сывырыпкан,
чаңныктарын дүжүрүп, оларны
девидедипкен.
- 16 Дээрги-Чаяакчынын түрлүг үнүндөн,
Ооң думчуундан үнгөн күчүлүг
тыныштан
далай сыгыгап, дүвү көстүп,
өртемчей өззэнге чедир ажыттынып
келген.
- 17 Бурган бедик дээрден ээккеш,
мени сегирип алгаш,
терен эерем суглардан ушта тыртып
каан;
- 18 Ол мени күчү-күштүг дайзыннардан,
күш-шыдалы менден ажыг
өжээтеннерден
камгалап каан.
- 19 Дайзыннарным менче айыыл-
халапка алысканым хүнде
халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы менээ чөленгиш
болган.
- 20 Ол мени шөлөөн черже үндүрүп,
камгалап каан —
чүге дээрге мен Ооң сеткилингге
кирген болган мен.
- 21 Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш
менээ ачы-буян көргүскен,
холдарым ары дээш мени шаңнаан.
- 22 Мен Дээрги-Чаяакчының
оруктарындан
соора барбаан мен,
Бурганымын мурнунга бузутче
чайгылбаан мен;
- 23 Ооң бүгү айтышкыннарнын эдерип
чоруур мен,
Ооң дүрүм-хоойлуларындан
ойталаваан мен.
- 24 Мен Ооң мурнунга
кем-буруу чок мен,
бачыт үүлгетпес дээш
кичээнип чор мен;
- 25 Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүмнү,
Ооң мурнунга арымыны көргөш,
мени шаңнаан.
- 26 Сеңээ шынчы улуска
Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг
сен;
- 27 арыг улуска арыг сен,
а бузуттуг улуска хамаарылган
багай;
- 28 биче сеткилдиг улусту камгалап
турар сен,
а адыграктарга удурланып,
оларны куду көрүп турар сен.
- 29 Дээрги-Чаяакчы,
мээң чырыгтым сен,
дүмбей өттүр менээ чырыдып турар
сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 30 Сээң ачында аг-шеригни базып
каар мен,
Бурганым ачызында шивээлер
ханаларын
ажа халыыр мен.
- 31 Бурган! — Ооң оруунун
четпес талазы чок,
Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг
шынчы;
Оон хоргадап алган бүгү улуска
Ол — дозуг-камгалап.

* 22:11 Херувим — чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амытан. Мында херувимни дайынчы аяк-хөлге кылдыр көргүскен азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткөн чуузада олурап кылдыр көргүскөн.

22:10 Бд. ыр. 143:5; Иса. 64:1 || Наум 1:3 22:11 Бд. ыр. 103:3 22:12 Хост. 20:21; Бд. ыр. 96:2
22:14 I Хаан. 2:10; Иов 37:4; Бд. ыр. 67:34 22:15 Авв. 3:11; Зах. 9:14 || I Хаан. 7:10
22:16 Хост. 15:8; Бд. ыр. 105:9 22:17 Бд. ыр. 143:7 22:18 Бд. ыр. 141:6 22:20 Бд. ыр. 30:8; 117:5
22:21 I Хаан. 26:23; Иов =22:30 22:24 Э. д. 6:9; Иов 1:1 22:28 Бд. ыр. 100:5 22:29 Иов 29:3;
Бд. ыр. 118:105 22:31 Ы. х. к. 32:4; Мф. 5:48 || Бд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5 || Э. д. 15:1

- 32 Дээрги-Чаяакчыдан өске,
Бурган кымыл;
Бурганывыстан өске,
чалым-хая бар бе?
- 33 Бурган мээң быжыг хоргадалым-
дыр,
Ол Бодунуң оруун актыг улуска
айтып берип турар;
34 буттарымны сыын буду дег кылып,
мени бедиктерже көдүрүп турар;
35 холдарымны чаа-дайынга өөредип
турар,
хүлөр чаны хере тыртыптар күштүг
мен.
- 36 Сен менээ Бодунуң дозуг-
камгалалыңны
тутсуп берген сен,
Сээң деткимчең
мени өндүр улуг киж
кылып турар.
37 Сен мээң оруумдан
доктар-моондакты чайладып,
балдырларымны сирилес быжыг
кылып каан сен.
38 Дайзыннаримны истеп сүргөш,
узуткап каар мен,
оларны узуткап кагбаан шаамда,
дедир эгбес мен.
39 Оларны соп, чыттыр шаварымга,
олчаан туруп шыдавастар —
буттарым адаанга калырлар.
40 Сен дайын чорудар күш-шыдалды
шыңганнаримга сиңирдин,
менче халдап келгеннерни
мээң буттарым адаанга салып тур
сен.
41 Дайзыннаримның ооргазын
менээ көргүзүп, дезеринче
албадаптын,
өжээттеннеримни узуткап кагдым.
42 Олар дуза манаарга,
камгалакчызы чок-тур;
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге,
оларга харыс бербес-тир.
43 Оларны, довурак-доозун дег,
тарадыр эстедиптер мен,
кудумчуда малгаш дег,
чуура таптай базап кааптар мен!
- 44 Сен мени бодумнуң чонумнуң
үймээнинден камгаладын,
аймак-чоннарның бажынга олурар
кылдыр
мени камгалап кагдың;
безин билбес турганым чон
ам менээ бараан болуп турар;
45 өске чер чурттуглар менээ
чашпаалап турар,
мээң дугайымда дыңнап кааш,
дораан-на чагыртып турдулар.
46 Өске черлер улунуң сузу бастынып,
шивээлеринден сириңейнип үнүп
турду.
- 47 Дээрги-Чаяакчы дириг!
Мээң чөлengiиш-хаямга алдар!
Мени камгалап турар Бурган
кымдан-даа арттыр мактатсын!
48 Ол — мен дээш өжөөн негээр,
чоннарны менээ башкартып турар,
49 дайзыннаримдан мени адырып
турар Бурган-дыр.
Менээ удурланган улустан
мени бедидир көдүрүп,
күш дөгээр улустан камгалап турар
сен.
- 50 Ол дээш
Сени өске чоннар мурнунга
алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сэң адыңны алгап ырлаар мен.
51 Дээрги-Чаяакчы
шилип алган хаанынга
өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап
турар,
Ол Давидке болгаш
ооң үре-салгалынга
кезээ-мөңгөде энерелдиг!

Давидтиң сөөлү сөстери

23 ¹ Давидтиң сөөлү сөстери бо-дур:
— Дээрги Өрүкүнүң көдүрүп кааны,
Иаковтун Бурганының чаап шилип
кааны киж
Израильдин ындынныг үннүг
ыраажызы* —
Иессейнин оглу Давид өттүр билип
меделеп тур:

* 23:1 Азы: «Израильдин күштүг Бурганының ынак кижизи».

22:32 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5; Дан. 2:47
22:35 Бд. ыр. 143:1 22:40 Бд. ыр. 43:6
У. ч. 15:29 22:43 Мих. 7:10; Зах. 10:5
22:48 Бд. ыр. 46:3 22:49 Бд. ыр. 139:2

22:34 Ы. х. к. 32:13; Иса. 58:14; Авв. 3:19
22:41 Хост. 23:27 22:42 1 Хаан. 28:6; Иов 27:9;
22:44 Иса. 55:5 22:45 Ы. х. к. 33:29 22:46 Мих. 7:17
22:50 Рим. 15:9 22:51 Бд. ыр. 143:10 || 2 Хаан. 7:16

- 2 Дээрги-Чаяакчының Сүлдези мени дамчыштыр чугаалап тур, Ооң Сөзү мээң аксымдан үнүп тур.
- 3 Израильдин Бурганы, Израильдин Хаязы меңээ чугаалады:
«Чонну чөптүг чагырар дээн кижги Бургандан коргуушкун-биле чагырар ужурулуг.
- 4 Ол булут чок аяс дээрде үнүп орган хүн дег, эртенги хаяаның чырыгы дег, чаъс соонда оът-сиген өстүрер чырыткы дег».
- 5 Бурганның мурнунга мээң ук-салгалдарым ыңдыг эвес ийик бе? Ол мээң-биле хажыдып болбас быжыг дугуржулганы чарган болгай. Мээң камгалалым болгаш күзелдерим Ооң ачызында бодарап турар.
- 6 А дүржөк улус хол-биле туттунмас тенниг үнүш дег үндүр октадылгар.
- 7 Ындыг үнүштерге чүглө демир баштыг чыда-биле дээп болур, олар турар черинге бүрүнү-биле өрттеттирер.

Давидтин маадырлары
(1 Чыл. 11:1-41; 27:1-15)

⁸ Давидтин дайынчыларының аттары бо-дур.

Татхамон уктуг Йошев-Башевет* — алдарлыг үш маадырның аразында кол кижги. Ол 800 дайзынга удур чыдалыг дайылдашкаш**, оларны чаңгыс тулчуушкун үезинде өлүрүп каан.

⁹ Давид-биле чораан үш маадырнын ийи дугаары — Ахохинин Додо деп огулунун огул Элеазар турган. Израильчилер филистимнерни бак сөглээрге, демгилер тулчур дээш белеткенгенер. ¹⁰ Израильчилер оларга удур үнүштерге, Элеазарның холу шылаарга-даа, кылыжын

салбайн, филистимнерни соп келген. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген. Тулчуушкун соонда шериглер Элеазарга чедип келгеш, өлүрткенерни үптээн.

¹¹ Үш дугаар кижги Гарар чурттуг Агенич огул Шамма турган. Филистимнер чочак-тараа тарып каан шөлдүг Ле-хи деп черже баар деп турда, израиль шериг олардан дезипкен. ¹² А Шамма шөлдүң ортузунга турупкаш, филистимнерни чылча шапкаш, шөлдү камгалап алган. Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген.

¹³ Бир катап, дүжүт ажаалдазынын үезинде, үжен шериг баштыңчызынын аразында ол үш маадыр Одоллам куюнга Давидке чедип келген. Ол үеде филистимнерниң шериг бөлүү Рефаим шынаазынга турлагжып алган турган. ¹⁴ (Давид быжыгладдыг шивээге, а филистимнерни доскуул чери — Вифлеемге турган.) ¹⁵ Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун меңээ кым-бир кижги эккеп берген болза» — дээн. ¹⁶ Ынчан ол үш маадыр филистимнерниң турлаан таварып эрткеш, Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун ускаш, Давидке эккеп берген. Ынчалза-даа сугну ижеринден хаан ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш, ¹⁷ мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Дээрги-Чаяакчы! Ол суг дээрге боттарының амыттынын артынга каапкаш чораан улустун төккен ханы эвес бе?» Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ыңдыг чоруктарны ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

¹⁸ Саруйяның огул, Иоавтың акызы Авесса ол үш маадырның даргазы турган. Ол 300 дайзынны бодунун чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле деңге алдаржый берген. ¹⁹ Ол үш маадырдан-даа сурагыг апаргаш, оларның баштыңчызы апарган, ынчалза-даа үш маадырның санынче кирбээн.

²⁰ Иодайның огул, Кавцеилден келген, эрес-дилими-биле сурагжаан Ванея

* 23:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Йошев-Башевет» эвес, а «Иесваал» деп атты бижээн. ** 23:8 Еврей дылда «чыдалыг дайылдашкаш» деп очулдурган сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындаг: «Ооң өске ады — Эцин чурттуг Адино».

23:2 Аж.-ч. 2:30; 2 Пет. 1:21 23:3 Ы. х. к. 32:4; 2 Хаан. 22:3 || 2 Чыл. 19:7, 9; У. ч. 16:12
23:5 2 Хаан. 7:15-16; Ыл. Ыр. 88:30 23:13 1 Хаан. 22:1 || 2 Хаан. 5:18 23:16 1 Хаан. 7:6
23:18 2 Хаан. 2:18 23:20 Ис. 15:21 || 2 Хаан. 8:18

деп кижиге турган. Ооң маадырлык чоруктары хөй. Ванея арзылаң дег күштүг ийи моав кижини* өлүрүп каан. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, оңгарже киргеш, анаа арзылаң база өлүргөн. ²¹Оон ыңай Ванея кончуг улуг-чаагай египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиге холунга чыда туруп алган турда, Ванеяда чүгүл даянгыыш бар турган. Египет кижинин чыдазын былаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан. ²²Иодайның оглу Ванея ыңдыг чорук кылган кижиге-дир. Ол база демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²³Ванея үжен шериг баштынчызынын аразындан сураглыг турган, ыңчалза-даа демги үш маадырнын санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

²⁴Үжен шериг баштынчызынын санында: Иоавтын думмазы Асаил, вифлеемчи Додонуң оглу Элханан, ²⁵Харод чурттуг Шамма биле Элика, ²⁶Палти чурттуг Хелец, Текоа чурттуг Иккештин оглу Гира, ²⁷Анатот чурттуг Авиезер, Хуша чурттуг Мебуннай, ²⁸ахохи уктуг Селмон, Нетофа чурттуг Магарай, ²⁹Нетофа чурттуг Баананың оглу Хелев, Вениаминин черинде Гива чурттуг Рибайның оглу Игтай, ³⁰Пирафон чурттуг Ванея, Нахле-Гааш чурттуг Иддай, ³¹Арава чурттуг Ави-Албон, Бархум чурттуг Азмавет, ³²Шаалбон чурттуг Элияхба, Яшенниң оолдары, Ионафан, ³³Гарар чурттуг Шамма, Апар чурттуг Шарарның оглу Ахиам, ³⁴Мааха чурттуг Ахасбайның оглу Элифелет, Гило чурттуг Ахитофелдин оглу Элиам, ³⁵Кармил чурттуг Хеиро, Арба чурттуг Паарай, ³⁶Цова чурттуг Нафанның оглу Игал, гад чер чурттуг Бани, ³⁷аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай (ол Саруйяның оглу Иоавтын ок-чепсек тудукчузу турган), ³⁸итра уктуг Гира биле Гареб, ³⁹хет аймак-сөөктүг Урия.

Шупту үжен чеди кижиге чүве-дир.

Израиль чоннуң чизезин кылганы
(1 Чыл. 21:1-6)

24 ¹Дээрги-Чаяакчы катап база израильчилерге ажынып-хорадап

эгелээш, Давидти көгүдүп: «Барып, Израильдин болгаш Иудеяның чонун санап эккел» — деп чугаалаан. ²Хаан бодунун шериниң баштынчызы Иоавка мынча дээн: «Дан хоорайдан Бээр-Шева хоорайга чедир израиль чоннун бүгү аймактарын эргип кезээш, меңээ чоннун сандунун тодардып эккел беринер. Мен израильчилернин санын билип алыксап тур мен».

³Иоав хаанга: «Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы кайы хире чон барыл, оларны чүс катап көүдетсин, а мээң хааным ол бүгүнү кара-биле көрзүн. Чүге мээң дээрги хааным ыңдыг херек кылыксап турары?» — деп харылаан. ⁴Ыңчалза-даа Иоав биле шериг баштынчыларыңа хааннын сөзү күштүг болган. Олар хаанның күзели-биле израиль чоннун чизезин кылып дээш чорупкан. ⁵Иордан хемни кешкеп, Ароер хоорайның оң талазынга турумчуп алганнар. Ол хоорай Гадтын аймааның чурттап турары шынаада Иазерже баар орукта турар чүве-дир. ⁶Галаадты таварааш, Тахтим-Ходшиге баргаш, Дан-Яанга келгеннер. Оон Сидонче долганыр оруктап чорупканнар. ⁷Ооң соонда Тир шивээзинге келгеш, хиввейлернин болгаш ханайлернин бүгү хоорайларыңче углапканнар. Адак соонда олар Иудеяны мурнуу чүгүндө Бээр-Шевага чедип келген.

⁸Олар бүгү чуртту эргий кезээш, тос ай чээрби хонук эрткенде, Иерусалимге чедип келгеннер. ⁹Иоав хаанга чизезин түннелин берген. Хылыш туруп шыдаар израиль дайынчыларның саны 800 000, а иудей эр улус — 500 000 кижиге болган.

Бурганың Давидке кеземче онааганы
(1 Чыл. 21:7-17)

¹⁰Чонну санап түннээниниң соонда, Давидтин арын-нүүрү оттуп келген. Ол Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ону кылгаш, улуг бачыт үлгеткен-дир мен. О, Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодунуң чалчаның буруузун адырып көрөм. Мен

* 23:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Ариил деп моав кижинин ийи оглун» деп бижээн.

23:21 1 Хаан. 17:50 23:24 2 Хаан. 2:18-23 23:34 2 Хаан. 15:12 || 2 Хаан. 11:3 23:39 2 Хаан. 11:3-17
24:1 Сан. 1:2-4 24:2 Башт. 20:1 24:3 Ы. х. к. 1:11 24:5 Ы. х. к. 2:36 || Сан. 21:32 24:7 Ис. 11:3
24:9 Башт. 20:17; 1 Хаан. 11:8 24:10 1 Хаан. 24:6 || 2 Хаан. 12:13 || 1 Хаан. 13:13

дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен».*

¹¹ Даартазында эртен Давид туруп кээринин мурнунда, Дээрги-Чаяакчы Бодунун өттүр көөр медээчизи Гадка сөзүн ажыдып: ¹² «Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчынын бо сөзүн дамчыт: сөзөө Мен үш чүүл саналдап тур мен. Оларнын кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылдыр мен» — дээн.

¹³ Гад Давидке чедип келгеш чугаалаан: «Чеди чыл дургузунда сээң чуртуңга аш-чут болзун бе, үш ай иштинде дайзыннарныңга сүрдүргеш, дезип маннаар сен бе азы үш хонук иштинде сээң чуртуңга хамчык аарыг болзун бе? Ам таптыг боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харызын бер».

¹⁴ Давид Гадка мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчынын өршээли улуг болганда, бис шуптувус Оон холунга кирээли. Чүгле кижилер холунга мен кирбээйн».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израильчилерже ол эргенден эгелээш, чогуур хуусаага чеди хамчык аарыгны чорудупкан. Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир чондан 70 000 кизи өлгөн. ¹⁶ Бурганның төлээзи Иерусалимни хоозурадып каар дээш холун сунарып, Дээрги-Чаяакчы чонга айыыл-халап болганын кээргей бергеш: «Болзун че! Ам холуң бадырып ал» — деп, чонну узуткап турар төлээзинге чугаалаан. Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ол өйдө иевус аймак-сөөктүг Орнаның тараа шаңының чанынга турган чүве-дир.

¹⁷ Чонну узуткап турган Бурганның төлээзин көрүп кааш, Давид Дээрги-Чаяакчыга: «Хоойлу-дүрүм үрөп, бачыт кылган кизи мен-дир мен. А хоилар дег бо хөөкүй чон чүнү канчапкан деп? Сээң холуң чүгле мени база мээң төрөл бөлүмнү кезеткей аан» — деп чугаалаан.

Давидтиң Бурганга өргүү бедигээжин тутканы
(1 Чыл. 21:18-27)

¹⁸ Ол хүн Гад медээчи Давидке келгеш, мынча дээн: «Иевус Орнаның тараа шаңынга барып, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп каг». ¹⁹ Дээрги-Чаяакчынын Гадты дамчыштыр берген дужаалын күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Кел чыткан хаанны болгаш ооң чалчаларын көрүп кааш, Орна уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгейген. ²¹ Орна: «Дээрги хааным чалчазыңга канчап чедип келген ирги?» — деп айттырган.

Давид: «Сээң тараа шаңыңны садып аар дээш келдим. Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туруп каар мен, ынчан чоннуң хамчык аарыгдан өлүп-кырлары соксаар» — деп харыылаан.

²² Орна Давидке: «Дээрги хааным өргүл кылдыр күзөөн чүвезин чүнү-даа болза ап алзын, өргүл салзын. Бүрүн өрттеди өргүлгө салыр малдар бо-дур, а хомуттарны база тараа бастырап херекселдерни от салырыңга ажылгап болур. ²³ Ол бүгүнү, хааным, Орна силерге халаска берип тур». Оон ыңай Орна мынча дээн: «Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силерге ээ көрүнзүн!»

²⁴ Ынчала-даа хаан Орнага: «Чок, мен бо хамык чүүлдүң өртөөн төлөп бээр мен. Мен Бодумнуң Бурганың Дээрги-Чаяакчыга халас алган чүве өргүвес мен» — деп харыылааш, тараа шаңын болгаш малды бежен шекел мөнгүн-биле садып алган. ²⁵ Давид аңаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткап, бүрүн өрттеди болгаш эп-найырал өргүлдериң кылган*. Ынчан Дээрги-Чаяакчы чуртче ээ көрүнгөн, израильчилерниң өлүп-кырлары соксай берген чүве-дир.

* 24:10 Эрте-бурунгу Израильге чизе-даңзыны ыдыктыг хоойлуда хорувайн турар, ынчалза-даа дөмей-ле таарымча чок херек деп санадып турган болгу дег, чүгө дээрге ол чорук Бурганның — Бодунун чонунуң дың чаңгыс Чагырыкчызынын алдар-адынче семеп турар. Ады чизе-даңзыга кирген кизи бүрүзүндөн Дээрги-Чаяакчыга садыгызы (үндүрүү) төлээри негеттинер турган (Хост. 30:11-16 көр). * 24:25 Сөөлүндө барып ылап-ла бо черге Бурганның өргээзин туткан (1 Чыл. 21:18; 2 Чыл. 3:1 көр).

Хаанныг чагырга үези

Үшкү ном

Кирилде

Бо номда израиль чоннуң күрүнезинин база Дээрги-Бурган-Чаяакчы биле чоннуң харылзааның дугайында тоожушкун уламчылап турар. Номну болушкуннарны дес-дараалаштыр көргүскен аайы-биле үш кол кезекке чарып болур: 1) хаан эрге-чагырганың Давидтен ооң оглу Соломонче шилчээни (1–2 эгелер); 2) Соломоннуң чагыргазы болгаш чедишкиннери, ылаңгыя ооң Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканы (3–11 эгелер); 3) чоннуң ийи күрүне – сонгу чүкте Израиль, мурнуу чүкте Иудея кылдыр аңгыланганы база ол күрүнелернин хааннарының бистиң эрага чедир IX вектин ортан үезинге чедир чагыргазы (12–22 эгелер).

Автор чагыркчыларның кайызын-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыга ооң шынчызының деңнелин барымдаалап, үнелеп турар. Күрүнениң чедишкени чогумна оон хамааржыр дээрзин ол көргүзүп турар. Кажан хаан кижиге бүгү-ле сеткилчүрээнден чүгле Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип, Ону тооп дыңнаар болза, күрүне чечектелдир сайзыраар. А хаан дүрзү-бурганнарга мөгөйип, Бурганның хоойлузунга чагыртпас болза, айыыл-халап келир.

Хааннардан аңгыда, номда чугула рольду Бурганның медээчилери ойнап турар. Олар чонга Бурганның күзел-соруун медеглеп, улуска болгаш хааннарга Дээрги-Чаяакчыга шыңчы бооп артарын сагындырып турган. Бурганның ол үеде чурттап турган медээчилеринин аразында кол чер ээлеп турган кижиге – Илия медээчи. Бо номнуң сөөлгү эгелеринде чогумна ооң ажыл-херектери эң-не көскү болуп турар.

Давидтиң чөнүй бергени

1 Давид хаан кырып чөнүй берген. Ону шуглак-биле басырарга-даа, чылыгып шыдавас апарган. ² Дүжүметтери аңаа: «Дээрги хаанывыска аныяк арыг кыстан тып берээли, ол кыс хаан дээш сагыш салып, бараан болзун. Ол кыс хаанывыс силерни куспактап алгаш чытсын – ынчан дээрги хаанывыс чылыга бээр» – дээннер.

³ Олар бүгү израиль черден чараш кыс дилеп, Сунем чурттуг Ависаганы тып алгаш, хаанга эккелгеннер. ⁴ Аныяк кыс кедергей чараш болган. Ол кыс хаанче сагыш салып, бараан болуп турган, ынчалза-даа хаан ооң-биле чоок харылзаа тудуп көрбээн.

Адонияның бодун боду хаан кылдыр чарлааны

⁵ Ол үеде Адония – Давид биле Аггиттин оглу: «Мен хаан болур мен!» – деп хоолургап турган. Ол тазы бодунга аъттарны, чуузаларны болгаш үдеп чоруур бежен камгалал шеригни тургузуп алган. ⁶ А ачазы аңаа кажан-даа: «Сен чүге ынчал тур сен?» – деп айтырып салып, эпчоксундуруп көрбээн. Адония Авессаломнуң соонда төрүттүнген чүведир. Ол дыка чараш турган. ⁷ Адония Саруйяның оглу, шериг баштыңчызы Иоав-биле база Бурганның бараалгакчызы Авиафар-биле дугуржурга, олар аңаа дузалажырын аазаан. ⁸ Ындыг-даа болза, Бурганның бараалгакчызы Садок, Иодайның оглу Ванея, Бурганның медээчизи Нафан, Шимей, Рисий база

1:2 Эккл. 4:11 1:3 Иис. 19:18 1:5 2 Хаан. 3:4 || 2 Хаан. 15:1 1:6 1 Чыл. 3:2 1:7 2 Хаан. 2:18; 8:16 || 1 Хаан. 22:20; 23:6 1:8 2 Хаан. 20:25 || 2 Хаан. 8:18 || 2 Хаан. 7:2 || 2 Хаан. 23:8-39

Давидтин маадырлары Адонияны деткивейи барганнар.

⁹ Адония Эн-Рогел чоогунда Зохелет деп дашка хойлар, бугалар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгөргөн. Ол бодунун акы-дунмалары болур бүгү тажыларны болгаш хаанның Иудея чурттуг бүгү дүжүмөттөрүн чалап алган. ¹⁰ А Нафан медээчини, Ванеяны, Давидтин маадырларын болгаш бодунуң дунмазы Соломонну чалаваан.

¹¹ Ынчан Нафан Соломоннун иези Вирсавияга: «Аггиттиң оглу Адониянын хаан апарганын, а бистин дээрзивис Давидтиң ону билбесин дыңнаваанын ол бе, кай?» ¹² Ындыг болганда, бодуннун база оглун Соломоннун амы-тынын канчаар камгалап аарыңны суслеп көрейин. ¹³ Ам дораан Давид хаанга баргаш, оон: „Дээрги хааным, мээң оглум Соломон силерниң соонарда хаан болуп, дүжүлгөңөргө саадаарың чалчаң менээ даңгыраглаваан ийик силер бе? А Адония канчап хаан апарды?“ — деп айтыр. ¹⁴ Сен хаан-биле чугаалажып турунда, мен кырынарже кире бергеш, сээң сөстериңни бадыткаар мен» — дээн.

¹⁵ Вирсавия чөнүй берген хаанның удуур өрээлинче кире берген; ында Сунем чурттуг Ависага аңаа бараан болуп турган. ¹⁶ Вирсавия хаанга мөгөйип, сөгүргөн. Хаан: «Сеңээ чүү херек ирги?» — деп айтырган.

¹⁷ Вирсавия аңаа мынча дээн: «Дээрги хааным! Силер чалчаңар менээ Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын ады-биле: „Сээң оглун Соломон мээң соомда хаан болуп, дүжүлгөңө саадаар“ — деп даңгыраглаан болгай силер. ¹⁸ Ам көрүңер даан, Адония хаан апарган-дыр, а силер, дээрги хааным, ону билбес-даадыр силер. ¹⁹ Ол оглунар эндерик бугалар, хойлар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгөргөш, бүгү тажыларны, Бурганның бараалгакчызы Авиафарны болгаш шериг баштыңчызы Иоавты чалап алган-дыр, а силерниң чалчаңар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁰ Дээрги хааным, бүгү израильчилер дээрги хааным силернин соонарда дүжүлгөңө кым саадаарын чарлаарыңарны билип аар дээш силерже көрүп турлар. ²¹ Оон башка дээрги хааным силер өгбелериңер соондан өске

оранче чоруй баарыңарга, мени база оглум Соломонну өскерликчилер деп санаар болгай».

²² Вирсавия хаан-биле чугаалажып турда, Нафан медээчи чедип келген. ²³ Хаанга: «Нафан медээчи келди» — деп дыңнадырга, Нафан хаанның өрээлинче кирип келгеш, аңаа сөгүрүп, хаваан черге дээскен. ²⁴ Медээчи хаанга мынча дээн: «Дээрги хааным! Силер: „Адония мээң соомда хаан апарып, дүжүлгөңө саадаар“ — деп чугаалаан ийик силер бе? ²⁵ Бөгүн ол оглунар шынааже баткаш, эндерик бугалар, хойлар болгаш семис бызаалар өргүп, дөгөргөш, бүгү тажыларны, шериг баштыңчыларын болгаш Бурганның бараалгакчызы Авиафарны чалап алган-дыр. Ам олар оон-биле кады дойлап: „Адония хаан делгерезин!“ — дижип турар-дыр. ²⁶ А силерниң чалчаңар болур мени, Бурганның бараалгакчызы Садокту, Иоудайның оглу Ванеяны болгаш силерниң чалчаңар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁷ Ол бүгү чүвө дээрги хааным силерниң күзел-соруунар ёзугаар болганы ол бе? Чалчаңар менээ дээрги хааным силерниң соонарда дүжүлгөңөргө кым саадаарын чүгө чугаалавааныңар ол ирги?»

Давид хаанның дүжүлгөни Соломонга дамчытканы

²⁸ Давид хаан: «Вирсавия мениче кый дөңөр!» — дээн. Кадын кирип келгеш, хаанның мурнунга туруп алган.

²⁹ Хаан ынчан: «Мени кандыг-даа айыылдан адырып каан дирит Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: ³⁰ Израильчи Бурганы Дээрги-Чаяакчынын ады-биле сеңээ: „Сээң оглун Соломон мээң соомда хаан апарып, мээң орнумга дүжүлгөңө саадаар“ — деп аазаан сөзүмнү бөгүн-не күүседир мен».

³¹ Вирсавия мөгөйип, черге хаваан дегзи сөгүрүөш: «Мээң дээрги хааным Давид узун назылазын!» — дээн.

³² Давид: «Бурганның бараалгакчызы Садокту, Нафан медээчини болгаш Иоудайның оглу Ванеяны кыйгырып эккелинер!» — дээн. Олар хаанга чедип келгенер. ³³ Хаан оларга: «Мээң чалчаларымны ап алгаш, оглум Соломонну элчигенимге мундургаш, Гихон суунче чедирип калыңар. ³⁴ Аңаа Бурганның бараалгакчызы

1:9 2 Хаан. 17:17 1:10 2 Хаан. 12:24 1:13 1 Чыл. 22:9 1:25 1 Хаан. 10:24 1:29 2 Хаан. 4:9 1:31 Неём. 2:3; Дан. 2:4 1:33 Эсф. 6:7-8 || 2 Чыл. 32:30

Садок биле Нафан медээчи ону Израильдин хааны кылдыр томуйлап, үс-биле чаап кагзын. Силер мыйыс эдиски этсип, „Соломон хаан делгерезин!“ деп кыйгырынар. ³⁵ Ооң соонда ону дедир үдеп экелиңер. Ол бээр кээп, мээң дүжүлгемге саадапкаш, мээң орумга хаанназын. Мен ону Израиль биле Иудеяның чагырыкчызы кылдыр томуйлап каан болгай мен» — дээн.

³⁶ Иодайның оглу Ванея хаанга: «Ындыг-ла болзунам! Мээң дээрги хаанымның Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерниң шийтпириңерни боттандырзын!» ³⁷ Дээрги-Чаяакчының мээң дээрги хааным-биле кады болганы дег, Ол Соломон-биле база кады болуп, ооң дүжүлгезин мээң дээргим Давид хаанның дүжүлгезинден-даа өндүр бедик кылып кагзын!» — деп харыылаан.

³⁸ Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база керет, пелет уктуг шериглер* Соломонну Давид хаанның элчигенинге мундураш, Гихонче чедире бергенер. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы Садок ыдыктыг майгындан олива үзү куткан мыйыс алгаш, Соломонну чаап каан. Оон олар мыйыс эдиски эдискенер; бүгү чон: «Соломон хаан делгерезин!» — деп кыйгырып турган. ⁴⁰ Бүгү чон Соломонну эдерип, лимбилеп ойнап, оларның алгы-кышкызындан чер сиринейни бээр кылдыр кедергей өөрүп турган.

⁴¹ Адония болгаш ооң бүгү чалап алган аалчылары доюн төндүрүп тура, дааш-шимээн дыңнап кааннар. Эдиски эткенин дыңнааш, Иоав: «Хоорайда чүү ындыг хөлээзин болуп, шимээн үнүп турары ол?» — деп айтырган. ⁴² Ол төндүр чугаалап четтикпээнде-ле, Авиафар бараалгакчының оглу Ионафан чедип келген. Адония аңаа: «Бээр кел. Төлептиг кижиге болгай сен, чугаажок, эки медээ эккелдин ыйнаан» — дээн.

⁴³ Ионафан Адонияга: «Чок — деп харыылаан. — Дээрги хаанмыс Давид Соломонну хаан кылып кагды. ⁴⁴ Давид хаан

ону Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база кереттер, пелеттер-биле кады чорудупту. Олар Соломонга хаанның элчигенин мундуруп кагды. ⁴⁵ Садок бараалгакчы биле Нафан медээчи ону Гихонга хаан кылдыр үс-биле чаап кагды. Олар оортан өөрүшкүлүг чоруптулар, хоорай ынчангаш хөлзеп үндү. Шак ол шимээн-даашты дыңнап турарынар ол-дур. ⁴⁶ Соломон ам мырыңай хаанның дүжүлгезинде саадапты. ⁴⁷ Хаанның бүгү дүжүметтери дээрги хаанмыс Давидке байыр чедирип келгеш: „Бурган Соломоннуң адын силерниң адыңардан арттыр алдаржытсын, оон дүжүлгезин силерниң дүжүлгөңерден өндүр бедик кылып кагзын!“ — деп турду. А орунда чыткан хаан Бурганга мөгөйип, ⁴⁸ „Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол бөгүн дүжүлгөде бодумнуң салгакчымын олуарын көөр арганы меңээ берди“ — диди».

⁴⁹ Ынчан Адонияның аалчылары шупту корга бергеш, тура халчып, тарай бергенер. ⁵⁰ А Адония, Соломондан корткаш, Бурганның өргээзинде өргүл салыр бедигээштин азыгларындан барып туттунупкан*. ⁵¹ Улус Соломонга: «Адония Соломон хаандан корткаш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алган тур. Ол: „Соломон хаан бөгүн бодунуң чалчазы мени хылыш-биле шанчып өлүрбес бооп дангыраглазын“ — диди» — деп дыңнаткан.

⁵² Соломон: «Бир эвес ол төлептиг кижиге болур болза, ооң бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес, а бир эвес ол бузут-багын көргүзөр болза, өлүп каар» — деп харыылаан. ⁵³ Соломон хаан улус айбылап чорудуптарга, олар Адонияны өргүл бедигээжинден эккелгенер. Адония кирип келгеш, Соломон хаанга мөгөйгөн. Соломон аңаа: «Бажыңчыңче чана бер» — дээн.

Давидтиң Соломонга берген чагыглары

2 ¹ Давидтиң өлүр үези кээрге, ол бодунуң оглу Соломонга чагыын берип,

* 1:38 Кереттер болгаш пелеттер — хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14 көр). * 1:50 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө өргүл салыр бедигээшти ынаар дезип болур ыдыктыг чер деп санаар турган, ынчангаш өжөөн негекчилери ол черден хоргадап дилеп келген улуска холун дегзиринден коргар турган.

1:34 1 Хаан. 10:1 || 2 Хаан. 15:10; 4 Хаан. 9:13 1:38 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 1:42 2 Хаан. 15:27 || 2 Хаан. 18:27 1:44 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 1:46 1 Чыл. 29:23 1:47 Э. д. 47:30 1:50 Хост. 27:2; 3 Хаан. 2:28 1:52 1 Хаан. 14:45; 2 Хаан. 14:11; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34

чугаалаан: ² «Кижн бүрүзүнүн баар сөөлгү оруунче чоруурум ол-дур. Кадыг-быжыг, эр сорукугт бооп көр. ³ Мойсейниң хоойдузунда бижип каанын өзугаар Дээрги-Чаяакчы Бурганынның чагыг-керээзин кадагала. Ооң оруктарын эдерип, Оон дүрүмнери болгаш айтышкыннарын, Ооң доктаалдары болгаш шийтпирлерин күүсет. Ынчаар болзунза, кылып турар бүгү чүүлдеринге, барган бүгү черинге чедишкениниг болур сен. ⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: „Бир эвес сээң салгакчыларын боттарының оруктарын хынамчалыг көрүп, Меңээ бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, сеткилиниң ханызындан бердинип чоруур болза, сен кажан-даа Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ — деп меңээ чугаалаан сөзүн күүседир.

⁵ Оон ыңай Саруйяның оглу Иоавтын мени канчанганын билир сен. Ол кижн израиль шеригниң ийи баштыгы: Нирниң оглу Авенир биле Иетерниң оглу Амессайны канчанган ийик? Иоав оларны, дайын үезинде төккөн хан дээш өж-ээн негеп, тайбың үеде өлүрүп кааш, белдинде куру биле будунда идиин ол ханга борап алган болгай. ⁶ Бодунуң мерген угааның өзугаар кылып көр: Иоавтын буурул бажы өлүглер оранынче амыршөлөөн кире бээрин болдурбас сен.

⁷ А Галаад чурттуг Верзеллийнин оолдарына энерелден көргүс. Олар сээң аыш-чем-биле хандырып турар улузун санынче кирзин, чүгө дээрге сээң акың Авессаломдан дезип чоруп турумда, мээң таламга арткан улус чүве.

⁸ Оон ыңай сенде Бахурим чурттуг, Вениаминнин аймаанда хамааржыр Гераның оглу Шимей дээзи бар-дыр. Маханаимче бар чыдырымда, ол кижн мени коргунчуг бак сөглөп, кармап турган. Ындыг-даа болза, кажан ол Йордан хемниң чанынга мени уткуп үнүп кээрге: „Сени хылыш-биле өлүрбес мен“ — деп Дээрги-Чаяакчыны ады-биле даңгырагалаан мен. ⁹ А сен ону кеземче чок арттырба. Мерген угаанныг кижн-дир сен, Шимейниң буурул бажы өлүглер оранынче

ханы төктүп кире берзин дээш, ону канчаптарын билир-ле боор сен».

¹⁰ Давид оон ада-өгбезиниң соондан өске оранче чоруй барган. Ону Давидтиң Хоорайынга* хөөржүдүп каан. ¹¹ Ол Израильди дөртөн чыл ишгинде: чеди чыл Хевронга, үжөн үш чыл Иерусалимге чагырган. ¹² А ачазы Давидтиң дүжүлгезинге Соломон саадапкан, ооң чагыргазы кедергей күштели берген.

Соломоннуң эрге-чагырганы быжыгалааны

¹³ Аггиттиң оглу Адония Соломоннуң авазы Вирсавияга келген. Вирсавия оон: «Эп-найыралдыг келдиң бе?» — деп айттырган.

Демгизи: «Эп-найыралдыг» — деп харыгылаан. ¹⁴ Адония оон: «Силер-биле чугаалажыр чүвем бар» — дээн.

Вирсавия: «Чугаала че» — дээн.

¹⁵ «Силер билир-ле болгай силер — деп, Адония чугаалаан. — Күрүне мээң эргемге турду, бүгү Израиль мээң дараазындагы хаан апаармын манап турду. Ынчалза-даа бүгү чүве өскерлип, күрүне мээң дунмамнын эргезинде барды, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону аңаа хайырлаан-дыр. ¹⁶ Ам мен силерден чаңгыс-ла чүве дилеп тур мен, ойталавайн көрүнер».

Хаанын авазы: «Чугаала че» — дээн.

¹⁷ Адония: «Соломон хаан-биле чугаалажып көрүнерем, ол силерге ойталаар эвес. Хаан меңээ Сунем чурттуг Ависаганы кадай кылдыр берип көрзүн» — дээн.

¹⁸ А Вирсавия: «Ындыг-дыр, хаан-биле сээң дугайында чугаалажып көрей» — деп харыгылаан.

¹⁹ Вирсавия Адонияга хамаарыштыр чугаа кылып, Соломон хаанга кээрге, ол аңаа уткуй туруп кээп, мөгейип кааш, дүжүлгезинге олуруп алган. Иезинге база дүжүлгө эккеп бээрин ол дужааган. Авазы оглунуң оң талазынга олуруп алган.

²⁰ «Меңде сенден бичиги дилег бар ийин — деп, Вирсавия чугаалаан. — Меңээ ойталавайн көрөм».

* 2:10 Давидтиң Хоорайы — Иерусалимниң кезин (2 Хаан. 5:9 көр).

2:2 Ис. 23:14 2:3 Ы. х. к. 29:9 2:4 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 9:5; 2 Чыл. 7:18 2:5 2 Хаан. 18:5, 14 || 2 Хаан. 3:27; 20:10 2:7 2 Хаан. 19:37-38 || 2 Хаан. 17:27-29 2:8 2 Хаан. 16:5-13 || 2 Хаан. 19:23 2:10 Неем. 3:16; Аж.-ч. 2:29 2:11 2 Хаан. 2:11; 5:4-5; 1 Чыл. 3:4; 29:27 2:12 1 Чыл. 29:23 2:15 1 Чыл. 22:9-10; 28:5-7 2:17 3 Хаан. 1:1-4

Хаан: «Дилеп көрүңөр, авай, силерге ойталавас мен» — деп харыылаан.

²¹ Вирсавия: «Сунем чурттуг Ависаганы сээң акың Адонияга кадай кылдыр берипсин» — дээн.

²² Соломон хаан авазыңга: «Адонияга Сунем чурттуг Ависаганы бээрин чүгө менден дилеп тур силер? Ындыг болза, аңаа күрүнө чагырар эргеден база айтырып көрүңөр — ол мээң улуг акымна болгай!» Аңаа, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга болгаш Саруйяның оғлу Иоавка база айтгырыңар!» — деп харыылаан.

²³ Оон Соломон хаан Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглаан: «Бир эвес Адония ол дилээ дээш амы-гыны-биле төлөвөс болза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» ²⁴ Мени быжыктырып, мээң ачам Давидтиң дүжүлгезинге олурткаш, азаанын эзугаар, мени болгаш үрө-салгалымны күрүнө бажыңга доктааткан Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: Адония бөгүн дораан өлүп каар ужурул!» ²⁵ Соломон хаан Иодайның оғлу Ванеяга дужаал бээрге, ол Адонияны барып өлүрүп каан.

²⁶ А Бурганның бараалгакчызы Авиафарга хаан: «Анатот хоорайда бодуңнун черинче чоруй бар. Сени өлүрүп каар ужурул-дур, ынчалза-даа мен сени ам өлүрбөс мен, чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчынын ыдыктыг аптаразын мээң ачам Давидтиң мурнунга көдүрүп, ачамның шыдажып эрткен бүгү чүвезин ооң-биле үлөжип чораан-дыр сен» — дээн. ²⁷ Соломон Авиафарны Дээрги-Чаяакчыга бараан болур хүлээлгезинден чайладып каапкан. Силом хоорайга Дээрги-Чаяакчынын Илий бараалгакчынын үрө-салгалыңга хамаарыштыр чугаалаан сөзү ынчалдыр боттанган.

²⁸ Иоавка ол медээлер чедө бээрге (а Иоав Авессаломну деткивээн-даа болза, Адонияны деткээн* турган), ол Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг майгынычче дезип кире халааш, өргүл салыр бедигээштиң азыгларындан туттунуп

алган. ²⁹ Соломон хаанга Иоавтың Дээрги-Чаяакчынын майгынычче дезип кире халааш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алганын дыңнадыштарга, Соломон Иодайның оғлу Ванеяны ыдып, аңаа: «Ону барып өлүрүп каг!» — деп дужааган.

³⁰ Ванея Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг майгыныңга чедө бергеш, Иоавка: «Хаан: „Үн!“ — деп дужаап тур» — дээн.

А демгизи: «Чок! Мен маңаа өлүр кижимен» — дээн.

Ванея хаанга Иоавтың харызын дыңнаткан.

³¹ Хаан ынчан Ванеяга дужаал берген: «Ооң чугаалаанын эзугаар кыл. Ону өлүргөш, хөөржүдүп каг. Иоавтың актыг улусту өлүргени дээш бурууну менден база мээң ачамның үрө-салгалындан ынчалдыр адырып каг. ³² Дээрги-Чаяакчы Иоавка төккөн ханы дээш кеземче онаар, чүгө дээрге ол мээң ачам Давидтиң чөпшээрели чокка ийи буруу чок кижиче халдап, оларны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. Ол ийи кижиче — Нирнин оғлу, Израильдиң шериг баштыңы Аенир биле Иетерниң оғлу, Иудеяның шериг баштыңы Амессай — Иоавтан төлөптиг улус турган. ³³ Оларның төгүлгөн ханы дээш буруу Иоавка база ооң салгалыңга кезээ-мөңгөдө артсын. А Давидке, ооң дүжүлгезинге, өг-бүлөзинге болгаш үрө-салгалыңга Дээрги-Чаяакчы амыртайбындан кезээ-мөңгөдө хайырлазын».

³⁴ Иодайның оғлу Ванея Иоавты барып өлүрүп каан. Иоавты ховуга, бодунуң бажыңынын чаныңга хөөржүткөн.

³⁵ Хаан Иодайның оғлу Ванеяны Иоавтың орнунга шериг баштыңычызы кылып каан, а Бурганның бараалгакчызы Садокту Авиафарнын орнунга дээди бараалгакчы кылдыр томуйлаан.

³⁶ Ооң соонда хаан Шимейни кыйгыртып алгаш, аңаа мынча дээн: «Бодунга Иерусалимге бажыңдан тудуп алгаш, хоорайга чуртта, моон кайнаар-даа үнүп чорба. ³⁷ Үнүп чорупкаш, Кедронунуң суун кеже бээрин хүнде ыяап-ла

* 2:22 Хааннын кадайын ап аары хааннын эрге-чагыргазынче семээшкин кылдыр көрдүнүп болур турган (2 Хаан. 16:20-22 көр). * 2:28 Өске бурунгу сөзүглелде «А Иоав Соломонну эвес, а Адонияны деткээн» деп бижээн.

2:24 2 Хаан. 7:11-13; 1 Чыл. 22:10 2:25 2 Хаан. 8:18 2:26 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 15:24 || Ис. 21:18; Иер. 1:1 || 1 Хаан. 23:6 2:27 1 Хаан. 2:27-36; 3:12-14 2:28 2 Хаан. 17:25; 18:14-15 || Хост. 27:2; 3 Хаан. 1:50 2:31 Хост. 21:14 || Сан. 35:33 2:32 2 Хаан. 3:27; 20:10 2:35 3 Хаан. 4:4 || 1 Чыл. 29:22 2:36 2 Хаан. 16:5-13

өлүп каарынны билип ал. Өлүмүн дээш бодуң буруулуг болур сен».

³⁸ Шимей хаанга: «Ындыг-дыр. Силерниң чалчаңар мен дээрги хаанымнын чугаалаанын ёзугаар кылыр мен» — деп харыылаан.

Шимей Иерусалимге үр үеде чурттап арткан. ³⁹ А үш чыл болгаш, ооң ийи кулу Мааханың оглу, Геф хоорайның хааны Анхусче десе берген. Шимейге ооң кулдары Гефте турары дынналы берген. ⁴⁰ Ынчан ол элчигенин эзертеп мунгаш, кулдарын дилеп, Гефте Анхусче чорупкан. Шимей кулдарын барып тып алгаш, оларны Гефтен дедир эккеп алган.

⁴¹ Соломонга Шимейнин Иерусалимден үнгеш, Гефке четкеш, эеп келгенин дындадыпкан. ⁴² Хаан Шимейни кыйгырып алгаш: «Мен сенден Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгырак ап, „Моон кайнаарда болза үнүп чоруй баар хүнүнде ыяп-ла өлүп каар сен“ — деп сагындырбажык мен бе? Сен ынчан меңэ: „Ындыг-дыр. Дыңнангыр боор мен“ — дээн болгай сен.

⁴³ А чүге сен Дээрги-Чаяакчыга берген даңгырааның күүсетпейн, мээң дужаалымны тооп дыңнавайн барганың ол?» — дээн. ⁴⁴ Хаан Шимейге оон ыңай: «Мээң ачам Давидке халдагкан бүгү бузудуну бодуң билип, чүрээнде шыгжап чоруурдур сен. Ам Дээрги-Чаяакчы сенээ үүлгеткен бузудуң дээш кеземче онаар. ⁴⁵ А Соломон хаан Бургандан кээр ачы-буяның болур, Давидтиң дүжүлгези Дээрги-Чаяакчының мурнуңга кезээ-мөңгөде тендиш дивейн турар!» — деп чугаалаан.

⁴⁶ Хаан оон Иодайның оглу Ванеяга дужаал бээрге, ол Шимейни барып өлүрүп каан. Чагырга ынчалдыр Соломонун холунга быжыга берген.

**Соломон хаанның
мерген угаан дилээн мөргүлү
(2 Чыл. 1:7-12)**

3 ¹ Соломон Египеттин хааны фараон-биле төрөлдежип, оон уруун кадай кылдыр ап алган. Хаан бодунун ордузун, Дээрги-Чаяакчының өргээзин болгаш Иерусалимни долгандыр хананы тудар бетинде, кадынын Давидтиң Хоорайыңга чурттадып каан.

² А чон биеэги хевээр мөгейиш-кин кылыр бедик черлерге өргүл салып турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ ам-даа туттунмаан турган чүве-дир. ³ Соломон бодунуң ачазы Давидтиң изин истеп, Дээрги-Чаяакчыга ынак турган, ындыгдаа болза, ол база демги-ле бедик черлерге Анаа өргүл салып, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган.

⁴ Бир катап хаан өргүл салыр дээш Гаваон хоорайже чорупкан, чүге дээрге кол бедик чер анаа турган чүве-дир. Соломон ол бедигээшке бүрүн өрттедир муң өргүлдү салган. ⁵ Гаваонга Дээрги-Чаяакчы дүне када Соломоннун дүжүңге кирген. Бурган: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» — дээн.

⁶ Соломон: «Сен Бодунуң чалчаң, мээң ачам Давидке, ооң Сенээ бердингени дээш, Сээң мурнуңга чөптүг-шынынгы болгаш ак сеткилди болганы дээш өндүр улуг энерелиң көргүстүң. Сен анаа өндүр улуг энерелиңни хевээр арттырып, ам ынчалдыр бүткени дег, ооң дүжүлгезинге саадапкан оолду анаа хайырладың. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганым, ам Сен Бодунуң чалчаң мени ачам Давидтиң орунуңга хаан кылып кадың. А мен болза бичии оол-дур мен, албан-хүлээлгемни канчаар күүседирин билбестир мен. ⁸ Сээң чалчаң мен Сээң шилип алган чонун аразында-дыр мен. Ол дээрге санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас хөлүн эрттир хөй чон-дур. ⁹ Ынчангаш Бодунуң чалчаңга Сээң чонуну шың шиидер база эки-бакты ылгап шыдаар кылдыр угаанның чүректен хайырлап көр. А оон башка Сээң бо хөй сангы чонуну кым башкарып шыдаарлы?» — дээн.

¹⁰ Дээргиге Соломондан ындыг дилег кирери таарымчалыг болган. ¹¹ Бурган анаа мынча дээн: «Сен ынча деп дилээш, бодуңга узун назынны-даа, байлакшылды-даа дилеведиң, дайзыннарнык өлүмүн-даа дилеведиң, а шың шийткел кылып билир боору-биле угаан-сарыыл диледиң. ¹² Ындыг болганда, Мен сээң дилээни хандырап мен. Сенээ мерген угаанныг, сарыылдыг чүректи хайырлаар мен, сээң мурнуңда-даа сен ышкаш

2:37 2 Хаан. 15:23 2:39 1 Хаан. 21:10; 27:2 2:43 Эжкл. 8:2 2:44 2 Хаан. 16:5-13 2:45 У. ч. 25:5

3:1 3 Хаан. 7:8; 9:16; 2 Чыл. 8:11 || 3 Хаан. 7:1 || 3 Хаан. 6:38 || 3 Хаан. 9:15 || 3 Хаан. 2:10

3:3 3 Хаан. 22:43 3:4 1 Чыл. 16:39 3:5 3 Хаан. 9:2 3:7 1 Чыл. 22:5; 29:1 3:8 Э. д. 13:16

3:9 У. ч. 2:3-6; Иак. 1:5 3:12 3 Хаан. 4:29-31; 5:12; 10:23; Эжкл. 1:16

угаан-сарымлдыг кижиге турбаан, сээн соонда-даа сеңээ дөмөйлөжир кижиге турбас. ¹³ Оон туржук, Мен сеңээ дилевээн-даа чүвөнни: байлакшыл биле алдар-атты бээр мен. Ынчангаш назының дургузунда хааннар аразында сээң-биле эннежир хаан турбас. ¹⁴ Бир эвес сен ачаң Давидтиң кылып турганы дег, Мээң оруктарың эдерип, Мээң дүрүмнерим, айтышкыннарымны күүседип, сагыр болсуңза, Мен сеңээ узун назынны хайырлаар мен».

¹⁵ Соломон ынчан оттуп келгеш, дүш көргөнгөн билип каан. Ол Иерусалимче ээп келгеш, Дээргиниң ыдыктыг аптарызың мурнунга туруп алгаш, бүрүн өрттедир өргүлдериң база эп-найырал өргүлдериң эккеп салган. Оон ол бодунуң бүгү дүжүмөттөргө дой кылган.

Хаанының маргышты мерген угаанын шийтпирээни

¹⁶ Бир катап хаанга ийи самын-сатар херэежен келгеш, ооң мурнунга туруп алган. ¹⁷ Оларның бирээни мынча дээн: «О, мээң дээргим! Бо херэежен-биле чаңгыс бажында чурттап тур мен. Ооң чанынга тургаш, божуп алдым, ¹⁸ а ооң соонда сонгузу хүнде ол база божуп алган. Бис кады турдувус, бис ийиден ангыда, бажыңга өске кым-даа турбаан.

¹⁹ Дүне када бо херэеженниң чаш огу өлүп калган, дүм дээрге авазы удуп чыда, чаш оглун чумчуктур басып алган.

²⁰ Дүне када ол туруп келгеш, чалчар мен удуп чыдырымда, оглумну ап алгаш, хөрээнге чыпшыр чыттыргаш, бодунуң өлүг оглун мээң хөрээмге чыпшыр салып каан болду. ²¹ Эртен оглумну эмзирер дээш оттуп кээримге, ол өлүг чыдыр. Топтап көргөш, мээң божаан оглум эвес деп билип кааптым».

²² Өске херэежен: «Чок! Дириг оол мээңи-дир, а өлүг оол — сээңи-дир!» — дээн.

А бирги херэежен: «Чок! Өлүг оол сээңи-дир, а дириг оол — мээңи-дир!» — дээр болган. Олар хааның мурнунга ынчаар маргыжып туруп берген.

²³ Хаан: «Бирээнер: „Мээң оглум дириг, а сээңи өлүг“ — деп турар, а өске-нер: „Чок! Сээң оглуң өлүг, а мээңи дириг!“ — деп турар...» — дээн.

²⁴ Ооң соонда хаан: «Хылыштан эккелинер» — дээн. Хаанга хылышты эккеп берген. ²⁵ Ынчан ол: «Дириг чаш оолду ийи чара одура шапкаш, бир чартың бо херэеженге, өске чартың — дуу херэеженге бериптинер!» — деп дужааган.

²⁶ Оглу дириг турган херэежен, бодунуң чаш төлүн аажок кээргей бергеш, хаанга: «О, дээргим! Бо чаш оолду дуу херэеженге бериптинер, ону өлүрбей-не көрүңер!» — дээн.

А өске херэежен: «Сээңи-даа эвес, мээңи-даа эвес болзун. Оолду одура шааптыңар!» — дээн.

²⁷ Хаан ынчан: «Дириг чаш төлду өлүрбейн, бирги херэеженге бериптинер, оон авазы ол-дур» — деп доктааткан.

²⁸ Хааның үндүрерде шийткелин дыңнааш, бүгү Израиль ону ханы хүндүлөп өгөлзөн, чүге дээрге аңаа шынныг шийткел үндүрерде херэглээр Бурганның мерген угаанын хайырлаан болган.

Соломоннуң дээди дүжүмөттери, тус чер чагырыкчылары

4 ¹ Соломон хаан бүгү Израильди чагырып турган. ² Оон дээди дүжүмөттери бо-дур: Садоктуң салгакчызы Азария — Бурганның бараалгакчызы; ³ Шисаның оолдары Элихорев биле Ахия — бижээчилер; Ахилудтуң оглу Иосафат — төөгү бижикчизи; ⁴ Иоданың оглу Ванея — шериг баштыңчызы; Садок биле Авиафар — Бурганның бараалгакчылары; ⁵ Нафанниң оглу Азария — тус чер чагырыкчыларының даргазы; Нафанниң оглу Завуд — Бурганның бараалгакчызы, хааның өңнүү; ⁶ Ахисар — орду хайгааракчызы; Авданың оглу Адонирам — ажылчы куш даргазы.

⁷ Соломон бүгү Израильди башкарып турар он ийи тус чер чагырыкчылыг турган. Олар хаанга болгаш ооң чоок улунга аыш-чем чорудуп бээр хүлээлгелиг чүве-дир. Кайгызы-даа курлавыр аыш-чем-биле чылдын бир айында хандырылганы харыылаар ужурлук турган. ⁸ Оларның аттары бо-дур:

Бен-Хур — Эфрем дагларында;

⁹ Бен-Декер — Макац, Шаалвим, Бет-Шемеш, Элон болгаш Бет-Ханан хоорайларда;

3:13 3 Хаан. 10:14-29; 1 Чыл. 29:12 3:14 Бд. ыр. 90:16 3:15 Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Дан. 5:1; Мк. 6:21 3:28 У. ч. 16:10 4:2 1 Чыл. 6:9 4:3 2 Хаан. 8:16; 1 Чыл. 18:15 4:4 3 Хаан. 2:35 || 2 Хаан. 8:18; 20:25; 1 Чыл. 18:16 4:5 1 Чыл. 27:33 4:6 2 Хаан. 20:24; 3 Хаан. 5:14; 12:18

¹⁰ Бен-Хесед — Арубот деп черде, аңаа Сохо биле бүгү хефер чер хамаар-кып турган;

¹¹ Бен-Авинадав — бүгү Нафат-Дор деп черде (ооң кадайы Соломоннун уруу Тафат турган);

¹² Ахилудтун оглу Баана — Таанах, Мегиддон хоорайларда болгаш Изреел хоорайдан кудулдур, Цартанның чоогунда чыдар бүгү Бет-Санда база Бет-Сандан Авел-Мекола хоорайга чедир, Иокмеам хоорайның безин ындынга чедир;

¹³ Бен-Гевер — Галаадтың Рамот хоорайда; Манассияның оглу Иаирниң Галаадта хоорай-суурлары, Васан деп черде Аргов девискээр — долгандыр ханаларлыг, ханаларында хүлөр дээктерлиг алдан хоорай аңаа хамааржып турган;

¹⁴ Гиддонун оглу Ахинадав — Маханаим хоорайда;

¹⁵ Ахимаас — Неффалимниң черинде (ол Соломоннун уруу Васематты кадай кылдыр ап алган);

¹⁶ Хушайның оглу Баана — Асириң черинде болгаш Валотта;

¹⁷ Парухтың оглу Иосафат — Иссархның черинде;

¹⁸ Эланьң оглу Шимей — Вениаминниң черинде;

¹⁹ Урийниң оглу Гевер — галаад черде (амор чоннун хааны Сигоннун черинде база Васанның хааны Отгун черинде) чагырыкчы. Ол черлерниң кайызы-даа чаңгыс чагырыкчылыг турган.

Соломоннун байлак-чагай күрүнези

²⁰ Иудея биле Израильдин чону далай эринде элезин дег хөй бооп, дойлап, хөглөп чурттап турган. ²¹ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир* бүгү күрүнелерни чагырып турган. Ол күрүнелер албан-үндүт төлөп, Соломонга ооң бүгү назынының дургузунда бараан бооп келгеннер.

²² Соломонга хүннүн-не эккеп дужаар ужурулуг аыш-чөөм бо-дур: үжен кор* ишти эң-не эки шынарлыг далган болгаш алдан кор ишти аңаа далган; ²³ тургу-

зу семиртир азыраан он инек, одар-белчириге оыттап турган чээрби инек, чүс хой; ол ышкаш ивилер, чээрреннер, сайгактар болгаш семиртир азыраан куштар.

²⁴ Чүге дээрге Соломон Евфрат хемниң барыын талазында, Типсахтан Газа хоорайга чедир турар бүгү күрүнелерни чагырып, чоок-кавыда бүгү чурттар-биле тайбың харылзаанын тудуп алган турган.

²⁵ Ооң бүгү назынының дургузунда Иудея биле Израиль сонгу чүкте Дан хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Беэр-Шева хоорайга чедир кижги бүрүзү бодунун виноградын, фиға ыжын болбаазырадып, айыыл чок, тайбың чурттап келген.

²⁶ Соломон дайынчы тергеге сугар аыттар баглап, тургузар 40 000 черлиг, 12 000 аытгы шериглиг* чүве-дир. ²⁷ Тус чер чагырыкчыларының кайызы-даа бодунун харыылаар айында Соломон хаанга болгаш хаан-биле кады чөмөнип турар улуска херек бүгү аыш-чөмни эккеп дужаап, чүү-даа чүве четчир болзун дээш хайгаарап турган. ²⁸ Олар оон ыңай доктаадып каан черге дайынчы тергеге сугар болгаш өске-даа аыттар чиир арбай биле сигенни кайызы-даа бодунун ээлчээнде чедирип берип турган.

Соломоннун алдаржаан мерген угааны

²⁹ Бурган Соломонга мерген угаанны, чүе эңдөвөс ханы угаанны болгаш далай эринде элезин дег хөмчөөл чок ханы-делгем угаан-сарыылды хайырлаан.

³⁰ Соломоннун мерген угааны Чөөн чүктүн база Египеттин бүгү улунунун мерген угаанын ажып турган. ³¹ Ол бүгү улустан, оон иштинде зерах уктуг Эфандан база Махолдун Еман, Халкол, Дарда деп оолдарындан артык мерген угааннын турган. Ооң алдар-ады бүгү чоок-кавы чоңарга тарай берген. ³² Ол 3000 хире угаадылгы чугаа чугаалаан, 1005 ыр чогааткан.

³³ Ол үнүштер дугайында, Ливан сынның пөштеринден эгелээш, ханаларда үнүп келген иссоп деп чадан үнүшке чедир, чугаалап шыдаар чораян; дириг амытаннар, куштар, соястаарлар болгаш балыктар дугайында база чугаалап шыдаар

* 4:21 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Филистим черде хөмден эгелээш, Египет-биле кызыгаарга чедир» деп бижээн. * 4:22 30 кор — 6000 ажыг литрге деннежир. * 4:26 Азы: «12 000 аытгы».

4:11 Ис. 11:2 4:12 Ис. 17:11 || Ис. 19:18 4:13 3 Хаан. 22:3 || Сан. 32:41 || Б. х. к. 3:4

4:19 Б. х. к. 3:8-10 4:20 Ө. д. 22:17 4:21 Ө. д. 15:18; 2 Чыл. 9:26; Бд. ыр. 71:8 || Бд. ыр. 67:29; 71:10

4:24 1 Чыл. 22:9 4:25 Мих. 4:4; Зах. 3:10 4:26 3 Хаан. 10:26; 2 Чыл. 1:14; 9:25

4:30 3 Хаан. 3:12 4:31 1 Чыл. 2:6; Бд. ыр. 88:1 4:32 У. ч. 1:1; Эклл. 12:9 || Сол. ыр. 1:1

чораан. ³⁴ Соломоннун мерген угаанын дыңнаар дээн улус бүгү чоннардан база чер-делегейде ооң дугайында дыңнаан бүгү күрүнелерден кээп турган.

Бурганның өргээзин тударыңга белеткел
(2 Чыл. 2:3-18)

5 ¹ Тирниң хааны Хирам Соломонну ачазының орунунга хаан кылдыр томуйлап каанын дыңнааш, олче бодунун элчилерин чорудупкан, чүгө дээрге Хирам үргүлчү Давидтиң өңнүү чораан чүведир. ² Соломон база Хирамга дараазында сөстөрни дамчытсын дээш улус чоруткан: ³ «Мээн ачам Давид бодун бүгү таладан бүзээлээн чоннар-биле дайылдажып турган болгаш, Дээрги-Чаяакчы оон бүгү дайзыннарнын бодунун адаанга салып бээрин манап турган болгаш, бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээни тудуп шыдаваан дээрзин билир болгай сен. ⁴ А ам Дээрги-Чаяакчы Бурганын менээ бүгү таладан амыр-дышты хайырлады: дайзыным-даа, айбыл-даа чок-тур. ⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының мээң ачам Давидке: „Сээң орунунга дүжүлгеге олуртуп каарым оолгун Мээн адымга тураскааткан өргээни тудуп каар“ — дээнин ёзугаар, мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчының ат-алдарыңга тураскааткан өргээни тудар деп тур мен. ⁶ Ливан сынынын пештерин менээ кезип бээр кылдыр дужаап көр. Мээң албатыларым сээң албатыларың-биле кады ажылдазын, мен сеңээ улузун дээш доктаадып каан өртөөң ёзугаар төлөп бээр мен. Сидончулар ышкаш ыяш-биле ажылдап билир улус бисте чогуң билир-ле болгай сен».

⁷ Соломоннун сөстөрүн дыңнап алгаш, Хирам аажок амырап: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Давидке бо хөй санныг чонну чагырып шыдаар мерген угаанныг оолду берген-дир» — дээн.

⁸ Хирам Соломончө улузун ыдып, сөс дамчыткан: «Менче ыткан улузундун дамчыткан чүүлүн дыңнадым. Пөш, шиви ыяштарга хамаарыштыр сээң күзөөн бүгү чүвени күүседир мен. ⁹ Мээң албатыларым ол ыяштарны Ливан сындан да-

лайже аппаарга, мен оларны сээң доктаадып каан чериңче далайлап салдады бээр мен. Аңаа ыяштарны адырып кааптарга, сен алгаш баар сен. А сен база мээң күзелимни боттандырып, мээң чоок улузумну ыяш-чем-биле хандырып көр».

¹⁰ Хирам шак ынчаар Соломонну пөш, шиви ыяш-биле ооң күзөөнин ёзугаар хандырып турган, ¹¹ а Соломон Хирамга ооң чоок улузун чөмгөрер 20 000 кор ишти кызыл-тасты база 20 кор ишти эн арыг олива үзүн чылдың-на берип турган*. ¹² Дээрги-Чаяакчы Соломонга мерген угаанын азааны ышкаш хайырлаан. Соломон биле Хирам эп-найыралдыг чурттап, аразында эвилел тургузуп алганнар.

¹³ Соломон хаан бүгү Израильге ажыл албаны онаап, 30 000 ажылчынын ажылдадыры-биле чыып алган. ¹⁴ Ажылчынарны ол Ливанче ээлчештир — бир айда-ла 10 000 кижини чорудуп турган: ол 10 000 ажылчын бир ай дургузунда Ливанга турар, а ийи ай дургузунда аал-чуртунга турар. Ажылчын күш даргазы Адонирам турган. ¹⁵ Соломон хаанда оон ыңай 70 000 аар чүэк дажыкчызы, дагларда даш чонаар 80 000 ажылчын, ¹⁶ тудуп ажылчын хайгаарап көрүп, ажылчынарны башкараар 3300 дарга бар турган. ¹⁷ Өргөөнүн таваан чонуп каан даштардан салыр дээш, хаан улуг, эки шынарлыг даштардан тып, чонарын дужааган. ¹⁸ Соломоннун база Хирамнын ажылчынарны болгаш Гевалдан усчулар даштар чонуп, өргөөни тудар ыяш, дашты белеткеп турганнар.

Соломоннун Бурганың өргээзин тудканы
(2 Чыл. 3:1-17)

6 ¹ Соломон хаан израиль чоннун Египеттен хосталып үнгениниң 480-ги чылында, бодунун Израильди чагырып эгелээниниң дөрткү чылының Зив деп ийиги айында Дээрги-Чаяакчының өргөөнүн тудуп эгелээн. ² Соломоннун Дээрги-Чаяакчыга тудуп берген өргөөнүнүң узуну алдан кыры дурту, дооразы чээрби кыры дурту, бедии үжен кыры

* 5:11 Амгы хөмчөөлдер ёзугаар 4 000 000 литр ажыг кызыл-тасты база 4 000 литр ажыг үстү берип турганы ол.

4:34 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:23 5:1 2 Хаан. 5:11; 1 Чыл. 15:1 5:3 1 Чыл. 22:8; 28:3
5:4 1 Чыл. 22:9 5:5 2 Хаан. 7:13; 1 Чыл. 17:12; 22:10; 28:6 5:12 3 Хаан. 3:12 5:13 3 Хаан. 9:15;
2 Чыл. 8:9 5:14 3 Хаан. 4:6 5:17 1 Чыл. 22:2 5:18 Ис. 13:5

дурту болган. ³Өргээниң мурнунда серилиг чер турган. Ол черниң узуну өргээниң дооразынга деңнежип, чээрби кыры дурту болган, а өргээниң мурнунда ооң дооразы он кыры дурту болган. ⁴Өргээге хаан хана-каракталчак сонгалар кылып каан. ⁵Соломон өргээни долгандыр ыдыктыг болгаш эң ыдыктыг өрээлдерниң ханаларын дургаар өрээлдерлиг даштыкы тудугну улай тудуп каан. ⁶Ооң адаккы каьдының дооразы беш кыры дурту, ортаакы каьдының — алды кыры дурту, а үстүкү каьдының — чеди кыры дурту болган. Ол тудуп өргээниң ханазынга чөлөмезин дээш, Соломон өргээни долгандыр ханадан кыдыынче үнө берген чөлөнгиштер кылып каан.

⁷Бурганның өргээзин тударда, чүглө даш бузар черге чонуп каан даштар ажыглаан. Ынчангаш ону тудуп турган черге маска, кески база өске-даа демир чепсек-херексел даажы дыңналбаан.

⁸Даштыкы тудугнун адаккы каьдында* өрээлдерге кирер чер өргээниң он талазында турган. Оортан чада ийиги каьгче, а оон үшкү каьгче үндүрө бээр.

⁹Бурганның өргээзин Соломон ынчалдыр тудуп дооскаш, ону пөш манзалар-биле шап каан. ¹⁰Бүгү өргээни долгандыр даштыкы тудугну бедии беш кыры дурту кылдыр тудуп каан. Ол тудугну өргээге пөш чудуктар дузазы-биле тудуштуруп, быжыглаан.

¹¹Дээрги-Чаяакчы Соломонга Бодунун сөзүн ажыдып: ¹²«Сээң тудуп тураарың өргээге хамаарыштыр. Бир өвөс сен Мээң дүрүмнеримге чагыртыр, доктаалдарым ёзуугаар кылыр, бүгү айтышкынарарымны күүседир болзуңза, Мен сээң ачаң Давидке азаан сөзүмнү сени дамчыштыр күүседип, ¹³израильчилернин аразыңа чурттаар мен, Бодумнун израиль чонумну кагбас мен» — деп чугаалаан.

Бурганның өргээзиниң иштин тудуп каастааны

¹⁴Соломон Бурганның өргээзин тудуп дооскаш, ¹⁵өргээниң ханаларын иштики талазындан, шаладан дээвириге чедир, пөш манзалар-биле шап каан, а

шаланы шиви манзалар-биле шап каан. ¹⁶Өргээниң артыгы талазынга кыдыындан чээрби кыры дурту чер үзүктээш, шаладан дээвириге чедир пөш манзалардан хана кылып, эң ыдыктыг өрээлди аңгылай тудуп каан. ¹⁷Ол өрээлдин мурнунда ыдыктыг өрээлдин узуну дөртөн кыры дурту болган. ¹⁸Өргээниң иштин пөш-биле шап кааш, ында тыквалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оюп каан. Бүгү чүвени пөш-биле шап каан, кайда-даа даш көзүлбөс турган.

¹⁹Соломон өргээниң артыгы талазынга Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң алпаразын тургузар иштики өрээл белегкеп каан. ²⁰Иштики өрээлдин узуну, дооразы болгаш бедии чээрби кыры дурту болган; ол ону арыг алдын-биле шап каан, өргүл салыр бедигээшти база*. ²¹Соломон өргээни иштиги талазындан арыг алдын-биле шап каан. Оон алдын-биле шап каан иштики өрээлдин мурнунга алдын илчирбелер шөйүп каан. ²²Ол ынчалдыр өргээниң бүгү иштиги талазын база иштики өрээлге хамааржыр өргүл салыр бедигээшти алдын-биле шап каан.

²³Иштики өрээлге ол олива ыяжындан бедии он кыры дурту ийи херувимни кылып каан. ²⁴Бирги херувимниң ийи чалгынының кайызының-даа узуну беш кыры дурту. Ооң бир чалгынынын ужундан өске чалгынынын ужунга чедир хемчээл он кыры дурту. ²⁵Ийиги херувимниң чалгынарарының ийи ужунун аразы база он кыры дурту, чүге дээрге ийи херувимниң хемчээл, хевири дөмей турган. ²⁶Кайы-даа херувимниң бедии он кыры дурту. ²⁷Чалгынарарын хере сунган херувимнерни өргээниң иштики өрээлинге тургузуп каан. Бир херувимниң бир чалгыны бир ханага, өске херувимниң бир чалгыны өске ханага дээп турган, а оларның арткан ийи чалгыны өрээл ортузунга дегжиш турган. ²⁸Херувимнерни база алдын-биле шап каан.

²⁹Соломон Бурганның өргээзиниң бүгү ханаларын долгандыр, иштики-даа, даштыкы-даа өрээлдерге херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кезип каан. ³⁰Өргээниң

* 6:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Ортаакы каьдында» деп бижээн. * 6:20 Азы: «Өргүл салыр бедигээшти пөш-биле шап каан».

6:4 Иез. 40:16; 41:16, 26 6:5 Иез. 41:6 6:7 Ы. х. к. 27:5 6:12 2 Хаан. 7:13, 16 6:13 Хост. 25:8 || Ы. х. к. 31:6 6:16 3 Хаан. 6:33 6:18 3 Хаан. 7:24 6:22 Хост. 30:1, 3, 6 6:23 Хост. 25:18-20

иштики-даа, даштыкы-даа өрээлдеринде шаланы ол алдын-биле шап каан.

³¹ Эң ыдыктык өрээлче кирер кылдыр, олива ыяжындан беш-булуннуг кастыктарлык эжик кылып каан. ³² Олива ыяжындан кылган эжиктиң ийи чартыныга Соломон херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, алдын-биле шап каан, херувимнер, пальмаларны алдыннап каан. ³³ Өргээниң даштыкы өрээлинче кирер черге ол база шак ыңчаар олива ыяжындан дөрт-булуннуг кастыктар кылып каан. ³⁴ Шивиден ийи эжик кылып каан, оларның кайызы-даа шимчеп турар ийи хаалгалыг турган. ³⁵ Эжик-хаалгаларга ол херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, ол бүгүнү бир дески кылдыр алдын-биле шап каан.

³⁶ Соломон өргээниң иштики шөлүн чонуп каан үш одуруг даштар-биле база чонуп каан бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каан.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинин таваан Соломоннун хааннаашкынының дөргүк чылында, Зив деп ийиги айда салган. ³⁸ Оң хааннаашкынының он бирги чылында, Бул деп сески айда Бурганның өргээзин канчаар бодап алганын ёзугаар тудуп дооскан. Соломон ону чеди чыл дургузунда тудуп келген.

Соломоннун ордузу

7 ¹ А бодунун ордузун Соломон он үш чыл болгаш, тудуп дооскан. ² Ол «Ливанның арга-эзими» дээр ордузу тудуп каан. Оон узуну чүс кыры дурту, дооразы бежен кыры дурту, бедии үжен кыры дурту; ол орду дөрт одуруг пөш адагаштарлык турган, а адагаштар кырында пөш чудуктар салып каан. ³ Адагаштар кырында чыдар чудуктар кырынга орду-нун пөштен кылган сарапчазын салып каан. Бир одуруг адагаштарга-ла он беш чудук кылдыр, шупту дөртөн беш чудук турган. ⁴ Ордунун соңгалары бот-боттарынга дужааштыр, үш одуруг кылдыр туттунган. ⁵ Бүгү эжиктер болгаш эжик кастыктары дөрт-булуннуг; үш одуруг соңга бүрүзү-ле дужунда ханада соңгаларга дужааштыр турган.

⁶ Соломон узуну бежен кыры дурту, дооразы үжен кыры дурту адагаштарлык бажын тудуп каан. Ооң мурнуу талазында адагаштарлык серилиг чер, ооң мурнунда бедиктээш турган.

⁷ Хаан улуска шииткел үндүрер дүжүлгелиг бажын азы Шиидилге бажыны туткаш, ооң шалазын бүрүнү-биле пөш-биле шап каан. ⁸ А оон чурттаар ордузу өске шөлде, Шиидилге бажынының артында турган; ооң тургузуу база шак ыңдыг. Оон ыңай Соломон кадай кылдыр ап алганы фараоннун уруунга ол бажын ышкаш бажын тудуп берген.

⁹ Ол тудугларны — таваандан үстүнге чедир — база улуг шөлдү хемчээл ёзугаар чонуп каан, хирээ-биле даштыкы база иштики талазындан кезип каан эки шынарлык даштардан кылган турган.

¹⁰ Тудугларның таваанга салып каан эки дээн улуг даштарның чамдызы он кыры дурту, чамдызы — сес кыры дурту хемчээлди турган. ¹¹ Оларның тавааның кырындан хемчээл ёзугаар чонуп каан эки дээн өске даштар болгаш пөш чудуктар салып каан. ¹² Улуг шөлдү чонуп каан үш одуруг даштар-биле база бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каан. Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң иштики шөлүн болгаш өргээниң серилиг черин база ыңчалдыр долгандыр херимнеп каан.

Бурганның өргээзинин адагаштары, херекселдери (2 Чыл. 3:15-17; 4:2-5, 11-22)

¹³ Соломон хаан Тир хоорайдан Хирам деп кижини чалаттырып эскелген. ¹⁴ Ол болза Неффалимнин аймаанга хамааржыр дүлгүк херэженнин оглу чүве-дир. Оон ачазы Тир чурттуг, хулер-биле ажылдаар ус-шевер кижиги турган. Хирам хулерден янзы-бүрү кылыглар кылып шыдаар, кедергей шевер, арга-мергежили бедик кижиги чүве-дир. Ол усчу Соломон хаанга келгеш, анаа дааскан бүгү ажылды кылып берген.

¹⁵ Хирам ийи хулер адагашты шуткуп тудуп каан. Оларның кайызының-даа бедии он сес кыры дурту болган, а кайызын-даа долгандыр он ийи кыры дурту узун хендир орааттына бээр турган.

6:34 Иез. 41:24 6:36 3 Хаан. 7:12; Эзра 6:4 7:1 3 Хаан. 9:10; 2 Чыл. 8:1 7:2 3 Хаан. 10:17-21
7:6 Иез. 41:25 7:7 Бд. ыр. 121:5 7:8 3 Хаан. 3:1; 2 Чыл. 8:11 7:12 3 Хаан. 6:36
7:13 2 Чыл. 2:13-14 7:14 Хост. 31:3-5; 35:31 7:15 4 Хаан. 25:16-17; Иер. 52:21-23

¹⁶ Оон ол адагаштарның бажыңга салыр кылдыр хүлерден ийи капитель шуткуп куткан. Оларның кайызыңың-даа бедии беш кыры дурту болган. ¹⁷ Адагаштар бажыңда капительдерни өрүп каан илчирбежигештер болгаш улуг четкилер дүрзүлери каастап турган. Бир капительде-ле чеди четки бар турган. ¹⁸ Адагаштарда капительдернин кырын каастап шывар кылдыр четкилерни долгандыр ийи одуруг гранат чимистери шуткуп каан. Ол ийи адагаштың бажың дөмей-лештир кылып каан. ¹⁹ (А серилиг черде турар адагаштарның капительдерин дөрт кыры дурту бедик, лилия чечек хевирлиг кылдыр кылып каан.) ²⁰ Адагаштар бажыңда ийи капительге, четки чаныңда дөстөк черлернин кырыңга ийи чүс-ийи чүс гранат чимизин одуруглай долгандыр тургузуп каан. ²¹ Өргээниң серилиг черинге адагаштар тургузуп каан. Бирээзин он талазыңга тургускаш, Яхин деп адап каан, а өскезин солагай талазыңга тургускаш, Вооз* деп адап каан. ²² Адагаштарның бажыңга лилия чечек хевирлиг каасталгалар салып каан. Адагаштар кылыр ажыл оон-биле доозулган.

²³ Оон Хирам «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан. Ооң бир эринден өске эринге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжен кыры дурту узун хемчээр хендир ону долгандыр куржап турган. ²⁴ Далайның эринин адаан долгандыр ийи одуруг тыквалар дег дүрзүлөр кылып каан. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он тыква онаажыр болган. Тыкваларны далай-биле кады тудуш чаңгыс кылдыр шуткуп каан. ²⁵ Далай он ийи буга кырында турган; оларның үжү соңгу чүкче, үжү – барыын чүкче, үжү – мурнуу чүкче, үжү – чөөн чүкче көрүнген. Далай оларның ооргазында чыткан, а буталарның соо ооң ортузунче, төпче угланган турган. ²⁶ Далайның кылыны дөрт илиг, а ооң эри аяк эри дег, лилия чечээ дег турган. Ооң ишкири 2000 бат*.

²⁷ Хирам оон ыңай он хүлер тергежигеш кылып каан. Тергежигеш бүрүзүнүн-не узуну дөрт кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, бедии үш кыры дурту болган. ²⁸ Тергежигештерниң тургузуу

мындыг: олар рамкалар аразында турар ханажыгаштарлыг турган. ²⁹ Ол ханажыгаштарда база рамкаларның боттарында арзыланнар, буталар болгаш херувимнерни дүрзүлөп көргүскен. Арзыланнарның база буталарның кыры биле адаанда хевилээн каасталгалар бар. ³⁰ Бир тергежигеш-ле хүлер өзөктиг дөрт хүлер дугуйлуг. Дөрт азыгга чунар саваны тудуп турар шуткуп куткан аскыштар бар. Бир аскыш дужунда-ла – хевилээн каасталгалар. ³¹ Тергежигештиң бажыңда ханызы бир кыры дурту төгерик үт бар. Ооң таваа-биле кады дооразы бүдүн чартык кыры дурту. Үттү долгандыр оюп хээлээн дүрзүлөр турган. (А тергежигештернин ханажыгаштары борбак эвес, дөрбелчин болган.) ³² Ханажыгаштар адаанда дөрт дугуйну өзөктерин дамчыштыр тергежигешке кожуп, быжыглаан. Бир дугуйнун-на бедии – бүдүн чартык кыры дурту. ³³ Дугуйларның тургузуу дайынчы тергениң дугуйларының тургузуу дег. Оларның өзөктерин, куржагларын, салааларын болгаш өзөктериниң иштин хүлерден шуткуп куткан.

³⁴ Бир тергежигеш-ле дөрт азыында бодундан бурунгаар үше берген дөрт аскыштыг. ³⁵ Тергежигештиң бажыңда бедии чартык кыры дурту төгерик куржаг бар. Тергежигештиң тудалары болгаш ханажыгаштарын ооң бажы-биле тудуш чаңгыс кылдыр кылып каан. ³⁶ Тергежигештиң ханажыгаштар, тудаларыңга – кайда-ла астуг чер бар болдур – херувимнер, арзыланнар болгаш пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан, а долгандыр – хевилээн каасталгалар бар. ³⁷ Ол ынчалдыр он тергежигеш кылып каан. Олар шупту бир аай шуткутунган, бир дөмей хевир, хемчээлдиг турган.

³⁸ Оон Хирам он хүлер чунар сава кылып каан. Оларның бирээзиниң-не ишкири дөргөн бат*, диаметри дөрт кыры дурту. Бир чунар сава-ла он тергежигештиң бирээзиниң кырында турган. ³⁹ Беш чунар саваны Бурганның өргээзиниң оң талазыңга, база бежин – солагай талазыңга, а далай дээр улуг саваны өргээниң оң талазыңга, мурнуу-чөөн азыгга тургузуп каан.

* 7:21 Бо аттарның утказы эки билдинмес. Яхин – «Бурган тургузуп турар», а Вооз – «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас. * 7:26 Дөргөн муң ажыг литр. * 7:38 Сес чүс ажыг литр ишкир.

⁴⁰ Хирам оон ынай савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан.

Хирам Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Соломон хаанның чагыын ёзугаар кылып турган бүгү ажылын ооң-биле дооскан. Ооң кылган чүүлдери бо-дур:

⁴¹ ийи адагаш, оларның бажында паш хевирлиг ийи дөстөк капитель, капительдери каастап шып турар ийи четки;

⁴² ол ийи четкиге 400 гранат чимизи — ийи адагаш бажында капительдери каастап шып турар ийи четкиниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи онаажыр кылдыр;

⁴³ он тергежигеш болгаш оларның кырында он чунар сава;

⁴⁴ далай дээр бир улуг чунар сава болгаш ооң адаанда он ийи буга;

⁴⁵ савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыгказын дээш, Хирам ол бүгү эт-херекселди Соломон хаанга кылайтыр хоюглап каан хүлдерден кылып берген.

⁴⁶ Хаан ол эт-херекселди Йордан шынаазынга, Сокхот биле Цартаннның аразында дойдан кылган шуткуур хелке шуткуп кударын дужааган. ⁴⁷ Соломон ол бүгү эт-херекселди деңзиевсэн, чүге дээрге олар дыка хөй турган. Хүлдерниң ниити деңзизи билдинмес бооп арткан.

⁴⁸ Соломон оон ынай Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан:

өргүл салыр алдын бедигээш, ыдыктаан хлебтер салыр алдын ширээ;

⁴⁹ арыг алдындан кылган чырыткылар (эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда, бежи — он талазында, бежи — солгай талазында), чырыткының чечектери, деннери, дең өзээ үзе кезер ызырар кыскаштары;

⁵⁰ арыг алдындан кылган чунар савалар, бижектер, хымыштар, хүүрекчигештер, айдызаар савалар, өргээнин эң ыдыктыг иштики өрээлиниң база ыдыктыг өрээлиниң алдын шүнчүктери.

⁵¹ Соломон хаанның Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунуң ачазы Давидтин Дээрги-Чаяак-

чыга бараалгаткан чүүлдерин: алдын-мөнгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эртине шыгжамырынче суктуруп каан.

***Ыдыктыг аптараны
Бурганның өргээзинче көжүргени
(2 Чыл. 5:2-14)***

8 ¹ Соломон оон Израильдин баштыңнарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктөрнүң бүгү нояннарын Иерусалимде бодунче — Дээрги-Чаяакчының чагы-керээзинин аптаразын Давидтин Хоорайындан, Сион дагдан өскээр көжүрүр дээш — кыйгырып алган. ² Бүгү израильчилер Соломон хаанның кыйгырганын ёзугаар байырлап үезинде, Этаним дээр чедиги айда чыгылып келген.

³ Израильдин бүгү баштыңнары чедип кээрге, Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг аптараны, ⁴ ооң-биле кады Ужуражылга майгынын база аңаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди көдүрүп алгаш чорупканнар. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер ол бүгүнү көдүрүп аппарат чыткан, ⁵ а Соломон хаан болгаш оон кыйгыры-биле чыылган бүгү израиль ниитилеп ыдыктыг аптараның мурнунда бар чораян; олар өргүл кылдыр эндерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган — ол малды санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁶ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының чагы-керээзинин аптаразын Оон өргээзиниң иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрөөлгө эккелгеш, херувимнер чалгыннарныын адаанга тургузуп каан. ⁷ Херувимнерниң чалгыннары аптараның турар чериниң кырынга херлип, оон бодун база ону көжүрүрде ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни шыва алкан турган. ⁸ Көдүрткүүш-мергелер дыка узун болгаш, оларның уштары эң ыдыктыг өрөөлдин мурнунда ыдыктыг өрөөлден көстү бээр, ынчалза-даа өргээнин даштындан көөрге, көзүлбес турган. Олар ында амдыгаа чедир бар. ⁹ Ыдыктыг аптаранда ийи калбак даштан өске, чүү-даа чок болган. Оларны ынаар Моисей Хорив дагның чанынга,

7:40 Хост. 27:3; 38:3 7:46 Ис. 3:16; 13:27 7:47 4 Хаан. 25:16; Иер. 52:20 7:48 Хост. 37:25-29 || Хост. 25:30; 37:10-16 7:49 Хост. 25:31-40 7:50 Хост. 27:3 7:51 2 Хаан. 8:11-12; 1 Чыл. 18:11 8:1 2 Хаан. 5:7-9 8:2 Лев. 23:34 8:6 Хост. 25:22; 26:33-34 8:7 3 Хаан. 6:27; 2 Чыл. 3:10-13; 5:8 || Хост. 25:13-15 8:9 Хост. 16:33-34; Сан. 17:10 || Хост. 25:21; 40:20; Ы. х. к. 10:5

кажан израильчилер египет черден үнүп келгенде, Дээрги-Чаяакчы ол дагга чонбиле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дир.

¹⁰ Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черден үнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының өргээзин булут бүргей апкан. ¹¹ Ынчангаш олар булуттун хараазы-биле бараан болур харык чок болганнар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Ооң өргээзин бүргей апкан.

¹² Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгай. ¹³ Сеңээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ тулуп бердим» — дээн.

Соломоннун чонга чугаалаан чүвези
(2 Чыл. 6:3-11)

¹⁴ Израильчилер шупту аңаа чыгып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алган-йөрээп каан. ¹⁵ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунун аксы-сөзү-биле азаан чүвезин Бодунун холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ¹⁶ „Бодунун израиль чонумду Египеттен үндүре берген хүнүмден бээр, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар дээш, Мен Израильдин кайы-даа аймааның черинге хоорай шилип албаан мен; ынчалза-даа Мээң израиль чонумду чагырар кылдыр ам Давидти шилип алган мен“ — деп чугаалаан болгай.

¹⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тударын күзөөн-даа болза, ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тударын бо-дап алган-дыр сен, ол бодалын эки-даа-дыр. ¹⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, оглун тудар. Сээң ботталдырган оглун Мээң адымга тураскааткан өргээни ту-дуп каар-дыр“ — дээн.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун азаашкынын күүсетти. Мен ам Ооң азаанын ёзугаар мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаптым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскаат-

кан өргээ тулуп кагдым. ²¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчының бистиң ада-өгбевисти Египеттен үндүре бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээнин суп каан аптараның турар черин белеткеп кагдым».

Бурганның өргээзин ыдыктап турда,
Соломоннун мөргүлү
(2 Чыл. 6:12-42)

²² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга туруп алгаш, холдарын дээрже сунгаш, мынча дээн: ²³ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Бедик дээрде-даа, чырык черде-даа Сенээ дөмей Бурган чок. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээң оруктарынын эдерип турар чалчаларыңга энерелин көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ²⁴ Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке берген сөзүнү ээледин. Сен ол азаашкынын Бодунун аксы-сөзү-биле чугааладын, а бөгүн ону Бодунун холу-биле боттандырдын.

²⁵ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээң оолдарың, бодунун Мени дыннап турганың дег, Мени тооп дыннап, Мээң орумдан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнумга саадаар сээң салгакчың үстүп төнөмс“ — дээн азаашкынынны утпайн көрөм. ²⁶ Израильдин Бурганы, Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке Сээң берген сөзүң ам боттанзын!

²⁷ Ынчаарга Бурган чер кырынга чурттаар деп бе? Дээр, эң бедик дээр безин Сени сыңырып шыдавас болганда, мээң тулуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңырыарыл?! ²⁸ Ындыг-даа болза, Бодунун чалчаннын мөргүлүн, оон чалынганын дыннап көрөм, Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Бөгүн сээң мурнуңга Бодунун чалчаннын мөргүп турар чалынган дилээн база мөргүлүн дыннап көрөм! ²⁹ Сээң караан дүне-хүндүс бо өргээже, аңаа хамаарыштыр: „Мээң ат-алдарым маңа турар“ — дээн черинче шимдинмейн көрзүн. Бодунун чалчаннын бо черже шиглей көргөш, чанышп турар мөргүлүн дыннап көрөм. ³⁰ Сээң

8:10 Хост. 40:34-35; Иса. 6:4; Ажыл. 15:8 8:12 Ыл. ыр. 17:12; 96:2 8:14 2 Хаан. 6:18
8:16 2 Хаан. 7:6-8; 1 Чыл. 17:5-7 8:17 2 Хаан. 7:2; 1 Чыл. 17:1; 22:7 8:19 2 Хаан. 7:12-13
8:20 1 Чыл. 28:5 8:22 Эзра 9:5 8:23 Хост. 15:11 8:25 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4
8:26 2 Чыл. 1:9; 6:17 8:27 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1; Аж.-ч. 7:48; 17:24 8:29 Ы. х. к. 12:11

чалчаң, Сээң чоңуң бо черже шиглей көргөш, мөргүл эгелээрге, бистиги чалыңган дилээвисти дыңнап көрөм. Чурттап турар дээринден дыңнап калам. А дыңнап кааш, өршээп көрөм.

³¹ Бир кижиге өскө кижиге удур бачыт үүлгөткөн дижик. Буруудаттырган-дан ооң буруу чогуңуң дугайында даңгырак негээрге, ол кижиге бо өргээге келгөш, Сээң өргүл бедигээжиниң мурнунга даңгыраан берзин. ³² Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, хемчөгдөн ап көрөм. Бодуңуң чалчаларыңның херээн шиидип, буруулуг кижиге кеземчеден онаап, ооң кылган үүлгөдиин бодуңуң бажыңче халдадып көрөм, а буруу чок кижини агартып, ооң чөптүг-шыннын бадыткап көрөм.

³³ Сээң израиль чоңуң Сеңээ удур бачыт үүлгөткөш, дайзыңнарга чылча шаптырып алган дижик. Чоңуң Сенче эглип кээр, Сээң адыңны алгап-мактаар, бо өргээге Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чангыш, дилег кылыр. ³⁴ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, Бодуңуң израиль чоңуңуң бачыдын өршээп, оларны ада-өгөбозинге Сээң берген черинче чандырып көрөм.

³⁵ Дээр хагдына берип, Сээң чоңуңуң Сенээ удур бачыт үүлгөткени дээш чаъс чагбайн барган дижик. Сен ону кезедиринге, чоңуң оон бо черже шиглей көргөш, мөргүүр, Сээң адыңны алгап-мактаар база бодуңуң бачыдындан ойталаар. ³⁶ Ынчан дээрден дыңнап кааш, Бодуңуң чалчаларыңның, Бодуңуң израиль чоңуңуң бачыдын өршээп көрөм. Оларга олап чоруур ужурулуг шынныг орукту айтып берип көрөм база Бодуңуң чоңуңга Сээң өңчү кылдыр берген черинге чаъстан чагдырып көрөм.

³⁷ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чиир хат, дүжүт аарыг, шергилер, мөөң шартылаа черге халавын халдаткан дижик; азы дайзын израиль чоңу бодуңуң-на черинге, хоорайларыңга кызгадап, бүзээлеп алган дижик; азы кандыг-бир айыыл-халап, аарыг-аржык келген дижик. ³⁸ Бир кижиге азы Сээң бүгү израиль чоңуң кандыг-даа болза мөргүл кы-

лып, чангыш дилээр болза, олар шупту боттарының чүрээнде качыгдалды ожаап билгөш, бо өргээге холдарын тейлеп сунар болза, ³⁹ ынчан Бодуңуң чурттап турар дээринден дыңнап кааш, оларны өршээп, хөдөлип көрөм. Кижиге бүрүзүң ооң ажил-херээн эзугаар, ооң сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүгө дээрге чүгө Сен бүгү кижиге амытанның сеткил-чүрөөн билер болгай сен. ⁴⁰ Сээң оларны ада-өгөбозинге бергениң чер кырыңга чурттап турар үезиниң дургузунда олар Сенден коргуп чорзун.

⁴¹ А Сээң израиль чоңуңуң санынче кирбес, ыңчалза-даа ырак черден Сээң алдар-адың дыңнааш, чедип келген даштыкы кижиге хамаарыштыр. ⁴² Улус Сээң өңдүр улуг адың, Сээң күчүлүг холуң болгаш күш-шыдалың дугайында дыңнап каар болгай. Кажан даштыкы кижиге чедип келгөш, бо өргээге шиглей көргөш, мөргүүрге, ⁴³ Бодуңуң чурттап турар дээрден дыңнап каап көрөм, ооң Сенден дилээң бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейниң бүгү чоңнары Сээң адыңны билип алзын, Сээң израиль чоңуң ышкаш, Сенден кортсуң база мээң тудуп кааным бо өргөңи Сээң адың-биле адап кааным билип алзын.

⁴⁴ Кажан Сээң чоңуң бодуңуң дайзыны-биле дайылдажыр дээш, Сээң айтканың орук-биле чорупкаш, Сээң шилип алганың бо хоорайже, Сээң адыңга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргөгөжө көрүңгөш, Дээрги-Чаяакчы сеңээ мөргүүрге, ⁴⁵ дээрден ооң мөргүлүң, чалыңган дилээң дыңнап кааш, аңаа дуздан кадып көрөм.

⁴⁶ Сээң чоңуң Сенээ удур бачыт үүлгөдирге — а бачыт үүлгөткөс кижиге чокла болгай — Сен аңаа килеңней бергеш, ону дайзыннарныга хүлээдип бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар бодуңуң черинче аппаар дижик. ⁴⁷ Сээң чоңуң ол черге сеткил-чүрөө өскөрилгөш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сенээ: „Бис бачыт үүлгөдип, бузут кылып алдывыс, буруудаандыр бис“ — деп мөргүүр болза; ⁴⁸ бир эвес Сээң чоңуң ону тудуп аппарган дайзыннарның черинге бүгү чүлдү-чүрөөндөн,

8:31 Хост. 22:11 8:33 Лев. 26:17 8:35 Ы. х. к. 11:17; 3 Хаан. 17:1; Агг. 1:10

8:36 1 Хаан. 12:23 8:37 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; Ам. 4:9; Агг. 2:17 8:39 1 Чыл. 28:9;

Аж.-ч. 1:24 8:41 Ыд. ыр. 101:16 8:46 У. ч. 20:9; Эжкл. 7:20; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23

8:47 Лев. 26:40; Неем. 9:2; Дан. 9:4-5 8:48 Иер. 29:12-14

сеткилиниң ханызындан Сенче эглип, Сээң ооң ада-өгбезинге берген черинче, Сээң шилип алганың хоорайже, Сээң адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргэеже көрүнгөш, Сеңээ мөргүүр болза, ⁴⁹ Бодунун чурттап турар дээринден ооң мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыңнап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм, ⁵⁰ Бодунун чонунну Сеңээ удур үүлгөткөн бачыттары дээш өршээп көрөм. Ооң Сеңээ удур кылган бүгү кемниг херектерин өршээп, ону тиилеп алган дайзыннарарының аңаа ээ-хайыралыг боор сагыжын оттуруп көрөм. ⁵¹ Чүгө дээрге ол Сээң чонун-дур, Сээң Египеттен — шак ол хайылдырар суугудан үндүрө берген хуу өчүн-дур.

⁵² Сээң карактарың Бодунун чалчан мээң база Бодунун израиль чонунун мөргүлүнчө кичээнгейден салзын — бис Сенден дуза дилеп кыйгырарымыскала, бисти үргүлчү дыңнап көрөм. ⁵³ Чүгө дээрге Сен бистиң ада-өгбевисти Египеттен үндүрө бергеш, чалчаң Моисейни дамчыштыр меделгээнин ёзугаар, израиль чонну чер-делегейниң бүгү өске чоннарындан Бодунга хуу өнчү кылдыр аңгылап алган болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы!»

Соломоннуң израиль чонну алгап-йөрээгени

⁵⁴⁻⁵⁵ Бодунун мөргүлүнүн үезинде Соломон холдарын хере сунуп алгаш, өргүл салыр бедигээш чанынга дискө кырынга олурган. Ол бүгү мөргүлүн болгаш чалынган дилээн чугаалап дооскаш, туруп келгеш, чыылган бүгү израиль ниитилелди алгап-йөрээгөш, дыңзыг үн-биле мынча дээн: ⁵⁶ «Азааның ёзугаар Бодунун израиль чонунга амыр-дышты хайырлаан Дээрги-Чаяакчыга алдар! Бодунун чалчазы Моисейни дамчыштыр Ооң берген ачылыг азаашкыннарындан чаңгыс-даа сөс күүселде чок артпаан. ⁵⁷ Бистиң Бурганымыс Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбевис-биле кады чорааны дег, бистин-биле кады болзун! Ол бисти кажанда-даа каапкаш барбазын! ⁵⁸ Ол бистиң чүректеривисти Бодунче ээлдирип алзын! Ынчан Оон оруктары-биле чоруур бис, ада-өгбевиске Ооң айыткап-чагаан айтышкыннар-

ын, дүрүмнерин болгаш хоюлуларын сагып, күүседир бис. ⁵⁹ Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөргүп турган бо сөстөрим Ооң чалчазы меңээ база Ооң израиль чонунга хүннүн-не дуза катсын! Дүне-хүндүс-даа Ол мээң сөстөримиңни болап чорзун, Бодунун кичээнгейинден үндүрбезин. ⁶⁰ Ынчан чер-делегейниң бүгү чоннары Дээрги-Чаяакчыны Бурган деп, Оон өске Бурган чок деп билип аар. ⁶¹ А силерниң чүректеринер Дээрги-Чаяакчы Бурганымыс-биле бүрүн эп-найыралдыг болзун, ынчан силер, амгы үеде ышкаш, Ооң дүрүмнерин ёзугаар чурттап, Ооң айтышкыннарын күүседир силер».

Өргээни Бурганга бараалгатканы (2 Чыл. 7:4-10)

⁶² Хаан, ооң-биле кады бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга өргүл салып эгелээн. ⁶³ Соломон Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының өргээнин Анаа ынчалдыр бараалгадып кааннар. ⁶⁴ Ол-ла хүн хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар шөлдүн төп кезээни ыдыктап каан — хаан аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдериниң үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунда турар хулер өргүл бедигээжи бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдериниң үс-чаан сындырар хире эвес болган.

⁶⁵ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер — сонду чүкте Лего-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган мөөң чон — ол үеде байырлал кылган. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганымыстың мурнунга чеди хүн, оон база чеди хүн — катгышкаш, он дөрт хүн — байырлап келген. ⁶⁶ Дараазында хүнде Соломон чонну чандырыпкан. Улус хаанны алгап-йөрээгөш, Дээрги-Чаяакчының Бодунун чалчазы Давидке база Бодунун израиль чонунга кылган бүгү буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөгөп, аалдарынче тарап чорупкан.

8:50 Ыд. ыр. 105:46 8:51 Ы. х. к. 4:20; Иер. 11:4

8:54-55 2 Хаан. 6:18 8:56 Ис. 21:45; 23:14 8:58

8:64 2 Чыл. 4:1 8:65 Лев. 23:34

8:53 Хост. 19:5; Ы. х. к. 14:2

Ыд. ыр. 118:36 8:60 Ы. х. к. 4:35, 39

**Дээрги-Чаяакчының Соломонга
база катап көзүлгени**
(2 Чыл. 7:11-22)

9 ¹ Каян Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун база тудукасаан бүгү чүвезин тудуп доозултарга, ² Дээрги-Чаяакчы аңаа, ооң мурнунда Гаваонга көзүлгени дег, база катап көстүп келген. ³ Хаанга Ол мынча дээн: «Сээң мөргүлүң биле чалынган дилээңни дыннап кагдым. Мен сээң тудуп кааның, Мээң адымга кезээ-мөңгөдө тураскааткан өргээни ыдыктап алдым. Мээң көрүжүм биле бодалдарым кезээде ынаар угланган болур. ⁴ А сенээ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга, бодунуң ачаң Давид ышкаш, арыг чүрөктиг, шынчы чурттаар болзунза; Мээң бүгү айтыгышкынарымны күүседип, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыыр болзунза, ⁵ сээң ачаң Давидке: „Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ — деп азааным дег, сээң хаан дүжүлгезини Израилге кезээ-мөңгөдө быжыглап каар мен.

⁶ А бир эвес израильчилер силер азы силерниң уре-салгалыңар Менден хая көрнүп, силерге Мээң бергеним айтыгышкынар, дүрүмнерни сагывас, күүсетпес болзунарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйип баар болзунарза, ⁷ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимге турбас кылдыр узуткап каар мен, Бодунуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израиль ынчан бүгү чоннарга бу-жар үлегер-чижек, кочу-шоот апар. ⁸ Бо өргээ ам бедик-тир*, ындыг-даа болза, ол үедө оон чаны-биле эрткен кижы бүрүзү элдесинер, кочулап сыгырар база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүгө ынчаар аажылааны ол?“ — деп айтырар. ⁹ А улус: „Олар ада-өлбезин египет черден үндүрө берген Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөйгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыыл-халапты ыткан“ — деп харыылаар».

Соломоннуң өске ажыл-херектери
(2 Чыл. 8:1-18)

¹⁰ Соломон ол ийи тудугну — Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун — чээрби чыл иштинге тудуп дооскан соонда, ¹¹ Тирниң хааны Хирамга Галилея деп девискээрде турар чээр-би хоорайны берген, чүгө дээрге Хирам Соломонга пеш, шиви ыяшты болгаш алдынны ооң күзээнин ёзугаар берип турган. ¹² А Хирам, Соломоннуң берген хоорайларын көөр дээш, Тирден чедип кээрге, олар аңаа таарышпайн барган. ¹³ Ол: «Меңээ бо чүү адам хоорайлар бергениң ол, дунмам?» — деп айтырган чүве-дир. Ынчангаш оларның турар черин Кавул* деп адап каан. Ол черин ады амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ¹⁴ Хирам оон хаанга 120 талант* алдын чорудуп берген.

¹⁵ Соломон албадалдыг ажылчын күш ажыглап тургаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзин, бодунуң ордузун, Милло шивээни, Иерусалимниң ханазын база Асор, Мегиддон болгаш Гезер хоорайларны тудуп каан. ¹⁶ (Египеттиң хааны фараон Гезерге халдааш, эжелеп алган чүве-дир. Фараон хоорайны өрттедикеш, ооң хананей чурттакчыларын кыра шаап каапкан болгаш ону бодунуң уруунга, Соломоннуң кадайыңга, өнчү кылдыр берипкен, ¹⁷ а Соломон Гезерни катап тудуп каан.) Оон ыңай Алдыы Бет-Орон, ¹⁸ Ваалат болгаш ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайларны быжыглап тудуп каан. ¹⁹ А ол ышкаш ашп-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база бодунуң дайыңчы тергелерин болгаш аъттарын тургузар хоорайларны тудуп каан. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

²⁰ Соломон амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның артынчызын (олар шупту израиль уктуг эвес турган) — ²¹ оларның чуртка артып калган, израильчилерниң бүрүнү-биле узуткап

* 9:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Бо өргээ бузундулар бооп хуулар» деп бижээн. * 9:13 Кавул — еврей дылда «Херекчок чүве-дир» дээн уткалыг сөс-биле демей дынналыр ат (Иис. 19:27 көр). * 9:14 120 талант — 3600 хире кг деннежир.

9:2 3 Хаан. 3:5 9:3 Ы. х. к. 11:12 9:4 Ыд. ыр. 77:72 9:5 3 Хаан. 2:4 9:7 Ы. х. к. 4:26 || Ы. х. к. 28:37 9:8 Лев. 26:32; Ы. х. к. 29:24; Иер. 22:8; 52:13 9:10 3 Хаан. 6:38; 7:1 9:15 3 Хаан. 5:13 || 3 Хаан. 7:1, 51 || 2 Хаан. 5:9 9:16 Иис. 16:10 || 3 Хаан. 3:1; 7:8 9:17 Иис. 10:10-11 9:19 3 Хаан. 4:26; 10:26; 2 Чыл. 1:14; 9:25

шыдавааны үре-салгалын — кулдар ыш-каш ажылдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ²² А израильчилерни Соломон кул кылдыр ажыглаваан. Олар ооң шериглери, дүжүметтери, ноянарны, шериг баштыңдары, ооң дайынчы тергелериниң башкарыкчылары, аъттыг шериниң удурткучулары бооп турган. ²³ Соломоннун ажылдарының башкарыкчылары — ында ажылчын күштү хайгаарап турар 550 кижиге база турган.

²⁴ Фараоннун уруу Давидтин Хоорайындан Соломоннун аңаа тудуп берген ордунунче көже берген. Соломон оон соонда Милло шивээзин быжыглап тудуп каан.

²⁵ Соломон чылда үш катап Дээрги-Чаяакчыга тудуп бергени өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир болгаш эпнайырал өргүлдери эккеп салып, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Бурганның өргээзин ол ынчалдыр тудуп дооскан.

²⁶ Соломон оон ыңай эдом черде Эйлат хоорайнын чанында Эцион-Гавер өртөөлгө, Кызыл далайның эринге корабльдар тудуп турган. ²⁷ А Хирам хаан бодунун эжиндирип билер далайжыларынын Соломоннун улuzu-биле кады корабльдарга албан эрттирзин дээш чорудупкан. ²⁸ Олар Офирже эжиндирип чорупкаш, ол черден 420 талант алдын эккелгеш, Соломон хаанга чедире бергеннер.*

*Шеваның кадыны-биле
ужуражышышкын
(2 Чыл. 9:1-12)*

10 ¹ Шеваның кадыны* Соломоннун Дээрги-Чаяакчынын ачызында алдаржаанын дыңнап кааш, аңаа берге айтырылгы салып, шенээр дээш чедип келген. ² Ол кадын Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүргөн кошпаан тежелерлиг, дыка хөй алдынның болгаш эргине даштарлыг келгеш, Соломонга барып ужурашкаш, ооң-биле угаан-сагыжына кирген бүгү чүве дугайында чугаа

кылган. ³ Соломон ооң бүгү айтырылгыларынга харыылап берген; хааннын аңаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ⁴ Шеваның кадыны Соломоннун бүгү мерген угаанын база ооң тудуп каан ордунун көргөн. ⁵ Оон хааннын столунда аыш-чемни, ооң дүжүметтерини оран-бажыңын, ооң чалчаларынын бараан болуп турарын, оларнын идик-хевин, хааннын дашка тудукчуларын, ооң Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүлдери база көргөш, кайтаанындан тыныжы бачымнай берген. ⁶ Хаанга ол мынча дээн: «Бодумнун чуртумга сээң херектериң болгаш мерген угаанын дугайында дыннаан мен, ол бүгү шын болду! ⁷ А мен маңаа кээп, ол бүгүнү бодум караам-биле көрбээн шаамда, чугааларга бүзүрөвейин турдум. Ам көөрүмге, улус менээ чартыгын безин чугаалаваан бооп-тур: сээң мерген угааның биле байлакшылың мээң дыңнаанымдан оранчок хөй-дүр. ⁸ Сээң улuzuң амыр-чыргалдыгдыр. Үргүлчү сээң мурнунга бараан болуп, мерген угаанынын дыннап турар чалчаларың амыр-чыргалдыгдыр. ⁹ Сенче ээ көрнүп, сени Израильдин дүжүлгезинге олуртуп каан Бурганың Дээрги-Чаяакчыга алдар! Дээрги-Чаяакчы Израильге Бодунун мөңгө ынакшылы дээш сени хаан кылып каан-дыр — сен ам чептүг чорук биле шынын шийткел ёзуугаар чагырардыр сен».

¹⁰ Шеваның кадыны хаанга 120 талант* алдын, эндерик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эргине даштарны белекке берген. Кадынның Соломон хаанга бергени дег эмгежок хөй чаагай чыттыг чүүлдерни улус кажан-даа эккелбээн турган.

¹¹ А Хирамнын Офирден алдын сөөртүп эккеп турган корабльдары оортан дыка хөй саңдал ыяш биле эргине даштар база сөөртүп эккелген. ¹² Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге болгаш хааннын ордунунга чадалар чаактары база хөгжүмчүлөргө чадаган, чанзылар кылып берген. Амгы үеге

* 9:28 Офир деп чер мурнуу Аравияга азы Африканың чөөн эринге, амгы үедеги Сомалиге, турган хире. 420 талант — 12 600 хире кг деңнежир. * 10:1 Шева — Аравия чартык ортулуктун мурнуу чүгүнде билдингир күрүне. * 10:10 120 талант — 3600 хире кг деңнежир.

9:22 Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13 9:24 3 Хаан. 3:1; 7:8 || 2 Хаан. 5:9 9:26 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 22:48
9:27 3 Хаан. 10:11 9:28 Э. д. 10:29; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:10; Иса. 13:12
10:1 Ыд. ыр. 71:10, 15; Иса. 60:6; Иер. 6:20; Иез. 27:22; 38:13; Ионл 3:8 || 3 Хаан. 4:34
10:2 Мф. 12:42; Лк. 11:31 10:9 2 Чыл. 2:11 || 2 Хаан. 8:15 10:11 3 Хаан. 9:27-28

чедир ынча хөй сандал ыяшты кажандаа чуртче киир сөөртпээн, ынча хөй ыяш көстүп көрбээн.

¹³ Соломон хаан Шеваның кадынынга бодунуң черле берип чаңчыккан белектеринден аңгыда, ооң күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин база хайырлаан. Оон соонда кадун улузу-биле кады чуртунче чана берген.

Соломоннуң бай-байлаа, өндүр-чаагайы
(2 Чыл. 9:12-28)

¹⁴ Соломон чылдың-на 666 талант* алдынны ап турган. ¹⁵ Оон аңгыда садыгжылардан, даштыкы садыглажылгадан, бүгү араб хааннардан, израиль девискээлерниң чагырыкчыларындан ажык-орулганы ап турган.

¹⁶ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгалал кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгалалды-ла кылырынга 600 шекел* алдын чарыгдан. ¹⁷ Ол ышкаш 300 бичежек дозуг-камгалал база кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Оларның бирээзин-не кылырынга үш мина* алдын чарыгдан. Дозуг-камгалалдарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга тургузуп каан.

¹⁸ Хаан оон ыңай чаан сөөгүндөн улуг дүжүлге кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁹ Дүжүлгеге үнер алды тепкиш турган, а оон оргазын үстүү талазынче төгерик кылдыр кылып каан. Дүжүлгенин олудунун ийи талазынга хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрүзү тургузуп каан. ²⁰ Оон ыңай алды тепкиштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыг-даа күрүнге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа турбаан.

²¹ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуда бүгү этхерекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүндөн кылган чүү-даа чок болган, чүге дээрге Соломоннуң үезинде мөңгүн хөй боорга, ону үнелевейн турган.

²² Далайга хаан Хирамның корабльдары-биле кады Фарсисче эжиндирер

корабльдарлыг турган. Үш чыл болгашла, корабльдар ээп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп ээкээр чүведир.

²³ Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейниң бүгү хааннарын ажып турган. ²⁴ Чер-делегейде бүгү улус Соломоннуң угаан-чүрээнге Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш ооң-биле ужуражыксаар болган. ²⁵ Келген кижилер бүрүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдөр, аъттар болгаш элчигеннерни чылдын-на эккеп берип турган.

²⁶ Соломон дайынчы тергелер, аъттыг шериниң санын көвүдөдип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ²⁷ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ыңча апарган, а пөштөн кылган тудуглар эңдерлип, пөш ыяжы Шефела девискээринде фиға ыяжы дег аона чүүл кылдыр санаар апарган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган – хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып аар чүве-дир. ²⁹ Бир дайынчы тергени Египеттен эккеп, 600 шекел мөңгүн-биле садып ап, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ыңчаар, Соломоннуң садыгжыларын дамчыштыр, бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирип берип турган.

Соломоннуң өске бурганнарга мөгейгени

11 ¹ Соломон хаан фараоннуң уруундан аңгыда, хөй даштыкы херэжеңнерге – моав, аммон, эдом, сидон болгаш хет кыстарга ынак турган. ² Дээрги-Чаяакчы израильчилерни ол чоннарга хамаарыштыр: «Оларның кыстары-биле өг-бүлө тутпанаар, чүге дээрге олар силерниң сеткил-чүрээңерни боттарының бурганнарын эдерер кылдыр албан дуурайлап аар» – деп

* 10:14 666 талант – 20 ажыг тонна. * 10:16 600 шекел – 6 хире кг деннежир.

* 10:17 Үш мина – 1,5 хире кг деннежир.

10:17 3 Хаан. 14:26 || 3 Хаан. 7:2 10:21 3 Хаан. 7:2 10:22 Иса. 23:1; Иона 1:3 10:23 3 Хаан. 3:12-13; 2 Чыл. 1:12 10:24 3 Хаан. 4:34; 10:1; 2 Чыл. 9:1 10:26 3 Хаан. 4:26; 2 Чыл. 1:14-17 || 3 Хаан. 9:19 10:28 Ы. х. к. 17:16; 2 Чыл. 1:14-16 11:2 Хост. 34:16; Ы. х. к. 7:3-4

сагындырып турган. А Соломоннун ынак херэеженнери ол чоннарга хамааржып турган-даа болза, хаан оларга хандыкшып, туралаар болган. ³ Ол 700 дангына кадайлыг база 300 кул-кадайлыг турган; кадайлары ону шын оруктан өскээр самырадып каапкан. ⁴ Соломон кырый бээрге, кадайлары оон сеткил-чүрөөн хари бурганнар эдерер кылдыр дуурайлап алган, оон сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчы Бурганынга, ачазы Давидтин сеткил-чүрөөн бердингени дег, бүрүнү-биле бердинген эвес апарган. ⁵ Ол сидончуларнын кыс бурганы Астартага, аммоннарнын чүдек-бужар бурганы Милхомга бараан болуп эгелзэн. ⁶ Соломон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлдеди, Ону, бодунун ачазы Давидтин эдерип чораяны дег, бүрүнү-биле эдербейн барган.

⁷ Оон Иерусалимнин дужунда дагга Соломон моавтарнын чүдек-бужар бурганы Хамоска база аммоннарнын чүдек-бужар бурганы Молохка мегейишкин кылдыр черлер тудуп каан. ⁸ Боттарынын бурганнарынга айдызап, өгүлдөр салып турган бүгү даштыкы кадайларынга ынчалдыр кылып берген.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Соломонга килеңней берген, чүгө дээрге Израильдин Бурганы аңаа ийи катап көзүлгөн-даа болза, оон чүрээ Дээрги-Чаяакчыга шынчы артпаан.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Соломонга хари бурганнар эдерерин хоруп каан-даа болза, ол Оон айтышкынын тооп дыңнаваан. ¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Соломонга мынча дээн: «Бир-тээ, сен ынчаар кылып турар болганында, Мээн чагыр-керээмни база сэнээ сагырын айыткан Мээн дүрүмнеримни кадагалап албаан болганында, Израильде чагырганы сенден адыра тырткаш, сээң чалчаларыңнын бирээзинге берип каар мен. ¹² Ынчалза-даа сээң ачаң Давидти бодааш, сээң назының дургузунда Мен ынчаар кылбас мен. Чагырганы Мен сээң оглуннун холундан ушта тыргып аар мен. ¹³ Бүгү күрүнени хунаап албас мен. Бодумнун чалчам Давидти бодааш, Мээн шилип алганым Иерусалимни бодааш, Мен сээң оглунга бир аймактан арттырып бээр мен».

Соломоннун дайзыннары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Эдомнун хаанындан укталган Гадад деп кижини Соломоннун удурланыкчызы кылып каан. ¹⁵ Биезде, кажан Давид Эдомга чаалажып чоруп турда, шериг баштыңы Иоав бодунун өлгөн улузун ажаап келгеш, Эдомда бүгү эр улусту кыра шаап каапкан. ¹⁶ Иоав болгаш бүгү израильчилер, Эдомда бүгү эр улусту кыргып-хыдып кагыжеге чедир, аңаа алды ай дургузунда турганнар. ¹⁷ А Гадад, ынчан биччи оол, оон ачазынга бараан болуп турган чамдык эдом дужуметтер-биле кадды Египетче дезе берген. ¹⁸ Олар мадиан черден чорупкаш, Фараңга келгеннер. Оон Фараңдан улус ап алгаш, Египеттин хааны фараонга келгеннер. Фараон Гададка бажың-балгат, чер берип, ашчөм-биле хандырган. ¹⁹ Фараон Гададка аажок таарзынган, ынчангаш аңаа бодунун кадайы Тахпенеса кадыннын дуңмазын кадай кылдыр ап берген. ²⁰ Тахпенесаның дуңмазы Гададка Генуват салып оол божуп бээрге, Тахпенеса ону хааның ордузунга доруктур азырап каан. Генуват ордуга фараоннун ажы-төлү-биле кады чурттап турган.

²¹ Египетке тургаш, Гадад Давид хаан өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган деп, шериг баштыңы Иоав база өлүп калган деп дыңнап кааш, фараонга: «Мени салып чорудуп көрүңерем, чуртумче чайан!» — дээн.

²² Фараон: «Чуртунче чангыксааның ол хире күштүг, мээңинде сеңээ чүү четпейн турар апарды?» — деп айтырган. Гадад: «Чүү-даа эвес, ындыр-даа болза, мени салып чорудуп көрүңерем!» — деп харыылаан.

²³ Дээрги-Чаяакчы, Гададтан аңгыда, Элиаданың оглу Разонну — бодунун дээргизи, Цованың хааны Адраазардан дезе берген кижини — Соломоннун база бир удурланыкчызы кылып каан. ²⁴ Давид хаан Адраазарнын шерин узуткап каан соонда, Разон бодунга шериглер чыып алгаш, дээрбечи бөлүктүн баштыңы апарган. Олар Дамаскыже чорупкаш, аңаа чурттай берип, Разонну Дамаскының хааны кылып алганнар. ²⁵ Соломон

11:4 3 Хаан. 15:4; Неем. 13:26 11:5 Башт. 2:13 11:7 Сан. 21:29 || 4 Хаан. 23:13

11:9 3 Хаан. 3:5; 9:2 11:10 3 Хаан. 9:6 11:11 3 Хаан. 11:31 11:13 Ы. х. к. 12:5, 11

11:15 2 Хаан. 8:13; 1 Чыл. 18:13 11:18 Сан. 10:12 11:23 2 Хаан. 10:16 11:24 2 Хаан. 8:3; 10:18

дириг турда, Разон үргүлчү Израильдин дайзыны бооп, Гададгыч халдаткан бузут-багын көвүдөдип турган. Разон арамей чоннуң хааны болуп, Израильди көөр хөңнү чок чораан.

Иеровоамның Соломонга удур үймээни

²⁶ А Наваттын оглу Иеровоам Соломон хаанга удур үймээн үндүргөн. Ол дээрге хаанның чалчаларының бирээзи, Цареда чурттуг, Эфремниң аймаанга хамааржыр кижиге турган, ооң авазы Церуа дээр дулгуяк херээжен чүве-дир.

²⁷ Иеровоамның хаанга удур канчап үймээн үндүргениниң төөгүзү мындыг болган. Соломон Милло деп шивээни быгыглап тудул, бодунуң ачазы Давидтин Хоорайының ханазында үрелген черлерни септеп турган чүве-дир. ²⁸ (А Иеровоам эрес-маадырлыг кижиге турган. Соломон ол анык эрнин ажилың кайы хире эки кылып турарын эскерип кааш, ону Иосифтен укталган аймактарга хамааржыр бүгү ажилчынарның даргазы кылдыр томуйлап сан.) ²⁹ Ол үеде Иеровоам Иерусалимден үнер апарган. Орук ара аңаа чаа хеп кеткен Силом чурттуг Ахия медээчи ужуражы берген. Олар шөлгө чүлгө ийилээ турганнар. ³⁰ Ахия кедип чораан чаа хевин ужулгаш, он ийи кезек кылдыр ора тыртып алган. ³¹ Оон ол Иеровоамга мынча дээн: «Он кезекти бодунга ап ал, чүгө дээрге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалан чүвези бо-дур:

„Көр даан, Мен чагырганы Соломоннуң холундан ушта тыртып, сенээ он аймакты берип тур мен. ³² Ынчалза-даа Мээң чалчам Давидти бодааш база Израильдин бүгү аймактарының аразындан Мээң шилип алганым Иерусалим хоорайны бодааш, аңаа бир аймактан арттырып бээр мен. ³³ Мен ынчаар кылыр мен, чүгө дээрге Соломоннуң улузу Менден ойталап, сидончуларнын бурганы Астартга, моавтарнын бурганы Хамоска болгаш аммоннарнын бурганы Милхомга мөгөйип, Соломоннуң ачазы Давид ышкаш, Мээң оруктарым эдербээн-дир, Мээң тааржыр деп көөр чүвемни кылбайн турган-дыр,

Мээң дүрүмнерим, айтышкынарнымны сагывайн барган-дыр. ³⁴ Ынчалза-даа Мен Соломоннуң холундан бүгү чагырганы албас мен. Мээң шилип алган чалчам, Мээң айтышкынар, дүрүмнеримни сагып чораан Давидти бодааш, Мен Соломонну ооң назынының дургузунда чагырыкчы кылдыр арттырып каар мен. ³⁵ Ынчалза-даа Мен чагырганы оон оглунуң холундан хунаап алгаш, сенээ он аймактан бээр мен. ³⁶ Иерусалимге — Мээң адымга тураскааткан, Бодумга шилип алганым хоорайга Мээң чалчам Давидтин чырыткызы кажан-даа өшпезин дээш, Мен бир аймакты ооң оглу Соломонга арттырып бээр мен.

³⁷ А сени Мен шилип ап тур мен, сеткил-чүрөөң чүнү-ле күзөөр болдур, шуптузун чагырар сен, Израильдин хааны болур сен. ³⁸ Бир эвес сен, Мээң сенээ Давидтин кылып турганы дег, Мээң сенээ дужааган бүгү чүвемни күүседип, Мээң оруктарымны эдерип, Мээң тааржыр деп көөрүм чүвени кылып база Мээң дүрүмнерим, айтышкынарнымны сагыр болзунза, Мен сээң-биле кады боор мен. Ынчан Давидке кылып бергеним дег, сээң үре-салгалыңны быгыглар мен, Израильди сөзгө бээр мен. ³⁹ Мен Давидтин үре-салгалын үүлгедиглери дээш кезедир мен, ынчалза-даа кезээ шагда эвес⁴⁰».

⁴⁰ Соломон Иеровоамны өлүрүп каарын оралдашкан, ынчалза-даа Иеровоам Египетке, ол чурттуң хааны Сусакимче* десе бергеш, Соломоннуң өлүмүңгө чедир аңаа турган.

Соломоннуң мөчээни

(2 Чыл. 9:29-31)

⁴¹ Соломоннуң өске ажил-херектери, ооң кылып турган бүгү чүвези болгаш оон мерген угааны «Соломоннуң ажил-херектеринин номунда» тодараткынып бижиттинген. ⁴² Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөргөн чыл дургузунда хааннаан. ⁴³ Оон ол өбгөлөринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оон ачазы Давидтин Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Ровоам ачазының орнунга хаан апарган.

* 11:40 Сусаким — оон адын Шишак азы Шешонк деп база бижип турар фараон. Ол Египетти б. э. чедир X в. ийиги чартыгында чагырып турган. 22-ги династияның үндөзилекчизи.

11:27 2 Хаан. 5:9; 3 Хаан. 9:24 11:29 3 Хаан. 12:15; 14:2; 15:29; 2 Чыл. 9:29 11:30 1 Хаан. 15:27

11:31 3 Хаан. 11:11 11:33 Сан. 21:29; Башт. 2:13; 4 Хаан. 23:13 11:36 2 Хаан. 21:17;

4 Хаан. 8:20 11:38 2 Хаан. 7:16 11:40 3 Хаан. 14:25; 2 Чыл. 12:2

Израильчилерниң Ровоамга удур үймээни

(2 Чыл. 10:1–11:4)

12 ¹Ровоам Сихем хоорайже чорупкан, чүге дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыылган турган. ²Наваттың оглу Иеровоам Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыннап кааш, Египеттен чанып келген*. ³Израильчилер айбычылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгыртып аарга, ол бүгү израиль чон-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴Олар: «Сээң ачаң биске аар чүк чүдүрүп каан-дыр, сен ам ачаннын биске албадап оонаган күш четтинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүгүн чигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» — дээннер.

⁵Ровоам: «Ам барынар, үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган. ⁶А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмөлөйп эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылаайн, кандыг сүме кадар силер?» — деп айтырган.

⁷Кырганнар: «Бир эвес сен бөгүн бо чонга чалча апарып, оларга бараан болуп, ээлдек-эвилеп чугаалашкаш, сеткилин хандырар харыы бээр болзуңза, олар кезээде сээң чалчаларың болур» — деп харыы бергеннер.

⁸Ынчалза-даа хаан кырганнарнын берген сүмезин хүлээп албайн, оон-биле кады өскен, аңаа бараан болуп турган аныяк оолдар-биле база сүмөлөшкөн. ⁹Ровоам: «Кандыг сүме силер кадар силер? Меңээ: „Сээң ачаннын биске чүдүрүп каан чүгүн чигет“ — деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» — деп айтырган.

¹⁰Оон-биле кады өскен аныяк оолдар: «Сеңээ: „Сээң ачаң биске аар чүк чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чигедип көр“ — деп турар бо чонга: „Мээң биче салаам ачамның белинден чоон. ¹¹Мээң ачам силерге аар чүк чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип тур-

ган, а мээң кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур“ — дээр сен» — деп харыылааннар.

¹²Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп дужааганын эзугаар олче эглип келген. ¹³Хаан чонга кадыг-дошкун харыы берген. Ирейлернин каткан сүмезин херекке албайн, ¹⁴аныяк оолдарның сүмөлээнин эзугаар: «Мээң ачам силерге аар чүк чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган-дыр, а мээң кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур» — дээн.

¹⁵Хаан шак ынчаар чонну дыннавайн барган. Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунуң чугаалаан сөзү боттанзын дээш, Дээрги-Чаяакчының ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶Бүгү израиль чон хаан оларны дыннавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейнин оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңарже эеп чангылаңар! Давидтин салгалы бодунуң төрөл бөлүүн чагырзын!» — деп харыылаан. Израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

¹⁸Ровоам хаан чонче ажылчын күш даргазы Адонирамны айбылап чорудупкан, ынчалза-даа бүгү израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам дайынчы тергезинче дуву-далаш үне халааш, Иерусалимче дезе берген. ¹⁹Израильчилер ынчалдыр Давидтин салтакчыларыңа удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

²⁰Израильчилер шупту Иеровоамның эеп келгенин дыннап кааш, ону хуралче кыйгырып алгаш, бүгү Израильдин хааны кылып алганнар. Давидтин салгалыңа чүгле Иуданың аймаа шынчы бооп арткан.

²¹Соломоннун оглу Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдин чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шийтпирлээш, Иудеяның бүгү чонундан база Вениаминнин

* 12:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Египетке артып калган» деп бижээн.

12:1 Башт. 9:6 12:2 3 Хаан. 11:26, 40 12:4 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15 12:13 У. ч. 15:1
12:15 3 Хаан. 11:31 12:16 2 Хаан. 20:1 12:18 3 Хаан. 4:6; 5:14 12:20 Ос. 8:4

аймаандан 180 000 шилиндек шеригни чыып алган. ²² Ынчалза-даа Бурган Бодунуң кижизи Шемайга сөзүн ажыдып: ²³⁻²⁴ «Соломонун оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминнің бүгү аймак-чонунга база арткан чонга Дээрги-Чаяакчынын чугалаан чүвезин дамчыт: боттарынарның ха-дуңмаңар израильчилер-биле чаалажып барбанар. Шуптуңар бажыңнарыңарже чана беринер, чүге дээрге ол бүгү Мээң күзел-соруум ёзугаар болган-дыр» — дээн.

Олар Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнааш, ооң аайы-биле чана бергеннер.

Иеровоамның чонку дүрзү-бурганнарга мөгегеринче киригени

²⁵ Иеровоам Эфрем дагларында Сихем хоорайны быжыглай тудуп алгаш, анаа чурттай берген. Ол оон чоруткаш, Пенуэл хоорайны быжыглай тудуп алган.

²⁶ Иеровоам сеткил-сагыжында мынча деп бодаан: «Чагырга Давидтин салгалынче катап база шилчий берип боор-дур. ²⁷ Бир эвес бо чон Иерусалимде Дээрги-Чаяакчынын өргезинче өргүл салып баарын уламчылаар болза, оон сеткил-чүрээ бодунуң дээргизи, Иудеяның хааны Ровоамче эгли бээр. Олар мени өлүрүп кааш, Иудеяның хааны Ровоамче эгли бээрлер».

²⁸ Удузу-биле сүмөлешкеш, хаан ийи алдын бугажык кылып алгаш, чонга: «Ам Иерусалимче барган херээрер чок-тур; израиль чон, сени египет черден үндүрө берген Бурганың* бо-дур» — дээн.

²⁹ Ынчангаш оларның бирээзин Вефил хоорайга, а ескезин — Дан хоорайга тургузуп каан. ³⁰ Ол чорук бачытка чедирген. Чон бугажыкка мөгегер дээш Данга чедир безин барып эгелээн.

³¹ Иеровоам мөгөйишскин кылып бедик черлер тудуп, чон аразындан Левийнің салгакчыларынга хамаарышпас улусту Бурганнын бараалгакчылары кылдыр томуйлап каан. ³² Ол сес айнын

он беште Иудеяда демдеглек турар байырлал ышкаш байырлал доктааткаш*, Вефилде өргүл салыр бедигээшке — кылып алган бугажыктарынга — өргүлдер салып турган. Ол Вефилге тудуп алганы бедик черлерге бараан болзун дээш, Бурганнын бараалгакчыларын томуйлап каан. ³³ Израильчилерге байырлал доктаадып берип, бодунун туразы-биле шилип алган хүнү — сес айның он беште Иеровоам Вефилде тудуп алганы өргүл салыр бедигээшке чаагай чыттыг өргүл салыры-биле чоокшулап келген.

Медээчинин Вефилге удур өттүр билген медегели

13 ¹ Иеровоам чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр дээш өргүл бедигээжинин чанынга турда, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар Иудеядан Вефилче Бурганнын бир кижизи чедип келген. ² Ол кижиз Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар өргүл салыр бедигээшке алгырып эгелээн: «Өргүл бедигээжи! Өргүл бедигээжи! Дээрги-Чаяакчынын чугалаан чүвези бо-дур: Давидтин салгалындан оол төрүттүнер. (Ооң ады Иосия.) Ол бедик черлерде база сенде чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турар бараалгакчыларны өргүл кылдыр сээң кырынга эккеп салыр. Кижиз сөөктерин сээң кырынга өрттедир!»

³ Ол-ла үеде Бурганнын кижизи улуска бадыткал демдээ берип: «Ону Дээрги-Чаяакчы медеглээн деп бадыткал демдээ бо-дур: бо өргүл салыр бедигээш буступ каар, а ооң хүлү тарай бээр» — дээн.

⁴ Бурганнын кижизинин Вефилде өргүл бедигээжинге чүнү чугалаанын дыңнап кааш, Иеровоам хаан өргүл бедигээжинден холу-биле олче айтып: «Ону тудуп алыңар!» — деп дужааган.

Ынчалза-даа хаанның демги кижизе айтыккан холу кадып калган, ол ону бодунче ээй тыртып шыдаваан. ⁵ А өргүл бедигээжи Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыткан Бурганнын кижизинин бергени бадыткал демдээн ёзугаар буступ калган, ооң хүлү тарай берген.

* 12:28 Азы: «Бурганнарын». Аароннун шуткуп кылганы алдын бугажыкче көрүп алгаш, Хост. 32:4-те израильчилер ол-ла сөстөрүн чугалаан. * 12:32 Моисейнин хоюлузун ёзугаар израиль чон чеди айнын он бештен эгелээш, Чадырлар байырлалын демдеглек, байырлар ужурул турган (Лев. 23:34 көр).

12:22 2 Чыл. 12:5, 15 12:25 Башт. 9:45 || Башт. 8:17
2 Чыл. 11:15; 13:8; Ос. 8:5-6; 10:5; 13:2 || Хост. 32:4
Ам. 3:14

12:27 Ы. х. к. 12:5-6 12:28 4 Хаан. 10:29; 17:16;
13:1 4 Хаан. 23:17 13:2 4 Хаан. 23:15-16;

⁶ Хаан ынчан Бурганнын кижизинге: «Бараан бооп турарың Дээрги-Чаяакчыга мени өршээр кылдыр чангыш көр, мээң холум экирий берзин» — дээн.

Бурганнын кижизи Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чангырга, хааннын холу экирий берип, оон мурнунда дег кадкы апарган. ⁷ Хаан Бурганнын кижизинге: «Мээң ордумче кады бараалы, чемненип, күш кирип ал, мен сеңээ белек берейн» — дээн.

⁸ А Бурганнын кижизи хаанга: «Бир эвес сен меңээ байлааннын чартыгында берип турган болзунца, мен сээңбиле кады барбас ийик мен, бо черге аыш-чем-даа чивес, суг-даа ишпес ийик мен. ⁹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзү-биле меңээ: „Аыш-чем чиве, суг ишпе, келген орууң-биле эеп чанма“ — деп дужааган болгай» — деп харыылаан. ¹⁰ Ынчангаш ол Вефилче келген оруу-биле эеп чанмас дээш, өске орук-биле чорупкан.

¹¹ А Вефилге Бурганнын бир кырган медээчи чурттап турган чүве-дир. Оон оолдары келгеш, Бурганнын кижизиниң Вефилге ол хүн кылган бүгү чүвезин чугаалап бергеннер. Хаанга демги кижиниң чүү дээнин база дамчытканнар. ¹² Ачазы оолдарындан: «Ол кижикандыг орук-биле чоруй барды?» — деп айтырган.

Оолдары ачазыга Иудеядан келген Бурганнын кижизиниң чоруй барган оруун айтып бергеннер. ¹³ Кырган медээчи оолдарынга: «Меңээ элчигенден эзертеп бериңер» — дээн.

Олар аңаа элчиген эзертеп бээрге, ол ону мунуп алгаш, ¹⁴ Бурганнын демги кижизин сүрүп чорупкан. Ону дуб ыяш адаанга тып чеде бергеш, кырган медээчи: «Иудеядан келген Бурганнын кижизи сен сен бе?» — деп айтырган.

Демгизи: «Ийе» — деп харыылаан.

¹⁵ Ынчан кырган медээчи аңаа: «Мээң бажыңымче киргеш, чемненип ап көрөм» — дээн.

¹⁶ А демгизи: «Мен сээң-биле кады дедир ээпкеш, бо черге аыш-чем-даа чип, суг-даа ижип шыдавас мен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзү-биле меңээ: „Аңаа аыш-чем-даа чиве, суг-даа ишпе база ынаар чеде берген орууң-биле эеп чанма“ — деп чугаалап каан болгай» — деп харыылаан.

¹⁸ Кырган медээчи: «Мен база, сен ышкаш, Бурганнын медээчизи-дир мен. Дээрги-Чаяакчынын төлээзи меңээ Оон сөзү-биле: „Ону бажыңымче дедир келдиртип ал — чемненип, сугдан ижип алзын“ — деп чугаалады» — дээн.

Кырган медээчи өскезин мегелепкен болган.

¹⁹ Иудея чурттуг кижик оон-биле кады дедир эеп келгеш, оон бажыңымга чемненип, суг ижип алган. ²⁰ Олар амдаа чемненип олурда, демги кижини дедир келдиртип алган кырган медээчиге Дээрги-Чаяакчынын сөзү аятыгынган. ²¹ Ол медээчи Иудеядан келген Бурганнын кижизинге Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин ыткыр үн-биле дамчыткан: «Сен Дээрги-Бурган-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнавайн, Оон сеңээ берген айтышкынын үрзэн-дир сен. ²² Сен эеп келгеш, Оон сээң чемненирин, суг ижерин хорууп каан черге аыш-чем чип, суг ишкен-дир сен. Ынчангаш сээң мөчү-сөөгүңнү ада-өгбеңиниң чевек-куюнга хөөржүтпес».

²³ Иудея чурттуг Бурганнын кижизи чемненип, суксун ижип аарга, ону дедир эккелген медээчи аңаа элчиген эзертеп берген. ²⁴ Ол кижик хоорайдан чорупкан, а орук ара аңаа арзылаң таварышкаш, үзерлеп каапкан. Оон мөчү-сөөгү орукта октааттына берген чыткан, а элчиген биле арзылаң оон чанынга турган. ²⁵ Олап эртип чыткан улус черде чыдар мөчү-сөөк биле оон чанында турар арзылаңны көрүп кааш, кырган медээчиниң чурттап турар хоорайынга ол дугайында барып чугаалааннар. ²⁶ Демги кижини оруктан эгилдирипкен кырган медээчи ол чугааны дыңнап кааш: «Ол болза Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнаваан Бурганнын кижизи-дир. Дээрги-Чаяакчы ону Бодунуң аңаа меделгээн сөзүн ёзугаар арзылаңга каап бээрге, араатан ону үзерлеп, өлүрүп каан-дыр» — дээн.

²⁷ Кырган медээчи оолдарынга: «Меңээ элчигенден эзертеп бериңер» — дээрге, олар эзертеп күүсеткеннер.

²⁸ Медээчи чорупкаш, орукта чыдар мөчү-сөөктү тып алган; оон чанында элчиген биле арзылаң турар болган. Арзылаң мөчү-сөөктү-даа чивээн, элчигенни-даа үзерлевээн бооп-тур. ²⁹ Кырган медээчи Бурганнын кижизиниң

мөчү-сөөгүн көдүргөш, элчигенче салып алгаш, ажыын ажып ыглап, ажаап каар дээш бодунуң хоорайынче аппаратан.³⁰ Мөчү-сөөктү ол бодунуң ада-өгбезиниң чевег-куюнче салып кааш, ооң ажыын ажып ыглап: «Хөөкүй дунмамны аар!» — деп турган.

³¹ Орункудулга соонда, ол бодунуң оолдарыңга: «Мен өлүп каарымга, Бурганның кижизин ажааган чевег-куйга мени ажаап, ооң сөөгүнүң чанынга мээң сөөгүмнү тудуп каар силер. ³² Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар ооң Вевилде өргүл салыр бедигээш дугайында база Самарияның хоорайларында мөгөйишкин кылыр бүгү бедик черлер дугайында чугаалаан сөзү ыяап-ла бүдөр ужурулуг» — дээн.

³³ Ол болуушкун соонда безин Иеровоам бодунуң бузут-бактыг оруундан өскээр эбгээн. Ол мөгөйишкин кылыр бедик черлерге Бурганның бараалгакчылары кылдыр чон аразындан таварышкан-на кижилерни томуйлаарын уламчылап, бараан болурун күзөөн кижини-ле бедик черлерде Бурганның бараалгакчызы кылып каап турган. ³⁴ Ол бачат Иеровоамның ук-салгалын буураашкына база чырык чер кырынга турбас кылдыр узуткаттыларыңга чедирген.

Иеровоамның оглунуң чок апарганы

14 ¹ Ол үеде Иеровоамның оглу Авия аарый берген. ² Иеровоам кадайыңга мынча дээн: «Барып, улус сени Иеровоамның кадайы деп танывас кылдыр солуй кеттингеш, Силомче чорувут. Ында Бурганның медээчизи Ахия — мээң бо чоннуң хааны апарымыны баш бурунгаар чугаалаан кижиде бар. ³ Чоруурда, хол курут эвес, он хлеб, элээн каш боова болгаш донгажыгаш ишти ары чигири ап алгаш, медээчиге баар сен. Ол сеңээ оглувустун канчап баарын чугаалап бээр».

⁴ Иеровоамның кадайы ашааның чугаалаанын ёзугаар кылып, Силомда Ахияның бажыңынче чорупкан. А Ахия кыраанындан согурарып, чүве көрбөстей берген турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Дыңна даан, Иеровоамның кадайы аарый берген оглунуң дугайында сен-

ден айтырар дээш кел чыдыр. Сен аңаа мынча деп база мынча деп харыылаар эвес сен бе. Келгеш, ооң кадайы өске херээн бооп мегеленир-дир» — дээн.

⁶ Ахия эжик аксында демги херээнниң базымнарының даажын дыңнап кааш: «Иеровоамның кадайы, кирип кел. Чүгө солуй кетгинип алганың ол? Менде сенээ багай медээлер бардыр. ⁷ Иеровоамга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин барып дамчыт:

„Мен сени карачал чон аразындан депшидип, Мээң израиль чонунуң чагырыкчызы кылып кагдым. ⁸ Мен чагырганы Давидтин үре-салгалындан хунаап алгаш, сеңээ берип кагдым, ынчалза-даа сен Мээң чалчам Давид ышкаш эвес-тир сен. А ол болза Мээң айтышкыннарымны күүседип, бүгү чүрээ-биле Мени эдерип, Мээң мурнумга чүглө эки чүвени кылып чораан болгай. ⁹ Сээң мурнунда турган бүгү хааннарга көөрдө, хөй бузутту үүлдеттин. Сен бодунга өскө бурганнар, шуткумал дүрзү-бурганнар кылып ап, Мээң килеңим кывыстың, а Мени артыңче октаптын. ¹⁰ Ынчангаш Мен сээң үре-салгалыңче айыыл-халап ыдар мен. Иеровоамдан укталган эр кижиде бүрүзүн — Израильде кул-даа, хостуг-даа* кижини — кыра шаап каар мен. Сээң үре-салгалыңны, өдөк-бокту когун үзө өрттедири дег, өрттедиpter мен. ¹¹ Иеровоамга хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлгө өлүп каар кижини дээрниң куштары соктап чиптер“.

¹² А сен чана бер. Хоорайга будун бастынары билек, оглун өлүп каар. ¹³ Бүгү Израиль оон ажыын ажып ыглап, ажаап каар. Иеровоамның үре-салгалындан чүглө ону чевег-куйга хөөржүдөр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Иеровоамның улузундан чүглө ол оолда бир-ле эки чүүл көргөн-дир. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунга Израильди чагырар өске хааны депшидип аар. Ол хаан Иеровоамның ук-салгалын кыргып-хыдыыр; ол хүн бо келген-дир. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильди узуткап каар, чон ынчан шапкын агымда

* 14:10 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

13:34 3 Хаан. 14:10 14:2 Иис. 18:1 || 3 Хаан. 11:29-31 14:3 1 Хаан. 9:7-8 14:7 3 Хаан. 16:2
14:8 3 Хаан. 11:31 14:9 3 Хаан. 12:28 || Иез. 23:35 14:10 Ы. к. 32:36 || 3 Хаан. 15:29; 21:21;
4 Хаан. 9:8 14:11 3 Хаан. 16:4; 21:24 14:13 2 Чыл. 19:3 14:14 3 Хаан. 15:27-30

чайганган кулузун дег боор. Ол израиль чонну ооң ада-өгбезинге бергени эки черден тура тыртып, Евфрат кемниң ыңдынга тарадып кааптар, чүге дээрге олар Ашера бурганга адагаштар тураскааткаш, Дээрги-Чаяакчыны хоратад-кан-дыр. ¹⁶ Израильди Ол Иероваамныч бодунуң үүлгеткени база ооң израильчилерни үүлгедир кылдыр элзеткени бачыттары дээш садыптар*.

¹⁷ Иероваамныч кадайы туруп келгеш, Тирца хоорайже дедир чорупкан. Ол бодунуң ордузунуң эргинин артай базары билек, оглу өлүп калган. ¹⁸ Бодунуң чалчазы Ахия медээчини дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн ёзугаар бүгү израильчилер оолдун ажыны ажып ыглажып, ажаап кааннар.

¹⁹ Иероваамныч өске ажыл-херектери, ооң чорудуп турган дайыннары болгаш канчаар чагырып турганы Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

²⁰ Ол чээрби ийи чыл хааннааш, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Надав ачазының орнунга хаан апарган.

Ровоам – Иудеяның хааны (2 Чыл. 12:1-2, 9-16)

²¹ Соломоннуң оглу Ровоам Иудеяга хааннап турган. Ол дөргөн бир харлыында хаан апаргаш, Дээрги-Чаяакчының Израильдин бүгү аймактарындан Бодунуң алдар-адын аңаа тургузар дээш шилип алган хоорайы Иерусалимге он чеди чыл дургузунда чагырган. Ооң авазы Наама дээр аммон херээжен турган чүве-дир.

²² Иудеяның чону Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Олар үүлгеткен бачыттары-биле Дээрги-Чаяакчыны боттарының ада-өгбезинден арттыр хоратадып алганнар. ²³ Олар мөгейишкнн кылыр бедик черлер, даш көжээлер база бедик тей бүрүзүнге-ле, саглагар ыяш-ла адаанга Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар. ²⁴ Ол чуртка дүрзү-бурганнар өргээлеринге самын-садар кижилер безин

бар апарган. Улус-чон Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның бүгү чүдек-бузар чаңчылдарын үлегерлеп ап, ыңчаар кылып турган.

²⁵ Ровоамныч чагыргазының бешки чылында Египеттин хааны Сусаким Иерусалимче халдап келген. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң база хаанның ордузунуң эртинге-байлаан алгаш барган. Сусаким бүгү чүвени, ооң ишгинде Соломоннуң кылып каан бүгү алдын дозут-камгалаалдарын, ап алган. ²⁷ Ровоам хаан оларның орнунга хүлер дозут-камгалаалдар кылгаш, хаанның ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыннарынга хүлээдип берген.

²⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бар чыткан санында-ла, камгалакчы шериглер ол дозут-камгалаалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон оларны таңныылдар өрээлинче дедир аппаар турган.

²⁹ Ровоамныч өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³⁰ Ровоам биле Иероваамныч аразынга үргүлчүлээшкнниг дайын чоруп турган. ³¹ Ровоам өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга, ада-өгбезиниң чанынга ажаап каан. Ооң аммон сөөк авазын Наама дээр турган. Ровоамныч оглу Авиям ачазының орнунга хаан апарган.

Авиям – Иудеяның хааны (2 Чыл. 13:1–14:1)

15 ¹ Наваттын оглу Иероваамныч хааннаашкынының он сески чылында Авиям* Иудеяның хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Ооң авазы Авессаломдан укталган Мааха турган. ³ Авиям ачазының ооң мурнунда үүлгедип турган бүгү бачыттарын өтгүнүп үүлгедип турган, ооң чүрээ, өгбези Давидтин чүрээ дег, Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинмээн болган. ⁴ Ындыг-даа болза, Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Давидти бодааш, Иерусалимге аңаа

* ^{15:1} Авиям – бо хаанның «Мээң адам – Далай» дээн уткалыг адын Чылдар демдегелинин ийги номуна «Мээң адам – Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг Авия деп бижип турар (2 Чыл. 13:1 көр).

14:15 Ы. х. к. 29:28

14:19 2 Чыл. 13:2-20

14:24 Ы. х. к. 23:17

14:25 3 Хаан. 11:40

14:26 3 Хаан. 10:17

15:3 3 Хаан. 11:4

15:4 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36

чырыткыны берген — ооң салгакчызын өрү көдүрүп, Иерусалимни быжыглап каан. ⁵ Чүгө дээрге Давид Дээрги-Чаякчыга таарымчалыг чүүлдү кылып, хет Урия-биле болган чүүлдү санаваз болза, назыннын дургузунда Оон аңаа дужааган бүгү чүвезинден өскөзөр барып көрбөзөн.

⁶ Авиямнын назыннын дургузунда Ровоам биле Иеровоам хааннарнын аразынга эгелзэн дайын уламчылап келген.

⁷ Авиямнын өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Оон биле Иеровоамнын аразынга дайын чоруп турган.

⁸ Авиям өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайына ажаап каан. Оон оглу Аса ачазынын орнунга хаан апарган.

Аса — Иудеянын хааны (2 Чыл. 14:2-5; 15:16—16:14)

⁹ Израильдин хааны Иеровоамнын чагыргазынын чээрбиги чылында Аса Иудеянын хааны апарган. ¹⁰ Ол Иерусалимге дөргөн бир чыл хааннаан. Оон кырган-авазы* Авессаломдан укталган Мааха турган.

¹¹ Аса, өгбези Давид ышкаш, Дээрги-Чаякчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдерни кылып турган. ¹² Ол дүрзү-бурганнар өргээлеринге самыын-садар кижилерни чурттан үндүр сывырып, ада-өгбезинин кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарны чайладып каапкан. ¹³ Ол бодунун кырган-авазы Мааханын кадын адын безин Ашера бурганга тураскааткан чүдөк-бужар адагаш тургузуп алганы дээш казып каапкан. Аса оон адагашын одуруп каапкаш, Кедрон шынаазынга өрттедиккен. ¹⁴ Мөгөйишкын кылыр бедик черлерни Аса узуткаваан-даа болза, оон чүрээ бүгү назыннда Дээрги-Чаякчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁵ Ол Дээрги-Чаякчынын өргээзинче ачазынын база бодунун Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөнгүннү, эдилелдер, саваларны эккелген.

¹⁶ Аса биле Израильдин хааны Ваасанын аразынга оларнын хааннап келген бүгү үезинде дайын чоруп келген. ¹⁷ Израильдин хааны Вааса Иудеяга удур тул-

чуп үнгөш, иудей хаан Асанын черинден кымнын-даа үнерин база ынаар кымнын-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелзэн. ¹⁸ Аса ынчан Дээрги-Чаякчынын өргээзинин база хааннын ордузунун эргине шыгжамырларында артып калган бүгү алдын-мөнгүннү ап алгаш, чалчаларына хүлээди бергеш, оларны Хезионнун оглунун оглу, Тавримоннун оглу, Дамаскыда дүжүлгөдө саадаан арамей хаан Венададче чорудуп, сөс ыткан: ¹⁹ «Бистиң адаларывыстың аразынга дег, бис ийинин аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сенээ белек кылдыр алдын-мөнгүн чорудуп бердим. Израильдин хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, оон-биле эвилелинни күш чок болдуруп көрөм».

²⁰ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунун шериг баштыннарын Израильдин хоорайларына удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Бет-Мааха хоорайлары, Киннеттин бүгү девискэрин база Неффалимнин бүгү черин хоозурадып каапкан. ²¹ Вааса ол дугайында дыннап кааш, Раманы быжыглап тударын соксаткаш, Тирца хоорайже ээп келген. ²² А Аса хаан бүгү иудейлерни, чангыс-даа кижини уттуп кагбайн чыгыштарга, олар Рамадан Ваасанын аңаа тудук кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-дашбиле Вениаминнин черинде турар Гива хоорайны болгаш Мицпа хоорайны быжыглап алган.

²³ Асанын бүгү өске ажыл-херектери, оон бүгү өндүр улуг чоруктары, кылган бүгү чүвези болгаш тудуп каан хоорайлары Иудеянын хааннарынның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Чүгө кырый бээрге, оон буттары аарып турган. ²⁴ Аса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, өгбези Давидтин Хоорайында ажаап каан. Оон оглу Иосафат ачазынын орнунга хаан апарган.

Надав — Израильдин хааны

²⁵ Иеровоамнын оглу Надав Иудеянын хааны Асанын чагыргазынын ийиги чылында Израильдин хааны апаргаш,

* 15:10 Азы: «Оон авазы». Өске бурунгу сөзүглөлдө «Мааха» эвес, «Ана» деп атты бижээн.

15:5 2 Хаан. 11:3-17 15:12 Ы. х. к. 23:17; 3 Хаан. 14:24 15:13 4 Хаан. 23:4, 6, 12 15:15 3 Хаан. 7:51
15:18 3 Хаан. 14:26 || 4 Хаан. 12:18 15:21 Сол. ыр. 6:4 15:24 3 Хаан. 22:2 15:25 3 Хаан. 14:20

ону ийи чыл чагырган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазының оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

²⁷ Иссахарның аймаандан үнген Ахияны оглу Вааса деп кижини Надавка удур сүлчээ кылгаш, ону Гиветон деп филистим хоорайга, кажан Надав база бүгү израильчилер ол хоорайны бүзөөлөп турда, өлүрүп каан. ²⁸ Иудеянын хааны Асаның чагыргазының үшкү чылында Вааса Надавты чок кылып кааш, ооң орнунга хаан апарган.

²⁹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Вааса Иеровоамның бүгү ук-салгалын кыра шаап каапкан. Ол Иеровоамның уре-салгалындан кымны-даа дириг арттырбайн, Бодунун чалчазы, Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн ёзугаар, шуптузун узуткап каапкан. ³⁰ Ол бүгү узуткаашкын Иеровоамның бодунун үүлгеткен бачыттары дээш, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыттары дээш база ооң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнеткени дээш болган.

³¹ Надавтың өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³² Аса биле Израильдин хааны Ваасаның аразынга оларның хааннап турган бүгү үезинде дайын чоруп келген.

Вааса — Израильдин хааны

³³ Иудеянын хааны Асаның чагыргазының үшкү чылында Ахияны оглу Вааса Тирца хоорайга бүгү Израильдин хааны апаргаш, чээрби дөрт чыл чагырган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Иеровоамның оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

16 ¹ Ананийның оглу Иеху деп кижиге Дээрги-Чаяакчы Ваасага хамаарышкан Бодунун сөзүн айткан: ² «Мен сени доозун-довурактан алгаш, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылдыр депшидип кагдым, а сен Иеровоамның оруун

эдерип, Мээң израиль чонумну бачыт үүлгедиринче элзедип каарынга, олар Мени боттарының бачыттары-биле килеңнедип турду. ³ Вааса, Мен сени, сээң уре-салгалыңны өрттедиптер мен. Наваттың оглу Иеровоамның ук-салгалы-биле кылган чүвемни сээң ук-салгалы-биле база кылыр мен. ⁴ Ваасаның салгалындан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а оон улузундан хову-шөлге өлүп каар кижини куштар соктап чиптер».

⁵ Ваасаның өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези болгаш өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁶ Вааса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Тирцага ажаап каан. Оон огу Ила ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Ваасага база оон уре-салгалынга хамаарышкан Бодунун сөзүн, ооң Дээрги-Чаяакчының мурнунга үүлгеткен бүгү бачыды дээш, Ананийның огу Иехуна дамчыштыр чугаалаан турган. Чүге дээрге Вааса Иеровоамның уре-салгалын өттүнүп кылып турган херектери-биле база оон ук-салгалын узуткааны-биле Дээрги-Чаяакчыны хорадагып алган чүвези.

Ила — Израильдин хааны

⁸ Иудеянын хааны Асаның чагыргазының чээрби алдыгы чылында Ваасаның огу Ила Израильдин хааны апаргаш, Тирцага ийи чыл чагырган.

⁹ Иланың дүжүметтеринин бирээзи, дайынчы тергелеринин чартык кезээн башкарып турган Зимри дээрзи аңаа удур сүлчээ кылган. Кажан Ила Тирцага ордузунун башкарыкчызы Арсаның бажыңыга арагалап турда, ¹⁰ Зимри кирип келгеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Иудеянын хааны Асаның чагыргазының чээрби чедиги чылы турган. Зимри Иланың орнунга хаан апарган. ¹¹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Зимри Ваасаның бүгү өг-бүлезин кыра шаап каапкан, чаңгыс-даа эр кижини — оон төрөлдериң-даа, эштерин-даа — дириг арттырбаан. ¹² Зимри Ваасаның бүгү уре-салгалын Дээрги-Чаяакчының Ваасага хамаарыштыр Бодунун чалчазы Иеху медээчинин дамчыштыр

15:27 Ис. 19:44; 21:23-24 15:29 3 Хаан. 14:10-11, 14; 21:21 16:1 2 Чыл. 19:2; 20:34
16:2 3 Хаан. 14:7 16:3 3 Хаан. 15:29; 16:12 16:4 3 Хаан. 14:11; 21:24 16:9 4 Хаан. 9:31
16:12 3 Хаан. 16:3

чугаалаан сөзүн ёзугаар узуткап каапкан. ¹³ Ол бүгү узуткаашкын Ваасаның, ооң оглу Иланың боттарының үүлгеткен бачыттары дээш, оларның Израиль үүлгетсин дээш, элзедип киирген бачыттары дээш база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хоозун дүрзү-бурганнары-биле киленнеткени дээш болган.

¹⁴ Иланың өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Зимри — Израильдин хааны

¹⁵ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының чээрби чедиги чылында Зимри Тирцага хааннап эгелээш, чүгле чеди хүн чагырган. Израиль шериг ол үеде филистим хоорай Гивветонну бүзээлеп турган чүвө-дир. ¹⁶ Шериг турлаанда израильчилер Зимриниң сүлчээ кылгаш, хаанны өлүрүп кааның дыңнааш, ол-ла хүн шериг баштыңы Омрини Израильдин хааны кылдыр чарлапканнар.

¹⁷ Оон соонда Омри болгаш ооң-биле кады бүгү израильчилер Гивветондан чоруй баргаш, Тирцаны бүзээлеп алганнар. ¹⁸ Зимри хоорайның эжелеттиргенин көрүп кааш, хаанның ордузунуң иштиги быжыглалдыг өрээлдеринче кире бергеш, ордуңу өрттедипкеш, өлүп калган. ¹⁹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгеткени дээш база Иеровамның оруун эдерип — ооң Израильди үүлгедир кылдыр элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып турганы дээш өлүп калган.

²⁰ Зимриниң өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган сүлчээзи Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Омри — Израильдин хааны

²¹ Ынчан Израильдин чону ийи кезекке үстү берген: бир чартыг Гинаттын оглу Гивнийни хаан кылып аар дээш деткип турган, а өске чартыг Омрини деткээн. ²² Омриниң талазында чон Гинаттын оглу Гивнийниң талазында чондан күштүг болган. Гивний өлүп калган, а Омри хаан апарган. ²³ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжен бирги чылында Омри Израильдин хааны апар-

гаш, он ийи чыл дургузунда, ооң иштинде Тирцага алды чыл, чагырган. ²⁴ Омри Семир деп кижиден аңаа хамааржыр тейни ийи талант* мөңгүн-биле сadyп алгаш, аңаа хоорай туткаш, ону ол тейнин ээзи турган Семирнин ады-биле Самария деп адап каан.

²⁵ Омри Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ооң мурнундагы бүгү хааннардан хөй бачытты кылып турган. ²⁶ Ол Наваттын оглу Иеровамның бүгү оруктарын эдерип, ооң Израильди үүлгедир кылдыр элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып, хоозун дүрзү-бурганнары-биле Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны киленнедип турган.

²⁷ Омриниң кылган өске ажыл-херектери, оон маадырлыг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁸ Омри өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу Ахав ачазының орунунга хаан апарган.

Ахав — Израильдин хааны

²⁹ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжен сески чылында Омриниң оглу Ахав Израильге хааннап эгелээш, Израильди ооң найысылалы Самарияга чээрби ийи чыл чагырган. ³⁰ Омриниң оглу Ахав Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачытты ооң мурнундагы бүгү хааннардан-даа арттыр үүлгеткен. ³¹ Ахавка Наваттын оглу Иеровамның кылып чоран бачыттарын өттүнүп үүлгедир четпес болган. Ол Сидоннун хааны Этвалдын уруу Иезавелди кадай кылдыр ап алгаш, Ваал бурганга бараан болуп, мөгейип эгелээн. ³² Ахав Ваалдын өргээзин Самарияга тудуп бергеш, аңаа өргүл салыр бедигээш тургузуп каан. ³³ Ол Ашера бурганга адагаштар тураскаадып каан база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны Израильдин ооң мурнундагы бүгү хааннарындан арттыр хордадып турган.

³⁴ Ахавтын чагырган үезинде Вefил чурттут Ахиил деп кижии Иерихон хоорайны катап тудуп каан. Ол кижии хоорайны таваан салып каарга, ооң дун оглу Авирам чок апарган, а хаалгазын тургузуп каарга, хеймер оглу Сегув чок

* 16:24 Ийи талант — 60 хире кг деннежир.

16:15 Ис. 19:44; 21:23; 3 Хаан. 15:27 16:25 Мих. 6:16 16:30 3 Хаан. 21:25 16:31 Ажыд. 2:20 || Хост. 34:16; Ос. 2:13 16:32 4 Хаан. 10:21 16:34 Ис. 6:26

апарган. Нуннун оглу Иисусту дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ынчалдыр боттанган.

Илияның қаңдаашкын болурун баш бурунгаар медегээни

17 ¹ Галаадта Тешви чурттуг Илия деп кижы Ахавка: «Бараан болуп турарым Израильдин дириг Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан чарлап тур мен: чүгле мээң сөзүм-биле болур дээрден башка, бо каш чылда маңаа шалың-даа дүшпес, чаъс-даа чагбас» — дээн.

² Оон Илияга Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып: ³ «Моон чорупкаш, чөөн чүкчө барып, Иордан хемнин ыңдында Хорат деп хемчигештич чанынга чаштына бер. ⁴ Сугну хемчигештен ижер сен, а сени чем-биле хандыраарын Мен куксуннарга дужаап каар мен» — деп чугаалаан.

⁵ Илия Дээрги-Чаяакчының аңаа чугаалаанын эзугаар кылган. Ол Иорданның ыңдында Хорат деп хемчигешче чоруй баргаш, аңаа артып калган. ⁶ Куксуннар Илияга эртен, кежээ далган-тараа биле эът эккеп берип турган, а сугну ол хемден узуп ижип турган.

Сарепта чурттуг дулгуяк херээжен

⁷ Элээн үе эрткен соонда, ол хемчигеш оолуп калган, чүге дээрге чуртка чаъс чагбастай берген. ⁸ Ынчан медээчиге Дээрги-Чаяакчының сөзү ажыттынган: ⁹ «Ам Сидон черде Сарепта хоорайже чорупкаш, аңаа чуртта. Мен бир дулгуяк херээженге сени чем-биле хандыраарын дужаап каан мен».

¹⁰ Илия Сарептаже чорупкан. Ол хоорай хаалгазынга кээрге, ында бир дулгуяк херээжен ыяш чыып турган. Илия ону: «Хөй эвес сугдан аякка куткаш, менээ эккеп берем» — деп кый депкен.

¹¹ Херээжен кижы суг ап бар чорда, медээчи ону катап база: «Меңээ кескинди хлебтен база эккеп берем» — деп кый дээн.

¹² «Дириг Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле дангыраалап тур мен — деп, демги херээжен харыылаан, — менде хлеб чогул, а чүгле ыяш деспиде кош адыш ишти далган биле донгада хөй эвес олива үзү бар-дыр. Одаар ийи токпак ыяш ап алгаш, барып, ол далгандан

оглумга база бодумга чем белеткеп чиир бис. Ол чем төнерге, өлүр бис ыйнаан».

¹³ Илия аңаа: «Кортпа, бажыңыңче баргаш, чугаалааның эзугаар кыл. А баштай ол-ла далгандан меңээ бичии боовадан быжыргаш, эккеп бер. Оон соонда бодунга база оглунга чемден кылып аар сен. ¹⁴ Чүге дээрге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Мээң черже чаъс чагдырар хүнүмге чедир деспиде далган төнмес, донгада үс эвээжевес“ — деп тур» — дээн.

¹⁵ Ол херээжен кижы барып, Илияның чугаалаанын эзугаар кылган. Хөй хүннер дургузунда ол боду-даа, оон өгүбүлөзи-даа, Илия-даа чиир аыш-чемниг турган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзугаар деспиде далган-даа төнмээн, донгада үс-даа эвээжевээн.

¹⁷ Элээн үе эрткенде, бажың ээзи херээженниң оглу аар арааш, баксырап, шуут тынмайн барган. ¹⁸ Ынчан дулгуяк херээжен Илияга: «Силерде меңээ улур чүү барыл, Бурганның кижизи? Силер мээң оглумну өлүрүп, бачыттарымны меңээ сагындырар дээш келгениңер ол бе?» — дээн.

¹⁹ Илия аңаа: «Оглуну меңээ эккел» — деп харыылаан. Оолду Илия авазының холундан ап алгаш, бодунун чурттап турганы үстүкү өрөөлчө көдүрүп үндүрө бергеш, орнунга чыгтырып каан. ²⁰ Оон ол Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы Бурганым, таанда-ла Сен бажыңында чурттап турарым дулгуяк херээженниң оглун өлүрүп кааптып, аңаа безин хай-халап халдатканың ол бе?» — деп мөргээн. ²¹ Илия оолдун кырыңче үш катап чыдытып, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы Бурганым! Бо оолдун амы-тыны мага-бодунче эеп келзин!» — деп мөргээн.

²² Дээрги-Чаяакчы Илияның дилеглиг мөргүлүн дыңнап каан. Оолдун амы-тыны ооң мага-бодунче эеп кээрге, ол дирли берген. ²³ Илия оолду көдүрүп алгаш, бодуну үстүкү өрөөлдин бадыра бергеш, оон авазынга хүлээди: «Көр даан, оглун дириг-дир!» — дээн.

²⁴ Демги херээжен Илияга: «Ам ылап-ла билдим: силер Бурганның кижизидир силер, Дээрги-Чаяакчының силерни дамчыштыр чугаалаан сөзү шынныгдыр!» — дээн.

Илия биле Авдий

18¹ Үр үе эрткенде, кандашкынын үшкү чылында, Дээрги-Чаяакчы Илияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Ахавка барып көстүп көр. Мен черже частан чагдырыптар мен» — деп чугаалаан. ² Илия Ахав-биле ужуражыр дээш чорупкан.

Ол үеде Самарияга коргунчуг аш болуп турган. ³ Ахав бодунун хаан ордузунун башкарыкчызы Авдийни кыйгыртгып алган. (Авдий болза Дээрги-Чаяакчыны ханы хүндүлээр, Аңаа мөгөөр кижичи чүве-дир. ⁴ Кажан Иезавел Дээрги-Чаяакчынын медээчилерин узуткап турда, Авдий чүс медээчини ийи куй иштинге — бирээзинге-ле бежен кижини — чажырып алгаш, оларны аыш-чем, суг-биле хандырып турган.) ⁵ Ахав Авдийге: «Чуртта бүгү суг баштарын, хем-сугларны барып эргип көр. Аыттарывыс, элчигеннеривис чөмгөрөр оыт-сиген тып аар чадавас бис. Ынчан оларны сокпайн артгырып аар бис» — дээн.

⁶ Олар эргип көөр дээн черин аразында үлежип алган. Ахав бир талазынче, Авдий — өске талазынче чорупкан. ⁷ Авдий орукка чорда, аңаа Илия ужуражы берген. Авдий ону танып кааш, черге чедир мөгөйип: «Мээң дээргим Илия боор силер аа?» — дээн.

⁸ Дөмгизи анаа харыылап: «Ийе, менидир мен. Эңнге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала» — дээн.

⁹ Авдий мынча дээн: «Мен кандыг бачыт үүлөгетим? Чалчанар мени өлүрүп каар кылдыр Ахавтын холунга чүге хүлээдиринер ол? ¹⁰ Дириг Бурганынар Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: ээмниң силерни диледип, улус ытпааны чон-даа чок, күрүне-даа чок. Бир күрүне азы чон силерни ында чок деп дыннадырга, дээргим олардан силерни тып чадап каанынын дугайында даңгырак ап турду. ¹¹ А ам силер: „Эңнге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала“ — дээр-дир силер. ¹² Мен силерни каапкаш баарымга, Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези силерни мээң бил-бизим черже алгаш барза канчаар. Мен Ахавка барып дыннадыптарымга, ол силерни тыппайн баар болза, мени өлүрүп-ле каай. А мен, силерниң чалчанар,

аныяамдан-на Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр кижичи мен. ¹³ Кажан Иезавел Дээрги-Чаяакчынын медээчилерин өлүрүп турда, чүнү кылганымны улус мээң дээргим силерге чугаалавады бе? Мен чүс медээчини ийи куйга — бирээзинге-ле бежен кижини — чажырып алгаш, оларны аыш-чем, суг-биле хандырып турдум. ¹⁴ А ам силер менээ „Эңнге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала“ — дээр-дир силер. Ол мени өлүрүп каар деп билиңер!»

¹⁵ Илия: «Бараан болуп турарым дириг, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: бөгүн Ахавтын мурунуга турар мен!» — дээн.

Илия биле Ваал бурганнын медээчилери

¹⁶ Авдий Ахавка барып ужурашкаш, Илиянын дугайында чугаалаарга, Ахав Илияга уткуштур чорупкан. ¹⁷ Ону көрүп кааш, хаан: «Сен сен бе? Израильче хай-халап халдаткан кижичи сен сен бе?» — деп айтырган.

¹⁸ Илия: «Израильче хай-халапты мен халдатпадым — деп харыылаан. — Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарынга чажыртпастан, Ваалдын дүрзүлеринге мөгөйип тургаш, сен база сээң төрөл бөлүүң халдаткан силер. ¹⁹ Ам улустан айбылап-каш, бүгү израиль чонну Кармил дагга менээ чыып бер. Иезавелдин чөмгөрүп турар улузун — Ваал бурганнын 450 медээчизин, Ашера бурганнын 400 медээчизин ынаар эккел».

²⁰ Ахав бүгү израильчилерге чыгыр дугайында сөс чедирер улус чорудуп, ол медээчилерни Кармил дагга чыыпкан. ²¹ Илия чон мурунунче үнүп келгеш: «Чөжеге чедир ийи чүдүлгө аразынга чайгылып кээр силер? Бир эвес ёзулуг Бурган — Дээрги-Чаяакчы болза, Ону эдериңер, а бир эвес Ваал болза, Ваалды эдериңер» — дээн.

Чон хары кылдыр чүнү-даа ыгыттаваан. ²² Илия ынчан оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын медээчилеринден мен чааскаан арткан-дыр мен, а Ваалдын медээчилери 450 кижичи-дир. ²³ Биске ийи бугажыктан эккеп берзин. Оон олар бир бугажыктан шилип алгаш, кезектей одура шапкаш, ыяштарже салып азын, ынчалза-даа от кывыспазын. Мен база өске

18:4 4 Хаан. 9:7 18:12 4 Хаан. 2:16; Иез. 3:12; 8:3; Аж.-ч. 8:39 18:20 Ис. 19:26
18:21 4 Хаан. 17:41 || Ис. 24:15 18:22 3 Хаан. 19:10, 14, 18

бугажыкты өргүүрү-биле белеткеп, ыяштарже салып алыйн, ынчалза-даа от кы-выспас мен. ²⁴ Силер ынчан боттарыңар-ның бурганыңар адын кыйгырар силер, а мен Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырар мен. От кыпсып харыылаар Бурган — ёзулуг Бурган ол болур.

Бүгү чон: «Ындыг-дыр!» — деп чүүл-зүнгөн.

²⁵ Илия Ваалдың медээчилеринге: «Ийи бугажыктың бирээзин шилип алгаш, ынча хөй болганыңарда, өргүүрү-биле баштай белеткеп алыңар. Бурганыңар адын кыйгырыңар, а от салбаңар» — дээн.

²⁶ Медээчилер оларга берип каан бугажыкты ап алгаш, өргүүрү-биле белеткеп кааннар. Ынчангаш эртенден эгелээш, дүшкө чедир Ваалдың адын кыйгырып: «Ваал, биске харыылап көр!» — деп чеже-даа алгыржырга, кандыг-даа харыы чок болган. Олар кылып алган өргүл салыр бедигээжиниң чанынга самнап халчпы-ла турганнар.

²⁷ Дүшкө Илия оларны кочулап: «Дынзыдыр алгыржыңар-ла, Ваалыңар бурган болбайн канчаар. Ол, чок болза боданы берген, чок болза ажыл-херек кылган, чок болза аян-чорук кылып чоруур боор. Удуп-даа чыдары чадавас, оттурар болза эки-дир» — деп турган.

²⁸ Медээчилер улам дынзыдыр алгыржып, боттарының чаңчылын ёзу-гаар кылыштар, чыдалар-биле ханын төгүлдүр шаштынып турганнар. ²⁹ Дүшкө эрткен, а олар мырыңай кежээки өргүл салыр үеге чедир чеже-даа калчаарап алгыржырга, кандыг-даа харыы шуут чок болган, кым-даа харыылаван.

³⁰ Илия ынчан бүгү чонга: «Менче чоокшулап келиңер» — дээн.

Улус олче чоокшулап кээрге, ол үрөп бускан Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжин катап тургузуп каан.

³¹ Илия он ийи дашты — Дээрги-Чаяакчының ону Израиль деп эде адап кааны Иаковтан укталган аймактарның санын ёзу-гаар — ап алган. ³² Он ийи даштан ол Дээрги-Чаяакчыга алдар болдурган өргүл салыр бедигээш туткаш, ону долган-дыр ийи са* хире тараа кире бээр ишкир онгар казып алган. ³³ Илия ыяштарны

бедигээшче салгаш, бугажыкты кезектей одура шапкаш, ыяш кырынче салып алган. ³⁴ Ооң соонда ол: «Дөрт улуг кочал долдур сугдан куткаш, өргүлче база ыяштарже кудуптуңар!» — дээн.

Ол: «Катаптанар» — деп чугаалаан. Улус катап база куткан.

Ол: «Үшкү удаа база ынчаар кылдыңар» — дээн.

Улус сугну үшкү удаа куткан. ³⁵ Суг өргүл бедигээжин долгандыр агып, оңгарны безин дола берген.

³⁶ Кежээки өргүл салыр үе кээрге, Илия медээчи бедигээшче чоокшулап келгеш: «Авраамның, Исаактың болгаш Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Сээң Израильде Бурган болуруң база чалчан мен бо бүгүн Сээң сөзүн ёзу-гаар кылганым бөгүн улуска билдингир апарзын!» ³⁷ Меңээ харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, харыылап көрөм — бо чон Дээрги-Чаяакчы сени ёзулуг Бурган деп база Сээң оларның чүрөөн Бодунче катап ээлдирип ап турарыңны билеп алзын» — дээн.

³⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчының оду бадып келгеш, өргүлдү, ыяштар, даштар болгаш доуракты өрттендир чипкен, онгарда сугну кургадыр сыырыпкан. ³⁹ Ону көргөш, бүгү чон хаваан черге дегзип, доңга кээп дүшкөш: «Дээрги-Чаяакчы — Бурган-дыр! Дээрги-Бурган-Чаяакчы-дыр!» — деп алгыржы берген.

⁴⁰ Илия оларга: «Ваалдың медээчилерин тудуп алыңар! Чаңгызы-даа дезе бербезин!» — деп дужаган.

Улус медээчилерни тудуп аарга, Илия оларны Киссон хемче аппараткаш, кыра шаап каапкан.

Чабстың катап база чаап эгелээни

⁴¹ Илия Ахавка: «Барып, аштанып-чемненип ал. Чаыс-чайык шимээргеп кел чыдыр» — дээн.

⁴² Ахав хаан аштанып-чемненип аар дээш чорупкан, а Илия Кармил дагның бажынче үне бергеш, черже доңгайып олуруп алгаш, бажын дискетериниң аразынче сукпан. ⁴³ Оон ол чалчазынга: «Барып, далайны көрүпкөш кел» — дээн.

Демгизи барып көргөш: «Чүү-даа көзүлбейн тур» — деп чедип келген. Илия

* 18:32 Ийи са — он беш литр хире ишкир болур.

18:29 4 Хаан. 4:31 18:31 Э. д. 32:28; 35:10; 4 Хаан. 17:34
Башт. 6:21; 1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1 18:39 Ыд. ыр. 99:3

18:36 1 Хаан. 17:46 18:38 Лев. 9:24;
18:40 Башт. 4:7 || 4 Хаан. 10:25

аңаа: «Чеди катап барып көр» — дээн.
⁴⁴ Чалчазы чедиги удаада: «Далайдан адышка өй хемчээлдиг булут көдүрлүп ор» — деп келген.

Илия чалчазыңга: «Ахавка барып: „Чуузаңны белеткээш, чорувут, оон башка чаьс сөңзө шаптык боор-дур“ — деп дамчыт» — дээн.

⁴⁵ Ол аразында булуттарга бүргедипкен дээр карарып, хат-шуурган көдүрлүп, күштүг чайык кудуп эгелээн. Ахав чуузаныңга орупкаш, Изреел хоорайже чорупкан. ⁴⁶ Дээрги-Чаяакчыңың холу Илияны башкарып эгелээрге, ол тонун куржанып алгаш, мырынай Изреелге чедир Ахавтың мурнунга маңнап чораан.

Илия Синай дагда

19 ¹ Ахав Иезавелге Илияның кылган бүгү чүвезин, ооң ишгинде Вааддын бүгү медээчилерин шанчып өлүрүп каанын чугаалаарга, ² Иезавел Илияже айбычызын ыдыш, сөс дамчыткан: «Бир эвес ол медээчилерниң амы-тынын үскениң дег, даарта бо үге чедир сээн амы-тынынны база үспес болзумза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!»

³ Илия ону дыңнааш, корга берип, амы-тынын камгалат дезипкен. Иудеяда турар Беэр-Шева хоорайга четкеш, ол чалчазы оолду аңаа арттырып каан. ⁴ А боду ээн кургаг ховуда бир хүн чоруур черже чоруй баргаш, хараган адаанга оруп алгаш, бодунга өлүм дилеп: «Ам болзун, Дээрги-Чаяакчы. Амы-тынымны үзүп каап көрөм, чүге дээрге ада-өгбөмден дээрэдээр чүвем чок-тур» — дээн.

⁵ Оон ол хараган адаанга чыда, удуп калган. Хенертен Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа дээпкеш: «Туруп кел, чемени!» — дээн.

⁶ Илия долгандыр көөрге, бажының чанында отка хаарган далган биле суглуг доңга бар болган. Ол чеменип, суг ижип алгаш, катап база удуп калган.

⁷ Дээрги-Чаяакчының төлээзи ийиги удаа келгеш, аңаа дээпкеш: «Туруп, чеменип ал, оон башка ырак орукка шыдашпас сен» — дээн.

⁸ Илия туруп келгеш, чеменип, суг ижип алган. Салган аьш-чемни чип, күш

кирип алгаш, ол дөргөн дүн-хүн чорааш, Бурганның Хорив деп даанга чеде берген. ⁹ Дагга Илия куйже кире бергеш, хонуп алган.

Оон Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун сөзүн ажыдып: «Илия, сен чүү дээш бээр келдин?» — деп чугаалаан.

¹⁰ Ол: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштеринни үрегдеп, медээчилеринни хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды. Мен чааскаан арттым, олар ам мээң амы-тынымны база алыксап турлар» — деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы: «Үнгеш, даг кырынга Мээң мурнумга туруп ал. Мен сээн чаның-биле эрте бээр мен!» — дээн.

Оон коргунчуг хат-казыргы хадып келгеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга дагларны бузуп, хаяларны чуура шаап каапкан, ынчалза-даа ол хатта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Хаттың соонда чер шимчээшкени болган, ынчалза-даа аңаа Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. ¹² Чер шимчээшкенин соонда от хып келген, ынчалза-даа ол отта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Оттуң соонда оожум үн дыңналган. ¹³ Үннү дыңнап кааш, Илия арнын шыва тону-биле дуглааш, үнүп кээп, куй аксынга туруп алган. Үн оон: «Илия, сен чүү дээш бээр келдин?» — деп айтырган.

¹⁴ Илия: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштеринни үрегдеп, медээчилеринни хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды. Мен чааскаан арттым, олар ам мени база өлүрүп каарын кызыдып тур» — деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Келген оруун-биле дедир ээпкеш, Дамаскының ээн кургаг ховузунче чорувут. Ынаар чеде бергеш, Азаил деп кижини арамей чоннуг хааны кылдыр томуйлап чаап каг. ¹⁶ Оон Намессийниң оглу Иехуну Израильдин хааны кылдыр томуйлап каг. А Авел-Мехола чурттуг Шафаттың оглу Элисейни сээң сооң салгаар

18:45 Иак. 5:18 18:46 4 Хаан. 3:15; Иез. 1:3; 3:14 || Исис. 19:18 19:3 Э. д. 21:31 19:4 Иов 6:9; Иона 4:3, 8 19:8 Хост. 24:18; 34:26; Ы. х. к. 9:9 || Хост. 3:1 19:10 3 Хаан. 18:4 || Рим. 11:3 19:11 Хост. 24:12; 34:2 || Иса. 29:6; Иер. 23:19; 30:23; Иез. 1:4 19:12 Хост. 3:2 || Иов 4:16 19:14 3 Хаан. 18:22 19:15 4 Хаан. 8:13-15 19:16 4 Хаан. 9:1-6 || 4 Хаан. 2:9-15

Бурганның медээчизи кылдыр томуйлап каг. ¹⁷ Азаилдин хылыжындан дириг артакан бүгү улусту Иеху өлүрүп каар. А Иехуунуң хылыжындан дириг артакан бүгү улусту Элисей өлүрүп каар.

¹⁸ А Мен Израильге Ваал бурганнын мурнунга дискек кырынга сөгүрбээн, ооң дүрүлериң ошкаваан 7000 кижини Бодумга кадагалап алган мен» — дээн.

Элисейниң Илияны эдергени

¹⁹ Илия оорган чоруй баргаш, Шатфаттың оглу Элисейни тып алган. Элисей ол үеде он ийи кош шары-биле чер чардыгып турган, а боду он ийиги кош-туң соо-биле бар чораан. Илия ооң чаны-биле эртип чыткаш, ону шыва тону-биле шуглап каан. ²⁰ Элисей ынчан шарыларын каапкаш, Илиянын соондан маңнап чорупкан. Ол: «Авам-ачам-биле байырлажып, ошкак каарын чөпшээрер көрүнер. Ооң соонда силерни эдерер мен» — дээн.

Илия: «Дедир ээвит. Мен сеңээ чүң кылып берген кижичи мен?» — деп харыылаан.

²¹ Элисей дедир ээп келгеш, коштаан ийи шарызын сог алган. Ол ыяш андазынын өртөгөш, эьтти отка быжыргаш, улуска үлөп бээрге, олар чип турган. Ооң соонда ол Илияны эдерип чорупкаш, ооң дузалакчызы апарган.

Венадад биле Ахавтың дайылдашканы

20 ¹ Арамей хаан Венадад хамык аг-шерин чыгып алган. Ооң-биле кады үжөн ийи өске хаан, аьтгар болгаш дайынчы тергелер чораан. Ол барып, Самарияны бүзөөлөп алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелээн. ² Венадад хоорай иштинге турган Израильдин хааны Ахавче элчиннер ыдып, ³ бодунуң сөзүн аңаа дамчыткан: «Сээң алдын-мөңгүнүң мээниң-дир, сээң кадайларыңнын база ажы-төлүннүң эн дээрелери — мээниң-дир».

⁴ Израильдин хааны: «Дээрги хааным, силерниң чугаалап турарыңар ышкаш, мен бодум-даа, менде бар бүгү чүве-даа силерниң-дир» — деп харыылаан.

⁵ Элчиннер оон катап база келгеш, Венададтың чугаалаан чүвезин дамчытканнар: «Сээң алдын-мөңгүнүнүң, кадайларыңны база ажы-төлүннү меңээ

бээрин негеп, улус чорудуп турган мен. ⁶ Даарта бо үеде чалчаларымны сенче чорудуптар мен. Олар сээң ордунуң, албаты чонунуң бажыңнардын чинчерлеп, үжээш, сээң үнелиг бүгү чүвеңни алгаш баар».

⁷ Израильдин хааны чурттун бүгү баштың кижилерин чыылдыргаш, оларга: «Көрүнер даан, бо кижичи өш-өжээн өөскүдүп турар-дыр. Кажан ол мээң кадайларым биле ажы-төлүмнү, мээң алдын-мөңгүнүмнү эккелзин дээш улус чорудуптарга, ойталавадым чоп!» — дээн.

⁸ Хамык баштың кижилер болгаш бүгү чон аңаа: «Ону дыннаваңар, ооң айыңга кирбөнер» — деп харыылаан.

⁹ Ахав ынчан Венададтың элчиннеринге: «Мээң дээрги хаанымга дамчыдыңар: чалчаңар менден баштай негээн чүвеңерни күүседир мен, а бо удаадын шыдавас мен» — деп хары берген.

Олар чоруй баргаш, ооң харызын Венададка дамчыткан. ¹⁰ Венадад ынчан Ахавче улус ыдып: «Мени эдерип келген кижичи бүрүзүңге узукаттырган Самариянын бузундулары оода адыш ишти хире артып каар болза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!» — деп сөс дамчыткан.

¹¹ Израильдин хааны: «Аңаа: „Дайынчы дериг-херекселиң кедип турар кижичи оозун тиилелге соонда уштуп турар кижичи дег мактанмазын“ — деп дамчыдыңар» — деп харыылаан.

¹² Венадад ол хары сөстү майгынарнын өске хааннар-биле кады арагалап оргаш, дыннаан. Ол бодунуң улузунга: «Халдаашкыңга белеткениңер!» — деп дужааган. Олар хоорайже халдаарынга белеткенип эгелээн.

Ахавтың Венададты чылча шапканы

¹³ Ол аразында Израильдин хааны Ахавка Бурганның бир медээчизи келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа меделгээн: «Бо эндерик аг-шеринни көрүп тур сен бе? Мен ону бөгүн сээң холунга хүлээдиң бээр мен, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен».

¹⁴ «А кымны дамчыштыр?» — деп, Ахав айтырган.

Бурганның медээчизи Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан:

19:17 4 Хаан. 2:24; Ос. 6:5 19:18 Рим. 11:4 19:20 Лк. 9:61-62 19:21 2 Хаан. 24:22
20:1 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 6:24; 8:7 || 3 Хаан. 16:24 20:7 4 Хаан. 5:7

«Тус чер чагырыкчыларының аныяк дайынчыларын дамчыштыр».

«А тулчуушкунну кым эгелээрил?» — деп, хаан айтырган.

Бурганның медээчизи: «Сен» — деп харыылаан.

¹⁵ Ахав ынчан тус чер чагырыкчыларының дайынчыларын чыып алган — олар 232 кижиге болган. Ооң соонда бүгү израиль шеригни чыып аарга, ниити саны 7000 кижиге болган. ¹⁶ Олар дүштө тулчуп үнүпкөннөр. А Венадад анаа дузалап келген үжөн ийи хаан-биле кады майгыннарынга эзиртир арагалап алган.

¹⁷ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары мурнай үнүпкөннөр. Венадад улунун ыдыштарга, олар «Самариядан улус үнүптү» деп медээ дыннап каан. ¹⁸ Хаан: «Израильчилер тайбың дилеп үнген болза, оларны диригте тудуп алыңар. Дайылдажыр дээш-даа үнгеннөр болза, демей-ле диригте тудуп алыңар» — дээн.

¹⁹ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары база оларның соондан чоруп орган израиль шериг хоорайдан үнүп келгеш, ²⁰ кижиге бүрүзү бодунун удурланыкчызын өлүрүп турган. Арамейлер дезиптерге, израильчилер оларны сүрүп чорупкан, а арамей хаан Венадад аьдын мунгаш, аьттыг шериглери-биле кады четтирбейн барган. ²¹ Израильдин хааны бурунгаарлааш, аьтгар биле дайынчы тергелерни чылча шаап*, арамейлерге аар аштырыгышкынны таварыштырган.

²² Израильдин хааны Ахавка Бурганның медээчизи чоокшулап келгеш: «Барып, быжыгылашып алгаш, чүнү канчаарын көрүп, боданың ал. Дараазында чылдың эгезинде арамей хаан сенче каптап база халдаар-дыр» — дээн.

²³ Ол аразында арамей хаанның дүжуметтери анаа сүме каткан: «Израильчилернин бурганнары — даглар бурганнары-дыр, ынчангаш олар бисти тиилеп алган-дыр. А бир эвес олар-биле оргулааш черге чаалажыр болзувусса, бис ыяап-ла тиилээр бис. ²⁴ Силер мынчаар кылып көрүңер: бүгү хааннарны шеригде туружундан чайлаткаш, өске шериг баштыннары-биле солуп каавыт. ²⁵ Оон чидирип алган шеринер хире шеригден чыып алыңар: аьт орнунга аьт, дайын-

чы терге орнунга дайынчы терге турзун; ынчан израильчилер-биле оргулаашка дайылдашкаш, ыяап-ла тиилээр бис».

Венадад оларның сүмези-биле чөпшээрэжип, ынчаар кылган.

²⁶ Дараазында чылдың эгезинде Венадад хаан арамейлерни чыып алгаш, Израиль-биле дайылдажып, Афек хоорайже үнүпкөн. ²⁷ Израильчилер база чыгылып, аьш-чем курлавырын ап алгаш, арамейлерге удур үнүп келген. Олар дайзынның мурнунга турлагланып аарга, ийи кодан өшкү ышкаш болган, а арамейлер чоок-кавы девискээрни дола берген.

²⁸ Бурганның кижизи Израильдин хаанынга келгеш, Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Бир-тээ, арамейлер Дээрги-Чаяакчы мени шынаа-шөлдөр Бурганы эвес, а чүгле даглар Бурганы деп бодап турар болганда, Мен ол эндерик аг-шеригни сээң холунга хүлээди берейн, силер ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

²⁹ Удурланыкчылар чеди хонук дургузунда бот-боттарынга удур турлагжып алгаш турган. Чедиги хүнде тулчуушкун эгелээ. Израильчилер чаңгыс хүн дургузунда арамей шеригнин 100 000 кижизин узуткап каан. ³⁰ Арамейлернин артынчызы Афек хоорайже дезипкен. Аңаа шеригни артан 27 000 кижизиниң кырынче хана барып ушкан. Венадад база хоорайже дезипкеш, шивээнин иштики өрээлдериниң бирээзинге чаштына берген.

³¹ Ооң чалчалары анаа: «Израиль чоннун хааннары өршээлдиг улус дээрзин дыннаан бис. Томаарааныкчынын демдээ кылдыр самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажывысты ораап алгаш, Израильдин хаанынга бараалы, ынчан ол силернин амы-тыныңарны хайыралаар чадава» — дээннөр.

³² Ынчангаш олар самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажын ораап алгаш, Израильдин хаанынга кээп: «Силернин чалчанар Венадад: „Мээң амы-тынымны хайыралап көрүңерем“ — деп тур» — дээннөр.

Хаан: «Кай, ол ам-даа дириг бе? Ол мээң дунмам кижиге болгай» — дээн.

* 20:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Чаалап ап» деп бижээн.

³³ Элчиннер ону эки демдек кылдыр хүлээп ап, далаш-биле ооң сөзүн деткип: «Ийе, Венадад силерниң дуңмаңар болгай!» — дээннер.

Хаан: «Барып, ону бээр эккел-инер!» — дээн.

Венадад чедип кээрге, Ахав ону бодунун дайынчы тергезинче олуртуп алган.

³⁴ Венадад анаа: «Мээң ачамның силерниң ачаңардан хунаап алган хоорайларын эгидип бээр мен. Мээң ачамның Самарияга кылып турганы дег, силер база Дамаскыга садыглар базаарлар ажыдып ап болур силер» — дээн.

Ахав: «Ындыг керээ ёзугаар мен сени хостап салыр мен» — деп харыылаан. Ийи хаан тайбың керээзи чарган соонда, Ахав Венададты хостап салыпкан.

Бурганның медээчииниң Ахавты буруу шапканы

³⁵ Бурганның бир медээчизи Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар бир кижиге: «Мени эттеп көрөм!» — дээн. Демгизи ойталап каапкан.

³⁶ Ынчан ол медээчи: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыннаваан болганында, менден ырап чоруй баарың билек, сени арзылаң өлүрүп каар» — дээн.

Демги кижиге чоруптарга, анаа уткуштур арзылаң үнө халып келгеш, ону өлүрүп каан. ³⁷ Бурганның медээчизи өске кижиге тып алгаш: «Мени эттеп көрөм» — дээн. Ол кижиге ону балыгландыр эттеп каан. ³⁸ Ынчан Бурганның медээчизи барып, хаанны манап, орук чанынга туруп алган. Ол арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁹ Кажан хаан чаны-биле эртип чыдырда, медээчи алгыра берген: «Силернин чалчаңар мен тулчуушкунга киржип турумда, менээ бир кижиге келгеш, туттурган дайынчы эккелгеш: „Бо кижини таңнылда. Бир эвес ол десе берсе болза, оон орнунга бодунун амы-тынынны бээр сен азы бир талант мөңгүн торгаал төлээр сен“ — дээн. ⁴⁰ А силерниң чалчаңар мен өске херектер кылып, чай чок турумда, туттурган кижиге чиде берип-тир».

Израильдин хааны медээчиге: «Сээң шийткелин ындыг-дыр. Сен бодунга бодун оңгар казып алдың» — дээн.

⁴¹ Ынчан Бурганның медээчизи арнында шывыгны дораан ажыда тыртып-

тарга, Израильдин хааны, бо дээрге Бурганның медээчилеринин бирээзи-дир деп, ону танып каан. ⁴² Медээчи хаанга Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Мээң бүрүнү-биле узуткап каар дээн кижимни холундан хостап салыпкан-дыр сен. Ынчангаш оон амы-тынынны орнунга сээң амы-тынынны алыр-дыр, а оон чонунун орнунга сээң чонуну чок кылыр-дыр».

⁴³ Израильдин хааны Самарияда ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чанып келген.

Навуфейиниң виноград шөлү

21 ¹ Элээн үе эрткенде, дараазында болушкуннар болган. Изреел хоорай чурттуг Навуфей деп кижиге ол хоорайга, Самариянын хааны Ахавтың ордузунун чанынга, виноград тараан шөлдүг турган. ² Ахав Навуфейге: «Винограддың шөлү мээң ордум чанында-дыр, ону менээ берип көрөм — огород кылып аайн. Орнунга мен сенээ оон-даа эки виноград шөлү бээр мен азы, күзээр болзунза, өртөөн мөңгүн-биле төлөп берейн» — дээн.

³ А Навуфей: «Ада-өгбөмден дамчып келген өңчүмнү сенээ бериптеримни Дээрги-Чаяакчы болдурбазын!» — деп харыылаан.

⁴ Ахав ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чана берген, чүге дээрге Изреел чурттуг Навуфей анаа: «Ада-өгбөмден дамчып келген өңчүмнү сенээ бербес мен» — дээн болган. Ол чем чииринден ойталап, орнунга хая көрнүп чыдып алган. ⁵ Хаанның кадыны Иезавел ооң өрөөнүнче кирип келгеш: «Чүге мынчаар дүвүрелге турарың ол? Чүге чем чиведиң?» — деп айтырган.

⁶ Ахав анаа: «Чүге дээрге мен Изреел чурттуг Навуфейге: „Винограддың шөлүн менээ садып көрөм азы, күзээр болзунза, оон орнунга өске виноград шөлүндөн берейн“ — дидим. А ол: „Мен сенээ виноградым шөлүн бербес мен“ — дээр-дир» — деп харыылаан.

⁷ Иезавел кадын анаа: «Ол канчап турарың ол, сени Израильдин хааны дээр-даа аражок-тур! Туруп, чеменип ал, оожургап көр! Изреел чурттуг Навуфейинин виноград шөлүн мен сээң холунга кирип бэйин» — дээн.

⁸ Кадын Ахавтың адындан чагаалар бижээш, оларны ооң танмазы-биле диизелээш, Навуфей-биле кады чаңгыс хоорайга чурттап турган чоннун баштыннары биле даргаларынче чорудупкан. ⁹ Чагааларга ол мынча деп бижээн:

«Шээрлээшкин хүнүнден чарлаңар, Навуфейни чон аразынга хүндүлүг черже олуртуп калыңар. ¹⁰ А аңаа дужааштыр ийи дүржөк кижиден олуртуп калыңар. Олар аңаа удур хөрөчилеп, Навуфейниң Бурганны база хаанны бак сөглөп турганын чугаалазын. Ооң соонда ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп калыңар».

¹¹ Навуфейниң хоорайынга чурттап турган чоннун баштыннары биле даргалары Иезавелдин бижип, чоруткан чагааларында оларга дужааганын өзугаар кылып эгелээннер. ¹² Олар шээрлээшкин чарлааш, Навуфейни чон мурнунда хүндүлүг черге олуртуп кааннар. ¹³ Оон ийи дүржөк киж кээп, аңаа дужааштыр олуртуп алгаш, чон мурнунга ону буруудадып: «Навуфей Бурганны база хаанны бак сөглөп турду» — дээн. Улус ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп каан.

¹⁴ Олар оон Иезавелге «Навуфейни даш-биле соп кааптарга, ол өлүп калды» деп медээ чедирер айбычылар чорудупкан. ¹⁵ Навуфейни даш-биле соп өлүргенин дыңнап кааш, Иезавел Ахавка: «Барып, Изреел чурттуг Навуфейниң сеңээ садарындан ойталаан виноград шөлүн бодунга ап ал. Ол киж и ам чок апарган, өлүг-дүр» — дээн.

¹⁶ Ахав Навуфейниң өлгенин дыңнап кааш, оон виноград шөлүн бодунга барып ап аар дээш чорупкан.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Тешви чурттуг Илияга ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израильдин хааны, Самарияда чагырып турар Ахавка уккуштур чоруват. Ол хаан ам Навуфейнин виноград шөлүн ээлеп аар дээш чедө берген турар-дыр. ¹⁹ Аңаа Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: „Сен

кижи өлүрүп кагдын, а ам оон өнчүзү болур черни база ээлеп ап тур сен бе?« Ооң соонда Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин уламчылап дамчыт: „Ыттар Навуфейниң ханын чылгап турган черге сээң ханынны база ыттар чылгаар!«»

²⁰ Илия Ахавче чорупкан. Ахав Илияга: «Мээң дайзымын, сен мени тып алдын!» — дээн.

«Тып алдым — деп, демгизи харылаан, — чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодуну бузут-бактыг чүве кылыры-биле садыптын. ²¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен сенче айбылхалап ыдар мен, сени өрттедиптер мен. Ахавтың үрө-салгалында эр киж и бүрүзүн — кул-даа, хостуг-даа кижини* — кыра шаап каар мен. ²² Сээң ук-салгалыңны Наваттың оглу Иеровоамның салгалы-биле база Ахияның оглу Ваасаның салгалы-биле дөмейлештир аажылаар мен, чүге дээрге сен Мени килеңнеттин, Израильди бачытче кирип кагдын!«. ²³ А Иезавелге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Иезавелди ыттар Изреелдин ханазының баарына чип кааптар. ²⁴ Ахавка хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлге өлүп каар кижини дээрнин куштары соктап чиптер!«.

²⁵ (Кадайы Иезавелге күткүттүргеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут-бактыг чүве кылыры-биле бодун садыпкан Ахав ышкаш киж и туруп-даа көрбээн. ²⁶ Ол хаан кедерге бужар чүүлдер кылып, Дээрги-Чаяакчының израильчилернин мурнундан сывыртапканы амор чон ышкаш, дүрүзү-бурганнарга мөгөйип турган чүве-дир.)

²⁷ Ахав ол сөстөрни дыңнап кааш, кедип чораан хевин ора тыртып каапкаш, качыгдалдын самдар хевин кедип алгаш, шээрленип эгелээн. Ол качыгдал хевин ужулбайн удуп, муңчулуп чоруп турган.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Тешви чурттуг Илияга ажыдып: ²⁹ «Ахавтың Мээң мурнумга канчаар томаарый бергенин көрдүн бе? Мээң мурнумга томаарааны дээш, ол дириг чорда, Мен олче айбылхалап ытпас мен,

* 21:21 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа кижини».

21:8 2 Хаан. 11:14 21:10 Хост. 22:28; Лев. 24:16 21:17 3 Хаан. 17:1 21:19 3 Хаан. 22:38; 4 Хаан. 9:24-26 21:21 4 Хаан. 9:8; 10:7 21:22 3 Хаан. 15:29; 16:11 21:23 4 Хаан. 9:10, 36 21:24 3 Хаан. 14:10; 16:4 21:25 3 Хаан. 16:31; Ажыд. 2:20 21:26 Э. д. 15:16; 4 Хаан. 21:11 21:29 4 Хаан. 9:25; 10:1-7

ынчалза-даа ооң оглунуң назынында Ахавтың үре-салгалынче айыыл-халап ыдар мен» — деп чугаалаан.

**Михейниң Ахавты
баш бурунгаар сагындырганы**
(2 Чыл. 18:2-34)

22 ¹ Дараазында үш чыл дургузунда арамейлер биле израильчилер аразында дайылдашпаан. ² А үшкү чылдың төнчүзүндө Иудеяның хааны Иосафат Израильдин хааны-биле ужуражып чорупкан. ³ Израильдин хааны бодунун дүжүмөттөринге: «Галаадта Рамот хоорай биске хамааржыр дээрзин билбес силер бе? А бис ону арамей хаандан эгидип аарын безин шеневес-тир бис» — дээн.

⁴ Израильдин хааны Иосафаттан: «Галаадта Рамотка удур мээң-биле кады дайылдажып үнер сен бе?» — деп айтырган.

Иосафат Израильдин хаанынга: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум-даа, айттарым-даа сээн чонун, айттарын ышкаш болур» — деп харыылаан.

⁵ А оон ыңай Иосафат Израильдин хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмеден айтырып көр» — дээн.

⁶ Израильдин хааны Бурганның 400 хире медээчизин чыып алгаш, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар мен бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Олар: «Барып көрүнер, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайны хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан.

⁷ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» — дээн.

⁸ Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болурувус база бир кижчи бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңнүм чок, чүге дээрге ол менээң хамаарыштыр эки эвес, чүгле багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайның оглу Михей-дир» — деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижчи ынча дээринге, кайын боор» — деп харыылаан. ⁹ Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыргаш: «Имлайның

оглу Михейни доп-дораан бээр эккел!» — дээн.

¹⁰ Израильдин хааны болгаш Иудеяның хааны Иосафат хаан хелтерин кедип алгаш, кайызы-даа Самарияның хаалгазының баарында шаң черле бодунун дүжүлгезинге саадап олурган, а бүгү медээчилер оларның мурнунга өттүр билип медеглеп турган. ¹¹ Медээчилерниң бирээзи, Хенаананың оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: „Арамейлерни кыргып-хыды-вааженге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» — дээн.

¹² Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотке барып чаалажынар, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — дишкен.

¹³ Михейни кыйгырып барган айбычы аңаа: «Дыңна даан, өске медээчилер, шупту чаңгыс кижчи дег, хаанга чедишкинни баш бурунгаар медеглеп тур. Сээн сөзүң оларның кайызының-даа сөстери дег болзун — сен база эки чүведен чугаалап көр» — дээн.

¹⁴ А Михей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: хаанга чүгле Дээрги-Чаяакчының мөнээ чугаалаан чүвезин дамчыдар мен» — дээн.

¹⁵ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бис бе?» — деп айтырган.

Михей: «Барып чаалажыңар, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан.

¹⁶ А хаан аңаа: «Алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавазынны Дээрги-Чаяакчының адындан дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алыр ужурулут мен?» — дээн.

¹⁷ Михей мынча деп харыылаан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда калдарчызы чок хойлар ышкаш тоо быдарай берген чоруур кылдыр көрдүм. Дээрги-Чаяакчы: „Оларның ээзи чок-тур, кайызы-даа бажыныңче амыр-тайбың чана берзин“ — деп чугаалады».

22:2 3 Хаан. 15:24 22:3 Ы. х. к. 4:43; Ис. 21:38-39 22:4 4 Хаан. 3:7 22:6 3 Хаан. 18:19
22:7 4 Хаан. 3:11 22:11 Ы. х. к. 33:17; Мих. 4:13; Зах. 1:18-19 22:14 Сан. 22:18; 24:13
22:17 Сан. 27:17; Иез. 34:5

¹⁸ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи меңээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүгө багай чүвө өттүр билип меделгээрин сеңээ чугаалаан ийик мен чоп» — дээн.

¹⁹ А Михай уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзүн дыңнап көр. Мен Дээрги-Чаяакчыны Ону долгандыр турар дээрин аг-шерии-биле кады Бодунун дүжүлгезинде саадап олурур кылдыр көрдүм. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Ахав барып, Галаадтың Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ — деп айтырды. Оон бир төлээзи бир яязы, өске төлээзи өске яны саналдап турду. ²¹ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурунга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптөр мен“ — диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ — деп айтырды. ²² Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаан-ның бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ — деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптөр сен, чедишкениң болур сен. Барып, ону кылып каг“ — диди. ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээң бүгү медээчилериңи мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр, а сээң-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр».

²⁴ Ынчан Хенаананың оглу Седекия Михайе чоокшулап келгеш, оон чаагыңче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчының Сүлдези сени дамчыштыр чугаалаар дээш, канчап менден сенче шилчий бергени ол?» — деп айтырган. ²⁵ Михай: «Сен ол дугайында шивээниң иштики өрээлдерин бирээзинге чаштына бээрин хүнде билип аар сен» — деп харыылаан.

²⁶ Ынчан Израильдин хааны: «Михейни туруп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоас тажыже чорудупкаш, ²⁷ хаанның чугаалаан чүвезин оларга дамчыдыңар: бо кижини кара-бажыңга олурткаш, мен амыр-менди эеп келбээн шамда, аңаа эвэш хлеб, суддан өске ашы-чем бербенер» — деп дужааган.

²⁸ Михай: «Бир эвес сен амыр-менди эеп кээр болзунза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаван боор өвөспө» — дээн. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» — деп немеп каан.

²⁹ Израильдин хааны биле Иудеянын хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупканнар. ³⁰ Израильдин хааны Иосафатка: «Мен тангыттынмас кылдыр солуй кетгинип алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевиң-биле артып каап көр» — дээн. Израильдин хааны солуй кетгинип алгаш, тулчур киришкен.

³¹ Арамей хаан дайынчы тергелериниң үжен ийи башкарыкчызынга: «Кара-чал-даа, ат-алдарлыг-даа улус-биле чаалашпаңар, чүгө Израильдин хааны-биле чаалажыңар» — деп дужааган. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижги Израильдин хааны болбайн канчаар» деп бодааш, олче халдаар дээш ээпкеннер. Иосафат алгыра бээрге, ³³ олар Израильдин хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³⁴ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдин хаанын куяк хевиниң тиин өттүр душ бооп балыглапкан. Хаан бодунун дайынчы терге башкарыкчызынга: «Айттарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүндөн үндүр сөөртү бер, мен балыгладыштым» — дээн.

³⁵ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ынчангаш хаан дайынчы тергезинге арамейлерниң дужунга туруп алгаш, артып калган. Оон балыындан хан тергеже төктүп турган, а кезжээ ол өлүп калган. ³⁶ Хүн ажып турда, бүгү израиль шериг: «Кижги бүрүзү бодунун хоорайынче, бодунун черинче эеп чанзын!» — деп дужаал алган.

³⁷ Хаан өлүп каарга, израильчилер ону Самарияже сөөртүп эккелгеш, аңаа ажаап каан. ³⁸ А дайынчы тергени Самарияда бир хөөлбекке чуп каапкан. Ыттар хаанның ханын чылгап каапкан, самыян-садар херээженнер ол сугга чунуп турган — бүгү чүвө Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзү-биле болган.

³⁹ Ахавтың хааннап тургаш кылган өске бүгү ажыл-херектериниң дугайында, оон чаан сөөгү-биле шап каан ордузунун дугайында, туттуруп кааны хоорайларының дугайында Израильдин хаанарының чылдар бижилгезинде тодаранып бижээн.

⁴⁰ Ахав өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Оон оглу Охозия ачазының орнунга хаан апарган.

22:19 Иса. 6:1; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2 22:23 Иер. 20:7; Иез. 14:9 22:25 3 Хаан. 20:30

22:27 2 Чыл. 16:10 22:28 Сан. 16:29 || Мих. 1:2 22:30 4 Хаан. 5:22 22:34 2 Чыл. 35:23

22:38 3 Хаан. 21:19 22:39 Ам. 3:15

Иосафат — Иудеяның хааны
(2 Чыл. 20:31—21:1)

⁴¹ Асаның оглу Иосафат Израильдин хааны Ахавтың чагыргазының дөрткү чылында Иудеяның хааны апарган. ⁴² Иосафат үжен беш харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээрби беш чыл чагырган. Ооң авазының ады — Салаилдин уруу Азува чүве-дир. ⁴³ Иосафат бодунуң ачазы Асаның бүгү оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүвени кылып турган. Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан, чон аңа өргүлдер салырын база айдызаарын уламчылап турган. ⁴⁴ Иосафат Израильдин хааны-биле тайбың керээзи чарып алган.

⁴⁵ Иосафаттың өске ажыл-херектери, ооң кылган өндүр улуг чоруктары, канчаар чаалажып чорааны Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁴⁶ Ооң ачазы Асаның үезинде ам-даа арткан турган, дүрзү-бурганнар өргээлеринге самынсадар кижилерни Иосафат чер кырынга артпас кылдыр узуткап каапкан.

⁴⁷ Эдомга ынчан хаан турбаан, бир кижини ооң хүлээлгезин күүседип турган.

⁴⁸ Иосафат Офирден алдын сөөртүп алыр дээш, ырадыр эжиндирер корабльдар тудуп алган, ынчалза-даа олар ынаар четпейн, Эцион-Гавер өртээлинге буза шаптырып алган. ⁴⁹ Ынчан Ахавтың оглу Охозия Иосафатка: «Мээң улузум корабльдарынга сээң улузун-биле кады эжиндирип чорупсун» — дээн. Ынчалза-даа Иосафат ынавайн барган.

⁵⁰ Иосафат өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, өгбези Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орнунга хааннай берген.

Охозия — Израильдин хааны

⁵¹ Ахавтың оглу Охозия Иудеяның хааны Иосафаттың чагыргазынын он чедиги чылында Самарияга Израильдин хааны апаргаш, чуртту ийи чыл чагырган. ⁵² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут кылып, бодунуң ава-ачазынын оруун база Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче кирип каан хаанның оруун эдерип турган. ⁵³ Охозия Ваалга бараан болуп, аңаа мөгейип, ачазының кылып турган бүгү чүезин өттүнүп, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип алган.

22:41 3 Хаан. 15:24 22:43 3 Хаан. 3:3; 15:14 22:44 2 Чыл. 18:1 22:46 Ы. х. к. 23:17;

3 Хаан. 15:12 22:47 2 Хаан. 8:14; 4 Хаан. 8:20 22:48 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:8; Иса. 13:12 || Ы. х. к. 2:8

Хаанныг чагырга үези

Дөрткү ном

Кирилде

Бо номда Израиль биле Иудея күрүнелер дугайында мурнундагы номда тоожушкун уламчылап, бистиң эрага чедир IX вектин ортан үезинден VI вектин ортан үезинге чедир үени хаара тудуп турар. Номну ийи кол кезекке чарып болур: 1) ассирийлерниң Самарияны 722 чылда эжелеп алганынга чедир ийи күрүнениң төөгүзү (1–17 эгелер); 2) вавилончуларның Иерусалимни 587/586 чылда эжелеп алганынга чедир Иудеяның төөгүзү (18–25 эгелер).

Израильчилерниң Дээрги-Бурган-Чаяакчыга шынчы эвези дээш, Ооң оларга хөй катап сагындырып турганын ёзугаар, ол бүгү айыыл-халап олар-биле болган. Иерусалимни узуткааны болгаш Иудеяның чурттакчы чонунуң хөй кезиин Вавилонче тудуп апарганы еврей чоннуң төөгүзүндө эң чугула болуушкуннарның бирээзи апарган.

Номнуң бир дугаар чартыында эң кол кичээнгей – Бурганның медээчизи Элисейде. Ол болза Илия медээчиниң өөреникчизи болгаш салгакчызы турган.

Илия биле Охозия

1 ¹ Израильдин хааны Ахав өлгөн соонда, Моав Израильге удур тура халаан.

² Охозия хаан Самарияда ордузунуң үс-түкү өрээлиниң сонгазындан кээп душкеш, кемдей берген. Ол элчилеринге: «Бо кемдээшкиден экириир-экиривезимни Экрон хоорайны бурганы Веелзевулдан барып айтырынар» – деп чагааш, айбылап чорудупкан.

³ Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи Тешви чурттуг Илияга: «Самариянын хаанының айбылапкан улузунга уткуштур баргаш, оларга: „Израильде Бурган чок бе, чүге силер Экроннуң бурганы Веелзевулдан чүве айтырып бар чыдыр силер? – деп чугаалаар сен. – ⁴ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы хаанга: ‘Ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен’ – деп дамчытты” – дээн.

Илия чорупкаш, ынчалдыр дыңнаткан.

⁵ Айбылаткан элчилер Охозияже дедир чедип кээрге, ол: «Чүге эеп келдирер?» – деп айтырган.

⁶ Олар: «Биске уткуштур бир кижинүп келди – деп харыылааннар. – Ол кижин биске: „Силерни айбылап чорудупкан хаанче эеп келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыдынар: Израильде Бурган чок бе, чүге сен Экроннуң бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, улус айбыладың? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен“ – диди».

⁷ Хаан олардан: «Силерге уткуштур үнүп келгеш, ол сөстөрни чугаалаан кижиниң хевири кандыг-дыр?» – деп айтырган.

⁸ Олар: «Селбегер, белинде хөм курлуг кижин болду» – деп харыылааннар.

Хаан: «Ол болза Тешви чурттуг Илия-дыр» – дээн.

⁹ Ынчангаш хаан Илияже шериг баштыңын бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың даг бажында

1:1 3 Хаан. 22:37 || 2 Хаан. 8:2; 4 Хаан. 3:5 1:2 Аж.-ч. 20:9 || Ис. 13:3 || Мф. 10:25; 12:24; Мк. 3:22; Лк. 11:15 || 4 Хаан. 8:8 1:3 3 Хаан. 17:1; 21:17 1:8 Зах. 13:4; Мф. 3:4; Мк. 1:6

олурган Илияны көрүп кааш, олче үнүп келгеш: «Бурганнын кижизи, хаан: „Дүжүп кел!“ — деп дужаап тур» — дээн.

¹⁰ А Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганнын кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шериниңи чипсин!» — деп харыылаан. Оон дээрден от дүжүп келгеш, баштыңны бежен шерии-биле кады чипкен.

¹¹ Хаан ынчан Илияже өске шериг баштыңны бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың Илияга: «Бурганнын кижизи, хаан: „Доп-дораан дүжүп кел!“ — деп дужаап тур» — дээн.

¹² Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганнын кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шериниңи чипсин!» — деп харыылаан. Оон Бурганнын оду дээрден дүжүп келгеш, баштыңны бежен шерии-биле кады чипкен.

¹³ Хаан ынчан үшкү шериг баштыңны бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың дагже үнүп кээп, Илияның мурнунга дискектенип олур дүшкеш: «Бурганнын кижизи! Мээн амы-тынымны, силерниң чалчаларыңар болур бо бежен кижиниң амы-тынын хайгыралаарыңарны дилеп тур мен! ¹⁴ Дээрден дүжүп келген от биеэги ийи баштыңны бежен-бежен шерии-биле кады чипти чоп. А ам мээң амы-тынымны өршээп көрүнер!» — деп чаннып чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Илияга: «Бо кижии-биле кады бар, оон кортпа» — дээн.

Илия ынчан тургаш, баштың-биле кады хаанче бада берген. ¹⁶ Хаанга ол: «Дээрги-Чаяакчы: „Сен Экроннуң бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, элчилер ыдып турар-дыр сен. Израильде Бурган чок бе, Ооң сөзүн Бодундан айтырып болбас чүве бе? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжээдден турбас сен, өлүп каар сен“ — деп тур» — дээн.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ёзугаар хаан өлүп калган. Охозия оолдук болбаан чүве-дир, ынчангаш ооң дунмазы* Иехорам Охозияның орнунга хаан апарган. Ынчан Иудеянын хааны Иосафаттын оглу Иорамның чагыргазының ийиги чылы турган.

¹⁸ Охозияның кылган өске ажыл-херектери Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодарагатыны бижиттинген.

Бурганның Илияны дээрже алгаш барганы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Илияны казыргы иштиңге дээрже көдүрө бээр деп барган үеде, Илия биле Элисей Галгалдан кел чыткан. ² Илия Элисейге: «Маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Вефилге чорудуп тур» — дээн.

А Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силернин адыңар-биле дангыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп харыылаан.

Олар ийилээ Вефилге чорупкан. ³ Вефилге Бурганның медээчилериниң бөлүгү Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргини сенден* чарып, алгаш баарын билир сен бе?» — деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен — деп, ол харыылаан. — Ол дугайында ыттаванар».

⁴ Илия: «Элисей, сен маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Иерихонче чорудуп тур» — дээн.

«Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адыңар-биле дангыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп, Элисей харыылаан. Оон олар ийилээ Иерихонче чорупкан. ⁵ Иерихонга Бурганның медээчилери Элисейге келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргини сенден* чарып, алгаш баарын билир сен бе?» — деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен — деп, ол харыылаан. — Ол дугайында ыттаванар».

⁶ Илия аңаа: «Маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы мени Иордан кемче чорудуп тур» — дээн.

Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адыңар-биле дангыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп харыылаан. Оон олар ийилээ чорупкан. ⁷ Кажан олар Иорданның чанынга доктаай бээрге, Бурганның бежен медээчизи келгеш, олардан ырадыр дужааштыр туруп алган. ⁸ Илия тонун уштуп, дүрүп алгаш, сугну ооң-биле сопкан. Суг оң, солагай талаже ийи

* 1:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң дунмазы» деп сөстөр таварышпайн турар. * 2:3, 5 Азы: «Сээң бажыңнын кырындан».

чарлып, орук чайлай турупкан, олар хемни кургаг черлеп кеже бергеннер. ⁹ Олар кеже бээрге, Илия Элисейден: «Мени сенден чарып, алгаш баар бетинде, сөңээ чүнү кылып берейн? Чүнү дилээр сен?» — деп айтырган.

Элисей: «Бурганнын силерде бар күжүнүң ийи дакпыр хемчээлин салгап алган болзумза» — деп харыылаан.*

¹⁰ «Берге-ле чүве дилеп турар-дыр сен — деп, Илия харыылаан. — Бир эвес мени сенден канчаар алгаш баарын көөр болзунза, сээңи-биле болур, а көрбөс болзунза, ындыг чүве болбас».

¹¹ Олар орукка чугаалажып бар чыдырда, хенертен оттуг дайынчы терге болгаш оттуг аыттар көстүп келгеш, оларны чарып каапкан. Илия кызргы иштинге дээрже көдүрлү берген.* ¹² Элисей ону көрбүшaan: «Ачай! Ачай! Израильдин дайынчы тергелери, аыттыг шерии!» — деп алгырып турган.

Элисей Илияны оон ынай көрбөй бергаш, кеткен хевин качыгдалдан ийи чара ора соп каапкан.

¹³ Илияның черже кээп дүшкен тонун Элисей ап алгаш, дедир чоруткаш, Иорданның эриниге туруп алган. ¹⁴ Ол Илияның кээп дүшкен хевин тудуп алгаш, сугну ооң-биле сопкаш: «Илияның Бурганы Дээрги-Чаяакчы кайыл ынчаш?!» — дээн.

Ол сугну соптарга, суг оң, солагай талаже ийи чарлып, орук чайлай турупкан, Элисей оон хемни кеже берген.

¹⁵ Бурганның Иерихонда медээчилери Элисейни ырактан көрүп кааш: «Илияга турган күчү-күш Элисейже шилчий берген-дир» — дээннер. Олар аңаа уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгөйгеннер.

¹⁶ Медээчилер: «Чалчаларынар бисте бежен шыырак эр киж и бар-дыр. Оларга силерниң дээржерни барып дилээрин чөпшээрер көрүнерем. Дээрги-Ча-

яакчының Сүлдези ону алгаш баргаш, кандыг-бир дагда азы шынаада октапкан чадавас» — дээннер.

Элисей: «Чок, оларны чорутпаңар» — деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа олар аажок ээрешкеш туруп бээрге, ол чөпшээржи: «Улузунарны чорудуптуңар» — дээн.

Бежен киж и чорудуптарга, айбылаткан улус Илияны үш хүн дилээш, тыппаан. ¹⁸ Олар Иерихонга артып калган турган Элисейже эеп кээрге, ол: «Силерге „Чорбанар!“ деп чугааладым чоп» — дээн.

Элисейниң кылган кайгамчык чүүадери

¹⁹ Иерихон хоорайның чурттакчылары Элисейге: «Дээрги, көрүп турарыңар дег, бо хоорай эки черде турардыр, ынчалза-даа суу багай болгаш чери үнүш-дүжүт чок-тур» — дээннер.

²⁰ Ол: «Меңээ чаа аяктан эккелгеш, ынаар дустан уруп калыңар» — дээн.*

Олар аякты эккелгеннер. ²¹ Элисей суг бажынче барып, дусту ынаар урупкаш: «Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо сугну экиртип кагдым. Моон сонгаар ооң уржуу-биле өлүм-даа болбас, чер-даа үнүш-дүжүт чок болбас“ — деп чугаалады» — дээн.

²² Амдыгаа чедир ол суг Элисейнин чугаалаан сөзүн ёзуугаар эки-чаагай бооп арткан.

²³ Элисей оортан Вифилче үнүпкен. Ол орукка чорда, хоорайдан бичии оолдар үнүп келгеш, ону кочулап: «Эй, тас-баштыг, моон чоруп чор! Эй, калчанмай, чоруп чор!» — деп алгыржып турган.

²⁴ Ол эргилип келгеш, оларже көргеш, Дээрги-Чаяакчының ады-биле каргап каан. Арыгдан ийи кыс адыг үнүп келгеш, оолдарның аразындан дөртөн ийизин үзерлеп каапкан.

²⁵ Оортан Элисей Кармил дагже чорупкан, а оон Самарияже эеп келген.

* 2:9 Элисей Илияның чүдүлге-сүзүк талазы-биле кол салгакчызы болуксап турар. Дүрүм-хоойлу ёзуугаар, кол салгакчы (улуг оглу) өске салгакчылар-биле деңээрже, салгаар өңчү-хөреңгинин ийи дакпыр үлүүн алыр турган (Ы. х. к. 21:17). * 2:11 Илия чок апарбаан, а ону диригге дээрже алгаш барган болганда, хөй иудейлер «Дээрги-Чаяакчының өндүр улу, коргунчуг шийткел хүнү чедип кээр бетинде» ооң катап чедип кээрин манап турган (Мал. 4:5). Чаа Чагыг-керээде Иоанн Медеглекчини Илия-биле демөйлээри моон үнген (Мф. 11:14, 17:10-13; Мк. 9:11; Лк. 1:17). * 2:20 Ириринден камгалаар дус арыглаашкын ёзулалдарында чугула рольду ойнап турар (чижээлээрге, өргүл салырда — Лев. 2:13, чаш төл төртүгүндө — Иез. 16:4).

2:8 Хост. 14:21, 29; Ис. 3:16 2:9 Сан. 11:17, 25; Ы. х. к. 21:17 2:12 4 Хаан. 6:17; 13:14 2:16 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12; 8:3; Аж.-ч. 8:39 2:23 Иов 19:18 2:25 Ис. 19:26; 3 Хаан. 18:20

Моавтың аштырышкыны

3¹ Иудеяның хааны Иосафаттың чагыргазының он сески чылында Ахавтың оглу Иехорам Самарияга Израильдин хааны апаргаш, он ийи чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Чүглге ада-иези хире хөйүнү үүлгетпээн, чүге дээрге ачазының тургузуп кааны Ваалга тураскааткан көжээни ол чайладып каапкан. ³ Ындыгдаа болза, ол Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче кирип каан хаанның бачыттарындан чайлаваан, олардан ойталаваан.

⁴ Моавтың хааны Меша хөй малдыг турган чүве-дир. Ол Израильдин хаанынга үндүрүт төлөп, 100 000 хойну база 100 000 кошкарның кыргaan дүгүн чорудуп берип турган. ⁵ А кажан Ахав өлүп каарга, Моавтың хааны Израильдин чаа хаанынга удур тура халаан. ⁶ Ынчан Иехорам хаан Самариядан үнгөш, бүгү израиль аг-шеригни чыып алган. ⁷ Ол оон ыңай Иудеяның хааны Иосафатка: «Моавтың хааны менээ удур тура халыды. Сен мээң-биле кады Моавка удур дайылдажып үнер сен бе?» — деп сөс дамчыдып, элчилер ыткан.

Иосафат: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум-даа, аъттарым-даа сээң чонуң, аъттарың ышкаш болур» — деп харыылаан.

⁸ Оон ол: «Кандыг орук-биле чоруур бис?» — деп айтырган.

Иехорам: «Эдомнун ээн кургаг ховузун тавараан орук-биле» — деп харыылаан.

⁹ Израильдин хааны, Иудеяның хааны болгаш Эдомнун хааны орукче үнүпкеннер. Дескинер орук-биле чеди хүн чораан соонда, аг-шеригге-даа, олар-биле кады чораан мал-маганга-даа ижер суг артпаан.

¹⁰ «Аа халак! — деп, Израильдин хааны чугаалаан. — Дээрги-Чаяакчы бис үш хаанны Моавтың холунга хүлээдип бээри-биле чыып алган-дыр».

¹¹ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының медээчизи канчап чок болду, ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчидан айтырып көрзе чүл?» — деп айтырган.

Израильдин хаанының бир дүжү-меди: «Мында Шафаттың оглу Элисей бар-дыр, ол Илияның хол чуур суун кудуп берип, чалчазы бооп турган кижиге» — деп харыылаан.

¹² Иосафат: «Дээрги-Чаяакчының сөзү Элисейде-дир» — дээн.

Израильдин хааны, Иосафат хаан болгаш Эдомнун хааны медээчиже чорупканнар.

¹³ Элисей Израильдин хаанынга: «Чүге менден чүве айтырып тур сен? Ачан биле аваңның бурганнарының медээчилеринче бар» — дээн.

Израильдин хааны аңаа: «Чок, бар-бас мен, чүге дээрге бис үш хаанны Моавтың холунга хүлээдип бээри-биле, Дээрги-Чаяакчы чыып алган болгай» — деп харыылаан.

¹⁴ Элисей: «Аңаа бараан болуп тура-рым Аг-шериглиг дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: Иудеяның хааны Иосафатты хүндүлээрим аажок болду, оон башка сенче көрүмөс-даа, сени эскербес-даа ийик мен. ¹⁵ А ам менче хөгжүмчү кижиден эккелер» — дээн.

Хөгжүмчү ойнап турда, Дээрги-Чаяакчының холу Элисейни башкарып өгөлээрге, ¹⁶ ол мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы: „Бо шынааны дургаар хөй-хөй онгарлардан казынар“¹⁶ — деп тур. ¹⁷ Чүге дээрге Ол: „Силер хат-даа, чаь-даа көрбес силер, а бо шынааны суг дола бээр, силер боттарынар-даа, мал-маганынар-даа, бүгү дириг амыганныр-даа ону ижер“ — деп чугаалаан болгай. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчыга ол болза чүү-даа эвес-тир; Ол Моавты база силерниң холуңарга хүлээдип бээр. ¹⁹ Силер кандыг-даа быжыг-лалдыг хоорайны, кандыг-даа шилиндек хоорайны эжелеп аар силер. Бүгү чимистиг ыяштарың кезип, суг баштарың дуй базырып, дүжүткүр шөлдерни даштар-биле хөмө октап кааптар силер».

²⁰ Даартазында эртен, далган-тараа өргүлү кылары үеде, хенертен Эдомнун талазындан суг агып баткаш, чер кырын дола берген. ²¹ А моавтар, үш хаанның олар-биле чаалажып кел чыдарын дыңнааш, дайынчы кур куржанып шыдаар

* 3:16 Азы: «Мен бо шынааны хөй-хөй хөөлбектерлиг кылып каар мен».

3:2 3 Хаан. 16:31; 4 Хаан. 10:26 3:3 3 Хаан. 12:28-32 3:5 4 Хаан. 1:1 3:7 3 Хаан. 22:4

3:9 3 Хаан. 22:47 3:10 Иис. 7:7 3:11 3 Хаан. 22:7 3:13 3 Хаан. 18:19; 22:6

3:15 1 Хаан. 10:5; 16:17 || 3 Хаан. 18:46 3:19 Ы. х. к. 20:19 3:20 Хост. 29:39-40

бүгү улузун чыггаш, кызыгаарга туруп алганнар. ²² Олар эртен эрте туруп кээрге, хүн суг кырында чырып турган. Моавтарга мурнунда аккан кызылзымаар суг хан ышкаш кылдыр сагындырган.

²³ «Хан-дыр! — деп, олар чугаалааннар. — Бо хааннар аразында чаалашкаш, бот-боттарын чок кылып алган-дыр. Моав ам оларны үптээр дээн-дир».

²⁴ Оон моавтар израиль турлагга кээрге, израильчилер уткуй үнгөш, оларны чылча шаварга, олар дезипкеннер. Израильчилер моавтарны сүрүп, кыргып-хыдырын соксатпаан. ²⁵ Олар моав хоорайларны уредеп бузуп каапканнар, дүжүткүр шөлдерже дайынчы бүрүзү даш шывадап тургаш, хөмө октап каапканнар. Олар бүгү суг баштарын дуй басырып, бүгү чимистиг ыяштарны кезип каапканнар. Чүглө Кир-Харешет хоорайга даш ханалар артып калган. Даш октаар чепсектиг дайынчылар ону база бүзөөлөкөш, халдап келгеннер.

²⁶ Моавтын хааны тулчуушкунга ашгырып турарын көрүп кааш, хылышбиле чепселенген 700 кижилер эдэртип алгаш, Эдомнун хаанынчы* чаза таварып эртерин шенээн. Ынчалза-даа шыдавайн барган. ²⁷ Ынчан ол бодунун соонда хааннаар ужурлуг турган дун оглун алгаш, ону хоорай ханазынга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өргүпкөн. Ол чорук израильчилерге удур улуг киленни хайныктырган*. Израиль шериг хоорайдан аткаарлап, боттарының черинче ээп келген.

Кайгамчык олива үзү

4 ¹ Бурганның бир медээчининиң кадайы ыглап-сыктап, Элисейден дуза дилээн: «Силерниң чалчанаар, мээң ашаам, өлүп калды. Силер билер-ле болгай силер: ол хөөкүй Дээрги-Чааякчыдан коргар чораан кижилер. А ам аңаа акша чегдирген кижилер келгеш, мээң ийи оглумну кулданып аар деп тур».

² Элисей аңаа: «Сенээ кандыг дуза көргүзейн? Бажыңында чүү барын чугаалап көрөм» — дээн.

«Силерниң чалчанаар мээң бажыңымда чүү-даа чок — деп, херээжен ки-

жи харыылаан. — Чүглө донгада бичии олива үзү бар».

³ Элисей аңаа: «Бүгү кожоларыңнын куруг саваларын барып дилеп эккел, көвүдөдир чыып ал. ⁴ Оон соонда бажыңныче киргеш, эжиин хаап ал, чүглө бодун база оолдарың турар силер. Оон шупту саваларже донгада үстөн кудар сен. Бирээзин долдургаш-ла, ыңай тургузуп каап турар сен» — дээн.

⁵ Ол херээжен чоруткаш, эжиин хаап алган, бажыңга чүглө боду база оолдары турганнар. Оолдары саваларны ап бээрге-ле, авазы долдуруп турган. ⁶ Кажан савалар шупту долдуртуна бээрге, херээжен кижилер бир оглунга: «Ам бир савадан ап бер» — дээн. А оглу: «Ам чангыс-даа сава артапкан-дыр» — деп харыылаан. Үс ынчан төгүлбестей берген.

⁷ Дулгуяк херээжен ол дугайында Бурганның кижизинге барып чугаалаарга, демгизи: «Үстү барып садыпкаш, өрөң төлөвит, а артып калган акша оолдарың-биле кады чурттаарынарга четчир» — дээн.

Сунем чурттуг херээженниң оглун диргискени

⁸ Бир катап Элисей Сунем хоорайга келген. Аңаа бир бай-шыдалдыг херээжен кижилер чурттап турган. Ол херээжен медээчини бодунун бажыңына доктаап, чемненер кылдыр дилеп алган. Элисей Сунем хоорайны таварып эрткен санында-ла, аңаа доктаагаш, чемненер ап турган. ⁹ Ол херээжен ашаанга: «Үргүлчү бажыңывыс чаны-биле эртип турар кижилер — Бурганның ыдыктыг кижизи деп билер мен. ¹⁰ Бажың кырынга улуг эвес өрөөлден кылгаш, ол кижиге орун-дөжек, стол-сандай салып, чырыткыдан тургузуп берээли. Биске кээп тура, ол аңаа доктаап турзун» — дээн.

¹¹ Бир катап Элисей ынаар чедип келгеш, өрөөлчө үнө бергеш, дыштанып чыдып алган. ¹² Оон ол бодунун чалчаны Гиезийге: «Сунем чурттуг херээженни кыйгырывыт» — дээн.

Чалча кыйгырыптарга, херээжен Элисейже чедип келген.

* 3:26 Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей хаанче» дээн. * 3:27 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Израильчилерниң аразына аажок улуг сагыш аарышкынын болдурган» деп бижээн.

3:25 Иса. 16:7 3:27 Мих. 6:7 4:1 Лев. 25:39-41; Неем. 5:5; Мф. 18:25 4:8 Инс. 19:18
4:12 4 Хаан. 5:20-27; 8:4-5

¹³ Элисей чалчазынга: «Ол херэеженге мону дамчт: бисче сагыш салып, бодуну бергедедип тур сен. Бис сеңе чүнү кылып берээли? Хаан-биле азы шериг баштыңы-биле сен дээш дилег кылып, чугаалажылы бе?» — дээн.

Херэежен: «Бодумнун чонум аразында эки чурттап чор мен, ажырбас» — деп харыылаан.

¹⁴ Элисей чалчазындан: «Аңаа чүнү кылып берзе экил?» — деп айтырган.

Гиезий: «Харын, оглу чок кижиге бо, а ашаа кырып калган» — деп харыылаан.

¹⁵ Элисей ынчан: «Ону кый девит» — дээн.

Гиезий кый дептерге, демги херэежен эжи аксынга туруп алган.

¹⁶ Элисей: «Келир чылын, бо-ла үеде, холуңга оглуңну көдүрүп алган турар сен» — дээн.

«Чок, дээргим — деп, херэежен удурланган. — Бурганның кижизиге, чалчаңар мени мегелевейн көрүңерем!»

¹⁷ Элисейниң аңаа чугаалаанын ёзугаар, дараазында чылын, ол-ла үеде, ол херэежен иштели бергеш, оол уруг божуп алган.

¹⁸ Оол оон өзүп келген. Бир катап ол тараа кезикчилериниң аразында турган ачазынче чорупкан. ¹⁹ Оглу ачазынга: «Бажым! Бажым аарып тур!» — дээн.

Ачазы чалчазынга: «Бо оолду авазынче аппар» — дээн.

²⁰ Чалча оолду көдүрүп алгаш, авазынга чедир берген. Оглу авазының хойнунга дүшке чедир олургаш, өлүп калган. ²¹ Авазы тургаш, оглу Бурганның кижизиниң орунунга барып салып кааш, эжиин хагаш, үне берген. ²² Оон ол ашаан кыйгырып алгаш: «Чалчаларың бирээзин база бир элчигенден чорудуп берип көрөм, мен Бурганның кижизинге дүрген чедипкеш, эеп кээйн» — дээн.

²³ «Бөгүн ынаар барган херэең чүл? — деп, ашаа айтырган. — Ай чаазының байырлалы-даа эвес-тир, амыр-дыш хүнү-даа эвес-тир».

Кадайы: «Бүгү чүве эки болур» — деп харыылаан.

²⁴ Оолдун авазы элчигенни эзертеп, мунгаш, чалчага: «Чедип алгаш, чору-

вут. Мени камнава, чугаалаваан шаамда, доктаавас сен» — дээн.

²⁵ Херэежен кижиге чоруткаш, Кармил дагда Бурганның кижизинге чедип келген. Бурганның кижизиге ону ырактан көрүп кааш, чалчазы Гиезийге: «Көр даан, Сунем чурттуг херэежен ышкажыл!» ²⁶ Аңаа уткуштур маңнап баргаш: «Амыр-менди-ле сен бе? Ашаан амыр-менди бе? Оглуң амыр-менди бе?» — деп айтыр» — дээн. Ол херэежен: «Амыр-менди тур бис» — деп харыылаан.

²⁷ А даг кырында Бурганның кижизинче үнүп келгеш, херэежен кижиге оон буттарындан кушактаныпкан. Гиезий ону чайладыр идиптер дээш чедир бээр-ге, Бурганның кижизиге: «Ону дүврете! Ажыг-шүжүү аажок улут кижиге-дир, а Дээрги-Чаяакчы ону менден чажырып, меңең чугаалаваан-дыр» — дээн.

²⁸ «Мен дээргим силерден оол дилээн ийик мен бе? — деп, херэежен чугаалаан. — „Идегелим хей оттурбайн көрүңерем“* — дивежик мен бе?»

²⁹ Элисей ынчан Гиезийге: «Куржанып алгаш, холуңга мээң даянгыжымны тудуп алгаш, чорувут. Кандыг-бир кижиге-биле ужурашсыңа, мендилешпе; сээң-биле кандыг-бир кижиге мендилежир болза, харыылава. Мээң даянгыжымны оолдун арнынче салып каг» — дээн.

³⁰ А оолдун авазы: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адынар-биле даңгыраглап тур мен: силер чокка черле чорбас мен!» — дээн.

Ынчан Элисей туруп келгеш, ол херэеженниң соондан чорупкан.

³¹ Гиезий оларны мурап бар чыткан болгаш, даянгышты оолдун арнынче салып каан, ынчалза-даа кандыг-даа харыы шуут чок болган. Гиезий Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Оол одунмады» — деп дыннагкан.

³² Элисей бажынче киргеш, көөрге, оон орун-дөжээнде өлүг оол чыткан. ³³ Ол өрээлче кире бергеш, ийилээ артары-биле эжикти хаап, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн. ³⁴ Оон ол орунче үне бергеш, оолдун кырынга чыдып ап, бодунуң аксын — оон аксынче, карактарын — карактарыңче, холдарын — холдарыңче

* 4:28 Азы: «Мени мегелевейн көрүңерем».

4:16 Э. д. 18:14 4:23 Сан. 28:11 4:27 Мф. 28:9 || Э. д. 18:17; Ам. 3:7 4:29 3 Хаан. 18:46 || Хост. 7:19; 14:26 || Лк. 10:4 4:31 3 Хаан. 18:29 || Ин. 11:11 4:33 Иак. 5:16 4:34 3 Хаан. 17:21; Аж.-ч. 20:10

чыпшыр дегзип алган. Элисей оолдун кырынга чаттылдыр чыдып аарга, оон мага-боду чылый берген.³⁵ Элисей туруп келгеш, өрээлге аай-дедир кылаштап-каш, оон катап база орунче үне бергеш, оолдун кырынга чыдып алган. Оол чеди катап азыргаш, карактарын ажыдыпкан.³⁶ Медээчи Гиезийни кый депкеш: «Сунем чурттуг херээжени кыйгырывыт» — дээрге, демгизи айбыны күүсеткен.

Херээжен кижичеди кээрге, Элисей: «Оглуңну ап ал» — дээн.

³⁷ Ава чоокшулап келгеш, медээчин будунун баарынча кээп дүжүп, сөгүргөн. Оон оглун ап алгаш, үне берген.

Пашта хораннап каан быдаа

³⁸ Элисей Галгалче эеп келген. Ол черде аш болуп турган. Бурганның бөлүк медээчилери оон мурнунга олурда, Элисей чалчазынга: «Улуг паштан тикеш, бо медээчилерге быдаадан хайындырып бер» — дээн.

³⁹ Медээчилерниң бирээзи шөлче ногаа чыып үне бергеш, бир черлик үнүштып алган. Ол оон черлик химистерин хойнунга эндере чыып алган эеп келгеш, оларны доорааш, быдаалыг пашче кири каапкан. Оларның кайызы-даа ол үнүштү билбес болган.⁴⁰ Быдааны улуска кудуп берген. А олар чип эгелээш-ле: «Бурганның кижизи, пашта өлүм бардыр!» — деп алгырып, чемни чип шыдавайн барганнар.

⁴¹ Элисей: «Далгандан эккелиңер» — дээн.

Ол далганны пашче урупкаш: «Улуска кудуп беринер, чемнензиннер» — дээн.

Быдаалыг пашта хоралыг чүү-даа артпаан болган.

Бурганның чүс медээчизин Элисейниң тоттурганы

⁴² Ваал-Шалиша хоорайдан бир кижичи келгеш, Бурганның кижизинге баштайгы дүжүттен быжырган чээрби арбай боовазы болгаш хавы чазылбаан кызыл-тас баштары эккеп берген. Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер» — дээн.

⁴³ Оон чалчазы: «Чүс кижини моң-биле канчап чемгерип шыдаар мен?» — деп айтырган.

А Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы: „Олар тоттур чемненип аар, харын-даа артып каар“ — деп чугаалады» — дээн.

⁴⁴ Ынчан чалча аыш-чемни медээчилерге үлеп берген. Дээрги-Чаяакчынын сөзүн эзугаар олар тоттур чемненип алган, чем харын-даа артып калган.

Нееманның аарыын экирткени

5¹ Арамей хаанның шериг баштыңчызы Нееман деп кижичи турган. Дээргизи ону өндүр улуг кижичи деп санап, хүндүлээр турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ону дамчытгы арамей черге тирилгени хайырлап турган чүве-дир. Нееман шылгараңгай дайынчы-даа болза, кеш аарыглыг кижичи болган.² Бир катап арамей дайынчы бөлүктөр Израильче халдаашкын кылгаш, бичин кыс уруг тудуп эккелген. Ол уруг Нееманның кадайынга бараан болуп эгелээн.³ Уруг бодунун дээргизинге: «О, мээң дээргим Бурганның Самарияда медээчизинге баргаш келген болза! Медээчи оон аарыын адырып кааптар-дыр ийин» — дээн.

⁴ Нееман бодунун дээргизинге баргаш, израиль черден келген уругнуң чүнү чугаалаанын дамчыткан.

⁵ «Баргаш кел харын — деп, арамей хаан чугаалаан. — А мен Израильдин хаанынга чагаа бижит бээр мен».

Нееман 10 талант мөңгүн, 6000 шекел алдын* болгаш 10 солуп кедер хеп ап алгаш, чорупкан.⁶ Ол Израильдин хаанынга «Бо чагаа-биле кады сенче мээң дүжүмедим Нееманны чорудуп олур мен, оон кеш аарыын адырып берем» деп бижээн чагаа эккелген.

⁷ Израильдин хааны чагааны номчааш, кеткен хевин качыгдалдан ора тырткаш: «Өлүрүп-даа, тынгарып-даа шыдаар Бурган мен бе мен? Бо кижиниң кеш аарыын адырып каар кылдыр, арамей хаан ону менче чүге чорутканы ол? Билдингир херек-тир, мээң-биле бактажып чылдак дилеп турары ол-дур оон» — дээн.

⁸ Бурганның кижизи Элисей Израильдин хаанынын качыгдалдан хевин ора тыртып каапканын дыңнааш, аңаа: «Чүге кеткен хевичи ора тыртып алдың?

* 5:5 300 ажыг кг мөңгүн, 60 ажыг кг алдын.

4:37 Евр. 11:35 4:38 Ис. 5:9; 4 Хаан. 2:1 4:42 1 Хаан. 9:4 || Мф. 14:16-21; 15:32-38; Мк. 6:37-44; 8:4-9; Лк. 9:13-17; Ин. 6:5-13 5:1 Лк. 4:27 || Лев. 13:3 5:7 Ы. х. к. 32:39 || 3 Хаан. 20:7

Ол кижиге менче келгеш, Израильде Бурганның медээчиси барын билип алзын» — деп сөс дамчыткан.

⁹ Нееман айттарлыгы, чууздаларлыгы халдып келгеш, Элисейниң бажыңынче кирер черге доктаай берген. ¹⁰ Элисей олче бодунун чалчазын айбылап: «Барып, Иордан хемге чеди катап чунуп каавыт — мага-бодун экирип, арыгланы бээр сен» — деп сөглеткен.

¹¹ Нееман килеңней бергеш, чоруй барган. Ол: «Мен израиль медээчи үнүп кээп, мурнумга туруп алгаш, бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адын кыйгырып, холу-биле аарыг черимге дегеш, кеш аарыг менден адырып каар боор деп бодадым. ¹² Дамаскының хемнери Авана биле Фарфар Израильдин бүгү сугларындан эки эвес чүве бе? Мен ол хемнерге чунуп алгаш, арыгланы берип болбас турган мен бе?» — дээн.

Нееман эргилгеш, килеңи хайныгып, дедир чоруй барган. ¹³ Ооң чалчалары чоокшулап кээп, анаа: «Ачавыс, бир эвес медээчи силерге кандыг-бир берге чүүл чугаалаан болза, ону кылыр-ла турдунар ыйнаан. Ол силерге чүгле: „Чунуп каавыт — арыгланы бээр сен“ — дээрге, чүге ыңчап болбазыл?» — дээннер.

¹⁴ Ынчан Нееман Бурганның кижизиниң чугаалаанын өзугаар барып, Иорданның суунга чеди катап шымынштарга, ооң мага-боду экирип, чаш уругнуу дег арыг апарган. ¹⁵ Нееман болгаш ону үдөп чоран бүгү улус Бурганның кижизинче ээп келген. Медээчинин мурнунга туруп алгаш, ол: «Бүгү чер-делегейде Израильдин Бурганындан өске Бурган чогуң мен ам билип алдым. Ынчангаш чалчанар мээң белээмни хүлээп ап көрүңерем» — дээн.

¹⁶ Бурганның кижизи: «Бараан болуп турарым дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: белээңни хүлээп албас мен!» — дээн.

Демгизи чеже-даа албадаарга, медээчи ойталап каапкан. ¹⁷ Нееман ыңчан: «Бир эвес алыр хөңнүңөр чок болза, силернин чалчанар меңээ ийи элчиген сөөртүп аппаар хире доврактан берзин. Чүге дээрге силерниң чалчанар моон соңгаар Дээрги-Чаяакчыдан өске бур-

ганга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдөр эккеп салбас*». ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчанар мени чүгле чаңгыс чүүл дээш өршээзин: мээң дээрги хааным Риммон бурганга мөгөөр дээш ооң өргээзинче кирип тура, мээң холумга чөленип аар кижиге, ыңчан мен база мөгөөр аппар мен. Риммоннуң өргээзинге ол мөгөйишकिनим дээш Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчанарны өршээзинем» — дээн.

¹⁹ Элисей: «Амыр-тайбың чоруй барып көр» — дээн.

Гиезийниң хоптак чоруу

Нееман дыка ыраваанда, ²⁰ Бурганның кижизи Элисейниң чалчазы Гиезий «Мээн дээргим арамей Нееманның эккелген белээн албайн, салып чорудупту. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ооң соондан маңнап чоруткаш, кандыг-бир чүвезин ап аайн» деп бодаан. ²¹ Гиезий Нееманның соондан маңнап чорупкан. Нееман соондан маңнап орап кижини көрүп кааш, анаа уткуштур чууазындан дүжүп келгеш: «Менди-чаагай-ла бе?» — деп айттырган.

²² «Менди-чаагай бис — деп, Гиезий харыылаан. — Дээргим мени: „Эфрем дагларындан ийи аныяк медээчи чедип келди. Оларга бир талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хептен берип көрөм“ — деп чугаалазын дээш чорутту» — дээн.

²³ Нееман: «Ынчанмайн канчаар! Ийи-даа таланттыдан ап ал» — деп харыылаан.

Ол Гиезийни бүзүредип тургаш, ийи талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хепти ийи шоодайга суп берген. Шоодайларны ийи чалчазыңга ап бээрге, олар Гиезийниң мурнунга шоодайларны чүктөп алгаш чорупканнар. ²⁴ Гиезий тейже үнүп келгеш, ол бүгүнү чалчалардан ап алгаш, бажыңынга чажырып каан. А чалчаларны чорудуптарга, олар чана бергеннер. ²⁵ Ооң соонда ол бодунун дээргизинин мурнунга кээп туруп алган. Элисей: «Гиезий, сен каяа чордуң?» — деп айттырган. Демгизи: «Силерниң чалчанар мен кайнаар-даа барбадым» — деп харыылаан.

* 5:17 Нееман Дээрги-Чаяакчыга мөгөөрде, чүгле Аңаа хамааржыр израиль черниң доврааның кырынга мөгөйип болур деп санап турган.

²⁶ А Элисей аңаа: «Кажан ол киж и чууазындан сенээ уткуштур дүжүп кээп турда, мээң чүрээм сени үдөп орбажык бе? Акша-мөңгүн, идик-хеп, олива ыяштар, виноград шөлдери, сүрүг малдар, эр, кыс чалчалар алыр үе эвес-тир. ²⁷ Неemannн кеш аары сөнээ база сээр үрө-салгалыңга кезээ-мөңгөдө чыпшынып артсын» — дээн.

Гиезий Элисейниң бажыңындан кеш аарыңдан хар ышкаш агара берген үнүп келген.

Элисей болгаш балды

Б¹ Бурганның медээчилери Элисейге: «Дыннаңар даан, силерниң башкарылгандар адаанда чурттап турарывыс бо чер биске дыкпыш-тыр. ² Биске Иордан хемче баарын чөпшээрөп көрүңерем. Кайгывыс-даа бир чудуктан ап алгаш, аңаа чурттаар бажың-савадан тудуп аалы» — дээннер.

Ол: «Чаа, барыңар» — деп харыылаан.

³ Оларның бирээзи: «Чалчаларыңар бис-биле кады барыксавай-дыр силер бе?» — деп айтырган.

Элисей: «Баргай-ла мен» — деп харыылааш, ⁴ медээчилер-биле кады чорупкан. Олар Иордан хемге келгеш, ыяш кезип эгелээннер. ⁵ Оларның бирээзи ыяш ужуруп турда, балдызының демир бизи сугже кээп дүшкөн.

«Аа халак, дээргим! — деп, ол алгыра берген. — Ачылап алган балдым чүве!»

⁶ Бурганның кижизи: «Кайнаар кээп дүштү?» — деп айтырган.

Кажан демгизи ол черни көргүзөргө, Элисей будук одура шапкаш, ынаар октаптарга, балдызының бизи суг кырынга салдап үнүп келген. ⁷ Элисей: «Ооңу ап ал» — дээн.

Демги киж и холун сунгаш, балдызының бизин ап алган.

Элисей биле согурарган арамейлер

⁸ Арамей хаан Израильге удур чаалажып турган. Ол бодунун дүжүмөттери-биле сүмележип: «Турлаамны дуу орта база дуу орта тип аар мен» — деп шийтпирлеп турган.

⁹ А Бурганның кижизи Израильдин хааныңче киж и айбылап: «Ол черни таварып эртеринден кичээн! Ында ара-

мейлер туруп алган-дыр» — деп сөглөдипкен.

¹⁰ Израильдин хааны Бурганның кижизиниң айыткан черин хынадып турган. Элисей хаанны хөй катап баш бурунгаар сагындырган; хаан ыңды черлерге сезиктиг болур апарган. ¹¹ Арамей хаан ол дээш аажок дүвүрөөн. Ол бодунун дүжүмөттерин кыйгырып алгаш: «Менээ чугааланаар, бистиң улзувустан кым Израильдин хааныңга медээ чедирип турарыл?» — деп айтырган.

¹² «Кым-даа эвес, дээрги хааны — деп, дүжүмөттерниң бирээзи харыылаан. — Израиль чурттуг Элисей медээчи удуур өрээлинерге чугаалаан сөстериңерни безин Израильдин хааныңга катаптап чугаалап шыдаар киж и-дир».

¹³ «Ооң кайда турарын барып билип эккелиңер — деп, хаан дужааган, — мен ону тудуп эккээр кылдыр улус чорудуптайн».

Хаанның улзуу аңаа: «Ол Дотанда турар-дыр» — деп дыннатканнар. ¹⁴ Хаан ынаар аыттар, дайынчы тергелер болгаш хөй шериг чорудупкан. Олар дүне када келгеш, хоорайны бүзээлеп алганнар. ¹⁵ Даартазында эртен медээчинин чалчазы эртежинда тургаш, үнүп көөргө, хоорайны аыттарлыг, дайынчы тергелерлиг шериг бүзээлеп алган болган.

Чалча: «Ах, дээргим, канчаар бис ам?» — деп айтырган.

¹⁶ «Кортпа — деп, медээчи харыылаан. — Бистиң талавыста шериг оларның талазында шеригден хөй-дүр».

¹⁷ Элисей оон: «О, Дээрги-Чаяакчы, көрүп шыдаар кылдыр, ооң караан ажыдып берем» — деп мөргөөн.

Дээрги-Чаяакчы чалчаның караан ажыдып берген. Ынчан ол топтап көөргө, дагны оттуг аыттар, дайынчы тергелер шыва апкан болган, олар Элисейни долгандыр турган. ¹⁸ Кажан арамейлер Элисейге шимчеп үнүптерге, ол Дээрги-Чаяакчыга: «Бо чонну согурартып каап көрөм» — деп мөргөөн.

Элисейнин дилээн ёзуугаар Дээрги-Чаяакчы дайзыннарны согурартып каан. ¹⁹ Элисей оларга: «Ол орук, ол хоорай бо эвес-тир. Мээң соомдан чоруптуңар. Мен силерни дилеп турар киж иңерге чедирип каар мен» — дээн.

Оон оларны Самарияга чедире берген. ²⁰ Арамейлер хоорайже кирип кээрге, Элисей: «О, Дээрги-Чаяакчы, бо улус көөр кылдыр, оларның карактарын ажыдып берем» — деп дилээн.

Дээрги-Чаяакчы оларның карактарын ажыдып бээрге, олар Самарияда турарын көрүп кааннар. ²¹ Израильдин хааны оларны көрүп кааш, Элисейден: «Ачай, бо улусту кыра шаап кааптайн бе?» — деп айтырган.

²² «Хоржок, өлүрбе — деп, медээчи харыылаан. — Бодунуң хылыжың база ча-согунуң дузасы-биле тудуп албаан улузуну өлүрбес ужурлуг сен. Оларга аыш-чем биле сугдан беринер, чемненип алгаш, боттарының дээргизинче чана берзиннер».

²³ Хаан оларга улуг дой белеткеп бээрге, арамейлер ижип-чип шаг болган. Оон оларны салып чорудуптарга, олар дээргизинче эеп келгеннер. Арамей дээрбечи бөлүктөр ооң соонда израиль черже халдавастай берген.

Бүзээлеттирген Самарияда коргунчу аш

²⁴ Элээн үе эрткенде, арамей хаан Венадад бүгү аг-шерин чыггаш, халдап үнгөш, Самарияны бүзээлеп алган.

²⁵ Хоорайга коргунчу аш эгелээн. Бүзээлешкин аажок узамдыкканындан элчиген бажын сенеш шекел мөңгүңге, а бичии көгө-буга өдээн беш шекел мөңгүңге садып турган.

²⁶ Израильдин хааны бир катап хоорай ханазының кыры-биле эртип бар чыдырда, бир херээжен кижии аңаа: «Дээрги хааным, дузалап көрүңерем!» — деп алгырып, дилег кылган.

²⁷ Хаан: «Бир эвес сенээ Дээрги-Чаяакчы дузалайын турар болза, мен сенээ канчап дузалап шыдаар мен? Далган-тараам-даа, виноградым чулуу-даа чок-тур!» — деп харыылаан.

²⁸ Хаан оон: «Чүү болганы ол?» — деп айтырган.

Ол херээжен: «Дуу херээжен менээ: „Оглуну бер, бөгүн ону чиили, а даарта мээң оглумну чиир бис“ — диди. ²⁹ Мээң оглумну хайындыргаш, чип алдывыс. Да-

раазында хүнде мен аңаа: „Оглунну берче, ам ону чиили“ — дидим. А ол оглун чажырыпты» — дээн.

³⁰ Херээжен кижиниң сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора соп каапкан. Ол хана кырлап бар чыдырда, чон хаанның ора соп каапкан хевинин адаанда качыгдалдың самдар хеви барын көрүп каан. ³¹ Хаан: «Бир эвес Шафаттын оглу Элисейниң бажын бөгүн ооң эктинге арттырып каар болзумза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» — дээн.

³² Ол бодунуң айбычызын медээчи-же чорудупкан. Элисей бажыңыңга чоннуң баштыңнары-биле кады олурган. Айбычы келбээнде, чоннуң баштыңнарыңга ол: «Бо өлүркүчү менче бажым алыр кижии чорудупканын билер силер бе? Көрдүңер бе, айбычы чедип кээрге, эжикти хаап, ооң мурнунга дуглап алгаш, кирибеңер. Адыр, айбычының артында оон дээргизиниң базымнары дагжап тур!» — дээн.

³³ Элисей олар-биле чугаалашпышаан турда, айбычы аңаа чедип келгеш, хаанының сөстөрүн дамчыткан: «Бо айыыл-халап Дээрги-Чаяакчыдан келген-дир. Мен ам Дээрги-Чаяакчыга оон ыңай идегээш чоор мен?»

7 ¹ А Элисей: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна. Ол: „Даарта бо үеде Самария хоорайның төп шөлүңге бир хап ишти эки шынарлыг далганы-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс шекел мөңгүңге садар“ — деп чугаалады» — дээн.

² Ынчан Израильдин хаанының чөлөйүн алгаш турганы дүжумет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрнин эжиктерин ажыдыпкан-даа болза, ыңдыг чүве канчап болурул?» — дээн.

Элисей: «Сен ону караң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чемни чивес сен!» — деп харыылаан.

Бүзээлешкиниң төңчүзү

³ Хоорай хаалгазының чанынга кезжи аарыг дерт кижии турган.* Олар бот-боттарыңга мынча дишкеннер: «Өлү

* 7:3 Ыдыктыг хоойлуну ёзугаар, кеш аары дегген кижии хоорай даштыңга турар ужурлук турган (Лев. 13 эге; Сан. 12:14).

6:22 2 Чыл. 28:15; У. ч. 25:21; Рим. 12:20 6:24 3 Хаан. 15:18; 20:1; 4 Хаан. 8:27

6:26 2 Хаан. 14:4 6:29 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; Ыгы. 4:10 7:2 Мал. 3:10 || 4 Хаан. 7:17

бээриности манап, маңаа олурган херээвис чүл? ⁴ Бир эвес хоорайже баар деп шиитпирлээр болзувусса, ында аш болуп турар болгаш, аңаа өлүп каар бис. А бир эвес маңаа артып каар болзувусса, база өлүп каар бис. Арамейлерниң турлаанче баргаш, дүжүп берээли. Олар бисти диригге артгырып каар болза, амы-тыныбыс үзүлбес, а тыныбысты үзүп кагза, өлүп каар бис».

⁵ Олар имиртинде тургаш, арамей турлагже чорупканнар. Турлагның кыдынга чоокшулап кээрге, ында кым-даа чок болган! ⁶ Дээрги-Бурган арамей шеригге дайынчы тергелер, аъттар болгаш улуг аг-шериг даажы дыңналдырыпкан чүве-дир. Арамейлер ынчан бот-боттарынга: «Израильдин хааны бисче халдаар дээш, хет база египет хааннарны биске удур хөлезилеп алган-дыр!» — дишкенер. ⁷ Олар тургаш, чадырларын, аъттарын болгаш элчигеннерин каапкаш, имиртинде дезипкенер. Турлаан турган хевээрин каапкаш, амы-тынын камгалап дезипкенер.

⁸ Кеш аарыглыг улус турлагның кыдынга чеде бергеш, бир чадырже кирип келген. Олар чеменип, суксун ижип алгаш, оортан алдын-мөңгүн, хептер ап алгаш, барып чажырып кааннар. Оон дедир эеп келгеш, өске чадырже киргеш, оон база чүү-хөө соонш, барып чажырып кааннар. ⁹ Ооң сонда бот-боттарынга: «Бис шын эвес кылып тур бис, бо дээрге эки медээлер хүнү-дүр, а бис оларны ыгтавайн тур бис. Бир эвес даң адаркын манаар болзувусса, кем-буруулуг апаар бис. Ам доран барып, ол дугайында хааннын ордузунга дыңнадылы» — дишкенер.

¹⁰ Олар барып, хоорайның хаалгачыларын кыйгырыпкан: «Арамейлернин турлаанга четкеш келдивис, а ында кижиде даа чогул, кижиде үнү-даа дыңналбастыр. Чүгле баглап каан аъттар, элчигеннер болгаш турган хевээр артып калган чадырлар бар болду» — деп чугаалааннар.

¹¹ Хаалгачылар медээни чарлапкан, ол дугайында хааннын ордузунга айыткаан. ¹² Хаан дүне када туруп келгеш, бодунун дүжүметтеринге: «Арамейлернин бисти канчаар деп турарын силерге чугаалап берейн. Олар бистин аштап турарыбысты билир болгаш, „Израильчилер хоорайдан үнүп кээрге, дириге тудуп ал-

гаш, хоорайынче халдап кире берээли“ деп бодап, шөлге чаштына бээр дээш, турлаан каапкан-дыр» — дээн.

¹³ Ооң дүжүметтериниң бирээзи: «Хоорайда дириг арткан аъттарның бежин ап алгаш, чүү болганын билип экээр кылдыр улустан чорудуптаалы. Олар, хоорайда ам-даа арткан мөөң израильчилер ышкаш, удавас дөмей-ле өлүп каар болгай» — дээн.

¹⁴ Хайтыгчылар аъттарда кошкан ийи дайынчы терге ап алганнар. Хаан оларны арамей аг-шеригиниң соондан чорудупкан: «Чүү болганын барып көрүнер» — деп дужааган.

¹⁵ Олар арамей аг-шеригни шуут-ла Иордан хемге чедир эдирип, бүгү орук далаштыг дескен арамейлерниң октапкан идик-хеви, шериг херексели-биле шыптыганын көрүп чорааннар. Айбылатканнар эеп келгеш, көргөн чүвезин хаанга айыткааннар. ¹⁶ Чон хоорайдан үнгеш, арамей турлагны үптөп каапкан. Дээрги-Чаяакчыны азаан сөзүн өзүгаар бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чүгле чаңгыс шекел мөңгүгө садып эгелээ.

¹⁷ А хаан оң холунга чөленип турганы дүжүметке хоорай хаалгазы кадартып каан. Чон ол дүжүметти хаалгага өлүр таптап каапкан. Дүжүметтин өлүмү Бурганның кижизинин, кажан хаан оон бажыныңга кээп чорда, чугаалааны өзүгаар болган. ¹⁸ Бурганның кижизи хаанга: «Даарта бо үеде Самариянын төп шөлүгө бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс шекел мөңгүгө садар» — дээн турган. ¹⁹ Ол дүжүмет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрнин эжиктерин ажыдыпкан-даа болза, ындыг чүве канчап болурул?» — дээн турган. А Элисей: «Сен ону караң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чемни чивес сен!» — деп харыылаан турган. ²⁰ Дүжүмет-биле ынчалдыр болган-даа: чон ону хаалгага таптап кааптарга, ол өлүп калган.

Сунем чурттуг херээженниң хуваагылыг чери

8 ¹ Огун диргизип кааны херээжен кижиге Элисей: «Өг-бүлөң-биле кады чорупкаш, турумчуп шыдаптар черинге чуртта, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо

7:7 Ыд. ыр. 47:6 7:17 4 Хаан. 7:2 8:1 4 Хаан. 4:35-37 || Э. д. 41:27

чуртче чеди чыл үргүлчүлээр аш ыдыпкан-дыр» — дээн.

²Херэежен кижн дораан Бурганнын кижизиниң сөзүн ёзугаар кылган. Ол өг-бүлези-биле кады чоруй баргаш, филистим черге чеди чыл чурттаан. ³Чеди чыл болгаш, ол херэежен филистим черден ээп чанып келгеш, бодунуң бажыңы биле хуваалгыг черин эгидип бээрин дилээр дээш, хаанче чорупкан. ⁴А хаан ол үеде Бурганнын кижизиниң чалчазы Гиезий-биле чугаалажып турган. Ол: «Элисейниң кылган бүгү өндүр улуг херектериниң дугайында менээ чугаалап бер» — дээн.

⁵Гиезий хаанга Элисейниң өлгөн кижини канчаар диргискенин чугаалап турар аразында, дирли берген оолдун авазы хаандан бодунуң бажыңы биле черинге хамаарыштыр дилег кылып келген. Гиезий: «Дээрги хааным, ол херэежен бодур, а Элисейниң диргизип кааны оон оглу — бо-дур!» — дээн.

⁶Хаан херэеженден айтырарга, ол аңаа чугаалап берген. Ынчан хаан оон херээн сайгарар кылдыр бир дүжүметти быжыглап бергеш: «Бо херэеженге хамааржып турган бүгү чүвени эгидип бер, ооң чурттан чоруй барган хүнүнден эгелээш, бо хүнге чедир аңаа хамааржыр шөлдөн кирген ажык-орулганы база эгидип бер» — дээн.

Азаилдиң арамей хаан апарганы

⁷Элисей Дамаскыга арамей хаан Венадад аарып турда, чедип келген. Хаанга «Бурганнын кижизи келген-дир» деп дыңнадыптарга, ⁸ол Азаил деп кижиге: «Белектен ап алгаш, Бурганнын кижизин барып утку. Ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көр, мээң бо аарыгдан экириримни айтыр» — дээн.

⁹Азаил Дамаскының дөртөн теве чүгү эң эки барааннарын белек кылдыр ап алгаш, Элисейге уткуштур чорупкан. Ол Элисейни мурнунга кээп турупкаш: «Оглуңар, арамей хаан Венадад, мени силерден: „Бо аарымыдан экирир мен бе?“ — деп айтырары-биле айбылап чорутту» — дээн.

¹⁰Элисей: «Хаанга: „Экирий бээрдир сен“ — деп барып чугаала. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының менээ ажытканын ёзугаар ол ылап-ла өлүп каар кижн-дир» — дээн.

¹¹Ол ынчан демгизинче шиглей көргеш, үзе кайгап туруп бээрге, демгизи эгени берген. Бурганнын кижизи ыглап бадырыпкан.

¹²«Мээң дээргим чүге ыглап турар чоор?» — деп, Азаил айтырган.

«Чүге дээрге израильчилерге кандыг бак чүве кылырынның билир-дир мен — деп, Элисей харыылаан. — Оларнын шивээлерин өрттедип, аныак оолдарын хылыш-биле шанчып өлүрүп, чаш төлдерин черже чылча октап, иштиг херэеженнерин хылыш-биле одура шавар-дыр сен».

¹³Азаил: «Силерниң чалчанаар мен чүгле чөгенчиг ыт-тыр мен! Канчап мен ындыг улуг херектер үүлгедир мен?» — дээн.

Элисей: «Дээрги-Чаяакчы менээ сээң арамей чоңнуң хааны апарынны ажытты» — деп харыылаан.

¹⁴Азаил ынчан Элисейден чоруй баргаш, дээргизинче дедир чедип келген. Венадад: «Элисей сенээ чүү диди?» — деп айтырарга, Азаил: «Ол менээ силерниң экирий бээринерни чугаалады» — деп харыылаан.

¹⁵А дараазында хүнде ол чоорган алгаш, сугта өттүргеш, Венададтың арнын дуглай салып каарга, хаан өлүп калган. Азаил оон орнунга хаан апарган.

Иорам — Иудеяның хааны

(2 Чыл. 21:4-20)

¹⁶Израильдин хааны, Ахавтын оглу Иехорамнын чагыргазының бешки чылында Иудеяның хааны Иосафаттын оглу Иорам Иудеяга хааннап эгелээн. (Иосафат ам-даа хаан бооп турган.)* ¹⁷Ол үжөн ийи харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ¹⁸Иорам Израильдин хааннарының оруун эде-рин, Ахавтын өг-бүлезин өттүнүп чурттап турган, чүге дээрге Ахавтын уруун кадай кылып алган чүве-дир. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип

* 8:16 «Иосафат ам-даа хаан бооп турган» деп домак өске бурунгу сөзүглелдерде таварышпай турар.

8:4 4 Хаан. 4:12; 5:20-27 8:7 4 Хаан. 6:24 8:8 3 Хаан. 19:15, 17 || 1 Хаан. 9:7 || 4 Хаан. 1:2 8:12 4 Хаан. 10:32; 12:17; 13:22; Ам. 1:3-4 || Ыд. Ыр. 136:9; Иса. 13:16; Ос. 14:1; Наум 3:10 || Ос. 14:1; Ам. 1:13 8:13 3 Хаан. 19:15, 17 8:18 3 Хаан. 12:28-30 || 3 Хаан. 16:31-33

турган. ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодунун чалчазы Давидти бодааш, Дээрги-Чаяакчы Иудеяны узуткаарын күзевээн. Ол Давидке ооң үре-салгалы, өшпес чырыткы дег, кажан кезээде хаан болуп чагыраын азаан турган.

²⁰ Иорамның үзинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазына удур тура халааш, боттарына хаан олуртуп алган. ²¹ Ынчангаш Иорам бүгү дайынчы тергелери-биле Цаир хоорайже чорупкан. Эдомнар ону бүзээлеп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелеринин башкарыкчыларыңче халдаан. Ынчалза-даа оон шерии аалдарынче десе берген. ²² Эдом ынчалдыр Иудеяның чагыргазының адаандан үнгөш, амдыгаа чедир аңаа чагыртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база оон чагыргазының адаандан үне берген.

²³ Иорамның өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодаратынып бижиттинген. ²⁴ Иорам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону ада-өгбезинин чанынга, Давидтин Хоорайына ажаап каан. Оон оглу Охозия ачазының орнунга хаан апарган.

Охозия – Иудеяны хааны (2 Чыл. 22:1-6)

²⁵ Израильдин хааны, Ахавтын оглу Иехорамның чагыргазының он ийиги чылында Иудеяның хааны Иорамның оглу Охозия хааннап эгелээн. ²⁶ Охозия чээрби ийи харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Оон авазын Гофолия дээр турган, ол – Израильдин хааны Омринин үре-салгалы чүве-дир. ²⁷ Охозия Ахавтын өг-бүлезинин оруун эдерип, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүге дээрге Ахавтын өг-бүлезин-биле төрөлдешип алган чүве-дир.

²⁸ Охозия Ахавтын оглу Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилге удур дайылдажыры-биле Галаадта Рамот хоорайже үнүпкен. Арамейлер Иехорамны балыглап кааннар. ²⁹ Иехорам хаан арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, арамейлерден алган ба-

лыгларын экиртири-биле Изреелче ээп келген. А Иудеяның хааны, Иорамның оглу Охозия Ахавтын оглу Иехорам-биле ужуражыр дээш Изреелче чорупкан, чүге дээрге демгизи балыгладыпкан болган.

Бурганның Иехуна хаан кылдыр томуйлааны

9 ¹ Элисей медээчи өске-бир медээчини кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Куржанып алгаш, олива үзү кудуп каан бо көгээржикти тудуп алгаш, Галаадта Рамотче чорувут. ² Ынаар чедер бергеш, Намессийнин огулуну огулу, Иосафаттын огулу Иехуна тып ал. Иехуна баргаш, ону ха-дунмазының аразындан үндүргөш, иштиги өрөөлчө аппарат. ³ Бо көгээржикти алгаш, олива үзүн оон бажынче кудупкаш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: „Мен сени Израильдин хааны кылдыр томуйлап кагдым“. Оон эжикти ажиткаш, дораан дезивит!»

⁴ Медээчи аныяк оол Галаадта Рамотче чорупкан. ⁵ Ол ынаар чедер бергеш, кады олурар шериг баштыннарын көрүп каан.

Аныяк оол: «Шериг баштыңы, менде силерге дамчытсын дээн сөс бар» – дээн.

Иеху: «Бистиң кайгывска?» – деп айтырган.

«Силерге, шериг баштыңы» – деп, оол харыылаан.

⁶ Иеху тургаш, бажынче кире берген. Аныяк медээчи оон бажынче олива үзүн кудупкаш: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: Мен сени Бодунун израиль чонумуну хааны кылдыр томуйлап кагдым. ⁷ Сен дээргин Ахавтын өг-бүлезин кыргып-хыдып каар сен, Мен ынчан медээчилеримнин ханы дээш, Иезавелдин төккени Дээрги-Чаяакчының бүгү чалчаларының ханы дээш өжээним негеп аар мен. ⁸ Ахавтын бүгү үре-салгалы өлүп каар. Ахавтан укталган эр кижи бүрүзүн – кул-даа, хостуг-даа* кижини – кыра шаап каар мен. ⁹ Мен Ахавтын үре-салгалын Наваттын оглу Иеровоамның үре-салгалы дег база Ахияның оглу Ваасаның үре-салгалы дег кылып каар мен. ¹⁰ А Иезавелди Изреелдин мурнунга

* 9:8 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

8:19 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36 8:20 Э. д. 27:40; 3 Хаан. 22:47 8:26 4 Хаан. 11:1
8:28 4 Хаан. 8:15 || 3 Хаан. 22:3 9:1 4 Хаан. 8:28 9:2 3 Хаан. 19:16 9:3 1 Хаан. 10:1
9:7 3 Хаан. 18:4 9:8 Ы. х. к. 32:36 9:9 3 Хаан. 14:10; 15:29; 16:11; 21:21-22

ыттар чип кааптар, ону кым-даа хөөр-жүтпес» — дээн.

Оон медээчи эжикти ажыткаш, дезип чоруй барган.

¹¹ Иеху бодунуң дээргизиниң дүжү-меттеринге чедип кээрге, олар: «Шупту чүве эки-ле бе? Ол тенек аарыг кижичүге сеңээ кээп чорду?» — деп айтырганнар.

Иеху: «Ындыг улустуң кайы хире хоозун чүве чулчуруп чоруурун боттарыңар билир-ле болгай силер» — деп харыылаан.

¹² Олар: «Билбес бис! Чугаалап берем» — дээннер.

Иеху: «Ол меңээ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдып: „Мен сени Израильдин хааны кылдыр томуйлап кагдым“ — диди» — дээн.

¹³ Олар далаштыгы-биле тоннарын ужулгап, чаданың тепкиштеринге-ле аңаа чада салып бергенер. Оон мыйыс эдиски этсип: «Иеху хаан делгерезин!» — деп алгыржып турганнар.

Иехунуң ийи хаанны өлүргени

¹⁴ Намессийниң оглунуң оглу, Иосафаттың оглу Иеху Иехорам хаанга удур сүлтээ кылган.

Иехорам ынчан бүгү израильчилер-биле кады Галаадта Рамот хоорайны арамей хаан Азаилден камгалап турган чүведир. ¹⁵ Ындыг-даа болза, Иехорам хаан Азаил-биле дайылдажып тургаш, арамейлерден алган балыгларын эмнеп аар дээш, Изреелге ээп чанып келген турган.

Иеху улузунга: «Бир звес шын сеткилицерден мээң таламда болуңарза, кымга-даа Рамот хоорайдан дезип үнгөш, Изреелге медээ чедирер арга бербеңер» — дээн.

¹⁶ Ол дайынчы тергеге олурупкаш, Изреелче чорупкан, чүге дээрге Иехорам ында сегип чыткан, а Иудеяның хааны Охозия ооң-биле ужуражып чедип келген турган. ¹⁷ Изреелдин суургазында турган таңныыл Иехунуң шериглериниң кел чыдарын көрүп кааш: «Шериглер көрүп кагдым!» — деп алгыра берген.

«Оларга уткуштур аьтгыг шеригжин чорудувут — деп, Иехорам дужааган. — Ол „Шупту чүве эки бе?“* — деп айтырзын».

¹⁸ Аьтгыг шеригжи Иехуга уткуштур үнүп келгеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ — деп айтырып тур» — дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сеңээ кандыг хамаанныг чүвел? Мени эдерип чорувут» — деп харыылаан.

А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди» — деп дыңнаткан.

¹⁹ Хаан ынчан өске аьтгыг шеригжини чорудупкан. Ол Иехунуң улузунга чеде бергеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ — деп айтырып тур» — дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сеңээ кандыг хамаанныг чүвел? Мени эдерип чорувут» — деп харыылаан.

²⁰ А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди. Мурнунда кел чыдар кижиниң Намессийниң уре-салгалы Иехуга дөмейин — калчаа тенек кижичүгө ышкаш халдып олур» — деп дыңнаткан.

²¹ Иехорам: «Мээң чуузамны белеткенер!» — деп дужааган.

Чуузамны аьтгарга кожупкан. Израильдин хааны Иехорам биле Иудеяның хааны Охозия олар, кайызы-даа бодунуң чууазынга, Иехуга уткуштур үнүпкенер. Олар ооң-биле изреелчи Навуфейге хамааржып турган хуваагыг черге ужуражы бергенер.

²² Иеху-биле ужуражы бергеш, Иехорам: «Иеху, шупту чүве эки бе?» — деп айтырган.

Иеху: «Сээң аваң Иезавелдин самыыраары база караң көрнүрү дендеп турда, кандыг эки чүве туруп боорул?» — деп харыылаан.

²³ Иехорам дедир ээпкеш: «Охозия, өскерликчи чорук-тур!» — деп алгырбышаан, дезипкен.

²⁴ Иеху чазын хере тырткаш, Иехорамнын ийи чарын аразынче адылкан. Согун хаанның чүрөөн өде бээрге, ол чууазынга кээп душкен. ²⁵ А Иеху бодунуң дүжүмеди Бидекарга: «Ооң мөчү-сөөгүн алгаш, изреелчи Навуфейниң хуваагыг черинче октавыт. Сакты-дыр сен бе, бис ийилээ ооң ачазы Ахавтың соондан аьтгыг бар чыдырвысты, Дээрги-Чаяакчы аңаа хамаарыштыр мынча деп медеглээн ийик: ²⁶ „Мен дүүн Навуфейниң ханын

* 9:17 Азы: «Тайбың-биле келдинер бе?»

^{9:10} 3 Хаан. 21:23; 4 Хаан. 9:36 ^{9:11} Иер. 29:26; Ос. 9:7 ^{9:13} Мф. 21:8; Мк. 11:8 || 2 Хаан. 15:10; 3 Хаан. 1:34 ^{9:14} 4 Хаан. 8:28-29 ^{9:21} 2 Чыл. 22:7 || 3 Хаан. 21:1 ^{9:26} 3 Хаан. 21:19

база ооң оолдарының ханын көрдүм. Олар дээш шак ол черге сени албан кездир мен“. Ынчангаш ооң мөчү-сөөгүн алгаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзу-гаар ол черге октавыт» — дээн.

²⁷ Болган чүүлдү көрүп кааш, Иудеяны хааны Охозия Бет-Хаганче* баар орук-биле дезипкен. Иеху Охозияны сүрүп: «Ону база өлүрүп калыңар!» — деп алгырып чораан.

Охозия Ивлеам чоогунда Гурже көдүрлүп орда, ону чууазынгга балыглапканнар. Ол Мегиддон хоорайже дезип киргеш, аңаа өлүп калган. ²⁸Чалчалары ону Иерусалимче чуузага сөөртүп эккелгеш, ооң чевег-куюнга, ада-өгбезинин чанынга, Давидтиң Хоорайынга ажаап кааннар. ²⁹ (Охозия Ахавтың оглу Иехорамның чагыргазының он бирги чылында Иудеяның хааны апарган турган чүве-дир.)

Иезавелдин чүдек-бужар өлүмү

³⁰ Иеху оон Изреелче чорупкан. Иезавел ол дугайында дыннап кааш, карааның кирбиин будуп, бажының дүгүн аян киир дырап алгаш, сонгаже көрүп олурган. ³¹ Кажан Иеху хоорай хаалгазынче кирип кээрге, Иезавел: «Шупту чүве эки бе, бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зимри?»* — дээн.

³² Иеху сонгаже өрү көргөш: «Кым мээң таламдал? Кымыл?» — дээн.

Ийи азы үш чалча сонгадан олче бакылап келген. ³³ Ол: «Ону дүжүр октаптыңар!» — дээн.

Иезавелди дүжүр октапканнар. Ону аьтгар таптай басып кааптарга, ооң ханы ханаже болгаш аьтгарже чаштай берген.

³⁴ Иеху ордуже кирип келгеш, ижилчип алган. Оон ол: «Бо каргыштыг херэеженче сагыш салып, хөөржүдүп калыңар, чүге дээрге ол болза хаанның уруу-дур!» — дээн.

³⁵ Ону хөөржүдүп чорупкаш, баш сөөгү, буттар, холдарның адыштарындан өске, чүнү-даа тыппааннар. ³⁶ Улус ээп келгеш, Иехуга дыннадырга, ол: «Дээрги-Чаяакчының Бодунуң чалчазы, Тешви чурттуг Илияны дамчыштыр: „Изреел

мурнунга ыттар Иезавелдин мага-бодун чип кааптар. ³⁷ Ооң мөчү-сөөгү Изреел мурнунга шөлде төккөн өдек дег болду, кым-даа: ‘Иезавел ол-дур’ — деп шыдавас“ — деп чугаалаан сөзү боттанганы ол-дур» — дээн.

Ахав хаанның үре-салгалының кырдырганы

10 ¹ Ахав Самарияга чеден үре-салгалдыг турган. Иеху чагаалар бижээш, Самарияда Изреелдин чагырыкчыларыныче, чоннуң баштыңнарыныче, Ахавтың үре-салгалының кижизидикчилеринче чорудупкан. Чагааларның утказы мындыг: ² «Бо чагаа силерге чедери билек, биртээ силерде дээргинерниң үре-салгалы, дайынчы тергелер, аьтгар, быжылалдыг хоорай болгаш ок-чепсек бар болганда, ³ дээргинерниң эң эки, эң төлөпиг салгакчызын шилип алгаш, ону Ахавтың дүжүлгезинге олуртуп калыңар. Ынчалза-даа силер дээргинерниң үре-салгалын камгалап, чаалажар апар силер».

⁴ А олар аажок корткаш: «Ийи хаан ооң-биле туржуп шыдаваанда, бис канчап шыдаар бис?!» — деп барганнар.

⁵ Хаанның ордузунуң башкарыкчызы, хоорай чагырыкчызы, чоннуң баштыңнары болгаш тажыларның кижизидикчилери Иехуе: «Бис — силерниң чалчаларыңар-дыр бис, чугаалаан бүгү чүвеңерни күүседир бис. Кымны-даа хаан кылдыр олуртпас бис, күзээн-че чүвеңерни кылып көрүңер» — деп сөс дамчытканнар.

⁶ Ынчан Иеху оларже мындыг уткалыг ийиги чагаа бижээн: «Бир эвес силер мээң таламда бооп, мээң сөзүмнү дыңнаар болзуңарза, дээргинерниң үре-салгалы оолдарның баштарын ап алгаш, даарта бо үеде менче, Изреелче чедип келиңер».

А тажылар, шупту чеден кижини, оларны кижизидерин бүзүрөп дааскан хоорайның дарга улузунга турган чүве-дир. ⁷ Чагаа алгаш, ол улус тажыларның шуптузун өлүрүп каапкан. Олар өлүрткөн-нерниң баштарын хааржактарже суккаш, Изреелде Иехуе чорудупканнар.

* 9:27 Азы: «Сесерликте бажынче». * 9:31 Азы: «Бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зимриге амыртайбың турган бе?»

9:27 2 Чыл. 22:9 9:28 4 Хаан. 23:30 9:31 3 Хаан. 16:9-13 9:34 3 Хаан. 16:31 9:36 3 Хаан. 21:23; 4 Хаан. 9:10 10:1 3 Хаан. 16:24 10:7 3 Хаан. 21:21; 4 Хаан. 9:8

⁸ Айбылаткан төлээ кижиге келгеш, Иеху-га: «Тажыктарның баштарын эккелди» — деп айыткан.

Иеху: «Оларны хоорай хаалгазынын чанынга эртенге чедир ийи оваа кылдыр чыйы салып калыңар» — деп дужааган.

⁹ Даартазында эртен Иеху үнүп келгеш, чон мурнунга туруп алгаш: «Силерде буруу чок. Бо дээрге мен дээргимге удур сүлчээ кылгаш, ону өлүрүп кааным ол-дур, ынчаарга ол бүгү улусту кым өлүрүп кааныл? ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының Ахавтын үре-салгалынга удур чугаалаан чаңгыс-даа сөзү күүсеттинмейн барбазын билип алыңар. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Илияны дамчыштыр чугаалаан чүвезин кылган-дыр» — дээн.

¹¹ Иеху оон Изреелде Ахавтын үре-салгалындан артып калган бүгү улушту, оон нояннарын, чоок кижилерин, томуйлап кааны Бурганның бараалгакчыларын өлүрүп каапкан — Ахавтын улундан чаңгыс-даа кижиге дириг артпаан.

Охозияның төрөлдөрүн Иехуңуң өлүргени

¹² Оон соонда Иеху Изреелден үнгеш, Самарияже чорупкан. Ол Кадарчылар турлаа дээр черге тургаш, ¹³ Иудеянын хааны Охозиянын төрөлдөрүнге ужуражы бергеш: «Кымнар силер?» — деп айтырган.

Олар: «Бис — Охозиянын төрөлдөрдир бис. Тажыктар болгаш хаан уктуг өске-даа оолдарның амыр-кадыын айтырып бар чыдыр бис» — деп харыялааннар.

¹⁴ Иеху: «Оларны диригте тудуп алыңар!» — деп дужааган.

Ол улушту диригте тудуп алганнар. Оон дөргөн ийи кижини Кадарчылар турлаанда кудук чанынга өлүрүп кааннар. Иеху оларның чаңгызын-даа диригге арттырбаан.

¹⁵ Оортан чоруткаш, ол аңаа уткуштур кел чыткан Рехавтын оглу Ионадавты көрүп каан. Иеху ону мендилээш: «Мээн чүрээмнің сенээ шынчызы дег, сээң чүрээң мээңиңге база шынчы бе?» — деп айтырган.

Ионадав: «Ийе» — деп харыялаан.

Иеху: «Ындыг болза, холуң бээр сун» — дээн.

Демгизи холун сунуп бээрге, Иеху ону тергеже үндүр тыртып алган.

¹⁶ Иеху: «Мээң-биле кады чорувут. Дээрги-Чаяакчы дээш хүннеп турарымны көөр сен» — дээш, ону бодунуң тергезинге олуртуп алгаш, чорупкан.

¹⁷ Самарияга келгеш, Иеху Ахавтын ында артып калган бүгү улузун кыра шаап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчынын Илияга чугаалаан сөзүн ёзугаар оларны узуткап каан.

Ваалдың бараалгакчыларын Иехуңуң узуткап кааны

¹⁸ Оон Иеху бүгү чонну чыып алгаш: «Ахавтын Ваалга бараан болушкуну эвээш болуп турган-дыр, а мен аңаа оон артык бараан болур мен. ¹⁹ Ваалдың бүгү медээчилерин, оон бүгү мөгейкичилерин, бүгү бараалгакчыларын менче кыйгырып эккелинер. Көрдүңер бе, олар кижиге арттырбайн келген турзун, чүге дээрге мен Ваалга өндүр улуг өргүл кылырым ол-дур. А келбээн кижиге бүрүзү амы-тынның артпас» — дээн.

Иеху кажар сагыш-биле ынчаар кылып, Ваалга мөгейип турар улушту кыргып-хыдыр деп бодап алган. ²⁰ Ол: «Ваалга тураскааткан байырлалдыг чыгыштан чарлаңар» — дээн.

Улус чыыш боорун чарлапкан. ²¹ Иеху бүгү Израильге медээ тараткан. Ваалдың бүгү бараан болукчулары чедип келген, чаңгыс-даа кижиге келбейн барбаан. Олар Ваалдың өргээзинге сыңмарлаштыр чыгып келген. ²² Иеху хеп кадагалакчызынга: «Ваалдың бүгү мөгейкичилеринге тускай хептен эккеп бер» — дээрге, демгизи оларга хеп эккеп берген.

²³ Оон Иеху биле Рехавтын оглу Ионадав Ваалдың өргээзинче кире берген. Иеху Ваалдың мөгейкичилеринге: «Силерниң аранарда Дээрги-Чаяакчынын мөгейкичилери чок, а чүгле Ваалдың мөгейкичилери бар дээрин хынап көрүп, бүзүрөп алыңар» — дээн.

²⁴ Демгилери бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдөр кылыры-биле өргээже кире бергеннер. Иеху сезен кижини даштыгаа тургузуп каап: «Бир эвес силерниң холуңарга хүлээдип берип турарым улустун кайы-бирээзин амы-тынның үндүрер кижиге турар болза, ол кижиге бодунуң амы-тыны-биле харыялаар» — деп сагындырып каан.

10:10 3 Хаан. 21:19, 21, 29 10:14 2 Чыл. 22:8 10:15 1 Чыл. 2:55 | Иер. 35:8 10:17 3 Хаан. 21:19, 21, 29
10:18 3 Хаан. 16:31-32 10:19 3 Хаан. 18:19; 22:6 10:21 3 Хаан. 16:32 10:24 3 Хаан. 20:39

²⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдү кылып дооскан дораан-на, Иеху таңныылдарга база шериг баштыңнарынга: «Киргеш, оларны кырып кааптыңар, чаңгызын-даа диригте арттырбаңар» — дээн.

Таңныылдар биле шериг баштыңнары Ваалдын мөгөйкчилерин кылыш-биле шанчып каапканнар. Мөчүсөөктерни дашкаар үндүр октапкаш, Ваалдын өргээзиниң иштики ыдыктыг өрээлинче кире бергеннер. ²⁶ Олар Ваалдын өргээзинден ыдыктыг көжээни үндүргөш, өрттедишкеннер. ²⁷ Оон Ваалдын көжээни чуура шапкаш, оон өргээзин үрөп бузуп каапкаш, аңа албаннаар чер кылып алганнар. Амдыгаа чедир-даа ыңдыг хевээр.

²⁸ Иеху израиль черге Ваалга мөгөөр чорукту ыңчалдыр узуткап каан.

²⁹ Ынчалза-даа ол Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан. Улус Вефил биле Дан хоорайларда алдын бугажыктарга мөгөөрин уламчылап турган.

³⁰ Дээрги-Чаяакчы Иехуга: «Меңээ таарымчалыг чүвени боттандырып, Мээн бодап алган бүгү чүвемни Ахавтың үре-салгалы-биле кылган-дыр сен. Ынчангаш сээн үре-салгалың дөрткү салгалга чедир Израильдин дүжүлгезинге саадаар» — дээн.

³¹ Ынчалза-даа Иехуда Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузун бүгү чүлдү-чүрээнден күүседир чүткүл чок болган. Ол Израильди бачытче кириген Иеровоамның бачыттарындан ойталаваан.

Иехунуң чагыргазының төңчүзү

³² Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Израильди кезиктей чарып, бичиледишп эгелээн. Азаил хаан израильчилерни оларның бүгү девискээринге чылча шаап,

³³ Иорданның чөөн талазынга, бүгү галаад черге (Гад, Рувим болгаш Манасияның черлери-биле кадды), Арнон хемнин шынаазында турар Ароер хоорайдан эгелээш, Галаадты таварааш, васан черге чедир аштырышкыңга таварыштырган.

³⁴ Иехунуң өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

³⁵ Иеху өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Оон оглу Иоахаз ачазының орунунга хаан апарган. ³⁶ Иеху Израильди оон найысылалы Самарияга чээрби сес чыл чагырган.

Гофолия биле Иоас

(2 Чыл. 22:10–23:21)

11 ¹ Охозияның авазы Гофолия оглунун өлүп калганын дыңнааш, ол дораан хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан. ² Ынчалза-даа Иорам хаанның уруу, Охозияның дунмазы Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурут турган тажылар аразындан бүүдү ашпарган. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херээжен кижини удуур өрээлге чажырып каан. Иоасты Гофолиядан ыңчаар чажырып каарга, оол өлүртпейн барган. ³ Гофолия чуртуг чагырып турган үеде, оол эмзирикчизи-биле кадды Дээрги-Чаяакчының өргээзинге алды чыл чаштынып турган.

⁴ Гофолияның чагыргазының чеди-ги чылында Иодай бараалгакчы кари уктуг таңныылдар биле камгалакчы шериглериниң чүс шериг баштыңнарыңче улус айбылап чоруткаш, оларны бодунче, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чалап алган. Ол баштыңнар-биле дугуржулга кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оларның дангыраан алгаш, хаанның оглун оларга көргүскен. ⁵ Иодай оларга дужаал берген: «Силер мынчаар кылдыр ужурут силер. Үш кезекке үстүп алыңар — амыр-дыш хүнүнде албан-ажыл эрттирип турар силерниң үштүң бир кезинер хаанның ордузунун мурнунга таңныылдазын, ⁶ өске үштүң бир кезинер Сур хаалганың чанынга турзун, а арткан үштүң бир кезинер Ахар-Харацим хаалгага турзун, ордуңу ээлчележиш камгалаңар. ⁷ Ол ышкаш амыр-дыш хүнүнде албан-ажылыңдан халажыр ужурут ийи кезекке хамааржыр улус Дээрги-Чаяакчының өргээзин таңныылдап, хаанны камгалап артып калыңар. ⁸ Хаан-

10:25 3 Хаан. 18:40 10:26 4 Хаан. 3:2 10:27 4 Хаан. 23:14

10:29 3 Хаан. 12:28

10:30 4 Хаан. 15:12

10:32 4 Хаан. 8:12

10:33 Ы. х. к. 2:36

11:1 4 Хаан. 8:26 || 4 Хаан. 9:27 ||

Башт. 9:5 11:5 1 Чыл. 9:25

ны долгандыр ок-чепсектиг туруп алгаш, өргээнин девискээринче* чоокшулап келген кижги бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан кайнаар-даа баар болза, оон чанынга чоруп турунар».

⁹Чүс шериг баштыңнары Иодай бараалгакчының дужаалын күүсеткен. Баштын бүрүзү болдуруп улузун — амырдыш хүнүндө ажыл-албанынче үнүп турар-даа, ажыл-албанындан халажып чоруп турар-даа улусту — эдертип алгаш, Иодай бараалгакчыга чедип келген. ¹⁰Чүс шериг баштыңнарынга Иодай Дээрги-Чаяакчының өргээзинге шыгжаттынып турган, Давид хаанга хамааржыр чыдаларны, дозуг-камгалаалдарны үлөп берген. ¹¹Камгалакчы шериглер ок-чепсез холунга туткаш, хаанның долгандыр — Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигээш биле өргээни дескиндир туруп алганнар. ¹²Иодай Иоас тажыны үндүрө бергеш, анаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунуң хоолгазын берип каан*. Оон тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзүбиле чаап каарга, чыылган чон: «Хаан делгерезин!» — деп алгыржып, адыш часкап турган.

¹³Шериглер биле чоннуң алгы-кышкызын дыннап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹⁴Ол топтап көөрге, чаңчыл ёзугаар хаан турар черде — өргээниң адагажының чанында — хаан бо турган! Оон чанында шериг баштыңнары, трубалар этсир улус бар болган, а чурттуң бүгү чону өөрүп-байырлап, трубалар этсип турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» — деп алгыра берген.

¹⁵Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарынга дужаал берип: «Ону өргээниң девискээринден* үндүрө бергеш, эдерип чорупкан кижги бүрүзүн хылыш-биле шанчып өлүрүп калынар. Чүгү Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ону өлүрүп болбас» — дээн.

¹⁶Гофолияны сегирип алганнар; кадын хаанның ордузунче аъттар кирер черге чедип келгеш, анаа өлүртүп алган.

¹⁷А Иодай Дээрги-Чаяакчы биле хаанның, чоннуң аразынга, ол чон Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. Оон ыңай хаан биле чоннуң аразынга керээ чарган. ¹⁸Чурттун бүгү чону Ваалдын өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан. Улус өргүл салыр бедигээштерни база Ваалдын дүрзулерин бүрүнү-биле чуура шаап, өргүл бедигээжиниң мурнунга Ваалдын бараалгакчызы Маттанны өлүрүп каан.

Оон Иодай бараалгакчы Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр улус тургузуп каан. ¹⁹Иодай чүс шериг баштыңнарын, кари уктуг танныылдарны, камгалакчы шериглерни болгаш чурттун бүгү чонун эдертип аарга, олар шупту хаанның Дээрги-Чаяакчының өргээзинден кады үндүрө бергеш, Харацим хаалгазын дамчыштыр ордуже кирип келген. Иоас дүжүлгөдө бодунуң саадаар черин ээлепкен. ²⁰Чурттун бүгү чону өөрүп-хөгөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны хаанның ордузунга хылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген. ²¹Иоас хааннап эгелээрде, чеди харлыг турган.

Иоастың Бурганның өргээзин септеттиргени
(2 Чыл. 24:1-27)

12 ¹Иоас Иехунун чагыргазының чеди-ги чылында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту дөргөн чыл чагырган. Оон авазын Цивия дээр турган, ол Безр-Шева чурттуг херээжен кижги чүве-дир. ²Ол назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып келген, чүте дээрге Иодай бараалгакчы ону чагып-сургап турган чүве-дир. ³Чүгү мөгөйишкин кылыр бедик черлер узуткатынмаан, чон анаа өргүл салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын соксатпаан.

⁴Бурганның бараалгакчыларынга Иоас: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче ыдыктыг өргүл кылдыр эккеп турар бүгү акша-мөңгүнү — үндүрүг төлөэн-даа, улустуң эки туразы-биле бергени-даа акша-мөңгүнүн чыып калынар. ⁵Бараалгакчылар өргүл кылып турар улустан*

* 11:8 Азы: «Силерниң одурунарже». * 11:12 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан». * 11:15 Азы: «Одурулгалай чыскаалган шериглер аразы-биле». * 12:5, 7 Бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Таныыр улузундан».

11:10 2 Хаан. 8:7; 1 Чыл. 18:7 11:12 Ы. х. к. 17:18-19 || 1 Хаан. 10:24 11:14 4 Хаан. 23:3;

2 Чыл. 6:13; 34:31 11:16 Неам. 3:28; Иер. 31:40 11:18 4 Хаан. 10:27 12:3 3 Хаан. 15:14; 22:43

акша-мөнгүнү алгаш, Бурганның өргээзинде септээр ужурут бүгү үрелик черлерни септээри-биле ажыглазын» — дээн.

⁶ Ынчалза-даа Иоастын чагыргазының чээрби үшкү чылында-даа Бурганның өргээзинде үрелик черлерни бараалгакчылар септевээн болган. ⁷ Ынчангаш Иоас хаан Иодай бараалгакчыны база өске бараалгакчыларны кыйгырткаш: «Бурганның өргээзин чүге септөвейн тур силер? Өргүл кылып турар улустун* акша-мөнгүнүн боттарыңар хереглээр дээш алырын соксадыңар. Ол акша-мөнгүнү өргээни септээри-биле дамчыдып беринер» — дээн.

⁸ Бурганның бараалгакчылары ынчан боттары чондан оон ыңай акша-мөнгүн-даа албас, Бурганның өргээзин-даа боттары септөвөс бооп чөпшээрешкеннер. ⁹ Иодай бараалгакчы хааржак ап алгаш, ооң кырын үттеп каан. Ол ону өргүл салыр бедигээш чанынга, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер черниң оң талазынга салып каан. Кирер черни таңдылдан бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккеп турган бүгү акша-мөнгүнү хааржакче кири каап эгелээн. ¹⁰ Бараалгакчылар хааржакта хөй акша-мөнгүн чыгылы бергенин көрүп каан санында-ла, хаанның бижээчизи биле дээди бараалгакчы кээп, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккелген акша-мөнгүнү ужулгап, санап, шоодайларже сүп турган. ¹¹⁻¹² Акша-мөнгүн катап санагтынарга, ону өргээде ажыл башкара улуска берип каарга, олар өргээде ажылдап турар чазаныкчылар биле тудужуларга, хана салып, даш чонуп турар ажылчыннарга төлевир кылдыр бээр турган чүве-дир. Олар оон ыңай Дээрги-Чаяакчының өргээзинде үрелик черлер септээринге херек ыяш база чонуп каан даштар садып ап, өргээни септээринге үнген база өске-даа чарыгдалдарны төлөп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа мөнгүн тавактар, бижектер, аяктар, хөгжүм херекселдери, өске-даа алдын-мөнгүн савалар кылыры биле Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп турган акша-мөнгүнү ажыглаваан. ¹⁴ Ол акша-мөнгүнү өргээни септеп турган ажылчыннарга төлевир кылдыр берип турган. ¹⁵ Ажылчыннарга

төлээр акша-мөнгүн үлээрин дагзып каан улустан канчаар чарыгдаанын айтырбас турган, чүге дээрге оларга бүзүрөп болур улус чүве-дир. ¹⁶ А кем-буруу дээш өргүл база бачыт дээш өргүл кылдыр эккелген акша-мөнгүнү Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирибс турган — ол акша-мөнгүн Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр чүве-дир.

¹⁷ Ынчан арамей хаан Азаил Геф хоорайга удур дайылдажып үнгөш, ону эжелеп алган. Оон ол Иерусалимче халдаар деп шийтпирлээн. ¹⁸ Ынчалза-даа Иудеяның хааны Иоас өгбелери болур Иудеяның хааннары Иосафат, Иорам болгаш Охозия оларның Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салган бүгү ыдыктыг чүүлдерин, бодунун өргөөн ыдыктыг чүүлдерин база өргөөниң болгаш хаанның ордузунун эртине шыгжамырларындан тывылган бүгү алдыны алгаш, арамей хаан Азаилче чорудупкан. Азаил оон соонда Иерусалимче халдавайн барган.

¹⁹ Иоастын өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодарттынып бижиттинген. ²⁰ Оон дүжүмттери анаа удур сүлчээ кылгаш, ону Силла деп черже баар орукта Бет-Миллога өлүрүп каан. ²¹ Иоасты оон дүжүмттери: Шимеаттын огул Иозавад* биле Шомерниң огул Иезовад өлүрүп каан. Ол өлү бээрге, ону ада-өгбөзениң чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң огул Амосия ачазының орнунга хаан апарган.

Иоахаз — Израильдиң хааны

13 ¹ Охозияның огул, Иудеяның хааны Иоастын чагыргазының чээрби үшкү чылында Иехуңуң огул Иоахаз Израильдиң хааны апаргаш, чуртуу оон найысылалы Самарияга он чеди чыл чыгырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үлгөдөп, Наваттын огул Иеровоамның — Израильди бачыгче кириген хаанның бачыгтарын өттүндүр кылып, олардан ойталаваан. ³ Дээрги-Чаяакчының килени израильчилерге кыптыгып, оларны үргүлчү арамей хаан Азаилдиң,

* 12:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Иозакар» деп атты бижээн.

12:9 Мк. 12:41; Лк. 21:1 12:15 4 Хаан. 22:7 12:16 Лев. 4:24; 5:15; 7:7; Сан. 18:19
12:17 4 Хаан. 8:12 12:18 3 Хаан. 15:18 12:20 2 Чыл. 24:23-26 13:1 4 Хаан. 11:2
13:2 3 Хаан. 12:28; 14:16 13:3 Башт. 2:14 || 4 Хаан. 8:12

ооң оглу Венададтың холунга хүлээди берип турган.

⁴ Иоахаз Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп чаннырга, Ол ону дыңнап каан, чүгө дээрге арамей хаанның Израильди кайы хире кызагадп турарын көрүп турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильге камгалакчы чорудуп бээрге, чурт арамейлерниң холундан адырлы берген. Израильчилер боттарының аалдарынага биезде ышкаш амыр-гайбыч чурттап эгелээн. ⁶ Ындыг-даа болза, олар Израильди бачытче киирген Иеровоамның салгалдарының бүгү бачыттарындан ойталабайн, оларны үүлгедирин уламчылааннар. Самарияга Ашера бурганга тураскааткан адагаш хевээр турган.

⁷ Иоахазтың аг-шеринден бежен айттыг шеригжи, он дайынчы терге болгаш 10 000 чадаг шеригжиден аңгыда, кым-даа, чүү-даа артпаан, чүгө дээрге арамей хаан ол аг-шеригни кыргып-хыдып, бастырган тараа дег кылып каан.

⁸ Иоахазтың өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодаратгынып бижиттинген. ⁹ Иоахаз өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу Иехоаш ачазының орунунга хаан апарган.

Иехоаш — Израильдин хааны

¹⁰ Иудеяның хааны Иоастың чагыргазының үжен чедиги чылында Иоахазтың оглу Иехоаш Израильдин хааны апаргаш, чуртту ооң найысылалы Самарияга он алды чыл чагырган. ¹¹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче киирген хаанның бүгү бачыттарындан ойталабайн, оларны үүлгедирин уламчылаан.

¹² Иехоаштың өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеяның хааны Амасия-биле канчаар чаалажып чорааны Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодаратгынып бижиттинген. ¹³ Иехоаш өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, дүжүлгеге ону Иеровоам солаан. Иехоашты Самарияга, Израильдин чок апарган хааннарының чанынга ажаап каан.

Элисейниң мөчээни

¹⁴ Элисей аарый берген. (Медээчи сөөлүндө ол аарыындан өлүп калган.) Израильдин хааны Иехоаш анаа ужуражып келгеш, ол дээш ыглап: «Ачай! Ачай! Силер Израильдин дайынчы тергелерлиг, аыттарлыг аг-шерин дег турган силер!» — деп кыйгырып турган.

¹⁵ Элисей: «Ча-согундан ап ал» — дээн.

Иехоаш ча-согун эккелген. ¹⁶ Медээчи хаанга: «Ча-согунну тудуп ал» — дээн.

Демгизи ча-согунну тудуп аарга, Элисей холдарын хаанның холдарынага дегзип алган.

¹⁷ Медээчи: «Чөөн чүкче көрүнген сонганы ажыдывыт!» — дээрге, хаан ажыдыпкан.

Элисей: «Адывыт!» — дээн.

Иехоаш адыптарга, медээчи: «Дээрги-Чаяакчының тиилгезиниң согуну, арамей чонну тиилээр согун бо-дур! Арамейлерни сен Афекке бүрүнү-биле чылча шавар сен» — дээн.

¹⁸ Оон Элисей: «Согуннарны ап ал» — дээн.

Хаан согуннарны тудуп аарга, медээчи аңаа: «Олар-биле черни хап-соп көрөм» — дээн.

Хаан үш катап хап-сопкаш, соксап каан. ¹⁹ Бурганның кижизи анаа килеңнеп: «Черни беш азы алды катап сокпан болзунза, арамей күрүнени бүрүнү-биле узуткап каар ийик сен. Ам ону чүглө үш катап чылча шавар-дыр сен» — дээн. ²⁰ Элисей өлүп каарга, ону ажаап каан.

Чылдын-на чазын Моавтан дээрбечи бөлүктөр чуртче халдап чаңчыга берген чүвө-дир. ²¹ Бир катап мөчөөн кижжи ажаап турган израильчилер дээрбечи бөлүк көрүп кааш, ол кижини Элисейнин чевег-куюнче далаштыг октапканнар. Мөчү-сөөк Элисейниң сөөгүнгө дээптери билек, өлүг кижжи дирилгеш, бут кырынга туруп келген.

Израильдин арамей күрүнө-биле чаалашканы

²² Арамей хаан Азаил Иоахазтың чагырган бүгү үезинде Израильди кызыпкыйып турган. ²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ээ-хайыралыг

13:4 Хост. 3:7, 9 13:5 Башт. 3:9 13:6 3 Хаан. 16:33 13:11 3 Хаан. 12:28; 14:16 13:12 4 Хаан. 14:8-15
13:14 4 Хаан. 2:12; 6:17 13:17 3 Хаан. 20:26 13:22 4 Хаан. 8:12

болуп, оларны кээрге, Авраам, Исаак болгаш Иаков олар-биле чарган чагыг-керээзин бодааш, израильчилерге сагыш салып турган. Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир оларны узуткап каарын, Бодунун мурнундан сывырып чорудуптарын күзевейн турар.

²⁴ Арамей хаан Азаил өлүп каарга, ооң оглу Венадад ачазының орунунга хаан апарган. ²⁵ Иоахазтын оглу Иехоаш Азаилдин оглу Венададтын бодунун ачазындан чаалап алган хоорайларын дедир чаалап алган. Иехоаш Венададты үш катап чылча шаап, Израильдин хоорайларын эгидип ап турган.

Амасия – Иудеянын хааны
(2 Чыл. 25:1-4, 17-24)

14 ¹ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын чагыргазынын ийиги чылында Иудеянын хааны Иоастын оглу Амасия хаан апарган. ² Ол чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Иегоадин дээр турган, Иерусалим чурттуг херэежен чүве-дир.

³ Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып турган, ындыг-даа болза, ооң өгбези Давид ышкаш хире хөйну кылбаан. Ол бүгү чүвени бодунун ачазы Иоас ышкаш кылып турган. ⁴ Чүлге мөгейишкни кылыр бедик черлер узуткаттынмаан. Чон агаа өргүлдер салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын соксатпаан.

⁵ Кажан Амасиянын холунда эрге-чагырга быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүрген дүжүметтерни шаажылап каан. ⁶ Ынчалза-даа өлүркүчүлдернин ажы-төлүн Амасия өлүрбээн. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: *«Ада кижси ажы-төлүнүн кем-буруузу дээш өлүмге онаар кеземче албас ужурулуг, ажы-төл база адазы дээш өлүртпес ужурулуг; кижси буруузу чүлге бодунуң кем-буруузу дээш өлүр ужурулуг»* — деп дужааган чүве-дир.

⁷ Амасия Дус шынаазынга 10 000 эдом шеригни чылча шапкаш, Села хоорайны чаалап алгаш, аңаа Иокфеил деп ат тывыскан, ол черни амдыгаа чедир ынчаар адап турар.

⁸ Амасия Иехунун огулунун оглу, Иоахазтын оглу, Израильдин хааны Иехоашке элчилер ыдып: «Арыннарывыс удур-дедир көржүп ужуражылы!» — деп чөңгээлиг сөс дамчыткан.

⁹ А Израильдин хааны Иехоаш Иудеянын хааны Амасияга мынча деп харыылаан: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш пөш ышка: „Уруунуң мээн оглумга кадай кылдыр бер“ — деп сөглеткен. А оон Ливан сыныннын черлик аң-меңи келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁰ Ийе, сен Эдомну чылча шаап кагдын, ам ол дээш менээргенип турардыр сен. Тиилегең дээш мактан, ынчалза-даа аал-чуртунга артып кал! Бодунга аймыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткатгырар!»

¹¹ Ынчалза-даа Амасия сагындыргыны тоовайн баарга, Израильдин хааны Иехоаш аңаа удур үнүп келген. Иехоаш биле Иудеянын хааны Амасия Иудеяда Бет-Шемеш деп черге удур-дедир көржүп ужурашкан. ¹² Иудея Израилге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген.

¹³ Израильдин хааны Иехоаш Иудеянын хааны, Охозиянын огулунун оглу, Иоастын оглу Амасияны Бет-Шемештин чанынга тудуп алган. Оон ол Иерусалимге чорупкаш, хоорайнын ханазын — Эфрем хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир — 400 кыры дурту черни үрегдеп каапкан. ¹⁴ Иехоаш Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден база хаанның ордузунун эргине шыгжамырларындан тывылган шупту алдын-мөңгүнү, шупту саваларын алгаш барган. Оон ынай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже эеп келген.

¹⁵ Иехоаштын өске ажыл-херектери, оон кылган чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеянын хааны Амасия-биле оон канчаар чаалажып турганы Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁶ Иехоаш өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга, Израильдин чок апарган хааннарынын чанынга ажаап каан. Ооң оглу Иеровоам ачазынын орунунга хаан апарган.

13:25 4 Хаан. 13:19 14:1 4 Хаан. 12:21 14:4 4 Хаан. 12:3 14:5 4 Хаан. 12:20 14:6 Ы. х. к. 24:16
14:7 2 Хаан. 8:13 || Иса. 16:1 || Ис. 15:38 14:9 Башт. 9:8-15 14:11 Ис. 15:10 14:13 Неам. 8:16;
Иер. 31:38; Зах. 14:10 14:14 3 Хаан. 7:51; 4 Хаан. 12:18 14:15 4 Хаан. 13:12

Амасыяга удур сүлчээ
(2 Чыл. 25:25-28)

¹⁷ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын өлгенинин соонда, Иудеянын хааны, Иоастын оглу Амасыя он беш чыл чурттаан. ¹⁸ Амасыянын өске ажил-херектери Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁹ Иерусалимге анаа удур сүлчээ кылдырга, ол Лахис хоорайже дезе берген. Ынчалза-даа дайзыннары ооң соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону аңаа өлүрүп каан. ²⁰ Амасыянын мөчү-сөөгүн Иерусалимче аытарга дедир чүдүрүп эккелгеш, ооң ада-өгбезинин чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан.

²¹ Оон Иудеянын бүгү чону Амасыянын он алды харлыг оглу Азарияны* ачазынын орунунга хаан кылып алган. ²² Амасыя өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган соонда, Азария Эйлат өртээлди Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

Иеровоам II – Израильдин хааны

²³ Иудеянын хааны, Иоастын оглу Амасыянын чагыргазынын он бешки чылында Израильдин хааны Иехоаштын оглу Иеровоам хаан апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга дөртен бир чыл чагырган. ²⁴ Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Наваттын оглу Иеровоамнын – Израильди бачытче киирген хаанның бүгү бачыттарындан ойталаваан.

²⁵ Иеровоам Израильдин кызыгаарын Лего-Хаматтан эгелээш, Дус далайга чедир катап тургускан. Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Болунуң Гат-Хефер чурттуг чалчазы, Амиттайинин оглу Ионаны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ыңчалдыр күүсеткен. ²⁶ Чүгө дээрге Израильде бүгү улустуң – кул-даа, хостуг-даа* улустуң улуг хилинчекке алысканын, оларга дузалаптар кижичогун Дээрги-Чаяакчы көрүп турган. ²⁷ Ол Израильдин

адын чырык черге турбас кылдыр балап каарын чугаалаваан болгаш, чонну Иехоаштын оглу Иеровоамнын холу-биле камгалап каан.

²⁸ Иеровоамнын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, ооң канчаар чаалажып турганы, Иудеяга хамааржыр апарган турган Дамаск биле Хаматты Израильге канчаар эгиткени Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁹ Иеровоам өгбелеринин – Израильдин хааннарынын соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Захария ачазынын орунунга хаан апарган.

Азария – Иудеянын хааны
(2 Чыл. 26:1-4, 21-23)

15 ¹ Израильдин хааны Иеровоамнын чагыргазынын чээрби чедиги чылында Иудеянын хааны Амасыянын оглу Азария* хаан апарган. ² Ол он алды харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Оон авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен кижичүве-дир.

³ Азария, ачазы Амасыянын кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдерни кылып турган. ⁴ Чүгө мөгөйишкин кылдыр бедик черлер зууткаттынмаан. Чон аңаа өргүл кылырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын уламчылап турган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Азарияны кеш аары-биле кезедип каан. Ол өлгүжеге чедир аарын эдилеп, аңгы бажынга чурттаар ужурга таварышкан. Хаанның оглу Иоафам ордуна башкарып, чонну чагырып турган.

⁶ Азариянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁷ Азария өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иоафам ачазынын орунунга хаан апарган.

* 14:21 Бо хаанның адын Чылдар демделелинин ийиги номуна, Исаяя медээчиниң номуна болгаш бо номнун чамдык домактарында Озия деп база бижип турар. * 14:26 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа». * 15:1 Бо хаанның адын Чылдар демделелинин ийиги номуна, Исаяя медээчиниң номуна болгаш бо номнун чамдык домактарында Озия деп база бижип турар.

14:19 Ис. 10:3 14:22 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26 14:24 3 Хаан. 12:28; 14:16 14:25 Сан. 34:8; 3 Хаан. 8:65 || Ис. 9:13 || Иона 1:1 14:26 Ы. х. к. 32:36; 4 Хаан. 9:8 || Хост. 3:7; 4 Хаан. 13:23 14:28 2 Чыл. 8:3 15:1 4 Хаан. 14:21 15:3 2 Чыл. 25:2 15:4 3 Хаан. 15:14; 22:43 15:5 Лев. 13:3 || Лев. 13:46

Захария — Израильдиң хааны

⁸ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының үжөн сески чылында Иеровамның оғлу Захария Израильдиң хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга алды ай чагырган. ⁹ Ада-өгбези ышкаш, ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттын оғлу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

¹⁰ Иавистиң оғлу Шаллум Захарияга удур сүлчээ кылган. Шаллум ону чон мурнунга өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган. ¹¹ Захарияның өске ажил-херектери Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараткынып бижиттинген. ¹² Дээрги-Чаяакчының Иехуга: «Сээң үре-салгалың Израильдин дүжүлгезинге дөрткү салгалга чедир саадаар» — дээн сөзү ынчаар боттанган.

Шаллум — Израильдиң хааны

¹³ Иавистиң оғлу Шаллум Иудеяның хааны Озияның чагыргазының үжөн тоску чылында хаан апаргаш, чуртту Самарияга бир ай чагырган. ¹⁴ Оон Гадияның оғлу Менаим Тирца хоорайдан Самарияга чедип келген. Иавистиң оғлу Шаллумну ол Самарияга өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган.

¹⁵ Шаллумнуң өске ажил-херектери, ооң кылган сүлчээзи Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараткынып бижиттинген.

Менаим — Израильдиң хааны

¹⁶ Менаим Тирцадан үнгөш, Типсах хоорайже халдааш, ында база ооң чоок-кавызында чурттап турар бүгү улусту кыра шаап каапкан, чүгө дээрге чон хоорай хаалгазын аңаа ажыттаан. Менаим Типсахта бүгү иштиг херэежен улусту безин одура шаап каапкан.

¹⁷ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының үжөн тоску чылында Гадияның оғлу Менаим Израильдиң хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга он чыл чагырган. ¹⁸ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

Хааннаашкынының бүгү үезинде ол Наваттың оғлу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

¹⁹ Ол үеде Ассирияның хааны Фул* Израильче халдап келген. Менаим оон деткимчезин чедип алп, күрүне башкара эрге-чагыргазын быжыглаар дээш, аңаа муң талант** мөңгүн берген. ²⁰ Менаим ол акша-мөңгүннү израильчилерден төлөттирип алган. Бай кижги бүрүзү-ле* Ассирияның хаанынга бээр кылдыр бежен шекел мөңгүн дужаар ужурлут турган. Ынчан Ассирияның хааны чуртту же-левейн барып, ээп чана берген.

²¹ Менаимниң өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараткынып бижиттинген. ²² Менаим өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оғлу Факия ачазының орнунга хаан апарган.

Факия — Израильдиң хааны

²³ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының беженги чылында Менаимниң оғлу Факия Израильдиң хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга ийи чыл чагырган. ²⁴ Факия Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттың оғлу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

²⁵ Ремалияның оғлу Факей, Факияның дүжүмеди, аңаа удур сүлчээ кылган. Факей Галаад чурттуг бежен кижги эдертип алгаш, Самарияда хаанның ордузунун шивээзинге Факияже халдаан. Ол Аргов болгаш Арийе* олар-биле Факияны өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган.

²⁶ Факияның өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараткынып бижиттинген.

Факей — Израильдиң хааны

²⁷ Иудеяның хааны Азарияның чагыргазының бежен ийиги чылында Ремалияның оғлу Факей Израильдин хааны

* 15:19 Фул хаан — өске ады-биле Тиглат-Пилесер (бистин эрага чедир 744-727 чч.). ** 15:19 Үжөн ажык тоннага денжер. * 15:20 Азы: «Дайынчы бүрүзү-ле». * 15:25 Бо-стернин утказы эки билдинмес. Кижилерже эвес, а кандыг-бир черже айтып турар чадавас.

15:9 3 Хаан. 12:28; 14:16 15:12 4 Хаан. 10:30 15:14 3 Хаан. 14:17 15:18 3 Хаан. 12:28; 14:16
15:19 1 Чыл. 5:26 || Ос. 5:13 15:24 3 Хаан. 12:28; 14:16

апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга чээрби чыл чагырган. ²⁸ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Факей Наваттың оглу Иеровоамның – Израильди бачытче киирген хааның бачыттарындан ойталаван.

²⁹ Факейнин Израильди чагырып турган үезинде Ассирияның хааны Тиглат-Пилесер халдап келгеш, Йион, Авел-Бет-Мааха, Ианох, Кедес болгаш Асор хоорайлары, Галаад биле Галилеяның девискээрлерин, Неффалимнің аймааның бүгү черин эжелеп алгаш, чонну Ассирияже тудуп алгаш барган.

³⁰ Иланың оглу Осия Ремалияның оглу Факейге удур сүлчээ кылгаш, олче халдап, өлүрүп каан. Озияның оглу Иоафамның чагыргазының чээрбиги чылында Осия Факейнің орнунга хаан апарган*.

³¹ Факейнің өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Иоафам – Иудеяның хааны (2 Чыл. 27:1-9)

³² Ремалияның оглу, Израильдин хааны Факейнің чагыргазының ийиги чылында Иудеяның хааны Озияның оглу Иоафам хаан апарган. ³³ Ол чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Оон авазы – Садоктун уруу, Иеруша дээр херэежен кижиге турган чүве-дир.

³⁴ Иоафам, ачазы Озияның кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүдлер кылып турган.

³⁵ Чүгө мөгөйишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан: чон аңаа өргүдлер салып, чагай чыттыг чүүдлер кыпсырын уламчылап турган. Дээрги-Чаяакчының өргөзүниң Үстүкү хаалгазын быжылай тудуп каан хаан Иоафам чүве-дир.

³⁶ Иоафамның өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³⁷ (Оон чагырган үезинде Дээрги-Чаяакчы Иудеяга удур

арамей хаан Рецинни база Ремалияның оглу Факейни ыдып эгелээш.) ³⁸ Иоафам өгбелериниң сондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, ооң өгбези Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Ахаз ачазының орнунга хаан апарган.

Ахаз – Иудеяның хааны (2 Чыл. 28:1-27)

16 ¹ Ремалияның оглу Факейнің чагыргазының он чедиги чылында Иудеяның хааны Иоафамның оглу Ахаз хаан апарган. ² Ол чээрби харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ахаз болдунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга, болдунуң өгбези Давид-биле деннээрге, таарымчалыг чүүдлер кылбайн турган. ³ Ол Израильдин хааннарының оруун эдерип, Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдөк-бужар чанчылдарын өттүнүп, огулун безин от өттүр эрттирген. ⁴ Ахаз мөгөйишкин кылыр бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглагар ыяш-ла адаанга өргүдлер салып, айдызап турган.

⁵ Ынчан арамей хаан Рецин болгаш Ремалияның оглу, Израильдин хааны Факей олар Иерусалимге удур чаалажып үнгеш, Ахазты бүзээлеп алганнар, ынчалзадаа тиилеп шыдавааннар. ⁶ Ол үеде арамей хаан Рецин Эйлат өртээлди эгидип ап, иудейлерни оон үндүр сывырыпкан. Эйлатка арамей чон* чурттап берген, олар ында амдыгаа чедир чурттап турар.

⁷ Ахаз Ассирияның хааны Тиглат-Пилесерге элчиннер ыдып: «Мен – силерниң чалчанаар-дыр мен. Силерниң огулунар дег-дир мен. Чедип келгеш, менче халдаан арамей болгаш израиль хааннардан мени камгалап көрүңерем» – деп сөглеткен.

⁸ Ахаз Дээрги-Чаяакчының өргөзүндөн болгаш хаанның ордузунуң эртине шыгжамырындан тгывылган алдын-мөңгүнүн алгаш, Ассирияның хаанынче хээли белээ кылдыр чорулупкан. ⁹ Ол хаан оон дилээн күүседип, Дамаскыже халдааш, эжелеп алган. Хоорайнын

* 15:30 Өске бурунгу сөзүглелде бо домак таварышпайн турар. * 16:6 Өске бурунгу сөзүглелде «арамей чон» эвес, а «эдом чон» деп бижээн.

15:28 3 Хаан. 12:28; 14:16 15:32 4 Хаан. 15:7 15:34 2 Чыл. 26:4 15:35 3 Хаан. 15:14; 22:43 || 2 Чыл. 23:20 15:37 4 Хаан. 16:5; Иса. 7:1 16:3 3 Хаан. 12:28-30 | Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 16:4 Ы. х. к. 12:2 16:5 4 Хаан. 15:37; Иса. 7:1 16:6 Ы. х. к. 2:8; 4 Хаан. 14:22 16:7 4 Хаан. 15:19, 29 16:8 4 Хаан. 12:18 16:9 Иса. 22:6; Ам. 1:5; 9:7

чурттакчыларын хаан Кир деп черже тудуп алгаш барган, а Рединин өлүрүп каан. ¹⁰ Ынчан Ахаз хаан Ассириянын хааны Тиглат-Пилесер-биле ужуражыр дээш, Дамаскыже чорупкан. Дамаскыга ол өргүл салыр бедигээш көрүп кааш, Бурганның бараалгакчызы Урияже өргүл бедигээжинин чуруун болгаш ооң тургузуунуң тодаргай шыйыын чорудупкан. ¹¹ Урия бараалгакчы Ахаз хаанның Дамаскыдан чорудупкан улегерин ёзугаар өргүл бедигээжин тудуп каан. Ол ону Ахаз хаанның Дамаскыдан эеп кээринин бетинде тудуп четтигипкен.

¹² Хаан Дамаскыдан эеп келгеш, өргүл бедигээжин топтап көргөш, чоокшулап кээп, өргүлүн эккеп салган. ¹³ Ол бүрүн өрттедир өргүлдерин, далган-тараа өргүлдерин өрттөткөш, арага өргүлүн чашкаш, бедигээшче эп-найырал өргүлүнүн малдарынын ханын төпкен. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга турган өргүл салыр хүлөр бедигээшти хаан Бурганның өргөззинин мурнунда — чаа өргүл бедигээжи биле өргөззин аразында — туружундан көжүрүп, чаа бедигээштин сонгу талазынга тургузуп каан. ¹⁵ Ахаз оон Бурганның бараалгакчызы Урияга: «Чаа улут өргүл бедигээжинге өртенги бүрүн өрттедир өргүлдерни, кежээки далган-тараа өргүлдерин, хаанның бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин, чуртгун бүгү чонунун бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин база арага өргүлдерин эккеп сал. Бо өргүл бедигээжинче бүрүн өрттедир өргүл малынын база өске-даа өргүл малының ханын төндүр төвүт. А хүлөр өргүл бедигээжин мен Бурганның күзел-соруун айтырары-биле ажыглаар мен»* — деп дужааган.

¹⁶ Бурганның бараалгакчызы Урия бүгү чүвени Ахаз хаанның дужааганын ёзугаар кылган. ¹⁷ Ахаз хаан өргээде тергежигештерни адырып каапкан. Ол «далай» дээр чунар саваны ону тудуп турган хүлөр бугалардан дужүргөш, даш тавак кырынга салып каан. ¹⁸ Өргээде тудуп каан амыр-дыш хүнүнде ажыглаар өдүгнү болгаш хаанга хамааржыр даштыкы

кирер черни Ахаз Дээрги-Чаяакчынын өргөззинден ап каапкан. Ол ону Ассириянын хааны дээш ынчаар кылган.

¹⁹ Ахазтын өске ажыл-херектери, ооң кылган чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁰ Ахаз өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Эзекия ачазынын орнунга хаан апарган.

Осия — Израильдин сөөлгү хааны

17 ¹ Иудеянын хааны Ахазтын чагыргазынын он ийиги чылында Иланың оглу Осия Израильдин хааны апаргаш, чурттуу найысылалы Самарияга тос чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган, ынчалза-даа Израильдин ооң мурнундагы хааннары ыпшак хөй бузут үүлгөтпээн.

³⁻⁴ Осия Ассириянын хааны Салманассарга чагыртып, аңаа чылдың-на албан-үндүт төлөп турган. Оон Салманассар Осиянын өскерликчи чоруун эскерип каан — Осия Египеттин хааны Соже* элчилер ыдып, оон мурнунда төлөп турган албан-үндүдүн төлөвөстей берген. Ынчангаш Салманассар Израильге удур чаалажып үнүпкөш, Осия хаанны тудуп алгаш, кара-бажыңга суп каан.

⁵ Ассириянын хааны бүгү чуртка удур чаалажып үнгөш, Самарияже халдааш, ону үш чыл бүзээлээн. ⁶ Осиянын чагыргазынын тоску чылында Салманассар Самарияны ежелеп ап, израильчилерни Ассирияже тудуп апаргаш, оларны Халахка, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидиянын хоорайларынга чуртадып каан.

Израиль чүге туттуруушкунга таварышканыл

⁷ Оларны Египеттен үндүрө берген, ук чурттуң хааны фараоннун холундан адырып каан боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга удур израильчилер бачыт үүлгөткен. Олар өске бурганнарга мөгөйип, ⁸ бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчынын оларнын мурнундан үндүр

* 16:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хүлөр бедигээшти канчаарын мен ама-даа бодап көөр мен». * 17:3-4 Азы: «Со хоорайда Египеттин хаанынче».

16:10 Иса. 8:2 16:14 Хост. 27:1; 2 Чыл. 4:1 16:15 Хост. 29:39-41 16:17 3 Хаан. 7:27-39 || 3 Хаан. 7:23-26 16:18 Иер. 2:18; Иез. 16:28; 23:12 17:1 4 Хаан. 15:30 17:3-4 Ы. х. к. 28:36 17:5 Ы. х. к. 28:52; 4 Хаан. 18:9-12; Ам. 3:11 17:6 1 Чыл. 5:26 17:7 Лев. 25:38; Хост. 20:2

сывырыпканы чоннарның чаңчылдарын ёзугаар, Израильдин хааннарын өтүнүп кылып турган.

⁹ Израильчилер боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг звес чүүлдерни чажыды-биле кылып турган. Олар бүгү хоорай-суурларынга — быжыгладыг улуг хоорайларга-даа, ында чүгле чаңгыс таңныылдаар суурга турар черлерге-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер тулуп алганнар. ¹⁰ Бедик тей бүрүзүнге база саглагар ыяш-ла адаанга даш көжээлер болгаш Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар. ¹¹ Мөгейишкин кылыр бүгү бедик черлерге израильчилер, Дээрги-Чаяакчынын оларнын мурнундан үндүр сывырыпканы чоннар дег, чаагай чыттыг өргүлдер кылып турган. Олар бузут-бактыг херектер кылып, Дээрги-Чаяакчынын киленин кыптыктырып алганнар. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Ынчанмаңар!» — деп чугаалап турда-ла, олар дүрзү-бурганнарга мөгейиш турган.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израиль биле Иудеяны Бодунун өттүр көөр бүгү медээчилерин дамчыштыр: «Бузуттуг оруктарыңардан чайланаар; ада-өгбөнөргө күүседирин дужааганым, Мээн чалча-медээчилеримни дамчыштыр силерже чорудуп бергеним бүгү хоойлум ёзугаар Мээн айтышкын, дүрүмнеримни сагып, күүсединер» — деп сагындырып турган.

¹⁴ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавааннар, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүзүревес ада-өгбезинин чөрүүзү дег чөрүү болганнар. ¹⁵ Олар Дээрги-Чаяакчынын дүрүмнерин, Оон оларнын ада-өгбези-биле чарган чагыккерээзин, Оон оларга ажыдып турган сагындырыгларын тоовайн барганнар. Олар хоозун дүрзү-бурганнарын эдерип, боттары база хоозун курут апарганнар. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге оларны долгандыр чурттап турар чоннарнын кылып турар чүүлдерин кылырын хоруп каан-даа болза, олар ол чоннарын өттүнүп чурттап турганнар. ¹⁶ Олар боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчынын бүгү

айтышкыннарындан ойталап, боттарынга бугажык хевирлиг ийи дүрзү-бурганга адагаштар тураскаатканнар. Олар сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгейиш, Ваал бурганга бараан болуп турганнар. ¹⁷ Израильчилер оглу-кызын от өттүр эрттирип, төлгөлөп, караң көрнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедир-биле боттарын садып, Ону киленнедип турган. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Израильге күштүү-биле килеңней бергеш, оон чонун бодунуң мурнундан сывырыпкан. Иуданын аймаандан аңгыда, өске кымдаа артпаан.

¹⁹ Ынчалза-даа Иуданын аймаа безин бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарын күүсетпейин, Израильдин кирип каан чаңчылдарын эдерип чурттап турган. ²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иаковтуң бүгү үре-салгалындан ойталаан. Ол израильчилерни кезедип, оларны үптекчилернин холунга хүлээдип турган, а адак сөөлүндө оларны Бодунун мурнундан сывырыпкан.

²¹ Кажан Дээрги-Чаяакчы Израильди Давидтин салгалындан ушта тыртыг кааптарга, израильчилер Наваттын оглу Иеровамны хаан кылып алган. Иеровам оларны Дээрги-Чаяакчыдан өскээр аппарат, улуг бачытче кирип каан. ²² Израильчилер Иеровамнын кылып турган бүгү бачыттарын өттүнүп, олардан ойталаван. ²³ Адак соонда Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Бодунуң бүгү чалча-медээчилерин дамчыштыр сагындырып турганы дег, Бодунуң мурнундан сывырып чорудупкан — израильчилерни боттарынын чуртундан Ассирияже тулуп алгаш барган, олар амдыгаа чедир ында чурттап турар.

Самариянын чаа чурттакчылары

²⁴ Ассириянын хааны Вавилон, Кута, Авва, Хамат болгаш Сепарваим деп черлернин чурттакчыларын көжүрүп эккелгеш, Самарияга чагырткан хоорайларга израильчилернин орнунга чурттадып каан. Олар Самарияны ээлеп алгаш, оон хоорайларынга чурттай берген. ²⁵ Олар

17:8 Лев. 18:3; Ы. х. к. 18:9 17:9 4 Хаан. 18:8 17:10 Хост. 23:24 17:12 Хост. 20:4-5
17:13 Неем. 9:30; Иер. 18:11; 36:3 17:14 Ы. х. к. 9:6; 2 Чыл. 30:8 17:15 Ы. х. к. 29:25 ||
Иер. 2:5; Рим. 1:21 || Ы. х. к. 12:30 17:16 3 Хаан. 12:28 || 3 Хаан. 14:15; 16:33 || Ы. х. к. 4:19;
4 Хаан. 21:3; 23:5 17:17 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 17:19 Иер. 3:8 17:20 4 Хаан. 13:3; 15:29
17:21 3 Хаан. 11:11, 31 || 3 Хаан. 12:20 || 3 Хаан. 12:28-30 17:24 Эзра 4:2, 10

анаа чаа-ла чурттап эгелеп тура, Дээрги-Чаяакчыга мөгөйбейн турганнар. Ынчангаш Бурган оларже арзылаңнар ыдыптарга, араатаннар оларның чамдыгзын өлүрүп турган. ²⁶ Ассирияның хаанынга ол дугайында: «Силерниң көжүрүп үндүрө бергеш, Самарияга чагырткан хоорайларга чурттадып каан чоннарыңар ол черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир. Ол бурган оларже арзылаңнар ыдыптарга, араатаннар оларны өлүрүп турар-дыр, чүгө дээрге олар ук черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир» деп мелээ чедирген.

²⁷ Ынчан хаан: «Самариядан тудуп алгаш барганыңар бараалгакчыларның бирээзин ынаар чорудуптуңар. Ол анаа чурттап, оларны ук черниң бурганының дүрүмнеринге өөредип кагзын» — деп дужааган.

²⁸ Самариядан тудуп алгаш барган бараалгакчыларның бирээзи эеп чанып келгеш, Вефилге чурттап, Дээрги-Чаяакчыга канчаар мөгөерин улуска айтып берип эгелээн.

²⁹ Ынчалза-даа аймак-чон бүрүзү чурттай берген хоорайларынга бодун дүрзү-бурганнарын база кылып ап, оларын Самарияның биеэги чурттакчыларының бедик черлерде тудуп кааны өргээлерге тургузуп алган. ³⁰ Вавилоннун чурттакчылары Сокхот-Бенот дээр, Кутаның чурттакчылары — Нергал дээр, Хаматтын чурттакчылары — Ашима дээр, ³¹ а аввийлер Нивхаз биле Тартак дээр дүрзү-бурганнар кылып алган. Сепарваимниң чурттакчылары төрөөн чериниң бурганнары болур Адрамелех биле Анамелехке өргүл кылдыр боттарының оолдарын өрттедип турган. ³² Олар ол кадында Дээрги-Чаяакчыга база мөгөйип, бедик черлерге бараан болуру-биле боттарының аразында таварышканна улусту томуйлап каарга, ол бараалгакчылар бедик черлерде өргээлерге өргүл салып, бараан болуп турган. ³³ Олар Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип турганнар, ынчалза-даа боттарын оортан көжүрүп үндүрө берген черлерниң чаңчылдарын ёзугаар боттарының бурганнарынга база бараан болуп турганнар. ³⁴ Амдыгаа чедир олар биеэги чаңчылдарын сагып

турарлар. Олар Дээрги-Чаяакчыга шыны-биле мөгөйбейн, Оон Израил деп ат тывысканы Иаковтын үре-салгалынга берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарын сагывайн база күүсетпейн турарлар.

³⁵ А Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле чагыг-керээ чарып алгаш, оларга: «Өске бурганнарга чүдүвөнер, оларга мөгөйип, бараан болбаңар база өргүлдөр кылбаңар. ³⁶ Силерни египет черден өндүр улуг күжү-биле, күштүг холу-биле үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, чүглө Анаа бараан болуп, өргүлдерден кылыңар. ³⁷ Ооң силерге бижип берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарын кезээде сагып, күүсединер. Өске бурганнарга мөгөйбөңөр. ³⁸ Мээң силер-биле чарган чагыг-керээни утпаңар, өске бурганнарга мөгөйбөңөр. ³⁹ Чүглө силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар, Ол ынчан силерни бүгү дайзыннарларыңарның холундан адырып, камгалаар» — деп дужааган турган болгай.

⁴⁰ Ынчалза-даа олар Бурганны тооп дыңнавааннар, боттарының биеэги чаңчылдарын сагып артканнар. ⁴¹ Дээрги-Чаяакчыдан коргуп тургаш безин, ол чоннар дүрзү-бурганнарга база бараан болуп турганнар. Оларның ажы-төлү, ажы-төлүнүн үре-салгалы ада-өгбөзениң кылып турган чүвезин амдыгаа чедир кылып турар.

Эзекия — Иудеяның хааны (2 Чыл. 29:1-2)

18 ¹ Иланың оглу, Израильдин хааны Осияның чагыргазының үшкү чылында Иудеяның хааны Ахазтын оглу Эзекия хаан апарган. ² Ол чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чып чагырган. Ооң авазын Ави дээр турган, ол — Захарияның уруу чүве-дир. ³ Эзекия, өгбөзи Давидтин кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдери кылып турган. ⁴ Эзекия мөгөйишкин кылып бедик черлерни узуткап, ыдыктыг даш көжээлери буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкан. Ол Моисейниң кылып каан чөс чылангын

17:28 3 Хаан. 12:29 17:31 Ы. х. к. 12:31 17:32 3 Хаан. 12:29 17:33 Соф. 1:5 17:34 Э. д. 32:28; 35:10
17:35 Ы. х. к. 5:9; Башт. 6:10 17:36 Ы. х. к. 6:13 17:37 Хост. 20:5 17:41 3 Хаан. 18:21
18:4 Ы. х. к. 16:21-22; 2 Чыл. 31:1 || Сан. 21:8-9

база чуура шаап каапкан, чүгө дээрге шак ол үгө чедир израильчилер анаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Чыланны Нехуштан деп адап каан чүве-дир.

⁵ Эзекия Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыга ынаныр турган. Иудеянын бугу хааннарынын аразында анаа дөмөй хаан ооң мурнунда-даа, ооң соонда-даа турбаан. ⁶ Ол Дээр-ги-Чаяакчыга аажок бердинип, Ону салдыкпайн эдерип, Ооң Моисейни дамчыштыр айтып-чагаан айтышкыннарын күүседип чораан. ⁷ Ын-чаарга Дээр-ги-Чаяакчы ооң-биле кадды болган: Эзекия кылган-на бүгү чүвезин-ге чедишкенин бооп турган.

Ол Ассириянын хаанынга чагыртпайн барган, аңаа бараан болбастай берген. ⁸ Эзекия филистимнерни Газа хоорайга болгаш ооң чоок-кавызында черлерге чедир — бжыгылалдыг улуг хоорайларга-даа, ында чүгө чаңгыс таңныл суурга турар черлерге-даа — кыргып-хыдып, узуткап каапкан.

⁹ Эзекия хаанын чагыргазынын дөрткү чылында — Иланын оглу, Израильдин хааны Осиянын чагыргазынын чедиги чылында Ассириянын хааны Салманассар Самарияга удур чаалажып үнгөш, ону бүзээлеп алган. ¹⁰ Үш чыл болгаш, ассирийлер хоорайны эжелеп алган. Самария Эзекиянын чагыргазынын алдыгы чылында — Израильдин хааны Осиянын чагыргазынын тоску чылында эжелеттирген. ¹¹ Ассириянын хааны израильчилерни бодунуң күрүнесинче тудуп аппарат, оларны Халакка, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидиянын хоорайларынга чурттадып каан. ¹² Ол бүгү чүүл израильчилер-биле боттарынын Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыны тооп дыннавайн, Ооң чагыг-керезин үрэни дээш — Дээр-ги-Чаяакчынын чалчазы Моисейнин дужааган бүгү чүвезин дыңнавааны, күүсетпейн барганы дээш болган.

Ассириянын Иерусалимге кыжжанганы
(2 Чыл. 32:1-19; Иса. 36:1-22)

¹³ Эзекия хааннын чагыргазынын он дөрткү чылында Ассириянын хааны Сеннахирим Иудеянын бүгү бжыгылалдыг хоорайларынче халдааш, эжелеп ал-

ган. ¹⁴ Иудеянын хааны Эзекия Лахис хоорайда Ассириянын хаанынче: «Буруулуг болган-дыр мен. Мени каапкаш барып көрүнерем, ынчан менден негээр-ле чүвөнерни силерге төлөп бээр мен» — дээн сөс дамчыдары-биле элчи ыткан.

Ассириянын хааны Эзекия хаандан торгаал кылдыр 300 талант мөңгүн болгаш 30 талант алдын негээн*. ¹⁵ Эзекия анаа Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзинден база хааннын ордузунуң эртинге шыг-жамырындан тывылган шупту мөңгүнү берипкен. ¹⁶ База-ла ол үгө Иудеянын хааны Эзекия Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзиниң эжиктерин болгаш эжик чаактарын шап каан бүгү алдынын карттааш, Ассириянын хаанынга берипкен.

¹⁷ Оон Ассириянын хааны Лахис хоорайдан Иерусалимде Эзекия хаанче кол шериг баштынын, дүжүметтериниң даргазын болгаш кол дашка тудукчузун хөй санныг аг-шериг-биле кадды чорудупкан. Олар Иерусалимге келгеш, Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хооразаларынын чанынга, Хеп чуур шөлчө баар орукка туруп алганнар. ¹⁸ Олар хаанны кыйгыраарга, Хелкиянын оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтын оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар үнүп келген.

¹⁹ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассириянын өндүр улуг хаанынын бо сөстөрүн Эзекияга дамчыдынар:

Сээң идегелиң кайыын келгенил?

²⁰ Сен чүгө хоозун сөстөр чугаалап турдун, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, меңээ удур тура халыдын? ²¹ Сен ам Египетке — кулузун дег чинге, шала сыйылган даянгышка идегээр-дир сен. А ындыг даянгыш аңаа чөлөнгөн кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттин хааны фараон аңаа идегээн бүгү улуска база ындыг боор. ²² Азы силер меңээ: „Бистиң Бурганымыс Дээр-ги-Чаяакчыга идегээр бис“ — дээр чадаvas силер.

Ындыг-даа болза, Эзекия Ооң ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея

* 18:14 Чижеглеп алырга, 9 тонна мөңгүнге, 900 кг алдынга деңнежир.

18:5 4 Хаан. 23:25 18:8 4 Хаан. 17:9 18:9 4 Хаан. 17:3-7; Ам. 3:11 18:11 1 Чыл. 5:26

18:12 Ос. 14:1 18:14 Иис. 15:39 18:15 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 12:18 18:17 Иис. 15:39 || Иса. 7:3

18:18 Иса. 22:20 || Иса. 22:15; 37:2 18:21 Иез. 29:6 || Иса. 30:2 18:22 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

биле Иерусалимниң чурттакчыларына: „Чүгле манаа, Иерусалимде турар бо өргүл салыр бедигеэш чанынга Бурганга мөгейинер“ — деп дужааган эвес чүве бе?

²³ Ынчаарга мээң дээргим — Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 айттан берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе?

²⁴ Египеттиң дайынчы тергелеринге, айттыг шеринге идегеп тургаш безин, мээң дээргимниң нояннарының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ойтур шаап шыдаар сен бе? ²⁵ Оон кадында, бо черни хоозурадыр дээш, Дээрги-Чаяакчының күзөл-соруун ёзугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду менээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ — деп чугаалаан болгай».

²⁶ Ынчан Хелкияның оглу Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчузундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чугаалажып көрүнерем — ол дылды билир бис.* Хоорай ханазында турар чоноусу дыннап турда, бис-биле еврейлеп чугаалашпайн көрүнерем» — деп дилээн.

²⁷ Кол дашка тудукчузу оларга: «А мээң дээргим мени бо сестерни чүгле силерге база силерниң дээргинерге дамчытсын дээш чороткан деп бе? Чок! Ханада турар, силер-биле кады боттарының мьяан чииринге, сидиин ижеринге чыгаткан бүгү улуска база дамчытсын диди!» — деп харыылаан.

²⁸ Кол дашка тудукчузу туруп келгеш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эгелээн: «Өндүр улуг хаанның, Ассирияның хаанының сестерин дыннанар!» ²⁹ Хаан мынча деп тур:

Эзекияга мегелетпенер. Ол силерни мээң холумдан камгалап шыдавас! ³⁰ Эзекия силерниң сагыжыңарже Дээрги-Чаяакчыга ынаыр дугайында бодал кирибесин, „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес“ деп аазавазын. ³¹ Эзекияны дыннаванар!

Ханадан менче дүжүп келгеш, мээң мурнумга сөгүрүп олуруп, чагыртыңар —

ынчан силерниң кайыңар-даа бодунун тараан виноградны, фиға чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер. ³² А оон мен ээп келгеш, силерни боттарыңарның чуртунар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен — ол чурт дээрге далганаараа, арага, аыш-чем болгаш виноград шөлдери, олива үзү болгаш ары чигири-биле байлак чурт-тур. Ынчан дириг артар силер, өлбөс силер. Эзекияны дыннаванар, чүгө дээрге ол: „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар“ — деп чугаазы-биле силерни дуурайлап турар-дыр. ³³ Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холундан боттарының чурттарын камгалаан бе кай? ³⁴ Хамат биле Арпадтың бурганнары кайыл, Сепарваимниң, Енанын, Ивваның бурганнары кайыл? Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ³⁵ Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунуң черин мээң холумдан адырып алганыл? Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?»

³⁶ А олар ыгытташпаан, аңаа чаңгыс сөс-даа харыылаваан, чүгө дээрге Эзекия хаан: «Аңаа харыы бербөнер» — деп дужааган турган. ³⁷ Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтың оглу, чылдар бижичизи Иоах олар кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкаш, хаанга келгеш, кол дашка тудукчузунуң сестерин аңаа дамчытканнар.

*Эзекияның Бургандан
дуза дилеп мөргээни*
(2 Чыл. 32:20-22; Иса. 37:1-38)

19 ¹ Эзекия хаан ол бүгүну дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээчиге болгаш Бурганның бараалгакчыларының баштыңнарынга качыгдал хевин кедиргеш, оларны Амоцтун оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

³ Олар Исайга Эзекия хаанның бо сестерин дамчыткан: «Кызгадал, кеземче болгаш куду көрүүшкүнүнүң хүнү

* 18:26 Арамей дыл Ассирия империязының үезинде-ле Чоокку Чөөн чүкке улустар аразының эрге-байдалын чедип ап бар чыткан.

18:26 Эзра 4:7; Дан. 2:4 18:31 3 Хаан. 4:25 18:32 Ы. х. к. 8:7-10 18:34 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9
18:35 Дан. 3:15 || 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11 19:2 Иса. 22:15, 20; 36:3 19:3 Ос. 13:13

келген-дир — ажы-төл хырын иштинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок! ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузунга дириг Бурганны дорамчылаар даалга берген. Ооң бүгү сөстөрүн сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы дыңнап каан болза! Ол дыңнаан сөстери дээш ону кезеткен болза! Чоннуң артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

⁵ Эзекия хаанның дүжүмөттөри Исаяга чедип кээрге, ⁶ Исая оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге Дээрги-Чаяакчының: „Дыңнаан сөстөриңден — Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөрүндөн кортпа. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен — ол хаан бир медээ дыңнап кааш, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле шаштырып каар мен“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыдып бериңер».

⁸ Кол дашка тудукчузу Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыңнааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чеде берген.

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахимр хаан Эфиопияның хааны Тиргактың ооң-биле дайылдажып үнүпкенин дыңнап каан. Сеннахимр Иудеяның хааны Эзекияже элчиннерин катап база чорудуп, оларга мындыг сөстөр дамчыдарын дужааган:

«Сээң идегеп турар Бурганың „Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес“ деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттарны канчанганын билир-ле болгай сен — оларны бүрүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээң ада-өгбемниң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары — Гозан, Харран, Рецеф хоорайларның база Фалассар хоорайга чурттап турган эден чоннуң бурганнары — ол бүгү улузун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»

¹⁴ Эзекия элчиннерден чагааны алгаш, номчуп көргөн. Ооң соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөргүп эгелээн: «О, Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында саадаан Израильдин Бурганы!» Сен — чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге кара чаңгыс Бурган сен, чер биле дээрни Сен чааган сен. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы, кулаң ээктиргеш, дыңнап көрөм! Дээрги-Чаяакчы, караан ажиткаш, көрүп көрөм! Дириг Бурганны дорамчылазын дээш элчиннер чорудупкан Сеннахимрнин сөстөрүн дыңнап көрөм. ¹⁷ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на болгай — Ассирияның хааннарының ол чоннары чурттары-биле кады хоозураткаш, ¹⁸ оларның бурганнарын отче октап, узуткап кааны шын-на болгай. Чүге дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес, а кижини холу кылган ыяш база даш ышкажыл. ¹⁹ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганыкыс, бисти дайынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейниң бүгү күрүнелери Дээрги-Чаяакчы сени кара чаңгыс Бурган деп билип алзын!»

²⁰ Амоцтун оглу Исая Эзекияга мону дамчыдарын айыткан: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахимрге хомудап, Меңээ мөргүдүң, а Мен дыңнап кагдым“ — дээн. ²¹ Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур: „Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар. Иерусалим-кыс сени соондан көргөш, чүгле бажын чаар. ²² Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен? Кымче хөрөктенип, турамы-биле көрүп тур сен? Израильдин ыдыктыг Бурганыңче! ²³ Бодунуң элчиннерин дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдуң. Сен: “Эндерик дайынчы тергелерлиг мен, даглар баштарыңче, Ливан сынның ооргаларыңче көдүрлүп турдум! Ливанның бедик пөштерин, ооң эки дээн шивилерин ужурдум. Ооң эң ырак булуңнарыңга чедип, эң эки эзимге чеде бердим. ²⁴ Мен хары черлерге кудуктар

* ^{19:15} Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарара тургускан херувимнер дүрүлөриниң кырында, Бодунуң дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр).

^{19:4} 2 Хаан. 16:12 ^{19:6} Иса. 10:24 ^{19:8} Иис. 10:29-30 ^{19:12} Э. д. 11:31 ^{19:13} 4 Хаан. 18:33-34 ^{19:15} Ы. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Ыд. ыр. 85:10; Иса. 44:6 ^{19:16} Ыд. ыр. 30:3; 70:2 || ² Чыл. 6:40; Дан. 9:18 ^{19:18} Иер. 16:20 || ² Чыл. 32:19 ^{19:19} Ыд. ыр. 82:19 ^{19:23} Ыд. ыр. 19:8

казып, оларның суун ижип турдум. Египеттин хамык хем-сугларын бодумнун будум-биле таптай базып, кургаттым' — дээн сен.

²⁵ Ол бүгүнү шаандан бээр Мээң белеткеп келгеними дыннавааның ол бе? Сен быжыглалдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдың — ол дээр-ге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни ам сени дамчыштыр боттандырганым ол-дур. ²⁶ Ол хоорайларның чурттакчылары күш чок апарган, коргушка алзып, ады баксыраан. Олар шөлдө оыт-сиген дег, чаш көк дег, бажың кырында үнген*, өзүп үнөр бетинде-ле өрттенди чирткен чаш сыптар дег. ²⁷ А Мен сээң дугайында бүгү чүвени билир мен: кажан гуруп кээп, олуруп аарыңны, үнүп, кирип турарыңны, Меңээ хорадай бергенини. ²⁸ Меңээ хорадап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш Мен сээң думчуун үдүнчө — дээрбек, аксыңче — суглук сугар мен*, чедип келген оруун-биле сени дедир чорудуптар мен*.

²⁹ Ээкия, сенээ бадыткал демдээ бодур: бо чылын база келир чылын боду чайгаар үнген тараа чиир силер. А үшкү чылын — тараадан тарааш, ажаап алыңар, виноградтан тарып олурткаш, чимизин чинер.* ³⁰ Ынчан иудей чоннун артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр, элбек-чаагай химистелер. ³¹ Чоннун артынчызы Иерусалимден үнүп кээр, дириг арткан улус — Сион дагдан дүжүп кээр. Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандырар!»

³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээн: «Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозуг-камгалалдыг кестүп келбес, анаа удуру бүзээлел чалу оваалап тутпас. ³³ Ол бодунун келген орау-биле дедир чоруй

баар, бо хоорайже кирбес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁴ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнун чалчам Давидтин кылыш бодааш, ону камгалаар мен!»

³⁵ Ол дүне мындыг чүве болган. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң төлээзин чорудупкаш, ассирий аг-шеригниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эргенинде көөрге, долгандыр чүгле мөчү-сөөктер чыткылаан. ³⁶ Ынчангаш Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневияже эеп чана берген.

³⁷ Оон бир-ле катап хаан бодунун бурганы Нисрохтун өргээзинге мөгөйип турда, Адрамелех биле Сарепер олар Сеннахиримни хылыш-биле шанчып кааш, арарат черже дезе бергеннер*. Хаанның оглу Асардан ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.

Ээкияның аарааны

(2 Чыл. 32:24-26; Иса. 38:1-8)

20 ¹ Ол үеде Ээкия аарый берген, өлүрүнүң кырында келген. Амоцтун оглу Исайя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-херээңни айылап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнгөн-дир» — деп чугалаан. ² Ээкия ханаже хая көрнүп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрөм! Мен Сээң мурнунга шынчы чурттап, сеткилимден бердиниң келдим, Сенээ таарымчалыг чүүлдү кылып чордум!» Оон Ээкия ишкирнип ыглай берген.

⁴ Исайя ордунун ортаакы шөлүндөн* ам-даа үнмээн турда, Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁵ «Ээп келгеш, Мээң чонумнун чагырыкчызы Ээкияга оон ада-өгбези Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчының

* 19:26 Оыт-сиген үрезини бажын кырынче хадый берзе-даа, хөрзүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган. * 19:28 Ассирий чуруктарда туттурган улусту болганчок-ла думчуу азы чаактарындан ылдырткан шак ындыг тыртпаларлыг кылдыр көргүзүп турар. * 19:29 Дайын-чаа, сандараашкын ужун иудейлер көдээ ажыл-агый ажылдары кылып шыдавайн баар. Олар ажаалда үезинде душ бооп кээп ушкан үрезинерден өзүп үнген тараа баштары чыыр ужурга таваржыр (Лев. 25:5, 11-ни көр). Бурганның кайгамчык чүүдү ол таварыла болган дүжүттүн бүдүн чуртка ийи чылда четчиринде. * 19:37 Сеннахиримни өлүргени б.э. чедир 681 чылда, оон Иудеяже халдаашкынының соонда чээрби чыл эрткенде, болган. * 20:4 Өске бурунгу сөзүглөдө «Хоорай иштинден» деп бижээн.

19:25 Иса. 45:7 19:26 Бд. ыр. 128:6 19:27 Бд. ыр. 138:1-2 19:28 Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 19:29 Иса. 7:11 19:30 Иса. 27:6 19:31 Иса. 9:7 19:32 2 Хаан. 20:15 19:35 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15 || Наум 3:3 19:36 Э. д. 10:11; Иона 1:2 19:37 Э. д. 8:4; Иер. 51:27 || Эзра 4:2 20:3 4 Хаан. 18:3 20:5 Бд. ыр. 38:13; 55:9

бо сестерин дамчыт: Мен сээң дилег-мөргүлүннү дыннадым, караан чажын көрдүм — ынчангаш Мен сени экиртип каар мен, сонгузу хүн Мээң өргөөмче баар сен. ⁶ Мен сээң назыныңга он беш чылды немеп берип тур мен, ол ышкаш Ассириянын хаанынын холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен — Бодум дээш, Мээң чалчам Давид дээш бо хоорайга болчур мен» — деп чугаалаан.

⁷ Исайя: «Фига чимизинден кылган эмден хаанга эккелзин» — дээн.

Хаан экирий берзин дээш, ооң улузу эмни эккелгеш, иринниг балыгга чыпшыр салыпкан. ⁸ Эзекия ынчан Исайядан: «Дээрги-Чаяакчынын мени экиртириниң база сонгузу хүн Ооң өргээзинче баарымнын бадыткал демдээ кандыг боорул?» — деп айтырган.

⁹ Исайя: «Дээрги-Чаяакчынын аазаашкынын күүседириниң бадыткал демдээ мындыг болзун: хөлеге чаданы куду он тепкииш бада берзин бе азы он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин бе?»

¹⁰ «Хөлегенин чаданы куду он тепкииш бада бээри белен-не болгай — деп, Эзекия харыылаан. — Чок, ол он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин».

¹¹ Исайя медээчи Дээрги-Чаяакчыны кыйгырыптарга, Ахазтын чадазынын тепкииштерин куду бадып келген хөлегени Ол дедир, он тепкииш өрү, чылдыдыпкан.

Вавилоннуң элчиннери
(2 Чыл. 32:31; Иса. 39:1-8)

¹² Ол үеде Валаданнын оглу, Вавилоннуң хааны Меродах-Валадан Эзекиянын аарый бергенин дыннап кааш, олче чагаа база белектер чорудупкан. ¹³ Эзекия элчиннерни дыннап алгаш, оларга эртине-байлак шыгжаар бүгү черлерин көргүскен: алдын-мөңгүннү, чагаай чыттыг чүүлдер биле улуг үнелиг үстерни, окчепсек шыгжаар черни — бодунун шыгжамырларында бар-ла бүгү чүвени көргүскен. Эзекиянын ордузунда-даа, бүгү күрүнезинде-даа ооң оларга көргүспээн чүвези артпаан.

¹⁴ Исайя медээчи Эзекия хаанга чедип келгеш: «Ол улус сенээ чүнү чугаа-

лады, олар кайыын келген-дир?» — деп айтырган.

«Ырак чурттан — деп, Эзекия харыылаан. — Олар Вавилондан кээп чорду».

¹⁵ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүнү көрдү?» — деп айтырган.

«Олар мээң ордумда бүгү чүвени көрдү! — деп, Эзекия харыылаан. — Мээң эртине-байлак шыгжаар черлеримде оларга көргүспээн чүвем артпады».

¹⁶ Ынчан Исайя Эзекияга: «Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңна: ¹⁷ „Сээң ордунда бар бүгү чүвени, сээң ада-өгбецниниң бөүнгөне чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилонче алгаш баар хүннер кээр, маңаа чүү-даа артпас — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан-дыр. — ¹⁸ Сээң төрүткен, сээң ботталдырган үре-салгалыңнын чамдызын тутуп алгаш баар, олар Вавилоннун хаанынын ордузунга акталаткан чалчалар апаар“ — дээн.

¹⁹ А Эзекия Исайяга: «Сээң меңээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчынын сөзү эки-дир» — дээн. Чүге дээрге хаан «Мээң бодумнун сазынымда амыр-тайбын, аймыл чок чорук үргүлчүлээр боор» деп бодапкан чүве-дир.

²⁰ Эзекиянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү өндүр улуг чоруктары, суг хөөлбээн база суг аксып кириер өдүгүнү ооң канчаар кылып, сугну найысылалче киригени Иудеянын хаанарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²¹ Эзекия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Манассия ачазының орунунга хаан апарган.

Манассия — Иудеянын хааны
(2 Чыл. 33:1-9)

21 ¹ Манассия он ийи харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чаргылаан. Ооң авазын Хефциба дээр турган чүве-дир. ² Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Ооң израильчилернин мурнундан үндүр сызырыпканы чоннарнын чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунун ачазы Эзекиянын үрөп бузуп каапканы бедиң черлерин катап тулуп, Израильдин хааны Ахавты өттүнүп, Ваал

20:6 4 Хаан. 19:34 20:8 Башт. 6:17 20:11 Ис. 10:13 20:13 2 Чыл. 32:27 20:17 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:10; Иер. 20:5; 27:19-21; Мих. 4:10 20:18 4 Хаан. 24:12; 25:7; 2 Чыл. 33:11 20:20 Неем. 2:14 || 2 Чыл. 32:27-33 21:3 4 Хаан. 18:4 || 3 Хаан. 16:32-33 || Ы. х. к. 16:21 || Ы. х. к. 4:19; 4 Хаан. 17:16; 23:5; Иер. 8:2

бурганга өргүл салыр бедигээштер, Ашера бурганга тураскааткан адагаш тургузуп каан. Манассия сылдыстарның бүгү агшеринге мөгөйп, аңаа бараан болуп турган. ⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге алдар-адымны тургузуп каар мен» — дээн өргээзинге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң даштыкы, иштики шөлүнге сылдыстарның бүгү агшеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶ Ол бодунун оглун от өтгүр эрттиришкен, төлгөлээр, илби-шиди кылыр база өлүг улус сүнезини кыйгырар, каран-көрнүр улус-биле харылзажып турган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөй бузутту үүлгедип, Ооң киленин кыштыктырып турган. ⁷ Ол Ашера бурганның оюп хээлээн дүрзүзүн кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан.

А Дээрги-Чаяакчы ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база ооң оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарының аразындан шилип алганым Иерусалимге Бодунун алдар-адымны мөңгези-биле тургузуп каар мен. ⁸ Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвеми күсөдип, оларга Мээң чалчам Моисейниң бергени бүгү дүрүм-хоойлуну сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбезинге берген черимден моон сонгаар улчуп чорбас кылып каар мен» — дээн турган.

⁹ Ыңчалза-даа чон Бурганның сөзүн тооп дыңнавайн барган. Манассия чонну шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан кыргып-кыдып каапканы чоннардан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалча-медээчилерин дамчыштыр мынча дээн турган: ¹¹ «Иудеяның хааны Манассия ыңдыг чүдек-бужар бачыттар үүлгедип, ооң мурнунда турган амор чоннун бүгү бузулундан хөй бузутту кылган-дыр; ол бодунун дүрзү-бурганнары-биле Иудеяны бачытче кириген-дир. ¹² Ол дээш Мен

Иерусалимче база Иудеяже коргунчуг айыыл-халап ыдар деп тур мен — деп, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Ол дугайында дыңнап каан кижинин ийи кулаа кайгаанындан түүгейни бээр. ¹³ Мен Иерусалимни хынап, аңаа кеземени, Самарияга болгаш Ахавтың үре-салгалынга хемчээп бергеним дег, хемчээп бээр мен. Аякты чодары дег, Иерусалимни чодар мен — чоткаш, доңгайтыр салып каар мен. ¹⁴ Мээң өнчүм боор чондан артып калган улусту каапкаш баар мен, оларны дайзыннарның холунга хүлээдип бээр мен. Оларны бүгү дайзыннары олча кылып, үптээр, ¹⁵ чүге дээрге олар Мээң мурнумга бузут үүлгедип, оларның ада-өгбезиниң Египеттен үне берген хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип келди».

¹⁶ Манассия Иудеяны бачытче кирип, ооң чону Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип кылып каан бачыдындан аңгыда, дыка хөй буруу чок кижилерни өлүрүп, Иерусалимни ханбиле бир кыдыындан эгелээш, өске кыдыынга чедир долдуруп каан.*

¹⁷ Манассияның өске ажыл-херектери, ооң кылган бүгү чүвези база ооң үүлгеткен бачыттары Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁸ Манассия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ордузунун сесерлиинге — Уза сесерлиинге ажаап каан. Ооң оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган.

Амон — Иудеяның хааны (2 Чыл. 33:21-25)

¹⁹ Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. Ооң авазын Мешуллет дээр турган, ол — Ятба чурттуг Харуцтун уруу чүве-дир. ²⁰ Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²¹ Ол ачазының чоруп турган оруктарын эдерип, ачазының бараан болуп турганы дүрзү-бурганнарга бараан болуп, оларга мөгөйип турган. ²² Ол ада-өгбезиниң Бурганы

* 21:16 Еврей тоолчургу чугаа ёзугаар, ол үеде өске улус аразынга Исая медээчиниң база шаа-жылаан.

21:4 Ы. х. к. 12:11; 3 Хаан. 18:29 || Иер. 7:30; 32:34 21:5 3 Хаан. 6:36; 7:12 21:6 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Лев. 19:26 || Лев. 19:31 21:8 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12 21:11 Иер. 15:4 || Э. д. 15:16; 3 Хаан. 21:26 21:12 1 Хаан. 3:11; Иер. 19:3 21:13 3 Хаан. 21:21; 4 Хаан. 17:6 21:16 4 Хаан. 24:4 21:17 2 Чыл. 33:18 21:18 4 Хаан. 21:26; Ин. 19:41 || 2 Чыл. 33:20 21:21 4 Хаан. 21:2-7

Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Ооң оруун эдербейн барган.

²³ Амоннуң дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, хаанны ооң ордузунга өлүрүп каан. ²⁴ Ынчалза-даа чурттуң чо-ну бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каап-каш, Амоннуң оглу Иосияны ачазының орнунга хаан кылып алган.

²⁵ Амоннуң кылган өске ажыл-херек-тери Иудеяның хааннарының чылдар би-жигезинде тодараттынып бижиттинген.

²⁶ Ону Уза сесерлиинде ооң чевег-куюнга ажаап каан. Ооң оглу Иосия ачазының орнунга хаан апарган.

*Иосияның Иудеяга
хааннап эгелээни
(2 Чыл. 34:1-13)*

22 ¹ Иосия сес харлыгында хааннап эге-лээш, чуртту Иерусалимге үжен бир чыл чагырган. Ооң авазын Иедиа дээр турган, ол — Боцкач чурттуг Адаияның уруу чүве-дир. ² Иосия Дээрги-Чаяакчы-ның мурнунга таарымчалыг чүүлдер кы-лып турган база болдунун өгбези Давидтин бүгү оруктарын эдериш, оң-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаан.

³ Чагыргазының он сески чылында Иосия хаан Мешулламның оглунуң огу-лу, Ацалияның оглу Шафан бижээчи-ни Дээрги-Чаяакчының өргээзинче ай-былап чорудупкан. Хаан мынча дээн: ⁴ «Бурганның дээди бараалгакчызы Хел-кияга четкеш кел, ол Дээрги-Чаяакчы-ның өргээзинче эккелген, хаалгачы-ларның чондан чыгган акша-мөңгүнүн саназын. ⁵ Ол акша-мөңгүнү Дээрги-Ча-яакчының өргээзинде ажыл башкарып турар харагалзакчыларга берип кагзын, а олар өргээде септелге кылып турар ажылчыннар: ⁶ бызаңчылар, тудузжулар, дашчыларга төлөп берзин. Олар оон ыңай өргээни септээринге херек ыяш болгаш чонуп каан даштардан садып каап тур-зун. ⁷ Оларның холунче дамчыткан ак-шаны канчаар чарыгдаанын айтырган херээ чок, чүгө дээрге оларга бүзүрөп бол-лур улус-тур».

*Ыдыктыг хоойлу номуңуң тывылганы
(2 Чыл. 34:14-28)*

⁸ Дээди бараалгакчы Хелкия Ша-фан бижээчиге: «Мен Дээрги-Чаяакчы-ның өргээзинден ыдыктыг хоойлунун дүрүг-номун тып алдым» — дээн.

Хелкия номну Шафанга туступ бээр-ге, ол оңу номчуп көргөн.

⁹ Ооң соонда Шафан бижээчи хаан-га келгеш: «Силерниң чалчаларыңар Дээрги-Чаяакчызының өргээзинде бар-ла акша-мөңгүнү чыып алгаш, өргээде ажыл башкарып турар харагалзакчылар-га дамчыдып бердилер» — деп айыткан.

¹⁰ Оон Шафан бижээчи хаанга: «Хел-кия бараалгакчы менээ бир дүрүг-ном берди» — деп дыңнаткаш, оңу хаанның мурнунга номчуп берген. ¹¹ Ыдыктыг хоойлунуң номуңун сөстөрин дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыр-тып каапкан.* ¹² Ол Хелкия бараалгак-чыга, Шафанның оглу Ахикамга, Ми-хейниң оглу Ахборга, Шафан бижээчиге болгаш болдунуң чалчазы Асайга мынча дээн: ¹³ «Барып, мээң адымдан база бүгү иудей чоннун адындан бо номнун сө-стөринин дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүрүн. Ада-өгбөсиз бо ном-нуң сөстөрин тооп дыңнавайн турган, биске хамаарыштыр бижээн бүгү чүүл ёзугаар кылбайн чораан боорга, Дээр-ги-Чаяакчының коргунчуг килени бис-че кыштыккан-дыр».

¹⁴ Хелкия бараалгакчы, Ахикам, Ах-бор, Шафан болгаш Асайа олар Шаллум-нуң өтгүр билип медеглээр кадайы Ол-да-биле чуугалажыр дээш чорупканнар. (Шаллум болза хаанның хевиниң када-галакчызы кижичүве-дир. Ол Тикваның оглу турган, а Тиква — Хархастын оглу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимнин чаа кезээнге чурттап турган. ¹⁵ Ол херээ-жен кижичүве-дир оларга мынча дээн: «Израиль-дин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силер-ни Менче айбылап чорудупкан кижиге ¹⁶ Мээң чуугалаан чүвемни дамчыдынар: Мен бо черже база ооң чурттакчыларынче

* 22:11 Иосия хаанның шажынчы чаартылгаларын тодарадып бижээни утка-шынары болгаш дыл-домаа-биле безин «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанының номуңга» аажок чоок. Ынчан-гаш Бурганның өргээзин септеп турда тывылган хоойлу ному библиейжи «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанының ному» болган деп бодал калбаа-биле нептерээн.

21:26 4 Хаан. 21:18 22:1 Иис. 15:39 22:2 Ы. х. к. 5:32 22:4 4 Хаан. 12:9-15 22:7 4 Хаан. 12:15
22:8 Хост. 24:7; Ы. х. к. 31:24-26 22:12 Иер. 26:24; 39:14; 40:5 22:13 Ы. х. к. 29:27 22:14 Лк. 2:36;
Аж.-ч. 21:9; 1 Кор. 11:5 || Соф. 1:10

айбыл-халапты – Иудеяның хаанынын номчааны номда бижээн бүгү чүүлдери ны ыдарым ол-дур.¹⁷ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызап, боттарының холу-биле кылган бүгү чүүлдери-биле Мени хорадатканы дээш Мээн килемин бо черге кыптыккан, ол ам өжүртүмөс“ – деп чугаалады.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеяның хаанынга мону дамчыдынар: дыңнаан сөстериң дугайында Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ¹⁹ „Сээң чүрээңнин чымчай бергени дээш, Дээрги-Чаяакчының бо черге чаза ооң чурттакчыларынга удур чүве чугаалап, олар каргыштыг хоозуралга алзып аар дээнин дыннааш, Мээн мурнумга бодунну томаартканың дээш, кеткен хевиниң ора тыртып, Мээн мурнумга ыглап турганың дээш Мен сени дыңнап кагдым – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁰ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевег-куйга амыр-тайбың ажааттырар сен. Мээн бо черге ыдарым айбыл-халапты сээң карааң көрбөс“».

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

*Дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан
Иудеяны арыглааны
(2 Чыл. 34:29-32)*

23 ¹ Хаан Иудея биле Иерусалимнин бүгү баштыңнарын кыйгыртып алгаш, ² Дээрги-Чаяакчының өргээзинче Иудеяның бүгү чону-биле, Иерусалимнин бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганнын бараалгакчылары болгаш медеэчилери, бүгү чон – карачал-даа, даргадаа улус ооң-биле кады чорупкан. Чонга хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээниң бүгү сөстөрүн дыңналдыр номчуп берген. ³ Хаан өргээнин адагажының чанына туруп алгаш, ол номда бижиттинген чагыг-керээниң сөстөрүн сагыры-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң айтышкыннарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүдү-чүрээнден, бүгү сагыш-

сеткилинден күүседип, Ону эдерер керээ чарып алган. Бүгү чон ол керээни хүлээп алган.

⁴ Хаан Бурганнын дээди бараалгакчызы Хелкияга, оон куду дужаалдыг бараалгакчыларга, өргээнин хаалгачыларынга Дээрги-Чаяакчының өргээзинден Ваал, Ашера бурганнарга, сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгееи-биле кылган бүгү чүүлдери үндүрерин дужааган. Хаан ол бүгүнү Иерусалимнин кызыгаарындан дашкаар, Кедрон шынаазынга өрттедикеш, хүлүн Вифилче аппаратты каапкан. ⁵ Иосия Иудеяның хааннарының мөгейишкин кылыр бедик черлерге, чурттун хоорайларынга база Иерусалимни долдандып айдызаар өргүлдөр кывыссын дээш томуйлап кааны бараалгакчыларны дүжүрүп каапкан. Ол бараалгакчылар Ваалга, айхүнге, сылдыстарга – дээрнин бүгү аг-шеринге айдызаашкын кылып турган чүве-дир.

⁶ Хаан Ашера бурганга тураскааткан адагашты Дээрги-Чаяакчының өргээзинден Иерусалимден дашкаар үндүргеш, Кедрон шынаазынга өрттедикеш. Ол ону хоюдур чуура дүрбээш, хүлүн карачал улустун чевеглериниң кырынга тарадыр хадыдыпкан. ⁷ Иосия оон Дээрги-Чаяакчының өргээзинин чанында туттунган, самын-садар кижилер чурттап турган бажыңнарын база херэеженнерниң Ашера бурганга хеп аргып* турган бажыңнарын үрөп бузуп каапкан.

⁸ Иосия бүгү бараалгакчыларны Иудеяның хоорайларындан үндүрүпкеш, Гивадан эгелээш, Беэр-Шевага чедир ол бараалгакчыларнын айдызап турганы бедик черлерни бужартадып каапкан. Найбысылалдын хаалгазынын чанында – хоорай чагырыкчызы Исустун хаалгазынче кирер чер чанында, кол хаалганың солагай талазында турар мөгейишкин кылыр бедик черлерни база ол үрөп бузуп каапкан. ⁹ Ол бедик черлернин бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының Иерусалимде өргүл бедигээжинге өргүл салып, бараан болбайн турган-даа болза, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган

* 23:7 «Хеп аргып» деп сөстөрүнүн болгу дег өске утказы: «Чадыржыгаштар кылып».

22:17 Ы. х. к. 31:29 22:19 Лев. 26:31; Иер. 44:22 || Иса. 57:15 22:20 4 Хаан. 23:24; Иса. 57:1-2
23:2 Ы. х. к. 31:11 23:3 4 Хаан. 11:14 || 2 Чыл. 15:12; 29:10; 34:31 23:4 4 Хаан. 21:3 ||
3 Хаан. 15:13 23:5 4 Хаан. 17:16; 21:3 23:6 Ы. х. к. 16:21 23:7 Ы. х. к. 23:17; 3 Хаан. 14:24
23:9 Иез. 44:10-14

бооваларны өске бараалгакчы ха-дуңма-зы-биле кады чип турган.

¹⁰ Иосия Бен-Энном шыназында Топфетге өргүл бедигээжин, аңаа кым-даа оон ыңай оглу-кызын Молох бурганга от өттүр эрттирбезин дээш, бужартадып каапкан.

¹¹ Ол Иудеянын хааннарынын Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче кирер чер чанынга хүнге тураскаалдып тургузуп турган аытгарын ап каапкан. Ол аытгар өргээзин даштыкы шөлүнгө, Нафан-Мелех джүмөттин хуу өрээлинин чанынга турган чүве-дир. Оон Иосия хүнге тураскааткан чуузаларны база өрттедипкен.* ¹² Иосия Иудеянын хааннарынын Ахазтын үстүкү өрээлинин кырынга тургузуп кааны өргүл бедигээштерин база Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин ийи шөлүнгө Манассия хаанның тудуп кааны өргүл бедигээштерин үрөгдөп, буза шапкаш, бузундуларын Кедрон шыназынче үндүр октапкан.

¹³ Израильдин хааны Соломон Иерусалимнин чөөн талазынга, Өлүм-чидим дааның* мурнуу талазынга сидончуларнын чүдөк-бужар бурганы Астартага, моав чоннуң бужар бурганы Хамоска, аммон чоннуң чүдөк-бужар бурганы Молокка мөгөйишкин кылыр бедик черлер тудуп каан турган. Иосия ол черлерни база бужартадып каапкан. ¹⁴ Ол ыдыктыг көжээлериңи чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкаш, оларнын турган черинге кижэ сөөктери салып каан.

¹⁵ Вифилде өргүл салыр бедигээшти база Наваттын оглу Иеровоамнын – Израильди бачытче кириген хаанның тудуп каан бедик черин безин Иосия үрөп бузуп каапкан. Мөгөйишкин кылыр бедик черни ол өрттедип, хоюдуру чуура дүрбүп каапкан, Ашера бурганга тураскааткан адагашты база өрттедипкен.

¹⁶ Иосия оон долгандыр көрдүнгөш, дагнын ийинде чевеглерни көрүп кааш, улус айбылап, ында чыдар сөөктерни уштуп эккеп, өргүл бедигээжинге өрттедиште-

рин дужааган. Ол бүгү ону баш бурунгаар чугаалаан Бурганның кижизинин дамчытканы Дээрги-Чаяакчынын сөзүн өзугаар болган.

¹⁷ Хаан: «Дуу ол кымнын тураскаал дажы боор?» – деп айтырган.

Хоорайдын чурттакчылары: «Бо дээрге Иудеядан келген, силернин Вифилде өргүл бедигээжи-биле кылган чүвеңерни баш бурунгаар чугаалаан Бурганнын кижизинин чевээ-дир» – деп харыылааннар.

¹⁸ Хаан: «Ооң дыжын үревеңер, кымдаа ооң сөөгүңгө дегбезин» – дээн. Ынчангаш ол медээчинин база Самариядан келген медээчинин сөөктерин хевээр арттырып кааннар.

¹⁹ Иосия оон ыңай Израильдин хааннарынын, Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип, Самариянын хоорайларында бедик черлерге тудуп каан өргээлерин база үрөп каапкан. Вифилге кылган бүгү чүвезин хаан ол черлер-биле база кылган. ²⁰ Иосия ол бедик черлерге турган бүгү бараалгакчыларны өргүл бедигээштеринге өлүрүп каапкаш, сөөктерин бедигээштерге өрттедипкен. Оон соонда хаан Иерусалимче ээп келген.

Иосиянын Хосталыгышкын байырлалын демдеглээни (2 Чыл. 35:1-19)

²¹ Хаан бүгү чонга: «Чагыг-керээнин номунда бижээнин өзугаар боттарынарнын Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Хосталыгышкын байырлалын демдеглеңер» – деп дужааган.

²² Израильди баштап турган баштынчылар үезинден бээр, Израильдин база Иудеянын хааннарынын чагырып турган бүгү үезинде ол байырлал ышкаш байырлал бооп көрбөөн чүве-дир. ²³ А Иосия хаанның чагыргазынын он сески чылында Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталыгышкын байырлалын демдеглеп эрттирген.

* 23:11 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө улус Хун бурганы дээрде аыттар кошкан чуузалыг чоруп турар деп даап бодаар турган, ынчангаш олар Хүнге мөгөйи, ындыг чуузаларны кылып ап турганнар. * 23:13 Елеон дааның ойзу адаан ады бооп чадавас (2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12). Ол дага меге бурганнарга мөгөйи турар боорга, автор Елеон даан ынчалдыр адап турар.

23:10 Ис. 15:8; Иер. 7:31-32; 19:6 || Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 23:12 4 Хаан. 21:4-5

23:13 Сан. 21:29; 3 Хаан. 11:5-7 23:14 Хост. 23:24; 4 Хаан. 10:27 23:15 3 Хаан. 12:28

23:16 Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2 23:17 3 Хаан. 13:30-31 23:20 Хост. 22:20 || Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2

23:21 Хост. 12:3-11; Ы. х. к. 16:2-8

²⁴ Иосия оон ынай өлүг улус сүне-
зини кыйгырар, караң көрнүр кижилер-
ни, Иудея биле Иерусалимден тывылган
чүдөк-бужар ээреннерни, дүрзү-бурган-
нарны узуткап каапкан. Ол ону Хелкия
бараалгакчынын Дээрги-Чаяакчы-
нын өргээзинден тып алганы дүрүг-
номда бижиттинген ыдыктыг хоойлу-
нун сөстөрүн күүседире-биле кылган.
²⁵ Иосиянын мурнунда-даа, ооң соонда-
даа аңаа дөмөй — бүгү чүлдү-чүрээ-биле,
бүгү сеткил-сагыжы-биле, бүгү күчү-
күжү-биле, Моисейниң бүгү хоойлузуң
ёзуугаар Дээрги-Чаяакчыже ээлген хаан
турбаан.

²⁶ Ынчанмыже Дээрги-Чаяакчы Ма-
нассия хааннын Ону килеңнеткен бүгү
бачыттары дээш Иудеяге кыптыккан
коргунчуг килеңинден, хорадаан сагы-
жындан ойталаваан. ²⁷ Дээрги-Чаяакчы:
«Израильди Бодумдан чайладып каап-
канын дег, Иудеяны база Бодумдан чай-
ладып кааптар мен, шилип алганым бо
Иерусалим хоорайдан база „Мээң ат-ал-
дарым маңаа турар“ дээним өргээден ой-
талаар мен» — дээн.

Иосиянын өлүмү
(2 Чыл. 35:20-27)

²⁸ Иосиянын өске ажыл-херектери,
ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хаан-
нарынын чылдар бижилгезинде тодарат-
тыып бижиттинген. ²⁹ Иосиянын ча-
гыргагынын үезинде Египеттиң хааны
Нехао фараон Ассириянын хаанынга ук-
куй Евфрат хемче үнүп келген. Иосия
хаан аңаа удур үнүп кээрге, фараон ону
Мегиддонга көрүп кааш, өлүрүп каан.*
³⁰ Хааннын чалчалары ооң мөчү-сөөгүн
Мегиддондан Иерусалимче сөөртүп эк-
келгеш, ооң чеveg-куонга ажаап каан. А
чурттуң чону Иосиянын оглу Иоахазты
олива үзү-биле чаап, ону ачазынын ор-
нунга хаан кылып алган.

Иоахаз — Иудеянын хааны
(2 Чыл. 36:1-4)

³¹ Иоахаз* чээрби үш харлыгында
хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге
үш ай чагырган. Ооң авазын Хамутал
дээр турган, ол — Ливна чурттуг Иере-
миянын уруу чүве-дир. ³² Иоахаз ада-
өгбезинин кылып турган бүгү чүвезин
өттүнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга
бузут үүлгедип турган. ³³ Нехао фараон
Иоахазты, ол Иерусалимге оон ынай ча-
гырбазын дээш, хамат черде Ривла хоо-
райга тудуп хоругдааш, Иудеяга чүс та-
лант мөңгүн болгаш бир талант алдын*
төлээр торгаал онаап каан. ³⁴ Нехао фа-
раон Иосиянын оглу Элиакимни ача-
зынын орунунга хаан кылдыр салгаш,
ооң адын Иоаким деп ат-биле солуп
берген. А Иоахазты Египетче алгаш
барган, ол аңаа өлүп калган. ³⁵ Нехао
фараонга оон негээн алдын-мөңгүнүн
төлөп бээри-биле Иоаким чурттуң чо-
нунга үндүрүтүп онаап, кижини бүрүзүнүн
шинээн доктааткаш, алдын-мөңгүнүнү
төледип алган.

Иоаким — Иудеянын хааны
(2 Чыл. 36:5-8)

³⁶ Иоаким чээрби беш харлыгында
хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту
он бир чыл чагырган. Ооң авазын Зебуд-
да дээр турган, ол — Рума чурттуг Фе-
дайянын уруу чүве-дир. ³⁷ Иоаким ада-
өгбезинин кылып турган бүгү чүвезин
өттүнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнун-
га бузут үүлгедип турган.

24 ¹ Иоакимниң чагырган үезинде Ва-
вилоннун хааны Навуходоносор
чуртче халдап кирип келген. Иоаким На-
вуходоносорга үш чыл чагырткаш, оон хая
көрнү берип, аңаа удур тура халаан. ² Дээр-
ги-Чаяакчы Иоакимче халдей, арамей,

* 23:29 Нехао — б.э. чедир 610—595 чч. чагырып турган, 26-гы династиянын фараону Нехо II-ни
ынча деп турар. Ол чылдарда, Вавилоннун күштелиринден сезингеш, египетчилер буурап
турар Ассириянын талазында барганнар. 609 ч. чайынында хөй санныг египет шериг Ев-
фрат хемни кешкеш, вавилончуларнын холунга турган хоорайны эжелеп аарын оралдашкан.
Ылап-ла ол дайынчы поход үезинде Нехао Иосия хаанын өлүргөн. * 23:31 Иер. 22:11 болгаш
1 Чыл. 3:15-ге бо хаанны «Шаллум» дээр. * 23:33 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүс талант алдын»
деп бижээн.

23:24 Лев. 19:31; 20:27; Ы. х. к. 18:10-12 23:25 4 Хаан. 18:5 23:26 4 Хаан. 21:11; Иер. 15:4

23:27 4 Хаан. 21:4 23:29 Иер. 46:2 || Ис. 17:11 23:30 4 Хаан. 9:28 || 1 Хаан. 10:1

23:31 4 Хаан. 24:18 23:33 Сан. 34:11; Иер. 39:5 23:34 4 Хаан. 24:17; Дан. 1:7 || Иер. 22:12

24:1 Иер. 25:1; Дан. 1:1 24:2 4 Хаан. 20:17; 21:12-14; 23:27

моав болгаш аммон дээрбечи бөлүктөрү ыдып, Иудеяны узуткап кагзыннар деп турган. Дээрги-Чаяакчының Бодунун чалча-медээчилерин дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзугаар ынчаар болган чүве-дир. ³⁻⁴ Ол бүгү Иудея-биле Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун эзугаар, иудейлерни Оон мурнундан ырадып кааптар дээш болган. Чүте дээрге Манассия хааннын бачыгтары дээш, ооң үүлгеткен бүгү чүвези дээш, ооң буруу чок улустун хаанын төп, Иерусалимни оларның ханы-биле долдурганы дээш, Дээрги-Чаяакчы ону өршээр хөңнү чок болган.

⁵ Иоакимниң өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодарттынып бижиттинген. ⁶ Иоаким өгбелериниң соондан өске оранче чорууй баарга, ооң оглу Иехония ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ А Египеттин хааны бодунун чуртундан оон ынай үнмээн, чүге дээрге Вавилоннун хааны аңаа хамааржыр бүгү черни Египеттин кызыгаарында хемден эгелээш, Евфрат хемге чедир эжелеп алган.

Иудеяның хааны Иехонияның туттуруу алганы
(2 Чыл. 36:9-10)

⁸ Иехония он сес харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. Ооң авазын Нехушта дээр турган, ол – Иерусалим чурттуг Элнафаннын уруу чүве-дир. ⁹ Иехония ачазының кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

¹⁰ Ол үеде Вавилоннун хааны Навуходоносорнун дүжүметтери Иерусалимге келгеш, ону бүзээлеп алганнар.

¹¹ Навуходоносор боду ооң улузунун бүзээлеп алгаш турган хоорайынга чедип кээрге, ¹² Иудеяның хааны Иехония, ооң авазы, нояннар, шериг баштыңнары болгаш дүжүметтери аңаа дүжүп бергеннер.

Вавилоннун хааны бодунун чагыргазының сески чылында Иехонияны тудуп алган. ¹³ Дээрги-Чаяакчының баш бурунгаар чугаалап турганы дег, Наву-

ходоносор Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң база хаанның ордузунун бүгү эртине-байлаан апарган – Израильдин хааны Соломоннун Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып каан бүгү алдын саваларын кезе шаап каапкан. ¹⁴ Ол Иерусалимниң бүгү чурттакчылары: бүгү нояннарны, күчү-күштүг дайыңчыларны, бүгү ус-дарган, шевер улусту – шупту 10 000 кижини тудуп алгаш барган. Чурттуң чүгле ядыы карачал чону артып калган. ¹⁵ Навуходоносор Иехонияны Иерусалимден Вавилонче тудуп алгаш барган, ооң-биле кады хаанның авазын, ооң кадыннарны, дүжүметтерин, чурттуң ат-алдарлыг улузун база апарган. ¹⁶ Вавилоннун хааны 7000 дайыңчылыг бүгү шеригни, 1000 дарган, ус-шевер улусту, бүгү дайылдажып шыдаар күштүг улусту Вавилонче тудуп апарган. ¹⁷ Навуходоносор Иехонияның орнунга оон төрөл акызы Маттанияны хаан кылып кааш, Маттанияның адын Седекия кылдыр солуп берген.

Иудеяның хааны Седекия, Иерусалимниң буурааны
(2 Чыл. 36:11-21; Иер. 39:1-10; 52:1-27)

¹⁸ Седекия чээрби бир харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Оон авазын Хамутал дээр турган, ол – Ливна чурттуг Иеремияның уруу чүве-дир. ¹⁹ Седекия Иоакимниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²⁰ Ынчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңедиптерге, Ол оларның чурттакчыларын Бодунун мурнундан сывырыпкан.

Седекия Вавилоннун хаанынга удур тура халаан.

25 ¹ Седекияның чагыргазының тоску чылында, он айның онда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шериги-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп, хоорайны долгандыр бүзээлел чалдары тудуп алган. ² Хоорайның бүзээлээшкини Седекия хаанның чагыргазының он бирги чылынга чедир үргүлчүлөөн.

24:3-4 4 Хаан. 21:2-7, 16, 23-26 24:12 4 Хаан. 20:18; Иер. 24:1-2; Иез. 17:12-13 24:13 4 Хаан. 20:17; Иер. 20:5 || Дан. 1:2 24:15 Ы. х. к. 28:36; Иер. 24:1; Иез. 17:12 24:17 4 Хаан. 23:34; Иер. 37:1 || Дан. 1:7 24:18 4 Хаан. 23:31 24:20 Иез. 17:15 25:1 Ы. х. к. 28:52

³ Хоорайда аш кедереп, чурттакчы чон чиир аыш-чем чок арткан. Дөрт* айның тоста ⁴ халдейлер хоорайның ханын деже шаапкан. Бүгү иудей дайгынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлииниң чанында турар хаалга дамчыштыр үнгөш, Иордан шынаазыңче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол үеде хоорайны бүзөөлеп алган турган. ⁵ Халдей шериг иудей хаанны суруп чорупкаш, Иерихон ховуларынга чыпшыр четкен. Седекияның бүгү шерии ону каапкаш, тарадыр маңнажы берген. ⁶ Хаанны тудуп алгаш, Ривла хоорайда Вавилоннун хаанынче эккелгөш, шиидип каан. ⁷ Седекия көрүп турда, ооң оолдарын өлүрүп каан, а оон ону согурарткаш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче аппаратан.

⁸ Беш айның чедиде (Вавилоннун хааны Навуходонсорнун чагыргазының он тоску чылында) Иерусалимче Вавилоннун хаанының дүжүмеди, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чедип келген. ⁹ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун, Иерусалимнің бүгү бажыңнарын — улуг дээн бажыңнарын шуптузун өрттедипкен. ¹⁰ Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр турган ханаларны үрөп бузуп каапкан. ¹¹ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннун хаанынга дүжүп берген улусту — бүгү арткан мөөң чонну тудуп алгаш барган. ¹² Чүгле карачал улустун чамдызын камгалакчы шериглер даргазы виноград болгаш тараа шөлдери ажап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

¹³ Халдейлер Дээрги-Чаяакчының өргээзинге турган хүлер адагаштарны, тержегештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваны үрей соктап каапкаш, ол чүүдлерниң хүлерин Вавилонче аппаратаннар. ¹⁴ Олар оон ыңай хүл урар савалар, хүл-узарлар, бижектер болгаш кымыштарны — Бурганга бараан болурда

ажыглаар бүгү хүлер эт-херекселди алгаш барганнар. ¹⁵ Камгалакчы шериглер даргазы алдын-мөңгүн хүүрекчигештер биле кыскаштарны база алгаш барган. ¹⁶ Соломоннун Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып кааны ийи адагаш, «далай» дээр чунар сава болгаш тержегештерге хамаарыштыр алгыра, ол бүгү херекселдерни кылган хүлер дензилеттинмес аар турган. ¹⁷ Бир адагаш-ла он сес кыры дурту бедик, ооң кырында хүлер капительдин бедии үш кыры дурту; капительдин даштын талазын четки хевирлиг, хүлерден кылган гранат жемистерлиг каасталга шыпкан турган. (Ийиги адагашта база-ла ыңдыг четки хевирлиг каасталга бар.)

¹⁸ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Серайяны, ийиги бараалгакчы Софонияны болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңнылыгын база тудуп алгаш барган. ¹⁹ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштынын, хаанның ам-даа хоорайга артан турган беш чоок дүжүмедин, чурттуң чонун шериг албанынче кири бижиир хүлээлгелиг кол бижээчизин болгаш хоорайга турган алдан чурттакчыны тудуп алгаш барган. ²⁰ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппаратан, Ривлада Вавилоннун хаанынга чедире берген. ²¹ Вавилоннун хааны ол бүгү улусту хамат черде Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяны чонун бодунун черинден көжүрүп үндүрген.

Годолияның Иудеяга чагырыкчы апарганы (Иер. 40:7-9; 41:1-3)

²² Вавилоннун хааны Навуходонсор ооң Иудеяга арттырып каан чонунун чагырыкчызы кылдыр Шафанның оглунун огу, Ахикамның огу Годолияны томуйлап каан. ²³ Бүгү иудей шериг баштыңнары: Нафанияның огу Измаил, Карейниң огу Иоханан, Нетофа чуртут Танхуметтин огу Серайя болгаш

* 25:3 Өске бурунгу сөзүглелде «дөрт» деп сөс таварышпайн турар.

25:6 Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7; Иез. 23:24 25:7 Соф. 1:8 || Ы. х. к. 28:36; 4 Хаан. 20:18
25:8 Иер. 32:1 || Иер. 39:9; 40:1 25:9 Лев. 26:31; Иез. 16:41 25:10 Неем. 1:3 25:13 3 Хаан. 7:15-37;
2 Чыл. 4:1-15 || Иер. 27:19 25:14 3 Хаан. 7:45, 50 25:16 3 Хаан. 7:47 25:17 3 Хаан. 7:15-22
25:18 1 Чыл. 6:14; Эзра 7:1 || Иер. 21:1; 29:25; 37:3 25:22 4 Хаан. 22:12; Иер. 26:24 ||
Иер. 39:14; 40:5, 7 25:23 Ис. 18:26

Мааха чурттуг Иазания олар Вавилоннун хаанының Годолияны чагырыкчы кылдыр томуйлап каанын дыңнап кааш, боттарының улузу-биле кады Мицпа хоорайда Годолияже чедип келгеннер.

²⁴ Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдей дүжүметтерден кортпанар, чуртка артып калгаш, Вавилоннун хаанынга бараан болунар. Ынчан менди-чаагай болур силер» – деп даңгыраглап чугаалаан.

²⁵ Ынчалза-даа чеди айда Элишаманың оглунун оглу, Нафанияның оглу, хаан уктуг Измаил он кижизи-биле кады келгеш, Годолияны база ооң-биле кады Мицпага турган иудейлер болгаш халдейлерни өлүрүп каан. ²⁶ Ооң соонда бүгү чон, карачал-даа, дарга-даа улус база шериг баштыңнары, халдейлерден корткаш, Египетче дезе берген.

Иехонияны хостааны

(Иер. 52:31-34)

²⁷ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппарат соонда үжен чеди чыл эрткенде, Вавилоннун хааны Эвил-Меродах бодунун чагыргазының бирги чылында Иехония хаанга өршээл көргүскен.* Эвил-Меродах Иехонияны он ийи айның чээрби чедиде кара-бажындан үндүргеш, ²⁸ ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкан база ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, бедик, хүндүлүг черге олуртуп каан. ²⁹ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүңгө чедир Эвил-Меродах-биле кады чемненип келген. ³⁰ Ол Вавилоннун хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүң-не, арткан бүгү назынында ап келген.

* ^{25:27} Эвил-Меродах хаанны аккад дылда Амел-Мардук деп адаар. Ол – Навуходоносорнун оглу; б.э. чедир 562-ден 560 чылга чедир чагырган.

Чылдар демдеглели

Бирги ном

Кирилде

Чылдар демдеглелинин номнары колдуунда Хаанның чагырга номнарында бижиттинген болушкуннарны арай өске бодал-биле катап чугаалап турар. Эзра болгаш Неемияның номнарын тургускан ол-ла кижилер бо номну база бижээн чадавас.

1–9 эгелер — израиль чонун Вавилонда туттурушкундан ээп келгениниң соондагы үени кириштир (мырыңай б. э. ч. V векке чедир) чонун төрөл салгал даңзылары. Ол даңзыларда эң улуг кичээнгейни Иуда, Вениамин болгаш Левийнин аймактарынче салып турар.

10–21 эгелерде Давидтин чагырганының чамдык чугула болушкуннарын оон мурнундагы хаан Саулдун өлүмүндөн эгелеп истеп көрүп турар. Давид хаан — бо номда эң чугула кижилер. Ылап-ла ол Иерусалим хоорайны Дээрги-Чаяакчыга чүдүүр төп чер кылгаш, Аңаа төлөптиг, шын мөгөйишкинни доктаадып каан. Чылдар демдеглелинин бирги номунда Хаанның чагырганың ийги номунга көөрдө, Давидтин бак үүлгедиглеринче кичээнгей дыка эвээш салдынган.

22–29 эгелер — Бурганның өргээзин тутар дээш Давидтин белеткели (онза кичээнгей левиттер болгаш Бурганның бараалгакчыларынче угланган). Автор оон-биле Давидти Бурганның өргээзинин база Аңаа бараан болурунун чурумунун эзулуг үндөзлекчизи кылдыр көргүзүп турар. А өргээнин бодун Давид өлгөн соонда оон оглу Соломоннун күженишкиннери-биле туткан.

Адамдан Авраамга чедир (э. д. 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)

1 ¹Адам, Сиф, Энос, ²Кайнан, Малеил, Иаред, ³Энох, Мафусал, Ламех, ⁴Ной.

Нойнун оолдары: Сим, Хаам база Иафет.

⁵Иафеттин оолдары*: Гомер, Магог, Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

⁶Гомернин оолдары: Аскеназ, Рифат болгаш Тогарма. ⁷Иаванның оолдары: Элиса биле Фарсис, китт чон биле родан чон.

⁸Хаамның оолдары: Хуш, Египет, Фут база Ханаан. ⁹Хуштун оолдары: Сева, Хавила, Савта, Раама база Савтеха. Рааманың оолдары: Шева биле Дедан.

¹⁰Хуштун бир салгакчызы Нимрод деп аттыг кижилер база турган. Ол чырык чер кырынга дыка күштүг маадыр болган.

¹¹Египеттин үре-салгалы: лидий чон, анам чон, лежав чон, нафтух чон, ¹²патрус чон, каслух чон (а олардан филистим чон тывылган) болгаш кафтор чон. ¹³Ханаанның үре-салгалы: оон дун оглу Сидон, Хет, ¹⁴иеус чон, амор чон, тергес чон, ¹⁵хиввей чон, арак чон, син чон, ¹⁶арвад чон, цемарей чон болгаш хамат чон.

¹⁷Симнин оолдары: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам, Уц, Хул, Гефер база Мешех. ¹⁸Арфаксадтан Сала төрүттүнген, Саладан Евер төрүттүнген. ¹⁹Еверден ийи оол төрүттүнген: бирээзинин ады — Фалек, чүге дээрге оон үезинде делегейиниң чуртакчылары бот-боттарындан аңгыланып чарлы берген*; оон дунмазының ады — Йоктан. ²⁰Йоктанның үре-салгалы: Алмодад, Шалеф, Хацармавет, Иерах, ²¹Гадорам, Узал, Дикла,

* 1:5 Сим, Хаам база Иафеттин салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүн аймак, чоннар, хоорайларының аттары болур. * 1:19 Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп сөске дөмейлешкек.

²² Эвал, Авимаил, Шева, ²³ Офир, Хавила болгаш Иовав. Олар шупту Иоктанның үре-салгалы-дыр.

²⁴ Сим, Арфаксад, Сала, ²⁵ Евер, Фалек, Рагав, ²⁶ Серух, Нахор, Фарра, ²⁷ Аврам, ону Авраам база дээр.

Авраамдан укталган төрөл аймактар

(Э. д. 25:1-4, 12-16; 36:1-19)

²⁸ Авраамның оолдары: Исаак биле Измаил. ²⁹ Оларның салгалдары бо: Измаилдин дун оглу Навайот, ооң соондалары Кедар, Адбеел, Мивсам, ³⁰ Мишма, Дума, Масса, Хадад, Тема, ³¹ Иетур, Нафиш база Кедма. Олар дээрге Измаилдин оолдары-дыр.

³² Авраамның кул-кадайы Хеттураның божаан оолдары: Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбах болгаш Шуах. Иокшанның оолдары: Шева биле Дедан. ³³ Маданнның оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир.

³⁴ Авраамдан Исаак төрүттүнген. Исаактың оолдары: Исаак биле Израиль.

³⁵ Исаактың оолдары: Элифаз, Рагуил, Иеуш, Иеглом болгаш Корах. ³⁶ Элифазтың оолдары: Теман, Омар, Цефо, Гатам, Кеназ, Тимна, Амалик*. ³⁷ Рагуилдин оолдары: Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары

(Э. д. 36:20-30)

³⁸ Сеирниң оолдары: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, Дишон, Эцер болгаш Дишан.

³⁹ Лотанның оолдары: Хори биле Гомам. А Лотанның Тимна деп кыс дунмазы бар турган.

⁴⁰ Шовалдын оолдары: Алеан, Маннахат, Эвал, Шефи база Онам.

Цивеоннун оолдары: Ая биле Ана.

⁴¹ Ананың ажы-төлү: Дишон.

Дишоннун оолдары: Хамран, Эшбан, Итран болгаш Херан.

⁴² Эцерниң оолдары: Билган, Зааван болгаш Акан.

Дишанның оолдары: Уц биле Аран.

Эдомнун хааннары

(Э. д. 36:31-39)

⁴³ Израиль чоннун хааннары тыптырынын-даа мурнунда эдом черге башкарып чоран хааннар бо-дур:

Беорнун оглу Бела, ооң хоорайынын ады Дингава чүве-дир.

⁴⁴ Бела өлүп каарга, ооң орнунга Восорадан келген Зерахтын оглу Иовав хааннай берген.

⁴⁵ Иовав өлүп каарга, теман черден келген Хушам хааннай берген.

⁴⁶ Хушам өлүп каарга, Моавтын оргулаажынга мадиан чонну чылча шаап каан Бедадтын оглу Гадад хааннай берген. Ооң хоорайынын адын Авит дээр.

⁴⁷ Гадад өлүп каарга, Мисрекадан келген Самла хааннай берген.

⁴⁸ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

⁴⁹ Саул өлүп каарга, Ахборнун оглу Ваал-Ханан хааннай берген.

⁵⁰ Ваал-Ханан өлүп каарга, Гаддар хааннай берген. Ооң хоорайынын ады Пау. Ооң кадайы Мезагавтын оглу Магредтин уруу Мегетавеел чүве-дир. ⁵¹ Гадар база өлүп калган.

Эдомнун аймактарынын* аттары бо-дур: Тимна, Алва, Иетет, ⁵² Оливема, Эла, Пинон, ⁵³ Кеназ, Теман, Мивцар, ⁵⁴ Магдиал, Ирам. Эдом чоннун аймактары ол-дур.

Иуданың үре-салгалы

2 ¹ Израильдин оолдары бо-дур: Рувим, Симеон, Левий, Иуда, Иссахар, Завулон, ² Дан, Иосиф, Вениамин, Неффалим, Гад болгаш Асир.

³ Иуданың оолдары: Ир, Онан база Шела – олар үжелээн хананей Шуанын уруундан төрүттүнгенер. Иуданын дун оглу Ир Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок апаар кылдыр кылып каан. ⁴ Кенни Фамар Иудага Фарес биле Зерахты божуп берген. Иуда беш оолдуг турган.

⁵ Фарестин оолдары: Хецрон биле Хамул.

* 1:36 Эске бурунгу сөзүглезде «Тимнанын божааны Амалик» деп бижээн. * 1:51 Азы: «Эдомнун баштыңдарынын».

1:27 Э. д. 17:5; Лк. 3:34-36 1:28 Э. д. 16:15-16; 21:2-3 1:34 Э. д. 25:25-26; 32:28 1:44 Иса. 34:6; 63:1 1:45 Э. д. 36:15; Иов 2:11; Иез. 25:13 1:51 Э. д. 36:40-43 2:1 Э. д. 29:32-35; 30:6-20; Хост. 1:1-4 2:3 Э. д. 38:1-30; 46:12; Сан. 26:19-20 2:4 Руф 4:12; Мф. 1:3 2:5 Руф 4:18

⁶ Зерахтың оолдары: Зимри, Эфан, Еман, Халкол база Дара. Олар шупту беш кижиги.

⁷ Хармининң оглу: Ахар*. (Бурганга турсааткан чүүлдерге удур кем-буруу үүлгеткеш, Израильге хай-халапты эккелген кижиги ол-дур.) ⁸ Эфаннынң оглу: Азария.

Давид хаанның өзбелери, төрөл салгалы (Руф 4:18-22; Мф. 1:3-6)

⁹ Хецроннуң төрөөн оолдары: Иерах-меил, Рам болгаш Халев. ¹⁰ Рам Аминадавтың төрөөн, а Аминадав Иуданың аймааның баштыгы Наассонну төрөөн чүве-дир. ¹¹ Наассоннуң оглу Салмон, Салмоннуң оглу Вооз. ¹² Воозтан Овид төрүттүнген, Овидтен Иессей төрүттүнген.

¹³ Иессейнин дун оглу Элиав, ийи дугаары — Авинадав, үшкүзү — Шима, ¹⁴ дөрткүзү — Нафанаил, беш дугаары — Раддай, ¹⁵ алдыгызы — Оцем, чедигизи — Давид.

¹⁶ Оларнынң угбалары: Саруйя биле Авигея. Саруйя үш оолдуг: Авесса, Иоав база Асаил. ¹⁷ Авигея Амессайны төрөөн. Амессайнын адазы измаилчи* Иетер чүве-дир.

Хецроннуң база Халевтинң үре-салгалы

¹⁸ Хецроннуң оглу Халевтин бодунун кадайы Азувадан (Иериофадан база) оолдары бо-дур: Иешер, Шовав база Ардон. ¹⁹ Азува өлүп каарга, Халев Эфратаны кадай кылдыр ап алган. Ол анаа Хур деп оолду божуп берген. ²⁰ Хурнуң оглу Урий, Урийнинң оглу Веселиил болган.

²¹ Оон Хецрон алдан харлыг тургаш, Галаадтын адазы Махирнин уруу-биле холбашкан. Ол Хецронга Сегув деп оол божуп берген. ²² Сегувтан Иаир төрүтүнген. Галаад черге ол чээрби үш хоорайлыг турган. ²³ Ынчалза-даа гессурлар болгаш арамейлер ол черге алдан хоорайны эжелеп алган. Ол хоорайларнын аразында Иаирнин хоорай-суурлары, Кенат хоорай болгаш анаа хамааржыр хоорай-суурлар бар турган. Аңаа чурттап турган улус шуптузу Галаадтын адазы Махирден укталган. ²⁴ Хецроннуң Халев-Эфрата деп черге өлгенинин соонда, оон кадайы

Авия Ашхурну божаан. Ашхур дээрге Текоянын үндезилекчизи-дир.

Иерахмеилдин үре-салгалы

²⁵ Хецроннуң дун оглу Иерахмеилдин оолдары: дун оглу Рам, оон соонда Вуна, Орен, Оцем болгаш Ахия. ²⁶ Иерахмеилдин Афара деп өске кадайы база турган. Ол Онам деп оолду божаан. ²⁷ Иерахмеилдин дун оглу Рамнын оолдары: Маац, Ямин болгаш Экер.

²⁸ Онамнын оолдары: Шаммай биле Иада.

Шаммайнын оолдары: Надав биле Авишур.

²⁹ Авишурнуң кадайын Авихаил дээр. Ол анаа Ахбан биле Молид деп оолдарны божуп берген.

³⁰ Надавтын оолдары: Селед биле Афаим. А Селед ажы-төл чок бооп өлгөн.

³¹ Афаимнин огу: Иший. Ишийнин огу: Шешан. Шешаннын огу: Ахлай.

³² Шаммайнын дунмазы Иаданын оолдары: Иетер биле Ионафан. Иетер ажы-төл чок бооп өлгөн.

³³ Ионафаннын оолдары: Пелет биле Заза. Олар шупту Иерахмеилдин салгалдары-дыр.

³⁴ Шешан оолдар чок, чүгле кыстарлыг болган. Оон Иарха деп египет кулу турган. ³⁵ Шешан бодунун бир урууну кулу Иархага кадай кылдыр берипкен. Уруу Иархага Аттай деп оол божуп берген. ³⁶ Аттайдан Нафан төрүттүнген. Нафандан Завад төрүттүнген. ³⁷ Завадтан Эфлал төрүттүнген. Эфлалдан Овид төрүттүнген. ³⁸ Авидтен Йеху төрүттүнген. Йехудан Азария төрүттүнген. ³⁹ Азариядан Хелец төрүттүнген. Хелецтен Элеаса төрүттүнген. ⁴⁰ Элеасадан Сисмай төрүттүнген. Сисмайдан Шаллум төрүттүнген. ⁴¹ Шаллумдан Иекамия төрүттүнген. Иекамиядан Элишама төрүттүнген.

Халевтин өске үре-салгалы

⁴² Иерахмеилдин дунмазы Халевтин оолдары: дун оглу Меша (ол Зифтин үндезилекчизи болур) база өске оглу Мареша (ол Хевроннуң үндезилекчизи болур).

⁴³ Хевроннуң оолдары: Корах, Таппуах,

* 2:7 Ахар — «хай-халап эккээр» дээн укталыг сөс-биле дөмейлешкек. * 2:17 Өске бурунгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» деп бижээн.

2:6 3 Хаан. 4:31; Ыд. ыр. 88:1 2:7 Ис. 7:1, 25 2:10 Сан. 1:7; 2:3 2:13 1 Хаан. 16:6-9; 17:13 ||

1 Чыл. 20:7 2:16 2 Хаан. 2:18 2:17 2 Хаан. 19:13; 20:9-10 || 2 Хаан. 17:25 2:20 Хост. 31:2

2:21 Сан. 26:29; 32:39 2:22 Сан. 32:41 2:23 Ис. 13:13, 30 2:24 2 Хаан. 14:2; 1 Чыл. 4:5 2:25 1 Чыл. 2:9

Рекем болгаш Шема. ⁴⁴ Шема Рахамны (Иоркеамның үндезилекчизин) төрөөн. А Рекемден Шаммай төрүттүнгөн. ⁴⁵ Шаммайнын оглу Маон. А Маон дээрге Бет-Цурнун үндезилекчизи-дир.

⁴⁶ Халевтин кул-кадайы Эфа Харран, Моца болгаш Газез деп оолдарны төрөөн. А Харрандан Газез төрүттүнгөн.

⁴⁷ Иегдайнын оолдары: Регем, Иофам, Гешан, Пелет, Эфа болгаш Шааф.

⁴⁸ Халевтин өске кул-кадайы Мааха Шевер биле Тирхана деп оолдарны божаан. ⁴⁹ Оон аңгыда Шаафты (ол Мадманнанын үндезилекчизи болур) база Шеваны (Махбена биле Гивеянын үндезилекчизи болур) төрөөн. Халевтин Ахса деп уруу база турган.

⁵⁰ Болар база Халевтин салгалдарыдыр, олар Эфратанын дун оглу Хурдан укталган: Кириат-Иаримнин үндезилекчизи Шовал, ⁵¹ Вифлеемнин үндезилекчизи Салма, Бет-Гадернин үндезилекчизи Хареф.

⁵² Кириат-Иаримнин үндезилекчизи Шовалдын үре-салгалы: Гароц чурттуглар, Менухот чурттугларнын чартыы.

⁵³ Кириат-Иаримнин төрөл бөлүктери: итра, пут, шумат болгаш мишра. Олардан Цора болгаш Эштаол чурттуглар укталып тывылган.

⁵⁴ Салманын үре-салгалы: вифлеемчилер, нетофажылар, Атарот-Бет-Иоав чурттуглар база цорит деп төрөл бөлүк — Менухот чурттугларнын өске чартыы.

⁵⁵ Иависке чурттап чораан бижээчилернин төрөл бөлүктери: тира, шимеа, суха. Олар дээрге Хаматтан (рехав төрөл бөлүктүн өгбезинден) укталган кен аймак-тыр.

*Давид хааннын ажы-толү
(2 Хаан. 3:1-5; 5:14-16)*

З ¹ Давидтин Хевронга төрүттүнгөн оолдары бо-дур: дун оглу — изреелчи Ахиноаманын божааны Амнон. Ийи-

гизи — кармилчи Авигеянын божааны Даниил*. ² Ушкүзү — гессур хаан Талмайнын уруу Мааханын оглу Авессалом. Дөрткүзү — Аггиттин оглу Адония. ³ Бешкизи — Авиталдын божааны Шефатия. Алдыгызы — кадайы Эглантын божааны Ифреам. ⁴ Хевронга Давидтин алды оглу төрүттүнгөн. Аңаа Давид чеди чыл алды ай дургузунда хааннаан.

Оон Иерусалимге Давид үжен үш чыл иштинде хааннаан. ⁵ Давидтин дараазында оолдары Иерусалимге төрүттүнгөн: Шима, Шовав, Нафан болгаш Соломон, дөртелдирзин Аммиилдин уруу Вирсавия божаан. ⁶ Ивхар, Элишама, Элифелет, ⁷ Ногах, Нефег, Иафия, ⁸ Элишама, Элиада болгаш Элифелет — тос кижилер. ⁹ Давидтин кул-кадайларынын божааны оолдарындан аңгыда, бодунун оолдары ол-дур. Оларнын кыс дуңмазы — Фамар.

Иудеянын хааннары

¹⁰ Соломоннун оглу Ровоам, ооң оглу Авия. Авиянын оглу Аса, Асанын оглу Иосафат. ¹¹ Иосафаттын оглу Иорам, ооң оглу Охозия. Охозиянын оглу Иоас. ¹² Иоастын оглу Амасия. Амасиянын оглу Азария, ооң оглу Иоафам. ¹³ Иоафамнын оглу Ахаз, ооң оглу Эзекия. Эзекиянын оглу Манассия. ¹⁴ Манассиянын оглу Амон, ооң оглу Иосия.

¹⁵ Иосиянын оолдары: дун оглу Иоханан*, ийи дугаар оглу Иоаким, ушкүзү Седекия, дөрт дугаары Шаллум.

¹⁶ Иоакимнин оолдары: Иехония биле Седекия.

Иехония хааннын үре-салгалы

¹⁷ Иехониянын оолдары: Асир, Салафиил*, ¹⁸ Малкирам, Федайя, Шенацар, Иекамия, Гошама болгаш Надавия. ¹⁹ Федайянын оолдары: Зоровавел биле Шимей.

Зоровавелдин оолдары: Мешуллам биле Анания база оларнын Шеломит деп

* 3:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо атты «Далуя», «Хилав» деп бижээн. * 3:15 Өске бурунгу сөзүглелде бо атты «Иоахаз» деп бижээн. * 3:17 Азы: «Туттурган Иехониянын оолдары: Салафиил...»

2:49 Иис. 15:31 || Иис. 15:17 2:50 1 Чыл. 2:19 2:53 1 Чыл. 4:2 2:55 4 Хаан. 10:15; Иер. 35:2, 8 || Сан. 24:21; Башт. 1:16 3:1 1 Хаан. 25:43 || 2 Хаан. 13:1 3:2 2 Хаан. 13:37 || 2 Хаан. 15:10 || 3 Хаан. 1:5-6 3:4 2 Хаан. 2:11 || 2 Хаан. 5:4-5 3:5 1 Чыл. 14:4-7 || 2 Хаан. 11:3 3:9 2 Хаан. 13:1 3:10 2 Чыл. 9:31 || 2 Чыл. 13:1 || 2 Чыл. 14:1 || 2 Чыл. 17:1 3:11 2 Чыл. 21:1 || 2 Чыл. 22:1 || 2 Чыл. 24:1 3:12 2 Чыл. 25:1 || 4 Хаан. 15:1 2 Чыл. 26:1 || 2 Чыл. 27:1 3:13 2 Чыл. 28:1 || 2 Чыл. 29:1 || 2 Чыл. 33:1 3:14 2 Чыл. 33:21 || 2 Чыл. 34:1 3:15 2 Чыл. 36:11 || 2 Чыл. 36:1; Иер. 22:11 3:16 4 Хаан. 24:8-15; 2 Чыл. 36:9-10 3:19 Эзра 2:2; 3:2; Неем. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10

кыс дунмазы. ²⁰ Оон ангыда беш оглу: Хашува, Огел, Берехия, Хасадия болгаш Иушав-Хесед.

²¹ Ананиянын үре-салгалы: Фелатия биле Исаяя, Рефайянын оолдары, Арианнын оолдары, Авдийнын оолдары, Шеханиянын оолдары.

²² Шеханиянын оглу: Шемайя. Шемайянын оолдары: Хаттуш, Игеал, Бариак, Неария болгаш Шафат. Шупту алды кижии.

²³ Неариянын үш оглу: Элиоенай, Эзекия болгаш Азрикам. ²⁴ Элиоенайнын чеди оглу: Годавьягу, Элиашив, Фелайя, Аккув, Иоханан, Делайя болгаш Ананий.

Иуданың үре-салгалы

4 ¹ Иуданын үре-салгалы: Фарес, Хецрон, Харми, Хур болгаш Шовал. ² Шовалдың оглу Реайя Яхатты төрөөн. Яхаттан Ахумай биле Лагад төрүттүнгөн. Олардан Цора чурттугларнын төрөл бөлүктери укталган.

³ Этамнын оолдары* бо-дур: Изреел, Ишма болгаш Илбаш. Оларнын кыс дунмазы — Гацлелпони. ⁴ Эфратанын дун оглу, Вифлеемнин үндезилекчизи Хурнун оолдары бо-дур: Пенуэл (Гедорнун үндезилекчизи) база Эзер (Хушанын үндезилекчизи).

⁵ Текоянын үндезилекчизи Ашхур ийи кадалыг турган: Хела биле Наара. ⁶ Наара Ашхурга Ахузам, Хефер, Тимни болгаш Ахашфари деп оолдарны божуп берген. Нааранын оолдары ол-дур. ⁷ Хеланын оолдары: Церет, Цохар болгаш Этнан.

⁸ Коцтан Анув биле Цовева төрүттүнгөн база Гарумнун оглу Ахархелдин төрөл бөлүктери укталган.

⁹ Иавис деп кижии болдунун акы-дунмаларындан артык алдарлыг апарган. (Авазы: «Мен ону хинчектенип тургаш божаан мен» — дээш, Иавис деп адап каан.)* ¹⁰ Иавис Израильдин Бурганынче кыйгы салгаш, мөргөөн: «Сен меңээ Бодуннун ачы-буянынны хайырыап, мээң черимнин девискээрин делгемчидип

каан болзуңа! Хилинчектенмес кылдыр, Сээң холун мени айыыл-халаптан камгалап, деткөөн болза!» Ынчан Бурган ооң дилээн хандырган.

¹¹ Шуханын дунмазы Хелув Махирни төрөөн. Махир дээрге Эптоннун адазы-дыр. ¹² Эптоннун оолдары: Бет-Рафа, Пасеах болгаш Техина (Наас хоорайнын үндезилекчизи). Олар Реханын чурттакчылары-дыр.

¹³ Кеназтын оолдары: Гофониил биле Серайя. Гофониилдин оолдары: Хатат биле Меонатай*. ¹⁴ Меонатайнын оглу Офра, а Серайянын оглу Иоав. Иоав — Харашим шынаазынын үндезилекчизи. Ол шынаанын чурттакчылары ус-дарган улус болган.

¹⁵ Иефонийнын оглу Халевтин оолдары: Ир, Ила болгаш Наам. Иланын оглу: Кеназ.

¹⁶ Иегаллелелдин оолдары: Зиф, Зифа, Тирия болгаш Асареел.

¹⁷⁻¹⁸ Эзранын оолдары: Иетер, Меред, Эфер болгаш Иалон. Мередтин кадай кылдыр алганы фараоннун уруу Битьянын оолдары бо-дур: Мириам, Шаммай болгаш Ишбах (Эштемоанын үндезилекчизи)*. Ооң иудей кадайы Иеретти (Гедорнун үндезилекчизин), Хеверни (Сохонун үндезилекчизин) болгаш Иекутиилди (Заноахтын үндезилекчизин) төрөөн.

¹⁹ Годиянын кадайы Нахамнын кыс дунмазы болур. Оон үре-салгалы: Кеила чурттуг гарми төрөл бөлүк база Эштемоа чурттуг мааха төрөл бөлүк.

²⁰ Шимоннун оолдары: Амнон, Ринна, Бенханан болгаш Тилон.

Ишийнин оолдары: Зохет биле Бен-Зохет.

²¹ Иуданын оглу Шеланын үре-салгалы: Леханын үндезилекчизи Ир; Мерешанын үндезилекчизи Лаеда; Бет-Ашбег чурттуг лён кылып турар төрөл бөлүктөр; ²² Иоким база Чозеванын чурттакчылары; Моавтын чагырыкчылары Иоас биле Сараф; Иашуви-Лехем база*. (Ол шагдала болган болуушкуннар-дыр.)

* 4:3 Өске бурунгу сөзүглелде «оолдары» эвес, а «адазы» деп бижээн. * 4:9 «Иавис» деп ат «хилинчек» деп еврей сөскө дөмейлешкек. * 4:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Меонатай» деп ат таварышпайн турар. * 4:17-18 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелди ёзугаар ол үш оол Иетерден төрүттүнгөн. * 4:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өскө утказы мындай: «Моав кыстар-биле өгленчип алгаш, Лехемче ээп келген Иоас биле Сараф».

3:22 Неем. 3:29 || Эзра 8:2 4:1 Э. д. 46:12 || 1 Чыл. 2:4-7 4:2 1 Чыл. 2:53 4:4 1 Чыл. 2:50-51 4:5 1 Чыл. 2:24 4:13 Ис. 15:17; Башт. 1:13; 3:9 4:15 Сан. 13:6, 31 4:21 Э. д. 38:5; Сан. 26:20

²³ Олар дээрге пор сава кылыкчызы улустур, олар Нетаим биле Гедерага чурттап, хаанга бараан болуп чораан.

Симеоннун үре-салгалы

²⁴ Симеоннун оолдары: Немуил, Ямин, Ярив, Зерах болгаш Саул. ²⁵ Саулдун оглу Шаллум. Шаллумнун оглу Мивсам. Мивсамнын оглу Мишма. ²⁶ Мишманын оглу Хаммуил. Хаммуилдин оглу Заккур. Заккурнун оглу Шимей. ²⁷ Шимей он алды оолдуг, алды кыстыг турган. А оң акы-дуңмаларының ажы-төлү хөй эвес чүве-дир. Ынчангаш оларның төрөл бөлүктериниң саны Иуданын аймаанга бодаарга, шоолуг хөй эвес болган*. ²⁸⁻³¹ Давид хаанның үезинге чедир Симеоннун үре-салгалы дараазында хоорайларга чурттап турган: Беэр-Шевага, Моладага, Хапар-Шуалга, Вилгага, Эцемерге, Толадка, Вефуилге, Хормага, Цикалгака, Бет-Маркавотка, Хапар-Сусимге, Бет-Бирейге база Шааримге. ³² Симеончулар чоок-кавы суурлары-биле кады Этам, Аин, Риммон, Токен болгаш Ашан деп беш хоорайлыг база турган. ³³ Ол хоорайларны долгандыр Ваал хоорайга чедир суурлар оларны турган. Симеоннун аймаанын чурттап чораан девискээри ындиг турган-дыр. Симеончулар ада-өгбелеринин даңзынын утпайн чораан.

³⁴ Мешовав, Ямлек, Амасиянын оглу Иоша, ³⁵ Иоил, Иошиванын оглу Иеху (Иошиванын адазы – Серайя, Серайянын адазы – Асиил), ³⁶ Элиоенай, Якова, Ишохайя, Асайя, Адиил, Ишимиил, Ванея, ³⁷ Шифинин оглу Зиза (Шифинин адазы – Аллон, Аллоннун адазы – Иедайя, Иедайянын адазы – Шимри, Шимринин адазы – Шемайя) – ³⁸ аттарын адаткан ол кижилер шупту төрөл бөлүктеринин баштыннары чораан. Оларның төрөл бөлүктери өзүп-көвүдзөн болгаш, ³⁹ олар мал-маганынга одар-белчиңер дилеп, Гедор чанында шынаанын чөөн талазынга чедир көжүп чораан. ⁴⁰ Ынчалдыр олар чаагай одарларлыг, делгем, оожум болгаш айбыл чок черлерни тып алганнар. Олар келгижеге чедир, аңаа Хаамнын чамдык үре-салгалы

чурттап турган. ⁴¹ Аттары бижиттинген улус иудей хаан Эзекиянын үезинде чедип келгеш, Хаамнын үре-салгалынын майгыннарын болгаш Меун деп аймакты* бүрүнү-биле узуткап каапкаш, оларның черинге бо хүннерге чедир турумчуп алганнар. Чүге дээрге ол черлер оларнын мал-маганынга тааржыр одар-белчиңерлиг болган. ⁴² Оон аңгыда Симеоннун үре-салгалынын аразында 500 кижиче Сеир дагларыныч чорупкан. Оларны Ишийнин оолдары – Фелатия, Неария, Рефайя болгаш Узил баштап чораан. ⁴³ Сеирге олар артып калган амаликтерни чылча шаап кааш, бо хүннерге чедир ында чурттап чоруурлар.

Рувимнун үре-салгалы

5 ¹ Израильдин дун оглу Рувимнун үре-салгалы бо-дур. Рувим – дун оглу. Ынчалза-даа кажан ол ачазынын орундөжзөн бужартатканынын соонда, улуу болур эргезин Израильдин оглу Иосифтин оолдарына берипкен. Ынчангаш Рувимнин ады төрөл аймактар даңзызында улуу кылдыр кирбейн турар. ² Иуда бодунун акы-дуңмаларынын аразында эң күш-шыдалдыг-даа болза, Израильдин чагырыкчызы оон үнген-даа болза, улуу болур эрге оонуу болбайн, Иосифтин аймаанче шилчий берген.

³ Израильдин дун оглу Рувимнин оолдары: Энох, Фаллу, Хейрон болгаш Харми.

⁴ Иоилдин үре-салгалы: Шемайя, Шемайянын оглу Гог, Гогтун оглу Шимей, ⁵ Шимейнин оглу Миха, оң оглу Реайя, оң оглу Ваал, ⁶ Ваалдын оглу Беэра. Беэра дээрге рувимчилерин ноная турган. Ону ассирий хаан Тиглат-Пилесер тудуп апарган. ⁷⁻⁸ Оон төрөлдери, төрөл бөлүк аайы-биле, оларның ада-өгбелер даңзызы өзугаар мындыг турган: кол кижиче Иеисел, оң соонда Захария база Бела. (Беланын адазы Азат, Азаттын адазы Шема, Шеманын адазы Иоил.) Беланын улузу Ароерден Невога база Ваал-Меонга чедир чурттап чораан. ⁹ А чөөн талазыныч олар эң кургаг ховунун Евфрат хемче шөйүлгөн эң-не ужунга чедир

* 4:27 Симеоннун аймаанын ээлзэн чери Иуданын аймаанын черинин иштинге турган. * 4:41 Азы: «Ол кавыга доктаамал болгаш көжүп чурттап чораан чонну».

4:24 Сан. 26:12-14 4:28-31 Ис. 19:1-9 4:41 2 Чыл. 29:1 || 2 Чыл. 20:1; 26:7 4:42 Э. д. 36:8 4:43 1 Хаан. 15:8; 30:17 5:1 Э. д. 29:32 || Э. д. 35:22; 49:3-4 || Э. д. 48:15-22 5:2 Э. д. 49:8-10; Мих. 5:2 5:3 Э. д. 46:9; Хост. 6:14; Сан. 26:5-6 5:6 2 Чыл. 28:20 5:7-8 Сан. 32:38 5:9 Ис. 22:9

чурттап чорааннар. Чүгө дээрге галаад черге оларнын мал-маганы дыка хөй турган. ¹⁰ Саул хаанның үезинде олар хагар аймак-биле дайылдашкаш, ону тиилеп каан. Олар майгыннарынга Галаадтын чөөн талазында бүгү девискээрге чурттай бергеннер.

Гадтын үре-салгалы

¹¹ Гадтын үре-салгалы рувимчилер-биле дужааштыр васан черге, Салхага чедир чурттап чораан. ¹² Васанда оларнын кол кижизи Йоил турган, Шафан ийи дугаары, ооң соонда — Иаанай биле Шафат. ¹³ Оларнын чеди акы-дуңмазы төрөл бөлүктөр аайы-биле мындыг аттарлыг: Михаил, Мешуллам, Шева, Иорай, Иаакан, Зия болгаш Еввр. ¹⁴ Олар шупту Хурийнин оглу Авихайлдин үре-салгалыдыр. (Хурийнин адазы Яроах, Яроахтын адазы Галаад, Галаадтын адазы Михаил, Михаилдин адазы Иешитай, Иешитайнын адазы Яхдо, Яхдонун адазы Буз.) ¹⁵ Гуниинч оглу Авдилдинч оглу Ахи бодунун төрөл бөлүндө кол кизи турган. ¹⁶ Гадчылар Галаадка, Васанга болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга база Шарон ордулаажынын одар-белчириленинч эн-не кыдыг кызыгаарларынга чедир чурттап чорааннар. ¹⁷ Олар шупту Иудеянын хааны Иоафамнын үезинде база Израильдин хааны Иеровоамнын үезинде чизеледип чораан.

¹⁸ Рувимчилер, гадчылар болгаш Манассиянын аймааның чарты — кылыш, дозуг-камгалал тудуп, ча адып билер дуржулгалыг, эрес-дидим дайынчылар. Дайынче үнүп шыдаар 44 760 эр улус бар турган. ¹⁹ Олар агар, иетур, нафис болгаш надав аймактар-биле дайылдажып үнүпкеш, ²⁰ дузаламчыны алганнар. Бурган агарлар болгаш оларнын бүгү талаакчыларын израильчилернинч холунга хүлээдип берген, чүгө дээрге израильчилер дайын үезинде Оон дуза дилеп чаннып турганнар. Олар Бурганга ынаныр боорга, Ол мөргүлге харыылаан. ²¹ Израильчилер дайзыннарынын мал-маганын эжелеп алган: 50 000 тевени, 250 000 шээр малды, 2000 элчигенини. 100 000 кижини база

тудуп алган. ²² Өлүрткен дайзыннар дыка хөй болган, чүгө дээрге ол дайын Бурганның күзели-биле болган. Израильчилер ол аймактарнын черлеринге туттуруушкун үезинге чедир чурттааннар.

Иорданның ындаында Манассиянын аймааның чарты

²³ Манассиянын аймааның чарты ол черге Васандан Ваал-Эрмонга чедир, Сенирге база Эрмон дагга чедир чурттап чораан. Олар хөй турган. ²⁴ Оларнын төрөл бөлүктерининч кол улузу бо-дур: Эфер, Иший, Элиел, Азриил, Иеремия, Годавия болгаш Иагдил — күш-шыдалдыг, ат-алдарлыг, боттарынын төрөл бөлүктерининч баштыннары.

²⁵ Ынчалза-даа манассияжылар боттарынын ада-өгбелерининч Бурганынга ескерлип, Ооң оларнын мурнундан узуткап кааны ол чернинч чоннарынын бурганнары-биле самырап эгелээн. ²⁶ Ынчан Израильдинч Бурганы Ассириянын хааны Фулду (азы Тиглат-Пилесерни) оларга удурландырага, ол хаан рувимчилерни, гадчыларны болгаш манассияжыларнынч ол чартынын оларнын черинден туттуруушкунче алгаш барган. Оларны Халахч, Хаворжче, Аруже база Гозан хемче көжүрүпкөн — олар бо хүннерге чедир ында чурттап чоруур.

Дээди бараалгакчы болур левиттер (Эзра 7:1-5)

6 ¹ Левийнинч оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари. ² Кохаттынч оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил. ³ Амрамнынч ажы-төлү: Аарон, Моисей болгаш Мариам. Аароннунч оолдары: Надав, Авуд, Элеазар болгаш Ифамар.

⁴ Элеазар Финесте төрөөн, Финеес Авишуйну төрөөн. ⁵ Авишуй Буккийни төрөөн, Буккий Узийни төрөөн. ⁶ Узий Зерахияны төрөөн, Зерахия Мерайотту төрөөн. ⁷ Мерайот Амарианы төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ⁸ Ахитув Садокту төрөөн, Садок Ахимаасты төрөөн. ⁹ Ахимаас Азарияны төрөөн, Азария Иохананы төрөөн. ¹⁰ Иоханан Азарияны төрөөн. Азария дээрге Соломоннун

5:10 1 Чыл. 5:19; 27:31; Ыд. ыр. 82:7 5:11 Ы. х. к. 3:10; Ис. 12:5; 13:11 5:16 Сол. ыр. 2:1;

Аж.-ч. 9:35 5:17 2 Чыл. 27:1 || 4 Хаан. 14:23 5:22 4 Хаан. 15:29; 17:6 5:23 Ы. х. к. 3:9;

Сол. ыр. 4:8; Иез. 27:5 5:26 4 Хаан. 15:19, 29 || 4 Хаан. 17:6; 18:11 6:1 Э. д. 46:11; Хост. 6:16;

Сан. 26:57 6:2 Хост. 6:18 6:3 Сан. 26:59 || Лев. 10:1, 12 6:4 Сан. 25:7 6:8 2 Хаан. 8:17;

3 Хаан. 2:35 6:9 3 Хаан. 4:2

Иерусалимге тудуп кааны өргээзинге Бурганның бараалгачызы болуп турган кижиге ол. ¹¹ А Азария Амарияны төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ¹² Ахитув Садокту төрөөн, Садок Шаллумну төрөөн. ¹³ Шаллум Хелкияны төрөөн, Хелкия Азарияны төрөөн. ¹⁴ Азария Серайяны төрөөн, Серайя Иоседекти төрөөн. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалим чурттугларны Навуходоноронун холу-биле ескээр көжүрүп турда, Иоседек база туттуругта барган.

Левийниң өске уре-салгалы

¹⁶ Левийниң оолдары: Гирсон*, Кохат болгаш Мерари. ¹⁷ Гирсоннун оолдары: Ливни болгаш Шимей. ¹⁸ Кохаттын оолдары: Абрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил. ¹⁹ Мерариниң оолдары: Махли биле Муши.

Өгбелериниң айы-биле Левийден укталган төрөл бөлүктөр бо-дур. ²⁰ Гирсондан: ооң оглу Ливни, Ливниниң оглу Яхат, Яхаттын оглу Зимма, ²¹ Зимманын оглу Иоах, Иоахтын оглу Иддо, Иддонун оглу Зерах, Зерахтын оглу Исафрай.

²² Кохаттын уре-салгалы: Аминадав, ооң оглу Корах, Корахтын оглу Асир, ²³ Асирниң оглу Элкана, Элкананын оглу Авиасаф, Авиасафтын оглу Асир, ²⁴ Асирниң оглу Тахат, Тахаттын оглу Уриил, Уриилдин оглу Узия, Узиянын оглу Саул. ²⁵ Элкананын уре-салгалы: Амессай биле Ахимот, ²⁶ Ахимоттун оглу Элкана, Элкананын оглу Цофай, Цофайнын оглу Нахат, ²⁷ Нахаттын оглу Элиав, Элиавтын оглу Иерохам, Иерохамнын оглу Элкана. ²⁸ Самуилдин оолдары: дун оглу Иоил, ийи дугаар оглу Авия*.

²⁹ Мерариниң уре-салгалы: Махли, ооң оглу Ливни, Ливниниң оглу Шимей, Шимейиниң оглу Уза, ³⁰ Узанын оглу Шима, Шиманын оглу Хаггия, Хаггиянын оглу Асайя.

Бурганның өргээзинде хөгжүмчүлөр

³¹ Ыдыктыг аптараны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге аппарып каан-

ынын соонда, Давидтин аңаа ыраажылар даргалары кылып каан улугунун аттары бо-дур. ³² Соломоннун Иерусалимге Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудуп каарынга чедир, олар Ужуражылга майгынын мурнунга ырлап бараан бооп турганнар. Олар доктааткан дүрүм ёзуугаар боттарынын хүлээлгезин күүседип келген. ³³ Оолдары-биле кады орта бараан болуп турган улус бо-дур:

Кохаттын уре-салгалындан — ыраажы Еман. Ооң ада-өгбелери бо-дур: Иоил, Самуил, ³⁴ Элкана, Иерохам, Элиел, Тоах, ³⁵ Пуф, Элкана, Махат, Амессай, ³⁶ Элкана, Иоил, Азария, Софония, ³⁷ Тахат, Асир, Эвиасаф, Корах, ³⁸ Ицгар, Кохат, Левий, Израил.

³⁹ Еманнын оң талазынга ооң төрели Асаф туруп алгаш, ырлап чораан. Асафтын ада-өгбези бо-дур: Берехия, Шима, ⁴⁰ Михаил, Ваасея, Малхия, ⁴¹ Эфний, Зерах, Адайя, ⁴² Эфан, Зимма, Шимей, ⁴³ Яхат, Гирсон, Левий.

⁴⁴ А оларнын ха-дунмалары — Мерариниң уре-салгалынын төлээлекчизи Эфан солгагай талазынга турган. Эфаннын ада-өгбези бо-дур: Киший, Авдий, Маллук, ⁴⁵ Хашавия, Амасия, Хелкия, ⁴⁶ Амций, Бани, Шемер, ⁴⁷ Махли, Муши, Мерари, Левий.

Аароннун уре-салгалы

⁴⁸ Оларнын өске ха-дунмалары болур левиттерге Бурганның өргээ-бажынын да янзы-бүрү ажылдар оонажып турган. ⁴⁹ А Аарон болгаш ооң уре-салгалы аажок ыдыктыг албан-хүлээлге кылып, бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи база айдызаар өргүл бедигээжинге өргүлдөр салып, израиль чонну хай-бачыдындан арыглап, Бурганнын чалчазы Моисейнин айытканы-биле бараан болуп турганнар. ⁵⁰ Аароннун уре-салгалы бо-дур: ооң оглу Элеазар, Элеазарнын оглу Финеес, Финеестин оглу Авишуй, ⁵¹ Авишуйнун оглу Буккий, Буккийиниң оглу Узий, Узийиниң оглу Зерахия, ⁵² Зерахиянын оглу Мерайот, Мерайоттун оглу Амария, Амариянын

* 6:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Гирсам» деп бижээн. * 6:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоил» деп ат таварышпайн турар.

6:12 1 Чыл. 9:11; Неем. 11:11 6:14 Хаан. 25:18; Эзра 7:1; Иер. 52:24 6:15 2 Чыл. 36:20

6:16 Э. д. 46:11; Хост. 6:16; Сан. 26:57 6:18 Хост. 6:18 6:19 Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21

6:23 Хост. 6:24 6:31 1 Чыл. 16:1-6 6:32 2 Чыл. 5:2 6:33 1 Чыл. 15:17; 25:1 6:39 1 Чыл. 15:17; 25:1;

2 Чыл. 5:12 6:44 1 Чыл. 15:17; 25:1; 2 Чыл. 5:12 6:49 Хост. 30:7; Лев. 1:7 || Лев. 4:20

6:50 1 Чыл. 6:4-8

оглу Ахитув, ⁵³ Ахитувтуң оглу Садок, Садоктун оглу Ахимаас.

Левиттерниң чурттаан черлери
(Сан. 35:1-8; Иис. 21:1-42)

⁵⁴ Левиттерниң хуваагыр девискээрлерге чурттаан черлери бо-дур. Кокаттың төрөл бөлүүнүң аразында Ааронун үре-салгалы баштайгы үлүг тырткан чүве-дир. ⁵⁵ Оларга Иуданың черинде Хеврон хоорайны болгаш ооң чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлерни берген. ⁵⁶ (А хоорайны долгандыр турар шөлдерни болгаш суурларны Иефонийниң оглу Халевке берген.) ⁵⁷ Ааронун салгалдарына дараазында хоргадал-хоорайлары: Хевронну, Ливнаны болгаш ооң одар-белчиирлиг черлерин, Иаттирни, Эштемоаны болгаш ооң одар-белчиирлиг черлерин, ⁵⁸ Хиле биле Давирни оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады, ⁵⁹ Ашан биле Бет-Шемешти оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген. ⁶⁰ А Вениаминниң аймааның черинден Ааронун салгалдары Геваны, Аллеметти, Анатотту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. Оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган хоорайларының ниити саны — он үш*.

⁶¹ Кокаттың арткан салгалдары үлүгден тырткаш, Манассияның аймааның чартыгының черинден он хоорай алган. ⁶² Гирсонун салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Иссахарның, Асирниң, Неффалимниң база Васанга чурттаан Манассияның аймактарының черлеринден он үш хоорай алганнар. ⁶³ Мерариниң салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Рувимниң, Гадтың, Завулонун аймактарының черлеринден он ийи хоорай алган. ⁶⁴ Израильчилер левиттерге ынчалдыр хоорайларын болгаш одар-белчиирлиг черлерин бергеннер. ⁶⁵ Үлүгден тырткаш, олар левиттерге Иуданың, Симеонун база Вениаминниң аймактарындан хоорайларны адап шилээш, бергеннер.

⁶⁶ Кокаттың салгалдарының чамдык төрөл бөлүктеринге Эфремниң аймаа хоорайлар берген. ⁶⁷⁻⁶⁹ Дараазында хоргадал-хоорайларны берген: Эфрем дагларында Сихемни, Гезерни, Иокмеамны,

Бет-Оронну, Айалонну база Гат-Риммонну одар-белчиирлиг черлери-биле кады. ⁷⁰ Кокаттың арткан салгалдары Анер биле Билеам хоорайларны одар-белчиирлиг черлери-биле Манассияның аймааның чартыгындан алганнар.

⁷¹ Гирсонун салгалдарына Манассияның аймааның чартыгы Васанда Голанны база Аштаротту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады бергеннер. ⁷²⁻⁷³ Иссахарның аймаандан гирсончулар Кедести, Давратты, Рамотту база Анемни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁴⁻⁷⁵ Асирниң аймаандан Машалды, Авдонну, Хуокту база Реховту одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁶ Неффалимниң аймаандан Галилеяда Кедести, Хаммонну база Кириатаимни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

⁷⁷ Арткан левиттер — Мерариниң салгалдары Завулонун аймаандан Риммонну база Фаворну оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁸⁻⁷⁹ Рувимниң аймаандан Иерихондан чөөн талазында Иорданның ол чарында Иааданы, ээн кургаг ховуда Бецерни, Кедемотту база Мефаатты одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁸⁰⁻⁸¹ Гадтың аймаандан Галаадта Рамотту, Маханаимни, Эсевонну база Иазерни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

Иссахарның үре-салгалы

7 ¹ Иссахарның оолдары: Тола, Фуа, Иашув база Шимрон — дөрт кижги.

² Толаның оолдары: Узий, Рефайл, Иерил, Яхмай, Ивсам база Самуил. Олар Толадан укталган төрөл бөлүктөрнүн кол кижилери болур. Толаның үре-салгалы салгалдан салгал дамчып куштүг-шыырак улус турган. Давидтиң чагыргазының үезинде оларның саны 22 600 кижги турган.

³ Узийниң оглу — Израхия.

Израхияның оолдары: Михаил, Авдий, Иоил болгаш Ишшия — беш кижги. Олар шупту баштыңнар чораан. ⁴ Оларның төрөл бөлүктөринден дайылдажып шыдаар 36 000 шериг турган. Чүге дээрге оларның кадайлары болгаш оолдары хөй турган. ⁵ Оларның төрөлдери — Иссахардан

* 6:60 Өске номда (Иис. 21:16, 17-де) Ютта биле Гаваон хоорайлар база демдеглеттинген.

6:54 Хост. 6:16-19; Сан. 3:17-20

6:56 Иис. 14:13

7:1 Э. д. 46:13; Сан. 26:23

7:5 Сан. 1:29

укталган бүгү улус күштүг-шыырак кижилер чораан. Төрөл аймак даңзызынче киир бижиткен эр улустун ниити саны 87 000 киж.

Вениаминниң уре-салгалы

⁶ Вениаминниң оолдары: Бела, Бехер база Иедаиал — үш киж.

⁷ Беланың оолдары: Эпбон, Узий, Узиил, Иеримот болгаш Ири — беш киж. Олар бөлүктериниң кол кижилери, күштүг-шыырак улус чораан. Төрөл бөлүктер даңзызында эр улустун саны 22 034 киж.

⁸ Бехерниң оолдары: Земира, Иоас, Элиезер, Элиоенай, Омри, Иремот, Авия, Анатот болгаш Алемет — олар шупту Бехерниң оолдары-дыр. ⁹ Төрөл аймак даңзызынче салгалдар аайы-биле баштыңнар болгаш 20 200 күштүг-шыырак киж киир бижиттинген.

¹⁰ Иедаиалдин оглу: Билган. Билганниң оолдары: Иеус, Вениамин, Эхуд, Хенаана, Зетан, Фарсис болгаш Ахисахар. ¹¹ Иедаиалдин оолдары шупту төрөл бөлүктериниң баштыннары, күштүг-шыырак улус турган. Дайылдажырынга белен шериглерниң саны 17 200 киж.

¹² Ирниң оолдары — Шуппим биле Хуппим. Ахерниң огу — Хушим.

Неффалимниң уре-салгалы

¹³ Неффалимниң оолдары: Яхсеил, Гуни, Иецер база Шаллум — олар Валланың уре-салгалы-дыр.

Манассияның уре-салгалы

¹⁴ Манассияның огу: Асриил. Ону Манассияның арамей кул-кадайы божуп берген. Галаадтын адазы Махир ол кул-кадайындан укталган. ¹⁵ Махир Хуппим биле Шуппим уктут кыс-биле өгленип алган*. (Махирниң кыс дунмазының адын Мааха дээр).

Ийи дугаар кижини Салпаад дээр. Салпаад чүгле кыстарлыг турган.

¹⁶ Махирниң кадайы Мааха оол божааш, ону Переш деп адап алган. А оон

дунмазының адын Шереш дээр. А оон оолдары: Улам биле Рекем. ¹⁷ Уламын огу: Бедан. Манассияның огу Махирниң огу Галаадтын уре-салгалы ол-дур.

¹⁸ Оон кыс дунмазы Молахет Ишгодту, Авиезерни база Махланы төрөөн.

¹⁹ Семиданың оолдары: Ахиян, Шехем, Лихи болгаш Аниам.

Эфремниң уре-салгалы

²⁰ Эфремниң уре-салгалдары бо-дур: Шутелах, оон огу Беред, Бередтин огу Тахат, Тахаттын огу Элеада, Элеаданың огу Тахат, ²¹ Тахаттын огу Завад, Завадтын огу Шутелах.

Эфремниң Эзер болгаш Элеад деп оолдары база турган. Эзер биле Элеад Гефтин үндезин чурттакчыларынын малмаганын оорлап сүрүп аар дээш кээрге, оларны өлүрүп каан. ²² Адазы Эфрем олар дээш хөй хүннер иштинде кажыдап ылгап келген. Төрелдери ону аргадап кээп турган. ²³ Оон соонда ол кадайы биле чоокшулажуп удуурга, кадайы саатталы бергеш, аңаа оол божуп берген. Ол ону Брия деп адап алган, чүге дээрге оон бажынынга качыгдал болган*.

²⁴ Брияның Шеера деп уруу турган. Ол Алдыны болгаш Устүкү Бет-Оронну база Узен-Шеераны тудуп каан. ²⁵ Брияның огу — Рефай, Рефайның огу — Решеф, Решефтин огу — Телах, Телахтын огу — Тахан, ²⁶ Таханның огу — Ладан, Ладанның огу — Аммиуд, Аммиудтун огу — Элишама, ²⁷ Элишаманың огу — Нун, Нунуң огу — Иисус.

²⁸ Эфремниң аймааның ээлээн черлери бо-дур: Вефил болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; чөөн талазында Нааран; барынын талада Гезер болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Сихем болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Гая* болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга чедир. ²⁹ А Манассияның аймааның чери-биле кызыггарында: Бет-Сан, Таанах, Мегиддон, Дор болгаш оларга хамааржыр хоорай, суурлар. Израильдин огу Иосифтин салгалдары ол черлерге чурттап турганнар.

* 7:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Махир Хуппим биле Шуппимге кадайлар тып алган». * 7:23 «Брия» деп ат «качыгдалдыг» деп еврей сөске дөмейлешкек. * 7:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Газа» деп бижээн.

7:6 Э. д. 46:21; Сан. 26:38; 1 Чыл. 8:1-5 7:13 Э. д. 46:24-25; Сан. 26:48-49 || Э. д. 30:7-8

7:14 Сан. 26:31 || Э. д. 50:23; Сан. 32:39 7:19 Сан. 26:33; 27:1 7:19 Сан. 26:32; Ис. 17:2

7:20 Сан. 26:35-37 7:24 Ис. 16:3, 5 7:26 Сан. 1:10; 7:48 7:27 Сан. 13:9, 17 7:29 Ис. 17:11

Асирниң үре-салгалы

³⁰ Асирниң оолдары: Имна, Ишва, Ишви база Брия, оларның кыс дунмазы Серах. ³¹ Брияның оолдары: Хеве биле Малхийл. Малхийл дээрге Бирзаиттин аказы-дыр. ³² Хеве Иафлетти, Шомерни, Хотамны база оларның кыс дунмазы Шуяны төрөөн. ³³ Иафлеттин оолдары: Пасах, Бимгал база Ашват. Иафлеттин оолдары ол-дур. ³⁴ Шомерниң оолдары: Ахи, Рохга, Ихубба болгаш Арам. ³⁵ Ооң дунмазы Хотамның оолдары: Цофах, Имна, Шелеш болгаш Амал. ³⁶ Цофаттын оолдары: Суах, Харнефер, Шуал, Бери, Имра, ³⁷ Бецер, Год, Шамма, Шилша, Итран болгаш Беера. ³⁸ Истерниң оолдары: Иефонний, Фисла база Ара. ³⁹ Улланың оолдары: Арах, Ханнийл база Рипция.

⁴⁰ Асирниң ол үре-салгалы шуптузу төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары, шилдек күштүг-шыырак дайынчылар, эн кол ноянар турган. Төрөл аймак даңзынча киир бижиттинген шериглернин саны 26 000 кижиге турган.

Вениаминиң өске үре-салгалы

8 ¹ Вениамин дун оглу Беланы, ийиги оглу Ашбелди, үшкү оглу Ахрайны, ² дөрткү оглу Ноханы база бешки оглу Рафаны төрөөн.

³ Беланың оолдары: Аддар, Гера, Авиуд, ⁴ Авишуа, Нееман, Ахоах, ⁵ Гера, Шефурга болгаш Хурам.

⁶ Гевага чурттап чораан, оон Мапахатче көжүрткен төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары чораан Эхутдун оолдары бо-дур: ⁷ Нееман, Ахия база оларны көжүргөн Гера; Гера Уза биле Ахихудту төрөөн.

⁸⁻⁹ Шегараим деп кижиге Хушим биле Баара деп кадайларын чандырыпкан соонда, оолдары Ходеш деп өске кадайындан моав черге төрүттүнгөн: Иовав, Цивия, Меша, Малхам, ¹⁰ Иеуц, Шахия болгаш Мирма. Төрөл бөлүктөр баштыннары чораан оолдары ол-дур. ¹¹ А Хушимден Авитув биле Элпаал төрүттүнгөн.

¹² Элпаалдың оолдары: Евер, Мишам, Шемер (ол Оно биле Лод хоорайларны болгаш оларга хамааржыр суурларны тудуп каан), ¹³ Брия болгаш Шема. Олар дээрге Гефтин чурттакчыларын үндүр ойладыпкан, Айалонга чурттаан төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары чораан улус чүве-дир.

¹⁴ Ахис, Шашак, Ирёмот, ¹⁵ Зевадия, Арад, Эдер, ¹⁶ Михаил, Ишфа болгаш Иоха — Брияның оолдары-дыр.

¹⁷ Зевадия, Мешуллам, Хизкий, Хеве, ¹⁸ Ишмерай, Излия база Иовав — Элпаалдың оолдары-дыр.

¹⁹ Иахим, Зихрий, Завдий, ²⁰ Элиенай, Цилфай, Элиел, ²¹ Адайя, Берайя база Шимрат — Шимейнин оолдары-дыр.

²² Ишпан, Евер, Элиел, ²³ Авдон, Зихрий, Ханан, ²⁴ Анания, Элам, Антофия, ²⁵ Ифдия болгаш Пенуэл — Шашактын оолдары-дыр.

²⁶ Шамшерай, Шехария, Аталия, ²⁷ Иаарешия, Элия болгаш Зихрий — Иероамның оолдары-дыр.

²⁸ Ол дээрге төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап чорааннар.

**Саул хаанның өгбелери, үре-салгалы
(1 Чыл. 9:35-44)**

²⁹ Гаваончуларның өгбеси Иеисел* Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайынын ады Мааха. ³⁰ Ооң дун оглу Авдон, оон аңгы оолдары: Цур, Кис, Ваал, Нир*, Надав, ³¹⁻³² Гедор, Ахис, Зехер болгаш Миклот (ол Шимейни төрөөн). Олар Иерусалимге дөргүл-төрелиниң аразынга ха-дунмалары-биле кады чурттап чораннар.

³³ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулду төрөөн. Саул Ионафан, Малхисуа, Авинадав база Эшбаалды* төрөөн.

³⁴ Ионафанның оглу — Мериббаал*. А Мериббаалдың оглу Миха. ³⁵ Миханың оолдары: Питон, Мелех, Таарей болгаш Ахаз. ³⁶ Ахаз Иоиадданы төрөөн. Иоиада Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ³⁷ Моца

* 8:29 Өске бурунгу сөзүглелде «Иеисел» деп ат таварышпайн турар. * 8:30 Өске бурунгу сөзүглелде «Нир» деп ат таварышпайн турар. * 8:33 Саулдун 2 Хаан. 2-4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег. * 8:34 Ооң өске адын Мемфивосфей дээр (2 Хаан. 9:6; 19:24 көр).

7:30 Э. д. 46:17-18; Сан. 26:44-46 8:2 Э. д. 46:21; Сан. 26:38-41; 1 Чыл. 7:6-12 8:12 Эзра 2:33
8:33 1 Хаан. 9:1; 14:51 || 1 Хаан. 14:49; 31:2; 1 Чыл. 10:2 8:34 1 Хаан. 14:49; 31:2; 1 Чыл. 9:40; 10:2 ||
2 Хаан. 9:12

Бинеяны төрөөн. Бинеяның оглу Рафа, Рафаның оглу Элеаса, Элеасаның оглу Ацел. ³⁸ Ацел алды оолду турган, оларның аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар шупту Ацелдин оолдары-дыр.

³⁹ Ацелдин дунмазы Эшектин оолдары: дун оглу Улам, ийи дугаары Иеуш, үшкүзү Элифелет. ⁴⁰ Уламның оолдары ча адар күш-шыдалдыг дайынчылар чораан. Оларның оолдары болгаш оолдарының оолдары хөй турган: 150 кижичи.

Ол улус шупту Вениаминнің салгалдары-дыр.

**Туттуруушкундан
Иерусалимче ээп келгеннер
(Неем. 11:1-22)**

9 ¹ Ынчалдыр бүгү израильчилернин төрөл бөлүктөр аайы-биле чизе-даңзызын тургускан, Израильдин хаанарының төөгү бижилгезинче кириген.

Иудейлер ужур-дүрүм чок чоруктары дээш Вавилонче көжүртүпкен соонда, ² Израильдин хоорай, суурларынга катап база чурттап эгелээн баштайгы улус израильчилер, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Бурганның өргээзинде ажилчыннар болган.

³ Иуданың, Вениаминнің, Эфреминнің база Манассияның аймактарындан дараазында улус Иерусалимге турумчуп алган.

⁴⁻⁶ Иуданың аймаандан: Фарестин үре-салгалындан — Утай (ол дээрге Аммудтун оглу, Аммиуд Омриниң оглу, Омри Имрийниң оглу, Имрий Банинин оглу); Шеланың үре-салгалындан — төрөл бөлүүнүн баштың Асайя болгаш оон оолдары; Зерахтын үре-салгалындан — Иеуил болгаш оон акы-дунмалары. Шуптузу 690 кижичи.

⁷ Вениаминнің аймаандан: Саллу (ол дээрге Мешулламның оглу, Мешуллам Годавияның оглу, Годавия Гассенуаның оглу); ⁸ Иерохамның оглу Ивний; Эла (ол Узийниң оглу, а Узий Михрийниң оглу); Мешуллам (ол Шефатияның оглу, Шефатия Регуилдин оглу, Регуил Ивнийниң оглу); ⁹ база салгалдар аайы-биле оларның акы-дунмалары, шупту боттарының төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары чүве-дир. Шуптузу 956 кижичи.

Бараалгакчылар биле левиттер

¹⁰ А Бурганның бараалгакчыларындан: Иедайя, Иегоиарив, Яхин, ¹¹ Бурганның өргээзинде эргелекчи Азария (оон ада-өгбелери — Хелкия, Мешуллам, Садок, Мерайот болгаш Ахитув), ¹² Адайя (оон ада-өгбелери — Иерохам, Пашхур, Малхия, Маасай, Адиил, Яхзера, Мешуллам, Мешуллемит болгаш Иммер) ¹³ болгаш оларның акы-дунмалары — төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары, Бурганның өргээзинге бараан болурунга шылгараан улус. Шуптузу 1760 кижичи.

¹⁴ Левиттерден: Мерариниң үре-салгалындан — Шемайя (ол дээрге Хашувтун оглу, Хашув Азрикамның оглу, Азрикам Хашавияның оглу); ¹⁵ оон ынай Вакбакар, Хереш, Галал база Маттания (ол Миханың оглу, Миха Зихрийниң оглу, а Зихрий Асафтын оглу); ¹⁶ оон ынай Авдий (ол Шемайяның оглу, Шемайя Галалдың оглу, а Галал Идифуннун оглу) база Нетофаның чоок-кавызы чуртут Берехия (ол Асаның оглу, Аса Элкананың оглу).

¹⁷ А хаалгачылардан: Шаллум, Аккув, Талмон, Ахиман база оларның акы-дунмалары. Оларның кол кижизи Шаллум турган. ¹⁸ Ол хаалгачылар бо үеге чедир чөөн талакы Хаан Хаалгазын кадарбышаан хөвээр. Оларның төрөл бөлүү левиттернин турлааның хаалгачылары турган. ¹⁹ Шаллум (ол Корениң оглу, Коре Эвиасафтын оглу, Эвиасаф Корахтын оглу) база оон төрөл ха-дунмалары — корах төрөл бөлүк албан-хүлээлгезин ёзугаар ыдыктыг майгынын хаалгазын кадарар, оларның өгбелери база Дээрги-Чаякчының турлаанга кирер черни кадарып чорааннар болгай. ²⁰ Шаанда Элеазарның оглу Финсес оларның даргазы турган, Дээрги-Чаякчы оон-биле кады турган. ²¹ Мешелемияның оглу Захария Ужуражылга майгынын хаалгачызы турган.

²² Хаалгачылар кылдыр шилиттингеннериниң ниити саны 212 кижичи. Оларны чурттап турар черлериниң аайы-биле данзыже кириген. Давид биле өттүр көөр Самуил хаалгачыларны оларның шынчы бердингени дээш шилип дагызып каан. ²³ Олар болгаш оларның үре-салгалы

9:1 2 Чыл. 36:20 9:2 Эзра 2:70; Неем. 7:73 9:4-6 1 Чыл. 2:5-6 || Э. д. 38:29 || Э. д. 38:5 || Э. д. 38:30 9:17 Эзра 2:42; Неем. 7:45 9:20 Сан. 25:7-13 9:21 1 Чыл. 26:2 9:22 2 Чыл. 8:14

Дээрги-Чаяакчының өргээ-майгынынын хаалгазын кадарар ужурулуг. ²⁴ Хаалгачылар дөрт талада: чөөн, барыын, соңгу болгаш мурнуу талада турганнар. ²⁵ А хаалгачыларның суурларга чурттаан төрелдери оларга доктааткан үеде келгеш, чеди хонар турганнар. ²⁶ Левит хаалгачыларнын дөрт даргазынга Бурганнын өргээзинде өрээлдерни база ында бар эртинейбайлакты кадарарын бүзүрөп дааскан. ²⁷ Бурганнын өргээзин кадарар база эртенниң-не эжик ажыдар хүлээлгелиг болгаш, ол хаалгачылар ооң даштынга долгандыр хонуп турганнар.

²⁸ Левиттерниң чамдызынга Бурганга бараан болурда ажыглаар эт-херекселди хүлээдип каар турган. Ол левиттер бо эт-херекселди улус ажыглаар дээш алырга база дедир эгидерге, санап аар турган. ²⁹ А чамдыктары өске херекселдерни, ооң иштинде ыдыктыг эт-херекселди, кадагалаар хүлээлгелиг. Ол ышкаш далганны, араганы, олива үзүн, айдызаар чүүлдерни база чаагай чыгтыг бүдүмелдерни. ³⁰ А чаагай чыгтыг бүдүмелдерни холуур харысылга Бурганнын бараалгакчыларының чамдызынга онаашкан. ³¹ Левит Маттифияга (корах уктуг Шаллумун дун оглунга) далганнар хаарарын бүзүрөп дагып каан. ³² А амыр-дыш хүн санында херелгээр ыдыктыг хлеб быжыра, одуруглай салыр хүлээлге кохат уктуг чамдык левиттерге онаашкан.

³³ Төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары болур ыраажы левиттер өргээниң өрээлдеринде чурттап, өске ажилдардан хостуг турганнар, чүге дээрге олар херек апарганда, дүн-хүн дивейн, ырлаар хүлээлгезин күүседир ужурулуг.

³⁴ Олар дээрге левиттерниң төрөл бөлүктөрүнүн баштыңнары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап турганнар.

Саул хаанның өгбелери, уре-салгалы (1 Чыл. 8:29-38)

³⁵ Гаваончуларның өгбези Иеиел Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайынын ады Мааха. ³⁶ Ооң дун оглу Авдон, оон аң-

гы оолдары Цур, Кис, Ваал, Нир, Надав, ³⁷ Гедор, Ахио, Захария болгаш Миклот. ³⁸ Миклот Шимамны төрөөн. Олар Иерусалимге дөргүл-төрелиниң аразынга хадунмалары-биле кады чурттап чораннар.

³⁹ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулдун төрөөн. Саул Ионафан, Малхисуа, Авинадав болгаш Эшбаалды төрөөн*. ⁴⁰ Ионафаннын оглу – Мериббаал*. А Мериббаалдын оглу Миха. ⁴¹ Миханын оолдары: Пион, Мелех, Тахрея болгаш Ахаз*. ⁴² Ахаз Иараны төрөөн. Иара Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ⁴³ Моца Бинеяны төрөөн. Бинеянын оглу Рефайя, Рефайянын оглу Элеаса, Элеасанын оглу Ацел. ⁴⁴ Ацел алды оолдуг турган, оларнын аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар дээрге Ацелдин оолдары-дыр.

Саул биле ооң оолдарының өлүрткени (1 Хаан. 31:1-13)

10 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразынга тулчуушкун үезинде, израильчилер дайзыннардан Гелвуя даанга чедир дескеш, аңаа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулдун болгаш ооң оолдарын сүрүп четкеш, Саулдун оолдары Ионафанны, Авинадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар.

³ Саулче халдаашкын кадыг-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул балыгланган. ⁴ Саул бодунун чепсек тудукчусундан: «Ол кыргызгадып демдектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрбээнде, хылыжын ужулгаш, мени шанчып каавыт» – деп дилээн. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шагтыныпкан. ⁵ Чепсек тудукчузу Саулдун өлүп калганын көргөш, бодун база хылыш-биле шагтыныпкаш, өлүп калган чүве-дир. ⁶ Ынчалдыр Саул болгаш ооң үш оглу өлүп калган, олар-биле кады ооң бүгү ук-салгалы кырлып төнгөн.

⁷ Шынаада чурттап турар бүгү израильчилер оларнын шерииниң дезип

* 9:39 Саулдун 2 Хаан. 2—4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег. * 9:40 Ооң өске адын 2 Хаан. 9:6; 19:24-те Мемфивосфей дээр. * 9:41 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Ахаз» деп ат таварышпайн турар.

9:25 4 Хаан. 11:5 9:27 Сан. 1:53 9:30 Хост. 30:23-25 9:32 Лев. 24:5-9 9:33 Неом. 10:39 ||
Бл. ыр. 133:1 9:39 1 Хаан. 9:1; 14:51 10:1 1 Хаан. 28:4 10:2 1 Хаан. 14:49; 1 Чыл. 8:33; 9:39
10:4 Башт. 9:54 || 2 Хаан. 1:10

турарын, Саулдуң база ооң оолдарынын өлүп калганын дыңнааш, боттарынын хоорайларын ээн каггылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸ Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуя даанга өлүрткен Саулду база ооң оолдарын тып алганнар. ⁹ Саулдун мөчүсөөгүн үптээш, бажын база ок-чепсээн ап алгаш, бүгү филистим черге көргүзерибиле чорудупканнар. Ынчалдыр олар чонга тиелелгезинин дугайында боттарынын дүрзү-бурганнарынын мурнунга чарлапканнар. ¹⁰ Саулдуң ок-чепсээн боттарынын бурганнарынын өргээлеринге салып каан, а ооң бажын Дагон бурганнын өргээзинге азып кааннар. ¹¹ Галаадта Иавистин бүгү чурттакчылары филистимнернин Саулду канчалганынын дугайында дыңнап кааш, ¹² бүгү эрес-дидим улузу чорупкаш, Саулдун база ооң оолдарынын мөчүсөөгүн дүжүрүп алган. Оларны Иависке эккелгеш, дуб ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштинде кажыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

¹³⁻¹⁴ Саул ынчалдыр өлгөн, чүге дээр-ге ол Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп көрбөйткөн, Аңаа удур кем-буруу үүлгеткен база Дээрги-Чаяакчынын орунунга караң көрнүр кижиге барып, оон суме айтырган. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону өлүрүп кааш, ооң хааннаар эргезин Иессейнин оглу Давидке берипкен.

Давидтин бүгү Израильдин хааны апарганы

(2 Хаан. 5:1-3, 6-10)

11 ¹ Бүгү израильчилер Хевронда Давидке чыгып келгеш: «Бо-дур, силернин хан төрелинер улус-тур бис — дээннер. — ² Шагдан бээр-ле, Саул хаан турар уелерде безин, израильчилерни дайын-чаага баштап турган кижиге силер силер. Дээрги-Чаяакчы Бурганчыар силерге: „Сен Мээн израиль чонумну кадарар сен. Израиль чонумнуң чагырыкчызы сен бо-дур сен“ — деп чугаалап турду». ³ Израильдин бүгү баштыңнары Хевронда хаанга

чедип кээр-ге, Давид олар-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдин хааны болур кылдыр Дээрги-Чаяакчынын Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзуугаар чаап кааннар.

⁴ Давид болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче (азы Иевусче) чорупкан. Ол хоорайга тус чернин чурттакчылары иевустар турган. ⁵ Иевустуң чурттакчылары Давидке: «Сен бээр кирбес сен» — дээннер. Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтин Хоорайы-дыр*. ⁶ Давид мынча дээн: «Кым улусту мурнай иевустарны чылча шаап каарыл, ол кижиге шериг баштыңчызы болур». Саруяйнын оглу Иоав кымны-даа мурнай Иевусче киргеш, шериг баштыңчызы апарган. ⁷ Давид ол шивээге туррумчуп алган, ынчангаш ону Давидтин Хоорайы деп адаан. ⁸ Давид Милло шивээзинден эгелеп, хоорайны долгандыр быжыг камгалап кылып алган. А хоорайнын арткан кезээн Иоав чарткан. ⁹ Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады болуп турган.

Давидтин маадырлары

(2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 27:1-15)

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга чугаалаанын эзуугаар Давидти хаан болдуруп, бүгү израильчилер-биле кады ооң хааннаашкынын деткип турган кол дайынчылары бо-дур.

¹¹ Давидтин дайынчыларынын даңзызы бо-дур: хакмон уктуг Яшавам*, үжен шериг баштыңчызынын аразында кол кижиге. Ол 300 дайынче чыдазын көдүргөш, оларны чаңгыс тулчуушкун уезинде өлүрүп каан. ¹² Оон соонда ахоки уктуг Додонун оглу Элеазар турар, ол база үш маадырнын аразында. ¹³ Ол Давид-биле кады филистимнернин тулчуушкунче чыгып турган чери Фас-Дамимге турган. Ол кезек черге арбай тарып каан турган чүве-дир. Израиль шериг филистимнерден дезип эгелээр-ге, ¹⁴ ол үш маадыр шөлдүн ортузунга артып

* 11:5 Сион дагда турар Иерусалимнин эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган. * 11:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Яшавам» эвес, а «Исваал» деп атты бижээн.

10:9 2 Хаан. 1:20 10:10 Башт. 16:23; 1 Хаан. 5:2 10:11 1 Хаан. 11:1-11; 2 Хаан. 21:10
10:12 2 Хаан. 21:12 10:13-14 1 Хаан. 13:13; 15:23 || 1 Хаан. 28:7 11:2 1 Хаан. 18:13 ||
Ыл. ыр. 77:71 11:3 1 Хаан. 16:13 11:4 Ис. 15:63; Башт. 1:8, 21 11:6 2 Хаан. 8:16
11:8 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27; 2 Чыл. 32:5 11:9 Өсф. 9:4

калгаш, ол кезек черни камгалап ап, филистимнерни чылча шаап кааннар. Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгенни берген.

¹⁵ Бир катап үжен шериг баштыңчызынын аразындан ол үш маадыр хаяда Одоллам куюнга Давидке чедип келген. Ол үеде филистимнерниче турлаа Рефаим шынаазынга турган. ¹⁶ (Давид быжыгалдыг шивээге, а филистимнерниче доскуул чери — Вифлеемге турган.) ¹⁷ Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун меңээ кымбир киж и эккеп берген болза» — дээн. ¹⁸ Ынчан ол үш маадыр филистимнерниң турлаан таварып эрткеш, Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун ускаш, Давидке эккеп бергенер. Ынчалза-даа Давид сугну ижеринден ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш, ¹⁹ мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Бурганым! Бо улустун ханын мен ижип шыдаар деп мен бе? Олар боттарының амы-тынын харамнанмайын чорааш, ону эккелдилер ышкажыл». Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ыңдыг чоруктарыны ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

²⁰ Иоавтың акызы Авесса ол үш маадырның даргазы турган. Ол 300 дайзынын бодунуң чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле денге алдаржый берген. ²¹ Авесса ол үш маадырдан ийи катап сураглыг апаргаш, оларның баштыңчызы болган, ынчалза-даа үш маадырның санынче кирбээн.

²² Иодайның оглу, Кавцеилден келген эрес-дидими-биле сурагжаан Ванея турган. Ол арзылаң дег күштүг ийи моав кижини өлүрүп каан*. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, онгарже киргеш, анаа арзылаң база өлүрген. ²³ Оон ыңай Ванея узуну беш кыры египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиниң холунда чыданың чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган, ыңдыг-даа болза, Ванея анаа даянгыш тудуп алган чед бергеш, египет кижиниң чыдазын былаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан. ²⁴ Иодайның оглу Ванея ыңдыг чорук кылган киж и-дир. Ол база

демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²⁵ Ванея үжен шериг баштыңчызынын аразындан сураглыг турган, ынчалза-даа демги үш маадырның санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

²⁶ Өске эрес-дидим дайынчылар бо-дур: Иоавтын дунмазы Асаил, вифлеемчи Додонун оглу Элханан, ²⁷ Гарод чурттуг Шаммот, Пелон чурттуг Хелец, ²⁸ Текоя чурттуг Иккештиң оглу Гира, Анаот чурттуг Авиезер, ²⁹ Хуша чурттуг Сивхай, Ахох чурттуг Илай, ³⁰ Нетофа чурттуг Магарай, Нетофа чурттуг Баананын оглу Хелед, ³¹ Вениамниниң черинде Гива чурттуг Рибайның оглу Иттай, Пирафон чурттуг Ванея, ³² Нахле-Гааш чурттуг Хурай, Арава чурттуг Авиел, ³³ Бахарум чурттуг Азмавет, Шаалбон чурттуг Элияхба, ³⁴ Гизон чурттуг Гашемниң оолдары, Гарар чурттуг Шагениң оглу Ионафан, ³⁵ Гарар чурттуг Сахарның оглу Ахиам, Урнуң оглу Элифал, ³⁶ Махера чурттуг Хефер, Пелон чурттуг Ахия, ³⁷ Кармил чурттуг Хедро, Эзбайның оглу Наарай, ³⁸ Нафанның дунмазы Иоил, Гагрийның оглу Мивхар, ³⁹ аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай (ол Саруйяның оглу Иоавтын ок-чепсек тудукчuzu турган), ⁴⁰ итра уктуг Гира биле Гареб, ⁴¹ хет аймак-сөөктүг Урия, Ахлайның оглу Завад, ⁴² Шизаның оглу Адина (ол дээрже Рувимниң аймаанда баштың киж и, оон-биле кады үжен шериг турган), ⁴³ Мааханың оглу Ханан, Мифан чурттуг Иосафат, ⁴⁴ Аштерот чурттуг Озия, Ароер чурттуг Хотамның оолдары Шама биле Йеиел, ⁴⁵ Шимриниң оглу Иедиаил база оон Тиц чурттуг дунмазы Иоха, ⁴⁶ Махавим чурттуг Элиел, Элнаамның оолдары Иеривай биле Иосшавия, Моав чурттуг Ифма, ⁴⁷ Мецовая чурттуг Элиел, Овид болгаш Иаасил.

Давидтиң баштайгы талаалакчылары

12 ¹ Давид Кистиң оглу Саулдан чаштып турда, Циклагка келген, анаа дайын чорударынга дузалажыр дээн эрес-дидим дайынчыларның чамдыгы бо-дур. ² Олар — ча-биле чепселгенен, он, солгай холдары-биле дажап, ча-согун-биле

* 11:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Ариил деп моав кижиниң ийи оглун» деп бижээн.

11:15 1 Хаан. 22:1 || 2 Хаан. 5:18 11:18 1 Хаан. 7:6 11:20 2 Хаан. 2:18 11:22 Ис. 15:21 || 2 Хаан. 8:18 11:23 1 Хаан. 17:50 11:26 2 Хаан. 2:18-23 11:41 2 Хаан. 11:3-17 12:1 1 Хаан. 27:6 12:2 Башт. 3:15; 20:16

адып билир турган улус — Вениаминнин аймаандан Саулдуң төрөлдөрү чүве-дир: ³ Гива чурттуг Шемааның оолдары Ахисезер (баштыңчы) биле Иоас; Азмаветтиң оолдары Иезиел биле Пелет; Анаот чурттуг Бераха биле Йеху; ⁴ Гаваон чурттуг Ишмайя (ол дээрге үжөн шериг баштыңчызының бирээзи база оларның даргазы); Гедера чурттуг Иеремия, Яхазил, Иоханан база Иегозавад; ⁵ Хариф чурттуг Элүзай, Иремот, Веалия, Шемария база Шефатия; ⁶ корак төрөл бөлүктөн Элкана, Ишпяху, Азарил, Иоезер база Иошавам; ⁷ Гедор чурттуг Иерохамның оолдары Иоела биле Зевадия.

⁸ Гадтын аймаандан база Давидтин ээн кургаг ховуда шивээзинче эрес-дидим, чыда болгаш дозуг-камгалалдыг дайынчылар каттыжып чедип келген. Олар — арзылан дег шириин шырайлыг, дагларда те-чунма дег кашпагай улус. ⁹ Оларнын баштыңчызы Эзер, ийи дугаарында Авдий, үшкүзү Элиав, ¹⁰ дөрткүзү Мишманна, бешкизи Иеремия, ¹¹ алдыгыз Аттай, чедигизи Элиел, ¹² сескизи Иоханан, тоскузу Элзавад, ¹³ онгузу Иеремия, он биргизи Махбанай. ¹⁴ Ол гадчылар шериг баштыңчылары бооп турган: эң бичези чүс шеригни, а эң улуу муң шеригни баштап турган чүве-дир*. ¹⁵ Олар Иордан хемни бир дугаар айда, ол эриин ажыр дажый бергенде, кежип алгаш, шынааның бүгү чурттакчыларын чөөн болгаш барыын чүктөрже тарадыр ойладыпканнар.

¹⁶ Давидтин шивээзинче Вениаминниң болгаш Иуданың аймактарындан чамдык улус чедип кээрге, ¹⁷ Давид оларга туткыштур үнүп келгеш: «Бир эвес силер менээ дузалажыр дээш келген болзунарза, сеткил-чүрээм силер-биле тулуш чаңгыс болур. А бир эвес силер, каян мээң холдарым күчүлээшкинден арыг турда, мени дайзыннарымга садар дээш келген болзунарза, бистин өгбелеривистин Бурганы көргөш, шииткей аан» — дээн. ¹⁸ Ынчан Бурганның Сүлдези үжөн шеригниң баштыңчызы Амессайны бүргөп келген, ол мынча дээн: «Амыр-ла, Давид. Бис сээн-биле кады бис, Иссейиниң оглу! Сеңээ болгаш сээң талалак-

чыларыңга чедишкинни күзөп тур бис, чүге дээрге Бурганың сенээ дузалажып турар болгай». Давид оларны хүлээп алгаш, бодунуң шериглериниң баштыңчылары кылып каан.

¹⁹ Манассиянын аймаандан база чамдык улус Давидтин талазынче шилчип келген. Ол үеде Давид филистимнер-биле кады Саулга удур дайылдажыр дээш үнүпкөн турган чүве-дир. (Херек кырында Давид филистимнерге дузалашпаан, чүге дээрге филистим чагырыкчылар «Ол дээргизи Саулдуң талазынче шилчип бергеш, ботгарывыстың бажывысче суг кудар» деп сүмөлешкеш, ону ыңай чорудупкан чүве-дир.) ²⁰ Каян Давид Циклагче ээп чанып орда, Манассиянын аймаандан дараазында улус ооң талазынче шилчип келген: Аднах, Иозавад, Иедианл, Михаил, Иегозавад, Элиуй болгаш Цилтай. Олар Манассиянын муң шериг баштыңчылары, ²¹ шупту эрес-дидим дайынчылар-дыр. Олар Давидке ооң шерин баштаарыңга* дузалажып эгелээш, ооң шериг баштыңчылары апарган. ²² Ынчалдыр Давидке хүннүң-не дузалажыр улус кээп-ле турган, түннелинде ооң шерии Бурганың аг-шерии дег хөй апарган.

Шериглериниң Давидти хаан кылып аары-биле чыылганы

²³ Давид Хевронга турда, Дээрги-Чаякчының сөзүн ёзугаар, Саулдуң эрге-чагыргазын хүлээди дээш келген шериглериниң саны бо-дур:

²⁴ Иуданың аймаандан — дайылдажырынга белен, чыдалыг болгаш дозуг-камгалалдыг 6800 кижи.

²⁵ Симеоннун аймаандан — 7100 эрес-дидим дайынчы.

²⁶ Левийниң аймаандан — 4600 кижи. ²⁷ Аароннун төрөл бөлүүнүң баштыңы Иодай, ооң-биле кады 3700 кижи. ²⁸ Эрес-дидим аныяк Садок база ооң төрөл бөлүүндөн 22 ноян.

²⁹ Саулдуң төрөлдери болур Вениаминниң аймаандан — 3000 кижи. Оларның хөй кезии ол үеге чедир Саулга болгаш ооң салгалдарыңга шынчы арткап турган.

* 12:14 Азы: «Эң бичези 100 шеригге ден, эң улуу 1000 шеригге ден». * 12:21 Азы: «Давидке удур келген дээрбечи бөлүктү базарыңга».

12:8 Ы. х. к. 33:20 12:15 Ис. 3:15 12:19 1 Хаан. 29:2-9 12:23 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17 12:28 2 Хаан. 8:17

³⁰ Эфремниң аймаандан — боттарының төрөл бөлүктөрүндө ат-сураглыгы 20 800 эрес-дидим дайынчы.

³¹ Манассияның аймааның чартыгындан — 18 000 кижиге. Оларны Давидти хаан болдуларына киришсин дээш, адап тургаш келдирткен.

³² Иссахарның аймаандан — 200 мерген угааны баштың кижиге келген. Олар дээрге Израиль кажан, чүңү кылза дээр дээр билир улус — а баштыңнарның бүгү ха-дунмалары оларның сөзүн тооп дыңнаар турган.

³³ Завулоннуң аймаандан — дайылдажырынга белен кылдыр бүгү тала-биле чепсегленген 50 000 шериг демни-биле Давидке чедип келген.

³⁴ Неффалимниң аймаандан — 1000 баштыңчы; олар-биле кады чыдалыгы болгаш дозуг-камгалалдыгы 37 000 кижиге.

³⁵ Даның аймаандан — дайылдажырынга белен 28 600 кижиге.

³⁶ Асирниң аймаандан — дайылдажырынга белен 40 000 дайынчы.

³⁷ Иордан хемниң ыңдыгындан — Рувимниң, Гадтың аймактарындан база Манассияның аймааның чартыгындан бүрүн чепсегленген 120 000 кижиге келген.

³⁸ Ол шериглер шуптузу дайынчы эзу-биле, Давидти бүгү Израильдин хааны кылып каар дээш, изиг күзели-биле Хевронга чедип келгеннер. Эске-даа бүгү израильчилер чаңгыс үн-биле Давидти хаан болдуруксап турганнар. ³⁹ Давидтин чанынга ол дайынчылар үш хүн иштинде дойлап келгеннер, чүгө дээрге ха-дунмалары оларны аыш-чем-биле хандырган чүве-дир. ⁴⁰ Иссахарның, Завулоннуң база Неффалимниң черлеринден безин оларның чоок улuzu хөй аыш-чемни: далганы, фиға чимизин, үзүмнү, араганы, олива үзүн элчигеннерге, те-велерге, мулдарга, шарыларга чүдүрүп эккелген, бода, шээр малды база сүрүп эккелген, чүгө дээрге израиль чон өөрүп-байырлап турган.

Ыдыктыг аптараны
Иерусалимге эккээрин орадалганы
(2 Хаан. 6:1-11)

13 ¹ Давид мун, чүс шериг баштыңчылары база бүгү эске-даа баштыңнар-биле сүмөлешкеш, ² бүгү израиль

ниитилелге мынча дээн: «Бир эвес силерге таарымчалыгы болза, бир эвес бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы күзээр болза, бүгү израиль девискээрлерде дөргүл-тереливиске, оларның иштинде олар-белчирилги хоорайларда чурттап турар бараалгакчыларга база левиттерге, шупту биске чыгып чүгө кылдыр дыңнадып-таалыңарам. ³ Ынчангаш Бурганывыстың аптаразын бодувусче ап алылыңар, чүгө дээрге Саулдун үезинде Ооң күзел-соруун айтырар аргавыс чок турган-дыр».

⁴ Бүгү чон ооң-биле чөпшээрешкен, чүгө дээрге ол херек шупту улуска чөптүг ышкаш болган. ⁵ Ынчалдыр Давид Бурганның аптаразын Кириат-Иаримден эккеп аары-биле, Египетти кызыгаарлап турар Шихор хемден Лего-Хаматка чедир бүгү израильчилерни чыып алган. ⁶ Давид болгаш бүгү израиль чон Иудеяда Ваалче (азы Кириат-Иаримче), мында турар Бурганның аптаразын алып дээш, чорупкан. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы саадан, Ооң ады-биле адаан, херувимнер дүрзүлери турар ыдыктыгы аптара чүве-дир. ⁷ Бурганның аптаразын дугуйлут чаа тергеге салгаш, Авинадавтың бажыңындан үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны Уза биле Ахио башкарып чорааннар. ⁸ А Давид болгаш бүгү израиль чон Бурганның мурнунга бар шаа-биле хөглөп, ырлажып, янзы-бүрү хылдыгы, кагар, база үрер хөгжүм херекселдеринге ойнап чорааннар.

⁹ Хидоннуң тараа шаңыга чоокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар бүдүрүп бээрге, ыдыктыгы аптара ийленип, андарлы бээр часкан. Ону тудар дээш, Уза холун сунупкан. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Узага ыдыктыгы аптарага дээпкени дээш ажына берген. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону ол-ла черинге — Бодунун мурнунга өлүрүп каан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Узаны узуткап каарга, Давид хорайды берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза* деп адаар. ¹² Ол хүн Давид Бургандан корга бергеш, мынча дээн: «Бурганның аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» ¹³ Давид ыдыктыгы аптаразын бодунун хоорайынче аппараан, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижиниң бажыңынче чорудупкан.

* 13:11 Парец-Уза — «Узаны узуткааны» дээн.

¹⁴ Бурганның аптаразы гефчи Овед-Эдомнун бажынынга, өг-бүлезинге үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомнун өг-бүлезинге болгаш ооң шупту чүвезинге ачы-буян хайырлаан.

*Давид өг-бүлези-биле Иерусалимде
(2 Хаан. 5:11-16)*

14 ¹ Тирнин хааны Хирам Давидче бодунун элчилери-биле, аңаа орду тудуп берзин дээш, дашчылар, бызаңчылар чорудупкан, олар пөш чудуктар эккелген. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону Израильдин хааны кылдыр быжыглап каан деп Давид билип каапкан, чүге дээрге оон чагыргазы Бурганның израиль чону дээш өрү көдүрүлгөн.

³ Давид Иерусалимге база кадайлар ап алган. Олардан Давидтин өске оолдары, кыстары төрүттүнгөн. ⁴ Иерусалимге төрүттүнгөн ажы-төлүнүн аттары бо-дур: Шамуй, Шовав, Нафан, Соломон, ⁵ Ивхар, Элишуа, Элфелет, ⁶ Ногах, Нефег, Иафа, ⁷ Элишама, Веелиада база Элифелет.

*Филистимнерни тиилээни
(2 Хаан. 5:17-25)*

⁸ Давид бүгү Израильдин хааны апарган деп дыңнааш, шупту филистимнер ону дилеп эгелээниер. Давид ону дыңнааш, оларга удур үнүпкен. ⁹ Филистимнер Рефайм шынаазынга кээп турумчуп алганнар. ¹⁰ Ынчан Давид Бургандан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээдип бээр сен бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Бар. Оларны сээң холунга хүлээдип бээр мен» — дээн. ¹¹ Филистимнер Ваал-Перацимге кээрге, Давид оларны чылча шаап каапкан.* Ол: «Бурган мээң холум-биле дайзыннарынмы, сугнун чууй шавары дег, ууй шаап кагды» — дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап кааннар. ¹² Филистимнер ол черге боттарынын бурганнарны каапкаш баарга, Давидтин дужаалы-биле оларны өрттедиккеннер.

¹³ Филистимнер катап база ол шынаага кээп турумчуп алганнар. ¹⁴ Давид база катап Бургандан сүме айтырарга, Ол

аңаа: «Оларже дорт үнме. Оюп чоруткаш, оларнын артындан — бальзам ыяштарлыг талазындан халда. ¹⁵ Бальзам ыяштарнын кыргынга кылаш даажын дыңнап кааш-ла, тулчуушкунну эгелээр сен — ол дааш дээрге филистим шеригни чылча чоруп олары ол-дур» — дээн. ¹⁶ Давид Бурганның чугаалааны Ёзугаар кылган, оон дайынчылары филистим шеригни Гаваондан Гезерге чедир чылча шаап каан. ¹⁷ Давидтин ат-алдары бүгү чурттарга тарай берген. Дээрги-Чаяакчы ону бүгү чоннарнын аразынга коргунчуг кижичи кылып каан.

*Ыдыктыг аптараны
көдүреринге харысалагалыглар*

15 ¹ Давидтин Хоорайынга хаан бажынар тудуп алган соонда, Бурганның аптарынын турар черин белеткээш, аңаа майтын тип каан. ² Ынчан Давид: «Бурганның аптаразын левиттерден өске кым-даа көдүрүп болбас. Чүге дээрге оларны ыдыктыг аптараны көдүрзүн дээш база Анаа мөңгө шагда бараан болзун дээш, Дээрги-Чаяакчы Боду шилип алган» — дээн. ³ Белеткеп кааны черинче Дээрги-Чаяакчынын аптаразын киирер дээш, Давид бүгү израильчилерни Иерусалимче чыып эккелген. ⁴ Ол ышкаш Давид Аароннун салгалдарын база левиттерни чыып алган: ⁵ Кохаттын уре-салгалындан — 120 кижини оларнын баштыңы Уриил-биле; ⁶ Мераринин уре-салгалындан — 220 кижини оларнын баштыңы Асайя-биле; ⁷ Гирсоннун уре-салгалындан — 130 кижини оларнын баштыңы Йоил-биле; ⁸ Элисафаннын уре-салгалындан — 200 кижини оларнын баштыңы Шемайя-биле; ⁹ Хевроннун уре-салгалындан — 80 кижини оларнын баштыңы Элиел-биле; ¹⁰ Узиилдин уре-салгалындан — 112 кижини оларнын баштыңы Аминадав-биле.

¹¹ Оон ыңай Давид Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафарны болгаш левиттер Уриил, Асайя, Йоил, Шемайя, Элиел база Аминадавты кыйгыргаш, ¹² оларга мынча дээн: «Силер — левиттернин төрөл бөлүктеринин баштыңнары-дыр силер. Бодунар болгаш

* 14:11 Азы: «Давид биле оон улазу Ваал-Перацимге чедип келгеш, филистимнерни чылча шаап каапкан». Ваал-Перацим — «Дээрги ууй шапкан» дээн.

13:14 1 Чыл. 26:4-5 14:1 3 Хаан. 5:1 14:4 1 Чыл. 3:5-8 14:9 2 Хаан. 23:13 14:11 Иса. 28:21 14:15 4 Хаан. 7:6 14:17 Хост. 15:14-16; 23:27; Ы. х. к. 2:25 15:4 1 Чыл. 6:16-30 15:11 2 Хаан. 20:25

ха-дуңмаңар ыдыктанып-арыглаттынып алгаш, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының аптарызын мээң белекпей кааным черже эккелгилер. ¹³ Мооң мурнунда Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарыны левиттер силер эвес, өске улустун көдүргени дээш бисче халдаан болгай. Ону канчаар кылдыр ужурул турганын бис Дээрги-Чаяакчыдан айтырып албаан болган бис». ¹⁴ Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының аптарызын көдүрер дээш, ыдыктанып-арыглаттынып алганнар. ¹⁵ Левиттер Бурганын аптарызын, Моисейниң чагып кааны Дээрги-Чаяакчының сөзүн эсуугаар, узун ыяш кырынга салгаш, эгиннеринге салып алган көдүрүп чорааннар.

Хөгжүмчү левиттер

¹⁶ Давид левиттерин баштыңнарынга аймааның аразындан ыраажыларын база чадаган, чанзы болгаш кимвалдарга ойнаар хөгжүмчүлерин өөрүшкүнүн ырын ыткыр ырлаары-биле томуйлап каарын дужааган. ¹⁷ Левиттер Иоилдин огу Еманны, ооң төрөлдеринден — Берехияның огу Асафты база мерари төрөл бөлүктен — Кушайянын огу Эфанни шилип алганнар. ¹⁸ Олар-биле кады олардан куду эргелиг: Захарияны*, Азиилди, Шемирамотту, Иехиилди, Уннийни, Элиавты, Ванеяны, Маасеяны, Маттафияны, Элифлеуйну, Микнейни база Овед-Эдом биле Иеил деп хаалгачыларны база томуйлап кааннар. ¹⁹ Еман, Асаф болгаш Эфан хөгжүмчүлөр хүлер кимвалдарга ыткыр ойнаар турган. ²⁰ Захария, Азиил, Шемирамот, Иехиил, Унний, Элиав, Маасея база Ванея — чанзыга аламот деп аян-биле ойнаар*. ²¹ А Маттафия, Элифлеуй, Микней, Овед-Эдом, Иеил болгаш Азия чадаганга ойнап, шеминит* деп аян-биле ырлаарын баштап турган. ²² Левиттерин баштыңы Хенания ыры башкызы* турган, чүге дээрге ооң мер-

гежилди кончуг. ²³ Берехия биле Элкана — ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар. ²⁴ Бурганның бараалгакчылары Шевания, Иосафат, Нафанаил, Амессай, Захария, Ванея база Элиезер Бурганның аптарызының мурнунга труба этсир ужурул. Овед-Эдом биле Иехия — ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар.

Ыдыктыг аптараны Иерусалимче эккелгени (2 Хаан. 6:12-19)

²⁵ Давид болгаш Израильдин баштыңнары база муң шериг баштыңчылары Дээрги-Чаяакчының чагып-керээзинин аптарызын Овед-Эдомнун бажынындан үндүрер дээш чорупканнар. ²⁶ Дээрги-Чаяакчының аптарызын көдүрген левиттерге Бурган дузалажып каарга, че ди бугажыкты база че ди кошкарны өргүл кылдыр салганнар. ²⁷ Давид, аптара көдүрүп чораан бүгү левиттер, ыраажылар болгаш оларның башкызы Хенания шуптузу ак лён тоннуг чораан. Давид оон аңгыда лён эфод* кешип чораан. ²⁸ Ынчалдыр бүгү Израиль Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптарызын кыг-шимээнин, эдиски-трубаларның, кимвалдарның, чадаган-чанзының үделгизи-биле кирип эккелген. ²⁹ Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптарызын Давидтин Хоорайынче кирип орда, Саулдун уруу Мелхола сонгадан көрүп турган. Самнап хөглөп чораан Давид хаанны көргөш, Мелхола ону чөгенчиин деп бодаан.

16 ¹ Бурганның аптарызын эккелгеш, Давидтин аңаа белекпей кааны майгынының ортузунга салып каап, Бурганга бүрүн өрттеди болгаш эп-найырал өргүлдерин кылганнар. ² Бүрүн өрттеди болгаш эп-найырал өргүлдерин кылып дооскаш, Давид чонну Дээрги-Чаяакчының ады-биле алгап-йөрээп каан. ³ Ооң соонда ол бүгү израильчилерге — эр-даа, херэежен-даа кижжи бүрүзүңге бир хлеб, бир борбак эыг база бир үзүмнүг боова үлөп берген.

* 15:18 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Бен» деп атгы немээн. * 15:20, 21 Аламот, шеминит — бо сөстөрнин утказы эки билдинмес. «Аламот» дээрге «бедик үн», а «шеминит» — «чавыс үн» дээн чадавас (Ыд. ыр. 6:1; 45:1 көр). * 15:22 Бо сөстөрнин утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ыдыктыг аптараны көдүрер кол кижжи». * 15:27 Эфод — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

15:13 1 Чыл. 13:7-11 15:15 Хост. 25:14; Сан. 7:9 15:16 2 Чыл. 5:12; Ыд. ыр. 150:3-5
15:17 1 Чыл. 6:33, 39, 44 15:19 3 Хаан. 4:31; Ыд. ыр. 88:1 15:24 Сан. 10:8 15:26 Сан. 23:1;
Иов 42:8 15:29 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17 || Ыд. ыр. 150:4 16:1 1 Чыл. 15:1

⁴ Ыдыктыг аптараның мурнунга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, Аңаа четтиргенин илередип база Ону мактап бараан болур кылдыр Давид даразында левиттерни томуйлап каан: ⁵ Асафты удуртукчузу кылгаш, ооң соонда Захарияны, Иеиелди, Шемирамотту, Иехиилди, Маттафияны, Элиавты, Ванеяны, Овед-Эдомну база Иеиелди. Олар чанзыга болгаш чадаганга ойнаар ужурулуг. А Асаф кимвалдарга ойнаар. ⁶ Ванея биле Яхазиил бараалгакчылар Бурганның чагыг-керээзиниң аптаранының мурнунга доктаамал труба этсир.

Бурганны мактаан ырызы

(Ыд. ыр. 104:1-15; 95:1-13; 105:1, 47-48)

⁷ Ол хүн Давид Асафка болгаш ооң ха-дунмазынга Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып ырлажыр даалганы бир дугар берип каан турган:

⁸ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,
Ооң адын адап, мактанар,
өске чоннарга Ооң ажил-херектерин медээленер;

⁹ Ону алгап ырлаңар,
Аңаа ырлап бериңер;
Ооң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин чугаалап бериңер.

¹⁰ Ооң ыдыктыг ады дээш чоргааранар;
Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустуң сеткил-сагыжы өөрүп-хөглезин.

¹¹ Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдериңер,
Ооң-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүңер.

¹²⁻¹³ Дээрги-Чаяакчының чалказы Израильдин үре-салгалы,
Иаковтуң салгалы,
Бурганның шилип алган улузу!
Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин,
Ооң көскү демдектерин,
Ооң аксындан үнген шын шииткелдерин сактып чоруңар.

¹⁴ Ол дээрге бистин Бурганывыс,
Дээрги-Чаяакчы-дыр:
бүгү чер-делегейде
Ооң шын шииткелдери бар.

¹⁵ Ооң берген чагыг-керээзин —
чоннун мунду салгалынга чедир чагаан сөзүн кезээ-мөңгедө сактып чоруңар.

¹⁶ Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунуң даңгыраан берген.

¹⁷ Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңгө чагыг-керээ кылдыр быжыглаан:

¹⁸ «Сенээ өңчү кылдыр ханаан черни бээр мен».

¹⁹ Өгбелериңер аажок эвээш санныг,
көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээртен келген улус турда,

²⁰ олар бир чондан өске чонче,
бир күрүнеден өске аймактың күрүнезинче көжүп чоруп турда,

²¹ Бурган оларны дарлаар арганы кандыг-даа кижиге бербейн,
хааннарны олар дээш чемелеп:

²² «Мээң шилип алган улузумга дөгбөңер,
Мээң медээчлеримге багай чүвө кылбаңар!» — деп турган.

²³ Бүгү чер-делегей,
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла,
хүннүң-не Ооң камгалалын медээленер!

²⁴ Шупту чоннарга — Ооң алдарын,
бүгү аймактарга — Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин чугаалап чедиңер.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг база макталга төлептиг,
өске бурганнардан артык коргунчуг болгай.

²⁶ Өске чоннарның бурганнары шуптузу хоозун дүрзулер-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни чаяаган болгай.

16:4 1 Чыл. 6:31 16:5 1 Чыл. 6:39 16:8 Иса. 12:4 16:9 Иер. 21:2 16:11 Ыд. ыр. 23:6; 26:8

16:12-13 Ыд. ыр. 76:12-13 16:14 Иса. 26:9 16:15 Ы. х. к. 7:9 16:16 Э. д. 17:2; 26:3

16:18 Э. д. 35:11-12 16:19 Ы. х. к. 7:7; 26:5 16:21 Э. д. 12:17; 20:3 16:22 Э. д. 20:7

16:24 Ыд. ыр. 9:2 16:25 2 Хаан. 22:4; Ыд. ыр. 17:4; 144:3 || Хост. 18:11 16:26 Иса. 44:24; Иер. 10:12

- 27 Чайынналчак мактал-хүндү —
Оон мурнунда,
күчү-күш болгаш өөрүшкү —
Оон турар черинде.
- 28 Чоннарның аймактары,
Дээрги-Чаяакчыны мактанар,
Оон алдары биле күчү-күжүн
мактанар;
- 29 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын
алганар,
өргүлдеринер ап алгаш,
Оон мурнунче кирип келинер.
Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг
өргээзинге турда,
Анаа мөгейинер.
- 30 Бүгү чер-делегей,
Оон мурнунга коргуп сириле!
Ол өртемчейни быжыг үндезинде
тургузуп каан —
тендиш дивес-тир.
- 31 Дээрлер өөрүп-хөглезин,
чер-делегей өөрүп-байырлазын.
Чоннар аразынга:
«Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!»
дишсинер.
- 32 Далай болгаш ону долуп чурттааннар
шимээреп доюлзун,
хову-шөлдер болгаш ында
амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн.
- 33 Арга-эзимде ыяштар
Дээрги-Чаяакчының мурнунга
өөрүп ырлашсын,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш
кел чыдар болгай.
- 34 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;
Ол ачылыг-дыр,
Оон энерели кезээ шагда үстүп
төнмес-тир.
- 35 Мынча деп мөргүнер:
«Камгалакчы Бурганывыс,
бисти камгалап көрөм;
Сээң ыдыктыг адыңны мактаар
кылдыр,
Сээң мактал-хүндүң-биле
чоргаарланыр кылдыр,
өске чоннар аразындан
бисти бөлүп чыып,
олардан камгалап көрөм».

- 36 Израильдің Бурганынга —
Дээрги-Чаяакчыга
кажан-даа, кезээ-мөңгедө алдар!

Ынчан бүгү чон: «Ындыг-ла болзу-
нам!» — деп чугаалааш, Дээрги-Чаяак-
чыны мактаан.

*Бурганга доктаамал
бараан болуушкун*

³⁷⁻³⁸ Давид Дээрги-Чаяакчының ча-
гыг-керээзиниң аптаразының мурнун-
га доктаамал, хүннүң-не бараан болур
кылдыр Асафты болгаш оон ха-дуңма-
ларын, Овед-Эдомну болгаш оон төрөл
бөлүүндөн алдан сес кижини анаа арт-
тырып каан. Идифуннуң оглу Овед-Эдом
база Хоса хаалгачылар турган. ³⁹ А Садок
бараалгакчыны болгаш оон төрөлдери —
Бурганның бараалгакчыларын Гаваон-
да бедик черде турар Дээрги-Чаяакчы-
ның майгынынга тургузуп каан. ⁴⁰ Олар
Дээрги-Чаяакчыга, Оон Израильге ча-
гаан хоойлузунда бижип каанын-ёзугаар,
өргүл салыр бедигээшке эрген-кежээ бү-
рүн өрттедир өргүлдерни доктаамал кы-
лыр ужурлуг. ⁴¹ Оон ынай энерели кезээ
шагда үстүп төнмес Дээрги-Чаяакчыны
алдаржыдар кылдыр Еманни, Идифун-
ну база адап шилиттинген өске-даа улус-
ту томуйлап каан. ⁴² Еман биле Идифун
трубаларга, кимвалдарга болгаш Бурган-
ны алдаржыдар өске хөгжүм херексел-
деринге ыткыр ойнап турган. А Иди-
фуннуң оолдары хаалга кадарып турган.

*Нафанның өттүр билген медеглели
(2 Хаан. 6:19—7:17)*

⁴³ Хамык улус бажынарнычө та-
рап чана берген, Давид база өг-бүлезин
алгап-йөрөп каар дээш чанып келген
чүве-дир.

17 ¹ Давид бодунуң ордузунче көжүп
кире бергеш, Нафан медеэчиге мын-
ча дээн: «Көр даан, мен пөштен кылган
ордуда чурттап турар-дыр мен, а Дээр-
ги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң апта-
разы анаа майгында турар-дыр». ² Нафан
Давидке: «Чүну кылырын күзей-дир сен,
ону кыл. Бурган сээң-биле кады болгай» —

16:28 Бд. ыр. 28:1 16:31 Иса. 44:23; 49:13 || Бд. ыр. 92:1 16:32 Бд. ыр. 97:7 16:33 Бд. ыр. 9:9
16:34 2 Чыл. 5:13; 20:21; Эзра 3:11; Бд. ыр. 105:1 16:36 Бд. ыр. 40:14 16:37-38 1 Чыл. 16:5
16:39 1 Чыл. 15:11 || 3 Хаан. 3:4 16:40 Хост. 29:38 16:41 1 Чыл. 6:33 16:42 1 Чыл. 25:1;
Бд. ыр. 38:1 17:1 2 Хаан. 7:1; 12:1

дээн. ³ Ол-ла дүне Бурган Бодунун сөзүн Нафанга ажыдышкан: ⁴ «Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Меңээ чурттаар өргээни сен тургуспас сен. ⁵ Израиль чонну Египеттен хостап үндүрүп келенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир майгындан өске майгыңче көжүп чорааш, чурттап чордум. ⁶ Израиль чон-биле кады каяа-даа чорааш, Бодунун чонунму чагырар кылдыр дужааганым баштынчыларның кайы-бирээзинге: „Чүге Меңээ пөштөн өргээ тудуп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?

⁷ Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чорунда, Мээң израиль чонунуну чагырыкчызы кылдыр томуйлаан мен. ⁸ Каяа-даа чорунда, сээң-биле кады болуп, сээң мурнунга дайзыннарынны чылча шаап чордум. Сээң адыңны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ⁹⁻¹⁰ Мен Бодунуң израиль чонумга боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

Каржы-бак улус оларны мооң мурнунда дег, Мен Бодунуң израиль чонумга баштынчылар тургузуп каан үемде дег, дарлавыс болур. Оон ыңай Мен сээң бүгү дайзыннарынны томаартып каар мен. Дээрги-Чаяакчы Мен сээң ук-салгалыңны* Бодум тургузуп каарымны азаап тур мен. ¹¹ Назылап кырааш, ада-өгбөн соондан өске оранче чоруй баарыңга, Мен сээң төрөөн ук-салгалыңны орнунга хаан кылгаш, оон чагыргазын быжыглап каар мен. ¹² Ол салгакчын Меңээ өргээ тудуп каар, а Мен оон дүжүлгезин кезээ-мөңгөдө быжылап каар мен. ¹³ Мен оон Адазы болур мен, а ол Мээң оглум болур. Мен Бодунуң энерелимини салгакчындан, сээң мурнунда хааннап турган кижиден ойталааным дег, кажан-даа ап кагбас мен. ¹⁴ Ону Мен Бодунуң өргээмнің болгаш күрүнөмнің кырынга кезээ-мөңгөдө тургузуп каар мен, оон дүжүлгези мөңгези-биле артар». ¹⁵ Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтин Бурганга өөрүп четтиргени (2 Хаан. 7:18-29)

¹⁶ Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчының мурнунга барып чугаалаан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мен ынчаар көдүрөр хире чүнү кылдым? ¹⁷ Ол бүгү безин Сенээ эвээш болган-дыр, о, Бурган! Мени алдаржыдарындан эрткеш, Сен Бодунуң чалчаңның үре-салгалының келир үезин безин чугаалап бердин. Сен мени кол кижидег көрдүң, Дээрги-Бурган-Чаяакчы. ¹⁸ Бодунуң чалчаңны алдаржытканың дээш Давид Сенээ оон ыңай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодунуң чалчаңны билдир-ле болгай сен! ¹⁹ О, Дээрги-Чаяакчы! Бодунуң чалчаңны бодааш, Бодунуң күзелиң-биле Сен өндүр улуг херекти кылып, ол бүгү чаагай азаашкыннарын ажыдып бердин. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы! Сенээ деннежир Бурган чок-тур, Сенээ деннежипки дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис боттарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывыс. ²¹ Кым Сээң израиль чонунга деннежиле? Чер кырында бо чон дег өске чон чок, чүге дээрге бисти Бодунуң чону кылып аар дээш, Бурган чедип кээп, бисти кулданышкындан адырып алган. Сээң кайгамчык, коргунчуг херектерин ужун Сээң адың билдинчир апарган. Сен египетчилерден камгалаан чонунуң мурнундан өске чоннарны-даа үндүр ойладышкан эвес ийик сен бе? ²² Сен Израиль чонуну кезээ-мөңгөдө Бодуну кылдыр ап алдың, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, оон Бурганы болдун.

²³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чалчаңның болгаш оон ук-салгалының дугайында берген сөзүнү кезээ-мөңгөдө шызыдып көрөм, Бодунуң азаашкынының күүседип көрөм. ²⁴ Сээң адың кезээ-мөңгөдө артып, алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы! Израильде Бурган ол-дур!“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчаң Давидтин ук-салгалы Сээң мурнунга быжыг болзун! ²⁵ Мээң

* 17:9-10 Еврей дылда «бэт» деп сөс 4-кү домакта «өргээ» деп утканы, бо домакта «ук-салгал» деп утканы илередиш турар. Бо үзүндүдө ол ийи аңгы уткалар-биле сөс оюну чоруп турар.

17:7 1 Хаан. 16:11-13; Ыд. ыр. 77:70 17:8 1 Хаан. 18:14 17:9-10 Башт. 2:14-16; 1 Хаан. 12:11

17:11 3 Хаан. 2:10 17:12 3 Хаан. 8:19 17:13 Ыд. ыр. 88:27; 2 Кор. 6:18; Евр. 1:5

17:14 Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37; 131:12; Ин. 7:42 17:20 Хост. 15:11 17:21 Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29

Бурганым, Сен Бодуннун чалчаң меңээ ук-салгалымны быжыглап тургузуп бээринчи ажиткан болгай сен, ынчангаш Бодуннун чалчаң Сээң мурнунга мөргүүрүн шиитпирледи. ²⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Сен – Бурган сен! Сен Бодуннун чалчаңга бо чаагай кежикти азаадын. ²⁷ Бодуннун чалчаннын ук-салгалы меңгеде Сээн хайгааралыңга чорзун дээш, аңаа ачы-буяның хайырлап эгеледин. Дээрги-Чаяакчы, ачы-буяны Сен хайырлаар болзуңза, ол ачы-буян кезээ-меңгеде артып каар!»

Давидтиң дайынчы чедишикиннери
(2 Хаан. 8:1-14)

18 ¹ Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томааркаш, Геф хоорайны болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларны эжелеп алган. ² Оон ыңай Давид моавтарны база чылча шапкан. Моавтар Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган.

³ Цованың хааны Адраазар Евфрат хемниң унунга бодунун чагыргазын тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону Хамат хоорай чаныңга чылча шаап каан. ⁴ Давид ол хаанның 1000 дайынчы тергезин, 7000 аыттыг, 20 000 чадаг шерин тутуп алган. Ол дайынчы тергелиг аыттарның балдырларынын сиирлерин үзе кезип каапкан, олардан чүглө чүс аытты бодунга арттырып алган*. ⁵ Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш, Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶ Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берип турган. ⁷ Давид Адраазарны улузундан алдын дозуг-камгалалдарын ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген. ⁸ Адраазарның Тивхат болгаш Кун деп хоорайларындан Давид дыка хөй хүлөр ап алган. (Ол хүлөрдөн Соломон «далай» дээр чунар саваны, Бурганнын

өргээзиниң адагаштарын база хүлөр эт-херекседди кылып каан.)

⁹ Давид Цованың хааны Адраазарның бүгү шерин чылча шаап каан деп, Хаматтын хааны Тоу дыңнап каапкан. ¹⁰ Адраазар-биле дайылдашкан, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле Тоу хаан бодунун оглу Гадорамны* олче чорудупкан, чүге дээрге Тоу Адраазар-биле дайылдажып турган. Гадорам белек кылдыр янзы-бүрү алдын, мөңгүн база хүлөр савалар эккелген. ¹¹ Давид хаан ол саваларны бүгү өске чоннардан – эдом, моав, аммон, филистим болгаш амалик чоннардан ап алганы алдын-мөңгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга турсааткан. ¹² Саруяяның оглу Авесса Дус шынаазынга 18 000 эдом шеригни чылча шапкан. ¹³ Ол эдом черге камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтин чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берген.

Давидтиң чоок дүжүметтери
(2 Хаан. 8:15-18; 20:23-26)

¹⁴ Давид хаан бодунун чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган. ¹⁵ Саруяяның оглу Иоав шериглер даргазы турган. Ахилдтун оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган. ¹⁶ Ахитувтун оглу Садок база Авиафарның оглу Авимелех* – Бурганның бараалгакчылары, а Шауша – бижээчи турган. ¹⁷ Иодайның оглу Ванея керет, пелет уктуг шериглерниң* баштынчызы турган. А Давидтин оолдары хаанның дужаалдарының күүселдезин хандырар кол кижилер турган.

Аммон биле арамей шериглерни
Давидтиң тиилээни
(2 Хаан. 10:1-19)

19 ¹ Элээн үе эрткенде, аммон хаан Наас өлүп каарга, ооң орнунга оглу хааннай берген. ² Давид: «Наастың оглу

* 18:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүглө чүс терге бодунга арттырып алган». * 18:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иорам» деп бижээн. * 18:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Ахимелех» деп бижээн. * 18:17 Кереттер болгаш пелеттер – хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 көр).

18:3 1 Хаан. 14:47 18:4 Ис. 11:6 18:7 4 Хаан. 11:10; 2 Чыл. 23:9 18:8 3 Хаан. 7:15-47
18:11 3 Хаан. 7:51 18:13 Ө. д. 25:23; 27:40; Сан. 24:18 18:15 2 Хаан. 2:13; 1 Чыл. 11:6 || 3 Хаан. 4:3
18:16 2 Хаан. 15:24; 20:25 || 1 Чыл. 24:3 18:17 2 Хаан. 23:20; 3 Хаан. 2:35; 4:4 19:1 1 Хаан. 11:1

Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Чүгө дээрге ооң ачазы менээ энерел көргүскен чүвө» — деп чугаалааш, бодунуң элчилерин Аннонга ооң ачазы дээш кажыгдалын илередири-биле чорудупкан. Олары аммоннарнын чуртунга чедип кээрге, ³ аммон нояннар Аннонга: «Давид бодунун улузун сээң ачанын хүндүлөп, кажыгдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Олар бистин черивисти хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, ооң соонда эжелээр сорулгалыг келген эвес бе?» — дээннер. ⁴ Аннон Давидтиң улузун тудуп алгаш, кижги бүрүзүнүң салын чүлүп каапкаш, хептерин чаязынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырыпкан. ⁵ Олар чанып турда, Давидке ол дугайында дыннадыг кээрге, дажко кулу көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарыңар үнүп келгижеге чедир, Иерихонга туруңар че, ооң соонда чанып кээр силер» — деп дамчыткан.

⁶ Аммоннар Давид оларны көөр хөңнү чок апарган дээрзин билип кааннар. Ынчан Аннон болгаш аммон чон дайынчы тергелер болгаш аъттыг шериглер хөлөзилеп аар дээш, Нахараим болгаш Мааха чурттург арамейлерге, Цова күрүнеже муң талант мөңгүн чорудупкан.* ⁷ Аммоннар 32 000 дайынчы тергени база Мааханың хаанын шериг-биле кады хөлөзилеп аарга, олар Медева хоорайнын чанынга кээп турлагыш алган. Ынчан аммоннар боттарының хоорайларындан чыгып келгеш, дайылдажырынга белеткени берген. ⁸ Давид ону дыңнап кааш, Иоавты бүгү шыырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁹ Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер чернин ахсынга дайынчы ёзу-биле туруп алган, а оларга дузалажып келген хааннар ховуда ангы туруп алган.

¹⁰ Мурнунда-даа, артында-даа дайыннары үнүп келгенин көрүп кааш, Иоав бүгү израиль шеригниң аразындан эң-не дээр дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹¹ А арткан шериглери ол акызы Авессага дагыш каарга, олар аммоннарга удур чыскаалышкан. ¹² Иоав акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен менээ ду-

залажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сеңээ мен дузалажыр мен. ¹³ Эрес-дидим бол, чонувус дээш, Бурганыгвыстың хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чаяакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын». ¹⁴ Иоав бодунун шерии-биле арамейлерге удур үндүптөгө, олар дезип чорупкан. ¹⁵ А аммоннар арамейлернин дезип турарын көргөш, боттары-ла Иоавтың акызы Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келген. Оон Иоав Иерусалимче чоруй барган.

¹⁶ Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, Евфрат хемнин ындында чурттап турар арамей чонну кыйгырып эккээри-биле шапкынчылар чорудупкан. Ол арамейлери Адраазар хаанның шериниң даргазы Софак баштап турган. ¹⁷ Ол дугайында Давидке дыңнадыптарга, ол бүгү израиль шеригни чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, арамейлерге удур шериин чыскаапкан. Арамейлер Давид-биле тулушканнар, ¹⁸ ынчалза-даа израильчилерден дезипкерген. Давид арамейлерниң 7000 дайынчы тергезин, 40 000 чадаг шерин узуткап каан, шериг баштынчызы Софакты база өлүрүп каан. ¹⁹ Адраазарга чагыртып турган улус израильчилерге аштырып алганын билип кааш, Давид-биле тайбың керезин чарып алгаш, аңаа чагырты берген. А арамейлер ооң соонда аммоннарга дузалажыксавап апарган.

Давидтиң дайыннары
(2 Хаан. 11:1; 12:26-31; 21:18-22)

20 ¹ Дараазында чылдың эгезинде, хааннар дайылдажыр дээш үнер үеде, Иоав шериглери-биле аммоннарнын чуртун үптөп каапкаш, ооң найысылалы Равваны бүзөлөп алган. А Давид Иерусалимге артып калган. Иоав Равваны эжелеп алгаш, үрегдеп каапкан. ² Давид келгеш, аммон хаанның* оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир талант алдын деңзилиг болгаш үнелг даш-биле каастап каан турган чүведир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалык болган. ³ Чурттакчылары Давид хоорайдан үндүргөш, оларны албадал-биле хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар

* 19:6 Муң талант — 30 тонна хире. * 20:2 Азы: «Милхом бурганнын».

19:6 2 Хаан. 8:3 19:7 Сан. 21:30; Исис. 13:9, 16 19:11 1 Чыл. 18:12 19:13 1 Хаан. 3:18
19:16 3 Хаан. 11:23 20:1 2 Хаан. 11:1 || Ы. х. к. 3:11

тудуп алгаш ажылдаар улус кылып каан*. Давид бүгү аммон хоорайларны база ыңчалдыр аажылаан. Ооң соонда Давид бодунун бүгү шерии-биле Иерусалимче ээп келген.

⁴Элээн үе эрткенде, Гезер хоорай чанынга филистимнер-биле тулчушкун болган. Ол үеде Уша чурттуг Сивхай деп кижиге рефа уктуг Сиппайны өлүрүп каан. Ыңчалдыр филистимнер томаараан чүве-дир. ⁵Филистимнер-биле болган оон өске тулчушкун үезинде, Ягирниң оглу Элханан Геф чурттуг Голлафтың дунмазы Лахмини өлүрүп каан. Лахминиң чыдазының чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжу дег турган. ⁶Гефке оон аңгы тулчушкун база болган. Анаа кончук улуг-шыырак бир кижиге турган. Ооң хол-будунун салаалары алды-алды — шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижиге чүве-дир. ⁷Ол кижиге израильчилерни бак сөглээр боорга, ону Давидтиң акызы Шиманың оглу Ионафан өлүрүп каан. ⁸Ол кижилер шупту Геф чурттуг рефа улустун үрө-салгалы турган. Олар Давидтиң болгаш ооң улунун холундан барган чүве-дир.

*Израиль чоннун чизезин кылганы
(2 Хаан. 24:1-9)*

21 ¹Бир-ле дайзын* израиль чонга удурланып, Давидти израильчилерниң чизезин кылыры-биле көгүдүп каан. ²Давид Иоавка болгаш чоннун баштыңчыларынга: «Баргаш, Дан хоорайдан Безр-Шева хоорайга чедир израиль чонну санап эккеп беринер. Мен чоннун санын билип алыксап тур мен» — дээн. ³Иоав анаа мынча деп харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Болунун чонунун санын чүс катап көвүдетсин. Олар шупту мээң дээрги хаанымның чалчалары эвес ийик бе? Мээң дээргим чүге ону ыңчаар кылыксап турарыл? Хаанның Израильге кем-буруу халдаткан херээ чүл?»

⁴Ыңчалза-даа хаанның сөзү Иоавка күштүг болган. Иоав бүгү Израильди эрпиге кезээш, Иерусалимче ээп келгеш, ⁵Давидке чизениң түңнелин берген. Бүгү Израильде хылыш туруп шыдаар эр улустун саны 1 100 000 кижиге болган, а Иудеяда хылыш туруп шыдаар эр улус — 470 000 кижиге болган. ⁶Ыңчалза-даа Иоав ниитиге данзыже Левий болгаш Вениаминниң аймактарын киирбээң, чүге дээрге хаанның дужаалынга ол шуут таарзынмаан.

*Бурганның Давидке кеземче онааганы
(2 Хаан. 24:10-17)*

⁷Давидтиң дужаалын Бурган бачытты деп санаан, ыңчангаш Ол Израильди кезеткен.* ⁸Ыңчан Давид Бурганга: «Бо херекти кылгаш, улуг бачыт үлгеткен-дир мен. Мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодунун чалчаның буруун адырып көрөм. Мен дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен» — дээн. ⁹Дээрги-Чаяакчы Давидтиң өттүр көөр кижизи Гадка мынча дээн: ¹⁰«Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн дамчыт: Мен сеңээ үш чүүл саналдап тур мен. Оларның кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылыр мен».

¹¹Гад Давидке чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыткан: «Шилип ал: ¹²азы үш чыл иштинде аш-чүт болур; азы үш ай иштинде сени көөр хөңнү чок дайзыннарның хылыжы сени сүрүп кээр; азы үш хонук иштинде бүгү израиль черге Дээрги-Чаяакчының төдээни чонну хамчык аарыг-биле — Бурганның хылыжы-биле кырып кээр. Ам боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харыызын бер».

¹³Давид Гадка: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчының өршээли кончук улуг болганда, мен Ооң холунга кирип берейн. Чүгле кижилер холунга мен кирбээйн» — деп харыылаан.

* 20:3 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эриидеп, шаажылаан».
* 21:1 Азы: «Эрлик». * 21:7 Эрте-бурунгу Израильге чизе-данзыны ыдыктыг хоойлуда хорувайн турар, ыңчалза-даа дөмей-ле таарымча чок херек деп санадып турган болгу дег, чүге дээрге ол чорук Бурганниң — Бодунун чонунун дың чангыс Чагырыкчының алдар-адыңче семел турар. Чизелээшкинге кирип турар кижиге бүрүзүнден Дээрги-Чаяакчыга садызы (үндүрүү) төлээри негеттинер дээн (Хост. 30:11-16).

20:4 Ы. х. к. 2:11 20:5 1 Хаан. 17:7 20:7 1 Хаан. 16:9; 2 Хаан. 13:3; 1 Чыл. 2:13 20:8 Иис. 11:22
21:1 Иов 1:6; Зах. 3:1; Мф. 4:3; 1 Кор. 7:5; 1 Фес. 3:5; Ажыл. 12:9-10 21:2 Башт. 20:1 || Сан. 1:2-4
21:3 Ы. х. к. 1:11 21:5 Башт. 20:17; 1 Хаан. 11:8 21:6 1 Чыл. 27:24 21:8 2 Хаан. 12:13 ||
1 Хаан. 13:13 21:9 1 Хаан. 22:5 21:13 Ыд. ыр. 118:156

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы израиль-чилерге хамчык аарыгны чорудупкан. Ол аарыгдан 70 000 кижичок апарган.

¹⁵ Бурган Бодунуң төлээзин Иерусалимни хоозурадыры-биле чорудупкан. Ынчалза-даа узуткакчы төлээ хоорайны хоозурадып эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы чонга айыыл-халап болганын көрүп, кээргей бергеш: «Болзун че! Ам холун бадырып ал» — дээн. Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол өйде иевус аймак-сөөктүг Орнанның тараа шаңының чанынга турган чүве-дир.

¹⁶ Давид топтап көргөш, холунда тудуп алган хылыжын Иерусалимче сунуп алган, чер биле дээрнин аразында турар Дээрги-Чаяакчының төлээзин эскерип каан. Качыгдал хеви кеткен Давид болгаш чоннун баштыннары черге чедир сөгүрүп кээп душкеннер. ¹⁷ Давид Бурганга: «Чоннун чизезин кылырын мен дужааган эвес ийик мен бе? Бачытгы болгаш багай чүвени мен кылган-дыр мен. А хойлар дег бо хөөкүй чон кандыг буруулугул? Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым! Сээң холун чүгле мени база мээң төрөл бөлүүмнү кезеткей аан. А Бодунуң чонунну өлүрбейн көрөм» — деп чугаалаан.

Давидтиң Бурганга өргү бедигээжин тутканы
(2 Хаан. 24:18-25)

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Гадка: «Иевус Орнанның тараа шаңынга келгеш, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп казын деп Давидке барып чугаала» — дээн.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчының адундан Гадтын чугаалаанын өзугаар күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Ол үеде Орнан тараа бастырып тура, хая көрнүп келгеш, Бурганның төлээзин көрүп каан. Ооң дөрт оглу чаштына берген. ²¹ Давид Орнанның тараа шаңынга чедип келген. Орнан Давидти көрүп кааш, шаңындан үнүп келгеш, анаа черге чедир мөгөйгөн.

²² Давид Орнанга: «Менээ тарааң шаңын берип көрөм. Ол черге мен Дээрги-

Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каайн, ынчан чоннун хамчык аарыгдан өлүп-кырлыры соксаар. Долу өрткекк ону менээ садывыт» — деп чугаалаан.

²³ Орнан Давидке: «Ап алынар, ажырбас. Дээрги хааным күзээн-не чүвезин, чүнү-даа болза, кылзын. Бо малды бүрүн өрттедир өргүлге берип тур мен. Тараа бастырыр херекселдерни от салырынга, а кызыл-тасты — далган-тараа өргүлүн кылырынга ажыглап болур силер. Бо бүгүнү мен халаска берип тур мен» — дээн.

²⁴ Ынчалза-даа Давид хаан Орнанга: «Чок, мен шуптузун долу өртээ-биле садып аар мен. Сенээ хамааржыр чүвөлериң халас алгаш, Дээрги-Чаяакчыга өргүвөс мен» — деп харыылааш, ²⁵ ол чер дээш Орнанга 600 шекел алдынын төлөп берген. ²⁶ Давид анаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткаш, бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылган. Давид Дээрги-Чаяакчыны дилеп кыйгыраарга, Ол дыннап кааш, дээрден бүрүн өрттедир өргүл бедигээжинче от чорудуп харыылаан. ²⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң төлээзинге: «Хылыжың хынынче суп ал» — деп чугаалаан.

Бурганның өргээзин тудар черни Давидтиң шилип кааны

²⁸ Ол үеде Давид иевус Орнанның тараа шаңынга Дээрги-Чаяакчының анаа харыылаанын билип кааш, ол черге өргүл салган. ²⁹ (Моисейниң ээн кургаг ховуга кылып кааны Дээрги-Чаяакчының майгыны болгаш бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи ол үеде Гаваонда ыдыктыг черге турган. ³⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының төлээзиниң хылыжындан коргар болгаш, Бурганның өршээлин дилээри-биле ынаар барып шыдаваан.)

22 ¹ Ынчан Давид: «Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзи манаа турар, израиль чоннун бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи база» — деп чугаалаан.

* 22:1 Сөөлүндө Соломон хаан шак ол черге Бурганның өргээзин тудуп каан (2 Чыл. 3:1). Оон аңгада ол шан Мориа дагга, азы өскээр чугаалаарга, Авраамның Исаакты өргүлге салырынга белген турганы черге, турган (Э. д. 22:2).

21:14 Хост. 30:12 21:15 4 Хаан. 19:35; 2 Чыл. 32:21; Иса. 37:36; Аж.-ч. 12:23 || Иона 3:9

21:22 Сан. 16:47-48 21:23 3 Хаан. 19:21 21:26 2 Чыл. 3:1 || Лев. 9:24; Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38

21:29 1 Чыл. 16:39; 2 Чыл. 1:3 22:1 2 Чыл. 3:1

**Бурганың өргээзин тударынга
белеткел**

² Давид Израильде чурттап турар даштыкы улусту чыып эккээрин дужаагаш, оларның иштинден даш чонар ажылчыннарны томуylaаш, Бурганга өргээ тудары-биле даштарны хоюгладыр чондуруп каан. ³ Давид өргээнин хаалга-эжиктеринге кадаглар болгаш илдиригелер кылыр хөй демир база деңзилеттинмес хөй хүлер белеткеп каан. ⁴ Сан-түн чок хөй пеш ыяш база белеткээн – Сидон болгаш Тир чурттуглар Давидке дыка хөй пеш ыяш эккеп берген чүве-дир.

⁵ Давид: «Мээн оглум Соломон анык болгаш дуржулга чок болгай. А Дэерги-Чаяакчыга тудар өргээ каяа-даа туруп көрбээн кайгамчык улуг, алдарлыг болгаш өндүр-чаагай болур ужурлуг. Ынчангаш мен аңаа херек чүүлдерни белеткеп бээр мен» – дээш, өлүрүнүн мурнунда тудугга херек дыка хөй чүүлдерни белеткеп каан. ⁶ Оон Давид оглу Соломонну кыйгырып алгаш, Израильдин Бурганы Дэерги-Чаяакчыга өргээни тударын чагып каан.

⁷ Давид Соломонга мынча дээн: «Оглум! Мен Бурганым Дэерги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тудуп каарын күзеп чордум. ⁸ Ынчалза-даа Дэерги-Чаяакчы Бодунуң сүзүн менээ ажыдып, мынча диди: „Сен улуг дайыннар чорудуп, хөй хан төккөн сен. Мээн адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен, чүге дээрзе чер кырынга хөй хан төккениңни билир мен. ⁹ Ындыг-даа болза, сенден төртүтүнген оол тайбын кижиге болур, Мен долгангыр турар дайзыннардан ону адырып, аңаа амыр-дыш хайырлар мен. Оон ады Соломон болур*. Оон хааннаашкынының үезинде Израильге тайбын болгаш оожургалды хайырлар мен. ¹⁰ Мээн адымга тураскааткан өргээни тудар кижиге ол-дур. Ол Мээн оглум болур, а Мен оон Адазы болур мен. Оон Израильди чагырган хаан дүжүлгезин кезээ-мөңгөде быжыглап каар мен“.

¹¹ Ынчангаш, оглум, Дэерги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун! Сени чедишшкин-

нер кагбас болзун, Бурганың Дэерги-Чаяакчының сээң дугайында чугаалааның эзугаар, сен Аңаа өргээден тудуп бер.

¹² Дэерги-Чаяакчы сээң угаан-сарыгылды хайырлап, Израильди чагырар кылып каар болзун. Бурганың Дэерги-Чаяакчының хоюлузун сагып чор. ¹³ Дэерги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр израиль чонга берген дүрүм-хоюлуларын шынгысы сагыр болзунза, ынчан сен чедишшкинги болур сен. Кадыг-быжык болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүргөве! ¹⁴ Көр даан, Дэерги-Чаяакчының өргээзин тударынга хереглээр чүүлдерни белеткээринге дыка хөй күжүм үндүргөн мен*: 100 000 талант алдын, 1 000 000 талант мөңгүн, а демир болгаш хүлер деңзилеттинмес хөй. Ыяш болгаш даштык база белеткеп каан мен, а сен бодуң база аңаа немей тып аар сен. ¹⁵ Сээң ажылчыннарын, даш чонукчуларын, кезикчилерин, бызаңчыларын болгаш янзы-бүрү ажыл кылыр ус-шеверлерин эндерик. ¹⁶ Алдын, мөңгүн, хүлер, демир сан-түн чок хөйдүр – кылып эгелей бер. Дэерги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун».

¹⁷ Давид оглу Соломонга дузалажып кылдыр Израильдин бүгү нояннарынга чагып каан: ¹⁸ «Бурганыңар Дэерги-Чаяакчы силерниң-биле кады эвес ийик бе? Силерге Ол бүгү таладан амыр-тайбын хайырлап чораан эвес бе? Бо черниң чурттакчыларын Ол мээн холумга хүлээдип берген болгай, ынчангаш черчурт Дэерги-Чаяакчының болгаш Оон чонунуң чагыргазында болган. ¹⁹ Ынчангаш сеткил-чүрээнерни Бурганыңар Дэерги-Чаяакчының күзел-соруун күүседиринге тураскаатыңар; Дэерги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын база ыдыктыг эт-херекселдерин шыгжаар кылдыр Дэерги-Бурган-Чаяакчының адынга тураскааткан ыдыктыг өргээни тудуп эгеленер».

Левиттерниң төрөл бөлүктери

23 ¹ Давид мага хандыр чурттап, назылап кырааш, оглу Соломонну Израильдин хааны кылып каап, ² Израильдин бүгү баштыңчыларын, Бурганың

* 22:9 Соломон деп ат «амыр-тайбын» дээн уткалыг. * 22:14 Азы: «Яды-түрөңги болзумза-даа, Дэерги-Чаяакчының өргээзин тударынга хереглээр чүүлдерни белеткеп каан мен».

22:2 3 Хаан. 5:17 22:3 3 Хаан. 7:47 22:4 3 Хаан. 5:6 22:5 1 Чыл. 29:1 22:7 2 Хаан. 7:2; 3 Хаан. 8:17; 1 Чыл. 17:1 22:8 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 28:3 22:9 3 Хаан. 5:4 || 3 Хаан. 4:24 22:10 2 Хаан. 7:13-14 22:13 Ис. 1:6; 1 Чыл. 28:20 22:18 1 Чыл. 23:25 23:1 1 Чыл. 29:28

бараалгакчыларын болгаш левиттерни чыып алган. ³ Үжен харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни санап көөрге, оларның ниити саңы 38 000 эр кижиге болган. ⁴ Олардан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге янзы-бүрү ажылдар чорудары-биле 24 000 кижиге томуйлап каан. Удуртукчулар болгаш шпитекчилер — 6000 кижиге, ⁵ хаалга калдарар 4000 кижиге база Дээрги-Чаяакчыга алдар-мактал тудуп, Давидтиң кылганы хөгжүм херекселдеринге ойнаарлар — 4000 кижиге болган.

⁶ Давид оларны Левийиниң оолдары — Гирсон, Кохат база Мерариниң аайы-биле үш кол бөлүккө чарып каан чүве-дир.

⁷ Гирсончулар — Лаедан биле Шимей. ⁸ Лаеданның оолдары: кол кижиге Иехиил, Зетам база Йоил — үш кижиге. ⁹ Шимейниң оолдары: Шеломит, Хазиил база Аран — үш кижиге. Олар Лаеданның салгалдарының баштыңнары чүве-дир.

¹⁰ Шимейниң оолдары: Яхат, Зиза, Иеуш болгаш Брия. Олар дөртөлээ Шимейниң оолдары-дыр. ¹¹ Яхат кол кижиге турган. Зиза — ийи дугаары. А Иеуш биле Брия хөй эвес ажы-төлдүг болгаш, чаңгыс төрөл бөлүк кылдыр санаттырар апарган.

¹² Кохаттың оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон база Узиил — дөрт кижиге.

¹³ Амрамның оолдары: Аарон биле Моисей. Ааронну (бодун болгаш оон оолдарын) Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун дээш мөңгөдө аңгылап каан турган. Олар аажок ыдыктыг херекселдерни кадарар, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр, Оон ады-биле чонну алгап-йөрээр ужурулуг турган.

¹⁴ Моисей — Бурганның кижизиге турган. Оон үре-салгалы анаа левиттер деп санаттырар.

¹⁵ Моисейниң оолдары: Гирсам биле Элиезер. ¹⁶ Гирсамның оолдарындан: кол кижиге Шевуил. ¹⁷ Элиезерниң оолдарындан: кол кижиге Рехавия. Элиезерниң оон өске оолдары турбаан-даа болза, Рехавияның оолдары дыка хөй болган чүве-дир.

¹⁸ Ицгарның оолдарындан: кол кижиге Шеломит.

¹⁹ Хевроннун оолдарындан: кол кижиге Иерия, ийи дугаары Амария, үшкүзү Яхазиил, дөрткүзү Иекамам.

²⁰ Узиилдиң оолдары: кол кижиге Миа, ийи дугаары Ишшия.

²¹ Мерариниң оолдарындан: Махли биле Муши. Махлиниң оолдарындан: Элеазар биле Кис. ²² Элеазар оолдар чок тургаш, өлүп калган. Ол чүгүлө кыстарлыг турган. Кыстарын оларның төрөлдери — Кистиң оолдары кадай кылдыр ап алган.

²³ Мушиниң оолдарындан: Махли, Эдер база Иремот — үш кижиге.

²⁴ Левийниң төрөл бөлүк аайы-биле салгалдары ол-дур. Левиттер деп санадып, баштыңнарының аайы-биле аттарын ададып, даңзыже кирип бижиткен — чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде ажыл-албан чорудуп турар улус ол чүве-дир. ²⁵ Давид мынча дээн болгай: «Израильдин Бурганы, Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга амыр-тайбың хайырлап, Иерусалимде мөңгези-биле чурттап берген. ²⁶ Левиттер моон сонгаар Бурганга бараан болуру-биле ыдыктыг майгынынны, аңаа хамааржыр эт-херекселди сөөртүп чорбас». ²⁷ Давидтиң сөөлүг чагыы-биле чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни ынчалдыр санаан чүве-дир.

²⁸ Левиттер Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Аароннун үре-салгалының чорудуп турар албан-ажылынга дузалажыр: өргээниң шөлдерин, шыгжаар өрөөлдерин хайтаараар, бүгү ыдыктыг чүүлдерин арыг хөвээр кылдыр кадагалаар база өске-даа ажылдарны кылчыр. ²⁹ Олар Дээрги-Чаяакчыга салыр ыдыктыг хлеб дээш, далган-тараа өргүлү кылдыра ажылгаар далган дээш, ажиткы чок боовалар дээш, быжырган, үс-биле холбашкан өргүлдер дээш база ол бүгүнүнүң хемчээли болгаш деңзизи дээш сагыш човаар. ³⁰ Олар эртенниң-не Дээрги-Чаяакчыга четтиргенин илередип, Ону алгап-мактаар ужурулуг. Ол ёзуулалды кежээ база катаптаар. ³¹ Амыр-дыш хунүнде, ай чаазында база

23:3 Сан. 4:3 23:5 2 Чыл. 29:26; Неем. 12:36 23:6 Хост. 6:16; Сан. 26:57 23:7 1 Чыл. 26:21-22

23:8 1 Чыл. 29:8 23:12 Хост. 6:18; 1 Чыл. 6:18 23:13 Хост. 6:20 || Хост. 28:1 || Сан. 6:22-27

23:14 Б. х. к. 33:1 23:15 Хост. 18:3-5 23:16 1 Чыл. 26:24 23:17 1 Чыл. 26:25 23:19 1 Чыл. 24:23

23:20 1 Чыл. 24:24 23:21 Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21 23:22 Сан. 36:8 23:23 1 Чыл. 24:30

23:24 Сан. 4:3; 8:24-25; 2 Чыл. 31:17; Эзра 3:8 23:25 1 Чыл. 22:18 23:28 Сан. 3:6-9 23:31 Сан. 28:9-15

байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылырлар. Олар чурум ёзугаар доктаадып каан саны-биле Дээрги-Чаяакчыга доктаамал бараан болур ужурлуг. ³² Олар Ужуражылга майгынын болгаш ыдыктыг чүүлдерни кадагалап, ха-дунмазы болур Аароннун үре-салгалыныг дузалажып, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге боттарынын хүлээлгелерин күүседип турар чүве-дир.

Бурганның бараалгакчыларын чарып кааны

24 ¹ Аароннун салгалдарынын бөлүктөри бо-дур. Аароннун оолдары: Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар. ² Надав биле Авиуд адазынын-даа мурнунда өлүп калган, оларнын ажы-төлү чок. Ынчангаш чүглө Элеазар биле Ифамар Бурганнын бараалгакчылары бооп артканнар. ³ Элеазарнын салгакчызы Садок база Ифамарнын салгакчызы Ахимелех оларнын дузасы-биле Давид хаан бараалгакчыларны албан-хүлээлгелеринин аайы-биле бөлүктөргө чарып каан. ⁴ Элеазардан укталган баштын улус Ифамардан укталганнарга бодаарга, хөй болган. Ынчангаш оларны мынчаар чарган: Элеазарнын салгалдары – он алды төрөл бөлүк, а Ифамарнын салгалдары – сес төрөл бөлүк болган. ⁵ Оларны кандыг-даа тала тырттайн, үлүг тыртканын ёзугаар чарып каан, чүгө дээрге Элеазарнын-даа, Ифамарнын-даа үре-салгалы Бурганнын мурнунга – ыдыктыг черге бараан болур дең эргелиг турган чүве-дир. ⁶ Давид хаан, чоннун нояннары, Бурганнын бараалгакчызы Садок, Авиуфарнын оглу Ахимелех болгаш бараалгакчыларнын, левиттернин төрөл салгалдарынын баштыннары көрүп турда, төрөл бөлүктөринин аттарын Нафанаилдин оглу, левит бижээчи Шемайя бижип алган: бирээзин Элеазардан укталган төрөл бөлүк, өскезин – Ифамардан укталган төрөл бөлүк оочур ёзугаар алган чүве-дир.

⁷⁻¹⁸ Үлүглерни мындыг чурум-биле тырткан: 1) Иегонариб, 2) Иедайя, 3) Харим, 4) Сеорим, 5) Малхия, 6) Миямин, 7) Гаккоц, 8) Авия, 9) Иисус, 10) Шехания, 11) Элиашив, 12) Иаким, 13) Хуппа,

14) Иешевав, 15) Вилга, 16) Иммер, 17) Хезир, 18) Гапицец, 19) Петахия, 20) Иезекиил, 21) Яхин, 22) Гамул, 23) Делайя, 24) Маазия.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче бараалгап баарда, оларнын өгбөзи Аароннун Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын чагыын ёзугаар тургузуп кааны ындыг чурум-биле кирер турган.

Өске левиттер

²⁰ Левийнин оон өске салгалдарын-га хамааржыр улус.

Амрамнын оолдарындан: Шувалл. Шуваллдин оолдарындан: Иехдия.

²¹ Рехавиянын оолдарындан: кол киж Ишшия.

²² Ишгарнын оолдарындан: Шеломот. Шеломоттун оолдарындан: Яхат.

²³ Хевроннун оолдарындан*: Иерия, ийи дуугары Амария, үшкүзү Яхазилл, дөрткүзү Йекамам.

²⁴ Узиилдин оолдарындан: Миха. Миханын оолдарындан: Шамир. ²⁵ Миханын дунмазы – Ишшия. Ишшиянын оолдарындан: Захария.

²⁶ Мераринин оолдарындан: Махли, Муши болгаш оон үре-салгалы Иаазиянын оолдары. ²⁷ Мераринин Иаазиядан укталган үре-салгалы: Шогам, Заккур база Иври. ²⁸⁻²⁹ Махлиден: Элеазар (оон оолдары чок турган чүве-дир) биле Кис. Кистиң оолдарындан: Иерахмеил. ³⁰ Мушинин оолдарындан: Махли, Эдер база Ирмот.

Левиттерниң салгалдары оларнын төрөл бөлүктөринин аайы-биле ол-дур. ³¹ Давид хаан, Бурганнын бараалгакчылары Садок, Ахимелех болгаш бараалгакчыларнын, левиттерниң төрөл салгалдарынын баштыннары көрүп турда, ол левиттер база үлүглерни ха-дунмазы болур Аароннун салгакчылары-биле деңге тыртканнар. Улуг акыларынын болгаш бичи дунмаларынын өг-бүлелеринин эргелерин деңнеп каан чүве-дир.

Браажы хөгжүмчүлөр

25 ¹ Давид хаан левит баштынчылар-биле кады* Асафтын, Еманнын база

* 24:23 Өске бурунгу сөзүглөдө «Хевроннун оолдары» деп сөстөр таварышпайн турар.

* 25:1 Азы: «Шериг баштынчылары-биле кады».

24:1 Хост. 6:23 24:2 Лев. 10:2 || Сан. 3:4 24:3 2 Хаан. 8:17 24:7-18 Эзра 2:36-39; Неем. 7:39-42
24:20 1 Чыл. 23:13-23 24:23 1 Чыл. 26:31 24:31 1 Чыл. 25:8; 26:13; Неем. 11:1
25:1 1 Чыл. 6:33, 39; 15:17; 16:42

Идифуннун оолдарын чадаган, чанзы база кимвалдарның үделгези-биле өттүр билип ырлаар кылдыр аңгылап алган. Ындыг албан-хүлээлгелиг улустун даңзызы бо-дур.

² Асафтың оолдарындан: Заккур, Иосиф, Нафания болгаш Асарела. Асаф Давид хаанның айтмышкынын ёзугаар өттүр билип ырлап, бодунун оолдарын удуртуп турган.

³ Идифуннун оолдары: Гедалия, Цери, Исая, Шимей*, Хашавия база Маттафия – шупту алды кижиги. Чадаган үделгези-биле Дээрги-Чаяакчыга алдар болгаш мактал тудуп, өттүр билип ырлаар ачазы Идифун оларны удуртуп турган.

⁴ Еманнын оолдары: Буккия, Маттания, Узиил, Шевиол, Иремот, Анания, Ананий, Элиата, Гиддалти, Ромамти-Эзер, Иошбекаша, Маллотти, Готир база Махазииот. ⁵ Олар шупту хаанның өттүр көөр кижизи Еманнын оолдары-дыр. Бурган Бодунун Еманны көдүрер деп аазанын ёзугаар аңаа он дөрт оол, үш кысты хайырлаан. ⁶ Олар шупту Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзинге ачазының удуртулгазы-биле кимвалдар, чанзы болгаш чадаган үделгези-биле ырлап бараан болуп турган. Асаф, Идифуннун Еман олар хаанга чагыртып турган чүведир. ⁷ Олар ха-дунмазы-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ырлап бараалгаар талазы-биле дуржулгалыг турган. Оларнын ниити саны 288 кижиги чүве-дир.

⁸⁻³¹ Хөгжүмчүлерни чээрби дөрт бөлүккө чарган. Бөлүк бүрүзүндө-ле шупту он ийи кижиги турган – удуртукчу биле ооң ха-дунмазы болгаш оолдары. Олар боттарынын күссүдөр хүлээлгелеринин чурумун тодарадыр дээш, аныктар улуг улус-биле, өөреникчизи – башкызы-биле денге, үлүгден тыртканнар:

1) Асафтың төрөл бөлүүндөн Иосиф, 2) Гедалия, 3) Заккур, 4) Ицри, 5) Нафания, 6) Буккия, 7) Исасарела, 8) Исая, 9) Маттания, 10) Шимей, 11) Азариил, 12) Хашавия, 13) Шувалл, 14) Маттафия, 15) Иремот, 16) Анания, 17) Иошбекаша, 18) Ананий, 19) Маллотти, 20) Элиата, 21) Готир, 22) Гиддалти, 23) Махазииот, 24) Ромамти-Эзер.

Бурганның өргээзиниң хаалгачылары

26 ¹ Хаалгачыларның үделгези бо-дур. Корахтың төрөл бөлүүндөн: Асафтың үре-салгалы, Корениң оглу Мешелемияның, Корениң оглу Мешелемияның оолдары: дун оглу Захария, ийигизи Иедиаил, үшкүзү Зевадия, дөрткүзү Иатниил, ³ бешкизи Элам, алдыгызы Иегоханан, чедигизи Элиоенай.

⁴ Овед-Эломнун оолдары: дун оглу Шемайя, ийигизи Иегозавад, үшкүзү Иоах, дөрткүзү Сахар, бешкизи Нафанаил, ⁵ алдыгызы Аммиил, чедигизи Исасар, сескизи Пеултай. (Дээрги-Чаяакчы Овед-Эломга ачы-буянын хайырлап каан болгай.) ⁶ Шемайя деп оглунун оолдары шупту күштүг-шыырак улус болгаш, төрөл бөлүүндө удуртукчулар турган. ⁷ Шемайяның оолдары: Офни, Рефаил, Овид, Элзавад. Оларнын төрелдери Элиуй биле Семахия база шыырак улус чораан. ⁸ Олар шупту Овед-Эломнун үре-салгалы болган. Оларнын боттары-даа, оолдары болгаш ха-дунмазы-даа шупту ажылга кызымак, шыырак улус болган чүве-дир. Шупту алдан ийи кижиги.

⁹ Мешелемияның оолдары болгаш ха-дунмазы – он сес шыырак кижиги болган.

¹⁰ Мерариниң төрөл бөлүүндөн Хосанын оолдары: Шимри – кол кижиги. (Шимри дун оглу эвес-даа болза, ачазы ону кол кижиги кылып каан.) ¹¹ Ийигизи Хелкия, үшкүзү Тевалия, дөрткүзү Захария. Хосанын оолдары болгаш ха-дунмазы шупту он үш кижиги турган.

¹² Бо хаалгачылар, боттарының ха-дунмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болур албан-хүлээлгелерин боттарының баштыңнарынын айы-биле алганнар. ¹³ Кайы хаалгаларны кадарарын тодарадыр дээш, олар төрөл аймак айы-биле улуг-бичези денге үлүгден тыртканнар. ¹⁴ Чөөн талакы хаалганың үлүүн Шелемия тырткан. Ооң оглу – угаанның сүмелекчи Захария үлүгден тыртарга, аңаа Соңгу хаалга онаашкан. ¹⁵ Мурнуу чүктө хаалганың үлүүн Овед-Элом тырткан, а курлавыр бажыңнарының үлүүн ооң оолдары тырткан. ¹⁶ Барыын талакы хаалганың база үстүү орукта Шаллахет хаалганың үлүглерин Шупшим

* 25:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Шимей» деп ат таварышпайн турар.

25:8-31 | 1 Чыл. 26:13 | 26:2 | 1 Чыл. 9:21 | 26:4 | 1 Чыл. 15:18, 21, 24 | 26:5 | 2 Хаан. 6:11; | 1 Чыл. 13:14 | 26:8 | 1 Чыл. 16:38 | 26:13 | 1 Чыл. 25:8 | 26:15 | Неем. 12:25

биле Хоса тырткан. Таңнылдар дужаштыр тургулап алган турар чүве-дир. ¹⁷ Чөөн талада алды, сонгу болгаш мурнуу талаларда дөрт-дөрт, а курлавыр бажыңнарда ийи-ийи таңныл левит турган. ¹⁸ Барың талада Парбар деп черге ийи, а оон үнгөн орукка дөрт кижиге турган.

¹⁹ Корах болгаш Мерариниң үре-салгалдары боор хаалгачыларның үлелгези бо-дур.

Левиттерниң өске албан-хүмээлгелери

²⁰ Оларның ха-дунмазы левиттер* Бурганның өргээзиниң үнелиг эргинелерин база ыдыктыг өргүл-белектерни кадарып турган. ²¹⁻²² Гирсондан укталган Лаеданның оолдары — төрөл бөлүүнүн баштыңнары гирсончулар: Иехиил болгаш ооң оолдары Зетам биле Иоил Дээрги-Чаяакчының өргээзинде эргинелерни кадарып турган.

²³ Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиилден укталган левиттерге хамаарыштыр: ²⁴ Моисейниң оглу Гирсамдан укталган Шевуил эргинелер шыгжамырларының кол таңнылы болур чүве-дир.

²⁵ Гирсамның дунмазы Элиезерниң оглу Рехавия, ооң оглу Исая. Исаяның оглу Иорам, ооң оглу Зихрий. Зихрийниң оглу Шеломит. ²⁶ Шеломит бодунун ха-дунмазы-биле кады Давид хаанның төрөл бөлүктөр баштыңнарының, мун, чүс шериг даргаларының Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргүл-белектеринин шыгжамырларын кадарып турган. ²⁷ Чаалап тыпкан олчаларының чамдызы-биле ол дайынчылар Дээрги-Чаяакчының өргээзин хандырып турган. ²⁸ Өттүр көөр Самуилдин-даа, Кистин оглу Саулдун-даа, Нириң оглу Авенириң-даа, Саруйның оглу Иоавтың-даа — оларның тыпкан бүгү олча-кежи Шеломитиң болгаш оон ха-дунмазының холунга баар турган.

²⁹ Ицгарның төрөл бөлүүндөн: Хенания болгаш ооң оолдары Бурганның өргээзинден дашкаар ажылдар кылып турган, олар бижэчилер болгаш шииткекчилер болур улус чүве-дир.

³⁰ Хевроннун төрөл бөлүүндөн: Хашавия болгаш ооң ха-дунмазы —

1700 шыырак улус — Иордан хемнин барың талазында израиль черни хайгаарап, Дээрги-Чаяакчыга болгаш хаанга бараан болуп турган. ³¹ Хеврончуларның кол кижизи Иерия болур чүве-дир. Давидтиң хааннаашкынының дөртөн дугаар чылында хеврончуларның төрөл бөлүүн шинчилеп көөрге, Галаадтын Иазер хоорайда кончуг күштүг-шыырак улус бар болган. ³² Давид ынчангаш Иерияны болгаш ооң 2700 шыырак ха-дунмазын (шуптузу төрөл бөлүктөр баштыңнары) Бурганның болгаш хаанның бүгү ажил-херектерин күсөдир кылдыр томуylaп, Рувимниң, Гадтың аймактарының база Манассияның аймааның чартыгының даргалары кылып каан чүве-дир.

Израиль шеригниң салбырлары

(2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 11:10-47)

27 ¹ Шериглерниң кезектер айы-биле удуртучуларының данзызы — израиль төрөл бөлүктөрүнүн даргаларының, мун болгаш чүс шериг баштыңчыларының данзызы бо-дур. Чыды өттүр ай санында-ла бир кезек хаанга бараан болур ужурлут турган. Кезек бүрүзүңге 24 000 кижиге турган.

²⁻³ Баштайгы айда: Фарестин үре-салгалы, Завдиилдин оглу Яшавам.

⁴ Ийги айда: ахоки уктуг Додай. Оон кол дузалакчызын Миклот дээр.

⁵⁻⁶ Ушкү айда: Бурганнын бараалгачызы Иоиданың оглу Ваня. Ол дээрге алдаржаан үжен шериг баштыңчызының бирээзи, оларны баштаан кижиге турган. Ол кезекке оон бодунун оглу Аммизавад база турган.

⁷ Дөрткү айда: Иоавтың дунмазы Асаил. Оглу Зевадия оон салгакчызы болган.

⁸ Бешки айда: израх уктуг Шамхут.

⁹ Алдыгы айда: Текоя чурттуг Иккештин оглу Гира.

¹⁰ Чедиги айда: Эфремниң үре-салгалы, Пелон чурттуг Хелец.

¹¹ Сески айда: Зерахтың үре-салгалы, Хуша чурттуг Сивхай.

¹² Тоску айда: Вениаминиң үре-салгалы, Анатот чурттуг Авиезер.

* 26:20 Өске буруңгу сөзүглелде «Левиттерниң бирээзи Ахия» деп бижээн.

26:21-22 1 Чыл. 23:7-8 26:24 1 Чыл. 23:16 26:25 1 Чыл. 23:16 26:26 2 Хаан. 8:11 26:29 Неем. 11:16
26:30 1 Чыл. 27:17 26:31 1 Чыл. 24:23 | Ис. 21:39; 1 Чыл. 6:81 27:2-3 Сан. 26:19-21
27:5-6 2 Хаан. 8:18 27:7 2 Хаан. 2:18-23 27:11 2 Хаан. 21:18; 1 Чыл. 20:4

¹³ Онгу айда: Зерахтын үре-салгалы, Нетофа чурттуг Магарай.

¹⁴ Он бирги айда: Эфремниң үре-салгалы, Пирафон чурттуг Ванея.

¹⁵ Он ийиги айда: Гофониилдин үре-салгалы, Нетофа чурттуг Хелдай.

Аймактарның баштыңчылары

¹⁶ Израиль аймактарның баштыңчылары бо-дур:

Рувимниң аймааның даргазы — Зихрийниң оглу Элизер;

Симеоннун — Мааханың оглу Шефатия;

¹⁷ Левийниң — Кемуилдин огул Хашавия (а Аароннун төрөл бөлүүнүн — Садок);

¹⁸ Иуданың — Давидтин төрели Элиуй*;

Иссахарның — Михаилдин огул Омри;

¹⁹ Завулоннун — Авдийниң огул Ишмай;

Неффалимниң — Азриилдин огул Иеримот;

²⁰ Эфремниң аймааның — Азасияның огул Осия;

Манассияның аймааның чартының — Федаяның огул Иоил;

²¹ Галаадта Манассияның аймааның өске чартының — Захарияның огул Илдо;

Вениаминниң — Авенирниң огул Иаасил;

²² Данның — Иерохамның огул Азариил. Израильчилерниң аймактарын баштаан улус ол-дур.

²³ Давид хаан чизезин кылып тургаш, чээрби хардан куду назылыг улусту санаваан. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы израильчилерни дээрниң сылдызы дег хөй кылып каарын азаан болгай.

²⁴ Саруйяның огул Иоав санаашкынын кылып эгелээш, төндүрбээн. Ол чизе дээш Бурганның килени Израильге дүшкөн чүве-дир. Ынчангаш оларнын санын Давид хаанның чылдар демделелиниң номунче кирбээн.

Хаанның өске дужуметтери

²⁵ Хаанның эртинге шыгжамырларын Адиилдин огул Азмавет таңныылдап турган.

Шөлде, хоорай-суурда болгаш суургада курлавырларны Озияниң огул Иоанафан хайгаарап турган.

²⁶ Шөлде чер болбаазырадып ажылдап турар улус — Хелувтуң огул Ээрийниң хайгааралының адаанда.

²⁷ Рама чурттуг Шимей виноград шөлдериң, а виноградтан кылган арага шыгжамырларын Шефам чурттуг Завдий хайгаарап турган.

²⁸ Шефела девискээринде олива болгаш фиға ыяштарлыг черни — Гедер чурттуг Ваал-Ханан;

олива үзүнүң курлавырын — Иоас;

²⁹ Шарон девискээринде турар бода малды — Шарон чурттуг Шитрай; шынааларда малды — Адлайның огул Шафат;

³⁰ тгелелерни — измаил уктуг Овил; элчигеннерни — Меронот чурттуг Иехдия;

³¹ шээр малды — агар уктуг Иазиз кадарып турган. Олар шупту Давид хаанның кошкул-хөреңгизиниң удуртукчулары турган.

³² Давидтин төрөл акызы, угаанныг Иоанафан бижээчи эки сүмелекчи турган.

Хакмон уктуг* Иехил хаанның оолдарын кижизидип турган.

³³ Ахитофел — хаанның сүмелекчизи турган.

Архи уктуг Хусий — хаанның өңнүү турган.

³⁴ Ахитофелдин салгакчылары Ванеяның огул Иодай биле Авиафар турган.

Иоав — хаанның шериг даргазы турган.

Өргээ дугайында Давидтин чагыы

28 ¹ Давид Израильдин бүгү баштыңчыларын: аймактар баштыңчыларын, хаанга бараан болуп турар шериг кезектериниң даргаларын, муң болгаш

* 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Элиуй» эвес, «Элиав» деп ат бижээн. * 27:32 Азы: «Хакмониниң огул».

27:15 Ис. 15:17; Башт. 1:13; 3:9; 1 Чыл. 4:13 27:17 1 Чыл. 26:30 || 1 Чыл. 24:3 27:23 Э. д. 15:5
27:24 1 Чыл. 21:6-7 27:31 1 Чыл. 5:10; Ыл. Ыр. 82:7 27:33 2 Хаан. 15:12; 16:20 || 2 Хаан. 15:37; 17:7;
3 Хаан. 4:5 27:34 1 Чыл. 11:6 28:1 1 Чыл. 23:2

чүс шериг баштыңнарын, хаанның болгаш оолдарынын кошкул-хөрөнгизинин удуртукчуларын, дүжүметтерин, дайыңчыларын — бүгү күштүг-шыбырак улусту Иерусалимге чыып алган. ² Давид хаан туруп келеш, чугалаан:

«Мени дыңнанар, ха-дунма чонум! Бурганывыстың будун салыр ширтээ — Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразы турар өргээ тудуп кагымза деп күзеп чордум, ону тударынга херектиг чүүлдерни белеткеп каан мен. ³ Ынчалза-даа Бурган менээ: „Мээң адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен. Чүге дээрге сен хөй чаалашкан, хөй хан төп чораян кижидир сен“ — диди. ⁴ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы бүгү төрөлдери аразындан мени шилип алгаш, Израильдин мөңгөде хааны кылып каан болгай. Бурган тергийдээр кылдыр Иуданың аймаан, а ол аймакты иштинден мээң төрөл бөлүүмнү шилип алган. Оон Дээрги-Чаяакчы ачамның оолдарынын аразындан бүгү израиль чонну чагырар кылдыр мени шилип алган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ хөй оолдарны берген. Оларның аразындан Ол мээң оглум Соломонну шилип алгаш, Бодунуң бергени хаанның дүжүлгезинге олуртуп, Израильди чагырзын деп турар-дыр. ⁶ Меңээ Ол: „Мээң өргэмни болгаш оң шөлдери сээң оглун тудуп каар. Ону Мен Бодумга оол кылдыр шилип алдым, ынчангаш Мен ооң Адазы болур мен. ⁷ Бир эвес ол Мээң айтышкыннарынмы, дүрүмнеримни бо хунге чедир сагып келгени дег күүседир болза, ооң хаанашкынын мөңгөде быжыглап каар мен“ — диди. ⁸ Бөгүн мен Дээрги-Чаяакчының бүгү израиль чону көрүп турда, Бурганывыс дыңнап турда, силерге чагы берип тур мен: бодунарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын бүгү айтышкыннарын шынгы сагып чоруңар! Ынчан бо магалыг-чаагай черни ээлээрин уламчылап, ажы-төлүңерге ону өңчү кылдыр арттырып бээр силер.

⁹ А сен, оглум Соломон, ачаннын Бурганын билип ал, Анаа бүгү сеткил-сагыжыңдан, эки тураң-биле бараан бол,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бүгү улустун чүрээң шылгап, оларның бодалдарынын шимчээшпиннерин билер болгай. Бир эвес Олче чүткүүр болзунза, Ону тып аар сен. А бир эвес Оон ойталаар болзунза, Ол сенден кезээ-мөңгөде хая көрнү бээр. ¹⁰ Көр даан, сени Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг өргээзин тудар кылдыр шилип алган. Кадыг-быжыг бол, хөделип эгеле».

¹¹ Ынча дээш, Давид оглу Соломонга өргээниң хевир-чуруун берип каан. Ында ооң серилип черин, янзы-бүрү тудуулары, эртинелиг шыгжамырларын, үстүкү өрээлдерин, иштики өрээлдерин, ыдыктыг аптара турар өрээлди — шуптузун көргүзүп каан болган. ¹² Дээрги-Чаяакчының өргээзин Давид канчаар кылык-сап турганыл, ынчалдыр көргүзүп каан: оон шөлдери, долгандыр өрээлдерин, Бурганын өргээзинин эртинелерин болгаш ыдыктыг өргүл-белектерин шыгжаар өрээлдерни — шупту чүвени ында көргүзүп каан чүве-дир. ¹³ Бурганын бараалгакчыларының база левиттерин салбырларының дугайында чагыгларын, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болуушкунунуң бүгү ажилдарын, херекселдерин чагып каан. ¹⁴ Янзы-бүрү бараан болуушкуннарда ажыглаар алдын-мөңгүн херекселдерин деңзизин; ¹⁵ бараан болуп турда ажыглаар янзы-бүрү алдын-мөңгүн чырыткыларын болгаш деңнерниң деңзизин; ¹⁶ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыдыктыг хлеб салыр алдын ширээлерге алдынны, мөңгүн ширээлерге мөңгүннү; ¹⁷ арыг алдындан кылган илбектер, аяктар болгаш дашкаларны; янзы-бүрү алдын-мөңгүн тавактарның деңзизин; ¹⁸ айдызаар өргүл салыр бедигээшке деңзилеп каан арыг алдынны; херип алган чалгыннары-биле Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын шып алган, Ооң мунганы алдын херувимнерниң оуур-хевирин база оглунга берген. ¹⁹ Бо бүгү Дээрги-Чаяакчынын Давидке айтып каанын ёзуугаар хевир-чурукче кири бижиттинген.

²⁰ Оон ыңай Давид оглу Соломонга мынча дээн: «Кадыг-быжыг болгаш

28:2 Иса. 60:13; 66:1; Иез. 43:7 || 2 Хаан. 7:1; 1 Чыл. 17:1 28:3 2 Хаан. 7:5 || 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 22:8
28:4 1 Хаан. 16:12-13 || 1 Чыл. 17:27 || Э. д. 49:8; Ыд. ыр. 77:68; 1 Чыл. 5:2 28:5 1 Чыл. 3:1-9; 14:3-7 ||
1 Чыл. 22:9; 2 Чыл. 1:8; 6:10 28:6 2 Хаан. 7:13-14 28:9 1 Чыл. 29:17; У. ч. 17:3 || 3 Хаан. 8:39;
2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 1:24 || 2 Чыл. 15:2; Иса. 55:6; Иер. 29:13 28:13 1 Чыл. 23:6; 24:6
28:18 Хост. 25:20 || Ыд. ыр. 17:11; 98:1 28:19 Хост. 25:40 28:20 Иис. 1:6; 1 Чыл. 22:13

зрес-дидим бол, хөделип эгеле! Чүдөн-даа сестип кортпа, чүге дээрге Бурганым — Дээрги-Бурган-Чаяакчы — сээң-биле кады. Ол сени кагбас, сенден ойталавас, Ооң өргээзинде бараан болур ажылдарны албан доозар сен. ²¹ Бурганның бараал-гакчыларынын, левиттерниң салбырлары Ооң өргээзинге кандыг-даа ажылды кылырынга белен. Ус-шевер ажылдын кайы-даа хевирин билир кижиге эки тура-биле сеңээ дузалажыр, нояннар болгаш бүгү чон сээң бүгү дужаалдарыңны күүседиринге белен».

**Ыдыктыг өргээге
өргүл-белектерни бергени**

29 ¹ Давид хаан бүгү чонга мынча дээн: «Мээң оглум Соломон, Бурганның шилип алган кара чаңгыс кижизи, аныяк болгаш дуржулга чок-тур. Ажыл кончуг улуг, чүге дээрге бо өргээ анаа кижини эвес, а Дээрги-Бурган-Чаяакчыны болгай. ² Мен Бурганымның өргээзинге херектиг чүүлдериңи шыдаар шаам-биле белеткеп кагдым — алдын-мөңгүнү, хүлери, демирни болгаш ыяшты, оон аңгыда оникс дашты, каасталгага херек оку, маны база хөй янзы-бүрү өңнүг үнелиг даштарның бүгү хевирлерин белеткеп кагдым. ³ Оон ыңай Бурганымның өргээзинге ынак болгаш, белеткеп кааным чүүлдериниң кырынга бодумнун хууда алдын-мөңгүнүмнү ыдыктыг өргээге берип тур мен: ⁴ Офирден элкселген 3000 талант алдынны, 7000 талант арыг мөңгүнү* тудууларның ханаларын шыварынга, ⁵ шупту алдын болгаш мөңгүн эдилелдерге база кандыг-даа ус-шеверлээр ажылдар кылырынга берип тур мен. Эске кым бөгүн Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүл-белек кылырынга беленил?»

⁶ Ынчан Израильдин төрөл бөлүк, аймактар баштыңчылары, муң болгаш чүс шериг баштыңнары, хаанның дагып каан ажылдарының удуртукчулары эки тура-биле өргүл-белектерин кылып эгелээн. ⁷ Бурганның өргээзин тутар ажылга олар 5000 талант база 10 000 да-

рик* алдынны, 10 000 талант мөңгүнү, 18 000 талант хүлери база 100 000 талант демирни берген. ⁸ Үнелиг даштары бар улус Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шыгжамырынче, Гирсоннун үре-салгалы Йеихиддин холунга хүлээдип бергилээн. ⁹ Боттарының даргаларының Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүлдер кылып турарынга чон аажок өөрөөн. Чүге дээрге олар өргүлдү чүрээнин ханызындан кылып турган. Давид хаан база ол бүгү болуушкунга аажок өөрүп турган чүве-дир.

Давидтиң мактаалдыг мөргүмү

¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчыны бүгү чоннун мурнунга мынчаар алгап-йөрөөген:

«Дээрги-Чаяакчы, өгбевис Израильдин Бурганы*, Сеңээ алдар-мактал! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы, өндүр улуун болгаш күжүн, өндүр-чаагайын, тиелелген болгаш алдарың — Сээңии-дир. Дээрде-даа, черде-даа — бүгү чүве Сеңээ хамааржыр болгай. Чагырга — Сээңии-дир, Дээрги-Чаяакчы! Сен бүгү чүвениң кырында өндүр бедик Баштын сен. ¹² Байлакшыл болгаш аг-алдар Сенден бодараар, Сен бүгү чүвени чагырып турар сен. Сээң холунда — күш болгаш эрге-чагырга, Сээң холун бүгү улусту көдүрер болгаш быжыглаар.

¹³ А ам, бистин Бурганывыс, Сеңээ четтиргенивис илередиң, Сээң алдарлык адыңны алгап-мактап тур бис. ¹⁴ Шака бо өргүл-белекти кылыр хире мен база мээң чонум чүү бис? Бо бүгү Сээң ачыңда болуп турар-дыр. Бис Сээң холундан алган чүвевисти Сеңээ эгидип турарывыс ол-дур. ¹⁵ Сээң мурнунда бис, шупту өгбелеривис ышкаш, чүгле түр када маңаа турумчуп алган көшкүн улус-тур бис. Бистин чер кырында хүннеривис хөлеге-биле дөмей-дир — өлүмден дезип-ойлаар идегеливис чок-тур. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы, бистин Бурганывыс, Сээң ыдыктыг адыңга тураскааткан өргээни

* 29:4 Тозан ажыг тонна алдынга, ийи чүс он ажыг тонна мөңгүнге дең. * 29:7 Дарик — алдын чоос ады. Ол чоосту перси хаан Дарий I (б.э. чедир 522—486 ч.) мында тодаралып бижип турар болуушкуннарын соонда 400 хире чыл эрткенде, доктааткан. * 29:10 Азы: «Израильдин Бурганы, бистин Адавыс».

29:1 3 Хаан. 3:7; 1 Чыл. 22:5 29:4 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; Иов 22:24 29:5 Хост. 25:2 29:8 1 Чыл. 23:7-8 29:9 2 Кор. 9:7 29:11 Ыд. ыр. 23:1; 88:12 29:12 3 Хаан. 3:13 || 2 Чыл. 20:6 29:15 Лев. 25:23; Ыд. ыр. 38:13; 118:19 || Иов 14:2; Ыд. ыр. 101:12; 143:4 29:16 Агт. 2:8

тударынга белеткеп каанывыс бо бүгү байлакшыл Сээң холуддан келген болгаш, долузу-биле Сеңээ хамааржыр.

¹⁷ Мен билип тур мен, мээң Бурганым, Сен улустуң чүрээн хынап, оларнын шынчы сеткилин билип алыксап турар болгай сен. Мен бо бүгүнү арыг сеткилимден берген мен. Ам Сээң мында турар чонуң эки тура-биле өргүл-белек берип турарын өөрүшкү-биле көрүп тур мен.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, өгбелеривис Авраам, Исаак болгаш Израильдин Бурганы, Бодунуң чонуңуң сеткил-хөңүнү быжыглап, оларны кезээ шагда Сеңээ ыңдыг шынчы бодалдыг болдуруп көрем.

¹⁹ А Мээң оглум Соломонну Сээң айтышкыннарынны, дужаалдарынны, дүрүмнеринни хажык чокка чүрээни ханызындан күүседир, мээң белеткеп кааным чүүлдер-биле ыдыктыг өргээни тудар болдуруп көрем».

²⁰ Ооң соонда Давид бүгү чонга мынча дээн: «Бурганынар Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээнер!» Ынчан шупту боттарының өгбелериниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээген. Олар Дээрги-Чаяакчыга болгаш хаанга черге чедир мөгейип кээп дүшкөнөр. ²¹ Даартазында чон Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр мун бугажыкты, мун хойну, муң хураганы база арага өргүлдерин бүгү Израильдин адындан кылган. ²² Ол хүн олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга улуг өөрүшкү-биле дойлаан.

Чаа хаан Соломон

Ооң соонда чон Давидтин оглу Соломонну Дээрги-Чаяакчының шилип алганы хаан кылдыр олива үзү-биле база катап чаап алган. А Садокту Бурганның бараалкакчызы кылдыр база чаап алган. ²³ Соломон Дээрги-Чаяакчының берген дүжүлгезинге ачазы Давидтин орунуга олурупкан. Ол чедишкинниг болуп турган, бүгү Израиль аңаа чагырты берген. ²⁴ Шупту нояннар, күчүлүг дайынчылар болгаш Давид хаанның доңдары Соломон хаанны деткирин даңгырагалааннар. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Соломонну бүгү Израильдин мурнунга аажок өндүр улуг кылып, аңаа ооң мурнундагы Израильдин хааннарынның көрүп көрбээни өндүр бедик чагырганы хайырлаан чуве-дир.

²⁶ Иессейниң оглу Давид бүгү Израильдин хааны турган. ²⁷ Ол Израильди дөргөн чыл иштинде: чеди чылды Хевронга, үжен үш чылды Иерусалимге чагырган. ²⁸ Ол бай-шыдалдыг болгаш алдар-аттыг амыдыралды мага хандыр чурттап эрткеш, кыраан назынында өлүп калган. Оглу Соломон ооң орунуга хаан болган. ²⁹ Давид хаанның ажыл-чорудулгазының дугайында эгезинден төнчүзүңге чедир Бурганның медээчилери — өттүр көөр Самуил, Нафан болгаш Гад бижээн. ³⁰ Ол номнарда хаанның күчү-күштүүн, бүгү чагыргазының үезинде Давид-биле, Израиль болгаш өске-даа чурттар-биле чүү болуп турганын бижээн.

29:17 1 Чыл. 28:9; У. ч. 17:3 29:19 1 Чыл. 22:14 29:22 3 Хаан. 1:39 || 3 Хаан. 2:35

29:23 3 Хаан. 2:12 29:25 2 Чыл. 1:1 || 3 Хаан. 3:13; 2 Чыл. 1:12 29:27 2 Хаан. 2:11; 5:4-5;

3 Хаан. 2:11 29:29 1 Хаан. 16:13 || 2 Хаан. 7:2 || 1 Хаан. 22:5

Чылдар демдеглели

Ийиги ном

Кирилде

Бо ном израиль чоннун бистин эрага чедир X вектен VI вектин ортузунга чедир төөгүзүн тоожуурун уламчылап турар.

Номнун бирги кезеэнде (1–9 эгелер) Соломоннун хааннаашкынын болгаш оон Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканын көргүскен. Ийиги кезеэнде (10–36 эгелер) Иудея күүрүнениң төөгүзүн Иерусалимни 587/586 чылда Вавилоннун эжелеп алганынга чедир шинчилеп көргүскен. Чылдар демдегледдериниң Хаанның чагырга номнарындан бир ылгалы болза Израильдин хааннарын чүгле олар Иудеяның төөгүзүнге кандыг-бир ужур-уткалыг чүүл кылган таварылгада адап турарында. Чылдар демдегледдиниң бирги номунда ышкаш, бо номда база автор иудей күүрүнеге Дээрги-Чаяакчыга бараан болурда, левиттерниң ажыл-хүлээлгезинче онза кичээнгей салган.

Ном Персияның хааны Кирниң 539/538 чылда иудей чонга төрөөн черинче ээп чанар чөпшээрел берген чарлыгы-биле төнгөн. Ол чарлык Эзраның номунун эгезинде база таваржып, ооң-биле еврейлерниң Вавилон күүрүнеге туттуруушкунга чедир төөгүзүн оларның Иудеяже ээп келген соондагы төөгүзү-биле холбап турар.

Соломон хаанның мерген угаан дилээн мөргүлү (3 Хаан. 3:4-14)

1 Давидтин оглу Соломон бодунун күрүнезин быжыг тудуп, чагыра берген. Хаанның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады бооп, ону аажок өндүр улуг кижин кылып каан.

2 Соломон бүгү израиль чонну – мун болгаш чус шериглер даргаларын, шийт-кекчилерни, бүгү Израильде нояннарны, төрөл салгалдар баштыңнарын чыгдырып алган. **3** Бүгү чыылган чон-биле кады Соломон Гаваон хоорайда бедик черже чорупкан, чүге дээрге аңаа Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң ээн кургаг ховуда тип кааны Бурган-биле Ужуражылга майгыны турган. **4** (Давид хаан Бурганның ыдыктыг аптаразын Кириат-Иарим хоорайдан аңаа белегкеп алган черинче – Иерусалимде тип каан өске майгыңче апарып каапкан турган. **5** А Хурнун оглунун оглу, Урийниң оглу Веселилдиниң кылып кааны өргүл са-

лыр хүлөр бедигээш Гаваонда Дээрги-Чаяакчының майгынының мурнунга артып калган чүве-дир, ынчангаш Соломон бүгү чыыш-биле кады аңаа Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан.) **6** Соломон Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ужуражылга майгынының баарынга турган өргүл салыр хүлөр бедигээшче үне бергеш, аңаа бир муң бүрүн өрттедир өргүлдү кылган.

7 Ол дүне Бурган Соломонга көс-түп келгеш: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» – дээн.

8 Соломон Бурганга мынча деп харылаан: «Сен мээң ачам Давидке өндүр улуг энерелиң көргүзүп, ооң орнунга хаан кылдыр мени салып кагдың. **9** А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, мээң ачам Давидке Сээң чугаалаан сөзүң боттанзын. Сен мени черниң элезин-довураа дег хөй сангыч чоннун хааны кылып каанна болгай сен. **10** Ам меңээ мерген угаан биле билигден хайырлап көрөм, Сээң дузаң чок болза, бо өндүр улуг чонунну кым баштап шыдаары?»

1:1 Чыл. 29:25 1:3 1 Чыл. 16:39; 21:29 1:4 1 Чыл. 13:5-6 || 2 Хаан. 6:17; 1 Чыл. 15:1 1:5 Хост. 31:2 || Хост. 27:1; 38:1 1:8 1 Чыл. 28:5 1:9 3 Хаан. 8:26; 2 Чыл. 6:17 || Э. д. 13:16; 28:14

¹¹ Бурган Соломонга мынча дээн: «Сээң чүрээнге ындыг дилег турган болгаш, байлакшыл-элбекшил-даа, ат-алдар-даа, дайзыннарың өлүмүн-даа база бодунга узун назын-даа дилеведин, а сени ооң хааны кылып кааным Мээң чонумну башкараар мерген угаан биле билигни бодунга диледин. ¹² Ындыг болганда, Мен сеңээ мерген угаан биле билигни хайырлаар мен. Оон туржук, сээң мурнунда турган хааннарның кайызынга-даа турбаан, сээң соонда чагыраар хааннарга база турбас байлакшыл-элбекшил болгаш ат-алдарны база сеңээ хайырлаар мен».

¹³ Соломон Гаваонда ыдыктыг бедик черден — Ужуражылга майгынындан Иерусалимче чедиپ келгеш, Израильди чагыра берген.

*Соломоннун аг-шериг биле
байлакшылды чыып аланы
(3 Хаан. 10:26-29)*

¹⁴ Соломон дайынчы тергелеринин, аъттыг шериниң санын көвүдедип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунун чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ¹⁵ Соломоннун чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, алдын-мөңгүн база ынча апарган, а пөштен кылган тудуларга эңдерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ¹⁶ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган — хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып ап турган чүве-дир. ¹⁷ Бир дайынчы тергени Египеттен 600 шекел мөңгүн-биле садып эккеп, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ынчаар, Соломоннун садыгжыларын дамчыштыр, бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирип берип турган.

*Бурганның өргээзин тударынга белеткел
(3 Хаан. 5:1-18)*

2 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ болгаш бодунга хаан ордузу тудар деп бодап алган. ² Ол 70 000

кижини дажыкчылар кылдыр, 80 000 кижини дагларга даш чонукчулары кылдыр, 3600 кижини — ажылчыннар башкараар даргалар кылдыр тургузуп каан.

³ Соломон Тирниң хааны Хирамга дараазында сөстөрни дамчытсын дээш улус чоруткан: «Мээң ачам Давид бодунга чурттаар орду тудуп турда, анаа пөштер чорудуп берип турганын дег, менээ база чорудуп берип көрөм. ⁴ Мен бодунун Бурганым Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ тудар деп тур мен. Ону Аңаа бараалгадып, Ооң мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр мен, ыдыктаан хлебтерни үргүлчү салыр мен база амыр-дыш хүннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш Бурганым Дээрги-Чаяакчының доктаатканы өске байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдерни эртен, кежээ кылыр мен. Израильге ындыг айтыгышкыны кезээ-мөңгөде берген-дир.

⁵ Мээң тудуп турар өргээм өндүр улуг болур, чүге дээрге бистин Бурганымвыс бүгү бурганнардан өндүр бедик болгай. ⁶ Дээр, эн бедик дээр безин Ону сыңырып шыдавас болганда, кым Аңаа өргээ тудуп бээр харыктыгыл? Аңаа өргээ тудуп берипки дег кым мен мен? Ооң мурнунга чаагай чыттыг өргүлдөр өрттедип шыдаарынга-ла өй болдум бе.

⁷ Ынчангаш менче алдын-мөңгүн, хүлөр болгаш демир-биле чогаадыкчы ажылдап билир, а ол ышкаш кызыл, кызыл-хүрең болгаш көк өңнүг пөстөр-биле ажылдап билир база ыяш, дашты оюп хээлеп билир усчу кижиден чорудуп берип көрөм — ол кижини Иудея биле Иерусалимге мээң ачам Давидтин томуйлап кааны уран-шевер улус-биле кады ажылдазын.

⁸ Менээ оон ынай Ливандан пөш, шиви болгаш сандал ыяштан чорудуп берип көрөм, чүге дээрге сээн ажылчыннарыңның ыяш кезеринге мергежээнин билди мен. Мээң чалчаларым сээң чалчаларың-биле кады ажылдап, ⁹ менээ хөй ыяштан белеткеп берзин, чүге дээрге мээң тудуп турар өргээм өндүр улуг болгаш кайгамчык болур. ¹⁰ Сээң ыяш кезип турар чалчаларыңга 20 000 кор ишти дээрбелеп каан кызыл-тасты база ол

* 2:10 20 000 кор, бат ишти — амгы хемчээлдер ёзуугар 4 000 000 ажыг литр кызыл-тас болгаш арбай, 400 000 ажыг литр арага болгаш олива үзү.

1:12 3 Хаан. 4:29-31; 5:12; 10:23; Эклл. 1:16 1:14 3 Хаан. 4:26 || 3 Хаан. 9:19 1:16 Ы. х. к. 17:16

2:3 1 Чыл. 14:1 2:5 Ыд. ыр. 134:5 2:6 3 Хаан. 8:27; 2 Чыл. 6:18; Иса. 66:1 2:7 1 Чыл. 22:15

хире арбайны, 20 000 бат ишти араганы база ол хире олива үзүн бээр мен»*.

¹¹Тирниң хааны Хирам Соломонче чагаа бижиг: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга ынак-тыр, ынчангаш сени ооң хааны кылып каан-дыр» – деп харыылаан.

¹²Хирам оон ыңай: «Чер биле дээрни чаяап каан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Давид хаанга Ол мерген угаанныг, сарыылдыг болгаш чүве эндeves оолду хайырлаан-дыр. Ол оол Дээрги-Чаяакчының өргээзин база бодунун ордузун тудар-дыр.

¹³Мен сенче Хирам-Авий дээр билди-билиглиг шевер кижини чорудуп берейн. ¹⁴Ооң авазы Даннын аймаандан укталган, а ачазы Тир хоорай чурттуг кижини. Хирам-Авий алдын-мөңгүн-биле, хүлөр болгаш демир-биле, даш болгаш ыяш-биле, а ол ышкак кызыл, кызыл-хүрөң, көк пестер-биле, чуга лён пестер-биле ажылдап билир, оюп хээлээр ажылдарга дуржулгалыг, аңаа дааскан кандыг-даа чагыгны күүседип шыдаар кижини. Ол сээң ус-шеверлерин-биле болгаш сээң ачан, мээң дээргим Давидтин ус-шеверлери-биле кады ажылдаар.

¹⁵Мээң дээргим, азаап каанып кызыл-тас, арбай, олива үзү болгаш араганы бодунун чалчаларыңга чорудуп берип көрөм. ¹⁶А бис сенээ Ливанда ыяшты, чезени хереглээр-дир сен, ынчаны кезип бергеш, салдар даггаш, далайлап Иопния хоорайже салдады бээр бис, а сен оортан Иерусалимче сөөртүп ап шыдаптар сен».

¹⁷Соломон ынчан израиль черде чурттап турар даштыкы улустуң чизезин, ооң ачазы Давидтин кылган чизезиниң соонда кылыр, 153 600 кижини бар болган. ¹⁸Хаан олардан дажыкчы бооп ажылдаар 70 000 кижини, дагларга даш чонар 80 000 кижини база чонну албадап ажылдадыр 3600 дарганы тургузуп каан.

Соломоннуң Бурганның өргээзин тутканы

(3 Хаан. 6:1-38; 7:15-21)

З¹Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин Иерусалимге, Мория дагга – ооң ачазы Давидке Дээрги-Чаяакчының

көзүлгөн черинге тудуп эгелээн. Давидтин белеткеп каан ол чери иевус сөөктүг Орнанның тараа шаңынга турган. ²Хаан өргээни ийи айның ийиде, бодунун чагыргазының дөрткү чылында тудуп эгелээн.

³Бурганның өргээзин тударда, Соломоннун салган тавааның кемчээли бодур: узуну алдан кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту (кырының биеэги кемчээлин ёзугаар). ⁴Өргээнин мурнунда серилиг чер турган. Ооң узуну өргээнин дооразыңга дең – чээрби кыры дурту, а бедии чээрби кыры дурту*. Хаан ону иштинден арыг алдын-биле шап каан. ⁵Өргээнин улуг өрээлин шиви шагың-биле шыпкаш, ону арыг алдын-биле шап, аңаа пальмалар болгаш илчирбежигештер дүрзүлери оюп каан. ⁶Өргээни улуг үнелиг даштар-биле каастап каан; Соломоннун ажыгалаан алдыны Парваимден эккелген алдын турган. ⁷Өргээнин иштинде чудуктар, эргиннер, ханалар, эжиктерни алдын-биле шап кааш, ханаларга херувимнер дүрзүлери оя кезип каан.

⁸Оон Соломон эң ыдыктыг өрээлди кылып каан: ооң узуну, өргээнин дооразы дег, чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту. Оон ону иштинден 600 талант* деңзилиг эки шынарлыг алдын-биле шап каан. ⁹Алдын кадаглар 50 шекел* деңзилиг турган. Үстүкү өрээлдери база алдын-биле шап каан.

¹⁰Эң ыдыктыг өрээлге ийи херувим оя кезип кылгаш, алдын-биле шап каан. ¹¹Херувимнерниң чалгыннарының ниити узуну чээрби кыры дурту. Бирги херувимниң бир чалгыны (ооң узуну беш кыры дурту) өргээнин бир ханазыңга дээп турган, а шак-ла ыңдыг кемчээлдиг өске чалгыны ийиги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹²База-ла шак ынчаар ийиги херувимниң беш кыры дурту узун бир чалгыны өргээнин өске ханазыңга дээп турган, а шак-ла ыңдыг кемчээлдиг өске чалгыны бирги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹³Ол херувимнерниң хере сунган чалгыннарының узуну чээрби кыры дурту болган. Олар бут кырында, ыдыктыг өрээлче көрүндүр тургулаан.

* 3:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүс чээрби кыры дурту» деп бижээн. * 3:8 600 талант – 20 ажыг тоннага деңнежир. * 3:9 50 шекел – чартык килограммдан ажыг деңзиге деңнежир.

2:11 3 Хаан. 10:9 2:13 3 Хаан. 7:13-14 2:16 Ис. 19:46 2:17 1 Чыл. 22:2 3:1 Э. д. 22:2 || 1 Чыл. 22:1 3:10 Хост. 25:18-20

¹⁴ Соломон көк, кызыл-хүрөн болгаш кызыл пөстөрдөн база чуга лёндан көжеге кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин хээлеп аргып каан.

¹⁵ Өргэениң мурнунга ол бедии үжөн беш кыры дурту ийи адагаш тургузуп каан. Оларның кайызынын-даа бажынга бедии беш кыры дурту капитель кылып каан. ¹⁶ Иштики өрээлге илчирбежигештер кылгаш, база-ла адагаштарның баштарынга салып каан. Оон ыңай чүс гранат чимизи кылгаш, илчирбежигештерже салып каан. ¹⁷ Адагаштарны өргэениң мурнунга, бирээзин — оң, өскезин — солагай талазынга тургускаш, оң талазындазын Яхин деп, а солагай талазындазын Вооз деп адап каан*.

Бурганның өргээзиниң эт-херексели
(3 Хаан. 7:23-51)

4 ¹ Соломон өргүл салыр хүлер бедигээш кылып каан. Ооң узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту, бедии он кыры дурту. ² Оон «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан. Ооң бир эриинден өске эриинге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжөн кыры дурту хемчээр хендир ону долгандыр куржап алган. ³ Далайның адаан долгандыр бугаларга дөмей ийи одуруг дүрзүлөр турган. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он буга онаажыр турган. Оларны далай-биле кады тудуш чаңгыс кылдыр шуткуп каан.

⁴ Далай он ийи буга кырында турган; оларның үжү сонгу чүкче, үжү — барынын чүкче, үжү — мурнуу чүкче, үжү — чөөн чүкче көрүнгөн. Далай оларнын ооргазында чыткан, а бугаларнын соо оон ортузунче, төпче уланган. ⁵ Далайның кылыны дөрт илиг, а ооң эрии аяк эрии дег, лилия чечээ дег турган. Оон ишкири — 3000 бат*.

⁶ Он чунар сава кылгаш, бежин Бурганның өргээзиниң оң талазынга, база бежин — солагай талазынга тургузуп каан. Оларга бүрүн өрттедир өргүлдерни чуп турган. А далайны Бурганның бараалгакчылары чунарда ажыглаар чүведир.

⁷ Он алдын чырыткыны дүрүмде доктаатканын эзугаар кылгаш, Бурганның өргээзинге, бежин — оң талазынга, бежин — солагай талазынга, тургузуп каан.

⁸ Он ширээ кылгаш, Бурганның өргээзинге, бежин — оң талазынга, бежин — солагай талазынга, тургузуп каан. Оон ыңай чүс алдын аяк кылып каан.

⁹ Бурганның бараалгакчылары турар шөл, улуг шөл, шөлче үнер-кирер эжиктер кылгаш, эжиктерни хүлер-биле шап каан. ¹⁰ «Далай» дээр улуг саваны өргэениң оң талазынга, мурнуу-чөөн азыгга тургузуп каан.

¹¹ Хирам савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан.

Ооң соонда Хирам Бурганның өргээзинге Соломон хаанның чагыын эзугаар кылып турган ажылын дооскан. Ооң кылган чүүлдери бо-дур:

¹² ийи адагаш, оларның бажында паш хевирлиг ийи капитель, капительдерни каастап шып турар ийи четки;

¹³ ол ийи четкиге 400 гранат чимизи — ийи адагаш бажында капительдерни каастап шып турар ийи четкиниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи онаажыр кылдыр;

¹⁴ тергежигештер болгаш оларнын кырында чунар савалар;

¹⁵ «далай» дээр бир улуг чунар сава болгаш ооң адаанда ийи буга;

¹⁶ савалар, хүл-узарлар болгаш сээрээр.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглазын дээш, Хирам-Авий Соломон хаанга ол бүгү эт-херекселди кыллайтыр хоюглап каан хүлдерден кылып берген. ¹⁷ Хаан ол эт-херекселди Иордан шынаазынга, Сокхот биле Цареданың аразынга дойдан кылган шуткуур хепке шуткуп кударын дужааган. ¹⁸ Соломон ол бүгү эт-херекселди эндере кылдыртып каан болгаш, хүлдерниң ниити деңзизи билдинмес бооп арткан.

¹⁹ Соломон оон ыңай Бурганның өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан: өргүл салыр алдын бедигээш, ыдыктаан хлебтер салыр ширээрлер; ²⁰ Эң ыдыктыг өрээл мурнунга дүрүм эзугаар кыпсыр кылдыр арыг

* 3:17 Бо аттарның утказы эки билдинмес. Яхин — «Бурган тургузуп турар», а Вооз — «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас. * 4:5 3000 бат — 60 000 ажыг литр.

3:14 Хост. 26:31 3:15 4 Хаан. 25:16-17; Иер. 52:21-23 4:1 2 Чыл. 7:7; 8:12 4:2 4 Хаан. 16:17

4:6 Иез. 40:38 4:7 Хост. 25:31-39

алдындан кылган чырыткылар болгаш оларның деңнери; ²¹ чырыткының чечектери, деңнери, дең өзээ үзе кезер кыскаштары — оларны эң шынарлыг алдындан кылган; ²² арыг алдындан кылган бижектер, хымыштар, хүүрекчигештер, айдызаар савалар; өргээниң эжиктери — ооң эң ыдыктыг иштиги өрээлиниң база ыдыктыг өрээлиниң алдын эжиктери.

5 ¹ Соломоннун Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунун ачазы Давидтин Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан чүүлдерин: алдын-мөңгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Бурганның өргээзиниң эртинге шыгжамырынче суктуруп каан.

**Ыдыктыг аптараны
Бурганның өргээзинче көжүргени
(3 Хаан. 8:1-13)**

² Соломон оон Израильдин баштыңнарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктериниң бүгү нояннарын Иерусалимче — Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Давидтин Хоорайындан, Сион дагдан өскээр көжүрөр дээш — кыйгырып алган. ³ Бүгү израильчилер хаанның кыйгырганын ёзугаар байырлал үезинде, чеди айда чыгылып келген.

⁴ Израильдин бүгү баштыңнары чедеп кээрге, левиттер ыдыктыг аптараны көдүргөш, ⁵ оон-биле кады Ужуражылга майгынын база аңаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди алгаш чоруу каннар. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер ол бүгүнү көдүрүп апар чыткан. ⁶ Соломон хаан болгаш оон кыйгыры-биле чыылган бүгү израиль ниитилел ыдыктыг аптараны мурнунда турган; олар өргүл кылдыр эңдерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган — ол малды санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁷ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын Ооң өргээзиниң иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрээлге эккелгеш, херувимнер чалгыннарының адаанга тургузуп каан. ⁸ Херувимнернин

чалгыннары ыдыктыг аптараның турар черинин кырынга херлип, оон бодун база ону көжүрөрдө ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни шыва апкан турган. ⁹ Аптараның көдүрткүүш-мергелери дыка узун болгаш, оларның уштары эң ыдыктыг өрээлдин мурнундан көстү бээр, ынчалза-даа өргээниң даштындан көөрге, көзүлбес турган. Олар ында амдыгаа чедир бар. ¹⁰ Ыдыктыг аптарада ийи калбак даштан өске, чүү-даа чок болган. Оларны ынаар Моисей Хорив дагның чанынга, кажан израильчилер Египеттен үнүп келгенде, Дээрги-Чаяакчы ол дагга чонбиле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дир.

¹¹ Бурганның бараалгакчылары өргээниң ыдыктыг черинден үнүп келген. Аңаа турган бараалгакчылар, кандыг-даа салбырга хамааржып турган болза, шупту арыгланып-ыдыктаны берген чүве-дир. ¹² Бүгү левит ыраажылар — Асаф, Еман, Идифун болгаш оларның оолдары, ха-дунмазы чуга лён кептер келип алгаш, өргүл салыр бедигээштиң чөөн талазынга туруп алган, кимвалдар, чадаганнар, чанзыларга ойнап турганнар. Бурганның 120 бараалгакчызы трубалар тудуп алган, олар-биле кады ойнап турган. ¹³ Труба эдискен-даа, ырлашкан-даа улус аяннашкак кылдыр ойнап, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактап, Аңаа өөрүп четтирип тура, чаңгыс үннүг дег болган. Трубалар этсип, кимвалдар болгаш өске-даа хөгжүм херекселдеринге ыткыры ойнавышаан, олар Дээрги-Чаяакчыны: «Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир» — деп алгап-мактап турганнар.

Оон Дээрги-Чаяакчының өргээзин булут бүргей апкан. ¹⁴ Ынчангаш Бурганның бараалгакчылары булуттуң хараазы-биле бараан болур харык чок апарган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан.

6 ¹ Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгай. ² Мен Сенээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ тудуп бердим» — дээн.

5:2 Хаан. 6:12 5:8 Хост. 25:22; 26:33-34; 2 Чыл. 3:10-13 || Хост. 25:13-15 5:10 Хост. 16:33-34; Сан. 17:10 || Хост. 25:21; 40:20; Ы. х. к. 10:5 5:11 1 Чыл. 24:1-9 5:12 1 Чыл. 6:33, 39; 25:1 || 1 Чыл. 15:16; Ыд. ыр. 150:3-5 5:13 1 Чыл. 16:42 || 1 Чыл. 16:34; Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 5:14 Хост. 40:34-35 6:1 Ыд. ыр. 17:12; 96:2

Соломоннун чонга чугаалаан чүези
(3 Хаан. 8:14-21)

³ Израильчилер шупту аңаа чыгып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алгап-йөрөөп каан. ⁴ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунун аксы-сөзү-биле азаан чүезин Бодунун холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ⁵ „Бодунун Израиль чонумну египет черден үндүрө берген хүнүмден бээр, Мен Израильдин кайгы-даа аймаанга, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар хоорай шилип албаан мен база Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы болур кижиге шилип албаан мен. ⁶ Ынчалза-даа ам Мээң адымга тураскааткан боору-биле Иерусалимни шилип алган мен база Мээң израиль чонумну чагырар кылдыр Давидти шилип алган мен“ — деп чугаалаан болгай. ⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адымга тураскааткан өргээ тударын күзөөн-даа болза, ⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тударын бодап алган-дыр сен, ол бодалың эки-даа-дыр. ⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, оглуң тудар. Сээң ботталдырган оглуң Мээң адымга тураскааткан өргээни тудуп каар-дыр“ — дээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун азаашкынын күүсетти. Мен ам Ооң азаанын ёзугаар мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаптым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адымга тураскааткан өргээ тудуп кагдым. ¹¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчынын израильчилер-биле чарган чагыг-керээзин шыгжап каан ыдыктыг аптараны тургузуп кагдым».

Бурганның өргээзин ыдыктап турда, Соломоннун мөргүзү
(3 Хаан. 8:22-53)

¹² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчынын өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга туруп алгаш, холдарын өрү сунупкан. ¹³ Хаан узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту хүлер бедиктээш кылгаш, ону даштыкы шөлдүң ортузунга тургузуп каан турган. Ол бедиктээш

кырынга туруп алгаш, бүгү израиль ниитилелдин мурнунга дискетерин черге дегзип, холдарын дээрже сунгаш, мынча дээн: ¹⁴ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде-даа, черде-даа Сенээ дөмей Бурган чок. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээң оруктарыңны эдерип чоруур чалчаларыңга энерелиң көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ¹⁵ Бодуннун чалчан, мээң ачам Давидке берген сөзүңнү ээледин. Сен ол азаашкынын Бодунун аксы-сөзүң-биле чугааладың, а бөгүн ону Бодунун холуң-биле боттандырдың.

¹⁶ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчан, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээң оолдарын, сээң Мени дыңнап турганың дег, Мени тооп дыңнап, Мээң хоойлумда айыткан оруктан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнума саадаар сээң салгакчың үстүп төнмөс“ — дээн азаашкынын утпайн көрөм. ¹⁷ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчан Давидке Сээң берген сөзүн ам боттанзын!

¹⁸ Ынчаарга Бурган чер кырынга кижилер-биле кады чурттаар деп бе? Дээр, эң бедик дээр безин, Сени сыңырып шыдапас болганда, мээң тудуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңыраарыл?! ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодуннун чалчан оон мөргүлүн, оон чалынганын дыңнап көрөм, Бурганым Дээрги-Чаяакчы! Сээң мурнунга Бодуннун чалчаннын мөргүп турар чалынган дилээн база мөргүлүн дыңнап көрөм! ²⁰ Сээң караан дүне-хүндүс бо өргээже, ат-алдарын аңаа турарын азаан черинче шимдинмейн көрзүн. Бодуннун чалчанчың бо черже шиглей көргөш, чангып турар мөргүлүн дыңнап көрөм. ²¹ Сээң чалчан, Сээң чонун бо черже көрүп алгаш, мөргүп эгелээрге, оларнын чалынган дилээн дыңнап көрөм. Чурттап турар дээринден дыңнап кааш, өршөөп көрөм.

²² Бир кижиге өске кижиге удур бачып үүлгөткен дижи. Буруудаттыргандан оон буруу чогуң дугайында дангырак негээрге, ол кижиге бо өргээге келгеш, Сээң өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга дангырак бээр. ²³ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, хемчегден ап көрөм. Бодуннун чалчаларыңнын херээн шийдип,

6:3 2 Хаан. 6:18 6:6 2 Хаан. 7:6-8; 1 Чыл. 17:5-7 6:7 2 Хаан. 7:1; 1 Чыл. 17:1; 22:7 6:9 2 Хаан. 7:12-13 6:10 1 Чыл. 28:5 6:12 Эзра 9:5 6:14 Хост. 15:11 6:16 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4 6:17 2 Чыл. 1:9 6:18 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1 6:20 Ы. х. к. 12:11 6:22 Хост. 22:11

буруулуг кижини буруудадып, ооң кылган үүлгедин бодунун бажынче халдадып көрөм, а буруу чок кижини агартып, ооң чөптүгү-шыннын бадыткап көрөм.

²⁴ Сээн израиль чонун Сеңээ удур бачыт үүлгеткеш, дайзыннарга чылча шаптырып алган дижик. Чонун Сеңче эглип кээр, Сээн адынны алгап-мактаар, бо өргээге Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чанннып, дилег кылыр. ²⁵ Ынчан Сен дээрден дыннап кааш, Бодунун израиль чонунун бачыдын өршээп, Сээн оларга база оларнын ада-өгбезинге берген чериңче чандырып көрөм.

²⁶ Дээр хагдына берип, Сээн чонунун Сеңээ удур бачыт үүлгеткени дээш чабс чагбайн барган дижик. Сен ону кезедринге, чонун оон бо черге көрүп алгаш, мөргүүр, Сээн адынны алгап-мактаар база бодунун бачыдындан ойталаар. ²⁷ Ынчан дээрден дыннап кааш, Бодунун чалчаларыннын, Бодунун израиль чонунун бачыдын өршээп көрөм. Оларга эдерип чоруур ужурулу шынныг орукту айтып берип көрөм база Бодунун чонунга Сээн өңчү кылдыр берген чериңче чабстан чагдырып көрөм.

²⁸ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чиир хат, дужут аарык, шергилер, мөөң шартылаа черге халавын халдаткан дижик; азы дайзын израиль чонун бодун-на черинге, хоорайларынга кызгадап, бүзөөлөп алган дижик; азы кандыг-бир айбыл-халап, аарыг-аржык келген дижик. ²⁹ Бир кижичи азы Сээн бүгү израиль чонун кандыг-даа мөргүл кылып, чанннып дилээр болза, олар шупту качыгдал, муңгагдалды ожаап билгеш, бо өргээге холдарын тейлеп сунар болза, ³⁰ ынчан Бодунун чурттап турар дээринден дыннап кааш, оларны өршээп көрөм. Кижичи бүрүзүн ооң ажил-херээн ёзуугаар, ооң сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүгө дээрге чүглө Сен кижичи амытаннын сеткил-чүрөөн билер болгай сен. ³¹ Сээн оларнын ада-өгбезинге бергенин чер кырынга чурттап турар үезинин дургузунда олар Сенден коргуп, Сээн оруктарынны эдерип чорзун.

³² А Сээн израиль чонунун санынче кирбес, ынчалза-даа ырак черден Сээн алдар-адын дыннааш, чедип келген даш-

тыкы кижиге хамаарыштыр. Кажан ол даштыкы кижичи Сээн өндүр улуг адын, Сээн күчүлүг холун болгаш күш-шыдалың дугайында дыннааш, чедип кээп, бо өргээге көрүп алгаш, мөргүүрге, ³³ Бодунун чурттап турар дээринден дыннап каап көрөм, оон Сенден дилээн бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейнин бүгү чоннары Сээн адынны билип алзын, Сээн израиль чонун ышкаш, Сенден кортсун база мээң тудуп кааным бо өргээни Сээн адын-биле адап каанын билип алзын.

³⁴ Кажан Сээн чонун бодунун дайзыннары-биле дайылдажыр дээш Сээн айыткан оруун-биле чорупкаш, Сээн шилип алганың бо хоорайже, Сээн адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргээге көрүнгөш, Сеңээ мөргүүрге, ³⁵ дээрден ооң мөргүлүн, чалынган дилээн дыннап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм.

³⁶ Сээн чонун Сеңээ удур бачыт үүлгедирге – а бачыт үүлгетпес кижичи чок-ла болгай – Сен аңаа килленей бергеш, ону дайзыннарынга хүлээди бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар черге аппаар дижик. ³⁷ Сээн чонун ол черге сеткил-чүрөө ескерилгеш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сеңээ: „Бис бачыт үүлгедип, бузут кылып алдывс, буруудан-дыр бис“ – деп мөргүүр болза; ³⁸ бир эвес Сээн чонун туттуруушкунда турар черинге бүгү чүлдү-чүрээнден, сеткилинин ханызындан Сенче эглип, Сээн оон ада-өгбезинге берген чериңче, Сээн шилип алганың хоорайже, Сээн адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргээге көрүнгөш, мөргүүр болза, ³⁹ Бодунун чурттап турар дээринден оон мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыннап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм. Бодунун чонуну Сеңээ удур үүлгеткен бачыгтары дээш өршээп көрөм.

⁴⁰ Ийе, мээң Бурганым, Сээн караан ажык болзун, Сээн кулаң бо черге чугаалаан мөргүл сөстөринче кичээнгейлиг болзун.

⁴¹ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжың черинче чедип келем – Сен Бодун, күчү-күжүннү демдеглээн ыдыктыг аптара база. Сээн

6:24 Лев. 26:17 6:26 Ы. х. к. 11:17; 3 Хаан. 17:1 6:27 1 Хаан. 12:23 6:28 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22;

Ам. 4:9; Агг. 2:17 6:30 1 Чыл. 28:9; Ыд. ыр. 43:20; У. ч. 15:11; Аж.-ч. 1:24 6:32 Ыд. ыр. 101:16

6:36 У. ч. 20:9; Экл. 7:20; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23 6:37 Лев. 26:40; Неем. 9:2; Дан. 9:4-5

6:38 Иер. 29:12-14 6:40 Неем. 1:6, 11; Ыд. ыр. 129:2 6:41 Иов 29:14 || Ыд. ыр. 131:8-9

бараалгакчыларын, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, камгалалынны хеп дег кедип алзын, Сеңээ бердинген улус Сээн ачыбуянын дээш өөрүп-хөглезин. ⁴² Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Бодунун шилип чаганыч хаандан хая көрүнмейн, чалчаан Давидке аазаан энерелиң дугайында бодап көрөм!⁴³»

*Өргээни Бурганга бараалгатканы
(3 Хаан. 8:62-66)*

7 ¹ Соломон мөргүлүн чугаалап доозуптарга, дээрден от бадып келгеш, бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдерни чипкен, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан. ² Бурганнын бараалгакчылары өргээге кирер харыч чок болган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан. ³ Бүгү израильчилер отгун бадып келгенин, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры өргээ кырында турарын көргөш, бедиктээште черге хаваан дегзип мөгейгеш, Ону алдаржыдып:

«Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир» — джиб турган.

⁴ Хаан, ооң-биле кады бүгү чон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга өргүл салып эгелзэн. ⁵ Соломон хаан өргүл кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү чон Бурганның өргээзин Аңаа ынчалдыр бараалгадып каан. ⁶ Бурганның бараалгакчылары боттарынын албан-хүлээлгезин күүседип эгелзэн, олар-биле кады Дээрги-Чаяакчынын хөгжүм херекселдерин туткан левиттер турган. Ол хөгжүм херекселдерин Давид хаан Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары-биле кылып кааш, левиттерге Ооң үстүп төнмөс энерелин алгап-мактаарын дагып каан чүве-дир. Бурганның бараалгакчылары левиттернин дужунга туруп алгаш, трубаларын этси берген. Бүгү израильчилер бут кырынга турган.

⁷ Соломон Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин мурнунда турар шөлдүн төп кезээн ыдыктап каан — хаан аңаа бү-

рүн өрттедир өргүлдерни база эп-найырал өргүлдериниң үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге ооң кылып кааны хүлер өргүл бедигээчи бүрүн өрттедир өргүлдерни, далган-тараа өргүлдерин болгаш өргүл малдарынын чаан сыңырып шыдавас болган. ⁸ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер — соңгу чүкте Лего-Хаматтан эгелзеш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган мөөң чон — ол үде чеди хүн үргүлчүлээн байырлал кылган. ⁹ А дараазында хүнде олар онзагай чыыш кылган. Өргүл салыр бедигээшти ыдыктаанын чеди хүн, байырлалды база чеди хүн демдеглзэн. ¹⁰ Чеди айнын чээрби үште хаан чонну аалдарынчө чандырыпкан. Улус Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Давидке, Соломонга база Бодунуң израиль чонунга кылган бүгү буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөглеп турган.

*Дээрги-Чаяакчынын Соломонга
көзүгени
(3 Хаан. 9:1-9)*

¹¹ Соломон Дээрги-Чаяакчынын өргээзин база хаанның ордузун гудуп дооскан — Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге, бодунуң ордузунга кылыр деп бодап алган бүгү чүвезин чедишкинниг кылып дооскан. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Соломонга дүне када көстүп келгеш, мынча дээн: «Сээн мөргүлүн дыңнап кааш, бо черни Менээ өргүл салыр өргээ кылдыр шилип алдым.

¹³ Мен дээрни хаап каарымга, чаъс чагбайн баар джик, азы мен шартылаага черни чип кааптарын дужаар, азы Бодунуң чонумче хамчык аарыг ыдыптар джик мен. ¹⁴ Бир эвес Мээң адым-биле адаттынып турар Мээн чонум томаарый бергеш, мөргүп, Менче чүткүп эгелээр болза, бузуттуг-бак оруктарындан өскээр чайлай бээр болза, Мен дээрден дыңнап кааш, ооң бачыттарын өршээр мен база ооң черин экиртип каар мен. ¹⁵ Ийе, Мээң каарым силерге көөр, Мээң кулаам бо черге чугаалаан мөргүлдерге кичээнгей салыр. ¹⁶ Мен ам Мээң алдар-адым аңаа кезээ-мөңгөде турзун дээш, бо өргээни шилип, ыдыктап алдым. Мээң

* 6:42 Азы: «Чалчаан Давидтиң бердинген чоруунуң дугайында бодап көрөм».

6:42 Ыд. ыр. 131:10 7:1 Лев. 9:24; Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38; 1 Чыл. 21:26 || Хост. 40:34-35; 2 Чыл. 5:14 7:3 Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 7:7 2 Чыл. 4:1 7:8 Лев. 23:34 7:12 3 Хаан. 3:5 7:13 2 Чыл. 6:26, 28 7:14 2 Чыл. 12:7 7:15 2 Чыл. 6:40 7:16 Ы. х. к. 11:12

караам биле бодал-чүрээм кезээ шаг-да анаа турар.

¹⁷ А сөңзэ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга бодунуң ачаң Давид ышкаш чурттаар болзунза; Мээң бүгү айтышкыннарымны күүседир, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыр болзунза, ¹⁸ сээң ачан Давидке: „Израильди чагырар салгакчы чок артпас сен“ — деп ооң-биле керээ чарганын дег, сээң хаан дүжүлгөнни быжыглап каар мен.

¹⁹ А бир эвес израильчилер силер Менден хая көрнүп, силерге Мээң берген айтышкын, дүрүмнеримге чагыртпас болзунарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйип баар болзунарза, ²⁰ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимден дазылы-биле тура тыртып каар мен, Бодумнуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израильди ынчан бүгү чоннарга бужар үлегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен. ²¹ Бедий берген бо өргээ бузундулар апаар, оон чаны-биле эрткен кижчи бүрүзү элдепсинер база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүге ынчаар аажылааны ол?“ — деп айтырар. ²² А улус: „Олар ада-өгбезин египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчызы — адаларынын Бурганындан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөйгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыыл-халапты ыткан“ — деп харыылаар».

Соломоннуң өске ажил-херектери
(3 Хаан. 9:10-28)

8 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун чээрби чыл ишгинде тудуп дооскан соонда, ² Хирам хаанның аңаа берген хоорайларын база катап туткаш, ол хоорайларга израильчилерни чурттадып каан. ³ Ооң соонда Соломон Хамат-Цоваже чорупкаш, ону эжелеп алган. ⁴ Ол ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайны база Хаматка таваан салганы аш-чем курлавыры шыгжаар хоорайларның шуптузун тудуп каан. ⁵ Соломон Үс-түү Бет-Орон болгаш Алды Бет-Орон деп хоорайларны быжыггай тудуп, оларны ханаларлыг, дээктегги хаалгаларлыг шивээ-хоорайлар кылып каан. ⁶ Ол Ваадаг хоорайны, аш-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база боду-

нун дайынчы тергелерин болгаш аътарын тургузар хоорайларны катап тудуп каан. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

⁷ Соломон хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның (олар шупту израильчилер эвес турган) артынчызын — ⁸ оларнын чуртка артып калган, израильчилернин узуткавааны уре-салгалын — кулдар ышкаш ажилдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ⁹ А израильчилерни Соломон бодунуң ажылын кылыр кулдар кылдыр ажыглаваан. Олар ооң шериглери, нояннары, шериг баштыннары, оон дайынчы тергелериниң башкарыкчылары, аытгы шериг удурткучулары бооп турган. ¹⁰ Соломон хаанның ажылчын күжүн хайгаараар 260 кол башкарыкчы кижчи база турган чүве-дир.

¹¹ А фараоннун уруун Соломон Давидтин Хоорайындан анаа тудуп бергени ордуже көжүрүпкен. Чүге дээрге ол: «Мээн кадайын Израильдин хааны Давидтин ордузунга чурттавас ужурлуг — Дээрги-Чаяакчының апгаразын кирип турган черлер ыдыктыг болур болгай» — деп чугаалаан чүве-дир.

¹² Ол үеде өргээнин серилиг черинин дужунга тудуп кааны Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге Соломон Анаа бүрүн өрттедир өргүлдер кылып эгелээн. ¹³ Хаан Моисейниң айтышкынын ызугаар хүннүн-не доктааттынган өргүлдерни амыр-дыш хүннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш чылдың үш кол байырлары: Хаарган далганнар, Чеди неделя, Чадырлар байырлалдарында кылып турган. ¹⁴ Бодунуң ачазы Давидтин дүрүмүндө доктаатканын ызугаар, Соломон албан-хүлээлге кылыры-биле Бурганның бараалгакчыларының салбырларын томуйлап каан. Левиттерниң салбырларын база, олар Бурганын алгап-мактазын дээш, өргээге хүннүн-не кылыр ажилдар кылырынга Бурганның бараалгакчыларынга дузалашсын дээш, томуйлап каан. Оон ыңай ол хаалгачыларны бөлүктөр аайы-биле хаалга бүрүзүнге тургузуп каан, чүге дээрге Бурганын кижизи Давид ынчаар айтып чагаан турган. ¹⁵ Хаанның

7:18 3 Хаан. 2:4 7:20 Ы. х. к. 4:26 || Ы. х. к. 28:37 7:21 Лев. 26:32; Ы. х. к. 29:24; Иер. 22:8; 52:13
8:1 3 Хаан. 6:38; 7:1 8:5 Иис. 16:3, 5 || Ы. х. к. 3:5 8:9 Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13 8:11 3 Хаан. 3:1; 7:8
8:12 2 Чыл. 4:1; 7:7 8:13 Ы. х. к. 16:1-17 8:14 1 Чыл. 24:6; 25:1 || 1 Чыл. 9:22

бараалгакчылар биле левиттерге хамаарышкан айтыгышкынарнын, ооң иштинде эргине-байлак шыгжамырларының дугайында айтыгышкынын, израильчилер черле үрөп көрбээн.

¹⁶ Соломоннуң бүгү ажил-херээ Дээрги-Чаяакчының өргээзини таваан салган хүнден эгелээш, ону тудуп дооскан хүнге чедир күүсеттинген. Дээрги-Чаяакчының өргээзин бүрүнү-биле тудуп каан.

¹⁷ Ынчан Соломон Кызыл далайның эриинде, эдом черде турар Эцион-Гавер болгаш Эйлатче чорупкан. ¹⁸ Хирам хаан аңаа бодунуң эжиндирип билир далай-жылары башкарган корабльдарын бодунуң дүжүмтеттериниң дузазы-биле чорудуп берген. Ол далайжылар Соломоннуң улузу-биле кады Офирже эжиндирип чорупкаш, оортан 450 талант алдын эккелгеш*, Соломон хаанга чедире бергеннер.

**Шеваның кадыны-биле
ужуражышкын
(3 Хаан. 10:1-13)**

9 ¹ Шеваның кадыны* Соломоннуң алдаржаанын дыңнап кааш, аңаа берге айтыргылар салып, шенээр дээш Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүргөн коштаан тевелерлиг, дыка хөй алдынның болгаш эртин даштарлыг чедип келген. Ол кадын Соломонга барып ужурашкаш, ооң-биле угаан-сагыжынга кирген бүгү чүве дугайында чугаа кылган. ² Соломон ооң бүгү айтыргыларынга харыылап берген; Соломоннуң аңаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ³ Шеваның кадыны Соломоннуң мерген угаанын база ооң тудуп каан ордузун көргөн. ⁴ Оон хаанның столунда аыш-чемни, ооң дүжүмтеттериниң оран-бажынын, ооң чалчаларынын бараан болуп турарын, оларның идик-хевин, хаанның дашка тудукчуларын, оларның идик-хевин, ооң Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүл-

дерин* база көргөш, кайгаанындан тынжы бачымнай берген.

⁵ Кадын ынчан Соломон хаанга мынча дээн: «Бодумнуң чуртумга сээң херектериң болгаш мерген угааның дугайында дыңнаан мен, ол бүгү шын болду!» ⁶ А мен маңаа кезеп, ол бүгүнү бодум караам-биле көрбээн шаамда, ол чугааларга бүзүрөвейн турдум. Ам көөрүмге, улус менээ сээң бодап четпес мерген угааныңны оода чартыгының дугайында безин чугаалаваан бооп-тур: мээң дыңнааным дамчыыр чугааны оранчок ажып турар-дыр сен. ⁷ Сээң улузуң амыр-чыргалды-дыр. Үргүлчү сээң мурнуңга бараан болуп, мерген угааныңны дыңнап турар чалчаларын амыр-чыргалды-дыр. ⁸ Сенче э көрнүп, сени Бодунуң дүжүгезинге хаан кылдыр Бодунуң адындан чагырары-биле олуртуп каан Бурганың Дээрги-Чаяакчыга алдар! Сээң Бурганың Израильге ынакшылы дээш база ону кезээ-мөңгөде тургузуп каар дээш, сени ооң хааны кылып каан-дыр — сен ам чөптүг чорук биле шынныг шийткел эзугаар кылыр-дыр сен».

⁹ Шеваның кадыны хаанга 120 талант алдын*, эндерик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эртин даштарны белекке берген. Кадының Соломон хаанга бергени дег эмгөжөк хөй чаагай чыттыг чүүлдер мурнунда кажан-даа турбаан.

¹⁰ Хирамның болгаш Соломоннуң Офирден алдын сөөртүп эккеп турган чалчалары оортан сандал ыяш биле эртин даштар база сөөртүп эккелген. ¹¹ Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге болгаш хаанның ордузунга чадалар база хөгжүмчүлерге чадаган, чанзылар кылып берген. Аңаа дөмейлежир хире чүүлдерни улус Иудеяга ооң мурнунда көрүп көрбээн.

¹² Соломон хаан Шеваның кадынынга ооң хаанга эккелген белектеринден-даа хөйүнү, оон күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин хайырлаан. Ооң соонда кадын улузу-биле кады чуртунче чана берген.

* 8:18 450 талант — он үш ажыг тонна. Офир деп чер мурнуу Аравияга азы Африка мыйзынын эрик кыдыныга, амгы үдеги Сомалиге, турган хире. * 9:1 Шева — Аравия чартык ортулуктуң мурнуу чүгүнде билдингир күрүнө. * 9:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирип турганы үстүкү өрээлди» деп бижээн. * 9:9 120 талант — үш чартык ажыг тонна.

8:17 Ы. х. к. 2:8; 4 Хаан. 14:22 * 8:18 Э. д. 10:29; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:10; Иса. 13:12 * 1 Ыд. ыр. 71:10, 15; Иса. 60:6; Иер. 6:20; Иез. 27:22; 38:13; Иоил 3:8 || 3 Хаан. 4:34 || Мф. 12:42; Лк. 11:31 * 8:2 Чыл. 2:11 || 2 Хаан. 8:15 * 9:10 3 Хаан. 9:27-28

Соломоннуң бай-байлаа, өндүр-чаагайы
(3 Хаан. 10:14-29)

¹³ Соломон чылдың-на 666 талант* алдынны ап турган. ¹⁴ Оон аңгыда сандыгжылардан, даштыкы сандыгжылардан ажык-орулга кирип турган. Бүгү араб хааннар, израиль девискээрлерин чыгырыкчылары Соломонга алдын-мөңгүнү база эккеп берип турганнар. ¹⁵ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгалал кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгалалды кылырынга 600 шекел* алдын чарыгдан. ¹⁶ Ол ышкаш 300 бичежек дозуг-камгалал база кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Оларның бирээзин-не 300 шекел алдын-биле кылган*. Дозуг-камгалалдарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга тургузуп каан.

¹⁷ Хаан оон ыңай чаан сөөгүнден улуг дүжүлгө кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁸ Ынаар үнер алды тепкииш биле бут салыр алдын сандайны дүжүлгөгө быжыглап каан турган. Дүжүлгениң олудунун ийи талазынга хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрүзү тургузуп каан. ¹⁹ Оон ыңай алды тепкииште он ийи арзылаң — бир тепкииштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыгдаа күрүнеге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа туруп көрбээн.

²⁰ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын база алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга бүгү эт-херекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүнден кылган чүү-даа чок болган, чүгө дээрге Соломоннуң үзүндө мөңгүн хөй боорга, ону үнелевес апарган.

²¹ Хаан далайга Хирамның чалчалары биле Фарсисче эжиндирер корабльдарлыг турган. Үш чыл болгаш-ла, корабльдар ээп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп эккеп турган.

²² Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейниң бүгү хааннарын ажып каапкан. ²³ Чер-делегейде бүгү хааннар Соломоннун

угаан-чүрөөнче Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш ооң биле ужуражыксаар болган. ²⁴ Келген кижи бүрүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдөр, аъттар болгаш элчиген-нерни чылдың-на эккеп берип турган.

²⁵ Соломон аът баглап тургузар болгаш дайынчы терге турар 4000 черлиг, 12 000 аъттыг шериглиг* турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ²⁶ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир бүгү күрүнелерни чыгырып алган. ²⁷ Соломоннуң чыгарган үзүндө Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ынча апарган, а пөштөн кылган тудуглар эндерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база бүгү өске чурттардан эккеп турган.

Соломоннуң мөчээни
(3 Хаан. 11:41-43)

²⁹ Соломоннуң өске ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Нафан медээчинин бижилгелеринде, Силом чурттуг Ахияның өттүр билген меделгелинде болгаш өттүр көөр Алдоунун* Наваттың оглу Иеровоам дугайында кестүүшкүндө тодараттынып бижиттинген. ³⁰ Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөргөн чыл дургузунда чыгарган. ³¹ Оон ол өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону ооң ачазы Давидтин Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Ровоам ачазының орнунга хаан апарган.

Израильчилерниң Ровоамга удур үймээни
(3 Хаан. 12:1-23)

10 ¹ Ровоам Сихем хоорайже чорупкан, чүгө дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыгылып алган турган. ² Наваттың оглу

* 9:13 666 талант — чээрби ажыг тонна. * 9:15 600 шекел — 6 хире кг деңнежир.

* 9:16 300 шекел — 3 хире кг деңнежир. * 9:25 Азы: «12 000 аъттыг». * 9:29 Өске бурунгу сөзүлелде «Иоиудин» деп атты бижээн.

9:16 3 Хаан. 14:26 || 3 Хаан. 7:2 9:21 3 Хаан. 22:48 9:22 3 Хаан. 3:12-13; 2 Чыл. 1:12
9:23 3 Хаан. 4:34; 10:1; 2 Чыл. 9:1 9:25 3 Хаан. 4:26; 2 Чыл. 1:14-17 || 3 Хаан. 9:19 || 3 Хаан. 4:26
9:26 3 Хаан. 4:21 9:28 Ы. х. к. 17:16; 2 Чыл. 1:14-16 10:1 Башт. 9:6 10:2 3 Хаан. 11:26, 40

Иеровоам Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыннап кааш, Египеттен чанып келген. ³ Израильчилер айбычтылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгыртып аарга, ол бүгү израильчилер-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴ Олар: «Сээн ачаң биске аар чүэк чүдүрүп каан-дыр, ам ачаңның биске албадап онааган күш четтинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүгүн чиигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» — дээннер.

⁵ Ровоам: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган.

⁶ А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмелешип эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылаайн, кандыг сүме кадар силер?» — деп айтырган.

⁷ Кырганнар: «Бир эвес сен бо чонга буяндан кылып, оларның күзелин хандырап харыы берип, ээлдек-эвилек чугаалажыр болзунза, олар кезээде сээн чалчаларың болур» — деп харыы бергеннер.

⁸ Ынчалза-даа хаан кырганнарның берген сүмезин хүлээп албайн, оон-биле кады өскен, аңаа бараан болуп турган аныяк оолдар-биле база сүмелешкен. ⁹ Ровоам: «Силер кандыг сүме кадар силер? Меңээ: «Сээн ачаңның биске чүдүрүп каан чүгүн чиигет» — деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» — деп айтырган.

¹⁰ Оон-биле кады өскен аныяк оолдар: «„Сээн ачаң биске аар чүэк чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чиигедип көр“ — деп турар чонга: „Мээн биче салаам ачамның белинден чоон. ¹¹ Мээн ачам силерге аар чүэк чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур“ — дээр сен» — деп харыылаан.

¹² Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» деп дужааганын эзугаар олче чедип келген. ¹³ Хаан оларга кадыг-дошкун харыы берген. Ирейлерниң сүмезин херекке албайн, аныяк оолдарның сүмелээнин эзугаар: ¹⁴ «Мээн ачам силерге аар чүэк чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле ке-

зедип турган-дыр, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур» — дээн.

¹⁵ Хаан шак ынчаар чонну дыннавайн барган. Дээрги-Бурган-Чаяакчының Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунуң чугаалаан сөзү боттанзын дээш, ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶ Бүгү израиль чон хаан оларны дыннавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңарже ээп чангылаңар! Давидтиң салгалы бодунуң төрөл бөлүүн чагырзын!» — деп харыылаан. Бүгү израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷ А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

¹⁸ Ровоам хаан чонче ажылчы күш даргазы Адонирамны айбылап чорудупкан, ынчалза-даа израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам чуузазынче дүвү-далаш үнө халааш, Иерусалимче дезе берген. ¹⁹ Израильчилер ынчалдыр Давидтиң салтакчыларыңга удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

11 ¹ Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдин чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шийтпирлээш, Иудеяның чонундан база Вениаминниң аймаандан 180 000 шпиндек шеригни чыып алган. ² Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунун кижизи Шемайяга сөзүн ажыткан: ³⁻⁴ «Соломоннуң оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминниң аймактарында бүгү израильчилерге Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарыңарны ха-дунмаңар-биле чаалажып барбаңар. Шуптуңар бажыңнарнырже чана беринер, чүте дээрге ол бүгү Мээн күзел-сорум эзугаар болган-дыр».

Олар Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнааш, Иеровоамга удур тулчуп үймейн, чана бергеннер.

Ровоамның Иудеяның хоорайларыны быжыглааны

⁵ Ровоам Иерусалимге чурттап турган. Ол Иудеяда хоорайларны халдаашкындан камгалаары-биле быжыглап каан. ⁶ Ол хоорайлар бо-дур: Вифлеам, Этам, Текоя, ⁷ Бет-Цур, Сохо, Одофф,

10:4 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15 10:15 3 Хаан. 11:31 10:16 2 Хаан. 20:1 10:18 3 Хаан. 4:6; 5:14
11:2 2 Чыл. 12:5, 15 11:5 2 Чыл. 8:5

⁸ Геф, Мареша, Зиф, ⁹ Адораим, Лахис, Азека, ¹⁰ Цора, Айалон болгаш Хеврон. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлеринде турар ол хоорайлар быжыглаттынган. ¹¹ Ровоам ол шивээлерни быжыглааш, оларга шериг баштыңнарын томуйлап, аыш-чем, олива үзү болгаш арага шыгжаар черлер кылып каан. ¹² Ол оон ыңай хоорай бурүзүнге дозуг-камгалаалдар, чыдалар бергеш, аажок күштүг кылдыр быжыглап каан. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлери ыңчалдыр ооң холунга артып калган.

¹³ Бүгү израиль черде бар шупту девискээрлерден Бурганның бараалгаччылары биле левиттер Ровоамга каттышып келген. ¹⁴ Левиттер боттарының одар-белчирилрин, ээлээн черлерин каапкаш, Иудея биле Иерусалимче чедип келген, чүге дээрге Иеровоам оолдары-биле оларны Дээрги-Чаяакчының бараалгаччылары боор албан-ажылдан чайладып каапкан чүве-дир. ¹⁵ Иеровоам мөгөйишкин кылыр бедик черлерге өске бараалгаччылар томуйлап каан; ол аңаа бодунуң кылып алган дүрзү-бурганнарын — хуналар биле бугажыктарын тургузуп каан. ¹⁶ Израильдин бүгү аймактарындан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөеринге чүрээ-биле бердинипкен улус ада-өгбезинин Бурганынга өргүлдер кылыры-биле левиттерниң соондан Иерусалимге кээп турган. ¹⁷ Олар Иудея күрүнени быжыглап, Соломоннуң оглу Ровоамны үш чыл деткип, ол үениң дургузунда Давид биле Соломон хааннарның оруун истеп келген.

Ровоамның өг-бүлөзи

¹⁸ Ровоам хаан Давидтин оглу Иеримоттун уруу Махалатты кадай кылып алган. Махалаттың авазы Авихаил Иессейниң оглу Элиавтын уруу болуп чүве-дир. ¹⁹ Махалат хаанга Иеуш, Шемария болгаш Загам деп үш оол божуп берген. ²⁰ Ровоам ооң соонда Авессаломдан укталган Мааханы кадай кылып алган. Мааха хаанга Авия, Аттай, Зиза болгаш Шеломитти божуп берген. ²¹ Хаан Авессаломдан укталган Маахага бодунуң бүгү өске

кадайларындан база кул-кадайларындан артык ынак турган. А Ровоам ниитизибиле он сес кадайлыг, алдан кул-кадайлыг, чээрби сес оолдуг, алдан кыстыг турган чүве-дир.

²² Ровоам Мааханың оглу Авияны хааннадыр дээш, ону ооң акы-дуңмаларының аразында кол кижичи кылып каан. ²³ Ол угаан-сарыылдыын көргүзүп, шупту оолдарын Иудея биле Вениаминниң бүгү девискээринче, бүгү быжыггалдыг хоорайларже тарадып чорудупкаш, оларны азырап-хандырап эндерик чүүлдер бергеш, хөй кадайлар айтырып берген.

Египеттиң Иудеяже халдааны

(3 Хаан. 14:22-28)

12 ¹ Ровоамның хаан эрге-чагыргазы быжыгып, күш кирип алган соонда, ол бүгү израиль чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап каапкан. ² Ровоамның чагыргазының бешки чылында Египеттин хааны Сусаким* израильчилерге удур дайылдажыр дээш Иерусалимче чорупкан. Олар Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрээн болгай. ³ Сусаким 1200 дайынчы тергелиг, 60 000 аытгы шериглиг болгаш Египеттен ооң-биле кады келген ливий, сукхий болгаш эфиоп эмгесанчок чадаг шериглиг халдааш, ⁴ Иудеяда быжыггалдыг хоорайларны эжелеп алгаш, Иерусалимге чоокшулап келген.

⁵ Ынчан Иудеяның нояннары Сусакимден камгалап дилеп, Иерусалимге чыгып келген. Шемай медээчи база келгеш, Ровоам биле ол нояннарга Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер Менден ойталаан силер, ынчангаш Мен база силерден ойталап, Сусакиминин холунга хүлээдиң тур мен».

⁶ Израильдин нояннары биле хаан томаарий бергеш: «Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг-дыр!» — дээннер.

⁷ Дээрги-Чаяакчы оларның томаараанын көрүп кааш, Бодунуң сөзүн Шемайга ажиткан: «Томаарааны дээш Мен оларны хыдывайн, удава камгалаар мен. Мээң киленим Иерусалимче кытыкпас — Сусакиминин холу ону кезетпес. ⁸ Ындыг-даа болза, Меңээ ба-

* 12:2 Сусаким — ооң адын Шишак азы Шешонк деп база бижип турар фараон. Ол Египетти б. э. чедир X в. ийиги чартында чагырып турган. 22-ги династияның үндөзилекчизи.

11:14 Сан. 35:2-3 11:15 3 Хаан. 12:31; 13:33 || Лев. 17:7; 3 Хаан. 12:28 11:18 1 Хаан. 16:6; 17:13 11:22 Ы. х. к. 21:15-17 12:2 3 Хаан. 11:40 12:4 2 Чыл. 11:5-12 12:5 3 Хаан. 12:22; 2 Чыл. 11:2 12:6 Хост. 9:27

раан болуру-биле хары күрүнелерге бараан болурунун аразында ылгалды билеп алзыннар дээш, олар Сусахимниң чалчалары апаар».

⁹ Египеттин хааны Сусахим Иерусалимге удур келгеш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң база хаанның ордузунун эртин-байлаан алгаш барган. Ол бүгү чүвени, ооң иштинде Соломоннун кылып каан алдын дозуг-камгалалдарын ап алган. ¹⁰ Ровоам хаан оларның орнунга хүлер дозуг-камгалалдар кылгаш, хаанның ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыңнарынга хүлээдип берген. ¹¹ Хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче бар чыдар санында, камгалакчы шериглер ол дозуг-камгалалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон таңныылдар өрээлинче дедир апаар турган.

¹² Ровоам томаарый бээрге, Дээрги-Чаяакчынын килеңи оон чайлап, ону бүрүнү-биле узуткавайн барган. Ооң каддында ол үеде Иудеяга эки чүүлдер бар турган.

Ровоамның өске ажыл-херектери
(3 Хаан. 14:29-31)

¹³ Ровоам Иерусалимге быжыг туруштуг хаан апарган. Ол дөргөн бир харлында хааннап эгелээш, Дээрги-Чаяакчынын Израильдин бүгү аймактарынын аразындан Ооң алдар-адынга тураскааткан боор кылдыр шилип алган хоорайы Иерусалимге чуртту он чеди чыл чагырган. Ооң аммон сөөк авазын Наама дээр турган. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыже бодунун чүрээниң ханызындан чүткүвээн болгаш, Ровоам бузут үүлгедип турган.

¹⁵ Ооң ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Шемайя медеэчи биле өттүр көөр Аддонун бижилгелеринде, төөгү бижимелдериниң аразында, тодараттынып бижиттинген. Ровоам биле Иеровоамның аразынга үргүлчүлээшкениниң дайын чоруп турган. ¹⁶ Ровоам өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Авия ачазынын орнунга хаан апарган.

Авия хаан
(3 Хаан. 15:1-24)

13 ¹ Иеровоамның хааннаашкынынын он сески чылында Авия* Иудеянын хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Ооң авазы Гива чурттуг Уриилдин уруу Михайя турган.

Авия биле Иеровоамның аразынга дайын чоруп турган. ³ Авия дайынче 400 000 шилиндек, эрес-дидим дайынчылыг аг-шеригни үндүрүп келген, а Иеровоам аңаа удур 800 000 база-ла эрес-дидим, шилиндек дайынчылыг аг-шерии-биле үнүп келген. ⁴ Авия Эфрем дагларында Пемараим дааның бажынга туруп алгаш, мынча дээн: «Иеровоам болгаш бүгү израильчилер, мени дыннар! ⁵ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Израильди хааннаар эргени Давидке болгаш ооң үре-салгалынга шынзыттыган керээ ёзугаар кезээ-мөңгөде бергени билбес силер бе? ⁶ Ыңчалза-даа Наваттын оглу Иеровоам – Давидтин оглу Соломоннун чалказы бодунун дээргезинге удур тура халаан-дыр. ⁷ Хоозун, дүржөк улус ону долгандыр чыгып алгаш, Соломоннун оглу Ровоамга удур үнүп келген-дир, а Ровоам анык, дуржулга чок болгаш, оларга удур туржур хары чок болган-дыр.

⁸ Ам силер Давидтин үре-салгалынын холунда турар Дээрги-Чаяакчынын күрүнезинге удурланыр бодап турар-дыр силер. Ийе, силер эндерик хөй сангыр-дыр силер, Иеровоамның силерге бурганнар кылдыр кылып бергени алдын бугажыктарлыг-дыр силер. ⁹ Силер Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары болур Аароннун үре-салгалын болгаш левиттерни үндүр сывырыпкаш, кожа чоннарның үлегери-биле боттарынарга өске бараалгакчылар томуйлап алган эвес силер бе? Бурган болбас дүрзүлерже бараалгаксаан кижилер бүрүзү бир бугажык болгаш чеди кошкарлыг чедип келгеш, ол меге бурганнарның бараалгакчызы апаар-дыр!

¹⁰ А биске хамаарыштыр. Дээрги-Чаяакчы – бистин Бурганывыс-тыр, бис

* 13:1 Авия – бо хаанның «Мээң адам – Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг адын Хаанның чагырга үезиниң үшкү номунда «Мээң адам – Далай» дээн уткалыг Авиям деп бижип турар (3 Хаан. 15:1 көр).

12:9 3 Хаан. 10:17 12:12 2 Чыл. 19:3 12:15 3 Хаан. 12:22; 2 Чыл. 11:2; 12:5 || 2 Чыл. 9:29; 13:22
13:5 2 Хаан. 7:12-13 13:6 3 Хаан. 11:26 13:8 3 Хаан. 12:28 13:9 2 Чыл. 11:14 || Иер. 5:7; 16:20

Оон ойталаваан бис. Аңаа Аароннун уре-салгалы болур бараалгакчылар бараан болуп турар, левиттер база албан-хүдээлгезин күүседип турар. ¹¹ Олар үргүлчү-ле эртен, кежээ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдөр кылып, чаагай чытгыч чүүлдер-биле айдызап, арыг ширээге ыдыктаан хлебтерни одуруглай салып, алдын чырыткыны болгаш оон деңнерин кежээнин-не кыпсып турар. Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин сагып турар-дыр бис, а силер Ону каапкаш барган-дыр силер. ¹² Бурган бистиң-биле-дир, Ол – бистиң Баштыңчывыс-тыр. Ооң бараалгакчылары трубаларын дыңзыдыр этсип, силерге удур тулчушкунче кыйгырып тур. Израильчилер, ада-өгбөнерин Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле чаалашпаңар, че-дишкинниг болбас силер!»

¹³ Иероваом ол аразында Авияның шериниң артыңче бөлүк шериглерин чорудупкан, ынчангаш израильчилер Иудеяның аг-шериниң мурнунгадаа, оларнын артында кедеге-даа турган. ¹⁴ Иудей дайынчылар хая көрнүп келгеш, дайзынар оларже арты-мурнундан халдап турарын көрүп каан. Олар ынчан Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, кыйгырып эгелээн, Бурганнын бараалгакчылары трубаларын этси берген. ¹⁵ Иудеяның дайынчылары дыңзыдыр кыйгы салырга, Бурган Авияның база Иудеяның аг-шериниң мурнунга Иероваомны база бүгү израильчилерни чылча шаап каапкан. ¹⁶ Израильчилер иудейлерден дезип маннажып эгелээн, Бурган оларны иудей дайынчыларнын холунче кирип берген. ¹⁷ Авия болгаш ооң улuzu израильчилерге аар чидирит таварыштырган, оларнын аг-шеринден 500 000 шилиндек дайынчы өлүрткен. ¹⁸ Израильчилер ынчан аштырып, томаараан, а Иудеянын чону тиилеп алган, чүге дээрге ада-өгбө-зиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга ына-нып турган.

¹⁹ Авия Иероваомны сүрүп чоруткаш, ооң Вефил, Иешана болгаш Эфрон деп хоорайларын база оларнын чоок-кавызында хоорай-суурларны эжелеп алган.

²⁰ Авияның үезинде Иероваом оон ыңай күш кирип шыдаваан. Дээрги-Чаяакчы ону кезедирге, ол өлүп калган. ²¹ А Авия күш кире берген. Ол бодунга он

дөрт кадай ап алгаш, чээрби ийи оолду, он алды кысты төрүдүп каан.

²² Авияның өске ажил-херектери, оон кылган болгаш чугаалаан чүвези Аздо медээчиниң төөгү тайылбырлыг дептеринде бижиттинген.

14 ¹ Авия өгбелериниң соондан өске орангаче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайыңга ажаап каан. Ооң оглу Аса ачазынын орнунга хаан апарган. Ооң үезинде чер-чурт он чыл дургузунда тайбыңчаан.

*Аса хаан
(3 Хаан. 15:9-12)*

² Аса бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эки болгаш таарымчалыг чүүлдер кылып турган. ³ Ол хары бурганнарга өргүл салыр бедигээштерни, мөгөйишкин кылыр бедик черлерни чайладып каапкан, ыдыктыг көжээлерни чуура шапкаш, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкан. ⁴ Аса иудейлерге ада-өгбөзиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыге чүткүүрүн, Оон хоойлузун база айтышкыннарын күүседирин дужааган. ⁵ Ол Иудеяның бүгү хоорайларыңга мөгөйишкин кылыр бедик черлерни, ыдыктыг дээн адагаштарны чайладып каапкан. Күрүне ооң үезинде тайбын чурттап турган. ⁶ Чуртка тайбың турда, Аса Иудеяга быжыгладдыг хоорайларны тулуп каан. Ол чылдарда кым-даа оон-биле дайылдашпаан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа амыр-тайбыңны хайырлаан.

⁷ Аса иудейлерге: «Бо хоорайларны тулуп алгаш, оларны суургаларлыг, хаалгаларлыг болгаш дээктерлиг ханалар-биле быжыглап аалы. Чер амдызында бистиң-дир, чүге дээрге бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыге чүткүп турар-дыр бис. Олче чүткүүрүвүске, Ол биске бүгү талалардан амыр-тайбыңны хайырлаан-дыр» – дээн.

Олар хоорайлар тулуп эгелээш, че-дишкинниг болганнар.

Асаның эфиоптарны чылча шапканы

⁸ Асаның аг-шерин Иуданың аймааның улуг дозуг-камгалал болгаш чыда-базе чепселгенген 300 000 кижизинден база Вениаминиң аймааның бичи дозуг-камгалал болгаш ча-сугун-биле

13:12 Сан. 10:9 13:20 3 Хаан. 14:20 13:22 2 Чыл. 9:29; 12:15 14:3 Хост. 23:24; 34:13
14:6 2 Чыл. 11:5 || 2 Чыл. 15:15; 20:30

чепсегленген 280 000 кижизинден бүткөн турган. Олар шупту күштүг-шыырак дайынчылар чүве-дир.

⁹ Оларга удур эфиоп Зерах 1 000 000 дайынчылыг аг-шерии-биле, 300 дайынчы тергези-биле тулчуп үнгөш, Мареша хоорайга чеде берген. ¹⁰ Аса аңаа удур үнүп келген. Олар тулчуру-биле Мареша чанында Цефата шынаазынга чыскаалып алган.

¹¹ Аса бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы, күштүглерге удур туржуп турар кошкак улуска чүгле Сен дузалап шыдаар сен*. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы, биске дузалап көрөм, чүгө дээрге Сенээ ынамыр-дыр бис, бо аг-шериге удур Сээн адын дээш тулчуп үнүп келген-дир бис. Дээрги-Чаяакчы, Сен — бистиң Бурганывыс сен! Кижиде амытан Сени ажып тилевезин!» — дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы эфиоптарны Асаның база иудейлерниң мурнунга чылча шаап каарга, олар дезилкен. ¹³ Аса бодунун аг-шерии-биле кадэ эфиоптарны Герар хоорайга чедир сүрүп келген. Эфиоптарның дыка хөй кижизи өлүрткен, олар аштырышышкындан оон ыңай оңгарлып шыдаваан*, олар Дээрги-Чаяакчыга болгаш Ооң аг-шериинге чылча шаптырган. Иудей дайынчылар эндерик хөй олчатывыштыг болган. ¹⁴ Асаның аг-шерии Герарның чоок-кавызында бүгү хоорайсуурларны үрегдеп каапкан, чүгө дээрге ында чурттап турар улусче Дээрги-Чаяакчы коргуушкан ыдышкан. Иудейлер бүгү хоорайсуурларны үптөп каапкаш, дыка хөй олчатывышты алгаш барган. ¹⁵ Кадарчыларның чадырларыңче база халдааннар, хөй шээр мал, теве коданарын сүрүп аппаратаннар. Оон олар Иерусалимче ээп келген.

Аса хаанның чаартылгалары

15 ¹ Одетгиң оглу Азарияны Бурганың Сүлдези бүргөй апкан. ² Азария Асага уткуй үнүп келгеш, мынча дээн:

«Аса база Иудея биле Вениаминниң бүгү аймак-чону, мени дыңнанар! Дээрги-Чаяакчы-биле кадэ болзунарза, Ол база силер-биле кадэ болур. Олче чүткүп, дилеп эгелээш, Ону тып аар силер. А Ону каапкаш баар болзунарза, Ол база силерни кааптар. ³ Израиль чон үр үеде алыс шынынгы Бурган чок, өөредиг бээр Бурганың бараалгакчызы чок болгаш ыдыктыг хоойлу чок чораан-дыр*. ⁴ Ынчалза-даа чон кызгадалга алыскаш, Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыге эглип, Олче чүткүп эгелээрге, Ол оларга ажыттыгнан-дыр. ⁵ Ол үеде чорумал улуска айыылдыг турган, чүгө дээрге чер-девискээрлерниң бүгү чурттакчыларынга дувүрээзинниң үе болган. ⁶ Бир аймак-чон өске аймак-чонну, бир хоорай өске хоорайны башып турган, чүгө дээрге Бурган оларны янзы-бүрү кызгадашкынар-биле хөлзедипкен болган. ⁷ А силер кадыг-быжык болунар, холунар суларавазын, чүгө дээрге кылган ажыл-херээнер дээш шаннал алыр силер».

⁸ Аса ол сөстөрни — Одет медээчиниң оглу Азарияны* өттүр билген медеглелин — дыңнап кааш, сорук кирип, Иудея биле Вениаминниң черлеринден база Эфрем дагларынга эжелеп алган хоорайларындан чүдек-бужар дүрү-бурганарны ап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар Ооң өргүл бедигээжин септеп-чаартып каан.

⁹ Оон Аса иудейлер биле вениаминчилерниң шуптузун база Эфрем, Манассия болгаш Симеонунң черлеринден көжүп келгеш, Олар-биле кадэ чурттап берген улусту чыып алган. Израильден дыка хөй улус Асаның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кадэ дээрзин көргөш, ооң талазынче шилчип келген турган чүве-дир.

¹⁰ Ол бүгү улус Асаның чагыргазының он бешки чылының үш айда Иерусалимге чыгып келген. ¹¹ Ол хүн олар дайзыннардан үптөп алган олчатывыжындан Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр 700 бода, 7000 шээр малды эккеп

* 14:11 Азы: «Дээрги-Чаяакчы, Сен күштүглерге-даа, кошкак улуска-даа дузалап шыдаар эвес сен бе?» * 14:13 Азы: «Эфиоптар кырдырып каан, олардан чаңгыс-даа дириг кижиде артапкан». * 15:3 Өске тайылбыр эсуугаар ол сөстөр эрткен эвес, а келдир үеге хамааржыр. * 15:8 Өске бурунгу сөзүглелде «оглу Азариянын» деп сөстөр таварышпайн турар.

14:9 Иис. 15:44; 2 Чыл. 11:8 14:14 Э. д. 10:19; 20:1; 26:1 || 2 Чыл. 17:10; 20:29 15:1 Сан. 24:2; 2 Чыл. 20:14; 24:20 15:2 1 Чыл. 28:9; Иса. 55:6; Иер. 29:13 15:6 Мк. 13:8 15:7 Иис. 1:6-7 15:9 2 Чыл. 11:16 15:11 2 Чыл. 14:15

салган, ¹² а ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже боттарынын бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, бүгү-ле сеткил-сагыжындан чүткүүр дугайында керээ чарып алганнар. ¹³ Ынчаарга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүвес кижги бүрүзү, улуг-бичези, эр, херээжени хамаан чокка, өлүртүп каар ужурултурган. ¹⁴ Улус-чон Дээрги-Чаяакчыга дыңзыдыр даңгыраглап, өөрүшкүлүр алгырып, трубалар, мыйбис эдискилер этсип турган. ¹⁵ Иудеянын бүгү чону даңгыраа дээш өөрүп турган, чүгө дээрге ону бүгү-ле чүлдү-чүрээнден берген чүве-дир. Олар Бурганче кызып чүткүп турган, ынчангаш Ол оларга ажыттыган. Дээрги-Чаяакчы оларга бүгү таладан амыр-тайынны хайыраан.

¹⁶ Ол бодунуң кырган-авазы* Мааханың кадын адын безин казып каапкан, чүгө дээрге Мааха Ашера бурганга тураскааткан чүдөк-бужар адагаш тургузуп алган болган. Аса ооң ол адагашын одуруп, кезектей кезип каапкаш, Кедрон шынаазынга өрттедиккен. ¹⁷ Израильдин мөгөйишкин кылыр бедик черлерин Аса узуткаваан-даа болза, оон чүрээ бүгү назынында Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁸ Ол Бурганның өргээзинче ачазының база бодунуң Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөңгүннү, эдилел, саваларны эккелген.

¹⁹ Асаның чагыргазынын үжен бешки чылынга чедир дайын-чаа болуп көрбээн.

*Асаның Израиль-биле дайылдашканы
(3 Хаан. 15:17-22)*

16 ¹ Асаның чагыргазынын үжен алдыгы чылында Израильдин хааны Вааса Иудеяга удур тулчуп үнгөш, иудей хаан Асаның черинден кымның-даа үнерин база ынаар кымның-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелээн.

² Аса ынчан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин база хаанның ордузунун эртинешыгжамырларындан алдын-мөңгүннү үндүргөш, Дамаскыга чагырып олурган арамей хаан Венададче чорудуп, сөс ыт-

кан: ³ «Бистин адаларывыстың аразынга дег, бис ийиниң аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сенээ алдын-мөңгүн чорудуп бердим. Израильдин хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, ооң-биле эвилелинни күш чок болдуруп көрөм».

⁴ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунуң шериг баштыңнарын Израильдин хоорайларынга удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Маим хоорайларны база Неффалимниң девискээринде курлавыр шыгжаар бүгү хоорайларны хоозурадып каапкан. ⁵ Вааса ол дугайында дыңнап кааш, Раманы быжыглап тудар ажылын соксаткан. ⁶ А Аса хаан бүгү иудейлерни чыыптарга, олар Рамадан Ваасаның аңаа тудуг кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-даш-биле Гива болгаш Мицпа хоорайларны быжыглап алган.

⁷ Ол үедө Иудеянын хааны Асага өтүр көөр Ананий чедип келгеш, мынча дээн: «Сен арамей хаанга идегеп, бодунуң Бурганың Дээрги-Чаяакчыга ынанмаан боорунга, арамей хаанның аг-шерии сээң холундан уштунуп, камгалал алган-дыр. ⁸ Эфиоптар болгаш ливийлерге дыка хөй дайынчы тергелерлиг, аътгарлыг күчүлүг аг-шериг турбаан чүве бе? Ындыр-даа болза, сен Дээрги-Чаяакчыга ынанып турган боорунга, Ол оларны сээң холунга хүлээдип бергендир. ⁹ Дээрги-Чаяакчынын карактары, Аңаа чүрээнден бүрүнү-биле бердинген улусту быжыглаар дээш, бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар. Сен бодамча чок болган-дыр сен, ол дээш, амдыгааштан эгелеп, дайыннар чорудар-дыр сен».

¹⁰ Аса хаан медэчиге киленней берген. Ол ону кара-бажынап, хол-будун доорбаш ыяшка кыстыртып каан, чүгө дээрге аңаа аажок хорадаан чүве-дир. Аса оон ыңай ол үедө чон аразында чамдык улусту база кызып-кыйып турган.

¹¹ Асаның ажил-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүңгө чедир, Иудеянын база Израильдин хааннарынын номунда бижиттинген. ¹² Чагыргазынын үжен тоску чылында Асаның буттары

* 15:16 Азы: «Бодунуң авазы».

15:12 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 29:10; 34:31 15:13 Ы. х. к. 13:6-9 15:15 2 Чыл. 14:6; 20:30

15:16 3 Хаан. 15:13-15 || 4 Хаан. 23:4, 6, 12 16:2 3 Хаан. 14:26 || 4 Хаан. 12:18 16:7 Иса. 31:1; Иер. 17:5 16:8 2 Чыл. 12:3; 14:9 16:9 У. ч. 5:21; Иер. 16:17; 32:19; Зах. 4:10 || 3 Хаан. 15:32 16:10 2 Чыл. 18:26

аарый берген. Аары аажок аар-даа турган болза*, ол Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилевейн, эмчилерге идееп турган.¹³ Аса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барып, чагыргазының дөртөн бир-ги чылында чок аларган.¹⁴ Ону Давидтиң Хоорайынга, бодунга белектеп алганы чевег-куйга ажаап каан. Чон Асаны янзы-бүрү чаагай чыттыг чүүлдер-биле долдурган хааржакка салгаш, аңаа алдар-хүндү кылдыр улуг одаг кывысқан.

Иосафат хаан

17¹ Асаның оглу Иосафат ачазының орунунга хаан апаргаш, Израильге удур быжыглангып алган.² Ол Иудеяның бүгү быжыгладгык хоорайларынга шериг тургускаш, бүгү иудей черге база оон ачазы Асаның эжелеп алганы Эфремниң хоорайларынга таңныыл шерии тургузуп каан.

³ Дээрги-Чаяакчы Иосафат-биле кады болган, чүге дээрге ол өгбези Давидтиң баштайгы оруктарын* эдерип турган. Иосафат Ваалдың дүрзүлеринге мөгөйбейн,⁴ бодунуң ачазының Бурганынче чүткүп, Израильдин чаңчылдарын ёзугаар эвес, а Бурганның айтышкынарын ёзугаар чурттап турган.⁵ Дээрги-Чаяакчы күрүнени Иосафаттың холунга быжыктырып каан, бүгү иудейлер аңаа белектер эккеп берген, ол хөй бай-байлактыг, алдар-хүндүлүг апарган.⁶ Оон чүрээ Дээрги-Чаяакчының оруктары дээш чоргаарланып турган, оон кадында ол Иудеяда мөгөйишкин кылыр бедик черлерни база Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны ап каапкан.

⁷ Чагыргазының үшкү чылында ол бодунун нояннары Бенхайл, Авдий, Захария, Нафанаил болгаш Михай оларны Иудеяның хоорайларынга чонну өөретсин дээш чорудупкан.⁸ Ноябрьнар-биле кады левиттер Шемайя, Нафания, Зевадия, Асаил, Шемирамот, Ионафан, Адония, Товия болгаш Тов-Адонияны база Бурганның бараалгакчылары Элишамма болгаш Иорамны чорудупкан.⁹ Олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузунуң дүрүгномун ап алгаш, Иудеяга улусту өөредип чоруп турган. Иудеяның бүгү хоо-

райларын эргий кезип, чонну өөредип чорааннар.

¹⁰ Иудеяны долгандыр турар бүгү күрүнелерни Дээрги-Чаяакчының ыдыпкан коргуушкуну хөме апкан, олар Иосафат-биле чаалашпайн турган.¹¹ Чамдык филистимнер Иосафатка белектер эккеп берип, албан-үндүт кылдыр мөнгүн берип турган, а арабтар аңаа шээр мал: 7700 кошкар болгаш 7700 хуна сүрүп эккелген.

¹² Иосафат улам-на күчү-күштүг апар чыткан. Ол Иудеяга шивээлер болгаш аыш-чем курлавыры шыгжаар хоорайлар тудуп каан.¹³ Иудеяның хоорайларынга ол хөй курлавыр шыгжап турган*, а Иерусалимге күштүг-шыгырак дайынчыларлыг шериглиг турган.¹⁴ Ол шериглернин төрөл салгалдар айы-биле даңзызы бо-дур:

Иуданың аймаандан үнген муң шериг баштыңнары: 300 000 күштүг-шыгырак дайынчылыг шериг баштыңы Адна;¹⁵ оон соонда 280 000 дайынчылыг шериг баштыңы Иоханан;¹⁶ оон соонда 200 000 күштүг-шыгырак дайынчылыг Зихрийниң оглу Амасия. Ол бодун Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле бараалгаткан чүве-дир.

¹⁷ Вениаминиң аймаандан: ча-согун болгаш дозуг-камгалал-биле чепсегленген 200 000 шериглиг күштүг-шыгырак дайынчы Элиада;¹⁸ оон соонда 180 000 чепсегленген дайынчылыг Иегозавад.

¹⁹ Хаанның бүгү Иудеяга быжыгладгык хоорайларга таарыштыр тургузуп каан дайынчыларындан аңгыда, аңаа бараан болуп турган дайынчылар ол-дур.

Иосафаттың Ахав-биле эвилели (3 Хаан. 22:4-35)

18¹ Иосафат хөй бай-байлактыг, улуг алдар-хүндүлүг турган. Ол Ахав хаан-биле кулашкылар бооп төрелдежип алган.² Элээн каш чыл эрткенде, ол Ахавче баар дээш Самарияже чорупкан. Ахав аңаа база оон-биле кады чоран улуска дыка хөй шээр болгаш бода мал дегерип бергеш, ону Галаадта Рамот хоорайже халдаар кылдыр көгүдүп турган.³ Израильдин хааны Ахав Иудеяның хааны Иосафатка:

* 16:12 Азы: «Аары мага-бодунуң үстүкү кезээнге чеде берген-даа болза». * 17:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Ачазының баштайгы оруктарын» деп бижээн. * 17:13 Азы: «Ол Иудеяның хоорайларынга хөй ажылдыг кылып турган».

«Галаадта Рамотка удур мээң-биле кады үнер сен бе?» — дээн.

Демгизи аңаа: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум база сээң чонуң ышкаш болур: сээң-биле кады дайылдажып үнер мен!» — деп харыылаан.

⁴ А оон ыңай Иосафат Израильдин хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмеден айтырып көр» — дээн.

⁵ Израильдин хааны Бурганның 400 медээчизин чыып алгаш, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Олар: «Барып көрүңер, Бурган ол хоорайны хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» — деп харыылаан.

⁶ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» — дээн.

⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болурувус база бир кижича бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңүм чок, чүге дээрге ол менээ хамаарыштыр эки чүве чугаалавас, а үргүлчү багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайның оглу Михай-дир» — деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижича ынча дээринче, кайын боор» — деп харыылаан.

⁸ Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыргаш: «Имлайның оглу Михайни доп-дораан бээр эккел!» — дээн.

⁹ Израильдин хааны болгаш Иудеяның хааны Иосафат хаан хептерин кедип алгаш, кайызы-даа Самарияның хаалгазының баарында шаң черде боттарының дүжүлгелеринде саадап олурган, а бүгү медээчилер оларның мурнунга өттүр билип медеглеп турган.

¹⁰ Медээчилерниң бирээзи, Хенаананың оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: „Арамейлерни кыргып-хыдываажеңге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» — дээн.

¹¹ Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотка барып көрүңер, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээдип бээр-дир» — дээннер.

¹² Михайни кыйгырып барган айбычы аңаа: «Дынна даан, өске медээчилер, шупту чаңгыс кижича дег, хаанга чедишкинни баш бурунгаар медеглеп тур. Сээң сөзүң оларның кайызының-даа сөстери дег болзун — сен база эки чүведен чугаалап көр» — дээн.

¹³ А Михай: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: чүгле Бурганымның менээ чугаалаан чүвезин хаанга дамчыдар мен» — дээн.

¹⁴ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Михей: «Барып көрүңер, тиилеп аар силер. Оларны силерниң холунгарга хүлээдип бээр-дир» — деп харыылаан. ¹⁵ А хаан аңаа: «Дээрги-Чаяакчының адындан алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавзынны сенден дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алыр ужурулг кижича мен?!» — дээн.

¹⁶ Михай ынчан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда кадарчызы чок хойлар ышкаш тоо бадарай берген чоруур кылдыр көрдүм. Дээрги-Чаяакчы: „Оларның ээзи чок-тур, кайызы-даа бажыңынче амыр-тайбың чана берзин“ — деп чугаалады» — дээн.

¹⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи менээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүгле багай чүве өттүр билип медеглээрин сенээ чугаалаан ийик мен чоп» — дээн.

¹⁸ А Михай уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүң дыңнаңар. Мен Дээрги-Чаяакчыны Ону долгандыр турар дээриниң аг-шерии-биле кады Бодунун дүжүлгезинде саадап олурар кылдыр көрдүм. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: „Израильдин хааны Ахав барып, Галаадтын Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ — деп айтырды. Оон бир төлээзи бир янзы, өске төлээзи өске янзы саналдап турду. ²⁰ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптөр мен“ — диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ — деп айтырды. ²¹ Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаанның бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ — деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптөр сен, чедишкинниң

18:5 3 Хаан. 18:19 18:6 4 Хаан. 3:11 18:10 Ы. х. к. 33:17; Зах. 1:18-19 18:13 Сан. 22:18; 24:13 18:16 Сан. 27:17; Иез. 34:5 18:18 Иса. 6:1; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2

болур сен. Барып, ону кылып каг“ — диди. ²² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээн медээчилерини мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр, а сээң-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр».

²³ Ынчан Хенаананың оглу Седекия Михайже чоокшулап келгеш, оон чаагыңче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчының Сулдези сени дамчыштыр чугаалаар дээш, кандыг орук-биле менден сенче шилчий бергени ол?» — деп айтырган.

²⁴ Михай: «Сен ол дугайында шивээниң иштиги өрээлдеринин бирээзинге чаштына бээрин хүнде билип аар сен» — деп харыылаан.

²⁵ Ынчан Израильдин хааны: «Михейни тудуп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоас тажыже чорудупкаш, ²⁶ хаанның чугаалаан чүвезин оларга дамчыдыңар: „Бо кижини кара-бажыңга олурткаш, мен амыр-менди эеп келбээн шаамда, анаа эвээш хлеб, сугдан өске аыш-чем бербөңөр“» — деп дужааган.

²⁷ Михай: «Бир эвес сен амыр-менди эеп кээр болзунза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаваан боор эвеспе» — дээн. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» — деп немеп каан.

²⁸ Израильдиң хааны биле Иудеянын хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупканнар. ²⁹ Израильдиң хааны Иосафатка: «Мен таныттынмас кылдыр солуй кетгинип алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевин-биле артып каап көр» — дээн. Израильдиң хааны солуй кетгинип алган, оон тулчур кирипкеннер.

³⁰ Арамей хаан дайынчы тергелерини башкарыкчыларынга: «Карачал-даа, ат-алдарлыг-даа улус-биле чаалашпаңар, чүгүле Израильдиң хааны-биле чаалажыңар» — деп дужааган. ³¹ Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижини Израильдин хааны-дыр» деп бодааш, олче халдаар дээш бүзээ-деп алганнар. А Иосафат алгыра бээрге, Дээрги-Бурган-Чаяакчы анаа дуза кадып, оларны оон чайладып каапкан. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Израильдин хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³³ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдин хаанын кук хевиниң тиин өттүр душ бооп балыг-

лапкан. Хаан бодунуң дайынчы терге башкарыкчызынга: «Аытгарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүнден үндүр сөөртү бер, мен балыгладыштым» — дээн.

³⁴ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ыңчангаш Израильдиң хааны дайынчы тергезинге арамейлерниң дужунга кезеже чедир турган. Хүн ажар өйде ол өлүп калган.

Иосафатты Бурганның медээчизиниң чеме.13эни

19 ¹ Иудеянын хааны Иосафат Иерусалимде бодунуң ордузунче мени-чаагай чанып келген. ² Хаанга уткуй Ананийниң өттүр көөр олгу Иеху үнүп келгеш, анаа мынча дээн: «Бузуттуг кижиге дузалап, Дээрги-Чаяакчыны көөр хөңнү чок улуска ынак апарып канчаарың ол? Дээрги-Чаяакчы ол дээш сеңзэ килеңнеп тур. ³ Ындыг-даа болза, сенде эки чүүлдер база бар-дыр — сен чер-чуртту Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан арыглап каан-дыр сен база сеткил-чүрээни Бурганны эдереринге бараалгаткан-дыр сен».

Иосафаттың шииткекчилерни томуйлааны

⁴ Иосафат Иерусалимге чурттап турган. Ол катап база чон аразында Беэр-Шевадан эгелээш, Эфрем дагларынга чедир чоруп, улусту оларның ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже ээлдирип турган. ⁵ Чер-чуртка, Иудеянын бүгү быжыгладдыг хоорайларынга Иосафат шииткекчилер томуйлап каан. ⁶ Хаан шииткекчилерге: «Кылып турар чүвеңерже кичээнгейлиг көрүнер, чүге дээрге силер улустуң адындан эвес, а Дээрги-Чаяакчынын адындан шиидер болгай силер, шииткел үндүрген саныңарда-ла, Ол силер-биле кады болур. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар. Оваарымчалыг шиидиңер, чүге дээрге бистиң Бурганмыс Дээрги-Чаяакчы чөптүт, Ол улусту ылгай көөрүң, хээли алырын чөпшээрэвес» — дээн.

⁸ Иосафат Иерусалимге база чамдык левиттерни, Бурганның бараалгакчыларын болгаш израил чоннун төрөл салгалдар баштыннарын Дээрги-Чаяакчынын адындан шииткел үндүрер, чаргы-чаалы үзөр улус кылдыр томуйлап каан. Олар

18:24 3 Хаан. 20:30 18:26 2 Чыл. 16:10 18:27 Сан. 16:29 || Мих. 1:2 18:33 2 Чыл. 35:23 19:2 3 Хаан. 16:1; 2 Чыл. 20:34 19:3 2 Чыл. 12:12 19:5 Ы. х. к. 16:18 19:6 Рим. 13:4 19:7 Ы. х. к. 1:17 19:8 Ыд. ыр. 121:5

Иерусалимге чурттап турган. ⁹ Хаан оларга мынча деп чагаан: «Силер ак сеткилди-биле, бүгү-ле чүлдү-чүрээнерден, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп бараан болур ужурлуг силер. ¹⁰ Боттарының хоорайларында чурттап турар ха-дуңмандардан силерге кандыг-даа маргылдаалыг херек — өлүрүкчү чорук дугайында-даа, ыдыктыг хоойлу, айтышкыннар, дүрүмнер дугайында-даа херек кирер болза, ол улуска Дээрги-Чаяакчыга удур кем-буруу кылбазын сагындырар ужурлуг силер, оон башка Ооң килеңи силерге, ха-дуңманарже халдаар. Ынчаар кылыр болзунарза, кем-буруу чок боор силер. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Бурганның дээди бараалгакчызы Амария башкарзын, а хаанга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Измаилдин оглу, Иуданын аймаанын чагырыкчызы Зевадия башкарзын. Левиттер силерге бижээчилер болур. Кылып турар чүүлдеринерге быжыг болуңар. Дээрги-Чаяакчы эки чүүл кылып чоруур улус-биле кады болзун».

Үш чоннуң аштырышкыны

20 ¹ Ооң соонда моавтар, аммоннар болгаш чамдык меуннар* Иосафат-биле чаалажыр дээш үнүпкен. ² Улус чедип келгеш, Иосафатка: «Эдомдан», Дус далайынын ындындан сенээ удур дүк-түмен аг-шериг кел чыдыр. Олар ам Хацацион-Фамарда (тодаргайлаарга, Эн-Гедиде) келди!» — деп дыңнаткан.

³ Иосафат корга бергеш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр деп шийтпирлээн. Ол бүгү Иудеяга шээрлээшкнн чарлаан. ⁴ Иудейлер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр дээш чыгылып келген. Улус Иудеянын бүгү хоорайларындан Анаа чаннып, дилег кылыр дээш чедип кээп турган.

⁵ Иосафат Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге, чаа шөл мурнунга иудейлер биле иерусалимчилерин чыгыжына туруп келгеш, ⁶ мынча дээн: «Ада-өгбевистин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде саадан Бурган Сен эвес сен бе? А бүгү

чоннарның күрүнелерин Сен чагырып турар сен. Сээң холунда эрге-чагырга, күчү-күш бар, кым-даа Сенээ удур туржуп шыдава! ⁷ Бурганывыс, бо черниң биеэги чурттакчыларын Сээң израиль чонунун мурнундан Сен сывырып чорудуптуп, ону Бодуннун өңнүүн Авраамның үре-салгалына кезээ-мөңгөде берипкен эвес сен бе? ⁸ Олар бо черге чурттап, анаа Сээң адыңга тураскааткан өргээ тулуп кааннар. Олар мынча деп турган: ⁹ „Бир эвес айыыл-халап: дайынчаа, кеземче, хамчык аарыг азы аш-чут бисти таварыыр болза, бис Сээң адың-биле алдаржаан бо өргээни баарына Сээң мурнунга туруп алгаш, кызаг-датканывыстан Сени кыйгырар бис, а Сен бисти дыңнап кааш, камгалаар сен“.

¹⁰ А ам көр даан, аммоннар, моавтар болгаш Сеир дагларынын чурттакчылары чедип келди. Израильчилер египет черден үнүп бар чыдырда, Сен оларга ук чоннарның черлеринче кирерин чөпшээрэвээн сен. Ынчангаш израиль чон оларның кыдынче эепкеш, оларны хыдывайын барган. ¹¹ Ам олар Сээң биске өңчү кылдыр бергениң эзелет чериден бисти үндүр сывырар дээш чедип келген-дир. Оларны биске харызы ол-дур. ¹² Бурганывыс! Сен оларны шийдип көрөм. Чүгө дээрге бисче кел чыдар эндикер хөй аг-шериге удур туржур күжүвүс чок-тур. Чүнү канчаптар айың тыппас-тыр бис, карактарывыс чүглө Сенче көрүп тур!»

¹³ Бүгү иудейлер анаа боттарынын чаш ажы-төлу, кадайлары болгаш оолдары-биле кады Дээрги-Чаяакчынын мурнунга турган. ¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези Захариянын оглу Яхазиилди — Асафтан укталган левит кижини — чыылган чон аразына бүргей апкан. (Захария Ванеянын оглу, Ванея — Иеиелдин оглу, Иеиел — Магтаниянын оглу болур чүве-дир.) ¹⁵ Яхазиил мынча дээн: «Иудея биле Иерусалимниң бүгү чурттакчылары болгаш Иосафат хаан, мени дыңнаңар! Дээрги-Чаяакчынын силерге чугаалаан чүвези бо-дур:

* 20:1 Меуннар — Сеир дагларының чоок-кавызына, Меун хоорайга чурттап турган аймак (1 Чыл. 4:41 көр). Өске бурунгу сөзүглелде «Чамдык аммоннар» деп бижээн. * 20:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей черден» деп бижээн.

19:9 Хаан. 23:3 19:10 Ы. х. к. 17:8-9; Иез. 3:17; 33:7 20:2 Э. д. 14:7 20:3 Эзра 8:21; Иер. 36:9; Иоан 3:5 20:6 1 Чыл. 29:12 20:7 Иса. 41:8; Иак. 2:23 20:9 3 Хаан. 8:33, 37 || 2 Чыл. 6:28, 34 20:10 Ы. х. к. 2:5, 9, 19 || Сан. 20:21 20:12 Ыд. ыр. 24:15; 122:1-2; 140:8 20:14 2 Чыл. 15:1

шак ол эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге силерниң эвес, а Бурганның дайыны-дыр. ¹⁶ Даарта оларга уткуй тулчуп үнүнер. Олар Циц деп артче үнүп кел чыдар болур. Силер оларны шынааның ужунга, ээн кургаг Иеруил ховунун мурнунга тып аар силер. ¹⁷ Бо удаада тулушпас силер. Чүглө барып туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчыны силерге хайырлап турар камгалалынче көрүнер. Иудея биле Иерусалим, коргуп-сүртевенер. Даарта оларга уткуштур үнүп келинер, Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болур».

¹⁸ Иосафат черге хаваан дегзип мөгейген, Иудеянын база Иерусалимнин бүгү чурттакчылары база Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, Ооң мурнунга кээп дүшкен. ¹⁹ Ынчан Кохат биле Корахтан укталган левиттер Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны аажок дыңзыг үн-биле алгап-мактаар дээш туруп келген.

²⁰ Иосафаттын шерии эртен эрте тургаш, Текоя чанында ээн кургаг ховуже үнүпкен. Олар үнүп чоруп турда, Иосафат туруп келгеш: «Иудея биле Иерусалимниң чурттакчылары, мени дыннаңар! Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөңер, ынчан чайгылыш чок боор силер; Ооң медээчилеринге бүзүрөңер, ынчан чедишкинниг боор силер» — дээн.

²¹ Хаан чон-биле сүмөлешкеш, Дээрги-Чаяакчыга ырлап бээр ужурлуг улусту база Ооң өндүр бедик ыдыктыын алдаржыдып: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир!» — деп чоруур ужурлуг улусту томуйлааш, шериглер мурнунга тургузуп каан.

²² Олар ырлажып, алдаржыдып эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы Иудеяже халдап кирип келген аммоннар, моавтар болгаш Сеирниң чурттакчыларының аразынга чөрүлдээ үндүрүптөргө, олар чылча шапчып алган: ²³ аммоннар биле моавтар Сеирнин чурттакчыларын кыргып-хыдыры-биле халдай бергеш, оларны бүрүнү-биле узуткап каапкан, оон бот-боттарын өлүржүп эгелээн.

²⁴ Иудейлер ээн кургаг хову мурнунда бедээн черге чедип келгеш, шак ол эндерик хөй аг-шеригже көөрге, чүглө черде чыдар мөчү-сөөктер көзүлгөн, кым-даа дириг артпаан болган. ²⁵ Иосафат бодунун чону-биле дайзыннардан олчазын ап аар дээш келгеш, дыка хөй эт-хөренги, идик-хеп* болгаш үнелиг эт-сеп тып ап, алгаш чоруй барып шыдаарындан хөйну чыып алган. Олар үш хүн чыып келген — олчазы ыңдыг хөй болган! ²⁶ А дөрткү хүнде олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөп турганы Бераха шынаазынга чыгып келген. Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Бераха* шынаазы деп адап турар.

²⁷ Ооң соонда бүгү иудейлер биле иерусалимчилер Иосафатка баштадып алгаш, Иерусалимче өөрүшкүлүг чаныш чорупкан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дайзыннардын ажып тиилээш, оларны өөртүп каан. ²⁸ Иерусалимге келгеш, чадаганнар, чанзылар болгаш трубаларга ойнавышаан, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупканнар.

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Боду Израильдин дайзыннары-биле чаалажып турган деп дыңнап кааш, бүгү кожа күрүнелер Бургандан коргуушкунга алзыпкан. ³⁰ А Иосафаттын күрүнөзи тайбыңчыраан, чүге дээрге ооң Бурганы аңаа чүк-чүгүнден амыр-дышты хайырлаан.

Иосафаттын сөзлөгүчүлдары (3 Хаан. 22:41-50)

³¹ Иосафат Иудеяны ынчалдыр чагырып турган. Ол үжөн беш харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээр-би беш чыл хааннаан. Ооң авазынын ады — Салаилдин уруу Азува чүве-дир.

³² Иосафат бодунуң ачазы Асанын оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган. ³³ Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан, чон бодунуң бүгү сеткилчүрээ-биле ада-өбгезинин Бурганынче ам-даа ээлбээн турган.

³⁴ Иосафаттын өске ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Ананийнин оглу Иехунуң Израильдин

* 20:25 Өске бурунгу сөзүглөдө «мөчү-сөөктер» деп бижээн. * 20:26 Бераха — «Алгыш-йөрөөл» дээн уткалыг.

20:17 Ы. х. к. 20:1-4 20:19 Хост. 6:16; 1 Чыл. 6:16-18; 9:19 20:20 2 Хаан. 14:2 20:21 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 20:23 Башт. 7:22; 1 Хаан. 14:20; 2 Чыл. 20:22-23 20:29 2 Чыл. 14:14; 17:10 20:30 2 Чыл. 14:6; 15:15 20:34 3 Хаан. 16:1; 2 Чыл. 19:2

хааннарының номунче кирген бижилгелеринде бижиттинген.

³⁵ Соонда барып, Иудеяның хааны Иосафат Израильдин бузут кылып турган хааны Охозия-биле дугуржулга кылгаш, ³⁶ Фарсисче эжиндирер корабльдар тудуп аар дээш ооң-биле каттыжып алган. Олар корабльдарны Эцион-Гавер өртээлге тудуп алган. ³⁷ Ынчан Мареша чурттуг Долаваның оглу Элиезер Иосафатка удур өттүр билген медеглел кылып: «Бир-тээсен Охозия-биле каттыжып алган болганыңда, Дээрги-Чаяакчы сээң ажыл-херээңни буурадып каар-дыр» — дээн.

Корабльдар буза шаптырган, Фарсисче эжиндирип шыдавайн барган.

21 ¹ Иосафат өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орунунга хааннай берген. ² Иорамның дуңмалары — Иосафаттың оолдары Азария, Иехиил, Захария, Азарияху, Михаил болгаш Шефатия олар турган. Олар шупту Израильдин хааны* Иосафаттың оолдары-дыр. ³ Ачазы оларга Иудеяда быжыггалдыг хоорайлар-биле кады алдын-мөңгүн, улуг үнелиг чүүлдери белекке берген, а күрүне башкара эргени улуг оглу Иорамга берген.

Иорам хаан (4 Хаан. 8:16-24)

⁴ Иорам ачазының күрүнезин хааннап эгелеп, быжыгып алгаш, бодунун бүгү дуңмаларын база чамдык израиль нояннарны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. ⁵ Ол үжен ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ⁶ Иорам Израильдин хааннарының оруун эдерип, Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп чурттап турган, чүге дээрге Ахавтың уруун кадай кылып алган чүве-дир. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁷ Ындыгдаа болза, Дээрги-Чаяакчы Давид-биле чарган керээзин бодааш, ооң үре-салгалын узуткаарын күзевээн. Бурган Давидке база ооң үре-салгалына олар, өшпес

чырыткы дег, кажан кезээде хаан болуп чагыраарын азаан турган.

⁸ Иорамның үезинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазына удур тура халааш, боттарына хаан олуртуп алган. ⁹ Ынчангаш Иорам шериг баштыңнары-биле, бүгү дайынчы тергелери-биле ынаар чорупкан. Эдомнар ону бүзээлеп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелеринин башкарыкчыларыныче халдаан. ¹⁰ Ынчалза-даа Эдом Иудеяның чагыргазының адаандан үнгөш, амдыгаа чедир аңаа чагыртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база ооң чагыргазының адаандан үне берген, чүге дээрге ол ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан болган. ¹¹ Иорам оон ынай Иудеяның дагларына мөгөйишкин кылыр бедик черлер кылгаш, Иерусалимнин чурттакчыларын самырадып, Иудеяның чонун шын оруктан астыктырып каан.

¹² Иорамга Илия медеэчиден чагаа келген. Ында мынча деп бижээн болган: «Сээң өгбөн Давидтиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: сээң ачаң Иосафаттың болгаш Иудеяның хааны Асаның оруктарын эдербээн-дир сен. ¹³ Израильдин хааннарының оруктарын эдерип, Ахавтың өг-бүлезинин үлегери-биле Иудеяның чонун, Иерусалимнин чурттакчыларын самырадып каан-дыр сен. А сенден эки улус болур дуңмаларынны — ачаннын үре-салгалын өлүрүп каан-дыр сен. ¹⁴ Ол бүгү дээш Дээрги-Чаяакчы сээң чонунга, оолдарыңга, кадайларыңга, сенде бар бүгү чүвеге аар-берге кеземче онаар. ¹⁵ А сен бодун ишти-хырнынның коргунчуг аарыындан хинчектенир сен, адак соонда ишти-хырнын хүн санында уштунуп эгелээр».

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Иорамга удур филистимнер болгаш эфиоптарның жожалары арабтарның адаан-өжээнин хайындырыпкан. ¹⁷ Олар Иудеяге халдап киргеш, хаанның ордузунга турган бүгү эт-жерөгүни эжелеп ап, ооң оолдарын, кадайларын база тудуп алгаш барган. Охозия* деп адаар хеймер оглундан аңгыда, кымны-даа арттырбааннар.

* 21:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Иудеяның хааны» деп бижээн. * 21:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоахаз» деп атты бижээн.

21:6 3 Хаан. 12:28-30 || 2 Чыл. 18:1 21:7 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36 21:8 Э. д. 27:40; 3 Хаан. 22:47 21:12 3 Хаан. 17:1 || 2 Чыл. 14:2-5; 17:3-4 21:13 3 Хаан. 12:28-30 || 3 Хаан. 16:31-33 21:16 2 Чыл. 17:11

¹⁸ Ол бүгүнүн соонда Дээрги-Чаяакчы хаанның ишти-хырнынга эмнеттинмес аарыг халдадып каан. ¹⁹ Хун санында ыңдыг бооп келгеш, ийги чылды төнчүледир ооң ишти-хырны аарындан уштунуп кээп дүшкөн, ол кедергей хинчектенип өлүп калган. Чон аңа алдархүндү кылдыр, ооң ада-өгбезинге дег, улуг одаг кывыспаан.

²⁰ Иорам үжен ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. Ол чок апарга, кым-даа ооң ажыгын ажып ыглаваан, ону Давидтин Хоорайынга ажаап каан, ыңчалза-даа хааннар хөөржүдөр чевег-куйларга эвес.

Охозия хаан
(4 Хаан. 8:25—9:29)

22 ¹ Иерусалимнің чурттакчылары Иорамның биче оглу Охозияны ачазының орунуга хаан кылып алган, чүге дээрге арабтар-биле кады иудей турлагже чаза таварып кирип келген шериглер улуг тажыларны кыра шаап каапкан чүве-дир. Иудеянын хааны Иорамның оглу Охозия ыңчалдыр хаан апарган. ² Ол чээрби ийи харлыында* хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Ооң авазын Гофолия дээр турган, ол — Омринин үресалгалы чүве-дир.

³ Охозия база Ахавтың өг-бүлезинин оруун эдерер болган, чүге дээрге ооң авазы бузуттуг-бак черектер үүлгедирин оглунга сүмелеп турган. ⁴ Ол Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүге дээрге ооң ачазы өлүп каарга, Ахавтың улузу Охозияның чөвүлекчилери апарып, ону өлүмгө чедирген. ⁵ Охозия ол өг-бүленин сүмезин ёзугаар Ахавтың оглу, Израилдин хааны Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилге удур дайылдажыры-биле Галаадта Рамот хоорайже үнүпкөн. Арамейлер Иехорамны балыглап каан. ⁶ Иехорам арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, алган балыгла-рын экиртири-биле Изреелче эеп келген. А Иудеянын хааны, Иорамның оглу Охозия* Ахавтың оглу Иехорам-биле журажыр дээш Изреелче чорупкан, чүге дээрге демгизи аарып чыткан.

⁷ Бурганның күзел-соруун ёзугаар Охозия Иехорамга келгеш, өлүп калган. Ол мынчаар болган: Охозия Иехорамга келгеш, ооң-биле кады Намессийнин оглу Иехуга — Дээрги-Чаяакчының Ахавтың өг-бүлезин кыргып-хыдыр кылдыр шилип чаап каан кижизинге уткуй үнүп келген. ⁸ А Иеху Ахавтың өг-бүлезинге шийткелди күүседип тура, Охозияга бараан болуп турган Иудеянын нояннарын, ооң төрөлдериңиң оолдарын тып алгаш, кыра шаап каапкан. ⁹ Оон ол Охозияны дилеп чорупкан. Иехунун улузу Охозияны, кажан ол Самарияга чаштып турда, тудуп алгаш, Иехуга эк-келген. Охозияны шаажылап өлүргөш, ажаап кааш: «Ол дээрге бүгү-ле сеткил-чүрээ-биле Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турган Иосафаттың оглу-дур» — дээннер.

А Охозияның өг-бүлезинден хаан эрге-чагырганы ээлеп шыдаар киж артпаан.

Гофолия биле Иоас
(4 Хаан. 11:1-20)

¹⁰ Охозияның авазы Гофолия оглунун өлүп калганын дыңнааш, ол дораан Иудеяда хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан. ¹¹ Ыңчалза-даа Иорам хааның уруу Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурлуг турган тажылар аразындан бүдүү апарган. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херээжен кижини удуур өрээлге чажырып каан. Иорам хаанның уруу, Иодай бараалгакчының кадайы, Охозия хаанның дунмазы Иосавет Иоасты Гофолиядан ыңчаар чажырыптарга, оол өлүртпейн барган. ¹² Гофолия чуртту чагырып турган үеде, оолду улус Бурганның өргээзинге алды чыл чажырып келген.

23 ¹ Гофолияның чагыргазының чедиги чылында Иодай бараалгакчы шийтпирлиңи-биле хөдөлип кирипкөн. Ол дараазында чүс шериг баштыңнары-биле дугуржулга кылган: Иерохамның оглу Азария, Иегохананның оглу Измаил, Овидтин оглу Азария, Адайянын оглу Маасея болгаш Зихрийниң оглу Элишафат. ² Чүс шериг баштыңнары Иудеяны

* 22:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Дөртөн ийи харлыында» деп бижээн. * 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн.

21:19 2 Чыл. 16:14 22:2 4 Хаан. 11:1; 2 Чыл. 22:10 22:4 3 Хаан. 16:31-33 22:5 4 Хаан. 8:15 || 3 Хаан. 22:3 22:8 4 Хаан. 10:11-14 22:9 2 Чыл. 17:4 22:10 2 Чыл. 22:2 || Башт. 9:5

эргип кезээш, чурттуң бүгү хоорайларындан левиттер биле израил төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган. Олар Иерусалимге чедип кээрге, ³ чыылган улус шупту Бурганның өргээзинге хаан-биле керээ чарып алган.

Иодай оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының Давидтиң үре-салгалынга хамаарыштыр аазаны дег, хаанның оглу чагырар ужурлуг. ⁴ Силер мынчаар кылдыр ужурлуг силер. Үш кезекке үстүп алыңар. Амыр-дыш хүнүнде ажил-албан эрттирип турар үштүң бир кезиңер — Бурганның бараалгакчылары биле левиттер — өргээниң эжик-хаалгазын таңныылдазын; ⁵ өске үштүң бир кезиңер хаанның ордузунуң мурнунга таңныылдазын, арткан үштүң бир кезиңер Иесод хаалганы таңныылдазын, а арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлдериңге турзун. ⁶ Бурганның бараалгакчылары биле бараан болукчу левиттерден аңгыда, кым-даа Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбезин. Олар болза ынаар кирип болур, чүге дээрге ыдыктанып алган-дыр. А чон Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзугаар таңныылдап турзун. ⁷ Левиттер, хаанны долгандыр ок-чепсектиг туруп алгаш, өргөже чоокшулаан кижилер бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан кайнаар-даа баар болза, оон чанынга чоруп турунар».

⁸ Левиттер биле бүгү иудейлер Иодай бараалгакчының дужаалын күүсеткен. Кижилер бүрүзү бодунуң улусун — амырдыш хүнүнде ажил-албанынче үнүп турар-даа, ажил-албанындан халажып чоруп турар-даа улусту — эдертип алган, чүге дээрге Иодай бараалгакчы солчур ужурлуг бараалгакчылар бөлүктөрүн чорутпайн барган чүве-дир. ⁹ Чүш шериг баштыңнарынга Иодай бараалгакчы Бурганның өргээзинге шыгжаттынып турган, Давид хаанга хамааржыр чыдаларны, улуг-биче дозуг-камгалаалдарны үлөп берген. ¹⁰ Оон Иодай бүгү чонну, кижилер бүрүзүнүң чыдазын холунга тудуккаш, хаанны долгандыр — Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигеэш биле өргээни дескиндир тургузуп каан.

¹¹ Оон Иоас тажыны үндүрө бергеш, аңаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунуң хоолгазын берип каан*. Иодай биле оон оолдары тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзү-биле чаап кааш: «Хаан делгерезин!» — деп алгыржып турган.

¹² Хаанга байыр чедирген чон биле шериглериңиң алгы-кышкызын дыңнап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹³ Ол топтап көөрге, өргээниң хаан кижиге хамааржыр адаганының чанында, кирер чер чанында хаан бо турган! Оон чанында шериг баштыңнары, тубалар этсир улус бар болган, а чурттуң бүгү чону өөрүп-байырлап, тубалар этсир, хөгжүм херекселдериги ыраажылар мактал ырлары ырлап турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» — деп алгырган.

¹⁴ Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарын кыйгырткаш: «Ону өргээниң девискээринден* үндүрө бергеш, эдериң чорупкан кижилер бүрүзүн хылыш-биле шаңчып өлүрүп калыңар. Чүгле Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ону өлүрбөңер» — дээн.

¹⁵ Гофолия кадын хаанның ордузунче аыттар кирер хаалгага чедип кээрге, ону сегирип алгаш, ол-ла черге өлүрүп кааннар.

¹⁶ А Иодай боду биле бүгү чоннун база хаанның аразынга, олар шупту Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. ¹⁷ Бүгү чон Ваалдың өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан. Улус өргүл салыр бедигеэштери база Ваалдың дүрүлдерин чуура шаап, өргүл бедигеэжини мурнунга Ваалдың бараалгакчызын Маттанны өлүрүп каан.

¹⁸ Оон Иодай Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр левит-бараалгакчылар тургузуп каан. Давид хаан Моисейниң хоойлузунда бижиттингенин ёзугаар Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Аңаа бүрүн өрттедир өргүлдер салыр хүлээлгени оларга онааган турган болгай. Давидтин доктаатканын ёзугаар, олар ону өөрүшкүлүг, ырлап-шоорлап күүседир ужурлуг турган.

* 23:11 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан». аразы-биле».

* 23:14 Азы: «Одуруглай чыскаалган шериглер

¹⁹ Оон ынай Иодай Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин хаалгаларынга, кандыг-бир-ле чылдагаан-биле арыг эвес апарган киж-и ынаар кирип шыдапас кылдыр, хаал-гачылар тургузуп каан.

²⁰ Иодай чүс шериг баштыңнарын, нояннарны, чоннун даргаларын болгаш чурттуң бүгү чонун эдертип алгаш, хаан-ны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден үн-дүре берген. Олар Үстүкү хаалга дамчыш-тыр ордуже кады кирип келгеш, Иоасты дүжүлгеде саадаар черинге олуртуп каан.

²¹ Чурттуң бүгү чону өөрүп-хөгөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны кылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген.

*Иоастың Бурганның өргээзин
септеттиргени
(4 Хаан. 12:1-15)*

24 ¹ Иоас хааннап эгелээрде, чеди хар-лыг турган. Ол чуртту Иерусалимге дөргөн чыл чагырган. Ооң авазын Цивия дээр турган, Беэр-Шева чурттуг херээжен киж-и чүве-дир. ² Иоас Иодай бараалгак-чынын назыннын дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып келген. ³ Иодай аңаа ийи кадай ап берген. Хаан олардан оолдар, кыстарлыг болган.

⁴ Элээн үе эрткен соонда, Иоас сет-кил-чүрээнге Дээрги-Чаяакчынын өргээзин чаартып каар деп шийтпирлээн. ⁵ Ол Бурганнын бараалгакчылары биле левиттерни чыып алгаш, оларга: «Иудея-нын хоорайларын эргип кезип, бүгү изра-ильчилерден чылдың-на Бурганынарның өргээзин септээринге херек акша-мөң-гүнден чыңар, ол ажылды дүрген чору-дуңар!» — дээн.

Ынчалза-даа левиттер далашпайн барган. ⁶ Хаан ынчан оларның башка-рыкчызы Иодайны кыйгырып алгаш, аңаа: «Сен чүге Ужуражылга майгы-ныга эккээр кылдыр Дээрги-Чаяакчы-нын чалчазы Моисей биле израильчи-лерниң чыгыжының доктаадып кааны албан-үндүттү Иудеядан база Иеруса-лимден чыгырын левиттерден негевейн тур сен?» — дээн.

⁷ (Бузултуг-бак Гофолия оолдары-биле Бурганнын өргээзин үрөп ажыт-каш, Дээрги-Чаяакчынын бүгү ыдыктыг эт-херекселин безин Ваалдың дүрзүлө-

ринге бараан болурда ажыглап турган чүве-дир.)

⁸ Хаанның дужаалын ёзугаар хаар-жак кылгаш, Дээрги-Чаяакчынын өргээ-зиниң хаалгазынын чанынга, өргээнин даштынга салып кааннар. ⁹ Иудея биле Иерусалимде улус-чонга Бурганнын чал-чазы Моисейниң ээн кургак ховуга из-райльчилерге доктаадып каан албан-үндүдүн Дээрги-Чаяакчыга эккээрин чарлаан. ¹⁰ Бүгү нояннар болгаш бүгү чон өөрүшкү-маңнайлыг акша-мөңгүн-нү эккеп, хааржак дола бергижеге че-дир салып турган. ¹¹ Левиттер хааржак-ты хаанның дүжүметтеринге эккээрге, олар ында хөй акша-мөңгүн чыглы бер-генин көрүп каан санында-ла, хаанның бижээчизи биле дээди бараалгакчынын бүзүрөттүрген кижизи кээп, хааржакты божудуптар турган. Оон хааржакты ка-тап база турган черинге салып каап тур-ганнар. Олар үргүлчү* ынчалдыр кылып тургаш, дыка хөй акша-мөңгүн чыып алган. ¹² Хаан биле Иодай акша-мөң-гүгүнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзин-де ажыл башкараар улуска берип каарга, олар өргээни чаартып, септээр ажылды кылып кылдыр даш чонукчуларын, ча-заныкчыларны болгаш демур база хү-лер-биле дарганнаар шеверлерни хөле-зилеп ап турган.

¹³ Ажылчынар кызымаккай ажыл-дап, Бурганнын өргээзиниң баштайгы байдалын катап тургузуп, быжыглап кааннар. ¹⁴ Бүгү ажылды дооскаш, олар хаан биле Иодайга акша-мөңгүнүнү ар-тын эккелген. Ол акша-мөңгүнден Дээ-рги-Чаяакчынын өргээзиниң эт-херексе-лин: бараан болурда база бүрүн өрттедир өргүлдөр салырда ажыглаар эт-херексел, аяктар болгаш өске-даа алдын-мөңгүн савалар кылып кааннар. Иодайның на-зыннын дургузунда Дээрги-Чаяакчы-нын өргээзинге бүрүн өрттедир өргүл-дерни үргүлчү салып турган.

¹⁵ Иодай чөнүй берип, чуртталгазын-га пөккөш, өлүп калган. Ол чүс үжөн хар-лыында чок апарган. ¹⁶ Ону Давидтин Хоорайына хааннар-биле кады ажаап каан, чүге дээрге ол Израильге Бурган дээш база Ооң өргээзи дээш эки чүүлду кылып турган.

* 24:11 Азы: «Хүннүн-не».

Иоастың Бургандан ойталааны
(4 Хаан. 12:17-21)

¹⁷ Иодай өлгөн соонда, Иудеянын нояннары Иоас хаанга мөгөйип келген. Оон хаан оларны дыннаар апарган.

¹⁸ Израильчилер боттарынын ада-өгбениниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин каапкаш, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарга, дүрзү-бурганнарга бараан болуп эгелээн. Оларның ол кембуруузу дээш Иудея биле Иерусалимче Дээрги-Чаяакчының килеңи кыптыга берген. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы оларны Бодунче ээлдирер дээш медээчилерин чорудуп турган, ол медээчилер оларны чагып-сургап турган, ынчалза-даа олар тооп дыннавас болган.

²⁰ Бурганның Сүлдези ынчан Иодай бараалгакчының оглу Захарияны бүргей апарга, ол чоннуң мурнунда бедиктээшке туруп алгаш, Бурганның оларга чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер чүге Дээрги-Чаяакчының айтышкынарын үрөп тур силер? Чедимчелиг болбас силер. Дээрги-Чаяакчыдан ойталааныңар дег, Ол база силерден ойталаар».

²¹ Улус-чон Захарияга удур сүлчээ кылгаш, ону Иоас хаанның дужалын ёзуугар Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүнгө даш-биле соп өлүрүп каан. ²² Оон Иоас хаан Захариянын аказы Иодайның аңаа көргүскөн энерелин сагынмай, оон оглун өлүрүп каан. Өлүп чыда, Захария: «Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш, өжжөн негезин!» — дээн.

²³ Ол чылдың төнчүзүндө Иоаска удур арамей шериг үнүпкеш, Иудея биле Иерусалимче халдааш, чоннуң бүгү нояннарын кырып каапкан. Арамейлер үптөп алган бүгү олчазын Дамаскыда боттарынын хаанынче чорудупкан. ²⁴ Арамей шериг эвээш санның-даа турган болза, Дээрги-Чаяакчы оларның холунга дыка хөй санның иудей аг-шеригни хүлээдип берген. Ада-өгбениниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан иудейлерниң ойталааны дээш Иоаска онаашкан шийткел күүсеттинген. ²⁵ Чоруп тура, арамейлер аар балыглаттырган Иоасты чыттырзын арттырып каан. Ынчан хаанның дүжүметтери Иодай бараалгакчының оглунун

өлүмү дээш аңаа удур сүлчээ кылгаш, орун-дөжөөнгө өлүрүп каан. Иоас өлү бээрге, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан, ынчалза-даа хааннар чевээнге эвес.

²⁶ Аңаа удур сүлчээ кылган улус болза аммон херээжен Шимеаттың оглу Завад биле моав херээжен Шимриттиң оглу Иегозавад болган.

²⁷ Иоастың оолдарынын дугайы, аңаа удур хөй өттүр билген медеглелдер дугайы болгаш Бурганның өргээзин каттап тургусканынын дугайы хааннарның төөгү номунда бижиттинген. Ооң оглу Амасия ачазының орнунга хаан апарган.

Амасия хаан
(4 Хаан. 14:1-22)

25 ¹ Амасия чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Иегоаддан дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен чүве-дир. ² Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып турган, ындыг-даа болза, хаанның чүрээ Аңаа бүрүнү-биле бердинмээн болган. ³ Кажан Амасиянын күрүне башкараар эрге-чагыргазы быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүргөн дүжүметтерни чок кылып каан. ⁴ Ынчалза-даа оларның ажы-төлүн Амасия өлүрбээн. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: «Ада кижжи ажы-төлүнүң кем-буруузу дээш өлүмгө онаар кеземче албас ужурулуг, ажы-төл база адазы дээш өлбөс ужурулуг; кижжи бурузу чүгө бодунуң кем-буруузу дээш өлүртүр ужурулуг» — деп дужааган чүве-дир.

⁵ Амасия Иудеянын чонун чыып алгаш, оларны төрөл салгалдар аайы-биле бөлүктөргө үскеш, бүгү иудей болгаш вениаминчи дайынчыларны муң болгаш чүс шериг баштыңнарынга чагырып каан. Хаан оларнын чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг улусун санаарга, дайынче үнүп шыдаар, чыда, дозук-камгалал туруп билер 300 000 шилиндек дайынчы бар болган. ⁶ Оон ыңай ол Израильден 100 000 күштүг-шыырак дайынчыны 100 талант* мөңгүн-биле хөлезилеп алган. ⁷ А Бурганнын бир кижизи аңаа келгеш: «Хаан, израиль шериглер сээң-биле кады чорбазын, чүге дээрге

* 25:6 100 талант — үш ажыг тоннага деннежир.

24:18 Ы. х. к. 16:21-22 24:19 Иер. 25:4 24:20 Сан. 24:2; 2 Чыл. 15:1 24:21 Мф. 23:35; Лк. 11:51 24:22 Э. д. 9:5 24:24 Лев. 26:8; Иса. 30:17 25:3 2 Чыл. 24:25-26 25:4 Ы. х. к. 24:16 25:5 Сан. 1:3

Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле — Эфремниң бүгү улузу-биле эвес-тир. ⁸ А сен чааскаан барып, эки белеткенгеш, эрес-дидим чаалаш*. Оон башка Бурган сени дайзының мурнунга буурадып каар, чүгө дээрге Бурганда деткиир-даа, буурадыр-даа күш бар» — дээн.

⁹ Амасия Бурганның кижизинден: «Израиль шериглерге төлөп бергеним 100 талант мөңгүнү канчаарыл?» — деп айтырган.

Бурганның кижизи: «Дээрги-Чаяакчы сенээ оон хөйүнү берип шыдаар» — деп харыылаан.

¹⁰ Амасия ынчан Эфремниң черинден аңаа чедип келген аг-шеригни тарадып, аал-оранынче чандырыпкан. Олар Иудеяга аажок хоралап, аал-оранынче килеңи кыптыгып чана берген.

¹¹ А Амасия дидимдени бергеш, бодунуң аг-шерин Дус шынаазынче апаргаш, аңаа Сеирниң* 10 000 шерин өлүрүп каан. ¹² Иудейлер оон өске 10 000 кижини диригге тудуп алган. Ол улусту хая бажынче апаргаш, оортан дүжүр октаптарга, шупту өлгүлөп калган.

¹³ Ол аразында Амасияның кады чаалашпас дээш дедир чорудупканы израиль аг-шериг Самариядан эгелээш, Бет-Оронга чедир иудей хоорайларже халдап чоруп берген. Олар 3000 кижини өлүрүп кааш, эндерик хөй олча-тывышты үптөп алган.

¹⁴ Сеирде эдом чонну чылча шапкан соонда эеп келгеш, Амасия оларның дүрзү-бурганнарын эккелгеш, бодунуң бурганнары кылдыр салып алгаш, оларга мөгейип, айдызаашкын кылып турган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының килеңи Амасияже кыптыга берген. Ол медээчизин хаанче чорудуптарга, демгизи аңаа: «Сен чүгө бо чоннун бурганнарынга мөгейип тур сен? Олар боттарының чонун сээң холундан камгалап шыдаан эвес» — дээн.

¹⁶ Медээчи ону айтырарга, хаан: «Бис сени хаанның чөвүлекчизи кылып каан бис бе? Соксап көр! Оон башка өлүртүп каар сен» — деп харыылаан.

Ынчан медээчи ыттавайын барган, а оон: «Билип кагдым, Бурган сени узуткаар деп шийтпирлээн-дир, чүгө дээрге

сен шак ынчаар кылып, мээң сүмем дың-навайын барган-дыр сен» — дээн.

¹⁷ Иудеяның хааны Амасия чөвүлекчилери-биле сүмелешкеш, Иехунуң оглунуң оглу, Иоахазтың оглу, Израильдин хааны Иехоашче элчилер ыдып: «Арын-нарывыс удур-дедир көржүп ужуражылы!» — деп чөңгээлиг сөс дамчаткан.

¹⁸ А Израильдин хааны Иехоаш Иудеяның хааны Амасияга мынча деп харыылаан: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш ол сынның пөжүнге: „Урууну мээң оглумга кадай кылдыр бер“ — деп сөглөткөн. А оон Ливан сынының черлик аң-меңи келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁹ „Эдомну чылча шаап кагдым!“ — деп мактанып, менээргенип турар-дыр сен. Ынчалза-даа аал-чуртуңга артып кал! Бодуңга айыыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткаттырар!»

²⁰ Ынчалза-даа Амасия сагындырыгны тоовайн барган, чүгө дээрге Эдомнун бурганнарынга мөгейип турганы дээш Иехоаштың холунга иудейлери хүлээди-дип бээри-биле, Бурган ынчаар доктааткан болган. ²¹ Израильдин хааны Иехоаш тулчуп үнүп келген. Иехоаш биле Иудеяның хааны Амасия Иудеяда Бет-Шемеш деп черге удур-дедир көржүп ужурашкан. ²² Иудея Израильге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген. ²³ Израильдин хааны Иехоаш Иудеяның хааны, Охазияның оглунуң оглу, Иоастың оглу Амасияны Бет-Шемештиң чанынга тудуп алгаш, Иерусалимге эккелген. Оон хоорайның ханазын — Эфремниң хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир — 400 кыры дурту черни үрег-деп каапкан. ²⁴ Иехоаш Бурганның өргээзинге Овед-Эдомнун хайгааралынга турган шупту алдын-мөңгүнү, шупту саваларны база хаанның ордузунуң эртинелерин алгаш барган. Оон ыңай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже эеп келген.

²⁵ Израильдин хааны, Иоахазтың оглу Иехоаштың өлгөниң соонда, Иудеяның хааны, Иоастың оглу Амасия он беш чыл чурттаан. ²⁶ Амасияның өске

* 25:8 Бо сөстөрүнү утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бир эвес сен тулчуп үнгеш, эрес-дидим чаалажыр-даа болзуңза». * 25:11 Азы: «Эдомнун».

25:11 2 Хаан. 8:13 25:12 Ыд. Ыр. 140:6 25:14 2 Чыл. 28:23 25:18 Башт. 9:8-15 25:21 Иис. 15:10 25:23 Неем. 8:16; Иер. 31:38; Зах. 14:10 25:24 3 Хаан. 7:51; 4 Хаан. 12:18; 1 Чыл. 26:15

ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүңгө чедир, Иудеяның болгаш Израильдин хаанарының номуна тодараткынып бижиттинген. ²⁷ Амасия Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан соонда, аңаа удур Иерусалимге сүлчээ кылырга, ол Лахис хоорайже дезе берген. Ынчалза-даа дайзыннary ооң соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону өлүрүп каан. ²⁸ Амасияның мөчү-сөөгүн аытарга дедир чүдүрүп эккелгеш, ада-өгбезинин чанынга, Иудеяның найысылалынга* ажаап каан.

Озия хаан
(4 Хаан. 15:1-7)

26 ¹ Оон Иудеяның бүгү чону Амасияның он алды харлыг оглу Озияны* ачазының орнунга хаан кылып алган. ² Амасия өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган соонда, Озия Эйлат өртээлди Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

³ Озия он алды харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Ооң авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен кижичүве-дир. ⁴ Озия Дээрги-Чаяакчының мурунуга таарымчалыг чүдүлдерни, ачазы Амасияның кылып турганы дег, кылып турган. ⁵ Захарияның назынының дургузунда Озия Бурганче чүткүп турган, чүге дээрге Захария ону Бургандан коргуп чоруур кылдыр чагып-сургап чорраан чүве-дир. Озияның Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турган үезинде, Бурган аңаа чедишкинни хайырлап келген.

⁶ Озия ооң соонда филистимнерге удур тулчуп үнгөш, Геф, Иавне болгаш Азот хоорайларның ханаларын үрөп бузуп каапкан. Оон ол Азот хоорайның чанынга база филистимнернин девискээринде өске-даа черлерге бодунун хоорайларын тудуп каан. ⁷ Бурган Озияга филистимнерге удур, Гур-Ваалга чурттап турган арабтарга болгаш меуннарга удур дайын-чаага дузалап турган. ⁸ Аммоннар база Озияга албан-үндүт төлеп турган, ооң ады Египеттин кызыгаарына чедир

алдаржый берген, чүге дээрге ол аажок күчү-күштүг апарган чүве-дир.

⁹ Озия Иерусалимге Азыгда хаалганың кырынга, Шынаа хаалганының кырынга болгаш хананың азынынга камгалап суургалар туткаш, оларны быжыглап каан. ¹⁰ Ол ээн кургап ховуга база камгалап суургалар тудуп, хөй кудуктар оюп кылып каан, чүге дээрге шат болгаш оргулааш черлерде хөй сүрүг малдыг турган. А дагларга болгаш джүткүр черлерге оон тараачыннары база виноград ажаакчылары ажылдап турган, чүге дээрге Озия чер ажылынга ынак кижичүве-дир.

¹¹ Озия Иеиел бижээчинин болгаш Маасея харагалзакчының данзызын ёзугаар тургускан база хаанның ноянарнының бирээзи Ананияга баштагкан, тулчуушкунче салбырлар аайы-биле үнеринге белең аг-шериглиг турган. ¹² Күштүг-шыырак шериглернин төрөл салгалдар аайы-биле баштыңнарының ниити саны 2600 кижичүве-дир. ¹³ Оларга 307 500 өөредип каан дайынчы — хаанны деткип, дайзыннарга удур тулчур шериг күжү чагыртып турган. ¹⁴ Озия бүгү аг-шеринге дозуг-камгалап, чыдалар, куяк бөрттер, хептер, ча-согуннар болгаш шывадаар даштар белепкеп берген. ¹⁵ Иерусалимге ол шевер ус-дарганнарга согуннар адар, улуг даштар шывадаар чепсек-херекселдер чогааттырып кылгаш, оларны суургаларга база ханалар азыгларына тургузуп каан. Озияның ат-алдары талыйтыр нептерей берген, ол улуг деткимче ап, күчүлүг хаан апарган.

¹⁶ Ынчалза-даа ол күчү-күштүг апаарга, сеткил-чүрээ улуургап, ону буураашкына чедирген. Озия бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрөп, айдызаар бедигээшке чагай чыгтыг чүдүлдер кысыр дээш, Ооң өргээзинче кире берген. ¹⁷ Бурганның бараалгакчызы Азария болгаш ооң-биле кады сезен эрес-дидим бараалгакчы хаанның соо-биле кире берген. ¹⁸ Олар Озия хаанга удурланып, аңаа: «Сен Дээрги-Чаяакчыга айдызаар өргүл кылбас ужурлуг сен, ол дээрге Аароннун үре-салгалының,

* 25:28 Өске бурунгу сөзүглөдө «Давидтин хоорайына» деп бижээн. * 26:1 Бо хаанның адын Хаанның чагырга үезинин дөрткү номуна болгаш өске номда бир домакта (1 Чыл. 3:12) Азария деп база бижип турар.

25:27 Ис. 10:3 26:2 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26 26:4 2 Чыл. 25:2 26:5 2 Чыл. 24:2 26:8 2 Чыл. 17:11
26:9 4 Хаан. 14:13; Неем. 2:13; 3:13; 3:19-20 26:7 1 Чыл. 4:41; 2 Чыл. 20:1
26:18 Сан. 3:10; 16:40; 18:7

Бурганның бараалгакчыларының херээдир, оларны айдызаар кылдыр ыдыктап каан-дыр. Ыдыктыг өргээден үнө бер. Кем-буруулуг болган-дыр сен, ол дээш Дээрги-Бурган-Чаяакчы сеңээ алдархүндү көргүспес» — дээннер.

¹⁹ Холунда айдызаар сава туткан Озия килеңдей берген. Дээрги-Чаяакчының өргээзинде айдызаар өргүл бедигээжиниң мурнунга хаан Бурганның бараалгакчыларынга килеңпей турар аразында, олар көрүп турда, ооң хаваанга кеш аарыгы тыптып келген. ²⁰ Бурганның дээди бараалгакчызы Азария база бүгү бараалгакчылар хаанче көөрге, ооң хаваанда кеш аарыгы бар болган. Хаанны оон үнө бээр кылдыр далаштырып турганнар, ол боду-даа дүрген үнүксей берген, чүгө дээрге ону Дээрги-Чаяакчының кезеткени илдең болган.

²¹ Озия хаан өлгүжеге чедир кеш аарыгын эдилеп, аңгы бажынга чурттаар, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбес салым-хуулуг болган. Ооң оглу Иоафам ордуну башкарып, чонну чагырып турган.

²² Озияның өске ажил-херектерин, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Амоцтун оглу Исаяя медээчи бижип каан. ²³ Озия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, кеш аарыглыг кижидээш, ону оларнын чоогунда хааннар чевээ турар шөлге ажаап каан. Ооң оглу Иоафам ачазының орнунга хаан апарган.

Иоафам хаан (4 Хаан. 15:32-38)

27 ¹ Иоафам чээрби беш харлында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ооң авазы — Садоктун уруу, Иеруша дээр херээжен кижичүве-дир. ² Иоафам, ачазы Озияның кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган. Чүглө ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чаза басып кирбээн. А чон бачыт үүлгедирин соксатпаан. ³ Иоафам Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң Үстүкү хаалгазын база Иерусалимниң Офел тейде ханазын хөй черде быжылап каан. ⁴ Оон ыңай Иудеяның дагларынга хоорайларны, арга-эзимниг черлерге пивээлерни база

камталал суургаларны тудуп каан.

⁵ Иоафам аммон хаан-биле дайылдашкаш, ону тиилеп алган. Аммоннар аңаа үш чыл дургузунда чылдың-на 100 талант* мөңгүннү, 10 000 кор** кызылтасты болгаш база ол хире арбайны экке берип турган. ⁶ Иоафамның ындыг күчүлүг апарган чылдагааны оон бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыга чагырып чурттап чоранында болган.

⁷ Иоафамның өске ажил-херектери, оон бүгү дайын-чаазы болгаш чуртталгазы Израиль биле Иудеяның хааннарының номунда тодараттынып бижиттинген. ⁸ Ол чээрби беш харлында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. ⁹ Иоафам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Ахаз ачазының орнунга хаан апарган.

Ахаз хаан (4 Хаан. 16:1-20)

28 ¹ Ахаз чээрби харлында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга, бодунун өгбези Давид-биле деңнээрге, таарымчалыг чүүлдер кылбайн турган. ² Ол Израильдин хааннарының оруун эдерип, Ваал бурганга мөгөр дээш, шуткуп куткан дүрүлдер безин кылып алган. ³ Ахаз Бен-Энном шынаазынга айдызаар өргүлдер кылып, Дээрги-Чаяакчының израильчилерин мурнундан үндүр сывырышканы чоннарның чүдөк-бужар чаңчылдарын өтгүнүп, бодунун оолдарын от-биле өрттедип турган. ⁴ Ол мөгөйишкын кылып бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглагар ыяш-ла адаанга өргүлдер салып, айдызап турган.

⁵ Ынчаарга Бурганы Дээрги-Чаяакчы Ахазты арамейлерниң хаанының холунга хүлээдип бээрге, олар ону чылча шапкаш, чонундан хөй улусту Дамаскыже тудуп апарган. Оон Ахазты Израильдин хаанының холунга база хүлээдип бээрге, ол хаан аңаа аар аштырышкын таварыштырган. ⁶ Ремалияның оглу Факей Иудеяның 120 000 күштүг-шыырак дайынчызын чаңгыс хүн хыдып каапкан, чүгө дээрге иудей чон ада-өгбезиниң

* 27:5 100 талант — үш ажыг тоннага деңнежир. ** 27:5 10 000 кор — 2 000 000 ажыг литрге деңнежир.

26:20 Сан. 12:10 26:21 Лев. 13:46 26:22 Иса. 1:1; 6:1 27:2 2 Чыл. 26:4 || 2 Чыл. 26:16

27:3 2 Чыл. 33:14; Неем. 3:26; 11:21 28:3 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 28:4 Ы. х. к. 12:2 28:5 Иса. 7:1

Бурганы Дээрги-Чаяакчыны каапкан болган. ⁷ Эфремчилерниң маадры Зихрий дээрзи Ахаз хаанның огу Маасеяны, орду башкарыкчызы Азикамны болгаш хаанның соонда ийиги кижиге болур Элкананы өлүрүп каан. ⁸ Израильчилер боттарының иудей ха-дунмазыны 200 000 кадайлары, огул-кызын тудуп алган. А ол ышкаш эндерик хөй олчаты-вышты үптөп алгаш, Самарияже чорудупканнар.

⁹ А аңаа Дээрги-Чаяакчының Оded дээр медээчизи турган чүве-дир. Медээчи Самарияже эеп кел чыткан аг-шеригини мурнунче үнүп келгеш, мынча дээн: «Ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иудеяны чонунга киленнээш, оларны силерниң холунарга хүлээдиң бергени шын-дыр. Ындыг-даа болза, силерниң оларны кыргып-хыдып турган килениңер эмин эрттип, оң дугайында сураг дээрде чеде берген-дир. ¹⁰ Ам силер Иудеяның база Иерусалимниң чурттакчы чонун эр-кыс кулдарыңар кылып аар деп тур силер. А силер база боттарыңарны Бурганыңар Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруулуг эвес силер бе? ¹¹ Ынчаарга мени тооп дыннап, тудуп алган ха-дунмаңарны дедир салып чорудуптунар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының килени силерге кыптыккан-дыр».

¹² Эфремчилерниң чамдык баштыңары — Иегохананың огу Азария, Мешиллемоттун огу Берехия, Шаллумун огу Эзекия болгаш Хадлайның огу Амаса — эеп кел чыткан шериглерни сагындырып: ¹³ «Туттурган улусту бээр эккелбөнер, оон башка Дээрги-Чаяакчының мурнунга буруулуг апар бис. Бачыттарывысты, кемниг херектеривисти улгаттырып аар дээн силер бе? Кем-буруувус ол чокка-ла кончуг улгудур, Оон килени Израильче кыптыккандыр» — дээннер.

¹⁴ Дайынчылар ынчан баштыңарның база бүгү чыылган чоннун мурнунга тудуп алган улзундан база олчаты-выжындан ойталаан. ¹⁵ Атары адаттыңан кижилер туттурган иудейлери хүлээп алгаш, ол чанагаш улустун шуптузун олчаты-выштан хеп алгаш, хепкерип каан. Олар туттурганнарга идик-хеп кедиргеш, аыш-чем, суг бергеш, эм үс-биле чаап каан. Оон бүгү кошкак улуска элчи-

геннер мундургаш, Пальмалар хоорайы дээр Иерихонче, оларның ха-дунмазынче чорудупкаш, боттары Самарияже эеп келгеннер.

¹⁶ Ол үеде Ахаз хаан Ассирияның хаанындан дуза дилеп, элчилер ыдыпкан. ¹⁷ Эдом чон база катап халдап келгеш, иудейлери чылча шаап, чамдык улусту тудуп апарган чүве-дир. ¹⁸ А филистимнер Иудеяның Шефела болгаш Негев девискээрлеринде хоорайларны хоозурадып туруп берген. Олар Бет-Шемеш, Айалон, Федерот, а ол ышкаш Сохо, Тимна, Гимза хоорайларны база оларның чоок-кавызында хоорай-суурларны эжелеп алгаш, аңаа чурттай берген. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иудеяны Ахаз хаан дээш шак ындыг дорамчылалга таварыштырган, чүгө дээрге ол хаан Иудеяны самыырадып, Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес болган чүве-дир. ²⁰ Ахазка Ассирияның хааны Тиглат-Пилесер чедиң келген, ынчалза-даа дуза калдар орнунга, кызагдап эгелээн. ²¹ Ахаз Дээрги-Чаяакчыны өргээзинден, хааның ордузундан болгаш ноаяннар бажыңарындан эртине-байлак чыып алгаш, Ассирияның хаанынга берипкен, ынчалза-даа ол чорук аңаа дузалаван.

²² Кызагдагкан үезинде-даа Ахаз хаан Дээрги-Чаяакчыга шынчы чорукту улам күштүг үрөп турган. ²³ Ол Дамаскының бурганнарынга, ону олар чылча шаап каан деп бодааш, өргүлдер салып: «Арамей хааннарың бурганнары оларга дузалап турар-дыр. Мен ол бурганнарга өргүлден салыйн, олар меңээ дузалазын» — деп турган. Ынчалза-даа олар ону база бүгү израиль чонну буураашкыңга чедирип каан.

²⁴ Ахаз Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзиниң эт-херекселин чыып алгаш, буза шаап, чара кезип каапкан. Өргээниң эжикирин хагаш, Иерусалимниң анзы-бүрү булуннарынга өргүл салыр бедигээштер тургузуп каан. ²⁵ Иудеяның бүгү хоорайларынга хары бурганнарга айдызаар өргүл кылыр бедик черлер тургускаш, оон-биле ада-өгбөзинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган.

²⁶ Ахазтың өске ажыл-херектери болгаш чуртталгазы эгезинден эгелээш, төнчүзүңге чедиң Иудея биле Израильдин хааннарының номунда тодараттынып бижиттинген. ²⁷ Ахаз өгбөлөрүнүн

28:9 Эзра 9:6; Ажыл. 18:5 28:15 4 Хаан. 6:22; У. ч. 25:21; Рим. 12:20 || Ы. х. к. 34:3; Башт. 1:16 28:17 Ам. 1:11 28:18 Ам. 1:6 28:20 4 Хаан. 15:29

соондан өске оранче чоруй баарга, ону Иерусалим хоорайга ажаап каан, ынчалза-даа ооң мөчү-сөөгүн Израильдин хааннарының чевег-куюнга салбаан. Ооң оглу Эзекия ачазының орнунга хаан апарган.

*Эзекия хаанның өргээни
арыглап чаартканы
(4 Хаан. 18:1-3)*

29 ¹ Эзекия чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Ооң авазын Авия дээр турган, ол — Захариянын уруу чүве-дир. ² Эзекия, өгбеси Давидтин кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган.

³ Бодунуң чагыргазының бирги чылының бирги айында-ла Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эжиктерин ажиткаш, септеп, быжыглап каан. ⁴ Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни өргээнин чөөн талазында шөлге чыгаш, ⁵ мынча дээн: «Левиттер, мени дыннанар! Ам боттарыңар ыдыктанып-арыгланып алгаш, ада-өгбелеринернин Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин ыдыктап калыңар, ыдыктыг черден чүдек-бужар чүвени үндүр октаптыңар. ⁶ Ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчыга шыңчы чорукту үреп, бистин Бурганывыстың мурнунга таарымчалыг эвес чүүлдер кылып, Ону каапкаш барып, Ооң өргээзинден көрүжүн чайладып, хая көрү берген-дир. ⁷ Олар Израильдин Бурганының ыдыктыг өргээзинде серилиг черниң эжини хаап, чырыткыларны өжүрүп каапканнар, чаагай чыттыг чүүлдер кывыспайн, бүрүн өрттедир өргүлдөр кылбайн турганнар. ⁸ Ол дээш Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимге килеңней берген. Ол оларны хоозурал болгаш кочу-шоотка таварыштырыптарга, ам бодуңар көрүп турарыңар дег, коргунчуг апарганнар. ⁹ Ынчангаш адаларывыс хылышка кырдырган-дыр, а оолдарывыс, кыстарывыс болгаш кадаларывыс туттуруушкунда турар-дыр. ¹⁰ Ам мен Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле керээ чарып аарын күзеп тур мен — Ооң кыптыккан килеңи бистен чайлазын. ¹¹ Ажы-төлүм! Сагыш амар болбагар, чүге дээрге си-

лерни Дээрги-Чаяакчы Ооң мурнунга бараан болур база чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр кылдыр шилип алган болгай».

¹² Дараазында левиттер бараан болушкунун эгелээн:

Кохаттың уре-салгалындан — Амессайнын оглу Махат, Азариянын оглу Иоил;

Мерариниң уре-салгалындан — Авдийнин оглу Кис, Иегаллелелдин оглу Азария;

Гирсоннун уре-салгалындан — Зимманын оглу Иоах, Иоахтын оглу Эден;

¹³ Элипафанның уре-салгалындан — Шимри биле Иеиел;

Асафтын уре-салгалындан — Захария биле Маттания;

¹⁴ Еманнын уре-салгалындан — Иеихил биле Шимей;

Идифуннун уре-салгалындан — Шемайя биле Узиил.

¹⁵ Олар боттарының ха-дуңмазын чыбып, ыдыктанып алгаш, хаанның дужаганы-биле, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн ёзугаар, Ооң өргээзин арыглаар дээш чорупканнар. ¹⁶ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кире бергеш, оон тып алганы арыг эвес бүгү чүвени өргээнин шөлүңче үндүрүп каапканнар. Оон левиттер ол бүгүнү алгаш, Кедрон шынаазыңче апарган. ¹⁷ Олар бир айның бирээде арыглаашкынны кылып эгелээш, ол-ла айның сесте Дээрги-Чаяакчының өргээзинин серилиг черинге чеде бергеннер. Өргээни оон ыңай сес хүн ыдыктап-арыглап келгеш, бир айның он алдыда доозупканнар.

¹⁸ Оон Эзекия хаанга келгеш: «Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзин бүрүнү-биле арыглап кагдывыс: бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти ооң бүгү херексели-биле, ыдыктаан хлебтер салыр ширээни ооң бүгү херексели-биле; ¹⁹ Ахаз хаанның чагырып тургаш, Бургандан ойталааш, бужартадып кааны бүгү эт-херекселди бис, ажыглаар дээш, ыдыктап кагдывыс. Олар ам Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинин мурнунда бо-дур» — дээн.

²⁰ Даартазында эртен Эзекия хаан тургаш, хоорайның даргаларын чыбып

29:7 2 Чыл. 28:24 29:10 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 15:12; 34:31 29:11 Лев. 8:14 29:12 Сан. 3:17
29:13 1 Чыл. 15:8 || 1 Чыл. 6:39 29:14 1 Чыл. 16:41-42 29:16 2 Хаан. 15:23 29:19 2 Чыл. 28:24

алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ²¹ Олар чеди бугажык, че-ди кошкар болгаш че-ди хураганны бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, че-ди хунаны бачыт дээш өргүл кылдыр күрүнө, ыдыктыг өргээ болгаш иудей чон дээш эккелген. Хаан Бурганнын бараалгакчыларыныга, Аароннун үрө-салгалынга бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчынын өргүл бедигээжинче салырын дужааган. ²² Бугажыктарны соккан соонда, Бурганнын бараалгакчылары оларнын ханын дозуп алгаш, өргүл бедигээжинче төпкен. Оон кошкарларны дөгергеш, ханын өргүл бедигээжинче төпкен. Оон хураганнарны дөгергеш, ханын өргүл бедигээжинче төпкен. ²³ А бачыт дээш өргүл болур хуналарны хааннын база чыылган чоннун мурнунга эккеп тургузуп каарга, олар холдарын малдарже салган. ²⁴ Бурганнын бараалгакчылары хуналарны дөгергеш, бүгү израиль чоннун бачыттарын арыглаар кылдыр, оларнын ханы-биле өргүл бедигээжин арыглап каан, чүге дээр-ге хаан бүрүн өрттедир өргүл биле бачыт дээш өргүлдү бүгү Израиль дээш кылырын дужааган турган.

²⁵ Эзекия Давид хааннын, оон өттүр көөр кижизи Гадтыг болгаш Нафан медээчинин доктаатканын ёзугаар кимвалдарлыг, чадаганнарлыг болгаш чанзыларлыг левиттерни Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге тургузуп каан. Ол доктаалды Дээрги-Чаяакчы медээчилерин дамчыштыр берген чүве-дир. ²⁶ Левиттер Давид хааннын хөгжүм херекселдерин тудуп алгаш, Бурганнын бараалгакчылары трубалар тудуп алгаш, белен турган.

²⁷ Эзекия ынчан бүрүн өрттедир өргүлдү өргүл бедигээжинче салырын дужааган. Өргүл салышкыны эгелээрге, Израильдин хааны Давидтин хөгжүм херекселдери биле трубаларынга үдеткен Дээрги-Чаяакчыга йөрөөл ырылары эгелзэн. ²⁸ Бүрүн өрттедир өргүл салышкыны доозулбаан шаанда, бүгү чыылган чон Бурганга мөгөйип турган, ыраажылар ырлажып, трубаларны этсип турган.

²⁹ Өргүл салышкыны доозулган соонда, хаан болгаш ооң-биле кады турган бүгү улус дискек кырынга олуруп, Дээрги-Чаяакчыга мөгөйгөн. ³⁰ Эзекия хаан болгаш нояннар левиттерге Дээрги-

Чаяакчыны Давид хааннын болгаш өттүр көөр Асафтын сөстери-биле алдаржыдарын дужааган. Левиттер өөрүшкүлүг алдаржыдып, хаваан черге дегзип, мөгөйип турган. ³¹ Эзекия улаштыр: «Силер ам боттарынарны Дээрги-Чаяакчыга бараалгаттыңар. Бээр чоокшулап, өөрүп четтиришкин өргүлдери биле еске-даа өргүлдерни Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче эккелінер» — дээн. Бүгү чыылган чон өөрүп четтиришкин өргүлдери биле еске-даа өргүлдерни эккелген. Ынчаар кылыксаан кижилер бүрүзү бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп турган. ³² Чоннун эккелгени бүрүн өрттедир өргүл малы 70 бута, 100 кошкар, 200 хураган болган. Ол бүгү мал — Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ³³ Эске ыдыктыг өргүл малы 600 бода, 3000 шээр мал болган. ³⁴ А Бурганнын бараалгакчылары эвээш болганындан, ол бүгү өргүл малыны кезин союп күш четпейн барган. Ынчангаш оларга ха-дунмазы левиттер ажил төнмээн шаанда база еске бараалгакчылар ыдыктанып-арылганып албаан шаанда, дузалажып турган, чүге дээрге левиттер боттарын ыдыктаар талазы-биле, бараалгакчыларга көөрдө, кызымак улус чүведир. ³⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдөр, эп-найырал өргүлдеринин үс-чаа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдөр-биле кады кудар арага өргүлдери дыка хөй болган.

Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге бараан болуушкунну ынчаар катап тургускан. ³⁶ Эзекия болгаш бүгү чон Бурганнын чонну ынчаар таарыштыр белеткеп кааны дээш өөрүп турган, чүге дээрге ол ажил-херек дүрген кылдына берген чүве-дир.

Эзекиянын Хосталышкын байырлалын демдеглээни

30 ¹ Эзекия бүгү Израильдин болгаш Иудеянын чонунче шапкынчылар чоруткан, а Эфрем биле Манассиянын чонунга база чагаалар бижип, Израильдин Бурганны Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле Иерусалимде Оң өргээзинге чыгып кээрин чалаан. ² Хаан, оон ноян-нары болгаш Иерусалимде бүгү ниитилел чөвүлөшкөш, Хосталышкын байырлалын ийи айда эрттирер деп шийтпирлээн.

29:22 Лев. 8:15 29:23 Лев. 4:15 29:25 2 Хаан. 12:1; 1 Чыл. 21:9; 2 Чыл. 8:14 || 1 Чыл. 25:6 29:26 1 Чыл. 23:5 30:2 Сан. 9:9-11

³ Олар ону бир айда эрттирип шыдавайн барган, чүге дээрге ыдыктанып ап четтигипкен Бурганның бараалгакчылары чедишпейн турган, чон база Иерусалимге чыгып келбээн болган. ⁴ Ол шийтпир хаанга-даа, бүгү ниитилелге-даа таарышкан. ⁵ Ынчаарга олар бүгү израильчилерге, сонгу чүкте Дандан эгелээш, мурнуу чүкте Бээр-Шевага чедир, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга турсакааткан Хосталыышкын байырлалдын демдеглээри-биле Иерусалимге келир кылдыр чарлаарын шийтпирлээн. Чүге дээрге ол байырлалды, ыдыктыг хоойлуда айтканы дег кылдыр, хөй саныг чон шагдан бээр демдеглен көрбээн болган.

⁶ Хааннын, оон нояннарнын чагааларын тарадып чедирген шапкынчылар бүгү Израиль биле Иудеяны эргип кезип, хаанның дужаалын ёзугаар медеглен чораан:

«Израиль чон! Авраамнын, Исаактын болгаш Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип келинер, ынчан Ол база силерниң чонунарның Ассирияның хааннарының холундан уштунуп дескен артынчызынче эглип келир. ⁷ Боттарының ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрэн адаларыңар болгаш ха-дуңманар дег болбаңар: Ол оларны хоозураашкынга таварыштырган дээрзин ам бодуңар көрүп тур силер. ⁸ Силер ам ада-өгбөңер дег чөрүү болбаңар, Дээрги-Чаяакчыже холуңар сунуңар. Оон кезээ-мөңгөде ыдыктап каан өргезинче чедип келиңер. Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар, Ол ынчан кыптыккан килеңин силерден чайладыр. ⁹ Дээрги-Чаяакчыже эглип кээр бооруңарга, силернин ха-дуңманарны, ажы-төлүнерни тудуп алган ассирыйлер оларны кээргей бээр, олар ынчан бо чуртче чанып кээр, чүге дээрге бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ачылыг болгаш кээргээчел. Силер Олче эглип кээр болзуңарза, Ол силерден хая көрүңмес».

¹⁰ Шапкынчылар Эфремниң, Манасияның аймактарының черинге, мырңай Завулоннун аймааның черинге

чедир, хоорайлар кезип чоруп турган, а улус-чон оларны дорамчылап кочулаар болган. ¹¹ Ындыг-даа болза, Асир, Манасия болгаш Завулоннун аймактарындан чамдык улус томаарый берип, Иерусалимге чедип келген. ¹² А Иудеяга Бурганынң холу чонга дузалап, хаанның база нояннарнын Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар дужааган чүвезин күүседир эпсеткилди аңаа хайырлаан.

¹³ Иерусалимге ийи айда эндерик хөй чон Хаарган далганнар байырлалын демдеглээр дээш чыгып келген. ¹⁴ Ол улус хөделип эгелээш, Иерусалимни кулумчуларынга турган өргүл салыр бедигээштерни, айдзыашкын кылыр бедигээштерни ап каапкаш, оларны Кедрон шынаазыныч октапкан. ¹⁵ Ийи айның он дөртте олар Хосталыышкын байырлалының анай-хураганнарын дөрген. Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, ыяды бергеш, ыдыктанып ап, Дээрги-Чаяакчының өргезинге бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп салган. ¹⁶ Олар Бурганның кижизи Моисейниң хоойлузунда айтып каанын ёзугаар боттарының турар ужурулг черлерин ээлепкен. Бурганның бараалгакчылары левиттерден өргүл малының ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹⁷ Чыылган чон аразында ыдыктанып-арыгылар ёзулап эрtpээн улус хөй болганындан, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр Хосталыышкын байырлалынын анай-хураганнарын бүгү арыг эвес улустун адындан левиттер дөгерип, ол өргүлдерниң Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыдыктыын хевээр арттырган.

¹⁸ Чоннун хөй кезии, колдуунда-ла Эфрем, Манасия, Иссахар болгаш Завулоннун аймактарындан үнген улус, ыдыктанып-арыгылап албаан болган, ынчалза-даа олар ыдыктыг хоойлунун айтыышкынын үрөп, өргүл эьдин чип турган. ¹⁹ А Эзекия олар дээш мөргүп: «Ыдыктыг арыгларышкын ёзулалын эртпээн-даа болза, ада-өгбезиниң Бурганынче сеткил-чүрээнден чүткүп турар бүгү улусту ачы-буянын Дээрги-Чаяакчы өршээзин!» – дээн. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Эзекияны дыңнап кааш, чонну өршээген*.

* 30:20 Азы: «Экиртп каан».

30:3 2 Чыл. 29:34 30:5 Башт. 20:1 30:6 Иер. 4:1; Иоил 2:12 30:7 Иез. 20:18 30:8 Хост. 32:9; 4 Хаан. 17:14 30:9 Хост. 34:6 30:14 2 Чыл. 28:24 30:16 Ы. х. к. 33:1 30:18 Хост. 12:43-49

²¹ Иерусалимге турган израильчилер Хаарган далганнар байырлалын чеди хүн дургузунда аажок өөрүп-хөглөп байырлап келген. Левиттер биле Бурганның бараалгакчылары хөгжүм херекселдеринге удедип, Дээрги-Чаяакчыны хүннүн-не ыткыр алдаржыдып ырлап турган. ²² Эзекия Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкунну мергжилдиг кылып билир бүгү левиттерниң сеткилин өөртүп, чугаалашкан. Чеди хүн дургузунда улус байырлалдың аыш-чемин чип, эп-найырал өргүлдерин салып, ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып турган.

²³ Бүгү чыылган чон ам-даа чеди хүн байырлаар деп сүмележип шиттирлээш, ол чеди хүнде база байырлалды демдегелеп, хөглөп эрттиргеннер. ²⁴ Иудеяның хааны Эзекия чыылган чонга 1000 бугажык, 7000 шээр мал берген, а ноянар чыылганнарга 1000 бугажык, 10 000 шээр мал берген. Хөй санның Бурганның бараалгакчылары ам ыдыктанып алган турган. ²⁵ Иудеядан чыгылып келген бүгү улус, Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, Израильден чыгылып келген бүгү улус база ооң мурнунда Израильден көжүп келгеш, Иудеяга чурттай берген кижилер – олар шупту өөрүп-хөглөп турган. ²⁶ Иерусалимге аажок улуг хөглөшкүн болган, чүге дээрге Давидтин оглу, Израильдин хааны Соломоннун үезинден бээр Иерусалимге ол ышкаш байырлал болуп көрбээн чүве-дир. ²⁷ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер туруп келгеш, чонну алгап-йөрээрге, Бурган оларны дыннап каан, оларның мөргүлү Ооң дээрде ыдыктыг оран-савазынга чеде берген болган.

31 ¹ Ол бүгү доозулган соонда, аңаа турган бүгү израильчилер Иудеяның хоорайларынче чорупкаш, ыдыктыг көжээлерни буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны журуп каапкан. Олар бүгү Иудеяга, Вениамин, Эфрем болгаш Манассияның аймактарының бүгү девискээрлеринге мөгейишкүн кылып бедик черлерни болгаш өргүл салыр бе-

дигээштерни бүрүнү-биле үрегдеп каапкан. Оон бүгү израильчилер боттарының хуваагыл черлеринче, боттарының хоорайларынче ээп келген.

Бурганның бараалгакчыларының хандырылгасынга хамаарыштыр

² Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни салбырлар аайы-биле, оларның кайызы-даа бараалгакчы азы левит ажил-хүлээлгезин кылып кылдыр, таарыштыр тургузуп каан. Олар бүрүн өрттедир өргүлдөр, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр, бараан болур, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин хаалгазының чанынга Ону алгап-мактап, алдаржыдар ужурулуг турган. ³ Хаан бодунун мал-маганының чамдыгызын Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда бижиттингенин ёзугаар эрген, кежээ база амыр-дыш хүнү, ай чаазында болгаш байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдөр кылдыры-биле берген. ⁴ Хаан Иерусалимниң чурттакчы чонунга Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге оонажыр үлүгнү, олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузун күүседиринге боттарын бараалгатсын дээш, үндүрүп берип турарын дужааган.

⁵ Ол айтиышкынны чонга чарлаптарга, израильчилер тараазының, виноград арагазының, олива үзүнүн, ары чигиринин баштайгы дүжүдүнүн – шөлдөргинге өстүрүп алган бүгү дүжүдүнүн башкылыын эккелген. Олар бүгү чүүлүн оннун бир кезин хөйү-биле эккелген. ⁶ Иудеяның хоорайларында чурттап турар израильчилер, иудейлер бода болгаш шээр малының оннун бир кезин болгаш боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан өске ыдыктыг өргүлдерни база эккелген – олар ол бүгүнү эңдере оваалай салып каан. ⁷ Үш айда эңдере оваалай салып эгелээш, чеде айда доосканнар*. ⁸ Эзекия биле чоннун даргалары чедип келгеш, овааларны көргөш, Дээрги-Чаяакчыны болгаш Ооң израиль чонун алгап-йөрөөген.

⁹ Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерден ол оваалар дугайында айтырарга, ¹⁰ Бурганның дээди

* 31:7 Үш айда тараа дүжүдү ажаар, а чеде айда виноград болгаш өске-даа чимистер дүжүдү ажаар турган.

30:21 Хост. 12:15; 13:6 30:26 2 Чыл. 7:8-10 30:27 Сан. 6:23-27 || Ы. х. к. 26:15 31:1 Ы. х. к. 16:21-22 31:2 1 Чыл. 23:6; 24:6 31:3 Сан. 28-29 31:4 Сан. 18:8-24 31:5 Неем. 13:12 31:6 Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22 31:10 Мал. 3:10

бараалгакчызы, Садоктун угундан Азария анаа мынча деп харыылаан: «Бо өргүл белектерин чон Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккеп эгелээн үеден бээр, бис тоттур чемненип турар апардывыс, хөй аыш-чем-даа артып каап тур. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга ачы-буян хайырлаан болгаш, ындыг хөй аыш-чем артып каар-дыр».

¹¹ Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзинге шыгжамыр-өрээлдер белеккеп каарын дужаарга, улус ону күүсеткен. ¹² Оон ынаар өргүл белектеринин оннун бир кезектерин болгаш ыдыктыг чүүлдерни ак сеткилдий-биле эккелген. Хонания деп кижжи кол харагалзакчы турган, оон дунмасы Шимей ийи дугаар дарга турган. ¹³ Эзекия хаан биле Бурганның өргээзинин башкарыкчызы Азария оларга дузалаар кылдыр Иехиил, Азасия, Нахат, Асаил, Иеримот, Иозавад, Элиел, Исмахия, Махат болгаш Ванея оларны томуйлап каан.

¹⁴ Левит Имнаның оглу Коре – өргээнин чөөн талазында хаалгачы – улустун Бурганга эки тура-биле салган өргүлдери дээш харыылап, Дээрги-Чаяакчыга эккелген өргүлдери, аажок ыдыктыг чүүлдерни үлөп берип турган. ¹⁵ Бурганның бараалгакчылары чурттаар хоорайларга Эден, Миниамин, Иисус, Шемайя, Амария болгаш Шехания олар Корега ак сеткилдиг дузалажып, боттарының бараалгакчы ха-дунмазының аразынга, оларның бөлүктөринин аайы-биле, ат-сураглыг, бөдүүн дивейн*, деңге үлөп берип турган.

¹⁶ Оон аңгыда олар аттары төрөл салгалдар даңзызынче кирген үш харлыг болгаш оон улуг назылыг бүгү эр улус аразынга үлөп турган. Ол бүгү эр улус дээрге Дээрги-Чаяакчының өргээзинче хүүнүү кылыр ажил-хүлээлгезин бүдүрер дээш база боттарының албан-дужаалы болгаш салбырларын эзугаар бараан болуушкунун ботгандылар дээш кирип турган улус-тур. ¹⁷ Бурганның бараалгакчыларын даңзыже төрөл салгалдар аайы-биле кириген; чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни оларның албан-дужаалы болгаш салбырларын эзугаар даңзыже кириген. ¹⁸ Төрөл салгалдар даңзызынче оларның кадай-

ларының, шупту оглу-кызының аттарын база кириген турган, чүге дээрге олар боттарың бараан болуушкунга ак сеткилдий-биле ыдыктанып белеккеп алган улус чүве-дир.

¹⁹ Аароннун үре-салгалы болур, боттарының хоорайларын долгандыр одар-белчирилги бараалгакчыларның өг-бүлелеринге хамаарыштыр алыр болза, хоорайларның шуптузунга бүгү эр улуска чогуур үлүгнү үлөп бээри-биле тускай томуйлаттырган улус турган. Олар төрөл салгалдар даңзызынче аттары кирген бүгү левиттерге үлүүн база үлөп турган.

²⁰ Эзекия бүгү Иудеяга ынчалдыр кылган. Ол бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурунунга эки, таарымчалыг болгаш шынныг чүүлдер кылып турган. ²¹ Бурганның өргээзинге бараан болуру-биле база ыдыктыг хоойлунун айтышкыннарын сагып, күүседире-биле Эзекия кылып турган бүгү чүвезинге бодунун Бурганынче чүткүп, бүгү-ле сеткил-чүрөөндөн ажылдап келген. Ынчангаш ол чедишкиннип болган-даа.

Ассирий хаанның Иерусалимге кыжжанын

(4 Хаан. 18:13–19:37; Иса. 36:1–37:38)

32 ¹ Эзекия шынчызы-биле ол бүгү ажил-херектерин кылып каан соонда, Ассирияның хааны Сеннахириим Иудеяже халдап кирип келген. Ол быжыгладыг хоорайларны бүзөөлөп алгаш, оларны хунаап алыр деп бодаан. ² Эзекия Сеннахириимниң Иерусалимге удур чаалажыр дээш чедип келгенин көргөш, ³ бодунуң нояннары болгаш шериг баштыннары-биле сумелешкеш, хоорайның даштында суг баштарын дуй базырыштарын шииттирлээн, а олар ону деткээн. ⁴ Эндерик хөй чон чыгылып келгеш: «Ассирияның хааннары бээр чедип кээрге, оларга суг чедишпезин!» – деп чугаалааш, бүгү суг баштарын база чуртту таварып агып чыткан кемни дуй базырып, хөөп каапкан. ⁵ Эзекия сорук кирип, хоорай ханазының үрөлгөн бүгү черлерин катап тургузуп, оң кырынга суургалар тудуп үндүрүп каан. Ол биезги хананың даштынга база бир хана туткаш, Давидтин Хоорайында Милло шивээни быжыглап,

* 31:15 Азы: «Кырган, чалыг дивейн».

31:11 Неем. 10:39 31:15 Ис. 21:9-19 31:17 Сан. 4:3; 8:24-25; 1 Чыл. 23:24; Эзра 3:8
31:20 4 Хаан. 18:3; 20:3 32:5 2 Чыл. 25:23 || 2 Хаан. 5:9

хөй ок-чепсек болгаш дозуг-камгалаалдар белеткеп каан.

⁶ Эзекия чонну баштаар шериг баштыңнарын томуйлааш, оларны хоорай хаалгазының чанында төп шөлге чыып алгаш, соруқ кирип, мынча дээн. ⁷ «Кадыг-быжыг, эрес-дидим болунар, Ассирияның хаанындан база ооң-биле кады келген эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге бистин-биле кады турар Күш ооң-биле кады турар күштен улуг-дур. ⁸ Ооң-биле мага-бот кжү, а бистин-биле Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы кады-дыр, Ол биске дузалап, чаа-дайынывыска тулчур-дур».

Чон Иудеяның хааны Эзекияның сөстөрүндөн соруқ кире берген.

⁹ Ассирияның хааны Сеннахирим бүгү аг-шерии-биле Лахис хоорайны бүзээлеп алгаш тура, бодунун дүжүметтерин Иерусалимче айбылап чорудуп, аңаа турган Иудеяның хааны Эзекия биле бүгү иудейлерге мону дамчыткан:

¹⁰ «Ассирияның хааны Сеннахиримниң чугаалаан чүвезин дыңнаңар: Иерусалимде бүзээлеттирип алган олургаш, чүү чүвеге идегеп тур силер? ¹¹ Эзекия: „Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти Ассирияның хаанының холундан камгалаар“ — деп чугаалааш, аштап, суксап өлүп калзын дээш, силерни мегелеп турар-дыр. ¹² Эзекия боду Дээрги-Чаяакчының бедик черлерин, Ооң өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чаңгыс өргүл бедигээжиниң мурнунга Бурганга мөгөйиңер, чүгле аңаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыңар“ — деп дужааган эвес чүве бе?

¹³ Таанда силер өске чурттарның бүгү чоннарын мээң база ада-өгбемниң канчанганын билбес силер бе? Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунун черин мээң холумдан адырып алганыл? ¹⁴ Мээң ада-өгбемниң бүрүнү-биле узуткап каан чоннарының бурганнарының кайызы бодунун чонун мээң холумдан адырып шыдааныл? Бурганыңар силерни мээң холумдан канчап камгалап шыдаарыл? ¹⁵ Ам Эзекияга мегелеттирбенер,

ооң аайы-биле будалбаңар. Аңаа бүзүревенер, чүге дээрге чангыс-даа чоннун база күрүнениң бурганы бодунуң чонун мээң холумдан азы ада-өгбемниң холундан адырып шыдаваан болгай. Бурганыңар база силерни мээң холумдан камгалап шыдаар харыы чок!»

¹⁶ Сеннахиримниң дүжүметтери Дээрги-Бурган-Чаяакчыга болгаш Ооң чалчазы Эзекияга улур чүве чугаалап шаг болган. ¹⁷ Сеннахирим Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны бак сөглээн чагаалар бижип, Аңаа улур: «Өске чурттарның бурганнарының боттарының чоннарын мээң холумдан адырып шыдавааны дег, Эзекияны Бурганы база Бодунуң чонун мээң холумдан адырып шыдава» — деп турган. ¹⁸ Ассирийлер хана кырында турган Иерусалимниң чурттакчыларыңче, оларны коргудуп-сүртедипкеш, хоорайны эжелеп, аңаа дээш, еврейлеп дыңзыдыр алгыржы берген. ¹⁹ Олар Иерусалимниң Бурганының дугайында чер-делегейниң өске чоннарының бурганнары — кижичи холу кылган дүрзүлөр дугайында дег чугаалаар болган.

²⁰ Ол дээш Эзекия хаан биле Амоцтун оглу Исаяй медээчи мөргүл кылып, дээрже кыйгы салган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы төлээзин чорудуптарга, ол ассирий хаанының турлаанда бүгү күштүг-шыбырак дайынчыларны, баштыңчыларны болгаш шериг баштыңнарын кыргып-хыдып кааптарга, Сеннахирим бодунун чуртунче, бак атка кирип, аңаа берген. Ол бир-ле бодунуң бургананының өргээзинче кире бээрге, ооң бодунун оолдары ачазын хылыш-биле шанчып каан*.

²² Дээрги-Чаяакчы Эзекияны болгаш Иерусалимниң чурттакчыларын Ассирияның хааны Сеннахиримниң холундан база өске бүгү дайзыннарның холундан ынчалдыр адырып кааш, оларга бүгү таладан амыр-тайбыңны хайырлаан. ²³ Ынчан дыка хөй улус Иерусалимче Дээрги-Чаяакчыга өргүлдер биле Иудеяның хааны Эзекияга улуг үнелиг белектер эккелген. Ол үден бээр, Эзекия бүгү чоннарының мурнунга улуг алдар-хүндүлүг апарган.

* 32:21 Сеннахиримниң өлүрүшкүнү б.э. чедир 681 чылда, ооң Иудеяже походунуң соонда чээрби чыл эрткенде, болган.

32:7 Ы. х. к. 31:6 || 4 Хаан. 6:16 32:8 2 Чыл. 15:2; 20:17 32:12 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1 32:13 Дан. 3:15 32:15 Иса. 10:11 32:21 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15

**Эзекияның томаарааны,
чаагай чоруу болгаш өлүмү**

²⁴ Ол хүннерде Эзекия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Хаан Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, Ол аңаа харыылап, бадыткал демдээ берген. ²⁵ Ынчалза-даа Эзекия аңаа көргүскөн ачы-буян дээш төлөптүг харыы бербээн, харын оон сеткил-чүрээ улуургай берген турган. Ол дээш хаанче, Иудеяже болгаш Иерусалимче Дээрги-Чаяакчынын килеңи кыптыга берген. ²⁶ Ынчан Эзекия-даа, Иерусалимнин чурттакчылары-даа сеткил-чүрээнин улуургаан томаартып алган. Ынчангаш Эзекиянын чуртталгазынын үезинде Дээрги-Чаяакчы оларны кезетпээн.

²⁷ Эзекия аажок бай, улуг ат-алдарлыг кижичораан. Ол бодунуң алдын-мөңгүнү, эргине даштары, чаагай чыттыг чүүлдери, дозуг-камгаладары болгаш янзы-бүрү улуг үнелиг эт-севинге шыгжамырлар кылып алган. ²⁸ Оон ыңай чернин дүжүдү, виноград арагазы болгаш олива үзү шыгжаар аңмаарлар, сүрүт малдар турар черлер, кажжаалар тудуп каан. ²⁹ Бодунга ол хоорайлар тудуп алган. Шээр болгаш бода малынын коданары база дыка хөй турган, чүгө дээрге Бурган аңаа байлакты бажын ажыр хайырлаан чүве-дир. ³⁰ Гихоннун суун бажындан дуй базыргаш, сугнун агымын Давидтин Хоорайынын барыын талазынче аксыпкан кижичораан Эзекия турган. Ол бодунуң бүгү ажыл-херээнге чедимчелиг бооп келген.

³¹ Бир катап Вавилоннун чагырыкчылары Эзекияже оон чуртунга болган Бурганнын көскү демдээнин дугайында айтырып, элчиннер ыдыпкан. Ынчан Бурган ону хынаар дээш база оон сеткил-чүрээнин кандызын билип аар дээш, чааскаандырын каапкаш барган.

³² Эзекиянын өске ажыл-херектери, оон Бурганга бердингени Амоцтун оглу Исаяи медээчинин Иудея биле Израильдин хааннарынын номунче кирген көстүшкүндө бижиттинген. ³³ Эзекия өгбелеринин соондан өске оранче чорууй барган, ону Давидтин үрө-салгалынын чевег-куюнуң үстүү кезээнге ажаап каан.

Иудеянын бүгү чону болгаш Иерусалимнин чурттакчылары Эзекия өлгөн соонда, аңаа хүндү көргүскөн. Оон оглу Манассия ачазынын орнунга хаан апарган.

**Манассия хаан
(4 Хаан. 21:1-9)**

33 ¹ Манассия он ийи харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чагырган. ² Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Оон израильчилернин мурнундан үндүр сывырышканы чоннарнын чүдөк-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунун ачазы Эзекиянын узуткап каапканы бедик черлерни катап тудуп, Ваалдын дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштер, Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп каан. Манассия сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгейип, аңаа бараан болуп турган. ⁴ Ол Дээрги-Чаяакчынын аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге Мээң алдар-адым кезээ-мөңгөдө турар» — дээни өргээзинге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин даштыкы, иштики шөлүнгө сылдыстарнын бүгү аг-шеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶ Ол бодунуң оолдарын Бен-Энном пынаазынгга от өттүр эргитирип турган база төлгөлээр, илби-пшиди кылыр болгаш өлүг улус сүнезини кыйгырар, караң-көрнүр улус-биле харылзажып турган. Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга хөй бузутту үүлгедип, Оон килеңи кыптыктырып алган.

⁷ Манассия оюп хээлээн дүрзү-бурган кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан. А Бурган ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база оон оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарынын аразындан шилип алганын Иерусалимге Бодумнуң алдар-адымны мөңгөзи-биле тургузуп каар мен. ⁸ Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвемни күүседип, оларга Моисейни дамчыштыр берген бүгү хоойлу, дүрүмнөр болгаш айтышкыннарны сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбөзинге үзүп берген черимден моон сонгаар улчул чоруурунче албадавас мен» — деп турган. ⁹ Ынчалза-даа Манассия Иудеянын болгаш

32:24 4 Хаан. 20:11; Иса. 38:8 32:25 Ыд. ыр. 115:3 || 2 Чыл. 26:16 32:26 Иер. 26:19 32:30 4 Хаан. 20:20 33:3 2 Чыл. 31:1 || Ы. х. к. 16:21 || Ы. х. к. 4:19; 4 Хаан. 17:16; 23:5 33:4 Ы. х. к. 12:11; 3 Хаан. 18:29 || Иер. 7:30; 32:34 33:5 3 Хаан. 6:36; 7:12 33:6 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Лев. 19:31 33:8 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12

Иерусалимнің чурттакчыларын шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилерин мурнундан кыргып-хыдып каапканы чоннардан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

Манассияның бодунуң бачыдын билгинени

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Манассияга база ооң чонунга сагындырып чугаалап турган, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн барган. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга удур Ассирияның хаанының шериг баштыңнарын эккелген. Баштыннар Манассияны тулуп алгаш, тыртпа-биле бурундуктааш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче алпарган. ¹² Кызагдалга таварышкаш, хаан бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чаннып эгелээн, оон ада-өгбезиниң Бурганының мурнунга аажок томаараан. ¹³ Манассия мөргүрге, Бурган олче ээ көрнүп, оон чалынган дилээн дыңнап кааш, ону Иерусалимче, дүжүлгезинче эгидип каан. Манассия Дээрги-Чаяакчы дээрге Бурган-дыр деп билип алган.

¹⁴ Ооң соонда хаан Давидтиң Хоорайының даштыкы ханазын быжыглатуу тулуп каан. Хаан ону Гихон суунуң барыын талазында шынаадан эгелээш, Балык хаалгазынче кирер черге чедир болгаш Офел тейни долгандыр тулуп чоруткаш, мурнундагызындан бедидип каан. Ол Иудеяның бүгү быжыгладдыг хоорайларынга шериг баштыңнарын тургузуп каан.

¹⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзинден өске бурганнарны болгаш оюп хээлээн дүрзүнү үндүргөш, өргөз турар тейде база Иерусалимде тулуп алганы өргүл салыр бедигээштерни ап каапкаш, ол бүгүнү хоорайдан үндүр октапкан. ¹⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжин катап тургускаш, аңаа эп-найырал болгаш өөрүп четгирийишкин өргүлдериң эккеп салгаш, иудейлерге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. ¹⁷ А чон мөгөйишишкин кылыр бедик черлерге өргүлдөр салырын, ам чүгле бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга-даа болза, уламчылавышаан турган.

¹⁸ Манассияның өске ажыл-херектери, ооң бодунуң Бурганынга мөргүл болгаш өттүр көөр медээчилериниң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан аңаа чугаалап турган сөстери Израильдин хааннарының бижилгелеринде бижиттинген. ¹⁹ Ооң мөргүлү, Бурганнын олче ээ көргени, ооң бүгү бачыттары болгаш шынчы эвес чоруу, бодун томаартып аар бетинде мөгөйишкин кылыр бедик черлер тулуп кааны база Ашера бурганга тураскааткан адагаштар болгаш дүрзүлөр тургузуп каан черлери өттүр көөр медээчилериниң бижилгелеринде* бижиттинген. ²⁰ Манассия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону ордузунуң чанынга ажаап каан. Ооң оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган.

Амон хаан
(4 Хаан. 21:19-26)

²¹ Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. ²² Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазы Манассияның кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарга өргүлдөр эккеп салгы, оларга бараан болуп турган. ²³ Амон Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ачазы Манассия ышкаш, бодун томаартып албаан, харын-даа бачыгтарың көвүдөдип-ле турган. ²⁴ Ооң дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, ону ордузунга өлүрүп каан. ²⁵ Ынчалза-даа чурттуң чону бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каапкаш, Амоннуң оглу Иосияны ачазының орнунга хаан кылып алган.

Иосия хаан
(4 Хаан. 22:1-7)

34 ¹ Иосия сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үжөн бир чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдөр кылып турган база бодунуң өгбеси Давидтиң оруктарын эдериш, оң-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаан.

³ Чагыргазының сески чылында, аныяк оол тургаш, Иосия бодунуң өгбеси Давидтиң Бурганынче чүткүп эгелээн,

* 33:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Хозайның бижилгелеринде» деп бижээн.

33:11 Ы. х. к. 28:36 33:13 Дан. 4:33 33:14 3 Хаан. 1:33 || Неем. 3:3; 12:39; Соф. 1:10

33:22 4 Хаан. 21:2-7; 2 Чыл. 33:3-6 33:23 2 Чыл. 33:12 34:2 Ы. х. к. 5:32 34:3 Хост. 23:24; 34:13;

Ы. х. к. 7:5; 2 Чыл. 14:3

а он ийиги чылында Иудея биле Иерусалимни мөгейишкин кылыр бедик черлерден, Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан, оюп хээлээн болгаш шуткуп кылган дүрзү-бурганнардан арыглап эгелээн. ⁴ Иосиянын улузу Ваалдын дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштерни үреглөп, оларның кырында турган ыдыктыг адагаштарны буза шаап каапкан. Оон хаан Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип, оюп хээлээн, шуткуп куткан дүрзүлери үреглөп, чуура соктап каапкаш, бир шагда оларга өргүл салып турган улустун чевглеринче чажыпкаш, ⁵ ол бурганнарның бараалгакчыларынын сөөктерин оларның өргүл бедигээштеринге өрттедипкен. Иудея биле Иерусалимни ынчалдыр арыглап каан. ⁶ Манассия, Эфрем болгаш Симеоннуң аймактарынын хоорайларынга, мырынай Неффалимнин аймаанын черинге чедир база оларның хоозураан чоок-кавызынга ⁷ Иосия өргүл бедигээштери биле Ашера бурганның адагаштарын үреглөп, дүрзү-бурганнарны хул-далганналдыр чуура соктап, бүгү израил черге ыдыктыг деп турган адагаштарны буза шаап каапкан. Оон ол Иерусалимче ээп келген.

⁸ Чагыргазынын он сески чылында Иосия, чуртту база Бурганнын өргээзин арыглаан соонда, Мешулламның олгунун оглу, Ацалиянын оглу Шафанны, хоорай чагыркчызы Маасеяны болгаш Иоахазтын оглу, төөгү бижикчизи Иоахты бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчынын өргээзин септезин дээш чорудупкан. ⁹ Олар Бурганга дээди бараалгакчызы Хелкияга келгеш, хаалга кадарып турар левиттерни Манассия биле Эфремниң аймаандан, бүгү еске израильилерден, бүгү Иудея биле Вениаминден, Иерусалимнин чурттакчыларындан чыып алган акша-мөңгүнүн Бурганнын өргээзинге эккелгеш, аңаа хүдээдип берген. ¹⁰ Акша-мөңгүнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде ажил башкарып турар харагалзакчыларга берип каан, а олар ону өргээде септелге кылып турар ажилчыннарга төлөп берип

турган. ¹¹ Харагалзакчылар акша-мөңгүнү бызаңчылар биле тудугжуларга Иудеянын хаанларынын элөп, хоозураарынга чедирип кааны өргээ бажыңнарын чаартып, шыварынга херек чонуп каан даштар биле илдиргелээр ыяш садып алзын дээш дамчыдып берген.

¹² Ол ажилчыннар ак сеткилдиг ажыдап турган. Оларның ажылын удуртуру-биле Мерариниң үре-салгалындан үнген Яхат биле Авдий, Кохаттын үре-салгалындан – Захария биле Мешуллам деп левиттерни томуйлап каан. Ол левиттер шупту хөгжүм херекселдеринге ойнап мергежээн улус чүве-дир. ¹³ Олар аар чүэк дажыкчыларын база харагалзап, кандыгдаа ажил кылып турар бүгү ажилчыннарны удуртуп турган. Левиттерин чамдыгызы бижээчилер, харагалзакчылар, а өскелери – хаалгачылар бооп турган.

***Ыдыктыг хоойлу номунуң
тывылганы
(4 Хаан. 22:8-20)***

¹⁴ Кажан олар Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче эккелген акша-мөңгүнү уштуп турда, Бурганнын бараалгакчызы Хелкия Моисейни дамчыштыр берген Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунун номун тып алган. ¹⁵ Хелкия Шафан бижээчиге: «Мен Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ыдыктыг хоойлунуң дүрүгнөмун тып алдым» – дээш, номну аңаа тутсуп берген.

¹⁶ А Шафан дүрүгнөмуну хаанга эккелгеш, аңаа: «Силернин чалчаларыңарга дааскан бүгү ажилды олар кылып тур – деп айыткаан. – ¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде бар-ла акша-мөңгүнү чыып алгаш, өргээде ажилдап турар улуска болгаш оларнын харагалзакчыларынга дамчыдып бердилер».

¹⁸ Ооң соонда Шафан бижээчи хаанга: «Хелкия бараалгакчы меңээ бир дүрүгнөм берди» – деп дыңнаткаш, ону хааннын мурнунга номчуп берген. ¹⁹ Ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкан*. ²⁰ Ол Хелкия

* 34:19 Иосия хааннын шажынчы чаартылгаларын тодарадып бижээни утка-шынары болгаш дыл-домаа-биле безин «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын номунга» аажок чоок. Ынчангаш тывылган хоойлу ному билейжи «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын ному» болган деп бодал калбаа-биле нештерээң.

34:4 Ы. х. к. 16:21; 4 Хаан. 23:6 34:5 Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2; 4 Хаан. 23:20 34:12 1 Чыл. 23:5
34:14 Хост. 24:7; Ы. х. к. 31:24-26 34:20 Иер. 26:24; 39:14; 40:5

бараалгакчыга, Шафанның огу Ахикамга, Миханың огу Авдонга, Шафан бижээтиге болгаш бодунуң чалчазы Асайяга мынча деп дужааган: ²¹ «Барып, мээн адымдан база Израильдин болгаш Иудеянын чонунуң артынчызынын адындан бо номнун сөстериин дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүнер. Бистиң ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчынын сөстериин сагывайн келген, бо номда бижээн бүгү чүүл ёзугаар кылбайн чораан боорга, Ооң коргунчуг килени бисче кыптыккан-дыр».

²² Хелкия бараалгакчы болгаш хаанның айбылапкан улузу Шаллумнун кадайы, өттүр билип медеглээр Олда деп херэежен кижибиле ол дугайында чугаалажыр дээш чорупкан. (Шаллум болза хаанның хевиниң кадагалакчызы кижичүве-дир. Ол Тавкегаттын огу турган, а Тавкегат – Хасраның огу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимниң чаа кезээнге чурттап турган. ²³ Олда оларга мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силерни Менче айбылап чорудупкан кижиге ²⁴ Мээн чугаалаан чүвемни дамчыдыңар: Мен бо черже база ооң чурттакчыларынын айыыл-халапты – Иудеянын хаанынын мурнунга номчаан номда бижээн бүгү каргыштарны ыдарым ол-дур. ²⁵ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызаашкын кылып, боттарынын холубиле кылган бүгү чүүлдери-биле Мени хорадатканы дээш, Мээн киленим бо черге удур кыптыгар, ол ам өжүртүмөс“ – деп чугаалады.

²⁶ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеянын хаанынга мону дамчыдыңар: дыңнаан сөстериин дугайында Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ²⁷ „Сээң чүрээниң чымчай бергени дээш, Мээн мурнумга бодунну томаартканың дээш; бо черге база ооң чурттакчыларынга удур Бурганның чугаалаан сөстериин дыннааш, Мээн мурнумга бодунну томаартканың дээш, кеткен хевинни ора тыртып, Мээн мурнумга ыглап турганың дээш, Мен сени дыңнап кагдым – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²⁸ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевег-куйга

амыр-тайбың ажааттырар сен. Мээн бо черже база ооң чурттакчыларынынче ыдарым бүгү айыыл-халапты сээң карактарың көрбөс“».

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

Дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан

Иудеяны арыглааны

(4 Хаан. 23:1-3)

²⁹ Иосия хаан Иудея биле Иерусалимниң бүгү баштыңнарын кыйгырттып алган. ³⁰ Оон хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче Иудеянын бүгү чону-биле, Иерусалимниң бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганнын бараалгакчылары болгаш левиттер, бүгү чон – карачал-даа, дарга-даа улус оон-биле кады чорупкан. Чонга ол Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээниң бүгү сөстериин дыңналдыр номчуп берген. ³¹ Хаанның турар ужурлуг черинге туруп алгаш, Иосия ол номда бижиттинген чагыг-керээниң сөстериин сагыры-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Ооң айтышкыннарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сагыш-сеткилинден күүседип, Ону эдерер дугайында керээ чарып алган. ³² Хаан Иерусалимде болгаш Вениаминниң черинде чурттап турар бүгү улуска ону бадыткаарын дужааган. Иерусалимниң чурттакчылары боттарынын ада-өгбезиниң Бурганынын чагыг-керээнин сагып чурттап эгелээн.

³³ Иосия израильчилерин бүгү черлеринден чүдек-бужар чүүлдери чайладып каапкаш, Израильде чурттап турар бүгү чонга боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. Оон чуртталгазынын үезинде израильчилер боттарынын ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталап көрбээн.

Иосиянын Хосталышкын

байырлалын демдеглээни

(4 Хаан. 23:21-23)

35 ¹ Иосия Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирген. Хосталышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны бир айның он дөртте дөгөргөн. ² Иосия Бурганның

34:21 Ы. х. к. 29:27 34:22 Соф. 1:10 34:25 Ы. х. к. 31:29 34:27 Иса. 57:15 34:28 Иса. 57:1-2

34:30 Ы. х. к. 31:11 34:31 4 Хаан. 11:14 || 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 15:12; 29:10 34:33 2 Чыл. 28:3; 33:2

35:1 Хост. 12:3-11; Ы. х. к. 16:2-8

бараалгакчыларынга албан-хүлээлгезин айтып бергеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болур кылдыр секилин өөргүп каан. ³ Хаан левиттерге – бүгү Израильдин башкыларынга, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чурттаар улуска мынча дээн: «Ыдыктыг аптараны Израильдин хааны Давидтин оглу Соломоннун тудуп каан өргээзинге тургузуп калыңар. Ам ону экингерге көдүрүп чораан херээнер чок. Силер ам Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга, Ооң израиль чонунга бараан болуңар. ⁴ Бараан болушкун кылдыр дээш, төрөл салгалдар, салбырларыңар айы-биле, Израильдин хааны Давидтин, ооң оглу Соломоннун айтыканын эзугаар белеткенип алыңар. ⁵ Ыдыктыг өргээге левиттернин төрөл бөлүктерин эзугаар туруп алгаш, ха-дунма улус-чоннун төрөл салгал бүрүзүңге дузалаарыңга белен болуңар. ⁶ Хосталышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны дөгөринер, ыдыктанып алыңар, Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген дужаалын күүседип, анай-хураганнарны израиль ха-дунмаңарга белеткеп бериңер».

⁷ Иосия аңаа турган бүгү израильчилерге Хосталышкын байырлалында дөгөрер кылдыр ниитизи-биле 30 000 анай-хураган, 3000 бугажык берген. Ол мал-маганын хаанның кошкудундан алган чүве-дир. ⁸ Ооң ноянныр база эки туразы-биле чонга, Бурганның бараалгакчыларынга болгаш левиттерге малын берип турган. Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш харыылаар Хелкия, Захария болгаш Иехиил Бурганның бараалгакчыларынга Хосталышкын байырлалында дөгөрер кылдыр 2600 шээр мал биле 300 бугажык берген. ⁹ Хонания болгаш оон дунмалары Шемайя биле Нафанаил, база ол ышкаш левиттер даргалары болур Хашавия, Иеиел болгаш Иозавад олар левиттерге Хосталышкын байырлалында дөгөрер кылдыр 5000 шээр мал, 500 бугажык берген.

¹⁰ Бараан болушкунун ыңчаар белеткеп каан соонда, Бурганның бараалгакчылары боттарынын турар черлеринге, а левиттер хаанның дужаалын эзугаар боттарының бөлүктеринин айы-биле туруп алган. ¹¹ Байырлалдың хураганнарын дөгөрүп каан. Левиттер малдың кезин союп турган, а Бурганның бараал-

гакчылары оларның холундан малдын ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹² Оон бүрүн өрттедир өргүл малын чоннун төрөл салгалдарының бөлүктөр айы-биле үлөп бээр дээш аңгылап кааннар. Дээрги-Чаяакчыга өргүлдерни Моисейнин номунда бижиттингенин эзугаар салган турзун дээш ыңчаар кылганнары ол. Бугаларны база шак ыңчаар соп, өргээн. ¹³ Левиттер дөгерген хураганнарнын дүрүм эзугаар отка быжырып каан, а ыдыктыг өргүлдерни паштар, дой савалар болгаш сакпыңнарга дүлгеш, чонга дургени-биле үлөп берген. ¹⁴ А оң соонда боттарынга база Бурганның бараалгакчыларынга өргүл эьдин белеткеп алганнар, чүге дээрге Аароннун үре-салгалы болур бараалгакчылар дун дүшкүже, бүрүн өрттедир өргүлдер биле өргүл малынын үс-чаан өрттедип, чай чок болган чүве-дир. Ынчангаш левиттер боттарынга-даа, Аароннун үре-салгалы болур Бурганның бараалгакчыларынга-даа белеткеп каан. ¹⁵ Асафтан укталган ыраажылар база Давид хаанның, Асаф, Еман болгаш өттүр көөр Идифуннун оларга доктаадып каан черлеринге турганнар. Хаалгачылар база хүлээлге күүседип турар хаалгаларын кагбайн турган, чүге дээрге оларга өргүл эьдин ха-дунмазы левиттер белеткеп берген.

¹⁶ Иосия хаанның дужааганын эзугаар Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле база Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп салыры-биле Дээрги-Чаяакчыга бүгү бараан болушкунну ол хүн ыңчаар күүсеткен. ¹⁷ Аңаа турган израильчилер ол үеле Хосталышкын байырлалын база Хааран далганнар байырлалын чеди хүн дургузунда демдегеп келген. ¹⁸ Самуил медээчинин үезинден бээр, Израильге ол ышкаш Хосталышкын байырлалы эртип көрбээн. Израильдин өске чангыс-даа хааны Хосталышкын байырлалы Иосия хаанның ону Бурганның бараалгакчылары, левиттер-биле кады база аңаа турган бүгү иудейлер болгаш израильчилер-биле, Иерусалимнин чурттакчылары-биле кады демдеглээни дег кылдыр демдеглээ. ¹⁹ Ол Хосталышкын байырлалын Иосияның чагырганын он сески чылында демдеглээн.

35:3 2 Чыл. 17:9 35:4 1 Чыл. 23–26; 2 Чыл. 8:14 35:7 2 Чыл. 31:3 35:10 2 Чыл. 30:16; Эзра 6:18
35:13 Хост. 12:8–9; Ы. х. к. 16:7 35:15 1 Чыл. 25:1 || 1 Чыл. 26:1–19 35:17 Хост. 12:1–20

Иосияның өлүмү
(4 Хаан. 23:28-30)

²⁰ Иосиянын Бурганның өргээзин корум-чурум кирип, кылып каан бүгү чүүлдериниң соонда, Египеттиң хааны Нехао Евфрат кемде Кархемис хоорайже дайылдажыр дээш чорупкан. Иосия аңаа удур үнүп келген. * ²¹ А Нехао олче элчиннер чорудуп: «Иудеянын хааны, аравыста кандыг адаан-өжээн барыл? Мен бөгүн сеңээ удур келбедим, а дайзын-нарым-биле чаалажыр дээш чоруурум ол. Бурган меңээ дүргөдээрин дужаады. Мээң таламда турар Бурганга удурланыр болзунза, Ол сени өлүрүп каар» — деп сөзлөткөн.

²² Ынчалзажок Иосия орук чайла-вайн, фараон-биле чаалажыр дээш таныттынмас кылдыр солуй кетгинип алган. Ол Нехаонун Бурганның дужаалы-биле аңаа чугаалаан чүезин тооп дыннавайн, Мегиддон шынаазынче дайылдажып үнүп келген. ²³ Ча адыгжылары Иосияже адыпкан. Хаан ынчан чалчаларына: «Мени алгаш барыңар, мен аар балыгладыптым» — дээн. ²⁴ Чалчалары хаанның дайынчы тергезинден алгаш, оон эккелгени өскө тергеге чыттыргаш, Иерусалимче сөөртүп эккээрге, ол аңаа өлүп калган. Хаанны оон ада-өгбөзиниң чевег-куюнга ажаап каан. Бүгү Иудея болгаш Иерусалим Иосиянын ажыын ажып ыглап турган.

²⁵ Иеремия Иосия дээш кажыыдал ыры чогаадып каан, амдыгаа чедир эр, херээжен ыраажылар боттарының кажыыдал ырыларына хаанны сактып турар. Ол ырылар Израильге ажыгала кырып, оларны Кажыыдал ырыларынын номунче кирип бижип каан.

²⁶⁻²⁷ Иосиянын Бурган бердингени, Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунда бижээнин ёзугаар кылган бүгү ажыл-херектери эгезинден эгелээш, төңчүзүңгө чедир Израильдин база Иудеянын хааннарынын номунда бижиттинген.

Иоахаз хаан
(4 Хаан. 23:30-35)

36 ¹ Чуртгун чону Иосиянын оглу Иоахазты шилип алгаш, ону ачазынын орнунга Иерусалимге хаан кылып алган. ² Иоахаз чээрби үш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. ³ Египеттиң хааны ону Иерусалимге дүжүлгезинден дүжүргөш, Иудеяга 100 талант мөңгүн биле бир талант алдын төлээр торгаал онаап каан*. ⁴ Египет хаан Иудея биле Иерусалимни чагыр кылдыр Иоахазтын акызы Элиакимни олурткаш, оон адын Иоаким деп ат-биле солуп берген, а оон дунмазы Иоахазты Египетче апарган.

Иоаким хаан
(4 Хаан. 23:36—24:7)

⁵ Иоаким чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Ол бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁶ Вавилонун хааны Навуходоносор Иоакимче халдап келгеш, ону Вавилонче аппаар дээш, хүлөр кинчи-биле бектеп каан. ⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин эт-херекселинин чамдызын база Навуходоносор Вавилонче апаргаш, ында бодунун ордузунга салып алган. ⁸ Иоакимниң өскө ажыл-херектери, оон кылып турган чүдөк-бужар чүүлдери болгаш бүгү кем-буруузу Израиль биле Иудеянын хааннарынын номунда бижиттинген. Оон оглу Иехония ачазынын орнунга хаан апарган.

Иехония хаан
(4 Хаан. 24:8-17)

⁹ Иехония он сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай, он хонук чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. ¹⁰ Чылдың эгезинде Навуходоносор хаан улузун чорудуптарга, олар Иехонияны база Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң улуг үнелиг эт-херекселин Вавилонче

* 35:20 Нехао — б.э. чедир 610—595 чч. чагырып турган, 26-гы династиянын фараону Нехо II-ни ыңча деп турар. Ол чылдарда, Вавилоннун күштелиринден сезингеш, египетчилер буурап турар Ассириянын талазында барганнар. 609 ч. чайынында хөй санныг египет шериг Евфрат хемни кешкеш, вавилончуларнын холунга турган хоорайны эжелеп аарын оралдашкан. Ылап-ла ол дайынчы поход үезинде Иосиянын Нехао-биле ужуражылгазы болган. * 36:3 Чижеглеп алырга, 3 тонна мөңгүне, 30 кг алдынга деңнежир.

35:20 Иер. 46:2 35:22 2 Чыл. 18:29 35:23 2 Чыл. 18:33 35:24 4 Хаан. 9:28; 22:20 36:4 Иер. 22:11-12 36:6 Иер. 25:1; Дан. 1:1 36:7 Дан. 1:2; 5:2 36:10 Иер. 24:1-2; Иез. 17:12-13

эккелген. Навуходоносор Иудея биле Иерусалимниң хааны кылдыр Иехонияның төрели Седекияны олуртуп каан.

Седекия хаан

(4 Хаан. 24:18-20; Иер. 52:1-2)

¹¹ Седекия чээрби бир харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. ¹² Ол бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Седекия Дээрги-Чаяакчының сөзүн медеглеп турган Иеремия медээчиниң мурнунга бодун томаартпаан. ¹³ Ол Навуходоносор хаанга Бурганның ады-биле даңгырак берген-даа болза, аңаа удур тура халаан. Седекия аажок чөрүү, дедир апарып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип келбээн. ¹⁴ Бурганның бараалгакчыларының болгаш чоннуң бүгү баштыңнары база хөй бачыт үүлгедип, шынчы чоруун чидирип, өске чоннарның бүгү чүдөк-бужар чаңчылдарын өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының Иерусалимге ыдыктап каан өргээзин бужартадып турган.

Иерусалимниң буурааны

(4 Хаан. 25:1-21; Иер. 39:1-10; 52:1-30)

¹⁵ Иудейлерниң ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже Бодунун төлээлекчилерин катап-катап чорудуп шаг болган, чүге дээрже Бодунун чонун база Бодунун өргээзин кээреп турган. ¹⁶ Иудейлер Бурганның ыдып турган төлээлекчилерин дорамчылап кочулап, Оң сестерин тоовайн, Оң медээчилерин бак сөглөп турган. Адак сөөлүндө Дээрги-Чаяакчының килеңи Оң чонунче кыптыгып, ону кым-даа оожургадып шыдапас апарган. ¹⁷ Бурган оларже халдей хаанны ыдыптарга, ол хаан аныяк оолдарны ыдыктыг өргээге жылышбиле шанчып каапкан, аныяк оолдар, кыстарны-даа, кырган, чөнүк улусту-

даа кээргевээн. Бурган оларның шуптузун Навуходоносор хаанга хүлээдип берген. ¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзиниң улуг-биче бүгү эт-херекселин, өргээниң база хаанның, ооң ноянарның эртине-байлааның шуптузун ол хаан Вавилонче апарган. ¹⁹ Бурганның өргээзин өрттедишкен, Иерусалимниң ханазын үрегдеп каапкан, хоорайның ордуларын шуптузун өрттедишкен, бүгү үнелиг чүүлдерин узуткап каапкан.

²⁰ Навуходоносор хылыштан дириг арткан чонну Вавилонче тудуп апарган, олар аңаа Персия күрүнези күш кирип келгиче чедир, Вавилоннуң хаанының, ооң оолдарының кулдары бооп келген. ²¹ А израиль чер Иеремия медээчиниң дамчытканы Дээрги-Чаяакчының сөстери күүсеттинер кылдыр, бодунуң хоозуралының бүгү үези – чеден чыл дургузунда – дыштанып, амыр-дыш чылдарының орнун тургузуп ап чыткан.

Кир хаанның иудейлерни чандырганы (Эзра 1:1-4)

²² Дээрги-Чаяакчы Бодунун Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери ботганзын дээш, Персияның хааны Кирниң чагыргазының бирги чылында* ол хаанны хөделиринче чыгалкан. Кир хаан ынчан бодунун бүгү күрүнезинге мындыг чарлык үндүргөш, ону бижидип, номчуткан база чарлаткан:

²³ «Персияның хааны Кирниң чугаалаан чүвези бо-дур: Дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейниң бүгү күрүнелерин хүлээдип бергеш, иудей черде Иерусалим хоорайга Аңаа өргээ тутарын дааскан. Ооң чонунга хамааржыр кым-даа бар болза – Бурганы Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады болзун! – ынаар чоруй барзын».

* 36:22 Б.э. чедир 539 ч. Мында Иудеяның кирип турганы Вавилон империязын Кирниң чагырып алганының бирги чылын айтып турар; Кир аңаа чедир чээрби чыл бурунгаар, Персияның хааны апарган турган.

36:12 Иер. 21:3-7; 27:12-22; 32:1-5; 38:17-26 36:13 Иез. 17:15 36:14 Лев. 15:31; Иер. 7:30; Иез. 5:11 36:15 Иер. 7:13; 25:3 36:16 Иер. 5:13; Зах. 1:4 36:17 Ы. х. к. 28:49-50 36:21 Лев. 26:33-35; Иер. 25:11 36:22 Иер. 29:10 || Иса. 44:28; 45:1; Дан. 6:28 || Эзра 5:13 36:23 Иса. 41:2 || Иса. 44:28

Эзра

Кирилде

Эзраның ному Персия Вавилонну эжелеп алган соонда, еврей чоннун туттуруушкундан Иудеяже эеп кээп турганының дугайында, Иерусалимге амыдыралды айылап-башкарганының база Дээрги-Чаяакчыга мөгейишкинни катап тургусканының дугайында тоожуп турар. Бо ном биле Неемияның номуң чаңгыс-ла ол автор Чылдар демдеглели деп номнарның уланчызы кылдыр чыып тургускан чадавас.

Номну үш кол кезекке чарып болур.

1) Персияның хааны Кирниң үзүндө иудейлерниң бир дугаар (бистиң эрага чедир 539/538 ч.) эеп келгени (1–2 эгелер).

2) Вавилон аг-шеригниң 587/586 чылда үрөп бузуп кааны Бурганның өргээзин катап тургускаш, ыдыктааны (3–6 эгелер). Еврейлер Вавилонга туттуруушкунга турда, Иудеяны ээлеп чурттап берген чоннар болганчок-ла удурланып турзадаа, ыдыктыг өргээни тудар ажыл 515 чылда, Аггей биле Захария медээчилерни дамчыштыр Бурганның хей-аът киришкенинин ачызында, доозулган. Мында оон ыңай оон-даа орай үдөс кожа чоннарның Иерусалимниң ханазын тударына удурланганы тодарадып бижээн. Номнуң ол үзүндүзүнүң улуг кези еврей дылда эвес, а Персиянын күрүне дылы болур арамей дылда бижиттинген.

3) Элээн каш салгал солушкан соонда, бистиң эрага чедир V вектиң ортан үзүндө чадавас, Иерусалимче Вавилондан Бурганның бараалгакчызы, шажынчы эртемден Эзра еврейлерниң база бир бөлүү-биле кады эеп келген (7–10 эгелер). Ол бодунуң чонунга Дээрги-Чаяакчыга бүзүрелдиң эге дөзүнчө эглип кээр база Ооң хоойлузун оон-даа кызымак күүседир талазы-биле дузалаан. Эзраның аажок улуг салдарының ужун хоойлу тайылбырлакчылары еврейлер аразына дааразында чылдарда салдарлыг улус апарган.

Кир хаанның иудейлерни чандырганы (2 Чыл. 36:22-23)

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери боттанзын дээш, Персияның хааны Кирниң чагыргазының бирги чылында* ол хаанны хөдөлиринче чыгапкан. Кир хаан ынчан бодунуң бүгү күрүнесинге мындыг чарлык үндүргөш, ону бижидип, номчуткан:

² «Персиянын хааны Кирниң чугаалаан чүвези бо-дур: „Дээрде саадаан

Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейниң бүгү күрүнелерин хүлээдип бергеш, иудей черде Иерусалим хоорайга Аңаа өргээ тударын дааскан. ³ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга иудей черде Иерусалим хоорайда мөгейип турар Ооң чонунга хамааржыр бүгү улус — Бурганы олар-биле кады болзун! — Иерусалимче чоруй баргаш, Ооң өргээзин тутсун. ⁴ Иудейлерниң артынчызына оларның чурттап турар бүгү черлеринде кожалары дузалап, оларны алдын-мөңгүн, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш Иерусалимде Бурганның өргээзинге эки

* 1:1 Б.э. чедир 539 ч. Мында Иудеяның кирип турганы Вавилон империязын Кирниң чагырып алганының бирги чылын айтып турар; Кир аңаа чедир чээрби чыл бурунгаар Персиянын хааны апарган.

1:1 Иер. 29:10 || Иса. 44:28; 45:1; Дан. 6:28 || Эзра 5:13 1:2 Иса. 44:28

тура-биле кылган өргүл белектери-биле хандырзын“».

⁵ Иуда биле Вениаминниң аймактарының баштыңнары, Бурганның бараалгакчылары, левиттер – Бурганның хөдөлиринче чыгапкан бүгү улузу – Иерусалимге Дээрги-Чаяакчының өргээзин барып тулар дээш көдүрлүп үнгөн. ⁶ Оларның бүгү кожолары эки тура-биле эккелгени шупту өргүл белектеринден аңгыда, алдын-мөңгүн эт-херексел, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш улуг үнелиг эт-септи оларга берген. ⁷ Навуходоносорнун Иерусалимден ап алгаш, бодунуң бурганнарының өргээзинге салып алганы Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эт-херекселин Кир хаан боду үндүрүп берген. ⁸ Персияның хааны Кир ол эт-херекселди үндүрерин эргине-байлак шыгжамырының кадагалачызы Митредатка дагып каан. Митредат ол эт-херекселди санап-түннээш, Иудеяның чагырыкчызы Шешбацарга хүлээдип берген.

⁹ Оларның даңзызы бо-дур:

алдын тавактар – 30;
мөңгүн савалар – 1000;
бижектер – 29;
¹⁰ алдын аяктар – 30;
эжеш мөңгүн аяктар – 410;
өске савалар – 1000.

¹¹ Шупту алдын-мөңгүн эт-херекселдин саны 5400 болган. Улус-чон Вавилондан Иерусалимче көжүп чанып турда, Шешбацар ол бүгүнү ап алгаш, эккелген.

*Туттуруушкундан ээп келген
улустуң даңзызы
(Неем. 7:6-73)*

2 ¹ Чурттуң туттуруушкундан ээп келген улузу бо-дур. Оларны Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунуң чуртунче тудуп апарган турган. Олар Иерусалим болгаш Иудеяге, кижилерүзү бодунуң хоорайынче чанып келген, ² Зоровавел, Иисус, Неемия, Серайя, Раалия, Мардохей, Билшан, Мисфар, Бигвай, Рехум болгаш Баана оларны эдерип келген.

Израиль чоннун сан-даңзызы бо-дур:

³ Пароштуң үре-салгалы – 2172 кижилер,
⁴ Шефатияның үре-салгалы – 372,
⁵ Арахтың үре-салгалы – 775,
⁶ Пахат-Моавтың үре-салгалы (Иисус биле Иоавтың төрөл бөлүүндөн) – 2812,

⁷ Эламның үре-салгалы – 1254,
⁸ Заттунуң үре-салгалы – 945,
⁹ Заккайның үре-салгалы – 760,
¹⁰ Баниниң үре-салгалы – 642,
¹¹ Бевайның үре-салгалы – 623,
¹² Азгадтың үре-салгалы – 1222,
¹³ Адоникамның үре-салгалы – 666,
¹⁴ Бигвайның үре-салгалы – 2056,
¹⁵ Адниниң үре-салгалы – 454,
¹⁶ Атерниң үре-салгалы (Эзекияның төрөл бөлүүндөн) – 98,
¹⁷ Бедайның үре-салгалы – 323,
¹⁸ Иораның үре-салгалы – 112,
¹⁹ Хашумнун үре-салгалы – 223,
²⁰ Гиббарның үре-салгалы – 95.

²¹ Вифлеемниң улузу – 123 кижилер,
²² Нетофаның чурттакчылары – 56,
²³ Анатоттун чурттакчылары – 128,
²⁴ Азмаветтиң улузу – 42,
²⁵ Кириат-Иаримниң, Кефира биле Беероттун улузу – 743,
²⁶ Рама биле Геваның улузу – 621,
²⁷ Михмастың чурттакчылары – 122,
²⁸ Вефил биле Гайның чурттакчылары – 223,
²⁹ Невонун улузу – 52,
³⁰ Магбштиң улузу – 156,
³¹ Элам-Ахерниң улузу – 1254,
³² Харимниң чурттакчылары – 320,
³³ Лод, Хадид болгаш Ононун улузу – 725,
³⁴ Иерихоннун улузу – 345,
³⁵ Сенааның улузу – 3630.

³⁶ Бурганның бараалгакчылары:

Иедайның үре-салгалы (Иисустун төрөл салгалындан) – 973 кижилер,
³⁷ Иммерниң үре-салгалы – 1052,
³⁸ Пашхурнун үре-салгалы – 1247,
³⁹ Харимниң үре-салгалы – 1017.

⁴⁰ Левиттер: Иисус биле Кадмиилдин үре-салгалы (Годавияның төрөл салгалындан) – 74 кижилер.

1:7 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:7 1:8 Эзра 5:14 2:1 4 Хаан. 24:14-16; 25:11; 2 Чыл. 36:20 2:2 Эзра 3:2; Неем. 12:1 || Неем. 10:14-26 2:3 Эзра 8:3; 10:25 2:34 Неем. 3:2 2:35 Неем. 3:3 2:36 1 Чыл. 24:7 2:37 Эзра 10:20 2:38 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22 2:39 Эзра 10:21 2:40 Неем. 10:9

⁴¹ Ыраажылар: Асафтың үре-салгалы — 128 кижн.

⁴² Хаалгачы улус: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатита болгаш Шовайнын үре-салгалы — 139 кижн.

⁴³ Бурганнын өргээзинин ажилчынары: Циха, Хасуфа болгаш Таббаотун үре-салгалы, ⁴⁴ Керос, Сиага болгаш Фадоннун үре-салгалы, ⁴⁵ Левана, Хагава болгаш Аккувтун үре-салгалы, ⁴⁶ Хагав, Шамлай болгаш Хананнын үре-салгалы, ⁴⁷ Гиддел, Гахар болгаш Реайнын үре-салгалы, ⁴⁸ Рецин, Некода болгаш Газманнун үре-салгалы, ⁴⁹ Уза, Пасеах болгаш Бесайнын үре-салгалы, ⁵⁰ Асна, Меуним болгаш Нефисимнын үре-салгалы, ⁵¹ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурнун үре-салгалы, ⁵² Бацлут, Мехида болгаш Харшанын үре-салгалы, ⁵³ Баркос, Сисара болгаш Фамахтын үре-салгалы, ⁵⁴ Нециах биле Хатифанын үре-салгалы.

⁵⁵ Соломоннун чалчаларынын үре-салгалы: Сотай, Гассоферет болгаш Феруданын үре-салгалы, ⁵⁶ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁷ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гаццевайим болгаш Амийнин үре-салгалы.

⁵⁸ Бурганнын өргээзинин ажилчынары биле Соломоннун чалчаларынын ук-салгалы шупту — 392 кижн.

⁵⁹ Израильче Тел-Мелах, Тел-Харша, Херув-Аддан, Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларнын төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шынздыгып шыдаваан улус:

⁶⁰ Делайя, Товия болгаш Некоданын үре-салгалы — 652 кижн.

⁶¹ Бурганнын бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийнин үре-салгалы. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн кижн турган.) ⁶² Ол улус боттарынын тө-

рөл угунун бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тыппайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганнын бараалгакчыларынын даңзынчче киир бижитирбээн. ⁶³ Тус чер чагырыкчызы оларга, урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгижеге чедир, аажок ыдыктыг өргүлдеринын эъдин чивезин дужаап каан.

⁶⁴ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилит болган чүве-дир.

⁶⁵ Оон аңгыда 7337 эр, херэежен кул кижн турган, оон ыңай 200 эр, херэежен ыраажы база олар-биле кады турган. ⁶⁶ Олар 736 аъттыг, 245 мулду, ⁶⁷ 435 те-велиг болгаш 6720 элчигенин турган.

⁶⁸ Төрөл салгалдарнын чамдык баштыннары Иерусалимде Дээрги-Бурган-Чаяакчынын өргээзинге келгеш, ону биеэде турган черинге катап тудар дээш, эки тура-биле өргүл кылган. ⁶⁹ Олар боттарынын шыдаар шаа-биле ол ажыл дээш акша-хөрөңги шыгжамырынче 61 000 драхма алдын, 5000 миана мөңгүн* болгаш Бурганнын бараалгакчылары кедер 100 хеп дужаап берген.

⁷⁰ Ынчалдыр Бурганнын бараалгакчылары, левиттер, карачалдар, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганнын өргээзинин ажилчынары — бүгү израиль чон боттарынын хоорайларынга чурттап эгелээн.

Өргүл салыр бедигээшти катап тургусканы

З ¹ Израильчилер боттарынын хоорайларынга чурттай берген соонда, ол чылдын чеди айда бүгү чон, чангыс кижн ыпкаш, Иерусалимге чыгып келген. ² Иоседектин оглу Иисус бодунун хадунмазы болур Бурганнын бараалгакчылары-биле, Салафиилдин оглу Зоровавел бодунун акы-дунмазы-биле Израильдин Бурганынга өргүл салыр бедигээш тудуп эгелээн. Олар ону Бурганнын кижизи Моисейнин хоойлузунда бижип каанын эъзугаар аңаа бүрүн өрттедир өргүлдер

* 2:63 Урим биле туммим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганнын бараалгакчыларынын ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр). * 2:69 500 хире кг алдынга, 2700 хире кг мөңгүнге деңнежир.

2:41 Ээра 10:24 || 1 Чыл. 6:39 2:42 1 Чыл. 9:17 2:43 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3 2:55 Неем. 11:3 2:61 2 Хаан. 17:27; 19:31 2:63 Лев. 22:2 3:1 Неем. 8:1 3:2 Неем. 12:1; Зах. 3:1-10 || 1 Чыл. 3:17 || 1 Чыл. 3:19; Неем. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10 || Хост. 27:1 || Ы. х. к. 33:1; Ыд. ыр. 89:1 || Ы. х. к. 12:5-6

кылыр дээш тудуп эгелээн. ³ Олар кожа чоннардан коргуп турган-даа болза*, өргүл салыр бедигеэшти биеэги таваанга тудуп кааш, анаа Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдөрнү эрген, кежээ эккеп салып турган. ⁴ Оон олар ыдыктыг хоойлуда айтып каанын ёзугаар Чадырлар байырлалын демделеп, ону эрттирер хүн бүрүзүндө бүрүн өрттедир өргүлдөрнү доктааткан сан-хемчээл ёзугаар салып турган. ⁵ Ооң соонда олар хүннүң-не кылыр ужурлуг өргүлдөрнү, ай чаазының байырлалында болгаш Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан бүгү ыдыктыг хүннерде кылыр өргүлдөрнү, эки тура-биле кылып турар өргүлдөрнү эккеп салып эгелээн. ⁶ Чеди айның бирээде, Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң таваа ам-даа салдынмаанда турган болза, олар Анаа бүрүн өрттедир өргүлдөрнү эккеп салып эгелээн.

*Бурганның өргээзин
катап тудуп эгелээни*

⁷ Израильчилер даш чонукчуларынга, чазаныкчыларга акша-мөнгүннү, а Тир биле Сидоннуң чурттакчыларынга аыш-чөм, арага-хымыс болгаш олива үзүн, олар Персияның хааны Кирийн чөпшээрели-биле пөш ыяшты Ливандан Иопсияже далайлап сөөртсүн дээш, берип эгелээн.

⁸ Олар Иерусалимде Бурганның өргээзинче чедип келген соонда, ийги чылдың ийи айда Салафииндин оглу Зоровавел, Иоседектин оглу Иисус болгаш оларның өске ха-дунмазы — Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Вавилонга туттурушкундан Иерусалимче ээп келген бүгү улус ажылдап эгелээн. Олар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудар ажылдар хайгаараары-биле томуйлап каан. ⁹ Ынчангаш Иисус, ооң оолдары, акы-дунмазы; Кадмиил, ооң оолдары база Иуданың аймаа Бурганның өргээзин тудар ажылдарына, чаңгыс кижиге дег, хайгаарап көрүп эгелээн. Хенададтың оолдары болгаш оларның левит ха-дунмазы оларга дузалап турган.

¹⁰ Тудугжулар Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң таваан салып каарга, боттарының тускай хептерин кеткеш, трубалар туруп алган Бурганның бараалгакчылары биле кимвалдар туруп алган левиттер (Асафтың үре-салгалы) Израильдин хааны Давидтин чыгынын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдар дээш туруп алган. ¹¹ Оон олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаан, алдаржыткан ырыларны ырлажып эгелээн: «*Ол ачылыг-дыр, Ооң Израильге энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир*».

Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, ыткыр ырлажып турган, чүге дээрге Ооң өргээзиниң таваан салып каан болган. ¹² Ынчалза-даа дыка хөй улус — Бурганның биеэги өргээзин көргөн, назы-хары улгаткан бараалгакчылар, левиттер, төрөл салгалдар баштыңнары чаа өргээнин таваан салып турарын көргөш, ишкирнип ылгажып турган. А өске хөй улус өөрүшкүдөн ыткыр алгыржып турган. ¹³ Чон ынчаар шимээрпеп, хөлзээрпеп, өөрүшкүнүн алгы-кышкызын ы-сыыдан ылгаары болдунмас болган. Ыт-шимээн кайы ырактан дыңналып турган.

*Бурганның өргээзин база Иерусалимни
катап тударынга удурланышыкыннар*

4 ¹ Иуда биле Вениаминай аймактарының дайзыннары туттуруушкундан ээп келген улусгун Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргээ туруп турарын дыңнап кааш, ² Зоровавелге база төрөл салгалдар баштыңнарынга чедип келгөш: «Силер-биле кады тудулаалы. Бис база, силер ышкаш, Бурганынарга мөгейип, бисти бээр көжүрүп каан Ассириянын хааны Асарданың үезинден эгелээш, Анаа өргүл салып турар болгай бис» — дээннер.

³ А Зоровавел, Иисус база израил чоннуң төрөл салгалдарының өске баштыңнары: «Чок, Бурганывыстың өргээзин бис-биле кады тутпас силер. Персияның хааны Кирийн биске дужаганын ёзугаар, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын өргээзин чүгле боттарывыс тудар бис» — деп харыылаан.

* 3:3 Азы: «Олар кожа чоннардан коргар болгаш».

3:3 Эзра 4:4 || Хост. 29:38 3:4 Сан. 29:12-38 3:5 Сан. 28:1-15 || Сан. 29:39 3:7 2 Чыл. 2:16

3:8 1 Чыл. 23:24; 2 Чыл. 31:17 3:9 Неом. 10:9 3:10 Зах. 4:9 || 1 Чыл. 16:4-6; 25:1-2

3:11 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; Ыд. ыр. 105:1 3:12 Агг. 2:3 4:2 Эзра 3:2 || 4 Хаан. 19:37; Иса. 37:38 || 4 Хаан. 17:24-41 4:3 Эзра 1:1-3

⁴ Ынчан ол черниң чурттакчылары иудей чон өргээни улаштыр тутпазын дээш, оларны коргудуп, холу салдына бээр кылдыр ундарадып турган. ⁵ Олар иудейлерниң бодалдарына шаптыктаар дээш, Персияны хааны Кириңи чагырган бүгү үезинде, оон Персияны Дарий хаан чагырып эгелегижге чедир, чөвүлекчилер хээлилеп ап турган.

⁶ Ахашверош хаанның чагыргазының эгезинде дайзыннар Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларына удур улуг буруудалгышкын бижээн.

⁷ Оон Персияның хааны Артаксеркстин үезинде Бишлам, Митредат, Табеел болгаш оларны өске-даа эш-өөрү ол хаанга чагаа бижээн. Олар чагааны арамей үжүктөр-биле арамей дылга бижээн.

⁸ Тус чер чагырыкчызы Рехум биле Шимшай бижээчи Артаксеркс хаанга Иерусалимге хамаарыштыр мындыг чагаа бижээн*:

⁹⁻¹⁰ «Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш оларның эш-өөрү — шииткекчилер, дүжүметтер, тарпелейлер, апарсалар, архилер, вавилончулар, сузыжылар (азы эламнар) болгаш өндүр улуг, жүндүлүг Аснафар хаанның* тудуп алгаш, Самарияга чагырткан хоорайларже база Евфрат хемниң барыын талазында өске девискээрлерже көжүрүп каан улuzu бо чагааны бижээн».

¹¹ Оларның хаанче чорудупкан чагааның хоолгазы мындыг болган:

«Артаксеркс хаанга, Евфрат хемниң барыын талазында чурттап турар силерниң чалчаларыңардан.

¹² Хаан билип алзын дээш бижип тур бис. Силерниңден бистин черже үнүпкен иудейлер Иерусалимге келгеш, шак ол үймээнчи, бузут-бактыг хоорайны катап тудуп эгеледи. Олар ханаларны катап тургузуп, оларның үндезинин эде салып тур.

¹³ Хаан оон ыңай мону база билип алзын. Бир эвес бо хоорай катап тутгунуп,

оон ханаларын чедир тудуп каар болза, албан-үндүт, үндүрүт, каайлы төлөгтин-мейн баар, хаанның орулгазы эвээжей бээр. ¹⁴ Бис хаандан хамаарылгалыг болганывыста, хаанның адын баксырадып турарын анаа көрүп шыдавас болгаш, хаанга медээ чедирип, чагаа бижидивис. ¹⁵ Силерниң мурнуңарда турган хааннарның төөгү бижилгелеринден дилеттирип көрүнер. Ол бижилгелерден бо хоорай — үймээнчи, хааннарга болгаш тус чер девискээрлеринге хоралыг, эрте шагдан-на тура халыгышкын үндүрүп турган хоорай дээрзин тып номчуп, билип аар силер. Ынчангаш ону үрөп бузуп каан чүвө-дир. ¹⁶ Хаанга дыннадып тур бис: бир эвес бо хоорай катап туттуна берип, оон ханаларын чедир тудуп каар болза, Евфрат хемниң барыын талазында силерниң ээлээн девискээриңерден чүү-даа артпас».

¹⁷ Хаан оларга мындыг харыы берген:

«Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш силерниң Самарияда-даа, Евфрат хемниң барыын талазында өске черлерде-даа чурттап турар эш-өөрүнер, амыр-мендинерни эредим.

¹⁸ Силерниң биске чоруткан чагаанарны мээң мурнумга очулдуруп*, дыңналдыр номчуп берди. ¹⁹ Мен дужаал бээримге, дилеп номчааш, ол хоорайга эрте шагда-ла хааннарга удур тура халыгышкыннар болуп, үймээннер, хөл-зээшкыннер үнер чер турганы билдине берди. ²⁰ Иерусалимге Евфраттың барыын талазында бүгү девискээрни чагырган күчүлүг хааннар турган, чон оларга албан-үндүт, үндүрүт, каайлы төлөп турган болду. ²¹ Ынчаарга ол улуска ажылын доктаадырын дужаанар, мен айтышкын бербээн шамдаа, ук хоорайны катап тутпазын. ²² Көрдүңөр бе, ол херекти эки хайгаараңар. Хаанга когарал чедирер хире апаар кылдыр, ол айыылды өстүрген херээ чүл?»

²³ Артаксеркс хаанның чагаазынын хоолгазын Рехумга, Шимшай бижээчиге

* 4:8 Бо домактан эгелээш, 6:18 домакка чедир тоожушкун арамей дылда бижиттинген. * 4:9-10 Аснафар — бистин эрага чедир VII векте Ассирияның хааны Ашур-Банипалды ынча деп адап турар чадавас. * 4:18 Азы: «Тода номчуп».

4:4 Ээра 3:3 4:5 Ээра 4:24; Агг. 1:1 4:6 Эсф. 1:1; Дан. 9:1 4:7 Ээра 7:1; Неем. 2:1 || 4 Хаан. 18:26; Иса. 36:11; Дан. 2:4 4:13 Ээра 4:20; 7:24 || Эсф. 3:8; Аж.-ч. 16:20 4:20 3 Хаан. 4:21; Ыд. ыр. 71:8 || Ы. х. к. 15:6

болгаш оларның эш-өөрүнгө номчуп бээри билек, олар доп-дораан Иерусалимде иудейлерге чорупкаш, ажылды доктаадырын күш-биле албадапкан.

Татнайның Дарий хаандан билээ

²⁴ Ынчалдыр Иерусалимде Бурганның өргээзин тудар ажыл соксай берген болгаш Персияның хааны Дарийниң чагыргазының ийги чылынга чедир катап эгелевээн.

5 ¹ Ынчан Бурганның медээчилери: Агей биле Аддонун үре-салгалы Захария Иудеяда база Иерусалимде чурттап турар иудейлерге Израильдин Бурганның адын тудуп, өттүр билип меделеп турган. ² Салафииндин оглу Зоровавел биле Иоседектин оглу Иисус Иерусалимде Бурганның өргээзин тудуп эгелээн, а Бурганның медээчилери олар-биле кады болуп, деткип турган.

³ Ол үеде Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү демги иудейлерге чедип келгеш: «Бо өргээни тударын, тудугну катап тургузарын кым силерге чөпшээреди?» — деп айтырган.

⁴ Олар* оон ынай: «Бо тудугну кылып турар улустун аттары кымыл?» — деп айтырган.

⁵ Ынчалза-даа Иудеяның баштыңнарын Бурганы камгалап-карактап турган болгаш, Дарий хаанче чоруткан медээ четпээн шаанда, ол херекке хамаарыштыр хаанның шийтпири келбээн шаанда, оларның ажылын доктаатпаан. ⁶ Евфратың барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларның демги девискээрде дүжүмет эш-өөрүнүң Дарий хаанга бижээн чагаазының хоолгазы бо-дур. ⁷ Оларның хаанче чорудупкан дыннадында бижээни болза:

«Дарий хаан, амыр-мендиңер эреп, мөгөйдивис!

⁸ Хаан мону билип алзын: бис Иудеяның девискээринче, өндүр улуг Бурганның өргээзинче барып чордуvus. Чон

ол өргээни чонган даштардан тудуп, оон ханаларында ыяш оорга чудуктар салып турар болду. Ажыл чүткүлдүү-биле, чедимчелиг кылдынып турар-дыр.

⁹ Бис оларның баштыңнары-биле чу-гаалажып: „Бо өргээни тударын, тудугну катап тургузарын кым силерге чөпшээреди?“ — деп айтырдыvыс. ¹⁰ Оон аңгыда оларның аттарын база айтырдыvыс, ынчангаш силерни билип аар кылдыр, оларның баштыңнарының аттарын бижип берип болур бис. ¹¹ Иудейлер биске мынча деп харыылады:

„Бис — дээр биле черниң Бурганның чалчалары — Ооң хөй-хөй чылдар мурнунда туттунган турган, Израильдин өндүр улуг хаанының эгелээш, төндүр тудуп каан өргээзин катап тудуп тур бис. ¹² Бистиң ада-өгбевис дээрде саадаан Бурганның килеңнедип аарга, Ол оларны Вавилоннуң хааны, халдей аймак-сөөктүг Навуходоносорнуң холунга хүлээдип берген. Навуходоносор демги өргээни үрегдеп каапкаш, чонувусту Вавилонче тудуп аппаратан.

¹³ Ынчалза-даа Вавилоннуң хааны Кириң чагыргазының бирги чылында ол хаан Бурганның өргээзин катап тударын дужааган. ¹⁴ Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонда өргээже аппаратны алдын-мөнгүн ыдыктыг эт-херекселди безин Кир хаан Вавилондан үндүрүп берген. Кир хаан ол эт-херекселди тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап кааны Шешбацарга бергеш, ¹⁵ аңаа: ‘Бо эт-херекселдерни Иерусалимде Бурганның өргээзинге аппарат салып каг. Ол өргээни ооң турган черинге катап тудуп кагзын’ — деп дужааган.

¹⁶ Ол Шешбацар ынчан бээр келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзинин таваан салып каан. Ол хүнден эгелээш, амгы хүнге чедир өргээни тудуп турар бис, ынчалза-даа ажыл ам-даа доозулбаан“.

¹⁷ Бир эвес хаан күзээр болза, Вавилонда эртинге шыгжамырларында хаанның бижилгелеринден улуска дилеттирип көрзүн — Кир хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тудар айтышкын бергени шын бе? Хаан

* 5:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис» деп бижээн.

4:24 Эзра 4:5 5:1 Агг. 1:1 || Зах. 1:1 5:2 Эзра 3:2; Зах. 3:1 || Эзра 6:14; Агг. 1:11; Зах. 4:6

5:3 Эзра 6:6, 13 5:5 Ыд. ыр. 32:18 5:11 3 Хаан. 6:1 5:12 2 Чыл. 36:16-17 || 4 Хаан. 25:8-11

5:13 Эзра 1:2 5:14 Эзра 1:7 || Эзра 1:8 5:15 Эзра 6:5 5:16 Эзра 3:8, 10 5:17 Эзра 6:1-2

бо херекке хамаарыштыр бодунуң шиит-пирин бисче бижип чорудар болза, эки боор ийик».

Дарий хаанның чарлыгы

6¹ Дарий хаан ыңчан дужаал бээрге, Вавилонда эргине шыгжамырларында бижимелдер шыгжаар черден дилээш-кин кылдырган. ² А херек бижимел Мидия девискээринде Эқбатана хоорайның ордузундан тывылган. Шақ ол сагындырылгы албан бижинде мынча деп бижээн болган:

³ Чагыргазының бирги чылында Кир хаан Иерусалимде Бурганның өргээзинге хамаарыштыр дужаал үндүрген:

«Бо өргээ — өргүлдер эккеп салып турар чер-дир; ону катап тудуп, таваан салып кагзын. Өргээниң бедии алдан кыры дурту, дооразы база алдан кыры дурту болзун. ⁴ Ооң ханаларын үш одурут чонган даштардан, бир одуруг ыяштан салып кагзын. Чарыгдалдарны хаанның акша-хөрөңгизинден төлөп берзин. ⁵ А оон ыңай Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонче эккелгени алдын-мөңгүн эт-херексел Иерусалимде өргээже эглип келзин, оларны турган черлеринге салып кагзын».

⁶ Ынчангаш Дарий хаан мындыг дужаал үндүрген:

«Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү, шак ол девискээрниң дужуметтери! Бурганның өргээзинден ыңай турунар, ⁷ ону тудар ажылга шаптык каппаңар. Иудеяда тус чер чагырыкчызы база чоннуң баштыңары Бурганның ол өргээзин турган черинге катап тудуп кагзын.

⁸ Оон ыңай Бурганның өргээзин тударыңга демги иудей баштыннарга дуза кадарының талазы-биле мээң дужаалым бо-дур: тудуг ажылы доктавазын дээш, оларның чарыгдалдарын хаанның акша-хөрөңгизинден — Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң үндүрүг орулгазындан бүрүнү-биле төлөп бээр ужурдулгал силер. ⁹ Оларга херектиг бүгү чүвени:

дээрде саадаан Бурганга өргүл кылыр бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганнарны база кызыл-тас, дус, арага болгаш олива үзүн Иерусалимде Бурганның бараалгакчыларының айытканын эзугаар хүннүң-не ыяап-ла берип турунар. ¹⁰ Олар ыңчан дээрде саадаан Бурганга таарымчалыг өргүлдерни салып, хаанның болгаш оон оолдарынын менди-чаагай чоруу дээш мөргүп шыдаар.

¹¹ Мындыг дужаал база берип тур мен: бир эвес кандыг-бир кижги бо чарлыкты үрээр болза, ооң бажыңындан чудук уштуп, сүүрткеш, ол кижинин мага-бодун өттүр шанчып шаажылазын, а бажынын кемниг херээниң ужун бузуп каапсын. ¹² Ол чарлыкты үрөп, Иерусалимде Бурганның өргээзин үрөгдээр дээш холун көдүрер кандыг-даа хаанны азы чонну Бодунуң ат-алдарын ында тургузуп каан Бурган узуткап кагзын.

Мен, Дарий, ыңдыг дужаалды бердим. Ону ыяап-ла күүсетсин».

Бурганның өргээзин катап тудуп доосканы

¹³ Ынчан Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү Дарий хаанның чорудупкан дужаалында ооң айыткан бүгү чүвезин ылаптыг күүсеткен. ¹⁴ Иудей баштыннар өргээнин тудуун Бурганның медээчилери Аггей биле Аддонуң үре-салгалы Захарияның өттүр билген медегледериниң деткимчези-биле чедишкенин уламчылаан. Олар өргээни Израильдин Бурганының айтышыкканын эзугаар база Персияның хааннары Кир, Дарий болгаш Артаксеркс оларның чарлыктарын эзугаар тудуп дооскан. ¹⁵ Бурганның өргээзиниң тудуун Адар деп айның үште, Дарий хаанның чагыргазының алдыгы чылында дооскан.

¹⁶ Израиль чон — Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш туттуруушкундан эеп келген бүгү артак улус бо өргээни Бурганга бараалгадып, чаартканын өөрүшкүлүг байырлап демдеглээн. ¹⁷ Бурганның өргээзин чаартып турар үеде, израильчилер өргүл кылдыр чүс буганы, ийи чүс кошкарны, дөрт чүс хураганны база бүгү израиль чоннуң бачыды

6:2 4 Хаан. 17:6 6:4 3 Хаан. 6:36 6:5 Эзра 1:7; 5:14-15 6:6 Эзра 5:3 6:8 Эзра 7:13, 21

6:10 Иер. 29:7; 1 Тим. 2:2 6:11 Дан. 2:5; 3:29 6:13 Эзра 5:3 6:14 Эзра 5:1-2; Агг. 1:11; Зах. 4:6 ||

Эзра 1:2 || Эзра 6:12 || Эзра 4:7; 7:13 6:15 Эсф. 3:7 6:16 3 Хаан. 8:63-65; 2 Чыл. 7:5-8

дээш өргүл кылдыр — Израильдин аймактарынын санын ёзугаар — он ийи хунаны эккеп салган. ¹⁸ Израильчилер оон Моисейниң номуна бижээнин барымдаалап, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерин оларның салбыр, бөдүктөрүн ёзугаар Бурганга Иерусалимге бараан боору-биле тургузуп каан.

Хосталышкын байырлалын демдеглээнн

¹⁹ Бир айның он дөртте туттуруушкундан ээп келген улус Хосталышкын байырлалын демдеглээн*. ²⁰ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланып каапкан — олар шупту арыг апарган турган. Левиттер Хосталышкын байырлалында дөгөер хураганнарны туттуруушкундан ээп келген бүгү улуска, ха-дунмазы бараалгакчыларга болгаш боттарынга белеткеп алган. ²¹ Туттуруушкундан чанып келген израильчилер дөгөргөн хураганның эьдин чип турган. Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөер дээш, ол черде чурттап турар чоннарның арыг эвес чаңчылдарындан адырып алган бүгү улус база байырлалга киришкен. ²² Оон олар чеди хун дургузунда Хаарган далганнар байырлалын өөрүшкүлүг демдеглеп келген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны өөрүшкү-биле бүргээн. Израильдин Бурганы Ассирияның хаанын оларже ээ көрүндүрүптөргө, ол хаан израильчилерин холун Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудар кылдыр быжыглап каан болгай.

Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра

7 ¹ Ол болуушкуннарның соонда Персияның хааны Артаксеркстин чагыргазының үезинде Серайянын үре-салгалы Эзра (Серайя — Азариянын оглу, Азария — Хелкияның оглу, ² Хелкия — Шаллумнун оглу, Шаллум — Садоктуң оглу, Садок — Ахитувтуң оглу, ³ Ахитув — Амариянын оглу, Амария — Азариянын оглу, Азария — Мерайоттуң оглу, ⁴ Мерайот —

Зерахияның оглу, Зерахия — Узийнин оглу, Узий — Буккийнин оглу, ⁵ Буккий — Авишуйнуң оглу, Авишуй — Финеестин оглу, Финеес — Элеазарның оглу, Элеазар — Бурганның дээди бараалгакчызы Аароннун оглу болур чүве-дир) Вавилондан үнгөш, Иерусалимге чедип келген. ⁶ Эзра болза Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының израильчилерге Моисейни дамчытыр берген ыдыктыг хоойлузун шыырак билир ном-хоойлу тайылбырлакчызы* турган. Хаан Эзраның дилеглерин бүрүнү-биле хандырган, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчының холу ону камгалап турган. ⁷ Чамдык израильчилер база Бурганның бараалгакчылары, левиттер, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганның өргээзинин ажалчыннарының чамдыгызы Эзра-биле кады Артаксеркс хаанның чагыргазының чедиги чылында Иерусалимге чедип келген.

⁸ Эзра Иерусалимге хаанның чедиги чылының беш айда келген турган. ⁹ Ол Вавилондан бир айның бирээде чоруурун шийтпирлээш, Иерусалимге беш айның бирээде келген, чүге дээрге Бурганның буйнның холу ону камгалап турган. ¹⁰ Эзра бодунуң сеткил-чүрөөн Дээрги-Чаяакчының хоойлузун шинчилеп көөрүнге, ону күүседиринге база израиль чонну Оон дүрүмнер, айтышкыннарынга өөредиринге бараан болдурган кижиге турган.

Артаксеркс хаанның Эзрага чагаазы

¹¹ Артаксеркс хаан Бурганның бараалгакчызы Эзрага — Дээрги-Чаяакчының Израильге берген айтышкыннары болгаш хоойлуларын шинчилеп турган эртемденге мындыг чагаа* бижээн:

¹² «Хааннарның хааны Артаксеркс-тен. Дээрде саадаан Бурганның хоойлузунуң тайылбырлакчызы, Оон бараалгакчызы Эзра, амыр-мендинни эредим.*

¹³ Мээң дужаалым бо-дур: күрүнемде израиль чонга хамааржыр кижиге бүрүзү,

* 6:19 Бо домактан эгелээш, тоожушкун еврей дылга чоруп эгелээр. * 7:6 Азы: «Мергежилдиг бижээчи». * 7:11 Бо эгезин 12-26 домактары арамей дылда бижиттинген. Ол уде арамей дыл Чоокку Чөөн чүкке күрүне дылы турган. * 7:12 «Амыр-мендинни эредим» деп очулдурган арамей сөстөрүнн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Тергин дээн бижээчи Эзрага».

6:18 Сан. 3:6; 8:9-11 || 1 Чыл. 24:1-31; 2 Чыл. 35:5 6:19 Хост. 12:1-13 6:20 Лев. 21:6; 2 Чыл. 30:15 6:21 Неем. 9:2; 10:28; 13:3 6:22 Хост. 12:15; 13:6 7:1 Неем. 2:1 || 4 Хаан. 25:18; Иер. 52:24 7:2 2 Хаан. 8:17; 15:24 7:5 Сан. 25:7-13; Иис. 24:33 || Сан. 20:28 || 1 Чыл. 6:4-14, 50-53 7:6 Неем. 8:1; 12:26 7:10 Ы. х. к. 17:9-11; 33:10 7:12 Иез. 26:7; Дан. 2:37; Ажыд. 17:14

Бурганның бараалгакчызы азы левит кижиче бүрүзү сээң-биле кады Иерусалимче чоруур дизе, чорупсун, ажырбас. ¹⁴ Сени хаан мен болгаш чеди чөвүлекчим Бурганынның сенде бар хоойлузунга хамаарыштыр Иудея биле Иерусалимни хайгаарып көрзүн дээш чорудуп тур бис. ¹⁵ Харын-даа хаан мээң болгаш чөвүлекчилеримниң Иерусалимде чурттап турар Израильдин Бурганынга өргээн алдын-мөңгүнүн чедирип бээр сен. ¹⁶ Вавилоннун бүгү девискээринден чыып шыдаарың алдын-мөңгүннү, ол ышкаш чонуннун болгаш Бурганынң бараалгакчыларының Ооң өргээзинге өргүп турар өргүл-белектерин база Иерусалимче чедирип бээр сен. ¹⁷ Ол акша-мөңгүн-биле ыяап-ла бугалар, кошкарлар, хурагаганнар, далган-тараа болгаш арага садып алгаш, ол бүгүнү силерниң Бурганынның Иерусалимде өргээзиниң өргүл салыр бедигээжинче эккеп салып каар сен.

¹⁸ Сен база сээң ха-дунмаң арткан алдын-мөңгүннү шийтпирлээн аайыңар-биле, Бурганынның күзел-сооруун ёзугаар чарыгдап болур силер. ¹⁹ Бурганынның өргээзинге бараан болуру-биле сенээ хүлээдип берген эт-херекселди Иерусалимде Бурганын мурнунга салып каг. ²⁰ Бурганынның өргээзинге херек апарган өске-даа чүүлдерни, олар херектиг деп көөр болзуңза, хаанның эртинге шыгжамырларындан ап берип болур сен.

²¹ Мен, Артаксеркс хаан, Евфрат хемниц барың талазында девискээрге хаанның акша-хөрөңги кадагалакчыларыңга дужаал берип тур мен; дээрде саадаан Бурганын хоойлузунун тайылбырлакчызы, Ооң бараалгакчызы Эзраның силерден айтырган бүгү чүвезин ыяапла хандырып бериңер. ²² Аңаа 100 талант чедир деңзилиг мөңгүннү, 100 кор ишти чедир кызыл-тасты, 100 бат чедир араганы, 100 бат чедир олива үзүн, а дусту, күзээнин ёзугаар, кызыгаарлаашкын чок бээр силер*. ²³ Дээрде саадаан Бурганын дужааган бүгү чүвезин Ооң өргээзи дээш чүткүлдүү-биле күүседир ужурлуг — Бурган хаанның болгаш оон

оолдарының күрүнезинче килеңневезин. ²⁴ Силерге билдингир болзун: Бурганынң бараалгакчызы, левит, ыраажы, хаалгачы, Бурганынның өргээзиниң ажылчыны болгаш өске-даа бараан болукчу улустун кайгызындан-даа албан-үндүт, үндүрүт, каайлы хавырап эргенер чок. ²⁵ А сен, Эзра, Бурганынның сенээ хайырлаан мерген угааны-биле чагырыкчылар, шийт-кекчилерден томуйлап каг. Олар Евфрат хемниц барың талазында девискээриниң бүгү чонунга — сээң Бурганынның хоойлуларын билир бүгү улуска чөптүг шийткелден көргүссүн, а билбес улусту өөредип калыңар. ²⁶ Сээң Бурганынның хоойлузун база хаанның хоойлузун күүсетпес кижиче бүрүзүн ыяап-ла шийдип кагзын: азы өлүрүп кагзын, азы чурттан үндүр шөлүпсүн, азы эт-хөрөңгизин хавырзын, азы кара-бажыңнап кагзын».

Эзраның Бурганы аударжытканы

²⁷ Ада-өгбевестиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Иерусалимде Бодунун өргээзинге демги дужаалы-биле алдар-хүндү көргүзеринче хаанны сагыш алындырыпкан болгай. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунун энерелин меңээ хаанның, оон чөвүлекчилериниң болгаш бүгү күчү-күштүг нояннарының мурнунга көргүскен болгай. Мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчының холу мени кагбаан болгаш, мен дидимненип, мээң-биле кады чоруптар кылдыр израиль чоннун төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган мен.

Эзра-биле кады ээп келген эр улустун даңызы

8 ¹ Артаксеркс хаанның чагыргазының үезинде мээң-биле кады Вавилондан үнүп келген төрөл салгалдар баштыңнарының оларның ада-өгбөзүн ёзугаар даңызы бо-дур:

² Финеестиң үре-салгалындан — Гирсам;
Ифамарның үре-салгалындан — Даниил;
Давидтин үре-салгалындан — Хаттуш;

* 7:22 Чижеглеп алырга, үш тонна мөңгүн, 20 000 литр кызыл-тас, 2000 литр арага болгаш олива үзүн.

7:13 Эзра 6:8 7:14 Эсф. 1:14 7:15 2 Чыл. 6:2 7:17 Ы. х. к. 12:5-6 7:24 Эзра 4:13, 20 7:25 Хост. 18:21; Ы. х. к. 16:18 8:2 Эзра 7:5 || Хост. 6:23; Сан. 3:4; Лев. 10:6; 1 Чыл. 24:3-4 || 1 Чыл. 3:22; Неем. 10:4

³Шеханияның үре-салгалындан чамдык улус;

Пароштуң үре-салгалындан — Захария болгаш ооң-биле кады 150 эр кижиге төрөл салгал даңзызынче кирген;

⁴Пахат-Моавтың үре-салгалындан — Зерахияның оглу Элиоенай болгаш ооң-биле кады 200 эр кижиге;

⁵Заттунун* үре-салгалындан — Яхазиилдин оглу Шехания болгаш ооң-биле кады 300 эр кижиге;

⁶Адиннің үре-салгалындан — Ионафанның оглу Эвед болгаш ооң-биле кады 50 эр кижиге;

⁷Эламының үре-салгалындан — Аталияның оглу Исая болгаш ооң-биле кады 70 эр кижиге;

⁸Шефатияның үре-салгалындан — Михаилдин оглу Зевадия болгаш ооң-биле кады 80 эр кижиге;

⁹Иоавтың үре-салгалындан — Иехиилдин оглу Авдий болгаш ооң-биле кады 218 эр кижиге;

¹⁰Баниниң* үре-салгалындан — Иосифияның оглу Шеломит болгаш ооң-биле кады 160 эр кижиге;

¹¹Бевайның үре-салгалындан — Бевайның оглу Захария болгаш ооң-биле кады 28 эр кижиге;

¹²Азгадтың үре-салгалындан — Гаккатанның оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады 110 эр кижиге;

¹³Адоникамның үре-салгалындан — сөөлзүредир чедип келген Элифелет, Иеиел, Шемайя болгаш олар-биле кады 60 эр кижиге;

¹⁴Битвайның үре-салгалындан — Утай, Забуд болгаш олар-биле кады 70 эр кижиге төрөл салгал даңзызынче кирген.

Иерусалимче эеп келишикин

¹⁵Мен ол бүгү улусту Агава кемче киир агып чыдар хемчигештин чанынга чыгып алган мен. Бис аңаа үш хондуvus. Чонну база Бурганның бараалгакчыларын хынап көөрүмге, оларнын аразында чаңгыс-даа левит кижиге чок болду. ¹⁶Мен ыңчан баштыннар болур Элизер, Ариил, Шемайя, Элнафан, Иарив, Элнафан, Нафан, Захария болгаш Мешулламны база

эртемденнер Игоиарив биле Элнафанны кыйгырттып алгаш, ¹⁷оларны Касифия деп чернин даргазы Иддоже чорудупкан мен. Иддога база ооң Касифияда ха-дунмазы болур ыдыктыг өргээнин ажилчыннарынга Бурганывыстың өргээзинге бараан болур улустан чорудуп бээр кылдыр чүнү дамчыдарын оларга айтып берген мен.

¹⁸Бурганывыстың буянның холу бисти кагбаан болгаш, олар биске бараан болдукчу улусту: Махлинин үре-салгалы, салым-чаяанныг Шеревианы база ооң оолдары биле акы-дунмазы болур он сес кижини эккелген. (Махли Левийниң үре-салгалы, а Левий — Израилдин оглу чүве-дир.) ¹⁹Хашавияны, ооң-биле кады Мерарин үре-салгалы Исаяны болгаш ооң акы-дунмазы, оолдары болур чээрби кижини база эккелген. ²⁰Олар оон ыңай Бурганның өргээзиниң ажилчыннары болур 220 кижини — левиттерге дузалажыр кылдыр Давид хаанның, ооң нояннарының томуйлап каан улусун эккелген. Оларнын шуптузунун аттарын даңзылап бижип каан.

²¹Аңаа, Агава хемнин чанынга, боттарывысты Бурганывыстың мурнунга томаартып, биске, ажы-төлүске база бүгү эт-хөреңгивиске айыыл чок орук-суурну Оон дилеп аар дээш, шээрлээшкин кылдырывысты чарлаан мен. ²²Хаандан орук-суурга дайзыннардан бисти камгалаар чадаг болгаш айттыг шериглер дилээри меңээ ыядынчыг болган, чүге дээрге бис аңаа: «Бурганывыстың холу Олче чүткүп турар кижиге бүрүзүнге буян көргүзөр, а Оон ойталаан бүгү улусче Ооң килеңи болгаш күчү-күжү угланыр» — дээн турган бис.

²³Ынчангаш бис шээрленип, Бурганывыстан ол дугайында дилээривиске, Ол бистиң мөргүлүсүске харылаан.

²⁴Оон мен Бурганның кол бараалгакчыларындан он ийи кижини — Шеревианы биле Хашавияны база оларнын он акы-дунмазын аңгылап кагдым. ²⁵⁻²⁷Мен оларнын мурнунга хаанның, ооң чөвүлекчилер, нояннарының болгаш Вавилонга турган бүгү израильчилерниң Бурганывыстың өргээзинге өргүл

* 8:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Затту» деп ат таварышпайн турар. * 8:10 Өске бурунгу сөзүглелде «Бани» деп ат таварышпайн турар.

8:3 Эзра 2:3; Неем. 7:8 8:4 Эзра 10:30 8:10 Эзра 10:29 8:11 Эзра 10:28 8:16 Эзра 10:15 8:18 1 Чыл. 6:19 || Неем. 12:24 8:19 Неем. 12:24 || 1 Чыл. 6:16 8:20 Эзра 2:43; 7:7 8:21 Бд. бр. 5:9 || Лев. 16:28; 2 Чыл. 20:3 8:24 Эзра 8:18-19 8:25-27 Эзра 7:15-16

белээ кылдыр берген алдын-мөнгүнүн, эт-херекселдин деңзилээш, оларның холунга 650 талант мөнгүнүн, 100 талант мөнгүн эт-херекселди, 100 талант алдынны, 1000 драхма деңзилиг 20 алдын дашканы болгаш эки дээн кылагар хүлдерден кылган, алдын ышкаш үнелелдиг ийи саваны берипкен мен*.

²⁸ Мен оон ынай оларга: «Силер — Бурганга бараалгаткан улус-тур силер, бо эт-херексел база ыдыктыг. Бо алдын-мөнгүн дээрге ада-өгбөңерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле берген өргүл-дүр. ²⁹ Ол бүгүнү Бурганның кол бараалгакчыларының, левиттерниң, Израильдин төрөл салгалдар баштың-нарының мурнунга деңзилээш, Иерусалимде Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шыгжамыр-өрээлдеринче дужаап бергичеңерге чедир серемчилелдиг кадалаңар» — дээн мен.

³⁰ Оон Бурганның демги бараалгакчылары биле левиттер Иерусалимде Бурганывыстың өргээзинче аппарат дээш, оларның мурнунга деңзилеп каан алдын-мөнгүнүнү, ыдыктыг эт-херекселди хүлээп алган.

³¹ Иерусалимге чедер дээш, бир айның он ийиде Агава хемден үнүпкен бис. Бурганывыстың холу бисти кагбайн турган болгаш, Ол бисти орук-суурга дайзыннардан, дээрбечилерден камгалап турду. ³² Иерусалимге чедип келгеш, үш хүн дыштанган бис.

³³ Дөрткү хүнде бис Бурганывыстың өргээзинге алдын-мөнгүнүнү, ыдыктыг эт-херекселди деңзилээш, Урияның оглу, Бурганның бараалгакчызы Меремотка хүлээдип бердивис. Ооң-биле кады Финеестиң оглу Элеазар, а ол ышкаш левиттер — Иисустун оглу Иегозавад, Биннуынун оглу Ноадия олар турган. ³⁴ Бүгү чүве санагтынып, деңзилеттинген, база ол-ла үеде ниити деңзи бижиттинген.

³⁵ Ооң соонда туттуруушкундан ээп келген улус Израильдин Бурганынга бүрүн өрттедир өргүлдер: бүгү израиль чон дээш он ийи бугажык, тозан алды кошкар, чеден чеди хураган болгаш бачыт дээш өргүл болур он ийи хунаны эккел-

ген. Ол бүгү мал-маганны Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салган. ³⁶ Ол улус оон ынай хаанның дужаалдарын Евфрат хемнин барыын талазында девискээрниң чагырыкчыларынга база оон томуылгааны өске эргелекчилерге эккеп берген. Ынчан ол даргалар израиль чонга база Бурганның өргээзинге деткимче көргүскен.

Даштыкы херээженнер-биле өг-буле тутканнырны илереткени

9 ¹ Ол бүгүнү кылган соонда, баштыңчылар менээ чедип келгеш: «Израильдин чону, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер кожа чоннардан: хананей, хет, ферез, иевус, аммон, моав, египет, амор чоннардан, оларның чүдөк-бузар чаңчылдарындан аңгыланмаан-дыр. ² Израильчилер ол чоннарның кыс уругларын боттарынга база оолдарынга кадай кылдыр ап турган болгаш, ыдыктыг чон кожа чоннар-биле холужа берген-дир, артында-ла баштыңчылар биле даргалар Бурганга ындыг шынчы эвес чоруктуң үлегерин бир дугаарында көргүскен-дир» — дээн.

³ Ону дыннап кааш, мен качыгдалдан бодумнун тонум, хөйлеңимни ора тыртып каапкаш, бажым дүгүн, сегел салымны чула тыртып, муңгаралга алзыпкан олурган мен. ⁴ Ынчан Израильдин Бурганының сөстөрүнден сүрээдеп турар бүгү улус туттуруушкундан ээп келгеннерниң ол кемниг херээ дээш мени долгандыр чыгылып келген. Мен аңаа кежээки өргүл салыр үеге чедир муңгаралга алзыпкан олурган мен.

Эзраның чоннуң бачыдын билинген мөргүлү

⁵ Кежээки өргүл салыр үеде, бодумну томаартып, олурган черимден ора тыртып каапкан хептиг туруп келгеш, дискек кырынга олур дужуп, бодумнун Бурганым Дээрги-Чаяакчыже холдарым сунуп, ⁶ мөргүп эгеледим:

«О, Бурганым! Менээ аажок ыядыңчыг-дыр, Сенче дорт көрүп шыдавас-тыр мен, чүге дээрге бистин бачыттарывыс

* 8:25-27 Чижеглеп алырга, 20 хире тонна мөнгүн, 3 тонна деңзилиг мөнгүн эт-херекселдер, 3 тонна алдын, 8,5 хире кг деңзилиг алдын дашкалар.

8:32 Неем. 2:11 8:33 Неем. 3:4, 21 || Неем. 11:16 8:35 Эзра 2:1 8:36 Эзра 7:21 || Неем. 2:7
 *2 Хост. 34:15-16; Ы. х. к. 7:3-4; Неем. 13:23 || Ы. х. к. 7:6 || Ыд. ыр. 105:35 *4 Иса. 66:2, 5
 *5 3 Хаан. 8:22 *6 Ыд. ыр. 37:5 || 2 Чыл. 28:9; Ажыд. 18:5

бажывысты ажа берген-дир, кем-буруувус дугайында сураг дээрде чеде берген-дир. ⁷ Ада-өгбевистин үезинден бээр, амгы үеге чедир кем-буруувус кончуг улуг. Бачыттарывыс ужун боттарывыс, хааннарывыс, Бурганнын бараалгакчылары өске чер чурттуг хааннар холунче, олар бисти кыргып-хыдызын, тудуп алзын, үптезин, бак атка кирип кагзын дээш, хүлээтирген бис, амгы үеде-даа ындыг хевээр-дир.

⁸ А ам, хензиг үеде бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти кээргей берип, чамдывыска дириг арттарын чөпшээрп, ыдыктыг черге тургустунуп аар арганы биске хайырлады. Бурганывыс бистин карактарывыска чырыкты хайырлап, кулданыгга турган биске бичи-даа болза дирлип кээр арганы берди. ⁹ Бис – кулдар бис, ынчалза-даа кулданышкынга турувуста безин, Бурганывыс бисти каапкаш барбаан. Персиянын хааннарынын мурнунга Ол биске энерелин илереткен: Бурганывыстын өргээзин тудуп үндүрүп, ону бузундулар аразындан катап тургузуп кагзын дээш, Ол бисти дирги-зипкен база Иудея биле Иерусалимге бисти камгалап, хана-биле херимнеп каан.

¹⁰ Бурганывыс, бис ол бүгүнүң соонда ам чүү дээр бис? Сээң айтышкынарындан ойталаан-дыр бис. ¹¹ Оларны Сен биске Бодуннун чалча-медээчилерин дамчыштыр берип: „Эжелеп аар дээш бар чыдарынар чер дээрге ында чурттап турар чоннарнын бужар-бак чоруундан арыг эвес апарган чер-дир. Олар боттарынын чүдек-бужар чаңчылдары-биле ол черни бүрүнү-биле долдуруп каапкан-дыр. ¹² Ынчангаш боттарынарнын кыс урулларынары оларнын оолдарынга кадай кылдыр бербенер, а оларнын кыс урулгарын оолдарынарга кадай кылдыр албаан. Олар-биле каян-даа эп-найырал тутпаңар, оларнын чаагай чоруун күзевенер. Ынчан силер күштүг боор силер, ук черниң кежиктерин чиир силер база ажа-төлүңерге мөңгө өңчү кылдыр арттырып каар силер“ – дээн сен.

¹³ Бузут-бактыг үүлгедиглеривис дээш, өндүр улуг кем-буруувус дээш бисти тавараан бүгү айбыл-халаптын соонда, Сен – бистин Бурганывыс, бачытта-

рывыс дээш алыр ужурлуг кеземчевисти чиигедип, биске дириг арттар арганы бердин. ¹⁴ Таанда-ла бис Сээң айтышкынарынын ам база үреп, шак ол бужар-бак чоннар-биле төрелдежир бис бе? Сен ам бисти кыргып-хыдып каарынга чедир килеңней бербес сен бе, таанда-ла чаңгыс-даа кижидириг арттайн барбас бе?! ¹⁵ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Сээң чөптүүнү билир бис, чүге дээрге бөгүнге чедир дириг арттывыс. Кем-буруувус Сеңээ илдең-дир. Ынчангаш бистин чаңгызывыс-даа Сээң көрүжүңнү ууп шыдавас».

Чоннуң даштыкы кадайларын чандырыкканы

10 ¹ Эзра мөргүл, ол бачытты ажы-биле миннип, ыглап-сыктап, Бурганнын өргээзинин мурнунга доңгай кээп дүжүп турда, ону долгандыр мөөң израильчилер: эр, херээжен улус болгаш ажа-төл чыгып келген. Ол улус база ажыг-шүжүлүг ыглап турган. ² Ынчан Иехиштин оглу, Эламын үрө-салгалынын бирээзи Шехания Эзрага: «Бис Бурганывыска шынчы эвес болуп, долгандыр чурттап турар чоннар аразындан даштыкы кадайлар ап алгандыр бис. Ындыг турбуже, израиль чоңда идегел ам-даа бар. ³ Ам мээң дээргимнин база Бурганывыстың айтышкынарынын хүлээп көөр улустун сүмезин эзугаар ол кадайларывыстың шуптузун база олардан төрүтүнгөн ажа-төлдү боттарывыстан чорудуштар бооп, бистин Бурганывыс-биле керээден чарып аалы. Ыдыктыг хоойлу эзугаар болур болзун. ⁴ Туруп келинер, бо дээрге силерниң херээңер-дир. Бис силерни деткири бис, кадыг-быжыг болуп, хөделип кириптиңер!» – дээн.

⁵ Эзра туруп келгеш, Бурганнын кол бараалгакчылары, левиттер болгаш бүгү израиль чонну олар Шеханиянын санын эзугаар кылыр бооп даңгыраглаарынче албадапкан. Олар шупту даңгыраан берген.

⁶ Эзра Бурганнын өргээзинин мурнундан чорупкаш, Элиашивтин огу Иохананнын өрээлинге чедип келгеш, аңаа хонуп алган*. Ол аңаа аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн, чүге дээрге туттурууш-

* 10:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хонуп алган» деп сөстөр таварышпайн турар.

9:7 Бд. ыр. 105:6; Дан. 9:5-6 9:8 Бд. ыр. 12:4; 18:9 9:9 Неем. 9:36 9:13 Бд. ыр. 102:10 9:15 Неем. 9:33 10:1 Неем. 1:6; Дан. 9:20 10:3 2 Чыл. 34:31; Неем. 9:38 || Ы. х. к. 7:3 10:5 Неем. 5:12 10:6 Неем. 3:1; 12:22 || Өсф. 4:16

кундан чанып келген улустуң кемниг херээ дээш качыгдап ыглап турган.

⁷ Иудея биле Иерусалимге туттуруушкундан эеп келген бүгү улус Иерусалимге чыглыр ужурлуг деп чарлаан.

⁸ Бир эвес үш хүн эрткенде, келбейн баар кижитурар болза, дарга, баштыңнарнын шийтипирин ёзугаар, оон бүгү эт-хөреңгизин хавыраар, а ол боду туттуруушкундан чанып келген улус аразындан үндүр сывыртадып аар.

⁹ Иуда болгаш Вениаминниң аймактарының бүгү чурттакчылары үш хүн дургузунда Иерусалимге чыгып келген. Тос айның чээрбиде бүгү чон Бурганның өргээзиниң мурнунда шөлге ол херек ужун база чаъс ужун сириңейнип олурган. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы Ээра туруп келгеш, чонга: «Даштыкы кадайлар ап алгаш, Бурганга шынчы эвес бооп, Израильдин кем-буруузун көвүдеткен-дир силер. ¹¹ Ам силернин ада-өгбөнөрнин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, Ооң күзөл-соруун күүсединер: кожа чоннардан — даштыкы кадайларыңардан аңгыланып алыңар» — дээн.

¹² Бүгү ниитилел дыңзыдыр харылаан: «Силернин шын-дыр. Чугаалааныңар ёзугаар кылыр бис. ¹³ Ынчалза-даа мында хөй чон бар-дыр, чаъстаан үе-дир, даштыгаа турар аргавыс чогул. Бо херек база ийи-бир хүннүң херээ эвес-тир, чүге дээрге ыңдыг янзылыг бачыт үүлгеткен улус хөй болгай. ¹⁴ Бистин даргаларывыс бүгү ниитилелди төлээлеп, хөделип кирипсин. Бистин хоорайларывыста даштыкы кадайлар ап алган бүгү улус боттарының хоорайларының баштыңнары болгаш шийткекчилери-биле кады Иерусалимче доктааткан үеде чедип келзин. Бурганывыстың ол херек дээш бисче кыптыккан киледи бистен чайлай бергиге чедир, улус ынчаар кылын». ¹⁵ (Чүгле Асаилдин оглу Ионафан биле Тикваның оглу Яхзейга база оларны деткээн Мешуллам болгаш левит Шавтай олар ук саналга удурланган.)

¹⁶ Туттуруушкундан эеп келген улус-чон санал ёзугаар кылган. Бурганның бараалгакчызы Ээра төрөл салгалдар баштыңнарын, оларның төрөл бөлүктерин ёзугаар, аттарын адап, томуйлап каан.

Он айның бирээде олар бо херекти сайгарары-биле хуралдап олуруп алгаш, ¹⁷ бир айның бирээде даштыкы кадайлар-биле өгөлчүп алган бүгү улуска хамаарыштыр хыналданы кылып дооскан.

Даштыкы кадайларын чандырыткан улустуң даңзызы

¹⁸ Бурганның бараалгакчыларының аразында даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

Иоседектин оглу Исустуң болгаш оон ха-дунмазының үре-салгалындан: Маасея, Элиезер, Иарив болгаш Гедалия. ¹⁹ Олар боттарының кадайлары-биле чарлып аарын азаан. Оон кем-буруузу дээш кодан малында кошкарны өргүл кылдыр эккеп салган.

²⁰ Иммерниң үре-салгалындан: Ааний биле Зевадия.

²¹ Харимниң үре-салгалындан: Маасея, Илия, Шемайя, Иехиил болгаш Озия.

²² Пашхурнуң үре-салгалындан: Элионой, Маасея, Измаил, Нафанаил, Иегозавад болгаш Элеаса.

²³ Левиттерден: Иегозавад, Шимей, Келайя (оон Клита деп ады база бар турган), Петахия, Иуда болгаш Элиезер.

²⁴ Ыраажылардан: Элиашив. Хаалгачылардан: Шаллум, Телем болгаш Урий.

²⁵ Өске израильчилернин аразындан даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

Пароштун үре-салгалындан: Рамайя, Изия, Малхия, Миямин, Элеазар, Малхия болгаш Ванея.

²⁶ Эламның үре-салгалындан: Маттания, Захария, Иехиил, Авдий, Иремот болгаш Илия.

²⁷ Затгунуң үре-салгалындан: Элионой, Элиашив, Маттания, Иремот, Завад болгаш Азиза.

²⁸ Бевайның үре-салгалындан: Иоханан, Аняния, Заббай болгаш Афлай.

²⁹ Баниниң үре-салгалындан: Мешуллам, Маллух, Адайя, Иашу, Шеал болгаш Иремот.

³⁰ Пахат-Моавтын үре-салгалындан: Адна, Хелал, Ванея, Маасея, Маттания, Веселиил, Биннуй болгаш Манассия.

10:15 Ээра 8:16 || Неем. 11:16 10:18 Ээра 3:2 10:19 Лев. 6:6 10:20 Ээра 2:37 10:21 Ээра 2:39
10:22 Ээра 10:38 10:24 Ээра 2:41 10:25 Ээра 2:3; Неем. 7:8 10:28 Ээра 8:11 10:29 Ээра 8:10
10:30 Ээра 8:4

³¹ Харимниң үре-салгалындан: Элиезер, Ишшия, Малхия, Шемайя, Симеон, ³² Вениамин, Маллух болгаш Шемария.

³³ Хашумнуң үре-салгалындан: Мафнай, Мафафа, Завад, Элифелет, Иеремай, Манассия болгаш Шимей.

³⁴ Баниниң үре-салгалындан: Маадай, Амрам, Уел, ³⁵ Ванея, Бидья, Келуги, ³⁶ Ванья, Меремот, Элиашив, ³⁷ Маттания, Мафнай, Иаасай, ³⁸ Бани, Биннуй, Шимей, ³⁹ Шелемия, Нафан, Адайя,

⁴⁰ Махнадбай, Шашай, Шарай, ⁴¹ Азариил, Шелемиягу, Шемария, ⁴² Шаллум, Амария болгаш Иосиф.

⁴³ Невонуң үре-салгалындан: Иеиел, Маттифия, Завад, Зевина, Иаддай, Иоил болгаш Ванея.

⁴⁴ Ол улус шупту даштыкы кадайлар-биле чурттап турган. Оларның кадайларының чамдыгы ашактарынга ажы-төл божуп берген турган*.

* 10:44 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Олар кадайларын ажы-төлү-биле кады чандырыпкан» деп бижээн.

Неемия

Кирилде

Персия күрүнеге тоо быдараан черлеринден ээп келген соонда, Иудеяга еврей ниитилелдин катап тургустунганы деп, Эзраның номунда илереттинген теманы бо номда уламчылап көргүзүп турар.

Еврей омак-сөөктүг Неемия Персияныц найысылалынга хаанның чоок дүжү-меди турган-даа болза, ооң чүрээнге хамыктың мурнунда Дээрги-Чаяакчыга бол-гаш бодунуң чонунга ынакшылы хайныгып турган. Бодунуң чаңгыс омак-сөөк улузунуң Иудеяда амгы чаржынчыг байдалының дугайында билип алгаш, Нее-мия хаандан Иерусалимче эглип келгеш, ону бузундулардан катап тургузар чөп-шээрел дилеп алыр (1:1–2:10).

Иерусалимче Иудеяныц гус чер чагыркчызы бооп ээп келгеш, Неемия изра-ильчилерни хоорайныц ханазын болгаш хаалгазын өжээннепкек чоннардан кам-галал кылдыр катап тударынче мөөңнээн (2:11–7:72). Ол чоннарныц удурланыш-кыны болгаш еврейлерниц боттарының аразында иштики чөрүлдээлер турбуже, Неемия деткимче алыр дээш үргүлчү мөргүп турганы «Дээрги-Чаяакчынын ачы-буянынч холунуң» ачызында бодунуң сорулгазын эр соруктуу-биле чедип алыр.

Неемия Бурганның бараалгакчызы Эзра-биле кады бодунуң чонун Дээрги-Ча-аякчыга шынчы чоруун катап база көргүзүп, Оон ыдыктыг хоойлузун улам кызы-мак күүседир кылдыр сөс болгаш ажыл-херек-биле өөредип турган (8–13 эгелер).

Неемияныц мөргүлү

1 ¹ Гахалияныц оглу Неемияныц би-жээн сөстери бо-дур.

Чээрбиги чылда* Кислев деп айда мен Сузы хоорайныц ордузунга турган мен. ² Ынчан мээң Ананий дээр бир дуң-мам өске улус-биле кады Иудеядан чедип келген. Мен олардан туттуруушкундан ээп чана берген иудейлерниц дугайында база Иерусалимниц дугайында ай-тырган мен.

³ Олар менээ: «Туттуруушкун соонда Иудеяже дедир чана берген улус ам ында улуг бергедээшкин, базындырынышкын-га таваржып тур. Дайзыннар Иерусалим-ниц ханазын урөп бускан, а хаалгалар-ын өрттедикен-дир» — дээн.

⁴ Ол бүгүнү дыңнап кааш, олуруп ал-гаш, ыглап бадырыпкан мен. Элээн каш

хун муңгарап, чем чивейн, дээрде саа-даан Бурганның мурнунга мөргүп кел-дим. ⁵ Мен мынча деп мөргүп турдум: «О, дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Өндүр улуг, сүргенчи, чагыг-керээзин-ге шынчы Бурган, Сеңээ ынак, Сээң ай-тышышкыннарыңны тооп дыңнап турар улуска энерелдиг Бурган!» ⁶ Сээң кулаан кичээнгеилги болуп, караан ажык бо-луп, чалчаларың болур израиль чон дээш дүне-хүндүс Сээн мурнунда мөргүп турар чалчаң мээң мөргүлүмнү дыңнап көрөм. Мен израильчилернин Сеңээ удур үүл-геткен бачыттарын, ооң иштинде бодум-нуң болгаш төрөл бөлүүмнүң үүлгеткен бачыттарын миннип чугаалаайн. ⁷ Бис Сээн мурнунга улуг кем-буруулуг болган бис. Бодунуң чалчаң Моисейге берген айтышышкыннар, дүрүмнер болгаш хоой-луларыңны тооп дыңнавайн турган бис.

* 1:1 Өскээр чугаалаарга, перси Артаксеркс I хаанның чагыргазының чээрбиги чылында, б.э. чедир 445/444 чч.

^{1:1} Неем. 10:1 || Неем. 2:1 || Зах. 7:1 || Эсф. 1:2; Дан. 8:2 ^{1:2} Неем. 7:2 ^{1:3} Неем. 2:17; Ыд. ыр. 43:14; 78:4 || 4 Хаан. 25:9-10 ^{1:5} Неем. 9:32; Дан. 9:4 ^{1:6} 2 Чыл. 6:40; Ыд. ыр. 129:2 || Эзра 10:1; Дан. 9:18, 20 ^{1:7} Ы. х. к. 28:15; Дан. 9:5

⁸ Бодуннун чалчаң Моисейге айтышкын берип, чугаалаан сөзүннү бодап көрөм: „Бир эвес Меңээ өскерлир болзунарза, Мен силерни өскө чоннар аразынга тарадып кааптар мен. ⁹ А бир эвес Менче эглип кээп, Мээн айтышкыннармыны күүседип, тооп дыннаар болзунарза, силерни тоо быдарадып каапкан улuzuнар чер-делегейниң ужу-кыдында-даа турар болза, Мен силерни оортан чыып алгаш, Бодумнун ат-алдармы турар кылдыр шилип алган черимче эккээр мен“.

¹⁰ Олар — Сээн чалчаларың-дыр, Сээн чонун-дур. Сен оларны Бодуннун өндүр улуг күжүң-биле, күчүлүг холуң-биле хостаан сен. ¹¹ О, Дээрги, Сээн кулааң чалчаң мээң мөргүлүмге база Сээн адынын өөрүшкүлүг хүндүлээр чалчаларыңның мөргүлүңге кичээнгейлиг бооп көрзүн. Ам меңээ бо кижиниң кээргээр сеткилин чедип аар аргадан берип, че-дишкинден хайырлап көр». (Мен хааның кундага тудукчузу турган мен.)

Хааның Неемияны Иерусалимче салып чорутканы

2 ¹ Нисан деп айда, Артаксеркс хааның чагыргазының чээриги чылында хаанга арага кудар үе кээрге, мен ону сөңнедим. Ооң мурнунда мен кажандаа хааның мурнунга мунгаргай туруп көрбээн мен. ² Ынчангаш хаан менден: «Аарыг эвес хиренде, чүге мунгаргай сен? Сеткил-чүрээң сарынналга алзыпкан-дыр аа?» — деп айтырган.

Мен аажок коргуп турумза-даа, ³ хаанга мынча деп харыыладым: «Хаан мөөңге назылазын! Мээң ада-өгбемни хөржүткен хоорай буступ калган чыдырда, ооң хаалгазын от-биле ерттедикенде, арын-шырайым мунгаргай болбас харыым бар бе?»

⁴ Хаан ынчан менден: «Чүнү күзеп тур сен?» — деп айтырды.

Мен дээрге саадаан Бурганга мөргөш, ⁵ хаанга: «Бир эвес хаанымга таарымчалыг болза, бир эвес чалчандарже ээ көрнүп турар болзунарза, мени Иудеяже,

мээң ада-өгбемни хөржүткен хоорайже салып чорудуптунар — мен ону катап тудуп каайн» — деп харыыладым.

⁶ Хаан ынчан (а ооң кадыны чанынга олурган чүве) менден: «Сээң чоруун кайгы хире үр боорул, кажан ээп кээр сен?» — деп айтырды.

Хаанга мени салып чорудары таарымчалыг болган, мен ынчан ээп кээр хуусаамны айтып бердим.

⁷ Мен хаанга оон ыңай: «Бир эвес хаанга таарымчалыг болза, Евфрат хемниң барыын талазында тус черлер чагырыкчыларынга чагаалардан бижээш, меңээ берип кагзын — мен Иудеяга чедер бергичемче, олар мени эрттирип турзун. ⁸ Хааның арга-эзиминин кадагалакчызы Асафка бижээң чагаадан база берзин — ол дарга меңээ Бурганның өргээзиниң чанында шивээниң хаалгазын, хоорай ханазын болгаш мээң чурттаар бажыңмыны тударынга херек ыяш бээрин чөпшээрэзин» — дээн мен.

Бурганымың буянның холу мени кагбаан, хаан дилээн чүвемни берген. ⁹ Мен Евфрат хемниң ыңдында черлерниң чагырыкчыларынга келгеш, хааның чагааларын оларга берип кагдым. Хаан шериг баштыннарын база аягтым шериглери мээң-биле кады чорудупкан турган. ¹⁰ Хорондан келген Санаваллат биле аммон дүжүмөт Товия олар* ол дугайында дыңнап кааш, кандыг-бир кижы израиль чоннун чаагай чоруунче сагыш салып келген боорга, аажок хорадап турган.

Неемияны Иерусалимниң ханазын хынап көргөни

¹¹ Мен Иерусалимге келгеш, үш хонган мен. ¹² Оон дүне каш кижы эдерткеш, үнүпкен мен. Бурганымың мени Иерусалим дээш кылыр кылдыр сагыш алындырган чүвезин кымга-даа чугаалавадым. Мунуп алгаш чораан элчигенимни сана-вас болза, менде кандыг-даа дириг амытан чок турган. ¹³ Дүне када мен Шынаа хаалгазын дамчыштыр Улу деп суг бажының* база Өдек хаалгазының чаны-биле эрте бердим. Иерусалимниң үрелген ханазын,

* 2:10 Санаваллат — Самариянын чагырыкчызы, өскө бижимел барымдаалардан база билдингир. Товия — Иордан хемниң чөөн талазында Аммон областың чагырыкчызы хире. * 2:13 Азы: «Шөө-бөрүлөр деп суг бажының».

1:8 Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64 1:9 Лев. 26:40-42; Ы. х. к. 30:1-4 1:10 Ы. х. к. 9:29 1:11 Э. д. 40:5 2:1 Эсф. 3:7 || Эзра 4:7; 7:1 || Неем. 1:1 2:2 У. ч. 15:13 2:3 3 Хаан. 1:31 || Арг. 1:4 || 4 Хаан. 25:9-10 2:7 Эзра 8:36 2:8 Эзра 7:6 2:10 Неем. 2:19; 4:1; 6:1; 13:28 || Неем. 13:4 || Эсф. 10:3 2:11 Эзра 8:32 2:13 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13 || Неем. 3:13, 14

өрттедиккен хаалгаларын көрүп чордум. ¹⁴Оон Суг бажы хаалгазынга, Хаан хөөл-бээнге келдим, ынчалза-даа ында мээң мунуп алган элчигеним эрте бээр хире чер чок болду. ¹⁵Ол-ла дүне шынаалап өрү чоқтааш, хананы улаштыр хынап көрүп чордум. Адак сөөлүндө дедир ээп-кеш, Шынаа хаалгазын дамчыштыр хоорайже ээп келдим. ¹⁶Чоннун даргалары мээң кайнаар барып чораанымны-даа, чүнү кылып турганымны-даа билбээн — чүгө дээрге иудейлерге-даа, Бурганнын бараалгакчыларынга-даа, нояннарга-даа, даргаларга-даа, ол ажыл-херекти бүдүрер ужурлуг бүгү өске улуска-даа мен ам дээрезинде чүнү-даа чугаалаваан турган мен.

¹⁷Оон мен оларга: «Байдалывыстың бергезин көрүп тур силер: Иерусалим бундулар апарган чыдыр, а ооң хаалгаларын өрттедиккен-дир. Барып, хоорайнын ханазын катап тудуп каалы, моон сонгаар базындырбаалы» — дээн мен.

¹⁸Оларга оон ынай Бурганымнын меңээ ачы-буяннын болган холонуң дугайында, хааннын меңээ чүнү чугаалаанынын дугайында чугаалап бердим. Олар: «Ындыг-дыр, тудаалы» — деп харыылааш, хей-аът кирип, буяннын үүлехеректи кылып эгелээн.

¹⁹А Хорондан келген Санаваллат, аммон дужумет Товия болгаш ачул Гешем олар оон дыннап кааш, бисти кочулап эгелээн. «Чүнү канчап турарыңар ол? Хаанга удур үймээн үндүреринер ол бе?» — деп, олар бисти дорамчылап турган.

²⁰Мен оларга: «Дээрде саадаан Бурган — чүгле Ол биске чедишкин хайырлаар. Ооң чалчалары бис хоорайны катап тудуп эгелээр бис, а силерни Иерусалимде хувааглыг черинер-даа, ону ээлээр эргенер-даа чок, аңаа силерниң адынар-даа сагышка артпас!» — деп харыылаан мен.

Хананың тудугжулары

3 ¹Бурганнын дээди бараалгакчызы Элиашив биле ооң ха-дуңмазы болур бараалгакчылар Хой хаалгазын катап

тудуп эгелээн. Олар ук хаалганы ыдыктап кааш, ооң эжин туружунга тургузуп каан. Олар хананы Меа суургазынга чедир база Хананел суургазынга чедир ыдыктап каан.* ²Хананың чанында кезээн Иерихоннун чурттакчылары тудуп турган, а оларнын чанынга Имриниң оглу Заккур тудуп турган.

³Балык хаалгазын Сенааның чурттакчылары тудуп каан. Олар ооң оорга чудуктарын салгаш, эжикирин тургузуп, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. ⁴Уриянын оглу Меремот хананың дараазында кезээн катап тудуп каан. (Уриа болза Гаккоштун оглу чүве-дир.) Ооң чанынга Берехиянын оглу Мешуллам, а ооң чанынга Баананын оглу Садок хананы катап тудуп турган. Берехия болза Мешезавелдин оглу болур чүве-дир.

⁵Хананың дараазында кезээн Текоянын чурттакчылары катап тудуп каан, ынчалза-даа оларнын дарга улuzu боттарынын Дээргизинге ажилдап бээрибиле оорга-мойнун эктирбээн. ⁶Иешана хаалгазын* Пасаехтын оглу Иодай болгаш Бесодиянын оглу Мешуллам олар катап тудуп каан. Олар ооң оорга чудуктарын салгаш, эжикир, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. ⁷Оларнын чанынга Гаваон чурттуг Мелатия, Меронот чурттуг Иадон — Гаваон биле Мицпанын чурттакчылары — Евфрат хеминиң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызынын доктаар черинге чедир* катап тудуп турган. ⁸Харгаанын оглу, эзилдирикчи-усчу Узиил хананын дараазында кезээн катап тудуп каан, а ооң чанынга чаагай чыттыг чүүдлер кылыкчызы Аниания катап тудуп турган. Ол улус Иерусалимниң ханазын Делгем ханага чедир тургузуп каан. ⁹Хананың дараазында кезээн Хурнун оглу Рефайя — Иерусалим девискээринин бир чартыынын даргазы катап тудуп турган. ¹⁰Ооң чанынга, бодунуң бажынынын дужунга Харумафтын оглу Иедайя, а ооң чанынга Хашавниянын оглу Хаттуш катап тудуп турган. ¹¹Хананың база бир кезээн

* 3:1 Дараазында даңзыда тудугжуларнын болгаш оларнын туткан хананың кезектерин ол үеде Иерусалим хоорайны долгандыр шак согунчугаынын шимчээшкининге удур талаже көргүзүп бижээн. * 3:6 Азы: «Эрги хаалганы» (Неем. 12:39 көр). * 3:7 Азы: «Евфрат хеминиң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызынын дужаалын ёзугаар».

2:14 Неем. 3:15; 12:37 || 4 Хаан. 20:20 2:15 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13 2:17 4 Хаан. 25:9-10 || Неем. 1:3; Бд. ыр. 43:14; 78:4 2:19 Неем. 2:10 || Неем. 6:6 3:1 Эзра 10:6 || Неем. 3:30; Ин. 12:39; Ин. 5:2 || Иер. 31:38; Зах. 14:10 3:2 Эзра 2:34 3:3 Неем. 12:39; 2 Чыл. 33:14; Соф. 1:10 || Эзра 2:35 3:4 Эзра 8:33 3:5 2 Хаан. 14:2; 2 Чыл. 11:6; Ам. 1:1 3:8 Неем. 12:38 3:11 Неем. 12:38

Харимниң оглу Малхия болгаш Пахат-Моавтың оглу Хашув катап тудуп каан. Олар Суугу суургазын база катап тудуп каан. ¹² Оларның чанынга Галлохештин оглу, Иерусалим девискээринин өске-бир чартыгының даргазы Шаллум кыс уруулары-биле кады катап тудуп турган.

¹³ Шынаа хаалгазын Ханун деп кижини база Заноахтың чурттакчылары катап тудуп каан. Олар ону тудуп дооскаш, оон эжикилер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Олар оон ыңай хананың Өдек хаалгазынга чедир муң кыры дурту кезээн база катап тудуп каан.

¹⁴ Өдек хаалгазын Рехавтың оглу, Бет-Карем девискээринин чагырыкчызы Малхия катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, оон эжикилер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан.

¹⁵ Суг бажы хаалгазын Колхозейниң оглу, Мицца девискээринин даргазы Шаллум катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, оон дээвириин салгаш, эжикилер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Оон ыңай Хаан сесерлиинин чанында Селах деп хөөлбектин дужунда хананы Давидтин Хоорайындан тепкиштер бадып келген черге чедир катап тудуп каан. ¹⁶ Хананың дараазында кезээн Азбуктуң оглу, Бет-Цур девискээринин бир чартыгының даргазы Неемия катап тудуп турган. Хананы ол Давид хаанның чевег-куйларынга чедир, кылмал хөөлбек биле Маадырлар бажыңыга чедир катап тудуп каан.

¹⁷ Оон соо-биле левиттер катап тудуп чоруп олурган: Баниниң оглу Рехум, оон чанынга Кеила девискээринин бир чартыгының даргазы Хашавия бодунуң девискээрин төлээлеп катап тудуп турган.

¹⁸ Оон чанынга оларның ха-дунмазы Хенададтың оглу, Кеила девискээринин өске чартыгының даргазы Баввайның удуртулгазы-биле катап тудуп турган. ¹⁹ А оон чанынга, хананың ок-чепске шыгжаар өрээлче көдүрүлген тепкиштеринин дужунда азыгга чедир база бир кезээн Исусустун оглу, Мицпанын чагырыкчызы Эзер катап тудуп каан. ²⁰ Хананың база бир кезээн — азыгдан эгелээш, Бурган-

ның дээди бараалгакчызы Элиашивтин бажыңының эжинге чедир — Заббайның оглу Варух чүткүлдүү-биле катап тудуп турган. ²¹ Оон соо-биле хананың база бир кезээн — Элиашивтин бажыңының эжинден эгелээш, оон бажыңының ужунга чедир — Гаккотун оглунуң оглу, Урияның оглу Меремот катап тудуп каан.

²² Оон соо-биле чоок-кавы черлер чурттуг Бурганның бараалгакчылары катап тудуп турган. ²³ Оларның соо-биле Вениамин болгаш Хашув боттарының бажыңнарының дужунга катап тудуп турган, а оларның соо-биле Аналианын оглунун оглу, Маасеянын оглу Азария бодунуң бажыңының чанынга катап тудуп турган. ²⁴ Оон чанынга хананың база бир кезээн — Азарияның бажыңындан эгелээш, азыг биле ээр черге чедир — Хенададтың оглу Биннуй катап тудуп каан. ²⁵ Узайның оглу Фалал хананын азыг дужунда кезээн катап тудуп каан база хаанның үстүкү ордузундан бедип үнген, Танныбылдар шөлүнүн чанында суурганы катап тудуп турган. Оон чанынга Пароштуң оглу Федайа катап тудуп турган. ²⁶ Офел тейде* чурттап турар Бурганның өргээзинин ажилчынары хананың дараазында кезээн — Суг хаалгазының чөөн талазында черге болгаш бедип үнген суургага чедир катап тудуп каан. ²⁷ Оларның соо-биле Текоя чурттуглар бедип үнген улуг суургадан эгелээш, Офел ханазынга чедир база бир кезекти катап тудуп каан.

²⁸ Хананың Аът хаалгазындан ыңай кезээн Бурганның бараалгакчылары — кижини бүрүзү бодунуң бажыңының дужунда хананы катап тудуп каан. ²⁹ Оларның соо-биле Иммерниң оглу Садок бодунуң бажыңының дужунга, а оон чанынга Шеханияның оглу, Чөөн хаалганың таңнылы Шемайя олар катап тудуп турган. ³⁰ Оон соо-биле хананың база бир кезээн Шелемияның оглу Азания, Цалафтың алдыгы оглу Ханун олар катап тудуп каан. Оларның чанынга Берехияның оглу Мешуллам бодунун өрээлинин дужунга катап тудуп турган.

* 3:26 Офел тей — Иерусалимниң кезээ, Бурганның өргээзинден ырак эвеске турган (2 Чыл. 27:3 көр).

3:13 2 Чыл. 26:9; Неем. 2:13, 15 || Неем. 2:13 3:14 Иер. 6:1 3:15 Неем. 2:14; 12:37 || 4 Хаан. 25:4; Иер. 52:7 || Неем. 12:37 3:16 3 Хаан. 2:10; Аж.-ч. 2:29 3:20 Эзра 10:6; Неем. 3:1 3:21 Неем. 3:4 3:25 Иер. 32:2 3:26 Неем. 8:1, 3, 16; 12:37 3:27 Неем. 3:5 3:28 2 Чыл. 23:15 3:29 1 Чыл. 3:22 3:30 Неем. 3:4

³¹ Ооң соондан эзилдирикчи-усчу Малхия хананың дараазында кезээн — Гаммифкад хаалгазының мурнунда турар Бурганның өргээзиниң ажылчыннарының болгаш садыгжыларның бажыңыңга чедир база хананың азында өрээлге чедир катап тудуп каан. ³² А хананың азында өрээл биле Хой хаалгазының аразында кезээн эзилдирикчи-усчулар биле садыгжылар катап тудуп турган.

Хананы катап тударыңга удур хөделиишкин

4 ¹ Хананы катап тудуп турарывысты Санаваллат дыңнап кааш, ажынып, аажок анчыгынган. Ол кижии иудейлерни дорамчылап кочулап, ² бодунун эвилчилериниң болгаш Самариянын шериниң мурнунга: «Чаржынчыг иудейлерниң бо чүнү канчап турары ол? Ханазын катап тудуп аар деп турары ол бе кай? Өргүлдер кылыры ол бе кай? Таанда олар тудуун чаңгыс хүнде доозуптар деп бе? Таанда олар бо оваалат каан доврактан ам отка чиргип каапкан даштар диргизери ол бе?» — деп турган.

³ Санаваллат-биле кады турган аммон Товия: «Олар тудуг кылып де! Дилги безин оларның даш ханазынче үне халааш, бузуп кааптар» — дээн.

⁴ Бурганывыс, бисти тооп дыңнап көрөм, бак көрдүрүп турарывыстың кончуун. Дайзыннарывыстың бисти дорамчылаан кочузун оларның-на бажынче халдадып көрөм. Оларны өске черге тудуп апшаарга, олча апарзыннар!

⁵ Оларның кем-буруузун базырбайн көрөм, оларның бачыдын Бодунунуң карактарындан чайлатпайн көрөм, чүге дээр-ге тулугжуларны базымчалап турдулар.

⁶ Бис хананы тударын уламчылаан бис, ол бединиң чартыгы чедир туттуна берген, чүге дээрге чон ажылга чүрээниң ханызындан бердинип турган.

⁷ Ыңчалза-даа Санаваллат, Товия, арабтар, аммоннар болгаш Азот хоорайнын чурттакчылары Иерусалимниң ханазын катап тудар ажылдың шуудай бергенин, дежик черлер дулгаттынып турарын дың-

нап кааш, аажок хорадай берген. ⁸ Олар шупту Иерусалимге удур дайылдажып баргаш, ону мөгүделирин дугуржуп алган. ⁹ А бис Бурганывыска мөргүп, ол айыылды чайладыр дээш, оларга удур дүне-даа, хүндүс-даа танныылдар тургузуп турган бис.

¹⁰ А ол үеде иудейлер: «Дажыкчы ажылчыннарның шаг-шинээ төнүп тур, мында бок-сак дыка хөй-дүр, хана тудар харывыс чок-тур» — дижип турган.

¹¹ Ынчаарга бистиң дайзыннарывыс: «Олар чүү болуп турарын билип албаанда азы бисти көрүп кагбаанда, оларнын ортузунче халдап киргеш, кыра шаап кааптаалы, ажыл-херекти ынчаар соксадылы» — дишкен.

¹² Дайзыннарывыстың чанынга чурттап турган иудейлер биске келгеш: «Олар бисче чурттап турар бүгү черлеринден халдап кээр» — деп он-даа катап чугаалаан*.

¹³ Ынчан мен хоорай ханазын дургаар эң чавыс болгаш ажык черлерге улус тургузуп кагдым. Оларны төрөл салгалдар айы-биле, хылыш, чыда болгаш ча-согуну-биле тургузуп кагдым. ¹⁴ Бүгү байдалды хынап көргөш, ноянвар, даргалар болгаш арткан чонга: «Дайзыннардан кортпаңар; өндүр улуг, сүртенчиг Дээргини утпайн сактыңар, боттарыңарның ха-дунманар дээш, оглу-кызыңар дээш, кадайларыңар дээш, бажың-балгадыңар дээш тулчуңар» — дээн мен.

¹⁵ Дайзыннарывыс оларның сүлчезин билип каапканывысты база Бурган оларның бодалын үрей шаапканын дыңнап каан соонда, бис шупту ханаже, кижии бүрүзү бодунун ажылыңче ээп келген бис. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, мээң улзумунуң чартык кезии тудуг кылып ажылдап турган, а арткан чартык кезии чыда, дозуг-камгалал, ча-согун болгаш куяк хевин тудуп алгаш, белен турган. Шериг баштыңчылары бүгү иудей чонун артында турушту ээлеп алган. ¹⁷ Чон хананы тудуп турда, аар чүк дажыглан улус бир холу-биле ажылын кылып, өске холу-биле ок-чепсээн тудуп алгаш турган.

* 4:12 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «...иудейлер бүгү черлерден биске келгеш: „Бисче ээп келиңер“ — деп он-даа катап чугаалаан».

3:32 Неем. 3:1; 12:39; Ин. 5:2 ^{4:1} Неем. 2:10, 19; 6:1; 13:28 ^{4:2} 4 Хаан. 17:24

4:3 Неем. 2:10, 19; 13:4 ^{4:4} Ыд. ыр. 122:3 || Ыд. ыр. 78:12 ^{4:5} Ыд. ыр. 68:28; Иер. 18:23

4:8 Ыд. ыр. 82:3-5 ^{4:14} Ы. х. к. 1:29; 7:21; 10:17

¹⁸Тудугжу бүрүзү кылыжын белинге астып алгаш, ажылдаан, а мээң чанымга медээ этсир кижитурган.

¹⁹Мен ынчан нояннар, даргалар болгаш арткан чонга: «Ажыл кончуг улут, аажок хөй-дүр, хананы дургаар тарамык, бот-бодувантан ырак турар-дыр бис. ²⁰Труба үнү дыңнап кагзынарза, оон дыңналган черинче маннап келинер. Бурганывыс бистин талавыска дайылдажыр!» — дээн мен.

²¹Ажылды ынчаар уламчылаан бис. Улустун чартык кезии чыдаларын даң хаязындан эгелээш, сылдыстар чырыгыжеге чедир холдан салбастан. ²²Ол үеде мен чонга: «Тудугжу кижитурүзү, оон чалчазы база, Иерусалимге хонуп ап турзун — олар дүне када бисти тангындылазын, а хүндүс — ажылдазын» — дээн мен.

²³Мен-даа, мээң ха-дунмам-даа, чалчаларым-даа, мээң-биле кады чоруур таңныылдар-даа хевивисти уштуп көрбээн бис; кижитурүзү ок-чепсээн холунга тулуп алган чоруур турган*.

Неемияның адымдарга болушканы

5 ¹Карачал чон аразында эр, херээжен улус боттарының ха-дунмазы иудейлерге удур күштүг хомудаашкын көдүргөн. ²Чамдык улус: «Бис боттарывыс оглу-кызывыс-биле кады хөй-дүр бис. Чемне-нир, амыдыраар дизе, бисе далган-тараа херек-тир» — дишкен. ³Өске улус: «Аштааш, далган-тараа тып аары-биле шөлдеривис, виноград тарыыр черлеривис болгаш бажың-балгадывысты долаага салыр ужурга таваржып тур бис» — дишкен. ⁴Оон өскелери: «Бистин шөлдеривис болгаш виноград тарыыр черлеривис дээш хаанга үндүрүг төлээри-биле, акша-мөңгүн чээп аар ужурга таваржып тур бис — дижип турган. — ⁵Бис база ха-дунмавыс-биле чангыс аймак-сөөктүг кижилер-дир бис*, оолдарывыс-даа оларның оолдары дег-дир, ыңдыг-даа болза, бис оглу-кызывысты кулданышкынга хүлээдир ужурга таваржып тур бис, кыс урулларывыстың чамдыгызы дора көрдүрүп турар-дыр! А бистин чүнү-даа канчаптар

харывыс чок-тур, чүге дээрге бистин шөлдеривис болгаш виноград тарыыр черлеривис өске улустуу апарган-дыр».

⁶Оларның хомудаан сөстөрүн дыңнааш, мен аажок хорадаан мен. ⁷Боданып көргөш, беглер болгаш даргалар-биле чаргы кылып: «Боттарынарның ха-дунманарга чээли кылгаш, хуу ап турар-дыр силер!» — дээн мен.

Оон оларны сайгарып көөрү-биле улут чыгыш кылгаш, ⁸оларга: «Боттарывыстың иудей ха-дунмавысты оларны садыпкан чоннардан шыдаар шаавыс-биле дедир садып хостап ап турдуvus. А ам боттарынарның ха-дунманарны садып тур силер, бис оларны катап база садып хостаар ужурга таваржып тур бис!» — дээн мен.

Олар ыгытташпаан, чүге дээрге харыылаптар чүве тыппаан.

⁹Мен ынчан мынча дидим: «Багай чүве үүлгедип тур силер. Бистин дайзыннарывыс болур өске чоннарга бактатпазы-биле, Бурганывыстан коргуп чоруур ужурлук эвес силер бе? ¹⁰Мен-даа, мээң акы-дунмам-даа, улузум-даа — бис база чонга акша-мөңгүнү, далган-тарааны чээлиге бергенивис шын болгай. Ам черле чээли кылгаш, хуу алгырын соксадыр-дыр! ¹¹Доп-дораан чоннун шөлдери, виноград база олива тараан серсерликтерин, бажың-балгадын эгидип бериңер, оларга чээли кылгаш, онаап каан хуунарны — акша-мөңгүн, далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүнүн хуузуун база эгидип бериңер».

¹²«Бис эгидип бээр бис — деп, олар харыгылады, — моон сонгаар олардан чүнү-даа негевес бис. Силернин чугаалааныңар ёзуугаар кылыр бис».

Мен Бурганның бараалгачыларын кыйгырткаш, ол улусту аазаашкынын күүсөдир дугайында даңгырак бээринче албадаптым. ¹³Оон хевимни силгипкеш: «Бодунуң берген аазаашкынын күүсөтпес кижитурүзүн Бурган оон бажың-балгадындан, эт-хөреңгизинден шак ынчаар ушта силгилсин. Ол кижитурүзү ушта силгидип алзын, куруглап калзын!» — дээн мен.

* 4:23 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижитурүзү ок-чепсек болгаш суг ап чоруур турган». * 5:5 Азы: «Бис база, ха-дунмавыс дег, эт-боттан бүткен кижилер-дир бис».

4:20 Хост. 14:14 5:1 Лев. 25:35, 37; Ы. х. к. 15:7 5:5 Лев. 25:39-41; 4 Хаан. 4:1; Мф. 18:25 5:7 Хост. 22:25; Лев. 25:36 5:8 Лев. 25:48-49 5:9 Неем. 4:4 || Лев. 25:36 5:12 Эзра 10:5 5:13 Аж.-ч. 18:6

Чыылган бүгү ниитилел ынчан: «Ындыг-ла болзунам!» — дээш, Бурганы алдаржыткан. Улус боттарының аазаан сөзүн ээлээн.

Неемияның экииргек чоруу

¹⁴ Оон туржук, Артаксерск хааннын чагыргазының чээрбиги чылында иудей черге чоннуң чагырыкчызы кылдыр томуйлатканымдан эгелээш, ооң чагыргазының үжен ийиги чылынга чедир — он ийи чыл дургузунда — мен-даа, мээң хадунмам-даа чагырыкчы кижини хандыраар аыш-чем үндүдү негеп көрбөөн бис. ¹⁵ А мээң мурнумда турган биеэги чагырыкчылар чоннуң амыдыралын бергедепип, улустан дөртөн шекел* акшамөнгүн үндүрүүнден ангыда, аыш-чем биле арага ап турган. Оларның чалчалары безин чоннуң кырынга тергиидеп турган. А мен Бургандан коргар болгаш, ыңчап көрбөөн мен. ¹⁶ Харын-даа хананы катап тудар ажылды идепкейлиг кылып турдум. Мээң хамык чалчаларым аңаа ажылдаары-биле чыгылып келген; бис боттарывыска шөлдер садып албайн турдувус.

¹⁷ Оон ангыда, чоок-кавы чоннардан биске кээп турган аалчыларны санавакка, чүс бежен иудейлер болгаш даргаларны чемгерип турдум. ¹⁸ Хүннүн-не улус чемгерери-биле бир шарыны, алды семис хойну, куштарны белеткеп, хандырып турдум; а он хонгаш-ла, янзы-бүрү араганы хөйү-биле эккеп кудуп турган. Ол хирезинде-ле, девискээр чагырыкчызын хандыраар аыш-чемни кажан-даа негеп көрбөөн мен, чүге дээрге бо чоннун үүрге-чүьгү аар-берге дээрзин биллип турдум. ¹⁹ Бурганым, бо чон дээш кылган бүгү чүвемни бодап келгеш, мэнээ ачылыг бооп көрөм!

Чаа бергедээшкиннер

Б¹ Санаваллат, Товия, араб Гешем болгаш бистиги өске-даа дайзыннарывыска мээң хананы катап тудуп кааным, ында чаңгыс-даа урелик чер артпааны дынналы берген. (Ындыг-даа болза, мен хаалганың эжиктерин ам-даа тургуспаан

турган мен.)² Ынчан Санаваллат биле Гешем менче «Оно шынаазында суурларның кайы-бирээзинге ужуражылы, чедип кел» деп сөс ыткан.

Олар менээ багай чүве кылып бодап алган боорга, ³ мен оларже элчилер айт-карып: «Чугула ажыл-херек бүдүрүп тур мен. Силерже барып, ужуражыр дээш, ажылды ара каап, соксадырга, кайын боор» — деп хары берген мен.

⁴ Олар менче дөрт катап ындыг чалалга чоруткан, а мен дөрт катап ол-ла харыым берген мен. ⁵ Ынчан Санаваллат бешки удаа бодунун чалчазын айбылапкан. Ол чалча холунда ажык чагаа тудуп алган болду.* ⁶ Ында бижээни болза:

«Өске чоннар аразында дамчыыр чугаа тарап тур, Гешем база ону бадыткаардыр: сен база иудейлер тура халышкын үндүрер деп барган-дыр силер, ынчангаш хананы катап тудуп эгелээн-дир сен. Ол-ла дамчыыр чугаа өзугаар оларның хааны болуксап турар-дыр сен, ⁷ харын-даа сээн дугайыңда Иерусалимге „Иудеяның хааны бо-дур!“ деп чарлаар уjurлуг Бурганның медээчилерин безин томуйлап каан-дыр сен. Ындыг чугаалар хаанга чеде бээр болдур ийин. Ынчангаш чедип кел, кады сүмележип көрээли.»

⁸ А мен олче мындыг хары чоруттум: «Сээн ол чугаалап турар чүвең херек кырында болбайн тур, ол бүгүнү бодун чогаадып алган-дыр сен».

⁹ Дайзыннарывыс шуту бисти коргудуп аарын кызыдып, «Иудейлерниң холдары суларап, бо ажылды кылып шыдавак апаар, ынчангаш хана туттунмас» деп бодап турган. Ынчалза-даа мээң холдарым күш кире берген.

¹⁰ Бир катап мен Мегетавелдин огулунун огу, Делайянын огу Шемайяның бажыңыңа келдим. (Ол бажыңыңа хагдынып алган болду.) Шемайя: «Бурганның өргээзинге ужуражылы, ынаар киргеш, хаалгазын хаап аалы, чүге дээрге улус сени өлүрер дээш чедип кээр-дир. Сени өлүрер дээш, олар дүне када чедип кээр-дир!» — дээн.

* 5:15 Дөртөн шекел — чартык кире килограммга деңнежир. * 6:5 Ажык чагаа — ындыг чагааны орукка кижги бүрүзү чада туткаш, номчуп болур турган: шак ынчаар Неемиянын дайзыннары боттарының хоп медээзин болдунар шаа-биле нептередириң оралдажып турганнар.

5:14 Неем. 2:1 || Неем. 13:6 5:19 Неем. 13:14, 22, 31 6:1 Неем. 2:10; 2:19; 4:1; 13:28 6:2 1 Чыл. 8:12 6:6 Неем. 2:19

¹¹ А мен анаа: «Мен ышкаш кижиде берип болур бе? Мен ышкаш кижиде амы-тынын камгалаар дээш, Бурганның өргээзинче дезип кирип болур бе? Чок, барбас мен!» — деп харыыладым.

¹² Ынчан Шемайяны Бурган чорутпаанын, ону Товия биле Санаваллат хөлезилеп аарга, ооң меңээ удур өттүр билип медеглеп турарын билип кагдым.

¹³ Олар Шемайяны мени коргудары-биле хөлезилеп алган болган. Мен корга берип, бачыт үүлгедиптеримге, мээң адымны баксырадыр, чемелээр чылдактыг болур дээш ынчап турганнары ол.*

¹⁴ Бурганын, Товия биле Санаваллаттын үүлгеткен херектерин утпайн көрөм; Мени коргудар деп турган өттүр билип медеглээр улусту, ылангыя Ноадия деп херээжен кижини, утпайн көрөм.

Хананы тудуп доосканы

¹⁵ Иерусалимниң ханазын Элул деп айның чээрби беште, бежен ийи хүн дургузунда тудуп дооскан. ¹⁶ Ол дугайында дайзыннарывыс шуптузу дыннап каанда, чоок-кавыда чурттап турар бүгү чоннар корга берип, боттарынга бүзүрелин чидирипкен*, чүге дээрге ол ажил-херек Бурганынвыстың дузасы-биле кылдыңган дээрзин билип каан.

¹⁷ Ол-ла үеде Иудеяның беглери Товияже хөй-ле чагаалар бижээн, а Товияның чагаалары база оларга кээп турган.

¹⁸ Иудеяда хөй-ле кижилер ооң-биле даңгырак солчуп, эвилелдежи алган чүведир, чүге дээрге Товия Арахтың оглу Шеханияның күдээзи турган, а ооң оглу Иоханан Берехияның оглу Мешулламның уруун кадай кылып алган турган.

¹⁹ Олар меңээ Товияның буйанның херектериниң дугайында безин чугаалап турду, а ооң соонда мээң чугаалаан чүвемни аңаа дамчыдып берип турду. Товия мени коргудары-биле чагаалар чорудуп туруп берген.

7 ¹ Хананы тудуп доозуптарга, хаалганың эжиктерин тургузуп кааным соонда, хаалгачылар, ыраажылар бол-

гаш левиттерни Бурганга бараан болуру-биле томуйлап каан. ² Мен ынчан бодумнуң дунмам Ананий биле Иерусалимде шивээниң даргазы Ананияга — ак сеткилдиг база өске хөй улуска бодаарга, Бургандан коргар кижиге — хоорайны камгалап-кадагалаарын дагзып кагдым.

³ Мен оларга: «Хүн караа изиде бербээн шаанда, Иерусалимниң хаалгазын ажитпас ужурлуг. Хаалгачылар албан-хүлээлгезин хүлээдир бетинде, эжиктерни хаап, дээктеп турзун. Оон ыңай Иерусалимниң чурттакчыларын таңныылдар кылдыр тургузуп калынар: чамдызын — таңныылдар черлерге, а бир чамдызын — боттарының бажыңнарының чанынга» — дээн мен.

Туттуруушкундан ээп келген улустуң даңзызы (Эзра 2:1-70)

⁴ Иерусалим хоорай улуг, делгем турган, а чурттакчы чон ында эвээш, бажыңнар ам-даа катап туттунмаан турган. ⁵ Бурганын мээң сеткил-чүрээмге беглерни, дарга улусту база карачал чонну чыгташ, чизе кылыр бодал кирип каан. Туттуруушкундан баштай ээп келген улустуң төрөл салгал айы-биле чизе-даңзызын тып алган мен. Ында бижиттинген чүве бо-дур.

⁶ Чурттуң туттуруушкундан ээп келген улuzu бо-дур. Оларны Вавилоннун хааны Навуходоносор тудуп аппаратан турган. Олар Иерусалим болгаш Иудеяже, кижиде бүрүзү бодунуң хоорайынче, ээп келген. ⁷ Оларны Зоровавел, Иисус, Неемия, Азария, Раамия, Нахманий, Мардохей, Билшан, Мисферет, Бигвай, Наум болгаш Баана эдертип турган.

Израиль чоннун ээп келген төрөл бөлүктөриниң даңзызы бо-дур:

⁸ Пароштуң үре-салгалы — 2172 кижиде,

⁹ Шефатияның үре-салгалы — 372,

¹⁰ Арахтың үре-салгалы — 652,

¹¹ Пахат-Моавтың үре-салгалы (Иисус биле Иоавтың төрөл бөлүүндөн) — 2818,

* 6:13 Неемия Бурганның бараалгачыларының аймаандан эвес болганда, ыдыктыг өргээже киргени-биле Бурганын дора көргөн боор турган. * 6:16 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Иудейлер олардан кортпастай берген».

6:14 Неем. 13:29 6:18 Неем. 3:4, 30 7:2 Неем. 1:2 7:3 Ыд. ыр. 147:3 7:6 4 Хаан. 24:14-16; 25:11; 2 Чыл. 36:23 7:7 Эзра 3:2 || Неем. 12:1 7:8 Эзра 8:3; 10:25

- ¹² Эламның үре-салгалы – 1254,
¹³ Затгунуң үре-салгалы – 845,
¹⁴ Закхайның үре-салгалы – 760,
¹⁵ Биннуйнуң үре-салгалы – 648,
¹⁶ Бевайның үре-салгалы – 628,
¹⁷ Азгадтың үре-салгалы – 2322,
¹⁸ Адоникамның үре-салгалы – 667,
¹⁹ Быгвайның үре-салгалы – 2067,
²⁰ Адиннің үре-салгалы – 655,
²¹ Атерниң үре-салгалы (Ээкеяның төрөл бөлүүндөн) – 98,
²² Хашумнуң үре-салгалы – 328,
²³ Бецайның үре-салгалы – 324,
²⁴ Харифтиң үре-салгалы – 112,
²⁵ Гаваоннуң үре-салгалы – 95.
- ²⁶ Вифлеем биле Нетофаның чурттакчылары – 188 кижги,
²⁷ Анаготтуң чурттакчылары – 128,
²⁸ Бет-Азмаветтиң чурттакчылары – 42,
²⁹ Кириат-Иарим, Кефира болгаш Беероттуң чурттакчылары – 743,
³⁰ Рама биле Геваның чурттакчылары – 621,
³¹ Михмастың чурттакчылары – 122,
³² Вефил биле Гайның чурттакчылары – 123,
³³ Нево-Ахерниң чурттакчылары – 52,
³⁴ Элам-Ахерниң чурттакчылары – 1254,
³⁵ Харимниң чурттакчылары – 320,
³⁶ Иерихоннуң чурттакчылары – 345,
³⁷ Лод, Хадид болгаш Ононуң чурттакчылары – 721,
³⁸ Сенааның чурттакчылары – 3930.
- ³⁹ Бурганның бараалгакчылары: Иедайяның үре-салгалы (Иисустуң төрөл салгалындан) – 973 кижги,
⁴⁰ Иммерниң үре-салгалы – 1052,
⁴¹ Пашхурнуң үре-салгалы – 1247,
⁴² Харимниң үре-салгалы – 1017.
- ⁴³ Левиттер: Иисустуң үре-салгалы (Годеваның төрөл салгалындан, Кадмиилди дамчыштыр) – 74 кижги.
⁴⁴ Ыраажылар: Асафтың үре-салгалы – 148 кижги.

⁴⁵ Хаалгачылар: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатита болгаш Шовайның үре-салгалы – 138 кижги.

⁴⁶ Бурганның өргээзиниң ажилчынары: Циха, Хасуфа болгаш Таббаоттуң үре-салгалы, ⁴⁷ Керос, Сиа болгаш Фадоннуң үре-салгалы, ⁴⁸ Левана, Хагава болгаш Шалмайның үре-салгалы, ⁴⁹ Ханан, Гиддел болгаш Гахарның үре-салгалы, ⁵⁰ Реайя, Рецин болгаш Некоданың үре-салгалы, ⁵¹ Газам, Уза болгаш Пасеахтың үре-салгалы, ⁵² Бесай, Меуним, Нефисимниң үре-салгалы, ⁵³ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурнуң үре-салгалы, ⁵⁴ Бацлит, Мехида болгаш Харшаның үре-салгалы, ⁵⁵ Баркос, Сисара болгаш Фамактың үре-салгалы, ⁵⁶ Нециах биле Хатифаның үре-салгалы.

⁵⁷ Соломоннуң чалчаларының үре-салгалы: Сотай, Соферет болгаш Фериданың үре-салгалы, ⁵⁸ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁹ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гаццевайим болгаш Амоннун үре-салгалы.

⁶⁰ Бурганның өргээзиниң ажилчынары биле Соломоннуң чалчаларының ук-салгалы шупту – 392 кижги.

⁶¹ Израильче Тел-Меллах, Тел-Харша, Херув-Аддон болгаш Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларның төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шынзыдып шыдаваан улус:

⁶² Делайя, Товия болгаш Некоданың үре-салгалы – 642 кижги.

⁶³ Бурганның бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийниң оолдары. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн кижги турган.) ⁶⁴ Ол улус богтарының төрөл угунуң бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тышпайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганның бараалгакчыларының данзызынче киир бижитирбээн. ⁶⁵ Тус чер чагырыкчызы оларга урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгижеге чедир

* 7:65 Урим биле туммим – Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодаралдыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр).

7:36 Неем. 3:2 7:38 Неем. 3:3 7:39 1 Чыл. 24:7 7:40 Эзра 10:20 7:41 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22 7:42 Эзра 10:21 7:44 Эзра 10:24 | 1 Чыл. 6:41 7:45 1 Чыл. 9:17 7:46 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3 7:57 Неем. 11:3 7:63 2 Хаан. 17:27; 19:31 7:65 Лев. 22:2

аажок ыдыктыг өргүлдернин эьдин чивезин дужаап каан.

⁶⁶ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилиг болган чүве-дир.

⁶⁷⁻⁶⁹ Оон ангыда 7337 эр, херээжен кул кижитурган, оон ынай 245 эр, херээжен ыраажы база олар-биле кады турган. Олар* 435 тевелиг болгаш 6720 элчигенниг турган чүве-дир.

⁷⁰ Төрөл салгалдарнын чамдык баштыңнары Бурганның өргээзиниң тудуунга ажыглаары-биле акша-хөрөңги өргүлү кылган:

тус чер чагырыкчызы акша-хөрөңги шыгжамырынче 1000 драхма алдын*, хан кудар 50 аяк болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 530** хеп берген.

⁷¹ Төрөл салгалдар баштыңнары 20 000 драхма алдын, 2200 мина мөңгүн* берген. ⁷² Чоннуң арткан бүгү улузу 20 000 драхма алдын, 2000 мина мөңгүн болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 67 хеп берген. ⁷³ Ынчалдыр Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзиниң ажылчыннары база карачалдар — бүгү израиль чон боттарының хоорайларынга чурттап эгелээн.

Эзраңың ыдыктыг хоойлуну номчааны

8 ¹ Чеди айда, кажан израильчилер боттарының хоорайларынга чурттай берген соонда, бүгү чон, чангыс кижитурган, Суг хаалгазының баарында шөлге чыгылып келген, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзрага: «Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр берген хоойлузунуң дүрүг-номун эккелем» — деп чугаалаан. ² Бурганның бараалгакчызы Эзра ыдыктыг хоойлуну чыылган бүгү эр, херээжен улустуң, дыннаан чүүлүн билип шыдаптар бүгү улустун мурнунга чеди айның бирээде эккелген. ³ Хоойлуну ол Суг хаалганың баарында шөлге, ол бүгү улустун мурнунга даң бажындан эгелээш, дүьшке чедир номчуп келген. Бүгү чон ыдыктыг хоойлунуң номун аажок кичээңгейлиг дыңнап турган.

⁴ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра номчулга кылдыр кылдыр тудуп каан ыаш бедиктөөш кырынга турган, а оон чанынга, оң талазынга Маттифия, Шема, Анайя, Урия, Хелкия болгаш Маасея олар, а солагай талазынга — Фодайя, Мисаил, Малхия, Хашум, Хашбадана, Захария болгаш Мешулам олар турган.

⁵ Эзра дүрүг-номну ажыдыпкан. Ону бүгү чон көрүп шыдаар болган, чүге дээрге ол олардан бедик черге турган. Кажан Эзра дүрүгнү ажыдып турда, бүгү чон туруп келген. ⁶ Эзра өндүрүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрээп каарга, бүгү чон холдарын өрү сунуп: «Амины! Ындыг-ла болзунам!» — деп харыялаан. Оон соонда улус-чон Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип, хаваан черге дегзип, сөгүргөн.

⁷ Чон туруп кээрге, Иисус, Бани, Шеревия, Ямин, Аккув, Шавтай, Годия, Маасея, Клита, Азария, Иозавад, Ханан болгаш Фелайя деп левиттер улуска ыдыктыг хоойлуну тайылбырлап турган. ⁸ Левиттер Бурганның хоойлузунуң номун номчуп, улус номчаан чүүлү билип алзын дээш, билдингир кылдыр тайылбырлап турган.

⁹ Тус чер чагырыкчызы Неемия, Бурганның бараалгакчызы болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра база чонга тайылбыр кылып турган левиттер чыылган бүгү чонга: «Бо хүн болза силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг хүн-дүр*. Мунгарап, ыглаваңар» — дээн. (Чүге дээрге ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн дыннааш, бүгү чон ыглажып турган чүве-дир.)

¹⁰ Неемия улуска: «Барып, чаагай аш-чемден чинер, амданның суксундан ижинер, чүнү-даа белеккеп албаан улуска база үлүгден чорудуп беринер. Бо хүн болза бистин Дээргивиске ыдыктыг хүн-дүр. Мунгараванар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының хайырлаан өөрүшкүзү силерни күш кириптер» — дээн.

¹¹ Левиттер бүгү чонну оожургадып: «Соксап көрүңер, бо болза ыдыктыг хүндүр. Мунгараванар» — деп турган.

* 7:67-69 Эске бурунгу сөзүглелде «736 аыттыг, 245 мулдуг» деп немец каан. * 7:70 8,5 хире кг алдынга денечир. ** 7:70 Эске бурунгу сөзүглелде «30» деп бижээн. * 7:71 170 хире кг алдынга, 1200 хире кг мөңгүңе денечир. * 8:9 Чеди айның бирги хүнүнде Трубалар этсир байырлап болуп турган (Лев. 23:24; Сан. 29:1 көр).

8:1 Неем. 3:26; 12:37 || Эзра 3:1 || Эзра 7:6 8:3 Ы. х. к. 31:11 8:6 Ыд. ыр. 133:2; Ыы. 3:41

¹² Оон бүгү чон дойлаар, өске улуска белек кылдыр аыш-чем чорудар, аажок улуг өөрүшкүлүг байырлаар дээш тарап чоруй барган. Чүгө дээрге оларга чугаалаан сөстөрнүн утказын билип каапканнар.

Чадырлар байырлалын демдеглээни

¹³ Чеди айнын ийиги хүнүндө бүгү чоннун төрөл салгалдарының баштыңнары Бурганның бараалкакчылары болгаш левиттер-биле кады, ыдыктыг хоойлуну оон-даа хандыр билип аарын күзээш, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзраның чанынга чыгып келген. ¹⁴ Олар Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчытыр берген хоойлузундан израильчилер чеди айның байырлалынын үезинде чадырларга чурттаар ужурлуун номчуп тып алган. ¹⁵ Ол ышкаш боттарынын бүгү хоорайларынга база Иерусалимге мону чарлаар ужурлуун билип алганнар: улус дагыг черлерже барып, хоойлуда бижиттингенин ёзугаар ол чадырлар кылары-биле черлик-даа, тарымал-даа олива ыяштарының будуктарын, мирт, пальма болгаш өске-даа калбак бүрүлүг ыяштарның будуктарын эккээр ужурлуг.

¹⁶ Улус-чон чоруткаш, будуктар эккеп, боттарынга чадырлар кылып алган. Кижн бүрүзү азы бодунун бажынынын кырынга, азы херимнеринин иштинге, азы Бурганның өргээзинин иштинде шөлдерге, азы Суг хаалгазының баарында шөлге база Эфрем хаалгазының баарында шөлге чадырлар тудуп алган. ¹⁷ Туттурушкундан ээп келген бүгү улусчон чадырлар кылып алгаш, аңаа кезек үедө чурттап турган. Нуннуң оглу Иисустун үезинден бээр, ол хүнге чедиар израильчилер ук байырлалды ынчаар демдеглеп көрбөөн чүве-дир. Олар аажок өөрүп турган.

¹⁸ Эзра Бурганның хоойлузунун дүрүг-номун байырлалдын бирги хүнүнден сөөлгү хүнүнге чедир, хүннүн-не номчуп келген. Израильчилер чеди хүн байырлаан, а сески хүнде дүрүм ёзугаар онзагай чыыш болган.

Чоннун Бурганның мурнунга бодунун бачыттарын билингени

9 ¹ Ол-ла айның чээрби дөртте бүгү израильчилер шээрленип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарыңче доврак-доозун чажып алган чыгып келген. ² Израиль уктуг улус бүгү даштыкы улустан ангыланы берген соонда, олар туруп алгаш, боттарының бачыттарын, ада-өгбезиниң кемниг херектерин ажык-биле миннип турган. ³ Улус аңаа турган черлеринге артып каап, үш шак дургузунда боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчының хоойлузунуң номун номчуп, дараазында үш шак дургузунда бачыттарын миннип, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип турган. ⁴ Иисус, Бани, Кадмиил, Шевания, Вунний, Шеревия, Бани болгаш Хенани олар левиттерниң бедиктээжинче туруп алгаш, боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыны дыңзыдыр кыйгырып эгелзэн. ⁵ Оон левиттер – Иисус, Кадмиил, Бани, Хашавния, Шеревия, Годиия, Шевания болгаш Петахия: «Боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыны мөңгедө алдаржыдыңар-ла!» – дээннер. – Улус сээң алдарлыг, кандыг-даа алгаг-макталдан, алгыш-йөрээлден өндүр бедик адынны алдаржытсын!» ⁶ Дээрги-Чаяакчы, Сен чаңгыс сен! Кудай-дээрни, эң бедик дээрлерни, оларның бүгү аг-шерини, черни болгаш ында бар бүгү чүвени, далайларны болгаш ында бар бүгү чүвени Сен чаяап каан сен! Бүгү чүвеге амы-тынны хайырлап турар сен, дээрлерниң аг-шерии Сенээ мөгөйип турар.

⁷ Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Аврамны шилип алгаш, ону халдей черде Ур хоорайдан үндүрө бергеш, Авраам деп адап каан сен. ⁸ Оон чүрээ Сенээ шыңчы дээрзин көргөш, оң үрө-салгалыңга хананей, хет, амор, ферез, иевус, гергес чоннарның черин бериттер дээш, ооң-биле керээ чарып алган сен. Ол сөзүңнү ээлзэн-даа сен, чүгө дээрге чөптүг-шынның-дыр сен!

⁹ Бистин ада-өгбезин Сен, Египетке хилинчээн көрүп каан сен, оларынч

8:12 Эсф. 9:19, 22 8:14 Лев. 23:33-43; Ы. х. к. 16:13-15 ^{8:16} Неем. 3:26 || 4 Хаан. 14:13; Неем. 12:39 8:18 Ы. х. к. 31:11 || Лев. 23:36; Сан. 29:35 ^{9:1} Неем. 8:2 || Ис. 7:6; 1 Хаан. 4:12 ^{9:2} Эзра 6:21; Неем. 10:28; 13:3 || Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Дан. 9:4 ^{9:6} 4 Хаан. 19:15 || Ы. х. к. 10:14 ^{9:7} Э. д. 11:31; 17:5 ^{9:8} Э. д. 15:6 || Э. д. 15:18 || Ис. 21:45; 23:14; 3 Хаан. 8:56 ^{9:9} Хост. 3:7; 14:10

Кызыл далай чанынга дуза дилээн алгызын дыннап каан сен. ¹⁰ Сен фараонга удур, ооң бүгү дүжүмтеттеринге удур, ооң чургуноң бүгү чонунга удур бадүт-кал демдектери биле кайгамчык чүүлдерни көргүскен сен, чүге дээрге египетчилерини Сээң чонунуңу туразында аажылап келгенин билир турдуң. Сен алдаржаан сен, алдарлыг адың бөгүнгө чедир дириг. ¹¹ Сен далайны чонунуң мурнунга ийи чарыптарынга, олар далайны кургаг чер кыры-биле эрте берген, а оларны сүрүп чораян улусту, эерем сугже даш октааны дег, терең далайже дүжүрүпкөн сен. ¹² Хүндүс оларны булут чагыдан, а дүне — оларның чоруур уjurлуг оруун чырыдар дээш — от чагыдан эдертип аппарат чыткан сен.

¹³ Сен дээрден Синай дагже дүжүп келгеш, чонун-биле чугаалажып турган сен. Оларга чөптүг шииткелдер, шынныг хоойлулар берген сен, ачылыг дүрүмнер, айтышкыннар берген сен. ¹⁴ Оларга Сеңээ тураскааткан амыр-дыш хүнүн айтып берип, Бодунуң чалчак Моисейни дамчыштыр айтышкыннар, дүрүмнер, хоойлунуңу берген сен. ¹⁵ Олар аштап турда, Сен хлебти дээрден бадырып берген сен, суксап турда — сугну хаядан үндүр аксып берген сен. Чонга бээр бооп даңгыраглаан чериңче барып, ээлеп аарын оларга чугаалаан сен.

¹⁶ Оон бистиң ада-өгбевис турамык, чөрүү апарып, Сээң айтышкыннарыңны тооп дыңнавайн турган. ¹⁷ Олар Сени тооп дыңнаарындан ойталап, аразынга Сээң кылып турган кайгамчык чүүлдерини сагынмайн барган. Олар чөрүүленип, Египетте кулданынчыңе эглирин күзээш, боттарынга баштыңчы олуртуп алган. Ынчалза-даа Сен — киленнээчел эвес, өршээринге ынак, эе көрүнүчел, дээргээчел, өндүр улуг энерелди Бурган-дур сен. Оларны каапкаш барбаан сен! ¹⁸ Олар бугажык дүрүзү шуткуп алгаш: „Израиль чон, сени Египеттен үндүр берген бурганың бо-дур“ — деп турда безин, Сеңээ удур коргунчуг дорамчыладдар кылып турда безин, оларны каапкаш барбаан сен.

¹⁹ Сен оларны Бодунуң өндүр улуг кээргелиң-биле ээн кургаг ховуга каапкаш барбайн турдуң. Хүндүс булут чагы оларны эдертирин соксаптады, а дүне от чагы оларның чоруур уjurлуг оруун чырыдарын соксаптады. ²⁰ Сен Бодунуң ачылыг Сүлденни оларны өөредип каар кылдыр оларга берген сен. Манна деп чеминни олардан хунаап албаан сен, олар суксап турда, сууң берип турган сен. ²¹ Сен ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда оларның хереглелин хандырып келдин; оларның хереглээн бүгү чүвези бар турду, идик-хеви элеведи, буттары ышпады.

²² Сен чонунга күрүнелерни, чоннарны хүлээдиң берип кагдын, кожа черлерни үлеп бердиң. Олар Эсевонунуң хааны Сигоннуң чери биле Васаннуң хааны Огтуң черин эжелеп алды. ²³ Израильчилерниң ажы-төлүн дээрде сылдыстар дег хөй санныг кылып кааш, ада-өгбезинге: „Ынаар киргеш, ээлеп аар силер“ — деп турган чериңче эккелдин. ²⁴ Ол салгал чер-чуртке кирип келгеш, эжелеп алды. Сен оларга ук черге чурттап турган хананей чонну чагыртып кагдын, оларның холунга хананей хааннары-даа, чурттуң өске чоннары-даа кара туразында аажылаар кылдыр хүлээдиң бердиң. ²⁵ Израильчилер быжыгалдыг хоорайларны, дүжүткүр черлерни эжелеп алган. Янзы-бүрү эт-хөрөңги долган бажыннары, хаяда оюп кылып каан кудуктарны, виноград шөлдериң, оливалыг сесерликтерни, эңдикер химистиг ыяштарны олар эжелеп алган. Олар Сээң өндүр улуг буянын ачызында чеменип, тодуп, семирип, таалап-ханып турган.

²⁶ Ындыг-даа болза, үймээнчилер апарып, Сеңээ удур тура халааннар, Сээң хоойлунуңу артыңче октапканнар. Сээң медээчилериң израильчилерни Сенче ээлдирер дээш сагындырып турган, а олар демги медээчилерни өлүрүп турду. Улус-чон Сеңээ удур коргунчуг дорамчыладдар кылып турган, ²⁷ ынчангаш Сен оларны дайзыннарының холунга хүлээдиң бээринге, олар кызгададып турду.

9:10 Хост. 7-14 9:11 Хост. 14:21-29 9:12 Хост. 13:21 9:13 Хост. 19:18-20 || Хост. 20:1-17
 9:14 Хост. 16:23; 20:8-11 9:15 Хост. 16:4, 15 || Хост. 17:1-7 || Ы. х. к. 1:8 9:17 Сан. 14:1-4 || Хост. 34:6
 9:18 Хост. 32:4 9:19 Ыд. ыр. 105:45 || Сан. 9:17-23 9:20 Сан. 11:17 || Ы. х. к. 8:3 || Сан. 20:11
 9:21 Хост. 16:35 || Ы. х. к. 8:4; 29:5 9:22 Сан. 21:21-35 9:23 Э. д. 15:5; 22:17; Ы. х. к. 10:22
 9:24 Инс. 11:23; Ыд. ыр. 43:3-4 9:25 Ы. х. к. 6:10-11 || Ы. х. к. 32:15 9:26 Башт. 2:11-12;
 Ыд. ыр. 49:17 || 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Иер. 2:30; Мф. 23:37; Аж.-ч. 7:52 9:27 Башт. 2:14 ||
 Ыд. ыр. 105:45 || Башт. 2:16; 3:9; 4 Хаан. 13:5

Ынчалза-даа кызагаттырган үезинде Сенден дуза дилеп, кыйгырарга, оларны дээрден дыңнап, Бодуңнун өндүр улуг кээргелин-биле дайзыннарның холундан хостап турган камгалакчыларны оларга чорудуп берип турдун.

²⁸ Ынчалза-даа дыштанып алгашла, олар катап база Сээң мурнунга бузут үүлгедир болду. Ынчангаш Сен оларны дайзыннарның холунга хүлээдип бээринге, дайзыннары оларны чагырып турду. А кажан олар катап база Сенден дуза дилеп, кыйгырарга, Сен дээрден дыңнап, Бодуңнун өндүр улуг кээргелин-биле оларны хөй катап камгалап турдун. ²⁹ Сээң хоойлуңче эглип кээр кылдыр оларны сагындырып турдун, ынчалза-даа олар турамы-биле Сээң айтышкыннарыңны тооп дыңнавайн турду, Сээң дүрүмнеринге удур бачыт үүлгедип турду, а ол дүрүмнерни күүседип турар кижии ооң ачызында амылыг артар турган ийик. Олар Сенден чөрүүзү-биле хая көрнүп, дедир чаңын көргүзүп, Сени тооп дыңнавайн турду. ³⁰ Сен оларны хөй чыл шыдажып келдиң. Бодуңнун медээчилерин дамчыштыр Бодуңнун Сүлдөң-биле оларны сагындырып турдун, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн келди. Ынчангаш Сен оларны өске чер чурттуг чоннарның холунга хүлээдип бердин. ³¹ Ындыг-даа болза, Бодуннун өндүр улуг кээргелин-биле Сен оларны бүрүнү-биле узуткавадың, каапкаш барбадың, чүге дээрге ээ көрнүүчөл, кээргээчөл Бурган-дыр сен.

³² Бистиң Бурганывыс — өндүр улуг, күчүлүг, сүргенчиг, чагыг-көрээни үревес, кезээде энерелдиг Бурган! Бистин ада-өгбевисти, хааннарывысты, нояннарывысты, Бурганның бараалгакчыларын, медээчилерин — бүгү чонувусту тавараан шупту түрөгдөл-хилинчек Сээң мурнунга бичии бооп көзүлбезин. Ол бергедээшкчинер ассирый хааннарның үезинден эгелээш, амгы үеге чедир болуп келди. ³³ Бистиң-биле болган бүгү чүве дээш Сен чөптүг-шынның сен, чүге дээрге шынчынны кадагалап келдин, а бис кем-буруулуг болдувус. ³⁴ Бистин хааннарывыс, нояннарывыс, Бурганның

бараалгакчылары болгаш ада-өгбевис Сээң хоойлуңну күүсетпейн турду. Сээң оларга чорудуп берип турган айтышкыннарыңны, баш бурунгаар сагындырыгыларыңны олар тооп дыңнавайн барды. ³⁵ Боттарыңны күрүңезинге чурттап тургаш безин, Сээң оларга берген делгем, дүжүткүр черинде өндүр улуг ачыбуянныңга таалап-ханып тура безин, олар Сенээ бараан болбайн турду, боттарыңны бузуттуг черектеринден ойтавады. ³⁶ Бо-дур, бис ам кулдар-дыр бис. Сээң бистиң ада-өгбевиске ооң чимизин, ачылыг беримчезин чип амыдыразын дээш берген черинде кулдар-дыр бис. ³⁷ Чер ам элбек дүжүдүн Сээң бисти бачытгарывыс ужун чагыртып каанын хааннарга берип турар-дыр. Ол хааннар бистиң мага-бодувусту, мал-маганывысты кара туразында эдилеп тур. Бис улуг бергедээшкинге таварыштывыс».

Чонкуң Бурган-биле керээзин кататпаны

³⁸ «Ол бүгүнүн ужурунда бис быжыг хүлээлге ап, ат салып кагдывыс. Бистиң нояннарывыс, левиттеривис болгаш Бурганның бараалгакчылары ону шынзыдып, таңмалап кагды.

10 ¹ Таңмалар салып, шынзыткан улус бо-дур:

Гахалияның оглу, тус чер чагырыкчызы Неемия;

Седекия, ² Серайя, Азария, Иеремия, ³ Пашхур, Амария, Малхия, ⁴ Хаттуш, Шевания, Маллук, ⁵ Харим, Меремот, Авдий, ⁶ Даниил, Гиннетон, Варух, ⁷ Мешуллам, Авия, Миямин, ⁸ Маазия, Вилгай болгаш Шемайя — Бурганның бараалгакчылары.

⁹ Левиттер: Азанияның оглу Иисус, Хенададтың оолдарының бирээзи Биннуй, Кадмиил ¹⁰ база оларның акы-дуңмазы — Шевания, Годия, Клита, Фелайя, Ханан, ¹¹ Миха, Рехов, Хашавия, ¹² Заккур, Шеревия, Шевания, ¹³ Годия, Бани, Венинуй.

¹⁴ Чоннуң баштыңнары: Парош, Пахат-Моав, Элам, Затту, Бани, ¹⁵ Вунний, Азгад, Бевай, ¹⁶ Адония, Бигвай,

9:28 Башт. 3:12; 4:1; 6:1 || Ыд. ыр. 105:43 9:29 Лев. 18:5 9:30 4 Хаан. 17:13 9:31 Ыд. ыр. 105:45 || Хост. 34:6 9:32 Неем. 1:5; Дан. 9:4 || 4 Хаан. 17:3-4 9:33 Эзра 9:15; Дан. 9:14 9:34 Дан. 9:6 9:35 Ы. х. к. 28:47 9:36 Эзра 9:9 9:37 Ы. х. к. 28:33, 51 9:38 Эзра 10:3 10:1 Неем. 12:2-21 || Неем. 1:1 || Неем. 8:9 10:4 Эзра 8:2 10:9 Эзра 3:9 || Эзра 2:40 10:14 Эзра 2:3-35

Адин, ¹⁷ Атер, Эзекия, Азур, ¹⁸ Годия, Хашум, Бедай, ¹⁹ Хариф, Анатот, Невай, ²⁰ Магниаш, Мешуллам, Хезир, ²¹ Мешезавел, Садок, Иаддуй, ²² Фелатия, Ханан, Анайя, ²³ Осия, Анания, Хашув, ²⁴ Галлохеш, Пилха, Шовек, ²⁵ Рехум, Хашавна, Маася, ²⁶ Ахия, Ханан, Анан, ²⁷ Маллукх, Харим, Баана.

²⁸ Арткан чон база – Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзиниң ажилчыннары, Бурганның хоойлузу дээш өске чоннардан аңгыланып келген бүгү улус боттарының кадайлары база дыңнаан чүүлүн угаап шыдаптар ажытөлү-биле кады – ²⁹ олар шупту боттарының ха-дунмазынга, аразында алдархүндүлүг улуска каттыжып, Бурганның Бодунуң чалчазы Моисейни дамчыштыр берген хоойлузун ёзугаар чурттаар, бистин Чагырыкчывыс Дээрги-Чаякчының бүгү айтышкын, дүрүм-хоойдуларын сагып, күүседир азаашкынны берген. А күүсетпес болза, каргаттырар бооп дангыраллаанар.

³⁰ Боттарывыстың кыстарывысты кожа чоннарның оолдарына кадай кылдыр бербес бис, оларның кыстарын боттарывыстың оолдарывыс-биле өглөвес бис.

³¹ Кожа чоннар амыр-дыш хүнүнде азы өске-бир ыдыктыг хүнде бараан-сараан азы тараа эккелгеш, садар болза, бис садып албас бис.

Чедиги чыл санында-ла черни болбаазыратпас бис база биске өрелиг улустуң бүгү өрелерин өршээр бис.

³² Бис Бурганывыстың өргээзиниң хереглелдеринге чылдың-на бир шекелдин үштүн бири* мөңгүнүн бээр деп хүлээлгени боттарывыска ап тур бис. ³³ Ол үндүрүгнү ыдыктаан хлебтер быжыраарына, хүннүң салыр далган-тараа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдер салырынга, амыр-дыш хүнүнде, Ай чаазында база өске-даа доктааттырган байырлалдарда салыр ыдыктыг өргүлдер кылырынга, Израильди арыглаар ужурулг бачыт дээш өргүлдер салырынга, бистин Бурганывыстың өргээзинге кылып турар бүгү ажылдар бүдүреринге ажыглаар.

³⁴ Бис, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш карачал чон, чылдың-на, доктааттырган үде бистин Бурганывыстың өргээзинче оттулар ыяшты кайы төрөл бөлүк эккээрин билип аары-биле үлүгден тыртар бис. Ол ыяшты ыдыктыг хоойлуда бижээнин ёзугаар Бурганывыс Дээрги-Чаякчыга өргүл салыр бедигээшке өрттедир ужурулг бис.

³⁵ Бис чылдың-на Дээрги-Чаякчының өргээзинче черивистиң баштайгы дүжүдүн база бүгү ыяштарның баштайгы чимизин эккеп салыр хүлээлге алган бис.

³⁶ Ыдыктыг хоойлуда бижээнин ёзугаар бистин Бурганывыстың өргээзинче, ында бараан болуп турар Бурганның бараалгакчыларына дун оолдарывысты эккеп-даа, бода болгаш шээр малывыстың дун төлдерин хүлээдип-даа турар болган бис.

³⁷ Бурганның өргээзиниң шыгжамыр-өрээлдеринче, Бурганның бараалгакчыларына баштай дээрбелээн далганны, баштайгы дүжүдүстөн далган-тараа өргүлүн, бүгү ыяштарывыстың баштайгы чимизин, чаа арагавыс биле олива үзүвүстү эккээр бис. Черивистин дүжүдүстүн оннун бир кезээн левиттерге эккеп бээр бис. Чер ажылы кылып турар бүгү хоорай-суурларывиска левиттер дүжүдүвүстүн оннун бир кезээн чыып аар ужурулг болгай. ³⁸ Левиттер ол оннун бир кезээн чыып турда, олар-биле кады Аарондан укталган Бурганның бараалгакчызы кады чоруур ужурулг, а левиттер дүжүттүн оннун бир кезээнин онгу кезээн Бурганывыстың өргээзинче, шыгжамыр-өрээлдерге сөөртүп эккээр ужурулг.

³⁹ Израильдин чону, ооң ишгинде левиттер база, шак ол өрээлдерге боттарының өргүл белектерин: далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүн эккээр ужурулг, чүге дээрге Бурганның өргээзиниң ыдыктыг эт-херекселдери ол өрээлдерге кадагалаттынар, бараан болуп турар Бурганның бараалгакчылары, хаалгачылар, ыраажылар база ол өрээлдерни ажыглаар.

Бурганывыстың өргээзинче сагыш салыр бис!»

* 10:32 Дөрт хире граммга деңнежир.

10:28 Эзра 6:21; Неем. 9:2; 13:3 10:30 Хост. 34:16; Ы. х. к. 7:3 10:31 Хост. 23:10-11; Лев. 25:2-7; Ы. х. к. 15:1 10:32 Хост. 30:12-13 10:33 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 10:34 Неем. 13:31 || Лев. 6:12 10:35 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 10:36 Хост. 13:2 10:37 1 Чыл. 9:26; 2 Чыл. 31:11 || Ы. х. к. 18:4 || Сан. 18:21 10:38 Сан. 18:26 10:39 2 Чыл. 31:11 || 1 Чыл. 9:33 || Неем. 13:11

Иерусалимнің чаа чурттакчылары
(1 Чыл. 9:1-22)

11 ¹ Чоннун баштыңнары Иерусалимге чурттай берген. Өске бүгү улус ыдыктыг хоорай Иерусалимге кым чурттаар эвес дээш, үлүдөн тыртып турган: он кижиниң бирээзи-ле аңаа чурттаары-биле чоруй баар, а арткан тос кижги боттарынын хоорай-суурларынга артып каар турган. ² Иерусалимге чурттаар бооп, эки туразы-биле чөпшээрешкен бүгү улусту чон алгап-йерээп каан.

³ Иерусалимге чурттап турган чурттуң баштыңнары бо-дур. (Израильчилернин хөй кезии, Бурганның бараалгакчылары, левиттер, Бурганның өргээзинин ажилчынары болгаш Соломоннун чалчаларынын үре-салгалы Иудеянын хоорайларынга – кижги бурзуу бодунун хувааглыг черинге, янзы-бүрү хоорай-суурларга чурттап турган. ⁴ А Иуда биле Вениаминниң аймактарынга хамааржыр чамдык улус Иерусалимге чурттап турган.)

Иуданың аймаандан:

Озиянын оглу Атайя (Озия – Захариянын оглу, Захария – Амариянын оглу, Амария – Шефатиянын оглу, Шефатия – Малелеилдин оглу, Малелеил – Фарестин үре-салгалы болур чүве-дир);

⁵ Варухтуң оглу Маасея (Варух – Колхозейниң оглу, Колхозей – Хазайянын оглу, Хазайя – Адайянын оглу, Адайя – Иегоиаривтин оглу, Иегоиарив – Захариянын оглу, Захария – Шеланың үре-салгалы болур чүве-дир). ⁶ Фарестин Иерусалимге чурттап турган үре-салгалы болур 468 кижги шупту күштүг-шыырак улус чүве-дир.

⁷ Вениаминниң аймаандан: Мешулламның оглу Саллу (Мешуллам – Иоедтиң оглу, Иоед – Федайянын оглу, Федайя – Колайянын оглу, Колайя – Маасеянын оглу, Маасея – Ифиилдин оглу, Ифиил – Исаяянын оглу болур чүве-дир), ⁸ оон соондан Габбай биле Салдай. Вениаминчилер шупту 928 кижги.

⁹ Оларның даргазы Зихрийниң оглу Иоил турган, а Гассенуанын оглу Иуда кол хоорайның оралакчы даргазы турган.

¹⁰ Бурганның бараалгакчыларын-дан: Иегоиаривтин оглу Иедайя, Яхин, ¹¹ Хелкиянын оглу Серайя (Хелкия – Мешулламның оглу, Мешуллам – Садоктуң оглу, Садок – Мерайоттуң оглу, Мерайот – Бурганның өргээзинде эргелекчи Ахитувтуң оглу болур чүве-дир), ¹² Бурганның өргээзинге бараан болуп турган оларның ха-дунмазы – 822 кижги; Иеро-хамның оглу Адайя (Иерохам – Фелалиянын оглу, Фелалия – Амцийниң оглу, Амций – Захариянын оглу, Захария – Пашхурнуң оглу, Пашхур – Малхиянын оглу болур чүве-дир), ¹³ оон ха-дунмазы, төрөл салгалдар баштыңнары болур 242 кижги; Азариилдин оглу Амашай (Азариил – Ахзайынын оглу, Ахзай – Мешиллемоттуң оглу, Мешиллемот – Иммерниң оглу болур чүве-дир), ¹⁴ оларның ха-дунмазы болур 128 кижги – күштүг-шыырак улус. Оларның даргазы Гагедол-имниң оглу Завдиил турган.

¹⁵ Левиттерден: Хашувтуң оглу Шемайя (Хашув – Азрикамның оглу, Азрикам – Хашавиянын оглу, Хашавия – Вуннийниң оглу болур чүве-дир), ¹⁶ Шавтай биле Иегозавад – левиттернин баштыңнары, Бурганның өргээзиниң даштыкы ажилдарын харыылаар хүлээлгели кижилер, ¹⁷ Миханың оглу Маттания (Миха – Завдийниң оглу, Завдий – Асафтың үре-салгалы болур чүве-дир). Маттания мөргүл үезинде кол йөрээкчи кижги турган. Бакбузия – оон ха-дунмазынын аразында оралакчы болгаш Шаммуйнун оглу Авда (Шаммуй – Галалдын оглу, Идифуннуң үре-салгалы болур чүве-дир). ¹⁸ Ыдыктыг хоорайга шупту 284 левит кижги турган.

¹⁹ Хаалгачылар: Аккув, Талмон болгаш оларның хаалга кадарып турган ха-дунмазы – 172 кижги.

²⁰ Арткан израильчилер, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер Иудеянын бүгү хоорай-суурларынга, кижги

11:1 Иса. 48:2; Дан. 9:24; Мф. 4:5; 27:53 || 1 Чыл. 24:31; 25:8; 26:13 11:3 Эзра 2:43; Неем. 7:46 || Эзра 2:55; Неем. 7:57 11:4 Э. д. 38:29 11:5 Э. д. 38:5; Сан. 26:20; 1 Чыл. 4:21

11:11 1 Чыл. 6:12-13; 9:11 11:16 Эзра 10:15 || Эзра 8:33 || 1 Чыл. 26:29 11:17 1 Чыл. 6:39 || Неем. 12:8 || 1 Чыл. 16:41-42 11:19 Эзра 2:42; Неем. 7:45

бүрүзү бодунуң хувааглыг черинге, чурттап турган.

²¹ Бурганнын өргээзиниң ажилчынары Офел тейге чурттап турган. Оларнын даргалары — Циха биле Гишфа олар чүве-дир.

²² Иерусалимде левиттернин удуртукчузу — Банинин оглу Узий турган. (Бани — Хашавиянын оглу, Хашавия — Маттаниянын оглу, Маттания — Миханын оглу, Миха — Асафтын үре-салгалы болур чүве-дир.) Асафтын үре-салгалы Бурганнын өргээзинге бараан болушкун дээш харыылаар ыраажылар болур турган. ²³ Ыраажыларга хамаарыштыр хаанның чарлыгын үндүрүп, оларнын хүн санындагы хүлээлгелерин ында айтып каан чүве-дир.

²⁴ Мешезавелдин оглу Петахия (Мешезавел Иуданың аймаандан, зерех төрөл бөлүктөн укталган кижичүве-дир) бүгү херектер талазы-биле хаанның мурнунга чоннун төлээлекчизи турган.

Оске хоорай-суурларнын чурттакчылары

²⁵ Көдээ черлерге, ботгарынын шөлдериңге чурттап турган улуска хамаарыштыр алыр болза, иудейлер дараазында черлерге чурттап турган: Кириат-Арбага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, Дивонга болгаш оон чоок-кавызында суурларга, Иекавцеилге болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁶ Иешуага, Моладага, Бет-Палетке, ²⁷ Хадар-Шуалга, Беэр-Шевага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁸ Циклагка, Мехонага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁹ Аин-Риммонга, Цорага, Иармутка, ³⁰ Заноахка, Одолламга болгаш оларнын чоок-кавызында суурларга, Лахиске болгаш оон шөлдериңге, Азекага болгаш оон чоок-кавызында суурларга. Иудейлер Беэр-Шевадан эгелээш, Энном шынаазынга чедир турумчуп чурттай берген.

³¹ Вениаминчилер Гевага, Михмаска, Гаяга, Вефилге болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ³² Анатотка, Новка,

Ананияга, ³³ Асорга, Рамага, Гиффаимге, ³⁴ Хадидке, Цевойимге, Неваллатка, ³⁵ Лодка, Онога болгаш Харашим шынаазынга чурттап турган.

³⁶ Иуданың аймааның черинде чурттаан чамдык левит бөлүктөр Вениаминниң аймааның аразынга Бурганга бараан болуп турган.

Бараалгакчылар биле левиттер

12 ¹ Салафиилдин оглу Зоровавел чагырыкчы-биле база дээди бараалгакчы Иисус-биле кады Иудеяже эеп келген Бурганнын бараалгакчылары болгаш левиттер бо-дур.

Серайя, Иеремия, Эзра, ² Амария, Маллук, Хаттуш, ³ Шехания, Рехум, Меремот, ⁴ Аддо, Гиннетой, Авия, ⁵ Миемин, Маадия, Вилга, ⁶ Шемайя, Иегоиарив, Иедайя, ⁷ Саллу, Амок, Хелкия болгаш Иедайя. Олар болза Иисустун үезинде бараалгакчы болур ха-дунмазын баштап турган улус-тур.

⁸ Левиттер бо-дур: Иисус, Биннуй, Кадмиил, Шеревия, Иуда, Маттания. Маттания бодунуң ха-дунмазы-биле Бурганны алгап-йөрээп ырлаары дээш харыылаар турган. ⁹ Бакбукия биле Унний — оларнын ха-дунмазы — бараан болушкун үезинде олар-биле дужаштыр турар турган.

¹⁰ Дээди бараалгакчы Иисус Иоакимниң ачазы, Иоаким — Элиашивтин ачазы, Элиашив — Иодайнын ачазы, ¹¹ Иодай — Ионафаннын ачазы, Ионафан — Иаддуйнун ачазы болур чүве-дир.*

¹² Иоакимнин үезинде Бурганнын бараалгакчыларының төрөл салгалдарынын баштыңнары бо-дур:

Серайянын төрөл салгалынын баштыңы — Мерайя,

Иеремиянын төрөл салгалынын баштыңы — Анания,

¹³ Эзранын төрөл салгалынын баштыңы — Мешуллам,

Амариянын төрөл салгалынын баштыңы — Иоханан,

* 12:10-11 Бо ийи домакта VI в. төнчүзүндөн IV в. бирги чартыныга чедир Бурганнын дээди бараалгакчыларын санап адаан. Дарий I-ниң (б.э. чедир 522—485 чч.) чагыргазынын үезинде Иисус дээди бараалгакчы турган. Ол даңзыда сөөлгүзү, Иаддуй, Дарий III-түн үезинде чагырып турган (б.э. чедир 336—331 чч.)

11:21 2 Чыл. 27:3; Неем. 3:26 11:22 1 Чыл. 6:39 11:24 Сан. 26:13, 19 12:1 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10 || Неем. 10:2-8 12:8 Неем. 11:17 12:10 Эзра 3:2; Зах. 3:1

¹⁴ Мелихунуң төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

Шеванияның төрөл салгалының баштыңы – Иосиф,

¹⁵ Харимниң төрөл салгалының баштыңы – Адна,

Мерайоттуң төрөл салгалының баштыңы – Хелкия,

¹⁶ Аддонуң төрөл салгалының баштыңы – Захария,

Гиннетоннуң төрөл салгалының баштыңы – Мешуллам,

¹⁷ Авияның төрөл салгалының баштыңы – Сихрий,

Миниамин болгаш Моадияның төрөл салгалының баштыңы – Пилтай,

¹⁸ Вилганың төрөл салгалының баштыңы – Шаммуи,

Шемайяның төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

¹⁹ Иегоиаривтиң төрөл салгалының баштыңы – Мафнай,

Иедаяның төрөл салгалының баштыңы – Узий,

²⁰ Саллайның төрөл салгалының баштыңы – Каллай,

Амокуң төрөл салгалының баштыңы – Евер,

²¹ Хелкияның төрөл салгалының баштыңы – Хашавия,

Иедаяның төрөл салгалының баштыңы – Нафанаил.

²² Левиттерниң төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашив, Иодай, Иоханан болгаш Иаддуй оларның үзінде даңзыже киир бижип каан. А Бурганның бараалгачылары – Персияның хааны Дарийниң чагырган үзінде бижип каан.*

²³ Левит төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашивтиң оглу Иохананның үзінде чедир чылдар бижилгезиниң номунче киир бижип каан. ²⁴ Хашавия, Шеревия болгаш Кадмиилдиң оглу Иисус левиттерниң баштыңнары бооп турган. Оларның ха-дунмазының бир бөлүү өске бөлүккө дужаштыр туруп алгаш, Бурганны алгап-йөрээп, алдаржыдып тур-

ган. Бурганның кижизи Давид хаан ынчаар доктаадып каан чүве-дир.

²⁵ Маттания, Баккувия, Авдий, Мешуллам, Талмон, Аккув – өргээниң хаалгаларының чанында шыгжамыр черлери кадарар хүлээлгелиг хаалгачылар болур. ²⁶ Олар Иоседектиң оглунуң оглу, Иисустуң оглу Иоакимниң үзінде база тус чер чагырыкчызы Неемия биле Бурганның бараалгачызы, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Ээраның үзінде чурттап турган.

Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгатканы

²⁷ Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгадыр үе келгенде, хоорайже левиттерни оларның чурттап турган бүгү черлеринден кыйгыртып эккелген. Олар хананы Бурганга бараалгатканын өөрүшкүлүг байырлап, Ону алгап-мактаан, Аңаа өөрүп четтирген ырыларны чадаган, чанзы болгаш кимвалдар-биле үдеп, күүседир уjurулуг турган. ²⁸ Ыраажылар оон ыңай Иерусалимниң чоок-кавызындан, Нетофа чанында суурлардан, ²⁹ Бет-Гаггилгалдан, Гева биле Азмаветтиң девискээрлеринден чедип келген. (Ыраажылар Иерусалимниң чоок-кавызынга суурлар тудуп алган турган чүведир.) ³⁰ Бурганның бараалгачылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланып алгаш, улус-чонну, хаалгалар биле хананы арыглап каан.

³¹ Мен Иудеяның нояннарын ханаже үндүре бердим. Бурганны алгап-мактаары-биле база чыскаалып кылаштаары-биле ыраажыларның ийи улуг бөлүүн база тургузуп кагдым. Оларның бирээзи хананың кыры-биле он талаже, Өдек хаалгазынче чорупкан.* ³² Ол ыраажыларның соо-биле Гошайя база Иудеяның нояннарының чартык кезиги: ³³ Азария, Ээра, Мешуллам, ³⁴ Иуда, Вениамин, Шемайя болгаш Иеремия бар чыткан. ³⁵ Оон ыңай трубалар туткан Бурганның элээн каш бараалгачызы: Ионафанның оглу Захария (Ионафан – Шемайяның оглу, Шемайя –

* 12:22 Дарий III-тү (б.э. чедир 336–331 чч.) бодап турар болгу дег. * 12:31 Олар чыскаалып кылаштаарын хоорайның барыын талазында Шынаа хаалгазының кырынга эгелээннер болгу дег. Бирги бөлүк хаалгадан мурнуу чүкче шимчеп үнүпкен, ийгизи – сонгу чүкче, оон олар Бурганның өргээзиниң чанынга, хоорайның барыын талазынга, уткужуп келгеннер.

12:16 Зах. 1:1 12:22 Эзра 10:6 12:24 Эзра 8:19 || Эзра 8:18 || Эзра 2:40 || 1 Чыл. 25:1

12:25 1 Чыл. 26:15 12:26 Неем. 12:10 12:27 1 Чыл. 15:16 12:30 Неем. 13:22 12:31 Неем. 2:13; 3:13

12:35 1 Чыл. 6:39

Маттанияның оғлу, Маттания – Михайнин оғлу, Михай – Заккурнуң оғлу, Заккур – Асафтын оғлу болур чүве-дир)³⁶ база ооң ха-дуңмазы Шемайя, Азариил, Милалай, Гилалай, Маай, Нафанаил, Иуда болгаш Ананий бар чыткан. Олар Бурганның кижизи Давидтин кылган хөгжүм херекселдерин тулуп алгаш чораан. Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра чыскаалды баштап чораан.³⁷ Суг бажы хаалгазының чанынга – ооң чиге дужунга олар Давидтин Хоорайынче, хана кырынче тепкиштер дамчып көдүрлү бергеш, Давидтин ордузунун чаны-биле эрткеш, Суг хаалгазынче чорупкан.

³⁸ Браажыларның ийиги бөлүү өске талаже бар чыткан, мен чоннуң чартык кези-биле ол браажыларнын соондан хана кырлап чоруптувус. Суугу суургазының чаны-биле Делгем ханаже шиглей,³⁹ Эфрем хаалгазының чаны-биле, Иешана хаалгазының*, Балык хаалгазының, Хананел суургазының, Меа суургазының чаны-биле Хой хаалгазынга чедир кылаштааш, Танныыл хаалгазының чанынга доктаай бердивис.

⁴⁰ Браажыларның ийи бөлүү Бурганның өргээзиниң мурнунда турар черлерин ээлеп алган, мен биле даргаларның чартык кези база.⁴¹ Бис-биле кады трубалар туткан бараалгакчылар Элиаким, Маасея, Минамиин, Михай, Элиоснай, Захария, Анания олар,⁴² оон ыңай Маасея, Шемайя, Элеазар, Узий, Иоханан, Малхия, Элам болгаш Эзер турган. Израхия баштаан браажылар дыңзыдыр ырлажып эгелээн.⁴³ Ол хүн улусчон эндирик хөй өргүлдер эккеп салып, өөрүп-хөглөп турган, чүге дээрге Бурган оларга өндүр улуг өөрүшкүнү хайырлаан болгай. Херээженнер, ажы-төл база өөрүп-хөглээн. Иерусалимде өөрүшкү-хөглөддиң шимээн-даажы кайы ырактан дыңналып турган.

Левиттер биле бараалгакчыларны хандыраар үгүлгөр

⁴⁴ Ол хүн баштайгы чимистернин, дүжүттүң оннун бир кезээнин өргүл-

дерин Бурганның өргээзинге шыгжаар өрээлдерни харыылаар кижилерни томуйлап каан. Ол кижилер хоорайларны долгандыр турар шөлдерден ыдыктыг хоойлуда айытканын эзугаар Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге онаажыр үлүглериңи шыгжамырларже чыыр ужурлук турган, бараан болуушкун кылып турар Бурганның бараалгакчылары биле левиттер дээш иудейлер өөрүп турган чүве-дир.⁴⁵ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер боттарының Бурганынга бараан болуушкунун, арыглашкын эзулалын Давид хаанның, ооң оғлу Соломоннун айтышкыннарын эзугаар кылып турган. Браажылар биле хаалгачылар база ыңчаар кылып турган.⁴⁶ Шаг шаанда, Давид биле Асафтын уезинде, браажыларның башкарыкчылары-даа, Бурганын алгап-йөрээген, Аңаа өөрүп четтирген ырылар-даа бар турган болгай.

⁴⁷ Зоровавелдин-даа, Неемияның-даа уезинде бүгү израильчилер браажылар биле хаалгачыларны хандыраар үлүглери оларга хүнүн-не берип турган. Ол ышкаш арткан левиттерге база ыдыктыг үлүглери бээри көрдүнгөн, а левиттер Аароннун үре-салгалынга үлүглериңи аңгылап берип турган.

13¹ Ол хүн Моисейниң номун чонга дынналдыр номчуурга, ында мынча деп бижээни билдинген: «Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижилер Бурганга мөгөөр ниитилелге кажан-даа катгыжып болбас,² чүге дээрге олар израильчилерге аышчем, суг бээринден ойталаан, харын израиль чонга каргыш салзын дээш, Валаамны хөлөзилеп алган-дыр. Ынчалза-даа бистин Бурганыныс ооң каргыжын йөрөөл кылдыр хуулдурупкан».³ Ол хоойлуну дыннап кааш, израильчилер өске аймак-чоннардан укталган улусту боттарындан аңгылап каапкан.

⁴⁻⁵ А ооң мурнунда Бурганның бараалгакчызы Элиашив Бурганыныстың өргээзинде шыгжамыр-өрээлдер дээш харыс-салгалыг кижилер апарган. Товия-биле чоок эжишки турган болгаш, Элиашив

* 12:39 Азы: «Эрги хаалганың» (Неем. 3:6 көр).

12:36 1 Чыл. 23:5; 2 Чыл. 29:26 12:37 Неем. 2:14; 3:15 || Неем. 3:26; 8:1, 3, 16 12:38 Неем. 3:11 || Неем. 3:8 12:39 Неем. 8:16 || Неем. 3:3; 2 Чыл. 33:14; Соф. 1:10 || Неем. 3:1 || Неем. 3:1; Ин. 5:2 || Неем. 3:25 12:46 1 Чыл. 25:1; 26:12 12:47 Сан. 18:21-28 13:1 Неем. 8:3 || Ы. х. к. 23:3-4 13:2 Сан. 22:5-6; Ы. х. к. 23:3-6 13:3 Эзра 6:21; Неем. 9:2; 10:28 13:4-5 Неем. 12:44 || Неем. 2:10, 19 || Сан. 18:21, 24

аңаа улуг өрээл белеткеп берген. Оон мурнунда ол өрээлге далган-тараа өргүлдери, чаагай чыттыг чүүлдер, өргээнин эт-херексели болгаш ыдыктыг хоойлуда айытканын ёзугаар левиттер, ыраажылар, хаалгачыларга бээри көрдүнгөн тараа, чаа арага биле олива үзүнүч онунң бир кезээ база Бурганның бараалгакчыларына өргүл белектери шыгжаттынып турган.

⁶ Ол бүгү болуп турда, мен Иерусалимге турбаан мен, чүгө дээрге Вавилонунң хааны Артаксеркстинң чагыргазынынң үжөн ийиги чылында мен хаанче чоруй барган турган мен. Элээн үе эрткенде, оон чөпшээрел дилеп алгаш, ⁷ Иерусалимче ээп келген мен. Аңаа келгеш, Элиашивтинң бак үүлгедиг кылып, Бурганның өргээзиниң шөлүнгө Товияга өрээл белеткеп бергенин дыңнап кагдым. ⁸ Аажок килеңнээш, Товиянынң эт-хөрөңгизин үндүр октапкан мен. ⁹ Өрээлдерни арыглаарын дужаагаш, Бурганның өргээзиниң эт-херекселин, далган-тараа өргүлүн болгаш чаагай чыттыг чүүлдерни катап база ынаар киридрип кагдым.

¹⁰ Оон ыңай левиттерни хандыраыбиле көрдүнгөн үлүглери улус-чоннун оларга бербиин туарын билип кагдым. Ынчангаш бараан болуушкун кылып турар левиттер биле ыраажылар боттарынынң шөлдөрүнчө тарап чана берген болган. ¹¹ Дарга улусту чемелеп, олардан: «Чүгө Бурганның өргээзинче сагыш салбайн тур силер?» — деп айтырдым. Оон левиттерни чыып алгаш, ажыл-албан кылыр черлеринге тургузуп кагдым.

¹² Ынчан Иудеянынң бүгү чону шыгжамырларже далган-тараа, чаа арага биле олива үзүнүч онунң бир кезээн эккелген.

¹³ Шыгжамыр-өрээлдерни Бурганның бараалгакчызы Шелемиянынң, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Садоктунң, левит Федайянынң хайгааралынга дагзып, оларга дузалакчы кылдыр Маттаниянынң оглунуң оглу, Заккурнуң оглу Хананны томуялап кагдым, чүгө дээрге ол улус бүүрелдиг деп санадып турган. Оларга ха-дунмазы левиттернинң аразынга аыш-чем үлээр даалга берип каан мен.

¹⁴ Бурганым, ол дээш мени бодап чоруп көрөм, Сээң өргөөн дээш база аңаа бараан болуушкуннар дээш кылган буяннынң херектеримни балавайн көрөм!

Неемиянынң өске чаартылгалары

¹⁵ Ол үеде мен Иудеяга мындыг чүүл көрдүм: улус амыр-дыш хүнүндө оңгарларда виноград сыскырып турар, тараа моожаларын сөөртүп, элчигеннерге арага, виноград, фита болгаш өске-даа чүккбиле кады чүдүргөш, ол бүгүнү ыдыктыг хүнде Иерусалимче сөөртүп аппарып турар болду. Амыр-дыш хүнүндө аыш-чем сатпазын оларга сагындырып каан мен.

¹⁶ Иерусалимде турумчуп алган Тир чуртут садыгжылар балык болгаш янзы-бүрү барааннар сөөртүп эккеп, амыр-дыш хүнүндө иудейлерге Иерусалимге садып турган. ¹⁷ Мен Иудеянынң дарга кижилерин чемелеп: «Чүгө ындыг бузут үүлгедип, амыр-дыш хүнүн бужартадып турарынар ол?» ¹⁸ Силернинң ада-өгбөнөр база ынчаар кылып турган эвес чүве бе — Бурганывыс ол дээш бисче, бо хоорайже ол бүгү айыыл-халапты ыдыпкан эвес чүве бе? А ам израиль чонга удур Ооң оон-даа улуг килецин кыптыктырып, амыр-дыш хүнүн бужартадып тур силер — дээн мен.

¹⁹ Ооң соонда, амыр-дыш хүнүнүн бүүдүүзүндө, Иерусалимнинң хаалгазынынң чанынга имир дүжүп кел чыдырда, эжиктерни хаап кааш, амыр-дыш хүнү эрте бергиге чедир ажытпазын дужааган мен. Ол хүн кандыг-даа чүкүтү хоорайже эрттирбес кылдыр, хаалга аксынга элээн каш кижиге тургузуп каан мен.

²⁰ Бир-ийи катап садыгжылар, янзы-бүрү бараан садып турар улус Иерусалимнинң даштынга хонган. ²¹ А мен оларны сагындырып: «Чүгө хана баарында хонуп тур силер? Бир эвес ам бир катап ынчаар болзунарза, силерге удур күш ажыглаар мен» — дидим.

Оон сонгаар олар амыр-дыш хүнүндө келбес апарган. ²² Мен оон левиттерге ыдыктанып-арылганып алгаш, амыр-дыш хүнүн ыдыктыг кылдыр арттарыры-биле хаалганы барып кадарарын дужааган мен.

Бурганым, ол бүгү дээш, мени бодап чоруп көрөм, Бодуннун өндүр улуг энерелдиинң-биле мени кээргеп көрөм!

²³ Ол үеде мен азот, аммон болгаш мав херэеженнер-биле кады чурттап турар иудейлер көрдүм. ²⁴ Ынчангаш оларнынң ажы-төлүнүнң чартык кезин азоттап азы

13:6 Неем. 5:14 13:9 2 Чыл. 29:15-16 13:10 Ы. х. к. 12:19 13:11 Неем. 10:39 13:12 2 Чыл. 31:5

13:14 Неем. 5:19; 13:22, 31 13:15 Хост. 20:8-10 || Иер. 17:21 13:22 Неем. 12:30 || Неем. 5:19; 13:14, 31

13:23 Эзра 9:2; 10:5; Мал. 2:11

өске чоннарның дылы-биле чугаалаар, еврейлеп чугаалап билбес болган. ²⁵ Мен ол иудейлерни чемелеп, оларже каргыш салып турдум. Чамдык эр улусту эттеп, бажының дүгүн чулуп-даа турдум. Бурганның ады-биле даңгыраглаарын алба-дап, оларга: «Силер боттарыңарның кыс уругларыңарны өске чоннарның эрлери-биле өглес база оларның кыс уругларын оолдарыңарга кадай кылдыр албас ужурлуг силер!» ²⁶ Шак ындыг чоруктар Израильдің хааны Соломонну бачытче кирип каан эвес чүве бе? Хөй-ле чоннарда ол ышкаш хаан турбаан. Бурганы Соломонга ынак болган, Ол ону бүгү израильчилерниң хааны кылып каан. Ынчалзажок даштыкы кадайлары ону безин бачытче кирип каан болгай. ²⁷ Бис ам силерге хамаарыштыр ол-ла бүгү коргунчуг бузутту үүлгедип, даштыкы херээженнерни кадай кылып ап, Бурганывыска шынчыңарны үреп турарыңарны дыңнаар апаар бис бе?» — дээн мен.

²⁸ Бурганның дээди бараалгакчызы Элиашивтин оглу Иодайның оолдарының бирээзи Хорон чурттуг Санаваллаттың күдээзи апарган. Ынчангаш мен ону бодумдан сывырып чорудупкан мен.

²⁹ Бурганым, оларны бодап кээп, анаа эрттирбейн көрем, чүге дээрге Сенээ бараан болуушкунну болгаш Сээн бараалгакчылар, левиттерге чагыңны бакка суккан улус-тур.

³⁰ Мен улус-чонну ынчалдыр бүгү-ле даштыкы салдардан арыглап, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерниң бараан болуушкунун, кайыларының-даа ажыл-албанын катап тургузуп каан мен. ³¹ Оон ыңай доктааттыңан үеде өргүл бедигээжиниң оттулар ыяш-биле хандырылгазынче, улустуң баштайгы чимистерни эккеп турарынче сагыш салып турган мен.

Бурганым, мени бодап, меңээ ачылыг бооп көрем!

Эсфир

Кирилде

Эсфир деп номда еврей чонну долузу-биле узуткаттыларының айылындан канчаар чайлатканын чугаалап турар. Тоожуушкуннун болуушкуннары бистиң эрага чедир V чүс чылда болуп турар. Ол үеде Персия-Мидия империязы бүгү Чоокку Чөөн чүктү, Индиядан Африкага чедир, чагырып турган. Перстер вавилон империяны эжелеп алгаш (бистиң эрага чедир 539 чыл), вавилон чонга туттуруп турган еврейлерге төрөөн чуртунче чана бээрин чөпшээрэннер. Ынчалза-даа хөй санның еврейлер ол арганы ажыглавайн, диаспорага (тоо быдараашкынның байдалынга) артып калып, израиль черден дашкаар еврей бөлүглежишкиннерге чурттап артканнар. Еврейлер боттарының чүдүлгези болгаш ёзу-чаңчылдарының талазы-биле оларны долгандыр турган чоннардан аажок ылгалдыг болгаш, ол чоннарның көөр хөөн чок база өжээнешкек чоруу-биле бо-ла таваржып турганнар. Перси хаанның эреңгей сайыды Аман биле еврей дүжүмет Мардохейнин аразында чөрүлдээ шак ыңдыг адаан-өжээнниң дүшкүүрлүг чижээ болур.

А Мардохейнин кижизиткен кызы Эсфирни Персиянын кадынының дүжүлгезинге олуртканы Бурганнын Бодунуң чонун эң айыылдыг байдалда безин өлүмден камгалаарын көргүзүп турар. Бо номнуң еврей үндезин сөзүглелинде Бурганнын ады чаңгыс-даа катап кирбээнин база тоожуушкуннун болуушкуннарынга Оон киржилгезин дорт айытпаанын демдеглээри солун. Ынчалза-даа кичээнтгейлиг номчукчуга тоожуушкунда байдалдарның таварылга болган ышкаш тургустунганы херек кырында таварылга эвези шуут-ла илден болур ужурлуг. Харындаа Дээрги-Чаяакчы Оон күзел-соруун күүседири-биле чогуур черлерге тургузуп кааны улустун (Эсфир, Мардохей, перси хаан) ажил-херектериниң дузасы-биле Бодунуң чонун камгалап турар.

Адак сөөлүнде еврейлерге кыжанышкын оларның боттарының дайзыннарын тиилээни бооп хуула берген. Ол өндүр улуг болуушкун иудейлернин амдыгаа чедир байырлап турары Пурим деп байырлалды доктаатканы-биле демдеглетинген. Ол байырлал үезинде иудейлер бо номну номчуп, Аманның кара сагыштыын болгаш Эсфирниң дидимин сактып турар.

Ахашверош хаанның дою

1 ¹ Ахашверош* хаанның Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрни башкарып турган үезинде бо бүгү болган.

² Ахашверош хаан эрге-чагырганы холга алганының үшкү чылында найысылал хоорай Сузының ордузунга* ³ бодунуң бүгү нояннарынга, девискээрлер чагырыкчыларынга, перси-мидий шеригниң кол баштынчыларынга база бүгү

чалчаларынга дой эрттирген. ⁴ Күрүнезиниң бай-шыдалдын, күчү-күштүүн, бодунуң ылгалдыг өндүр бедийн көргүзүп, ол 180 хонук дургузунда дойлап келген.

⁵ Ол хуусаа эрткенде, хаан Сузының ордузунуң улуг-биче чонунга база бир чеди хонуктуң доюн бодунун ордузунун хериминиң иштинде садынга эрттирген. ⁶ Маңган ак болгаш көк өңнүг пестерни ак болгаш хүрең-кызыл хендилерге быжыглааш, мөңгүн дээрбектерге,

* 1:1 Ахашверош – перси хаан Ксеркстин еврей ады. Ол б. э. чедир 485–465 чч. хааннап турган. * 1:2 Сузы – амгы Иранның мурнуу-барыын талазында хоорай, перси хааннарның кышкы турар чери.

1:1 Эсф. 8:9; 9:30 1:2 Неем. 1:1

маны даш чагыларга аскылааш, херим иштин каастап каан. ⁷ Маны даш-биле база ногаан, кара болгаш өске-даа янзы-бүрү өңнүг даштар-биле шыпкан черлерде алдын, мөңгүн олуттарны чалаттырганга белекпей каан. ⁸ Янзы-бүрү саваларга* суксуннарны кудуп турган; хаанның холунуң элбээн херечилээн арага-дарызы-даа далай-ла. Ишкен улуска хаанның дужаалын ёзугаар хоругдал-даа, албадал-даа турбаан; хаан чалчаларынга арага-дарыны аалчыларның күзели-биле кударын дужааган.

⁹ Астин кадын база аңгы дойну Ахашверош хаанның ордузунда херэе-жен чонга эрттирген.

Астин кадыны дужугагаден дужургени

¹⁰ Дойлаашкынның чеди дугаар хүнүнде, арага хаанның хөрек-чүрээн хөг-леди эзирти бергенде, ол бодунга хууда бараан болуп турар чеди бүзүрелдиг чалчазынга — Мегуман, Бизта, Харбона, Бигта, Авагта, Зетар болгаш Каркаска ¹¹ Астин кадынга дужулге бөрүгүн кедир-геш, аңаа эккээрин дужааган. Хаан Астин чонга болгаш нояннарынга көргүзүксээн, чүге дээрге ол тергийн чараш турган. ¹² Ыңчалза-даа Астин хаанның чалчаларын дамчыштыр дыңнаткан дужаалын тоовайн, келбейн барган.

¹³ Шап ынчан хаан аажок килеңнеп хорадаан. Кандыг-даа байдалдарны сайгарып шыдаар, эрге-хоойлуну эки билир чеди мерген угаанның кижини хаан келдиртип алган, чүге дээрге кандыг-даа берге айтырыгларны шийтпирлээрде, ол ынчаар кылыр турган. ¹⁴ Хаанның арнын көөр, аралажыр эргелиг, аңаа чоок чеди перси-мидий ноян: Каршена, Шетар, Адмата, Тарсис, Мерес, Марсена, Мемухан олар хаан төрөңи эң бедик эрге-дужаалдарын ээлеп турганнар.

¹⁵ Ахашверош хаан: «Чалчаларым дамчыштыр сөглеткен сөзүмнү Астин кадын тооп көрбээн-дир. Хоойлу ёзугаар ону канчаар көөр ужурлугул?» — деп айтырган.

¹⁶ Мемухан ноян хаанга болгаш оон нояннарынга мынча дээн: «Астин кадын чүгле чангыс Ахашверош хаанның мурнунга эвес, а хаанның чагыргазынын

адаанда турар бүгү девискээриниң шупту чонунун база нояннарының мурнунга буруулуг кижидир. ¹⁷ Чүге дизе Астин кадынын бо херээ бүгү херэежен улуска үлегер болу берип, олар ашактарын тооп көрбөстөй берзе канчаарыл. Олар: „Ахашверош хаан Астин кадынга бараалгап кээрин дужаарга, ол тооваан“ — джи бээр болгай. ¹⁸ Ол дораан перси-мидий нояннарның кадайлары кадынын дугайын дыңнааш, ашактарын база тооваастай бээрлер: хүндүлешпес чорук-даа, хомудал-даа көвүдээр. ¹⁹ Бир эвес Ахашверош хаан күзээр болза, Астин кадынын оон арнын көөр эргезин казып каапсын. Ол дугайында кажан-даа өскерттип болбас, перси-мидий хоойлуларже кири бижир чарлыктан үндүрүн. А оон кадын дужулгезин өске, оон дээр, төлөптиг херэежен кижиге хүлээдип берзин. ²⁰ Хаанның ол чарлы оон аажок улуг күрүнезиниң бүгү булуңдарыга тарай бээрге, шупту херэеженнер боттарынын кандыг-даа байдалда турар ашактарын ханы хүндүлөй бээрлер».

²¹ Мемуханның ол сүмези хаанга болгаш нояннарга кончук таарышкан. Хаан ол ёзугаар кылган. ²² Чуртгун булуң бүрүзүнде чоннарның төрөөн дылдарына, оларның үжүк-бижиктеринге бижээн чагааларны хаан тараткан. Оларда: «Өг-бүлөгө ашаа кол ээ болур дээрзин оларның төрөөн дылдарынга чарланар» деп дужааган.

Эсфирниң дужугага саадааны

2 ¹ Бо бүгү болуушкуннарның соонда, Ахашверош хаан кылгы частып, оожургай бергеш, Астин кадынын болгаш оон кылган херээниң дугайында, аңаа хамаарыштыр бодунуң үндүрген шийтпириңиң дугайында сактып келген. ² Хаанның бараан болукчулары мынча дишкеннер: «Хаанга аныяк чараш кыстардан тып берзе эки боор, ³ ол бодунуң күрүнезиниң девискээринге көрүштүг аныяк кыстар чыыр кижилерден томуйлап кагзын. Олар кыстарны Сузының ордузунга, хаанның кадайларының бажынынга чыып эккелзин. Хаанның кадайларының хайгааракчызы, бүзүрелдиг чалча эр Гегайга ол кыстарны

* 1:8 Бо сестерниң соонда бурунгу грек очулгада «30 000 талант өртектиг» деп тайылбыр бар. Үндезин еврей сөзүглелде ындыг сестер таварышпайн турар.

1:10 Эсф. 7:9 1:14 Эзра 7:14 1:19 Эсф. 8:8; Дан. 6:8 1:20 Эф. 5:33 2:1 Эсф. 1:19-20

кадартып кааш, оларга чараштанып чагдынар чүүлдерден үлөп бээр-дир. ⁴ Хаан-ның таарзынганы кыс Астиннің орнунга кадын болгай-ла». Ол сестер хаанга кончуг таарышкан. Хаан шуптузун ынчаар күүсеткен.

⁵ Сузының ордузунга бир еврей кижичурттап чораан. Ооң адын Мардохей дээр чүве-дир. Ол Вениаминнің үресалгалындан Иаирнің оглу турган. А Иаир – Шимейнің оглу, Шимей – Кистиң оглу турган чүве-дир. ⁶ (А Кисти Иерусалимден туттуруушкунче аппаратан улус-биле кады эккелген. Ол бүгү Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң Иудеяның хааны Иехонияны тудуп алгаш барганы үеде болган.) ⁷ Мардохей бодунун адазының дунмазының уруу Гадассаны кижизидип өстүрүп каан. Ону Эсфир деп база адаар турган. Эсфирниң адазы-даа, иези-даа чок болуп, өскүс арткан. Ол дурт-сын-даа, арын-шырай-даа талазы-биле чараш кыс турган. Ада-иези өлгөн соонда, Мардохей ону уруг кылдыр азырап алган чүве-дир.

⁸ Хаан чарлыы тарай бергенде, Сузының ордузунда хаанның бажыңыга Гегайның хайгааралының адаанга дыка хөй кыстары чыгыпканда, Эсфирни база аңаа эккелген. ⁹ Ол кыс Гегайга онзагай кылдыр көзүлгөн. Гегай олче ээ көрнүп, дораан-на өскелерден ылгап, каастанып чараштаныр, мага-бодун чагдынар чүүлдерни бергеш, алыр ужурлуг чемин үндүрүп берген. Ону ажаап карактаар кылдыр хаанның бажыңындан шилиттинген чеди чалча кысты тускайлааш, херэеженнер бажыңында дээр дээн өрээлдерни Эсфирге болгаш ол кыстарга аңгылап берген. ¹⁰ Эсфир бодунун ук-ызыгуурунун-даа, төрелдеринин-даа дугайында чугаалаваан, чүге дээрге Мардохей ол дугайын чугаалавазын аңаа чагып каан. ¹¹ Мардохей Эсфирниң кадыкшыл байдалын, кандыг турарын айтырар дээш хүннүн-не херэеженнер бажыңының херимиңин чанынга кээп турган.

¹² Он ийи ай дургузунда кыстар бүгү талалыг белекелди эрткен турар ужурлуг: алды ай иштинде мирра деп чуксуг үс-биле чагдынар, база бир алды ай иштинде чаагай чыттыг үнүштер болгаш чүүлдер-биле чагдынар. Бо бүгү белек-

кел төнерге, кыс бүрүзүнүң Ахашверош хаанга көстүр өйү келген болур. ¹³ Ынчан кыс хаанга мынчалдыр көстүп кирер турган: херэеженнер бажыңындан ол чүнү-даа негээр болза, шуптузун күүседип бээр ужурлуг чүве-дир. ¹⁴ Кежээ ол кыс хаанның бажыңынче киргеш, эртенинде херэеженнерин өске бажыңынче хаанның бүзүрелдиг чалчазы эр Шаазгазтың хайгааралы-биле эеп кээр турган. (Шаазгаз хаанның кул-кадайларың кадарып турган.) Ооң соонда демги кыстарның хаанче катап кирер аргазы чок болур. Кандыг-бир кысты хаан онзазынып, адын адап, катап кыйгыртып аар болза, ол чүгле ынчан кээп болур.

¹⁵ Мардохейнің төрөл акызы Ави-хаилдин уруу – Мардохейниң азыраан уруу Эсфирниң хаанга көстүр өйү кээрге, ол кыс хаанның херэеженнериниң кадаркызы, бүзүрелдиг чалча Гегайның сүмелээнинден өске чүнү-даа дилевээн. Эсфир ону көргөн бүгү улустун сеткилинге кирген. ¹⁶ Ахашверош хаанның дүжүлгеге саадаанының чедиги чылының Тевет деп онгу айында Эсфирни ооң бажыңынче аңаа көстүр кылдыр кирипкеннер. ¹⁷ Шак ынчан хаан Эсфирже кайы-даа кыстардан артык ээ көрнүп, кайы-даа кадайларындан артык ынакшый берген; ынчангаш хаан ооң бажыңга дүжүлгө бөргүн кедирип бергеш, Астинниң орнунга кадын кылып алган. ¹⁸ Ынчан хаан Эсфирниң алдархүндүзү дээш бодунун шупту нояннарынга, чалчаларынга улуг дой эрттирген. Ол чуртунун девискээринде чонга янзы-бүрү чиигелделерни берген болгаш бодунун белек-селээн харам чокка үлээн.

Мардохейниң хаанны камгалааны

¹⁹ Кыстарны ийи дугаар чыып турда, Мардохей хаанның күрүнезинге бараан бооп турган. ²⁰ (Эсфир Мардохейниң чагыын ёзугаар бодунун ук-ызыгуурунун, төрелдериниң дугайында чүнү-даа чугаалаваан. Мардохейниң сөзүн Эсфир, аңаа азырадып турган үезинде дег, ам-даа хажык чокка дыннаар турган.) ²¹ Мардохей хаанга бараан бооп турар өйде, эжик таңныылдаан ийи чалча: Бигтан биле Тереш Ахашверош хаанга хорадааш, ооң амы-тынынга чедерин дугуржуап ап турганнар. ²² Ол дугайын

Мардохей билип кааш, Эсфир кадын-га дыннадыпкан. А Эсфир ону Мардохейнин адындан хаанга дамчыдыпкан.²³ Херекти истэрге, шуптузу шын болган, ынчангаш ол ийи чалчаны ыяшка азып шаажылаан. Мардохейниң кылган эки херээни дугайын хаанның демделледер дептеринче киир бижээн.

*Мардохей биле еврейлерге удур
Аманның кара сагыжы*

3¹ Ол бүгү болушкуннарның соонда, Ахашверош хаан Аман деп аттыг бир кижини канчаар-даа аажок алдаржыдып, бүгү нояннардан бедидир көдүрүп, оларның үстүнге салып каан. Аман дээрге Агагтын* үре-салгалы, Амадаттын оглу болган.² Хаанның чоок дүжүметтери шуптузу хаанның дужаалын ёзугаар Аманга черге чедир мөгөйип бараалгап турганнар. Чүглө Мардохей аңаа черге чедир мөгөйип бараалгавайн барган.³ Шапкынчылар хаанның чоок дүжүметтери Мардохейден: «Сен хаанның дужаалын чүге күүсетпейн тур сен?» — деп айтырганнар.⁴ Хүннүн-не аңаа чугаалаарга-даа, Мардохей оларны дынна-вас болган, ынчангаш олар Аманга оон дугайында, ол «Еврей кижини мен» деп турганының дугайында хоптаныпканнар. Хаанның чоок дүжүметтери Мардохей Аманның мурнунга бодун канчаар алдынар ирги дээрзин көрүксеп турганнар.⁵ Мардохей оон мурнунга черге чедир мөгөйип бараалгавас боорга, Аманның килеңи кыптыга берген.⁶ Чүглө Мардохейниң амызынга чедип, шаажылаары Аманның сагыжынга четпес болган; ынчангаш Мардохей еврей кижини болганда, Ахашверош хаанның чагыргазынын адаанда бүгү еврейлерни узуткаарын Аман бодап алган.

⁷ Ахашверош хаанның чагыргага келгениниң он ийи дугаар чылының Нисан деп баштайгы айы турган. Ынчан Аманның мурнунга ай, хүн тодарадыр «пур» деп төлгө салганнар. Ол төлгө Адар деп он ийиги айга дүшкөн. Аман еврейлерни ол өйдө узуткап эгелээр деп шиитпирлээн.

⁸ Аман Ахашверош хаанга мынча дээн: «Силерниң чагырган девискээр-иңдерде аңгы чоннар аразында тарай берген бир чон бар-дыр; ол чоннуң хоойлузу өскелерниинден ылгалдыг, хаанның дужаалдарын олар күүсетпейн турарлар-дыр; ынчангаш хаан кижини ону ынчаар арттырып болбас ужурлуг.⁹ Бир эвес хаан күзээр болза, оларны узуткаар деп дужаалдан үндүрзүн; ынчан хаанның күрүнө хөрөнгизинче киирер дээш, хаанның дүжүметтеринге 10 000 талант хире дензилиг мөнгүнүнү бээр мен*».

¹⁰ Ынчан хаан бодунуң холундан таңмалыг билэээн ужулгаш*, Агагтын үре-салгалы, Амадаттын оглу, еврейлерниң дайзыны Аманга ап берипкен.¹¹ Хаан Аманга: «Бо мөнгүнү болгаш чонну сеңээ берип тур мен; оларны канчаарыңны бодун бил» — дээн.

¹² Бирги айның он үште хаанның бижээчилерин келдирткеш, Аманның айтышкыны-биле күрүнө эргелекчилеринге, девискээрлер чагырыкчыларынга, чон бүрүзүнүң нояннарынга оларның үжүк-бижиктери-биле оларның дылдарынга чагааларны бижиткен; ол бүгү Ахашверош хаанның адындан бижиттинген болгаш оон билээ-биле таңмалаттынып бадыткаттынган.¹³ Чагааларны шапкынчылар дамчыштыр хаанның чагыргазында бүгү девискээрлерге тарадыпкан. Ында бижээнин ёзугаар еврейлерниң шуптузун: аныяккыргангы-даа, уруг-дарыгы-даа, херээжен улусту-даа чангыс хүнде — Адар деп он ийи дугаар айның он үште кыргыпхыдыр, узуткаар, оран-савазын база акша-хөрөнгизин үптээр ужурлуг.¹⁴ Дужаалдыг чагааның хоолгазын чурттуң булуң бүрүзүнче чорудары көрдүнгөн. Ол хоойлу дег бооп, бүгү чоннарга четкен турузун дээн, чүге дээрге олар демги хүнге белен турар ужурлуг.

¹⁵ Шапкынчылар хаанның чарлыгы-биле кончуг дүргөн чорупканнар. Чарлык Сузынын ордузунга база тарай берген; хаан биле Аман дойлап найырлап органнар, а Сузы хоорай хөлзээзин-дүврелге алызпкан.

* 3:1 Агаг — израильцлерниң дайзыннары амалик чоннуң хааны (1 Хаан. 15:8, 32-33 көр).
* 3:9 300 хире тонна мөнгүн. Аман иудейлерден хураап алыр бай-байлакты бодап турар чадавас. * 3:10 Кандыг-даа дужаалга ол танманы басып каарга, күштүг апар.

2:23 Эсф. 6:2; 10:2 3:7 Неем. 2:1 || Эсф. 9:24, 26 || Эзра 6:15 3:8 Эзра 4:12; Аж.-ч. 16:20
3:10 Э. д. 41:42; Эсф. 8:2 3:12 Эсф. 8:9 3:13 Эсф. 8:10 || Эзра 6:15 3:15 Эсф. 8:14

*Мардохейниң Эсфир кадындан
дуза дилээни*

4 ¹ Мардохей чүү болганын билип кааш, бодунун идик-хевин ора соп каапкаш, качыгдалдың самдар хевин кеткеш, бодунче хүл чажып алган; оон хоорайнын ортузунга үнүп келгеш, муңгаранчыг ыглап-сыктап, алгырып-кышкырып эгелээн. ² Ындыг янзылыг ол хаанның хериминиң чанынга чедип келгеш, кирбейн барган, чүге дээрге качыгдал хевин кеткен кижини хаанның хериминче кирип болбас турган. ³ Хаанның чарлык-дужаалы четкен девискээр, булун бүрүзүн еврейлернин качыгдалы, ыс-сызы долу, олар шээрленип турган; качыгдал хеви болгаш хүл оларнын орун-дөжөөн солуй берген.

⁴ Эсфирниң бүзүрелдиг чалчалары база чалча кыстары аңаа келгеш, Мардохейниң дугайын чугаалап бергенер. Кадын дыка-ла хөлзөп, дүвүрөөн. Мардохей качыгдал хевин ужулзун дээш, Эсфир олче идик-хеп чорудупкан, ынчалза-даа ол ону хүлээп албаан, качыгдал хевин ужулбаан. ⁵ Ынчан Эсфир хаанның аңаа бараан болзун дээн бүзүрелдиг чалчазы Гатахты кыйгырыпкаш, ону Мардохейже: «Чүү деп чүвөл бо? Чүү болганыл?» деп билип эккээри-биле чорудупкан. ⁶ Гатах хаанның бажынынын мурнунда хоорай шөлүндө турган Мардохейже чорупкан. ⁷ Мардохей аңаа ооңбиле чүү болганын дөгөрезин чугаалап берген, еврейлерни узуткап каар болза, хаанның хөрөңгизинче Аманның киирер болуп азаан мөңгүнүнүң сан-түңүндөн бээр чугаалаан. ⁸ Мардохей Гатахка еврейлерни узуткаар дугайында Сузыга чарлаттынган дужаалдын хоолгазын Эсфирге көргүзери-биле берип каан. Ол Эсфирниң шупту чүвени билип алырын күзөөн. Хаандан еврей чонну өршээрин барып дилээрин ол Эсфирге чагаан.

⁹ Гатах ээп келгеш, Эсфирге Мардохейниң сөстөрүн дамчыдып берген. ¹⁰ Эсфир Гатахка Мардохейге барып, дараазында чүүлдү чугаалаарын айтыпкан: ¹¹ «Хаанның чоок дүжүметтери болгаш ооң чагыргазының адаанда бүгү чон билли: хаан боду келдиртпээнде, ооң иштики хериминче кирер эр-даа, херээжен-

даа кижилерге кеземче чаңгыс — өлүм; чүгле хаан кымче алдын даянгыжы-биле айтырыл — ол кижини дириг артар. А мени хаанче үжен хүн иштинде келдиртпейн тур».

¹² Мардохейге Эсфирниң сөстөрүн дамчыдып бергенер. ¹³ Ол Эсфирге мынча деп харыылаан: «Бүгү еврейлерден кара чааскаан хааннын бажынынга камгаланып артып каар мен деп бодава. ¹⁴ Бир эвес сен бөгүн ыыттавайн эртириптер болзуңза, еврейлерге хосталга болгаш камгалал өске черден чедип кээр, а сен база сээң адаңның төрелдери өлүп каар. Канчап билир, мындыг байдалда чонунга дузалаар дээш, сен кадын апарган эвес сен бе?»

¹⁵ Эсфир Мардохейге мынча деп харыылаан: ¹⁶ «Сузыда бар еврейлернин шуптузун барып чыып ал, ынчангаш үш хүн иштинде дүне-хүндүс-даа чөмөнмейн, суг-даа ишпейн, мен дээш шээрлениңер, мен база чалча кыстарым-биле ол шээрленишкенин шак-ла ынчаар саггыр мен, оон соонда хоойлуга дүүшпес-даа болза, хаанга баар мен, а өлүр-даа болза, өлгөй-ле мен». ¹⁷ Мардохей чорупкаш, Эсфир канчаар дужааганыл, шак-ла ынчаар күүсеткен.

*Эсфирниң хаанга дидими-биле
чедип келгени*

5 ¹ Ушкү хүнде Эсфир каас-коя кадын хевин кедип алгаш, хааннын ордузунун иштики хериминче киргеш, ооң бажыңының мурнунга кээп туруп алган; ынчан хаан хүлээп алышкын кылыр өрөөлинде бодунун дүжүлгезинге эжикче көрүндүр садап олурган. Ол херим иштинде турган кадынны көрүп каан. ² Ынчан хаан Эсфирге ээ көрнүп, холунга тудуп органы алдын даянгыжы-биле олче айтыпкан. Эсфир чоокшулап келгеш, ооң ужунга дээпкен. ³ Хаан аңаа мынча дээн: «Сөңээ чүү херегил, Эсфир кадын, кандыг дилеглир сен? Күрүне-ниң чартыын-даа дилээр болзуңза, берип болур мен».

⁴ Эсфир: «Бир эвес күзелдиг болза, хаан бөгүн Аман-биле кады мээң белеткеп кааным дойга келзин» — деп чалаан.

⁵ Хаан: «Эсфирниң чалалгазынга баары-биле Аманни дүрген барып эккелтиңер!» — деп чугаалаан. Хаан Аман-биле

4:3 Дан. 9:3 4:7 Эсф. 3:9 4:8 Эсф. 3:14 4:11 Дан. 2:9 4:16 Эзра 10:6 5:1 Эсф. 4:16 5:2 Эсф. 4:11 5:3 Эсф. 7:2; Мк. 6:23

кады Эсфирниң белеткеп каан доюнга чедип келген. ⁶ Арага-дарыны ижип, дойлап ора, хаан Эсфирге чугаалаан: «Күзелиң чүд? Ону хандырар мен. Дилээн кандыгыл? Күрүнемниң чартыгын-даа дилезинзе, бээр мен».

⁷ Эсфир мынча деп харыылаан: «Мээң күзелим болгаш дилээм бе? ⁸ Хаан менче ээ көрнүп турар болза, мээң күзелимни хандырып, дилээмни күүседиксеп турар болза, ол даарта Аман-биле кады мээң белеткеп каар доюмче база катап чедип келзин, ыңчан мен хаанның айтырыгына харыылаар мен».

Аманның Мардохейни өлүгөр деп бодап алганы

⁹ Ол хүн Аман дойдан хөглүг болгаш чазык-чаагай, тайбың сеткилдиг чанып чорупкан. Оон Аман ордудан үнүп чыда, эжик-хаалга чанынга олурган Мардохейни көрүп каан, а демгизи турбаан, шимчеш-даа дивээн. Ынчан Аманның килеңи Мардохейге база катап кыптыга берген.

¹⁰ Ынчалза-даа Аман кызып туттунупкан. Бажыңгына чедип келгеш, бодунун өңдүктөрүн болгаш кадайы Зерешти келдирткен. ¹¹ Аман оларга бодунун аажок бай-шыгырааның дугайында, хөй оолдарлымының дугайында база хаанның ону канчаар алдаржыдып, нояннарның болгаш дүжүмөттериниң эң-не үстүнче үндүрүп каанының дугайында мактанып олурган. ¹² Аман мынча дээн: «Эсфир кадын безин бодунун белеткээн доюнче хаан-биле кады менден өске кымныдаа чалаваан; даарта база хаан-биле кады ынаар чалаттырдым. ¹³ Ынчалза-даа еврей Мардохей хаанның күрүнезинге ам-даа бараан болбушаан хевээр-дир. Ону көрүптөrimге-ле, бүгү чүве менээ хоозун-дур!»

¹⁴ Кадайы Зереш база шупту өңдүктөри аңаа мынча дээннер: «Бежен кыры дурту хире бедик, кижги азар ыяштан белеткеп кагзыннар, эртен хаанга баргаш, Мардохейни аңаа азып кагзыннар деп чугаала, ооң соонда хаан-биле кады дейже хөглүг чоруптар сен». Ол сүмө Аманга дыка таарышкан, ыңчангаш ол ыяшты белеткедип каан.

Аманның Мардохейге хүндүлөл көргүскени

6 ¹ Ол дүне хаан удуп чадап каан*, ыңчан ол тураскаалдыг болуушкуннар бижири демделгелдер дептерин эккээрин дужааган; ону хаанның мурнунга номчуп берген. ² Ол дептерде мынча деп бижээн болган: «Хаанның эжик танныылдаан чалчалары Бигтан биле Терештин Ахашверош хаанның амы-тыгынга чердер деп дугуржуп турганының дугайында медээни Мардохей берген».

³ Хаан: «Ол дээш Мардохейге кандыг хүндүлөл көргүскенил, кандыг шаңнал тывысканыл?» — деп айтырган.

Хаанның хууда бараан болукчулары: «Аңаа эки чүнү-даа көргүспээн» — деп харыылааннар.

⁴ Хаан: «Херим иштинде кым бардыр?» — деп айтырган. А ол өйдө хаанның ордузунун даштыкы хериминче Аман кирип орган. Ол белеткеп алганы ыяжыңга Мардохейни азып өлүрериниң дугайында хаан-биле чугаалажыр дээш келген турган.

⁵ Хаанның бараан болукчулары мынча дээннер: «Херим иштинде Аман турар чүве-дир».

Хаан: «Кирип келзин» — дээн. ⁶ Ынчан Аман кирип кээрге, хаан: «Хаанның хүндүлөл көргүзүскээн кижизинге чүнү кылза экил?» — деп айтырган.

Аман иштинде өөрүп боданган: «Менден өске кымга хаан хүндүлөл көргүзүскээр деп?» ⁷⁻⁸ Аман хаанга мынча дээн: «Ол кижиге хаанның кедип чоруур идик-хевин эккеп берзин, хаанның аьдын мундургаш, аьттың бажыңга хаанның онзагай каасталгазын кедирзиннер. ⁹ Ынчангаш ол кепти болгаш аьтты хаанның эң ат-сураглыг дээн нояннарнының бирээзиниң холунга тутсуп берзиннер. Ындыг янзылыг хаанның хүндүлөл көргүзөр дээн кижизин хепкергеш, хоорайның төп шөлүнчө үндүргеш, ооң мурнунга мынча деп чугаалазыннар: „Хаанның хүндүлөл көргүзүскээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурлуг!“»

¹⁰ Ынчан хаан Аманга чугаалаан: «Доп-дораан идик-хепти болгаш аьтты

* 6:1 Бурунгу грек очулгада «Дээрги-Чаяакчы хаанның уйгузун хураап алган» деп бижээн, а үндезин еврей сөзүглелде ыңдыг сөстөр чок.

5:8 Эсф. 7:3 5:9 Эсф. 3:1 5:10 Эсф. 6:13 5:11 Эсф. 9:7-10 || Эсф. 3:1 5:14 Эсф. 6:4; 7:9-10 6:1 Эсф. 2:23; 10:2 6:2 Эсф. 2:21-22 6:4 Эсф. 5:14; 7:9-10 6:7-8 3 Хаан. 1:33

эккелгеш, бодун чугаалааның ёзугаар, мээң күрүнемге бараан болуп чоруур еврей Мардохейге ол хүндүлелди көргүс; чугаалаан чүүлдүндөн чаңгыс-даа чүвө эрттирбе». ¹¹ Аман идик-хепти база аягты эккелгеш, Мардохейни хепкергеш, аятка мундургап, хоорайнын төп шөлүнчө үндүрө бергеш, ооң мурнунга: «Хаанның хүндүлөл көргүзүксээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурул!» — деп чугаалаан.

¹² Мардохей хаанның ордузунче ээп келген. А муңгаргай, бажын шып алган Аман бажынынче далажыпкан. ¹³ Аман бодунун кадайы Зерешке база бүгү өң-нүктеринге чүү болганын шуптузун чугаалап берген. Ооң мерген угааннын өң-нүктери болгаш кадайы Зереш мынча дээннер: «Ооң мурнунга адың баксырап эгелээниң Мардохей еврей чоннун төлээзи боор чүвө болза, аңаа күш чедер харыың чок-тур, аштырар деп барганың ол-дур». ¹⁴ Олар ынчаар-ла чугаалажып олурда, хаанның чалчалары келгеш, Аманны Эсфирниң белеткеп кааны дойже баарын далаштырып туруп бергеннер.

*Эсфирниң ийги дою,
Аманны шаажылааны*

7 ¹⁻² Хаан Аман-биле кады Эсфир кадынын ийи дугаар доюнга чедип келгеннер. Дой шуудай бергенде, арагадарыны ижип турар өйде, хаан база катап Эсфир кадынга мынча дээн: «Күзелиң чүд, Эсфир кадын, ону хандырып бээр мен; дилээң чүл? Күрүнемниң чартыгындаа дилээр болзунса, ону күүседир мен».

³ Эсфир кадын мынча деп харылаан: «Бир эвес хаан менче ээ көрнүп турар болза, хаан күзээр-ле болза, мээң күзелим-биле, мээң дилээм-биле мени болгаш чонумну амы-тынын арттырып кагзынам! ⁴ Мен болгаш мээң чонум тыргып-хыдыгышкынга, өлүм-чидимге таваржып кылдыр саттырыпкан-дыр бис. Бир эвес чүгле кулдар кылдыр саттырыпкан болзувусса, мен ыттавас ийик мен, чүге дээрге ол айыыл-халап хаанны дүвүредир хире эвес үүрмек чүүл болгу дег-дир».

⁵ Ахашверош хаан Эсфир кадындан: «Ындыг багай чорукту кылырын

семээн кижиге кайыл, кымыл ол?» — деп айтырган.

⁶ Эсфир: «Шак ындыг дайзын — өштүг-өжээнниг Аман бо-дур!» — деп харылаан. Ынчан Аман хаанның болгаш кадынын мурнунга девидеп, сиринейнип эгелээн.

⁷ Хаан ажынып-хорадап, дойну каапкап, ордунун садынче чоруй барган. А Аман Эсфир кадындан бодунун амы-тынын өршээрин дилеп, чаннып артып калган. Хаанның аажызындан коргунчуп кеземче аңаа онаажырын Аман билеп турган. ⁸ Каян хаан ордунун садындан дой болуп турган черже кирип кээрге, Аман Эсфир кадынын мурнунда орун-дөжөөндө кээп дүшкөн чыгкан! Хаан мынча дээн: «Мен бажыңымга бодум турумда-ла, кадынын күштээр бодап турар де!» Хаан ыңча дээри билек, Аманның арнын дуглааш, тудуп алганнар.

⁹ Хаанның база бир бүзүрелдиг чалчазы Харбона мынча дээн: «Хаанга эки чүвө кылган Мардохейни шаажылаар дээш Аманның белеткеп алган бежен кыры дургу хире бедик ыяжы бо-дур. Ол Аманның бажыңының чанында тур ышкажыл».

Ону дыңнааш, хаан дужааган: «Аманы аңаа азып өлүрүңер!» ¹⁰ Мардохейге белеткеп каан турган ыяшка Аманы азып каан. Хаанның кылыгы ам кээп чазылган.

*Еврейлерге дайзыннарда камгаланырын
хаанның чөпшээрээни*

8 ¹ Ол хүн Ахашверош хаан Эсфир кадынга еврейлерниң дайзыны Аманың эт-хөрөңгизин берипкен; а Мардохей хаанның чоок кижизи болу берген, чүге дээрге Эсфир кадын Мардохей анаа төрөл боор дээрзин чарлапкан. ² Хаан Амандан дедир ап алган билзээн Мардохейге берипкен; Эсфир Мардохейни Аманың эт-хөрөңгизиниң хайтааракчызы кылдыр томуйлап каан.

³ Эсфир база катап хаан-биле чугаалажып, ооң мурнунга кээп дүшкөш, ыглап, чаннып турган. Ол Алагтың үрө-салгалы Аманың еврейлерге удур өштүг-өжээнниг бодалын соксадырын дилээн. ⁴ Хаан Эсфирге алдын даянгыжын айтыпкан; Эсфир ынчан

6:12 2 Хаан. 15:30 6:13 Эсф. 5:10 7:1-2 Эсф. 5:3; Мк. 6:23 7:3 Эсф. 5:8 7:4 Эсф. 3:9 7:6 Эсф. 3:10 7:9 Эсф. 1:10 || Эсф. 5:14; 6:4 || Ыл. ыр. 7:16; У. ч. 11:5; Дан. 6:24 7:10 Э. д. 40:22 8:2 Э. д. 41:42; Эсф. 3:10 8:3 Эсф. 3:1 8:4 Эсф. 5:2

хаанның мурнунга туруп келген. ⁵ Ол мынча дээн: «Хаан күзээр болза, ол менче ээ көрнүр болза, мээң бо херээмини чөптүг деп бодаар болза база мен аңаа эргим болзумза, ол ынчан Агагтың үресалгалы, Амадаттың оглу Аманның еврейлерни узуткаар дугайында бүгү девискээрлерге бижип чоруткан чагааларын дедир чыып эккелзин деп бижээн болза. ⁶ Ынчанмас болза, мен чонумнуң хоозуралын, төрөл-дөргүлүмнүң өлүм-чидимин канчап көрүп шыдаар мен?»

⁷ Ахашверош хаан Эсфир кадынга болгаш еврей Мардохейге мынча дээн: «Көрүңер даан, мен Аманның эт-хөреңгизин Эсфирге бериптим, еврейлерге хол көдүргени дээш оон бодун ыяшка азып өлүрдүлөр; ⁸ а силер еврейлерниң дугайында күзээн-не чүвөңерни мээң адымдан бижээш, мээң билээм-биле таңмалап калыңар. Хаанның адындан бижээн болгаш хаанның билээ-биле таңмалаан кандыг-даа чагааны кым-даа өскерттип шыдаас болгай».

⁹ Шак ынчан, Сиван деп үш дугаар айның чээрби үште, хаанның бижээчилерин кыйгыртып эккелген. Олар Мардохейни айтышкыны-биле Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрге еврейлерге, девискээрлер эргелекчилеринге, чагырыкчыларга база нояннарга чагаалар бижээн. Ол чагааларны ында чурттап чоруур бүгү чоннарның (оон иштинде еврейлерниң) үжүк-бижи-биле оларның дылдарынга бижип чорударын дужааган. ¹⁰ Мардохей чагааларны хаанның адындан бижээш, оон билээ-биле таңмалааш, хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар таварыштыр тарадыпкан. ¹¹ Чагааларда бижээни болза: «Кайы-даа хоорайда чурттап турар еврейлерге, чыгып алгаш, боттарының чуртталгазын камгалаар дээш, оларга удурланыр кандыг-даа аймак-сөөктүг, кайыын-даа келген аг-шеригин, оларның кадаларын, ажы-төлүн өлүрүп, узуткап, эт-севин үптөп-дээрбедеп болурун хаан чөпшээрээн». ¹² Ахашверош хаанның чагыргазынын адаанда турар девискээрлерге чаңгыс-ла хүнде, Адар деп он ийи дугаар айның он үште, бо дужаал күштүг болур турган. ¹³ Ынчангаш үнгөн дужаалдан хоолганы девискээр бүрүзүн-

че чорудуп, хоойлу дег, шупту чоннарга билдинген турар кылдыр чарлазын дээн. Еврейлер дайзыннарындан ол хүнде өжөөн негеп алгырынга белен турар ужурлуг турган. ¹⁴ Хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар дужаалды тарадыры-биле кончуп шалыпкын үнүпкөнер. Сузының ордузунга база дужаалды чарлапкан.

¹⁵ Ынчан Мардохей хаандан оон ховар чараш, ак база көк өңнүг хептерин кеткен, каас-коя алдын бөрттүг, хүреңкызыл шыва тоннуг үнүп келген. Сузы хоорай улуг өөрүшкүлүг хөглөп турган. ¹⁶ А Сузыда чурттап турар еврейлерге ынчан чүден-даа чырыткылыг, өөрүнчүг үе дүжүп келген. ¹⁷ Кайы-даа хоорайга, девискээрге хаанның чарлыгы челе бээртеле, еврейлерге өөрүшкү-хөглүг, найыр-дойлуг байырлал хүнү эгелеп турган. Чурттүң өске чоннарының хөй-ле улузу ынчан «еврейлер бис» деп эгелээн, чүгө дээрге олар еврейлерден корга берген.

Еврейлерниң дайзыннарын тиилээни

9 ¹ Адар деп он ийи дугаар айның он үште хаанның чарлыгы күүседир ужурлуг турган. Ол хүнде еврейлерниң удурланыкчылары оларны чагырып аар деп турган. Ынчалза-даа шупту чүве сыр дедир болуп, еврейлер боттары дайзыннарындан артык эрге-күштүг апарганнар. ² Оларга багай чүве күзөп турган удурланыкчыларындан өжөөн негеп алыр дээш, еврейлер Ахашверош хаанның чагырганы девискээрлерде боттарының хоорайларынга чыгып келгенер; оларга удур кым-даа туржуп шыдаваан, чүгө дээрге олардан өске чоннар шупту корга берген. ³ Девискээрлерниң бүгү нояннары, чагырыкчылары, эргелекчилери, хаанның дүжүмөттери еврейлерни дегкип эгелээнер, чүгө дээрге олар шупту Мардохейден коргуп турганнар. ⁴ Мардохей хаанның ордузунда аажок улуг салдарлыг апарган, оон аталдары бүгү девискээрлерде тарай берген, чүгө дээрге Мардохей улам-на күштүг бооп кел чыткан. ⁵ Еврейлер хамык дайзыннарын өлүрүп, кыргып-хыдып, хылыш-биле шанчып узуткап турганнар, олар удурланыкчыларын хыын хандыр аажылап турганнар.

8:8 Эсф. 3:12 8:9 Эсф. 1:1 || Эсф. 3:12 || Эсф. 1:22
8:12 Эзра 6:15 8:14 Эсф. 3:15 8:15 У. ч. 11:10 8:16
9:4 2 Хаан. 5:10; 1 Чыл. 11:9

8:10 Э. д. 41:42; Эсф. 3:10 || Эсф. 3:13
Ыд. ыр. 96:11 9:1 Эзра 6:15 || Эсф. 3:13

⁶ Сузының ордузунга еврейлер 500 кижини өлүрүп узуткап кааннар. ⁷⁻¹⁰ Еврейлер боттарының дайзыны Амадаттын оглу Аманның он оглун – Паршандатаны, Далфонну, Асфатты, Поратты, Адалияны, Аридатты, Пармаштаны, Арисайны, Аридайны, Ваиезатаны – өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹¹ Ол-ла хүн Сузының ордузунда өлүрткен кижилериниң санын хаанга илеткээннер. ¹² Хаан Эсфир кадынга чугаалаан: «Сузының ордузунда еврейлер 500 кижини болгаш Аманның он оглун өлүрген-дир; а хаанның оон өске девискээрлеринде олар чүнү канчап кааннар деп?! Сээн күзелиң кандыгыл? Шуптузун хандырар мен. Оон өске кандыг дилээн барыл? Ону база күүседир мен».

¹³ Эсфир мынча дээн: «Бир эвес хаан күзээр болза, Сузыда еврейлерге даарта база бөгүн ышкаш аажылаарын чөпшээрэзин, а Аманның он оглунун мөчү-сөөгүн ыяшка азып кагзын». ¹⁴ Хаан ол ёзугаар кылырын дужааган; ол чарлыкты Сузыга үндүрген, Аманның он оглун азып каан. ¹⁵ Адар айның он дөртте Сузының еврейлери чыгып алгаш, 300 кижини өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹⁶ Хаанның өске-даа девискээрлеринде еврейлер боттарының амы-тынын камгалап, дайзыннарындан адырлып аар дээш 75 000 кижини өлүрүп узуткааннар, а үптээшкин кылбааннар. ¹⁷ Ол бүгү Адар айның он үшкү хүнүнде болуп турган; а он дөртте олар оожургап, ол хүнү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁸ А Сузыда чурттап турар еврейлер Адар айның он үш-он дөртте чыылгаш, он бештин хүнүнде оожургап, ол хүнү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁹ Ынчангаш көдээ черлерде, суурларда чурттап чоруур еврейлер Адар айның он дөрткү хүнүн бот-боттарынга белек кылдыр аыш-чем сунчур байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылдыр байырлап эрттирип турарлар.

***Пурум байырлаалык
Мардохейниң доктаалканы***

²⁰ Мардохей ол болуушкуннарнын дугайында бижээш, Ахашверош хаанның ырак-чоок девискээрлеринде бүгү еврей-

лерже чагаалар чорудупкан. ²¹ Чылдыңна Адар айның он дөрттү база он бешти байырлал кылдыр доктаадып аарын ында бижээн. ²² Чүге диге ол хүннерде еврейлер боттарының дайзыннарындан адырылганнар, ол айда оларның мунгаралы – өөрүшкүже, дүвүрели – байырлалче шилчээн. Ынчангаш ол хүннерни байыр-дой база хөглээшкин байырлалы деп, бот-боттарынга белек кылдыр аыш-чем сунчур, ядыгыларга хайырлал бээр хүннер деп санаар. ²³ Еврейлер ону ынчаар кылыр деп шийткүрлээннер, ынчангаш Мардохейнин оларга мынча деп бижээн чүүлүн хүлдээп алганнар: ²⁴ «Бүгү еврейлерниң дайзыны, Агагтын үре-салгалы, Амадаттын оглу Аман канчаар еврейлери узуткаар дугайында пур деп төлге октааныл, ²⁵ бо херек* канчап хаанга чеде бергенил, хаан канчаар чагаабиле дужал үндүрүпкенил, еврейлерге удур Аманның каржы бодалы канчап оон бодунун бажынче суг кутканыл, ону база ооң оолдарын канчап ыяшка азып кааныл».

²⁶ Ынчангаш ол хүннерни Пурум деп адап каан: ол ат «пур» деп сөстөн укталган. Ол чагааның шупту сөстөринге дүүштүр, оон аңгыда боттарының чүнү көргенин база олар-биле чүү болганын ёзугаар. ²⁷ Еврейлер боттарынга, салгалдарынга болгаш оларга катчып турар бүгү улуска хамаарыштыр ол ийи хүннү чылдыңна байырлаар деп доктаадып алганнар. Ону кым-даа өскерттип болбас турган. ²⁸ Девискээр бүрүзүнге, хоорай бүрүзүнге, кайы-даа үениң төрөл бөлүк бүрүзүнге ол хүннер тураскаалдыг болгаш байырланчыг болур; Пурум хүннери еврейлерге үргүлчү турар, ол хүннерни үре-салгалы база үргүлчү утпайн сагып чоруур журулур.

²⁹ Авихаилдин уруу Эсфир кадын бодунун бүгү ат-алдары-биле еврей Мардохейнин Пурум байырлалының дугайында бижин бадыткаан. ³⁰ Ахашверош хаанның чагырганы 127 девискээрлеринде бүгү еврейлерге амыр-тайбыңнын, оожургалдын сөстөрүн бижээн чагааларны чоруткан. ³¹ Оун мурнунда оларнын боттары дээш база салгалдары дээш шээрленишкенин доктаадып тургусканы

* 9:25 Азы: «Эсфир».

9:12 Эсф. 5:6; 7:2 9:19 Неем. 8:12 9:24 Эсф. 3:7 9:27 Иса. 56:3; Зах. 2:11 9:29 Эсф. 2:15

9:30 Эсф. 1:1; 8:9 9:31 Эсф. 4:3

дег, еврей Мардохейниң болгаш Эсфир кадынның доктаадып кааны Пурим байырлалының хуннерин шыңгы сагырын ында айыткан. ³² Эсфирниң чарлыгы Пурим дугайында сөстү бадыткаан, ынчангаш ону номче киир бижээн.

Ахашверош биле Мардохейниң алдары

10 ¹ Ооң соонда Ахашверош хаан кургаг черде болгаш далайның ортулуктарында чурттап турар чонга албан-үндүт онаап эгелээн. ² Ахашверош хаанның бүгү

алдарлыг херектерин мидий-перси хааннарның демдеглел дептерлеринче киир бижип каан. Ында ооң күштүүн болгаш өндүр улуун бижип демдеглээн. Оон аңгыда Ахашверош хаан Мардохейни өрү депшиткен деп база айыткан. ³ Еврей Мардохей Ахашверош хаанның соонда ийи дугаар черни ээлеп, еврей чоннун өндүр улуг, ынак кижизи апарган, чүгө дээрге ол чонунга буян-кежик дилеп, салгалдарның чаагай чоруу дээш сагыш човап чораан.

Иов

Кирилде

Иовтуң номунда Бурган эки кижиниң бүзүрелиниң ылап шыннын хынап, шенээрге, ооң амьдыралы аажок улуг айыыл-халапка таварышканының төөгүзүн чугаалап турар. Иовтуң эштери ону аргалаар дээш чедип кээр, ынчалза-даа аргалал орнунга ону буруудадып, чемелеп эгелээр. Оларның бодалдары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн бир аай мерген угаанынга дүгжүп, Иовтуң хилинчээ дээрге оон бачыттары дээш Бургандан келген кеземче-дир деп турар. Ындыг-даа болза, Иов оларның бөдүүн логиказын хүлээп ап шыдапас, чүге дээрге ол ындыг коргунчуг кеземче алгы дег кедергей бачыт үүлгөтпээнин билир турган. Иов Бурганның ону чөптүг эвес аажылап турарын, бодунда буруу чогуң шынзыдар дээш, Ооң-биле удур-дедир көржүп ужуражыр деп күштүг күзэлдиг. (Номчукчулар мону утпас ужурлуг: Иов боду-даа, ооң эштери-даа Иовтуң хилинчээниң чылдагааны апарган, дээрлерге болган маргылдаага хамаарылга чок.) Улустуң чугаазынче Элиуй деп аттыг база бир кижичи киржиң эгелээр, адак соонда Дээрги-Чаяакчы Иов-биле Боду база чугаалажыр. Бурган Иовтуң айтырыгларынга дорт хары бербейн турар-даа болза, ол ужурал Иовка бодунуң Чаяакчызының кызыгаар чок мерген угаанның көргүзүп, ону Дээргизи-биле эптештирип каар.

Номну дараазында кезектерге чарып боор:

- прозалаан кирилде (1–2 эгелер);
- Иовтуң эштери-биле үш бөлүккө чарган чугаалары (3–11, 12–20, 21–31 эгелер);
- Элиуйнуң киржилгези (32–37 эгелер);
- Дээрги-Чаяакчының Иовка айтырыглар салганы (38–41 эгелер);
- прозалаан түннел (42-ги эге).

Иовтуң ному колдуунда кайгамчык чараш поэктиктиг дыл-биле бижиттинген. Ындыг-даа болза, ол дыл амгы үениң шинчилекчилеринге номну билип аарынга улуг бергедээшкиннерни таварыштырар. Мында кирген хөй еврей сөстөр бүгү Библияда чүгө чаңгыс катап ажыглаттынып турар, ынчангаш оларның утказы эки билдинмес. Ол ышкаш бо номнуң эрте-бурунгу сөзүглелдериниң аразында ылгалдар дыка хөй. Ындыг бергелер Иовтуң номунуң очулгазын хөй черлерде даап бодаан кылып турар.

Иов – Бургандан коргар, чөптүг кижичи

1 Уц деп черге Иов дээр кижичи чурттап чораан.* Ол болза кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижичи чүве-дир. ² Иов чеди оол биле үш кыстың адазы турган. ³ Ол 7000 өшкү-хой, 3000 теке, 500 эжеш шары болгаш 500 кыс элчиген кошкул малдыг, дыка хөй санныг чалча-хөдөлдиг кижичи чүве-дир. Чөөн чүктүн бүгү ай-

мактарының аразында Иов эң ат-алдарлыгы кижичи турган.

⁴ Ооң оолдары ээлчег аайы-биле бот-боттарының бажыңнарынга найырлап-дойлаар дээш чыгылар, олар-биле кадды дойлазын дээш, кыс дуңмаларын база кыйгырып аар чаңчылдыг улус чүве-дир. ⁵ Дойлаашкын үези эрте берген саньнда-ла, Иов оолдарын келдиртип алгаш, оларны ыдыктап-арыглап турган. «Мээн

* 1:1 Уц – Эдом-биле кожа чыдар чурт. Иов израильчи кижичи эвес, 2-ги эгениң төңчүзүндө оон хөңнүн чазаар дээш кээп турар эштери база израильчилер эвес.

1:1 Э. д. 22:21; Иер. 25:20; Бы. 4:21 || Иез. 14:14, 20; Иак. 5:11 || Э. д. 6:9; Ыд. ыр. 17:22-24

1:3 Башт. 6:3 1:5 Хаан. 16:5 || Э. д. 8:20

оолдарым бачыт үүлгедип, боттарынын сеткил-чүрээнде Бурганны бак сөглөпкен* бооп чадавас» деп бодап, Иов эртен эрте тургаш, оларның саны-биле бүрүн өрттедир өргүлдер салып турган. Ол үр-гүлчү ыңчаар кылып келген.

Буруудадыкчының Иовту нүгүдээни

⁶ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары* Ооң мурнунга турар дээш чедип келген, оларның аразынга буруудадыкчы** турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчы оон: «Сен кайыын келдиң?» — деп айтырган.

Буруудадыкчы: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» — деп харыялаан.

⁸ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Мээң чалчам Иовту эскердиң бе? Чер кырында өске ындыг кижичок — ол кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижичүве» — дээн.

⁹ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Иов Бургандан хей черге коргар деп бе?

¹⁰ Сен оон бодун, өг-бүлезин база кошкул-хөрөңгизин бүгү талазындан камгалап турбаан сен бе? Ооң холуңуң ажыл-хөрөөңге ачы-буян хайырылаан сен, оон кодан-кодан малдары чер кырында өзүл-көвүдөп-ле турар-дыр. ¹¹ Ынчалза-даа оон бар-ла кошкул-хөрөңгизинге Бодуннун холун-биле дээптер болзунза, ол Сени арныңга албан бак сөглээр» — дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ындыг бе? Ооң бар-ла кошкул-хөрөңгизи сээң холуңче кирзин. Чүглө ооң бодунга дегбе» — дээн.

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ынай чорупкан.

¹³ Бир-ле хүн, Иовтун оолдар, кыстары улуг акызының бажыныңга найырлап-дойлап, арага-дары чооглап турда,

¹⁴ Иовка шапкынчы кижичелгеш: «Ша-рылар чер андарып турду, а элчигеннер чанынга оыттап турду. ¹⁵ Хенерген Шева чурттуглар халдап келгеш, оларны

сүрүп аппаратты, а силерниң ажылчын-нарынары хылыш-биле кыра шаңчып каапты. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» — дээн.

¹⁶ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, өске шапкынчы чедип келгеш: «Бурганның оду дээрден баткаш, өшкү-хой болгаш ажылчыннарыңарны өрттедип каапты. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» — дээн.

¹⁷ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, база бир кижичедип келгеш: «Халдей аймактан үш бөлүк халдап, төвелерже хөмө келгеш, оларны сүрүп аппаратты, а ажылчыннарыңарны хылыш-биле кыра шаңчып кагды. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым» — дээн.

¹⁸ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, оон өске кижичедип келгеш: «Силерниң оолдар, кыстарыңар улуг акызының бажыңыңга найырлап-дойлап, арага-дары чооглап турда, ¹⁹ ээн кургаг ховудан коргунчуг шуурган хадып келгеш, ол бажыңнын дөрт азын силгиттерге, бажын аныяктар кырынче кээп дүштү, олар өлүп калды. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым» — дээн.

²⁰ Иов ыңчан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора тыртып, бажын чүлүп каапкаш, черже кээп дүжүп, Бурганга мөгөйгөн. ²¹ Ол мынча дээн: «Иемниң иштинден делегейге чанагаш үнүп келген мен, чер-иемче дедир чанагаш кире бээр мен. Дээрги-Чаяакчы берген-дир, Дээрги-Чаяакчы дедир ап алган-дыр, Ооң ады алга-йөрээлдиң болзун!»

²² Ол бүгү болуп турза-даа, Иов чер-ле бачыт үүлгөтпээн, Бурган дугайында багай чүве чугаалаваан.

Буруудадыкчының Иовту катап база нүгүдээни

2 ¹ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары катап база Ооң мурнунга турар дээш чедип келген, оларның аразынга буруудадыкчы турган.

* 1:5 Бурганны бак сөглөпкен — еврей сөзүглелде мында «алгап йөрээгеннер» деп оюскан уткалыг сөс бар. «Бурганны бак сөглөпкен» деп сөстөр боттары-ла Бурганны бак сөглөп турар боорга, эрте-бурунгу бижээчи оларны бижир хөңнү чок болган. Ша-к-ла ындыг оюскан уткалыг сөстөр 1:11; 2:5, 9 домактарда бар. * 1:6 Бурганның оолдары — «Дээрниң чурттакчылары» дээни ол (Э. д. 6:2; Ыд. ыр. 88:7 көр). ** 1:6 Азы: «Удурланкчы эрлик» (1 Чыл. 21:1; Зах. 3:1; Ажыд. 12:9-10 көр).

1:6 Иов 2:1; 38:7 1:7 1 Пет. 5:8 1:10 Ыд. ыр. 127:2 1:11 Руф 1:13; Иов 19:21 1:15 3 Хаан. 10:1 1:16 4 Хаан. 1:10 1:17 Башт. 7:16; 1 Хаан. 11:11; 4 Хаан. 24:2 1:20 Э. д. 37:29, 34 1:21 Э. д. 3:19; Эклл. 3:10; 5:14; 1 Тим. 6:7 || Ыд. ыр. 112:2 2:1 Иов 1:6

Буруудадыкчы база Дээрги-Чаяакчы-ның мурунуга туруптарга, ² Бурган оон: «Сен кайбын келдиң?» — деп айтырган.

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» — деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы анаа: «Мээң чалчам Иовту эскердиң бе? Чер кырында өске ындыг кижиге бар бе — ол кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачытган хая көрнүп чоруур кижиге чүве. Ол Меңээ шынчы чоруун быжыг кадагалап чоруур хевээр-дир, а сен Мени Иовту кем-буруу чокка-ла узуткап каар кылдыр күткүп турдун чоп» — дээн.

⁴ Буруудадыкчы Анаа: «Кеш орнунга кеш! Амы-тыны дээш кижиге бодунда бар-ла чүвени бериптер. ⁵ Ынчалза-даа Бодунуң холуң-биле ооң сөөк-даяанга, эът-бодунга дээптер болзуңза, ол Сени арнынга албан бак сөглээр!» — деп харыылаан.

⁶ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ол боду ам сээң холунда-дыр че, чүгле амызын үспе» — дээн.

⁷ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ыңай чорупкаш, Иовка тавангайындан эгелээш, тейинге чедир коргунчуг оюлганнар чыпшырып каан. ⁸ А Иов качыг-

далдан хүлге олуруп алгаш, ириңин сивирери-биле сава бузундузу тулуп алган.

⁹ Кадайы анаа: «Сен Бурганга шынчы чоруунга быжыг хевээр сен бе? Бурганны бак сөглөпкеш, өлү бер!» — дээн.

¹⁰ Иов анаа: «Сээң чугаан сээден кадай чугаазы-дыр! Таанда-ла бис Бургандан чүлге эки чүве хүлээп аар, а багай чүве хүлээп албас улус бе?» — деп харыылаан.

Ол бүгү болуп турза-даа, Иов бодунуң аксы-сөзү-биле бачыт үлүгетпээн.

Иовтуң үш эжи

¹¹ Иовту тавараан бүгү хай-халап дугайында ооң үш эжи дыңнап кааш, кижиге бүрүзү бодунуң чуртундан: Элифаз — Темандан, Вилдад — Шуахтан болгаш Софар — Наамадан олче чорупкан. Олар Иовка кады барып, ооң-биле кады хараадап ыглажыр, ону аргалаар дээш ужуражып келген. ¹² Иовту ырактан көрүп кааш, танывайн барганнар. Олар ынчан качыг-далдан ишкирнип ыглажып, боттарынын хевин ора соп, доозун-довуракты дээрже чажып, баштарыңче уруп эгелээн. ¹³ Чеди хүн, чеди дүн дургузунда эжи-биле кады черге олурганнар. Ооң кедергей хилинчектенип турарын көргөш, оларнын кайызы-даа анаа чаңгыс сөс-даа чугаалаваан.

Иовтуң бодунуң төрүттүнген хүнүн каргааны

3 ¹ Ооң соонда Иов чугааланып эгелээш, бодунуң төрүттүнген хүнүн каргап каапкан. ² Ол мынча дээн:

- ³ «Мээң төрүттүнген хүнүм чиде берзин, „Оол ботталды!“ дээн дүн база читсин.
- ⁴ Ол хүн дүмбей караңгы бооп хуулзун, дээрде Бурган ону сагынмазын, чырык ол хүн чырытпазын!
- ⁵ Ол хүн дүмбейге алзып алзын, ону коргунчуг караңгы бүргей апсын, булут шыва апсын, хүн туттуруушкуну коргудупсун!
- ⁶ Ботталганым дүннү дүмбей хөме апсын, чылдың бир хүнү кылдыр ол санаттынмазын, айлар санаашкынынче ол кирбезин!
- ⁷ Ол дүне үре-төл ботталбас болзун, өөрүшкүнүң ыткыр алгызы анаа дыңналбазын!
- ⁸ Левиафанны* оттуруп шыдаар илби-шидичилер, хүннерге каргыш салыр кижилер ол дүннү база каргап каапсын!

* 3:8 Левиафан — хананей мифологияда сугнун күчүтен моозу (Иов 40:20; 41:1; Ыл. ыр. 73:14; 103:26; Иса. 27:1 көр). Ол моос хүн туттуруушкунун болдуруптар күштүг деп санадып турган.

^{2:7} Хост. 9:9; Ы. х. к. 28:35 ^{2:8} Иез. 27:30; Иона 3:6 ^{2:10} Ыл. ыр. 38:2 ^{2:11} У. ч. 17:17 ||

^{3:1} Э. д. 36:15; Иер. 49:7 || ^{3:2} Э. д. 25:2 ^{3:12} Э. д. 37:29; Иез. 27:30 ^{3:13} Ыл. 2:10; Иез. 3:15

^{3:3} Иер. 20:14-18

- 9 Ол дүннүң эртенги сылдыстары өжүп калзын,
даң адарын ол хей-ле маназын,
эртенги хаяаның чырыш дээрин көрбезин!
- 10 Чүге дээрге ол үе төрүттүнеримни болдурбайн барбаан-дыр,
човалаңны менден чажырбаан-дыр.
- 11 Чүге-ле мен төрүттүнеримде өлү бербээним ол,
иемниң иштиңге-ле өлүп калбааным ол?
- 12 Чүге мени хойнунга олуртуп,
эмиг сүдү-биле эмзирип турганыл?
- 13 Ынчан бүрлүп калган болзумза,
ам амыр-дыштыг чыдар ийик мен,
чыргал көрүп, удуур ийик мен;
- 14 чер-делегейниң хааннары, даргалары-биле –
ам буступ калган тудуглар кылып каан чагырыкчылар-биле кады;
- 15 бажыңнарын мөңгүн-биле долдуруп,
алдын чыып турган ноянна-биле кады удуур ийик мен.
- 16 Мени, дүжүргөн уругну дег,
чырык көрбөөн чаш төлдү дег,
ажаап каары кай!
- 17 Өлүглер ораныңга бузуттугларның чедирген дүвүрели оожургаар,
могап-шылааннар джын көөр.
- 18 Хоругдаттырганнар аңаа кады оожургап,
дарлакчының үнүн дыңнавастар.
- 19 Аңаа чөгөнчиг-даа, өндүр улуг-даа кижидең болур,
кул кижидээргизинден хостуг болур.
- 20 Чүге-ле човалаң көргөн кижиге чырыкты бергенил,
сеткили хинчектенген кижиге чуртталганы бергенил?
- 21 Ындыглар өлүмнү четтикпейн манаарга-даа, келбес,
ону үнелиг шыгжагдан кызып дилээрге-даа, тывылбас.
- 22 Чевегни тып алгаш, ол хөөкүй хөглөп,
өөрүп-байырлап шаг боор.
- 23 Ындыг хөөкүйнүн оруу мунгаш,
Бурган аңаа бүгү таладан шаптараазын тургузуп каан.
- 24 Ам мээң човуурум аыш-чемимни солуду,
караам чажы суг дег агып тур.
- 25 Коргуп турган чүвем меңээ таварышты,
сүргөп турган чүвем мени хөмө апты.
- 26 Меңээ оожургал-даа, амыр-дыш-даа,
тайбың-даа чок – чүгле дүвүрээзин!»

Элифазтың чугаазы: бачыт чок кижиде турбас

4 ¹Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:

- 2 «Чугаа-сөзүм сеңээ анчыг бооп чадавас,
ындыг-даа болза, ыгтавайн баар арга бар бе?!
- 3 Сен бодуң хөй улусту билиндир сургап,
суларап калган холдарны күш кирип турдуң.
- 4 Илдигип кээп дүшкен улусту сээң сөстериң көдүрүп турду,
тептиккен улусту быжыглап турдуң.
- 5 А ам айыыл-халап сени таварыырга, харыксырап калдың,
ол сеңээ дээптерге, сагыш-сеткилиң дүвүредиди.

3:11 Иов 10:18-19 3:16 Бл. ыр. 57:8; Өккл. 6:3 3:20 Иер. 20:18 3:21 Иер. 8:3; Ажыл. 9:6
3:22 Өккл. 3:20 3:23 Иов 19:8 3:25 У. ч. 10:24; Иса. 66:4 4:3 Иса. 35:3

- 6 Бургандан коргуушкун сеңээ чөленгишти,
а оруктарың кем-буруу чогу – идегелди берип турар эвес бе?
- 7 Сактып кел: буруу чок кижиге өлүр ийик бе,
чөптүгүлөр узуткаткан бе?
- 8 Мен көөрүмгө, хай-бачыт аңдарып,
човалаң тарып турар улус оозун ажаап аар-дыр.
- 9 Олар Бурганның тыныжындан өлүп каар-дыр,
Ооң килеңинин эзининден чиде бээр-дир.
- 10 Арзылаңнар алгызы, ырланган үнү дыңналып турза-даа,
оларнын джигин тура тыртып кааптар;
- 11 араатан аң олча тыппаанындан өлүп каар,
арзылаңчыгаштар тарай маңажы бээр.
- 12 Чажыт сөс меңээ билдингир апарды,
мээң кулаам сымыранган сөс дыңнап кагды:
13 дүвүрөнчиг дүнеки көстүүшкүннөр аразында,
улус улуг уйгузунче дүлүнгөн үедө,
14 коргуушкун болгаш сирилээшкин мени хөмө ап,
сөөктерим сириңейни берди.
- 15 Бир сүлдө мурнум-биле эрте берди*,
бажым дүгү дораан адыя берди.
- 16 Ол кээп туруп алды, а кым боор деп танывадым –
чүглө тода эвес хевир-дүрзү мурнумда турду.
Ыржым өттүр бир-ле үн дыңнап кагдым:
- 17 „Кижиге амытан Бургандан шынынгы* боор бе,
Чаяакчызындан арыг боор бе?
- 18 Бурган Бодунуң чалчаларыңга безин бүзүрөвөс-тир,
Бодунуң төлээлеринин безин четпестерин көрүп каар-дыр.
- 19 А дойдан туткан, доврак-доозунда турар бажыңнарда чурттаан*,
үзүт-ховаган ышкаш чылча басып каап болур
кижилер дугайында чугаалаан-даа ажы бар бе?
- 20 Олар эртен бар, а кезжээ чок апаар –
шуут чиде бээри эскертинмес.
- 21 Оларнын оран-савазын быжыглаан багларны үзе тыртып каапкан.
Улус мерген угаан чедип албайн өлүп каар**.

Бурганның чөмөлөп турар кижизи амыр-чыргалдыг

5

- 1 «Кый деп көр, кым сеңээ харыылаар-дыр?
Дээринин ыдыктыг төлээлериниң кайызын дуза дилеп кыйгырар сен?
- 2 Мелегей кижини килеңнээчели өлүмгө чедирер,
а бөдүүн кижини изигленир чаңы узуткап каар.
- 3 Көргөн мен: мелегей кижиге турумчуп чурттай берген болур,
ынчалза-даа ооң бажыңын хенертен каргыш таварыыр*.
- 4 Ооң ажы-төлүнгө болчур кижиге чок,
оларны хоорайнын төп шөлүнгө дарлап-бастыр,
а камгалаптар кым-даа чок болур.

* 4:15 Азы: «Хат-салгын мээң арнымче эзиннеп эгелээн». * 4:17 Азы: «Бурганның мурнунга чөптүгү-шынынгы». * 4:19-21 Бажың, оран-сава – мында кижиниң мага-бодунуң дугайында чугаалап турар чадавас (Э. д. 2:7; Иов 10:9 көр). * 5:3 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Ооң бажыңыңга хенертен каргыш салган мен» деп бижээн.

4:6 Иов 1:1 4:7 Бд. ыр. 33:10-11; 36:25; У. ч. 10:3 4:8 У. ч. 22:8; Гал. 6:7-8 4:9 Хост. 15:8; Бд. ыр. 17:16; Иов 15:30; Иса. 30:33 4:13 Э. д. 15:12; Иов 33:15 4:14 Бд. ыр. 118:120 4:16 3 Хаан. 19:12 4:17 Иов 9:2; 25:4; Бд. ыр. 142:2; Эклл. 7:20 4:18 Иов 15:15 4:21 Иов 36:12 5:1 Иов 15:15; Бд. ыр. 88:6; Зах. 14:5 5:2 У. ч. 29:11

- 5 Оларның дүжүдүн өске — аштаан кижн сырыптар,
 тенниг хараган аразында үнгенин безин арттырбас,
 а суксаан кижн оларның эт-хөрөңгизин ажырыптар.
- 6 Хай-халап черден үнүп келбес,
 човалаң хөрзүндөн өзүп келбес-ле болгай;
 7 а кижн, чаштанчының өрү ужары дег,
 човаланны боду төрүүр*.
- 8 А мен бодум Бургандан дуза дилеп кыйгырар мен,
 а жыл-херээмни Аңаа бүзүрөп дагзыр мен.
- 9 Ооң а жыл-херээ өндүр улут, билип аары болдунмас,
 Ооң кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок.
- 10 Бурган черже чаъс чагдырып,
 шөлдерни суггарып турар;
 11 базындырганнарны бедикче үндүрүп,
 ыглап-сыктааннарны камгалалче өрү көдүрүп турар;
 12 кажарларның бодалдарын үрей шаап,
 оларның холунче чедимче кирбес кылып турар;
 13 мерген угаанныг дирткеннерни оларның-на кажары-биле тудуп ап,
 оптугларның сүмелерин будулдуруп турар:
 14 чырык хүндүс-ле оларны караңгы бүргей аптар,
 дал дүшште, дүне дег, суйбанып чоруурлар.
- 15 Бурган ядыы күжүрнү хылыштан,
 дайзыннарның аксындан, күштүглерниң холундан камгалаар.
- 16 Ынчаарга түрөңги кижиде идегел бар,
 а бузут-бак аксын хаап аар.
- 17 Бурганның чемелеп турар кижизи амыр-чыргалдыг!
 Күчүлүг Бурганның эдип-чазаар сургаалын хүлээвейн барба:
- 18 Ол сени балыглаза-даа, балыңны Боду шарып бээр,
 Ол сопса-даа, Ооң-на холдары экиртип каар.
- 19 Алды айыыл-халаптан Ол сени камгалаар,
 чедиги-даа айыыл сеңзэ дегбес;
 20 аш-чут үезинде сени өлүмдөн,
 дайын үезинде — хылыштан адырып каар;
 21 нүгүлдүң кымчызындан чайлай бээр сен,
 хоозурал кээринден кортпас сен.
- 22 Хоозурал биле аш-чутту кочулаар сен,
 черлик аң-араатандан кортпас сен;
 23 шөлде даштар-биле тайбың керээзи чарар сен,
 черлик аң-мен сээң-биле эп-найырал тудар.
- 24 Сээң аалыңга чаагай чорук келгенин билип аар сен,
 хой кажаазынче көөрүңге, четпес чүүл чок боор*;
 25 хөй санныг үре-салгалдыңны көрүп каар сен,
 салгакчыларың чер кырында оът-сиген дег боор.
- 26 Четчип бышкан назыныңда чевегже кире бээр сен,
 үезинде ажааган тараа бажы дег боор сен.
- 27 Илередип билип алган чүүлүвүс ол-дур — ылап-ла ыңдыг!
 Дыңнап алгаш, бодуң шингээдип ал*.

* 5:7 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Човалаң көөр дээш төрүттүнер». * 5:24 Азы: «Аал-ораныңга келгеш, бачыт кылбас сен».

5:9 Иов 9:10; 37:5 5:10 Бд. ыр. 64:10; 146:8 5:11 1 Хаан. 2:7 5:13 Иов 18:7; 1 Кор. 3:19
 5:14 Ы. х. к. 28:29; Иов 12:25; Иса. 59:10 5:15 Бд. ыр. 34:10 5:16 Бд. ыр. 62:12; 106:42
 5:17 Бд. ыр. 93:12; У. ч. 3:11 5:18 Ы. х. к. 32:39; Иса. 30:26; Ос. 6:1 5:19 Бд. ыр. 33:20; У. ч. 6:16; 30:18
 5:20 3 Хаан. 17:6; Бд. ыр. 32:19; 36:19 5:21 Бд. ыр. 30:21 5:25 Бд. ыр. 71:16 5:26 Э. д. 15:15; 25:8

Иовтуң чугаазы: мээң хомудалым чөптүг

6 ¹ Иов ынчан мынча деп харыылаан:

- ² «Бир эвес мээң качыгдалымны деңзилеп,
хилинчээмни деңзи таваанче салыр болза,
³ ол далайлар элезининден-даа аар болур ийик!
Ынчангаш мээң чугаа-соодум ындыг донгун-дур.
⁴ Күчүлүг Бурганның согуннары мага-бодумда,
мээң сеткил-чүрээм оларның хораның ижип турар,
Бурганның ыдыпканы коргунчуг кеземчелер кырымда хөмө келген.
⁵ Черлик элчиген, оыг-сигени бар болза, алгырар бе,
шары, чиир чемниг болза, мөөрээр бе?
- ⁶ Дус чок аыш-чем амданныг бе,
чуурганың агында амдан бар бе?
⁷ Ындыг аыш-чемге дээр хөңнүм чок,
оон ам хөөн булганыр апардым!
- ⁸ О, дилээм боттаны берген болза,
Бурган мээң күзелिमни күүсеткен болза —
⁹ Ол мени узуткап каарын болгааган болза,
холун сунгаш, чок кылып каан болза!
¹⁰ Ындыг төнчү меңээ аргалал,
кадыг-дошкун аарышкы аразында өөрүшкү болур ийик —
Ыдыктыг Бурганның сөстөринден ойталавааным ол-дур!
¹¹ Идегеп, манаар хире кандыг күштүг мен,
шыдажыр хире кандыг эчис сорулгалыг мен?
¹² Мээң быжыым — даштың быжыы бе?
Мээң мага-бодум — хүлөр бе?
¹³ Кандыг-даа деткимчени менден хунаап турда,
бодумга дузалаптар арга менде бар бе?
- ¹⁴ Эжинге энерелдиг эвес кижини
Бургандан коргуушкунну утгупкан-дыр*.
¹⁵ А мээң ха-дундам, соглуучал дамырак дег, бүзүрел чок,
савазыраан хем суу дег, доктаамал эвес:
¹⁶ эрип чыдар доштан бораңгай-даа апаар,
хар эриирге, шапкын ага-даа бээр;
¹⁷ а кааңнаашкын эгелээрге, оожургап, соглур,
изип кааннаарга, уну куруглап каар.
¹⁸ Чиннер аңаа суг дилээш, оруктарыңдан өскээр барып,
ээн кургаг ховуже киргеш, өлүп чидер;
¹⁹ Темадан чинчилер суг дилеп, харап көөр,
Шевадан садыгжылар суг тып аарыңга идегеп турар,
²⁰ ынчалза-даа оларның идегели меге болур:
кургаг унга чедип келгеш, чөгели төнерлер.
²¹ Силер меңээ база ындыг хем дег апардынар!
Мээң коргунчуг үүле-чолум көргөш, корга бердинер.
²² Мен силерден белек дилеп тур мен бе
азы „Мен дээш байлаанардан хээли бериңер“ деп тур мен бе?

* 6:14 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижини Бургандан кортпас-даа апарган болза, эш-өөрүнүң шынчы коруу аңаа херек».

6:3 У. ч. 27:3 6:4 Ы. х. к. 32:23; Ыд. ыр. 37:3; Ыы. 3:13 6:9 3 Хаан. 19:4; Иона 4:3

6:15 Ыд. ыр. 40:10 || Иер. 15:18 6:19 Э. д. 25:15; Иса. 21:14; Иер. 25:23 || 3 Хаан. 10:1

- 23 „Дайзынның холундан мени адырыңар,
дарлакчылар холундан садып хостаңар“ дидим бе?
- 24 Мени сургаңар, ынчан ыыттавайн баар мен,
шын эвес чүүл кылганымны көргүзүңер.
- 25 Шынның сөстөр күштүг-дүр*,
а силерниң чеменер чүну шынзыдып турарыл?
- 26 Мээң сөстөрими буруу шавар деп тур силер бе?
Идегелин ышкыңан кижиниң чугаазы чүгле хоозун хат бе?
- 27 Силер өскүс кижиге-даа халдаар,
эжиңерни-даа садыптар ийик силер чоп!
- 28 Ам-на менче көрүп келиңер:
кызыл арныңарга-ла мегелээр деп мен бе?
- 29 Боданып көрүңер, бузут-бак үүлгетпелер,
боданып көрүңер, мен актыг мен.
- 30 Мээң чугаамда шын эвес чүүл бар-дыр бе,
ажыг амданны ылгап шыдавас мен бе?»

Иовтуң хилинчээ хемчээл чок

7

- 1 «Чер кырыңа кижиниң хуу-салымы — шыланчыг күш-ажыл албаны,
ооң хүннери — хөлечиктээр хүннер эвес бе?
- 2 Хөлегеге дыштаныксап турар кул кижиге дег,
ажылы дээш төлевир манап турар хөлечикке дег,
3 меңээ база хоозун куруг айлар онаашты,
мээң үлүг-хуум — хилинчектиг дүннер болду.
- 4 Удуп чыдыпкаш-ла, „Кажан турар мен“ деп бодаар-дыр мен,
а дүн төнместеп, даң аткыже, аңдарлып-дүндерлип кээр-дир мен.
- 5 Мага-бодумну курттар үлгээн,
доозун сиңген балыглар шыңкан,
кежим кестип-чарлып, ириңнели берген.
- 6 Мээң хүннерим аргыыр херексел хемези дег караңайнып,
төнчүзүнче чоокшулап, идегелим үстүп тур.
- 7 Бурганым, сактып келем: мээң чуртталгам — эзин-бус-тур,
аас-кежикти катап база караам-биле көрбес мен.
- 8 Мени ам көрүп турар карак удавайн көргөш, тыппас,
Сен көрүп кээриңге, мен чок боор мен.
- 9 Булуттуң шаарарып, чиде бээри дег,
өлүглер оранынче бада берген кижиге эглип келбес;
10 бодунуң бажыңынче чанып келбес,
ооң турган чери ону ам танывайн баар.
- 11 Ынчангаш мен аксы-сөзүм тыртпас мен,
качыгдаан сеткилимден чугаалаар мен,
хилинчектенген сагыжымдан хомудалым илередин мен.
- 12 Мен далай мен бе азы далай моозу мен бе*,
чүге Сен мени таңныылдарга кадартып кагдың?
- 13 „Уйгум мени аргалаар,
дөжээмге сагыш аарыы оожургаар“ деп бодаар-дыр мен.

* 6:25 Бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Шынның сөстөрни шыдажып эрттирери берге». * 7:12 Хананей мифологияда далай болгаш ында чурттап турар моостар Бурганның удурланычлары турган.

6:26 Иов 15:2 7:1 Иов 14:6, 14 7:2 Лев. 19:13 7:4 Ы. х. к. 28:67 7:6 Иов 9:25; Иса. 38:12 ||
Иов 17:11 7:8 Иов 20:9 7:10 Ыд. ыр. 36:10; 102:16

- 14 А Сен мени дүштеримге коргудар-дыр сен,
көстүүшкүннер-биле суртедир-дир сен!
15 Мындыг мага-боттуг чоруурунун орнунга,
тыныжым боглуп каары, өлү бээри дээре турган ийик.
16 Чуртталга хөңнүмге дээпти — дөмей-ле мөңгө чурттаар эвес.
Мени каапкаш барам! Мээң назыным чүглө хей-бус болгай.
17 Кижидеп кымыл ол — Сен чүгө ону өрү көдүрүп,
ол дээш сагыш човаар сен?
18 Чүгө эртеннин-не аңаа кээп,
ону үргүлчү шенеп турар сен?
19 Таанда-ла көрүжүннү менден чайлатпас сен бе,
хензиг-даа када болза мени салыптып,
чараа ажырыптар чай бербес сен бе?
20 Бачыттыг дижик мен. Сээң Бодунга багай чүнү кылдым,
кижилер Харагалзакчызы?
Чүгө мени согуннарынга кара кылып алдың?
Канчап мен Сеңээ аартык болу бердим?
21 Бир эвес кандыг-бир бачыт үүлгеткен болзумза,
чүгө мени өршээвес сен,
чүгө кем-буруумну менден адырбас сен?
Мен ам удавайн чер алдынче кире бээр мен,
мени дилээринге-даа, чок боор мен!»

Вилдадтың чугаазы: Бурган шынны хажытпас

8 ¹ Шах чурттуг Вилдад мынча деп харыылаан:

- 2 «Ындыг чугааны үр чугаалаар сен бе?
Сээң сөстериң — чүглө күштүг хат-тыр.
3 Таанда-ла Бурган чөптүг шииткелди хажыдар бе,
Күчүлүг Бурган шынны хажыдар бе?
4 Бир эвес ажы-төлүң Аңаа удур бачыт үүлгеткен болза,
Ол оларнын кем-буруузун боттарының баштарыңче халдаткан-дыр.
5 А бир эвес сен Бурганче чүткүүр болзумза,
Күчүлүг Бурганга чанныр болзумза,
6 бир эвес арыг болгаш чөптүг-шынның болзумза,
Ол ам дораан сен дээш хөделип, дузалаар,
аал-оранынны ачы-хавыяң ёзуугар катап база тургузуп каар.
7 Сен эгезинде чөгенчиг ынай-даа турган болзумза,
адак сөөлүңдө өндүр улуг апаар сен.
8 Шаандагы салгалдардан айтырып көр,
оларнын ада-өгбезинин билип алган чүүлүн хандыр көрүп көр;
9 чүгө дээрге бис дүүн чаа төрүтгүнген бис, билир чүевис чок,
чер кырында хүннеривис хөлеге-биле дөмей-дир.
10 Ыңчангаш ол салгалдар сени өөредип, сургап кагзын,
сеткил-чүрөөн чугаа-сөзүңгө ажытсын.
11 Тулаа чок черге хыыргыыш үнер бе?
Суг чок болза, кулузун өзөр бе?
12 Олар ам-даа чечектелип, одура кестинмээн бол,
кандыг-даа оыг-сигенден дүрген кадып каар.
13 Бурганни утгупкан бүгү улустун хуу-салымы ол-дур,

7:16 Иов 9:21; 10:1 || Иов 10:20 || Эккл. 1:2; Ыд. ыр. 38:6-7; 61:10; 143:4 7:17 Ыд. ыр. 8:5; 143:3

7:18 Ыд. ыр. 10:5 7:19 Иов 14:6; Ыд. ыр. 38:14 7:20 Иов 16:12; Ыы. 3:12 8:1 Иов 2:11

8:3 Иов 34:12 8:6 У. ч. 3:33 8:8 Ы. х. к. 32:7 8:9 Ыд. ыр. 101:12; Эккл. 6:12 8:12 Ыд. ыр. 128:6

8:13 Ыд. ыр. 9:18 || Иов 27:8; У. ч. 10:28; 11:7

- Оон ойталаан кижиниң идегели өлүп төнөр.
 14 Ындыг кижиниң ынаныжы удазында астынган,
 ооң чөлөнгижи — ээремчик дузаа-ла.
 15 Ээремчик дузаанга чөленирге, ол үстүп каар,
 оон халбактанырга, ууп шыдавайн баар.
 16 Ындыг улус хүн караанга өзүп үнген үнүшке демей,
 өзүмнери сесерликке чүк башка шөйлүр;
 17 дазылдары оваалап каан даштарже орааштынып кирип,
 хая-даш аразындан чаза булгап үнүп кээр.
 18 А оларны турган черинден тура тыртыптарга,
 ол чер боду-ла олардан ойталап:
 „Силерни кажан-даа көрбээн мен!“ — дээр.
 19 Ындыг улустуң оруунда үнген өөрүшкүзү ыя ол-ла-дыр!
 А черден өскелери үнүп кээр.
- 20 Бурган буруу чок кижиден ойталавас,
 а бузуттуг кижини деткивес!
 21 Ол сээң аксынны каткы-биле,
 боостаанны — өөрүшкүлүг алгы-биле катап база долдуруптар.
 22 А сээң дайзыннарның бак адын хеп дег кедип алып,
 бузуттугларның аалдары чиде бээр!»

Иовтуң чугаазы: Бурган-биле маргыжар арга чок

9 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мен билир мен: ол бүгү ылап-ла ындыг.
 Ынчалза-даа кижичи амытан Бурганның мурнунга канчап агартынары?
 3 Кандыг-бир кижичи Ооң-биле чаргылдажыр дээр болза,
 Ооң салган муң айтгырының чаңгызынга-даа харыылап шыдаар эвес.
 4 Мерген угаанныг-даа, күчү-күштүг-даа кижичи
 Бурган-биле маргышкаш*, менди арткан деп чүве турган бе?
 5 Ооң дагларны канчаар шимчедирин кым-даа билип шыдавас,
 килеңнэнде, оларны буза шаап кааптар.
 6 Бурган черни туружундан чылдырып,
 ону тургускан адагаштарны сириледи туура.
 7 Ол дужаарга, хүн үнмес,
 сылдыстарны таңмалап каарга, чырывас.
 8 Ол дээрлерни чааскаан чада салып,
 далайның бедик чалгыгларын базып чоруп туура.
 9 Ол Чеди-Хаан, Үш-Мыйгак, Үгер сылдыстарны,
 мурнуу чүктүн чырымалдарын чаяап каан.
 10 Ооң ажыл-херээ өндүр улуг, билип аары болдунмас,
 кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок.
 11 Ол мурнум-биле эртер болза, мен көрбес мен,
 чаным-биле эрте берзе, эскербес мен.
 12 Ол хунаап аарга, кым-даа эгидип шыдавас,
 кым-даа Анаа: „Бо канчап бардың?!“ — дивес.
 13 Бурган Бодунун киленин соксатпас —
 Рахавтың* бараан болукчулары безин Ооң мурнунга кээп дүшкен!

* 9:4 Азы: «Кандыг-бир кижичи мерген угаанныг болгаш күчү-күштүг Бурган-биле маргышкаш».

* 9:13 Рахав — хананей мифологияда сугнуң күчүтен моозу.

8:14 Иса. 59:6 8:15 Иов 27:18 8:18 Иов 7:10 8:21 Ыд. ыр. 125:2 8:22 Ыд. ыр. 108:29

9:2 Иов 4:17; 15:14; 25:4 9:3 Иов 10:2 9:6 Иса. 2:19; 13:13; Агг. 2:6 9:8 Иов 26:7; Ыд. ыр. 103:2;

Иса. 40:22; Иер. 10:12; 51:15 9:9 Иов 38:31-32; Ам. 5:8 9:10 Иов 5:9 9:13 Иов 26:12;

Ыд. ыр. 88:11; Иса. 51:9

- 14 Мен канчап Аңаа харыылаар мен?
Ооң-биле маргыжар сөстөрни кайыын тывар мен?
- 15 Актыг-даа болзумза, харыы тудуп шыдавас мен,
Шииткекчимден өршээл дилеп, чангыр ужурлуг мен.
- 16 Ол мээң кыйгымга харыылаар-даа болза,
мени Ол дыңнаар деп бүзүревес мен.
- 17 Ол менче казыргы дег хөмө таварып келгеш,
хей черге балыгларымны көвүдедир-дир;
18 тыныш алып арга бербес-тир,
муңгагдал-биле мени долдурар-дыр.
- 19 Хамык ужур күштө болза, Ол – күчүлүг-дүр,
а шынныг шииткекде болза, ону канчап чедип аар мен?
- 20 Актыг-даа болзумза, аксы-дылым бодумну буруудадыр,
буруу чок-даа болзумза, Ол мени буруулуг деп көөр.
- 21 Мээң буруум чок! Меңээ ам дөмей-ле,
чурталгамны херекке албас апардым, ол мээң хөңнүмге дээпти.
- 22 Бүгү чүвө бир дөмей! Ынчангаш чугаалап тур мен:
Бурган буруу чок-даа кижини, бузуттуг-даа кижини чок кылып турар.
- 23 Хенертен тавараан айгылга өлүртүп турар
буруу чоктарның муңгагдалын Ол кыжырып каттырар.
- 24 Черни бузуттугларның эргезинге хүлээдипкенде,
шииткекчилерниң караан Ол дуглап турар –
а Ол эвес болза, өске кым деп?
- 25 Мээң хүннерим шапкынчыдан-даа дүрген маңнаар –
эки чүүл көрбейн дезип чоруп турлар;
26 дүрген хемелер ышкаш,
олчазынче шүүргедеп баткан эзир ышкаш, караш кыннырлар.
- 27 „Хомудалым утгуптайн,
хөлүгүр хевирим өскерттип, хүлүмзүрүүйн“ – дизимзе-даа,
28 чаа хилинчектен коргар-дыр мен.
Мени агартпазынны билир мен,
29 буруудап артар мен,
ындыг болганда, хей черге күженген херээм чүл?
- 30 Хар суу-биле чунуп-даа алзымза,
саваң-биле холум арыглап-даа алзымза,
31 дөмей-ле Сен мени хир-бокче суптар сен –
хевим безин менден ческинер.
- 32 Бурган дээрге кижини эвес-тир, канчап Ооң-биле маргыжар мен,
канчап Ооң-биле кады шииткек черинче баар мен.
- 33 Бистин аравыста эпгештирикчи чок,
холун ийилдиривисче салыптар кижини чок;
34 Бурган мени девидетпезин дээш,
Ооң мергезин менден чайладыптар кижини чок.
- 35 Чүгле ынчан коргуп-сүртевейн чугаалап шыдаар ийик мен;
бодум буруулуг эвес мен дээрзин чугаалаар ийик мен*».

* 9:35 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчалза-даа байдал ындыг эвес, мен чааскаан мен».

9:15 1 Кор. 4:4 9:19 Иер. 49:19; 50:44 9:20 Иов 15:6 9:21 Иов 1:1, 8 || Иов 7:16; 10:1 9:22 Эккл. 9:2; Иез. 21:3 9:24 Иов 12:17 9:25 Иов 7:6 9:30 Иер. 2:22 9:32 Иов 33:13; 39:32; Эккл. 6:10; Иса. 45:9; Рим. 9:20

Бурганның Иовка амыр-дыш көргүспестээни

10

- 1 «Чуртталгам меңээ ческинчиг апарды,
хомудалымны хосталгаже салыптайн,
качыгдаан сеткилимден ажы-биле чугаалаайн.
- 2 Бурганга чугаалаайн: мени буруулуг дивейн көрөм.
Мээң-биле чүгө чаргылдажып турарыңны тайылбырлам.
- 3 Холунуң чаяалгазын кызагдап, бак көөрү,
бузуттугларнын бодалдарын чүүлдүгзүнери Сеңээ тааржыр-дыр бе?
- 4 Сээң карактарың – өлүр салымныг кижилерни дег бе,
оларнын көөрү дег кылдыр көөр-дүр сен бе?
- 5 Сээң хүннериң кижиге амытаннын хүннери дег бе,
Сээң чылдарың – бөдүүн кижини дег бе?
- 6 Чүгө Сен мээң буруумну дилеп тып тур сен,
бачыдымны илерекседиң тур сен?
- 7 Буруу чогуу Сеңээ билдингир болгай.
Мени кым-даа Сээң холундан камгалап шыдаар эвес.
- 8 Сээң холдарың мени хевирлеп, бүрүнү-биле кылып каан,
а ам мени узуткаар деп тур сен бе?
- 9 Сактып келем, Сен мени дойдан тудуп турдуң,
а ам довурак-доозунче эгидериң ол бе?
- 10 Сен мени иемниң иштинге ботталып турумда, сүт дег төпкөш,
оон эжегей ышкаш хоюдуп каан сен;
- 11 эът, кешти меңээ кедирип,
сөөктер, сиирлер-биле тудуштуруп каан сен.
- 12 Амыдырал биле энерелди меңээ хайырлааш,
сагыш човаашкының-биле амы-тынымны камгалап келдиң.
- 13 А Сээң чүрээңге өске чүүл чаштып турган,
Сээң чүнү бодап турганыңны билир мен.
- 14 Бачыт үүлгетсимзе, Сен мени истеп тывар сен,
кем-буруум дээш кеземче чок арттырбас сен.
- 15 Буруулуг болзумза, ат болур мен!
Актыг-даа болзумза, бажым көдүрүп шыдавас мен:
мээң адым шуут баксырап кагды,
хилинчек менче сиңе берди*.
- 16 Бажым көдүрүп кээримге-ле*,
арзылаң дег халдап кээр-дир сен,
коргунчуг күжүң-биле катап-катап мени согар-дыр сен.
- 17 Меңээ удур херечилелди катап-катап кылып,
килеңинни меңээ удур улам-на күштелдирип,
чаа-чаа аг-шеригни меңээ удур көдүрүп-ле тур сен.
- 18 Сен мени чүгө иемниң иштинден ужулдуң?
Ол үеде өлү бээрим кай, мени кым-даа көрбөс ийик;
- 19 кажан-даа чурттаваан боорум кай,
иемниң иштинден-не чевегже аппарып кааптары кай!
- 20 Мээң кыска назыным төнер четкен-дир.
Мени каапкаш барам, сеткилим бичии-даа болза өөрүзүн –

* 10:15 Азы: «Мээң хилинчээмче көрүп көр». * 10:16 Азы: «Хилинчээм өзүп-көвүдөп тур».

10:1 Иов 7:16; 9:21 10:2 Иов 9:3 10:4 1 Хаан. 16:7 10:7 Иов 2:3 || БI. х. к. 32:39; Иса. 43:13
10:8 БIд. ыр. 118:71 10:9 Иов 4:19; 33:6; Иса. 64:8 10:10 БIд. ыр. 138:13 10:17 Иов 19:12
10:18 Иов 3:11-12; Иер. 20:14-18 10:20 Иов 14:1 || Иов 7:16

21-22 **карангы кара, өлүмнүн хөлегези бүргээн,
дүмбөй карангы оранче, айй-бажы тывылбас черже
эглиш чок чоруур бетинде өөрүзүн.**

Софарның чугаазы: Иов Бурганче холун сунар ужурлуг

11

1 Наама чурттуг Софар мынча деп харыылаан:

- 2 «Хөй сөзүң харыы чок артар бе,
чечээргээн-биле агартынар сен бе?
3 Сен чулчурууруңга, өске улус ыгташпас бе,
кочулал кылырыңга, ай дээр кижичок бе?
4 „Мээң бодап турарым шын,
Бурганның мурнунга арыг мен“ – дээр-дир сен.
5 Таанда! Бурган сеңээ харыылап,
аксы-сөзүн ажыткан болза!
6 Ол сеңээ чажыт мерген угаанны ажыдарга,
ооң аажок ханызын көрүп каар турган ийик сен*.
Билип ал: Бурган кем-бурууннун чамдызын
кеземче чок арттырган-дыр.
7 Бурганның чажыттарын дилеп тып ап,
Күчүлүг Бурганны бүрүнү-биле билип ап шыдаар сен бе?
8 Ооң мерген угааны дээрден бедик – анаа чедер харыың бар бе?
Алдыы орандан-даа ханы – канчап билип аар сен?
9 Ооң хемчээли черден узун,
далайдан калбак.
10 Бир эвес Ол келгеш, кижини кара-бажыңче октапса,
суд чыылдырыпса, кым Ону доктаадырыл?
11 Ол хоозун улусту билир, бузут-бакты көрүп турар –
ону анаа эрттирбес-даа.
12 Черлик элчиген кижичок төлү төрүвээн шаанда,
хос баштыг кижичок угаан кирбес.
13 Сеткил-чүрээңге шын угланышкын берип,
Бурганче холун сунар болзунза;
14 холунда бачыдынны ыңай октап,
бузут-бакты аалыңдан сывырыптар болзунза,
15 бакка борашпаан арныңны көдүрүп,
бут кырыңга быжыг турар сен, коргуп-сүртөвөс сен.
16 Ынчан биеэги човулаңны,
шагда агып баткан суг дег, уттуптар сен.
17 Сээң чуртталгаң дал дүштен-даа чырык апаар,
караңгыны даң хаяазы солуптар.
18 Оожургай бээр сен, чүгө дээрге идегел турар;
камгалалдыг бооп, тайбың удуп шыдаар сен.
19 Дыштанып чыдар сен – кым-даа сеңээ кыжанмас;
хөй-ле улус сээң ээ көрнүүшкүнүң дилээр.
20 А бузуттугларның карактары имистелип өжөр,
оларга хоргадаар чер турбас,
оларның идегели – эстип-хайлы бээр».

* 11:6 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол сеңээ Бодунун чажыт мерген угаанын ажыдып бээр ийик, чүгө дээрге ёзулуг мерген угаан ийи янзы уткалыг болур».

10:21-22 Бд. ыр. 87:7, 13 || Бд. ыр. 38:14 11:1 Иов 2:11 11:4 Иов 10:7 11:8 Бд. ыр. 138:8
11:10 Иов 9:12; 12:14 11:13 Бд. ыр. 142:6 11:14 Иов 22:23 11:17 Иов 22:28; У. ч. 4:18; Иса. 60:3; Дан. 12:3
11:19 У. ч. 3:24

Иовтуң чугаазы: мерген угаан биле күчү-күш — Бурганда

12 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- ² «Силер чок болзунарза, мерген угаан-даа турбас,
ол хире кончуг кижилер-дир силер!
- ³ А менде база, силерде дег, угаан бар,
силерден чүм-биле-даа дорайтаваан мен.
Чугаалап турар бүгү чүвенерни кым билбезил!
- ⁴ Ооң мурнунда Бурганны кыйгыарымга,
Ол харыылап-даа турган болза,
мен ам эш-өөрүмге кочу-шоот апардым,
мен, актыг, кем-буруу чок кижиге,
кочу-шоотка кирдим.
- ⁵ Амыр-шөлзөн улус айыылга таварышканнарны бодалында бак көөр,
быжыг туруштуг улус тендиш дээннерни кыжырыр*.
- ⁶ А дээрбечилерниң аалдары амыр-мендиге,
Бурганны киленнедип турарлар тайбың чуртталгалыг —
Ооң холу оларны камгалап турар.
- ⁷ Дириг амытаннардан айтыр — тайылбырлап бээрлер,
дээрниң куштары сеңээ чугаалап бээр;
⁸ черден билип ал — ол тайылбырлап бээр,
далайның балыктары сеңээ медээлеп бээр.
⁹ Дээрги-Чаяакчының холу ынчалдыр кылып каанын
оларның кайызы билбезил?
¹⁰ Ооң холунда — бүгү дириг амытанның тыны,
кижи бүрүзүнүн тыныжы.
- ¹¹ Дылдың аыш-чем амданын шенээри дег,
кулак сөстөрни ылгап дыңнап турар эвес бе?
- ¹² Мерген угаан — кырганнарда бе,
узуң назын угаан-сарыылга чедирер бе?
¹³ Мерген угаан биле күчү-күш — Бурганда,
арга-сүме биле угаан-сарыыл — Бурганда!
- ¹⁴ Ооң үрөп каан чүвези катап тургустунмас.
Ооң хоругдап каан кижизи хосталып шыдавас.
- ¹⁵ Бурган сулгарны тырттылдырыптарга, соглуп каарлар,
а аксыптарга, чер кырын хөме аптарлар.
- ¹⁶ Күчү-күш, мерген угаан Ооң-биле кээр,
мегечи-даа, мегелеттирген-даа кижиге Ооң эргезинде.
- ¹⁷ Ол дээди дүжүметтерни бодал чок кылып,
чернин шийткекчилерин мелегей улус кылып каар;
¹⁸ хааннарның эрге-дужаалын дүжүрүп,
оларнын белин чалчаның союндаа-биле шарып каар;
¹⁹ Бурганның бараалгакчыларын бодал чок кылып*,
шыдалдыг улусту чыттыр шааптар;
²⁰ бүзүрелдиг улустуң чугаазы үнмес кылып,
ирейлерниң угаанын ышкындырып каар;
²¹ даргаларны бак ат-биле бүргөп,
күчүлүг улустуң курун чежип, кошкадып каар.

* 12:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Амыр-шөлзөн улус чырыткыже бодалында сагыш салбас, а ону тендиш деп турарларга белеткеп каан».

12:4 Ыд. ыр. 90:14 || Иов 16:10; 17:2; 30:1 12:6 Иов 21:7 12:10 Сан. 16:22; Дан. 5:23; Аж.-ч. 17:28
12:11 Иов 34:3 12:12 Иов 32:7 12:14 Эккл. 7:13 || Иов 11:10 12:17 Иов 9:24 12:18 Дан. 2:21; 5:20
12:21 Ыд. ыр. 106:40; Иса. 40:23

- 22 Бурган дүмбейниң ханызын ажыдып,
 карангыны чырыкче үндүрүп турар;
 23 чоннарны көвүдөдип база чок кылып,
 аймактарны тарадыр көжүрүп база бөлүп турар;
 24 чоннун баштыңнарының угаанын баларадып,
 орук-чирик чок, ээн черге азып-тояарыңче албадап турар.
 25 Оларны караңгыда, чырык чокта суйбандырып чорудуп,
 эзрик улусту дег, тендинейндир кылаштадыр».

Иовтуң эштериниң чугаа-сооду хоозу

13

- 1 «Мен бодум база ол бүгүнү көргөн болгай мен,
 ол бүгүнү дыңнаан, билип алган болгай мен.
 2 Силерниң билир чүвеңерни мен база билир мен,
 силерден дорайтаар чүм-даа чок.
 3 Ыңчалза-даа Күчүлүг Бурган-биле чугаалажыксадым,
 Ооң-биле мээң херээм дугайында маргыжыксадым.
 4 А силер мени меге-биле ораап-шарып тур силер,
 шуптуңар ажык чок эмчилер-дир силер.
 5 О, силер шупту ыгыттавайн барган болзуңарза!
 Силерниң мерген угаанныгыңар ол боор ийик.
 6 Мээң барымдааларымны хандыр көрүңер,
 чемеледиг чугаамны дыңнаңар.
 7 Бурганга силерниң мегенер херек бе,
 Ол дээш мегелээр силер бе?
 8 Ооң талазында болуп,
 чаргы-чаалызыңга Ону камгалаксап тур силер бе?
 9 Бурган силерни шенээр болза, та канчап баар силер.
 Кижини дег, Ону дуурайлаар силер бе?
 10 Бир эвес чажыды-биле чөптүг эвес көөр болзуңарза,
 Ол силерни албан чемелээр.
 11 Ооң өндүр бедии силерни коргудуп,
 Ооң ыдыпканы коргуушкун силерни бүргей аптар-дыр.
 12 Силерниң чугаа-соодуңар — ыйба-хүл дег-дир,
 камгалалыңарны дойдан кылган-дыр.
 13 Ыттаваңар, ам мен чугаалаайн,
 а ооң соонда мээң-биле болур чүве болуп турзун!
 14 Бодумну кончуг улуг айылыга таварыштырып тур мен —
 амы-тынымны адыжымда салып алдым.
 15 Бурган мени өлүрүп каар-дыр, идегел чок-тур*,
 чүгле оруумну Ооң мурнунга камгалап алыйн.
 16 Мээң камгалалым ол-дур, чүге дээрге
 Бургандан ойталаан кижини
 Ооң мурнунче чоокшулап диттикпес.
 17 Дыңнаңар, мээң сөстөримни дыңнаңар,
 мээң чугаамче кичээнгейден салыңар.
 18 Бодумнун чаргымны эгелеп алдым,
 агарып үнеримни билир мен.
 19 Мени буруудадып шыдаар кым барыл?
 Буруум бар болза, ыдым чидип, өлүп каар мен.

* 13:15 **Өске бурунгу сөзүглелде** «Ол мени өлүрүп кагзын, а мен Аңаа идегээр мен» деп бижээн.

12:22 Дан. 2:22; Өккл. 12:14; 1 Кор. 4:5 12:23 Иса. 9:3; 26:15 12:24 Бд. ыр. 106:40 12:25 Ы. х. к. 28:29;
 Иов 5:14 || Бд. ыр. 106:27 13:3 Иов 23:4 13:5 У. ч. 17:28 13:9 Гал. 6:7 13:19 Иса. 50:8

- 20 Бурганым, Сенден чүглө ийи дилээм бар,
 ынчан Сенден оон ынай чаштынмас мен:
 21 Бодунуң холунну менден ырадып көрөм;
 Сээң ытканың коргуушкун мени сирилетпезин!
 22 Ынчан мени кый девит – харыылаар мен;
 азы чугаалаарын чөпшээрээш, Бодуң харыыдан берип көрөм.
 23 Мээң бачыттарым, бузут-багым кайы хире хөйүл?
 Багай үүлгедиглерим, бачыттарымны көргүзүп көрөм.
 24 Чүгө Сен менден арның чажырып,
 мени Бодунуң дайзының деп санаар сен?
 25 Дүшкөн бүрүнү коргудар сен бе,
 кургаг тараа саваңын истеп сүрөп сен бе?
 26 Меңээ аар-берге салым-чолду бижип кагдың –
 аныяк шаамның бачыттары дээш кезедип тур сен бе?
 27 Сен мээң буттарымны кинчилеп,
 мээң оруумну базым санай харагалзаар дээш,
 таваңгайларымны демдектеп кагдың*.
 28 Кижини амытан ирик чүүл ышкаш,
 үзүт-ховаган чигген хөп ышкаш үстүп-ойлу бээр».

Өлүм бүгү улусту дүргөн сүрүп чедер

14

- 1 «О, херээженден төрүтүнгөн кижини!
 Ооң назыны кыска, качыгдал-биле пөккөн болур.
 2 Чечек ышкаш частып келгеш, онуп каар,
 хөлөгө ышкаш ынай болгаш, чиде хона бээр.
 3 Сен ындыг кижиге топтап көрүп тур сен бе?
 Сен мээң-биле чаргылдажыр деп тур сен бе?!
 4 Арыг эвес чүүдден арыг чүүлдү кым боттандыраары?
 Кым-даа эвес!
 5 Кижиниң назынын доктаадып каан-дыр,
 Сен ооң чурттаар айларын санап кааш,
 ооң ажа баспас кызыгаарын салып каан болганында,
 6 көрүжүннү оон чайладып, анаа дыштан хайырла,
 хөлөчик дег, ол бодунуң ажыл хүнүн төндүрзүн.
 7 Ыяшка безин идегел турар болгай:
 ону ужуруп-даа каарга, ол дирлип кээр,
 чаш өзүмнөр катап үнүп кээр.
 8 Чер иштинге ооң дазылдары кырып калган,
 төжөө довурак-биле шыптынып, өлү берген-даа болза,
 9 сугнуң амданын апкаш, ол ногаарарып,
 чаа тараан ыяш дег, будукталып эгелээр.
 10 А кижини өлүп каарга, күжү ону кааптар,
 ооң тыны үстүп каарга, ол ам кайдал?
 11 Хөлдүн суунуң тырттына бээри дег,
 хемниң соглуп, кургап каары дег,

* 13:27 Азы: «Базымнарарымны кызыгаарладың». Мында эрте-бурунгу шагда чагыртпас кулдарга ажыглап турган чаңчылчаан хемчеглер – хол-бут, моюнну дөңгүлээри болгаш таңмалаарын тодарадып бижип турар. Таңманы анаада хавак биле холга базар, ынчаарга буттуң таваңгайларын база таңмалап каап болур турган.

13:21 Бд. ыр. 38:11 || Иов 33:7 13:22 Иов 14:15 13:24 Иов 19:11; 33:10 13:25 Бд. ыр. 82:14
 13:26 Бд. ыр. 24:7 13:27 Иов 33:11 13:28 Иса. 50:9; Иак. 5:2 14:1 Иов 15:14; 25:4 || Э. д. 47:9
 14:2 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 101:12; 143:4; Эккл. 6:12; 8:13 14:4 Иов 15:14 14:6 Иов 7:19 || Иов 7:1-2
 14:11 Иса. 19:5

- 12 кижиге база чыдыпканда, туруп келбес,
дээрлер чиде бербээн шаанда, одунмас –
уйгузу сергеп, тура халывас.
- 13 О, Сен мени өлүглер оранынче дүжүрүпкеш,
Сээң килеңиң соксагыже, чажырып турган болзунза!
Оон мени сактып кээр хуусааның
доктаадып каан болзунза!
- 14 Өлгөн кижиге дирлип кээр бе?
Күш-ажыл албанының бүгү хуннеринде
дыштаныр үемни манаар ийик мен.
- 15 Сен ынчан кыйгырар ийик сен, а мен харыылаар ийик мен,
чүгө дээрге Бодунуң чаяалганың чоктаар сен.
- 16 Сен ынчан мээң базымнарымны санаар ийик сен,
а бачыттарыңны истеп тыварын соксадыр ийик сен.
- 17 Мээң кем-буруумну дүрүп шыгжап, таңмалап,*
үүлгеткен херектеримни малгаш-биле дуй чаап каар ийик сен.
- 18 Ынчалза-даа дагның үүрмектелип, бустуру дег,
хаяның туружундан шимчеп-чылары дег,
19 сугнуң даштарны чуй шаап, үрээри дег,
үрлээш, хөрзүннү арыда шавары дег,
кижиге амытаннның идегелин Сен ынчаар узуткаар-дыр сен.
- 20 Сен ону төңчүзүңгө чедир кызагдаар сен, ол чоруй баар;
ооң арын-шырайын өскерткеш, ыңай чорудуптар сен.
- 21 Ажы-төлүнүң хүндүлөдип чоруурун-даа ол кижиге билбес,
оларны хомудадып-даа турар болза, ол эскербес.
- 22 Чүгө ооң мага-бодун бодунуң аарышкызы хинчектээр,
ооң сеткили боду дээш качыгдаар*.

Элифазтың чугаазы: бачыттыглар чогуур кеземче алып

15

- 1 Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:
- 2 «Мерген угаанның кижиге хей-хоозун сөстөр-биле харыылаар бе,
бодунуң иштин изиг хат-биле долдурар бе?
- 3 Ол утка чок сөстөр-биле,
ажык чок чугаа-биле удурланыр бе?
- 4 Бургандан коргуушкунну ыңай октапкан-дыр сен,
Анаа мөргүүрү чүү-даа эвес деп бодаар-дыр сен.
- 5 Кем-бурууң сени ол чугааларга өөредип каан-дыр,
авыяс-кажар сөстөрни шилип алган-дыр сен.
- 6 Сени мен эвес, бодунуң аксы-сөзүң буруудатты,
бодунуң-на чугааларың сеңээ удур херечилеп тур.
- 7 Азы баштайгы кижиге бооп төрүттүнгөн сен бе,
тейлерни тургуспаан турда, чаяаттыңан сен бе?
- 8 Бурганның чөвүлелинге турган сен бе,*
Ооң мерген угаанын сиңирип алган сен бе?

* 14:17 Эрге-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө чажыт байдалдыг документиленери, оларны өске улус номчувазын дээш, таңмалап каар турган. Иов ооң буруузун көзүлдүр салбазын күзеп турар.
* 15:8 Бурганның чөвүлели – черниң хааны-биле дөмейлештир, Дээрги-Чаяакчы дээрлерде Бодунуң чоок дүжүмөттериниң – «Бурганның оолдарының» азы «дээрниң аг-шериниң» хүрээлинде турар (3 Хаан. 22:19-22 көр).

14:12 Бд. ыр. 88:30 14:13 Иов 21:13 14:14 Иса. 26:19 || Иов 7:1 14:15 Иов 13:22 14:16 Иов 31:4; 34:21
14:21 ЭККЛ. 9:5 15:1 Иов 2:11 15:2 Иов 16:3 || Иов 6:26 15:6 Иов 9:20; Лк. 19:22 15:7 У. ч. 8:25;
Бд. ыр. 89:3 15:8 Иер. 23:18

- 9 Бистин билбезивис чүнү билип алган сен,
угаап шыдавазывыс чүнү угаап билген сен?
- 10 Бистин аравыста буурул баштыг-даа, кырган-даа улус –
сээң ачаңдан улуг назылыглар бар-дыр.
- 11 Сеңээ Бургандан келген аргалал,
сеңээ чугаалаан чымчак сөстөр эвээш болду бе?
- 12 Сеткил-чүрээң сени кайнаар тыртып тур,
чүге сээң карактарың киленден кыптыгып тур?*
- 13 Бурганга хорадаар-дыр сен,
аксындан ындыг сөстөр үнүп турар-дыр.
- 14 Киж и амытан деп кымыл, ол канчап арыг боорул,
херээженден төрүттүнген киж и канчап актыг боорул?
- 15 Бир эвес Бурган ыдыктыг төлээлеринге безин бүзүрөвес,
Ооң караанга дээр безин арыг эвес көстүр болза,
- 16 бузут-бакты суг ышкаш ижип турар,
чүдек-бужар, шаарланчак киж и төрөлгөтенде чүү боор!
- 17 Сеңээ тайылбырлап берейн, мени дынна,
бодумнуң көргенимни чугаалап берейн;
- 18 мерген угаанныгларның медеглээни,
ада-өгбезинден дыңнааш, чажырбаан чүвезин чугаалаайн.
- 19 (Чер-чуртувусту чүгле оларга берген,
оларга даштыкы киж и салдар халдатпаан.)
- 20 Бузуттуг киж и бүгү назынында хилинчек көөр,
кызгадкчы санныг чылдарда чурттаар;
- 21 ооң кулаанга коргуушкуннуң алгы-кышкызы дыңналыр,
амыр-тайбың чурттап орда, узуткакчы аңаа чедип кээр;
- 22 дүмбей черден үнүп кээринге ол бүзүрөвес,
хылыш ону манап турар.
- 23 Ол аъш-чем дилеп тояап, „Кайыын тып аарыл?“ деп бодап чоруур*,
дүмбей караңгы үе ам дораан кээрин ол билип каар.
- 24 Түрегдел биле кызгадал ону коргудуп,
дайынга белен хаан ышкаш, ону ажып турар –
- 25 чүге дээрге ол Бурганга удур холун аннып,
Күчүлүг Бурганга удурланып,
- 26 аар, быжыг дозуг-камгалал туткаш,
Анаа удур турамы-биле халдап үнген-дир.
- 27 Бузуттуг киж и бодунуң арнын, мага-бодун
чагландырып алган-даа болза,
- 28 хоозураан хоорайларга,
буступ кээп дүжер четкен,
кагдынган бажыңнарга чурттай бээр.
- 29 Ооң эт-хөреңгизи, бай-байлаа бүдүн артпас,
кошкулу чер кырынга өзүп-көвүдөвес.
- 30 Ол караңгыдан камгаланып шыдавас,
будуктарын чалбыыш чиген ыяш дег апаар,
Бурганның тыныжы ону хадып апаар*.
- 31 Ынчаар будалган киж и хоозун чүүлге хей-ле идегээр,
ооң шаңналы чүгле хоозун чүүл боор болгай.

* 15:12 Азы: «Сээң көрүжүң чоп кончуг улуургагыл?» * 15:23 Азы: «Ол тояап чорааш, сек чиир куштар чемижи апаар». * 15:30 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң чечээ онуп дүжер» деп бижээн.

15:9 Иов 12:3; 13:2 15:14 Иов 4:17; 9:2; 14:1; 25:4-6; Ыд. ыр. 50:7 15:15 Иов 4:18; 5:1; Ыд. ыр. 88:6;
Зах. 14:5 15:16 Иов 34:7; У. ч. 19:28 || Иов 25:6 15:18 Ыд. ыр. 77:4 15:27 Ыд. ыр. 72:7
15:30 Иов 4:9

- 32 Ол хуусаа бетинде кадып каар,
ооң будуктары бүрүлөнмес –
33 ол, виноград сывы дег, бышпаан каттарын дүжүр октаар,
олива ыяжы дег, ооң чечектери тоглап каар.
34 Бургандан ойталаан улустуң чыыжы үре-түннел чок боор,
хээли алыр улустуң аалдарын от чиптер.
35 Хай-бачыг-биле иштелген улус бузут-бакты төрүп алыр,
оларнын ишти-хөңнү кара сагышты быжыр бодап чоруур».

Иовтуң чугаазы: Бурган-даа, кижилер-даа менден хая корну берген

16

¹ Иов мынча деп харыбылаан:

- 2 «Мен ол ышкаш чүүлдү хөйү-биле дыңнаан мен;
силер шупту аргалал эвес, човалаң эккелдинер!
3 Хоозун чугааның төңчүзү бар бе?
Ынчаар харыбылаарынче сени чүү албадап тур?
4 Силер мээң орнумга турган болзунарза,
мен база силер ышкаш чугаалаар ийик мен –
силерге удур чалчырап,
бажымны чемелелдиг чаяр ийик мен;
5 силерни аксы-сөзүм-биле „быжыктырып“,
эрним шимчеткеним-биле „аргалаар“ ийик мен.
- 6 Чугааланырымга-даа, аарышкым намдавас,
ыттавазымга-даа, оожургавас.
7 Бурган мээң чилчиимни шуут үстү,
чоок кижилеримни чок кылып каапты.
8 Меңээ удур херечилел кылдыр Ооң холу мени тудуп алган,
арып баксырааным база меңээ удур херечи бооп,
мени арнымга чемелеп тур.
9 Дайзыным менче кезе кайгап тур,
Ол килеңнеп, өжээргээш, мени үзерлеп-чазарлап,
диштерин менче кыжырадып тур.
10 Улус мени чидиг дылы-биле дорамчылап тур,
базымчалап, чаагымче дажып тур,
меңээ удур шупту катгыжып алдылар.
11 Бурган мени бак улуска хүлээдип берген,
бузуттугларның холунче киир октапкан.
12 Мен дүвүрел чок турдум, а Ол мени чуура шаапкан,
мойнумдан сегирип алгаш, буза шаап,
Бодунун согуннарынга кара кылдыр тургузуп алган.
13 Ооң согуннары кайыын-даа ужуп кээп тур;
Ол мээң бүүректеримни кээргел чок өттүр адып,
өдүмнү черже төп тур;
14 күштүг дайынчы дег, менче хөме халдап,
улай-улай балыглап-ла тур.
- 15 Мен качыгдалдың хевин кедип алдым,
алдар-адым довуракка боражып чыдыр.
16 Ыы-сыыдан арным кыза берди,
карактарымны дүмбей дуглап тур.
17 А мээң холдарым шын эвес чорук кылбаан,
мээң мөргүлүм арыг!

15:32 Иов 22:16; Бд. ыр. 54:24 15:34 Иов 20:26; Бд. ыр. 20:10 15:35 Бд. ыр. 7:15; Иса. 59:4; Иак. 1:15
16:3 Иов 15:2 16:7 Иов 1:15-19 16:9 Бд. ыр. 34:15; 36:12 16:10 Иов 12:4; 17:2; 30:1 | Иса. 50:6
16:12 Иов 7:20 16:13 Иов 20:25

- 18 О, чер, мээң ханымны чажырба,
мээң алгы-кышкым утгундуруп, чиде бербезин!
19 А ам безин дээрде мээң Херечим бар,
Ол меңээ өрүтен болчуп кээр.
20 Эш-өөрүм мени кочулап тур,
а караам чажы Бурганның мурнунда аккан.
21 Ийи кижги аразында херекти дег,
Бурган биле кижинин аразында чаргыны чарып болур турган болза!
22 Санныг чылдарым эрте бээр болгай,
эглип келбес орукче чоруй баар мен».

Иовтуң идегели буурап калган

- 17** ¹ «Мээң тыныжым үстүр четкен,
назыным төнер деп барган,
чевег мени манап чыдар.
2 Долгандыр — чүгле кочуургактар,
оларның дорамчылалындан карактарым шимдинмес-тир.
3 Бурганым, меңээ Бодун болчуп көрөм —
мен дээш оон өске кым дагдынарыл?
4 Бо улустуң чүрөөн чүве билип албас кылып каан-дыр сен,
ынчангаш оларга ажып тиилээр арга бербес сен.
5 Бодунуң ажык-кончаазы дээш эжин садыптарынга белен кижиниң*
ажы-төлүнүң карактары имистелип өжөр.
6 Бурган мени өскелерге кочу-шоот,
улуска арнынче дүкпүртүр кижги кылып кагды.
7 Качыгдалдан карактарым шоозу өжүп калган,
мага-бодум хөлөгө дег апарган.
8 Чөптүг улус ол бүгүнү көргөш, ангадаар,
буруу чоктар Бургандан ойталааннарга хорадаар.
9 Чөптүг-шынның кижги оруундан өскээр барбас,
холдары арыг кижги улам-на быжыгар.
10 Силер шупту бээр келиңер,
араңардан мерген угаан тыппас-тыр мен!
11 Мээң чуртталгам эрте берген,
идегелим буурап калган,
чүрөөмниң күзедери өлүг.
12 Бо улус дүннү „хүн-дүр“ деп мегелеп:
„Чырык чоокта-дыр“ — деп тур, а долгандыр — дүмбей.
13 Идгээр мен бе, мээң бажыным өлүглер оранында-дыр,
дөжөөмни дүмбей караңгыда чадып аар мен;
14 чевегге: „Ачам сен“,
курттарга: „Авам сен, угбам сен“ — дээр мен.
15 Идгелим черле бар бе?
Мээң идгезэн чүүлүмнү кым көрүп шыдаарыл?
16 Ол өлүглер оранының хаалгазынче бада бээр,
Мээң-биле кады черге чыдып аар*».

* 17:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мынды: «Бодунуң эш-өөрүңгө чашпаалаар кижиниң». * 17:16 Азы: «Идгелим өлүглер оранының хаалгазынче бада бээр бе, мээң-биле кады черге чыдып аар бе?»

16:19 Ыд. ыр. 88:38 . 17:2 Иов 12:4; 16:10; 30:1 . 17:3 Ыд. ыр. 118:122; У. ч. 22:26 . 17:6 Ы. х. к. 28:37; Иов 30:9 . 17:11 Иов 7:6 . 17:12 Иса. 5:20 . 17:13 Эжкл. 12:5 .

Вилдадтың чугаазы: бузуттугларның чырымы өжүп каар

18 ¹ Шуах чурттуг Вилдад мынча деп харыгылаан:

- ² «Чугааларыңар кажан төнерил?
Боданып көрүңер – оон чугаалажыбылы.
- ³ Мал-маган дег болуп,
силерниң караңарга мелегейзип көзүлгөн херээвис чүл?
- ⁴ Иов, сен килеңнээш, бодунну хинчектеп тур сен.
Сен дээш чер ээнзирээр бе азы
хая-даш турган туружундан шимчээр бе?
- ⁵ Бузуттуг-бак кижиниң чырымы өжүп каар,
ооң одундан чаштанчы безин артпас;
⁶ ооң аалында чырык дүмбей бооп хуулар,
ооң чырыткызы өже бээр.
- ⁷ Ооң базымнары күжүн чидириптер,
бодунуң-на бодалдары ону ужур шааптар.
- ⁸ Ооң буттары какпаже киир базар,
четкиже хөме кылаштай бээр;
⁹ дузак ооң ээжээнден тудуп аар,
хендир ооң мага-бодун ораай шааптар;
- ¹⁰ черде аңаа чажыт какпа салып каан,
кокпада ону ая манап турар.
- ¹¹ Ындыг кижини чер болгандан коргуушкун сүртедип,
ыңай-бээр дезип маңнаарыңче албадап турар.
- ¹² Аштан ооң күжү кошкай бээр,
айгыл-халап ооң чанында манап турар.
- ¹³ Өлүмнүң дун төлү ооң мага-бодун хемирер,
кежин оюп-дежип, чиптер.
- ¹⁴ Идегеп турган аалындан ону ушта тырткаш,
Коргуушкуннар хааныңче* аппаар.
- ¹⁵ Хары улус ооң аалыңга чурттай бээр*,
ооң чурттаан черинче изиг күгүр кудуптар.
- ¹⁶ Бузуттуг-бак кижиниң адаанда дазылы кадып каар,
үстүндө будуктары кургап каар.
- ¹⁷ Ооң дугайында сактыышкын чер кырындан чиде бээр,
кудумчуларга улус ооң адын уттуптар.
- ¹⁸ Амылыглар ораныңга ол артпас кылдыр,
ону чырыктан дүмбейже сывырып чорудуптар.
- ¹⁹ Чонунуң аразыңга ооң ажы-төлү, үре-салгалы артпас,
ооң чурттап турган черинге чоок кижилери артпас.
- ²⁰ Ооң салым-хуузун дыңнааш, барыын чүкте улус коргар,
чөөн чүкке база сүрээдеп сирилээр*.
- ²¹ Бузуттуг-бак улустуң оран-савазы,
Бурганны билбес улустуң чурттаар чери ындыг үүлеге таваржыр».

* 18:14 Коргуушкуннар хааны – өлүмнүң оюскан ады. * 18:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чалбыыш ооң аалыңга туруп аар». * 18:20 Азы: «Келир салгалдар коргар, эрткен-даа салгалдар сүрээдеп сирилээр».

18:1 Иов 2:11; 8:1 18:3 Ыд. ыр. 72:22 18:5 Иов 21:17; У. ч. 13:9; 24:20 18:7 Иов 5:13
18:8 Ыд. ыр. 9:16; 139:6 18:11 Иов 15:21; 20:25; 27:20 18:15 Э. д. 19:24; Ыд. ыр. 10:6; Иез. 38:22
18:17 Иов 24:20; Ыд. ыр. 33:17; У. ч. 10:7 18:19 Ыд. ыр. 20:11 18:21 Башт. 2:10; Иер. 9:3; 2 Фес. 1:8

Иовтуң чугаазы: Камгалакчым меңээ болчуп кээр

19 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- ² «Мени кайы хире үр хилинчектээр силер, сөстөринер-биле човалаңга таварыштыгарар силер?
³ Он катап мээң сеткилимни хомудаттыңар, мени кызагдаарындан ыятпас-тыр силер.
⁴ Бир эвес ылап-ла бачыт кылган болзумза, бачыдым мээң-биле артып каар ийик.
⁵ Бир эвес ылап-ла мээң мурнумга өрү көрдүнүп, адым баксырааны дээш мени чемелеп турар болзуңарза,
⁶ билип алыңар: мени Бурган бак аажылаан-дыр, Ооң четкизи мени ораап алган-дыр.
⁷ „Ат кылып турлар!“ деп алгыраарымга, харыы чок-тур. дуза дилеп кыйгыраарымга, шынныг шииткел чок-тур.
⁸ Бурган мээң оруумну боогдап алган — эрттинмес-тир, кокпаларымны дүмбей-биле шып каан.
⁹ Алдар-хүндүнү менден дүжүр тырткаш, бажымдан одагамны ушта соп алган.
¹⁰ Чер болгандан мени соп тур — өлдүм-не! Идегелимни, ыяш ышкаш, тура тыртып каапкан.
¹¹ Ооң килеңи менче кыптыккан, Ол мени дайзыны кылдыр санап алган.
¹² Ооң шериглери чыгып алган, менче халдап кел чыдар, менче орук изеп, мээң аалымны бүзээлеп турар.
¹³ Ха-дуңмамны Ол менден ырадып каапкан, таныш-көрүштерим мени өскелээр апарган;
¹⁴ чоок кижилерим мени каапкаш барган, өөрлерим уттупкан.
¹⁵ Бажынымда шаандагы аалчыларым, кыс хөделдерим мени өске кижиде деп санап, хары кижиде дег көрүп тур.
¹⁶ Чалчамны кый дээримге, харыылапас-тыр, аңаа чанныр ужурга таваржыр-дыр мен.
¹⁷ Мээң тыныжым кадайымның хөңнүнге дээпкен, кады төрөөннерим* менден чүдексинер-дир;
¹⁸ бичии уруг-дарыг безин мени тоовас-тыр, көстүп кээрим билек, дорамчылап кочулаар-дыр.
¹⁹ Чоок эштерим менден ческинер-дир, ынак чораан улузум меңээ удур апарды.
²⁰ Дөрт сөөк апардым, мээң амы-тыным үстүр четти*.
²¹ Кээргеңер! Мени кээргеңер көрүңер, эш-өөрүм. Бурганның холу меңээ удур-дур:
²² чүге мени, Бурган ышкаш, истеп сүрүп тур силер, мага-бодумну хемдээш, тотпайн тур силер?

* 19:17 Азы: «Бодумнуң ажы-төлүм». * 19:20 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мага-бодумну дижим-биле ызырып тур мен».

19:7 Иов 24:12; Авв. 1:2 19:8 Иов 3:23; Быг. 3:9 19:9 Бд. ыр. 88:40 19:11 Иов 13:24; 33:10
 19:12 Иов 10:17 || Иов 30:12; Быг. 3:5 19:13 Бд. ыр. 30:12; 37:11; 68:9; 87:9 19:17 Иов 2:9
 19:18 4 Хаан. 2:23 19:21 Руф 1:13; Иов 1:11

- 23 О, мээң сөстөрими бижип каан болза,
оларны дүрүг-номга шыйып кагза;
24 демир кески-биле коргулчунга оя кезип,
дашка мөңгези-биле оюп кагза!
- 25 А мен билир мен – Камгалакчым дириг,
адак сөөлүндө Ол чер кырынга меңээ болчуп чедип кээр!*
- 26 Кожим сойлу бээрге безин,
мага-бодумдан чарлып тура,
Бурганны көрүп каар мен.
- 27 Мен Ону бодум көрүп каар мен, өске кым-даа эвес*,
бодумнуң караам-биле көрүп каар мен.
Хөрээмде чүрээм туруптарының кырында келди!
- 28 А силер мени истеп сүрүксеп,
айыыл-халавым дээш бодумну-ла буруудадып тур силер –
29 ыңдыг болганда, хылыштан коргунар,
килеңни хылыш-биле кезедир болгай;
силерни шиидип каар деп билип алынар».

Софарның чугаазы:

бак кижиге Бургандан кандыг үлө-салым кээрил

20

- 1 Наама чурттут Софар мынча деп харыылаан:
- 2 «Дүвүрэнчиг бодалдарым харыыла деп албадап тур,
хөлзээшкиним мени амыратпастады.
- 3 Мени дора көргөн чемелелди дыңнап тур мен –
угаан-сарылым мени харыыла деп тур.
- 4 Шаг шаандан бээр, Бурган чер кырынга
кижини чурттадып каандан бээр
кандыг турганын билбес эвес сен –
5 бузуттут-бак кижиниң хөглээшкини үр болбас,
Бурганны тоовас кижиниң өөрүшкүзү бичии када болур.
- 6 Ооң улуургаа кудай-дээрге чедер-даа болза,
ол бажы-биле булуттарга үзер-даа болза,
7 бодунуң мыяа ышкаш, кезээ-мөңгедө чиде бээр,
ооң мурнунда ону көргөн улус: „Ол кайыл?“ дижир.
- 8 Дүш ышкаш, ол ужуп чоруй баргаш, тывылбас,
дүнеки көстүүшкүн дег, чиде бээр;
9 ону көрүп турган кижини оон ыңай көрбес,
чурттаан чери база ону оон ыңай көрбес.
- 10 Ооң ажы-төлү ядыылар мурнунга чашпаалаар,
ол бодунуң холу-биле чыып алган байлаан эгидип бээр.
- 11 Мага-бодунда сиңген аныяк күш-шыдалы
ооң-биле кады довуракче хөмдүне бээр.
- 12 Бузут ыңдыг кижиниң аксынга амдангыг,
ол ону дылының адаанга чажырып аар,
13 ону камнап, үндүр октавайн,
аксының иштинге кадагалаар болза,

* 19:25 Азы: «Чевээм кырынга туруп аар». * 19:27 Азы: «Хары кижини деп санавайн».

19:23 Иса. 30:8 19:24 Иер. 17:1 19:25 У. ч. 23:11; Иса. 43:14 19:26 Ыд. ыр. 16:15; 1 Ин. 3:2
19:29 ЭККЛ. 12:14 20:1 Иов 2:11; 11:1 20:4 Э. д. 2:7; Ы. х. к. 4:32 20:6 Иса. 14:13-14
20:7 Ыд. ыр. 82:11 20:8 Иса. 29:7 20:9 Иов 7:8, 10 20:12 Ыд. ыр. 9:28

- 14 ындыг аьш-чем ооң иштинге
чылан хораны бооп хуула бээр.
- 15 Ол кижичи сырыпкан байлаан кузуптар —
Бурган ону ооң иштинден ушта соп аар.
- 16 Ол чылан хораны сорар,
чыланның дылы ону өлүр шап каар.
- 17 Ол кижичи эки чүүлдерни — агым сугларны,
ары чигири биле сут аккан хемнерни көрбөс.
- 18 Байып алган чүвезин ол амзавайн эгидип бээр,
садыглаашкындан алган олча-ажыы ону өөртпөс.
- 19 Чүгө дээрге ядамыктарны дарлаар, каапкаш баар,
бодунуң тутпааны бажыңнарны ээлеп аар турган-дыр.
- 20 Бак кижиниң хырны тодарын билбес,
алыксак-чиксээ-даа кызыгаар билбес*.
- 21 Ооң чазый аксындан кым-даа камгаланып шыдаваан,
ынчангаш ооң аас-кежи уламчылаvas.
- 22 Бай-шыдалдыг чурттап олурда, ону айбыл-халап таварыыр,
хомудалдыг бүгү улустуң холу олче көдүрлүр*.
- 23 Ол хырнын долдур дыгып аарга,
Бурган Бодунуң кыптыккан киленин олче ыдар,
ооң мага-бодунче согушкунун чайык дег кудар.
- 24 Бир эвес ол кижичи демир хылыштан дезе бээр-даа болза,
хүлөр согун олче кадалыр;
- 25 согун ооң ооргазындан үнүп кээр,
кылаңайнып, өдүнүң хавын өде бээр —
ынчан ону коргушкуннар хөмө аптар!
- 26 Дүмбөй караңгы чаштып алгаш, ону манап турар,
ону кижичи холу кывыспаан от чиптер,
ооң аалында арткан бүгү чүвени өрттедиптер.
- 27 Дээр ооң кем-буруузун ажыдыптар,
чер аңаа удур херечилээр.
- 28 Ооң бажыңында бүгү байлаан хунаап аппаар,
Бурганның килениниң хүнүнде ол байлак чиде бээр.
- 29 Бузуттуг-бак кижиге Бургандан келген үүлө-салым,
Ооң доктаатканы үлүг ол-дур!»

Иовтуң чугаазы: Бурган бузуттугларны кезетпейн турар

21

¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мээң сөстөрими кичээнгейлиг дыңнаңар,
оода ооң-биле хөңгүм чазанар.
- 3 Чугаалап турумда, шыдажып көрүңер,
а ыттавайн баарымга, кочулап болур силер.
- 4 Мен кижиге хомулап тур мен бе?
Менде хорадаар чылдак чок бе?
- 5 Менче көргөш, аңгадай беринер,
холунар-биле аксынар дуглап алыңар.
- 6 Мону бодап келгөш-ле, сеткилим хөлзээр-дир,
мага-бодум сириңейнип эгелээр-дир:

* 20:20 Азы: «Бай-байлаа ону камгалаvas». * 20:22 Азы: «Хай-халаптың бүгү күжү олче хөмө кээр».

20:25 Иов 16:13 20:26 Иов 15:34; Ыд. ыр. 20:10; Евр. 12:29 20:29 Иов 27:13; 31:2 21:3 Иов 16:20
21:5 У. ч. 30:32; Мих. 7:16

- 7 бузуттуг–бак улус чүгө үр чурттаарыл,
кыраан тудум, оларның күш-шыдалы чүгө улгадырыл?
- 8 Ажы-төлү олардан чарылбас,
үре-салгалын көрүп чоруурлар.
- 9 Оларның аалдарынче коргунчуг айыыл халдавас,
Бурган мергези-биле оларга кыжанмай турар.
- 10 Бугалары инектерни боозадыптарга,
шупту чаш төлдүг болур, кайызы-даа ара салбас.
- 11 Бузуттугларның ажы-төлү, хураганнар дег,
хөглүг чүгүржүп ойнаар,
чаш уруглары самнап шурап турар;
- 12 хөгжүм херекселдеринге үдеткеш, ырлажып,
ойнап-хөглөп турарлар.
- 13 Ол улус чуртталгазын аас-кежиктиг эрттирип,
өлүглер оранынче сагыш амыр кирип турар.
- 14 А Бурганга олар: „Ыңай бар!
Сээң оруктарынны билип аар хөңнүвүс чогул.
Бурган деп кымыл ол, чүгө Аңаа бараан болур бис,
Аңаа мөргөөн ажы чүл?“ – дижир-дир.
- 16 Олар боттары аас-кежиин эдилеп турар эвес бе?*
- Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!
- 17 Ындыгларның чырыткызы болганчок өжүп турар бе?
Айыыл-халап оларны удаа-дараа таварыыр бе?
Бурган килеңнээш, оларны хилинчекке чыгаар бе?
- 18 Олар хатка сывыртаткан тараа саваны дег,
казыргыга тарай шаптырган тараа дүгү дег бе?
- 19 Бурган кеземчени оларның үре-салгалынга арттырып каан бе?
Бузуттугнун бодун Ол кезеткен болза! – демгизи ону билип алзын;
- 20 өлүмүн бодунун караа-биле көрүп кагзын,
Күчүлүг Бурганның килеңин аас дизин.
- 21 Чүгө дээрге кижиге өлгөн соонда,
ооң чуртталгазының хуусаазы төнүп каарга,
ук-салгалынче сагыш салыр эвес.
- 22 Бурганны канчап биликте өөрөдирил,
Ол дээди күштерни-даа шиидер-дир.
- 23 Бир кижиге күш-шыдалы четчип-бышкан үезинде,
амыр-шөлөөн, сеткили ханган өлүп каар;
- 24 ооң мага-боду улуг-чаагай,
мөчү-сөөгүн чилиг долган.
- 25 А өске кижиге сагыш-сеткили качыгдап,
аас-кежик амзап көрбөйүн өлүп каар.
- 26 Олар ийилеэн черге чыдып аар,
курттар ийилдирзинге чыпшына бээр.
- 27 Чүнү бодап турарыңарны-даа,
менээ удур оптуг аргаңарны-даа билир мен.
- 28 Силер: „Ноянның оран-савазы ам кайыл,
бузуттуглар чурттап турган бажың кайыл?“ – дээр-дир силер.

* 21:16 Азы: «Ынчалза-даа оларның аас-кежиге боттарындан хамаарышпас».

21:7 Иов 12:6; Ыд. ыр. 72:3-4; Эклл. 8:14; Иер. 12:1; Мал. 3:15 21:14 Иов 22:17 21:15 Хост. 5:2
21:16 Иов 22:18; Ыд. ыр. 1:1 21:17 Иов 18:5-6; У. ч. 13:9; 24:20 21:18 Ыд. ыр. 1:4; 82:14; У. ч. 10:25
21:19 Хост. 20:5 21:20 Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Ажыл. 14:10
21:22 Иса. 40:14; Рим. 11:35; 1 Кор. 2:16 || Иов 4:18; 15:15

- 29 Аян-чорукчулардан айтырбааныңар ол бе,
оларнын херечилээнин дыннавааныңар ол бе:
30 бузуттуг кижги айыыл-халап хүнүнде дириг-менди артар,
Бурганның килеңиниң хүнү ону оюп эрте бээр!
31 Кым ындыг кижиге шынны дорту-биле чугаалаарыл,
ооң үүлгеткен херектери дээш кеземче онаарыл?
32 Ону хүндүлел-биле аппарып ажаагаш,
чевээнге таңныыл тургузуп каар-дыр.
33 Хөөрнүң довураа аңаа чымчак кавай болур,
мөөң чон ооң соондан эдерип чоруур,
ооң мурнунда бар чыдарлар эмге-тикчок.
- 34 Ынчаарга хоозун аргалалыңарның меңээ херээ чүл?
Хары сөстериңер бүрүнү-биле меге-дир!»

Элифазтың чугаазы: Иовтуң буруузу аажок улуг

22

¹ Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:

- 2 «Бурганга кижиниң ажыы бар бе?
Эң угаанныг кижги безин Аңаа кандыг дузалыгыл?»
3 Сээң чөптүг-шынныг чоруундан Бурганга кандыг өөрүшкү турарыл?
Оруктарың кем-буруу чогу Аңаа ажыктыг бе?
- 4 Бурган сени Оон коргарың дээш чемелээр бе,
сээң-биле ол дээш чаргылдажыр бе?
5 Ындыг эвес! Сээң бузут-багың аажок улуг-дур,
кемниг херектериң төнчү чогу ол-дур.
6 Ха-дуңмандан долааны, хереглевейн-даа тургаш, негеп,
улуштуң эң сөөлгү хевин уштуп ап турдун;
7 кагып-суксаан кижиге суг ижиртпедиң,
аштаан кижиге аыш-чем бээринден ойталадың.
8 Черни күш-шыдалдыг кижги ээлеп алган-дыр!
Ында хүндүлүг кижги чурттап турар-дыр!»
9 Дулгуяк херээженнерни хол куруг чорудуп,
өскүстериңи дарлап турдун.
- 10 Ынчангаш Бурган сени долгандыр какпа-дузак салып каан,
хенертен келген коргуушкун сени девидеткен;
11 караанны караңгы дуглап,
элбек суглар сени хөме апкан.
- 12 Бурган бедик дээрде чурттап турар эвес бе?
Сылдыстарже көрүп көр, оларның бедииң!
13 А сен: „Бурган чүнү билирил?
Дүмбей өттүр Ол улусту шиидип шыдаар бе?
14 Булуттар Ону чажырып алган, Ол бисти көрбейн,
чүгле дээрниң дээвириңи кырлап чоруп турар-дыр“ — дээр-дир сен.
15 Таанда-ла сен бузуттуг-бак улустун изеп кааны
эрте-бурунгу орукту истевышаан сен бе?

* 22:2 Азы: «Кижиниң угаанны чүгле ооң бодунга дузалыг». * 22:8 Азы: «Черни күш-шыдалдыг улуска үлөп бердин, аңаа хүндүлүг улусту чурттадып кагдын».

21:30 У. ч. 16:4 21:31 Ы. х. к. 7:10 22:1 Иов 2:11; 4:1; 15:1 22:3 Иов 35:7 22:6 Хост. 22:6; Ы. х. к. 24:13
22:7 Иов 31:17 22:9 Иов 31:21; Иса. 10:2; Иез. 22:7 22:10 Иов 18:8 22:11 Иона 2:4 22:12 Иов 35:5
22:13 Ыд. ыр. 72:11; 93:7

- 16 Олар өйү келбээнде узуткаттырып алган,
оларны шапкын агым аппараттар болгай.
- 17 Олар Бурганга: „Ыңай бар!
Бурган бисти канчаптарыл?*" — деп турган.
- 18 А Бурган оларның бажыңнарын эт-хөреңги-биле долдуруп турган.
Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!
- 19 Чөптүг-шынның улус оларның буураанын көргөш, өөрүүр,
кем-буруу чок кижилер оларны кыжырып:
- 20 „Бистиң дайзыннарывыс кырдырып алды.
От оларның эт-хөреңгизин артынчы чокка чипти!“ — дижир.
- 21 Бурган-биле эптежип ал — тайбыңчыр сен,
ачы-буян сеңээ ынчан чедип кээр.
- 22 Ооң аксындан үнген сургаалды хүлээп ал,
Ооң сөстөрүн чүрээңге кадагала.
- 23 Күчүлүг Бурганче эглип келзинче, чедишкинниг болур сен;
чүгле аалыңдан бузут-бакты үндүр сывырывыт,
- 24 алдынны довурак деп сана,
Офирниң арыг алдынын хем сайы деп сана;
- 25 Күчүлүг Бурган сээң алдының апарзын,
Ол сеңээ кылаңнааш мөңгүн апарзын —
- 26 ынчан Күчүлүг Бурганга хамааржырын дээш таалал алыр сен,
Ооң мурнунга арыг арын-нүүрлүг туруп шыдаар сен;
- 27 Сээң мөргүлүнү Ол дыннап каар,
а сен даңгырактарың күүседир сен;
- 28 канчалдыр бодап алган сен, ынчалдыр боттаныр,
сээң оруунга чырык чырып кээр.
- 29 Базыңдырган кижилер турар болза, „Көдүрүп көрөм!“ дээринге,
куду көрдүргөн улусту Ол камгалаар.
- 30 Буруулуг кижини безин Бурган камгалаар,
чүге дээрге сээң холуң арыг апарган-дыр.*

Иовтуң чугаазы: Бурганны тып ап шыдавазым ол-дур

23 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мээң хомудалдарым ам-даа ажыг хевээр-дир,
Бурганның холунуң* аарыңдан човууртап тур мен.
- 3 О, Ону кайыын тып аарын билер турган боорум кай,
Ооң дүжүлгезиниң мурнунче чеде берген болзумза!
- 4 Мен Ооң мурнунга херээмни илередип,
хомудалдарымны бүрүнү-биле чугаалаар ийик мен.
- 5 Ооң харыызын дыңнап аар,
Ооң чугаалаан чүвезин билер аар ийик мен.
- 6 Ол Бодунуң бүгү күчү-күжү-биле меңээ удур чаргылдажыр бе?
Чок! Ол мени дыннаар ийик.
- 7 Ынчан актыг кижилер Ооң-биле чаргылдажып шыдаар боор ийик,
Шииткекчимден кезээ шагда адырлып аар ийик мен.

* 22:17 Өске бурунгу сөзүглелде «А Бурган оларны канчап турарыл?» деп бижээн. * 22:30 Номнун төнчүзүндө (42:8) ылап-ла ол чүүл Иовтуң эштери-биле болган. Бурган оларны чүгле Иовтуң мөргүлүнүң ачызында ялалавайн барган. * 23:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Бодунуң холумнуң» деп бижээн.

22:16 Иов 15:32 22:17 Иов 21:14 22:18 Иов 21:16 22:19 Бд. ыр. 51:8; 57:11 22:22 У. ч. 2:6 22:23 Иов 11:14
22:24 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4 22:26 Бд. ыр. 36:4; Иса. 58:14 22:27 Бд. ыр. 49:14;
Эккл. 5:3 22:28 Иов 11:17; У. ч. 4:18; Иса. 60:3; Дан. 12:3 22:30 Иак. 5:15 23:4 Иов 13:3; 16:21

- 8 Чөөн чүкче-даа чоруптарымга, Ол ында чок-тур,
барыын чүкче-даа баргаш, Ону тыппас-тыр мен.
9 сонгу чүкте бир үүле бүдүрүп турар бе – көрбес-тир мен,
мурнуу чүкче ээпкен бе – эскербес-тир мен.
10 А мээң оруум Аңаа билдингир;
Ол мени шенеп эзилдирзин – алдын ышкаш арыг үнер мен.
11 Ооң изин истеп чораан мен,
Ооң оруундан чайгылбайн, эдерип келген мен.
12 Ооң айтышкыннарындан ойталаваан мен,
Ооң сөстөрүн хөрөк-чүрээмде шыгжап чоруу мен*.
- 13 Бурган шийтпирлеп каан-дыр – Ооң шийтпирин кым өскертирил?
Ол күзээн-не чүвезин кылып турар-дыр.
14 Ол менээ онааган шийткелин боттандыраар,
ындыг чүүлдер Ооң угаан-сагыжында хөй.
15 Ынчангаш мен Оон коргар-дыр мен,
ол дугайында бодап келгеш-ле, сүрээдээр-дир мен.
16 Бурган сеткил-чүрээмни дидим эвес кылыпкан,
Күчүлүг Бурган мени коргуушкун-биле бүргөпкен.
17 Караңгыга чиде бээрим кай,
дүмбөй караңгы мээң караамны дуглап аары кай!*

Бурган бак улусту доктаатпайн турар

24

- 1 «Чүге Күчүлүг Бурган шийткел үелери доктаатпааныл?
Чүге Ону билир улус Ооң бузут-бактыгларны шиидер хүннерин
көрбөзил?
- 2 Бузуттуглар чер кызыгаары демдеглээн даштар чылдырып,
оорлап алган кодан малын боттарынынга немеп ап турар-дыр;
3 өскүстөрнүң элчигенин сүрүп аппарып,
дулгауяк херээженниң шарызын долаага ап аар-дыр;
4 ядыы кижини оруктан дүжүр идиптер-дир,
чер кырында бүгү түрөңги улус чаштынар ужурга таваржыр-дыр.
5 Ээн ховуда черлик элчигеннер ышкаш,
ядыылар ажык-тывышче үнүп,
аыш-чем дилеп чоруп каар,
хову оларны ажы-төлү-биле катый чөмгерип турар;
6 олар хары улустуң шөлүндөн дүжүт мажактап ап*,
бузуттугларның виноградының артыын чыып ап турар;
7 хөви чок болгаш, чанагаш удуп чыдып аарлар,
соокта шугланыптар чүвези чок;
8 дагларга чаыска өдүп турарлар,
чаглак чогуңдан чалым-хаяже сыңнырлар.
9 Бузуттуглар ядыы кижиниң төлүн өрө дээш долаага ап,
адазы чок төлдү эмзирип турар иезинден хунаап аппарып турар.
10 Ядыылар хөп чок болгаш, чанагаш чоруп турар,
хары кижиниң тараа моожаларын дажып тургаш, боттары аш артар;
11 оливадан ханалар аразынга* үс сыскырып,
оңгарга виноград сыскырып тура, суксаарлар.

* 23:12 Азы: «Ооң сөстөрүн бодумнун дүрүмнеримден артык үнелеп чоруу мен». * 23:17 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени дүмбөй караңгы-биле шып-даа турза, караңгы турза-даа, мен ыг чок барбадым». * 24:6 Азы: «Хову-шөлдүү өбт-сигенин ажаап». * 24:11 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрбе дажы-биле».

23:10 Бд. ыр. 138:3 | Бд. ыр. 65:10; 1 Пет. 1:7 23:13 У. ч. 19:21; Иса. 14:26; Дан. 4:32
24:2 Ы. х. к. 19:14; У. ч. 22:28; 23:10 24:4 Ам. 2:7 | У. ч. 28:28 24:7 Хост. 22:26-27

- 12 Хоорайда өлүп чыдарлар човууртап,
балыглатканнар дуза дилеп кыйгырып турар,
а Бурган ону херекке албас-тыр.
- 13 Чырыкка удур тура халаан,
Бурганның оруктарын билбес,
Ооң кокпаларын истевес улус бар.
- 14 Өлүрүкчү кижиги эртенги имиртинде туруп келгеш,
түрөнгү күжүрнү, ядамыкты өлүрүп каар,
а дүне када оорланыр.
- 15 Самыгын кижиги имир дүжөрүн манаар;
ол „Мени кым-даа көрбес“ деп бодаар,
арнын чажырып аар.
- 16 Оорлар дүне када өске улус бажыңнарынче кирер,
а хүндүс чаштыга бээр.
Ындыглар чырыкты биликсевес.
- 17 Оларның шуптузунга дүмбей караңгы эрген дег,
олар дүмбейниң коргуушкуннары-биле таныжар.
- 18 Бузуттугларны агым суг чииги-биле аппаар,
оларның хувааглыг чери каргаттырган,
бүгү улус оларның виноградаының шөлүндөн хая көрнүр*.
- 19 Кааңнаашкында, изигде
хар суу бусталып, чиде бээр –
бачыттыгларны өлүглер ораны ынчалдыр сыырыптар.
- 20 Төрээн иези оларны уттуптар,
курт оларны амданнанып чиир,
олар дугайында сактыышкын артпас –
бузуттуг-бак чорук ыяш дег сыйлып каар.
- 21 Бурган ажы-төл чок, төл төрүвес салымның херээжен кижини болгаш
эки салым эдилевээн дулгуяк херээженни карактап чоруур*.
- 22 А күштүглерни Бодунун күжү-биле узуткаашкынче сөөртүр,
олар туруп-даа келзе, дириг артар бүзүрели чок болур.
- 23 Бурган оларга айбыл чок чорукту, чөлөнгишти хайырлаза-даа,
Ооң караа оларның оруктарынче көрүп турар.
- 24 Хензиг өйде көдүрлүрлер – бир көөрге, чок боорлар:
кээп дүжөрлер, бүгү улус дег өлүп каарлар,
тараа баштары дег кестирип аарлар.
- 25 Ындыг эвес деп бе? Кым мээң мегем тударыл,
кым мээң чугаамны чүү-даа эвес кылып каарыл?»

Вилдадтың чугаазы: кижиги Бурганның мурнунга чөгөнчиг

25 ¹ Шуах чурттуг Вилдад мынча деп харыылаан:

- ² «Эрге-чагырга биле коргуушкун оттурар күш – Бурганда;
Ол Бодунун бедик дээрлеринге амыр-тайбыңны доктаадып турар.
³ Ооң аг-шерии эмге-тикчок!
Ооң чыры кымның кырынга чырып үнмезил?»

* 24:18-25 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Чамдык шинчээчилерниң бодаалы-биле олар Иовтун эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар. * 24:21 Азы: «Бузуттуг-бак кижиги ажы-төл чок, төл төрүвес салымның херээжен кижини дарлап, дулгуяк херээженге эки хамаарылга көргүспэн».

24:12 Авв. 1:2 24:13 Ин. 3:19-20 24:15 У. ч. 7:9 24:20 Иов 18:17 24:24 Бд. ыр. 36:10
25:1 Иов 2:11; 8:1; 18:1 25:3 Мф. 5:45

- 4 Ынчан киж и амытан канчап Бурганның мурнунга агартынарыл,
херээженден төрүттүнген киж и канчап арыг боорул?
5 Көр даан, Ооң мурнунга бо ай безин чырык деп санаттынмас-тыр,
сылдыстар база арыг эвес көстүр-дүр;
6 а кижиде чүү боор, ол курт-тур,
кижи амытан – сирге-дир!»

Иовтуң чугаазы: Бурганның күчү-күжү кайгамчык

26

¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Күш чок кижиге сен канчаар дузаладың?
Шыдал чок холду быжыгладың бе?
3 Мерген угаан чок кижиге кандыг сүме каттын,
ажыктыг чүүлдү долузу-биле илереттиң бе?
4 Кым сени ындыг чугааларга өөредип кагды? *
Кандыг күш сени дамчыштыр чугаалап тур?
5 Өлүг сүнезиннер Ооң мурнунда сиринейнип тур,
алды оранның суглары, ында чурттааннар сирилеп тур*.
6 Өлүглер ораны Бурганның мурнунга ажык-көскү,
тамыны Ооң караандан чажырап шывыг чок.
7 Ол соңгу чүктүң дээрин делгем хос кырынга чадып каан,
черни куруг хоска азып каан;
8 сугну Бодунуң булуттарынга чыып аарга,
олар оон аарындан орулбас;
9 Ол Бодунуң дүжүлгезин* дуглап,
ону Бодунуң булуду-биле бүргей аптар;
10 дески далай кырынга кызыгаар шыйып,
чырык биле дүмбейни аңгылап турар.
11 Дээрнин баганалары сирилеп,
Ооң чемелзэн үнүнден аймап турар.
12 Бурган Бодунуң күчү-күжү-биле далайы томаартып,
Рахавты* Бодунуң угаан-бодалы-биле чыттыр шаапкан.
13 Ооң тыныжының эзининден дээр аязы бээр,
Ооң холу дыйлаңнаан чыланны өттүр шанчыптар.*
14 Ол бүгү Ооң ажыл-херээниң чүгле кезик-чамдызы-дыр;
Ооң дугайында чүгле чаржынчыг сымыраныг дыннаан бис.
А Ооң динмирзэн күчү-күжүн кым билип шыдаарыл?»

Иов буруу чогуңдан ойталагас

27

¹ Иов бодунуң чугаазын уламчылаан:

- 2 «Меңээ чөптүг шииткел көргүспээн Бурганның ады-биле,
сеткилимни качыгдал-биле долдурган Күчүлүг Бурганның ады-биле
дангыраглап тур мен:
3 мээң амы-тыным үзүлбээнде,
Бурганның хайырлаан тыныжы думчуум үдүндөн үнмээнде,

* 26:4 Азы: «Сен кымга бо сөстөрни чугааладың?» * 26:5-14 Чамдык шинчээчилернин бодалы-биле ол домактар Иовтуң эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар. * 26:9 Азы: «Чедишкен айның арнын». * 26:12 Рахав – хананей мифологияда сугнун күчүтөн моозу. * 26:13 Дыйлаңнаан чылан – Иса. 27:1-де Левиафанны ыңча деп адаан.

25:4 Иов 4:17; 9:2; 15:14; Бд. ыр. 142:2 25:6 Иов 15:16 || Бд. ыр. 21:6; Иса. 41:14

26:6 Бд. ыр. 138:8; У. ч. 15:11 26:7 Иов 9:8 26:8 У. ч. 30:4 26:10 Э. д. 1:9, 10; У. ч. 8:29

26:11 Бд. ыр. 103:7 26:12 Иов 9:13; Бд. ыр. 88:11; Иса. 51:9 27:2 Иов 34:5 27:3 Иов 33:4

- 4 мээң аксымдан меге сөстөр черле үнмес,
мээң дылым меге чүве чугаалавас.
- 5 Силерниң шынныг деп кажан-даа чугаалавас мен,
дириг чорааш, буруу чоғумдан ойталавас мен;
- 6 бодумнуң актыымдан салдыкпайн туттунар мен,
арын-нүүрүм мени чурттап эрткен үем дээш буруудатпас*.
- 7 Дайзыным бузуттук кижиге деп,
удурланыкчым – чөптүг эвес кижиге деп санаттырзын.
- 8 Бурган Оон ойталаан кижиниң
амы-гынын үзүп кааптарга, төнчүзү кээрге,
ол кижиге чүү чүвеге идегээрил?
- 9 Аңаа кызагдал таваржырга,
Бурган ооң алгы-кышкызын дыңнаар бе?
- 10 Күчүлүг Бургандан ол таалал алыр бе,
Ону үргүлчү кыйгырар бе?
- 11 Бурганның күштүг холунуң дугайында
мен силерге чугаалап берейн,
Күчүлүг Бурганның оруктарын чажырбаайн.
- 12 Ооң кадында бо бүгүнү шуптунар көрбейн тур силер бе?
Ынчаарга чүге хоозун чүве чулчуруур силер?
- 13 Бузуттук кижиге Бурганның берген хуу-салымы бо-дур,
кызагдакчынын Күчүлүг Бургандан алыр чүвези бо-дур*:
- 14 ооң ажы-төлү өзүп-көвүдээн-даа болза, хылыш чемижи апаар,
ооң үрө-салгалы тоттур чөмөнөмөс;
- 15 а дириг артканнарынын бажын
хамчык аарыг чиптер,
дулгуяк кадайлары оларнын ажыын ажып ыглашпас.*
- 16 Ындыг кижиге доозун дег хөй мөңгүннү,
дой-довурак дег эңмежок хепти чыып-даа алза,
ооң чыып алган хевин чөптүг кижиге кедер,
мөңгүнүн кем-буруу чок кижиге үлүг кылдыр алыр.
- 18 Ооң бажыны ээремчигей дузаа дег* хээрек,
таңныл кижиниң шөлде чадыры дег быжыг эвес;
- 19 ол бай кижиге бооп удуп чыдып аар, а оон ол-ла:
эртен караан ажыдыптарга, куруг калган боор!
- 20 Коргуушкун ону үрө суу дег хөмө аптар,
шуурган ону дүне када хадып аппаар;
- 21 казыргы-хаг алгаш баар,
ону турган черинден тура тыртып, хадып аппаар;
- 22 олчө кээргел чок хөмө халдап келгеш,
хая көрбейн дезеринче албадаттар.
- 23 Улус ону көргөш, адыш часкаар,*
ол каяа-даа турда, ону кыжырыр».

* 27:6 Азы: «Чурттап эртер үем дургузунда арын-нүүрүм мени кажан-даа буруудатпас».
* 27:13-23 Чамдык шинчээчилерниң бодалы-биле бо домактар Иовтуң эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар. * 27:15 Бо кежик чок улус ажааттырбайн баар деп турары ол. * 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Узут-ховаган дег» деп бижээн. * 27:23 Библияда адыш часкаары болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзөр.

27:8 Иов 8:13 27:9 Ыд. ыр. 17:42; 65:18; У. ч. 1:28; 28:9; Ин. 9:31 27:13 Иов 20:29 27:14 Иса. 1:22
27:15 Ыд. ыр. 77:64 27:16 Зах. 9:3 27:17 Ыд. ыр. 38:7; У. ч. 13:22 27:18 Иов 8:15 27:19 Ыд. ыр. 48:18
27:21 Иов 30:22 27:23 Ыы. 2:15

Мерген угаан дилээшкини

- 28** ¹ «Ийет, мөңгүн казар уургай бар,
алдын арыглап, эзилдирер суугу бар.
- ² Демирни черден казып тывар,
чести даштан эзилдирер.
- ³ Казыкчылар дүмбейни чырыдып тургаш,
эртине даш дилеп,
эң ханы карангы черлерже кирип турар;
- ⁴ кижиге буду баспаан черге
өдүглөр казып, ынаар ханылап киргеш,
улустан ыракта хендирлерде чайганып турарлар.
- ⁵ Черниң кырында тараа өзүп үнүп турар, а ооң адаан
от-биле хайылдырып каапкан дег:
- ⁶ ооң даштарында сапфирлер чыдымы бар,
үүрелчек борбак алдын база ында чыдар.
- ⁷ Ынаар чедер орукту эзир куш хайгылдап билбээн,
хартыганың караа көрүп билип албаан;
- ⁸ чоргаар аң аңаа басып чорбаан,
арзылаң аңаа кылаштаваан.
- ⁹ А кижиге кадыг хая-дапше холун көдүрүп,
дагларны дөзүндөн тура тыртып турар;
- ¹⁰ чалым-хаяга өдүглөр оя шаап аар,
эртине даштарны ооң караа көрүп каар.
- ¹¹ Кижиге хемнернин ханы дүвүн ажыдып*,
чажыт чүүлдү чырыкче үндүрүп турар.
- ¹² А мерген угаанны кайыын тып аарыл,
угаан-сарыыл кайда турарыл?
- ¹³ Кижиге амытан ооң үнезин билбес,
дириглер оранынга кижиге ону тыппас.
- ¹⁴ Дүп чок эерем: „Ол менде чок“ — дээр,
далай: „Менде база чок“ — дээр.
- ¹⁵ Ону арыг алдын-биле-даа садып ап шыдавас сен,
ооң өртээ кылдыр мөңгүн-даа деңзилеп берип шыдавас сен;
- ¹⁶ ону Офирден эккелген алдын-биле,
эртине даштар — оникс, сапфир-биле садып ап шыдавас сен;
- ¹⁷ ооң өртээ алдын болгаш шил-биле* доктааттынмас,
ону улуг үнелиг сава-биле орнап албас.
- ¹⁸ Кораллдар, эртине-шуру дугайында чугаалап-даа канчаар,
мерген угаанны тып аары рублиннер тыварындан-даа берге;
- ¹⁹ ооң өртээ Эфиопияның топаз даштары-биле деңнеттинмес,
ону арыг алдын-биле садып ап шыдавас сен.
- ²⁰ Мерген угаан кайыын чедип кээрил?
Угаан-сарыыл кайда турарыл?
- ²¹ Ол бүгү дириг амытаннар караандан чажыртынган,
дээрниң куштарындан безин ол чажыртынган.
- ²² Тамы база Өлүм:

* 28:11 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Хемнернин агымын бооптар» деп бижээн. * 28:17 Эрте-бурунгу делегейге шил болза кончуг ховар, улуг үнелиг чүүл турган.

28:12 У. ч. 16:16; ЭККЛ. 7:24 28:13 Бд. ыр. 26:13; Иса. 53:8; Иез. 26:20 28:15 У. ч. 3:14-15
28:16 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24 28:18 У. ч. 8:11

„Ооң дугайында чүгле улус чугаазы дыннаан бис“ – дээр.

- 23 Угаан-сарыылче чедер орук чүгле Бурганга билдингир,
ооң кайда турарын чүгле Ол билир;
24 Бурган чер-делегейниң ужу-кыдыынга чедир көрүп турар,
чырык черде бүгү чүве база Аңаа көскү.
25 Кажан Ол хатты күш кирип,
сугларның кызыгаарын тургузуп тура,
26 кажан чаъстарга дүрүм доктаадып,
чаңнык-диңмирээшкинге орук айтып тура –
27 ынчан Ол мерген угаанны көрүп кааш, ону үнелээн,
ону доктааткаш, шенеп көргөн.
28 А кижини төрөлгөтөнгө Бурган мынча дээн:
„Дээрэгиден коргары – мерген угаан ылап ол-дур,
бузуттан чайлаары – угаан-сарыыл ол-дур“».

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң биеэги аас-кежиин

29 ¹ Иов бодунуң чугаазын уламчылаан:

- 2 «О, эрткен үемни эгидип алган болзумза,
Бурганның мени камгалап чорааны хүннерни;
3 ынчан Ооң чырыткызы мээң кырымга чырып турда,
Ооң чыры мени дүмбей өттүр эдертип аппаар турган!
4 О, биеэги четчип-бышкан хүннеримни!
Ынчан Бурган-биле найыралым аалымны камгалап,
5 Күчүлүг Бурган мени ынчан кагбаан турган,
а ажы-төлүм мени долгандыр турган;
6 ынчан оруумга сүт агып чыткан,
хаялар меңээ олива үзүн аксып берип турган.
- 7 Мен ынчан хоорай хаалгазынче баргаш,
төп шөлде олудумга саадаптар турдум –
8 мени көрүп кааш, аныяктар орук чайлап бээр,
а кырганнар көдүрлүп келгеш, турарлар чүве.
9 Даргалар чүве чугаалаарындан тырттынып,
аксын адыжы-биле дуглап аар турган;
10 ат-сураглыгларның үнү үнместеп,
дылы таалайынга чыпшына бээр турган.
11 Мени дыннааннар „амыр-чыргалдыг сен“ дээр,
мени көргөннер – мактаар турган чүве,
12 чүге дээрге ыглап-сыктаан түреңги кижини,
деткимче чок өскүстү камгалап турган мен.
13 Өлүп чыткан кижини мени йерээр,
дулгуяк херээженниң чүрээ
мээң ачымда өөрүп-байырлаар турган;
14 шынныг чорукту хеп дег,
чөптүг чорукту тон биле бөрт дег кедип чораан мен.
15 Согурларга карак бооп,
аскак-бүскектерге буттар бооп турган мен;
16 ядыыларга ада бооп,
танывазым-даа кижиниң чаргызын чаржып берип турган мен;
17 бузуттут-бак улустуң азыг-диштерин сый шанчып,
оларның аксында олчазын ушта тыртып турган мен.

28:26 Иов 38:25 28:27 У. ч. 8:22 28:28 Бд. ыр. 110:10; У. ч. 1:7; 9:10 || У. ч. 3:7; 14:16 29:3 2 Хаан. 22:29;
Бд. ыр. 17:29; 118:105 29:5 Иов 1:2 29:6 Э. д. 49:12 29:10 Бд. ыр. 136:6 29:12 Бд. ыр. 81:5; У. ч. 31:8
29:14 Бд. ыр. 131:9 29:16 У. ч. 14:21; 29:7 29:17 Бд. ыр. 3:7; 13:4; 57:7; У. ч. 30:14

- 18 Бодап кээримге, бодумнун уямга мөчүүр ышкаш бооп,
чуртталгам хүннери элезин дег
эмге-тикчок кылдыр сагындырар турду;
19 дазылдарым сугга чедип турар,
будуктарымга шалың хонуп аар,
20 алдар-хүндүм элеп читпес,
күш-шыдалым хере тыртып каан ча дег кылдыр
сагындырар турду.
- 21 Улус мени ыгт чок дыннап,
арга-сүмемни манап аар турду;
22 мээң сөстөрүм оларны суггарар,
чугаам төнөргө, немээр чүвези чок боор турду.
23 Чаьсты ышкаш, мээң чугаамны манаар,
часкы чайыкты дег, аксы-биле дозуп аар турдулар;
24 оларга хүлүмзүрүүрүмге, бүзүрөп чадап каар*,
арын-шырайым чырып кээрге, өөрүүр турдулар.
25 Мен оларга орук айтып, башгыны бооп турдум,
бодунуң шериниң аразында хаан дег,
качыгдааннарга аргалакчы дег чурттап чордум».

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң амгы хилинчээ

- 30** 1 «А ам менден аныяк улус мени шоодуп каттыржып тур,
оларнын адаларын кодан малдарым чанында ыттарже безин
чоокшулатпайн турган болгай мен.
2 Ындыг улустуң күчү-күжү кошкаан болганда,
холдарының күш-шыдалының меңээ херээ чүл?
3 Түрөгдел болгаш аштан чилчи үзүлгөш,
олар хоозураан ээн кургаг ховуда, дүмбей черде
кадып калган малгаш хемирип турарлар;
4 шырыштардан ажыг оыг-сиген чулуп чиирлер,
хараган дазылдары — оларның аыш-чеми;
5 улус аразындан үндүр сывыртадып алганнар,
оларнын соонче улус оорларже дег алгыржып турар.
6 Олар кадып калган хем уннарынга,
черде үнгүрлерге, чарыктарга чурттаар ужурлуг;
7 шырыштар аразында мөөредир алгыржып,
тенниг чадаң ыяштарда бөлдүнчүп турарлар —
8 чуртундан үндүр сывырткан,
ады чок шаарланчак бөлүк!
- 9 Ындыглар ам мени кыжырып ырлажып,
кочу-шоот кылып алган.
10 Менден ческинип, дескелеп,
мени көрүп кааш-ла, дүкпүртүнеринден ыятпастар.
11 Бурган мээң кирижимни кошкадып,
мени чөгөнчиг кылып каан болганда,
олар калчаарап-ла тур.
12 Саваажоктар оң таламдан халдап,
мени ужур идип,
меңээ удур өлүмнүг бүзээлел кылып тур.*

* 29:24 Азы: «Бүзүрелин чидирген улуска хүлүмзүрүүр турдум». * 30:12 Мында Иовту адак соонда дайзыннары чаза таварып кирип кээр бүзээлеткен хоорай-биле деннээни эгелээн.

29:23 Ыд. ыр. 118:129 30:1 Иов 12:4; 16:10; 17:2 30:9 Ы. х. к. 28:37; Иов 17:6 30:10 Ыд. ыр. 87:9
30:12 Иов 19:12

- 13 Мээң хамык оруктарымны муңгаштап алдылар, меңээ узуткаашкынны белеткеп турлар – кымның-даа дузазы чокка ону кылып турлар.
- 14 Алгыг дежитиги хана дамчыштыр халдаан дег, дааш-шимээн-биле чүткүп кирип турлар.
- 15 Коргуушкун менче хөмө халдаан, алдар-хүндүмнү хат-биле тарадыр шаапкан дег, камгалалым булут ышкаш чиде берген.
- 16 Хөрээмде тыныжым үстүр деп барган, качыгдал хүннери мени сегирип алган;
- 17 дүне када сөөктерим саргып аарыыр-дыр, аарышкы мени удутпайн хемдиир-дир.
- 18 Бурган мээң хевимни күш-биле ушта силгиир-дир, хөйлеңимниң моюндуруундан сегирип аар-дыр*,
- 19 Ол мени малгашче октапкан, доозун-довурак дег, хүл дег апардым.
- 20 Сени кый деп тур мен, а Сен харыы бербес-тир сен, Сээң мурнунда тур мен – а Сен менче кичээнгей салбас-тыр сен;
- 21 Сен меңээ кадыг-дошкун апардың, Сээң күчүлүг холуң меңээ өжээргеп тур;
- 22 мени хаттарга бериптин, казыргыга бөөлдеттирип тур сен.
- 23 Билир мен: Сен мени өлүмчө, бүгү амытаннарга белеткеп каан бажынче аппарат чыдар сен.
- 24 Буураан күжүр дуза дилеп, айыыл-халапка алзып турда, кым олчө холун көдүрерил?
- 25 Мен бергедеп турар кижини кээргевээн мен бе, ядыылар дээш сеткилим муңгараваан бе?
- 26 Буян кордап чордум, а бузут чедип келди, чырык манап чордум, а дүмбей караңгы дүжүп келди.
- 27 Ишти-хөңнүм хинчектенип, дыш көрбестеди, качыгдал хүннери меңээ уткуй келди.
- 28 Карара берген чоруп тур мен – хүн херелинден эвес*, чыылган улус мурнунда дуза дилеп тур мен;
- 29 мен ам шөө-бөрүлөр дунмазы мен, страус куштар өңнүү мен*.
- 30 Кожим карарып, картталып тур, изиг-халыын сөөктеримни өрттедип тур;
- 31 мээң чадаганымны ыы-сыы-биле хөөнөп каан, лимбим муңгаргай аялгалыг ойнап тур*.

Иовтун түңнел чугаазы: ооң кем-буруу чогу

31

- 1 «Аныяк кысче туралап көрбөс бооп карактарым-биле дугуржуп алган мен.
- 2 Кижиге өрү дээрде Бургандан кандыг үүле, бедик кудайда Күчүлүг Бургандан кандыг үлүг-хуу онааттынганыл?

* 30:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хевимни уштуру амыр эвес-тир, хөйлеңимниң моюндуруу аажок кызар-дыр» деп бижээн. * 30:28 Азы: «Хүн чырыгы чок караңгы черде тояап чор мен». * 30:29 Шөө-бөрүлөр биле страустар ээн черлерге чурттап турган. Олар кээргенчиг үн-биле улууур база эдер турган (Мих. 1:8 көр).

30:15 Иов 18:11 30:22 Иов 27:21 30:26 Иер. 8:15; 14:19 30:30 Быт. 4:8 || Бд. ыр. 101:3 31:1 У. ч. 6:25; Мф. 5:28 31:2 Иов 20:29

- 3 Бачыт үүлгедикчизинге өлүм-чидим,
бузуттут хейге — узуткаашкын онаап каан эвес чүве бе?
4 Бурган мээң оруктарымны көрбейн турар бе,
мээң шупту базымнарымны санавайн турар бе?
- 5 Мен меге-биле чурттап чораан мен бе,
авыяас-опче буттарым далажып турган бе?
6 Мени чөптүг чоруктуң дензизинче салып кагзын,
Бурган мээң кем-буруу чогуумну билип алзын!
7 Бир эвес базымнарым шын оруктан өскээр барып,
чүрээм көрүжүм аайы-биле барып,
холум хирге боражып турган болза,
8 тартып каан дүжүдүмнү өске улус ажаап чизин,
өзүмнеримни дазылы-биле тура тыртып каапсын!
9 Бир эвес чүрээм өске кижии кадайыңга хандыкшып,
туралааш, ооң бажыңың чаныңга кедеп орган болзумза,
10 мээң кадайым өске кижиниң тараазын дээрбелезин,
ооң-биле өске эрлер хойгашсын.
11 Чүге дээрге ыңдыг чорук — бужар үүлгедиг-дир,
шиидер ужурлуг кемниг херек-тир;
12 ол дээрге Тамыже дүжүрүп, хүлдендир чиптер,
бар-ла чүвемни чүү-даа арттырбайн өрттедиптер от-тур.
- 13 Бир эвес меңээ хомудалдыг чалчаларымнын
чаргылдажыр эргезин кызаглаан болзумза,
14 Бурган шийткел кылып туруп кээрге, канчаптар мен,
менден харыы негээрге, чүү дээр мен?
15 Мени ием иштинге чаяап каан Бурган
оларны база чаяап каан эвес бе?
Шуптувусту уруг савазыңга чангыс Чаяакчы ботталдырып каан!
16 Ядамыктың дилзээн күүседиринден ойталаан мен бе,
дулгуяк херээженниң карактарының одун өжүрүп каан мен бе?
17 Хлевимни чааскаан чип олурган мен бе,
өскүс кижии-биле үлөшпээн мен бе?
18 Чок, аныяамдан-на өскүс кижиге ада дег чордум,
чажымдан-на дулгуяк херээженче сагыш салып келдим.
19 Бир эвес чанагаш доңуп өлүп чыдар кижиге
азы хеп чок ядыы кижиге тоомча чок көргөн болзумза;
20 ону хоюм дүгү-биле чылыглаваан болзумза,
ол мени йөрээвээн болза;
21 шийткел черинге деткимче алыр мен деп билир болгаш,
өскүс кижиге холум көдүргөн болзумза —
22 мээң эктим оорга сөөгүнден адырлып калзын,
холум шенээнден сыйлып калзын!
23 Бургандан кээр кеземчеден коргуп турар мен,
Ооң өндүр бедииниң мурнунга ыңдыг чүүлдер кылып диттикпес мен.
- 24 Бир эвес мен алдыңга ынанып,
эртиңеге: „Сен — мээң чөлөнгийжим сен“ — деп турган болзумза;
25 бир эвес байлаамның эгээртиңмезинге,
холум хөйнү чыып алганыңга өөрүп турган болзумза;
26 чырык хүннү көргөш,
чайынналып көжүп чоруур айны көргөш, мөгөйип,

31:4 2 Чыл. 16:9; У. ч. 15:3; Зах. 4:10 31:6 Дан. 5:27 31:8 Лев. 26:16 31:9 Иов 24:15
31:10 Ы. х. к. 28:30; Иер. 8:10 31:12 У. ч. 6:27-29 31:15 У. ч. 22:2 31:17 Иов 22:7 31:18 Иак. 1:27
31:20 Иов 29:13 31:21 Иов 22:9 31:24 Мк. 10:22, 24 31:25 Ыд. бр. 61:11

- 27 сеткил-чүрээмнің ханызында дуурайлаттырып,
оларга хүндүлөл көргүзүп турган болзумза —
- 28 шиидер ужурлуг кемниг херектер үүлгеткеним ол,
Дээди Өрүкү Бургандан ойталааным ол болур ийик.
- 29 Дайзынымның буурааны дээш өөрүп,
ооң айгыл-халавы дээш байырлап турган мен бе?
- 30 Чок, дайзыным өлүр кылдыр каргыш салып,
аксым-биле бачыт үүлгетпээн мен.
- 31 Мээң аалымның улузу кажан-даа:
„Ооң эът-чөмин тотгур чигген болза!“ — дишпээн.
- 32 Чорукчулар даштыгаа хонуп көрбээн,
эжиим оларга үргүлчү ажык турган.
- 33 Өске улус дег, бачыдымны чажырыпкан мен бе,
бузут-багымны чажырып, хойлап алган мен бе?
- 34 Мөөң чондан корткаш,
чаңгыс чер чурттугларымның бак көөрүнден сезингеш,
ыт чок барып, дашкаар үнмейн олурган мен бе?
- 35 О, мени оода кандыг-бир кижидыңнаан болза!
Мээң адым салган хомудалым бо-дур — Күчүлүг Бурган харылазын!
Негекчим дүрүг саазынга буруудадышкынын бижизин —
- 36 мен ол дүрүгнү эктимге салып аар ийик мен,
алдар-хүндүнүң дээрбээ дег, бажымга кедиш аар ийик мен.
- 37 Базымнарым санын Бурганга ажыдып берип,
дарга кижидег бажым көдүрүп, Олче чоокшулаар ийик мен.
- 38 Бир эвес черим меңээ удур алгырып,
шөлде андазын истери бачыттарымдан ыглап-сыктап туар болза;
- 39 бир эвес мен ооң дүжүдүн халаска чип,
тараачыннарны кызып-кыйып турган болзумза,
- 40 кызыл-тас орнунга тенниг оотпак,
арбай орнунга — бок үнүш өзүп үнзүн!»

Иовтуң чугаа-сөзү мооң-биле төнгөн.

Элиуйнуң чугаазы: Иовтуң эштери аңаа төлөптиг харыы бербеди

32 ¹ Үш эжишкиси Иов-биле маргыжарын соксаткан, чүгө дээрге ол бодунуң шын-ныннга бүзүрээр болган. ² Ынчан Бузтуң үре-салгалы, Рам төрөл бөлүккө хамааржыр Варахийлдин оғлу Элиуй килеңней берген. Ооң килени Иовче — ол Бурганны эвес, а бодун шынныг деп санап турганы дээш — хайныккан. ³ Элиуй Иовгун үш эжинче база — олар эжинге таптыг харыылап шыдавайн, Бурганны буруулук кылдыр көргүзүп турганы дээш* — хорадай берген. ⁴ Ынчалза-даа Элиуй Иов-биле доран чугаалажып эгелевээн, чүгө дээрге демги үш эжишкиси оон улуг назылыг турган. ⁵ А оларда удур харыылаптар чүве чогуң көргөш, ооң килени хайныга берген. ⁶ Ынчан Бузтуң үре-салгалы, Варахийлдин оғлу Элиуй мынча деп харыылаан:

«Мен аныяк мен, а силер — улуг назылыг силер;
ынчангаш коргуксап,
билер чүүлүм чугаалаарындан тырттылып турдум.

- 7 Мен „Кыраан назын чугаалазын,
чөнээн назын мерген угаанга өөрөтсин“ деп боодадым.

* 32:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Иовту буруулук кылып шыдавааны дээш» деп бижээн.

31:27 Ы. х. к. 4:19 31:29 У. ч. 24:17-18 31:30 Мф. 5:44; Рим. 12:14 31:32 Башт. 19:20-21
31:33 Иов 28:13 31:35 Иов 13:22 31:40 Ө. д. 3:18 32:2 Ө. д. 22:21 32:4 Иов 15:10 32:7 Иов 12:12

- 8 Ындыг-даа болза, кижиде бар сүлдe –
Күчүлүг Бурганның тыныжы кижиге угаанны берип турар.
- 9 Мерген угаан албан-на кыраан назын-биле кады келбес,
алыс шынны аныяанда-даа билип ап болур.
- 10 Ынчангаш ам мен чугаалаайн, а силер дыңнаңар,
билир чүвемни мен база силерге ажыдайн.
- 11 Мен силерни шыдамык дыңнап келдим,
сөстөринерни топтап бодап ап туруңарда,
бодалдарыңарже кичээнгей салып,
силерже топтап көрүп турдум.
- 12 Ынчалза-даа кайыңар-даа Иовтун сөстөрүн буруу шаппады,
ооң сөстөриңге төлөптиг харыы бербеди.
- 13 Ынчангаш: „Мерген угаан тып алдывыс –
кижи эвес, а Бурган ооң буруузун илеретсин“ – дивеңер.
- 14 Ол меңээ чугаалаваан-дыр,
мен болза аңа силер ышкаш харылаवास ийик мен.
- 15 Бо улус аңгадай берди, харыылаптар чүвези чок-тур –
сөстөри артпаан-дыр.
- 16 Ам чүнү манаар мен – олар ыгтташпас,
чүнү-даа чугаалаवास ышкажыл?
- 17 Мен база бодумнуң ээлчээмде чугаалаайн,
мен база билир чүвемни ажыдайн.
- 18 Сөстөр мени чыгк дола берген,
ишти-хөңнүмде сагыжым мени амыратпайн тур.
- 19 Сеткил-чүрээм ажа хөөрөп турар арага дег,
чарлыр четкен чаа көгээржик дег.
- 20 Чугаалапкаш, сагыжым оожургаар;
аксым ажыдып, харыылаптайн!
- 21 Мээң мурнумда кым-даа турза, тоовас мен,
кымга-даа чашпаалаवास мен.
- 22 Чашпаалап билбезим-не шын,
оон башка Чаяакчым мени дораан узуткап каар ийик!»

Бурган кижги амытандан өндүр бедик

33

- 1 «Ындыг болганда, мээң чугааларымны дынна, Иов,
мээң бүгү сөстөрүмче кичээнгейден сал!
- 2 Дыңна-ла, аксымны бөгүн ажыдып тур мен,
өк-дылым чугаалап эгеледи.
- 3 Мээң сөстөрүм ак сагыштан үнүп турар,
аксым арыг билиг чугаалап турар.
- 4 Бурганның Сүлдези мени чаяап каан,
Күчүлүг Бурганның тыныжы мени тынгарып каан.
- 5 А сен, шыдаар болзунза, меңээ харыыла,
белеткенип алгаш, меңээ удурлан.
- 6 Бурганның мурнунга мен сен дег мен –
ол-ла дойдан мени база кылып каан.
- 7 Менден коргуушкунуң сени хөлзетпес,
мээң холум сеңээ аар болбас.
- 8 Сээң чугааңны мээң кулаам дыңнап каан,
сээң үнүң меңээ дыңналып турду:

32:8 Иов 33:4; Ыд. ыр. 118:100 32:20 Ыд. ыр. 38:4; Иер. 6:11; 20:10 33:4 Э. д. 2:7; Иов 27:3; 32:8;
Ыд. ыр. 103:30; Аж.-ч. 17:25 33:6 Иов 4:19; 10:9; Иса. 64:8 33:7 Иов 13:21

- 9 „Мен арыг мен, бачыт үүлгетпээн мен,
кем-буруу, бузут-багым чок!
- 10 А Бурган менээ удур бир-ле чылдак дилеп тып,
мени Бодунуң дайзыны деп санаар-дыр.
- 11 Ол мээң будумну кинчилеп каан,
мээң оруумну базым санай харагалзап турар“.
- 12 А мээң сеңээ харыым бо-дур: сээңии шын эвес-тир,
Бурган кижии амытандан өндүр бедик болгай!
13 Сен Ооң-биле чүү дээш маргыжар сен,
канчап: „Кижиге кандыг-даа харыы бербейн тур“ — дээр сен?*
- 14 Бурган катап-катап-даа чугаалаарга,
кижи билип албас-тыр.
- 15 Уйгу-дүште, дүнеки көстүүшкүннерде,
улус ханы уйгуга алзыпканда,
орун-дөжээнге удумзурап чыдырда —
- 16 Бурган оларнын кулаан ажыдып,
сагындырыглар-биле коргудар.
- 17 Кижини үүлгедиглеринден чайладыр дээш,
улушту улдуургаар чоруктан адырар дээш;
- 18 тамыже кээп дүжери болдурбас дээш,
хылыштан кырлып каарын болдурбас дээш,
ынчаар кылып турар.
- 19 Азы кижии дөжекке чыдырда, ону аарыг-биле,
сөөктеринин соксаал чок аарышкызы-биле билиндирер;
- 20 ынчан ол кижии чөмдөн хөңнү калыр,
амданнныг аыш-чем анаа ческинчиг боор;
- 21 ооң эът-боду каракка көзүлдүр эстип-шүглүр,
мурнунда билдирбес турган сөөктери көстүп кээр;
- 22 ооң амы-тыны чевегже кирер деп баар,
өлүглер оранынче чоокшулап-ла олулар.
- 23 Ынчалза-даа дээрнин төлээзи —
кижилерге дорт орукту айтып берип турар болчукчу,
муң төлээниң бирээзи — ол кижиниң талазында болза,
- 24 төлээ олче ээ көрнүп:
„Ону хостап салывыт, ол чевегже кирбезин,
мен ол дээш төлевир тып алдым“ — дээр;
- 25 ынчан ооң мага-боду аныяанда турганы дег апаар,
ооң чалыы үези эглип кээр;
- 26 ынчан ооң мөргүлү Бурганга таарымчалыг болур,
Бурганның шырай-арнынче көрүп алгаш, ол өөрүп-байырлаарга,
Бурган ону чөптүг чоруу дээш шаңнаар*.
- 27 Ынчан ол кижии улус мурнунга келгеш, мынча дээр:
„Бачыт үүлгеттим, эки чүүдү хажыттым,
ынчалза-даа Ол мени үүлгедиглерим дээш кезетпеди;
- 28 Ол мээң амы-тынымны чевегже кирбес кылып кагды,
чуртталгамда чырыкка таалаар-дыр мен!“

* 33:13 Азы: «Ол Бодунуң бүгү ажыл-херектери дээш харыы тутпас болгай». * 33:26 Азы: «Ооң чөптүг чоруун эгидип бээр».

33:9 Иов 9:21; 10:7; 12:4; 16:17; 27:5-6; 32:1 33:10 Иов 13:24; 19:11 33:11 Иов 13:27; 14:16
33:13 Иов 9:32; 39:32 33:15 Сан. 12:6; Иов 4:13 33:16 Иов 36:10 33:19 Иов 30:17
33:20 Бд. ыр. 101:5; 106:18 33:23 Бд. ыр. 33:8 33:24 Бд. ыр. 48:8 33:25 4 Хаан. 5:14
33:26 Бд. ыр. 16:15 33:28 Бд. ыр. 15:10; Иса. 38:17

- 29 Бурган ол бүгүнү кижиге дээш кылып турар —
ийи-даа катап, үш-даа катап,
30 ооң амы-тынын чевегден чайладып,
амылыглар оранының чыры аңаа чырызын дээш
кылып турар.
31 Кичээнгейиң менче угла, Иов, мени дыңна,
чугаалап турумда, ыттава.
32 Бир эвес чугаалаар чүвең бар болза — харыыла,
мен сээн шыннының өөрүшкүлүгү хүлээп көөр мен.
33 А чок болза — мени дыңна;
ыттавайын көр, мен сеңээ мерген угаанны башкылаайн».

Бурганда чөптүг эвес шииткел чок

34

¹ Элиуй чугаазын уламчылаан:

- ² «О, мерген угаанныглар, мээң чугаамны дыңнаңар,
сарыылдыглар, кичээнгейден салыңар.
³ Дылдың аш-чемниң амданын шенеп чылгаары дег,
кулак сөстөрни ылгап дыңнап турар болгай.
⁴ Чөптүг шилилгеден аравыска кылыылы,
эки чүве деп чүл дээрзин шиитпирлээли.
⁵ Иов мынча дээр-дир: „Мен шынның мен,
Бурган меңээ чөптүг шииткел үндүрбеди;
⁶ мен шынның-даа болзумза, мегечи кижиге дирттим*,
кем-буруу чок-даа болзумза, эмнеттинмес кылдыр балыглаттым“.
⁷ Иов ышкаш өске ындыг кижиге бар бе?
Ол дорамчылап кочулаан сөстөрни суг дег ижиптер-дир;
⁸ хойлу-дүрүм сагывас улус-биле катчып аар-дыр,
бузуттуглар-биле кады чоруур-дур.
⁹ Чүгө дээрге Иов: „Бир эвес кижиге Бурганга тааржыр болза,
аңаа кандыг ажык турарыл?“ — дээр-дир.
¹⁰ Ынчангаш мени дыңнаңар, угаанныг улус:
Бурганда шынның эвес чүве турбас,
Күчүлүг Бурганда чөптүг эвес шииткел чок.
¹¹ Кижини Ол ажыл-херектерин ёзугаар аажылаар,
аңаа кеземчени чогууру-биле онаар.
¹² Ылап шын бо-дур: Бурган бузут кылбас,
Күчүлүг Бурган чөптүг шииткелди хажытпас.
¹³ Кым Аңаа черни чагырар кылдыр хүлээдип бергенил,
кым Ону бүгү делегейиң бажыңга салып кааныл?
¹⁴ Бир эвес Ооң сеткил-чүрээнге ындыг сагыш кирип,
Ол Бодунуң Сүлдезин, Бодунуң тыныжын дедир ап аар болза,
¹⁵ кандыг-даа амьтан өлүп каар ийик,
кижиге доозун-довуракче эглип кээр ийик.
¹⁶ Угаанныг болзунза, мени дыңна,
мээң чугаа-сөзүмче кичээнгейден сал.
¹⁷ Бир эвес Бурган шынның шииткелге хөңнү чок турган болза,

* 34:6 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол (Бурган) мээң шынным дугайында мегелеп турду» деп бижээн.

33:30 Бд. ыр. 55:14 34:3 Иов 12:11 34:5 Иов 27:2; 33:9 34:7 Иов 15:16; У. ч. 19:28 34:8 Бд. ыр. 1:1
34:9 Иов 9:22; 21:16 34:10 Э. д. 18:25; Бд. ыр. 91:16 34:11 У. ч. 24:12; Бд. ыр. 61:13 34:12 Иов 8:3
34:15 Э. д. 3:19; Бд. ыр. 89:4; 103:29; Эккл. 3:20; 12:7

- Ол чагырып шыдаар бе?
 Чөптүг болгаш Күчү-күштүг Бурганны
 буруудадып болур бе?
- 18 Хааннарны Ол: „Бак кулугурлар!“ – дээр,
 нояннарны Ол: „Бузуттуг хейлер!“ – дээр.
- 19 Ол чагырыкчыларны тала-дугай тыртпас,
 ат-сураглыг кижини яды кижиден дээр деп санапас,
 олар шупту – Ооң холунуң чаялгасы-ла болгай.
- 20 Олар хенертен, дүне када өлүп каар;
 чон хөлзеп үнерге, олар чиде бээр.
 Күштүг-шыырак улус кижини холу дегбээнде-ле, узуткаттырып аар.
- 21 Бурган кижиниң оруктарын хайгаарап,
 бүгү базымнарын көрүп турар.
- 22 Бузуттуг-бак улус чаштына бээр хире
 дүмбей, муңгаш караңгы чер чок.
- 23 Бурганның мурнунга кижиниң шииттирер дээш чедип кээри
 Анаа херек чок –
- 24 Бурган күштүг-шыырак улусту истелге чокка чылча шапкаш,
 оларнын орнунга өскелерни көдүрүп турар;
- 25 оларнын ажыл-херектерин Ол билир болгаш,
 чаңгыс дүне чылча басып каар.
- 26 Бурган оларны улуска көзүлдүр,
 херектеннерни дег согар –
- 27 Оон ойталааны дээш,
 Ооң бүгү оруктарын билип алыксавааны дээш кезедир.
- 28 Чүгө дээрге ядыыларнын алгы-кышкызы Аңаа четкен-дир,
 дарлатканнарнын уё-човуурун Ол дыңнап каан-дыр.
- 29 А бир эвес Ол ыт чок артар болза –
 кым Ону буруудадырыл?
 Бир эвес арнын чажырап болза –
 кым Ону көөрүл?
 Чон-биле-даа, чаңгыс кижини-биле-даа ындыг болур –
- 30 Бургандан ойталаан кижини хааннавазын дээш,
 улусту какпа-дузакка туттурбазын дээш, ындыг болур.
- 31 Бурганга мынча дээри эки эвес бе:
 „Мен кеземче алдым – моон сонгаар бачыт үүлгетпес мен;
 32 көрбейн турар чүвемни менээ көргүзүп көрөм,
 бак чүве кылган болзумза, моон сонгаар кылбас мен“.
- 33 Чүү деп бодаар сен, буруун билинмес болзунза,
 Ол сенээ шаннал бээр деп бе?
 Шилилгени мен эвес, сен кылыр ужурлуг сен,
 билир чүвең бар болза, чугаалап бер.
- 34 Сарыылдыг улус база
 мени дыңнап турар мерген угаанныг кижини:
- 35 „Иов билбес чүвезин чугаалап тур,
 ооң сөстери шуут бодал чок-тур“ – дээр.
- 36 Бак хейлер дег харыылап турары дээш,
 Иов шылгалданы төнчүзүнге чедир эртсин:
- 37 бачыдынга ол үймээнни немең алган-дыр,
 бисти кочулап, адыш часкап,
 Бурганга удур чугаа-сөзүн көвүдөдип турар-дыр“.

34:19 Иов 31:15; У. ч. 22:2 34:20 Дан. 8:25 34:21 Иов 14:16; 31:4 34:22 Бл. ыр. 138:12
 34:24 Бл. ыр. 2:9 34:28 Иов 35:9 34:35 Иов 35:15 34:37 Иов 27:23; Ыы. 2:15

Иов Бургандан шынныг эвес

35 ¹Элиуй чугаазын уламчылаан:

- ² «„Мен Бургандан шынныг мен“ – деп чугаалаары чөптүг чорук деп бодап тур сен бе?
³ „Бачыг үүлгетпезимэ, меңээ ажыктыг бе, кандыг ажык-дузалыгыл?“ – дээр-дир сен.
⁴ Мен сенээ база сээң эш-өөрүңгө харыылап көрейн:
⁵ дээрже көр даан,
булуттарже топтап көр даан – олар сенден бедик-тир!
⁶ Бачыг үүлгеткен болзуңза, Бурганны канчаптар деп сен?
Кемниг херээн көвүдесе, Аңаа чүнү таварыштырар деп сен?
⁷ Чөптүг-шынныг болганың-биле Аңаа чүнү бээр сен,
сээң холуң Аңаа чүнү хайырлап шыдаарыл?
⁸ Сээң бузуттуг-багың чүглө кижилерге хора чедирер,
а чөптүг чорууң кижги амытанга дузалаар.
⁹ Улус кызгагдакчыларга базындыргаш, човууртап,
күштүглерниң холунуң адаандан алгырып турар.
¹⁰ Оларның кайызы-даа: „Мээң Чаяакчим Бурган кайыл,
дүне биске ырлар хайырлап* турар,
¹¹ бисти черниң аң-меңинден угаан-биле,
дээрниң куштарындан – сарыыл-биле
ылгай көргөн демги Бурган кайыл?“ – дивес-тир.
¹² Базындырган улус алгыржыр-даа болза,
бузуттугларның улуургаа дээш, Ол харыы бербес.
¹³ Бурган хоозун чугаа дыңнаvas,
Күчүлүг Бурган ону эскербес.
¹⁴ Сен канчап черле: „Ону көрбейн тур мен,
мээң херээм Ооң мурнунда,
шииткелди манап тур мен – дээр сен? –
¹⁵ Ооң килеңи ам-даа кыптыкпаан,
кем-бурууже Ол кичээнгей салбайн тур“* – дээр сен?
¹⁶ Чок, Иов хоозун чүве чулчуруп,
билиг чок сөстөрүн көвүдөдип-ле турар-дыр».

Бурган улусту кеземче дамчыштыр өөредип турар

36 ¹Элиуй уламчылаан:

- ² «Бичии шыдажып мана –
мен сенээ Бурган дугайында өске чүүлдү ажыдар мен.
³ Чаяакчының чөптүг-шынныын көргүзөр дээш,
бодалдарымны ырактан шууштуруп эгелээр мен.
⁴ Мээң сөстөрүмде меге ылап-ла чок,
билии четче-долу кижги сээң мурнунда тур.*
⁵ Бурган күчү-күштүг.
Сүлдө-сүзүү быжыг кижиден Ол ойталаvas.

* 35:10 Азы: «Бисти күш кирип». * 35:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның килеңи Иовту таварбаан болгаш, Иов ооң килеңиниң кайы хире кадын билип албаан-дыр».* 36:4 Элиуй бодун эвес, а Бурганны бодап турар чадавас (37:16 көр).

35:3 Иов 9:22; 21:16 35:5 Иов 22:12 35:7 Иов 22:2-3 35:9 Хост. 2:23; Иов 34:28; Эклл. 4:1; 5:7
35:10 Ыд. ыр. 41:9 35:12 Иов 27:9 35:14 Иов 9:11; 23:9 35:16 Иов 34:35, 37; 38:2; 42:3

- 6 Бузуттугларны Ол дириг арттырбас,
дарлаттырганнарга эрге-шөлээни хайырлаар;
7 чөптүг-шынныг улустан Ол көрүжүн чайлатпас,
оларны хааннар саадаар джүлгеге олуртуп каар,
кезээ-мөңгедө өрү көдүрөр.
8 А бир эвес олар бектеттирип,
айыыл-халаптың кинчизинге туттуруп алган болза,
9 Бурган оларның ажыл-херектеринче,
бузут-багынче, улуургаанче айтып турар-дыр;
10 оларның кулаан чемелээшкинни угаап билир кылдыр ажыдып,
бачыгтан адырлыр кылдыр дужаап турар-дыр.
11 Бир эвес тооп дыңнап, Аңаа бараан болур болза,
оларның чуртталгазының төнчүзү менди-чаагай болур,
чурттап артар чылдары өөрүнчүг болур;
12 а бир эвес тооп дыңнапас болза,
хылыштан кырлып каарлар,
угаан кирбээн хевээр өлүп каарлар.
- 13 Бургандан ойталаан улустуң чүрээн килең долган,
оларны Ол кинчилеп-бектээрге, чалынмастар;
14 аныяанда-ла өлүп каарлар,
самыгын-садар бужар кижилер дег, амызы үстүрлер.
15 А түрөңги кижини Ол түрөгделин дамчыштыр камгалаар,
ооң кулаан дарлал дамчыштыр ажыдып бээр.
- 16 Бурган сени база кызаа черден үндүрүп,
моондак чок хостуг черже аппаар ийик;
сээң столунга чаагай аыш-чемни долдур салыр ийик.
17 А сен ам бузуттугларга айыткан шииткелди долузу-биле алыр сен,
суд биле шииткел сенче чоокшулаан-дыр.
18 Бурганның килеңи сени кезедип согарындан*,
элбек хээли оруктан өскээр аппаарындан кичээн.
19 Бурган сээң бай-байлаанга кандыг-бир өртек-үне бээр бе?
Чок – алдынга-даа, эртин-байлактың кандызынга-даа.
20 Чоннарны узуткап чок кылыр
шииткел дүнүн хей-ле күзээр-дир сен.
21 Бузуттуң аайынче киреринден кичээн,
сени бо айыыл-халап-биле шенеп турар-дыр.
- 22 Бурганның күчү-күжү кайы хире өндүр бедик-тир!
Ол ышкаш Башкы бар бе?
23 Кым Аңаа орук айтып бээрил,
кым Аңаа: „Сен багай үүлгедиг кылдың“ – дээрил?
24 Ооң ажыл-херектерин алгап-йөрээрин утпа –
улус ол ажыл-херектерни алгап ырлап,
25 көрүп, ырактан кайгап магадап турар болгай.
26 Бурганның өндүр улуу биске долузу-биле билдинмес,
Ооң назы-харын билип ап шыдапас сен.
- 27 Бурган сугнуң дамдыларын чыыптарга,
олар чаыс-чаашкын бооп куттулар,

* 36:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Элбекшил сени дуурайлап кааптарындан».

36:6 Иов 34:28 36:7 Бд. ыр. 33:16 || 1 Хаан. 2:8 36:8 Бд. ыр. 106:10 36:10 Иов 33:16 36:12 Иса. 1:19-20 ||
Иов 4:21 36:16 Бд. ыр. 4:2 36:19 Бд. ыр. 48:8; У. ч. 11:4 36:26 Бд. ыр. 101:28 36:27 У. ч. 3:20

- 28 булуттардан төктүп бадар,
кижилерни чайыктар-биле өттүрер.
29 Кым булуттарның көжүп турарын,
Ооң чурттап турары дээрниц динмирээрин билип ап шыдаары?
30 Бо-дур, Ол кудайны кызаңнааш-биле чырыдып,
далайның дүвүн дүмбей-биле дуглап тур.
31 Ынчалдыр Ол бүгү чоннарны чагырып турар,
оларга аыш-чемни элбээ-биле хайырлап турар.
32 Ооң холундан чаңнык үнер –
Ол кайнаар дужай-дыр, ынаар согтар;
33 Ооң келгенин динмирээшкин чарлаар,
мал-маган безин Ооң келгенин билип каар».

Кижилер Бурганче чедип шыдавас

- 37** 1 «Ол бүгүден мээң чүрээм согуу тиккиңейнип,
хөректен ушта халый бер чазып тур.
2 Дыңнанар, Ооң аажок дыңзыг үнүн дыңнаар,
Ооң аксындан динмирээшкиннер кингиреп тур!
3 Бүгү дээр адаанда Ол чыжырадыр дагжап тур,
чаңныктар чер-делегейниц ужу-кыдыынга чедип тур.
4 Ооң үнү чаңныктар соондан динмирер,
өндүрү-биле чыжырт кыннып тур.
Ол Бодунуң үнүн кошкатпас-тыр,
бүгү улус ону дыңнап тур.
5 Бурганның үнүнүн динмирээри кайгамчык-тыр!
Ооң ажил-херектери өндүр улуг – бис билип шыдавас бис.
6 Харга Ол: „Черже бада бер“ – дээр,
күштүг чаыс-чайыкка база дужаал бээр.
7 Ол кижилер бүрүзүнүн ажил-ижин соксадып каар,
бүгү улус Ооң кылган үүлө-херээн билип алзын.
8 Ынчан аң-мең үңгүрлеринче кире бээр,
ижээннеринче барып чыдып аар.
9 Шуурган бодунуң чажыт ордузундан үнүп кээр,
күштүг хаттар соокту эккээр*;
10 Бурганның тыныжы дошту тывылдырар,
хостуг аккан суг доңа бээр.
11 Ол булуттарны суг-биле долдуруп,
кызаңнааштарын булуттардан шывадаар.
12 Булуттар Бурганның күзел-соруун боттандырып,
ээргийиштелип, көжүп-шимчеп турар,
бүгү чер-делегейни эргилдир
Ооң дужааган чүвезин күүседип турар;
13 олар Бурганның чаяап каан черинче чедип кээп,
бирде кеземчени, бирде энерелди эккеп турар.
14 Иов, бо бүгүнү дыңнап, доктаап көр,
Бурганның кайгамчык херектериниң дугайында бодан!
15 Бурганның булуттарны канчаар башкарып турарын,
Бодунуң булудун чаңнык-биле канчаар чырыдарын билер сен бе?

* 37:9 Азы: «Мурнуу чүктен шуурган үнүп кээр, соңгу чүктен хаттар соокту эккээр».

36:32 Авв. 3:4 37:3 Иов 36:30, 32 37:4 2 Хаан. 22:14; Ыд. ыр. 17:14; 28:3-4 37:5 Иов 5:9
37:6 Ыд. ыр. 148:8 37:8 Ыд. ыр. 103:22 37:10 Иов 38:29-30 37:12 Ыд. ыр. 148:8
37:13 Хост. 9:18; 3 Хаан. 18:45

- 16 Булуттарның турум салдап чоруурун билир сен бе?
Ооң билии четче-долу, ажыл-херектери кайгамчык!
- 17 Изиг хат черни даамчырадыптарга,
Бодунуң хевинден изиргенип турар анаа кижидир сен –
- 18 шуткуп каан хүлер көрүнчүк дег кадыг-быжыг дээрлерни
Бурганга дузалап, чада салган сен бе?
- 19 Анаа чүнү чугаалаарын биске өөредип каг,
бүдүүлүк, караңгы-дыр бис, чаргывыс илередип шыдавас-тыр бис!
- 20 Бурган-биле чугаалажыр деп турарымны Аңаа дамчыдар бе?
Кым бодунга өлүм күзээр боор?!
- 21 Булуттарны хат тарадыр сывырыптарга,
дээрге оларны өттүр чырып кээр хүнче
кым удур көрүп шыдаарыл?*
- 22 Соңгу чүктен алдынналчак чайын чырып кээр,
Бурганның коргунчуг өндүр чыры олдур.
- 23 Күчүлүг Бурганче чедип шыдавас бис,
Ооң күчү-күжү өндүр улуг,
Ооң чөптүг шииткели долу, Ол кымны-даа дарлавас.
- 24 Ынчангаш улус Оон коргуп чорзун;
Ол мерген угаанның дирткеннерже сагыш салбас».

*Бурганның бирги чугаазы:
дириг бойдустан Чагырыкчызы кымыл?*

38 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган иштинден мынча деп харышалаан:

- 2 «Билиг чок сөстөр-биле Мээң бодалымны
қарартыр хире кым сен сен?
- 3 Ызулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
Мен айтырайн, а сен Меңээ харыыла.
- 4 Мен чер-делегейни үндезилеп турумда, сен каая турдуң?
Билир болзунза, харыыла.
- 5 Билир-ле боор сен аа: ооң хемчээлин кым айтып кагжык,
хемчээр хендирни ооң кырынга кым хере тыртчык?
- 6 Ооң үндезиннери чүү чүведе туттунуп турарыл,
ооң тавааның дажын кым салганыл?
- 7 Ол үеде эртенги сылдыстар өөрүп-байырлап,
Бурганның бүгү оолдары өөрүшкүлүг алгыржып турган болгай.
- 8 А далай төрүттүнгөш, аттыгып үнерге,
кым ону хаалга-биле хаап кааныл?
- 9 Мен ону булуттар-биле шуглап,
дүмбей-биле ораап каан мен;
10 ооң кызыгаарын доктаадып,
дээктерлиг хаалганы тургузуп каан мен;
- 11 „Маңаа четкеш, оон ынай барбас сен,
сээң турамык чалгытларың маңаа доктаар“ – дээн мен.
- 12 Сен кажан-бир шагда эртенге дужаал берген сен бе,
данга турар чер айыткан сен бе?

* 37:21 Азы: «Ам булуттар өттүр чырык көзүлбейн тур, ынчалза-даа хат хадып эрткеш, дээрни арыглап кааптар».

37:16 Иов 36:4 37:18 Иса. 44:24 37:19 Иса. 60:2 37:24 У. ч. 15:33 38:1 Иов 40:1; Зах. 9:14
38:2 Иов 35:16; 42:3 38:3 Иов 40:2 38:4 Ыд. ыр. 103:5; У. ч. 8:29 38:6 1 Хаан. 2:8 38:7 Э. д. 6:2;
Иов 1:6; 2:1 38:8 Э. д. 1:9; Ыд. ыр. 32:7; 103:9; Иер. 5:22

- 13 Даң чернин ужу-кыдын хөме апкаш,
бузуттугларны черден дүжүр силгипсин деп айыткан сен бе?
- 14 Даң хаяязының ачызында черниң хевири
таңмага бастырган дой дег өскерлип,
шокар хеп дег апаар.
- 15 А бузуттуглардан чырыкты хунаап аар,
күчүлекчилернин холун сыйып каар.
- 16 Далайның үнген дөстөринге четкен сен бе,
аажок ханы ээремниң дүвүнге кылаштаан сен бе?
- 17 Өлүглер оранының эжиктери сеңээ көскү апарган бе,
дүмбей караңгының хаалгазын көргөн сен бе?
- 18 Черниң делгемин эргий көргөн сен бе?
Ол бүгүню билир болзунза, меңээ чугаалап бер.
- 19 Чырыктың чурттап турар черинче орук кайыл,
карангының турар чери кайдал?
- 20 Сен оларның черинче барган сен бе,
бажыңынче баар орукту билир сен бе?
- 21 Билбейн канчаар сен! Оларның үе-чергези-дир сен –
назының ындыг узун болгай!
- 22 Харның дээрде шыгжамырынче кирген сен бе,
долунуң шыгжамырларын көргөн сен бе?
- 23 Оларны дүвүрээзинниг үеге дээш,
дайын-чаа, тулчуушкунга дээш курлавырлап каан мен.
- 24 Кандыг орук-биле чырык аңгыланып тарап*,
чөөн чүктүң хады чер кырында тарап турарыл?
- 25 Кым-на чайыктарга дээрге үттер дежип берип,
чаңнык-диңмирээшкинге орук айтып берип турарыл?
- 26 Кым чурттакчы чок черлерни,
кижи чок ээн кургаг ховуну суглуг болдуруп,
черлик ховуну сугтарып,
ногаан оыг-сигенни өстүрүп турарыл?
- 28 Чаьстың адазы бар бе?
Шалыңның дамдыларын кым төрүдүп турарыл?
- 29 Кымның хырнындан дош үнүп турарыл,
кым дээрниң хыраазын божуп турарыл?
- 30 Ындыг өйде суглар дашталдыр доңуп,
дүп чок ээремниң кыры көжүй бээр болгай.
- 31 Сен Үгер сылдысты кожуп каан сен бе,
Үш-Мыйгактың дужаан кошкадып шыдаар сен бе?
- 32 Өөр сылдыстарны үезинде чырыдып үндүрүп,
Чеди-Хаанны кожа сылдыстары-биле углап башкарып шыдаар сен бе?
- 33 Дээрлерниң дүрүмнерин билир сен бе,
черге оларның чагыргазын доктаадып шыдаар сен бе?
- 34 Булуттарга дынналдыр алгырып шыдаар сен бе?
Элбек суглар сени хөме алыр бе?

* 38:24 Азы: «Чаңныктар маннажып».

38:15 Иов 18:5 38:22 Ыд. ыр. 134:7 38:23 Ис. 10:11; Иса. 30:30 38:25 Иов 28:26 38:26 Ыд. ыр. 106:35;
Иса. 35:6; 41:18 38:28 Иов 5:10 38:29 Иов 37:10 || Ыд. ыр. 147:5 38:30 Иов 37:10 38:31 Иов 9:9;
Ам. 5:8 38:32 Иов 9:9 38:33 Иер. 31:35

- 35 Чаңныктар сээң дужаалың ёзугаар ужуп чоруптар бе,
сеңээ: „Белен бис!“ – дээр бе?
- 36 Кым чүректи мерген угаанныг кылып кааныл,
кижини угаан-сарыылдыг кылып кааныл?*
- 37 Булуттарны санаптар хире мерген угаанныг кым барыл,
дээрниң хуунун кым дүжүр октаптарыл?
- 38 Доозун-довурак ынчан малгаш апаар,
борбак малгаштар чыпшынчы бээр ийик.
- 39 Арзылаң төлдерин тоттуруп алзын дээш,
аңаа олча тудуп берген сен бе?
- 40 Ооң төлдери үңгүрүндө чаштынып чыдар
азы чокпак үнүш аразында кедеп чыдар болгай.
- 41 Кускуннуң төлдери чиир чүве тыппайн,
Бургандан дуза дилеп кыйгырып, ынай-бээр ужуп чоруп турда,
кым оларга аыш-чем чорудуп бээрил?»

39

- 1 «Хаяларга чунмаларның төрүүр үезин билир сен бе,
ивилерниң төрүп турарын көргөн сен бе?
- 2 Оларның каш ай боос чоруурун санаан сен бе,
кажан төрүүрүн билир сен бе?
- 3 Олар ынчан олура аарак, чаш төлүн төрүп,
боттарының хилинчээнден адырлып аар;
- 4 оларнын төлдери хову-шөлгө күш кирип, өзүп-доругар,
а оон аваларын кажан кезээде каапкаш баар.
- 5 Черлик элчигенге кым хосталга бергенил,
ооң дужаан кым чежип кааныл?
- 6 Мен ону ховуга чурттадып каан мен,
кужурлуг чурттаар чер кылып берген мен.
- 7 Хоорайнын хөлзээзинин ол кыжырыыр,
сүрүкчүнүн алгы-кышкызын дыңнап көрбээн;
- 8 ол дагларга оыттап чоруур,
ногаан оыт-сиген дилеп тып алыксаар.
- 9 Черлик буга сеңээ бараан болуксаар бе,
сээң мал чемгерер чериңге хонар бе?
- 10 Сээң шөлүңнү аңдарзын дээш,
ону андазынга кожуп шыдаар сен бе?
- 11 Ооң аажок улуг күжүңге идегээр сен бе,
бодуннуң ажылыңны аңаа бүзүрээр сен бе?
- 12 Ол эеп келгеш, сээң тарааңны
шаңга чыып бээр деп ынаныр сен бе?
- 13 Страус куш чалгыннарын өөрүшкүлүг часкап турар,
ынчалза-даа ооң чалгыннары шиленниң чүглери-биле деңнешпес.
- 14 Кыс страус чуургаларын элезинге чылыдыр салып кааш,
оларын каапкаш баар;*

* 38:36 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кым ибис кушту мерген угаанныг кылып кааныл, аскыр-дагаага сарыыл бергенил?» * 39:14 Чоокку Чөөн чүктүн улузунун бодалын ёзугаар, страус деп куштар чуургаларын чазылгыже баспас, а оларны чылыдыр арганы хүнге бээр.

38:39 Ыд. ыр. 103:21 38:40 Ыд. ыр. 16:11 38:41 Ыд. ыр. 146:9 39:1 Ыд. ыр. 103:18

- 15 кандыг-бир кижиниң буду чуура базып,
черлик аң-мең таптап кааптарын бодавас.
- 16 Ол бодунуң төлдеринге, өскениинге дег, каржы,
ооң куженишкени хей боорундан сезинмес,
- 17 чүгө дээрге Бурган аңаа мерген угаан бербээн,
угаанның кылдыр чаяп кагбаан.
- 18 Ынчалза-даа ол куш көдүрүлгөш, маңнап ыңай болза,
аытгы кижини белени-биле ажып каар.
- 19 Аытка күштү сен берип,
ооң мойнун чел-биле шып каан сен бе?
- 20 Ону шартылаа дег халып-шураар кылып каан сен бе?
Ооң хаарыктаары коргунчуг.
- 21 Аыт өөрүп, черни дуюу-биле казып тур,
бар шаа-биле тулчуушкунче чүткүп тур;
- 22 айыылды ол коргуш чогу-биле шоодар,
хылыштан-даа дезип маңнапас;
- 23 ооң быктында саадак шыңгыраан,
узун, кыска чыдалар кылаңнашкан.
- 24 Ол хөлзээн чүткүлүнден довурак чип,
труба этсирге, чаңгыс черге туруп шыдавас,
- 25 ооң үнүн дыңнааш-ла, киштептер,
баштыңнарның алгы-кышкызын, аг-шеригниң кыйгызын,
тулчуушкун даажын ырактан эндевас.
- 26 Хартыганың кылайтыр ужуп,
чалгыннарын мурнуу чүкчө хере салыры —
сээң мерген угааның ачызында бе?
- 27 Эзирниң кылайтыр ужуп үнгөш,
бедик черге уя тудуп аары —
сээң сөзүң ёзугаар бе?
- 28 Ол куш хаяда чурттап, хонуп турар,
ооң шивээзи — дагның чалымы;
- 29 оортан ол олчазын харап көөр,
ооң карактары дыка ырадыр көрүп турар.
- 30 Эзир төлдеринге хан ижиртир,
өлүрүп алган олчазынче ужар».
- 31 Дээрги-Чаяакчы Иовка оон ыңай мынча дээн:
- 32 «Бо маргыжыкчы Күчүлүг Бурган-биле чөрүжүп турар де?!
Бурганны чемелеп турар кижини Аңаа харыы тутсун!»
- Иовтуң Бурганга бирги харыызы*
- 33 Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:
- 34 «Мен чөгөнгич-дир мен. Сеңээ чүү деп харыылайын?
Аксымны холум-биле дуглайын.
- 35 Бир катап чугаалаан мен — ам харыылап шыдавас мен,
оон база катап чугаалаан мен — ам ыыттавас мен».

39:16 Ыт. 4:3 39:20 Иер. 8:16 39:24 Иер. 4:19; Ам. 3:6 39:32 Иов 9:32; 33:13
39:34 Иов 42:6

**Бурганның ийги чугаазы:
өндүр улуг амытанның Дээргизи Мен-дир мен**

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган ишгинден мынча деп харыылаан:

- ² «Ёзулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
Мен айтырайн, а сен Меңээ харыыла.
- ³ Таанда-ла Мээн шиитпиримни буруу шавар сен бе,
бодунну агартыр дээш, Мени буруудадыр сен бе?
- ⁴ Бурган ышкаш күчү-күштүгү сен бе,
Ол ышкаш диңмиредир чугаалаар сен бе?
- ⁵ Ындыг болза, бодунну өндүр-чаагай чырык-биле каастап ал,
чайынналчак мактал-хүндү кеткен хевиң дег болзун;
- ⁶ бүгү турамык улусче көргөш, томаартывыт;
киленнеп, хорадааныңны туттунма,
⁷ бүгү улуургактарже көрүнгөш, сөгүртүвүт,
бузуттугларны турган черинге чылча базывыт!
- ⁸ Оларның шуптузун чевегге хөөп каг,
алды оранга хорутдап каг.
⁹ Мен ынчан сени мактаар мен:
тиилелгени сеңээ бодуң холуң шаңнаан-дыр.
- ¹⁰ Бехемотче* көр даан:
ону база, сени ышкаш, чаяап каан мен;
ол, шары ышкаш, оьгтаар-дыр.
- ¹¹ Ооң дөңмектериниң күчү-күштүүн,
иштиниң шыңганныңны кадыг-быжыын көр даан!
- ¹² Ооң кудуруу пөш ышкаш дыңзыг-дыр,
дөңмектериниң сиирлери дүргектели берген-дир.
- ¹³ Буттары хүлер хоолайлар-ла,
сөөктери демирлер дег-дир.
- ¹⁴ Ол – Бурганның чаяалгазының өндүр бедик эгези-дир!
Олче хылыжын чүгле ооң Чаяакчызы аннып болур.
- ¹⁵ Тейлер аңа аьш-чемни бээр,
ында бүгү черлик аң-мең ойнап-хөглеп турар.
- ¹⁶ Ол шырыштарга дыштанып чыдар,
тулаада кулузун аразыңга чаштына бээр;
¹⁷ чокпак үнүштер ону хөлегези-биле шуглап аар,
дамырак суг эриинде талдар ону чажырып аар.
- ¹⁸ Дажыг суг хөме апса-даа, ол кортпас,
Иордан хем ооң аксынче куттулза-даа, ол тоовас.
- ¹⁹ Ол көрүп турда, кым ону тудуп шыдаарыл?
Кым ооң думчуундан тыртпа-биле илип аарыл?
- ²⁰ А Левиафанны* сыырткыш-биле тудуп аар сен бе?
Ооң дылын хендир-биле кызып ап шыдаар сен бе?
- ²¹ Ооң думчуун кулузун-биле өттүр идип,
чаагын тыртпа-биле үттеп шыдаар сен бе?
- ²² Ол сенден катап-катап чанннып дилээр бе,

* 40:10 Сөс сүрүп очулдуурга, «аажок улуг мал» дээн. Бегемот/гиппопотам бооп чадавас (орус дылда ол сөс бо сөзүглөдөн укталган). * 40:20 Хананей мифологияда күчүтөн суг амытаны (Иов 3:8 көр). Чамдык тайылбырлакчылар ону крокодил азы кит боор деп даап бодап турар.

40:1 Иов 38:1 40:2 Иов 38:3 40:3 Иов 32:2 40:4 Иов 37:4 40:9 Ыд. ыр. 97:1; Иса. 59:16
40:10 Сан. 22:4

- сээң-биле ээлдек чугаалажыр бе?
 23 Ол сээң-биле керээ чарар бе,
 кезээ шагда сээң кулуң боор бе?
 24 Сен ооң-биле, кушкаш-биле дег, ойнаар сен бе,
 чалча кыстарыңга оюн-хөг кылдыр, ону баглап каар сен бе?
 25 Балыкчылар ол дээш садыглажыр бе,
 садыгжылар ооң коң эьдин үлежир бе?
 26 Ооң кежин чыдалар-биле,
 бажын — балык шанчар серээ-биле өттүр шанчар сен бе?
 27 Холуңну аңаа дегзип көр —
 катаптавайн баар сен: тулчуушкун утгундурбас!

41

- ¹ Левиафанның мурнунга чөгелиң төнер;
 ооң чүгле хевирин көргөш, кээп дүжөр сен.
 2 Ону хөлзедиптер болзунза, ол каржы-дошкун-на!*
 А кым Мээң мурнумга туруп шыдаарыл?***
 3 Менээ удур туржуптар кижиге бар бе, ону эки аажылаар мен.
 Чырык черде бүгү чүве — Мээңии-дир!
- 4 Левиафанның мага-бодунуң кезектериниң, оларның күчү-күжүнүң,
 кайгамчык тургузуунуң дугайында ыгыттавайн барбас мен.
 5 Кым ооң хевин ушта тыртып шыдаарыл,
 ооң ийи каыт куяк шывыын өттүр шанчарыл?*
- 6 Кым ооң аксының хаалгазын ажыдып шыдаарыл?
 Ооң дээрбектелчек диштериниң коргунчуун!
 7 Ооң өндүр-чаагай одуругланчак дозуг-камгалалдарын,
 таңма-биле дег, адырлыр аргажок кылдыр кожуп каан;
 8 оларны сырый каттыштырган —
 аразындан агаар безин эртпес;
 9 бирээзин өскезинге чыпшыр идип каан —
 аңгылаары болдунмас кылдыр тудуштурган.
- 10 Левиафан азырыптарга, чаңнык кызаш дээр,
 ооң карактары даң хаяязының херелдери дег;
 11 ооң аксындан чаштанчы оттар кызаннап,
 тарадыр ужуп турар.
 12 Ооң думчуунуң үттеринден ыш-бус,
 одаг кырында хайынган паштан дег, бургураан;
 13 ооң тыныжы көстөр одун өөскүткен,
 аксындан чалбыыш чалынналган.
 14 Ооң мойнунда күш чажыртылган,
 коргуушкун ооң мурнунда маңнап чоруур.
 15 Ооң эът-бодун быжыг кылдыр тудуштуруп каан —
 шуткуп каан дег, чайгылыш дивес;
 16 ооң чүрээ даш дег,
 дээрбе дажы дег кадыг.
 17 Ол туруп кээрге, күштүг-шырактар безин* корга бээр,
 ооң халдаашкынын дозуп шыдавайн, аткаарлап эгелээр.

* 41:2 Азы: «Ону хөлзедиптер кандыг-бир калчаа кижиге бар бе?» ** 41:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң мурнунга кым туруп шыдаарыл?» деп бижээн. * 41:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болжуге дег өске утказы мындыг: «Кым олче ийи каыт чүгөнниг чоокшулай бээрил?» * 41:17 Азы: «Бурганнар безин».

40:23 Ис. 9:15, 27 41:1 Иов 3:8; 40:20; Бд. ыр. 73:14; 103:26; Иса. 27:1 41:3 Хост. 9:29; Бд. ыр. 23:1

- 18 Аңаа хылыш күш четпес,
узуң-чолдак чыдалар, согун-даа аңаа дынмас;
19 демирни ол сиген деп,
хулерни – ирик ыяш деп санаар.
20 Ча-согун ону дезеринче албадавас,
шывадаан даштар аңаа тараа тогланчызы дег болур.
21 Монну ол тараа сывы деп санаар,
чыданың сыгыды аңаа каттырынчыг.
22 Ооң хырны – чидиг бузундулар дег,
ол малгашты кежи-биле илииртээр.
23 Левиафан далайны пашта суг дег бургурадып,
хайынган үс дег мылдырадыштар.
24 Ооң соонга чырып турар ис артып каар,
сактырга, суг кыры агара берген дег боор.
25 Чер кырында аңаа дөмей дириг амытан чок:
ону коргуш чок кылдыр чаяап каан;
26 бүгү улуургак чүвеже ол тиилелгелиг көөр,
ол – бүгү чоргаар дириг амытаннарның хааны».

Иовтуң Бурганга ийги харыызы

42 ¹ Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:

- 2 «Мен билдир мен: бүгү чүве Сээң эргенде,
чүнү-даа бодап аарыңга, Сеңээ болдунмас чүве чок.
3 Билиг чок сөстөр-биле
Сээң бодалыңны баксырадыр хире кым мен?
Ийе, мен билбес чүвем дугайында,
меңээ билдинмес кайгамчык чүүлдер дугайында чугаалап турдум.
4 Мени дыннап көрөм, чугаалап көрейн;
Мен айтырайн, а Сен меңээ харыылап көрөм.
5 Сээң дугайында мооң мурнунда чүгле дыннап турган мен,
а ам карактарым Сени көрүп тур.
6 Ынчангаш бүгү сөстөрүмден ойталап тур мен,
доозун-довурак, хүлде олуруп алган, буруум миннип тур мен».

Түңгел сөс

⁷ Дээрги-Чаяакчы Иовка чугаазын дооскаш, Теман чурттуг Элифазка мынча дээн:

«Сеңээ база сээң ийи эжинге Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавааныңар дээш килеңим кыптыгып тур. ⁸ Ынчангаш чеди бугажык биле чеди кошкардан ап алгаш, Мээң чалчам Иовка баргаш, ол малды болуңар дээш бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыңар, а Мээң чалчам Иов силер дээш мөргүзүн. Мен ооң мөргүлүн хүлээп алыр мен – оон башка силерни бужар сөстөрүңер дээш

кезедир мен, чүге дээрге силер Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавадыңар».

⁹ Ынчан Теман чурттуг Элифаз, Шуах чурттуг Вилдад болгаш Наама чурттуг Софар баргаш, Дээрги-Чаяакчының оларга дужааганын эзугаар кылган. Дээрги-Чаяакчы Иовтуң мөргүлүн хүлээп алган.

¹⁰ Иов эш-өөрү дээш мөргүп дооскан соонда, Дээрги-Чаяакчы аңаа эки чолду эгидип берген: ооң мурнунда турганындан ийи катап хөйүнү хайырлаан.

¹¹ Иовтуң бүгү эр, кыс ха-дунмазы, бүгү

* 42:11 Кесита – эрте-бурунгу үеде акша-мөңгүнүнүң бир хемчээли (Э. д. 33:19 көр).

42:2 Э. д. 18:14; Иер. 32:17; Мф. 19:26 42:3 Иов 38:2 42:4 Иов 38:3; 40:2 42:6 Иов 2:8

42:7 Иов 2:11 42:8 Сан. 23:1; 1 Чыл. 15:26 || Э. д. 20:7; Иак. 5:16 42:9 Иов 2:11

42:10 Иса. 40:2; 61:7 42:11 Иов 19:13

биеэги таныш өөрү чедип келгеш, ооң бажыңыңга кады чемненип дойлаан. Олар Дээрги-Чаяакчының олче ытканы бүгү хай-халап дээш ону кээргеп, аргалап турган. Кижн бүрүзү Иовка бир кесита* биле бир алдын сырга берген.

¹² Дээрги-Чаяакчы Иовтуң чуртталгазының арткан чылдарында аңаа, биеэги чылдарыңга бодаарга, оон-даа хөй ачы-буян хайырлаан. Ол ам 14 000 хой-өшкүлүг, 6000 тевелиг, 1000 эжеш шарылыг болгаш 1000 кыс элчигенниг

апарган. ¹³ Ол чеди оолдуг, үш кыстыг болган. ¹⁴ Бирги уруун Эмима деп, ийигизин – Кассия деп, үшкүзүн – Керен-Гаппух деп адап алган*. ¹⁵ Бүгү чер-делегейде Иовтуң уруглары дег кайгамчык чараш кыстар турбаан. Ачазы оларга акылары биле өңчү үзүп берген.

¹⁶ Ол бүгүнүң соонда Иов 140 чыл чурттап, бодунуң ажы-төлүнүн ук-салгалын дөрткү салгалга чедир көргөн. ¹⁷ Иов кыраан назынында, чуртталгазыңга пөгүп, мөчөөн.

* 42:14 Эмима – көгө-буга, Кассия – корица чечээ, Керен-Гаппух – херелденген карак кир-биктери дээн аттар.

Ыдыктыг ырылар

Кирилде

Еврей дылда бо ном «Техиллим» («Макталдар») деп аттыг. Эрги Чагыг-керээниң эрте-бурунгу грек дылче очулгазында «Псалмой» азы «Псалтерион» (псалтырь — хылдыг хөгжүм керексели) деп аттыг. Ол ат ырыларның хөй кезин хөгжүм керекселинге үдедип турганын айтып турар. «Ыдыктыг ырылар» деп тыва ат израильчилерниң бо ырыларны чүгле хөглээр дээш эвес, а ыдыктыг Бурганны алдаржыдып, Ооң өндүр бедин алгаар дээш ырлап турганын илереткен.

Ырыларда Бургандан дуза биле камгалал дилээн мөргүлдөр, бачыттарны өршээр дугайында дилеглер, ачы-буяны дээш Аңаа өөрүп четтиришкиннер, дайзыннарны кезедир дугайында дилеглер болгаш Бурганның шилип алганы хаанга йөрөөлдер дыңналыр. Чамдык ырылар кандыг-бир кижиниң хуу сеткил-сагыжын илереткен, а өскелерин бүгү чоннуң адындан ырлап турар.

Бүгү ном 150 ырыдан тургустунган (чамдык бурунгу сөзүглелдерде тыва очулгаже кирибээн 151-ги ыры база таваржып турар). Тыва очулгада ырыларнын дугаарлаашкыны (орус Синодалдыг очулгада дег) эрте-бурунгу грек очулганын дугаарлаашкынын эдерген болгаш, еврей сөзүглелде база ылээн хөй амгы үениң очулгаларында дугаарлаашкындан бичии ылгалдыг. Еврей чаңчыл болгаш сөзүглелдин чамдык иштиги демдектерин ёзугаар номда беш чыындыны аңгылап турар: 1—40, 41—71, 72—88, 89—105 болгаш 106—150-ги ырылар. Ол беш чыынды израиль чоннуң Вавилонга туттуруушкундан эеп келгениниң соонда үеде чаңгыс номга кожуп чыгдынган. Чамдык ырылар ийи аңгы чыындыда бичии өскерткен хевирлиг катапталтынып турар (чижээ, 13-кү ыры биле 52-ги ыры). Ол ышкаш бо ырыларнын чамдыгызы Эрги Чагыг-керээнин өске номнарында база таваржып турар (чижээ, 17-ги ыры биле 2 Хааннар 22 эге).

Чамдык ыдыктыг ырылар Израильдин төөгүзүнүң болуушкуннары-биле азы төөгүлүг кижилер-биле харылзаалыын көргүскен бажында бижиктерлиг — оон ап көөрге, дыка хөй ыдыктыг ырылар Давид хаан-биле харылзаалыг. Ырынын ол кижиле биле кандыг харылзаалыын тодаргай чугаалаары берге: ол кижиле ырыны бижээн бе, ырыны аңаа тураскаадып азы ону өттүнүп бижээн бе, чок болза оон-даа өске харылзаалар бар бе?

Оон ынай ырыны күүседип тура, кандыг хөгжүм керекселдери азы аялгалар ажыглап турганын айыткан чүүлдер бар. Шак ол еврей терминнерниң ылаптыг утказы эки билдинмес, ынчангаш оларны очулдурбай арттырган. Чижеглээрге, «маскил», «мизмор», «миктам», «шиггайон» болгаш «сэла» деп сөстөр.

Чамдык ырылар (24, 33, 36, 110, 111, 118, 144) акрошүлүк хевирлиг кылдыр тургустунган. Ол ырыларда одурут азы строфа бүрүзү еврей алфавиттин үжүктери-биле эгелеп турар. Шак ындыг арганы «Иеремияның ыы-сыызы» деп номда база ажыглан.

Иудейлер-даа, христианнар-даа бо номну кезээде онза үнелеп, Бурганга мөгейип тура, болганчок-ла ажыглап турган. Янзы-бүрү чоннарнын шүлүкчүлери ук номдан омур-хевирлерни үлегерлеп ап, ыдыктыг ырыларны бодунуң дылынга катаптап азы өттүнүп турганнар.

БИРГИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 1–40)

- 1**
- 1 Бузуттугларның сүмезин дыңнавайн чоруур,
бачыттыгларның үлегерин эдербес,
кочуургактар аразынче кирбес киж и амыр-чыргалдыг!
 - 2 Ындыг киж и Дээрги-Чаяакчының хоойлузун дүн-хүн дивейн бодап,
аңаа хандыкшып, таалал алып.
 - 3 Ындыг киж и суг эриинге олурткан, чимизи үезинде быжар,
бүрүлери катпас ыяш ышкаш болур;
чүнү-даа кылганда, чедишкинни чедип алып.
 - 4 Бузуттуг улус көңгүс ындыг эвес – хатка ширбиткен бок сиген дег.
 - 5 Бузуттуглар шииттирип тура, агарып үнмес,
бачыттыглар чөптүг-шынның улус аразыңга турар чер тыппас.
 - 6 Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынның улустун оруун билир,
а бузуттуг улустун оруун узуткаар болгай.
- 2**
- 1 Чоннар чүге килеңнеп хөлзеп турарыл,
аймактар чүге хоозун чүүлдер бодап турарыл?
 - 2 Чер-делегейниң хааннары тура халчып, чагырыкчылар демнежип,
Дээрги-Чаяакчы биле Ооң шилип алган хааныңга удур
тулчуп үнер деп барган-дыр:
 - 3 «Оларның кинчи-бегин үзе соккаш, дарлалын дүжүр октаптаалы!»
 - 4 Дээрлерде саадаан Бурган оларны кочулап тур,
Дээрги оларны кыжырып тур.
 - 5 Дээрги-Чаяакчы ынчан оларга ажынып,
күштүг килеңи-биле коргудуп, мынча дээр:
 - 6 «Бодумнун шилип алган хаанымны
ыдыктыг Сион даамда дүжүлгеде олуртуп каан мен».
 - 7 Дээрги-Чаяакчының шиитпирин медээлэйин.
Ол меңээ: «Сен – Мээң оглум сен, Мен бөгүн сээң Адаң апардым.
 - 8 Менден диле, ынчан бүгү чоннарны сеңээ өңчү кылдыр бээр мен;
чер-делегейни, ээлээр чериң кылдыр, ужу-кыдыыңга чедир бээр мен.
 - 9 Сен оларны демир мерге-биле чылча шавар* сен,
дой сава дег чуура шавар сен» – дээн.
 - 10 Ындыг болганда, хааннар, угаан кирип көрүнер,
чер-делегейниң чагырыкчылары,
мээң чемелээшкинимни хүлээп алыңар.
 - 11 Дээрги-Чаяакчыга коргуушкун-биле бараан болуңар,
коргуп-сүртеп-даа тура, өөрүп-байырланаңар.
 - 12 Ооң оглун хүндүлеңер*, оон башка Ол килеңней бээр,

* 2:9 Азы: «Башкараар», азы «кадарар». * 2:12 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Ону ак сеткилдий-биле ошкаңар» азы «Ооң мурнунда черге мөгейнер».

1:1 Иов 21:16 || У. ч. 1:15; 4:14; 24:1 || Ыд. ыр. 25:4-5; У. ч. 3:34; 21:24 1:2 Иис. 1:8 ||
Ыд. ыр. 118:47-48, 97 1:3 Иер. 17:8; Иез. 47:12 1:4 Иов 21:18; Ыд. ыр. 34:5 1:6 Ыд. ыр. 36:18
2:1 Аж.-ч. 4:25-26 2:2 Ыд. ыр. 17:51; 19:7; 88:20-21 2:4 Ыд. ыр. 10:4 || Ыд. ыр. 36:13; 58:9;
У. ч. 1:26 2:6 Ыд. ыр. 109:2; Ажыл. 14:1 2:7 Аж.-ч. 13:33; Евр. 1:5; 5:5; 2 Хаан. 7:14
2:9 Ажыл. 2:27; 12:5; 19:15 || Иса. 30:14; Иер. 19:11 2:11 Евр. 12:28 || Флп. 4:4 2:12 Ыд. ыр. 33:8

а силер орууңарга өлүп каар силер –
Ооң килеңи карак чивеш аразында кыптыгар болгай.
Оон хоргада алдыр бүгү улус амыр-чыргалдыг.

3 ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии. Давидтиң бодунуң оглу Авессаломдан дезип бар чыткан үезинге хамааржыр.*

² Дээрги-Чаяакчы, дайзыннаримның көвүдээни!
Менче халдап турарларның хөйүн!

³ Хөй-ле улус мээң салым-чолум дугайында:
«Аңаа Бургандан камгалал келбес!» – дижип тур. *Сэла*

⁴ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, дозуг-камгалалым сен,
алдарым сен, бажымны көдүрер сен.

⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып тур мен –
Бодунуң ыдык даанда Ол мени дыңнап турар. *Сэла*

⁶ Дээрги-Чаяакчы мени деткип турар,
ынчангаш сагыш амыр чыдып аар мен, удуп-удуп, туруп кээр мен.

⁷ Бүгү чүктөрдөн менче халдап,
бүзээлээн дүк-түмөн дайзыннардан кортпас-даа мен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем, Бурганым, мени камгалап көрөм!

Шутту дайзыннаримның чаактарыңче дажып,
бузуттугларның азыг-дижин турулдур шаап тур сен,

⁹ Камгалал Дээрги-Чаяакчыдан кээр,
Сээң чонун ачы-буяныңны четтирер. *Сэла*

4 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга. Хылдыг хөгжүм үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

² Мээң шыннымыны көргүзүп турар Бурган*,
кыйгырарымга, мени дыңнап көрөм;
кызагадагып турумда, Сен мени адырып каар сен;
менче ээ көрнүп, мөргүлүм дыңнап көрөм.

³ Кижги амытан! Кажанга дээр мээң ат-алдарымны баксырадыр силер?
Хоозун чугаага ынак бооп, мегеже чүткүүр-дүр силер. *Сэла*

⁴ Дээрги-Чаяакчы Аңаа бердинген кижини
аңгылап алганын билип алыңар;
мен Дээрги-Чаяакчыны кыйгырарымга, Ол дыңнап турар.

⁵ Сүртеп сирилеңер, бачыт үүлгетпеңер*:
орун-дөжээңерге чыткаш,
сагыжыңар сайгара боданып, оожургап алыңар. *Сэла*

⁶ Дээрги-Чаяакчыга шын өргүлдерден салыңар, Аңаа идегеңер.

⁷ «Кым биске ачы-буян көргүзөрил?
Дээрги-Чаяакчы, чырыткылыг арныңны
биске угландырып көрөм!» – деп турар улус-ла хөй.

⁸ А Сен мээң чүрээмни
ындыг улустуң аш-чем, арага-дары көвүдээн дээш өөрүшкүзүндөн
артык улуг өөрүшкү-биле бүргөдін.

* 4:2 Азы: «Мээң чөптүг-шынныг Бурганым». * 4:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Килеңнээш-даа, бачыт үүлгетпеңер» деп бижээн (Эф. 4:26 көр).

3:12 Хаан. 15:14-17 3:2 2 Хаан. 15:12 3:3 Бд. ыр. 70:11 3:4 Э. д. 15:1 || Бд. ыр. 26:6

3:5 Бд. ыр. 2:6 || Бд. ыр. 33:4 3:6 Бд. ыр. 4:8 3:7 Бд. ыр. 26:3 3:8 Иов 16:10 || Иов 29:17;

Бд. ыр. 57:7 3:9 Бд. ыр. 36:39; Иса. 43:11; Иона 2:10 4:1 Авв. 3:19 4:2 Иов 36:16 4:4 Хост. 11:7

4:6 Ы. х. к. 33:19; Бд. ыр. 50:21 4:7 Сан. 6:25; Бд. ыр. 30:17; 43:4; 66:2

- 9 Тайбын удуп чыдып алгаш, амыр дораан удуп каар мен;
Дээрги-Чаяакчы, айыыл чок амыдыраар арганы
чүглө Сен меңээ бээр-дир сен.

5 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөгжүм үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, мээң сөстөримни дыңнап көрөм,
бодалдарымны билип ап көрөм.
- ³ Алгы-кышкымны тооп дыңнам, Хааным база Бурганым!
Сенээ мөргүп турарым бо.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы, эртен эрте үнүмнү дыңнам –
даң хаязында Сенээ кээп, манагынып туруп аар мен.
- ⁵ Бузутка хөңнүң чок Бурган болгай сен;
бак кижиги Сээң-биле чоок аралажып шыдаар эвес.
- ⁶ Турамык улус Сенче удур көрүп шыдавас,
бүгү бачыт үүлгедикчилерин көөр хөңнүң чок.
- ⁷ Мегелеп чугаалаарлар Сенээ узаткаттырар,
өлүрүкчүлөрдөн, кара сагыштыг улустан
Дээрги-Чаяакчының хөңнү калыр.
- ⁸ А мен Сээң өндүр улуг энерелиң ачызында
Сээң ордуңче кирип кээр мен,
Сенден коргуп, ыдыктыг өргээңге мөгеер мен.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчы, дайзындан камгалап,
чөптүүң-биле Бодуң мээң оруумну баштап көрөм,
Бодунуң айыткан оруунну мээң мурнумга дорттап берем.
- ¹⁰ Дайзыннарарымның чугаа-сөзүндө шынныг чүве чок-тур,
оларнын ишти-хөңнү – тамы-дыр, өгү – ажык чевег-дир,
аксы-дылы-биле авыяастаар хейлер-дир.
- ¹¹ Бурганым, олар кем-буруузуң чүктээр кылып көрөм.
Боттарының бодалдарындан буурап калзыннар,
эмгежок кем-буруузу дээш оларны хүлээп көрбейн көрөм –
Сенээ удур үймээн үндүргөн улус – олар болгай.
- ¹² А Сенден хоргадап алып бүгү улус өөрүп-хөглээр,
кезээ-мөңгедө байырлаар, Сен оларга болчур сен.
Сээң адыңга ынак улус Сенээ чоргаарланыр.
- ¹³ Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг кижиге
ачы-буянны хайырлаар-дыр сен,
дозуг-камгалал-биле дег, ээ көрнүүшкүнүң-биле бүргээр-дир сен.

6 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Шеминит деп аян-биле үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, килеңнээн хүнүндө мени сойгалавайн көрөм,
кылыктанган хүнүндө мени кезетпейн көрөм!
- ³ Дээрги-Чаяакчы, харыксырай бердим,
ынчангаш менче ээ көрнүп көрөм;
Дээрги-Чаяакчы, ишти-хөңнүм дойлуп тур,
ынчангаш мени экиртип көрөм.
- ⁴ Сеткилим аажок хөлзөп тур,
чежеге дээр манадыр сен, Дээрги-Чаяакчы?!
- ⁵ Дээрги-Чаяакчы, эглип келгеш, мени камгалап көрөм.
Энерелдиң-биле мени адырып көрөм.

4:9 Бд. ыр. 3:6 5:3 Бд. ыр. 8:3-4 5:4 Бд. ыр. 87:10; 118:147 5:6 Бд. ыр. 10:5 5:7 Бд. ыр. 54:24
5:8 3 Хаан. 8:29; Бд. ыр. 10:4 5:10 Иер. 5:16 || Бд. ыр. 11:2; Рим. 3:13 5:13 Бд. ыр. 113:21-22 ||
Бд. ыр. 102:4 6:1 1 Чыл. 15:20-21 6:2 Бд. ыр. 37:2 6:4 Бд. ыр. 89:13

- 6 Чевегге чыткаш, Сени бодаар кижиге турбас;
өлүгүлөр ораныңга Сени кым-даа мактавас.
- 7 Ыглап-сыктааш, могай бердим:
дүнениң-не орун-дөжөөм өл-шык болур,
караам чажындан чыдыным шыгы бээр.
- 8 Шупту дайзыннарарым балазындан
карактарым шоозу өжүп, кударалдан карактарым соглуп тур.
- 9 Бузут үүлгедикчилери, шупту менден ырай бериңер,
Дээрги-Чаяакчы мээң ыг-сыымны дыңнап каан-дыр.
- 10 Дээрги-Чаяакчы тейлээн сөзүм дыңнап каапкан –
мөргүлүмнү Ол хүлээп алыр.
- 11 Дайзыннарарым дөгерези аажок дүвүрөп, ады баксыразын,
аткаарлап, кончуг дүрген бак атка кирзин.

7 ¹ Давидтиң Дээрги-Чаяакчыга ырлаан шиггайон-ыры. Вениаминниң аймаандан
унген Хустуң херээңге хамааржыр.

- ² Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, Сенден хоргадалды ап чор мен,
мени истеп сүрген бүгү улустан адырып, камгалап көрөм,
³ оон башка олар, арзылаң дег, амы-тынымны үзүп каар,
камгалаптар кым-даа чок боорга, үзерлеп кааптар.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, үүлгеткен херээм бар болза,
мээң холдарым кемниг херек кылган болза,
⁵ мээң-биле эп-найырал сеткип чораан кижиге
бузут-биле харыылаан болзумза,
(а мен чылдагаан чокка кыстыртып келгеним кижини безин
камгалап чораан болгай мен)*,
⁶ дайзын мени истеп сүргөш, чыпшыр четсин,
амы-тынымны черже киир таптай бассын,
ат-алдарымны довуракка боRAP каапсын. *Сэла*
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы, киленнээштин, дүрген келем,
дайзыннарарымның калчаалыг өжүңге удур туруш,
Сээң айтып-чагааның шийткелди, меңээ болчуп, көдүрүп көрөм.
- ⁸ Чыылган чоннар Сени долганып кээр –
оларның кырында бедикче көдүрүл.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчы аймактарны шийдип турар.
Меңээ шын шийткелден үндүрүп көрөм,
чөптүүмнү, кем-буруу чогумну көрүп көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- ¹⁰ Бузуттугларның өжүнүң когу үзүлзүн,
чөптүг-шынынныг кижини быжыктыр – чөптүг Бурган болгай сен,
улустуң чүректерин, ишти-хөңнүн шенээр-дир сен.
- ¹¹ Мөзүзү эки улусту камгалаар Бурган –
мээң дозуг-камгалалым-дыр.
- ¹² Бурган – чөптүг шийткекчи,
Ол хүннүң-не бузуттуг улусче күштүү-биле киленнээр.

* ^{7:5} Өске бурунгу сөзүглелде «А мен кыстыртып чоруур кижимче чылдагаан чок халдаан болзумза» деп бижээн.

6:6 Бд. ыр. 29:10; 87:11; 113:25; Эккл. 9:10; Иса. 38:18 ^{6:8} Бд. ыр. 30:10 ^{6:9} Иов 21:16;
Бд. ыр. 118:115; Мф. 7:23 ^{6:11} Бд. ыр. 39:13 ^{7:2} Бд. ыр. 10:1; 63:11 || Бд. ыр. 30:16
^{7:3} Иов 10:16 ^{7:5} Бд. ыр. 54:21 || 1 Хаан. 24:8; 26:9 ^{7:8} Иса. 33:10 ^{7:9} Бд. ыр. 25:1; 34:24; 42:1
^{7:10} Иов 23:10; Бд. ыр. 10:5 ^{7:11} Э. д. 15:1 ^{7:12} Наум 1:5

- 13 Кандыг-бир улус бачыттарындан ойталаваза*,
 Бурган хылыжын чидидер, чазын хере тыртып, шыгаап кээр;
 14 өлүм тарыыр чепсектерин белеткеп,
 өрттендир чиир согуннарны кылып аар.
 15 Бузуду иштинде боттанган кижини
 өш-өжээн-биле иштелип, оп-меге божуп алган.
 16 Ол ханы онгарны каскаш, оозунче боду-ла кире бээр;
 17 ооң өжү бодунуң бажынче кээп дүжөр,
 ооң каржы-дошкуну бодунун тейинче дедир бадып кээр.
 18 Чөптүү дээш Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип тур мен,
 Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчынын адын алгап ырлап тур мен.

8 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Мизмор-ыры. Давидтин.*

²⁻³ Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
 Сээң адыңнын бүгү чер кырында өндүр бедин!
 Сээң алдарың бичии уругларнын, эмер чаштарнын аксындан
 дээрлерден-даа бедидир көдүрлүп тур!
 Быжыг шивээ тудуп алдың — дайзыннарлыг болгаш,
 өжээтениң, адаанчың ыттавайын барзын дээш, ынчалдын.

- 4 Сээң холдарыңнын чаяап кааны дээрлерже,
 Сээң ында быжыглап кааның
 ай биле сылдыстарже көргөш, боданып тур мен:
 5 «Кижини деп кымыл ол, Сен ону чүгө бодап чоруур сен?
 Кижини амытан* деп кымыл ол, Сен ол дээш чүгө сагыш човаар сен?»
 6 А Сен ону Бурганнын деңнелинден*
 хензиг-ле куду деңнелдиг кылып каан сен;
 ону ат-алдар болгаш мактал-хүндү-биле демдектедиң.
 7 Сен ону холдарыңнын чаяап кааны бүгү чүүлдүң чагырыкчызы кылып
 кагдың,
 бүгү чүүлдү ооң буттарының адаанга салып кагдың;
 8 бүгү шээр болгаш бода малды, хову-шөлде аң-менни,
 9 дээрниң куштарын, далайның балыктарын,
 далай оруктары-биле эштип чоруур
 бүгү чүвени ооң буттарының адаанга салып кагдың.
 10 Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
 Сээң адыңнын бүгү чер кырында өндүр бедин!

9 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. «Огунуң өлүмү» деп аялга үдээр. Мизмор-ыры. Давидтин.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, бүгү-ле чүүлдү-чүрээмден
 Сеңээ өөрүп четтирер мен,
 Сээң хамык кайгамчык чүүлдериңни медээлээр мен;
 3 Сен дээш өөрүп-хөглөп, байырлаар мен,
 Сээң ат-алдарыңны алгап ырлаар мен, Дээди Өрүкү Бурган!

* 7:13 Азы: «Бурган Бодунуң бодап алган чүүлүндөн ойталавас». * 8:5 Кижини амытан — бо сөстөрни дорт очулдуурага, «Кижини амытан оглу» дээн. * 8:6 Бо сөстөрни өске бурунгу сөзүглелде «Дээрниң төлээлеринин деңнелинден» деп бижээн.

7:13 Ы. х. к. 32:41 || Ы. х. к. 32:23 7:14 Ыд. ыр. 20:13; 63:8 7:15 Иов 15:35; Иса. 59:4; Иак. 1:15
 7:16 Эсф. 7:9; У. ч. 11:5; 26:27; 28:10; Эккл. 10:8; Дан. 6:24 7:18 Ыд. ыр. 9:3 8:1 Ыд. ыр. 80:1; 83:1
 8:2-3 Ыд. ыр. 148:13; Иса. 12:4 || Ыд. ыр. 112:4; Мф. 21:16 8:5 Иов 7:17; Ыд. ыр. 143:3; Евр. 2:6-8
 8:7 Э. д. 1:26, 28 || Ыд. ыр. 109:1; 1 Кор. 15:27; Эф. 1:22 9:2 Ыд. ыр. 25:7; 39:6; 95:3 9:3 Ыд. ыр. 7:18

- 4 Мээң дайзыннарарым дезип чорупкаш,
тептигип кээп дүжерлер, Сээң мурнунга өлүп каарлар.
- 5 Сен меңээ чөптүг шииткелди көргүстүң,
чаргы-чаалымны шын шиитпирлеп бердиң;
дүжүлгедө чөптүг Шииткекчи бооп саадап оорар-дыр сен.
- 6 Өске чоннарга килеңней бердиң, бузуттуг хейлерни узуткап кагдың,
оларның дугайында сактыышкынны кезээ-мөңгедө балап кааптын.
- 7 Дайзыннар кезээ-мөңгедө буурап калды,
хоорайларын бузуп кааптын, оларны ам сактып кээр кижичогул.
- 8 А Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгедө чагырып артар,
Ол Бодунуң дүжүлгезин шииткел үндүрөр дээш белеткеп алган;
- 9 Ол өртемчейни чөптүү-биле шиидер,
бүгү чоннарга шын шииткел онааштырар.
- 10 Дээрги-Чаяакчы – дарлаткан кижиге хоргадап,
айыыл-халап үезинде – шивээ.
- 11 Сээң адыңны хүндүлөп билир улус Сеңээ идегээр;
Сеңе сеткилинден чүткээн улусту
кагбас болгай сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 12 Сион дагда чагырып турар Дээрги-Чаяакчыны алгап ырланар,
өске чоннар аразыңга Ооң ажыл-херектерин медээлеңер;
- 13 хан төгүксээр улусту Ол сактып алган,
дарлатканнарның алгы-кышкызын утпайн, оларны бодап чоруур.
- 14 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп,
мени көрбөс улуска базындырып чоруурумну көрөм.
Сен мени өлүмнүң эжик-хаалгазыңдан көдүрүп аппаар сен –
- 15 Сион хоорайның эжик-хаалгазыңга Сеңээ хамык макталымны
ырлаар арганы ынчаар хайырлаар сен;
Сенден кээр камгалал дээш өөрүп-байырлаар мен.
- 16 Өске чоннар боттарының казып алган оңгарынче чуглуп кирген,
боттарының салып алган какпазыңга буттарын кактырып алган.
- 17 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чөптүг шииткели-биле билдингир –
бузуттуглар боттарының кылган херектеринге туттуруп аар.
Үзүктелиишкин. Сэла
- 18 Бузуттуглар – Бурганны уткан бүгү чоннар –
өлүглөр оранынче дүже берзин;
- 19 түрөңги кижиниң дилээнге хары черле турар,
дарлаткан улустуң идегели кезээ-мөңгедө куруг калбас болгай.
- 20 Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем!
Кижичогул бодун «Күштүг мен» деп санавазын,
бүгү чоннар Сээң мурнунга шииттирзин.
- 21 Дээрги-Чаяакчы, чоннарны коргудувудам*:
өлүр тынныг кижилер бис дээрзин олар билип алзын! *Сэла*
- 22 Дээрги-Чаяакчы, чүгө ыракта турарын ол*,
айыыл-халап үезинде чаштып чүнүл?

* 9:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Дээрги-Чаяакчы, оларга башкыдан берем» деп бижээн. * 9:22 Еврей сөзүглелде бо домактан ыңай 10-гу ыры эгелээн.

9:5 Бд. ыр. 139:13 || Бд. ыр. 28:10 9:6 Ы. х. к. 9:14; 29:20 9:8 Бд. ыр. 101:13; 144:13; Ыы. 5:19
9:9 1 Хаан. 2:10; Бд. ыр. 57:12; 66:5; 95:13; 97:9; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Иоил 3:12 9:10 2 Хаан. 22:3
9:11 Бд. ыр. 90:14 9:14 Бд. ыр. 106:18 9:15 Иса. 25:9 9:16 Бд. ыр. 7:16 || Иов 18:8; У. ч. 29:5, 6
9:17 Хост. 7:5; 14:4 9:18 Иов 8:13 9:22 Бд. ыр. 21:1

- 23 Адыыргак, бузуттуг улус ядамыкты истеп сүрүп чоруур – олар боттарынын бодап алган кажар аргаларына туттуруп алзын.
- 24 Бузуттуг кижги самыыраан күзээшкиннеринге чоргаарланыр, чөптүг эвес олча-ажыын эки деп йөрээр, Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбес.
- 25 Бузуттуг кижги адыыргаандан: «Ол бисти кезетпес!» – дээр, Ооң шупту бодалдары: «Бурган чок!» – деп турар.
- 26 Ол бодунун оруктарына кандыг-даа үде чедишкинниг болур, Сээң шииткелдерин – оон талыгыр ыракта болуп турар, ол бодунун шупту дайзыннарын куду көөр.
- 27 Ол бодунун сагыжында: «Кажан кезээде тендиш дивес мен, салгалдан салгал дамчып меңээ бак чүү-даа болбас» – деп бодаар;
- 28 ооң аксы каргыш-чатка, авыяс сөс, оп-меге-биле долган; ооң дылының бажында – бузут биле кара сагыш бар.
- 29 Бузуттуг кижги быжыглал чок суурларга кедеп олурар, ооң карактары аас-кежик чок күжүрнү дилегзинип көрүп турар; ажытталчак черлерге кем-буруу чок кижини өлүрүп каар;
- 30 ажытталчак черге, шыргай иштинде арзылаң дег, аас-кежик чок күжүрнү сегирип аар дээш кедеп чыдар – ону бодунун какпазынга кактыргаш, тудуп аар;
- 31 бузуттуг кижги ээгийп, донгайган соонда, түрөңги улус ооң куштүг аспактарынче кире бээр.
- 32 Ол бузуттуг кижги бодунун сагыжында: «Бурган үүлгедиглеривисти уттупкан-дыр, Ол хая көрнү берген-дир – ам кажан-даа көрбес дээн-дир» – деп бодаар.
- 33 Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем, Бурганым, холун көдүрлүп, Базындырган улусту утпайн көрөм!
- 34 Бузуттуг кижги чүгө бодунун сагыжында: «Бурган бисти кезетпес» – деп бодап, Сени тооп көрбөзүл?
- 35 Улустун човаланы биле айыыл-халавын көрүп тур сен – Бодунун холунду ынаар сунар дээш, көрүп тур сен. Аас-кежик чок күжүр Сеңээ идегеп тур, өскүс кижиге дузалаар сен.
- 36 Бузуттуг-бак кижиниң күчү-күжүн суларадып, ооң бузуду шуут артпас кылдыр, ол кижини кезедип көрөм.
- 37 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгөде хааннап турар, өске чоннар улузу Ооң чер-чуртундан арлып чиде бээр.
- 38 Дээрги-Чаяакчы, базындырган улустун күзелин дыңнап тур сен – оларнын чүрөөн быжыктырам, кулаанны оларже ээктирем.
- 39 Өскүс база базындырган кижиге чөптүг шииткелиң хайырлап көрөм; кым-даа болза чер кырынга улусту моон соңгаар коргутпазын.

10

¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтин.

Дээрги-Чаяакчыдан хоргаллды алыр мен.

Силер меңээ: «Куш ышкаш, даглардыва ужувут» – деп чоондуңар?

² Көрүңер даан: бузуттуглар чазын хере тыртып алган, согуннарын кирижепкен –

мөзүзү эки улусче караңгыда адар деп турлар.

³ Ниитилелдин үндезиннерин үрөп каапканда, чөптүг-шынның кижги чүнү кылып шыдаарлы?

9:25 Бд. ыр. 13:1; 52:1 9:27 Бд. ыр. 29:7 9:28 Рим. 3:14 || Иов 20:12 9:29 Бд. ыр. 16:11; 36:32 || У. ч. 24:15 9:30 Иов 38:40 || Бд. ыр. 58:4 || Мих. 7:2 9:32 Иса. 29:15; Иез. 8:12; 9:9 9:35 Б. х. к. 10:18; Ос. 14:4 9:36 Бд. ыр. 36:17 9:37 Хост. 15:18; Бд. ыр. 28:10; 145:10 9:39 Бд. ыр. 81:3 10:1 Бд. ыр. 7:2 10:2 Бд. ыр. 63:4 10:3 Бд. ыр. 81:5

- 4 А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинде,
Ооң дүжүлгези — дээрлерде;
Ооң карактары хайгаарап көрүп турар,
Ооң көрүжү кижиге төрөлгөтөнни шенеп турар.
- 5 Дээрги-Чаяакчы буянның-даа, бузуттуг-даа кижини шенээр,
күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок*.
- 6 Ол оттуг көстөрни, хып турар күгүрнү
оларге чаъс дег чагдырар,
өрттендир чиир изиг хат — оларның ижер дашказы болур.
- 7 Дээрги-Чаяакчы — чөптүг-шынның,
Ол улустуң шынның херектеринге ынак,
мөзүзү эки улусче чүүлдүгүнүп көөр.

11 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Шеминит деп аян-биле үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, камгалап көрөм! Сенээ бердинген кижиге артпаан-дыр,
кижиге төрөлгөтөнниң иштинде бүзүрөп болгу дег улус чок-тур.
- 3 Кижиге бүрүзү өске кижиге мегелеп чугаалап турар,
олар авыяас дылдары-биле авыяастап чугаалажыр.
- 4 Авыяас, турамык дылдарның шуптузун
Дээрги-Чаяакчы тура соп каапсын.
- 5 Ол улус: «Аксы-сөзүвүс-биле ажып тиилээр бис,
дылдарывыс бисти деткип турда,
кым биске дээрги боорул?» — дижип турар.
- 6 А Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам түрөңги улуска — човаланы дээш,
базындырган улуска — уё-човууру дээш болчур мен,
Мээң камгалалым алыксаан кижиниң
идегелин боттандырып бээр мен» — деп турар.
- 7 Дээрги-Чаяакчының сөстери — арыг сөстөр-дир;
олар — чеди катап арыглаан, хайылдырар суутуга
довурактан ангылай эзилдирген мөңгүн дег-дир.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң улузунну кадагалаар сен,
оларны шак ыңдыг авыяас улустан
кезээ-мөңгөде камгалаар сен.
- 9 Кижиге төрөлгөтөнниң иштинде эң бак чүүл үнеледи бээрге,
бузуттуг хейлер кайда-даа чоруп турар апарды.

12 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, кажанга дээр мени уттуң?
Кезээ-мөңгөде уттур сен бе?
Кажанга дээр менден хая көрнүр сен?
- 3 Кажанга дээр ыңдыг бодалдар мени хинчектээрил?
Хүннү бадыр сеткил-чүрээм качыгдап тур.
Кажанга дээр дайзыннарым өрү көрдүнерил?
- 4 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, менче көрнүп, харыыдан берем!
Карактарым чырыдып берем: өлүм мени удутпазын!

* 10:5 Азы: «Дээрги-Чаяакчы буянның кижини шенээр, а бузуттуг, күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок».

10:4 Мих. 1:2; Иона 2:8; Авв. 2:20 || Бл. ыр. 2:4; Иса. 66:1 || Иов 7:18; 23:10 ^{10:5} Э. д. 22:1

10:6 Э. д. 19:24; Иов 18:15 || Бл. ыр. 74:9 ^{10:7} Бл. ыр. 32:5; 61:8; 98:4 ^{11:2} Иса. 57:1; Мих. 7:2

11:3 Бл. ыр. 5:10; 40:6; 143:8 ^{11:7} Бл. ыр. 17:31; 118:140; У. ч. 30:5 ^{12:2} Бл. ыр. 88:47; Ыы. 5:20 || Иов 13:24; Авв. 1:2 ^{12:4} Эзра 9:8; Бл. ыр. 18:9

- 5 «Ону базып кааптым!» — деп, дайзыным сөглөвезин.
Тендиңейни бээримге, өжээтеним өөрүвезин.
- 6 Энерелиңге идегедим, Дээрги-Чаяакчы.
Камгалалың дээш сеткил-чүрээм байырлазын.
Менээ көргүскен буяны дээш
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн!

(Ыд. ыр. 52)

13

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Давидтии.*
Тенек кижиге сеткил-хөңнүңгө «Бурган чок» деп түңнөл кылган.
Ындыг улус самыыраан-дыр, чүдөк-бужар херектерни үүлгөткөн-дир;
буян кылып турар кижиге тывылбаан-дыр.
- 2 Дээрги-Чаяакчы дээрден кижиге төрөлгөтөнчө,
«Бурганче чүткүп турар сарыылдыг кижиге бар бе?» дээш,
куду алзгы топтап көргөн.
- 3 Шупту улус Бургандан ойталап, шупту бир аай будалган болган;
буян кылып турар кижиге тывылбаан —
чаңгыс-даа кижиге чок болган.
- 4 Бузут үүлгөдип турар бүгү улус черле угаан кирбези ол бе?
Олар мээң чонумну аыш-чем ышкаш
сыырып турар-дыр база Дээрги-Чаяакчыга мөргүвөс-тир.
- 5 Олар күштүг коргуушкунга алзгып аар,
Бурган чөптүг-шынныг улустуң талазында болгай.
- 6 Ядыгы кижиниң күзөл-бодалын чүү деп-даа бодавас-тыр силер,
а ооң хоргадалы — Дээрги-Чаяакчы!
- 7 Сион дагдан Израильдин камгалалы чедип келзин!
Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга эки чолду эгидерге*,
Иаков өөрүп-байырлаар, Израиль өөрүп-хөгглээр.

14

- ¹ *Мизмор-ыры, Давидтии.*
Дээрги-Чаяакчы!
Кым Сээң өргээ-майгыныңга чурттап шыдаарыл?
Кым Сээң ыдыктыг дааңга турумчуп чурттаарыл?
- 2 Чүглө арыг шынчы оруктар-биле чоруур,
чөптүг чүүлдер кылыр кижиге;
- 3 сеткилиниң ханызындан шынны чугаалаар,
аксы-дылы-биле нүгүлдөвөс,
өске кижиге бак чүвө кылбас,
чанында кижини бак атка кирибес кижиге;
- 4 өөдежок хейлерни куду көөр,
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улусту мактаар,
бодунга хора чедирги дег-даа даңгырак бергеш,
аксы-сөзүн ээлээр кижиге;
- 5 акша-мөңгүнүн чээлиге бергеш, ажык-кончаа дилөвөс,
буруу чок кижиге удурланыр дээш хээли албас кижиге.
Ынчаар чурттап чоруур кижиге кезээ-мөңгөдө тендиш дивөс.

* 13:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

12:5 Ы. х. к. 32:27 12:6 Ыд. ыр. 114:7 13:1 Ыд. ыр. 9:25 || Мих. 7:2; Рим. 3:10-12 13:2 Э. д. 11:5;
Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19 13:3 Иов 15:16 13:4 У. ч. 30:14; Иер. 10:25; Иез. 34:3;
Мих. 3:3 14:1 Ыд. ыр. 23:3-4; Иса. 33:14-16 14:2 Ыд. ыр. 105:3 14:3 Лев. 19:16 14:4 Башт. 11:35
14:5 Лев. 25:36; Иез. 18:8 || Хост. 23:5

15 ¹ *Миктам-ыры. Давидтии.*

- Мени кадагалап көрөм, Бурганым,
хоргадалды Сенден алыр болгай мен.
- ² Дээрги-Чаяакчыга: «Сен – мээң Дээргим сен,
меңээ Сенден өске ачы-буян чок*» – деп чугааладым.
- ³ Ооң чер кырында ыдыктыг чонунче – ат-алдарлыг улузунче
бүгү күзөл-чүткүлүм угланды*.
- ⁴ Өске бурганче далашкан улустун түрегдели көвүдезин;
мен оларнын хан төккөн өргүлдеринге киришпес мен,
оларнын бурганнарынын аттарын безин адаар хөннүм чок.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчы – мээң үлүүм сен,
салым-чолум Сенден хамааржыр.
- ⁶ Мээң хувааглыг черимниң кызыгаарын
каас-чараш черлер таварты эрттирген сен,
мээң Сенден алган өнчүм өндүр-чаагай-дыр.
- ⁷ Мени угаан киир сургаан Дээрги-Чаяакчыны
алгап-йөрээр мен, дүне безин ишти-хөннүм мени сургап туар.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчыдан үргүлчү карак салбайн чордум,
Ол мээң-биле-дир, ынчангаш тендиш дивес мен.
- ⁹ Ынчангаш мээң чүрээм өөрүп-байырлаан,
мээң сеткилим өөрүп-хөглээн,
мага-бодумга кандыг-даа айыыл кыжанмас-тыр.
- ¹⁰ Сен мээң амы-тынымны өлүглер оранынга калдырбас сен,
Сеңээ бердинген чалчанны тамыже киирбес сен.
- ¹¹ Сен меңээ амыдыралче орукту айтып бээр сен;
Сээң-биле кады турарымга, өөрүшкү мени бүргээр,
Сээң холунда аас-кежик кезээ-мөңгөде бар.

16 ¹ *Мөргүл. Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчы, мээң актымыны дыннап көрөм,
дуза дилээн алгы-кышкымче кичээнгейден салып көрөм,
мегелевес аксы-дылымдан үнген мөргүлүмнү дыңнам.
- ² Сен мени чөптүг шииткел-биле шиидип көрөм,
карактарың чөптүг шынны көрүп турзун.
- ³ Сен мээң чүрээмни шенеп, дүне када кээп чордун;
шенеп көргөш, бузуттуг бодал тышпайн бардын.
- ⁴ Кижилерниң кылып чорууру ышкаш,
аксы-дылымдан бачытыг сөс үнмеди,
Сээң сөстөринниң аайындан эртпейн,
каржы-бак кижиниң оруун эдереринден кичээнип келдим.
- ⁵ Сээң айтып бергениң оруктардан
мээң буттарым өскээр барбас, чандыр баспас.
- ⁶ Сени кыйгырып тур мен,
дыңнап каарыңны билир мен, Бурганым:
кулаң менче ээктирип, сөстөримни дыңнап көрөм.

* 15:2 Азы: «Мээң ачы-буяным Сеңээ херек чок». * 15:3 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки биддинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң күзөл-чүткүлүм – ол черниң бурганнарынга бараан болуру турган».

15:2 Ыд. ыр. 72:25 15:4 Хост. 23:13; Иис. 23:7; Ос. 2:17; Зах. 13:2 15:5 Сан. 18:20; Иер. 10:16; 51:19; Ыы. 3:24 15:8 Ыд. ыр. 108:31; Аж.-ч. 2:25-28 15:10 Иов 33:28; Ыд. ыр. 29:4; 48:16; 85:13; Иса. 38:17; Аж.-ч. 2:27 15:11 Мф. 7:14 16:3 Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10 16:5 Иов 23:11

- 7 Кайгамчык арга-биле энерелиң көргүзүп көрөм,
Сен Бодуннун күчүлүг холуң-биле
хоргадап дилээн улусту дайзыннардан камгалаар сен;
- 8 Сен мени карак огу дег кадагалап көрөм,
чалгыннарың адаанга мени чажырып ап көрөм.
- 9 Менче халдап турар бузуттуглардан, мени бүзээлеп алган,
амы-тынымга кыжанган дайзыннардан кадагалап көрөм.
- 10 Олар дээрге чүректери донгун,
адыыргак сөстөр чугаалаар улус-тур.
- 11 Базым санай мени ам бүзээлеп турлар,
черже чыттыр басып аарын күзөп,
менче кезе кайгаарлар-дыр.
- 12 Олар олча хайдынып, чимзенген арзылаң дег-дир,
ажыт черлерде кеденип орар араатан аңга дөмей-дир.
- 13 Дээрги-Чаяакчы, дүргөн келем,
оларже уткуй үнүп, дискек кырынга олуртупкаш,
Бодуннун хылыжын-биле мээң амы-тынымны
бузуттуг кижиден камгалап көрөм;
- 14 өлүр тынныг улустан Бодуннун холуң-биле камгалап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы;
олар дээрге дашказы бо чуртталганың
хөрөңги-байлаа-биле долдунган улус-тур,
а Сен оларның хырнын Бодуннун шаңналың-биле* долдуар сен;
оларнын ажы-төлү тоткаш,
артыкшылын боттарынын ажы-төлүңгө арттырып каарлар.
- 15 А мен актыг болуп, Сээң шырай-арныңче көөр мен,
оттуп келгеш, Сээң арның көргөш, таалап ханар мен.

(2 Хаан. 22)

17 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалказы Давидти ооң
хамык дайзыннарының болгаш Саулдуң холундан адырып каарга, Давидтин
Дээрги-Чаяакчыга ыраан ырызының сөстери бо-дур. Ол мынча дээн:*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мээң күчү-күжүм сен, Сенээ ынак-тыр мен!
- 3 Дээрги-Чаяакчы — мээң быжыг шивээм, хоргадалым, камгалалым.
Мээң Бурганым — чалым-хаям. Ол — дозуг-камгалалым,
мени камгалап турар күчү-күш, мээң чаглаам.
- 4 Макталга төлептиг Дээрги-Чаяакчыдан
дуза дилеп кый деп, дайзыннарымдан камгалалды алып мен.
- 5 Өлүмнүң четкилери мени ораап алган,
өлүмнүг айыыл эккээр суглар мени сүртеткен;
6 алды оранның кинчилери мени бектеп алган,
өлүмнүң дузаа мурнумда салдынган.
- 7 Кызагдалга алыскаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый дидим,
мээң Бурганымдан дуза дилеп алгырдым.
Ол Бодунуң өргээзинден мээң үнүмнү дыңнап кагды,
дилег-кыйгым Ооң мурнунга чеде берди.

* 16:14 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. «Шаңналың-биле» деп сөстүн болгу дег өске утказы мындыг: «Кеземчең-биле».

16:7 Бд. ыр. 30:22 16:8 Ы. х. к. 32:10; Зах. 2:8 || Руф. 2:12; Бд. ыр. 35:8; 56:2; 62:8; 90:4
16:10 Бд. ыр. 118:70 16:12 Иов 38:40; Бд. ыр. 9:29 16:15 Иов 19:26; 33:26 17:2 Ы. х. к. 6:5;
Бд. ыр. 114:1 17:3 Бд. ыр. 18:15; 30:3-4; 70:3; 90:2; 143:2 || Э. д. 15:1 17:4 1 Чыл. 16:25;
Бд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3 17:5 Бд. ыр. 41:7; 92:4; Иона 2:4 17:6 Бд. ыр. 114:3 17:7 Иона 2:8

- 8 Чер шимчеп, сирилээн,
даглар дөжээнге чедир божаңнаан –
Дээрги-Чаяакчының килеңинден сирилеш дээн.
- 9 Ол килеңнээрге, думчуундан – ыш,
аксындан – өрттендир чиир чалынныг от
аттыгып үнүп, изиг көстөр кызанайндыр хып турган.
- 10 Ол кудай-дээрни ээктир тырткаш, дүжүп келген,
кара булут кырынга буттарын салып алган.
- 11 Дээрги-Чаяакчы херувимни* мунупкаш,
хатты чалгын кылгаш, кылыгтыр ужуп чорупкан.
- 12 Ол дүмбей караңгыны шугланып,
дээрде чаъстыг кара булуттарже чаштып кире берген.
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга чырык чайынналып,
долу биле чаңныктарын чашкан булуттар көжүп турган.
- 14 Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрге динмиттиг динмирээн –
Дээди Өрүкүнүң үнү, долу биле чаңныктар чажып, чыжыраан.
- 15 Ол согуннарын салып,
дайзыннарын тарай сывырыпкан,
эмгежок чаңныктарын дүжүрүп, оларны девидедипкен.
- 16 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң түрлүг үнүңден, Сээң эзиннээн тыныжыңдан
далай-суглар дүвү көстүп, сыыгап,
өртөмчөй өзээнге чедир ажыттынып келген.
- 17 Бурган бедик дээрдэн ээккеш, мени сегирип алгаш,
терең ээрем суглардан ушта тыргып каан;
- 18 Ол мени күчү-күштүг дайзындан,
күш-шыдалы менден ажыг өжээтеннерден камгалап каан.
- 19 Дайзыннарым менче айыыл-халапка алысканым хүнде халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы меңээ чөлөнгиш болган.
- 20 Ол мени шөлээн черже үндүрүп, камгалап каан –
чүге дээрге мен Ооң сеткилинге кирген-дир мен.
- 21 Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш меңээ ачы-буян көргүскен,
холдарым арыгы дээш мени шаңнаан.
- 22 Мен Дээрги-Чаяакчының
оруктарындан соора барбаан мен,
Бурганымның мурнунга бузутче чайгылбаан мен;
- 23 Ооң бүгү айтышкыннарын эдерип чоруур мен,
Ооң дүрүм-хоойлуларындан ойталаваан мен.
- 24 Мен Ооң мурнунга кем-буруу чок мен,
бачыг үүлгетпес дээш кичээнип чор мен;
- 25 Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүм көргөш,
Ооң мурнунга холдарымның арыын көргөш, мени шаңнаан.
- 26 Сеңээ шынчы улуска Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг сен;

* 17:11 Херувим – чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амыгтан. Мында херувимни дайынчы аът-хөлге кылдыр көргүскен азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткен чуузада олуар кылдыр көргүскен.

17:8 Башт. 5:5; Бд. ыр. 76:18; 96:4 17:9 Бд. ыр. 20:9; Иса. 30:33; Иез. 20:48 17:10 Бд. ыр. 143:5; Иса. 64:1 || Наум 1:3 17:11 Бд. ыр. 103:3 17:12 Хост. 20:21; Бд. ыр. 96:2 17:13 Инс. 10:11; Иса. 30:30 17:14 1 Хаан. 2:10; Иов 37:4-5; Бд. ыр. 67:34; 76:18-19 17:15 Авв. 3:11; Зах. 9:14 || 1 Хаан. 7:10 17:16 Хост. 15:8; Бд. ыр. 105:9 17:17 Бд. ыр. 143:7 17:18 Бд. ыр. 141:6 17:20 Бд. ыр. 30:8; 117:5 17:21 1 Хаан. 26:23; Иов 22:30 17:24 Э. д. 6:9; Иов 1:1

- 27 арыг улуска арыг сен, а бузуттуг улуска хамаарылгаң багай;
 28 биче сеткилдиг улусту камгалап турар сен,
 а адыыргак улусту куду көрүп турар сен.
- 29 Дээрги-Чаяакчы, чырыткымны кыпсып турар сен,
 Бурганым Дээрги-Чаяакчы,
 дүмбей өттүр меңээ чырыдып турар сен.
 30 Сээң ачында аг-шеригни базып каар мен,
 Бурганым ачызында шивээлер ханаларын ажа халыыр мен.
- 31 Бурган! — Ооң оруунда четпес тала чок —
 Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг шынчы;
 Оон хоргадап алган бүгү улуска Ол — дозуг-камгалап.
 32 Дээрги-Чаяакчыдан өске, Бурган кымыл;
 Бурганывыстан өске, чалым-хая бар бе?
- 33 Бурган күш-шыдалды мээң шынганнарымга сиңирип,
 ак орукту меңээ айтып берип турар;
 34 буттарымны сыынны дег кылып,
 мени бедиктерже үндүрүп турар;
 35 холдарымны чаа-дайынга өөредип турар,
 хүлер чаны хере тыртыштар күштүг мен.
- 36 Сен меңээ Бодуннун дозуг-камгалаалыңны тутсуп берген сен,
 ушпазын дээш, мени холуң-биле туткан сен,
 Сээң деткимчең мени өндүр улуг кижиге кылып турар.
 37 Сен мээң оруумдан доктар-моондакты чайладып,
 балдырларымны сирилевес быжыг кылып каан сен.
 38 Дайзыннаримны истеп сүргеш, чыпшыр чедер мен,
 оларны узуткап кагбаан шаамда, дедир эгбес мен.
 39 Оларны чыттыр шаварымга, олчаан туруп шыдавастар —
 буттарым адаанга калырлар.
 40 Сен дайын чорудар күш-шыдалды шынганнарымга сиңирдин,
 менче халдап келгеннерни мээң буттарым адаанга салып тур сен.
 41 Дайзыннаримның ооргазын меңээ көргүзүп, дезеринче албадаптың,
 өжзөтөннеримни узуткап кагдым.
 42 Олар алгырып турду, ынчалза-даа камгалакчызы чок-тур;
 Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге, оларга хары бербес-тир.
 43 Оларны, хатка бөөлдеткен довурак дег,
 тарадыр эстедигтер мен,
 кудумчуда малгаш дег, таптай базып кааптар мен!
- 44 Сен мени чонумнун үймээнинден камгаладың,
 аймак-чоннарның бажынга олуртуп кагдың;
 безин билбес турганым чон ам меңээ бараан болуп турар;
 45 олар мээң дугайымда дыңнап кааш, дораан-на чагыртты,
 өске чер чурттуглар меңээ чашпаалап турар.
 46 Өске черлер улузунун сузу бастынып,
 шивээлеринден сиринейнип үнүп турду.
- 47 Дээрги-Чаяакчы дириг! Мээң Чөленгиш-хаямга алдар!
 Мени камгалап турар Бурган кымдан-даа арттыр мактатсын!

17:28 Бд. ыр. 100:5 17:29 2 Хаан. 21:17; 4 Хаан. 8:20; Бд. ыр. 131:17 17:31 Б. х. к. 32:4; Мф. 5:48 ||
 Бд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5 || Э. д. 15:1 17:32 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5; Дан. 2:47 17:34 Б. х. к. 32:13;
 Иса. 58:14; Авв. 3:19 17:35 Бд. ыр. 143:1 17:38 Хост. 23:27 17:41 Хост. 23:27 17:42 Иов 27:9; У. ч. 15:29
 17:43 Мих. 7:10; Зах. 10:5 17:44 Иса. 55:5 17:45 Б. х. к. 33:29 17:46 Мих. 7:17

- 48 Ол – мен дээш өжээн негээр,
чоннарны меңээ чагыртып турар,
49 дайзыннарымдан мени камгалап турар Бурган-дыр.
Мени Сен меңээ удурланган улустан бедидир көдүрүп,
каржы-дошкун кижиден камгалап турар сен.
- 50 Ол дээш Сени өске чоннар мурнунга
алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адыңны алгап ырлаар мен.
51 Дээрги-Чаяакчы шилип алган хаанынга
өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап турар,
Ол Давидке болгаш ооң үре-салгалынга
кезээ-мөңгөдө эңерелдиг!

18 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтин.*

- 2 Дээрлер Бурганның алдарын медээлеп тур,
бопурук кудай-дээр Ооң холдарының ажил-херектерин тоожуп тур.
3 Хүн дараазында хүнге сөстү дамчыдар,
дүн дараазында дүнгө билигни ажыдар.
4 Оларның үнү дыңналбас, чугаа-сөзү чок-даа болза,
5 үн-чугаазы бүгү чер-делегейге дыңналып эртер,
а сөстери өртемчейиниң кыдыгларынга чедер.

Бурган дээрлерде хүннүн өргээзин тургузуп алган.

- 6 А хүн, күдээ дег,
куда соонда хонган өрээлинден үнүп кээр,
эртер оруун төндүр маңнап бар чыда, мөге-шыырак кижидег өөрүүр.
7 Ол дээрниң бир кыдыындан үнүп келгеш,
өске кыдыынга чедир көжүп хүннээр,
ооң изиинден чүү-даа чүвө чаштынып шыдаvas.
- 8 Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузунун четпес талазы чок,
сеткил-сагышты тынгарар;
Ооң чугаалаан сөстери шынныг, бөдүүн улусту угаан киирер.
9 Дээрги-Чаяакчының айтышкыннары чөптүг, чүректи өөртүр;
Ооң чагы чырыткылыг, карактарны чырыдар.
10 Дээрги-Чаяакчыдан коргар чорук –
арыг база кезээ-мөңгөдө артар.
Дээрги-Чаяакчының шийтпирлери –
алыс шынныг, шуптузу чөптүг;
11 олар алдындан – аажок хөй арыг алдындан күзөнчиг,
ары өөндөн алган ары чигиринден амданныг.

- 12 Сээң чалчаң ол бүгүдөн өөредигни алып,
оларны сагыры – өндүр улуг шаңналды эккээр.
13 Частырыгларын эскерип шыдаар кижиде бар бе?
Бодумнун ожаап билбээним бачыттарымдан мени арылга.
14 Сагышты-биле үүлгеткен бачыттардан база
Бодуңнун чалчаңны чайладып көр –
ола мени чагырбазын. Мен ынчан актыг апарып,
аажок улуг кемниг херек дээш буруудаvas мен.

17:48 Бд. ыр. 46:3 17:50 Рим. 15:9 17:51 Бд. ыр. 143:10 || 2 Хаан. 7:16 18:2 Бд. ыр. 49:6; 88:6; 96:6
18:5 Рим. 10:18 18:6 Иоил 2:16 || Эклл. 1:5 18:8 Б. х. к. 4:7 || Бд. ыр. 22:3 || Бд. ыр. 118:130
18:9 Рим. 7:12 || Бд. ыр. 12:4 18:10 Бд. ыр. 118:142, 151, 160 18:11 У. ч. 3:14; 8:10 || У. ч. 24:13
18:14 Сан. 15:30 || Рим. 6:12, 14

- 15 Дээрги-Чаяакчы – чалым-хаям сен, Камгалакчым сен!
Мээн аксымдан үнгөн сөстөр биле чүрээмниң бодалдары
Сенээ таарымчалыг болзун.

19

- ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.
² Айбыл-халап хүнүндө Дээрги-Чаяакчы сени дыңнап кагзын –
Израильдин Бурганының ады сени киж и четпес бедикче көдүрзүн.
³ Ол сенче ыдыктыг черден дузадан чорутсун,
Сион дагдан сени деткизин.
⁴ Сээң салганың бүгү өргүлдерни бодап келзин,
бүрүн өрттеткен өргүлүнче сеткил ханышкын-биле көрүп,
хүлээп алзын. *Сэла*
⁵ Дээрги-Чаяакчы сээң күзээн чүвеңни хайырлазын,
сээң бодап алган бүгү чүүлдеринни боттандырып берзин.
⁶ Сээң тиилелген дээш өөрүп-байырлаар бис,
Бурганывыстың ады дээш тугувус көдүрер бис.
Дээрги-Чаяакчы шупту дилеглеринни күүсетсин.

⁷ Мен ам билир мен –
Бодунуң шилип алган хааның Дээрги-Чаяакчы камгалап турар,
Ооң күштүг холу ыдыктыг дээрлеринден
хаанга харыылап, тиилелгени хайырлап турар.

⁸ Чамдык улус дайынчы тергелери-биле,
өске улус – аыттары-биле мактаныр,
а бис Дээрги-Чаяакчының ады-биле –
Бурганывыстың ады-биле мактанып турар бис!
⁹ Ындыг улус чайгыла бергеш, буурап каар,
а бис бут кырынга чайгылыш чок турар бис.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, хаанны камгалап көрөм,
дуза дилеп кый дээривиске, харыылап көрөм!

20

- ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.
² Дээрги-Чаяакчы! Сээң күчү-күжүң дээш
хаан өөрүшкү-маңнайга алзып тур,
Сенден келген камгалал дээш канчаар-даа аажок өөрүп-хөглеп тур!
³ Сен ооң күзээн чүүлдерин күүседип бердин,
ооң аксындан үнгөн дилег-сөзүңден ойталавадын. *Сэла*
⁴ Сен ону ачы-буян долган алгыш-йөрээл-биле уткудуд,
ооң бажынга алдын оваадайны кедирдин.

⁵ Хаан Сенден амыдыралдың тыныжын диледи,
Сен аңаа кезээ-мөңгөде узун назынны хайырладың.
⁶ Сенден келген камгалал дээш ол өндүр улуг алдарлыг апарды:
Сен аңаа чайынналчак мактал-хүндүнү хайырладың.
⁷ Сен аңаа ачы-буяныңны кезээ-мөңгөде бердин,
Сээң чаныңга турарга, тыптыр
өөрүшкүнү шаңнап, ону хөглеттин.
⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчыга идегээр,
Дээди Өрүкүнүң энерелиниң ачызында тендиш дивес.

18:15 Бд. ыр. 17:3 19:2 Бд. ыр. 68:30; У. ч. 18:11 19:3 Бд. ыр. 127:5; 133:3 19:5 Бд. ыр. 20:3

19:8 Бд. ыр. 32:17; Иса. 31:1; 36:9 || 1 Хаан. 17:45; У. ч. 21:31 20:2 Бд. ыр. 27:7 20:3 Бд. ыр. 19:5

20:5 4 Хаан. 20:6; Бд. ыр. 60:6; 90:16 20:8 Бд. ыр. 15:8

- 9 Сээң* холуң шупту дайзыннарыңны тудуп алыр,
күштүг холуң шупту өжээтеннериңни тудуп алыр.
- 10 Килеңнээн үенде, оларга оттуг суугу дег сен;
Дээрги-Чаяакчы аажок килеңнээш,
оларның бажын чиир, олар отка чиртип аарлар.
- 11 Сен оларның үре-салгалын чырык чер кырынга,
оларның салгакчыларын кижиге төрөлгөтөн аразынга
амылыг арттырбас сен.
- 12 Сеңээ удур кара сагыштап турган дайзыннар болгай,
ынчалза-даа ол кара сагыжын боттандыра хары чок-тур!
- 13 Сен чаларың согуннарын оларның арыннарынче шыгаагаш,
оларны хая көрүндүрүп, дестирер сен.
- 14 Дээрги-Чаяакчы, Бодуннуң күжүң-биле
кымдан-даа бедидир көдүрүл,
Сээң күчү-күжүңнү алгап ырлап, алдаржыдаал!

21 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. «Даң хаяазының ивизи» деп аялга үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- ² Мээң Бурганым! Мээң Бурганым! Чүү дээш мени кааптың?
Сен мени камгалаарын көңгүс бодавайн тур сен,
мээң дуза дилээн кыйгымдан ырак-тыр сен.
- ³ Бурганым! Хүндүс Сени кыйгырып тур мен –
а Сен хары бербейн тур сен;
дүне база оожургал чок болу бердим.
- ⁴ А Сен – Ыдыктыг Чагырыкчы сен,
израиль чон Сени мактап турар.
- ⁵ Ада-өгбелеривис Сеңээ идегеп, ынанып чорааннар,
а Сен оларны кадагалап келдин.
- ⁶ Олар Сени кыйгырып турганнар –
камгалалды ап-даа келгеннер;
Сеңээ ынанып чорааннар, идегели хоозун болбааннар.
- ⁷ А мен – кижиге эвес, курт-тур мен,
улуска бак сөглөдип, чонга дора көрдүрүп чор мен.
- ⁸⁻⁹ Көрүп турар бүгү улус мени
аксы-биле дузап, баштарын чайып:
«Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга ынанып турду.
Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга эргим болза,
Ол аңаа болчуп, камгалазын» – деп кочулап турду.
- ¹⁰ А Сен – мени хырын иштинден ужулгап,
меңээ айыыл чок болур кылдыр
иемниң хойнунга салып каан Бурган сен.
- ¹¹ Төрүттүнүп кээримге-ле, мени Сеңээ тураскаадып берипкен,
иемден төрүттүнгенимден-не Сен – мээң Бурганым сен.
- ¹² Менден ыравайн көрөм –
айыыл-халап чоокшулап кел чыдыр,
а меңээ дуза кадар кижиге чок-тур.

* 20:9-13 **Бо домактарда «сен» деп ат орнунуң хаанга азы Бурганга хамааржыры эки билдинмес.**

20:10 Бд. ыр. 17:9; Мал. 4:1 || Иов 15:34; 20:26; Бд. ыр. 96:3; Евр. 10:27 ^{20:11} Иов 18:19

20:13 Бд. ыр. 17:15 ^{21:2} Мф. 27:46; Мк. 15:34 || Бд. ыр. 9:22; Ыг. 3:8 ^{21:3} Бд. ыр. 87:2

^{21:6} Башт. 3:9 ^{21:7} Иов 25:6; Иса. 41:14 || Иса. 49:7; 53:3 ^{21:8-9} Бд. ыр. 90:14 || Мф. 27:39-43;

Мк. 15:29-32; Лк. 23:35-37 ^{21:10} Бд. ыр. 71:6 ^{21:12} Бд. ыр. 106:12

- 13 Хөй дайзыннар мени бүзээледи,
Васанның күштүг бугалары дег, үглөп келди;
14 олар менче, олчазын үзе-чаза соп,
ырланган арзылаң дег, диштерин шаарартып тур.
15 Сеткил-сагыжым суг дег ага берди,
шупту сөөктерим кадырлып кагды;
чүрээм чук дег чымчааш, иштимге кээп эсти берди.
16 Өрттедил турар дой саваның суу дег,
күш-шыдалым соглуп кагды, өгүмге дылым чыпшына берди,
Сен мени, өлүп калзын дээш, довуракче октаптың.
17 Бак хейлер мени ыттар дег бүзээлеп,
мөөнү-биле үглөп келдилер, хол-будумну үзе-чаза соп кааптылар*.
18 Дөрт сөөк кижии апардым,
а дайзыннарым менче кайгап, топтап көрүп тур.
19 Хептеримни аразында үлежип ап,
хөйлөним алыр дээш үлүг тыртып турлар.
- 20 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, менден ыравайн көрөм,
мээң күчүм-дүр сен, дузалаар дээш далажып көрөм!
21 Амы-тынымны хылыштан камгала,
кара чаңгыс тынымны ол ыттардан камгала;
22 арзылаң аксындан, үзер бугалар мыйыстарындан
мени чайлат, меңээ харыылап көрөм.
- 23 Сээң адынны ха-дунма чонумга медээлээр мен,
чыыш мурнунга Сени алгап-мактаар мен.
24 Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-мактаңар!
Иаковтуң бүгү салгалы, Ону алдаржыдыңар,
Израильдиң бүгү чону, Оон коргуңар!
25 Дээрги-Чаяакчы түрегдээн кижини тоовайн барбаан,
ооң дилээн херексевейн барбаан, оон хая көрүнмээн,
а каян ол Бодун кый дээрге, дыңнап каан.
26 Эңмежок чоннуң чыгыжыңга
Сени мактаан сөстөрүм Сенден кээр;
Сенден коргар улус мурнунга
Сеңээ берген даңгырактарым күүседир мен.
27 Түрегдээн күжүрлер аштанып-чемненип, тотсун,
Дээрги-Чаяакчыге чүткээн улус Ону алгап-мактазын;
силерниң чүректеринер турбайн,
кезээ-мөнгөде согар болзун!
- 28 Дээрги-Чаяакчыны сактып келгеш,
чер-делегейниң кыдыгларында
чурттаан улус Олче эглип кээр,
Ооң мурнунга бүгү аймак-чоннар кээп, мөгөөр;
29 чүге дээрге чагырга — Оонуу-дур,
чоннарның Чагырыкчызы — Ол-дур.
30 Чер-делегейде күш-шыдалдыг бүгү улус
ылапты-биле Аңаа мөгөөр;

* 21:17 «Үзе-чаза соп каапкан» деп сөстөрүниң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө: «Хүлүп-шарып каапканнар», «Өттүр шанчып кааннар», «Арзылаңны дег» деп бижээн.

21:13 Бд. ыр. 117:10-12; Иер. 50:27; Ам. 4:1 21:15 Бд. ыр. 118:28 21:17 Бд. ыр. 58:7 21:18 Лк. 23:35
21:19 Ин. 19:24 21:21 Бд. ыр. 34:17; Флп. 3:2 21:22 2 Тим. 4:17 21:23 Евр. 2:12 21:24 Бд. ыр. 134:20
21:26 Бд. ыр. 34:18 || Лев. 7:16 21:28 Бд. ыр. 95:7; Соф. 2:11 21:29 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9;
Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15

довурак-доозун бооп хуулуп бар чыдар, өлүр тынныг бүгү улус
Ооң мурнунга сөгүрүүр.

- 31 Келир салгалдар Дээргиге бараан болур,
Ооң дугайында салгалдан салгал дамчып медээлээр.
- 32 Олар келир үеде төрүттүнер улуска
Дээрги-Чаяакчынын чөптүүн,
Ооң кылган ажыл-херектерин чугаалап бээр.

22

¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*

Дээрги-Чаяакчы – мээң Кадарчым.
Мээң хереглээн бүгү чүвем бар.

- 2 Ол мени оыт-сигени хөлбөң ногаан шынааларга одарладыр,
оожум сугларга чедире бээр,
3 сеткилимге чаа күштү хайырлаар.
Ол мени Бодунун ат-алдары дээш
шынныг оруктар-биле эдертип бар чыдар.
- 4 Дүмбей караңгы шынаа таварты эртип бар чытсымза-даа,
айыыл-халаптан кортпас мен – Сен мээң-биле болгай сен,
даянгыгыжың биле шыкпыгыжың мени камгалап, оожургадыр.
- 5 Дайзыннарм көрүп турда, Сен меңээ дой кылдын,
бажымны олива үзү-биле хүндүлөп чаап бердин,
мээң кежиим аяа чыгк долу-дур!
- 6 Буян биле энерелиц бүгү чуртталгамда мени үдеп чоруур –
Сээң өргээңге кезээде туруп аар мен*, Дээрги-Чаяакчы.

23

¹ *Давидтии. Мизмор-ыры.*

Чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар,
өртемчей болгаш ында чурттаан бүгү амытаннар
Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр;

- 2 Ол чер-делегейниң үндезиннерин далай, сугларга быжыглап каан.
- 3 Дээрги-Чаяакчынын даанче кым үнүп болурул,
Ооң ыдыктыг черинге кым туруп болурул?
- 4 Арыг холдарлыг, актыг чүректиг, хей черге даңгырак бербээн*,
меге аазаашкын кылбаан кижил ол-дур.
- 5 Шак ол кижил Дээрги-Чаяакчынын ачы-буянын алыр,
бодунуң Камгалакчызы Бургандан чөптүг шаңналды алыр.
- 6 Дээрги-Чаяакчыже чүткээн, Израильдин Бурганы Сени*
эдериксээн улус ындыг боор-дур. *Сэла*
- 7 Хаалгалар, бажынар көдүрүнер,
үе-дүптөги эжиктер, ажытгынып көдүрлүнер –
алдарлыг Хаан кирип келзин!
- 8 Ол алдарлыг Хаан кымыл? –
Күчү-күштүг, мөге-шыырак Дээрги-Чаяакчы ол-дур,
чаа-дайынга күжүн көргүзөр Дээрги-Чаяакчы ол-дур.

* 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээп кээр мен» деп бижээн. * 23:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Хей черге Мээң адым-биле даңгыраглаваан» деп бижээн. * 23:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурган Сени» деп сөстөр чок.

21:31 Бд. ыр. 101:19 21:32 Бд. ыр. 77:6; 101:19 22:1 Бд. ыр. 79:2; Эккл. 12:11; Иса. 40:11; Иез. 34:11; Ин. 10:11 || Флп. 4:19 22:2 Иез. 34:14; Ин. 10:9 22:3 Бд. ыр. 18:8 || У. ч. 4:11; 8:20 22:4 Бд. ыр. 137:7 || У. ч. 10:9; Иса. 43:2 || Мих. 7:14 22:5 Бд. ыр. 91:11; У. ч. 27:9; Эккл. 9:8; Лк. 7:46 23:1 Хост. 9:29; Иов 41:3; Бд. ыр. 49:12; 88:11 23:2 1 Хаан. 2:8; Бд. ыр. 101:26; 103:5; У. ч. 8:29 23:3 Бд. ыр. 14:1-5; Иса. 33:14-16 23:4 Бд. ыр. 50:12; Мф. 5:8 23:7 Бд. ыр. 117:19-20; Иса. 26:2 23:8 Хост. 15:3

- ⁹ Хаалгалар, бажыңар көдүрүңөр,
 үе-дүптөги эжиктер, ажытгынып көдүрлүңөр –
 алдарлыг Хаан кирип келзин!
¹⁰ Шақ ол алдарлыг Хаан кымыл?
 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы – алдарлыг Хаан ол-дур! *Сэла*

24 ¹ Давидтии.

- к** (*алеф*) Дээрги-Чаяакчы,
 сеткил-сагыжымдан Сеңээ мөргүп тур мен;
п (*бет*) ² Бурганым, Сеңээ ынанып тур мен.
 Адым баксыравазың, дайзыннарым мени ажып тиилевезин;
г (*гимел*) ³ Сеңээ идегээр улустуң база ады баксыравазың,
 хей черге өскерлип турар улус харын бак атка кирзин.
- т** (*далет*) ⁴ Дээрги-Чаяакчы, эртер оруктарың менээ айтып берем,
 Бодунуң оруктарыңга мени өөредип көрөм.
п (*хе*) ⁵ Сээң шыныңче мени эдертип, өөредип көрөм,
 мени камгалаар Бурганым болгай сен,
 хүннүң-не Сеңээ идегээр-дир мен.
- т** (*зайин*) ⁶ Дээрги-Чаяакчы, ээ хайыралың, энерелиң бодап көрөм,
 олар кезээ-мөңгөде бар болгай.
п (*хет*) ⁷ Дээрги-Чаяакчы, аныяк шаамның бачыттарын,
 кемниг херектерин сагынмай, ачы-буянның болгаш энерелдиң-биле мени бодап көрөм!
в (*тет*) ⁸ Дээрги-Чаяакчы ачылыг база чөптүг болгаш,
 бачыттыгларга орук айтыр;
й (*йод*) ⁹ биче сеткилдиг улусту шын чурттаар кылдыр сургап,
 Бодунуң оруктарыңга өөредир.
к (*каф*) ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының бүгү оруктары –
 Ооң чагыг-керээзи биле дүрүм-хоойлузун
 сагып чоруур улуска шынчы энерел ол-дур.
- л** (*ламед*) ¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң ат-алдарыңны бодааш,
 мээң бачыдымны өршээп көрөм – кем-буруум аажок улуг болгай.
м (*мем*) ¹² Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге
 Ол кандыг орукту шилип алырын айтып бээр.
н (*нун*) ¹³ Шақ ол кижиниң амыдыралы буян көрүп эртер,
 а үре-салгалы чер-чуртту салгап алыр.
с (*самех*) ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар улуска Ол арга-сүмезин бээр,
 оларга Бодунуң чагыг-керээзин ажыдар.
- у** (*айин*) ¹⁵ Мээң карактарым кезээде Дээрги-Чаяакчыже көрүп турар,
 Ол мээң буттарымны какпа-дузактан адырып турар болгай.
в (*не*) ¹⁶ Көрүжүннү менче углап, менче ээ көрнүп көрөм,
 часкаанзырап, базындырып чор мен.
з (*цаде*) ¹⁷ Чүрээмниң качыгдалы немежип тур,
 айгыл-халавымдан мени адырып көрөм;
¹⁸ хинчектенип, харыксыраанымны көрүп көрөм,
 бүгү бачыттарымны өршээм.

23:10 Мал. 1:14 24:1 Бд. ыр. 85:4; 142:8 24:3 Иса. 49:23 24:4 Бд. ыр. 26:11; 85:11 24:5 Бд. ыр. 25:3
 24:6 Бд. ыр. 102:17 24:7 Иов 13:26; Бд. ыр. 118:9; Иер. 3:25 || Бд. ыр. 50:3 24:11 Иер. 14:7 ||
 Бд. ыр. 78:9; Дан. 9:19 24:13 Бд. ыр. 36:22; У. ч. 2:21; Иса. 60:21 24:15 2 Чыл. 20:12;
 Бд. ыр. 122:1-2; 140:8

- г (реш) 19 Дайзыннарымче көрүп көрөм — оларның көвүдээнин, мени көөр хөңнү чок улустуң каржы-дошкунун!
- ш (шин) 20 Амы-тынымны кадагалап, айыылдан адырып көрөм. Бак атка кирбес болуйн — хоргадалым Сенде болгай.
- п (таө) 21 Эки мөзүм биле чөптүүм мени кадагалазын — ынаныжым Сенде болгай.
- 22 Бурганым, шупту айыыл-халаптардан Израильди адырып көрөм!

25

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы, чөптүг шиитпириң үндүрүп көрөм — кем-буруу чок чурттап чордум, Сеңээ идегээш, тендиш дивес мен.
- 2 Мени шылгап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, мени шенеп, ишти-хөңнүм биле чүрээмни арыглап көрөм.
- 3 Сээң энерелин дугайында үргүлчү бодап чор мен, Сээң алыс шыныңны эдерип чор мен.
- 4 Мегелеп чугаалаар улус-биле кады олурбадым, ийи арынның улус-биле кады чорбас мен; кара сагыштыг улустуң бөлүгөжилгезинге хөңнүм чок, бузуттуглар аразынче кирбес мен.
- 6 Кем-буруу чок болгаш, холдарым чуп, Сеңээ өргүл салыр бедигээшти дескинер мен, Дээрги-Чаяакчы —
- 7 Сени алгап-мактаан үнүм дыңналып, Сээң хамык ажыл-херектериңни медээлэейн.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Сээң өргөөңге — Сээң чурттап турар өндүр-чаагай оран-саваңга ынак мен.
- 9 Мээң амы-тынымны бачыттыг улус-биле кады, мээң амыдыралымны өлүрүкчүлөр-биле кады узуткавайн көрөм;
- 10 оларның холдары бузутка борашкан, оларның холдарын хээли долган.
- 11 А мен кем-буруу чок чурттап чор мен; мени камгалап, ээ көрнүп көрөм.
- 12 Мээң будум дорт орукта турар, Дээрги-Чаяакчының улусунуң чыылган черинге Ону алгап-йөрээр мен.

26

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы — меңээ чырык, меңээ камгалал — кымдан коргар деп мен? Дээрги-Чаяакчы — амыдыралым шивээзи — кымдан сүртээр деп мен?
- 2 Өжэтеннерим, удураныкчыларым, дайзыннарым, бажым чиир дээш, менче халдап келгеш, боттары-ла илдилип, калырлар.
- 3 Эңмежок аг-шериг мени бүзээлеп кээр болза, мээң чүрээм коргуп-сүртөвөс; меңээ удур дайын-даа үнер болза, идегелим ышкынмас мен.

24:22 Бд. ыр. 43:27; 129:8 25:1 Бд. ыр. 7:9 25:2 1 Чыл. 28:9; 29:17; Бд. ыр. 138:23; У. ч. 17:3; Иер. 17:10 25:3 Бд. ыр. 24:5 25:5 Бд. ыр. 1:1; 138:21 25:6 Ы. х. к. 21:6; Бд. ыр. 72:13; Мф. 27:24 25:7 Бд. ыр. 9:2 25:9 Бд. ыр. 27:3 25:10 Хост. 23:8 26:1 Иса. 60:20; Мих. 7:8 26:3 Бд. ыр. 3:7; 22:4

- 4 Дээрги-Чаяакчыдан чаңгыс-ла дилеглиг мен,
чүткүп чеде бериксээн чүвем чүгле бо:
назынмның дургузунда Ооң бажыңыңга туруп аары,
Ооң өндүр чырыын хайгаарап көөрү,
Ооң ыдыктыг өргээзинге кээри,
Ооң күзел-соруун билип аары.
- 5 Ол мени айыыл-халап хүнүнде
Бодунуң майгыныңга хоргададып аар,
Бодунуң чадырының ажит черинге чажырып каар,
хая кырынче көдүрүп үндүрө бээр болгай.
- 6 Ам мени бүзээлээн дайзыннарым кырынга
мээң бажым көдүрлү бээрге,
Ооң майгыныңга өөрүшкүлүг үнүм-биле
өргүлдөрим эккеп салыр мен,
ырлавышаан, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар мен.
- 7 Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырган үнүмнү дыңнап,
менче ээ көрнүп, харыылап көрөм.
- 8 Мээң чүрээм Сээң адыңдан дег:
«Менче чүткүп чедип келинер!» — деп тур*.
Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенче чүткүп чеде бээр мен.
- 9 Бодуну менден чажырбайн көрөм,
киленнээштиң, Бодунуң чалчандан ойталавайн көрөм!
Бурганым, Сен менчээ дузалап турдуң, ам мени тоовайн барба,
мени кагба, Камгалакчым!
- 10 Авам биле ачам-даа мени каапкаш баар болза,
Дээрги-Чаяакчы мени хүлээп алыр.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
мени Бодунуң орууңга өөредип көрөм,
дайзыңдан камгалап, мени дорт оруктап эдертип көрөм.
- 12 Мени туразында аажылаар кылдыр
дайзыннарымга хүлээдип бербейн көрөм —
мегелеп херечилээр улус менче халдап,
өжү ханмайн турар болгай.
- 13 А мен дириглер ораныңга
Дээрги-Чаяакчының ачы-буянын
көрүп каарымга бүзүрээр мен.
- 14 Дээрги-Чаяакчыга идеге — кадыг-быжыг бол,
чүрээң эрес-дидим болзун — Дээрги-Чаяакчыга идеге!

27

¹ Давидтии.

Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп кый деп тур мен!
Чөленгиш-хаям, харыы сөс чок артпайн көрөм.

Менчээ харыы бербезинче,
хөөрже кирген кижилер дег болу бээр мен.

2 Сенден бодум дилег кылып,
Сээң өргөөнде эң ыдыктыг черже холум сунуп, мөгейдим:
мөргүл кылган үнүм дыңнап көрөм.

* 26:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң чүрээм Сенчээ: „Мен Сенче чүткүп тур мен“ — деп тур».

26:4 Бд. ыр. 22:6; 60:5; 64:5 26:6 Бд. ыр. 3:4 || Эф. 5:19 26:8 Бд. ыр. 104:4 26:10 Иса. 49:15 26:11 Бд. ыр. 24:4
26:12 Бд. ыр. 40:3 || Хост. 20:16; У. ч. 6:19 26:13 Иса. 53:8; Иез. 26:20; 32:23 26:14 Иис. 1:6;
Бд. ыр. 30:25 || Иса. 8:17 27:1 Бд. ыр. 82:2; 108:1 || Бд. ыр. 87:5; 142:7; У. ч. 1:12 27:2 Бд. ыр. 133:2

- 3 Бузуттуг болгаш кара сагыштыг улус-биле кады; өскелер-биле эп-найыралдыг чугаалажып тура, чүректеринге бузут шыгжаар улус-биле кады мени кезетпейн көрөм.
- 4 Ындыг улуска оларның кылган ажыл-херектерин, бузуттуг үүлгедиглерин ёзугаар кеземчеден онааштыр; оларны холу-биле кылган ажыл-херектери дээш чогууру-биле кезедип көр.
- 5 Олар Дээрги-Чаяакчының ажыл-чорудулгазын, Ооң холу-биле кылган ажыл-херектерин билип албаан-дыр. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны үрөп бускаш, катап тудуп тургуспас.
- 6 Дээрги-Чаяакчыга алдар!
Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды!
- 7 Дээрги-Чаяакчы — мээң күчү-күжүм-дүр, мээң дозуг-камгалалым-дыр, мээң чүрээм Анаа идегеп чоруур.
Ол меңээ дузалады-даа — чүрээм ол дээш өөрүп-байырлап тур, мен Ону алгап ырлап алдаржыдар мен.
- 8 Дээрги-Чаяакчы — Бодунуң чонунга күчү-күш-түр, Бодунуң шилип алган хаанынга — камгалалдың шивээзи-дир.
- 9 Бодунуң чонуну камгалап көрөм, Сеңээ хамааржыр улуска ачы-буянынны хайырлап көрөм!
Оларны кадарып эдертип база кезээ-мөңгедө кужактап көдүрүп көрөм.

28

- ¹ *Мизмор-ыры. Давидтин.*
Бурганның оолдары, Дээрги-Чаяакчыны мактаңар, Ооң алдарын, Ооң күжүн мактаңар!
- 2 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алганар;
Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар Дээрги-Чаяакчыга мөгөйинер*.
- 3 Дээрги-Чаяакчының үнү — суглар кырында, алдарлыг Бурганның үнү диңмиреп тур, делгем ханы суглар кырында чаңгыланып тур.
- 4 Дээрги-Чаяакчының үнү күчүлүг, Ооң үнү өндүр-чаагай.
- 5 Дээрги-Чаяакчының үнү пөштерни одура шааптар, Ол Ливанның пөштерин одура шааптар.
- 6 Ол Ливан дагларны — бугалар дег, Сирион дагны — молдурга дег шурап маңнаарынче албадаптар.
- 7 Дээрги-Чаяакчының үнү чаңныкты кызаңнадыр.
- 8 Ооң үнү кургаг ховуну сириледир, Ол ээн кургаг Кадес ховуну сириледир.
- 9 Дээрги-Чаяакчының үнү дыттарны орааштыр шааптар*, аргаларны шаарартыптар; Ооң өргээзинде бүгү-ле чүвө Ооң алдарын медээлээр!

* 28:2 Азы: «Ыдыктыг, өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчыга мөгөйинер».* 28:9 Азы: «Мыйгактарны төрдөр».

27:3 У. ч. 26:23; Иер. 9:8 || Бд. ыр. 25:9 27:5 Иса. 5:12 27:7 Э. д. 15:1 || Бд. ыр. 20:2 27:9 Иса. 40:11; 46:3
28:1 Э. д. 6:2; Иов 1:6; 2:1; Бд. ыр. 88:7 || 1 Чыл. 16:28; Бд. ыр. 95:7 28:3 Иов 37:4; Иез. 1:24
28:5 Башт. 9:15; Бд. ыр. 103:16; Иез. 31:3 28:6 Ы. х. к. 3:9 || Бд. ыр. 113:4, 6 28:8 Сан. 13:27

- 10 Дээрги-Чаяакчы суг халавының кырында
Бодунун дүжүлгезинде садаан,
Ол Хаан болуп, кезээ-мөңгөде саадап орар.
- 11 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга күчү-күштү хайырлазын,
Ол Бодунуң чонунга амыр-тайбың хайырлап, алгап-йөрээзин.

29

Өргээни чаартып турда, ырлаан мизмор-ыры. Давидтии.

2 Дээрги-Чаяакчы, Сени кымдан арттыр алгап-мактаар мен –
Сен мени көдүрүп аппаратш,
дайзыннарарымга мээң айыыл-халавым дээш
өөрүп-байырлаар арга бербедиң.

3 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым!
Сенден дуза дилеп турдум, мени ынчан сегиткен сен.

4 Дээрги-Чаяакчы! Сен мээң амы-тынымны
өлүглер оранындан үндүр тыртып эккелдиң,
хөөрже кире бербезин дээш, дириг арттырып кагдын.

5 Дээрги-Чаяакчыга бердинген улус,
Ону алгап ырлаңар, Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар.

6 Ооң килеңи хензиг өйдө кыптыгар,
а эки көөрү – амы-тынны хайырлаар:
кежээ ыглап-сыктазымза-даа,
даарта эрген өөрүп-байырлаар мен.

7 Сагыш човаар чүвем чок тургап:
«Кажан кезээде тендиш дивес мен» – деп чугаалап чордум.

8 Дээрги-Чаяакчы, Сен менче ээ көрнүп,
мени быжыг даг дег кылып кагдың.
А менден өскээр көрнү бээриңге, коргуп турдум.

9 Дээрги-Чаяакчы, ынчан Сенден диледим,
Дээргим сенээ мөргүдүм:

10 «Өлү бээримге, ажгы чүл?
Хөөрже кире бээримге, эки чүү боор?
Өлген сөөк Сени канчап алдаржыдарыл?
Алыс шыныңны канчап херечилээрил?»

11 Дээрги-Чаяакчы, мени дыңнап, ээ көрүнем!
Дээрги-Чаяакчы, меңээ дузаң көргүзем!»

12 Ыы-сыымны өөрүшкүже хуулдуруптун,
качыгдалым хевин уштуп,
хөглээшкинниң хевин менээ кедириптиң –
сеткил-чүрээм олчаан Сени алдаржыдып,
черле ыгт чок барбас болзун.

13 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,
Сени мөңгө шагда алдаржыдай!

(Ыд. ыр. 70:1-3)

30

Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.

2 Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,
адым кажан-даа баксыравазын,
Бодуңнуң чөптүүң ёзугаар мени камгалап көрөм.

28:10 Э. д. 6:17 || Хост. 15:18; Ыд. ыр. 9:5, 37 28:11 Ыд. ыр. 67:36 29:2 Ыд. ыр. 34:19 29:4 Иов 33:28;
Ыд. ыр. 15:10; 48:16; 85:13; Иса. 38:17 29:6 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Ыы. 3:31; Мих. 7:18 || Ыд. ыр. 125:5
29:7 Ыд. ыр. 9:26 29:10 Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 29:12 Иер. 31:13 30:2 Дан. 9:16

- 3 Кулааннь менче ээктирип, меңээ болчуп, дүрген чедип келем,
быжыг чалым-хаям сен,
ынаар дезе берип, хоргадаар шиввээм бооп, мени камгалап көрөм.
- 4 Чалым-хаям, шиввээм-дир сен,
Бодуңнуң адың алдаржызын дээш, мени эдертип, башкарып көрөм.
- 5 Мээң шиввээм болгай сен –
дайзыннарарымның меңээ бүдүү
салып каан какпазындан мени чайладып көрөм.
- 6 Амы-тынымны Сээң холунга хүлээдип тур мен –
Сен мени хостап турар болгай сен,
алыс шынның Дээрги-Бурган-Чаяакчы.
- 7 Хоозун меге дүрзүлөргө мөгөөр улуска хөңнүм чок,
а бодум Дээрги-Чаяакчыга идегээр мен.
- 8 Сээң энередин дээш өөрүп-хөглээр мен –
Сен мээң айыыл-халавымны көрүп кагдың,
аар-бергеге алысканымны билип кааптың,
дайзынымның холунче мени киирбедин,
буттарымны шөлөөн черге тургузуп кагдың.
- 10 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп көрөм –
кызыышкыңга таварыштым,
качыгдалдан карактарым, сеткилим,
ишти-хөңнүм соглуп кагды.
- 11 Амыдыралым муңгаралдан,
назыным уё-човуурдан үстүп төнөр четти,
кем-буруумдан* күжүм төнүп, сөөктерим кургап кагды.
- 12 Хамык дайзыннарарым мени дора көөрге,
кожаларым безин мени бактап турлар,
таныш өөрүмгө-даа коргунчуг амытан апардым,
кудумчуга мени көргөн улус дезип маңнажы бээр-дир.
- 13 Улустуң чүректеринде, өлгөн чүве дег, уттундура бердим,
чарык сава дег апардым.
- 14 Хөй улустуң бак сөглээрин дыңнап шаг болдум,
долгандыр – коргуш-ла, коргуш;
дайзыннар меңээ удур бөлүггөлип,
амы-тыным үзүп каарын бодап тур.
- 15 А мен Сеңээ идегээр мен, Дээрги-Чаяакчы,
«Бурганым сен» деп чугаалап тур мен.
- 16 Мээң назыным хуусаазы – Сээң холунда;
дайзыннарарым холундан, истеп сүргөн улустан мени камгалап көрөм.
- 17 Чырыткылыг арныңны Бодуңнуң чалчаңга көргүзөм:
энерелдин-биле мени камгалап көрөм.
- 18 Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырдым, адым баксыравазын,
бузуттуглар харын бак атка кирзин,
өлүглер оранынче дужуп, ыт чок артсын.
- 19 Чөптүг-шынның кижиге удур туразы улгадып,
ону куду көрүп, бак чүве мегелеп чугаалаар аастардан
үн үнмес апарзын.

* 30:11 Өске буруңгу сөзүглөлдө «Айыыл-халаптан» деп бижээн.

30:3 Бд. ыр. 17:3 30:6 Лк. 23:46 30:7 Ы. х. к. 32:21 30:9 Бд. ыр. 17:20 30:10 Бд. ыр. 6:8

30:12 Иов 19:13; Бд. ыр. 30:12; 37:11; 68:9; 87:9 30:13 Эккл. 9:5 30:14 Иер. 6:25; 46:5

30:16 Бд. ыр. 7:2 30:17 Сан. 6:25; Бд. ыр. 4:7

- 20 Сенден коргар улуска кадагалап турарың,
кижи амытандан дезип, Сеңээ хоргадап кээр улуска
бетлекеп алганың ачы-буяныңның арбын, хөйүн!
- 21 Сен оларны Бодунуң шывыңның адаанга
улустуң кара сагыжыңдан чажырар сен,
Бодунуң оран-саваңга аас-дылдан хоргададыр сен.
- 22 Быжыглалдыг хоорай-шивээге
Бодунуң энерелин кайгамчык арга-биле
меңээ көргүскен Дээрги-Чаяакчыга алдар!
- 23 Хөлзеп дүвүрээш: «Сээң көрүжүңден
шөлүттүрген-дир мен» деп бодап турдум,
ынчалзаяк Сенден дуза дилеп кыйгырарымга,
мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагдың.
- 24 Дээрги-Чаяакчыга бердинген бүгү улус,
Анаа ынак болунар,
Дээрги-Чаяакчы Анаа шынчы улусту кадагалаар,
а туразы улуг улустуң кеземчези эриин ажар.
- 25 Дээрги-Чаяакчыга идегээр бүгү улус,
кадыг-быжыг болунар, чүрээңер зрес-дидим болзун.

31 ¹ Давидтин. Маскил-ыры.

- Кем-буруузу өршээттинген,
бачыттары арыглаттыңан кижги амыр-чыргалдыг!
- 2 Дээрги-Чаяакчы оон бачыдын
кем-буруу кылдыр санаваан база
сеткилинде авыяас-меге чок кижги амыр-чыргалдыг.
- 3 Бачыдымны чугаалап чадап турумда,
хүн бүрүдеги уё-човуурумдан
ишти-хөңнүм ирип калды.
- 4 Дүне-даа, хүндүс-даа Сээң холуң меңээ халалыг бооп келди;
аянның чараш шырайым,
чайгы изигде кагаанымда дег, чиде берди. *Сэла*
- 5 А мен Сээң мурнуңга бачыттымны миннип,
кем-буруумну чажырбайн:
«Дээрги-Чаяакчыга кемниг херектерим
миннир мен» — деп чугааладым.
Сен ынчан бачыдымның кем-буруузун өршээдиң. *Сэла*
- 6 Ынчангаш Сеңээ бердинген кижги бүрүзү
бачыдын эскерип каан үеде*, Сеңээ мөргүзүн —
ынчан ол айбыл-халаптың үеринге алыспас.
- 7 Сен — мээң чаштыр черим сен:
мени айбыл-халаптан адырар сен;
камгалалың өөрүшкүзү-биле бүргээр сен. *Сэла*
- 8 Силерни угаан киир сургап каар мен,
эрттер оруунарны айтып бээр мен;
чагыг-сүмем силерге кадып, силерден карак салбас мен.

* 31:6 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. «Бачыдын эскерип каан үеде» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Чогуур үеде».

30:22 Ыд. ыр. 16:7 30:24 Ыд. ыр. 96:10 30:25 Иис. 1:6; Ыд. ыр. 26:14 31:2 Ин. 1:47 || Рим. 4:7-8
31:5 Ыд. ыр. 37:19; 50:5 || 1 Ин. 1:9 31:7 Ыд. ыр. 118:114

- 9 Аьт азы элчиген ышкаш мелегейзиг болбаңарам —
аастарын чүгөн, суглук-биле чөрүүзүн чидир тыртпас болза,
олар чагыртпас-даа.
- 10 Бузуттуг кижиниң човалаңы эңмежок,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээн кижини Ооң энерели бүргээр.
- 11 Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөгленер!
Бүгү мөзүзү эки улус, байырлаңар-ла!

32

- 1 Чөптүг-шынныг улус,
Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-байырлаңар!
Бурганны алгап-мактаан сөстөр
ак сагыштыг улустуң аксы-дылынга эптежир.
- 2 Дээрги-Чаяакчыны чадаган-биле үдеп, мактаңар,
Анаа эткир үннүг чанзы-биле үдеп, ырлап беринер;
- 3 Анаа чаа ырдан ырлап беринер,
аянныг, ыыткыр үдеп, ырлажыңар.
- 4 Дээрги-Чаяакчынын сөглээн сөзү арыг шын,
Ооң кандыг-даа ажыл-херээ ылап шынныг.
5 Ол чөптүг чорук биле шын шииткелге ынак;
Ооң энерели чер-делегейни бүргей алган.
- 6 Дээрги-Чаяакчынын сөзү-биле дээрлер,
Ооң аксындан үнгөн тыныш-биле
дээрлерде бар бүгү чүүлдер чаяаттыңган.
- 7 Ол далайнын сугларын чаңгыс черге бөле чыып каан,
дүп чок ээремнерни шыгжамырларже дег кылдыр
шыгжай сүп каан.
- 8 Дээрги-Чаяакчыдан бүгү чер-делегей сүртезин;
Ооң мурнунга өртемчейниң бүгү чурттакчылары
коргуп сирилезин.
- 9 Ол чугаалаарга, бүгү чүве тывылган,
Ол дужаарга, бүгү чүве тургустунган;
- 10 Дээрги-Чаяакчы аймактарның бодал-сагыжын
күш чок болдуруп,
чоннарның бодалдарын буурадып турар.
- 11 А Дээрги-Чаяакчынын шиитпири кезээ-мөңгедө артар,
Ооң чүрээнге тывылган бодалдар
салгалдан салгал дамчып чурттаар.
- 12 Дээрги-Чаяакчы оларның Бурганы болган чон,
Ооң өңчү кылдыр шилип алганы аймак амыр-чыргалдыг.
- 13 Дээрги-Чаяакчы дээрлерден ээккеш, көрүп,
кижи төрөлгетенни хайгаарап турар;
- 14 Ол Бодунуң саадап орап дүжүлгезинден
черде чурттаан бүгү улусче көрүп орап.
- 15 Ол улустуң шуптузунуң чүректерин чаяап берген,
оларның бүгү ажыл-херектерин өттүр көрүп турар.
- 16 Хаан кижиге аг-шериниң хөйү камгалал болбас,
тулган мөгө кижини улуг күш-шыдалы камгалавас.

31:9 У. ч. 26:3; Иак. 3:3 31:11 Бд. ыр. 67:4 32:2 Бд. ыр. 70:22 32:3 Бд. ыр. 39:4; 95:1; 97:1; 143:9; 149:1;
Иса. 42:10; Ажыл. 5:9 32:5 Бд. ыр. 32:5; 61:8 || Бд. ыр. 118:64 32:6 Э. д. 1:6-7; Бд. ыр. 148:5;
Ин. 1:3; Евр. 11:3 32:7 Э. д. 1:9; Иов 38:8-11; Бд. ыр. 103:9; Иер. 5:22 32:9 Э. д. 1:3 32:10 Иса. 19:3
32:11 У. ч. 19:21; Иса. 46:10 32:12 Бл. х. к. 7:6; Бд. ыр. 143:15 32:13 Иов 7:18; 23:10; Бд. ыр. 10:4
32:14 Бл. х. к. 26:15; Иса. 63:15 32:16 Ам. 2:14

- 17 Тиилелге чедип алыр дизе, дайынчы аътка кордаан херээ чок,
ол бодунуң кончут улуг күжү-биле ээзин камгалап шыдапас.
- 18 Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Ооң энерелинге идегээр улусту
Ол карактап-кадагалаар.
- 19 Ол улусту өлүмден камгалаар,
аш үезинде оларны ашкарып-чемгерер.
- 20 Бис Дээрги-Чаяакчыга
сеткиливис ханызындан идегээр бис;
Ол — биске дузалаар, бистиң дозуг-камгалалывыс болур;
- 21 Бурган дээш чүрээвис өөрүүр,
Ооң ыдыктыг адынга ынаныр болгай бис.
- 22 Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ канчаар идегээривис дег,
энерелиң бисти ынчаар кадагалазын!

33 ¹ Давидтин. Давид Авимелехтин мурнунга угааны солуу кижжи бооп мегеленип,
үндүр сывыртадып алгаш, чоруй барган үеге хамааржыр.

- к (алеф) ² Кайы-даа үеде Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээр мен,
аксы-сөзүм ону үргүлчү алгап-мактаар.
- п (бет) ³ Дээрги-Чаяакчы дээш мактаныр мен,
базындырган улус ону дыңнааш, өөрүп-хөглээр.
- г (гимел) ⁴ Дээрги-Чаяакчыны мээң-биле кады алдаржыдынар,
Ооң адын шупту чаңгыс аай кымдан арттыр мактаалы.
- т (далет) ⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырган мен —
Ол мени дыңнады,
коргар бүгү чүүлдеримден камгалап кагды.
- н (хе) ⁶ Олче көрүп турган бүгү улустуң шырайы чырый берген,
оларның арыннары кыспас.
- р (зайин) ⁷ Кээргенчиг кижжи кыйгырды — Дээрги-Чаяакчы дыңнап кааш,
ону бүгү айыыл-халавындан камгалап кагды.
- п (хет) ⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Бургандан коргар улустуң чанынга
турлагжып туруп алгаш, оларны камгалаар.
- ц (тет) ⁹ Амзангырлап шенеп көрүнер,
Дээрги-Чаяакчының кайы хире ачы-буяннын билеп каар силер.
Хоргадалды Оон алыр кижжи амыр-чыргалдыг.
- ч (йод) ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының улузу, Оон коргуп чорунар;
Оон коргар улус түрегдел билбес.
- ц (каф) ¹¹ Арзылаңнар безин түрегдеп, аштай бээр,
а сеткили Дээрги-Чаяакчыже чүткөөн улус
кандыг-даа буянның четпезин эскербес.
- ц (ламед) ¹² Ажы-төлүм, мени дыннаңарам:
Дээрги-Чаяакчыдан коргарыңга силерни өөредип каайн.
- ц (мем) ¹³ Силерниң араңарда амыдыраарын күзээр,
аас-кежиктиг хуннер көрүксээр кижжи бар бе?
- д (нун) ¹⁴ Кара сагыштыг сөстөр эдеринден кичээн,
мегечи сөстөр эдер дээш, аксың ажытпа.
- ц (самех) ¹⁵ Бузуттан чайла, буян тары;
амыр-тайбыңны диле, олче чүткү.
- у (айин) ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының карактары
чөштүг-шынныг улусче көрнүр,

32:17 Бд. ыр. 19:8; У. ч. 21:31 32:18 Бд. ыр. 146:11 32:19 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20 32:20 Э. д. 15:1;
Ы. х. к. 33:29 33:1 1 Хаан. 21:12-13 33:3 1 Хаан. 2:1 33:5 Бд. ыр. 3:5 33:7 Бд. ыр. 17:1 33:8 Иов 33:23;
Дан. 6:22 33:9 1 Пет. 2:3 || Бд. ыр. 2:12 33:10 Бд. ыр. 36:25; У. ч. 10:3 33:11 Иов 4:10-11
33:13 1 Пет. 3:10-12 33:14 У. ч. 13:3 33:15 Бд. ыр. 36:27; Иса. 1:16-17; 3 Ин. 1:11 33:16 Иов 36:7 ||
У. ч. 15:29

- Ооң кулактары оларның дуза дилээн кышкызын дыңнаар.
- д (не) 17 А бузут үүлгедикчилеринче Ол сүртедир көрүп турар — оларның ады чырык чер кырынга шуут артпас.
- з (цаде) 18 Дээрги-Чаяакчыны улус кый дээрге, Ол дыннап турар, оларны бүгү айыыл-халаптардан адырып турар.
- р (коф) 19 Дээрги-Чаяакчы аажок муңгараан улуска чоок; сагыш-сеткили бастырган улусту камгалап турар.
- г (реш) 20 Чөптүг-шынның кижиниң таваржыр айыгылы хөй-даа болза, Дээрги-Чаяакчы ону оларның шуптузундан камгалаар.
- ш (шин) 21 Дээрги-Чаяакчы ооң бүгү сөөктерин кадагалаар — оларның чаңгызы-даа сыйылбас.
- п (тае) 22 Бак кижини айыыл-халап сүрүп четкеш, өлүрүп каар; чөптүг-шынның кижини көрбес улус кем-буруузу дээш кеземче алыр.
- 23 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчаларының амы-тынын адырып каар, хоргадалды Оон алыр улустуң кайызын-даа кем-буруузу дээш кезетпес.

34

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы,
меңээ удурланган кижилерге удурланып,
меңээ удур тулушкан улус-биле чаалажып көрөм;
- ² дайынчы дозуг-камгалалын ап алгаш,
меңээ дузалап, туржуп көрөм;
- ³ хылыжың хынындан уштуп, чыдаң аннып,
мени сүрген улуска удур турувудам,
меңээ: «Камгалакчың-дыр мен!» — деп чугаалам.
- ⁴ Мээң амы-тынымны үзүксээн улус
ыядып човазын, адын баксыратсын,
меңээ бак чүве бодап алган улус
дедирленип дессин, бак атка кирзин;
- ⁵ олар хатка доюлган довурак-доозун дег болзун,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны сывырыпсын;
- ⁶ оларның оруу караңгы, тайгыр болзун,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны истеп сүрзүн.
- ⁷ Олар чылдагаан чок черге меңээ четки салды,
буруу чок черге меңээ оңгар казып алды.
- ⁸ Манаваны өлүм оларны таварзын,
меңээ чажыра салып каан какпазы частып,
аңаа кактыргаш, өлүмүн тыпсыннар.
- ⁹ А мээң сеткилим Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр,
Оон кээр камгалал дээш хөглээр.
- ¹⁰ Мээң ишти-хөңнүм:
«Дээрги-Чаяакчы, Сен ышкаш кым барыл?
Кошкак кижини күштүг кижиден,
яды-түрөнгини — үптөкчизинден
камгалап турар сен!» — деп чугаалаар.

33:17 Иов 18:17; У. ч. 10:7 33:19 Бд. ыр. 50:19 33:20 Иов 5:19; 2 Тим. 3:11 33:21 Ин. 19:36

34:4 Бд. ыр. 39:15; Иер. 17:18 || Бд. ыр. 68:23-26; 108:6-15 34:5 Иов 21:18; Бд. ыр. 1:4

34:6 Бд. ыр. 72:18; Иер. 23:12 34:7 Бд. ыр. 56:7; 118:85; Иер. 18:20 34:8 Иса. 47:11 34:9 Лк. 1:47

34:10 Хост. 15:11; Бд. ыр. 70:19; 85:8; 88:7-9; 112:5 || Иов 5:15

- 11 Кара сагыштыг херечилер меңээ удурланып тур:
билбес чүөмни айтырып, мени байысаар-дыр,
12 буяным дээш бузут-биле харыылап,
сеткилимни өскүссүредип тур.
- 13 А мен, олар аарып турда, качыгдал хевин кедип,
мага-бодумну шеглээшкин-биле харыксыраттым;
олар дээш мөргүлүм бодумга ачылыг болзун*.
- 14 Мен оларга бодумнуң эш-өөрүмге
азы ха-дунмамга дег хамаарылга көргүзүп:
авазының ажыын ажаан кижиге дег мунгарап,
бажым халайтыпкан чоруп турдум.
- 15 А кажан мен илдигип кээп дүжеримге,
олар аажок өөрзөн – бужар хейлер меңээ удур чыгып турду,
мен билбээнимде, мени бак сөглөп, соксаал чокка халдады;
16 каржызы-биле мени кочулап,
диштерин кыжырадып, кыжанып шаг болду.
- 17 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүже
чежеге дээр анаа көрүп кээр сен?
Оларның бузуттуг үүлгедиглериңден амы-тынымны адырып,
ол араатаннардан кара чангыс тынымны камгалап көрөм.
- 18 Мен улуг чыышка Сеңээ өөрүп четтирер мен,
эңмежок чон аразыңга Сени алгап-мактаар мен.
- 19 Мээң-биле хей черге өжээннежип турар,
чылдагаан чок черге мени көрбөс,
карак басчып, дошкуураан улус,
мени тиилээш, өөрүп-байырлавазын.
- 20 Оларның чугаазыңда эп-найырал сөзү дыңналбас,
олар чер-делегейде тайбың улуска удур
кара бодалдарлыг болгай;
- 21 менче аксын калбаңнадып: «Таптыын, таптыын!»
Караавыс-биле көрдүвүс!» – дижип турлар.
- 22 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүңү Сен көрдүң,
ыт чок эрттирбейн көрөм, Дээргим, ырап чорба, мени кагба!
- 23 Оттуп кел, мээң чаргымга
шын шийтпир үндүрер дээш туруп келем, Дээрги Бурган!
- 24 Дээрги-Чаяакчы, меңээ шийтпириңни
чөптүүң ёзуугаар үндүрүп көрөм,
Бурганым, дайзыннарым мени кочулап, өөрүвезин;
25 Боттарының чүрөктеринге: «Таптыын, ол боор!»
Сеткиливис ханып тур!» – дишпезин.
«Бис ону сыгырыптывыс!» – дишпезин.
- 26 Мээң айыыл-халавым дээш өөрүп турар шупту улустуң
ады баксырап, ыядып човазын;
«Сенден артык бис» – дишкен шупту улус
бак атка кирип, арны кыссын.
- 27 Мээң агартышкынымны күззөн улус өөрүп-байырлазын,

* 34:13 Азы: «Олар дээш мээң мөргүлүм ажык чок болзун».

34:12 Бд. ыр. 37:20; 108:5; У. ч. 17:13; Иер. 18:20 34:13 Сан. 29:7 34:16 Иов 16:9; Бд. ыр. 36:12
34:17 Авв. 1:13 || Бд. ыр. 21:21 34:18 Бд. ыр. 21:26 34:19 Бд. ыр. 68:5; Ин. 15:25 || Бд. ыр. 29:2
34:21 Ыы. 2:16 34:22 Бд. ыр. 9:22; 37:22 34:23 Бд. ыр. 43:24; 77:65 34:24 Бд. ыр. 7:9
34:25 Бд. ыр. 39:16; 69:4 || Ыы. 2:16

- олар үргүлчү: «Бодунуң чалчазынга чаагай чорук күзээн Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!» – деп чугаалазын.
 28 Мээң аксы-сөзүм база Сээң чөптүүннү суртаалдаар, Сени хүннү бадыр алгап-мактаар!

35 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Дээрги-Чаяакчының чалказы Давидтии.*

- ² Бузуттуг кижичүрээниң ханызында бак чүве кылырын күзээн*.
 Ол сеткилинде Бургандан шуут кортпас-тыр.
³ Ол кижичүрээниң авыястаныр дээш, бодунуң бузудун эскербес-тир, оозун көөр хөңнү чок апарбас-тыр;
⁴ ооң аксы-сөзү авыяс-меге-биле долган-дыр, ол буян кылырын шуут бодавайн турар-дыр.
⁵ Ол кижичүрээниң үлгедир дээн кемниг херээн орун-дөжээнге чыткаш, бодап аар, бак орукче кире бээр база бузут үлгедиринден чалданмас.
⁶ Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиң дээрге чедип турар, шынчы чорууң булуттарга үзүп турар!
⁷ Сээң чөптүг-шынның чорууң өндүр бедик даглар дег, Сээң шийтпирлерин дүп чок далай дег! Кижилерни, мал-маганны камгалап турар сен, Дээрги-Чаяакчы.
⁸ Бурганым, Сээң энерелиңниң улуг үнелиин аа, кижичүрээниң Сээң чалгыннарын адаанга хоргадаар чер тып аар;
⁹ улус Сээң өргээнде эът-чагны тоттур чиир, амданның чаагай агым сууң-биле оларның суксунун хандырап сен;
¹⁰ тынгарар суг бажы Сенден агып үнер болгай, Сээң чырыың караавысты чырыдарга, чырыкты көрүп турар бис.
¹¹ Сени билир улуска – энерелиңни, мөзүзү эки улуска – шынның чорууңну ам-даа хайырлап көрөм.
¹² Мени турамык кижиниң буду таптап баспазын, бузуттуг улустуң холдары сывыртавазын.
¹³ Бузут үлгедип турар улус ынчан тайып ушкаш, катап туруп шыдавайн баар.

36 ¹ *Давидтии.*

- ⌘ (*алеф*) ¹ Бузуттуг улуска хордап, хөлзеве, бак чүве үлгедир улуска адааргава –
² олар удавайн оът-сиген дег оңуп каар, ногаан үнүш дег кадып каар.
 ⌚ (*бет*) ³ Дээрги-Чаяакчыга идеге, буяндан тары, чериңге чурттап, мал-маганыңны доктаамал кадар.

* 35:2 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң чүрээмниң ханызында бак кижиниң бузуду чугаалап тур» деп бижээн.

34:28 Бл. ыр. 70:8 35:2 Рим. 3:18 35:5 У. ч. 4:16; Мих. 2:1 35:6 Бл. ыр. 56:11; 70:19; 107:5; Ыы. 3:23 35:7 Рим. 11:33 || Бл. ыр. 103:14; 144:16 35:8 Бл. ыр. 62:4 || Бл. ыр. 16:8 35:10 У. ч. 10:11; 13:14; Иер. 2:13; Ин. 4:10 || Ин. 1:9; 1 Пет. 2:9; Ажыд. 22:5 35:11 Иер. 22:16; Гал. 4:9 35:13 Бл. ыр. 1:5 36:1 У. ч. 3:31; 23:17; 24:19 36:2 Иов 14:2; Бл. ыр. 89:6

- 4 Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаан дээш таала,
Ол сээң чүрээңниң күзелдерин күүседип бээр;
- 1 (гимел) 5 Дээрги-Чаяакчыга амыдыралың оруун хүлээдип,
Анаа идеге – Ол чогууру-биле кылып бээр;
- 6 сээң актыңны Ол чырык дег чайнадыптар,
сээң чаргыңның шынның Ол дал дүш дег чырыдыптар.
- 7 (далет) 7 Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөлзеве, Анаа ынан.
Амыдыралың оруунга чедишкениң болган,
кара сагыштыг бодалдарын
боттандырып чоруур кижиге дээш хорадава.
- 8 Килеңээрин соксадып, калчаарааже ажынма,
бузут үүлгедиринге чедир хорадава;
- 9 бузут үүлгедикчилери узуткадып каар болгай,
а Дээрги-Чаяакчыга ынаныр улус
чер-чуртту салгап алыр.
- 1 (вав) 10 Ам бичии болгаш, бузуттуг кижиге чок апаар,
ооң турган черин көөрге, ол чиде берген болур.
- 11 А биче сеткилдиг улус чер-чуртту салгап алгаш,
чаагай чоруктуң элбээнге таалаар.
- 1 (зайин) 12 Бузуттуг кижиге чөптүг-шынның кижиге удур кара сагыш бодап,
олче диштерин кыжырадыр,
а Дээрги бузуттуг кижини кочулаар,
чүге дээрге ооң буураар хүнү кээрин көрүп турар.
- 13 14 Бузуттуглар хылыжын хынындан уштуп,
чаларын хере тыртып алганнар – яды-түрөңги кижини узуткаар,
дорт орук-биле бар чыдар улусту чок кылыр деп турарлары ол.
- 15 Оларның хылыштары боттарының-на
чүрөктеринче кадалыр, чалары сыйлып каар.
- 16 Чөптүг-шынның кижиде бар бичии эт-хөрөңги
эңмежок бузуттуг улустуң эгээртинмес эртинге-байлаандан дээре;
- 17 бузуттугларның күчү-күжү суларап каар,
а чөптүг-шынның улусту Дээрги-Чаяакчы деткиир болгай.
- 1 (йод) 18 Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок улустуң
амыдыраар хүннерин билер,
өнчүге алган чери оларга кезээ-мөңгедге артып каар;
- 19 айыыл-халап-даа үезинде оларның идегели хоозун болбас,
олар аш-чут-даа хүннеринде тодар.
- 20 (каф) 20 А бузуттуг улус узуткаттырып каар,
Дээрги-Чаяакчының дайзыннары
шөлдерде чечектер дег онуп каарлар,
ыш дег эстип чиде бээрлер*.
- 1 (ламед) 21 Бузуттуг кижиге чээлиге акша алгаш, дедир эгитпес,
а чөптүг-шынның кижиге өршээлдин көргүзүп, хайырлал бээр.
- 22 Дээрги-Чаяакчының йөрээген улузу чер-чуртту салгап аар,
а Анаа каргаткан улус кырдырып аар.

* 36:20 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Сөөлгү ийи домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Өргүлге салган хойлар чаа дег эстип чиде бээрлер, ыш-биле хадый бээрлер».

36:4 Иов 22:26; Иса. 58:14 36:5 У. ч. 3:5; 16:3 36:6 Башт. 5:31; Иса. 58:8 36:9 Бл. ыр. 24:13
36:10 Иов 7:10; 24:24 36:11 У. ч. 2:21; Мф. 5:5 36:12 Иов 16:9; Бл. ыр. 34:16 36:13 Бл. ыр. 2:4
36:15 I Хаан. 2:4 36:16 У. ч. 16:8 36:17 Бл. ыр. 9:36 36:18 Бл. ыр. 1:6 36:19 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20;
Бл. ыр. 32:19 36:20 Бл. ыр. 67:3; 101:4; Ос. 13:3

- и (мем)** ²³ Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруу тааржыр болза,
Ол ооң буттарын быжыглаар;
²⁴ ол киж иужар деп баргаш, кээп дүшпес —
Дээрги-Чаяакчы ооң холундан тудуп аар.
- и (нун)** ²⁵ Мен аныяк турдум, ам кырый бердим,
а чөптүг-шынныг кижиниң Бурганга кагдырыпканын,
ооң ажы-төлүнүң аыш-чем диленип турганын черле көрбедим.
²⁶ Шак ол киж и хүннү бадыр улуска өршээлдиин көргүзүп,
чээли бээр; ооң салгалы алгадып-йөрээдир.
- о (самех)** ²⁷ Бузуттан чайла, буяндан тары,
ынчан черинни кезээ-мөңгөде ээлеп чурттаар сен;
²⁸ Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорукка ынак.
Ол Бодунга бердинген улусту кагбас болгай,
олар кезээ-мөңгөде кадагалаттынып артар,
а бузуттугларның салгалы узуткаттырар.
- ²⁹ Чөптүг-шынныг улус чер-чуртту салгап алгаш,
ону кезээ-мөңгөде ээлеп чурттаар.
- о (не)** ³⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң аксындан үнген чугаа-сөс
мерген угаанныг болур, ооң аксы-дылы шыны чугаалаар.
³¹ Бурганның дүрүм-хоойлузу — ол кижиниң чүрээнде,
ынчангаш ол тайып ушпас.
- ы (цаде)** ³² Бузуттуг киж и чөптүг-шынныг кижини кедээр,
өлүрер дээш чүткүүр,
³³ а Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг кижини
бузуттугнүң холунче киирбес;
ооң херээн сайгарып турда, ол буруулуг деп санатпас.
- р (коф)** ³⁴ Дээрги-Чаяакчыга идеге, Ооң оруун эдер,
Ол ынчан сени чер-чуртту салгазын дээш өрү көдүрер:
бузуттугларның узуткаттырып турарын көрүп каар сен.
- р (реш)** ³⁵ Быжыг дазылдыг, дөстелип чечектелген ыяш ышкаш
түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен*.
³⁶ А оон ооң үези эрте берген, ол ам чок —
дилээримге-даа, тывылбайн барды.
- ш (шин)** ³⁷ Кем-буруу чок кижини хайгаарап,
ак сагыштыг киж иже топтап көрөм,
шак ол кижиниң келир үези — амыр-чаагай.
³⁸ А кем-буруулуг улустун шуптузун узуткап каар,
бузуттугларның келир үезин чок кылып каар.
- п (тав)** ³⁹ Чөптүг-шынныг улустуң камгалалы
Дээрги-Чаяакчыдан кээр,
айыыл-халап үезинде Дээрги-Чаяакчы оларның шивээзи болур;
⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы оларга дузалаар, оларны камгалаар —
бузуттуглардан камгалап, каратап-кадагалаар,
чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчыдан хоргадап дилеп келген.

* 36:35 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мен Ливанның пөжү ышкаш турамык түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен» деп бижээн.

36:23 Иса. 26:7 36:24 У. ч. 24:16; Мих. 7:8 36:25 Иов 4:7; Бд. ыр. 33:10-11; У. ч. 10:3

36:26 Ы. х. к. 15:8; Бд. ыр. 111:5 36:27 Бд. ыр. 33:15 36:28 Бд. ыр. 96:10 | Иса. 14:20

36:30 У. ч. 10:31; 15:28 36:31 Ы. х. к. 6:6; Бд. ыр. 39:9; 118:11; Иса. 51:7; Иер. 31:33

36:32 Бд. ыр. 9:29 36:34 Бд. ыр. 90:8; 91:12; У. ч. 29:16 36:38 Бд. ыр. 72:17 36:39 Бд. ыр. 3:9;

Иса. 43:11; Иона 2:10 36:40 Бд. ыр. 10:1

- 37** ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии. Сагындырыг кылдыр күүседир.*
² Дээрги-Чаяакчы, киленнээнинде, мени сойгалавайн көрөм,
хорадаанында, мени кезетпейн көрөм.
³ Сээң согуннарың менче кадалган,
Сээң холуң меңээ аарышкындыр дегген болгай.
⁴ Сээң килениңден мага-бодумда кадык чер артпаан,
бачыттарым ужун ишти-хөннүмде оожургал чок.
⁵ Кем-буруум бажым ашкан,
аар чүьк дег, олар мени базып алган.
⁶ Сээденимден балыгларым ирип-чыдып, ириңнелген.
⁷ Бүшкүйүп, бүгү бодум халая бердим,
хүннү бадыр хөлүө берген чоруп тур мен;
⁸ ишти-хырным изип-кыпкан, мага-бодумда кадык чер чок.
⁹ Харьксырап, кошкай бердим, ундаралым угдунмас-тыр,
хөрөк-чүрээм хилинчээнден алгы-кышкым кедереп тур.
¹⁰ Дээрги, күзээн чүүлүм шуптузу
Сеңээ билдингир-дир,
уё-човуурум-даа Сеңээ чажыт эвес болгай.
¹¹ Чүрээм согуу шапкыланган,
күжүм мени каапкаш барган,
карактарым оду өжүп калган.
¹² Айыылга таваржырымга, ынак өөрүм ырай берген –
чоок улузум ырадыр туруп алган.
¹³ Амы-тыным үзүксээннер какпа-дузаан меңээ салды;
меңээ хора күзээн улус
өлүм оштаан сөстөр сөглөп, хүннү бадыр нүгүлдөп тур.
¹⁴ А мен хөөкүй, дүлейлээн дег – дыңнавайн,
үнүм чок дег – аксым ашпайн турар-дыр мен.
¹⁵ Дыңнавастаан, харыылаптар аксы-сөзү
чок кижги ышкаш болу бердим;
¹⁶ идегелим чүглө Сенде, Дээрги-Чаяакчы,
Сен-не меңээ харыылаар сен, Дээрги Бурганым!
¹⁷ «Дайзыннарм мени көргөш, өөрбезин,
будум тая бээр орта, мени куду көрбезин» – деп чугааладым.
¹⁸ Тайып ужал чеде бердим,
аарышкым үргүлчү-ле бодалымда.
¹⁹ Кем-буруумну миннип,
бачыдым дээш мунгарап тур мен.
²⁰ А амы-тынымны үзүксээр улус күш кирип, сегереп тур,
мени чылдагаан чокка көрбес улус өзүп-көвүдөп тур.
²¹ Мээң буянымга бузут-биле харыылаар улус
буянче чүткүлүм дээш меңээ өжээргеп тур.
²² Мени кагбайн көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
менден ыравайн көрөм, Бурганым.
²³ Дүрген меңээ дузалап келем, Дээргим, Камгалакчым!

- 38** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
² «Оруктарымга оваарымчалыг болуйн:
аксы-дылым-биле бачыт үүлгөтпэейн,

37:1 Бд. ыр. 69:1 37:2 Бд. ыр. 6:2 37:3 Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4; Ыы. 3:13 37:4 Иса. 1:6 37:5 Эзра 9:6
37:12 Иов 19:13-14; Бд. ыр. 87:18 37:14 Иса. 53:7 37:16 Бд. ыр. 38:8 37:19 Бд. ыр. 31:5
37:21 Бд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13; Иер. 18:20 37:22 Бд. ыр. 9:22; 34:22 38:1 Чыл. 16:41; 25:1;
Бд. ыр. 61:1; 76:1 38:2 Иов 2:10

- бузуттуг улус чанымга турда,
 дылым тыртып ап чорууйн» – деп чугааландым.
 3 Эки чүүл дугайында безин ыгттавастай бердим,
 ындыг турбуже, аарышкым дендей берди.
 4 Иштимде сеткил-чүрээм кыптыкты, угаан-бодалымда от өөскүдү.
 Чугаа-сөзүм ам-на үнүп келди:
 5 Дээрги-Чаяакчы, төнчүм кээрин айтып берем,
 өлүр өйүм, өйлөп-хемчээн назынымны билип алыйн –
 амыдырап артар үем кайы хирел?
 6 Бо-дур, меңээ сөөм хире чурттаар өйнү хемчээп бердин,
 Сээң мурунуга назы-харым чүү-даа эвес-тир.
 Шынап-ла, чурттап чоруур кандыг-даа кижиге – хей-бус-тур! *Сэла*
 7 Шынап-ла, кижиге амытаннның
 көжүп чорууру хөлөгө дег, хөлзөп чорууру хей-бус дег;
 эртинге-байлакты чыып алыр, а кым ону олчалап аарын эки билбес.
- 8 А ам кымга ынаныр мен, Дээргим?
 Идегелим – чүглө Сенде!
 9 Шупту кем-буруумдан мени адырып көрөм,
 сээдең кижиге, базындырзын дээш, хүлээдиң бербейн көрөм.
 10 Үнүм үнместеп, аксымны-даа ажытпайн чоруур-дур мен.
 Ол бүгүнү Сен ынчаар кылып кагдын.
 11 Шаажылаан согулгарың менден чайладып көрөм,
 күштүг холуң мени чидир согар четти.
 12 Сен кем-буруулуг кижини сойгалап, кезедир сен –
 ооң таалал алыр чүүлү, үзүтке чирткен дег, тоглай бээр.
 Кандыг-даа кижиге – чүглө хей-бус-тур! *Сэла*
- 13 Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыңнап,
 дуза дилээн алгымче кичээнгейден салып көрөм,
 караам чажын көргөш, ыгттавайн барбайн көрөм –
 бүгү ада-өгбөм дег,
 Сээң чериңге түр када турумчуп алган көшкүн кижиге мен.
 14 Килеңиң менден чайладып көрөм –
 өске оранче чоруп,
 чок апаарым бетинде, сеткилим өөрүзүн.

39

- 1 Хөгжүм башкарыкчызынга, Давидтин. Мизмор-ыры.*
 2 Дээрги-Чаяакчыга идегелим быжыг турду,
 Ол менче ээккеш, дуза дилээн кыйгымны дыңнап каан.
 3 Ол мени коргунчуг тамыдан, чиндиннээштен ужулгап,
 буттарымны быжыг үндезинге тургузуп,
 тавангайымны быжыктырып каан.
 4 Ол мээң аксымга чаа ырыны –
 Бурганывысты мактаан йөрөөлди ырлаар арганы берген.
 Хей улус мени көргөш,
 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, Аңаа идегеп эгелээр.
- 5 Туразы улуг, мегеже чайгылар улусче* көрүнмес,
 Дээрги-Чаяакчыга ынаныр кижиге амыр-чыргалдыг.

* 39:5 Азы: «Хоозун меге бурганнарже».

38:4 Иов 32:20; Иер. 6:11; 20:9 38:5 Бд. ыр. 89:12 38:6 Бд. ыр. 88:48; 90:5 || Иов 7:16;
 Бд. ыр. 61:10; 93:10-11; 143:4; Эккл. 1:2 38:7 Иов 27:16-17; Бд. ыр. 48:11; Эккл. 2:18
 38:8 Бд. ыр. 37:16 38:11 Иов 13:21 38:13 4 Хаан. 20:5; Бд. ыр. 55:9 || 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 118:19, 54
 38:14 Иов 7:19 || Иов 10:21-22 39:3 Бд. ыр. 68:3; Иер. 38:6 39:4 Бд. ыр. 32:3 || Бд. ыр. 51:8

- 6 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,
кайгамчык чүүлдерни хөйү-биле кылган сен!
Бисти бодап кээр деп чүвеңни!
Сээң-биле эннежир кым-даа чок.
Ол бүгүнү медээлеп чугаалаар мен,
кайгамчык ажил-херектериң санап четпес хөй-дүр.
- 7 Өргүлдерим биле белектеримни күзеведин,
бүрүн өрттедир өргүлдерни-даа,
бачыт дээш өргүлдерни-даа негеведин,
а кулаамны ажыдып бердин.
- 8 Ынчан мынча деп чугааладым:
«Бо-дур мен, кел чыдыр мен,
ыдыктыг дүрүг-номда чүнү кылырымны бижээн болгай.
Бурганым, тура-сорууңну күүседир күзелдиг мен,
Сээң ыдыктыг хоойлуң – мээң чүрээмде».
- 10 Сээң чөптүүннү аажок хөй улус чыылган черге
медээлеп турдум, аксым черле хагбас дээн мен.
А Сен ону билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 11 Сээң чөптүүннү чүрээмге чажырып чорбаан мен,
Сээң шынныгың биле камгалалыңны чугаалап турган мен,
Сээң шынчың биле энерелиңни
хөй чон мурнунга чажырбаан мен.
- 12 Дээрги-Чаяакчы, ачы-дузаң мени черле кагбазын;
Сээң шынчың биле энерелиң мени кезээде кадагалазын.
- 13 Санап четпес айыыл-халап мени бүргей апты,
бузуттарым мени сүрүп келди,
ынчангаш ам көрүп безин шыдавастадым –
олар мээң бажымда дүктерден-даа хөй-дүр,
эр соруум чидириптим.
- 14 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп, мени камгалап көрөм;
дүрген меңээ дузалап келем.
- 15 Мени өлүрөр чүткүлдүг бүгү улус бак атка кирип, ыядып човазын.
Меңээ багай чүве күзээн улус дедир дезип, кочу-шоотка кирзин.
- 16 Мени «Таптыгың, ол боор!» деп турар улус
бак атка киргеш, аймааразын.
- 17 А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;
Сенден кээр камгалалга ынак улус:
«Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!» – деп үргүлчү чугаалап чорзун.
- 18 А мен чөгенчиг күжүр мен, Дээргим мен дээш сагыш човазын.
Меңээ дузалап турар Камгалакчым – Сен-дир сен.
Бурганым, саадавайн көрөм!

40

- 1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
2 Яды-түрөңги улусту бодап билир кижини амыр-чыргалдыг.
Айыыл-халап хунүнде Дээрги-Чаяакчы ону камгалаар.
3 Дээрги-Чаяакчы ону кадагалаар
база амы-тынныг арттырып каар;
ол кижини чер-делегейге амыр-чыргалдыг чурттаар.

39:6 Бл. ыр. 9:2; 70:16 39:7 Бл. ыр. 50:18 || 1 Хаан. 15:22; Иса. 50:4; Евр. 10:5-7

39:9 Бл. ыр. 36:31; 118:11 39:13 Бл. ыр. 68:4 39:15 Бл. ыр. 34:4; Иер. 17:18 || Бл. ыр. 6:11

39:16 Бл. ыр. 34:25 39:18 Бл. ыр. 85:1; 108:22 40:2 У. ч. 14:21; 29:7 || Бл. ыр. 36:18 40:3 Бл. ыр. 26:12

- Сен ону дайзыннарнын эргезинге хүлээтпес сен.
- 4 Дээрги-Чаяакчы ол кижини, аарып чыдырда, быжыктырар.
Сен аарыг кижини бүрүнү-биле кадык кылып каар сен.
- 5 «Дээрги-Чаяакчы! Мени өршээп, экиртип көрөм,
Сээң мурнунга бачыт үүлгеткеним шын» – деп чугааладым.
- 6 Дайзыннарым мени бак сөглөп:
«Бо кижн кажан өлүп каарыл,
ооң ады кажан балалып чидерил?» – дижип тур.
- 7 Оларнын бирээзи мени көрүп келгеш, мегелеп чугаалаар-дыр,
ол кижн чүрээнге кара сагышты чыып аар-дыр,
а үнө бергеш, хоп-меге тарадыр-дыр.
- 8 Мени көөр хөннү чок бүгү улус
меңээ удур аразында кара сагыш бодап алган:
- 9 «Аарыг-хайга алыскаш, харыксыраан амытан-дыр,
бир-ле чыдыпканда, ол ам катап туруп кээп шыдавас-даа» –
деп сымыранчып тур.
- 10 Мээң-биле эп-найыралдыг турган, идегеп чорааным,
мээң хлевим чип орган кижн безин
меңээ удур апарды.
- 11 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мени өршээп, көдүрүп көрөм,
дайзыннарнын кезедиптейн.
- 12 Сээң сеткилинге киргенимни дайзыныннын мээң
айыыл-халавым дээш байырлаваанындан билип алыын.
- 13 А мени, кем чок болганым дээш, деткип,
Бодуң-биле кады кезээ-мөңгедө арттырып каар сен.
- 14 Израильдин Бурганынга – Дээрги-Чаяакчыга
кезээ-мөңгедө алдар! Аминь, ындыг-ла болзунам!

ИЙИГИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 41–71)

41 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Маскил-ыры. Корахтын оолдарынын.

- ² Иви аңнын агым сугну күзээри дег,
сеткил-хөннүм Сени күзеп тур, Бурганым.
- ³ Дириг Бурганче сеткил-хөннүм чүткүп тур.
Бурганымнын мурнун орта кажан чедип, көстүр ирги мен?!
- ⁴ Хүннүң-не улус: «Бурганың кайыл?» – дижип турда,
дүне-хүндүс караам чажы аш-чемим болуп турган.
- ⁵ Бурганның өргээзинче өөрүшкүлүг йөрөөл салып
шуужуп, байырлаан хөй чонну баштап чордум чоп.
Ам ол бүгүнү сагынгаш, сеткил-чүрээм саргып чор.
- ⁶ Сеткил-хөннүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүрөп-хөлзээри ол? Бурганга идегэйн,
Камгалакчы Бурганымны ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

40:4 Иса. 38:1-8 40:7 Блд. ыр. 11:3 40:10 Ин. 13:18 40:14 1 Чыл. 16:36; Блд. ыр. 71:18; 88:53; 105:48
41:1 2 Чыл. 20:19 41:2 Блд. ыр. 62:1; 83:2 41:4 Блд. ыр. 78:10; 113:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 ||
Блд. ыр. 79:6; 101:10; Ыы. 2:18 41:5 Иез. 46:10 41:6 Блд. ыр. 42:5

- 7-8 Сеткил-хөңнүм ундарап, Сени сактып ор мен.
Иордан черден, Эрмон сыннардан, Мицар даандан
дүп чок суглар удур-дедир кыйгыржыр:
шуралгактар кооладыр дагжаар.
Сүртенчиг чалгыгларың дөгерези мени хөме таварыыр.
- 9 Дээрги-Чаяакчы хүндүс меңээ энерел көргүзөр,
дүне мен Аңаа аян тудуп, ырлап бээр мен –
тынгарыкчы Бурганымга мөргүүрүм ол.
- 10 Чалым-хаям болур Бурганымга:
«Мени чүгө уттуң? – дээр мен. – Дайзыннарга базындырып,
хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?»
- 11 «Бурганың кайыл?» – деп, дайзыннарым менден хүннүң-не
айтырып, кочулаарга, сөөктерим углуп, сыйылган деп.
- 12 Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүреп-хөлзээри ол?
Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

42

- 1 Бурганым, меңээ чөптүг шиитпириң үндүрүп көрөм,
Сеңээ шынчы эвес чон-биле чаргымга мээң таламда болуп,
нүгүлдүг, бак кижиден адырып көрөм*.
- 2 Күш-шыдалым Сенде болгай, Бурганым.
Чүгө менден ойталадың? Дайзыннарга базындырып,
хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?
- 3 Бодунуң чырыың биле алыс шының чорудуп берем:
олар меңээ орук айтып, Сээң ыдык даандыва,
Сээң чурттап турар черлериңче чедирзиннер.
- 4 Бурганга өргүл салыр бедигээшче,
өөрүшкү-хөгнү меңээ берип чоруур Бурганче чеде берейн;
чадаганга Сени алгап-мактаайн,
о, Бурган, мээң Бурганым!
- 5 Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүреп-хөлзээри ол?
Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

43

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Маскил-ыры.*
- 2 Бурганывыс, кулаавыс-биле дыннадывыс:
ада-өгбевистиң чурттап чорааны эрте-бурунгу үелерде
Сээң кылган ажил-херээң дугайында
олар биске дамчыдып чугаалааннар.
- 3 Бодунуң холуң-биле Сен бо черни чоннардан хунаагаш,
ада-өгбевисти чурттадып каан сен;
шак ол бүгү аймак-чоннарны чылча шапкаш,
тарадыр сывыртапкан сен.
- 4 Ада-өгбевис бо черни чаалап ап турда,
оларның хылыжы-даа ону кылбаан,
күжү-даа тиилелгени оларга эккеп бербээн,

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде бо ыры 41 дугаар ырының уланчызы болур.

41:7-8 Ы. х. к. 3:9 || Ыд. ыр. 17:5; 87:8; Иона 2:4 41:9 Ыд. ыр. 62:7; Аж.-ч. 16:25 41:10 Ыд. ыр. 17:3 ||
Ыд. ыр. 42:2 42:1 Ыд. ыр. 7:9 42:2 Ыд. ыр. 43:10 || Ыд. ыр. 41:10 42:3 Ыд. ыр. 2:6 42:5 Ыд. ыр. 41:6
43:2 Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7; Ыд. ыр. 77:3 43:3 Ы. х. к. 7:1 43:4 Ис. 24:12 || Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

а олар Сээң сеткилинге кирер боорга,
Сээң күчү-күжүң биле арын-шырайың чыры
тиилелгени чаалап берген.

- 5 Бурганым, Сен – Хааным сен!
Израильге камгалалды хайырлаан сен!
- 6 Сээң ачында дайзыннарны өлүр үзүп кааптар бис,
бисче халдаан улусту Сээң адың-биле таптай басып кааптар бис.
- 7 Ча-согунумга-даа идегевес мен,
хылыжым-даа мени камгалавас.
- 8 Сен-не харын дайзыннардан бисти камгалаар сен,
адаан-өжөөн харааннарның адын баксырадыр сен.
- 9 Бурганны бис хүннү бадыр алгап-мактаар бис,
Сээң адыңны кезээ-мөңгөде алдаржыдар бис! *Сэла*
- 10 Ынчалзаяк Сен ам бистен ойталадын,
адывысты бакка суктун,
дайын-чааже аг-шеривис баштап үнместедин.
- 11 Дайзыннардан бисти дестирдин,
бисти көөр хөңнү чок улус үптөп-тонап турду.
- 12 Хойларны дег, бисти чишке каап бердин,
өске чоннар аразыңга тарадыптың.
- 13 Бодуннун чонунну чиик өртекке садыптын,
ону үнелиг деп санавадың.
- 14 Кож чоннарга бисти кочулаарын чөпшээредин,
дескинди чурттап турар улуска,
дорамчылап, бак сөглезин дээш, бисти тудуп бериптиң.
- 15 Бисти өске чоннарга кочу-шоот кылып кагдын,
өске аймактар улузу бисти көргөш,
баштарын чайып, шоодуп тур.
- 16 Хүннү бадыр дорамчылатканым караамга көстүп,
ытканымдан арным кызып тур.
- 17 Дорамчылакчының, бастыкчының үнүндөн,
адаан негекчизинин, дайзынның көрүжүндөн
арным кызып тур.
- 18 Ол бүгү бисти хөмө алды. А бис Сени утпаан,
Сээң берген чагыг-керээңге өскерилбөөн ийик бис чоп!
- 19 Чүрээвис-даа дедирленип, Сүнден ойталаваан,
буттарывыс Сээң оруунну чандыр баспаан.
- 20 А Сен бисти шөө-бөрүлөр* турар черге
чылча баскаш, дүмбей караңгы-биле шуглап кагдын.
- 21 Бурганывыстан ойталааш, өске бурганга мөгөйип,
олче холдарывыс сунуп турган болзувусса,
22 Бурган чүгө ону билип кагбас деп –
чүректерниң чажыгтары Аңаа ажык-ла болгай.
- 23 Сени дээш хүннүң-не өлүм-биле удур-дедир көржүп тур бис,
улус бисче дөгөрер дээн хойларже дег көөр-дүр.
- 24 Оттуп келем, чүгө удуп чыдарың ол, Дээрги?!

* 43:20 **Өске бурунгу сөзүглелде «шөө-бөрүлөр» эвес, а «улулар» деп бижээн.**

43:5 Ыд. ыр. 73:12 43:7 1 Хаан. 17:47; Ыд. ыр. 32:16-17 43:10 Ыд. ыр. 42:2; 88:39 43:11 Лев. 26:17;
Ы. х. к. 28:25; Ис. 7:4 43:12 Лев. 26:33 43:14 Ыд. ыр. 78:4; Дан. 9:16; Мих. 6:16 43:15 Ы. х. к. 28:37
43:20 Иов 30:29 43:22 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; У. ч. 15:11; Аж.-ч. 1:24 43:23 Рим. 8:36
43:24 Ыд. ыр. 34:23; 77:65

- Кезээ шагда бистен ойталавайн, оттуп келем!
 25 Чүге бистен хая көрүндүн,
 түрегделге алыскан, базындырган бисти чүге уттуптун?
 26 Сеткиливис довуракта таптай бастырган-дыр,
 ишти-хөңнүвүс черде соястаан-дыр.
 27 Дүрген келем, дузадан кадып,
 энерелдиин-биле бисти айыыл-халаптан хостап көрөм.

44 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Лилия чечээ» деп аялга үдээр.
 Корахтың оолдарыны. Маскил-ыры. Ынакшыл ырызы.
² Чүрээмейден ачылыг сөс куттулуп тур:
 хаанга тураскааткан чогаалымны чугаалаар мен,
 дыл-домаам – мергежилдиг бижээчиниң демир-үжүү дег.

- ³ Кижиг амытанда эң чаражы сен,
 чугаа-сөзүң кайгамчык каас, чечен,
 ынчангаш Бурган сеңээ ачы-буянны кезээ-мөңгөдө берген.
⁴ Мөге-шыырак хаан, хылыжыңны белинге астып ал –
 ат-алдарың биле өндүр бедииңни көргүс.
⁵ Өндүр бедииңни көргүзүп,
 алыс шын, биче сеткил болгаш чөптүг чорукту камгалап,
 чуузага дүрген халдып олур –
 сээң холун кайгамчык херектерни бүдүрзүн.
⁶ Хаан, сээң согуннарың баштары чидиг –
 дайзыннарыңның чүректеринче кадалы бээр –
 өске чоннар сээң буттарың адаанче кээп дүжер.
⁷ Бурган сени дүжүлгеге кезээ-мөңгөдө олуртуп каан*,
 сээң чагырганңы көргүскен мерге – чөптүг чоруктуң демдээ-дир.
⁸ Сен чөптүг чорукка ынак, а бузуртту көөр хөңнүң чок сен,
 ынчангаш Бурган – сээң Бурганың
 эш-өөрүң аразыңдан сени шилип ап,
 өөрүшкү-биле чаап кагды.
⁹ Сээң хептериң мирра, алоэ, кассия деп
 чаагай чыттыг чуктар-биле айдызаттыңган;
 чаан сөөгү-биле каастаан ордуларга хөгжүм ойнап,
 сени хөглөдип турар.
¹⁰ Даңгыналар – сээң хүндүлүг аалчыларың,
 Офирден эккелген алдын-биле хевин каастап каан кадын
 сээң оң талаңда турар.
¹¹ Мени дынна, кызым, бээр көрнүп кел, кулаң менче ээктир:
 бодуннуң чонунну, ачаңның өг-бүлезин уттувут.
¹² Хаан сээң чараш-каазыңга хандыкшып, күзээр;
 ол – сээң дээргин-дир, ынчангаш аңаа мөгөй.
¹³ Тирниң чону, ооң эң бай улузу белээн сунуп чедип кээр:
 ээ көрнүүшкүнүннү күзей бээр.
¹⁴ Даңгына душтуктуң бүгү чараш-каазы
 орду иштинче кире берген,
 ооң хевин алдын удазын-биле аргып, даараан.
¹⁵ Угулзалап каастаан хевин кедиргеш, ону хаанга чедире бээр,
 ооң соондан эштери кыстарны база эккээр.

* 44:7 Еврей сөзүглөдө бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
 «О Бурган, Сээң дүжүлгөң кезээ-мөңгөдө турар».

43:27 Ыд. ыр. 24:20 44:1 Ыд. ыр. 68:1 44:4 Хост. 32:27; Сол. ыр. 3:8 44:7 Евр. 1:8-9 44:9 У. ч. 7:17
 44:10 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24 44:15 Сол. ыр. 1:3

- 16 Оларны өөрүшкү-маннайлыг байдалга эккээрге,
хаанның ордузунче кире бээрлер.
- 17 Хаан, ада-өгбеңниң орнунга дүжүлгеге оолдарың олуруп аар,
оларны бүгү чер-делегейге
чагырыкчылар кылдыр олуртуп каар сен.
- 18 Сээң адынны улуска салгалдан салгал дамчып
тураскаалдыг кылдыр кылып каар мен,
ынчангаш сени бүгү чоннар кажан шагда,
кезээ-мөңгедө мактаар.

45 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Аламот деп аян-биле
үдээр ыры.*

- ² Бурган – бистиң хоргадалывыс болгаш күчү-күжүвүс,
айыыл-халаптар үезинде албан кээр дузавыс.
- ³ Ынчангаш бис, чер-даа шимчээр болза
азы даглар-даа далайларның ханызынче
дүжүп бадар болза, кортпас бис.
- ⁴ Далайлар-даа шимээргеп, чалгыыр болза;
даглар-даа, суглар көдүрлүп турда, сирилээр болза,
кортпас бис! *Сэла*
- ⁵ Хемниң агымнары Бурганның хоорайын –
Дээди Өрүкүнүң ыдыктыг оран-савазын хөгледип тур.
- ⁶ Бурган Бодунун хоорайының иштинде турар:
хоорай ам тендиш дивес, Бурган аңаа дангаар эртен дузалаар.
- ⁷ Чоннар коргуп шимээргеп тур, күрүнелер тендиңейнип тур;
Бурган алгырарга, чер кыры эстип каар.
- ⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдиң Бурганы – бистиң шивээвис-тир. *Сэла*
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының ажыл-херектерин көрүнөрем –
чер-делегейге кайы хире кайгамчык чүүлдерни кылган-дыр*.
- ¹⁰ Чер-делегейниң бүгү кыдыгларынга
чаа-дайыннарны Ол соксадып:
ча биле чыданы сый тыртып,
дайынчы тергелерни от-биле өрттедип тур.
- ¹¹ «Оожургап, соксаңар, Мени Бурган деп билип алыңар,
Мен чоннар аразыңга, чер-делегей кырынга
кымдан арттыр мактадыр мен».
- ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдиң Бурганы – бистиң шивээвис-тир. *Сэла*

46 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.*

- ² Бүгү чоннар, адыш часкап көрүнөр-ле,
өөрүшкүлүг өткүт үн-биле Бурганны алгап ырлаңар-ла!
- ³ Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчы сүрээденчиг,
бүгү чер-делегейни чагырган
өндүр улуг Хаан – Ол болгай.

* 45:9 Азы: «Чер-делегейни кайы хире хоозурадып каапкан-дыр».

45:1 1 Чыл. 15:20-21 45:2 Бд. ыр. 7:2 || Ы. х. к. 4:7; Наум 1:7 45:4 Бд. ыр. 92:3 45:5 Бд. ыр. 64:10
45:6 Иса. 12:6 45:7 Бд. ыр. 2:1 || Ам. 1:2; 9:5 45:9 Бд. ыр. 65:5 45:10 Иса. 2:4; Мих. 4:3 ||
1 Хаан. 2:4; Бд. ыр. 75:4; Иез. 39:3 46:2 Бд. ыр. 94:1 46:3 Ы. х. к. 7:21; Бд. ыр. 65:3 ||
Бд. ыр. 75:12; Мал. 1:14

- 4 Ол өске аймактар болгаш чоннарны биске чагыртып,
буттарывыс адаанга салып кагды.
- 5 Ол бистин ээлээревис хувааглыг черни —
Бодунуң ынак Израилиниң чоргаараар черин шилип берди. *Сэла*
- 6 Бодунуң чону алгап ырлап турда, Бурган бедидир көдүрүлдү;
Эдиски эдип турда, Дээрги-Чаяакчы бедидир көдүрүлдү.
- 7 Бурганны мактап ырлаңар;
бистин Хаанывысты мактап ырлаңар, ырлап мактаңар!
- 8 Бурган бүгү чер-делегейниң Хааны болгай,
Аңаа чечен ырыдан ырлаңар!
- 9 Бурган бүгү чоннарны чагырып тур,
Ол Бодунуң ыдыктыг дүжүлгезинге барып саадапты.
- 10 Чоннарның баштыңнары
Авраамның Бурганының чону-биле кады чыгып келди,
чер-делегейге бүгү камгалал — Бургандан кээр,
Ол бүгүдеден бедидир көдүрткен-дир.

47

- ¹ *Мизмор-ыры. Корактың оолдарыны.*
- ² Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!
Бурганывыстың хоорайынга, Бодунуң ыдыктыг даанга
Ол аажок мактадырынга төлептиг.
- ³ Сион даг — каас-чараш бедик чер,
бүгү делегейниң таалалы бо-дур,
Цафон дагнын ийлеринде өндүр улуг Хаанның хоорайы бо-дур*.
- ⁴ Хоорайның шивээлеринде Бурган турар;
хоорайны Ол кадагалап турарын улус база билир.
- ⁵ Хааннар каттыжып алгаш, Сионга удур үнгеш,
⁶ хоорайны көрүп кааштың, кайгап-харап,
сүртей бергеш, дезипкен.
- ⁷ Олар аңаа коргуушкунга бүргедипкен,
эydi аараан херээжен дег, хилинчээн көре берген.
- ⁸ Фарсис хоорайның корабльдарын
чөөн чүктен хат-биле чуура шаап каапкан сен.
- ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының хоорайынга —
Бурганывыс хоорайынга ол дугайында
дыңнаан бис, ону көрүп база алдывыс;
Бурган ол хоорайны кезээ-мөңгедө доктаадып тургузуп каан. *Сэла*
- ¹⁰ Бурганывыс, энерелдинни
Сээң өргээң иштинге угаап-бодап турдуvus.
- ¹¹ Сээң ат-алдарың-даа, макталың-даа
чер-делегейниң кыдыгларында чеде берген;
Сээң холуңну чөптүг чорук долуп турар.
- ¹² Сээң чөптүг шииткелиң дээш Сион даг хөглөп турзун,
Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп турзун.
- ¹³ Сионну дескиндир кылаштаңар, ооң суургаларын санаңар;
¹⁴ ооң быжыглалдарынче сеткил-сагыжыңарны улаңар,

* 47:3 Цафон даг — еврейлер аразынга чурттап турган хананей чоннуң чүдүлгезин ёзугаар бурганнар чурттап турар даг.

46:4 2 Хаан. 22:48 46:8 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыд. 11:15
46:10 Бл. ыр. 88:19 47:2 1 Чыл. 16:25; Бл. ыр. 17:4 47:3 Ыы. 2:15 47:5 Э. д. 14:1; 2 Хаан. 10:6
47:7 Иса. 13:8 47:8 3 Хаан. 22:48; Иез. 27:26 47:10 Бл. ыр. 25:3 47:11 Бл. ыр. 112:3 47:12 Бл. ыр. 96:8

ооң шивээлерин топтап көрүнер.

Келир салгалга дамчыдынар:

- 15 шак ындыг Бурган — кезээ-мөңгедө бистиң Бурганывыс-тыр,
Ол бисти өлгүжевиске чедир* башкараар.

48 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корактың оолдарыны. Мизмор-ыры.*

² Бүгү чоннар, мону дыннаңар!

Өртемчейде чурттаан бүгү улус, кулактарыңар ээктиринер!

³ Кижин төрөлгөтөн, бүгү улус,

бай-даа, яды-даа кижилер, дыннаңар!

⁴ Мээң аксы-дылым мерген угаанның чүүл чугаалаар,
мээң бодалдарым — угаан-сарыылдыг.

⁵ Кичээнгейимни угаадыглыг чугааже салыйн,
чадаганга тывызымны ажыдып ойнаайн.

⁶ Айыыл-халап үезинде корткан херээм чүл?

Мени бастып турар улустуң кем-буруузу мени үглөп тур*.

⁷ Ол улус боттарының күжүңгө идегээр,
эртине-байлааның эмгежогу-биле мактаныр.

⁸ Ынчалзажок кижин канчап-даа бодунуң ха-дунмазын
өлүмдөн садып хостап, ол дээш төлевирни
Бурганга берип шыдавас.

⁹ Улустуң амы-тынын садып хостаары
угдунмас аар өртектиг, ындыг херек кажан-даа болдунмас:

¹⁰ кым-даа мөңгези-биле амыдыравас,
өлүглер оранын көрбөй барбас.

¹¹ Билдингир болгай: мерген угаанның-даа улус өлүп каар,
олар-биле дөмөй — мелегей улус база өлүп каар;

кандыг-даа кижин чок апаарга, эртине-байлаа өске улуска артып каар.

¹² Олар сагыжыңга: «Бажыңарывыс мөңгедө турар,
оран-саваларывыс салгалдан салгал дамчыыр» деп бодаарлар,
чурттап турар черлерин боттарының аттары-биле адап аарлар*.

¹³ Ынчалзажок кижин алдар-хүндүнү үр эдилеп шыдавас —
ол өлүр тынның мал-маганга дөмөй болу бээр.

¹⁴ Мелегей улустуң эртер оруу база

мактанырыңга ынак улустуң салым-чолу мындыг боор-дур: *Сэла*

¹⁵ оларны өлүглер ораныңга

хой ышкаш кажалап каар, өлүм оларны кадарар.

Экин мөзүлүг улус эртен оларны чагырып эгелээр*,

алды оран оларга оран-сава болу бээр,

оларның мага-боду өлүглер ораныңга ирип каар.

¹⁶ А Бурган мени хүлээп көрүп,

амы-тынымны өлүглер оранының холундан хостаар. *Сэла*

* 47:15 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүн утказы экин билдинмес. Оларның болгу дег өске утказы мындыг: «Кезээ-мөңгедө». * 48:6 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы экин билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчан оруктарымың кем-буруузу мени бүзээлеп кээр». * 48:12 Өске бурунгу сөзүглелде «Олар черлерин боттарының аттары-биле адап ап турар, ынчалза-даа чевеглер оларның мөңгө оран-савазы болу бээр, кезээ шагда чурттаар черлери апаар» деп бижээн. * 48:15 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы экин билдинмес. «Чагырып эгелээр» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Таптай базар».

48:2 Мих. 1:2 || Иса. 34:1 48:5 Ыд. ыр. 77:2 48:7 У. ч. 11:28 48:8 Иов 33:24; 36:18; Мф. 16:26; Мк. 8:37
48:10 Ыд. ыр. 88:49 48:11 Эккл. 2:14-16; 3:19; 9:2 || Ыд. ыр. 38:7; Эккл. 2:18 48:13 Эккл. 3:18
48:16 Ыд. ыр. 15:10; 29:4

- 17 Өске кижн байый берген дээш,
ооң бажың-балгадының каас-коязы
дендеп турар дээш кортпайн көр.
18 Ол кижн өлүп калгаш, бодунга чүнү-даа ап шыдавас,
каас-коязын ол чевегже алгаш барбас;
19 ол кижн дириг чорааш, мага ханып,
ажыл-херектери эки чоруп турган дээш
улуска мактадып турган-даа болза,
20 кезээ-мөнгеге чырык көрбес оранче
ада-өгбелериниң соондан чоруй баар.
21 Алдар-хүндүлүг-даа болза, угаан чок кижн
өлүр тыннын мал-маганга дөмейлежир.

49 ¹ Мизмор-ыры. Асафтыы.

- Дээрги-Чаяакчы – бурганнарның Бурганы чугаалап тур*,
чер-делегейниң чурттакчыларын хүн үнер чүктен
хүн ажар чүкке чедир кыйгырып тур.
2 Тергиин чараш-каас Сион дагда Бурган чырып турар.
3 Бурганывыс чедип кээр, Ол ыгыт чок болбас,
Ооң мурнунда – оя чиир от,
Ону долгандыр – күштүг шуурган!
4 Ол Бодунун чонун шиидип тура,
өрүткен дээрни база черни херечилер боор кылдыр
кыйгырып турар:
5 «Өргүл салып тура, Мээн-биле керээ чарган улузумну чыып беринер».
6 Дээрлер Ооң чөптүүн медээлээр,
чүге дээрге Бурган – шийткекчи болгай. *Сэла*
7 «Мээн чонум, Мени дыңна, сөс алыр деп тур мен;
Израиль, сеңээ удур херечилээр деп тур мен.
Бурган-дыр мен, Сээн Бурганың-дыр мен!
8 Чемелелим чылдагааны – өргүлдерин эвес,
бүрүн өрттөткөн өргүлдерин үргүлчү Мээн мурнумда чыдар.
9 Сээн аалындан буга албас мен,
кажааларыңдан хуналар албас мен;
10 арга-арыгда бүгү аң-мең,
муң-муң тейлерде мал-маган база Мээниң болгай,
11 дагларда хамык куштарны,
хову-шөлдөрдө шупту дириг амытаннарны
билип, чагырар мен.
12 Аштай-даа берген болзумза, сеңээ чугаалааш чоор мен,
өртөмчей-даа, ону долуп чурттааннар-даа
Мээниң болгай.
13 Бугалар эьдин чиир ийик мен бе?
Хуналар ханын ижер ийик мен бе?
14 Бурганга өргүл кылдыр мактал-хүндүден эккел,
Дээди Өрүкүнүн мурнунга даңгырактарын күүсет.
15 Айбыл-халавың хүнү кээрге, Мени кый де –
Мен сени камгалаар мен, а сен Мени алдаржыдар сен».

* 49:1 Азы: «Бурган – Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалап тур».

48:18 Иов 27:19; 1 Тим. 6:7 48:20 Иов 33:30 48:21 Эккл. 3:19 49:1 Ы. х. к. 10:17 || Ыд. ыр. 112:3
49:2 Ы. х. к. 33:2; Ыд. ыр. 79:2; 93:1 49:3 Хост. 19:16; Лев. 10:2; Сан. 16:35; 3 Хаан. 19:11-12
49:4 Ы. х. к. 4:26; 32:1; Иса. 1:2 49:6 Ыд. ыр. 18:2; 96:6 || Ыд. ыр. 57:12 49:7 Ыд. ыр. 80:9
49:8 1 Хаан. 15:22; Ыд. ыр. 39:7 49:10 Иса. 40:16 49:12 Хост. 9:29; Иов 41:3; Ыд. ыр. 23:1; Аж.-ч. 17:25
49:14 Ыд. ыр. 106:22; Евр. 13:15 || Сан. 30:3; Эккл. 5:3; Иона 2:10 49:15 Ыд. ыр. 80:8

- 16 А бузуттуг-бак кижиге Бурган мынча деп турар:
«Мээң дүрүм-хоойлумну чүгө үргүлчү чугаалаар сен,
Мээң чагыг-керээмни чүгө аксындан дүжүрбес сен?»
- 17 А бодуң Мээң өөредиимге хөңнүн чок-тур,
Мээң сөстөрүмни херекчок дээш октапкан-дыр сен.
- 18 Оор кижги көргөш, ооң-биле чоокшулажы бээр-дир сен,
самгыраан улус-биле бир аай хуу-салымныг-дыр сен.
- 19 Улусту бак сөглээр дээш,
аксынны сула салыптар-дыр сен,
аксы-дылың кара сагыш үүлгедир-дир.
- 20 Ха-дуңмаңны үргүлчү нүгүлдээр-дир сен,
аваңның оглунга удур хоп дажыыр-дыр сен.
- 21 Сен ол бүгүнү кылып турдун, а Мен ыттавадым,
сен ынчан Мени бодуңга дөмейлей бодапкан сен.
Мен ам сени сойгалаар мен,
буруунду карактарыңга көргүзөр мен.
- 22 Бурганны уттуп аар улус, ол бүгүнү билип алыңар,
ынчанмас болзунарза, үзе-чаза соп кааптар мен –
ынчан кым-даа силерни Менден камгалап шыдапас.
- 23 Өргүл кылдыр Меңээ мактал эккеп турар кижги
Менден коргуп турары ол;
дорт орук-биле бар чыдар кижиге
Бургандан кээр камгалалды көргүзөр мен».

50 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга. Мизмор-ыры. Давидтиш.*
² *Давид Вирсавия-биле холбашыпкан соонда, Нафан медээчиңиз Давидке кээп чораан үезиңге хамааржыр.*

- ³ Энерелдиң-биле мени өршээп көрөм, Бурганым,
эгээртиңмес ээ-хайыраң-биле кемниг херектерим балап каавыдам.
- ⁴ Кем-буруумдан мени шуут-ла чуп каавыдам,
бачыдымдан мени арыглап көрөм.
- ⁵ Кемниг херектерим миннип тур мен,
бачыттарым үргүлчү-ле бодалымдан үнмейн тур.
- ⁶ Сеңээ, чүгө чаңгыс Сеңээ удур бачыт кылдым,
Сээң бузуттуг деп көөр чүвеңни үүлгеттим.
Буруудадып турган сөстериңни шынныг дээр мен,
шийткелиңни үндүргөш-даа, шынныг боор сен.
- ⁷ Боттанып келген үемден бээр бузуттуг мен,
ием мени божуурда-ла, бачыттыг мен.
- ⁸ Алыс шын ишти-хөңнүмнү бүргөп аарын күзөп тур сен,
мерген угааныңны сеткилимге ажыдып тур сен.
- ⁹ Иссоп-биле* мени бызай чажып көрөм –
бачыдымдан арыгланың;
мени чуп каг – хардан аккыр болу берейн.
- ¹⁰ Сеңээ чылча бастырган мага-бодум өөрүүр кылдыр,
өөрүшкү-хөг ыыдын дыңнаар аргадан берем.
- ¹¹ Бачыттарымны тооп көрбөйн көрөм,
бузуттарым дөгөрезин балап каавыдам.
- ¹² Бурганым, арыг чүректен чаяап берем,
ишти-хөңнүмнү туруштуг кылдыр чаартып көрөм.

* 50:9 Иссоп – иудей арыглаашкын ёзулалдарының үезинде ажыглап турган чадан үнүш ады (Хост. 12:22; Лев. 14:6; Сан. 19:6 көр).

49:19 Бд. ыр. 51:4 49:21 Эккл. 8:11; Иса. 57:11 49:22 Бд. ыр. 9:18 50:2 2 Хаан. 12:1 50:3 Бд. ыр. 24:7; Иса. 43:25 50:4 Лев. 16:30; 1 Ин. 1:7, 9 50:5 Бд. ыр. 31:5; Рим. 7:18 50:6 2 Хаан. 12:13 || Рим. 3:4 50:7 Иов 14:4; 15:14; Бд. ыр. 57:4 50:9 Иса. 1:18 50:12 Мф. 5:12 || Ыы. 5:21

- 13 Мени Бодундан ынайлатпайн,
Ыдыктыг Сүдденни менден дедир албайн көрөм.
- 14 Сээң берген камгалалың дээш өөрүшкүмнү эгидип,
меңээ арыг чаагай сеткилди хайырлап көрөм.
- 15 Бачыттыгларны Сээң изиң истээринге өөредир мен —
удуруланкчыларың Сенче эглип кээрлер.
- 16 Өлүрүшкүң дээш буруудан мени адырып көрөм,
Камгалакчы Бурганым, агартышкыныңны алгап ырлаар мен.
- 17 Дээрги, аксымны ажыдып берем:
дылым Сени алгап-мактазын.
- 18 Өргүлүм Сеңээ таарымчалыг эвес болгай,
оон башка ону Сеңээ салгай эртик мен —
бүрүн өрттөткөн өргүлдү күзевейн тур сен.
- 19 Бурганга салган өргүлүм —
багын миннип, мунгараан сеткилим-дир —
Сен ону тооп көөр боор сен, Бурганым.
- 20 Сионче ээ көрнүп, ачы-буяның хайырлап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Иерусалимниң ханаларын
база катап тудуп үндүрүп көрөм.
- 21 Ынчан шынныг, бүрүн өрттөткөн өргүлдер
Сеңээ таарымчалыг апаар;
ынчан Сеңээ өргүл салыр бедигээшче
бугажыктарны улус эккеп салыр.
- 51** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Маскил-ыры. Давидтии.
² Эдом чурттуг Доик Саулга чедип келгеш: «Давид Ахимелехтиң бажыңында
турар» — деп медээлеп чугаалаан таварылгага хамаарылгалыг.
- 3 Эй, сен, маадыр, бузудуң-биле мактанып чооруң ол?
Бурган энерелин хуннүң-не көргүзөр!
- 4 Сээң аксы-дылың меңээ айбыл-халап белеткеп турар-дыр,
сээң кара сагыштыг дылың чидиг хылыш дег-дир.
- 5 Буянга көөрдө, бузутка ынак апарган-дыр сен,
шынын чугаалаарыңга көөрдө, мегелеп чугаалаарыңга
ынак апарган-дыр сен. *Сэла*
- 6 Сээң нүгүлдүг аксы-дылың өлүмнүг сөстөргө ынак апарган-дыр.
- 7 Ол дээш Бурган сени кезээ-мөңгөдө узуткап каар,
сегирип алгаш, оран-савандан үндүр октаптар,
дазыл-дөзүңнү дириглер ораныңдан тура соп кааптар. *Сэла*
- 8 Чөптүг-шынныг улус ол бүгүнү көргөш,
Бургандан коргары дам барып, ол кижини кочулап:
- 9 «Бурганны бодунуң камгалал-шивээзи
кылып аарын күзевээн, а энмежок эргине-байлаанга идегээн,
бак күзээшкени-биле быжыгланган кижы бо-дур» — дээр.
- 10 А мен Бурганның өргээзинде ногаарарган ыаш дег мен,
Бурганның энерелинге кезээ-мөңгөдө идегээр мен.
- 11 Мени бодааш, кылган чүүлдерин дээш
Сеңээ кезээ-мөңгөдө өөрүп четтирер мен,

50:16 2 Хаан. 11:17; 12:9 50:18 Бд. ыр. 39:7 50:19 Бд. ыр. 33:19 50:20 Бд. ыр. 68:36; 146:2
50:21 Бд. ыр. 4:6 51:2 1 Хаан. 22:9 51:4 Бд. ыр. 49:19 51:7 Бд. ыр. 26:13 51:8 Бд. ыр. 39:3 ||
Иов 22:19 51:9 Бд. ыр. 48:7 51:10 Иер. 11:16

Сээң адыңга ынанмышаан, Сеңээ бердинген улус мурнунга ачы-буяныңны медээлээр мен.

(Ыд. ыр. 13)

- 52** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөгжүм үдээр. Маскил-ыры. Давидтии.
- ² Тенек кижиге сеткил-хөңнүңге «Бурган чок» деп түңнел кылган. Ындыг улус самыраан-дыр, бак херектерни үүлгеткен-дир; буян кылып турар кижиге тыгылбаан-дыр.
- ³ Бурган дээрден кижиге төрөлгөтөңгө, «Бурганче чүткүп турар угаанныг кижиге бар бе?» дээш, куду алзы толгап көргөн.
- ⁴ Шупту улус Бургандан хая көрнүп, шупту бир аай будалган болган; буян кылып турар кижиге тыгылбаан – чаңгыс-даа кижиге чок болган.
- ⁵ Бузут үүлгедип турар улус черле угаан кирбези ол бе? Олар мээң чонумну агыш-чем ышкаш сыгырып турар-дыр база Бурганга мөргүвөс-тир.
- ⁶ Олар коргар хире эвес черге аажок коргуп-суртээр, Бурган сенче халдаан улустуң сөөктерин чашканнап кааптар. Бурган ол улустан ойталаарга, сен оларны бак атка кирир сен.
- ⁷ Сион дагдан Израильдин камгалалы чедип келзин! Бурган Бодунуң чонунга эки чолду эгидерге*, Иаков өөрүп-байырлаар, Израиль өөрүп-хөглээр.

- 53** ¹⁻² Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Маскил-ыры. Давидтии. Зифтиң чурттакчылары Саул хаанга келгеш: «Давид бистиң аравыста чаштынып турар болгай» – дээн таварылгага хамааржыр.
- ³ Бурганым! Бодунуң адың-биле мени камгалап көрөм; Бодунуң күчүң-биле мени агартып көрөм!
- ⁴ Бурганым! Мөргүлүмнү дыңнап, аксы-сөзүмнү кичээнгейге ап көрөм.
- ⁵ Хары улус менче халдап келди; түрлүг улус амы-тынымны үзөр деп тур – Бурганны тооп көрбөс улус ол-дур. Сэла

- ⁶ Дыңнаңар! Бурган меңээ дузалап тур, Дээрги мээң сеткилимни быжыктырды.
- ⁷ Дайзыннарарымны бузуду дээш кезедип көрөм, чөптүг болгаш, оларны Сен узуткап көрөм.
- ⁸ Эки турам-биле Сеңээ өргүлүм салыр мен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң адыңны, ачылыг боорга, алдаржыдар мен.
- ⁹ Сен мени хамык айыыл-халавымдан адырган болгай сен, дайзыннарарым буураанын-даа караам-биле көрүп тур мен.

- 54** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Маскил-ыры. Давидтии.
- ² Бурганым, мөргүлүмнү дыңнап көрөм, чаннып дилээн үнүмден чашты бербейн көрөм.
- ³⁻⁴ Мени дыңнап, харыдан берем. Дайзыннын үнүн дыңнааш, бузуттуг хейге кызагаткаш,

* 52:7 Азы: «Бурган Бодунуң чонун туттуруушкундан үндүрүп эккээрге».

52:2 Ыд. ыр. 9:25 || Мих. 7:2; Рим. 3:10-12 52:3 Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19

52:4 Иов 15:16 52:5 У. ч. 30:14; Иер. 10:25; Иез. 34:3; Мих. 3:3 52:6 Лев. 26:17; У. ч. 28:1

53:1-2 1 Хаан. 23:19; 26:1 53:5 Ыд. ыр. 85:14 53:7 Ыд. ыр. 142:12 53:9 Ыд. ыр. 58:10; 91:12; 111:8; 117:7

54:3-4 Ыд. ыр. 63:1

хей-адым кудулап, качыгдалдан уё-човуурум төп тур мен.
Олар шупту меңээ хора чедирип, килеңнеп база өжээргеп турлар.

- 5 Хөрээмейде чүрээм күжүр сарынной-дыр,
өлүм-чидимден коргуушкун хөмө ап тур;
6 коргуп-сүртээн сеткилимге алзавыткаш, аймап калдым.
7 Ынчангаш мен мынча дидим:
«Көгө-буга ышкаш чалгын-чүгүлүг болурум кай,
ужуп үнгөш, оожум черге хонуп алза.
8 Талыгырже ырай бергеш, ээн черге турумчуп алза. *Сэла*
9 Шаа-ла ынчан чайык-чаыстан, шуурган-хатган
шалып-дүрген чаштып-хоруй бээр ийик мен!»
- 10 Дээрги-Чаяакчы, дайзыннарымны чок кылып,
чугаа-дылын холуп-буда.
Хоорайда мен чүгле алгыш-кырыш биле
күчүлелди көрүп тур мен.
11 Хоорайның ханаларын дүне-хүндүс эргий кезип,
хилинчекти, бузут-бакты нептереткеш туруштулар.
12 Хоорайны хай-халап дола берген, кудумчулар, шөлдериңден
оп-меге, кара сагыш ыравастан.
- 13 Мени бактап турар кижини — дайзыным эвес-тир,
ыңдыг болза, шыдашкай мен;
мени куду көрүп турар кижини — өжээтеним эвес-тир,
ол турган болза, чашты бээр ийик мен.
14 А ол дээрге сен-дир сен —
сеткилимниң чамдыы болган, эргим, эң чоок эжим;
15 аравыста ижин кара чок чугаалажып,
мөөң чоннуң аразынга Бурганның өргээзинче
кады барып турган эжим — сен-дир сен!
- 16 Дээрги-Чаяакчы дайзыннарымче —
аал-оранын-даа, сеткилин-даа
кара сагыш ээлээн өжээтенимче өлүмнү салыпсын,
оларны диритге-ле алды оранче кирипсин!
17 Бурганымны кыйгырар мен —
Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар.
18 Кежээликтей, эрген, дүшпте ыглап-сыктап,
дилег кылып кыйгырар мен: үнүмнү Ол дыңнап кааптар;
19 менче халдаан дайзыннарым дескиндир эндерик-тир —
Дээрги-Чаяакчы мени олардан адырып,
сагыш амыр арттырып каар.
20 Дүжүлгеге үе-дүптөн бээр саадаан Бурган
мени дыңнап каапкаш, дайзыннарны бакка сугар. *Сэла*
Олар — черле экижип өскерилбес, Бургандан кортпас,
21 эптиг-демниг кады чораан улузунче халдай бээр,
эвилел туткан аксы-сөзүн үрээр улус-тур.
22 Чугаа-сөзү үстен чымчак,
а чүректерин чаа-дайын ээлээн улус ол-дур;
аксы-сөзү өрөмеден хоюг,
а алыс боттары хылыш ышкаш айыылдыг улус ол-дур.

54:8 Иер. 9:2 54:10 Иер. 6:7; Иез. 7:23 54:15 Ыд. ыр. 41:5 54:16 Сан. 16:30-33; Ыд. ыр. 123:3;
У. ч. 1:12 54:20 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 89:3; 92:2; Авв. 1:12 54:21 Ыд. ыр. 7:5 54:22 У. ч. 5:3

- 23 Дээрги-Чаяакчыга үүрге-чүьгүн хүлээдип бер,
Ол сени деткиир деп бил.
Чөптүг-шынныг кижини Ол кажан-даа тайып ушпас кылып каар.
- 24 О, Бурганым, дайзыннармны өлүм-чидимниң тамызынче дүжүр окта:
өлүрүкчү, сагыжы кара хейлер
өйлүг назын чартыы чедир чурттавазын.
А мен Сеңээ идегээр мен!

55 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Ырак черде ыт чок көгө-буга» деп аялга үдээр. Давидтии. Миктам-ыры. Филистимнерниң Давидти Гефке тудуп алганы үеге хамааржыр.

- ² Бурганым, менче ээ көрүнем!
Киж и амытан, багай мени чылча базар дээш,
хүннү бадыр халдап, кызагдап тур.
- ³ Дайзыннарм, мени чылча базар дээш,
хүннү бадыр дилеп тур, Дээди Өрүкү Бурган,
менче халдаан адаанчыларның хөйүн канчаар!
- ⁴ Корга берген хүнүмде Сеңээ идегээр мен.
- ⁵ Бурганымның сөзүн алгап-мактаайн,
Аңаа бодум идегээр мен – корткаш чоорул,
кижилер мени канчаптарыл?!
- ⁶ Хүннү бадыр дайзыннар мээң сөстөримни хажыдып тур,
олар менээ удур кара бодаддарлыг боор.
- ⁷ Олар чыгылып, чаштынып, кай баарымны кедеп көрүп,
амы-тыным үзүп каарын күзеп тур!
- ⁸ Таанда-ла олар кем-буруузу дээш кеземчеден чайлаар бе?
Килеңней бергеш, чоннарны сотка олуртуп көрөм, Бурганым.
- ⁹ Улчуп чоруур үемни Сен санап каан сен,
караам чажын дозуп чыып алган сен –
качыгдалым Сээң номунда бижиттинген эвес ийикпе?
- ¹⁰ Сени кыйгырарымга, дайзыннарм дезиптер-дир.
Бурган мээң таламда деп оон билип аар-дыр мен.
- ¹¹ Бурганның сөзүн алгап-мактаар мен,
Дээрги-Чаяакчының сөзүн алгап-мактаар мен.
- ¹² Бурганга идегээр мен – корткаш чоорул,
кижи амытан мени канчаптарыл?!
- ¹³ Бурганым,
Сеңээ берген даңгырактарым утпаан мен,
Сеңээ өөрүп четтирген өргүлдерим салыр мен.
- ¹⁴ Сен мени өлүмден камгалап,
буттарымны илдиктирбээн болгай сен,
ынчангаш дириглер оранының чырынга чурттап,
Бурганга дыңнангыр амыдыраар мен.

(Ыд. ыр. 107:2-6)

56 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтии. Миктам-ыры. Давидтиң Саулдан куйже десе бергени үеге хамааржыр.

- ² Менче ээ көрнүп көрөм, Бурганым,
мени өршээп көрөм, сеткилим Сеңээ идегеп чор,

54:23 Ыд. ыр. 36:5; Иса. 46:4; Мф. 11:28-30 54:24 Ажылд. 20:3 || Ыд. ыр. 5:7 || У. ч. 10:27
55:1 1 Хаан. 21:13 55:9 Ыд. ыр. 117:6; Иса. 51:7, 12; Мф. 10:28 55:7 Ыд. ыр. 70:10 55:9 Ыд. ыр. 38:13 ||
Хост. 32:32; Ыд. ыр. 68:29; 138:16; Мал. 3:16 55:13 Лев. 5:4; Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21 ||
Ыд. ыр. 49:14; 115:8 55:14 Ыд. ыр. 114:8 || Иов 33:30 56:1 Ыд. ыр. 57:1; 58:1; 74:1 ||
1 Хаан. 22:1; 24:3; Ыд. ыр. 141:1 56:2 Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8

айыыл-халап эрткижеге чедир,
Сээң чалгыннарын адаанга хоргадаар мен.

- 3 Дээди Өрүкү Бурганны кыйгырар мен,
Ол мээң өжээним негеп бээр*;
4 Ол менче дээрлерден дуза бадгырып, камгалаар,
мени чылча базар дээн кижини чемелеп кончуур. *Сэла*
Бурган меңээ шынчы чоруу биле энерелин бадгырып бээр.
- 5 Мен – арзылаңнар аразында мен,
кижи эъди чиир араатаннар аразында чыдыр мен,
оларның диштери чыдалар биле согуннар дег,
а дылдары чидиг хылыш-ла.
- 6 Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!
- 7 Дайзыннарым буттарымга какпа салып каан,
ырмам сыккан; мээң оруумга оңгар каскаш,
боттары ынаар караш дээн. *Сэла*
- 8 Бурганым, мээң чүрээм быжыг соруктуг,
чүрээм быжыг соруктуг:
Сени алгап ырлап, алдаржыдар мен.
9 Сеткилим оттуп келзин!
Чанзы биле чадаган, одунуңар!
Эртенги хаяаны оттурай!
10 Дээрги, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразыңга алгап ырлаар мен.
11 Сээң энерелиң дээрлерге чедип турар,
Сээң шынчы чорууң булуттарга үзүп турар.
- 12 Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!

57 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтин. Миктам-ыры.*

- 2 Кижини амытаннар, силерниң сөстериңерде
чөптүг чорук ылап-ла дыңналып турар бе?
Өске улусту тала тыртпайн шиидип турар силер бе?*
- 3 Чүрээнерге-даа бузут-бакты шыгжап чоруур силер,
чер кырынга холдарыңарны кемниг үүлгедиглер дола берген.
- 4 Бузуттуг улус төрүттүнгөш-ле, Бургандан ойталаан,
хырын иштинден-не мегечилер бооп, соора барган.
- 5-6 Оларның хораны чылан хораны дег.
Олар – эң уран, илбилиг сөстөрлиг сымраачының үнүн тооп дыңнава,
кулаан кумнап алган дүлөй кобра дег улус-тур.

* 56:3 Азы: «Ол меңээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 137:8 көр). * 57:2 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мыңдыг: «Шииткекчилер, силер ылап-ла шынын чугаалап турар силер бе? Кижини амытаннар, чөптүү-биле шиидип турар силер бе?»

56:4 Ыд. ыр. 143:5-7 56:5 Ыд. ыр. 57:7; Дан. 6:16 || У. ч. 12:18; 30:14 56:7 Ыд. ыр. 7:16
56:8 Ыд. ыр. 111:7-8 56:9 Башт. 5:12 || 1 Чыл. 15:16 56:11 Ыд. ыр. 35:5 57:1 Ыд. ыр. 56:1; 58:1; 74:1
57:4 Ыд. ыр. 50:7 57:5-6 Ы. х. к. 32:33; Ыд. ыр. 139:4 || Иер. 8:17

- 7 Бурганым, оларның аастарында диштерин сый шаавыдам;
Дээрги-Чаяакчы, арзыланнарның азыгларын тура шаавыдам!
- 8 Олар, агым суг дег, арлып бада берзин,
а Ол согуннары-биле ада бээрге, олар узуткадып алзын*.
- 9 Чуура бастырган курт дег, олар кырлып калзын,
херээжен кижинин дүжүрген уруу дег, хүн чырыы көрбезин.
- 10 Силерниң сывыңарга теннер үнмээнде-ле,
ол чечектелип турда-ла, шуурган ону,
кадып калган чүвени-даа ышкаш, хадып аппарзын.
- 11 Өжээн негээшкени көргөш, чөптүг-шынныг кижиг өөрүүр:
бодунуң буду-биле бузуттугунуң ханын сүзер.
- 12 Улус ыңчан: «Чөптүг-шынныг кижиниң
алыр шаңналы бар-дыр,
чер кырынга шииткел кылыр Бурган ылап бар-дыр» — деп чугаалаар.

58 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтии. Миктам-ыры. Давидти өлүрүп каар дээш, Саул ооң бажыңын кедээр кылдыр улус чорудупкан үгө хамааржыр.*

- ² Бурганым, дайзыннарымдан мени адырып,
менче халдаан кижилер четпес черже аппарып көрөм.
- ³ Кем-буруу үүлгедир улустан адырып,
ол өлүрүкчүлөрдөн камгалап көрөм.
- ⁴ Амы-тыным үзөр дээш, олар мени кедээр-дир;
күштүг улус меңээ удур эвилел кылып турар-дыр,
а күжүр мээң бузудум-даа, бачыдым-даа чок ийин,
Дээрги-Чаяакчы.
- ⁵ Кем-буруу чок менче халдап, белеткел кылып турарлар-дыр —
көрүп көрөм, Дээрги-Чаяакчы, отгуп келгеш, меңээ дузалам.
- ⁶ Бурганым, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Израильдиң Бурганы!
Дүрген келгеш, бүгү чоннарны кезедип көрөм.
Сеңээ шынчы эвес, бузут кылып чоруур улуска
өршээл бербейн көрөм. *Сэла*
- ⁷ Дайзыннарым кежээлерде ээп келгеш,
ыгтар ышкаш улууур-дур,
хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур.
- ⁸ «Дыңнап турар кижиг чок!» деп бодап,
чараазын сыгырып, аастарында
хылыш бар дег турарларын көр.
- ⁹ А Сен оларны кочулап тур сен, Дээрги-Чаяакчы,
ол чоннарның шуптузун сотка олуртуп тур сен.
- ¹⁰ Күчү-күш — Сенде, Сээң дузаң манап тур мен —
Бурганым мээң шивээм болгай.
- ¹¹ Мээң энерелдиг Бурганым мени уткуп кээр,
дайзыннарым буураарын көөр арганы бээр.

* 57:8 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сыйып каапкан ча согуннары дег болзуннар».

57:7 Иов 29:17; Ыд. ыр. 3:8 || Ыд. ыр. 56:5 57:9 Иов 3:16; Эккл. 6:3 57:11 Иов 22:19 || Ыд. ыр. 67:24
57:12 Ыд. ыр. 9:9 58:1 Ыд. ыр. 56:1; 57:1; 74:1 || 1 Хаан. 19:11 58:2 Ыд. ыр. 19:1 58:4 Ыд. ыр. 9:30 ||
1 Хаан. 24:12 58:7 Ыд. ыр. 21:17 58:9 Ыд. ыр. 2:4; 36:13 58:10 Ыд. ыр. 9:10 58:11 Ыд. ыр. 20:4 ||
Ыд. ыр. 53:9

- 12 Мээң чонум утпас кылдыр, дайзыннарны Сен өлүрбейн көрөм;
дозуг-камгалалывыс Дээрги,
оларны Бодунуң күжүң-биле силгип, чыттыр шаавыдам!
- 13 Аксы-дылының бачыды дээш, аксындан үнгөн сөстери дээш,
аксы-сөзүнүң каргыжы, оп-мегези дээш
дайзыннарым адыыргак чоруунуң дузаанга туттуруп алзын.
- 14 Килеңнээштиң, оларны Сен буурат-ла, буурат,
чок болуп, читсиннер-ле.
Улус ынчан Бурганның чер-делегейни ооң кыдыгларынга чедир
Израильден чагырып турарын билип алыр. *Сэла*
- 15 Дайзыннарым кежээлерде ээп келгеш, ыттар ышкаш улууур-дур,
хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур;
- 16 аыш-чем дилеп, чимзенир-дир,
аштап-суксааш, хыйланып улууур-дур.
- 17 А мен Сээң күчү-күжүң алгап ырлаайн,
эртен эрте энерелиң алгап-мактаайн –
айыыл-халап мени тавараан хүнде
камгалалым, хоргадалым Сенде болгай.
- 18 О, мээң Күчүм! Сени алгап ырлап көрейн –
шивээм болур Бурганым сен, энерелдиг Бурганым сен!

(Ыд. ыр. 107:7-14)

59 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Шушан-Эдут» деп аялга үдээр. Миктам-ыры. Давидтии. Өөрөдилеге. ² Иоавтың Нахараим биле Цовага чурттап турган арамей чон-биле дайылдашкаш, дедир ээп кел чыда, 12 000 эдом шеригни Дус шынаа-зынга басып кааны үеге хамааржыр.

- ³ Бурганывыс! Сен бисти каапкаш бардың,
киленней бергеш, чылча шааптың –
бисти катап тургузуп көрөм!
- ⁴ Сен чер-делегейни шимчедип, тиглендир буза шааптың;
ооң үрелип, бузулган черлерин экиртип көрөм,
оон башка ол шимчеп тур.
- ⁵ Сен Бодунуң чонуңну кадыг-дошкун чаңнадың,
биске баш төөрөдир арага ижирттиң.
- ⁶ Дайзынның чазындан дезе берзин дээш,
Сенден коргар улуска демдекти бердиң*. *Сэла*
- ⁷ Бодунуң ынак улузуну
күчү-күжүң-биле камгалап, биске харыылап көрөм.
- ⁸ Бурган Бодунуң ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны өөрүшкүлүг үлөп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар мен:
- ⁹ Галаад биле Манассияның черлери – Мээңиң;
Эфремниң чери – Мээң бажымда куяк бөрү,
Иуданың чери – Мээң даянгыжым болур;
- ¹⁰ а Моавтың чери – Мээң бут чуур таваам болур,
Эдомнуң черин сапыым таптай базар.
Филистим чер, Мээң тиелелгем дээш өөрүп-байырла!»
- ¹¹ Быжыгладдыг хоорайже кым мени киире бээрил?

* 59:6 Азы: «Сенден коргар улуска, алыс шын дээш көдүрер кылдыр, тукту тутсуп бердиң».

58:12 Э. д. 15:1 58:13 У. ч. 12:13 58:15 Ыд. ыр. 21:17 58:17 Ыд. ыр. 17:3 59:1 Ыд. ыр. 79:1
59:2 2 Хаан. 8:3, 13 59:3 Ыд. ыр. 79:3 59:5 Иса. 51:17 59:8 Э. д. 12:6; 33:18 || Э. д. 33:17

- Эдомче кым мени чедирерил?
 12 Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганывыс?
 Бистин аг-шериивис-биле кады үнмезиң ол бе?
 13 Кызадаткан биске дузалап көрөм,
 кижиге амытандан кээр дуза — хоозун идегел болгай.
 14 Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:
 дайзыннарарывысты Ол таптай базар.

- 60** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херексели үдээр. Давидтии.*
² Бурганым, алгы-кышкымны дыннап,
 мөргүлүмнү кичээнгейге ап көрөм.
³ Чүрээм саргып аарырга,
 чер-делегейниң ужу-кыдыындан Сени кый деп тур мен.
 Үнүп шыдавазым чалым-хая кырынче мени аппарып көрөм.
⁴ Сен — хоргадалым сен,
 дайзынга удур быжыглалдыг камгалал-суургам сен.
⁵ Сээң өргээ-майгынынга кезээде аалчы боор дээн мен;
 Сээң чалгыннарың адаанга чаштыр дээн мен. *Сэла*
⁶ Бурганым, мээң даңгыраглаан сөстөрүмни дыннадың.
 Сээң адыңга сөгүрүүр улустуң өңчүзүндөн менээ база бердин.
⁷ Хаанның чурттаар хүннерин немеп берем, ооң назыны узазын.
⁸ Бурганым, хаан Сээң мурнуңга кезээ-мөңгөдө турзун.
 Ону кадагалаар кылдыр, шынчың биле энерелиңге чагып көрөм.
⁹ Ынчангаш Сээң адынны кезээ-мөңгөдө алдаржыдып,
 даңгыраглаан сөстөрүмни хүннүң-не күүседир мен.

- 61** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
² Сеткилимни чүглө Бурган оожургадыр,
 камгалалым чүглө Оон кээр.
³ Чүглө Ол — мээң чалым-хаям, камгалалым, быжыг шивээм —
 кажан-даа тендиш дивес мен.
⁴ Чежеге дээр силер шупту улусче, өлгүрер дээш, халдаар силер?
 Бустур четкен хана азы ийлени берген херим дег-дир мен.
⁵ Дайзыннар мени бедик черден дүжүр октаар бодап,
 мегезинге сеткили ханып турар —
 аксы-сөзү-биле алгап-йөрээр, а ишти-хөңнүндө — каргаар. *Сэла*
⁶ Сеткилим оожургалды чүглө Бургандан алыр,
 идегелим чүглө Оон кээр.
⁷ Чүглө Ол — быжыг шивээм, камгалалым, чалым-хаям —
 черле тендиш дивес мен.
⁸ Алдар-адым-даа, камгалалым-даа Бургандан кээр;
 Ол — меңээ күш хайырлар хая,
 Ол — мээң хоргадалым!
⁹ Улус-чон, кандыг-даа үеде Анаа идегенер,
 сеткил-чүрээнерни Анаа ажыдып, мөргүнер —
 Бурган бистиң хоргадалывыс-тыр. *Сэла*

59:13 Бд. ыр. 145:3; Иер. 17:5 60:4 У. ч. 18:11 60:5 Бд. ыр. 14:1 || Руф 2:12; Бд. ыр. 16:8
 60:7 4 Хаан. 20:6; Бд. ыр. 20:5 60:9 Сан. 30:3; Эккл. 5:3; Иона 2:10 61:1 1 Чыл. 16:41; 25:1;
 Бд. ыр. 38:1; 76:1 61:3 Бд. ыр. 17:3 || Бд. ыр. 29:7 61:5 У. ч. 26:23; Иер. 9:8

- 10 Кижн төрөлгетен — чүглө хей-бус-тур,
бүгү улус — чүглө авьяас-меге-дир;
олар шупту деңзи караан чая баспас,
агаар-хейден чиик болур.
- 11 Үптээшкинге идегевенер,
оор-суук кылып, дээрбедээш, идээргевенер;
байгый берзинерзе, сеткилицер
байлакшылга алыспас болзун.
- 12 Бурган меңээ бир чүве чугаалаарга,
оон ийи түңнел үндүрүп алган мен: күчү-күш — Бурганда,
- 13 энерел — Сенде, Дээрги;
Сен кижини кылган ажыл-херээ дээш
шаннаар азы кезедир сен.

62 ¹ *Мизмор-ыры. Давидтин. Ооң Иудеяның ээн ховузунга турган үезинге хамааржыр.*

- ² Бурган, Сен — мээң Бурганым сен,
сыгыр даң бажындан-на Сенче чүткүп, мөргүл кылдым;
ээн кургаг, суг чок черге сеткилим Сени күзеп,
мага-бодум Сени хереглеп тур.
- ³ Ыдыктыг өргээңге Сени көөрүм кай,
Сээң күчү-күжүң биле өндүр чырыынны көөрүм кай!
- ⁴ Сээң энерелиц амыдыралдан-даа үнелиг-дир.
Аксы-сөзүм Сени алгап-мактаар.
- ⁵ Дириг чорааш, Сени ынчалдыр алгап-йөрээр мен,
Сээң адың мактап, холдарым өрү сунар мен.
- ⁶ Эйт-чагга тотканы дег, сагыш-сеткилим тодуп тур,
аксы-сөзүм Сени өөрүшкүлүг үн-биле алгап-мактап тур.
- ⁷ Орун-дөжөөмге чыткаш, Сени сактып,
дүннү өттүр Сээң дугайында бодаар мен:
- ⁸ Сен меңээ дузалап келдиң,
Сээң чалгыннарын адаанга өөрүп-байырлар мен.
- ⁹ Сеткилим Сенден салдынмайн турупкан,
Сээң холуң — мээң чөлөнгиижим.
- ¹⁰ А мээң амы-тынымны үзүксээн улус
чер алдында тамыже дүжүп кире бээр;
- ¹¹ оларны хылыш-биле шанчып өлүрүп каарга,
дилгилерге чемиш апаарлар.
- ¹² Хаан Бурган дээш өөрүп-хөглээр,
Ооң ады-биле даңгырак берген бүгү улус чоргаарланыр,
а мегелеп чугаалаар улустуң аксы хагдына бээр.

63 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтин.*

- ² Бурганым, хомудап мөргөөн үнүмнү дыңнап,
коргунчуг дайзындан амы-тынымны кадагалап көрөм.
- ³ Кара сагыштыг улустуң сүлчээзинден,

61:10 Иов 7:16; Ыд. ыр. 38:6; 143:4; Эклл. 1:2 || Иов 31:6; Иса. 40:17; Дан. 4:32; 5:27 61:11 Иов 31:25; Лк. 12:15 61:12 Ажыд. 19:1 61:13 Хост. 34:6; Ыд. ыр. 85:5 || Иов 34:11; У. ч. 24:12 62:1 1 Хаан. 23:14; 2 Хаан. 16:14; 17:2; 29 62:2 Иса. 26:9 || Ыд. ыр. 41:2; 142:6 62:4 Ыд. ыр. 35:8 62:5 Ыд. ыр. 103:33 62:7 Ыд. ыр. 41:9; 149:5; Аж.-ч. 16:25 62:8 Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8 62:10 Сан. 16:32-33 62:12 Ы. х. к. 6:13 || Иов 5:16; Ыд. ыр. 106:42 63:2 Ыд. ыр. 54:3-4 63:3 Иер. 18:18

- бузут үүлгедип турар мөөңнөшкен улустан мени чажырып көрөм.
- 4 Олар аксы-дылын хылыш ышкаш чидидип,
хоралыг сөстөрүн — хоранныг согуннарын белеткеп алганнар.
- 5 Кедеп чыткаш, кем-буруу чок улусче шыгаап,
хенертен ада бээрлер — коргарын-даа билбестер.
- 6 Бузуттуг сагыжынга ботгарын быжыктырып,
какпа-дузаан чажыра салыр дээш сүлчээлежи:
«Бисти кым көөр боор?» — деп турарлар-дыр.
- 7 Бузут үүлгедирин бодап алганнар,
хандыр бодап алган сагыжын чажырыпканнар —
кижи амытанның ишти-хөңнүнүң кончуун,
чүрэнің дүп чок каразын!*
- 8 Ынчалза-даа Бурган оларны согун-биле узуткап каар:
хеп-хенертен аттырып аарлар.
- 9 Боттарының-на эткен сөзү боттарының бажын алыр:
олардан ам бүгү улус хая көрнүп, дезе бээр*.
- 10 Бүгү кижиге төрөлгөтөн коргуп-сүртеп,
Бурганның ажыл-херээн аразында медээлежир,
Ооң кылган чүүлдерин угаап-бодай бээр.
- 11 А чөптүг-шынның улус Дээрги-Чаяакчы дээш
өөрүп-хөглээр, Аңаа хоргадаар;
мөзүзү эки бүгү улус өөрүп-байырлаар.

64

- 1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтин.*
- 2 Сион дагга Сени алгап ырлаарыңга төлөптиг сен, Бурганымыс,
Сенээ берген даңгыракты күүседиил.
- 3 Мөргүлдү дыңнап турар Бурган, бүгү улус Сенээ чедип кээр.
- 4 Кемниг херектеривис биске алдыртпас-тыр;
кем-бурууустан Сен бисти арыглап каар сен.
- 5 Сээң шилип, чоокшуладып алган улузун амыр-чыргалды!
Ол улус Сээң өргөөң чаныңга чурттаар; бисти Сээң бажыңның —
ыдыктыг оран-саваңның ачы-буяны тоттурар.
- 6 Камгалакчы Бурганымыс, сүртенчиг ажыл-херектериң кылып,
Бодунуң чөптүүнү көргүзүп турар сен.
Чер-делегейниң бүгү кыдыгларыңда,
ырак далайлар ындында чурттаан улустуң идеяли сен.
- 7 Бодунуң күжүң-биле дагларны тургускан сен,
күчү-күшке бүргедип алган сен;
далайларның шимээн-даажын, чалгыларның коолап мөөрээрин
база чоннарның хөлзээзинин оожургадып турар сен.
- 9 Чер-делегейниң кыдыгларыңда чурттаан улус
Сээң кайтамчык демдектериң көргөш, Сенден коргар.
Хүн үнөр база аяр черлерде
чурттаан улус Сени ырлап мактаар.

* 63:7 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
«Буруудаткы дег чылдак дилеп, истелге-хыналданы удаа-дараалаштыр чорудуп, кижиге
амытанның ишти-хөңнүн коптарып, сеткил-чүрөөн хандыр касканнап турарлар-дыр». * 63:9 Азы:
«Оларны кочулаар».

63:4 Бд. ыр. 10:2; 56:4; У. ч. 12:18; 30:14 63:5 У. ч. 1:11; Иер. 5:26 63:6 Иов 22:13; Бд. ыр. 72:11
63:8 Бд. ыр. 7:13-14; 17:15 63:9 У. ч. 12:13; 18:7; Эклл. 10:12 63:11 Бд. ыр. 7:2; 10:1
64:2 Сан. 30:3; Эклл. 5:3; Иона 2:10 64:3 Бд. ыр. 85:9 64:4 Иса. 6:7 64:5 Бд. ыр. 23:4; 26:4
64:6 Бд. ыр. 21:28 64:8 Бд. ыр. 88:10; 106:29; Иона 1:15; Мф. 8:26 || Иса. 17:12-13

- 10 Черни бодааш, ооң суксунун хандырып,
элбээ-биле байыдып турар сен.
Бурган, Сээң хемин долу суглуг,
үнүш-дүжүттү өзүп үнер кылдыр кылып турар сен;
11 андарган черни суггарып, хөрзүннү чаъс суу-биле чымчактап,
өзүмнерни йөрээп турар сен.
12 Чылды ачы-буянын-биле шаңнап турар сен,
Сээң изээн оруунда эът-чаг элбек,
13 ховуда одар-белчиирде оът-сиген элбек,
тейлер өөрүшкүгө бүргедир;
14 шынааларны сүрүг малдар шыва алып,
хову-шөлдер тараа-биле шугланыр –
олар шупту өөрүп-байырап, ыражып турар.

65

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры.*
Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!
2 Ооң адын алдаржыдып ыраңар, Ону алгап-мактанар!
3 Бурганга мынча деп чугааланар:
«Сээң ажыл-херектериңниң сүрээденчиин!
Күчү-күжүң өндүр улуг боорга,
дайзыннарын Сеңээ чашпаалаар апаар.
4 Бүгү чер-делегей Сеңээ мөгейзин, Сени алгап ыразын,
Сээң адыңны алгап ыразын!» *Сэла*
- 5 Шупту чедип келинер, Бурганның ажыл-херектериниң
кижи төрелгетенге сүрээденчиин көрүнер.
6 Дээрги-Чаяакчы далайны кургаг чер кылдыр хуулдурупту –
Ооң улузу хемни жеже кылаштай берди,
аңаа Ол дээш өөрүп-хөгөп турган бис.
7 Ол Бодунун күчү-күжү-биле кезээ-мөңгөде чагырар.
Анаа удур тура халаан улус көдүрүлбезин дээш,
Ол бүгү чоннарын хайгаарап көрүп турар. *Сэла*
- 8 Өске чоннар, бистин Бурганывысты
алгап-йөрөөнер, алдар-макталды Анаа ыгтыкыр чугааланар.
9 Ол бистин амы-тынывысты кадагалаан,
будувусту тендиш диртпээн.
10 Бурган, бисти шенеп көргөн сен,
мөңгүннү арыглаар дээш эзилдирери дег,
арыглап каан сен.
11 Сен бисти дузакка туттурдун,
оорга-мойнуvusка аар-берге чүьктү чүктедип кагдың;
12 бисти өске улуска бастырттың.
Бис өрт биле үер өттүр эрттивис,
а оон Сен бисти элбекшилче* үндүрүп эккелдиң.
- 13 Сээң өргөөңче өргүл белээн ап алгаш, кире бээр мен,
Сеңээ даңгырактарымны күүседир мен.
14 Айыыл-халапка алыскан турумда,
ол азаашкыннар мээң аксымдан үнген,

* 65:12 Өске бурунгу сөзүглөдө «элбекшил» эвес, а «хосталга» деп бижээн.

64:10 Лев. 26:4; Иов 5:10 || Бд. ыр. 45:5 64:13 Иса. 30:23; Иоил 2:22 65:1 Бд. ыр. 97:4; 99:1
65:3 Бд. ыр. 46:3 || Бл. х. к. 33:29 65:4 Бд. ыр. 85:9 65:5 Бд. ыр. 45:9 65:6 Хост. 14:21-22;
Иис. 3:14-17 65:10 Иов 23:10; Иса. 1:25; 48:10; Зах. 13:9; Мал. 3:3; 1 Пет. 1:7 65:11 Иез. 17:20;
Ос. 7:12 65:12 Иса. 43:2 65:13 Сан. 30:3; Эккл. 5:3; Иона 2:10

- оларны мээң дылым чугаалаан.
- 15 Семис өргүлдерни Сеңээ эккеп,
кошкарларны өрттедип өргүүр мен,
оларнын чыды Сеңээ чеде бээр;
бугалар болгаш хуналарны эккеп өргүүр мен. *Сэла*
- 16 Бургандан коргар бүгү улус, мени дыңнаңар —
мени бодааш, Ооң чүнү кылганын чугаалап бээр мен.
- 17 Мен Ону аксы-сөзүм-биле кыйгырып,
аксы-дылым-биле Ону кымдан арттыр мактап турдум.
- 18 Мээң чүрээмде бачыт артып калган болза,
Дээрги-Чаяакчы мени дыңнаваң ийик.
- 19 Ынчалза-даа Бурган мээң мөргүлүмнүң сөстөрүн
тооп көрүп, мени дыңнап каан.
- 20 Мээң мөргүлүмнү тоогайн барбаан,
Бодунуң энерелин менден чайлатпаан Бурганга алдар!

66 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Мизмор-ыры.*

- ² Бурганывыс, бисче ээ көрнүп,
ачы-буяның хайырлап көрөм,
Бодунуң чырыткылыг шырайынны биске көргүзем. *Сэла*
- ³ Чер кырынга Сээң оруунну, бүгү чоннар аразыңга
Сээң берген камгалалыңны улус ынчан билип алып.
- ⁴ Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
аймактар шупту Сени алдаржытсын!
- ⁵ Аймак-чоннар өөрүп-байырлазын —
Сен чоннарны чөптүү-биле шиидип,
чер кырында аймактарны башкарып турар болгай сен. *Сэла*
- ⁶ Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
аймактар шупту Сени алдаржытсын!
- ⁷ Чер биске бодунуң дүжүдүн берзин*,
Бурганывыс биске ачы-буяның хайырлазын.
- ⁸ Бурган биске ачы-буяның хайырлазын,
чернин бүгү девискээрлеринде чурттаан улус
Оон коргуп чорзун!

67 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии. Мизмор-ыры.*

- ² Дээрги-Чаяакчы туруп кээр —
Ооң дайзыннары тарадыр маңнажы бээр,
Ону көөр хөңнү чок улус Оон дезип ыңай боор.
- ³ Ыштың тарай бээри дег,
оларны тарадыр сывырыптар сен;
чуктуң отка эстири дег,
бузуттуглар Бурганның мурнунга кырлып каар.
- ⁴ А чөптүг-шынынгы улус хөглээр,
Бурганның мурнунга өөрүп-байырлаар, аас-кежиинге таалаар.
- ⁵ Бурганывысты алгап ырлаңар, Ооң адын мактаңар.
Эң ховуда бар чыдар Бурганга оруктан белеткенер*;

* 66:7 Азы: «Дүжүдүн берген». * 67:5 Азы: «Дээрлерде бар чыдар Бурганны кымдан арттыр мактанар».

65:16 Мк. 5:19 65:18 У. ч. 15:8; 28:9; Иса. 59:2 66:2 Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:6 66:3 Тит. 2:11
66:5 Ыд. ыр. 9:9 66:7 Лев. 26:4; Ыд. ыр. 84:13 67:2 Сан. 10:35; Иса. 33:10 || Сан. 10:35
67:3 Ыд. ыр. 36:20; Ос. 13:3 || Ыд. ыр. 96:5; Мих. 1:4 67:4 Ыд. ыр. 31:11 67:5 Иса. 40:3

- Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы, Ооң мурнунга өөрүнер.
- 6 Өскүстерге Ада болур, дулгаак кадайларга болчуп,
чөптүг шиитпир үндүрөр Бурган
Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар.
- 7 Бурган чааскаанзыргай улуска өг-бүлени хайырлаар,
хоругдаттырган улусту хостап, аас-кежикче үндүрө бээр,
а Анаа удурланган улус дунааргай изиг ээн ховуга артып каар.
- 8 Бурганывыс, Бодунуң чонуну баштап алгаш,
үнүп бар чыдырында,
ээн кургаг ховулап эртип бар чыдырында, *Сэла*
- 9 Сээң мурнуңга чер шимчеп,
дээрден чаас куттулуп турган ийик,
Синай даг безин Израильдин Бурганының мурнунга
сирилеп турган ийик.
- 10 Бодунуң өнчү-черинче элбек чаасты
чагдырып турган сен, Бурганывыс,
ол чер могап туруптарга, быжыктырып турган сен.
- 11 Бодунуң чонуну ол черге
чурттадып каан сен, Бурганывыс.
Бодунуң ачы-буянның-биле
түрегдээн улусту быжыктырып каан сен.
- 12 Дээрги бо сөзүн чугаалап, буянның медээлер чедирер
улуг аг-шерин айбылап чоруткан:
- 13 «Өжээтен аг-шериглерниң хааннары
дезип-ле, дезип-ле тур,
а бажыңнарында кыс улус олча-тывышты үлежип тур.
- 14 Аал-ораныңарга хой кадарып артып калгаш безин,
чалгыннарын мөңгүн-биле, чүглери арыг алдын-биле
шап каан көгө-бугалар дег болу бээр силер».
- 15 Күчүлүг Бурган
шак ол черниң хааннарын тарадыр сывырыптарга,
чер боду Селмон дагның бажында хар дег агара берген.
- 16 Аажок бедик Васан даг, хөй баштыг Васан даг!
- 17 Хөй баштыг даглар,
чүгө Сион дагже адааргап көрүп тур силер?
Ол даг дээрге Бурганга чурттаканчыг чер-дир,
Дээрги-Чаяакчы аңаа кезээ-мөңгөдө чурттаар.
- 18 Бурганның дайынчы тергелери мун-мун, дүк-түмөн,
Дээрги оларның аразында, ыдыктыг чер Синайда.
- 19 Сен бедидир өрү көдүрүлгөн сен, хөй улусту тудуп алгаш,
кижилерден албан-үндүттү хүлээп алган сен;
Дээрги-Бурган-Чаяакчы ам
Анаа удурланган улус аразыңга безин чурттаар.
- 20 Дээргиге алдар! Бурган хүннүң-не
бистиң үүрге-чүгүвүстү чүктээр, Боду бисти камгалаар. *Сэла*
- 21 Бурган биске камгалап эккээр Бурган болур,
өлүм Дээрги-Бурган-Чаяакчының эргезинде.

67:6 Ос. 14:4 || Ы. х. к. 10:18 67:7 1 Хаан. 2:5; Ыд. ыр. 112:9 || Иса. 61:1 67:8 Хост. 13:21
67:9 Хост. 19:18; Башт. 5:4 67:13 Ыд. ыр. 109:5 67:15 Башт. 9:48 67:17 Хост. 19:18;
Ыд. ыр. 131:13-14 67:18 4 Хаан. 6:17; Иса. 66:15; Авв. 3:8 67:19 Эф. 4:8 67:20 Ыд. ыр. 54:23;
Иса. 46:4; Мф. 11:28

- 22 Бурган Бодунуң дайыннарының бажын,
буруузуңга алзып алган улустуң дүктүгү тейин буза шаап каар.
- 23 Дээрги мынча деп чугаалаан:
«Дайыннарыны Васан дагдан сүрүп эккээр мен,
далай дувүнден-даа сүрүп эккээр мен;
- 24 ынчан буттарың дайыннарың ханын сүзер,
ыттарың оларның мөчү-сөөгүн чылгаар».
- 25 Бурган, улус-чон Сээң бар чыдарыңны көрүп тур –
мээң Бурганымың, Хаанымың
ыдыктыг өргээже бар чыдарың көрүп тур.
- 26 Мурнунда – ырлашкан улус,
ортузунда – тимпаннар* соп ойнаан аныяк кыстар,
а соонда – хөгжүмчүлөр шуужуп бар чыдыр.
- 27 Израильдиң уре-салгалыңдан укталган улус бодунуң чыыштарыңга
Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрээп тур.
- 28 Шуушкан чон аразыңда: хеймер Вениаминниң аймаа –
оларны баштап бар чыдар аймак;
Иуданың аймааның чагырыкчылары
мөөңежип алган бар чыдар;
Завулон биле Неффалимниң
аймактарының чагырыкчылары база.
- 29-30 Бурганың күчү-күштү сеңээ сиңирип берген.
Бурганывыс, Иерусалимде турар Бодунуң өргэенден
биске бодарадып берген күчү-күжүннү быжыглап көрөм!
Хааннар Сеңээ албан-үндүдүн эккеп бээр.
- 31 Кулузунда турар анны* чемелем –
инек мал дег чоннар аразыңда мөңгүн былаажып үскүлөшкөн
кодан баштыңы бугаларны сойгалам;
чаа-дайын күзөөн чоннарны тарадыр сывырывыдам.
- 32 Египеттен элчинер чедип кээр,
эфиоп чон Бурганче холдарың сунар.
- 33 Черниң күрүнелери, Бурганга ырлап беринер,
Дээргини алгап ырлаңар! *Сэла*
- 34 Дээрги эң бедик, эрте-буруңгу дээрде чоруп тур.
Дыңнаңар – Ооң үнү чаңгыланып тур.
- 35 Бурганның күчү-күжүн хулээп үнеленер.
Ооң өндүр бедии – Израильдиң кырында,
Ооң күчү-күжү – булуттардан-даа бедикте.
- 36 Бурган, Бодунуң ыдыктыг өргээнге сүрээденчиг сен.
Израильдиң Бурганы Бодунуң чонунга
күчү-күштү хайырап турар.
Бурганга алдар!

68 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызыңга. «Лилия чечээ» деп аялга үдээр. Давидтии.*
² Бурганым, мени камгалап көрөм –
суг аксы-думчуум долар четти.

* 67:26 Тимпан – дүңгүрге дөмейлешкек хөгжүм херексели. * 67:31 Кулузунда турар аң – Египетти
ынча деп турар чадавас.

67:22 Бд. ыр. 109:6 67:23 Ам. 9:3 67:24 Бд. ыр. 57:11 67:28 1 Хаан. 9:21 67:29-30 Бд. ыр. 75:12
67:31 Бд. ыр. 21:13 67:32 Иса. 11:11; 45:14 67:33 Бд. ыр. 101:22-23 67:34 Бд. ыр. 17:11; 103:3 ||
2 Хаан. 22:14; Иов 37:4; Бд. ыр. 17:14; 28:3 67:36 Бд. ыр. 28:11 68:1 Бд. ыр. 44:1 68:2 Ыы. 3:54;
Иона 2:4, 6

- 3 Ханы тулаага дүжүп өлдүм-не, тептиниптер хире чүү-даа чогул.
Ханы сугже дүжүп кирдим-не, агым суг мени алгаш бадыпты.
- 4 Дуза дилеп кыйгыргаш, туруптум — аксы-боскум кургай берди;
Бурганымны манап чадааш, карактарым шылап кагды.
- 5 Чылдагаан чок черге мени көөр хөңнү чок улус
бажым дүгүнден-даа хөй.
Мени хей черге чок кылыр дээн дайзыннарарым күштели берди,
үптөп-хунаваан-даа чүвемни эгидер ужурга таварыштым.
- 6 Бурганым, угаан чогумну билир сен,
бачыттарым Сеңээ ажык.
- 7 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
Сеңээ ынанган улустуң ады мен дээш баксыравазын;
Израильдин Бурганы,
Сенче чүткээн улус мен дээш бак атка кирбезин.
- 8 А мен Сен дээш бак атка кирип чор мен;
Сен дээш арнымны ыядыг шыва алды.
- 9 Ха-дуңмам аразынга өске кижн болу бердим;
хан төрөл улузумга хары кижн болу бердим.
- 10 Сээң өргээнге дендии күштүг ынакшылым
сеткилимни оя чип чор,
Сени бак көргөн улустуң дорамчылалы
мени хөме таварты.
- 11 Ыглап-сыктап, шээрлээним дээш
чемелел-ле дыннаар-дыр мен.
- 12 Качыгдал хевин кедип алгаш, кочу-шоотка кирер-дир мен.
- 13 Хоорайның төп шөлүндө турар
улустуң аксы-дылындан дүшпес-тир мен.
Арагалап хөглээннер-даа аразында
мени кочулап ыражыр-дыр.
- 14 А мен дөмей-ле Сеңээ мөргүүр мен, Дээрги-Чаяакчы.
Ээ көрнүрүн күзээн үенде, элбек энерелдииң көргүзүп,
ынаныштыг камгалалын-биле меңээ харыылап көрөм, Бурганым.
- 15 Малгаш-балардан мени ушта тыртып көрөм — дүжүп өлбээйн.
Мени көөр хөңнү чок улустан,
ханы суглардан адырлып айын.
- 16 Шапкын агым мени алгаш батпазын,
ханы эерем мени киир тыртпазын,
тамының аксынче кирип, ис чок чиде бербээйн.
- 17 Дээрги-Чаяакчы, мени дыннап көрөм, энерелин ачылыг-дыр,
эгээртинемес ээ-хайыраң менче элдирип көрөм.
- 18 Чалчаң менден хая көрүнмейн,
кызгагдадып чоруур меңээ дүрген харыылап көрөм.
- 19 Чоокшулап келгеш, мени камгалап,
дайзыннарарымга чөрүштүр амы-тынымны адырып көрөм.
- 20 Кайы хире дора көрдүргеним,
ыятканым, бак атка кирганим Сеңээ эки билдингир:
дайзыннарарымның дөгөрезин билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 21 Дора көрүүшкүн сузум базаып, чилчиим үстү.
Кээргээчел сеткил дилээш, курут үндүм;

68:3 Иов 22:11; Бд. ыр. 17:5; 39:3; 41:7 68:4 Бд. ыр. 118:82; Иса. 38:14 68:5 Бд. ыр. 34:19;
Ин. 15:25 || Бд. ыр. 39:13 68:8 Иер. 15:15 68:9 Иов 19:13-14 68:10 Ин. 2:17 || Рим. 15:3
68:15 Иер. 38:6 || Бд. ыр. 143:7 68:17 Бд. ыр. 62:4; 108:21

- аргалаптар киж и манааш, тыппайн бардым.
 22 Дайзыннар ым оо-хоранн ы аъш-чемимге холуп,
 суксаарымга, ажыг суксун берип турду.
- 23 Дайзыннар ым найыр-дою боттарын дузактап алзын,
 кезедир какпа болу берзин.
- 24 Карактарынын шоозу өжүп, согурарзын,
 ооргалары бүшкүйүп, кажан шагда суларазын.
- 25 Килеңинни оларже тө чажывыдам –
 киткээн оду оларны хөме таварып, хуюктазын.
- 26 Аал-чургу-даа хоозуразын –
 оларның чадырларынга чурттаар улус артпазын!
- 27 Чүге дээрге олар Сээң кезеткен кижинни истеп сүрүп,
 Сээң балыглап каан кижинни хилинчектээри дам барып тур.
- 28 Сен оларны кем-буруулуг херек бүрүзү дээш кезедип көр,
 Сээң агартышкынынны олар албазыннар.
- 29 Амыдыралдың номунда бижиттинген атгарын балатсыннар,
 чөптүг-шынның улус-биле кады ынаар киир бижиттирбесиннер.
- 30 А мен түрегдеп, качыгдап чор мен,
 камгалалың мени киж и четпес бедикче көдүрзүн, Бурганым!
- 31 Бурганымның адын ырымга алдаржыдайн,
 Оң өндүр улуун мактаайн.
- 32 Мыйыс-дуюгдуг буганы өргүүрүнге көөрде,
 шак ол макталым Дээрги-Чаяакчыга аажок тааржыр.
- 33 Ону көргөш, биче сеткилдиг улус өөрүп-байырлазын;
 Бурганче чүткээн улус, чүрээңер соп, дирилзин.
- 34 Дээрги-Чаяакчы ядыыларны дыннап турар,
 Бодунуң хоругдаткан улузун тооп көөр.
- 35 Дээр-денгер, чер, далай, ында чурттаан бүгү амытаннар
 Ону алгап-мактазын!
- 36 Бурган Сионну камгалаар,
 Иудеянын хоорай, суурларын катап тудар,
 улус ол черге чурттай берип, ээлеп алыр.
- 37 Бурганның чалчаларынын салгалы ол черге кээп, турумчуур;
 Оң адынга ынак улус орта чурттай бээр.

(Ыд. ыр. 39:13-17)

69

- ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтин.
 Сагындырыг кылдыр күүседир.
- 2 Бурганым, мени камгалап көрөм;
 Дээрги-Чаяакчы, дүрген меңээ дузалап келем.
- 3 Мени өлүрөр дээн улус
 бак атка кирип, ыядып човазын,
 меңээ багай чүве күзээн улус
 дедир дезип, кочу-шоотка кирзин.
- 4 Мени бактап: «Таптыын, ол боор!» – деп турар улус
 бак атка кирип, дессин.
- 5 А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;
 Сенден кээр камгалалга ынак улус:
 «Бурган өндүр улуг!» – деп үргүлчү чугаалап чорзун.

68:22 Мф. 27:34; Ин. 19:28-29 68:23 Ыд. ыр. 34:4-8; 108:6-15 68:24 Рим. 11:9-10 68:26 Аж.-ч. 1:20
 68:28 Неем. 4:5 68:29 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16; Ажыл. 3:5 68:30 Ыд. ыр. 19:2 68:32
 Ыд. ыр. 49:13 68:35 Ыд. ыр. 95:11 68:36 Ыд. ыр. 68:36; 146:2 68:37 Ыд. ыр. 101:29 69:1 Ыд. ыр.
 37:1 69:3 Ыд. ыр. 34:4; Иер. 17:18 || Ыд. ыр. 6:11 69:4 Ыд. ыр. 34:25

- 6 А мен чөгенчиг күжүр мен:
Бурганым, дүрген менче келем!
Меңээ дузалап турар Камгалакчым – Сен-дир сен,
Дээрги-Чаяакчы, саадавайн көрөм!

(Ыд. ыр. 30:1-4)

70

- 1 Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,
адым кажан-даа баксыравазын.
2 Чөптүүн ёзугаар мени хостап, камгалап,
кулаанны менче ээктирип, кадагалап көрөм.
3 Кажан-даа бол чашты бээрим хая бол;
мени камгалаарын азаан болгай сен,
быжыг чалым-хаям, шивээм – Сен сен.
4 Бурганым! Бузуттуглар, бак улус,
кызагдакчылар холдарындан мени адырып көрөм.
5 Аныямдан идегелим, ынаныжым –
чүгле Сен сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы.
6 Төрүттүнүп кээримден-не чөлөнгижим Сенде турду;
төрзөн ием хырнындан Сен-не мени ужулдуң.
Үргүлчү-ле Сени алгап-мактап чор мен.
7 Хөй улуска элдептиг чүүл болу бердим,
а Сен меңээ – ылап быжыг хоргадап сен.
8 Аксы-дылым Сени алдаржыдар сөстөрдөн бүткен,
хүннү бадыр Сени алгап-мактаар-дыр мен.
9 Кырып-чөнүй бээримге, тоовайн барбайн көрөм;
шыдал-күжүм суларай бээрге, мени кагбайн көрөм.
10 Меңээ удур дайзыннарым сүлчээлешти;
амы-тыным үзүксээн улус сүмележип:
11 «Бурган ону каапкан-дыр; истеп сүрүп, тудуп алылы,
аңаа болчур кижичогул» – дижип тур.
12 Бурган, менден ырап чорбайн көрөм;
мээң Бурганым, дүрген дузалап келем.
13 Меңээ удурланып турар улус бак атка кирип, читсин;
меңээ бак чүвө күзээн улус ыядып, дора көрүүшкүңгө бүргөтсін.
14 А мен кезээде Сеңээ идегеп,
Сени мактаан сөстөримни ам-даа немээйн.
15 Аксы-сөзүм хүннү бадыр
чөптүг чорууң биле камгалалыңны медээлезин –
оларны көргүскен ажил-херектериң көвей,
сан-түнүн-даа билбес мен.
16 Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
өндүр улуг ажил-херээңниң ачызында
Сеңээ чедип кээр мен,
Сээң, чүгле Сээң чөптүүннү медээлээр мен.
17 Бурганым, чажымдан бээр сургап келдин.
Амдыгаа дээр кайгамчыктыг ажил-херээң чарлап чор мен.
18 Бууарып, кырыжөмчө, мени кагбайн көрөм, Бурганым –
амгы база келир салгалдарга
күчү-күжүн медээлеп четтигиптейн.

69:6 Ыд. ыр. 85:1; 108:22 70:2 Дан. 9:16 70:3 Ыд. ыр. 17:3 70:4 Ыд. ыр. 139:2, 5 70:5 Иер. 14:8; 17:7
70:6 Ыд. ыр. 21:10-11 70:8 Ыд. ыр. 34:28 70:10 Ыд. ыр. 55:7 70:11 Ыд. ыр. 3:3 70:13 Ыд. ыр. 34:4; 39:15;
Иер. 17:18 70:15 Ыд. ыр. 39:6

- 19 Чөптүг чорууң дээрлерге четкен дег-дир, Бурганым.
Өндүр бедик ажыл-херек кылган Бурган,
Сеңээ дөмей кым-даа чогул.
- 20 Эңмежок айыыл-халапты, аар-бергени менче салып-даа тургаш,
кезээде мени катап тынгарып,
черниң ханызындан катап үндүрүп кээп турдуң.
- 21 Алдар-адымны улгаттырып,
аргалалды база катап берип тур сен.
- 22 А мен Сени, Сээң шынныңны
чадаган-биле алдаржыдып ырлаар мен, Бурганым.
Израильдиң ыдыктыг Бурганы,
чанзы-биле Сени алгап ырлаар мен.
- 23 Сени мактап тура, аксы-сөзүм амырап ырлаар,
Сээң адырып кааның сеткил-сагыжым өөрүй бээр.
- 24 Чөптүг чоруунну хүннү бадыр медээлээш,
аксы-дылым могап шылаvas;
меңээ хора чедирерин күзээн улус ыядып човап,
бак атка кирген болгай.

71

1 Соломоннуу.

- О, Бурган, хаанывыска — шынныг шииткелдериниң,
хаанның оглунга — чөптүг чорууну хайырлап көрөм.
- 2 Ол Сээң чонунну шынны-биле,
ядыы улузунну чөптүү-биле шиитсин.
- 3 Чон дээш дагларга — чаагай чорук,
тейлерге — чөптүг чорук боттанзын.
- 4 Хаан чон аразында ядыы улусту шын шиитсин,
дүрөңги улусту камгалазын, дарлакчыны хай дизин.
- 5 Салгалдан салгал дамчый,
хүн биле ай чырыдып-ла турар болза,
улус Сенден коргуп чорзун.
- 6 Хаан, шөлче чагган чаъс дег,
черни суггарган чаъс дамдылары дег, дүжүп келзин;
ооң чагырар үезинде, ай чырытпас апаргыже,
чөптүг-шынныг кижиниң амыдыралы чечектелзин,
амыр-тайбың элбекшип, доктаазын.
- 8 Ол ынчан бир далайдан өске далайга чедир,
Евфрат хемден чер-делегейниң
ужу-кыдыынга чедир чагырзын;
9 ооң мурнунга ээн ховуларның чурттакчылары*
сөгүрүп, бараалгазын, дайзыннары довурак пактазын.
- 10 Фарсис деп чер биле ортулуктарның хааннары
албан-үндүдүн анаа эккелзин,
Шева биле Севаның хааннары белектерин сунзун.
- 11 Шупту хааннар аңаа мөгейзин,
бүгү чоннар — бараан болзун.

* 71:9 Еврей сөзүглелде «Эн ховунуң чурттакчылары» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Дайзыннар», «аң-мең».

70:19 Бл. ыр. 35:6; Быг. 3:23 || Хост. 15:11; Бл. ыр. 34:10 70:20 Ос. 6:2 70:22 Бл. ыр. 32:2
71:4 Иса. 16:5; 32:1 71:2 Иса. 9:7; 11:4; 32:1 71:4 У. ч. 29:14 71:5 Бл. ыр. 88:37-38 71:6 Бл. х. к. 32:2
71:7 Бл. ыр. 91:13 71:8 Хост. 23:31; 3 Хаан. 4:21; Бл. ыр. 88:26; Мих. 5:4; Зах. 9:10 71:9 Иса. 49:23;
Мих. 7:17 71:10 Э. д. 10:4; Иона 1:3 || 3 Хаан. 10:1; Иса. 43:3; 45:14 71:11 Иса. 49:23

- 12 Ону кыйгырган яды кижини,
болчур чүвези чок түрөңги кижини хаан камгалаар;
13 яды-түрөңги кижиге ээ-хайыралыг болур,
эң түрөңги улустун амы-тынын камгалаар;
14 оларның амы-тынын дарлал биле күчүлөдөн адырар;
оларның төккөн ханы дээш
хаанның сеткил-сагыжы муңгараар болгай.
- 15 Хаан үр чурттазын, улус аңаа Шевадан алдынны эккеп берзин,
хаан дээш үргүлчү мөргүзүн, ону хуннун-не алгап-йөрээзин;
16 ооң чуртунга, даглар бажынга тараа элбек болзун,
дүжүт, Ливанга үнер дүжүт дег, эгээртинемес хөй болзун;
хоорайларынга чурттаар улус,
черден үнген оыт-сиген дег, өзүп-көвүдесин.
- 17 Ооң ады, хун-не хуннеп турар болза,
кезээ-мөңгөде артсын,
ат-алдары салгалдан салгал дамчып артсын;
ооң ачызында бүгү чоннар ачы-буянны алзын,
олар ону амыр-чыргалдыг кижиге деп адазын.
- 18 Дээрги-Чаяакчыга – Израильдин Бурганынга алдар!
Ол чааскаан кайгамчык чүүлдерни бодарадып турар.
19 Ооң алдарлыг ады кезээ-мөңгөде алгадып-йөрээтсин,
Ооң алдары бүгү чер-делегейни бүргезин.
Аминь, ындыг-ла болзунам!
20 Иессейниң оглу Давидтин мөргүлдери мооң-биле төнгөн-дир.

ҮШКҮ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 72–88)

72 ¹ *Мизмор-ыры. Асафты.*
Бурганның израиль чонга,
арыг чүректиг улуска ачы-буяннын!

- 2 А мээң буттарым бичии-ле болза, тендирий бээр часты,
тавангайларым бичии-ле болза, тая бээр часты.
3 Чүге дээрге бузуттуг улустун чаагай амыдыралын көргөш,
шак ол турамык улуска адааргай берген мен.
4 Олар өлүр үезинде хилинчек көрбөс,
кадык-шыыраа кончуг-дур.
5 Бүгү улус ышкаш, чилчик үзер күш-ажыл кылбас-тыр,
өскелер ышкаш хилинчек көрбөс-тир.
6 Ынчангаш олар адыргак чорукту,
моюнга азар каасталга дег, азып алганнар,
каржы-дошкун чорукту, хеп дег, кедип алганнар.
7 Оларның семирээн чүректеринден
бузут үндүр агып турар*,
олар бузуттуг бодалдарынга бүрүнү-биле алзып алганнар.

* 72:7 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Семирээнинден карактары чарлыр чеде берген» деп бижээн.

71:12 У. ч. 31:8 71:14 Бд. ыр. 115:6 71:15 3 Хаан. 10:10 71:16 Иов 5:25 71:17 Бд. ыр. 103:31 || Э. д. 12:3
71:18 Бд. ыр. 135:4 71:19 Сан. 14:21; Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14 || Бд. ыр. 40:14 72:1 Бд. ыр. 31:2;
Ин. 1:47 72:3 Иов 21:7; Бд. ыр. 36:1; У. ч. 3:31

- 8 Үндыг улус кочулажып чугаалап,
нүгүлдү өш харап тарадып, улуургап турдулар.
9 Дээрлерже өгү-дылын караннаттылар,
аксы-дылын чер кырынга кызаңнаттылар.
- 10 Үнчангаш Бурганның чону база ол улусту эдерип,
оларның сөстөрүн, аяк долдур суг
кудуп ишкен дег, хүлээп ап турар.
11 Бузуттуглар: «Бурган канчап билип каарыл?
Дээди Өрукүнүүнде бүгү-ле чүвени билир деп бе?» – дижип турар.
12 Шак мындыг – кезээ-мөңгедө сагыш амыр,
эртине-байлакты эндере чыып ап чоруур
бузуттуг улус турар боор-дур.
- 13 Чүрээмни хей-ле арыглап ап,
холдарымны кем-буруу чок чоруумга
хей-ле чуп ап чораан мен бе?
14 Хүннү бадыр хинчек көрүп,
эртеннің-не кижизидилге ап келдим.
15 Үнчалза-даа: «Бузуттуглар дег боданын» –
деп чугаалаар болзумза,
Сээң ажы-төлүң болур чоннун мурнунга
буруудаар ийик мен.
- 16 Ол бүгүнү билип аар дээш, боданып турдум,
үнчалзажок меңээ бергези кончуг болду –
17 Бурганның ыдыктыг өргээзинче кире бергеш,
бузуттугларның салым-чолунуң канчаар төнерин
чүгле ынчан билип алдым.
- 18 Шынап-ла, Сен оларны тайгыр орукка тургузуп,
кооргалче киир идип турар-дыр сен.
19 Карак чивеш аразында олар буурап дүжүп, чиде берди,
коргунчуг айыыл-халаптардан кырлып калды.
20 Оттуп келген кижиниң уттуптары дүш дег,
Сен оларның дүрзүлерин Бодуңнун хоорайыңга
херекке албас сен, Дээрги.
- 21 Мээң чүрээм хөлзеп-дойлуп турда,
ишти-хөңнүм ажып-саргып турда,
22 чүнү-даа билбес, мелегей кижы турган мен,
Сээң мурнунга мал-маган дег турган мен.
23 Үндыг-даа болза, мен кезээде Сээң-биле кады мен,
Сен мээң холумдан чедип ап турар сен;
24 Бодуңнун сүмең-биле меңээ орук айтып чор сен,
алызы барып, мени алдаржыдып, хүлээп аар сен.
25 Дээрде меңээ Сенден өске кым барыл?
Сээң-биле кады тургаш, чер-делегейниң чүзүн-даа күзевес мен.
26 Мага-бодум биле чүрээм харыксырап турду,
а Сен – чүрээмнин быжыгланыр күжү сен,
меңээ кезээ-мөңгедө онашкан үлүүм сен, Бурганым.
27 Сенден ырай берген улус өлүп каар,
Сенээ өскерилген кандыг-даа кижини узуткап турар болгай сен.

72:11 Иов 22:13 72:13 Ы. х. к. 21:6; Иов 34:9; Ыл. ыр. 25:6 72:17 Ыл. ыр. 36:38 72:18 Ыл. ыр. 34:6;
Иер. 23:12 72:22 Иов 18:3; Эжкл. 3:18 72:25 Ыл. ыр. 15:2 72:26 Ыл. ыр. 15:5; Ыы. 3:24

- 28 А меңээ – Бурганче чоокшулаары ачылыг.
Дээрги-Бурган-Чаяакчыны хоргадалым кылып алдым –
Сээң хамык ажыл-херектериң дугайында медээлээр мен.

73

¹ Маскил-ыры. Асафтыы.

- Бурганывыс, чүге бистен кезээ шагда ойталадың,
чүге Сээң килеңиң кодан хоюнче кыптыгып турарыл?
- 2 Эрте шагда бистиң аймаавысты
Бодунга өнчү кылдыр садып хостап алгаш,
Сион дагга чурттап туруп алган сен.
Ам ол чонуң дугайында бодап көрөм.
- 3 Бүрүнү-биле бузуп каапкан өргөөңчө
базымнарың шиглеп, кылашта даан,
ыдыктыг черге турган бүгү чүвени
дайзын кайы хире үрөп бузуп каапкан-дыр!
- 4 Дайзыннарың Сээң тодарадып каан чериңге хөрөктенип турду,
аңаа бодунуң туктарың киискидип азып алды.
- 5 Шыргай аргаже балды аннып,
ыяш кезер диген кижилер-биле дөмей болуп,
6 Сээң өргөөңниң оюп сиилбээн каасталгазын
маска болгаш балды-биле чуура шаап каапты.
- 7 Ыдыктыг өргөөңни өрттедиккеш,
ат-алдарың ээлээн черни таваан карартып бужартадып каапты.
8 «Оларны шуут таптай базып кааптаал» – дээн соонда,
дайзыннарың Сээң тодарадып каан черлеринниң дөгөрезин
бүгү чуртта өрттедишти.
- 9 Бистиң туктарывыс ам киискип көзүлбөстээн;
Бурганның медээчизи ам чок,
кажанга дээр ыңдыг боорун билир киж и база чок!
- 10 Бурганывыс, дайзын Сени кажанга дээр бак сөглээрил?
Өжзөтөн Сээң адыңны кезээ-мөңгөдө дора көөр бө?
11 Холунну чүгө бистен чайладыр сен?
Күштүг холунну хойнуңдан ужулгаш,
дайзыннарың чок кылып каавыдам!
- 12 Бурганывыс, эрте-бурунгудан бээр Хаанывыс,
Сен чер-делегейге камгалалды боттандырып турар сен.
13 Далайы Сен күчү-күжүң-биле чылча шаптың,
күчүтөн моостарың баштарың сугга чуура шаптың.
14 Сен Левиафанның* баштарың ууй шапкаш,
ээн ховунуң аң-меңинге* чемиш кылдыр октап бердиң.
15 Сен суг бажың, соглуучал хемнерни аксып бадырыптың,
үргүлчү агып чыдар хемнерни кургадаптың.
16 Дүн-даа Сээнии, хун-даа Сээнии,
ай биле хуннү быжыглап тургузуп кагдың.

* 73:14 Левиафан – ханаан мифологияда сугнун күчүтөн моозу азы улузу. Ол амытан Бурганның удуруланкчызынын символу болур. Мында Египеттиң ойзу алаан ады бооп чадавас. * 73:14 Еврей сөзүглелде «ээн ховунуң аң-меңинге» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өскө уткалары мындыг: «Ээн ховунуң чурттакчыларыңга» азы «Далайжыларга».

72:28 Иак. 4:8 || Бд. ыр. 117:17 73:1 Бд. ыр. 78:13; 94:7; 99:3; Иез. 34:31; Зах. 9:16
73:2 Хост. 3:1-2; 19:18 73:4 Бы. 2:7 73:6 3 Хаан. 6:18; 4 Хаан. 25:13-17 73:8 Бд. ыр. 82:5
73:9 1 Хаан. 3:1; У. ч. 29:18; Ам. 8:11 73:11 Бы. 2:3 73:12 Бд. ыр. 43:5 73:13 Иов 3:8; 40:20; 41:1;
Бд. ыр. 103:26; Иса. 27:1 73:15 Хост. 17:5-6; Сан. 20:11 || Исис. 3:13 73:16 Бд. ыр. 103:19; Иер. 33:25

- 17 Сен чер-делегейде шупту кызыгаарларны,
хемчээлдерни тургускан сен;
чай биле кышты бар кылып каан сен.
- 18 Мону сактып келем, Дээрги-Чаяакчы!
Дайзыннар Сени бак сөглөп турду,
угаан чок хейлер Сээң адыңны дора көрүп турду.
- 19 Көге-бугаңның амы-тынын араатанга каап бербейн,
кээргенчиг улузунну долузу-биле утпайн көрөм.
- 20 Чагыг-көрөөнни бодап көрөм –
черниң дүмбей булуңнарын күш дөгээр улус ээлээн болгай.
- 21 Дарлаткан чоннуң ады баксырап артып калбазын,
ядыг-түрөңги чон Сээң адыңны алгап-мактазын.
- 22 Бурганым, дүрген келем, чаргыңны удуп ап көрөм,
угаан чок хейниң хунну бадыр
Сени бак сөглөп турганын бодап көрөм.
- 23 Дайзыннардыңның алгы-кышкызын,
Сенче халдап турар улустуң
үзүк-соксаал чок шимээн-даажын утпайн көрөм.

74 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр.

Мизмор-ыры. Асафты.

- ² Сени алдаржыдып тур бис, Бурганывыс,
алдаржыдып-ла тур бис,
Сээң адын көнгүс чоокта дынналып тур,
Сээң кайгамчык чүүлдеринни улус медээлеп тур.
- ³ «Доктааткан үемде чөптүг шииткел кылыр мен.
- ⁴ Чер болгаш ында амыдыраан бүгү улус сириңейнип тур:
Мен черни тургузар адагаштарны быжыг кылып каар мен. *Сэла*
- ⁵ Турамык улуска: „Адыргаванар“ – деп,
бузуттуг улуска: „Күжүңерге менээргенменер“ – деп чугааладым».
- ⁶ Күжүңерге аажок менээргенменер,
улуг туралап чүве чугаалаванар –
⁷ кижиге депшиири чөөн чүктен-даа,
барыын чүктен-даа, мурнуу чүктен-даа келбес,
⁸ улусту Бурган шын шийдип турар:
бир кижини куду бадырар, а өске кижини өрү көдүрер.
- ⁹ Килеңниң дашказы Дээрги-Чаяакчының холунда –
ынаар куткан эзиртир арага хайнып шуурап тур,
Ол дашказындан улуска кудуп бээр,
чер-делегейниң бүгү бузуттуг улузу
араганы сөөлгү дамдызынга чедир ижер апаар.
- ¹⁰ А мен Израильдин Бурганын алгап ырлаар мен,
кезээ-мөңгөде Ооң дугайында медээлээр мен.
- ¹¹ Бузуттугларның күчү-күжүн буурадыр мен,
чөптүг-шынның улустуң күчү-күжү бедидир көдүртүр.

75 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херексели үдээр. *Мизмор-ыры. Асафты.*

² Иудеяда Бурган билдингир,

73:17 Э. д. 8:22 73:19 Сол. ыр. 2:14 73:20 Лев. 26:44; Бд. ыр. 105:45 73:23 Бд. ыр. 64:7

74:1 Бд. ыр. 56:1; 57:1; 58:1 74:3 Дан. 8:19; Авв. 2:3 74:4 Иса. 24:19–20 || Иов 9:7 74:8 1 Хаан. 2:7

74:9 Иса. 51:17; Иер. 25:15; Иез. 23:32–34; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыд. 14:10 74:11 Бд. ыр. 100:8

- Израильде Ооң ады өндүр улуг.
 3 Салимде* – Ооң чурттаар майгыны,
 Сион дагда – Ооң турар чери бар.
 4 Ол аңаа дайзыннарның ча биле согундарын сый тыртып,
 дозуг-камгалал биле хылышты –
 дайын-чааның чепсээн ууткап каан. *Сэла*
- 5 Дээрги-Чаяакчы, мөңгө даглардан*
 чырыткылыг-даа, өндүр улуг-даа сен!
 6 Эрес-дидим дайзыннар эт-хөрөңгизин
 олчалаткан, одунмас уйгузунга алыскан,
 дайынчылар холдарын көдүрөр күш тыппаан.
 7 Израильдиң Бурганы, Сээң чемелелинден
 мунукчу-даа, аът-даа мөңгө уйгу-биле удуп калган.
- 8 Сээң коргунчуун кончуг-дур, килеңней бээринге,
 Сеңээ удур туржуп шыдаар кым барыл?
 9-10 Дээрлерден шииткелиңни дыңнаткан сен –
 черниң бүгү томаанныг улузун камгалаар бодааш,
 Бурган шииткел үндүрер дээш туруп келген –
 чер-делегей кортканындан шимээн чок барган. *Сэла*
- 11 Кижилерниң килеңи Сеңээ мактал бооп хуула бээр,
 Бодунуң килеңиңниң арткан кезээн чавырып аар сен*.
 12 Дээрги-Чаяакчыга – Бурганынарга
 берген даңгыраанарны күүсединер!
 Ону долгандыр турар бүгү чоннар
 сүрэденчиг Бурганга албан-үндүдүн эккеп берзин.
 13 Ол чагырыкчыларның сузун базар,
 чер-делегейниң хааннарын коргудар.

- 76** 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Асафты. Мизмор-ыры.*
 2 Бурганче үнүм чедирип, кыйгырар мен;
 Бурганга үнүм четсин, Ол мени дыңнап кагзын.
 3 Айыыл-халап келген хүнде Дээргиге чүткүп тур мен,
 дүннү өттүр холдарымны Олче сунгаш, бадырбас мен,
 сеткилим аргалалдан ойталап тур!
 4 Бурганны сактып ора, улуг тынып, човууртаар мен,
 бодап-бодап орамымга, сагыш-сеткил харыксыраар. *Сэла*
- 5 Карактарым шийдирбейн тур сен,
 канчаар-даа аажок бергедээштин, үнүм безин үнмейн тур.
 6 Эрте-бурунгу үелерни,
 эрткен-барган чылдарны-даа бодап ор мен,
 дүнелерде бадыра бээр ырыларымны сактып тур мен,
 бодалдарым дойлуп, сеткилим хары дилеп, айтырып тур:
 8 «Таанда-ла Дээрги бистен кезээ-мөңгөде ойталаан бе,
 моон соңгаар ээ көрүнмес бе?

* 75:3 Салим – Иерусалимниң эрте-бурунгу ады (Э. д. 14:18 көр). * 75:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Олча-тывыш долган даглардан» деп бижээн. * 75:11 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Килеңнээн Эдом безин Сени мактаар, Хамат хоорайның бузундулары Сен дээш байырлаар».

75:3 Бд. ыр. 47:3-4 75:4 Хаан. 2:4; Бд. ыр. 45:10; Иез. 39:3 75:6 Иер. 51:39 75:7 Хост. 15:1, 21
 75:8 Иоил 2:11; Наум 1:6; Ажыл. 6:17 75:12 Сан. 30:3; Эклл. 5:3; Иона 2:10 || Бд. ыр. 46:2-3; 67:29;
 Мал. 1:14 76:1 Чыл. 16:41; 25:1; Бд. ыр. 38:1; 61:1 76:3 Бд. ыр. 85:7 76:6 Ы. х. к. 32:7; Бд. ыр. 142:5

- 9 Таанда-ла Ооң энерели кажан-даа эглип келбес бе,
Ооң сөзү салгалдан салгал дамчып дыңналбас бе?
- 10 Таанда-ла Бурган ээ-хайыралын утгупкан бе,
килеңнеп тура, өршээл көргүзөрин соксаткан бе?» *Сэла*
- 11 «Дээди Өрүкүнүң холу ачы-дуза чедирбестээн-дир! —
аарышкы-човалаңым ында-дыр» деп бодандым.
- 12 Дээрги-Чаяакчының ажыл-херектерин сактып кээр мен,
үе-дүпгөн бээр кылып турар кайгамчык чүүлдерин сактып кээр мен.
- 13 Сээң хамык ажыл-үүлеңни хандыр бодап,
Сээң кылган ажыл-херектерин дугайында боданыр мен.
- 14 Бурганым, Сээң орууң ыдыктыг-дыр!
Бурганым ышкаш өндүр улуг бурган бар бе?
- 15 Кайгамчык чүүлдер кылып турар Бурган-дыр сен,
улус-чоннар аразыңга күчү-күжүң көргүскөн сен;
16 Иаков биле Иосифтин салгалын —
Бодунуң чонуңну күжүң-биле камгалаан сен. *Сэла*
- 17 Суглар Сени көргөн болгай, Бурганым,
олар Сени көргөш, девидей берген, дүп чок далайлар сирилей берген.
- 18 Булуттардан чаъс суу куттулуп,
дээрлерден дааш-шимээн дыңналып, Сээң согуннарың ужугуп турган.
- 19 Сээң диңмирээшкениң үнү дээрлерге дагжап,
кызаннааштар өртемчейни чырыдып,
чер сирилеп, серт кыннып турган.
- 20 Сээң эрткен орууң — далайда, Сээң кокпаң — терең сугларда,
Сээң истериңни кижиге көрбөөң.
- 21 Бодунуң чонуңну Моисейниң база Аароннуң холу-биле,
кодан мал дег, сүрүп аппарат чыткан сен.

77

¹ Маскил-ыры. Асафтыы.

- Мээң чонум, өөредиимни тооп дынна,
чугаа-сөзүмче кулааң ээктир.
- 2 Аксымны угаадыглыг чугаа-биле аждайын,
эрте-бурунгу тывызык чугааларны медээлзэйн.
- 3 Ол чугааларны дыңнаан база билир бис —
оларны биске өгбелеривис дамчыткан.
- 4 Ол чугаалар бистин ада-өгбевистин ажы-төлүңге
чажыт чүүл эвес турган —
а олар келир салгалга
Дээрги-Чаяакчының алдары биле күчү-күжүнүң дугайында,
Ооң кылганы кайгамчык чүүлдер дугайында дамчыдып чугаалаан.
- 5 Дээрги-Чаяакчы Иаковка дүрүмнерни доктааткан,
Израильге ыдыктыг хоойлуну тургускаш,
«Ажы-төлүңгерге дамчыдыңар» деп,
ада-өгбелеривиске чагып каан.
- 6 Келир салгал — алызы барып төрүттүнер ажы-төл
ону билип алзын,
боттарының ажы-төлүңге база дамчыдып чугаалап,
7 Бурганга идегезин, Ооң ажыл-херектерин утпазын,

76:12 Бд. ыр. 104:5-6 76:14 Хост. 15:11 76:17 Бд. ыр. 113:3; Авв. 3:10 76:18 Бд. ыр. 17:14; 143:6
76:19 Бд. ыр. 96:4 76:20 Авв. 3:15 76:21 Хост. 12:50-51; Эккл. 12:12; Иса. 63:11; Ос. 12:13
77:2 Бд. ыр. 48:5; Мф. 13:35 77:3 Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7; Бд. ыр. 43:2 77:4 Иов 15:18 ||
Ы. х. к. 4:9; 6:7; 11:19; 32:46 77:5 Ы. х. к. 31:12-13 77:6 Бд. ыр. 101:19

- айтышкыннарын сагызын.
- 8 Олар боттарынын ада-өгбелери – хай-чагырга чок, чөрүү, чүректери Бурганга бердинмээн, сеткил-сагыжы-биле Аңаа шынчы эвес салгалдың улузу дег болбазын.
- 9 Эфремнің ук-салгалы дайын шөлүндөн чепсектиг, чаларын аттышаан, дезипкен.
- 10 Олар Бурганның берген чагыг-керээзин кадагалап албааннар, Ооң дүрүм-хоойлузун эдерерин күзевээннер.
- 11 Ооң ажил-херектерин база оларга көргүскен кайгамчык чүүлдерин уттупканнар.
- 12 Бурган Египетке, Цоан деп черге, оларның ада-өгбелериниң мурнунга кайгамчык чүүлдерни көргүскен:
- 13 далайны ийи чарыпкаш, улусту кежире берген, сугну ханалаштыр тургузупкан;
- 14 оларны хүндүс – булут-биле, а дүннү өттүр – оттуң чыры-биле эдертип бар чыткан;
- 15 ээн кургаг ховуга хаяны оя каккаш, оларны, дүп чок далайдан дег, суггарып каан;
- 16 ол хаядан сугну аксырга, суг хемнер бооп агып бада берген.
- 17 Ынчалзажок олар Дээди Өрүкүнүң мурнунга бачыт үүлгедирин уламчылап, ээн кургаг ховуга Ооң сеткилин хомудадып турганнар.
- 18 А олар боттарының чүрээнге Бурганны шенеп, күзелин хандыр чиир аыш-чем айтырып турганнар.
- 19 Аңаа хамаарыштыр:
«Бурган ээн кургаг ховуга аыш-чем-биле хандырып шыдаар бе?
- 20 Ол хаяны оя кагарга, суг аттыгып үнүп, агым суглар бадып эгелээни шын болгай, ынчалзажок Ол далган-тараа берип шыдаар бе, Бодунуң чонун эът-биле чемгерип шыдаар бе?» – деп турганнар.
- 21-22 Дээрги-Чаяакчы ону дыңнааш, аажок килеңнээн:
Бурганга бүзүревейн, Оон кээр камгалалга идегевейн барганы дээш Иаковка удур от кыпкан, Израильге удур килең кыптыккан.
- 23 Ол өрү көшкен булуттарга дужаап, дээрниң эжиин ажыдыпкаш,
- 24 улуска аыш-чем кылдыр маннаны чагдырыпкан – оларга дээрден баткан тарааны берген.
- 25 Дээрниң төлээлериниң аыш-чемин киж и амытар чип турган, Дээрги-Чаяакчы кижилерге хүнезинни сагыш хандыр бадырып берген.
- 26 Ол чөөн чүктен хатты дээрге хадыдыпкаш, мурнуу чүктен хатты Бодунуң күжү-биле доюлдурупкан.
- 27 Оон оларже доозун дег хөй эътти, далай элезини дег хөй чалгынныг куштарны чагдырыпкан.
- 28 Куштарны чоннуң турлааның ортузунче, чадырлар чанынче бадырып берген.

77:8 Хост. 32:9; Иер. 5:23 || 4 Хаан. 17:14; Зах. 1:4 77:11 Ы. х. к. 8:14; Ыд. ыр. 105:13; Ос. 13:6
77:12 Сан. 13:23 || Хост. 7-12; Мих. 7:15 77:13 Хост. 14:21-22; 15:8 77:14 Хост. 13:21-22
77:15 Хост. 17:6; Сан. 20:11 77:18 Хост. 17:7; Сан. 20:13 || Сан. 11:4-6 77:21-22 Сан. 11:1
77:23 Э. д. 7:11 77:24 Хост. 16:4, 14-31 77:27 Хост. 16:13; Сан. 11:31

- 29 Улус куш эьдин пөккүжө чип алган –
Дээрги-Чаяакчы оларның күзээн чүвезин хайырлаан.
- 30 Ынчалзажок олар күзээн эьт-чемин дайнавышаан турда,
31 Бурганның килеңи оларже көдүрүлгөш,
эң семис-шыырак улузун өлүрүп,
Израильдиң аныяк эрлерин чок кылып каан.
- 32 Ол хиреде-ле, олар бачыт үүлгедирин уламчылап,
Ооң кайгамчык чүүлдеринге бүзүрөвейн турганнар.
- 33 Дээрги-Чаяакчы оларның назынын хей-бус дег чок кылып,
чуртталгазын айыыл-халап-биле үзүп каан.
- 34 Бурган израиль чонну узуткап эгелээрге,
олар Оон дилег кылып, дедир эглип кээп, Олче чүткүп,
35 Бурган оларга чаштыр хая дээрзин,
Дээди Өрүкү оларнын Камгалакчызы дээрзин
сактып кээп турганнар.
- 36 Олар Анаа аксы-сөзү-биле авыястап,
Ооң мурнунга аксы-дылы-биле мегелеп турганнар,
37 оларның чүректери Бурганның мурнунга шынның эвес бооп,
Ооң-биле чарган чагыт-керээзинге шынчы эвес болганнар.
- 38 А Ол ээ-хайыралыг болгаш,
улуштуң бачыттарын өршээп, узуткавайн турган,
Бодунуң килеңин хөй катап чайладып,
күштүгү килеңин бүрүнү-биле хайныктырбайн келген.
- 39 «Олар – анаа-ла эьт-мага-бот-тур, үндүр үрүптөргө,
эеп келбес тыныш-тыр» деп, Ол бодап турган.
- 40 Олар Ону чеже катап ээн кургаг ховуга тооп дыңнаваан дээр,
кижи чок черге Ооң сеткилин чеже катап хомудаткан дээр?
- 41 Оон база-ла Израильдиң ыдыктыг Бурганын шенеп, хорададып,
42 Ооң күштүгү холун, дарлаадан оларны хостап каан хүнүн уттупканнар.
- 43 Дээрги-Чаяакчынын Египетке, Цоан деп черге,
оларга көргүскен кайгамчык демдектерин уттупканнар.
- 44 Ол үеде Ол, египетчилер суг ижиш шыдавас кылдыр,
оларнын хемнерин ханче хуулдурупкан.
- 45 Египетчилерни чиир кылдыр – ызырар сээктерни,
узуткаар кылдыр – бөзүр-пагаларны оларже салыпкан.
- 46 Оларнын үнүш-дүжүдүн – шергилерге,
күш-ажылынын үре-түннелин – мөөң шартылаага
дойлаттырып каапкан.
- 47 Дээрги-Чаяакчы оларнын виноград шөлдерин – долу-биле,
чимистиг ыяштарын – борбак доштар-биле соп каапкан.
- 48 Мал-маганынче долу чагдырыпкан,
сүрүг малынче чаңныктар бадырыпкан.
- 49 Египетчилерже Бодунуң килеңиниң чалбыжын,
кылыктанып хорадаан сагыжын, айыыл-халапты,
дээрнин хора чедирер төлээлерин ыдыпкан.
- 50 Бодунуң килеңинге орук ажыдып,
оларнын амы-тынын өлүмден кадагалаваан,
мал-маганын* хамчык аарыгга хүлээдип берген.

* 77:50 Азы: «Оларнын чуртталгаларын».

77:29 Сан. 11:20 77:31 Сан. 11:33-34 77:32 Сан. 14:11 77:33 Бд. ыр. 38:6 77:35 Ы. х. к. 32:4

77:36 Иса. 29:13; Ос. 7:13-14 77:37 Иез. 20:16 77:38 Хост. 34:6; Сан. 14:20 77:39 Э. д. 6:3

77:40 Иса. 63:10 77:43 Хост. 7:3; Бд. ыр. 104:27-36 77:44 Хост. 7:17-24 77:45 Хост. 8:2-14, 21-24

77:46 Хост. 10:12-15 77:47 Хост. 9:23-25 77:48 Хост. 9:19-21 77:49 Хост. 12:13, 23

- 51 Египетке төрүттүнгөн дун төл бүрүзүн,
Хаамның* чадырларында баштай төрүттүнгөн оолдарны узуткап каан.
- 52 Оон Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун
хойгулаштыр сүрүп алгаш,
ээн кургаг ховуга, сүрүг мал дег, хай деп бар чыткан.
- 53 Ол чонунга айыыл халдатпайн эдертип бар чыткан,
Ооң улузу коргуп-сүртөвөөн, а дайзыннарны далай хөмө апкан.
- 54 Бурган Бодунуң чонун ыдыктыг девискээринче,
Бодунуң холунуң ээлеп алганы
ыдыктыг дагже эдертип эккелген.
- 55 Улузу чедип кээрге-ле, өске чоннарны үндүр сывырып,
оларның ээлээн черин Бодунуң улузунга
хувааглыг өңчү кылдыр үлөп бергеш,
израиль аймактарны ол чоннарның чадырларынга чурттадып каан.
- 56 Ынчалза-даа израильчилер Дээди Өрүкү Бурганны шенеп,
хомудадырын уламчылап, Ооң хоойлуларын сагывайн турганнар.
- 57 Боттарының ада-өгбелери дег,
Бургандан ойталап, Аңаа өскерлип,
ыргак-дагыр согуннарга дөмейлежи бергеннер.
- 58 Бурганның хүннээшкинин дүрзү-бурганнары-биле оттуруп,
оларга мөгөөр бедигээштери-биле Ону хорададып турганнар.
- 59 Бурган ону дыңнап кааш, килеңнеп,
Израильге дыка хөңнү чок болу берген.
- 60 Ол Силомга турган майгынын –
кижилер аразынга чурттап турган өргээзин каапкаш барган;
61 Бодунуң күчү-күжүн туттуруушкунга берипкен,
Бодунуң алдарын дайзынның холунга хүлээдипкен*.
- 62 Бодунуң чонун хылыш-биле узуткаар кылдыр берипкен,
Бодунуң өңчүзү болур улузунче килеңней берген.
- 63 Ооң чонунуң аныяк эрлерин от чипкен –
аныяк кыстарны мактаан куда ырлары куттулбастаан.
- 64 Бурганның бараалгакчыларын хылыш хыдып турган,
а дулгаак кадайлары оларның ажыын ажып ыглашпаан.
- 65 Ооң соонда Дээрги, уйгузу чаштай берген дег, оттуп келген,
арагага эзирээш, сергей берген мөгө кижиге дег, туруп келген.
- 66 Ол Бодунуң чонунуң дайзыннарын
артындан кээп узуткап каан,
оларның адын кезээ-мөңгөдө бакка суп каан.
- 67 Ол Иосифтиң үрө-салгалын хүлээп көрбөөн,
Эфремниң аймаан шилип албаан,*
- 68 а Иуданың аймаан база ынак даа Сионну шилип алган.

* 77:51 Хаам – Египеттиң чурттакчылары Нойнуң огулу Хаамның үрө-салгалы кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Бд. ыр. 104:23; 105:22 көр). * 77:61 Филистимнерниң эжелеп алганы ыдыктыг аптара дугайында чугаалап туруп чадавас (1 Хаан. 4:22 көр). * 77:67 Бурганга мөгөөр чер, Силом, эгезинде Иосифтиң огулу Эфремниң черинге турган. А оон филистимнер ыдыктыг аптараны оортан куш-биле апарганнар. Кажан Давид хаан ыдыктыг аптараны эгидип алганда, ол ону Иуданың черинде Иерусалимге салып каан.

77:51 Хост. 12:29; Бд. ыр. 134:8 77:52 Бд. ыр. 76:21 77:53 Хост. 14:27-28; 15:10 77:54 Хост. 15:17
77:55 Иис. 23:4; Бд. ыр. 134:12 77:56 Башт. 2:11-12 77:57 Ос. 7:16 77:58 Ы. х. к. 31:29; 32:16
77:60 Иис. 18:1; Башт. 18:30 77:62 1 Хаан. 4:10 77:64 1 Хаан. 4:11 || Иов 27:15
77:65 Бд. ыр. 34:23; 43:24 || Иса. 42:13 77:68 Э. д. 49:8; 1 Чыл. 5:2; 28:4 || Бд. ыр. 86:2

- 69 Бодунуң ыдыктыг өргээзин
Сионга, бедик дээрлерге дег, тудуп үндүргөш,
чер дег быжыг кылдыр кезээ-мөңгөдө тургузуп каан.
70 Ол Давидти Бодунга чалча кылдыр шилип алгаш,
ону хой кажаазындан эккелген;
71 Давидти мал аразындан Бодунуң чону – Иаковту,
Бодунуң өнчүзү – Израильди кадарар кылдыр ап алган.
72 Давид чонну арыг чүрээндөн кадарып,
мерген холдары-биле баштап чораан.

78 ¹ Мизмор-ыры. Асафтмы.

- Бурганывыс, өнчүң болур черже өске чоннар улузу чедип келгөш,
Сээң ыдыктыг өргээни бужартагты, Иерусалим хоорайны үрөп бусту.
2 Сээң чалчаларың мөчү-сөөгүн дээрниң куштарынга
хөндөп чиир кылдыр октап берген,
Сеңээ бердинген улустуң мага-бодун
черниң аң-араатаннарынга каап берген.
3 Иерусалимни долгандыр улустуң ханы
суг ышкаш агып чыдыр, оларны орнукшудар кижичогул.
4 Кожа чоннарга кочуладып тур бис,
дескинди чурттап турар улуска
дорамчыладып, бак сөгледип тур бис.
5 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр килеңнээр сен?
Кезээ-мөңгөдө бе?
Хүннээн сеткилиң чежеге дээр от дег кыварыл?
6 Сээң килеңиң Сени билбес чоннарже,
Сээң адыңны мактавас күрүнелерже кыптыксын!
7 Олар израиль чонну сыгырыпкан,
ооң чурттаан черин хоозурадып каан болгай.
8 Ооң мурнунда кылган кем-буруувус дээш*
бисти кезетпе; өршээлиң дүрген-не биске уткуй келзин –
аажок базындырып чор бис.
9 Бодунуң алдарлыг адыңны бодааш, дузалап көр,
Камгалакчы Бурганывыс.
Бодунуң адың дээш бисти камгалап, бачыттарывысты өршээп көр.
10 Өске чоннар: «Боларның Бурганы кайыл?» – деп айтырбазын.
Өске чоннар улузундан чалчаларыңның төгүлген ханы дээш
өжээн негээн кеземчең биске билдингир апарзын.
11 Хоругдаттырган кижиниң човууру Сеңээ дыңналып четсин;
өлүр четкен улусту өндүр улуг күжүң хостап кагзын.
12 Дээрги, Сени дорамчылап турган
кожа чоннарның дорамчылалың оларның боттарынга
чеди катап хой кылдыр ээлдирип берем.
13 А бис – Сээң чонун, коданында хой-сүрүүң
Сеңээ кезээ-мөңгөдө өөрүп четтирип,
Сени салгалдан салгал дамчып алгап-мактаар бис!

* 78:8 Азы: «Ада-өгбелеривистиң кем-буруузу дээш».

77:70 1 Хаан. 16:12-13 77:71 2 Хаан. 5:2 77:72 3 Хаан. 9:4 78:1 Ы. 1:10 78:2 Ы. х. к. 28:26
78:3 Иер. 14:16; Соф. 1:17 78:4 Ыд. ыр. 43:14; Дан. 9:16; Мих. 6:16 78:5 Ыд. ыр. 84:6; 88:47
78:6 Иер. 10:25; Ажыд. 16:1 78:7 Ыд. ыр. 13:4 78:8 Иса. 64:9 78:9 Ыд. ыр. 24:11; Иер. 14:7;
Лк. 18:13 78:10 Ыд. ыр. 41:4; 113:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 || Ы. х. к. 32:43 78:11 Ыд. ыр. 101:21
78:12 Э. д. 4:15; Лев. 26:21 78:13 Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31; Зах. 9:16

79 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Шошанним-Эдут» деп аялга үдээр. Асафтымы. Мизмор-ыры.

- ² Израильдин Кадарчызы, дыңнап көрөм!
Иосифтин салгалын хой дег сүргөн Сүрүкчү,
херувимнер* кырында саадап олурар Бурган,
чырып көстүп келем!
- ³ Эфремнин, Вениаминнин,
Манассиянын аймактарынын мурнунга
күчү-күжүн көргүзүп, бисти камгалап чедип келем!
- ⁴ Бурган, бисти база катап тургузуп көрөм!
Арның чайынналдыр чырызын — камгалалды ыңчан чедип аар бис.
- ⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
Чежеге дээр Бодуннун чонуң мөргүлүн хоратап дыннапас сен?
- ⁶ Чонуңну Сен карак чажы-биле чемгердин,
эңмежок карак чажын аңаа пөктүр ижиртип кагдын.
- ⁷ Сен бистиң черивисти кожа чоннарга
маргыжар чылдак кылып каан сен,
дайзыннарывыс бисти кочулап тур.
- ⁸ Аг-шериглиг Бурган! Бисти база катап тургузуп көрөм!
Арның чайынналдыр чырызын — камгалалды ыңчан чедип аар бис.
- ⁹ Сен Египеттен виноград сывы дег чонунну көжүрүп эккелгеш,
өске чоннарны черден үндүр сывырыпкаш, ону тарып каан сен;
¹⁰ ооң өзер черин аштап-арыглап, дазылдарын быжыглаан сен —
ол виноград чер кырын долдур үнүп келген.
- ¹¹ Ооң хөлөгези дагларны шыва апкан,
ооң сыптары аажок бедик пөштер дег.
- ¹² Ол бодунун сыптарын далайга чедир,
өзүмнерин Евфрат хемге чедир дөстелдирипкен.
- ¹³ Бодуннун виноградынны долгандыр туткан
херимнерни ам чүге үрөп бустуң? —
эрткен-дүшкөн шулту улус ам ону үзе тыргып турар-дыр.
- ¹⁴ Арганың черлик хаваны ону тура казып тур,
шөлдөрниң хээкчилери хемирип чип тур.
- ¹⁵ Аг-шериглиг Бурган!
Эглип кээп, өршээп, дээрден топтап,
бо виноградты карактап көрөм.
- ¹⁶ Бодуннун холун олурткан дөстөрни,
Бодунга шилип алганың өзүмнерни кадагалап көрөм.
- ¹⁷ Оларны от-даа чигген, кезип-даа каапкан —
Сээң килеңнээн алгыңдан олар өлүп каар-дыр.
- ¹⁸ Бодуннун оң талаңга турар кижини,
Бодунга шилип алганың кижини* Сээң күчү-күжүң карактазын.
- ¹⁹ Бис база Сенден ойталавас бис.

* 79:2 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувимнер дүрзүлериңиз кырында, Бодунун дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткөн чуузада олурар дээни ол. * 79:18 Кижини — еврей дылдан дорт очулдурурга, «кижини амытан олгу» дээн. Израиль хаан бооп чадавас.

79:1 Бд. ыр. 59:1 79:2 Бд. ыр. 76:21; Эккл. 12:12 || 1 Хаан. 4:4; 2 Хаан. 6:2; Бд. ыр. 98:1 || Бл. х. к. 33:2; Бд. ыр. 49:2 79:3 Сан. 2:18-24 79:4 Бд. ыр. 59:3 || Сан. 6:25 79:5 Бд. ыр. 88:47; Зах. 1:12 79:6 Бд. ыр. 41:4; 101:10 79:8 Сан. 6:25 79:9 Иса. 5:1; Иер. 2:21; Мф. 21:33 || Бл. х. к. 7:1 79:12 Бд. ыр. 71:8 79:13 Бд. ыр. 88:41; Бы. 2:2 79:15 Иса. 63:15 79:17 4 Хаан. 25:9

Бисти тынгарып көрөм — Сээң адынны мактап кыйгырар бис.

20 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!

Бисти база катап тургузуп көрөм!

Арның чайынналдыр чырызын — камгалалды ынчан чедип аар бис.

80 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Асафтымь.

² Бистин күжүвүс болур Бурганга өөрүп ырлаңар, Израильдин Бурганын кый деп ырланар!

³ Өткүт ырыдан бадырыңар, тимпандан* соктаңар, эткир үннүг чадаган биле чанзыга ойнаңар.

⁴ Ай чаазында, он бештиң айында, байырлалывыс хүннеринде эдискиден этсиңер.

⁵ Иаковтуң Бурганы доктааткан, Израильге айыткан дүрүм-хоойлу ындыг болгай.

⁶ Бурган ону Иосифтин салгалынга, Египетке удур үнүп тура, бадыткал кылдыр берген. (Ол черниң дылын дыңнааш-даа, билбес турган бис.)

⁷ «Мен чоннуң эгиннеринде чүьктү дүжүрдүм, ооң холдары аар ажылдан хосталы берди.

⁸ Кыстырып-кыйдыргаш, Мени кый дидиң — ынчан сени камгалап кагдым; диңмирээшкин дагжап турар булуттан сеңээ харыыладым, Мериваның суунуң чанынга сени шенеп турдум. *Сэла*

⁹ Мээң чонум, дынна, Сеңээ удур херечилеп чугаалаар мен, о, Израиль, Мени тооп дыңнаарың кай!

¹⁰ Сеңээ өске бурган турбазын, хары бурганга мөгөйбес сен.

¹¹ Сени Египеттен үндүрүп эккелген Бурганың — Мен-дир мен, аксың ажыдывыт — Дээрги-Чаяакчы мен сени тоттуруп каайн.

¹² Ынчалзажок Мээң чонум Мээң үнүмнү тооп дыңнавады, Израиль Меңээ чагыртпады.

¹³ Ынчангаш Мен оларга хамаарыштыр: „Чөрүү улус боттары-ла билзин“ дээн мен — бодалдарыңа чагыртгып чораайлар аан.

¹⁴ О, чонум Мени тооп дыңнаан болза, Израиль Мээң оруумну истээн болза!

¹⁵ Мен ынчан ооң дайзыннарын базып, ооң дарлакчыларыңче холумну көдүрер ийик мен.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчыны көрбөс улус Аңаа чашпаалаар апаар — кезээ-мөңгөде ындыг болур.

¹⁷ А Израильди Мен эң чаагай далган-тараа-биле чөмгерип, эң амданныг ары чигири-биле тоттурар ийик мен».

81 ¹ Мизмор-ыры. Асафтымь.

Бурган хуралыңга Бурган туруп келгеш,

* 80:3 Тимпан — дүңгүрге дөмейлешкек хөгжүм херексели.

79:20 Сан. 6:25 80:1 Бд. ыр. 8:1; 83:1 80:4 Лев. 23:24; Сан. 10:10 80:6 Хост. 11:4 || Ы. х. к. 28:49;

Иер. 5:15 80:7 Хост. 1:11 80:8 Бд. ыр. 49:15 || Хост. 17:1-7; Сан. 20:2-13 80:9 Бд. ыр. 49:7

80:10 Хост. 20:2-3 80:13 Иез. 20:25 80:14 Ы. х. к. 5:29; Иса. 48:18 80:17 Ы. х. к. 32:13-14 81:1 Иса. 3:13

- бурганнар аразынга* шииткелин үндүрген:
- 2 «Чежеге дээр чөптүг эвес шииткел үндүрер силер, бузуттуглар дээре кылдыр, улусту чежеге дээр ылгай көөр силер? *Сэла*
 - 3 Яды, өскүс кижини шын шиидиңер, базындырган, түрөңги кижиге чөптүг болуңар.
 - 4 Яды-түрөңги кижини камгалаңар, ону бузуттуглар холундан адырыңар».
 - 5 Олар билбес-тир, угаап албаан-дыр, караңгыда чоруп турар-дыр; чер-делегейниң бүгү үндезиннери божаңайнып тур.
 - 6 Мен: «Силер бурганнар-дыр силер, дөгөрөнөр Дээди Өрүкүнүң төлдери-дир силер» – деп чугааладым.
 - 7 Ындыг-даа болза, кижилер ышкаш өлүп каар силер, кандыг-даа ноян кижиге ышкаш буураар силер.
 - 8 Бурганым, чер-делегейни шын шиидип көрөм – бүгү чоннар Сээң өңчүң болгай.

82

- ¹ *Мизмор-ыры. Асафты.*
- 2 Бурганым! Харьы-сөс чок олурбайн көрөм, ыыт-шимээн, киржилге чок артпайн көрөм, Бурганым.
 - 3 Дынна даан – дайзыннарың шимээргеп тур, Сени көрбөс улус баштарын көдүрүп келди;
 - 4 олар Сээң чонуңга удур кара сагыштыг сүлчээ кылып, кадагалаан улузуңду канчаптарын сүмөлөжип тур.
 - 5 Дайзыннар: «Израиль деп ат моон сонгаар дынналбас кылдыр, ол чонну барып узуткап кааптаалы» – дижир болду.
 - 6 Чангыс эп-биле дугурушкаш, Сеңээ удур эвилелдежиң турар дайзыннарың бо-дур: эдом чон, измаилчилер, моав чон база агар аймак,
 - 8 гевал, аммон, амалик чоннар, филистимнер база Тирниң чурттакчылары.
 - 9 Ассирия база оларга каттыжып, Лоттуң салгалынга* дуза кадып тур. *Сэла*
 - 10 Мадиян чонну тиилээниң дег, Киссон хем эринге Иавин биле Сисараны тиилээниң дег, дайзыннарыңны база шак ынчаар тиилеп көрөм;
 - 11 демги улус Эн-Дор чанынга узуткаттыргаш, черде өдек дег болу берген болгай.
 - 12 Дайзыннарыңның нояннарын – Орив биле Зивти дег, шупту баштыңнарын – Зевей биле Салманни дег аажылап көрөм.

* 81:1 Бурганнар – чер-делегейниң чоннарын хайгаарап көөр хүлээлгелиг дээрниң төлээлерин ынчаар алап турар чадавас. * 82:9 Лоттуң салгалы – моав болгаш аммон чоннары ынча деп турар (Э. д. 19:30-38 көр).

81:2 Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:17; У. ч. 18:5 81:3 Ыд. ыр. 9:39; Иер. 22:3 81:4 Иов 29:12; У. ч. 24:11
81:5 Ыд. ыр. 10:3 81:6 Ин. 10:34 81:7 Ыд. ыр. 48:13; Иез. 31:14 82:2 Ыд. ыр. 27:1 82:4 Неем. 4:8
82:5 Ыд. ыр. 73:8; Иис. 7:9 82:7 Э. д. 25:12-16 || 1 Чыл. 5:10 82:8 Иис. 13:5; 3 Хаан. 15:18; Иез. 27:9
82:9 4 Хаан. 15:19 82:10 Башт. 4:13-15; 7:19-25 82:11 Иис. 17:11; 1 Хаан. 28:7 || Иов 20:7
82:12 Башт. 7:25 || Башт. 8:21

- 13 «Бурганга хамааржыр одар-белчиирлерни эжелеп аалы» — деп турган улус ол-ла болгай.
- 14 Оларны каңмыыл сиген ышкаш аажылам*, Бурганым, хатка эстээн тараа саваны дег кылып көрөм.
- 15 Оттуң арга-арыгны өрттедири дег, чалбыыштын дагларны хуюктаары дег,
- 16 оларны Бодуңнун шуурганың-биле сывыртап көрөм, казыргың-биле сүртедивидем.
- 17 Оларның ат-алдарын баксырадывыдам — адың адап, Сенче чүткүзүннер, Дээрги-Чаяакчы!
- 18 Кочу-шоотка кирип, кезээ-мөңгөде коргуушкунга алыссыннар, бак атка кирип, узуткаттырып кагзыннар.
- 19 Олар Сени кара чаңгыс, Дээрги-Чаяакчы деп аттыг, бүгү чер-делегейни чагырган Дээди Өрүкү Бурган деп билип алзын.

83 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Корактын оолдарыны. Мизмор-ыры.*

- 2 Аг-шериглиг Бурган,
Сээң өргээ-майгыныңниң сеткилге тааржырын!
- 3 Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунче эрттиксээш, сеткилим хинчектени берди, бүгү бодум дириг Бурган дээш өөрүп, ырлап тур.
- 4 Бора-хөкпөш безин бодунга хоргадаар черни, хараачыгай-даа төлдерин чыттырар уяны Сээң өргүл бедигээштериниң чанындан тып аар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, мээң Хааным болгаш Бурганым!
- 5 Сээң өргээнде турумчуп алган улус амыр-чыргалдыг! Олар Сени үргүлчү алгап-мактаар. *Сэла*
- 6 Сенден күш кирип ап турар, Сээң өргээңге чедер орук дугайында бодап турар улус амыр-чыргалдыг.
- 7 Олар Ыы-сыы шынаазы-биле эртип бар чыткаш, аңаа суг бажын ажыдыптар, чаъс ону ачы-буян-биле хөмө аптар.
- 8 Олар улам-на күш кирер, Сионда бурганнарның Бурганы көстүп кээр*.
- 9 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыңнап көрөм! Израильдиң Бурганы, кичээнгейиң салып көрөм! *Сэла*
- 10 О, Бурган, дозуг-камгалалывыс, бээр көрнүп кээп*, Бодуңнун шилип алган хааныңны деткип көрөм!
- 11 Сээң өргээңниң мурнунга эрттирген чаңгыс-ла хүн безин өске муң-даа хүнден дээре-дир. Бурганымның бажыңның эргининиң чанынга турары — бузуттуг улустуң өргээлеринге чурттаарындан дээре.

* 82:14 Азы: «Оларны казыргыда доозун ышкаш аажылам». * 83:8 Азы: «Олар Сионда Бурганның мурнунга чеде бээр». * 83:10 Азы: «Бурганывыс, дозуг-камгалалывысче көрүп».

82:14 Иов 13:25; 21:18 82:15 Иса. 10:16-17 82:16 3 Хаан. 19:11; Иов 9:17; 38:1 82:19 Хост. 6:3
83:1 Ыд. ыр. 8:1; 80:1 83:3 Ыд. ыр. 41:2; 62:1 83:4 Ыд. ыр. 5:3 83:5 Ыд. ыр. 22:6; 64:5
83:6 Ыд. ыр. 121:1 83:10 Э. д. 15:1

12 Дээрги-Бурган-Чаяакчы – хүн-дүр, дозуг-камгалал-дыр,
Ол ээ көрнүүшкүн биле алдарны хайырлаар;
кем-буруу кылбас улуска ачы-буянын хайырлаарындан ойталавас.

13 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Сеңээ идегээр улус амыр-чыргалдыг!

84

¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.*

² Дээрги-Чаяакчы,
Бодунуң чер-чуртуңга ээ-хайыралыг болган сен,
Израильге эки чолду эгиткен сен*.

³ Бодунуң чонунуң кем-буруузун өршээп,
оларның шупту бачыттарын турбаан кылдыр санадың. *Сэла*

⁴ Бодунуң бүгү хорадаан хөңнүңнү оожургадып,
кыптыккан килеңиңни өжүрүп, чайлаттың.

⁵ Камгалакчывыс Бурган, бисти база катап тургузуп,
биске удур көдүрүлгөн килеңиңни соксадып көрөм.

⁶ Таанда-ла бисче кезээ-мөңгөдө килеңнээр сен бе,
салгаддан салгал дамчып үзүк-соксаал чок хорадаар сен бе?!

⁷ Сээң чонуң Сен дээш өөрүп-байырлаар кылдыр,
бисти база катап тынгарар болгай сен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, энерелиңни биске көргүзүп,
камгалалыңны биске хайырлап көрөм.

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчынын
чүнү чугаалаарын дыңнап алың –
Ол Бодунуң чонунга, Аңаа бердинген улуска
амыр-тайбыңны азап турар –
чүглө олар боттарының угаан чогуң
база катап көргүспезин.

¹⁰ Шынап-ла, Оон коргар улуска
Ооң хайырлаар камгалалы чоокшулап келген-дир,
Ооң өндүр чырымы бистиң черивисти бүргөп аар-дыр!

¹¹ Шынчы чорук биле энерел ынчан ужуражыр,
чөптүг чорук биле амыр-тайбың уткушкаш, мендилежир.

¹² Алыс шын черден өзүп үнөр,
чөптүг чорук дээрден көстүп кээр.

¹³ Дээрги-Чаяакчы ачы-буянны хайырлаар,
бистиң черивис дүжүдүн бээр.

¹⁴ Чөптүг чорук Ооң мурнунга чоруур,
Ооң эртер оруун белеткеп бээр.

85

¹ *Мөргүл. Давидтии.*

Дээрги-Чаяакчы, кулаң менче ээктирип, харыылап көрөм –
чөгөнчиг күжүр-дүр мен.

² Мени карактап көрөм – Сеңээ бердинген мен,
Бурганым, Бодунуң чалчанны камгалап көрөм –
Сеңээ ынаныр мен.

³ Дээрги, менче ээ көрнүп көрөм –
Сени хүннү бадыр кыйгырып тур мен.

* 84:2 Азы: «Израильди туттуруушкундан үндүрүп эккелген сен».

83:12 Э. д. 15:1; Мал. 4:2; Лк. 1:78 83:13 У. ч. 16:20 84:3 Ыд. ыр. 31:1 84:4 Хост. 32:12
84:6 Ыд. ыр. 78:5 84:13 Лев. 26:4; Ыд. ыр. 66:6 84:14 Иса. 58:8

- 4 Бодунуң чалчаңның сеткил-хөңнүн өөртүп көрөм —
Дээрги, сеткилим ханызындан Сенээ мөргүп тур мен.
- 5 Дээрги, Сени кыйгырган шупту улуска
ачы-буянныг, ээ-хайыралыг база элбек энерелдиг сен.
- 6 Мээң мөргүлүмнү дыңнап,
тейлээн үнүмче кичээнгейден салып көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- 7 Айбыл-халапка алыскан хүнүмде Сени кыйгырдым —
меңээ харыылаарыңны билир мен.
- 8 Дээрги, бурганнар аразында Сен дег кым-даа чок,
Сээңи дег ажыл-херектер база чок.
- 9 Сээң чаяап кааның хамык чоннар чедип келгеш,
мурнуңга мөгөөр, адыңны алдаржыдар, Дээрги.
- 10 Сен — өндүр улуг сен, кайгамчык чүүлдерни кылып турар сен,
кара чаңгыс Бурган сен.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң оруунну эдерер кылдыр мени өөредип көрөм,
ынчан Сээң шының ёзугаар амыдыраар мен;
бүгү-ле чүрээм-биле Сээң адыңга сөгүрүүйн*.
- 12 Дээрги Бурган,
Сени бүгү чүлдү-чүрээмден алгап-мактаар мен,
Сээң адыңны кезээ-мөңгөдө алдаржыдар мен;
- 13 Сээң меңээ хайырлаан энерелиң өндүр улуг болгай:
амы-тынымны өлүглөр оранының тамызындан адырган сен.
- 14 Бурганым, улуургак улус менче халдап келди,
түрлүг улус амь-тынымны үзөр деп тур —
Сени тооп көрбөс улус ол-дур.
- 15 А Сен, Дээргим,
килеңнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, элбек энерелдиг
база бүзүрелдиг Бурган сен.
- 16 Көрүжүннү менче углап, ээ көрнүп көрөм,
Бодунуң чалчаң болур меңээ күжүң хайырлап,
чалча херээжениңниң оглу мени камгалап көрөм.
- 17 Меңээ бүгү чүвө эки боорунуң
бадыткал демдээн көргүзүп көрөм —
мени көөр хөңнү чок улус ону көрзүн, бак атка кирзин.
Дээрги-Чаяакчы, Сен меңээ дузалап,
аргалалды хайырлаан болгай сен.

86 *1 Корактың оолдарыны. Мизмор-ыры.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң хоорайының таваан
ыдыктыг дагларда салган.
Ол Сионуң эжик-хаалгазынга
Израильдиң шупту оран-саваларындан артык ынак.
- 3 Бурганның хоорайы, улус сээң дугайыңда
алдаржыдып чугаалап турар. *Сэла*

* 85:11 Азы: «Сээң адыңга сөгүрүүрүндөн мээң чүрээм өөрүп тур».

85:4 Бд. ыр. 24:1 85:5 Хост. 34:6; Бд. ыр. 144:8 85:7 Бд. ыр. 76:3 85:8 Хост. 15:11;
Бд. ыр. 34:10; 95:4; 96:9; Иер. 10:6 85:9 Бд. ыр. 65:4; Ажыд. 15:4 85:10 Ы. х. к. 6:4; Иса. 37:16
85:11 Бд. ыр. 24:4 85:13 Иов 33:28; Бд. ыр. 15:10; Иса. 38:17 85:14 Бд. ыр. 53:5 85:15 Хост. 34:6
85:16 Бд. ыр. 115:7 85:17 Башт. 6:17 86:2 Бд. ыр. 47:2; Иса. 28:16 || Бд. ыр. 77:68
86:3 Бд. ыр. 45:5-6

- 4 Бурган: «Мени чоок таныыр улуска
Рахав* биле Вавилон чурттугларже айтыр мен.
Бо — филистимнер-дир,
бо — Тир биле Эфиопияның чурттакчылары-дыр.
Ол киж и анаа, бо киж и дуу анаа төрүттүнген» — дээр.
- 5 А Сион дугайында:
«Ол-даа киж и, бо-даа киж и Сионга төрүттүнген.
Дээди Өрүкү ол хоорайны
Боду үндезилеп тургузуп турар» — деп чугаалажыр.
- 6 Дээрги-Чаяакчы улустарны чизелеп,
«Ол киж и анаа, бо киж и дуу анаа төрүттүнген» деп бижип каар. *Сэла*
- 7 А ырлажып, самнап турар улус:
«Сион, суум баштары шупту сенден аттыгып үнген*» — дээр.

87 ¹ *Мизмор-ыры. Корактың оолдарыны. Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөг-жүмге үдээр, ырлаарыңа таарыштырган. Маскил-ыры. Зерах уктуг Елманны.*

- ² Дээрги-Чаяакчы — мени камгалап турар Бурган,
Сээң мурнунда хүндүс-даа, дүне-даа
дуза дилеп кыйгырып тур мен.
- ³ Сеңээ мээң мөргүлүм четсин, кыйгымче кулааңны ээктирип көрөм!
- ⁴ Айыыл-халап сеткилимниң эриин ажа берди,
амы-тыным өлүглер оранынче кирер деп барды.
- ⁵ Улус менче хөөрже кирип бар чыдар киж иже дег көрүп тур,
күш-шыдал чок киж и дег болу бердим;
- ⁶ мени өлүглер аразыңа чорзун дээш салыпкан,
чевегде чыдар өлүртүп каан улус дег мен —
ындыг улусту Сен ам сагынмас-даа болу бердин,
оларже холун сунмас-тыр сен.
- ⁷ Сен мени алды оранче, дүмбей караңгы черже,
ханы тамыже кириптин.
- ⁸ Сээң килеңиң мени хөме тавараан,
бүгү чалгыгларың-биле мени бүргей ап, хинчектеп тур сен. *Сэла*
- ⁹ Эш-өөрүмнү менден ырадып кааптың,
мени оларның бужарзынар кижизи кылып кагдын,
баш муңгаш байдалга таварышкаш, үнер арга тыппайн тур мен.
- ¹⁰ Качыгдалдан карактарым аарып тур:
хүннүн-не Сени кыйгырып,
холдарымны Сенче сунуп тур мен, Дээрги-Чаяакчы.
- ¹¹ Өлүг улуска кайгамчык чүүл кылып бээр деп сен бе?
Өлүглер туруп келгеш, Сени алдаржыдар деп бе? *Сэла*
- ¹² Сээң энерелиңни чевегге,
Сээң шынчыңны өлүм ораныңга
чугаалаар киж и турар деп бе?
- ¹³ Сээң кайгамчык ажыл-херээңни дүмбей караңгыга,

* 86:4 Рахав — Египет дээни ол (Иса. 30:17 көр). * 86:7 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Өөрүп байырлап турар шупту улустуң аал-ораны сенде» деп бижээн.

86:5 Бд. ыр. 47:9 86:7 Бд. ыр. 35:9; Иез. 47:1 87:1 3 Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6 87:2 Бд. ыр. 21:3; Лк. 18:7 87:4 Бд. ыр. 15:10 87:5 Бд. ыр. 27:1; 142:7; У. ч. 1:12 87:6 Иса. 26:14 87:7 Иов 10:21-22; Бд. ыр. 142:3; Бы. 3:6 87:8 Бд. ыр. 41:7-8 87:9 Иов 19:13; Бд. ыр. 30:12 || Иов 30:10 87:11 Бд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 87:13 Иов 10:21-22 || Эккл. 9:5

Сээң чөптүүннү уттуушкун оранынга
билип шыдаар улус турар деп бе?

- 14 Дээрги-Чаяакчы, а мен Сени кыйгырып тур мен,
эртен эрте мээң мөргүлүм Сеңээ дынналып чеде бээр.
15 Чүге менден ойталап тур сен,
чүге менден хая көрнүп тур сен, Дээрги-Чаяакчы?
16 Аныямдан-на түрегдеп, өлүр чазып,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарынны
шыдажып эртип, харыксырап чор мен.
17 Сээң килениң мени таварып эрте берген,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарың
мени узуткап каапкан,
18 олар мени хүннү бадыр суг ышкаш хөме ап,
шупту каттыжып алгаш, бүзөөлеп турар.
19 Сен мээң эш-өөрүмнү, ынак улузумну ырадып кааптын,
мени чоок кижилеримден чарып кагдын*.

88 ¹ *Маскил-ыры. Зерах уктуг Эфанны.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиңни
мөңгө шагда алгап ырлаар мен,
Сээң шынчы чорууну
салгалдан салгал дамчып чугаа-сөзүм медээлээр.
³ Бадыткаар мен:
энерелиң мөңгези-биле тургустунган,
шынчы чорууң дээрлерде доктааттынган.
⁴ «Шилип алганым хаан-биле керээ чардым,
Мээң чалчам Давидке:
⁵ „Үре-салгалынны кезээ-мөңгөде
үстүп төнмес кылып каар мен,
сээң дүжүлгөнни салгалдан салгал дамчып тургузар мен“ —
деп дангырагадым» — дээн сен. *Сэла*
⁶ Дээрги-Чаяакчы,
Сээң кайтамчык ажил-херектериңни дээрлер алдаржытсын,
Сээң шынчы чорууну
ыдыктыг төлээлериңниң чыыжынга алгап-мактазын.
⁷ Дээрлерде Дээрги-Чаяакчы-биле эннежир кым барыл?
Бурганның оолдарының аразында
Дээрги-Чаяакчы-биле дөмейлежир кым барыл?
⁸ Бурганның ыдыктыг төлээлериңниң өндүр улуг чыыжынга
Ол аажок хүндүлөдир,
Бурганны долгандыр турар бүгү амытаннар Оон коргар.
⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
Сен дег күчүлүг өске кым барыл?
Сээң шынчы чорууң Сени бүргөп алган-дыр!
¹⁰ Далайның калчаалыг килениң чагырар сен:
ооң чалгылары көдүрлүрге, оожургадыр сен.

* 87:19 **Өске бурунгу сөзүглелде** «Мээң чоок кижилерим дүмбей караңгыда турлар» деп бижээн.

87:14 Бд. ыр. 5:4 87:17 Иов 6:4 87:18 Бд. ыр. 21:17 87:19 Иов 19:13-14; Бд. ыр. 37:12

88:1 3 Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6 88:2 Бд. ыр. 100:1 88:5 2 Хаан. 7:16 || Бд. ыр. 131:11-12

88:6 Бд. ыр. 18:1 || Иов 5:1; 15:15; Зах. 14:5 88:7 Хост. 15:11 || Э. д. 6:2; Иов 1:6 88:9 Бд. ыр. 34:10

88:10 Иов 38:11; Бд. ыр. 64:8; Иона 1:15; Мк. 4:39

- 11 Сен Рахавты*, секти дег, чылча басып турдун;
улуг күжүң-биле дайзыннарнынн тарадыр сывырыптың.
- 12 Дээрлер – Сээңи, чер база – Сээңи;
өргөмчөйни, ону долуп чурттааннарны Сен бодараттың.
- 13 Сен соңгу болгаш мурнуу чүктү чаяадын;
Фавор биле Эрмон даглар
Сээң адың дээш өөрүшкүлүг ырлажып тур.
- 14 Сээң күчү-күжүң улуг – холуң дыңзыг,
күштүг холуң бедидир көдүрүлгөн.
- 15 Чөптүг чорук биле шын шийткел – Сээң дүжүлгөң үндезини;
шынчы чорук биле энерел Сени медээлеп бар чыдар.
- 16 Бурганны өөрүшкүлүг алдаржыдып билир чон амыр-чыргалдыг.
Дээрги-Чаяакчы,
олар Сээң чырыткылыг шырай-арнынны көрүп чоруур.
- 17 Хүннү бадыр Сээң адың дээш өөрүүрлер-дир,
Сээң чөптүүң-биле бедидир көдүртүрлер-дир.
- 18 Сен – улузуннуң алдарлыг күжү сен;
Сээң ээ көрнүүшкүнүң-биле
күчү-күжүвүс бедидир көдүрткөн-дир.
- 19 Бистиң камгалалывыс Дээрги-Чаяакчыдан кээр,
бистиң хаанывыс – Израильдин ыдыктыг Бурганының төлээлекчизи.
- 20-21 Сеңээ бердинген кижиге ажыдышыкын кылып тура,
кажан-бир шагда мынча дээн сен:
«Мээң чалчам Давидти тып алдым,
ону ыдыктыг олива үзү-биле чаап кагдым;
ол мөгө-шыырак кижиге дуза көргүстүм,
чон аразындан шилиттинген кижини бедидир көдүрдүм.
- 22 Мээң холум ону кадагалаар,
Мээң күчү-күжүм ону быжыктырар.
- 23 Дайзын ону ажып-тиилеп шыдавас,
кара сагыштыг кижиге ону бастып шыдавас.
- 24 Ооң мурнунга дайзыннарнынн чылча шавар мен,
ону көрбес улусту узуткаар мен.
- 25 Шынчым биле энерелим ооң-биле артып каар,
Мээң адым ачызында ооң күчү-күжү немежир.
- 26 Ооң холун далайга чедир,
күштүг холун хемнерге чедир сундулар мен.
- 27 Ол Мени: „Сен – мээң Ачам сен, Бурганым сен,
мени камгалаар Хая сен“ – деп адаар.
- 28 Мен ону дун оглум кылып аар мен,
чер-делегейниң хааннарындан бедидир олуртур мен;
- 29 Бодумнуң энерелимни аңаа кезээ-мөңгөдө көргүзөр мен,
ооң-биле чарган керээмге шынчы боор мен.
- 30 Ооң үрө-салгалы кезээ-мөңгөдө үстүп төнмөс,
ооң дүжүлгөзи, дээр туруп турда, тендиш дивес.

* 88:11 Рахав – хананей мифологияда суг чурттуг күчүтөн моос. Ол амытан Бурганның удурланыкчызын символдап көргүзүп турар. Ооң ады «улуургак чорук» дээн уткалыг.

88:11 Иов 9:13; 26:12; Иса. 51:9 88:12 1 Чыл. 29:11; Бл. ыр. 23:1 88:13 Ы. х. к. 3:9; Башт. 4:6
88:15 Бл. ыр. 96:2 88:16 Сан. 6:25; Бл. ыр. 4:7 88:19 Бл. ыр. 46:10 88:20-21 1 Хаан. 13:14; 16:13;
Аж.-ч. 13:22 88:24 Бл. ыр. 2:9 88:26 Бл. ыр. 71:8 88:27 Ы. х. к. 32:15; Бл. ыр. 94:1
88:28 2 Хаан. 7:14 || 3 Хаан. 10:22 88:29 Иса. 55:3 88:30 Иов 14:12

- 31 А ооң үре-салгалы Мээң хоойлумну үрээр болза,
дүрүмнеримни сагывас болза,
32 Мээң чагыгларымны тоовас болза,
айтышкыннарымны күүсетпес болза,
33 Мен оларны кемниг херектери дээш – шыкпыыш-биле,
бачыттары дээш – кымчы-биле кезедир мен.
34 Ынчалзажок энерелимни Давидтен дедир албас мен,
шынчы чоруумну өскертпес мен.
35 Чарган керээмни үревес мен,
аксымдан үнген сөстеримден ойталавас мен.
36 Мен Бодумнуң ыдыктым-биле
чаңгыс катап даңгыраглаан мен –
Давидти мегелеп каар ужурум чок.
37 Давидтиң үре-салгалы кезээ-мөңгөде артар,
ооң дүжүлгези, хүн дег, Мээң мурнумга чырыыр,
38 ай дег, кезээ-мөңгөде турар, а шынчы херечи – дээрлерде». *Сэла*
- 39 А Сен ам Бодунуң шилип алган хааныңны кааптың,
оон ойталадың, олче килеңней бердин;
40 Бодунуң чалчаң-биле чарган керээңни тоовайн бардың,
чалчаңның оваадайын черже дүжүр октаптың;
41 ооң чурттаан хамык ханаларын үредеп, шивээлерин бузуп кааптың.
42 Чаны-биле эрткен-дүшкөн улус
дөгерези ону үптөп-тонап тур,
кожаларыңга ол кочу-шоот болду.
43 Сен ооң дарлакчыларының күчү-күжүн өстүрдүн,
ооң хамык дайзыннарын амыраттың.
44 Ооң хылыжының чидиг бажын
дайын-чаа үезинде дайзыңга дынмас кылып кагдың;
45 ооң өндүр чайынын хунаагаш, дүжүлгезин черже дүжүр октаптың;
46 ооң чалы үезин кызыргаш, бак атка кирип кагдың. *Сэла*
- 47 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр чаштынар сен?
Кезээ-мөңгөде бе?
Сээң килеңиң, от дег, чежеге дээр кыптыгарыл?
48 Назыным аргажогун бодап көрөм.
Кижиг амытанны кандыг хоозун курут чуртталга дээш чаяаган сен?
49 Мөңгези-биле амыдырап, өлүм көрбөс кижиг бар бе?
Алды орандан амы-гынын чайладып шыдаан кижиг бар бе? *Сэла*
- 50 Биеэги энерегиң кайыл, Дээрги?
Давидке шынчы чоруун-биле даңгыраглааның бодап көрөм!
51 Дээрги, Сээң чалчаларыңның бүгү күштүг чоннарга базындырып
келгенин –
ишти-хөңнүм саргыдып чоруур шак ол дарлаашкынны бодап келем;
52 Сээң дайзыннарыңның дора көрүүшкүнү кандыг ийик,
Дээрги-Чаяакчы, Сээң шилип алган хааныңны
кайы хире дорамчылаар ийик!
53 Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөде алдар!
Аминь, ыңдыг-ла болзунам!

88:33 2 Хаан. 7:14 88:34 Иер. 33:21 88:36 Ам. 4:2; Евр. 6:17-18 88:38 Иов 16:19 88:39 Ыд. ыр. 43:10
88:40 Иов 19:9; Иер. 13:18; Ыл. 5:16 88:41 Ыл. 2:2 88:46 2 Хаан. 24:15 88:47 Ыд. ыр. 12:1; 78:5;
Авв. 1:2; Зах. 1:12 || Ыд. ыр. 12:2; 78:5 88:48 Иов 7:7 88:49 Ыд. ыр. 48:10 88:53 Ыд. ыр. 40:14

ДӨРТКҮ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 89–105)

- 89** ¹ *Мөргүл. Бурганның кижизи – Моисейниш.*
- ² Дээрги,
Сен биске салгалдан салгал дамчып хоргадап бооп чор сен.
- ³ Даглар төрүттүнеринин-даа мурнунда,
чер биле өргөмчөйни чаяап кааныңның-даа мурнунда, үе-дүптөн бээр,
кезээ-мөңгөдө Бурган-дыр сен!
- ⁴ Сен кижини довуракче хуулдуруп:
«Киж и амытан, келген чериңче дедир эг!» –
деп турар-дыр сен.
- ⁵ Сээң мурнунга муң чыл, дүүнгү хүн дег,
дүнеки каш шак дег, эскет чок эрте бээр.
- ⁶ Сен кижилерни мөңгө уйгуже,
үер дег, арыда шаап аппаар сен*;
ол улус – эртен үнүп келгеш, бүрүленип, чечектелгеш,
кежээ кадып, оңуп каар оът-сиген дег.
- ⁷ Бис Сээң килеңиңге узуткаттыргаш, чиде бээр бис,
Сээң хорадаарындан коргуп-сүртээр бис.
- ⁸ Сен бистиң кем-буруувусту мурнунга бөле салып аар сен,
чажыт чүүлдеривис
Сээң арын-шырайыңның чырыныга өттүр көстүп кээр.
- ⁹ Сен килеңизериңге, бистиң бүгү назынывыс хей баар,
чуртталгавыс чылдарын, үндүр тынган дег,
дүрген төтчөгөлөп кааптар бис.
- ¹⁰ Чурттап эртер хүннеривис чеден чылга деңнежир,
а күштүг улус болза, сезен-даа хар чедир чурттаар,
ол хуусааның дургузунда бисти
муңгарал биле хилинчек тудуп чиир,
чуртталгавыс караш дээр, өлүмчө ужуга бээр –
ол-ла-дыр бис.
- ¹¹ Сээң килеңиң күжүн эки билир киж и бар бе?
Сенден коргарывыс Сээң килеңиңниң күжүңгө дүгжүр.
- ¹² Назынывыс хүннерин шын үнелээринге өөредип көрөм –
мерген угаанны чүрээвис-биле чедип аалы.
- ¹³ Дээрги-Чаяакчы, килеңиң соксадып көрөм!
Кажанга дээр килеңизээр сен?!
Бодунуң чалчаларыңны өршээп көрөм.
- ¹⁴ Эртен бисти энерелиң-биле тоттуруп көрөм,
ынчан бүгү назынывыста өөрүп-хөглээр бис.
- ¹⁵ Бисти хинчектеп келген хүннерин саны-биле,
айыыл-халап көрүп келгенивис чылдарның хемчээли-биле
биске өөрүшкү-хөгнү шаннап көрөм.
- ¹⁶ Сээң ажыл-херээң Бодунуң чалчаларыңга,
Сээң өндүр чырың оларның үре-салгалыңга көзүлзүн.

* 89:6 Азы: «Сен кижилерни үер дег арыда шаап аппаар сен, олар уйгу-дүш дег-дир».

89:1 Ыд. ыр. 33:1; Эзра 3:2 89:2 Ы. х. к. 33:27 89:3 У. ч. 8:25 || Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 92:2;
Авв. 1:12 89:4 Э. д. 3:19; Иов 34:15; Ыд. ыр. 102:14; Экл. 3:20; 12:7 89:5 2 Пет. 3:8 || Ыд. ыр. 38:6
89:6 Ыд. ыр. 36:2; Иса. 40:6-8 89:8 Иер. 16:17 89:10 Э. д. 6:3 || Э. д. 47:9 89:12 Экл. 7:2

- 17 Дээрги Бурганывыстың чаагай сеткили биске илерезин.
Холдарывыстың кылган ажыл-херектеринге
чедишкинден хайырлап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
холдарывыстың ажыл-херектеринге
чедишкинден хайырлап көрөм.

90

- ¹ Дээди Өрүкү Бурганның чаглааның адаанда
чурттап турар болзунца,
Күчүлүг Бурганның хөлөгезинде дыштанып турар болзунца,
² Дээрги-Чаяакчыга: «Бурганым,
Сен мээң хоргадалым сен, быжыг шивээм сен,
мен Сеңээ идегээр мен» – деп чугаалаар сен.
³ Ол сени аңчының дузаандан чайладып,
өлүмнүг аарыгдан камгалаар,
⁴ Бодунуң чалгыннары-биле шуглап аар,
Ооң чүглериниң адаанга чаштына бээр сен;
Ооң шынчы чоруу сенээ камгалалдың куяк хеви дег болур.
- ⁵ Дүне – коргунчуг айыылдардан,
хүндүс – ужуп чоруур согундан кортпас сен.
⁶ Дүмбей караңгыда кеденгирлээн халдавырлыг аарыгдан,
дал дүьште алгаш баар хамчык аарыгдан кортпас сен.
⁷ Муң киж и сээң чаныңга, түмөн киж и оң таланга
кырлып каар-даа болза, сенче ол бүгү аарыг-човалаң халдавас.
⁸ Чүглө ийи караан-биле көөр сен –
бузуттугларның кеземче алганын көөр сен.
⁹ «Дээрги-Чаяакчы – мээң хоргадалым» – деп чугаалаан болгай сен,
Дээди Өрүкүңү бодунга шивээ кылдыр шилип алган болгай сен.
¹⁰ Дээди Өрүкүңү бодунга шивээ, хара чедирбес,
айыыл-халап сээң аал-ораныңче чоокшулавас.
¹¹ Ол сени шупту оруктарыңга камгалаар кылдыр
Бодунуң төлээлеринге чагып каар,
¹² олар сени, будун дашка тептикпезин дээш,
холдары-биле көдүрүп аарлар.
¹³ Араатан биле чыланни базар сен,
арзылаң биле хоран дылдыг чыланни таптаар сен.
- ¹⁴ Бурган мынча дээн: «Ол киж и меңээ ынак-тыр,
ынчангаш ону кадагалаар мен;
ол Мээң адымны хүндүлөп билип алган боорга,
ону айыылдан адырар мен.
¹⁵ Мени кый дээрге, аңаа харыылаар мен;
ол айыыл-халапка алзып аарга, ооң чанынга турар мен,
ону камгалап, алдаржыдар мен.
¹⁶ Узун назынны аңаа пөктүр хайырлап,
камгалалымны көргүзөр мен».

91

- ¹ *Амыр-дыш хүнүнде ырлар мизмор-ыры.*
² Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаары ачылыг-дыр;
Дээди Өрүкү, Сээң адыңны алгап ырлаары эки-дир;

89:17 Бд. ыр. 127:2 90:1 Бд. ыр. 31:7; 120:5 90:2 Бд. ыр. 17:3 90:3 Бд. ыр. 123:7; У. ч. 6:5

90:4 Бд. ыр. 16:8 || Бд. ыр. 35:5 90:5 Сол. ыр. 3:8 || Иов 5:19–23; У. ч. 3:23, 25

90:8 Бд. ыр. 36:34; 91:12; У. ч. 29:16 90:9 Ы. х. к. 33:27 || Бд. ыр. 17:3 90:10 У. ч. 12:21

90:12 У. ч. 3:23 || Мф. 4:6; Лк. 4:10–11 90:13 Мк. 16:18; Лк. 10:19 90:14 Бд. ыр. 21:8–9; У. ч. 8:17 ||

Бд. ыр. 9:11 90:15 Иов 12:4; Иер. 33:3 90:16 Бд. ыр. 20:5 91:2 Бд. ыр. 146:1

- 3 эртен — Сээң энерелиңни,
кежээ — шынчы чоруунну медээлээри эки-дир;
4 чанзыга, чадаганга үдеткеш, Сеңээ ырлаары эки-дир!
- 5 Дээрги-Чаяакчы, Сээң ажил-херээн мени өөртүп тур,
Сээң холуннуң боттандырган чүүлдери дээш
өөрүп ырлап тур мен.
- 6 Сээң ажил-херээн өндүр улуг-дур, Дээрги-Чаяакчы;
Сээң бодалдарын кайгамчык ханы-дыр!
7 Олар ындыг дээрин чүгле мелегей киж и билбес,
чүгле бүдүүлүк киж и угаазылап шыдавас.
- 8 Бузуттуг улус оыт-сиген дег өзүп үнүп,
бачыг үүлгедикчилери чечектелип турар-даа болза,
кезээ-мөңгедө узуткаттырар.
- 9 А Сен, Дээрги-Чаяакчы,
кезээ-мөңгедө бедидир көдүрткен сен.
- 10 Дайзыннардың бо-дур, Дээрги-Чаяакчы, олар кырлып тур,
бачыг үүлгедикчилери шулту тарай шаптырып аар.
- 11 Сен мээң күчү-күжүмнү,
мөге-шыырак шарыны дег, өстүрүп бердин,
мени чаа олива үзү-биле хүндүлөп чаап кагдың;
12 дайзыннарым буураашкынын караам-биле көрүп кагдым,
халдап келген өжээтеннерим аштырышкынын
кулаам-биле дыңнап кагдым.
- 13 Чөптүг-шынның улус пальма ыяш дег чечектелир,
Ливан сыннарында пөш дег бедип өзер.
- 14 Оларын Дээрги-Чаяакчының өргээинде тарып каан,
олар Бурганывыстың бажыңының мурнунга чечектелир.
15 Олар кырый бергеш-даа, чимизин бээр —
быжыг, ногаан артып каар.
- 16 Ынчангаш мээң чалым-хаям болур
Дээрги-Чаяакчы чөптүг дээрин,
Ында шын эвес чүвө чок дээрин олар медээлээр.

92

- 1 Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Ол өндүр чырыкты хеп дег кедип алган,
күчү-күштү кеткеш, куржанып алган,
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни божаңнаvas кылдыр
быжыг үндезинде тургузуп каан.
- 2 Сээң дүжүлгөн шаг шаанда үндезилеттинип тургустунган,
үе-дүлгөн бээр бар турган сен.
- 3 Суглар шимээргеп турду, Дээрги-Чаяакчы,
суглар ыт-шимээнин улгаттырып турду,
агым суглар дагжап турду.
- 4 Ынчалзаяк бедидир көдүрткен Дээрги-Чаяакчы
хөй сугларның ыт-шимээнинден-даа,
далайның сүргенчиг чалгыларындан-даа күчүлүг.

91:6 Ыд. ыр. 110:2; Ажыл. 15:3 91:9 Ыд. ыр. 92:4 91:11 Ыд. ыр. 22:5; У. ч. 27:9; Эклл. 9:8
91:12 Ыд. ыр. 36:34; 59:10; 90:8; У. ч. 29:16 91:13 Ыд. ыр. 71:7; У. ч. 11:28; Иса. 65:22 || У. ч. 11:28
91:14 Ыд. ыр. 134:2 91:16 Ыд. ыр. 17:2 || Э. д. 18:25; Иов 34:10 92:1 Чыл. 16:31;
Ыд. ыр. 95:10; 96:1; 98:1 || Ыд. ыр. 103:1 92:2 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 54:20; 89:3; Авв. 1:12
92:3 Авв. 3:10 92:4 Ыд. ыр. 91:9

93

- 5 Сээң хоойлуларың ылап шынныг,
Сээң өргээңге кезээ-мөңгөдө ыдыктыг болуру чогуур.
- 1 Өжээн негекчизи Бурган, Дээрги-Чаяакчы,
өжээн негекчизи Бурган, чырып көстүп келем!
- 2 Чер-делегейниң Шийткөкчизи, туруп келем,
улуургак улуска чогуур кеземчени онааштырып көрөм.
- 3 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр
бузуттуг улус өөрүп-байырлаарыл, чежеге дээр?!
4 Олар бардам сөстөр эдип, аажок турлар,
бузут үүлгедикчилери шупту мактанып турлар;
- 5 Сээң чонуңну бастып турлар, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң өңчүн болур улусту дарлап турлар.
- 6 Дулгуяк херээженни база өскээртен келген кижини өлүрүп,
өскүс-чавыс улусту чок кылып турлар.
- 7 «Дээрги-Чаяакчы көрбөс-тир ийин,
Израильдин Бурганы билбөс-тир ийин» – дижирлер-дир.
- 8 Чон аразында бүдүүлүк улус, угаан киринер!
Мелегей улус, кажан орталаныр силер?!
9 Бисти кулактыг кылып каан Бурган дыңнаvas деп бе,
карак чаяап берген Бурган көрбөс деп бе?
- 10-11 Чоннарны эдип-чазап турар Бурган
оларга кеземче онааштырбас деп бе?
Киж амытанны билгилерге өөредип турар Дээрги-Чаяакчы
улустуң бодалдарын билир, олар – хей-бус дээрзин билир!
- 12 Дээрги-Чаяакчы, Сээң эдип-чазап турарың,
дүрүм-хоойлуңга өөредип турарың киж амыр-чыргалдыг.
- 13 Бузуттуг хейге оңгар кастыңгыжеге чедир,
Сен ол кижиге айыыл-халап үезинде
сагыш амыр боорун хайырлаар деп турар-дыр сен.
- 14 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонундан ойталаvas,
Бодунуң өңчүзү болур улусту каапкаш барбас!
- 15 Шийткел база катап чөптүг чорукка үндезилеттинер,
мөзүзү эки бүгү улус ону эдерер.
- 16 Кым мен дээш бак сагыштыг улуска удур туржурул?
Кым менээ болчуп, бузут үүлгедикчилеринге удур туржурул?
- 17 Дээрги-Чаяакчы менээ дузалаван болза,
алды ораннын шыпшыңынче бада бээр чыгы турсан мен.
«Будум тендиш деп тур!» – деп турган үемде,
18 Сээң энередин менээ чөлөнгиш бооп турду, Дээрги-Чаяакчы.
- 19 Ишти-хөңнүмдө дүвүрөл көвүдээн тудум,
Сээң аргалалың сеткилимни сергедип чор.
- 20 Дүрүм-хоойлуну ажыглап, улуска бак чүве кылып,
оларны узуткап чоруур чагырыкчылар
Сээң-биле чаңгыс эп-сеткилдиг болур бе?
- 21 Олар бөлүглешкеш, чөптүг-шынныг кижиге халдап,
кем-буруу чок улусту өлүрүп шиидип турар-дыр.

93:1 Ы. х. к. 32:35, 43; Иса. 35:4 || Ы. х. к. 33:2; Ыд. ыр. 49:2 93:2 Иса. 33:10 93:3 Ажыл. 6:10
93:5 Иса. 3:15 93:6 Иса. 10:2 93:7 Иов 22:13; Соф. 1:12; Мал. 3:14 93:9 У. ч. 20:12 93:10-11 Иов 7:16;
Ыд. ыр. 38:6; Эккл. 1:2; 1 Кор. 3:20 93:12 Иов 5:17; У. ч. 3:11-12 93:14 1 Хаан. 12:22; Рим. 11:2
93:17 Ыд. ыр. 123:1-3 93:21 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; Иса. 5:23

- 22 Ынчалзажок Дээрги-Чаяакчы – мээң быжыг шивээм,
Бурганым – мээң хоргадаар хаям.
23 Ол бузуттугларга кем-буруузу дээш кеземче көргүзөр,
оларны багы дээш узуткап каар.
Дээрги-Чаяакчы – Бурганывыс оларны чок кылып каар.

94

- 1 Барып, Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг ырлап берээл,
камгалал бээр Хаявысты ыткыр алгап ырлаал!
2 Алдаржыдып ырлавышаан, Ооң мурнунга чеде берээл,
ырыларывыска Ону алгап ырлаал!
3 Дээрги-Чаяакчы – өндүр улуг Бурган,
бүгү бурганнарны чагырар өндүр улуг Хаан болгай.
4 Черниң ханызы-даа, дагларның баштары-даа Ооң холунда.
5 Далай-даа Ооңуу болур, ону Ол чаяаган,
кургаг черни-даа Ооң холдары бодараткан.
- 6 Барып, Дээрги-Чаяакчының –
бистин Чаяакчывыстың мурнунга сөгүрүп, мөгөйээли,
дискек кырынга олураалы.
7 Ол – бистиң Бурганывыс-тыр,
а бис – Ооң коданында чон бис,
Ооң карактааны хойлар бис.

Бөгүн Бурганның мынча дээн үнүн дыңнап каан болзунарза:

- 8 «Меривага дег, ол хүнде ээн кургаг ховуда Массага дег,
чүректериңер дашталдырбанар*.
9 Ынчан аңаа силерниң ада-өгбөнер Мээң кылган
ажыл-херектеримни көргөш-даа, Мени шенеп турган.
10 Дөргөн чыл дургузунда ол улус Мээң хөңнүмге дээп кээрге:
„Бо дээрге чүректери будалып чоруур,
Мээң оруктарымны билип албаан чон-дур“ – дээш,
11 килендей берип: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче
кирбес“ – деп даңгыраглаан мен».

(1 Чыл. 16:23-33)

95

- 1 Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап бериңер;
бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!
2 Дээрги-Чаяакчыга ырлап бериңер, Ооң адын алгап-йөрөөңер,
хүннүң-не Ооң камгалалын медээленер.
3 Шупту чоннарга – Ооң алдарын, бүгү аймактарга –
Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин чугаалап чедиңер.
- 4 Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг база макталга төлептиг,
өске бурганнардан артык коргунчуг болгай.
5 Өске чоннарның бурганнары шупту хоозун дүрзүлөр-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни чаяаган болгай.
6 Чайынналчак мактал-хүндү – Ооң мурнунда,
күчү-күш болгаш каас-чараш чорук – Ооң ыдыктыг өргээзинде.

* 94:8 Мерива, Масса – ээн кургаг ховуга еврейлерниң Бурганга удурланып турган черлери (Хост. 17:1-7; Сан. 20:1-13 көр).

93:22 Бд. ыр. 17:3 94:1 Ы. х. к. 32:15; Бд. ыр. 88:27 94:3 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5;
Бд. ыр. 85:8; 134:5 94:5 Э. д. 1:9-10 94:6 2 Чыл. 6:13; Дан. 6:10 94:7 Бд. ыр. 73:1; Иез. 34:31;
Зах. 9:16 || Евр. 3:7-11 94:11 Сан. 14:22-23; Ы. х. к. 1:35; 12:9; Иез. 20:15 95:1 Бд. ыр. 32:3;
Иса. 42:10 95:2 Бд. ыр. 99:4 95:3 Бд. ыр. 9:2 95:4 2 Хаан. 22:4; Бд. ыр. 17:4; 144:3 || Хост. 18:11
95:5 Иса. 44:24; Иер. 10:12

- 7 Чоннарның аймактары, Дээрги-Чаяакчыны мактаңар,
Ооң алдары биле күчү-күжүн мактаңар;
- 8 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алгаңар,
өргүлдеринер ап алгаш,
Ооң өргээзиниң шөлүнче кирип келиңер.
- 9 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинге турда,
Анаа мөгейиңер.
Бүгү чер-делегей, Ооң мурнунга коргуп сириле!
- 10 Чоннарга дамчыдып чугаалаңар: Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Ол өртемчейни быжыг үндезинде тургузуп каан — тендиш дивес-тир.
Чоннарны Ол чөптүү-биле шиидер-дир.
- 11 Дээрлер өөрүп-хөглезин, чер-делегей өөрүп-байырлазын;
далай болгаш ону долуп чурттааннар шимээргең докулзун!
- 12 Хову-шөлдөр болгаш ында амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн,
арга-эзимде шупту ыяштар өөрүп ырлашсын!
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга олар өөрүзүн,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш кел чыдар болгай.
Ол өртемчейни Бодунуң чөптүү-биле,
бүгү чоннарны — алыс шынны-биле шиидер-дир.

96

- 1 Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Чер-делегей өөрүзүн, эндерик ортулуктар хөглезин!
- 2 Дээрги-Чаяакчыны сырый кара булут бүргей ап турар;
чөптүг чорук биле шын шииткел — Ооң дүжүлгезиниң үндезини.
- 3 Долгандыр турар дайзыннарны өрттендир чиртпишаан,
Ооң мурнунда от хып бар чыдар.
- 4 Ооң чанныктары өртемчейни чырыдар,
чер-делегей ону көргөш, сүрээдеп сирилээр.
- 5 Даглар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга —
бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызының мурнунга —
чук ышкаш эстип тур.
- 6 Дээрлер Ооң чөптүүн медээлеп тур,
бүгү чоннар Ооң өндүр чырыын көрүп тур.
- 7 Дүрзү-бурганнарга мөгейген, хоозун дүрзүлөр-биле мактанган
бүгү улус бак атка кирер.
Бүгү бурганнар, Анаа мөгейиңер!
- 8 Сээң шиитпирлеринни дыннааш, Сион өөрүп-байырлап тур,
Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп-хөглеп тур,
Дээрги-Чаяакчы.
- 9 Сен бүгү чер-делегейниң кырында өрү көдүрткен-дир сен,
бүгү бурганнардан бедий берген-дир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 10 Дээрги-Чаяакчыга ынак улус,
бузутка хөңнүңөр чок болунар!
Ол Бодунга бердинген улустуң амы-тынын камгалаар,
оларны бак улустуң холундан адырар.

95:7 Бд. ыр. 28:1 95:9 Бд. ыр. 113:7 95:10 Бд. ыр. 92:1; 96:1; 98:1 95:11 Иса. 44:23; 49:13 ||
Бд. ыр. 97:7 95:13 Бд. ыр. 9:9 96:1 Бд. ыр. 92:1; 95:10; 98:1 96:2 Хост. 19:9; 20:21; Бд. ыр. 17:12 ||
Бд. ыр. 88:15 96:3 Бд. ыр. 20:10 96:4 Бд. ыр. 76:19 96:5 Ис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 4:14; 6:5 ||
Бд. ыр. 67:3; Мих. 1:4; Наум 1:5 96:6 Бд. ыр. 18:2; 49:6 96:7 Иса. 42:17; Иер. 10:14 || Евр. 1:6
96:8 Бд. ыр. 47:12 96:9 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5; Бд. ыр. 85:8 96:10 У. ч. 8:13; Ам. 5:15; Рим. 12:9 ||
Бд. ыр. 30:24; 36:28

- 11 Чөптүг-шынныг кижиге — чырык чырыыр,
мөзүзү эки кижиге — өөрүп-хөглээр.
12 Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүнер,
Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар!

97

- ¹ *Мизмор-ыры.*
Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап бериңер;
Ол кайгамчык чүүлдерни боттандырган болгай,
Ооң ыдыктыг күчү-күштүг жолу Аңаа тиилелгени эккелди.
2 Дээрги-Чаяакчы Бодунун тиилелгезин көргүстү,
Бодунун чөптүүн, өске чоннар көрүп турда, ажыгты.
3 Ол Бодунун израиль чонунга
шынчызы биле энерелин бодап келди.
Чер-делегейниң кайы-даа ужу-кыдыы
Бурганывыстың тиилелгезин* көрүп кагды.
4 Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла,
өөрүп-хөглөп, байырлап ырла!
5 Ырыны чадаганга үдөп ойнавышаан,
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаңар!
6 Хаанывыс болур Дээрги-Чаяакчының мурнунга
тубалар биле эдискилер этсип, өөрүп-байырлаңар!
7 Далай болгаш ону долуп чурттааннар,
чер-делегей болгаш ында амыдыраан
бүгү чүвө шимээргеп доюлзун.
8 Хемнер адыштарын часказын;
даглар хары угда өөрүп-байырлазын!
9 Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга өөрүп-байырлазын,
чер-делегейни шиидер дээш, Ол кел чыдар болгай.
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни — чөптүү-биле,
чоннарны — шынга дүүштүр шиидер.

98

- ¹ Дээрги-Чаяакчы хааннап турар,
бүгү чоннар сүрээдеп сирилезин!
Ол херувимнер* кырында саадаан-дыр;
бүгү чер-делегей шимчеп сирилезин!
2 Дээрги-Чаяакчы Сион дагга өндүр бедик,
бүгү чоннарның кырында Ол өрү көдүрткен!
3 Сээң өндүр улуг болгаш сүрээденчиг адыңны олар алдаржытсын;
ол ат ыдыктыг болгай.
4 Күчүлүг Хаан чөптүг чорукка ынак.
Сен чөптүг чорукту доктаадып кагдын,
шынчы чорукту Израильге эккеп бердиң.
5 Дээрги-Чаяакчыны — Бурганывысты алгап-мактаңар;
Ооң буттарын салыр черинге* мөгейиңер,
ол чер ыдыктыг болгай!

* 97:3 Азы: «Бурганывыстан кээр камгалалды». * 98:1 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувим дүрүдлеринин кырында, Бодунун дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткен чуузада олурар дээни ол. * 98:5 Буттарын салыр чер — израиль чер, Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

96:11 Бд. ыр. 26:1; 111:4; У. ч. 4:18; Мих. 7:8 96:12 Бд. ыр. 31:11 97:1 Бд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 || Иса. 59:16 97:3 Иса. 52:10 97:4 Бд. ыр. 65:1; 99:1 97:6 Сан. 10:10 97:7 Бд. ыр. 95:11 97:8 Иса. 55:12 97:9 Бд. ыр. 95:13; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Иоил 3:12 98:1 Бд. ыр. 92:1; 95:10; 96:1 || Бд. ыр. 79:2 98:2 Бд. ыр. 112:4 98:4 Бд. ыр. 10:7

- 6 Моисей биле Аарон Бурганның бараалгакчылары тургаш,
а Самуил Ооң адын кыйгырган улустун бирээзи тургаш,
Аңаа мөргүп, Ону кыйгырып турганнар,
ынчан Дээрги-Чаяакчы оларга харыылаан.
- 7 Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразындан олар-биле чугаалашкан,
а олар Ооң чагыгларын болгаш
Ооң берген дүрүм-хоойлузун сагып турганнар.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, Сен оларга харыынны бердин!
Оларны өршээп шыдаар,
үүлгедиглери дээш кезедир Бурган болдун.
- 9 Дээрги-Чаяакчыны – Бурганывысты кымдан арттыр мактаңар,
Ооң ыдыктыг даанга мөгөйиңер,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс ыдыктыг болгай.

99 ¹ *Өөрүп четтиришишкинниң мизмор-ырызы.*
Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!

- 2 Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг мөгөйиңер,
Ооң мурнунче Ону алгап ырлап барыңар!
- 3 Дээрги-Чаяакчы – Бурган дээрзин билип алыңар,
Ол бисти чаяап каан, Аңаа хамааржыр бис,
Ооң чону болгаш Ооң коданынын хойлары бис.
- 4 Ооң эжик-хаалгазынче – өөрүп четтирип,
Ооң өргээзинче – алгап-мактап кириңер.
Ону мактаңар, Ооң адын алгап-йөрөөңер!
- 5 Дээрги-Чаяакчы ачылыг-дыр,
Ооң энерели – кезээ шагда үстүп төнмөс-тир;
Ооң шынчы чоруу – салгалдан салгал дамчып артар.

100 ¹ *Давидтин. Мизмор-ыры.*
Энерел биле чөптүг шииткелди ырлаар мен,
Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ ырлап бээр мен.

- 2 Кем-буруу чок орукту бодап чор мен: аңаа кажан чеде бээр мен?
Оран-савамда бодумну арыг чүректиг алдынып чор мен.
- 3 Кандыг-даа дүржөк чорукту
мен көрүп турумда кылырын чөпшээревес мен,
кемниг херектерни көөр хөңнүм чок – олар меңээ чыпшынмас.
- 4 Улуургак чүректи бодумдан ырадыр мен,
кара сагыш ишти-хөңнүмге турбас.
- 5 Өске кижини бүдүү нүгүлдээр хейни узуткап каар мен;
турамык көрүштүг, улуургак кижиден хөңнүм калыр.
- 6 Карактарым чер-делегейде бүзүрелдиг улусче көрүнгөн –
олар мээң чанымга олурар эргелиг;
кем-буруу чок орук-биле бар чыдар киж
меңээ бараан болур.
- 7 Мээң оран-савамга кара сагыштыг киж чурттап шыдавас,
мээң мурнумга мегечи киж артып каап шыдавас.

98:6 Хост. 32:11-14; Сан. 16:48; 1 Хаан. 7:9-10 98:7 Хост. 33:9 98:8 Сан. 14:20; 20:12 98:9 Бд. ыр. 2:6
99:1 Бд. ыр. 65:1; 97:4 99:3 3 Хаан. 18:39 || Бд. ыр. 73:1; Иез. 34:31; Зах. 9:16 99:4 Бд. ыр. 95:2
99:5 Бд. ыр. 105:1 100:1 Бд. ыр. 88:2 100:2 Бд. ыр. 118:1 || 3 Хаан. 9:4 100:5 Хост. 20:16; У. ч. 19:5 ||
У. ч. 6:17; 30:13

- 8 Эртөнний-не чуртумнуң буруулуг улузун узуткап эгелээр мен —
Дээрги-Чаяакчының хоорайында
шупту бузут үүлгедикчилерин
дазылындан тура тыртып, узуткаар мен.

101 ¹ *Харыксырай бергеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодунуң хомудалын чу-
даалап турар түрегдээн кижиниң мөргүлү.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыннап көрөм,
дуза дилээн кыйгым Сенээ четсин.
- 3 Айыыл-халап хүнүндө менден хая көрүнмейн,
кулааны менче эктирип, кыйгырган хүнүмдө дүргөн харыылап
көрөм.
- 4 Амыдыралым ыш дег эстип читти,
сөөктерим одагда оттуг кезек дег өрттенип калды.
- 5 Чүрээм оът-сиген дег саза бастырып, кадып калды,
аыш-чем чиир безин хөңнүм чок апарды.
- 6 Човууртап тур мен, сөөктерим эът-кежимге чыпшына берди.
- 7 Ээн куруг черлерде куш-биле дөмей апардым,
бузундуларда чурттаан үгү дег болу бердим.
- 8 Уйгум келбестеп, сери кырында
чааскаанзыргай бора-хөкпеш дег орар-дыр мен.
- 9 Дайзыннарарым хүннү бадыр мени бак сөглээр-дир,
мени кочулаан улус мээн адым-биле карганыр-дыр.
- 10 Хүлдү аыш-чем кылдыр чип,
суксунумга карак чажын холуп келдим.
- 11 Сээң килеңнеп хорадаанындан ынчалдыр болганы ол —
Сен мени өрү көдүргөш, дүжүр октаптың.
- 12 Назыным хөлөгө дег чидип бар чыдыр,
оът-сиген ышкаш када бердим.
- 13 А Сен, Дээрги-Чаяакчы,
дүжүлгөңгө кезээ-мөңгөдө саадаар сен,
улус Сени салгалдан салгал дамчып сактып чоруур.
- 14 Сен туруп келгеш, Сионга ээ-хайгыралыгыңны көргүзөр сен —
ону өршээр үе келген-дир, ындыг үе-шаг ол-дур.
- 15 Сээң чалчаларыңга Сионнуң даштары эргим болгай,
ооң довураа дээш безин хараадап турарлар болгай.
- 16 Ол үедө бүгү чоннар Дээрги-Чаяакчының адын,
чер-делегейниң шупту хааннары алдарлыг Сени аажок хүндүлээр-дир.
- 17 Дээрги-Чаяакчы Сионну катап тургузар,
Ооң өндүр чырыы чайынналып көстүп кээр.
- 18 Чаржынчыг түрөңги улустуң мөргүлүн Ол хүлээп аар,
оларның чалынганын тоовайн барбас.
- 19 Ол бүгүнүң дугайында улус келир салгалга бижип, арттырып каар,
ынчан Дээрги-Чаяакчының чаяап каар чону Ону алгап-мактаар.
- 20 Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы
Бодунун ыдыктыг кудайындан черже көргөн,
дээрлерден черже хайгаарып көргөн.

100:8 Бд. ыр. 74:11 101:1 Бд. ыр. 141:2 101:4 Бд. ыр. 36:20 || Иов 30:30; БЫ. 1:13 101:5 Бд. ыр. 36:2 ||
Иов 33:20; Бд. ыр. 106:18 101:7 Соф. 2:14 101:9 Иса. 65:15; Иер. 29:22 101:10 Бд. ыр. 41:4; 79:6
101:12 1 Чыл. 29:15; Иов 8:9; 14:2; Бд. ыр. 108:23; 143:4 101:13 Бд. ыр. 9:8; БЫ. 5:19 || Бд. ыр. 134:13
101:14 Сан. 10:35; Иса. 33:10 || Иер. 29:20; Дан. 9:2 101:15 Неем. 4:2 101:16 3 Хаан. 8:41
101:17 Иса. 60:1 101:19 Бд. ыр. 21:31; 77:6 101:20 Э. д. 11:5; БИ. х. к. 26:15; Бд. ыр. 13:2

- 21 Ол хоругдаткан кижиниң човуурун дыңнап каарын,
өлүр четкен улусту хостаарын күзээн.
- 122-23 Ынчан чоннар биле күрүнелер
Дээрги-Чаяакчыга бараан болур дээш шупту чыгылып кээп,
Сионга Дээрги-Чаяакчының адын алгаар,
Иерусалимге Ону мактаар.
- 24 Ол мээң күжүмнү орук ара төндүрдү, назынымны кыскалатты.
- 25 Мен ынчан: «Бурганым, назыным орту чедип чорда,
мени алгаш барбайн көрөм» — дидим.
- А Сен мөңгө чурттаар сен.
- 26 Үе-дүптө чер-делегейни үндезилеп тургустун,
дээрлер база Сээң холуннун чаялгазы.
- 27 Чер биле дээр чиде-даа бээрге, Сен артып каар сен,
олар шупту хеп ышкаш элөп каар;
оларны Сен тон ышкаш солуп кааптарыңга,
солуттунуп, чиде бээрлер.
- 28 А Сен бисеги хевээр сен, Сээң назының төнчү чок.
- 29 Сээң чалчаларыңның ажы-төлү
бо черге амыдырап артар, оларның үре-салгалы
Сээң хайгааралың адаанга бут кырынга быгжы турар.

102

¹ Давидтии.

- Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин,
бүгү ишти-хөңнүм Ооң ыдыктыг адын алгап-йөрээзин!
- 2 Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин,
Ооң хайырлаан хамык ачы-буянын утпазын!
- 3 Ол мээң шупту кем-буруумну өршээр,
хамык аарыымны экиртир;
4 амы-тынымны өлүмден адырар,
энерел болгаш ээ-хайыразы-биле мени бүргээр;
5 амыдыралымны ачы-буян-биле долдурап;
эзириң чалгын-чүглери дег, чалы назыным чаартынып, эглип кээр.
- 6 Дээрги-Чаяакчы бүгү базындырган улуска
чөптүг чорук биле шын шийткелди көргүзөр.
7 Ол Бодунун оруктарын Моисейге,
ажыл-херектерин — израиль чонга көргүскен.
- 8 Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес,
кээргээчел, ээ көрнүүчел база элбек энерелдиг;
9 Ол бисти үзүк-соксаал чок буруудатпас,
кезээ-мөңгөдө хорадавас.
- 10 Ол биске кем-буруувус ёзугаар хамаарылга көргүспеди,
бисти бачыттарывыс ёзугаар кезетпеди.
- 11 Чүгө дээрге дээрниң черден бедии дег,
Ооң енерели Оон коргар улуска өндүр бедик;
12 чөөн чүктүн барыын чүктен ырак турары дег,
бузуттарывысты Ол бистен ырадып каапты;
13 ачазының оолдарыңга ээ-хайыралы дег,
Дээрги-Чаяакчы Оон коргар улуска ээ-хайыралыг.

101:21 Бд. ыр. 78:11 101:22-23 Бд. ыр. 67:33 101:25 Авв. 1:12 101:26 1 Хаан. 2:8 101:27 Иса. 51:6 ||
Ажыд. 20:11 101:28 Иов 36:26; Мал. 3:6; Евр. 1:10-12; 13:8 101:29 Бд. ыр. 68:37; 111:2
102:1 Бд. ыр. 103:1; 145:1 102:3 Хост. 15:26; 34:7 102:4 Бд. ыр. 5:13 102:5 Иса. 40:31 102:8 Хост. 34:6
102:9 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Был. 3:31; Мих. 7:18 102:10 Эзра 9:13; Иез. 20:44 102:11 Бд. ыр. 35:6;
Иса. 55:9 102:12 Иса. 43:25 102:13 Мал. 3:17

- 14 Ол бистин чүден бүткенивисти билир,
 доврактан тывылганывысты бодап чоруур.
 15 Кижиниң назыны оыт-сиген дег: шөлде чечек дег частып кээр,
 16 а салгын-хат эстедир хадып эртерге, ол чиде бээр,
 ооң турган чери ону ам танывайн баар.
 17 А Дээрги-Чаяакчының энерели Оон коргар улуска
 үе-дүптөн эгелээш, кезээ-мөңгеде артып каар;
 18 Ооң чагыг-керээзин сагып, айтышкыннарын күүседирин
 утпайн чоруур улустуң үре-салгалынга Ол чөптүүн көргүзөр.
 19 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дүжүлгезин
 дээрлерде тургузуп алган,
 Ооң чагыргазы бүгү чүүлдү башкарып турар.
 20 Дээрги-Чаяакчының төлээлери –
 Ооң сөзүн сагып, айтышкынын тооп дыннаар
 күш-шыдалдыг дайынчылар, Ону алгап-йөрээнер!
 21 Дээрги-Чаяакчының шупту аг-шерии –
 Ооң күзөл-соруун күүседип турар чалчалар, Ону алгап-йөрээнер!
 22 Дээрги-Чаяакчының хамык чаяалгазы
 Аңаа чагырткан бүгү черлерге Ону алгап-йөрээнер!
 Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин!

103

- 1 Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин!
 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, канчаар-даа аажок өндүр улуг сен,
 чайынналчак мактал-хүндү – кеткен хевинч ол-дур.
 2 Чырык-биле, тон-биле дег, шыптынып алган сен,
 дээрни, чадырның сери-шывыын дег, чада салган сен.
 3 Дээрниң сугларының кырынга үстүкү ордунну тудуп алган сен,
 бодунуң чуузаңга дег, булуттарга олурупкаш,
 чалгынның хатты хөлге кылгаш, халдып турар сен.
 4 Хаттардан – Бодунуң төлээлеринни,
 чалбышталган оттан –
 Бодунуң бараан болукчуларыңны кылып каан сен*.
 5 Сен чер-делегейни быжыг үндезинге тургузуп кагдың,
 ол кажан-даа божаңнапас.
 6 Ону дүп чок далай-биле, тон-биле дег, шуглап каан турган сен,
 суг дагларны шыпкан турган.
 7 Суглар Сээң чемелээн сөзүндөн дезип маңнап,
 Сээң динмирээн үнүндөн хоюп ыңай бооп турган.
 8 Дагларже үнүп, шынааларже бадып,
 Сээң оларга айтып бергениң черже агып турган*.
 9 Сен сугларның ажыр акпас кызыгаарын тургузуп кагдың,
 олар ам черни хөмө агар дээш дедир ээп шыдапас.
 10 Сен дамырактарны шынааларже аксып бадырыптын;
 суглар дагларның аразында агып бадып,
 11 шөлдерде шупту аң-менге суксун болду,

* 103:4 Азы: «Бодунуң төлээлеринни – хаттар кылып каан сен, а бараан болукчуларыңны – оттуң чалбыштары кылып каан сен». * 103:8 Азы: «Сээң оларны туруун дээниң черлерге даглар бедип, шынаалар чавызап турган».

102:14 Э. д. 2:7 102:15 Иов 14:11; Бд. ыр. 89:6 102:16 Иов 7:10; 24:24; Бд. ыр. 36:10
 102:17 Бд. ыр. 24:6 102:18 Хост. 20:6; Бл. х. к. 7:9 102:19 Бд. ыр. 10:4; 92:2 102:20 Бд. ыр. 148:2
 103:1 Бд. ыр. 102:1 || 2 Хаан. 7:22 || Бд. ыр. 92:1 103:2 Иов 9:8; Иер. 10:12; 51:15 103:3 Ам. 9:6 ||
 Бд. ыр. 17:11 103:4 Зах. 6:5 || Иез. 1:13 || Евр. 1:7 103:5 1 Хаан. 2:8; Бд. ыр. 23:2; У. ч. 8:29 ||
 Бд. ыр. 118:90; Экл. 1:4 103:7 Иов 26:11; Бд. ыр. 17:16; Бд. ыр. 106:29; Иса. 50:2 103:9 Э. д. 1:9;
 Иов 38:8-11; Бд. ыр. 32:7; Иер. 5:22

- черлик элчигеннер суксунун хандырып ап тур.
 12 Суг кыдыында дээрнин куштары чурттай берген,
 будук-бүрү аразында эдип олурлар.
- 13 Үстүкү ордундан дагларны суггарып тур сен,
 Сээң ажыл-херээңниң үре-түңнели-биле чер-делегей тодуп тур.
- 14 Мал-маганга оыт-сигенни,
 кижилерге болбаазырадыр үнүш-дүжүттү өстүрүп:
 оларнын чиир аыш-чемин черден уштуп берип тур сен.
- 15 Кижиниң сеткил-хөңнүн хөгледир араганы,
 арнын кылаңнадыптар олива үзүн,
 шаг-шинээн быжыглаар тарааны берип тур сен.
- 16 Дээрги-Чаяакчының ыяштары –
 Ооң олуртуп кааны Ливан пөштериниң суксуну ханып тур,
 17 оларга кушкаштар уялар тудуп аар;
 шивилерге аист куштар уяланыр,
 18 бедик дагларга те-чунма турумчуур,
 хая-даштарга сарлык-дегелер* хоргадаар.
- 19 Дээрги-Чаяакчы үени тодарадыр дээш айны чаяап каан,
 хүн бодунуң ажар өйүн билир кылып каан.
 20 Сен дүмбей караңгыны чаттылдыр салыптарыңга,
 дүн дүжүп кээр –
 ол өйде арга-эзимниң аң-меңи чимзенип чоруур,
 21 арзылаңнар олча дилеп, ырланып, Бургандан аыш-чем дилээр.
 22 Хүн үнүп кээрге, аң-мең ээп чанып,
 үңгүрлеринге, ижээннеринге чыткылап аар.
 23 Кижини амытан ынчан кежээге чедир
 ажилдаар дээш үнүп келгеш, орайга чедир иженир.
- 24 Дээрги-Чаяакчы,
 Сээң ажыл-херектериниң хөй деп чүвезин!
 Бүгү чүүлдерни мерген угааның-биле чаяап каан сен,
 олар чер-делегейни дола берген!
 25 А бо болза өндүр делгем далай-дыр.
 Мында эмге-тикчок улуг-биче далай амытаннары бар,
 26 корабльдар эжиндирип турар;
 мында аңаа эштип ойназын дээш
 чаяап кааның левиафан* бар.
- 27 Ол амытаннар шупту
 «Аыш-чемни чогуур үезинде бээр боор» деп, Сеңээ идегеп турар.
 28 Оларга бээриңге, чыып аарлар,
 холунну ажыда сунарыңга, ачы-буян-биле пөгүп тодарлар.
 29 Олардан хая көрнүр болзуңза, корга бээрлер,
 амы-тынын үзүп каарыңга, чок апарып,
 тывылган довураанче дедир кире бээрлер.

* 103:18 Сарлык-дегелер – еврей дылда «шафан» дээр үүрмек хээкчилер (Лев. 11:5; У. ч. 30:26 көр).

* 103:26 Левиафан – хананей мифологияда сугда чурттап турар күчүтөн моос азы улу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Бд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1 көр).

103:14 Ы. х. к. 11:14-15; Бд. ыр. 146:8-9 103:15 Башт. 9:13; У. ч. 31:6; Эккл. 10:19 || Аж.-ч. 14:17
 103:18 Иов 39:1 103:19 Э. д. 1:14 || Бд. ыр. 73:16; Иер. 33:25 103:20 Иса. 45:7 103:21 Иов 38:39;
 Иоил 1:20 103:22 Иов 37:8 103:24 У. ч. 3:19 103:27 Бд. ыр. 135:25 103:28 Бд. ыр. 144:16
 103:29 Э. д. 3:19; Иов 34:15; Бд. ыр. 89:4; 145:4; Эккл. 3:20; 12:7

- 30 Бодунун тыныжынны
оларга тындырыптарыңга, чаяаттына бээрлер,
Сен чер-делегейни ынчалдыр чаартып турар сен.
- 31 Дээрги-Чаяакчынын алдары кезээ-мөңгедө турзун.
Ол Бодунун чаяалгалары дээш өөрүзүн.
- 32 Черже Ол көрүптери билек, чер сирилей бээр,
дагларга дээптери билек, олар ышталы бээр.
- 33 Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлайын,
чурттап чорааш, Бурганымны мактап ырлайын.
- 34 Мээң сөстөрүм Аңаа таарымчалыг болзун;
Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөглээн.
- 35 А бачыгтыг улус чырык чер кырындан арлып чиде берзин,
бузуттуг улус моон сонгаар турбазын.
Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин!
Аллилуйя!

(1 Чыл. 16:8-22)

- 104** 1 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,
Ооң адын адап, мактанаар,
өске чоннарга Ооң ажил-херектерин медээлеңер;
2 Ону алгап ырлаңар, Аңаа ырлап беринер;
Ооң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин чугаалап беринер.
3 Ооң ыдыктыг ады дээш чоргааранар;
Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустун
сеткил-сагыжы өөрүп-хөглезин.
4 Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдеринер,
Ооң-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүңер.
- 5-6 Дээрги-Чаяакчының чалчазы Авраамның үре-салгалы,
Иаковтуң салгалы, Бурганның шилип алган улузу!
Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин, Ооң көскү демдектерин,
Ооң аксындан үнгөн шын шииткелдерин сактып чоруңар.
7 Ол дээрге бистиң Бурганывыс, Дээрги-Чаяакчы-дыр:
бүгү чер-делегейде Ооң шын шииткелдери бар.
- 8 Ол Бодунун берген чагыг-керээзин –
чоннун муңгу салгалыңга чедир
чагаан сөзүн кезээ-мөңгедө утпас.
9 Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунун дангыраан берген.
10 Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңгө чагыг-керээ кылдыр быжыглаан:
11 «Сеңээ өңчү кылдыр ханаан черни бээр мен».
- 12 Өгбелеривис аажок эвээш санныг, көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээртен келген улус турда,
13 олар бир чондан өске чонче, бир күрүнеден
өске аймактың күрүнезинче көжүп чоруп турда,
14 Бурган оларны дарлаар арганы кымга-даа бербейн,
хааннарны олар дээш чемелеп:

103:30 Иов 33:4 103:31 Бд. ыр. 71:17 103:32 Бд. ыр. 143:5 103:33 Бд. ыр. 62:5; 145:2

104:1 Иса. 12:4 104:2 Иер. 21:2 104:4 Бд. ыр. 23:6; 26:8 104:5-6 Бд. ыр. 76:12-13 104:7 Иса. 26:9

104:8 Ы. х. к. 7:9 || Лев. 26:42 104:9 Э. д. 17:2; 26:3 104:11 Э. д. 35:11-12 104:12 Ы. х. к. 7:7; 26:5

104:14 Э. д. 12:17; 20:3

- 15 «Мээң шилип алган улузумга дегбөнер,
Мээң медээчилеримге багай чүве кылбанар!» – деп турган.
- 16 Дээрги-Чаяакчы чер кырынче ашты бадырып,
тараалыг бүгү үнүштү узуткап каан.
- 17 Ол Египетче бир кижини өгбелеривисти мурнай чорудупкан:
Иосифти кул кылдыр саттырыпкан.
- 18 Иосифтин буттарын кинчилер бектеп,
демир дөнгү ооң мойнун боой кызып алган –
- 19 Иосифтин баш удур чугаалаан сөзү боттанмааже, ындыг турган.
Дээрги-Чаяакчының сөзү Иосифти ынчалдыр шензэн.
- 20 Фараон Иосифти эккелдирип алган, чоннарның чагырыкчызы
ооң кинчи-бегин адыртып, хостааш,
- 21 бодунуң ордузунун дээргизи кылдыр база
бодунуң эдилээн бүгү байлаан
аайлап-башкарар кижини кылдыр томуйлап каан.
- 22 Иосиф ынчан хаанның дүжүметтерин
бодунуң туралааны-биле башкарып*,
баштыңнарны мерген угаанга өөредип турган.
- 23 Израиль ынчан Египетке чедип келген,
Иаков Хаамның черинге* көжүп келген турган.
- 24 Бурган Бодунуң чонун эндере өстүрүп-көвүдеткеш,
ооң дайзыннарından артык күштүг кылып каан.
- 25 Бурган ол дайзыннарның чүректерин
Ооң чонун көөр хөннү чок кылып каарга,
олар Ооң чалчаларынга удур кара сагышты бодаар апарган.
- 26 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчазы Моисей биле
шилип алган кижизи Ааронну айбылап чорудупкан.
- 27 Олар Хаамның* чериниң чурттакчыларының аразынга
Ооң сөстөрүн ёзугаар
көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни көргүскен.
- 28 Ол дүмбей караңгыны чорудуп, чер кырын караңгыладыпкан,
Ооң сөзүнге кым-даа удурланып шыдаваан.
- 29 Дээрги-Чаяакчы дайзыннарның суун ханче хуулдуруп,
оларның балык-байлаңын кырып каапкан.
- 30 Оларның черинге, хааннарның ордузунга безин
бөзүр-пагалар имиңейни берген.
- 31 Ооң чугаалаан сөзү-биле оларның черин бир кылдыр
ызырар сээктер, хүлчүктер үглей ужуп келген.
- 32 Дээрги-Чаяакчы чаъс орнунга долуну чагдырып,
оларның чуртунче чаңныктарын дүжүргөн;
- 33 оларның виноградын, фи́га чимистерин дүжүр шаап,
ээлээн девискээринде ыяштарның шуптузун сыйып каапкан.
- 34 Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү-биле
сан-туң чок мөөң шартылаа болгаш шерги үглей ужуп келгеш,
- 35 оларның черинде бүгү оът-сигенни,

* 104:22 Өске бурунгу сөзүглелде «башкарып» деп эвес, а «сургап» деп сөстү бижээн.

* 104:23, 27 Хаамның чери – Египетти ынча деп турары ол, чүге дээрге Хаамның бир оглу Египеттин үндөзилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 105:22 көр).

104:15 Э. д. 20:7 104:16 Э. д. 41:54 104:17 Э. д. 37:28; 45:5 104:19 Э. д. 37:7; 41:54 104:20 Э. д. 41:14
104:21 Э. д. 41:40 104:23 Э. д. 46:6 104:24 Хост. 1:7; Ы. х. к. 26:5 104:25 Хост. 9:12
104:26 Хост. 3:10; 4:14 104:27 Хост. 7:3; Ыд. ыр. 77:43-51 104:28 Хост. 10:21-23 104:29 Хост. 7:17-24
104:30 Хост. 8:2-14 104:31 Хост. 8:16-24 104:32 Хост. 9:23-25 104:34 Хост. 10:12-15

- шөлдөрүндө үнгөн дүжүттү сыырыпкан.
 36 Дээрги-Чаяакчы оларның черинде дун төл бүрүзүн – оларның эң үнелиг эртинге-байлаан – узуткап каан.
- 37 Бурган израильчилерни ук черден алдын-мөнгүннүг үндүрө берген, оларның аймактарының аразында арай деп калгып чоруур кижиге чок болган.
- 38 Египет чон израильчилерден коргуп-сүртөөн болгаш, оларның чоруй барганы дээш өөрөөн.
- 39 Дээрги-Чаяакчы оларга шывыг кылдыр булутту чада салып берген;
 оруун дүне от-биле чырыдып берип чораан.
- 40 Оларның дилээ-биле Ол матпадактар чорудуп берип, дээрден баткан тараа-биле оларны тоттуруп турган.
- 41 Хаяны хаптарга, суг аттыгып үнүп, ээн кургаг ховуга хем агып бадып эгелөөн.
- 42 Бурган Бодунуң чалказы Авраамга берген ыдыктыг аазаашкынын утпайн чораан болгай.
- 43 Ол Бодунуң чонун, шилип алган улузун Египеттен үндүрүп эккээрге, олар өөрүп-хөглөп турган.
- 44 Оларга өске чоннарның чурттаан черлерин берген, олар өске аймактарның өнчүзүн салгап алган.
- 45 Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чону Ооң айтышкынарнын сагызын,
 Ооң дүрүм-хоойлузун кадагалап арттырзын.
 Аллилуйя!

105

- ¹ Аллилуйя!
 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр,
 Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир.
- ² Дээрги-Чаяакчының күчү-күжүн чугаалап шыдаар,
 Ооң макталга төлөптиг шупту ажыл-херөөн
 медээлеп шыдаар кижиге бар бе?
- ³ Чөптүг чорукту сагып чоруур,
 үргүлчү шын чүве кылып чоруур улус амыр-чыргалдыг.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чонуңче ээ көрнүп тура, мени бодап келем:
 Бодунуң камгалалыңдан меңээ хайырлап көрөм –
- ⁵ Сээң шилип алган улузунуң аас-кежиин көрүп алыйн,
 Сээң чонуңнуң өөрүшкүзү-биле өөрүп-хөглөзүйн,
 Сээң өнчүң болур чон-биле кады чоргаарланып көрөйн.
- ⁶ Ада-өгбевис-даа, бис-даа бачытты үлгеткен-дир бис,
 кем-бурууну, бузутту кылган-дыр бис.
- ⁷ Ада-өгбевис Египетке
 Сээң кайгамчык чүүлдерини угаап билбээң,
 Сээң өндүр улуг энерелиңни уттупкан,
 Кызыл далай чанынга Сеңээ удурланган.

104:36 Хост. 12:29 104:37 Хост. 12:35-36 104:38 Хост. 12:33 104:39 Хост. 13:21-22

104:40 Хост. 16:4, 14-31 104:41 Хост. 17:6; Сан. 20:11 104:42 Э. д. 15:14 104:43 Э. д. 15:1-21

104:44 Ис. 24:13 105:1 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; 20:21; Эзра 3:11; Иер. 33:11 105:3 Бл. ыр. 14:2

105:6 Эзра 9:7; Иер. 3:25 105:7 Хост. 14:11

- 8 Ынчалза-даа Бурган Бодунуң ат-алдарын бодааш,
Бодунун күчү-күжүн көргүзөр дээш, оларны камгалап каан.
- 9 Дээрги-Чаяакчы Кызыл далайга дуjaarга, далай кургап калган;
Ол ада-өгбевисти терең эремернер таварты,
кургаг черлеп дег, эрттире берген;
- 10 оларны көөр хөңнү чок улустуң холундан камгалап,
дайзынның холундан адырып каан.
- 11 Оларның дайзыннарын суг хөме аптарга,
чаңгызы-даа амылыг артпаан.
- 12 Израильчилер Ооң сөстөринге бүзүрөп,
Ону мактап ыражы бергеннер.
- 13 Олар үр болбайн, Ооң ажыл-херектерин уттуштуп,
чагыгларын манап албайн барганнар;
- 14 ээн кургаг ховуга аажок чем чиксей бергеннер,
Бурганны аңаа шенеп турганнар.
- 15 Ол ынчан оларның дилээн күүсеткен,
ындыг-даа болза, оларже арып-дорар аарыг ыдыпкан.
- 16 Олар турлаанга Моисейге база
Дээрги-Чаяакчының ыдыктап кааны Ааронга адааргай бергеннер.
- 17 Чер ойлуп кире бергеш, Дафанны ажырыпкан,
Авиронну бүгү талалакчылары-биле кады хөөп алган.
- 18 Оларның бөлүүнче от өөскүп кыпкаш,
буруулуг улусту чалбыш өргтендир чипкен.
- 19 Израильчилер Хорив дагның чанынга бугажык дүрзүзү
шуткуп кылып алгаш, аңаа мөгейип,
20 боттарының алдарлыг Бурганын
оыт-сиген чиир мал дүрзүзүңге орнапканнар.
- 21 Египетке өндүр улуг үүле-херек кылып турган Бурганны –
боттарының Камгалакчызын уттупканнар.
- 22 Олар Хаамның черинге* – кайгамчык чүүлдер,
Кызыл далай чанынга – коргунчут чүүлдер
кылып турган Бурганны уттупканнар.
- 23 Дээрги-Чаяакчы израильчилерни узуткаар деп барган,
ынчалза-даа Ооң шилип алганы Моисей чонга болчуп,
оларны узуткавас кылдыр,
Дээрги-Чаяакчының килеңин чайладыпкан.
- 24 Оон израильчилер Ооң сөзүңге бүзүрөвейн,
күзенчиг черни тоовайн барганнар.
- 25 Олар боттарының чадырларынга
Дээрги-Чаяакчының үнүн тооп дыңнавайн, хыйланып турганнар.
- 26 Ол ынчан даңгыраглап:
«Оларны ээн кургаг ховуга чок кылып каар мен,
27 оларның үре-салгалын чоннар аразынга узуткап каар мен,
өске чер-чурттарга тоо быдарадып каар мен» – деп турган.

* 105:22 Хаамның чери – Египетти ынча деп турары ол, чүге дээрге Хаамның бир оглу Египеттин үндөзилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 104:23 көр).

105:8 Хост. 9:16; 14:18 105:9 Хост. 15:8; Ыд. ыр. 17:16 || Хост. 14:21-22 105:10 Лк. 1:71
105:11 Хост. 14:28 105:12 Хост. 14:31 105:13 Ы. х. к. 8:14; Ыд. ыр. 77:11; Ос. 13:6 105:14 Сан. 11:4
105:15 Сан. 11:20; Ыд. ыр. 77:29 105:16 Сан. 16:1-3 105:17 Сан. 16:31-32; 11:6 105:18 Сан. 16:35
105:19 Хост. 32:4; Ы. х. к. 9:8 105:20 Иер. 2:11; Рим. 1:23 105:21 Ы. х. к. 8:12-14; Ыд. ыр. 77:11;
У. ч. 3:12; Ос. 13:6 105:23 Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14 105:24 Сан. 14:2-4 105:27 Сан. 14:30

- 28 Олар Фегор дагның бурганы Ваалга мөгейип,
 амы-тыны чок дүрзүлерге салган өргүл эьди чип,
 29 ажил-херектери-биле Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип турганнар.
 Ынчан оларнын аразынга айбыл-халап өөскүтүп үнген.
- 30 А Финеес киржи берип, шииткел үндүрерге,
 айбыл-халап соксай берген.
- 31 Бурган ол дээш Финеести
 салгалдан салгал дамчып, кезээ-мөңгедө чөптүт-шынынн кижидеп санаан.
- 32 Израильчилер Мериванын суунун чанынга
 Бурганны хорададып алганнар,
 Моисей ынчан олар дээш айбылга таварышкан:
 33 олар ооң сеткил-сагыжынга килеңни оттуруптарга,
 ол бодунун аксы-сөзүн тудуп шыдавайн барган.
- 34 Олар Дээрги-Чаяакчынын узутказын дээни чоннарны узуткавааннар,
 35 харын өске чоннар улузу-биле холужуп,
 оларнын ёзу-чаңчылдарынга өөренип,
 36 оларнын дүрзү-бурганнарынга мөгейгеш, дузакка туттурганнар.
 37 Олар оолдар, кыстарын буктарга өргүл кылдыр салып турганнар.
 38 Ханааннын дүрзү-бурганнарынга өргүл кылдыр салган
 оолдар, кыстарынын кем чок ханын төп,
 ол черни бужартадып кааннар.
 39 Кылган ажил-херектери-биле боттарын бужартадып,
 үүлгеткен херектери-биле самыралга алзып турганнар.
- 40 Дээрги-Чаяакчынын килеңи Бодунун чонунче кыптыгып,
 Бодунун өнчүзү болур улустан хөңнү калып,
 41-42 израильчилерни өске чоннар улузунун холунга хүлээдип берген.
 Дайзыннары израильчилерни чагырып эгелээш,
 дарлап-бастырга,
 олар демгилернин кадыг холунга
 кыстыртып алганнар
- 43 Дээрги-Чаяакчы оларны хөй катап камгалаан,
 а олар аңаа удур үймээн үндүрер чөрүү сагыштыг турганнар,
 Ол ынчан оларны бузуттары дээш берге байдалче кирип каан.
- 44 Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы
 израильчилернин кыйгызын дыңнап,
 оларнын кызагдадып алганын көрүп турган.
 45 Олар-биле чарган чагыг-керээзин бодап,
 Бодунун өндүр улуг энерелинден оларны кээргеп,
 46 израильчилерни тудуп алгаш барган бүгү чоннарнын
 оларга ээ-хайыралыг болур сагыжын оттурупкан.
- 47 Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти камгалап көрөм;
 Сээң ыдыктыг адыңны мактаар кылдыр,
 Сээң мактал-хүндүң-биле чоргаарланыр кылдыр,
 өске чоннар аразындан бисти бөлүп чыып көрөм.
- 48 Израильдин Бурганынга – Дээрги-Чаяакчыга
 кажан-даа, кезээ-мөңгедө алдар!
 Бүгү чон: «Ындыг-ла болзунам!» деп чугаалазын.
 Аллилуйай!

105:28 Сан. 25:1-5; Ос. 9:10 105:30 Сан. 25:7-8 105:31 Э. д. 15:6; Сан. 25:10-13 105:32 Хост. 17:7; Сан. 20:13
 105:33 Сан. 20:10 105:34 Башт. 1:21, 27-36 105:35 Башт. 3:5-6; Ос. 7:8 105:36 Хост. 23:33; Башт. 2:3, 13
 105:37 Ы. х. к. 32:17 105:38 Сан. 35:33 105:41-42 Башт. 2:14 105:43 Башт. 2:16 105:44 Башт. 3:9; 4:3
 105:45 Лев. 26:42; Ыд. ыр. 73:20; Ыг. 3:32 105:46 Эзра 1:1 105:48 1 Чыл. 16:35-36; Ыд. ыр. 40:14

БЕШКИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 106–150)

106 ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;
Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир.
²⁻³ Дээрги-Чаяакчынын камгалап кааны,
дайзыннын холундан адырып кааны,
өске чурттардан – чөөн болгаш барыын чүктерден,
соңгу чүктен болгаш далайдан бөзү –
чыып эккелгени бүгү улус ынча деп чугаалазын.

⁴ Израильчилер ээн кургаг ховуга улчуп-тояап,
чурттакчылыг хоорайга таварышпайн чораан.

⁵ Аштап-суксап, амы-тыны хылдың кырында чораан.

⁶ Ынчан олар кызагаткаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган –

а Ол түрегделден оларны камгалап,

⁷ чурттакчылыг хоорайга чеде берзиннер дээш,
дорт орук-биле эдертип чорупкан.

⁸ Олар Дээрги-Чаяакчыга

Ооң энерелдии дээш, кижиги төрөлгөтенге кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!

⁹ Ол суксаан кижини хандырган,
аштаан кижини буян-биле тоттурган болгай.

¹⁰ Израильчилер демирге бектедип алгаш,
дүмбей караңгыга качыгдап олурганнар.

¹¹ Олар Бурганның сөстөрүн тооп дыңнавайн барган,
Дээди Өрүкүнүң күзел-соруун хүлээп көрбээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы оларның тура-хөөнүн
албадалдыг ажыл-биле чаажыктырарга, могап турупканнар,
а оларга дузалажыр кижиги тывылбаан.

¹³ Олар кызагаткаш,

Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан;

¹⁴ оларны дүмбей караңгыдан үндүрө бергеш,
кинчи-бегин үзе шаап каапкан.

¹⁵ Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижиги төрөлгөтенге кылган

кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!

¹⁶ Ол хүлөр хаалгаларны буза шапкаш,
демир дээктерни үреп каапкан болгай.

¹⁷ Мелегей улус бачыттыг оруктары
болгаш бузуттары дээш качыгдап турган.

¹⁸ Олар кандыг-даа аыш-чемни чип албаптап,
өлүмүнүн эжиин ажыдып киреринге чоокшулап келген.

¹⁹ Олар кызагаткаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.

²⁰ Ол Бодунуң айтышкыны-биле оларны экиртип каан,
чевегте чыдарындан камгалап каан.

106:1 Бд. ыр. 105:1 106:2-3 Бд. ыр. 105:10 || Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Иез. 11:17; Соф. 3:20
106:9 Лк. 1:53 106:10 Иов 36:7 || Иса. 9:2; 42:7; 49:9 106:11 У. ч. 1:25 106:12 Бд. ыр. 21:12
106:16 Иса. 45:2 106:18 Иов 33:20 || Бд. ыр. 9:14 106:20 4 Хаан. 20:5

- 21 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижи төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
- 22 Олар өөрүп четтиришкин өргүлүн Аңаа эккеп салзын,
Ооң ажыл-херектериниң дугайында ырлашпышаан медээлезин.
- 23 Корабльдарга далайже эжиндирип үнгөн,
сугларның делгемнеринге ажыл-үүлезин кылып чоруткан далайжылар
- 24 Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херектерин,
кайгамчык чүүлдерин, далайга чорааш, көрүп турган.
- 25 Ол дуjaarга, күштүг шуурган хадып,
далайның чалгыгларын бедидир диргелдирип турган.
- 26 Далайжылар дээрже өрү үнүп,
далайның дүвүнчө куду бадып турган,
оларнын тура-соруу айыыл-халаптардан эстип-хайлып калган;
- 27 эзирик улус ышкаш, ол-бо долганып, тендирээннер,
оларнын арга-мергежили херекчок чүве апарган.
- 28 Олар кызагдаткаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.
- 29 Ол дуjaarга, шуурган шуут ыржымналдыр оожургап,
чалгыглар ыт-шимээн чок барган.
- 30 Чалгыглар дагжаваска, далайжылар өөрүп-хөглей берген,
Дээрги-Чаяакчы оларны күзөп-чүткээн өртээлинге эккелген.
- 31 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижи төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
- 32 Олар Ону чоннуң чыыжынга кымдан арттыр мактазын,
баштыңнарның чөвүделинге алдаржытсын!
- 33 Дээрги-Чаяакчы хемнерни ээн кургаг хову кылдыр,
суг баштарын — кургаг чер кылдыр хуулдуруп туар;
- 34 үнүш-дүжүткүр черни, ында чурттаан улустуң бачыды дээш,
кужурлуг чер кылдыр хуулдуруп туар.
- 35 Ол ээн кургаг ховуну хөлчө,
кадып кургаан черни — суг бажынчө хуулдуруп,
аштаан улусту аңаа чурттадып каар.
- 36 Олар боттарының чурттаар хоорайын тудуп алгаш,
шөлдөргө тараазын тарып, виноград сыптарын олуртуп,
элбек дүжүттү, чимистерни ажаап алыр.
- 38 Дээрги-Чаяакчы улуска ачы-буянын хайырлап туар,
олар аажок өзүп-көвүдээр, оларның мал-маганын Ол немеп бээр.
- 39 А олар дарлалга, айыыл-халапка,
качыгдалга бастырткаш, эвээжей бээрге,
40 Дээрги-Чаяакчы даргаларны бак ат-биле бүргээш,
орук-чирик чок ээн черге азып-тояарынчө албадаптар.
- 41 А яды кижини түрегделден ушта тыртып,
ооң өг-бүлезин, кодан хойну дег, өстүрүп-көвүдөлип туар.
- 42 Ак сагыштыг улус ону көргөш, өөрүп туар,
а бузуттуглар шупту аксын хаап алыр.

106:22 Бд. ыр. 49:14; Евр. 13:15 106:25 Иона 1:4 106:27 Иов 12:25; Иса. 24:20

106:29 Бд. ыр. 64:8; 88:10; Иона 1:15; Мф. 8:26 106:33 Иса. 50:2 106:34 Э. д. 19:24-28; Иер. 4:26

106:35 Иов 38:26; Иса. 35:6; 41:18 106:38 Э. д. 12:2; Хост. 1:7; Иов 42:10 106:40 Иов 12:21, 24

106:41 1 Хаан. 2:8; Бд. ыр. 112:7 106:42 Иов 22:19; Бд. ыр. 118:74 || Иов 5:16; Бд. ыр. 62:12

- 43 Мergen угаанныг кижн бо чүүлдү чүрээнге кадагалап алзын,
Дээрги-Чаяакчының энерелин бодап чорзун.

(Бд. ыр. 56:8-12; 59:7-14)

107

- ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*
² Бурганым, мээң чүрээм быжыг сорукутг,
сеткилимниң ханызындан
Сени алгап ырлап, алдаржыдар мен!
³ Чанзы биле чадаган, одунунар!
Эртенги хаяаны оттурайн!
⁴ Дээрги-Чаяакчы, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразынга алгап ырлаар мен.
⁵ Сээң энерелиң дээрлерден бедик,
Сээң шынчы чоруун булуттарга үзүп турар.
⁶ Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!
⁷ Бодунуң ынак улузунну күчү-күжүң-биле камгалап,
меңээ харыылап көрөм.
⁸ Бурган Бодунуң ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны өөрүшкүлүг үлеп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар мен:
⁹ Галаад биле Манассиянын черлери – Мээңи,
Эфремниң чери – Мээң бажымда куяк болур,
Иуданың чери – Мээң даянгыжым болур;
¹⁰ а Моавтың чери – Мээң бут чуур таваам болур,
Эдомнуң черин сапыым таптай базар.
Филистим черни тиилээним дээш өөрүп-байырлаар мен».
¹¹ Быжыглаттыңган хоорайже кым мени киире бээрил?
Эдомче кым мени чедирерил?
¹² Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганыбыс?
Бистин аг-шеривис-биле кады үнмезиң ол бе?
¹³ Кызагаткан биске дузалап көрөм,
кижи амытандан кээр дуза – хоозун идегел болгай.
¹⁴ Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:
дайзыннарывысты Ол таптай бazyп каар.

108

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии. Мизмор-ыры.*
Алгап мактап турар Бурганым, ыгт чок барбайн көрөм!
² Бузуттуглар, нүгүлчүлөр аксы-дылын менче кызаннадып,
мээң-биле мегелеп чугаалажып турлар;
³ көөр хөңнү чок сөстери-биле бүзээлеп, чылдагаан чок черге
мээң-биле дайылдажып турлар.
⁴ Оларга ынак-даа болзумза, меңээ удурланып турлар,
а мен мөргүп тур мен.
⁵ Буянымга бузут-биле,
ынак сеткилимге – көөр хөөн чок чорук-биле
харыылап турлар.
⁶ Дайзынымны бузуду дээш кезедип көрөм,
удурланыкчызы аңаа удур херечилезин.

106:43 Дан. 12:10; Ос. 14:10 107:2 Бд. ыр. 111:7-8 107:3 1 Чыл. 15:16 107:5 Бд. ыр. 35:5
107:8 Э. д. 12:6; 33:18 || Э. д. 33:17 107:13 Бд. ыр. 145:3; Иер. 17:5 108:1 Бд. ыр. 27:1
108:2 Бд. ыр. 51:4 108:3 Бд. ыр. 34:19 108:5 Бд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13; Иер. 18:20
108:6 Бд. ыр. 34:4-8; 68:23-26

- 7 Шииткел черинге дайзыным буруудап үнзүн,
ооң мөргүлүн безин бачыт кылдыр саназын.
- 8 Ооң назы-хары кызырылзын,
өске кижиге ооң эрге-дужаалын эдилезин.
- 9 Дайзынымнын ажы-төлү адазы чок артсын,
алган кадайы дулгаак апарзын.
- 10 Уруг-дарыы аал-оранынын
бузундуларын кагаш, диленип, улчузун.
- 11 Ооң бүгү өңчү-хөргөнгизин чээли кылган улус былаап алзын,
ажыл-ижиниң үре-түннелин өске улус үптөп алзын.
- 12 Аңаа ээ-хайыралыг кижиге тыбылбазын,
ажы-төлүн кээргеп көөр кижиге турбазын.
- 13 Үре-салгалынын хуу-салымы – өлүм болзун;
дараазында салгалга оларнын ады шуут уттундура берзин.
- 14 Дээрги-Чаяакчыга ооң ада-өгбезиниң
кем-буруузу уттундурбазын,
ооң авазынын бачыт-багы өршээттирбезин.
- 15 Дээрги-Чаяакчыга
оларнын бачыттары кезээде көскү болзун,
чырык черден оларнын дугайында
сактыышкынны Ол балап каапсын.
- 16 Чүгө дээрге мээң дайзыным улуска энерел көргүзерин уткан-дыр,
яды-түрөңгиге, чүрээ ундараан кижини өлүрерин бодап,
истеп сүрүп турган-дыр.
- 17 Дайзыным каргыш салырынга хандыкшаан турду –
салган каргыжы дедир ээп келзин;
улуска йөрөөл салырын күзеведи –
алгыш-йөрөөл оон ырай берзин.
- 18 Каргышты ол, хеп ышкаш, кедип алзын,
каргыш, суг дег, иштинче сиңип кирзин,
үс дег, эът-кежинче синип кирзин.
- 19 Каргыш ооң мага-бодун шыпкан хеви дег,
үргүлчү куржанып чоруур куру дег апарзын.
- 20 Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы менээ удур
бак чүве чугаалап чоруур удурланыкчыларым-биле кылзын.
- 21 А Сен Бодуннун адынны бодап, менээ буяндан көргүзүп көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Дээргим; Сээң энерелиң ачылыг-дыр.
Мени камгалап көрөм,
- 22 чөгөнчиге күжүр-дүр мен, чүрөккейим качыгдап тур.
- 23 Хөлегеге дег, чидип бар чыдыр мен,
шартылаа-даа дег, сывыртадып чор мен.
- 24 Шээрленгеш, дискектерим суларады,
арып-дорааш, дөрт сөөк болдум.
- 25 Дайзыннарарым мурнунга адым баксырады,
мени көргөш, олар баштарын чайып, шоодар-дыр.
- 26 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, дузалап көрөм,
энерелдин-биле камгалап көрөм.
- 27 Сээң холуң камгалаан деп,
Дээрги-Чаяакчы ынчаар кылган-дыр деп,
дайзыннарарым билип алзын.

108:7 У. ч. 28:10 108:8 Аж.-ч. 1:20 108:9 Хост. 22:24 108:10 Иер. 18:21 108:13 Иов 18:19; Ыд. ыр. 20:11
108:14 Хост. 20:5 108:15 Ыы. 1:22 || Иов 18:17; У. ч. 10:7 108:18 Сан. 5:22 108:21 Ыд. ыр. 68:17
108:22 Ыд. ыр. 39:8 108:23 Ыд. ыр. 101:12 || Хост. 10:19

- 28 Олар мени каргап турлар, а Сен — алгап-йөрээп көрөм;
халдап келген улус бак атка кирзин, а Сээң чалчаң амыразын.
- 29 Меңээ удурланыр улус бак ат-биле шыптынзын,
ыядыын хеп дег кедип алзын.
- 30 Хөй улус мурнунга Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирейин,
аксы-сөзүм Ону алгап-мактазын.
- 31 Түрэнги кижини шиидип турар улустан камгалаар дээш,
Ол ооң талазында турар.

109

- ¹ *Давидтин. Мизмор-ыры.*
Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге:
«Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда,
Мээң оң таламга олур» — дээн.
- 2 Сээң эрге-күжүң демдеглээн мергени
Дээрги-Чаяакчы Сион дагдан сунар —
сени бүзээлээн дайзыннарыңны чагырар сен.
- 3 Аг-шерииңни ыдык дагларже эдерттип аппаарың хүнде
чонун сеңээ эки туразы-биле чедип кээр;
даң хаяазы чырып орда, шалың душкен ышкаш,
аныяк эрлериң сеңээ чедип кээр*.
- 4 Дээрги-Чаяакчы өскерлиш чок дангыраан берип:
«Мелхиседек ышкаш, сен кезээ-мөңгөде
Бурганның бараалгакчызы сен» — дээн.
- 5 Дээрги сээң-биле кады-дыр.
Ол Бодунуң килениниң хүнүнде хааннарны чылча шаап каар.
- 6 Бүгү чоннарны Ол шиидерге, чер кырын мөчү-сөөктер долар;
чер болганга Ол дайзыннарының баштарын чара шавар.
- 7 Хаан орук ара дамырак сугну ижер, ынчангаш бажын көдүрер.

110

¹ Аллилуй!

- 8 Мөзүзү эки улустуң ниитилел-чыыжыңга
2 бүгү-ле чүлдү-чүрээм-биле
Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып тур мен!
- 1 2 Дээрги-Чаяакчының ажил-херектери өндүр улуг,
7 оларга ынак бүгү улуска билип алыксанчыг.
- 7 3 Ооң ажил-херээ — чайынналчак алдар-макталдыг;
1 Ооң чөптүү кезээ-мөңгөде артып каар.
- 7 4 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң кайгамчык чүүлдерин
утгундурбас кылып кагды;
п Ол кээргээчел болгаш ээ көрнүүчел-дир.
- в 5 Оон коргар улуска аыш-чемни Ол берип турар-дыр,

* 109:3 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. «Ыдык дагларже» деп сөстөрнү өске бурунгу сөзүглелде «Өндүр-чаагай ыдыктың-биле» деп бижээн. «Аныяк эрлериң» деп сөстөрнүң болгу дег өске утказы мындыг: «Аныяк назынын».

108:29 Иов 8:22 108:31 Бд. ыр. 15:8 109:1 Мф. 22:44; Мк. 12:36; Лк. 20:42-43; Аж.-ч. 2:34-35 ||
Бд. ыр. 8:7 || Мк. 16:19; Евр. 1:13; 10:13 109:2 Бд. ыр. 2:6 || Бд. ыр. 71:8 109:4 Евр. 6:17-18 ||
Э. д. 14:18-20 || Евр. 5:6; 7:17; 7:21 109:5 Бд. ыр. 67:13 109:6 Бд. ыр. 9:9; Иоил 3:12 || Бд. ыр. 67:22
110:1 Бд. ыр. 149:1 || Бд. ыр. 137:1 110:2 Бд. ыр. 91:6 110:3 Бд. ыр. 111:3 110:4 Хост. 34:6
110:5 Бд. ыр. 104:8

- ’ Бодунуң чагыг-керээзин кезээ-мөңгедө утпас-тыр.
 6 Ол Бодунун чонунга өске чоннарның ээлээн черин берип,
 5 ажил-херектериниң күчү-күштүүн ооң-биле көргүстү.
 7 Ооң холдарының ажил-херектери —
 алыс шынның болгаш чөптүг;
 8 Ооң бүгү чагыгларынга идегеп болур —
 олар кезээ-мөңгедө доктааттынган,
 9 алыс шын болгаш чөптүг чорук-биле тургустунган.
 9 Ол Бодунун чонунга хосталышкынны хайгыраан,
 8 Бодунуң чагыг-керээзин кезээ-мөңгедө берип каан;
 7 Ооң ады ыдыктыг болгаш сүрээденчиг.
 10 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — мерген угаанның үнер дөзү.
 9 Ооң чагыгларын күүседип турар бүгү улус чарт угаанныг.
 8 Дээрги-Чаяакчыга мактал кезээ-мөңгедө артар.

111¹ Аллилуйя!

- 8 Дээрги-Чаяакчыдан коргар,
 7 Ооң айтышкыннарынга аажок ынак кижини амыр-чыргалды!
 2 Чер кырынга ол кижиниң үре-салгалы күш-шыдалдыг болур,
 7 мөзүзү эки улустуң салгалы йөрээтирер.
 3 Элбекшил биле эргине-байлак ооң аал-оранында турар,
 1 ооң чөптүү кезээ-мөңгедө артып каар.
 4 Дүмбей карангы турда, мөзүзү эки улуска чырык чырып кээр.
 6 Ындыг улус кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг*.
 5 Буянын кижини өршээлдиг, улуска чээли бээр,
 4 бодунуң ажил-херектерин чөптүү-биле чорудар*.
 6 Ол кезээ-мөңгедө тендиш дивес.
 5 Чөптүг-шынның кижини дугайында сактышкын
 мөңгө тураскаал бооп артып каар.
 7 Ындыг кижини бак медээлер дыннаарындан кортпас,
 1 ооң чүрээ Дээрги-Чаяакчыга идегеп, чайгылыш чок болур.
 8 Ооң чүрээ туруштуг, коргуш чок —
 ол алызы барып, дайзыннарының буураарын көөр.
 9 Ол кижини ядызы улуска ачы-дузаны элбээ-биле берип турар,
 8 ооң чөптүг-шынның чоруу кезээ-мөңгедө артып каар,
 7 күчү-күжү улгадып, алдаржыыр.
 10 Бузуттуг кижини ону көргөш, анчыгзынын,
 9 диштерин кыжырадыр база эстип чиде бээр.
 8 Бузуттугларның күзел-бодалы узуткаттырар.

112¹ Аллилуйя!

- Дээрги-Чаяакчының чалчалары, Ону алгап-мактаңар,
 Ооң адын алгап-мактаңар!
 2 Дээрги-Чаяакчының ады амдыгааштан эгелээш,
 кезээ-мөңгедө алгадып-йөрээтирзин.
 3 Хүн үнер черден хүн ажар черге чедир
 Дээрги-Чаяакчының ады алдаржызын.

* 111:4 Азы: «Дүмбей карангы турда, мөзүзү эки улуска кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг Чырык чырып кээр». * 111:5 Азы: «Шийткел үезинде ооң сөстери бадыткаттынар».

110:9 Лк. 1:68 || Бл. ыр. 98:3; Лк. 1:49 110:10 Иов 28:28; У. ч. 1:7; 9:10 || Бл. х. к. 4:6

111:1 Бл. ыр. 1:2; 127:1 111:2 У. ч. 11:21 111:3 Бл. ыр. 110:3 111:4 Бл. ыр. 26:1; 96:11; Мих. 7:8

111:5 Бл. ыр. 36:26 111:6 У. ч. 10:7 111:7 Бл. ыр. 56:8; 107:2 111:8 Бл. ыр. 53:9

111:9 У. ч. 11:24-25 || Бл. х. к. 24:13; 2 Кор. 9:9 111:10 Иов 16:9 112:2 Иов 1:21; Бл. ыр. 113:26

112:3 Бл. ыр. 47:11; 49:1; Мих. 1:11

- 4 Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарның кырында өрү көдүрткен,
Оон алдары дээрлерден бедик.
5 Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ышкаш кым барыл?
Ол бедикте саадап орар,
6 дээр биле черни көөр дээш, куду алзы ээгип турар.
7 Ол доврактан ядыы кижини тургуза тыртып,
боктан түрөңги кижини көдүрүп турар;
8 ону баштыннарның,
Бодунун чонунун баштыннарынын, чанынга олуртуп турар.
9 Аал-оранында үре-төл чок херэеженни
Ол ажы-төлүнгө өөрзөн ава кижн кылдыр хуулдуруп турар.
Аллилуйя!

113

- ¹ Израильчилер Египеттен үне бээрге,
Иаковтуң салгалы хары чондан чоруй баарга,
² Иудея – Бурганның ыдыктыг чери,
Израиль – Бурганның ээлзэн чери болу берген.

³ Далай Ону көрүп кааш, Оон дезип маңнап турган,
Иордан хем дедир ага берген;
⁴ даглар ынчан кошкарлар дег халып,
тейлер хураганнар дег шурап турган.
⁵ Далай, сен канчап бардын, чүге дезип маңнаарың ол?
Иордан, чүге дедир агарың ол?
⁶ Даглар, силер чүге кошкарлар дег халыдынар,
тейлер, силер чүге хураганнар дег шурадыңар?

⁷ Дээргиниң мурнунга коргуп сириле, чер-делегей,
Израильдиң Бурганының мурнунга коргуп сириле.
⁸ Дээрги хаяны – терең хөл кылдыр,
дашты – суг бажы кылдыр хуулдурган*.

⁹ Бисти эвес, Дээрги-Чаяакчы, бисти эвес,
а Бодуннун адынның алдаржыдып көрөм;
энерелдиң-биле, шынчы чорууң-биле Бодунну алдаржыдып көрөм.
¹⁰ Өске чоннар улузу:
«Оларның Бурганы кайдал?» – деп айтырар чүзүл?
¹¹ Бистиң Бурганывыс – дээрлерде;
Ол күззэн-не чүүлүн боттандырып турар.

¹² А ол чоннарның дүрзү-бурганнары –
алдын болгаш мөнгүндөн бүткен, кижн холу шуткаан чүүлдер-дир.
¹³ Ол чүүлдер аастарлыг-даа болза, чугаалавас;
карактарлыг-даа болза, көрбөс;
¹⁴ олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;
думчуктарлыг-даа болза, чыт тыртпас;
¹⁵ олар холдарлыг-даа болза, суйбап билип албас;
буттарлыг-даа болза, кылаштавас;

* 113:8 Өске бурунгу сөзүглелде бо домак-биле бир ыры төнгөн, дараазында домак-биле чаа ыры эгелзэн.

112:4 Бд. ыр. 98:2; 148:13 || Бд. ыр. 8:1 112:5 Бд. ыр. 34:10 112:6 Бд. ыр. 10:4 112:7 1 Хаан. 2:8;
Бд. ыр. 106:41 112:9 1 Хаан. 2:5; Бд. ыр. 67:7 113:1 Хост. 12:37 113:3 Хост. 14:21-22;
Бд. ыр. 76:17 || Ис. 3:13 113:4 Бд. ыр. 28:6 113:7 Бд. ыр. 95:9 113:8 Хост. 17:6; Сан. 20:11;
Бд. ыр. 77:15 113:10 Бд. ыр. 41:4; 78:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 113:11 Бд. ыр. 2:4; 10:4; Иса. 66:1 ||
Бд. ыр. 134:6 113:12 Бд. ыр. 134:15-18 113:13 Ы. х. к. 4:28 113:15 Иса. 46:7; Иер. 10:5

- оларнын өктери үн үндүрбес.
- 16 Ындыг дүрзү-бурганнарны кылып турар, оларга идегээр бүгү улус шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин.
- 17 А израильчилер Дээрги-Чаяакчыга идегээр:
Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 18 Аароннун салгалы Дээрги-Чаяакчыга идегээр:
Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 19 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруурлар Анаа идегээр:
Ол – оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 20 Дээрги-Чаяакчы бисти бодап, ачы-буянын хайырлазын:
израиль чонга ачы-буянын хайырлазын,
Аароннун салгалынга ачы-буянын хайырлазын,
- 21 Оон коргуп чоруур улуска ачы-буянын хайырлазын –
үлуг-биче дивейн, ачы-буянын хайырлазын.
- 22 Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын силерге-даа,
ажы-төлүңгерге-даа немей берзин.
- 23 Дээрги-Чаяакчы – дээр биле черниң Чаяакчызы
силерни алгап-йөрээген-дир.
- 24 Дээр – Дээрги-Чаяакчыныны,
а черни Ол кижини төрөлгөтөнгө хайырлаан.
- 25 Алдыг ораннын шыпшынынче бада берген өлүг улус
Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар эвес,
- 26 бис харын амдыгааштан эгелээш,
кезээ-мөңгөде Ону алгап-йөрээр бис.
Аллилуйя!

114

- ¹ Дээрги-Чаяакчыга ынак-тыр мен:
Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды,
- ² Бодунун кулаан менче ээктирди;
назыным дургузунда Ону кыйгырар мен.
- ³ Өлүмнүн дузаа мени боой тудуп алды,
өлүгүлөр оранының какпазы мени хап алды,
кызгадаашкын биле айыыл-халапка алыстым.
- ⁴ Мен ынчан Дээрги-Чаяакчынын адын адап, диледим:
«О, Дээрги-Чаяакчы, мени адырып көрөм!»
- ⁵ Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүүчел, чөптүг,
Бурганывыс ээ-хайыралыг.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы бөдүүн улусту кадагалаар –
мен түрөй бээримге, Ол камгалады.
- ⁷ Сеткил-сагыжым амыр-дышка бүргөтсин,
Дээрги-Чаяакчы менээ буянын хайырлаан-дыр.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен мени өлүмден,
карактарымны – ыглаарындан,
буттарымны – тептигип кээп дүжериңден чайлаткан сен.
- ⁹ Дириглер оранынга
Дээрги-Чаяакчыга дыңнангыр амыдыраар мен*.

* 114:9 Өске бурунгу сөзүглөдө 114 болгаш 115 ырылар чаңгыс ырыны тургузуп турар.

113:16 Иса. 44:9 113:18 Э. д. 15:1 113:22 Иса. 65:23 113:25 Ыд. ыр. 6:6; Эккл. 9:10; Иса. 38:18
113:26 Ыд. ыр. 112:2 114:1 Ы. х. к. 6:5; Ыд. ыр. 17:2 114:3 Ыд. ыр. 17:5-6 114:5 Хост. 34:6
114:7 Ыд. ыр. 12:6 114:8 Ыд. ыр. 55:14 114:9 Ыд. ыр. 26:13

- 115** ¹ «Базындырганым аажок» деп тура безин,
бүзүрелим чидирбээн мен*.
- ² Сеткил-хөңнүм доюлгаштын;
«Мегелевес кижичок» — деп чугаалаан мен.
- ³ Дээрги-Чаяакчынын меңээ хайырлаан
бүгү буяны дээш чүнүң-биле харыгылаар мен?
- ⁴ Камгалалдың дашказын хүлээп аар мен,
Дээрги-Чаяакчынын адын мактап кыйгырар мен.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны
Ооң бүгү чонунуң мурнунга күүседир мен.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыга бердинген улустуң өлүмү дээш Ол муңгараар.
⁷ О, Дээрги-Чаяакчы! Мен Сээң чалчаң мен, шын,
Сээң чалча херээжениңниң оглу мен,
Сен мени кинчи-бектен адырып кагдың.
- ⁸ Өөрүп четтиришкин өргүлүн Сеңээ эккеп салыр мен;
Дээрги-Чаяакчынын адын кый деп, мактаар мен.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны
Ооң бүгү чонунуң мурнунга күүседир мен;
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң мурнунга,
Иерусалимге күүседир мен.
Аллилуйя!

- 116** ¹ Бүгү чоннар, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактанар;
бүгү аймактар, Ону алдаржыдыңар.
- ² Ооң биске энерели өндүр улуг-дур,
Дээрги-Чаяакчынын шынчы чоруу кезээ-мөңгөде артар-дыр.
Аллилуйя!

- 117** ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр,
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир.
- ² Израиль чон: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмес-тир!» — деп чугаалазын.
- ³ Аароннуң үре-салгалы: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмес-тир!» — деп чугаалазын.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар бүгү улус:
«Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмес-тир!» — деп чугаалазын.
- ⁵ Кызагдаашкынга таварышкаш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырдым —
Ол мени дыннап кааш, делгем шөлөөн черже үндүрүп каан.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы мээң таламда-дыр, корткан херээм чүл,
кижи амытан меңээ чүнү кылып шыдаарыл?
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ дузалаар:
дайзыннарарым буураашкынын көрүп каар мен.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал алыры
кижи амытанга ынанырындан канчап-даа дээре.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал алыры
баштыңчыларга ынанырындан канчап-даа дээре.

* 115:1 Азы: «Бүзүрел чораан болгаш: „Базындырганым аажок“ — деп турган мен».

115:12 Кор. 4:13 115:2 Бд. ыр. 61:8 115:3 2 Чыл. 32:25 115:5 Сан. 30:3; Бд. ыр. 49:14; Эккл. 5:3;
Иона 2:10 115:6 Бд. ыр. 71:14 115:7 Бд. ыр. 85:16 115:8 Бд. ыр. 49:14; 55:13 116:1 Рим. 15:11
116:2 Бд. ыр. 35:6; Иса. 55:9 117:1 Бд. ыр. 105:1 117:5 Бд. ыр. 17:20; 30:8 117:6 Бд. ыр. 55:5, 12;
Иса. 51:7, 12; Евр. 13:6 117:7 Бд. ыр. 53:9 117:8 Бд. ыр. 145:3; Иер. 17:5

- 10 Бүгү чоннар мени бүзээлеп келгеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 11 Олар мени бүгү чүктөрдөн бүзээлеп келгеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 12 Олар мени арылар ышкаш үглөп келгеннер,
ынчалза-даа, отка кыпкан тенниг хараган дег,
дүргөн хып, өже бергеннер,
Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 13 Кээп ушсун дээш, күш-биле иткеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы менээ дузалады.
- 14 Дээрги-Чаяакчы – күчү-күжүм болгаш ырым;
Ол мээң Камгалакчым болду.
- 15 Чөптүг-шынныг улустуң оран-саваларында
камгалал дээш өөрүшкүлүг ыт-шимээн дыңналган:
«Дээрги-Чаяакчының холу күчү-күжүн көргүскен!»
- 16 Дээрги-Чаяакчының холу бедидир көдүрүлгөн,
Ооң холу күчү-күжүн көргүскен!»
- 17 Өлбөс мен, харын амыдырап,
Дээрги-Чаяакчының ажил-херектерин медээлээр мен.
- 18 Дээрги-Чаяакчы мени шыңгы кезеткен,
ынчалза-даа өлүмгө хүлээдип бербээн.
- 19 Чөптүг-шынныг улустуң кирер эжик-хаалгазын
менээ ажыдып бериңер:
ынаар кире бергеш, Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдайң.
- 20 Ол эжик – Дээрги-Чаяакчыны-дыр:
чүглө чөптүг-шынныг улус ону ажыдып кире бээр.
- 21 Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ өөрүп четтирип тур мен –
мени дыңнап кагдың, Камгалакчым болу бердиң.
- 22 Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы
эң чугула даш апарган;
- 23 Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!
- 24 Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының биске
өөрүп-хөглезин дээш берген хүнү-дүр*.
- 25 О, Дээрги-Чаяакчы, бисти камгалап көрөм!
О, Дээрги-Чаяакчы, үүлө-херээвис чедимчелиг болзун!
- 26 Дээрги-Чаяакчының адындан
кел чыдар кижиге алгадып-йөрээтсин!
Силерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинден
алгап-йөрээп тур бис.
- 27 Дээрги-Чаяакчы – Бурган-дыр.
Ол биске чырыкты эккеп берген.
Өргүл малын хүлүп-шарааш, өргүл бедигээжинче эккелиңер.
- 28 Сен – мээң Бурганым сен, Сеңээ өөрүп четтирер мен.

* 117:24 Азы: «Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының чаяап каан хүнү-дүр, ында өөрүп-хөглээли».

117:10 Бд. ыр. 21:13 117:14 Хост. 15:2; Иса. 12:2 117:15 Хост. 15:6 117:17 Бд. ыр. 72:28; 106:22
117:19 Бд. ыр. 23:7; Иса. 26:2 117:20 Ажыд. 21:27 117:22 Иса. 28:16; Зах. 10:4; Мф. 21:42; Мк. 12:10;
Лк. 20:17; Аж.-ч. 4:11; Эф. 2:20; 1 Пет. 2:7 117:26 Мф. 21:9; 23:39; Мк. 11:9; Лк. 13:35; 19:38
117:27 2 Хаан. 21:17; 4 Хаан. 8:20; Бд. ыр. 17:29

- Бурганым Сени кымдан арттыр мактаар мен.
 29 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер;
 Ол ачылыг-дыр,
 Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

- 118** *к (алеп)* ¹ Бодунуң эртер оруктарынга кем-буруу үүлгөтпөс,
 Дээрги-Чаяакчының хоойлузуң сагып чоруур улус амыр-чыргалдыг!
² Ооң доктаалдарын кадагалап,
 бүгү чүлдү-чүрээ-биле Олче чүткүп чоруур улус амыр-чыргалдыг!
³ Ооң оруктары-биле чорааш, олар бузут үүлгөтпөс.
⁴ Сээң чагыгларыңны быжыгы-биле кадагалаарың дужааган сен.
⁵ Мээң оруктарым Сээң дүрүмнериңни сагырыңче угланган болзун!
⁶ Ынчан мен Сээң шупту айтышкынарныңче
 ылавылап көргөш, бак атка кирбес мен;
⁷ Сээң чөптүг шийтпирлериңни шинчилеп,
 шынның чүрээм-биле Сени мактаар мен;
⁸ Сээң дүрүмнериңни кадагалаар мен –
 мени шуут кагбайн көрөм!

- г (бет)* ⁹ Аныяк оол бодунуң оруун бачыттан канчап арыглап аарыл?
 Сээң сөзүңнү кадагалап чорааш!
¹⁰ Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенче чүткүп чор мен,
 Сээң айтышкынарның күүседиринден чайлаар арга меңээ бербейн
 көрөм.
¹¹ Сеңээ удур бачыт үүлгөтпөс дээш,
 Сээң сөзүңнү чүрээмде шыгжап чор мен.
¹² Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ алдар!
 Бодунуң дүрүмнериңге мени өөредип көрөм,
¹³ Сээң аксыңдан үнгөн шупту шийтпирлери
 бодунуң аксы-сөзүм-биле медээлээр мен.
¹⁴ Сээң доктаалдарыңның айтып берген оруун эдерип,
 эртинге-байлактың кандызыңга-даа дег, өөрүп чор мен.
¹⁵ Сээң чагыгларың дугайында бодап,
 оруктарыңче топтап көөр-дүр мен.
¹⁶ Сээң дүрүмнериң дээш өөрүп-хөглөп чор мен,
 сөзүңнү утпас мен!

- д (симел)* ¹⁷ Бодунуң чалчаңга ачы-буяндан көргүс,
 ынчан дириг артып, сөзүңнү кадагалаар мен.
¹⁸ Мээң карактарымны ажыдып берем –
 Сээң хоойлундан тыптыр кайгамчык чүүлдерни көрүп алың.
¹⁹ Чер-делегейде түр када турумчуп алган кижидир мен,
 Бодунуң айтышкынарның менден чажырбайн көрөм.
²⁰ Сеткил-сагыжым Сээң шийтпирлериңни үргүлчү күзөп,
 оларже доктаадыр аргажок чүткүп чоруур.
²¹ Адыыргак улусту чөмөлээр сен,
 Сээң айтышкынарныңдан өскээр барган улус каргаттырар.
²² Дора көрүүшкүн биле бак атты менден ап каавыдам –
 Сээң доктаалдарыңны кадагалап чоруур болгай мен.
²³ Чагырыкчылар меңээ удур сүлчээ кылып тур,
 а Сээң чалчаң мен дүрүмнериңни хандыр бодап олур мен.

117:29 Бд. ыр. 105:1 118:1 Бд. ыр. 100:2, 6 118:3 1 Ин. 3:9; 5:18 118:6 Бд. ыр. 118:80
 118:8 Бд. ыр. 37:22 118:9 Иов 13:26; Бд. ыр. 24:7; Иер. 3:25 118:10 2 Чыл. 15:2 118:11 Иов 23:12;
 Бд. ыр. 36:3; 39:9 118:12 Бд. ыр. 26:11 118:13 Бл. х. к. 6:7 118:14 У. ч. 3:14-15 118:15 Бд. ыр. 24:4
 118:19 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 38:13 118:20 Бд. ыр. 41:2 118:21 Бл. х. к. 27:26; Иер. 11:3
 118:23 Бд. ыр. 118:161; Дан. 6:4, 10

- 24 Сээң доктаалдарың – өөрүшкүм-дүр,
дүрүмнериң – сүмелекчилерим-дир.
- 7 (далет) 25 Довуракка хөмдүрүп каар деп бардым,
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени диргизип көрөм.
26 Мээң-биле чүү болганың Сенээ чугааладым,
а Сен менээ харыыладың – ам менээ дүрүмнериң өөредип көрөм.
27 Чагыгларың оруун угаап билип аар аргадан берем,
ынчан Сээң кайгамчык чүүлдериң дугайында
хандыр боданыр мен.
28 Сеткил-сагыжым ундаралдан эстип чидер деп тур,
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар мени быжыктырам.
29 Мегениң оруундан мени чайладып,
хоойлуң-биле менче ээ көрнүп көрөм.
30 Шынның оруун шилип алган мен,
Сээң шиитпирлериң-биле чөпшээрэжиң чоруур мен.
31 Дээрги-Чаяакчы, Сээң доктаалдарыңдан
салдынмайн халбактаныр мен –
адымны баксыратпайн көрөм!
32 Сен мээң чүрээмге делгемнерни ажыдып бээринге,
айтышкыннарың оруу-биле дүрген маңнаптар мен.
- п (хе) 33 Дээрги-Чаяакчы, дүрүмнериң оруун менээ айтып берем,
төңчүзүңгө чедир оон өскээр барбас мен.
34 Мени угаан киир сургам, ынчан Сээң дүрүм-хоойлуңну сагып,
ону бүгү чүлдү-чүрээм-биле кадагалаар мен.
35 Айтышкыннарың оруу-биле
мени эдертип көрөм – күзээн чүвем ол-дур.
36 Мээң чүрээмни ажык-кончааже эвес,
а Сээң доктаалдарыңче ээлдирип көрөм.
37 Хоозун чүүлдер көрбөс кылдыр,
карактарымны өскээр көрүндүрүп,
Бодуңнуң оруунга мени амы-тынның арттырып көрөм.
38 Чалчан Сенден коргуп чорзун дээш,
Бодуңнуң сөзүңнүң шынның аңа көргүзүп көрөм.
39 Сээң шиитпирлериң ачылыг болгай,
ынчангаш бак атка киреринден мени чайладып көрөм –
коргар чүвем ол-дур.
40 Сээң чагыгларыңны күүседирин күзөп тур мен,
Бодуңнуң чөптүүң-биле мени тынгарып көрөм.
- 1 (ваө) 41 Сээң энерелиң мээң-биле кады болзун, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң сөзүң ёзугаар камгалалың менче келзин.
42 Ынчан мени дора көргөн кижиге
харыылаар аргалыг болур мен –
чүгө дээрге идегелим Сээң сөзүңдө болгай.
43 Аксы-дылымдан чүгле шынның сестер үнер кылдыр кылып көрөм –
Сээң шиитпирлериңге идегеп турар болгай мен.
44 Сээң хоойлуңну кезээ шагда,
кезээ-мөңгөдө кадагалаар мен;
45 Сээң чагыгларыңче чүткүп чораан болгаш,
хостуг-шөлээн чоруур мен;
46 Сээң доктаалдарың дугайында
хааннар мурнунга ыятпайн чугаалаар мен;

118:28 Бд. ыр. 21:15 118:34 Бд. ыр. 118:69 118:36 У. ч. 23:4 118:42 У. ч. 27:11
118:46 Мф. 10:18; Аж.-ч. 26:1

- 47 ынакшааным айтышкыннарын
өөрүшкүнү хайырлаар;
- 48 ынакшааным айтышкыннарыңче холдарым сунар мен,
дүрүмнериң дугайында хандыр боданыр мен.
- † (зайин) 49 Бодуңнуң чалчаңга чугаалааның,
идегелди менээ берип келген сөзүңнү бодап келем —
50 Сээң сөзүң мени тыңгарар болду —
түрөгдээн үемде аргалалды ынчангаш ап турдум.
51 Адыыргак улус мени аажок кочулап турган-даа болза,
Сээң хоойлундан өскээр барбаан мен.
52 Шаг шаанда берген шийтпирлериңни
бодап келгеш, аргалалды ап турдум, Дээрги-Чаяакчы.
53 Сээң хоойлунга чагыртпайн турар бузуттуг улус көргөш,
хөлзөп хорадаар-дыр мен.
54 Түр када турумчуп алганым чер-делегейге
Сээң дүрүмнериң дугайында ырлап чордум.
55 Дээрги-Чаяакчы, дүне када Сээң адыңны бодап,
хоойлуңну кадагалап келдим.
56 Сээң чагыгларыңны кадагалап чоруур боорумга,
мээң салым-чолум ындыг болуп турар.
- п (хем) 57 «Дээрги-Чаяакчы, мээң хуу-салымым
Сээң сөстөринни сагырында» — деп чугаалаан мен.
58 Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенден ээрежип дилеп тур мен:
Бодуңнуң сөзүң ёзугаар менче ээ көрнүп көрөм.
59 Бодуңнуң оруктарым дугайында бодангаш,
буттарымны Сээң доктаалдарыңче углап келдим.
60 Сээң айтышкыннарыңны
сагыр дээш далажып, бичии-даа саадавадым.
61 Бузуттуг улустуң четки-дузаа
мени ораап-баглап алза-даа, Сээң хоойлуңну утпаан мен.
62 Чөптүг шийтпирлериң дээш дүн ортузунда
Сеңээ өөрүп четтирип туруп кээр-дир мен.
63 Сенден коргуп, чагыгларыңны кадагалап чоруур
кандыг-даа кижиге эш боор мен.
64 Сээң энерелиң чер-делегейни бүргей алган,
мени дүрүмнериңге өөредип каап көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- в (тет) 65 Бодуңнуң сөзүң ёзугаар
чалчаңга ачы-буянны көргүскен сен, Дээрги-Чаяакчы.
66 Сээң айтышкыннарыңга бүзүрээр болгай мен —
шын билип алышкынга база билигге мени өөредип көрөм.
67 Базыңдырып аарым бетинде будалып чораан мен,
а ам Сээң сөзүңнү кадагалап чор мен.
68 Буяның-дыр сен, ажыл-херектериң-даа буянныг-дыр,
Бодуңнуң дүрүмнериңге мени өөредип көрөм.
69 Адыыргак улус мени нүгүлдөп турар-даа болза,
бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сээң чагыгларыңны кадагалаар мен.
70 Ол улустуң чүректери чагланып, дөгейлени берген,
а мен Сээң хоойлуң дээш өөрүп чор мен.
71 Базыңдырганым меңээ буян болду,

118:47 Бд. ыр. 1:2 118:51 Иер. 20:7; Ыы. 3:14 118:53 Неом. 13:25 118:54 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 38:13
118:57 Бд. ыр. 15:5 118:61 Иов 18:8-10; Бд. ыр. 139:6; Иер. 18:22 118:62 Бд. ыр. 41:9; Аж.-ч. 16:25
118:64 Бд. ыр. 32:5 118:68 Бд. ыр. 105:1; Мк. 10:18 118:69 Бд. ыр. 118:34 118:70 Бд. ыр. 16:10
118:71 Рим. 8:28

ооң ачызында Сээң дүрүмнериңни өөренип аар мен.

72 Сээң аксындан дыңнааным хоойлу
меңээ муң-муң алдын, мөңгүн чоостардан дээр.

- (йод)
- 73 Сээң холдарың мени чаяап, боттандырып каан;
ам мени угаан кирип көрөм — айтышкыннарыңга өөренип аайн.
- 74 Сенден коргар улус мени көрүп кааш,
Сээң сөзүңгө идегелим дээш өөрүп-байырлаар.
- 75 Дээрги-Чаяакчы, сээң шийтпирлериңниң чөптүүн,
мени базынганыңның шынныын билир мен.
- 76 Сээң энерелиң Бодуннуң сөзүң ёзугаар
чалчаң меңээ аргалал болзун.
- 77 Мени тынгарып, өршээлиң меңээ чедип келзин,
Сээң хоойлуң мени өөртүп чоруур болгай.
- 78 Адыыргак улустуң ады баксыразын —
оларның мени дарлап турары чөптүг эвес-тир,
а мен Сээң чагыгларың дугайында хандыр бодап чор мен.
- 79 Сенден коргар,
Сээң доктаалдарыңны хүлээп көөр улус менче эеп келзин.
- 80 Сээң дүрүмнериңге хамаарыштыр
чүрээм буруу чок болзун, ынчан мээң адым баксыравас.

- ▷ (каф)
- 81 Сээң хайырлаарың камгалалды манааш,
сеткил-сагым ийлеп, Сээң сөзүңгө идегеп чор мен.
- 82 Сээң сөзүннүн боттанырын манааш, карактарым имистелип өштү,
кажан мени аргалап кээр сен?
- 83 Отка дырыштыр каткан көгээржик дег апардым,
ынчалзажок дүрүмнериң утпадым.
- 84 Чалчаң мээң манаар үөм ам кайы хире артканыл?
Мени истеп сүрген улусту шийдер үөң кажан кээрил?
85 Адыыргак улус Сээң хоойлунга чөрүштүр
меңээ онгарлар казып кагды.
- 86 Сээң шупту айтышкыннарың шынныг,
а демги улустуң мени истеп сүрүп турары
чөптүг эвес-тир — меңээ дузалап көрөм!
- 87 Мени чер кырыңга узуткап каар частылар,
ынчалзажок Сээң чагыгларыңны тоовайн барбаан мен.
- 88 Бодуннуң энерелиң ёзугаар мени амы-тынныг арттырып көрөм,
ынчан Сээң аксындан үнген доктаалдарны кадагалаар мен.

- ↳ (ламед)
- 89 Дээрги-Чаяакчы, Сээң сөзүң дээрлерде кезээ-мөңгөде тургустунган.
- 90 Сээң шынчы чорууң салгалдан салгал дамчып артып каар.
Сен чер-делегейниң үндезинин салып каарыңга,
ол турбушаан хевээр-дир.
- 91 Дээр биле чер
Сээң шийтпириң ёзугаар амга чедир туруп турар,
бүгү чүве Сеңээ бараан бооп турар болгай.
- 92 Сээң хоойлуң мени өөртүп чорбаан болза,
базындырышкындан өлүп каар турган мен.
- 93 Чагыгларыңны кажан-даа утпас мен —
олар-биле мени тынгарып турар сен.
- 94 Сээңи мен, камгалап көрөм —
Сээң чагыгларыңче чүткүп чоруур болгай мен.

118:72 Ыд. ыр. 18:11 118:73 Иов 10:8; 31:15 18:74 Ыд. ыр. 106:42 118:80 Ыд. ыр. 118:6
118:82 Ыд. ыр. 68:4; Ыы. 4:17 118:84 Ажыл. 6:10 118:85 Ыд. ыр. 7:16; Иер. 18:20 118:89 Иса. 40:8
118:90 Ыд. ыр. 103:5; Эккл. 1:4 118:91 Иер. 33:25

- 95 Бузуттуг улус мени узуткаар дээш кедеп турду,
а мен Сээң доктаалдарыңны топтап көрүп турдум.
- 96 Кандыг-даа тергийн эки чүүл кызыгаарлыг дээрзин көрүп турдум,
а Сээң айтышкының хемчээл билбес делгем-дир.
- п (мем)** 97 Сээң хоойлунга ынаамны чүү дээр!
Ооң дугайында хүнзедир хандыр боданыр-дыр мен.
- 98 Сээң айтышкының мени дайзыннарымдан
мерген угаанныг кижиги кылып кагды –
ол үргүлчү мээң-биле кады болгай.
- 99 Сээң доктаалдарың дугайында хандыр болап чоруур болгаш,
мен шупту башкыларымдан угаанныг болу бердим.
- 100 Сээң чагыгларыңны сагып чоруур болгаш,
кырганнардан шыырак билиглиг мен.
- 101 Сээң сөзүнү кадагалаар дээш,
кандыг-даа бак орукту буттарым-биле баспайн чоруур мен.
- 102 Сээң шийтпирлеринден өскээр барбас мен –
Сен мени өөредип турар болгай сен.
- 103 Сээң сөстериңниң дылымга амданнын –
олар аксымга ары чигиринден-даа чаагай-дыр.
- 104 Сээң чагыгларың ачызында угаан кирдим,
ынчангаш мегениң кандыг-даа оруунга хөңнүм чок.
- п (нун)** 105 Сээң сөзүң – мээң оруумга чырыткы-дыр,
мээң кокпам чырыдар чырык-тыр.
- 106 Мен Сээң чөптүг шийтпирлерини
кадагалаар бооп даңгырагалаан мен –
аазаан сөзүмнү күүседир мен.
- 107 Дыка-ла базындырып келдим, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуннун сөзүң ёзугаар мени тынгарып көрөм.
- 108 Мээң аксымдан үнген мөргүлдү хүлээп ап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун шийтпирлериңге мени өөредип көрөм.
- 109 Амы-тыным үргүлчү айыыл адаанда,
ынчалзажок Сээң хоойлунну утпаан мен.
- 110 Бузуттуг улус меңээ дузак салып каан,
ынчалзажок Сээң чагыгларыңдан өскээр барбадым.
- 111 Сээң доктаалдарың кезээ-мөңгедө мээң өңчүм болду,
олар – мээң чүрээмниң өөрүшкүзү болгай.
- 112 Чүрээмни Сээң дүрүмнериңни күүседир кылдыр
кезээ-мөңгедө, бүрүнү-биле ээлдирип алдым.
- п (самех)** 113 Сеңээ бүрүнү-биле бердинмээн улуска хөңнүм чок,
а Сээң хоойлунга ынак мен.
- 114 Сен – мээң чаштыр черим, дозуг-камгалаалым сен;
Сээң сөзүңгө идегээр мен.
- 115 Менден ырап чорунар, бак хейлер!
Бурганымның айтышкынардын кадагалаайн.
- 116 Тынгарлыр кылдыр, Бодуннун сөзүң ёзугаар мени деткип көрөм,
идегелим хоозун куруг болбазын;
- 117 камгалал алыр кылдыр, меңээ дузалам,
Сээң дүрүмнериң үргүлчү кичээнгейим төвүндө.

118:98 Ы. х. к. 4:6 118:100 Иов 32:7-9 118:101 У. ч. 1:15 118:103 Ыд. ыр. 18:10; Ажыд. 10:9-10
118:105 У. ч. 6:23; 2 Пет. 1:19 118:106 Неом. 10:29 118:110 Иов 18:8-10; Ыд. ыр. 139:6; Иер. 18:22
118:111 Ы. х. к. 33:4 || Иер. 15:16 118:114 Ыд. ыр. 31:7 || Э. д. 15:1 118:115 Иов 21:16; Ыд. ыр. 6:9;
Мф. 7:23

- 118 Сээң дүрүмнеринден ойталаар бүгү улусту херекке албас сен,
чүгө дээрге оларның оп-мегези – Сеңээ удур өскерликчи чорук-тур.
119 Чер-делегейниң бүгү бузуттут улузун
паштың кагы кылдыр санаар сен,
ынчангаш Сээң доктаалдарыңга ынак мен.
120 Сенден сүртээш, мага-бодум сирилеп тур,
шииткелдеринден база коргар-дыр мен.

- у (айин)** 121 Мен шынчы база чөптүг чорукту боттандырып келдим,
бастып чоруур улустуң холунга мени арттырбайн көрөм.
122 Чалчаң мен дээш дагынып көрөм –
бүгү чүвө меңээ ачылыг болзун, адыыргак улус мени базынмазын.
123 Сээң камгалалың биле чөптүг сөзүңнү манааш,
карактарым имистелип өжөр четти.
124 Чалчаң меңээ энерелдиг хамаарылгаң көргүзүп,
дүрүмнеринге мени өөредип көрөм.
125 Чалчаң болур мени угаан киир сургам,
Сээң доктаалдарыңны билип алайн.
126 Дээрги-Чаяакчының хөделип үнөр үези келген-дир –
улус Сээң хоойлуңну үрөп каан болгай.
127 А мен Сээң айтышкыннарыңга
холумак чок арыг алдындан артык ынак мен.
128 Ынчангаш Сээң шупту чагыгыларыңны
шынныг кылдыр хүлээп көөр мен,
кандыг-даа меге орукка хөңнүм чок.

- в (не)** 129 Сээң доктаалдарың кайгамчык онза,
ынчангаш оларны кадагалап чор мен.
130 Сээң сөстериңниң илерээшкени улусту чырыдар,
бөдүүн кижилерни угаан киирер.
131 Сээң айтышкыннарыңны манаарым аажок болгаш,
аксым ажыдып, сөстериңни суг дег ижип тур мен.
132 Көрүжүңнү менче углап, ээ көрнүп көрөм –
Сээң адыңга ынак улусче
ынчаар ээ көрнүрүн шиитпирлээн болгай сен.
133 Мээң базымнарымны Бодуңнуң сөзүң-биле быжыктырып,
кандыг-даа бузутка мени башкартпайн көрөм.
134 Кижилерниң базымчазындан мени адырып көрөм –
ынчан Сээң чагыгыларыңны кадагалаар мен;
135 Чырыткылыг арныңны Бодуңнуң чалчаңга көргүзүп,
дүрүмнеринге мени өөредип көрөм.
136 Сээң хоойлуңну кадагалавас улус бар боорга,
караам чажы суг дег агып тур.

- г (цаде)** 137 Чөптүг сен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң шиитпирлерин шынныг.
138 Сээң айтып-чагаан доктаалдарың шуут чөптүг, шуут шынныг.
139 Дайзыннарым Сээң сөстериңни утгупкан боорга,
сеткилимде киленим хайнып-хөлзөп тур.
140 Сээң сөзүң дыка арыг, чалчаң аңаа ынак.
141 Бичии ынай, куду көрдүрген кижин мен,
ынчалзажок чагыгыларың утпайн чор мен.
142 Сээң чөптүүң – меңге турар чөптүг чорук-тур,
Сээң хоойлуң – шынныг-дыр.

118:120 Иов 4:14 118:122 Иов 17:3 118:123 Бд. ыр. 118:82; Ы. 4:17 118:127 Бд. ыр. 18:11; У. ч. 8:10
118:130 Бд. ыр. 18:8 118:131 Иов 29:23 118:135 Сан. 6:25 118:136 Иер. 9:1; Иез. 9:4
118:140 Бд. ыр. 11:7; 17:31; У. ч. 30:5 118:142 Бд. ыр. 18:10

- 143 Айыыл-халап биле түрегдел мени сүрүп келди,
а Сээң айтышкыннарың – өөрүшкүм-дүр.
144 Сээң доктаалдарың кезээ-мөңгөдө чөптүг бооп артар,
амы-тынныг артсын дээш, мени угаан киир суургап көрөм!

- р (коф)** 145 Бүгү чүддү-чүрээм-биле мөргүп, Сени кыйгырдым,
харылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дүрүмнерини сагыр мен.
146 Сени кый деп тур мен, камгалап көрөм,
ынчан Сээң доктаалдарыңны кадагалаар мен.
147 Даң атпаанда-ла тургаш, кыйгырып тур мен,
Сээң сөстөрингө идегедим.
148 Сээң сөзүннү хандыр бодаар дээш,
чер кыры чырываанда, оттуп кээр мен.
149 Энерелдиин-биле мээң үнүмнү дыннап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, шийтпиринң өзугаар мени тынгарып көрөм.
150 Кара сагыштыг улус халдап келди;
олар Сээң хоойлундан ырай бергеннер-дир.
151 А Сен меңээ чоок-тур сен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң шупту айтышкыннарың шынныг-дыр.
152 Шагдан тура Сээң доктаалдарың дугайында,
оларны кезээ-мөңгөдө куштүг кылып кааның дугайында билип алган мен.

- г (реш)** 153 Базындырган мени көргөш, камгалап көрөм,
чүгө дээрге Сээң хоойлуңу утпайн келдим.
154 Мээң чаргымны шийтпирлежиң, меңээ болчуп,
Бодуңнуң сөзүң өзугаар мени амы-тынныг арттырып көрөм.
155 Дүрүмнериниң күүседир чүткүл бузуттуг улуста чок болгаш,
Сээң камгалалың олардан ыракта.
156 Сээң өршээлин өндүр улуг болгай, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуңнуң шийтпиринң өзугаар мени тынгарып көрөм.
157 Мени истеп сүрген дайзыннар хөй-дүр,
ынчалзажок Сээң доктаалдарыңдан ойталаваан мен.
158 Сенден ойталаан улус көргөш,
олар Сээң сөзүннү кадагалавас боорга, бужарзынарым аажок.
159 Сээң чагыгларыңга ынаамны көр даан, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуңнуң энерелдиин-биле мени тынгарып көрөм.
160 Сээң сөзүннүн алыс ужур-утказы шынныг-дыр,
Сээң кандыг-даа чөптүг шийтпиринң кезээ-мөңгөдө доктааттыңган.

- ш (шин)** 161 Чагырыкчылар мени чылдагаан чок черге истеп сүрүп тур,
ынчалзажок мээң чүрээм чүглө Сээң сөзүңден сүрээдээр.
162 Аажок хөй олча-ажык алган кижидег,
Сээң сөзүңгө өөрүп тур мен.
163 Мегени көөр хөңнүм чок, оон ческинер мен,
а Сээң хоойлунга ынак мен.
164 Чөптүг шийтпирлериң дээш
Сени хүнде чеди катап алгап-мактаар мен.
165 Сээң хоойлунга ынак улуска
өндүр улуг-чаагай чорук доктаар, оларга чүү-даа чүвө моондак болбас.
166 Сээң хайырлаарың камгалалга идегеп турдум, Дээрги-Чаяакчы,
айтышкыннарыңны күүседип келдим.
167 Сеткил-сагыжым Сээң доктаалдарыңны
кадагалап келди, оларга аажок ынак мен.

118:147 Бд. ыр. 5:5 118:151 Ы. х. к. 4:7; Бд. ыр. 144:18 118:154 Ыы. 3:58 118:156 2 Хаан. 24:14
118:157 Бд. ыр. 3:2 118:158 Бд. ыр. 138:20 118:160 Ин. 17:17 118:161 1 Хаан. 26:18; Бд. ыр. 118:23
118:162 1 Хаан. 30:20 || Иер. 15:16 118:166 Э. д. 49:18

168 Сээң чагыгларың биле доктаалдарыңны
кадагалап келдим, мээң шупту оруктарым
Сеңээ көскү болгай.

- п (таө) 169 Мээң кыйгым Сеңээ четсин, Бодуннуң сөзүң ёзугаар мени
угаан кирип көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
170 Мээң чалынган үнүм Сеңээ дыңналзын,
Бодуннуң азаашкының ёзугаар мени камгалап көрөм.
171 Бодуннуң дүрүмнеринге мени өөрөткениң дээш
аксы-дылым мактал сөзүң сөглээр.
172 Шупту айтышкынарның чөптүг боорга,
мээң дылым Сээң сөзүңнү алгап ырлаар.
173 Сээң холуң меңээ дузалазын –
күүседир дээш, чагыгларыңны шилип алган болгай мен.
174 Сээң хайырлаар камгалалыңны
күштүү-биле күзөп чор мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң хоойлуң – өөрүшкүм-дүр.
175 Сени алдаржытсын дээш, мени амы-тынныг арттырып көрөм,
Сээң шын шиитпирлериң меңээ дузалазын.
176 Аза бергеш, читкен хой дег апардым,
Бодуннуң чалчаңны дилеп тып ап көрөм –
айтышкынарның утпаан болгай мен.

119 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы*.
Бергелерге кызагаткаш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырап мен,
а Ол меңээ харыылаар.

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мени мегечи дылдыг,
авыяс аас-дылдыг улустан адырып көрөм.
3 Мегечи дыл, Ол сени канчаптар эвес,
канчаар кезедир эвес!*
- 4 Сени дайынчынын чидиг согуннары өттүр адар,
үр өшпөс көстөр өрттедир.

5 Мешех черде чурттап турарым дээш,
Кедарның чадырларының аразынга
турумчуп алганым дээш ат боорум ол-дур!*

6 Амыр-тайбыңга хөңнү чок улус-биле кады
дыка-ла үр чурттап тур мен!

7 Тайбыңзырак мен,
а олар, чугаа-сөзүм дыңнап кааш-ла, дайылдажыр деп баар.

120 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы.
Даглардыва шиглей көрдүм: «Дуза меңээ кайыын кээрил?!»*

2 Дээр биле черни чаяган Дээрги-Чаяакчы – Ол меңээ дузалаар!

3 Сээң будунну Ол соора бастырбас,
сени карактаар дээш, удуп дыштанмас.

* 119:1 Көдүрлүүшкүн ырызы – Иерусалимнің турар даанче көдүрлүп ора, Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар улустуң ырлажып турган ыры бооп чадавас (Ы. х. к. 16:16; Ыд. ыр. 121:4 көр). * 119:3 Азы: «Авыяс аас-сөс сеңээ чүнү бээрил? Немей бээр чүзү барыл?». * 119:5 Мешех биле Кедар – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң ийи дайынзырак аймаа. * 120:1 Азы: «Дуза меңээ олардан кээр».

118:168 Иов 23:10; Ыд. ыр. 138:3; У. ч. 5:21; Евр. 4:13 118:176 Иса. 53:6; Иер. 50:6; 1 Пет. 2:25
119:2 У. ч. 6:17 119:4 Ыд. ыр. 139:11; У. ч. 25:22 119:5 Э. д. 10:2; Иез. 27:13 || Сол. ыр. 1:4;
Иер. 49:28-29 120:2 Ыд. ыр. 123:8 120:3 У. ч. 3:23, 26

- 4 Көрүнер, Израильдин Кадагалакчызы
дыжын-даа харавас-тыр, уйгузун-даа удувас-тыр.
5 Дээрги-Чаяакчы сени карактаар;
Дээрги-Чаяакчы сеңээ дузалап, чаглактаар –
6 хүндүс-даа, дүне-даа орук-чолуңга айыыл таварышпас**.
7 Кандыг-даа багай чүве сээң-биле болбас кылып,
Дээрги-Чаяакчы сени тынныг арттырып каар.
8 Ол сени чүнү-даа кылып турунда, карактаар –
ам болгаш кезээ-мөңгөде карактаар.

121 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтин.

- Улус меңээ:
«Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бараалы» – дээрге,
өөрүп-хөглеп турганым кай.
2 Иерусалим, бистин буттарывыс эжик-хаалган аксында тур.
3 Иерусалим, бажыңнарын тудушкак кылдыр туткан хоорай сен**.
4 Израильдин Дээргиге хамааржыр аймактары,
Ооң адын мактаар дээш, Израильдин хоойлузун ёзугаар
Иерусалимче көдүрлүп үнүп турар.
5 Ында Давидтин салгакчылары дүжүлгелеринге олуруп алгаш,
чөптүг шииткелди үндүрүп турар.
6 Иерусалимни амыр-тайбың-биле алгап-йөрөөңер:
«Сеңээ ынак улус амыр-шөлөөн чурттазын.
7 Быжыг ханаларың иштинге тайбың догунназын,
шивээлеринге амыр-дыш доктаазын».
8 Мээң ха-дунмам дээш, чоок кижилерим дээш:
«Иерусалим, сеңээ амыр-тайбың!» – деп чугаалаайн.
9 Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өргээзи сенде боорга,
сеңээ буян-кежик доктаазын дээш чүткүлүм көргүзөр мен.

122 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы.

- Дээрлерде саадаан Бурган,
карактарым Сенче шиглей көрүп тур мен.
2 Куддарның карактары дээргилеринче,
кыс чалчаның карактары херээжен ээзинче
идегеп көрүп турары дег,
бистин карактарывыс база
Дээрги-Чаяакчыже – Бурганывысче,
Ол бисче ээ көрүмнөөн шаанда, көрүп-ле турар.
3 Бисче ээ көрүнем, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрнүп көрөм –
дорамчылал-биле кустуктур сыгап кагдылар.
4 Турамык улустуң кочу-шооду-биле,
улуургак улустуң куду көөрү-биле
сагыш-сеткиливисти кустуктур сыгап кагды.

* 120:6 Бо сөстөрни еврей дылдан дорт очулдуруга, «Хүндүс сеңээ хүн хора халдатпас, а дүне – ай хора халдатпас» дээн. * 121:3 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалим – улус сенче келгеш, эптежип аар кылдыр туткан хоорай сен».

120:5 Бд. ыр. 90:1 120:8 Сан. 6:24; Ы. х. к. 28:6 121:1 Иса. 2:3; Зах. 8:21 121:4 Ы. х. к. 16:16;
Бд. ыр. 119:1 121:5 3 Хаан. 7:7; 2 Чыл. 19:8 121:6 Иер. 31:23 121:9 Неем. 2:10; Эсф. 10:3
122:1 Бд. ыр. 10:4 || 2 Чыл. 20:12; Бд. ыр. 24:15 122:3 Неем. 4:4 122:4 Иер. 20:7; Ыг. 3:14

- 123** ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтин.*
 Израиль чугаалазын:
 Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,
 чүү бооп болур турганыл?
- ² Дайзын бисче халдап кээрге,
 Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,
 чүү бооп болур турганыл?!
- ³ Дайзыннын биске удур кыптыккан килеңи
 бисти диригге-ле сыырыптар ийик.
- ⁴ Сугларга дүжүп өлүр ийик бис,
 агым бисти чууй шаап аппаар ийик,
- ⁵ шапкын суглар бисти чууй шаап аппаар ийик.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыга алдар!
 Ол бисти дайзынның азыг-дижинге чемиш кылдыр бербээн.
- ⁷ Куш тудукчуларының дузаандан
 адырылган куш дег, хосталы бердивис:
 дузак үстү берген, а бис – хосталдывыс.
- ⁸ Дээр биле черни чаяаган
 Дээрги-Чаяакчының адындан дуза биске кээп турар.

- 124** ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
 Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус Сион даг-биле дөмей –
 а ол даг шимчеш дивейн, кезээ-мөңгедө турар.
- ² Даглар Иерусалимни дескиндир турар,
 а Дээрги-Чаяакчы амдыгааштан эгелээш,
 кезээ-мөңгедө Бодунуң чонунуң чанынга турар.
- ³ Бузуттуглар чөптүг-шынның улустуң
 хувааглыг черин башкарып артпас –
 оон башка ол улус кем-буруулуг херектерже холдарын сугар болгай.
- ⁴ Мөзүзү эки, буянның улуска ачылыг болуп көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- ⁵ А ыргак оруктар-биле будалып чоруй баар улусту
 Дээрги-Чаяакчы бузут үүлгедикчилери-биле кады
 сывырып чорудупсун.

Израильге амыр-тайбың доктаазын!

- 125** ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
 Дээрги-Чаяакчы Сионга эки чолду эгидип бээрге**,
 уйгу-дүште дег болдуvus.
- ² Ынчан бистиң аксывыстан каткы төктүп,
 өөрүшкүлүг ырлажып турдуvus;
 а өске чоннар: «Дээрги-Чаяакчы оларга
 өндүр улуг чүүлдү кылды!» – деп аразында чугаалашты.
- ³ Дээрги-Чаяакчы биске
 өндүр улуг чүүлдү кылган –
 өөрүп-хөглөп шаг болган бис.
- ⁴ Кургап калган хем унун сугнуң катап доллары дег,
 эки чолду биске дедир эгидип көрөм, Дээрги-Чаяакчы.

* 125:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Сионнун чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

123:1 Бд. ыр. 128:1 || Бд. ыр. 93:17 123:3 Сан. 16:30-33; Бд. ыр. 54:16; У. ч. 1:12 123:4 Иов 22:11;
 Бд. ыр. 68:3 123:7 Бд. ыр. 90:3 123:8 Бд. ыр. 120:2 124:5 У. ч. 2:15 || Бд. ыр. 127:5; Гал. 6:16
 125:2 Иов 8:21 125:3 Иоил 2:21

- 5 Ыглап-сыктавышаан үрезин тарып турган улус дүжүдүн өөрүшкүлүг ажаап аар.
 6 Карааның чажын төп, шоодайда үрезинин көдүрүп алгаш чоруй барган кижин дүжүдүнүң моожаларын тудуп алгаш, өөрүшкүлүг чанып кээр.

126

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Соломоннуу.*
 Бажыңны Дээрги-Чаяакчы тудуп кагбас болза, ооң тудугжулары хей черге ажылдаар; хоорайны Ол кадагалавас болза, ооң таңныылдары хей черге уйгу чок хонар.
 2 Силер хей черге эртежик туруп, орайга чедир удуvain, чилчиңер үзүлдүр ажылдап, аыш-чем тып чиир силер; Бодунуң ынак кижизинге Дээрги-Чаяакчы чыргалдыг дүштү хайырлаар.
 3 Дыңнаңар даан!
 Ажы-төл – Дээрги-Чаяакчының берген өнчүзү-дүр, ижин-хырында үре-төл – Ооң хайырлаан шаңналы-дыр.
 4 Сээң чалгы назыныңда төрүттүнген оолдарың дайынчы кижиниң холунда согуннар ышкаш.
 5 Оолдары-биле бодунуң саадаан долдуруп алган кижин амыр-чыргалдыг!
 Ындыг улус эжик-хаалга чанынга дайзыннар-биле маргыжып тура, адын баксыратпас.

127

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
 Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Ооң оруктарын эдерип чоруур кижин бүрүзү амыр-чыргалдыг!
 2 Бодунуң холдарың-биле ажылдап, кылган аыш-чөминни чиир сен; амыр-чыргалдыг, амыр-менди болур сен.
 3 Сээң бажыңыңда кадайың дүжүткүр тараа сывы дег болур, чөмненир столуң долгандыр олурар оолдарың ногаан үнүштер дег болур.
 4 Дыңнаңар даан, Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижин шак ындыг ачы-буян алыр.
 5 Дээрги-Чаяакчы сеңээ Сион дагдан ачы-буян хайырлаар, Иерусалимниң менди-чаагайын назының дургузунда көөр сен;
 6 ажы-төлүңнүң ажы-төлүн көөр сен.
 Израильге амыр-тайбың доктаазын!

128

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
 Израиль чугаалазын; аныяамдан-на дайзыннарым мени аажок кызагдап келген.
 2 Ийе, аныяамдан-на дайзыннарым мени аажок кызагдап келген, ынчалза-даа ажып-тиилеп шыдаваан.

125:6 Ыд. ыр. 29:6 126:2 Эккл. 8:16 || Э. д. 3:17 126:3 Э. д. 33:5 127:1 Ыд. ыр. 111:1

127:2 Ыд. ыр. 89:17 127:3 Ыд. ыр. 143:12 127:5 Ыд. ыр. 19:3; 133:3 127:6 Ыд. ыр. 124:5; Гал. 6:16

128:1 Ыд. ыр. 128:1

- 3 Дайзыннар — үрезин тарып, чер чарган чажыкчы дег,
ооргамны балыглап, ханы истер арттырып каан.
- 4 Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чөптүг шиидип,
бузуттугларның мени хүлээн кинчи-бегин үзе шаапты.
- 5 Сион дагны көөр хөңнү чок бүгү улус кочу-шоотка кирип,
дедир дессин.
- 6 Олар — бажың кырындан* үнүп келгеш,
өзүп четтикпейн чыда-ла, кадып каар оыт-сиген дег болзун.
- 7 Шак ол оыт-сиген
тараа кезикчизиниң холунга туттунмас,
моожа баглакчызының адыжын долбас;
- 8 оларның чаны-биле эрткен-дүшкен улус-даа:
«Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны силерде-дир!
Дээрги-Чаяакчының ады-биле
силерни алгап-йөрээп тур бис!» — деп чугаалавас.

129

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*

- Айыыл-халаптың ханы дүвүнден
кыйгырып тур мен, Дээрги-Чаяакчы.
- 2 Дээрги, үнүмнү дыңнап көрем,
чаннып дилээн кыйгымны Сээн кулаан кичээнгейлиг дыңназын.
- 3 Кем-буруулуг херектеривисти сагыжыңга шыгжап алгаш,
өршээвейн турган болзунза,
шыдажып үнер кижиге бар бе, Дээрги-Чаяакчы?
- 4 Ынчалзак Сен өршээлдиң сен,
ынчангаш чон Сенден коргуп чорзун.
- 5 Дээрги-Чаяакчыга идегеп тур мен,
сеткил-сагыжым Аңаа идегеп тур,
Ооң сөзү — ынаныжым ол-дур.
- 6 Сеткил-сагыжым Дээргини таңныылдарның даң адып,
чер чырырын манаанындан артык күштүг манап тур.
- 7 Энерел биле өндүр улуг камгалал —
Дээрги-Чаяакчыда, Израиль Аңаа идегезин.
- 8 Чүглө Ол Израильди ооң бүгү
кем-бурууздан адырып каар.

130

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчы,
мээң чүрээм улуургадады, карактарым өрү көрдүнмеди,
чедип ап шыдавазым, өндүр улуг чүвеже чүткүп, идээргеведим.
- 2 Харын сеткил-сагыжымны томаартып,
оожургадып алган мен.
Сеткил-сагыжым авазының
куспаанда чыдар чаш төл дег.
- 3 Израиль амдыгааштан эгелээш,
кезээ-мөңгөде Дээрги-Чаяакчыга идегезин!

* 128:6 Бажың кыры — израиль черге бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган. Оыт-сиген үрезини бажың кырынче хадый берзе-даа, хөзүң чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган.

128:3 Мих. 3:12 128:5 Бд. ыр. 34:4 128:6 4 Хаан. 19:26; Иов 8:12 128:8 Руф 2:4; Бд. ыр. 117:26
129:1 Бы. 3:55 129:2 Неем. 1:6, 11; 2 Чыл. 6:40 129:4 Иов 37:24; Иса. 55:7 129:7 Бд. ыр. 130:3
129:8 Бд. ыр. 24:22 130:3 Бд. ыр. 129:7

131

¹ Көдүрлүүшкүн ырызы.

Давидти база ооң хамык човалаңын
бодап келем, Дээрги-Чаяакчы.

² Ол Дээрги-Чаяакчыга даңгыраглап,
Израильдин күштүг Бурганынга мынчаар азаап туржук:

³⁻⁵ «Дээрги-Чаяакчыга турар чер –
Израильдин күштүг Бурганынга чурттаар өргээ тып бербээн шаамда,
бодумнуң аал-оранымче кирбес мен, орун-дөжээмге чытпас мен;
карактарым шийип, удумзуравас мен,
карактарым хавыын хаап, удувас мен».

⁶ Бис ыдыктыг аптара дугайында Эфрата деп черге дыңнаан бис,
ону Иарим шөлдериңден ап алган бис*.

⁷ Бурганның чурттап турар өргээзинче бараалы,
Ооң буттар салыр черинге* мөгөйээли.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжың черинче чедип келем –
Сен Бодун, күчү-күжүнү демдеглээн ыдыктыг аптара база.

⁹ Сээң бараалгакчыларың чөптүг чорукту хеп дег кедип алзын,
Сеңээ бердинген улус өөрүп-байырлазын.

¹⁰ Бодуннуң чалчаң Давидти бодап,
Бодуннуң шилип чагганың хаандан хая көрүнмейн көрөм.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Давидке бүзүрелдии-биле
даңгыраглап турган болгай,
Ол мынча деп азаан сөзүңден ойталавас:
«Сээң үре-салгалыңны дүжүлгөңгө олуртур мен.

¹² Сээң салгакчыларың
Мээң оларга өөредип каарым чагыг-керээм биле
дүрүм-хоойлумну сагыр болза,
оларнын салгакчылары база кезээ-мөңгөдө дүжүлгөңни ээлээр».

¹³ Дээрги-Чаяакчы Сион дагны шилип алгаш,
ону Бодунуң чурттаар чери кылып алыксай берген:

¹⁴ «Бо дээрге кезээ-мөңгөдө Мээң амыр-дыжым чери-дир,
маңаа чурттаар мен, бо чер Меңээ тааржыр-дыр.

¹⁵ Сионну элбек аьш-чем курлавыры-биле хандыар мен,
ооң ядыы улузун тоттур чөмгөрер мен;

¹⁶ мында турар бараалгакчыларымга
камгалалды хеп дег кедирер мен,
мында чурттап турар, Меңээ бердинген улус өөрүп-байырлаар.

¹⁷ Давидке Сионга күчү-күштү өстүрер мен;
Бодумнуң шилип чаап алганым хаанга
өшпес чырыкты белеткеп каар мен.

¹⁸ Ооң дайзыннарын бак ат-биле шыгар мен,
а ооң кеткен оваадайы чайынналдыр чырыыр».

* 131:6 Эфрата – Вифлеем хоорайның бурунгу ады. Иарим шөлдери – Кириат-Иарим хоорайның өске ады (1 Хаан. 6:21–7:1; 17:12 көр). * 131:7 Буттарын салыр чер – Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

131:3-5 | Чыл. 22:7; Аж.-ч. 7:46 | 131:7 Бд. ыр. 98:5 | 131:8 Бд. ыр. 77:61; 2 Чыл. 6:41 | 131:9 Иов 29:14
131:10 | 2 Чыл. 6:42 | 131:11 Бд. ыр. 88:34-35; 109:4 || 2 Хаан. 7:12 | 131:12 | 3 Хаан. 8:25
131:13 Хост. 19:18; Бд. ыр. 67:17; 77:68 | 131:15 Бд. ыр. 147:3 || Руф 1:6 | 131:17 | 2 Хаан. 21:17;
4 Хаан. 8:20; Бд. ыр. 17:29

132

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтии.*

- Ха-дунма улус эп-сеткилдиг кады чурттаар болза,
эки-даа, таарымчалыг-даа:
² башче кударга, салче агып баткан эки олива үзү дег,
Аароннун салынче, ооң моюндуруунче
агып баткан олива үзү дег;
³ Сион дагларынче агып баткан Эрмон сыннын шалын суу дег.

Дээрги-Чаяакчы Сионга ачы-буян шаңнап,
амыдырал кезээ-мөңгөде бар болзун деп чагаан болгай.

133

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*

- Дээрги-Чаяакчының өргээзинде дүне безин
бараан бооп турар Ооң бүгү чалчалары,
Ону алгап-йөрээнер!
² Холдарынарны ыдыктыг черже сунуп,
Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээнер!
³ Дээр биле черни чаяап каан Дээрги-Чаяакчы
Сион дагдан ачы-буянын сеңээ хайырлазын!

134

¹ Аллилуйя!

- Дээрги-Чаяакчының адын алгап-мактаңар-ла!
Дээрги-Чаяакчының чалчалары, Ону алгап-мактаңар!
² Дээрги-Чаяакчының өргээзинде,
Бурганывыстың бажыңының мурнунда турар улус,
³ Дээрги-Чаяакчыны буянны дээш алгап-мактаңар!
Ооң тааланчыг адын алгап ырлаңар!
⁴ Дээрги-Чаяакчы Иаковту Бодунга шилип алган,
Израильди Бодунун улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи кылдыр
шилип алган болгай.
⁵ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг деп,
Дээргивис бүгү бурганнардан бедип турар деп билир мен.
⁶ Дээрги-Чаяакчы күзээн-не бүгү чүүлүн
дээрлерге-даа, черге-даа,
шупту дүп чок далайларга-даа кылып турар.
⁷ Ол булуттарны черниң кыдыг-кызыгаарындан
бөлүп эккеп, чаъс чаап турда, чаңныктарны чаяап,
Бодунун шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турар.
⁸ Ол Египетке бүгү дун төлдерни – кижилерниин-даа,
мал-маганнын-даа – узуткап каапкан;
⁹ Египет чоннун аразынга кайгамчык демдектерин көргүзүп,
оларны фараон биле ооң бүгү дүжүметтеринге удурланыштыр кылган.
¹⁰ Дээрги-Чаяакчы хөй чоннарны басып каан,
күчүлүг хааннарны өлүрүп каан.
¹¹ Амор хаан Сигонну, Васанның хааны Огту болгаш
Ханаанның бүгү күрүнелерин узуткап кааш,
¹² оларнын черлерин Бодунун израиль чонунга
өнчү кылдыр берипкен.

132:1 Э. д. 13:8 132:2 Хост. 29:7; Лев. 8:12 132:3 Ы. х. к. 3:9 | Лев. 25:21; Ы. х. к. 28:8 133:1 1 Чыл. 9:33
133:2 Ыд. ыр. 27:2 133:3 Сан. 6:24; Ыд. ыр. 19:3; 127:5 134:2 Ыд. ыр. 91:14 134:4 Хост. 19:5;
Ы. х. к. 7:6 134:5 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр. 85:8; 94:3 134:6 Ыд. ыр. 113:11 134:7 Иов 38:22;
Иер. 10:13; 51:16 134:8 Хост. 12:29; Ыд. ыр. 77:51 134:9 Ы. х. к. 6:22 134:10 Ыд. ыр. 135:17-20
134:11 Сан. 21:21-35 | Ис. 12:7-24 134:12 Ы. х. к. 29:8; Ис. 23:4; Ыд. ыр. 77:55

- 13 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адың кезээ-мөнгөдө артар!
Дээрги-Чаяакчы,
салгалдан салгал дамчып Сени кым-даа утпас!
- 14 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун чөптүү-биле шиидер
база Бодунуң чалчаларынче ээ көрнүр.
- 15 Өске чоннарның дүрзү-бурганнары –
алдын биле мөнгүндөн бүткен, кижичо холу шуткаан чүүлдер-дир.
- 16 Ол шуткумалдар аастарлыг-даа болза, чугаалавас;
карактарлыг-даа болза, көрбөс;
17 олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;
оларның аастарында амыдыралдың тыныжы чок.
- 18 Ындыг дүрзү-бурганнары кылып турар,
оларыңга идегээр бүгү улус
шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин.
- 19 Израиль чон, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Аароннуң салгалы, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
20 Левийниң аймаа, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-йөрээңер!
21 Иерусалимде оран-савалыг Дээрги-Чаяакчы
Сионга алгаттырып-йөрээттирзин!
Аллилуйя!

135

- 1 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 2 Бурганнарның Бурганыңга өөрүп четтиринер.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 3 Дээргилерниң Дээргизинге өөрүп четтиринер.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 4 Өндүр улуг кайгамчык чүүлдерни чүглө Бурган кылып турар.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 5 Дээрлерни мерген угаан-биле Ол чаяап каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 6 Кургаг черни суглар кырыңга Ол чада салып каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 7 Дээди чырымалды Ол чаяап каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 8 Хүндүскү үени башкалары-биле хүннү Ол чаяап каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 9 Дүнеки үени башкалары-биле айны база сылдыстарны Ол чаяап каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 10 Бурган Египеттиң бүгү дун оолдарын узуткап, ону буурадып каан.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 11 Израильди Египеттен Ол үндүрүп эккелген.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 12 Израильди сунган холунуң күчү-күжү-биле Ол үндүрүп эккелген.
Ооң энэрели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

134:13 Бд. ыр. 101:13 134:14 Ы. х. к. 32:36 134:15 Бд. ыр. 113:12-16 134:16 Ы. х. к. 4:28
134:17 Иер. 10:14; Авв. 2:19 134:18 Иса. 44:9 34:20 Бд. ыр. 21:24 134:21 Бд. ыр. 131:13
135:1 Бд. ыр. 105:1 135:2 Ы. х. к. 10:17 135:4 Бд. ыр. 71:18 135:5 У. ч. 3:19; Иер. 10:12
135:6 Иса. 44:24 135:7 Э. д. 1:16-18 135:10 Хост. 12:29; Бд. ыр. 77:51 135:11 Хост. 12:51

- 13 Кызыл далайны Ол ийи чара аксыпкан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 14 Израильди Ол далай ортузу-биле эрттире берген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 15 Фараонну база ооң аг-шерийн Кызыл далайже Ол дүжүр октапкан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 16 Бурган Бодунуң чонун ээн кургаг ховуга эдертип бар чыткан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 17 Улуг хааннарны Ол узуткап каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 18 Ат-сураглыг хааннарны Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 19 Амор хаан Сигонну Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 20 Васанның хааны Огту Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 21 Оларның ээлээн черлерин Ол биске өңчү кылдыр берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 22 Бодунуң чалчазы израиль чонга черни өңчү кылдыр Ол берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 23 Базындырып чораан бисти Ол бодап келген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 24 Бисти дайзыннарывыстан Ол адырып каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 25 Шупту дириг амытаннарга аъш-чемни Ол берип турар.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 26 Дээрде саадаан Бурганга өөрүп четтиринер.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

136

- ¹ Вавилоннуң хемнериниң кыдыынга
Сионну сактып, ыглап-сыктап олулар турдуvus.
- ² Ол черде үнген талдарга
чадаганнарывысты азып кааптып, ойнавастан бис.
- ³ Орта бисти тудуп аппаратан улус бистен ырлар негеп,
бисти дарлап турган улус – хөглээшкин негеп:
«Сионнуң ырлары-биле биске аян тудунар!» — деп турган.
- ⁴ Хары черге Дээрги-Чаяакчының
ырларын канчап ырлажыр бис?!
- ⁵ Иерусалим, сенден ойталаар болзумза,
оң холум менден ойталазын;
- ⁶ сени сагынмас болзумза,
Иерусалимни өөрүшкүмнүң эң бедии кылып албас болзумза,
дылым таалайымга чыпшына берзин.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы,
Иерусалимниң буураан хүнүнде:
«Ону таваанга чедир үредеп бузунар-ла!» — деп турган
эдом чонну кеземче чок арттырбайн көрөм.

135:13 Хост. 14:21-22; Ыд. ыр. 77:13 135:15 Хост. 14:27 135:16 Хост. 15:22 135:17 Ыд. ыр. 134:10-12
135:19 Сан. 21:21-26 135:20 Сан. 21:33-35 135:24 Ыд. ыр. 105:10 135:25 Ыд. ыр. 103:27
136:1 Иез. 1:1; 3:15; 10:15 136:5 Дан. 6:10 136:6 Иов 29:10; Иез. 3:26 136:7 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4

- 8 Вавилон-кыс, хоосураар сен!**
 Биске кылган үүлгедиң дээш сеңээ чөптүг кеземчени
 онааштырар кижги амыр-чыргалды!
 9 Сээң чаш төлдеринчи тудуп алгаш,
 хая-дашка чуура шааптар кижги амыр-чыргалды!

137

- ¹ *Давидтии.*
 Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сени алгап-мактап,
 өске бурганнар мурнунга Сени алгап ырлап тур мен!
 2 Сээң ыдыктыг өргээңге сөгүрүп мөгөөр мен,
 шынчын биле энерелиң дээш адыңны алгап-мактап тур мен,
 Бодунуң сөзүннү
 бүгү аттардан өндүр улуг кылып каан болгай сен**.
 3 Сени кый дээн хүнүмде, ол дораан харыылап,
 сеткилимни күш киирер-дир сен.
- 4 Сээң аксы-сөзүң дыннап кааш,
 чер-делегейниң хааннары шупту Сени алгап-мактазын.
 5 Дээрги-Чаяакчының алдарының өндүр улуун көргөш,
 хааннар Ооң оруктарын алгап ырлазын.
 6 Дээрги-Чаяакчы эн өндүр бедик –
 томаарааннарны-даа көрүп турар,
 турамыкты-даа талыгырдан танып турар.
- 7 Бергелерге кызагдады бергенимде,
 амы-тынныг арттырар сен, холуң менче сунуп,
 ооң күчүзү-биле дайзыннарым килеңинден
 мени камгалаар сен.
 8 Дээрги-Чаяакчы мээң өжэним негээр!**
 Энерелиң кезээ шагда үстүп төнмөс,
 Бодунуң ажыл-херээн ара кагбайн көрөм.

138

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Давидтии. Мизмор-ыры.*
 Дээрги-Чаяакчы,
 Сен мени шылгап көргөн сен, эки билир сен.
 2 Олуруп алганымны-даа, туруп келгенимни-даа билир сен,
 бодалдарымны ырактан-на билип каар сен.
 3 Орукка чорумда азы дыштанып чыдырымда,
 мени шылгаар сен,
 мээң баар оруктарым шуптузу Сеңээ билдингир.
 4 Сөзүмнү чугаалап четтикпээнимде-ле,
 Сен ону долузу-биле билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
 5 Артымдан, мурнумдан мени бүзээледин,
 холунну менче салып алдың.
 6 Сээң билииң менээ кайгамчык онза,
 аажок бедик – ону билип аар харыым чок.

* 136:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Хоосурадыкчы сен!» деп бижээн. * 137:2 Өске бурунгу сөзүглелде бо домакты «Бодунуң сөзүннү Бодунуң кандыг-даа адыңдан өндүр улуг кылып каан болгай сен» деп бижээн. * 137:8 Азы: «Дээрги-Чаяакчы менээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 56:3 көр).

136:8 Иса. 21:9; 47:1; Иер. 50:1; Ажыд. 18:6 136:9 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16; Наум 3:10
 137:1 Ыд. ыр. 110:1 || 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр. 85:8 137:2 Ыд. ыр. 27:2 137:7 Ыд. ыр. 70:20
 137:8 Ыд. ыр. 105:1 138:1 Иер. 12:3 138:2 4 Хаан. 19:27 138:3 Иов 23:10; У. ч. 5:21; Евр. 4:13
 138:6 Рим. 11:33

- 7 Сээң Сүлденден ырап кай баар мен,
Сенден дезип кай баар мен?
- 8 Дээрже үне бээр-даа болзумза, Сен ында сен;
алдыгы оранга чыдып аар-даа болзумза, Сен база ында сен.
- 9 Даң хаязын чалгыннангаш,
далай ындынче ужуп чеде берзимзе безин,
- 10 Сээң холуң мени аңаа чедип аар,
күштүгү холуң мени орта тудуп аар.
- 11 «Дүмбей караңгы мени чажырып аар,
хүн чырыгы меңээ дүн бооп хуула бээр» деп бодаан дижик мен.
- 12 Ынчалзажок дүмбей караңгы безин
мени Сенден чажырып шыдавас,
дүн безин хүн ышкаш чырыдар,
дүмбей караңгы Сеңээ чырык дег болур.
- 13 Мээң чүрээмни Сен чаяап каан сен,
иемниң хырнының иштинге
мени боттандырып тургускан сен.
- 14 Ол хире кайгамчык тургузуум дээш*
Сени мактап тур мен,
Сээң ажыл-херектерин кайгамчыктыг деп
сеткилим ылап-ла медеп билип тур.
- 15 Кажан мени чажыт черге чаяап турда,
чернин ханызынга* чогаадып боттандырып турда,
мээң бүгү эг-сөөгүм Сеңээ илдең турган.
- 16 Сээң карактарың мээң боттанып оарымны көргөн;
меңээ доктааткан хуусаа, чаңгыс-даа хүнү үнмээнде-ле,
бүрүнү-биле Сээң номунда бижиттинген.
- 17 Сээң бодалдарыңны билип аарымның бергезин, Бурганым,
оларның эмге-тикчогун!
- 18 Оларны санап шенээр болзумза,
чернин элезининден-даа хөй-дүр.
Оттуп келгеш, Сээң-биле хевээр-дир мен.
- 19 Бурганым, бузуттуг хейни өлүрүп каарың кай!
А силер, өлүрүкчүлөр, менден ырап чорунар!
- 20 Олар Сеңээ удур кара сагыштыг чугаалар чорудуп тур;
дайзыннарың хоозун меге чүүлдер чугаалап тур.
- 21 Сени көөр хөңнү чок улуска мээң база хөңнүм чок.
Дээрги-Чаяакчы,
Сеңээ удурланып турар улусту көөр хөңнүм чок.
- 22 Оларны шуут-ла көөр хөңнүм чок —
олар мээң дайзыннарым апарды.
- 23 Мени шылгап көрөм, Бурганым,
сеткил-чүрээмни билип алам,
мени шенээш, дүвүрелимни билип алам.

* 138:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Кайгамчыктың база сөгүрүүшкүнге төлөптин дээш» деп бижээн. * 138:15 Черниң ханызынга — ие кижини черге дөмейлей көрүп турар азы баштайгы кижини доурактан чаяаганын ыңча деп турар чадавас.

138:7 Иер. 23:23-24; Иона 1:3 138:8 Иов 11:8; 26:6; Ам. 9:2 138:12 Иов 34:21-22 138:13 Иов 10:10-11
138:15 Эклл. 11:5 138:16 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16 138:17 Ыд. ыр. 91:6 138:19 Иов 4:9;
Иса. 11:4; 2 Фес. 2:8 138:21 Ыд. ыр. 25:5; 118:158 138:23 Ыд. ыр. 25:2

- 24 Човаланга чедирер орукта*
эвес-тир мен бе — көрүп көрөм,
мөңгө орук-биле мени эдертип көрөм.

139

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
2 Дээрги-Чаяакчы, бак кижиден мени камгалап,
күш дөгээр улустан мени кадагалап көрөм.
3 Олар — чүрөктеринде кара бодалдарлыг,
хүннүн-не чаалажыр чүткүлдүг улус-тур;
4 дылдарын, чылан ышкаш, шагарынга
мергежидип турар улус-тур,
оларның эриннеринде ок-чыланныы дег хоран бар. *Сэла*
- 5 Дээрги-Чаяакчы,
бузуттуг хейнин холун менден чайладып,
буттарымны тендиннедир сагыштыг күш дөгээр улустан
мени кадагалап көрөм.
6 Адыыргак улус меңээ дузак чажыра салып каан,
бак хейлер оруумга четки чада салып,
буттарымга какпа салып каан. *Сэла*
- 7 Дээрги-Чаяакчыга: «Сен — мээң Бурганым сен,
чалынган үнүмнү дынна» — деп чугааладым.
8 Дээрги-Чаяакчы, күчү-күштүг Камгалакчым,
Дээргим, тулчуушкун хүнүнде
бажымны камгалап турар сен.
9 Дээрги-Чаяакчы, бузуттуг улустуң күзээн чүвезин бербейн көрөм,
оларның кара сагыштыг бодалы боттанмазын —
оон башка идээргей бээрлер. *Сэла*
- 10 Мени бүзээлээн улустуң тейин
оларнын бак аксы-сөзү шыва алзын.
11 Оларже оттуг көстөр кээп дүшсүн,
олар ханы онгарже киир октадыпкаш, оон үнүп шыдавазын.
12 Бак аас эдер кижичер-чуртка
быжыы-биле туруп шыдавас болзун,
күш дөгээр кижини айыыл-халап аглап-сүрзүн.
- 13 Билир мен:
Дээрги-Чаяакчы базындырган улуска шын шииткелди,
түрөңги улуска чөптүг шииткелди үндүрөр.
14 Ынчангаш чөптүг-шынныг улус Сээң адыңны мактаар,
мөзүзү эки улус Сээң хайгааралың адаанга чурттаар.

140

- ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*
Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырып тур мен:
дүрген чедип келем, Сени кый дээн үнүмче кулааңны ээктирем.
2 Мээң мөргүлүмнү, Сээң мурнунга
айдызаар өргүл дег, хүлээп алам,
холумну өрү сунганым — кежээки өргүл дег болзун.

* 138:24 Азы: «Дүрзү-бурганнарга мөгөөр орукта».

139:2 Бд. ыр. 70:4 139:4 Бд. ыр. 57:5-6; Рим. 3:13 139:5 Бд. ыр. 140:9 139:6 Иов 18:8-10;
Иер. 18:22 139:11 Бд. ыр. 10:6; 119:4; У. ч. 25:22 139:13 Бд. ыр. 9:5 140:2 Хост. 30:7;
Ажыд. 5:8; 8:3-4 || Хост. 29:41

- 3 Дээрги-Чаяакчы, аксымга таңныылдан тургузуп,
аксы-дылымның эжиин кадартып көрөм;
- 4 мени бак сөстөр эдеринче,
бузут үүлгедикчилери-биле кады
кем-буруулуг херектер кылырынче ээлдирбейн көрөм,
оларнын дойларынга киришпэйн.
- 5 Ооң орнунга чөптүг-шынның кижги
мени сопсун — энерел болур;
чемелезин — бажымга хора чедирбес
эки олива үзү дег болур.
А мен бузуттуг улустуң үүлгедиглеринге удур
үргүлчү мөргүп чоруур мен.
- 6 Бузуттугларның баштыңчыларын хаядан дүжүр октаптар,
бузуттуг улус ынчан мээң сөстөрими дыңнап,
таарымчалыг сөстөр дээрзин билип каар.
- 7 «Черни чарып, үүрмектеп турары дег, бистиг сөөктеривисти
өлүгүлөр оранының аксынче киир
тарадыр чажып турар» — дижирилер.
- 8 А мээң карактарым
Сенче углай көрүп турар, Дээрги-Чаяакчы,
Сенден хоргада алдым, амы-тынымны үспейн көрөм!
- 9 Меңээ салган дузактан,
бузут үүлгедир улустуң какпаларындан мени чайладып көрөм.
- 10 Бузуттуглар шупту боттарының четкилеринге ораашсын,
а мен кыды-биле эрте берейн.

141 ¹ Маскил-ыры. Давидтин. Ооң куйга чаштып турган үезинге
хамааржыр мөргүл.

- Дээрги-Чаяакчыны ыткыр кыйгырдым,
Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, кый дидим;
- 2 Ооң мурнунга хомудал-дилээмни ажыдып бердим,
аймыл-халавымны чугаалап бердим.
- 3 Эр соруум кошкай бээрге, эртер оруумну Сен билир сен.
Чоруп турган оруумга дузак салып каан болду.
- 4 Бодумнуң чанымче көөрүмге,
менче кичээнгей салыр кижги тывылбас-тыр —
дезе бээр черим чок апарган-дыр,
мен дээш кым-даа сагыш човавайн турар-дыр.
- 5 Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп алгырып:
«Сен — мээң хоргадалым сен,
дириглер ораныңа чурттаар үлүүм сен» — деп чугааладым.
- 6 Чалынган кыйгымны кичээнгейге ап көрөм —
аажок куду көрдүрүп чор мен;
истеп сүрген улустан мени камгалап көрөм — олар менден күштүг-дүр.
- 7 Сээң адыңны мактаар кылдыр, хоругдалдан мени хостап көрөм.
Сен меңээ буюн хайырлаарыңга,
чөптүг-шынның улус мени долгандыр чыгып кээр.

140:3 Бд. ыр. 33:13; У. ч. 13:3; Эклл. 12:4 140:5 У. ч. 25:12; 27:6 140:6 2 Чыл. 25:12 140:7 Иса. 5:14
140:8 2 Чыл. 20:12; Бд. ыр. 24:15; 122:1-2 140:9 Бд. ыр. 139:5 140:10 Бд. ыр. 7:16
141:2 Бд. ыр. 101:1 141:3 Бд. ыр. 142:4 || Бд. ыр. 139:6 141:5 Бд. ыр. 26:13 141:6 Бд. ыр. 17:18
141:7 Иса. 42:7

142

¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыннап,
чалынган үнүмнү кичээнгейге ап,
шынчын база чөптүүнү ёзугаар меңээ харыылап көрөм;
² мээң-биле чаргы-чаалы кылбайн көрөм –
Сээң мурнунга кандыг-даа кижиге актыг бооп шыдавас!
- ³ Дайзын мени истеп сүрүп, черге чыпшыр таптай басып,
үе-дүптө өлгөн улус дег, карангыга турарынче албадап тур.
⁴ Эр соруум кошкай берди, чүрээм көжүй берди.
⁵ Шагда эрткен үелерни сактып ор мен,
Сээң шупту ажил-херээңни,
холдарың-биле кылган ажил-херээңни бодап ор мен.
⁶ Холдарымны Сенче өрү сундум:
кургаан чер сугже дег, сеткилим Сенче чүткүп тур. *Сала*
- ⁷ Дүрген меңээ харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
амы-тынным үстүр деп барды, менден хая көрүнмейн көрөм,
оон башка хөөрже кире берген улуска дөмей апаар мен.
⁸ Эрген эрте энерелдиг харыыңны
дыңнаар аргадан берем – идегелим Сенде болгай.
Эртер оруумну айтып берем –
сеткилимниң ханызындан Сенээ мөргүп тур мен.
- ⁹ Дайзыннарарымдан мени камгалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
чаглактаныр черим Сенде болгай.
¹⁰ Күзөл-сорууну күүседиринге өөредип көрөм,
чүгө дээрге Бурганым-дыр сен.
Ачылыг Сүлдең мени орду-дески черлеп аппараттын.
¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң адыңны бодааш,
мени амы-тынның арттырып,
чөптүүнү-биле мени айыыл-халаптан адырып көрөм.
¹² Меңээ энерелдиң-биле дайзыннарарымны узуткап,
мени кызып-кыйган улустуң шуптузун кыргып-хыдып көрөм –
чүгө дээрге Сээң чалчан-дыр мен.

143

¹ *Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол – чалым-хаям;
Ол мээң холдарымны дайылдажырынга,
салааларымны – тулчурунга өөредип турар;
² Ол меңээ шынчы, Ол – мээң шивээм,
хоргадалым, камгалакчым, дозуг-камгалалым;
Оон хоргадап алыр мен,
Ол мээң чонумну* меңээ чагыртып берип турар.
- ³ Дээрги-Чаяакчы, кижиге деп кымыл ол,
Сен ол дээш чүгө сагыш човаар сен;
кижиге амытан деп кымыл ол, Сен чүгө ону бодап чоруур сен?
⁴ Кижиге – хей-бус ышкаш,

* 143:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Өске чоннарны» деп бижээн.

142:2 Иов 4:17; 9:2; Эккл. 7:20; Рим. 3:20; Гал. 2:16 142:3 Бд. ыр. 87:7; Ыы. 3:6 142:5 Ы. х. к. 32:7; Бд. ыр. 76:6 142:6 Бд. ыр. 41:2; 62:2 142:7 Бд. ыр. 27:1; У. ч. 1:12 142:8 Бд. ыр. 24:1
142:10 Неом. 9:20 142:11 Иер. 14:17 142:12 Бд. ыр. 53:7 143:1 Бд. ыр. 17:3 || Бд. ыр. 17:35
143:2 Э. д. 15:1; Бд. ыр. 17:3 143:3 Иов 7:17; Бд. ыр. 8:5 143:4 Иов 7:16; Бд. ыр. 38:6-7; 61:10;
Эккл. 1:2 || 1 Чыл. 29:15; Иов 14:2; Бд. ыр. 101:12

- ооң назыны — чидип бар чыдар хөлеге дег.
- 5 Дээрги-Чаяакчы! Кудай-дээриңни ээктир тырткаш, дүжүп келем;
дагларга дээвидем — ышталы бээр;
- 6 чаңныгыңны кызаңнадыпкаш, дайзыннарны тарадыр сывырывыдам;
Бодуңнуң согуннарың адыпкаш, оларны девидедип көрөм;
- 7 Бодуңнуң холунну бедиктен сунгаш,
мени терең сугдан ушта тыртам,
хары улустуң холундан камгалап көрөм.
- 8 Олар — мегечи, аксы-сөзү шынныг эвес улус-тур.
- 9 Бурганым, Сеңээ чаа ырыдан ырлап берейн,
эткир үннүг чанзыга үдеткеш, Сени алгап ырлайын —
- 10 Сен хааннарга тиилелге шаңнап, Бодуңнуң чалчаң Давидти
хайыра чок хылыштан чайладып турар сен.
- 11 Мени камгалап, хары улустуң холундан адырып көрөм —
олар — мегечи, аксы-сөзү шынныг эвес улус-тур.
- 12 Чалы назынында оолдарывыс частып үнгөн үнүштер дег болзун,
кыстарывыс — ордунуң уранчыды чазаан адагаштары дег болзун.
- 13 Аңмаарларывыс эриин ажыр янзы-бүрү тараа аймаа долзун,
одар-белчирилериписке кодан хоювус мун, түмөн бооп өзүп-көвүдезин,
14 инек малывыс семирзин;
дайзыннарнывыс бисти туттуруушкунче аппараттабын,
кудумчуларывыска ыы-сыы дынналбазын.
- 15 Шап ындыг чол эдилеэн чон амыр-чыргалдыг.
Дээрги-Чаяакчы оларга Бурган болган чон амыр-чыргалдыг.

144 ¹ Макталдың ыры. Давидтии.

- ⌘ (алеп) Бурганым болгаш Хааным, Сени кымдан арттыр мактаар мен,
Сээң адыңны кезээ-мөңгөде алгап-йөрээр мен.
- ⌚ (бет) ² Хүннүң-не Сени алгап-йөрээр мен,
кезээ-мөңгөде Сээң адыңны алгап-мактаар мен.
- ⌛ (гимел) ³ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг, алдар-макталга дыка төлөптиг.
Ооң өндүр бедиин билип аары болдунмас.
- ⌜ (далет) ⁴ Салгалдан салгал дамчый улус Сээң ажыл-херектерини алгап-мактаар
база Сээң күчү-күжүннү медээлээр.
- ⌝ (хе) ⁵ Олар Сээң өндүр бедик ат-алдарыңны медээлээр,
мен база Сээң кайгамчык ажыл-херектерини угап бодаар мен.
- ⌞ (вав) ⁶ Улус Сээң сүргенчиг ажыл-херектеринин
күчү-күжүн чугаалажы бээр,
мен база Сээң өндүр бедииңни чарлап чугаалаар мен.
- ⌟ (зайин) ⁷ Улус Сээң буяннының элбээн үргүлчү алдаржыдып чугаалай бээр,
Сээң чөптүүңнү алгап ырлай бээр.
- ⌠ (хет) ⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес, кээргээчел,
ээ көрнүүчел болгаш элбек энерелдиг.
- ⌡ (тет) ⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү улуска буянныг,
Ооң чаяганы бүгү чүүлдерге ээ-хайыралы илереп кээр.

143:5 2 Хаан. 22:10; Бд. ыр. 17:10; Иса. 64:1 || Бд. ыр. 103:32 143:6 Бд. ыр. 76:18 143:7 Бд. ыр. 68:15
143:8 Бд. ыр. 11:3 143:9 Бд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 143:10 Бд. ыр. 17:51 143:12 Бд. ыр. 127:3
143:14 Иса. 3:25; Иер. 14:2 143:15 Бд. ыр. 32:12 144:3 2 Хаан. 22:4; Бд. ыр. 17:4; 47:2 ||
Иов 5:9; 9:10 144:6 Бд. ыр. 77:4 144:8 Хост. 34:6; Бд. ыр. 85:5

- ʹ (йод) 10 Дээрги-Чаяакчы, чаяалган шуптузу Сени алдаржытсын, Сеңээ бердинген улус Сени алгап-йөрээзин,
- ɔ (каф) 11 Сээң Чагырганның алдарын суртаалдазын, Сээң күчү-күжүңнү дамчыдып чугаалазын.
- ʘ (ламед) 12 Кижиге төрөлгөтөн олардан Сээң күчү-күжүң дугайында база Сээң Чагырганның алдарлыг өндүр бединиң дугайында билип алзын.
- ɪ (мем) 13 Сээң Чагырган кезээ-мөңгөдө турар, кижиге төрөлгөтөнниң бүгү салгалдарын хааннаар сен.
- ɪ (нун) Дээрги-Чаяакчының чугаалааны бүгү сөстөргө бүзүрөп боор, Ол Бодунун чаяап кааны бүгү чүүлдеринге эңерелдиг*.
- ɔ (самех) 14 Кээп ужуп чыдар бүгү улуска Дээрги-Чаяакчы чөлөнгиш болур, бушкүйтүр бастырган бүгү улусту дорттай хөндүрө.
- у (айин) 15 Бүгү улустуң карактары Сенче ынаныштыг көөр, Сен оларга аыш-чемни чогуур өйүндө бээр сен:
- ɔ (не) 16 холуңуң чада сунгаш, бүгү амылгыларның күзээн чүвезин хандырып, оларны тоттурар сен.
- ɣ (цаде) 17 Дээрги-Чаяакчы Бодунун бүгү оруктарыңа чөптүг, Бодунун бүгү ажил-херектеринге эңерелдиг.
- р (коф) 18 Дээрги-Чаяакчы Ону кый деп мөргүүр бүгү улуска – шынны-биле Ону кый деп мөргүүлөргө – чоок.
- ʘ (реш) 19 Оон коргар улустуң күзээн чүүлүн Ол күүседип бээр, оларның дуза дилээн кыйгызын дыңнап кааш, камгалаар.
- ш (шин) 20 Дээрги-Чаяакчы Аңаа ынак бүгү улусту карактап-кадагалаар, а бузуттуг шупту улусту узуткап каар.
- п (тав) 21 Мээң аксы-сөзүм Дээрги-Чаяакчыны мактазын, бүгү амылгылар Ооң ыдыктыг адын кезээ-мөңгөдө алгап-йөрээзин.

145

¹ Аллилуй!

Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны мактазын-на!

² Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаайн;
чурттап чорааш, Бурганымны алгап ырлайын.

³ Эрге-дужаалдыг улуска идегевенер –
камгалалыңар кижилерден кээр деп ынанманар.

⁴ Кижиге хөөкүй амызы үстүп, кара черже кире бээр,
боттандырар дээн бодалдары ол-ла дораан чиде бээр.

⁵ Израильдин Бурганының дузазын
көрүп турар кижиге амыр-чыргалдыг!
Дээрги-Чаяакчыга – Бурганынга идегээр кижиге амыр-чыргалдыг!

⁶ Ол кижиниң Бурганы дээр, чер болгаш далайны
оларда бар бүгү чүүл-биле кады чаяаган;

⁷ ооң Бурганы кезээ-мөңгөдө шынчы,
базындырган улуска болчур, аштаан улуска аыш-чемни бээр.

Дээрги-Чаяакчы туттурганнарны хостаар,

⁸ Дээрги-Чаяакчы согурларның караан ажыдар,

* 144:13 Сөөлгү домак өске бурунгу сөзүглөлдө таварышпайн турар.

144:13 Бд. ыр. 9:37; 101:13; Ыы. 5:19 144:14 Бд. ыр. 145:8; Лк. 13:11-13 144:15 Бд. ыр. 103:27
144:16 Бд. ыр. 103:14, 28 44:18 Ы. х. к. 4:7 144:19 У. ч. 10:24 145:1 Бд. ыр. 102:1; 103:1
145:2 Бд. ыр. 103:33 145:3 Бд. ыр. 117:8; Иер. 17:5 145:4 Бд. ыр. 103:29; Иса. 2:22
145:7 Бд. ыр. 102:6; 106:9 || Иса. 61:1 145:8 Мф. 9:28-30 || Бд. ыр. 144:14; Лк. 13:11-13

Дээрги-Чаяакчы бұшкүктөрнi дорттай хөндүрөр.
 Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улуска ынак.
 9 Дээрги-Чаяакчы өскээртен келген улусту кадагалаар,
 өскүс-чавысты, дулгуюк кадайны деткиир,
 а бузуттуг улусту оруундан астырар.
 10 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгедө хааннаар!
 Сион, сээң Бурганың салгалдан салгал дамчып хааннаар!
 Аллилуйя!

146

¹ Аллилуйя!

Бистин Бурганывысты алгап ырлаары ачылыг-дыр,
 Ону алгап-мактаары эки болгаш тааланчыг-дыр!

- 2 Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни катап тудуп турар,
 Ол тудуп аппарган израиль чонну чыып эккээр.
- 3 Ол сеткил-хөңнү карарган улусту сегидип,
 оларның балыгларын шарып берип турар.
- 4 Ол сылдыстарның санын билип,
 оларның шуптузун аттары-биле адап турар.
- 5 Дээргивис өндүр улуг, кедергей күчү-күштүг,
 Ооң угааны хемчээл-кызыгаар билбес.
- 6 Ол базындырган улусту өрү көдүрүп,
 бузуттуг улусту черге чедир куду базып турар.
- 7 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип ырланар,
 Бурганывыс мурнунга чадаганнап ырлап бериңер.
- 8 Ол дээрни будут-шывыг-биле дуглап, черже чаъсты чагдырып,
 дагларны оыт-сиген-биле шып турар;
- 9 мал-маганга база кыйгы салып алгырган кускун төлдеринге
 аыш-чемни берип турар.
- 10 Дээрги-Чаяакчы аъттың күш-шыдалын херекке албас;
 кижиниң буттарының дүргени Аңаа хамаан чок;
- 11 а Оон коргар, Ооң энерелинге идегээр улус
 Ооң сеткилинге кирер*.

147

¹ Иерусалим хоорай, Дээрги-Чаяакчыны алдаржыт-ла;
 Сион даг, Бурганыңны алгап-макта!

- 2 Дээрги-Чаяакчы сээң хаалгаларыңның дээктерин быжыглап,
 чурттакчы чонуңга ачы-буян хайырлап турар;
- 3 сээң кызыгаарларың иштинге тайбыңны догуннадып,
 сени эң-не эки кызыл-тас-биле тоттуруп турар.
- 4 Ол Бодунун айтышкынын черже чорудуп бээрге,
 Ооң сөзү дүргени кончуг күүсеттинер.
- 5 Ол ак дүк ышкаш харны чада салыр,
 хул ышкаш хырааны черже тө чажар;
- 6 дош-долузун черже даш ышкаш октап бадырар —
 Ооң соогун шыдажыр кижиге бар бе?

* 146:11 Еврей сөзүглелде 146 болгаш 147 ырылар чангыс ырыны тургузуп турар.

145:9 Хост. 22:21; Ы. х. к. 10:18 145:10 Хост. 15:18; Ыд. ыр. 9:35 146:1 Ыд. ыр. 91:2

146:2 Ыд. ыр. 50:20; 68:36 || Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 34:13 146:3 Ы. х. к. 32:39

146:4 Иса. 40:26 146:5 Иса. 40:28 146:7 1 Чылд. 15:16 146:8 Ы. х. к. 11:14; Иов 5:10 146:9 Иов 38:41

146:10 Ыд. ыр. 32:17 146:11 Ыд. ыр. 32:18 147:2 Неем. 7:3 147:3 Ыд. ыр. 131:15

147:5 Иов 37:6; 38:29

- 7 А ынчан Ол Бодунуң сөзүн чорудупкаш, ол бүгүнү эргизиптер;
хадын көдүрүлдүр үрүптөргө, суглар ага бээр.
- 8 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Иаковка;
Бодунуң дүрүм-хоойлузун – Израильге медээлээр.
- 9 Өске кандыг-даа чонга Ол ынчаар кылбаан,
Ооң дүрүмнерин өске чоннар билбес.
Аллилуйя!

148

- ¹ Аллилуйя!
Дээрги-Чаяакчыны кудайлардан алгап-мактаңар,
Ону өрү дээрден алгап-мактаңар!
- 2 Дээрги-Чаяакчынын бүгү төлээлери, бүгү аг-шерии,
Ону алгап-мактаңар!
- 3 Хүн биле ай, Ону алгап-мактаңар!
Чайынналган хамык сылдыстар, Ону алгап-мактаңар!
- 4 Дээрлерниң эн бедии база дээрлерниң кырында суглар,
Ону алгап-мактаңар!
- 5 Олар шупту Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар
чаяттынган болгай,
ынчангаш Ооң адын алгап-мактазын;
- 6 Дээрги-Чаяакчы оларны кажан шагда,
кезээ-мөнгөдө тургузуп каан,
ажыр базап болбас дүрүмүн оларга берген.
- 7 Дээрги-Чаяакчыны чер кырындан алгап-мактаңар:
далайның улуг амытаннары биле дүп чок бүгү эеремнер,
- 8 чаңык биле долу, хар биле бус-туман,
Ооң айтышкынын күүседип турар шуурган,
даглар биле бүгү тейлер, чимистиг ыяштар биле бүгү пөштер,
- 9 аң-мең биле бүгү мал-маган, соястаарлар биле чалгынныг куштар,
10 черниң хааннары биле бүгү чоннар,
11 чагырыкчылар биле черниң баштыннары,
12 аныяк оолдар-кыстар, кырган-чалыы – Ону алгап-мактаңар!
- 13 Олар шупту Дээрги-Чаяакчынын адын алгап-мактазын.
Чүглө чаңгыс Ооң адын кымдан-даа арттыр мактап турар-дыр,
Ооң чайынналчаа чер биле дээрден бедээн-дир.
- 14 Ол Бодунуң чонунуң күчү-күжүн көвүдеткен-дир,
Анаа бердинген бүгү улуска,
Анаа чоок израиль чонга макталды берген-дир!
Аллилуйя!

149

- ¹ Аллилуйя!
Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап бериңер,
Анаа бердинген улустуң чыыжынга Ону алгап ырлаңар.
- 2 Израиль чон бодунуң Чаяакчызы дээш өөрүп-хөглезин,
Сионнун улузу боттарынын Хааны дээш өөрүп-байырлазын.
- 3 Ооң адын самнавышаан алгап-мактазын,
тимпан* биле чадаганга үдеттирип, алгап ырлазын.

* 149:3 Тимпан – дүңгүргө дөмейлешкек хөгжүм херексели.

147:9 Ы. х. к. 7:6; Ам. 3:2 || Ы. х. к. 4:8 148:1 Мф. 21:9; Лк. 2:14; 19:38 148:2 Ыд. ыр. 102:20

148:4 Ы. х. к. 10:14 || Э. д. 1:7 148:5 Ыд. ыр. 32:6; Евр. 11:3 148:6 Иов 14:15; Ыд. ыр. 103:9

148:7 Э. д. 1:21 148:8 Иов 37:6 148:13 Ыд. ыр. 8:2-3; 112:4 149:1 Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 || Ыд. ыр. 110:1

- 4 Дээрги-Чаяакчының сеткили Бодунун чону дээш ханган болгай,
Ол томаараан улусту, тиилелге хайырлап, каастаар.
- 5 Бурганга бердинген улус алдаржып, өөрүп-байырлазын,
орун-дөжээнге-даа чыткаш, өөрүп ырлазын.
- 6 Оларның аксы-сөзү Бурганны алгап-йөрээзин;
а холдарынга аажок чидиг хылыш туттунзун –
- 7 олар өске чоннардан өжээн негезин, өске аймактарны кезетсин;
- 8 оларның хааннарын хүлүп-бектезин,
нояннарын демирлеп-кинчилезин –
- 9 бижиттинген шииткелди оларга онааштырзын.
Ынчаар кылыр болза, Аңаа бердинген улус алдаржыыр.
Аллилуйя!

150

- ¹ Аллилуйя!
Бурганны Ооң ыдыктыг өргээзинге мактаңар,
Ооң шивээзи болур бопурук дээрге Ону мактаңар!
- ² Күчүлүг ажыл-херектери дээш Ону мактаңар!
Өндүр бедии дээш Ону мактаңар!
- ³ Эдискис үнү-биле үдеп, Ону мактаңар!
Чадаган болгаш чанзы-биле үдеп, Ону мактаңар!
- ⁴ Тимпан-биле үдеп, самнап тургаш, Ону мактаңар!
Хылдыг хөгжүм-биле база лимби-биле үдеп, Ону мактаңар!
- ⁵ Эткир үннүг кимвалдар-биле үдеп, Ону мактаңар!
Ыткыр үннүг кимвалдар-биле үдеп, Ону мактаңар!
- ⁶ Амы-тынның бүгү чүве Дээрги-Чаяакчыны мактазын!
Аллилуйя!

Угаадыглыг чугаалар

Кирилде

Бо номнуң еврей ады үлегер домактар, чечен сөстөр, элдээрткен чугааларны көргүскен — түнөп чугаалаарга, овор-хевирлер-биле долдунган янзы-бүрү өөредиглиг чугаалар-дыр. Угаадыглыг чугаалар ному дээрге израиль чоннуң мерген угаанныгыларының мөзү-бүдүш өөредиглериниң база чагыг-сургаалдарының чыындызы-дыр. Оларның элээн хөйү эң мерген угаанныг израиль хаан Соломоннуң ады-биле харылзаалыг. Угаадыглыг чугаалар номунун хевири болгаш элээн хөй темалары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң өске чоннарының угаадыглыг чугааларынга дөмейлешкек. Ынчалза-даа еврейлерниң угаадыглыг чугаалары оларның Бургандан коргуушкунга (азы өскээр чугаалаарга, Дээрги-Чаяакчыга ханы хүндүлөгө) болгаш амыдыралдың бүгү талаларынга Ооң хоюлуларын сагырынга үндезилеттинген бооп турары-биле ылгалдыг.

Ном үш кезектен бүткен. Эгезинде (1–9 эгелер) эки мөзүлүг, мерген угаанныг амыдырал дугайында өөредиглер кирген, оларның хөй кезиниң хевир-тургузу ачазының оглунга чагыг-сургаалы дег. Мында ол ышкаш херэежен кижиниң овор-хевирин дамчыштыр көргүскен мерген угаанга мактал дыңналып турар. А мелегей амыдыралдың удурланышкак овор-хевирин будулчак херэежен-биле харылзаа ышкаш кылдыр көргүскен.

Номнуң дараазында кезээ (10:1–22:16) — «Соломоннуң чугааларының улуг чыындызы» — бодамчалыг, эки чаңныг, эки мөзүлүг болурун чагып-сургап турар кыска чагыглардан бүткен.

Номнуң үшкү кезээнче (22:17–31:31) «Мерген угаанныгыларның чугааларының чыындызы», «Соломоннуң чугааларының бичии чыындызы» база израильчи эвес мерген угаанныгыларның безин элээн каш чугаалары кирип турар. Номнуң төнчүзүндө бүдүштүг херэежен кижиге алгыш-йөрөөл (31:10–31) кирген. Ол алгыш-йөрөөл алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг. Бүдүштүг херэежен биле мерген угаанныг овор-хевирин деңнеп болур — «Ооң үнези эртине даштардан бедик болгай».

Бо номда мерген угаанныг болгаш чөптүг-шынныг улус чедимчелиг болурун, а бузуттуг болгаш мелегей улус чайлаш чок өлүрүн катап-катап онзалап демдегелеп турар. «Буруулуугу Бурган тортаар, буянныгны чону алгаар» деп тыва үлегер домак-биле деңнеп көрүңер даан.

Угаадыглыг чугааларның ажык-дузасы

- 1** ¹ Давидтиң оглу, Израильдиң хааны Соломоннуң угаадыглыг чугаалары бо-дур.
- ² Ол чугаалар мерген угаан биле сургаалды билип аарын күзээн, угаанныг сөс-бодалдын утказын билип алыксаан улуска херек;
- ³ олар бодамчалыг чорукту: чөптүг болгаш шынчы чорукту база эки мөзүлүг болурун шингээдип алыксаан улуска херек;
- ⁴ олар бөдүүн сеткилдиглерниң сагынгыр боорунга, аныяктарның билиглиг болгаш бодамчалыг боорунга херек;
- ⁵⁻⁶ оларны дыңнааш, мерген угаанныг кижиге билиглерин көвүдөдип аар, а сарыылдыг кижиге — элдээртигилг болгаш угаадыглыг чугааларны база мерген угаанныгыларның сөс-бодалы болгаш тывызыктырын билип аарынга херек арга-сүмени тывар.

- 7 Дээрги-Чаяакчдан коргары – билигниң үнер дөзү.
Чүгле мелегей кижиги мерген угаанны болгаш суртаалды херекке албас.

Бачытка дуурайладып аарындан кичээндириг

- 8 Оглум, ачаңның сургаалын дыңна,
аванңның өөредийин сагы,
9 ол сургаал биле өөредиг – сээң бөргүнге кадаар одага-дыр,
мойнуңга азар каасталга-дыр.
- 10 Оглум, бачыттыглар сени дуурайлай берзе,
оларны эдербе.
- 11 Олар мынча дээрлер:
«Кады чоруул че, кедеп чыткаш, кижиден өлүрээли,
кем-буруу чок улусту кедеп, дозаалы!
12 Өлүглер ораны дег, бис оларны диригге-ле сырыптар бис,
олар – бүдүн-бүрүн боттары – тамыже кирген улус дег апаар.
13 Үнези улуг чүүл-бүрү эт-хөреңгиден үштөп,
оран-сававысты олча-тывыш-биле долдуруп аар бис.
14 Биске каттыжып, бистиң-биле бир баг боор сен,
тыпкан олчавысты деңге үлежир бис».
- 15 Оглум! Олар-биле орууң чаңгыс болбазын,
оларны эдереринден кичээн,
16 чүге дээрге олар бузутче маңнап,
хан төгөр дээш далажып бар чыдарлар-дыр.
- 17 Куштар көрүп турда,
четки салган ажыы чок –
18 олар база улусту ынчалдыр кедээш,
боттарын боттары-ла узуткап аарлар.
- 19 Чазый-чилби үптөкчинин оруу муңгаш –
былаап алган олчазы оон бажын чиир.

Мерген угаанның улусту кый дээни

- 20 Мерген угаан кудумчууда кый деп турар,
хоорайның шөлдеринде оон үнү дыңзыг дыңналып турар;
21 улус чыглыр хөлзээзинниг черлерде ыткыр суртаалдап турар,
хоорай хаалгаларының чанында чугаалап турар:
- 22 «Бөдүүн улус, чежеге дээр бөдүүн сеткилдинерге
мага ханып кээр силер;
кочуургактар, чежеге дээр ыят чогунарга таалап кээр силер;
мелегейлер, чежеге дээр билигни көөр хөңнүңер чок бооп кээр силер?»
23 Мээң чөмөлээшкимче эргилип, дыңнап көрүңер –
сеткил-сагыжымны силерге сиңирип каар мен,
сөзүмнү силерге медеглээр мен.
- 24 Мен кый деп турдум, а силер хая көрнү бердиңер;
холумну сунуп турдум, ынчалза-даа тооп көөр кижиги чок болду.
- 25 Мээң хамык сүмелеримни хүлээп албайн бардыңар,
чөмөлээшкимни дыннаар хөңнүңер чок болду.
- 26 Ындыг-дыр че, а мен база силер айбылга таваржырыңарга,
шоодар мен,

1:7 Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10; У. ч. 8:13; 9:10; 16:6 1:8 У. ч. 6:20 1:9 У. ч. 4:9 1:10 Ы. х. к. 13:8;
У. ч. 16:29 1:11 Ыд. ыр. 9:30; 63:5; Иер. 5:26 1:12 Сан. 16:32-33; Ыд. ыр. 123:3 || Ыд. ыр. 27:1
1:15 Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 4:14; 24:1 1:16 У. ч. 6:18; Иса. 59:7; Рим. 3:15 1:19 У. ч. 15:27
1:20 У. ч. 8:1; 9:3 1:22 У. ч. 8:5 || Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 21:24 1:24 Иса. 65:12; 66:4; Иер. 7:13
1:25 Ыд. ыр. 106:11 1:26 Ыд. ыр. 2:4

- коргуушкунга алзыптарыңарга, дорамчылап кочулаар мен.
- 27 Кызаңнаашкынның чаъс дег, айбылдыг байдал силерге чедип кээр, хат-казыргы дег, айбыл-халап силерни хөме таварыыр, дарлал силерни чытгыр базып аар.
- 28 Ынчан улус мени кый дээр, а мен харыылавам мен; мени дилеп эгелээр, ынчалза-даа тыппас.
- 29 Билигни көөр хөңнү чогу дээш, Дээрги-Чаяакчыдан коргарын хүлээп албааны дээш;
- 30 мээң арга-сүмемни дыннаар хөңнү чогу дээш, хамык чемелээшкинимни херекке албааны дээш — олар боттарының херектериниң үре-түннелин четтирерлер,
- 31 бодал-сагыжыңга хара бээрлер.
- 32 Бөдүүн улустуң мерген угаандан ойталааны боттарының бажын чиир, мелегей улустуң сагыш амыры боттарын узуткап каар.
- 33 А мени тооп дыңнап турар киж и кандыг-даа бузуттан кортпайн, айбылга таварышпайн, амыр-шөлөөн амыдыраар».

Ачазының оглунга чагыг-сургаалы

2

- 1 Оглум, мээң сөстөримни хүлээп ал, чагыгларымны чүрээңге шыгжап ал;
- 2 мерген угаанны кичээнгейлиг дыңна, чүрээңни билиишкинче ээлдирип ал;
- 3 билигни кый де, угаанны кыйгырып ал;
- 4 угаанны, мөңгүнү дег, диле, эртине-байлак шыгжаан черни дег, истеп тып ал — ынчан Дээрги-Чаяакчыдан коргары деп чүл ол дээрзин билип каар сен, Бурган дугайында билигни тып аар сен.
- 6 Чүге дээрге мерген угаанны Дээрги-Чаяакчы хайырлаар, билиг биле угаан Ооң аксы-сөзүн дамчып кээр болгай.
- 7 Бурган эки мөзүлүг улуска тиелелгени белеткеп берген. Ол — кем-буруу чок улустуң мурнунга турар камгалалы.
- 8 Ол чөптүг чоруктуң оруктарын камгалап турар база Аңаа бердинген улустуң оруун кадагалап турар.
- 9 Ынчан сен чөптүг болгаш шынчы чорукту, эки мөзүлүг боорун база бүгү-ле буянның оруктарның дортун билип каар сен.
- 10 Чүге дээрге сээн чүрээңче мерген угаан сиңе бээр, билиг — сеткилинге тааржы бээр.
- 11 Бодамчалыг чорук сени камгалаар; улуг угаан — кадагалаар.
- 12 Мерген угаан сени бузуттугларның оруундан, шын сеткилинден чугаалавам улустан кадагалаар.
- 13 Шак ындыг улус дүмбейниң оруктары-биле чоруур дээш, дорт оруктан чайлай бээр.
- 14 Ол улус дээрге бузуттуг үүлгедиглер кылгаш, өөрүүр, бузут биле бачытка таалаар,
- 15 ыргак оруктарда боттарының изин изеп, бузутту эдерип чоруур улус-тур.
- 16 А оон ыңай мерген угаан өске киж и кадайыңдан —

1:28 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9; Иса. 1:15; Иер. 11:11; Иез. 8:18; Мих. 3:4 1:31 Иер. 6:19 2:1 У. ч. 1:8 2:4 У. ч. 3:14 2:5 У. ч. 1:7 2:6 3 Хаан. 3:9-12; Иак. 1:5 2:7 У. ч. 30:5 2:8 1 Хаан. 2:9; Бд. ыр. 90:11 2:9 У. ч. 1:3 2:14 У. ч. 10:23; 15:21; Иер. 11:15 2:15 Бд. ыр. 124:5; У. ч. 14:2 2:16 У. ч. 6:24; 7:5; 23:27

- элзедип чугаалаар, ашактыг херээженден база кадагалаар.
 17 Ол дээрге аныяандан кады чурттаан эжин каапкан,
 Бурганының берген чагыын утгупкан херээжен-дир.
 18 Ол херээженнин бажыңы – өлүмнүң какпазы-дыр,
 ооң оруу – өлүглер оранынче орук-тур.
 19 Ооң бажыңынче кирген кижиге дедир ээп келбес,
 амыдыралдың оруунче катап кирбес.
 20 Ынчангаш эки улустуң оруун эдер,
 чөптүг-шынныг улустуң изин исте.
 21 Эки мезүлүг улус чер-чуртка чурттаар,
 кем-буруу чок улус аңаа артып каар болгай.
 22 А бузуттуг улусту чырык черге амылыг арттырбас,
 кара сагыштыг улусту ооң кырынга узуткап кааптар.

3

- 1 Оглум, мээң өөредиимни утпа,
 чагыг-сүмемни чүрээңге шыгжап ал.
 2 Чүге дээрге олар сээң чурттаар үеңни узадыр,
 назы-харыңны немээр база амыр-чыргалыңны көвүдедир.
 3 Шынчы чорууң биле энерелиңни кагба:
 ону, каасталга ышкаш, мойнунга астып ал,
 чүрээңге оя соктап бижип ал –
 4 ынчан Бурган болгаш улус
 сенче ээ көрнүр база эки кижиге деп санаар.
 5 Дээрги-Чаяакчыга чүрээңниң ханызындан идеге,
 а бодунуң угааныңга ынанма.
 6 Кандыг-даа оруктап чоруп орзуңза,
 Дээрги-Чаяакчыны билип аарын кызгыт,
 Ол ынчан сээң орууну дорттап бээр.
 7 «Мерген угааннымны» деп бодава,
 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, бузуттан чайлап чор –
 8 ынчаар кылыр болзуңза,
 мага-бодуң бүрүнү-биле кадыкшып, күш кире бээр.
 9 Бодунуң өңчү-хөренгинден
 база кандыг-даа дүжүдүннүң башкылыгындан
 Дээрги-Чаяакчыга берип, Ону алдаржыт;
 10 сээң тараа шыгжаар аңмаарларың сыңышпаптап, дола бээр,
 көгээржиктеринде чаа арага эриин ажыр төктүп турар апаар.
 11 Оглум, Дээрги-Чаяакчының эдип-чазаар сургаалын хүлээвейин барба,
 Ооң чөмөлээшкенин халалыг диве.
 12 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ынак кижизин,
 ачазы эргим оглун дег, кеземчеге онаар болгай.
 13 Мерген угаанны чедип алган кижиге
 база сарыылдыг апарган кижиге амыр-чыргалдыг.
 14 Мерген угаанның ажы мөңгүннүг болурундан канчап-даа дээрэ,
 ооң үре-түннели алдындан-даа үнелиг.
 15 Мерген угаан эртин даштардан-даа аар өртөктиг,
 күзүүн чүүлдеринин кандыгызы-даа ооң-биле деннешип шыдавас.
 16 Ооң оң холунда – узун назын,
 а солагай холунда – байлакшыл биле алдар-хүндү бар.

2:18 У. ч. 5:5; 7:27 2:21 Бл. ыр. 36:11; Мф. 5:5 2:22 У. ч. 10:30 3:1 У. ч. 1:8

3:2 У. ч. 3:16; 4:10; 9:11; 10:27 3:3 У. ч. 6:21 || У. ч. 7:3 3:5 Бл. ыр. 36:5 3:6 У. ч. 11:5

3:7 У. ч. 12:15; Иер. 9:23 || Иов 28:28 3:9 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 3:10 Ы. х. к. 28:8 || Мал. 3:10

3:11 Бл. ыр. 93:12; Иов 5:17 3:12 Ы. х. к. 8:5; 1 Кор. 11:32; Евр. 12:6; Ажыл. 3:19 3:14 Иов 28:15; У. ч. 8:19; 16:16 3:15 Иов 28:18; У. ч. 8:11 3:16 У. ч. 3:2; 4:10; 9:11; 10:27 || У. ч. 8:18; 22:4

- 17 Ооң оруктары тааланчыг-дыр,
ону олар шупту амыр-чыргалга чедире бээр-дир.
- 18 Мерген угаан ону кагбас улуска амыдыралдың ыяжы-дыр,
ооң-биле чарылбас улус амыр-чыргалдыг!
- 19 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң мерген угааны-биле
черни үндезилеп тургускан,
сарылы-биле дээрни доктаадып тургускан.
- 20 Ооң билии башкарарга, дүп чок далайларның суу аттыгып үнүп,
булуттар чаъс-шалынны дүжүрүп турар.
- 21 Оглум, быжырымчалыг бодаар болгаш бодамчалыг чорукту
кадагалап ал,
олар үргүлчү карааң мурнунга турзун.
- 22 Олар ынчан сээң сеткилинге тынгарыышкын болгаш
мойнуңга азар каасталган апаар.
- 23 Ынчан сээң оруунга айыыл таварышпас,
а будун чүге-даа илдикпес.
- 24 Чүден-даа кортпайн, удуп чыдып аар сен,
а удаан уйгуң — тааланчыг боор.
- 25 Бузуттугларны манап турар, оларны хенертен таварыыр хай-халаптан
база өлүрүнден кортпа.
- 26 Дээрги-Чаяакчы сээң талаңда болгай,
Ол сээң будунну какпадан чайладып чоруур.
- 27 Бир кижиге ачы-буян көргүзөр ужурлуг турган дижик сен.
Шыдаар-ла болзуңза, анаа ону көргүзеринден ойталава.
- 28 Өске кижиге бээр ужурлуг чүвең бодунда бар болза:
«Чоруй бар, катап чедип кээр сен, даарта бээр мен» — диве.
- 29 Сээң-биле каразышкын чок чурттап турар кижиге удур
бак чүве бодава.
- 30 Сеңээ бак чүве кылбаан кижиге-биле
чылдагаан чок черге чаргылдашпа.
- 31 Күчүлел кылып турар кижиге адааргава,
ооң оруун шилип алба.
- 32 Чүге дээрге кара сагыштыг кижиге
Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а чөптүг-шынныг улус Ооң сеткилинге кирер.
- 33 Бузуттуг кижиниң бажың-балгадынга
Дээрги-Чаяакчының каргыжы чедер,
а эки мөзүлүг улустуң оран-савазынга Ол ачы-буян хайырлаар.
- 34 Ол кочуургак улусту шоодар,
а томаараан улуска ээ көрүүшкүнүн хайырлаар.
- 35 Мерген угаанныг улус алдарга чедер,
а адыргак мелегей улус адын баксырадыр.

4

- 1 Ажы-төлүм, ачанарнын сургаалын дыңнаңар,
угаан кирер дээш, кичээнгейлиг дыңнаңар.
- 2 Буян синген өөредигни силерге берип турар болгай мен,
ол өөредиимни уттуп, кагбаңар.
- 3 Мен база адалыг чораан мен,
авамның эрге-чассыг оглу турган мен.

3:18 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 11:30; 13:12; 15:4 3:19 Бл. ыр. 103:24; У. ч. 8:27; Иер. 10:12 || Бл. ыр. 135:5
3:20 Э. д. 7:11 || Иов 36:27 3:23 У. ч. 10:9 || Бл. ыр. 90:12; У. ч. 4:12 3:24 Иов 11:19 3:25 Бл. ыр. 90:5
3:27 Гал. 6:10 3:28 Лев. 19:13; Бл. х. к. 24:14-15 3:31 Бл. ыр. 36:1; У. ч. 23:17; 24:1; 24:19
3:33 Зах. 5:4; Мал. 2:2 || Иов 8:6; У. ч. 14:11 3:34 Бл. ыр. 1:1 || Иак. 4:6; 1 Пет. 5:5 4:1 У. ч. 1:8

- 4 Ачам мени мынча деп өөредип чораан:
«Мээң сөстөримни чүрээңге кадагалап ал,
чагыг-сүмемни сагып чор,
ынчан амы-тынныг артар сен.
- 5 Мерген угаан биле билип алыышкынны чедип ал,
сеңээ чугаалаан сөстөримни утпа, олардан соора барба.
- 6 Мерген угаанны кагба, ол ынчан сени камгалаар,
аңаа ынак апар — ол сени кадагалаар.
- 7 Мерген угаан эң чугула болур. Мерген угаанны чедип ал.
Кандыг-даа эт-хөреңги чыып чорзуңза, угаанны база чыып ал.
- 8 Мерген угаанны бедии-биле үнеле, ол сени өрү көдүрер,
бир эвес оон салдынмайн баар болзуңза — сени алдаржыдар.
- 9 Ол сээң бажыңга одагалыг бөрттү кедирер,
онза чараш оваадайны сеңээ эккеп бээр».
- 10 Мени дынна, оглум, сөстөримни хүлээп ал,
ынчан сээң чурттаар чылдарың немежир.
- 11 Мерген угааннын оруун сеңээ айтып берип тур мен,
дорт орук-биле сени эдертип бар чыдыр мен.
- 12 Бар чыдар болзуңза, кылажың кызагдавас,
маңнаар болзуңза, илдикпес сен.
- 13 Сургаалымның аайыңдан эртпе, оон ойталавайн, кадагала,
чүге дээрге амыдыралың ында болгай.
- 14 Бузуттуг улустуң оруун эдербе,
бак улустуң изин истеве:
- 15 оларның оруундан өскээр ээп чоруй баргаш, олап кылаштава,
оон чайлай бергеш, чаны-биле эрте бер.
- 16 Бузут үүлгетпейн барганда, олар удуп шыдавас;
бир-ле кижини буураашкыга чедирбейн барганда,
оларның уйгузу келбес.
- 17 Олар кемниг херээниң хлевин чип,
күчүлелдин арагазын ижип турар болгай.
- 18 Чөптүг-шынныг улустуң оруу — даңның чырык хаяазы дег,
хүн эң-не бедииңге четкиже, улам-на чырып, херелденир.
- 19 А бузуттуг улустуң оруу — дүмбей караңгы дег,
олар каяа тептиге бээрин билбес.
- 20 Оглум, мээң сөстөримни кичээнгейлиг дынна,
чугаамче кулааңны ээктир.
- 21 Сөстөрим сеткилиңден арлып чиде бербезин,
оларны чүрээниң ханызыңга кадагалап ал.
- 22 Чүге дээрге мээң сөстөрим оларны тып алган кижиге — амы-тынны,
а ооң бүгү мага-бодунга — кадыкшылды берип турар.
- 23 Чүрээни чүден артык камнап-кадагала,
чүге дээрге ол — амыдыралдың үнер дөзү-дүр.
- 24 Меге сөстөрни бодундан чайлат,
аксы-сөзүңнүң авыязын бодундан ырат.
- 25 Сээң карактарың бурунгаар чиге көрзүн,
көрүжүң чүгле мурнуңче шиглезин.
- 26 Сээң буттарың дорт оруктап чорзун,
ынчан оруктарың шуптузу айыыл чок болур.

4:4 1 Чыл. 28:9 || Лев. 18:5; Иса. 55:3 4:8 1 Хаан. 2:30 4:9 У. ч. 1:9 4:10 У. ч. 3:2; 3:16; 9:11; 10:27
4:12 У. ч. 3:23 4:13 У. ч. 3:18 4:14 Бл. ыр. 1:1; У. ч. 1:15 4:16 Бл. ыр. 35:5; Мих. 2:1
4:18 Иов 11:17; 22:28; Бл. ыр. 96:11; Иса. 60:3; Дан. 12:3; Мф. 13:43 4:19 1 Хаан. 2:9; Иер. 23:12;
Ин. 12:35 4:22 У. ч. 14:30 4:24 У. ч. 6:12 4:26 Евр. 12:13

- 27 Оң-даа, солагай-даа талаже эгбе,
будунуң бузуттан чайлат.

Самыраар чоруктан кичээндириг

5

- 1 Оглум, мерген угаанымны кичээнгейлиг дыңна,
сарылымче кулаанны ээктир –
- 2 ынчан чүве эндевес чорукка бүргедир сен,
угаан-билигни кадагалап аар сен.
- 3 Өске кижичи кадайының аксы ары чигири дег чытталыр,
ооң чугаа-сөзү үстен чымчак.
- 4 Ынчалза-даа ол херэежен алызы барып ажыг чашпан бооп
база аажок чидиг хылыш бооп хуула бээр.
- 5 Ооң буттары өлүмче дүжүп бар чыдар,
а базымнары өлүглер оранынче шиглээн.
- 6 Ооң оруу ону амы-тынныг арттырбас,
оруктары ол-бо чайгылып чоруурун ол боду-даа билбес.
- 7 Ам мени дыннап көрүнер, ажы-төлүм,
мээң сөстөримни хүлээвейн барбаңар.
- 8 Шак ыңдыг херэеженче чагдаваңар,
ооң бажыңының эргининче-даа чоокшулаванар.
- 9 Ооң башка бодунуң күжүнү – өске улус дээш;
амыдыраар хуусааңны – кээргээр сеткил чок улус дээш
төгчеглээр сен.
- 10 Сээң күжүн хары улусту тоттурар,
сээң күженишкениң өске аалды байыдар.
- 11 Эйт-бодун соглуп, харыксыраар өйдө –
амыдыралыңның төнчүзүндө – халагың төп, ондап-остап:
- 12-14 «Чагыг-сургаалды хей-ле херекке албайн чораан-дыр мен,
чемелээшкенини мээң чүрээм хей-ле тоовайн чораан-дыр;
башкыларны тооп дыңнапас,
чагыг-сүмө берген улусче кичээнгей салбас чораан кончуумну!
Ам бичии-ле болза, улус мурнунга, хамык чон аразынга
бак атка кирерим ол-дур» – дээр сен.
- 15 Бодунуң кудуунда сугну,
бодунуң сууң бажында сугну дозуп иш.
- 16 Сээң сугларыңның кудумчуларга,
шөлдерге агып баткан херээ чүл?
- 17 Сугларың чүгле сээңи болзун,
оларны өске улус-биле үлешпе.
- 18 Сээң сууң бажынга йөрээл доктаазын,
аныяанда алган кадайың сеңээ өөрүшкүнү шаңназын.
- 19 Ол – ынак мыйгаан, эргим элиин-дир,
ооң эргеледии сени бүгү назыңында хандырап,
ынакшылы – үргүлчү эзиртир.
- 20 Чүү дээш өске кижичи кадайыңга хандыкшып,
ашактыг херэеженче сыңныр сен, оглум?
- 21 Дээрги-Чаяакчыга кижиниң бүгү оруктары көскү болгай,
кижиниң бүгү оруктарын Ол билир болгай.
- 22 Бузуттуг кижичи кем-буруузунуң дузаанга туттурар,
бачыгтарыңга ораажыр.

4:27 Ы. х. к. 5:32; 28:14 5:1 У. ч. 4:20 5:2 Мал. 2:7 5:3 У. ч. 2:16 || Бд. ыр. 54:22 5:4 Эккл. 7:26
5:5 У. ч. 2:18; 7:27 5:15 Сол. ыр. 4:15 5:18 Ы. х. к. 24:5 5:21 2 Чыл. 16:9; Бд. ыр. 138:3; 118:168;
Иер. 16:17; 32:19

- 23 Эдип-чазаар сургаалдың чедишпези ону узуткаар,
а мелегей чоруунуң көвүдээни — оруундан астырар.

Ажыл-агыйга, амыдыралга херек сүмелер

6

- 1 Оглум! Өске кижиге дээш дагдынып,
шак ол эжиң дээш хол тутчуп, хүлээнген болзунза,
2 бодуннуң-на сөзүң дээш дузакка киргениң ол-дур,
бодуннуң-на аксы-сөзүң-биле туттуруп алганың ол-дур.
3 Өске кижиниң холунче кирген-дир сен, оглум.
Оон адырлып алыр дизе, мону кыл:
доп-дораан ол кижиниң мурнунче кээп дүжүп,
эережип диле, чыда калба;
4 уйгу-дыжың уттувут, ийи карааң шийбе;
5 аңчыдан дескен элик дег,
куш тудар кижиниң дузаандан ойлаан куш дег,
тын менди үнерин бода.
- 6 Чалгаапай! Кымыскаякка бар —
чүнү кылып турарын көргөш, оон өөренип ал:
7 даргазы-даа, чагырыкчызы-даа,
хайгааракчызы-даа чок хирезинде,
8 ол чиир аыш-чемин чайын-на белеткеп аар-дыр,
дүжүт ажаар өйде курлавырлай чыып аар-дыр.
9 Чезеге дээр чыргап чыдар сен,
чалгаапай, оттур өй келбээн бе?
10 Ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзунза,
ам-даа хөлестеп чыдар болзунза,
11 тоянчы дег, ядарал сенче халдап кээр;
үптөкчи дег, түрегдел сенче халдап кээр.
- 12 Дүржөк, бузуттуг кижиниң аксындан меге черле дүшпес:
13 ол караан-даа база кааптар,
будун-даа тепсей кааптар азы холу-биле-даа имней кааптар.
14 Ооң чүрээнде — кара сагыш, оон бодалында — үргүлчү-ле бузут бар,
ол каяа-даа алгыш-кырыш үндүрер.
15 Ооң уржуунда айыыл-халап ону хенертен хөмө таварааш,
хензиг када шуут узуткап каар.
- 16 Дээрги-Чаяакчы алды чүүлдү көөр хөннү чок,
чедиги чүүл база Аңаа чүдек-бужар болур.
17 Олар бо-дур: адыыргак көрүш, мегечи дыл,
актыг кижиниң ханын төгөр холдар,
18 кара сагыштыг бодалдар чажырар чүрек,
бузутче маңнаан буттар,
19 аксындан меге дүжүрбес, мегелеп херечилээр кижиге
база ха-дунмашкы улус аразынга алгыш-кырыш үндүрер кижиге.

Самыыраарындан кичээндиришишкин

- 20 Оглум! Ачаңның чагыг-сүмезин утпа,
аваңның өөредиин сагы.
21 Оларны үргүлчү чүрээңге шыгжап чор,
каасталга дег, мойнуңга азып алгаш чор.

6:1 Иов 17:3 6:5 Бл. ыр. 90:3 6:6 У. ч. 10:26; 18:10 6:8 У. ч. 30:25 6:9 У. ч. 19:15 6:11 У. ч. 13:4; 24:33-34;
Эккл. 4:5 6:12 У. ч. 16:27 6:13 У. ч. 10:19 6:15 Иса. 30:13 6:16 Иов 5:19; У. ч. 30:18
6:17 Бл. ыр. 100:5; У. ч. 16:5; 21:4 || У. ч. 12:22; 17:7; Бл. ыр. 119:2 || Бл. х. к. 19:10 6:18 Э. д. 6:5;
У. ч. 15:26 || У. ч. 1:16; Иса. 59:7; Рим. 3:15 6:19 Хост. 20:16; Бл. ыр. 26:12 6:20 У. ч. 1:8 6:21 У. ч. 3:3

- 22 Олар сени кылаштап чорунда – эдиртир,
удуп чыдып аарыңга – кадагалаар,
оттуп кээриңге – сеңээ сүме кадар.
- 23 Чагыг-сүме – чырыткы, өөредиг – чырык,
а эдип-чазаан сургаал – амыдыралче орук болгай.
- 24 Олар сени бак херэеженден,
өске кижича кадайының элзедиглиг сөс-чугаазындан кичээндирир.
- 25 Ол херэеженниң чараш-каазы-биле чүрээни хөлзетпе,
ооң карактарының чивеннээринге дуурайлатпа.
- 26 Самыын-садар херэеженниң өртээ – кескинди хлеб,
а өске кижича кадайы дээш үнелиг амы-тының-биле төлээр сен.
- 27 От хойлап алгаш, хевин өрттетпес кижича бар бе?
- 28 Изиг көс кырлап баскаш, будун өрттетпес кижича бар бе?
- 29 Өске кижича кадайы-биле холбашып турар кижича-биле
база ыңдыг болур: ол херэеженге дегген кижича кеземче чок артпас.
- 30 Бир кижича аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш оорланган болза,
улус ону дора көрбөс*.
- 31 А ол кижича туттуруп алза,
чеди дакпыр кылдыр орнун тургузуп,
бажыңында бүгү өңчү-хөрөңгизин ап бээр.
- 32 Ашактыг херэежен-биле самырап турар эрниц угааны четпес-тир –
бодунуң өлүмүн белеткеп турар-дыр.
- 33 Ону манап турар чүве – эттедип-соктурары, бак атка кирери,
ооң бужар-багы ам кажан-даа балалбас.
- 34 Демги херэеженниң ашаа хүннээниден кылыы хайныр,
өжөөн негээр хүнү кээрге, ол өршөөл билбес,
кандыг-даа сады алырыңга чөпшээрешпес
база чеже-даа хөй белек тутсуруңга, хайыра бодавас.

7

- 1 Оглум, мээң сөстериمنى кадагала,
чагыгларыمنى чүрээңге шыгжап ал.
- 2 Мээң чагыгларыمنى сагып чор – ынчан амы-тынныг арттар сен,
өөредииمنى карааң огу дег кадагала.
- 3 Оларны, билзек ышкаш, салааларыңга суп ал,
чүрээңге оя соктап бижип ал.
- 4 Мерген угаанга: «Сен – мээң угбам сен» – деп,
а сарыылга: «Чоок төрелим сен» – деп чугаала.
- 5 Өске кижича кадайындан – элзедип чугаалаар херэеженден
ынчалдыр камгаланыр сен.
- 6 Бир-ле катап бажыңымның сонгазындан бакылап,
ооң хана-карактарын өттүр көрө берген мен.
- 7 Ынчан бир-ле угааны четпес аныяк оолду
бөдүүн кижилер аразындан, аныяк-өскөн аразындан эскерип каан мен.
- 8 Ол бир херэеженниң чурттап турар кудумчузуң кежиң,
ооң бажыңынче бар чыткан.
- 9 Хүн ажып, имиртиңней бергенде;
дүн дүжүп, дүмбей карангы апарып турда болган чүве.
- 10 А демги херэежен аңаа уткуй үнүп келди –
самыын-садар херэеженниң хевин кеткен, оптуг-кажар,

* 6:30 Азы: «Бир кижича аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш-даа оорланыр болза, улус ону дора көрбөс деп бе?»

6:23 Ыд. Ыр. 118:105 || У. ч. 10:17 6:24 У. ч. 2:16 6:25 Мф. 5:28 6:31 Хост. 22:4 6:32 Хост. 20:14
6:34 У. ч. 27:4; Сол. Ыр. 8:6 7:1 У. ч. 2:1 7:2 Лев. 18:5; У. ч. 4:4 7:3 У. ч. 3:3 7:5 У. ч. 2:16
7:7 У. ч. 1:4 7:9 Иов 24:15 7:10 Э. д. 38:14-15

- 11 шуугаазынныг, дөскөл чок
база бажыңыңга олурар хөннү чок херээжен болду:
- 12 ол бирде – кудумчуга, бирде – хоорай шөлдеринге,
бир болза – азыг бүрүзүңге улус кедээр турган.
- 13 Ол херээжен аныяк оолду сегирип алгаш,
ошкап-чыттап, ыядыр арын чогу-биле мынча деп турду:
- 14 «Мен бөгүн кылыр бооп азааным
эп-найырал өргүлүн* ботандырдым.
- 15 Ынчангаш сеңээ уткуй үнүп келдим,
дилеп чорааш, сени тып алдым.
- 16 Орун-дөжээмни хевис шывыглар болгаш
Египеттен эккелген чараш пөстөр-биле шып алдым.
- 17 Чыдар дөжээмни мирра, алоз, корица дээр
чаагай чыттыг үнүштер-биле айдызап алдым.
- 18 Бээр кирип кел, эртенге чедир мага хандыр эргеленчип-чассытчыылы,
ынакшылдан ханып-таалап чыдаалы.
- 19 Ашаам бажыңда чок, ырак орукче үнүпкен-не болгай;
20 ол акшалыг хавын ап алган, ай ортузунга чедир ээп келбес-даа».
- 21 Ол херээжен хөй оптуг аргалар-биле дуурайлап,
эптиг-ээлдек чугаазы-биле көгүдүп аарга,
22-23 аныяк оол доп-дораан ону эдерип чорупкан.
Ооң ынчаар кылганы – шарының соктуар черинче бар чыдары дег,
хүлбүстүн окка өкпе-баарын үзе аттырары аяже баары дег
азы куштуң амы-тыныңдан чарлырын билбейн,
дузакче ужары дег болган.
- 24 Ынчангаш, ажы-төлүм, ам мени дыңнаңар,
сөстөрүмчө кичээнгейден салыңар:
25 силерниң чүрээңер ындыг херээженниң оруунче ээй тыртпазын,
ооң оруктарын изеп, азып-тенивөңөр!
26 Хөй-ле улус ооң чижип болуп, өлгөн болгай,
дыка хөй улусту ол узуткаан болгай.
27 Ооң бажыңы – өлүглер оранынче,
өлүмнүң турар черинче апаар орук-тур.

Мерген угааның өртөлмөйгө ужур-утказы

8

- 1 Мерген угаан кыйгырып турар эвес бе?
Сарыылдың үнү дыңналып турар эвес бе?
- 2 Мерген угаан орук чанында тей бажыңда –
оруктарың белдиринде туруп алган-дыр.
- 3 Ол хоорайже кирер эжик аксында,
хаалга чанында кыйгырып тур:
- 4 «Улус-чон, силерни кый деп тур мен,
кижи төрөлгөтөнни кыйгырып тур мен!
- 5 Бөдүүн улус, сагынгыр бооп көрүңөр,
а мелегей улус – угаан кирип алыңар.
- 6 Дыңнаңар, мээң чугаалаар чүвөм чугула,
аксымдан алыс шынныг чугаа үнер;
- 7 мээң дылым алыс шынны сөглээр,

* 7:14 Эп-найырал өргүлү – ол өргүл Бурган биле кижиниң эп-сеткилдиин көргүзөр турган (Лев. 7:11-21 көр). Өргүл салган улус оон соонда өргүл малының эъдиниң кезиин ап, дойлаар турган.

7:12 У. ч. 23:28 7:17 Ыд. ыр. 44:9 7:21 У. ч. 5:3; 6:24 7:22-23 ЭКЛ. 9:12 7:27 У. ч. 2:18; 5:5
8:1 У. ч. 1:20-21; 9:3 8:5 У. ч. 1:4, 22

- а бузуттуг, бужар сөстү аксы-дылым кажан-даа этпес.
- 8 Мээң шупту чугааларым чөптүг,
оларда кара сагыштыг-даа, меге-даа чүве чок;
- 9 олар дөгере угаанныг кижиге тодаргай,
билиг чедип алган улуска билдингир.
- 10 Мээң сургаалымны – мөңгүнден,
а билиимни – арыг алдындан бедик үнеленер.
- 11 Мерген угаан эртин даштардан каас-чараш болгай,
күзеп чорууруңар бүгү чүве ооң-биле деннежип шыдавас.
- 12 Мен дээрге Мерген угаан-дыр мен,
кажараашкын-биле кады турар мен,
билиг биле бодамчалыг чорукту чедип ап тур мен.
- 13 Дээрги-Чаяакчыдан коргары – бузутту көөр хөңнү чогу-дур.
Бодун өрү көрдүнер, адыыргаар чорукту,
бузуттуг орукту база мегечи аас-сөстү көөр хөңнүм чок.
- 14 Менде – арга-сүме бар, менде – чедишкин бар,
мен – угаан-дыр мен, күш база мээң таламда.
- 15 Мээң ачымда хааннар хааннап,
чагырыкчылар чөптүг чорукту доктаадып турар,
мээң ачымда чагырыкчылар, нояннар
болгаш черниң бүгү баштыңчылары* чагырып турар.
- 17 Меңээ ынак улуска мен база ынак мен,
мени дилеп турар улус – тып алыр.
- 18 Байлакшыл-даа, алдар-хүндү-даа мээң-биле кады,
төнчү билбес эртин-байлак болгаш чөптүг чорук база.
- 19 Мээң экжээр үре-түңнелим арыг алдындан дээре,
мээң дүжүдүм – арыг мөңгүнден үнелиг.
- 20 Чөптүг чоруктуң оруу-биле,
шынчы чоруктуң изи-биле бар чыдар мен:
- 21 меңээ ынак улусту эктин ажыр шаңнаар мен,
оран-савазын эртин-байлак-биле чыгк долдуар мен.
- 22 Дээрги-Чаяакчынын чаяап кылган бүгү-ле чүүлдериниң мурнунда,
үе-дүпте-ле Ооң оруунуң эң эгези бооп турган мен.
- 23 Мен хамык үе-шагның эгезинде, үе-дүпте-ле,
чер-делегейниң боттанырының бетинде-ле тывылган мен.
- 24 Дүп чок далай болгаш элбек суглуг аржааннар чок турда-ла,
төрүттүнген мен;
- 25 дагларны-даа, тейлерни-даа тургуспаан турда, төрүттүнген мен.
- 26 Дээрги-Чаяакчы ол өйде черниң делгемнерин-даа,
черниң доурак-доозунунун баштайгы доозунчугажын-даа
чаяваан турган.
- 27 Кажан Бурган дээрлерни тургузуп турда, мен аңаа турган мен;
кажан далайның кырынга дээрлер биле черни аңгылаар төгерикти
шыйып турда;
- 28 кажан дээрге булуттарны быжыглап турда,
дүп чок далайның агып үнген дөстөрүн быжыглап турда;
- 29 кажан далайны суглар ашпас кылдыр,
ооң хемчээлин доктаадып турда

* 8:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чөптүг-шынның баштыңчылар» деп бижээн.

8:10 Бл. ыр. 18:11; 118:127; У. ч. 3:14 8:11 У. ч. 3:15 8:13 У. ч. 1:7; 9:10; 16:6 || Бл. ыр. 96:10 ||
У. ч. 4:24; 6:17 8:14 Эккл. 7:19 8:17 Бл. ыр. 90:14; Ин. 14:21 || Мф. 7:8 8:18 У. ч. 3:16; 22:4
8:19 У. ч. 3:14; 16:16 8:22 Иов 28:27; Ажылд. 3:14 8:25 Иов 15:7; Бл. ыр. 89:3 8:27 У. ч. 3:19
8:28 Э. д. 1:6 8:29 Э. д. 1:9, 10; Иов 26:10 || 1 Хаан. 2:8; Бл. ыр. 23:2; 101:26; 103:5

- база черни тудуп турар үндезиннерни доктаадып турда –
- 30 мен Ооң чанынга тудугжу* бооп турган мен,
хүннүң-не өөрүшкү-маңнай бооп,
Ооң мурнунга үргүлчү өөрүп-хөглеп турган мен –
- 31 Ооң чер-делегейи дээш өөрүп-хөглеп,
кижи төрөлгөтөн дээш өөрүп-байырлап турган мен.
- 32 А ам мени дыңнаңар, ажы-төлүм:
мээң изим базар улус амыр-чыргалдыг!
- 33 Сургаалымны дыңнаңар, ынчан мерген угаанныг апаар силер,
ону хүлээвейн барбаңар.
- 34 Мени дыңнап турар, мээң эргиним чанынга үргүлчү манап турар,
эжиимден караан салбас кижичи амыр-чыргалдыг!
- 35 Мени тып алган кижичи – амы-тынны тып алган-дыр
база Дээрги-Чаяакчының ээ көрүүшкүнүн чедип алган-дыр.
- 36 А меңээ удурланыр кижичи бодун боду чок кылып турар:
мени көөр хөңнү чок болуру дээрге-ле өлүмге ынак болуру-дур».

Мерген угаанның болгаш мелегей чоруктуң кыйгырыглары

9

- 1 Мерген угаан бажыңын туткаш,
чеди адагашты тургузуп алган.
- 2 Эът-чемин, чаагай амданныг арагазын белеткеп,
столунга делгей салып алган.
- 3-4 Бодунуң чалчаларын хоорайның улуска көскү черлеринден:
«Бөдүүн улус, меңээ кире дүжүнер!» –
деп кыйгырзын дээш айбылап чорудупкан.
Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:
- 5 «Бээр келиңер, мээң аыш-чемимни чооглаңар,
чаагай амданныг арагамны ижиңер!
- 6 Бүдүүлүк чоруктан адырлыңар, ынчан амы-тынның артар силер,
угаанның оруу-биле чоруур силер.
- 7 Кочуургак кижини эдип-чазаар болзунза, сени бак сөглөп кааптар,
бузуттут кижини чемелээр болзунза, сени бакка бораар.
- 8 Кочуургак кижини чемелеве, оон башка сени көөр хөңнү чок апаар;
харын мерген угаанныг кижини чемеле – ол сеңээ ынак апаар.
- 9 Мерген угаанныг кижини чагып-сурга –
ол оон-даа мерген угаанныг апаар,
чөптүг-шынның кижини өөрөт –
ол оон-даа хөй билиглиг апаар.
- 10 Дээрги-Чаяакчыдан коргары – мерген угаанның үнер дөзү ол-дур,
ыдыктыг Бурганны билип аары – сарыыл ол-дур!
- 11 Мээң – Мерген угаанның – ачымда
амыдыралың хуусаазы немежир, назының узаар.
- 12 Мерген угаанныг болзунза, бодунга ажыктыг,
а кочуургак болзунза, бодуннуң шоруң-дур».
- 13 Мелегей чорук – бардам, шуугаазынның,
билир чүвези чок херээжен дег.
- 14 Ол бажыңының эжииниң чанында сандайга,
бүгү хоорайга көскү кылдыр олуруп алгаш,

* 8:30 Азы: «Шевр усчу» азы «Кижизидикчи».

8:32 Ыд. ыр. 118:1; 127:1 8:35 У. ч. 3:18; 4:22 || У. ч. 18:23 9:2 Сол. ыр. 8:2 9:3-4 У. ч. 1:20; 8:1
9:5 Ин. 7:37 9:8 Ыд. ыр. 140:5 9:9 Мф. 13:12; Мк. 4:25 9:10 Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10; У. ч. 1:7
9:11 У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 10:27 9:13 У. ч. 7:11

- 15-16 чаны-биле эртип-дүшкен, бодунуң оруу-биле бар чыдар шупту улусту:
«Бөдүүн улус, менче кире дүжүнер!» — деп кыйгырып турар:
Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:
17 «Оорлап алган сугну ижерге — амданнг, чажырып алган хлебти чиирге — таптыг!»
18 А дыннап турар улус ол херэежен оларны өлүг сүнезиннер аразынче кый деп турарын-даа, ооң аалчылары алды оранның ханызында барган дээрзин-даа билбес.

Соломоннуң улуг чындызы

10

- 1 Соломоннуң угаадыгыг чугаалары бо-дур.

Мерген угаанныг оол ачазын өөртүр,
а мелегей оол авазын муңгарадыр.

- 2 Бузуттан келген байлакшылдың ажык-дүжүү чок,
а чөптүг-шынның чорук өлүмден камгалаар.
3 Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынның кижини аштатпас,
а бузуттуг кижиниң күзээн чүүлүн таптай базып кааптар.
4 Кылыр чүве чок холдар ядаралга чедирер,
а кызымак холдар байыдар.
5 Чайны өттүр ажылдаар кижичи — угаанныг,
а дүжүт ажаалдазын эрттир удуп каар кижиниң ады баксыраар.
6 Чөптүг-шынның кижиниң бажын алгыш-йөрээлдер каастаар,
а бузуттуг улустуң аксы-сөзү кара сагыжын чажыраар.
7 Чөптүг-шынның кижиниң ат-сураа алгыш-йөрээлди,
а бузуттуг кижиниң ады чиде бээр.
8 Мерген угаанныг кижичи чагырларны тооп дыңнаар,
а мелегей чүве чугаалаар кижичи буурап дүжер.
9 Кем-буруу чок орук-биле бар чыдар кижиге айыыл халдавас,
а бодунуң оруктарыңга будалып чоруур кижиниң херектери билдингир апаар.
10 Карак базып, бузутче кыйгырар кижичи хилинчекти эккээр;
мелегей чүве чугаалаар кижичи буурап дүжер.
11 Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү — тынгарар суг бажы,
а бузуттуг улустуң аксы-сөзү кара сагыжын чажыраар.
12 Кижилерге хөңнү чок чорук алгыш-кырышты өөскүдөр,
а ынакшыл бар болза, бүгү хомудалдарны өршээп боор.
13 Угаанныг улустуң аксы-сөзүнден мерген угаан бодараар,
а угааны четпес улустуң ооргазынга дүжер шыкпыш тыпты бээр.
14 Мерген угаанныг улус билиглиин чажыраар,
а мелегей кижиниң аксы-сөзү буураашкыга чедирер.
15 Бай-шыырак кижиниң өңчү-хөреңгизи — шивээ дег,
а ядыыларның түрегдели — бузундулар дег.
16 Чөптүг-шынның кижиниң алыр төлевири ону амыдыралче аппаар,
а бузуттуг кижиниң ажык-кончаазы ону бачытче кийрер.
17 Чагыр-сургаалды эдерери — амыдыралче орук-тур,
а чемелээшкинни хүлээвес кижичи аза бээр.
18 Өжээннежишкин чажыраар кижиниң аксы-сөзү мегеден бүткен;
хоп-чип тарадып чоруур кижичи — мелегей.
19 Хөй сөстүгдө, бачыттан чайлаары болдунмас,

9:17 У. ч. 5:15 || У. ч. 20:17 10:1 У. ч. 1:1; 25:1 || У. ч. 15:20; 29:3 || У. ч. 17:21, 25 10:2 У. ч. 11:4, 6
10:3 Иов 4:7; Ыд. ыр. 33:10-11; 36:25; У. ч. 13:25 10:4 У. ч. 21:5 10:7 Иов 18:17; Ыд. ыр. 33:17
10:9 Ыд. ыр. 22:4; У. ч. 3:23 || У. ч. 28:18 10:10 У. ч. 6:13 10:11 Ыд. ыр. 35:10;
У. ч. 13:14; 14:27; 16:22 10:12 Иак. 5:20; 1 Пет. 4:8 10:13 У. ч. 19:29; 26:3 10:14 У. ч. 18:7
10:15 У. ч. 18:12 10:16 У. ч. 11:19 10:17 У. ч. 6:23 10:19 Мф. 12:36 || У. ч. 17:27; Эккл. 5:2

- а угаанныг кижиге белен сөс ышкынмас.
- 20 Чөптүг-шынның кижиниң дылы арыг мөнгүн дег үнелиг,
а бузуттуг улустуң чүректери көнгүс өртек чок.
- 21 Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү хөй улусту кадагалаар,
а мелегей улус угааны четпезинден узуткаттынып каар.
- 22 Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны кижини байыдар,
ооң-биле кады хилинчек келбес*.
- 23 Мелегей кижиге бак үүлгедиг кылырын оюн-хөг деп бодаар,
а сарыылдыг кижиге мерген угаанга өөрүүр.
- 24 Бузуттуг улуска коргуп чоруур чүвези чедер,
а чөптүг-шынның улустуң күзэлдери чогуп бүдер.
- 25 Хат-шуурган хөмө таварырга, бузуттуг кижиге чок апаар,
а чөптүг-шынның кижиниң үндезин-дөзү мөнгөдө быжыг.
- 26 Чалгаа кижиге ону айбылаан улуска
ааста ажыг амдан дег база карак өйгөн ыш дег.
- 27 Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге үр амыдыраар,
а бузуттуг улустуң назыны кызырлыр.
- 28 Чөптүг-шынның кижиниң манаашкын-идегели өөрүшкү-биле бүдер,
а бузуттуг улустуң идегели өлүп төнер.
- 29 Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок кижиге хоргадал болур,
а бузут үүлгедир улусту Ол чок кылып каар.
- 30 Чөптүг-шынның кижиге кезээ-мөңгөдө тендиш дивес,
а бузуттуг улус чырык чер кырынга чурттап артып шыдавас.
- 31 Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү мерген угаанны чугаалаар,
а бузут чугаалаар кижиге узуткаттыраар.
- 32 Чөптүг-шынның улус таарыштыр чугаалап билир,
а бузуттугларның аксы-дылы кара сагыштыг.

11

- 1 Меге деңзи Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а шын деңзи шойлары Аңаа таарымчалыг.
- 2 Турамык чорукту бак атка кирери чыпшыр сүрүп чоруур,
а томаарыыр чоруктуң эдеринчизи — мерген угаан.
- 3 Эки мөзүлүг улусту оларның кем-буруу чогу баштап чоруур,
а кара сагыштыг улусту оп-мегези узуткап каар.
- 4 Дээрги-Чаяакчының килеңиниң хүнү кээрге,
байлакшыл дузалап шыдавас,
а чөптүг-шынның чорук өлүмден камгалаар.
- 5 Кем-буруу чок улустуң чөптүг-шынның чоруу
дорт оруктап эдертип аппаар,
а бузуттуг кижиге бодунуң бачыдындан өлүп калыр.
- 6 Эки мөзүлүг улусту чөптүг-шынның чоруу камгалаар,
а кара сагыштыг улус кем-буруулуг күзээшкиннериниң дузаанга
туттураар.
- 7 Бузуттуг кижиниң идегели ооң-биле кады өлүр;
бак улустуң ынаныжы* база кырлып калыр.
- 8 Чөптүг-шынның кижиге айыылдан чайлаар,
а бузуттуг кижиге ол айыылга таваржыр.

* 10:22 Азы: «Күш-ажыл ол ачы-буянга чүнү-даа немесес». * 11:7 Азы: «Байлакшылга ынаныры» азы «Күш-шыдалга ынаныры».

10:21 Ос. 4:6 10:23 У. ч. 2:14; Иер. 11:15 10:24 Иов 3:25; Иса. 66:4 || Бл. ыр. 144:19 10:25 Иов 21:19; Мф. 7:27 || У. ч. 12:3 10:26 У. ч. 6:6 10:27 У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 9:11 || Бл. ыр. 54:24 10:28 Иов 8:13; У. ч. 11:7 10:30 У. ч. 2:21-22 10:31 Бл. ыр. 36:30; У. ч. 15:28 11:1 Лев. 19:36; Бл. х. к. 25:13; У. ч. 16:11; 20:10; 20:23; Иез. 45:10 11:2 У. ч. 16:18; 18:13; 29:23 11:3 У. ч. 13:6 11:4 Иов 36:19; Иез. 7:19; Соф. 1:18 || У. ч. 10:2 11:5 У. ч. 3:6 || Эсф. 7:9; Бл. ыр. 7:16; Дан. 6:24 11:6 У. ч. 13:6 11:7 Иов 8:13; У. ч. 10:28 11:8 У. ч. 21:18

- 9 Бужар-бак кижиниң аксы-сөзү чанында кижини узуткаар,
а чөптүг-шынның улус билии-биле камгаланыр.
- 10 Чөптүг-шынның улус эки чурттаар болза, хоорайның чону өөрүп-хөглээр,
а бузуттуг улус өлүп-чидер болза — өөрүшкүден алгыржыр.
- 11 Хоорай эки мөзүлүг улустуң алгыш-йөрээлдери-биле тургустунар,
а бузуттуг улустуң аксы-сөзү-биле буступ дүжер.
- 12 Угааны четпес кижичи эжин бак сөглээр,
а угаанның кижичи ыттавайн эрттириптер.
- 13 Шуугаар кижичи өске улустуң чажыттарын ажыдар,
а шынчы кижичи чаңгыс-даа сөс ышкынмас.
- 14 Чагыг-сургаал чокта, чон кырлып каар,
а чөвүлекчилерниң саны хөй болза, чон камгалал алыр.
- 15 Өске кижичи дээш дагдынып турар кижичи бодунче айыыл халдадыр,
а дагдынары-биле далашпас кижичи айыылдан чайлаар.
- 16 Бүдүштүг херэежен ат-алдарга чедер,
а ажылгыр улус* байлакшылды чедип алыр.
- 17 Энерелдиг кижичи бодунга ажык-дуза чедирер,
а каржы-хажагай кижичи бодунга айыыл халдадыр.
- 18 Бузуттуг кижиниң шаңналы — хоозун,
а чөптүг-шынның чорук тарыыр кижичи алыс шын шаңналды алыр.
- 19 Чөптүг-шынның чорук амыдыралче орук изээр,
а бузут сүрер кижичи өлүмчө бар чыдар.
- 20 Кара сагыштыг улус Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а кем-буруу чок улус Оон сеткилинге кирер.
- 21 Кем-буруулуг кижиниң кеземче алыры чайлаш чок,
а чөптүг-шынның улустуң үрө-салгалы айыылдан адырлыр.
- 22 Угаан чок херэеженниң чараш-каазы
хаван хаайында алдын сырга дег.
- 23 Чөптүг-шынның улустуң күзел-бодалы буян бооп хуула бээр,
а бузуттуг улустуң идегели Дээрги-Чаяакчының килеңинге чедирер.
- 24 Бир кижичи харам чогу-биле үлөп-даа бергеш, немелделиг болур,
а өске кижичи хөлүн эрттир харамнангаш, камнап-даа алза,
каражадап үнер.
- 25 Ачы-дузалыг кижичи чедимчелиг болур,
өске улустуң суксунун хандырган кижичи боду база суксавас.
- 26 Тараазын шыгжап алгаш, сатпас кижиче чоннун каргыжы чедер,
а садып турар кижичи алгыш-йөрээлдиг болур.
- 27 Буян дилээр кижичи ээ көрүүшкүннү чедип алыр,
а бузутче чүткүүр кижичи ону бодунче халдадып аар.
- 28 Байлакшылынга идегээр кижичи — тайып ужар,
а чөптүг-шынның улус ногаан бүрү ышкаш частып үнер.
- 29 Бодунуң өг-бүлезинче айыыл халдаткан кижиниң алыр үлүү —
хат дег хоозун;
мелегей кижичи мерген угаанның кижиниң кулу апаар.
- 30 Чөптүг-шынның кижиниң үрезининден
амыдыралдың ыяжы өзүп үнер,
мерген угаанның кижичи улустуң сеткил-чүрөөн бодунче хаара тудар.
- 31 Чөптүг-шынның кижичи шаңналын бо черге-ле ап алыр болганда,
бачыттыг, бузуттуг улус кеземчени албан алыр.

* 11:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Түрлүг улус» деп бижээн.

11:10 Өсф. 8:15; У. ч. 29:2 11:11 У. ч. 29:8 11:13 У. ч. 20:19 11:14 У. ч. 15:22; 20:18; 24:6 11:18 Ос. 10:12;
Гал. 6:8 11:19 У. ч. 10:16 11:20 Бд. ыр. 118:1 11:21 У. ч. 16:5 || Бд. ыр. 111:2 11:24 У. ч. 13:7;
2 Кор. 9:6 11:25 Бд. ыр. 111:9 11:26 Ө. д. 42:6 11:27 Өсф. 7:9; Бд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27; Дан. 6:24
11:28 Бд. ыр. 48:7 || Бд. ыр. 91:13 11:30 Ө. д. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 13:12; 15:4 11:31 1 Пет. 4:18

12

- 1 Эртөм-билигте ынак кижичагыг-сургаалга база ынак,
а чөмөлөшкүни көөр хөңнү чок кижичагыгтеги бээр.
- 2 Буянның кижичагыг-Чаяакчының сеткилинге кирер,
а кара сагыштыг кижичагыг Аңаа буруу шаптырар.
- 3 Кижичагыг болгаш, быжыг туруш чок,
а чөптүг-шынның кижичагыг чайгылыш чок дазыл-дөстүг.
- 4 Бүдүштүг кадай — ашаанга ат-алдар дег,
а бужар кадай — ооң сөөк-даяан иридери аарыг дег.
- 5 Чөптүг-шынның кижичагыг бодалында — чөптүг чорук,
а бузуттуг кижичагыг угаанында — кара сагыш.
- 6 Бузуттуг улустуң чугаа-сөзүнүң артында
хан төгүксөөн күзөл чаштынган,
а чөптүг-шынның улусту аксы-сөзү камгалаар.
- 7 Бузуттуг улус буураарга, олардан чүү-даа артпас,
а чөптүг-шынның улустуң оран-савазы быжыг туруштуг.
- 8 Кижичагыг угаанның чугаа-сөзү алдаржыдар,
а кем-буруулуг бодалдары — бужартадыр.
- 9 Адыргап чорааш, аш-чөм чок артарыга көөрдө,
ат-сураг чок чорааш, чалчалыг боору* дээр.
- 10 Чөптүг-шынның кижичагыг мал-маганынга-даа чүү херегин билер,
а бузуттуг улустуң хайыралаан сагыжы безин каржы-дошкун.
- 11 Черин болбаазыраткан кижичагыг хырны тодуг,
а хоозун күзөл-бодал сүрген кижичагыг угааны четпес.
- 12 Бузуттуг кижичагыг улусту кара сагыжының какпазынга
тудуп аарын бодаар,
а чөптүг-шынның улустуң дазылындан өзүмнөр үнөр.
- 13 Бузуттуг кижичагыг меге чүвө чугаалааш, туттуруп аар,
а чөптүг-шынның кижичагыг айыылдан чайлаар.
- 14 Кижичагыг бодунуң чугаа-сөзүнүң буянның дүжүдүн ажаап аар,
ооң кылган күш-ажылы шаңнал бооп, орнун эгидер.
- 15 Тенек кижичагыг бодунуң оруун шын деп бодаар,
а мерген угаанның кижичагыг арга-сүмени дыннаар.
- 16 Тенек кижичагыг бодунуң килеин улус мурнунга доп-дораан көргүзөр*,
а кажараан кижичагыг дорамчыладды дыннаваан бооп, эрттирип каар.
- 17 Шынны чугаалаан кижичагыг — чөптүг херечи-дир,
а мегелеп херечилээр кижичагыг кара сагыжын чугаалаар.
- 18 Хоозун чугаа хылыш ышкаш балыглап боор,
а мерген угаанның улустуң аксы-сөзү — экиртир шынарлыг.
- 19 Шынның сөстөр — кезээ-мөңгөдө артар,
а мегечи дыл — хензиг өйдө артар.
- 20 Өзү кара улустуң чүрээндө — кара сагыш,
а тайбың тарыкчыларының чүрээндө — өөрүшкү бар.
- 21 Чөптүг-шынның кижичагыг биле кандыг-даа бак чүвө болбас,
а бузуттуг улусту бажын ажыр айыыл бүргөөн болур.
- 22 Мегечи кижичагыг аксы-сөзү — Дээрчи-Чаяакчыга бужар чүүл,
а шынын чугаалаар улус Ооң сеткилинге кирер.
- 23 Кажараан кижичагыг бодунуң билин чажыраар,
а мелегей улус бодунуң мелегейин көзүлдүр делгээр.

* 12:9 Азы: «Бодунга боду чалча боору». * 12:16 Азы: «Тенек кижичагыг килеин-биле бодун доп-дораан көргүзүп аар».

12:1 У. ч. 15:10 12:3 У. ч. 10:25 12:4 Руф 3:11; У. ч. 18:23; 31:10 || У. ч. 14:30 12:5 Мф. 12:35
12:6 Бд. ыр. 9:30; 63:5; Иер. 5:26 || У. ч. 14:3 12:10 Ы. х. к. 25:4 12:11 У. ч. 28:19 12:13 Бд. ыр. 58:13;
У. ч. 18:7 || У. ч. 21:23 12:14 У. ч. 13:2; 18:21 || Иса. 3:10; Иер. 22:15 12:15 У. ч. 3:7 12:16 У. ч. 29:11
12:17 У. ч. 14:5 12:18 Бд. ыр. 56:5 || У. ч. 4:22 12:19 У. ч. 19:9 12:21 Бд. ыр. 90:10 12:22 У. ч. 6:17
12:23 У. ч. 13:16

- 24 Кызымак улустуң холу — улусту чагырар,
а чалгаа холду албадап ажылдадыр.
- 25 Сагышсырал кижиниң чүрөөн шагзырадыр,
а эки сөс — хөгледир.
- 26 Чөптүг-шынның кижии эжинге шын орук айтыр,
а бузуттуг улустуң оруктары оларны астырар.
- 27 Чалгаа кижии олча-тывыш чок артар,
а кызымак кижии бай-шыдалдыг чурттаар.
- 28 Кижини чөптүг оруу амыдыралче аппаар,
ооң чедире бээр черинде өлүм турбас.

13

- 1 Оглуңуң мерген угааны ачазының эдип-чазаан сургаалыңдан тыптыр,
а кочуургак кижии чемелээшкин дыңнап шыдавас.
- 2 Кижии бодунуң чугаа-сөзүнүн буянынгы үре-түңнелин четтирер,
а кара сагыштыгы улус күчүлел-биле амыдыраар.
- 3 Аксы-сөзүн оваарымчалыг ажыглаар кижии амы-тынын кадагалап аар,
а аксы-сөзүн тыртып шыдавас кижии бодун узуткап аар.
- 4 Чалгаа кижии чеже-даа күзеп-манаарга, чүү-даа чок боор,
а кызымак улустуң хырны тодар.
- 5 Чөптүг-шынның кижии мегени көөр хөңнү чок,
а бузуттуг кижии бужар-бак херектер кылыр.
- 6 Актыг кижиниң оруун чөптүг-шынның чоруу кадагалаар,
а бачыттыг кижини кем-буруузу оруундан астырар.
- 7 Бир кижии, хол даяң боду, бай-шыдалдыг бооп,
а өске кижии, хөй байлакшылдыг боду, яды бооп мегеленир.
- 8 Бай кижии бодунуң байлакшылы-биле амы-тынын садып хостаар,
а яды кижии кажан-даа кыжаныг дыңнавас.
- 9 Чөптүг-шынның улустуң чыры өөрүшкүлүг хып турар,
а бузуттуг улустуң чырыткызы өжүт каар.
- 10 Хоозун кижии турамык чоруу-биле чүглө алгыш-кырыш үндүрер,
а арга-сүмө дыңнаар улус мерген угаанны тып алыр.
- 11 Хей черден келген акша-хөрөңги чиде бээр,
а күш үндүрүп, бичиилеп чыганы — немежир.
- 12 Үр бүтпөөн идегел чүректи хилинчектээр,
а бүткен күзел — амыдыралдың ыяжы-дыр.
- 13 Чугаалаан сөстү тооп көрбөс кижии бодун узуткап аар,
а чагыгны хүндүлээр кижии шаңнал алыр*.
- 14 Мерген угаанның кижиниң өөредии — тынгарар суг бажы;
өлүмнүң дузаандан адырлыр арга.
- 15 Шынның угаан кижиге ээ көрүүшкүннү шаңнаар,
а кара сагыштыг кижиниң оруу өлүмге чедирер*.
- 16 Кажараан кижии бүрүзү бодун угаанның алдынар,
а мелегей кижии бодунуң сээдеңин непередир.
- 17 Бак элчи айыылга таваржыр*,
а шынчы айбычы экиртиишкин эккээр.
- 18 Сургаалды хүлээвөөн кижии түрегдел көөр база бак атка кирер,
а чемелээшкинни хүлээп алган кижии алдар-хүндүге чедер.
- 19 Күзелдиң бүдери — сеткилди тааладыр;
мелегей кижии бузуттан адырлырын эң бак деп көөр.

* 13:13 Азы: «Амырап-чыргаар». * 13:15 «Өлүмге чедирер» деп сөстөрнүң орнунга өске буруңгу сөзүглелде «Кезээ-мөңгөдө» деп бижээн. * 13:17 Азы: «Айыыл эккээр».

13:1 У. ч. 1:22; Ыд. ыр. 1:1 13:2 У. ч. 12:14; 18:21 13:3 У. ч. 12:13; 21:23 13:4 У. ч. 6:9-11; 21:25
13:6 У. ч. 11:6 || У. ч. 11:3; 19:3 13:7 У. ч. 11:24 13:9 Иов 18:5-6; 21:17 13:10 У. ч. 28:25
13:12 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 11:30; 15:4 13:14 Ыд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11 13:16 Эклл. 10:3
13:17 У. ч. 25:13 13:18 У. ч. 15:31-32; Эклл. 7:5

- 20 Мөргөн угаанның улус-биле эдеришкеш, мерген угаанның апаар сен,
а мелегейлер-биле эштөшкеш, айыылдан чайлаvas сен.
- 21 Бачыттыг улусту бузут истеп сүрер,
а чөптүг-шынның улустуң шаңналы буян болур.
- 22 Эки кижиниң өнчү-хөрөңгизи үре-салгалынга артар,
а бачыттыг кижиниң байлакшылы
чөптүг-шынның кижиниң холунче кирер.
- 23 Ядыы улустуң дүжүдү элбек-даа болза,
ону хоойлу-дүрүм чок чорук оорлап апаар*.
- 24 Шыкпыыжын камнаар кижини огулга бак чүве күзээни ол,
а огулга ынак кижини ону угаан кири кезедир чүткүлдүг.
- 25 Чөптүг-шынның кижиниң хырны тодуг,
а бузуттуг улустуң хырны куруглаар.

14

- 1 Мөргөн угаанның херээжен аалын быжыглаар,
а мелегей херээжен ону боду-ла үредеп бузар.
- 2 Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижини – дорт оруктап,
а Ону херекке албас кижини – ыргак-дагыр оруктап чоруур.
- 3 Мелегей кижини бодунуң аксы-сөзү кымчылаар*,
а мерген угаанның улусту чугаа-сөзү кадагалаар.
- 4 Шарылар чок черде анмаарлар курут,
а күш-шыдалдыг шарылар барда, дүжүт элбек.
- 5 Шынчы херечи мегелеп чугаалаvas,
а мегелеп херечилээр кижини аксындан меге дүжүрбес.
- 6 Кочуургак кижини мерген угаанны дилээш-даа, дөмей-ле тыппас,
а угаангыр кижини билигни белен шингээдип алыр.
- 7 Мелегей кижиден ырадыр тур,
оон угаанның чугаа-сөс черле дыңнаvas сен.
- 8 Кажараан кижиниң мерген угаан – бодунуң оруун билиринде,
а мелегей улустуң сээдени – оп-мегезинде.
- 9 Мелегей улус кем-буруу дээш өргүлдери* шоодар,
а эки мөзүлүг улус Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер.
- 10 Кижиниң муңгаралын чүгле чүрээ билир,
оон өөрүшкүзүн-даа үлежип шыдаар өске улус тывылбас.
- 11 Бузуттуг улустуң оран-савазы хоозураар,
а эки мөзүлүг улустуң аалы чечектелир.
- 12 Бир-ле орук дорт ышкаш сагындырар-даа болза,
адак соонда өлүмге чедире бээр.
- 13 Катгырып хөлөп-даа турунда, чүрөөн саргып аарып боор,
өөрүшкүнү муңгарал-даа солуп боор.
- 14 Шынчы эвес кижини үүлгедии-биле чүү чүвеже бар чытканыл –
ону чедип алыр,
а эки кижини ажил-херектери дээш шаңнадыр.
- 15 Бөдүүн кижини дыңнаан чүвезинге-ле бүзүрөй бээр,
а бодамчалыг кижини базым бүрүзүн ыяк бодап алыр.
- 16 Мөргөн угаанның кижини оваарымчалыг болгаш, бузуттан чайлай бээр,
а мелегей кижиниң бардамы дам баар, туразы улам-на улгадыр.
- 17 Ажынчак кижини мелегей чоруктар кылыр,

* 13:23 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Сөөлгү домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Чамдык улус хоойлу-дүрүм чогуңдан кырлыр». * 14:3 Азы: «Мелегей кижиниң адыыргак аксы-сөзү шыкпыыш дег». * 14:9 Кем-буруу дээш өргүл – кем-буруу үүлгеткен кижиниң Дээрги-Чаяакчы-биле эптежир дээш салып тулар өргүлү (Лев. 5:14–6:7 көр).

13:22 Иов 27:16; У. ч. 28:8 13:24 У. ч. 19:18; 22:15; 23:13; 29:17 13:25 У. ч. 10:3 14:2 У. ч. 2:15
14:3 У. ч. 12:6 14:5 Хост. 23:1; У. ч. 12:17 14:6 У. ч. 15:14 14:11 У. ч. 3:33 14:12 У. ч. 16:25
14:13 Эккл. 2:2 || Лк. 6:25

- кара сагыштыг кижини улус көөр хөңнү чок.
 18 Бөдүүн улуска онаажыр үлүг — мелегей чорук,
 а бодамчалыг улус билии-биле алдаржыыр.
 19 Бак улус — буяннын улуска,
 бузуттуг улус — чөптүг-шыннын кижиниң хаалгазынга сөгүрүүр.
 20 Ядыгы кижини кожазы безин киж и деп санаваc,
 а бай кижиге ынак улус энмежок.
 21 Кожазын бак көөр киж и — бачыт үүлгеткени ол,
 а ядыгы улуска ачы-дузалыг киж и амыр-чыргалдыг
 22 Өзү кара улус оруундан азар,
 а буян тарыыр улуста шынчы энерел бар.
 23 Карак кызыл ажылдан кезээде орулга кээр,
 а хоозун чугаадан чүгле каража үнер.
 24 Мерген угаанныг улустуң ат-алдары — байлакшылы ол,
 а мелегей улустуң каасталгазы* — мелегей чоруу.
 25 Шынчы херечи улустуң амы-тынын камгалаар,
 а кара сагыштыг киж и аксындан меге дүжүрбес.
 26 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — быжыг чөленгишиг;
 кижиниң бодунуң-даа, ажы-төлүнүң-даа хоргадагы ында болур*.
 27 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — тынгарар суг бажы
 база өлүмнүң дузаандан адырлыр арга.
 28 Албаты чону хөйде — хаан киж и өндүр улуг,
 а чону эвээште — чагырыкчы буураар.
 29 Белен-селен ажынмас киж и улуг угаанныг,
 а хордаачал киж и мелегей чоруун көргүзөр.
 30 Сеткил дыштыгда, мага-бот кадык,
 а хүннээчел сагыш — сөөк-даякты иридиштер.
 31 Ядамыкты дарлаар киж и ооң Чаяакчызын бак сөглээни ол,
 а түремикке ачы-дуза көргүзөр киж и Ону алдаржыдар.
 32 Бузуттуг улустуң багы оларны базар,
 а чөптүг-шыннын киж и өлү-даа бээрге, ооң хоргадагы бар*.
 33 Мерген угаан — сарыылдыг чүрекке чурттаар,
 мелегей-даа улустуң аразынга бодун көргүзөр.
 34 Чөптүг-шыннын чорук чонну өрү көдүрер,
 а бачыт — аймакты бак атка киирер.
 35 Хаан киж и угаанныг чалчазы дээш сагыжы ханар,
 а бужар-бак херектер үүлгеткен киж иже килеңнээр.

15

- 1 Эптиг-ээлдек харыы килеңни чайладыр,
 а доңгун сөс — хайныктырар.
 2 Мерген угаанныгларнын аксы-сөзү билигни экизинер,
 а мелегейлерниң аксы-дылы чүгле мелегей чүүлдер чулчуруур.
 3 Дээрги-Чаяакчынын караа көрбес чүве чок —
 бузуттуг-даа, буяннын-даа улусту көрүп турар.
 4 Буяннын чугаа — амыдыралдың ыяжы-дыр,
 а меге чугаа — сеткил-сагышты муңгарадыр.
 5 Мелегей киж и ачазының эдип-чазаан сургаалын херекке албас,
 а чемелээшкинни тооп дыңнаар киж и угаан кирер.

* 14:24 Өске бурунгу сөзүглелде «Каасталгазы» эвес, а «Сээден чоруу» деп бижээн. * 14:26 Азы: «Ол — Бодунуң ажы-төлүңге хоргадап болур». * 14:32 Өске бурунгу сөзүглелде бо домактын орнунга «а чөптүг-шыннын кижиниң кем-буруу чогу — ооң хоргадагы» деп бижээн.

14:19 Э. д. 42:6; 1 Хаан. 2:36 14:20 У. ч. 19:7 || У. ч. 19:4 14:21 Бд. ыр. 40:2; У. ч. 29:7 14:23 У. ч. 21:5 14:27 Бд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11; 13:14 14:29 У. ч. 15:18; 16:32; 19:11 || Эккл. 7:8-9 14:30 У. ч. 4:22 || У. ч. 12:4 14:31 У. ч. 17:5 15:1 Башт. 8:1-3 || 3 Хаан. 12:13-17 15:2 Эккл. 10:13-14 15:3 2 Чыл. 16:9; Иов 31:4; Зах. 4:10 15:4 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 11:30; 13:12

- 6 Чөптүг кижиниң бажыңында эртине-байлак хөй,
а бузуттуг кижиниң ажык-кончаазы аңаа хора чедирер.
7 Мерген угаанныгларның аксы-сөзү билиг непередир,
а мелегей улустуң чүрээ шынчы эвес болур.
8 Бузуттуг улустуң өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
а эки мөзүдүг улустуң мөргүлдери Аңаа таарымчалыг.
9 Бузуттуг кижиниң оруу Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
а чөптүг чорукту дилеп чоруур кижиге Ол ынак.
10 Шын оруктан соора барган кижиге кадыг-дошкун кеземче алыр,
а чемелээшкинни көөр хөңнү чок кижиге өлүп каар.
11 Тамы биле Өлүм безин Дээрги-Чаяакчыга көскү,
а кижилерниң чүректери оон-даа ажык!
12 Кочуургак кижиге ону чемелеп турар кижиге хөңнү чок
база мерген угаанныг улус аразыңга туруксава.
13 Чүрек өөрүп турда, арын-шырай чырый бээр,
а муңгаргай чүрек сагыш-хөөннү ундарадыр.
14 Угаанныг кижиге билиг сүрер,
а мугулай улустуң аыш-чеми — мелегей чүүлдер болур.
15 Ядыг кижиге кезээде човалаңга туттуруп,
а аас-кежиктиг кижиге үргүлчү байырлаар.
16 Эндерик эртине-байлак чыып алгаш,
коргуп-дүвүрөп чурттаарыңга көөрде,
хөй эвес олчалыг, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чурттааны дээр.
17 Сени көрбөс улустуң белеткээни семис шары эди чииринге көөрде,
сеңээ ынак улустуң белеткээни ногаа чигени дээр.
18 Килеңнээчел кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр,
а белен-селен ажымас кижиге адааннажыышкынның когун үзер.
19 Чалгаа кижиниң оруунда тенниг-хараган үнген,
а эки мөзүдүг улус дески оруктап бар чыдар.
20 Мерген угаанныг оол ачазын өөртүр,
а мелегей кижиге авазын бак көөр.
21 Угааны четпес кижини ооң мелегей чоруу өөртүр,
а угаанныг кижиге дорт оруктап бар чыдар.
22 Арга-сүмө чок болза, кылыр дээн чүве чогуvas,
а сүмелекчилер көвей болза, боттаны бээр.
23 Харгылаптар аксы-сөзүн бар болза, өөрүнчүг-ле,
чогууур үезинде сөглээн сөс эки-ле!
24 Угаанныг кижиге алды орандан чайлаар дээш,
амыдыралче аппаар орукка бедиктер тевер.
25 Дээрги-Чаяакчы адыргак улустуң аалдарын андара соп кааптар,
а дулгуяк херээженниң хувааглыг черин кадагалаар.
26 Дээрги-Чаяакчыга бузуттуг бодалдар бужар чүүл болур,
а буяныг сөстөр Ооң мурнунга арыг.
27 Чазый-чилби кижиге бодунуң аалыңга айыыл халдадыр,
а хээлиге хөңнү чок кижиге амылыг артар.
28 Чөптүг-шынның кижиниң чүрээ чүнү харылаарын бодап алыр,
а бузуттуг улустуң аксы-дылы бачыт чулчуруур.
29 Дээрги-Чаяакчы бузуттуг улустан ыракта,
а чөптүг-шынның улустуң мөргүлүн дыннап турар.

15:8 У. ч. 21:27; 28:9; Иса. 1:11; 66:3; Иер. 6:20 || Эклл. 4:17 15:10 У. ч. 12:1 15:11 У. ч. 27:20 ||
Иов 26:6 || 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Ыд. ыр. 43:20; Аж.-ч. 1:24 15:12 Ам. 5:10 15:13 У. ч. 17:22 ||
Неем. 2:2; У. ч. 18:15 15:14 У. ч. 14:6 15:16 У. ч. 16:8; Эклл. 4:6 15:17 У. ч. 17:1
15:18 У. ч. 28:25; 29:22 || У. ч. 14:29 15:19 У. ч. 19:24; 22:5; 22:13 15:20 У. ч. 10:1; 29:3
15:21 У. ч. 2:14; 10:23; Иер. 11:15 15:22 У. ч. 11:14; 20:18; 24:6 15:23 У. ч. 25:11 15:24 Кол. 3:1-2
15:25 Ыд. ыр. 67:6 15:26 У. ч. 6:18 || У. ч. 16:24 15:27 У. ч. 1:19; 23:4; 1 Тим. 6:9 || У. ч. 17:23
15:28 Ыд. ыр. 36:30; У. ч. 10:31 15:29 Ыд. ыр. 17:42 || Ыд. ыр. 33:16

- 30 **Чырык көрүш чүректи өөртүр,**
эки медээ кижиниң ишти-хөңнүн быжыглаар.
- 31 **Амыдыралга чедире бээр чемелээшкинни дыңнаар киж**
мерген угаанныглар аразындан үнмес.
- 32 **Эдип-чазаан сургаалды хүлээвес киж**
бодунга хора халдадыр,
а чемелээшкинни дыңнаар киж угаан кирер.
- 33 **Дээрги-Чаяакчыдан коргары мерген угаанга өөредир;**
биче сеткил алдарны мурнап чоруур.

16

- 1 **Кижиниң чүрээнде янзы-бүрү бодалдар бар,**
а ооң аксы-сөзүндөн үнер шиитпир Дээрги-Чаяакчыдан кээр.
- 2 **Киж**
бодунун оруктарын дөгerezин кем-буруу чок деп санаар,
ынчалза-даа сеткилдерни Дээрги-Чаяакчы шенээр.
- 3 **Дээрги-Чаяакчыга ажил-херектерини дагзып бер,**
ынчан сээң бодалдарың боттаны бээр.
- 4 **Дээрги-Чаяакчы бүгү чүүлдерни**
оларның боттарының салым-чолу дээш чаяаган;
бузуттук киж безин айбыл-халап хүнү дээш чаяаттырган.
- 5 **Адыгыргак киж**
Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
ол кеземчеден канчап-даа чайлап шыдавас.
- 6 **Шыныч болгаш энерелдиг болуру – кижиниң бузудун арыглаар;**
Дээрги-Чаяакчыдан коргары – айбылды чайладыр.
- 7 **Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруктары тааржыр болза,**
ону дайзыннары-биле безин эптештирип каар.
- 8 **Чөптүг чорук чок чорааш, элбек орулгалыг боорунга көөрдө,**
чөптүг чорук-биле кады чорааш, хөй эвес олчалыг боору дээр.
- 9 **Кижиниң чүрээ оруун боду бодап алыр,**
ынчалза-даа ооң базымнарын Дээрги-Чаяакчы башкаар.
- 10 **Хаанның аксында – өттүр билир сөстер;**
ооң үндүрген шииткелинде меге турбас.
- 11 **Мегелевес деңзи тавактары Дээрги-Чаяакчыдан кээр,**
хапка суккан деңзи шойлары база Оон кээр.
- 12 **Бачыттыг үүлгедиглер хааннарга бужар чүүл болур,**
дүжүлге чөптүг чоруктун ачызында тендиш дивес.
- 13 **Шыны сөглээр киж**
хааннарга таарымчалыг,
олар алыс шыны чугаалаар улуска ынак.
- 14 **Хаанның килеңи – өлүмнүң медээчизи дег;**
мерген угаанныг киж ону чайладып шыдаар.
- 15 **Хаанның чырык көрүжүнде – амыдырал бар,**
ооң эки көөрү – кааң өйде чаъс эккелген булут-ла.
- 16 **Алдын эвес, мерген угаан чедип аары канчап-даа дээр,**
мөңгүн эвес, сарыыл чедип аарын шилири черле дээр.
- 17 **Эки мөзүлүг улустун оруу – бузуттан чайлаар;**
шын оруундан соора барбас киж амы-тынын кадагалап алыр.
- 18 **Буураашкынны – адыгыргаары,**
а аштырышкынны – улуг тура мурнаар.
- 19 **Адыгыргак улус-биле олча үлежиринге көөрдө,**
яды улус-биле биче сеткилдиг чурттап чорааны дээр.
- 20 **Бодамчалыг чурттап чоруур киж – чагай чорукту чедип алыр;**
Дээрги-Чаяакчыга идегээр киж – амыр-чыргалга чедер.

15:30 У. ч. 25:25 15:32 У. ч. 13:18; ЭККЛ. 7:5 15:33 У. ч. 18:13; 29:23 16:1 У. ч. 16:9; 19:21; Мф. 10:19; Лк. 12:12 16:2 У. ч. 21:2; 24:12 16:3 Бл. ыр. 36:5 16:4 Иов 21:30; Рим. 9:22 16:5 У. ч. 6:17 || У. ч. 11:21; 28:20 16:6 Дан. 4:24 16:7 Э. д. 26:28 16:8 Бл. ыр. 36:16; У. ч. 15:16 16:9 У. ч. 16:1; 19:21; 20:24 16:10 3 Хаан. 3:28 16:11 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 20:10; 20:23; Иез. 45:10 16:12 2 Хаан. 23:3; У. ч. 25:5; 29:14 16:13 У. ч. 22:11 16:14 У. ч. 19:12; 20:2 16:15 Бл. ыр. 71:6 16:16 У. ч. 3:14; 8:19 16:18 У. ч. 11:2; 18:13; 29:23 16:20 У. ч. 19:8 || Бл. ыр. 83:13

- 21 Мерген угаанныг кижиге улуска сарыылдыг диртир,
чугаа-сөстүг аяанныг бүзүрөнчиг боорун күштелдирер.
- 22 Угаанныг боору — тынгарар суг бажы,
а мелегей кижиниң кеземчези* — сээдеңи.
- 23 Мерген угаанныг кижиниң угааны ооң сөзүн сарыыл кирирер
база чугаа-сөзүн бүзүрөнчиг болдуар.
- 24 Буяанныг сөстөр — ары чигири дег:
кижиниң сеткил-сагыжын тааладыр-даа, ишти-хөңнүн экиртир-даа.
- 25 Бир-ле орук улуска дорт ышкаш сагындырар-даа болза,
адак соонда өлүмгө чедире бээр.
- 26 Ажылчын кижиниң аштааны ону ажылдадыр,
ооң чем чиксээри аңаа дыш бербес.
- 27 Дүржөк кижиге бузут бодап тып турда амыр-ла —
ооң аксы-сөзү өрттендир чиир от дег.
- 28 Кара сагыштыг кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр,
хопчу кижиге эжишкелерни чара кирер.
- 29 Күш дөгээр кижиге эжин дуурайлаар
база бак орукче кирир тыртар.
- 30 Хыйыртап көөр кижиниң сагыжы кара;
аксын тыртыйтыр кижиниң үүлгедип турар херектери бак.
- 31 Буурул баш — алдарлыг оваадай,
ону чөптүг-шынныг амыдырааш, чедип алыр.
- 32 Килеңнээчел эвес кижиге күчүлүг маадырдан дээр,
болун туттунуп билер кижиге хоорайлар эжелекчизинден дээр.
- 33 Шиитпир үндүрүксээр улус үлүг тыртар,
ынчалза-даа шиитпир бүрүзү Дээрги-Чаяакчыдан кээр.

17

- 1 Мага хандыр дойлап-даа тургаш, алгыжып-кыржыр аалга турарыңга көөрдө,
када берген хлеб карты-даа чип оргаш, амыр-тайбың чорааны дээр.
- 2 Угаанныг чалча дээргизиниң ыят чок оглун чагырар
база өңчүнү ол оолдуң акы-дунмазы-биле үлежир.
- 3 Мөңгүн биле алдын хайылдырар суугута эстир,
а улустуң чүректерин Дээрги-Чаяакчы шенээр.
- 4 Бак кижиге бузуттуг чугаалар дыннаар,
авыяас кижиге хоралыг чугааларже кичээнгей салыр.
- 5 Түремикти дорамчылап турар кижиге ооң Чаяакчызын бак сөглээни ол,
өскө кижиниң түрегделин көргөш, амыраар кижиге —
кеземчеден чайлапас.
- 6 Кырганнарның шаңналы — үре-салгалы,
а ажы-төлдүң ат-алдары — ада-иези.
- 7 Мелегей кижиниң аксыңга төлөптүг чугаа эптешпес,
бүдүштүг кижиниң аксыңга меге чугаа оон артык эптешпес.
- 8 Хээли берип турар кижиге хээлизи — илбилиг даш дег:
кайнаар-даа сунуп чедерге, чедишкенин билер.
- 9 Хомудалын уттуп аар кижиге найыралче чүткээни ол,
а бак чаңнатканын утпас кижиге эжинден чарылганы ол.
- 10 Мелегей кижини чүс катап шаңчарыңга көөрдө,
угаанныг кижини чаңгыс катап чемелеп каары оранчок дээштиг.
- 11 Бузуттуг-бак кижиге чүглө үймээн үндүреринче чүткүзүр,

* 16:22 Азы: «Өөредии».

16:22 Бд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11; 13:14; 14:27 16:24 У. ч. 15:26 16:25 У. ч. 14:12 16:26 Экл. 6:7

16:27 У. ч. 6:12; Иак. 3:6 16:28 У. ч. 26:20 16:29 У. ч. 1:10 16:31 У. ч. 20:29 16:32 У. ч. 14:29

16:33 Аж.-ч. 1:26 17:1 У. ч. 15:17 17:2 У. ч. 19:26 17:3 У. ч. 27:21 || 1 Чыл. 28:9; 29:17; Бд. ыр. 25:2;

Иер. 17:10 17:5 У. ч. 14:31 || Иов 19:29; У. ч. 24:18 17:6 Бд. ыр. 127:6 17:7 У. ч. 6:17

17:8 Ы. х. к. 16:19; У. ч. 18:17; 21:14

- ынчангаш Дээрги-Чаяакчы каржы-дошкун төлээзин олче чорудуптар.
 12 Сээдең чоруу кедерээн мелегей кижиге ужуражырынга көөрдө,
 ажы-төлүн чидирген кыс адыгга таварышканы дээре.
 13 Буянын бузут-биле харыгылаар кижиниң аалындан бузут ыравас.
 14 Алгыш-кырыштын эгези сугнуң чалды деже шавары дег,
 ынчангаш өжээн өөскүвээнде, соксадып каг.
 15 Бузуттуг хейни агартыры, кем-буруу чок кижини шиидери —
 кайгызы-даа Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүлдөр-дир.
 16 Мелегей кижиниң угаан садып алыр дээш, акша туткан херээ чүл?
 Ооң угаап билиптер хары бар эвес.
 17 Эжиң сеңээ кандыг-даа үелерде ынак болур;
 ха-дунмаң айыыл-халап үезинде дузалаар дээш төрүттүнер.
 18 Сарыыл чок кижини хол тутчуп,
 өске кижини дээш дагдынар.
 19 Алгыш-кырышка ынак кижини бачытка ынак;
 бодун өрү көрдүнер кижини буураашкынче чүткээни ол.
 20 Мегечи чүрек буян көрбөс,
 авыяас дыл айыыл халдадыр.
 21 Мелегей ажы-төлдүг кижини муңгарал чедип алганы ол:
 оглу мелегей боорга, ачазы өөрүвөс-ле болгай.
 22 Өөрүп чоруур чүрек — эки дээн эм,
 а ундаргай сеткил мага-ботту харыксырадыр.
 23 Бузуттуг кижини чөптүг шииткелди хажыдар дээш,
 улустан бүдүү хээли алыр.
 24 Угаангыр көрүш — мерген угаанче,
 а мелегей кижиниң көрүжү — чернин бүгү кыдыгларынче шиглей көөр.
 25 Мелегей оолдуг боору — ачазынга харааданчыг,
 авазынга хомуданчыг.
 26 Актыг кижини кезедири-даа,
 бүдүштүг кижини чөптүг-шыннын чоруу дээш эриидээри-даа —
 бак херектер-тир.
 27 Билиг чедип алган кижини кевин-херекчок чүвө чугаалавас;
 угаанныг кижини хорадаачал эвес болур.
 28 Ытгавас-ла болза, мелегей кижини безин мерген угаанныг кылдыр
 көстүр;
 аксын хаап алыр болза — сарыылдыг кылдыр сагындырар.

18

- 1 Бодун бодаар кижини күзээн чүвезин кылырынче чүткүүр,
 угаанныг сүмелерге удурланыр.
 2 Мелегей кижини боданыр хөңнү чок,
 харын бодун бодамчалыг кылдыр көргүзүксээр.
 3 Бузут үүлгеткен кижини дора көрдүрер,
 а бак атка кирерге, дорамчылал сүрүп кээр.
 4 Кижиниң аксындан үнген сөстөр — терең эерем дег;
 мерген угаанның үнер дөзү — агым суглар дег.
 5 Бузуттуг кижини чүүлдүг деп көөрү
 азы эки кижиге чөптүг шииткел үндүрбези — бак херектер-тир.
 6 Мелегей кижиниң аксы-дылы алгыш-кырыш үндүрер,
 аксындан үнген сөзү эттедип-соктуарынга чедирер.
 7-8 Мелегей кижиниң чугаа-сөзү буураашкынга чедирер,

17:12-2 Хаан. 17:8; Ос. 13:8 17:13 Ыд. ыр. 34:12; Иер. 18:20 17:14 У. ч. 20:3; 25:8; 1 Фес. 4:11
 17:15 Хост. 23:7; У. ч. 24:24; Иса. 5:23 || Ыд. ыр. 93:21 17:17 У. ч. 18:25 || У. ч. 27:10 17:19 У. ч. 29:23
 17:21 У. ч. 10:1; 19:13 17:22 У. ч. 15:13 17:23 У. ч. 15:27; Мих. 7:3 17:25 У. ч. 10:1 17:27 У. ч. 10:19;
 Экл. 5:2 17:28 Иов 13:5 18:4 У. ч. 20:5 18:5 У. ч. 24:24 || Ы. х. к. 1:17 18:6 У. ч. 10:13; 19:29; 26:3
 18:7-8 У. ч. 10:14 || Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 12:13; Экл. 10:12

- аксындан үнген сөзү – бодунуң туттунар дузаа*.
- 9 Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амданныг чем дег – кижиниң ишти-хөңнүнүң эң ханызынче кире бээр.
- 10 Ажылынга чалгаа кижиге – үрегдекчиниң дуңмазы.
- 11 Дээрги-Чаяакчынын ады – быжыг суурга: аңаа чаштынган чөптүг-шынныг кижиге камгалалды алыр.
- 12 Бай кижиге эт-хөңгизиге – быжыг шивээ-даа дег, ол аңаа артап болбас хана дег сагындырар.
- 13 Кижиге буураар бетинде туразы улгадыр, а биче сеткил алдарны мурнап чоруур.
- 14 Чугааны чедир дыңнавайн, харыы бээри – мелегей чорук болгаш ыят-тыр.
- 15 Сеткили сорук кирген кижиге аарыг-аржыкты ажып шыдаар, ынчалза-даа сеткили ундаргай болза, ол канчаптарыл?
- 16 Сарыылдыг кижиниң чүрээ билигже чүткүүр, мерген угаанныг улустун кулаа билиг дилээр.
- 17 Белек сөңнээшкини кижиге делгем орукту ажыдар, бедик ат-дужаалдыг улус аразынче кирире бээр.
- 18 Удурланыкчызы чугаалап эгелевээнде, сактырга, баштай чаргылдажып эгелээн кижиниң сөстери шынныг-даа ышкаш болур.
- 19 Күштүг удурланыкчыларнын маргыжын чарар дээш үлүг тыртары алгыш-кырышты соксадыр.
- 20 Хомудаан ха-дуңмаң* – быжыг шивээ-ле; алгыш-кырыш – шивээ хаалгазынын дээктери-ле.
- 21 Кижиге чугаа-сөзүнүн үре-түннели-биле хырнын тоттурар: аксы-биле чедип алган чүвезин чигеш, тодар.
- 22 Амыдырал биле өлүм – чугаа-сөстүн эргезинде; чугаа-сөзү-биле эп-найыралдыг кижиге ооң үре-түннелин амзап көөр.
- 23 Кадай тып алган кижиге ачы-буян тып алган-дыр, Дээрги-Чаяакчынын ээ көрнүүшкүнүн чедип алган-дыр.
- 24 Яды кижиниң сөстөринде – кызып дилээни, а бай кижиниң харыызында – каржы-хажагайы бар.
- 25 Хөй таныш өөрлүг кижиге бак чүведен чайлаваас*; сеңээ ха-дуңмаңдан артык ынак эжиң кижиге база турар.

19

- 1 Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур яды кижиге мелегей мегечиден дээр.
- 2 Билиг чокта, күзел-чүткүл эки болбас, далашкан буттар бачытче базар.
- 3 Кижини оруундан бодунуң мелегей чоруу астырар, а ооң чүрээ Дээрги-Чаяакчыга хорадаар.
- 4 Бай-шыдалдыг кижиге эш-өөр муңчок, а яды кижини эш-өөрү каапкаш баар.
- 5 Мегелеп хөречилээр кижиге кеземчеден чайлап шыдаваас; аксындан меге дүжүрбес кижиге камгалал албас.

* 18:7-8 Өске бурунгу сөзүглелде ол сөстөргө «Кортуктарны оларнын коргужу куду базар, а хөрээжензиг аажы-чаңныг эрлер аштар» деп домак немезен. * 18:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Ха-дуңмаңнын дузаламчызы» деп бижээн. * 18:25 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Эш-өөрлүг болуксаар кижиге бодун эп-найыралдыг алдынар ужурлуг».

18:9 У. ч. 26:22 18:11 Хост. 34:5-7 || Ыд. ыр. 19:2; 60:4 18:12 У. ч. 10:15 18:13 У. ч. 11:2; 16:18 || У. ч. 15:33; 29:23 18:15 У. ч. 15:13 18:17 У. ч. 17:8 18:21 У. ч. 12:14; 13:2 18:23 У. ч. 12:4; 19:14 || У. ч. 8:35 18:25 У. ч. 17:17 19:1 У. ч. 28:6 19:2 У. ч. 21:5; 28:20 19:3 У. ч. 13:6 19:4 У. ч. 14:20 19:5 Хост. 20:16; Ы. х. к. 19:19; У. ч. 21:28; 24:28; 25:18

- 6 Ызыгуурлуг кижилерге чашпаалаар улус-ла хөй,
белек сунар кижиле-биле шупту улус найыралдажыр.
- 7 Ядыы кижини ха-дуңмазы безин көөр хөңнү чок,
оон туржук эш-өөрү дескелээр:
ол чугаалажыр дээш далажып баарга, олар арлы берген боор.
- 8 Бодунга ынак кижиле угаан дилээр:
сарыылдыг чурттап чорааш, ачылыг чүүлдү тып алыр.
- 9 Мегелеп херечилээр кижиле кеземчеден чайлап шыдавас,
аксындан меге дүжүрбес кижиле өлүп каар.
- 10 Мелегей кижиниң каас-коя чурттаары,
кул кижиниң нояннарны чагырары ужурга таарышпас.
- 11 Мерген угаанныг кижиле белен-селен ажынмас;
ат-алдар – буруулуг херектерни өршээринде.
- 12 Хаанның килеңи – арзылаң ырланганы дег,
а ээ көрүүшкүнү – оът-сигенде чаъс-шалаң дег.
- 13 Мелегей оол – ачазынга буураашкын;
хыйланчак кадай – дамдылаар ойбак-дыдык дээвиір дег.
- 14 Бажың-балгат биле байлакшыл – адалардан келген өңчү,
а угаангыр кадай – Дээрги-Чаяакчыдан келген белек.
- 15 Чалгаа чорук кижини уйгу хавы кылып каар,
а салгаа чорук – аштадыр.
- 16 Чагыгны кадагалаар кижиле амы-тынын кадагалап аар,
а оруктарын ылгап шыдавас кижиле өлүп каар.
- 17 Ядамыкка хайырлал бээр кижиле Дээрги-Чаяакчыга чээли кылганы ол;
Дээрги-Чаяакчы анаа ачы-дузаны дээш шаңналын бээр.
- 18 Идегел бар турда, оглунну кижизит;
ону чок кылып алдың халак*.
- 19 Хорадаачал кижиле торгаал төлезин,
ону бир удаа амдажыдар болзуңза, ам-даа кезедир апаар сен.
- 20 Арга-сүмени дыңна, сургаалды хүлээп ал,
ынчан алызы барып мерген угаанныг апаар сен.
- 21 Кижиниң чүрээнде бодал-ла хөй,
ынчалза-даа кайызының чогуп бүдери
Дээрги-Чаяакчының шийтпиринден хамааржыр.
- 22 Улус аразында шынчы чорук үнеледир*;
ядыы кижиле мегечи кижиден дээр.
- 23 Дээрги-Чаяакчыдан коргары амыдыралче орук изээр;
ынчаар кылып турар кижиле айыыл-халапка алыспайн, дыштыг удуур.
- 24 Чалгаа кижиле холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
аксынга чедирбес.
- 25 Кочуургак кижини кезедир болзуңза, бөдүүн улус боданы бээр,
а угаанныг кижини чемелээр болзуңза, оон угааны улгадыр.
- 26 Оглу ачазын хоозурадыр болза, авазын үндүр сывырар болза,
ыянчыг, бужар кижиле болур.
- 27 Оглум! Сургаалды дыңналас болзуңза,
угаангыр сөстөр чогундан сотка ораар сен.
- 28 Дүржөк херечи шынныг шийткелди дорамчылап кочулаар;
кем-буруу – бузуттуг улустуң сыыраар аыш-чеми дег.

* 19:18 Азы: «Оон алгы-кышкызы сени дүвүретпезин». * 19:22 Азы: «Энерелдиг боору улуска өөрүнчү».

19:6 У. ч. 29:26 19:7 У. ч. 14:20 19:8 У. ч. 16:20 19:9 Хост. 20:16 19:10 У. ч. 26:1; Эккл. 10:7
19:11 У. ч. 14:29 19:12 У. ч. 16:14; 20:2; 28:15 19:13 У. ч. 17:21 || У. ч. 21:9; 27:15 19:14 У. ч. 12:4; 18:23
19:15 У. ч. 6:9; 20:4; 20:13 19:16 У. ч. 13:13 19:17 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 22:9; 28:27; Эккл. 11:1 ||
Мф. 5:7 19:18 У. ч. 13:24 19:21 Иов 23:13; У. ч. 16:1, 9; Иса. 14:27 19:23 У. ч. 10:16; 11:19
19:24 У. ч. 15:19; 22:13 || У. ч. 26:15 19:25 У. ч. 21:11 19:26 Хост. 20:12 19:28 Иов 15:16

29 Кочуургак кижиге — шииткелден,
мелегей кижиниң ооргазы — шыкпыштан чайлавас.

- 20** 1 Арага биле эзиртир суксун кижини кочуургак болгаш үен-даян кылып каар,
оларга алзыпкан кижиге угаанның болбас.
- 2 Хаанның коргунчуг килеңи — арзылан ырланганы дел:
ону хорададып алыр кижиге бодунга хора чедиргени ол.
- 3 Алгыш-кырышка киришпес кижиге алдар-хүндүлүг,
а мелегей кижиге бодун тудуп шыдавас.
- 4 Чалгаа кижиге чогуур үеде тараа тарывас,
ынчангаш дүжүт ажаар үе кээрге, курут калыр.
- 5 Кижиниң чүрээнде бодал — терең ээрем дег,
ынчалза-даа угаанның кижиге оон безин узуп ап шыдаар.
- 6 «Бүзүрелдиг, шынчы мен» деп чарлаттынар улус-ла хөй,
а ылап шынчы кижиге тыптыр деп бе?
- 7 Чөптүг-шынның кижиге кем-буруу чок чурттаар,
ооң ажы-төлү амыр-чыргалдыг.
- 8 Хаан кижиге шииткел үндүрүп оруп алгаш,
көрүжү-биле кандыг-даа бузутту тарадыр сывыртаптар.
- 9 «Мээң чүрээмде кем-бак чок, бачыттарымдан арыгланып алдым» —
деп шыдаар кижиге бар бе?
- 10 Соора деңзилеп-даа бээри, соора хемчээп-даа бээри —
Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар чүүл-дүр.
- 11 Кижини аңыяандан-на ажыл-херээнден билип ап болур:
кылган херектериниң арыг-шынчызы илдең болур.
- 12 Дыннаар кулак-даа, көөр карак-даа —
Дээрги-Чаяакчының чаяап каан чүүлдери-дир.
- 13 Уйгуга ынак болзуңза, түрегделге дүжөр сен;
карааң шийбес болзуңза, тоттур чемненир сен.
- 14 Садып алыкчы: «Багай бараан-дыр!» — дээр,
а бичиге ырай бергеш, оозу-биле мактанып-ла эгелээр.
- 15 Угаанның сөс-домак алдынга, эртинге дашка
болгаш улуг үнелиг каасталгага дөмей.
- 16 Хары кижиге дээш дагдынган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал,
өске улус дээш дагдынган кижиден долаадан ап ал.
- 17 Меге-биле чедип алган хлеб амданның-ла,
ынчалза-даа алызы барып аксынга сай-дашче хуула бээр.
- 18 Сүмележип тургаш, бодалды быжыктырар:
дайын чорударда, арга-сүмеден дыннап ал.
- 19 Шуугаар кижиге чажыттарны ажыдып бээр,
ынчангаш аксы бош кижиге-биле харылзашпа.
- 20 Ада-иезин бак сөглээр кижиниң чырыткызы
дүмбөй караңгыда өжүп каар.
- 21 Харамдыгып сегирип алганың өнчү
сөөлүндө кээп алгыш-йөрөөл албас.
- 22 «Бузут дээш өжөөн негээр мен!» — диве;
Дээрги-Чаяакчыга идеге, ынчан Ол сени камгалаар.
- 23 Килдээр шойлары мегелээр деңзи — Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл-дүр,
шын эвес деңзи — бак херек-тир.

19:29 У. ч. 10:13; 18:6; 26:3 20:1 Э. д. 9:21; У. ч. 23:29-32; 31:4; Эф. 5:18 20:2 У. ч. 16:14; 19:12
20:4 У. ч. 19:15 20:5 У. ч. 18:4 20:9 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Эккл. 7:20; Иак. 1:21; 1 Ин. 1:8-10;
Рим. 3:23 20:10 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 16:11; 20:23; Иез. 45:10 20:12 Хост. 4:11;
Ыд. ыр. 93:9 20:13 У. ч. 19:15 20:16 У. ч. 22:26-27; 27:13 20:17 У. ч. 9:17 20:18 У. ч. 11:14; 15:22; 24:6
20:19 У. ч. 11:13 20:20 Хост. 21:17; У. ч. 30:11, 17 20:21 У. ч. 13:11 20:22 Лев. 19:18; У. ч. 24:29;
Рим. 12:19 || Ыд. ыр. 26:14 20:23 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 16:11; 20:10; Иез. 45:10

- 24 Дээрги-Чаяакчы кижиниң оруун изеп бээр,
а киж и бодунун оруун канчап билип аарыл?
25 Ыдыктыг даңгыраан далаш-биле бергеш,
оон өскээр боданып эгелээри – кижиге дузак-тыр.
26 Мерген угаанныг хаан бузуттуг улусту
тараа дег тарадыр челбипкеш, дээрбелеп кааптар.
27 Кижиниң сеткили – ооң бүгү бодун өттүр чырыдып турар
Дээрги-Чаяакчының чырыткызы-дыр.
28 Шынчы чорук болгаш энерел хаанны кадагалаар,
ооң дүжүлгези энерелден быжыгып турар.
29 Аныяк-өскенниң алдары – күчү-күжүндө,
а кырганнарның каасталгазы – буурул бажында.
30 Балыг-бышкын болгаш сорбулар кижини бузуттан арыглаар;
эттеп-согары – кижиниң ишти-хөнгүн эдип-чазаар.

21

- 1 Дээрги-Чаяакчының холунга хаанның чүрээ – агым суг дег:
Ол ону күзөөн-не уг-шинче аксыптар.
2 Киж и бодунун бодаарын ёзугаар кезээде шынныг болур,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чүректерни шенеп турар.
3 Өргүл салыр кижиге көөрдө,
бодун чөптүг болгаш шын ап чоруур киж и
Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер.
4 Бузуттуг улустун ылгалып көстүрү
турамык көрүш биле улуургак чүрек –
бачыг-тыр.
5 Кызымак кижиниң бодалдары ыяап-ла элбекшилге эккээр,
а далаш чорук чүгле түрегделге чедирер.
6 Байлакшылды меге-биле чедип ап турар киж и – хоозун чүүл сүрүп,
өлүмчө чүткээн киж и-дир.
7 Бузуттуг улустун каржы-бак үүлгедиглери боттарын-на узуткап каар,
чүгө дээрге олар чөптүг чорукту сагыгырындан ойталаан болгай.
8 Бак кижиниң оруу – соора баар,
а кем-буруу чок кижиниң ажыл-херектери ак сеткилдиг.
9 Хыйлаңчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарынга көөрдө,
оон озалааш үгекке чурттааны дээрэ.
10 Бузуттуг киж и бачытты аажок күзээр:
чанында эжин безин өршээвес.
11 Кочуургак кижини кезедир болзунза, бөдүүн киж и угаан кире бээр,
мерген угаанныг кижини эдип-чазаар болзунза, билии немежир.
12 Чөптүг-шынныг киж и*
бузуттугларның аалын хайгаараар база оларга айыыл халдадып каар.
13 Ядамыктын алгы-кышкызын дыннааш, кулаан бөөшкүннеп аар киж и
боду база кажан-бир алгыра бээрге, кым-даа харыылаас.
14 Чажыт белек киленни оожургадыр,
бүдүү уштуп сунган хээли калчаалыг киленни намдадыр.
15 Шынныг шийткел чөптүг кижиге – өөрүшкү,
бузут үүлгедикчилеринге – буураашкын.
16 Угаанның оруундан аза берген киж и
өлүглөр оранынга чеде бээр.
17 Хөглээшкинге ынак киж и чединмес апаар,

* 21:12 Азы: «Чөптүг-шынныг Бурган».

20:24 У. ч. 16:1, 9; 19:21 20:25 Эклл. 5:4 20:27 1 Кор. 2:11 20:29 Лев. 19:32; У. ч. 16:31 21:1 Эзра 6:22
21:2 У. ч. 16:2; 24:12; Лк. 16:15 21:3 1 Хаан. 15:22; Мих. 6:6-8 21:4 У. ч. 6:17 21:5 У. ч. 14:23 ||
У. ч. 10:4 21:6 У. ч. 20:21 21:9 У. ч. 19:13; 21:9; 25:24; 27:15 21:11 У. ч. 19:25 21:13 1 Ин. 3:17
21:14 У. ч. 17:8 21:16 Бд. ыр. 48:14-15

- арага-дары биле үс-чагга ынак кижичерле байывас.
- 18 Чөптүг-шынның кижиден чайлаан багай чүве
бузуттуг кижини таварыыр,
эки мөзүлүг кижиден чайлаан багай чүве
кара сагыштыг кижини таварыыр.
- 19 Хыйланчак болгаш ажынчак кадай-биле чурттаарынга көөрде,
ээн кургаг ховуга чурттааны дээр.
- 20 Мерген угаанныг кижиниң аалында
үнелиг курлавырлар биле үс-чаг үзүлбес,
а мелегей кижичерле шуптузун төтчөгөлп алыр.
- 21 Чөптүг-шынның чорук болгаш эңерелче чүткээн кижичерле
узун назынны, чөп-шынны, алдар-хүндүнү тып чеде бээр.
- 22 Мерген угаанныг кижичерле күш-шыдалдыг улустун хоорайын эжелеп алыр,
оларның идегеп турганы шивээзин узуткап каар.
- 23 Аксы-дылын тыртып чоруур кижичерле
айыылдардан бодун камгалаар.
- 24 «Кочуургак» деп адаттырар адыргак, турамк кижичерле
улуургай бергенде, хай-чагырга билбес.
- 25 Чалгаа кижиниң алыксак-чиксээ ону өлүмге чедирер,
чүге дээрге ооң холдары ажыл кылыр хөңнү чок.
- 26 Чамдык улус үргүлчү «алыйн-чийн» дээр,
а чөптүг-шынның кижичерле хараадал чокка үлеп бээр.
- 27 Бузуттуг улустун өргүлдери —
ылаңгыя бузуттуг сагыш-биле салган өргүлдер —
бужар чүүл-дүр.
- 28 Мегечилерниң херечилели буурап каар,
а сөөлүг сөс — шупту чүвени боду дыңнаан кижичерле артар.
- 29 Бузуттуг кижиниң ыядыр арны чок болур,
а эки мөзүлүг кижичерле бодунуң оруу-биле дорт бар чыдар.
- 30 Кижиниң мерген угааны-даа, угаан-сарыылы-даа, арга-сүмези-даа
Дээрги-Чаяакчының мурунунга хоозун чүүлдер-дир.
- 31 Чаалажырда мунар дээш, аът-хөлдү белеткеп каар,
а тирилгени Дээрги-Чаяакчы хайырлаар.

22

- 1 Эки ат-сураг байлакшылдан күзенчиг;
улуска эки көрдүрери алдын биле мөңгүнден дээр.
- 2 Бай болгаш яды кижини дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур:
оларның иелдирзин Дээрги-Чаяакчы чаяган болгай.
- 3 Угаанныг кижичерле айыыл көргөш, чашты бээр,
а бөдүүн улус олче уткуштур баргаш, кеземче алыр.
- 4 Биче сеткилдиг болза база Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруур болза,
байлакшыл, алдар-хүндү болгаш узун назын чедип кээр.
- 5 Бак кижиниң оруунда — теннер биле дузактар бар,
амы-тынын кадагалаар кижичерле ынаар барбас.
- 6 Аныяк оолду шын орукче эң эгезинде үндүрүп каг —
кырый-даа бергөш, оон өскээр барбас.
- 7 Бай кижичерле ядыларны чагырар,
а өредиг кижичерле чээли кылган кижиниң кулу апаар.
- 8 Чөптүг эвес чорук тарыыр кижичерле айыылды ажаап алыр,
ооң дарлалының килени узуткаттырар.
- 9 Экииргек кижичерле алгыш-йөрээл дыңнаар,

21:18 У. ч. 11:8 21:19 У. ч. 19:13; 25:24; 27:15 21:22 ЭККЛ. 7:19; 9:16, 18 21:23 У. ч. 12:13; 13:3
21:24 Бл. ыр. 1:1; У. ч. 1:22 21:25 У. ч. 13:4 21:26 Бл. х. к. 15:7-8; Мф. 5:42 21:27 У. ч. 15:8; Иса. 66:3
21:28 Хост. 20:16; У. ч. 19:5 21:30 Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20; 3:19 21:31 Бл. ыр. 19:7-8; 32:17; Иса. 31:1
22:1 ЭККЛ. 7:1 22:2 Иов 31:15; У. ч. 29:13 22:3 У. ч. 27:12 22:4 У. ч. 3:16; 8:18 22:5 У. ч. 15:19
22:6 Эф. 6:4 22:8 Иов 4:8; Гал. 6:7 22:9 У. ч. 19:17

- чүге дээрге ядыы кижиге-биле аыш-чемин үлежип турар-дыр.
- 10 Кочуургак кижини сывырып чорудуптарга,
алгыш-кырыш арлып чидер,
чаргы-чаалы болгаш аас-дыл соксай бээр.
- 11 Чүректің арынга ынак база аксы-сөзү чаагай кижиге
хаанга чоок апаар*.
- 12 Дээрги-Чаяакчы билигни чүүлзүнүп, кадагалаар,
кара сагыштыг кижинин сөстөрүн буруу шавар.
- 13 Чалгаа кижиге мынча дээр:
«Даштын арзылаң тур, бажыңдан үнер-ле болзумза, өлгөним ол!»
- 14 Өске кижиге кадайының аксы-сөзү — ханы хооргал-ла,
Дээрги-Чаяакчыга каргаттырган кижиге ынаар кээп дүжер.
- 15 Аныяк оолдуң медресиниң тенек чорук ээлээн болур,
шыкпыш-биле кижизидилге ону үндүр сывырыштар.
- 16 Ажык-кончаа сүргөш, ядамыкты дарлаары-даа,
бай кижиге белек бээри-даа кижини каражага таварыштыгар.

Үжөн мерген бодал

- 17 Кулааң ээктиргөш, мерген угаанныгларның сөстөрүн дыңна,
мээң билир чүвемни тооп дыңна:
- 18 бо сөстөрүң чүрээңге шыгжап чоруур болзуңза,
сеңээ тааланчыг болур,
олар кезээде сээң аксыңдан дүшпезин;
- 19 Дээрги-Чаяакчыга идегеп чорзун дээш,
мен бөгүн сени оларга өөредип турарым бо.
- 20 Мен сеңээ үжөн мерген бодалды* бижип бердим,
арга-сүмө биле билигни тып алыр сен.
- 21 Олар сени алыс шынның сөстөрүңгө өөредип каар,
ыңчан сени башкарып турар улуска хары тудуп шыдаар сен.
- 22 Ядыы-ла кижиге-дир дээш, ядамыкты үптөп-тонава,
түрөңгиги диленчини шииткел черинге хомудатпа,
- 23 чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларның чаргызын үзер,
оларны түрөткөн кижиниң амы-тынын алгаш баар.
- 24 Килеңнээчел кижиге-биле өңнүктөшпө,
кылыктыг кижиге-биле эдеришпө,
оон башка оларның изин истээш,
бодунга-ла ая-дузак салып аар сен.
- 26 Өске кижиниң өрө-ширеси дээш дагдынып,
улус-биле хол тудушпайн көр;
- 27 сээң төлөп бээр чүвөң чок апаар болза,
чыдар дөжөөңни безин хунаап алыр болгай.
- 28 Ада-өгбелерниң шаг шаанда тургузуп кааны
хуваагылыг чер демдеглээр чагыны шимчетпө.
- 29 Бодунуң ажил-херээңге мергежээн кижини көргөн сен бе?
Ол карачал улуска эвес, а хааннарга бараан болур.

* 22:11 Азы: «Чүректің арынга ынак кижиниң аксы-сөзү чаагай, ол хаанга чоок болур». * 22:20 «Үжөн мерген бодал» деп сөстөрүң болгу дег өске уткалары: «Үш катап», «Оон мурнунда».

22:10 У. ч. 26:20 22:11 У. ч. 16:13 22:13 У. ч. 15:19; 19:24 || У. ч. 26:13 22:14 У. ч. 2:16; 23:27 || ЭККЛ. 7:26
22:15 У. ч. 13:24 22:16 У. ч. 28:22 22:17 У. ч. 5:1; 24:23 22:22 Хост. 23:6; Зах. 7:10 22:23 У. ч. 23:11
22:27 У. ч. 20:16 22:28 Ы. х. к. 19:14; Иов 24:2; У. ч. 23:10

23

- 1 Чагырыкчы-биле кады чемненип олуруп алзыңза,
сээң мурнунда кым олурарын таптыг бодап көр*;
2 чем чигеш, чазыйланыр чаңныг болзуңза,
боостааңны бижек дуй чыдыпкан дег болзун.
3 Ооң амданнныг чеминге элзеттирбе —
ол аыш-чемде оп-меге холаан болдур ийин.
- 4 Байлакшылды хөлүн эрттир сүрбе,
доктаар өйнү билип чор;
5 байлакшылче чүгле көрүп четтигип чыдырыңда, ол арлы бээр:
эзир куштуң чалгыннарын чыпшырып алгаш, дээрже ужа берген болур.
- 6 Чазый кижичи-биле кады чемненме,
амданнныг чеминге элзеттирбе;
7 ооң сеткили сенчилиг деп бил.
Ол: «Ижип-чип көр» — деп орза-даа,
сагыжы сенээ удур болур;
8 ажырыпкан борбак чемиңни дедир кузар сен,
буяннныг сөстериңни хей-ле чарыгдаар сен.
- 9 Мелегей кижиниң кулаанга чүнү-даа чугаалава,
ол сээң угааннныг чугааңны шоодарыңга-ла өй боор.
- 10 Хувааглыг чер демдеглээн эрги шагнынч чагызын шимчетпе,
өскүстериң черинче шургуп кирбе;
11 оларда күчүлүг Камгалакчы бар болгай,
чаргы-чаалыңарны Ол шиитпирлээр.
- 12 Сургаалче чүрээңни угландыр,
билигниң сөстериңче кулааңны ээктир.
- 13 Аныяк оолду кеземче чок арттырба,
шыкпыштаар болзуңза, өлүп каар эвес:
14 ону шыкпыыш-биле кезеткеш,
өлүмдөн камгалап аар сен.
- 15 Оглум! Бир эвес чүрээңде мерген угаан бар болза,
чүрээмни өөрүшкү ээлээр,
16 аксы-сөзүң шынны чугаалаар болза,
ишти-хөңнүм чүмү-биле өөрүп-байырлаар.
- 17 Сээң чүрээң бачыттыг улуска адааргавазын,
а Дээрги-Чаяакчыдан кезээде коргуп чорзун,
18 чүге дээрге келир үе дүжүп кээр,
идегелиң черле өжүп төнмес.
- 19 Мени дыңна, оглум, мерген угааннныг бооп көр,
чүрээңни шын орукче углап башкар.
20 Эзиртир арагалаар, идээледир этт сыырап улус аразыңга турба,
21 чүге дээрге арагачы-даа, чазый-даа кижичи ядарай бээр,
ээдередир уйгузу оларны элбер-самдар кылып каар.

* 23:1 Азы: «Канчаар чемненип олурарыңны таптыг бодап көр».

23:4 У. ч. 28:20; Мф. 6:19; 1 Тим. 6:9-10; Евр. 13:5 23:5 У. ч. 27:24; 1 Тим. 6:17 23:10 Ы. х. к. 19:14;
Иов 24:2; У. ч. 22:28 23:11 У. ч. 19:25 || У. ч. 22:23 23:13 У. ч. 13:24; 19:18; 22:15 23:17 Ыд. Ыр. 36:1;
У. ч. 3:31; 24:1 23:18 У. ч. 24:14 23:20 У. ч. 20:1; Иса. 5:11-12; Эф. 5:18

- 22 Төрүдүп каан аданны дынна,
иен кырый-даа берзе, ону тоовайн барба.
- 23 Алыс шынны чедип ал,
мерген угаанны-даа, сургаалды-даа, угаан-сарыылды-даа төтчеглеве.
- 24 Чөптүг-шынның кижиниң ачазы өөрүп-байырлаар,
мерген угаанның кижиниң адазы өөрүп ханмас.
- 25 Төрүп каан аваң амыразын,
сээң ада-иен өөрүп-байырлазын!
- 26 Оглум! Чүрээңни менче угландыр,
карактарың мээң оруктарымче шиглей көрзүн.
- 27 Самыын-садар херээжен-биле холбажыры –
ханы хооргалче дүжери дег,
өске кижичи кадайы-биле харылзажыры –
тар кудукче дүжери дег;
- 28 ындыг херээжен, кедегде оран дээрбечи дег,
хөй-ле улусту бачыгтыгларже хуулдуран.
- 29 «Ах!», «ох!» дээн, уёлап-човууртаан кижичи кымыл?
Алгыш-кырыш үндүрүп, хомуздап турар кижичи кымыл?
Чылдагаан чок черге балыгланган кижичи кымыл?
Карактары кыза берген кижичи кымыл?
- 30 Орайга дээр арагалап оран,
арага-дары дилеп туруп бээр кижичи ол-дур.
- 31 Арагаже көрбө –
өңүнүң кызып турарынче, дашкада кыланайнып чайнаарынче,
боостааже боду-ла ажарынче көрбө.
- 32 Чүге дээрге ол оон соонда чылан дег шаптар,
хоранныг чылан дег халдап кээр болгай.
- 33 Ынчан өске улус кадайларынче* көрүп туруп бээр сен,
а угааныңга соора барган бодалдар кирер;
- 34 далай ортузунда чайтанган хеме кырында чыдар кижичи дег апаар сен.
- 35 «Улус мени эттээрге-даа, көңгүс тоовадым,
хап-согарга-даа, медегеп билбедим;
а оттуп келгеш, катап-ла ижиң эгелээр мен» –
деп баар сен.

24

- 1 Бузуттуг улуска адааргава,
олар-биле кады боорун күзеве.
- 2 Оларның угаан-чүрээ күчүлел дугайында бодаар,
а аксы-сөзү улуска бак үүлгедигни чугаалап турар.
- 3 Бажың-балгат мерген угаан-биле туттунар
база угаан-сарыыл-биле быжыг апаар;
- 4 билиг барда, бажың ишти күзенчиг болгаш
үнези улуг хөрөңги-биле долдунар.
- 5 Мерген угаанныг кижичи – күштүг болур,
билиглиг кижичи – күжүн немең алыр.
- 6 Дайын чоруда бергеш, арга-сүмени дыңнап аар сен:
чөвүлекчилериң хөй болза, тирилелге сээңни боор.

* 23:33 Азы: «Элдеп-чиктиг чүүлдерже».

23:22 Хост. 20:12; У. ч. 1:8 23:27 У. ч. 22:14 || У. ч. 2:16 || ЭККЛ. 7:26 23:28 У. ч. 7:12 23:30 Иса. 5:11, 22
23:31 У. ч. 20:1 23:35 Иса. 56:12 24:1 Ыд. ыр. 1:1; 36:1; У. ч. 1:15; 3:31; 4:14; 23:17; 24:19
24:2 Ыд. ыр. 9:28 24:4 Лк. 16:11 24:5 У. ч. 21:22 24:6 У. ч. 11:14; 15:22; 20:18

- 7 Мелегей кижиге мерген угаан чедип алдымас бедикте турар,
ол кижичугула херектер шийтпирлээр черге
аксын ажар-даа хары чок болур.
- 8 Бузут үүлгедирин бодап турар кижини
кара сагыштыг кижичээр.
- 9 Мелегей кижиниң бодалдары бачыт болур,
кочуургак кижиче улуска бужар бооп көстүр.
- 10 Айыыл-халап хүнүнде кошкаан көргүзөр болзунза,
күжүң эвээжээни ол-дур.
- 11 Өлүртүр деп турар улусту камгала!
Өлүрү чайлаш чок улусту камгалаарындан дадагалзаар сен бе?
- 12 «Ол дугайында билбээн бис!» – деп болур сен.
Чүрекерниң Шенекчизи Бурган билер,
сеткилинниң Хайгааракчызы бүгү чүвени билер –
кижиче бүрүзүн, ажил-херектерин барымдаалар,
Ол кезедир азы шаңнаар.
- 13 Оглум, ары чигирин чиирге, кандыг ийик?
Ооң чаагайы кончуг, ары өөнүң үттеринде чигир
сээн өгүңге амданныг болур.
- 14 Мерген угаанны чедип аары база сеткилинге шак ыңдыг салдарлыг:
ону тып алган болзунза, келир үең бар, идегелиң өжүп төнмес.
- 15 Чөптүг-шынныг кижиниң бажыңының чанында кедеп турар
бузуттуг хей дег болба,
буянныг кижиниң бажың-балгадын хоозуратпа:
- 16 чөптүг-шынныг кижиче чеди-даа катап кээп ушса, дөмей-ле туруп кээр,
а бузуттуглар кээп ушар болза, айыыл-халапка таваржыр.
- 17 Дайзының кээп ушарга, өөрүвө;
ол моондакка тептигерге, чүрээң өөрүп-байырлавазын,
18 оон башка Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш,
өөрүшкүңнү бак чүүл деп санааш,
Бодунуң килеңин дайзыныңдан чайладып аппаар.
- 19 Кара сагыштыг улус дээш хөлзеп, хорадава,
бузуттуг улуска адааргава,
20 чүге дээрге кара сагыштыгларның келир үези чок
база бузуттуг улустуң чырыткызы өжүп каар.
- 21 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чор, оглум,
хаандан база коргуп чор, өскерликчилер-биле харылзашпа.
- 22 Чүге дээрге олардан хенертен өлүм хөмө таварып кээр:
Дээрги-Чаяакчы биле хаандан кандыг айыылдар кээрин
билип-даа шыдавас сен.

Мерген угаанныгларның өске сөстери

- 23 Мерген угаанныгларның өске сөстери бо-дур.
Шийткел черинге улусту ылгай көөрү – бак херек;

24:9 Бд. ыр. 1:1; У. ч. 3:34; 21:24 24:10 Евр. 12:3 24:11 Бд. ыр. 81:4; Иса. 58:6 24:12 У. ч. 16:2; 21:2 ||
Иов 34:11; Бд. ыр. 61:13; Рим. 2:6 24:13 Бд. ыр. 18:11 24:14 У. ч. 23:18 24:15 Бд. ыр. 9:29
24:16 Бд. ыр. 36:24 24:17 Иов 31:29; Мих. 7:8 24:18 У. ч. 17:5 24:19 Иер. 12:1 || Бд. ыр. 36:1;
У. ч. 23:17; 24:1 24:20 Иов 18:5-6; 21:17; У. ч. 13:9 24:21 1 Пет. 2:17 24:23 Лев. 19:15;
Бл. х. к. 1:17; 16:19; У. ч. 18:5; 28:21

- 24 буруулуг кижиге «Актыг сен» деп турар кижини
чоннар каргаар, аймактар көрбөстөй бээр.
- 25 А сойгалап турар кижиге ээ көрүүшкүннү алып,
олче ачы-буян бадып кээр.
- 26 Шынның харыы —
эриннерже ошкаашкын дег.
- 27 Бажыңың даштында ажил-херээңни айлап каавыт,
шөлүңдө ажилдарыңны доозуп ал,
а ооң соонда бажыңыңны тудуп эгеле.
- 28 Өске кижиге удур хоозун херечилел кылба,
аксы-сөзүңден меге үнмезин.
- 29 «Ол кижиге меңээ кандыг хамаарылгалыг болчук,
мен база аңаа шак ыңдыг хамаарылгалыг болуйн:
кылган херектери дээш кеземчеден көргүзейн!» — диве.
- 30 Бир катап чалгаа кижиниң шөлүнүң чаны-биле,
угааны чегпес ээ кижиниң виноград шөлүнүң чоогу-биле
эртип бар чыткан мен.
- 31 Көөрүмгө, чер болганда тенниг чадаң ыяш өзүп үнген,
бок үнүштер черни шыва апкан, даш херим буступ калган болду.
- 32 Ол бүгүнү көрүп, боданып тургаш, көргөн, билген чүүлүмден
мындыг түңнел үндүрдүм:
- 33 ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзуңза,
ам-даа хөлөстөп чыдар болзуңза,
- 34 тояанчы дег, ядарал сенче халдап кээр,
үптөкчи дег, түрегдел сенче халдап кээр.

Соломоннуң бичии чыындызы

25 ¹ Соломоннуң оон өске угаадылгыч чугаалары бо-дур. Оларны Иудеяның хааны Эзекияның бижээчилери чыып тургускан.

- 2 Бурганның алдары — чажыт чүүлду ажытпазында,
хаанның алдары — чажыт чүүлду билип аарында.
- 3 Дээрниң бедин, черниң ханызын база хаанның чүрөөн
билип аары болдунмас.
- 4 Мөңгүндөн холуксааны аңгылап каавыт,
ыңчан ус-шевер кижиге саваны кылыптар;
- 5 хаандан бузуттук кижини адырып каавыт,
ыңчан хаанның дүжүлгези чөптүг чоруу-биле быжыг апаар.
- 6 Хаанның мурнунга көөргөттинме,
нояннар-биле чаңгыс черге турба;
- 7 хаанның сени ызыгуурлук кижиге мурнунга куду көөрүнүң орнунга,
сеңээ: «Дөрже олуруп көр» — деп чугаалаары дээр.

Карааң-биле көргөн* чүвөнни

- 8 чаргы чарар черге үндүреринче далашпа,
оон башка алызында барып,
бир-ле кижиге адыңны баксырадыр болза, канчаар сен?
- 9 Чаргылдажып тура, чүгле бодунуң херээңни чугаала,

* 25:7 Бо сөстөр мооң мурнунда домакта «ызыгуурлук кижиге» деп сөстөргө хамааржып турар чадавас.

24:24 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; Иса. 5:23 24:28 Хост. 20:16; У. ч. 19:5; 25:18 24:29 У. ч. 20:22
24:34 У. ч. 6:10-11; Өккл. 4:5 25:1 У. ч. 1:1; 10:1 || 4 Хаан. 18:5-7 25:2 Ы. х. к. 29:29
25:5 3 Хаан. 2:44-45; У. ч. 16:12 25:6 Лк. 14:8-11

- өске кижиниң чажыдын ажитпа.
- 10 А чажытты чугаалапсыңза, дыңнаан кижидунну чемелээр, ынчан бак атка кирериң чайлаш чок.
- 11 Чогуур үезинде сөглээн сөс — мөңгүн каасталгада алдын угулза дег.
- 12 Дыгыж кулакка мерген угаанның чемелээшкин — алдын сырга болгаш арыг алдындан каасталга ышкаш.
- 13 Айбылаан эезинге шынчы айбычы, дүжүт ажаар үеде сериин салгын дег, эезиниң күчү-күжүн немеп бээр.
- 14 Хей черге белектер аазаар кижидун — булуттар биле хат турда-ла, чаьстың чагбайн барганы дег.
- 15 Килеңнээчел эвес чоруктуң ачызында чагырыкчыны безин ээлдирип ап болур, чымчак чугаа-сөс сөөктү безин үреп бузар.
- 16 Ары чигири тып алзыңза, чеже херегил, ынчаны чиир сен, оон башка пөктүр чипкеш, кузуп аар сен;
- 17 эжиңниң бажыңдынче үргүлчү маннап, амыратпайн туруп бербе, оон башка ол сенден хөңнү калып, көрбестей бээр.
- 18 Өске кижиге удур мегелеп херечилээр кижидун — моң, хылыш болгаш чидиг согун бажы ышкаш.
- 19 Сөзүңге шынчы эвес кижиге айыыл хүнүнде идегээри — ирий берген диш азы аскак бут ышкаш.
- 20 Ажыг-шүжүглүг кижиге ыр ырлап бээри — соок хүндүс хевин уштуп октаары, балыг черге ажыг уксус кудары ышкаш*.
- 21 Дайзының аштаан болза — чемгерип каг; суксаан болза — сугдан ижиртип каг;
- 22 ынчаар кылгаш, оттуг көстери ооң бажыңга чыып бээр сен*, а Дээрги-Чаяакчы сени шаңнаар.
- 23 Соңгу чүктен хадаан хат — чаьс-чайыкты, а опчу кижиниң аксы-дылы — ажыңган көрүштерни эккээр.
- 24 Хыйланчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарыңга көөрдө, оон озалааш үгекке чурттааны дээр.
- 25 Ырак черден келген эки медээ — кагып-суксааш, харыксыраан кижиге соок суг ышкаш.
- 26 Бузуттуг кижиге дүжүп берген чөптүг-шынын кижидун хирленген булак, бужартаан суг бажы ышкаш.
- 27 Ары чигирин идээледир чири-даа, ат-алдарны хөлүн эрттир сүрери-даа — багай херек-тир.
- 28 Бодун туттунуп шыдавас кижидун үрегдеп бузуп каан, ханазы чок хоорай ышкаш.

26

- 1 Чайга — хар, а дүжүт ажаар үеге — чаьс ышкаш, мелегей кижиге алдар-хүндү таарышпас.
- 2 Бора-хөкпештиң ыңай-бээр ужары база хараачыгайның шивеш кынныры ышкаш, хей черге келген каргыш боттанмас.

* 25:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Сода биле уксусту холууру ышкаш» деп бижээн. * 25:22 «Оттуг көстери ооң бажыңга чыып бээр сен» деп сөстөр ийи уткалыг бооп боор: 1) «Дайзыныңны ытканындан кыва бээринче албадаар сен»; 2) «Бурганнын кеземчезин ооң бажыңга салыр сен».

25:11 У. ч. 15:23 25:12 Бл. ыр. 140:5 25:13 У. ч. 13:17 25:14 Иуда 1:12 25:16 У. ч. 27:7 25:18 Хост. 20:16; У. ч. 12:18; 19:5; 24:28 25:21 4 Хаан. 6:22; 2 Чыл. 28:15; Мф. 5:44 25:22 Бл. ыр. 139:11 || Рим. 12:20 25:24 У. ч. 19:13; 21:9; 21:19 25:25 У. ч. 15:30 26:1 У. ч. 17:7; 19:10; 26:8 26:2 Сан. 23:8; Бл. х. к. 23:5

- 3 Кымчы — аьтка, чүген — элчигенге,
а шыкпыыш — мелегей кижиниң ооргазынга херек.
- 4 Мелегей кижиге мелегей харыы бербе,
оон башка ол кижиге ышкаш апаар сен.
- 5 Мелегей кижиге мелегей харыыдан бер,
оон башка бодун мерген угаанның кылдыр бодай бээр.
- 6 Мелегей кижиге сөс чедирткен кижиге
боду-ла буттарын одура шапкан азы бактың дашказын ишкен кижиге дег.
- 7 Мелегей кижиниң аксында угаадыгылыг чугаа —
аскак кижиниң буттарының кылажы дег.
- 8 Мелегей кижиге алдар-хүндү көргүзери —
дашты ону шывадаар чепсек-херекселге баглаары дег.
- 9 Мелегей кижиниң аксында угаадыгылыг чугаа —
эзирик кижиниң тенниг чадаң ыяштан халбактанганы дег.
- 10 Мелегей ийикпе, азы душкан-на кижини
ажылга хөлезилеп алыр кижиге —
шупту улусту балыглаар ча адыгжызы дег.
- 11 Мелегей кижиге бодунуң мелегей чоруун катаптаанда,
кускузунче дедир ээп келгеш, чип аар ыт дег.
- 12 Бодун мерген угаанның кылдыр тогдунар кижини көргөн сен бе?
Анаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээр болдур ийин.
- 13 Чалгаа кижиге: «Орукта арзылаң тур!
Кудумчуларда араатан аң димзенип чор!» — дээр.
- 14 Чалгаа кижиниң дөжээнге андарлып-дундерлири —
эжиктин шүнчүктөргө халааннаары дег.
- 15 Чалгаа кижиге холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
ону аксынга чедирип чадай бээр.
- 16 Чалгаа кижиге бодун сарыылдыг чүүлдер чугаалаан чеди кижиден
мерген угаанның деп бодаар.
- 17 Чай кадында өске улустуң алгыш-кырыжыга киржири —
черлик ыттың кулаан шеле тыртары дег.
- 18-19 Өске кижини мегелепкеш: «Баштакандым ышкажыл!» — дээр кижиге
тенек аарыг кижиниң өлүмнүг оттуг согуннарны
октап турары дег.
- 20 Ыяш төнерге, от өжүп каар,
а хопчу кижиге чокта, алгыш-кырыш соксай бээр.
- 21 Хөмүрдөн — көс, ыяштан — от,
а нүгүлчү кижиниң чугаа-сөзүндөн — адааннажышкын үнер.
- 22 Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амданның чем дег —
кижиниң ишти-хөңнүнүң эң ханызынче кире бээр.
- 23 Кара сагыштыг кижиниң чымчак аксы-сөзү —
даштын холуксаалыг мөңгүн-биле чайырлап каан дой сава дег.
- 24 Дайзыныңның чугаазы авыяастыг,
ооң сеткилинде кара сагыш шыгжаттынып чыдар;
үнү чымчак-даа болза, анаа бүзүреве,
ооң чүрөөн бужар чүүл долган болдур ийин;
- 26 ооң авыяас чоруу сени көөр хөңнү чогуң безин чажырып турар,
ынчалза-даа каржы-багы улус мурнунга ажыттынып кээр.
- 27 Онгар каскан кижиге боду ынаар кээп дүжер,
кижиниң өрү октаан дажы тейинге кээп дүжер.
- 28 Мегечи кижиге хомудадып турар улузун көөр хөңнү чок
база авыяас аас-дыл буураашкынны белеткеп турар.

26:3 Бд. ыр. 31:9 || Бд. ыр. 31:9; У. ч. 10:13; 19:29 26:5 Мф. 21:24-27 26:8 У. ч. 26:1 26:11 2 Пет. 2:22
26:12 У. ч. 28:11 || У. ч. 29:20 26:13 У. ч. 22:13 26:15 У. ч. 15:19; 19:24 26:20 У. ч. 16:28; 22:10
26:22 У. ч. 18:9 26:23 Бд. ыр. 28:3; Иер. 9:8 || Мф. 23:27 26:25 Иер. 12:6 26:27 Эсф. 7:9; Бд. ыр. 7:16;
Эккл. 10:8; Дан. 6:24

27

- 1 Даартагы хүнде болур чүве-биле мактанма –
ол хүннүн чүнү эккээрин билбес-ле болгай сен.
- 2 Сени бодуң эвес, а өске кижиге;
бодуңуң эвес, а хары кижиниң аксы-сөзү мактазын.
- 3 Даш-даа аар, элезин-даа чиик эвес,
ынчалза-даа мелегей кижиниң аажы-чаңы оон-даа аар.
- 4 Килең – каржы, күштүг килең – үрлээн суг дег,
ынчаарга хүннээчел кижиге удур туржуп шыдаар кижиге бар бе?
- 5 Ажы-биле сойгалаар кижиге
бүдүү ынак эжинден дээр.
- 6 Ынак эжиң ак сеткилдинден сени балыглаар,
а сени көөр хөңнү чок кижиге мегелеп ошкаар.
- 7 Эмин эрттир тоткан кижиге ары чигирин-даа херекке албас,
а аштаан кижиге ажыг-даа чем амдангы болур.
- 8 Төрөөн черин каапкан кижиге –
уязын каапкан барган куш дег.
- 9 Чагдынар болгаш айдызаар чаагай чыттыг чүүлдер чүректи өөртүр,
а эжин чүрээниң ханызындан арга-сүмө бээрге, база ындыг таптыг.
- 10 Бодуңуң-даа, ачаңның-даа эш-өөрүн кагба;
айыыл таварырга, төрелдериңче барба:
ыракта акы-дуңмаңга көөрдө, чоокта кожан дээр.
- 11 Оглум, мерген угаанныг бооп, мээң чүрээмни өөртүр көр,
ынчан мени бак сөглээр улуска харыылаар сөстөр тыпты бээр.
- 12 Угаанныг кижиге айыыл көргөш, чашты бээр,
а бөдүүн улус айыылче уткуштур баргаш, кеземче алыр.
- 13 Хары кижиге дээш дагдыган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал,
өске кижиге кадай дээш* дагдыган кижиден долаадан ап ал.
- 14 Эртен эрте эжин аажок ыткыр алгап-йөрээр кижиге –
каргыш салып турар кижиге бооп санаттырар.
- 15 Хыйланчак кадай – дамдылаар ойбак-дыдык дээвири дег;
ону соксадыры – хатгы доктаадыры дег азы үстүн адышка туттунмазы дег.
- 16 Демирни демир чидидер, а кижини өске кижиге жарадыр.
- 17 Чимистиг ыяшты ажаап турар кижиге ооң чимистерин чиир,
а ээзи дээш сагыш човаар кижиге алдар-хүндүгө чедер.
- 19 Арын-шырайның сугга көрүнчүктелери дег,
кижиге өске кижиниң чүрээнге көстүр*.
- 20 Тамы биле Өлүм пөгөрин билбес,
кижиниң карактары тодарын билбес.
- 21 Кижиге мактал сөстөриниң салдары –
мөңгүн биле алдынга хайылдырар суугу дег.
- 22 Мелегей кижини тараа-биле кады согаашка суккаш,
бала-биле соктаар-даа болзунза, мелегей чоруун арыглап шыдавас сен.
- 23 Шээр малыңның шуптузун бирден бирээ чокка танып ал,
кодан сүрүүңче сагыштан сал:
- 24 кандыг-даа байлакшыл мөңгези-биле турбас,
дүжүлгө безин үргүлчү салгал дамчывас болгай.
- 25 Оът-сиген онар, оон чаа көк шымырарты үнүп кээр,
дагларның ийлеринде оът-сигенни кезип, чыып алыр;

* 27:13 **Өске буруңгу сөзүглелде «Өске улус дээш» деп бижээн (20:16 көр).** * 27:19 **Азы: «Кижиге бодуңуң чүрээнге көстүр».**

27:1 Дк. 12:19-20; Иак. 4:13-14 27:3 Иов 6:3 27:4 У. ч. 6:34 27:5 У. ч. 28:23 27:6 Бд. ыр. 140:5
27:7 У. ч. 25:16 27:10 У. ч. 17:17 27:11 Бд. ыр. 118:42 27:12 У. ч. 22:3 27:13 У. ч. 20:16
27:15 У. ч. 19:13; 21:9; 25:24 27:18 1 Кор. 9:7 27:20 У. ч. 15:11; Авв. 2:5 || Экл. 1:8; 4:8 27:21 У. ч. 17:3
27:24 У. ч. 23:5; 1 Тим. 6:17

28

- 26 хураганнар сеңээ хеп болур,
а анайлар – шөл садып алыр төлемир болур;
- 27 өшкү сүдү – сеңээ чем боорунга,
өг-бүлөнни ашкарып-чемгереринге
болгаш чалча кыстарыңны тоттур азыраарыңга четчир.
- 1 Бузуттук кижини сүрүп турар кижичок-даа болза, ол дезип маңнаар,
а чөптүг-шынынгы кижичок, арзылаң дег, амыр-шөлөөн.
- 2 Чуртка хөлзээзин үнүп турда, чагырыкчылар көвүдээр,
а угаанныг болгаш чүү шын боорун билир чагырыкчы барда,
чурт үр туруп шыдаар.
- 3 Түрөңги улусту кызып-кыйып турар яды кижичок
тараан үрезинни чууй шаап аппаар чайык дег.
- 4 Ыдыктыг хоойлудан ойталап турар кижичок бузуттук улусту мактаар,
а хоойлуну сагып турар улус олар-биле демисежир.
- 5 Каржы-бак улус чөптүг чорукту билбес,
а Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улус
чөптүг чорукту бүрүнү-биле билип алыр.
- 6 Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур яды кижичок
шын эвес оруктар-биле чоруур бай кижиден дээр.
- 7 Угаанныг оол ыдыктыг хоойлуну сагыр,
а үен-даян улус-биле эдержир оол ачазының адын баксырадыр.
- 8 Улуска акшаны чээлиге бергеш,
хөөзүндөн байып турар кижиниң хөрөңгизи
ядыбыларга ачы-дуза көргүзөр кижиниң холунче кире бээр.
- 9 Ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн
дыңнаар хөңнү чок кижиниң мөргүлү безин
бужар чүүл болур.
- 10 Эки мөзүлүг улусту бузуттук орукче дуурайлап кирип турар кижичок
бодунуң-на дузаанга туттурар,
а кем-буруу чок кижичок буянны салгап алыр.
- 11 Бай-шыдалдыг кижичок бодун мерген угаанныг кылдыр бодаар,
ынчалза-даа угаанныг яды кижичок ооң кандызын эндевес.
- 12 Чөптүг-шынынгы кижилер тилеп үнерге, ат-алдары алгыр;
бузуттуглар депшип үнерге, улус чаштына бээр.
- 13 Бачыгтыг үлгедииңни чажырап болзунза, эки чүве көрбес сен,
а ону ажы-биле миннип, ойталаар болзунза, өршөөл алыр сен.
- 14 Бодун үргүлчү оварымчалыг ап чоруур кижичок амыр-чыргалдыг.
А чүрөөн чөрүүледип аар кижичок айыылга таваржыр.
- 15 Каржы-бак чагырыкчы яды албаты чонга ырланган арзылаң,
чазыйлаан адыг дег.
- 16 Чагырыкчы мелегей болган тудум-на,
албан-үндүрүгнүң саны көвүдээр,
а чөптүг эвес олча-ажыкты көөр хөңнү чок кижиниң назыны узаар.
- 17 Кижичок өлүргеш, буруудаан кижичок өлгүжеге чедир дезип кээр,
кым-даа аңаа деткимче бербес.
- 18 Кем-буруу чок амыдырап чоруур кижичок камгалал алыр,
а шын оруктан соора баар кижичок хенертен буурап дүжөр.
- 19 Черин болбаазыраткан кижиниң хырны тодур,
а хоозун күзөл-бодал сүрген кижичок түрөгделди мага хандыр көөр.
- 20 Шынчы кижичок хөй ачы-буянны алыр,
а дүрген байып аарынче чүткөөн кижичок кеземчеден чайлап шыдапас.

28:1 Лев. 26:17; 4 Хаан. 7:7 || Лев. 26:8; 1 Хаан. 17:32 28:2 3 Хаан. 16:8-28; 4 Хаан. 15:8-15 28:3 Мф. 18:30
28:6 У. ч. 19:1 28:8 Хост. 22:25; У. ч. 13:22 28:9 Блд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8 28:10 Блд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27
28:11 У. ч. 26:12 28:12 У. ч. 11:10 || Иов 24:4; У. ч. 28:28; 29:2 28:13 Иов 31:33; 1 Ин. 1:9 28:15 У. ч. 19:12
28:17 Э. д. 4:12; 9:6 28:18 У. ч. 10:9 28:19 У. ч. 12:11 28:20 У. ч. 19:2; 21:5; 23:4

- 21 Улусту ылгай көөрү – бак херек:
кижи кескинди хлеб дээш безин бачыт үүлгедип болур болгай.
- 22 Чазый кижидүрген-не байып алыксаар,
ынчалза-даа ядарал ону чыпшыр сүрүп кел чыдарын билбес.
- 23 Улус алызында барып чашпаа чугаалыг кижиге эвес,
а чемелээшкин чугаалаар кижиге ээ көрнүр.
- 24 Ада-иезин үптөп-тонааш:
«Ол дээрге бачыт эвес-тир» – деп турар кижидүрегдекчи дег-дир.
- 25 «Алдын-чийин» дээр кижидалгыш-кырыш үндүрер,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижидчаагай амыдыралдыг болур.
- 26 Чүглө бодунуң угаанынга идегээр кижидмелегей болур,
а мерген угаанның оруктарын изээр кижидкамгалал алыр.
- 27 Ядыг кижиге дузалаар кижидчединмес деп чүте билбес болур,
а оон хая көрнүр кижидбодунга хөй-ле каргышты чыып алыр.
- 28 Бузуттулар өрү депшиирге, улус чаштына бээр,
а олар чок апаарга, чөптүг-шынныг улус көвүдээр.

29

- 1 Чемелеткеш, чөрүүлээр кижидхеп-хенертен эглиш чок узуткаттырар.
- 2 Чөптүг улус депшиирге, чон өөрүп-хөглээр,
а бузуттуг кижидтергиидээрге, чон хинчектенир.
- 3 Мерген угаанга ынак кижидачазын өөртүп турар,
а самыын-садар херээженнер-биле эдержир кижидэт-хөрөңгизин чарыгдап турар.
- 4 Хаанның чөптүг шииткели чуртту быжыктырар,
а ажык-кончаа сүрер чорук – хоозурадыр.
- 5 Өске кижиге чашпаалап турар кижидоң буттарынга какпа салып турар.
- 6 Бузуттуг кижиниң бачыды – бодунга дузак,
а чөптүг-шынныг кижидөөрүп-байырлап чурттаар.
- 7 Чөптүг кижидядамыктың эргелерин утпайн чоруур,
а бузуттуг кижидол дугайында бодавас.
- 8 Кочуургак улус хоорайга хөлзээзин үндүрер,
а мерген угаанныг улус килеңни оожургадыр.
- 9 Мерген угаанныг кижидмелегей кижидбиле чаргылдажып турда,
каткы-шоот-даа, дорамчылаашкын-даа төнмес.
- 10 Өлүрүкчүлөр кем-буруу чок кижинидкөөр хөңнү чок,
эки мөзүлүг кижинидбаза узуткаарын бодаар.
- 11 Мелегей кижидкилеңин белени кончуг сула салыптар,
а мерген угаанныг кижидоожургадып аар.
- 12 Бир эвес чагырыкчы кижидмеге чугаа-сөс тооп дыңнаар болза,
оң бүгү дүжүметтери бузуттуг болур.
- 13 Ядыг кижидбиле оң дарлакчызын дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур:
оларның илдирзиниң карактарында чырык
Дээрги-Чаяакчыдан келген.
- 14 Бир эвес хаан кижидяды улусту шын шиидип турар болза,
оң дүжүлгези кезээде тендиш дивейн турар.
- 15 Шыкпыгыштап чемелээрге, мерген угаан кээр,
а каракавайын каапкан оол авазын бак атка киирер.
- 16 Бузуттуг улус депшиирге, бачыт база кедерей бээр,
ынчалза-даа чөптүг-шынныг улус оларның буураарын көрүп каар.

28:21 У. ч. 18:5; 24:23 || Иез. 13:19 28:22 У. ч. 22:16 28:23 У. ч. 29:5 || У. ч. 27:5 28:24 Хост. 20:12
28:25 У. ч. 13:10; 15:18 28:27 Бл. х. к. 15:7-8; У. ч. 19:17 28:28 У. ч. 28:12 29:1 У. ч. 1:25 || У. ч. 6:15
29:2 У. ч. 11:10 || У. ч. 28:12, 28 29:3 У. ч. 10:1; 15:20 || Лк. 15:13, 30 29:5 У. ч. 28:23 29:6 Бл. ыр. 9:16
29:7 Бл. ыр. 40:2 29:8 У. ч. 11:11 29:10 Э. д. 4:5, 8 29:11 Иов 5:2; У. ч. 12:16 29:13 У. ч. 22:2
29:14 Бл. ыр. 71:4 || У. ч. 16:12 29:15 У. ч. 10:1; 17:25 29:16 Бл. ыр. 36:34; 90:8; 91:12

- 17 Оглуңну эдип-чаза, ынчан ол дээш сагыжың дыш болур,
ол сээн сеткилинге таалалды шаннаар.
- 18 Бургандан кээр ажыдышкыннар чок болза, чон калчаарап баар,
а ыдыктыг хоойлуну сагып турар киж и амыр-чыргалдыг!
- 19 Кул кижини чүглө сөстөр-биле эдип-чазаары болдунмас,
оларны билип-даа турар болза, оозун эскертпес.
- 20 Бодамча чок чүве чугаалаар киж и көргөн сен бе?
Анаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээрэ болдур ийин.
- 21 Кул кижини чажындан-на туразында салыр болза,
оон эки чүве үнмес*.
- 22 Килеңнээчел киж и алгыш-кырыш үндүрер,
ажынчак киж и хөй бачыт үүлгедир.
- 23 Улуг туралыг киж и куду көрдүрер,
а биче сеткилдиг киж и алдар-хүндү чедип алыр.
- 24 Оор-биле эштежир киж и бодунун амы-тынын үнелевейн турары ол:
оорга каргыш салганын дыннап турза-даа, сөс оскунмас.
- 25 Улустан коргар киж и дузакче кире бергени ол,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижиге айыылдыг чүү-даа чок.
- 26 Хөй-ле улус чагырыкчыга чашпаалаар,
ынчалза-даа чөптүг шийткел кижиге Дээрги-Чаяакчыдан кээр.
- 27 Чөптүг-шынныг улуска бак киж и – бужар чүүл,
а бузуттуг улуска эки мөзүлүг киж и – бужар чүүл.

Агурнуң мерген угаанныг медеглели

30 ¹ Иакейниң оглу, Масса чурттуг* Агурнуң сөстери бо-дур. Ол киж и Ифиилге, Ифиил биле Укалга** мынча дээн:

- 2 Мен дээрге улус аразында эң бүдүүлүк киж и бооп турарым чөп боор,
кижилерде бар угаан-даа менде кайда боор.
- 3 Мерген угаанга өөренип албаан мен,
ыдыктыг Бурган дугайында* билиг менде бар бе?
- 4 Кым дээрже көдүрлүп үнгөш, дедир бадып келгенил?
Кым адыжынга хатты тудуп алганыл?
Кым шывыгга сугну ораап алганыл?
Кым чернин кыдыг-кызыгаарын өйлей хемчээп, доктаатканыл?
Ындыг кижиниң ады кымыл? Ооң оглуңуң ады кымыл?
Билир боор сен аа?
- 5 Бурганның чугаалаан сөс бүрүзү-ле арыг-шын;
Ол – Анаа идегээр улустуң мурнунга турар камгалалы.
- 6 Ооң сөстериңге чүнү-даа немеве,
оон башка Ол сени сойгалаарга, мегең туттурар.
- 7 Ийи-ле чүүлдү Сенден дилеп тур мен,
дириг чорумда, оларны ботгандырып бээринден ойталавайн көр:

* 29:21 Азы: «Алызы барып, ол оглуң дег апаар». * 30:1 Масса – бо сөстү Израильдин чөөн талазынче девискээрнин ады кылдыр билип ап боор. Болгу дег өске утказы: «Өттүр билген медеглел». ** 30:1 Ифиил, Ифиил, Укал деп кижилер аттары көргүскен сөстөринин болгу дег өске утказы мындыг: «Могай бердим, Бурганым! Могай бердим, Бурганым, шаам төндү!» * 30:3 Азы: «Ыдыктыг чүүлдер дугайында».

29:17 У. ч. 13:24 29:18 I Хаан. 3:1; Ыд. ыр. 73:9; Ам. 8:11 || Хост. 32:25 29:20 У. ч. 26:12 29:22 У. ч. 15:18 29:23 У. ч. 11:2; 16:18; 18:13 || У. ч. 15:33; 18:13 29:24 Лев. 5:1; Башт. 17:2 29:25 Лк. 12:4 29:26 У. ч. 19:6 30:4 Ин. 3:13 || Иов 28:26 || Иса. 40:12 30:5 Ыд. ыр. 11:7; 17:31 || Ыд. ыр. 3:3; У. ч. 2:7 30:6 Ы. х. к. 4:2; 12:32; Ажыд. 22:18

- 8 хоозун, меге сөстү менден ырадып каавыт;
мени ядаратпа-даа, байытпа-даа, чүглө менээ херек аыш-чемни берип чор.
- 9 А оон башка эрттир тода бергеш, Сенден ойталап:
«Дээрги-Чаяакчы дээрге кымыл ол?» – деп айтыра бээр мен
азы ядарай бергеш, оорланып, Бурганны бак атка киирер мен.
- 10 Чалча кижини дээргизиниң мурнунга нүгүлдөвө,
оон башка оон каргыжы сеңээ дүжүп, буруудаар сен.
- 11 Ачазынга каргыш салыр, авазын алгап-йөрээвөс улус турар;
12 боттарын арыг деп бодаар хирезинде,
мыяанга боражып алган улус турар;
13 турамык көрүштүг, улуургак улус турар;
14 диштери бижектер дег, азыглары хылыштар дег,
яды улушту чер кырынга арттырбайн,
эң түрөңги улушту чон аразынга арттырбайн,
узуткап-сыыраын бодаар улус турар.
- 15 Хан сорар курт ийи уруглуг, олар: «Эккел, эккел!» – дижир.
Кажан-даа тотпас үш чүүл бар, дөрткү чүүл база «болзун» дивөс:
16 өлүглөр ораны, үрө-төл чок хырын, суггарарга-даа, суксуну ханмас чер
болгаш кажан-даа «болзун» дивөс от.
- 17 Ачазын шоодар болгаш авазын дыңнаар хөңнү чок кижиниң караан
кусун-сааскан соктап чиптер база сек чиир куштар дойлап кааптар.
- 18 Менээ билип алыры берге үш чүүл бар,
дөрткү чүүлдү база билип шыдавас-тыр мен:
19 дээрде ушкан эзирниң оруу, хаяда сойган чыланның оруу,
далайда эжиндирген корабльдың оруу, аныяк кысче эр кижиниң оруу.
- 20 Ашаанга өскерилген херэеженниң оруу мындыг:
чемненип алгаш, аксын чоткаш: «Багай чүү-даа чүвө кылбаан мен» –
дээр.
- 21 Черни хөлзедип-шимчедип турар үш чүүл бар,
дөрткү чүүлдүң аарын чер ууп шыдавас:
22 хаан апарган кул кижини,
тоттур чемненип турар мелегей кижини,
23 ашакка барып алган бужар херэежен
болгаш дээргизиниң кадайының орнун ээлээн чалча кыс.
- 24 Чер кырында бичии ынай,
ынчалза-даа мерген угаанныглардан-даа артык угаанныг
дөрт амытан бар:
25 кымысаяктар – күш-шыдалы улуг эвөс чон-даа болза,
аыш-чемин чайын-на курлавырлап алыр;
26 сарлык-дегелер* – кошкак чон-даа болза,
чурттаар черлерин хаялар аразынга тудуп алыр;

* 30:26 Сарлык-дегелер – еврей дылда шафан дээр үүрмөк хээкчилер. Олар хая-даштыг черге чурттап, кадыр чалым-хаяже халбактанып үнүп шыдаар (Лев. 11:5; Ыд. ыр. 103:18 көр).

30:8 Мф. 6:11; 1 Тим. 6:8 30:9 Ы. х. к. 8:12-14; 31:20; Ыд. ыр. 77:11; 105:21; Ос. 13:6 30:10 Эккл. 7:21
30:11 Хост. 21:17; У. ч. 20:20 30:12 У. ч. 16:2 30:13 Ыд. ыр. 100:5 30:14 Иов 29:17; Ыд. ыр. 13:4
30:17 Э. д. 9:22 || У. ч. 20:20 30:18 У. ч. 6:16 30:22 У. ч. 19:10 30:25 У. ч. 6:6-8

- 27 шартылаада хаан чок,
ынчалза-даа чаңгыс аай чыскаал-биле көжүп чоруур;
28 селескени хол-биле тудуп аар сен*,
ынчалза-даа ол хаанның ордузунга-даа турар.
- 29 Кылаштаар аяны түрлүг үш амытан бар,
чоргаар кылаштыг дөрткү амытан база бар:
30 аң-меңниң эң күчүлүү арзылаң — кымга-даа орук чайлаvas;
31 коданының баштыңнары болур аскыр-дагаа биле аргар-кошкар
болгаш албаты чонун баштаан хаан кижиге.
- 32 Мелегейиң-биле бодунну өрү көргөн
база бак чүве бодап алган болзуңза,
аксыңны адыжың-биле дуй тудуп ал.
33 Чүге дээрге сүттү хайындырага — өреме үнер;
думчукке шанчарга — хан төктүр,
а килең хайнырга — адааннажышкын үнер.

Лемуил хаанның авазының чагыы

31 ¹ Масса чурттуг Лемуил хаанның сөстери*. Бо сөстер-биле Лемуилдин авазы оглунга өөредиг берип турган:

- 2 Оглум, мен чүү дэйн? Мээң божуп-төрээн оглум, канчаайн?
Аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнген оглум*, чүнү чагыыйн?
3 Бодуннун күжүнү херээженнерже чарывайн көр,
хааннарны буурадыр херээженнер
сээн оруктарыңны боттарыңче ээй тыртпазынар.
4 Лемуил, арага ижери хааннарга шуут-ла таарышпас,
чагырыкчылар-даа эзиртир суксун дилевезин.
5 А оон башка эзиртир ижип алгаш, хоойлу-дүрүмнерни-даа уттуп аарлар,
дарладып баксындырган улуска-даа чөптүг шиитпир үндүрбестер.
6 Эзиртир суксунну — өлүр четкен кижиге;
араганы — сеткил-хөңнү ажып-саргаан кижиге кудуп беринер:
7 ол күжүр ижилкеш, бодунуң яды-түрөңгизин
база хилинчектиг үүлезин уттупсун.
8 А сен бодун камгалап шыдавас кижини,
шыдал чок бүгү улусту камгалап чугаала.
9 Чөптүг шииткел үндүрүп,
яды болгаш түрөп баксыраан улусту камгалап чугаала.

*Бүдүштүг херээженге йөрээл**

- к (алеф) ¹⁰ Бүдүштүг херээжен кижини кым тып шыдаарыл?
Ооң үнези эртине даштардан бедик болгай,
ц (бет) ¹¹ ашааның чүрээ аңаа бүзүрелдиг,
ол кадайының ачызында ажык-орулга чок артпас.
г (гимел) ¹² Кадайы аңаа бүгү назынында
бузутту эвес, буянны шаңнап кээр.

* 30:28 Азы: «Эремчик даваннары-биле халбактанып чоруур». * 31:1 Азы: «Лемуил хаанның өттүг билген медегели» (30:1-ге немелде тайылбырны көр). * 31:2 Лемуилдин авазы: «Бургандан оол дилеп, Аңаа аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнүп келген оглум» — деп турары ол (1 Хаан. 1:27 көр). * 31:10-31 Ном бүдүштүг херээженге алгыш-йөрээл-биле төнгөн. Ол алгыш-йөрээлди алфавиттиг акрошүлүк-биле бижээн («Ыдыктыг ырыларга» кирилдени көр).

30:27 Ионил 2:7 30:32 Иов 21:5; Мих. 7:16 31:3 Ы. х. к. 17:17; 3 Хаан. 11:1-4; У. ч. 7:26 31:4 У. ч. 20:1; Эклл. 10:17; Эф. 5:18 31:6 Ыд. ыр. 103:15 31:8 Иов 29:12, 15 31:9 Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:16; 16:18-19 31:10 Руф 3:11; У. ч. 12:4 || У. ч. 3:15

- т (далет) ¹³ Дүк азы лён пөс-даа белеткей берген дижик – кандыг-даа ажылды күзелдии-биле кылыр.
- п (хе) ¹⁴ Ол, садыглаар корабль дег, аьш-чемни ырак черден тып эккээр.
- г (вав) ¹⁵ Ол даң атпаанда-ла тура халыыр, оон өг-бүлезин ашкарып-чемгергеш, чалча кыстарга кылыр ажылды хуваап бээр.
- г (зайин) ¹⁶ Бир шөлдү шинчип көргөш, садып алыр; ишчи холдары-биле акша-хөрөңги ажылдап алгаш, виноград олуртуп алыр.
- п (хет) ¹⁷ Ол ажылдап тура, могоп-шылаарын билбес, ооң холдары ажылындан салдынмас.
- в (тет) ¹⁸ Садыг-саарылгазы эки чоруп турарын билип кагза, орай дүне-даа чырыткызын өжүрбес;
- й (йод) ¹⁹ ооң холдары даараныр херекселинче дап бээр, а салаалары ээргийжин салбас.
- к (каф) ²⁰ Ол адыжын ядыы кижиге чада салып бээр, а холун түрөп баксыраан кижиге сунар.
- л (ламед) ²¹ Ооң өг-бүлезинге улуг хар-даа коргунчуг эвес, өг-бүлезинин бүгү улузу каас-коя хептиг.
- м (мем) ²² Ол бодунга база хевис шывыглар даарап аар, янзы-бүрү каас-коя хептер кедер.
- н (нун) ²³ Ооң ашааның ады хоорайның улус чыглыр черинде билдингир, ашаа чуртунун баштыңнарының аразында оар.
- в (самех) ²⁴ Бүдүштүг херэежен хептер даарап садар база садыгжыларга курлар аппарып садар.
- у (айин) ²⁵ Күш-шыдал биле ат-алдар ооң кеткен хеви дег; ол келир үени өөрүшкүлүг уткуур.
- в (не) ²⁶ Ооң аксындан – мерген угаанның сөстөр, а дылындан – энерелдиг өөредиг үнер.
- з (цаде) ²⁷ Ол бажыңында ажыл-агыйының чоруп турарын хайгаараар база аьш-чемин халаска чивес.
- р (коф) ²⁸ Ажы-төлү туруп келгеш, ону алгап-мактаар, ашаа база мактап ханмас:
- г (реш) ²⁹ «Бүдүштүүн көргүскен херэеженнер-ле хөй, а сен оларның шуптузун ажып кааптың!»
- ш (шин) ³⁰ Кыс кижиниң аянныы – меге дуурай, чараш-каазы – оңуп каар, а Дээрги-Чаяакчыдан коргар херэежен макталга төлептиг.
- п (тав) ³¹ Ону кылган ажыл-үүлези дээш шаңнанар, ол херэежен хоорайның улус чыглыр черинге ажыл-херектери-биле алдаржызын!

Экклесиаст

(азы Суртаалчының ному)

Кирилде

Суртаалчы деп ат бурунгу еврей дылда «Кохелет», бурунгу грек очулгада «Экклесиаст» дээн. Бо аттың утказы эки билдинмес. Дорт очулгада «Чыыш-хурал кижизи» дээн уткалыг. Еврей чоннуң чыыжында башкы азы суртаалчы дээн чадавас.

Номнуң бирги кезээнде Суртаалчы алдарлыг мерген угаанныг хаан Соломоннуң адындан чугаалап турар. Ынчалза-даа мында Угаадыглыг чугаалар номунда бижиттинген, хөйге билдингир мерген сөстөрдөн ылгалдыг, улустуң чаңчыкпааны ужур-утка, аян-хөөннүг бодалдарны дамчыдып турар. Суртаалчы бодунуң чуртталгазында хөйүнү көргөш, аас-кежик хээрек болгаш кижилерниң аас-кежикти чедип аар дээн оралдажышкыннары түннел чок дээрзин билип каан.

Суртаалчы бодунуң номунда амыдыралдың янзы-бүрү талаларын шинчилеп көрүп, кижги амытаннның чуртталгазында кандыг-ла бир утканы болгаш сорулганы тып аарын кызып турар. Оон үндүрген түннелдери мындыг — кижилер чуртталганың утказын билип аар харык чок, кижги назыны кыска, амыдырал кижилерге болганчок-ла чөптүг эвес.

Ындыг турбуже, Суртаалчы чуртталгада чамдык чүүлдер өскелеринден дээр деп бадыткап турар. Чижээлээрге, мерген угаанныг болуру мелегей болурундан дээр. Амыдырал хоозун куруг болгаш меге-даа болза, Бурган кижилерге ажыл-иш, аыш-чем, найырал, өг-бүлө дээн чижектиг чүүлдерден өөрүшкүнү болгаш үнени тып аар база Бурганнның айтышкыннарын хажытпайн чыргал көөр арганы берген.

1 ¹ Давидтин оглу, Иерусалимге хааннаан Суртаалчының сөстери.

Бүгү чүве хоозун куруг

² — Хоозун куруг чүве-дир — деп, Суртаалчы чугаалап каан. — Хоозундан хоозун чүве-дир, бүгү чүве хей-бус ышкан!

³ Чырык черге кылып чораан бүгүле ажыл-ижинден кижги кандыг ажык-дүжүк алырыл че? ⁴ Салгалдар эртип-ле турар, салгалдар кээп-ле турар, а чер-де-легей мөнгө шагда туруп-ла турар. ⁵ Хүн үнүп-ле турар, хүн ажып-ла турар, оон база катап үнер черинче эгиштеп бар-ла

чыдар. ⁶ Хат мурнуу чүкче углай үнгөш, сонгу чүкче ээп — ол-ла хевээр дескинип-ле, дескинип-ле, бодунуң долганчак оруктарыңче дедир эглип кээп-ле турар. ⁷ Бүгү-ле хемнер далайже агып чыдар, ынчалза-даа далайның эринин ажып долбас, а хемнер кирип агып чыдар черинче агып-ла, агып-ла чыдар*. ⁸ Бүгү чүве ол хире шыланчыг, кижги ону илередип-даа шыдавас; ынчалза-даа карак көргөш-даа, көрүп ханмас, кулак дыңнааш-даа, дыңнап пөкпес.

⁹ Турган чүве туруп-ла турар, болуп турган чүүлдер болуп-ла турар, чырык черде чаа чүү-даа чок. ¹⁰ Чамдыкта улус

* 1:7 Азы: «А хемнер боттарының үнген черинче, оон катап-ла агып бадар дээш, дедир эглип кээп-ле турар».

^{1:1} Эккл. 1:12; 7:27; 12:8-10 ^{1:2} Иов 7:6; Бл. ыр. 38:6-7; 143:4; Эккл. 8:8; Рим. 8:20

^{1:3} Эккл. 2:11; 3:9; 5:15 ^{1:4} Бл. ыр. 103:5; 118:90 ^{1:5} Бл. ыр. 18:6 ^{1:7} Бл. ыр. 103:8-9

^{1:8} У. ч. 27:20 ^{1:9} Эккл. 3:15

бир-ле чүве дугайында «Көрөм, бо чаа чүүл-дүр» дизи бээрлер, ыңчалздаа ол чүүл бистин мурнувуста эрткен эрте-бурунгу үелерде-ле турган база болуп каапкан боор. ¹¹ Эрткен үеде болуп турган чүүлдерни кижилер уттупкан, а ам болур чүүлдерни ооң соонда чедип кээр улус база ол ышкаш уттуптап.

Мерген угаанның хоозуну

¹² Мен, Суртаалчы, Иерусалимге Израильдин хааны тургаш, ¹³ бо өртемчейде болуп турар бүгү-ле чүүлдерни мерген угаан-биле шинчилээринче болгаш шенеп көөрүнчө чүрээмни угландырдым. Кижини бодунун күжүн үндүрүп чорзун дээш, кайы хире берге үүлени Бурган кижини төрөлгөтенге онаап каан-дыр! ¹⁴ Чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херекти көрүп келдим: бүгү чүве хоозун куруг чүве-дир, түннел чок күженишкин-дир*. ¹⁵ Ыргак чүүл дорттаттынмас база чок чүүл санаттынмас.

¹⁶ Ынчан мен сагыш-чүрээмде: «Мээн мурнумда Иерусалимге хааннап чорааннарның аразындан тергиидеп, мерген угаан талазы-биле дөгөрезин аштым, мерген угаанны-даа, билиглерини-даа мээн чүрээм хөйну көргөн» дидим. ¹⁷ Мерген угаанны-даа, мугулай болгаш тенец угаанны-даа шинчилеп билип алырынче чүрээмни угландырып чораш, ол бүгү база-ла түннел чок күженишкин дээрзин билдим. ¹⁸ Чүгө дээрге улуг угаанда улуг муңгарал бар-дыр база угаан-билигни көвүдөдип чоруур кижини ундаралды көвүдөдип чоруур-дур.

Чыргалдың хоозуну

2 ¹ Оон бодум сагыш-чүрээмге: «Каям, бодумну хөглээшкин-биле шенеп көрөйн, чыргалды мага-хандыр чооглаайн» — дидим, а ол база хоозун куруг чүве болду. ² Каткы дугайында «Ол — тенец угаан-дыр», а хөглээшкин дугайында «Ол чүну чедип ап турарыл?» дидим.

³ Мага-бодумну арага-биле тааладып шенээр деп бодап алдым. Кижини

амытан бо өртемчейде өйлүг назынында чүну кылза дээр дээрзин билип албаан шаамда, чүрээмни мерген угаанга башкартгышаан, мугулай кижини ышкаш чурттап көөр деп шийтпирледим. ⁴ Улуг ажыл-херектерни бүдүрдүм: бодумга бажыңнарны тудуп, виноград шөлдөрүн тарыдым-даа; ⁵ садтарны болгаш сесерликтерни бодумга өстүрдүм, анаа кандыг-даа кат-чимистиг ыяштарны тарыдым-даа; ⁶ алаактарда ыяштарны сугтарар дээш, хөлчүктерни кылдым-даа. ⁷ Эр, херэежен кулдарны садып алдым-даа, мээн бажыңымга төртүтүнгөн чалчаларым база турган, а бода болгаш шээр малым саны Иерусалимге мээн мурнумда чурттап чораан улустун кайызынындан-даа хөй турган. ⁸ Хааннардан болгаш күрүнелерден алдын-мөңгүнү-даа, эртинелерни-даа чыып алдым; эр, херэежен ыраажыларлыг-даа, эр улустун таалалы — хөй-ле херэеженнерлиг-даа* апардым.

⁹ Ынчангаш Иерусалимге мээн мурнумда чурттап чораан улустун аразындан тергиидеп, дөгөрезин аштым, а мерген угааным мээн-биле кады хевээр арткан. ¹⁰ Карактарым чүну-даа күзээрге, ойталавайн чордум; чүрээмге кандыг-даа хөглээшкинни хорувайн чордум; мээн чүрээм бүгү-ле ажыл-ижимден өөрүп турган, ол өөрүшкү дээрге мээн бүгү-ле ажыл-ижим дээш алыр үлүүм болган. ¹¹ Оон холдарымның кылып кааны бүгү-ле ажыл-херектерни болгаш иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимни катап эргий көрдүм: ол бүгү хоозун куруг чүүл болгаш түннел чок күженишкиндир, чырык черге ол бүгүден кандыг-даа ажык-дүжүк чок-тур.

Мерген угаан биле мугулай угаанның ыгалы

¹² Мерген угаанны болгаш мугулай угаанны база эргий көрдүм. (Хаанның соонда келген кижини анаа немец чүну кылып шыдаарыл? Хаанның кылып каан чүүлдерин чүгле катаптап турар эвес

* 1:14 Түннел чок күженишкин — еврей сөзүглөдө бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Сагыш човаа», «Хатты кадарары». * 2:8 «Хөй-ле херэеженнер» деп еврей сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Хөй-ле хөгжүм херекселдери» азы «Хөй-ле арага савалары».

1:11 Эккл. 2:16 1:13 Эккл. 2:26; 3:10 1:15 Эккл. 7:13 1:16 3 Хаан. 3:12; 4:29; Эккл. 2:9 1:18 Эккл. 12:12 2:2 У. ч. 14:13 2:4 3 Хаан. 7:1 || Сол. ыр. 8:11 2:5 Сол. ыр. 4:16 2:8 3 Хаан. 9:28; 10:10, 14 || 3 Хаан. 11:3 2:9 3 Хаан. 3:12; 1 Чыл. 29:25; Эккл. 1:16 2:11 Эккл. 1:3; 3:9; 5:15

бе?)¹³ Чырыктын дүмбейден дээреси дег, мерген угаанның ажык-дүжүү мугулай угаанның ажык-дүжүүндөн улуг деп көрүп кагдым.¹⁴ Мерген угаанның кижинин карактары — ажык, а мугулай кижидүмбейде улчуп чоруур-дур, ынчалза-даа оларнын кайызынын-даа хуу-салымы бир дөмөй дээрзин билдим.¹⁵ Ынчан мен бодум сагыш-чүрээмде: «Мени база-ла мугулайны ышкаш, шак-ла ындыг хуу-салым манап турар ышкажыл: ынчаарга мээң кедергей улуг угаанның апарганымның херээ чүл?» дидим. «Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир» деп, бодум сеткил-чүрээмде чугааландым.¹⁶ Чүге дээрге мерген угаанныгы кым-даа мөңгө шагда сактып чорбас, мугулайдан оон ылгалы-даа чок; келир үеде бүгү улус утундуруп каар. Мерген угаанның кижидүмгулайдан ылгал чок өлүп каар-дыр!¹⁷ Ынчан чуртталганы көөр хөңнүм чок апарган, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херектен хөңнүм калган, чүге дээрге бүгү чүве хоозун куруг чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир.

Ажыл-иштиң хоозуну

¹⁸ Чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимни көөр хөңнүм чок апарган, чүге дээрге оон дүжүдүн мээң соомда келген кижиге арттырып каар уjurлуг-дур мен.¹⁹ А ол кижидүмгаан-ны болур бе азы мугулай болур бе? — ону кым билир боор. Мээң чырык черге иженип чорааш, бодумнуң мерген угаанга башкарткаш, кылган ажыл-ижимнин дүжүдүнүн ээзи ол кижидүм апаар-дыр. Ол база хоозун куруг чүүл-дур.

²⁰ Ынчангаш чүрээмден мунгагдап кээп, чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимнин түңнел чогуңдан баш мунгаш апардым.²¹ Бир кижидүм мерген угаанның, билиг-мержежилдиг болгаш чедишшиниг иженип чоруур-дур, а бүгү-ле чүүлүн ол бүгү дээш ажылдап чорбаан кижиге бериптер уjurлуг боор-дур. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш улуг човулаң-дыр!²² Чырык черге иженип чоруур бүгү-ле ажыл-ижинден

болгаш сагыш-чүрээниң човаашкынын-дан* кижидүм бодунга чүнү арттырып алыр-ыл?²³ Оон бүгү-ле хүннери — мунгагдалдыр, оон ажыл-ижи — човулаң-дыр; дүне безин оон чүрээ амыр-дыш көрбес-тир. Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир!

²⁴ Кижиге аштанып-чемнениринден болгаш бодунун ажыл-ижинге сагыш ханып, сеткилин өөртүрүнден дээр чүве чок-тур. Ол бүгү база-ла Бурганның холундан кээр-дир дээрзин көрдүм.²⁵ Чүге дээрге Ол чокка кым аштанып-чемненип, кым сагыш ханып шыдаарыл?*

²⁶ Бурган Бодунга таарымчалыг кижиге мерген угаанны, билиглерни болгаш өөрүшкүнү берип турар-дыр, а бачыттыг кижиге берге үүлени оонап турар-дыр: ол кижидүм бодунун чыып үүжелээн чүүлүн Бурганга таарымчалыг кижиге бээр уjurлуг. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр, түңнел чок күженишкин-дир!

Өй-шак Бурганның холунда

3 ¹ Бүгү чүве өйлүг-шактыг база бо өртемчейде бүгү-ле чүүлге үе турар.
² Төрүүр-даа үе турар, өлүр-даа үе турар; тарып-даа үе турар, тарып каан чүүлдү тура тыртар-даа үе турар;
³ өлүрер-даа үе турар, эмнээр-даа үе турар; бузуп үрегдээр-даа үе турар, тудуп кылыр-даа үе турар;
⁴ ылгаар-даа үе турар, каттырар-даа үе турар; кажыыдаар-даа үе турар, хөглээр-даа үе турар;
⁵ даштарны тарадыр октаар-даа үе турар, даштарны чыыр-даа үе турар*; куспактаар-даа үе турар, куспактаашкындан ойлаар-даа үе турар;
⁶ дилээр-даа үе турар, чидирер-даа үе турар; кадагалаар-даа үе турар, үндүр октаар-даа үе турар;

* 2:22 Азы: «Сагыш-чүрээниң күзел-чүткүлдүндөн». * 2:25 Өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрнүн орнунга «Аштанып-чемненип болгаш сагыш ханып чораан кижидүм ылап-ла мен эвес мен бе?» деп билжээн. * 3:5 Бо сөстөр таражының шөлде ажылын көргүскен бооп болур (Иса. 5:2 көр).

2:14 Ыд. ыр. 48:11; Эклл. 3:19; 9:2 2:16 Эклл. 1:11 2:18 Ыд. ыр. 38:7; 48:11 2:23 Иов 14:1

2:24 Эклл. 3:12-13; 5:18; 8:15 || Эклл. 5:18 2:26 Эклл. 1:13 3:2 Евр. 9:27 3:4 Рим. 12:15

7 ора тыртар-даа үе турар,
тудуштур даараар-даа үе турар;
ыгттавас-даа үе турар,
чугаалаар-даа үе турар;
8 ынакшыр-даа үе турар,
көөр хөөн чок боор-даа үе турар;
дайылдажыр-даа үе турар,
тайбың чурттаар-даа үе турар.

9 Ынчангаш ижипи чоруур киж
кылган чүүлүндөн кандыг ажык-дү-
жүк алырыл че? ¹⁰ Киж кужун үндүр-
зүн дээш, Бурганның киж төрөлгетен-
ге онаян кааны берге үүлэин көрдүм:
¹¹ Бурган бүгү чүвени чогуур үеде кайгам-
чык эки боор кылдыр кылып каан, ки-
жи амытанга мөнгө өй дугайында бодап
чоруур чуректи берип каан*. Ындыг-даа
болза, кижилер Бурганның кылып турар
ажыл-херээн эгезинден төңчүзүңгө че-
дир билип шыдаас. ¹² Ынчангаш олар-
га өөрүп-хөглээринден болгаш чурттал-
газында буян кылырындан* дээр чүве
чок-тур дээрзин угаап билдим. ¹³ База бир
эвес кандыг-бир киж аштанып-чемне-
нип, бодунуң кандыг-даа ажыл-ижинден
таалал ап чоруур болза, ол дээрге Бур-
ган хайыразы-дыр. ¹⁴ Бурганның кылып
турар бүгү-ле чүүлү мөңгөдө турар дээр-
зин угаап билдим; анаян чүү-даа немээр
аргажок база оон чүү-даа казыр арга-
жок; улус Бургандан кортсун дээш, Ол
ыңчаар кылып турар. ¹⁵ Ам бар чүүлдер
моон мурнунда-ла турган, моон сонгаар
болур чүүлдер бо үеде болуп турар. Бур-
ган эрткен үени ээлдириптер болгай*.

Өлүм шупту чүвени деңгеп турар

¹⁶ Чырык черде оон өске көргөним
бо: шийткел черинде-даа бузут бар бол-
ду, чөптүг-шынныг чорук турар ужу-
рлуг черде-даа бузут бар болду. ¹⁷ Ынчан
мен сагыш-чүрээмде: «Чөптүг-шынныг-
даа кижини, бузуттуг-даа кижини Бур-
ган сайгарып шийдер-дир, чүгө дээрге
бүгү-ле чүүлге база кандыг-даа ажыл-

херекке үе Оон холунда-дыр» деп чугаа-
ландым. ¹⁸ Киж төрөлгетенниң дугай-
ында сагыш-чүрээмде: «Олар боттары
мал-маган бис дээрзин билзиннер дээш,
Бурган оларны шылгап турар-дыр» деп
чугааландым. ¹⁹ Чүгө дээрге киж төрөл-
гетенниң хуу-салымы-даа, мал-маганның
салым-хуузу-даа — чангыс салым-хуу-
дур; оларның өлүрү ышкаш, демгилери
база өлүп турар, шуптузунуң тыныжы-
ның дөзү чангыс-тыр. Кижиниң мал-ма-
гандан дээрэдээр чүзү-даа чок-тур; чүгө
дээрге бүгү чүве — хоозун курут чүве-дир!
²⁰ Бүгү-ле дириг чүве чангыс черже чоруп
турар, олар шуптузу довурак-доозундан
тыптып келген база довурак-доозунче
катап эгли бээр. ²¹ Киж төрөлгетенниң
сүлдө-сүнезини өрү үнүп турар бе, ди-
риг амытаннарның сүлдө-сүнезини черже
бадып турар бе? — ону кым билер боор.
²² Ынчангаш кижиге бодунуң ажыл-ижи
дээш өөрүп чыргаарындан дээр чүве ты-
вылбас-тыр дээрзин көрдүм; кижиниң
үлүг-хуузу ындыг-дыр, а оон соонда чүү
болурун көөр арганы анаян кым бээр деп?

4 ¹ Эргий көргөш, чырык черде үүлгет-
тинип турар бүгү-ле базымчаны көр-
дүм: базындыртканнарның кара чаш-
тыг, а оларны аргалаар киж чок; дар-
лакчыларның холунда эрге-күш бар-дыр,
а дарлакчаннарны аргалаар киж чок-
тур. ² Ынчангаш мен чок апарган улусту
ам чурттап чоруур улустан артык эки-
зиндим, чүгө дээрге өлүглерниң чурт-
талгазы төнгөн-дир. ³ А оларның кайы-
зындан-даа дээр салым-хуу — ам-даа
төрүттүмээн, чырык черде дойлуп ту-
рар каржы-дошкун херектерни көрбээн
кижиде боор чүве-дир.

⁴ Оон ангыда кандыг-даа ажыл-иш
болгаш кандыг-даа чедишкн кижилер
аразында адааргалдан үнүп турары-
н* база көрдүм. Ол база-ла — хоозун
курут чүүл болгаш түннел чок күже-
нийшкн-дир. ⁵ Мугулай киж чудуруун

* 3:11 Болгу дег өске утказы мындыг: «Киж амытан чүрээнге бүгү делегейни салып каан». * 3:12 Азы: «Оларга өөрүп-хөглээринден болгаш чуртталгага таалаарындан». * 3:15 Еврей сөзүгелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурган эрткен үени харын тудар кылдыр кыйгырар». * 4:4 Азы: «Кижилер аразынга адааргалды тывылдырып турарын».

3:7 Э. д. 37:29 || Ам. 5:13 3:9 Эккл. 1:3; 2:11; 5:15 3:10 Э. д. 3:19; Эккл. 1:13; 2:26 3:11 Эккл. 8:17
3:12 Эккл. 2:24 3:13 Эккл. 2:24; 5:19 3:15 Эккл. 1:9 3:17 Мф. 16:27; 2 Кор. 5:10
3:18 Ыд. ыр. 48:13, 21; 72:22 3:19 Ыд. ыр. 48:11; Эккл. 2:14; 9:2 3:20 Э. д. 3:19; Эккл. 12:7
3:22 Эккл. 2:24 4:1 Эккл. 9:11 || Ыы. 1:2 || Иов 35:9; Эккл. 5:7 4:2 Иов 3:22; Эккл. 7:1 4:3 Иов 3:16;
Эккл. 6:3 4:5 У. ч. 6:10-11; 24:33-34

чудук адаанче суп алгаш, бодунуң бажын чип чоруур-дур дээрзи шын. ⁶ Ындыг-даа болза, ажыл-иш болгаш улуг күженишкин-биле чедип алган ийи адыш хиреден амыр-дыштыг оргаш алган чаңгыс адыш хирези дээр.

Чааскаан болуру – берге үүлө

⁷ Эргий көргөш, чырык черде оон-даа өске хоозун куруг чүүлдү көрдүм. ⁸ Бир кижини чааскаан, ооң чанында кым-даа чок, ооң оглу-даа, ха-дунмазы-даа чок дижи; а ооң бүгү-ле ажыл-ижи төнчү чок, бай-байлаанга ооң караа тотпайн чоруур. Ол кым дээш-ле иженип база сеткилинге чыргал көргүспейн чоруур? Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш берге үүлө-дир.

⁹ Чаңгыс боорундан эштиг болганы дээр, чүгө дээрге ийи кижиниң ажыл-ижи эки түннелди. ¹⁰ Чүгө дээрге олар барып дүжер болза, бот-боттарын көдүржүп аар. А чаңгыс кижини барып дүжер болза база ону көдүрүп каар эжи чок болза, ат болганы ол. ¹¹ База ол ыш-каш ийи кижини кады чыдар болза, оларга чылыг; а чаңгыс кижини канчап чылыгып аарыл? ¹² База ол ыш-каш чаңгыс кижини ажып-тиилеп ап болур болза, ийи кижини алыспайн баар. База ол ыш-каш үш каат кылдыр ээрип каан удазын белең үзүлбес.

¹³ Арга-сүмө хүлээп билбес, кырган-даа бол, угаан чок хаандан ядыгы-даа бол, угаанның аныяк оол дээр. ¹⁴ Чүгө дээрге ол хаанның үезинде демги оол ядыгы бооп төрүттүнгөн-даа болза, кара-бажындан үнгөш, хааннай берген. ¹⁵ Чырык черде кылашпап чоруур бүгү-ле дирик улус демги хаанның орун ээлээр амдыы оолактын талазында дээрзин база көрдүм. ¹⁶ Ындыг-даа болза, оларнын мурнунда хааннап чораан улусу санап четпес, а келир салгалдар ол оолактын магадава*. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир.

Бурганның мурнунга хей даңгырактын хоозуну

¹⁷ Бурганның өргээзинче кел чыда, базымынны кичээп хына. Мугулайлар ышкаш, чүглө өргүл кылыр дээш эвес, а эки дыннап аар дээш келгениң дээр. Чүгө дээрге шын эвес кылып турарын олар боттары билбес-тир.

5 ¹ Аксы-дылың далаштырба база чүрээң Бурганның мурнунга сөс чугаалаар деп эшкелевезин; Бурган дээрде болгай, а сен черде-дир сен; ынчангаш чугаа-домааң кыска болзун. ² Чүгө дээрге хей сагыш човаашкынындан дүш-дүл тыптыры дег, мугулайнын чугаазы сөзүнүң хейүнден билдинер. ³ Бурганга даңгырак бергеш, ону саадатпайн күүсет, чүгө дээрге Бурган мугулайларга таарзынмас; даңгыраглаан соонда – күүсет. ⁴ Даңгыраглааш, күүсетпезиниң орунунга, даңгыраглавааның дээр. ⁵ Бодунуң аксы-дылың мага-бодунуң бачыгче чыгаптарын болдурба, база Бурганның төлээзинин* мурнунга: «Чазыпкан-дыр мен!» – диве. Бурган сээң сөзүң дээш кылыктанып, сээң холдарының кылган ажыл-херээн бузууп үредеп кааптарын чедип алган херээн чүл? ⁶ Хей дүш-дүлдө дег, хей сөс-домакта хоозун куруг чүүл хей болур. А сен Бургандан коргуп чор.

Чөптүг эвес эрге-чагырга дугайында

⁷ Кандыг-бир чуртта ядыыларнын базындырып чоруурун база чөптүг шынын хажыдышкынын көрзүңзе, аңаа элдепсинме, чүгө дээрге дарга кижини оон үстүнде дарга хайгаарап көрүп турар, а ону – оон-даа үстүндээзи. ⁸ Черден ажык-дүжүктү шупту улус ап турар, шөлдөр хаанга безин бараан болуп турар*.

Алык-сак-чиксек чоруктуң хоозуну

⁹ Акша-мөңгүңге ынак кижини аңаа черле тотпас; бай-байлакка ынак кижини

* 4:16 Еврей сөзүглелде 13-16 домактарнын утказы эки билдинмес. 16-гы домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Ону эдерген чонну санап четпес болду, ынчалза-даа соонда келгенинери ону магадава». * 5:5 Бурганның төлээзи – бо домакта улустун бээр деп даңгыраглааны өрелерин Бурганның өргээзинден чыып чоруур кижини ынча дээн чадава. * 5:8 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хаан безин шөлдөргө бараан болуп турар».

4:6 У. ч. 15:16 4:8 Эклл. 1:8 4:11 3 Хаан. 1:2 4:14 Э. д. 41:14, 41-43 4:17 Иса. 1:12 || 1 Хаан. 15:22 || У. ч. 15:8 5:1 Мф. 6:7 5:2 У. ч. 10:19 5:3 Ыд. ыр. 49:14 5:4 Лев. 5:4; Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21; У. ч. 20:25 5:5 Аж.-ч. 5:4 5:6 Эклл. 12:13 5:7 Иов 35:9; Эклл. 3:16; 4:1

ону сагыжыңга чедир чыып ап шыдавас. Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир! ¹⁰ Бай-байлак көвүдээн тудум, ооң ажыын көөр улус, база көвүдөп турар; байлактың ээ-зинге ону чүглө көөрден башка, ажык-дузазы чүл? ¹¹ Эвээшти-даа чиген болза, кейнү-даа чиген болза, ажалчынынң уй-гузу тамчыктыг; а байнын тодуг-догаазы ооң бодунга уйгу-дыш бербес.

¹² Чырык черде көргеним хилинчектиг човулаң бар-дыр — ол дээрге ээзиниң бодунга хора боор кылдыр чыгдынып чоруур бай-байлак-тыр. ¹³ Ол бай-бай-лаа кандыг-ла бир хорадан арлып чиде бээр, а оолдуг апаргаш, оозунга бээр хире чүзү-даа чок, хол куруг боор. ¹⁴ Иезиниң иштинден үнүп келгени дег, шак-ла ын-дыг үпчүгөн чанагаш хевээр чоруй баар база бодунуң ажыл-ижинден холунга тудуп алгаш баргы дег чүү-даа ап шы-давас. ¹⁵ Ол шынап-ла хилинчектиг чо-вулаң-дыр: кандыг келген-дир, шак-ла ындыг хевээр чоруй баар. Хат-салгынче иженип чораянында аңаа кандыг ажык-дуза барыл? ¹⁶ А ол кижги бүгү назынында караңгыда чемненип, кылыктанып, хо-мудап, анчыгзынып база аарып чоруур.

¹⁷ А мээң магагыл болгаш таарым-чалыг деп көргөн чүүлүм — Бурганнын бергени өйлүг назынында кижиниң аш-танып-чемненип, чырык черде бодунун иженип чоруур ажыл-ижинге өөрүп чырг-гап чорууру, кижиниң хуу-салымы ын-дыг-дыр. ¹⁸ Бурган кандыг-бир кижиге бай-байлакты, эт-хөреңгини бергеш, ооң ажыын көөр болгаш ажыл-ижин-ге өөрүүр арганы база берген болза, ол дээрге Бурган хайыразы-дыр. ¹⁹ Бир эвес Бурган ооң чүрээн өөрүшкү-биле алаак-тырып турар болза, ол кижги чуртталга-зынын узун-кысказынын дугайында хөй боданмас апар.

6 ¹ Чырык черде мындыг човулаң ба-рын көрдүм, улуска ол бо-ла тавар-жыр-дыр. ² Бурган кижиге бай-байлакты-даа, эт-хөреңгини-даа, алдар-хүндүнү-даа берген дижит, ол кижиниң күзээн-не чүвези бар дижит. Ынчалза-даа Бурган аңаа ол бүгүнүң ажыын көөр арга бербес-тир, а ооң ажыын көңгүс өске кижги көрүп чоруур-дур. Ол база-ла хоозун ку-

руг чүүл болгаш хилинчектиг човулаң-дыр. ³ Кандыг-бир кижги чүс ажы-төлдү төрүп, хөй чыл чурттаан база ооң назы-ны улам узаан дижит. Ынчалза-даа ол кижиниң сеткили бай-байлаанга өөрүп чыргаван, а боду безин таптыг ажаат-тырып хөөржүттүрбээн болза, аңаа көөр-де, ара дүжүп, төрүттүнмейн барган төл аас-кежиктиг дээр ийик мен. ⁴ Ол төл хөй-бус ышкаш келгеш, караңгыже чо-рупкан база ооң адын дүмбей бүргээн. ⁵⁻⁶ Ол төл чырык хүннү көрбээн-даа, бил-бес-даа болза, 2000-даа чыл чурттааш, чуртталгазынга өөрүп чыргаван демги кижиге көөрде, амыр-дыштыг. Бүгү-ле улус чангыс черже чоруур эвес ийик бе? ⁷ Кижиниң бүгү-ле ажы-ле кижги ооң хыр-ны дээш чүве-дир, а ооң сеткили каян-даа тодуп ханмайн чоруур. ⁸ Мугулайдан мерген угаанныг кижги чүзү-биле дээр деп, чурттап билир-даа болза, яды кижги чүзү-биле дээр деп? ⁹ Сеткилиниң күзеп чорууру четтинмес чүүлден мур-нунда көстүп турар чүүл дээр. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш түнел чок күженишкин-дир.

Кижиге чүү чүве дээрле

¹⁰ Бар-ла чүве бүрүзү чүл ол дээрзин шагда-ла адап каан, кижги дээрге чүл дээрзи база билдингир, ол оон артык күштүг Бурган-биле маргыжып шыда-вас. ¹¹ Сөс көвүдээн тудум, хоозун куруг чүве көвүдөп чоруур: кижиге ол бүгүнүң ажык-дүжү чүл? ¹² Кижиниң хөлөгө дег чурттап эртип турар, хөй-буска дөмөй чуртталгазынын өйлүг назынында аңаа чүү чүве эки дээрзин кым билир боор? База кижиге ооң соонда чырык черге чүү болурун кым чугаалаар боор?

7 ¹ Чаагай ат-алдар чаагай чыттыг үс-тен дээрэ база өлүм хүнү төрүттүн-ген хүнден дээрэ.

² Найыр-дой болуп турар черже баар-ынын орнунга, качыгдалдың ыы-сыы-зы дыңналып турар черже барганы дээрэ, чүге дээрге кижги бүрүзүнүн төнчүзү ындыг, дириг кижги ону чүрээнге шыг-жап алзын. ³ Каткыдан муңгарал дээрэ, чүге дээрге муңгаргай арындан угаан-чү-рек экижиир. ⁴ Мерген угаанныгларнын

5:12 Эккл. 6:1 5:14 Иов 1:21 5:15 Эккл. 1:3; 2:11; 3:9 5:18 Эккл. 2:24 6:1 Эккл. 5:12

6:2 Ыд. ыр. 16:14; 72:7 || Лк. 12:20 6:3 Иса. 14:20; Иер. 8:2 || Иов 3:16; Эккл. 4:3 6:7 У. ч. 16:26

6:8 Эккл. 2:15 6:10 Эккл. 1:10; 3:15 || Иов 9:32; Иса. 45:9; Рим. 9:20 6:11 Эккл. 5:2

6:12 Иов 8:9; 14:2 7:1 У. ч. 22:1 || Эккл. 4:2 7:2 Ыд. ыр. 89:12 7:3 Мф. 5:4; Лк. 6:21; 2 Кор. 7:10

чүрээ — качыгдалдың бажынында, а мугулайларның чүрээ — хөглээшкин бажыңында.

⁵ Мугулайларның ырын дыңнаарындан мерген угаанныңның чөмезин дыңнааны дээрэ. ⁶ Чүгө дээрге мугулайларның каткызы — паш адаанда отта хараган будуктарының дызыраажы-дыр. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр!

⁷ Базымча мерген угаанның кижини мугулай кылып каар база хээли сеткил-чүректи сандарадып үрээр.

⁸ Ажыл-хөректің төнчүзү ооң эгезинден дээрэ; шыдамаккай сеткил улуурга сеткилден дээрэ. ⁹ Сеткил-хөңнүң-биле кылыктанырынче далаш болба; чүгө дээрге кылык мугулайларның хөрек-чүрээнде турумчуп чоруур.

¹⁰ «Чүгө эрткен үе амгы үеден дээрэ чүвөл?» диве; сен улуг угаанның болзуңза, ындыг айтырыг салбас сен.

¹¹ Чырык хүннү көрүп чоруурларга мерген угаан биле өнчү-хөрөңги кады бар болза, эки; кайызы-даа ажык-дүжүктүг. ¹² Чүгө дээрге мерген угаанның чаглааның адаанга турары акша-мөңгүннүң чаглааның адаанга турары-биле дөмей; ынчалза-даа угаан-билигнің дээреси — ооң эдилекчизиниң амы-тынын камгалаарында.

¹³ Бурганның кылып турар ажыл-хөрөөнчө көрүп көр: Ооң ыргайтып каан чүүлүн кым дортайтып шыдаарыл? ¹⁴ Менди-чаагай хүннерде аас-кежиктиг бол, а берге хүннерде мону бодан: кижиги амытан бодунуң соонда чүү болурун билбес болзун дээш*, Бурган оларның кайызын-даа тургузуп каан.

Мерген угаан, чөптүг-шынның чорук, бачыт

¹⁵ Хоозун куруг чүүл долган назынмыда чүнү-даа көрүп келдим: чамдык улус чөптүг-шынның-даа болза, өлүп каар-дыр, чамдык улус бузуттуг-даа болза, үр чурттап чоруур-дүр. ¹⁶ Бодунну хөлүн эрттир чөптүг-шынның кылдыр-даа, хөлүн эрттир мерген угаанның кылдыр-даа алдынма; бодунну чок кылдырган хө-

рөөн чүл? ¹⁷ Хөлүн эрттир бузуттуг болба база мугулай болба: эрте дээрэ өлгөн хөрөөн чүл? ¹⁸ Бир эвес бирээзинден тутунгаш, өскезинден база холуг ыратпас болзунза, ол эки; Бургандан коргар кижиги оларның кайызынче-даа чайлы бербес.

¹⁹ Угаанның кижини мерген угааны хоорайның он чагырыкчызындан-даа күштүг кылыптар.

²⁰ Бачыт кылбайн, чүглө буян кылып чоруур чөптүг-шынның кижиги чер кырында чок. ²¹ Улустуң чугаалап турары сөс бүрүзүн-не сүрүп коптарба, оон башка бодуннун чалчан сени бактап турарын дыңнай бээр сен. ²² Чүгө дээрге сен бодун улусту бактап турганың хөй тава-рыгалары сээң чүрөөң билир болгай.

²³ Ол-ла бүгүнү мерген угааным-биле шылгап хынаан мен, бодумга «Мерген угаанның болуйн» дээн мен, ынчалза-даа мерген угаан менден ырак-тыр. ²⁴ Болуп турар бүгү чүвениң утказы ырак-ла-дыр база ханы-ла-дыр: кым ону тып, угаап билип шыдаарыл?

Хөрөөн кижиги дугайында

²⁵ Мерген угаанны илередип тып, бодамчалыг чорукту шинчилеп билип аарынче, угаан-билиг чок мугулай болгаш бузуттуг чорукту угаап билип аарынче чүрөөни угаандырдым. ²⁶ Түңнелинде илередип тыпкандым бо-дур: хөрөөн кижиги өлүмден дора айыыл-дыр, чүгө дээрге ол — четки-дир, оон чүрээ — дузак-тыр, холдары — кинчилер-дир; Бурганга таарымчалыг кижиги оон ойлай бээр, а бачыттыг кижиги аңаа туттурар. ²⁷⁻²⁸ Мээң илереткен чүүлүм бо-дур, көрүңер: бодамчалыг чорукту улаштыр дилевшаан, бүгү чүвени* дес-дараалай шөпөп шинчилээш, ону тыппадым — деп, Суртаалчы чугаалаан. — Муң кижиниң аразындан бодамчалыг чангыс эр кижини тыптым, а ындыг хөрөөн кижини улус аразындан шуут тыппадым. ²⁹ Бурган кижилерни чөптүг-шынның кылдыр чаяап каан-дыр, а олар хөйүн күзеп, дилеп эгелээн-дир — шак-ла мону илередип тып, угаап билдим.

* 7:14 Азы: «Кижиги амытан Бурганны буруудадып шыдапас болзун дээш». * 7:27-28 Азы: «Хөрөөннерниң шуптузун».

7:5 У. ч. 15:31-32 7:7 Ы. х. к. 16:19; У. ч. 17:8 7:8 У. ч. 14:29 7:13 Иов 12:14; Эккл. 1:15 7:15 Эккл. 8:14 7:17 У. ч. 10:27 7:19 У. ч. 21:22; Эккл. 9:16, 18 7:20 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Ыд. ыр. 142:2; У. ч. 20:9; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:10 7:21 У. ч. 30:10 7:24 Иов 28:12 7:25 Эккл. 1:17 7:26 У. ч. 5:4 || У. ч. 22:14; 23:27 7:29 Э. д. 1:27; 3:6-7

Эрге-күш дугайында

8¹ Мergen угаанның кижиге кым дең-нежирил база чүвениң алыс утказын кым билир боор. Кижиниң мерген угааны ооң арнын чырыдып, кадыг шырайын чымчадып турар.

² Бурганга берген даңгыраанны бо-дааш, «Хаан чарлыгын сагып чор» деп чугаалап тур мен. ³ Хаандан ыраар деп далашпа база багай херектерге болушпа; чүге дээрге ол чүнү күзээр-дир, дө-герезин кылып шыдаар. ⁴ Хаанның сөзү эрге-күштүт; база аңаа «Ол чүнү канчап турарың ол?» деп кым чугаалаар боор. ⁵ Айтышкынны сагып чоруур кижикандыг-даа багай чүүлче чоокшула-вас: мерген угаанныгнын чүрээ шын үе-хуу-сааны-даа, шын арга-хорганы-даа бил-дир. ⁶ Чүге дээрге бүгү-ле чүүл үе-хуу-саалыг база арга-хоргалыг, а кижиге ол улуг айтыл-дыр, ⁷ ол оон чүү болурун бил-бес; база ону аңаа кым чугаалап бээрил? ⁸ Кижиде хат-салгынын туткаш, салбайн баары дег, өлүр хүн-шагынын бажын бил-дир эрге-күш чок, демиселден ол хоста-лып-даа шыдавас, а бузуттут кижини оон бузуду камгалап-даа шыдавас. ⁹ Кижикижини чагырып, аңаа хора чедирип чо-руур шагда, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле херектерни чүрээм-биле сайга-рып бодап чорааш, бо бүгүнү көрдүм.

Салым-чолдуң тымызы

¹⁰ Улус бузуттугларны хөржүдүп кааш, ыдыктыг черден ырай бергеш, демгилернин бак үүлгедиглер кылып чо-рааны хоорайынга оларны мактап ту-раарын* база көрдүм. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр. ¹¹ Бак үүлгедиглернин шийткели дүрген эвес күүсетгинип ту-рарындан кижичүрээ бачыт кылып кү-зел-биле долуп чоруур. ¹² Бачыттыг кижичүс-даа катап бачыт кылып чорааш, узун назы назылаарын-даа көрүп чор-дум. Ийе, билир мен: «Аас-кежик Бур-гандан коргар улуска кээр, ¹³ а бузуттут кижиге эки болбас, Бургандан кортпас кижиниң назыны хөлөгеге дөмей, ол оо-зун узадып шыдавас». ¹⁴ Ынчалза-даа чер

кырында мындыг хоозун куруг чүүл база бар: чөптүг-шынныг улуска бузуттуглар-ның үлүг-хуузу онаажып-даа, бузуттуг улустун үлүг-хуузу чөптүг-шынныгларга онаажып-даа турар-дыр. Ол база-ла хоо-зун куруг чүүл-дүр деп билдим.

¹⁵ Ынчангаш өөрүшкүлүг хөглээш-кинни экизиндим; чүге дээрге кижикижиниң амытанга чырык черге аштанып-чем-ненип, хөглээринден дээр чүве чок-тур, ол бүгү кижини эдерип, Бурганнын аңаа чырык черге чурттаар кылдыр берген на-зынында кылып чоруур ажыл-ижи-биле кады чоруур-дүр. ¹⁶ Кижиниң хүндүс-даа, дүне-даа уйгу-дыш көрбөй кижип чо-рууру ажыл-херектерни — чер кырында дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херектерни — эргий көөр база мерген угаанны угаап билип аар дээш, чүрээмни угландыр-дым. ¹⁷ Бурган бүгү-ле чүүлдү тургузарда, кижичырык черде дойлуп турар чүүл-дерни угаап билип ап шыдавас кылдыр кылган дээрзин ынчан көрдүм. Кижикижичүрүшүп шинчилээр дээш чеже-даа кызар болза, ол ону дөмей-ле билип ап шыда-вас база кандыг-ла бир мерген угаанныг кижикижичүрүшүп дээр-даа болза, ол ону угаап билип ап шыдавас.

*Өлбээн шаанда,
чурттаалгага таалааны дээр*

9¹ Ол бүгүге угаан-чүрээмни углан-дыргаш, келген түннелим бо: чөптүг-шынныглар, мерген угаанныглар бол-гаш оларнын ажыл-херектери, харын-даа ынакшы азы көөр хөөн чок чорук бе-зин Бурганнын холунда-дыр. Бодун чүү манап турарын билир кижичок. ² Бүгү-ле кижилернин салым-хуузу бир дөмей: чөптүг-шынныг кижинин-даа, бузут-тут кижинин-даа, буянныг кижиниң-даа; арыгларып чоруур кижиниң-даа, бужар кижиниң-даа; өргүл кылып чо-руур кижиниң-даа, өргүл кылбайн чо-руур кижиниң-даа; эки мөзүлүг кижиниң-даа, бачыттыг кижиниң-даа; даңгы-рагалап чоруур кижиниң-даа, даңгырак бээринден сестир кижиниң-даа салым-хуузу бир дөмей. ³ Чырык черде дойлуп турар бүгү чүүлдерниң багай талазы —

* 8:10 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «мактап турарын» эвес, а «уттуптарын» деп сөстү бижээн.

8:2 3 Хаан. 2:43 8:3 Эккл. 10:4 8:4 Иов 9:12; Дан. 4:32 8:9 Эккл. 3:16; 4:1 8:13 Иов 14:2; Эккл. 6:12 8:14 Эккл. 7:15 8:15 Эккл. 2:24 8:16 Ыд. ыр. 126:2 8:17 Эккл. 3:11 9:2 Иов 9:22; Ыд. ыр. 48:11; Эккл. 2:14; 3:19 || Иов 9:22

шупту улустун салым-хуузу бир дөмей болганы-дыр! Ынчангаш дириг чорда, киж и амытанннн чүрөөн каржы сеткил болгаш мугулай чорук долуп чоруур-дур; а ооң соонда өлүглерже чоруй баар-дыр. ⁴ Дирилгер аразынга чоруур шаанда, кижиге идегел ам-даа бар, чүге дээрге дириг ыт өлүг арзыландан дээр! ⁵ Дирилгер өлү бээрин билир, а өлүглер чүнү-даа билбес. Оларга шаңнал турбас: олар уттун-дурган, ⁶ оларнын ынакшылы-даа, көөр хөөн чогу-даа, хүннээшкени-даа шаг-да-ла читкен, база чырык черде дойлууп турар бүгү ажил-херектерге мөңгө шаг-да киржилге чок апарганнар.

⁷ Ынчангаш бодуннун аыш-чемиңни өөрүшкүлүг чип, арага-хымызынны хөглүг ижип чор, чүге дээрге Бурган сээн ажил-херектеринге таарзынып турар-дыр. ⁸ Кандыг-даа үеде кеткен хевиң ак болзун, база бажында чагган олива үзү эвээжевейн чорзун*. ⁹ Бурганнын чырык черге сеңээ бергени, хей-буска дөмей бүгү-ле назынында ынак кадайын-биле кады чуртталгага таалап чор, сээң чырык черде иженип чоруур ажил-ижинден болгаш чуртталгадан алып үлүүн ол-дур. ¹⁰ Холуң кылып шыдаар бүгү-ле ажилды бар шааң-биле кылып чор; чүге дээрге чеде бээриң өлүглер оранында ажил-даа чок, бодал-даа чок, билиг-даа чок, мерген угаан-даа чок.

Мерген угаанның кезээде-ле күштүг болбазы

¹¹ Эргий көргөш, чырык черде мындыг чүве көрдүм: чарышка чедийшкин аваангыр дүргенерде эвес, дайынга тиелдиг дидимнерде эвес, аыш-чем мерген угаанныгларда эвес, бай-байлак бодам-чалыгларда эвес, ээ көрнүүшкүн биллигилерде эвес-даа болгулар-дыр, ол бүгү үе-хуусаа биле таварылгадан хамааржыр-дыр. ¹² Чүге дээрге киж и бодунун үе-хуусаазын билбес-тир. Балыктарнын айыылдыг четкиге туттуруп аары дег, куштарнын дзакке кире бээри дег, киж и амытан база-ла ынчаар хенертен келген айыылдыг үе-шакка туттуруп чоруур-дур.

¹³ Оон аңгыда чырык черде мындыг мерген угаанны көрдүм, база ону улуг деп санадым. ¹⁴ Хөй эвес чурттакчылыг улуг эвес хоорай турган, аңаа удур бир улуг хаан келгеш, ону долгандыр улуг бүзээледди тургускан. ¹⁵ Ынчалза-даа ол хоорайда бир мерген угаанныг яды киж и илереп тыгып келген, мерген угааны-биле хоорайны камгалап каап болур турган киж и ол-дур*. Ынчалза-даа ол яды киж ини кым-даа сагынмаан. ¹⁶ Ынчангаш мен «Мерген угаан күштен дээр-дир» дидим, ынчалза-даа улус яды киж инин мерген угаанын куду көөр-дур база оон сестерин тооп дыңнава-стыр.

¹⁷ Мугулайларнын аразынга чагырыкчынын алгы-кышкызынга денээр-ге, мерген угаанныгларнын оожум топтут чугаазы дээр дынналыр дээрзи шын. ¹⁸ Мерген угаан дайын чепсээнден дээр дээрзи база шын; ынчалза-даа чаңгыс бачыттыг киж и* хөй-ле эки-чаагай чүүлдү чок кылыр-дыр.

Өөредиглиг чугаалар

10 ¹ Өлүг сээктер чаагай чыттыг үстү чыдыдып үрөп турар, улуг мерген угаанны хензигийне мугулай чорук чая басып турар. ² Мерген угаанныгнын чүрээ ону шын талаже углап чоруур, мугулайнын чүрээ ону еске талаже углап чоруур. ³ Мугулай киж и бодунун оруу-биле чоруп чорааш, чүнү-даа чедир угаап билбейн чоруур, база киж и бүрүзүңе ол бодунун мугулайын көргүзүп чоруур*.

⁴ Бир эвес чагырыкчы сенче кылыктаны бээр болза, турган черинден ырава; серт-бурт эвес бүдүштүг болзуңа, улуг бачыттарын өршээттинер. ⁵ Чагырыкчынын частырыны-биле болуп турар, чырык черде көргөним багай чүүл бардыр: ⁶ мугулай улусту депшидип турар, а байларны адаанче бадырып турар-дыр; ⁷ кулдар аытгыг шаап турарын, а беглер кулдар ышкаш чадаг кылаштажып турарын база көрдүм.

⁸ Оңгар казып турар киж и боду ынаар барып дүжүп болур база херимхананы үредеп турар киж ини чылан

* 9:8 Ак хеп болгаш олива үзү чаап каан баш – байырлалдын, хөглээшкенин демдээ турган (Ыд. ыр. 22:5 көр). * 9:15 Азы: «Камгалап каан киж и ол болган». * 9:18 Азы: «Чаңгыс частырыг», «Частырыг кылган чаңгыс киж и». * 10:3 Азы: «Киж и бүрүзүн „Бо – мугулай-дыр“ деп чоруур».

9:5 Иов 14:21 || Ыд. ыр. 30:13; 87:13; Иса. 26:14 9:7 Эккл. 2:24 9:10 Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 9:12 У. ч. 7:23 9:16 Эккл. 7:19 9:18 Ис. 7:1 10:4 Эккл. 8:3 10:7 У. ч. 19:10 10:8 Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27

шаптып болур*. ⁹ Даштарны казып ап турар кижиге бодун кемдедип ап болур база ыяш чарып турар кижиге ооң айыгыл-халавынга таваржып болур.

¹⁰ Бир эвес балды шаптылай бээр болза, ону чидидип албаан шаанда, кижиге хөй күш үндүрер апар; маңа мерген угаан болгаш мергежил ажыктыг. ¹¹ Бир эвес чылан илбичиниң шишпиринин мурнунда шапкан болза, ооң илби-шидизиниң ам ажыгы чүү боор.

¹² Мерген угаанның кижиниң аксындан үнгөн сөстөр буянның чагаай, а мугулайның чугаа-сөзү ооң бажын чиир. ¹³ Ооң аксындан үнгөн сөстүң эгези — мугулай, а ол сөстүң төңчүзү — хоралыг тенек аарыры; ¹⁴ ол хиреде мелегейнин чугаазы хөй.

Келир үеде чүү болурун кижиге билбес база ол кижиниң соонда чүү болурун анаа кым чугаалап бээр боор.

¹⁵ Мугулай улустан ажылы оларның боттарын могадып шыладыр, олар хоорайже чанар оруун безин билбес.

¹⁶ Бир эвес чурттуң хааны чалча уктуг* база бир эвес белгери эртен эрте-ле дойлап эгелеп турар болза, ындыг чурт ат болганы ол. ¹⁷ Бир эвес чурттуң хааны бедик уктуг болза база белгери арагалап-дарылаар дээш эвес, а чогуур шагында күш кирип аар дээш чөмөнөп турар болза, ындыг чурт амыр-чыргалдыг.

¹⁸ Чалгаа чоруктан бажынның дээвири сандарай бээр, база хол шимчевеске, сери өттүр чабс дамдылай бээр.

¹⁹ Аыш-чем кижини өөртүр, арага чуртталганы хөгледири, бүгү чүвеге акша-мөңгүн дузалаар.

²⁰ Бодуннүң бодалдарында безин хаанны бак сөглеве база удуур өрээлинге безин бай кижиге дугайында багай сөсөп, чүге дээрге дээрниң куштары сээң сөзүннү дамчыдыптып болур, база чалгынныглар сээң чугаанны тарадыптып болур.

11 ¹ Бодуннүң хлеб-тараанны суг айы-биле бадырып чорудуп тур, хөй хүннер эрткенде, оонну катап тып аар сен*.

² Өнчү-хөренгинниң кезин чеди азы сес кижиге үлөп берип чор, чүге дээрге чер кырынга кандыг бергелер болу бээр-ин билир эвес сен.

³ Булуттар суг-биле долуп кээр болза, чабтыс черже төп бадырар дээни ол база ыяш мурнуу азы сонгу чүкче барып дүжөр болза, барып дүшкөн черинге-ле чыдары ол.

⁴ Хатты хайгаарап чоруур кижиге үренин чажып тарывас база булуттарже көрүп чоруур кижиге дүжүт ажаавас.

⁵ Хаттын оруктарын-даа, сааттыг кижиниң иштинде мага-боттуң канчаар тыптып турарын-даа билбезиң дег*, бүгү-ле чүвени боттандырып турар Бурганның ажыл-херектерин билип шыдаар эвес сен.

⁶ Эртен үренинниң тарып чор, кезе база холдарыңга амыр-дыш бербе, чүге дээрге оозу азы моозу чедимчелиг болур бе азы кайызы-даа денге эки болур бе дээрзин билир эвес сен.

*Кырысаан шаанда,
аныяк назынга таалааны дээре*

⁷ Чырык чагаай-ла база хүннү көөрү карака тааланчыг. ⁸ Бир эвес кижиге хөй-даа чыл чурттар болза, хүн бүрүзүңге өөрүп чорзун, ынчалза-даа караңгы хүннер хөй болурун база утпайн чорзун; бүгү-ле болуп турар чүүлдер хоозун курут-тур.

⁹ Аныяк оол, аныяк шаанда хөглөп чор, база чүрээң чалымы назынында өөрүшкүнү чооглап чорзун, база чүрээниң кыйгырган оруктарынче каракарың кайнаар көөр-дүр, ынаар углап чор, чүгүле мону бил: ол бүгү дээш Бурган сенден хары негээр. ¹⁰ Мунгаралды чүрээңден ойладып, мага-болундан хилинчекти ырадып чор. Чаш назын болгаш чалымы үс — хөй-бус-ла.

12 ¹ Аныяк-чалымы назынында Чаякчыңны утпайн чор. Ооң соонда аар-берге хүннер база «Олардан менээ таалап чок-тур» дээрин чылдар чедип

* 10:8 Чамдыкта чыланнар боттарының уяларын даштан эштей салган ханаларга кылып аар. * 10:16 Азы: «Аныяк оол». * 11:1 Мында түрөнгилерге дузаламчы (Ы. х. к. 15:10; У. ч. 19:17 көр) азы садыг-саарылга дугайында (Иса. 23:3 көр) чугаалаан чадавас. * 11:5 Азы: «Сааттыг кижиниң иштинде дириг сүлде-сүнезинниң-даа, мага-боттуң-даа канчаар тыптып турарын билбезиң дег».

10:9 Ы. х. к. 19:5 10:11 Иер. 8:17 10:12 Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 18:7 10:14 У. ч. 15:2 10:17 У. ч. 31:4 10:19 Башт. 9:13; Ыд. ыр. 103:15 || Эккл. 7:12 10:20 Хост. 22:28 11:5 Ыд. ыр. 138:15 11:9 Эккл. 2:10; 9:7 || Иов 31:7 || Эккл. 12:14; 2 Кор. 5:10 12:1 2 Хаан. 19:35

кээр; ² ынчан хүн болгаш чырык, ай болгаш сулдыстар өже бээр, база чаъс соонда чаа булуттар диргелип кээр.

³ Ынчан бажынның таңныылдары сириңейни бээр, күштүглер күдүгүр апаар, дээрбелеп туарлар эвээш артканындан дээрбелевейн баар, а соңгаже көргөннерге караңгы апаар*. ⁴ Дашкаар үнер ийи эжиң хагына бээр база дээрбе даажы дынналбайн баар; куштуң бир дугаар алгызындан-на оттуп кээр апаар сен, ырлаар кыстар шупту ытташпайн баар. ⁵ Бедик черлерден коргар апаар сен, а оруктарны айыыл долган ышкаш апаар, миндаль ыяжы чечектели бээр*; шерги шимченгир эвес апаар база каперс** дээштиг эвес апаар. Оон кижини оон мөңгө бажыңынче аппар чыдар, а ыглаан-сыктаан улус ону долганып, кудумчуда бар чыдар.

⁶ Ынчан мөңгүн илчирбежигеш үс-тү бээр, база алдын аяк чарлы бээр, база суг бажының чанында донга бусту бээр, кудуктуң кочал тыртып долгаар дугую үрели бээр; ⁷ доурак-доозундан чаяатынган кижиче чеже катап эглип, биеэги хевээр доурак апаар, а амыдыралдың тыныжы ону берген Бурганче катап эгли бээр.

⁸ Хоозундан хоозун чүве-дир — деп, Суртаалчы чугаалап каан. — Бүгү чүве хей-бус ышкаш!

Түңгел сөс

⁹ Мерген угаанның боорундан аңгыда, Суртаалчы чоңну билигге өөредип чораан. Ол хей-ле угаадыглыг чугааларны деңзигүүрлей хынап шинчилеп база чогаадып чораан. ¹⁰ Суртаалчы чечен сөстөрни дилеп тып чораан база шынның сөстөрүн чиге бижип каан. ¹¹ Мерген угаанныңларның сөстери — мал сүрүкчүзүнүң шиш баштыг ыяжы дег база чыып каан угаадыглыг чугаалары — чаңгыс Кадарчыдан келген кадап каан өргөннер дег.

¹² А оон аңгыда моон оваарнып чор*, оглум: хей номнар бижириге, төңчү турбас, база хөлүн эрттир номнар шинчилээрге, мага-ботка шыланчыг. ¹³ Бүгү чугаа төнгөн, түңнели бо-дур: Бургандан коргуп, Оон айтышкыннарын сагып чор, чүге дээрге кижиге херек-ле чүве ол. ¹⁴ Чүге дээрге бүгү-ле ажыл-херектер дээш, бүгү-ле чажыртынган чүүлдер дээш — ол бүгүнүң экизин, багайын тодарадып — Бурган кижилерден хары негээр.

* 12:3-5 Бо домактарның чамдык омур-хевирлериниң утказы эки билдинмес. Мында кырган кижиниң мага-бодун элдээрткен чадавас. * 12:5 Миндаль ыяжы — ооң чечектери ак өңнүг, ынчангаш баш дүгүнүң агара бээриниң дугайында элдээрткен чадавас. Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Миндаль тооруунун амданы билдинмес апаар». ** 12:5 Каперс дээр үнүштү чемге амдан кирир база эр кижиниң төл төрүдөр күжүн көвүдедир холуксаа кылдыр ажыглап турган. * 12:12 Азы: «А ол бүгүнүң кырынга немешкен өөредиглерден оваарнып чор».

12:2 Иса. 5:30 12:4 Бд. ыр. 140:3 || Иер. 25:10 12:5 Иов 17:13; Иса. 14:18 12:6 Иса. 30:14 12:7 Э. д. 2:7 || Э. д. 3:19; Бд. ыр. 89:4; Эккл. 3:20 || Сан. 16:22; Иов 34:14-15 12:8 Эккл. 1:2 12:9 3 Хаан. 4:31; У. ч. 1:1 12:11 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Ин. 10:11 12:12 Эккл. 1:18 12:13 Бл. х. к. 6:2; Эккл. 5:6 12:14 1 Кор. 4:5 || Эккл. 11:9; 2 Кор. 5:10; Рим. 2:15-16

Соломоннун өндүр бедик ырызы

Кирилде

Бо ном ынакшылга тураскааткан шүлүк чогаалының эрте-бурунгу израиль чыындызы болур. Еврей чаңчыл ёзуугаар ону Соломон хаанның ады-биле хол-баштырып турар.

Номда ажыглаан омур-хевирлер, деңнелгелер амгы үениң номчукчузунга эл-дептиг бооп сагындырар чадавас, ындыг-даа болза, олар шупту эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң культура болгаш амыдыралынга дүгжүп турар. Ынакшылдың бир кол символу болза виноград база ооң арагазы болур. Өске үнүштер, чижээлээрге, хна, мирра, яблуктар чаагай амданы болгаш чыды-биле база ынакшылды хайныктырып шыдаар деп санадып турган.

Бо номну канчаар билип ап келгениниң төөгүзүндө иудейлер ону Дээрги-Чаякчынын Бодунуң чонунга ынакшылынын омур-хевири деп санап турган. А християннар болганчок-ла Христос биле Аңаа бүзүрэннер аразында харылзааны ойзу көргүскен ном деп тайылбырлаар.

1¹ Өндүр бедик ыры. Соломоннуу.

Ынакшааннарның чугаазы

Кыс

- Эжимниң эриннери мени ошказын-на, ошказын!
Ынакшылын арагадан тааланчыг-дыр.
- 2 Айдызап кээр чаагай чыдын кайгамчык-тыр.
Сээң адың — чаап куткан олива үзү-ле,
сеңээ кыстар ынчангаштың ынак болгай.
- 3 Мени чедип ал, кады маңнажыптаал!
Хаан мени удуур өрээлинче киире берзин*.
«Ынакшылың арагадан арттыр мактап,
сээң-биле кады хөглөп, өөрүүлү» — деп турар
кыстарның сеңээ ынакшааны ылап чөп-түр!
- 4 Иерусалим кыстары, кечим карара берзе-даа,
ал-бодум аажок чараш!
Кедар аймактың чадырлары,
Соломоннун майгынының шывырлары* ышкаш мен ийин.
- 5 Хүн менден карак салбайн кайгаарга,
хүрере бергеним дээш куду көрбейн көрүңерем.
Акыларым меңээ ажынып-хорадааш,
виноград шөлдери кадартып каан,
а бодумнун шөлүм кадарбаан мен.

* 1:3 Янзы-бүрү чоннарның куда ёзулалдарында күдээ эрни хаан кижиге дөмейлеп турар. * 1:4 Азы: «Салма чоннун майгыннары».

1:13 Хаан. 4:32 || Сол. ыр. 4:10 1:2 Эккл. 7:1 1:3 Ыд. ыр. 118:32 || Ыд. ыр. 44:14-15

1:4 Сол. ыр. 2:14; 4:3; 6:4 || Ыд. ыр. 119:5; Иса. 60:7

- 6 Чүрээм-ынаам, чугаалап көр: сүрүүн каяа кадарар сен,
кодан малың дүштедип аар чериң кайдал?
Эштериңниң туруп алган черлеринге сени дилеп,
улчуп чорбаайн.
- Эр
- 7 Херээженнерниң эң-не чаражы кыс, билбес болзуңза,
хойлар изээн кокпа-биле базып үнгөш,
анайларыңны кадарчылар чадырларының чанынга кадарып көр.
- 8 Амыраам сени фараоннуң чуузаларының аразында чоруур
бе-биле демейлээр мен.
- 9 Чаагыңны – астынчак каасталга шимээн,
мойнуңду – кедирген каасталга шимээн.
- 10 Бис сенээ мөңгүн-биле шокарлап каан
алдын каасталгалар шуткуп бээр бис.
- Кыс
- 11 Хаан хөлестеп дойлап чыдырда,
нард үзүнүң чаагай чыды менден тарап турган.
12 Эргим эжим – чаагай чыттыг мирра сугар хапчыгаш дег,
эмиглерим аразыңга дүннеп алыр;
13 Эргим эжим – Эн-Гедиде химистиг шөлдерде
хна үнүш салбаа ышкаш.
- Эр
- 14 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
чараш-тыр сен,
карактарың – көгө-бугалар-ла!
- Кыс
- 15 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, эргимим,
тааланчыгың кедергей-дир,
орун-дөжээвис – хөлгелиг ногаан шыкта;
16 Бажыңывыс серизи – шивилер,
какпак дээвири – пөштер.
- 2 Кыс
- 1 Шарон оргулаажында бөдүүн чечек мен,
шынаа черде хөй лилиялар бирээзи мен.
- Эр
- 2 Чок, өөрү кыстар аразында амыраам кыс –
хараганнар аразында лилия дег!
- Кыс
- 3 Өөрү оолдар аразында эргим эжим –
аргада ыяш аразында яблук ыяжы дег!
Ооң хөлгезинге олуруп алгаш, таалал алыр-дыр мен,
ооң химистери менээ амданныг.
4 Ол мени араганың бажыңыңче* кирире берген,
ооң тугу – ынакшылы – кырымда киискээн.
5 Ынакшылдың хилинчегин көрө бердим,
ынчангаш менээ үзүм чигир чиртип, сергединер,
яблук чиртип, күш кирип көрүнер.
6 Ооң солагай холун сыртанып алдым,

* 2:4 Арага бажыңы – найырлаар бажың азы виноград шөлү бооп чадавас.

1:6 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Экл. 12:11; Ин. 10:11 1:7 Сол. ыр. 5:9; 6:1 1:8 2 Чыл. 1:16-17
1:10 Иез. 16:11-14 1:11 Сол. ыр. 4:13-14 1:12 Бд. ыр. 44:9; Ин. 19:39 1:13 Ис. 15:62 ||
Сол. ыр. 4:13 1:14 Сол. ыр. 4:1; 5:12 1:16 Иса. 37:24 2:1 1 Чыл. 5:16; Аж.-ч. 9:35
2:3 Иса. 25:4; 32:2 2:5 Сол. ыр. 5:8 2:6 Ы. х. к. 33:27; Сол. ыр. 8:3

оң холу-биле ол мени куспактап чыдыр.

- 7 Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлдө эликтер-биле даңгыраглап көрүңөр:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!

Кыш эрте бергенде

Кыс

- 8 Эргимимнин үнү-ле-дир!
Дагларга шурай аарак, тейлерге маннай аарак,
эжим бо келди!
- 9 Эргим эжим чээрен азы хулбүс ышкаш.
Олче көр даан: ханавыстың артында тур,
сонгаларже, хана-карак көзенекче бакылап тур.
- 10 Эргим эжим мынча деп тур:
«Амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
- 11 Көрөм, сарыым, кыш эртип,
чаьстар соксап, ырап чигти*.
- 12 Черде чечек частып өстү,
ыр-шоор өйү чедип келди,
чуртувуста көгө-буга мукунайнып эдери дыңналып тур.
- 13 Фига ыяжы чимистелип эгеледи,
виноград сывы чечектелип,
чаагай чыдын тарадып тур.
амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
- 14 Чалым-хаяда ажыгталчак үттерде олурар мээң көгө-бугам,
арның меңээ көргүзүп көр, үнүң меңээ дыңнадып көр,
чүгө дээрге сээң үнүң тааланчыг, шырай-арның аажок чараш!»

Кыстың эш-өөрү

- 15 Дилгилерни, чимистиг шөлдерни үрөп турар дуу дилгижигештерни
тудуп берип көрүнерем,
каттарывыс ам чечектели берген болгай!

Кыс

- 16 Эргимим — мээңии, а мен — ооңуу мен;
малын ол лилиялар аразында кадарып турар.
- 17 Эргим эжим, чарыктарлыг дагларда* деге азы хулбүс дег бол.
Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда,
дедир ээп кел**.

Дүнеки дилээшкиннер

3 *Кыс*

- 1 Дүне када орнумга чыткаш, чүрээм-ынаамны дилеп эгеледим.
Дилээш-даа, тыппайн бардым.
- 2 Туруп келгеш, хоорай кезип,
кудумчулар, белдир черлер эргээш келийн,
чүрээм-ынаамны дилеп көрейн.
Дилээш-даа, тыппайн бардым.
- 3 Хоорайны эргий кезээн таңныылдарга таварыштым:
«Чүрээм-ынаамны көрдүңөр бе?»

* 2:11 Израильге кыш дээрге чаьстар кудар үе болур, час дүжерге, ол чаьстар соксаар. * 2:17 Азы: «Бэтэр дагларында», азы: «Чаагай чыттыг дагларда». ** 2:17 Азы: «Хүн караа сооваанда, хөлөгелер узаваанда, дедир ээп кел».

2:7 Сол. ыр. 3:5; 5:8; 8:4 2:9 2 Хаан. 2:18; Сол. ыр. 8:14 2:12 2 Хаан. 23:4 2:14 Бд. ыр. 73:19;
Иер. 48:28 2:16 Сол. ыр. 7:11 || Сол. ыр. 6:3 2:17 Сол. ыр. 4:6 3:1 Иса. 26:9 || Сол. ыр. 5:6 3:3 Сол. ыр. 5:7

4 Олар-биле карышкаш-ла, чүрээм-ынаамны тып алгаш,
оон салдынмайн барып, авамның бажыңынче,
мени божаан иемнің өрээлинче эккелбээн шаамда, салбадым.

5 Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлдө эликтер-биле даңгыраглап көрүңер:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!

Соломоннуң чедип келгени

6 Ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кымыл ол,
садыгжылар эккелген айдызаар чүүлдер-биле,
мирра болгаш ладан-биле айдызадып турар,
өрү көдүрүлген ыш дег, кымыл ол?

7 Соломоннуң паланкини* бо-дур,
израиль маадырлардан алдан дайынчы ону долгандыр турар.

8 Олар шупту белинде хылыштарын азынган,
чаалажып өөредип каан улус-тур;
кайызының-даа хылыжы дүннүң айылынгга удур
белен чоруур улус-тур.

9 Соломон хаан паланкинин*
Ливанның ыяжындан кылып алган;

10 ооң адагаштарын мөңгүндөн,
чөленир ооргазын алдындан кылгаш,
олудун хүрең-кызыл пөс-биле шып алган,
а ооң иштин Иерусалим кыстары
ынакшылдыг шимеп каан.

11 Сионнуң кыстары, үнүп келиңер,
Соломон хаанны барып көрүңер —
ооң куда дүжүргени, чүрээн өөрүшкү бүргээни хүнде
авазының кедрип кааны оваадайын көрүңер.

Эргим кыстың чараш-каазы

4 Эр

1 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
кайгамчык-ла чараш-тыр сен.

Баш шывар пезүң адаанда карактарың көге-бугалар-ла,
бажың дүгү — Галаад дагларындан халчып баткан кодан өшкү-ле.

2 Сээң диштериң — чугган соонда чанып бар чыдар
кыргып каапкан хойлар-ла:
кайызы-даа ийистеп алган,
аразында чааскаан чорууру чок.

3 Эриннериң кызыл торгу кожаа ышкаш,
чугаа-сөзүң ээлдек-хоюг;
баш шывар пезүң адаанда чаактарың —
гранат чимизиниң ийи чартыгы-ла.

4 Сээң мойнуң Давидтиң бедидир туткан суургазы-ла,
муң-муң дозуг-камгалалды ында аскан —
олар шупту дайынчылар чепсектери.

* 3:7, 9 Паланкин — Чоокку Чөөн чүккө улуг албан-дужаалдыг кижилер дажыглаар каас-коя көдүрер олут.

3:4 Сол. ыр. 8:2 3:5 Сол. ыр. 5:8 || Сол. ыр. 8:4 3:6 Сол. ыр. 8:5 || Сол. ыр. 4:6, 14 3:8 Ыд. ыр. 44:4 || Ыд. ыр. 90:5 4:1 Сол. ыр. 6:7 || Сол. ыр. 1:14; 5:12 || Мих. 7:14 || Сол. ыр. 6:5 4:2 Сол. ыр. 6:6 4:3 Сол. ыр. 6:7

- 5 Ийи эмиин — ийи элик дег,
лилиялар аразында оѳтгап чоруур
чээрэн аңның ийистери дег.
- 6 Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда,
мирралыг дагже, ладанныг тейже үне бергеш,
аңаа турайн!
- 7 Амыраам, бүгү бодуң кайгамчык-ла чараш-тыр сен,
четпес чүве сенде чок-тур.

Ынакшылдың сесерлиги

Эр

- 8 Ливандан чедип келем, душтуум,
Ливандан чедип келем!
Амана дагның бажындан, Сенир биле Эрмоннун баштарындан
дүжүп келем!
Арзыланнар чыдынындан, ирбиштиг даглардан
дүжүп келем!
- 9 Чүгле чаңгыс-ла көрүжүң-биле,
мойнунда каасталганда чаңгыс-ла илчирбежигеш-биле
чүрээмни сен доңнап алдың, душтуум дуңмай!
- 10 Ынакшылдың тааланчыын, душтуум дуңмай,
арагадан канчап-даа бол дээр-дир.
Чагдынар үзүң чыды бүгү-ле чаагай чыттан эки-дир.
- 11 Эриннериң — амданныг ары чигири,
аксында — ары чигири биле сүт,
хевиниң чыды Ливанның эзиминиң чаагай чыды-ла.
- 12 Душтуум дуңмай — хааглыг сесерлик сен,
хааглыг сесерлик, дуглаглыг суг бажы сен!
- 13 Сээң сесерлиинде эң эки үнүш:
гранат чимистери база хна биле нард үнүштер үнген.
- 14 Нард биле шафран, чигир кулузуну биле корица,
ладанның шупту хевирлери, мирра биле алоэ,
бүгү-ле эң чаагай чыттыг үнүштер ол-дур.
- 15 Сесерликте суг бажы сен, агым суглар сен, кудук сен,
Ливандан агып баткан суглар сен.

Кыс

- 16 Сонгу чүктүң хады, отгуп кел,
мурнуу чүктүң хады, ужугуп кел!
Хат, мээң сесерлиимче хады-ла —
чаагай чыды тарай берзин.
Эргим эжим бодунуң сесерлиинче киргеш,
эң эки чимизин чип алзын.

5 Эр

- 1 Сесерлиимче кирип келдим, душтуум дуңмай,
мирра биле чаагай чыттыг үнүштерим чыып алдым.
Ары өөнде ары чигирин чип алдым,
сүт биле араганы ижип алдым.

Кыстың эш-өөрү

Эш-өөр, дойлаңар-ла, ынакшылды эзиртир ижиңер-ле!

4:5 Сол. ыр. 7:4 4:6 Сол. ыр. 2:17 || Сол. ыр. 3:6 4:8 Ы. х. к. 3:9 4:9 Сол. ыр. 5:1, 2 4:10 Сол. ыр. 1:1
4:11 У. ч. 24:13 4:13 Сол. ыр. 1:11, 13 4:15 У. ч. 5:15-18 4:16 Эккл. 2:5 5:1 Сол. ыр. 4:9 ||
Сол. ыр. 4:14 || У. ч. 9:5

Бүтпээн болчаг

Кыс

- 2 Удуй бердим, а чүрээм одуг...
Эргимимниң үнү-дүр! Эжиимни ол соктап тур:
«Амыраам дунмай, көгө-бугам,
тергиин дээн чарашпайым, ажыдып көр!
Бажымда шалың дүшпээн кургаг чер чок,
бажым дүгүн дүнеки туман өттүрүп каан».
- 3 Хевим уштуп алдым,
ону катап кедер мен бе?
Бутгарымны чуп алдым,
катап хирлендирер мен бе?
- 4 Эргим эжим эжик үдүнчө холун супту,
олче уткуй ишти-хөңнүм кыймыш кынды.
- 5 Эргимимге эжим ажыдып туруп келдим,
холумдан мирра үзү дамдылады,
салааларымдан дээк тудазынче мирра агып турду.
- 6 Эргимимге эжим ажыдып бердим,
а эжим хая көрнүп, чоруй барган, чогул!
- Сеткил-сагыжым ону күзээш, сарыннаан*.
Дилеп-ле турдум – тышпайн бардым,
кый дээримге, ол меңээ хары бербээн!
- 7 Хоорай эргип чоруп турар таңныылдарга таварыштым –
олар мени балыландыр эттеп кагды;
хоорайның ханаларын таңныылдааннар
эштип чораан шывыгым ушта тыртып алды.
- 8 Иерусалим кыстары, эргимимге ужурашкаш, чүү дээр силер!
«Ынакшылдан хинчектенип-ле тур» дээрин даңгыраглап көрүңерем!

Кыстың эш-өөрү

- 9 Херээженнерниң эң-не чаражы кыс,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?
Бистен ындыг даңгыракты алыр хире,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?

Кыс

- 10 Эргим эжим чырык шырайлыг, долбан чаактыг,
түмөн кижии аразында онзагай эр!
- 11 Ооң арны – арыг алдын, бажының дүгү дыдыраш боорда,
каарган ышкаш кап-ла кара.
- 12 Карактары – аккан сугда көгө-бугалар дег,
сүтте эштип, долу суглуг хөөлбек кыдыында олурар.
- 13 Чаактары – чаагай чыдын айдызаан үнүштер тараан чалдар-ла.
Эриннери – мирра үзү дамдылай аккан кызыл лилиялар.
- 14 Холдары – эртине даштар дизе кадаан алдын будуктар,
ишти – сапфир-биле хоолап каастаан
чаан сөөгүндөн кылган тураскаал-ла;
- 15 Буттары – алдын дөжөктерде тургускан маны даш чагылар-ла,
хевир-шырайы – Ливан даг дег, пөштер ышкаш кайгамчыктыг.

* 5:6 Азы: «Ол чугаалап турда, сеткил-сагыжым хоруй берген».

5:2 Ажыд. 3:20 5:6 У. ч. 1:28 5:7 Сол. ыр. 3:3 5:8 Сол. ыр. 2:5 || Сол. ыр. 2:7; 3:5; 8:4

5:9 Сол. ыр. 1:7; 6:1 5:12 Сол. ыр. 1:14; 4:1

- 16 Ооң аксы – тааланчыг, бүгү боду – сеткил хандыар!
Иерусалим кыстары, эргимим эр ындыг кижиги,
мээң эжим ындыг кижиги!

Кайгамчык чараш душтук кыс

6 *Кыстың эш-өөрү*

- 1 Херээженнерниң эң-не чаражы кыс,
эргим эжин кайнаар барды, кайы угже чорувутту?
Кады дилеп көрөөлем че!

Кыс

- 2 Эргим эжим сесерлиинче,
чаагай чыттыг үнүштер тараан черже чоруй барган,
ол аңаа кодан малын кадарар, лилияларны бодунга чыып аар.
3 Мен – эргимимниң мен, а эргимим – мээниң,
лилиялар аразынга ол кодан малын кадарар.

Эр

- 4 Амыраам, Тирца* ышкаш чараш-тыр сен,
Иерусалим дег күзенчиг сен,
тугун көдүргөн аг-шериг дег түрлүг сен!
5 Мени девидедипкен карактарың чайладып көр.
Бажың дүгү – Галаад даглардан халчып баткан кодан өшкү-ле.
6 Сээң диштериң – чулган соонда чанып бар чыдар хойлар-ла:
кайызы-даа ийистеп алган,
аразында чааскаан чорууру чок.
7 Баш шывар пөзүн адаанда чаактарың –
гранат чимизиниң ийи чартыгы-ла!

- 8 Хаан алдан кадынныг, сезен кул-кадайлыг,
сан-түң чок кыстарлыг.

- 9 А мээң эжим – тергийн дээн чарашпай,
көгө-бугам – кара чангыс сен:
төрээн иенниң чангыс уруу,
аваңның ынак кызы сен.
Өөрүң кыстар сени көргөш, аажок-ла алдаржыткан;
хаанның кадыннары биле кул-кадайлары
сени көргөш, амыр-чыргалдыг деп мактаан:
10 «Хаяалаштыр чырып үнүп кел чыдар,
ай ышкаш каас-чараш, хүн ышкаш аяс чырык,
тугун көдүргөн аг-шериг ышкаш түрлүг – кымыл ол?»

Кыс

- 11 Хем кыдыында ногаан шыкты көөр дээш,
виноград сывы частып келгенин,
гранат ыяжы чечектели бергенин көөр дээш,
тооруктуг сесерликче дүжүп келдим.
12 Бодум безин билбейн бардым –
сеткилим мени ноян-биле кады чуузага олуртуп кагды.

7 *Кыстың эш-өөрү*

- 1 Эглип келем, Суламита*,
сени топтап көрүп аалы, эглип келем.

* 6:4 Тирца – дорт очулдуларга, «тааланчыг» азы «чараш» дээн уткылыг аттыг эрте-бурунгу хананей хоорай, бир кезек үеде Сонгу күрүне – Израильдиң найысылалы турган (3 Хаан. 14:17 көр). * 7:1 Суламита – утказы эки билдинмес сөс. «Сулам суур чурттуг кыс» дээн чадавас.

6:1 Сол. ыр. 1:7; 5:9 6:2 Сол. ыр. 4:16; 5:1 6:3 Сол. ыр. 7:10 || Сол. ыр. 2:16 6:5 Мих. 7:14 || Сол. ыр. 4:1 6:6 Сол. ыр. 4:2 6:7 Сол. ыр. 4:3 6:11 Сол. ыр. 7:13

Эр

- Суламитаже, Маханаим самынче дег,
чүү дээш топтап көөр силер?
2 Ноян кызы, сандалиялыг буттарың кайгамчык-ла чараш-тыр!
Энмектелген дөңмектегиң шевер кижиге чонуп кылган каасталга дег.
3 Сээң хиниң – борбак хува:
амданы чаагай арагазы төнмөс болзун;
сээң иштиң – лилиялар хаажылаан кызыл-тастың оваазы дег;
4 ийи эмииң – ийи элик,
чээрениң ийистери дег;
5 сээң мойнуң – чаан сөөгүндөн чазаан суурга,
карактарың – Эсевонда Бат-раббим хаалгазының чанында хөлдер,
сээң думчууң – Дамаскыже көрүндүр турар Ливан сын дег;
6 сээң бажың – Кармил даг дег,
бажың дүгү – чидиг хүрөң торгу ышкаш –
хаанның чүрээ туттуруп алган.
7 Ынак сарыым, тааланчыг кыс,
кайгамчык-ла чараш-тыр сен, магаданчыгың аажок-тур!
8 Сээң сының пальма ышкаш,
эмиглериң ында үнгөн салбактар дег.
9 Бодалымда ол пальмаже үнө берип,
финик чимис салбактарын суйбаксаар мен.

Сээң эмииң – виноград салбаа дег,
сээң тыныжың – яблосуг.
10 Сээң аксың – амданы чаагай арага дег.

Кыс

- Ол арага эргим эжимче агып бар чыдар,
удааннарның эриннеринче аяар агар.
11 Мен – эргимимни мен,
эжим меңээ хандыкшаан.
12 Чоруулу че, эргим эжим, шөлдердиге үнө берээл,
хна үнүш аразынга* хонуп аалы;
13 Эртең эрте чимистиг шөлдерге үнө бергеш, көрүп көрээл:
ында сыптар ногаарара берген-дир бе,
чечек бажы чазылган бе,
гранат ыяжы чечектелип турар-дыр бе?
Орта сенээ ынакшылым хайырлаар мен.
14 Мандрагорлар* чаагай чыдын айдызап тур,
эживис чанында хөй-ле чаагай чимистер бар:
чаазын-даа, эргизин-даа сенээ эккеп чыып бердим,
эргим эжим.

Ынакшыл өлүм ышкаш күштүг

8 Кыс

- 1 Авамны эеп өскөн акым бооруң кай!
Сени даштыгаа уткуп ап,
улуска бактатпайн, ошкап каар ийик мен.
2 Төрөөн иемниң бажыңыңга сени эккээримге,

* 7:12 Азы: «Суурларга». * 7:14 Мандрагор – дазылы кижиге мага-бодунга дөмөй, чаагай чыттыг үнүш. Чөөн чүк улуузу оларны хандыкшыл оттурар шынарлыг кылдыр санап турган (Э. д. 30:14 көр).

7:4 Сол. ыр. 4:5 7:11 Сол. ыр. 2:16 7:13 Сол. ыр. 6:11 8:2 Сол. ыр. 3:4 || У. ч. 9:2; Сол. ыр. 5:1

мени өөредип каар ийик сен*.
Амданы чаагай арагам база гранат чимизим чулуун
ижиртир ийик мен.

- 3 Солагай холуңну сыртанып алдым,
оң холуң-биле мени кускаптап чыдыр сен.
- 4 Иерусалим кыстары, даңгыраглап көрүнер:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбаңар!

Кыстың эш-өөрү

- 5 Эргим эжинге чөленип алгаш,
ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кыс кымыл?

Кыс

Яблок ыяжының адаанга сени оттурдум –
аваң сени аңаа божаан,
төрээн иең сени аңаа божуп-төрээн.

- 6 Мени чүрээнге таңмалаштыр базып ап көр,
салаанга база таңмалыг билзек дег суп ал.
Ынакшыл өлүм ышкаш күштүг,
хүннээшкин алды оран ышкаш каржы-дошкун;
ынакшылдың оду өрттендир чиир –
Дээрги-Чаяакчының чалбыжы ол-дур;
- 7 үерлээн суглар ынакшылды өжүрүп шыдавас,
хемнер-даа ону хөмө албас.
Бодунуң бүгү-ле байлаа-биле ынакшылды садып алыксаан кижиге
бак көрүүшкүн-биле харыылаар.

Кыстың акылары

- 8 Эмиг-төжү ам-даа борбайбаан бичии кыс дунмалыг бис.
Улус ону кудалап кээрге, дуңмавысты канчаптар бис?
- 9 Бир эвес ол хана турган болза,
мөңгүн суургалардан аңаа бедидир тудуп бээр ийик бис;
бир эвес ол эжик турган болза,
ону пөш ыяш-биле шып каар ийик бис.

Кыс

- 10 Мен – хана мен, эмиглерим – суургалар-ла.
Эргимим менче көргөш, амыр-чыргалының үнер дөзүн көрүп кагды.
- 11 Ваал-Гамонга Соломоннун виноград шөлү турган,
шөлүн ол ажаакчыларга бүзүрөп дааскан:
оон дүжүт алган кижиге бүрүзү
муң мөңгүн чоосту аңаа төлээр турган.
- 12 А мээң виноград шөлүм бодумда бо-дур:
муң мөңгүнү сен ап ал, Соломон,
а бо ийи чүс чоосту – оон дүжүдүн кадарган улуска берейн.

Эр

- 13 Сесерликтерде олурар кыс!
Эш-өөрүң сээң үнүңнү дыңнаалап тур:
меңээ база үнүңнү дыңнадып көр!

Кыс

- 14 Эргим эжим, дүрген келем!
Чаагай чыттыг дагларда деге азы
аныяк хүлбүс ышкаш бооп көрөм!

* 8:2 Азы: «Мени өөредип турган төрээн иемнин бажыңыга сени эккээр ийик мен».

8:3 Сол. ыр. 2:6 8:4 Сол. ыр. 2:7; 3:5; 5:8 8:5 Сол. ыр. 3:6 8:6 Иер. 22:24; Агг. 2:23 || Рим. 8:35 ||
У. ч. 6:34 || Ы. х. к. 4:24 8:11 Эккл. 2:4 8:12 У. ч. 27:18 8:14 Сол. ыр. 2:9, 17

Исайя медээчинин ному

Кирилде

Исайя медээчи Бурганнын сөзүн Иудеянын чонунга бистин эрага чедир VIII вектиң ийиги чартында дамчыдып турган. Бо ном болза «Бурганның улуг медээчилери» деп адаттырган номнарнын (Иеремия, Иезекиил болгаш Даниил-биле кады) баштайгызы-дыр. Ону утка аайы-биле дараазында кезектерге чаргаш, көрүп болур:

1) 1–39 эгелер бистин эрага чедир 740–700 чылдарга хамааржыр. Ол үедө күчүлүг Ассирия күрүне сонгу еврей күрүне Израильди узуткап каан соонда, мурнуу күрүне Иудеяга үргүлчү кыжанып турган. Ээкия хаан Ассирияга чагыртырындан ойталаан соонда, ассирий хаан бодунун аг-шерийн Иерусалимни чок кылыры-биле чорудупкан (701 ч.). Ол бүгү коргунчуг политиктиг болуушкуннар турбуже, Исайя Иудеяга ёзуулуг айыылды даштыкы дайзыннар эвес, а чоннуң бодунун бачыттары, Дээрги-Чаяакчыга чагыртпас чоруу, Аңаа бүзүрөвези тургузуп турарын суртаалдаан. Чечен-мерген чугаалары-биле база кылган херектери-биле Бурганның медээчизи чонну, ооң баштыңнарын бузуттан ойталаарынче база Бурганга шынчы амыдралче кыйгырып турган. Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавазы узуткашкын болгаш өлүм-биле доостур дээрзин ол сагындырып шаг болган. Оон аңгыда Исайя Давид хаанның салгакчызынын чер кырынга бурун амыр-тайбың биле чаагай чорукту доктаадыр үези кээрин баш бурунгаар чугаалаан.

2) 40–55 эгелерни «Аргалал ному» деп адап боор. Ол эгелер Иудеянын чонун Вавилонче тудуп ашпарган үеге хамааржыр (бистин эрага чедир VI вектиң бирги чарты). Чылча шаптырган, муңгагалга алыскан чонга медээчи Дээрги-Чаяакчынын ону хостап, Иерусалимче дедир эккээрин медеглээн. Ол эгелерниң бир чугула темазы – Дээрги-Чаяакчыда келир үени баш бурунгаар чугаалап, азаашкыннарын боттандырар эргениң бары. Вавилончуларнын, өске-даа чоннарнын мөгөйип турар бурганнарнында ындыг шаг-шине чок; олар чүгле хоозун дүрүлдер болур. Номнун бо кезээнден Бурганнын бодалынче израиль чоннун Дээрги-Чаяакчы дугайында бүгү өске чоннарга херечилели база кирип турары билдингир апаар. Мында оон ыңай «Дээрги-Чаяакчынын чалчазы» дээр бир кижидугайында дөрт чугула кезек бар (42:1–4; 49:1–6; 50:4–9; 52:13–53:12). Шап ол чалчаны Персияны хааны Кир-биле-даа, израиль чоннуң боду-биле-даа база израиль чонну бүгү айыыл-халаптан адырар, Бурганның азааны хаан – Мессия-биле-даа дөмейлеп болгу дег. (Чаа Чагыг-керээ ол чалчадан Назарет чурттуг Иисустун овор-хевирин көрүп турар.)

3) 56–66 эгелер колдуунда Бурганның чонунун Ооң азаашкыннарында бүзүрели кошкап, ону быжыктырары негеттинип турган үеге хамааржыр (Вавилондан ээп келген соонда чадавас). Ол эгелерде кол кичээнгейни чон аразынга чөптүг чорукче болгаш Бурганга шын мөгөйишкинче угландырган. Дээрги-Чаяакчыга шынчы бүгү улуска Ооң чаяары чаа делегейге чырыткылыг келир үе катап база аазаттыгган. Ол дээрге хилинчектиң эвес, өөрүшкүнүн делегейи болур; ол чүгле иудейлерге эвес, а бүгү чоннарнын улузунга ажыттынар.

1 ¹ Иудеянын хааннары Озия, Иоафам, Исайяга Бурганның чорутканы, Иудея Ахаз болгаш Ээкия оларнын чагы- биле Иерусалим дугайында ажыдыш-рып турган чылдарында Амоңтун оглу кын бо-дур.

^{1:1} Ос. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1

Чоннуң бачыды

² Дээр, дыңна! Чер, кичээнгейге ал! Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур: «Мен оолдарымны кижизидип, өстүрүп кагдым, а олар Меңээ удур тура халышты. ³ Шары — бодунуң ээзин, элчиген — турар черин билир, а Израиль Мени билбес-тир, Мээң чонум чүнү-даа угаап билип шыдавастыр!» ⁴ О, бачыттыг аймак, кем-буруузу аартаан чон, о, бузуттуг үре-салгал, будулган оолдар! Олар Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан, Израильдиң ыдыктыг Бурганын тооваан — Оон хая көрнү берген. ⁵ Үрүлчү үймээн үндүрер улус, чүге силер ам база катап эттедип-соктуарын күзеп тур силер? Бажынарда балыгланмаан чер чок, чүрээнер шуут харыксырап калган-дыр. ⁶ Тавангайыңардан тейинерге чедир кадык чер артпаан: кайнаар-даа көөрге, балыг-бышкын черлер, экирбээн оюлганнар — аштап-чугбаан, шарываан, эм үс чаап, чымчатпаан балыглар. ⁷ Чуртунар хоозураан, хоорайларыңар хуюкталдыр өрттенип калган, силер көрүп турунарда-ла, хары улус черинерни үптөп-чип турар; өске улус эжелеп алганыңар соонда дег, хамык чүве ээнзирэн!» ⁸ Сион-кыс, виноград шөлүндө майгын ышкаш, огородта чадыржыгаш ышкаш, бүээлелде хоорай ышкаш, чааскаан арткан.

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң улуг эвес артынчывысты кадагалаван болза, Содомга дөмейлежиң, Гоморра ышкаш апаар турган бис. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар, Содомнун чагырыкчылары! Бурганынвыстың хоойлузун кичээнгейге ал, Гоморраның чону!

¹¹ «Эндерик өргүлдеринернин Меңээ херээ чүл? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Бурун өрттөткөн кошкарлар өргүлдеринге, семис мал чаанга пөгө бердим; бугажыктар, хураганнар, хуналар ханы күзөвейин тур мен. ¹² Мээң мурнумга мөгөйип кээп, Мээң өргөм иштин таптай базарын силерден кым негеп турар чүвөл? ¹³ Моон сонгаар

хоозун өргүл белектери эккелбечер. Айдызаар чүүлдеринер менээ бужар-багай-дыр. Ай чаазының байырлалдары, амыр-дыш хуннери болгаш байырлыг чыыштарыңар... Ол бүгү байырлалдарны кылбышаан, бузут үүлгедип туураыңарбиле эптежир арам чогул. ¹⁴ Ай чаазында чыыштарыңарны, байырлалдарыңарны көөр хөннүм чок. Олар Меңээ үүрге-чүүк апарган, оларны чеже көдүрер мен — шаам төне берди. ¹⁵ Холунарны мөргүл кылып өрү сунарыңарга, Мен силерже көрүнмес мен. Чеже-даа хөй катап мөргүүрүңерге, Мен силерни дыңнавам мен. Холунар ханда кончуу сүңгей борашкан-дыр! ¹⁶ Чунуп, арыглыңып алыңар. Бузуттуг ажайл-херээнерни Мээң көрүшүмден чыйладыңар! Бузут үүлгедирин соксадың, ¹⁷ буян кылып өөренип алыңар. Чөптүг-шынын чорукче чүткүп, дарлакчыларны сойгалап, өскүстөрни камгалап, дулгуяк херээженнерге болчунар. ¹⁸ Чедип келиңер, бо бүгүнү кады үзе шиитпирлеп көрээли — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Силерниң бачыттарыңар кып-кызыл өңнүг-даа болза, хар ышкаш ак апаар; бачыттарыңар хүрэн-кызыл будук дег-даа болза, ак хой дүгү дег апаар! ¹⁹ Бир эвес эки туранарбиле Мени тооп дыңнаар болзуңарза, черниң кежиктерин четтигер силер, ²⁰ а бир эвес Менден ойталап, чөрүүленир болзуңарза, хылыш чемижи боор силер». Дээрги-Чаяакчының аксындан үнгөн сөстөр ол-дур.

Бурган Иерусалимни арыглаар

²¹ Бурганга шыныч турган найысылал, сен канчап самын-садар херэеңен дег апардың?! Сен шын шииткелге бүргеттирген турдун, чөптүг-шынын чорук сеңээ чурттап турду, а ам сенде өлүркүчүлөр чурттап турар-дыр. ²² Сээң мөңгүнүң багай холуксаалыг апарган, сээң араганда суг холуп каан. ²³ Сээң ноянарны Менден ойталаан-дыр, оорларбиле бир баг болган-дыр; олар шупту хээли чииринге ынак, белектер негеп ап турар, чаргы-чаалы үезинде өскүстөрни

1:2 Ы. х. к. 32:1; Иер. 22:29 1:3 Иер. 5:4; 8:7 1:6 Ыд. ыр. 37:4 || Лк. 10:34 1:7 Ы. х. к. 28:51 1:9 Э. д. 19:24; Рим. 9:29 1:10 Э. д. 18:20; Иер. 23:14; Иез. 16:46 1:11 1 Хаан. 15:22; У. ч. 15:8; Ос. 6:6 1:12 Хост. 23:17; 34:23 || Эклл. 4:17 1:13 Иер. 6:20; Ам. 5:21-22; Мал. 1:10 || Сан. 28:1-15 1:15 Иер. 4:31; Ыы. 1:17 || 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иер. 11:11; Мих. 3:4 || У. ч. 6:17; Иса. 59:3 1:16 Ыд. ыр. 50:4; Иер. 4:14; Иак. 4:8 1:17 Хост. 22:22; Иер. 21:12; 22:3; Мих. 6:8; Зах. 7:9-10; Иак. 1:27 1:18 Ыд. ыр. 50:9; Иса. 44:22 1:19 Ы. х. к. 30:16 1:20 Иов 27:14 1:21 Лев. 17:7; Иез. 16:15; 23:3 1:22 Иер. 6:30; Иез. 22:19-20 1:23 Мих. 3:11; 7:3 || Иер. 5:28; Зах. 7:10

камгалавас, дулгауак херээженниң херээн сайгарып көрбөс улус-тур.

²⁴ Ынчангаш Дээрги, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң күштүг Бурганы: «Өжэтеннеримни канчаар кездир эвес мен! Дайзынгарымдан өжээни негеп аар мен!» ²⁵ Холумну сенче көдүрөр мен; саваң-биле дег, холуксаанны арыглаар мен, сенден бүгү холуксааларны ангылаар мен! ²⁶ Биеэги үеде дег, сеңээ баштыңнарны, эгезинде турганы дег, сеңээ чөвүлекчилерни эгидер мен. Ынчан сени „Чөптүг-шынның хоорай, шынчы найысылал“ деп адап каар» — деп мегдээлэн.

²⁷ Сион чөптүг шииткел-биле, оон Бурганче ээлген ажы-төлү — чөптүг чоруу-биле камгала алар. ²⁸ А Бурганга удур тура халаан улус бачыттыглар-биле кады узуткаттырар. Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан улус өлүп каар. ²⁹ Таалал алыр ыдыктыг ыяштарыңар дээш бак атка кирер силер, боттарыңарга шилип алганыңар ыдыктыг сесерликтер дээш адыңар баксыраар. ³⁰ Бүрүзү онган ыяш дег, суггат чок сесерлик дег апаар силер. ³¹ Күштүгүлөр — хендир дырандызы дег, а оларнын үүлгедиглери — от чаштанчызы дег апаар: олар кады кыва бээрге, ол отту кым-даа өжүрүп шыдавас.

Дээрги-Чаяакчының даа
(Мих. 4:1-3)

2 ¹ Амощун оглу Исайяга Бурганның чорутканы, Иудея биле Иерусалим дугайында ажыдышкын бо-дур.

² Сөөлгү хүннер кээрге, Дээрги-Чаяакчының өргээзи турар дагны Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар. Бүгү чоннар ол дагга чедип кээр, ³ эндерик аймактар анаа чыгып кээр. Олар бот-боттарыңа: «Барып, Дээрги-Чаяакчының даанче, Иаковтуң Бурганының өргээзинче үне берээли. Бурган бисти Бодунуң оруктары-биле чорууруңга өөредип каар, бис Ону эдерер бис» — дижир. Сиондан ыдыктыг хоойлу джүжүп кээр, Иерусалимден Дээрги-Чаяакчының сөзү тараар. ⁴ Чоннарның херээн Ол шиитпирлээр, эндерик аймактарнын

чаргы-чаалызын Ол үзер. Олар боттарының хылыштарын андазыннарже, чыдаларын — хол кадырларыңче эде соп кылып аар. Бир чон өске чонга удур хылыш көдүрбөс, олар моон соңгаар дайын чорударыңга өөрөнмес.

⁵ О, израиль чон, Дээрги-Чаяакчының чырыыңга бүргедип чурттаалы че!

Израильдиң турамын буруу шапканы

⁶ Сен Бодунуң израиль чонундан ойталаан сен. Чүге дээрге оларның хары чоннар-биле харылзаазы ханылап, Чөөн чүк улузундан өттүнүп алган чаңчылдары эндерик-тир, филистим чонда дег, төлгөчилери-даа бар-дыр. ⁷ Оларнын черин алдын, мөңгүн долган, эргине-байлаа эмге-тикчок. Оларның черин аъттар долган, дайынчы тергелери эмгежок! ⁸ Оларның черин дүрзү-бурганнар долган. Олар холу-биле бүдүргөн, салаалары-биле кылган чүүлдеринге мөгөйшп турар. ⁹ Кижилер боттарын бакка суп, куду көрдүргөн-дир. Сен оларны өршээвейн көр!

¹⁰ Израиль чон! Дээрги-Чаяакчыдан корткаш, Оон өндүр чырыының чайыннаажыңдан сүрээдээш, хаяларже ажытталы бер, куйларже чаштына бер! ¹¹ Турамык кижги бажын халайтыптар, улуургак улус куду көрдүрөр, ол хүн чүгле Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур. ¹² Бүгү улуургаар, туразы улгадыр улусту, бодун өрү көрдүнер бүгү улусту Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының кездир хүнү кээр, ол бүгү улус куду көрдүрөр. ¹³ Ливанның бедип үнгөн пештери, Вассанның улуг дубтары, ¹⁴ бүгү бедик даглар, бүгү кадыр тейлер, ¹⁵ бедик суурга бүрүзү, быжыглаттыңган хана бүрүзү, ¹⁶ Фарсистиң бүгү улуг корабльдары, оларнын бүгү күзенчиг каасталгалары кеземче хүнүн көөр. ¹⁷ Кижиниң улуургак чоруу куду көрдүрөр, турамык кижги бүрүзү томаарыыр, ол хүн чүгле Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур, ¹⁸ дүрзү-бурганнар шуут чиде бээр.

¹⁹ Кажан Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сириледир силгиптерге, Оон корткаш, Оон өндүр чырыының чайыныңдан сүрээдээш, улус хаялар чарыктарыңче,

1:24 Ы. х. к. 32:41; Иер. 46:10 1:25 Иез. 22:18; Зах. 13:9; Мал. 3:2-3 1:26 Зах. 8:3 1:28 Ыд. ыр. 1:6 1:29 Иса. 65:3; 66:17 1:30 Иер. 8:13 1:31 Иса. 66:24 2:3 Иса. 56:7; 60:3; 66:20; Мал. 1:11 || Иса. 27:13; Иер. 31:6; Зах. 8:20-22 2:4 Иоил 3:10 || Иез. 39:9; Ос. 2:18; Зах. 9:10 2:5 Иса. 60:1; 1 Ин. 1:7; 2:28 || Иса. 44:9-17 2:10 Соф. 2:3; 2 Фес. 1:9 2:11 Иса. 5:15-16 2:13 Иез. 27:6; 31:3; Зах. 11:1-2 2:16 Ыд. ыр. 47:8; Иез. 27:25 2:19 Иов 9:6; Иса. 13:13; Агг. 2:6 || Ажыл. 6:15

черде хооргалдарже кире бээр. ²⁰ Ол хүн улус мөгөөр дээш кылып алганы алдын-мөңгүн дүрзү-бурганнарын дедир-даваннарга, часкыларга октап бериптер. ²¹ Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сири-ледир силгиптерге, Оон корткаш база Оон өндүр чырынын чайынындан сүрээдээш, олар хаялар чарыктарынче, даглар кызааларынче кире бээр.

²² Кижиге амытанны херекке алба, ол өлүр тынныг болгай. Ол чүзү-биле чугулал?

**Иерусалим биле Иудеяныч
буураар хунукээр**

З ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы Иерусалим биле Иудеяда аыш-чем биле ижер сугнун бүгү курлавырын хунаап аппаар; ² дидим маадырлар база дайынчылар, шииткекчилер база Бурганнын медээчилери, бүдүү билирлер база чагырыкчылар бо черге артпас; ³ шериг баштыннары база даргалар; чөвүлекчилер, шевер усчулар болгаш билди-билиглиг илбичилер бо черге артпас. ⁴ «Мен анык оолдарны оларга баштынчылар кылып каар мен, чаш төлдөр оларны чагырар!» ⁵ Улус бот-боттарын – кижиге бүрүзү өске кижини – дарлаар. Аныктар – кырганнарга, карачалдар – даргаларга турамык чаңын көргүзөр. ⁶ Кым-бир кижиге ачазынын аалынга бодунун төрелинден салдынмай: «Сен тоннун-дур сен, ынчангаш биске баштынчы бооп көр, бо бузундуларны ээлеп чагырып көр!» – дээр. ⁷ А демгизи: «Силерни экиртип шыдавас мен. Аалымда аыш-чем-даа, хеп-даа чок, мени чоннун баштынчы кылбанар» – деп харыылаар.

⁸ Иерусалим буураар, Иудея кээп дүжер, чүге дээрге оларнын сөстери биле ажил-херектери Дээрги-Чаяакчыга удурланыштак, өндүр бедик Ону дорамчылап турар болган. ⁹ Оларнын арыннарын аян-шинчизи боттарынга удур херчилеп турар; олар боттарынын бачыдын Содомнун чурттакчылары ышкак чарлаттынып, чажырбайн турар. Олар ат болур – боттарын бакка суп алган улус-тур!

¹⁰ Чөптүг-шынныг улуска: «Ачы-буян алыр силер» – деп чугалаңар, чүге дээрге олар боттарынын ажил-херээнин үрөгүнелин четтирер. ¹¹ Кем-буруулуг улус ат болур! Олар холу-биле кылган ажил-херээ дээш кеземче көөр.

¹² Мээң чонумну бичии уруглар безин кызып-кыйып турар, херээжен улус чагырып турар. Мээң чонум! Сени башкарыкчыларын өскээр эдертип, алыс шын оруктан астыктырып тур.

**Бурганның Бодунуң
чонун шииткени**

¹³ Дээрги-Чаяакчы шииткел үндүреринге белең, бүгү чоннарны* шиидер дээш туруп келген. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунун баштыннары болгаш нояннары-биле чаргызын чарып эгелээн: «Силер Мээң виноградым шөлүн хоозураткан силер», яды улустан үштеп алган эт-хөрөңгинер – бажыннарынарда. ¹⁵ Чүү дээш Мээң чонумну кызып-кыйып, яды улусту дарлап турар силер?» Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Сионнун херээженнери турамык, мойну чооннаң, көрүжү-биле эрлер дуурайлаар, чаяннадыр кылаштаар, кажыктарында каасталгалары дагжаар улус-тур» – дээн. ¹⁷ Ынчангаш Дээрги Сионнун херээженнеринин баштарын тазартып каар, Дээрги-Чаяакчы оларнын тейин дөңгүрерттир чүлүп каар! ¹⁸ Ол хүн Дээрги оларнын каасталгаларын хунаап аар: буттуң кажыктарынга кедер чараш илчирбегигештерин, хүн база чартык ай хевирлиг каасталгаларын, ¹⁹ сыргаларын, билектээштерин, баш шывыгларын болгаш шарыгларын, илчирбегигештерин, курларын, чаагай чыттыг чүүлдерлиг савагыгаштарын, чавагаларын, ²⁰ билзектерин, дамчукка азар дээрбектерин, ²¹ аянын хевин, каыттангыларын, тоннарын, акша хаптарын, ²² көрүнчүктерин, каас-коя иштики хептерин, бөрттерин болгаш баш аржыылдарын хунаап аар. ²³ Оларга чаагай чыттыг чүүл орнунга бак чыт турар,

* 3:13 Өске бурунгу сөзүглелде «бүгү чоннарны» эвес, а «Бодунун чонун» деп бижээн. * 3:14 Эр-ги Чагыг-керээде израиль чонну болганчок-ла доора угказы-биле виноград шөлү деп адап турар (Иса. 5:7 көр).

2:20 Иса. 30:22; 31:7 2:22 Ыд. ыр. 145:3-4 3:1 Лев. 26:26; Иез. 4:16 3:5 Мих. 7:3-6 3:9 Э. д. 13:13; 18:20 3:10 У. ч. 12:14; Иер. 22:15 3:13 Ыд. ыр. 9:9; 81:1; Иса. 2:4; Иоил 3:12 3:14 Ос. 4:1; Мих. 6:2 || Ам. 3:10 3:15 Ыд. ыр. 93:5 3:16 Иса. 32:9; Ам. 6:1; Соф. 1:12 3:18 Башт. 8:21

кур орнунга — хендир, каас-коя хеп орнунга — качыгдалдың самдар хеви, чараш арын-шырай орнунга — дорамчылал демдээ турар*.

²⁴ Иерусалим, сээң эр улузун хылышка шаштырып аар, эрес-маадыр улузун дайын-чаага кырлып каар. ²⁵ Хоорайнын хаалгалары ыглап-сыктап, хомудаар, Иерусалим-кыс хоозурап, черге олуруп аар.

4 ¹ Ол хүн чеди херээжен кижичаңгыс эр кижини сегирип алгаш*: «Боттарывыстың аыш-чемивис чиир бис, боттарывыстың идик-хевивис кедер бис, чүгле сээң кадайларын деп адаттарынын чөпшээреп көр — ашак чок деп бак атты бистен чайлат!» — деп чугаалаар.

Келир үдеги алдар

² Ол хүн Дээрги-Чаяакчынын Өзүмү* кайгамчык чараш, өндүр бедик болур, черниң дүжүдү израиль чонунун артынчызынын чоргааралы болгаш алдары болур. ³ Ынчан Сионда артып калган улус, хоорайнын дириг арктан чурттакчылары — Иерусалимде дириглер санынче киир бижиттирген бүгү улус — Бурганның ыдыктыг улузу деп адаттырар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Сионнун херээженнериниң бужар-багын арыглап чуур; Ол Иерусалимни борашкан ханындан шииткел хады-биле, оттуг хат-биле арыглаар. ⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сион дагнын кырынга база ында чыылган бүгү улустун кырынга хүндүс булут чаяар, а дүне — ыш болгаш чалбышталган чырык от чаяар. Ында бүгү чүвени Бурганның өндүр-чаагайы шып, чагלקтаар. ⁶ Оон өндүр-чаагайы изиг хүнде чагלקтаныр хөлөгө, шуургандан, чысь-чайыктан чаштынар чер болгаш хоргадап апаар.

Виноград шөлүнүң дугайында ыры

5 ¹ Мен ынак Эжимге Оон виноград шөлүнүң дугайында ырыдан ырлап берейн.

Мээн Эжим дүжүткүр тейге виноград тарыыр шөлдүг турган. ² Ол Бодунуң шөлүн коптарып каскаш, дажын аштааш, виноград сыптары олуртуп каан. Ол аңа таңныылдар суургазы туткаш, чимистен чулук сыскырап онгар кылып каан. Ол чаагай чимис манап турда, винограды багай чимис берген. ³ Эжим мынча дээн: «Иерусалимнин чурттакчылары, Иудеянын чону, силер ам виноградым шөлү-биле Мээң чаргымны чарып көрүңер. ⁴ Виноград шөлүңге ам-даа чүнү кылып берип болур турган мен, чүнү чедир кылбаан мен? Чаагай чимис манап турумда, чүге ол багай чимис бергенил? ⁵ Виноградым шөлүн каңчаарымны силерге чугаалап берейн: ооң херимин бузуп кааптарымга, ол хоозурап каар, оон ханазын үрөп кааптарымга, ол таптай бастыраар. ⁶ Мен ону ээн чер кылып каар мен, артык адырларын кеспес мен, хөрзүнүн коптарбас мен, ону тенниг бок үнүш дуй үнер. Ыдаар чысь чагдырбас кылдыр булуттарга дужаар мен».

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын виноград шөлү — израиль чон-дур, Иудеянын чону — Оон ынак сесерлиг-дир. Ол аңаа шыннын шииткел көрүксеп тургаш, хан төгүүшкүнү көрүп каан, чөптүг чорук көөрүңге идеяеп тургаш, күчүлелдин алгы-кышкызын дыннап каан.

Бурган бузуттугларны шиидип, ат кылыр

⁸ Чер кырында чааскаан чурттап турар чүве дег, өске улуска хостуг чер артырбайн, бажыңга немей бажын, шөлге немей шөл ээлеп ап турар улус, ат болур силер!

⁹⁻¹⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын: «Хөй санныг бажыңнар ээнзирээр, улуг каас-чараш бажыңнар чурттакчы чок артар. Виноград шөлүңде он гектар чер чүгле чаңгыс көгээржик ишти арага бээр, чашкан он шоодай ишти үрезин чаңгыс борбак хапчыгаш ишти дүжүт бээр» — деп даңгыраглаанын дыңнадым.

* 3:23 Бо домактын утказы эки билдинмес. Оон болгу дег өске утказы мындыг: «Кул кижинин демдээ турар». * 4:1 Өскээр чугаалаарга, дириг эр улус өзөөш артар. Анаа байдалда эр кижичаңгыс хамык кадайларын идик-хеп болгаш аыш-чем-биле хандырап олурулу (Хост. 21:10-ну көр), ыңчалза-даа ам херээжен улус, ашак чок артпас дээш, боттарын долузу-биле хандыраарыңга белен. * 4:2 Өзүм — Эрги Чагыг-керээниң каш номнарында Израильдин келир үдеги Хаанын ыңча деп адап турар.

3:25 Иер. 14:2 || Иов 2:3 4:2 Иер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12 4:3 Авд. 1:17 4:4 Иез. 36:25 || Иоил 3:21 4:5 Хост. 13:21 || Зах. 2:5 4:6 Иса. 25:4 5:1 Бд. ыр. 79:9; Иер. 2:21; Ос. 9:10; Мф. 21:33; Ин. 15:1 5:5 Иер. 5:10; 39:8 5:6 Иса. 7:23-24 || 3 Хаан. 17:1 5:7 Бд. ыр. 79:9 5:8 Мих. 2:2

¹¹ Эртен эрте туруп келгеш, эзиртир суксун дилээр, орай кезээ дүшкүже, арага куттунар улус ат болур! ¹² Олар дээрге чадаган, чанзы, дамбыра болгаш лимби үнү дыннап, арага ижип, дойлаар, а Дээрги-Чаяакчының ажил-херээн эскербес, Ооң холу-биле кылган херектерин кичээнгейге албас улус-тур. ¹³ Ынчангаш мээң чонум билинин четпезинден дайзынга туттуруп алгаш, хары черже чоруй баар, ооң алдар-атгыг улузу аштап өлүр, бай улузу* кагып-суксаар. ¹⁴ Өлүглер ораны алгып, аксын улгаттыр азадыпкан: алдар-атгыг, бай улус*, хөглээн шуугакчылар ынаар кире бээр.

¹⁵ Киж амытан куду көрдүртүр, кижилер томаарыгы, турамыс улус бажын халайтыр. ¹⁶ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шынныг шииткели-биле өндүр бедиин көргүзөр, ыдыктыг Бурган Бодунуң чөптүг чоруун дамчыштыр Бодунуң ыдыктынын илередир. ¹⁷ Хойлар бо хоорайга одарга-даа дег оыттаар, хураганнар бо хоорайнын бузундуларынын аразындан чем дилээр.

¹⁸ Мегениң хендирлери-биле бузут-бакты сөөртүп чоруур, тергеге суктунуп алган дег, бачыт сөөртүр улус ат болур! ¹⁹ «Бурган далажып, Бодунуң ажил-херээн дүргедетсин – бис ону көрүксеп тур бис; Израильдин ыдыктыг Бурганының бодалы бисче чоокшулап, чогуп бүтсүн – бис ону билип алыксап тур бис» – деп кыжырып чугаалаар улус ат болур! ²⁰ Бузутту буян деп, буянын бузут деп адаар, дүмбейни чырык деп, чырыкты дүмбей деп санаар, ажыг чүүлдү амдангы деп, амдангыг чүүлдү ажыг деп санаар улус ат болур! ²¹ Боттарынын караанга мерген угаанныг бооп, боттарынын мурнунга угаан-сарыылдыг бооп көстүр улус ат болур! ²² Эрес-маадырлыгы чүгле эндере арага ижери-биле илерээр, күш-шыдалы чүгле эзиртир суксун белеткээри-биле илерээр улус ат болур; ²³ хээли алгаш, буруулуг кижини агар-

тыр, а буруу чок кижиге шынныг шииткел үндүрбес киж и ат болур!

²⁴ Ол бүгү дээш ындыг улус от чиген тараа саваны дег, чалбыштың хул кылып кааны сиген дег болур, оларның дазылы ирип каар, чечээ довурак ыш-каш эстеп тарай бээр. Чүгө дээрге олар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап, Израильдин ыдыктыг Бурганының чугаазын тооваан-дыр. ²⁵ Ол дээш Дээрги-Чаяакчының килеңи Ооң чонунче кыптыгар; Ол Бодунуң холун оларже көдүрүп, эттеп-согар. Даглар сирилей бээр, улустун мөчү-сөөктери кудумчуларда өдек-бок дег чыдып бээр. Ынчан безин Ооң килеңи чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа улусту кезедип, көдүрүлү!

²⁶ Дээрги-Чаяакчы ыракта чоннарны кыйгырып, тук көдүрер, чер-делегейниң кыдыгында чурттап турар улуска демдек берип, сыгырар. Көрүңер, дайзын дүрген, божуу-шалып кел чыдыр! ²⁷ Дайзыннарның кайызы-даа могаг билбес, бергедевес, кайызы-даа удумзурап, удуп калбас; оларның белинде куру чештинмес, идиниң шидии үзүлбес! ²⁸ Оларның согуннары чидиг, чаларын хере тыртып каан; оларның дайынчы тергелериниң дугуйлары казыргы дег! ²⁹ Оларның алгы-кышкызы арзылаң алгызы-ла, олар араатан аң дег ырланыр; олчазын сегирип алгаш, ырланып-ырланып, тудуп аппаар – кым-даа камгалап шыдавас! ³⁰ Ол хүн кээрге, дайзыннар олчазын тудуп алгаш, олче далай чалгыны мөөрөөн дег алгыржыр. Кандыг-бир киж и черже көргөш, дүмбей караңгы биле качыгдал көөр; булуттар дулаптарга, чырык безин бүлүртүң апаар.

Бурганың өргээзинге көстүүшкүн

Б¹ Озия хаанның мөчөөн чылында* өрү көдүрүлгөн бедик дүжүлгедө саадаан Дээргини көргөн мен. Ооң хевиниң эдектери Бурганының өргээзин бүргей ап турган. ² Ону долгандыр серафимнер* турду.

* 5:13, 14 Азы: «Мөөң улузу». * 6:1 Б.э. чедир 740 ч. хире. * 6:2 Серафимнер – Бурганының төлээлеринин бир хевире. Бо сөстү дорт очулдуарга, «Өрттедип турар амытаннар» азы «Чалбыштыглар» дээн.

5:11 У. ч. 23:20-21 5:12 Ыд. ыр. 27:5 5:13 Иса. 1:3; Ос. 4:6 5:14 Ыд. ыр. 140:7 5:15 Иса. 2:11, 17 5:19 Иер. 17:15; Иез. 12:22; 2 Пет. 3:4 5:20 Иов 17:12; Мал. 2:17 5:21 У. ч. 3:7 5:23 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; 24:24 5:24 Иса. 47:14 5:25 Иер. 4:24 || Иса. 1:2, 17, 21; 10:4 5:26 Ы. х. к. 28:49; Иса. 11:10, 12 5:28 Иер. 4:13 5:29 Иер. 2:15; Наум 2:11 5:30 Экл. 1:2; Иса. 8:22; Иер. 4:23; Ыы. 3:2 6:1 2 Чыл. 26:23 || 3 Хаан. 22:19; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2 6:2 Иез. 1:11; Ажыд. 4:8

Серафим бүрүзү алды чалгынныг: олар ийи чалгыны-биле арнын дуглаар, өске ийизи-биле буттарын шывар, арткан ийизи-биле ужар болду. ³ Олар бот-боттарынга: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыдык, ыдык, ыдык! Бүгү чер-делегейни Ооң алдары бүргээн!» — деп ытыр чугаалап турду.

⁴ Оларның алгырган үнүнден хаалгаларның үндезиннери божаңайнып, Бурганның өргээзин ыш бүргөп алды. ⁵ «Ат болдум! — дидим. — Аксы-сөзүм арыг эвес боорда, аксы-сөзү арыг эвес чон аразында чурттап турар кижидир мен. А ам Хаанны, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыны караам-биле көрдүм! Өлдүм-не!»

⁶ Ынчан серафимнернин бирээзи менче ужуп келди, ооң холунда өргүл салыр бедигээштен кыскаш-биле кыстырып алганы оттуг кезек бар болду. ⁷ Ол оозун мээң аксымга дээскеш: «Көрдүң бе, бо оттуг кезек аксыңга деггеш, кем-бурууну чайлатты, бачыдың ам арылгатына берген» — деп чугаалады.

⁸ Ооң соонда мен Дээргинин: «Кымы айбылап чорудайн? Бистин адывыстан* кым баарыл?» — дээн үнүн дыңнап кагдым.

«Мен! Мени айбылап чорудуп көрөм!» — дидим. ⁹ Ол ынчан мынча дээн: «Бары, бо чонга:

„Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, билип албас-тыр силер“ — деп чугаала. ¹⁰ Бо чоннун чүрээ дашталып калган, кулаан кумнап, караан хаптап алган — оон башка олар караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче эглип кээп, экирий бээр турган ийик».

¹¹ Мен ынчан: «Кажанга чедир ындыг болурул, Дээрги?» — деп айтырдым.

Ол менээ: «Хоорайлар энзиреп, чурттакчы чок арткыжеге чедир, бажыңдар октаттына бергичеге, шөлдер энзиреп, хоозурап калгыжеге чедир; ¹² Дээрги-Чаяакчы бүгү улусту үндүр

сывырыптарга, бо чер шуут кагдына бергичеге чедир — деп харыылаан. — ¹³ Чуртка чоннун чүгле оннун бир кезээ-даа артып каар болза, ол артынчыны база катап хоозурадыр! Ынчалза-даа быжыг ыяштарны кезип кааптарга, дазылы артып каары дег, ыдыктыг чон база дазылдыг болур».

Чонга идегел бээр демдек

7 ¹ Озияның оглунун оглу, Иоафамның оглу Ахаз Иудеяның хааны турган. Ол үеде арамей хаан Рецин база Ремалияның оглу, Израильдин хааны Факей олар Иерусалимге удур дайылдажып үнүпкөн, ынчалза-даа ону эжелеп ап шыдаваан.*

² Давидтин салгалынга — хаанның өг-булезинге «Арамей аг-шериг израиль черде турлагжып алган-дыр» деп дыңнадырга, Ахаз хаанның болгаш ооң албаты чонунун чүректери, хат кадырга, аргада ыяштарның чайганыры дег, бырыңайны берген.

³ Дээрги-Чаяакчы Исайга мынча дээн: «Оглун Шеар-ясувту* эдертип алгаш, Ахаз хаанны уткунар. Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хоорзаларының уюнчө, Хеп чуур шөлчө баар орукчө үнүп кээр силер. ⁴ Ахазка мону чугаала: „Оваарымчалыг бол, ынчалза-даа дүвүрөп, кортпа. Бо оттуг кезектин имистеген ийи ужу дээш — арамей шериглиг Рецин биле Ремалияның оглу дээш сагыш-сеткилин ундаравазын. ⁵ Арамей чон база Ремалияның оглунга чагырткан израиль күрүне сеңээ удур бак сагыштыг бооп: ⁶ Иудеяны барып коргудуптаалы, ону эжелеп алгаш, ооң хааны кылдыр Тавеилдин оглун олуртуп каалы” — деп турар-дыр. ⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчы ындыг чүве кажан-даа болбас деп, ындыг чүве боттанмас деп аазаан. ⁸⁻⁹ Чүгө дээрге Дамаск болза чүгле арамей чернин найысылалы, а Рецин болза чүгле Дамаскының баштыңы болгай; Самария хоорай чүгле Израильдин найысылалы, а Факей болза чүгле Самарияның баштыңы болгай. Алдан беш

* 6:8 Бистин адывыстан — Эге дес 1:26-же немелде тайылбырны көр. * 7:1 Бо походтун кол сорулгазы Иудеяны коргудуп, Ассирияга удур бөлүгүлжилгеже (6-гы шүл. көр) элзедип киирери турган. * 7:3 Шеар-ясув — бо атты оочулдуарга, «Артынчы эеп кээр» дээн уткалыг.

6:3 Сан. 14:21; Ыд. ыр. 71:19; Иса. 11:9; Авв. 2:14; Ажыл. 4:8 ⁶⁻⁴ 3 Хаан. 8:10; Ажыл. 15:8 ⁶⁻⁷ Иер. 1:9; Дан. 10:16 ⁶⁻⁹ Ы. х. к. 29:4; Иер. 5:21; Мф. 13:14-15; Мк. 4:12; Аж.-ч. 28:26-27 ⁶⁻¹⁰ Иер. 5:21 || Ин. 12:40 ⁶⁻¹³ Ы. х. к. 7:6 ⁷⁻¹ 4 Хаан. 16:1 || 4 Хаан. 15:37; 16:5; 2 Чыл. 28:5 ⁷⁻³ 4 Хаан. 18:17; Иса. 36:2 ⁷⁻⁷ Иса. 8:10

чыл болгаш, Израиль тоо быдарап, чон болбайн баар. Бүзүрелинерни черле оскунарманар, оон башка шуут шыдашпас силер^{6*}».

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Ахазка оон ынай:

¹¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың менден бад-дыткал демдээн дилеп ал: алдыы ораның ханызындан-даа, дээрниң бединден-даа болза» — деп дамчыткан.

¹² А Ахаз: «Мен дилевес мен, Дээрги-Чаяакчыны шеневес мен» — деп харыылаан.

¹³ Исайя ыңчан мынча дээн: «Давидтин үре-салгалы, мени дыңнанар! Кижиниң шыдамын шенээниңер силерге четпес болду бе? Бурганымын шыдамын база шенексеп тур силер бе?»

¹⁴ Ынчангаш Дээрги Боду силерге бад-дыткал демдээ хайырлаар: көрүңер даан, аныяк кыс* иштелип, оол уруг божуп алгаш, ону Эммануил** деп адап аар. ¹⁵ Ол чаш төл эки-бакты ылгап билип шыдаптар назынныг апаргаш, ак чем биле ары чигири чиир.*

¹⁶ Чаш төл эки-бакты ылгап өөрининиң мурнунда, израиль биле арамей черлер — оларның ийи хаанындан коргуп турарың черлер — ээнзиреп каар.

¹⁷ А Дээрги-Чаяакчы сенче, сээң чоңуңче, сээң ачаңның төрөл бөлүүнче Израильдин Иудеядан аңгыланганындан бээр болуп көрбээн коргунуч хүннерни чорудуптар — Ассирияның хаанын ыдыптар!

¹⁸ Ол үе кээрге, Дээрги-Чаяакчы Египетте Нил хемнин адырларында сээктерни, ассирий черде арыларны сыгырып кыйгырар. ¹⁹ Олар ужуп келгеш, кадыр кашпалдарга, хаялар чарыктарына, бүгү тенниг чадаң үнүштерге, бүгү оңар-белчирилерге хонуп аар.

²⁰ Ол үе кээрге, Дээрги Евфрат хемнин ындында Ассирияның хааны-биле — Бодунуң хөлезилеп алганы сал-чүлүүр-биле силерниң бажыңарда, будуңарда дүгүнерни чүлүп кааптар, сегел салыңарны үзе кезип кааптар*.

²¹ Ол үе кээрге, кижичүгле чаңгыс саар инек биле ийи өшкү тудуп, азырап шыдаар. ²² Ол малындан элбек сүт саап аар болгаш, ак чем чиир. Чер-чуртка арткан бүгү улус ак чем биле ары чигири чиир.

²³ Ол үе кээрге, биеэде муң мөңгүн чоос өртектиг муң виноград сывы үнүп турган черге тенниг бок үнүш үнер. ²⁴ Улус ол озалдыг черже баарда, часогуң ап чоруур; бүгү чер кырын тенниг бок үнүш дуй үнер. ²⁵ Кажан-бир шагда болбаазырадып турган тейлеринерниң кайызынче-даа ам, тенниг бок үнүштөн короткаш, барбас силер. Орта чүгле малмаган оыттап чоруур».

Ассирия үер дег халдап кээр

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Улуг самбырадан ап алгаш, улуска билдингир кылдыр анаа: „Магер-шелал-хаш-баз“* — деп бижип каг. ² А Мен Бодумга Бурганның бараалгакчызы Урия биле Иеверехийның оглу Захарияны бүзүрелдиг херечилер кылдыр кыйгырып аар мен» — дээн.

³ Мен ыңчан өттүр билер кадайым-биле чоокшалажырымга, ол иштели бергеш, оол уруг божуп берген. Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Оглунну Магер-шелал-хаш-баз* деп адап ал. ⁴ Чүге дээрге бо чаш төлдүүн „ачай“ база „авай“ деп чугааланырынын мурнунда-ла, Дамаскының эртине-байлаан болгаш Самариядан үптөп алган чүвезин Ассирияның хааны олчалап алгаш баар» — дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база чугаалаан: ⁶ «Бо чон оожум аккан Силоам суун* херекке албайн, Рецин болгаш Факей-биле эвилелдежиринге идегеп, өөрүп турар-дыр. ⁷ Ол дээш Дээрги олче улуг, шапкын Евфрат хемнин суун — Ассирияның ат-алдарлыг хаанын ыдыптар. Ол хем бодунуң бүгү адырларындан көдүрүлгөш, эрин ажыр агып, ⁸ Иудеяже үерлеп киргеш, ону хөмө ап, моюнга чедир көдүрлү бээр; оон хөмө аккан чалгыглары

* 7:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Арыг кыс» деп бижээн. ** 7:14 Эммануил — «Бурган бистиң-биле» дээн уткалыг ат (Иса. 8:8, 10 көр). * 7:15 Ак чем биле ары чигири чиир — ол үеде чуртка элбекшил кээр. * 7:20 Ынчаар кылыры куду көрүүшкүнүнүң демдээ болур (2 Хаан. 10:4 көр). * 8:1, 3 Дорт утказы-биле «Олчазынче божуулар, үптээшкинче далажыр» дээн. * 8:6 Силоам суу — Иерусалимни бүзээлел үезинде безин суг-биле хандырып турган агым суг (Ин. 9:7 көр).

7:14 Иса. 37:30; 38:7 || Мф. 1:23 7:17 3 Хаан. 12:16-17 7:18 Иса. 5:26 7:20 4 Хаан. 18:13; Иса. 36:1 7:24 Иса. 5:6; 32:13 8:1 Ы. х. к. 27:8; Иса. 30:8; Авв. 2:2 8:2 4 Хаан. 16:10 8:4 Иса. 7:8-9 8:6 Иса. 7:1, 4 8:7 Иса. 7:20 8:8 Иса. 30:28; Дан. 11:10

сээч чериңни бүрүнү-биле шыва аптар, о, Эммануил!»⁸

⁹ Бүгү чоннар, шимээргеп хөлзөңөр, ынчалза-даа чылча шаптырар силер! Бүгү ырак чурттар, тооп дыңнаңар! Тулчуушкунга белегкенип-даа алзыңарза, чылча шаптырар силер; тулчуушкунга белегкениңер, ынчалза-даа чылча шаптырар силер! ¹⁰ Бодалдарыңар бодап алыңар, ынчалза-даа олар болдунмайңа баар; сөзүңер чугаалаңар, ынчалза-даа ол бүтпөс, чүгө дээрге Бурган бистиң-биле!

Дээрги-Чаяакчыдан коргары

¹¹ Дээрги-Чаяакчы күштүг холун менче салгаш, мээн-биле чугаалажып, бо чоннуң оруун эдербезин сагындырып турду. Ол мынча дээн: ¹² «Бо чоннуң сүлчээ деп адаар бүгү чүвезин ынча деп санаваңар; ооң коргар чүвезинден коргуп-сүртөвөңөр. ¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыны ыдыктап хүндүлөңөр, Оон коргуңар, Оон сүрээдөңөр! ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Израил биле Иудея ийиге чок-ла болза ыдыктыг чер болур, чок-ла болза моондак даш, тептигер хая болур. Ол Иерусалимниң чурттакчыларыңа какпа-дузак болур. ¹⁵ Олардан хөй улус тептиккеш, чылча кээп дүжөр, дузакка киргеш, туттуруп аар».

¹⁶ Мен херечилелимни шыгжап каайн, Бурганның ажыдышкынын өөреникчилерим көрүп турда, таңмалап каайн. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы израиль чондан хая көрүңгер-даа болза, Ону маңар мен, Аңаа идегээр мен.

¹⁸ Мен база Дээрги-Чаяакчының мөңгө бергени ажы-төл – бо-дур бис. Мээн ажы-төлүм – Сион дагда чурттап турар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Израильге берген, баш бурунгаар айыткан демдектери ол-дур.

¹⁹ Бир эвес улус силерге: «Өлгөннерниң сүнезиннерин кыйгырып, сымыранып турар караң көрнүр улустан чүвө айтырыңар» – дээр болза, «Чон бодунуң Бурганыңдан айтырар ужурул эвес чүвө бе? Дириглер дугайында өлүглерден

канчап айтырар чүвөл?» – деп харыяланар. ²⁰ Бурганнын хоойлузу база ажыдышкыны чүү деп турарын көрүңөр! Бир эвес улус бо сөс эзуугаар чугаалавас болза, оларда хаяа чыры чок-тур. ²¹ Ындыг улус чер кырыңга муңгараппендгерепп, аштап-суксай берген улучу чорууп каар; аштаан үезинде хорадал, боттарынын хаанын база Бурганын каргаар. ²² Олар өрү-даа көөрге, черже-даа көөрге, чүгө качыгдал, коргунчуг дүмбей караңгы көстүр, олар дүмбей караңгыже октаттырар. Ындыг-даа болза, караңгы биле баш муңгаш байдал кезээ-мөңгөдө турбас.

Чөптүг-шыныг Хааның төрүттүнгени

9 ¹ Эрткен үедө Завулоннуң база Неффалимнин черин куду көрүп турган, а келир үедө өске чоннар чурттаан Галилеяны, далайже баар орукта черни болгаш Иордан хемниң ыңдында черлерни алдаржыдар.

² Караңгыга чурттап орган чон өндүр улуг чырык көрүп кагды, дүмбей бүргээн черге чурттаан улуска чырык чайыннап келди. ³ Сен чонну көвүдөдип, аңаа улуг өөрүшкүнү хайырладың. Ол Сээң мурнуңга, дүжүт ажалдазының үезинде өөрүүрү дег, олча-тывыш үлежип тура, өөрүп-байырлаары дег, өөрүп-хөглээр. ⁴ Мадан чонну чылча шапкан хүнүңдө дег, Сен Бодуннуң чонунну хилинчектээн дөңгүнү, ооң эгиннеринде аар чүккүтү уштуп, ооң кызагдакчызының мергезин сыйып кагдың. ⁵ Тулчуушкунга киришкен дайынчыларнын идини, ханга борашкан хевин өрттедири-биле бериштер, олар отка чемиш болур.

⁶ Чаш төл бис дээш төрүттүңген, оолду биске берген болгай! Эрге-чагырга демдээ ооң эгиннеринде, ол «Кайгамчык чөвүлекчи», «Мөгө-шырак Бурган», «Мөңгө ада», «Амыр-тайбың хайырлаар чагырыкчы» деп адаттырар. ⁷ Ооң эрге-чагыргазы база хайырлаар амыр-тайбыңы кызыгаар чок көвүдээр. Ол Давид

* 8:8 Эммануил – 7:14 домакты көр.

8:10 Иса. 7:7 8:12 1 Пет. 3:14 8:14 Иез. 11:16 || Иса. 28:16; 1 Пет. 2:8 8:16 Иса. 29:11; Дан. 12:4; Ажыд. 5:1; 10:4; 22:10 8:17 Иса. 26:14 8:18 Евр. 2:13 || Иса. 20:3 8:19 Лев. 19:31; Иса. 19:13 || 1 Хаан. 28:11-14 8:20 Иса. 60:2 8:21 Хост. 22:28 8:22 Иса. 5:30; Наум 1:8 9:1 4 Хаан. 15:29; 2 Чыл. 16:4 9:2 Иса. 42:6-7; 49:6 || Мф. 4:15-16; Лк. 1:79 9:3 Иса. 26:15 9:4 Башт. 7:19-25; Иса. 10:16 9:5 Иса. 2:4; Иез. 39:9; Ос. 2:18; Мих. 4:3 9:6 Иса. 26:12; Мих. 5:5 9:7 Ыд. ыр. 88:4; Лк. 1:32 || 2 Хаан. 7:13 || 4 Хаан. 19:31; Иса. 37:32

хаанның дүжүлгезинге саадап, ооң күрүнесин чагырып, ону шын шииткел болгаш чөптүг чорук-биле амдыгааштан эгелээш, кезээ-мөңгөде доктаадып, быжыглаар. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандырап!

Бурганның Израильге хорадааны

⁸ Дээрги Иаковка удур шииткел сөзү ыткан, ол сөс Израильдин кырынга дүжөр. ⁹⁻¹⁰ Ол сөстү бүгү израиль чон биле Самариянын чурттакчылары билип алгаш-даа, улуургак, турамык сеткил-чүрээнден: «Тууйбу бажыңарны бузуп-даа кагза, чонуп каан даштар-биле катап тудуп аар бис; ыяш тудугларны үрөп-даа кагза, пөштен кылган тудуглар-биле солуп аар бис» — деп турар-дыр. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга удур Рециннің дайзынарнын көдүрөр, оларнын өжэтеннерин ыдалаар. ¹² Арамейлер чөөн чүктен, филистимнер — барыын чүктен халдап келгеш, Израильди чазыйланып, ажырыттар. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын килеңи чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүр.

¹³ Ынчалза-даа чон ону ам-даа соп турар Бурганче ээлбейн баар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыже чүткүвейн баар. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы чангыс хүнде Израильдин бажын-даа, кудуруун-даа одура шавар, бедик-чаагай будуктарны-даа, хыргыгышты-даа кезе шавар. ¹⁵ Баш дээрге баштыңнар болгаш даргалар-дыр, кудурук дээрге меге чүвеге өөредир бүдүү билірлер-дир. ¹⁶ Башкарыкчылары бо чонну өскээр эдерткен: оларга башкаркан улус оруунда аза берген. ¹⁷ Ынчангаш Дээрги ол чоннун аныяк оолдары дээш сеткили өөрүвөс, өскүстериң, дулгаук херэжеженнерин кээргевес, чүгө дээрге олар шупту — бужартаан, бузут үүлгедир улус-тур, оларнын аксы-сөзү чүглө чүдөк-бужар чүве чугаалаар. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын килеңи чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүр.

¹⁸ Оларнын бузуду от ышкаш чалбышталып, тенниг бок үнүштү чип,

арга-арыгны өрттедип тур — ыш адагаштадыр көдүрлүп үнүп тур. ¹⁹ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын килеңи черни өрттендир чиир, чон отгун чемижи апаар. Кым-даа бодунуң ха-дуңмазын кээргевес; ²⁰ оң талазындан үзе соп сыгыраш, аш артар; солагай талазындан чигеш, тотпайн баар. Кижиги бүрүзү бодунуң холунуң эьдин* чиир. ²¹ Манассия Эфремни, Эфрем — Манассияны чиир, олар ийилээн Иудеяже халдаар! Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын килеңи чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа чонну кезедип, көдүрлүр.

10 ¹ Чөптүг эвес хоойлулар үндүрүп, кээргел чок доктаалдар бижип турар улус ат болур! ² Силер мээң чонум иштинде ядыыларнын эргезин казып турар, түрөңги улуска шын шииткел көргүспөс база дулгаук херэжеженнерин кошкулун былаап аар, өскүстериң үптөп турар улус-тур силер. ³ Кеземче хүнүнде, кажан ырактан келген айыыл-халап таварыырга, канчаар силер? Дуза дилеп, кымче баар силер? Эртине-байлаңарны каяа арттырып каар силер? ⁴ Силер туттурган улус аразыңга харыксырап олура дүжөр азы өлүрткен улус аразыңга чыда дүжөр силер. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын килеңи чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа силерни кезедип, көдүрлүр.

Бурганның турамык Ассирияны шийткени

⁵ «Ассирия ат болур! Ассирия дээрге Мээң килеңимнің шыкпыжы-дыр, оон холунда — Мээң хорадаан сагыжымның кымчызы! ⁶ Мен Ассирияны Менден ойталаан чонга удур, Мээң килеңнеп турарым чонга удур ыдар мен — ону үптөп-тоназын, куругладыр олчалап алзын, кудумчуда бок-хир дег, таптай бассын».

⁷ Ынчалза-даа Ассириянын хааны Бурганның ону ыдып турарын билбес, ол бодунуң сеткил-чүрээнге өске чүве бодаар — чер-делегейниң хөй күрүнелерин эжелеп, узуткаар деп бодаар. ⁸ Ол хаан: «Бүгү хааннар чүглө мээң нояннарымга денжежир эвес чүве бе? ⁹ Калне

* 9:20 Азы: «Ажы-төлүнүң эт-бодун».

9:11 Иса. 7:1; 8:6 9:12 4 Хаан. 16:6; 2 Чыл. 28:18 || Иса. 5:25; 10:4 9:13 Иер. 2:30 9:14 Ы. х. к. 28:13; Иса. 19:15 9:15 Мих. 3:5 9:17 Иса. 5:25 9:19 Иса. 24:6 9:20 Лев. 26:26 9:21 Иса. 5:25 10:1 Иер. 8:8 10:2 Хост. 22:31; 23:6; Ам. 2:7 || Иов 22:9; Ыд. ыр. 93:6; Иез. 22:7 10:4 Иса. 5:25; 9:12 10:5 Авв. 1:12 10:6 Иса. 9:17 10:7 Мих. 4:12 10:9 Ам. 6:2

хоорай – Кархемис ышкаш, Хамат – Арпад ышкаш, Самария – Дамаск ышкаш эжелеттирбээн чүве бе? ¹⁰ Мен өскө күрүнелерни – Иерусалим биле Самарияның дүрзү-бурганнарындан артык күштүгү дүрзү-бурганнарлыг күрүнелерни эжелеп алган болганымда, ¹¹ Самарияны база оон дүрзү-бурганнарын басып кааным дег, Иерусалимни база оон дүрзү-бурганнарын басып кагбас мен бе?» – деп бодап турар.

¹² Дээрги Сион даг биле Иерусалимге удур кылып турар херээн төндүргөш, Ассириянын хаанынын улуургак, турамык сагыш-хөңнүн болгаш оон туразы улуг, өрү көрдүнер чоруун кезедир. ¹³ Ол хаан: «Мен ол бүгүнү күштүгү холум-биле база мерген угааным-биле кылдым, билим ол хире-дир! Чоннарның кызыгаарларын эде тургустум, оларның курлавырларын үптөп алдым; буга ышкаш, оларның хааннарын дүжүлгезинден дүжүр үстүм. ¹⁴ Куш уязы тыпкан дег, Мээн холум чоннарның эргине-байлаан эжелеп алды; кагдынган чуургалар чыып аары дег, мен бүгү чурттарны чыып алдым. Кым-даа чалгынын далбаш кылбады, аксын ажыдып, сыйылавады» – дээн болгай.

¹⁵ Бяш кезип турар кижиден оон баддызы өрү көрдүнер деп бе? Бяш хирээлеп турар кижиниң хирээзи оон мурнунга хоолуургаар деп бе? Мерге ону көдүрүп турар кижини көдүрүп шыдаар деп бе азы бяштан чазаан моң бяштан бүтпээн ээзи кижини чайып шыдаар деп бе?

¹⁶ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол хаанның семис-шыырак улузунче арып-дорар аарыг-човалан ыдар, оон аг-алдарлыг улузунуң аразынга чалбырааштыг от ышкаш чалбыыш өөскүдөр. ¹⁷ Израильдиң Чыры ынчан от апаар, Оон ыдыктыг Бурганы чалбыыш апаар: ол от чаңгыс хүн дургузунда тенниг бок үнүштү чиптер. ¹⁸ Ассирияның алдарлыг арга-арыын, дүжүткүр

шөлдөрүн ол от бүрүнү-биле узуткаар*, олар шупту өлүг-дирингин аразында аарыг кижиге дег апаар. ¹⁹ Оон арга-арыының ыяжының артынчызы аажок эвээш санныг апаар, ону чаш уруг безин санап шыдаптар.

Израильдиң артынчызы Бурганче эглир

²⁰ Ол хүн кээрге, Израильдин артынчызы – Иаковтуң салгалындан артып калган улус боттарының дарлакчыларынга оон ыңай ынанмастай бээр*, а Дээрги-Чаяакчыга, Израильдиң ыдыктыг Бурганынга шыны-биле ынаныр. ²¹ Израильдиң артынчызы мөге-шыырак Бурганче эглир*. ²² Израиль, сээн чонүң далай элезини ышкаш хөй саныыг-даа болза, чүгле артынчы чон эглип кээр. Бурган бүрүнү-биле чөптүг кеземче узуткаашкын боорун айтыган. ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы тодаратканын ёзуугаар бүгү чуртка узуткаашкын чорудар.

²⁴ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мээн Сионда чурттаан чонум, сени шыкпыыш-биле улдап, биезде Египет ышкаш, моң арнып турар Ассириядан кортпа. ²⁵ Удаvas Мээн сенээ хорадаан сагышым часкарлы бээр, Мээн киленим кыптыгып, ассирийлерни узуткаар» – дээн.

²⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Цур-Орив чанынга мадиан чонну чылча шапканы дег азы Египетке Бодунуң даянгыжын далай суунче көдүргени дег, Ассирияже кымчызын көдүрер. ²⁷ Ол хүн кээрге, Ассирияның чүдүргөн чүгүгүн сээң оорга-мойнундан дүжүрер, хилинчектээн дөңгүзүп – мойнундан уштур, ол дөңгү, күжениптеринге, буступ дүжөр.

²⁸ Дайзыннар Айтатта чедип келген, Мигронну таварып эрте берген, Михмаска кошта чүгүгүн арттырып каан*. ²⁹ Олар кежигни эрте берген, Гевада хонуп чыдар. Рама хоорай сирилээн, Саулдун Гивазындан чурттакчылары дезипкен.

* 10:18 Арга-арыг болгаш шөлдөр ассирий аг-шеригини ойзу көргүскен чадаvas. * 10:20 Израиль болгаш Сирияга удур дайын үезинде Иудеяның хааны Ахаз Ассирияның хаанындан дуза дилээн (4 Хаан. 16:5-9). * 10:21 Артынчызы эглир – Исаяйны бир олгунун ады (Шеар-ясув, 7:3). * 10:28-32 Бо домактарда айтыган черлер Иерусалимден ырак эвеске турган. Ол черлер халдап кел чыдар аг-шеригиниң Иерусалимче сонгу чүктен кээр орунуга турган чадапчок.

10:11 4 Хаан. 18:33-35; Иса. 36:18-20; 37:12 10:12 4 Хаан. 19:35-37; Иса. 37:36-38 10:13 Ы. х. к. 32:27
10:16 Ыд. ыр. 105:15 10:17 Иса. 27:4; 33:12 10:22 Э. д. 22:17 10:23 Иса. 28:22; Рим. 9:27-28
10:24 4 Хаан. 19:6; Иса. 37:6 10:26 Башт. 7:22, 25; Иса. 9:4 | Хост. 14:27-30 10:27 Наум 1:13
10:28 1 Хаан. 14:2 10:29 1 Хаан. 13:23 || 1 Хаан. 7:17 || 1 Хаан. 11:4

³⁰ Галлим суур, өөледир ыгла! Лаис, ону дынна, Анатот, аңаа харыыла! ³¹ Мад-мена чурттакчы чок арткан, Гевимниң чурттакчылары дезип, чашгына берген. ³² Ол-ла хүн дайзыннар Новка доктаагаш, Сион дагда турар Иерусалимче чудуруу-биле кыжанган.

³³ Көрүңер! Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы коргунчуг күчү-күжү-биле ыяштарның будуктарын сыйып кааптар. Ыяштарның баштарын кезип кааптар, бедик черлерни чавызадып каар. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы шыргай арга-эзимни балды-биле кыргый кезер, өндүр улуг Бурганның мурнунга Ливанның арга-эзими калбаш кээп дүжер!

Амыр-тайбың хайырлаар Хаан

11 ¹ Иессейниң төжээнден Будук өзер, ооң дазыл-дамырындан Өзүм үнер*. ² Ол Өзүмнү Дээрги-Чаяакчының Сүлдеси – мерген угаан биле угаан-сарыыл бээр Сүлде, арга-сүме биле күш-шыдал бээр Сүлде, билиг биле Дээрги-Чаяакчыдан коргуушкун бээр Сүлде бүргөп алыр. ³ Дээрги-Чаяакчыдан коргары Аңаа өөрүнчүг болур. Ол даштыкы хевир барымдаалап шийтпес, дамчыыр чугаа Өзугаар херектер шийтиргилес. ⁴ Ядыыларны Ол шынны-биле шиидер, черниң түреңги улузунуң чаргы-чаалызын чөптүү-биле шийтирилээр. Ооң чугаалаан сөзү, мерге дег, чер-делегейни кезедиپ согар, Ол Бодунун аксындан үнген тынжы-биле бузуттуг улусту өлүрүп каар. ⁵ Ол чөптүг чорукту куржанып аар, шынчы чорук Ооң белинде куру болур.

⁶ Ынчан бөрү хураган-биле кады чурттаар, ирбш анай-биле кады чыдар, бызаа, арзылаң болгаш бугажык кады оыттап-чемненир, бичии оол оларны одарже сүрүп аппаар. ⁷ Инек адыг-биле кады оыттаар, оларның төлдери кады чыдар, арзылаң, буга ышкаш, сиген чиир. ⁸ Чаш төл чылан үңгүрүнүн аксынга ойнап болур, бичии уруг шагар чылан

чурттап турар үтче холун салып болур. ⁹ Бурганның бүгү ыдыктыг даанга бузут үүлгедир, хора калдадыр чорук турбас апаар, чүге дээрге, далайны сулгарның доллары дег, чер-делегей Дээрги-Чаяакчыны билип аары-биле долдунар.

Чоннарга тук

¹⁰ Ол хүн кээрге, Иессейниң Дазылы бүгү чоннарга тук дег апаар, шупту аймактар Ооң чанынга чыгып кээр, Ооң чурттап турар чери алдаржыыр.

¹¹ Ол хүн кээрге, Дээрги холун катап база сунгаш, Бодунун чонунун артынчызын Ассириядан, Египеттиң девискээрлеринден, Эфиопиядан, Эламдан, Сеннаардан, Хамат хоорайдан болгаш далайда ортулуктардан дедир эгидип аар. ¹² Дээрги бүгү чоннарга тук көдүргөш, Израильдин үндүр сывыртаткан улuzuн чыып эккээр, Иудеяның тоо быдараан чонун чер-делегейниң дөрт чүгүндөн бөлүп эккээр. ¹³ Израильдин адааргалы соксаар, Иудея аңаа өжээргейин баар; Израиль Иудеяга адааргавастай бээр, Иудея база Израиль-биле өжээннеспес. ¹⁴ Олар барыын чүкке филистимнерниң черлеринче шүүргөдей ужуп, халдаар, чөөн чүтче чурттаан аймактарны кады үптээр; Эдом биле Моавка удур холун көдүрер, аммон чон оларга чагыртыр. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Египеттиң далайынын мугулдурун кургадып каар, күштүг хат хадыдып, Бодунун холун Евфрат хемниң кырынче сунар. Ол хем чеди адырык кылдыр чарлы бээрге, улус ону идик ужулбайн кежип шыдаар апаар. ¹⁶ Ынчан Ооң чонунун артынчызынга, израиль чон Египеттен үнүп турган үеде дег, Ассириядан үнер делгем орук ажытгынар.

Мактал ырылары

12 ¹ Ол хүн кээрге: «Дээрги-Чаяакчы, Сенээ өөрүп четтирип тур мен!

Сен меңээ килеңнеп турган-даа болзуңа, Бодунуң килеңиниң чайладып,

* 11:1 Иессей дээрге Давид хаанның ачазы. Бо оюскан уткалыг домак Давид хаанның үре-салгалынче айтып турар (Иер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12 көр).

10:30 1 Хаан. 25:44 || Ис. 21:18; Иер. 1:1 10:32 1 Хаан. 21:1 10:33 Иса. 10:18; Иез. 31:3; Ам. 2:9

11:2 Иса. 42:1; 61:1; Мф. 3:16 11:4 Бд. ыр. 71:2, 4 || Иов 4:9; Бд. ыр. 138:19; 2 Фес. 2:8;

Ажыд. 2:16 11:6 Иса. 65:25 11:9 Иса. 65:25 || Сан. 14:21; Бд. ыр. 71:19; Авв. 2:14

11:10 Ы. х. к. 28:49; Иса. 5:26; 49:22; 62:11; Ажыд. 5:5; 22:16 || Рим. 15:12 11:11 Ос. 11:11;

Мих. 7:12; Зах. 7:10 11:12 Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 11:17; Соф. 3:20 11:13 2 Хаан. 19:41-43;

Иер. 3:18; Иез. 37:16-17; Ос. 1:11 11:14 Иер. 49:28 11:15 Иса. 7:20; Ажыд. 16:12 11:16 Хост. 14:29 ||

Иса. 19:23 12:1 Иса. 11:11

менээ аргалалды хайырлады. ² Шынап-ла, мээң Камгалакчым — Бурган, Аңаа идегээр болгаш, чүдөн-даа кортпас мен. Дээрги-Бурган-Чаяакчы — мээң күчү-күжүм, ырым; Ол менээ камгалал болду» — деп ырлаар сен, ³ камгалалдын кудуктарын-дан сугну өөрүшкүлүг узуу аар силер.

⁴ Ол хүн кээрге: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер, Ооң адын кыйгырып, алгап-мактанар; чоннар аразына Ооң ажыл-херектерин медээленер, Оон ады өндүр улуг дээрзин оларга сагындырынар. ⁵ Дээрги-Чаяакчыны алгап ырланар, Ол өндүр улуг үүлө-херек кылган болгай, ооң дугайында бүгү чер-делегейге билдингир апарзын. ⁶ Сионнун чурттакчылары, өөрүп-хөгленер, чүгө дээрге Израильдин ыдыктыг Бурганы силернин арнардан өндүр улуг-дур!» — деп ырлаар силер.

*Вавилон дугайында
өттүр билген медегеле*

13 ¹ Амоцгун оглу Исайянын дамчытканы Вавилон дугайында өттүр билген медегел бо-дур*.

² «Тас тей бажынга туктан көдүргөш, дайынчыларны кыйгырып, оларже хол чайыңар; олар белгер хаалгазынче кире берзин. ³ Мен Бодумга бараалгатканым шериглерге дужаал берген мен; Мээң өндүр улуум дээш өөрүп-байырлап турар дайынчыларымны кыйгырып алдым — Мээң киленим ёзуугаар хөдөлзиннер.

⁴ Мөөң чон чыылганда дег, дагларда дааш-динмит үнүп тур. Эвилелдежи чыылган күрүнелер, чоннарның дааш-шимээни ол-дур! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы аг-шерин тулчушкунга белеткээң-дир. ⁵ Ол аг-шериг ырак чурттан, чер-делегейниң ужу-кыдыындан кел чыдар: Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң киленини чепсээ бүгү чер-делегейни козурадыр!

⁶ Ыглап-сыктанар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү чоокшулаан-дыр — Күчүлүг Бурган бүрүн буураашкын чоруткан-дыр. ⁷ Ыңчангаш бүгү улустун холдары салдына бээр, кижиги бүрүзүнүн чүрээ серт кынныр. ⁸ Улус аажок коргар, олар аарышкыга алызп, курлу бээр, божуп чыдар херээжен кижиги дег, хилинчек көөр, бот-боттарыныче кайгап-харап көржүр, арыннары агарып, девидей бээр.

⁹ Көрүңер, Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң хүнү кел чыдыр — Ооң аажок хорадап, килеңнээни, хайыра чок ол хүнде чер кыры ээнзиреп, ында чурттан бачыттыг улус узуткаттырар. ¹⁰ Дээрнин сылдыстары биле чырымалдары боттарының чырыны чашпас; үнүп орап хүн өжүп каар, ай чайынналдыр чырывас. ¹¹ Мен бо делегейни бузуду дээш кезедир мен, бутуттугларны кем-буруузу дээш кезедир мен. Турамык улустун улуургаан соксадыр мен, түрлүг улустун туразынын улуун таптай базар мен. ¹² Кижилер эвээжээш, арыг алдындан-даа, Офирден эккелген алдындан-даа ховар апаар кылып каар мен. ¹³ Ынчаар дээш, Мен дээрни силгири мен! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы хорадаарга, Ооң килеңи кыптыккан хүнде чер-делегей бодунун туружундан шимчей бээр.

¹⁴ Ынчан кижиги бурузу, сүрүшкүнден дескен чээрэн дег, кадарчы чок хойлар дег, бодунун чонунуң дедир чанар, бодунун черинче дезип маңнаар. ¹⁵ Туттурган-на кижиги өттүр шаштырып аар, таварышкан-на кижиги хылыштан өлүп калыр. ¹⁶ Оларның чаш төлдерин, боттары көрүп турда, черже чылга октаптар; оларның бажыннарын үлтөп-тонаар, кадайларын чазарлаар.

¹⁷ Көрүңер, Мен Вавилонга удур мөңгүннү үнелевес, алдынны тоомчага албас мидий чонну көдүрер мен.

* 13:1 Иудей хааннарның боттарының Вавилондан хамаарышпас чоруун чедип аар дээн оралдажышкыннары Вавилонче Иехония хаанны болгаш ооң хүрээленин күш-биле аппаратанынга чедирген (б.э. чедир 597 ч.). Оон, Иехонияның соон салгаан Седекияның үезинде, вавилон шериглерниң иудей күрүени узуткаанынга база Иерусалимни үрөп бусканынга чедирген (б.э. чедир 586 ч.). Ынчангаш Эрги Чагыг-керээниң хөй сөзүглелдери Вавилондан өжөөн негээринин дугайында чугаалап турар (Иер. 50—51 өгелер; Ыд. ыр. 136-ны көр).

12:2 Хост. 15:2; Ыд. ыр. 117:13 12:4 1 Чыл. 16:8; Ыд. ыр. 104:1 || Ыд. ыр. 8:2-3 12:5 Хост. 15:1 12:6 Соф. 3:14; Зах. 2:10; 9:9 || Ыд. ыр. 45:6; Ос. 11:9 13:1 Иса. 21:1; 47:1; Иер. 50:1 13:2 Иса. 5:6 13:5 Иер. 50:24 13:6 Иез. 30:3; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 13:7 Иез. 7:17 13:8 Иса. 42:14; Иер. 4:31; 30:6; Мих. 4:9-10 13:9 Иса. 24:1 13:10 Иса. 24:23; Иез. 32:7-8; Иоил 2:31; Мф. 24:29; Ажыд. 6:12 13:11 Иса. 2:11 13:12 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; Ыд. ыр. 44:8 13:13 Иов 9:6; Арг. 2:6 13:14 Иер. 50:16 13:16 4 Хаан. 8:12; Ыд. ыр. 136:9; Наум 3:10 || Ыы. 5:11; Зах. 14:2 13:17 Иса. 21:12; Иер. 51:11, 28; Дан. 5:31

¹⁸ Мидийлерниң чалары аныяк оолдарны адып каар, олар чаш төддерге хайыра көргүспес, бичи урурларже кээргел-биле көрүмөс. ¹⁹ Вавилон – күрүнелерниң эн каазы, халдей чоннуң алдары база чоргааралы, Содом биле Гоморра ышкаш, Бурганга узуткаттырар. ²⁰ Вавилонну улус кажан-даа ээлевес, салгалдан салгал дамчып чурттакчы чок болур. Араб кижичи аңаа чадырын тикпес, кадарчы кижичи сүрүг малы-биле дыштанмас. ²¹ Аңаа чүглө черлик аң-мең турар, шөө-бөрүлөр ооң бажыңнарын доллар; аңаа страус куштар чурттаар база те-чунма шурап маңнажыр. ²² Бөрүлөр оон шивээлеринге*, дилгилер – каас-коя ордуларыңа улужар».

Израильдиң дедир чанып кээри

14 ¹ Вавилоннуң кеземче көөр үези чоокшулаан, ооң өлүр хүнү кээр четкен. А Иаковту Дээрги-Чаяакчы өршээр, Израильди база катап шилип аар – израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар – даштыкы улус олар-биле катгыжып, Иаковтуң салгалы-биле тудуш апаар. ² Өске чоннар израиль чонну эдертип алгаш, ооң төрөөн черинче дедир эккээр. Израиль чон Дээрги-Чаяакчының черинге ол чоннарны бодунуң эр, кыс кулдары кылып аар база ону тудуп аппаратан улусту тудуп аар, ону кызып-кыйып турган улусту чагырар.

Вавилоннуң хаанын кочулаан ыр

³ Ол хүн, кажан Дээрги-Чаяакчы сени качыгдал, хөлзээзин болгаш каржы-дошкун кулданыгдан адырып каарга, ⁴ Вавилоннуң хаанын кочулаан бо ыры ырлаар сен:

«Хилинчектекчи чок аппарат, оон кызгадалы төндү! ⁵ Дээрги-Чаяакчы бузуттугларның мергезин, чагырыкчыларның кымчызын сыйып кагды. ⁶ Хаан килеңней бергеш, чоннарны соксаал чок эттеп-соп, хорайды бергеш, кээргел чок кызгадал-биле истеп сүрүп турар. ⁷ Бүгү чер-делегей ам дыштанып, амыр-чыр-

гал көрүп чыдыр, хөглүг ырлар дынналып тур! ⁸ Хадылар, Ливаннын пөштери безин сээң бастырганың дээш байырлап: „Сен мөңгө уйгун удуй бээринге, бисти кым-даа кезедип келбестеди“ – джижип тур.

⁹ Өлүглөр оранынче кирип турунда, сени уткуп аар дээш, ол оран хөлзеп эгелээн; сени уткузун дээш, ол оран өлүг улустун сүнезиннерин – чер кырынга баштыңчылар бооп чораан бүгү улусту оттуруп, өске чоннарның өлгөн хааннарын дүжүлгелерден сенээ алдар кылдыр тургузуп турар. ¹⁰ Олар шупту сенээ: „Сен база, бис ышкаш, кошкак апарып, биске дөмейлежи берген-дир сен“ – дээр. ¹¹ Сээң өндүр-чаагайың, чадаганнарын үнү – ол бүгү өлүглөр оранынче дүже берген. Сенээ сээктер дөжек болур, курттар – шуглак болур.

¹² Шолбан сылдыс, даң хаяазының төлү, канчап дээрден кээп дүштүң?! Чоннарның дарлакчызы, сени черже дүжүр октапкан-дыр! ¹³ А сен бодунуң сеткилчүрэнде: „Дээрже көдүрлү берейн, дүжүлгемни Бурганның сылдыстарыңдан өрү көдүрүп, бурганнарның чөүлөжил чыгыр чери – Цафон дагнын ийлеринге саадаайн“. ¹⁴ Устүкү булуттардан өрү көдүрлүп, Дээди Өрүкү Бурганга дөмейлежийн“ – деп бодадың. ¹⁵ Ынчалза-даа тамыже, өлүглөр оранының ханы дүвүнче дүжүр октапкан сен!

¹⁶ Сени эскерип каан улус топтап көрүп, салым-чолуңу кайгап-харап турар: „Черни шимчедир чайгап, күрүнелерни сириледип турган кижичи бо бе? ¹⁷ Делегейни ээнзиреткен, бүгү хоорайларны үреп бускан, тудуп аппаратан улусун бажыңынче чандырбайн турган кижичи бо бе?“

¹⁸ Чоннарның хааннары шупту хүндүлүү-биле мөңгө уйгузун удул, кижичи бүрүзү бодунуң чевег-куюнда чыдар. ¹⁹ Чүглө сени, чүдөк-бужар сек дег*, чевег-куйга ажавайын, үндүр октапкан; хылышка шаштырткан, тамынын даштарынче октаптырган өлүглөр сени шып

* 13:22 Шивээлер – өске бурунгу сөзүглөлдө «Дулгук херэеженнеринче» деп бижээн. * 14:13 «Цафон даг» – еврейлер аразыңа чурттап турган хананей чоннуң чүдүлгезин ёзугаар бурганнар чурттап турар даг. * 14:19 Азы: «Ирик ыяш будуу дег».

13:18 Иер. 50:29 13:19 Э. д. 19:24; Ы. х. к. 29:23; Иер. 49:18; Соф. 2:9 13:20 Иер. 51:37 || Иер. 3:2 13:21 Иер. 30:29; Иса. 34:13; Иер. 50:39; Мих. 1:8 14:1 Зах. 1:17 || Иез. 47:22; Эф. 2:12-14 14:2 Иса. 49:22; 66:20 14:4 Авв. 2:6 14:8 Иез. 31:16-17 14:12 Ажыд. 9:1; 12:8-9 14:13 Иер. 51:53 14:14 Иез. 28:2; 2 Фес. 2:4 14:15 Иов 20:6-7; Ыы. 2:1; Мф. 11:23 14:17 Иер. 50:33

алган. Улус буду таптай баскан мөчүсөөк дег, ²⁰ сен ол хааннар-биле дөмей кылдыр хөөржүттүрбес сен, чүге дээрге чуртуну хоозурадып, чонуну узуткап алган-дыр сен.

Бузуттугларның үре-салгалын улус мөнгө шагда адап сагынмас. ²¹ Адазының кем-буруузу дээш ооң оолдарын чок кылыры-биле белегкенер. Олар чер-делегейни эжелеп аар дээш көдүрүлбезин база бүгү делегейни боттарының хоорайлары-биле дуглай тутпазын».

²² «Оларга удур көдүрлүр мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Вавилоннун адын, дириг артка чонун, келир салгалын узуткап каар мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ²³ Мен ону чараа-чеченнер девискээри, тулааланчак хөөлбектер кылып каар мен; узуткашкын ширбижи-биле ону үндүр ширбиер мен».

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Ассирия дугайында

²⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен канчаар бодап алган мен, ынчаар болур, Мен канчаар баш бурунгаар тодараткан мен, ынчаар боттангыр; ²⁵ Бодумнун черимге ассирий аг-шеригни чылча шавар мен, Бодумнун дагларымга оларны таптай базар мен. Оларның дөңгүзү Мээң чонумдан уштунуп кээп дүжер, оларның дарлалы ооң оорга-мойнундан адырлы бээр. ²⁶ Бүгү чер-делегейге хамаарыштыр бодалым бо-дур, бүгү чоннарны кезедир дээш көдүрүлген холум бо-дур. ²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бодап бодап аарга, кым ону күш чок болдуруп шыдаарыл? Ооң холу көдүрлүрге, кым ону чайладып шыдаарыл?» – деп дангыраглап чугаалаан.

Филистим чон дугайында

²⁸ Ахаз хаанның өлгөн чылында мындыг өттүр билген медеглел болган:

²⁹ «Филистимнер оларны чылча шаап турган шыкпыштын сыйылганы дээш өөрүвезин;* чылан үре-салгал-

ындан шагар чылан үнүп кээр, ооң үрөтөлү ок-чылан алаар. ³⁰ Ынчан эн ядымы улус тодар, түрөңги улус айылы чок черге дыштаныр. Филистим чонун дазылын аш-биле узуткаар мен, артып калган улuzu өлүртүп каар.

³¹ Ыгланар, хаалгалар! Алгырып ыгла, хоорай! Филистимнер, кортканындан дөгере көжүй беринер! Чүге дээрге сонгу чүктен ыш диргелип кел чыдыр, ол аг-шеригде чыскаалдан чыдып калган кижичок-тур. ³² Ол чоннун элчинеринге чүү деп харыылаарыл? „Дээрги-Чаяакчы Сионну доктаадып тургускан, Ооң чонунун түрөңги улuzu аңаа хоргалды тып аар“ деп харыылаар ужурлуг».

Моав дугайында

15 ¹ Моав дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Чангыс дүне Ар хоорайны хоозураткан – Моавты узуткап каан; чангыс дүне Кир хоорайны хоозураткан – Моавты узуткап каан. ² Ооң чурттакчылары бурганнарының өргээзинче чедип келген, Дивоннун чурттакчылары ыдыктыг черже ыы-сыылып чедип келген. Моав чон Нево болгаш Медева хоорайлар дээш ыглап-сыктаар – кажыыдал демдээ кылдыр бүгү улустун бажын таарып, салын чүлүп каан. ³ Моавтын кудумчуларында улус качыгдалдын самдар хевин кедип алган, бажыннар кырында, шөлдерде бүгү улус донгая кээп дүшкөш, ыглажып тур. ⁴ Эсевон биле Элеале хоорайлар алгырып ыглап тур – оларның үнү мырыңай Иаапада дыңналып турар. Моавтын шериглери база ыглажып, сеткил-сагыжы сүрээдеп тур. ⁵ Мээң чүрээм Моав дээш ыглап тур; оон дескен улuzu Сигорже, Эглат-Шелишияга чедир дезип тур; олар Лухитче ыы-сыылып көдүрлүп, Хоронаим баар орукта боттарының аштарышкыны дээш ыглажып тур. ⁶ Нимрим хемниц суу соглуп калган, шыктар кургап, оыг-сиген оңа берген – үнүш-дүжүг артпаан. ⁷ Моавтар эргине-байлаанын камнап алган артынчызын Талдар шынаазы-биле аппарат чыдар. ⁸ Моавтын

* 14:29 Чугаа болза ассирий хаан Тиглат-Пилесер III-түн б.э. чедир 727 чылда Ахазтын өлүмү-биле барык чангыс үеде болган өлүмүнүн дугайында чоруп турар.

14:20 Бд. ыр. 36:28 14:23 Иса. 34:11 14:25 Иса. 10:5; 37:36; Наум 3:7; Соф. 2:13 || Иса. 10:27; Наум 1:13 14:27 Иов 9:13; 23:13; Дан. 4:32 14:28 4 Хаан. 16:20 14:32 Соф. 3:12 15:1 Иса. 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 || Сан. 21:15; Б. х. к. 2:9, 18, 29 15:2 Сан. 21:30; 32:38 || Иез. 7:18 15:4 Сан. 32:37; Иер. 48:34 15:5 Иер. 48:5

бүгү кыдыг-кызыгаарында ыы-сыы чаңгыланып тур, улус Эглаимге чедир, Беэр-Элимге чедир ыглажып тур, ⁹чүгө дээрге Димоннун суун хан долган-дыр. А Мен Димонче оон-даа улуг айыыл-халап ыдар мен — Моавтан дескен улусче база чуртта артып калган улусче арзыланнар халдаар.

16 ¹Моавтың чагырыкчылары Села хоорайдан, ээн кургаг хову кежир, Сион дагже белек кылдыр хураганнар чорудуп берген. ²Арнон хемниң кежиглеринде моав херэженнер уезындан үндүр октаткаш, чалгыннарын далбаннаткан куштар ышкаш апарган. ³Моавтар Иерусалимден: «Биске сүмеден берип, шийтпирден үндүр. Дал дүүште бодунун хөлөгөн-биле бисти, дүн дүшкөн ышкаш, шуглап ал. Сывыртаткан улузувусту чажырыгыт, дескен улусту айтып бербе. ⁴Моавтан сывыртаткан улузувус сээниңге чурттап артсын, оларга узуткакчыдан хоргадал бооп көр» — деп дилээн.

Кызагакчы чок апаар, хоозураашкын соксап, чуртту базынган улус чиде бээр. ⁵Ынчан Давидтиң дүжүлгези шынчы чорук ачызы-биле доктаап, быжыгар — дүжүлгеге шынга бүргеткен чагырыкчы саадаар; ол чөптүг чорукче чүткүп, шынныг шийткел үндүрер дээш далажыр.

⁶«Бис Моавтын улуургаанын, оон аажок улуургаа биле турамынының дугайында, оон адыргаа биле туразының улуунун дугайында дыңнаан бис, а оон көөргеттинер чоруу хоозун-меге-дир».

⁷Ынчангаш моав чон бодунун чурту дээш качыгдап, шупту ишкирнип ыглап турар. Ажыг-шүжүгте алыскан улус, Кир-Харешет хоорайга эки-чагаай амыдыралынарны сактып, ыглажынар-ла! ⁸Эсевоннун шөлдери болгаш Сивманын виноград шөлдери кургап калган. Чоннарның чагырыкчылары биезде Иазер хоорайга чедир үнүп, ээн кургаг хову чедир чатгылып турган эн эки сыптарны таптай басып каапкан. Оларның адырлары өзүп тарап, далай ындынче эрттир үнүп турган.

⁹Мен Сивмада виноград шөлү дээш, Иазер дээш ыглааным дег, ыглап тур

мен; Эсевон биле Элеале, силерни караам чажы-биле суггарар мен! Чүгө дээрге улус сээң чайгы чимизин чыгбастап, бышкан тараан ажаавастады, өөрүшкүлүг дааш-шимээн дыңналбастады.

¹⁰Дүжүткүр черни хөглээшкин биле өөрүшкү каггаш барды, виноград шөлдериңде кым-даа ырлап, байырлаваастады, виноград сы базар онгарларда кым-даа виноград таптай баспайн турар, чүгө дээрге Мен өөрүп-байырлаан алгы-кышкыны соксадып кагдым.

¹¹Ынчангаш ишти-хөңнүм Моав дээш, сеткил-чүрээм — Кир-Харешет дээш, чадаган ышкыш, ыглап тур. ¹²Моавтар ыдыктыг черлерге чедип келгеш, шылагыже чанлык, мөргүүрге-даа, ажык-дуза чок болур.

¹³Дээрги-Чаяакчының Моавка хамаарыштыр шаанда чугаалап каан сөзү ол-дур.

¹⁴А ам Дээрги-Чаяакчы: «Хөлечик кижиниң ажыл кылып эрттирер хуусаазы дег, дараазында үш чыл эрте бээрге, Моавтын алдар-ады баксыраар, оон хөй санныг чону кырлып каар, көңгүс эвээш санныг, кошкак артынчы артар» — деп чугаалаан.

Дамаск биле Израиль дугайында

17 ¹Дамаск дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

«Дыннаңар, Дамаск моон сонгаар хоорайлар санындан казытгырар, бузундулар оваазы апаар. ²Ароерниң хоорайлары ээн кагдынып, чүгө мал сүрүг анаа дыштанып чыдып, одарлаар, ол мал-маганны хойзур кижги артпас. ³Израильге быжылалдыг хоорай, Дамаскыга — хаанын чажырга турбас апаар; арамейлерниң артынчызынга израиль чоннун алдар-адының салымы онаажыр». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁴«Ол хүн кээрге, Израильдин алдар-ады кудулаар, семис мага-боду арып-доруптар. ⁵Ол чүүл болза кажан Рефаим шынаазында шөlden тараа кезикчизи дүжүттү ажаап ап, оон холу тараа бажын кезип, куругладыр чыып каапканда дег болур. ⁶Олива чимизин ажаап ап турда, оон шыпшык бажынга ийи-үш оливканын,

16:1 4 Хаан. 14:7 16:2 Башт. 11:18 16:5 Иса. 32:1 16:6 Иер. 48:29 16:7 4 Хаан. 3:25 || Иер. 48:31-34 16:8 Сан. 21:32 16:9 Сан. 32:37; Иер. 48:34 16:11 Иер. 4:19 16:14 Иса. 21:16 || Иса. 21:16; Иер. 48:13 17:1 Иса. 7:8-9; Иер. 49:23; Ам. 1:3; Зах. 9:1 17:2 Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 17:5 2 Хаан. 5:18 17:6 Иса. 24:13; Мих. 7:1

чимистелген будуктарга дөрт-беш каттын артып каары дег, чүглө каш израиль кижии менди артар». Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

⁷ Ол хүн улус боттарынын Чаяакчынынчө көөр, Израильдин ыдыктыг Бурганынчө көрүжүн шиглээр. ⁸ Олар оон соонда өргүл салыр черлерже, боттарынын холу, салаалары-биле кылган чүүлүнчө көрбөс апаар, ыдыктыг ыяштар, адагаштарга идегевестей бээр.

⁹ Израиль, ол хүн сээң быжыглалдыг хоорайларың — өске чоннарнын израильчилерге арттырып кааны, кагдынган хоорайлар — дуй үнген ыяштар биле чадан үнүштерге шыва алзыр. Ол чер ээнзиреп каар. ¹⁰ Чүге дээрге сен бодуну камгалап турар Бурганын уттупкан-дыр сен, бодуну хоргададып турар Хаяны сагынмаан-дыр сен. Каас сесерликтер тарып, өске бурганга тураскааткан сыптар олуртуп алган-дыр сен. ¹¹ Оларны олурткан хүнүңде-ле өстүрүп ап шыдадын, тарып каарыңга, даартазыңда-ла чечектели бээр кылып алдын, ынчалза-даа дүжүт албас сен, ол хүн аарыг-човалаң биле улуг кагыдал ажаап аар сен.

¹² Аа халак, хөй чоннарнын аг-шерии чалгып хөлзээн далай ышкаш шимээргеп тур! Аймак-чоннар шапкын агым суглар каалаан ышкаш алгы-кышкы үндүрүп тур! ¹³ Чоннар шапкын агым суглар каалаан дег мөөредир алгыржып тур, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга сойгалаткаш, олар ырадыр дезип маңнажы бээр; дагларда хат доюлдурган доозун дег, казыргыга бөөлдеткен доурак дег, сывыртадып чоруп бээр. ¹⁴ Кежээ када көөрүңерге, коргунчүг дайзыннар бар болур, а эртен олар чиде бээр. Бисти үптөп, хоозурадып турган улустуң хуу-салымы, үлүгуузу ол-дур.

Эфиопия дугайында

18 ¹⁻² Чалгыннарнын шартылаан даажы долган,

Эфиопиянын хемнеринин ындын-да чыдар, элчиннерин далайлап, кулундан кылган хемелерге олурткаш, суглар-биле эжиндирип чорудуп турар чурт ат болур! Шалыпкын элчилер, узун, сал

чок чонга, ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чонга, улуг-шыырак, эжелекчи, черин хемнер узуктээн чонга барыңар.

³ Чер-делегейни ээлеп чурттаан бүгү улус, чернин чурттакчылары, даглар кырынга тук көдүрлүрге, көрүңер, труба этсирге, дыннанар! ⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Хүн хүнней бергенде, изиг каанда чиргилчин бырланнап турда болгаш ажаалда үезиниң дунааргай изиинде туманналчак дүдүскөк астына бергенде, Бодумнуң черимге артып калгаш, анаа көрүп турар мен. ⁵ Виноград ажаалдазынын бетинде-ле, кажан оон чечээ дүжүп, салбакта кады быжып эгелеп турда, дайзын ол будук, өзүмнерни бижээ-биле одура кезип кааптар. ⁶ Ол бүгүнү дагларда араатан куштар биле черлик аң-меңге арттырып каар; куштар чайны өттүр ону чиир, черлик аң-мең кыштадыр чиир» — дээн.

⁷ Ол үеде Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга шак ол узун, сал чок чондан, ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чондан албан-үндүттү улуг-шыырак, эжелекчи чон Сион дагже — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан черже эккээр.

Египет дугайында

19 ¹ Египет дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Дыннанар, Дээрги-Чаяакчы чорук-кур булутта саадапкан, Египетче кел чыдыр. Египеттин дүрзү-бурганнары Ону көргөш, сиринейнип тур, египетчилернин чүректери кортканындан шапкыланып тур. ² «Мен египетчилерни египетчилерге удур дайылдаштырар мен — ха-дуңмалышкы улус, эжишкилер, бир хоорай биле өске хоорай, бир девискээр биле өске девискээр бот-боттарына удур чаалажыр. ³ Египетчилернин сузу бастынар, Мен оларнын бодап алган чүүддерин чүү-даа эвес кылып каар мен; олар дүрзү-бурганнардан, өлүг улус сүнезиннеринден, караң көрнүрлерден арга-сүме айтырар. ⁴ Мен Египетти каржы-дошкун чагырыкчынын холунга хүлээдип бээр мен, кээргел чок хаан оларны чагырар» — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

17:8 Иса. 27:9; Мих. 5:13 17:9 Мих. 5:11 17:10 Бл. х. к. 32:18; Бд. ыр. 105:21; Иер. 2:32

17:12 Бд. ыр. 64:8 18:3 Иса. 5:26 18:4 Бд. ыр. 10:4 19:1 Иер. 46:2; Иез. 29:2; Иоил 3:19 ||

Бд. ыр. 17:10; 103:3 || Хост. 12:12; Сан. 33:4 19:2 Башт. 7:22 19:3 Бд. ыр. 32:10 || Иса. 8:19

19:4 Иер. 46:13; Иез. 29:19

⁵ Далайның суу тырттына бээр, хем соглуп, кургап каар. ⁶ Адырлар, бугалар чыдып эгелээр, Египеттин хем-суглары сыгыап, соглуп каар. Кулузун, хыргыгыш оңа бээр. ⁷ Хем эринде шырыштар, Нилдин чанында тараан бүгү тараа кургап, тарадыр хадыткаш, чиде бээр. ⁸ Балыкчылар мунгараар, Нил хемче сыырткыжын октап турар бүгү улус ыглажыр, сугже четки октап турар улус ундараар. ⁹ Лён дырап турар улус идегелин шуут ышкынар, пөс аргыкчыларының арны агара бээр. ¹⁰ Хеп аргыкчылары мунгадар, хөлезилеттинген ажилчынарның сагыш-сеткили качырдалга алзыр.

¹¹ Цоан хоорайнын нояннары шуут угаан чок-тур! Фараоннуң мерген угааның чөвүлекчилери мелегей сүме кадып тур. Канчап силер фараонга: «Мерген угаанныгларның үре-салгалы бис, эрте-бурунгу хааннардан укталган бис!» — дээр силер?

¹² Египет, сээң мерген угаанныгларың ам кайыл? Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египетке удур бодалын олар ам сеңээ чугаалап, тайылбырлап берзин.

¹³ Цоанның нояннарының угааны четпес-тир, Мемфис хоорайның нояннары дуурайлаттырган-дыр; Египетти ооң аймактарының баштыңнары оруундан астыктырган-дыр. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы оларның угаан-сарылын солуудаткан-дыр, ыңчангаш олар Египеттин бүгү ажил-херектерин будап каапкан-дыр: Египет ам, эзирик кижиде, бодунуң кускузун сүзүп, улчуп чоруп турар. ¹⁵ Египетке ам кым-даа: оң бажы-даа, кудуруу-даа, бедик-чаагай будуктары-даа, хыргыгыждаа дузалап шыдавас.

¹⁶ Ол хүн кээрге, египетчилер херэ-женнер дег апарып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының оларга удур көдүрер холундан корткаш, сирилей бээр. ¹⁷ Иудеянын чери дээш Египет коргуушкунга алзыптар. Иудеянын адын адаарга, дыңнаан кижиде бүрүзү Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египет дугайында бодалы дээш коргуп-сүртээр.

¹⁸ Ол хүн беш египет хоорай Ханааның дылы-биле чугаалап, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап эгелээр. Ол хоорайларның бирээзи Үрегдээшкин хоорайы* деп адаттырар. ¹⁹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедик чер Египеттин ортузунга турар, а Дээрги-Чаяакчыга тураскаал оон кызыгаарынга турар. ²⁰ Ол дээрге египет черге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы дугайында сагындырып, херечилел болур. Кажан египетчилер боттарының кызгадкчыларындан адырлар дээш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол камгалакчы биле баштыңны оларга чорудуп берип, камгалаар. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Египетке ынчалдыр ажыттынар; ол хүн египетчилер Дээрги-Чаяакчыны билип алгаш, Аңаа мөгөйип, өргүл малдары биле далган-тараа өргүлдери эккеп салыр база Дээрги-Чаяакчыга даңгырактар бергеш, күүседир. ²² Дээрги-Чаяакчы Египетти кезедир; кезеткеш, оон экиртип каар. Олар Дээрги-Чаяакчыге эглип, мөргүүрге, Ол оларнын дилээнге харыылап, экиртип каар. ²³ Ол хүн Египеттен Ассирияже улуг делгем орук шейлүр. Ассирийлер Египетче, а египетчилер — Ассирияже аргыкып чоруур, египетчилер ассирийлер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга бараан болур*.

²⁴ Ол хүн Израиль үш улуг күрүне-нин бирээзи болуп, Египет болгаш Ассирия-биле деннежи бээр; ол чер-делегейге ачы-буянын хайырлаар. ²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы оларны алгап-йөрээп: «Мээң египет чонум, Мээң холумнун бүдүргени Ассирия, Мээң өнчүм Израиль — олар шупту Мээң ачы-буянынны алыр» — дээр.

Египет биле Эфиопия дугайында

20 ¹ Ассириянын хааны Саргоннун чорудупканы кол шериг баштыңы Азот хоорайга чедип келгеш, аңаа удур чаалажып, эжелеп алганы чылда* — ² ол уеде Дээрги-Чаяакчы Амоцтун огу Исайяга: «Белинде ораап алганың качыгдал хевин

* 19:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хүн хоорайы» дээн. Хүнге мөгөйишкин кылыр хоорай болур Илиопольду (Э. д. 41:45; Иез. 30:17 көр) узуткаанынче айтып турар сөстөр оюну бооп чадавас. * 19:23 Азы: «Египетчилер ассирийлерге бараан болур». * 20:1 Б.э. чедир 712 ч.

19:5 Иов 14:11 19:6 Иез. 30:12 19:11 Сан. 13:23; Ыд. ыр. 77:12, 43 19:12 3 Хаан. 4:30 19:13 Иез. 30:13 19:14 Иер. 48:26 19:15 Иса. 9:14-15 19:16 Иер. 50:37; 51:30; Наум 3:13 19:18 Соф. 3:9 19:19 Э. д. 28:18-19 19:21 Иона 1:16; Зах. 14:16-18 19:22 Иер. 46:26; Иез. 29:13 19:23 Иса. 11:16 19:24 Э. д. 12:2-3 20:1 1 Хаан. 5:1 20:2 1 Хаан. 19:24; Мих. 1:8, 11

база будунда идиинни уштуп каавыт» — дээн. Исайя ыңчаар кылгаш, чанагаш, кызыл-даван чоруп турган.

³ Дээрги-Чаяакчы ыңчан мынча дээн: «Мээң чалчам Исайяның Египет биле Эфиопияның келир уезинче айыткан демдек бооп, үш чыл дургузунда чанагаш, кызыл-даван чоруп турганы дег, ⁴ Египеттин база Эфиопияның туттурган улусун Ассирияның хааны кырганчалыгы дивейн, чанагаш, кызыл-даван, чаяазы көстүп чоруур кылдыр, Египеттин шалдаңын көргүзүп, тудуп алгаш баар. ⁵ Эфиопияга идегеп, Египет-биле мактанып турган улус коргун-суртеп, бак атка кирер. ⁶ Ол хүн кээрге, далай эриинин чурттакчылары: „Көрүнер, бистин идегеп турганывыс, олардан дуза дилеп, Ассирияның хаанындан адырлып аар дээш, хоргадап барып турганывыс улус канчал барган-дыр! Бис ам канчап камгалап алыр улус боор бис?!“ — деп чугаалажыр».

Вавилон дугайында

21 ¹ Далай чанында ээн кургаг хову дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Негевтин кырында хадаан шуурганнар дег, дайзын ээн кургаг ховудан, коргунчуг черден кел чыдар. ² Түрлүк көстүшкүннү Дээрги-Чаяакчы менче чоруткан чүве: «Өскерликчи өскерлип турар, хоозурадыкчы үлгеп-хоозурадып турар. Элам, хоорайже халда! Мидия, хоорайны бүзээле!* Мен ам бүгү үе-човуурну төндүрейн!»

³ Ол дээш мээң мага-бодум аарышкыдан сыгытлаан, божуп чыдар херрээжен дег, хилинчекке алыскан мен. Дыңнаан чүвем дээш качыгдап тур мен, көргөн чүвем дээш дүвүрөп тур мен. ⁴ Чүррээм согуу тиккиңейнип, кортканымдан сирилеп тур мен. Дыка күзенчиг турган келир үе меңээ коргуушкун бооп хуула берди.

* 21:2 Персияның аг-шерии Вавилон хоорайны б.э. чедир 539 ч. эжелеп алган. Персияның талазынга Элам биле Мидияның аг-шерии база турган. * 21:8 Өске бурунгу сөзүглелде «доскуулчу» эвес, «арзылан» деп бижээн. * 21:11 Эдом — өске бурунгу сөзүглелде «Дума» деп бижээн (Э. д. 25:13 көр). ** 21:11 Сеир — Эдомнун өске ады (Э. д. 36:8; Ы. х. к. 2:8 көр). * 21:13 Дедан — араб аймак (Э. д. 25:3; Иер. 25:23 көр).

20:3 Иса. 8:18 20:4 Наум 3:10 21:1 Иса. 13:1; 47:1; Иер. 50:1; 51:42 || Иер. 51:1 21:2 Иса. 24:16; 33:1 || Э. д. 14:1; Иер. 49:34; Иез. 32:24; Дан. 8:2 || Иса. 13:17; Дан. 5:31 21:3 Иса. 13:8 21:6 Иер. 6:17; Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8 21:8 Авв. 2:1 21:9 1 Хаан. 5:4; Иер. 50:2; 51:8 21:10 Иер. 51:33; Ам. 1:3 21:14 Э. д. 25:15; Иов 6:19; Иер. 25:23

⁵ Шериг баштыннары ширтектер чадып, стол-ширээге аыш-чем салып, ижип-чиген соонда, тура халчып келген, дозуг-камгалалдарын белгепкен алган!

⁶ Дээрги меңээ: «Барып, доскуулчудан тургузуп каг. Ол көрүп турар чүвезин чугаалазын. ⁷ Доскуулчу ийи аът коштаан дайынчы тергени база элчигеп, теке мунган улусту көрүп каар. Ол кичээнгейлиг дыңнаалап турзун» — дээн.

⁸ Доскуулчу*: «Дээргим! Хүннүн-не мында доскуулдап тур мен, дүнениң-не база бо черде тур мен. ⁹ Көөрүмге, ийи аът коштаан дайынчы терге кел чыдыр!» — деп дыңзыдыр чугаалаан. «Оон: „Вавилон шуут буурады! Оон бүгү дүрүзү-бурганнары черде чуура шаптырып алган чыдыр!“ — деп кыйгырганын дыңнаан мен».

¹⁰ О, тараа дег бастырткан мээң чо-нум, сенээ ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганындан дыңнаан чүвемни чугаалап тур мен.

Эдом дугайында

¹¹ Эдом* дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Улус мени Сеирден**: «Доскуулчу, дун кажан төнерил? Доскуулчу, дун кажан төнерил?» — деп айтырган. ¹² Доскуулчу: «Даң адып ор, ыңчалза-даа дун үргүлчүлөвишаан-дыр. Билип алыксаар болзунарза, катап база чедип кээп, айтырынар» — деп харыбылаан.

Аравия дугайында

¹³ Аравия дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Деданнарның* чин сөөрткен тевелери, Аравиянын шырыштарында хонуп ап тур силер. ¹⁴ Теманың чурттакчылары, кагып-суксаан улуска сугдан беринер; ойлап-дескен улуска аыш-чемден эккелер. ¹⁵ Олар дээрге хынындан ужулган хылыштан, хере тырткан чадан, кадыг-дошкун дайын-чаадан дескен улус-тур.

¹⁶ Дээрги меңээ: «Хөлөчик кижинин ажыл кылып эрттирер хуусаазы дег, дараазында чыл эрте бээрге, Кедарның* бүгү алдар-ады чиде бээр. ¹⁷ Кедарның ча адар дайынчыларындан чүгле каш кижидириг артар» — дээн.

Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Иерусалим дугайында

22 ¹ Көстүүшкүн шынаазының дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Сээң-биле чүү болуп тур? Чүгө сээң чурттакчыларың шупту бажыңнарының кырында чыгып келди? ² Шимээргеп хөлзөп, өөрүп-байырлап турган хоорай, сээң кырлып калган улузун хылышка шаштырбаан-дыр, тулчуушкун үезинде өлбээн-дир. ³ Сээң хамык баштыңнарың кады десе берген, чаларың октапкаш, туттуруп алган. Хоорайга турган бүгү улус ырадыр дезип маңнааш-даа, туттуруп алган-дыр. ⁴ Ынчангаш: «Менче көрбөнер, качыгдал, ыглап алың. Хөңнүм чазарың оралдашпанар, мээң күжүр чонум когаралды көргөн болгай» — деп чугаалаан мен.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының кеземче хүнү — Көстүүшкүн шынаазында девидээшкин, чылча шавышкын, мөгүдээшкин хүнү! Хананы үрей үстүрүп-ле тур — качыгдалдын кышкызы даг бажында дыңналы берди. ⁶ Эламын шериглери саадактарың белеткеп алган, дайынчы тергелер, аытгы шеригжилер дайылдажырыңга белең; Кир чурттуг шериглер дозуг-камгалалдарың көдүрүп тур. ⁷ Сээң кайгамчык эки шынааларыңны дайынчы тергелер долган, аытгы шеригжилер хаалга чанында чыскаалыпкан. ⁸ Иудеяның быжыглалдарың бузуп каапкан.

Силер ол хүн Ыяш ордуда* шыгжаан ок-чепсекче көрүжүңер шиглээн силер. ⁹ Давидтиң Хоорайның ханазында дежики черлерниң хөйүн көрүп каан силер. Сугну Адаккы хөөлбекти долдур курлавырлап узуп алган силер. ¹⁰ Иерусалимде бажыңнары хынап көргөш, хананы быжыглаары-биле, оларның чамдызын бу-

зуп каапкан силер. ¹¹ Ийи хана аразыңга Эрги хөөлбектин суун курлавырлар суг шыгжамыры тудуп алган силер. Ынчалза-даа ол айыыл-халаптың боорун баш бурунгаар шийтпирлээн Бурганче көрүмдөөн силер, ол бүгүнү шаг шаанда-ла бодап алган Бурганче кичээңгей салбаан силер.

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге ол хүн ыглап-сыктаарың, качыгдалдан бажыңарны дөңгүрөттүр чүлүп, самдар хепти кедерин сүмөлээн. ¹³ Ооң орнунга өөрүп-хөглөп, байырлап, шарылар соп, хойлар дөгөрип, этг чип, арага ижип: «Даарта өлүп каар бис — ам дойлап, ижип-чип аалы!» — деп турар-дыр силер.

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол бачыдыңар өршээттинмес, өлүп каар силер!» — деп дыңнаткан. Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дээди дүжүмет дугайында

¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Барып, хаанның дүжүмеди, орду башкарыкчызы Севнага мону дамчыт:

¹⁶ „Сен кым сен? Мында кандыг улузун барыл? Канчап маңаа бодунга чевег-куй оюп ап диттигиптин? Чевег-куйну бедик черге оюп алган-дыр сен, чыдар черинни хаяга кылып алган-дыр сен. ¹⁷ Көөр сен, күш-шыдалдыг кижиде, Дээрги-Чаяакчы сени дыңзыг туткаш, дүжүр октаптар! ¹⁸ Ол сени борбайтыр дүргөш, улуг делгем чуртче шывадаптар. Сен аңаа өлүп каар сен, каас-коя чууздаларың аңаа артып каар, о, сен хөөкүй, бодунуң дээргиниң ордузунун бужар-багы! ¹⁹ Мен сени эрге-дужаалыңдан халаар мен, ажыл-албаныңдан дүжүртүр сен!“

²⁰ Ол хүн кээрге, Мен Хелкияның оглу Элиакими — Бодунуң чалчамны кыйгырып аар мен. ²¹ Аңаа сээң хевиниң кедиргеш, сээң курун-биле куржаар мен, сээң эрге-чагырганың аңаа хүлээдип бээр мен. Ол Иерусалимниң чурттакчыларыңга, иудей чонга ада дег

* 21:16 Кедар — араб аймак (Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4 көр). * 22:8 Ыяш орду — Соломоннун туттуруп каан ордузу (3 Хаан. 7:2-5; 10:17-21 көр).

21:16 Иса. 16:14 22:2 Иса. 32:13 || Ыы. 4:9 22:4 Иер. 9:1; Мих. 1:8 22:6 Иса. 21:2 || 4 Хаан. 16:9; Ам. 1:5; 9:7 22:9 2 Хаан. 5:7 22:12 Мих. 1:16 || 2 Хаан. 3:31 22:13 Иса. 56:12 || 1 Кор. 15:32 22:15 4 Хаан. 18:18; Иса. 36:3; 37:2 22:16 2 Чыл. 16:14 22:20 4 Хаан. 18:18; 19:2

болур. ²² Мен ооң холунга Давидтиң ордузунун дүлгүүрүн тутсуп каар мен, оон ажиткан чүвезин кым-даа хаап шыдавас, ооң хаап каан чүвезин кым-даа ажыдып шыдавас. ²³ Мен ону кадыг-быжыг черже, кадаг шыкаш, кири кагар мен; ол бодунун төрөл бөлүүнге алдарлыг дүжүлгө апар. ²⁴ Ооң төрөл бөлүүнүң бүгү алдар-ады: бүгү салгакчылар, ажы-төл, кадагда азып каан аяк-сава дег, донгалар дег, кадагдан хамаарылгалыг болур.

²⁵ Ол хүн кээрге, демги кадаг, кадыг-быжыг черже кадап каан-даа болза, бо-жанай бээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меделгээр. — Ол кадагны ушта шааптарга, кээп дүжер, аңаа азып каан турган бүгү чүүк чок апар. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Финикия дугайында

23 ¹ Тир хоорай дугайында өттүр билген меделгел бо-дур.

Ыглап-сыктаңар, Фарсистен эеп келген корабльдар! Тир хоорай үрелип бузулган-дыр, бүдүн бажын артпаандыр. Ол медээ оларга китт черден чеде берген*.

² Ыгт чок барыңар, далай эриниң чурттакчылары, Сидон хоорайның садыгчылары! Далайга эжиндирип, байып турган силер; ³ Египеттен тарааны, Шихор болгаш Нилдин эриктеринден дүжүттү улуг делгем сулгар кыры-биле сөөртүп турган силер. Хоорайыңар хей чоннарның садыг кылыр чери турган.

⁴ Сидон, далай эринде шивээ, ам бак атка кирген-дир сен! Далай: «Эдим аарып, божуп көрбөдүм. Оолдар өстүрүп, кыстар кижизитпедим!» — деп турар.

⁵ Кажан Тир дугайында бо медээ Египетке чеде бээрге, египетчилер сирийейни бээр.

⁶ Далай эриниң чурттакчылары, Фарсисче көже бериңер, ыглап-сыктаңар! ⁷ Тир хоорайның чурттакчыларының буттары оларны ырак черлерге турмучуп чурттаар кылдыр алгаш барып турган болгай. Шаандакы үеде үндезилеттинген, өөрүп-хөлгөзөн хоорайыңар ам

канчап барганы ол? ⁸ Тирге — хааннарны дүжүлгө олуртуп турган, садыгчылары чагырыкчылар бооп келген, садыг кылыр улузу чер-делегейде алдаржаан хоорайга — ындыг хуу-салымны кым онааган-ыл? ⁹ Ону Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы онааган: турамык, хүндүлгелге ынак бүгү улустуң адын баксырадыр дээш база чер кырында бүгү алдар-аттыг улусту куду көөр дээш, Ол ынчанган.

¹⁰ Фарсистиг чурттакчылары, чуртуңарже эжиндирип чоруй барыңар, силерге мында өртөөл чок-тур! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун холун далай кырынче сунарга, күрүнелер сирийейни берген. Ол Ханаанның шивээлерин бузар деп дужаал үндүргөн. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Чазарлаттырган уруг, күжүр Сидонкыс, моон сонгаар өөрүшкү көрбөс сен! Доп-дораан китт черже* чоруй баар-даа болзунза, анаа безин амыр-дыш көрбөс сен» — дээр. ¹³ Халдейлер чуртунче көрүңер, ол чон ам чок-тур! Ассирия ооң черин черлик аң-меңге берипкен. Ассирийлер бүзөөлөп суургалары тудуп алгаш, халдейлерниң бүгү шивээлерин үрегдеп бузуп, бүгү чүвени бузундулар кылып каапкан.

¹⁴ Ыглап-сыктаңар, Фарсистен эеп келген корабльдар! Силерниң шивээңер үрелип бузулган-дыр.

¹⁵ Хүнү кээрге, Тир хоорай бир хаан-ның назыны хире хуусаада — чеден чыл дургузунда утгундура бээр. Ынчалза-даа ол чеден чыл эрте бээрге, бир ырга кирген самыын-садар херэзген-биле болган чүве Тир-биле болур: ¹⁶ «Чадаганың туткаш, хоорайны эргип кези, хамык улуска кагдырган самыын-садар кыс! Кызып-кызып аяныг кылдыр ойна, хей ырдан улай-улай ырга — улус сени сактып кээр чадавас».

¹⁷ Чеден чыл эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы Тирже сагыш салыр. Тир база катап бодунун садыг ажылын кылып, чер кырында бар бүгү күрүнелер-биле будалып эгелээр. ¹⁸ Ындыг-даа болза, оон орулгазы, ажык-кончаазын Дээрги-Чаяакчыга аңгылап каан болур — ону чыып,

* 23:1, 12 Китт чер — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарын ынча деп адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

23:2 Э. д. 10:15; Иис. 19:28 23:3 Иез. 27:3-36 23:11 Хост. 14:21 23:13 Иса. 47:1 23:15 Иер. 25:11, 22 22:22 Мф. 16:18 || Ажыл. 3:7-8 23:1 Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2 || 3 Хаан. 10:22; Иона 1:3 23:17 Ажыл. 17:1-2

шыгжавас — ол орулганы Дээрги-Чаяакчынын күзээн аайы-биле чурттап турар улусту тоттур чемгеринге база шынарлыг хепкеринге ажыглаар.

Бурганның чер-делегейни кезедири

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни хоозурадып, куруладып каар — ооң хевир-дүрүзүн үрөп, ында чурттап турар улусту тарадыр сывыртаптар.

² Карачал улусту база Бурганның бараалгакчыларын, эр, херээжен чалчаларны база оларның дээргилерин, чегдинген кижини база чээли берикчизин, чиижен хөөчү кижини база өрелиг кижини — шуптузун чангыс салым-хуу манап турар. ³ Чер шуут-ла хоозурап, үптетгирер. Дээрги-Чаяакчының чугалаан сөзү ол-дур.

⁴ Чер качыгдап, харыксыраар, бүгү делегей хилинчек көрүп, харыксыраар, бедик дээр биле чер харыксыраар!⁸

⁵ Черни ооң чурттакчылары бужартаткан: олар хоойлуларны херекке албаан, дүрүмнерни тооваан, мөңгө чагыч-керээни үрөөн. ⁶ Ынчангаш черни каргыш чиир — ооң чурттакчылары бачыт дээш кеземчеге онаашкан! Ынчангаш черниң чурттакчылары өрттенип каар, чүгле эвээш кижип артар.

⁷ Виноград чулуу соглуп, сыптар кадып каар, сеткил-чүрөөндөн хөлгөп турган улус аар тынар. ⁸ Хөглүп дамбыралар ыгыт чок баар, өөрүп-байырлаан үннер дынналбастаар, хөглүт чадаганнар ыды чидер. ⁹ Улус арага ижип, ырлашпас апаар — эзиртир суксун ижерге, аажок ажыг апаар.

¹⁰ Ээнзирээн хоорайны үрөп бузуп кааптар, хамык бажыңнар хааглыг боор — кирер арга чок. ¹¹ Арага чок боорга, кудумчуларга алгы-кышкы дынналыр. Хөглээшкн өжүп каар, өөрүшкү черни каалкаш баар. ¹² Хоорайга чүгле хоозурал артар, ооң хаалгаларын буза шаап кааптар. ¹³ Чер кырынга, чоннар аразынга ындыг болур. Олива чимизи азы виноград чыып турда ышкаш, ажаалда адакталган үеде, чүгле каш борбак кат артканда ышкаш болур.

¹⁴ Дыңзыг үннер, өөрүшкүлүг алгы-кышкы дынналыр — Дээрги-Чаяакчының өндүр бедин барыын чүкке алгап ырлаар!¹⁵ Дээрги-Чаяакчыны чөөн чүкке база алгап-мактанар! Дээрги-Чаяакчының, Израильдиң Бурганынын адын далай эрин дургаа алдаржыдынар!¹⁶ Чер-делегейниң ужу-кыдындын: «Чөптүг Бурганга алдар!» — деп ырлажырын дыңнаар бис.

А мөн: «Өлдүм-читтим, өлдүм-читтим! Ат болдум! Өскерликчилер өскерлип тур! Олар өскерликчи ёзу-биле өскерлип тур!» — дидим. ¹⁷ Черниң чурттакчылары, коргунчуг байдал, онгар болгаш какпа-дузак силерни манап турар. ¹⁸ Коргушкуннуң алгы-кышкызын дыңнааш, дескен кижип онгарже кээп дүжөр; онгардан үнүп келген кижип дузакка тутуна бээр. Дээрниң эжиктери ажыттынар, черниң үндезиннери сирилээр. ¹⁹ Чер буштуп каар, ол чайтанып, сириңейни бээр. ²⁰ Чер, эзирлик кижип дег, тендириир, майгын дег, чайганар; ооң бузут-багы, аар чүгү бооп, ону басып аар, ол кээп дүшкөш, туруп чадап каар!

²¹ Ол хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы дээрлерге — дээрниң аг-шерин, черге — чер-делегейниң хааннарын кезедири. ²² Оларны, хоругдаткан улусту дег, онгарга чыып каар; оларны кара-бажыңнааш, элээн үе эртерге, оларга кеземче онаар. ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Сион дагда турар Иерусалимге хааннай бээрге база Бодунуң өндүр чырыын улустуң баштыннарынга көргүзөргө, айның арны кызар, хүн ыяды бээр.

Дайзыннардан камгала дээш Бурганны алгап-мактааны

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым — Сен сен!

Мен Сени алгап-мактаайн, Сээн адыңны алдаржыдай! Сен туруп көрбээн чүвени кылып, Бодунуң шаандагы бодалыңны боттандырдың, сөзүңнү ээледиң. ² Сен хоорайларны даш оваалар кылып кагдың, быжыглалдыг хоорайларны — бузундулар кылып кагдың.

* 24:4 Азы: «Черниң күш-шыдалдыг кижилери харыксыраар».

24:1 Иса. 13:9 24:2 Ос. 4:9 24:4 Иер. 4:28; Ос. 4:3; Иоил 1:10 24:5 Сан. 35:33 24:6 Ы. х. к. 29:27; Зах. 5:3 || Иса. 9:19 24:7 Иоил 1:10 24:8 Иер. 7:34; 16:9; Иез. 26:13; Ос. 2:11 24:11 Иоил 1:12 24:13 Иса. 17:6; Мих. 7:1 24:16 Иса. 21:2; 33:1 24:17 Иер. 48:43-44; Бы. 3:47 24:18 Ам. 5:19 || Э. д. 7:11; Ыд. ыр. 17:8 24:20 Иов 12:25; Ыд. ыр. 106:27; Иса. 29:9 24:23 Ыд. ыр. 92:1 || Иса. 13:10 25:1 Хост. 15:2 25:2 Иер. 9:11

Даштыкы улустуң шивээ-хоорайлары ам чок — олар ам кажан кезээде катап тутунмас. ³ Ынчангаш ам күчүлүг чоннар Сени алдаржыдар, түрлүг чоннарнын хоорайлары Сенден коргар. ⁴ Чүгө дээрге Сен — яды, түрегдээн улуска кызгадгакан үезинде шивээ сен; чайкы-чаыстан чаглак-хоргада сен, дунааргай изигде чаштынар девээ сен. Түрлүг улустуң тынжы үерледир чаъс дег, ⁵ кадып калган черде дунааргай изиг дег болган. А Сен эжелекчилерниң дааш-шимээнин оожургаттын. Булут хөмө аптарга, изигиниң намдаары дег, түрлүглерниң ыры дыңналбайн барды.

⁶ Сион дагга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга үр хуусаада тургускан арага кудар бай дой кылыр. Ол дойга чаглыг, чилиглиг эыг-чем салыр болгаш эң эки арага кудар. ⁷ Шак бо дагга Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарны шыва апкан шывыгны, бүгү аймактарны базырган шуглакты узуткап каар — ⁸ өлүмнү Ол кезээ-мөңгөде чок кылып каар! Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бүгү улустуң чаактарында карак чажын чодар, бүгү чер кырынга Бодуңуң чонундан бак атты апа каптар. Дээрги-Чаяакчы ону азаан.

⁹ Ол хүн улус: «Бистиң Бурганывыс ол-дур! Бис Анаа идегээривиске, Ол бисти камгалап кагды. Ол — Дээрги-Чаяакчы-дыр, бис Анаа идегеп турдуvus; Оон хайырлаан камгалалы дээш өөрүп-байырлап, хөглээли!» — дээр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы холун бо дагже салыр. А Моав бодуңуң турар черинге, өдекче киир таптаан тараа саваны дег, таптай бастыраар. ¹¹ Моав өдек иштинге, эштип тура, холдары-биле карбанган кижиде, холдарын хере сунар. Ол чеже-даа карбанырга, Бурган оон турамык чоруун базар. ¹² Моавтың бедик, быжыгладыг ханалары үрелип каар, буступ дүжөр, черниң довураанче барып ужар.

Иудеяның мактал ырызы

26 ¹ Ол хүн иудей черге мындыг ыр ырлажыр:

Бистиң хоорайывыс быжыгладды! Бурган биске камгалалды — ханалар биле камгаланыр чалды тургузуп турар.

² Эжик-хаалганы ажыдынар, Бурганга шынчы, чөптүг-шынчы чон кирип келзин. ³ Чайгылыш чок туруштуг кижиге чаагай чорукту чорудуп бээр сен, ол кижиде Сенээ идегеп турган болгай. ⁴ Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөде идегенер, чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы — мөңгө Хая-дыр! ⁵ Ол бедик черге чурттап турган улусту дүжөр октаан, оларнын бедикте турар хоорайнын үрөп бускан — черже, довуракче дүжөр октаан. ⁶ Ам ол хоорайны таптай басып турар — ядыларнын буттары, түрөңгилерниң тавангайлары ону кырлап эртип турар.

⁷ Чөптүг-шынчы кижиниң оруу дорт — Сен анаа оргу-дески орукту ажыдып бээр сен. ⁸ Бис Сээң айтышкыннарың оруу-биле чоруп ор бис, о, Дээрги-Чаяакчы, Сенээ идегээр бис! Сээң адыңче, Сээң алдарыңче сеткил-сагыжывыс чүткүп турар.

⁹ Дүне када мээң сеткил-сагыжым Сенче чүткүп турар, эртен мээң ишти-хөңнүм Сен дээш сагышырап турар. Чер кырынга Сээң шынчы шийткелдерниң илереп турда, чер-делегейниң чурттакчылары чөптүг-шынчы чорук деп чүл ол дээрзин билип аар. ¹⁰ Бир эвес бузуттуг кижини өршээр болза, бодун шынчы-биле алдынмайн баар — чөптүг улустуң чуртуңга ол биезги хевээр бузут үүлгедир, а Дээрги-Чаяакчынын өндүр бединче көрүмөс-даа.

¹¹ О, Дээрги-Чаяакчы! Сээң холуң өндүр бедик-тир, а бузуттуглар ону көрбөйтүр. Сээң чонуну көөр хөңнү чок улус ону көрүп кааш, ыядып човай бээр. Сээң дайзынларыңга доктаадып кааның от оларны чиптер. ¹² О, Дээрги-Чаяакчы! Сен биске амыр-тайбынны хайырлап тур сен! Чедип алган бүгү чүвевисти биске Сен кылып берген сен. ¹³ О, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс! Сенден аңгы, өске дээргилер бисти башкарып турду, ынчалза-даа бис чүгө Сээң адыннын сактып, алгап-мактап турдуvus. ¹⁴ Ол дээргилер өлүп калган, ам дирилбес, өлүглер ораныңдан туруп келбес. Сен оларны кезедип, узуткап каан сен, олар дугайында сактышкын-даа турбас кылып каан сен. ¹⁵ А чонувусту өстүрүп-көвүдеткен сен, о,

25:4 Иса. 4:6; Иоил 3:16 25:6 Иса. 2:2-3 25:8 1 Кор. 15:54-55 || Ажыл. 7:17; 21:4 25:9 Ыд. ыр. 9:15

25:10 Иса. 15:1; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 26:2 Ыд. ыр. 23:7; 117:19-20

26:4 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; 44:8 26:7 Ыд. ыр. 36:23 26:9 Ыд. ыр. 62:2 | 1 Чыл. 16:14;

Ыд. ыр. 104:7 26:11 Мих. 7:16 || Ыд. ыр. 20:10; Евр. 10:27 26:12 Иса. 9:6; Мих. 5:5 26:13 Хост. 1:11; Башт. 3:8 26:14 Эжкл. 9:5 26:15 Иса. 9:3

Дээрги-Чаяакчы! Сен чонну көвүдеткен сен, Бодунну алдаржыдып, чурттуң кызыгаарын делгемчиткен сен.

¹⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Чонувус кызгадаткаш, холун Сенче сунуп турду. Сен ону кезеди турунда, арай деп-ле сымрананып мөргүп турду. ¹⁷ Иштиг херээжен кижиниң божуур бетинде хилинчектенип, алгырып чыдары дег, бис база Сээн мурнунга ындыг-дыр бис, Дээрги-Чаяакчы. ¹⁸ Бис иштиг турган бис, хилинчектенип турган бис, ынчалза-даа чүгле хат божаан бис. Чер-делегей кырынга тиилелге чедип албаан бис, ооң чурттакчылары бистиг мурнувуска кээп дүшпээн.

¹⁹ Сээн өлүг улузун дирлип кээр, өлүглерни мөчү-сөөгү амыдыралче эглип кээр! Довуракка хөмдүргөн улус, от-туп келиңер, өөрүшкүлүг ырлажыңар! Сен оларны, эргенги шалың ышкаш, се-риидедир сен. Өлүглер ораны бодунун улузун үндүрүп салыр.

²⁰ Мээң чонум, бар че, бажыңыңче кирип, эжиң хаап ал! Бурганның килени чавырылгыжеге чедир, түр када чаштына бер. ²¹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы чер-ниң чурттакчыларын кем-буруузу дээш кезедери-биле, Бодунун турар черинден үнүп кел чыдыр. Чер ооң кырынга төпкөн бүгү ханны көргүзүптер, өлүрткен улусту оон ыңай чажырбайн баар.

Бурган-биле тайбың керээзи

27 ¹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Бодунун улуг, быжыг болгаш хайыра чок хылыжы-биле Левиафанны* — чылбыраңнаан чыланни, дыйлаңнаан чыланни узуткап каар. Далайның моозун Ол өлүрүп каар!

² «Ол хүн кайгамчык эки виноград шөлүнүң дугайында ырлажыңар! ³ Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону кадарып, үргүлчү суггарып тур мен. Аңаа кым-даа хора чедирбезин дээш, дүне-даа, хүндүс-даа ону камгалап-кадарып тур мен. ⁴ Сагыжымда килең чок. Бир эвес ол шөл Менээ удур тенниг бок үнүш эстүрер болза, Мен аңаа удур дайылдажып үнгеш, хуюкталдыр

өрттедиптер мен. ⁵ Ол боду Менден камгалал дилеп чедип келзин, Мээң-биле тайбың керээзин чарып алзын, ийе, Мээң-биле тайбың керээзин чарып алзын».

⁶ Келир үеде Иаков дазылданыр, Израиль чаш будуктарын сунуп, чечектели бээр, бүгү чер-делегейни чимизи-биле долдуруп!

⁷ Дээрги-Чаяакчы израильчилерни, оларны соп турган улусту дег, соп турган чүве бе? Ол израильчилерни, оларны өлүрүп турган улусту дег, өлүрүп турган чүве бе? ⁸ Сен олар-биле дайылдашкаш, оларны чуртундан үндүр сывыртап, шиидип турлун. Сен оларны Бодунун өрттендир чиир хат дег күштүг тыныжын-биле үндүр үрүпкен сен. ⁹ Израиль чон бодунун кем-буруузуңдан мынчаар адырлыр, ол бодунун бачыдындан ойталаар болза, үре-түннели мындыг болур: ол өргүл салыр бедик черлерниң дажын, чугай дажы дег, чуура шаап кааптар, ыдыктыг ыяштарны-даа, адагаштарны-даа тура тыргып кааптар.

¹⁰ Быжыглалдыг хоорай ээнзирээн, чурттакчылыг черлерни улус каапкаш барган, олар ам ээн кургап хову ышкаш. Ында ам бызаалар оыптап, дыштанып чыдып, будук-бүрү тыргпарлап чип турар. ¹¹ Будуктар кургап каарга, сыйып кааптар, херээжен улус келгеш, оларны өрттедиптер. Бо чон угаан чок-тур, ынчангаш Чаяакчызы ону кээргевес, хайыра көргүспес.

¹² Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Евфрат хемден эгелээш, Египеттиң кызыгаарында хемге чедир бүгү тараа баштарын чыыр — израильчилерни чаңгыстап чыып аар. ¹³ Ол хүн өндүр улуг трубаны этсир — Ассирияда чиле берген база Египетче сывыртадышкан улус ында Иерусалимниң турары ыдыктыг дага келгеш, Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр.

Израильдиң эзирик даргалары

28 ¹ Израиль күрүне ат болур! Оон каас-чаражы, эзирик израильчилерниң бажында чечектен өрөөн

* 27:1 Левиафан — ханаан мифологияда сугнун күчүтен моозу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:13-14; 103:26 көр). Ол амытан Бурганның удурланыкчызының символу болур. Мында: Египет азы Ассирияның ойзу адаан ады бооп чадавас (Иез. 27:1 көр).

26:17 Иса. 13:8; Ин. 16:21 26:19 Иез. 37:12; Дан. 12:2 26:20 Иса. 2:10; Соф. 2:3 26:21 Мих. 1:3

27:1 Ы. х. к. 32:41 27:2 Иса. 5:7 27:4 Иса. 27:4 27:6 Иса. 37:31; Ос. 14:6 27:8 Хост. 15:8; Иов 4:9;

Иса. 11:4 27:9 4 Хаан. 18:4; Иса. 17:8 27:10 Иса. 17:9; Мих. 5:11 27:11 Ы. х. к. 32:28

27:13 Мф. 24:31; 1 Фес. 4:16; Ажыд. 11:15 | Иса. 11:11; Мих. 7:12

дээрбек дег, оңуп каар! Олар, турамык, улуг-чаагай улус, арагага чытгыр шаптырышкан чыдар. ²⁻³ А Дээрги быжыг, күчүлүг кижини оларга удур томуйлап каан. Ол долулуг чайык, өлүмнүг шуурган болгаш хайнып-мөөрөөн үер суу дег. Ээирик израильчилерни оон чолу черже дүжүр октаптар, ⁴ оон буттары чекектен өрөөн дээрбекти таптай базар. Турамык, улуг-чаагай улустун бажында онган чекек эрте бышкан чимис ышкаш болур — ону көрүп каан кижиде дораан үзе тырткаш, ажырыптар.

⁵ Ол хүн Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунун артынчызынга каас-чараш өрөөн дээрбек азы өндүр чараш оваадай дег болур. ⁶ Дээрги-Чаяакчы шииткел черинде олурар кижиге чөптүг шииткел үндүрерин сагыш алындырар; дайзынны хаалга чанында ойтур шаап турар улуска Ол эрес-дидим чорукту хайгырлаар.

⁷ Арага ижип алгаш, тендирип, эзиртир суксун ижип алгаш, элеңейнип турар улустун аразында Бурганныч бараалгакчызы, медээчизи безин бар-дыр! Олар эзирээш, ол-бо тендиннеп тур, арага оларнын угаанын эедередишкен-дир! Эзиртир суксундан угааны албаарап, көстүүшкүннеринге соора билип, частырылгыл шииттир үндүрүп турлар. ⁸ Бүгү столдарны ческинчиг куску шыпкан, арыг чер артаан!

⁹ Олар: «Исайя кымны угаан киирер деп турарыл? Кымга өөредиг тайылбырлап турарыл? Чоокта чаа-ла эеп турган, иезиниң эмиинден чаа адырган чаштарга бе?» ¹⁰ Ооң сестери чүгле мындыг-дыр: айтышкын-на, айтышкын, дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии» — деп турар.

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам бо чон-биле чугаалажырда, билдинмес дыл, даштыкы улус чугаазы ажыглаар. ¹² Ол ооң мурнунда чонунга: «Бо черге амырдыш көөр силер, турупкан улус маңаа дыштанзын. Бо — оожургал чери-дир» — деп турган. А олар дыңнаар безин хөңнү чок болган. ¹³ Ам оларга Дээрги-Чаяак-

чынын сөзү мындыг: «Айтышкын-на, айтышкын, дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии». Ынчангаш олар чорупкаш, ойтга кээп дүжүп, кемдедир ужуп аар база какпага кирип, туттуруп аар.

Иерусалимниң кочуургактары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыннанар, кочуургактар, бо чоннун Иерусалимде саадаан чагырыкчылары!

¹⁵ Силер: «Өлүм-биле керээ чарып алган бис, өлүглөр ораны-биле дугуржулга кылып алган бис. Коргунчуг үер хөме келгеш, чанывыс-биле эрте бээр; меге бистиң хоргадалывыс апарган, авыяс чүүл — чаштынар черивис» — деп турардыр силер.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Көрүңер даан, Сионга дашты салып тур мен — шилиттинген, улуг үнелиг, быжыг, бажын таваанга эң чугула дашты салыр мен. Аңаа бүзүрөөн кижиде мөгүдөвес*». ¹⁷ Мен шынныг шииткелди — хемчээр хендир кылып каар мен, чөптүг чорукту — хынаар херексел кылып каар мен. Долу дүшкеш, силернин хоргадалынар болур мегени үрөгдээр, чаштына берген чериңерни суглар хөме алыр. ¹⁸ Силерниң өлүм-биле чарган керээңерни күш чок болдулар, силернин өлүглөр ораны-биле дугуржулгачар буурап дүжөр. Коргунчуг үер хөме келгеш, оруун силерни таварты изеп эрте бээр. ¹⁹ Ол үер келген санында-ла, эргенниң-не, дүне-даа, хүндүс-даа, силерни хөме таварып, алгаш баар».

Бо медээни дыңнап кааш, коргун сирилээр силер. ²⁰ Чүге дээрге орун-дөжөк хөлүн эрттир кыска болур — херлип чыттынмас, чоорган хөлүн эрттир чинге болур — шуглагтынмас. ²¹ Дээрги-Чаяакчы, Перацим дагга дег, көдүрлүр, Гаваон шынаазынга дег, киленин көргүзөр — Ол туруп көрбөөн ажил-херекти кылары, көстүп көрбөөн ажил-чорудулганы боттандырат.

²² Ынчангаш бак чүве чугаалап, кочу-шоот кылырын соксадынар, оон башка кинчи-бегинер оон-даа быжыг апаар!

* 28:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Аңаа бүзүрөөн кижиде бака атка кирбес» деп бижээн.

28:2-3 Иса. 28:17; Иез. 13:11; 38:22 28:6 3 Хаан. 3:28 28:7 Ос. 4:11 28:10 Иер. 6:10

28:11 Ы. х. к. 28:49; Иса. 33:19; 1 Кор. 14:21 28:13 Иса. 8:14-15 28:14 У. ч. 3:34; 21:24

28:16 Ыд. ыр. 86:2; 117:22; Зах. 3:9 || Рим. 9:33; 10:11; 1 Пет. 2:6 28:17 Иса. 28:2; Иез. 38:22

28:21 Иис. 10:10; 2 Хаан. 5:20 28:22 Иса. 10:23

Бүгү черге узуткаашкын болурун тодарадатканын Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан дыңнаан мен.

Бурганның мерген чуруму

²³ Кулаанар ээктир, мени дыңнаңар, мээн чугаамны кичеэнгейлиг дыңнаңар. ²⁴ Тараачын кижги тарылга үези кээрге, чүглө черин чарып, илииртээрибиле кызыгаарланыр ийик бе? ²⁵ Чок! Ол чер кырын дескилээш, ынаар койнут үрезинин чажып, тмин тарып каар. Ол одурулгар айгы-биле кызыл-тасты, чамдык черлерге — чинге-тараа, арбайны, а шөл кыдынгна — өске-даа үнүштерни тарып каар. ²⁶ Бурганы ону сургап, ындгы чурумга өөредип турар.

²⁷ Койнутту — бастырап херекселбиле, чинге-тарааны — бастырап дугуйлар-биле бастырбас; койнутту-даа, чинге тарааны-даа мерге-биле бастыра кагар. ²⁸ А тараа баштарын бастырып тура, чуура бастырбас, бастырап терге сөөрткен аыттарны үр сүрбөс, оон башка тараа чуурлуп каар. ²⁹ Ол бүгү Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан кээр: Ооң угаан-сарылы кайгамчыктыг, мерген угааны — өндүр улуг!

Иерусалим ат болур

29 ¹ Ариил, Ариил*, Давид хаанның чурттап турган хоорайы, ат болур сен!

Үе эртип, чылга чыл немежир, байырлалдарың боттарының эргилдезин ёзугаар катап-катап эртер. ² А Мен сени кызагдаар мен; хомудап, ыглап-сыктаар сен, Менээ Ариил* ышкаш болур сен. ³ Мен сени бүгү чүктен бүзээлээр мен, бүзээлел суургалары сени долгандыр тургузуп аар мен, сенээ удур бүзээлел быжыглалдары тудар мен. ⁴ Черже дүжүр октаткаш, оортан чугаалаар сен, чугаа-сөзүң довурак иштинден дыңналып. Сээң үнүң, өлгөн кижиниң сүнезининиң үнү дег, чер иштинден дыңналып, довурак адаандан сымыраныр сен.

⁵ А сени долганган эндерик дайзынарың хоюг довурак дег апаар, кээргел чок эжелекчилер — хатка эстээн тараа са-

ваны дег апаар. Хенертен, карак чивеш дээр аразында ⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы кеземче көргүзүп, диңмирээшкин, чер шимчээшкени, коргунчуг дааш-шимээн, кедергей хат-шуурган болгаш өрттендир чиир чалбыштыг оду-биле чедип кээр. ⁷ Ариилге удур дайылдажып турар — ооң шилвээзин бүзээлел, ону кызып-кыйып турар бүгү чоннарнын агшерии уйгу-дүш, дүнеки көстүүшкүн дег боор!

⁸ Ынчан аштаан кижги бодун чемне-нип турар кылдыр дүжээр, а оттуп кээрге, аш хевээр боор; суксаан кижги бодун суг ижип турар кылдыр дүжээр, а оттуп кээрге, шаа төнүп, аксы-боску кургап калган боор. Сион дагга удур дайылдашкан эндерик чоннар-биле ындгы апаар.

Согураган карактар, Бургандан ырак чүректер

⁹ Чожуй бериңер, кайгап-хараңар, бодунары согуурткаш, чүве көрбөс апарыңар! Силер ээирип силер, ынчалза-даа арагадан эвес, тендирип силер, ынчалза-даа эзиртир суксундан эвес. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы силерни билинместедипкендир. Бурганның медээчилери, силерниң карактарынары Ол шимдирген-дир! Өтүр көөр улус, силерниң арыннарынары Ол дулгап каан-дыр.

¹¹ Бурган силерге кандыг-даа көстүүшкүн чорударга, ол көстүүшкүн дүрүп, таңмалап каан дүрүг-номнун сөстери дег боор. Бир эвес ындгы дүрүг-номну номчуп билир кижиге номчузун дээш тутсуп бээр болза, ол кижги: «Шыдавас мен, ону таңмалап каан-дыр» — деп харыылаар. ¹² А бир эвес ындгы дүрүг-номну номчуп билбес кижиге номчузун дээш тутсуп бээр болза, ол кижги: «Номчуп билбес мен» — деп харыылаар.

¹³ Дээрги мынча дээн: «Бо чон Менээ аксы-сөзү-биле чоок чон-дур, Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак чон-дур. Оларның Меңээ мөгөйишкени — чүглө кижилерден шингээдип алганы сагылга-дүрумнер-дир. ¹⁴ Ынчангаш Мен туруп көрбээн, кайгамчык херектерни бо чон-биле

* 29:1, 2 Ариил — Иерусалимниң оюскан ады. Бо аттың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег уткалары: «Өргүл салыр бедигээштин одаа», «Бурганның арзылыңа».

32:9 Иер. 32:19; Рим. 11:33 29:1 2 Хаан. 5:9 29:3 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2 29:6 Хост. 19:16-18;

3 Хаан. 19:11-12 29:7 Иов 20:8 29:9 Иса. 24:20 29:10 Рим. 11:8 29:11 Иса. 8:16; Дан. 12:4;

Ажылд. 5:1; 10:4; 22:10 29:13 Ыд. ыр. 77:36; Иер. 12:2 || Мф. 15:9; Мк. 7:7; Кол. 2:22 29:14 1 Кор. 1:19

ам-даа кылыр мен. Оон мерген угаанныг-ларының мерген угааны чок апаар, сарыылдыгыларының сарыылы чиде бээр».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчыдан бодунуң бодалын чажырып, ханы дүпче чаштынып кирер улус ат болур! Олар боттарының херектерин карангыда кылып: «Бисти кым көрүп каарыл? Кым танып каарыл?» — деп турар. ¹⁶ Бүгү чүвени кайы хире хажыдар-дыр силер! Таанда-ла дой сава кылыкчызынче дойже дег көрүп болур бе? Чаяап каан чүүл бодунуң чаяакчызының дугайында: «Ол мени чаяаваан!» — деп болур бе? Уран кылыг ону чогааткан кижиниң дугайында: «Ол чүнү-даа угаап билбес!» — деп болур бе?

Келир үеге идегел

¹⁷ Удавас шыргай эзим-арга дүжүткүр шөл апаар, а дүжүткүр шөл арга-эзим ышкаш көстүр. ¹⁸ Ол хүн дүлөй улус дыңналдыр номчаан сөстөрни дыңнап каар, согурларның дүмбей карангы шыпкан карактары чүве көрүп турар апаар. ¹⁹ Түрегдээннерге Дээрги-Чаяакчы чаа өөрүшкүнү хайырлаар, ядыылар Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш өөрүп-байырлаар. ²⁰ Оон бээр дарлакчылар турбас, дорамчылакчылар чиде бээр, бузут үүлгедиксээр бүгү улус узуткаттырар — ²¹ улусту хей черге буруудадыр улус, шийткел черинге шын шийтпир негээн кижиге какпа салыр улус болгаш актыг кижиге чөптүг шийткел үндүртпес улус узуткаттырар.

²² Ынчангаш Авраамны хостаан Дээрги-Чаяакчы Иаковтуң салгалынга мынча дээн:

«Израиль чон моон сонгаар бак атка кирбес, оларның арны ам агарбас. ²³ Мээң холумнуң чаяап кааны, боттарының аразында турар ажы-төлүн көрүп кааш, олар Мээң адымның ыдыктыын хүлээп көөр, Иаковтуң Бурганының ыдыктыын хүлээп көөр, Израильдин Бурганынын мурнунга сүрээдээр. ²⁴ Чүрээ-биле будулган улус угаап шыдаар апаар, хомудап, хыйланган улус суртаалды хүлээп өөренип аар».

Израиль чон Египетке бүзүрөвес жүжүрлүг

30 ¹ «Чөрүү ажы-төлүм ат болур! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

Олар Менден келбээн бодалдар күүседип, Мээң оларның сагыынга киирбээним керээлер чарып, бачытка бачыт немеп турар-дыр. ² Олар Менден сүмө айтырбайн, Египеттен барып дуза дилээр-дир; фараоннун камгалалынын адаанга чаштынарын, Египеттин хөле-гезинге чаглатанырын күзеп турар-дыр. ³ Ынчалза-даа фараоннун камгалалы оларның адын бакка сугар, Египеттин хөлегеги оларның ат-алдарын баксырадыр. ⁴ Оларның нояннары Поанда турумчуп алган, элчиннери Ханесе чедип келген. ⁵ Дөмей-ле олар бак атка кирер, чүге дээрге египет чон оларга ажык-дуза чок бооп, дузалап-даа, деткип-даа шыдавас, олар чүгле адын баксырадып, эпчок байдалга таваржыр.

⁶ Ээн кургаг Негев ховузунда малдар чүэк сөөртүп чоруур. Араатан аннар, арзыланнар, шагар чыланнар, ок-чыланнарлы, кижиге чурттаары аар-берге черде элчиннер бай-байлаан элчигеннерде, эртин-байлаан — төвелер мөгеннеринде артып алган, бир-ле чонга белек кылдыр сөөртүп аппар чыдар, ынчалза-даа ол чон оларга ажык-дуза катпас. ⁷ Египеттин дузасы чөгөнчиг, аргажок болур. Ынчангаш Мен ону „Чаажыккан Рахав“ деп адап каан мен.

Чагырга билбес чонга кеземче

⁸ Барып, чонга бо сөстөрни самбыражыгашка шыйып бер, дүрүг-номга бижип бер — олар келир үеге херечилел кылдыр кезээ-мөнгөде кадагалаттынып артсын. ⁹ Бо дээрге чагырга билбес чон-дур, мегечи ажы-төл-дур. Дээрги-Чаяакчының хоойлузун дыңнаар хөннү чок ажы-төл-дур. ¹⁰ Олар Бурганның медечилеринге: „Өттүр көөрүн соксадынар!“ — деп, өттүр көөр улуска: „Биске шынның өттүр билген медеглелдер херек чок! Биске чүгле мактал чугаалап, меге

* 30:7 Рахав — ханаан мифологияда сугнүң күчүтен моозу. Ол амытан Бурганның улуургак удурланыкчыларын символдап көргүзүп турар (Иов 26:12; Ыд. ыр. 86:4; 88:11 көр).

29:15 Иез. 8:12; 9:9 29:16 Иса. 29:16; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 29:18 Иса. 32:2; 35:5 29:19 Иса. 61:1

29:21 Ам. 5:10 29:22 Иса. 51:2 30:2 Иса. 31:1; 36:6 || Иер. 2:18 30:3 4 Хаан. 18:21; Иса. 22:20

30:4 Сан. 13:23; Иса. 19:11 30:5 Иер. 2:36 30:7 Иса. 36:6 || Иер. 46:17 30:8 Ы. х. к. 27:8; Иов 19:23;

Иса. 8:1; Авв. 2:2 30:10 Иер. 11:21; Ам. 2:11; Мих. 2:6 || Иез. 13:8-9

көстүүшкүннер медеглөнер. ¹¹ Оруктан чайлай бериңер, бо орук-чолдан өскээр ээптинер, Израильдин ыдыктыг Бурганын дугайында биске моон сонгаар сагындырбанар!¹² — деп турар».

¹² Ынчангаш Израильдин ыдыктыг Бурганы: «Бир-тээ бо сөзүмнү хүлээвээн, күчүлөл биле мегеге идегээн болганынарда, ¹³ бо бачыт силерге хенертен, карак чивеш дээр аразында буступ кээп дүжөр бедик ханада тиг дег боор. ¹⁴ Силер дой сава ышкаш буступ каар силер. Силерни кам-хайыра чогу-биле буза шаапкан болгаш, бузундулар аразындан одагдан көс уштуп аар азы хөөлбектен суг узуп аар хире безин бузунду тывылбас» — деп чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Дээргизи: «Силерниң камгалалыңар — Менче эглип келгеш, дүвүрөл чок боорунда; силерниң күжүңер — сагыш амыр боорунда, Менээ идегээринде» — дээн. Ынчалза-даа силер ындыг боорун күзевейн бардыңар. ¹⁶ Силер: «Чок, аыт мунуп алгаш, дезе бээр бис!» — дээн силер. Ам канчаар, дезер болгандыр силер. «Дүвү-далаш ыңай боор бис!» — дээн силер. Ам канчаар, дайзын силерни дыка дүрген сүрүп чедер болган-дыр! ¹⁷ Силерге чаңгыс кижжи кыжанырга, мунунар дезип ыңай боор, беш кижжи кыжанырга, шупту дезе бээр силер, дириг арткан улузунар даг кырында адагаш дег, тей кырында тук дег чааскаанзыргай болур.

Кемдээшкинни экиртир хүн келир

¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы элээн манааш, силерге өршээл көргүзөр, Ол туруп келгеш, силерге ээ көрнүр. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы — чөптүг Бурган-дыр. Аңаа идегээр бүгү улус амыр-чыргалды!

¹⁹ О, Сионда, Иерусалимде чуртаан чон! Караңар чажы акпастай бээр. Дээрги-Чаяакчыдан камгалал дилеп кыйгырарыңарга, Ол силерге ээ көрнүр. Силерни дыннап кааш-ла, Ол харыылаар.

²⁰ Дээрги силерни кызгалдалдың хлеви-биле чемгерер, силерге айыыл-халаптын суун ижиртир, ындыг-даа болза, силерниң Башкыңар оон ыңай чаштынмас; силер Башкыңарны караңар-биле көрүп

каар силер. ²¹ Дорт оруктан кайнаар-даа өскээр ээпкеш, артыңарда: «Орук бодур — ону истеп чоруңар!» — дээн үнүңү дыңнап каар силер. ²² Ынчан силер мөңгүн-биле шап каан дүрзү-бурганнарыңарны, алдын-биле шап каан кылы-мал дүрзүлеринери бужар чүвелер деп санаар силер; оларны арыг эвес чүүлдер дег үндүр октапкаш, «Ыңай чоруңар!» дээр силер.

²³ Силерниң черже чашкан үрезинерже Бурган чаъс чагдырар. Черниң беримче-дүжүдү элбек, чаагай болур. Ол хүн силерниң мал-маганыңар делгем одар-белчириге оыттар. ²⁴ Чер чарып турар шарылар, элчигеннерни хүүрек болгаш айыыр-биле андара каап, чөлбөөн дустуг силос-биле чемгерер. ²⁵ Бедик даг бүрүзүндөн, бүгү бедик тейлерден дамырактар, суглар агып бадар. (Ол хүн коргунчуг кыргып-хыдышкын база болур, суургалар буступ кээп дүжөр.) ²⁶ Айның чырымы хүннүү дег апаар, а хүн чеди катап чырык кылдыр, чеди хүннүң чырымы-биле чырыда бээр. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң балыын шарып бээр, оон кемдээшкиннерин экиртир хүнде ындыг болур.

Ассирия чылча шаптырар

²⁷ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчының өндүр чырымы ырактан чоокшулап кел чыдыр! Оон килени кыптыгарга, чалбыжы кижжи шыдажы аргажок-тур! Оон аксын килең долган, Оон дылы — хөме алыр от-ла! ²⁸ Оон тыныжы — монюнга чедир көдүрлүп кээр үер суу дег. Ол чоннарны өлүмнүң шишкижинге шишкиир — аймактарның аксыңа оларны орундан өскээр аппаар чүген суп каан боор.

²⁹ Бурганың чону, силер ыдыктыг байырлал демделгээн дүне дег ырлажыр силер. Дээрги-Чаяакчының даанче, Израильдин Хаязынче лимби-биле ойнап бар чыдар улустун чүрээ дег, силерниң чүрөөнөр өөрүп-байырлаар.

³⁰ Дээрги-Чаяакчының түрлүг үнү дыңналыр, Оон холу көстүп келгеш, согуушкун кылыр. Оон килени кедергей болур — чалбыыш өрү окталып, от хөме алыр, чайык куттулуп, шуурганнаар, долу

30:13 У. ч. 6:15 30:14 Бд. ыр. 2:9; Эклл. 12:6; Иер. 19:11 30:17 Лев. 26:8; 2 Чыл. 24:24 30:18 2 Пет. 3:9 30:22 Иса. 2:20; 31:7 30:23 Бд. ыр. 64:13-14 30:25 Иоил 3:18 30:26 Иса. 60:19-20 || Бл. х. к. 32:39; Иов 5:18 30:27 Бл. х. к. 4:24 30:28 Иса. 8:8; Дан. 11:10 30:29 Иса. 26:4 30:30 Ис. 10:11; Бд. ыр. 17:13

дүжөр. ³¹ Дээрги-Чаяакчының үнү Ассирияны суртедир; Ол ону Бодунуң мергезибиле согар. ³² Дээрги-Чаяакчы дамбыралар болгаш чадаганнар-биле үдедип, ону катап-катап кеземчениң мергези-биле согар. Ол оон-биле дайылдажып, ону кезедип, холун көдүрөр. ³³ Мөчүр-сөөктер өрттедир онгар шагда-ла манай берген, Ассирияның хаанын хүлээп аарынга белен. Ханы болгаш калбак онгарда улуг одагыны салып каан, ында от өөскөөн, хөй ыяш чыгдынган. Дээрги-Чаяакчының тыныжы ыяшты, чалбышталган күгүр дег, кыпсыптар.

*Иерусалимни Египет эвес,
Бурган камгалаар*

31 ¹ Дуза дилеп, Египетче барып турар улус ат болур!

Олар айттарга ынанып, дайынчы тергелерниң хөйүнге, аытгы шеригниң улуг күжүнге идегеп турар-дыр, а Израильдин ыдыктыг Бурганынче көрүнмес-тир, Дээрги-Чаяакчыдан сүмө айтырбас-тыр. ² А Ол мерген угаанның — айбыл-халапты Ол ыдышкан, Бодунуң азаашкынын күш чок болдурбаан. Ол бузуттуг төрөл бөлүккө удур, кем-буруулуг улустуң дузалакчыларынга удур көдүрлүр. ³ Египетчилер дээрге Бурган эвес, кижилер-дир, оларның аыттары — мөңгө сүлдө эвес, өлүр тынныг амытаннар-дыр. Дээрги-Чаяакчы кезедир дээш холун сунарга, Израильге дуза көргүзүп келген египетчилер тептиге бээр, олардан дуза ап турганнар база кээп дүжөр — олар шупту кады узуткаттырар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Арзылаң дег, кажан ол бодунуң олча-тывыжынын кырынга ырланып турда, аңаа удур чеже-даа хөй кадарчы чыгып кээрге, оларның алгы-кышкызы, шимээн-даажындан ооң кортпазы дег, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы база бедик Сион даг дээш тулчуру-биле дүжүп кээр. ⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, уязының кырында ушкан куш дег, Иерусалимге болчуп, ону карактаар — Ол ону кадагалап, хостаар, ээ-хайыра көргүзүп, камгалаар.

⁶ Израильчилер, кедергей кызып ойталааныңар Бурганче эглип келиңер! ⁷ Ол хүн силер шупту кем-буруулуг холуңар-

биле кылып алган алдын, мөңгүн дүрүзү-бурганнарнырны көөр хөңдүнөр чок апаар силер.

⁸ Ассирийлер хылыштан кырлып каар, ынчалза-даа кижиниң хылыжындан эвес! Оларны селеме өлүр шанчар, ынчалза-даа кижги амытанның селемези эвес. Олар дайын-чаадан дезип маңнажыр, оларнын хып дээн чалгы оолдарын кул кылдыр тудуп алгаш баар. ⁹ Коргуушкунга алыскаш, оларның чөлөнгижи чиде бээр; оларның шериг баштыңнары боттарының тугун каапкаш, коргуп-сүртөп дезе бээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. Ооң оду Сионда хып турар, Ооң одаа — Иерусалимде.

Чөптүглерниң чагыргазы

32 ¹ Хаан шынны-биле хааннай бээр, чагыркычлар чөптүү-биле чагырар. ² Оларнын кайызы-даа хаттан чаштынар чер, шуургандан чаглак, суг чок черде аккан суг, кагып-суксаан черде улуг хая хөлөгези дег болур. ³ Карактыг улустуң карактары ам-на тода көре бээр, кулактыг улустуң кулактары ам-на дыңнап каар. ⁴ Будулчак угаан орталаны бээр, келдир улус дүрген, тода чугаалап эгелээр. ⁵ Ам мугулай кижини хүндүлүг кижги дивес, дүржөк кижини ат-алдарлыг кижги дивес. ⁶ Чүгө дээрге мугулай кижги мелегей чүвө чугаалаар, ооң угааны бузуттуг үлгедиг бодаар; ооң ажыл-херээ чүдөк-бужар болур, Дээрги-Чаяакчының дугайында ол шын эвес чүвө чугаалаар. Аштаан кижиге ол аып-чем бербес, суксаан кижиге суг ижиртпес. ⁷ Дүржөк кижги хоралыг үлгедиглер кылыр, ооң бодалы кара сагыштыг — ядыны кижги шийткел черинге шынын чугаалап-даа турза, ону меге-биле чок кылып каар. ⁸ А хүндүлүг кижиниң сагышы ак, ол чаагай сеткилдиг херектер кылганда, туруштуг.

Иудей херэзжен улуска сагындырыг

⁹ Сагыш амыр херэзженнер, ам мени дыңнаңар! Тоор чүвези чок кыстар, чугаа-сөзүмче кичээнгейден салыңар! ¹⁰ Тоор чүвези чок херэзженнер, бир чыл бичии ажарга, сиринейни бээр силер, чүгө дээрге виноград чимизи чыыр үе эрте бээр, а ажаар дүжүт чок боор.

30:33 Иез. 24:9 || Иов 4:9; 15:30 || Бл. ыр. 17:8; Иез. 20:48 31:1 Иса. 30:2; Иер. 2:18 || Бл. ыр. 19:8 || У. ч. 21:31 31:3 Иер. 17:5 31:4 Ос. 11:10; Ам. 3:8 31:5 Бл. х. к. 32:11 31:7 Иса. 2:20; 30:22 31:8 Иса. 37:36 31:9 Бл. ыр. 20:10 32:1 Бл. ыр. 71:1; Иса. 16:5 32:2 Иса. 4:6; 25:4 32:3 Иса. 29:18; 35:5 32:6 1 Хаан. 25:11 32:9 Иса. 3:16; Ам. 6:1; Соф. 1:12

¹¹ Сагыш амыр херээженнер, сүрээденер, тоор чүвези чок кыстар, сириленер! Хевинер уштуп октапкаш, качыгдал хевин ораатгынып алыңар. ¹² Херээнер шаштынып, үнүш үнүүчел шөлдер дээш база элбек чимистиг виноград сыптары дээш кажыыданар; ¹³ мээң чонумнуң чери дээш кажыыданар, аңаа ам чүгөл тенниг бок үнүш өзөр. Хөглүг чораан бүгү бажыңнар дээш, өөрүп-байырлап турган хоорай дээш кажыыданар. ¹⁴ Чүгө дээрге орду кагдынар, шимээнниг хоорай ээнзирээр; дагда шивээ биле доскуул турар суурга кезээ шагда ээн чер апаар — аңаа черлик элчигеннер амыр-шөлөөн турар, сүрү мал ону одар-белчиир кылып аар.

¹⁵ Оон Бурганның Сүлдези чонувусту өрүтөн бүргээр, ээн кургаг хову серерлик апаар, а серерлик арга-эзим ышкаш көстүр. ¹⁶ Ээн кургаг ховуга шынныг шииткек турумчуур, чимистиг серерликке чөптүг чорук туруп аар. ¹⁷ Чөптүг чоруктуң үрө-түңнели амыр-тайбың болур, шынныг чорук оожурга биле айыыл чок чорукту кезээ-мөңгөдө доктаадыр. ¹⁸ Мээң чонум тайбың суурларга, айыыл чок оран-саваларга, дүвүрээзин чок черлерге чурттаар. ¹⁹ (Арга-эзимни дегу чылча согар, а хоорайны ол таваанга чедир буза шаап каар!) ²⁰ Амыр-чыргалды боор силер: бүгү сулуг черлерге үрезин чажар силер, бода малыңарны база элчигеннеринерни каая-даа кадарып болур силер.

Узуткакчы боду узуткаттырар

33 ¹ Узуткаашкыңга таварышпаан узуткакчы, ат болур сен!

Өскерлишкинге таварышпаан өскерликчи, ат болур сен! Узуткаашкын кылганың соонда, сени база узуткап каар; өскерлишкин кылганың соонда, улус сеңээ база өскерлир.

² О, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрүнүп көрөм, Сеңээ идегээр болгай бис! Эртенниң-не бисти дөткөп, аар-берге үеде камгалап көрөм. ³ Сээн түрлүг шимээниң дыңнааш, чоннар дезип тур; Сен көдүрлүп кээриңге, аймактар тарай маңажып тур. ⁴ Чоннар, дайзын силернин араңарга олча-тывышты шартылаа ыш-

каш чыыр, шерги ышкаш, олче хөмө шурай бээр! ⁵ Дээрги-Чаяакчы өрү көдүрткен, Ол дээрлерниң эң бедиинде чурттап турар. Ол шынныг шииткек биле чөптүг чорукту Сионга доктаадыр. ⁶ Чонунун назынының дүргүзүндө Ол аңаа быжыг үндезин болур. Мерген угаан, билиг болгаш камгалалды Ол элбээ-биле хайырлап турар! Дээрги-Чаяакчыдан коргушкун — чоннуң эртине-байлаа-дыр.

⁷ Көр даан, эрес-маадыр улус кудумчуларда качыгдалдан алгыржып тур, тайбың дилеп чоруктан элчиннер ыглап-сыктап тур. ⁸ Оруктар ээнзирөөн, чорук кылган улус көзүлбөстөэн. Дугуржулгалар үреттинген, даңгырактар* уттундурган, кижилер чүү-даа эвес апарган. ⁹ Чер качыгдап, харыксырап чыдар, Ливан дагларының ады баксырап, кадып калган. Шарон оргулаажы ээн кургаг ховуга дөмейлешкен, Васан биле Кармил девискээрлери сиринейнип турар.

¹⁰ «Мен ам туруп кээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур, — ам көдүрлүр мен, өрү бедир мен!» ¹¹ Чоннар, силер кургаг сиген-биле саатталгаш, тараа саваны божуп тур силер. Богтарыңарның-на тыныжыңар богтарыңарны от дөг чиптер! ¹² Чоннар хүддендиң өрттенип каар, одура кескеш, отта өрттөткөн тенниг чадаң үнүш дег апаар. ¹³ Ыракта улус, Мээң чүнү кылыр деп турарыңны дыңнаңар, чоокта улус, силер база Мээң күчү-күжүмнү билип алыңар!»

¹⁴ Сионда турар бачыттыглар корга берген, бужар-бак улус сүрээделге алзыпкан: «Хөмө ап турар от чаныңга бистиг кайывыс чурттап шыдаарыл? Өшпейни хып турар өрт чаныңга бистиг кайывыс чурттап шыдаарыл?» ¹⁵ Чүгөл мындыг кижиге: ажыл-херээнге чөптүг-шынныг база шынын чугаалаар; кызагдал-биле чедип алган ажык-кончаа алырыңдан ойталаар; хээли алыр дээш, холун сунмас; өлүрүшкүңгө киржилге дугайында чугаалар дыңнаваз дээш, кулаан бөөшкүннөп аар; бузут үүлдедишкени көрбөс дээш, караан шийип аар кижиге ынчап шыдаар. ¹⁶ Ындыг кижиге бедиктерге чурттаар: оон хоргадалы — чагдаар аргажок хаялар; ол аыш-чемниг боор, оон суу база төнмөс.

* 33:8 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Хоорайлар» деп бижээн.

32:13 Иса. 5:6; 7:24 || Иса. 22:2 32:15 Иез. 39:29; Иоил 2:28 32:19 Иса. 28:2, 17 33:1 Иса. 21:2; 24:16; Иер. 30:16 33:4 Иоил 2:9 33:5 Иса. 2:17 33:7 Иса. 36:22 33:8 Лев. 26:22 33:9 Иер. 4:28; Ос. 4:3; Иоил 1:10 || Наум 1:4 33:10 Ыд. ыр. 67:2 33:12 Иса. 10:17 33:14 Евр. 10:31 33:15 Ыд. ыр. 14:1-5; 23:3-4

¹⁷ Сээң карактарын бодунуң хааныңны чайынналчак кылдыр көрүп каар, ыракта чаттылган черни база көрүп каар. ¹⁸ Биеэги коргуушкунуну сактып келгеш, кайгап-хараар сен: «Үндүрүг санап база деңзилеп турган дүжүметтер кайы? Суургалар хынап көрүп турган шериглер кайлы?» ¹⁹ Ол турамык, тода чугаалай албас, элдептиг база билдинмес дылдыг чонну оон ыңай көрбөс сен.

²⁰ Бистин байырлалдарывыс болуп турар Сион хоорайже көрүп көр, карактарыңны Иерусалимче шиглей көр! Оожум оран-сава, туружундан шимчевес майгын бо-дур; ооң өргөннери ушта тырттынмас быжыг, хендирлериниң чаңгызы-даа үстүр ужур чок. ²¹ Аңаа өндүр улуг Дээрги-Чаяакчы бис-биле кады болур — ол чер болза аккан суглар, калбак хем-нерниң чурту болур, аңаа эшкиштиг чаңгыс-даа улуг хеме көзүлбөс, чаңгыс-даа улуг-чаагай корабль олап эжиндирип эртпес. ²² Дээрги-Чаяакчы — бистин Баштыңчывыс, Дээрги-Чаяакчы — бистин Чагырыкчывыс, Дээрги-Чаяакчы — бистин Хаанывыс, Ол бисти камгалаар. ²³ Корабльдарның хендирлери кошкай берген, матчаны тудул, парусту хере тыртып шыдавас апарган.

Ынчан арбын олча-тывыш үлөшкө кирер, аскак кижилер безин үп сүрүп чорултар. ²⁴ Черивистин чурттакчыларындан кым-даа: «Мен аарып тур мен» — дивес; ында чурттап турар чоннуң бачыттары өршээттинер.

*Бүгү чоннарга, ылаңгыя Эдомга,
Бурганның хордааны*

34 ¹ Чоннар, чоокшулап келгеш, дың-наңар, аймактар, кичээңгейден салыңар! Чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар, өртемчей болгаш ында төрүттүнгөн бүгү дириг амыгаш дыңназын! ² Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарже килеңнээн-дир, оларның бүгү аг-шеринче хордаан-дыр. Дээрги-Чаяакчы

оларны узуткаашкыңга таварыштырып, кыргып-хыдыыр кылдыр хулээдип берген. ³ Оларның мөчү-сөөктерин тарадыр октаптарга, өлүмнүң чыды үнер, а оларның ханындан даглар өл апаар. ⁴ Сылдыстарның аг-шерии хулденип каар, дээр боду дүрүг ышкаш дүрлү бээр, сылдыстарның бүгү аг-шерии, виноградыңчын оноп калган бүрүзү дег, кадып калган чимис дег, кээп дүжөр.

⁵ Бурганның хылыжы бодунуң ажил-херээн дээрге күүсеткеш, Эдомче халдап бадар — Бурганның узуткаашкыңга таварыштырганы чонга үндүргөн шийткелди күүседир. ⁶ Дээрги-Чаяакчының хылыжы өшкү-хой ханынга боражыр, кошкар бүүректериниң үс-чаанга былчачыр. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Воросора хоорайга өргүл кылзын деп, эдом черге — кыргып-хыдыгышкын болзун деп чугаалаан. ⁷ Черлик бугалар-биле кады бугажыктар болгаш күштүг-шыырак шарылар кырлып каар; оларның чери ханны пөктүр ижил аар, черин довураанче үс-чаг сине бээр. ⁸ Ийе, Дээрги-Чаяакчыда — өжээн негээшкининиң үези бар, Сионнуң хомудалы дээш кезе-дириниң чылы бар.

⁹ Эдомнуң суглары чук бооп, а довураа — күгүр бооп хуула бээр; оң чери хып турар чук апаргаш, ¹⁰ дүне-даа, хүндүс-даа өшпөс, оң ыжы кезээ-мөңгөдө көдүрлүр. Салгалдан салгал дамчып, ол чер ээнзирээр, ону кезээ шагда кым-даа таварып эртпес. ¹¹ Ону үгүлөр биле чараа-чеченнер эжелеп аар, кускун, каарган аңаа чурттаар. Ол чер ээнзиреп, хоозурап каар, аай-бажы билдинмес апаар. ¹² Оон даргалары «Мында ам күрүне чок» деп чарлаар, бүгү нояннары кым-даа эвес апаар. ¹³ Эдомнун ордуларыңга тенниг чадаң үнүш үнер, оон шивээлеринге — шагар-оңг биле оотпак өзөр. Ол шөө-бөрүлөр аал-ораны, страус куштар чурттаар чер апаар. ¹⁴ Аңаа черлик аң-мең ужуражып чыгыр, те-чуңма аразында кыйгыржыр; Лилит* аңаа

* 34:14 Лилит — вавилон чүдүлгө ёзуугаар дүнеки бук. Өске тайылбыр ёзуугаар мында кандыг-бир дүнеки кушту көргүскен.

33:19 Ы. х. к. 28:49; Иса. 28:11 34:1 Ыд. ыр. 48:1 || Мих. 1:2 34:3 Иоил 2:20 34:4 Иоил 2:10; 3:15; Мф. 24:29; Ажыл. 6:13-14 34:5 Ы. х. к. 32:41 || Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 34:6 Э. д. 36:33; 1 Чыл. 1:44; Иса. 63:1 || Соф. 1:7; Иез. 39:17 34:7 Сан. 23:22; Ыд. ыр. 21:13 34:8 Иса. 61:2; 63:4 34:9 Ы. х. к. 29:23 34:10 Иса. 66:24; Иер. 17:27; Иез. 20:48 || Ажыл. 14:11; 19:3 34:11 Иса. 14:23 || Иса. 13:21-22; Соф. 2:14 34:13 Иса. 32:13 || Иов 30:29; Иса. 13:21; Мих. 1:8 34:14 Ажыл. 18:2

турумчуп, амыр-дыш көөр чер тып аар.
¹⁵ Ок-чылан аңаа уя тудуп, чуургалааш, камгалап адаанга чазылгыжеге чедир базып, төлдөрин доруктурар. Аңаа дээлдингеннер эжежип алгаш ужуп кээп, чыгыр.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчынын дүрүт-номундан бо сөстөрн дилеп тыпкаш, номчунар: ол амытаннар аңаа мырыңай шуптузу чедип кээр, шуптузу эжеш боор. Дээрги-Чаяакчы оларга ынчаар дужааган, Ооң Сүлдези оларны орта чыыптар. ¹⁷ Ол Эдомну оларга үлөп бээр. Олар хуваагыч черлерин кезээ-мөңгөдө ээлээр база аңаа салгалдан салгал дамчып чурттаар.

Эн кургаг ховуда суглар

35 ¹ Эн кургаг хову база кадып калган чер өөрүп-хөглээр, кагып-суксаан чер өөрүп-байырлаар, лилия ышкаш чечектелир. ² Ол чер чечектелир, өөрүп-байырлап, хөглээр. Аңаа Ливан дагларынын каас-чаражын, Кармил биле Шарон девискээрлериниң магалыг чаражын берип каар. Ынчан улус-чон Дээрги-Чаяакчынын өндүр бедиин, Бурганывыстын өндүр чырыын көрүп каар.

³ Кошкап калган холунарны күш кирип алыңар, сирилээн дискектеринерни быжыктырып алыңар! ⁴ Кортук улуска: «Быжыг болуңар, кортпанаар! Бурганыңар чедип кээр деп тур — өжээн негээшкени болур, Бурганның кеземчези боттаныр; Ол чедип келгеш, силерни камгалаар» — деп чугаалаар.

⁵ Ынчан согурларның караа көрүп, дүлейлерниң кулаа дыңнап эгелээр. ⁶ Ынчан аскак кижии иви ышкаш шурап, үнү чок кижии өөрүшкүдүг ырлап эгелээр. Эн кургаг ховуга суг баштары үндүр агтыгып, ховуга суглар агып эгелээр. ⁷ Изиг элезин хөл бооп, кагып-суксаан чер булактар бооп хуулар. Шөө-бөрүленин чурттап турар үнгүрүн кулузун, хыргыш дүй үнер.

⁸ Ол черлеп делгем орук шөйлүр, ону Ыдыктыг орук деп адаар. Арыг эвес улус ол оруктап чорбас. Бодал чок кижии безин ол оруктап чоруур болза, аспас*. ⁹ Аңаа

арзылаң көзүлбес, араатан аң-мең олап чорбас — олар аңаа турбас! А хостаткан улус олап чоруур, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын камгалап каан улугу Сион дагже өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр, оларнын баштарын мөңгө өөрүшкү дээрбектей ораап, каастаар. Олар өөрүшкүманңайны чедип аар, а качыгдал биле хараадал ырап чидер.

Ассирий хаанның Иерусалимге кыжсанганы (4 Хаан. 18:13-37; 2 Чыл. 32:1-19)

36 ¹ Эзекия хаанның чагыргазынын он дөрткү чылында* Ассириянын хааны Сеннахимир Иудеянын бүгү быжыгладдыг хоорайларынче халдааш, эжелеп алган. ² Оон Ассириянын хааны Лакис хоорайдан Иерусалимде Эзекия хаанче кол дашка тудукчузун хой санныг аг-шериг-биле кады чорудупкан. Аг-шериг Хеп чуур шөлче баар орукка, Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хоорзаларынын чанынга доктаай берген. ³ Аңаа уткуштур Хелкиянын оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтын оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар үнүп келген.

⁴ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассириянын өндүр улуг хаанынын бо сөстөрин Эзекияга дамчыдыңар:

Сээн идегелиң кайыын келгенил?
⁵ Мен бодаарымга, сен хоозун сөстөр чугаалап тур сен, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, меңээ удур тура халыдың? ⁶ Көр даан, Египетке — кулузун дег чинге шала сыйылган даянгыышка идегээр-дир сен; а ындыг даянгыыш аңаа чөлөнген кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттин хааны фараон аңаа идегээн бүгү улуска база ындыг болур. ⁷ Азы сен менээ: „Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыга идегээр бис“ — дээр чадавас сен. Ындыг-даа болза, Эзекия Ооң ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея

* 35:8 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бодал чок улус чорук кылган улусту оруундан астыктырбас». * 36:1 Б.э. чедир 701 чыл.

34:15 Ы. х. к. 14:13 35:2 Иса. 55:12 || Иса. 40:5 35:3 Иов 4:3 || Евр. 12:12 35:4 Ы. х. к. 32:35, 43; Ыд. ыр. 93:1 35:5 Иса. 29:18; 32:2; 42:18; Мф. 11:5 35:6 Аж.-ч. 3:8; 14:10 || Иса. 41:18; 49:10 35:8 Иса. 40:3 || Иса. 52:1 35:10 Иса. 51:11; 60:20 36:2 Иис. 15:39 || Иса. 7:3 36:3 Иса. 22:20 || Иса. 22:15; 37:2 36:6 Иез. 29:6 || Иса. 30:2 36:7 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чүгге манаа, бо өргүл салыр бедигээш чанынга Бурганга мөгөйиңер“ — деп ду-жааган эвес чүве бе?

⁸ Ынчаарга мээң дээргим — Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 айтган берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе? ⁹ Египеттин дайынчы тергелеринге, аыттыг шеринге идегеп тургаш безин, мээң дээргимниң нояннарының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ой-тур шаап шыдаар сен бе? ¹⁰ Оон кадында, бо чуртту хоозурадыр дээш, Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзуугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду меңээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ — деп чу-гаалаан болгай.

¹¹ Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчузундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чу-гаалажып көрүнерем — ол дылды билир бис*. Хоорай ханазында турар чонувус дыннап турда, бис-биле еврейлеп чу-гаалашпайн көрүнерем» — деп дилээн.

¹² Кол дашка тудукчузу: «А мээң дээргим мени бо сөстөрни чүгле силерге база силерниң дээргинерге дамчыт-сын дээш чоруткан деп бе? Чок! Хана-да турар, силер-биле кады боттарының мьяян чииринге, сидиин ижеринге чы-гаткан бүгү улуска база дамчытсын ди-ди!» — деп харыылаан.

¹³ Кол дашка тудукчузу туруп кел-геш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эге-лээн: «Өндүр улуг хаанның, Ассирия-ның хаанының, сөстөрүн дыңнаңар! ¹⁴ Хаан мынча деп тур: „Эзекияга меге-летпенер. Ол силерни камгалап шыда-вас! ¹⁵ Эзекия силерниң сагыжыңарга Дээрги-Чаяакчыга ынаыңар дугайында бодал кирибизин, ‘Дээрги-Чаяакчы бис-ти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес’ деп ааза-вазын. ¹⁶ Эзекияны дыңнаваңар! Хана-дан менче дүжүп келгеш, мээң мурнум-га сөгүрүп олдуруп, чагыртыңар — ынчан силерниң кайыңар-даа бодунуң тараан виноградын, фиға чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер. ¹⁷ А оон

мен эеп келгеш, силерни боттарынар-ның чуртуңар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен — ол чурт дээрге далган-тараа, арага, аыш-чем болгаш виноград шөл-дери-биле байлак чурт-тур. ¹⁸ Эзекия си-лерни дуурайлавазын, ‘Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар’ деп бүзүрөтпезин. Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холундан боттарының чурт-тарын камгалаан бе кай? ¹⁹ Хамат биле Арпадтын бурганнары кайыл, Сепарва-имниң бурганнары кайыл? Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ²⁰ Ол чурттарның бурганнары-ның кайызы бодунуң черин мээң холум-дан адырып алганы? Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?»

²¹ Ынчалза-даа чон ыттыкташпаан, аңаа чаңгыс сөс-даа харыылаваан, чүге дээрге Эзекия хаан: «Аңаа харыы бер-бөнер» — деп дужааган турган. ²² Хел-кияның оглу, орду башкарыкчызы Эли-аким, Севна бижээчи болгаш Асафтын оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар кет-кен хевин качыгдалдан ора тыртып ал-гаш, хаанга келгеш, кол дашка тудук-чузунуң сөстөрүн аңаа дамчытканнар.

Эзекияның Бургандан дуза дилеп мөргээни

(4 Хаан. 19:1-37; 2 Чыл. 32:20-22)

37 ¹ Эзекия хаан ол бүгүну дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчы-ның өргээзинче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээ-чиге болгаш Бурганның бараалгакчыла-рының баштыннарынга качыгдал хевин кеңиргеш, оларны Амоцтун оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

³ Олар Исайяга Эзекия хаанның бо сөстөрүн дамчыткан: «Кызагдал, ке-земче болгаш куду көрүүшкүннүң хүнү келген-дир — ажы-төл хырын ишгинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок! ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузу-нга дириг Бурганны дорамчылаар даал-га берген. Оон сөстөрүн сээң Бурган-ың Дээрги-Чаяакчы дыннап каан болза!

* 36:11 Арамей дыл Ассирия империязының үезинде-ле Чоокку Чөөн чүкке улустар аразының эрге-байдалын чедип ап бар чыткан.

36:11 Эзра 4:7; Дан. 2:4 36:16 3 Хаан. 4:25 36:17 Ы. х. к. 8:7-10 36:19 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9

36:20 Дан. 3:15 || 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11 37:2 Иса. 22:15; 36:3 37:3 Ос. 13:13 37:4 2 Хаан. 16:12

Ол дыннаан сөстери дээш ону кезеткен болза! Чоннуң артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

⁵ Эзекия хаанның дүжүмөттөри Исайяга чедип кээрге, ⁶ Исайя оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге баргаш, Дээрги-Чаяакчының: „Дыннаан сөстөрүндөн — Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөрүндөн кортпа. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен — ол хаан бир медээ дыннап кааш, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле шаштырып каар мен“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыдып бериңер».

⁸ Кол дашка тудукчузу Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыңнааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чеде берген.

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахирим хаан Эфиопияның хааны Тиграктың ооң-биле дайылдажып үнүпкенин дыңнап каан. Сеннахирим ыңдыг медээ алгаш, Иудеяның хааны Эзекияге элчиннер чорудуп, оларга мындыг сөстөр дамчыдарын дужааган: «Сээң идеяп турар Бурганын „Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес“ деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттарны канчанганын билер-ле болгай сен — оларны бүгүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээн ада-өгбеминиң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары — Гозан, Харран, Рецеф хоорайларның база Талассар хоорайга чурттап турган эден чоннуң бурганнары — ол бүгү улунун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»

¹⁴ Эзекия элчиннерден чагааны ап алгаш, номчуп көргөн. Ооң соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ¹⁶ «О, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында саадаан Израильдиң Бурганы! Сен — чер-деле-

гейниң бүгү күрүнелеринге кара чаңгыс Бурган сен, чер биле дээрни Сен чаяаган сен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы, кулаан ээктиргеш, дыннап көрөм! Дээрги-Чаяакчы, караан ажыткаш, көрүп көрөм! Дириг Бурганы дорамчылазын дээш элчинер чорудупкан Сеннахиримниң бүгү сөстөрүн дыңнап көрөм. ¹⁸ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на болгай — Ассирияның хааннарының бүгү чер-чурттарны хоозураткаш, ¹⁹ оларның бурганнарын отче октап, узуткап кааны шын-на болгай. Чүге дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес, а кижги холу кылган ыяш база даш ышкакыл. ²⁰ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти дайзынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейнин бүгү күрүнелери Дээрги-Чаяакчы сени кара чаңгыс деп билип алзын!»

²¹ Амоцтуң оглу Исайя Эзекияга мону дамчыдарын айтыткан: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахиримге хомудап, Меңээ мөргүдүң“ — дээн. ²² Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур:

„Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар. Иерусалим-кыс сээң соондан көргөш, чүлге бажын чаяр. ²³ Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен? Кымче хөрөктенип, турамын-биле көрүп тур сен? Израильдин ыдыктыг Бурганынче! ²⁴ Бодунуң чалчаларың дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдун. Сен: “Эндерик дайынчы тергелерлиг мен, олар-биле даглар баштарыңче, Ливан сынның ооргаларынче көдүрлүп турдум! Ливанның бедик пөштерин, ооң эки дээн шивилерин уждурдум. Эң бедик дагның бажынче үнүп, эң эки эзимге чеде бердим. ²⁵ Мен кудуктар казып, суг ижип турдум. Египеттин хамык хем-сугларын бодумнуң будум-биле таптай баяып, кургаттым” — дээн сен.

²⁶ Ол бүгүнү шаандан бээр Мээң беткеп келгенимин дыңнавааның ол бе? Сен быжыгладдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдын — ол дээрге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни ам сени дамчыштыр боттандырганын ол-дур. ²⁷ Ол хоорайларның чурттакчы-

37:6 Иса. 10:24 37:8 Ис. 10:29-30 37:12 Э. д. 11:31 37:13 4 Хаан. 18:33-34 37:16 Хост. 25:22 ||
 Бл. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Бл. ыр. 85:10; Иса. 44:6 37:17 Бл. ыр. 30:3; 70:2 ||
 2 Чыл. 6:40; Дан. 9:18 37:19 Иер. 16:20 || 2 Чыл. 32:19 37:20 Бл. ыр. 82:19 37:24 Бл. ыр. 19:8
 37:26 Иса. 45:7 37:27 Бл. ыр. 128:6

лары күш чок апарган, коргушка алзып, ады баксыраан. Олар шөлдө оът-сиген дег, чаш көк дег, бажың кырында үнген*, өзүп үнөр бегинде-ле өрттендир чирткен чаш сыптар дег.

²⁸ А Мен сээң дугайында бүгү чүвени билир мен: кажан туруп кээп, олуруп аарыңны, үнүп, кирип турарыңны, Менээ хорайда бергенини. ²⁹ Менээ хорайдап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш Мен сээң думчууң үдүнчө — дээрбек, аксыңче — сугдук сугар мен*, чедип келген орууң-биле сени дедир чорудуптар мен“.

³⁰ Ээкия, сенээ бадыткал демдээ бодур: бо чылын база келир чылын боду чыгаар үнген тараа чиир силер. А үшкү чылын — тараа тарааш, ажаап алынар, виноград тарып олурткаш, чимизин чинер.* ³¹ Ынчан иудей чоннун артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр, элбек-чаагай чимистелир. ³² Чоннун артынчызы Иерусалимден үнөр, дириг арткан улус — Сион дагдан дүжүп кээр. Агшериглиг Дээрги-Чаяакчының күштүгү күзели ол бүгүнү боттандынар!»

³³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээн:

«Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозуг-камгалалдыг көстүп келбес, анаа удур бүзээлел чалы оваалап тутпас. ³⁴ Ол бодунун келген оруу-биле дедир чоруй баар, бо хоорайже кирбес — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ³⁵ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнун чалчам Давидти бодааш, ону камгалаар мен!»

³⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чорудупкаш, ассирий агшеригиниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эртенинде көөрге, долдандыр чүглө мөчү-сөөктер чыткылаан. ³⁷ Ынчангаш

Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневиже эеп чана берген.

³⁸ Оон бир-ле ол бодунун бурганы Нисрохтун өргээзинге мөгейип турда, ооң оолдары Адрамелех биле Сарецер олар ону хылыш-биле шанчып кааш, арадат черже дезе бергеннер. Хаанның өске оглу Асардан ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.*

Ээкияның аарааны,

ооң мактал ырызы

(4 Хаан. 20:1-11; 2 Чыл. 32:24-26)

38 ¹ Ол үеде Ээкия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Амоцтун оглу Исайя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-херээңни айылап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнген-дир» — деп чугаалаан. ² Ээкия ханаже хая көрнүп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрем! Мен Сээң мурнунга шыңчы чурттап, сеткилимден бердиниң келдим, Сенээ таарымчалыг чүүлү кылып чордум!» Оон Ээкия ишкирнип ылгай берген.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Исайяга Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ⁵ «Барып, Ээкияга ооң ада-өгбези Давидти Бурганы Дээрги-Чаяакчының бо сөстериң дамчыт: Мен сээң дилег-мөргүлүңнү дындадым, караң чажын көрдүм — ынчангаш Мен сээң назыныңга он беш чылды немең берип тур мен. ⁶ Ол ышкак Ассирияның хаанының холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен — бо хоорайга болчур мен. ⁷ Сеңээ Бодумнун азаан аксы-сөзүмнү күүседирим дугайында бадыткал демдээ бодур: ⁸ Ахазтың чадазының тепкиштеринче бадып келген хөлөгени дедир, он тепкиш өрү, чылзыдыптар мен».

* 37:27 Оът-сиген үрезини бажың кырынче хадык берзе-даа, хөрзүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдапас турган. * 37:29 Ассирий барельефтерде туттурганнарны бо-ла думчуунче азы чаактарынче кедрип каан ындыг тыртпаларлыг кылдыр чуруп көргүзүп турар. * 37:30 Дайын-чаа, сандараашкын ужуң иудейлер көдээ ажыл-агый ажылдары кылып шыдавайн баар. Олар ажаалда үезинде душ бооп кээп ушкан үрезинерден өзүп үнген тараа баштары чыыр журга таваржыр (Лев. 25:5,11-ни көр). Бурганның кайгамчык чүүлү ол таварылга болган дүжүтүң бүдүн чуртка ийи чылда четчириңде. * 37:38 Сеннахиримниң өлүрүшкүнү б.э. чедир 681 чылда, ооң Иудеяже походунун соонда чээрби чыл эрткенде, болган.

37:28 Бд. ыр. 138:2 37:29 Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 37:30 Иса. 7:11 37:31 Иса. 27:6

37:32 Иса. 9:7 37:33 2 Хаан. 20:15 37:36 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15 || Наум 3:3 37:37 Э. д. 10:11;

Иона 1:2 37:38 Э. д. 8:4; Иер. 51:27 || Эзра 4:2 38:3 4 Хаан. 18:3 38:5 Бд. ыр. 38:13 38:6 Иса. 37:35 38:8 Инс. 10:13

Хүн дедир чыла берген: көлеге бад- дып келгени тепкииштерни өрү алзы кө- дүрлү берген.

⁹ Аарааш, экирий берген соонда, Иу- деяның хааны Эзекияның бижээн чүү- лү бо-дур:

¹⁰ «Мен „Назынымның ортузунда өлүглер оранының хаалгазын ажыдып кирерим ол-дур, назынымның арткан ке- зээн казыдып алган-дыр мен“ деп бо- да-дым. ¹¹ Мен „Дээрги-Чаяакчыны дириг- лер оранынга көрбөзим ол-дур; өлүглер оранынга баргаш, моон соңгаар киж- и амытанни көрбөзим ол-дур“ деп бо- да-дым. ¹² Мээң оран-савамны, кадарчы к- жиниң чадырын ышкаш, турган черин- ден дүжүргөш, аппаратан*. Мен бодумнун амы-гынымны, аргыкчы кижиниң пөзүн дүрери дег, дүрүп ап тур мен. Дээрги-Ча- яакчы мени, аргыыр херекселден пөстү кезери дег, үзө кезип кааптар. Дүне, хүн- дүс Сен мени өлүмчө аппарат чыдыр сен! ¹³ Мен эртенге чедир томаанның манап келдим, а Бурган, арзылаң ышкаш, мээң бүгү сөөк-даяамны сыйып турду. Дүне- даа, хүндүс-даа болза, Сен мени өлүмчө аппаар-дыр сен. ¹⁴ Мен хараачыгай азы дуруяа ышкаш эдер-дир мен, көгө-бу- га ышкаш чоувуртаар-дыр мен. Үргүл- чү өрү көөр дээш, карактарым шылап калды. Меңээ бергезин! Дээрги-Чаяак- чы, менээ дузалап көрөм!

¹⁵ Мен бодум чүну чугаалап шыдаар мен?! Ол меңээ чугаалады, Ол Боду-ла кылып кагды. Качыгдалга алыскан бол- гаш, назынымның шупту чылдарын оо- жум төндүр чурттаар мен. ¹⁶ Мээң Дээр- гим, улус мынчаар чурттап турар-дыр! Бо бүгү дээрге мээң чуртталгам ышкажыл! Сен мени экиртип, амы-тындан хайыр- лап көрөм! ¹⁷ Ийе, ындыг хилинчек ме- нээ ачылыг болган-дыр. А Сен мээң амы- тынымны чевег-хөөрдөн чайладып, мээң бүгү бачыгтарымны Бодуннуң оорган артыгче октап көрөм. ¹⁸ Өлүглер ораныг- да Сени алдаржытпайн турар, өлүг улус Сени алгап-мактаvain турар болгай. Че- вег-хөөрже кире берген улус Сээң шын-

чынга идегеп шыдаар эвес. ¹⁹ Дириг, чүг- ле дириг киж-и Сени бөгүн мен ышкаш алгап-мактаар. Адазы оолдарынга Сээң шынчың дугайында чугаалаар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар! Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, мээң хылдыг хөгжүм херекселдеримге үдедип, Ону амыдыралывыс дургузун- да алгап ырлап кээр бис!»

²¹ (Исайя: «Фига чимизинден кыл- ган Эден эккелгеш, иринниг балыгга чыпшыр салыпсын, ынчан хаан экирий бээр» – дээн. ²² А Эзекия: «Меңээ Дээрги- Чаяакчының өргээзинче ам-даа баарым- ның бадыткал демдээ кандыг боорул?» – деп айтырган.)*

Вавилоннуң элчиннери

(4 Хаан. 20:12-19; 2 Чыл. 32:31)

39 ¹ Ол үеде Валаданнның оглу, Вави- лоннуң хааны Меродах-Валадан Эзекияның аарааш, экирий бергенин дыннап кааш, олче чагаа база белектер чорулупкан. ² Эзекия элчиннерни өөрүш- күлүг хүлээп алгаш, оларга эртин-байлак шыгжаар черин көргүскен: алдын-мөң- гүннү, чаагай чытгыг чүүлдер биле улуг унелиг үстери, ок-чепсек шыгжаар бүгү черни – бодунуң шыгжамырларында бар- ла бүгү чүвени көргүскен. Эзекияның ордузунда-даа, бүгү күрүнесинде-даа оон оларга көргүспээн чүвези артпаан.

³ Исайя медээчи Эзекия хаанга че- дип келгеш: «Ол улус сеңээ чүну чугаа- лады, олар кайыын келген-дир?» – деп айтырган.

«Ырак чурттан – деп, Эзекия ха- рылылаан. – Олар меңээ Вавилондан кээп чорду.»

⁴ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүну көрдү?» – деп айтырган.

«Олар мээң ордумда бүгү чүвени көр- дү! – деп, Эзекия харылылаан. – Мээң эр- тине-байлак шыгжаар черлеримде олар- га көргүспээн чүвөм артпады.»

⁵ Ынчан Исайя Эзекияга: «Аг-ше- риглиг Дээрги-Чаяакчының сөзүн дың- на: „Сээң ордунда бар бүгү чүвени, сээң

* 38:12 Кижиниң мага-бодунуң өлүмүн ойзу чугаалап турар (2 Кор. 5:1 көр). * 38:21-22 Бо до- мактарны 6-гы домактың соонче киирер турган чадаvas (4 Хаан. 20:7-8 көр).

38:11 Бд. ыр. 26:13; Иса. 53:8; Иез. 26:20 38:12 Иов 7:6 38:13 Бы. 3:4 38:14 Иез. 7:16; Наум 2:7 || Бд. ыр. 68:4 38:17 Бд. ыр. 15:10; Иов 33:28 || Мих. 7:19 38:18 Бд. ыр. 6:6; Эклл. 9:10 38:19 Бл. х. к. 4:9; 6:7; Бд. ыр. 77:4 39:2 Чыл. 32:27 39:6 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:10; Иер. 20:5; 27:19-21; Мих. 4:10

ада-өгбөңнүн бөгүнгө чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилончо алгаш баар хүннер кээр, маңаа чүү-даа артпас — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁷ Сээң төрүткен, сээң ботталдырган үре-салгалыңның чамдызын тудуп алгаш баар, олар Вавилоннун хаанының ордузунга акталаткан чалчалар апаар» — дээн.

⁸ А Эзекия Исайяга: «Сээң менээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчының сөзү эки-дир» — дээн. Чүге дээрге хаан «Мээн бодумнун назынымда амыр-тайбын, ай-ыыл чок чорук үргүлчүлээр-дир» деп бо-дапкан чүве-дир.

Израиль чонга аргалаал сөстери

40 ¹ «Мээн чонумну аргалаңар-ла, аргалаңар! — деп, Бурганыңар чугаалап тур. — ² Иерусалим-биле эрге-чассыг чугаалажыңар, ооң аар-берге албан-ажылы төнгенин, кем-буруузу дээш кеземчези четчир болганын аңаа медеглеңер; ол бодунун бүгү бачыды дээш Дээрги-Чаяакчының холундан ийи дакпыр кеземче алган-дыр».

³ Бир-ле үн дыңналды: «Эн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! Бурганывыска делгем оруктан ховуга дорттап бериңер! ⁴ Бүгү ыйгылааш черлер оргу апарзын, бүгү даглар, тейлер чавызай берзин. Дески эвес чер дескилежи берзин, дөннөлчек черлер оргу апарзын. ⁵ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры ажыттынып кээр, бүгү улус ону көрүп каар! Дээрги-Чаяакчы Боду ынча дээн болгай».

⁶ Үн: «Медегле!» — диди. Мен: «Чүнү медеглээр мен?» — деп айтырдым. «Бүгү улус оыг-сигенге дөмей, оларнын чарашкаазы* шөлде чечектер дег. ⁷ Дээрги-Чаяакчының тыныжы үрерге, оыг-сиген кургап каар, чечек оңа бээр. Шынап-ла, чон дээрге оыг-сиген-дир. ⁸ Оыг-сиген кадып каар, чечек тоглай бээр, а Бурганывыстың азаан сөзү кезээ-мөңгөде турар!»

⁹ Буянынг медээлиг медээчи Сион, бедик даг кырыңче үне бер! Буянынг медээлиг медээчи Иерусалим, дыңзыдыр

алгырып чугаала! Иудеянын хоорайларыңга: «Бурганыңар бо-дур!» — деп коргуш чок дыңзыдыр медегле. ¹⁰ Көрүңер! Күчү-күштүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы кел чыдыр. Чагырга Ооң холунда-дыр. Көрүңер, Оон хайырлаар шаңналы Бодунда-дыр. ¹¹ Ол Бодунун сүрүт малын, кадарчы кижжи ышкаш, кадарып турар: хураганнарны холунга тудуп, кужактап алгаш, төрүүр хойларны сүрүп бар чыдар.

Бурган деңизер чүве чок кайгамчык

¹² Кым адыжы-биле далайның суун узуп хемчээгенил азы холу-биле дээрни хемчээгенил? Кым чернин бүгү довураан чүве хемчээр саваже сынырганыл азы даглар, тейлерни деңзи таваанга салып, дензилээнил? ¹³ Кым Дээрги-Чаяакчының угаанын билип ап, Аңаа арга-сүме берип шыдааныл? ¹⁴ Кымдан Ол сүме айтырганыл, кым Аңаа угаан киир тайылбыр берип, шын орукче киирер сургаал кылганыл? Кым Ону билигте өөредип, чүве билип аарының оруун Аңаа айытканыл?

¹⁵ Бүгү чоннар кочалда дамды дег, деңзи таваанда доозун ышкаш! Бурган далайның ортулуктарын безин, борбак элезин дег, чинги-биле көдүрүп турар. ¹⁶ Аңаа Ливанның эзим-аргазы өргүл салыр от кыпсыр шаа четпес, а ында турар дириг амытаннар — бүрүн өрттедир өргүл кылыр шаа четпес. ¹⁷ Бүгү чоннар Ооң мурнунга чүү-даа эвес, оларны Ол хоозун, чөгөнчиг чүүл деп санаар.

¹⁸ Ынчангаш Бурганга кымны дөмей-лештирер силер? Аңаа дөмейлепки дег кандыг чүүл тып шыдаар силер? ¹⁹ Дүрзү-бурган бе? А ону север кижжи шуткуш кылып каан, ус-шевер кижжи алдынааш, мөңгүн илчирбелер-биле каастап каан болур. ²⁰ А ындыг аар өртектиг чүүлдер ажыглап шыдавас ядыы кижжи иривес ыяш шилип тыпкаш, кээп дүшпес дүрзү-бурган кылып бээр билдилиг ус-шевер кижжи тып аар.

²¹ Таанда-ла билбес силер бе? Дыңнаваан силер бе? Эң эгезинде-ле силерге

* 40:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Доктаамал чоруу» деп бижээн.

39:7 4 Хаан. 24:12; 25:7; 2 Чыл. 33:11 40:1 Иса. 49:13; Зах. 1:17 40:2 Ос. 2:14 || Иов 42:10; Иер. 16:18 40:3 Иса. 35:8; Ыд. ыр. 67:5 || Мф. 3:3; Мк. 1:3; Лк. 3:4-6; Ин. 1:23 40:5 Иса. 35:2 40:8 Ыд. ыр. 118:89; 1 Пет. 1:24-25; Иак. 1:11 40:10 Иса. 62:11; Ажыд. 22:12 40:11 Ыд. ыр. 22:1; Иер. 31:10; Иез. 34:15; Мих. 5:4; Ин. 10:11 40:12 У. ч. 30:4 40:13 Рим. 11:34; 1 Кор. 2:16 40:14 Иов 21:22 40:16 Ыд. ыр. 49:10 40:17 Ыд. ыр. 61:10; Дан. 4:32 40:18 Иса. 46:5; Аж.-ч. 17:29 40:20 Иса. 44:9; 46:7; Иер. 10:3-5

чугаалап кагбаан чүве бе? Чер-делегейни канчаар чаяап каанын билип албааныңар ол бе? ²² Дээрги-Чаяакчы чер-делегейниң дээрбээниң кырында саадап турар, а чер-делегейниң чурттакчылары имилеме шартылаа дег. Бурган дээрни, чуга пөс ышкаш, чада салгаш, чурттаар майгын дег, хере тыргып каан. ²³ Бурган черниң чагырыкчыларын чүү-даа эвес апаар кылып, баштыңчыларын бар-чогу дөмей кылып турар. ²⁴ Оларны чаа-ла олуртуп, тарып каары билек, олар чаа-ла черге дазылданы бээри билек, Ол оларже тыныштарга, кургап каарлар, казыргы оларны, тараа саванын дег, хадып аппаар.

²⁵ «Мени кымга дөмейлештирер силер? Мээң-биле кым деннежирил?» — деп, ыдыктыг Бурган айтырып тур. ²⁶ Карактарыңар дээрже шиглей көрүңер: ында бар бүгү чүвени кым чаяганыл? Ол — сылдыстарның аг-шерин санап, көскү кылып турар, оларнын шуптузунга ат тыпсып турар Бурган-дыр. Ооң күчү-күжү кызыгаар чок, эрге-чагыргазы өндүр улуг болгаш, сылдыстарның чаңгызы-даа чиде бербес.

²⁷ Иаков, сен чүге: «Мээң орук-чолум Дээрги-Чаяакчыдан чажыртынган, Бурганын мээң чаргымын уткулуккан» — дээр сен, Израиль, сен чүге ындыг чүве чугаалаар сен? ²⁸ Таанда-ла билбес сен бе? Таанда-ла дыңнаваан сен бе? Дээрги-Чаяакчы — чер-делегейниң бүгү кыдыгларын чаяаган мөңгө Бурган-дыр. Ол могавас, шаа төмөс, Ооң угаан-бодалын билип аары болдунмас. ²⁹ Ол могап турупкан улусту күштүг кылып каар, шаа төнгөн улусту быжыктырар. ³⁰ Аныяк оолдар безин могай берип, шаа төне бээр, чалыылар шылаанындан кээп дүжер, ³¹ а Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус чаа күш кирип алыр: олар, эзир ышкаш, чалгынын херип-чайыл, ужар; маңнашкаш, могавас, кылашташкаш, шагзыравас.

Бурган — Израильдиң Дузалакчызы

41 ¹ «Ырак ортулуктарның чурттакчылары, Мээң мурнумга ыт чок

барыңар! Бүгү чоннар чаа күштен немеп алзын; олар чоокшулап келгеш, бодунуң сөзүн чугаалазын. Чаргы үзөр дээш кады чыгылылыңар.

² Кым чөөн чүктен тиилекчини* үндүрүп эккелгеш, бодунга бараан боор кылдыр кыйгырып алганыл? Кым аңаа чоннарны хүлээдип берип, хааннарны чагыртканыл? Ол кижжи бодунуң хылыжы-биле оларны доозун-довуракче хуулдуруп, бодунуң ча-согуну-биле, тараа саванын дег, эстедир хадыдып турар. ³ Ол кижжи мурнунда кажан-даа чоруп көрбээни орук-биле айыл чок чоруп, чоннарны истеп сүрүп бар чыдар.

⁴ Кым ол бүгүнү кылып, боттандырганыл? Эң эгезинден кижжи төрөлгетениң бүгү салгалдарын башкарып турар Бурган! Мен, Дээрги-Чаяакчы, эгезинде турган мен, сөөлгү салгал-биле база ол-ла Бодум кады турар мен!

⁵ Ырак ортулуктарның чурттакчылары ол кижжини көрүп кааш, коргуушкунга алзыпкан, чер-делегейнин ужу-кыдыгы сүрээдей берген. Олар чоокшулажып, чыылганнар. ⁶ Бот-боттарынга дузалажып, бирээзи өскезинге: „О, эрес-дидим бол!“ — деп турганнар. ⁷ Усшевер кижжи эзилдирикчи шеверниң сеткилин сергедип турар, маска-биле хевилээр кижжи дөжүде дарганнаан кижиниң сеткилин сергедип, тудуштур каннап каан черин „Эки-дир, быжыг-дыр!“ деп, дүрзу-бурган божаңнавазын дээш, өргөн-биле быжыглап турар.

⁸ О, Мээң чалчам Израиль, Мээң шилип алганым Иаков, Мээң өңнүүм Авраамның салгалы! ⁹ Мен сени чер-делегейниң ужу-кыдыгындан эдерткеш, эң ырак черлерден үндүр кыйгырып алгаш: „Сен — Мээң чалчам сен“ — деп чугаалаан мен. Сени шилип алган мен, сенден ойталавас мен. ¹⁰ Кортпа, чүге дээрге Мен — сээң Бурганың-дыр мен, сүрээдеве, чүге дээрге Мен сээң-биле кады мен. Сени быжыктырып, сенээ дузалаар мен. Мээң тиилелгелиг холум сенээ деткимче көргүзөр. ¹¹ Сенээ киленнээн бүгү улус бак атка кирип, бужартаар, сенээ

* 41:2 Азы: «Чөптүг кижини», «жетлекчини». Персияның хааны Кири миңча деп турар чадавас (44:28, 45:1 көр).

40:22 Сан. 13:34 || Иов 9:8; 26:7; Бд. ыр. 103:2; Иер. 10:12; 51:15 ^{40:23} Иов 12:21; Бд. ыр. 106:40
40:26 Бд. ыр. 146:4 ^{40:27} Иса. 49:14 ^{40:28} Бд. ыр. 146:5 ^{40:29} 2 Кор. 12:10 ^{40:31} Бд. ыр. 102:5
41:1 Иса. 43:9 ^{41:2} 2 Чыл. 36:23 ^{41:4} Иса. 44:6; 48:12; Ажыл. 1:17 ^{41:7} Иса. 40:19
41:8 Иса. 42:19; 43:10; 44:1; Иер. 30:10 || 2 Чыл. 20:7; Иак. 2:23

удурланган улус чүү-даа эвес апаар, өлүп чидер. ¹² Сээн-биле демисежип турган улусту дилээш, тыппас сен; сээн-биле дайылдажып турган улус чүү-даа эвес апаар, шуут чиде бээр. ¹³ Мен — Дээрги-Чаяакчы, сээн Бурганың-дыр мен, холундан тудуп алгаш: „Кортпа, Мен сен-сээ дузалаар мен“ — деп азаап тур мен. ¹⁴ Кортпа, курт ышкаш чегенчиг Иаков, эвээш чоннуг Израиль, Мен сен-сээ дузалаар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы, сээн Камгалакчың, Израильдиң ыдыктыг Бурганы медеглээн. — ¹⁵ Мен сени чаа, чидиг диштерлиг тараа бастыраар херексел кылып каар мен, сен дагларны бастырып, чуура дүрбүүр сен, тейлерни тараа тогланчызы дег кылып каар сен. ¹⁶ Сен оларны челбириңге, хат хадып аппаар, шуурган тарадыр шаап кааптар. А сен бодуң Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр сен, Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш мактаныр сен.

¹⁷ Яды-түрөңги улус суг дилээш, тыппайн турар, олар кагып-суксааш, аксы кургап калган. Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларга хары бээр мен; Мен, Израильдиң Бурганы, оларны кагбас мен! ¹⁸ Тас тейлерден суглар агып бадар, орду черлерге сү баштары аттыгып үнер. Ээн кургаг ховуну хөл кылып каар мен, кургап калган черни суг баштары шыва аптар. ¹⁹ Мен ээн кургаг ховута пөш, акация, мирт болгаш олива ыяштарын тарыыр мен; ыяш чок турган черге шиви, чойган болгаш хады кады өзүп үнер. ²⁰ Улус ол бүгүнү көргөш, Дээрги-Чаяакчының холу ону кылган деп, Израильдиң ыдыктыг Бурганы ону чаяган деп билип каар, ол бүгүнү эскергөш, угаап билип каар.

Дүрзү-бурганнарның ажык чогу

²¹ Дүрзү-бурганнар, боттарынарның херээнэрни илередиң чугаалаңар — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Боттарынарның барымдааларыңарны көргүзүңер — деп, Израильдиң Хааны чугаалап тур. — ²² Барымдаа кылдыр ам болур журлуг чүвени чугаалаңар. Азы эрткен үеде чүү болуп турганың чугаалаңар, а бис угаап бодап көргөш, ол бүгүнүң канчаар төнгениң билип аар бис. Азы келир үе дугайында биске боттарыңар чугаалап

беринер. ²³ Келир үеде чүү болурун чугаалаңар, ыңчан силерни бурганнар деп билип аар бис. Бир-ле чүведен — буян-даа болза, айыыл-халап-даа болза — кыл-ыңар, ону көргөш, бис шупту коргуушкунга бүргедиң аар бис. ²⁴ Че чүл? Силер чүү-даа эвес-тир силер, чүнү-даа кылыр харыыңар чок-тур. Силерни шилип алган кижичүдек-бужар-дыр.

²⁵ Мен демги тиилекчини сонгу чүктен кыйгырган мен, ол кел чыдар! Хүн үнер чүккө ол Мээң адымны адап, алдаржыдар. Ол чагырыкчыларны малгаш ыш-каш базып кылаштаар — дой сава кылыкчызы дойну ыңчаар таптай базар. ²⁶ Бисти ол дугайында билип алзың дээш, кым баш бурунгар чугаалааның; бисти: „Оонуушын болду“ — деп чугаалаар кылдыр, кым баштай дамчылтканың? Араңардан кым-даа чугаалаваан, кым-даа медеэлевээн. Чугаа-сөзүңерни дыңнаан кижичок. ²⁷ Мен ол дугайында Сионга эң баштай чугаалаан мен, Иерусалимче буяның медеэлиг медеэчини чоруткан мен!

²⁸ Мен көөрүмге, кым-даа чок болду — өске бурганнарның аразында сүмелекчи чок болду. Мен олардан чүве айтырар болзумза, харыылап шыдавастар. ²⁹ Олар шупту — меге-дигу, оларның ажыл-херээ — чүү-даа эвес-тир, оларны көргүскен дүрзүлөр — хат дег хоозун чүүлү-дүр».

Бурганың шилип алган чалчазы

42 ¹ «Мээң шилип алган чалчам бодур, Мен ону быжыглап турар мен; сеткилимге кирер кижичок ол-дур! Мен ону Бодумнуң Сүлдем-биле бүргээр мен — ол өске чоннарча чөптүг шийткел үндүрер. ² Ол алгырбас база кырышпас, дыңзыдыр чугаалавас, оон үнү кудумчуларга дыңналбас. ³ Ол шала сынган кыргыгышты сыйбас, имистелген чырыгыкны өжүрбөс; ёзулуг чөптүг шийткелди үндүрбээн шаанда, ол сыйылбас, өшпөс; ырак ортулуктар оон чагыг-суртаалын манап турар».

⁵ Дээрни чаяп, чада салган, черни ында төрүттүңен бүгү чүве-биле кады боттандырган, чер кырында кижилерге амы-тынны хайырлаан — ында шимчеп чоруп турар бүгү улусту тынгарган

41:14 Иов 25:6; Ыд. ыр. 21:7 41:18 Иса. 35:6 41:19 Иса. 55:13 41:24 Иер. 10:5; 1 Кор. 8:4
41:25 Иса. 41:2 || Иер. 1:15; 50:3 41:26 Иса. 46:10; 48:14 41:27 Иса. 40:9; 52:7
42:1 Иса. 41:8; 43:10; 52:13; 53:11 || Мф. 3:17; 17:5; Мк. 1:11; Лк. 3:22 || Иса. 11:2; 61:1 ||
Мф. 12:17-21 42:5 Зах. 12:1

Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: ⁶ «Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг чорук ботгандыра дээш чалчам сени кыйгырган мен, сени холундан чедип аар мен, кадагалаар мен. Сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен база бүгү чоннарга чырык ээкээр мен. ⁷ Согур улустун карактарын ажыдар сен, хоругдаттырганнарны хоругдалдан үндүрер сен, дүмбей черде олурар улусту карабажындан хостаар сен!

⁸ Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, Мээң адым ол-дур! Бодумнуң алдарымны өске кымга-даа бербес мен база Менээ хамааржыр макталды дүрзү-бурганнар-биле үлөшпес мен! ⁹ Баш бурунгаар чугаалаан чүүлдериң бүд берген, Мен ам чаа чүүлдериң меделеп тур мен, ам-даа боттанмаан чүүл дугайында силерге чугаалап тур мен».

Бурганны алгап-мактаан ыры

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлаңар, Ону чер-делегейниң ужу-кыдындан алгап-мактанар – далайжылар болгаш далайны долган бүгү дириг амытаннар, ортулуктар болгаш ында чурттап турар бүгү улус! ¹¹ Ээн кургап хову болгаш ооң хоорайлары, кедар аймак чурттаан бүгү суурлар өөрүшкүлүг кыйгы салзын. Хая-даштыг черде чурттаан улус өөрүп-байырлап, даглар баштарындан алгырышсын! ¹² Дээрги-Чаяакчыны алдаржытсын, Ону ырак ортулуктарга алгап-мактазын!

¹³ Дээрги-Чаяакчы күчүлүг маадыр дег чедип кээр, дайынчы дег, килени кыптыгар, дайынчы кыйгы салып, алгырар, дайзыннарныга күжүн көргүзөр: ¹⁴ «Дыка үр ыыттавайин келдим, шыпшыңны кадагалап, туттунуп келдим; а ам, божаан херээжен кижиге дег, алгырар мен, тыныжым бачыдап, агаарны харамдыгып тынар мен. ¹⁵ Тейлер, дагларны ээнзиредип, оларның хамык оыг-сигенин кадырып каар мен, хемнерни кургап ортулуктар кылдыр хуулдуруп, хөөлбектерни кургадап каар мен. ¹⁶ Мен согурларны оларның билбези оруктар-биле эдертир мен, оларга билдинмес турган оруктар-биле эдертир мен. Оларның мур-

нунга дүмбей карангыны чырык кылдыр хуулдуруптар мен, ээр-дагыр оруктарны дорттап каар мен. Чонум дээш, ол бүгүнү кылыр мен, оон ойталавас мен. ¹⁷ А дүрзү-бурганнарга идегээр улус, шуткуп каан дүрзүлөргө: „Силер – бистиң бурганнарывыс силер“ – дээр улус кончуг бак атка кирип, аткаарлаар».

Согур, дүлөй израиль чон

¹⁸ «Дүлөйлер, дыңнаңар, согурлар, көрүп көрүңер! ¹⁹ Мээң чалчам ышкаш согур кижиге бар бе? Мээң айбылап чоруткан айбычым ышкаш дүлөй кижиге бар бе? Дээрги-Чаяакчыга бердинген чалча дег согур кижиге бар бе? ²⁰ Сен хөйүнү көргөн сен, ынчалза-даа эскерген чүвөң чоктур; кулактарың дугалагыр эвес, ынчалза-даа дыңнавас-тыр сен».

²¹ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг болгаш, ыдыктыг хоойлуну алдаржыдып, алгап-мактаары Аңа таарымчалыг болган. ²² А бо чон үптөттирип, когараандыр, оларның шуттузу онгарларда суктурган азы кара-бажынарда чажыртылган. Олар дайзынга олча-тывыш апарган, оларны кым-даа хоставаан; оларны тудуп апарган, кым-даа оларга болчуп: «Оларны дедир эгит!» – дивээн.

²³ Силерниң кайыңар ынаар кулаан ээктирерил, кичээңгейге ап, моон-даа сонгаар дыңнаарыл? ²⁴ Кым Иаковту тудуп аппаар кылдыр, Израильди – үптээр кылдыр берикенил? Аңаа удур бачыг үлгеткенивис Дээрги-Чаяакчы-дыр! Израильчилер Ооң оруун истевейн, Ооң хоойлузун тооп дыңнавайн турган болгай. ²⁵ Ынчангаш Ол бисти кыптыккан килени-биле хөмө ап, бисче кам-хайыра чок дайын ыткан! Шак ол дайын чалбыштыг от бооп, бисти бүгү чүктөн бүзээлеп алган, а бис ону ожаап билбээн бис; от бисти чириге, таптыг угаап билбээн бис.

Бурган – Израильдиң Камгалакчызы

43 ¹ Иаковту чаяап каан, Израильди тывылдырып каан Дээрги-Чаяакчы ам мынча деп тур: «Кортпа. Мен сени садып хостап кагдым; Мен сээн адың адап, Бодумче кыйгырдым, сен – Мээни сен.

42:6 Иса. 45:13 || Иса. 42:6 || Иса. 49:6; Лк. 2:3, 30-32; Аж.-ч. 13:47 42:7 Иса. 9:2; 35:5; 49:9; 61:1

42:8 Иса. 48:11 42:10 Бд. ыр. 32:3 42:11 Иса. 21:16 42:13 Бд. ыр. 77:65 42:14 Иса. 13:8 42:15 Иса. 50:2

42:16 Иса. 40:4 42:17 Бд. ыр. 96:7; Иса. 45:16; 44:11; Иер. 10:14 42:18 Иса. 35:5 42:19 Иса. 41:8

42:20 Иер. 6:10; Иез. 12:2 42:22 Иер. 50:33 42:25 Ос. 7:9 43:1 Иса. 45:3

² Суглар кежип турунда, Мен сээң-биле боор мен, хемнер кежип турунда, суг сени хөме албас. От өттүр эргип тургаш, өрттөмөс сен, чалбыш сени чивес.

³ Мен – Дээрги-Чаяакчы, сээң Бурганын, Израильдин ыдыктыг Камгалакчызыдыр мен. Сени хостаар дээш, Мен Египет, Эфиопия болгаш Севаны сээң орунуга берип тур мен. ⁴ Сен Менээ улуг Унелиг болгаш эргим болганында, сеңээ Мен ынак болганымда, сээң орунуга өске улусту, сээң амы-тынын дээш – өске чоннарны берип тур мен. ⁵ Кортпа, Мен сээң-биле болгай мен; сээң үре-салгалыңны чөөн чүктен эккээр мен, барыгын чүктен база сени чыыр мен. ⁶ Сонгу чүкке: „Оларны дедир бер!“ – дээр мен, мурнуу чүкке: „Оларны салывыт!“ – дээр мен. – Мээң оолдарымны ырактан, Мээң кыстарымны – чер-делегейниң ужу-кыдыгындан эдертип эккел – ⁷ Мээң адым-биле адаткан, Бодумга алдар кылдыр чаяап кааным, Мээң боттандырып, хевирлээним бүгү улусту эдертип эккел“.

⁸ Карактыг-даа болза, согур чонну, кулактыг-даа болза, дүлей улусту үндүрүп эккел. ⁹ Бүгү чоннар кады чыгып келзин, аймактар бөлдүнчүп келзин. Оларның кайызы ол бүгүнү баш бурунгаар чугаалааныл, болуп эрткен чүүлдер дугайында биске медээлээнил? Боттарының шыннын көргүзери-биле, херечилелден кылзыннар; оларны дыңнаан улус «Шын-дыр оо!» деп бадытказын.

¹⁰ «А Мээң херечилерим – силер силер, чонум – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мээң чалчаларым база силер силер; чүвени билип алгаш, Меңээ бүзүресин дээш база Мени Бурган-дыр деп угаап билзин дээш, Мен силерни шилип алган мен. Менден ангы Бурган чок, кажан-даа турбаан, кажан-даа турбас. ¹¹ Мен, чүгле Мен – Дээрги-Чаяакчы мен! Менден өске Камгалакчы чок! ¹² Өске кым-даа эвес, Мен баш бурунгаар чугаалап, медеглеп база камгалап каан мен! Мээң херечилерим – силер силер – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мен – Бурган мен. ¹³ Шагдан бээр Мен

ол-ла Бодум мен! Мээң холумдан улусту кым-даа адырып шыдавас. Мээң кылган чүвеними күш чок болдуруп шыдаар кижиги бар бе?!»

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, силерниң Камгалакчыңар, Израильдин ыдыктыг Бурганы: «Мен силер дээш Вавилонга удур Бодумнун холумну сунар мен; халдейлерни чылча шаап, шуптузун дестириптер мен, оларның алгы-кышкызы корабльдарны дола бээр*.
¹⁵ Мен – Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганыңар мен, Израильдин Чаяакчызы, Хааныңар мен!» – дээн.

¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Чаяакчы далай кежир орукту ажыткан, ханы суларга орукту кылып каан, дайынчы тергелер биле аыттарны, аг-шериг биле күштүг дайынчыларны эдертип аппаратан. Олар шупту кады кээп душкеш, туруп шыдавастан, чырыткы эзээ ышкак өжүп калган. Ам Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ¹⁸ «Биеэде болган чүвени уттүштүп, эрткен чүве дугайында бодавайин барып болур силер. ¹⁹ Көрүңер, Мен чаа чүвени кылып тур мен! Ол ам көстүп кээр – таанда-ла ону билип ап шыдавас силер бе? Бо удаада Мен ээн кургаг ховуда орук кылып, ээн черже хемнер аксып тур мен. ²⁰ Черлик аң-мең безин Мени алдаржыдар – шөө-бөрүлөр, страус куштар. Чүге дээрге Мен Бодумнун шилип алган чонумга ижиртир дээш, ээн кургаг ховуже суг, ээн черже – хемнер аксып тур мен. ²¹ Ол чонну Мен Бодумга, Мени алгап-мактазын дээш, чаяап алган мен.

²² А сен, Иаков, Мени кыйгырбайн турдун, Израиль, сен Мени аартгыктап турдун. ²³ Сен Менээ бүрүн өрттедир өргүл хойлары салбайн, Мени алдаржыткан өргүлдер кылбайн турдун. Мен сени бергедетпедим – далган-тараа өргүлдери негеведим, сени шылагпадым – чаагай чыттыг чүүлдер айтырбадым. ²⁴ Сен Менээ чаагай чыттыг кулузун садып бербээн сен, өргүл малдарының чаа-биле Мээң сеткилимни хандырбаан сен. Харын Менче бодуннун бачыгтарың чүдүрүп, кем-бурууң-биле Мени шыладып

* 43:14 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Мен ооң камгалагын чылча шавар мен. Халдейлерниң өөрүшкүлүг шимээн-даажы качыгдал ыры бооп хуула бээр».

43:2 Бд. ыр. 65:12; Дан. 3:25 43:3 Бд. ыр. 71:10; Иса. 45:14 43:5 Ос. 11:11; Мих. 7:12; Зах. 8:7

43:8 Иса. 42:18-19 43:9 Иса. 41:1 43:10 Иса. 41:8; Иер. 30:10 43:11 Иса. 45:21; Ос. 13:4

43:13 Ы. х. к. 32:39; Иов 10:7 43:16-17 Хост. 14:21; Иса. 51:10 43:19 Иса. 48:6; 2 Кор. 5:17;

Ажыд. 21:5 || Иса. 35:6-8 43:20 Хост. 17:1-7 43:22 Мих. 6:3 43:24 Мал. 2:17

турган сен. ²⁵ Мен, чүглө Мен, Бодумну бодааш, сээң кем-буруунну балап каар мен; сээң бачыгтарыңны оон ыңай сагынмас мен.

²⁶ Мени буруудат, чаргылдажыыл; бодунуну херээңни чугаалап, актыгыңны шынзыт. ²⁷ Сээң баштайгы өгбөң бачыт үлгөткөн, сээң эптештирикчилериң Менче тура халаан. ²⁸ Ынчангаш Мен ыдыктыг черде бараалгакчыларымны бужартаашкыңче чыгадым, Иаковту бүрүнү-биле узуткаттырар кылдыр, Израильди – дорамчылаттырар кылдыр хүлээдип бердим».

Дээрги-Чаяакчыдан өске Бурган чок

44 ¹ «А ам – Мени дынна, Мээң чалчам Иаков, Мээң шилип алганым Израиль! ² Сени чаяап каан, төрүттүнүп келгениңден бээр сенээ дузалап турар Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: Мээң чалчам Иаков, Мээң шилип алганым Ешурун*, сен кортпа. ³ Мен кагып-суксаан черже сугну, кургап калган черже – сугларны аксыр мен. Бодумнун Сүлдем-биле сээң үрө-салгалыңны, ачы-буяным-биле – ажы-төлүңнү бүргөөр мен! ⁴ Олар оьтсиген аразыңга, суг эринде чыраа-тал дег, өзөр. ⁵ Бир кижиге: „Мен Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр мен“ – дээр, өске кижиге: „Мен база Иаковтан укталган мен“ – дээр. Улус боттарының холдарыңга*, Дээрги-Чаяакчыны мен“ деп бижип аар болгаш Израиль деп адаттырар».

⁶ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Хааны, ооң Камгалакчызы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен – эгезинде турган мен, Мен – төнчүзүндө турар мен; Менден өске Бурган чок. ⁷ Мээң-биле дөмейлежир кижиге бар бе? Харьыдан берзин! Эрте-бурунгу чонну чаяп каан үемден бээр болган бүгү чүвени Менээ чугаалап берзин. Келир үеде болур чүвени база чаа-ла кел чыдар чүвени чугаалап берзин. ⁸ Мээң улузум, кортпанаар, сүрээдевенер! Мен силерге эрте шагда-ла медеглевежик мен бе, баш бурунгаар чугаалаважык мен бе? Мээң

херечилерим – силер болгай силер. Менден өске Бурган бар бе? Чок, өске кандыг-даа Хая билбес мен!»

Дүрзү-бурганга мөгөөр чорук – мелегей будулуужушун

⁹ Дүрзү-бурганнар кылып турар бүгү улус чүү-даа эвес-тир, оларның аажок үнелээр дүрзүлери кандыг-даа ажык-дуза чок. Оларның ол херечилери чүнү-даа көрбөс, чүнү-даа угаап билбес, ынчангаш бак атка кирер! ¹⁰ Кымнар кандыг-даа ажык-дуза чок бурганнар кылып, дүрзүлөр шуткуп кудуп турарып? ¹¹ Ол ажыл-херекке бердинген бүгү улус бак атка кирер. Ус-шевер улус дээрге чүглө кижилер-дир. Олар шупту чыгылып келгеш, кады туруп алзын – дөгөрези аажок коргарлар, бак атка кирерлер!

¹² Дарган кижиге дүрзүнү хевирлээр херекселин туткаш, көс отчудуп, ажылдаар, маскалары-биле болбаазырадыр, болунуң күшүгү холу-биле дүрзүнү хевирлеп, иже-нир. Аштаанындан дарганнын шаа төнөр, суксаанындан чилчиге үстүр. ¹³ Азы бызаңчы кижиге дүрзүнү хемчээр хендириң шөөр, шиш херексел-биле шыйып демдектээш, кескизи-биле чоңа кезип, төгөриктэй хемчээр. Ол бызаңчы дүрзүнү, ыдыктыг черже* салыр дээш, кижиниң овор-хевирин ёзугаар, кижиге ышкаш чараш-каас кылдыр кылып каар. ¹⁴ Азы ол кижиге бодунга пөш, шиви азы дуб ыяш шилип алгаш, ону үезинге чедир арга-эзиминге арттырып каар; азы ол кижиге хады олуртуп каарга, чаьс ону өстүрүп бээр. Оон ол кижиге ыяштарны кезип алгаш, ¹⁵ оттулар чүүл кылып аар – оон чартыгын чыныннар дээш ап алгаш, от салып, хлевин быжырар. А оон аңгыда бурган кылып алгаш, оон мурнунга донгая кээп дүжөр – дүрзү чазап алгаш, анаа мөгөөр. ¹⁶ Ыяштың чартыгын ол өрттөгөш, аьш-чем белеткеп, эьг быжыргаш, тоттур чөмненип аар. Ол чылыккаш: «Чылыга бердим, от чырып тур» – дээр. ¹⁷ А арткан ыяштан ол дүрзү-бурганни оя кезип аар; оон анаа мөгөй-ип, оон мурнунга донгая кээп дүшкөш:

* 44:2 Ешурун – Израильдин ойзу адаан ады. «Чөптүг-шынныг, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 32:15; 33:5 көр). * 44:5 Азы: «Боттарының холдары-биле». * 44:13 Азы: «Бодунуң бажыңчы».

43:25 Бд. ыр. 50:3 || Иер. 31:34 43:26 Иса. 1:18 43:27 Э. д. 3:6 || Иер. 5:31 44:1 Иса. 41:8; Иер. 30:10 44:3 Иез. 39:29; Иоил 2:28; Ин. 7:38 44:6 Иса. 41:4; 48:12; Ажыл. 1:8, 17 || Ы. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Бд. ыр. 85:10 44:8 Ы. х. к. 32:18; Иса. 26:4 44:9 Иса. 41:24, 29 44:10 Иер. 10:3-5; Авв. 2:18 44:11 Иса. 42:17; 45:16

«Мени камгала, сен дээрge мээң бурганым болгай сен!» — деп мөргүүр. ¹⁸ Ындыг улус чүнү-даа билбес, чүнү-даа угаап шыдавас; олар дээрge карактарын шийдирип каан, көөр чүвези чок, угаанын дуглап каан улус-тур. ¹⁹ Оларның кайызы-даа боданмас, кайызы-даа чүвени шын билип алыр харыы-даа, угаан-сарыылы-даа чок болгаш, бодунга «Бо ыяштын чартык кезин өрттеткеш, көзүңге хлеб быжырып, эът шиштеп чип алдым. А ооң артыгын-дан чүдек-бужар дүрзү кылган херээм бар бе, токпар ыяшка мөгейген ажыым бар бе?» деп шыдавас. ²⁰ Ындыг киж и аана хүл сүрүп чоруур, ооң угаан-сарыылы мегелеткен болгаш, ол будулуп турар. Ол бодунуң амы-гынын камгалап шыдавас, бодунга «Мээң холумда чүгле меге бардыр!» дивес.

²¹ «Иаков, ол бүгүнү утпа, чүге дээрge сен Мээң чалчам болгай сен, Израиль! Сени Мен чаяап каан мен, сен — Мээң чалчам сен, Мен сени утпас мен*, Израиль. ²² Мен сээң кем-бурууну туман дег, бачыттарыңны — булуттар дег гарадып каапкан мен. Сени садып хостап кагдым — Менче эглип кел!»

²³ Дээрлер, Дээрги-Чаяакчының кылган чүвези дээш өөрүп-байырлаңар, черниң ханы дүптери, өөрүшкүлүг алгыржыңар, даглар, арга-эзим болгаш бүгү ыяштар, шимээрgeп байырлаңар! Дээрги-Чаяакчы Иаковту садып хостаан-дыр, Израильди хостап кааш, алдаржаан-дыр!

Кир хаан —

Бурганның күзел-соруун күүседир киж и

²⁴ Сени ботталдырган Камгалакчын Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы, бүгүдениң Чаяакчызы мен, дээрни чааскаан хере чаткан мен, черни чаңгыс Бодум чада салган мен. ²⁵ Меге медээчилерниң бадыткал демдектерин чүү-даа эвес кылып, төлгечилерни эпчок байдалга таварыштырып, мерген угааның деп санаттырар улустун билиин утка чок чүве кылып турар мен. ²⁶ А Бодумнуң чалчамның медээлээн чүвезин бадыткап, Бодумнуң айбычыларымның чу-

гаалаан чүвезин боттандырып турар мен. Иерусалимниң дугайында: „Анаа улус база катап чурттап бээр“ — деп, Иудеяның хоорайларының дугайында: „Оларны катап тудар! Ол бузундуларны Мен катап тургузур мен!“ — деп турар мен.

²⁷ Ханы сугларга: „Када беринер — Мен силерни соолдуар мен!“ — деп турар мен. ²⁸ Кир хаанның дугайында: „Ол — Мээң айбылап чоруткан кадарчым-дыр. Ол Мээң күзел-соруумну күүседип, Иерусалимниң дугайында: ‘Ону катап тудар!’ — деп, Бурганның өргээзиниң дугайында: ‘Ону катап база үндезилеп тудар!’ — деп чугаалаар“.

45 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шилип алганы Кирге мынча дээн: «Мен сени холундан чедип алгаш, чоннарны сеңээ чагыртып, хааннарның ок-чепсээн хунаап ап, сээң мурнуңга эжиктерни ажыдып чоруур мен — хаалгалар сени доктаадып шыдавас. ² Мен Бодум сээң оруун баштап, дагларны дескилээр мен; хүлер хаалгаларны буза шаап, демир дээктерни үрээр мен. ³ Мен сеңээ дүмбей караңгыда шыгжаттыңан, чажырып каан бай-байлакты бээр мен. Ынчан Мен — Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы — сээң адың адап, сени кыйгырып турарымны билип аар сен. ⁴ Мээң чалчам Иаков дээш, Мээң шилип алганың Израиль дээш Мен сени, Мени билбес-даа болзуңза, адың адап кыйгырып, хүндүлелди сеңээ көргүзүп турар мен. ⁵ Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок, Менден өске Бурган чок! Сен Мени билбес-даа болзуңза, сени күш кириер мен — ⁶ ынчан хүн үнер чүкте-даа, хүн ажар чүкте-даа улус Менден өске кым-даа чогуң билип аар. Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок! ⁷ Мен чырыкты бар болдуруп, дүмбей караңгыны чаяап турар мен, чаагай чорукту хайгырап, айбыл-халапты боттандырып турар мен. Ол бүгүнү Мен, Дээрги-Чаяакчы, кылып турар мен!

⁸ Дээрлер, өрүтен чөптүг чорук төгүнер, ол шынның чорук булуттардан төгүлзүн; чер кырынга камгалал үнүп келзин, чөптүг-шынның чорук ооң-биле

* 44:21 Азы: «Сен Мени утпа».

44:18 Иса. 45:20 44:20 Ос. 12:1 44:21 Иса. 41:8 44:22 Иса. 1:18 44:23 Ыд. ыр. 95:11; Иса. 49:13 || Иса. 48:20 44:24 Иов 37:18; Ыд. ыр. 135:5; Иса. 42:5 44:25 1 Кор. 1:20; 3:19 44:26 2 Чыл. 36:22-23 44:27 Иса. 11:15; 51:10; Иер. 50:38; 51:36 44:28 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 45:1; Дан. 6:28 || Аж.-ч. 13:22 45:1 Наум 2:6 45:2 Ыд. ыр. 106:16 45:3 Иса. 43:1 45:4 Иса. 41:8 45:5 Ы. х. к. 4:35 45:6 Хост. 15:11 45:7 Ыы. 3:38 || 4 Хаан. 19:25; Иса. 37:26

кады чечектелзин. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүнү бар кылдыр кылып турар мен.⁹⁻¹⁰ Дой сава ону кылып турар усчу кижиге: „Чүнү кылып тур сен?“ — дээр бе? Азы бүдүрүп каан чүүлүң сээң дугайында: „Бо кижиниң холу чок!“ — дээр бе? Ачазынга: „Мени чүгө ыңдыг кижиге кылдыр төрүдүп каан сен?“ — дээр азы авазыңга: „Мени чүгө ыңдыг кижиге кылдыр божуп каан сен?“ — дээр кижиге ат болур. Бузундунуң бузундузу боор, бойдан бүткөн боду-ла, бодунуң Чаяакчызы-биле сөс каржып турар кижиге ат болур!»

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Боттандырыкчызы мынча дээн: «Таанда-ла силер Менден келир үе дугайында айтырар силер бе? Мээң ажы-төлүмгө азы Мээң холум-биле кылган чүвемге хамаарыштыр Меңээ айтыгышкын бээр силер бе?»¹² Мен черни бар болдуруп, ооң кырынга кижиге төрөлгөтөнни чаап каан мен! Мен Бодумнун холум-биле дээрни хере чаткаш, ооң бүгү аг-шеринге тытпты кээрин дужааган мен.¹³ Мен чөптүг-шынныг чорукту боттандырар дээш, Кир хаанны тургузуп каан мен, ооң бүгү оруктарын ажык кылып бээр мен. Ол Мээң хоорайымны катап тудар, туттурушкунче апарган Мээң чонумну кандыг-даа төлевир азы белек албайн хостаар». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дискек бүрүзү сөгүрүп олурар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Египеттиң олча-ажыгы, Эфиопияның орулгалызы болгаш узун, сөөккүр сева чон сенче шилчип, сээниң апаар, Израиль. Олар сени эдерер, кинчи-бектиг чедип кээр, сенээ сөгүрүп: „Бурган чүглө сээң-биле кадды-дыр, өске кым-даа чок-тур, оон өске Бурган чок-тур!“ — деп ээрежиң чаньыр» — дээн.

¹⁵ Сен, шынап-ла, ажыт-чажыт Бурган-дыр сен, Израильдин Бурганы, Камгалакчызы-дыр сен.¹⁶ Дүрзүлөр кылып турар бүгү улус кадды бек атка кирип, буржартаар — олар шупту алдар-адын баксырадып алган чоруур.¹⁷ А Израильди Дээрги-Чаяакчы камгалаар, анаа кезээ-мөңгөде камгалалды хайырлаар! Силер

моон сонгаар кезээ шагда бак атка кирбестеп, буржартаас силер.

¹⁸ Дээрни чаап каан Дээрги-Чаяакчы (Ол — черни овуур-хевирлиг кылып, быжыктырып тургускан Бурган-дыр; чер ээн турбазын, анаа кижилер чурттазын дээш, Ол ону чаапа каан) мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок!»¹⁹ Мен чажыды-биле, дүмбей караңгы черге тургаш, чугаалаваан мен, Израильдин үре-салгалыңга: „Мени ээн черлерден диленер!“ — дивээн мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, шынныг сөс чугаалап, алыс шынны меделлеп турар мен.

²⁰ Силер, чоннарның артынчылары, чыгылып алгаш, чедип келинер, бөлдүнчүп алгаш, чоокшулап келинер. Ыяш дүрзүлөр эдилеп, камгалал бербес бурганнарга мөргүп турар улустуң билир чүвези чок-тур.²¹ Боттарыңарның херэ-нерни чугаалап, шынзыдыңар (боттарыңар араңарда сүмележиң алыңар). Болган чүүл дугайында силерге кым баш бурунгаар чугаалааныл, кым эрте шагдала меделгээни? Мен — Дээрги-Чаяакчы! Менден өске Бурган чок, Мен — чөптүг Бурган, Камгалакчы мен, Менден өске кым-даа чок.

²² Чер-делегейниң бүгү ужу-кыдыгылары, Менче эглип келинер, ынчан камгалалды алыр силер, чүгө дээрге Мен — Бурган-дыр мен, өске кым-даа чок.

²³ Мен Бодумнун адым-биле дангырагалаан мен, Мээң аксымдан чөптүг-шынныг, өскөртип болбас сөс үнген: Мээң мурнумга дискек бүрүзү сөгүрүп олурар, Мээң адым-биле дыл бүрүзү дангырагалаар.²⁴ Мээң дугайымда: „Чүглө Дээрги-Чаяакчыда чөптүг-шынныг чорук биле күчү-күш бар“ — деп, улус-чоннар чугаалаар». Анаа хорадап турган бүгү улус Олче чедип кээп, ыядып човаар.²⁵ А Израильдин бүгү үре-салгалы Дээрги-Чаяакчының ачызында агартынып үнер база алдаржыыр.

Вавилоннун бурганнары эзулуг Бурган-биле эннешпес

46 ¹ Вил бурган донгая берген, Неву бурган ийлени берген; оларның дүрзүлөрүн чүък чүдүрер малдарда

45:9-10 Иса. 29:16; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 || Иов 9:32; Эклл. 6:10 45:12 Иса. 44:24; Иер. 27:5

45:13 Иса. 42:6 || Иса. 44:28 45:14 Бд. Ыр. 7:10; Иса. 43:3 || Зах. 8:23; 1 Кор. 14:25 45:16 Иса. 42:17; 44:11

45:17 Иса. 54:4 45:19 Иер. 29:13-14 45:20 Иса. 44:17-18 45:21 Иса. 43:11; Ос. 13:4 45:23 Рим. 14:11;

Флп. 2:10-11 46:1 Иер. 50:2; 51:44 || 1 Хаан. 5:3

чүдүрүп каан. Силерниң мөгеер дээш дажыглап чоран чүвенер ам турупкан малдың чүгү апарган. ² Ол бурганнар шутгу кады ийленип, доңгая берген, боттарының дүрзүлерин камгалап аар харык чок болгаш, боттары туттуруушкунче бар чыдар*.

³ «Мени дыңнаңар, Иаковтуң салгалы, израиль чоннуң бүгү артыңчызы, тыптып келген үеңерден бээр чүктеп чораным, төрүттүнүп келгениңерден бээр холумга көдүрүп чораным чон!» ⁴ Кырый бергижеңерге чедир, Мен Ол-ла Бодум боор мен, буурул-даа апаарыңарга, Менне силерни көдүрүп чоруур мен. Силерни Мен чаяап каан мен – ынчангаш чүктеп чоруур мен, деткип, камгалаар мен.

⁵ Силер Мени кым-биле деңизер силер, кымны Мээң-биле дең деп санаар силер? Дөмей чүүл тып ап, кым-биле дөмейлээр силер?

⁶ Чамдык улус акша хавындан алдын тө чажып, деңзиге мөңгүн деңзилээш, ус-шевер кижжи хөлезилеп аарга, ол кижжи оларга бурган шуткуп бээр. Олар ол дүрзүге мөгеер, ооң мурнунга доңгая кээп дүжер, ⁷ ону көдүргөш, эктиңге салып алгаш чоруур, оон тургузуп каарга, демгизи турган черинге шимчеш дивейн турар. Ол дүрзүнү дыңзыдыр кыйгырар-даа болза, харыылаvas, айбыл-халаптан ол камгалаvas.

⁸ Үймээнчилер, ол бүгүнү сактып келгеш, соксап калыңар, боданып көрүңер, ⁹ шаандагы шагда болуп турган чүвени сактып келиңер: Мен – Бурган мен, өске кым-даа чок, Мен – Бурган мен, Меңээ дөмей кым-даа чок. ¹⁰ Төнчүзүңде чүү боорун эгезинде, ам-даа болбаан чүве дугайында баш бурунгар мелегеп турар Бурган мен. Мээң бодалым боттаныр, күзээн бүгү чүвеними күүседир мен! ¹¹ Чөөн чүктен араатан кушту – Мээң бодалымны күүседир кижини ырак чурттан кыйгырып алдым. Мен чугаалап каан мен – күүседир мен, бодап алган мен – кылыр мен!

¹² Чөрүү, актыг-шынның чоруктан ырак улус, Мени дыңнаңар! ¹³ Мен агар-

тышкыным чорудуп бердим, ол ырак эвесте, чоруткан камгалалым саадаvas. Сионга камгалалды, Израильге – Бодумнуң чайынналчак чырымны хайырлаар мен».

Турамык Вавилоннуң буурааны

47 ¹ «Күжүр Вавилон-кыс, дүжүлгеден дүшкөш, доуракака олуруп ал, черге олуруп ал – дүжүлгөң ам чок-тур. Халдей чон, сээң дугайында моон сонгаар „Хоюг-чымчаан, шевергин чаражын!“ дивес. ² Дээрбе даштары долгап, далгандан дээрбеле; баш шывар пөзүң уштуп каавыт, хевиң эдзөөн өрү тыртып, буттарың чанагаштааш, хемнерни сүзүп кеш. ³ Сээң шалдаңың ажитгыңзын, бужарың көстүп келзин. Мен өжзөн негээр мен – кымга-даа хайыра көргүспес мен*».

⁴ Бистиң Камгалакчыvas – Израильдин ыдыктыг Бурганы, Ооң ады – Агшериглиг Дээрги-Чаяакчы!

⁵ «Ыт чок олур, дүмбей карангыже чоруй бар, халдей чон; сени моон сонгаар „Күрүнелерниң чагырыкчызы“ деп адаvas. ⁶ Мен Бодумнуң чонумга килеңней бердим, Бодумнуң өңчүмнүң адын бакка суп, сээң холуңга хүлээдип бердим. А сен оларга өршээл көргүспедиң, кырганарга безин аар дөңгү кедирип кагдың. ⁷ Сен: „Кезээ-мөңгөде чагырыкчы боор мен!“ – дидиң. А ол бүгүнү сөөлү кандыг боорун эргий бодавадың.

⁸ А ам дыннап көр, таалал сүрген, айбыл чок чурттап турар, „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок. Дулгуяк апарбас мен, ажы-төлүм чидирбес мен!“ деп бодаар Вавилон-кыс! ⁹ Ол-даа, өске-даа айбыл сени таварыыр – хенертен, чангыс хүн дургузунда, ажы-төлүң-даа чидирер сен, дулгуяк-даа апаар сен. Хөй санныг каран көрнүүшкүн кылып-даа турзунга, илби-шидилиг сөстерин аажок күштүг-даа болза, ол бүгүнү бүрүнү-биле көрүп эртер сен. ¹⁰ Сен коргуш чогу-биле бузут үүлгедиң: „Мени кым-даа көрбейн турар“ – деп турдуң. Мерген угааның биле эртем-билиң сени оруундан

* 46:2 Перси хаан Ксеркстиң үезинде, б.э. чедир 481 чылда Вавилонда бурганнарның өргээлери үредип-бустурган, Мардук бурганның алдын статуязын Персепольче апарган. * 47:3 Азы: «Кым-даа Меңээ шалтыктап шыдаvas».

46:2 Иер. 48:7 46:3 Ы. х. к. 1:31 46:4 Ыд. ыр. 67:20 46:5 Иса. 40:18; Аж.-ч. 17:29 46:6 Башт. 17:4; Иса. 44:15 46:7 Ыд. ыр. 113:15 46:10 Иса. 41:26 46:11 Иса. 41:2; Иер. 12:9 46:13 Иса. 51:5; 56:1 47:1 Ам. 5:2 || Иса. 13:1; 21:1; Иер. 50:1 47:2 Башт. 16:21 47:3 Иер. 13:26; Наум 3:5 47:6 Зах. 1:15 47:7 Ажыд. 18:7 47:8 Соф. 2:15

астыктыра бээрге, бодунга: „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок“ — деп турар-дыр сен. ¹¹ Айгыл-халап сени таварыыр — оон кайыгын кээрин билип* шыдаvas сен; хай-халап кырынга кээр — ону чайладыр аайын тыппас сен, хенертен оон дугайында безин бодавааның буураашкын сени таварыыр.

¹² Ам канчаар, аныяндан мергежээнин илби-шидилиг аргаларың ажыгла, караң көрнүрүң улам көвүдет. Бир-ле чүвени чедип аарың-даа чадаvas, чамдык кижилериң коргудуптарың-даа чадаvas.

¹³ Хөй санның чөвүлелдер чыыр дээш, могай бердин. Дээрни шинчилеп, сылдыстарны хайгаарап турар чурагачыларың база ай чаазында салым-чолуңну баш бурунгаар чугаалап бээс улузуң келгеш, болур ужурлуг чүведен сени камгалазын.

¹⁴ Олар тараа саваны дег апаар, от оларны чиптер, чалбыыштан боттарың безин камгалап ап шыдаvas улус-тур. А ол от чыннып аар хире көстерлиг-даа эвес, чанынга олуруп болгу дег-даа эвес. ¹⁵ Кады ажылдап турган, аныяндан-на сандыглажып чораан улузуң ындыг апаар. Кайызы-даа бодунуң оруу-биле тарап чоруй баар, кым-даа сени камгалаvas».

***Бурган шупту чүвени
баш бурунгаар билер***

48 ¹⁻² «Дыңнаңар, Иаковтун салгалы, Израильдин ады-биле адаттырган, Иудеядан келген улус! Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглаар силер, Израильдин Бурганын алгап-мактаар силер. Боттарыңарга хамаарыштыр „Ыдыктыг хоорайның чурттакчылары бис“ база „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Израильдин Бурганынга идегээр бис“ дээр силер, ынчалза-даа Бурганга шынчы чоруктан, чөптүг-шынныг чоруктан ырак силер. ³ Мен болган чүвени баш бурунгаар чугааладым, Мээң аксыдылым ону чарлаан, Мен ону меделгезен мен, оон хенертен бүгү чүве боттаны бээр кылып каан мен. ⁴ Силернин чөрүүнер-

ни — мойнунарның сиирлери демирден, хаваанар хүлдерден бүткенин билер турган мен. ⁵ Ынчангаш Мен силерге баш бурунгаар, бүгү чүве боттаныр бегинде, чугаалап каан мен, оон соонда: „Бистиң дүрзү-бурганывыс ынчаар кылган, бистиң бурганывыс, шуткумал дүрзүвүс ынчаар болур кылдыр дужааган“ — дивезиннер дээш, Мен силерге меделеп каан мен. ⁶ Силер ол бүгү дугайында дыңнадыңар, ам көрүңер, бо ышкажыл! Таанда-ла силер ону хүлээп көрбөс силер бе?!

Амдан эгелээш, израиль чон, Мен сенээ чаа чүве дугайында, чажыт, сенээ билдинмес турган чүве дугайында, чугаалаар мен. ⁷ Ол чүүл эрте шагда эвес, ам чаа болуп турар-дыр, амдыгаа чедир сен ол дугайында дыңнап көрбөзөн сен, „Мен ону билер турдум“ деп шыдаvas сен. ⁸ Ийе, сен дыңнаваан сен, билбес сен, сээң кулаң шаг шаандан бээр хааглыг турган. Кайы хире кара сагыштыңны билер мен, төрүттүңгеш-ле, үймээңчи деп адаттырдың.

⁹ Бодумнуң адымны бодааш, Мен киленимни амдызында өйлеп көрейн, Бодумнуң алдарымны бодааш, туттунуп, сени узуткаваайн. ¹⁰ Көрем, Мен сени эзилдирип арыглап кагдым, ынчалза-даа мөңгүн ышкаш эвес кылдыр; сени хилинчек-човалаңның суугузуңга шылгап көрдүм. ¹¹ Мен Бодум дээш, Бодумну бодааш, ону кылып тур мен, чүге дээрге Мээң адым канчап баксыраарыл? Мен Бодумнуң алдарымны кымга-даа бербес мен.

¹² Иаков, Мени дыңна, Мээң кыйгырып алганым Израиль, дыңна! Бурган — Мен мен! Мен — эгезинде турган мен, Мен — төңчүзүнде турар мен. ¹³ Мээң холум черни үндөзилээн, дээрни база Мээң күштүг холум хере чаткан. Оларны кыйгырыптарымга, мурнумга кээп туруптарлар.

¹⁴ Бүгү улус, силер шупту чыгып келгеш, дыңнаңар! Дүрзү-бурганнар-ыңарның кайызы ону баш бурунгаар

* 47:11 Бо сөстөрүңүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Караң көрнүүшкүн-биле камгаланың».

47:11 Бд. ыр. 34:8 47:14 Иса. 5:24 || Наум 1:10; Мал. 4:1 48:1-2 Неем. 11:1 || Иер. 7:4; Мих. 1:5 48:3 Иса. 41:26 48:4 Хост. 32:9 48:5 Иер. 44:17 48:6 Иса. 43:19; Иер. 33:3 48:10 Иов 23:10;

Бд. ыр. 65:10; Иса. 1:25; Зах. 13:9; Мал. 3:3 48:11 Иез. 20:9 || Иса. 42:8 48:12 Иса. 41:4; 44:6;

Ажыл. 1:8, 17 48:13 Иов 9:8; Бд. ыр. 103:2; Иса. 42:5; Иер. 10:12; 51:15; Зах. 12:1 48:14 Иса. 41:26 || Иса. 41:2; 46:10

чугаалааныл? Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи Ооң Вавилонга хамаарышкан күзөл-соруун күүседир, бодунуң күчү-күжүн халдейлерге удур угландыра. ¹⁵ Мен, чүглө Мен ону меделгээн мен, ол кижини кыйгырган мен. Ону эккеп алдым, ол ам чедимчелиг болур. ¹⁶ Менче чоокшулап келгеш, мону дыннаңар! Эң эгезинден-не Мен силерге ажык-биле чугаалап келдим; ол бүгү болуп эгелээн үеде-ле, Мен бар турдум».

Израиль Вавилондан үнүп чоруй баар

Ам Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мени Бодунуң Сүлдези-биле айбылап чорудупту! ¹⁷ Сээн Камгалакчын, Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы мынча дээн: «Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, сээн Бурганың мен, сеңээ ажыктыг болзун дээш, сени сургап, сээн чоруур ужурлуг оруунче сени башкарып турар мен. ¹⁸ О, Мээн айтышкыннар-ымны сен тооп дыннаан болзунза! Ынчан сээн чаагай чоруун хем ышкаш агар ийик, чедимче сени далай чалгыны дег хөме аптар ийик. ¹⁹ Сээн үре-салгалын элезин дег хөй боор ийик, ажы-төлүң быйыргын элезин дег эндерик боор ийик! Оларның ады арлып читпейни, узукта-тынмайни, Мээн мурнумга артар ийик».

²⁰ Вавилондан чорунар, халдей черден дүрген дезинер! Бо медээни өөрүшкүлүг алгы-биле медээленер, ол дугайында чарланар, чер-делегейниң ужу-кыдыынга чедиринер: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчазы Израильге хосталганы хайырлаан-дыр!» ²¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун ээн кургаг хову кежир эдерттип бар чыдырда, олар кагып-суксаваан. Ол хаядан сугну оларга аксып берген: хаяны Ол оя кагарга, суг аттыгып үнген. ²² «А бузуттуг-бактыгларга чаагай чорук турбас!» – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

Бурганың Бодунуң чалчазын кыйгырганы

49 ¹ Ортулуктарның чурттакчылары, мени дыннаңар, ыракта чоннар, кичээнгейден салынар! Дээрги-Чаяакчы мени, төрүттүнүп кээрим мурнунда-ла, кыйгырып алган. Ол мээң адымны, ием-

нин иштинге турумда-ла, адап берген. ² Ол мээң аксы-дылымны чидиг хылыш ышкаш кылып каан, мени Бодунуң холу-биле чаглактап алган. Мени бажын чидидип каан согун кылдыр хуулдургаш, Бодунуң саадаанче чабырып алган.

³ Ол менээ: «Сен – Мээн чалчам Израиль сен, сени дамчыштыр алдаржыыр мен» – дээн. ⁴ А мен «Хей-ле чилчим үзүлдүр ажылдаан-дыр мен, күжүмнү хей черге, ажык чок чарыдап каапкандыр мен» деп бодаан болгай мен. Шынап-ла, мээң чаргымны Дээрги-Чаяакчы шийтпирлээр, мээң шанналым – Бурганымдан кээр!

⁵ Дээрги-Чаяакчы мени иемниң иштинге – Бодунуң чалчазы болзун дээш, Иаковту Олче эгитсин дээш база Израиль Ооң чоогунга чыгып келзин дээш – чаяап каан. Мен Дээрги-Чаяакчының мурнунга алдар-аттыг мен, Бурганым менээ күчү-күштү хайырлаан. ⁶ Ам Дээрги-Чаяакчы: «Иаковтуң аймактарын катап тургузар болгаш Израильдин артынчызын дедир эгидер чалчам боорун эвээш-тир. Ооң кырынга, Мээн хайырлаан камгалалым чер-делегейниң ужу-кыдыынга четсин дээш, Мен сени бүгү чоннарга чырык кылып каар мен» – деп чугаалаан.

⁷ Бүгү чоннарга бак көрдүрген, дорамчылаткан кижиге, чагырыкчыларының кулунга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Камгалакчызы: «Хааннар сени көргөш, туруп кээр, нояннар сени көргөш, сөгүрүүр, чүге дээрге сөзүңге шынчы Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы сени шилип алгандыр» – дээн.

Израильдин катап тургустунары

⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Таарымчалыг үеде сеңээ харыылаар мен, камгалал хүнүнде дузалаар мен. Сени камгалап-карактап турар мен, сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен: чурттуг катап тургузар сен, ⁹ туттурган улуска: „Үнүңер!“ – дээр сен, дүмбей караңгыда олурар улуска: „Хостуг силер!“ – дээр сен. Чонум оруктар кыйыынга оыттаар чер тып аар, бүгү тас тейлер безин

48:15 Иса. 45:1-3 48:16 Иса. 61:1 48:18 Ыд. ыр. 80:14; Лк. 19:42 48:19 Э. д. 22:17 48:20 Иса. 52:11; Иер. 50:8; Зах. 2:6-7; Ажыд. 18:4 || Иса. 44:23 48:21 Хост. 17:6; Сан. 20:11 49:1 Иер. 1:4-5; Гал. 1:15-16 || Мф. 1:21; Лк. 1:31 49:2 Иса. 11:4 49:3 Ин. 17:10 49:6 Иер. 42:6; Иер. 1:5; Аж.-ч. 13:47; 26:23 49:7 Ыд. ыр. 21:7; Иса. 53:3 49:8 2 Кор. 6:2 || Иса. 42:6 49:9 Иса. 42:7; 61:1

оларга одар-белчиир апаар. ¹⁰ Олар аштавас-даа, суксавас-даа, дендиг изиг хүнден-даа качыгдавас. Кээргей көргөн Бурган оларны эдертип аппаратша, суг баштарынга чедире бээр. ¹¹ Мээң бүгү дагларымны орук кылып каар мен, Мээң оруктарым бедиктерге шөйлүр».

¹² Көрүнер, брактан улус кел чыдыр — бир чамдызы сонгу чүктен, өскелери — барыын чүктен, база чамдызы — Синим деп черден*. ¹³ Дээрлер, өөрүп-байырланаар, чер-делегей, өөрүп-хөгле! Даглар хөглүү-биле кыйгы салзын! Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун аргалап каан-дыр, Бодунун хилинчек көргөн улунче кээргел-биле көргөн-дир.

¹⁴ А Сион: «Дээрги-Чаяакчы мени каапкан-дыр. Дээрги мени уттупкандыр» — деп бодап турган.

¹⁵ «Ие кижиг бодунуң чаш төлүн уттур бе, божуп алган төлүн кээргей бербес бе? Херээжен кижиг уттуптар болза безин, Мен сени утпас мен! ¹⁶ Мен сени Бодунуң адыштарымда шыйып, демдегеп алдым, сээң ханаларың кезээде Мээң сагыжымда. ¹⁷ Сээң ажы-төлүң бээр далаш-биле кел чыдар, а сени үрөп бузуп, хоозураткан улус моон чоруп тур.

¹⁸ Долгандыр топтап көрүп көр: сээң хамык чурттакчыларың чыылгаш, сенче чедип кел чыдар-дыр. Дириг Бодунун адым-биле дангырагалап тур мен: сен оларның шуптузун, каасталга-шимелде дег, аяннанып кедип аар сен, олар-биле, келин кыс дег, шиметтини аар сен.

¹⁹ Сээң чериң ээнзиреп, кижиг чок арткан, сээң чуртуң хоозурап калган турган, ынчалза-даа ам ол чер-чурт бодунун чурттакчыларыңга дакпыш апаар, а сени сыырып турганнар чоруй баар. ²⁰ Биеэги ажы-төлүнү чидирген сен, ындыг-даа болза, ам-даа ажы-төлдү болур сен. Ол ажы-төлүң сенээ: „Бо чер биске дыка дакпыш-тыр. Чурттап болгу дег черден биске берип көр“ — дээр. ²¹ Сен ынчан „Оларны менээ кым божуп берген чү-

вел? Мен ажы-төлүмнү чидирдим, төл төрүвөс апардым, туттуруушкунга чурттап, аал-чурттан ыракка турдум. Оларны кым өстүрүп кааныл? Мен көңүс чааскаан арткан болгай мен, а олар кайыын келгенил?“ деп боданыр сен».

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Көр даан, Мен чоңнарга холум-биле демдек көргүзөйүн, Бодунуң тугумну аймактарга көдүрөйүн — олар сээң оолдарыңны кужаттап алгаш, эккээр, сээң кыстарыңны эктинге чүктөп эккээр. ²³ Хааннар сээң азыраан адаларың, оларның кадыңнары — азырадыкчыларың болур. Олар сээң мурнуңга черге чедир доңгайып, сөгүрүүр база сээң буттарың баарында довуракты пактаар! Сен ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп база Меңээ идегээр улустуң ады баксыравас деп билип каар сен» — дээн.

²⁴ Күштүг дайынчының олча-тывыжын хунаап ап болур бе, түрлүг* кижиниң тудуп алган улuzuн хостап ап болур бе? ²⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ие, күштүг дайынчының тудуп алган улuzuн адырып болур, түрлүг кижиниң олча-тывыжы хосталыр. Сээң удурланыкчыларыңга Мен удурланыр мен, сээң ажы-төлүнү Мен камгалаар мен! ²⁶ Сени кызагдап турар улуска боттарының эт-бодун чиртир мен, олар боттарының ханын ишкеш, арагадан дег, эзирип каар. Бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп, сээң Камгалакчың, Хостакчың болгаш Иаковтун күштүг Бурганы деп билип аар».

50 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен силерниң иенерге* чарлышыкын чагаазы бижип берген, үндүр сывырышкан мен бе? Мен силерни, өрөм төлээр дээш, садышкан мен бе? Чок, боттарыңарның-на бачыттарыңар дээш силерни садышкан, боттарыңарның-на кем-буруунар дээш иенерни үндүр сывырышкан! ² Мен силерге чедип кээримге, чүте кым-даа чогул? Мен кыйгыраарымга, чүте кым-даа

* 49:12 Синим чер — кандыг черни ынча деп турары билдинмес. Мурнуу Египет бооп чадавас. * 49:24 Өске бурунгу сөзүглелде «өштүг» деп бижээн. * 50:1 Иенер — израиль күрүнени ойзу чугаалаан уткалыг (Ос. 2:2 көр).

49:10 Ажыд. 7:16-17 || Иса. 35:6 49:12 Иса. 43:5 49:13 Бл. ыр. 95:11; Иса. 44:23 || Иса. 40:1 49:14 Иса. 40:27 49:15 Бл. ыр. 26:10 49:18 Иса. 60:4 || Иер. 22:24; Иез. 5:11; 16:48; Соф. 2:9; Рим. 14:11 49:19 Иер. 31:27; Зах. 2:4 49:20 Зах. 10:10 49:22 Иса. 11:10 || Иса. 14:2 49:23 Бл. ыр. 71:9; Мих. 7:17 || Бл. ыр. 24:3 49:24 Мк. 3:27 49:25 Бл. ыр. 34:1 49:26 Ажыд. 16:6 50:1 Бл. х. к. 24:1; Иер. 3:8 50:2 Иер. 35:17 || Сан. 11:23; Иса. 59:1 || Хост. 14:21-22; Бл. ыр. 103:7; 105:2; 106:33; Иса. 42:15

харыгылавазыл? Таанда-ла Мээң холум чолдайып, силерни хостап шыдавас апарган мен бе? Азы Мээң күжүм четпестеп, силерни камгалап шыдавас бе? Чаңгыс чемелеп алгыргаш-ла, далайны кургадып, хемнер аккан черни ээн кургаг хову кылып шыдаар Бурган мен; балыктар суксаанындан өлүп, суг чогуздан ирип турар апаар. ³ Мен дээрни дүмбей карангы-биле бүрөп турар мен, ол качыгдал хеви-биле шыптыгнан дег көстүр».

Бурганның чалчазынын дыңнагыры

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чечен-мерген чугааны берген, ынчангаш шаа төнгөн кижини сөс-биле деткип билдир мен. Эртенниң-не Ол мээң кулаамны, өөреникчилер дег дынназын дээш, дыннаарынче албадап турар. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы сөзүн мээң кулаамга чедирерге, удурланмаан мен, аткаар баспаан мен. ⁶ Мен ооргамны соп турар улуска, чаагымны – салымны чула тырткан улуска дөгөп берген мен; дорамчалдан, дүкпүдөн арным чажырбаан мен.

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар, ынчангаш бак атка кирбес мен. Ынчангаш арнымны кадыг даш дег кылып алдым, адым баксыравазын билдир мен. ⁸ Мээң Агартыкчым чоокшулап келди! Кым меңээ удурланырн диттип тур? Шииткел черинге кады туруптаалы! Кым мээң-биле чаргылдажыр деп тур? Чанымга чедип келзин! ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар. Кым мени буруудадып шыдаарыл? Олар шупту үзүт-ховаганга чирткен хеп дег чиде бээр.

¹⁰ Силерниң араңдарга кым Дээрги-Чаяакчыдан корткаш, Ооң чалчазын тооп дыннап турарыл? Дүмбей карангыда чоруп турар, чырыс чок киж Дээрги-Чаяакчынын адынга идегезин, бодунун Бурганынга ынанзын. ¹¹ А от кыпсып, чалбыштыг согуннар белегкеп турар улус – силер шупту кыпсып алган согуннарынар тудуп алгаш, одунарын чырынынче чорунар! Бурганнын холунун силер-биле кылар чүвези бо-дур: хилинчек көрүп өлүр силер!

Бурган – Израильдиң Аргалакчызы

51 ¹ «Чөптүг-шынны-биле чурттап, Дээрги-Чаяакчыге чүткүп турар улус, Мени дыңнаңар! Силерни чонуп кылган хаяже, силерни казып ужулган көрзүнчө көрүнер – ² силерниң адаңар Авраамче, силерниң иеңер Сарраже көрүнер. Кажан Авраамны кыйгырып алганымда, ол ажы-төл чок турган, а Мен аңаа ачы-буян хайырлап, хөй-лө үрө-салгал берген мен. ³ Дээрги-Чаяакчы Сионну ыяап-ла аргалаар, Ол ооң бүгү бузундуларын аргалаар, ээн кургаг ховуларын Эдем сесерли ышкаш, ээн черлерин – Дээрги-Чаяакчынын сесерли ышкаш кылып каар; Сионну өөрүшкү биле хөгөл доллар, аллаг-мактал ырылары дынналыр.

⁴ Мээң чонум, Мени дыңна, Мээң аймаам, Менче кулаң ээктир! Мээң аксымдан хоойлу үнер, Мээң чөптүг шииткелим бүгү чоннарга чырыткы апаар. ⁵ Мээң хайырлаан агартышкыным кончуг дүрген чоокшулап кээр, Мээң камгалалым чедип кээр. Мээң холум чоннар аразынга чөптүг шииткели ботгандыар. Ырак ортулуктарнын чурттакчылары Меңээ ынанып, Мээң күчү-күжүмге идегээр. ⁶ Дээрже көрүжүңер көдүрүнер, оон адаанда чаттылган черже көрүнер; дээрлер ыш дег эститп тарай бээр, а чер хеп дег элей бээр, оон чурттакчылары хүлчүктөр дег кырлып каар. А Мээң чоруткан камгалалым кезээ-мөңгөде турар, Мээң хайырлаан агартышкыным чиде бербес. ⁷ Чөптүг-шыннын чорук деп чүл ол дээрин билдир улус, Мээң хоойлумну чүрээнде сиңирген чон, Мени дыңнаңар! Улус силерни чемелээрге, кортпанар, бак сөглээрге, сүрээдевенер. ⁸ Ол улус үзүт-ховаганга чирткен хеп ышкаш апаар; курт чипкен дүк дег, олар чиде бээр. А Мээң хайырлаан агартышкыным кезээ-мөңгөде артар, Мээң чоруткан камгалалым салгалдан салгалче дамчыыр».

⁹ Оттуп кел, Дээрги-Чаяакчынын холу, күчү-куштүг апарып көр! Биеэги үеде дег, эрте-бурунгу салгалдар үезинде дег,

50:3 Иер. 4:28; Ажыл. 6:12 | Ажыл. 6:12 50:4 Ыд. ыр. 39:7 50:6 Иса. 53:6; Мф. 26:67; Мк. 14:65; 15:19 50:7 Иер. 1:18; Иез. 3:9 50:8 Рим. 8:33 | Иов 13:19 50:9 Иов 13:28; Иса. 51:8 51:2 Э. д. 12:2; Иез. 33:24 51:3 Иса. 40:1; 52:9 | Э. д. 2:8; Иез. 28:13; 36:35 51:4 Иса. 42:6; 49:6 51:5 Иса. 46:13 | Иса. 60:9 51:6 Ыд. ыр. 101:26-27; Мк. 13:31 51:7 Ы. х. к. 6:6; Ыд. ыр. 36:28; Иер. 31:33 | Мф. 10:28 51:8 Иса. 50:9 51:9 Иов 9:13; 26:12; Ыд. ыр. 88:11; Иса. 30:7

оттуп кел. Рахавты* Сен одура шапкан эвес сен бе, далайнын моозун Сен өттүр пашкан эвес сен бе? ¹⁰ Өндүр улуг дуп чок далайны Сен кургаткан эвес сен бе, хостаткан улус эртсин дээш, далайнын ханы дүвүнге Сен орук ажыткан эвес сен бе? ¹¹ Дээрги-Чаяакчыны камгалап каан улузу Сион даже өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр, оларнын баштарынга мөңгө өөрүшкү дээрбектелдир ораажып, каастаар. Олар өөрүшкү биле хөглелди чедип алыр, а качыгдал биле харадал ырап чидер.

¹² «Мен, чүгө Мен – сээң Аргалакчың мен. Өлүр тынныг кижиден, оът-сиген ышкаш хуу-салымныг кижиге амытанан чүү дээш коргар сен?»

¹³ Бодунуң Чаяакчыны – дээрни хере чаткан, черни үндезилээн Дээрги-Чаяакчыны утгупкаш, сени узуткаар деп турар кызагдакчынын килеңинден үргүлчү коргуп чурттап чоруур-дур сен. А ол килеңнээн кызагдакчы кайыл?

¹⁴ Дарлаткан кижиге удавийн хостадыр, ол өлбөс, чевег-хөөрге кирбес база аыш-чемниг болур. ¹⁵ Мен – далайны хөлзедип, чалгыгларны шимээрегедип турар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп атыг бурган-дыр мен! ¹⁶ Бодумнуң сестеримни сээң аксы-дылың-биле чугаалап турар мен, Бодумнуң холумнуң хөлөгезинге сени хоргададуң алган мен; дээрни хере чадып, черни үндезилээн мен, Сионга: „Сен – Мээң чонум сен!“ – деп чугаалаан мен».

Бурганның килеңи соксаан

¹⁷ Оттуп кел, о, Иерусалим, оттуп кел, туруп кел! Дээрги-Чаяакчынын килеңин куткан дашканы Оон холундан хүлээп алгаш, ижипкен сен, арагалыг кундаганы доңгайтыр паптакан сен. ¹⁸ Сээң божаан бүгү оолдарындан сени үдөп чедирер кижиге чок; сээң азыраан ажы-төлүндөн сени холундан чедип аар кижиге чок. ¹⁹ Ийи дакпыр айыыл-халап сени тавараан-дыр – сени кым кээргээ-

рил? Хоозурал болгаш өлүм, аш-чут болгаш дайын-чаа! Сени кым аргалаарыл? ²⁰ Сээң ажы-төлүң харыксырап калгаш, дузакка туттунган чээрненер дег, бүгү кудумчулар белдирлеринде чыдарлар. Олар Дээрги-Чаяакчынын килеңин бүрүнү-биле көрүп эрткен – сээң Бурганынның чемелээшкени түрлүг!

²¹ Дыннап көр, арага ишпээн-даа болза, эзирик, хилинчек көргөн хоорай!

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң чонунга болчуп турар. Дээргин: «Мен сээң холундан эзиртир ишкенин бо дашканы, Мээң килеңимни куткан кундаганы, ап алдым, сен ам оон ыңай ишпес сен!» ²³ Сээң хилинчектекчилериң сөңзө: „Доңгайып чыдывыт – сени кырлап эрте берээли!“ – дээш, кудумчуга кылаштап турган дег, сээң оорганны, чер ышкаш, кырлап чоруп турду! Ам дашканы оларга хүлээдиң бээр мен» – дээн.

Амыр-тайбың дугайында буяныг медээлер

52 ¹ Оттуп кел, о, Сион, оттуп кел, күчү-күш кирип ал!

Иерусалим, ыдыктыг хоорай, кааскоча хевин кедип ал! Моон сонгаар чаңгыс-даа кыргыжадып демдектетпээн кижиге база арыг эвес кижиге сенче кирбес. ² Довурааң кактап каапкаш, көдүрлүп кел, туттуруп алган Иерусалим! Илчирбелерни мойнундан уштуп каавыт, туттуруп алган Сион-кыс!

³ Дээрги-Чаяакчы: «Силерни төлевир албайн берипкен, ынчангаш акша-мөңгүн төлевейн хостаар» – дээн. ⁴ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Баштай Мээң чонум, хары черге чурттаар дээш, Египетче чорупкан. Ооң соонда Ассирия ону көңгүс хей черге кызып-кыйып турган. ⁵ А Мен ам чүнү канчаайн? – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мээң чонумну төлевир бербейн тудуп алгаш барган, оон чагырыкчылары ыглап-сыктап турар* – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Мээң адым үргүлчү, хүннүн-не

* 51:9 Рахав – ханаан мифологияда сугнуң күчүтөн моозу. Ол амытан Бурганның удурланкчызын символдап көргүзүп турар. * 52:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң чагырыкчыларын дорамчылап турар» деп бижээн.

51:10 Хост. 14:21; Бл. ыр. 105:9; Иса. 43:16-17 51:11 Иса. 35:10 51:12 Иса. 40:1; 66:13 ||

Бл. ыр. 55:5; 117:6; Мф. 10:28 51:13 Иса. 40:12; 48:14 51:15 Иер. 31:35 51:17 Иса. 52:1 ||

Бл. ыр. 74:8; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 51:19 Иер. 15:5; Наум 3:7 51:22 Иер. 25:17; Наум 3:11 52:1 Иса. 51:17 || Неем. 11:1; Иса. 48:2; Мф. 4:5; 27:53 || Иса. 35:8; Иоил 3:17; Наум 1:15; Ажыл. 21:27 52:5 Рим. 2:24

бак сөглеттирип турар! ⁶ Ынчангаш Мээн чонум Мээн адымны билип алыр; оларга „Бо — Мен мен!“ деп чугаалап турган Бурган — Мен дээрзин, үези кээрге, билип алырлар».

⁷ Даглар кезий буянын медээ чедирip, амыр-тайбыңны, камгалалды меделеп, ачылыг медээлер дамчыдып чорууп турар кижинин, Сионга: «Сээң Бурганың хааннап турар!» — деп турар кижинин базымнарының даажы кайгамчык-тыр. ⁸ Сээң доскуулчуларыңның үннери дыңналып тур. Олар шупту өөрүшкүлүг алгыржы берди: Дээрги-Чаяакчының Сионче эглип келгенин караа-биле көрүп кааннар-дыр. ⁹ Иерусалимнің бузундулары, шупту кады ыржапык, өөрүп-байырлаңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун аргалап, Иерусалимни хостаар-дыр! ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннар көрүп турда, Бодунуң ыдыктыг күчү-күжүн көргүзөр — чер-делегейнин бүгү ужу-кыды бистин Бурганыыстың камгалалды канчаар хайырлаарын көрүп каар.

¹¹ Чорунар, чорунар, Вавилондан үнүп чорунар! Арыг эвес чүүлге дегбөңөр! Оон үнө беринер, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин саваларын ап чоруур улус, арыг болунар! ¹² Ынчалза-даа далаш чок үнер, дезип маңнаvas силер: Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңарга чоруур, Израильдиң Бурганы силерни соңардан үдеп, камгалаар.

*Бурганың чалчазының
хилинчээ болгаш тиилелгези*

¹³ «Мээн чалчам чедишкениң болур, ол өрү көдүрлүп, өндүр бедик болур! ¹⁴ Ооң арны үрелип, дүрзү-хевири баксырааш, кижиле дөмөйлөшпес апарганда, ооң хевир-шырайы кижиле амыганны дег эвес апарганда, ону көргөн хөй улус кайгап-харап турган. ¹⁵ Ол шак-ла ынчаар хөй чоннарны ам кайгадыр*, хааннар безин ооң мурнунга аксын хаап аар. Чүге дээрге олар кымның-даа оларга меделеп кылбаан чүвезин көрүп каар, дыңнап көрбээн чүвезин билип аар».

* 52:15 Азы: «Арыглап чажар».

53 ¹ Бистен дыңнаан медээзинге кым бузурээнип, Дээрги-Чаяакчының күчү-күжү кымга ажыгтыганыл? ² Дээрги-Чаяакчының чалчазы Ооң мурнунга өзүм ышкаш, кургаг черден үнген дазыл ышкаш өзүп үнүп келген. Ол чараш-каас-даа, өндүр-чаагай-даа эвес болган — бис олче көрүмчээн-даа бис, ооң хевир-дүрзүзүнде бисти хандыкшыдар хире чүү-даа чок болган. ³ Ону улус хүлээп албаан, бак көргөн, ол болза хилинчекти билген, човалаңга таварышкан кижиле болган. Ындыг кижини улус өскөлээр — бис ону бак көрүп, чүү деп-даа санавайн турган бис.

⁴ Харын ол бистин човалаңывысты боду чүктөп, бистин хилинчээвисти бодуну кылдыр ап алды. А бис ооң кеземче, ялазын болгаш базындырганнын көргөш, ол бүгү Бургандан келген деп бодаан бис. ⁵ Ол бистин бачыгтарыыс дээш өттүр шаштырган, бистин кем-буруувус дээш бастыртып алган; аңаа онаашкан кеземче биске амыр-тайбыңны эккелген, ооң балыгларының ачызында экирөөн бис. ⁶ Бис шупту хойлар ышкаш азып, кижиле бүрүзү бодунуң оруу-биле тоо быдарай берген турган бис, а Дээрги-Чаяакчы ону бистин шуптувустун бачыгтарыыс дээш кезеткен.

⁷ Ол эттедип-соктуртуп, дорамчылаткан, ынчалза-даа чүвө ыгтаваан, дегерери-биле апар чыдар дөпте кураган дег, дүгүн кыргыыр дээн хойнун үн үндүрбези дег, ол аксын ажыгтаан. ⁸ Ону тудуп хоругдааш, шиидип каан. Оң үрөс салгалының дугайында кым чугаалап шыдаарыл? Дириглер ораныңга ону амылыг арттырбаан, мээн чонумнун кем-буруузу дээш ол кезеттирген. ⁹ Ол кемниг херек үүлгөтпээн-даа болза, ооң аксы-сөзүнде меге чүвө чок-даа болза, ону буттуглар-биле кады ажаап каан. Ооң чевек-кую бай кижини-биле кожаланчак болган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзууар ону човалаңче чыгап, хилинчекке таварыштырган. Бурган ооң амыттынын өргүл кылып каан болгаш, ол бодунуң үрө-салгалын көөр, назы-харын

52:7 Иса. 41:27 || Наум 1:15; Рим. 10:15 52:9 Иса. 40:1; 51:3 52:10 Бд. ыр. 97:3; Лк. 3:6
52:11 Иса. 48:20; Зах. 2:7 || Эзра 1:7-11 52:12 Иса. 58:8; Мих. 2:13 52:13 Иса. 42:1 52:15 Иса. 49:23 ||
Рим. 15:21; 1 Кор. 2:9 53:1 Ин. 12:38; Рим. 10:16 53:2 Иса. 11:1 53:3 Иса. 49:7 53:4 Мф. 8:17
53:5 1 Пет. 2:24-25 53:6 Бд. ыр. 118:176; Иер. 50:6 53:7 Иер. 11:19 || Иса. 37:14; Аж.-ч. 8:32-33
53:8 Бд. ыр. 26:13; Иса. 38:11; Иез. 26:20; 32:23 53:9 1 Пет. 2:22 || Мк. 15:46

узадып аар база Дээрги-Чаяакчынын күзөл-соруун чедишкинниг күүседир. ¹¹ Ол сагыш-сеткилин шагзырадыр ажылдаан соонда, чырыкты көрүп каар, билип алган чүвези дээш сеткили ханар.

«Мээң чөптүг-шынның чалчам хөй улушту агартып, оларнын бачыттарын боду чүктээр». ¹² Ынчангаш Мен аңаа өндүр улуглар аразынга үлүг бээр мен, ол күштүглер-биле олча-тывыш үлөжир. Чүгө дээрге ол бодун өлүмгө боду хүлээдип, кем-херек үүлгедикчизи деп санаттырган болгаш, хөй улушту бачыдын боду чүктөп, кем-херек үүлгедикчилери дээш эрежеп дилээн-дир».

*Израильди Өөнүң ээзи
дедир хүлээп аар*

54 ¹ «Үре-төл чок, божуп көрбээн херээжен кижиге, өөрүп-байырла! Дыңзыдыр ыра, өөрүшкүлүг алгыр, эьди аарып көрбээн херээжен! Ашактыг херээженге көөрдө, кагдырыпкан херээженниң ажы-төлү хөй боор-дур! — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ² Чадырынын турар черин калбартып ал, чурттаар чериниң шывыгларын херип ал; бодунуң кызгадва, хендирлериң узадыр шөйүп, өргөннерни бжыгылап ал! ³ Сээң ээлээн черлериң оң-даа, солагай-даа талаже шөйлүр, сээң үре-салгалың өске чоннарнын черлерин эжелеп ал, ээн кагдырган хоорайларыңа чурттай бээр. ⁴ Кортпайн көр, бак атка кирбес сен; сүрээдейин көр, дорамчылатпас сен! Аныяк шаанда адың баксырат турганын утгуптар сен, дулгуяк турунда, адың бужартаанын сагымас сен! ⁵ Чүгө дээрге сээң Чаяакчың — сээң Өөн ээзи-дир, Оон ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Ол, Израильдин ыдыктыг Бурганы — сээң Камгалакчың-дыр, Оон ады — бүгү черделегейин Бурганы. ⁶ Дээрги-Чаяакчы сени, кагдырган, сагыш-сеткили муңгараан кадайын дег, аныяанда ап алгаш, оон каапкан кадайын дег, кыйгырып аар — деп, Бурганың чугаалаан. — ⁷ Мен сени хензиг үдө каапкан мен, оон өндүр

улуг кээргелим-биле дедир хүлээп аар мен. ⁸ Киленим кыптыгарга, Мен сенден хензиг када хая көрнү берген мен, ынчалза-даа мөнгө энерелим-биле өршээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчың чугаалаан. — ⁹ Бо чүүл болза Нойнун уезинде болганы дег чүүл-дир: Нойнун суг халавы чер-делегейже дедир келбес деп дангырагалаан мен, а ам сенче моон сонгаар килеңневезимни, моон сонгаар сенээ кыжанмазымны дангыраглап тур мен. ¹⁰ Даглар-даа туружундан шимчей бээр, тейлер-даа божаңнай бээр, а Мээң энерелим каян-даа сенден адырылбас, Мээң сээң-биле чарганым эп-найырал керээзи каян-даа божаңнаvas — деп, сени кээргеп турар Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

¹¹ О, бастыргып алган, шуурганнарга силгиткен, аргалал чок хоорай! Көр даан, Мен сээң даштарыңны бирюзага, сээң үндезининиң — сапфирлерге салыр мен. ¹² Сээң суургаларыңны рубиннерден, сээң хаалгаңны — берилден, сээң бүгү ханаларыңны — эртинге даштардан кылыр мен. ¹³ Сээң бүгү чурттакчыларың Дээрги-Чаяакчыдан өөредип алгыр, оларны өндүр улуг менди-чаагай чорук манап турар. ¹⁴ Сен чөптүг-шынның чорукка үндезилетгинер сен; дарлал деп чүве билбес боор сен — коргар чүвө чок боор. Коргуушкун көрбес сен — ол сенче чагдас. ¹⁵ Бир эвес кандыг-бир кижиге сенче халдаар болза, ол Мээң ыткан кижим эвес боор; сенче халдаан кижиге сенээ аштыгып аар. ¹⁶ Кестерни чалбышталдыр үрүп, бодунуң сорулгазын чедип аар дээш, окчепсек соп кылып турар дарганни Мен чаяап кагдым. Хоозурал эккээр узуткачыны база Мен чаяап кагдым. ¹⁷ Ынчалза-даа сенче углаан кандыг-даа окчепсек тиилелгеге чедирбес, шийткел черинге сени буруудаткан кижиге бурузунуң шынның эвезин көргүзөр сен. Дээрги-Чаяакчының чалчаларының алыр үлүү ындыг болур. Мен оларны Бодум агартыр мен!»
Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

* 53:11 Азы: «Сагыш-сеткилин шагзыраткан ажилче көргөш, оон сеткили ханар. Кижилернин ону билип алганын дамчыштыр Мээң чөптүг-шынның чалчам хөй улушту агартып, оларнын бачыттарын боду чүктээр».

53:11 Иса. 42:1; 52:13 || Рим. 5:16 54:1 Хаан. 2:5; Гал. 4:27 54:4 Иса. 45:17; Соф. 3:11 54:5 Иер. 3:14; Ос. 2:7 54:6 Иса. 62:4 54:7 Иер. 51:5 54:8 Бд. ыр. 88:29-30; Иса. 55:3 54:9 Э. д. 8:21; 9:11 54:10 Сан. 25:12-13; Иез. 34:25; 37:26; Ос. 2:18 54:13 Иер. 31:33-34; Ин. 6:45; 1 Кор. 2:13; 1 Фес. 4:9 54:17 Бд. ыр. 4:2

**Кижиниң сеткил ханышыкыны —
Дээрги-Чаяакчыда**

55 ¹ «Кагып-суксаан бүгү улус, сугта чедип келинер! Акша-мөңгүнүңер чок-даа болза, чедип келгеш, тараадан ап алынар, чинер! Келгеш, арага биле сүттөн ап алыңар — акша-мөңгүн төлевейн, халаска алыңар! ² Аыш-чем боор харык чок чүве дээш чүге акша-мөңгүн төлөп турар силер? Кижиге чыгырбас чүве дээш чүге күш-ажылыңар төлевириң берип турар силер? Мени топтап дыңнаңар, ыңчан эки аыш-чем чиир силер, чаагай чемге сеткилиңер ханар. ³ Кулааңар ээктирип, Меңээ чедип келинер, амыттыңгы артар дээш дыңнаңар. Мен силер-биле мөңгө чагыг-керээ чарар мен, Давид хаанга азаан Мээң ынаныштыг энерелимни силерге хайырлаар мен. ⁴ Давидти чоннарга херечи база чоннарның баштыңы болгаш чагыркчызы кылып кагдым. ⁵ Билбезиң чоннарны сен бодуңче кыйгырып аар сен, сени билбес турган чоннар сенче далаш-биле чедип кээр. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш, Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр, чүге дээрге Ол сени алдаржыдар».

⁶ Дээрги-Чаяакчыны амдызыңда дилеп тып ап болур турда, Олче чүткүңер! Ол амдызыңда чоок турда, Ону кыйгырып алыңар! ⁷ Бузуттуг кижиге бодуңуң оруундан, бачыттыг кижиге — бодуңуң кара сагыжыңдан ойталазың; олар Дээрги-Чаяакчыге ээлзиннер — Ол оларны кээргээр, Бурганывысче ээлзиннер — Ооң өршээли элбек болгай.

⁸ «Мээң бодалдарым — силерниң бодалдарыңар эвес, силерниң оруктарыңар — Мээң оруктарым эвес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Дээрниң черден кайы хире бедии дег, Мээң оруктарыңар биле бодалдарым силерниң оруктарыңар биле бодалдарыңардан ол хире бедик. ¹⁰ Дээрден баткан чаыс биле хар дедир ээлбейн, чажар үрезин, чиир далган-гараа берзин дээш, черни сугтарып,

ол чер үнүштү төрүп база өстүрүп шыдаар кылып каары дег, ¹¹ Мээң аксымдан үнгөн сөс база күүсеттинмээн шаанда, Менче дедир ээлбес. Ол сөс Мээң күзел-соруумну күүседир, Мээң кылзын дээш айбылап чорудупканым бүгү чүүлдү боттандыра. ¹² Мээң чонум, өөрүшкүлүг үнүп чоруптар силер, силерни амыр-тайбың салып чорудуптар. Даглар, тейлер силерниң мурнунарга ырлап жөглээр, хову-шөлде бүгү ыяштар силерге адыш часкаар. ¹³ Тенниг чадаң үнүш орнунга чойганнар өзүп үнер, шагар-оыг орнунга — шивилер өзүп үнер. Ол бүгү Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары-биле болур, мөңгө, чиде бербес бадыт-кал демдээ апаар».

**Бүгү улус Дээрги-Чаяакчыга
каттыжып ап болур**

56 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Чөптүг болунар, шынныг чүведен кылыңар! Мээң камгалалым удаvain чедип кээр, Мээң чорутканым агартышкын удаvain ажытыңар. ² Амыр-дыш хүнүң сагыңар, ону бужартатпаңар база бузут үүлгетпес дээш, холуңар тыртып чоруңар. Ынчаар кылып чоруур кижиге, ол бүгүнү шыңгы сагып чоруур кижиге амытан амыр-чыргалдыг болур» — дээн.

³ Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы кижиге: «Дээрги-Чаяакчы мени Бодуңуң чонундан шуут аңгылап кааптар» — дивезин. База акталаткан кижиге: «Мен кургап калган ыяш мен» — дивезин*.

⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин сагып чоруур, Меңээ тааржы чүүлдү шилип алыр, Мээң чагымыны ыяк күүседир акталаткан кижилерге ⁵ Мен Бодуңуң өргээмге, ооң ханаларының иштиңге алдар-атты, турар черни бээр мен, ол болза оолдуг-кыстыг боорундан-даа эки болур; демги кижилерге чиде бербес мөңгө ат-алдарны хайырлаар мен. ⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы улус Мээң

* 56:3 Ыдыктыг хоойлууда акталаткан кижилерге база чамдык даштыкы кижилерге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ёзулалдарга киржин хоруп каан турган (Ы. х. к. 23:1-3 көр).

55:1 Иса. 44:3; Ин. 7:37 55:2 Ин. 6:27 55:3 Иса. 61:8; Иер. 32:40; Иез. 16:60 || Ыд. ыр. 88:29-30; Иса. 54:6; Аж.-ч. 13:34 55:5 2 Хаан. 22:44 55:6 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 15:2; Иер. 29:13; Ам. 5:4, 6; Соф. 2:3 55:9 Ыд. ыр. 102:11 55:11 Ы. х. к. 32:2; Иез. 12:25 55:12 Ыд. ыр. 97:8; Иса. 35:2 55:13 Иса. 41:19 56:1 Иса. 46:13; 51:5 56:2 Хост. 20:8 56:3 Хост. 12:38; Ы. х. к. 23:8; Эсф. 9:27; Иса. 14:1; Зах. 2:11

чалчаларым апарган, Менээ бараан бооп чоруур, Мээң адымга ынак, амыр-дыш хүнүн сагып чоруур, ону бужартагпас болгаш Мээң чагымын күүседип турар болза, ⁷ Мен оларны Бодумнун ыдыктыг даамче эккеп, Менче ыткан мөргүлдөр өргээзинге оларга өөрүшкүнү хайырлар мен. Меңээ өргүл салыр бедигээшке оларның бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдери Меңээ таарымчалыг болур. Мээң өргээм бүгү чоннарның мөргүл өргээзи деп адаттырар».

⁸ Бодунун черинден үндүр сывыртаткан израиль чонну чыып турар Дээр-ги-Бурган-Чаяакчы: «Мында чыып каан улуска немей, Мен бээр өскелерни-даа чыып эккээр мен» — деп медеглээн.

Бузуттуг улусту буруудатканы

⁹ Черлик аң-мен, бээр келгеш, дойлап чиңер, эзим-арганың аң-мени, бээр келиңер! ¹⁰ Мында доскуулчулар — согур, угаан чок, олар шупту — үнү чок, ээрип шыдавас ыттар-дыр. Шөлөөн удумзурап чыдар, удуурунга аажок ынак болгайлар. ¹¹ Тодар деп чүве билбес, чазый ыттар-дыр. Олар — сарыыл чок чагырыкчылар-дыр, кайызы-даа бодунун ажыын хараар-дыр.

¹² «Бээр келиңер — деп турлар, — арагадан кудуп берейн, эзиртип ижээли! Даартагы хүннү база бөгүнү хүн дег эртирээли, мага хандыр гөлгөп аалы!»

57 ¹ «Чөптүг-шынынгы улус өлүп каарга, оларны кым-даа херекке албас. Бурганга бердинген улус амы-тынындан чардырга, чөптүг-шынынгы кижги айбылхалаптан адырлып турары ол дээрзин кым-даа билбес, ² ол кижги амыр-дыштыг чедип алыр! Дорг орук-биле бар чыткан улус көөрже киргеш, дыштаныр.

³ А силер — караң көрнүр кадайнын ажы-төлү, самыыраан кижги биле самыын-садар херээженнин үре-салгалы, чоокшулап келиңер! ⁴ Кымын дорамчылап тур силер, кымны аксы-дылыңар-биле нүгүлдөп тур силер? Силер бачыттын төлдери, мегениң үре-салгалы-дыр силер!

⁵ Саглагар ыяш чанынгалы-да, бурганнарыңар-биле самыыраашкыныңар хай-

ныга бээр. Шынааларга, хаялар чарыктарыңга ажы-төлүңерни өргүлге салып турар силер.

⁶ Израиль чон, дамырактарның хоюг дапштары — сээң үлүүн; олар, ылап-ла олар, сээң шилип алган дүрзү-бурганнарың апарган. Сен оларга арага өргүлү чажып, далган-тараа өргүлү кылып турар сен. Ынчап турганың соонда, Мээң сагыжым оожургаар бе? ⁷ Бедик, улуг-чаагай дагларга сен самыырап дойлаар сен, ынаар үнгөш, өргүлдерин кылып турар сен. ⁸ Эжиң артында, эргин ыңдында дүрзү тургузуп алдың. Меңээ өскерилгеш, чанаштанып, орун-дөжөөңчө үнүп, ону калбартыр дөжөп, аңаа кадды чыдарыңга туралыг улузун-биле дуугурушкаш, оларнын алды-үстүнче харамдыгып көрүп турдуң. ⁹ Молох бурганга кээп, аңаа олива үзү эккеп, чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерин харам чокка чарыгдал келдин. Бодунун элчиннерини ырадыр чорудуп, оларны өлүглер оранынче безин бадырып турдуң. ¹⁰ Үр дилээшкинеринден бодун могап-шылааш-даа, „Хей чүве!“ дивээн сен, харын күзөөшкини улам хайныгып, шыдалкүжүн немежиң турду.

¹¹ Сен кымдан коргуп, сүрээдей бердин, чүге Меңээ өскерилдин? Сен Мени сагынмадың, Мээң дугайымда бо-вададың. Мен үр-ле ыыттавайн келдим, ынчангаш ам Менден кортпазың ол бе?

¹² Мен сээң чөптүг-шынынгы дээр ажыл-херектерини сойгалаар мен, олар сеңээ ажык-дуза көргүспес. ¹³ Дуза дилеп кышкыраыңга, имилээн хөй дүрзулериң-не сени камгалазын! Оларның шуптузун хат алгаш баар, салгың тарадыр шааптар. А Менден хоргадал алган улус чер-чуртту өңчү кылдыр алыр база Мээң ыдыктыг даамны ээлээр».

Бачыдын билинген улустуң аргалалы

¹⁴ Бурган: «Орукту кылып, белеткелер, Мээң чонумнун оруунда моондактарны ап кааптыңар!» — деп чугалаан.

¹⁵ Өндүр бедик, Дээди Өрүкү, Мөңгө амыдыраан, Ады ыдыктыг Бурган мынча дээн: «Мен ыдыктыг бедикте турар мен, ындыг-даа болза, качыгдан,

56:7 Иса. 2:2-3; 60:3; 66:20; Мал. 1:11 || Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46 56:8 Иса. 11:12; Ин. 10:16 56:9 Иер. 12:9; Иез. 39:17; Ажыл. 19:17-18 56:10 Иер. 6:17 56:11 Иез. 34:2 56:12 У. ч. 23:35 || Иса. 22:13 57:2 Дан. 12:13 57:3 Мк. 8:38 57:5 Иез. 16:20-21 57:8 Иез. 16:25; 23:17 57:11 Бд. ыр. 49:21 57:13 Иер. 11:12 57:15 4 Хаан. 22:19; 2 Чыл. 34:27

сагыш-сеткили томаараан улус-биле кады мен: томаараан улустун сагыш-сеткилин сергедир мен, качыгданнарның чүректерин омакшыдар мен. ¹⁶ Улус-биле кезээ-мөңгеде чаргылдажып турбас мен, Мээң киленим төнчү чок болбас, оон башка оларның сүлдези Мээң мурнума харыксырап каар, Мээң чаяап кааным амылыглар харыксырап каар. ¹⁷ Мен оларже бачыттыг ажык-кончаа сүргени дээш килеңнээн мен, оларны кезедип, хорадаанымдан хая көрнүп турдум, а олар боттарының оруунче катап база эглип турду. ¹⁸ Мен оларның чүнү үүлгедип турарын көрүп тур мен, оларны дөмей-ле экиртир мен! Оларны Бодум эдертир мен, оларның качыгдап ыгласкан улусун аргалап, ¹⁹ аксы-дылыңче мактал сөзүн кирир мен. Ыракта-даа, чоокта-даа улуска – амыр-тайбын, амыр-тайбын! – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – Мен оларны экиртир мен!»

²⁰ Ынчалза-даа бузуттуглар оожургап шыдавас, чалгыглары хайың-мөөрөөн далай дег, эрикче малгапш-довураан үндүр чалгырлар. ²¹ Бурганым: «Бак-бузуттугларга амыр-тайбың турбас!» – деп чугаалаан.

*Бурганның мурнунга
шынны-биле томаарыгы*

58 ¹ «Үнүң шаа-биле кышкыр, алгы-кышкың тыртпа; труба эткен ышкаш, дыңзыдыр алгыр. Мээң чонумнун кем-буруузун, Иаковтун үре-салгалының бачыдын сойгала!

² Олар Менче хүннүң-не чүткүп, Мээң оруктарымны билип алыксап тур – чөптүү-биле чурттап, бодунуң Бурганың дүрүм-хоойлузун кагбайн чоруур чон дег, олар Менден чөптүг шийтпирлер дилеп ап, Бурганче чоокшулаарын күзеп тур. ³ „Чүге шээрлээшкиниви көрбөс сен? – деп, олар чугаалап тур. – Чүге боттарывысты шелгээшкин-биле томаартканывысты эскербөс сен?!“

Силер шээрленир хүнүңерде-даа боттарынарның күзел-сорууңарга башкартып, бүгү хөлектиңерни кызгадаар-дыр силер. ⁴ Шээрленип турар үңерде алгыш-кырыш, адааннажышкын көвүдээр-дир, улусту чудурук-биле хай-

ыра чок эттеп-согар-дыр силер. Ынчаар шээрленип турунарда, силерниң чалыңган үнүңерни бедиктерге дыңнаvas-даа! ⁵ Мээң күзеп турарым шээрлээшкин, кижиниң бодун томаартыр хүнү ындыг боор чүве бе? Силер хыыргыш ышкаш, бажын доңгайтырын, хүл кырынга самдар хептиг чыдарым шээрлээшкин деп, Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер хүн деп адаар силер бе?

⁶ Мээң күзеп турарым шээрлээшкин мындыг: чөптүг эвес хоругдаттырган кижиден кинчини адырыңар, оон мойнунда дөңгүнү уштуп кааптыңар! Дарлаткан улусту хостанар, кандыг-даа дөңгүнү узутканар! ⁷ Аштаан киж-биле аыш-чемин үлөп, улчуп чоруур ядамыктарны бажыңыңга тургузуп ал. Хеп чок киж-көрзүңзе, хепкерип каг, ха-дуңмаңдан хагдынма. ⁸ Ынчаар кылыр болзунза, сеңээ чырык, хаяа ышкаш, чырып кээр, сен дүрген экирир сен. Сээң чөптүгшынның чоруун сээң мурнунга чоруур, а Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыс сээң соондан үлөп, камгалаар. ⁹ Ынчаар кылыр болзунза, сен Дээрги-Чаяакчыны кыйгыраыңга, Ол харыылаар, дуза дилеп, кыйгы салырыңга, „Мында мен!“ деп харыылаар.

Бодунда бар кандыг-даа дөңгүнү узуткап кааптар болзунза, салааң-биле айтырын база нүгүлдээрин соксадыр болзунза, ¹⁰ аштаан кижиге аыш-чемин хайырлаар болзунза, хилинчектенген кижиниң хереглээн чүвезин хандырып бээр болзунза, сеңээ караңгыда чырык чырып кээр, сээң дүмбейиң дал дүш дег апаар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы сени кезээде эдертип баштаар. Кургап калган черлерге безин хереглээн чүвең-биле Ол сени хандырат, мага-бодунну быжыктарат. Сен суггарып каан серсерлик дег, суу төнмөс суг бажы дег апаар сен. ¹² Эрге-бурунгу бузундулар орнунга хоорайларны катап тудар сен, этрген үеңиң тудугларын катап тургузар сен. Сеңээ „Бузулган ханаларның катап тургузукчузу, улус чурттаар кудумчуларның катап тудукчузу“ деп аттарны тыпсар.

¹³ Бир эвес сен амыр-дыш хүнүн будуң-биле таптай баспас болзунза, Мээң ыдыктыг хүнүмде сагыжыңга кирген-не

57:16 Блд. ыр. 102:9 57:17 Иер. 6:13 57:18 Иер. 3:22 || Иса. 40:1 57:19 Рим. 2:10; Эф. 2:17 57:21 Иса. 48:22 58:1 Мих. 1:5; 3:8 58:3 Лев. 16:29; Сан. 29:7; Мал. 3:14 58:5 Лев. 16:29; Зах. 7:5; Мф. 6:16 58:6 Лк. 4:18 || Блд. ыр. 81:4; У. ч. 24:11 58:7 Мф. 25:35; Лк. 3:11; Иак. 2:15-16 58:8 Блд. ыр. 36:6 || Блд. ыр. 84:14 || Иса. 52:12 58:11 Иер. 31:12 || Ин. 7:38 58:12 Иов 3:14; Иса. 61:4 58:13 Неом. 13:15-21

чүве кылып турбас болзунза, бир эвес амыр-дыш хүнүн тааланчыг деп санаар, Дээрги-Чаяакчының ол ыдыктыг хүнүн „Хүндүткелдиг хүн“ деп адаар болзунза база бодунуң хүннүн-не кылыр ажыл-херээңден, сагыжыңга кирген-не чүведен, хоозун чугаадан ойталап, амыр-дыш хүнүн сагыр болзунза, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп, таалаар сен! Мен сени черниң бедигээштеринче үндүрүп, Иаков өгбөңден салгап алган черинге сени дойладыр мен».

Дээрги-Чаяакчының аксындан үнген сестер ол-дур.

Бачыттың Бурган биле чонну аңгылааны

59 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу чолдая бербээн — камгалап шыдаар, Ооң кулаа кадый бербээн — дыңнап турар. ² Ынчалза-даа кем-буруунар силерни Бурганыңардан аңгылады, бачыттарыңар дээш, Ол силерден хая көрнү берип, силерни дыңнавайн тур. ³ Силерниң холуңар ханга борашкан, салааларыңар бачытка борашкан, аксыңар меге чүве чугаалаар, дылыңар бак чүве чулчуруур-дур.

⁴ Кым-даа шииткел черинге чөптүг чорукче кыйгырбайн турар, кым-даа шынны-биле чаргылдашпайн турар: улус хоозун барымдааларга ынанып, меге чүве чугаалап, хай-бачыт ботталдырып, бузут-бак төрүп турар. ⁵ Олар чуургаларны чазылгыже баскан чыланнар дег, дузаан аргаан эзремчиктер дег — ол чуургаларны чипкен кижиге өлүп каар, а бир эвес чуура базыпкан болза — шагар чылан союп үнүп кээр. ⁶ Оларның эзремчинин дузаандан хеп аргыттыңмас, олар кылып алган чүвези-биле бодун шып шыдавас. Оларның ажыл-херектери — кем-буруулуг, оларның холдары күчүлел кылып турар. ⁷ Оларның буттары бузут үүлгедир дээнде — дүрген, буруу чок кижиниң ханын төгер дээнде — далаш; оларның сагыжы кара, оларның эрткен оруктарыңга хоозурал биле өлүм-чидим артып каар. ⁸ Олар тайбың деп чүве билбес, оларның оруктарыңда чөптүг чорук чок; оларның оруу ыргак-

дагыр, олап чоруп турар бүгү улус амыр-тайбың билбес.

⁹ Ынчангаш шын шииткел бистен ырак-тыр, чөптүг чорук биске четпизендир. Чырып кээрин манап турдувус, ынчалза-даа кайда-даа дүмбей карангы-дыр, чырыкты манап турдувус, ынчалза-даа караңгыда улчуп чор бис. ¹⁰ Согурлар дег, хана суйбап чоруп тур бис, караа көрбес улус дег, суйбаттынып, орук дилеп чор бис. Дүьште, имиртинде дег, илдигердир бис, кадык-шыырак улус аразында өлүглер дег-дир бис. ¹¹ Бис шупту адыглар дег алгырар-дыр бис, көгө-бугалар дег чогууртаар-дыр бис. Чөптүг шииткелди манап турдувус, а ол чок-тур, камгалалды манап турдувус — а ол бистен ырак-тыр. ¹² Чүгө дээрге Сээң мурнунга кем-буруувус хөй санныг, бачыттарывыс бисти сойгалап турар. Кем-буруувус үргүлчү бис-биле кады, бузудувусту билдир бис — ¹³ Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, Ооң мурнунга үймээн үндүрүп турдувус, Бурганыысты эдереринден ойталадывыс, дарлаашкын биле тура халымышкын кылып, меге чүве бодап ап база чугаалап турдувус. ¹⁴ Шын шииткел үндүр кыстырткан, чөптүг чорук ыракта турар. Алыс шын төп шөлде тептиге берген, шынчы чорук чедип кээп шыдавас. ¹⁵ Алыс шын бисте чок-тур, бузуттан чайлай берген кижиге үптеттирип аар-дыр.

Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорук чогуң көрүп кааш, таарзынмайн барган. ¹⁶ Ол көөрге, ындыг байдалды өскерттир дээн кым-даа чок боорга, кайтап-харай берген. Ындыг болганда, Ооң Бодунуң күчү-күжү Аңаа тиилелгини шаңнаар, Ооң чөптүг чоруу Аңаа деткимче болур. ¹⁷ Ол чөптүг-шыныг чорукту, куяк хеп дег, кедип алып, бажыңга камгалалдын куяк бөргүн кедип алып; Ол өжээн негээшкениниң хевин кедип, хорadaan сагыжы-биле, тон-биле дег, шугланып алып. ¹⁸ Улустуң ажыл-херектерин ёзугаар Ол кеземче оонар: дайзыннарынче Ооң килеңи халдаар, өжэентеннерин Ооң өжээн негээшкени манап турар, ырак ортулуктарның чурттакчыларыңга Ол чогуур кеземче оонар! ¹⁹ Барың чүкте улус Дээрги-Чаяакчының адындан

58:14 Иов 22:26; Ыд. ыр. 36:4 || Ы. х. к. 32:13 59:1 Сан. 11:23; Иса. 50:2 59:2 Ос. 5:4 || Ыд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8; 28:9 59:3 Иса. 1:15; У. ч. 6:17 59:4 Иов 15:35; Ыд. ыр. 7:15; Иак. 1:15 59:6 Иов 8:14 59:7 У. ч. 1:16; 6:18; Иса. 59:7; Рим. 3:15-17 59:10 Ы. х. к. 28:29; Иов 5:14; Соф. 1:17 59:11 Иез. 7:16; Наум 2:7 59:16 Иер. 5:1; Иез. 22:30 || Ыд. ыр. 97:1 || Иса. 63:5 59:17 Эф. 6:14, 17; 1 Фес. 5:8 59:18 Ы. х. к. 7:10; Иер. 51:56

коргар, чөөн чүкте улус алдарлыг Ону хүндүлээр. Бир эвес дайзын хем дег хөме кээр болза, Дээрги-Чаяакчының тынжы ону сывырып чорудуптар.

²⁰ «Сионга, бачыдын билинген Иаковгун салгалынга Камгалакчы чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²¹ Мээң силер-биле чарар чагыг-керээм бо-дур — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң Сүлдем кезээде силерниң араңарга турар; силерни чугаалаар кылып кааным Мээң сөстөрүм амдыгааштан эгелээш, кезээ-мөңгөдө аксынардан черле дүшпезин, силерниң ажы-төлүңерниң, оларның үре-салгалынын аксындан база дүшпезин!»

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Иерусалимниң келир үедеги алдары

60 ¹ «Көдүрлүп кел, чыры, чүгө дээрге сээң чырың кыва берген, өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчы сээң кырында чайынналып тур! ² Чер-дедегейни караңгы шыва ап, өске чоннарны дүмбей хөме ап турар, а сээң кырында Дээрги-Чаяакчы көстүп келген, Ооң өндүр чыры сээң кырында чырып үнүп келген. ³ Сээң чырыңче чоннар чыгыр, хааннар сээң чырыткылыг хаяаңче чедип кээр. ⁴ Долгандыр топтап көрөм: олар шупту чыгып, сенче кел чыдыр. Сээң оолдарың ырактан сээң кыстарыңны холунда көдүрүп алган эеп кээр. ⁵ Ынчан сен ол бүгүнү көргөш, өөрүп-байырлаар сен, чүрээң хөлзеп, тиккиледир согар, чүгө дээрге сенээ далай ындындан эртине-байлакты эккеп бээр, чоннарның байлаан сенээ чедире бээр. ⁶ Сээң черинни эндерик төвелер, мадиан болгаш эфа аймактарның бодаганын шыва аптар. Шеваның бүгү чурттакчылары сенче келгеш, алдынын, чаагай чыттыг чүүлдерин эккеп бээр база Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар. ⁷ Кедар аймактың бүгү сүрүг малын сенээ бөлүп бээр, навайот черниң кошкарлары сенээ

бараан болур: олар Мээң өргүл салыр бедигээжимге Менээ тааржыр өргүл болур. Мен Бодумнуң алдарлыг өргээмни алдаржыдар мен!

⁸ Бо кымнарыл? Олар дээрге булуттар ышкаш ужуп чоруур, көгө-бугалар ышкаш, уяларыңче ужуп бар чыдар улус-тур. ⁹ Ырак ортулуктарның чурттакчылары Менээ идегеп турар, бир дугаарында Фарсистен корабльдар эжиндирип кел чыдыр, олар ырактан сээң ажы-төлүңү, оларның алдын-мөңгүнүн сөөртүп эккел чыдыр. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш, Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр, чүгө дээрге Ол сени алдаржыдар-дыр.

¹⁰ Даштыкы улус сээң ханаларыңны катап туудар, оларның хааннары сенээ бараан болур. Килеңнээш, сени чылча шаап-даа кагзымза, ээ көрүнгөш, сени кээргеп тур мен. ¹¹ Сээң эжиң-хаалгаң кезээде ажык турар, чоннарның эргине-байлаан, оларның хааннарын сенээ эккелзин дээш, хаалганы дүне-даа, хүндүс-даа дүкчүп-хагбас. ¹² Сенээ бараан боорун күзевээн чон азы күрүне узуткаттырар, ындыг чоннарның чер-чурту бүрүнү-биле энзиреп каар. ¹³ Ливан дагларының каас-чаражы сээңи алаар: шиви, чойган, пөш болгаш хады! Мээң ыдыктыг черимни олар каастаар; Бодумнуң будум салыр черимиң* алдаржыдар мен. ¹⁴ Сени дарлап турган улустун үре-салгалы сээң мурнунга дискек кырынга мөгөөр, сени бак көрүп турган бүгү улус буттарыңче сөгүрүп кээп дүжөр; сени Дээрги-Чаяакчының хоорайы деп, Израильдин ыдыктыг Бурганының Сион хоорайы деп адаар. ¹⁵ Улус сени каапкан, көөр жөнү чок турду, олар шупту сени оюп эртип турду. Ам Мен сени кезээ-мөңгөдө өндүр-чаагай кылып каар мен, улус сен дээш салгалдан салгал дамчып өөрүүр. ¹⁶ Сен бүгү чоннарның сүдүн ижер сен, хааннар сени эмзирип азыраар. Мени Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчың, Хостагчың болгаш Иаковтун күштүг Бурганы деп билип аар сен.

* 60:13 Израиль черни азы Бурганың өргээзин ынча дээр (1 Чыл. 28:2; Иса. 66:1; Иез. 43:7 көр).

59:20 Рим. 11:26-27 59:21 Иер. 31:31 60:1 Ыд. ыр. 101:17; Мал. 4:2; 1 Ин. 1:7 60:2 Иов 37:19

60:3 Иса. 2:2-3; 56:7; 66:20; Мал. 1:11 || Иов 11:17; 22:28; У. ч. 4:18; Дан. 12:3; Ажыд. 21:24

60:4 Иса. 49:18 || Иса. 66:20 60:5 Иса. 61:6 60:6 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 || Мф. 2:11

60:7 Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4; Иса. 21:16 || Э. д. 25:13 60:8 Ос. 11:11 60:9 Иса. 51:5 || 3 Хаан. 10:22;

Иса. 23:1; Иона 1:3 60:10 Зах. 6:15 60:11 Ажыд. 21:25 60:12 Зах. 14:17-19 60:14 Иса. 49:23 ||

Иез. 48:35 60:16 Иса. 66:12 || Э. д. 49:24

¹⁷Чес орнунга Мен сеңээ алдын ек-кеш бээр мен, демир орнунга — мөнгүн, кыяп орнунга — хүлөр, даш орнунга — демир еккеш бээр мен. Амыр-тайбыңны сээң башкарыкчын, чөптүг чорукту — чагырыкчын кылып каар мен. ¹⁸Ам сээң черинге күчүлөл дугайында, сээң чуртун девискээринде — хоозурал болгаш өлүм-чидим дугайында дынналбас апаар. Бодунуң ханаларыңны Камгалал деп, хаалганы Мактал деп адап аар сен. ¹⁹Ам сөңээ хүндүс хүн херели херек чок, дүне — ай чырыы херек чок; Дээрги-Чаяакчы Боду сөңээ мөңгө чырык апаар, Бурганың сээң чайынналчак чырың апаар. ²⁰Сээң хүнүң ам ашпас, сээң айың ам эргижиреп читпес — Дээрги-Чаяакчы сөңээ мөңгө чырык апаар, сээң качыгдалың хүннери төнер.

²¹Сээң чоңуң бүрүнү-биле чөптүг-шынның улус апаар, чер-чуртту кезээ-мөңгөдө ээлеп чурттаар. Олар — Мээң олуртуп кааным өзүм-дүр, Мээң холумнун Бодумну алдаржыдап чаалгазы-дыр. ²²Оларның эң бичезинден мун кижги укталыр, эң чөгенчинден — эндерик чон укталыр. Мен, Дээрги-Чаяакчы, үези кээрге, ону боттандырырынче далажыр мен».

*Хосталга дугайында
буяанның медээ*

61 ¹Дээрги-Бурган-Чаяакчының Сүл-дези мени бүргээн-дир — Ол мени түрегдээннерге буянын медээни дыңнатсын дээш шилип чаап каан! Ол мени сеткил-чүрээ мунгараан улусту экиртсин дээш, туттурганнарга хосталганы, хорут-даттырганнарга адырлып хосталырын* чарлазын дээш; ²Дээрги-Чаяакчының өршээлиниң чылы база Бурганыкчының өжөөн негээр хүнү келгенин медээлеп, качыгдаан бүгү улусту аргалазын дээш; ³Сюон дээш качыгдаан улусче сагыш салып, оларга хүл орнунга каас оваадайны, качыгдал орнунга — чаагай чыттыг үстү, мунгагдал орнунга сагыш орнунга — макталдың хевин берзин дээш чоруткан. Улус Бурганың чонунуң дугайында «Олар

Дээрги-Чаяакчы Боду олурткан быжыг дөстүг ыяштар дег; олар чөптүг боорга, Дээрги-Чаяакчы оларны дамчыштыр алдаржып турар» деп чугаалажыр. ⁴Олар эрте-бурунгу бузундулар орнунга хоорайларны катап тудар, шаг шаанда хоозураан хоорайларны катап тургузар, эрткен салгалдар үезинден бээр хоозурап калган чыткан, үрелип бузулган хоорайларны чаартып тудар.

⁵Даштыкы улус силерниң мал-маганынарны кадарар, өскээртен келген улус силерниң черинерге тараачыннар болгаш виноград ажаакчылары бооп ажылдаар. ⁶А силер Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары деп адаттырар силер, Бурганыкчыка бараан болган улус деп силерни адаар. Өске чоннарның байлаа силерге ажык-кончаа бээр, оларның алдар-ады силерге шилчип кээр. ⁷Эрткен үеде бак атка кире-ниңер дээш ийи дакпыр шаннал алыр силер. Дорамчыладды көрүп эрткеш, боттарыңарның черинер дээш өөрүп-байырлаар силер, боттарыңарның чуртуңарга ийи дакпыр хуваагылгы чер алыр силер, мөңгө өөрүшкү силерни манап турар.

⁸«Чүгө дээрге Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг чорукка ынак мен, үптээш-кинге база дерзии чорукка хөңнүм чок. Мен чонумну ак сеткилдии-биле шаңнаар мен, олар-биле мөңгө керээ чарар мен. ⁹Оларның үре-салгалы чоннар аразыңга ат-сураглыг болур, оларның салгакчылары аймактар аразыңга алдаржыыр. Ол чонну көргөн бүгү улус Дээрги-Чаяакчы оларга ачы-буян хайырлаан дээрсин билип алыр».

¹⁰Дээрги-Чаяакчы дээш аажок өөрүп тур мен, Бурганың дээш сеткилим байырлап тур, чүгө дээрге Ол менээ камгалалды хеп дег база агартышкынны тон дег кедирип каан — ол хептер душтук оол биле душтук кыстың каасталгалары дег кайгамчык чараш. ¹¹Чер — бодунуң өзүм-нерин, сесерлик — тараан үрезиннерни өстүрүп үндүрери дег, Дээрги-Бурган-Чаяакчы агартышкын биле макталды бүгү чоннар мурнунга өстүрүп үндүрер.

* 61:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Согурларга каракталырын» деп бижээн.

60:18 Иса. 11:9 60:19 Иса. 30:26; Ажыд. 21:23; 22:5 60:20 Бд. ыр. 26:1; Иса. 35:10; 65:19; Ажыд. 21:4 60:21 Бд. ыр. 36:9; Иез. 37:25 || Мф. 15:13 61:1 Иса. 11:2; Лк. 4:18-19; 7:22 || Иса. 29:19 || Лев. 25:8-15; Иса. 42:7; 49:9 61:2 Лев. 25:10 || Иса. 34:8; 63:4 || Мф. 5:4 61:3 Мф. 15:13 61:4 Иов 3:14; Иса. 58:12; Ам. 9:14 61:6 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9 || Иса. 60:5 61:7 Иов 42:10; Иса. 40:2 || Зах. 9:12 61:8 Бд. ыр. 10:7 || Иса. 55:3; Иер. 32:40; Иез. 16:60 61:9 Иса. 65:23 61:10 Зах. 3:4 || Иер. 2:32; Ажыд. 21:2

Иерусалимниң чаа ады

62¹ «Сионну бодааш, ыгттавайн бар-бас мен, Иерусалимни бодааш, оожургавас мен! Ооң алган агартышкыны хаяа ышкаш, ооң камгалалы — чырыткы ышкаш чырып келбээн шаанда, оожургавас мен!

² Бүгү чоннар сээң агартышкының, хааннар шупту сээң каас-чаражыңны көрүп каар; сен чаа ат-биле адатгырар сен, Дээрги-Чаяакчы Боду сеңээ ол атты тыпсыр. ³ Дээрги-Чаяакчының холунда каас-чараш одага, Бурганынның холунда — хаанның оваадайы апаар сен. ⁴ Улус ам сени „Кагдырган“ деп адавас, сээң черинни „Ээнзирээн“ дивес. Харын сени „Тааланчы“ дээр, а сээң черинни „Ээленген“ дээр, чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчыга тааланчыг-дыр сен, сээң чериң ээ чок артпас-тыр. ⁵ Аныяк оолдуң аныяк кыс-биле өгленчип, өгнүң ээзи апаары дег, сээң чонун база сени ээлеп алар. Душтук оолдуң душтуу кыс дээш өөрүүр дег, сээң Бурганың сен дээш өөрүүр. ⁶ Иерусалим, сээң ханаларыңга Мен таңныыларны тургузуп каар мен, хүндүс-даа, дүне-даа оларның ыды дынналыр».

Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырып турар улус, ыгт чок барбаңар! ⁷ Иерусалимни Ол катап үндөжилеп тургузуп, ону чер-делегейге алдаржыдып кагбаан шаанда, Аңаа амыр-дыш бербенер!

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң оң холун, Бодунуң күчүлүг холун көдүргөш: «Моон сонгаар сээң дайзыннарыңга далган-тараанны чиртпес мен, даштыкы улус сээң бүдүрүп алган араганы ишпес!» ⁹ Дүжүт ажаап турган улус боттары оозун чип, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар, виноград ажаап турган улус арагазын боттары Мээң ыдыктыг өргөөмниң мурнунга ижер» — деп даңгырагалаан.

¹⁰ Хаалга таварып үнүңер-ле, үнүңер, чонга оруктан белеткенер! Орукту дескилеп, ажыдыңар, даштарны чайладыңар, аймактарга туктан көдүрүңер!

¹¹ Дыңнанар, Дээрги-Чаяакчы чер-делегейниң ужу-кыдыыңга чедир чар-

лап тур: «Сион-кыска: „Камгалакчын кел чыдыр! Көр даан, Ооң хайырлаар шаңналы холунда-дыр!“ — деп чугаалаңар». ¹² Сээң улузуну «Ыдыктыг чон», «Дээрги-Чаяакчы хостаан улус» деп адаар. А сени «Кузеңчиг» деп, «Кагдын-маан хоорай» деп адаар.

Чоннарны кезедир хүн

63¹ Эдом черден кел чыдар, Восора хоорайдан кел чыдар кызыл хептиг кымыл ол? Каас-коя хеп кеткен, Бодунуң өндүр улуг күчү-күжү-биле кылаштап олулар кымыл ол?

«Ол — Мен-дир мен — чөптүг-шынынгы сөгстер медеглеп турар, камгалап шыдаар күчү-куштүг Мен-дир мен».

² Чүге Сээң кеткен хевин, онгарда виноград сы баскан кижини дег, кызыл өнүңүл?

³ «Мен онгарга чааскаан чимис сы базып турдум, бүгү чоннардан кым-даа Менээ дузалап, кады турбады. Мен оларны килеңнээш, сы базып, хорадааш, таптап турдум; оларны ханы Мээң хевимче чаштап турду, Бодунуң кеткен хевимни ханга борап алдым. ⁴ Дайзындан өжөөн негээр хүнүм Мээң чүрээмде доктаатгыңган, чонумну хостаар үе келген.

⁵ Мен көөрүмге, дузалакчы чок болду! Кайгап калдым — Менээ демек болур кижичок болду! Ынчангаш Мээң Бодунуң күчү-күжүм тиилелгени шаңнады, Мээң хорадаан сагыжым Мени деткиди! ⁶ Килеңнээш, Мен чоннарны таптап базып турдум, хорадааш, оларны эзиртир ижиртип*, ханын черже төп турдум».

Энерелдиг Адазынга чоннуң мөргүлү

⁷ Дээрги-Чаяакчының енерелдин, Ооң макталга төлөптийн сактып кээр мен. Дээрги-Чаяакчы бис дээш өндүр улуг ачы-буян кылган, израиль чонувуска Бодунуң ээ-хайыразын, аажок улуг енерелин көргүскен. ⁸ Бурган: «Бо — Мээң чонум-дур, Мени мегелевес ажы-төлүмдүр!» — дээн. Ол оларнын Камгалакчызы апарган, ⁹ оларнын бүгү качыгдалын үлежил келген, Ооң төлээзи оларны камгалап турган. Бодунуң ынакшылы болгаш

* 63:6 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Эзиртир ижиртип» эвес, а «Чылча шаап» деп бижээн.

62:2 Ажыл. 2:17; 3:12 62:3 Зах. 9:16 62:4 Иса. 54:6 || Ос. 1:10; 2:23 62:5 Иер. 32:41; Соф. 3:17 62:8 Ы. х. к. 28:33; Иер. 5:17 62:10 Иса. 11:10; 49:22 62:11 Иса. 40:10; Ажыл. 22:12 63:1 Э. д. 36:33; 1 Чыл. 1:44; Иса. 34:6 63:3 Иоил 3:13; Ажыл. 19:15 63:4 Иса. 34:8; 61:2 63:5 Иса. 59:16 63:6 Иса. 51:22 63:9 Башт. 10:16 || Хост. 14:9; 23:20

ээ-хайгыразы-биле Ол оларны хостааш, бүгү эрте-бурунгу үеде холунга көдүрүп чораан.

¹⁰ Ынчалза-даа олар тура халааш, Ооң ыдыктыг Сүлдезин хомудадыптарга, Ол оларның дайзыны апаргаш, олар-биле дайылдажып турган. ¹¹ Ынчан Оон чону эрте-бурунгу үени, Моисейниң үени сактып келген — Бодунун сүрүүн кадарчылары-биле кады далайдан үндүрө берген Бурган кайыл, чонунга Бодунун ыдыктыг Сүлдезин хайырлаан Бурган кайыл, ¹² Бодунун күчү-күштүг жолу-биле Моисейни чедип алгаш чораан, Бодун кезээ-мөңгөде алдаржыдып, чонунун мурунунда сугну ийи чара ангылапкан, ¹³ ону далайның дүвү-биле кежире берген Бурган кайыл? Чон, ховуда аыг ышкаш, тептикпейн барган, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының Сүлдези чонну, шынааже бадып бар чыткан сүрүг малды дег, амыр-дыш черинге эккелген. Бодунун адыңны алдаржыдар дээш, чонуну ынчаар эдертип бар чыткан сен.

¹⁵ Дээрден куду алзы көрөм, Бодунун ыдыктыг болгаш алдарлыг чурттаар чериден көрүп көрөм! Сээң хүннээчел сагыжың болгаш күчү-күжүң кайыл? Бодунун улуг ээ-хайыраң биле кээргелинни биске көргүспес апардың. ¹⁶ Сен — бистиң Адавыс сен! Авраам бисти билир хөңү чок-даа болгай-ла, Иаков бисти хүлээп көрүксевейн-даа баргай-ла, ынчалза-даа Сен, Дээрги-Чаяакчы — бистиң Адавыс сен; эрте шагдан бээр Сээң адын — «Камгалакчы» болгай. ¹⁷ О, Дээрги-Чаяакчы, чүге Бодунун оруктарыңдан бисти астыгырып, Сенден кортпас кылдыр чүректарывысти чөрүледип тур сен? Сээң чалчаларың дээш, Сээң үлүүн болур ба аймактар дээш эглип кээп көрөм! ¹⁸ Сээң ыдыктыг чонун бодунун черин үр ээлеведи — ам ыдыктыг өргөөнни дайзыннарарывыс таптай басып тур. ¹⁹ Бис ам Сээң кажан-даа чагырбайн чораның чоннар дег, Сеңээ хамаарышпас улус дег апардычыс.

64 ¹ О, бир эвес Сен дээрни чара тырткаш, дүжүп келген болуңза! Ынчан даглар Сээң мурунунга сирилеп, эстир

ийик — ² от чээргени ынчаар кыпсып, сугну хайыңдырыптар. Дайзыннарарың Сээң адыңны билип алзын дээш, дүжүп кел! Бүгү чоннар Сээң мурунунга сирилезин! ³ Бистиң идегевээнивис түрлүг херектерни кылып турдун, Сен дүжүп кээринге, даглар Сээң мурунунга сирилеп, эстип турду! ⁴ Сенден эске кандыг-бир бурган анаа идегеп турар улуска ындыг чүве кылганын эрте шагдан бээр кым-даа дыңнаваан, кым-даа көрбөөн. ⁵ Чөптүг-шынныг чорукту өөрүшкүлүг кылып, Сээң оруктарың истеп, Сени сактып турар кижини Сен Бодун уткуп үнүп кээп турар сен. Ынчалза-даа бис шагдан бээр багыт үүлгедип туруп бээривиске, Сен килленей бердин. Камгалап ал шыдаар бис бе?! ⁶ Бис шупту арыг эвес чүүлдер дег апардычыс, бистиң бүгү эки херектеривис хирленип, бужартаан хеп дег. Бис шупту бүрүлдер дег оңуп тур бис, багыттарывыс бисти хат ыпкаш хадып алгаш баар-дыр. ⁷ Кым-даа Сээң адыңны адап, кыйтырбас-тыр, кым-даа Сени эдерерин кызытпас-тыр. Сен бистин хая көрүп, бисти боттарывыстың багыттарывыстың эргезинге хүлээдип бердин.

⁸ Ындыг турбуже, Дээрги-Чаяакчы, Сен — бистиң Адавыс сен, бис — той бис, а Сен — той сава кылыкчызы сен. Бис шупту — Сээң холунун кылыгылары бис. ⁹ О, Дээрги-Чаяакчы, хөлүн эрттир киленевейн көрөм, бистин багыттарывысты кезээ-мөңгөде сагынмам! Көрүп көр даан: бис шупту Сээң чонун ышкажыл бис! ¹⁰ Сээң ыдыктыг хоорайларың ээн кургаг хову апарган, Сион — ээн кургаг хову, Иерусалим — чурттакчы чок чер апарган. ¹¹ Бистиң алдарлыг ыдыктыг өргөөвис — ада-өгбевистиг Сени алгапмактап турган чери — өрттенип калган. Үнелээривис бүгү чүве бузундулар бооп хуула берген. ¹² Таанда-ла Сен оон соонда безин биске кээргелиң көргүспес сен бе, Дээрги-Чаяакчы? Таанда-ла ыгтавайн эрттирип, бисти хөлүн эрттир кеведир сен бе?

Бурганның эки, бак улушту ылгай көөрү

65 ¹ «Мени айтырбаан улуска ажиттыңан мен; Менче чүткүвөөн улус Мени тып алган. Мээң адым адап,

63:10 Бд. ыр. 77:40; Аж.-ч. 7:51; Эф. 4:30 63:11 Хост. 12:50-51; Бд. ыр. 76:21; Ос. 12:13
63:12 Хост. 14:21 63:15 Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Бд. ыр. 13:2; 32:14 63:16 Ы. х. к. 32:6; Иса. 64:8;
Ин. 8:41 63:19 Иер. 14:8 64:1 2 Хаан. 22:10; Бд. ыр. 17:10; 143:5 64:4 1 Кор. 2:9 64:5 Аж.-ч. 10:35
64:6 Бд. ыр. 1:4; 89:6 64:7 Иса. 43:22; Ос. 7:7 64:8 Ы. х. к. 32:6; Иса. 63:16; Ин. 8:41 ||
Иов 10:9; 33:6; Иса. 45:9; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 64:11 4 Хаан. 25:9; Агг. 1:9; 2:3

кыйгырбаан чонга: „Мында мен, мында!“ — деп чугааладым. ² Мен хүннү бадыр чагырга билбес чонче, боттарының бодал-сагыжын эдериң, бак оруктар-биле чоруп турар улусче холум сунуп турдум. ³ Олар Мени үргүлчү арнымга-ла дорамчылап турар, дүрзү-бурганнарга ыдыктыг дээн сесерликтеринге өргүл салып, оларга тууйбудан кылган бедигээштерге артыш кыпсып турар, ⁴ дүне чевег-куйларда, чажыт черлерде караң көрнүп турар, хаван эьди чиир,* савазыңга арыг эвес быдаа хайындырып, кудуп ижер, ⁵ өске улуска: „Менден ырадыр тур, оон башка мээң ыдыктыым сенче шилчий бээр“ — дээр улус-тур. Олар, ыжы карак өөр өшпестээн от дег, Мени хорададып турар.

⁶⁻⁷ Оларнын шийткелин Мээң мурнумда бижип каан. Ыгттавайн барбас мен, оларнын боттарының бачыттары дээш база ада-өгбезиниң бачыттары дээш оларга кеземче онаар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Олар дагларга айдызаар өргүл кылып, тейлерге Мени бужар байдалга таварыштырып турган болгай! Биеэги үүлгедиглери дээш, Мен оларга бүрүнү-биле кеземче хемчээп бээр мен!»

⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Виноград салбаанда чулук артып калган болза, улус: „Аңаа хора чедирбе, ол амдаа ачы-дузалыг-дыр“ — дээр. Мен база ынчаар кылыр мен: Бодумнун чалчаларымны бодааш, чонумну бүрүнү-биле узуткавас мен. ⁹ Мен Израильден үре-салгалды өстүрөр мен, Мээң даглыг иудей черимни ээлээр салгакчылар артып каар; ону Мээң шилип алган улусум салгап алыр, аңаа Мээң чалчаларым чурттаар. ¹⁰ Менче чүткүп турар чонумга Шарон ордулаажы — хойлар оьттаар одар-белчири, Ахор шынаа — бода мал дыштанып чыдар чер болур.

¹¹ А силерниң — Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан, Мээң ыдыктыг даамны уттупкан, салым-чол бурганынга аьш-чем белеккеп салып, арагалыг дашка сунуп турар улустуң — ¹² салым-чолунарны Мен тодарадып каан мен: хылыш си-

лерни өлүрүп каар, силер шупту дискек кырынга олура, кыра шашгырып аар силер! Чүге дээрге Мен кыйгырып турдум, а силер харыылавадыңар, Мен чугаалап турдум, а силер дыннавадыңар. Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгедип, Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдыңар».

¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң чалчаларым чеменири, а силер аштаар силер; Мээң чалчаларым ижер, а силер кагып-суксаар силер; ¹⁴ Мээң чалчаларым өөрүүр, а силер бак атка кирер силер! Мээң чалчаларым өөрүп-байырлаар, оларнын чүректерин хөглээшкин бүргээр, а силер чүрээнерде качыгдалга алыап, човууртаар силер, аажок муңгарааш, ыглап-сыктаар силер. ¹⁵ Силерниң аттарыңар Мээң шилип алган улусумга каргыш бооп артар. Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерни өлүмге хүлээдир, а Бодунун чалчаларыңга өске ат тыпсыр. ¹⁶ Ынчан чер кырында алга-йөөрээшкин кылып турар кижжи бүрүзү сөзүңге шыңчы Бурганның адын ажыглаар; чер кырында даңгырак берген кижжи бүрүзү сөзүңге шыңчы Бурганның ады-биле даңгырагалаар. Чүге дээрге биеэги качыгдалдар уттундурган, олар ам Мээң көрүжүм мурнунда артпаан-дыр.

Бурганның чаа чаяалгазы

¹⁷ Көрүнер, Мен чаа дээр биле чаа черни чаяар деп тур мен, биеэде турган чүве моон сонгаар сагышка артпас, угаанга кирбес. ¹⁸ Мээң чаяар чүүлдерим дээш өөрүп-байырлаар, кезээ-мөңгөде хөгленер! Мээң чаяарым Иерусалимни байырлал доллар, оон чонун — өөрүшкү бүргээр. ¹⁹ Мен Иерусалим дээш өөрүп-хөглээр мен, чонум дээш өөрүп-байырлаар мен; аңаа ам кажан-даа ыы-сыы, уё-човуур дыңналбас. ²⁰ Аңаа моон соңгаар чаш ажы-төл өлүп кырылбас, бодунуң назынын бүрүнү-биле чурттаваан шаанда, чаңгыс-даа кырган кижжи өлбес. Кайы-бир кижжи чүс харлыында өлүп калган болза, аныяанда калган деп

* 65:4 Хаван эьдин чемге ажыглаарын Моисейниң хоойлузу (Лев. 11:7) хоруп каан.

65:2 Рим. 10:20 65:3 Иса. 1:29; 66:17 65:6-7 Ыд. ыр. 149:9 || Хост. 20:5 65:8 Э. д. 18:26; Мк. 13:20 65:10 Иса. 33:9; 35:2 || Ис. 7:24 || Соф. 2:6 65:12 У. ч. 1:24; Иса. 66:4; Иер. 7:13 65:13 Иса. 55:1; Лк. 6:25 65:14 Лк. 6:25 65:15 Иер. 29:22 || Иса. 62:2; Ажыд. 2:17; 3:12 65:16 Иер. 4:2 65:17 Иса. 66:22; 2 Пет. 3:13; Ажыд. 21:1 || 1 Кор. 2:9 65:19 Иса. 35:10; 60:20; Ажыд. 21:4

санаттырар, а чүс хар чедир чурттаваан кижини каргаттырган деп санаар*.

²¹ Улус-чон бажыңнар тудуп алгаш, аңаа боттары чурттаар. Олар тарып алган чимизин боттары чиир. ²² Оларнын тудуп каан бажыңнарынга хары улус чурттаар деп чүве моон сонгаар турбас. Оларнын тарып каан ыяштарының чимизин хары улус чиир деп чүве турбас. Мээң чонум ыяштар дег үр чурттаар. Мээң шилип алган улuzuм холу-биле кылган бүгү чүвезин боттары үр үеде ажыглаар. ²³ Олар үре-түннел чок ажылдавас, оларнын ажы-төлү төртүтүнгөш, айыыл-халапка алыспас. Олар Дээрги-Чаяакчының ачыбуянын алган чон болур — боттары-даа, үре-салгалы-даа! ²⁴ Олар Мени кыйгырар мурнунда-ла, Мен харыылаар мен; олар чугаазын төндүрбээнде-ле, Мен дыңнап каар мен. ²⁵ Бөрү биле хураган кады оыгтаар, арзылан, шары ышкаш, сизген чиир, а чыланнын чеми доурак-доозун бооп артар. Мээң бүгү ыдыктыг даамга кым-даа узуткаашкын кылбас, хора чедирбес апаар».

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Шиигел биле идегел

66 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дээр — Мээң дүжүлгем, чер — бут салыр ширгээм! Менээ кандыг өргээ тудуп берип шыдаар силер, Мээң дыштаныр черим каяа туруп боорул? ² Ол бүгүнү Мээң холум чаяап кылган, ол бүгү ынчаар тыптып келген — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң ээ көрнүр улuzум бо-дур: томаараан, сагыш-сеткили мунгагдаан болгаш Мээң сөзүмден сүрээдеп турар улус. ³ А бузуттуг боду-ла*, шары өргүп турар кижичи — кижичи өлүрүп турар кижиге дөмей, хураган дөгөргөш, өргүп турар кижичи — ыт моюну сыйып турар кижиге дөмей, далган-тараа өргүлү кылып турар кижичи — хаваан ханы өргүп турар кижиге дөмей, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турар кижичи — дүрзү-бурганга мөргүп турар кижиге дөмей. Ындыг-

лар — оруктарын боттары шилип алган, боттарынын чүдек-бужар чүүлдеринге ынак улус-тур. ⁴ Мен база Бодумнуң шилилгем кылыр мен: оларны хилинчекке таварыштырып, оларже коргар чүвезин ыдар мен. Чүгө дээрге Мен кыйгырып турумда, кым-даа харыылавады, Мен чугаалап турумда, кым-даа дыннавады. Олар Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгедип, Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдылар».

⁵ Дээрги-Чаяакчының сөзүндөн сүрээдеп турар улус, Ооң сөзүн дыңнаңар: «Силерни көөр хөңдү чок база силерни Мээң адым ужун үндүр сывырып турар ха-дунманар: „Дээрги-Чаяакчы Бодун алдаржытсын, Ол силерни өөртсүн, а бис көрээли!“ — дээн. Ынчалза-даа олар бак атка кирер. ⁶ Дыңнаңар, хоорайда шимээн үнүп, Бурганнын өргээзинде дааш-шимээн дыңналып тур! Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дайзыннарынга чогуур кеземче онаап, шимээргеп тур. ⁷ Божуушкун хилинчээ көрбөйн чыткаш-ла, Иерусалим божуп алган, эьди аарываан кирезинде-ле, оол божуп алган. ⁸ Кым ындыг чүве дугайында дыңнааныл, ындыг чүвени көргөйлү? Чурт чангыс хүн дургузунда төртүтүнер бе, чон хензиге үе иштинде чырык черге көстүп кээр бе? А Сион-кыс эьди аарып эгелээн доораан-на, оолдарын божуп алды! ⁹ Божуурунга чедиргөш, божуттурбайн баар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Таанда-ла Мен божуур күштү хайырлааш, керээжен кижиниң хырынга дуглап каар мен бе? — деп, Бурганың чугаалаан. — ¹⁰ Иерусалимге ынак бүгү улус, оон-биле кады хөглөнөр, ол дээш өөрүп-байырланар! Ооң ажынын ажып ыглап турган бүгү улус, ам оон-биле кады өөрүнер! ¹¹ Силер оон аргалал бээр эмиглерин ээп, тодар силер, оон сүткүр эмиглерин таалал-биле ээп, чөмөннөр силер».

¹² Дээрги-Чаяакчы: «Мен Иерусалимге чаагай чорукту хем ышкаш чорудуп бээр мен, өске чоннарның байлаа, терең суг дег, ону хөме алыр! Иерусалим

* 65:20 Азы; «А чүс харлыг бачыттыг кижичи каргаттырар». * 66:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Бузуттуг боду-ла» деп сөстөр таварышпайн турар.

65:21 Иер. 31:5; Иез. 28:26 65:22 Ыд. ыр. 21:13 65:23 Ы. х. к. 28:41 || Ыд. ыр. 113:22; Иса. 61:9 65:24 Дан. 9:21 65:25 Иса. 11:6 || Э. д. 3:14 || Иса. 1:19 66:1 Иез. 43:7; Мф. 5:35 || 3 Хаан. 8:27; 2 Чыл. 2:6 || Аж.-ч. 7:49-50 66:2 Эзра 9:4 66:3 Иса. 1:11 66:4 Иов 3:25; У. ч. 10:24 || У. ч. 1:24; Иса. 65:12; Иер. 7:13 66:7 Иса. 13:8; Ажыл. 12:5 66:12 Иса. 60:16

ам силерни эмиглери-биле чемгерер, холунга көдүрүп чоруур, хойнунга олурткаш, чассыдар. ¹³ Мен силерни, ие кижиниң чаш төлүн аргалааны дег, аргалаар мен, Иерусалимге аргалал алыр силер!» — дээн.

¹⁴ Ону көрүп кааш, чүректеринер өөрүүр, чаа үнгөн оят-сиген ышкаш чечектелир силер. Дээрги-Чаяакчынын күчүкүжү Ооң чалчаларынга ажыттынар, а килени дайзыннарынга удур кыптыгар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы отка бүргедипкен чедип кээр, Ооң дайынчы тергелери казыргы дег боор. Ооң өжээн негээшкени килеңниг, Ооң түрлүг кыйгызы оттун чалбыжы-ла! ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы отбиле, Бодунуң хылыжы-биле бүгү кижитөрөлгөтенге шииткелин боттандыраар, Ооң кыргып-хыдаан улузу хөй болур.

¹⁷ «Бодун ыдыктап, арыглап алгаш, ыдыктыг деп санаттырар сесерликтерже соннуг-мурнуг кирип турар улус, хаван эъди, күскелер болгаш өске-даа чүдек-бужар амытаннар чиир улус шупту өлүп каар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁸ Мен оларнын ажил-херектерин, бодалдарын билир мен. Бүгү чоннарны, аймактарны чыыр дээш чоруптар мен. Олар чедип келгеш, Мээң өндүр чырымыны көрүп каар. ¹⁹ Мен оларнын аразынга көскү демдек көргүзөр мен. Олардан дириг арткан улустун чамдызын өске чоннарже: Фарсис, Ливия болгаш ча адыгжылары чурттап турар Лидия-

же, Тувал болгаш Иаванче — Мээң дугайымда дыннаваан, Мээң өндүр чырымыны көрбээн ырак черлерже чорудуптар мен. Олар ол чоннарга Мээң алдарымыны медеэлээр.

²⁰ Ынчан олар бүгү чоннар аразындан силерниң бүгү ха-дуңманарны чуузалаар, тергелерге олурткаш, аъттар, элчигеннер болгаш төвелерге мундургаш, Мээң ыдыктыг даамче, Иерусалимче, Дээрги-Чаяакчыга белек кылдыр эккээр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Бүгү чоннар улузу израильчилерни, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге израильчилерниң арыг саваларда далган-тараа өргүлүн эккээри дег, эккээр. ²¹ Оларнын чамдызын мен Бодумнун бараалгакчыларым болгаш левиттер кылып аар мен». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

²² «Мээң чаяарым чаа дээр биле чаа черниң кезээде Мээң мурнумга тураары дег, силерниң үре-салгалынар болгаш адынар кезээде артып каар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²³ Ай чаазы кээрге-ле, амыр-дыш хүнү кээрге-ле, бүгү кижитөрөлгөтен Меңээ мөгөөр дээш кээп турар апаар — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ²⁴ А өргээмден үнүп тура, улус Меңээ удур үймээн үндүргеннерниң мөчү-сөөгүн көрүп каар; оларны курттар-даа, өшпес от-даа кезээ шагда чиир, олар бүгү кижитөрөлгөтенге ческинчиг болур».

66:13 Иса. 40:1; 51:12 66:15 2 Пет. 3:7; 2 Фес. 1:8 || Ыд. ыр. 67:18; Авв. 3:8 66:16 Ы. х. к. 32:41 || Иер. 25:33 66:17 Иса. 1:29; 65:3 || Лев. 11:7, 29 66:18 Иса. 2:2; Зах. 14:16 66:20 Иса. 14:2; 49:22; 60:4 || Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; Мал. 1:11 66:21 Хост. 19:6; Иса. 61:6 66:22 Иса. 65:17 66:24 Иса. 1:31; Мф. 18:9; Мк. 9:47

Иеремия медээчинин ному

Кирилде

Чоокку Чөөн чүктүн хөй кезиин чаалап алган күчүлүг Ассирия күрүне бистин эрага чедир VII вектин ийиги чартыгында буурап дүшкөн. Египет база Вавилон деп ийи күрүне аразынга Ассириянын тергидекчи туружун ээлеп аар дээш демисел эгелээн. Халдей чонга чагыртып турган Вавилон VII вектин төнчүзүндө Египетти тийлээш, Чоокку Чөөн чүктүн бүтү күрүнелерин бодунун чагыргазынын адаанче кончуг дүргөн кирип эгелээн.

Ол чылдарда бичий Иудея күрүне бирде Египеттин, бирде Вавилоннун камгалал-хайгааралын дилеп, ол-бо чайгылып турган. Иудеяны шынчы өвөс чоруу дээш кезедири-биле, вавилон хаан Навуходонсор 597 чылда анык иудей хаан Иехонияны тудуп алгаш, хаанның орнунга ооң төрөл акызы Седекияны олуртуп каан. Ынчалза-даа каш чыл эрткенде, Седекия база Вавилонга удур тура халып деп шийтпирлээн, ынчангаш Навуходонсор Иудеяже халлап кирип келген. Иерусалим хоорайны ийи чыл (589-587/6 чч.) бүзээлээн соонда, халдей аг-шериг ону эжелеп алган. Вавилончулар ол найысылалды хоозурадып каш, ооң чурттакчыларының барык шуптузун тудуп алгаш барган.

Шак ол төөгүлүг байдалга еврей чонга Бурганның сөзүн барык бежен чыл (627-580 чч.) дургузунда Иеремия медээчи дамчыдып келген. Медээчинин бараан болуушкунун баштайгы чылдарында Дээрги-Чаяакчыга бердинген Иосия хаан Иудеяны бачыттан, дүрүз-бурганнарга мөгөөр чоруктан арылгаар дээш кызып келген. Ынчалза-даа Иосия өлгөн соонда, Бурганга удур бузуттуг-бак үүлгедиглер кылып турган элээн каш хаан (Иоахаз, Иоаким, Иехония, Седекия) дүжүдгеге саадаан. Ол хааннарда-даа, бүтү чоңда-даа боттарының бачыттарындан ойталаар күзел шуут чогу дээш, Иеремия Бурганның кел чыдар шийткелин баш бургангаар чугаалап турган.

Өскө медээчилерин поэтиктиг хевирге бижээн номнары-биле деңнээрге, бо номда проза хевиринге бижээн узун өттүр билген медеглелдер (оларның аяны Ыдыктыг хоойлуну катаптааны деп номга демей) база Иеремияның амыдыралындан чугула болуушкуннар дугайында тоожуушкун кирип турар. Медээчинин амыдыралын номда тодарадып бижээнинин база ооң сеткил-сагыш көдүрлүүшкүннүг чугааларының ачызында, бис ооң дугайында, өскө медээчилерге көөрдө, хөйүн билер бис. Бодунун чонунун аар-берге салым-хуузу дээш база ооң чугааларына чаңгыс чер чурттулларының хөңнү чогу дээш, Иеремиянын чуртталгалары үргүлчү мунгаралга алыскан турган.

Медээчилер номнарынын аразында бо ном эн узуну болур. Чаңчыл ёзугаар «Иеремияның ыы-сызы» деп номнун автору база Иеремия болуп турар.

1 ¹ Хелкияның оглу Иеремияның сөстери бо-дур. Иеремия болза Вениаминнің аймааның черинде турар Анатот хоорай чурттуг Бурганның бараалгакчыларның бирээзи турган. ² Дээрги-Чаяакчы аңа Бодунун сөзүн Амоннун оглу иудей хаан Иосияның хааннаашкынының он үшкү чылында ажыдып эгелээн. ³ Дээрги-

Чаяакч Иеремияга Иосияның оглу иудей хаан Иоакимнің чагырган үезинде база сөөлзүредир – Иосияның оглу иудей хаан Седекияның хааннаашкынының он бирги чылы төндүр чугаалап келген. Ол-ла чылдың бешки айында дайзыннар Иерусалимнің чурттакчыларын тудуп алгаш, сүрүп аппаратан.

^{1:1} Ис. 21:18; ³ Хаан. 2:26 ^{1:2} 4 Хаан. 22:1; Иер. 3:6; 25:3; Соф. 1:1 ^{1:3} 4 Хаан. 23:36 || 4 Хаан. 24:18 || Иер. 39:2 || 4 Хаан. 25:8-11

Бурганның Иеремияны кыйгырганы

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып:

«Хырын иштинге ботгалдырып кааным мурнунда-ла сени билир турдум, иең иштинден үнүп кээрин мурнунда-ла сени ыдыктап аңгылап кагдым, делегейиниң чоннарынга медээчи кылдыр салып кагдым» — деп чугаалаан.

⁶ Мен: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Ам-даа аныяам кончуг болгаш, чүве чугаалап билбес-тир мен» — деп харыладым.

⁷ А Дээрги-Чаяакчы меңээ: «„Аныяк мен“ диве, Мен сени кымче-даа чорудупсумза, баар сен, Мээң сенээ дужааган бүгү чүвемни чугаалаар сен!» ⁸ Кымдан-даа кортпа, чүге дээрге Мен сээн-биле боор мен, сени камгалаар мен» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы холун сунуп, аксымга дээскеш, меңээ: «Бодунун сөстөримиң ам сээн аксындан үнер кылып кагдым. ¹⁰ Көрүң бе, Мен бөгүн сени чоннар, күрүнелерни харагалзаар кижилер кылдыр томуйлап тур мен — дазылы-биле тура тыртар, үрегдээр, узуткаар, буурадыр, быжыглаар база тарып олуртур сен» — дээн.

Бурганның чорутканы ийи көстүүшкүн

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып: «Иеремия, сен чүнү көрүп тур сен?» — деп чугаалады. Мен: «Миндаль ыяштың будуун көрүп тур мен» — деп харыладым. ¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Шын көрүп турар-дыр сен, ол дээрге Мээң удумзуравайн* турарым ол-дур, Бодунун сөзүмнү күүседирим ол-дур» — дээн.

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн база катап ажыдып: «Сен чүнү көрүп тур сен?» — деп чугаалады. Мен: «Хайынган пашче көрүп тур мен, ол паш соңгу чүкте турар-дыр» — деп харыладым.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо черниң бүгү чурттакчыларын айыыл-халап соң-

гу чүктен хөме алыр-дыр» — дээн. ¹⁵ «Мен ам сонгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгырар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгэн. — Олар чедиң келгеш, Иерусалимниң ханаларын, Иудеяның бүгү хоорайларын дескиндир бүзээлээш, аймак бүрүзү бодунун дүжүлгезин Иерусалимниң иштинге тургузуп аар. ¹⁶ Мен Иудеяның үлгеткен бүгү кем-буруузу дээш, ооң Менден ойталап, өске бурганнарга айдызаар өргүлдөр кыпсып, холубиле кылып алган дүрзүлеринге мөгейип турганы дээш аңаа удур шииткелим үндүрер мен.

¹⁷ А сен куруң куржанып белеткенип ал, баргаш, Мээн сеңээ дужааган чүвемниң шуптузун улуска чугаала, оларнын мурнунга сирилеве, оон башка Мен сени, олар көрүп турда, сириледиптер мен! ¹⁸ Бо черниң бүгү чурттакчылары — Иудеяның хааннары, нояннары, Бурганның бараалтакчылары болгаш карачал чону сеңээ удур болур, а Мен ам сени шивээ, демир адагаш, хүлөр хана дег быжык кылдыр тургузуп кагдым. ¹⁹ Олар сенээ удур халдап үнер, ынчалза-даа күш четпестер, чүге дээрге Мен сээн-биле боор мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгэн. — Мен сени камгалаар мен».

Иудеяның Бурганны каапканы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ² «Баргаш, Иерусалимниң чонунга Дээрги-Чаяакчынын бо сөстөрин чарлап чугаала:

„Сактып тур мен, аныянда меңээ бердинген чордун, душтук кыстың ынакшылы-биле меңээ ынак турдуң, ээн кургаг ховуга, үнүш-дүжүт чок черлерге Мени эдерип чордуң. ³ Израиль — Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг чону, Оон дүжүдүнүң баштайгызы-дыр. Ону чип турган улус шупту буруудаар, айыыл-халап оларны хөме таварыыр“». Дээрги-Чаяакчыны меделгэн чүвези ол-дур.

⁴ Иаковтун салгалы, Израильдин бүгү аймактары, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыннаңар!

* 1:12 Еврей дылда «удумзуравас» деп сөс (шокед) «миндаль ыяш» (шакед) деп сөс-биле дөмей дынналыр.

1:4-5 Иса. 49:1; Гал. 1:15 || Иса. 49:6; Аж.-ч. 9:15 1:6 Хост. 4:10 1:8 Иез. 2:6; 3:11; Мф. 10:28 || Иер. 15:20 1:9 Иса. 6:7; Дан. 10:16 || Иер. 5:14 1:10 Иер. 18:7; 31:28 1:11 Ам. 7:8; 8:2 1:13 Зах. 6:6 1:14 Иер. 4:6; 6:1; 10:22; 13:20; 47:2; Иез. 26:7 1:15 Иер. 25:9 1:17 3 Хаан. 18:46 1:18 Иса. 50:7; Иер. 6:27; 15:20; Иез. 3:8-9 2:2 Иер. 3:4; Иез. 16:8 || Ы. х. к. 2:7 2:3 Хост. 19:6; 28:36; Ы. х. к. 7:6 || Иак. 1:18; Ажыл. 14:4

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Таанда-ла ада-өгбөнөр Мени кем-буруулуг деп көргөн бе? Чүге олар Менден ырай берди? Олар хоозун чүүл сүргеш, боттары хоозун куруг апардылар.

⁶ Олар: „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен үндүрө берген, Ол бисти ээн кургаг ховуга, кооргалдарлык, суг чок черге, дүмбей карангы, кым-даа чорбайн турар, киж и ээлеп чурттавайн турар черге эдэртип чораан болгай. Олче чүткүүлү“ — диведилер. ⁷ Мен силерни дүжүткүр черже, ооң ачы-буянныг беримчези-биле чемнензин дээш, эккелдим. А силер чедип келгеш, канчалдынар? Мээн чуртумну бужартадып, Мээн ээлээн черимни чүдек-бужар чүүл кылып кагдынар! ⁸ Бурганның бараалгакчылары: „Дээрги-Чаяакчыже чүткүүлү!“ — деп кыйгырбады, ыдыктыг хойлду башкылары Мени билбес-тир, силерниң чагырыкчыларыңар Менден ойталаан-дыр, медээчилер Ваал бурганның адындан медеглөп, ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга мөгөйип турар-дыр!

⁹ Ол дээш Мен силер-биле чаргылдажыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерниң салгалыңар-биле база чаргылдажыр мен. ¹⁰ Китт чоннуң* ортулуктарыңче баргаш, көрүнер, кедар аймакче элчиннерден чоруткаш, хайгылдап көрүнер. Орта шак мындак чүве болган бе деп билип алынар: ¹¹ бодунуң ёзулуг Бурган безин эвес бурганнарын солуп турар чон бар бе? А Мээн чонум бодунуң алдарлык Бурганын ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга орнапкан-дыр. ¹² О, дээрлер, ону кайтап-хараңар, коргуп-сүрээдеп, сирилеңер! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹³ Мээн чонум бутуттуг ийи херек үүлгеткен: ол Мени, тынгарар суг бажын, каапкаш, суг ызырынмас, үрелип бузулган доскаарлардан суг узуксап турар.

¹⁴ Израиль чон — кул бе? Кулда-нышышкыңга төрүттүнгөн чалча бе? Ол

чүге олча апарды, ¹⁵ чүге арзыланнар олче сүртенчиг ырланып, оон черин хоозуралдып кагды? Ооң хоорайлары өрттеттирген, чурттакчы чок арткаң-дыр.

¹⁶ Мемфис биле Тафнис хоорайларың чурттакчылары сээң бажынны чара шаап кагды*. ¹⁷ Ол бүгү дээш бодун шоруң! Сенээ орук баштап чораан Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ойталаан болгай сен! ¹⁸ А ам Египетче чүге баарың ол, Нил хемниң суун ижер дээш бе? Ассирияже чүге баарың ол, Евфраттың суун ижер дээш бе? ¹⁹ Кем-бурууң дээш кеземче алыр сен, өскерлишкениң дээш сени кезедир; ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ойталааның, Менден кортпас апарганың кайы хире айыылхалап, ажыг-шүжүгге чедиргениң билип, көрүп ал». Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁰ «Буруңгу шагда-ла Мен хомудунну буза шаап, моожанны үзе тыртып берген мен, а сен: „Бараан болбас мен!“ — дидиң, бүгү бедик тейлер баштаргаңа, таварышкан-на хөлөгелиг саглагар ыяш адаанга самыырап турдуң! ²¹ Мен сени тарып каарымга, эн эки виноград үнген шөл, шилиттинген чаш будуктар турдуң. Оон Менээ хамаарыштыр канчап хары, черлик сып бову бердиң?! ²² Ынчангаш кандыг-даа сабан-биле арыдыр чунуп шыдавас сен — кем-бурууң Мээн мурумда көскү! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ²³ Сен канчап: „Бужартаваан мен, Ваалдың дүрзулеринге мөгөйбээн мен“ — дээр сен? Шынаага кылып турган херектеринче көрүп көр, чүңү үүлгеткениңни медепер билип ал! Эңдин төве дег, оруктарга дескелчок караннадыр маннап турдуң. ²⁴ Ээн кургаг ховуга чаңкыкан черлик кыс элчиген дег, киргиннээш, агаарга харлыгып турдуң! Ол элчигени кым доктаадып шыдаарыл? Эдержилге үезинде кым-даа, күзээр-ле болза, ону чайлыг тып аар.

* 2:10 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларың ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр). * 2:16 Мемфис биле Тафнис — Египеттин ийи улуг хоорайы (Иер. 46:14; Иез. 30:13 көр).

2:5 Мих. 6:3 || 4 Хаан. 17:15; Рим. 1:21 2:6 Ы. х. к. 8:15 2:7 Ы. х. к. 8:7; 11:11 || Лев. 18:25; Сан. 35:33; Иез. 36:17 2:8 Иер. 23:13 2:9 Хост. 20:5-6 2:10 Иса. 21:16-17 2:11 Иса. 37:19; Иер. 16:20 || Ыд. ыр. 105:20; Рим. 1:23 2:13 Ыд. ыр. 35:10; Иер. 17:13; Ин. 4:10 2:15 Иса. 5:29; Иер. 4:7; Наум 2:11 || Иер. 9:11; 46:19 2:18 Иса. 30:2; 31:1 || Иер. 2:18; Иез. 16:28; 23:12 2:20 Иер. 30:8; Иез. 34:27 || Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13 2:21 Иса. 5:1; Ыд. ыр. 79:9; Мф. 21:33 2:22 Иов 9:30; Иез. 24:12 2:24 Ос. 8:9

²⁵ Ынчаар магнап тургаш, идиин эледир кедип аарындан кичээн, суксааш, боостаан кургап калбазың халак! Ынчалза-даа: „Хей чүве! Өске бурганнарга ынак мен, оларның изин истээр мен“ — дээш турар болдун.

²⁶ Туттуруп алгаш, ады баксыраан оор кижиге дег, Израилдин — чонунун, хааннар, нояннар, бараалгакчылар болгаш медээчилериниң — ады баксырады.

²⁷ Олар ыяшты „Ачам сен“ деп, дашты „Мени төрүп кагдың“ деп турар. Менче арнын эвес, ооргазын эргилдирип кээр-дир. Ол хирезинде-ле, айыыл-халапка таварышканда, „Бисти камгалап көрөм!“ дижир-дир. ²⁸ Иудея, сээң кандай-даа хоорайың боду бурганныг болгай. Кылып алган бурганнарыңар кайгы? Айыыл-халап хөмө таварып кээрге, шыдаар болза, олар силерни камгалап чедип келзин.

²⁹ Мээң-биле канчап чаргылдажыр силер? Мээң мурнумга шупту кем-буруулуг силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁰ Чонунарны кездирирге-даа, хей болду, чагыг-суртаалымны хүлээп албадыңар. Медээчилеринериң силерниң хылыжыңар, хайыра чок арзылаң ышкаш, чип төттү. ³¹ О, амгы салгал, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп билип ап көрүңер! Мен израил чонга хамаарыштыр ээн кургап хову, дүмбөй караңгы бооп турдум бе? Ынчаарга чүге-ле Мээң чонум: „Бодувустун барыксаан оруувус-биле чоруй баар бис, Сенче дедир ээп келбес бис!“ — дээрил? ³² Кыс кижиге каас хептерин, душтук кыс — думаалайын уттуп шыдаар бе? А Мээң чонум Мени сагынмас-тыр, шагдала утупкан-дыр.

³³ Хандыкшааннарыңче чүткүүр дээнде, мергежээниң аажок-тур, орууну бузутче шиглеп чанчыккан-дыр сен*.

³⁴ Сээң хевич эдээ актыг ядыыларның ханынга борашкан-дыр. Олар кемниг херек үлүгетпээн, буруу чок улус-тур. Ол хиренде-ле: ³⁵ „Мен актыг мен, Бурганның килени менден чайлаар боор“ — дээр-

дир сен. Мен сени „Бачыт үлүгетпедим“ дээн сөстериң дээш харыы тударыңче кыйгырар мен!

³⁶ Чүге алызын бодавайн, оруктарың солудун? Ассириядан чөгелиң төнгени дег, Египеттен база чөгелиң төнөр. ³⁷ Египеттен база бажың халайтып алгаш үнер сен, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы сээң идегеп турган чоннарыңны хүлээп көрбээн-дир: олар-биле кады чорааш, чедимчелиг болбас сен!»

Өскерликчи чон Бурганче эглип ужурулу

З ¹ «Ашаа кадайын чандырыптарга, кадайы оон чоруй баргаш, өске ашакка барып аар болза, баштайгы ашаа олче эглип кээп болур бе? Ынчаар болза, ол чер бужартай бербес деп бе? А сен хөй таныштарың-биле самырап турган хиренде-ле, Менче эглип кээр деп тур сен бе?» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ² Тас тейлерже көрүжүң шигле, ында сээң самырап турбааның чер бар-дыр бе? Ээн кургап ховуда чорумалдар келгенге араб кижиге дег, таныштарыңны орук кыдыгына манап турдун. Бодунунуң самыраашкын болгаш бузудун-биле черни бужартагтын. ³ Ынчангаш чаас чагбастаан, Мен чаксы чаас-чайыкты кутпайн турдум. Сээң арын-шырайың самыын-садар херээжениң дег-дыр, ыядыр арнын чок-тур! ⁴ А ам сен Менээ: „Аныяамдан тура эргим эжим! Ачам сен! ⁵ Таанда-ла кезээ-мөңгөде киленээр сен бе, кезээде хорадаар сен бе?“ — деп турар-дыр сен. Ынча дээр хиренде-ле, бар шаан-биле бузут үлүгедир-дир сен».

⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Иосиянын хааннаан үезинде: «Өскерликчи херээжен дег Израилдин чүнү үлүгедип турганын көрген-не болгай сен. Ол бедик даг бүрүңче барып, таварышкан-на хөлөгелиг салбагар ыяш адаанче кирип, аңаа самырап турду. ⁷ Бүгү үлүгедилериниң соонда, ол Менче эглип кээр боор деп бодадым, ынчалза-даа ол эглип келбеди. Ооң сөс эзелес кыс дунмазы Иудея ону

* ^{2:33} Азы: «Ол херекке үен-даян херээжени-даа өөредип каап шыдаар-дыр сен». * ^{3:1} Азы: «Ындыг-даа болза, Менче эглип кел!»

^{2:25} Ы. х. к. 32:16; Иер. 3:13; 18:12 ^{2:26} Иер. 32:32 ^{2:27} Башт. 10:10 ^{2:28} Ы. х. к. 32:37 || Иер. 11:12-13 ^{2:30} Иса. 9:13; Иер. 5:3 || 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Мф. 23:37; Аж.-ч. 7:52 ^{2:32} Иса. 61:10 || Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 3:21; Ос. 8:14 ^{2:33} Иер. 22:20; 30:14 ^{2:34} 4 Хаан. 21:16; 24:4; Иер. 19:4 ^{2:36} Иса. 30:3-5 ^{3:1} Ы. х. к. 24:1-4 ^{3:2} Иса. 13:20 || Иез. 16:25 ^{3:3} Ы. х. к. 28:24; Ам. 4:7 ^{3:5} Ыд. ыр. 102:9; Ыы. 3:31 ^{3:6} 4 Хаан. 22:1; Иер. 1:2 || Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13

көрүп турду. ⁸ Израильдин Меңээ өскерлип турганы дээш, Мен аңаа чарлышкын бижи бижээш, чандырыпкан мен. Оон көөрүмге, оон сөс ээлесес кыс дуңмазы Иудея кортпайн, боду база самырап чорупту. ⁹ Ол бодунуң ыят чок самыраашкыны-биле черни бужартадып, даш, ыяш дүрзулер-биле Меңээ өскерлип турду. ¹⁰ Ынчап тургаш-ла, Израильдин сөс ээлесес кыс дуңмазы Иудея Менче шын сеткили-биле эвес, а кажарлап эглип келди» — деп чугаалаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Өскерликчи Израильдин, сөс ээлесес Иудеяга көөрде, буруузу эвээш-тир. ¹² Баргаш, сонгу чүкке: „Эглип кел, өскерликчи Израиль!“ — деп сөстөрни чарлап чугаала» — дээн. Ол оон ыңай:

«Мен сеңээ хорадап артпас мен, энердиг болгаш, кезээ-мөңгөде килең-невес мен — деп медеглээн. — ¹³ Чүглө бодунун кем-буруунну билин: Дээрги-Чаяакчы Бурганынга удур бачыт үүлдөдип, таварышкан-на хөлөгелип салбагар ыяш адаанга өске бурганнарга хандыкшып шаг болдуң, Мээң сөзүмнү тооп дыңнавайн турдуң». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-тур.

¹⁴ «Эглип келиңер, өскерликчи ажы-төл — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүге дээрге Мен — Ээнер-дир мен^{*}, силерни, бир хоорайдан-на — бир кижги, бир аймактан-на — ийи кижги кылдыр эдертип алгаш, Сионче эккээр мен. ¹⁵ Мээң сеткилимге тааржыр чагырыкчылардан силерге бээр мен, олар силерни угаан-медерелдии-биле чагырар. ¹⁶ Бо черге өзүп-көвүдөп, эндерли бээр силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чагыг-кереэзин шыгжаан аптара дугайында улус чугаалашпас, ону бодавас база сагынмас, ону хереглесес, өске ыдыктыг аптара-даа кылып албас. ¹⁷ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының дүжүлгези деп атгы Иерусалимге тыпсыр, бүгү чоннар Иерусалимге чыгылып келгеш, Дээрги-Чаяакчының адынга мөгөөр, оон сонгаар боттарының чөрүүлөнгөн бузуттуг чүректеринге чагыртып

чурттавайн баар. ¹⁸ Ол хүннерде Иудеяның чону Израильдин чону-биле каттыжып алгаш, сонгу чүкте чурттан силерниң ада-өгбөнерге Мээң берген черимче чоруй баар.

¹⁹ Мен сеңээ ажы-төлүмге дег хамаарылгалыг болуксадым, сеңээ күзенчиг черни, чоннарнын эн кайгамчык үлүүн дыка берикседим. Сен Мени „Ачам“ деп адаар боор деп, Менден ойталавас боор деп бодадым. ²⁰ Ынчалза-даа израиль чон, ашаанга өскерилген кадай дег, сен база Меңээ өскерилдин — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²¹ Тейлер баштарында алгы-кышкы, израиль чоннуң чалынган ыс-сызысы дынналып турар, чүге дээрге олар оруундан өскээр ээп, Дээрги-Чаяакчы Бурганын утгупкан-дыр. ²² Эглип келиңер, өскерликчи ажы-төлүм, Мен силерни шынчы эвес чоруунардан экиртип каар мен».

Көрөм, Сенче бар чыдыр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс — Сен-дир сен! ²³ Тейлерде — чүглө меге, дагларда — чүглө шимээнниг чыыштар бар болгай. Израильдин камгалалы чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кээри шын-дыр! ²⁴ Бистин аныяк шаавыстанна бужар дүрзү-бурганнар ада-өгбевистин эт-хөрөңгизин, оларнын шээр, бода малын, оглу-кызын сыгырып турган. ²⁵ Бужар чүүлдеривис бисти бүргөп алган, бак адывыс бисти шып алган! Чүге дээрге бис-даа, ада-өгбевис-даа аныяк шаавыстан амдыгаа чедир Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска удур бачыт үүлдөдип, Оон сөзүн тооп дыңнавайн турган-дыр бис.

4 ¹ «Израиль, бир эвес эглип келиңер сээр болзуңза, Менче эглип кел — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чүдөк-бужар дүрзулериңни ап октапкаш, улчул чорбастай берзиңзе база ² шынны-биле, ак сеткилдии-биле: „Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен!“ — дээр болзуңза, өске чоннар Бургандан ачы-буян алып, Ол дээш чоргаарланыр».

* 3:14 Азы: «Ашаңар-дыр мен» (Иса. 54:5; Иер. 3:14; Ос. 2:7 көр).

3:8 Ы. х. к. 24:1; Иса. 50:1 || 4 Хаан. 17:19; Иез. 23:11 3:9 Хост. 34:15 3:10 Иез. 23:4 3:11 Иез. 16:51 3:12 Ыд. ыр. 102:9 3:13 Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13 3:15 Иер. 23:4 3:16 Хост. 25:10 3:18 Иса. 11:13; Иер. 50:4; Иез. 37:19; Ос. 1:11 3:20 Ос. 3:1 3:21 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 2:32 3:22 Иса. 57:18; Иер. 30:17 3:25 Эзра 9:6-7; Ыд. ыр. 105:6 4:1 2 Чыл. 30:6; Иоил 2:12 4:2 Ы. х. к. 6:13; Иер. 5:2 || Иер. 9:24

³ Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимде чуртгаан улуска мынча деп турар-дыр: «Кур черден боттарыңарга аңдарып алыңар, тенниг үнүштөр аразыңга үрезин тарываңар! ⁴ Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны көргүзери-биле, чүрээнерни демдектеп, арыглап алыңар, Иудеяның улузу, Иерусалимниң чурттакчылары, оон башка силерниң бузуттуг херектеринер дээш Мээң килеңим чалбышталдыр хып, өжүргүмөс өрт ышкаш апаар».

Соңгу чүкте чурттан дайзын халдап кээр

⁵ «Иудеяга чарлап көрүнер, Иерусалимге медээлеп чугааланар, бүгү чуртка трубадан этсинер, үнүңер шаа-биле: „Барып, быжыглаттыңан хоорайларга чыгылыы!“ — деп алгырыңар. ⁶ Сионче дезер дээш, ынаар углай туктан көдүрүнер, амы-тыныңар камгалаңар, черле доктааваңар, чүге дээрге Мен сонгу чүктен айыыл-халап, коңчуу сүргей өлүмчидим эккээр мен! ⁷ Шырыштан үнүп келген арзылаң дег, чоннарны узуткаар хаан кел чыдар-дыр, силерниң черинерни хоозурадыр дээш, ол бодунуң чыдындыңдан туруп келген-дир. Узуткакчы хоорайларыңарны үрөп бузуп кааптарга, оларга чурттакчылар артпас».

⁸ Ынчангаш качыгдал хевинден кеткеш, ишкирнигип ыглажыңар, Дээрги-Чаяакчының килеңи бисти оюп эртер эвес.

⁹ «Ол хүн хаан-даа, ноян-даа эр соруун чидириптер, Бурганның бараалгакчылары коргуп-сүртээр, медээчилер аңгадай бээр» — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн.

¹⁰ Мен: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен бо чонга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга тайбыч дүжерин аазааш, оларны ылап-ла мегелеп кагдың. Хылыш оларның боскун үзе кезер деп барды» — деп чугааладым.

¹¹ Шап ол чонга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга: «Ол үеде Мээң күжүр чонумче ээн кургаг ховунуң тас тейлеринден изинейндир чип туурап хат хаддып кээр! Ындыг хатка тараа арыглай

челбиттинмес, үрезин савандан арыглаттынмас. ¹² Хат хөлүн эрттир дынзыг боор! Мээң күзөл-соруум ёзугаар ол хат хаддып кээрге, Мен чонумга хамаарыштыр шииткелимни үндүрер мен!» — деп, Бурган чугаалаан.

¹³ Булут ышкаш, дайзын көдүрлүп олур, оон дайынчы тергелери казыргы дег, айттары эзирлерден кашпагай! Ат болдувус-ла, өлүп читтивис-ле!

¹⁴ «Иерусалим, бодунуң чүрээни бузуттан арыглап ал, ынчан камгалалды алыр сен! Чежеге дээр сагыжыңга кара бодалдар бодап кээр сен? ¹⁵ Дан хоорайдан, Эфрем дагларыңдан өлүмнүң медээзи дынналып тур. ¹⁶ Чоннарга мону чарланаар, Иерусалимге дамчыдыңар: ырак чурттан аг-шериг кел чыдыр, Иудеяның хоорайларыңда оларның алгы-кышкызы чангыланып тур. ¹⁷ Шөлду долганган таңныылдар дег, олар найысылалды бүзөөлөп келди. Чүге дээрге Иудея Меңээ удур тура халаан-дыр! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ¹⁸ Бодунуң-на ажыл-херектерин, бак үүлгедилерин бо бүгүнү сенче халдатты! Бузут-багыңдан тывылган ажыг-шүжүг сээң чүрээни кемдедип тур».

Иеремияның чону дээш кажсыдааны

¹⁹ Ишти-хөңнүмнү! Ишти-хөңнүмнү! Чүрээм аарышкыдан харыксырап, чарлыр чыгыы соп тур, ыгыттавайн баар аргам чогул. Чүге дээрге трубалар эткенин — дайынчы медээни дыңнап тур мен. ²⁰ Халапты халап солаан, бүгү чурт хоозураан; чадырларывыс хенертен, оран-сававыс — карак чивеш дээр аразында буступ кээп дүшкен. ²¹ Кажанга чедир дайынның туктарын көрүп, дайынчы трубалар этсинер дыңнаар мен?

²² «Мэң чонум мелегей-дир, Мени билбес-тир! Угаан кирбээн уруглар дег, сарыыл чок-тур; олар чүгге бузут үүлгедир талазы-биле мергежээн, а буян кылып билбес-тир».

²³ Черже көрдүм — ол ужу-бажы билдинмес, ээн болду, дээрже көрдүм — ында чырык чок болду. ²⁴ Дагларже көрдүм — олар сирилеп тур, тейлер шупту сүрээдеп

4:3 Ос. 10:12 || Мф. 13:7; Мк. 4:7; Евр. 6:8 4:4 Ы. х. к. 10:16; 30:6; Рим. 2:29 || Иер. 21:11 4:5 Ос. 5:8; 8:1 4:6 Иер. 1:14; Иез. 26:7 4:7 Иса. 5:29; Иер. 2:15; Наум 2:11 4:8 Иса. 22:12; Иоил 1:13 4:10 Иер. 14:13; Иез. 14:9 4:12 Иер. 51:1; Ис. 4:19; 13:15 4:13 Иез. 38:9 || Иса. 5:28 || Ыы. 4:19; Авв. 1:8 4:14 Ыд. ыр. 50:4; Иса. 1:16; Иак. 4:8 4:17 4 Хаан. 25:1-4 4:18 Иер. 2:17 4:19 Иса. 16:11 4:20 Иез. 7:26 || Иер. 10:20 4:22 Ы. х. к. 32:28 4:23 Э. д. 1:2; Иса. 5:30 4:24 Иез. 38:20; Наум 1:5

тур. ²⁵ Көөрүмге, чаңгыс-даа кижичок, дээрнин куштары тарадыр ужа берген болду. ²⁶ Көөрүмге, чечектелген чер ээн кургаг хову апарган болду, ооң бүгү хоорайларын Дээрги-Чаяакчының күзел-сооруун өзугаар бузуп каапкан — Ооң килең-кылыы ол кире-дир!

²⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Бо бүгү чер хоозурап каар, ынчалза-даа ону бүрүнү-биле узуткавас мен!» ²⁸ Ынчангаш чер ыглап-сыктаар, бедик дээр карара бээр; шийтпиримни үндүргөн мен, ам ону өскертпейн күүседир мен» — деп чугаалаан болгай.

²⁹ Аыгтыг-шеригжилер биле ча адыгжыларынын алгы-кышкызындан хоорай чурттакчылары тарадыр маңнажып тур. Олар шыргай аргаларже дезип, кашпалдарже чашгып чоруп тур. Хоорайлар шупту ээнзиреэн, оларда чаңгыс-даа чурттакчы артпаан. ³⁰ А сен, куруглаан Иудея, ам канчаар сен? Каас-коя хептер кедип, алдын каасталгалар-биле шиметинип, карактарың будуп чордун. Хейле каастанып чоран болдуң! Сээң-биле самыырап турган таныштарың сени тоовастап, амы-тыныңны үзүксеп тур.

³¹ Алгы-кышкыны дыңнап тур мен — херээжен кижичок божуп чыткан-даа дег, ол дун төлүн божуп, човууртаан-даа ышкаш. Сион-кыс ыглап-сыктап, уё-човуур-биле холун өрү сунуп: «Ат болдум! Өлүрүкчүлерден дезер дээш шаам төндү!» — деп тур.

Бүгү чон бачытка борашкан

5 ¹ Иерусалимниң кудумчуларын эргий кылаштанар. Көрүп чоруңар, сураглап билип алыңар, төп шөлдерден дилеңер: алыс шынче чүткээн оода чаңгыс чөптүг кижичок бар-дыр бе, ындыг кижичок тып шыдаар силер бе? Тып алзыңарза, Мен найысылалды өршээр мен! ² Иерусалимниң чурттакчылары дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап турар, ынчалза-даа ол даңгырактары меге боор-дур».

³ Дээрги-Чаяакчы, Сээң караң алыс шынны көрүп кагбас деп бе? Чонуңну

буурадып турдун — а ол аарышкыны ме-дереп билбес-тир, ону узуткап турдун — а ол угаан киреринден ойталаар-дыр. Оларнын сеткил-чүрээ даштан кадыг апарып, Бурганче эглиринден ойталады. ⁴ Мен ынчан: «Бо-даа карачал улус-тур, олар бүдүүлүк болгаш, Дээрги-Чаяакчынын оруун, боттарының Бурганынын дүрүмнерин билбес болгай. ⁵ Ынчаарга даргаларга барып, чугаалажып көрейин. Олар Дээрги-Чаяакчының оруун, Бурганының дүрүмүн билер болгай» — дээн мен. Ынчалза-даа олар база шупту Бурганның кедирген хомудун чуура шаап, моожазын үзе тыртып каапкан болду.

⁶ «Ынчангаш оларже шыргай арыгдан арзылан халдаар, оларны ховунуң бөрүзү үзөрлөп кааптар, ирбиш хоорайлар чанынга кеденир: хоорайдан үнген кижичок бурүзүн ол үсперлеп кааптар! Чүге дээрге оларнын бачыттары көвүдээн-дир, Меңээ өскерилери дам барган-дыр.

⁷ Мен сени канчап өршээр мен? Сээң улузун Менден ойталаан-дыр, Бурган болбас дүрүлөр ады-биле дангыраглаар-дыр. Мен тоттуруп турумда-ла, олар самыыралга алзып, самыын херээженер бажыңнарында тыртып турар-дыр. ⁸ Семис киргин аскыр дег, кижичок бурүзү өске кижиниң кадайынче туралап, киштеп кыйгырап-дыр. ⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?

¹⁰ Дайзын чоннуң виноград шөлдеринче* барып, үрегдезин, ынчалза-даа бүрүнү-биле узуткавазын. Виноград сыптарың үрегдезин, чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга хамаарышпас-тыр. ¹¹ Чүге дээрге Израильдин-даа, Иудеянын-даа чону Меңээ шынчы эвес болган-дыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹² Олар Дээрги-Чаяакчы дугайында мегелеп чугаалажып: „Бурган бисти канчаптар деп. Бисти айыыл-халап-даа таварбас, дайын-чаа-даа, аш-чут-даа көрбес бис!“ ¹³ Ооң медеэчилери хат ышкаш хоозун кижилер-дир; Дээрги-Чаяакчынын

* 5:10 Азы: «Хоорай ханаларыңга кедир».

4:25 Иер. 9:10 4:26 Ыд. ыр. 106:34 4:27 Иер. 5:10 4:28 Иса. 24:4; Ос. 4:3; Иоил 1:10 || Иса. 50:3 4:30 Ыб. 1:19; Иез. 23:22, 40 4:31 Иса. 13:8; Иер. 6:24; 13:21; 22:23; Мих. 4:9-10 || Иса. 1:15; Ыб. 1:17 5:1 Иса. 59:16; Иез. 22:30 || Э. д. 18:26 5:2 Ы. х. к. 6:13; Иер. 4:2 5:3 Иер. 2:30 || Ам. 4:6; Агг. 2:17 5:4 Иер. 8:7 5:5 Иер. 2:20 5:6 Иса. 5:29; Иер. 2:15; Ос. 13:7-8; Наум 2:11 5:7 Ы. х. к. 32:21; 2 Чыл. 13:9 || Хост. 23:13; Ис. 23:6 5:8 Хост. 20:14, 17; Иер. 22:11 5:9 Иер. 9:9 5:10 Иер. 4:27 5:12 Иса. 28:15; Иер. 6:14; 14:13 5:13 2 Чыл. 36:16; Зах. 1:4

сөзү оларга ажыттынмаан. Оларның оштаан бүгү бак чүвези боттары-биле боттанзын!¹⁴ — деп турганнар».

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Иеремия, улустуң ындыг чугаа-сөзү дээш сээн аксыңдан үнер Мээң сөзүмнү от дег кылып каар мен, бо чон ыяш апар — ону ол от чиптер. ¹⁵ Көөр силер, израильчилер, Мен силерге ыракта чонну ыдыптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — күчүлүг, эрте-бурунгу чонну! Силер оон дылын билбес боор силер, чугаа-сөзүн билип шыдавас силер. ¹⁶ Оон согун саадаа — ажык чевег дег, оон дайынчылары шупту күш-шыдалдыг. ¹⁷ Ол чон силерниң дүждүдүнерни, аыш-чеминерни сырыптар, оглу-кызынарны база сырыптар, мал-маганыңарны чиптер, виноградыңарны, фиға чимизиңерни база чиптер. Ол силерниң идегеп турар быжылалдыг хоорайларыңарны хылыш-биле чылча шаап каар.

¹⁸ Ынчалза-даа ынчан безин силерни төнчүзүңгө чедир узуткавас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁹ Улус: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыгыс бо бүгүнү бис-биле чүү дээш кылганы ол?“ — деп айтырарга, „Силер Оон ойтаалааш, бодуңарның черинерге хары бурганнарга бараан болуп турдуңар, ынчангаш өске черге хары улуска бараан болур силер“ — деп харылаар сен, Иеремия.

²⁰ Иаковтуң салгалыңга медээлеп, Иудеяга дыңнадып: ²¹ „Мону дыңнап ал, мелегей, угаан чок чон! Карактыг хиренерде, көрбес-тир силер, кулактыг хиренерде, дыңнавас-тыр силер!“ — деп чугааланаар. ²² Менден коргар база сүрээдээр эжурлуг эвес ийик силер бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен дээрге далайны кызыгаарлай элезин салып каан Бурган-дыр мен. Суг ажып шыдавас мөңгө кызыгаарны кылып каан мен. Далайның чалгыглары хөлзеп, часказа-даа, ону үрөп күш четпес, шимээрпеп, диргелзе-даа, ону ажа шурап шыдавас. ²³ А бо

чон чөрүү, чагырга билбес-тир: Менден хая көрүңгөш, чоруй барган-дыр. ²⁴ Олар сеткил-чүрээнде: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыгвыстан коргуп чоруулу, Ол биске чогуур хуусаада, күзүн-даа, чазын-даа чазын чагдырып, дүжүт ажаар үелерни тодарадып бээр болгай“ — дивээн-дир. ²⁵ Оларның кем-буруузу ол бүгүнү оларга бербейн барды, бачыттары ачы-буяны олардан хунаап аппарат.

²⁶ Мээң чонумнун аразында бузуттуг улус бар-дыр: олар кедегде олурар куш тудукчузу ышкаш, какпа-дузаан салып алгаш, кижилер тудар-дыр! ²⁷ Куштар долган хааржак ышкаш, кара сагыш-биле тыпкан олча оларның бажыңарын долган. Ынчангаш олар байып, депшээн-дир, ²⁸ чооннап, чаглан-дыр семирив калган-дыр. Кылбас-ла бузуттуг үүлгедии чок, өскүстер эки-чаагай чурттаар кылдыр, оларның херээн чөптүү-биле шийтпес, ядыларның чаргызын шынны-биле шийтпес улус-тур. ²⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Таанда-ла ындыг чондан өзээн негевес мен бе?

³⁰ Бо черде коргунчуг чүдек-бужар чүүлдер бооп турар-дыр: ³¹ будуу билдирлер мегелеп медеглээр-дир, Бурганның бараалгачкылары боттарының туразы-биле улусту чагырар-дыр, Мээң чонумга ол чорук таарымчалыг-дыр. Ол бүгүнүн хараазында силер-биле чүү боор деп?

Дайзын Иерусалимче халдаар

6 ¹ Вениаминниң аймаа, Иерусалимден дезинер!

Текояга трубадан этсинер, Бет-Каремге сагындырыглыг демдектен беринер*, чүгө дээрге сонгу чүктен айыыл-халап, аажок улуг өлүм-чидим кел чыдар-дыр. ² Эрге-чассыг, чараш Сионкысты чок кылып каар мен!³ ³ Сүрүг малын кадарып чоруур кадарчылар дег, дайзыннар анаа чедип келгеш, чадырларын ону дескинدير тип алгаш, кыдыруузу

* 6:1 Иерусалим хоорай Вениаминниң аймааның эзлээн девискээриниң кызыгаарыңга турган, а Текоя биле Бет-Карем Иерусалимден ырак эвес суурлар болур. * 6:2 Азы: «Сион-кысты кайгамчык онза одар-белчир-биле дөмейлээр мен».

5:14 Иер. 1:9 || Ажыл. 11:5 5:15 Авв. 1:6 || Ы. х. к. 28:49 5:16 Ыл. ыр. 5:10 5:17 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:51 5:19 Иер. 13:22; 16:10; 22:8 5:21 Ы. х. к. 32:6 || Ы. х. к. 29:4; Иса. 6:9; Мк. 8:18 5:22 Иер. 10:7; Ажыл. 15:4 || Э. д. 1:9; Иов 38:8-11; Ыл. ыр. 32:7; 103:9 5:23 Хост. 32:9; Ыл. ыр. 77:8 5:24 Ы. х. к. 11:14 5:26 Ыл. ыр. 63:5; У. ч. 1:11; 12:6 5:28 Иса. 1:23 5:29 Иер. 5:9; 9:9 5:31 Иер. 6:13; 14:14; 29:9; Ыы. 2:14; Иез. 13:6 6:1 2 Хаан. 14:2 || Неем. 3:14 || Иер. 1:14; Иез. 26:7

Иерусалимнің кайы-бир талазын када-рып туруп аар.

⁴ Олар: „Иерусалимге удур тулчууш-кундан белеткеңер! Турунар, дал дүш-те үнүптээли! Харалаан, хүн ажар чедип, имиртиңней берди. ⁵ Турунар, дүне када үнүптээли, оон быжыг ханаларын үреп бузуп кааптаалы!“ — деп тур».

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Ыяштардан кезиңер, Иерусалимге удур бүзээлел чалын тудунар. Дарлал бо хоорайның эрин ажар долган-дыр — ол кеземчем көрзүн. ⁷ Суг бажындан бүлгүрлүп ту-рар суг дег, найысылалда бузут хайны-гып тур, үптээшкин биле күчүлел ында оожургавайн дыңналып тур, Мен кө-рүп кээримге-ле, кемдээшкин, балыг-бышкын көстүр-дүр! ⁸ Иерусалим, мин-нип кел, оон башка сенден хөңнүм кала бээр, сени киж чурттап шыдавас, хоо-зураан чер кылып каар мен».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Из-райльчилерниң артакн кезээн, виноград шөлүндө чимисти дег, чыып кааптар. Ви-ноград чыыкчызы дег, холунну сыптар-же сунувут!» — дээн.

¹⁰ Кымга чугаалаайн, кымны сур-гаайн, кым мени дыңнаарыл? Улус-чон кулаан кумнап алган — дыңнап шыда-вас-тыр. Дээрги-Чаяакчының сөзүн до-ра көрүп, аңаа хөңнү чок-тур. ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын киленин үлөшип тулар мен, ону доктаадып шыдавас мен!

«Кудумчуда бичин уругларже, бөлү-лежип чыылган аныяктарже Мээң киле-нимни төвүт!»* Эр-даа, херээжен-даа улусту тудуп алгаш баар, назылап кы-раан ирейни база. ¹² Израильчилернин бажыңнары, шөлдери болгаш кадайлары хары улус холунче кире бээр, чүгө дээр-ге Мен бо черниң чурттакчыларыңче хо-лум көдүрер мен — деп, Дээрги-Чаяак-чы медеглээн. — ¹³ Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүглө ажык-кончаа сүрүп, Бурганның медээчизинден эгелээш, Оон бараалтакчызынга чедир меге чүүл кы-лып чоруур болгай. ¹⁴ Олар „Амыр-тай-

бын, амыр-тайбын!“ деп хоозун чүве чугаалап, Мээң чонумнун балыгларын чийк көрүп, экиртур деп бодап турар, а амыр-тайбың чок-тур! ¹⁵ Олар чүдек-бу-жар чүүлдер кылып турар, ыядыр ужур-луг улус-тур, ынчалза-даа ыядыр арын, эгенир сагыш оларда чок-тур. Ынчан-гаш олар аштырганнар аразыңга кыр-лып каар, Мээң кеземче көргүзүп кээр хүнүмде кээп дүжер». Дээрги-Чаяакчы-ның чугаалаан чүвези ол-дур.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча деп чу-гаалаан:

«Орук белдиринге доктаагаш, топтап көрүңер, эрте-бурунгу оруктар дугайында айтырыңар, буянын оруу кайда-дыр — олап чорунар, ынчан сагыш-сеткилиңер тамчык-дыштыг болур — деп чугааладым. А силер: „Олап чорбас бис!“ — деп хары-ладыңар. ¹⁷ Мен силерге доскуулчуларны* тургускаш: „Труба этсирин дыннаар!“ — дидим. А силер: „Дыңнаvas бис!“ — деп харыладыңар.

¹⁸ Ынчангаш Мээң чонум-биле чүү боорун дыннап алынар, чоннар, билип алы-нар, чыылган улус. ¹⁹ Чер-делегей, дың-на! Мен бо чонче айбыл-халапты — оон бодунун-на бодалдарының уре-түнелин ыдып тур мен, чүгө дээрге Мээң чугаа-сө-зүмнү тооп дыңнаваан, Мээң хоойлумну жүлзөп көрбөөн чон-дур. ²⁰ Шевадан эк-келген ладанның, ырак чурттан эккелген чаагай чыттыг кулузуннук Менээ херээ чүл? Бо чоннун өргүлдери Мээң сетки-лимге таарышпады, оон бүрүн өрттедир өргүлдеринге хөңнүм чогул».

²¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Бо чоннун мурунунга моондактар салыр мен, аңаа адалары болгаш оолдары, эжиш-килер болгаш кожалар тептигип, өлүп каар!» — дээн.

²² Дээрги-Чаяакчы: «Көрүңер! Соң-гу чүкте чурттан бир чон кел чыдыр, кү-чүлүг аймак чер-делегейниң кыдыын-дан көдүрлүп олур! ²³ Ол дээрге холунда ча-согун, кылыш туткан, каржы-дош-кун, кам-хайыра чок улус-тур, оларнын алгы-кышкызы далайның дааш-шимээни

* 6:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Төптөй» деп бижээн. * 6:17 Доскуулчулар — Бурганның ме-дээчилерин ойзу адап көргүскени ол (Иса. 21:8; Иез. 3:17; 33:2; Авв. 2:1 көр).

6:4 Иоиш 3:9 6:6 Ы. х. к. 20:19-20 || Соф. 3:1 6:7 Ыд. ыр. 54:10; Иез. 7:23 6:10 Иса. 28:10; 42:20; Иез. 12:2 || Ин. 8:43 6:11 Иер. 20:9 6:12 Ы. х. к. 28:30 6:13 Иса. 57:17 || Иер. 5:31; 23:11; Мих. 3:11 6:14 Иер. 23:17; Иез. 13:10; Мих. 3:5 6:15 Соф. 2:1 || Иер. 8:10-12 6:16 Иер. 18:15 || Мф. 11:29 6:17 Иер. 44:16 6:19 У. ч. 1:31 6:20 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 || Иса. 1:13; Ам. 5:21; Мал. 1:10 6:21 Иез. 3:20; 18:24 6:22 Иер. 1:13 || Иер. 50:41-43

дег. Аыттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр, олар сенче халдаары ол-дур, Сион-кыс!» — деп чугаалаан.

²⁴ Оларның дугайында медээни дыңнадык, салдыныптык, аарышкы, хилинчек бисти, божаан херэежен кижини дег, ат кылып тур. ²⁵ Шөлче үнменер, оруктарга көзүлбөнер, чүгө дээрге кайда даа кылыш туткан дайзыннар бар-дыр, долгандыр коргуш бар-дыр. ²⁶ Мээң күжүр чонум! Качыгдалдың самдар хевин кедип ал, хүлгө боражып ал, эр чаңгыс оглунң өлүмү дээш кажыдаан дег, ыглап-сыкта, ондап-оста, чүгө дээрге узуткакчы биске хенертен чедип кээр.

²⁷ «Иеремия, Мен сени Бодумнун чонумну шылгазын дээш, мөнгүннүн шынарын хынаан эзилдирикчи дег, чоруттум, сен ам шивээ боор сен, чоннун кылган херектерин үнелээр сен. ²⁸ Олар шупту чөрүү, чагырга билбес, хоп-чип дажып чурттап чоруур улус-тур. Олар дээрге чүректери Ches-демирден бүткен улус-тур, олар шупту үүлгедикчилер-дир. ²⁹ Хөрүктү үрүп турган, ынчалза даа Эзилдирикчи бо чонну хей-ле эзилдирген, от ажык чок холуксааны ылгап шыдаваан: бузут-бактыг улус аңгылан-майн барган! ³⁰ Ол улусту ажык чок мөңгүн деп адаар, Дээрги-Чаяакчы оларны хүлээп көрбөөн-дир».

Бурганның өргээзинге суртаал

7 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Дээрги-Чаяакчының өргээзинде хаалга аксынга туруп алгаш, бо чугаа-сөстү медегле. „Бүгү Иудея, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна! Аңаа мөгөөр дээш, бо хаалга дамчыштып кирип турар бүгү улус, дыңна-нар!» — дээр сен».

³ Аг-шерилги Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганы мынча дээн: «Оруктарыңар биле ажыл-херектериңерни эдип-чазап, экижидип алыңар, Мен ынчан силерни бо черге чурттадып арттырар мен*». ⁴ „Дээрги-Чаяакчының өргээзи

мында тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи!» дээн меге сөстөргө идегевенер. ⁵ Оруктарыңар биле ажыл-херектериңерни эдип-чазап, экижидип алыңар база кижилер аразында чаргыны чөптүү-биле чарыңар, ⁶ аранарда чурттап турар даштыкы кижини, өскүстү, дулгуяк херэеженни базынманар, бо черге буруу чок кижинин ханын төкпөнер база боттарыңарга хора халдадыр өске бурганнарга мөгөйбөнер. ⁷ Ынчан Мен ада-өгбөңөргө үе-дүптө кезээ-мөңгөдө ээлээр кылдыр берген черимге — шак бо черге силерни чурттадып арттырар мен*.

⁸ А силер боттарыңарга ажык-дуза чок меге сөстөргө идгээр-дир силер. ⁹ Орланыңар, кижилер, самыраар, мегелеп даңгыраглаар, Ваал бурганга айдызаашкын кылыр, билбес чорааныңар өске бурганнарга мөгөөр-дир силер, ¹⁰ а оон Мээң мурнумга чедип келгеш, Мээң адым-биле адаан бо өргээге туруп алгаш: „Камгалал алдыкыс!“ — деп чугаалааш, ол бүгү чүдөк-бужар үүлгедилеринерни улаштыр кылыр деп баар-дыр силер! ¹¹ Мээң адым-биле адаан бо өргээни көөрүңөргө, дээрбечилер уязы сагындырар-дыр бе? А Мен ол бүгүнү көрүп тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹² Мээң ат-алдарым аңаа турар кылдыр эн баштай доктааткан чер болур Силомче* баргаш, Мээң израиль чонумнун бузут-багы дээш ону канчаар кезеткеними көрүңер. ¹³⁻¹⁴ А силер ол бүгүнү үүлгедип турдуңар. Мен силерге катап-катап сагындырып шаг болдум, а силер дыңнаваан болгай силер, кыйгырып шаг болдум, а силер харылаваан болгай силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ам ол бүгү дээш Силом-биле кылган чүвемни Мээң адым-биле адаан өргээ-биле, силернин идгээр өргөңөр-биле, силерге болгаш ада-өгбөңөргө берген черим-биле база кылыр мен! ¹⁵ Эфремниң салгалы болур бүгү ха-дунманарны Мээң мурнумдан үндүр сывыгараным дег, силерни база үндүр сывырар мен.

* 7:3, 7 Азы: «Мен бо черге силер-биле кады чурттап артар мен». * 7:12 Силом — Баштыңчылар үезинде Бурганның ыдактыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Оон соондагы үедө Силом буурап дүшкөн (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 26:6 көр).

6:24 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10 6:25 Ыд. ыр. 30:14; Иер. 20:3, 10; 46:5 6:26 Ам. 8:10; Зах. 12:10 || Иер. 48:8 6:27 Иер. 9:7 | Иер. 1:18 6:30 Иса. 1:22, 25; Иез. 22:19-20 7:2 Иер. 19:14; 26:2 7:3 Иер. 18:11; 26:13 7:4 Иса. 48:1; Мих. 3:11 7:5 Иер. 22:3 7:7 Иер. 25:5 7:9 Иер. 5:2; Ос. 4:2 7:11 Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46 7:13-14 У. ч. 1:24; Иса. 65:12; 66:4 7:15 4 Хаан. 17:6, 23

**Чоннуң Бурганга
шын эвес мөгөйишишкини**

¹⁶ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөр-гүвө, ол дээш ыглап, чалбарба, Менден дилег кылба! Дөмей-ле сени дыңнаваас мен. ¹⁷ Иудеянын хоорайларында, Иерусалимнин кудумчуларында оларнын чүнү үүлгедип турарын көрбес-тир сен бе? ¹⁸ Ажы-төл ыяш чыып тур, адалары от кыпсып тур, херэежен улус дээр-ниң Кадынынга* өргүүр боовалар быжы-рар дээш далган нугуп, Мени хомудадыр дээш өске бурганнарга арага чажып тур. ¹⁹ Ынчалза-даа херек кырында кымны хомудадып турарларыл, Мени бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чок, бот-тарын хомудадып турарлар, боттары бак атка кирерлер».

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяак-чы: «Мээң хорadaan килемин бо черни, кижилер болгаш мал-маганны, шөлде ыяштарны, черниң үнүш-дүжүдүн хөмө аптар. Килемим өшпейн кыптыгар!» — дээн.

²¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Өргүлдерден эккеп салынар-ла, бүрүн өртте-дир өргүлдерден кылыңар-ла, өргүл малынын эьдин чинер-ле! ²² А силернин ада-өгбөнени Египеттен үндүре берген үемде, ол дугайында чугалаваан мен, бүрүн өрттедир болгаш өске өргүлдер дугайында айтышкыннар бербээн мен.

²³ Оларга чүглө: „Мээң сөзүмнү дыңна-нар, Мен силернин Бурганынар болур мен, силер — Мээң чонум болур силер. Мээң айткан кандыг-даа оруум-биле чорунар, ынчан силерге эки-чаагай болур“ — деп айтышкын берген мен. ²⁴ А олар тооп дыңнавады, кулаан Менче эктирбеди, боттарынын угаап билер аайы-биле, чөрүүлгенгн бузуттук чүректеринин аайы-биле чурттап чордулар — Менче көрүнмейн, хая көрнү бердилер. ²⁵ Ада-өгбөненин египет черден үнө берген хүнүнден эгелээш, бөгүнгө чедир Мен силерже Бодумнуң чалча-медээчилерини

катап-катап чорудуп келдим. ²⁶ Ынчалза-даа силер Мени тооп дыңнаваан силер, Менче кулаанар эктирбээн силер, чөрүүңер дам барып, ада-өгбөнерден артык бак апарган силер.

²⁷ Сен ол бүгүнү оларга чугаалаар сен, Иеремия, а олар сени тооп дыңна-ваас; оларны кыйгырар сен, а олар сенээ харыылаваас. ²⁸ Ынчан оларга: „Боттар-ынын Бурганы, Дээрги-Чаяакчызынын сөзүн тооп дыңнаваас, чагыг-сургаалды хүлээп албас чон бо-дур! Алыс шын ам оларда чок-тур, оларнын аксынга ол эп-тешпээн-дир!“ — деп чугаалаар сен.

²⁹ Сион-кыс, чажын үзө кескеш, ыңай октавыт, тейлерге ыткыр кажыдап ыг-ла, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо сал-галга килеңнээш, ону хүлээп көрбөйн, каапкаш барган-дыр.

³⁰ Иудеянын чону Мээң мурнумга бу-зут үүлгедип тур — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар чүдек-бужар чүлдерин Мээң адымга тураскааткан өргээде тур-гузуп алган-дыр, ол өргээ ам бужартаан-дыр. ³¹ Олар Бен-Энном шынаазында То-фет деп черде өргүл салыр бедигээштер кылып алгаш, боттарынын оглу-кызын отка өрттедип турар-дыр. Мен ындыг ай-тышкын бербээн мен, ындыг чүвө Мээң сагыжымга-даа турбаан! ³² Ынчангаш үе-зи кээрге, ук черни Тофет азы Бен-Энном шынаазы дивес, а Кыргыт хыдышкын шынаазы деп адаар. Киж и ажаар чер че-дишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эге-лээр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

³³ Ол чоннуң улузунуң мөчү-сөөктери дээрнин куштгарынга, чернин аң-араа-танынга чемиш болур, аң-кушту ойла-дып-хойзур киж и тывылбас. ³⁴ Иудеянын хоорайларынга, Иерусалимнин кудумчу-ларынга өөрүшкү биле хөлгээшкн үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дың-налбас кылдыр кылып каар мен, чүгө дээрге бо черге бузундулар артар.

8 ¹ Ол үе кээрге, Иудеянын хаан-нарынын, нояннарынын сөөктер-ин, Бурганнын бараалгакчылары биле

* 7:18 Дээрнин Кадыны — Чоокку Чөөн чүк чоннарынын мөгөйип турган кыс бурганнарынын бирээзинин ат-дужаалы (Иер. 44:17 көр).

7:16 Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14; Иер. 11:14; 14:11 7:20 2 Чыл. 34:25 7:21 Ос. 8:13 7:22 1 Хаан. 15:22

7:23 Лев. 26:12; Иер. 11:4 || Ы. х. к. 4:40; 5:33; 18:17 7:24 Ыд. ыр. 80:11-12 7:25 2 Чыл. 36:15

7:26 Иер. 16:12 7:30 4 Хаан. 21:4-5; Иер. 32:34-35 || Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иез. 5:11 7:31 Иис. 15:8;

4 Хаан. 23:10; Иер. 19:2 || Ы. х. к. 12:31 7:33 Ы. х. к. 28:26; Иса. 17:2 7:34 Ажыд. 18:23 || Лев. 26:31;

Иер. 16:9; 25:10

медээчилериниң сөөктерин, Иерусалимниң чурттакчыларының сөөктерин бужартадып, чевеглерден үндүр октаптап — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ² Ол сөөктерни хүн биле айның адаанга, ол улустуң ынак чорааны, бараан болуп чорааны сылдыстарның бүгү аг-шериниң мурнунга тарадыр октаптап. Олар ук чырымалдарга мөгөйип, олардан айтыртынып, оларның мурнунга доңгая кээп дүжүп турган болгай! Ол сөөктерни кымдаа чыгбас, орнукшутпас — черге өдек ышкаш артып каар.

³ Шак ол бузуттуг аймактың дириг арткан улусунга өлүм амыдыралдан күзенчиг апаар! Мээң оларны үндүр сывырыпканым чер бүрүзүңге, кая-ла олар дириг артар болду, ыңдыг болур» — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

Мерген угаан чок чон

⁴ «Бо улус-чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур.

Кээп ушкан кижиг көдүрлүрүн оралдашпас деп бе? Аза берген кижиг дедир эглип келбес деп бе? ⁵ А Иерусалимниң бо чону чүгү үргүлчү соора баарыл? Ол мегеден так туттунгаш, Бурганче эглиринден ойталаар-дыр. ⁶ Мен кичээңгейлиг, топтап дыңнап турдум, ынчалза-даа шынын чугаалавайн бардылар. Кымдаа бузут дээш буруузун билинмеди, „Чүнү үүлгедип алганым ол?“ диведи. Кижиг бүрүзү бодунуң оруу-биле, чаа-дайын шөлүнче кушталган аът ышкаш, маңнаар-дыр. ⁷ Дээрде шилен безин ужуп чанып кээр үезин билер, көгө-буга, хараачыгай, дуруяа-даа үезинде ужуп кээр. А Мээң чонум Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин билбес-тир. ⁸ „Бис мерген угаанныг бис, Дээрги-Чаяакчының хоойдузу бисте бар“ деп канчап чугаалаар силер? Ном-хоойду тайылбырлакчыларының мегечи демир-үжүгү меге чүүл бижип турар. ⁹ Мерген угаанныглар бак атка кирер, олар коргуушкунга алзып, какпадузакка туттурар. Дээрги-Чаяакчының

сөзүн хүлээп көрбээн улус-тур, оларның мерген угааны кайлы ынчаш?

¹⁰ Ынчангаш Мен оларның кадайларын өске кижилерге, оларның шөлдөрүн — өске ээлерге бериптер мен. Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүгле ажык-кончаа сүрүп, Бурганниң медеэчизинден эгелээш, Ооң бараалгакчызынга чедир меге чүүл кылып чоруур-дур. ¹¹ Олар „Амыр-тайбың, амыр-тайбың!“ деп хоозун чүве чугаалап, Мээң күжүр чонумнуң балыглары чиик көрүп, экиртир бодап турар, а амыр-тайбың чок-тур! ¹² Олар чүдек-бузар чүүдлер кылып турар, ыядыр ужурлуг улус-тур, ынчалза-даа ыядыр арын, эгенир сагыш оларда чок-тур. Ынчангаш олар аштырганнар аразынга кырлып каар, Мээң кеземче көргүзүп кээр хүнүмде олар кээп дүжөр» — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

¹³ «Оларның дүждүн узуткаар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Виноград сывынга кат артпас, фиға ыяжынга чимис турбас, бүүрлер база калып каар. Оларга берген бүгү чүвем куруглап каар».

¹⁴ Саадап турган херээвис чүл? Барып, быжыглаттынган хоорайларга чыылгаш, аңаа өлүмден манаалы! Дээрги-Чаяакчы Бурганныс бисти өлзүн дээн-дир, биске хораннап каан суг ижирткен-дир, бис Ооң мурнунга бачыт үүлгеткен болгай бис. ¹⁵ Амыр-тайбың кээр боор деп идегеп турдуvus, ынчалза-даа ачылыг чүү-даа чок-тур, экирири-ривисти манап турдуvus, ынчалза-даа коргунчуг хай-халаптар чедип келди. ¹⁶ Дан хоорайдан* аскырларның хөрээ киргирээни дыңналды, дайзынның аъттарының киштээринден чер сиринейни берди! Дайзыннар кел чыдыр, олар черни, ында бар бүгү чүвени, хоорайларны, ында чурттаан улус-чонну сыырыптар.

¹⁷ «Мен силерге хоранныг чыланарны чорудуп тур мен. Оларны чагырар илбилги сөстөр чок, олар силерни шагар эвеспе» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

* 8:16 Дан хоорай — Израильдин сонгу кызыгаары.

8:2 Ы. х. к. 4:19; Иез. 8:16 || Иер. 9:22; 16:4; 25:33 8:3 Иов 3:21; Ажыл. 9:6 8:7 Иер. 5:4 8:8 Иса. 10:1 8:10 Ы. х. к. 28:30 8:11 Иез. 13:10; Мих. 3:5 8:12 Соф. 2:1 || Иер. 6:12-15 8:13 Иса. 1:30 8:14 Иер. 9:15; 23:15; Ыл. 3:15 8:15 Иов 30:26; Иер. 14:19 8:16 Иов 39:20-25 8:17 Сан. 21:6; Ы. х. к. 32:24 || Ыд. ыр. 57:5-6; Экл. 10:11

**Иеремияның бодунуң чоңу дээш
кажыыдааны**

¹⁸ Ажыг-шүжүүм аргалаттынмас, чүлдү-чүрээм саргып аарып турар. ¹⁹ Чуртгун бүгү булуннарыңдан* мээң күжүр чонумнун: «Таанда-ла Сионда Дээрги-Чаяакчы чок бе, таанда-ла ооң Хааны чок бе?» — дээн кыйгызы дынналып тур.

«Олар Мени чүге хары, чөгөнчиг дүрүз-бурганнары-биле килеңнедип алганыл?»

²⁰ Дүжүт ажаалдазы доозулган, чай эрткен, а биске камгалал келбеди. ²¹ Мээң күжүр чонумнун балыглари дээш хинчектенип чор мен! Дүмбей мени бурген алган, коргуушкун хөмө апкан. ²² Таанда-ла Галаадта* эм чок чүве бе? Таанда-ла ында эмчи кижичок чүве бе? Ынчаарга мээң күжүр чонум чүге экирбейн турарыл?

9 ¹ О, мээң бажым суг долган кудук апарган болза! Карактарымдан чаштар аттыгып үнүп турган болза! Күжүр чонумнун өлүрткен улузунуң ажыын ажып, дүне-хүндүс ыглаар ийик мен. ² Ээн кургаг ховуга хоргадап, дүн чарар черлиг турган болумза! Бодумнуң чонумну каапкаш, чоруй баар ийик мен. Чүге дээрге олар шупту самыгыраан улус-тур, өскерликчилер ниитилели-дир!³ Оларнын мегечи дылы кирижээн ча дег-дир. Олар чер кырынга шын эвес чүүл-биле күш кирип, бир кемниг херекке улаштыр өскезин үүлгедип чоруур.

«Олар Мени билбес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴ Кижичүрүзү бодунуң кожазындан кичеэнзин, ха-дуңма-нарга бүзүрөвенер, чүге дээрге ха-дуңма улус бот-боттарын кажарлаарын бодаар, кожа кижилер хоп-чип дажыыр. ⁵ Кижичүрүзү бодунуң кожазын мегелээр, кымдаа шынны чугаалавас, аксы-дылын мегелеп чугаалаары-биле мергезидип алгаш, бүгү күжүн бузутка берип турар. ⁶ Кара сагыш аразында чурттап турар кижичир сен, Иеремия. Оларнын са-

гыжы кара болгаш, Мени билип аарындан ойталаан» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

⁷ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оларны эзилдирер, шенээр мен! Мээң күжүр чонум-биле оон өскээр канчаар доп мен? ⁸ Оларнын дылы — өлүмнүг согул, оларнын аксы-дылын кара сагыш долган. Кожазы кижичок-биле эпнайыралдыг чугаалажырлар, а чүрээнде аңаа какпа салып чыдарлар. ⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?» — деп медеглээн.

¹⁰ Дагларнын ажыын ажып ыглап-сыктаар мен, ховуларда одарлар дээш ишкирниги ыглаар мен. Чүге дээрге олар өрттенип калган-дыр, аңаа чорумалдар таварышпастаан-дыр, сүрүг хойлар эдери дынналбастаан-дыр. Дээрнин куштары ужуп чоруй барган, хамык аңмен таралдыр халчы берген.

¹¹ «Мен Иерусалимни бузундулар оваазы, шөө-бөрүлөр чурттаар чер кылып каар мен, Иудеянын хоорайларын хоозурадыр мен, оларга чурттакчылар артпас».

¹² Чүге бо чер өлүглени бергенил, чүге ээн кургаг хову дег өрттенгенил, чүге ында чорумалдар чогул? Бо бүгүнү билип шыдаар мерген угаанныг кижичок бар бе? Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзүн дамчыдып шыдаар кижичок бар бе?

¹³ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң оларга доктаадып берген хоойлумну каапканы дээш, Мээң сөзүмнү тооп дыннавааны, оон аайынга кирбээни дээш ол бүгү болган-дыр. ¹⁴ Олар боттарынын чөрүү чүркертеринин аайынчы кирип, Ваалдын дүрзүлериңге мөгөйип турарлар, ол бүгүге ада-өгбезинден өөренип алганнардыр» — деп чугаалаан.

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Мен бо чонну ажыг чашпан-биле чөмгөрер мен, оларга хоранныг суг ижиртир мен! ¹⁶ Оларны өске чоннар аразында тоо быдарадыр мен, а олар-даа, оларнын ада-өгбези-даа

* 8:19 Азы: «Ырак чурттан». * 8:22 Галаад — Израильдин чөөн чүгүнде девискээр. Аңаа онзагай эм-таң кылар үнүштер үнүп турган.

8:19 Мих. 4:9 || Ы. х. к. 32:21 8:21 Иер. 14:17 8:22 Иер. 46:11 9:1 Иер. 13:17; Ыы. 1:2, 16 9:2 Ыд. ыр. 54:8 9:3 Ыд. ыр. 63:4 || Башт. 2:10; Иов 18:21; Ос. 4:1; 2 Фес. 1:8 9:4 Иер. 12:6; Мих. 7:5 9:7 Иер. 6:27 9:8 Ыд. ыр. 27:3; 61:5; У. ч. 26:23 || Мих. 6:12 9:9 Иер. 5:9, 29 9:10 Ионл. 1:19-20 || Иер. 4:25 9:11 Иса. 25:2 || Иер. 2:15; 34:22; 46:19 9:15 Иер. 8:14; 23:15; Ажыд. 8:11 9:16 Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64 || Иер. 49:37

ол чоннарны билбес чораан болгай. Оларны хылыш-биле сүрүп, төнчүзүңгө чедир узуткаар мен» — дээн.

¹⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Боданыңар! Ажыыңар ажып ыглажыр херэежен улусту кыйтыгар үе келди! Олар чедип келзин! Эң-не мергежээннерин экилддирип алыңар, олар чедип келзин!» — деп чугаалаан.

¹⁸ Олар дүрген чедип келзин, бистиң ажыныс ажып ыглашсын! Бистиң карактарывыс чажы төгүлзүн, караавыс суу аттыгып үнзүн! ¹⁹ Сион тейден: «Ат болдуvus! Аажок бак атка кирдивис! Черивисти каап чоруп тур бис, оран-сававыс бузулган-дыр» — дээн ы-сы дыңналып тур.

²⁰ Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнанаңар, херэежен чон! Силерниң кулааңар Ооң сөзүн тооп дыңназын. Уругларыңарны ыглап-сыктап билир кылдыр өөрединер, бирээнер өскөнерни кажыдап ыглаарыңга өөрединер. ²¹ Сонга өттүр шивээлеривисче өлүм шургуп кирип тур, ажы-төлдү кудумчуларга, аныяк оолдарны — шөлдерге кыргып-хыдып тур.

²² «Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Кижилер мөчү-сөөктери шөлде өдөк дег, тараа кезикчизиниң соонда арткан моожалар дег чыдып каар, оларны ажаап чыыр кижичок“ — деп чугаалаан».

²³ Дээрги-Чаяакчы: «Мерген угаанның кижичи мерген угааны-биле менээргенмезин, күш-шыдалды кижичи күчү-күжү-биле чоргаарланмазын! — деп медеглээн. —

²⁴ Мактаныр бодаан кижичи чүгле Мени танып, билип алганы дээш мактанзын. Чүге дээрге Мен — энэрелди боттандырып чоруур, чер кырыңга шын шиткеп биле чөптүг-шынның чорукту боттандырып чоруур Дээрги-Чаяакчы-дыр мен, Меңээ таарымчалыг чүүл ол-дур».

²⁵ «Үези кээрге, кыртыжадып дектеттиргеш-даа, арыг эвес бооп арткан бүгү улусту Мен кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁶ Египет биле Иудеяның чоннарын, эдом, аммон, моав чоннарны, ээн кургаг ховуда чурттап чоруур, кастыгының дүгүн чүдүүр ызу-чаңчылдыг улусту кезедир мен. Чоннар

шупту херек кырында кыртыжадып дектеттирбээн-дир, бүгү израиль чонун чүрээ база бужар-багындан арыглаттынмаан-дыр».

Дээрги-Чаяакчыга дөмей кым-даа чок

10 ¹ Израиль чон! Дээрги-Чаяакчының сенээ чугаалаан сөзүн дыңна! ² Дээрги-Чаяакчы:

«Өске чоннарның оруун эдербенер, оларның коргары дээрде онзагай чүүлдерден кортпаңар! — деп чугаалаан. — ³ Өске чоннарның ызу-дүрүмнери хоозун болгай: олар аргадан ыяш кезип эккээр-ге, шевир кижичи ону балды-биле чазап кылгаш, ⁴ алдын, мөңгүн-биле каастап каан база маска, кадалгар дузазы-биле тендинневес кылдыр быжыглап каан дүрзү-бурганның боор. ⁵ Ногаа олурткан шөлде хоятку дег, ол дүрзү-бурганнар чугаа-сөс чок. Оларны улус көдүрүп, дажыглап чоруп турар, а боттары чаңгыс-даа базым кылып шыдавас. Олардан кортпаңар, олар хора халдадыр харык-даа чок, ачы-дуза чедирер шаа-даа чок».

⁶ Сенээ дөмей кым-даа чок, Дээрги-Чаяакчы! Өндүр улуг-дур сен! Сээң адын өндүр бедик, күчү-күштүң! ⁷ Сенден кортпас кижичи бар бе, чоннарның Хааны? Чаңгыс Сенээ ол бүгү чогуур-дур. Аймак-чоннарның бүгү мерген угаанныгыларының аразында, бүгү күрүнелерде Сенээ дөмей кым-даа чок!

⁸ Ол улус мелегей болгаш бүдүүлүк. Оларның өөредии чөгөнчиг — анаа-ла ыяш. ⁹ Олар Фарсистен калбартыр соктап каан мөңгүн, Уфазтан алдын эккеп турар. Чазаныкчы, эзилдирикчи усчулар ол бүгүден дүрзү-бурганнар кылгаш, каас-коя хеп кедирип турарлар. ¹⁰ А Дээрги-Чаяакчы — алыс шын Бурган-дыр, Ол — дириг Бурган, мөңгө Хаан-дыр. Ооң килеңинден чер сирилээр, Ол хорадаарга, кандыг-даа чон шыдажыр харык чок боор.

¹¹ Ол улуска: «Бурганнарыңар чер биле дээрни чаяваан, олар чырык чер кырыңга, дээр адаанга узуткаттырар*» — деп чугаалаңар.

* 10:11 Бо домакты еврей эвес, арамей дылда бижээн. Ол үеде арамей дыл Чоокку Чөөн чүкке чоннар аразында харылзааның дылы турган.

9:17 Ам. 5:16 9:18 Иер. 14:17 9:22 Иер. 8:2 9:23 У. ч. 3:5; 21:30 9:24 Иак. 1:9; 1 Кор. 1:31;

2 Кор. 10:17 9:26 Иер. 49:32 || Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4 10:4 Иса. 40:19-20; 41:7

10:5 Ыд. ыр. 113:12-15; Иса. 46:7 || Иса. 41:23-24

10:6 Хост. 15:11; Ыд. ыр. 85:8 10:7 Иер. 5:22;

Ажыд. 15:4 10:9 3 Хаан. 10:22 10:11 Ыд. ыр. 95:5

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бодунун күчү-күжү-биле черни чаяап каан, Бодунун мерген угааны-биле өртемчейни туруп тургускан, Бодунун угааны-биле дээрни хере азып каан. ¹³ Ол үнүн дыңзыдарга, дээрде сулгар шимээргей бээр; Ол буттарны черниң кыдыг-кызыгаарындан бөлүп эккеп, чаш чаап турда, чаңныктарны чаяап, Бодунун шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турар.

¹⁴ Билиг чок кижиги бүрүзү сээден*; шевер-даа эзилдирикчинин шуткуп алган дүрүзү-бурганы ооң адын баксырадыр, чүгө дээрге ооң шуткаан чүүлдери — меге-дир, оларда тын чок. ¹⁵ Олар хоозун куруг, кочуланчыг кылыглардыр, кеземче үези кээрге, олар чиде бээр. ¹⁶ А Иаковтуң Үлүү болур Бурган ыңдыг эвес: бүгү чүвени Ол чаяаган, Израиль — Ооң өңчү болур аймаа база ээлээн чери, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

Кел чыдар айыыл-халап

¹⁷ Бүзээлде чурттап турар чон, чуртунну кааптарынга белеткенип, этсевиң чыып ал. ¹⁸ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы: «Мен бо удаада шак бо черниң чурттакчыларың үндүр сывырып, айыыл-халапка таварыштырар мен, оларны дайзыннары туруп алзын» — дээн-дир.

¹⁹ АТ болдуvus! Хилинчээвис көрдүвүс, балыгларывыс саргып аарып тур. Бо аарышкыга төлөттиг болган болгаш, шыдажып эртер апаар-дыр бис. ²⁰ Бистиң оран-сававыс хоозураан-дыр, ооң хендирлерин* үзе тыртып каан-дыр. Оолдарывыс бисти каапкан, чиде берген. Оран-сававысты тургузуп бээр, шывыгларын кырынче салып бээр кижиги ам чок-тур. ²¹ Чүгө дээрге чагырыкчылар сээденчээн-дир, Дээрги-Чаяакчыже чүткүвэстээн-дир. Ынчангаш олар ам чедимчелиг болбас, оларның албаты чону тоо быдарай берген.

²² Медээ чедип келди, сонгу чүкте чурттан улуг дааш-шимээн дыңналды!

Иудеяның хоорайлары хоозурап, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар-дыр.

²³ Билир бис, Дээрги-Чаяакчы: кижиги бодунун оруун чагырып шыдавас, баар уун башкарып шыдавас. ²⁴ Бисти кезедип көрөм, Дээрги-Чаяакчы, чүгө чөптүү-биле, килеңнээң үенде эвес! Бисти чөгөнчиг улус кылбайн көрөм! ²⁵ Сээң килениң Сени билбес чоннарже, Сээң адының мактавас аймактарже кыптыксын! Чүгө дээрге олар израиль чонну сыырыпкан, ону чипкен, узуткап каан база ооң чурттаган черин хоозурадып каан болгай.

Чагыг-керээни чоннуң үрээни

11 ¹ Дээрги-Чаяакчың Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар, оларны Иудеяның чонунга, Иерусалимниң чурттакчыларынга медээлеңер. ³ Оларга Дээрги-Чаяакчы, Израильниң Бурганының сөстөрүн чугаала: бо чагыг-керээниң сөстөрүн тооп дыңнавас кижиги каргаттырар. ⁴ Мен силерниң ада-өгбөнерни, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрө бергеш, оларга: „Мээң сөзүмнү тооп дыңнаңар, Мээң силерге дужааганым бүгү чүвени кылыңар, ыңчан силер Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен“ — деп чугаалап, чагыг-керээмни айтып-чааган мен. ⁵ Ынчаар кылыр болзуңарза, силерниң ада-өгбөнерге сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни — ам силерниң ээлеп турарыңар черни бээр болган даңгыраамны күүседир мен».

Мен: «Ылап-ла ыңдыг о, Дээрги-Чаяакчы!» — деп харыыладым.

⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Бүгү бо сөстөрни Иудеяның хоорайларыңга, Иерусалимниң кудумчуларыңга чарлап, чугаала. Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар база күүсединер! ⁷ Мен силерниң ада-өгбөнерни Египеттен үндүрө берген хүнүмден эгелээш, сагындырып келген мен, оларга бөгүңге чедир

* 10:14 Азы: «Кижиги бүрүзү сээден, билиг чок». * 10:20 Оран-сава, хендирлер — Иерусалим хоорайны азы Бурганың өргээзин ойзу адап көргүскен.

10:12 Иов 9:8; Бд. ыр. 103:2; 135:5; У. ч. 3:19 10:13 Иов 38:22; Бд. ыр. 134:7; Иер. 51:16

10:14 Бд. ыр. 96:7; Иса. 42:17 || Бд. ыр. 134:17; Авв. 2:18-19; Рим. 1:25 10:16 Сан. 18:20;

Бд. ыр. 15:5 || Ы. х. к. 32:9 || Иер. 51:15-19 10:19 Иер. 14:17; 30:12 10:20 Иер. 4:20

10:21 Иез. 34:2, 5-6 10:22 Иер. 1:14; Иез. 26:7 10:23 У. ч. 16:1; 20:24; Дан. 5:23 10:24 Бд. ыр. 6:2; 37:2

10:25 Иер. 10:25; Ажыл. 16:1 || Бд. ыр. 13:4 || Бд. ыр. 78:6-7 11:3 Ы. х. к. 27:26 11:4 Ы. х. к. 4:20;

3 Хаан. 8:51 || Лев. 26:12; Иер. 7:22 11:5 Хост. 3:8 || Э. д. 17:2; 26:3

катап-катап сагындырып шаг болдум. Оларга: „Мээң сөзүмгө чагыртгынар!“ — деп турдум. ⁸ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавады, кулаан ээктирбеди, кижн бүрүзү бодунун бузуттуг чүрээниң чөрүү чоруунун айы-биле чурттап турду. Мен Бодумнун чагыг-керээмини оларга күүседир кылдыр айтып-чагаан мен, ынчалза-даа олар күүсетпейн турду. Ынчангаш бо чагыг-керээниң бүгү каргыштары олар-биле чогуп будер кылып каар мен» — деп чугаалаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Иудеянын улус-чонунун, Иерусалимнин чурттакчыларының аразында сүлчээ бар-дыр. ¹⁰ Олар боттарының ада-өгбезинин кем-буруузунче эглип келген-дир. Олар Мээң сөстөрүмни тооп дыңнаарындан ойталап, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп турду. Израиль биле Иудеянын улузу Мээң оларның ада-өгбези-биле чарган чагыг-керээми уреди» — деп чугаалаан.

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам оларже чайлап шыдавазы айыыл-халапты ыдар мен. Олар Мени кыйгырып эгелээр, а Мен оларны дыңнавам мен — дээн. — ¹² Иудеяның хоорайлары, Иерусалимниң чурттакчылары боттарының айдызап турган бурганнарын кыйгырар, ынчалза-даа айыыл-халап уезинде бурганнары оларны камгалап шыдавам.

¹³ Иудея, сээң кандыг-даа хоорайың боду бурганныг болгай. Иерусалимнин кудумчу бүрүзүнде чүдек-бужар Ваал бурганга айдызаар өргүл бедигээжи тургузуп алган силер.

¹⁴ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөргүвө, ол дээш ыглап чалбарба, Менден дилег кылып тейлеве! Олар айыыл-халапка алыскаш, Мени кыйгыра бээрге, Мен оларны дыңнавам мен.

¹⁵ Мээң ынак чонум Мээң өргээмде чүнү кылып турарың? Ол хөй бужарбак үүлгедиглер кылып турар-дыр. Бузут үүлгөкөш, өөрүп турар болзунза, сээң өргүлүнүнү хүлээп аар деп бе? ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы сенээ „Каас-чараш кылдыр чечектелген, тааланчыг химистерлиг олива ыяжы“ деп ат тывыскан. Ынчалза-даа

куштүг динмит-кызаңнааштыг чаъс уезинде оливаже Ол чандык дужурерге, оон будуктары сыйлып каар. ¹⁷ Израиль биле Иудеянын улузу, силерни тарып олуртуп каан Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы боттарыңарнын араңарга кылып турган бузудуңар дээш силер-биле айыыл-халап боорун чугаалаан. Силер Ваал бурганга айдызаашкын кылып, Мени килендидип турган болгай силер».

Чуртташтарының Иеремияны кара сагыштааны

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен менээ ол улустун бузуттуг үүлгедиглерин ажыттың, мен ам ону билир мен. ¹⁹ Мен бүзүрээчел хураган дег болдум, мени дөгөгер дээш аппарат чыткан; олар менээ кара сагыштап: «Ону чечек-чимистиг ыяш дег кезип каалы, дириглер ораныңа ол артапын, оон ады уттундура берзин!» — деп турганын билбээн-дир мен. ²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, чөптүү-биле шидидип турар сен база кижиниң сеткил-чүрээ, ишти-хөңнүн шенеп турар болгай сен! Олардан өжөөн негээриниң мен көрүп көрейн, бодумнун чаргы-чаалымын шийтпирлээрин Сенээ бузуредим.

²¹⁻²² Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Сенээ өлүм күзеп: „Дээрги-Чаяакчының адындан мөдөлөвө, оон башка сени өлүрүп каар бис!“ — деп кыжанып турар Анатот хоорайның чурттакчыларын Мен ам кезедир мен! Оларның аныяк оолдары хылыштан кырлып каар, оолдар-кыстары аштап өлүр. ²³ Оларнын иштинден кым-даа амы-тынның артпас, чүге дээрге кеземче чылы кээрге, Анатоттун чурттакчыларынче айыыл-халапты ыдар мен».

Иеремияның Бурганга хомудалы

12 ¹ Сээң-биле чаргы-чаалы кылып болзумза,

Сен чөптүг-шынныг болур сен, Дээрги-Чаяакчы! Ындыг-даа болза, Сээң-биле чөптүг чорук дугайында чугаалажып көрейн. Бузуттуларнын оруу чүге чедимчелиг бооруп, кара сагыштыглар

11:8 Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-65 11:9 Иез. 22:25 11:10 Ы. х. к. 31:16 11:11 I Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Иез. 8:18; Мих. 3:4 11:12 Иса. 57:13; Иер. 2:28 11:13 Иер. 2:28 11:14 Иер. 7:16; 14:11 11:15 У. ч. 2:14; 10:23; 15:21 || Иса. 1:11-12 11:16 Бд. ыр. 5:10; Рим. 1:17 11:17 Иса. 5:2; Иер. 2:21 11:19 Иса. 53:7 11:20 I Хаан. 16:7; Иер. 17:10; 20:12; Ажыл. 2:23 || Иер. 15:15; 20:12 11:21-22 Иса. 30:10; Ам. 2:11; Мих. 2:6 || Иис. 21:18; Иер. 1:1 12:1 Эзра 9:15; Дан. 9:7; Ин. 17:25; Ажыл. 16:5 || Иов 12:6; 21:7; Бд. ыр. 72:3; 91:8; У. ч. 24:19; Авв. 1:13; Мал. 3:15

чүгө амырап чыргаарыл? ² Сен оларны тарып өстүрүп кагдың — олар дазылдангаш, улгадып өскөш, чимизин берип тур. Сээң адың оларның аксындан дүшпөстөөн-дир, а сеткил-чүрээнден ырак-тыр. ³ Дээрги-Чаяакчы, Сен мени билир сен, көрүп турар сен, сеткил-чүрээмни шенеп көргөн сен — ол Сээң-биле болду. А бузуттуг улусту, хойлар дег, дөгөрери-биле сүрүп аппарат, кырап хүнүн айтып каап көр.

⁴ Чезеге чедир кырында чурттаан кижилерниң кем-буруузу дээш чер качыгдаарыл, хову-шөлде олт-сиген онуп кадарыл? Аң-мең-даа, куштар-даа чиде берген, чүгө дээрге ол кижилер: «Дээрги-Чаяакчы бистин оруувусту көрбөс-тир» — деп турар-дыр.

Бурганның Иеремияга харызы

⁵ «Чадаг кижилер-биле чарышкаш, шааң төнө берген болза, аьтгар-биле канчап быражыр сен? Оожум шөлзөн черге айыыл чок чурттап турган болзунза, Иорданның эринге канчап шыдажыр сен?» ⁶ Сээң ха-лунман, төрөл бөлүүн улузу безин сени садышкан-дыр, олар сени истеп сүрүп турар-дыр. Сенээ эки сөс чугаалаарга безин, оларга бүзүрөве.

⁷ Мен Бодунун оран-савамны, Бодунун ээлзэн черимни каапкан мен, сеткилимден ынак чонумну дайзыннар холунга хүлээди берген мен. ⁸ Мээң чонум шырыш иштинде арзылаң дег: ол Менче ырланып эгелээрге, ону көөр хөңүм чок аппарат. ⁹ Мээң чонум шокар араатан куш дег, өске араатан куштар ону бүзөөлөп, халдап келген. Барып, хову-шөлде бүгү аң-араатанны чыып эккелер! Чедип келгеш, Мээң чонумну дойлап сырышыннар! ¹⁰ Мөөң кадарчылар Мээң виноградым шөлүн үрегдеди, Мээң ээлзэн черимни таптай басты. Мээң эргим черимни хоозурадып, ээнзиретти. ¹¹ Ээлзэн черимни ээн кургаг хову кылдыр хуудурутту, ол ам Мээң мурнумда ээнзиреп калган ыглап тур, чер-чурт ээнзирөөн-дир, ол дээш сагышсыраар кижичок-тур. ¹² Ээн кургаг ховуда бүгү тас тей-

лерни кырлай басып, узуткакчылар чедип келди; Дээрги-Чаяакчының хылыжы черниң чурттакчыларын бир кыдындан өске кыдынга чедир кыргып-хыдып каапты, кым-даа амыр-тайбың көрбөстеди. ¹³ Улус кызыл-тас тарааш, тенниг үнүш ажаап алды, чилчигин үзүлдүр ажалдаарга-даа, ажык-дуза чок болду. Ындыг дүжүдүнерден ыядынар, Дээрги-Чаяакчының чалбыштыг килеңи ол-дур!»

Иудеяның кожа чоннары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Израиль чонумга хайырлааным ээлзэн черже семеп халдаан бузуттуг-бак кожа чоннары Мен боттарының чер-чуртундан тура тыртар мен, Иудеяның чонун база оларның аразындан тура тыртып аар мен. ¹⁵ Ынчалза-даа оларны тура тыртканым соонда, Мен оларга өршээл көргүзүп, кайызын-даа бодунун ээлзэн черинче эгидер мен. ¹⁶ Бир эвес олар Мээң чонумнун оруктарын истеп өөренип аар болза, боттары-ла Мээң чонумну Ваал бурганның ады-биле даңгыраглаарынга өөрөткени дег, Мээң адым-биле: „Дээрги-Чаяакчы дириг!“ — деп даңгыраглаар болза, олар база Мээң чонумнун кезии апаар. ¹⁷ А Мени тооп дыңнаваç чон турар болза, ону шуут узуткап, тура тыртып каар мен» — деп чугаалаан.

Лён кур, арага кудар сава

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Барып, лён курдан садып алгаш, куржанып ал, чүглө ону суга өттүрбө» — дээн. ² Мен Ооң дужааганын ёзугаар лён кур садып алгаш, куржанып алдым.

³⁻⁴ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн база катап ажыдып: «Садып алгаш, куржанып чоруур курунну ап ал, бо дораан Евфрат хемче* баргаш, курну аңаа хая чарыынга чажырып каг» — деп чугаалады. ⁵ Мен Евфратче баргаш, Дээрги-Чаяакчының менээ дужааганын ёзугаар курну чажырып кагдым.

⁶ Элзэн хөй хүн эрткенде, Дээрги-Чаяакчы менээ: «Евфратче баргаш, Мээң

* 12:5 Иорданның эринге айыылдыг аң-араатан турумчуп турган (Иер. 49:19; 50:44 көр). * 13:3-4 Евфрат хем — еврей дылда «Ферат» деп сөгсүң болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалимден ырак эвесте Ферат хемчигеш».

12:2 Иса. 29:13 12:3 Ыд. ыр. 16:3; 138:1 12:4 Иса. 40:24; Иер. 9:10; 23:10; Иоил 1:10; Рим. 8:22 || Иер. 4:25; Ос. 4:3 12:6 Иер. 9:4 || У. ч. 26:25 12:9 Иса. 46:11; 56:9; Иез. 39:17; Ажыд. 19:17-18 12:10 Иса. 5:1-2 12:13 Ы. х. к. 28:38; Мих. 6:15 12:14 Иез. 25 12:15 Иер. 48:47; 49:6 12:16 Иер. 4:2 13:1 Хост. 28:39; Лев. 16:4

аңаа чажыртып каан курумну ап ал» — деп чугаалады. ⁷ Мен Евфратче катап база баргаш, курну чажырып каан черимден ушта казып алдым. Көөрүмгө, кур ирип калган, канчаар-даа ажыглаттынмас апарган болду.

⁸ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып, ⁹ мындыг чугаа дамчытты: «Иудеяның чоргаараар чүвезин, Иерусалимнің кончуг чоргааралын шак мынчаар ириринче албадаар мен! ¹⁰ Бо бузуттуг чон Мээң сөстөримни тооп дыңнаарыңдан ойталап, чөрүү чүрээнин айыңга кирип, өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан болуп, сөгүрүп турар-дыр! Ол чон канчаар-даа ажыглаттынмас бо кур ышкаш апаар. ¹¹ Кижинин белин дескинди чыбра тырткан кур дег, Мен Израиль биле Иудеяның бүгү чонун Бодумче чыбра тыртып алдым — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң чонум, Мээң алдар-адым, мактал-хүндүм, каас-талгам апарзын дээш, ынчаар кылган мен, ынчалза-даа олар Мени тооп дыңнавады.

¹² Улус-чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Арага кудар сава бүрүзүн арага-биле долдураар“ — дээн. Олар сенээ: „Таанда-ла бис сава бүрүзүн арага-биле долдураар ужурлуун билбевизис ол бе?“ — деп харыылаар.

¹³ Ынчан оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бо чериниң бүгү чурттакчылары — Давид хааның дүжүлгезинде саадаан хааннарны, Бурганның бараалгакчылары биле медеэчилерин, Иерусалимде чурттаан бүгү улусту — оларның шуптузун ужур эзиртир арага-биле долдураар мен! ¹⁴ Оон оларны савалар дег чуура шавар мен, бирээзин — өскезинге, адаларын — оолдарынга чуура үстүрер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Өршээвес, кээргевес, ээ-хайбра көргүспес мен, кыргып-хыдыр мен!“»

Өскерличилел, туразы улуг чонну үндүр сытырганы

¹⁵ Тооп дыннаар, кичээнгейге алынар, улуургананар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы чүве чугаалаан-дыр. ¹⁶ Дээрги-

Чаяакчы Бурганынарны дүмбей карангы дүшпээнде, алдаржыдынар, карангыга бүргөткөн дагларга илдилип кээп ушпааныңарда, алдаржыдыңар! Ынчан чырып кээрин манаар силер, а Ол идегеп манааныңар чырыкты чүү-даа көзүлбес карангы кылдыр хуулдуруптар. ¹⁷ Бир эвес бо сөстөрни тооп дыңнаवास болзунарза, мээң сеткилим дуокаа ыглап-сыктаар, силерниң улуургаанар дээш ажыг-шүжүглүг ыглаар. Караам суу эриин ажа бээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының коданын туттуруушкунче сүрүп апаар-дыр!

¹⁸ «Хаанга болгаш ооң иезинге: „Дүжүлгөнерден дүжүнер! Ат-алдарыңарнын оваадайы баарыңардан кээп дүжөр-дир. ¹⁹ Негевте хоорайлар бүзээлеттирер-дир, оларны камгалаар кым-даа чок боор-дур. Иудеяның чонун бүрүнү-биле тудуп алгаш баар-дыр“ — деп чугаала.

²⁰ Карааң хере көр, Сион-кыс, сонгу чүктен дайзын кел чыдыр! Сенээ хүлээдип берген сүрүт мал кайыл, сээң кайгамчык чараш хойларын кайыл? ²¹ Сени башкараар кылдыр бодунуң чаңчыктырып алган улузуңну Дээрги-Чаяакчы сээң бажыңга салып каарга, чүү дээр сен? Божан херээжен кижидег, аарышкыга алзыр сен! ²² Сеткил-чүрээңге: „Ол бүгү чүгө мени таварды?“ — деп айтыртынар сен. Эндерик бачыктарың дээш сээң эдээнни өрү андарып, чазарлаан-дыр.

²³ Эфиоп кижиде кара-хүрөң кежин, ирбиш — ала-шокар кежин солуп шыдаар бе? Чүглө бузут үүлгедип өөрөнгөн болгаш, буян кылып шыдаар силер бе?

²⁴ Мен сээң чонунну, ээн кургаг ховунуң хадыңга доюлган тараа саваң дег, тарадыр шааптар мен! ²⁵ Ол дээрге сээң хуу-салымың, Мээң хемчээп бергеним үлүүң-дүр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге Мени уттупкаш, меге чүүлгө ынанган-дыр сен. ²⁶ Ол дээш эдээни арныңче өрү көдүрер мен, бу жарыңны улус көрүң. ²⁷ Сээң самыраашкыннарыңны, туралаан киштээш-кининиң, шөлдер, тейлерге бужары-биле будулуп турганыңны көргөн мен. Ат болур сен, Иерусалим! Кажанга чедир арыг эвес болур сен?»

13:13 Иса. 51:17 13:14 Зах. 11:6 13:16 Иса. 5:30; 8:22; Ам. 8:9; Ин. 11:10; 12:35 13:17 Иер. 9:1 || Зах. 10:3; 13:7 13:18 4 Хаан. 24:12; Иер. 22:26 || Иов 19:9; Иер. 13:18; Ыы. 5:16 13:20 Иер. 1:14; 6:22 13:21 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10 13:22 Иер. 5:19 13:24 Бл. ыр. 1:4; 82:14 13:25 Иов 20:29 13:26 Иса. 47:3; Наум 3:5; Авв. 2:16 13:27 Иер. 5:8 || Иса. 1:16

Каңдаашкын биле дайын-чаа

14 ¹Дээрги-Чаяакчының Иеремияга каңдаашкын дугайында ажыдып каан сөзү бо-дур.

²«Иудея ыглап турар, ооң хоорайлары харыксырап калгаш, черже кээп дүшкеш, кажыдап турар, Иерусалимде ысыы — кулак уюк. ³Даргалар чалчаларын сугладып чорударга, демгилери кудуктарга келгеш, узар суг чок боорга, куруг саваларлыг чанып кээп, ыядып-човаанындан арнын чажырып турар. ⁴Чаьс чагбастаан болгаш, чер кыры чарлыгылап калган. Тараажылар бак атка кирип, арнын чажырып алган! ⁵Элик безин ытсиген үнмээн боорга, чаа төрүттүнген төлүн ховуга каап турар. ⁶Черлик элчигеннер тас тейлерде туруп алган, шөө-бөрүлөр дег, чыт хап турар, оларның карактары соолбуарып калган, чүгө дээрге ыт-сиген үнмээн-дир».

⁷Кем-буруувус бисти сойгалап тур, ыңчалза-даа Бодуннуң адың бодааш, биске болчуп көрөм, о, Дээрги-Чаяакчы. Ийе, бис Сенээ дыка хөй катап өскерлип турдувус, Сээң мурнунга бачыт үүлгедип шаг болдувус. ⁸Израильдин Идигели, айгыл-халап үезинде ооң Камгалакчызы! Чүгө Сен ам бо черде хары кижидег, хонуп аар дээш, түр доктааган аян-чорукчу дег апардың? ⁹Чүгө Сен ам аймаарай берген кижидег, кымны-даа камгалаар күш чок дайынчы дег апардың? Дээрги-Чаяакчы, бистин аравыста болгай сен, бис Сенээ хамааржыр болгай бис. Бисти кагбайн көрөм!

¹⁰Дээрги-Чаяакчы бо чон дугайында: «Олар буттарын чагырбайн, улчуурунга ынак чорду, ол дээш Мен оларга таарзынмайн бардым. Мен ам оларнын бузуттуг үүлгедиглерин бодап кээр мен, бачыттары дээш кезедир мен» — дээн.

¹¹Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо чонга ачы-буян дилеп, мөргүвө! ¹²Олар шээрленир-даа болза, ыы-сызын дыңнаवास мен, бүрүн өртгедир болгаш далган-тараа өргүлдери-даа кылыр болза, Меңээ таа-

рышпас. Харын оларны дайын-чаа, аш-чут, чамгыч аарыг-биле узуткаар мен!» — деп чугаалаан.

¹³Мен ыңчан: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сээң медээчилериң улуска: „Дайын-чаа көрбөс силер, аш-чут-даа силерге болбас, чүгө дээрге Бурган бо черге силерге быжыг тайбыңны хайырлаар“ — деп чугаалап тур» — дээн мен.

¹⁴Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол медээчилер Мээң адым туруп, мегелеп меделеп турар-дыр! Мен оларны айбылап чорутпаан, оларга айтышкыннар бербээн, олар-биле чугаалашпаан мен. Менден келбээн меге ажыдышкыннар, хоозун төлге, боттарының даап бодаан чүүлдерин өттүр билген меделелдер кылдыр силерге чугаалап турар улус-тур» — дээн.

¹⁵Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мээң айбылап чорутпааным, Мээң адым туруп меделеп турар медээчилер: „Бо черге дайын-чаа-даа, аш-чут-даа турбас“ — деп турар-дыр. Олар боттары дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп каар. ¹⁶Ол медээчилерни дынчап турган улус аш-чут биле дайын-чаадан өлүп каарга, оларны Иерусалимнин кудумчуларыңче үндүр октаптап, ол улусту, оларның кадайларын, оглу-кызын ажаар кижит тывылбас. Мен оларже боттарының чедип алганы айыыл-халапты төптөр мен. ¹⁷Ол сөстөрни оларга дамчыт» — дээн.

Мээң караамны чаштар долуп, дүне-даа, хүндүс-даа соксаал чок ага берзин, чүгө дээрге мээң күжүр хайыралыг чо-нум коргунчуг балыглардан, аар кем-дээшкннерден харыксырап калгандыр. ¹⁸Шөлче үнүп келгеш, көөрүмге, кылыш-биле шанчып каан улус чыдыр, хоорайга чедип келгеш, көөрүмге, аштап, хилинчектенген улус тур. Бурган-ның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа, чүңү-даа билбес апаргаш, чуртта улчуп чоруур-дур*.

¹⁹Таанда-ла Сен Иудеядан шуут ойталадың бе? Таанда-ла Сээң сеткил-сагышты Сионну көрүп хөңнү чок бе? Чүгө Сен бисти экирип шыдапас кылдыр

* 14:18 «Чуртта улчуп чоруур-дур» деп сөстөрнүң уткаы эки билдинмес. Болгу дег өске уткаы мындыг: «Албан-хүлээлгезин күүседип турар-дыр».

14:2 Иса. 3:25 14:4 Иер. 3:3 || Иоил 1:11 14:7 Бл. ыр. 24:11; 78:9 14:8 Бл. ыр. 70:5; Иер. 17:13 14:10 Ос. 8:13; 9:9 14:11 Иер. 7:16; 11:14 14:12 У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Мих. 3:4 || Иер. 6:20 || Ы. х. к. 32:24; Иер. 16:4; 24:10; 32:24; Иез. 5:17; 14:21 14:13 Иса. 28:15; Иер. 5:12 14:14 Иер. 5:31; Иез. 13:6; Мк. 13:6 14:15 Ы. х. к. 18:20 14:16 Бл. ыр. 78:3 14:17 Иер. 13:17 || Иер. 8:21 14:18 Иез. 7:15 14:19 Ыы. 5:22 || Иер. 8:15

эттеп-соп тур сен? Амыр-тайбың кээр боор деп идегеп турдуvus, ынчалза-даа ачылыг чүү-даа чок-тур, экиририwист-ти манап турдуvus, ынчалза-даа коргунчуг хай-халаптар чедип келди. ²⁰ Кем-буруувусту билир бис, Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбевистин бузут-багын база билир бис, Сээң мурунуга бачыт үүлгеткен болгай бис. ²¹ Ынчалза-даа Бодуннун адын бодааш, бистен ойталава, Бодуннун алдарлыг дүжүлгөнни куду көрдүреринче чыгава! Бис-биле чарган чагыг-керээни сактып кээп, ону үревейн көрөм. ²² Өске чоннарнын хоозун дүрзү-бурганнары чаъс чагдырып шыдаар бе? Дээр чайыкты боду хайырлаар бе? Дээрги-Чаяакчы Бурганьыс, Сен хайырлаар эвес сен бе? Сеңээ идегеп тур бис, чүге дээрге ол бүгүнү Сен чаяап турар болгай сен.

Иудеяга кээргел чок кеземче

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Моисей биле Самуил-даа Мээң мурунуга чаннын көстүп келген болза, Мен бо чонну кээргевес ийик мен. Ол чонну Менден ырадыр сыгырывыт, олар чоруй барзын! ² Кажан олар сенден: „Кайнаар баар улус бис?“ — деп айтырар болза, мынча деп харыылаар сен. Дээрги-Чаяакчы:

„Өлүр хүнү келген кижичи өлүмчө барзын, хылышка шаштырар кижичи хылыштан калзын, ашка чыгаткан кижичи аштазын, тудуп алгаш баары чайлаш чок кижичи туттуруп алзын!“ — деп турар-дыр дээр сен.

³ Мен оларны дөрт шаажы-биле кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Оларны хылыш өлүр шаңчар, мөчү-сөөктерин ыттар үзе-чаза тыртар, дээрнин куштары биле чернин аң-араатаны сыгар. ⁴ Мен оларны Эзекьянын оглу, Иудеянын хааны Манассиянын Иерусалимге үүлгеткен чүвези дээш бүгү өске күрүнелерге коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен.

⁵ Кым сени кээргээрил, Иерусалим? Кым сээң амыр-мендин айтырарыл? ⁶ Сен Мени каапкаш бардың — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — дедирленип чоруй бардың. Сенээ удур Бодуннун холумну көдүрдүм, узуткап кагдым — сени кээргээр күжүм-даа төндү.

⁷ Мен чернин бүгү хоорайларында улусту айыыр-биле тарадыр октапкан мен. Бодуннун чонумну узуткап каан мен, оларны ажы-төл чок арттырган мен, чүге дээрге боттарынын орундан өскээр эгбээннер-дир! ⁸ Мээң күзел-соруум эзугаар оларнын дулгуяк херэженнери далайнын элезининден-даа хөй апарды. Аныяк оолдарнын аваларынче чырык хүндүс-ле узуткакчыларын ыттым, оларга хенертен коргуушкун биле девидээшкени таварыштырдым. ⁹ Чеди-даа ажы-төлдүг турган иелер ам харыксырап, сагышсеткили куруглап калган, оларнын хүнү дүшүтө-ле ажа берген, олар, ады баксырап, дорамчылаткан. А чонун арткан улусун хылышка чиш кылдыр берип, дайзыннарынга хүлээдип бээр мен». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Иеремиянын чаа хомудалынга Бурганның харызы

¹⁰ Күжүр ием, ат болдум! Сен мени чүге бүгү чер-делегей-биле чаргылдажып, маргыжып чоруур кылдыр төрүп кааның ол?! Хуузун алыр дээш акша чегдирбээн мен, бодум-даа чээли албаан мен, а бүгү улус мени каргаар-дыр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иеремия, Мен сени быжыглааш, ачы-буяң хайырлаар мен! Айыыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыннарнын сенээ чаннын кылдыр албадар мен*.

¹² Сонгу чүктен экkelген демир биле хүлери кым сыйып шыдаарыл? ¹³ Иудея, сээң бүгү девискээринге үүлгеткен бачыгтарың дээш эт-хөренгиңни, эргинебайлаанны дайзынынга белен олчатышып кылып каар мен. ¹⁴ Бодуннун билбес

* 15:11 Бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң төңчүң эки болур. Айыыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыннын сээң-биле эптежиринче албадар мен».

14:20 Бд. ыр. 105:6; Дан. 9:5, 8 14:21 Лев. 26:42 14:22 Лев. 26:4; Иез. 34:26; Зах. 10:1

15:1 Хост. 32:11-14; 1 Хаан. 7:10; Бд. ыр. 98:6 15:2 Иер. 43:11; Зах. 11:9; Ажыд. 13:10

15:3 Лев. 26:16-22; Ажыд. 6:8 15:4 4 Хаан. 21:3-7, 11 || Иер. 34:17 15:5 Иса. 51:19; Наум 3:7

15:9 1 Хаан. 2:5 || Ам. 8:9 15:10 Иов 3:3; Иер. 20:14 || Хост. 22:25 15:13 Иер. 17:2 15:14 Иер. 16:13 || Бл. х. к. 32:22

чораан черинче, дайзыннарынче чоруур кылдыр сени албадар мен, чүге дээрге Мээң килеңим от ышкаш кыптыгып, сени өрттедир деп тур!»

¹⁵ О, Дээрги-Чаяакчы, бүгү чүвени билир сен! Мени утпайн, менче сагыш салып көрөм, мени истеп сурген улустан өжээним негеп көрөм! Оларны үр шыдажып келгеш, мени чок кылдыртпа, Сен дээш дорамчылал хүлээп чоруурмуну билип ап көрөм. ¹⁶ Сээң сөзүң мээң аыш-чемим апарып турду. Сээң сөстөриң сеткил-чүрээмниң өөрүшкүзү, хөг-лөшкенин апарды, чүге дээрге Сенээ хамааржыр болгай мен, Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган! ¹⁷ Каттыржып-хөглөөн улус чыыжыңа олурбадым, хөг-лөвөдөн — Сээң холуң мени чааскаан олурарынче албадап тур, мени килең-биле бүргөдүн. ¹⁸ Чүге мээң аарышкым читпезил, балыым экирбезил, эмнеттин-мезил? Таанда-ла Сен мени мегелеп, соглуучал хем дег апардың бе?

¹⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Менче эглип кээр болзунга, Мээң мурнумга бараан болур кылдыр сени база катап тургузуп каар мен. Унелиг сөгүтү хоозун сөстөн аңгылап шыдаар болзунга, Мээң аксы-сөзүм дег апар сен. Улус боттары сээң аайынче кирер, а сен оларның аайынче кирбес сен! ²⁰ Мени сени бо чонга удур бжыг хүлөр хана кылдыр тургузар мен. Олар сенче халдаар, ынчалза-даа сени ажып тийлээр харык чок болур, чүге дээрге Мен сээң-биле мен, сени камгалап, кадагалаар мен — деп медеглээн. — ²¹ Мен сени каржы-бак улустан камгалап, түрлүг улустуң холундан адырар мен».

Хай-халап хүнү

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып: ² «Бо черге кадай алба, оолдуг-кыстыг-даа болба» — деп чугаалаан. ³ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо черге төртүнгөн оолдар, кыстар дугайында, оларны божаан иелер болгаш ботталдырган адалар дугайында: ⁴ «Олар хилинчектиг өлүм-биле өлүр, улус олар дээш кажыыдавас, оларны орнукшутпас — черге өдөк дег чыдып каарлар. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырып аар, оларның

мөчү-сөөктери дээрниң куштарынга, черниң аң-араатанынга чемиш болур» — деп чуугалаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Мөчөөн кижиле байырлажышкын ёзулалы кылган бажыңче барба — деп медеглээн. — Ол кижинин ажыын ажып, ыглап-сыктап, кажыыдал үлежип барба, чүге дээрге Мен бо чондан амыр-тайбыңымны, ээ-хайырамны болгаш энерелимни хунаап алган мен. ⁶ Бо черге ат-сураглыгдаа, карачал-даа улус өлүп каар, оларны орнукшутпас, олар дээш кажыыдавас, кым-даа олар дээш качыгдал демдээ кылдыр мага-бодун балыглавас, бажын чүлүвөс. ⁷ Өлгөн кижиле дээш кажыыдаан улусту аргалаары-биле кым-даа оларга аыш-чем бербес, мөчөөн ада-иези дээш безин оларже аргалалдың дашказын сунмас. ⁸ Дойлаашкын чоруп турар бажыңче база барба, ол улус-биле кады дойлап олурба».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израилдиң Бурганы: «Силерниң чуртталгаңар дургузунда, силерниң назыныңарда-ла, Мен бо черге өөрүшкү биле хөглөшкениң үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналбас кылып каар мен — дээн. — ¹⁰ Кажан сен бо чонга ол бүгү сөстөрни дамчыдарыңга, олар сенден: „Чүү дээш Дээрги-Чаяакчы биске ындыг улуг айыыл-халап оштады? Кем-буруувус кандыг чүвөл? Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунга бачыдывчы кандыг чүвөл?“ — деп айтырар.

¹¹ Ынчан оларга: „Силерниң ада-өгбөнерниң Менден ойталааны дээш!“ — дээр сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан болуп, оларның мурнунга донгая кээп дүжүп турган, а Менден ойталап, Мээң хоойлумну сагывай барганнар. ¹² Силерниң кылып турар үүлгедиглеринер ада-өгбөнерниинден-даа дора. Кайыңар-даа бузуттуг чүрээниң чөрүү чоруунуң аайы-биле чурттап, Мени тооп дыңнавайын турар. ¹³ Ынчангаш Мен силерни бо черден силерниң-даа, ада-өгбөнерниң-даа билбес чорааны чуртче үндүр сывыбар мен; силер аңаа өске бурганнарга хүндүс-даа, дүне-даа бараан

15:15 Иер. 11:20 || Бд. вр. 68:8 15:16 Иез. 3:1-3; Ажыл. 10:9-10 || Бд. вр. 118:111, 162 15:17 Ыя. 3:28
15:18 Иер. 30:12 || Иов 6:15 15:20 Иса. 50:7; Иер. 1:18; Иез. 3:8-9 || Иер. 1:8 16:4 Иер. 8:2; 25:33 ||
Иер. 14:12; Иез. 5:17; 14:21 || Ы. х. к. 28:26 16:5 Иез. 24:16 16:6 Лев. 19:28; Ы. х. к. 14:1
16:9 Иса. 24:8; Иер. 7:34; Иез. 26:13; Ос. 2:11; Ам. 8:10; Ажыл. 18:23 16:10 Иер. 5:19
16:11 Ы. х. к. 29:24-26; Иер. 22:9 16:12 Иер. 7:26 16:13 Ы. х. к. 4:28; 28:36

болур силер, чүге дээрге силерже ээ көрүмөс мен.

¹⁴ Ынчалза-даа үе кел чыдар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — улус ыңчан: „Израиль чонну Египеттен үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп даңгыраглайын баар, ¹⁵ харын олар: „Израиль чонну сонгу чүкте черден, оларны ынаар үндүр сывырыпканы бүгү чурттардан үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп чугаалап эгелээр, чүге дээрге оларнын ада-өгбезинге берген черимче оларны дедир эгидер мен.

¹⁶ Мен хөй санныг балыкчыларны чорудар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — олар израильчилерни балык ышкыш тудар. Ооң соонда хөй санныг аңчыларны чорудар мен, олар израильчилерни даг, тей болгаш хаяларда чарык бүрүзүнге аңнап, сывырар. ¹⁷ Чүге дээрге Мээн карактарым оларнын бүгү оруктарынын көрүп турар, олар Менден чаштып шыдавас — оларнын кем-буруузу Мээн карактарымдан чажыртгынмаан. ¹⁸ Кем-буруузу, бачыттары дээш база Мээн черимни амы-тын чок чүдөк дүрзүлери-биле бужартатканы, Мээн ээлээн черимни боттарынның чүдөк-бужар чүүлдери-биле долдурганы дээш Мен оларны ийи дакпыр кезедир мен.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы — мээң күжүм, шивээм, хай-халап хүнүнде хоргадалым! Чер-делегейнин ужу-кыдыындан чоннар Сенээ чедип келгеш: «Ада-өгбевис чүгле меге, ажык-дуза чок хоозун чүүл салгап алгаш, биске дамчыткан-дыр. ²⁰ Кижидодунга бурганнар кылып ап шыдаар деп бе? Ол бурганнар дээр чүвелер — Бурган эвес-тир!» — дээр.

²¹ «Ынчангаш Мен бо удаада оларга Бодунуң күчүлүг холумну көргүзөр мен, Мээн адым Дээрги-Чаяакчы дээрзин олар билип аар».

17 ¹ «Иудеянын бачыдын демир пиш-биле, алмаз кески-биле бижип каан, оларнын чүректерин калбак

даш кылгаш, аңаа шыйып каан, өргүл салыр бедигеэштеринин мыйыстарында оюп каан*.²⁻³ Олар өргүл салыр бедигеэштеринче, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарынче, саглагар ыяштарынче, бедик тейлеринче, ховуда дагларынче, боттарынын оолдарынче дег, сагыш салып турар.

Иудея, бүгү эт-хөренгинни, эргинебайлаанны өргүл салыр бедик черлерин дээш, бүгү девискээрлеринде үүлгедип турар бачыттарың дээш өске улуска олчача-тыгыш кылдыр бериптер мен. ⁴ Мээн сенээ бергимин хувааглыг черинчи бодунуң бурууң-биле ышкынар сен. Мен сени билбезин чуртче дайзыннарыңга кул кылдыр хүлээдир мен, чүге дээрге Мээн килежим одун өөскүттүн, ол от мөңгө кывар!»

Кижиде күжүмге азы Дээрги-Чаяакчыга идегел

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Кижиге идегээр, кижиде амьтанны чөлөнгийиш деп санаар, сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан кижиде каргаттырар. ⁶ Ол кижиде ээн кургаг ховуда чадан үнүш дег, эки чүве көрбөс, сай-даштыг, изиг кургаг ховуга, кужурлуг, ээн черге чурттаар.

⁷ Дээрги-Чаяакчыга идегээр, Аңаа ынааныр кижиде ачы-буян алыр!» ⁸ Ындыг кижиде суг чанынга тараан ыяш дег болур. Ол ыяш суг кыдыынга дазылданган болгаш, изиг-каан үеден кортпас; ооң бүрүлери ногаан артар, кандаашкынныг чыл аңаа коргунчуг эвес, ол ыңчан безин чимис бээрин соксатпас.

⁹ Кижиниң сеткил-чүрээ оп-мегелиг, эдип аар арга чок; кым ону билип шыдаарыл? ¹⁰ А Мен, Дээрги-Чаяакчы, кижиниң чүрээнге өттүр көрүп, сеткил-сагышын шенеп турар мен, кижиде бүрүзүн оң херектерин ёзуугаар, ажил-херээнин үрөтүннелин барымдалаап, шаңнаар азы кездир мен.

¹¹ Шынчы эвези-биле баяан кижиде — чуургаларын басып олурза-даа, төлдери

* 17:1 Өргүл бедигеэштери азыгларында «мыйыстар» деп адаткан дөрт бедик черлиг турган. * 17:11 Азы: «Бодунуң төрүвээни чуургалар басып олурар торлаа дег».

16:15 Иер. 23:7-8 16:16 Авв. 1:14-15 16:17 2 Чыл. 16:9; Ыд. ыр. 89:8; У. ч. 5:21; Иер. 32:19 16:18 Иса. 40:2; Ажыл. 18:6 16:19 Ыд. ыр. 27:7; 31:3; Иер. 17:17 || Ам. 2:4 16:20 Иса. 37:19; 1 Кор. 8:4 17:1 Иов 19:24 || Хост. 27:2 17:2-3 Ы. х. к. 16:21 || Иер. 15:13 17:4 Ы. х. к. 32:22 17:5 Ыд. ыр. 117:8; 145:3; Иса. 31:3 17:6 Иер. 48:6 17:7 Ыд. ыр. 70:5 17:8 Ыд. ыр. 1:3 17:10 1 Чыл. 28:9; 29:17; Ыд. ыр. 25:2; У. ч. 17:3 || Иер. 32:19 17:11 Ыд. ыр. 38:7

чазылбас торлаа дег*. Назын ортузу четкеш, ол кижги бүгү чүвезин чидирип аар, өлүр үезинге чедир мелегей бооп артар».

¹² Ыдыктыг өргээвис дээрге Бурган-нын эрте шагда көдүрлүп үнген алдарлыг джүлгези-дир! ¹³ Дээрги-Чаяакчы – Израильдин идегели! Сени каапкаш барган кижги адын бужартадыр!

«Менден ойталаан улустун алдар-адын черге таптай базар, чүге дээр-ге Дээрги-Чаяакчыны – тынгарар суг бажын – каапкан-дыр».

Иеремияның Бургандан дуза дилээни

¹⁴ Мени экиртип көрөм, Дээрги-Чаяакчы, ынчан экирий бээр мен, мени камгалап көрөм, ынчан камгалап алыр мен, чүге дээрге Сени алгап-мактап тур мен! ¹⁵ Улус-чон меңээ: «Дээрги-Чаяакчының сөзү кайлы? Ол сөс боттанзы!» – деп тур. ¹⁶ Мен Сээң адың туруп, улус чагыраынче чүткүвезен мен*, айбыл-халап хүнү кээрин күзевезен мен, Сен Бодун ону билер сен. Мээң аксымдан үнген сөстөр үргүлү Сээн мурунга ажык.

¹⁷ Меңээ коргунчуг болбайн көрөм. Сен дээрге хай-халап хүнүнде хоргадалым болгай сен. ¹⁸ Мени истеп сүрген улустуң ады баксыразын, а мээң адым баксыравазын, олар коргун-сүртезин, а мен коргун-сүртевээйт! Оларже айбыл-халап хүнүн ыдывыт, аар согушкун-биле оларны чылча шаап ка!

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Иудея-нын хааннарының үнүп-кирип турары Улус-чон хаалгазынче, Иерусалимнин өске бүгү хаалгаларынче баргап: ²⁰ „Бо хаалгалар дамчыштыр кирип турар Иудеяның хааннары база бүгү чону, Иерусалимнин бүгү чурттакчылары, Дээрги-Чаяакчының чугаа-сөзүн дыңнаңар!“ – деп чугаала» – дээн.

²¹ Дээрги-Чаяакчының силерге дамчыткан чүдү бо-дур: «Амы-тынныг артар дize, амыр-дыш хүнүнде чүк дажыглап чорбанаң, ону Иерусалимнин хаалгалары дамчыштыр кирибенең. ²² Амыр-дыш хүнүнде бажыңнардан чүк үндүрбенең,

кандыг-даа ажыл кылбанаң. Ада-өгбөңерге Мээң айытканым дег, амыр-дыш хүнүнүң ыдыктынын сагынаң. ²³⁻²⁴ Ада-өгбөңер Мени тооп дыңнаваан, Менче кулаан ээктирбээн болгай. Олар чөрүү болгаш, тооп дыңнаваан, чагыг-суртаалды хүлээп албаан болгай – деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. – Бир эвес Мени ылап-ла тооп дыннаар болзунарза, амыр-дыш хүнүнде бо хоорайның хаалгаларын дамчыштыр чүк дажыглап кирбес база амыр-дыш хүнүнүң ыдыктынын сагып, ол хүн кандыг-даа ажыл кылбас болзунарза, ²⁵ ынчан бо хоорайның хаалгаларын дамчыштыр Давидтин джүлгезинде саадаан хааннар база нояннар кирер. Олар чуузалаарга олорушкаш, аът мунгаш, кирер: хааннар, оларның нояннары база Иудеяның улузу, Иерусалимнин чурттакчылары. Бо хоорай кезээ-мөңгөде турар. ²⁶ Иудеяның хоорайларындан, Иерусалимнин чоок-кавызындан, Вениаминнин ээлээн черинден, Шефеладан, даглардан, Негевтен улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылыр, далган-тараа өргүлдери, өөрүп четтиришкни өргүлдери болгаш айдызаар өргүлдөр эккеп салыр.

²⁷ А бир эвес Мени тооп дыңнаваң, амыр-дыш хүнүнүң ыдыктынын сагывас база амыр-дыш хүнүнде Иерусалимнин хаалгаларын дамчыштыр чүк дажыглап эрттирер болзунарза, Мен ынчан ол хаалгаларны хуюкталдыр өрттедир мен! Ол дээрге Иерусалимнин шиввээлерин чиир өшпес от-тур!»

Дой сава кылыкчызы

18 ¹⁻² Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодун сөзүн ажыдып каан: «Дой сава кылыкчызының бажыңынче бар, Мен аңаа Бодунун сөзүмү сеңээ чугаалаар мен». ³ Мен дой сава кылыкчызының бажыңынче кирип келгеш, көөрүмге, ол дой сава кылыр херекселинин артында ажылдап турар болду. ⁴ Дойдан кылып турган савазынын хевири үнмейн баарга-ла, ол дойну бодунун бодап алганын ёзугаар өске сава кылдыр эде кылып ап турду.

* 17:16 Бо домактын утказы эки балидинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен Сээң адың-биле улус кадарарындан ойталаваан мен».

17:13 Бд. ыр. 70:5; Иер. 14:18 || Бд. ыр. 35:10; Иер. 2:13; Ин. 4:10 17:15 Иса. 5:19 17:17 Иер. 16:19 17:18 Бд. ыр. 34:4; 39:15 17:21 Неем. 13:15 17:22 Хост. 20:8 17:25 Иер. 22:4 17:26 Лев. 7:12; 2 Чыл. 33:16 17:27 Иез. 20:48; Ос. 8:14; Ам. 2:5 18:1-2 Зах. 11:13 18:3 Мф. 27:9-10

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁶ «Израиль чон, бо дой сава кылыкчызының кылып турар чүвезин таанда-ла Мен сээң-биле богтандырып шыдавас мен бе? — деп медеглээн. — Ооң холунда дой дег, сен база Мээң холумда сен, израиль чон! ⁷ Мен чон азы күрүне дугайында „Ону дазылы-биле тура тыртып, буурадып, узуткап каар мен“ деп шийтпирни кажан-даа хүлээп ап боор мен. ⁸ А бир эвес ону чугаалап каан чонум бодунуң бузудундан ойталаар болза, Мен база өскээр бодай берип, ол чонга таварыштырар дээн айыыл-халавым ытпас мен. ⁹ Мен чон азы күрүне дугайында „Ону быжыглаар, тарып олуртур мен“ деп шийтпирни кажан-даа хүлээп ап боор мен. ¹⁰ А бир эвес ол чон Мээң мурнумга бузут үүлгедип, Мээң сөзүмнү тооп дыңнавас болза, Мен база өскээр боданып, аңаа көргүзөр дээн ачы-буянымны ытпас мен.

¹¹ Ынчангаш ам Иудеяның чонунга, Иерусалимнің чурттакчыларынга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Мен силерге айыыл-халап белеткеп тур мен, силерге удур сагыштыг мен! Кайынар-даа бузуттуг оруктан чарлай берзин. Оруктарыңарны, ажил-херектериңерни экижидип алыңар“ — деп чугаалады дээр сен. ¹² Ынчалза-даа олар: „Хей чүве! Күзээн чүвевис кылыр бис, кижги бүрүзү бодунуң бузуттуг чүрэинин чөрүү чоруунуң айы-биле кылыр“ — деп харыылаар».

¹³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы:

«Чоннардан айтырып көрүнер, кым ыңдыг чүве дыңнааныл? Израиль-кыс кончук багай чүве үүлгетти! ¹⁴ Ливан дагларында хар хаяларлыг ийлерден кажан-даа эрип чидер эвес. Өске черден аккан соок дамырак суглар кажан-даа соглуп төнер эвес. ¹⁵ А Мээң чонум Мени уткан-дыр, чөгенчиг дүрзү-бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр! Дүрзү-бурганнар чонну орунундан астырарга, ол эрте-бурунгу оруктан өскээр баргаш, ол копка орук-биле, оңгул-чиңгил орук-биле бар чыдар-дыр. ¹⁶ Бо чон бодунуң черин хоозураашкынга, мөңгө кочулалга чыгаткан-дыр. Ооң чаны-биле

эрткен кижги бүрүзү элдепсинип, бажын чаар. ¹⁷ Мен, күштүг хат дег, оларны дайзыннарының мурнунга тоо бырададып каар мен, айыыл-халавының хүнү кээрге, оларга арным көргүспейн, хая көрнү бээр мен» — деп чугаалаан.

Иеремияга удур сүлчээ

¹⁸ Ынчалза-даа улус-чон: «Барып, Иеремияга удур сүлчээ кылылы. Дүрүм-хоойлу — Бурганнын бараалтакчыларынга, арга-сүме — мерген угаанныгларга, Бурганнын сөзү — Ооң медээчилеринге артып каар-ла болгай! Барып, ону нүгүлдээли, ооң чугаа-сөзүн дыңнаваалы» — деп турган.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы, менче кулаан ээктирем, мээң дайзыннаримның чугаа-сөзүн база дыңнап көрөм! ²⁰ Таанда-ла буян дээш бузут-биле харыылаар ужурлуг бе? Мени өлзүн дээш, онгар казып кагдылар. Сактып келем: мен Сээң өргээнге оларга ачылыг болзун дээш мөргүп, Сээң килецини олардан чайладырын кызып турдум.

²¹ Ынчангаш оларның ажы-төлүн аш-чутка чыгадып көрөм, оларны хылышка шаштырып калам! Оларның кадайлары дулгуак бооп артсын, ажы-төлүн чидирзин, ашактары өлүп калзын, аныяк оолдары дайыңга хылыш-биле өлүртсүн! ²² Кажан оларже үптөкчилерни хенертен эккээринге, оларның бажыннарындан уё-човуур дынналзын, чүге дээрге олар мени тудуп аар дээш онгар казып, мээң бутгарымга дузак салып каан-дыр. ²³ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, оларның меңээ удур кара сагыштыгын, мени өлүгөр деп турарын билир сен. Оларның кемниг херектерин өршээвейн көрөм, оларның бачыттарын эскербээн бооп эрттирбейн көрөм! Олар Сээң мурнунга кээп ушсун — Бодунуң килециңизен үенде, оларны ынчаар аажылап көрөм!

Бузулган дой доңга

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Барып, дой сава кылыкчызындан донгадан садып ал. Чоннун каш баштыңын база Бурганның каш улут ба-

18:6 Иов 10:9; 33:6; Иса. 29:16; 45:9; 64:8; Рим. 9:20-24 18:7 Иер. 1:10; 31:28; 42:10 18:8 Хост. 32:14; 2 Хаан. 24:16; Иез. 18:21; Иона 3:10 18:10 1 Хаан. 2:30 18:11 Иер. 36:3; Иона 3:8 || Иер. 7:3; 26:13 18:12 Иер. 2:25 18:15 Иер. 2:31 || Иер. 6:16 18:16 Иер. 25:9 || Лев. 26:32 18:17 Ос. 13:15 18:18 Иер. 11:19 18:20 Бд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13 || Бд. ыр. 118:85 18:21 Бд. ыр. 108:9-10 18:22 Бд. ыр. 139:6 18:23 Бд. ыр. 63:3 || Неем. 4:5; Бд. ыр. 68:28 19:1 Иер. 18:2

раалгакчызын эдерттип алгаш, ² Бузулган савалар хаалгазын дамчыштыр Бен-Энном шынаазынгче үнө бергеш, Мээң сеңээ чугаалар сөстөримни аңаа чарла. ³ Мынча дээр сен:

„Иудеяның хааннары, Иерусалимнин чурттакчылары, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — Израильдің Бурганының чугаа-сөзүн дыннанар! Мен бо черже айылы-халап ыдарымга, ооң дугайында дыннаан кижги бүрүзүнүң кулаа түүгейни бээр. ⁴ Чүгө дээрге Иерусалимнин чурттакчылары Мени каапкаш, бо черни бужартаткан-дыр, маңаа боттарының-даа, ада-өгбезиниң-даа, Иудеяның хааннарының-даа билбес чорааны өске бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр, олар бо черни буруу чок улустуң ханыбиле суггарган-дыр. ⁵ Олар тейлерге Ваал бурганга өргүл салыр черлер тудуп, аңаа боттарының ажы-төлүн Ваалга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өрттедип турар-дыр. Мен ындыг айтышкын бербээн мен, ындыг чүве чугаалаван мен, сагымга-даа турбаан чүүл-дүр ол!

⁶ Ынчангаш үе кээрге, ол чер оон соңгаар Тофет азы Бен-Энном шынаазы деп адатгырар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁷ Шак ол черге Иудея биле Иерусалимнің бодап алган чүүлүн буурадыр мен, оларны дайзынның хылыжына шаштыртып каар мен — оларның амы-тынын үзүксээн улустуң холундан кырлып каарлар. Оларның мөчү-сөөктерин Мен дээрниц куштарынга, чернин аң-араатанынга чемиш кылдыр бээр мен. ⁸ Мен бо хоорайны хоозураашкын биле кочуалга чыгаар мен. Ооң чаныбиле эрткен кижги бүрүзү оон бузундуларын көргөш, элдесинер база кочулап сыгырар. ⁹ Мен бо хоорайның чурттакчылары боттарының оглу-кызының эьдин чиир кылдыр албадаар мен. Оларның амы-тынын үзүксээн дайзыннар оларны бүзээлеп, кызып-кыярга, олар боттарының эьдин чиир“.

¹⁰ Иеремия, сээң-биле кады келген кижилер көрүп турда, доңганы буза шап-

каш, ¹¹ оларга мону чугаала: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур. Мен бо чон биле бо хоорайны чуура шавар мен! Дой сава кылыкчылары доңганы ынчаар буза шавар, ол ооң соонда катап чыып эптеттинмес. Кижги ажаар чер чедишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эгелээр. ¹² Бо чер-биле ынчаар кылыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ооң чурттакчылары ынчаар бак аажылаар мен, бо хоорайны Тофетке дөмей кылып каар мен. ¹³ Иерусалимнің бажыңнары, Иудеяның хааннарының бажыңнары — улус оларның кырынга* сылдыстарның аг-шеринге айдызаашкын кылып, өске бурганнарга арага чажып турган бүгү бажыңнар Тофет ышкак арыг эвес апаар“.

Иеремия Бурганың өргээзинде

¹⁴ Иеремия Дээрги-Чаяакчының ону ынаар өттүр билип медеглэсин дээш чорудупканы Тофеттен эглип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүнгө туруп алгаш, бүгү чонга: ¹⁵ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганы: „Бо хоорайже, ооң чоок-кавызында хоорайжыгаштарже аңаа чугаалаан бүгү айылы-халаптарымын ыдар мен, чүгө дээрге оларның чурттакчылары чөрүү болгаш, Мээң сөстөримни тооп дынна-вас-тыр“ — деп тур» — дээн.

20 ¹ Дээрги-Чаяакчының өргээзин харагалзаар албан-күлээлелиг бараалгакчы — Иммерниц оглу Пашхур Иеремияның ол сөстөрүн дыңнап каан. ² Пашхур Иеремия медээчини эттээш, ыдыктыг өргээни сонгу чүгүндө турар Вениаминнің хаалгазының чоогунга доорбаш ыяшка хол-булун кыстыртып каан. ³ Даартазында хүндүс Пашхур Иеремияны доорбаш ыяштан адырып каан. Иеремия аңаа: «Дээрги-Чаяакчы сеңээ Пашхур эвес, а „Долгандыр коргуш“ деп ат тывысты» — деп чугаалаан.

⁴ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сээң бодунну болгаш сээң ынак бүгү улузунну коргушка алзып аар

* 19:13 Бажың кыры — Иудеяга бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каыт кылдыр ажыглап турган.

19:2 Ис. 15:8; 4 Хаан. 23:10; Иер. 7:31-32 19:3 1 Хаан. 3:11; 4 Хаан. 21:12 19:4 4 Хаан. 21:16; 24:4; Иер. 2:34 19:5 Лев. 18:21; Ы. х. к. 12:31 19:7 Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 19:8 Соф. 2:15 19:9 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:53; Ыб. 2:20; 4:10; Иез. 5:10 19:11 Ыд. ыр. 2:9; Иса. 30:14 || Иер. 7:32 19:13 Ы. х. к. 4:19; Иер. 32:29; Соф. 1:5 19:14 Иер. 7:2; 26:2 20:2 Иер. 29:26 20:3 Иер. 6:25

кылып каар мен. Олар, сен көрүп турунда, дайзыннарның хылыжыңга шаштырып аар! Иудеяның бүгү чурттакчыларын Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан улустун чамдызын Вавилонче тудуп аппаар, а чамдызын хылыш-биле шанчып каар. ⁵ Мен бо хоорайның бүгү бай-байлаан, ооң өнчү-хөренгизин, бүгү улут үнелиг чүүлдерин, Иудеяның хааннарының эртинелерин — шуптузун дайзыннар холунга хүлээдип бээр мен. Олар бүгү чүвени үптөп-тонааш, хунаап алгаш, Вавилонче аппаар. ⁶ Пашхур, сени өг-бүдөн улузу-биле кады тудуп алгаш баар. Вавилонга чеде бергеш, өлүр сен, сени анаа ажаап каар — бодунну, сээң ынак чораан бүгү улузунну, сээң мегелеп медеглөп чораан улузунну анаа ажаап каар».

Иеремияның муңгадалы

⁷ Сен мени дуурайлап кааптың, Дээрги-Чаяакчы. Мен, шынап-ла, дуурайладып алдым. Менээ күчүлөл көргүскөш, мени ажып кагдың. Хүннү бадыр улус мени кочулаар-дыр, бүгү улус мени дорамчылаар-дыр. ⁸ Чугаалап эгелээримге-ле, аксымдан күчүлөл биле үптээшкин дугайында алгы үнер-дир; Дээрги-Чаяакчының сөзү дээш мен хүннү бадыр куду көрүүшкүн, кочулал көөр-дүр мен. ⁹ Мен ыңчан: «Дээрги-Чаяакчы дугайында саягындырбаайн, Ооң адыдан моон соңгаар чүве чугаалаваайн!» — деп бодумга чугааладым. Ынчалза-даа Ооң сөзү мээң чүрээмде кыпкаш, ишти-хөңнүмден ушта чүткээн от дег апарды, ону тудар дээш могап туруптум, тудуп шыдавайн бардым. ¹⁰ Хөй-ле улустун хоп-кочузун дыңнап келдим, долгандыр — коргуш. «Хоп медеэден чедирер-дир! Ол дугайында дыңнадылы!» — джишп турлар. Мээң-биле эп-найбарлдыг чурттап чораан бүгү улус тайып ужарымны манап: «Ол дуурайладып аар чадаvas, ыңчан ону тиилеп, өжэнивис негеп аар бис!» — деп турар.

¹¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, коргунчуг дайынчы ышкаш, мээң-биле кады! Ынчангаш мени истеп сүргеннер кошкаш кынныр, меңээ күш чегтес, кончуг бак атка кирер болгаш, салган со-

рулгазын чедип албас. Оларның адынын баксырааны кажан кезээде уттундурбас! ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улусту шылгаар, Ол кижиниң сеткил-чүрээ биле ишти-хөңнүн өттүр көрүп турар. Мени истеп сүргеннерден Сээң өжөн негээрини көрейн, чүге дээрге бодумнун чаргы-чаалымны шийтпирлээрин Сенээ бүзүрөөн мен.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга ырлап беринер, Ону алгап-мактанар! Ол түремик кижиниң амы-тынын бузуттуглар холундан адырар болгай.

¹⁴ Мээң төрүттүнген хүнүм каргаттырзын! Иемнин мени божаан хүнү йөрээтпезин! ¹⁵ Ачамага «Оолдуг болган-дыр сен!» деп медеэ эккелгеш, ону амыраткан киж и каргаттырзын! ¹⁶ Шап ол киж и Дээрги-Чаяакчының кээргел чок узуткап каапкан хоорайлары дег болзун. Ол киж и эртен уё-човуур, дал дүште — дайын-чааның алгы-кышкызы дыңназын! ¹⁷ Чүге дээрге ол киж и мени хырын иштинге, ием меңээ чевег болур кылдыр, авам кезээ-мөнгөде божувайн артар кылдыр, чок кылбаан-дыр. ¹⁸ Чүге-ле мен хырын иштиңден үнүп келгеним ол — хилинчек-човалан, ажыг-шүжүг көөр дээш бе, назымнун төңчүзүнде бодумну бужартадыр дээш бе?!

Бурганның Седекияны камгалаарындан ойталааны

21 ¹ Кажан Седекия хаан Иеремияже Малхияның оглу Пашхурну база Маасеяның оглу Софония бараалгакчыны айбылап чорудупканда, Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур. Пашхур биле Софония Иеремияга дараазында сөстөр дамчыткан: ² «Дээрги-Чаяакчыдан бис дээш дилеп көр, чүге дээрге Вавилоннун хааны Навуходносор биске удур дайылдажып тур! Дээрги-Чаяакчы Бодунун кайгамчык чүүлдериниң бирээзин бис дээш кылыр чадаvas, Навуходносор ыңчан бистен чоруй баар чадаvas».

³⁻⁴ Иеремия оларга мындыг харыс берген: «Седекияга Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының бо сөстөрин дамчыдынар. Мен силерниң Вавилоннун хааны-биле база хоорай ханаларының

20:5 4 Хаан. 24:13-14 20:6 Иер. 14:14 20:7 Иез. 14:9 || Бл. ыр. 118:50; Ыг. 3:14 20:9 Иов 32:20; Бл. ыр. 38:3; Иер. 6:11 20:10 Иер. 6:25; 46:5 20:11 Иер. 1:8 || Иер. 23:40 20:12 1 Хаан. 16:7; Иер. 11:20; Ажыл. 2:23 || Иер. 15:15 20:13 Бл. ыр. 108:30-31 20:14 Иов 3:3; Иер. 15:10 20:16 Э. д. 19:24-25 20:17 Иов 3:10-11 20:18 Иов 3:20 21:1 Иер. 38:1 || 4 Хаан. 25:18; Иер. 29:25; 37:3; 52:24 21:2 4 Хаан. 25:1 || Бл. ыр. 104:2

даштында силерни бүзээлээн халдей чонбиле чаалажып турар ок-чепсээнерни бодунарга удур углаар мен, оларны бо хоорайның төвүнге чыыр мен!⁵ Мен Бодум силерге удур — күчүлүг холум-биле, күшшыдалым-биле килең-кылыктыг, аажок хорадап — чаалажыр мен!⁶ Бо хоорайда чурттаан амылжыларны — кижилерни-даа, дириг амыгтаннарны-даа — узуткаар мен. Олар коргунчуг хамчык аарыгдан өлүп-кырлып каар!

⁷ А ооң соонда Иудеяның хааны Седекияны, ооң дүжүметтерин, бүгү албаты чонун, бо хоорайда хамчык аарыгдан, дайын-чаа биле аштан дириг арткан бүгү улусту Вавилоннун хааны Навуходоносорнун холунга, дайзыннар холунга, оларның өлүмүн күзээн улустун холунга хүлээдир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Хаан оларны кылыш-биле шанчып каар, кээргевес, оларга хайыра көргүспес, өршээл бербес!»

⁸ «Иеремия, бо чонга Дээрги-Чаяакчы мээң сөстөримни чугаала. Мен силерге амыдыралдын оруун азы өлүмнүн оруун шилип аарын саналдап тур мен. ⁹ Бо хоорайга арткан улус дайын-чаа, ашчут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. А оон даштынче үнө бергеш, силерни бүзээлээн халдейлерге дүжүп бээр улус дириг артар, оларның олча-кежи — амытынның арттары боор. ¹⁰ Чүгө дээрге Мен арнымны бо хоорайга удур, аңаа ачылыг чүүл эвес, айбыл-халап таварышсын дээш, көрүндүм — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Ол хоорайны Вавилоннун хаанының холунга хүлээдир, хаан ону хуюкталдыр өрттедир».

Давидтиң салгакчылары шийткени

¹¹⁻¹² Иудеяның хаанының өг-бүлези, Давид хаанның салгалы, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаар! Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Эртенниң-не шынның шийткел үндүрүңер, базындырган кижини базынганнын холундан адырыңар, оон башка Мээң килемин силерниң бүгү бузуттуг үүлгедиглеринер дээш өрт дег чалбышталдыр кывар, ону кым-даа өжүрүп

шыдаас. ¹³ Мен ам сеңээ удур апардым, чавызаашта турар Иерусалим, оргулаашта хая! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Силер: „Кым бистинче эртип кээп шыдаарыл, кым бистин оран-сава-высче шургул кирерил?“ — деп турар-дыр силер. ¹⁴ Мен силерни үүлгедиглеринер ёзугаар кезедир мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Силернин эзим-аргаңарга от кыпсыр мен, ол от долгандыр турар бүгү чүвени чиптер!»

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Иудеяның хаанының ордузунче баргаш, аңаа Мээң сөзүмнү медегле. ² Мону чугаалаар сен: Давидтин дүжүлгезинде саадаан Иудеяның хааны, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна — сен-даа, дүжүметтерин-даа, сээң чонун-даа, бо хаалга дамчыштыр кирип турар бүгү улус база — дыннар! ³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Шынынг шийткел, чөптүг чорук кылыңар, базындырган кижини базынганнын холундан адырыңар, даштыкы кижини, өсүск кижини, дулгаук херээженни хомудатпаңар, оларны кызып-кый-баңар, шак бо черге кем-буруу чок кижиханы төкпөңер. ⁴ Бир эвес ол айтышкынын күүседир болзунарза, Давидтин дүжүлгезинде саадаан хааннар чуузаларга олургаш-даа, аът мунгаш-даа — боттары, дүжүмттери, албаты чону — бо ордуңуң хаалгаларын дамчыштыр кирер. ⁵ А бир эвес ол сөстөрни тооп дыннавас болзунарза, бо орду бузундулар оваазы апаар“. Ону Бодум биле дангыраглап тур мен!» Дээрги-Чаяакчының меделгээн сөзү ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иудеяның хаанының ордузунун дугайында:

«Сен Менээ Галаад дег, Ливан сынның баштары дег өндүр-чаагай сен. Ынчалза-даа Мен сени ээнзиргей чер, чурттакчы чок хоорай кылып каар мен! ⁷ Мен сеңээ удур узуткакчыларны томуйлап кааш, кайызынган-даа чепсек берип каар мен. Сээң эки дээн пөштерини олар кезип каапкаш, отче октаптар — деп чугаалаан. — ⁸ Хөй чоннарнын улuzu бо хоорайнын чаны-биле эртер, олар бот-боттарындан: „Дээрги-Чаяакчы чүү дээш бо өндүр улуг хоорайны ынчаар

21:5 Иез. 20:33 21:7 Иер. 37:17; 39:5; 52:9 || Ы. х. к. 28:50; Иез. 5:11 21:8 Ы. х. к. 30:15

21:9 Иер. 38:2; 39:18; 45:5 21:10 2 Чыл. 36:19 21:11-12 Иса. 1:17; Мих. 6:8; Зах. 7:9-10 || Иер. 4:4

21:13 Иер. 49:4 21:14 Иез. 20:47 22:3 Иса. 1:17; Иер. 7:5-6; 21:12 22:4 Иер. 17:25 22:5 Иер. 44:6 || Иер. 49:13 22:7 Иса. 37:24; Иер. 6:6 22:8 Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8; 2 Чыл. 7:21

аажылааныл?" — деп айтыржыр. ⁹ Чүгө дээрге олар боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинден ойталааш, өске бурганнарга мөгейип, оларга бараан бооп турган-дыр" — деп хары кээр».

¹⁰ Өлгөн хаан дээш ыглашпаныр, ол дээш качыгдаванар! Харын туттуруушкунда барган хаанның ажыын ажып ыглажынар, чүгө дээрге ол ам черле эеп келбес, төрөөн чуртун көрбес. ¹¹ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны, бо черден туттуруушкунда барган Шаллум* дугайында: «Бодунун ачазы Иосияның соонда хааннап эгелзэн Шаллум ам черле бээр келбес-тир! ¹² Ону тудуп аппаратан черге ол өлүп каар, бо черни моон сонгаар көрбес — деп чугаалаан. —

¹³ Бодунун ордузун чөптүг-шынның эвес, үстүкү өрөөлдерин — хоойлу-дүрүм чок тудуп турар, өске кижини албадал-биле халаска ажылдадыр, күш-ажыл дээш төлевир бербес хаан ат болур! ¹⁴ Ол „Бодумга улуг орду, делгем үстүкү өрөөлдер тудуп алыиы“ деп чугаалаан. Ол бодунга улуг сонгалар оюп кылып, пөшбиле каастай шап, кызыл будук-биле будуп турар. ¹⁵ Таанда-ла сээң хаан чагырганың ужур-утказы пөштен хөй тудуглар тударында бе? Сээң ачаң дойлап-даа тургаш, шын шийткел биле чөптүг чорукту көргүзүп чорду. Ынчангаш чедимчелиг бооп келди. ¹⁶ Ядыгы-түрөңги улустуң херзэн ол шын шийттирлеп турду, ынчангаш чедимчелиг бооп келди. Мени билип аары ындгы боор эвес чүве бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглзэн. —

¹⁷ А сен караанчы-даа, чүрээңчи-даа чүгле аажык-кончаа дилзиринче, буруу чок улустуң ханын төгеринче, улусту бастып, кызып-кыярынче углап келдин».

¹⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоаким дугайында мынча дзэн:

«Улус ооң ажыын ажып, акы-угбаларынга „Аа халак!“ дивес, „Дээрги-

вис, хайыраатывыс чок апарган-дыр!“ деп ажыын ажып ыглашпас. ¹⁹ Ону элчиген ажааган ышкаш кылдыр ажаап каар, сөөртүп аппараташ, Иерусалимнің даштынче үндүр октаптар.

²⁰ Сион-кыс, барып, Ливан сынга ыглап-сыкта, Васан дага алгыр, Аварим сынга ишжирнигип ыгла, чүгө дээрге сээң хандыкшааннарын* шупту чылча шаптырган-дыр. ²¹ Амыр-чаагай чурттап чорунда, Мен сзэн-биле чугаалажып, сагындырып турдум, а сен „Дыңнаvas мен!“ дзэн сен. Аныяаңдан-на ындгы чордун, Мени тооп дыңнавайи келдин! ²² Сзэн бүгү чагырыкчыларыңны хат хадгып алгаш баар, хандыкшааннарын* туттуруушкунга баар. Ынчан бүгү бузуттуг үлгедилгери дзэш адың баксыраар, куду көрдүрер сен. ²³ Пөштөрдө уя тудуп алган, Ливанда чурттап турар улус!* Эьди араан херззэн кижини аарышкы дег, силерни хилинчек бүргей аптарга, чо-вууртаар силер!»

²⁴ «Дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглзэн. — Иоакимнің оглу, Иудеяның хааны Иехония, сен Мззң холумда үнелиг билззэм-даа турган болзунза, Мен сени ушптуг октаптар мен!

²⁵ Мен сени сзэн амы-тының үзүксзэн, коргуп-сүртээр улузунуң — Вавилоннуң хааны Навуходоносор болгаш халдей чоннуң холунга хүлээдил бээр мен. ²⁶ Мен сени төрзэн иең-биле кады хары чуртче үндүр сывырыптар мен — ол черге төрүттүнмзэн силер, ынчалза-даа аңаа өлүр силер! ²⁷ А аажок эеп келик-сээринер бо черже ам кажан-даа эеп келбес силер».

²⁸ Таанда-ла ол кижиде, Иехония, ажы чок бузук дой донга бе, херзэ чок оара бе? Чүгө ону ажы-төлү-биле кады оларның билбези чуртче сүрүп аппаратаныл?

²⁹ О, чер, чер, чер! Дээрги-Чаяакчының сестерин дыңна! ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дзэн:

* 22:11 Шаллум — 4 Хаан. 23:30-35 болгаш 2 Чыл. 36:1-4-те Иоахаз деп аттыг хаан ол бооп чадапчок (1 Чыл. 3:15 көр). * 22:20, 22 Хандыкшааннар — Иудеяның эвилелчилери (Иер. 2:33; 30:14 көр). * 22:23 Ливанның пөжүнден кылган бай ордуларда чурттап турар улусту элдээрткен бооп чадавас.

22:9 Ы. х. к. 29:24-26; Иер. 16:11 22:10 2 Чыл. 35:24-25 22:12 4 Хаан. 23:34 22:13 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:15; Авв. 2:12 22:15 4 Хаан. 23:25 || Иса. 3:10 22:16 У. ч. 31:9 22:18 4 Хаан. 23:36 22:19 Иер. 36:30 22:20 Сан. 27:12; Ы. х. к. 32:49 22:23 Иер. 4:31 22:24 Иса. 49:18; Иез. 5:11; Соф. 2:9; Рим. 14:11 || Эсф. 8:8; Сол. ыр. 8:6; Агг. 2:23 || 4 Хаан. 24:8-12; Иер. 24:1 22:26 4 Хаан. 24:12; Иер. 13:18 22:28 Иер. 48:38 22:29 Иса. 1:2 22:30 Иер. 36:30

«Ол кижини ажы-төл чок кижиге дег кылдыр бүрүткөп калыңар, ол кижиге бүгү назынында эки чол көрбөс. Ооң салгакчыларындан кым-даа чаагай чолдуг болуп, Иудеяны чагырбас, Давидтиң дүжүлгезинге саадавас».

*Давидтен укталган
чөптүг-шынынгы Хаан*

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң коданым-да хойларны чок кылып, тарадыр сывырып турар кадарчылар ат болур!» — деп медеглээн. ² Мээң чонумну кадарып турар чагырыкчыларга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Мээң хойларымны тоо быдарадыр сывырыпкан, оларже сагыш салбаан силер. Мен ам бузуттут үүлгедиглеринер дээш силерни кезедир мен — деп медеглээн. — ³ Хойларымның артыңчызын үндүр сывырыпкан бүгү чурттарымдан чыып алгаш, төрөөн аал-оранынче дедир чандырар мен. Олар ынчан өзүп-көвүдээр. ⁴ Чагырыкчылар кылдыр Мээң томуйлап каар улузум оларны кадарар. Хойларым оон ынай коргуп-сүрээ-десес, чиде бербес». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁵ «Үези кээрге, Давидтиң салгакчызын, чөптүг-шынынгы Өзүмнү өрү көдүрер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол хаан чагырып эгелээш, мерген угаанынын көргүзүп, чер кырынга шын шийткел биле чөптүг чорукту доктаадыр. ⁶ Оон чагырар үези кээрге, Иудея камгалал алыр, Израиль айыыл чок чурттаар. Ол хаанга „Яхве-Седкену“* деп ат тыпсыр.

⁷ Улус: „Израиль чонну Египеттен үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“ — деп даңгыраглавас апаар хүннер кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁸ Харын улус: „Израиль чонну сонгу чүкте черден үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле!“ — деп бир өскээр чугаалааш, Мээң оларны үндүр сывырыпканым бүгү чурттардан дедир чанып келгеш, боттарының черинге чурттаар».

Меге медээчилер дугайында

⁹ Бурганның медээчилериниң дугайында.

Чүрээм чарылгыже саргып, соп тур, бүгү сөөктерим мунчурады. Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг сөстөриниң ужун Ооң мурнунга эзирик кижиге дег, арагага алыскан кижиге дег апардым. ¹⁰ Чер кырын самыраан улус долган, каргаттыргаш, чер ыглап турар — ховуда оыг-сиген каддып калган. Ол улустуң сорулгазы — бузут, оларның күжү — чөптүг эвес чорук.

¹¹ «Бурганның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа бужартаан-дыр. Оларның бузуттут үүлгедиглерин Мээң өргөөмде безин көрүп тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹² Ол дээш оларның оруу тайгыр апаар, караңгыже шымын бээр. Оларны идерге, кээп дүжерлер. Чүге дээрге кеземче үезинде оларже айыыл-халап ыдар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹³ Самарияда медээчилеримниң шуут бодал чогуң көргөн мен; олар Ваал Бурганның адындан медеглөп турду, Мээң израиль чонумну оруундан астыктыгып кагды. ¹⁴ Мээң Иерусалимде медээчилерим коргунчуг чүүл үүлгедип турарын база көрүп тур мен; олар самыраан, мегеге башкартып чурттап чоруур, бузуттут хейлерниң холун быжыктырып, деткиир улус-тур, оон түннелинде бузуттут хейлер бак херектерин кагбас-тыр. Мээң мурнумга олар шупту Содом дег, Иерусалимниң чурттакчылары — Гоморра дег!»

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ол медээчилер дугайында: «Оларны ажыг чашпан-биле чемгерер мен, оларга хоранның суг ижиртир мен, чүге дээрге Иерусалимде Мээң медээчилерим дээш бүгү чер бужартаан-дыр!» — деп чугаалаан.

¹⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ол медээчилерниң сөстөрүн, силерге медеглээн чүвезин дың-наваңар! Олар хоозун сөстөр медеглөп, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн эвес, а

* 23:6 Яхве-Седкену — «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынынгы чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

23:1 Иез. 34:1-10; Зах. 11:16-17 23:3 Бл. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 34:13 23:4 Иер. 3:15 23:5 Ос. 3:5; Иез. 34:23 23:6 Иер. 32:37; Иез. 28:26 || Иер. 33:14-16 23:8 Иер. 16:14-15 23:11 Иер. 6:13; 7:30; 32:34; Соф. 3:4 23:12 Бл. ыр. 34:6; 72:18; У. ч. 4:19 23:13 Иер. 2:8 23:14 Иер. 29:23 || Иез. 13:22 || Э. д. 18:20; 19:24; Иса. 1:10; Иез. 16:46 23:15 Иер. 8:14; 9:15; Ажыл. 8:11 23:16 Иез. 13:2

боттарының сеткилинің күзелдерин чугаалап турар. ¹⁷ Олар Мени бак көөр улуска: „Силерге амыр-тайбың турарын Дээрги-Чаяакчы чугаалаан!“ — деп катаптап чугаалаар-дыр. Чөрүү чүрээнің аайы-биле кылгып турар бүгү улуска олар: „Ай-мылга таварышпас силер!“ — дээр-дир».

¹⁸ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының чөвүлелинге турган, Ооң сөзүн дыннаан, билип алган кижиги бар бе? Ооң сөзүнчө кулаан ээктирип, дыннаан кижиги кымыл? ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының шуурган киленни-биле көдүрдүдү! Коргунчуг казыргы хөмө алгаш, бузуттуларнын бажын алыр. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чүрээнде бодалдарын күүседип, боттандырбаан шаанда, Ооң килени оожургавас. Келир үеде силер ону кончуг тода билип аар силер.

²¹ «Мен ол медээчилерни айбылап чорутпаан мен, олар боттары маңнажып келди. Мен оларга чүве чугаалаваан мен, харын олар Мээң адым тудуп медеглеп тур!» ²² Бир эвес олар Мээң чөвүлелимге турган болза, чонумга Мээң сөстөримни медеэлеп, ону бузуттуг оруктан база бак үүлгедигден чайладыр ийик. ²³ Мен чүгле чоок тургаш, Бурган боор мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — Ырак тургаш, Бурган эвес мен бе? ²⁴ Кандыгбир кижиги Менден чажыт черже чаштына берип шыдаар бе? Мен ону көрбейн баар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — Дээр биле черни Мен бургей ап турар эвес мен бе?» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁵ «Мээң адым тудуп, мегелеп өттүр билип медеглеп турар медээчилер чүү деп турарын дыннаан мен. Олар: „Мен дүш көрдүм, дүш көрдүм!“ — дээр-дир. ²⁶ Кажанга чедир ынчап кээр улузул? Ол медээчилер мегелеп өттүр билип медеглээр деп, бодунун сагыжының даап бодаан чүвезин медеглээр деп бодап алган бе? ²⁷ Мээң чонумнун ада-өгбези Ваал бурганга мөгөөр дээш, Мээң адымны утканы дег, ол медээчилер бот-боттарынга чугаалап турар дүштеринин дузасы-биле чонуну Мээң адымны уттур кылдыр албадаар

бис деп бодаар. ²⁸ Дүш көргөн медээчи оозун бодунун дүжү кылдыр чугаалазын, а Мээң сөзүмнү ажыдып чугаалааным медегечи ол сөстү чонга шынгы-биле медеглезин! Тарааның үрезини биле саванының аразында дөмей чүү барыл? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — ²⁹ Мээң сөзүм от ышкаш — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мээң сөзүм хая-даш чуура шапкан маска ышкаш!

³⁰ Мен ол медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң сөстөримни бот-боттарында оорлап турар. ³¹ Мен ол медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар хей чүве чулчургаш: „Бурганнын медеглээн чүвези-дир“ — деп турар. ³² Меге дүштерин чугаалаан медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар дүштерин чугаалап, боттарының бардамы-биле, мегези-биле Мээң чонумну будулдуруп турар. Мен оларны айбылап чорутпаан мен, оларга айтышкын бербээн мен. Олар бо чонга кандыгдаа ажык-дуза чедирбес». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Дээрги-Чаяакчының сөзү үүрге-чүк бе?

³³ «Иеремия, кажан азы Иудеянын чону, азы Бурганнын медегечизи, азы бараалгакчызы сенден: „Дээрги-Чаяакчы кандыг үүрге-чүк“ чүдүрдү?” — деп айтырар болза, „Дээрги-Чаяакчы: ‘Силер боттарынар үүрге-чүк боор силер, а Мен силерни дүжүр октаптар мен’ — деп медегледи“ — деп харыылаар сен. ³⁴ Бир эвес моон сонгаар азы медегечи, азы бараалгакчы, азы улус-чондан бир кижиги „Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүгү“ деп сөстөр чугаалаар болза, Мен ол кижини, ооң өг-бүлезин кезедир мен».

³⁵ Бот-боттарындан, ха-дунманардан: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харылады?» — деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырар ужурлук силер. ³⁶ «Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүгү» деп сөстөрни моон сонгаар сагынманар, чүге дээрге кижиги бүрүзүнүн

* 23:33 *Үүрге-чүк* — бо еврей сөс «үүрге-чүк» азы «өттүр билген медеглел» деп уткаларны илередир. Бо үзүндүде ол ийн утка-биле сөс оюну чоруп турар. Ол сөстү Иеремияның удурланыкчылары, ону кочулаар дээш, ажыглап турган чадавас.

23:17 Иер. 6:14; Иез. 13:10; Мих. 3:5 23:18 Иов 15:8 23:19 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4 23:20 Иер. 30:23-24 23:21 Иер. 5:31; 14:14; Иез. 13:6 23:23 Ыл. дур. 138:7-12 23:24 Иса. 66:1 23:25 Ы. х. к. 13:1; Зах. 10:2 23:27 Башт. 3:27 23:30 Ы. х. к. 18:20; Иер. 14:15; Иез. 13:8 23:32 Мих. 3:5

сөстери ооң бодунга үүрге-чүьк апаар болгай, а Аг-шеригил Дээрги-Чаяакчы, Дириг Бурганыстың сөстөрин жактыкандыр силер. ³⁷ Медээчиден: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харыылады?» — деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырар ужурул силер. ³⁸ Бир эвес силер «Дээрги-Чаяакчының чүдүрген үүрге-чүьгу» деп сөстөр чугаалаарын соксатпас болзунарза, Дээрги-Чаяакчының чүну чугаалаанын дыңнаңар: «Мен силерге „Дээрги-Чаяакчының чүдүрген үүрге-чүьгу“ деп сөстөрни чугаалап болбазын сагындырып турумда-ла, чугаалааныңар дээш ³⁹ Мен силерни база силерге, ада-өгбөнөргө бергеним бо хоорайны уттуптар* мен, Бодумдан ырадыр дүжүр оқтаптар мен! ⁴⁰ Мен силерни кезээ-мөңгөдө кажан-даа уттундурбас бак атка киерер мен, куду көрүүшкүңгө чыгаар мен».

*Эки болгаш багай
фига чимизи*

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ көстүүшкүн чорудуп берди. Көөрүмгө, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда фига чимистиг ийи хааржак салып каан болду. А ол болза Вавилоннун хааны Навуходонсор Иерусалимден Иоакимниң оглу, Иудеяның хааны Иехонияны, Иудеяның нояннарын, усчу, дарган улузун үндүрө бергеш, Вавилонче сүрүп апарган соонда болган чүве. ² Көөрүмгө, бир хааржакта чаагайы кончуг, эрте бышкан фига чимизи, а өске хааржакта — кижичиир аргажок, ирик фига чимизи бар болду.

³ Дээрги-Чаяакчы менден: «Иеремия, чүнү көрүп тур сен?» — деп айтырды. Мен: «Фига чимизин. Эки чимистер бодур — чаагайы кончуг, багайы бодур — кижичиир аргажок, ирик» — деп харыыладым. ⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы меңээ сөзүн айыткап, мынча дээн: «Моон халдей черже үндүр сывырышканым, Иудеядан өскээр көжүрткен улусче, бо эки чимисче дег, эки көөр мен. ⁶ Оларга ачы-буян чедирери-биле ээ көрнүп, бо черже дедир чандырар мен, оларны маңаа хоозуратпайн, быжыкты-

рар мен, тура тыртпайн, тарып олуртур мен! ⁷ Мени — Дээрги-Чаяакчыны биллип алзын дээш, Мен оларга угааным чүректи бээр мен. Олар Мээң чонум болур, Мен оларның Бурганы болур мен, чүте дээрге олар Менче чүрээнин ханызындан эглип кээр».

⁸ А кижичиир аргажок, ирик чимистер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иудеяның хааны Седекияны, оон нояннарын, Иерусалимде база бо чуртта арткан бүгү өске улусту, Египетте чурттап турар бүгү израильчилерни ол багай фига чимизи ышкаш аажылаар мен. ⁹ Мен оларны чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге коргунчуг айыыл-халаптын бужар үлегер-чижээ кылып каар мен, оларны үндүр сывыраарым чер бурүзүңгө оларның адын баксырадып, дорамчылап, кочулап болгаш каргышка таварыштырар мен. ¹⁰ Мээң оларга болгаш оларның ада-өгбезинге берген черимге олар шупту узуткаттырып, чиде бергижеге чедир, Мен оларже чаа-дайын, аш-чут болгаш хамчык аарыгны ыдар мен».

*Вавилоннун Иудеяны чагырар
чеден чылы*

25 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында Дээрги-Чаяакчының Иеремияга Иудеяның бүгү чонунга хамаарыштыр аажыдып чугаалаан сөзү бодур. Ол чыл болза Вавилоннун хааны Навуходонсорнун чагыргазының бирги чылы чүве-дир. ² Иеремия медээчининг Иудеяның бүгү чонунга, Иерусалимниң бүгү чурттакчыларынга меделгелэн чүүлү бодур: ³ «Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн чээрби үш чыл дургузунда — Амоннун оглу, Иудеяның хааны Иосияның чагыргазының он үшкү чылындан эгелээш, амдыгаа чедир — аажыдып келди. Мен силерге катап-катап дамчыдып-ла турдум, а силер тооп дыңнавадыңар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы силерже Бодунун чалча-медээчилерин катап-катап айбылап чорудуп-ла турду, а силер тооп дыңнавадыңар, оларның чугаазынче кулаңар ээктирбединер. ⁵ Ол силерге:

* 23:39 Азы: «Бо хоорайны үүрге-чүьк дег көдүрер».

23:40 Иер. 20:11 24:1 Ам. 8:1; Мих. 7:1 || 4 Хаан. 24:12-15; Иез. 17:12 24:2 Иер. 29:16

24:6 Иер. 31:28; 42:10 24:7 Ы. х. к. 30:6; Иер. 32:39 24:8 Иер. 21:1 24:9 Ы. х. к. 28:37

24:10 Иер. 14:12; Иез. 5:17; 14:21 25:1 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1; Дан. 1:1 25:3 Иер. 1:2 ||

Иер. 7:13; 26:5 25:4 2 Чыл. 24:19 25:5 Иер. 7:7

„Кайынар-даа бодунун бузуттуг оруундан, бачыгыг үүлгедиглеринден ойталазын, ыгчан Дээрги-Чаяакчының силерге база ада-өгбөңерге шаг шаанда берген черинге кезээ-мөңгөде чурттаар силер. ⁶Өске бурганнар эдербөңер, оларга бараан болуп, мөгөйбөңер, холунарның ажыл-херээ-биле Мени килеңнеттенеңер, ыгчан Мен силерге айбыл-халап ытпас мен“ — деп чугаалаан турган болгай.

⁷«Ынчалза-даа силер Мени тооп дыңнавадынар! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Бодунарга хора чедирип, холунарның кылган ажыл-херээ-биле Мени килеңнеттиңер». ⁸Ынчагаш Агшериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң сөстөримни тооп дыңнавааныңар дээш ⁹Мен сонгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгырттып, чыыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн, — Мээң чалчам, Вавилоннуң хааны Навуходоносорну кыйгырткаш, ону бо черге, оон чурттакчыларыңа, бүгү жожа чоннарга удур чаалаштырар мен. Ол чоннарны бүрүнү-биле узуткаар мен, оларны хоозураашкын биле кочулалче, мөңгө буураашкынче чыгаар мен. ¹⁰Мен оларның аразында өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү, дээрбе даштарының даажы дыңналбас кылып каар мен база чырыткының одун өжүрер мен. ¹¹Бүгү бо чер ээнзиреп хоозураар, бо чоннар чеден чыл дургузунда Вавилоннуң хааныңа кулдандыар.

¹²Чеден чыл эртерге, Вавилоннуң хааны, ооң чонун кем-буруузу дээш кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Халдей черни кезээ-мөңгөде хоозурадыр мен. ¹³Мен ол чер-биле Мээң аңаа удур чугаалаан бүгү чүвемни, бо номда бижиттинген чүвени, Иеремианың бүгү чоннар дугайында өттүр билип меделгээн чүвезин боттандыраар мен. ¹⁴Халдей чон боду хөй чоннарның кулу апаар, өндүр улуг хааннар ону чагырып аар — Мен ону үүлгеткен херектери дээш кезедир мен».

Килеңниң дашказын делегейниң чоннарыңче чажар

¹⁵Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы меңээ: «Мээң холумдан килеңимниң арагазын куткан бо дашканы алгаш, сени айбылап чорудуп турарым бүгү чоннарга ижиртип каг. ¹⁶Олар ижипкеш, тендирип, Мээң оларже ыдып турарым кылышты көрүп кааш, кортканыңдан угаанын ышкыныштар» — деп чугаалаан. ¹⁷Мен Дээрги-Чаяакчының холунда дашканы алгаш, Ооң мени айбылап чоруткан бүгү чоннарыңа араганы ижиртип кагдым:

¹⁸Иерусалимге, Иудеяның хоорайларыңа, оон хааннары биле нояннарыңа — оларны хоозурадыр дээш, оларны ам хөме тавараан кочулал, куду көрүүшкүн болгаш каргаттырышкынче чыгаар дээш — ижиртип кагдым;

¹⁹Египеттин хааны фараонга, оон дүжүметтери биле нояннарыңа, оон бүгү албаты чонунга, ²⁰египетчилер аразында өске аймак-сөөктүг бүгү улуска;

Уч деп черниң бүгү хааннарыңа; филистим черниң бүгү хааннарыңа — Аскалон, Газа, Экрон хоорайларың болгаш Азот хоорайның артынчызының хааннарыңа;

²¹эдом, моав болгаш аммон чоннарыңа;

²²Тир, Сидон хоорайларың хааннарыңа; далай ындында чурттарның хааннарыңа;

²³Дедан, Тема, Буз чурттакчыларыңа, кастыгында дүгүн чүлүүр бүгү улуска*;

²⁴Аравияның бүгү хааннарыңа, ээн кургаг ховуда чурттаан янзы-бүрү аймак-чоннары чагырган бүгү хааннарга;

²⁵Зимриниң бүгү хааннарыңа, Эламының бүгү хааннарыңа, Мидияның бүгү хааннарыңа;

²⁶сонгу күрүнелерниң бүгү хааннарыңа, чоокта-даа, ыракта-даа турарларыңа, удаа-дараалаштыр ижиртип кагдым — чер-делегей кырында бар бүгү

* 25:23 Кастыгында дүгүн чүлүүр бүгү улус — ээн кургаг Аравия ховузунга чурттап чораан чамдык аймактарны ыңча деп адаар турган.

25:6 Хост. 20:3-4 25:9 Иер. 1:15 || Иер. 27:6; 43:10 || Иер. 18:16 25:10 Эккл. 12:4; Иер. 7:34

25:11 Иер. 29:10; Дан. 9:2; Зах. 1:12; 7:5 25:13 Иер. 46-51 25:14 Иер. 27:7; 50:9; 51:28

25:15 Бд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Авд. 1:16; Ажыд. 14:10 25:16 Иер. 47:6 25:17 Иса. 51:22; Наум 3:11

25:19 Иер. 46:25 25:20 Э. д. 22:21; Иов 1:1; Бы. 4:21 || Иер. 47:1 25:21 Иер. 48-49 25:22 Иса. 23:1;

Иер. 27:3; 47:4 25:23 Э. д. 22:21; Иса. 21:13; Иер. 49:8 25:25 Иер. 49:34-39

күрүнелерге ижиртип кагдым. А Сесахтын* хааны эң сөөлүндө ижер.

²⁷ «Ол улус-чоннарга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ижнер, эзириңер, кузуңар! Кээп дүшкөш, Мээң силерге ыдарым хылышты көрүп кааш, турбас силер“.²⁸ Кажан олар сээң холуң сунган дашканы хүлээп аарындан ойталап, ижиксевес болза, оларга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Албан ижер ужурлуг силер!²⁹ Мээң адым-биле адаан бо хоорайже-даа Мен айыыл-халап ыдып турумда, силер канчап кеземчеден чайлаар силер? Чок, чайлап шыдавас силер, чүгө дээрге Мен чер-делегейниң бүгү чурттакчыларынга удур дайылдажыр кылдыр хылышты кыйгырып тур мен“». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³⁰ «Оларга бүгү бо сөстөрни чарлап, мону чугаала.

Дээрги-Чаяакчы өрүтен диңмиреп кээр, Бодунуң ыдыктыг оран-савазындан дыңзыг үн-биле алгырап, Бодунуң чер-чуртунче хөрөктенир, виноград чулуу сы бастырган кижиниң дааш-шимээн үндүрери дег, чернин бүгү чурттакчыларынче кышкырап!³¹ Диңмирээшкин чер-делегейниң кыдыынга чедир дагжаар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы чоннар-биле маргыжар, Ол бүгү улус-биле чаргылдажыр, кем-буруулугларны хылыш-биле шаштыртып каар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Айыыл-халап бир чондан өске чонче сүрүштүр кел чыдыр, чер-делегейниң кыдыындан кончуг улуг шуурган көдүрлүп ор!³³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өлүрткен улус чер-делегейниң бир кыдыындан өске кыдыынга чедир чыткылаар. Улус оларның ажыын ажып ыглашпас, мөчү-сөөгүн чыгып, ажаавас, олар чер кырынга өдөк дег чыдып каар.³⁴ Чагырыкчылар, ыглап-сыктаңар, чо-

вууртаңар, сүрүг баштыңнары, качыгдалдан довракка боражыңар, чүгө дээрге силерни дөгөгер дээш аппаар үе келгендир. Силерни, үнелиг сава дег, буза шавар, тоо быдарадыр.³⁵ Чагырыкчылар хоргадаар чер тыппас, сүрүг баштыңнарыңа камгалап турбас.³⁶ Чагырыкчыларның ыы-сызы, сүрүг баштыңнарының ишкиргинип ыглааны дынналып тур. Дээрги-Чаяакчы оларның одар-белчийрин хоозураткан-дыр.³⁷ Дээрги-Чаяакчы күштүү-биле килеңнээрге, тайбың одарлар узуткатгынып тур.³⁸ Дээрги-Чаяакчы бодунуң чыдынындан үнүп келген арзылаң ышкаш! Улус-чоннарның чери Ооң кадыг-дошкун, кыптыккан килеңинден хоозурап калган».

Улус-чоннуң Иеремияны шииткени

26 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының эгезинде Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып, ² Иеремияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүңге туруп алгаш, Иудеяның шупту хоорайларындан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге мөгөй-ип кээп турар бүгү чурттакчыларга сөңнээ чугаалаарын дужааган сөстөримниң шуптузун дамчыт, чангыс-даа сөс уттуп кагба!³ Олар тооп дыңнааш, кижги бүрүзү бодунуң бузуттуг оруундан ойталаар чадавас. Мен ыңчан бодалым өскөртип, оларга үүлгедиглери дээш таварыштырар дээним айыыл-халап олар-биле болбас кылып каар мен.⁴ Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бир эвес Мени тооп дыңнавас, Мээң силерге берген хоойлум эзугар чурттавас болзуңарза,⁵ Мээң чалча-медээчилеримниң чугаазын тооп дыңнавас болзуңарза — а Мен силер Мээң медээчилеримни тооп дыңнавайн турунарда-ла, оларны силерге катап-катап айбылап корудуг-ла турар-дыр мен — ⁶ Силом-биле кылган чүвемни бо өргээ-биле кылыр мен*, а бо хоорайны чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттырарынче чыгар мен“».

* 25:26 Сесах — Вавилоннуң оюскан ады (Иер. 51:41 көр). * 26:6 Силом — Баштыңчылар уезинде Бурганның ыдыктыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Ооң соондагы үедө Силом буурап дүшкөн (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 7:12 көр).

25:27 Иез. 38:21 25:28 Иер. 49:12 25:29 1 Пет. 4:17 || Иез. 38:22 25:30 Ионд 3:16; Ам. 1:2

25:32 Иер. 23:19; 30:23 25:33 Иса. 66:16 || Иер. 8:2; 16:4 25:34 Иер. 4:8 26:1 4 Хаан. 23:36

26:2 Иер. 7:2; 19:14 || Ы. х. к. 4:2; Ажыд. 22:18 26:3 Иер. 18:8; 36:3; Иона 3:10 26:4 Лев. 26:14;

Ы. х. к. 28:15 26:5 Иер. 25:3-4

⁷ Иеремия ол бүгү сөстөрнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чугаалаан, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону дыңнап турган. ⁸ Дээрги-Чаяакчынын бүгү чонга дамчыдарын айткан шутту чүвезин Иеремия чугаалап доозарга, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону тудуп алгаш: «Сенээ өлүм, өлүм! ⁹ Дээрги-Чаяакчынын адын тудуп өттүр билип медеглеп тура, Силом-биле болган чүве бо өргэ-биле база болурун, бо хоорайнын ээнзирэрин, аңаа чурттаар кижги арпазын чүге чугааладың?» — деп алгыржи бергеннер.

Бүгү чон Иеремияны шиидер дээш Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чыгып келген. ¹⁰ Иудеянын нояннаны ол дугайында дыңнап кааш, хаанның ордузундан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чедип келгеш, Чаа хаалга чанынга олуруп алганнар. ¹¹ Бурганның бараалгакчылары биле медээчилери нояннарга база бүгү чонга: «Бо кижини өлүрүп шиидер ужурлут! Хоорайывыс дугайында ооң чүү деп өттүр билип медеглээннин боттарыңар дыңнадыңар» — дээн.

¹² Иеремия нояннарга база бүгү чонга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы мени бо өргээ болгаш бо хоорай дугайында силерниң дыңнааныңар өттүр билген медеглелди чугаалазын дээш айбылап чорутту. ¹³ Оруктарыңар биле ажыл-херэзерни экижидип ап көрүңер, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарнын сөзүн дыңнаңар. Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскерттип, силерге азааны айыыл-халапты болдурбас. ¹⁴ А мен — силерниң холуңарже кирдим, мээң-биле силерге шың болгаш чөптүг деп сагындырар чүведен кылыңар. ¹⁵ Чүглө ыяк билип алыңар — мени өлүрер болуңарза, кем-буруу чок кижинин ханы дээш болуңарга, бо хоорайга, ооң бүгү чурттакчыларыңа буруу чүктедир силер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мени шынап-ла ол бүгү сөстөрнү силерге дыңналдыр чарлазын дээш айбылап чоруткан болгай».

¹⁶ Нояннар база бүгү чон Бурганның бараалгакчылары биле медээчилеринге: «Бо кижини өлүрүп шийтпес

ужурлуг-дур! Ол биске Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың адындан чугаалап турган-дыр» — дээннер.

¹⁷ Чурттуң элээн каш баштыңнары туруп келгеш, чыылган бүгү чонга мынча дээннер: ¹⁸ «Иудеянын хааны Эзекиянын үезинде Морешет чурттуг Михай өттүр билип медеглеп турду. Ол Иудеянын бүгү чонунга:

„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: ‘Сиюну шул ышкаш аңдарып каар, Иерусалим бузундулар оваазы анаар, а бо өргээни туткан даг арга-ыяш үңген чер анаар’ — дээн“ — деп чугаалаан болгай.

¹⁹ Ындыг-даа болза, Иудеянын хааны Эзекия биле Иудеянын бүгү чону ол медеэчини өлүрерин дидинген бе? Хаан Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, Оон хайыра дилээрин оралдашпаан бе? Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскерттип, Бодунуң оларга азааны айыыл-халап болбас кылып каан болгай. А бис боттарывыстың бажывысче хан кудуп тур бис!»

²⁰ (Өске-бир кижги — Шемайянын оглу, Кириат-Иарим хоорай чурттуг Урия дээрзи база Дээрги-Чаяакчынын адындан өттүр билип медеглеп турган чүве-дир. Ол кижги бо хоорай биле бо черге удур, Иеремия ышкаш, өттүр билип медеглеп турган.

²¹ Иоаким хаан, ооң шериглери болгаш нояннаны медеэчинин сөстөрнү дыңнаан соонда, хаан ону өлүрер деп барган. Урия ол дугайында билип кааш, кортканындан Египетче дезе берген. ²² Иоаким хаан Египетче бодунуң улузун — Ахборнун оглу Элпафанны өске кижилер-биле кады чорудупкан. ²³ Олар Урияны Египеттен үндүргеш, Иоаким хаанга эккелгеннер. Хаан Урияны хылыш-биле өлүрткеш, мөчү-сөөгүн карачал улус ажаар чевегже октаптарын дужаган чүве-дир.)

²⁴ Ынчангаш Шафаннын оглу Ахикам Иеремияга болчуп, ону өлүрүп каар кылдыр чонга бербейн барган.

Хомут-биле бадыткал демдээ

27 ¹ Иосиянын оглу, Иудеянын хааны Седекиянын* чагыргазынын эгезинде Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдышкан.

* 27:1 Чамдык бурунгу сөзүглелдерде бо домак таварышпайн турар. А өске сөзүглелдерде «Седекия» эвес, а «Иоаким» деп бижээн.

26:10 Иер. 36:10 26:13 Иер. 7:3; 18:11 || Бл. х. к. 30:2-3; Иона 3:10 26:14 Иис. 9:25 26:17 Аж.-ч. 5:34 26:18 Мих. 3:12 26:19 2 Чыл. 32:26 || Хост. 32:14 26:20 Иис. 9:17; 1 Хаан. 7:1 26:21 4 Хаан. 23:36 26:22 Иер. 36:12, 25 26:24 4 Хаан. 22:12 27:1 4 Хаан. 24:18

² Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Хомут биле моожадан кылгаш, мойнуңга кедип ал. ³ Иерусалимче Иудеяның хааны Седекияга келген элчиннер дамчыштыр эдом, моав болгаш аммон чоннарның, Тир болгаш Сидонун хааннарынче хомут, моожадан чорудувут. ⁴ Ол элчиннерге боттарының дээргилеринге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганының бо сөстөрүн дамчыдарын дужаа: ⁵ Мен Бодумнуң өндүр улуг күжүм болгаш күчүлүг холум-биле делегейни база чер кырында чурттап турар кижилерни, дириг амытаннарны чаяап каан мен. Делегейни Мен бериксээн кижимге бээр мен. ⁶ Мен ам ол бүгү черлерни Вавилоннун хааны, Мээң чалчам Навуходонсорга хүлээдиң тур мен, черлик аң-меңни безин аңаа чагыртыр кылдыр берип тур мен. ⁷ Аңаа, ооң оглунга, оглунуң оглунга бүгү чоннар бараан болур. Оон соонда Навуходонсорнун чер-чуртунун бастырар ээлчээ кээр. Ынчан Вавилонну хөй чоннар, өндүр улуг хааннар чагырып аар.

⁸ Ынчалза-даа ам кандыг-бир чон азы күрүне аңаа, Вавилоннун хааны Навуходонсорга, бараан болбас болза, Вавилоннун хаанының хомудунче мойнун сукпас болза, Мен ыңдыг чонну дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ол чонну хаанның холу-биле төндүр кыргып-хыдыр мен. ⁹ Силерге: „Вавилоннун хаанынга кул болбас силер“ — деп турар боттарынарның бүдүү билир, төлгечи, дүшчү, караң көрнүр болгаш илби-шидичи улузунарны дыңнаваңар. ¹⁰ Силерни черинерден ырадыр дээш, Мен силерни үндүр сывырыптарымга, өлүп калзын дээш, олар силерге меге чүве медеглээрдиң. ¹¹ А мойнун Вавилоннун хаанының хомудунче сугар база аңаа бараан болур чонну Мен ооң бодунуң черинге арттырар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол чон бодунуң черин болбаа-зырадып, аңаа чурттаар».

¹² Ол бүгү сөстөрни мен Иудеяның хааны Седекияга база медегеп, мынча дээн мен: «Вавилоннун хаанының ке-

дирген хомудун мойнуңарга сугарындан ойталаваңар. Аңаа база оон чонунга бараан болуңар, ынчан амы-тынның артар силер! ¹³ Чүге сен бодун, сээң албаты чонун дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр уjurлугуң? Дээрги-Чаяакчы Вавилоннун хаанынга бараан болбас чон-биле ынчаар кылырын азаан болгай. ¹⁴ Силерге: „Вавилоннун хаанынга кул болбас силер“ — деп турар медеэчилерни дыңнаваңар, чүге дээрге олар силерге меге чүве медегеп турар-дыр».

¹⁵ «Мен оларны айбылап чорутпаан мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң адым тудуп, мегелеп медегеп турар-дыр. Ынчангаш Мен силерни үндүр сывырыптар мен — силер өлүп каар силер, силерге өттүр билип медегеп турар медеэчилер база!»

¹⁶ Бурганның баралгакчыларынга болгаш бүгү чонга мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып чугааладым: «Силерге: „Удавайиң Дээрги-Чаяакчының өргээзинин херекселдерин Вавилондан дедир эгидер!“ — деп өттүр билип медегеп турар медеэчилерни дыңнаваңар, чүге дээрге олар силерге меге чүве медегеп турар-дыр. ¹⁷ Оларны дыңнаваңар, Вавилоннун хаанынга бараан болуңар, ынчан амы-тынның артар силер! Чүге бо хоорайны үрөгдөп бустуарыңга чедирерил? ¹⁸ Бир эвес олар Бурганның медеэчилери болза база Дээрги-Чаяакчының сөзү оларга четкен болза, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде база Иудеяның хаанының ордузунда, Иерусалимде ам-даа арткан херекселдерни Вавилонче аппаратзын дээш, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан дилеп, мөргүзүннер».

¹⁹⁻²¹ (Вавилоннун хааны Навуходонсор Иоакимдин оглу, Иудеяның хааны Иехонияны база Иудея биле Иерусалимниң бүгү нояннарын Иерусалимден Вавилонче тудуп аппаарга, бо хоорайда Бурганның өргээзинге адагаштар, «далай» дээр чунар сана болгаш дөжөктөр арткан.) Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы Бодунуң өргээзинде база Иудеяның хаанының ордузунда, Иерусалимде арткан херекселдер

27:2 Иер. 28:10 27:3 Иер. 25:21-22 27:5 Иса. 45:12 || Дан. 4:14 27:6 Иса. 44:28; 45:1; Иер. 25:9; 43:10 || Дан. 2:38; 4:19 27:7 Иер. 52:31 || Иер. 25:12-14 27:8 Иер. 28:10; Иез. 34:27 || Иер. 14:20 27:9 Иер. 29:8 27:10 Иер. 5:31 27:12 Иер. 38:17 27:13 Иер. 14:12 27:16 Иер. 28:3 27:19-21 4 Хаан. 24:14-15

дугайында мынча дээн: ²² «Ол херекселдерни Вавилонче аппаар; оларже сагыш салыр хүнүмге чедир олар аңаа артып каар. Оон ол херекселдерни үндүрө бергеш, бо черже дедир эгидер мен». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Меге медээчи Анания

28 ¹Иудеянын хааны Седекиянын чагыргазынын эгезинде, оон дөрткү чыллынын беш айда Азурнун оглу Анания — Гаваон хоорай чурттуг Бурганнын медээчизи — Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге, Бурганнын бараалгакчылары база бүгү чон көрүп турда, меңээ мынча дээн: ² «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мону чугаалаан: „Мен Вавилоннун хаанынын кедирген хомудун чуура шаап каар мен. ³ Ийи чыл болгаш, Мен Вавилоннун хааны Навуходонорнун Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ап алгаш, Вавилонче аппарган бүгү херекселдерин бо черже дедир эгидер мен. ⁴ Иоакимини оглу, Иудеянын хааны Иехонияны база Иудеядан Вавилонче тулуп аппарган бүгү улусту Мен бо черже дедир чандыраар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн, — чүге дээрге Вавилоннун хаанынын кедирген хомудун чуура шаап каар мен“».

⁵ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге турган бараалгакчылар биле бүгү чон көрүп турда, Иеремия медээчи Анания медээчиге хары берген. ⁶ Иеремия: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла ынчаар кылды каан болза! Ол сээң өттүр билген меделгелин күүседип, Бодунун өргээзинин херекселдерин Вавилондан бо черже дедир эгиткен база туттурган бүгү улусту дедир чандырган болза! ⁷ Чүглө сенээ болгаш бүгү чонга дыңналдыр чугаалаар чүвемни дыңнап ал. ⁸ Шаг шаанда, сен-даа, мен-даа чок турган үеде, Бурганнын медээчилери хей чурттарга, өндүр улуг күрүнелерге дайын-чаа, айгыл-халап болгаш хамчык аарыг боорун баш бурунгаар чугаалап турган болгай. ⁹ Бир эвес медээчи амыр-тайбың доктаарын баш бурунгаар чугаалаан болза, Дээрги-Чаяакчынын ылап-ла айбылап чоруткан медээчизи ол-дур деп, чүглө кажан оон меделгээн сөстери чогул бүдөргө, хүлээп көөр турган» — деп харыылаан.

¹⁰ Анания медээчи Иеремия медээчинин мойнунда хомутту ужулгап, чуура шаап каапкаш, ¹¹ бүгү чон мурнуга: «Дээрги-Чаяакчы: „Ийи чыл болгаш, Мен бүгү чоннарнын мойнунда хомутту, Вавилоннун хааны Навуходонорнун кедирген хомудун, шак ынчаар чуура шаваар мен“ — деп чугаалады» — дээн. Иеремия медээчи ынчан бодунун оруубиле чорупкан.

¹² Иеремия медээчинин мойнунда хомутту Анания медээчи чуура шаап каан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ¹³ «Барып, Ананияга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ыяш хомутту чуура шаап кааш, оон орунуга демир хомут кылып алдың!“ — дээн. ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Бүгү бо чоннар Вавилоннун хааны Навуходонорга бараан болзун дээш, оларнын мойнунга демир хомут кедирер мен! Олар оон кулдары апаар, черлик аң-менни безин аңаа хүлээдир мен“ — деп меделгээн болгай».

¹⁵ Иеремия медээчи Анания медээчиге мынча дээн: «Анания, мени дыңна! Дээрги-Чаяакчы сени айбылап чорутпаан-дыр, сен бо чонну мегелеп, ынандырган-дыр сен. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: „Мен сени тырык чер кырынга амылыг арттырбас мен, бо чылын-на өлүп каар сен, чүге дээрге чугааң-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүргөн-дир сен“ — дээн болгай».

¹⁷ Ол-ла чылын, чеди айда, Анания медээчи өлү берген.

Тудуп аппарган еврейлерге чагаа

29 ¹ Арткан баштыннарже, Бурганнын бараалгакчылары биле медээчилеринче болгаш Навуходонорнун Иерусалимден Вавилонче сүрүп аппарган бүгү чонунче Иеремия медээчинин Иерусалимден чоруткан чагаазы бо-дур. ² Иехония хаанын, оон авазын, Иудея болгаш Иерусалимдин дужуметтери биле ноянарнын, усчу, дарган улусун Иерусалимден тудуп аппарган соонда, ³ Иеремия ол чагааны Шафанның оглу Элеаса биле Хелкиянын оглу Гемарияны дамчыштыр чоруткан турган. Ол ийи кижини Иудеянын

27:22 4 Хаан. 25:13 || Эзра 1:7; Иер. 29:10 28:1 4 Хаан. 24:18 || Ис. 9:3; 21:17 28:2 Ы. х. к. 28:48; Иер. 27:8 28:3 Иер. 27:16 28:9 Иер. 6:14 || Ы. х. к. 18:22 28:10 Иер. 27:2 28:14 Иер. 27:6 28:15 Иер. 29:31-32 29:1 Иез. 8:1 29:2 4 Хаан. 24:12; Иер. 24:1

хааны Седекия Вавилонче — ооң хааны Навуходоносорже айбылап чоруткан чүведир. Ол чагаада мынча деп бижээн:

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Иерусалимден Вавилонче үндүр сывырыпканым бүгү туттурган улус, дыннаңар.

⁵Бажыннардан тудуп алгаш, ээлеп чурттаңар, сесерликтерден тарып алгаш, оларның чимизин чиңер. ⁶Кадайдан ап алыңар, оол-кыстыг болуңар, оларны өглөп-баштаңар — олар база ажы-төлдүг болзун. Ол черге өзүп-көвүдөңөр, эвээжевенер! ⁷Силерни ынаар үндүр сывырыпканым хоорайга амыр-тайбындан күзөңөр. Ол хоорай дээш дилеп, Дээрги-Чаяакчыга мөргүңөр, бир эвес аңаа амыр-тайбың доктаар болза, силерге база амыр-тайбың доктаар».

⁸Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Силерниң аранарда турар бүдүү билирлеринерге, төлгөчилеринерге дуурайлатпаңар, дүжүн чугаалаар дүшчүлөрни дыннаваңар!» ⁹Ол улус силерге Мээң адым тудуп, мегелеп өттүр билип медеглээр-дир, Мен оларны айбылап чорутпаан мен» — деп медеглээн.

¹⁰Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилонга берип каан чеден чыл эрте бээрге, Мен силерге сагыш салыр мен, Мээң ачы-буянның сөзүмнү силер-биле күөседип, силерни бо черже дедир чандыңар мен. ¹¹Силерге хамаарыштыр чүнү баш бурунгаар бодап алганымы Мен билир болгай мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерге келир үени, идегелди хайырлаар дээш, Мен айбыл-халап эвес, амыр-тайбынны бээр деп бодалдыг мен. ¹²Силер Мени кыйгыңар силер, баргаш, Меңээ мөргүүрүңерге, Мен силерге харыылаар мен. ¹³Менче чүткүп, дилеп эгелээш, тып аар силер. Бир эвес Менче бүгү чүлдү-чүрээңер-биле чүткүүр болзуңарза, ¹⁴Мени тып аар силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мен силерге эки чолду эгидер мен», силерни ынаар үндүр сывырыпканым бүгү чоннардан, бүгү черлерден чыып эккээр мен».

¹⁵Силер: «Дээрги-Чаяакчы биске Бодунун медээчилерин, Вавилонга турувуста, база чорудуп берди» — деп турдуңар. ¹⁶⁻¹⁷А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Давид хаанның дүжүлгезинде саадаан хаан дугайында, Иерусалим хоорайда бүгү чурттакчы чон — силерниң-биле кады тудуп аппаратан ха-дунманар дугайында мынча дээн: «Мен оларже дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык ааргы ыдып түр мен! Мен оларны кижичи аргажок, ирик фи́га чимизи ышкаш аажылаар мен. ¹⁸Мен оларны дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык ааргы-биле истеп сүрер мен. Оларны чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге коргунчут үлегерчижек кылып каар мен, үндүр сывырарым чер бүрүзүңге оларны каргыш, коозурал, кочулал болгаш дорамчылалга таварыштыңар мен. ¹⁹Чүге дээрге олар Мээң сөстөримиң тооп дыннавайн турган болгай — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен ол сөстөримиң Бодунун чалча-медээчилеримиң дамчыштыр оларже катап-катап чорудуп-ла турдум, а олар тооп дыннавады — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁰А силер, Мээң Иерусалимден үндүр сывырып, Вавилонче чорудупканым улус, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыннаңар!»

²¹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы силерге Оон адын тудуп, меге чүве медеглеп турар медедчилер — Колияның оглу Ахав биле Маасеяның оглу Седекия дугайында мынчаар чугаалаан: «Мен оларны Вавилоннуң хааны Навуходоносорга хүлээдип бээримге, силер көрүп туруңарда, хаан оларны өлүрүп каар! ²²Оларны сактып, Вавилонче көжүрткөн иудейлер аразыңга: „Седекия болгаш Ахав-биле болган чүвени Дээрги-Чаяакчы сзэң-биле база кылзын!“ — деп каргыш тыптыр. (Вавилоннуң хааны оларны отка хаарган.) ²³Чүге дээрге олар Израильге чүдек-бужар чүве үүлгедип: өске улустун кадайлары-биле самырап база оларга чугаалаарын дужавааным меге чүвени

* 29:8 Азы: «Дүжөп турар дүштеринерге сагыш салбаңар!» * 29:14 Азы: «Туттуруп алган улусту хостап, дедир эккээр мен».

29:7 Эзра 6:10; 1 Тим. 2:1-2 29:8 Иер. 27:9, 15 29:9 Иер. 5:31 29:10 Иер. 25:11-12; Дан. 9:2; Зах. 1:12 || 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1 29:12 3 Хаан. 8:48; 2 Чыл. 6:38; Дан. 9:3 29:13 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 15:2; Иса. 55:6 29:14 Ы. х. к. 4:29 || Ы. х. к. 30:3 29:16-17 Иер. 24:3, 8 29:18 Иер. 14:12 || Иер. 15:4; 18:16 29:19 2 Чыл. 24:19; Иер. 25:4 29:21 Иер. 5:31 29:22 Иса. 65:15 29:23 Иер. 23:14

Мээн адым тудуп чугаалап турганнар. Мен ону билир мен, аңаа херечи мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Шемайга Бурганның медеглели

24-25 «Иеремия, Нехелам чурттуг Шемайга деп кижиге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганынын дараазында сөстөрүн дамчыт: „Иерусалимнин бүгү чурттакчы чонунга, Маасеянын оглу, Бурганның бараалгакчызы Софонияга болгаш бүгү бараалгакчыларга бодун адындан чагаа бижээн кижиге сен болгай сен“».

Ол чагаада мынча деп бижээн турган:

26 Дээрги-Чаяакчы Софония сени Бурганның бараалгакчызы Иодайнын орнунга бараалгакчы кылып каан болгай; Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге угаанын ышкынгаш, өттүр билип медеглеп эгелээр улусту хайгаараар база оларнын буттарын доорбаш ыяшка демирлээр, мойнунга дөнгү кедирер ужурлут турган сен. 27 А силерниң черде өттүр билип медеглеп турар Анагот чурттуг Иеремияны чүгө доктаатпас сен? 28 Ол Иеремия Вавилонда бисче: «Шөлүлгөңөр үр хуусаалгы боор. Бодуңарга бажыңнардан тудуп алгаш, оларны ээлеп чурттанар, сесерликтерден тарып алгаш, оларның чимизин чинер» — деп бижээн чагаа чорутту.

29 Бурганның бараалгакчызы Софония ол чагааны Иеремия медеэчиге номчул берган. 30 Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдыпкан: 31 «Өскээр көжүрткөн бүгү улусче медеэден чорудувут. Дээрги-Чаяакчы Нехелам чурттуг Шемайга дугайында: „Шемайяны Мен айбылап чорутпаан мен, ындыгдаа болза, ол силерге өттүр билип медеглеп, меге идегел берген-дир!“ — деп чугаалаан. 32 Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен Нехелам чурттуг Шемайяны, ооң үре-салгалын кездир мен! Ооң үре-салгалындан кым-даа бочоннуң аразыңга чурттавас, Бодумнуң

чонумга Мээн хайырлаар ачы-буянымны көрбөс, чүгө дээрге Шемайга бодунун чугаазы-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүргөн-дир“». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бурганның идегелди азааны

30¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур. 2 Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Мээн сөңсө чугаалаан бүгү чүвемни дүрүг-номга бижип каг. 3 Чүгө дээрге үези кээрге, Мээн чонумга, Израиль биле Иудеяга, эки чолду эгидер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оларнын ада-өгбөзинге берген черимче оларны дедир чандыраар мен, олар ынчан черин ээлеп чурттаар».

4 Дээрги-Чаяакчының Израиль биле Иудея дугайында чугаалаан сөстери бо-дур. 5 Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Коргуушкун биле дөвидээшкун кышкызы дыңналып тур — амыр-тайбың чок-тур! 6 Айтырып, боданып көрүңер! Эр кижиге божуп шыдаар бе? А чүгө Мен көөрүмге, эр улус, божаан кадайлар дег, белинден туттунуп алганыл? Чүгө оларнын арыннары ак тос апарганыл? 7 Аа халак! Ол өндүр улут хун-дур, аңаа дөмейлежир хун чок. Израильге айыыл-халап үези кээри ол-дур, ынчалза-даа ол тын-менди үнер.

8 Ол хун кээрге, Мен сээң мойнунда хомутту чуура шаап, моожанны үзе тыртар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ынчан Мээн улузум даштыкы улуска бараан болбайн баар, 9 а боттарынын Бурганы, Дээрги-Чаяакчыга база оларнын бажыңга Мээн салып каарым боттарының хааны — Давидтин салгакчызынга бараан болуп эгелээр.

10 А сен, Мээн чалчам Иаков, кортпа — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Израиль, сүрээдеве! Мен сени камгалап, ырак чурттан дедир эккээр мен, үре-салгалыңны — туттуруушкунда туары чурттан дедир чандыраар мен. Иаков ээп келгеш, хостуг-шөлээн, амыр-тайбың чурттаар, ону кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес. 11 Чүгө дээрге Мен сээң-биле кады мен — деп, Дээрги-Чаяакчы

29:24-25 4 Хаан. 25:18; Иер. 21:1 29:26 4 Хаан. 9:11; Ос. 9:7 || Иер. 20:2 29:31 Иер. 28:15-16
30:2 Иер. 36:2; Авв. 2:2; Зах. 5:1 30:3 Ы. х. к. 30:3; Иер. 29:14 || Иер. 12:15; Иез. 20:42 30:6 Иса. 13:8 ||
Иоиц 2:6; Наум 2:10 30:7 Иоиц 2:11; Соф. 1:14; Дан. 12:1 30:8 Иер. 2:20; 27:8; Иез. 34:27
30:9 Иез. 23:5; 34:23-24; 37:24 30:10 Иса. 41:8 || Лев. 26:6; Иер. 46:27; Иез. 39:26; Мих. 4:4
30:11 Иер. 46:27-28

медеглээн, — Мен сени камгалаар мен! Оларның аразыңга сени тоо быдаратканым бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен. Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок артгырбас мен!»

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Балыгларын эмнетгинмес-тир, кемдээш-киниң аар-дыр! ¹³ Сээң херээн дээш кым-даа сагыш салбас-тыр, балыгларыңга эм-таң чок-тур, экиргир эмнетгинмес-тир сен. ¹⁴ Хандыкшааннарын* шупту сени уттулкан, сенче келиксевес апарган. Дайзыннарын согулгарын сенче угландырдым, каржы-дошкуну-биле кезетим, чүгө дээрге кем-буруун улуг-дур, бачыттарың эндерик-тир. ¹⁵ Балыгларын дээш, аар кемдээшкениң дээш чүгө човууртап алгырар сен? Кем-буруун улуг-дур, бачыттарың эндерик-тир, ынчангаш Мен сени ынчаар аажыладым. ¹⁶ Ындыг-даа болза, сени сыгырып турганнарның боттарың сыыраар, сени кызып-кыйып турган улусту тудуп алгаш баар! Сени үптөп турганнар боттары үптөттирер, сенден олча-тывыш ап турган улус боттары олча-тывыш боор кылып каар мен! ¹⁷ Сени улус кагдырган деп санап: „Сион бо-дур, ол ам кымга-даа херекчок апарды!“ — деп турза-даа, Мен сени экиртип, балыгларыңны эмнээр мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Израильдиң чадырларың катап тигер мен, ооң бажың-балгадын кээргээр мен! Бузундулар шыпкан тейлер кырыңга хоорайлар туттунар, ордулар биезги туружунга туттунуп туруптар. ¹⁹ Улус-чон мактал тудуп мөргүүр, өөрүп алгыржыр. Мен оларны өстүрүп-көвүдөдир мен — олар моон сонгаар эвээжевес; оларны алдаржыдар мен — олар куду көрдүрбес. ²⁰ Оларның оолдары шаандагы үеде дег чурттаар, оларның ниитилели Мээң мурнумга быжыгар, оларны кызып-кыйган улусту кезедир мен! ²¹ Оларның баштыңы — боттарының бирээзи болур, чагырыкчызы — боттарының аразыңдан үнер. Мен ону чоокшүладып аар мен, ол Меңээ чоок апаар. Кижн болу Менче чоокшулап диттикпес болгай — деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²² Силер Мээң чонум болур силер, Мен — силерниң Бурганьнар болур мен!»

²³ Дээрги-Чаяакчының шуурганы килеңнии-биле көдүрүлдү! Коргунчуг казыргы бузуттулгарны хөме ап, бажын алыр! ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чүрээнде бодалдарын күүседип, боттандырбаан шаанда, Ооң өөскүп үнген килени оожургавас. Келир үеде силер ону билип аар силер.

31 ¹ «Ол үе кээрге, Мен Израильде төрөл бөлүк бүрүзүңүз Бурганы болур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — а олар Мээң чонум болур».

Чаа израиль чон

² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дайын-чаадан дириг арткан чон ээн кургаг ховуга Мээң ээ көрнүүшкүнүмнү чедиип алган. Мен Израильге оожургал-дышты хайырлаан мен! ³ Мен аңаа ырактан көстүп келген мен. Мөңгө ынакшы-биле сенээ ынак болгаш, энерелим сенээ көргүзөр мен! ⁴ Сени база катап күш киирер мен; Израиль-кыс, күштүг апаар сен! Хөгжүм херексели тудуп алгаш, өөрүң-биле база катап өөрүшкүлүг самнап үнүп кээр сен; ⁵ Самарияның дагларыңга виногоградың база катап тарып аар сен. Виногорад тараан ажаакчылар ооң чимизин боттары чооглаар! ⁶ Ийе, ол хүннү доктааткан, ынчан Эфрем дагларыңда доскуулчулар: „Тургулаңар, Сион дагже, Дээрги-Чаяакчы Бурганьмысче үне берээли!“ — деп алгыржы бээр».

⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Израильди өөрүшкүлүг алгап ырланаар, чоннарның баштыңын мендиленер! Чарлап, мактанар база „Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чонунун, Израильдиң арткан кезеэн камгалап көр!“ — деп дилеңер. ⁸ Мен израильчилерни сонгу чүкте чурттан, чер-делегейниң ужу-кыдыыңдан чыып эккээр мен. Согур, аскак-бускек улус, иштиг-сааттыг, божуур четкен херэеженнер база оларның аразыңга турар, олар дыка хөй бооп мөөңежиб алган чанып кээр. ⁹ Израильчилер ол чурттан ы-сыылыг чоруптар — мен ам оларны

* 30:14 Хандыкшааннар — Иудеяның эвилелчилерин көргүскен (Иер. 2:33; 22:20 көр).

30:12 Иер. 15:18 30:16 Иса. 33:1 30:17 Иер. 3:22; 33:6; Ос. 6:1 30:19 Иез. 36:10 30:22 Лев. 26:12 30:23 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4 30:24 Иер. 23:19-20 31:3 Ы. х. к. 7:8; Мал. 1:2 31:4 Хост. 15:20 31:5 Иса. 65:21 31:6 Иса. 2:3 31:8 Иер. 3:18 31:9 Иер. 50:4 || Хост. 4:22; Ос. 11:1; Мал. 1:6

суглар кыды-биле оргу-дески оруктап эдертир мен, олар анаа илдикпес. Мен — Израильдин адазы-дыр мен, Эфрем — Мээн дун оглум-дур!

¹⁰ Чоннар, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар! Ырак чурттарга медээлеп: „Израильди Кым тоо быдараткан-ыл, Ол Боду ону чыып алгаш, кадарчы сүрүт малын дег, карактап-кадарар“ — деп чугаалаңар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Израильди садып хостаан, ооң күш четпези холдан адырган! ¹² Израиль чон ээп келгеш, бедик Сионга өөрүп-хөглээр, Дээрги-Чаяакчының ачы-буян хайырлалы: кызылтас, виноград арагазы, олива үзү, аныяк бода болгаш шээр мал дээш өөрүп-байырлаар. Оларның сагыш-сеткили сугатгыч чечектелген серсерик дег апаар, хилинчек көрбестей бээрлер. ¹³ Чалыгы кыстар самнап хөглээр, аныяк оолдар, кырганнар база! Оларның кажыыдалын хөглөшкүн-биле солуур мен, оларны аргалаар мен, мунгарал соонда, өөртүр мен. ¹⁴ Бурганның бараалгачкыларын элбек-чаагай аыш-чем-биле чемгерер мен, чонум Мээн ачы-буян хайырлалымны четтиргеш, тодар. Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Рамада* алгы-кышкы, ажыг-шүжүгүнүң ыы-сыызы дыңналып тур. Рахил** ажы-төлүнүң ажыын ашып ыглап, хөңнү чазалбайн тур, чүгө дээрге ажы-төлүн ышкыңган-дыр»

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ишкирнигип ыглавайн көр, караңч ажы төгүлбезин, чүгө дээрге сээң күш-ажылың дээш шаннал көрдүңгөн — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ажы-төлүн дайзыннарының чуртундан дедир чанып кээр! ¹⁷ Сээн идегелиң — келир үеде — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оолдарың боттарының ээлээн черинче эглип кээр!

¹⁸ Дыңнап кагдым — Израиль ыглап-сыктап: „Сен мени кезеттин, чөрүү молдурага ышкаш, кеземче алдым. Эглип келзин дээш, мени ээлдирип алам, Дээрги-Чаяакчы, Сен — мээң Бурганым

болгай сен! ¹⁹ Мен оруктан өскээр эгтеш, хараададым, бачыдым билингеш, бажым шаштынып турдум! Адым баксырап, бодумну бужартаттым, аныяк шаамның багын чүктеп чор мен“ — деп тур.

²⁰ А Эфрем — Мээн эргим оглум, ынак төлүм эвес чүве бе? Мен ону чаңгыс эвес катап чемелеп турдум, ынчалза-даа черле утпаан мен! Мээн сеткил-чүрээм ол дээш мунгарап чор, Мен ону кээргеп тур мен!» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²¹ «Бодунга орук демдеглээр даштардан салып ал, чагылардан тургузуп ал, сеткил-чүрээңни биезе чоруп турганың дорт орукче угландыр. О, Израилькыс, эглип кел, бодунуң хоорайларыңче эглип кел! ²² Кажанга дедир улчуп кээр сен, өскерликчи кыс? Дээрги-Чаяакчы чер кырынга туруп көрбөөн чүүлдү кылды: кыс кижжи бодунуң эр эжинче дедир эглип келди**».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Кажан мен израиль чонга эки чолду эгидеримге, Иудеяда, ооң хоорайларында улус: „Чөптүг-шынынгы оран-сава, ыдыктыгы даг! Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буяндан хайырлазын!“ — деп сөстөрни чугаалаар. ²⁴ Шап бо черни Иудеяның чону, ооң бүгү хоорайларының чурттакчалы, чер ажылдылар болгаш сүрүт малы-биле көжүп чоруур улус эл-найыралдыг ээлеп чурттаар. ²⁵ Могап-шылаан улуска суг ижиртир мен, шагзыраан улусту тоттуар мен» — дээн.

²⁶ Ынчан мен одунгаш, карактарым көрүп келдим. Удуп чыткан үем тааланчыг болду.

Чаа чагыг-керээ

²⁷ «Израиль биле Иудеяны чурттакчы чон болгаш мал-маган-биле долдуар үем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁸ Мурнунда Мен дазылы-биле тура тыртар, ургедээр, буурадыр, узуткаар болгаш хора халдадыр дээш, олардан карак салбайн турдум. Ам Мен быжыглаар база тарып олуртур дээш,

* 31:15 Рама — туттурган израильчилерниң Вавилонче бар чыткаш, түр када доктааган хоорайы (Иер. 40:1 көр). ** 31:15 Рахил — израиль чонунун өгбө иелериниң бирээзи (Э. д. 46:19 көр). * 31:22 Бо домактың утказы эки билдинмес. Кыс кижжи — Израиль, а эр — Дээрги-Чаяакчы бооп чадавас.

31:10 Иса. 40:11 31:11 Хост. 13:13; Лев. 25:49 || Иса. 49:24 31:12 Иса. 58:11 31:13 Ыд. ыр. 29:12 31:15 Мф. 2:18 31:18 Ыы. 5:21 31:20 Хост. 4:22; Ос. 11:1; Мал. 1:6 31:22 Иер. 49:4 31:23 Иер. 29:14 || Ыд. ыр. 121:6 31:27 Иса. 49:19; Иез. 36:11; Зах. 2:4; 10:8 31:28 Иер. 1:10; 18:7 || Иер. 24:6; 42:10

олардан карак салбас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁹ Ол үеде улус: „Адалары шаңгыр катгы чип турган, а ажы-төлдүң дижи кагжаан“ — деп чугаалавайн баар. ³⁰ Чүгө дээрге кижичүгүле бодунун кем-буруузун дээш өлүр; шаңгыр катгы кым чигенил — оң дижи кагжаар.

³¹ Израильдин чону-биле чаа чагыг-керээ чарар үем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³² Оларның ада-өгбезин холундан чедип алгаш, Египеттен үндүре бергеш, олар-биле чарганым дег эвес, өске чагыг-керээ болур. Олар ук чагыг-керээни үрөөн болгай, а Мен оларның Ээзи турган мен* — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³³ Мен ол хүннерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен: Бодумнун дүрүм-хоойлумну оларның угаан-медерелинче киирер мен, оларның чүректеринге бижип каар мен! Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁴ Моон сонгаар кым-даа өске кижини, бодунун ха-дунмазын, сургап: „Дээрги-Чаяакчыны билип алынар!“ — дивес, чүгө дээрге олар шүптү, улуг-бичези чокка, Мени билген турар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен оларның кем-буруузун өршээр мен, оларның бачыгтарының дугайында оон ыңай сагынмас мен».

³⁵ Хүндүскү үени чырытсын дээш хүннү хайырлаан, дүнеки үени чырытсын дээш ай биле сылдыстарга дүрүмнер доктааткан, далайны хөлзедип, чалгыларны шимээргедип турар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган мынча дээн: ³⁶ «Бо дүрүмнер Мээң мурнумга күжүн чидирбези дег, Израильдин салгалы Мээң мурнумга кезээ-мөңгөде чон бооп артар».

³⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Бедик дээр хемчээттинмес, черниң ханы үндезиннери шинчилеттинмес, Мен база Израильдин салгалындан, бак үлгедиглер кылган-даа болзун, ойталавас

мен!» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Чаа Иерусалим

³⁸ «Бо хоорайны Дээрги-Чаяакчыга алдар кылдыр Хананел суургазындан Азыгда хаалгага чедир катап база тудар үе кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Чер хемчээр хендир оон Гарив тейге чедир шөйлүгөш, оортан Гоафче ээптер. ⁴⁰ Ам мөчү-сөөк биле хул шыпкан бүгү шынаага база Кедрон суунга чедир, чөөн чүкте Аыт хаалгазынга чедир бүгү шөлдөр Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг чери апаар*, ол хоорайны кажан-даа үреп буспас, узуткавас».

Иеремияның шөл садып алганы

32 ¹ Иудеяның хааны Седекияның чагыргазының онгу чылында Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол чыл болза Навуходоносорнун чагыргазының он сески чылы турган чүве-дир. ² Ыччан Вавилоннун хаанының аг-шерии Иерусалимни бүзээлеп алган, а Иеремия медээчини Иудеяның хаанының ордузунда танннылдар турар шөлдүн иштинге хоругдап каан турган. ³ Иудеяның хааны Седекия Иеремияны ынаар хоругдааш, мынча дээн: «Чүге сен мындыг чүве өттүр билип медеглээр сен? Чүгө Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо хоорайны Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан хоорайны эжелеп аар! ⁴ Халдей чоннун холундан Иудеяның хааны Седекия база адырлып шыдавас. Седекия Вавилоннун хаанының холунче кире бергеш, оон-биле арыннарын уду-дедир көржүп алгаш чугаалажыр, ону ийи караа-биле көөр. ⁵ Ол хаан Седекияны Вавилонче апаар. Мен Седекияга хамаарыштыр хемчег албаан шамда, ол аңаа артар. Халдейлер-биле чаалашкаш, тиилеп шыдавас-тыр силер“ — деп чугаалааны?»

⁶ Иеремия Седекияга харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн меңээ

* 31:32 Өске бурунгу сөзүглелде «Мен ол дээш олардан ойталаан мен» деп бижээн. * 31:40 Бо тодарып бижээн кезекте чаа Иерусалимнин кызыгаары биедегизинден алгып, мурнунда бужартаан турган черлерни база кирип турар.

31:29 Ыл. 5:7; Иез. 18:2-4 31:30 Ы. х. к. 24:16 31:31 Лк. 22:20; 2 Кор. 3:6 31:32 Иер. 3:14 31:33 Иер. 32:40; Иез. 37:26 || Ы. х. к. 6:6; Иса. 51:7; Рим. 2:15-16 || Лев. 26:12 31:34 Ос. 2:20 || Иса. 43:25; Евр. 8:8-12; 10:16-17 31:35 Ө. д. 1:16; Иов 38:33 || Иса. 51:15 31:36 Иер. 33:20-26 31:37 Иер. 33:26; Рим. 11:1 31:38 Неем. 3:1 || 4 Хаан. 14:13 31:40 Иер. 7:31-32 || 2 Чыл. 23:15; Неем. 3:28 32:1 4 Хаан. 24:18 32:2 4 Хаан. 25:1 || Неем. 3:25 32:5 Иер. 21:10; 34:3; 38:3

ажыдып: ⁷ „Шаллум акыңның оглу Анамеил сенче келгеш: ‘Анатот хоорайнын чанында мээң шөлүмнү садып алам, мээң чоок төрөлим болгаш, сен ону садып аар ужурлуг сен’ – дээр“ – деп чугаалаан.

⁸ Оон, Дээрги-Чаяакчынын чугаалааны дег, акымың оглу Анамеил таңнылыдар шөлүндө меңээ чедип келгеш: „Анатоттуң чанында, Вениаминниң аймааның черинде мээң шөлүмнү садып алам, ону ээлээр эрге сенде бар болгай, сен ону садып аар ужурлуг сен. Садып ап көрөм!“ – дээн. Мен ыңчан Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруу ол дээрзин биллип кагдым. ⁹ Мен Анатоттуң чанында шөлдү Анамеил шанымдан садып алгаш, аңа он чеди шекел мөңгүн деңзилеп бердим. ¹⁰ Мен садыглажылга бижиинге ат салгаш, таңмалааш, херечилер кыйгыргаш, мөңгүннү деңзилеп бердим. ¹¹ Ол садыглажылга бижиин (дүрүм-хоойлу өзугаар дүргөш, таңмалап каан бир хоолганы база дүрүп кагбаан өске хоолганы) ап алгаш, ¹² ону Маасеянын оглунуң оглу, Нириянын оглу Варухка, Анамеил шаным база ол бижикке ат салган херечилер көрүп турда, дамчыдып берген мен. Таңнылыдар шөлүнгө турган бүгү иудейлер база ону көргөн. ¹³ Ол бүгү улус көрүп турда, мен Варухка мындыг айтышкын бердим: ¹⁴ „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо садыглажылга бижиин – дүрүп каанын-даа, дүрүп кагбаанын-даа ап алгаш, ол үр үедө кадагалаттынар кылдыр, дой саваже суп каг’ – дээн. ¹⁵ Чүгө дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо черге улус бажыннар, шөлдөр болгаш сесерликтерни ам-даа садып аар-дыр’ – деп чугаалаан болгай“.

¹⁶ Мен садыглажылга бижиин Нириянын оглу Варухка берип кааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргөзөн мен: ¹⁷ „О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен чер биле дээрни Бодунун өндүр улуг күжүн болгаш күчүлүг холуң-биле чаяаган сен. Сээң кылып шыдапас чүвөн чок! ¹⁸ Муң-мун кижилерге* энерелин көргүзөр сен; ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш салгакчыларын кезедир сен. О, өндүр улуг,

күчү-күштүг Бурган, Сээң адың – Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы. ¹⁹ Сээң угаан-сарылың өндүр улуг, ажыл-херээң сан-түн чок. Сээң карааң кижиги төрөлгөтөнниң бүгү оруктарын көрүп турар, Сен кижиги бүрүзүн, ооң оруктары дээш, ажыл-херээниң үр-түннелин барымдаалап, шаңнаар азы кезедир сен.

²⁰ Сен Египетке кайгамчык демдектер көргүскен сен, оларны амдыгаа чедир Израильге-даа, бүгү улус аразыңга-даа көргүзүп турар сен, ам эдилеп чоруур алдар-адыңны чедип алган сен!

²¹ Сен Бодунун израиль чонуну Египеттен көсүкү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдер-биле, күчү-күжүн болгаш күчүлүг холуң-биле, аажок коргунчуг байдалдар тургузуп тургаш, үндүр берген сен. ²² Оларның ада-өгбезинге бээр бооп даңгырагалаан черинни – сүт биле ары чигири аккан байлак черни оларга берген сен. ²³ Олар чедип келгеш, ол черни ээлеп алган. Ынчалза-даа Сээң сөзүңнү тооп дыннавайн барганнар, Сээң дүрүм-хоойлун өзугаар чурттавайн турганнар. Оларга кылзын деп айыткан чүвөнни кылбайн барганнар. Ол бүгү дээш Сен оларже бо бүгү айыыл-халапты ыткан сен! ²⁴ Бүзээл чалдары хоорай ханалары-биле деңежи берген-дир, дайзын хоорайны эжелеп аар, бо хоорайны бүзээлден халдейлер ону холунга кирип аар. Хоорай дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан калыр. Сээң чугаалап турган чүвөн боттанган-дыр, Сен ам ону көрүп тур сен. ²⁵ А Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, бо хоорай халдейлерниң холунче кирип турда, чүгө меңээ: ‘Бодунга мөңгүн-биле шөлдөн садып ал, херечилерден кыйгырып ал’ – деп чугаалап тур сен?«»

²⁶⁻²⁷ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Мен – Дээрги-Чаяакчы, бүгү амылыг чүвөнүң Бурганы мен! Мээң кылып шыдапас чүвөм бар бе?» – деп чугаалаан.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо хоорайны халдейлерниң холунга, Вавилоннун хааны Навуходонсорнун холунга хүлээди бээр мен, ол хаан ону

* 32:18 Азы: «Муң-даа дугаар салгалга».

32:7 Иер. 22:11 || Ис. 21:18; Иер. 1:1 || Лев. 25:25; Сан. 27:11 32:8 Лев. 25:25; Сан. 27:11; Руф 4:4
32:12 Иер. 36:4; 43:3; 45:1 32:17 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Мф. 19:26 32:18 Хост. 20:5; 34:7; Ы. х. к. 5:9
32:19 2 Чыл. 16:9; Иер. 16:17 || Иер. 17:10 32:20 Ыд. ыр. 134:9 32:21 Хост. 6:6; Ы. х. к. 4:34
32:22 Хост. 3:8; Ы. х. к. 26:15 32:23 Дан. 9:10-14 32:24 Иер. 14:12; Иез. 5:17 32:26-27 Э. д. 18:14

эжелеп аар. Бо хоорайны бүзээлеп алган турар ²⁹ халдейлер ынаар киргеш, ону отка чиртир — хоорайны, эелери оларның кырынга Ваал бурганга айдызаашкын кылып, хары бурганнарга арага чажып, Мени килеңнедип турган бажыңнарны өрттедиптер. ³⁰ Чүгө дээрге Израиль биле Иудеянын чону аныяндан-на Мээң мурнумга чүглө бузут үүлгедип турган; израиль чон бодунун ажил-херектери-биле Мени чүглө килеңнедип турган — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³¹ Бо хоорай ону туткан хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип, хорададып келген. Ынчангаш Мен ону караамдан чайладып кааптар мен. ³² Израиль биле Иудеянын чонунун — оларның боттарының хааннарының, нояннарының, Бурганның бараалгакчылары биле медеэчилериниң, Иудеянын улузунун, Иерусалимниң чурттакчыларының Мени килеңнедип дээш кылып турган бүгү бузуду дээш ынчаар кылыр мен.

³³ Олар Менден арыннарын чажырып, хая көрнү бердилер; оларны Мен катап-катап өөредип турдум, ынчалза-даа Мени тооп дыңнавадылар, сургаалымны хүлээп албадылар. ³⁴ Мээң адымга тураскалаткан өргээ иштинге чүдек-бужар чүүлдерин тургузуп алгаш, ол өргээни бужартаггылар. ³⁵ Молох бурганга оглукзын өргүп, Бен-Энном шынаазынга Ваал бурганга өргүл салыр черлер тудуп алдылар. Мен оларга ынчаар кылырын дужаваан мен, ындыг чүдек-бужар чүүл Мээң сагымга-даа турбаан, Иудея ол дээш бачытка борашкан».

³⁶ Улус ук хоорай дугайында: «Ол дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгга алзып, Вавилоннун хаанының холунче кире бээр» — дээр-дир. Ындыгдаа болза, Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы ооң дугайында мынча дээн: ³⁷ «Мен кылыктанып килеңнээш, аажок хорадай бергеш, сывырып чорудупканым бүгү чурттардан бо улусту чыып алгаш, бо черже дедир чандырар мен, оларга айыыл чок амыдыралды хайырлаар мен. ³⁸ Олар Мээң чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен. ³⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүрек биле чаңгыс аай орук-

ту бээр мен — олар бүгү назынында Менден коргар, ол чорук оларга база оларның үре-салгалынга ачылыг болур. ⁴⁰ Мен олар-биле мөңгө чагыг-керээ чарып алгаш, олардан ойталавас мен, оларга ачы-буян кылырын соксатпас мен. Олар Менден ойталавазын дээш, чүректерин Менден коргар кылып каар мен. ⁴¹ Бүгүлө чүлдү-чүрээм-биле, бүгүлө сеткил-сагымга-биле олар дээш өөрүүр мен, оларга ачы-буян көргүзөр мен, оларны бо черге быжыг дазыл-дөстүг кылдыр тарып олуртур мен».

⁴² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо чонче кончут улуг айыыл-халап ыткан мен, Мээң ам азаан бүгү ачы-буянымны оларже база ынчалдыр ыдар мен. ⁴³ Силернин ол дугайында: „Бо дээрже хоозураан чер-дир, ында кижиде-даа, дигит амытан-даа чок, халдейлер холунга хүлээдип берген чер-дир“ — дээр черинерге шөлдер садып ап шыдаар силер. ⁴⁴ Маңаа улус мөңгүн-биле шөлдер садып алгаш, садыглажылга бижиктери кылып, таңмалааш, херечилер кыйгырар — Вениаминниң черинге, Иерусалимниң чоок-кавызынга, Иудеянын бүгү хоорайларынга: дагларда-даа хоорайларга, Шефелада-даа хоорайларга база Негевте-даа хоорайларга ол бүгүнү кылыр, чүгө дээрже Мен оларга эки чолду эгидер мен!» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Кеземче соонда эмнээшкин

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга, кажан ол таңнылдар шөлүнге хорутулда адаанга турда, Болунун сөзүн база катап ажыдып чугаалаан. ² Черни чаягааш, ону хевирлеп, быжылган Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган: ³ «Мени кыйгыр, сенээ харыылар мен, сээң билбей чораның, өндүр улуг, билип аары берге чүүлдерни сенээ ажыдар мен» — дээн.

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы бо хоорайны бүзээлэн дайынның кылыжындан кээп дүжөр бажыңнарның база Иудеянын хааннарының ордуларының дугайында мынча дээн: «Оларның чурттакчылары халдейлер-биле дайылдажып турар-дыр,

32:29 2 Чыл. 36:19; Иер. 21:10 || Иер. 19:13; Соф. 1:5 32:30 Иер. 3:25 32:32 Иер. 2:26

32:34 4 Хаан. 21:4-5; Иер. 7:30-31; 23:11 32:35 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Ы. х. к. 12:31 32:36 Иер. 21:10

32:37 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иез. 11:17; Соф. 3:20 || Иер. 23:6; Иез. 28:26 32:38 Лев. 26:12

32:39 Иез. 11:19 32:40 Иса. 55:3; Иер. 31:33; Иез. 16:60 32:41 Иса. 62:5; Соф. 3:17 || Ы. х. к. 28:63

32:42 Зах. 8:15 32:44 Иер. 29:14 33:1 Иер. 32:2 33:3 Иса. 48:6 33:4-5 Ы. х. к. 31:17

ынчалза-даа ол бажыннарны мөчү-сөөк доллар! Мен килеңнеп, хоратааш, чурт-такчыларны кыргып-хыдыыр мен! Оларнын бүгү кем-буруузу дээш Мен бо хоорайдан хая көрүнгөн мен.

⁶ Ындыг-даа болза, Мен бо хоорайга эмненип, сегиир арга берип, экир-тир мен. Оларны эмнээш, элбек-чаагай амыр-тайбың биле алыс шыны оларга ажыдар мен. ⁷ Мен Иудея биле Израильге эки чолду эгидер мен, биезде турганы дег кылдыр быжыглаар мен. ⁸ Олар Меңээ удур бачыт үлгедип турган — Мен оларны бүгү кем-буруузундан арыглаар мен. Олар Меңээ удур бачыт үлгедип, Меңээ удур тура халып турган — Мен оларнын бүгү бузут-багын өршээр мен. ⁹ Иерусалим хоорай Меңээ өөрүшкүлүг ат апаар, чер-делегейнин бүгү чоннары ону алгап-мактап, алдаржыдар. Өске чоннар Мээн бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным дугайында дыннап каар; Мээн бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным база чаагай чо-руум дугайында билип кааш, олар сүрээдеп, сирилей бээр».

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер бо чер дугайында: „Бо дээрге ээнзирээн чер-дир, мында кижиде, мал-маган-даа чок!“ — дээр-дир силер. Ынчалза-даа маңа — ам хоозураан, чаңгыс-даа чурттакчы артпаан, кижиде, дириг амытан-даа чок Иудеянын хоорайларын, Иерусалимниң кудумчуларын база катап ыт-шимээн дола бээр: ¹¹ өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналыр! Бо черге Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге өөрүп четтиришкин өргүлдери кылган улустун:

„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер, Ол ачылыг-дыр, Ооң энели кезээ шагда үстүп төмөс-тир!“ — деп алгырган үнү дыңналыр.

Чүге дээрге Мен бо черниң чурттакчыларына эки чолду эгидер мен, бүгү чүе биезде турганы ышкаш апаар». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүези ол-дур.

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шак бо ээнзирээн, кижиде, дириг амытан-даа чок черге — оон

бүгү хоорайларынын чоогунга база катап кадарчыларнын сүрүт малын дыштандырар одар-белчирилер турар. ¹³ Даглар, Шефела болгаш Негевте турар хоорайлар чоогунга, Вениаминниң черинде болгаш Иерусалимниң чоок-кавызында хоорайлар чоогунга, Иудеянын бүгү хоорайларынын чоогунга сүрүт малдар боттарынын ээзинге кадаргып, база катап оыттай бээр». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүези ол-дур.

Чөптүг-шынынгы Өзүм, өскерлиш чок чагыг-керээ

¹⁴ «Израиль биле Иудеянын чонунга азаан ачы-буянынны көргүзөр хүннерин кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁵ Ол хүннерде, ол үеде Давидтин укталган чөптүг-шынынгы Өзүмнү өстүрер мен, чер кырынга шын шийткел биле чөптүг чорукту ол доктаадыр. ¹⁶ Ол хүннерде Иудея камгалап алыр, Иерусалим айныл чок чурттаар, Иерусалимге „Яхве-Седкенеу*“ деп ат тыпсыр».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Израильдин дүжүлгезинге үргүлчү Давидтин үре-салгалында үнгөн кижиде саадаар. ¹⁸ Левит бараалгакчылар база бүрүн өрттедир өргүлдөр кылыр дээш, далган-тараа өргүлдери өрттедип, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр дээш Мээн мурнумга үргүлчү турар» — деп чугаалаан.

¹⁹⁻²⁰ Иеремияга Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: «Мен хүнге база дүнге, олар чогуур үезинде солчүп турар кылдыр, кажанда күш чок апарбас чагыг берген мен. ²¹ Мээн чалчам Давид-биле чарган чагыг-керээм база күштү бооп артар. ²² Сылдыстарнын аг-шерии санаттынар бе, далайнын элезининде хемчээл бар бе?! Мээн чалчам Давидтин болгаш Мээн бараан болган левиттерин үре-салгалын база ынчаар өстүрүп-көвүдедир мен».

²³ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: ²⁴ «Иеремия, көр

* 33:16 Яхве-Седкенеу — «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынынгы чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

33:6 Иер. 3:22; 30:17; Ос. 6:1 33:7 Иер. 29:14 33:8 Лев. 16:30; Иез. 36:25; Зах. 13:1 33:10 Иер. 32:43 33:11 Иер. 7:34; 16:9 || Бл. ыр. 105:1 33:15 Ос. 3:5; Иез. 34:23 33:16 Иер. 32:37; Иез. 28:26 || Иер. 23:5-6 33:17 2 Хаан. 7:16 33:19-20 Э. д. 8:22 33:21 Бл. ыр. 88:34 33:22 Э. д. 15:5; 22:17; 3 Хаан. 4:20

даан. Бо улус: „Дээрги-Чаяакчы шаанда шилип алган ийи төрөл бөлүүндөн ойталаан-дыр!“ – джиж тур. Олар Мээң чонумну куду көрүп, ону ам чон деп саванайн тур» – деп чугаалаан.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Хүндүскү болгаш дүнеки үеге чагы берип, дээр биле черниң өскерлиш чок дүрүм-хоойлузун доктаатканым дег, ²⁶ Мен Иаковтун салгалындан, Мээң чалчам Давидтиң салгалындан ойталавас мен: оларның аразындан Авраам, Исаак болгаш Иаковтун салгалын чагырар кижилерни шилиир мен! Мен оларга эки чолду эгидер мен» – дээн.

Седекияга Бурганның сагындырымы

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол үеде Вавилоннуң хааны Навуходоносор, ооң бүгү аг-шерии, аңаа чагырткан черчурттуң бүгү күрүнелери, чоннары Иерусалимге база ооң чоок-кавызында хоорайларга удур дайылдажып турган.

² Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Барып, Иудеяның хааны Седекияга мону чугаала» – дээн. Дээрги-Чаяакчы Седекияга дамчыдар кылдыр мынча дээн: «Мен бо хоорайны Вавилоннуң хаанының холунга хүлээдип тур мен. Ол хаан ону өрттедиптер. ³ Сен бодун база хаанның холундан адырлып шыдавас сен; дайзын сени тудуп аппаар, оон холунче кире бээр сен. Вавилоннун хаанын бодунуң ийи караан-биле көөр сен, ол сээң-биле удур-дедир көржүп алгаш чугаалажыр. Сен Вавилонче чоруптар сен.

⁴ Үндыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңна, Иудеяның хааны Седекия! Дээрги-Чаяакчы сенээ хамаарыштыр мынча дээн: кылыштан өлбөс сен, ⁵ амыр-тайбың өлүр сен. Сээң мурнунда чурттап чораан, ада-өгбөң болур биеэги хааннарны ажаап турда, чаагай чыттыг чүүдлер өрттедип турганы дег, сени ажаап турда база улус чаагай чыттыг чүүдлер өрттедип, „Аа халак, чагырыкчы!“ деп кажыдап ыглажыр. Мен ону азаап чугаалап тур мен.“ Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁶ Иеремия медеэчи ол бүгү сөстөр-ни Иудеяның хааны Седекияга Иеруса-

лимге медеглээн. ⁷ Ол аразында Вавилоннун хаанының аг-шерии Иерусалимни база Иудеяның эжелеттирбээн хоорайлары Лахис биле Азеканы (чуртгун бүгү хоорайларындан чүгле ол ийи быжыгалдыг хоорай арткан чүве-дир) бүзөөлөп алган турган.

Иудейлерниң бодунуң кулдарын бак аажыслааны

⁸ Седекия хаан Иерусалимниң чурттакчы чону-биле кулдарны хостаар дугайында дугуржулга чарган соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁹ Ол дугуржулга ёзугаар бүгү улус боттарынын эр, кыс еврей кулдарын хостап салыр, иудей хадунмазын кулданмас ажурлут турган. ¹⁰ Бүгү ноянна, бүгү чон ол дугуржулганы хүлээп алгаш, эр, кыс кулдарын хостап салгаш, оларны оон ыңай кулданмас болган. Ынчаар дугурушкаш, кулдарын салып чорудупканнар. ¹¹ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, хостап салган эр, кыс кулдарын дедир эгидип ап, оларны база катап кулданып алганнар.

¹² Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹³ «Мен силерниң ада-өгбөңерин оларның кул болуп чорааны Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле мындыг чагыг-керээ чарган мен: ¹⁴ „Садып алганың еврей аймак-сөөк хадунмак кижини чедиги чылда хостап салыр сен; ол кижии алды чыл дургузунда сээң кулуң болзун, а ооң соонда ону аал-оранындан хосталгаже салывыт.“ Ынчалза-даа силернин ада-өгбөңер Мени тооп дыннаваан, Менче кулаан эктирбээн. ¹⁵ А ам силер бачыдынар миннип, Мээң мурнумга чөптүг-шынынг херек кылдыңар: чаңгыс аймак улузунарга хосталга хайырладынар. Мээң мурнумга, Мээң адымга турсакаткан өргээге ол дугайында дугуржулга чарган силер. ¹⁶ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, Мээң адымны бакка суктунар – кайыңнар-даа мурнунда оларнын күзөөн черинче хостап салышкан эр, кыс кулдарын бодунга дедир эгидип алды. Оларны база катап албадал-биле кулданып алдыңар».

33:25 Бд. ыр. 73:17; 103:19 33:26 Иер. 31:37 || Иер. 29:14 34:1 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4

34:2 4 Хаан. 24:18; Иер. 32:1 || Иер. 21:10 34:3 Иер. 32:3-5 34:5 Иер. 38:20; 39:7 || 2 Чыл. 16:14

34:7 Инс. 10:3, 10 34:9 Лев. 25:39-46 34:13 Хост. 20:2; Лев. 26:13 34:14 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12

¹⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер Мени тооп дыңнавадынар — боттарынарның ха-дуңнаварга, чаңгыс аймак улuzuңарга хосталга хайырлавадынар. Ол дээш Мен ам силерге хосталга хайырлап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Дайынчаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр хосталганы! Мен силерни чер-де-легейниң бүгү күрүнелеринге коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен. ¹⁸⁻¹⁹ Иудея биле Иерусалимниң даргалары, нояннар, Бурганның бараалгакчылары, чурттуң бүгү чону бугажыкты ийи үзе шапкаш, оң чара кескен кезектериниң аразы-биле эртип, Мээң-биле керээ-чарып алганнар⁸. Олар оон Мээң чагыг-керээмини үрөп, Мээң мурумунга оон сөстөрүн күүсөтпээн, ынчангаш олар ол бугажыкты канчалчыктар, Мен база оларны ынчаар аажылаар мен. ²⁰ Мен ол улусту дайзыннар холунга, оларны өлүрүксээн улустуң холунга хүлээдип бээр мен. Оларның мөчү-сөөктери дээрнин куштары биле черниң аң-араатанынга чемиш болур. ²¹ Иудеяның хааны Седекияны, оон нояннардын оларның дайзыннарының холунга, оларны өлүрүксээн улустуң, ам силерден аткаарлай берген Вавилоннуң хаанының шеригле-риниң холунга хүлээдир мен. ²² Мен ам дужаал бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — дайзыннарны бо хоорайже ээлдирер мен, олар оон-биле чаалашкаш, эжелеп алгаш, өрттедиптер. Иудеяның хоорайларын хоозурадыр мен, олар чурттакчы чок артар».

Рехавтың салгалының төлөптиг үлегер-чижээ

35 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының үезинде Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажиткан сөзү бо-дур: ² «Рехав деп төрөл бөлүккө барып, чугаалашкаш, оларны Дээрги-Чаяакчының өргээзинде бир өрээлче эккелгеш, арагадан кудуп бер».

³ Мен барып, Авадияның оғлунун оғлу, Иеремияның оғлу Иазанияны, оон акы-дуңмаларын, бүгү оолдарын — ре-

хавтарның бүгү төрөл бөлүүн кыйгырып алгаш, ⁴ оларны Дээрги-Чаяакчының өргээзинче, Годолияның оғлу, Бурганның кижизи Ананның оолдарының өрээлинче эккелдим. (Ол өрээл нояннар өрээлиниң чанынга, Шаллумнуң оғлу, өргээ хаалгазының таңнымылы Маасеяның өрээлиниң кырынга турган.) ⁵ Мен рехавтарның баарынга арага куткан кундагалар, дашкалар салгаш: «Арагадан ижип чооглаңар» — дээн мен.

⁶ А олар мынча деп харыылаан: «Арага ишпес улус бис, чүгө дээрге Рехавтың оғлу, бистин өгбөвис Ионадав биске: „Силер-даа, үре-салгалыңар-даа кезээ-мөңгөдө арага ишпенер! ⁷ Бажың-балгат тутпаңар, тараа тарыванаңар, виноград олуртпаңар, ол бүгү силерге турбазыңар! Назыныңар дургузунда майгыннарга чурттаңар. Ынчан көжүп чоруур черинерге үр чурттаар силер⁴ — деп айтып-чагаан чүвө».

⁸ Рехавтың оғлу, бистин өгбөвис Ионадавтың айтып-чагаан бүгү чүвезин күүседип турар бис: боттарымыс, ка-дайларымыс, оғлу-кызымыс кажан-даа арага ишпээн. ⁹ Чурттаар бажың-балгат тутпаан бис, виноград олуртур, тараа тарыңыр шөлдериш, дүждүдүс чок. ¹⁰ Бис майгыннарда чурттап, Ионадав өгбөвистин биске айтып-чагаан бүгү чүвезинге чагыртып, ону күүседип чоруур бис. ¹¹ А кажан Вавилоннуң хааны Навуходоносор бо чер-биле дайылдажып үнүптерге, чүглө ынчан халдей аг-шеригден база арамей аг-шеригден чайлап, Иерусалимче чоруй баарын шиитпирлээн бис. Ам Иерусалимде чурттап турарымыс бо».

¹²⁻¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурган Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Барып, Иудеяның чонунга, Иерусалимниң чурттакчыларына мону чугаала. Таанда-ла бо суртаалды билип ап шыдавас силер бе база Мээң сөстөрүмни тооп дыңнавас силер бе? — деп медеглээн. — ¹⁴ Рехавтың оғлу Ионадавтың сөстөри сагыттынып турар-дыр. Ол бодунун үре-салгалыңга арага ишпезин айтып-чагыырга, олар өгбөзиниң айтышкынынга чагыртып,

* ³⁴⁻¹⁸⁻¹⁹ Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө дугуржулганың быжыын шак ынчаар бадыткап турган (Э. д. 15:9-10 көр).

^{34:17} Иер. 14:12 || Иер. 15:4 ^{34:20} Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 ^{34:21} Иер. 37:5, 11 ^{34:22} Иер. 37:8 || Иер. 4:7 ^{35:1} 4 Хаан. 23:36; Иер. 25:1 ^{35:2} 1 Чыл. 2:55 || 1 Чыл. 9:26, 33 ^{35:6} 4 Хаан. 10:15, 23 ^{35:11} 4 Хаан. 24:1; Иер. 46:2

амдыгаа чедир арага ишпейн чоруур-дур. А силер, Мен катап-катап чугаалап турумда-ла, Мени тооп дыңнавастыр силер. ¹⁵ Мен силерже Бодумнун бүгү чалча-медээчилеримни айбылап чорудуп, оларны дамчыштыр: „Кайыңардаа бодунун бузуттуг оруун каапсын! Ажыл-херээңерни экижидип алынар, өске бурганнарны элерип, оларга бараан болбанар, ынчан Мээң силерге база ада-өгбөңерге берген черимге чурттап артар силер“ — деп дамчыдып турдум. Ынчалза-даа силер кулаанар ээктирбээн, Мени тооп дыңнаваан силер. ¹⁶ Рехавтың оглу Ионадавтың салгалы бодунун өгбөзүниң оларга айтып-чагаан айтышкынын күүседип турар-дыр. А бо чон Мени тооп дыңнава-тыр!»

¹⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Аг-шериглиг Бурганы: «Мен Иудеяга, Иерусалимниң чурттакчыларыңа оларга аазан бүгү айбыл-халавымны таварыштырар мен, чүге дээрге Мен оларга чүве чугаалаарымга, олар тооп дыңнавады. Кыйгыраарымга, харыылавады» — дээн.

¹⁸ Иеремия оон рехавтарга чугаалаан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ионадав өгбөңерниң айтып-чагаан чүүлүн тооп дүүңнап, ооң бүгү айтышкыныннарын күүседип база бүгү чүвени ооң айтып-чагаанын ёзуугар кылып турарынар дээш ¹⁹ Рехавтың оглу Ионадавтың төрөл бөлүү Мээң мурнумга каян-даа төнүп читпес“. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганының чугаалаан чүвези ол-дур».

Иеремияның дүрүг-номун хааның өрттөткени

36 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дерткү чылында Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур: ² «Дүрүг-номдан ап алгаш, анаа Израиль, Иудея болгаш шүптү чоңнар дугайында бүгү сөстөрүмни — Иосия хаан чагырып турда, сээң-биле эң баштай чугаа кылып эгелдээн хүнүмден эгелеп, амгы үеге чедир сенээ чугаалаан бүгү чүвемни бижип каг. ³ Иудеяның чону Мээң оларга кандыг

айбыл-халап таварыштырар деп турарымны дыңнап кааш, кижжи бүрүзү бодунун бузуттуг оруундан ойталаар чадава. Ынчан Мен оларның кем-буруузуун база бачыгтарын өршээр мен».

⁴ Иеремия Нирияның оглу Варухту кыйгырып алган. Варух Дээрги-Чаяакчының Иеремияга чугаалаан бүгү сөстөрүн Иеремияның чугаалаан айбы-биле дүрүг-номга бижип каан. ⁵ Иеремия Варухка: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче мээң кирерим хоруглуг. ⁶ Сен мээң сөстөрүм ёзуугар бижээн дүрүг-номну ап алгаш, шээрленир хүнде ынаар бар. Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыгып келген бүгү чоннун мурнунга Ооң сөстөрүн дыңналдыр номчуп бер — боттарының хоорайларындан ынаар чеде берген Иудеяның бүгү чурттакчыларыңа дыңналдыр номчуп бер. ⁷ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаннп мөргүп, кайгызы-даа бодунун бузуттуг оруундан ойталаар чадава, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының чоңон киленнеп, хорадаан сагышы коргунчуг-дур» — дээн.

⁸ Нирияның оглу Варух Иеремия медээчинин анаа чагаанын ёзуугар кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Ооң сөстөрүн бижээн дүрүг-номну номчаан.

⁹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының бешки чылынын тос айда Дээрги-Чаяакчының мурнунга Иерусалимниң бүгү улузу база Иудеяның бүгү хоорайларындан Иерусалимге келген улус шээрлэшкин кылыр ужурлуг дээрзин чарлаан. ¹⁰ Варух дүрүг-номда бижээн Иеремияның сөстөрүн бүгү чоннун мурнунга Дээрги-Чаяакчының өргээзинге дыңналдыр номчаан. (Варух Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Чаа хаалга чанынга, үстүкү шөлгө, Шафан бижээчинин оглу Гемарияның өрээлинге номчаан чүве-дир.)

¹¹ Шафанниң оглунун оглу, Гемарияның оглу Михай дээрзи дүрүг-номда бижээн Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңнап турган. ¹² Михай оон хааның ордузунче чорупкаш, бижээчилер өрээлинче кире берген. А ынчан анаа бүгү ноянар: Элишама бижээчи, Семейяның оглу Делайя, Ахборнун оглу Элнафан, Шафанниң оглу Гемария, Ананияның

35:15 Хост. 20:3; Иер. 18:11; 25:5 35:17 Иса. 50:2 36:1 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1; 45:1 36:2 Иер. 30:1; Авв. 2:2; Зах. 5:1 || Иер. 1:2 36:3 Иез. 12:3 || Иер. 18:11; 26:3; Иона 3:10 36:4 Иер. 32:12 36:9 Эзра 8:21; 2 Чыл. 20:3; Иона 3:5 36:10 Иер. 26:10 || 1 Чыл. 9:26, 33 36:12 Иер. 26:22

оглу Седекия болгаш өскелер-даа олурган. ¹³Михей оларга Варухтун дүрүг-номдан чонга дыңналдыр номчаан чүвезин дыңнаан аайы-биле катаптап чугаалаан.

¹⁴Нояннар Нафанияның оглу Иегудийни (а Нафания Хусийниң оглу, Шелемияның олгунун оглу болур чүве-дир) Варухка: «Чон мурнунга бүгүдеге дыңналдыр номчаан дүрүг-номунну ап алгаш, чедип кел» — деп дамчытсын дээш айбылап чорудупкан.

Нирияның оглу Варух дүрүгнү ап алгаш, нояннарга чедип келген. ¹⁵Олар анаа: «Бээр олургаш, бо дүрүг-номну биске номчуп берем» — дээннер. Варух оларга дүрүгнү номчуп берген. ¹⁶Нояннар ол бүгү сөстөрнү дыңнааш, коргуп, бот-боттарыңче кайгашкаш, Варухка: «Бо бүгү чугаа-сөстү хаанга дамчыдар ужурлуг бис!» — дээннер. ¹⁷Олар Варухтан: «Бо бүгүнү канчап бижип кагдың? Биске чугаалап берем. Иеремияның сөстөрнү өзугаар бе?» — деп айтырганнар.

¹⁸Варух оларга: «Ол менээ бо бүгү сөстөрнү боду чугаалады, а мен оларны дүрүгте будук-биле бижип кагдым» — деп харыялаан.

¹⁹Нояннар Варухка: «Иеремия биле сен чоруй барып, чаштына бериңер. Кайда турарыңарны кым-даа билбес болзун» — дээн.

²⁰Нояннар ордуда хаанче чорупкан, а дүрүгнү Элишама бижээчинин өрээлинге арттырып каан. Олар хаанга бүгү сөстөрнү дамчыткан.

²¹Хаан ол дүрүг-номну эккелзин дээш, Иегудийни айбылап чорудупкан. Иегудий дүрүгнү Элишама бижээчинин өрээлинден эккелгеш, ону хаанга база оон чанында турган бүгү нояннарга дыңналдыр номчуп берген. ²²Хаан ол үеде — тос айда — кышкы бажыңыңа чурттап турган. Ооң мурнунда көстүг одагда от хып турган. ²³Иегудий үшдөрт одурут үзүндүнү номчуурга-ла, хаан ол кезекти бижээчилер бижекчигежибиле үзе кескеш, одагда отче кири каап олурган. Ынчалдыр бүгү дүрүгнү өрттедипкен. ²⁴Ол бүгү сөстөрнү дыңнаан хирезинде, хаан-даа, ооң дүжүметтери-даа кортпааннар, качыгдалдан боттарының хевин ора тыртпааннар. ²⁵Элнафан, Делайя болгаш Гемария олар хаандан

дүрүг-номну өрттетпезин ээрежип дилээрге-даа, демгизи оларны дыңнаван. ²⁶Хаан ыңчан Иерахмел тажы биле Азриилдин оглу Серайяга база Авдиилдин оглу Шелемияга Варух бижээчи биле Иеремия медээчини тудуп хоругдаарын дужааган, ыңчалда-даа Дээрги-Чаяакчы ол ийи кижини чажырыпкан.

²⁷Варухтун Иеремияның сөстөрнү өзугаар бижээн дүрүг-номун хаан өрттедипкен соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁸«Өске дүрүгден ап алгаш, Иудеяның хааны Иоакимниң өрттедипкени бирги дүрүгте турган бүгү сөстөрнү ынаар кири бижип каг. ²⁹Иудеяның хааны Иоакимге Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн чугаала: „Сен ол дүрүг-номну өрттедип тура: ‘Иеремия, Вавилоннун хааны чедип келгеш, бо черни узуткап, ында чурттаан кижилерни, дириг амытаннарны кыргып-хыдып каар дээрзин чүге бижидиң?’ — дээн сен“. ³⁰Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иудеяның хааны Иоаким дугайында: „Ооң үре-салгалы Давид хаанның дүжүлгезинге саадавас. Ооң мөчү-сөөгүн хуннун изии биле дүнүн сөөгүнче үндүр октап, бужартадыр. ³¹Мен Иоакимни, оон үре-салгалын, дүжүметтерин оларның кем-буруузу дээш кезедир мен. Иерусалимниң чурттакчылары, Иудеяның чону Мени тооп дыңнаваан боорга, Мен оларже Мээн оларга аазаным бүгү айыыл-халапты ыдар мен“ — деп чугаалаан».

³²Иеремия өске дүрүг ап алгаш, Нирияның оглу Варух бижээчиге берип каан. Варух аңаа Иудеяның хааны Иоакимниң отка өрттедипкени бирги дүрүгнүң бүгү сөстөрнү Иеремияның чугаалаанын өзугаар бижип каан. Ол сөстерге дөмей өске-даа хей сөстөрнү база немеп кааннар.

Седекияның хоозун идегели

37 ¹Иоакимниң оглу Иехонияның соонда Иосияның оглу Седекия хаан апарган — ону Вавилоннун хааны Навуходонсор Иудеяның хааны кылып каан. ²Седекия, оон дүжүметтери болгаш чурттуң чону Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчини дамчыштыр чугаалаан сөстөрнү тооп дыңнавайн турган.

36:22 Ам. 3:15 36:24 Ис. 7:6 36:26 Иер. 26:20-23 37:1 4 Хаан. 24:17; Иез. 17:13 37:2 2 Чыл. 36:12

36:29 Иер. 26:9 36:30 Иер. 22:30 || 4 Хаан. 22:19

³ Седекия хаан Иеремия медээчи-же Шелемияның оғлу Иегухал биле Маасеяның оғлу Софония бараалгакчыны оон: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бис дээш мөргүп көр!» — деп дилезин дээш айбылап чорудупкан.

⁴ Ол үедө Иеремия чон аразынга хостуг аралажып чурттап турган, ону ам-даа кара-бажыңнаваан чүвө-дир. ⁵ Ол аразында фараоннуң аг-шерии Египеттен үнүпкөн. Иерусалимни бүзээлээн халдейлер ол дугайында медээ дыңнааш, хоорайдан аткаарлай бергенер.

⁶⁻⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Иеремия медээчини дамчыштыр мынча деп чугаалаарын айтыгкан: «Иегухал биле Софония, силерни Менден чүвө айтырзын дээш айбылап чоруткан Иудеяның хаанынга мону чугааланар. Фараоннуң аг-шерии силерге дузалаар дээш кел чыдар, ынчалза-даа ол аг-шериг болуноң чурту Египетче дедир чоруй баар. ⁸ Халдейлер эглип келгеш, бо хоорайны база катап бүзээлээш, ону же-леп алгаш, хуюкталдыр өрттедиптер!»

⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Халдейлер моон шуут чоруй баар деп идегевеңер! Чүгө дээрге олар моон чорбас. ¹⁰ Силерге удур дайылдажып туурап халдей аг-шеригни чылча шаап каар-даа болзунарза, олардан чүгө балыглаткан дайынчылар-даа артар болза, олар туруп келгеш, чадырларындан үнгөш, бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер» — деп чугаалаан.

Иеремияның кара-бажыңнаттырганы

¹¹ Кажан халдей аг-шериг фараоннун аг-шеринин дугайында дыннап кааш, Иерусалимден аткаарлай бээрге, ¹² Иеремия медээчи Иерусалимден Вениаминнің черинче, аңаа болуноң черин алыр дээш*, хоорайдан үнгөн чон аразынга чорупкан. ¹³ Ынчалза-даа Иеремия Вениаминнің хаалгазын дамчыштыр үнүп бар чыдырда, аңаа турган таңныылдар даргазы — Анианының оғлунуң оғлу, Шелемияның оғлу Ирейя дээрзи ону тудуп алгаш: «Халдейлерче дезер деп тур сен бе?!» — дээн.

¹⁴ Иеремия: «Ол чүү дээрзи ол! Халдейлерже дезер дивээн мен» — деп ха-

рылылаан. Ынчалза-даа Ирейя Иеремияны дыңнавай, ону нояннарга эккелген. ¹⁵ Нояннар Иеремияга ажынып-хорадап турган. Олар ону эттеп-эттеп, Ионафан бижээчинин кара-бажың кылдыр эде кылып каан бажыңынга хоруттап кааннар. ¹⁶ Иеремия ынчалдыр чер адаанда кара-бажыңче кире бергеш, аңаа дыка үр олурган.

¹⁷ Седекия хаан Иеремияны кыйгыртыптарга, ону ордуже эккелген. Хаан Иеремиядан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалады бе?» — деп бүдүү айтырган. Иеремия: «Ийе, чугаалады — дээн. — Сен Вавилоннуң хаанының холунче кирер-дир сен». ¹⁸ Иеремия Седекия хаанга оон ыңай: «Сээң мурнуңга, сээң дүжуметтериниң, бо чонун мурнуңга кандыг кем-буруулут мен? Чүгө мени кара-бажыңче кири октаптыңар? ¹⁹ Силерге: „Вавилоннуң хааны силерже, бо черже халдавас“ — деп турган медээчилеринер кайыл? ²⁰ Мээң чагырыкчым, хааным, мени дыңнап көрөм, дилээмни чугаалаар аргадан берип көрөм! Мени Ионафан бижээчинин бажыңынче дедир чорутпайн көрөм, оон башка аңаа өлүп каар мен» — деп чугаалаан.

²¹ Седекия хаанның айтышкынын ёзууар Иеремияны таңныылдар туурап шөлгө хоруттап каан. Хлеб быжырыкчыларының кудумчузундан аңаа хоорайда далган-тараа төнгүжеге чедир, хүндө-ле бир хлеб берип турган. Иеремия ынчалдыр таңныылдар шөлүңгө артып калган.

Иеремияның оңгарже кири октаптырганы

38 ¹ Маттанның оғлу Шефатия, Пашхурнуң оғлу Годолия, Шелемияның оғлу Иегухал болгаш Малхияның оғлу Пашхур олар Иеремияның бүгү чонга мындыг сөстөр чугаалаанын дыңнааннар: ² «Дээрги-Чаяакчы: „Бо хоорайга арткан кижии дайын-чаа, ап-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Халдейлерге дүжүп бээр кижии дириг артар, оон олча-кежи — амы-тынныг артары боор! — дээн. — ³ Бо хоорайны Вавилоннуң хаанының шеринге хүлээдип бээр, ол хаан ону же-леп аар!“ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

* 37:12 Азы: «Вениаминнің черинче дезип чоруур дээш».

37:3 Иер. 38:1 || Иер. 21:1 37:4 Иер. 32:2 37:5 Иер. 34:21 37:6-7 Ы. 4:17 37:8 Иер. 34:22
37:13 Зах. 14:10 || Иер. 38:19 37:15 Иер. 38:6 37:17 Иер. 21:7 37:19 Иер. 28:2 37:21 Иер. 32:2 ||
Иер. 38:9; 52:6 38:1 Иер. 37:3 || Иер. 21:1 38:2 Ы. х. к. 30:15; Иер. 21:9 38:3 Иер. 32:3

⁴ Нояннар хаанга: «Бо кижини өлүрөр болза эки-дир, чүгө дээрге ол ыңдыг сөстөр чугаалааш, хоорайда арткан дайынчыларның, бүгү чоннуң сорук-күжүн кошкадып турар-дыр. Бо киж чонга буян эвес, бузут күзеп турар-дыр» — дээнер.

⁵ Седекия хаан: «Ол силерниң холунарда-дыр, чүгө дээрге хаан силерге удурланыр харык чок-тур» — деп чугаалаан.

⁶ Иеремияны сегирип алгаш, таңныылдар шөлүнүң иштинде Малхия тажыга хамааржыр суг курлавырлаар онгарже, хендирге баглааш, бадырыпканнар. Онгарга ыңчан суг чок, чүглө өл малгаш турган. Иеремия ол малгашче дүже берген.

⁷ Хаанның ордузунда дүжүметтернин бирээзи — эфиоп аймак-сөөктүг Авдемелех Иеремияны онгарже бадырыпканын дыннап каан. Хаан ол үедө Вениаминниң хаалгазының чанынга олурган. ⁸ Авдемелех хаанның ордузундан үнүп келгеш, хаанга: ⁹ «Мээн чагырчкым, хааным! Бо улукта Иеремия медээчини кончуг бак аажылаан-дыр. Олар ону онгарже киир октапкан-дыр, ол аңа аштап өлүп каар, чүгө дээрге хоорайда ам аыш-чем арткан эвес» — дээн.

¹⁰ Хаан эфиоп Авдемелехке: «Моон үжен кижиден эдертип алгаш, Иеремия медээчи өлбээнде, ону онгардан уштуп каг» — деп дужааган.

¹¹ Авдемелех улус эдертип алгаш, хаанның ордузунда чүү-хөө шыгжаар черге чеде берген. Ол оортан эрги, ажыглаар аргажок пөстөр болгаш элей берген хептер ап алгаш, ол бүгүнү хендирге баглааш, кудукта чыткан Иеремияге бадырыпкан.

¹² Эфиоп Авдемелех Иеремияга: «Колдуун адаандан хендир-биле багланьп ал, а хендир адаанга эрги пөстөр биле элей берген хептерни көөп ал» — дээн.

Иеремия шак ыңчаар кылган. ¹³ Улус Иеремияны хендир-биле көдүрүп, онгардан ушта тыртып алган. Иеремия таңныылдар бажыңының хериминиң иштинге артып калган.

Иеремияның Седекия-биле ужуражылгасы

¹⁴ Седекия хаан Иеремияны кыйгыртыпкан. Медээчини Дээрги-Чаяакчының

өргээзинче үшкү кирер черже эккээрге, хаан аңа: «Мен сенден бир чүве айттырайн, а сен менден чүнү-даа чажырба» — дээн.

¹⁵ Иеремия Седекияга: «Бир эвес мен сенээ ажыдып чугаалаар болзумза, мени өлүртүп каар эвес сен бе? Сенээ арга-сүмө бээр болзумза, мени тооп дынна-вас болгай сен» — дээн.

¹⁶ Седекия хаан Иеремияга: «Биске амы-тын хайырлаан дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен! Мен сени өлүртпес мен, сени өлүркөсп турар улустуң холунга хүлээтпес мен!» — деп будүү азаан.

¹⁷ Иеремия ыңчан Седекияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израилдин Аг-шериглиг Бурганы: „Бир эвес сен Вавилоннун хаанының шериг баштың-нарынга дүжүп бээр болзунза, амы-тын камгалап аар сен, бо хоорайны база хуюкталдыр өрттөтпес. Бүгү өг-бүлө-биле кады амы-тынныг артар сен. ¹⁸ А бир эвес Вавилоннун хаанының шериг баштыннарынга дүжүп бербес болзунза, бо хоорайны халдейлерге хүлээдип бээр, олар ону хуюкталдыр өрттедиптер, бодун база оларның холундан адырлып шыдавас сен“ — дээн».

¹⁹ Седекия хаан Иеремияга: «Халдейлерге дүжүп бээр дээш дескен иудейлерден коргар-дыр мен. Халдейлер мени оларга хүлээдип бээр болза, олар мени бак аажылаар болгай» — деп харыылаан.

²⁰ Иеремия мынча дээн: «Хүлээдип бербес! Мээн сенээ чугаалап турарым Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна, ыңчан сенээ эки болур, амы-тының камгалап аар сен. ²¹ А бир эвес хоорайдан үнеринден ойталаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы менче кандыг көстүүшкүн чорутканын дыннап ал. ²² Көөрүмге, Иудеяның хаанының ордузунда арткан бүгү херээжен улусту Вавилоннун хаанының шериг баштыннарынга тудуп аппарып турар-дыр. Олар:

„Сээң эш-өөрүң сени күткүдүп, бүзүредип алды. А буттарың малгашка кадалы бээрге, олар сенден хая көрнүп, каапкаш барды“ — деп чугаалаар.

²³ Сээң бүгү кадайларыңны, ажы-төлүңнү халдейлерге алгаш баар. Сен

38:4 Иер. 26:11; 37:15 38:5 2 Хаан. 3:39 38:6 Э. д. 37:24; Зах. 9:11 || Ыд. ыр. 68:15 38:7 Иер. 39:16; Аж.-ч. 8:27 || Иер. 37:13 38:9 Иер. 52:6 38:17 Иер. 27:12 38:18 Иер. 21:10 38:19 Иер. 37:13 38:20 Иер. 34:5 38:22 Иер. 38:6 38:23 Иер. 39:6

бодуң база оларның холундан чайлап шыдавас сен, Вавилоннуң хааны сени тудуп аар, а бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер».

²⁴ Седекия Иеремияга мынча дээн: «Сээң-биле чугаалашканывсты кым-даа билбес болзун, ыңчан сен дириг артар сен. ²⁵ Мээң сээң-биле чугаалашканым нояннарынң кулаанга чеде бээр-ге, олар сенээ чедип келгеш: „Хаанга сен чүнү чугааладың, а хаан сенээ чүү диди? Биске чажырбайн чугаала, ыңчан сени өлүрбес бис“ — дээр болза, ²⁶ сен оларга: „Мен хаандан мени Ионафан-ның бажыңычче, аңаа өлбес дээш, дедир эгитпезин ээрежип дилеп турдум“ — дээр сен».

²⁷ Иеремияга бүгү нояннар чедип келгеш, айтырыглар салып эгелээн. Иеремия оларга хаанның дужааганын ёзу-гаар харыылаан. Ноябрьн Иеремиядан оон ыңай чүнү-даа айтырбайн чоруй барган, чүге дээр-ге ооң хаан-биле чүнү чугаалашканын кым-даа билбес турган. ²⁸ Иеремия Иерусалимнің эжелеттирген хүнүнге чедир таңныылдар шөлүнүң иштиңге арткан.

Оон Иерусалим эжелеттирген.

Иерусалимнің буурааны (4 Хаан. 25:1-21; Иер. 52:4-16)

39 ¹ Иудеяның хааны Седекиянын чагыргазының тоску чылында, он айда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунуң бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп алган. ² Седекияның чагыргазының он бирги чылында, дерт айның тоста хоорайның ханазын деже шаапкан. ³ Вавилоннун хаанының бүгү нояннары хоорайже кирип келгеш, Ортаакы хаалга чанынга турумчуп алган. Самгар чурттуг Нергал-Сарецер, дүжүметтер даргазы Нево-Сарсехим, караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннун хаанының өске-даа нояннары анаа турган*.

⁴ Оларны көрүп кааш, Иудеяның хааны Седекия база бүгү шериглер дезе берген. Олар дүне када хаанның сесерлиин таварып эргекеш, ийи хана аразында хаалга дамчыштыр хоорайдан үнгеш,

Иордан шынаазынче баар орук-биле чорупкан. ⁵ Халдей шериг оларны сүрүп чорупкаш, Иерихон ховуларынга Седекияны чышыр четкен. Седекияны тудуп алгаш, Вавилоннун хааны Навуходоносорга, хамат черде Ривла хоорайже эккелгеннер. Навуходоносор аңаа Седекияга шииткел үндүрген. ⁶ Ривлага, Седекия көрүп турда, Вавилоннун хааны ооң оолдарын өлүрүп каан. Иудеяның бүгү нояннарын база ол кыра шаап каан. ⁷ Оон ол Седекияның ийи караан дешкеш, ону хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче алгаш барган.

⁸ Хаанның ордузун база карачал чонун бажыңнарын халдейлер хуюкталдыр өрттедипкен, а Иерусалимнің ханаларын бузуп каапкан. ⁹ Оон камгалакчы шериглер даргазы Навузардан дээрзи хоорайда дириг артан улусту, Вавилоннун талазынче дескен улусту база бүгү артан чонну Вавилонче алгаш барган. ¹⁰ Чүтле чүзү-даа чок ядыы улустун кезиин камгалакчы шериглер даргазы Навузардан Иудеяга арттыргаш, ол-ла хүнде оларга виноград база тараа тарыыр шөлдер берип каан.

¹¹ Вавилоннун хааны Навуходоносор камгалакчы шериглер даргазы Навузарданга Иеремияга хамаарыштыр: ¹² «Ол кижини эдертип алгаш, каракта. Аңаа багай чүве кылба, оон сенден дилээн чүү-даа чүвезин хандырып бээр сен» — деп дужааган.

¹³ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан, дүжүметтер даргазы Навуазван, караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннун хаанының өске-даа нояннары улус айбылап, ¹⁴ Иеремияны эккелзин дээш чорудупкан. Иеремияны таңныылдар шөлүнден үндүргеш, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияга, ол ону бажыңыңга чедирип кагзын дээш, хүлээдип берген. Иеремия чонунуң аразыңга чурттап артып калган.

Адемелекке Бурганның азаашкыны

¹⁵ Кажан Иеремия таңныылдар шөлүңге хоругдал адаанга турда, Дээрги-Чаякчы аңаа Бодунуң сөзүн ажыдып

* 39:3 Еврей сөзүгледде вавилон аг-дужаалдар база оларны канчаар аңгылааны эки билдинмес.

38:26 Иер. 37:20 39:1 Ы. х. к. 28:52 39:2 Иер. 1:3 39:5 Иис. 5:10 || Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7 39:7 Иер. 34:4-5 39:8 Иер. 21:10; Иез. 16:41 || Неем. 1:3 39:9 Иер. 40:1; 52:12 39:14 4 Хаан. 22:12; Иер. 26:24 || Иер. 40:5 39:15 Иер. 32:2; 33:1

чугаалаан: ¹⁶ «Барып, эфиоп Авдемелехке мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы мынча дээн: „Ам Мен Бодунуң бо хоорайга хамаарышкан сөстөримни аңаа ачылыг эвес, а хоралыг боор кылдыр күүседир мен! Сен көрүп турунда, ол сөстөрнин боттаныр хүнү чедип кээр. ¹⁷ А сени Мен ол хүн камгалаар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — бодунуң коргар улузунуң холунче кирбес сен, ¹⁸ чүге дээр-ге Мен сеңээ болчур мен. Сен хылыштан өлбөс сен, амы-тынныг артары — сээн олча-кежиң болур, чүге дээрге сен Меңээ идегеп турар болгай сен*». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иеремияны хостааны

40 ¹ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан Иеремияны Рама хоорайга хостаан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремия Боудунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. (Навузардан илчирбе-биле бектеттирген Иеремияны Рама хоорайдан, Вавилонче Иерусалим биле Иудеядан үндүр сүрүп турган улус аразындан тып алган чүведир.)

² Иеремияны камгалакчы шериглер даргазынга эккээрге, ол Иеремияга мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы Бурганы бо черге айбыл-халапты азаан болгай. ³ Ам Дээрги-Чаяакчы чугаалаан чүвезин кылган-дыр, чүге дээрге сээн чонуң Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, Ооң сөзүн тооп дыңнавайп турган-дыр, ынчангаш силер-биле бо бүгү болган-дыр. ⁴ Ынчалза-даа мен бөгүн бектээн илчирбеден холунуң адырып тур мен. Бир эвес мээң-биле кады Вавилонче барыксаар болзунза, бар, мен аңаа сенче сагыш салыр мен, а бир эвес мээң-биле кады Вавилонче баар хөңнүң чок болза, артып кал. Көр даан, бүгү чурт сээн мурнунда-дыр — кайнаар барыксай-дыр сен — ынаар чоруй бар. ⁵ Бир эвес артып каар болзунза*, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияже чоруй бар. Вавилоннуң хааны аңаа Иудеяның хоорайларын чагыртып каан-дыр. Ооң ча-

нынга, бо чоннуң аразынга чурттап тур азы кайнаар баарын эки деп санаар-дыр сен, ынаар чоруй бар». Оон камгалакчы шериглер даргазы Иеремияга аш-чем, белек-селек бергеш, салып чорудупкан.

⁶ Иеремия Мицпа хоорайга, Ахикамның оглу Годолияга чедип келгеш, оон чанынга, ол чуртта артып калган улус аразынга чурттап турган.

Годолияның Иудеяга чагырыкчы апарганы (4 Хаан. 25:22-26)

⁷ Хову-шөлдерге турган иудей шериг баштыңнары база оларның улузу Вавилоннуң хааны Ахикамның оглу Годолияны тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап, аңаа эр, херэежен улусту, уруг-дарыгны, чурттуң Вавилонче сүрүп аппаратан яды чурттакчыларын даасканын дыңнап кааннар. ⁸ Ынчан Шафанның оглу Измаил, Карейниң оолдары Иоханан биле Ионафан, Танхуметтин оглу Серай, Нетофа чурттуг Офайның оолдары болгаш Мааха чурттуг Иазания олар боттарының улузу-биле Мицпа хоорайже, Годолияга чедип келгеннер.

⁹ Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдейлерге бараан боорундан кортпаңар, чуртка артып калгаш, Вавилоннуң хаанынга бараан болуңар, ынчан менди-чаагай болур силер. ¹⁰ Мен Мицпага артып калгаш, бистиинге кээп турар халдейлер мурнунга чонну төлээлэйн, а силер виноград арагазы, чайгы чимистер, олива үзүнден курлавырлап чыып, саваларыңар долдуруңар, ээлеп алган хоорайларыңарга чурттаңар» — деп даңгыраглап чугаалаан.

¹¹ Моавка, Эдомга, аммон чоннуң черинге болгаш бүгү өске черлерге турган шупту иудейлер Вавилоннуң хааны чоннуң артынчызын Иудеяга арттыргаш, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияны оларның чагырыкчызы кылдыр томуйлаан дээрзин база дыңнап кааннар. ¹² Ол иудейлер мурнунда үндүр сывыратканы бүгү черлерден дедир

* 40:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы: «Иеремия чоруп четтикпээнде, Навузардан немец чугаалаан...»

39:16 Иер. 38:7 39:17 Иер. 22:25 39:18 Иер. 21:9 40:1 Иер. 39:11 || Ис. 18:25; Иер. 31:15
40:2 Ы. х. к. 29:24-28 40:3 Иер. 44:23; Дан. 9:10-12 40:5 4 Хаан. 22:12 40:6 Ис. 18:26
40:7 4 Хаан. 22:12; Иер. 39:14; 40:5 40:8 Ис. 18:26

эглип келгеннер. Олар Иудеяже, Мицпада турар Годолияга чедиپ келгеш, дыка хөй виноград арагазы кылып, чайгы чимис дүжүдүн элбээ-биле чыгып алганнар.

¹³ Карейниң оглу Иоханан база ховушөлдерге турган бүгү шериг баштыңнары Мицпада Годолияга чедип келгеннер. ¹⁴ Олар Годолияга: «Таанда-ла сен аммон чоннуң хааны Ваалистиң Нафанияның оглу Измаилди сени өлүрүп кагзын дээш ыдыпканын билбес сен бе?» — дээннер. Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия оларга бүзүрөвейин барган. ¹⁵ Карейниң оглу Иоханан Мицпага тургаш, Годолияга бүдүү: «Чөпшээреп көрөм, мен баргаш, Нафанияның оглу Измаилди өлүрүп каайн, ону кым-даа билбес. Бис канчап ооң сени өлүрүп каарын, сени долгандыр чыгып келген бүгү иудейлерниң катап база тарай бээрин болгаш Иудеяның артынчызы чоннуң өлүп чидерин болдурар бис?» — дээн.

¹⁶ Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия Карейниң оглу Иохананга: «Ынчанмайн көр! Измаилдин дугайында шын эвес чүве чугаалап тур сен» — деп харыылаан.

Годолияны өлүргени

41 ¹ Чеди айда Мицпа хоорайга, Ахикамның оглу Годолияга Элишаманың оглунуң оглу, Нафанияның оглу Измаил бодунуң он кижизи-биле кады чедип келген. Измаил болза хаан укут, дээди дүжүметтерниң бирээзи боор кижитурган. Годолия биле Измаил Мицпага кады чемненип, дойлааннар. ² Оон Нафанияның оглу Измаил болгаш ооң-биле кады келген он кижитурп келгеш, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияны — Вавилоннун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлаан кижизин хылыш-биле шанчып кааннар. ³ Измаил ол ышкаш Мицпага Годолия-биле кады турган бүгү иудейлерни база аңаа турган вавилон шериглерни өлүрүп каан.

⁴ Годолияны өлүргөн хүнүнүң даартазында, ол дугайында кым-даа билбес турда, ⁵ Сихем, Силом болгаш Самария хоорайлардан сезен кижитурп келген. Олар качыгдалдан салын чүлүп алган, ора тырткан хептер кеткен, мага-бодунда

кезиглерлиг улус болган*. Ол улус Дээр-ги-Чаяакчынын өргезинче далган-тараа өргүлдери болгаш ладан деп чаагай чыгтыг чүүл көдүрүп эккел чыткан. ⁶ Нафанияның оглу Измаил Мицпадан оларга уткуй үнүп келген. Ол ытлап бар чыткан, а оларга чоокшулап келгеш: «Ахикамның оглу Годолияга барынар» — дээн.

⁷ Ол улус хоорайже кирип кээри билек, Нафанияның оглу Измаил бодунуң улузу-биле кады оларны кыргып-хыдып каапкаш, мөчү-сөөктерин оңгарже октапкан. ⁸ Сезен кижиден он кижитурмайлге: «Бисти өлүрбейн көрөм. Шөлде чүве чажырар черлеривис бар, ында кызыл-тас биле арбай, олива үзү биле ары чигири бар» — деп чанны берген. Измаил оларны, өске улусту өлүргени дег, өлүрбейн барган. ⁹ (Годолияны өлүргөн соонда, Измаилге өлүрткен улустуң мөчү-сөөктерин октапкан оңгар бир шагда Аса хаанның Израилдиниң хааны Ваасадан камгаланыр дээш казып алган сут курлавырлаар оңгары болган. Ук оңгарны Нафанияның оглу Измаил өлүргөн улунуң мөчү-сөөгү-биле долдуруп каан.)

¹⁰ Измаил Мицпага дириг арткан бүгү улусту, хаанның уругларын база камгалакчы шериглер даргазы Навузарданның Ахикамның оглу Годолияга чагырттып кааны, Мицпага артып калган улустуң шуптузун тудуп алган. Нафанияның оглу Измаил оларны тудуп алгаш, аммон чонче алгаш чорупкан.

¹¹ Карейниң оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафанияның оглу Измаилдин үүлгеткен кемниг херээнин дугайында дыннап кааннар. ¹² Олар бүгү улусун чыгып алгаш, Нафанияның оглу Измаил-биле чаалажып үнүп келгеннер. Олар ону Гаваонда улуг хөөлбек чанынга сүрүп четкеннер. ¹³ Измаилге туттурган улус Карейниң оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын көрүп кааш, амырай бергеннер. ¹⁴ Измаилдин Мицпадан тудуп алгаш барган улузу шупту дедир ээпкеш, Карейниң оглу Иохананга каттыжып алганнар. ¹⁵ А Нафанияның оглу Измаил бодунуң сес кижизи-биле кады Иоханандан десе бергеш, аммон чонче чоруй барган.

* 41:5 Ол улус Иерусалимниң буураашкыны дээш качыгдалп турган хире.

40:13 Иер. 40:8; 42:1; 43:2 41:1 Иис. 18:26 || Иер. 40:14 41:2 4 Хаан. 25:25 41:5 Иис. 17:7; 18:1; 3 Хаан. 16:24 41:9 3 Хаан. 15:16 41:11 Иер. 40:15 41:12 2 Хаан. 2:13 41:15 Иер. 40:14

¹⁶ Карейниң оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафаяның огул Измаилдин Ахикамның огул Годолияны өлүрүп кааш, Мицпадан сүрүп аппаратаны бүгү артып калган чонну — чепсек эдилеп шыдаар эр улусту, херэежен улусту болгаш ажы-төлдү, акталаткан чалчаларны эдерттип алганнар. Иоханан оларны Гаваондан үндүрүп алгаш чорупкан. ¹⁷ Олар Египетче дезер дээш, Вифлеем хоорай чоогунда Геруф-Химам деп черге доктааганнар. ¹⁸ Халдейлерден корткаш, дезер бодааннары ол, чүге дээрге Нафаяның огул Измаил Вавилонун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлап кааны Ахикамның огул Годолияны өлүрүп каан-на болгаш.

*Бурганың арткан чога
Египетче чоруурун хоругдааны*

42 ¹ Бүгү шериг баштыңнары, Карейниң огул Иоханан, Гошайяның огул Иазания* болгаш улуг-биче бүгү чон ² Иеремия медээчиге чедиш келгеш: «Бистиң дилээвисти хандырып көрүңер! Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бис дээш мөргүп көрүңер, чоннуң бо артыңчызы дээш мөргүп көрүңер! Көрүп тур силер, хөй санның турган боттарывыс көңгүс эвээжей бердивис. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың биске кандыг орук шилип аарывысты, чүнү кылгырвысты айтып берзин» — дээннер.

⁴ Иеремия медээчи: «Дилээнерни кичээнгейге алдым, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга дилээнер ёзугаар мөргүүр мен. Дээрги-Чаяакчының силерге харыылаан бүгү чүвезин чангыс сөс-даа чажыргайн силерге меделгээр мен» — деп харыылаан.

⁵ Олар Иеремияга: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерни дамчыштыр чугаалаан бүгү чүвезин бис ылап шын күүсетпес болзувусса, шынчы болгаш чөптүг Дээрги-Чаяакчы Боду бистиң багывысты херечилезин. ⁶ Эки азы багай-даа медээ боор болза, силерни Олче чорудуп турарывыс Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыңнаар бис. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыңнааш, мэнди-чаагай артар бис» — деп чугаалааннар.

⁷ Он хонук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁸ Иеремия Карейниң огул Иохананы, ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын, улуг-биче бүгү чонну кыйгырттып алгаш, ⁹ оларга мону чугаалаан: «Силерниң дилээнер дээш мөргүүр кылдыр мени Олче чорутканыңар Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ¹⁰ „Бир эвес бо черге артар болзуңарза, Мен силерни быжыктырар, бууратпас мен, олуртуп каар, дазылыңар тура тыртпас мен, чүге дээрге силерге ытканым айыыл-халап дээш харадап тур мен. ¹¹ Коргуп турарыңар Вавилонун хааныңдан кортпаңар! Оон черле кортпаңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Чүге дээрге Мен силер-биле мен, силерни камгалаар мен, ооң холундан адырар мен. ¹² Силерге ээ-хайыралы болур мен, ынчан ол хаан база силерге ээ-хайыралы болур, силерни боттарыңарның черинерже дедир чандырар“.

¹³ А бир эвес силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сөзүн тооп дыңнавайн: „Бо черге чурттавас бис“ — дээр болзуңарза база ¹⁴ „Бис египет черге чоруй баар бис, аңаа дайын-чаа көрбөс бис, дайынчы труба медеэзи дыңнавас бис, аштавас бис, орта чурттаар бис!“ — дээр болзуңарза, ¹⁵ Иудеяның артыңчызы, ам Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Египетче чоруурун ыяк шийтпирлээр болзуңарза, ынаар чеде бергеш, аңаа чурттай бээр болзуңарза, ¹⁶ силерниң коргарыңар дайын-чаа аңаа, Египетке, силерни таварыыр, коргуп турарыңар аш-чут Египетке силерни сүрүп чеде бээр, орта өлүп каар силер! ¹⁷ Египетке чурттаар дээш чоруурун шийтпирлээн бүгү улус аңаа дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Олардан кым-даа дириг артпас, Мээң оларже ыдарым айыыл-халаптан кым-даа чайлап шыдавас“.

¹⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Мээң кылгыткан килеим Иерусалимнин чурттакчыларын бүргей алганы дег, Египетке чеде бээринерге, силерни база бүргей алыр. Силер каргышка, хоозуралга,

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн (Иер. 43:2 көр).

42:1 Иер. 40:13 42:2 1 Хаан. 7:8; 12:19 42:5 Э. д. 31:50; Башт. 11:10 42:6 Иер. 7:23

42:10 Иер. 24:6; 31:28 42:14 Иер. 4:19 || Иер. 43:7 42:16 Иез. 11:8

адынар баксыраарынга, дорамчылалга чыгатгырар силер, бо черни моон соңгаар көрбес силер⁴.

¹⁹ Иудеянын арткан чону! Дээр-ги-Чаяакчы силерге: „Египетче барбаңар!“ — дээн болгай. Ыяк билип алыңар: мен бөгүн силерни сагындырдым. ²⁰ Силер частырыг кылып, боттарыңарнын бажыңарже хан кудуп алдыңар! Силер мени Дээр-ги-Чаяакчы Бурганыңарже айбылап чорудупкаш: „Бис дээш Дээр-ги-Чаяакчы Бурганывыска мөргүп көр, Ооң чугаалаан бүгү чүвезин биске меделге — бис ону күүседир бис“ — дээн болгай силер. ²¹ Мен бөгүн Ооң медээзин силерге меделгедим, ыңчалза-даа Бурганыңар Дээр-ги-Чаяакчының сөзүн, Ооң мени дамчыштыр силерге дужааган чүвезин тооп дыңнавадыңар. ²² Ынчангаш ыяк билип алыңар: барып чурттаар деп турар чериңерге дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр силер!»

*Сөс дыңнавас артынчы чонуну
Египетче чорупканы*

43 ¹ Иеремия бүгү чонга оларнын Бурганы Дээр-ги-Чаяакчының сөзүн — Ооң Иеремияны дамчыштыр оларга чугаалаан бүгү чүвезин меделгезин. ² Ынчан Гошайянын оглу Азария, Карейинин оглу Иоханан өске бүгү бардам улус-биле калды Иеремияга мынча дээннер: «Шын эвес чүвэ чугаалап тур сен! Дээр-ги-Чаяакчы Бурганывыс сени „Египетче чорбаңар, аңаа чурттаванар!“ деп чугаалазын дээш айбылап чоруткан эвес. ³ Харын Нириянын оглу Варух бисти халдейлернин холунга хүлээдип бээр дээш база олар бисти өлүрүп кагзын азы Вавилонче сүрүп аппараттын дээш, сени биске улур ыдалап турар-дыр».

⁴ Карейинин оглу Иоханан, бүгү шериг баштыннары болгаш бүгү чон Дээр-ги-Чаяакчының «Иудеяга артып калыңар!» дээн айтышкынын тооп дыңнавайн барган. ⁵ Карейинин оглу Иоханан биле бүгү шериг баштыннары Иудеянын артынчы чонун (а ол улус өске чоннарнын черлеринче үндүр сывыртаткаш, ам Иудеяже дедир чанып кээп турган) — ⁶ эр, херэежен улусту, оларнын ажы-төлүн, хаанның уругларын, камгалакчы шериг-

лер даргазы Навузарданның Шафаннын огулунун огу, Ахикамнын огу Годолия-биле арттырып каан бүгү улусун база ол ышкаш Иеремия медээчини, Нириянын оглу Варухту — эдертип алгаш, ⁷ Дээр-ги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Египетче чорупканын. Олар Тафнис хоорайга челе бергеннер.

⁸ Тафниске Дээр-ги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Холунга улуг даштардан тудуп алгаш, иудейлер көрүп турда, оларны Тафниске фараоннун ордузунче кирер чер чанында тапталган дой-довуракка суп каг. ¹⁰ Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы, Израильдин Бурганынын мынча дээн сөзүн иудейлерге чугаала: „Мен боже Бодунун чалчам, Вавилонун хааны Навуходоносорну кыйгырттып эккелгеш, оон дүжүлгезин Мээң суп кааным даштар кырынга тургузар мен. Ол бодунун майгынын оларнын кырынга хере тыртып, тип аар! ¹¹ Ол хаан чедип келгеш, Египетти чылча шавар.

Өлүр хүнү келген кижиге өлүмчө барзын, туттуруп аары чайлаш чок кижиге туттуруп алзын, хылышка шаштырар кижиге хылыштан калзын!

¹² Египет бурганнарнын өргээлерин өрттедир мен. Чамдык бурганнарны хаан өрттедиңер, өскелерин тудуп алгаш баар! Кадарчы кижинин быттарын хевинден тө силгип кааптары дег, Навуходоносор база Египетти үлтээр^{*}, оон амыр-шөлээн чоруй баар. ¹³ Ол хаан Египетте Хун-бурганнын өргээзинде тураккаал адагаштарны үрөп кааптар, египет бурганнарнын өргээлерин хуюкталдыр өрттедиңер».

*Египетке хары бурганнарга мөгөерин
үрүмчүлээни*

44 ¹ Дээр-ги-Чаяакчынын Иеремияны дамчыштыр Египетте — Мигдолда, Тафниске, Мемфисте болгаш Патрос девискээринде чурттап турар бүгү иудейлерге ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

² Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Иерусалимге болгаш Иудеянын бүгү хоорайларынга таварыштырганым айбыл-халапты

* 43:12 Азы: «Кадарчы кижинин хевин кедери дег, Навуходоносор Египетти кедип алыр».

43:2 Иер. 40:13; 42:1 || Иер. 42:19 43:3 Иер. 32:12 43:6 Иер. 39:10; 40:7 || Иер. 40:5 43:7 Иер. 2:16

43:10 Иса. 44:28; 45:1; Иер. 25:9; 27:6 43:11 Иер. 44:13 || Иер. 15:2; Зах. 11:9; Ажыд. 13:10

43:12 Иер. 46:25; Иез. 30:13 44:1 Иер. 43:8; 46:14

көргөн силер. Ол хоорайлар амгы үеде бузундулар апарган, ында чурттакчылар артпаан. ³ Чүге дээрге оларның чурттакчылары бузут үүлгедип, Мени килеңнеткеннер — олар боттарының-даа, силерниң-даа, ада-өгбөнерниң-даа билбес чораны хары бурганнарга мөгөйип, айдызаар өргүл кысып, бараан болуп турганнар. ⁴ Мен силерге Мээн бүгү чалча-медээчилеримни, силерге: „Ындыг чүдөк-бужар чүве кылбаңар, Мен ону көөр хөңнүм чогул“ — деп чугаалазын дээш, катап-катап чорудуп-ла турган мен.

⁵ Ынчалза-даа иудейлер тооп дыңнавааннар, кулактарын ээктирбээннер, боттарының бузудундан ойталавааннар, хары бурганнарга айдызаашкын кылырын уламчылап турганнар! ⁶ Мээн килеңим тарай берген, ол килең Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга кыптыккан; ол хоорайлар бузундулар апарып, хоосураанын бөгүн көрүп тур силер».

⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Агшериглиг Бурганы мынча дээн: «Чүге силер ам-даа боттарыңарга удур кедергей улуг бузут үүлгедип турарыңар ол? Чүге боттарыңарны иудей чондан үзе шаап, эр, херээжен улусту, элээди, чаш ажытөлдү, силерниң араңарга артынчы безин артпас кылдыр узуткап турарыңар ол? ⁸ Силер Египетке чурттаар дээш көже бергеш, боттарыңарны холунар-биле дүрзүлөр кылып база хары бурганнарга айдызаашкын кылып, Мени килеңнедип турар-дыр силер. Боттарыңарны чок кылып аар силер база чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттарыңарга, оларның мурнунга адыңар баксыраарыңа чыгаттырар силер. ⁹ Таанда-ла силер ада-өгбөнерниң кем-буруузун, Иудеяның хааннары биле кадыннарының кем-буруузун, боттарыңар биле кадайларыңарның кем-буруузун, Иудеяга, Иерусалимниң кудумчуларыңа үүлгеттиңиз турган бүгү чүвени тутпуканыңар ол бе? ¹⁰ Амдыгаа чедир томаарбаан, Менден кортпайн турар силер. Мээн силерге база ада-өгбөнерге бергимен хоойлум болгаш доктааткан дүрүмнерим ёзугаар чурттавайн турар силер».

¹¹ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Силерге айыыл-халап ыдарын быжгы-биле шиитпирлээн мен, Иудеяның бүгү чонун узуткаар мен! ¹² Египетке чурттаар деп шиитпирлээш, чоруп турар дириг арткан иудейлерни чок кылыр мен — олар шупту анаа узуткаттырып, кырлып каар. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырар, кырган-аныяа чокка, дайын-чаа, аш-чуттан өлүп каар. Каргыш биле хоозуралдын, дорамчы-лал биле бак атка кирериниң үлегер-чижээ апаарлар. ¹³ Мен Египетте чурттап турар улусту, Иерусалимни кезеткеним дег, дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык ааргы-биле кезедир мен. ¹⁴ Египетке кээп, чурттап берген иудейлерден дириг кижжи артпас, кым-даа камгалал албас болгаш Иудеяже дедир чанмас. Олар бүгү-ле сагыш-сеткилинден Иудеяже ээп келиксеп, анаа чурттаксап турар, ынчалза-даа Египеттен дезе берген каш кижиден аңгыда, кым-даа дедир ээп келбес».

¹⁵ Кадайлары хары бурганнарга айдызаар өргүл кысып турарын билир бүгү эр улус, аңаа мөөңнелип чыылган бүгү херээжен улус, египет черге, Патроска чурттап турган бүгү чон Иеремиага мынча деп харыылаан: ¹⁶ «Сени дыңнанас бис, биске Дээрги-Чаяакчының адындан чугаалап турар сөзүңнү тооп дыңнанас бис! ¹⁷ Кылыр бооп азаан бүгү чүвевисти моон-даа сонгаар кылыр бис: мурнунда боттарывыстың, ада-өгбөвистиң, хааннарывыстың болгаш нояннарывыстың Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларыңа кылып турганымыс дег, дээрниң Кадынынга* айдызаашкын кылып, арага өргүлү чажар бис. Бис ону кылып тургаш, тоттур чемненип, аас-кежиктиг чурттап, бак чүве көрбээн болгай бис. ¹⁸ А дээрниң Кадынынга айдызаашкын кылбастан, арага өргүлү чашпастан увестен бээр, түрегдеп эгеледивис, улузувус дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп тур».

¹⁹ А херээжен улус: «Бис дээрниң Кадынынга айдызаашкын кылып, анаа оон дүрзүзүн өтүндүр кылган боовалар быжырып, арага өргүлү чажып тура, ол бү-

* 44:17 Дээрниң Кадыны — Чоокку Чөөн чүк чоннарының мөгөйип турган кыс бурганнарының бирээзиниң ат-дужаалы (Иер. 7:18 көр).

44:3 Ы. х. к. 16:14; Иер. 19:4 44:2 Чыл. 36:15-16 44:9 3 Хаан. 11:8; 4 Хаан. 11:1 44:12 Иер. 42:15-17 44:13 Иер. 43:11 44:16 Иер. 6:17; 42:13-14 44:17 Иер. 19:13

гүнү ашактарывыстың чөпшээрели чокка кылып турар бис бе кай?» — дээннер.

²⁰ Иеремия ыңчан эр, херэезен улуска, аңаа удур чүве чугаалаан бүгү чонга мынча дээн: ²¹ «Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимнің кудумчуларынга кылып турган айдызаашкыннарны дугайында чугаалап тур силер бе? Силерниң, ада-өгбөнерниң, хаан, нояннарынарның, чурттуң чонунуң кылып турган айдызаашкыннарны Дээрги-Чаяакчы уткан деп бе? Олар Ооң сеткил-хөңнүңгө дээпкен эвес бе? ²² Дээрги-Чаяакчы силерниң бузуттуг херектеринерни, үүлгедип турган чүдөк-бужар чүүлдеринерни оон ыңай шыдажыр аргазы чок апарган, ыңчангаш ам силерниң чериңер бузундулар апарган, хоозурал болгаш каргыш бооп хуула берген, ында чурттакчылар артпаан-дыр! ²³ Айдызаашкын кылып, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, Ооң сөзүн тооп дыңнавайн, ооң хоойлу, дүрүмнери болгаш айтышкыннарны ёзугар чурттавайн турганыңар дээш, ол бүгү айыыл-халап ам силерни хөме тавараан-дыр».

²⁴ Иеремия бүгү чонга, бүгү херэезен улуска мынча дээн: «Египетте турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар! ²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: „Боттарыңар-даа, кадейларыңар-даа чугаалап турган чүвөнерни кылып турар-дыр силер. ‘Берген азаашкыннардывысты күүседир бис: дээрниң Кадынынга айдызаашкын кылып, аңаа арага өргүлү чажар бис!’ деп турган силер. Азаашкыннарныңарны ыяк сагыңар-ла, азаан чүүлүнерни күүсединер-ле!“ — деп чугаалаан.

²⁶ Ынчангаш Египетте чурттап турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: „Дириг Бодумнун өндүр улуг адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, — Мээн адымны Египетте барган иудейлер моон соңгаар адавас, оларның кайызы-даа: ‘Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле даңгырагадым!’ — дивес. ²⁷ Силерге ачыбуян эвас, айыыл-халап келзин дээш, Мен силерден карак салбас мен. Египетте турар бүгү иудейлер, төндүр кыр-

лып калгыжеге чедир, дайын-чаа болгаш аш-чуттан өлүп кээр. ²⁸ Чүгле каш борбак кижиде дайын-чаадан дириг арткаш, Египеттен Иудеяже эглип кээр. Ынчан Египетке чурттаар дээш чоруй барган Иудеяның артыңчы чону кымның сөзү — Мээн азы оларның — күүсеттинип турарың билеп аар. ²⁹ Мен силерни бо черге кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээн сөстөрүм силерге айыыл-халап бооп чогул бүдерин билеп алыңар. Ооң бадыткал демдээ бодур: ³⁰ Мен Иудеяның хааны Седекияны оон амы-тынын үзүксээн дайыны — Вавилоннун хааны Навуходоносорнун холунга хүлээдип бергеним дег, Египеттин фараону Вафрийни база оон дайыннарның холунга, оон амы-тынын үзүксээн улустуң холунга хүлээдип бээр мен“. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

Дээрги-Чаяакчының Варухка медеглели

45 ¹ Кажан Нирияның оглу Варух бүгү бо чугаа-сөстү Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимнің чагыргазының дөрткү чылында дүрүг-номга бижип каан соонда, Иеремия медээчинин Варухка чугаалаан сөзү бо-дур.

²⁻³ Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Варух, сен: „Ат бодум! Дээрги-Чаяакчы мээң аарыг-човалаңымны көвүдетти, уё-човуурумдан харыксырап калдым, амыр-дыш көрбестедим“ — дээр-дир сен.

⁴ Иеремия, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының мынча дээн сөзүн дамчыт: „Бо бүгү чер кырынга Бодумнун тудуп каан чүвөмни үрөгдээр мен, олурткан чүвөмни тура тыртар мен! ⁵ Сен бодунга хөлүн эрттир хөй чүве дилеп тур сен. Дилеве, чүге дээрге кижиде бүрүзүңчө айыыл-халап ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — А сени, кайнаар-даа баар болзуңа, амы-тының арттырар мен, дириг арттары — олча-кежин болур“».

Египет дугайында медеглел

46 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчиге өске чоннар дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

44:22 Иез. 8:6 || 4 Хаан. 22:19 44:23 Иер. 40:3 44:27 Иер. 31:28 44:28 Иез. 6:8 44:30 Иер. 46:17; Иез. 30:21 45:1 Иер. 32:12 || 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1, 23 45:2-3 Иер. 36:26 45:5 Иер. 21:9; 39:18 46:1 Иер. 25:13

² Египет дугайында база Египеттин фараону Нехаонун Евфрат хемнин эринде Кархемис хоорайга турган аг-шеригни дугайында медеглел бо-дур. Ол аг-шеригни Вавилоннун хааны Навуходонсор Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында чылча шапкан чүве-дир.

³ «Дозуг-камгалалдарыңар, чыдаларыңар белеткеңер, дайынче далажыңар, ⁴ аьттарыңар эзертээш, халдып үнүңер, аьттыг кижилер! Куяк бөргүңер кеткеш, чыскаалыңар, чыдаларыңар баштарың чидидинер, куяк хептен кединер!

⁵ Көрүп тур мен. Олар коргул-сүртээш, дезипти, күштүг дайынчылары кырдырып алды. Хая көрүңмейн дезипле турлар, долгандыр коргуш бар-дыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁶ Дүрген маңнаар-даа кижидезип шыдавас, күштүг-даа кижидезип шыдавас. Соңгу чүкте чуртка, Евфрат хемнин эриинге тептигип кээп дүшкеш, олар кырлып калды.

⁷ Бо кым, Нил хем ышкаш, диргелип келди? Ооң суу, шапкын агым дег, дажып тур. ⁸ Египет, Нил хем ышкаш, көдүрлүп келген, шапкын агым дег, дажып тур. Ол: «Диргелгеш, чер-делегейни хөме аптар мен, хоорайларны, чурттакчы чонну чок кылар мен!» — дээн. ⁹ Халдыңар-ла, аьттар! Маңнадыңар-ла, дайынчы тергелер! Күштүг дайынчылар: дозуг-камгалалдыг эфиоптар, ливийлер, чаларын хере тырткан лидийлер — тулчуп үнзүң!

¹⁰ Ол хүн болза Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының шииткелиниң хүнүдүр, Ооң дайзыннардан өжөн негээр хүнүдүр! Хылыш кыргып-хыдааш, тодар, оларны ханын пөктүр ижип аар — ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыга соңгу чүкте чуртка, Евфрат хемнин чанынга кылган өргүл-дүр.

¹¹ Галаадче баргаш, эм балзамдан ап ал, күжүр Египет-кыс! Ынчалза-даа эм-таңны хей черге чыыр сен. Экирип шыда-

вас сен. ¹² Сээң адың баксыраанын өске чоннар дыннап каан, сээң алгы-кышкың бүгү чер-делегейде дынналып тур. Чүге дээрге күштүг дайынчылар бот-боттарыңа тептиккеш, чаңгыс угда кээп дүшкөн».

¹³ Вавилоннун хааны Навуходонсор келгеш, Египетти чылча шавар дугайында Дээрги-Чаяакчының Иеремия медеэчиге ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур:

¹⁴ «Египетке медеэленер, Мигдол, Мемфис биле Тафнис хоорайларга мону чарлаңар: «Чыскаалыңар, белен болуңар, чүге дээрге долгандыр турар бүгү чүвени хылыш кыргып-хыдып тур!»

¹⁵ Чүге сээң күштүг буған* ойда кээп дүшкенил, чүге ол шыдашпааныл? Ону Дээрги-Чаяакчы ойтур октапкан. ¹⁶ Хөй улус бот-боттарыңа тептиккеш, кээп дүжүп, бот-боттарыңа: «Тураалыңар, төрөл чонуvas, төрөөн черивисче дедир чанаалы, кызагдакчының хылыжыңдан камгаланыл!» — деп тур.

¹⁷ Египеттин фараонунга «Уезин эртирип алган шуугакчы»⁴⁶ деп шоладан тыпсыңар. ¹⁸ Дириг Бодумнун адым-биле даңгырагалап тур мен: даглар аразында Фавор даг дег, далай чанында Кармил даг дег улуг-шыырак дайзын силерге чедип кээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн. — ¹⁹ Египеттин чурттакчылары, эт-севиңер чымы, өскээр көжеринге белеткенип алыңар! Чүге дээрге Мемфис хоозураар, ону үрөп бузар, аңаа чурттакчы артпас.

²⁰ Египет — чараш инек-тир, олче соңгу чүктен шаашкак ужуп кээп-ле, ужуп кээп-ле турар. ²¹ Египетте хөлезилеттинген шериглер — семис бызаалар — база дезиптер, шупту маңнажып ыңай боор, чайгылыш чок туржуп шыдавас, чүге дээрге оларга аймыл-халап хүнү, кеземче көөр үе чедип кээр. ²² Египет чылан ышкаш шиигейнип, ыңай союп бар чыдар, дайзыннар олче дайылдажыр дээш кел чыдар, ыяш кезикчилери дег, балдыларлыг чоокшулап ораар. ²³ Олар оон

* 46:15 Мемфис хоорайга улустуң мөгейип турганы буга дүрүздүг Апис бурганы ыңча деп турар чадавас. Ол сөстүң болгу дег өске утказы: «Сээң күштүг дайынчыларың». * 46:17 «Шуугакчы» деп сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындаг: «Буураан кижид».

46:2 Иса. 19:1; Иез. 29:1; Иоил 3:19 || 4 Хаан. 23:29; 2 Чыл. 35:20 || Иер. 25:1; 36:1; 45:1

46:5 Иер. 6:25; 20:10 46:10 Иса. 13:19; Иоил 1:15; Соф. 1:7 || Иса. 1:24 || Ыл. х. к. 32:42 || Иер. 46:2

46:11 Иер. 8:22 || Иез. 30:21 46:12 Наум 2:5 46:14 Иер. 2:16; 44:1; Иез. 30:13 46:16 Лев. 26:37

46:17 Иса. 30:7 46:18 Иер. 4:2 || Башт. 4:6 || 3 Хаан. 18:42 || Иер. 48:15 46:19 Иез. 29:12; 30:23 ||

Иер. 2:15; 9:11; 44:1 46:20 Ос. 10:11

эртгинмес арга-арымы* кезип кааптар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге дайзыннар шартылаадан хөй, эмге-тикчок. ²⁴ Египет-кыс ады баксырап, соңгу чүктүң чонунуң холунче кирер».

²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Фи-вы хоорайда Амон бурганны, фараонну болгаш бүгү Египетти кезедир мен, фараонну болгаш аңаа идегээр бүгү улусту, ол чуртгун бурганнарын, хааннарын кезедир мен! ²⁶ Мен оларны шуптузун оларның амы-тынын үзүксээн улустун холунга: Вавилоннуң хааны Навуходоносорнун, оон дүжүметтериниң холунга хүлээдир мен. Ынчалза-даа оон соонда Египетти, эрткен үедө ышкаш, улус ээлеп чурттаар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁷ А сен, Мээң чалчам Иаков, кортпа, Израиль, сүрээдеве! Мен сени камгалаар мен, ырак чурттан дедир эккээр мен, сээң үре-салгалыңны туттуруушкунда турары чурттан дедир чандыраар мен. Иаков ээп келгеш, амыр-тайбың, хостуг-шөлөөн чурттаар, ону кым-даа коргудуп-дүвүретпес. ²⁸ Мээң чалчам Иаков, кортпа — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге сээң-биле кады мен! Оларның аразынче сени үндүр сывырышканын бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен. Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок арттырбас мен!»

Филистим чон дугайында медегле

47 ¹ Фараоннуң Газа хоорайны чылча шаварыңны бетинде, Дээрги-Чаяакчынын Иеремияга филистим чон дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур. ²⁻³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Соңгу чүктен суглар диргелип кел чыдыр, олар үерлээн хем дег агып келгеш, черни база ында бар бүгү чүвени, хоорайларны база чурттакчы чонну хөмө алыр. Ынчан аът даваннарының токку-

лаарындан, дайынчы тергелерниң кедергей шимээнинден, оларның дугуйларынның даажындан улус ишкирниги ыглаар, чуртгун чону ыглажыр. Адалар ажы-төлүнче көрүнмес, чүгө дээрге оларның холунун күжү чидер — ⁴ бүгү филистимнерин узуткаттырар хүнүндө, Сидон биле Тирниң сөөлгү эвилелчилериниң өлүп каар хүнүндө ындыг болур. Дээрги-Чаяакчы Кафтор ортулуктан келген филистим чонунун артынчызын узуткап каар! ⁵ Муңгаралдан Газа хоорайның чону бажын дөңгүрөттир чүлүүр, Аскалон хоорайның чону үн чок апаар. Шынааның дириг арктан чурттакчылары, кажанга чедир боттарынарны, качыгдалыңар демдээ кылдыр, балыглаар силер?»

⁶ Аа халак! Дээрги-Чаяакчының хылыжы, кыргып-хыдыгың каян соксаар сен? Хыныңче эглип көр, оожургап, доктаа! ⁷ Ынчалза-даа хылыш канчап оожургаарыл? Ол Дээрги-Чаяакчыдан дужаал алган болгай. Дээрги-Чаяакчы Аскалон хоорайга удур, далай эриинде чурттаан чонга удур Бодунуң хылыжын ыткан-дыр.

Моав дугайында медегле

48 ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Моав дугайында мынча дээн:

«О, Нево хоорай! Ол ат болуп, хоозураар-дыр. Кириатаим хоорай бак атка кирип, эжелеттирер-дир; бедик шивээ бак атка кирип, бустураар-дыр. ² Моавтың ат-алдары ам чок. Дайзыннар Эсевон хоорайга удур бак чүве бодал: „Барып, ол аймакты узуткаалы!“ — деп турар-дыр. Мадмена хоорай, сен база өлүр сен, хылыш сени сүрүп чедер. ³ Хоронаимде: „Буурадып, үрөп бузуп тур!“ — дээн ык-сыы дындалыр. ⁴ Моав чылча шаптыртыр, оон ажы-төлүнүң ык-сыызы дындалыр. ⁵ Лухитче үнүп бар чыдар улус соксаал чок ыглажыр, Хоронаимче бадар орукта ажыг-шүжүгүнүң,

* 46:23 Эртгинмес арга-арыг — эндерик египет аг-шеригин ойзу көргүскен омур-хевир бооп чадавас.

46:24 Иер. 1:14-15 46:25 Иез. 30:14; Наум 3:8 || Иер. 25:19 46:26 Иса. 19:22; Иез. 29:13 46:27 Иса. 41:8; Иер. 30:10 || Лев. 26:6; Иез. 39:26; Мих. 4:4 46:28 Иер. 30:10-11 47:1 Иса. 14:29; Иер. 25:20; Иез. 25:15; Иоил 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4; Зах. 9:5 47:2-3 Иер. 1:14; Иез. 26:7 47:4 Иса. 23:1; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:4 || Э. д. 10:14; Ам. 9:7 47:6 Ы. х. к. 32:41; Иер. 25:16 47:7 Иез. 14:17 48:1 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 25:21; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 || Сан. 32:3, 37-38 48:5 Иса. 15:5

хилинчектин уё-човууру дыңналыр.
⁶ Дезип, амы-тынынар камгалаңар! Эң кургаг ховуда чадаң үнүш* дег болуңар.
⁷ Ажыл-херектеринерге, эртин-байлаанарга идегээн болгаш, силер база туттуруп аар силер. Хамос бурганны, оон бараалгачыларын, нояннын дайзын база тудуп алгаш баар.
⁸ Узуткакчы кайыдаа хоорайны оюп эртпес, кандыг-даа хоорай камгалал албас, шынаа чурттакчы чок артар, оргулааш ээнзирээр». Дээрги-Чаяакчы ыңча дээн-дир.

⁹ «Моавка чалгындан беринер, ол ужуп чоруй барзын. Оон хоорайлары хоозураар, чурттакчы чок артар.
¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херээ дээш кыспас кижии каргаттырар, болуңун хылыжын хан шыба кылбас кижии каргаттырар!
¹¹ Моав, турнуккан арага дег, аныяндан-на амыр-шөлээн чораан. Ону бир савадан өске саваже солуй кутпаан, тудуп аппаратан — оон амданы биезги хевээр арткан, чаагай чыды өскерилбээн.
¹² Ынчангаш кажан Мен дайзыннар чорудуптарымга, олар Моавты төптөр, саваларны куругладыр, доңгаларны чуура шавар үе чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. —
¹³ Бодунун идегели боор Вефил* дээш Израилдин бак атка киргени дег, Хамос бурган дээш Моавтын ады баксыраар.
¹⁴ Силер хей черге: „Бис дидим бис! Дайын-чаага күчүлүг дайынчылар бис!“ — деп тур силер.
¹⁵ Моав хоозураар, оон хоорайлары эжелеттирер, эки дээн аныяк оолдарны өлүрер дээш аппаратан — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан меделгээн. —

¹⁶ Моавтын буураар үези чоокшулаан, оон айыыл-халавы кончуг дүргөн чоокшулап орат.
¹⁷ Бүгү кожа чоннар, оон адын билер бүгү улус, ол дээш ыглап-сыктап: „Аа халак! Күчү-күштүг, алдарлыг аймакты чылча шаап кагды!“ — деп халактанар.
¹⁸ Дивоннун чурттакчылары, алдар-хүндүлүг черден дүшкеш, када берген черже олуруп алыңар — Моавтын хоозурадыкчызы силерже кел чыдыр, ол шивээлеринерни үрөп бузуп каар.
¹⁹ Ароернин чурт-

такчылары, орук кыйыңга туруп алгаш, көрүңер, дириг арткаш, дезип үңгөн уластан: „Чүү болду?“ — деп айтырыңар.
²⁰ Моавтын ады баксыраар, ону узуткап каар. Ишкирнигип ыглап-сыктанар, Арнон хем эринге Моавтын хоозураанын чарлана.

²¹⁻²⁴ Оргулаашта хоорайларны — Халон, Иааца болгаш Мефаатты, Дивон, Нево болгаш Бет-Дивлатаимни, Кириатаим, Бет-Гамул болгаш Бет-Меонну, Кериот болгаш Восораны база моав черде ыракта-даа, чоокта-даа бүгү хоорайларны шиидер-дир.
²⁵ Моавтын күчү-күжүн чок кылып каар, оон эрге-чагыргазын дүжүрүп каар — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. —

²⁶ Моавты эзиртир ижиртип калыңар, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга удур бодун өрү көрдүнүп турган-дыр! Моав кускузунга боражып чытсын, улуска кочулатсын.
²⁷ Сен Израиль дугайында кочуланып, бажыңны дорамчыалдыг чайып турлун, а ол туттургаш, бак атка кирген оовжгу эвес-тир.

²⁸ Моавтын чурттакчылары, хоорайларыңар кааптыңар, хаялар аразыңга чурттанар! Хая чарыктарыңга уя тудар черлик көгө-бугалар дег болуңар.
²⁹ Моавтын улуургааның дугайында, аажок турамының дугайында, оон туразынын улуунун, улуургаанын, идээргээн дугайында, оон хөңнүнүн улуунун дугайында дыннаан бис.

³⁰ «Мен оон бардамын билер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Оон көөргөттинер чоруу хоозун меге-дир, оон ажыл-херээ — меге-дир».

³¹ Ынчангаш Моавтын бүгү чону дээш ишкирнигип ыгладым; Кир-Харешеттин улузу дээш кажыдап тур мен.
³² Сивмада виноград шөлү, сен дээш ыгланым Иазер дээш ыгланымдан качыгдалдыг-дыр. Сээң виноградтын сыптары далай ыңдыңче, Иазерге чедир чатгылып турган болгай. Сээң чайгы чимизиңни, бышкан салбактарыңны узуткакчы үзе тыгып тур.

* 48:6 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Өске буруңгу сөзүглелде «Черлик элчиген» деп бижээн. * 48:13 Вефил — ол хоорайга израильчилернин мөгөйип турганы дүрү-бурганнар дугайында чугаалап турар (3 Хаан. 12:29 көр).

48:6 Иер. 17:6 48:7 Сан. 21:29 || Иер. 49:3-4 48:8 Иер. 6:26 48:11 Соф. 1:12 48:13 Иса. 16:14 48:15 Иер. 46:18 48:18 Сан. 21:30 48:19 Ы. х. к. 2:35; Ис. 13:9 48:26 Иер. 25:27; 51:39 || Иса. 19:14 48:27 Соф. 2:8 48:28 Сол. ыр. 2:14 48:29 Иса. 16:6 48:31 Иса. 16:7-10 48:32 Сан. 21:32

³³ «Дүжүткүр моав чер өөрүшкү, хөг-лел чок артар. Виноград арагазы бүдүр-рин соксадыр мен. Кым-даа ыр-шоор-биле виноградын таптай баспас — олар өөрүшкүдөн эвес, а өске чылдагаан-биле алгыржыр. ³⁴ Эсевондан Элеалеге чедир ыы-сыы дынналып тур, ында чурттаан улустун алгы-кышкызы шуут-ла Иааца-га чедир, Сигордан Хоронаимге чедир, Эглат-Шелишияга чедир дынналып тур, чүге дээрге Нимримниң суу соглуп каар-дыр. ³⁵ Мен Моавта бедик черлерге өргүл-дер салган, дүрзү-бурганнарынга айды-заашкын кылган бүгү улусту узуткаар мен!» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

³⁶ Ынчангаш мээң чүрээм Моав дээш шоор ышкаш ыглап тур! Кир-Харешеттин чурттакчылары дээш мээң чүрээм шоор ышкаш ыглап тур, чүге дээр-ге оларның бүгү өнчү-хөрөңгизи чиде берген-дир. ³⁷ Олар шупту мунгаралдан бажын дөңгүрертир таартып, салын чүлүп алган, холунга кезиглер кылып ал-ган, оларнын белинде качыгдалдың сам-дар хеви орааттыган.

³⁸ «Моавта бажың бүрүзүңге, кудумчу санынга ыы-сыы дынналыр. Чүге дээр-ге Мен Моавты херекчок сава дег чуура шаап каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Ол дээш улус ыглажып: „Моав чылча шаптырган-дыр! Аа халак! Моав атка кирип, дезипкоен-дир!“ — деп чуугаалаар. Моав кочу-шоот бооп хуу-ла бээр, бодунуң бүгү кожа чоннарынга коргунчуг үлегер апаар».

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Эзир шүүргедеп ужуп үнер, ол Моав-тын кырынга чалгыннарын хере сунар! ⁴¹ Моавтын хоорайлары эжелеттирер, ооң шивээлерин дайзын чаалат аар. Ол хүн Моавтын дайынчылары корткан-ындан, божаан кадайлар дег, сириңейи бээр. ⁴² Моав чон бүрүнү-биле узукат-тырар, чүге дээрге ол Дээрги-Чаяакчы-ның мурнунга бодун өрү көрдүнгөн-дир. ⁴³ Моавтар, коргунчуг байдал, оңгар бол-гаш какпа-дузак — силерни манап турар үлүг ол-дур — деп, Дээрги-Чаяакчы ме-деглээн. — ⁴⁴ Коргунчуг байдалдан дес-кен кижини оңгарже кээп дүжөр, оңгардан

үне берген кижини какпа-дузакка тутту-рар, чүге дээрге Мен Моавка удур ке-земче үези доктаадыр мен — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁵ Дескен улус Эсевоннун ханазының адаанга, чилчий үстүп, доктаай бээр. А Эсевондан от, Си-гоннун хоорайындан чалбыш өөскүчү үңгеш, Моавтын кастын, шуугакчы-ларнын тейин өрттедир. ⁴⁶ Моав, ат бол-лур сен! Хамос бурганның чону узут-каттырар. Сээң оглу-кызыңны дайзын тутуп алгаш баар. ⁴⁷ Ынчалза-даа келир үеде Мен Моавтын чонунга эки чолду эгидер мен*». Дээрги-Чаяакчының ме-деглээн чүвези ол-дур.

Моавка үндүргөн шииткел мооң-биле төнгөн.

Аммон чон дугайында медеглел

49 ¹ Аммон чон дугайында Дээрги-Ча-аякчы мынча дээн:

«Израильдин ажы-төлү чок чүве бе?

Ооң салгакчызы чок чүве бе? А Милхом бурган чүге Гадтын черин эжелеп алды, ооң чону чүге Гадтын хоорайларында чурттап туураылы? ² Ынчалза-даа үе кээр-ге, аммон чонун Равва хоорайынга дай-ын-чааның алгы-кышкызы дынналыр кылып каар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол хоорай бузундулар оваа-зы апаар, ооң чанында хоорай-суурлар отка өрттенир, Израиль бодун чагыр-ган улусту боду чагырып эгелээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³ Эсевон хоорай, ыглап-сыкта, чүге дээрге Гай хоорайны хоозурадыр-дыр! Равва ча-нында суурларның чурттакчылары, ишкирниги ыгланаар, качыгдалдың самдар хевин кедиңер, херимнер кы-ды-биле улчуп чорунар, чүге дээрге Милхом бурганның дайзын ооң бараал-гакчылары болгаш нояннары-биле кады тутуп алгаш баар. ⁴ Чүге шынааларың-биле мактанып тур сен? Сээң шынааң кургап каар-дыр! Өскерликчи кыс! Сен эргине-байлаанга идегеп: „Кым менче халдаарың?“ — деп турдуң. ⁵ Мен силерге бүгү чоок-кавы черлерден коргуушкун-ну ыдар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Силерни

* 48:47 Азы: «Моавтын чонун туттуруушкундан дедир чандыраар мен».

48:34 Сан. 32:37; Иса. 15:4 48:37 Иер. 47:5 48:38 Иер. 22:28 48:40 Ы. х. к. 28:49; Иер. 49:22; Иез. 17:3 48:41 Иер. 49:22 48:43 Иса. 24:17-18 48:44 Ам. 5:19 48:45 Сан. 24:17 48:46 Сан. 21:28-29 48:47 Иер. 12:15; 49:6; 49:39 49:1 Иез. 21:28; 25:1; Ам. 1:13; Соф. 2:8 || 3 Хаан. 11:5, 33 49:2 Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26 49:3 Иер. 48:2 || Иер. 48:6-7; Ам. 1:15 49:4 Иер. 31:22 || Иер. 21:13

үндүр сывырып, тоо быдарадыптар, улчуп чоруур улусту кым-даа дедир эккеп, чыгбас. ⁶ Ынчалза-даа ооң соонда аммон чонга эки чолду эгидер мен*. Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Эдом дугайында медеглел
(Авд. 1:1-9)

⁷ Эдом чон дугайында Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Таанда-ла Теманда мерген угаан артпаан бе, сарыылдыг улус арга-сүме берип шыдавастаан бе, оларнын мерген угааны бойлап калган бе? ⁸ Деданнын чурттакчылары, хая көрүнмейн, де-зип маннаңар, ханы куйларга чаштына беринер, чаны дээрге Исавтын үре-салгалынга оонаашкан айыыл-халапты ам ыдар мен, ону кезедир үем келген-дир! ⁹ Бир эвес сеңээ кат-чимис чыкчылары чедип келген болза, олар элээн катты арттырып кагбас бе? Дүне када оорлар кээп чораан болза, олар чүгле бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе? ¹⁰ А Мен Эдомну куругладыр үптээр мен, ооң чүве чажырап черлерин ажыдар мен, ооң чону чаштып шыда-вал! Ол чок апаар, ооң үре-салгалы, ха-дунмазы база жожалары узуткагыр-ар. ¹¹ Эдом бодунуң өскүстөрүн Менээ арттырып кагзын, оларнын амы-тынын кадагалаар мен, ооң дулгуяк херэеженери Менээ идегеп болур!»

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Кеземчеге таварышпас ужурулг улус безин бо дашканы төндүр ижер! Кай, сен кеземчеден чайлаар сен бе? Чок, оон чайла-вас сен, бо дашканы төндүр ижер сен! ¹³ Бодум-биле дангыраглап тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Восора хоорай коргунчуг байдалга, бак атка кире-ринге, хоозуралга болгаш каргышка чыгатгырган, аңаа чагырган бүгү хоорайлар кезээ-мөңгөде бузундулар бооп хуулар».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан келген ме-дээни дыңнаан мен. «Шериңер чыып, Эдомга удур чаалажып үнүңер!» — деп

медээ чедирзин дээш, айбычы кижини чорудупкан болган. ¹⁵ «Мен сени чон-нар аразынга чөгөнчиг чон кылып каар мен, улус аразынга аажок бак көрдүрер сен. ¹⁶ Чалымнарда чурттаан, даглар баш-тарын ээлээн чон, бодуннуң түрлүүнге*, турамык чоруунга дуурайладып алдын. Эзир куш дег, бедик черге уя тудуп ал-дын, ынчалза-даа Мен сени оортан дү-жүр октаптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁷ Эдом хоозуралга чыгатгырар! Ча-ны-биле эрткен киж и бурузу ооң бузун-дуларын көргөш, элдесинер база кочу-лап сыгырар. ¹⁸ Үреп бузуп каан Содом биле Гоморрага дег, олар-биле кожалан-чак хоорайларга дег, Эдомга база чангыс-даа киж и чурттавас, ол черге киж и амы-тан турумчувас — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁹ Иордан хемнин эрин-ден чечектелген одар-белчириже* үнүп келген арзылан дег, Мен база эдом чо-ну далаштырып сывыртап, ону чагырап кижини шилип, томуйлар мен. Менээ дөмей кым барыл, Менден кым харыс негээрил? Менээ удурланып шыдаар ка-дарчы бар бе?»

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын Эдом дугайында шииттирин, Теманның чурттакчыларынга удур Ооң бодап алган чүвезин дыңнаңар. Дайзын сүрүг мал-дын хураганнарын алгаш баар, ооң ка-дында Бурган одар-белчирилери хоо-зурадып каар. ²¹ Эдом буступ дүжерге, дааш-шимэенден чер сирилээр, ыы-сыы Кызыл далайга чедир дыңналыр. ²² Эзир бедидир ужуп үнгөш, олчазын шүүрге-деп, Восораның кырынга чалгыннарын хере сунар! Ол хүн Эдомнуң дайынчы-лары кортканындан, божаан кадайлар дег, сириңейни бээр.

Дамаск дугайында медеглел

²³ Дамаск дугайында медеглел бо-дур. Хамат биле Арпад хоорайлар багай медээ дыңнааш, мөгүдээр. Олар, чал-гып-хөлзээн далай дег, кортканындан

* 49:6 Азы: «Аммон чонну туттуруушкундан дедир чандырап мен». * 49:16 «Түрлүүнге» деп сөстүң узказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске узказы мындаг: «Коргунчуг дүрзү-бурга-нынга». * 49:19 Азы: «Быжыг аал-оранче».

49:6 Иер. 12:15; 48:47; 49:39 49:7 Иса. 34:5; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || Э. д. 36:15; Иов 2:11 49:8 Э. д. 25:3; Иер. 25:23 49:12 Иер. 25:28-29 49:13 Иер. 22:5 || Иер. 48:24 49:16 Сан. 24:21; Авв. 2:9 49:17 Иез. 35:3, 7, 9 49:18 Э. д. 19:24; Ы. х. к. 29:23; Соф. 2:9 || Иер. 50:40 49:19 Иер. 12:5 || Иов 9:19 || Иер. 50:44-46 49:20 Иса. 14:24 49:22 Ы. х. к. 28:49; Иез. 17:3 || Иер. 48:40-41 49:23 Иса. 17:1; Ам. 1:3; Зах. 9:1 || 4 Хаан. 18:34

кыймынайнып, оожургап чадажыр.
²⁴ Дамаск харыксырап каар, дезип ыңай боор, ол коргуп-сирилей бээр, божаан керээжен кижидег, аарышкы, хилинчекке бүргедир. ²⁵ Алдарлыг база өөрүнчүг турган хоорайдан улус дезе бээр.

²⁶ «Ол хүн Дамаскының кудумчуларынга анык оолдар кырып каар, оон дайынчылары шупту өлүп каар — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁷ Мен Дамаскының ханаларынче отту ыдар мен, ол от Венадад хаанның шивээлерин чиптер».

Араб аймактар дугайында медегле

²⁸ Вавилоннун хааны Навуходоносорнуң чылча шаап кааны Кедар биле Асор деп күрүнелер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Кедарга удур дайылдажып үнүнер, чөөн чүктүң аймак-чоннарын узутканар! ²⁹ Оларның чадырларын, сүрүт малын хунаап алынар, шывыг пөстөрүн, эт-херекселин, тевелерин ап алынар, оларже: „Долгандыр — коргуш!“ — деп алгырыңар.

³⁰ Асорнуң чурттакчылары, дезип маңнаңар, улчуп-тояңар, ханы куйларга чаштыгыңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Вавилоннун хааны Навуходоносор силерге хамаарыштыр шийтпир үндүрген, силерге удур бодал бодап алган.

³¹ Амыр-шөлээн, сагыш амыр чурттап орап чонга удур дайылдажып үнүнер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ооң эжик-хаалгазы, дээктери чок-тур, ооң кожазы чок-тур. ³² Оларның тевелерин өске улус олчалап аар, эндерик сүрүт малын дайзыңнар үптөп аар. Кастыгын чүлүүр бо аймактарны хаттар-биле тарадыр шавар мен, оларже бүгү чүктерден айбыл-халап ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³³ Асор шөө-бөрүлөр чурттаар чер апарып, кезээ-мөңгөде ээн-зирээр, аңаа чаңгыс-даа кижиде чуртта-вас, ол черге кижиде амыгтан турумчувас».

Элам дугайында медегле

³⁴ Иудеяны Седекия хаан чагырып эгелээнде, Дээрги-Чаяакчының Иеремиа медеэчиге Элам күрүне дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур. ³⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Эламың ча-согунун, ооң кол күжүн, сыяр мен! ³⁶ Мен Эламче чер-делегейниң дөрт ужу-кыдыындан дөрт хатты ыткаш, Эламы ол хаттар-биле тарадыр шавар мен. Чуртунга Эламдан үндүр сывыртаткан улус келбээн чон чок болур. ³⁷ Эламы дайзыннарының мурунуга, ооң өлүмүн күзөөн улустун мурунуга сириледир мен. Эламче айбыл-халап биле Бодумнун кыптыккан килежимни ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ону хылыш-биле истеп сүрер мен, бүрүнү-биле узуткаар мен! ³⁸ Бодумнун дүжүлгемни Эламга тургузар мен, ында бар хаанны, ноянарны кыргып-хыдыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Ынчалза-даа келир үеде Эламың чонунга эки чолду эгидер мен*».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Вавилон дугайында медегле

50 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремиа медеэчини дамчыштыр Вавилон болгаш халдей чер дугайында медеглээн сөзү бо-дур.

² «Өске чоннар аразынга медеглеңер, чарлаңар, медеэ тугун көдүрүңер, чүнү-даа чажырбайн: „Вавилон эжелеттирердир, Вил бурган бак атка кирердир, Меродах бурган бастыра-дыр — Вавилоннун көжээ-бурганнары бужартаардыр, дүрзү-бурганнары чуура шаптыра-дыр“ — деп чугаалаңар. ³ Сонгу чүктен бир чон келгеш, Вавилонга удур халдааш, ооң черин хоозурадыр. Аңаа кым-даа чурттап артпас: кижиде, дириг амыгтан-даа оон көжүп үнгеш, улчуп чоруй баар.

* 49:39 Азы: «Эламың чонун туттурушкундан дедир чандыраар мен».

49:24 Иер. 48:41 49:26 Иер. 50:30 49:27 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 6:24 || Иер. 17:27; Ам. 1:4
 49:28 Бд. ыр. 119:5; Иса. 21:16; 60:7 || Иса. 11:14 49:29 Иов 15:21; Иер. 6:25 49:31 Башт. 18:9-10;
 Иез. 38:11 49:32 Иер. 9:26 49:33 Иер. 9:11 49:34 4 Хаан. 24:18 || Э. д. 14:1; Иса. 21:2; Иез. 32:24;
 Дан. 8:2 || Иер. 25:25 49:36 Дан. 7:2; Ажыд. 7:1 49:37 Иер. 9:16 49:39 Иер. 12:15; 48:47; 49:6
 50:1 Иса. 13:1; 21:1; 47:1 50:2 Иса. 46:1; Иер. 51:44 || 1 Хаан. 5:4; Иса. 21:9 50:3 Иер. 1:15 ||
 Иер. 51:62

⁴Ол хүннерде, ол үе кээрге, Израильдин чону база Иудеянын чону кады чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар ыы-сылыгы чорупкаш, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүп эгелээр. ⁵Олар Сион чедер орук дилээр, арыннары олче шиглей көрүп: „Барып, Дээрги-Чаяакчыга каттыжып, ут-туп-кагбас мөңгө керээни Ооң-биле чарып аалы“ — дээрлер.

⁶Мээң чонум — азып читкен хойлар; оларны кадарчылары оруундан астыра берген, даглар аразында улчуп чоруурлар. Даглар, тейлер кезип, тарай бергеш, дыштанып турган өдөөн уттупканнар. ⁷Уткужуп келген бүгү улус оларны чип турар, кызып-кыйган дайзыннары: „Бисте буруу чок! Чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, чөптүг-шынныг оран-саванын мурнунга, ада-өгбезинин идегели болур Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгеткен болгай“ — деп чу-гаалап турар.

⁸Вавилондан дезиңер, халдей черден чоруй барынар, сүрүг хой баштаан хуналар дег болунар. ⁹Чүгө дээрге Мен сонгу чүктө черге өндүр улуг чоннардан шериг чыгаш, оларны Вавилонга удур ыдар мен — олар олче халдаарга, ол эжелеттирер. Дайзын шеригниң согуннары — олча-тывыш тыппаанда, дедир чанмас шыырак дайынчынын согуннары-дыр. ¹⁰Халдей чон оларга үптеттирер, үптөкчилер тодуп ханар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹¹Өөрүп-хөглөп, байырлап, Мээң ээлээн черимни үптөп турдунар! Шыкта бугажык дег дешкилеп, аскылар дег киштеп турдунар! ¹²Ол дээш силерниң ие-чуртунарның ады баксыраар, төрөөн ие-чериңерниң арны кызар, ол ам чоннарның адак-багы апаар, ээн кургаг хову, сут чок ээн чер болур. ¹³Дээрги-Чаяакчынын киленинден Вавилон чурттакчы чок чер апаар, бүрүнү-биле ээнзирээр. Вавилоннун чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү оон бузундуларын көргөш, элдепсинер, кочу-

лап сыгырар. ¹⁴Ча адыгжылары, Вавилон хоорайны бүзөөлөп, чыскаалыңар, ону адынар, согуннарыңар камнаванар, чүгө дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен-дир! ¹⁵Хоорайнын бүгү талаларындан алгыржыңар! Ол өршээл дилээр, оон камгалал суургалары буступ кээп дүжер, ханалары үрелип каар — Дээрги-Чаяакчынын кеземчези ол-дур! Оон өжөндөн негөнер. Ол канчаар аажылап туржук, ону база ыңчаар аажылаңар! ¹⁶Вавилонда чер болбаазырадып, дүжүт ажаар улусту чок кылыңар! Кызагдакчынын хылы-жындаңа корткаш, кижиги бүрүзү бодунун чонунче дедир чана берзин, бодунун черинче маңдап ыңай болзун.

¹⁷Израиль — тоо быдараан сүрүг хой-дур, арзыланнар ону тарай сывырышкан. Баштай ону Ассириянын хааны чип турган, оон соонда Вавилоннун хааны Навуходонос оон сөөктерин хемдээн.

¹⁸Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Мен Вавилоннун хаанын, оон чуртун, моон мурнунда Ассириянын хаанын кезеткеним дег, кезедир мен. ¹⁹Мен Израильди биезги одар-белчииниче дедир чандыгар мен, сүрүг хоюм Кармил биле Васанга оыттаар, Эфрем биле Галаад дагларынга тодуп аар. ²⁰Ол хүннерде, ол үе кээрге, улус Израильдин кем-буруузун дилээр-даа болза, үрө-түн-нелдиг болбас, Иудеянын бачыдын дилээр-даа болза, тыппас — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге Мен чонумнун артынчызын өршээр мен.

²¹Мератаим деп чуртка удур, Пекодтун чурттакчыларынга удур дайылдажып үнүвүт*, оларны өлүрүп, кижиги арттырбайн кыргып-хыды — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң дужааган бүгү чүвемни күүсет!

²²Ол черде — чаа-дайын дааш-шимээни, коргунчуг үрегдээшкени! ²³Бүгү чер-делегейни чуура шаап турган маска боду буступ, чуурлуп каар! Өске чоннар аразынга Вавилон коргунчуг

* 50:21 Мератаим, Пекод — Мурнуу Вавилонияда черлер аттары бооп чадаvas. Азы «Мератаим чурт — Үймээн-самыын чери», «Пекодтун чурттакчылары — Кеземче алыр чурттакчылар» деп сөстөр оюну бооп чадаvas.

50:4 Иса. 11:13; Иер. 3:18; Иез. 37:19; Ос. 1:11 || Иер. 31:9; Ос. 3:5 50:5 Иер. 32:40 50:6 Бд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Зах. 10:2; 1 Пет. 2:25 || Иез. 34:2 50:8 Иса. 48:20; Иер. 51:6, 45; Зах. 2:6-7; Ажыл. 18:4 50:9 Иер. 25:12-14 50:13 Иер. 18:16 50:14 Иса. 21:2 50:15 Иер. 51:58 || Бд. ыр. 136:8; Ажыл. 18:6 50:16 Иса. 13:14 50:17 Иса. 53:6; Зах. 10:2 || 4 Хаан. 17:6; 25:1 50:18 Иса. 10:12; 14:25 50:19 Иез. 34:13; Мих. 7:14 50:20 Иса. 33:24 50:21 Иез. 23:23 50:22 Иер. 51:54 50:23 Иер. 51:20

улегер-чижек апаар. ²⁴ Мен сени тудар четки салып каан мен, Вавилон. Сен ону билбес болгаш, олче кире халый бээр сен. Дайзын сээң кырыңга кээрге, тутуруп аар сен, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы-биле тулчуп турган-дыр сен.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шыгжамырын ажыткаш, килециниң чепсээн уштуп алган: Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы халдей черге ажыл-херек чок артпас! ²⁶ Бүгү чүктен Вавилонче халдаңар. Ооң тараа шыгжаан черлерин ажыдыңар, кошкул-хөреңгизин тараа дег оваалай чыңар, аңаа чүү-даа артпас кылдыр бүрүнү-биле узуткап кааптыңар! ²⁷ Ооң хамык бугаларың* өлүрүп калыңар — оларны дөгөгер дээш аппараттын. Халдейлер ат болуп, оларның кеземче көөр үе-шагы келген-дир.

²⁸ Вавилон черден дезип, тын менди үнерин бодаан улустун алгы-кышкызы дыңналып тур, ам Сионда улус Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өжээн негээнин, Бодунуң өргээзи дээш өжээн негээнин билип алыр. ²⁹ Вавилонга удур ча адыгжыларын кыйгырыңар! Кым-даа амы-тынныг артпас кылдыр, ону долгандыр туруп, бүзөөлөңөр-ле! Үлгедиглери дээш ону кезединер, Вавилон өске чоннарны канчаар аажылап чораныл, ону база ынчаар аажылаңар, чүге дээрге ол Израильдин ыдыктыг Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга өрү көрдүнүп турган-дыр. ³⁰ Ооң кудумчуларыңга анык оодлар кырлып каар, ооң дайынчылары шупту ол хүн өлүп каар». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

³¹ «Адыргак хей, Мен сээрээ удур мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — чүге дээрге сээң кеземче көөр үе-шагын келген-дир. ³² Адыргак хей тептигип кээп дүжер, ону кым-даа көдүрбес. Ооң хоорайларың от-биле бүргээр мен, ол от долгандыр бүгү чүвени чиптер!»

³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль биле Иудеяның чону дарлаттырып турар-дыр! Оларны дайзын тудуп аппаратга, салбайн тудуп

турар, хостаар хөңнү чок-тур. ³⁴ Ынчалза-даа оларнын Камгалакчызы куштут, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Ол оларга болчур, оларның черинге оожургалды эккээр, а Вавилоннуң чурттакчылары дүвүрелге алзыр.

³⁵ Хылыш халдейлерже көдүрлүр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Вавилоннуң чурттакчыларынче, ооң ноаннарынче болгаш мерген угаанныгларынче көдүрлүр. ³⁶ Хылыш ооң төлгечилеринче көдүрлүр, ынчангаш олар угаан чок апаар, хылыш ооң дайынчыларынче көдүрлүр, ынчангаш олар сирилээр; ³⁷ хылыш ооң айттарынче, дайынчы тергелеринче база ооң аг-шерийинче кирген аймак-чоннарже көдүрлүр, ынчангаш олар херээжен улус дег коргук апаар. Хылыш Вавилоннуң эртинге-байлаанче көдүрлүр, ынчангаш ону үптөп кааптар. ³⁸ Ооң сугларынче кандаашкын халдаарга, сулар соглуп каар. Чүге дээрге бо чер — көжээ-бурганнарлыг чер-дир. Ооң чурттакчылары дүрүзү-бурганнар дээш угаанын ышкыныпкан-дыр.

³⁹ Ынчангаш Вавилонга чүгле шөө-бөрүлөр, аң-мең болгаш страус куштар чурттаар. Ол чер кезээ-мөңгөде чурттакчы чок апаар, салгалдан салгал дамчып ээнзиреп каар. ⁴⁰ Бурганның үрөп бузуп кааны Содом биле Гоморрага дег, олар-биле кожаланчак хоорайларга дег, Вавилонга база чаңгыс-даа кижичуртта-вас, кижичурттаан ол черге турумчувас».

⁴¹ Көрүңер! Соңгу чүкте чурттаан чон, күчүлүг аймак, өндүр улуг хааннар кел чыдыр, олар чер-делегейнин кыдыныңан көдүрлүп олур! ⁴² Олар холунда ча-согун, хылыш туткан; олар — каржы-дошкун, кам-хайрга чок улустур, оларнын алгы-кышкызы далайын дааш-шимээни дег. Аьттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр, олар сенче халдаары ол-дур, Вавилонкыс! ⁴³ Вавилоннуң хааны оларның дугайында дыңнап кааш, салдыныптар, ону аарышкы, хилинчек, божаан херээжен кижини дег, ат кылыр.

* 50:27 Бугалар — күштүг дайынчыларны ойзу адааны ол бооп чадавас (Ыд. ыр. 21:13 көр).

50:25 Иса. 13:5 50:28 Иер. 51:11 50:29 Иса. 13:18 || Иез. 35:15; Авд. 1:15; Авв. 2:8 50:30 Иер. 49:26 50:32 Иер. 17:27 50:33 Иса. 14:17; 42:22 50:37 Иса. 19:16; Иер. 51:30; Наум 3:13 50:38 Иса. 44:27 50:39 Иов 30:29; Иса. 13:21; 34:13; Мих. 1:8 50:40 Э. д. 19:24; Ы. х. к. 29:23; Соф. 2:9 || Иер. 49:19 50:41 Иер. 1:15 || Иер. 6:22-24 50:43 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10

⁴⁴ «Иордан хемниң эринден чекетелген одар-белчириже* үнүп келген арзылаң дег, Мен база вавилончуларны далаштырып сывыртап, оларны чагырар кижини шилип, томуйлаар мен. Меңээ дөмей кым барыл, Менден кым харыы негээрил? Меңээ удурланып шыдаар кадарчы бар бе?

⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын Вавилон дугайында шиитпирин, Ооң халдейлер чургунаг удур бодап алган чүвезин дыңнаңар! Дайзын сүрүг малдың хураганнарын алгаш баар, ооң кадында Бурган одар-белчирилери хоозурадып каар. ⁴⁶ Вавилон эжелеттирер, дааш-шимээнден чер шимчээр, бүгү чоннар алгы-кышкы дыңнаар».

51 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Вавилонга, Лэв-Камайның* чурттакчыларынаг удур өлүмнүг шуурган көдүрер мен! ² Мен Вавилонче ону тараа дег челбиир хары улусту чорудуптарымга, олар айкыл-халап хүнүндө ону бүгү чүктөн бүзүлөп алгаш, ооң черин хоозурадыр. ³ Ча адыгжызы Вавилонче чазы-биле кезензин, куяк хевин кедип алзын*. Ооң аныяк оолдарын, бүгү дайынчыларын хайыра чок кыргып-хыдыңар! ⁴ Халдей черге өлүрткөн улус чытсын, Вавилоннун кудумчуларынаг өттүр шаптырткан улус чытсын. ⁵ Чүгө дээрге Израил биле Иудеянын черин Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга удур үүлгеткен бачыттары долган-даа болза, ыдыктыг Бурган оларны каапкаш барбаан-дыр.

⁶ Вавилондан дезиңер, ооң кем-буруунуң хайында өлбөс дээш, амы-тын-ыңар камгалаңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының өжзөн негээр үези келген-дир. Вавилонну Ол үүлгедилгери дээш кезедир. ⁷ Вавилон — Дээрги-Чаяакчының холунда алдын дашка турган. Бүгү чер-делегейни ол эзиртип турган, чоннар ооң арагазын ишкеш, угаанын ышкыныпкан. ⁸ Ынчалза-даа Вавилон хе-

нертен кээп дүшкеш, буступ каар! Ол дээш ыглап-сыктаңар, ооң балыгларынаг чаар эмден эккелиңер — экирий бээр чадавас».

⁹ «Вавилонну эмнеп турган бис, а ол экирбеди. Ону кааптаалыңар, кайгывыс-даа бодувустуң черивисче чоруй бараалыңар, чүгө дээрге Вавилонга удур үндүргөн шиткел дээрге чедип, булуттарга үзүп турар-дыр. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бистин чаргывыстың шыннын чарлады. Барып, Сионга Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың ажал-херзэн медээлээли».

¹¹ Согуннарыңар чидидиңер, саадаңар долдуруңар! Дээрги-Чаяакчы Мидиянын хааннарын хөдөлдирип, көдүрер. Ооң бодалы Вавилонга удур: ону Ол узуткаар деп турар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өргээзи дээш өжзөн негээр. ¹² Вавилоннуң ханазын дескиңдир туткан көдүрүңер, хайгаарал шерин күштөлдиринер, таңныылдарны таарыштыр тургузуңар, кедегден белеткенер. Дээрги-Чаяакчы бодап алганы-биле кылыр — Вавилоннун чурттакчыларынаг азаан бүгү чүвезин күүседир.

¹³ Өндүр улуг хемнер чанында чурттап турар сен, Вавилон, эргине-байлаан эгэртинмес-тир, ынчалза-даа сзэн өлүмүң келген-дир, үптээшкиннериң төңчүзү чоокшулаан-дыр. ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң амы-тыны-биле: «Шартылаа-биле дег, сени хары улус-биле долдураң мен, оларның тиелгелиг алгы-кышкызы сзэн кырыңга чаңгыланар» — деп даңгыраглаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң күчү-күжү-биле черни чаяап каан, Бодунуң мерген угааны-биле өртемчейни тудуп тургускаң, Бодунуң угааны-биле дээрни хере азып каан. ¹⁶ Ол үнүн дыңзыдарга, дээрде суглар шимээргей бээр; Ол булуттарны черниң ужу-кыдыындан бөлүп эккеп, чаъс чаап турда, чаңныктарны чаяап, Бодунуң шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турар.

* 50:44 Азы: «Быжыг аал-оранче». * 51:1 Лэв-Камай — «Халдей чер» дээн уткалыг оюскан ат. Ол ышкаш бо сөстөр «Меңээ удур тура халаан кижиниң чүрээ» дээн уткалыг. * 51:3 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ча адыгжызы чазы-биле кезенмезин, куяк хевин кетпезин» деп бижзэн.

50:44 Иер. 12:5 || Иов 9:19 || Иер. 49:19-21 50:45 Иса. 14:24 51:1 Иер. 4:11; Ос. 4:19; 13:15 51:4 Иер. 49:26 51:5 Иса. 54:7 51:6 Иер. 50:8 || Э. д. 19:15 51:7 Ажыд. 14:8; 17:2 || Бы. 4:21; Авв. 2:15 51:8 Ажыд. 14:8; 18:9 51:11 Иса. 13:17; Дан. 5:31 || Иер. 50:28 51:13 Ажыд. 17:1 51:14 Ам. 6:8 51:15 Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2 51:16 Иов 38:22; Ыд. ыр. 134:7; Иер. 51:16

¹⁷ Билиг чок кижн бүрүзү сээден*;
шевер-даа эзилдирикчинин шуткуп алган дүрзү-бурганы ооң адын баксырадыр, чүгө дээрге ооң шуткаан чүүлдери — меге-дир, оларда тын чок. ¹⁸ Олар хоозун курут, кочуланчыг кылыглар-дыр, кеземче үези кээрге, олар чиде бээр. ¹⁹ А Иаковтуң Үлүү болур Бурган ындыг эвес: бүгү чүвени Ол чаяаган, Израиль — Ооң өнчү болур аймаа база ээлээн чери, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

²⁰ «Сен — Мээң маскам, дайынчы чепсээм сен; Мен сени ажыглап, чоннарны чылча шаап, күрүнелерни узуткап турган мен. ²¹ Мен сени ажыглап, аътты мунукчузү-биле кады, дайынчы тергени башкарыкчызы-биле кады узуткап турган мен. ²² Мен сени ажыглап, эрдаа, херэежен-даа кижини, кырган-даа, чаш-даа кижини, аныяк оолду-даа, кысты-даа узуткап турган мен. ²³ Мен сени ажыглап, кадарчыны сүрүт малы-биле-даа, тараачын кижини шарылары-биле-даа, даргаларны-даа, чагырыкчыларны-даа узуткап турган мен.

²⁴ Ынчалза-даа Вавилонну, Халдеяның шупту чурттакчыларын, оларнын Сионга үүлгеткен бүгү бузуду дээш, силер көрүп турунарда, кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁵ О, бедик даг ышкаш узуткакчы Вавилон, Мен сенээ удур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Сен бүгү чер-делегейни хоозурадып турлун, Мен ам сенче холум көдүрер мен, сени хаялардан дүжүр октаар мен, өртең даг кылып каар мен. ²⁶ Улус сээң даштарыңны хана база бажың таваа кылыр дээш албас, сен кезээ-мөнгөде бузундулар бооп артар сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁷ Чер кырынга туктардан көдүрүнер, өске чоннар аразынга трубадан этсинер, Вавилонга удур дайынче чоннарны белеткенер, аңаа удур Арарат, Минни, Ашкеназ деп күрүнелерни ыдаланар. Аңаа удур шериг баштыңны чоруңуңар, мөөң шартгылаа дег аъттардан чыңар! ²⁸ Вавилонга удур дайынче чоннарны белеткенер — Мидияның хааннарын, ооң даргаларын, чагырыкчыла-

рын, оларга чагырткан бүгү күрүнелерни көдүрүнер.

²⁹ Чер сирилеп, шимчей бээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының Вавилонга хамаарыштыр бодалы бүдөр — вавилон чер чурттакчы чок апаар. ³⁰ Вавилон дайынчылар чаалашпастаар, олар шивээлерге хоруп олуруптаар, күжү төнүп, харыксырааш, херэежен улус дег апаар. Вавилоннуң бажыңнары өрттенир, хаалга дээктерин адыра шаап кааптар. ³¹ Шапкынчыга уткуштур шапкынчы, айбычыга уткуштур айбычы маңназын, олар Вавилоннун хаанынга ооң хоорайы буруну-биле эжелеттиргенин дыңнатсын; ³² кижиглерниң эжелеттиргенин, шивээлерниң* өрттеттиргенин, дайынчыларның коргушка алысканын дыңнатсын».

³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Ам бичии болгаш, дайзыннар Вавилоннуң чонун тарааны ажаап алгаш, шаңга бастылары дег аажылаар» — дээн.

³⁴⁻³⁵ Сионнуң чурттакчылары: «Вавилоннуң хааны Навуходносор бисти сыырып, аймаарадыпкан, ол бисти, сава ышкаш, куругладып каан. Амыргамоос дег, ол бисти сыырыпкаш, амдананып таалап турган; хырын долдур дыгып алган, а оон үндүр бүлгүрүпкен. Вавилон бистиң мага-бодувусту үзе-чаза тыртып кааны дээш буруу чүктезин!» — деп чугаалап тур. Иерусалим: «Халдейлер мээң ханымны төккени дээш харылазын!» — деп чугаалап тур.

³⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сенээ болчур мен, сээң өжээниң негээр мен, оларның далайы база сугларының баштары соглу бээр кылып каар мен!» ³⁷ Вавилон бузундулар оваазы, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар, хоозурал биле кочулаалга чыгадыр, аңаа чурттаар кижн тывылбас. ³⁸ Бүгү халдейлер арзылаңнар дег ырланып тур, аныяк арзылаңнар дег алгыржып тур. ³⁹ Олар изиргени бээрге, оларга дой кылыр мен база хөгелсинер дээш эзиртир ижиртир мен, олар оон мөнгө уйгузу-биле удуй бергеш, черле одунмас — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁰ Мен оларны,

* 51:17 Азы: «Кижн бүрүзү сээден, билиг чок». * 51:32 Азы: «Кулузуннун».

51:17 Иса. 42:17 || Бд. ыр. 134:17; Авв. 2:18-19 51:19 Сан. 18:20; Бд. ыр. 15:5 || Бл. х. к. 32:9 || Иер. 10:12-16 51:20 Иер. 50:23 51:27 Иер. 4:5; Ос. 5:8; 8:1 || Э. д. 8:4; 4 Хаан. 19:37 51:28 Иса. 13:17; Иер. 25:14 51:29 Иер. 50:45 51:30 Иса. 19:16; Наум 3:13 || Ам. 1:5 51:33 Иса. 21:10 51:34-35 Бд. ыр. 73:13-14 51:36 Иса. 44:27 51:37 Иса. 13:20-22 51:38 Наум 2:11-12

хойлар дег, кошкарлар биле хуналар дег, дөгөрөр дээш сүрүп аппаар мен!

⁴¹ Сесах* эжелеттирер-дир, бүгү чер-делегейниң алдаржыткан хоорайы чаалаттырар-дыр! Вавилон чоннар аразына коргунчуг үлегер-чижек аппаар-дыр.

⁴² Вавилоннун кырынга далай чаттылар, дааш-шимээнниг чалгылар ону хөмө алыр. ⁴³ Ооң хоорайлары хоозурап, кургап калган ээн хову, кым-даа чурттавас чер аппаар, кижги амытан ону таварып эртпес. ⁴⁴ Мен Вавилонда Вил бурганни кезедир мен, ооң ажырыпкан чүвезин аксындан ушта тыртар мен, чоннар моон соңгаар олче чыгылып келбес. Вавилоннун ханазы кээп дүжөр! ⁴⁵ Мээн чонум, Вавилондан үнүп чор! Дээрги-Чаяакчының кыптыккан киленинден амы-тыгыңар камгалаңар!

⁴⁶ Чүрээңер корткаш, сокпайн барбазын, чер кырында нептерээн медээлерден кортпаңар. Бир чылын медээ дыңналып, өске чылын – катап база дыңналып: „Чер кырында – күчүлел, бир чагырыкчы өске чагырыкчы-биле дайылдажыр!“

⁴⁷ Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кезедир үем чоокшулап келди! Ооң бүгү чери дорамчыладыр, бүгү өлүрткен улус аңаа чыдар. ⁴⁸ Чер биле дээр, оларда бар бүгү чүвө Вавилоннун буурааны дээш өөрүп-байырлаар, чүгө дээрге Вавилонче сонгу чүктөн узуткакчылар чедип кээр – деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. – ⁴⁹ Вавилоннун өлүргөн улузу бүгү чер-делегей кырынга кээп дүжүп турган, ынчангаш Вавилон, израильчилерни өлүрүп турганы дээш, боду кээп дүжөр. ⁵⁰ Хылыштан чайлап шыдаан улус! Чоруй барыңар, турбаңар, ырак чуртка Дээрги-Чаяакчыны сактыңар, Иерусалим чүрээңерге кадалаттынып артың!»

⁵¹ «Адывыс баксыраан-дыр, дорамчылад сөстери дыңнап тур биле, ыядып-човааш, арнывыс кыза берди, чүгө дээрге даштыкы кижилер Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзинче кирип келген-дир».

⁵² «Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кезедир үем чоокшулап келди – деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн, – ооң бүгү черинге балыгылаттырган улус човууртаар. ⁵³ Вавилон өрү дээрге чедир көдү-

рулген-даа болза, бодунун шивээзин бедикке быжыглап алган-даа болза, Мээн ытканым узуткакчылар аңаа чедө бээр». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

⁵⁴ Вавилонда – ыы-сыы, халдей черле – коргунчуг үрегдээшкин! ⁵⁵ Дээрги-Чаяакчының Вавилон узуткап турары ол-дур. Ол Вавилоннун дааш-шимээни соксадып каар. Дайзыннарның чалгылары хайнып-мөөрөөн суг дег шимээрпеп, оларның дыңзыг үнү дыңналып турар. ⁵⁶ Вавилонче узуткакчы кел чыдар, Вавилоннун дайынчылары туттуруп аар, оларның чаларын сыйып каар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы – кезедикчи Бурган Вавилонга чогуур кеземчени көргүзөр. ⁵⁷ «Мен Вавилоннун нояннарын, мерген угаанныгларын, даргаларын, чагырыкчыларын эзиртир ижиртир мен, олар мөңгө уйгу-биле удуп калгаш, одунмас» – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан меделгээн.

⁵⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Вавилоннун кылын ханаларын таванга чедир үрөп бузуп каар, ооң бедик хаалгалары өрттөнип каар. Чоннар хей-ле ажилдаан-дыр, аймактар хей-ле шаан төдүп турган-дыр. Бүгү чүвени от чиптер» – дээн.

Иеремияның Вавилонче сөс чорутканы

⁵⁹ Иеремия медеэчинин Маасеянын оглунун оглу, Нириянын оглу Серайяга, кажан ол Иудеянын хааны Седекиянын чагыргазының дөрткү чылында хаан-биле кады Вавилонче чорупканда, дамчыткан сөзү ол-дур. Серайя дээрге хаан-ның чыргал-дыжын харыылаар дүжүмет турган чүвө-дир. ⁶⁰ Иеремия Вавилонга таваржыр бүгү айыыл-халапты ангы дүрүг-номга бижип каан – мында Вавилон дугайында бижээн бүгү чүвө ол-дур.

⁶¹ Иеремия Серайяга мынча дээн: «Вавилонга чедө бергеш, дүрүг-номче көргөш, бо сөстөрүн шуптузун дыңналдыр номчуур сен. ⁶² Оон: „Дээрги-Чаяакчы, Сен бо черни узуткап каарын, маңаа чурттап турар кижги-даа, дириг амытан-даа артпазын, ол чер кезээ-мөңгөдө ээнзирээрин шиитпирледин!“ – деп

* 51:41 Сесах – Вавилоннун оюскан ады (Иер. 25:26 көр).

51:43 Иер. 50:12, 40 51:44 Иса. 46:1; Иер. 50:2 51:45 Иер. 50:8 51:47 Иер. 50:2 51:48 Ажыд. 18:20 51:51 Быт. 1:10 51:52 Иез. 26:15 51:53 Иса. 14:13 51:54 Иер. 50:22 51:56 Иса. 59:18 51:58 Иер. 50:15 || Авв. 2:13 51:59 Иер. 28:1 51:62 Иер. 50:3

чугаала. ⁶³ Бо дүрүг-номну номчуп дооскан дораан-на, анаа даштан чыпшыр баглааш, Евфрат хемче октавыт. ⁶⁴ Оон: „Вавилон база ыңчаар ис чок чидер! Мээн олче ыдарым айыыл-халап соонда ол туруп шыдавас, шуут харыксырап каар“ — деп чугаала».

Иеремиянын сөстери маңаа четкеш, төнгөн.

Иерусалимнің эжелеттиргени

(4 Хаан. 24:18–25:21; 2 Чыл. 36:11–21)

52 ¹ Седекия чээрби бир харлыгында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту он бир чыл чагырган. Оон авазын Хамутал дээр турган, ол — Ливна чурттуг Иеремиянын уруу чүве-дир. ² Седекия Иоакимнің кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлөдүш турган. ³ Ыңчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңдидиттерге, Ол оларнын чурттакчыларын Бодунун мурнундан сывырышкан.

Седекия Вавилоннун хаанынга удур тура халаан. ⁴ Седекиянын чагыргазының тоску чылында, он айнын онда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип келген. Олар хоорайны бүзээлээш, долгандыр бүзээлел чалдары тудуп алган. ⁵ Бүзээлээшкн Седекия хаанның чагыргазынын он бирги чылынга чедир үргүлчүлээш.

⁶ Хоорайга аш кедереп, чурттакчы чон чиир аш-чем чок арткан. Ол чылдың дөрт айнын тоста ⁷ халдейлер хоорайнын ханазын деже шаапкан. Бүгү иудей дайынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлинин чанында турар хаалга дамчыштыр үн-геш, Иордан шынаазыңче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол үеде хоорайны бүзээлеп алган турган. ⁸ Халдей шериг Седекия хаанны сүрүп чорупкаш, ону Иерихон ховуларынга чыпшыр четкен. Седекиянын бүгү шерии ону каапкаш, тарадыр маңнажы берген. ⁹ Халдейлер хаанны тудуп алгаш, хамат черде Ривла

хоорайда Вавилоннун хаанынче аппаратаннар. Навуходоносор аңаа Седекияга шийткел үндүргөн. ¹⁰ Вавилоннун хааны Седекиянын ооддарын, ачазы көрүп турда, өлүргөш, Иудеянын бүгү нояннарын Ривлага кыра шаап каан. ¹¹ Оон Навуходоносор Седекияны согурарткаш, хүлер кинчи-биле бектеп каан. Вавилоннун хааны ону Вавилонче аппараташ, ол өлгүжеге чедир кара-бажыңга суп келген.

¹² Беш айнын онда (ол болза Вавилоннун хааны Навуходоносорнун чагыргазынын он тоску чылы турган чүве-дир) Иерусалимге Вавилоннун хаанынын чоок дужуметтеринин бирээзи, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чедип келген. ¹³ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хааннын ордузун, Иерусалимде бүгү бажыңнарны — улуг дээн бажыңнарны шуптузун өрттедипкен. ¹⁴ Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр бүгү ханаларны үреп бузуп каапкан. ¹⁵ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чамдык ядамуктарны, хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннун хаанынга дужуп берген улусту болгаш арткан ус-шевер улусту* тудуп алгаш барган. ¹⁶ Чүглө карачал улустун чамдызын камгалакчы шериглер даргазы Навузардан виноград биле тараа шөлдери ажаап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

¹⁷ Халдейлер Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде хүлер адагаштарны, тергежештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваны үрей соктап каапкаш, ол чүүлдернин бүгү хүлерин Вавилонче аппаратаннар. ¹⁸ Олар оон ыңай хүл урар савалар, хүлузарлар, кыскаштар, бижектер болгаш хымыштарны — Бурганга бараан болурда ажыглаар бүгү хүлер эт-херекселдерни алгаш барганнар. ¹⁹ Камгалакчы шериглер даргазы бүгү алдын-мөңгүннү: чунар савалар, хүүрекчигештер, кыскаштар, тавактар, хымыштар, чырыткылар, дашкалар болгаш аяктарны база алгаш барган. ²⁰ Соломон хаанның Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге кылып кааны ийи

* 52:15 «Ус-шевер улусту» деп еврей сөстүн утказы эки билдинмес. Оон болгу дег өске утказы мындыг: «Мөөң чонну».

51:63 Ажыд. 18:21 52:1 4 Хаан. 23:31 52:3 Иез. 17:15 52:4 Ы. х. к. 28:52 52:9 Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7; Иез. 23:24 52:10 Соф. 1:8 52:11 Ы. х. к. 28:36; 4 Хаан. 20:18 52:12 Иер. 32:1 || Иер. 39:9; 40:1 52:13 Лев. 26:31; Иез. 16:41 52:14 Неем. 1:3 52:17 3 Хаан. 7:15–37; 2 Чыл. 4:1–15 || Иер. 27:19 52:18 3 Хаан. 7:45, 50 52:20 3 Хаан. 7:47

адагаш, «далай» дээр чунар сава база ону тургузар он ийи хүлэр буга болгаш тергежигештерге хамаарыштыр алырга, ол бүгү херекселдерни кылган хүлэр деңзилеттинмес аар турган. ²¹ Адагаштарның бирээзиниң-не бедии он сес кыры дурту, долгандыр хемчээли он ийи кыры дурту турган. Оларның ишти хос, ханаларының кылыны — дөрт илиг. ²² Бир адагаштыңна кырында беш кыры дурту бедик хүлэр капитель турган. Капительдиң даштыгы талазын четки хевирлиг, хүлөрдөн кылган гранат чимистерлиг каасталга шыпкан турган. (Ийиги адагашта база ла ындыг гранаттарлыг каасталга бар.) ²³ Четки хевирлиг каасталганы долгандыр шупту чүс гранат турган, оларның тозан алдызы капительдиң даштындан көстүп турган.

²⁴ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Серайяны, ийиги бараалгакчы Софонияны болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңныылын тудуп алгаш барган. ²⁵ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштынын, хаанның ам-даа хоорайга арткан турган чеди чоок дүжүмедин, чурттуң чонун шериг албанынче киир бижири хүлээлгелиг кол бижээчизин болгаш хоорайга турган алдан чурттакчыны тудуп алгаш барган. ²⁶ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппаратгар, Ривлада Вавилоннуң хаанынга чедире берген. ²⁷ Вавилоннуң хааны ол бүгү улусту хамат черде

Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяның чонун бодунуң черинден көжүрүп үндүрө берген.

²⁸ Навуходоносорнуң тудуп аппаратгаран улузу бо хире хөй болган:

ооң чагыргазының чедиги чылында 3023 иудейни сүрүп аппаратгар;

²⁹ Навуходоносорнуң чагыргазының он сески чылында Иерусалимден 832 кижини сүрүп аппаратгар;

³⁰ ооң чагыргазының чээрби үшкү чылында камгалакчы шериглер даргазы Навузардан 745 иудейни сүрүп аппаратгар. Бүгү туттурган улустуң саны 4600 кижиге болган.

Иехонияны хостааны (4 Хаан. 25:27-30)

³¹ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппаратгаран соонда үжен чеди чыл эрткенде, Вавилоннуң хааны Эвил-Меродах аңаа өршээл көргүскен. ^{*} Эвил-Меродах бодунуң чагыргазының бирги чылында, он ийи айның чээрби беште Иехонияны кара-бажындан үндүргөш, ³² ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкаш, ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, хүндүлүг черге олуртуп каан. ³³ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүңгө чедир Эвил-Меродах хаан-биле кады чөмнөнип келген. ³⁴ Ол Вавилоннуң хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүң-не, өлгөн хүнүңгө чедир, арткан бүгү назынында ап турган.

* 52:31 Аккад дылда ол хаанны Амел-Мардук деп адаар. Ол — Навуходоносорнуң оглу; б.э. чедир 562-ден 560 чылга чедир чагырган.

Иеремияның ыы-сыызы

Кирилде

Еврей чаңчыл ёзугаар бо номну Иеремия медээчи бижээн. Номну тургузуп турар беш шүлүк чогаалы чаңгыс темалыг: Бурганның Иудея күрүнениң найысылалы Иерусалимни чоннун бачыттары дээш кеземче кылдыр үрөп бусканы. Хөй чылдарның дургузунда еврей чон Дээрги-Чаяакчыдан улам-на хая көрнүп, Ооң чагы-керээзинге удур бачыт үүлгедип, Ооң медээчилериниң сагындырыгларын тоомчага албайн келген. Бистиң эрага чедир 587/586 чылда Бурган вавилон ашперигте Иерусалимни эжелеп аарын, Бурганның өргээзин үрөп бузарын болгаш хөй санныг еврейлерни тудуп алгаш баарын чөпшээрээн.

Бодунуң чонунуң хамык хилинчээн көрүп-даа тургаш, Иеремия оларның боттарынын-на бачыттары ындыг кадыг-дошкун кеземчеге чедиргенин миннип турар. Ындыг-даа болза, Иеремия Дээрги-Чаяакчы Бодунун шыныч энерелиниң ужуң еврей чондан шуут ойталавас боор деп идегелин ышкынмайн турар.

Баштайгы дөрт шүлүктүң кайызын-даа алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг кылдыр, тускай чурум-чыскаал ёзугаар бижээн: строфа бүрүзүнүң-не бирги үжүүн ушта бижип, чыскаар болза, еврей алфавит тургустуна бээр. Бешки шүлүк ол уран арганы ажыглавайн турар, ыңчанмыже еврей алфавиттиң үжүктериниң санын-га дүгжүр 22 коштунчак одуругдан бүткөн.

Амгы иудейлер Бурганның өргээзин үрөп бусканы дээш кажыдалды демдег-лээрин уламчылап, бо номну чылдың эртер шээрлээшкин үезинде, июль-августа (еврей Ав айның 9-ку хүнү) номчуп турар.

Бирги ыы-сыы

1 *(алеф)*

¹ Аа халак! Аажок хөлдүг хоорай-даа* ээнзирээн-дир.

Көвей чоннар агайы ам дулгуяк дег.

Чурттарның кадыны ам албадаткаш, ажыл кылыр үүлелиг!

2 *(бет)*

² Дүнелерде ыглап орап — чаактары көк суг болган.

Ынак чораан улустан ам аргалаптар кижичок-тур.

Өөрү шупту саттыныпкаш, өжөөтеннер апарган-дыр.

3 *(гимел)*

³ Албадаткан аар ажыл, айыыл-халап соон дарый

Иудея дайзынның холундува кире берди,

өске чоннар аразынга хоргадал-дыш тыппастады,

истеп сүрген улус ону кызап келгеш, тудуп алды.

4 *(далет)*

⁴ Байырлап кээр улус читкен,

Сионче баар оруктар ам муңгаргай-дыр,

эжик-хаалга ээнзирээн.

Бурганның бараалгакчылары човууртап тур,

ыраажы кыстар шупту муңгак, хоорайның үүлези ажыг-берге!

5 *(хе)*

⁵ Иерусалим дайзыннары тергиидеп тур, өштүглери өөрүп тур.

* 1:1 «Хоорай» — Иерусалим. Иерусалимниң омур-кевири-биле дайзыннарның холунда барган, дора көрдүргөн, ат-алдары баксыраан херээжен кижини көргүзүп турар.

1:2 Иер. 9:1 || Эккл. 4:1; Иса. 51:19; Наум 3:7 || Иез. 23:22-26 1:3 Иер. 52:27 1:5 Иер. 30:14-15; Дан. 9:16 || Ы. х. к. 28:41; 2 Чыл. 36:20

- Эндерик хөй бачыды дээш Дээрги-Чаяакчы ону качыгдатты.
Дайзыннар ооң ажы-төлүн хары черже сүрүп бар чор.
- 1 (вае) ⁶ Сион-кыс, өндүр каазың оңуп каап-тыр.
Нояннардың одар тышпаан ивилерге демей-дирлер,
сүргеннерниң мурнунда-ла шаа төнгөн илгип чорлар.
- 1 (зайин) ⁷ Иерусалим түрөп-човаан, улчуп-тояан хүннеринде;
дайзынга чон алзыпканда; өмөк болур кижичокта,
эрте шагдан эдилеп чораан эртине-байлаан сактып туру.
Олче кайтаан дайзыннар, кошкаан көргөш, шоодуп турлар.
- п (хет) ⁸ Медээжок аар бачыды дээш Иерусалим бужартады.
Шалдаң-дыр деп көрүп каапкаш, алдаржыдып чорааннар ам куду көрдү.
А ол боду хая көрнүп, ыы-сыылыг човууртап тур.
- в (тет) ⁹ Ооң хеви хирленген-дир – келир өйде чүү боорун бодаваан-дыр.
Кончуу сүргей буступ дүштү – аргалаптар кижичок ам чок.
«Дээрги-Чаяакчы, хинчээмни көр – дайзыным дендеп барды!»
- 1 (йод) ¹⁰ Ооң бүгү эртине-байлаан дайзынның холу хунаан.
Ыдык өргөс саза баскан өске чоннар улузун ол көрүп турар.
«Нийтигилеңерге олар катгышпазын!» – деп хорудун чоп,
Дээрги-Чаяакчы!
- з (каф) ¹¹ Өскелерден аыш-чем дилеп, хоорай чону човууртап тур.
Денгел кирер чемге орнап, эртинезин бээрлер-дир.
«Дээрги-Чаяакчы, менче көрөм, бачындырып турарымны!»
- 1 (ламед) ¹² Эрткен-дүшкен чорумал чон, дилеп тур мен,
эргилип кээп, көрүнер даан:
өндүр килең хүнүнде Дээргимден кээр кеземчем дег,
шак ол кончуг човалаң дег човалаң-даа турар деп бе?!
- д (мем) ¹³ Ол сөөктеримче сиңниктир отту дээрден бадырды;
буттарымга четки салгаш, дезе бээрин албадапты;
күжүр мени аймааратты – хүндүн хүнче күжүм калды.
- 1 (нун) ¹⁴ Дээргиниң холу эптээн дарлал-дөңгү – бачыттарым –
мойнум кызып, күчү-күжүм суларатты.
Ооң мени хүлээткени холдар быжыг – ушта чүткүп шыдавас мен!
- в (самех) ¹⁵ Улуг-шыырак эрлерни Ол менден үндүр сывырыпты;
чалыы экерлерим узуткаар дээш, менээ удур чыыш кылды:
арыг кызы – Иудеяны арбайлаштыр соктап каапты.
- у (айин) ¹⁶ Үргүлчү ыглаар ужурум ол; ийи караам суун иштим.
Сорук-күжүм омакшыдар аргалакчы ырай берди.
Дайзыннарның күжү дендеп, ажы-төлүм качыгдады».
- з (не) ¹⁷ Сион-кыс хей-ле холун сунган – аргалакчы тывылбады.
Бүзээлээн бүгү дайзыннарга Израильди Дээрги-Чаяакчы тудуп
беривитти.
Иерусалимни олар үглөп келгеш, бужар херээженни дег аажыладылар.
- 1 (цаде) ¹⁸ «Дээргиниң чөптүүн аарай! Ооң сөзүңгө удурланып канчаарым ол!
Бүгү чоннар, дыңнаарам, хилинчээмни көрүңерем:
хып дээн чалыы оглу-кызым дайзынга туттурдулар.
- р (коф) ¹⁹ Таныштарым кыйгырган мен, олар мени мегелеп каан.
Бурганның бараалгакчылары-даа, ак салдыг кырганнар-даа
амыдыраар, шыдал кирер аыш-чем дилээш, хоорайга кырылдылар.
- 1 (реш) ²⁰ Ырмазыраан менче көрөм, Дээрги-Чаяакчы: ийлей бердим.
Чүлдү-чүрээм чарлыр четти – Сеңээ аажок удурланып турган-дыр мен.
Даштын хылыш ажы-төлдү кыргып-хыдаан, бажында – база-ла өлүм.
- ш (шин) ²¹ Дайзыннар-ла човуурумну дыннап турар – аргалаптар кижичок-тур.

1:7 Авд. 1:12-13 1:8 Иез. 16:37; 23:29; Ос. 2:10 1:9 Бы. 1:2 1:10 Иер. 51:51 || Б. х. к. 23:3-4
1:11 Иер. 38:9; 52:6; Бы. 2:12; 4:4 1:13 Иов 30:30; Бд. ыр. 101:3 || Иез. 17:20; Ос. 7:12
1:14 Иса. 10:27; Наум 1:13 1:16 Иер. 9:1; 13:17 1:17 Иса. 1:15; Иер. 4:31 1:18 Иер. 12:1
1:19 Иер. 3:1-2; 4:30 1:20 Б. х. к. 32:25; Иез. 7:15

Айыыл-халап, аар-бергем Сенден дээрзин олар дыңнааш,
өөрүп турлар.

п (тав) ²² Ынчалза-даа айытканың хүннү „Кел!“ де – ынчан олар мен дег апаар!
Бачыггарым шуптузу дээш кеземчен Меңээ онаарың дег,
дайзыннарарымны ынчаар кезет –
хай-бачыды Сеңээ бүрүн көстү берзин!
Чүгө дээрге човуурум-даа үзүлбес-тир, чүрээм күжүр качыгдап тур!»

Ийиги ыы-сыы

2 ^к (алеф)

¹ Аа халак!
Дээрги-Чаяакчы Сион-кысты килениниң булуду-биле бүргөп алды!
Израильдиң өндүр каазын дээрден черже дүжүр октап,
килениниң хүнү кээрге,
дүжүлгезинден дүжүп кээп турган черин тоовайн,
хая көрдү*.

з (бет) ² Израильдиң хоорай-суур, турлагларын
Дээрги-Чаяакчы кээргел чокка сырыпты;
Иудея шивээлерин килеңнээштиң, узуткады;
күрүнени болгаш нояннарны ойтур октап, бужартагты.

г (гимел) ³ Килеңнээш, Ол Израильдиң мыйыстарын* кезип каапты,
дайзын кээрге, Израильди камгалавайн, оң холун чайладыпты,
бүгүдени хуюктап чиир чалбыыш-отту Израильге Ол кыпсывытты.

д (далет) ⁴ Дайзын-даа дег, кадыг чазын холу-биле хере тыртты.
Карак өөрткөн бүгү чүүлду, өжээтен дег, узуткады.
Чалбыышталган килеңин Ол Сион-кыс өргээзинче чажа каапты.

п (хе) ⁵ Дээрги-Чаяакчы дайзын дег болу бергеш, Израильди сырыпты,
ооң хамык шивээлерин ажырыптып, ордуларын хоозурагты.
Иудея черинге Ол ыы-сыыны, хомудалды неперетги.

в (вае) ⁶ Садта үнген ыяш кескен кижин-даа дег,
чыыш черин – өргээзин Ол узуткады.
Сионга Ол байырлалдар, амыр-дыштын хүннерин-даа
уттур кылдыр албадады;
килеңнээштиң, хаанны-даа, Бурганның бараалгакчызын-даа
тоовайн барды.

з (зайин) ⁷ Дээрги-Чаяакчы өргүл салыр черин тоовайн,
ыдыктыг өргээзин хүлээведи.
Ооң быжыг ханаларын дайзынның холдарынга кирип берди.
Байырлалдың чыыжында дег,
Дээргиниң өргээзинде алгы-кышкы дыңналып тур.

п (хет) ⁸ Сионнун ханазын бузар деп, Дээрги-Чаяакчы бодап алган.
Хананы Ооң холу хемчээп, үрегделден ойталаарын сагынмайн тур.
Камгалал чалдары-даа, ханалар-даа буступ дүшкен, качыгдап тур.

ц (тет) ⁹ Хаалгалар-даа кээп дүшкен, дээктерни Ол үреп-талаан.
Хоорай хааны, нояннар-даа өске чоннар холунче кирген,
ыдыктыг хоойлу база чок-тур!
Медээчилеринге-даа Дээрги-Чаяакчыдан кээр ажыдышкын
үстүп-читкен.

й (йод) ¹⁰ Баштарынче доозун-довурак чажып, качыгдал хевин кеткен
Сионнун баштыңнары ыгтаар сөс чок, черде орлар.

* 2:1 «Дүжүлгезинден дүжүп кээп турган чери» – израиль чер, Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр). * 2:3 «Мыйыстар» – күчү-күштүн оюскан символ-демдээ.

1:22 Ыд. ыр. 108:15 2:1 Иса. 14:15 2:2 Ыд. ыр. 88:41 2:3 Ыд. ыр. 73:11 || Ыд. ыр. 78:5; 88:47
2:4 Ыы. 3:12 2:9 Иер. 51:30; Ам. 1:5 || 1 Хаан. 3:1 2:10 Иис. 7:6; 1 Хаан. 4:12; Неем. 9:1 || Иов 2:8, 13;
Иез. 3:15; 7:18

- Иерусалим кыстары-даа качыгдалдан бажын черже халайтылар.
 2 (каф) ¹¹ Карактарым чажы соглуп, согурардым, ийлей бердим.
 Кара баарым ажып, аараан. Мээң күжүр чонум буурап калган.
 Хоорайның шөлдөрүндө эмер чаштар, уруг-дарыг
 аштап өлүп чыдарын көр:
 3 (ламед) ¹² найысылал шөлдөрүндө, балыг-бышкын улус дег, моорап турлар.
 Хөөкүйлөр авазындан айтырып тур: «Аып-чем биле суксун кайыл?»
 Иезиниң хойнунга-ла амы-тыны үстүп турлар.
 2 (мем) ¹³ Иерусалим-кыс, сени кымга дөмейлзэйн, сеңээ чүнү чугаалаайн?
 Күжүр Сион-кыс, аргалаар дээш, сени кымга деңней көрөйн?
 Балыың ханы — далай ышкаш — сени кым-на экиртирил?!
 1 (нун) ¹⁴ Медээчилерин сеңээ хей-ле меге, хоозун чүүлдер оштаан,
 салым-чолун өскерттир дээш, кем-бурууң ажытпааннар,
 меге-биле дуурайлап, сени будап каапканнар!
 2 (самех) ¹⁵ Чорумалдар дора көрүп, адыш часкап,
 Иерусалим-кысты шоодуп, бажын чайып, сыгырдылар:
 «Бүгү черниң таалалы, дээди каас дээр хоорай бо буге?»
 2 (не) ¹⁶ Сенче хамык дайзыннардың өгү-дылын караңнатгы.
 Азыг-дидин кыжырадып, сыгырдылар: «Ам-на ону сыгырыптыгысы!
 Күзеп-манаан хүнүвүске чедир чурттап, көрүп тур бис!»
 2 (айин) ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы бодалдарын боттандырып, эткен сөзүн эзледи.
 Үе-дүпте азаан сөзүн күүсетти:
 хайыра чок сени базып, өжээтенге шоот кылып,
 дайзыннардың мыйыстарын* сүүрертипти.
 2 (цаде) ¹⁸ О, Сион-кыс, Дээргиге чүрек-хөңнүн ханызындан тейле-ле!
 Дүн-хүн дивейн, дамырак дег, караан чажы агып батсын,
 ботка дышты черле бербе, карактарың дыштандырба!
 2 (коф) ¹⁹ Дүннү өттүр, өйлөп-өйлөп, алгыр-кышкыр!
 Дээрги-Чаяакчы мурнун орта, суг-даа ышкаш, хөңнүң төп бер,
 кудумчулар белдиринде аштап өлүр чеде берген
 чаштарыңның амызы дээш
 Аңаа тейлеп, холдарың сун!
 2 (реш) ²⁰ «Дээрги-Чаяакчы, топтап көр даан,
 өске кымны шак-ла мынчаар хинчектээн сен —
 эмзирип өстүрген уруг-дарыының эьдин ие чиптер кылдыр?
 Дээргиниң өргээзинге медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа өлүр кылдыр?»
 2 (шин) ²¹ Кудумчулар довураанда уруг-дарыг, кырганнар-даа чыткылаар-дыр;
 чалы кыстар, оолдарымның тынын хылыш үзүп каан-дыр;
 оларны Сен килеңнээштиң, кээргел чокка узуткадың.
 2 (тав) ²² Коргуп чоруур дайзыннарымны, найырже дег,
 Дээрги-Чаяакчы чыып тур.
 Ооң килең хүнү чедип кээрге, камгалал ап, дириг үнер кижичок-тур!
 Эмзирип өстүрген, азырап каан улузумну дайзыным кээп, узуткады».

Ушкыы-сыы

3 (алеф)

- ¹ Бурганның каржы килеңинден качыгдан эр — мен-не-дир мен.
- ² Ол мени сүрүп алгаш, чырык эвес, дүмбейдиве эккеп кагды.
- ³ Ындыг кончук Ол меңээ удур болуп, холун менче соксаал чокка көдүрүп тур —

* 2:17 «Мыйыстар» — күчү-күштүң оюскан символ-демдээ.

2:12 Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 4:4 ^{2:14} Иер. 5:31; Иез. 13:6 ^{2:15} Иов 27:23; 34:37 || Ыд. ыр. 47:3

2:16 Ыы. 3:46 || Ыд. ыр. 34:25 || Ыд. ыр. 34:21 ^{2:17} Лев. 26:14; Ы. х. к. 28:15; Ыы. 2:17

2:18 Ыд. ыр. 41:4 ^{2:19} 1 Хаан. 7:6; 2 Хаан. 14:14; 23:16 ^{2:20} Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:53; Ыы. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 ^{3:2} Иса. 5:30

- 1 (бет)** ⁴ эът-бодум чуурулдур соп, сөөк-даяам сый шапты;
⁵ бүзээлелге мени тудуп, ажыг-шүжүг, хинчек-биле хүрээледи;
⁶ үе-дүште өлгөн улусту дег, караңгы оранга тургузупту.
- 1 (гимел)** ⁷ Үндүрбес дээш, Бурган мени хана-биле бүзээлепти,
 кинчи-бегим аартадыпты;
⁸ дуза дилеп, кыйгы салдым – мөргүлүмнүн оруун досту;
⁹ даштар-биле оруум боогдап, кокпа-оруум ээй тыртты.
- 7 (далет)** ¹⁰ Ол – мени кедээн мажаалай-ла, чаштып чыдар арзылаң-на;
¹¹ оруумдан астырып, үзерлеп кемдеткеш, буурап дүшкөн кижиге кылды.
¹² Кадыг чазын хере тырткаш, согунунга кара кылдыр тургузупту.
- п (хе)** ¹³ Саадаанда согуннарын ужулгаштың, өкпө-баарым өгтүр атты.
¹⁴ Чонга кочу-шоот болдум: соксаал чокка одап-сөглеп, ырлап турлар.
¹⁵ Ол менээ оо-хоран пөктүр сыгап, ажыг суксун аксымдыва кудуп берди.
- 1 (ваө)** ¹⁶ Диштеримче сай-даш дыгып, хүлдү менээ чиртип турду*.
¹⁷ Сеткилимден амыр-тайбың арлы берген, амыр-чыргал уттундурган.
¹⁸ «Алдар-адым өлүп-чидип, Дээрги-Чаяакчыга идегелим бүтпээн-дир» – деп чугааладым.
- 1 (зайиң)** ¹⁹ Улчуп-турээн чуртталгамны бодап тур мен: оо-хоран, ажыг суксун!
²⁰ Сактып чоруур сеткилим-даа ундаралче дүлдүнер-дир.
²¹ Ынчалза-даа бодап кээрим, ынанырым чүүл бо-дур:
- п (хет)** ²² Дээрги-Чаяакчы, энерелиң кызыгаар чок,
 өршээлиң-даа үстүп төнмөс* –
²³ эртенниң-не чаартгынып, илереп кээр, а шынчы чоруун өндүр улуг!
²⁴ «Дээрги-Чаяакчы – салым-хуум – деп чугааладым. – Ынчангаш Аңаа ынаныр мен».
- в (тет)** ²⁵ Аңаа ынанып, Ону дилээн улуска – Дээрги-Чаяакчыдан буян доктаар;
²⁶ Ооң камгалалын шыдамык манап турар кижиге – буян доктаар;
²⁷ Аар-бергелерни аныяандан ажып эртип турар кижиге – буян доктаар.
- 1 (йод)** ²⁸ Ындыг улуг аар-бергелерни чүктээн кижиге
 ыт чок орзун, чааскаан орзун!
²⁹ Довуракты пақтап орзун, ынчалзажок идегел-даа бар бооп магат.
³⁰ Дажыпканга чаагын дөгөп, базымчазын пөктүр көрзүн.
- 3 (каф)** ³¹ Дээрги бисти кезээде эвес, хензиг када каапкаш баар;
³² хинчек-биле кезетсе-даа, энерели улуг болгаш, өршээй кааптар,
³³ кижилерни хилинчектээр сеткили чок.
- 1 (ламед)** ³⁴ Черде хамык туттурган чонну таптай базып туруп бээрге,
³⁵ Дээди Өрүкү Бурган мурнун орта чөптүг шииткел үндүрбеске,
³⁶ чаргы кылгаш, мегелээрге, Дээрги ону көрбөс бе кай?!
- п (мем)** ³⁷ Дээрги аңаа дужааваанда, сорулгазын чедип алыр кижиге турбас.
³⁸ Эки-даа чүүл, бак-даа чүүл Дээди Өрүкүнүн аксы-сөзүн ёзугаар болбас бе?
³⁹ Дириг чурттап арткан кижиге бачыды дээш кеземчезинге хомудаан херээ чүл?
- 1 (нун)** ⁴⁰ Оруувусту шинчий көрүп, истеп-хынааш, Дээргиге дедир ээр бис.
⁴¹ Дээрде саадаан Бургандыва чүрээвисти угландырып, холувусту өрү сунаал:
⁴² «Бачыттыг бис, удур-дур бис, ынчангаш Сен бисти өршээведиң.
- в (самех)** ⁴³ Килеңнээштиң, истеп сүрдүң, хайыра чок кырып келдиң,

* 3:16 Азы: «Хүлге мени хөөп кагды». * 3:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчынын энерелинин ачызында кырлып-читпээн бис, чүгө дээрге Ооң өршээли үстүп-төнмөс» деп бижээн.

3:4 Иса. 38:13 3:5 Иов 19:12 3:6 Бд. ыр. 87:7; 142:3 3:8 Бд. ыр. 21:2 3:9 Иов 19:8 3:10 Ос. 13:8
 3:12 Бы. 2:4 || Ы. х. к. 32:23; Иов 16:12-13 3:13 Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4; Бд. ыр. 37:3 3:14 Иов 30:9;
 Иер. 20:7 3:15 Иер. 8:14; 9:15; 23:15 3:23 Бд. ыр. 35:6 3:24 Бд. ыр. 15:5; 72:26 3:28 Иер. 15:17
 3:30 Иса. 50:6; Мф. 5:39 3:31 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Мих. 7:18 3:32 Бд. ыр. 105:45 3:37 Аж.-ч. 5:38
 3:38 Иов 2:10; Иса. 45:7; Ам. 3:6 3:41 Неом. 8:6; Бд. ыр. 133:2 3:42 Дан. 9:5

- ⁴⁴ мөргүлүвүс четпезин дээш, булут-биле шугланыптың.
⁴⁵ Өске чоннар аразынга бисти бок-чам кылып кагдын.
в (не) ⁴⁶ Дайзыннарывыс бисче шупту өгү-дылын караңнатты.
⁴⁷ Какпага кирер, коргуп-сүртээр, хоозураар, өлүп-чидер – үүлевис ол». ⁴⁸ Чонум өлүп-калганы дээш караам чажы суг дег акты.
у (айин) ⁴⁹⁻⁵⁰ Дээрги-Чаяакчы черже кайгап, дээрден бисче көрбөөн шаанда, оожургал чок, амыр-дыш чок, караамның суу болгур уг чок.
⁵¹ Хоорайым кыстарының салым-чолун көрүп келгеш, сеткил-хөңнүм качыгдап тур.
ы (цаде) ⁵² Дайзыннарым, кушту-даа дег, хей-ле черге мени аңнап турарлар-дыр.
⁵³ Олар мени оңгардыва киир октап, даш-биле базырдылар.
⁵⁴ Бажым ашкан сугже дүлнүп, «Өлдүм-не!» деп чугаалаан мен.
р (коф) ⁵⁵ Тамы дүүнден, Дээрги-Чаяакчы, Сээн адын кый деп турдум.
⁵⁶ Мээң үнүм дыннап кагдын: дуза дилээн човуурумдан кулаан дестирбе!
⁵⁷ Кый дээримге, чедип келдин, «Кортгайн көр» деп чугаладың.
т (реш) ⁵⁸ Чаргымга Сен болчуп келдин, амы-тыным камгаладың;
⁵⁹ хомудалым көрүп кагдын, Дээрги-Чаяакчы, херээм үзе шийдип бердин,
⁶⁰ дайзыннарым өштүг багын, өзү кара бодалдарын көрүп кагдын.
ш (шин) ⁶¹ Дыңнап кагдын, Дээрги-Чаяакчы: мени дора көргенин, өзү кара бодалдарның дөгөрезин,
⁶² меңээ удур улустун чугаа-соодун, үргүлчү-ле кара сагыш бодап кээрин;
⁶³ ам кээп көр даан: органда-даа, турганда-даа одап ырлаар кижизи – мен!
п (тав) ⁶⁴ Дээрги-Чаяакчы, оларны Сен, үүлгеткен херээн ёзугаар кезедип көр: ⁶⁵ чүректерин чөрүү кылып, каргыжынны оларже сал;
⁶⁶ килең чажып, истеп сүрүп, дээрлерин адаан орта узуткап каг!

Дөрткү ыы-сыы

- 4** ^{к (алеф)} ¹ Аа халак! Алдын өңү чайнавастан, тулган алдын хугбайзырап, өскерилген!
з (бет) ² Сионнун чок дээн, алдын караан чая базар оолдарын кижичи кылган, дойдан туткан савалар дег үнелеп тур.
л (гимел) ³ Бөрзектерин чөмгерер дээш, шөө-бөрү-даа эмиин дөгээр, а мээң чонум хайыра чогу – ээн ховуда страус куш-ла*.
т (далет) ⁴ Хензиг чаштын өгү, дылы кагып-суксааш, чыпшынышкан. Аыш-чем дилээн уругларга кым-даа, чүү-даа бербейн тур!
п (хе) ⁵ Пөктүр дойлап чораан улус кудумчулар кыдыын дургаар кырлып чыдар. Каас хөп кедип өскөн улус даштын бокта чимзенип тур.
т (вав) ⁶ Содомнун-даа кеземчезин мээң чонум кеземчези ачып турар: шак ол хоорай, кижичи холу көңгүс дегбейн, карак чивеш дээр аразында буступ дүшкен.
т (зайин) ⁷ Чонум баштаан нояннар-даа хардан арыг, сүттен аккыр, мага-боду кораллдан каас, шырайы-даа сапфир ышкаш чордулар чоп.

* 4:1 Бо сөстөрнүн болгу дег өске уткалары мындыг: «Ыдыктыг черниң эртинге даштары» азы «Бурганның өргээзин тудуп тургускан даштар». * 4:3 «Страус» – страус кушту бодунун чуургаларын элезинге каапкаш баар, хайыра чок, доң баарлыг куш деп санап турган (Иов 39:13-16 көр).

3:46 Ыы. 2:16 3:47 Иса. 24:17; Иер. 48:43 3:48 Иер. 13:17; Ыы. 1:16 3:49-50 Э. д. 11:5; Ыд. ыр. 13:2; 32:14; Иса. 63:15 3:52 Ыд. ыр. 10:1 3:53 Иер. 38:6 3:54 Ыд. ыр. 68:2; Иона 2:4, 6 3:55 Ыд. ыр. 129:1 3:58 Ыд. ыр. 118:154 3:60 Иер. 11:19 4:2 Ыд. ыр. 2:9; Иер. 19:11 4:4 Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 2:12 4:6 Э. д. 19:24

- п (*хет*)⁸ А ам олар — арны-бажы хөө-кара, кудумчуга таныттынмас, мөчү-сөөкте херген кежи ыяш ышкаш кургап калган.
- в (*тет*)⁹ Хову-шөлдөр куруглаарга, тыны үстүп, диригге-ле кадып калган, аштап өлгөн кижилерден хылыш-биле шаштырганнар кежиктиг-дир.
- ʹ (*йод*)¹⁰ Чонум ынчаар кырлып турда, буян-чолдуг иелер-даа ажы-төлүн пашка дүлүп, боттарынга аыш-чем кылып турганнар ийик.
- з (*каф*)¹¹ Дээрги-Чаяакчының килең-кылымы дендеп барды, килеңин Ол чажа каапты:
Сионга Ол одун кыпсып, хоорайны өзээнге киир өрттедипти.
- ʒ (*ламед*)¹² Иерусалим хаалгазындан өштүг дайзын кирип кээр деп, черде хааннар, делегейде чурттаан улус бодап безин чорааннар бе?!
- и (*мем*)¹³ А ол бүгүнүң дөзү кайдал? Хоорайга актыг улус ханын төккөн бараалгакчылар бузудунда, медээчилер бачыдында.
- ɹ (*нун*)¹⁴ Олар даштын, согурлар дег, тояп чорлар, ханга былчап, бужартадып алган боорга, хептеринге дээп болбас апарган-дыр.
- о (*самех*)¹⁵ «Орук чайлаңар, бужартааннар! Биске дегбейн, чоруңар!» — деп оларже улус алгырып тур.
«Тояп чоруур хейлерни! — деп, өске чоннар улузу сөглөп тур. — Моон соңгаар аравыска олар турбас».
- ə (*не*)¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Боду-ла оларны тарай сывырыпкан, моон соңгаар оларже Ол ээ көрбес.
Ынчангаш Ооң бараалгакчыларын-даа хүндүлээр, баштыңнарны-даа өршээр улус ам чок.
- у (*айин*)¹⁷ Дуза манаан караавыс-даа имистелип өштү.
Камгалаар дээш келбээн чонче*
доскуул кылыр суургалардан харап көрүп, шаанга киир манадывыс.
- ɣ (*цаде*)¹⁸ Кудумчуже үнмезин дээш, дайзыннар каяа-даа бол, бисти кедээн. Төнчүвүс ам чоокшулаан, назынывыс кызырылган, өлүр хүн-даа чедип келген.
- р (*коф*)¹⁹ Бисти кызап, сүрген улус дээрде ушкан эзирлерден дүрген болган. Олар бисти дагларга-даа чыпшыр чедип, ээн ховаа кедег кылып, дозуп турган.
- ʎ (*реш*)²⁰ «Хаанывыска карактадып, өске чоннар аразынга чурттаар бис» — деп идегеп чораан амывыстың тыныжы —
Дээрги-Чаяакчының шилээн хааны какпага кирип, туттурган-дыр.
- ш (*шин*)²¹ Уң дээр черде чурттай берген Эдом-кыс, амдыгызында өөрүп-хөгле.
Килең долган үлүг-дашка сенээ чедер — шалданналдыр ужур ижип, эзириир сен.
- т (*тав*)²² Сион-кыс, кеземченниң төнчүзү кээр — сени Ол ам удавайн хостап салыр!
А сени, Эдом-кыс, кем-бурууң дээш кезеткештин, бачыттарын ажыдыптар.

Бешки ыы-сыы

5

- 1 Дээрги-Чаяакчы, бода — бистиң-биле чүү болчук, бак атка киргенивис көр-ле, көр!
- 2 Черивисти хары улус ээлеп алган, бажыңнарны өске улус чаза баскан.

* 4:17 «Келбээн чон» — Египет дугайында чугаалаан бооп чадавас (Иер. 37:7 көр).

4:8 Иов 30:30 4:9 Иса. 22:2 4:10 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; 4 Хаан. 6:29; 25:3; Иер. 19:9; Иез. 5:10
4:11 Ы. х. к. 32:22 || Иер. 17:27 4:13 Иер. 5:31; 23:21 4:14 Сан. 19:16 4:16 Ыы. 5:12 4:17 Ыд. ыр. 118:82, 123
4:18 Иез. 7:2-3; Ам. 8:2 4:19 Иер. 4:13; Авв. 1:8 4:20 Иез. 19:4 4:21 Э. д. 22:21; Иов 1:1; Иер. 25:20 ||
Иер. 25:15; 51:7; Авв. 2:15 4:22 Иса. 40:2 || Авд. 1:10 5:2 Ыд. ыр. 78:1

- 3 Ачазы чок өскүстөргө дөмей-дир бис,
авалар-даа дулгуяк дег болу берген.
- 4 Суувусту-даа садып ижер,
ыяжывыс дээш акша төлээр апардывыс.
- 5 Мойнувуста кадыг дөңгү кедирип каан,
могап-түрөп, амыр-дыш-даа көрбөстөэн бис.
- 6 Аыш-чем-не чедишсин дээш,
Ассирия, Египеттен ачы-дуза дилээр-дир бис.
- 7 Ада-өгбө бачыт кылган — олар ам чок,
а кем-буруузу дээш кеземче — бисте дүшкен.
- 8 Куддар бисти чагырып тур;
кадыг холдан бисти хостаар кижичок-тур.
- 9 Ээн ховуга дээрбечиден айбылзынып,
чем тып чиирде, амы-тынны артывыска каап чор бис.
- 10 Оя чип кээр от дег аштан кеживис-даа
суугу ышкаш кыза берген.
- 11 Дайзыннар Сионда, Иудея хоорайларында
кыстарны, херэжеженнерни чазарлап тур.
- 12 Дайзынның холу нояннарны азып каапкан,
баштыңчыларны хүндүлөвөөн.
- 13 Чалы эрлер дээрбе дажы долгап турар,
элээдилер ыяш чүктөп, ууп чадаан.
- 14 Хоорайның улус чыглыр черлеринде
ирейлер ам олурбастаан, чалы эрлер ырлашпастаан.
- 15 Хөрек-чүрек өөрүшкүзү өжүп калган,
хөглүг самнар ажыг-шүжүг ызы болган.
- 16 Бажывыстан оваадай чайлып дүшкен,
бачыттыг бис — бодувустуң шорувус-тур!
- 17 Ынчангаштың чүрээвис ам ыстап араан,
ынчангаштың караавыстың оду өшкөн.
- 18 Ээнзирөөн Сион даанда
дилгилер ам димзенип тур.
- 19 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мөнгөдө хааннаар сен,
Сээң дүжүлгөн салгал дамчып тендиш дивес.
- 20 Таанда бисти шуут уттур сен бе,
таанда бисти төнмөс өйдө каар сен бе?
- 21 Дээрги-Чаяакчы, Бодундува бисти ээлдир — эглип кээр бис,
биезде дег, чуртталгавыс чаартып көр.
- 22 Бистен шуут-ла ойталадың бе,
биске удур килең-кылың хемчээл чок бе?!

5:6 Ос. 12:1 5:7 Иер. 31:29; Иез. 18:1 5:11 Иса. 13:6; Зах. 14:2 5:12 Ыы. 4:16 5:13 Башт. 16:21
5:15 Иер. 16:9; Ос. 2:11; Ам. 8:10 5:16 Ыд. ыр. 88:40; Иер. 13:18 5:19 Ыд. ыр. 9:8; 101:13; 144:13
5:20 Ыд. ыр. 12:2 5:21 Иер. 31:18 || Ыд. ыр. 50:12 5:22 Иер. 14:19

Иезекиил медээчинин ному

Кирилде

Бурганның бараалгакчызы Иезекиилди бистиң эрага чедир 597 чылда Вавилонче тудуп алгаш барган. Элээн каш чыл эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иезекиилди дамчыштыр Вавилонда туттуруушкунда турар база Иерусалимде артып калган израильчилерге Бодунуң сөзүн медеглеп эгелээн. Иезекиил Бурганның сөзүн барык бистиң эрага чедир 570 чылга дээр медеглеп келген. Оон Бургандан келген хөй медээлери анаа эвес көстүүшкүннер болгаш тодаргай овор-хевирлиг хөделишкүннер бооп илереп турган.

Иезекиил израиль чоннун Бурганга чүдөк-бужар бооп көстүр бачыттарын болгаш самыраашкынын күштүү-биле сойгалап турган. Кижиниң сеткил-чүрээ биле сагыш-бодалынын иштики чаартылгазынын база кижичи бүрүзүнүң бодунуң бачыттары дээш хуу харысалгазынын эргежок чугулазын ол негеп чораан. Иерусалимни вавилон аг-шериг 587/586 чч. узуткап каан соонда, Иезекиил бодунуң суртаалынга Бурган еврей чонну өлүмгө туттурган байдалдан, үе эртерге, диргизип болур деп идегелдин сөстөрүн немеп алган. Иезекиилдин медеглелинин чугула кезээн Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры болгаш Оон өргээзи ээлеп турар.

Номну алды кезекке чарып боор: 1) Бурганның Иезекиилди Бодунуң сөзүн медеглээр ажил-херекче кыйгырганы (1–3 эгелер); 2) чоннун бачыттарын сойгалааны болгаш Иерусалимнин келир үедеги буураашкынын сагындырганы (4–24 эгелер); 3) израиль чонну дарлап турган болгаш оон ынанжын шынызытпаан кожа чоннарның келир үедеги кеземчезин чарлааны (25–32 эгелер); 4) Иерусалимнин буураашкынын соонда израиль чонну аргалааны болгаш анаа чырык келир үени азааны (33–37 эгелер); 5) Бурганның чонунун бүгү дайзыннарынын ойзу көргүскөн илерээшкени болур Гог дугайында өттүр билген медеглел (38–39 эгелер); 6) катап тургустунган Бурганның өргээзи биле израиль черни тодарадып бижээни (40–48 эгелер).

Бурганның шимчеп чоруур дужугези (Иез. 10:7-20)

1 ¹ Уженги чылдын* дөрт айның беште Кевар хемниң чанынга Иудеядан үндүр сывырткан улус аразынга турумда, дээр ажыттына берген; мен Бурганның чоруткан көстүүшкүннерин көрүп турдум. ² Ол айның беште (Иудеяның хааны Иехонияның туттурганынын бешки чылы чоруп турган чүве)*³ меңээ, Вузийниң оглу, Бурганның бараалгак-

чызы Иезекиилге, халдей черде Кевар хемге Дээрги-Чаяакчидан ажыдышкын келген, анаа Оон холу мени башкарып эгелээн.

⁴ Мен топтап көөрүмгө, сонгу чүктен күштүг хат-казыргы, чырыкка бүргеткен улуг булут, кызаннаан от диргелип кел чытты. ⁵ Ол оттуң ортузунда чайыналчак кызыткан демир дег бир-ле чүве көзүлдү база дөрт дириг амытан ышкаш чүвөлөр турду*. Оларнын хевир-шырайы кижилерге дөмей, ⁶ чүгүле кайызы-даа

* 1:1 Чүнүң уженги чылы дээрзи эки билдинмес. Болгу дег бир утказы: «Чуртталгамның уженги чылынын». * 1:2 Б. э. чедир 593 чыл. * 1:5 Ол дириг амытаннар херувимнер дээрзи 9:3-те болгаш 10 эгедө билдингир апаар.

^{1:1} Иез. 3:15; 10:15; 43:3 || Аж.-ч. 7:56; 10:11; Ажыд. 19:11 || Иез. 8:3; 40:2 ^{1:2} 4 Хаан. 24:15
^{1:3} 3 Хаан. 18:46; Иез. 3:14; 3:22; 8:1; 33:22; 37:1; 40:1; Ажыд. 1:10 ^{1:4} 3 Хаан. 19:11;
Иер. 23:19; 30:23 ^{1:5} Иез. 8:2 || Ажыд. 4:6-8

дөрт арынның болгаш дөрт чалгынның болду. ⁷ Оларның буттары хөну, а майыктары бызаа майы дег болду, олар кылаңнааш хүлер дег чайынналып турду. ⁸ Олар чалгыннарының адаанда, дөрт талазында кижини ышкаш холдарлыг болду. Дөртөлээ арыннарлыг болгаш чалгыннарлыг, ⁹ а чалгыннары бирээзи өскези-биле дегжип турду. Дириг амытаннарның кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болду. ¹⁰ Оларның арын-шырайын көөрге, кайызы-даа мурнунда кижини дег арынның, оң талазында — арзылаңны дег, а солагай талазында — буганы дег, а артында — эзирни дег арынның чорду. ¹¹ Оларның арыннары ындыг хевирлиг, а чалгыннары үстүнде херли берген; кайызының-даа ийи чалгыны өскелериниң чалгыннары-биле ийи талазында дегжип турар, өске ийи чалгын мага-бодун шып турар. ¹² Оларның кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чыдар. Сүлде кайнаар баар-дыр, олар база ынаар, шимчээшкин үезинде эргилбейн, бар чыдар болду. ¹³ Ол дириг амытаннар чалбыштыг көстөр, чырыткылар ышкаш хевирлиг чүвөлөр бооп көзүлдү. Оларның аразында ол соксаал чок шимчеп, чалбышта-лыр болду, чаңнык оон кызаңайнып-ла турду. ¹⁴ Дириг амытаннар ол-бо талаже дүргөн шимчээрге, чаңныктын кызаңнааны дег чорду.

¹⁵ Мен дириг амытаннарже топтап көргөш, черде оларның чанында дөрт дугуй көрүп кагдым. Дугуйларның бирээзи-ле бир амытан дужунда турар болду. ¹⁶ Оларның хевирли болгаш тургузуу мындыг: алдынналчак эртинде даш ышкаш кылаңнажып турар, дөртөлээ шуут дөмей хевирлиг, дугуй бүрүзү өске дугуйнун иштинде турар-даа дег тургузулгуч. ¹⁷ Дугуйлар шимчеп үнгенде, кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес чорду. ¹⁸ Оларның куржаглары улут бедик болгаш коргунчуг; шупт дөрт дугуйнуч куржаглары долгандыр карактар-биле шыва алдынган болду.

¹⁹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, оларның чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; олар черден көдүрлүрге, дугуйлар база көдүрлүр бол-

ду. ²⁰ Сүлде кайнаар баар-дыр, олар база ынаар бар чыдар, а дугуйлар база олар-биле кады көдүрлүр турган, чүге дээрге оларның сүлдези дугуйларда болган.

²¹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; кажан демгилери доктаарга, болары база доктаар турган, а кажан дириг амытаннар черден көдүрлүрге, дугуйлар база кады көдүрлүр турган, чүге дээрге оларның сүлдези дугуйларда болган.

²² Дириг амытаннарның баштарында кайгамчык чараш, кристалл дег кылаңнаан бопурук бир чүве бар болду; ол чүве оларның үстүнде чаттылган чорду. ²³ Бопурук чүве адаанда оларның чалгыннары бирээзи өскезинче дорт херли берген; ол ышкаш кайызы-даа мага-бодун шыпкан ийи чалгынның чорду. ²⁴ Дириг амытаннар шимчээрге, мен оларның чалгыннарының даажын дыңнап турдум, ол дааш шапкын агым сугнун коолаанынга, Күчүлүг Бурганның үнүнге, шериг турлагда дааш-шимээнге дөмей болду. Доктаагаш, олар чалгыннарынын бадырып ап турду.

²⁵ Дириг амытаннар доктаагаш, чалгыннарынын бадырып аарга, оларның баштарынын кырында бопурук чүведен үн дыңналды. ²⁶ Оларның баштарында бопурук чүвениң кырында сапфир даштан кылган дүжүлгеге дөмей бир-ле чүве бар болду, а ол дүжүлгеге дөмей чүвениң кырында кижини амытан дег хевирлиг бир Кижини садап олурду. ²⁷⁻²⁸ Топтап көөрүмге, Ол белинден өрү чалбышка бүргеткен чайынналчак кызыткан демир ышкаш, а белинден куду — бир-ле от ышкаш көзүлдү. Ону долгандыр чайынналган чырык чаъс соонда булуттарда чөлээш ышкаш болду.

Бурганның Иезекиилди кыйгырганы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырык овор-хевири ынчаар көзүлдү. Ону көргөш, донгай кээп дүжүп, хаваам черге дегзипкеш, Ооң чүве чугаалап турар үнүн дыңнап кагдым. Ол меңээ: «Кижини амытан, бут кырынга туруп кел, Мен сээң-биле чугаалажырым ол-дур» — диди.

² Бурган меңээ чүве чугаалап турда, Ооң Сүлдези мени бүргөпкеш, бут кырынга тургузуп кагды. Ооң мээң-биле ам-даа чугаалажып турарын дыңнап

^{1:7} Иез. 1:7; ^{40:3} Дан. 10:6 ^{1:10} Ажыл. 4:7 ^{1:11} Иса. 6:2 ^{1:13} Ыд. ыр. 103:4 ^{1:16} Дан. 10:6

^{1:18} Ажыл. 4:8 ^{1:22} Э. д. 1:7-8; Иез. 10:1; Ажыл. 4:6 ^{1:24} Иез. 43:2; Ажыл. 1:15 ^{1:26} Хост. 24:10;

Иез. 10:1 || Дан. 7:13 ^{1:27-28} Иез. 8:2 || Э. д. 9:13; Ажыл. 4:3; 10:1 ^{2:1} Дан. 8:17 ^{2:2} Иез. 3:24

кагдым. ³ Ол мынча диди: «Киж и амытан, Мен сени израиль чонче, Меңээ удур тура халаан, чагырга билбес улусче айбылап чорудуп тур мен. Олар боттарыдаа, оларның ада-өгбези-даа мырыңай бо хүнге чедир Меңээ удур үймээн үндүрүп келген улус болгай. ⁴ Мээң сени олче айбылап чорудуп турар чонум ыдыр арын чок база чөрүү чон чүве. Оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ыңча деп тур!“ — деп чугаалаар сен. ⁵ Олар, үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнава-даа болза, оларның аразыңга Бурганның медеэчизи турганын билип алзын.

⁶ А сен, киж и амытан, олардан база оларның чугаа-сөзүндөн кортпа. Олар сенээ тенниг чадаң үнүш, шагар-өйт дег-даа болур болза, хоранныг курттар аразында чурттап турар дег-даа болур болзунза, кортпа. Олар үймээнчи чондаа болза, оларның чугаа-сөзүндөн база ал-бодундан сүрээдеве. ⁷ Үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнава-даа болза, оларга Мээң сестеримни дамчыт. ⁸ А сен, киж и амытан, Мээң чугаалаар чүвемни дыңна. Бо үймээнчи чон ышкаш тура халыва; аксың ажыткаш, Мээң сенээ бээр чүвемни хүлээп ап, чивит».

⁹ Ынчан менче сунган хол көрүп кагдым; ол хол дүрүг-ном тудуп алган болду. ¹⁰ Дүрүгнү Ол мээң мурнумга чада тудупту; оон арты, ишги талаларында уё-човуур, ыы-сыы, качыгдалдын сөстөрүн бижээн болду.

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Киж и амытан, мурнуңда чүвени чивит, бо дүрүг-номну чивит, а оон соонда израиль чонга барып медегле» — диди.

² Мен аксым ажыдыптарымга, Ол меңээ демги дүрүгнү чиртипти.

³ Ол меңээ: «Киж и амытан, Мээң берип турарым дүрүгнү чивит, оон-биле бодунну долдуруп ал» — диди. Мен ону чиптим, аксымга ол ары чигири дег амданныг болду. ⁴ Ол меңээ оон мынча диди: «Киж и амытан, ам дораан израиль чонга баргаш, Мээң сестеримни дамчыт. ⁵ Сени билдинмес чугаа-дыллыг өске-бир чонче эвес, а израиль чонче айбылап чорудуп тур мен. ⁶ Билдинмес чугаа-дыл-

дыг, сөстөрүн сээң билип шыдавазын хөй санныг чоннарже сени айбылап чорутпайн тур мен. Бир эвес сени оларже чорудупкан болзумза, олар сени тооп дыңнаар-ла болгай. ⁷ А израиль чон сени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур, чүге дээр-ге олар хай-чагырга чок, чөрүү улус болгаш, Мени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур. ⁸ А Мен сени олардан дурак чок хедер, чөрүү, кадыг-быжыг киж и кылып каар мен. ⁹ Мен сени алмаз ышкаш кылдыр, оттук-даштан кадыг-быжыг кылдыр кылып каар мен. Олардан кортпа, үймээнчи чон мурнунга сүрээдеве».

¹⁰ Оон Ол меңээ: «Киж и амытан, кичээңгейлиг дыңна, Мээң чугаалап турар бүгү сөстөрүмни ыяк сактып ал. ¹¹ Ам дораан сээң чонунуң чуртундан өскээр көжүрткен улузунга барып медегле. Олар дыңнаар-дыңнава-даа болза: „Дээрги-Чаяакчы ыңча деп тур!“ — деп оларга чугаала» — диди.

¹² Оон соонда Бурганның Сүлдези мени көдүрүптү. Артымда: «Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Оон чурттаар черинге алгадып-йөрээтсин!» — деп турар, динмирээшкин ышкаш аажок дыңзыг үн дыңнап кагдым. ¹³ Ол ышкаш дириг амытаннарның бот-боттарыңга дежип турар чалгыннарының шимээни, оларның чанында дугуйларның токуладыр дагжааны база чыгыраан динмирээш-кин дыңналды. ¹⁴ Сүлде мени көдүргөш, өскээр аппарат. Мен мунгарап, сеткилим аажок хөлзеп чордум, Дээрги-Чаяакчының холу мени чайгылыш чок башкарып турду. ¹⁵ Кевар хемниң чанында Тел-Авив деп черже көжүрткен израильчилерже чеди-дип келгеш, албааралга алзып, оларның аразыңга чеди хонук турган мен.

Бурганның чонну сагындырганы (Иез. 33:1-9)

¹⁶ Чеди хонук эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады: ¹⁷ «Киж и амытан, Мен сени израиль чоннуң доскуулчузу кылып кагдым. Сен Мээң аксымдан үнген сөстөрүни дыңнап, оларны Мээң адымдан баш бурунгаар сагындырар сен. ¹⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Сен өлүп каар

^{2,3} Иез. 20:21 ^{2,5} Иез. 3:11 || Иез. 33:33; Зах. 2:9; 4:9; 6:15 ^{2,6} Иер. 1:8; Иез. 3:11 || Мих. 7:4

^{2,9} Иез. 8:3; Дан. 10:10 || Зах. 5:1; Ажыл. 10:2 ^{2,10} Ажыл. 5:1 ^{3,1} Иер. 15:16; Ажыл. 10:9-10

^{3,8} Иер. 1:18 ^{3,9} Зах. 7:12 || Иса. 50:7; Иер. 1:18 ^{3,11} Иез. 2:5, 7 ^{3,12} 4 Хаан. 2:16;

Иез. 8:3; 11:1; 11:24; 43:5; Аж.-ч. 8:39 ^{3,13} Иез. 1:11, 15, 24 ^{3,14} 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^{3,15} Иез. 1:1; 10:15; 43:3 || Иов 2:13; Ыы. 2:10 ^{3,17} Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1 || 2 Чыл. 19:10

сен!“ — дээримге, ол киж и өлбезин дээш, бузуттуг оруундан чайлаарын айтып, сагындырбас болзунза, кем-буруулуг киж бодунуң бачыды дээш өлүп каар. А Мен сенден ооң өлүмү дээш хары негээр мен. ¹⁹ Ынчалза-даа сен кем-буруулуг кижини бодунуң бузуттуг оруундан чайлаар кылдыр сагындырарыңга-даа, тоовайн барган болза, ол бодунуң бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тыныңны камгалап аар сен.

²⁰ А бир эвес чөптүг киж бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кем-буруулуг херек үүлгедир болза, Мен ооң мурнунга тептигер моондак салып каарымга, ол өлүп каар. Сен ону баш бурунгаар сагындырбайн турган болганында, ол бодунуң бачыды дээш өлүп каар. Оон кылып турган ачылыг херектеринче кичээнгей салбас мен, а сенден ооң өлүмү дээш хары негээр мен. ²¹ Ынчалза-даа сен чөптүг кижини, бачыт үүлгетпезин дээш, баш бурунгаар сагындырарыңга, ол киж бачыт үүлгетпейн барган болза, амы-тының артар, чүгө дээрге сагындырыгны тооп дыңнаан-дыр, а сен бодунуң амы-тыныңны камгалап аар сен».

Иезекиилдин ыттавас апарганы

²² Дээрги-Чаяакчының холу мени аңаа башкарып эгеледи. Ол менээ: «Тургаш, ыйгылааш черже чорувут, Мен аңаа сээң-биле чугаалажыр мен» — диди.

²³ Мен туруп келгеш, ыйгылче чоруптум. Көөрүмге, ында Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы, Кевар хемниң чаныңга көргөним ышкаш, көстүп турду; мен хаваам-биле черге дээп, доңгая кээп дүштүм. ²⁴ Бурганның Сүлдези мени бүргей алкаш, бут кырыңга тургузуп кагды. Бурган мээн-биле чугаалажып, мынча диди: «Бажыңыңга барып хагдынып ал.

²⁵ Киж амытан, сээң-биле болур чүве бо-дур: сени хүлүп-шарып каарга, улусче үнүп шыдавас апаар сен. ²⁶ Мен сээң дылынны өгүңгө чыпшына бээр кылып каарымга, үн чок апаар сен, бо чон үймээнчи-даа болза, оларны сойталап шыдавайн баар сен. ²⁷ А сээң-биле чугаалашканында, аксыңны ажыдып турар

мен, сен чүгле ынчан оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча деп тур!“ — дээр сен. Дыңнаксаан киж дыңнап алзын, дыңнаар хөңү чок киж дыңнавазын, бо дээрге үймээнчи чон болбазыкпе».

Иерусалимниң бүзээлээшкинин баш бурунгаар меделээни

4 ¹ «Киж амытан, тууйбудан ап алгаш, мурнунга салгаш, аңаа Иерусалим хоорайны оя соктап чуруп каг. ² Аңаа удур бүзээлелди өттүнүп кылып көр: бүзээлээшкин туудуглары тургузуп, ону дескиндир бүзээлел чалын оваала, аңаа удур турлаглардан таарыштыр тип, хана буза үстүрөп чепсектерден долгандыр тургузуп каг. ³ Оон калбак демир тавактан алгаш, ону бодуң биле хоорайны аразыңга демир хана дег тургускаш, хоорайже шиглей көр: хоорай бүзээлэттирген боор, сен ону бүзээлөп аар сен. Ол болза израиль чонга сагындырыг демдээ-дир.

⁴ Солагай таланче ийлендир чыдып алгаш, Израильдин чонунуң кем-буруузуң бодунга хүлээп ал. Солагай быктыңга чеже хүн чыдар-дыр сен, оларның кем-буруузуң ынча үеде бодуң чүктээр сен. ⁵ Мен сенээ, олар чеже чыл дургузунда кем-буруулуг херектер үүлгеткенил, бир чыл дээш бир хүннү доктаадып каан мен: израиль чоннуң кем-буруузуң 390 хүн дургузунда чүктээр сен.

⁶ Ону күүсеткениң соонда, ам оң таланче ийлендир чыдып алгаш, Иудеяның чонунуң кем-буруузуң дөргөн хүн дургузунда чүктээр сен, бир чыл дээшле, бир хүн хуусааны сенээ доктаадып каан мен*. ⁷ Бүзээлэттирген Иерусалимче шиглей көргөш, холунуң олче аннып алгаш, аңаа удур өттүр билип меделге. ⁸ Көр даан, Мен сени хүлүп-шарып тур мен, ынчангаш бүзээлээшкинниң хүнерин төндүрбээн шаанда, бир таладан өске талаже андарлып шыдавас сен.

⁹ Кызыл-тас, арбай, чочак-тараа, чинге-тараа болгаш ак-тараандан ап алгаш, чаңгыс саваже ураш, бодуңга далганнардан быжырып ал. Бир таланче ийленип алгаш чыдарың 390 хүн дургузунда ол далганнарны чиир сен. ¹⁰ Хүннүн-не

* 4:6 Израиль биле Иудеяның бачыт үүлгедип турган чылдарының түңү 430 чыл (390 + 40) болган. Израильчилерниң Египетке турганы база 430 чыл (Хост. 12:40-ни көр) үргүлчүлээн.

3:19 Иез. 33:9 3:20 Иер. 6:21; Иез. 18:24 3:22 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 8:4; 37:1 3:23 Иез. 2:1-2 3:25 Иез. 4:8 3:26 Иов 29:10; Бл. ыр. 136:6 3:27 Иез. 24:27 4:2 4 Хаан. 25:1; Иез. 17:17 4:6 Сан. 14:34 4:8 4 Хаан. 25:1-3; Иер. 39:1-2; 52:4-6 || Иез. 3:25

чиир чемиңни чээрби шекел* кылдыр дензилеп алгаш, доктааткан үе-шакта чиир сен. ¹¹ Сугну база өйлөп, хүннүңе бир гинниң алдынын бири* хирени, доктааткан үе-шакта ижер сен. ¹² Арбай далганындан туткан далганнарны улус көрүп турда, киж и мыяан одааш, хаарып аар сен».

¹³ Дээрги-Чаяакчы оон: «Израиль чон Менээ үндүр сывыртадып алгаш, өске чоннар аразынга барып, арыг эвес аыш-чемни шак ынчаар чиир» — дээн.

¹⁴ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мен кажан-даа арыг эвес аыш-чем чип көрбөөн мен. Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аң үзерлеп каан дириг амытан эьдин аныамадан бээр, амдыгаа чедир чип көрбөөн мен. Бужартаан эьт черле мээң аксымче кирбөөн» — дээн мен.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Дыңна, Мен сеңээ киж и мыяаның орнунга инек мыяа одааш, далган хаарарын чөпшээр-реп тур мен» — дээн. ¹⁶ Оон Ол: «Киж и амытан, Мен Иерусалимде аыш-чем курлавырын узуткап каар мен. Улус хлебти өйлөп, дүвүрел-биле чиир, сугну база өйлөп, муңгадал-биле ижер. ¹⁷ Чүгө дээр-ге оларга аыш-чем биле суг чедишпестей бээр. Олар бот-боттарыңче аңгадап көр-жүр, боттарының кем-буруузу дээш эс-тип-хайлыр» — дээн.

Дүк демдээ

5 ¹ «Киж и амытан, сал чүлүкчүзүнүн чидиг бижээн ап алгаш, бажың дүгү биле салыңны чүлүп каавыт. Деңзиден эккелгеш, бажың дүгүн база салыңны кезектей үлөп ал. ² Бүзээлээшкениң үе-зи төнө бээрге, дүгүннүн үштүң бир кезиин хоорайның ортузунга өрттедвийт; өске үштүң бир кезиин ап алгаш, хоорайны долгандыр бижек-биле хээй кезип каавыт; арткан үштүң бир кезиин хатка тарадывыт; Мен хылыжымны хынындан ужулгаш, ол дүктерже анныр мен. ³ Ынчалза-даа элээн каш дүктен ап ал-

гаш, хевиң эдээнге бооп ал*.⁴ Ол дүктер-ниң чамдызын ап алгаш, отче октап, өрттедвийт. Оортан өскөзөн от бүгү израиль чонче чалбышталыр».

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бо дээр-ге Иерусалим-ди! Мен ону чоннарның ортузунда тургузуп кагдым, ону долган-дыр өске чурттар турар. ⁶ Ынчалза-даа ол Мээң хоойлу-дүрүмнеримге удурла-нып, ону долгандыр чурттап турар чон-нардан, чурттардан бузут-бактыг апар-ды. Ол Мээң хоойлуларымдан ойталап, дүрүмнеримни сагывайн турду» — дээн.

⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяак-чы: «Силерни долгандыр чурттап турар өске чоннардан артык ужур-дүрүм чок чорук кылып турган-дыр силер; Мээң хоойлуларымны сагывас, дүрүмнеримни күүсетпес-тир силер; оон туржук, силер-ни долгандыр чурттап турар өске чон-нарның корум-чурумун-даа сагывас-тыр силер» — деп чугаалаан.

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяак-чы: «Көрүң бе, Мен Бодум сеңээ удур апардым; өске чоннар көрүп турда, се-ңээ үндүрген шииткелимни күүседир мен. ⁹ Сээн бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш ооң мурнунда кажан-даа кылбайн турганын, моон сонгаар-даа кылбазым чүвени сээн-биле кылыр мен. ¹⁰ Сенде бар адалар ажы-төлүнүң эьдин чиир, а ажы-төл адаларының эьдин чиир. Мен сеңээ шииткел үндүргеш, чоннуң артын-чызын бүгү хаттар-биле тарадып каап-тар мен» — дээн.

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Иеруса-лим, сен Мээң ыдыктыг өргээмни бо-дундук чүдек-бужар чүүлдерин-биле, бужар-бак чаңчылдарың-биле бужартадып алган сен. Ынчангаш дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен: сени узуткап каар мен, сеңээ ээ-хайыралыг болбас мен, сени кээргевес мен — деп ме-деглээн. — ¹² Чонуннун үштүң бир кезиин хамчык аарыг болгаш аш-чуттан сээн иштиңге өлүп каар; өске үштүң бир кези-ни сээн даштыңга дайын-чаадан кыр-

* 4:10 Чээрби шекел — 250 граммдан бичи-ле эвээш деңзи. * 4:11 Бир гинниң алдының бири — чартык литрден бичи-ле хөй хемчээл. * 5:3 Ол кылдыгының болгу дег утказы: Бурган дириг арткан эвээш еврейлерни Бодунун камгалалының адаанга ап аар.

4:13 Дан. 1:8; Ос. 9:3 4:14 Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Аж.-ч. 10:14 || Хост. 22:31; Лев. 11:39; 22:8 4:16 Лев. 26:26; Иса. 3:1; Иез. 5:16; 14:13 || Иез. 12:19 5:2 Иез. 4:8 || Иез. 5:12 5:3 Иер. 40:6; 52:16 5:6 Иез. 16:47-48 5:8 Иез. 13:8 5:9 Дан. 9:12 5:10 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; Ыы. 4:10; Иер. 19:9 || Лев. 26:33; Ы. х. к. 4:27; 28:64; Неем. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:14-15; Зах. 2:6; 7:14 5:11 Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иер. 7:30; Иез. 8:5-6 || Иса. 49:18; Соф. 2:9 || Иез. 7:4; 8:18; 9:10 5:12 Иез. 5:2

лып каар, а арткан үштүң бир кезин Мен хат-биле тарадып кааптар мен, хылыжымны хынындан ужулгаш, оларже анныр мен. ¹³ Ынчан Мээң килеңим бүрүнү-биле кыптыгып кааптар, оларга хорадааным намдаар, сеткилим ханар. Ажынгар сеткилим, хорадаан сагыжым оларже кыптыгарга, Дээрги-Чаяакчы Мээң чугаалап турганымны билип аарлар.

¹⁴ Иерусалим, Мен сени ээн чер, сени долгандыр чурттап турар улустуң, сээң чаның-биле эрткен-дүшкен бүгү улустуң кочулаар чери кылып каар мен. ¹⁵ Мен сөңээ үндүргөн шийткелимни килеңнеп, хорадап база коргунчуг шаажылалдар кылып тургаш, күссөдир мен; долгандыр чурттап турар чоннар сени кочулап, дорамчылаар, оларның мурнунга кеземчениң үлегер-чижээ база коргунчуг чүүл апаар сен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым. ¹⁶ Аш-чуттуң хайыра чок согуннарын сенче ыдып, сени өлүрүп каар дээш, адар мен. Сээң аштааныңны күштөлдирип, аыш-чем курлавырын узуткап каар мен. ¹⁷ Мен сенче аш-чутту база аң-араатанны ыдар мен, олар сээң ажы-төлүнү чок кылып каар. Хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим сени таварып эртер, Мен сенче дайын-чааны ыдар мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Дүрзү-бурганнарга мөгөөр чорук кеземчеге онаажыр

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Израильдиң дагларынче углай көргөш, оларга удур медегле. ³ Мынча дээр сен: „Израильдиң даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының силерге база тейлер, кашпалдар болгаш шынааларга чугаалаан бо сөстериң дыңнаңар! Көрүңер, Мен силерге удур дайын-чааны ыдып тур мен, кырыңарда мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни үрөп бузар мен. ⁴ Өргүл салыр бедигээштеринер биле ыдыктыг адагаштарыңар хоозураашкыңга таваржып, үрегдеттирер, өлүрткен улузуңарны Мен дүрзү-бурганнарыңар мурнунче октаптар мен. ⁵ Израильчилерниң мөчү-сөөгүн оларның дүрзү-бурганнарының

мурнунга салып каар мен. Силернин сөөктеринерни өргүл салыр бедигээштеринерни долгандыр тарадыр октаптар мен. ⁶ Силер кайда-даа чурттап турар болзуңарза, хоорайларыңарны хоозурадып, мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни үрегдеп кааптар; олар-биле кады өргүл салыр бедигээштеринер хоозуратырып, үрегдеттирер, дүрзү-бурганнарыңар чуура шаптыртып, узуткаттырар, ыдыктыг адагаштарыңар одура кестиртир, силерниң кылып турган бүгү чүүлүңер чиде бээр. ⁷ Силерниң араңарга өлүрткен улус кээп дүжүп турар апаар, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁸ Ынчалза-даа чамдык улусту Мен хылыштан камгалап арттырар мен. Кажан силерни өске чер-чурттарже тарадып каарга, силерниң чамдыгыңар чоннар аразыңга дириг артар. ⁹ Дириг арткан улузуңар оларны тудуп апарган өске чоннар аразыңга Мени сактып кээр: оларның Менден ойталап, самыыраан чүрөктери, дүрзү-бурганнар соонче самыырап чүткүп турган карактары Мени кайы хире хомудатканын сактып, буруузон миннир. Олар үлгөткен бузуттуг херектери дээш, чүдөк-бужар чаңчылдары дээш боттары боттарындан ческинер апаар. ¹⁰ Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар; Мен оларже ындыг айыыл-халап ыдар бооп, хей черге кыжанып турбааным ол-дур».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мунгарааныңдан адыштарың часканып, тепсенип, израиль чоннуң бүгү бужар-бак үлгедигеринге хамаарыштыр „Аа халак!“ деп көр, чүге дээрже олар дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан кырлып каар-дыр. ¹² Ыракта улус хамчык аарыгдан, чоокта улус — дайын-чаадан өлүп каар, а дириг арткан, амы-тынын кадагалап алган улус аштап өлүр. Бодумунуң килеңимни оларга ынчаар көргүзөр мен. ¹³ Оларның өлүрткен улузуңун мөчү-сөөгү боттарының дүрзү-бурганнарының аразыңга, өргүл салыр бедигээштерни долгандыр, бүгү бедик тейлер кырыңга, бүгү даглар баштарыңга, бүгү улуг хөлөгелиг ыяштар адаанга, бүгү саглагар дубтар адаанга —

5:13 Иез. 16:42 5:15 Ы. х. к. 28:37 5:16 Ы. х. к. 32:23 || Лев. 26:26; Иез. 4:16 5:17 Ы. х. к. 32:24 || Иез. 14:21; Ажыл. 6:8 6:2 Иез. 21:2-3; 36:1 6:4 2 Чыл. 14:5 6:5 Лев. 26:30 || 4 Хаан. 23:16

6:8 Иез. 12:16; 14:22 6:9 Хост. 34:15 || Иез. 16:61; 20:43; 36:31 6:11 Иез. 5:12 6:13 Иер. 2:20; Ос. 4:13

боттарының дүрзү-бурганнарынга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турганы чер бүрүзүңгө кээп дүжөргө, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ¹⁴ Мен оларже холумну аннып, оларның чурттап турар бүгү черлерин ээн кургаг ховудан Дивлатка чедир* ээн, хоозураан чер кылып каар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израильдин төнчүзү келген-дир

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, израиль черге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: төнчү! Чер-чуртгун бүгү ужу-кыдыгынга төнчү келген-дир!» ³ Израиль, сээң төнчүң келген-дир, Мен ам сенче киленимни ыдар мен. Үүлгеткен херектерин дээш Мен сени шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁴ Мен сенче ээ-хайыралыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодуңче чүдүрлүр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Айыыл соондан айыыл кел чыдыр! Көрүңер, айыыл кел чыдыр!» ⁶ Төнчү келген-дир! Төнчү чоокшулап, сенээ удур көдүрлүп, мыя бо келген-дир! ⁷ Бо черниң чурттакчызы, өлүм сенче келген-дир. Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан; дагларны өөрүшкү эвес, дүвүрээзин хөме ап тур. ⁸ Удавайн Мен сени хорадан сагыжым-биле бүргээр мен, киленимни сенээ көргүзөр мен; сени үүлгеткен херектерин дээш шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁹ Мен сенче ээ-хайыралыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодуңче чүдүрлүр. Ынчан Мени кезедикчи Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

¹⁰ Кеземче хүнү бо-дур! Ол хүн келген-дир! Өлүм келген-дир! Ол улустун шыкпыжы өзүп келген, улуургак чоруу улгадып өскөн. ¹¹ Күчүлел бузуттун шыкпыжы бооп өзүп келген; олардан

кым-даа артпас; оларның байлакшылыындан, шимээн-даажындан база чаагай чоруундан чүү-даа артпас. ¹² Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан-дыр. Бир чүве садып алган киж и өөрүвезин, а садыпкан киж и харадавазын, чүге дээрге Мээң киленим мөөң израильчилерже кыптыгып турар. ¹³ Черин садыпкан киж и чуртталгазының төнчүзүңгө чедир ынаар ээп келбес; бо көстүүшкүн мөөң израильчилерге хамааржыр, ол күш чок апарбас. Бодунун бузудунун ужун* оларның кайызы-даа амы-тынын камгалап шыдаас. ¹⁴ Олар труба этсип, дайынга белеткенип турар, ынчалза-даа кайызы-даа тулчуп үнемс, чүге дээрге Мээң киленим оларның бүгү мөөңнежилгезинче кыптыгып турар.

¹⁵ Хоорай даштында — дайын-чаа, хоорай иштинде — хамчык аарыг болгаш аш-чут. Хову-шөлде турар киж и дайынчаадан өлүп каар, хоорайда турар улусту аш-чут болгаш хамчык аарыг чиптер. ¹⁶ Дириг арткан улус камгаланыры-биле дагларже дезе бергеш, кашпалдарда көгө-бугалар дег болур; олар шупту, кайызы-даа бодунун бузут-багы дээш, човууртаар. ¹⁷ Оларның шуптузунун холдары салдына бээр, дискетери, бырлаңнаан суг дег, сириңейни бээр. ¹⁸ Олар ынчан качыгдалдың самдар хевин кедип, сүрээделге алзыптар, ытканындан шуптузунун арыннары өнүн солуур, шуптузу баштарын чүлүттүрер. ¹⁹ Олар мөңгүнүн кудумчуже ыңдур октаптар, алдынын, арыг эвес чүүл дег, херекке албас. Дээрги-Чаяакчының киленимни ээн хүнүнде оларны алдыны-даа, мөңгүнү-даа камгалап шыдаас. Олар оон-биле аштаанын чидирип, хырнын тоттуруп шыдаас. Алдын-мөңгүнү оларга моондак болуп, бузут-бакче киирген болгай. ²⁰ Чоргаарланып турганы кайгамчык чараш каасталгаларындан олар чүдек-бужар дүрзү-бурганнар кылып алганнар. Ынчангаш каасталгаларны оларга хамаарыштыр арыг эвес кылып каар мен. ²¹ Оларның байлаан хары улус холунга олча кылдыр, черниң каржы-бак улузунга ажык-кончаа кылдыр бериптер мен, ол

* 6:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Дивлатка чедир» эвес, а «Ривлага чедир» деп бижээн. * 7:13 Азы: «Бодунун бузуду-биле».

7:2 Бы. 4:18; Ам. 8:2 7:4 Иез. 5:11; 7:9; 8:18; 9:10 7:7 Соф. 1:14-15 7:9 Иез. 5:11

7:13 Лев. 25:13-14 7:15 Бы. х. к. 32:25; Бы. 1:21 || Иез. 5:12; 6:11; Иер. 14:18 7:16 Иса. 38:14;

Наум 2:7 7:17 Иса. 13:7; Иез. 21:7 7:18 Иса. 15:2-3 7:19 У. ч. 11:4; Соф. 1:18

улус демги байлакты бужартадып каар. ²² Мен олардан хая көрнү бээр мен, хаяры улус Мээң эртине шыгжамырларымны бужартадып каар; үптөкчилер ынаар киргеш, бужартадып каар.

²³ Кинчи-бектен белеткеп ал, чүгө дээрге бо черни өлүрүкчү херектер долган-дыр, а найысылалды күчүлөшкнн бүргээн-дир. ²⁴ Мен эн каржы-бак чоннарны эккээр мен, олар израильчилеринн бажыннарын эжелеп аар. Мен күштүг израильчилеринн турамык чоруунун төнчүзүн салыр мен, оларнын ыдыктыг черлери бужартагырар. ²⁵ Коргуушкун кел чыдар, улус тайбың дилээш, тышпайн баар. ²⁶ Халап соондан каалап, багай медээ соондан багай медээ кээр; улус Бурганның медээчизинден ажыдышкыннарны хей-ле дилээр, Бурганның бараалгакчылары хоойлу-дүрүмнү суртаалдавайн баар, улуг назылыглар арга-сүме берип шыдавас. ²⁷ Хаан качыгдала ыглаар, ноян кижж аңгадаашкынга алзыптар, карачал чоннуң холу коротканыннан сирилээр. Оларны үүлгеткен херектеринн өзугаар аажылаар мен, боттарынын-на шийдип турарын өзугаар шийдер мен. Ынчан Мени Дээржи-Чаяакчы деп билип аарлар».

Бурганның өргээзинге дүрзү-бурганга мөгөйге

8 ¹ Туттуруушкунувустун алдыгы чылында, алды айның беште, кажан мен бажынымга олурумда база Иудеяны баштыннары мээң мурнумга олурда, Дээржи-Бурган-Чаяакчынын холу аңаа мени катап база башкарып эгелээн. ² Мен көрүштеримге, кижиге дөмей, от-даа ышкаш бир-ле чүве көстүп келди. Ол чүве белинден куду от ышкаш көзүлдү, а белинден өрү чайынналгак кызыткан демир дег чырып көзүлдү. ³ Хол-даа ышкаш бир-ле чүве сунгаш, Ол мени бажым дүгүнден тудуп алды. Оон Сүлде мени чер биле дээр аразыгчы көдүргөш, Бурганнын чоруткан көстүүшкүнгө мени Иерусалимче, сонгу талаже уланган иштиги хаалга чанынче эккелди; ында Дээржи-Чаяакчынын хуннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган бар болду. ⁴ Оон аңаа Израильдин Бурганынын өндүр чыры

мөңээ көстүп келди. Ол ыйгылааш черге көргеним ышкаш болду. ⁵ Бурган мөңээ: «Кижж амытан, сонгу чүкче көрүп көр» — диди.

Мен сонгу чүкче углай көөрүмге, сонгу талада өргүл бедигээжиниң баарында хаалга чанында Бурганнын хуннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган көзүлдү. ⁶ Бурган мөңээ: «Кижж амытан, бо улустун чүнү үүлгедип турарын көрүп тур сен бе? Мени Бодумнуң ыдыктыг өргөөмден чайладыр дээш, израиль чон мында кайы хире коргунчуг, чүдөк-бужар чүүлдер үүлгедип турар-дыр, көрдүн бе? Ындыг-даа болза, оон-даа дора чүдөк-бужар чүүлдер көөр сен» — диди.

⁷ Оон Бурган мени өргээзинн мурнунда шөлче кирер черге эккелди. Мен көрүнгөш, ханада ойбак көрүп кагдым. ⁸ Ол мөңээ: «Кижж амытан, ханада ойбакты алгыдыр казывыт» — деп чугаалады. Мен казыпкаш, бир-ле эжик көрүп кагдым.

⁹ Оон Ол мөңээ: «Киргеш, улустун мында үүлгедип турар кончуг бак, чүдөк-бужар чүүлдерин көр» — диди.

¹⁰ Мен киргеш, көөрүмге, ханаларда долгандыр янзы-бүрү соястарлар, арыг эвес дириг амытаннар дүрзүлери болгаш израиль чоннуң янзы-бүрү дүрзү-бурганнарын чуруп каан тур. ¹¹ Оларнын мурнунда израиль чонунн чеден баштыны турар, Шафанның оглу Иазания база оларнын аразында турар болду. Олар шупту холунда айдызаар савалар туткан, а айдызаашкын өргүлүнүн ыжы булутталдыр көдүрлүп турду.

¹² Дээржи-Чаяакчы мөңээ мынча диди: «Кижж амытан, израиль чонунн баштыннарынын карангыда, кайызы-даа бодунуң дүрзү-бурганынга мөгөөр өрээлинде, чүнү кылып турарын көрүп тур сен бе? Олар: „Дээржи-Чаяакчы бисти көрбейн турар, Ол бо черни каапкан“ — дижир-дир». ¹³ Оон Ол: «Ындыг-даа болза, сен улустун үүлгедип турар оон-даа дора чүдөк-бужар чүүлдерин көөр сен» — деп катап база чугаалады.

¹⁴ Дээржи-Чаяакчы мени Бодунн өргээзинин сонгу талада хаалгазынче кирер черге эккелди. Көөрүмге, ында

7:23 Ыд. ыр. 54:10; Иер. 6:7 7:24 Авв. 1:7 7:26 Иер. 4:20 8:1 Иез. 14:1; 20:1 || 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 8:2 Иез. 1:5, 27-28 8:3 Иез. 2:9 || 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 || Иез. 1:1; 11:1; 40:2 || 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12; Аж.-ч. 8:39 8:4 Иез. 37:1 8:8 Иез. 12:5 8:10 Хост. 20:4-5; Ы. х. к. 4:16-18 8:12 Ыд. ыр. 9:32; Иса. 29:15; Иез. 9:9

Таммуз бурган* дээш кажыдап ыглашкан хэрэжэн улус олурар болду.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиг амытан, көрүп тур сен бе? Ындыр-даа болза, оон-даа дора чүдөк-бужар чүүлдер көөр сен» — диди. ¹⁶ Оон Ол мени Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң иштиги шөлүнчө кири берди. Көөрүмгө, Бурганның өргээзинчө кирер эжик чанында, серилиг чер биле өргүл салыр бедигээш аразында, чээрби беш шаа кижиг бар болду. Олар ооргазын Дээрги-Чаяакчының өргээзинчө көрүндүр, арыннарын чөөн чүкчө көрүндүр туруп алгаш, чөөн чүктө үнгөн хунге тейлеп турду. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиг амытан, көрүп тур сен бе? Мээң өргэмде үүлгедип турары дег чүдөк-бужар чүүлдер кылыры Иудеяның чонунга четпес болганы ол бе? Олар оон эрткеш, чуртту күчүлдө биле долдуруп, Мээң киленими кедергей күштөлдүрүп турар-дыр. Олар Мээң арнымче шыкпыш аннып турар-дыр!»

¹⁸ Ынчангаш Мээң киленим оларже кыптыгар; Мен оларже көрүнгөл-биле көрүмөс мен, өршээвөс мен; олар Мээң шуут кулаамче-даа дуза дилеп алгыржыр болза, дыңнаваз мен» — диди.

Дүрзү-бурганнарга мөгөөрлерниң олурму

9 ¹ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы дыңзыг үн-биле кыйгырды: «Хоорайны кезедир даалгалыг улус, холуңарга өлүм чепсөөн туткаш, бээр келинер!»

² Мен соңгу талаже көрүнгөн Устүкү хаалгадан кел чыдар алды кижини көрүп кагдым; кайызы-даа холунда узуткаашкын чепсээ туткан болду. Олар-биле кадый лён хеп кеткен, курунда бижээчи кижиниң херекселдерин астып алган бир кижиг бар болду. Келгеш, олар өргүл салыр хүлөр бедигээш чанынга туруп алдылар.

³ Оон Израильдин Бурганының херувим* кырынга турган өндүр чыры оортан дүшкөш, Бурганның өргээзиниң эргининчө чоруй барды. Дээрги-Чаяакчы демги лён хеп кеткен, курунда бижээчиниң херекселдерин астып алган кижини кыйгырып алгаш, «анаа: «Иерусалим хоорайны таварып эрте бер, ында үүлгетинип турар бүтү чүдөк-бужар чүүлдер дээш качыгдап, ыглашкан улустуң хавактарын демдектеп каг» — деп чугаалады.

⁵ Алды кижиге Ол менээ дыңналдыр мынча диди: «Бо кижиниң соондан хоорайны таварып эрткеш, улусту кам-хайыра чок, өршээл чок өлүрүңөр. ⁶ Кырганнарны-даа, аныяк оол-кысты-даа, чаш уруларны-даа, хэрэжэн улусту-даа узуткаңар, чүгө демдектеп каан улустуң чаңгызынга-даа дегбөөңөр. Мээң ыдыктыг өргөөмдөн эгелеп алыңар». Ынчангаш олар Бурганның өргээзини мурнунда турган баштыңнардан эгелеп алдылар.

⁷ Бурган алды кижиге: «Мээң өргөөмни бужартадынар, оон мурнунда чаттылган шөлдерни өлүрткөн улус-биле долдуруп калыңар! Үнүп чоруңар!» — деп дужаады.

Олар үнгөш, хоорайда улусту өлүрүп эгеледи. ⁸ Кажан израильчилерни өлүрүп турда, мен чааскаан арткаш, хаваамны черге дегизип, мөгөйгөш: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Таанда-ла Сен, Иерусалимче килениң кыптыгып, израиль чонун бүтү артынчызын узуткап каар сен бе?!» — деп алгыра аарак айтырдым.

⁹ Ол менээ: «Израиль болгаш Иудеяның бузут-багы канчаар-даа аажок улут-дур, бо черни хан хөмө алган-дыр, хоорайны кемниг херектер бүргөөн-дир. Улус: „Дээрги-Чаяакчы бо черни каапкан-дыр, Ол көрбөй турар-дыр“ — деп тур. ¹⁰ Ынчангаш Мен оларже ээ-хайыралыг көрүмөс мен, оларны кээргевөс

* 8:14 Таммуз бурган — үнүштүң үнүчелиниң болгаш чаас-чаашкынның вавилон бурганы. Вавилончуларның бүүрөп турганын ёзугаар, ол бурган кааннаашкынның эгезинде өлүп калгаш, чаас чаар үениң эгезинде дирлип кээр турган. * 8:17 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өскө утказы: «Олар будуктарны думчуууну мурнунда тудуп алган турар-дыр». Дүрзү-бурганга мөгөөрлерниң кандыг-бир ёзулалынын дугайында чугаалап турар чадавас. * 9:3 Херувим — мында бирги болгаш сески эгеде дириг амытаннарны ыңча деп турар. Тайылбырлыг словарже көр.

8:16 Иез. 40:28 || 3 Хаан. 6:3; Иоил 2:17 || Иер. 8:2 8:18 Иез. 5:11; 7:4; 9:10 || 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9; Иса. 1:15; Мих. 3:4 9:2 4 Хаан. 15:35; 2 Чыл. 23:20 || Дан. 10:5; Ажыл. 1:13 9:4 Ыд. ыр. 118:136 || Ажыл. 7:3-4 9:5 Иез. 5:11 9:6 Ы. х. к. 28:49-50; 2 Чыл. 36:17 || Хост. 12:13 9:8 Иез. 11:13 9:9 Иез. 7:23 || Ыд. ыр. 9:32; Иса. 29:15; Иез. 8:12 9:10 Иез. 5:11; 7:4; 8:18; Ос. 13:14 || Иез. 11:21

мен; оларның боттарының чедип алган чүвезин боттарының бажынче халдадыр мен» — деп харыылады.

¹¹ Ынчан лён хеп кеткен, курунда би-жээчинин херекселдерин астып алган кижиде дедир келгеш: «Сен менээ канчаар дужааган сен, ынчаар күүсеттим» — деп айыткады.

Бурганның Бодунуң өргээзинден чорупканы
(Иез. 1:4-28)

10 ¹ Оон көөрүмге, херувимнернин баштарында бопурук чүве кырында сапфир даштан кылган дужулге ышкаш бир чүүл көстүп турду. ² Дээрги-Чаяакчы лён хеп кеткен кижиге: «Херувимнернин адаанда дугуйлар аразынче кире бергеш, оларнын аразында чалбыштыг көстөрдөн адыш долдур ап алгаш, хоорайже октавыг» — диди.

Мен көрүп турумда, демги кижиде ынаар кире берди. ³ А херувимнер, ол кижиде кире бээрге, Бурганның өргээзин мурнуу чүккө көрүнгөн талазынга турганнар; өргээнин иштики шөлүн булут бүргөп турган. ⁴ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры херувимнин кырындан көдүрүлгөш, Бурганның өргээзинин эргининин кырынче көжө берген. Бурганның өргээзин булут бүргөй алкан, а иштики шөлдү Дээрги-Чаяакчынын чайынналчак чыры шыва апкан. ⁵ Херувимнернин чалгыннарынын даажы өргээнин даштыкы шөлүнгө безин Күчүлүг Бурганның чугаалап турар үнү ышкаш дыңналып турган. ⁶ Кажан Ол лён хеп кеткен кижиге: «Дугуйлар аразында, херувимнер аразында отту ап ал» — дээрге, демги кижиде оларнын аразынче киргеш, дугуй чанынга туруп алды.

⁷ Ынчан херувимнернин бирээзи оларнын аразында отче холун сунгаш, ону ап алгаш, лён хеп кеткен кижинин холунче салып каарга, демгизиде ап алгаш, үнө берди. ⁸ (Херувимнернин чалгыннарынын адаанда кижиде холдары ышкаш чүвөлөр көстүп турду.)

⁹ Көөрүмге, херувимнернин чанында дөрт дугуй бар болду; бир дугуй-ла бир херувимнин чанында турду, дугуйлар алдынналчак эргине даш ышкаш көзүлдү. ¹⁰ Дугуйлар дөртөлээ, дугуй бүрү-

зү өскезинин иштинде турар-даа дег, бир дөмөй көстүр болду. ¹¹ Дугуйлар шимчеп үнүпкенде, дөрт таланын кайызынче-даа шиглей шимчеп үнүп болур, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. Херувимнернин бажы кайнаар уланган болду, дугуйлар ынаар бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. ¹² Херувимнернин бүгү мага-боттары, ооргалары, холдары болгаш чалгыннары, боттарынын дугуйлары ышкаш, долгандыр карактар-биле долдур шыптынган болду. ¹³ Дугуйларны тырыкылар* деп адаарын кулаам-биле дыңнадым. ¹⁴ Бир херувим-не дөрт арынныг болду: бирги арын — херувимний, ийигизи — кижиний, үшкүзү — арзыланнны, дөрткүзү — ээриний.

¹⁵ Херувимнер көдүрүлүп келди. Кевар хемнин чанынга менээ көзүлгөн дириг амытаннар ол болду. ¹⁶ Херувимнер шимчеп чоруптарга, оларнын чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар турган; а кажан херувимнер черден көдүрүлүр дээш чалгыннарын далбайтыптарга, дугуйлар база оларнын чанынга аңгыланмай артып каар турган. ¹⁷ Кажан херувимнер доктаай бээрге, дугуйлар база доктаар, а херувимнер көдүрүлгө, дугуйлар база олар-биле кады көдүрүлүр болду, чүгө дээрге дириг амытаннарнын сүлдези дугуйларда болган.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Бурганның өргээзинин эргининден ырап чоруткаш, херувимнернин кырынга доктады. ¹⁹ Мен көрүп турумда, херувимнер чалгыннарын далбаңнаткаш, черден көдүрүлү берди; олар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база олар-биле кады чорупту. Олар оон Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин чөөн хаалгазынче кирер чер чанынга доктады, а Израильдин Бурганынын өндүр чыры оларнын кырынга туруп алды.

²⁰ Кевар хем чанынга Израильдин Бурганынын адаанга көргөним дириг амытаннар ол болду. Херувимнер бо ышкажыл деп билип каапкан мен. ²¹ Оларнын кайызы-даа дөрт арынныг болгаш дөрт чалгынныг, а чалгыннарынын адаанда кижиний ышкаш холдарлыг болду. ²² Херувимнернин арыннары Кевар хем чанынга көргөним арыннар

* 10:13 Бо сөстүң болгу дег өске утказы: «Казыргы».

10:2 Иез. 9:2 10:3 3 Хаан. 8:10 10:12 Ажыл. 4:6 10:15 Иез. 1:1; 3:15; 43:3 10:19 Иез. 11:22

ышкаш көзүлдү; оларның кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чытты.

Паш биле ээт

11 ¹ Бурганның Сүлдези мени көдүргөш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин чөөн чүкче көрүнгөн хаалгазынга эккелди. Көөрүмгө, хаалгаже кирер чер чанында чээрби беш кижиге турар болду. Оларның аразында чоннуң ноённары болур Азурнуң оглу Иазанияны, Ванеянын оглу Фалтияны көрдүм.

² Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Кижиге амытан, бузуттуг бодалдар бодап, боурайда багай арга-сүмө берип турар улус бо-дур. ³ Олар: „Бажыңнар тудар таарымчалыг үе удавас чедип кээр эвес чүе бек? Бо хоорай паш дег, бис — ында эът дег бис“⁴ — джилип турар-дыр. ⁴ Ынчангаш сен оларга удур өттүр билип медегле, барып, медегле, кижиге амытан» — дээн.

⁵ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчының Сүлдези менче бадып кээрге, Ол меңээ: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүезин дамчыт: израиль чон, силерниң бо-дап турар чүвөңөр бо ышкажыл; Мен силерниң бодалыңарга чүү кирип турарын билер мен. ⁶ Силер бо хоорайга хөй улусту өлүргөн силер, ооң кудумчуларынга мөчү-сөөктү оваалап каан силер» — дээн. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Хоорай иштинде оваалай салып каан өлүрткен улусуңар дээрге эът-тир, а бо хоорай — паш-тыр; а силерни Мен оон үндүр сывырыптар мен. ⁸ Силер дайын-чаадан коргуп турар силер, а Мен силерге дайын-чаа ыдар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Мен силерни хоорайдан үндүр сывырыпкаш, хары улус холунга хүлээдиң бээр мен, силерге онаашкан шииткелиң үндүрер мен. ¹⁰ Дайын-чаадан өлүр силер. Мен силерни Израильдин девискээринге шиидер мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹¹ Иерусалим силерге паш болбас, а силер ооң иштинде эът болбас силер; сиз силерни Израильдин девискээринге шиидер мен. ¹² Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы

деп билип аар силер; Мээң дүрүмнеримни сагывай, Мээң хоойлуларымны күүсөтпейн, силерни долгандыр чурттап турар чоннарның чаңгылдарын сагып чурттап турган-дыр силер».

¹³ Мен өттүр билип медеглеп турар арамада, Ванеянын оглу Фалтия өлүп калган. Мен дискетенгеш, хаваамны черге дегзип: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Израиль чоннуң артынчызын төңчүзүңгө чедир чок кылыр деп бардың бе?» — деп алгыра араак айтырдым.

Бурган Израильди катап тургузар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁵ «Кижиге амытан, бодунуң ха-дунмаңны, төрөл чонуну, сээң-биле кады туттурушкунга турган улусту, бүгү израиль чонну бо-дап көр. Иерусалимде чурттап турар улус оларның дугайында: „Олар Дээрги-Чаяакчыдан ырап чоруу барган-дыр, бо черни ээлээр кылдыр оларга эвес, а биске берип каан-дыр“ — джилип турар-дыр.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин дамчыт: оларны өске чоннар аразыңче ырадыр чорудупкан-даа болзумза база өске чурттарже тарадыпкан-даа болзумза, өргөөмниң орнунга Мен Бодум оларга элээн үеде ыдыктыг чер болур мен.

¹⁷ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан бо чүезин база дамчыт: Мен силерни өске чоннардан чыып эккээр мен, тарадып каапканым чурттардан дедир чандыгар мен, израиль черни силерге эгидип бээр мен.

¹⁸ Мээң улузум чанып келгеш, мында турар бүгү бак, чүдек-бужар чүүлдерни чайладып кааптар. ¹⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүректи хайырлап, оларны чаа сүлде-биле бүргээр мен; оларның дашталган чүрөөн ап каапкан, чымчак чүректи бээр мен. ²⁰ Ынчан олар Мээң дүрүмнеримни сагыр, Мээң хоойлуларымны барымдаалап, күүседир; олар Мээң чонум болур, а Мен — оларның Бурганы болур мен. ²¹ А сеткил-чүрээ боттарының чүдек-бужар, бак чүүлдеринге алыскан

* 11:3 Бо домактын утказы эки билдинмес. Олар, паштын эътти өрттенип каарындан камгалап турары дег, Иерусалимниң ханалары чонну дайзынның аг-шеринден камгалаар деп, чонну соруку кирип турар чадавас (Иез. 24:3-4 көр).

11:1 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 || Иез. 10:19 || Иез. 8:16 11:6 Иез. 7:23; 24:7 11:8 Иер. 42:16
 11:13 Иез. 9:8 11:16 Иса. 8:14; Ажыл. 21:22 11:17 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Соф. 3:20
 11:19 Иер. 32:39 || Иез. 18:31; 36:26 11:20 Лев. 26:12; Иез. 14:11; Зах. 13:9 11:21 Иез. 9:10

улустуң чедип алган чүвезин оларнын бажынче халдадыр мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

**Бурганның өндүр чырынынч
Иерусалимни каапкаш барганы**

²² Оон Израильдин Бурганынын өндүр чырынга бүртеткен херувимнер чалгыннарын далбайтыпкаш, ужуп үнүпкен, дугуйлар база оларнын чанында чораан. ²³ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры хоорай кырындан көдүрлүп чоруткаш, ооң чөөн талазында даг кырынга доктаай берген*. ²⁴ Оон көстүүшкүнге Бурганның Сүлдези мени көдүргөш, халдей черде чурттадып каан израильчилерге аппарган. Ооң соонда мээң көрүп турган көстүүшкүнүм чиде берген. ²⁵ Мен бо черже көжүрткен израильчилерге Дээрги-Чаяакчынын меңээ көргүскөн бүгү чүвезин чугаалап берген мен.

Бүгү чоңуң туттурарының демдээ

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, сен үймээнчилер аразында чурттап турар-дыр сен. Олар көөр карактыг-даа болза, көрбес-тир, дыңнаар кулактыг-даа болза, дыңнаас-тыр, чүгө дээрге үймээнчи чон-дур. ³ Ынчангаш, киж и амытан, туттурушкунга таваржып, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөннү белеткеп алгаш, хүндүс, улус көрүп турда, көжүп үнүвүт. Ам турар черинден өске черже, олар көрүп турда, чорувут. Олар, үймээнчилер-даа болза, угаап билип каарлары чадавас. ⁴ Хүндүс, олар көрүп турда, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөннү дашкаар үндүргөш, бодун кежээ, олар көрүп турда, өскээр көжеринче албадаткан улус дег, үнүп кел. ⁵ Олар көрүп турда, бажынынның ханазын ойбактааш, чүү-хөөннү оон үндүре бер. ⁶ Олар көрүп турда, чүү-хөөннү чүктээш, караңгыда дашкаар үне бер. Чер-чуртту көрбес дээш, арнын дуглап аар сен. Мен сени израиль чонга сагындырып демдээ кылып каан болгай мен».

⁷ Мен Бурганның дужааганын ёзу-гаар кылдым. Туттургаш, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөмнү хүндүс дашкаар үндүрүп кааш, кежээ хананы холум-биле ойбактааш, бүгү улус көрүп турда, чүү-хөөмнү чүктээш, караңгыда дашкаар үне бердим.

⁸ Эртен меңээ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Киж и амытан, бо үймээнчи израиль чон сенден: „Чүнү канчап тур сен?“ — деп айтырды бе? ¹⁰ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: бо дээрге Иерусалимде чагырып турар кижиге база ында чурттап турар бүгү израиль чонга баш бурунгаар медеэ-дир. ¹¹ Оларга: „Мен силерге сагындырып демдээ-дир мен: ам кылып турар чүвем иерусалимчилер-биле база болур — олар туттуруп алгаш, шөлүлгеже чоруптар“ — деп чугаала. ¹² Оларнын аразында турар чагырыкчы база чүү-хөөзүн чүктээш, караңгыда үнүп чоруптар. Ону үндүре бээр дээш, хананы дежер аппаар. Ол арнын дуглап аар, ынчангаш чер-чуртту көрбес. ¹³ Мен олче Бодунун четкимни чада салыр мен, ол Мээң дузаамга туттунар. Мен чагырыкчыны Вавилон күрүнөже, халдей черже аппаар мен, ынчалза-даа ол ону көрбес*. ¹⁴ Ону долгандыр турар бүгү улусту — оон дузалакчыларын база шериглерин бүгү хаттар-биле тарадып кааптар мен, хылыжымны хынындан ужулгап, оларже анныр мен. ¹⁵ Ынчан оларны өске чоннар аразына тоо быдарадып, хары чурттарже тарадыр октаптарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

¹⁶ Ынчалза-даа Мен оларнын чамдызын дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан камгалаар мен, олар боттарынын чеде бээр өске чоннар дулузунга чүдек-бужар үүлгедиглеринин дугайында чугаалап берзин. Ынчан бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Киж и амытан, чеменип тура, сүрээде, суксун ижил тура, кортканындан сириле.

* 11:23 Елеон дагны ынча деп турар. * 12:13 Вавилоннун хааны иудей хаан Седекияны Вавилонче шөлүптөр бетинде, согурартып каан (4 Хаан. 25:7; Иер. 52:11 көр).

11:22 Иез. 10:19 11:23 Зах. 14:4 11:24 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 12:2 Иса. 42:18-20; Иер. 5:21; Мф. 13:13; Мк. 8:18 12:3 Иер. 36:3 12:5 Иез. 8:8 12:9 Иез. 21:7; 24:19; 37:18 12:10 2 Чыл. 36:11-13; Иез. 21:25 12:13 Иез. 17:20; 19:8; 32:3; Ос. 7:12 12:14 Лев. 26:33; Иез. 5:10 12:15 Иез. 6:7 12:16 Иез. 6:8; 14:22

¹⁹ Чуртгун чонунга Дээрги-Бурган-Чаяакчының Иерусалимның болгаш израиль чернин чурттакчыларының дугайында чугаалаан чүвезин дамчыт: олар аш-чемин дүвүрел-биле чип, суксунун коргуушкун-биле ижер, чүгө дээрге чер бодунун чурттакчыларының каржы-дошкунундан бүгү элбекшилини ышкынып аар. ²⁰ Чурттакчылыг хоорайлар хоозураар, чурт ээнзирээр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

Бурганның сөзү ылап бүдөр

²¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²² «Киж и амытан, чүгө израиль черде, „Уе эртип турар, а өттүр билген меделгел бүрүзү бүтпес-тир“ деп үлегер домак бар апарганыл? ²³ Улуска Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мен ол үлегер домакты күш чок болдулар мен, ону Израильге моон соңгаар чугаалавайн баар. Оларга мынча деп база дамчыт: өттүр билген меделгел бүрүзүнүң бүдөр үези чоокшулаандыр. ²⁴ Израиль чонга ам меге көстүүшкүннер болгаш хоозун ажыдышкыннар турбас болгай. ²⁵ Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаар мен; Мээң чугаалаан сөзүм саадал чок күүсеттинер. Үймээнчи чон, Мен сөзүмнү чугаалааш, силерниң назыныңарда-ла күүседир мен». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁷ «Киж и амытан, израиль чон: „Иезекиилдин көргөн көстүүшкүнү хөй хуннер эртерге, бүдөр, ол ырак келир үе дугайында өттүр билип меделгээн-дир“ — деп тур. ²⁸ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мээң сөстөримнин чангызының-даа күүсеттинери ам соңгаарлаас, Мээң чугалап турар бүгү чүвем бүдөр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Бурганның меге медээчилерни шииткени

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и

амыган, Израильдин ам өттүр билип меделеп турар медээчилеринге удур меделге. Боттарының даап бодаанын эзугаар меделгээр ол медээчилерге: „Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыннанар!“ — деп чугаала. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарының бодалдарын эдерип, чуну-даа көрбөй барган мугулай медээчилер ат болур! ⁴ Израиль, сээң медээчилериң бузундулар аразында шөө-бөрүлөр дег-дир. ⁵ Медээчилер, ханада ойбактарда турбайн турар-дыр силер база Дээрги-Чаяакчының шииткел хунүнде израиль чон тулчуушкунга чайгылыш чок туржур кылдыр, оларың дулгай хана тутпайн турар-дыр силер*. ⁶ Силерниң көргөн көстүүшкүннериңер меге, чугаалаан ажыдышкыннарыңар шын эвес; Дээрги-Чаяакчы силерни айбылап чоруппайн турда-ла, „Дээрги-Чаяакчының меделгээн сөзү бодур“ деп чугаалап, сөзүңер бүлерин манап турар-дыр силер. ⁷ Көргөн көстүүшкүннеринер хоозун-меге эвес деп бе? Мен чугаалаваан-даа болзумза, „Дээрги-Чаяакчының меделгээн сөзү бодур“ дигип, шын эвес ажыдышкыннар чугалап турбаан силер бе?»

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Силерниң хоозун-меге сөстөринеңер дээш, шын эвес көстүүшкүннеринеңер дээш Мен ам силерге удур алардым — деп меделгээн. — ⁹ Хоозун-меге көстүүшкүннер көрүп, шын эвес ажыдышкыннар меделеп турар медээчилерге Мээң холум кедүрлүр. Олар ам Мээң чонумнун чөвүлелинге киришпес, израильчилерниң чизе-даңзызынче киир бижитпес база израиль черже дедир чанмас. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁰ Ол медээчилер Мээң чонумну шын оруктан астыктырып, амыр-тайбың чок турда-ла, „Амыр-тайбың-дыр“ дээр-дир база чон быжыг эвес хана тудуп турда, ону чугай-биле чаап турар-дыр. ¹¹ Ынчангаш хананы чугай-биле чаап турар улуска ооң буступ дүжерин чугаала. Сугтур чаъс кудар, улуг долу

* 13:5 Иезекиилдин бо домакта ажыглап турар ову-р-хевири дайын үезинде хоорайнын камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черже барып, дайынны дозуп, хоорайже киирбес турган.

12:19 Иез. 4:16 12:22 Иса. 5:19; 2 Пет. 3:4 || Иез. 16:44; 18:2 12:24 Иез. 13:23; Мих. 3:6
12:25 Иса. 55:11 12:27 Дан. 10:14 13:2 Иер. 23:16, 26 13:5 Иез. 22:30 13:6 Иер. 5:31; 14:14; 23:21 ||
Иез. 22:28 13:8 Иер. 23:30; Иез. 5:8 13:9 Иез. 20:38 || Иез. 6:7 13:10 Иер. 6:14; 8:11; Мих. 3:5
13:11 Иса. 28:2, 17; Иез. 38:22

чаар, кедергей шуурган көдүрлүр, ¹² хана оон буступ дүжөр. Ынчан улус силерден: „Ону чаап турган чугайыңар кайыл?“ — деп айтыра бербес бе?»

¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен килендей бергеш, кедергей шуурган көдүрөр мен, хора-даарымга, сугтур чэвс кудул, улуг долу чагаш, хананы бүрүнү-биле узуткап кааптар. ¹⁴ Чугай-биле чаап кааныңар хананы үрөп бускаш, чер-биле денештир таптап кааптарымга, ооң таваа көс-түп кээр. Хана буступ дүжөргө, силер база ооң-биле кады өлүп каар силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁵ Ханаже база ону чугай-биле чаап турар улусче килемин ынчаар кыштыгар. „Хана-даа, ону чугайлап турган улус-даа ам чок“ — деп, силерге чугаалаар мен. ¹⁶ Амыр-тайбың чок турдала, Иерусалимге амыр-тайбың доктаар деп ажыдышкыңар медеглөп турган Израильдин медеэчилери чок апаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁷ «А ам, киж и амытан, чонунда боттарының даап бодап алганын ёзугаар өтгүр билип медеглөп турар херэжен улусче көрүп көр. Оларга удур медеглөп, ¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бүгү улустун холдарыңа* сугар билектештер даарап каза узуну аңгы-аңгы баш шывыглары кылып, кижилерниң амы-тынын илби-шиди-биле дузактап турар херэженнер, ат болур силер! Таанда-ла Мээн чонумнун аразынга киж и амы-тыны дузактап тургаш, боттарыңарны амы-тыныңарны камгалап аар боладыңар бе? ¹⁹ Силер каш адыш ишти арбай дээш база каш кескинди хлеб дээш Мээн чонумнун аразынга Мени бак атка кирип, мегенери тооп дыннап турар Мээн чонумну дурайлап, өлбөс ужурулуг улусту өлүмгө онаап, амылыг артпас ужурулуг улусту амы-тынның арттырып каар-дыр силер».

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен силернин кижилер амы-тыны тудуп ап, дузактап турарыңар илби-шидилиг билектештерингерге удур мен. Оларны холуңардан ушта тырткаш, тудуп ап турарыңар улусту, дузакка кир-

ген куштар дег, хостап салыр мен. ²¹ Силерниң баштарыңар шывыгларың ора тырткаш, Бодумнун чонумну силернин холуңардан адыраар мен, ол ам силерниң олча-тывыжыңар болбас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ²² Чөптүг-шынынгы кижилериниң сеткил-хөңнүн аартырын күзевейн турумда-ла, боттарыңарның мегенер-биле оларнын сеткил-чүрөөн мунгараткан силер, кем-буруулуг улусту бузут-бактыг оруктарыңдан ойталавас кылдыр деткип, оларга амы-тынын камгалап аар арга бербейн турар силер. ²³ Ол бүгү дээш силер моон сонгаар хоозун-меге көстүүшкүннеринер көрбөс силер, илби-шидинер кылбас силер. Мен Бодумнун чонумну силернин холуңардан адыраар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

Дүрү-бурганга мөгөөр чорукту шииткени

14 ¹ Израильдин баштыңарының чамдыгызы менче келгеш, мурнума олуруп алды. ² Дээрги-Чаяакчы менчээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады: ³ «Киж и амытан, бо дээрге дүрү-бурганарны боттарының чүрөөнчө сиңирип, бачыдын боттарының мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алган улустур. Канчар оларга Менден чүве айтырарын чөшпээрэр мен? ⁴ Олар-биле чугаалашкаш, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бир эвес израиль чондан кандыг-бир киж и дүрү-бурганарны бодунун чүрөөнчө сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, ооң соонда Бурганнын медеэчизинге кээр болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, ооң хөй дүрү-бурганары дээш анаа таптыг харыылаар мен! ⁵ Израиль чон дүрү-бурганнар дээш Мени каапкан-даа болза, оларнын сеткил-чүрөөн Бодумче ээлдирип аар мен.

⁶ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келиңер, дүрү-бурганарыңардан ойталап, чүдек-бузар чүүлдеринерден өскээр көрнүңер!

⁷ Бир эвес израиль чондан кандыг-бир киж и азы Израильде чурттап турар даштыкы улустуң кайы-бирээзи Мени

* 13:18 **Өске бурунгу сөзүглөлдө «Мээн холдарымның бүгү чүстеринге» деп бижээн.**

13:14 Иез. 6:7 13:19 У. ч. 28:21 13:22 Иер. 23:14 || Иез. 18:21 13:23 Иез. 12:24; Мих. 3:6

14:1 Иез. 8:1; 20:1 14:3 4 Хаан. 3:13; Иез. 20:3, 31 14:6 Иез. 18:30

каапкаш, дүрзү-бурганнарын бодунун чүрээнге сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, оон соонда Бурганның медээчизинге кээп, ону дамчыштыр Менден чүве айтырар болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, анаа Бодум тапты харыы бээр мен. ⁸ Мен ол кижиге удур апаар мен, ону өскелерге улегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен. Ону Бодумнун чонумнун аразынга амылыг арттыр-бас мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁹ А бир эвес Бурганның медээчизи бодун дуурайлаттырып алгаш, өттүр билип медеглэй берген болза, ону Мен, Дээрги-Чаяакчы, дуурайлап кааным олдур*; Мен ол медээчиже холум аннып, ону Мээң израиль чонумнун аразынга артпас кылдыр узуткап каар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁰ Улус боттарының кем-буруузун чүктээр — медээчиден сүме айтырган кижиниң-даа, медээчинин бодунун-даа алып кеземчези бир демей болур. ¹¹ Израиль чон моон сонгаар Менден өскээр барбазын дээш база оон ыңай янзы-бүрү бачыттары-биле боттарын бужартап-панын дээш, ындгы болур. Ынчан олар Мээң чонум апаар, а Мен оларның Бурганы болур мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Хөй эвес иерусалимчилер шийткелден чайлаар

¹² Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹³ «Кижиге амытан, кандыг-бир чурт Менден кара сагыштыгы-биле ойталап, Мендээ удур бачыт үүлгедирге, Мен холумну ынаар аннып, ында аыш-чем курлавырын узуткап каарын шийтпирлээн дижик мен; ынаар аш-чут ыдып, ында турар улусту, мал-маганны чок кылып каар дээн дижик мен. ¹⁴ Бир эвес ол чуртта Ной, Даниил болгаш Иов деп үш кижиге бар-даа турган болза, олар боттарының чөптүү-шынны-биле чүгле боттарының амы-тыннын камгалап аар ийик — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁵ Азы Мен бо чуртче, ону хоозурадыр дээш, черлик ан-араатаннар ыдыпгарымга, ол чурттагы чок арткан дижик. Аң-араатанныг боорга, кым-даа ону таварып эртип шыдавас ийик. ¹⁶ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — демги үш кижиге ол черге турган болза, олар боттарының оглу-кызын безин камгалап ап шыдавас ийик. Олар чүгле боттары камгалап алыр, а чер ээн-зиреп каар турган. ¹⁷ Азы Мен бо чуртче кылыш ыткаш: „Кылыш, бо черни таварып эрткеш, ында турар улусту, мал-маганны узуткап кап!“ — дээн дижик мен. ¹⁸ Дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — демги үш кижиге ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүгле боттары камгалап алыр ийик. ¹⁹ Азы Мен бо чуртче хамчык аарыг ыткаш, улусту-даа, мал-маганны-даа узуткаар дээш, килеңим олче кыптыгып, өлүрүүшкүн кылган дижик мен. ²⁰ Дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — Ной, Даниил болгаш Иов олар ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүгле боттары чөптүг-шыннындан камгалап алыр ийик».

²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен Иерусалимде улусту, мал-маганны узуткап каар дээш, олче дөрт шаажылап: дайын-чаа, аш-чут, аң-араатан болгаш хамчык аарыг ыдыптар болзумза, кайы хире берге боор деп! ²² Ындыг-даа болза, Иерусалимге дириг арткан улус турар, оларнын оон үндүр бээр оглу-кызы турар. Олар силерге кээрге, оларнын багай аажы-чаанын, үүлгедип турар херектерин көргөш, Мээң Иерусалимге бүгү айыыл-халапты чүгө ытканымны билип ап, оожургаар силер. ²³ Оларнын аажы-чаанын, үүлгедилерин көргөш, оожургаар силер, чүгө дээрге Иерусалимге көргүскөн кеземчезин Мээң хөй черге кылбаанымны билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 14:9 Азы: «Мен ооң будулуп турарын көргүзөр мен».

14:8 Ы. х. к. 28:37; Иез. 5:15 || Иез. 6:7 14:9 3 Хаан. 22:22-23; Иер. 20:7 14:11 Лев. 26:12; Иез. 11:20; Зах. 13:9 14:13 Лев. 26:25-26; Иса. 3:1; Иез. 4:16 || Иез. 5:16-17 14:14 Э. д. 6:9; Иов 1:1; Дан. 1:6; 6:4 14:16 Иез. 5:11 14:17 Иез. 29:8 14:21 Иер. 14:12; Иез. 5:17; Ажыд. 6:8 14:22 Иез. 6:8; 12:16

Ажмы чок будук

15¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан:

² «Кижн амытан, виноград сывынын будуу арга-арыгда бүгү ыяштарнык будуктарындан чүзү-биле дээредээрил?

³ Виноград сывынын будуун херектиг чүве кылыр дээш кезер ийик бе? Оон оода кандыг-бир эт-херексел азар өргөн кылыр ийик бе? ⁴ Кажан ону оттулар дээш отче октаптарга, от ооң ийи ужун чипкен, а ортузу хөмүрлени берген соонда, ол будук ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе? ⁵ Ол будук будун тургаш, чүнү-даа кылырынга таарышпаан болза, ону от чилперге, өрттенип калган соонда, ол ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе?»

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Арга-арыгда ыяштар аразындан виноград сывынын будуун отка чиртир кылдыр берипкеним дег, Иерусалимнин чурттакчыларын база отка чиртир мен. ⁷ Мен оларга удур апаар мен. Олар оттан үнүп келген-даа болза, чалбыыш оларны оон дөмей-ле сыгырптар. Кажан Мен оларга удур апаарымга, силер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ⁸ Өскерликчи болганы дээш, Мен оларнын черин хоозурадып каар мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

*Израиль чон атаанга шынчы эвес
херээженге дөмей*

16¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижн амытан, Иерусалимнин чонунга ооң чүдек-бужар чүүлдерин айтып көр. ³ Сен Иерусалимге Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: сээң дазыл-дөзүн болгаш төрөөн чериң — ханаан чер; сээң адаң — амор эр кижн, а иең — хет херээжен турган*. ⁴ Төрүттүнген хүнүнде сээң хиниңниң ужун шарываан, сени дус чажып, арыглаваан*, суг-биле чугбаан, чөргекке ораваан. ⁵ Ол бүгүнүн

бирээзин кым-даа сеңээ өршээлдиг сагыжындан кылып бербээн, кым-даа сенче кээргел-биле көрүмээн. Харын сени ажык шөлче үндүр октапкан, төрүттүнген хүнүнде улус сээң амы-тынынын херекке албаан.

⁶ Мен сээң чаның-биле эртип бар чыткаш, ханынга былчажып, телкиленип чыдарынын көрүп каан мен. Ханынга былчажып чыдырында, «Амы-тынныг артар сен!» дээн мен, «Өлбес сен!» дээн мен. ⁷ Сени, хову-шөлдүн чечээ дег, өс-түрүп каан мен. Сен өзүп келгеш, узап, кайгамчык чараш апарган сен; эмиглеринң борбайып, бажың дүгү узай берген, ынчалза-даа чанагаш, шыптынмаан хевээр артакан сен.

⁸ Чаның-биле катап база эртип бар чыткаш, Мен сени көрүп каан мен: ынакшыыр үен келген болган. Мен сени чалгыным адаанга кызып ап, чанагажынын чажыра шуглап каан мен. Сенээ дангыраам бергеш, сээң-биле керээ чарып алган мен. Сен Мээниң апарган сен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Мен сээң ханынын суг-биле чуггаш, мага-бодунду чаагай чыттыг үс-биле чаап каан мен. ¹⁰ Мен сеңээ угулзалап даараан тон кедиргеш, будунга чаражы кончуг идик кедирип каан мен. Сээң бажынын чуга лён-биле шыпкаш, торгу думаалай кедирип каан мен. ¹¹ Оон сени каасталгалар-биле шимеп кагдым: билектеринге билектээштер суккаш, мойнуңга каас илчирбежигештер азып кагдым; ¹² кулааңга сыргалар, думчуунга сырга суп кагдым, бажыңга каас-чараш дээрбек бөрт кедирдим. ¹³ Алдын-мөңгүн-биле каастанып алдын, чуга лён, торгу болгаш угулзалыг пөстөрдөн даараан хептер кедип турдун, аыш-чемин — эң эки далган, ары чигири болгаш олива үзү турду. Сен кайгамчык чараш апарып, кадын кижиниң өндүр-чаагайын чедип алдың. ¹⁴ Чараш-каазың дээш чоннар аразынга алдар-адын неплерей берген, чүге дээрге сеңээ Мээң берген кайгамчык чараш каасталга, хевин ачызында чараш-каазың тулган апарган

* 16:3 Амор, хет — бо чоннар Ханаанга израильчилернин кээр мурнунда чурттап турган. * 16:4 Чоокку Чөөн чүкте чаа төрүттүнген чаш төлдү үске эзилдирген дус-биле чодар чаңчыл бистин үеде-даа билдингир.

15:2 Иез. 17:6 15:6 Иер. 4:12; 51:1; Иез. 19:10; Ос. 4:19 16:2 Иез. 20:4; 22:2 16:3 Э. д. 15:16; Ы. х. к. 7:1; Башт. 1:26 16:6 Ы. х. к. 32:10 16:8 Рувф 3:9 || Хост. 19:5 16:12 Э. д. 24:22 16:13 Ы. х. к. 32:13-14

болгай». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ «А оон сен бодунуң чараш-каазыңга идегээш, ат-алдарыңны ажылгап, самыырап эгеледин. Чаның-биле эрткен эр кижги бүрүзү-биле самыын чорук кылып, кым-биле-даа холбайшптар турдун. ¹⁶ Хевинниң чамдызын ап алгаш, бедик тейлерге бурганнарга мөгөйишкин кылыр каасталгалыг черлер туткаш, аңаа самыырап турдун; ындыг чорук кажан-даа турбас ужурлуг. ¹⁷ Сеңээ бергеним, Мээң алдын-мөңгүнүмден кылган кайгамчык чараш каасталгаларың ап алгаш, бодунга эр көжээ-дүрзулөр кылып ап, олар-биле самыырап турдун. ¹⁸ Бодунуң угулзалыг тоннарың ап алгаш, ол көжээ-дүрзулерег кедирип кагдын, оларның мурнунга Меңээ хамааржыр олива үзүн, чаагай чыттыг чүүлдерни салып турдун. ¹⁹ Мээң сеңээ берген аш-чемимни: сени чөмгөрип турганым эн эки далган-тараа, олива үзү болгаш ары чигирин бодунуң дүрзү-бурганнарыңга берип, чаагай чыттыг өргүл кылдыр өрттедиң турдун. Бүгү чүве ынчаар болуп турду». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁰ «Сен Мээң төрүп берген оглу-кызынны ап алгаш, дүрзү-бурганнарга өргүл кылдыр чиртип турдун. Сээң самыыраашкының чедишпес болганы ол бе? ²¹ Мээң ажы-төлүмнү өлүргөш, дүрзү-бурганнарга өргүп турдун. ²² Чүдек-бужар чаңкылардың база самыыраашкының кедереп турда, аңык шааңны — чанагаш, шыптынмаан, ханыңга былчажып, тепкиленип чытканыңны сагынмадың.

²³ Ат болуп сен! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ол бүгү бутуттуг үүлгедиглерин соонда, ²⁴ бодунга бедигеэштер кылып ап, шөл бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алдың. ²⁵ Булуң бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алгаш, бодунуң чараш-каазыңны бужартадың, чаның-биле эрткен кижги бүрүзүңге чыдып берип, самыыраашкының кедереп турду. ²⁶ Сен египетчилер-биле, эрзээ кончуг кожаларың-биле самыырааш, Мээң киленим кыптыктырып, са-

мыыраарың кедереп турду. ²⁷ Көр даан, Мен сенче холум аннып, сенээ доктаадып каан девискээрни кызырып кагдым. Мен сени бужар аажы-чаңындан ыядып човай берген дайзыннарың — филистимнерге кара туразында аажылаар кылдыр хүлээдиң бердим. ²⁸ Сен ассирийлер-биле база самыырап турдун, ынчалза-даа ол база сенээ чедишпес болду, ханар деп чүве билбес болдуң. ²⁹ Халдей чер — сандыгжылар чурту-биле самыыраарың кедерээн, ынчалза-даа ол база сенээ чедишпес болду.

³⁰ Дөстүңмес самыын херээжен ышкаш, ол бүгүнү үүлгедип туруңда, сээң чүрээң кайы хире могап-турупкан ирги! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³¹ Булун бүрүзүңге бедигеэштер кылып ап, шөл бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп ап тургаш, сен анаа яңган херээженге дөмей эвес болдуң, чүге дээрге төлевир албайн турдун. ³² Сен болза бодунуң ашаанга өскерлип, өске ашактарже туралаан херээжен дег болдуң. ³³ Бүгү яңган херээженнер төлевир алыр болгай, а сен хандыкшааннарыңга бодуң белектер сөңнеп, олар сээң-биле самыырап дээш, кайың-даа болза кээр кылдыр, оларны садып ап турдун. ³⁴ Сээң самыыраашкының өске херээженнерни ышкаш эвес болду: сени кым-даа сүрүп маңнавады, сен бодуң хандыкшааннарыңга төлевир берип турдун, а сенээ кым-даа төлевир бербеди. Ындыг чорууң-биле сен өскелерге дөмей эвес болдуң».

³⁵ Ынчангаш, самыыраан Израиль, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна! ³⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Акса-мөңгүнүңү хандыкшааннарың дээш чарып», шалданынны оларга көргүзүп, олар-биле база бүгү чүдек-бужар дүрзү-бурганнарың-биле самыырааның дээш, ажы-төлүңнүң ханын төп, оларны дүрзү-бурганнарга өргүп турганың дээш ³⁷ Мен сээң таалап-ханып турганың бүгү хандыкшааннарыңны — ам ынакшып турарың-даа улусту, ам көөр хөңнүң чок-даа улусту кады чыыштар мен. Оларны чер болгандан сенээ удур чыггаш, сени оларның мурнунга шалданнаар мен, олар

* 16:36 Азы: «Эмин эрткен туралаашкының көргүзүп».

16:15 Лев. 17:7; Иса. 1:21; Иез. 23:3 || Иер. 2:20; Ос. 1:2 16:17 Иез. 7:20; 23:40-41 16:19 Ос. 2:8
16:21 Иез. 20:26; 23:37 16:25 Иер. 3:2 16:26 Иез. 20:7; 23:19 16:28 4 Хаан. 16:7-18; Иер. 2:18; Иез. 23:12
16:29 Иез. 23:14-17 16:32 Ос. 3:1 16:33 Ос. 8:9 16:37 Иез. 23:22 || Ыы. 1:8; Иез. 23:29; Ос. 2:10

сээң бужарыңны көрүп каар. ³⁸ Мен сөңзэ ашаанга өскерилген херээженнерге дега база кижэ өлүргөн улуска дега кеземче онаар мен; хүннээнимден хорадап, килеңнээш, сээң ханың төгөр мен. ³⁹ Сени бодуннун хандыкшааннарыңга хүлээдип бээримге, олар сээң бедигээштериниңиңи узуткап, бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлериниңиңи үрөп бузуп каар; олар сээң хевинни ушта тырткаш, чаражы кончуг каасталгаларыңны хунаап алгаш, сени шыптынмаан, чанаш кылдыр арттырып каар. ⁴⁰ Олар сөңзэ удур хөй улус чыып эккелгеш, сени даштарбиле соп, хылыштарбиле одура шаап каар. ⁴¹ Олар сээң бажыңнарыңны өрттедип, сөңзэ үндүргөн шийткелди хөй күрүндөр көрүп турда, күсөдир. Мен сээң самыраашкыныңның төнчүзүн салыр мен, сен моон соңгаар хандыкшааннарыңга төлевир бербес сен.

⁴² Ооң соонда Мээң сөңзэ удур килеңим намдай бээр, хорадаан сагыжым сенден чайлай бээр. Мен оожургап, сенче оон ыңай килеңнес мен. ⁴³ Анык шаанни сагынмай барганың дээш, ол бүгүбиле мени килеңнедип келгениң дээш чедип алган чүвеңни бодуннун бажыңче халдадыр мен. Бодуннун өске чүдек-бужар чаңчылдарыңга самыраашкының чүге немеп алдың?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

Иерусалим кожа чурттардан дора

⁴⁴ «Чугаазыңга үлегер домактар ажыглаар улус сээң дугайыңда: „Авазы кандыгыл, уруу база ыңдыг болур“ — деп боор. ⁴⁵ Сен бодуннун аваңның ызулут уруу сен, а ол ашаандан база ажы-төлүндөн ойталаан болгай, сен — угба-дунмаларың ышкаш сен, а олар ашактарың база ажы-төлүн каапкан болгай. Силерниң иенер хет херээжен, а аданар — амор кижэ. ⁴⁶ Сээң угбаң — Самария; ол бодуннун урууларыбиле* сээң сонгу талаңга чурттап турган. А дунмаң Содом бодуннун

урууларыбиле сээң мурнуу талаңга чурттап турган. ⁴⁷ Сен болза чүгле оларнын оруктарың эдерип, чүдек-бужар чаңчылдарың үлегерлеп ап турган эвес, а оон-даа дора бооп, бодуннун бүгү оруктарыңга олардан артык будалган сен. ⁴⁸ Мен дигриг Бодуннун адымбиле даңгыраглап тур мен: Содом дунмаң база оон уруулары сээң база сээң урууларыңның үүлгедип турганы бузуттуг херектерни үүлгедип көрбөөннер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

⁴⁹ Содом дунмаңның база оон урууларының кем-буруузу бо-дур: олар улуургап, эмин эртир тодуп, амыр-шөлзөөн чурттап тургаш, яды-гүрөңги, чединмес улуска дуза катпааннар. ⁵⁰ Олар мезээргенип, Мээң мурнума чүдек-бужар херектер үүлгедип турган. Ону көргөш, Мен олардан ойталаан мен. ⁵¹ А Самария сээң бачыттарыңның чартыгы хире безин бачыт үүлгөтпээн. Сен оларны чүдек-бужар чаңчылдарыңбиле ажып каапкан сен, үүлгедип турган чүдек-бужар херектериниң көөргө, сээң угба-дунмаң актыг ышкаш көстүр-дүр. ⁵² Бак адын эдилээр сен, а угба-дунмаңның байдалың экижидип каан-дыр сен*: бачыттарың оларнындан бужар болгаш, олар сенден актыг бооп көстүр-дүр. Ыятканыңдан арның кыссын, бодуннун бак адыңны эдилээр сен, чүге дээрге сээң чаныңга угба-дунмаң актыг бооп көстүр-дүр.

⁵³ Ынчалза-даа Мен Содомга база оон урууларыңга эки чолду эгидер мен, Самарияга база оон урууларыңга эки чолду эгидер мен. Оларга ышкаш, сөңзэ база эки чолду эгидер мен. ⁵⁴ Сен ынчан бодуннун бак адыңны эдилеп, үүлгөткөн бүгү чүвеңден ыдып човаар сен, угба-дунмаң сени көргөш, аргалал алыр. ⁵⁵ Сээң угба-дунмаң — Содом болгаш оон уруулары база Самария болгаш оон уруулары биеэги байдалыңче эглип кээр, сен база бодуннун урууларыңбиле кады биеэги байдалыңче эглип кээр сен.

* 16:46 Уруулар — кол хоорайга хамааржыр чоок-кавы хоорай, суурлар. Сонгу күрүнеңиң найысылалы Самарияны Омри хаан, чижеглеп алырга, б. э. чедир 870 ч. тулуп каан, ол хоорай Иерусалимден оранчок сөөлзүреді үндөзилеттинген. Ындыг-даа болза, Сонгу күрүне бодунун турган үезинде Мурнуу күрүнеден улуг болгаш күштүг турган, ынчангаш мында Самарияны угбазы деп адаан. * 16:52 Азы: «Сен угба-дунманни буруудашып турган сен».

16:38 Лев. 20:10; Ы. х. к. 22:22; Иез. 23:45 16:39 Иез. 23:26 || Ос. 2:3 16:40 Иез. 23:47 16:41 4 Хаан. 25:9; Иер. 39:8; 52:13 || Иез. 23:27 16:42 Иез. 5:13 16:44 Иез. 12:22; 18:2 16:45 Иез. 16:3 16:46 Э. д. 18:20; Иса. 1:10; Иер. 23:14 16:47 Иез. 5:6-7 16:48 Иез. 5:11 16:49 Э. д. 13:10 16:50 Э. д. 13:13; 18:20 16:51 Иер. 3:11 16:53 Иез. 29:14; 39:25

⁵⁶ Улуургап турган үенде, Содом дунман сенээ кочуланчыг болган*⁵⁷ Сээң үүлгеткен бузут-багың көстү бербээнде, ындыг турду. А ам сен бодуң арамей чонга* болгаш ооң бүгү кожоларыңга база филистим чонга — сени бак көрүп турар долгандыр хүрээлээн бүгү улуска — кочулар апарган-дыр сен.⁵⁸ Бодуңнун самыбраашкының дээш, чүдек-бужар чаңчылдарың дээш кеземчени чүктээр сен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁵⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээр: «Мен сени кылган үүлгедийн эзугаар аажылаар мен, сен дангыраанны тоовайн барып, чагыг-керээмни үрээндир сен.⁶⁰ Ынчанмыже Мен аныяанда сээң-биле чарган чагыг-керээмни утпас мен, сээң-биле мөңгө чагыг-керээни чарар мен.⁶¹ Кажан Мен сээң утбадуңманчы, улуун-даа, бичезин-даа, ап алгаш, урутларың дег кылдыр сенээ хүлээдип бээримге, эрткен оруктарың сактып келгеш, ыядып човаар сен. Ол бүгү Мээң сээң-биле чарган чагыг-керээмниң кезээ эвес-даа болза, Мен ынчаар кылдыр мен.⁶² Сээң-биле чарган чагыг-керээм катап база күштүг апар, ынчан сен Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен.⁶³ Ынчан сээң үүлгеткен бүгү херектериңни арыглап каарымга, ону утпайн сактып, ыядып човаар база ыятканыңдан моон сонгаар аксың безин ажыдып шыдавас сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Виноград сывы биле ийи эзир

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижин амытан, израиль чонга тывызык ыдып, бо угаадыгыг чугааны дамчыт. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Улуг далбагар чалгыннарлыг, селбегер шокор эзир Ливан сынга ужуп келген. Ол бир пөштүң бажын сегирип алгаш, ⁴ ооң эң үстүңдө чиирбейни сыккаш, хаанаан черже* эккеп, садыгжылар хоорай-

ыңга салып каан. ⁵ Эзир ол черниң бир үрезинин ап алгаш, үнүш үнүүчөл хөрзүңге, улуг суг чанынга олуртуп каарга, тал дег өзүп келген. ⁶ Үрезин өзүп үнгеш, саглагар, чавыс виноград сывы апарган. Ооң будуктары эзирже ээгип турган, а дазылдары олуртуп каан черинге артып калган. Үрезин ынчалдыр виноград сывы апарып, адырланып, будук-бүрүленип, тарай берген. ⁷ Улуг далбагар чалгыннарлыг селбегер өске эзир база турган. Демги виноград сывы бодунун дазылдарын олуртуп каан черинден ийиги эзирже шөйүп, ону сугтарып, ажаар кылдыр, будуктарың олче хере сунуп тур-ла! ⁸ Сыпты эки шөлгө, улуг суг чанынга олуртуп каан, ынчангаш ол будукталып, чимизин берип, улуг-чаагай сып апарып шыдаар турган.

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Ол сып чедиинкинниг болур бе? Бирги эзир ону дазылы-биле тура тырткаш, чимистерин үзе тыртып кааптарга, ол кадып калбас бе? Оон бүгү чаш будуктары кадып каар, ону дазылы-биле тура тыртарда, өндүр улуг күштүң-даа, хөй шеригниң-даа херэз чок. ¹⁰ Олуртуп каан-даа болза, ол чедиинкинниг болур бе? Чөөн чүктүң изиг хады олче үрүштери билек, шуут кадып калбас бе? Өзүп турган черинге кадып калбас бе?»

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹² «Үймээнчи чонга: „Бо бүгүнүң чүү деп уткалыын билбезиңер ол бе?“ — деп чугаала. Оларга мону дамчыт: Вавилоннун хааны Иерусалимге келгеш, Иудеяның хаанын, оон нояннарны тудуп алгаш, Вавилонче кады апарганын көргүскени ол-дур. ¹³ Вавилоннун хааны Иудеяның хаанының хан төрелинден өске кижини шилип алгаш, оон-биле керээ чарып, даңгырак-биле хүлээндирип алган. Ол оон чурттун баштын улузун база эдертип апарган — ¹⁴ күрүне бажын чөпшүл донгайтып, оон соонда көдүрүлүп шыдавайн баргаш, чүглө демги керээни сагып амыдыраар

* 16:56 Азы: «Улуургап турган үенде чугаа-сөзүңгө Содом дунман дугайында сактыр хире эвес турган сен». * 16:57 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Эдом чонга» деп бижээн. * 17:4 Азы: «Садыгсаймаа черинче».

16:60 Лев. 26:42 || Иса. 55:3; Иер. 32:40 16:61 Иез. 6:9; 20:43; 36:31 16:62 Иез. 6:7 17:3 Ы. х. к. 28:49; Иер. 48:40; 49:22 17:5 Ы. х. к. 8:7 17:6 Иез. 15:2-3 17:10 Иез. 19:12 17:12 4 Хаан. 24:12-15; Иер. 24:1-2 17:13 4 Хаан. 24:17; Иер. 37:1

кылдыр аппаратан. ¹⁵ Ынчалза-даа Иерусалимде чаа хаан Вавилоннун хаанынга удур тура халыгырын оралдажып, аыттар болгаш хөй шериг дилеп аар дээш, бодунун элчиннерин Египетче чорудупкан. Ол хаан чедишкниниг болур бе? Ынчап турар кижидириг артар бе? Керээ үрээш, ол дириг артар бе?

¹⁶ Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — ол хаан Вавилонга, ону дүжүлгеге олурткан хаанның черинге өлүп каар; ол хаан Вавилоннун хаанынга берген даңгыраан үрөп, ооң-биле чарган керээзин күш чок болдурган болгай. ¹⁷ Кажан Вавилоннун хаанының аг-шерии бүзээлел чалдары кылып, бүзээлел суургалары тулуп, хөй улусту кыргып-хыдыры-биле белеткени бээр-ге, күштүг аг-шериглиг, хөй чоннуг фараон ол дайынга Иудеяның хаанынга дуза катпас. ¹⁸ Бодунун даңгыраан үрээни дээш, керээни күш чок болдурганы дээш, аазашкын кылып, хол тудушкаш, дөмей-ле бо бүгүнү үлгеткени дээш ол хаан дириг артпас.

¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен: ол хаан Мээн мурнумга берген даңгыраан, Мээн мурнумга чарган керээзин үрээш болгай; Мен ооң үлгеденин бодунун-на бажынче халдадыр мен. ²⁰ Мен олче Бодумнун четкимни чада салыр мен, ол Мээн дузаамга туттуруп аар. Ооң Меңээ удур кылган өскерликчи чоруу дээш ону Вавилонга эккеп шиидер мен. ²¹ Ооң дескен дайынчылары хылышка шаштырып аар, а дириг аркан улустун бүгү хаттар-биле таралып кааптар мен. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Мээн мону чугаалаанымны биллип аар силер».

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Бодум ол пөштүн шыпшык бажындан чиирбей ап алгаш, олуртуп каар мен; пөштүн үстүкү будуктарындан чымчак чиирбей сып алгаш, өндүр бедик дагга олуртуп каар мен. ²³ Мен ону Израильдин бедик даанга олуртуп каар-

ымга, ол улгадып өскөш, тооруун бээр, улуг-чаагай пөш апаар, янзы-бүрү чалгынныг куштар анаа уя тудуп ап, оон будуктарының чаглаанга чурттай бээр. ²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, бедик ыяшты чавыс, а чавыс ыяшты бедик кылдыр кылып турарымны арыгда бүгү ыяштар биллип алзын. Мен ногаан ыяшты кургадып, а кургаг ыяшты чечектелдирип каар мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаан сөзүмнү күүседир мен».

*Бачыт дээш хуу харысаалга
(Иез. 33:10-20)*

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Чүте силер израиль черге „Шандыр катты адалары чип турган, а ажы-төлүнүң дигжи катжаан“ дээн үлегер домакты ажыглап турар силер? ³ Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — израиль черге улус моон сонгаар ол үлегер домакты чугаалавас апаар. ⁴ Билип алынар, бүгү улустун амы-тыны Менээ хамааржыр: адазының-даа, оглунун-даа амы-тыны Мээн эргемде болур. Бачыт үлгеткен кижидириг боду өлүп каар.

⁵ Кандыг-бир кижидириг актыг-шынныг бооп, шынныг база чөптүг чорук кылып чоруур дигжи. ⁶ Ындыг кижидириг израиль чоннун дүрзү-бурганнарынга мөргүвөс, дагларга ол бурганнарга өргөөн аыш-чемни чивес, өске кижидириг кадайы-биле самыраваас, бодунун кадайының ай демдээ көөр үезинде ооң-биле чоокшулашпас; ⁷ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг кижиниң артгырып каан долаазын эгидип бээр, улус үптөвөс, бодунун аыш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанаш кижиге кедирер; ⁸ акша-мөңгүнү хөө алыр дээш чегдирбес, хуузун хавырбас, бодунун холун кемниг херек кылырындан тыртып чоруур, чаргылдашкан улусту чөптүү-биле шиидер; ⁹ Мээн хоойлуларымны сагыр болгаш айтыгышкынар-ымны чүткүлдүү-биле күүседир. Ындыг кижидириг чөптүг-шынныг боор база ыяп-ла амылыг артар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

17:15 4 Хаан. 24:20; 2 Чыл. 36:13 17:16 Иез. 5:11 17:17 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2 || Иер. 37:5
17:20 Иез. 12:13; 17:20; 32:3; Ос. 7:12 17:21 Иез. 5:10 17:23 Иез. 20:40 || Иез. 31:6; Дан. 4:9;
Мф. 13:32; Мк. 4:32 17:24 Иез. 20:47 18:2 Иер. 31:29; Бы. 5:7 || Иез. 12:22; 16:44 18:3 Иез. 5:11
18:4 Хост. 32:33; Ы. х. к. 24:16 18:6 Иез. 22:9 || Хост. 20:14 || Лев. 18:19 18:7 Хост. 22:26
18:8 Хост. 22:25; Ыд. ыр. 14:5 18:9 Лев. 18:5; Иез. 20:11; Рим. 10:5; Гал. 3:12

¹⁰⁻¹¹ А бир эвес ол кижиниң оглу дээрбечи ийикпе, азы өлүрүкчү кижини апарган, азы ачазынын шуут кылбайн чорааны өске-даа ындыг янзылыг үүлгедиглер кылыр: дагларга дүрзү-бурганнарга өргөөн аыш-чемни чиир, өске кижиниң кадайы-биле самыраар; ¹² яды-түрөңдиги улусту кызып-кыяр, улус үптээр, бодунга өрелиг кижиниң арттырып каан долаазын эгитпес, дүрзү-бурганнарга мөгөөр, чүдек-бужар чүүлдер үүлгедир; ¹³ акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирер, хуузун хавырап кижини дижи. Ындыг кижини амы-тынныг артар бе? Чок! Үүлгеткен бүгү чүдек-бужар чүүлдери дээш ол ыяап-ла өлүп каар, бодунуң өлүмү дээш боду буруулуг болур.

¹⁴ Ол багай кижини оолдуг болган дижи. Ооң оглу ачазынын үүлгеткен бүгү бачыттарын көрүп, билгеш, ачазы дег эвес: ¹⁵ израиль чонунуң дүрзү-бурганнарынга мөгөйбес, дагларга ол бурганнарга өргөөн аыш-чемни чивес, өске кижиниң кадайы-биле самыраар; ¹⁶ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг кижиден долаа негевес, улус үптөөс, бодунуң аыш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанагаш кижиге кедирер; ¹⁷ яды кижиге кызагал кылырындан бодунуң холун тыртып аар, акша-мөңгүнүн хөө алыр дээш чегдирбес, хуузун хавырап, Мээң айтышкыннармыны күүседип, хоойдуларымыны сагып турар болган дижи. Ол оол ачазынын бачыдынын ужуң өлбөс; ол ыяап-ла амы-тынныг артар. ¹⁸ А ооң адазы бодунуң кем-буруузу дээш өлүп каар, чүгө дээрге ол кижини улусту кызып-кыйып, ха-дунмазын үптөп, бодунуң чонунун аразынга бузут-бактыг чүвө үүлгедип турган-дыр.

¹⁹ А силер: „Чүгө оглу адазынын кем-буруузуң чүктөвезил?“ — деп айтыраар-дыр силер. Чүгө дээрге оглу чөптүг база шынныг чорук кылып, Мээң бүгү дүрүмнеримни чүткүлдүү-биле сагып чооруур-дур. Ол ыяап-ла амы-тынныг артар. ²⁰ Бачыт үүлгеткен кижини боду өлүп каар; оглу адазынын буруузуң чүктөвес, адазы база оглунуң буруузуң чүктөвес. Чөптүг кижиниң шынныг чоруу ооң бодуну бооп артар, бузуттубак кижиниң кем-буруузу база ооң бодуну бооп артар.

²¹ Кем-буруулуг-даа кижини, бир эвес бодунуң үүлгеткени бүгү бачыттарындан ойталаар болза, Мээң бүгү дүрүмнеримни сагып, чөптүг-шынныг чорук кылыр болза, ыяап-ла амы-тынныг артар, өлүп калбас. ²² Ооң үүлгеткен бүгү кеминиң херектериниң чангызын-даа анаа сагындырбас мен; ол кижини ам бодунун кылып турар чөптүг-шынныг херектериниң ачызында амы-тынныг артар. ²³ Таанда-ла кем-буруулуг кижиниң өлүмүн көрөш, Мээң сеткилим ханар деп бе? — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ооң бодунуң оруктарындан ойталап, амы-тынныг артып каарын күзөп турар эвес мен бе?

²⁴ А бир эвес чөптүг кижини бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кеминиң херек үүлгедир болза, бузуттут-бак кижиниң үүлгедип турар бүгү чүдек-бужар чүүлдерин база кылыр болза, ол кижини амы-тынныг артар деп бе? Чок! Ооң кылган буянын херектериниң чангызы-даа Мээң сагыжымга кирбес. Бодунуң кара сагышты дээш, үүлгеткен бачыттары дээш ол кижини өлүп каар.

²⁵ А силер: „Дээргиниң оруу шынныг эвес“ — дээр-дир силер. Израиль чон, дынна! Мээң оруум канчап шынныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын шынныг эвес болбаан деп бе?

²⁶ Бир эвес чөптүг кижини бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кеминиң херектер үүлгедир болза, ол дээш өлүп каар; бодунуң үүлгеткен кем-буруузу дээш өлүп каар. ²⁷ А бир эвес бузут-бактыг кижини бодунуң үүлгедип турганы кем-буруузуңдан ойталап, шынныг база чөптүг чорук кылыр болза, бодунуң амы-тынныг камгалап аар. ²⁸ Ол кижини бодунуң үүлгедип турганы бүгү кеминиң херектерин көрүп кааш, олардан ойталап, бузут үүлгедирин соксадир болза, амы-тынныг артар, өлүп калбас.

²⁹ А израиль чон: „Дээрги-Чаяакчының оруу шынныг эвес!“ — дээр-дир. Израиль чон, Мээң оруктарым канчап шынныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын меге эвес деп бе? ³⁰ Ынчангаш, израиль чон, Мен силерниң кайынарны-даа бодунуң оруктары дээш шиидер мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Бачыдыңар минниңер! Бүгү кеминиң херектеринерден ойталаар, бузудунар силерге моондук апарбас болзун.

18:13 Лев. 20:9, 11; Иез. 33:4 18:19 Хост. 20:5 18:20 Ы. х. к. 24:16; 4 Хаан. 14:6; Рим. 2:9 || Иса. 3:10-11 18:23 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6 18:24 Иез. 3:20 18:30 Иез. 14:6

³¹ Үлгедип турар бүгү бачыттарынарны артыңарга кааптыңар, сеткил-чүрээнерни, сүлдөнерни чаартып алыңар; израиль чон, чүге өлүр ужурлуг сен? ³² Кымның-даа болза өлүмүн көргөш, Мээң сеткилим ханмас — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Бачыдыңар билингөш, амы-тынның артып калыңар!»

Иудеяның хааннары дээш ты-сы

19 ¹ «Иезекиил, израиль чоннун чагырыкчылары дээш качыпдал ырызын ырла. ² Мыгча деп чугаала:

„Сээң аваң* арзылаңнар аразында кайгамчык кыс арзылаң турган. Ол анык арзылаңнар аразыңга амыр-шөлөөн чурттап, чаш төлдерин доруктуруп алган. ³ Ава бодунун арзылаңчыгаштарының бирээзин эмзирип өстүрүп каарга, ол анык арзылаң апарып, олча тудуп өөренип алгаш, кижилер чип эгелээн. ⁴ Өске чоннар оон дугайында дыңнап каан; ол араатан оларның оңгарынче кире берген. Олар ону демир-биле илбектеп алгаш, египет черже апарган.

⁵ Авазы бодунун манаашкыны хей барганын, идегели бутпээнин көрүп кааш, өске оглун анык арзылаң кылдыр өстүрүп алган. ⁶ Ол анык арзылаң өске арзылаңнар аразыңга чимзенип чоруп тургаш, олча тудуп өөренип алгаш, база кижилер чип эгелээн. ⁷ Ол арзылаң кижилер ордуларын үрөп бузуп*, хоорайларын хоозурадып турган; ол черде бүгү чурттакчы чон оон ырланырыңдан коргар апарган. ⁸ Ынчан чоок-кавы девискээрлерниң чоннары аңаа удур үнгөш, четкизин чада салыптарга, араатан оларның оңгарынче кире берген. ⁹ Олар оон мойнунче ыяш дөңгү сүп, демир-биле илбектеп алгаш, Вавилоннун хаанынче апарган. Арзылаңның ырланганы Израильдин дагларыңга оон соонда дыңналбазын дээш, кара-бажыңнап кааннар.

¹⁰ Сээң аваң шөлдө* суг чанында тартып олурткан виногад сывы дег, сугаттың элбээнден өзүүчел, будуккур

апарган. ¹¹ Ооң будуктары быжыгып, чагырыкчының мергези апарган, оон уну шыргай будук-бүрү аразыңга бедидир көдүрүлгөн. Ол бодунун бедии-биле база эндерик чаш будуктары-биле онзаланып көстүп турган. ¹² Ынчалза-даа ол сып килен-биле тура тырттыргаш, черже октадыкан; өрттенди чир хат ону кургадапкан, оон чимистерин үзе тыртып каапкан; быжыг будуктары кадып калган, оларны от чипкен. ¹³ Ам ону ээн кургаг ховуже, кадып калган, кагып-суксаан черже солуй олуртуп каан. ¹⁴ Оон унундан от үнгөш, будук, чимизин чипкен. Ам ында чагырыкчының мергези боорунга тааржыр быжыг будуктар артаан».

Бо дээрге качыпдал ырызы-дыр, ооң-биле ажыын ажып, ыглап-сыктазыннар.

Үймээнчи израиль чон

20 ¹ Туттуруушкунувустун чедиги чылының беш айның онда* израиль чоннун баштыңнарның чамдызы, Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырар дээш, мээң мурнумга кээп олуруп алган.

² Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ³ «Киж амытан, Израильдин баштыңнары-биле чугаалажып, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: силер Менден чүве айтырып келдинер бе? Мен дириг Бодунун адым-биле даңгыраглап тур мен: силерге хары бербес мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁴ Киж амытан, оларны шиидеринге белең сен бе? Шиидеринге белең сен бе? Ындыг болза, оларга ада-өгбезиниң чүдек-бужар чүүлдерин айтып, ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт: Израильди шилип алганым хүнде Мен Иаковтун салгалы болур чонга даңгырак берип, Египетке оларга Бодумну ажыткан мен. Даңгырак берип, оларга: „Мен — Дээрги-Чаяакчы, Бурганчыңар-дыр мен“ — деп чугаалаан мен. ⁶ Ол хүн оларны Египеттен үндүргөш, Мээң

* 19:2-10 Аваң — иудей күрүнени ойзу адап көргүскени ол. Өске тайылбыр ёзугаар, Иудеяны хааны Седекиянын авазы Хамуталды ыңча деп турар (4 Хаан. 23:31, 24:18). * 19:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Дулгуяк кадайларын бужартадып» деп бижээн. * 19:10 Өске бурунгу сөзүглелде «шөлдө» эвес, а «ханында» деп бижээн. * 20:1 Б. э. чедир 591 чыл.

18:31 Иез. 11:19; 36:26 19:2 Э. д. 49:9 19:4 Ый. 4:20 19:5 4 Хаан. 23:34, 36
19:8 Иез. 12:13; 17:20; 32:3; Ос. 7:12 19:10 Иез. 15:2, 6 19:12 Иер. 4:12; 51:1; Иез. 17:10; Ос. 4:19
20:1 Иез. 8:1; 14:1 20:3 4 Хаан. 3:13; Иез. 14:3; 20:31 || Иез. 5:11 20:4 Иез. 22:2; 23:36 ||
Иез. 16:2; 22:2 20:5 Хост. 6:7 20:6 Хост. 3:8

оларга көрүп бергеним, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак, бүгү черлерниң эң каазы болур черже чедире бээрин азаан мен. ⁷ Оларга: „Чарашсынып магадаар чүдөк-бужар дүрзүлериңерден шуптуңар ойталаңар, Египеттиң дүрзү-бурганнары-биле бодунарны бужар-татпаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар-дыр мен“ — деп чугаалаан мен.

⁸ Ынчалза-даа олар Меңээ удур тура халышкаш, Мени тооп дыннавайн барганнар; кайызы-даа чарашсынып магадаары чүдөк-бужар дүрзүлериңден ойталавайн барган, Египеттиң дүрзү-бурганнарын кагбаан. Мен ынчан киленимини оларже кыптыктырарымны, хорадаан сагымны египет черге оларга удур ыдарымны шийтпирлээн мен. ⁹ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш, ол ат оларның аразында израильчилерниң чурттап турары чоннар мурнунга баксыравазын дээш, ынчаар кылбаан мен. Мен ол чоннар көрүп турда, израильчилерге Бодумну ажадып, оларны египет черден үндүрө берген болгай мен.

¹⁰ Мен израильчилерни Египеттен үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга эккелген мен. ¹¹ Оларга Бодумнуң айтышкыннарымны берип, хоойлуларымны чарлаан мен, чүге дээрге ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амылыг артар. ¹² Бистин аравыста харылзааның демдээ кылдыр, оларны Мен, Дээрги-Чаяакчы, ыдыктап турарымны билип алзын дээш, Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин оларга берген мен.

¹³ Ынчалза-даа израиль чон ээн кургаг ховуга Меңээ удур тура халышкан: Меңээ айтышкыннарымны сагываан, хоойлуларымны хүлээп көрбөөн — а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынныг артар; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин дыка-ла бужартаткан. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырар деп, оларны узуткап каар деп шийтпирлээн мен. ¹⁴ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга

адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ¹⁵ Харын-даа Мен оларга белеткеп кааным сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже, бүгү черлерниң эң каазы болур черже оларны киирбезимни ээн кургаг ховуга даңгырагалаан мен. ¹⁶ Чүге дээрге олар Меңээ хоойлуларымны хүлээп көрбөөн, Меңээ айтышкыннарымны сагываан болгаш Менээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турган; оларның сеткил-чүрээ боттарының дүрзү-бурганнарынга бердинген турган. ¹⁷ Ынчалза-даа Мен оларже кээргел-биле көрүп, чок кылбайн барган мен, оларны ээн кургаг ховуга узуткап кагбаан мен.

¹⁸ Мен ээн кургаг ховуга оларның ажы-төлүнге: „Ада-өгбөнөрниң дүрүмнөрин эдербенер, оларның доктаалдарын сагываңар, боттарыңарны оларның дүрзү-бурганнары-биле бужартатпаңар. ¹⁹ Мен, Дээрги-Чаяакчы — — силерниң Бурганыңар-дыр мен; Меңээ айтышкыннарымны сагываңар, Меңээ дүрүмнөримни чүткүлдүү-биле күүсединер. ²⁰ Бистин аравыста харылзааның демдээ кылдыр Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин ыдыктыг деп көрүңөр. Мени Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар деп билип алыр силер“ — дээн мен.

²¹ Ынчалза-даа оларның ажы-төлү база Меңээ удур үймээн үндүргөн: Меңээ айтышкыннарымны сагываантаан, Меңээ хоойлуларымны күүседир дээш чүткүвөстөөн — а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынныг артар болгай; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турганнар. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырар деп, хорадаан сагымны оларга удур ыдар деп шийтпирлээн мен. ²² Ынчалза-даа Мен колумну узуткаашкындан тыртып, Бодумнуң адым дээш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ²³ Мен ол ышкаш ээн кургаг ховуга оларны өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптарымны даңгырагалаан мен. ²⁴ Чүге дээрге олар Меңээ хоойлуларымны күүсетпейн, айтышкыннарымны

20:7 Лев. 18:3; Иез. 16:26; 23:19 20:9 Бд. ыр. 105:8; Иса. 48:11 20:10 Хост. 13:18, 20 20:11 Лев. 18:5; Иез. 18:9 20:12 Иез. 37:28; 38:23 || Хост. 20:8-11 20:13 Лев. 19:30; 26:2; Иез. 22:8; 23:38 || Хост. 32:10-14; Сан. 14:12-20 20:15 Сан. 14:28-30; Бд. ыр. 94:11 20:16 Бд. ыр. 77:37 20:18 2 Чыл. 30:7 || Ис. 24:14 20:19 Ы. х. к. 5:32-33 20:20 Хост. 20:8 20:21 Иез. 2:3 20:23 Ы. х. к. 28:64

хүлээп көрбейн турган; Меңээ турас-кааткан амыр-дыш хүннерин бужартадып, боттарының ада-өгбезиниң дүрзү-бурганнарын чараскынып магадап турганнар. ²⁵ Ынчангаш Мен оларга багай дүрүмнерни база оларның амы-тынын камгалап шыдавас хоойлуларны эдерерин чөпшээрээн мен. ²⁶ Оларга боттарының өргүл салгышкыннарын дамчыштыр бужартаарын, дун оолдарын өргүүрун чөпшээрээн мен — оларны хоозурадыр дээш, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алзыннар дээш ыңчалдым.

²⁷ Ынчангаш, киж и амытан, израиль чон-биле чугаалажып, Дээрги-Бурган-Чаяакчының оларга чугаалаан чүвезин дамчыт: ада-өгбөнериниң Меңээ удур кара сагыш сеткип, Мени бак сөглөп турганы мындыг база болган. ²⁸ Мен оларны бээр бооп дангырагалаан черимче эккелдим. А олар бедик тей азы улуг хөлөгелиг ыяш көрүп кааш-ла, аңаа өргүлдөр кылып, Мээң килеңим оттурар өргүл белектери салып, чаагай чыттыг чүүлдөр кысып, арага өргүлдери чажып турду. ²⁹ Мен олардан: „Бо чүү ындыг бедик черже барып турарыңар ол?“ — деп айтырган мен. (Ол бедик черни амдыгаа чедир Бама* деп адап турар.)

³⁰ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдар сен: ада-өгбөнериниң үлегерчижээ-биле боттарыңарны бужартадып, оларның чүдек-бужар дүрзү-бурганнары-биле самыраар силер бе? ³¹ Өргүл белектерин эккеп, ажы-төлүңерни өргүп, от өттүр эрттирип турарыңар дээр-геле боттарыңарны бүгү дүрзү-бурганнарыңар-биле биеги хевээр бужартадып турарыңар ол-дур. Израиль чон, Менден чүве айтырып кээп шыдаар бис деп бодап тур силер бе? Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен: силерге хары бербес мен! ³² Силер: „Бүгү өске чоннар ышкаш, өске чер чурттуг аймактар ышкаш, ыяш биле дашка бараан болур бис“ — дээр-дир силер. Ынчалза-даа силерниң угаан-бодалыңарга кирген ол чүве канчап-даа боттанмас.

³³ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Силерни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан килеңим-биле чагырар мен. ³⁴ Силерни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан килеңим-биле тарадып чорудупканым өске чоннар аразындан, хары чурттардан үндүре бергеш, чыып эккээр мен. ³⁵ Мен силерни өске чоннарга хамааржыр ээн кургаг ховуже эккелгеш, силер-биле удур-дедир көржүп алгаш, чаргылдажыр мен. ³⁶ Силерниң ада-өгбөнер-биле египет черде ээн кургаг ховуга чаргылдажып турганым дег, силер-биле база чаргылдажыр мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³⁷ Мен силерни Бодумнун шыкпыжым-биле хай деп чагырар мен, чагыг-көрээмниң кинчизи-биле бектээр мен. ³⁸ Мен силерден үймээнчи, Меңээ удур тура халаан улусту аңгылаар мен. Ам турар черинден Мен оларны үндүре беримзе-даа, олар израиль черже кирбес. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

³⁹ Израиль чон, силерниң дугайыңарда Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча деп турар-дыр: боттарыңарның дүрзү-бурганнарыңарга бараан болуп барыңар-ла! Ынчалза-даа моон сонгаар Мени тооп дыннаар силер, Мээң ыдыктыг адымны өргүлдериңер болгаш дүрзү-бурганнарыңар-биле бужартадып шыдавас силер. ⁴⁰ Чүге дээрге Мээң ыдыктыг даамга, Израильдин бедик даанта бүгү израиль чон, чер кырында чеже санныг болдур, Меңээ бараан болур — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Чонумну Мен аңаа хүлээп аар мен; силерниң өргүлдеринерни, баштайгы дүжүдүнерни бүгү ыдыктыг өргүлдериңер-биле кады аңаа негеп аар мен. ⁴¹ Силерни өске чоннар аразындан үндүре бергеш, силерни тарадып каапканым чурттардан чыып эккелгеш, ол чоннар көрүп турда, силерниң араңарга Бодумнун ыдыктыгымны көргүскөш, силерни чаагай чыттыг өргүл дег кылдыр хүлээп аар мен. ⁴² Силерни

* 20:29 Бама — бедик чер дээн уткалыг сөс. Дүрзү-бурганнарга мөгөйишкн кылыр черни көргүзүп турар.

20:25 Бд. ыр. 80:13 20:26 Иез. 16:20-21 || Иез. 6:7 20:28 Иез. 6:13 20:31 Иез. 16:20-21 || 4 Хаан. 3:13; Иез. 14:3; 20:3 || Иез. 5:11 20:32 Ы. х. к. 4:28; 4 Хаан. 19:18 20:33 Иер. 21:5 20:34 Иер. 31:8 20:35 Ос. 2:14 20:36 Сан. 14:20-23, 28-30 20:38 Иез. 13:9 20:39 Иез. 39:7; 43:7 20:40 Иса. 56:7; Иез. 17:23 20:41 Иез. 11:17 || Иез. 28:25; 36:23; 39:27 20:42 Хост. 6:8

израиль черже — силерниң ада-өгбөнерге бээр бооп дангыраглан черимче — кире бээримге, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ⁴³ Аңаа боттарыңарны бужартадып турган бүгү оруктарыңар болгаш херектеринерни сактып кээр силер, үүлгедип турган бузут-багынар ужу боттарыңардан ческинер силер. ⁴⁴ Израиль чон, кажан Мен, бузут-бактыг оруктарыңар болгаш самырбай херектеринер бар-даа болза, Бодунун адым дээш силерге эки чүүл кылырымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгән чүвези ол-дур.

Мурнуу чүккө отту кыпсыры

⁴⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁴⁶ «Киж амытан, мурнуу чүккө шиглей көрүнгөш, мурнуу чүкте черлерге удур меделге, Негевтин арга-эзиминге удур өттүр билип меделге. ⁴⁷ Негевтин арга-эзиминге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дамчыт: көр даан, Мен сээн иштинге от кыпсыр деп тур мен, ол от сээн ногаан-даа, кургаг-даа бүгү ыяштарыңны чиптер, чалынналган чалбыш өшпес, мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүккө чедир бүгү улустун арыннары аңаа чиртип аар. ⁴⁸ Киж буруз Мээн, Дээрги-Чаяакчының, ону өрттөткенини көрүп каар, ол чалбыш черле өшпес».

⁴⁹ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Улус меңээ: „Ол медеэчи чүгле тывызык чугаалар-биле чугаалап туруп берди“ — деп тур» — дээн мен.

Бурганның хыныдан ужулган хылыжы

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амытан, Йерусалимче шиглей көрүнгөш, ыдыктыг черлерге удур меделге, израиль черге удур өттүр билип меделге. ³ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: Мен сеңээ удур апардым. Хылыжыны хыныдан ужулгаш, сээн чөптүг-даа, бузуттуг-даа улузунну узуткап каар мен. ⁴ Чөптүг-шынныг-даа, бузуттуг-даа улусту узуткап каар болганымда, Мээн

хылыжым мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүккө чедир бүгү улуска удур көдүрлүр. ⁵ Киж буруз Дээрги-Чаяакчы Мээн хылыжыны хыныдан ужулганымны, ол ам хынче дедир кирбезин билип аар.

⁶ А сен, киж амытан, човуурта! Улус мурнунга сеткил-чүрээнд кедергей кударап, сарынналып човуурта! ⁷ Кажан олар: „Чүге човууртап тур сен?“ — деп айтырарга, „Дынналып келген медеэден“ — деп харыылаар сен. Чүрек буруз кортканыңдан шапкыланыр, холдар салдына бээр, сагыш-сеткил буруз харыксырап каар, дискөк буруз, бырланнаан суг дөг, сирилээр. Медеэлээн халап албан боттаныр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгән чүвези ол-дур.

⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Киж амытан, өттүр билип меделгеп, Дээргиниң чугаалаан чүвезин дамчыт:

Хылыш — чидидип, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар; ¹⁰ кыргып-хыдызын дээш чидидип, чаңык ыкшак кызанназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар. Канчап өөрүүр бис? Мээн ажы-төлүм кандыг-даа кеземчени тоовас-тыр!¹¹ ¹¹ Ол хылышты дайзын тудуу аар кылдыр кылайтыр чүлгүп каан, ону узуткакчыга тутсур дээш чидидип, кылайтыр чүлгүп каан. ¹² Киж амытан, човууртап, ишкирнип ыгла, чүге дээрге ол хылыш Мээн чонумга, Израильдин бүгү нояннарыңа удур көдүрлүр; оларны Мээн чонум-биле кады кыргыдып-хыдытсын дээш хылышка каап бээр; ынчангаш качыгдалдан бажың шаштын. ¹³ Шылгалда ыяап-ла кээр: а бир эвес улус кеземчени тоовас болза, канчаарыл? Ындыг чүве турбас ужурул!» Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгән чүвези ол-дур.

¹⁴ «Киж амытан, өттүр билип меделге, хорадааның илередип, адыштарың часкан. Хылыш хөй катап соксун — ол дээрге улусту узуткаар, өндүр улуг кыргып-хыдышкын кылыр хылыштыр, оларны бүгү чүктен өттүр шанчар хылыш-тыр. ¹⁵ Оларның чүректери кортканыңдан шапкыланыр, кырдырган улус

* 21:10 Бо домактың утказы эки билдинмес. Еврей дылдан дорт очулдуурага: «Мээн оглумнун даангыжының кандыг-даа ыяшты херекке албайн турары дээш өөрүүр бис бе?» — дээн.

20:43 Иез. 6:9; 16:61; 36:31 20:44 Бд. ыр. 102:10 20:47 Иер. 21:14 || Иез. 17:24; Лк. 23:31 || Иез. 21:4 20:48 Иса. 34:9-10; Иер. 17:27 20:49 Иез. 17:2; 24:3 21:2 Иез. 6:2 21:3 Ы. х. к. 32:41; Иер. 47:6 || Иов 9:22; Эккл. 9:2 21:4 Иез. 20:47 21:7 Иез. 12:9 || Иез. 7:17 21:9 Ы. х. к. 32:41

хөй болур. Хылыштың бизин Мен бүгү хаалгаларга үстүртүп каар мен. Ол боор! Чаңнык ышкаш кызаңнаан, кыргып-хыдызын дээш чидидип каан хылыш олдур! ¹⁶ Хылыш, оң талаңче шаш-ла! Солагай талаңче сок-ла! Бизиң углаан черже шаш-ла! ¹⁷ Мен база адыш часкап, * киленим хандылар мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁹ «Киж и амытан, Вавилоннуң хаанының хылыжы чоруп болгу дег ийи оруктан даап бо-дап, чуруп ал; олар ийилээн чангыс черден үнүпсүн. Оруктарның эгезинге аңгы хоорайларже айыткан орук демдээн тургузуп каг. ²⁰ Хылыштың чоруп болгу дег оруктарын даап бодап, чуруп ал: бир орук аммон чоннуң найысылал хоорайы Равваже, өске орук – Иудеяже, быжыглалдыг Иерусалимче барзын. ²¹ Чүге дээрге Вавилоннуң хааны ийи оруктун белдиринге, адырланып чарлыр черинге доктаагаш, төлге кылыр-дыр. Хаан согуннарын силгип-чайып, ап чораны дүрзү-бурганнардан айтырып, өргөөн малының баарын шинчип көөрдүр. ²² Ооң холунче „Иерусалимче“ деп айыткан төлге кирер-дир – ол аңаа дайынчы алгы үндүрүп, кыргып-хыдышкынче кыйгырап, хана буза үстүрер чепсектер тургузар, хоорайны дескиндир чалдар кылыр, бүзөөлө суургалары тудар. ²³ Берген дангырактар ужун иудейлерге ол төлге мегелеп оларар ышкаш боор, ынчалза-даа хаан оларның кембуруузун сагындыргаш, оларны тудуп алгаш баарын шийтпирээр».

²⁴ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бир-тээ, силер ажык үймөөн үндүрүп, ооң-биле кем-буруулунарны сагындырып, кылып турар бүгү черектеринер-биле бачыттарыңарны ажыдып турар болганыңарда, ол бүгүнү боттарыңар сагындырганыңар дээш, дайзын силерни тудуп алгаш баар» – деп чугаалаан.

²⁵⁻²⁶ «А сен, Израильдин бужар-бак чагырыкчызы, шийттирер хүнүн келген-дир, бүрүн кеземче көөр шагын чет-

кен-дир – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан. – Бажында овадайың – дүжүлге демделгөөн бөргүн уштуп салып каг. Моон сонгаар ооң мурунунда турганы дег болбас: базындырганнар көдүрлүр, бедзөөннер базындырар. ²⁷ Узуткаашкын, узуткаашкын, узуткаашкын! Ынчалза-даа узуткаар эргелиг киж и келбээн шаанда, ындыг чүве болбас*».

Аммон чонга удур өттүр билген медегле

²⁸ «Киж и амытан, өттүр билип медеглөп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының аммон чонга болгаш ооң бак сөглээшкннеринге хамаарыштыр чугаалаан чүвезин дамчыт:

Хылыш, кыргып-хыдызын дээш хынындан ужулган, узутказын дээш, чаңнык ышкаш кызаңназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бо-дур! ²⁹ Аммон чон, сенээ хоозун көстүүшкүннер, меге төлгелер дуза катпас; шийттирер хүнү үнген, бүрүн кеземче көөр шагы келген бужар-бак улустун боскун хылыш-биле одура кезер. ³⁰ Хылышты хынынче дедир сугайн бе?!* Сени төрүттүнген черинге, чаяаттыңан черинге шиидер мен, аммон чон! ³¹ Мээң хорадан сагышым сенче кыптыгар, киленимниң чалбыжын сенче хадыдар мен, араатанзың, өлүрүүшкүн кылып мержезөөн улустун холунга сени хүлээдип бээр мен. ³² Отка чемиш боор сен, сээң ханың черже сиңе бээр, сээң дугайыңда сактыгышкын артпас. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Иерусалимниң хөй бачыттары

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, сен ханга борашкан хоорайны шиидеринге белен сен бе? Сен ону шиидеринге белен сен бе? Ындыг болза, ооң үүлгөткөн бүгү чүдек-бужар чүүлдерин айтыр сен. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчыт: о, бодунуң иштинге хан төгүүшкүнү кылып, кеземчени бодунче халдадып турар, кылып алган дүрзү-бурганнары-биле бодун

* 21:17 Библияда ол хол шимчээшкени болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзүп турар. * 21:27 Азы: «Бо чурт ам, бүрүн эргелиг киж и келбээн шаанда, катап тургустунмас; Мен ол кижиге ону бээр мен». * 21:30 Азы: «Хылыжыңны хынынче дедир суп ал».

21:20 Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26; Иез. 25:4-5 21:22 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4; Иез. 4:2 21:25-26 2 Чыл. 36:13; Иез. 12:10 || Лк. 35:5 || Лк. 1:52 21:28 Иер. 49:1-6; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8 21:29 Иез. 13:6 21:30 Э. д. 19:30-37 21:32 Иез. 25:10 22:2 Иез. 20:4; 23:36 || Иез. 16:2; 20:4

бужартадып турар хоорай! ⁴ Сен төккөн ханың дээш кем-буруулуг апарган сен, кылып алган дүрзү-бурганнарың-биле бодуну бужартагкан сен; кеземче алыр үенни чоокшуладып алган сен, назынын төнчүзү келген-дир. Ол бүгү дээш, Мен сени өске чоннарга бак сөглеттирип, бүгү чурттарга кочу-шоот кылып каар мен. ⁵ О, адын баксырадып алган, дуржок чо-руу-биле сурагжаан хоорай, сенден ырак улус чоокта улус-биле кады сени дорам-чылаар.

⁶ Иерусалим, Израильдин чагырык-чылары сенээ тургаш, кайызы-даа бодунун шыдаар шаа-биле улустун ханын төп турар. ⁷ Сээн ишгинде кижилер ада-ие-зин куду көрүп, даштыкы улусту бастып, өскүстери база дулгуяк херэженнер-ни кызагдап турар. ⁸ Сен Мээң ыдык-тыг чүүддеримни херекке албайн, Ме-нээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин бужартадып тур сен. ⁹ Нүгүлчүлөр сенээ тургаш, өске улустун ханын төп турар; сээң чурттакчыларың дагларга дүрзү-бурганнарга өргээн аыш-чем чип, сээң иштинге бужар-бак чүүдлер кылып турар. ¹⁰ Сенде турар чамдык улус ачазы-нын орун-дөжөөн бужартадыр-дыр, өске-лери – ай демдээ көрүп, арыг эвес турган кадайы-биле албадал кылып холбажыр-дыр. ¹¹ Чамдык улус өске кижиде кадайы-биле бужар харылзаа тудар-дыр, база чамдыктары боттарынын кеннин ыят чогу-биле бужартадыр-дыр, өске-бир кижиде бодунун-на ачазынын уруу болур уг-базы азы дуңмазы-биле албадал кылып холбажыр-дыр. ¹² Чурттакчыларың хээ-ли алгаш, өске кижиде ханы төгөр-дир; сен болза хөөзүн алыр дээш, хуу хавырып аар дээш акша-мөңгүн чегдирип, өске кижиден ажык-кончаа түрүдүп алыр-дыр сен. А Мени уттупкан-дыр сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Көр даан, Мен сээң былаап тур-гаш, чедип алганын олча-ажың дээш база бодунун чонуң аразыңга төккө-

ниң хан дээш хорадап, сенче чудуруум аннып тур мен. ¹⁴ Мээң сенээ удур хөдө-лип үнер үемде, эрес-дидим бооп артар сен бе, сээң холдарың ыңчан салдына бербес бе? Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугаалаан мен, кылыр-даа мен. ¹⁵ Мен сени өске чоннар аразыңга тоо быдара-дып, хары чурттарга тарадып кааптар мен; сенде турар чүдек-бужар чүүдлер-ниң төнчүзүн салыр мен. ¹⁶ Сен бодуну өске чоннар мурнунга бак атка ки-ирер сен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен»*.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижиде амы-тан, израильчилер Меңээ багай холуксаа дег апарган; олар шупту эзилдирер суугу-га артып каар чes, коргулчун, демир бол-гаш ак-коргулчун дег – мөңгүнүн багай холуксаазы дег». ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силер шупту багай холуксаа дег апарган бол-ганыңарда, Мен силерни Иерусалимге чыгытар мен. ²⁰ Эзилдирер суугу же мөң-гүн, чes, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчунну кады суккаш, от кыпсып, чалбыышты үргеш, оларны эргизери дег, Мен база киленин кыптыккаш, силер-ни чыып, хоорайга арттыргаш, эзилди-рер мен. ²¹ Силерни чыггаш, хорадаан са-гыжымың одун силерге уреримге, аңаа эстип каар силер. ²² Эзилдирер суугуга мөңгүнүн эстири дег, силер база аңаа эстип каар силер. Ынчан Мээң, Дээрги-Чаяакчының, киленимниң силерге кып-тыкканын билип аар силер».

²³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ «Кижиде амы-тан, бо черге: „Хирлиг-дир сен, килең хү-нүнде чазы-биле сугтаргалаан-дыр сен“ – деп чугаала. ²⁵ Ында турар Бурганның медээчилери* сүлээлиг-дир, олар олча-зын үзе-чаза тыргып, ырланган арзылаң ышкаш-тыр; олар улусту узуткап, эт-хө-ренги болгаш эргине-байлакты хунаап ап, бо черде дулгуяк херэженнерни кө-вүдедиш турар-дыр. ²⁶ Ында Бурганның

* 22:16 Өске бурунгу сөзүглөдө «Мен сен дээш өске чоннар мурнунга бак атка кирер мен, ыңчалаа-даа Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен» деп бижээн. * 22:25 Өске бурунгу сөзүглөдө «Ооң чагырыкчылары» деп бижээн.

22:4 Иез. 5:14 22:7 Хост. 20:12 || Хост. 22:21; Ы. х. к. 24:17; Иса. 10:2 22:8 Иез. 20:13; 23:38 22:9 Лев. 19:16 || Иез. 18:6 22:10 Э. д. 35:22; 49:4; Ы. х. к. 22:30; 27:20 22:11 Хост. 20:14, 17; Иер. 5:8 || Лев. 18:7-16 22:12 Ы. х. к. 27:25 || Хост. 22:25; Лев. 25:36 22:15 Иез. 5:10 22:18 Иса. 1:25; Зах. 13:9; Мал. 3:3 22:24 3 Хаан. 8:35 22:25 Иер. 11:9 || Иез. 19:3 22:26 Иер. 23:11; Соф. 3:4 || Лев. 10:10; 11:47; Мал. 2:8 || Иер. 17:27

бараалгакчылары Мээң хоойлумну үрөп, ыдыктыг чүүлдериمنى бужартадып турар-дыр; олар ыдыктыг чүүлдү ыдыктыг эвес чүүлден аңгылавайн, арыг база арыг эвес чүүлдүн аразында ылгал барын айытпайн турар-дыр; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин канчаар сагып турарынче сагыш салбас-тыр. Ынчангаш Мен оларнын аразында бужартаашкынга таваржып турар-дыр мен.

²⁷ Ол черниң нояннары олчазын туткулаан бөрүлөр дег-дир; олар хан төп, ажык-кончаа алыр дээш кижиги өлүрүп турар-дыр. ²⁸ А ында турар Бурганнын медегчилери нояннарын бүгү ындыг херектерин хоозун көстүүшкүннер болгаш меге өттүр билген медеглелдери-биле, чугайлаан дег, агартыр чаап, шынны чажырып турар. Олар Дээрги-Чаяакчы ыңча дивээн-даа болза, „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ыңча дээн“ деп медеглээр-дир.

²⁹ Черниң чурттакчылары бот-боттарын дарлап, үптөп, яды-түрөңгиги улусту кызагдат, даштыкы улусту бастып, оларга чөптүг шийткел көргүспөйн турар.

³⁰ Мен, чуртту чок кылып каарын күзөвейн, чоннун аразындан хананы дуй туруптар, Мээң арнумга чуртка болчуп, ойбак черлерге барып туруп аар кижиги дилеп турдум, ыңчалза-даа тыппадым*.

³¹ Ам Мен оларже киленим кыптыгып, хоридаан сагыжымнын оду-биле оларны зууткап каар мен, чедип алган чүвезин боттарынын баштарынче халдадыр мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Самыраан угбашкылар

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиги амытан, чангыс иеден төрүтүнгөн ийи угбашкы турган-дыр. ³ Олар аныяанданна Египетке самын-садып турганнар; аңаа оларнын эр кижиги дегбээн эмиглерин нутуп, эмииниң допшуларын бырыштыр суйбап каапкан. ⁴ Угбазын Огола деп, а дунмазын Оголива деп адаар чүвездир. Олар Мээң кадайларым апаргаш,

ажы-төлдү божуп берип турган. Огола дээрге Самария-дыр, а Оголива – Иерусалим-дир*».

⁵ Огола Мээң кадайым тургаш-ла, катап база самын-садып эгелээн. Ол бодунун хандыкшаан эрлеринче, ассирий дайынчыларже, туралап, холбажырын күзей берген – ⁶ каас-коя хептиг эрлерже, тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыннарынче туралап, холбажырын күзей берген – олар шупту чараш эрлер, аьгтыг шеригжилер турган. ⁷ Огола Ассириянын шилиттинген улузу-биле самын-садып, холбажырын күзөөн бүгү улузунун дүрзү-бурганнары-биле бодун бужартадып турган. ⁸ Ол Египетке эгелеп алган самыраашкынын черле кагбаан; ыңчан ол аныяк турда, хандыкшааннары ооң-биле удуп, эр кижиги дегбээн эмииниң допшуларын бырыштыр суйбап, туралаан сагыжы-биле ону бүргөп турган болгай. ⁹ Ынчангаш Мен Оголаны ооң хандыкшааннарыннын – туралаары ассирийлерниң – холунга хүлээди берген мен. ¹⁰ Олар ону шалданнааш, ооң оглу-кызын тудуп алгаш, бодун кылыш-биле шанчып кааннар. Ону шаажылаан соонда, ооң ады херэежен улус аразынга баксырай берген.

¹¹ Ооң дунмазы, Оголива, ол бүгүну көрүп турза-даа, туралаар, самын-садар талазы-биле угбазындан артык апарган. ¹² Ол база-ла ассирийлерже – тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыннарынче, каас-коя кеттинген дайынчыларже, аьгтыг шеригжилерже, бүгү чараш эрлерже туралап, холбажырын күзөп турган. ¹³ Ооң база-ла бодун бужартадып алганын көргөн мен; угбашкылар ийилээн чангыс орук-биле бар чыткан.

¹⁴ Оголива оон-даа артык самын-садар чорукка алыскан. Ол ханада сиил-бирлээн эр улустуң – кызыл будук-биле чураан халдейлерниң дүрзүлерин көрүп каан. ¹⁵ Олар белинде курларлыг, бажында каас-коя бөрттерлиг, шупту вавилон шериг баштыңнарынга, халдей черниң чурттакчыларынга дөмей улус болган.

* 22:30 Иезекиилдин бо домакта ажыглап турар омур-хевири дайын үезинде хоорайнын камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черже барып, дайынны дозуп, хоорайже кирибес турган. * 23:4 Иез. 16:46-же тайылбырны көр.

22:27 Соф. 3:3 22:28 Иез. 13:6, 10 22:30 Бд. ыр. 105:23; Иез. 13:5 22:31 Иез. 9:10 23:3 Лев. 17:7; Иса. 1:21; Иез. 16:15 23:5 Ос. 2:5 23:9 4 Хаан. 17:5-6 23:11 4 Хаан. 17:19; Иер. 3:8, 11 23:12 Иер. 2:18; Иез. 16:28 23:14 Наум 2:3 || Иез. 16:29

¹⁶ Оларны көрүп каан дораан-на, Оголива туралап, күзөй бергеш, халдейлерни кыйгыртып, оларнын черинче элчиннер ыдышкан. ¹⁷ Вавилончулар оон эр улус-биле хандыкшыыр орун-дөжээнге кээп, оон-биле самыырап, оон бужартадып кааннар. Оларны дамчыштыр бужартай бергеш, Оголива чүдексинип, олардан хая көрнү берген. ¹⁸ Кажан ол самыыраашкынга ажыы-биле алзып, шалдаңын ажыдып эгелээрге, бир шагда оон угбазындан чүдексинип, хая көрнү бергеним дег, Мен оон база чүдексинип, хая көрнү берген мен. ¹⁹ А оон самыыраары дам барып, Египетке самыын-садып турган чалыы шаан сактып келген. ²⁰ Ол аңаа элчинини дег эр сүрүлүг, аскырлар ышкаш төктүүчөл үрелиг хандыкшааннарын күзөп турган. ²¹ Ол аныяк шааның самыыраашкынны, египетчилер оон эмииниң допшуларын суйбап, аныяк эмиглерин нугуп турган үени сактып келген».

²² Ынчангаш, Оголива, Дээрги-Бурган-Чаяакчы сеңээ чугаалап тур: «Чүдексинип, хая көрнү берген хандыкшааннарынны сеңээ удурландыраар мен, оларны чер болгандан сеңээ удур ыдар мен: ²³ вавилончуларны, бүгү халдейлерни, Пекод, Шоа болгаш Коа деп девискээрлерден улусту, бүгү ассирийлерни, бүгү ол чараш эрлерни, тус чер чагырыкчыларын, шериг баштыңнарын, дээди дүжүметтерни, дайынчыларны, бүгү аыттыг шеригжилерни эккеп, ыдар мен. ²⁴ Олар сенче чепсектиг*, аыттарлыг, дайынчы тергелерлиг, дыка хөй чоннуг үнүпкеш, сени бүгү таладан бүзөөлөп, чыдаларлыг, дозуг-камгалаалдарлыг, куяк бөрттерлиг туруп аар. Мен сени шиидер эргени оларга бээр мен, олар сени боттарының дүрүм-хоойлузун ёзуугаар шиидер. ²⁵ Мен Бодуннун хүннээчел сагыжымны сеңээ удур углаптарымга, олар сеңээ хорадап, бак аажылаар: думчуун, кулактарының одура кезип кааптар, сээң дириг арткан улусуң хылыштан кырлып каар. Олар сээң оглу-кызыңны тудуп аппаар, дириг арткан улусуну от чиптер. ²⁶ Олар сээң хевинни ушта тыртып, каасталгаларың-

ны хунаап аар. ²⁷ Мен сээң Египеттен өттүнүп эккелген самыыраашкын, будулушкунуннуң төнчүзүн салыр мен, сен ам ол улусту дилевес сен, Египетти сагынмас сен».

²⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сени бодуннун көөр хөңдүн чок улузунуң, олардан чүдексинип, хая көрнү берген улузуннун холунга хүлээдип тур мен. ²⁹ Олар сени ала караа-биле көрбөстөп, ажыл-биле чедип алган бүгү чүвөнни хунаап аар. Олар сени шалдаңчанагаш артгырып каар, сээң бужар чанагажың, самыыраашкын, будулушкунун ажыттына бээр. ³⁰ Чоннар-биле самыырап, оларнын дүрзү-бурганнары-биле бодунну бужаратканың дээш ол бүгү сээң-биле болур. ³¹ Сен бодуннун угбаңнын оруун эдерген сен, ол дээш оон кеземчезиниң дашказын сээң холунга тутсур мен».

³² Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Угбаңнын дашказындан ижер сен, улуг-даа, алгың-даа дашка-дыр; кочуладып, бак атка кирер сен, дашканың ишкири кончуг-дур. ³³ Эрттир эзирип, муңгагалга алзыр сен; сээң Самария угбаңнын дашказы өлүм биле хоозураашкыннын дашказы-дыр. ³⁴ Сен ону пактап, дувүнге чедир ижер сен, оон бузундуларын хемдиир сен, эмиг-төжүннү үзерлээр сен. Мен ону чугааладым».

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медгелзэн чүвези ол-дур.

³⁵ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Сен Мени уттуп, Мени артыңче октапкан болганыңда, бодуннун кем-буруун, самыыраашкынының чүктээр аппаар сен» — деп чугаалаан.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Киж иамытан, Огола биле Оголиваны шиидеринге белен сен бе? Ындыг болза, оларга чүдек-бужар херектерин айтып бер. ³⁷ Чүге дээрге олар ашак-кадай улустуң шынчы чоруун уруп турган-дыр, оларнын холдары ханга борашкан-дыр. Олар боттарынын дүрзү-бурганнары-биле самыырап, Менээ төрүп берген ажы-төлүн безин дүрзү-бурганнарынга чемиш кылдыр от өт-

* 23:24 Бо сөстүң утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Соңгу чүктен» деп бижээн.

23:17 Иса. 57:8 23:19 Иез. 16:26; 20:7 23:22 Иез. 16:37 23:23 Иер. 50:21 23:24 4 Хаан. 25:6

23:26 Иез. 16:39 23:27 Иез. 16:41 23:30 Хост. 34:15 23:31 Иса. 51:17 23:34 Ыд. ыр. 74:9

23:35 3 Хаан. 14:9 23:36 Иез. 20:4; 22:2 23:37 Иез. 16:38 || Иез. 16:20-21; 20:26

түр эрттирип турганнар. ³⁸ Оон ынай ола уеде олар Меңээ мындыг чүве база кылганнар: Мээң ыдыктыг черимни бужартадып, Меңээ тураскааткан амырдыш хуннерин үрөп турганнар. ³⁹ Ажы-төлүн дүрзү-бурганнарга эккеп өргүп турган үезинде безин олар Мээң ыдыктыг черимче кирип, ону ооң-биле бужартадып турганнар. Олар Мээң өргээм иштинге ынчанганнар!

⁴⁰ Угбашкылар, силер оон туржук ырак черлерде турар эр кижилер сүрдүрүп, элчилер ыдарыңарга, ол эрлер чедип кээп турган; силер олар дээш чунуп, караанар кирибин будуп, каасталгала-рыңар кедип ап турдунар. ⁴¹ Каас-коя орун-дөжекке олуруп ап, оон мурнунда ширээге аыш-чем салып, ынаар Меңээ хамааржыр чаагай чыттыг чүүлдер биле олива үзүн салып турдунар.

⁴² Угбашкыларның турар черинден силен мөөң чоннун алгы-кышкызы үнүп турду. Карачал чон аразыңга ээн кургаг ховудан эзирик улус чедип кээр болду. Олар демги ийи угбашкының холунга билектээштер, а бажыңга — каас-коя дээр-бектелчек каасталгалар кедирип турду. ⁴³ Мен ынчан оларның самыраашкындан харыксырап калган бирээзиниң дугайында: „Анаа самын-садар херээженге дег хамаарылга көргүссүн, чүге дээрге ол ылап-ла ындыг-дыр“ — деп чугааладым.

⁴⁴ Ол улус, ынган кадайлар-биле дег, угбашкылар-биле холбажып кээп-ле турган; олар Огола биле Оголивага самын-садар кадайларга дег кээп турган.

⁴⁵ Чөптүг улус ол херээженнерни шиидер; ашаанга өскерилгени дээш база хан төккени дээш оларны шиидер, чүге дээрге олар ашаанга өскерлип турар-дыр база оларның холдары ханга борашкандыр».

⁴⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Угбашкыларга удур мөөң чондан чыгаш, оларны коргуушкун биле үптээш-кинге хүлээдип берзин. ⁴⁷ Мөөң чон оларны даштар-биле сог, хылыштар-биле кезе шаап өлүрзүн; оларның оглу-кызы өлүртүп алзын, а бажыңнары өрттеттирзин.

⁴⁸ Бо чуртта самыраашкының төнчүзүн ынчаар салыр мен, бүгү херээжен улус кичээнип, демги угбашкылар ыпшак херектер кылбайн баар. ⁴⁹ Олар самыраашкының боттары чүктээр, дүрзү-бурганнарынга мөгөйип, бачыттар үүлдеткени дээш кеземче көөр. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер».

Пашта хайынган этт дугайында чугаа

24 ¹ Туттуруушкунувустун тоску чыл-ының он айның онда* Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амыгнан, шак бо хүнүн, бөгүнгү хүнүн, демделеп бижип ал: чо-гум-на бо хүн Вавилоннун хааны Иерусалимни бүзөөлөпкен-дир. ³ Бо үймээни чонга оюскан угкалыг чугаадан чугаалап бер. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт:

Отка паштан салгаш, сугдан кудуп каг. ⁴ Анаа эъттен, эки дээн борбак эъттер: дөңмек биле өжүндөн дүлүп каг, эки дээн сөөктерден база паш долдур дүлүп каг. ⁵ Хойларның шилиндээн шилип ал; паш адаанга ыяштан салып*, хайындырывыт; дүлгөн сөөктер ылбырадыр хайынзын».

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ханга борашкан хоорай, сивиргин-мес кылдыр каракталган паш дег хоорай ат болур! Ону куругладып, борбак эъттерни, шилилге кылбайн, оон үндүр октаңар-ла! ⁷ Хоорайның чурттакчыларның төккен ханын тас хаяже көзүлдүр төпкен; ханны довурак-биле шыптына бээр черже төкпээн-дир. ⁸ Өжээн негээр килеңим кыптыксын дээш, Мен ол ханны чажыргынас кылдыр тас хаяга артырып каан мен».

⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Ханга борашкан хоорай ат болур! Мен Бодум хөй ыяшты одагга чыгып салыр мен. ¹⁰ Ыяштан немей салып, отту кывыс, эътти ылбырадыр хайындыр, амдан киирер холуксаадан холуй былга*, сөөктер төндүр хып калзын. ¹¹ Паш куруглап каарга, ону көсче салып каг — ол

* 24:1 Б. э. чедир 588 чыл. * 24:5 Азы: «Сөөктерден салып». * 24:10 Азы: «Бүгү чүве митпейтир хайынзын».

23:38 Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иез. 5:11; Иер. 7:30 || Иез. 20:13; 22:8 23:39 Иез. 23:11 23:40 Иер. 4:30; Иез. 16:17-18; Ос. 2:13 23:45 Иез. 16:38 23:47 Иез. 16:40 || 2 Чыл. 36:17-19 23:48 Иез. 16:41 23:49 Иез. 6:7 24:2 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4 24:3 Иез. 11:3, 7 24:6 Иез. 22:2; Наум 3:1 24:7 Лев. 17:13; Ы. х. к. 12:16, 24 24:9 Наум 3:1 || Иса. 30:33

изий берип, ооң чези кыза берзин, иштинде хири эзилгеш, бүгү каргаа төндүр хып калзын. ¹²Чок, бүгү оралдажышкыннар хей болган-дыр: кылын каргак читпес-тир, от дузасы-биле-даа адырылбас-тыр. ¹³Иерусалим, сээң самыграскынын сени бужараткан-дыр. Мен сени арыглаар дээш чеже-даа оралдажырымга, арыгланмас-тыр сен, ынчангаш ам Мээң сенээ хордадан сагыжым оожургаваан шаанда, моон-даа сонгаар арыгланып шыдавас сен.

¹⁴Мен, Дээрги-Чаяакчы, мону чугаалап тур мен: сенээ кеземче онаар үе келген-дир, Мен ону боттандырар мен. Соксавас мен, өршээл, кээргел көргүспес мен. Сен бодунуң оруктарың болгаш херектерин өзугаар шийттирар сен. Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иезекиилдин кадайының чок апарганы

¹⁵Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶«Киж амытан, караанның огу дег эргим кижинге хенертен дээпкеш, сенден хунаап аппаар мен; ынчалза-даа кажыыдава, ыглапсыктава, карааң чажын төкпө. ¹⁷Өлгөн киж дээш ыт чок човууртап, ыглапсыктава; качыгдалдын демдээ кылдыр бажын дүгүн часпа, кызыл-даван кылаштава, сегелиң дулава, ажыг-шүжүүн үлежи келген улустуң аш-чемин чиве».

¹⁸Эртен мен чон-биле чугаалашкан мен, а кезээ кадайым чок апарган. Даартазында эртен Дээрги-Чаяакчының менээ дужааганын өзугаар кылган мен. ¹⁹Улус ынчан: «Сээң кажыыдавайн турарың кандыг ужур-уткалыгыл, чугаалап көрөм?» — деп айтырган.

²⁰Мен оларга мынча деп харыылаан мен: «Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ²¹Дээрги-Бурган-Чаяакчы израиль чонга чугаалаан чүвезин дамчыдарын айтыткан: Мен Бодунуң ыдыктыг черимни — силерниң чоргаарланып турарыңар быжыг өргээни, сеткилерниң өөрүшкү-манжайын, караанар огуноң таалалын — бужартадыр деп тур мен. А каапкаш барган

оглу-кызыңар хылыштан кырлып каар. ²²Мээң кылып турганым ышкаш кылдыр силер база кылыр силер: качыгдалдан сегелиңер дулаवास, ажыг-шүжүүнөр үлежи келген улустуң аш-чемин чивес силер; ²³бажыңар дүгүн часпас, кызыл-даван кылаштавас силер; кажыыдап ыглап-сыктавас силер; ынчалза-даа боттарыңарның бачыттарыңар дээш эститп-хайлып, бот-боттарыңар мурнунга улут тынар силер. ²⁴Иезекиил силерге сагындырыг демдээ болур: силер база оон кылып турганы ышкаш кылыр силер. Кажан ол бүгү бүдө бээрге, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

²⁵Киж амытан, кажан Мен оларның алдарлыг быжыг өргээзин — өөрүшкүзүүнү үнер дөзүн, карааның огуноң таалалын база оларның сеткилин өөртүп турган оглу-кызын хунаап аарым хүнде, ²⁶оортан сенээ амы-тынныг үнген улустуң бирээзи медеэлер чугаалап чедип кээр. ²⁷Ол хүн сен катап база үнүң үнүп, шак ол амы-тынныг үнгөн киж-биле чугаалажып, ооң соонда ыт чок болбас сен. Чонга сагындырыг демдээ болур сен, ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израиль-биле кожа чоннар дугайында

25 ¹Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²«Киж амытан, аммон чонче көрүнгөш, оларга улур өттүр билип медегле. ³Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дыңнаарын айтып, Ооң чугаалаан чүвезин дамчыг: силер Мээң ыдыктыг өргээмни — кажан ол бужараткан турда; израиль черни — ол хоозуран турда; иудей чонну — ол туттургаш, өскээр көжү чорупкан турда, кочулап, хыңнар ханып турган силер. ⁴Ол дээш Мен силерни чөөн чүктүг аймактарының холунга чакыртыр кылдыр хүлээдир мен. Олар силерниң черинерни ээлеп, турлагланып доктаагаш, чадырлар тип аар; олар силерниң чимизинер чип, судүнер ижер. ⁵Мен Раваа хоорайны тебе ытгаар чер, аммон черни — хой кажаазы кылып каар мен. Үнчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

24:12 Иер. 2:22 24:14 Иез. 5:11 24:16 Иер. 16:5 24:17 Лев. 10:6; 21:10; Ы. х. к. 26:14
24:19 Иез. 12:9; 21:7 24:21 2 Чыл. 36:17; Иез. 23:47 24:23 Иез. 4:17; 33:10 24:24 Иез. 6:7
24:26 Иез. 33:21-22 24:27 Иез. 3:26-27 25:2 Иер. 49:1-6; Иез. 21:28; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8
25:3 Соф. 2:8 25:5 2 Хаан. 11:1; 12:26; Иез. 21:20

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Аммон чон, сээн адыш часкап,* тегсенип, израиль черни кедергей бак көрүп, хыың ханып турганың дээш ⁷ Мен сенче холум аннып, сени өске чоннарга, үптөп алзын дээш, берилтер мен; сени чоннар санынче кирбес кылдыр узуткаар мен, чурттар санынче кирбес кылдыр чок кылып каар мен; сени чылча шавар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен» — деп чугаалаан.

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Моав биле Сеирни: „Иудей чон өске бүгү чоннар ышкаш апарды“ — деп турары дээш ⁹ Мен Моавтың кызыгаарын кошкадыр мен. Моавтың кызыгаарда хоорайлары Бег-Иешимот, Ваал-Меон болгаш Кириатамден — бо чурттуң чараш-каазындан эгелеп, ооң кызыгаарын дайзынга ажыдып бээр мен. ¹⁰⁻¹¹ Аммон чон-биле кады Мен Моавты чөөн чүктүн аймактарынга чагыртыр кылдыр хүлээдир мен. Ынчангаш аммон чоннун ады уттундура бээр, Моавты база шиидер мен. Ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

¹² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Эдом чон иудей чондан өжөөн негээш, улуг кем-буруулуг болган-дыр» — деп чугаалаан. ¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Эдомче холумну аннып, ооң улuzuн болгаш мал-маганын узуткап, ээн кургаг хову кылып каар мен; теман черден эгелээш, дедан черге чедир бүгү улус кылыштан кырлып каар. ¹⁴ Бодумнуң израиль чонумнуң холу-биле Эдомдан өжөөн негээр мен; израильчилер ону Мээң килеимн болгаш хорадаан сагыжым ёзугаар бак аажылаарга, Эдом Мээң өжөөн негээшкимн кандыг боорун билип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Филистимнер өжээртек улус болур; олар

сеткилинде өжөөнинден, кажан кезээде хөңнү чогуңдан дайзынын узуткаар деп турган» — дээн. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мен холумну филистимнерже аннып, керет аймакты*, далай эринде артып калган улусту узуткаар мен. ¹⁷ Мен олардан аажок улуг өжөөн негээшкени кылып, оларны хорадаан сагыжымдан кезедир мен. Олардан өжөөн негеп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар» — деп чугаалаан.

Тир хоорай дугайында

26 ¹ Туттуруушкунувустун он бир-ги чылында*, бир айның бирээде Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижичи амыган, Тир хоорайның Иерусалимны кочулап, хыи ханып: „Көрүңөр даан, хөй чоннарның садылгап турган хоорайының хаалгазы үрелип калды, ол чоннар ам менче көрүнүп кээр-дир. Ол хоорай хоозураан-дыр, а мен ажык-кончаалыг болур мен“ — деп чугаалааны дээш ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

„Көрдүң бе, Тир, Мен сенээ удур апардым, далайның чалгылгарын көдүрери дег, Мен сенээ удур хөй чоннарны көдүрер мен. ⁴ Олар сээн ханаңны үрөп, суургаларыңны бузуп кааптар; Мен сээн довурааңны үндүр ширбил, сени тас хая кылып каар мен. ⁵ Сен чүгле далай ортузунда четкилер септээр чер болур сен*, чүте дээрге Мен ынча деп тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Сени өске чоннар үптөп кааптар, ⁶ а сенээ чагырткан эрикте турар хоорайжыгаштар хылышка узуткаттырар. Ынчан Тир Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар“».

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Көр даан, Тир, Мен сенээ удур соңгу чүктөн Вавилоннун хааны Навуходоносорну, хааннарның хаанын, аьттары,

* 25:6 Библияда ол хол шимчээшкени болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзүп турар. * 25:16 Керет аймак — бо болза филистимнерниң өске ады хире (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр). Бо ат филистимнерниң оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктун адындан үнгөн. * 26:1 Б. э. чедир 587 чыл. * 26:5 Эрте-бурунгу Тир эриктен өөш-биле ангыланган ийи ортулукка турган. Хоорайны чеди ай дургузунда бүзээлөп келген Александр Македонскийнин дукаалы-биле (б. э. чедир 332 ч.) өөшгү хөөп каапкан.

25:7 Иез. 6:14 25:9 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Ам. 2:1-3; Соф. 2:8 || Иис. 13:17-19 25:10-11 Иез. 21:32 25:12 2 Чыл. 28:17 25:13 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 32:29; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || Э. д. 36:34; Иов 2:11 || Иса. 21:13 25:16 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18; Иса. 14:29; Иоил 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4 26:2 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:4 26:5 Иез. 47:10 26:6 Иез. 6:7 26:7 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1; Дан. 1:1 || Эзра 7:12; Дан. 2:37; Ажыд. 17:14

дайынчы тергелери, аьттыг шеригжилери болгаш хөй санныг аг-шериг-биле кады ээкээр деп тур мен. ⁸ Ол сенээ чагырткан, эрикте турар хоорайжыгаштарны хылыш-биле кыргып-хыдыыр, сенээ удур бүээлел суургалары тудар, бүээлел чалы оваалар, дозуг-камгалалдар тургузар. ⁹ Ол сээң ханаларыңны чепсээ-биле буза үстүрер, сээң суургаларыңны кускун-хаайлар-биле үрегдээр. ¹⁰ Ооң аьттары дыка хөй болгаш, оларның доюлдурган довурак-доозуну сени шыва аптар. Кажан ол сээң хаалганче, ханаларын деже шаап каан хоорайже дег, кирип кээрге, сээң ханаларың ооң дайынчы аьттарының, тергелериниң даажындан сиринейни бээр. ¹¹ Навуходоносор бодунуң аьттарының дуою-биле сээң кудумчуларыңны таптаар. Ол сээң чурттакчыларыңны хылыш-биле кыргып-хыдыыр, күчүлүг адагаштарыңны черже дүжүр октаптар. ¹² Сээң бай-байлаан үптеттирер, барааннарың оорлаттырар, ханаларың бустура, каас-коя бажыңнарың үрегдеттирер, а даштарың, ыяштарың болгаш довураанны сугже дүжүр октаптар. ¹³ Мен сээң шимээн-дааштыг ырларыңның төнчүзүн салыр мен, чадаганнарың үннери дыңналбастай бээр. ¹⁴ Мен сени тас хая кылып каар мен, чүгле четкилер септээр чер апаар сен; кажан-даа катап туттунмас сен, чүге дээрге Мен, Дээрги-Чаяакчы, ыңча деп тур мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Тирге мынча дээн: «Сээң буураашкының шимээн-даажындан, кажан сээң улузуну кыргып-хыдый бээрге, баяглатканнарың човууртаарындан далай эринин чурттакчылары сиринейни бербес бе? ¹⁶ Ынчан далай эринде чурттарның бүгү чагырыкчылары дүжүглелеринден дүшкеш, каас-коя тоннарын уштуп октап, угулзалап даараан хептерин ужулгаш, коргускунну хеп дег кеткеш, черге оруп аар. Олар бичин-даа када соксавайн сирилеп, сээң хуу-салымың дээш коргуп-

сүртээрлер. ¹⁷ Олар сен дээш кажыыдал ырын ырлап, сенээ:

„Далайжылар чурттаан алдарлыг хоорай, канчап өлүп калдың! Сен бодуңдаа, чурттакчыларың-даа далайга күштүг чордунар, бүгү далай эрин коргудуп турдунар. ¹⁸ Ам, сээң буураан хүнүңде, далай эриниң чурттары сиринейнип турар; далайда ортулуктар сээң өлүмүн дээш коргуп-сүртеп турар“ – дээр-дир».

¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен сени, ам кым-даа чурттавайн турар хоорайлар ышкаш, хоозураан хоорай кылып каарымга, кажан Мен дүп чок далайың сээң кырынче көдүрүптөримге, улуг суг сени хөмө аптарга, ²⁰ ыңчан Мен сени өлүглер ораныңче дүже берген улус-биле, шагда-ла чиде берген чон-биле таварыштырып каар мен, сени алды оранга, үе-дүптүп бузундуларың аразыңга, өлүглер ораныңче дүже берген улус-биле кады чурттадып каар мен, сен оон ээп келбес сен. А Мен дириглер ораныңга алдаржыр мен*. ²¹ Мен сенче коргунчуг төнчү ыдар мен, сен чок апаар сен. Улус сени дилээш-даа, кажан шагда тыппас». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Тир дээш ыы-сыы

27 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижид амытан, Тир хоорай дээш кажыыдал ырын ырла. ³ Далайың хаалгазында туруп алган, хөй ортулуктарда, хөй чоннар-биле садьглажылга кылган Тирге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Тир! „Мен кайгамчык чараш-каас мен!“ – деп тур сен. ⁴ Ажык далайда чурттап турар корабль дег-дир сен; тудужурларын сээң чараш-каазыңны тергин деңнелге чедирип каан. ⁵ Олар сээң бүгү манзаларыңны Сенир сыңның шивизинден чазап кылган; мачталарың кылыр дээш, Ливан сыңның пөжүн кескен. ⁶ Эшкийштериниң Васан черин дуб

* 26:20 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Дириглер ораныңга туруп келбес сен» деп бижээн.

26:8 Иез. 4:2 26:9 Иез. 21:22 26:13 Иса. 24:8; Иер. 7:34; 16:9; Ажыл. 18:22 26:14 Иез. 47:10 26:15 Иер. 51:52 26:16 Иона 3:6 || Иез. 27:35; 32:10 26:17 Иез. 27:2 26:20 Иез. 31:14; 32:23 || Ыд. ыр. 26:13 26:21 Иез. 27:36; 28:19 27:2 Иез. 26:17; 28:12 27:5 Ы. х. к. 3:9; 1 Чыл. 5:23 27:6 Иса. 2:13; Зах. 11:2

ыяжындан чазаан; корабльды китт чоннун* ортулуктарындан эккелген быжыг самшит ыяш-биле кылгаш, чаан сөөгү-биле шап каан. ⁷ Парустарыңны Египетке угулзалап аргаан лэндан даараан, ол парустар сээң туугу турган. Сээң чаглакшывыгыларыңны элиса чоннун ортулуктарындан эккелген көк болгаш кызыл-хүрөң өннүг пөстөрдөн даараан. ⁸ Сидон болгаш Арвад хоорайларның чурттакчылары — сээң эжикчилерин. Тир, сээң мерген угаанныгыларың кораблыңны башка-рар улус турган. ⁹ Сеңээ Гевал хоорайның билдилик баштыңнары эжиндирип, септелге ажылдары кылып турган. Далай-ның бүгү корабльдары, оларның далай-жылары сеңээ бараан солчуп кээп турду. ¹⁰ Персия, Лидия болгаш Ливиядан келген улус сээң шеринде хөлезилеттинген дайынчылар бооп, дозуг-камгалалдар биле куяк бөрттерни сээң ханаларыңга азып турду; олар сени өндүр улуг кылдыр кылып кагды. ¹¹ Арвадтың чурттакчылары сээң болдунуң шерин-биле кады ханаларыңга сени долгандыр турду, Гамадтың улузу сээң суургаларыңга турду. Олар сээң ханаларыңга дозуг-камгалалдарың* долгандыр аскылап алган. Сээң чараш-каазыңны олар тергиин дең-нелге чедирди.

¹² Янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Фарсис хоорай сээң-биле садыглажып, барааннарың орнунга мөңгүн, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчун берип турган. ¹³ Иаван, Тувал болгаш Мешех сээң-биле садыглажып, барааннарың орнунга кулдар болгаш хүлер эт-сеп берип турган. ¹⁴ Тогарма аймак сээң барааннарың орнунга аыттар, дайынчы аыттар база элчигеннер берип турган. ¹⁵ Деданның улузу база сээң-биле садыглажыла кылып турган; далай эриниң хөй чурттары сээң-биле бараан солчуп, төлевир кылдыр сеңээ чаан сөөгү болгаш кара ыяш чедирип берип турган. ¹⁶ Садыглажыр чүвөң эндерик боорга, арамей чон сээң-биле са-

дыглажып, барааннарың орнунга эртинне даштар, каас-коя пөстөр, угулзалап даараан кылыгылар, чуга лён, кораллдар болгаш рубиннер берип турган. ¹⁷ Иудея биле Израиль сээң-биле садыглажып, барааның орнунга Миннит деп черден кызыл-тас, чигирзиг аыш-чем, ары чигири, олива үзү болгаш чаагай чыттыг чукту берип турган.

¹⁸ Садыглажыр чүвөң эндерик, янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Дамаск хоорай сээң-биле желбон черниң арагазы болгаш ак дүгү-биле садыглажып турган. ¹⁹ Узал чурттуг гректер болгаш даннар сээң барааның садып ап, оларның орнунга соп кылган демир, кассия ыяштың чугу болгаш чаагай амдангы кулузун берип турган. ²⁰ Дедан аймак сеңээ аыт мунарда ажыглаар чавынчактар садып турган. ²¹ Аравия болгаш кедар аймактың бүгү нояннары сээң садып алыкчыларың бооп, сеңээ хураганнар, кошкарлар болгаш хуналар садып турган. ²² Шева биле Раама чурттуг садыгжылар сээң-биле садыглажып, барааның орнунга янзы-бүрү эң эки-чаагай чыттыг чүүддер, эртинне даштар болгаш алдын берип турган. ²³ Харран, Хане болгаш Эден хоорайлардан садыгжылар, Шева, Ассур болгаш Хилмад чурттуг садыгжылар база сээң-биле садыглажып турган. ²⁴ Олар сээң-биле улуг үнелиг хептер, көк өннүг болгаш угулзалап даараан пөстөр, өң-баазын хевистер база дыңзыг хендир аргамчылар-биле садыглажып турган. ²⁵ Фарсистин улуг корабльдары сээң садыглап турар барааныңны дажыглап турган.

Сен, корабль дег, дүп чок далай кырыңга аар чүкк-биле чүдүрнүп аарыңга, ²⁶ эжикчилерин сени ажык далайже үндүрө бээр. А чөөн чүктүң хады сени далай ортузунга буза шааптар. ²⁷ Сээң байлакшылың, эт-хөрөңгин, барааның, сээң далайжыларың, башкарыкчыларың, ойбактар дуглап турган улузун, садыгжыларың, бүгү дайынчыларың, корабльга

* 27:6 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр). * 27:11 Азы: «Саадатарың».

27:8 Э. д. 10:18 27:9 Ис. 13:5; 3 Хаан. 15:18; Бд. ыр. 82:8 27:10 Иез. 30:5; 38:5 27:12 3 Хаан. 10:22; Иез. 38:13 27:13 Э. д. 10:2; Иез. 32:26; 38:2; 39:1 27:14 Э. д. 10:3; Иез. 38:6 27:15 Э. д. 10:7; Иса. 21:13 27:17 Башт. 11:33 27:18 Иса. 7:8 27:19 Хост. 30:24 27:21 Бд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4; Иса. 60:7 27:22 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 27:23 Э. д. 11:31; Ам. 1:5 27:25 Бд. ыр. 47:8; Иса. 2:16 27:26 Бд. ыр. 47:8

турган мөөң улус — дөгере сээң буступ дүшкен хунүнде далайнын дүп чок суунче дүже бээр. ²⁸ Сээң башкарыкчыларының алгы-кышкызындан чоок-кавы черлер сырбаш кынныр. ²⁹ Корабльдан бүгү эжикчилер, далайжылар, башкарыкчылар дүже шуражы бергеш, эрикке туруп алыр. ³⁰ Олар сен дээш ишкирнип ыглап, ажың ажып хараадаар база качыгдалдан бажын доозун-довурак-биле бызап, хүлге боражып аар. ³¹ Олар сен дээш качыгдал, бажын чүлүдүп, самдар хеп кедип аар; сеткил-чүрээ кажыгдал, сээң ажың ажып ыглажыр. ³² Олар качыгдал ыры ырлажыр: „Далай ортузунга узуткаттырып алган Тир ышкаш кым барыл? ³³ Далайлап сээң барааның кээп турган үедө, хөй санның чоннарны тоттуруп турдун; эгээртинмес байлакшылың-биле, садмың-биле чер-делегейниң хааннарын байдып турдун. ³⁴ А ам сени ханы сугларда далай буза шаап каан-дыр; сээң барааның болгаш мөөң улузун сугга дүшкен-дир“. ³⁵ Далай эриинчи бүгү чурттакчыларын сээң салым-хуун коргудар, оларның хааннары сириңейнип, арыннары хуула бээр. ³⁶ Өске чоннарнын садыгчылары кочулап сыгырар; сен коргунчуг төнчүге таваржыр сен, моон соңгаар кажан-даа турбас сен».

Тирниң хаанының буураашкыны

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижид амытан, Тирниң чагырыкчызынга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Улуургак чоруунга алзып: „Мен — бурган мен. Далай ортузунда, бурганнын дүжүлгезинде саадап олур мен“ — дээр-дир сен. Бурганнын мерген угааны-биле сээң угааның дөмей деп бодаар-даа болзуңа, сен дээрге Бурган эвес, а кижидир сен. ³ Даниилден мерген угаанның сен, сеңээ билдинмес чажыт чүве-даа кайда боор! ⁴ Мерген угаанныңдан, угаан-сарыылдыгындан бай-шыдалдыг апарып, шыгжамырларыңны алдын-мөңгүн-би-

ле долдуруп алган сен. ⁵ Садыглажып би-лиринден, улуг угаанныңдан бай-шыдалдың дам барган, бай-байлаан дээш эмин эрттир улуургай берген сен».

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Бодунун угаанынны Бурганнын мерген угааны-биле дөмейлээниң дээш ⁷ Мен сенче өске черлер улузун, чоннарның эң түрлүүн ыдар деп тур мен; олар сээң мерген угаан, чараш-каазыңче хынндан ужулган хылыштарын аннып, сени бужартадып каар. ⁸ Олар сени тамыже киирер, далай ортузунга хылыш-биле шаштырткан кижиди ышкаш өлүртүп каар сен. ⁹ Бодунун шаажылакчың холунга бурган эвес, анаа кижиди болур болганыңда, өлүркүчүн мурнунга: „Мен — бурган мен!“ — деп катап-катап чугаалаар сен бе? ¹⁰ Сен кыргыжадып демдеттэпэн хейнин өлүмү-биле даштыкы улузун холундан өлүр сен, чүге дээрге Мен ону чугааладым». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан:

¹² «Кижид амытан, Тирниң хааны дээш качыгдал ырын ырлап, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчыт:

Сен — тергийделдин дээди демдээ сен, кедергей мерген угааның сен, тулган чараш-каас сен. ¹³ Сен Эдемге — Бурганнын сесерлиинге турдун. Сени янзы-бүрү эртин даштар: рубин, топаз, алмаз, хризолит, оникс, яшма, сапфир, бирюза болгаш изумруд каастап турган. Оларны алдын-биле хоолап, сиилбирлээш*, сээң чаяаттыганың хунүнде сеңээ белеткеп каан болган. ¹⁴ Сени күчүлүг херувимнин камгалалының адаанга арттырып каан мен*. Сен Бурганнын ыдыктыг даанга туруп, оттуг даштар аразыңга чоруп турдун. ¹⁵ Чаяаттыганың хунүнден эгелээш, бодунун оруктарыңга кем чок бооп келдин. Ынчалза-даа оон соонда кем-буруулуг апардың. ¹⁶ Сээң садыгыңның хемчээли улгаткан тудум,

* 28:13 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сеңээ хөгжүмчүлөр болгаш херээжен улус бараан болуп турган». * 28:14 Азы: «Сени шилиттинген камгалакчы херувим дег кылдыр тургузуп каан».

27:29 Ажыл. 18:17 27:30 Иов 2:8; Бы. 2:10; Ажыл. 18:19 27:32 Ажыл. 18:18 27:33 Ажыл. 18:3 27:35 Иез. 26:16; 32:10 27:36 Иер. 18:16 || Иез. 26:21; 28:19 28:2 Иез. 26:2; 27:2 || Иса. 14:14; 2 Фес. 2:4 28:3 Иез. 14:14; Дан. 1:17 28:4 Зах. 9:3 28:7 Иез. 31:12; Авв. 1:7 28:10 Иез. 31:18; 32:19 28:12 Иез. 26:17; 27:2-3 28:13 Э. д. 2:8-9; Иса. 51:3; Иез. 31:8-9 || Хост. 28:17-20 28:14 Э. д. 3:24

ишти-хөңнүң баксырап, күчүлөл база бачты үүлгедип алдың. Мен сени, бужар кижини дег, Бурганның даандан дүжүр октаптым; камгалакчы херувим сени оттуг даштар аразындан үндүр сывырыпты. ¹⁷ Чараш-каазындан улуургай бердин, магаалы чаагайындан мерген угааныңны чок кылып алдың. Ынчангаш Мен сени черге чыдар кылдыр октаптар мен, хааннар сени көргөш, кочулап шоотсун. ¹⁸ Бодунуң шынчы эвес садыглажышыкының-биле эндерик кем-буруу кылып, ыдыктыг черлериңни бужартадып алдың. Ынчангаш Мен сени чиир отту бодунуң иштинден өөскудүп үндүрер мен; сени чер кырынга сенче көрүп турар бүгү улуска көзүлдүр хүл кылдыр хуулдулар мен. ¹⁹ Сени билдир бүгү чоннарны сээң салым-хууң коргудуптар. Сен коргунчуг төнчүге таваржыр сен, моон соңгаар кажан шагда турбас сен».

Сидон хоорай дугайында

²⁰ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Кижн амытан, Сидонче шиглей көрүнгөш, аңаа удур өттүр билип медегле. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчты:

Сидон, Мен сенээ удур апардым, Мен сээң чоңуң аразынга алдаржып мен. Сенээ үндүргөн шииткелди күүседип, чурттакчыларың аразынга ыдыктымыны көргүзөргөмгө, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²³ Мен сенче хамчык аарыңны, сээң кудумчуларыңче — кыргып-хыдышыкынны ыдар мен. Сээң чурттакчыларың аразынга кайбын-даа шанчып турар хылышка өлүрткеннер кээп дүжүп турар апар. Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²⁴ Израиль чон моон соңгаар, теннери-биле шиштеп балыглаар бок үнүштер ышкаш, ону куду көөр кожаларлыг болбас. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

²⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чонну тарадып чорудупканым өске чоннардан чыып алгаш, ол чоннар көрүп турда, израильчилернин

аразынга Бодунуң ыдыктымыны көргүзөр мен. Олар Мээң чалчам Иаковка бергеним черге — боттарының черинге чурттаар. ²⁶ Израильчилер ол черге айтыл чок чурттап, бажыңнар тудуп аар болгаш виноград тарып олуртуп аар. Олар айтыл чок чурттаар, а оларга бак чүве күзээр кожаларын Мен шиидер мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы деп билип аар».

Египет дугайында

29 ¹ Туттуруушкунувустуң онгу чылының он айның он ийиде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижн амытан, Египеттин хааны фараонче шиглей көрүнгөш, аңаа база бүгү Египетке удур өттүр билип медегле. ³ Аңаа Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчты:

Египеттин хааны фараон — бодунуң хемнеринде шөлзөн чыдар улуг амыргамоос, Мен сенээ удур апардым. „Нил хем мээзини, ону бодумнуу кылдыр чаап алган мен“ — деп турар-дыр сен. ⁴ Мен сээң чаактарың өттүр тыртпа сугар мен, хемнеринде балык-байлаңны казырыыңга чыпшырып каар мен. Сени бодунуң хемнеринден казырыыңда чыпшыңган балык-биле кады ушта тырттар мен. ⁵ Мен сени база сээң хемнеринден туткан бүгү балыкты ээн кургаг ховуже октаптар мен. Сен ажык шөлгө кээп дүжер сен — кымдаа сени ап келбес, ажаап кагбас. Мен сени черниң аң-араатаныңга, дээрнин куштарыңга чемиш кылдыр бериптер мен. ⁶ Ынчан Египеттин бүгү чурттакчылары Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. Египет, сен израиль чонга кулузун дег чинге даянгышы бооп турлун. ⁷ Кажан олар сенден туттунарга, чартыландыр чарлып, оларның экти-холун балыглап турлун; сенээ чөленирге, сыйлып, оларның буттарын туруштуг эвес кылып турдун».

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сенче хылыш ыдып, чурттакчыларыңны-даа, мал-маганыңны-даа кыргып-хыдыыр деп тур мен.

* 29:1 Б. э. чедир 587 чыл.

28:19 Иез. 26:21; 27:36 28:21 Иса. 23:2; Иоил 3:4 28:23 Иез. 5:17 28:24 Сан. 33:55; Иис. 23:13 || Иез. 6:7 28:25 Иез. 11:17 || Иез. 20:41 28:26 Иер. 23:6; 32:37 || Иса. 65:21; Ам. 9:14; Мих. 4:4 29:2 Иса. 19:1; Иер. 46:2; Иез. 30:4; 31:2; 32:2; Иоил 3:19 29:3 Бд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1; 51:9; Иез. 32:2 29:4 Иез. 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 || 4 Хаан. 19:28; Иса. 37:29 29:5 Ы. х. к. 28:26; 1 Хаан. 17:44 29:6 Иез. 6:7 || 4 Хаан. 18:21; Иса. 36:7 29:8 Иез. 14:17

⁹ Египет чер ээнзиреп, хоосурап каар. Ынчан улuzuң Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. Чүге дээрге сен: „Нил хем мээни-дир, ону мен чаяп кагдым“ — дээн-дир сен. ¹⁰ Ынчангаш Мен сенээ, сээң хемнеринге удур апардым. Египет черни сонгу чүкте Мигдол хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Сиена хоорайга, мырынай Эфиопиянын кызыгаарына гачедир хоосураан ээн кургаг хову кылып каар мен. ¹¹ Кижид-аа, мал-маган-даа буду ону басып эртпес, дөртөн чыл дургузунда аңаа кым-даа чурттавас. ¹² Мен египет черни хоосураан черлер аразынага ээн хову кылып каар мен, ооң хоорайлары ээнзирээн хоорайлар аразынага дөртөн чыл дургузунда чурттакчы чок бооп арттар. Мен египетчилерни өске чоннар аразынага тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптар мен».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Дөртөн чыл эрте бээрге, Мен египетчилерни тарадып каапканым чоннар аразындан катап база чыып аар мен. ¹⁴ Оларга эки чолду эгиткеш, Патрос деп черже*, оларнын ада-өгбезинин черинче дедир чандырар мен. Олар аңаа кошкак күрүнелиг болур. ¹⁵ Күрүнелернин эн кошкак боо, бодун өске чоннардан кажан-даа өрү көдүрүп шыдавас. Мен оларны моон сонгаар өске чоннарны чагырып шыдавас кылдыр кошкадып каар мен. ¹⁶ Египет израиль чонга база катап чөлөнгиш болбас. Израильчилер оон даза дилээни-биле бачыт үүлгеткенин сагындырып арттар. Олар ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар».

Египетти Вавилоннуң эжелеп аары

¹⁷ Туттуруушкунувустуң чээрби чеди-ги чылында, бир айнын бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижид амытан, Вавилоннун хааны Навуходонсор бодунун агшерин Тир хоорай-биле демисештирип, шыладыр ажылдадып каапкан: оларнын шуптузунуң бажы тазарып, эгиннери өйдүрткен, ынчанмыже ол хаан-даа, ооң шериглери-даа кылган ажылдары дээш Тирден олча-тывыш албаан». ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Вавилоннун хааны Навуходонсорга египет черни бээр деп тур мен, ол ооң эргине-байлаан чаалап аар. Ол ону бодунуң аг-шеринге төлевир кылдыр үптөп-тонаар. ²⁰ Мен аңаа египет черни кылган ажыл-херээ дээш бээр мен, чүге дээрге ол аг-шерии-биле Мэнээ ажылдап берип турган-дыр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — ²¹ Мен ол хүн израиль чоннун күжүн немец, сенээ ооң аразынага өттүр билип меделгэерин хайырлаар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Египетти шиидер хүн

30 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижид амытан, өттүр билип меделеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт:

„О, качыгдал хүнү!“ деп ишкирнип ыгланаар! ³ Шийткел хүнү чоокшулаандыр, Дээрги-Чаяакчынын шийткелиниң хүнү, бүргег хүн, чоннарны шиидер үе чоокшулаан-дыр. ⁴ Египетке хылыш халдап кээр, Эфиопия коргуушкунга алзыптар, Египетке өлүрткенер кээп дүжүп эгелээр, ооң байлаан хунаап аар база оон үндезиннерин үрөп каар. ⁵ Эфиопия, Ливия, Лидия, бүгү Аравия, Хув болгаш эвилелчи чуртгун чону египетчилер-биле кады хылышка кырдырып аар».

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Египеттин деткикчилери кырлып каар, оон турамык күчү-күжү чиде бээр. Мигдол хоорайдан эгелээш, Сиена хоорайга чедир ооң чурттакчылары хылышка шаштырып, кээп дүжүп турар апаар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — ⁷ Египет хоосураан черлер аразынага ээн хову апаар, ооң хоорайлары ээнзирээн хоорайлар санынче кирер. ⁸ Кажан Мен Египетче от ыдыштарымга, ооң бүгү дузалакчылары чылча шаптырып аар. Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.

⁹ Ол хүн Мэнээ төлээлерим сагыш амыр Эфиопияны коргудар дээш кораблардага эжиндирип үнүптер. Египеттин өлүр хүнүнде эфиоптар коргуушкунга алзыптар; ол хүн ам келген-дир».

* 29:14 Патрос чер — мурнуу Египет. * 29:17 Б. э. чедир 571 чыл.

29:10 Иез. 30:6 29:12 Иез. 30:7 || Иез. 30:23, 26 29:13 Иер. 46:26 29:14 Иез. 16:53 29:16 Иез. 6:7
29:19 Иер. 46:13, 26; Иез. 30:10 30:3 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 30:4 Иез. 29:8
30:5 Иез. 27:10; 38:5 30:6 Иез. 29:10 30:7 Иез. 29:12 30:8 Иез. 6:7

¹⁰ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң мөөң чонун Вавилоннун хааны Навуходонорнун холу-биле узуткап каар мен. ¹¹ Ол хаанны база ооң аг-шерин — чоннар аразында эн түрлү чонну — бо черни чок кылыр дээш эккээр мен; олар боттарынын кылыштарын Египетке удур хынындан уштуп, өлүрткен улус-биле черни долдуруп каар. ¹² Мен Нилдиң адырларын кургадып, чуртту каржы-бак улустун холунга хүлээдир мен; даштыкы улустун холу-биле чуртту база ону долдуруп турар бүгү чүвени хоозурадыр мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң дүрзү-бурганнарын узуткаар мен, Мемфис хоорайда хоозун дүрзүлери чок кылыр мен. Египетке моон соңгаар чагырыкчы турбас, ол чер коргуушкунга алзыптар. ¹⁴ Мен Патрос девискээрни хоозурадып, Цоан хоорайже от ыдып, Фивы хоорайга шийткел онаар мен. ¹⁵ Бодумнун хордаан сагыжымны Син хоорайже — Египеттиң шивээзинче ыдып, Фивы хоорайның мөөң чонун кыргып-хыдыр мен. ¹⁶ Египетче от ыдар мен, Син хоорай хинчектенип сирилээр. Дайзын Фивыны эжелеп аар, чырык хүндүс Мемфисче халдап кээр. ¹⁷ Илиополь болгаш Бубаст хоорайларда аныяк оолдар кылышка шаштырып өлүртүр, а арткан чурттакчыларны тудуп алгаш баар. ¹⁸ Кажан Мен Тафнис хоорайга Египеттиң чагыргазын буурадып каарымга, аңаа хүндүс бүлүртүн апаар, ооң турамык күчү-күжү чиде бээр. Ону тудуп дуглар, ооң урулгарын тудуп алгаш баар. ¹⁹ Мен Египетке ындыг шийткел онаар мен, олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Фараоннун күжүнүн суларааны

²⁰ Туттуруушкунувустун он бирги чылының бир айның чедиде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Киж и амытан, Мен Египеттиң хааны фараоннун күштүт холун сый шаап кагдым; ону экиртип, балыын шарываан, ол хаан күш кирип, хылыжын

тудуп шыдаар кылдыр эмнептер шары тывылбаан».

²² Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң хааны фараонга удур апардым; Мен ооң холдарының ийлидирзин — кадында-даа, сыйында-даа — сый шаап, холунда туткан хылыжын ушта шааптар мен. ²³ Мен египетчилерни өске чоннар аразына гоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен. ²⁴ Вавилоннун хаанының холдарын күштүт кылып, Бодумнун хылыжымны ооң холунга тутсуп каар мен, а фараоннун холдарын сый шаап каар мен. Фараон Вавилоннун хаанының мурнунга, өлүмнүт балыглаткан киж и дег, кедергей човууртаар. ²⁵ Вавилоннун хаанының холдарын күш кирир мен, а фараоннун холдары кошкап каар. Бодумнун хылыжымны Вавилоннун хаанының холунга тутсуп бээримге, ол ону египет черже аннырга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²⁶ Мен египетчилерни өске чоннар аразына гоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен; олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Кезип каапкан пөш

31 ¹ Туттуруушкунувустун он бирги чылында, үш айның бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Египеттиң хааны фараонга, ооң мөөң чонунга мону дамчыт:

Өндүр бедик сени кым-биле дөмейлэйин? ³ Ассирияже көр даан, ол чурт Ливан сында чараш будуктарлыг, чокпак будук-бүрүлүг пөш дег турган. Ооң бажы шыргай будук-бүрү аразына бедидир көдүрүлгөн. ⁴ Суг ону сугтарып, чер адааның кемнери бедидир өстүрүп турган. Хем-сулгар ооң өзүп турган черин долгандыр агып, арга-эзимде бүгү өске ыяштарже дамырак сулгарын аксып берип турган. ⁵ Ынчангаш ол пөш арга-эзимде бүгү ыяштардан бедик апарган, ооң будуктары сырыйландыр өскөн; ол өзүп турда, суг элбек турган болгаш, будуктары узай берген. ⁶ Дээрнин бүгү

* 30:20 Б. э. чедир 587 чыл. * 31:1 Б. э. чедир 587 чыл.

30:10 Иер. 46:26; Иез. 29:19 30:12 Иса. 19:6 30:13 Иер. 43:12; 46:25 || Иса. 19:13 30:14 Иез. 29:14 || Сан. 13:23 || Иер. 46:25; Ам. 6:2 30:17 Э. д. 41:45; 46:20; Иса. 19:18 30:18 Иер. 2:16 30:19 Иез. 6:7 30:21 Иер. 46:11 30:23 Иез. 29:12 31:2 Иез. 29:2; 30:4; 32:2 31:3 Башт. 9:15; Дан. 4:7-9 31:6 Иез. 17:23; Дан. 4:9; Мф. 13:32; Мк. 4:32

куштары ооң будуктарынга уя тудуп алган, бүгү черлик аңнар ооң будуктарының адаанга өзүп-төрүп турган, янзы-бүрү улуг чоннар аңаа чаглактанып чурттап турган. ⁷ Ол пөш өндүр бедиибиле, будуктарының узуну-биле тулган чараш болган, чүге дээрже ооң дазылдары терең сулгарже ханылап кире берген. ⁸ Бурганның сесерлиинде пөштер безин ооң-биле адаанналып шыдаваан. Чойганнар — будуктары-биле, шивилер бүрүлери-биле аңаа деңнежир харык чок болган: Бурганның сесерлиинде чаңгыс-даа ыяш бодунуң чаражи-биле аңаа деңнежип шыдаваан. ⁹ Мен ону сырый будуктар-биле каастап, кайгамчык чараш кылып каан мен, Эдемде Бурганның сесерлиинде бүгү ыяштар аңаа адааргап турган».

¹⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол пөш бедик апарып, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрүп, өндүр бедиинге идээргей бээрге, ¹¹ Мен ону чоннар чагырыкчызының холунга хүлээдиң бердим: „Чагырыкчы ону кем-буруузун ёзугаар аажылап турзун“. Мен оон ойталаан мен. ¹² Хары улус, чоннар аразында эң түрлүг чон ону ужургап, каапкаш барган-дыр. Ооң будуктары даглар болгаш шынааларже кээп дүшкен; ооң сыйылган будуктары чериң кашпалдарынче кире берген; чер-делегейниң бүгү чоннары оон чаглаандан үне бергеш, ону каапкаш барган. ¹³ Дээрниң бүгү куштары ооң кээп дүшкен унунга уяланып алган; бүгү черлик аңнар ооң будуктарынга таарыштыр турумчуп алган. ¹⁴ Моон сонгаар суг чанында үнген өске бүгү ыяштар ыңчаар бедидир өзүп, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрбезин, суг ижип турар бүгү ыяштар ыңдыг бедик кылдыр өспезин. Чүге дээрже оларның шуптузун өлүмге хүлээдиң бээр, оларны чевег-хөөрже кирген кижиле амытаннар-биле кады алды оранче бадырштар».

¹⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан демги пөш өлүглер ораныңче бада бергенде, ол дээш качыгдашкын чарлап, чер адааның хемнеринин

оруун боогдап кагдым; ону суггарган хемнерни доктаадып, шапкын сулгарны оожумнаттым. Мен ол дээш Ливан сынын дүмбей-биле шып кагдым, аргазимде бүгү ыяштар ол дээш ундаралга алзыпкан. ¹⁶ Мен ону чевег-хөөрже кирген улусче, өлүглер ораныңче бадырып тура, ооң буураашкынының шимээнибиле чоннарны сириледипкен мен. Ону дыңнааш, алды оранда турган Эдемниң ыяштары, Ливанның эң тергиин, эң эки, элбек суггаттыг ыяштары сеткил ханган. ¹⁷ Ол ыяштар база, демги пөш ышкаш, өлүглер ораныңче бада берген, хылыш-биле өлүрткенерге каттыжа берген. (Ынчалза-даа ооң үре-салгалы өске чоннар аразынга аңаа чаглактанып чурттаар).*

¹⁸ Эдемниң ыяштарының кайызының алдар-адын, өндүр бедиин сээни-биле дөмейлээйиң? Ынчалза-даа сени база Эдемниң ыяштарынга деңней көрүп, өлүглер ораныңче кириптер; кыргыжап демдектетпээн хейлер аразынга, хылыш-биле өлүрткен улус чанынга чыдар сен. Ындыг чүве фараон-биле база ооң мөөң чону-биле болур». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Фараон дээш ыы-сыы

32 ¹ Туттуруушкунувустун он ийиги чылының он ийи айның бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиле амытан, Египеттиң хааны фараон дээш кажыпдал ырын ырлап, аңаа:

„Сен бодуну чоннар аразында арзылап деп санап турдун, а херек кырында далай моозу-дур сен. Хемнерде былгыртынып, даваннарың-биле суг довурадып, хем-сулгарны доюлдуруп тур сен“ — деп чугаала».

³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй чоннар чыгылып кээрге, Мен сенче четкимни хөме салыптарымга, олар сени үндүр тыртып эккээр. ⁴ Мен сени черге арттырып каар мен, ажык шөлче октаптар мен. Дээрниң бүгү куштары

* 31:17 Бо домактың узгакы эки билдинмес. «Ооң үре-салгалы» деп сөстөрниң болгу дег өске узгакы: «Ооң эвилелчилери». * 32:1 Б. э. чедир 585 чыл.

31:8 Э. д. 2:8; Иса. 51:3; Иез. 28:13 31:10 Дан. 4:27; 5:20 31:12 Иез. 28:7; Авв. 1:7 31:13 Иез. 32:4 31:14 Иез. 26:20; 32:18 31:16 Иса. 14:8-9 31:18 Иез. 28:10; 32:19 32:2 Иез. 29:2; 30:4; 31:2 || Иез. 29:3 32:3 Иез. 12:13; 17:20; 19:8; Ос. 7:12 32:4 Иез. 31:13

сеңээ хонуп, соктаар кылып каар мен, бүгү чер-делегейниң аң-араатанынга сени тоттур чиртир мен. ⁵ Сээң сегиниң дагларга тарадыр октаптар мен, шынааларны мөчү-сөөгүң-биле долдуар мен. ⁶ Чер кырын Мен, мырыңай дагларга чедир, сээң аккан ханың-биле суггарар мен; кашпалдарны мөчү-сөөгүң-биле долдуар мен. ⁷ Сени өжүрүп каапкаш, дээрни дуглап, ооң сылдыстарын имистелдирип кааптар мен; хүннү булут-биле дуглап каар мен, ай база чырытпастай бээр. ⁸ Дээрге чырып турар бүгү чырымалды сээң кырыңга имистелдирип каар мен, сээң чериниң дүмбей-биле дуглаар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

⁹ Мен сээң буураашкының дугайында медеэни сээң билбес турганың чурттарда чоннарга дыңнадып, хөй чоннарның чүректерин дүвүредир мен. ¹⁰ Мен сээң хуу-салымың-биле хөй чоннарны коргуушкунга алыстырар мен, оларнын хааннары, кажан Мен оларнын мурнунга хылыжым чаярымга, сени бодааш, кортканындан сириңейни бээр. Сээң буураан хүнүңде оларның кайызы-даа бодунуң амы-тыны дээш соксаал чок сүрэздээр».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилоннуң хаанының хылыжы сээң эдүр үнүптер. ¹² Мен сээң мөөң чонунну эң түрлүг чоннардан үнген күштүг дайынчыларның хылыжы-биле чок кылып каар мен. Олар Египеттиң чоргааралын таптап, ооң мөөң чонун узуткап каар. ¹³ Мен ооң улуг суг чанында оыттап турар мал-маганын узуткап каар мен. Моон сонгаар кижги буду-даа, мал даваны-даа сугна доколдуруп, довуратпас.

¹⁴ Мен Египеттиң сугларын турумналдырып, ооң хемнери үс ышкаш арай боорда агар кылдыр кылып каар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁵ Кажан Мен египет черни хоозурадып каарымга, ол чер ону долуп турган бүгү чүвезин ышкынарга база Мен ооң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каарым-

га, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп биллип аар.

¹⁶ Улустуң ырлажыры кажыыдал ыры бо-дур. Ону өске чоннарның кыстары Египет дугайында база ооң мөөң чонунуң дугайында ырлаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Египеттиң өлүглер ораныңче кирери

¹⁷ Туттуруушкунувустуң он ийги чылының ол-ла айының он беште Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижги амытан, Египеттиң мөөң чонунуң ажын ажып ыгла; өске күштүг чоннар-биле деңге өлген улустуң турары алды оранче чоруптары аңаа медегле.

¹⁹ Чараш-каазыңар-биле кымдан арта берген силер? Кыртыжадып демдектетпээн хейлер-биле кады сөөгүңер салыр дээш*, өлүглер ораныңче бада беринер! ²⁰ Египет чон хылышка шаштырып өлүрткен улус аразыңга кырлып каар. Хылыш белең-дир. Египетти база ооң мөөң чонун алгаш барыңар. ²¹ Күштүг маадырлар алды ораның иштинге Египет биле ооң эвилелчилериниң дугайында: „Олар хылышка шаштырып өлүрткен кыртыжадып демдектетпээн улус-биле кады бээр кээп дүшкен-дир“ — деп чугаалажыр.

²² Ында Ассирия бодунуң аг-шерии-биле кады турар; ооң хылышка шаштырып өлүрткен бүгү дайынчыларының чевеглери ону долганган. ²³ Ассирийлерниң чевеглери алды ораның эң ханызында; Ассирияның аг-шерииниң чевеглери кайда-даа бар. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турган улус ам дөгер хылышка шаштырып өлүрткен-дир.

²⁴ Ында Элам күрүне ооң чевээн долганган мөөң чону-биле кады турар. Олар шугту хылыштан кырлып, өлүртүп каан*. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турганнар ам алды оранче кыртыжадып демдектетпээн хейлер бооп дүж берген. Олар тамыже бада бергенер-биле кады боттарының бак адын

* 32:19 Египетчилерде, еврейлерде ышкаш, кыртыжап демдектээр ёзулал турган, ынчангаш олар кыртыжап демдектетпээннерни бак көөрлер. * 32:24 Ассирий хаан Ашур-Банипалдын шерии халдаанда (б. э. чедир 647—646 чч.), Элам күрүне коргунчуг үрегдидип-бустурган.

32:7 Иса. 13:10; Иоил 2:31; Ажыл. 6:12 32:8 Хост. 10:22; Иса. 5:3 32:10 Иез. 26:16 32:11 Иер. 46:26 32:12 Иез. 28:7 32:15 Иез. 6:7 32:18 Иез. 26:20; 31:14 32:19 Иез. 28:10; 31:18 32:21 Иез. 28:10; 31:18 || Иса. 14:9-10 32:22 Иез. 31:15 32:23 Наум 1:14 || Ыд. ыр. 26:13; Иез. 26:20 32:24 Э. д. 14:1; Иса. 21:2; Иер. 49:34; Дан. 8:2

чүктөп турар. ²⁵ Эламның чыдар черин өлүрткеннер аразында белеткеп каан, ооң мөөң чону ооң чевезэн долганып чыдар. Олар дөгере кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-дир. Дириглер оранынга коргуушкун тарадып турганнар ам тамыже бада бергеннер-биле кады боттарынын бак адын чүктөп чоруур; оларны өлүрткеннер аразында чыттырып каан.

²⁶ Ында Мешех-Тувал күрүне оон чевезэн долганган мөөң чону-биле кады турар. Дириглер оранынга коргуушкун тарадып турган кыртыжадып демдектетпээн хейлер ам дөгере хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁷ Кыртыжадып демдектетпейн өлгөн, алды оранче дайынчы чепсээ-биле кады дүже берген, хылыштарын бажының адаанда салып каан, кем-буруузу мөчү-сөөгүндө артып калган дайынчылар-биле кады Мешех-Тувалдын улузу база чытпайн турар эвес чүве бе? А бир шагда ол дайынчылар дириглер оранынга коргуушкунну тарадып турганнар.

²⁸ Сен база, Египет, узуткаттырып, кыртыжадып демдектетпээн хейлер аразынга, хылышка шаштырып өлүрткен улус-биле кады чыдар сен.

²⁹ Ында Эдомнун хааннары болгаш нояннарын, олар чеже-даа эрес-дидим болза, хылышка шаштырып өлүрткен улус аразында чыттырып каан. Олар кыртыжадып демдектетпээн хейлер-биле кады чыдар.

³⁰ Ында — сонгу чүкте чурттарнын бүгү чагырыкчылары болгаш Сидоннун бүгү чурттакчылары. Оларнын күжү улусту коргудуп-даа турган болза, олар ынаар өлүрткен улус-биле кады бак атка кирип, дүже бергеннер. Олар кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-биле кады чыдар база тамыже бада бергеннер-биле кады боттарынын бак адын чүктөп чоруур.

³¹ Фараон болгаш ооң бүгү аг-шерии ол чоннарны көрүп кааш, хылышка шаштырып өлүрткен бүгү мөөң чону дээш качыгдавын барып, оожургаар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³² Дириглер оранынга Менден коргар чорукту тарадып каар мен. А фараонну база ооң мөөң чонун кыртыжа-

дып демдектетпээн хейлер аразынга, хылышка шаштырып өлүрткеннер-биле кады салып каар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иезекиил — Израильдиң доскуулчузу
(Иез. 3:16-21)

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижии амытан, чонуң-биле чугаалажып, оларга мону дамчыт: Мен кандыг-бир чуртче дайзынның аг-шериин ыдарымга, ол черниң чурттакчылары боттарынын аразындан бир кижии шилип алгаш, ону доскуулчузу кылдыр томуйлап аар. ³ Ол кижии чуртче дайзын халдап кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындылары-биле мыйгыс эдиски этсир ужурулуг. ⁴ Бир эвес эдиски үнүн дыннап каан кандыг-бир кижии кичээнмес болза, дайзынның аг-шерии келгеш, ону чок кылып каар; ол кижии өлүмү дээш боду буруулуг болур. ⁵ Эдиски эткенин дыннааш-даа, ол кичээнмээн-дир, өлүмү дээш боду буруулуг-дур. Ол кижии кичээнген болза, амы-тыннын артар ийик. ⁶ А бир эвес доскуулчу дайзынның аг-шерии кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындылары-биле эдиски эдиспейн баарга, дайзын келгеш, улустуң кайы-бирээзиниң амы-тыннын үзүп каан дижик. Өлүрткен кижии бодунуң бачыды дээш чок кылдыртканы ол-дур; ындыг-даа болза, оон өлүмү дээш доскуулчудан харыы негээр мен.

⁷ Кижии амытан, Мен сени израиль чонунуң доскуулчузу кылдыр томуйлап кагдым. Мээң аксымдан үнген сөстү дыннап алгаш, чонну Мээң адымдан баш бурунгаар сагындырар сен. ⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Кем-буруулуг кижии, сен өлүп каар сен!“ — дээримге, сен ол кижини сагындырып, бузуттук оруундан чайлаарын айытпас болзуңза, кем-буруулуг кижиниң бодунуң бачыды дээш өлүп каары чайлаш чок. Ындыг-даа болза, Мен оон өлүмү дээш сенден харыы негээр мен. ⁹ А бир эвес сен кем-буруулуг кижини бодунун оруундан чайлазын деп сагындырарыңга-даа, тоовайн барган болза, ол кижии бодунун бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тынның камгалап аар сен.

32:26 Э. д. 10:2; Иез. 27:13; 38:2; 39:1 32:28 Иез. 28:10 32:29 Иез. 25:12-14 32:30 Иса. 23:2

33:2 Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1 33:3 Ос. 5:8; Иоил 2:1; Ам. 3:6 33:4 Лев. 20:9, 11; Иез. 18:13 33:7 2 Чыл. 19:10 33:9 1 Тим. 4:16

Бурган улусту өршээрин күзеп турар
(Иез. 18:1-32)

¹⁰ Кижн амытан, израиль чонга: „Кемниг херектеривис биле бачыттары-ывысты чүктөп чор бис, оларнын ужун эстип-хайлып чор бис. Канчап амы-тыннын артар улус боор бис?“ — дээр-дир силер деп чугаала. ¹¹ Оларга мону дамчыт. Дириг Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: Мен бачыттыгларнын өлүмүн эвес, а боттарынын оруктарындан чайлап, амы-тыннын артарын күзеп тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы мегдэлээн. — Менче эглип келиңер, бузуттуг оруктарындан чайлаңар! Израиль чон, чүге өлүр ужурулгун?!“

¹² Ынчангаш, кижн амытан, чонунга мону дамчыт: бир эвес чөптүг-шыннын кижн кемниг херек үүлгедир болза, оон чөптүг чоруу ону камгалавас; бузуттуг-бак кижиниң кем-буруузу, ол оон ойталаан болза, ону узуткавас. Бир эвес чөптүг-шыннын кижн бачыт үүлгедир болза, бодунун биеэги чөптүг чоруу-биле амы-тыннын камгалап шыдавас. ¹³ Бир эвес Мен чөптүг-шыннын кижиге: „Ыяап-ла амы-тыннын артар сен“ — деп чугаалап каарымга, ол бодунун биеэги чөптүг чоруунга ынангаш, бузут үүлгедир болза, оон бүгү чөптүг-шыннын херектериниң чангызын-даа сагынмас мен, ол кижн үүлгеткен бузудунун ужун өлүп каар. ¹⁴ А бир эвес Мен бузуттуг-бак кижиге: „Сен ыяап-ла өлүп каар сен“ — дээримге, ол кижн бачыдындан ойталааш, шыннын база чөптүг чорук кылып эгелээш, ¹⁵ бодунга өрелиг кижиниң арттырып каан долаазын эгидип, оорлап алган чүвезиниң өртөөн төлөп, багай чүнү-даа кылбайн, амыдыраарынын хоойлуларын күүседип чурттаар болза, ол кижн ыяап-ла амы-тыннын артып, өлбейн баар. ¹⁶ Оон үүлгеткен хамык бачыттарының чангызын-даа аңаа сагындырбас мен. Ол кижн шыннын база чөптүг чорук кылып турар болза, ыяап-ла амы-тыннын артып каар.

¹⁷ А сээң чонун: „Дээрги-Чаяакчының оруу шыннын эвес-тир“ — дээр-дир. Чок, оларның оруу харын шыннын эвес-

тир. ¹⁸ Бир эвес чөптүг-шыннын кижн бодунун чөптүг чорундан ойталап, кем-буруу үүлгедир болза, оозу дээш өлүп каар. ¹⁹ А бир эвес бузуттуг-бак кижн бодунун кем-буруузундан ойталап, шыннын база чөптүг чорук кылып эгелээр болза, ол дээш амы-тыннын артар. ²⁰ А силер: „Дээрги-Чаяакчының оруу шыннын эвес-тир“ — дээр-дир силер. Израильчилер, Мен кайынарны-даа оруктарыңар дээш шиидер мен.

Иерусалимниң узуткатканы

²¹ Туттуруушкунувустун он ийги чылынын он айнын беште* Иерусалимден тын менди үнген бир кижн менче келгеш: „Хоорай узуткаты!“ — дээн. ²² А ол кижиниң кээриниң бүдүүзүндө кежээ Дээрги-Чаяакчы мени башкарып эгелээш, демги кижн даартазында эртен менээ кээр бетинде, мээң үнүмнү эгидип берген. Ол мээң үнүм үндүрүптөргө, ам-на чугаалап эгелээң мен.

²³ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ „Кижн амытан, израиль черде бо бузундуларда чурттап турар улус: „Авраам чангыс боду турган, ынчалза-даа бо черни ээлеп алган болгай. А бис хөй-дүр бис, бо черни биске ээлээр кылдыр берипкен болбайн канчаар“ — деп турар-дыр. ²⁵ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: силер ханныг эът чип, дүрзү-бурганнарыңарже идегел-биле көрүп, өлүрүшкүн кылып турар-дыр силер — бо черни канчап ээлээр силер? ²⁶ Силер хылыжыңарга ынаныр, чүдек-бужар чүүдлер кылыр, бирөөңер өскенерниң кадайын бужартадыр-дыр силер. Бо черни канчап ээлээр силер? ²⁷ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт. Мен дириг Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: бузундуларда чурттап арткан улус хылыштан кырып каар, ажык шөлдө турар улусту Мен черлик аң-араатанга чемиш кылдыр бериптер мен, шивээлерде база куйларда чаштып турар улус хамчык аарыгдан өлүп каар. ²⁸ Мен бо черни хоозураан кургаг хову кылып каар мен, оон турамык күчү-күжү чиде бээр,

* 33:21 Б. э. чедир 586 чыл, декабрь ай.

33:10 Иез. 4:17; 24:23 33:11 Иез. 16:48 || 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6 33:13 Иез. 3:20 33:15 Хост. 22:26 || Лев. 6:2-5 33:22 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 24:26-27 33:24 Иса. 51:2 33:25 Э. д. 9:4; Лев. 3:17 || Иез. 22:3 33:27 Иез. 5:11 || Ы. х. к. 28:26

Израильдің дағлары шуут ээнзиреп каар, оларны таварып кым-даа эртпестей бээр. ²⁹ Кажан Мен бо черни израильчилерниң бүгү чүдөк-бужар үүлгедиглери дээш хоо-зурадып каарымга, Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.

³⁰ Кижн амытан, а сээң дугайында бодунуң чонунуң улзу ханалар баарында, бажыннар эжиктеринде туруп алган, бот-боттарынга: „Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни барып дыңнаалы“ — джип турар-дыр. ³¹ Олар сеңээ чоннуң чыгыжынче дег чедип кээп, сээң мурнуңга олуруп алгаш, чугаа-сөзүңнү дыңнап турар, ынчалза-даа күүсетпес-тир. Мээң чонум — чүгле боттарының сеткилин өөртүр чүве дугайында чугаалажыр, чүгле боттарының алыккак чүректериниң күзелин хандырар чүве кылыр улус-тур. ³² Сен ол улуска — ынакшыл ырын тааланчыг үн-биле ырлап, эки үдөп ойнап турар ыраажы ышкаштыр сен. Олар сээң сөстөрүнни дыңнап турар, ынчалза-даа күүсетпес-тир.

³³ Ынчалза-даа, кажан ол бүгү бүдө бээрге (а ол бүгү ыяап-ла бүдөр), оларның аразынга Бурганның медээчизи турганын билип аарлар».

Багай кадарчылар, буянынг Кадарчы

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижн амытан, израиль чонну кадарып турар чагырыкчыларга удур өттүр билип медегле. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыдып медегле: чүгле боттарыңче сагыш салып чоруур Израильдің кадарчылары ат болур! Кадарчылар кодан малынче сагыш салыр журулут эвес чүве бе? ³ Силер чалгыл эът чип, дүктен аргаан хеп кедип, семис хойларны дөгөрпүп турар-дыр силер, а кодан малче сагыш салбас-тыр силер. ⁴ Кош-кактарны быжыктырбадынар, аарыгларны эмневединер, балыгланганнарны шарывадынар. Аза бергеннерни дедир эгитпединер, чиде бергеннерни дилевединер; харын оларны каржы, кээргел чок чагырып келдинер. ⁵ Олар кадарчы чокка тарай бердилер, а тарай бергеш, янзы-бүрү черлик аң-араатанга чемиш апардылар. ⁶ Мээң хойларым бүгү бедик тей,

дагларда улчуп чоруур. Олар чер кырында тарай берген, оларны кым-даа айтырып, чыгбайн турар, кым-даа дилевейн турар».

⁷ Ынчангаш, чагырыкчылар, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: ⁸ «Мен дирп Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Мээң кодан малым кадарчы чок турган болгаш, олча-тывыш болу берип, янзы-бүрү черлик аң-араатанның чемижи апарган. Кадарчыларым Мээң хойларымны дилевейн, кодан хоюм дээш эвес, а чүгле боттарыңче сагыш салып турган — ⁹⁻¹⁰ ол бүгү дээш, кадарчылар, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: Мен кадарчыларга удур апардым, Бодумнуң хойларым дээш олардан хары негээр мен. Мен оларга моон соңгаар хойларым кадартпас мен, олар моон соңгаар боттарын хойлар-биле чөмгөрсөс. Оларны аш аксы-диджинден Бодумнуң хойларымны ушта тыртып аар мен, кодан хоюм оларга чемиш болбас».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн болгай: «Хойларымны Мен Бодум дилээр мен, оларны четчелеп, карактаар мен. ¹² Кадарчы кижиниң тарадыр кылаштажы берген кодан малының аразынга чорааш, сүрүүн четчелеп, карактаары дег, Мен база Бодумнуң хойларымны хайгаарап, карактаар мен. Карма булуттарлыг бүрге хүнде тарай бергени бүгү черлеринден оларны ам үндүр сүрүп эккээр мен. ¹³ Оларны өске чоннар аразындан үндүрүп, чурттардан чыып эккелгеш, боттарының черинче дедир чандырар мен. Мен оларны Израильдің дағларынга, сугларының чанынга, бүгү чурттакчылыг черлерге кадарар мен. ¹⁴ Оларны эки одар-белчириге кадарар мен, оларны одарлары Израильдің бедик дағларынга турар. Олар Израильдің дағларында чагай оыт-сигенниг одар-белчирилге оыттаар. ¹⁵ Хойларымны Мен Бодум кадарып, дыштандырып чытырар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁶ Читкен хойларны дилеп, аза бергеннерин дедир эккээр мен; балыгланганнарны шарып, арааннарын быжыктырар мен, а деңгели чагай, күш-шыдалдыгларын узуткаар мен.

33:29 Иез. 6:7 33:31 Иез. 8:1; 14:1; 20:1 33:33 Иез. 2:5; Зах. 2:9; 4:9; 6:15 34:2 Иер. 23:1-4; 50:6; Зах. 11:16-17 34:3 Бд. ыр. 13:4; Мих. 3:3 || Зах. 11:5 34:5 Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Мф. 9:36; Мк. 6:34 34:8 Иез. 5:11 34:9-10 Иез. 13:8, 21 34:11 Иса. 40:11; Мих. 5:4; Ин. 10:11 34:12 Иез. 30:3 34:13 Бл. х. к. 30:3; Иез. 11:17 34:14 Бд. ыр. 22:2 34:16 Мих. 4:6-7

Кодан малымны чөптүү-шынны-биле кадарар мен.

¹⁷ Дыңна даан, Мээң кодан малым, — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан, — хойлар аразында, кошкар, хуна аразында чаргыңарны үзе шиитпирлээр мен. ¹⁸ Силерге эки одарга оьтгаары четпес болду бе? Чүге одар-белчиринерде арткан оьт-сигенни чаза базып турар силер? Арыг суг ижип турар хиренерде, арткан сугну чүге довурадып каар силер? ¹⁹ Таанда-ла Мээң хойларым силерниң чаза базып каан одарыңарга оьтгаар, довурадып каан суунар ижер уjurлуг бе?»

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы оларга мынча дээн: «Семис база арган хойлар аразында чаргыны Мен Бодум чарар мен. ²¹ Бүгү кошкак хойларны экти-быктыңар-биле идип, мыйызыңар-биле үзүп, үндүр сывырып турар болганьарда, ²² Мен Бодумнуң хойларымны камгалаар мен, олар моон сонгаар олчатывыш болбас; бир хой биле өске хойнун аразында чаргыны үзе шиитпирлээр мен. ²³ Хоюмнун бажынга чангыс кадарчыны, Мээң чалчам Давидтиң салгакчызын, салып каарымга, хойларымны кадарып, оларга кадарчы апаар. ²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы болур мен, а Мээң чалчам Давидтиң салгакчызы оларның аразыңга чагырыкчы болур. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым.

²⁵ Мен кодан хоюм-биле эп-найырал керээзи чаргаш, хойлар хову-шөлге айыыл чок чурттазын дээш, арга-арыгга айыыл чок удузун дээш, бо черден хоралыг аң-араатаннны үндүр сывырыптар мен. ²⁶ Мен хойларымга база Мээң ыдыктыг даамның чоок-кавызынга ачы-буянны хайырлаар мен. Оларже чаьсты чогуур үезинде чагыдар мен — ол дээрге ачы-буян хайырлаан чаьстарым болур. ²⁷ Шөлде ыяштар чимизин бээр, чер дүжүдүн бээр; Мээң коданым бодунуң черинге айыыл чок чурттаар. Оларның мойнунда хо-мудун буза шапкаш, кулданып алганнарның холундан оларны хостаар мен. ²⁸ Олар моон сонгаар өске чоннарның олча-тывыжи болбас, черлик аң-араатан оларны ам тудуп чивес. Олар айыыл чок

чурттаар, кым-даа оларны коргудуп-дү-вуретпес. ²⁹ Мен оларга дүжүткүрү-биле алдаржаан черни бээр мен, олар ам черинге аш-чуттан өлбес, өске чоннарга дорамчылатпас апаар. ³⁰ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы, олар-биле кады деп, а олар, израиль чон — Мээң чонум деп билип аарлар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³¹ «Силер — Мээң кодан хоюм силер, Мээң одар-белчиirimде хойлар силер. Кижилер силер, а Мен — силерниң Бурганыңар-дыр мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Эдомга удур өттүр билген медегле

35 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сезүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижги амыгтан, даглыг Сеирже шиглей көрүнгеш, анаа удур өгүр билип медегле. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчат:

Даглыг Сеир, Мен сеңээ удур апардым. Сенче холум аннып, сени ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен. ⁴ Сээң хоорайларыңны бузундулар кылдыр хуулдуар мен, хоозурап каар сен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен.

⁵ Кезээ шагда Мээң чонум-биле өжээннежи, израильчилерин бүрүн кеземче көрүп турар шагында оларны хылыштың чемижи кылдыр хүлээдип берген сен. ⁶ Ол дээш, Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен: Мен сени өлүрүүшкүнге хүлээдир мен, ол сени истеп сүрер. Өлүрүүшкүнү көөр хөңнүң чок апарбаан болганьында, ол сени истеп сүрер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁷ Мен даглыг Сеирни ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен; ону тавартыр кым-даа чорук кылбайн турар чер кылып каар мен. ⁸ Мен ооң дагларының бажын мөчү-сөөктер-биле шып каар мен; хылышка шаштырып өлүрткеннер Сеирниң тейлеринге, шынааларыңга болгаш бүгү сулларының чаныңга кээп дүжер. ⁹ Мен Сеирни кезээ-мөңгөде хоозурадып каар мен, ооң хоорайларыңга улус чурттавас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

34:17 Зах. 10:3; Мф. 25:32-33 34:21 Ы. х. к. 33:17; Дан. 8:4 34:23 Иез. 37:24; Ин. 10:16 || Иер. 23:5; 30:9; Ос. 3:5; Мих. 5:4 34:24 Лев. 26:12 34:25 Иса. 54:10; Иез. 37:26; Ос. 2:18 || Лев. 26:6 34:26 Лев. 26:4; Иер. 14:22; Зах. 10:1; Мал. 3:10 34:27 Иер. 2:20; 27:8; 30:8 34:31 Ыд. ыр. 73:1; 99:3; Зах. 9:16; Ин. 10:14 35:2 Э. д. 32:3 35:3 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 35:4 Иез. 6:7 35:5 Иез. 21:25 || Ам. 1:11 35:6 Иез. 5:11 || Э. д. 9:6

¹⁰ Эдом, сен: „Израиль биле Иудеяның чоннары, оларның черлери бистиги болур, бак оларны эжелеп аар бис“ — деп турган сен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы олар-биле болгай. ¹¹ Ынчангаш Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Сээн израильчилерге киленнеп, адааргап, оларны көөр хөңнүн чок турганың деп, Мен база сени ынчаар аажылаар мен; сени шиидип, израильчилерге Бодумну ынчаар ажыдар мен. ¹² Ынчан дагыл Израильди бак сөглөп: „Олар хоозураан-дыр! Оларны биске чизин дээш берген-дир“ — деп турган бүгү дорамчылалдарынны Дээрги-Чаяакчы Мээң дыңнаанымын билип аар сен. ¹³ Сен Мээң мурнумга улуургап, соксаал чок бак сөгленип турдун; ол чугааңны дыңнаан мен».

¹⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бүгү чер-делегей өөрүп турда, Мен сени хоозурадып, хову кылып каар мен. ¹⁵ Израиль чоннун ээлээн чери хоозураарга, өөрүп турганың дээш Мен сээң-биле база шак ынчаар кылыр мен: хоозураар сен. Дагыл Сеир, бүгү Эдом хоозураарга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израильдиң катап тургустунары

36 ¹⁻² «Киж и амгытан, Израильдин дагларыңга өттүр билип медегле. Олар дынназын дээш, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзын силерниң дугайыңарда хыы ханып: „Мөңгө бедигээштер бистиң хуваагылыг черивис апарды“ — дээр-дир. ³ Ынчангаш өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзыннар силерни хоозурадып, чүк-чүгүнден үптөп туруп бээрге, силер өске чоннарның алыр үлүү апарып, хоп-чипке кирип, бак сөглеттирип тур силер».

⁴ Ынчангаш, Израильдин даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөстерин дыңнаанар. Даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга база Израильдин чоок-кавызында турар арткан чоннарның олчалап, кочу-шоот кылып алганы кагдынган бузундулар болгаш ээнзирээн хоорайларга Ол чугаалап тур. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң хо-

радаан сагыжым кыптыгып, өске чоннарга, ылангыя бүгү Эдомга удур чүве чугаалап турдум, чүге дээрге олар Мээң черимниң одар-белчиирин эжелеп алгаш, чонумну өөрүп-байырлап база бак көрүп үптөп турганар.

⁶ Ынчангаш израиль чер дугайында өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга дамчыт: хорадаан сагыжымга алыскаш, киленим кыптыгып, мону чугаалап тур мен, чүге дээрге силер чоннарның дорамчылалын шыдажып турар-дыр силер. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: „Силерни долганган чоннар база дорамчылалга таваржыр“ — деп даңгыраглаан. ⁸ А силер, Израильдин даглары, ыяжыңар будуктары чечектелип, Мээң израиль чонумга чимизинер бээр силер, чүге дээрге олар удавас чанып кээр. ⁹ Көрүнер, Мен силерге сагыш салып, ээ көрүнүр мен; силерни андарып, урезин тарып каар. ¹⁰ Силерниң чурттакчы чонунарыны, бүгү израиль чонну, көвүдедир мен; хоорайларга улус чурттай бээр, бузундулар катап туттунар. ¹¹ Мен силерде турар улусту база мал-маганны көвүдедир мен, олар өзүүчөл апарып, өзүп-көвүдей бээр. Эрткен үеде ышкаш, Мен силерге улустан чурттадып каар мен, силерниң черинерге биеэги үелерден-даа хөй ачы-буянны хайырлаар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹² Силерге Бодумнун израиль чонумну эккээр мен. Олар силерни ээлээр, силер оларның өңчү чери апаар силер база моон сонгаар оларның ажы-төлүнүң амы-тын-ыңга четпес силер».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чер, сээң дугайыңда: „Бодунун улузунун бажын чип турар, чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынныңга чедип турар чер“ — джибип турар болганда, ¹⁴ сен моон сонгаар улус чивес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынныңга четпес сен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁵ Мен сени моон сонгаар өске чоннарның чочулалын дыңнавас кылып каар мен; моон сонгаар өске аймактар мурнунга бак атка кирбес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынныңга четпес сен». Дээрги-

35:11 Иез. 5:11 35:12 Ыд. ыр. 136:7 35:15 Иер. 50:29; Авд. 1:15; Авв. 2:8 36:1-2 Иез. 6:2-3 || Ы. х. к. 32:13; Иса. 58:14 36:4 Мих. 6:2 36:5 Иез. 35:15 36:10 Иер. 30:19 36:11 Э. д. 1:28; Иса. 49:19; Иер. 31:27; Зах. 2:4; 10:8 || Иов 42:12 36:12 Иез. 5:17 36:13 Сан. 13:33

Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

**Бодунуң ат-алдарын бодааш,
Бурган Израильди чаартыр**

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁷ «Киж и амытан, израиль чон бодунуң черинге чурттап тургаш, ону бодунуң ажыл-херээ база үлгедиглери-биле бужартадып алган. Чоннун оруу Мээң мурнумга ай демдээ көрүп турар херээжен кижиниң арыг эвези дег болган. ¹⁸ Улус бо черге кылган өлүрүүшкүнү-биле, боттарының дүрзү-бурганнары-биле ону бужартадыптарга, Мээң киленим оларже кыптыккан. ¹⁹ Мен израильчилерни өске чоннар аразынга тоо быдарадып каан мен; олар аңгы-аңгы чурттарже тарадыр сывыртадыпкан; Мен оларны ажыл-херээң эзугаар база үлгедиглерин эзугаар шийдип турдум. ²⁰ Ындыг-даа болза, олар кайыдаа черге баргаш, Мээң ыдыктыг адымны баксырадып турдулар, чүге дээрже өске чоннар оларны дугайында: „Бо чон Дээрги-Чаяакчының чону-даа болза, Оон черин каапкаш баар ужурга таварышкандыр“ – деп турган. ²¹ Израиль чоннуң чеде бергени чоннар аразынга баксырадып кааны Бодунуң ыдыктыг адымны бодааш, сагыш човай берген мен.

²² Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израиль чон, Мен силерни бодааш эвес, а силерниң чеде бергениңер чоннар аразынга баксырадып кааныңар Бодунуң ыдыктыг адымны бодааш, ынчалдыр хөделир мен. ²³ Мен ам чоннар аразынга баксырап калган өндүр улуг адымнын, оларга баргаш, баксырадып кааныңар адымның ыдыктыгын көргүзөр мен. Ынчан ол чоннар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Мен оларга Бодунуң ыдыктыгынны силерни дамчыштыр көргүзөр мен.

²⁴ Мен силерни чоннар аразындан үндүрүп, бүгү чурттардан чыып алгаш, бодунарның черинерже эккээр мен.

²⁵ Силерни арыглаашкын суу-биле бызай чажарымга, арыгланы бээр силер;

бүгү бужар чоруунардан, бүгү дүрзү-бурганнарыңардан арыглап каар мен. ²⁶ Силерге чаа сеткил-чүректи хайырлап, чаа сүлде-биле бүргээр мен; силерниң дашталган чүрээңерни ап каапкаш, чымчак чүректи хайырлаар мен. ²⁷ Мээң айтышкыннарым эзугаар чурттазыннар дээш, Мээң хоойлурларымны сагып, күүсетсиннер дээш, Мен силерни Бодунуң Сүлдем-биле бүргээр мен. ²⁸ Силерниң ада-өгбөңерге бергеним черге чурттап, Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен, ²⁹ силерни бүгү чүдөк-бужар чүүлдеринерден адырар мен. Дүжүттү силерге берип, көвүдөдир өстүрөр мен, аш-чутту силерге ытпас мен. ³⁰ Моон сонгаар аш-чут ужун өске чоннарга дорамчылатпас болзун дээш, ыяштарыңар чимизин база шөлдериңер дүжүдүн көвүдөдип бээр мен. ³¹ Ынчан бузуттуг оруктарыңар биле үлгеткен багай херектеринерни сактып келгеш, кем-бурууңар болгаш чүдөк-бужар чорууңар дээш боттарыңардан ческисилер силер. ³² Силерге билдингир болзун: Мээң ынчалдыр хөделип турарым – силерни бодаанымдан эвес – деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. – Израиль чон, эрткен оруктарыңар дээш ыдып, арныңар кыссын».

³³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силерни бүгү кем-бурууңардан арыглаар хүнүмде Мен силерниң хоорайларыңарга улус чурттадып каар мен, бузундулар катап туттуңар. ³⁴ Хоозураан черни улус болбаазырадып эгелээр, ол ам болап эрткен киж и бүрүзүңге ээн кылдыр көзүлдөс. ³⁵ Олар ынчан: „Ээнзиреп турган бо чер Эдем сесерли и дег апарды. Буступ дүшкен, киж и чок калган, хоозураан хоорайлар ам быжыгып, чурттакчыларлыг апарды“ – дээр.

³⁶ Ынчан силерни догандыр чурттап арткан өске чоннар Дээрги-Чаяакчы Мээң үрелип бузулган чүвени катап тутканымны, ээн калган черни тарып каанымны билип аар. Дээрги-Чаяакчы Мээң ону чугаалааш, боттандырганымны билип аар».

³⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен израиль чоннуң мөргүлүңге

36:17 Лев. 18:25; Иер. 2:7 36:18 Иез. 5:11; 22:3 36:19 Лев. 26:33; Иез. 5:10 36:21 Бд. ыр. 105:8;

Иса. 48:11; Иез. 20:9 36:23 Иез. 20:41 36:24 Бл. х. к. 30:3; Иез. 11:17 36:25 Иса. 4:4; Иоил 3:21 ||

Лев. 16:30; Иер. 33:8; Зах. 13:1 36:26 Иез. 11:19; 18:31 36:27 Иез. 37:14 36:28 Лев. 26:12;

Иез. 11:20 36:29 Иез. 37:23 || Иез. 34:29 36:30 Лев. 26:4 36:31 Иез. 6:9; 16:61; 20:43 36:35 Э. д. 2:8;

Иса. 51:3; Иез. 28:13; 31:8-9 36:37 Иез. 34:31

база катап харыылап, ооң улузун кодан мал дег көвүдөдүр мен. ³⁸ Улус-чон Иерусалимде байырлардан үезинде Бурганын өргөзүнчө эккелген хойлар дег хөй боор; үрелип бузулган хоорайларны ыңча хөй улус дола бээр. Олар ыңчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Дирлип келген сөөктер

37 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу мени катап база башкарып эгелзэн. Ол мени Бодунуң Сүлдезин дамчыштыр хоорайдан үндүргөш, ыйгылааш чер ортузунга тургузуп каан — ол ыйгылды сөөктер долган болду. ² Дээрги-Чаяакчы мени оларны долгандыр эдерти бээрге, ыйгылда чыдар дыка хөй сөөктү көрүп кагдым. Олар аажок кургап калган болду. ³ Ол менден: «Киж и амыгтан, бо сөөктер дирлип кээп шыдаар бе?» — деп айтырды.

Мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, ону чүглө Сен билир сен» — деп харыыладым.

⁴ Ол ыңчан меңээ мынча дээн: «Бо сөөктерге өттүр билип медегле. Оларга: „Кургаг сөөктер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаар!“ — деп чугаала.

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчат: Мен силерге амы-тынны чорудуп бээримге, дирлип кээр силер. ⁶ Силерни сиирлер-биле бүргей ап, эт-бодунарны өстүрүп, кеш-биле шып каар мен. Силерге амы-тынны киир үрүптеримге, дирлип кээр силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

⁷ Менээ дужааганын эзугаар өттүр билип медеглеп эгеледим. Медеглеп турумда, күштүгү шимзэн дыңналган соонда, сөөктер каттыжып, бирээзи чанындаазынга гутчуп эгелзэн. ⁸ Көөрүмге, сөөктерде сиирлер болгаш эт тыптып кээп, оларны кеш шыва апты, а амы-тын оларда чок болду.

⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Амы-тынга өттүр билип медегле, киж и амыгтан. Өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин аңаа дамчат: о, амы-тын, чер болгандан чедип кел, бо өлүрткен улусче тындыныбыт, олар дирлип келзин!» — дээн.

¹⁰ Мен Ооң дужааганын эзугаар өттүр билип медеглээримге, өлүг улусче амы-тын кире берген. Олар дирилгеш,

бут кырынга туруп кээрге, эмге-тикчок аг-шериг турар болду.

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Киж и амыгтан, бо сөөктер — бүгү израиль чонну көргүзүп турар. Дыңна даан, бо чон: „Сөөктеривис кургап калган, идегеливис читкен; бис шуут чок апарган-дыр бис“ — деп тур. ¹² Ынчангаш өттүр билип медеглеп, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин дамчат: Мээң чонум, силерниң чевээрнерни ажыдып, силерни үндүрүп аар мен, оон израиль черже эккээр мен. ¹³ Чевээрнерни ажыткаш, силерни үндүрүп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер, Мээң чонум. ¹⁴ Мен Бодумнун Сүлдем-биле силерни бүргээр мен, ыңчан дирлип кээр силер; Мен силерни боттарыңарның чериңерге чурттадып каар мен. Силер ыңчан Дээрги-Чаяакчы Мээң чугаалаан чүемни боттандырганымны билип аар силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүези ол-дур.

Иудея биле Израильдиң катап каттыжары

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶ «Киж и амыгтан, мергеден ап алгаш, аңаа: „Иудеяга болгаш ооң-биле эвилелдиг израильчилерге хамааржыр“ деп бижип каг. Оон өске мергеден ап алгаш, аңаа: „Эфремниң мергеzi — Иосифтиң салгалынга болгаш оон-биле эвилелдиг бүгү израиль чонга хамааржыр“ деп бижип каг. ¹⁷ Сээң холунга олар бүдүн кезек апарзын дээш, оларны бот-бодунга чыпшыр тудувут. ¹⁸ Кажан сээң чонунуң улuzu сенден: „Бо чүү деп чүве боор, тайкылбырлап көрөм?“ — деп айтырарга, ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчат: Мен Иосифтиң база ооң-биле эвилелдиг израиль аймактарга хамааржыр, Эфремниң тудуп турары мергени ап алгаш, Иудеяның мергезинге чыпшыр туткаш, олардан чаңгыс мерге кылдыр деп тур мен; олар Мээң холумга бүдүн кезек апар».

²⁰ Бижи кып каан мергелеринни чоннуң мурнунга тудуп алгаш, ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчат: Мен израильчилерни аразында турары чоннардан үндүрө бергеш,

36:38 2 Чыл. 35:7 || Иез. 6:7 37:1 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 3:22; 8:4 37:3 1 Кор. 15:35
37:5 Э. д. 2:7 37:10 Ажыл. 11:11 37:12 Иса. 26:19; Дан. 12:2; Ин. 5:21 37:14 Иез. 36:27
37:18 Иез. 12:9; 21:7; 24:19 37:19 Иса. 11:13; Иер. 3:18; 50:4; Ос. 1:11 37:21 Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17

чер болгандан чыггаш, боттарының черинче чедире бээр деп тур мен. ²² Бо черге, даглы Израильге, Мен оларны чаңгыс чон кылып каар мен. Олар шупту чаңгыс хаанның боор, ам ийи аңгы чон болбас, моон сонгаар ийи аңгы куруне кылдыр чарылбас. ²³ Олар моон сонгаар дүрү-бурганнар, чүдөк-бужар чүүлдер болгаш өске-даа кемниң черектери-биле боттарын бужартатпас. Мен оларны үлгедип турганы бүгү өскерликчи чоруундан* адырып, арыглаар мен. Олар Мээң чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен.

²⁴ Мээң чалчам Давидтин салгакчызы оларның хааны апаар, олар шупту чаңгыс кадарчылыгы болур. Олар Мээң айтышкынарным ёзууга чурттап, Мээң хоойлуларымны сагып, күүседир. ²⁵ Олар Мээң чалчам Иаковка бергеним, боттарының ада-өгбезиниң чурттап турганы черге чурттаар. Боттары, ажы-төлү болгаш ажы-төлүнүң ажы-төлү аңаа кезээ-мөңгөде чурттаарлар. Мээң чалчам Давидтин салгакчызы мөңгө шагда оларның чагырыкчызы болур. ²⁶ Мен олар-биле эп-найырал керээзи чарып аар мен, ол болза мөңгө чагы-керээ болур. Оларны боттарының черинге турумчудуп, өстүрүп-көвүдөдир мен. Бодунуң ыдыктыг оран-савамны оларның аразынга кезээ-мөңгөде тургузар мен, ²⁷ Мээң чурттаар өргээм оларның аразынга турар. Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур. ²⁸ Мээң ыдыктыг өргээмни израильчилерниң аразынга кезээ-мөңгөде тургузуп аарымга, бүгү чоннар Мени Израильди ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы деп билип аар*.

Гогтуң Израильче халдаары

38 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Магог деп черде Гогче — Мешех биле Тувал деп черлерниң дээди чагырыкчызынче* шиглей көрөш, аңаа удур өтгүр билип медегле. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа

дамчыт: о, Гог, Мешех биле Тувалдын дээди чагырыкчызы*, Мен сенээ удур апардым! ⁴ Мен чаактарын өтгүр тыртпа суп, сени зэй тырткаш, бүгү аг-шеринг: аытгарын, бүрүн чепсегленген аыттыг шеригжилерин, дозуг-камгалаалдарлыг, кылыштарлыг дүк-түмен шеринг-биле кады черинден үндүр бээр мен. ⁵ Сээң аг-шеринге Персия, Эфиопия болгаш Ливияның дөгерези дозуг-камгалаалдыг, куяк бөрттерлиг шерии катгыжар; ⁶ Гомер чоннуң шерии, сонгу чүктүң кыдыг-кызыггаарындан тогарма аймактың бүгү шерии олар-биле кады болур. Сээң-биле кады хөй чоннар чоруур.

⁷ Гог, белеткенип, дөгөрнүп ал — сен база сээң чаныңга чыгып келген бүгү аг-шериг; оларны башкаар сен. ⁸ Хөй хүннер эрте бээрге, бодуңга айтышкың алып сен. Келир үеде дайын-чаадан адырылган, чонун хөй чоннардан даглы Израильче чыып эккелген, үр үеде ээн чыткан чуртче халдаар сен. Ол черниң чурттакчыларын өске чоннар аразындан чыып, демир чандырыпкан, олар ам айыыл чок чурттап турар. ⁹ А сен бодунуң аг-шеринг-биле, хөй чоннар-биле кады көдүрлүп, хат-шуурган ыш-каш халдап кээр сен; черни дулгаптар булут ыш-каш боор сен*.

¹⁰ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол үеде сээң угааныңга багай бодалдар кирер, кара сагыштыг чүве бодап аар сен. ¹¹ „Быжыглаттынмаан хоорайсуурларлыг черге чоруй барайн. Сагыш амыр, айгылызынмайн чурттап турар чонче халдаайн: олар ханалар чок чурттап турар-дыр, оларда дээктер, эжиктер чок-тур. ¹² Үптетгинип, олчаланыр мен; ээн турган, ам улус чурттай берген черге, өске чоннар аразындан чыып эккелген, чер-мал ажил-агыллыг болгаш делегейниң дал ортузунда чурттап турар чонче холум көдүрер мен“ — дээр сен. ¹³ Шева биле дедан аймактар, Фарсис чурттут сadyгыжлар болгаш оларның бүгү суурлары* сенден: „Үптээр дээш үнүштүң бе?

* 37:23 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чурттап турар черлеринден» деп бижээн. * 38:2, 3 Азы: «Гог — Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлерниң чагырыкчызы». * 38:13 Азы: «Бүгү аныяк арзылаңнары».

37:23 Иез. 14:11; 36:25 || Лев. 26:12; Иез. 11:20 37:24 Иер. 30:10 || Иер. 23:5; Иез. 34:23-24; Ин. 10:16 37:25 Иоил 3:20 37:26 Иез. 34:25; Ос. 2:18 37:27 Зах. 2:10-11; Ажыл. 21:3 || Лев. 26:11-12; Иез. 11:20 37:28 Иез. 6:7; 20:12 38:2 Ө. д. 10:2; Иез. 27:13; 32:26; 39:1 38:4 4 Хаан. 19:28; Иез. 29:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 38:5 Иез. 27:10 38:6 Ө. д. 10:3; Иез. 27:14 38:8 Иез. 34:28 38:9 Иер. 4:13 38:11 Башт. 18:9-10; Иер. 49:31 38:13 3 Хаан. 10:1; Иез. 27:15, 22

Мөөң чонуң чыып алгаш, олчаланыр, алдын-мөңгүн ап аар, мал-маган, эт-хөрөңги хунаап аар, байлак олча-тывыш эккээр дээш үнүптүн бе? — деп айтырар.

¹⁴ Ынчангаш, кижги амытан, өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин Гогка дамчт: Мээн израиль чонум айыыл чок чурттап эгелээр хүнде сен ол дугайында албан билип аар сен. ¹⁵ Сонгу чүктүн кыдыг-кызыгаарында бодуннун чуртундан сен база сээң-биле кады хөй чоннар үнүптер силер — шупту аът мунган улус, эмгетикчок бөлүгөжишикин, кончуг улуг агшериг. ¹⁶ Гог, сен Мээн израиль чонумче, черни дуглаар дээн булут дег, көдүрлүр сен. Келир үеде Мен сени Бодумнун черимче эккээр мен. Ынчан бүгү чоннар Мени билип аар, чүге дээрге олар көрүп турда, Мен сени дамчыштыр Бодумнун ыдыктымны көргүзөр мен».

Гог биле ооң аг-шериниң бастыраы

¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен шагдан бээр Бодумнун чалчаларым, Израильде Бурганның медээчилерин дамчыштыр сээң дугайында чугаалап турган эвес мен бе? Олар эрте шагда Мээн сени Израильге удур эккээр-имни өттүр билип медеглеп турган. ¹⁸ Ол хүн болур чүве бо-дур: кажан Гог израиль черже халдап кээрге, хорадаанымдан Мээн киленим кыштыгар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁹ Хорадаан сеткилимге хаара туттургаш, ажынган сагыжымның одунга хөме алыскаш, даңгыраглап тур мен: ол хүн израиль черге коргунчуг чер шимчээшкени болур. ²⁰ Далайың балыктары, дээриниң куштары, хову-шөлдөриниң ан-меңи, черде соястаан бүгү дириг амытаннар болгаш чер кырында бүгү кижги төрөлгөтен Мээн мурмунага сирилээр; даглар буступ дүжөр, хаялар барып ужал, ханалар шупту черже кээп дүжөр. ²¹ Мээн бүгү дагларымга Гогка удур дайылдажыр кылдыр хылышты кыйгырар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ооң бүгү дайынчылары хылыжын бот-боттарыңа удур

хыныңдан уштур. ²² Мен Гогту шиидип, хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим-биле кезедир мен. Олче, ооң аг-шеринче, ооң-биле кады турар хөй чоннарже суггур чаъс чагдырар мен, улуг долу, оттуг күтүр дүжүрер мен. ²³ Мен шак ынчаар Бодумнун өндүр бедимни, ыдыктымны көргүзөр мен, хөй чоннарга ажыттынар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

39 ¹ «Кижги амытан, Гогка удур өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин аңаа дамчт: Гог — Мешех биле Тувалдың дээди чагырыкчызы*, Мен сенээ удур апардым. ² Мен сени ээй тырткаш, соңгу чүктүн кыдыг-кызыгаарыңдан үндүр бергеш, даглыг Израильге удур эккээр мен. ³ Сээң солагай холунда чаны ушта шапкаш, оң холунда согуннар черже кээп дүжөр кылдыр кылып каар мен. ⁴ Сен Израильдин дагларыңа бодуннун бүгү аг-шерин болгаш эдерип чоруур чоннарын-биле кады кээп дүжөр сен. Мен сени янзы-бүрү араатан куштарга база ховунуң аңнарыңа чемиш кылдыр бериптер мен. ⁵ Сен ажык шөлге кээп дүжөр сен, чүге дээрге Мен ону чугааладым — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁶ Мен Магор деп черинче, далай эринде айыыл чок чурттап турар улузунче от ыдар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

⁷ Мен Бодумнун ыдыктыг адымны израиль чонумнун аразынга ажыдар мен. Бодумнун ыдыктыг адымны моон соңгаар бакатпас мен; бүгү чоннар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы деп билип аар. ⁸ Ол хүн чоокшулап келген, ол ыяапла кээр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ол дээрге Мээн чугаалап турганым хүн ол-дур.

⁹ Ол үеде Израильдин хоорайларынын чуртгакчылары октапкан ок-чеп-секти оттулар чүүл кылдыр чыып үнүп кээр. Олар от кыпсып, бичии болгаш улуг дозуг-камгалалдар, ча-согуннар,

* 39:1 Азы: «Гог — Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлерниң чагырыкчызы».

38:16 Иез. 20:41 38:17 Иер. 6:22-23 38:19 Ам. 1:1; Агг. 2:6; Ажыл. 16:18 38:20 Иер. 4:24; Наум 1:5 38:21 Иер. 25:27, 29 38:22 Иез. 5:17; 14:16 || Э. д. 19:24; Иов 18:15; Бл. ыр. 10:6; Иез. 13:11, 13 38:23 Иез. 20:12 || Иез. 6:7 39:1 Э. д. 10:2; Иез. 27:13; 32:26; 38:2 39:2 Иез. 38:6, 15 39:3 Бл. ыр. 75:3 39:4 Ы. х. к. 28:26 39:6 Иез. 28:18; 30:8; Ажыл. 20:9 39:7 Иез. 20:39; 43:7 39:9 Иса. 2:4; 9:5; Ос. 2:18; Мих. 4:3

моннар болгаш чыдаларны өрттедип эгелээр. Ол бүгү оларга чеди чыл дургузунда оттулар чүүл боор. ¹⁰ Оларга оттулар ыяшты хову-шөлдөн чыгган азы аргарыгдан кескен херээ чок: ок-чепсек-ле оларга оттуларынга четчир. Олар боттарын үптөп турганнары үптээр, боттарын олча кылып турганнары олча кылып аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын меделгээн чүвези ол-дур.

¹¹ «Ол хүн Мен Израильге, далайнын мурнунда Аварим шынаазынга, Гогту хөөржүдөр чер аңгылап бээр мен. Ол чер чорук кылган улустун оруун моондактаар, чүге дээрге Гогту болгаш ооң мөөн бөлүглекжилгезин анаа хөөржүдүп каар. Улус ону Гамон-Гог шынаазы* деп адаар. ¹² Израиль чон чер-чуртун арыглаар дээш, оларны чеди ай дургузунда хөөржүдүп кээр. ¹³ Чурттуң бүгү чону оларны хөөржүдөр болгаш Мээң Бодумну алдаржыдар хүнүмде ооң-биле алдарат чедип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын меделгээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Чеди ай эртерге, черни үргүлчү кезип, ооң кырында артып калган мөчү-сөөктөрни дилээр улусту томуйлап каар. Олар хөөржүдүүшкүн кылып, чер-чуртту арыглаар ужурлуг. ¹⁵ Ол улус черни кезип чоруптарга, кайы-бирээзи кижичи сөөгү көрүп каан болза, ооң чанынга демдек арттырып каар. Оон соонда хөөржүдүкчүлөр келгеш, ол мөчү-сөөктү Гамон-Гог шынаазынга хөөржүдүп каар. ¹⁶ Ында турар хоорайны Гамона* деп адаар. Олар черни шак ынчаар арыглап каар.

¹⁷ Кижичи амыгтан, янзы-бүрү куштар биле черлик аң-араатанга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчат: чыылгаш, Мээң силерге белекчеп каарым өргүл доюнче, Израильдин дагларында өндүр улуг дойже чер болгандан кадый барыңар; эът чип, хан ижер силер. ¹⁸ Күчүлүг дайынчыларнын эьдин чиир силер, чернин чагыркычларынын ханын ижер силер. Олар дээрге кошкарлар, хойлар, хуналар болгаш бугажыктар — васан черде бүгү семис малдар дег улус-тур. ¹⁹ Мээң силерге белекчээним

дойга үс-чагны тоттур чип, ханны эзиртир ижиң аар силер. ²⁰ Мээң доюмче чедиң келиңер, ынчан аьттарны, аьттыг шеригжилерни, күчүлүг дайынчыларны болгаш янзы-бүрү шериглерни тоттур чиир силер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. —

²¹ Мен бүгү чоннар аразынга Бодумнун өндүр бедимни көргүзөр мен. Бүгү чоннар Мээң үндүргөн шийткелимни, оларны тудуп турар холумну көрүп каар. ²² Ол хүннүн соонда, израиль чон Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарынын Бурганы деп билип аар. ²³ А өске чоннар израиль чон бодунуң кем-буруузу дээш, Меңээ шынчы эвес болганы дээш бодунуң черинден өскээр көжүрткенин билип аар. Ынчангаш Мен чонумнун хайы-биле оон өскээр көрнүп, дайзыннар холунга хүлээдиң берген мен — олар шупту хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁴ Мен оларны арыг эвези дээш база кемниг херектери дээш ынчаар аажылап, олардан өскээр көрнү берген мен».

²⁵ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен ам Иаковтуң салгалынга эки чолду эгидип*, бүгү израильчилерге өршээл көргүзөр мен, Бодумнуң ыдыктыг адымны камгалаар мен. ²⁶ Кажан боттарынын черинге айыыл чок чурттап эгелеп, оларны кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес апарганда, олар боттарынын бак атка киргенин база Меңээ өскерликчи чорук кылганын уттуптуп шыдаар*. ²⁷ Оларны өске чоннар аразындан дедир чандырып, дайзыннарынын чурттарындан чыып эккелгеш, оларны дамчыштыр хөй чоннарын мурнунга Мен Бодумнуң ыдыктыгымны көргүзөр мен. ²⁸ Мен оларны өске чоннарже туттуруушкунче чорудупкан-даа болзумза, ол черлерге оларны чаңгызын-даа артырбайн база катап боттарынын черинге чыып эккээримге, олар Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарынын Бурганы деп билип аар. ²⁹ Мен Бодумнуң Сүлдем-биле израиль чонну бүргээш, олардан ам кажан-даа өскээр көрүнмес мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын меделгээн чүвези ол-дур.

* 39:11 Азы: «Гогтуң мөөң бөлүглекжилгезиниң шынаазы». * 39:16 Гамона — «Бөлүглекжилге» дээн. * 39:25 Бо сөстөрниң болгу дег өске утказы: «Туттуруушкундан дедир чандырып». * 39:26 Азы: «Чүктээр ужурлуг апарлар».

39:10 Зах. 2:9 39:17 Иса. 34:6; Соф. 1:7; Ажыд. 19:17-18 39:18 Ам. 4:1 39:22 Иоил 2:27
39:23 Ы. х. к. 29:24-28 39:25 Иер. 30:3 || Иез. 20:9 39:26 Лев. 26:6; Иер. 30:10; 46:27; Мих. 4:4
39:27 Иез. 20:41 39:29 Иса. 32:15; 44:3; Иоил 2:28

Бурганның чаа өргээзи
(3 Хаан. 6:1-38; 2 Чыл. 3:1-17)

40¹ Туттуруушкунга таварышканы-выстың чээрби бешки чылының эгезинде, бир айның онда, найысылал-ымысты үрөп бусканындан бээр он дөрт чыл эрткенде* — ол хүн Дээрги-Чаяакчынын холу мени катап база башкарып эгелээш, Иерусалимче ашпарган.² Бурган Бодунуң чоруткан көстүүшкүнеринге мени израиль черже ашпаргаш, дыка бедик даг кырынга тургузуп каан. Дагнын мурнуу чүкче көрүнгөн талазында хоорай-даа ышкаш тулутлар көстүп турган.³ Бурган мени ынаар эккелди. Көөрүмге, хүлөр дег кыланнааш кижы турар болду. Ол кижы хемчээшккин кылыр лён хендир биле хемчээр мерге тудуп алган, хаалга чанында турду.⁴ Ол кижы меңээ: «Кижы амыгган, караң-биле көрүп, кулаан-биле дынна. Сенээ көргүзөр бүгү чүвемче кичээнгейден сал, чүгө дээрге сени бээр ол дээш эккелген болгай. Көргөн бүгү чүвениң израиль чонга чугаалап бээр сен» — дээн.

*Даштыкы хананың
чөөн талазында хаалга*

⁵ Бурганның өргээзин долгандыр туткан хана көрүп кагдым. Демги кижиниң холунда хемчээр мергениң узуну алды кыры дурту болду. (Мында анаа кыры дуртунга дөрт илиг немеп каан хемчээлди — узун кыры дуртун ажыглап турар.)* Ол кижы хананы хемчээрге, чоону бир хемчээр мерге дурту, а бедии база бир мерге дурту болган.

⁶ Оон демги кижы чөөн чүкче көрүнгөн хаалгаже баргаш, телкиштерлиг чадалап ынаар үнгөш, оон бир талазында эргинни хемчээрге, дооразы бир мерге дурту, а өске талазында эргинниң дооразын хемчээрге, база бир мерге дурту болган.⁷ Хаалганың өдүүнүң иштинде таңныылдар өрээлдерин хемчээрге, кайызының-даа узуну бир мерге дурту, дооразы база бир мерге дурту; а өрээлдер аразы беш кыры дурту болган.⁸ Хаалганың серилиг чери өргээже көрүнгөн тур-

ган. Ону хемчээрге, дооразы бир мерге дурту болган.⁹ Хаалганың серилиг черин хемчээрге, ниити дооразы сес кыры дурту. (Оон чаактарының чоону ийи кыры дурту болган.) Ол серилиг чер Бурганның өргээзинче көрүнгөн турган.

¹⁰ Чөөн чүкче көрүнгөн хаалганың өдүүнүң бир талазында үш, өске талазында база үш таңныылдар өрээли турган; олар шуптузу чаңгыс хемчээлди болгаш оларның бир-даа, өске-даа талазында чаактары база дөмей хемчээлди болган.¹¹ Хаалганың кирер черин хемчээрге, дооразы он кыры дурту, а узуну он үш кыры дурту болган.¹² Таңныылдар өрээлдериниң кайызының-даа мурнунда бедии бир кыры дурту моондак ханажыгаш турган. А өрээлдериниң боттарын кайы-даа талазындан хемчээрге, алды кыры дурту хемчээлди болган.¹³ Бир талада өрээлдин дээвириинден өске талада өрээлдин дээвириинге чедир хаалганың дооразын хемчээрге, чээрби беш кыры дурту болган. Бир өрээлдин эжи өске өрээлдин эжиниң дужуну турган.¹⁴ Хаалганың чаактарын хемчээрге, алдан кыры дурту болган. Шөлдүң бүгү талаларында хаалганың чаактары ындыг турган.¹⁵ Хаалгаже кирер чериниң мурнуу талазындан эгелээш, серилиг черниң ынды кыдыгынга чедир хемчээл бежен кыры дурту болган.¹⁶ Таңныылдар өрээлдериниң даштыкы ханазында, оларнын аразында ханаларда болгаш серилиг черниң бодунуң бүгү талаларында хана-каракталчак соңгалар турган. Хаалганың чаактарында пальма ыяш дүрзүлери оюп, каастап каан болган.

Өргээниң даштыкы шөлү

¹⁷ Хемчээкчи кижы мени өргээнин даштыкы шөлүнче эккелди. Шөлдү долгандыр даш бедиктээш база оон кырында турар үжен өрээл бар болду.¹⁸ Бедиктээш бүгү хаалгаларга чыпшыр турар, оон дооразы хаалга бүрүзүнүң узуну-биле деннежир болду. Ол дээрге адаккы бедиктээш-тир.¹⁹ Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган. Чөөн-даа, сонгу-даа

* 40:1 Б. э. чедир 572 чыл. * 40:5 Анаа кыры дурту чээрби дөрт илигге деннежир, а узун кыры дурту чээрби сес илигге азы бежен ийи хире сантиметрге деннежир (Иез. 43:13 көр).

40:1 Иез. 33:21 || 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 40:2 Иез. 1:1; 8:3 || Ажыд. 21:10 40:3 Иез. 1:7 || Иез. 47:3 || Зах. 2:1; Ажыд. 11:1; 21:15 40:4 Иез. 44:5 40:5 Иез. 42:20 40:6 Иез. 43:1 40:16 3 Хаан. 6:4; Иез. 41:16, 26 || Иез. 41:18 40:17 Иез. 41:6; 42:1

талада хаалгалар аразы ындыг хемчээлдиг турган.

Соңгу, мурнуу чүкче көрүнгөн хаалгалар

²⁰ Ол кижги даштыкы шөлдүн соңгу чүкче көрүнгөн хаалгазынын узунун болгаш дооразын хемчээди. ²¹ Хаалганын өдүүнүн бир талазында үш, өске талазында — база үш танныыылдар өрээли турган, оларнын чаактары болгаш серилиг чери баштайгы хаалганын дег хемчээлдиг болган: узуну бежен кыры дурту, а дооразы чээрби беш кыры дурту. ²² Ол хаалганын соңгалары, серилиг чери болгаш пальмалар дүрзүлери чөөн талада баштайгы хаалганын дег болган. Ынаар чеди тепкииштиг чада үнгөн, а ооң серилиг чери иштиги талазында турган. ²³ Соңгу талада хаалганын дужунда, чөөн талада хаалганын дужунда дег, иштиги шөлче кирер хаалга турган. Даштыкы хаалга биле иштиги хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

²⁴ Оон хемчээкчи кижги мени мурнуу талаже аппаарга, ынаар углай көрүнгөн хаалганы көрүп кагдым. Хаалганын чаактары биле серилиг черни хемчээрге, өске хаалгаларны ышкаш хемчээлдиг болду. ²⁵ Хаалга-даа, серилиг чер-даа, өске хаалгаларда дег, долгандыр турар соңгаларлыг болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ²⁶ Ынаар үнер чада чеди тепкииштиг, а ооң серилиг чери иштиги талазында турган. Хаалганын чаактарынын кайы-даа талазын пальма дүрзүлери каастаан. ²⁷ Иштиги шөлдүн мурнуу чүкче көрүнгөн талазында база хаалга бар чорду. Даштыкы хаалга биле иштиги хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

Иштиги хаалгалар

²⁸ Хемчээкчи кижги мени мурнуу талада хаалга дамчыштыр иштиги шөлче киире берди. Ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ²⁹ Оон таңныыылдар турар өрээлдер, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларны дег хемчээлдерлиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр соңгалар бар болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кы-

ры дурту. ³⁰ Иштиги шөлдү долгандыр хаалгаларнын серилиг черлеринин узуну — чээрби беш кыры дурту, а дооразы — беш кыры дурту. ³¹ Ол хаалганын серилиг чери даштыкы шөлче көрнүп турган. Хаалганын чаактарын пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

³² Демги кижги мени чөөн талада хаалга дамчыштыр иштиги шөлче аппаарга, ол хаалганы хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ³³ Ооң таңныыылдар турар өрээлдер, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларны дег хемчээлдиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр соңгалар бар. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ³⁴ Ооң серилиг чери даштыкы шөлче көрнүп турду. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

³⁵ Оон ол кижги мени соңгу чүкче көрүнгөн иштиги хаалгаже аппаарга, ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болду. ³⁶ Ооң таңныыылдар турар өрээлдер, чаактары, серилиг чери болгаш долгандыр турар соңгалары база ындыг болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ³⁷ Ооң серилиг чери* даштыкы шөлче көрнүп турган. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

Өргү белеткээр өрээлдер

³⁸ Иштиги хаалганын серилиг черинде кирер эжиктиг, бүрүн өрттедир өргүлдер чуур өрээл бар болду. ³⁹ Хаалганын серилиг черинин ийи талазында ийи-ийи ширээ бар, анаа бүрүн өрттедир өргүл, бачыг дээш өргүл болгаш кем-буруу дээш өргүл малдары дөгөрер турган чүве-дир. ⁴⁰ Соңгу чүкче көрүнгөн хаалгаже кирер чер чанында, ооң даштыкы ийи кыдында, бир талазында ийи ширээ, серилиг чер чанында өске талазында база ийи ширээ турар чорду. ⁴¹ Ынчалдыр хаалганын бир талазында дөрт, өске талазында база дөрт — өргүл малы дөгөрер шупту сес ширээ бар болду. ⁴² Чонуп

* 40:37 Өске бурунгу сөзүглелде «серилиг чери» эвес, а «чаактары» деп бижжээн.

каапкан даштардан кылган, узуну бүдүн чартык, дооразы бүдүн чартык, а бедии бир кыры дурту, бүрүн өрттедир өргүл малдары белегкээр дөрт ширээ база бар чорду. Ынаар бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүл малдары дөгөрөп чепек салып турган.⁴³ Өргээни долгандыр турар ханаларда бир карыш дуртту, ийи баштыг илбектер кадап каан болду, а ширээлерге өргүл эьди салып турган.

Бараалгакчыларның өрээлдери

⁴⁴ Иштики хаалга артында, иштики шөлде ыраажылар өрээлдери турган: бирээзи соңгу хаалга чанында, чөөн* чүкче көрнүп турар, а өскези мурнуу хаалга чанында, соңгу чүкче көрнүп турар.⁴⁵ Хемчээкчи кижии менээ: «Мурнуу чүкче көрүнгөн өрээл Бурганның өргээзинде бараан болуп турар Ооң бараалгакчыларынга хамааржыр.⁴⁶ А соңгу чүкче көрүнгөн өрээл өргүл салыр бедигээш чанында бараан болуп турар бараалгакчыларга хамааржыр. Ол бараалгакчылар дээрге Садоктун салгалы-дыр; Левийиниң салгалындан чүгле оларга Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп, Олче чоокшуларын чөпшээрэн» — дээн.⁴⁷ Ол кижии дөрбелчин шөлдү хемчээрге, узуну чүс кыры дурту, а дооразы база чүс кыры дурту болган. Бурганның өргээзиниң мурнунда өргүл салыр бедигээш турган.

Бурганның өргээзиниң кол тудуу

⁴⁸ Хемчээкчи кижии мени Бурганның өргээзиниң серилиг черинче эккелди. Ооң эжиниң чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы беш кыры дурту болган. Хаалганың дооразы кайы-даа талазындан үш кыры дурту болган.⁴⁹ Серилиг чериниң узуну чээрби кыры дурту, а дооразы он бир кыры дурту*; ынаар үнер чада он тепкишти**; оон эжиниң чаактарының кайы-даа талазында адагаштар бар болду.

41 ¹ Оон хемчээкчи кижии мени Бурганның өргээзиниң ыдыктыг өрээлинче эккелди. Ынаар кирер эжиктин чаактарын хемчээрге, кайызының-даа

дооразы алды кыры дурту болган. (Ужуражылга майгынының хемчээли ындыг турган.)² Эжиктин дооразы — он кыры дурту, а кайы-даа талазында кыдыкы ханаларның дооразы — беш кыры дурту. Ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну дөртөн кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту болган.³ Оон демги кижии эң ыдыктыг өрээлче киргеш, эжиктин чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы ийи кыры дурту болган. Эжиктин узуну — алды кыры дурту, а дооразы — чеди кыры дурту.⁴ Эң ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту болган. Өргээже кирер черге чедир оон дооразы шак ындыг турган. Оон ол кижии менээ: «Бо дээрге аажок ыдыктыг чер-дир» — диди.

⁵ Бурганның өргээзиниң ханазының чоонун хемчээрге, алды кыры дурту болган. Өргээни долгандыр даштыкы тудуг турду, өргээниң кайы-даа талазында оон дооразы дөрт кыры дурту болган.⁶ Даштыкы тудугда өрээлдер үш аңгы деннезде тутунган, бир өрээл-ле өскезиниң кырында турар, бир деннезде-ле үжөн өрээл бар. Өргээниң ханазын долгандыр өрээлдерниң чөлөнгиштери бар, ынчангаш кайы-даа өрээл өргээниң ханазынга чөлөнмейн турган.⁷ Бурганның өргээзин долгандыр турар даштыкы тудугда өрээлдер дараазында деннезде келгеш-ле, алгып турду. Даштыкы тудугну өрү үнүп турар каьттарлыг кылдыр туткан болгаш, өрээлдер, өрүлзөн тудум, алгып турду. Адаккы каьттан, ортузундазын дамчыштыр, үстүкү каьтче чада көдүрлүп үнгөн болду.

⁸ Өргээже көөрүмге, ону долгандыр бедиктээш турар болду. Ол бедиктээш даштыкы тудугда өрээлдернин таваа болду, оон бедии — алды кыры дурту.⁹ Тудугда өрээлдернин даштыкы ханазының чоону — беш кыры дурту. Өргээниң бо тудуунда өрээлдер биле¹⁰ Бурганның бараалгакчызының өрээлдериниң аразында ажык девискээр турган. Ол ажык девискээр бүгү өргээни долгандыр турду, оон дооразы чээрби кыры дурту болду.¹¹ Даштыкы тудугда өрээлдернин

* 40:44 Өске бурунгу сөзүглелде «чөөн» эвес, а «мурнуу» деп бижээн. * 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он бир» эвес, «он ийи» деп бижээн. ** 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он» деп сөс таварышпайн турар.

40:44 1 Чыл. 6:31-32 40:46 3 Хаан. 2:35; Иез. 43:19 40:47 Иез. 41:13-15 40:49 3 Хаан. 6:3 41:2 3 Хаан. 6:17 41:4 3 Хаан. 6:20; 2 Чыл. 3:8 41:5 3 Хаан. 6:5, 8 41:6 Иез. 40:17 || 3 Хаан. 6:6

эжиктери ажык девискээрже углай, сонгу болгаш мурнуу талаже ажыгтынып турду. Ажык девискээрниң долгандыр дооразы — беш кыры дурту.

¹²Өргээден барыын талада аңгы шөлде өске тудуг турду. Ол тудугнун дооразы — чеден кыры дурту, оон ханазының долгандыр чоону — беш кыры дурту, а узуну — тозан кыры дурту.

¹³Бурганның өргээзин хемчээрге, узуну чүс кыры дурту; ол аңгы шөлдүн, ында турар тудугнун болгаш тудугнун ханаларының нити узуну база чүс кыры дурту болган. ¹⁴Өргээниң чөөн талазында ажык шөлдүн дооразы — база чүс кыры дурту. ¹⁵Бурганның өргээзиниң артында аңгы шөлде турар тудугнун узунун оон ийи талазында өдүглери-биле кады хемчээрге, чүс кыры дурту болду.

Ыдыктыг өрээл, эң ыдыктыг өрээл болгаш ажык шөлче көрүнген серилиг чер, ¹⁶а оон ынай ол үш черни долгандыр турар эргиннер, хана-каракталчак соңгалар болгаш өдүглери шуптузун ыяш-биле шап каан болду. Шала биле хананы соңгаларга чедир, ол ышкаш соңгаларны ыяш-биле шап каан болду. ¹⁷Бурганның өргээзиниң ханаларын иштинден база даштындан, эжиктиң кырындан эгелээш, эң ыдыктыг өрээлге чедир долгандыр ыяш-биле шап, оюп хээлээн каасталгалар-биле шып каан: ¹⁸ол дээрже херувимнер болгаш пальмалар дүрзүлери болду. Бир пальма-ла ийи херувим аразында турду, а херувим бүрүзү-ле ийи арынның болду. ¹⁹Херувимниң кижини дег арны пальмаже бир таладан көрүнгөн, арзыланнны дег арны — өске таладан көрүнгөн чорду. Бүгү өргээни долгандыр ынчалдыр кылып каан — ²⁰оон ханаларында херувимнер биле пальмаларны шаладан эгелээш, эжик кырынга чедир оюп-сиилбип каан болду.

²¹⁻²²Ыдыктыг өрээлдин эжик кастыктары дөрбелчин болду. Эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда бир-ле чүве көзүлдү. Ооң хевири ыяштан кылган өргүл бедигээжи ышкаш болду, а бедии үш кыры дурту, узуну ийи кыры дурту. Оон азыглары, таваа болгаш ханаларын ыяштан кылган болду. Хемчээкчи кижии мезээ: «Дээрги-Чаяакчының мурнунда

турар ширээ бо-дур» — диди. ²³Ыдыктыг өрээл-даа, эң ыдыктыг өрээл-даа ийи каыт эжиктиг болду. ²⁴Эжик бүрүзү ийи хаалгалыг — эжик бүрүзүндө шүнчүктөрдө аскан ийи хаалга бар чорду. ²⁵Ыдыктыг өрээлдин эжиктеринде, ханаларда дег, херувимнер биле пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан болду, а серилиг чернин даштынды ыяш бедиктээш* турду. ²⁶Серилиг чернин кыдыкы ханаларында хана-каракталчак соңгалар турган, ханаларның кайызында-даа пальмалар оюп сиилбээн болду. Ындыг пальмалар өргээниң даштыкы тудуунда болгаш бедиктээштерде* база турду.

Бараалгачкыларның кол өрээлдери

42 ¹Оон соонда хемчээкчи кижии мезини даштыкы шөлдүн сонгу талазынче апаргаш, иштики шөлде турар тудугнун дужунда — оон сонгу талазында турар өрээлдерге эккелди. ²Эжи сонгу талаже көрүнгөн бажының узуну — чүс кыры дурту, а дооразы — бежен кыры дурту. ³Ол бажында үш аңгы денелде дужааштыр турар өрээлдер шөйүлгөн болду. Оон бир талазында иштики шөлде дооразы чээрби кыры дурту ажык девискээр, а өске талазында даштыкы шөлде даш бедиктээш бар чорду. ⁴Өрээлдернин мурнунда дооразы — он кыры дурту, узуну — чүс кыры дурту* ишкээр эртер өдүг турду. Оларның эжиктери сонгу чүкче көрүнгөн болду. ⁵Үстүкү өрээлдер тарлай берген, чүге дээрже оларның өдүглери бажыңның адаккы болгаш ортаакы каыттарда өрээлдеринден хөй чер ээлеп турар. ⁶Бажың үш каыт, ынчалза-даа ол даштыкы шөл ышкаш адагаштарлыг эвес болду, ынчангаш чер кырындан эгелээш, өрээлдер тарлап турар. Үстүкү каытта өрээлдерни ортаакы каытта өрээлдерден, а ортаакы каытта өрээлдерни — адаккы каытта өрээлдерден тар кылдыр кылып каан. ⁷А даштыкы хана ол өрээлдерге база даштыкы шөлге чергелешкек бооп, өрээлдернин мурнун дургаар бежен кыры дурту шөйүлгөн. ⁸Даштыкы шөлче көрүнгөн ол өрээлдерниң нити узуну бежен кыры дурту, а ыдыктыг черже көрүнгөн өрээлдерниң нити узуну чүс кыры дурту болган. ⁹Адаккы өрээлдерге

* 41:25, 26 Азы: «Сери». * 42:4 Өске бурунгу сөзүглелде «бир кыры дурту» деп бижээн.

41:13 Иез. 40:47 41:16 3 Хаан. 6:4; Иез. 40:16 41:18 3 Хаан. 6:29; 7:36; Иез. 40:16 41:19 Иез. 1:10; 10:14 41:21-22 Хост. 25:23-30 41:24 3 Хаан. 6:34 41:25 3 Хаан. 7:6 41:26 3 Хаан. 6:4 42:1 Иез. 40:17

оларның чөөн талазында турар даштыкы шөл дамчыштыр эрте берип болур кылып каан.

¹⁰ Өргээни долгандыр турар хананың чөөн* чүкче көрүнгөн талазында — иштики шөлдүн, ында гудугнуң мурнуу талазында база шак ындгы өрээлдер бар болду. ¹¹ Оларның мурнунда база өдүр бар. Олар сонгу талада өрээлдер ыш-каш болган: узуну, дооразы, үнер черлери болгаш хемчээлдерни база ол өрээлдерни дег. Сонгу талада өрээлдерниң эжиктеринге ¹² мурнуу талада өрээлдерниң эжиктери дөмөй болду. Ол өрээлдерге эртер өдүгже кирер чер хананы дургаар турган, ынаар чөөн таладан кирер болду.

¹³ Хемчээкчи кижжи меңээ: «Иштики шөлдүн сонгу база мурнуу талазында турар бо өрээлдер дээрге ыдыктыг өрээлдер-дир. Дээрги-Чаяакчыже чоокшулап турар Ооң бараалгакчылары ол өрээлдерге аажок ыдыктыг өргүлдерни чиир; олар ынаар аажок ыдыктыг өргүлдер — далган-тараа өргүлдерин, бачыт дээш база кем-буруу дээш өргүлдерни эккеп салыр, чүгө дээрге ол чер ыдыктыг-дыр. ¹⁴ Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черже кирип келген болза, бараан болурда кедер хептерин уштуп, арттырып кагбаан шаанда, даштыкы шөлче үнмес болзун, чүгө дээрге ол хептер ыдыктыг-дыр. Олар чон мурнунче үнер бетинде өске хептер кедип аар ужурлуг» — дээн.

Өргээниң девискээриниң ниити хемчээли

¹⁵ Хемчээкчи кижжи Бурганның өргээзиниң иштики девискээрин хемчээп дооскаш, мени чөөн талада хаалга дамчыштыр дашкаар үндүр бергеш, өргээни долгандыр хемчээп эгеледи. ¹⁶ Чөөн таланы мерге-биле хемчээрге, узуну 500 мерге* дурту болган. ¹⁷ Сонгу таланы ола мергези-биле хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ¹⁸ Мурнуу таланы хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ¹⁹ Оон барыын талаже эгтеш, ону мерге-биле хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ²⁰ Демги кижжи өргээни шак ынчаар бүгү

дөрт таладан хемчээп кагды. Өргээни долгандыр хана турган, ооң узуну — 500 мерге дурту, а дооразы — база 500 мерге дурту. Ол хана ыдыктыг черни ыдыктыг эвес черден аңгылап турган.

Бурганның өндүр чырымының өргээзинче эглип келгени

43 ¹ Хемчээкчи кижжи мени чөөн талада хаалгага эккелди. ² Көөрүмге, Израильдиң Бурганының өндүр чыры чөөн чүктен кел чыгты. Ооң үнү шапкын агым сутнуң коолааны дег болду, Ооң өндүр чыры чөр кырын херелдендир чырыдышты. ³ Шап ол көстүүшкүн, мээң ооң мурнунда, кажан Ол* хоорайны чок кылып каар дээш кээп турда, көргөним дег база Кевар хем чанынга көргөним дег көстүүшкүн болган. Мен хаваамны черге дегзи донгая кээп дүшгүм. ⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры чөөн чүкче көрүнгөн хаалга таварып, Бурганның өргээзинче кире берди.

⁵ Бурганның Сүлдези мени көдүргеш, өргээзиниң иштики шөлүнче апарды. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры өргээни бүргей апты. ⁶ Демги кижжи мээң чанымга турган. Бурганның өргээзиниң ишгинден менээ чүвө чугаалаан үннү дыннап кагдым. ⁷ Ол үн мынча дээн: «Кижжи амытан, бо дээрге Мээң дүжүлгем турар чер-дир, Мээң бут салыр черим-дир. Мен маңа израильчилер-биле кады кезээ-мөнгөде чурттаар мен. Израил чон Мээң ыдыктыг адымны моон сонгаар бужартатпас — олар боттары-даа, оларның хааннары-даа самыгараашкыны-биле база хааннары өлүп каарга, оларның мөчү-сөөгү-биле* Мээң адымны бужартатпас. ⁸ Олар боттарының ордузунун эргинин Мээң эргиним чанынга, боттарының эжиниң кастыктарын Мээң эжиимниң кастыктарының чанынга, аравыста чүгле хана турар кылдыр тургузуп алган, Мээң ыдыктыг адымны чүдек-бужар херектери-биле бужартадып каан. Ынчангаш Мен киленим кыптыгып, оларны чок кылып каан мен. ⁹ Ам олар Менден боттарының

* 42:10 Өске бурунгу сөзүглелде «мурнуу» деп бижээн. * 42:16 Өске бурунгу сөзүглелде 500 мерге дурту эвес (40:5 көр), а 500 кыры дурту деп бодап турар. * 43:3 Өске бурунгу сөзүглелде «мен» деп бижээн. * 43:7 Азы: «Мөгөйиштин кылыр бедик черлер-биле».

42:13 Сан. 18:9 42:14 Лев. 6:11; Иез. 44:19 42:20 Иез. 40:5 43:1 Иез. 40:6 43:2 Иез. 10:18; 11:22-23 || Иез. 1:24; Ажыл. 1:15 || Ажыл. 18:1 43:3 Иез. 1:1; 3:15; 10:15 || Иез. 2:1 43:5 Иез. 3:12 || Иез. 8:16 43:7 1 Чыл. 28:2; Иса. 60:13; 66:1 || Иез. 20:39; 39:7

самыграашкынын база хааннарынын мөчү-сөөгүн чайлатсыннар. Ынчан Мен оларнын аразына кезээ-мөңгөдө чурттаар мен.

¹⁰ Киж и амытан, Бурганның өргээзиниң дугайында израйль чонга тодарадып чугаалап бер, олар боттарынын кем-буруулуг херектеринден ыядып човазыннар база өргээни хемчээзиннер.

¹¹ Бир эвес олар бүгү үүлгедиглеринден ыядып човаар болза, өргээни хевирин болгаш турар чурумун, үнер-кирер черлерин, ооң бүгү тургузуун болгаш бүгү дүрүм, хоойлуларын оларга тайылбырлап көргүс. Ол бүгүнү оларнын мурнунга бижип каг — олар өргээниң тургузуун билип алгаш, дүрүмнерин күүсетсиннер.

¹² Бурганнын өргээзиниң дугайында хоойлу бо-дур: өргээ турар даг бажын долгандыр бүгү девискээр аажок ыдыктыг болур. Бурганнын өргээзиниң дугайында хоойлу ол-дур».

Өргү салыр бедигээш

¹³ «Өргүл салыр бедигээштиң кыры дурту-биле үндүрген хемчээли бо-дур. (Мында анаа кыры дуртуна дөрт илиг немеп каан хемчээлди — узун кыры дуртун ажыглап турар.)* Бедигээштиң таваан долгандыр коошпа турар. Коошпаның узуну-даа, дооразы-даа бедигээштиң таваанын узуну, дооразындан бир кыры дурту улуг; а коошпаның ханызы бир сөөм. Бедигээштиң бедии бо-дур: ¹⁴ чер кырындан адаккы каыттың кырынга чедир бедии — ийи кыры дурту; адаккы каыт ортааккы каыттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Адаккы каыттың кырындан ортааккы каыттың кырынга чедир бедии — дөрт кыры дурту; ортааккы каыт үстүкү каыттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. ¹⁵ Үстүкү каыт дээрге бедигээштиң одаа-дыр. Ооң бедии дөрт кыры дурту; оортан дөрт мыйыс өрү көдүрүлгөн. ¹⁶ Бедигээштиң одаа дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он ийи кыры дурту. ¹⁷ Ортааккы каыт база дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он дөрт кыры дурту. Ону долганган коошпанын бедии чарткы кыры дурту; коошпа бедигээштиң та-

ваандан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Бедигээшче көдүрлүр тепкииштер чөөн талада турар».

¹⁸ Бурган меңээ мынча дээн: «Киж и амытан, Дээрги-Бурган-Чаяакчыны дыңна: кажан өргүл салыр бедигээшти тудуп каарга, аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр салырының база ынаар хан төгериниң дүрүмнери бо-дур. ¹⁹ Садоктан укталган, Менче чоокшулап болур эргелиг левит-бараалгакчыларымга бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыктан беривит — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ²⁰ Ооң ханын узуп алгаш, бедигээштиң дөрт мыйызын, ортааккы каыдының дөрт азын болгаш долгандыр турар черни чаап каг — ооң-биле бедигээшти бачыттан арыглап каар сен. ²¹ Бачыт дээш өргүлдүң бугажыын алгаш, ыдыктыг черниң даштынга, Бурганның өргээзиниң девискээринде доктаадып каан черге өрттедиптер сен.

²² Даартазында хүндүс бачыт дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; өргүл бедигээжин, бугажыктың ханы-биле арыглааны дег, арыглап каалсын. ²³ Ону арыглап алгаш, кодан малдан четпес-дудуу эвес малды — бугажык биле кошкарны эккел. ²⁴ Оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп каг. Бурганның бараалгакчылары оларже дустан чашкаш, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын.

²⁵ Чеди хүн дургузунда бачыт дээш өргүл кылдыр дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; кодан малдан четпес-дудуу эвес малды — бир бугажык биле бир кошкарны хүннүн-не эккеп салзын. ²⁶ Өргүл бедигээжин Бурганның бараалгакчылары чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыктазын, ооң соонда ону ажыглап болур апаар. ²⁷ Чеди хүн эрге бээрге, сески хүнден эгелеп база оон-даа ыңай Бурганның бараалгакчылары өргүл бедигээжинге силерниң бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдериңерни салып эгелээр. Ынчан силер Мээң сеткилимге тааржыр апаар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 43:13 Анаа кыры дурту чээрби дөрт иликте деннежир, а узун кыры дурту чээрби сес иликте азы бежен ийи хире сантиметрге деңнежир (Иез. 40:5 көр).

43:10 Иез. 40:4 43:13 Хост. 27:1-8 43:15 Хост. 27:2; 3 Хаан. 1:50; 2:28 43:17 Хост. 20:26 43:18 Лев. 1:5 43:19 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 || Иез. 45:18 43:20 Хост. 29:12; Лев. 8:15; Иез. 45:19 43:21 Хост. 29:14 43:24 Лев. 2:13 43:25 Хост. 29:35; Лев. 8:33 43:27 Лев. 1:3; 3:1

Ыдыктыг черже кириери

44 ¹ Оон мээң үдөкчим мени ыдыктыг черниң чөөн талада даштыкы хаалгазынче дедир эккелди. Хаалга хаалгы болду. ² Дээрги-Чаяакчы менээ: «Бо хаалга хаалгыг артар, ону ажитпас, олап кым-даа кирбес. Ону таварып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы кирген болгаш, ол хаалга хаалгыг артар. ³ Чүглө чоннуң чагырыкчызы Дээрги-Чаяакчының мурнунга чөмөненири-биле хаалга иштинге оруп аар. Чагырыкчы хаалганың серилиг черин дамчыштыр киргеш, база олап үнө бээр» — дээн.

⁴ Ооң соонда демги кижги мени соңгу талада хаалга дамчыштыр Бурганның өргээзинин мурнунче үндүр берди. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргөпкөн болду. Мен ынчан хаваам черге дегзи доңга кээп дүштүм. ⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Кижги амыган, караан-биле көрүп, кулаан-биле дыннап турар бүгү чүвөңче кичээнгейден сал. Мен сенээ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң бүгү дүрүм, хоойлуларының дугайында чугаалап тур мен. Өргөөжө кирер черже болгаш ыдыктыг черден үнер черлерниң шупгузунче эн шындыгы кичээнгейден сал.

⁶ Үймээнчи израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчынызы чугаалап чүвезин дамчыт: израильчилер, бүгү-ле үдөк-бужар чүүлдер кылыры ам черле болзун! ⁷ Сеткил-чүрээ-даа Менээ бердинмээн, мага-боду-даа кыртыжап демдектетпээн даштыкы улусту ыдыктыг черже кириптеринерге, олар Мээң өргээмни бужартадып каан-дыр. Силер Мээң аыш-чемимни — үс-чаг биле ханны Менээ эккеп бергеш, Мээң-биле чарганыңар керээни боттарыңарның бүгү чүдөк-бужар чүүлдеринер-биле үрзөн-дир силер. ⁸ Мээң ыдыктыг чүүлдеримни кадарар хүдээлгенерни күүсетпейн, Мээң ыдыктыг черимге ону күүседир кылдыр боттарыңар орнуңарга даштыкы улусту томуйлап каан-дыр силер».

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Сеткил-чүрээ-даа Менээ бердинмээн, мага-боду-даа кыртыжап демдектетпээн даштыкы кижги бурүзү, израиль чоннуң аразында чурттап чоруур-даа

болза, Мээң ыдыктыг черимче кирбес ужурлуг. ¹⁰ А Израиль Менден аза бээрге, Мени каапкаш барган, дүрзү-бурганнар-ыңга мөгөйип эгелээн левиттер боттарының кем-буруузун чүктээр. ¹¹ Олар Мээң ыдыктыг черимге бараан болуп, өргээмниң хаалгаларын тандырылду, ында бараан болушкуннарга киржип болур. Олар чонга бурүн өртгедир болгаш өске-даа өргүлдөр малдары дөгерип, улуска бараан болурлар. ¹² Ынчалза-даа левиттер чон-биле кады дүрзү-бурганнарга мөгөсеринге киржип, израильчилерни бачытче дуурайлап кириген боорга, олар боттарының кем-буруузун чүктээр деп дангыраглан мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹³ Олар ам Менче, Бурганның бараалгакчылары бооп, чоокшулап шыдапас. Олар Мээң бүгү ыдыктыг чүүлдеримче, аажок ыдыктыг өргүлдөрүмчө чагдап шыдапас. Олар үлгөткөн чүдөк-бужар чүүлдери дээш боттарының бак адын чүктээр. ¹⁴ Мен оларга чүглө Бурганның өргээзинче сагыш салырын, анаа хүн бүрүнүн ажылын кылырын дагзып тур мен».

Бурганның бараалгакчыларыңга дүрүмнөр

¹⁵ «Садоктан укталган левит-бараалгакчылар, кажан израильчилер Менден аза бээрге, ыдыктыг черимге бараан болушкунну шынчы күүседип келген. Олар бараан болуру-биле Менче чоокшулап болурлар; үс-чаг биле хан өргүп, Мээң мурнумга турарлар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁶ Чүглө олар Мээң ыдыктыг өргээмче кирип, Менээ бараан болуру-биле база ажилалбанын кылыры-биле, Мээң ширээмче чоокшулаарлар.

¹⁷ Ыдыктыг чериниң иштики шөлүнче кирер хаалгага кедип келгеш, Мээң бараалгакчыларым лән хептен кедип алзыннар. Иштики шөлге база Бурганның өргээзиниң иштинге бараан болуп тура, олар дүктен кылган хеп кетпезин. ¹⁸ Олар бажыңга ләндан кылган тускай бөрттер кетсин, а иштики чүвүрлери база лән-дан болзун. Дериттирер хеп кетпезин. ¹⁹ Олар өргээмниң даштыкы шөлүнче, ында турар чонче үнерде, бараан болуп кедер хевин уштуп, ыдыктыг өрээлдерге

44:4 Иез. 1:28 44:5 Иез. 40:4 44:6 Иез. 45:9 44:7 Аж.-ч. 21:28 || Лев. 3:11 44:15 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 44:16 Иез. 41:21 44:18 Хост. 28:39-43; Лев. 16:4 44:19 Лев. 6:11; 16:23; Иез. 42:14

арттырып кагзын, боттарының ыдыктыын хевин дамчыштыр чонче таратпас дээш, өске хептен кедип алзын.

²⁰ Бажын чүлүвес, бажының дүгүн узадыр өстүрбес ужурлуг; бажының дүгүн таартып турзун. ²¹ Бурганның бараалгакчылары иштики шөлче баар деп тургаш, арага ишпес ужурлуг. ²² Олар дулгуяк-даа, ашаандан чарылган-даа херээжен кижини кадай кылдыр албазын. Чүгле израиль чондан үнген арыг кыстарны база өске бараалгакчының дулгуяан кадай кылдыр ап болур. ²³ Олар Мээн чонумга ыдыктыг чүүлду ыдыктыг эвезинден, арыг чүүлду арыг эвезинден канчаар ылгаарын көргүссүн.

²⁴ Бараалгакчылар чаргы-чаалылыг херектерге шийтекки болуп, улусту Мээн дүрүмнерим ёзугаар шийтсин. Олар Меңээ тураскааткан бүгү байырлалдар дугайында хоойлу, доктаалдарымны күүсетсин; Меңээ тураскааткан амырдыш хүннерин ыдыктыг деп көрзүн.

²⁵ Бурганның бараалгакчыларының кайгызы-даа, арыг эвес апарбас дээш, өлүг кижиге чоокшулаvas ужурлуг. Чүгле ачазы азы авазы, оглу азы уруу, акы-дунмазы азы кижиге барып көрбөөн угба-дунмазы чок апарган болза, оларнын мөчү-сөөгүнче чоокшулап, арыг эвес апарып болур. ²⁶ А бужартаан соонда, арыгланып алгаш, ол бараалгакчы амдаа чеди хонук дургузунда манаар ужурлуг. ²⁷ Оон ол бараалгакчы ыдыктыг черге бараан болуру-биле иштики шөлче кире бээр хүнүнде бачыт дээш өргүлдү эккеп салзын — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. —

²⁸ Бурганның бараалгакчыларынга хамаарыштыр алырга, оларның өнчүзү — Мен-дир мен. Израильге оларга хувааглыг чер бербенер: оларнын ээлээр үлүү — Мен-дир мен. ²⁹ Олар далган-тараа өргүлүндөн, бачыт дээш өргүлден болгаш кем-буруу дээш өргүлден чемениер. Израильде Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөде тураскааткан бүгү чүве

оларга хамааржыр. ³⁰ Бүгү дүжүдүнернин башкылыгы база бүгү өргүлдериернин эң экизи Бурганның бараалгакчыларыны болур. Оларга дээрбелээн баштайгы далган-тарааны бериңер, ынчан силернин бажыңыңарга ачы-буян доктаар. ³¹ Бурганның бараалгакчылары бодунур өлүмү-биле өлгөн азы араатан анга үзөрлеткен кушту-даа, дириг амытанны-даа чивес ужурлуг*.

Ыдыктыг тускай девискээр

45 ¹ «Чер-чуртту хуваап тура, Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг тускай девискээрден ангылап бериңер. Оон узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000* кыры дурту. Бүгү ол чер ыдыктыг болур. ²⁻³ Ыдыктыг девискээрге узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту черден хемчээп каг. Аңаа Бурганның өргээзи — эң ыдыктыг чер турар. Бурганның өргээзи ыдыктыг девискээрге узуну болгаш дооразы 500 кыры дурту дөрбелчин чер ээлээр, а өргээни долдандыр дооразы 50 кыры дурту ажык чер турар. ⁴ Шак ол ыдыктыг кезек чер Бурганның бараалгакчыларынга, Дээрги-Чаяакчыге чоокшулап, Оон өргээзинде бараан болушкун кылып турар улуска хамааржыр. Ол девискээрге Бурганның өргээзинден ангыда, бараалгакчыларнын бажыннары база турар. ⁵ Узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту өске кезек чер Бурганның өргээзинде ажыдап турар левиттерге хамааржыр — оларнын ээлеп чурттаар чери ол болур, оларнын чурттаар хоорайлары анаа турар*.

⁶ Ыдыктыг девискээринин чанынга узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 5000 кыры дурту кезек черни ээлээр кылдыр хоорайга ангылап бээр силер. Ол хоорай бүгү израиль чонга хамааржыр.

⁷ Ыдыктыг девискээринин база хоорайга хамааржыр чернин ийи талазында кызыгаарлашкак кезек черни чоннун чагырыкчызы ээлеп аар. Ол кезек чер ыдыктыг девискээринин база хоорайга

* ^{45:1} Өске бурунгу сөзүглөдө «20 000» деп бижээн. Бо үзүндүде узунун кыры дурту-биле эвес, а хемчээр мерге дурту-биле айткан бооп чадавас (40:5; 42:16; 48:9-13 көр).* ^{45:5} Өске бурунгу сөзүглөдө «Оларнын чурттаар хоорайлары» эвес, а «Чээрби өрөөл» деп бижээн.

44:20 Лев. 21:5; Сан. 6:5 44:21 Лев. 10:9 44:22 Лев. 21:7, 13 44:23 Лев. 10:10; 11:47
44:24 Ы. х. к. 17:9; 19:17 44:25 Лев. 21:1-3 44:26 Сан. 19:11-12 44:27 Лев. 4:3 44:28 Сан. 18:20;
Ы. х. к. 10:9 44:29 Лев. 27:21; Сан. 18:14 44:30 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 || Сан. 15:20 ||
Мал. 3:10 44:31 Хост. 22:31; Лев. 11:39; 22:8; Иез. 4:14 45:1 Иез. 47:21 45:2-3 Иез. 48:9-10
45:4 Иез. 48:11-12 45:5 Иез. 48:13 45:6 Иез. 48:15 45:7 Иез. 48:21

хамааржыр черниң барыын талазындан барыын чүкче, чөөн талазындан чөөн чүкче шөйлүр; ооң узуну Израильдин бир аймааның хувааглыг чериниң узуну-биле деннежир. ⁸ Ол дээрге Израильде чагырыкчынын ээлээн чери-дир. Чагырыкчылар ам Мээң чонумну кызагдавазын, черни израиль чоннун аймактарынга арттырып берип турзун».

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдин чагырыкчылары, ам болзун! Каржы чорук биле кызагдалды болдурбаңар, шыннын шийткел биле чөптүг чоруктан кылыңар, Мээң чонумну хувааглыг черинден үндүр сывырарын соксалдынар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. —

¹⁰ Шын деңизилерден база кургаг төктүүчел, суук чүүлдерни шын хемчээр савалардан ажыглаңар. ¹¹ Эфа биле бат — кургаг төктүүчел, суук чүүлдер хемчеглери — бир демей хемчээлдиг бооп, кайызы-даа бир хомерниң оннун биринге деңшешин. Хомер силерге саванын ишкириниң доктаадып каан хемчээ болзун. ¹² Бир шекел чээрби герага дең болзун, а алдан шекел бир мианага дең болзун*.

Өргүлдер биле байырлалдар

¹³ Силерниң Меңээ бээр ужурлуг өргүл-белээңер бо-дур. Бир хомер ишти кызыл-тастың-на алданның бир кезиин; бир хомер ишти арбайның-на алданның бир кезиин беринер. ¹⁴ Бир кор ишти олива үзүнүн-не чүстүң бир кезиин беринер (бир кор бир хомерге деңнежир). ¹⁵ Израильдин суггаттыг одар-белчириинден ийи чүс өшкү-хойнуң-на бирээзин база. Ол бүгүңүр далган-тараа өргүлдери, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найырал өргүлдери кылдыр, улусту арыглаары-биле эккеп салыр ужурлуг силер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — ¹⁶ Черниң бүгү чурттакчылары ол өргүлдерни Израильдин чагырыкчызынга бээр ужурлуг.

¹⁷ А чагырыкчынын хүлээлгези болза байырлал болгаш ай чаазының хүнеринде база амыр-дыш хүннеринде — израиль чоннун доктааттыңган бүгү байырлалдарының үезинде бүрүн өрт-

тедир өргүлдер, далган-тараа өргүлдери салыры база арага өргүлү чажары болур. Чагырыкчы киж и бачыт дээш өргүлдү, далган-тараа өргүлдү, бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш эп-найырал өргүлүн израиль чонну арыглаар кылдыр эккеп салзын».

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир айның бирээде кодан малдан четпес-дудуу эвес бугажыктан өргүп, ыдыктыг черни арыглап каг. ¹⁹ Бурганнын бараалгакчызы бачыт дээш өргүл малының ханындан ап алгаш, Бурганнын өргээзиниң эжих кастыктарын, өргүл салыр бедигээштин ортаакы каддының дөрт азын болгаш иштиги шөлдүң хаалгаларынын кастыктарын чаап кагзын. ²⁰ Айның чедиги хонуунда база ынчалдыр кылыңар. Ооң-биле Бурганнын өргээзин улустуң частырыг кылып азы чүве билбези-биле бачыт үүлгеткенинден арыглап каар силер.

²¹ Бир айның он дөртте Хосталышкын байырлалын демдеглеңер, ынчан чеди хонук дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далганнар чиир силер. ²² Ол хүн чагырыкчы боду дээш база чурттун бүгү чону дээш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп салзын. ²³ Байырлалдың чеди хонуунун дургузунда чагырыкчы хүнүнүн-не Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес чеди бугажык биле чеди кошкарны база бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны эккеп салзын. ²⁴ Далган-тараа өргүлү кылдыр бир бугажык болгаш кошкар-биле кады бир эфа ишти далган-тарааны эккеп салзын; бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн эккеп салзын.

²⁵ Чеди айның он беште эгелээр байырлал үезинде чагырыкчы чеди хонук дургузунда база ындыг өргүлдери эккеп салзын: ол хире бачыт дээш өргүлдү, ол хире бүрүн өрттедир өргүлдү, ол хире далган-тараа өргүлүн болгаш ол хире олива үзүн эккеп салзын».

46 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Чөөн чүкче көрүнгөн иштиги хаалганы алды ажыл хүнүнде хаап

* 45:12 Ооң мурнунда бир миана бежен шекелге ден турган.

45:9 Иез. 44:6 || Сан. 36:7; 3 Хаан. 21:1-16 45:10 Лев. 19:36; Бл. х. к. 25:13; У. ч. 11:1

45:12 Хост. 30:13 45:17 Сан. 28:9-15 45:18 Лев. 16:16 45:19 Хост. 12:7; 29:12; Лев. 8:15; Иез. 43:20

45:21 Лев. 23:5-6 45:23 Лев. 23:8; Сан. 28:15 45:24 Лев. 2:1 45:25 Лев. 23:34

каан турар ужурлуг, а амыр-дыш хүнүндө база ай чаазының хүнүндө ону ажыдып каан турзун. ² Чоннуң чагырыкчызы ол хаалганың серилиг черинче дашгыртан киргеш, хаалганың кастыгының чанынга доктаап турулсун. Бурганның бараалгакчылары оон бүрүн өрттедир өргүлүн болгаш эп-найырал өргүлүн салыр ужурлуг, оон чагырыкчы хаалганың эргининге Дээрги-Чаяакчыга мөгөйгөш, үнө бээр, а хаалга кезеэге чедир ажык артар. ³ А чурттуң чону амыр-дыш хүннеринде болгаш ай чаазының хүннеринде хаалгаже кирер чер мурнунга Дээрги-Чаяакчыга мөгөер. ⁴ Амыр-дыш хүнүндө чагырыкчының Дээрги-Чаяакчыга салыр бүрүн өрттедир өргүлү четпес-дудуу эвес алды хураган болгаш четпес-дудуу эвес кошкар болур ужурлуг. ⁵ Кошкар-биле кады бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады оон холу чеже далган-тарааны бээр-дир, ыңчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын. ⁶ Ай чаазында чагырыкчы кижги бир бугажык, алды хураган болгаш бир кошкарны — шунту четпес-дудуу эвес малды эккеп салзын. ⁷ Бугажык болгаш кошкар-биле кады бир-бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады оон холу чеже бээр-дир, ыңчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа өргүлү-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын.

⁸ Өргөже кээп тура, чагырыкчы хаалганың серилиг черинче киргеш, база олап үнөр ужурлуг. ⁹ Кажан чурттуң чону доктаадып каан байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга мөгөйкөп кээп турда, өргөже соңгу талада хаалга дамчыштыр мөгөйкөп кирген улус мурнуу талада хаалга дамчыштыр үнзүн, а мурнуу талада хаалга дамчыштыр кирген улус соңгу талада хаалга дамчыштыр үнзүн. Кым-даа кирген хаалгазын дамчыштыр дедир чанмазын, бүгү улус дужаашкак хаалга дамчыштыр өргөздөн үнзүн. ¹⁰ Чагырыкчы чон аразынга туруп, улус кирерге, кады кирзин, олар үнерге, база кады үнзүн.

¹¹ Байырлалдар болгаш чыыштар хүннеринде чагырыкчы бир бугажык болгаш бир кошкар-биле кады бир-бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады чеже өргүлдү оон холу бээр-дир, ыңчаны салыр ужурлуг, а

бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын. ¹² Бир эвес чагырыкчы Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле өргүлдү — бүрүн өрттедир өргүлү азы эп-найырал өргүлү кылдыр деп турар болза, анаа чөөн чүтке көрүнгөн хаалганы ажыдып берзин. Ол бодунуң бүрүн өрттедир өргүлүн азы эп-найырал өргүлүн амыр-дыш хүнүндө дег эккеп салзын. Чагырыкчы үнө бээрге, хаалганы хаап кагзын.

¹³ Хүннүн-не бир харлыг, четпес-дудуу эвес хурагандан Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлү кылдыр эккеп салыр ужурлуг. Ону эртенниң-не эккеп салыр ужурлуг. ¹⁴ Оон-биле кады эртенниң-не бир эфа иштинин алдының бири хире далган-тараа өргүлүн база далган-биле холуур дээш бир гин иштинин үштүң бири хире олива үзүн эккээр ужурлуг. Дээрги-Чаяакчыга далган-тараа өргүлүн дугайында кезээ-мөңгөдө доктаадып каан дүрүм ол-дур. ¹⁵ Хураганны доктаамал бүрүн өрттедир өргүлү кылдыр далган-тараа өргүлү болгаш олива үзү-биле кады эртенниң-не эккеп салыр ужурлуг».

Чагырыкчының ээлээр чери

¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир эвес чагырыкчы бодунуң хувааглыг чериниң кезээн оолдарының кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, ол чер олгунуң өнчүзүнче шилчиш, салгал дамчыыр хувааглыг чер алаар. ¹⁷ А бир эвес чагырыкчы бодунуң хувааглыг чериниң кезээн чалчаларының кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, чалча кижги ол черни чүглө Хосталга чылынга чедир ээлээр. Оон соонда ол чер чагырыкчыже эглип кээр, оон хувааглыг чери чүглө оолдарының өнчүзү болур. ¹⁸ Чагырыкчы чонну оларның хувааглыг черинден үндүр кызып, бодунга ап ап шыдавас. Мээң чонумдан кым-даа бодунуң ээлээн черин хавыртпазын дээш, чагырыкчы чүглө бодунуң хувааглыг черин оолдарынга салгал дамчыыр өнчү кылдыр берип шыдаар».

Өргүл малының ээдин б алеткээр черлер

¹⁹ Оон үдекчим мени хаалганың кыдында эртер өдүг дамчыштыр Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр

46:2 Иез. 44:3 46:4 Сан. 28:9-10; Иез. 45:17 46:6 Сан. 28:11-15 46:9 Хост. 23:14-17; Ы. х. к. 16:16 46:12 Лев. 7:16; 22:23 46:13 Хост. 29:38; Сан. 28:3 46:17 Лев. 25:10 46:18 Сан. 36:7; 3 Хаан. 21:1-16

соңгу чүкче көрүнгөн ыдыктыг өрээл-держе эккелди. Көөрүмге, өрээлдернин барыын талакы кыдыында тускай чер бар болду. ²⁰ Ол кижжи: «Маңаа Бурганның бараалгакчылары кем-буруу дээш база бачыт дээш өргүлдерниң эьдин дүлүп, далган-тараа өргүлү быжыраар. Өргүлдерни даштыгы шөлчө үндүрбөс, оларныг ыдыктыгын чонга дамчытпас дээш ынчаар кылыр» — дээн.

²¹ Ооң соонда үдекчим мени даштыгы шөлчө эккелгеш, ооң дөрт азыын тавартыр эрттирди. Көөрүмге, азыг бүрүзүндө-ле бир шөлчүгеш бар болду.

²² Даштыгы шөлдүн дөрт азыында узуну дөртөн кыры дурту, а дооразы үжен кыры дурту бичии* шөлчүгөштер бар болду. Олар азыг бүрүзүндө дөмей хемчээлдиг чорду. ²³ Оларныг кайызын-даа долгандыр херимчигеш туткаш, адаанда одагалр улай тудуп каан. ²⁴ Үдекчим менээ: «Бо дээрге чоннун эккелген өргүл малдарыныг эьдин Бурганныг өргээзинде ажылдап турар улустуң дүлүп, паштаныр черлери-дир» — дээн.

Өргээден үндүр аккан хем

47 ¹ Ооң соонда үдекчим мени Бурганныг өргээзинче кирер черже дедир эккелди. Өргээниң эргининин адаандан агып үнүп чыдар суг көрүп кагдым (өргээ чөөн чүкче көрүнгөн турган). Суг өргээниң мурнуу талакы кыдыынын адаандан үнүп, өргүл салыр бедигештиң мурнуу талазы-биле чөөн чүкче агып чытты. ² Үдекчим мени соңгу талада хаалга дамчыштыр үндүргеш, өргээниң дашты-биле чөөн талада даштыгы хаалгаже ашарды. Көөрүмге, суг хаалганың оң талазындан үндүр агып чытты.

³ Оон үдекчим холунга хемчээр хендир туткаш, чөөн чүкче шиглэй 1000 кыры дурту черни хемчээп кылаштады. Кажан ол мени хемниң ындыгы чарынычче кежирип каарга, суг кажыымга чедип турду. ⁴ База 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени дедир кежирип каарга, суг дискээм караанга чедип турду. Оон база 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени ындыгы чарыкче кежирип каарга, суг бел кежимге чедип турду. ⁵ Ооң соонда база 1000 кыры

дуртун хемчээп кылаштады, а ында суг улгадып, мен ону кежип шыдапас апардым, чүге дээрге суг тереңнеп, эштип кежер ужурлуг турган; ол хемни сүзүп кежер арга чок болган. ⁶ Үдекчим менден: «Кижги амытан, көрдүң бе?» — деп айтырды.

Оон үдекчим мени дедир хем эринче апарды. ⁷ Мен ынаар чедө бергеш, хемниң ол-бо чарыында хөй ыяшты көрүп кагдым. ⁸ Демги кижги менээ мынча дээн: «Бо суг чөөн чүкте черлерже аккаш, Иордан шынаазынг баткаш, Дус далайже кирер. Ол суг далайже кирип аккаш, далайныг суун экиртилтер. ⁹ Бо хемниң агып чыдар черинге-ле янзы-бүрү үүремек дигип амытаннар имиңейнип чурттаар. Ол далайга балык дыка хөй боор, чүге дээрге хемниң агым суу далайныг суун экиртилтер. Сугнун аккан черинге-ле амыдырал хайныр. ¹⁰ Эрик кыдыынга балыкчылар көстүп кээр, олар Эн-Гедиден Эн-Эглаимге чедир четкилерин кургадып, чада салыр. Хевир янзы-бүрү балыктар, Улуг далайда ышкаш, дыка хөй болур. ¹¹ А Дус далайны долгандыр тулаа, шалбааларныг суу экирбээн хевээр артар, оларны дустаар дээш ажыглаар. ¹² Хемниң ол-бо чарыынга чүүл-бүрү хевирлиг чимистиг ыяштар үнер. Оларныг бүрүзү онмас, а чимисти үстүп төнмес. Ай санында-ла чаа чимис быжар, чүге дээрге суг оларже ыдыктыг черден агып кээр. Ол ыяштарныг чимизин чип болур, а бүрүзүн эмненири-биле ажыглаар».

Израильдиң чаа кызыгаарлары

(Сан. 34:1-15)

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдин он ийи аймаанга черни өнчү кылдыр хуваап бээринер кызыгаарлар бо-дур. Иосифтин салгалдары ийи кезек чер алыр. ¹⁴ Черни аймактар аразынга дең кылдыр үлээр силер. Мен ол черни ада-өгбөңерге бээр бооп даңгырагалаан мен, ынчангаш ол силерниң өнчүнер болур.

¹⁵ Черниң соңгу кызыгаары бо-дур: Улуг далайдан эгелээш, Хетлонну тавартыр Лево-Хаматты эрткеш, Цедадче, ¹⁶ Беротче, Сивраимче (ол хоорай

* 46:22 Өске бурунгу сөзүглелде «бичии» эвес, а «херимнеп каан» деп бижээн.

47:1 Иоил 3:18; Зах. 14:8; Ажыд. 22:1 47:3 Иез. 40:3 47:8 Ы. х. к. 3:17; Ис. 3:16 47:10 Ис. 15:62 || Иса. 15:8 || Иез. 26:5 47:12 Э. д. 2:9 || Ажыд. 22:2 47:14 Э. д. 12:7

Дамаск биле Хаматтың девискээрлериниң аразында турар) база Авраннын кызыгаарында Гацар-Тихонче шөйлүр.

¹⁷ Ынчалдыр кызыгаар далайдан Дамаск биле Хаматтың соңгу кызыгаарында турар Гацар-Энанче шөйлүр. Соңгу кызыгаар ол-дур.

¹⁸ Чөөн чүккө кызыгаар Авран болгаш Дамаск аразы-биле, Иордан хемнин кыдыын дургаар галаад чер болгаш израиль черниң аразы-биле Дус далайже, шуут Тамарга чедир шөйлүр. Чөөн кызыгаар ол-дур.

¹⁹ Мурнуу чүккө кызыгаар Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга чекеш, оон Египет-биле кызыгаарда аккан хемнин уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр. Мурнуу кызыгаар ол-дур.

²⁰ Барыын чүккө Лего-Хаматтың дужунда черге чедир кызыгаар – Улуг далай болур. Барыын кызыгаар ол-дур.

²¹ Черни араңарда Израильдин аймактарын ёзугаар хуваап алыр силер.

²² Силер ону боттарыңарга база араңарга чурттай бергеш, ажы-төлдүг апарган даштыкы улуска өңчү кылдыр хуваап алыр силер. Ол даштыкы улус силернин араңарга Израильдин үндезин чурттакчылары дег кылдыр санатсын: Израильдин аймактарынын аразына оларга база хуваагылгы черден өңчү кылдыр берзин.

²³ Даштыкы кижиге черни өңчү кылдыр бээрде, оон чурттап турары израиль аймактың черинден беринер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Черни үзээни

48 ¹ «Аймактарнын даңызы бо-дур. Соңгу чүктө Даннын хуваагылгы чери турар; оон соңгу кызыгаары Хеллонну тавартыр Лего-Хаматты эрткеш, Гацар-Энанче шөйлүр. (Гацар-Энан Дамаскынын кызыгаарында, а Хамат ооң соңгу талазында турар.) Даннын черинин чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаары ол болур.

² Асирниң хуваагылгы чери Даннын ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

³ Неффалимниң хуваагылгы чери Асирниң ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁴ Манассиянын хуваагылгы чери Неффалимниң ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁵ Эфремниң хуваагылгы чери Манассиянын ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁶ Рувимниң хуваагылгы чери Эфремниң ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁷ Иуданың хуваагылгы чери Рувимниң ээлээн чери-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁸ Иуданың хуваагылгы черинин чанынга ооң-биле чөөн чүктөн барыын чүккө кызыгаарлашкан тускай девискээр турар. Ооң дооразы 25 000 кыры дурту, а узуну бир аймактын хуваагылгы чери-биле дең. Ол девискээриниң ортузунга ыдыктыг өргээ турар.

⁹ Ыдыктыг девискээриниң узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000* кыры дурту. Ол девискээриниң Дээрги-Чаяакчыга ангылап каар силер.

¹⁰ Ол ыдыктыг девискээр Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр. Соңгу талазында ооң узуну 25 000 кыры дурту, барыын талазында дооразы 10 000 кыры дурту, чөөн талазында дооразы 10 000 кыры дурту, мурнуу талазында узуну 25 000 кыры дурту. Ооң ортузунга Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзи турар.

¹¹ Ол черни Садоктун салгалынга, Мээң ыдыктап кааным бараалгакчыларымга, бээр ужурулуг. Олар Мээң шынчы бараан болуп келген, кажан израиль чон Менден аза бээрге, өске левииттер ыпшак, Менден ойталаваан улустур.

¹² Тускай девискээриниң бо кээзе, аажок ыдыктыг чер, оларга хамааржыр. Ол чер левииттерниң турар девискээри-биле кызыгаарлажыр.

¹³ Левииттер Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр черниң чанынга узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000 кыры дурту хуваагылгы чер алыр. Олар ол черни бурун хемчээл-биле алыр.

¹⁴ Левииттер ону садып-даа, орнап ап-даа шыдавас. Ол болза чуртта эн эки хуваагылгы

* 48:9 Өске бурунгу сөзүглелде «10 000» эвес, а «20 000» деп бижээн.

47:19 Иез. 48:28 47:22 Иса. 14:1 48:1 Сан. 2:25-31; Иис. 19:40 48:2 Иис. 19:24 48:3 Иис. 19:32

48:4 Иис. 16:1, 5 48:5 Иис. 17:7 48:6 Иис. 13:15 48:7 Иис. 15:1 48:8 Иез. 45:1-6 48:9 Иез. 45:2-3

48:11 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 || Иез. 44:10 48:13 Иез. 45:4

чер болур. Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг чери болгаш, өске улус холунче шилчeves ужурлуг.

¹⁵ Тускай девискээрниң дооразы 5000 кыры дурту, узуну 25 000 кыры дурту арткан чери ыдыктыг эвес болур. Ону хоорай, бажын-балгат тударынга болгаш одар-белчиир кылырынга ажыглаар. Хоорай ол кезек чернин ортузунга турар.

¹⁶ Хоорайның хемчээли бо-дур: сонгу талазы 4500, мурнуу талазы 4500, чөөн талазы 4500 болгаш барыын талазы 4500 кыры дурту. ¹⁷ Хоорайның одар-белчири сонгу чүкте 250, чөөн чүкте 250, мурнуу чүкте 250 болгаш барыын чүкте 250 кыры дурту хемчээлдиг болур. ¹⁸ Ыдыктыг девискээр-биле узун дургаар кызыгаарлашкак арткан кезек чернин узуну хоорайның чөөн талазында 10 000, барыын талазында 10 000 кыры дурту. Ол кезек черден алган дүжүт-биле хоорайның ажылчы конун хемгерер. ¹⁹ Хоорайда чурттап, ол кезек черни болбаазырадып турар ажылчыннар Израильдин бүгү аймактарын төлээлеп болур.

²⁰ Аңгылап каан бүгү тускай девискээр дөрбелчин болур: узуну болгаш дооразы 25 000 кыры дурту. Ону ыдыктыг хувааглыг чер кылдыр, хоорайның ээлээн черин кириштир, аңгылаар ужурлуг.

²¹ Ыдыктыг девискээрниң база хоорайның ээлээн черинин ийи талазындан арткан чер чагырыкчыга хамааржыр. Оон чери тускай девискээрниң ээлеп турары 25 000 кыры дурту черден чөөн талаже чурттуң чөөн кызыгаарынга чедир, барыын талаже чурттуң барыын кызыгаарынга чедир шөйлүр. Аймактарның хувааглыг черлеринге чергелешкек ол ийи кезек чер чагырыкчыга хамааржыр. А ыдыктыг девискээр биле Бурганның өргээзи чагырыкчының черлериниң ортузунда турар. ²² Левиттернин болгаш хоорайның ээлээн черлери чагырыкчының ээлээн черлериниң ортузунда турар. Чагырыкчының ээлээн черлери Иуда биле Вениаминниң хувааглыг черлериниң аразында турар.

²³ Өске аймактарга хамааржыр черлер бо-дур.

Вениаминниң хувааглыг чери чөөн чүктен барыын чүкче чагырыкчының ээлээн черлери-биле кызыгаарлажыр.

²⁴ Симеоннуң хувааглыг чери Вениаминниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁵ Иссахарның хувааглыг чери Симеоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁶ Завулоннуң хувааглыг чери Иссахарның ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁷ Гадтың хувааглыг чери Завулоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁸ Гадтың хувааглыг черинин мурнуу кызыгаары Негевте: Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга четкеш, оортан Египет-биле кызыгаарда аккан хемнин уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр.

²⁹ Израильдин аймактарынга эдилээр кылдыр хуваап бээринер чер ындыг-дыр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Хоорайның хаалгалары

³⁰⁻³¹ «Хоорайдан үнер черлер бо-дур. Оларны Израильдин аймактарының аттары-биле адаар. Узуну 4500 кыры дурту сонгу талада үш хаалга бар: Рувим, Иуда болгаш Левийнин.

³² Узуну 4500 кыры дурту чөөн талада үш хаалга бар: Иосиф, Вениамин болгаш Даннин.

³³ Узуну 4500 кыры дурту мурнуу талада үш хаалга бар: Симеон, Иссахар болгаш Завулоннуң.

³⁴ Узуну 4500 кыры дурту барыын талада үш хаалга бар: Гад, Асир болгаш Неффалимин.

³⁵ Хоорай ханазының ниити узуну 18 000 кыры дурту. Ол хүнден эгелээш, хоорайның ады „Дээрги-Чаяакчы ында“ болур».

Даниил медээчинин ному

Кирилде

Даниилдин ному еврей чон еске чоннарнын бардам хааннарынн араатан-зыг дарлалынн адаанга чораан үеде бижиттинген. Ындыг берге байдалда, автор номда бижиттинген чечен чугааларнын болгаш Бургандан көстүүшкүннернин дузасы-биле номчукчуларнын мындыг идегелин оттуруп турар: херек кырында Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол дарлакчылардан-даа күштүг болгаш, адак сөөлүндө Бодунун чонунга тиилелгени эккеп бээр.

Утказынын аайы-биле номну ийи кол кезекке чарып болур.

1) Вавилонда Даниилдин болгаш оон эштеринин дугайында алды чугаа (1–6 эгелер). Ол чугааларда Бурганнын чонунун эң-не айыылдыг үелерде безин Дээрги-Чаяакчыга шынчы бооп артарынн чугула херектиин онзалап демдегелеп турар. Чүге дээрге Бурган Аңаа бердинген улусту камгалап, а Оон чагыргазын тооп көр-бээннерни томаартып шыдаар.

2) Еврейлернин еске чоннар аразында келир үезин ажытсын дээш, Даниилге Бурганнын чорутканы көстүүшкүннеринин дугайында эгелер (7–12). Ол көстүүшкүннерде еврей чонну чагырар Чоокку чөөн чүктүн империяларынын удаадараа солчуп кээрин символдар дузасы-биле көргүскөн. Оон Дээрги-Чаяакчы «кижи амытан оглунга дөмөй» онзагай Хааннын чорудуптарга, ол Хааннын эрге-чагыргазы бүгү чоннарга мөңгези-биле тургустунар.

Бо номнун элээн кезии (Эзранын номунуу дег) еврей эвес, а арамей (азы халдей) дылда – вавилон болгаш перси империяларнын күрүне дылында бижиттинген.

Дөрт аныяк израильчи Вавилон хоорайда

1 ¹ Иудеянын хааны Иоакимнин чагыргазынын үшкү чылында* Вавилоннун хааны Навуходоносор Иерусалимче кээп, хоорайны бүзээлеп алган. ² Иудеянын хааны Иоакимни база Бурганнын өргээзинин эдилелдеринин чамдыгзын Дээрги-Чаяакчы Навуходоносорнун холунче кирипкен. Навуходоносор ол эдилелдерни Сеннаарже* апаргаш, бодунун бурганынын өргээзинде эртине шыгжарынын суп каан.

³⁻⁴ Вавилоннун хааны израильчилернин аразындан хаан азы ноян уктуг, четпес-дудуу эвес, арын-шырайы чараш, эртемче чүткүлдүг, угаангыр-сагынгыр,

хааннын ордузунга албан-хүлээлге эр-тиреринге тааржыр аныяк оолдар шилээш, оларны халдей дыл болгаш үжүк-бижикке өөредирин дүжүметтер даргазы Асфеназка дужааган. ⁵ Хаан оларга хүн бүрүде чиир чемни, ижер араганы бодунун аыш-чеминден аңгылап берип турзун деп дужааган. Олар үш чыл иштинде өөрөнгөш, ол хуусаа төнерге, хаанга бараан болуп эгелээр ужурулг.

⁶ Оларнын аразында Иуданын аймаандан Даниил, Анания, Мисаил болгаш Азария деп оолдар турган. ⁷ Дүжүметтер даргазы оларга еске аттар берип каан чүве-дир: Даниилге – Белтешадар, Ананияга – Седрах, Мисаилге – Мисах база Азарияга – Авденаго деп аттар тывыскан.

* 1:1 Иоакимнин чагыргазынын үшкү чылында – б. э. ч. 605 чылда. * 1:2 Сеннаар – Вавилон чернин эрги ады (Э. д. 10:10 көр).

1:14 Хаан. 24:1; Иер. 25:1 || 2 Чыл. 36:5-7 1:2 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:10 1:6 Иез. 14:14, 20 1:7 4 Хаан. 23:34; 24:17

⁸ Даниил хаанның хандырганы чем-биле-даа, арага-биле-даа бодун бужаратпас деп ыяк шииттирлеп алган*. Ынчангаш ол дүжүметтер даргазындан арыг эвес чем чивезин чөпшээрээрин дилээн. ⁹ Бурган дүжүметтер даргазын Даниилге энерел көргүзүп, ону көргүзгөр кылып каан. ¹⁰ Ол дарга Даниилге: «Мен Дээрги хаанымдан коргар-дыр мен. Ол боду силерниң ижер-чиир аыш-чеминерни айтып берген болгай. А бир эвес хаан, өске эш-өөрүңерге деңнээрге, силерниң арган-дорганыңарны эскерип каар болза канчаарыл? Ынчан мен силер дээш хаанымның мурнунга бажым-биле харыылаар апаар мен» — деп харыылаан.

¹¹ Даниил ынчан дарганың ону болгаш оон үш өңүнүн кадарзын дээш томуйлап кааны таңныылга* мынча дээн: ¹² «Чалчаларыңар бисти шенеп көрүңер-ем. Он хонук иштинде биске чүгле ногаа, тараа болгаш сугдан өске чем бербейн көрүңер. ¹³ Ооң соонда хаанның хандырган аыш-чемин чип турар оолдар-биле бистин арын-шырайывысты деңнеп көрүңер даан. Ооң түннелинде чалчаларыңар бисти канчаарыңарны бодуңар билиңер».

¹⁴ Таңныыл ооң дилээ-биле чөпшээрешкеш, дөрт оолду он хонук иштинде шенеп көргөн. ¹⁵ Он хонук эрткенде, олар, хаанның хандырган аыш-чемин чип турар оолдарга деңнээрге, чараш болгаш шыырак көстүр болган. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, таңныыл оларга үндүрүп берген чем болгаш арага орнунга чүгле ногаа, тараа берип турган. ¹⁷ Бурган ол дөрт оолга мерген угаан-сарыылды, бүгү эртемнерге чаялганы хайырлап турган. А Даниилге янзы-бүрү дүштерни болгаш Бургандан көстүүшкүннерни тайылбырлап билир чаянны база хайырлаан чүве-дир.

¹⁸ Хаанның айтып каан үези чедип кээрге, дүжүметтерниң даргазы оолдарны Навуходоносорга эккелген. ¹⁹ Хаан олар-биле чугаалажып көөрге, бүгү оолдардан Даниил, Анания, Мисаил болгаш Азарияга чедер улус чок болган. Ынчангаш

оларны хаанга бараан болур ажылга кирип каан. ²⁰ Хаан кандыг-даа эртем талазы-биле чугаа чорударга, олар чурттуң бүгү илби-шидичилер болгаш караң көрүнүрлеринден он катап угаанныг болган.

²¹ Даниил аңаа Кир хаанның чагыргазының бирги чылынга чедир ажылдаан чүве-дир.

Хаанның дүжүн Даниилдиң тайылбырлааны

2 ¹ Навуходоносор хааннаашкынының ийги чылында дүштер көргөн. Оон сагыш-сеткили хөлзээрге, удувастап алган. ² Ынчан хаан бүгү халдей илби-шидичилерни, караң көрүнүрлерни, чурага-чыларны дүштерин тайылбырладып аар дээш кыйгыртып эккелген. Олар хаанның чарлыгын ёзуугаар ооң мурнунга чыгып келгеннер.

³ Хаан оларга: «Мен дүш дүжөдим. Ол дүжүмнүң утказын билип чадааш, дүвүрелге алзыйыттым. Ону тайылбырладып алыксап тур мен» — дээн.

⁴ Халдейлер хаанга арамей дылга*: «Хаан мөңгө назылазын! Чалчаларыңар биске дүжүңерни чугаалап бериңер, бис ону тайылбырлап көрээли» — дээннер.

⁵ Хаан халдейлерге: «Мындыг чарлык үндүрүп тур мен*»: бир эвес силер мээң дүжүмнү болгаш ооң утказын чугаалап бербес болзуңарза, силерни үзе-чаза шаап шаажылап каар, а бажыңарыңарны үредеп каар эвеспе. ⁶ А бир эвес ол дүштү база ооң утказын чугаалап бээр болзуңарза, силерге мен белектер, шаңналдар берип, улуг хүндүлел көргүзөр мен. Ынчангаш дүжүмнү чугаалааш, ооң утказын илередиңер!» — деп харыылаан.

⁷ Халдейлер катап база: «Хаан чалчалары биске дүжүн чугаалап берзин, бис ону ынчан тайылбырлаптар бис» — дээннер.

⁸ Хаан мынча дээн: «Мен ылап билип тур мен. Мээң үндүрген чарлыгым дыңнааш*, силер үе чылдырып, шөйүп турар-дыр силер. ⁹ Мээң дүжүмнү тайылбырлап бербес болзуңарза, силерни

* 1:8 Ол аыш-чем биле араганың дээжизин вавилон бурганнарга өргүп турган чадавас. * 1:11 Азы: «Амелпар деп кижиге». * 2:4 Бо домактан эгелээш, 7:28 чедир тоожушкун арамей дылда бижиттинген (4 Хаан. 18:26; Иса. 36:11 көр). * 2:5 Азы: «Тайылбырлаар сөс тыппас-тыр мен». * 2:8 Азы: «Чугаалаар сөс тыппас боорумга».

1:8 Иез. 4:13; Ос. 9:3 1:9 Э. д. 39:21 1:12 Рим. 14:2 1:17 Э. д. 41:12 1:20 Э. д. 41:8, 24 1:21 Дан. 6:28; 10:1 2:1 Э. д. 41:8 2:4 3 Хаан. 1:31; Дан. 3:9; 5:10; 6:6; 6:21 2:5 Эзра 6:11; Дан. 3:29 2:6 Дан. 5:7, 16 2:9 Эсф. 4:11

чаңгыс кеземче манап турарын билир болгай силер. Ынчангаш силер мени мегелеп, мээң мурнумга кажарлап, чүве өскерли бээр чадавас деп бодап турар-дыр силер. Баштай дүштү чугааланаар! Ынчан мен ооң утказын билип турарыңарга бүзүрээр мен».

¹⁰ Халдейлер хаанга: «Хаанның дужаалын күүседип шыдаар кижичер кырындан тывылбас. Кажан-даа, кандыг-даа хаан ыңдыг айтырыгны илбидичилерден, караң көрнүрлерден, чурагачылардан айтырып чорбаан. ¹¹ Хаан кым-даа харыылап шыдавас нарын айтырыг салып турар-дыр. Аңаа харыыны чүгле бурганнар билир, а олар кижилер аразында чурттавайын турар болгай» — деп харыылаан. ¹² Ол сөстөрнү дыйнааш, хаан аажок ажынып-хорадап, Вавилоннун мерген угаанныгларын шуптузуун өлүрүп каарын дужааган.

¹³ Мерген угаанныгларны шаажылаарынын дугайында чарлык үнүп келген. Даниилди өөрлери-биле кады узуткаар дээш дилеп турган. ¹⁴ Хаанның шаажылаакчыларынын даргазы Ариох Вавилоннун мерген угаанныгларын өлүрер дээш чедип кээрге, Даниил ооң-биле угаанныг болгаш эптиг чугаа кылган. ¹⁵ Ол хаанның эргетенинден: «Хаан чүге ыңдыг кадыг чарлык үндүргөн чоор?» — деп айтырган. Ариох Даниилге херектин ужурун чугаалап берген. ¹⁶ Ынчан Даниил хаанга баргаш, ооң дүжүнүн утказын тайылбырлаарыңга боданыр үеден бээрин дилээн.

¹⁷ Даниил бажыңыңга келгеш, бүгү чүвени эштеринге — Анания, Мисаил болгаш Азарияга чугаалап берген. ¹⁸ Дээрде саадаан Бургандан оларны кээргеп, чажытты ажыдарын база Вавилоннун мерген угаанныглары-биле кады шаажылаттыраарыңдан чайладырын эки дилээрин эштеринге ол чагаан. ¹⁹ Дүңе Даниилдин дүжүңгө ол чажыт ажыттынып келген. Ынчан Даниил дээрде саадаан Бурганны алгап-йөрээп, мынча дээн:

²⁰ «Бурганның адыңга мөңгө шагда алдар!

Ол мерген угаанныг болгаш күштүгдүр.

²¹ Кандыг-даа шаг-үелерни Ол ээлчештир солуп турар,

хааннарны дүжүрүп, оларныкы орунунга чаа хааннарны көдүрүп турар. Угаанныгларга — мерген угаанны, чүве эндевестерге билигни берип турар-дыр.

²² Ол ханы чажыттарны ажыдыптар, дүмбей караңгыда чүү чажырттыңганын билип каар; Ол чырык-биле бүргеттинген.

²³ Өгбөлөримниң Бурганы, Сени мактап, алдаржыдып тур мен. Чүгле Сен менээ мерген угаанны болгаш күштү бердин! Бистичи дилээвисти хандырып, Сен менээ ам хары бердин; хаанның айтырып турган чүвезин Сен биске айтып бердин».

²⁴ Ооң соонда Даниил Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылаары-биле хаанның чорудупканы Ариохка чедергеш, мынча дээн: «Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылава. Мени хаанга чедир, мен ооң дүжүн чугаалап берейн».

²⁵ Ариох ол-ла дораан Даниилди хаанга эккелгеш, илеткээн: «Иудеядан тудуп эккелген улустуң аразындан мен силерниң дүжүңөр тайылбырлаар бир кижичи тып алдым, хааным».

²⁶ Ынчан хаан Даниилден (азы Белтешакардан): «Сен шынап-ла мээң кандыг дүш көргенимни билгеш, ону тайылбырлап шыдаар сен бе?» — деп айтырган.

²⁷ Даниил хаанга мынча деп харыылаан: «Хаанның айтырып турар чажыдын аңаа мерген угаанныглар-даа, илбидичилер-даа, караң көрнүр улус-даа, чурагачылар-даа ажыдып шыдавас.

²⁸ Ынчалза-даа дээрде саадаан Бурган бар, чажыттарны Ол ажыдып билир. Ол Навуходоносор хаанга келир үелерде чүү болурун баш бурунгаар чугаалап берген-дир. Орун-дөжөөңерге тамчыктанып удуп чыдырыңарда, силерниң дүжүңерге мындыг чүве кирген-дир. ²⁹ Силер орун-дөжөөңерге чыда, келир үеде чүү болурун бодап турган-дыр силер. Ынчангаш чажыттарны ажыдар Бурган силерге келир үени көргүскен-дир. ³⁰ А менээ ол чажыт бүгү өске улустан угаанныг боорумга эвес, а силерге, о, хааным, ол дүштүң утказын тайылбырлап берзин дээш база

2:12 Дан. 3:13, 19 2:17 Дан. 1:6 2:21 Иов 12:18; Дан. 5:20 2:22 Иов 12:22; Эккл. 12:14; 1 Кор. 4:5
2:28 Э. д. 40:8 || Дан. 10:14 2:30 Э. д. 41:16

дүвүрелинернин үнгөн дөзүн силерни билип алзын дээш ажыттынганы ол-дур.

³¹ Хаан, силер дүжүндө улуг көжээ көргөн-дир силер – дендиги улуг кылаңнааш көжээ, ооң хевири дыка сүргенчиг. ³² Ол көжээниң бажы – арыг алдын, хөрээ болгаш холдары – мөңгүн, ишти болгаш дөңмектери – хүлөрдөн бүткөн. ³³ Чодалары – демир, тавангайлары – демир болгаш дой холумактыг.

³⁴ Оон силер бир көрүпгериңерге, кижиниң кандыг-даа киржилгези чокка, көжээниң кырынче дагдан хоорулган бир даш кээп дүшкөш, ооң демир болгаш дой холумактыг буттарын чуура дүшкөн.

³⁵ Ынчан демир, дой, хүлөр, мөңгүн болгаш алдын шупту толпап баткаш, чайгы шаңда тараа саваны дег апарган. Хат ол бүгүнү хадып аппаарга, чүү-даа артпайн барган-дыр. А көжээни чуура дүшкөн даш улуг даг апаргаш, бүгү чер-делегейни дола берген.

³⁶ Дүш ындыг болган-дыр. А ам хаанга ооң утказын чугаалап берээли*.

³⁷ Хаан, силер дээрге хааннарнын хааныдыр силер. Силерге дээрге саадаан Бурган хааннаашкынны, эрге-чагырганы, күчү-күштү, ат-алдарны хайырлааш, ³⁸ кижилерни, черниң андарын, дээрнин куштарын, каяа-даа чорааш, силерге чагыртыр кылдыр Ол берген-дир. Алдын баш – силер-дир силер. ³⁹ Силернин соонарда өске хааннаашкын келир. Ол силернинге четпес боор. Оон соонда дараазында хүлөр хааннаашкын бүгү чер кырын чагырар апаар. ⁴⁰ А дөрткү хааннаашкын демир дег быжыг болур. Демирниң бүгү чүүлдерни чуура шаап, бузуп келири дег, ол хааннаашкын демгилерни шуптузун чылча шаап каар. ⁴¹ Оон ынай силер чартыын дойдан, чартыын демирден кылган тавангайлары база бут салааларын көргөн болгай силер, ынчаарга хаанның күрүне ийи аңгылаттырган болур. Ында демирниң быжыгының кезик-чамдызы бар боорга, силер демирни дой-биле чартыктажып турар кылдыр көргөн-дир силер. ⁴² Буттарнын салааларының чамды-

зы демир, бир чамдызы – дой, ынчангаш хааннаашкын чамдыкта быжыг, бир чамдыкта бустуучал болур-дур. ⁴³ Силернин көргениңер демир дой-биле холуш-как болганы дег, ол чоннарнын салгалдары база төрөлдөжип каар. Ынчалза-даа демир биле дойнуң холумаанын быжыг тудушпазы дег, олар чаңгыс эп болбас. ⁴⁴ Ол хааннарнын үезинде өске чоннарнын холунга кирбес, мөңгө, бузулбас күрүнени дээрге саадаан Бурган тургузуп каар. Ол күрүне демги күрүнелерни шуптузун чылча шаап, узуткап каар. А ол боду мөңгези-биле турар. ⁴⁵ Ынчангаш кандыг-даа кижиниң киржилгези чокка, дагдан хоорулган даштын көжээ кырынче кээп дүшкөш, демирни, хүлөрни, дойну, мөңгүнү болгаш алдынны чуура дүжүп каапканынын утказы ол. Өндүр улуг Бурган ынчалдыр хаанга келири үени көргүскени ол-дур. Дүш ылап-ла ындыг болган, тайылбырлааны база бүзүрөлдиг*.

⁴⁶ Навуходоносор хаан Даниилдин мурнунга хааан черге дегзип, мөгөйгөш, анаа далган-тараа өргүлү база чаагай чыттыг арага өргүлүн салырын дужааган. ⁴⁷ Хаан Даниилге: «Силернин Бурганнаар ылап-ла бурганнарнын Бурганы-дыр! Хааннарнын Тергийдекчизидир! Сен ол чажытты ажыдып шыдапкан болганында, сээң Бурганын чажыттарының Ажыдыкчызы-дыр!» – дээн. ⁴⁸ Оон соонда хаан Даниилге эммежок белекселээн сунгаш, ону Вавилоннун мерген угаанныгыларынын даргазы, Вавилон девискээрниң чагырыкчызы кылдыр депшидип каан. ⁴⁹ Хаан Даниилдин дилээ-биле Седрах, Мисах болгаш Авденагону Вавилон девискээрниң ажыл-агый башкарыкчылары кылып каан. А Даниил боду хаанының өргээзинге артып калган чүве-дир.

Алдын көжээ, отка шаажылаа

З¹ Навуходоносор хаан бедии – алдан, дооразы – алды кыры дурттуг алдын көжээ кылдыргаш, ону Вавилон девискээринде Деира оргулаажынга

* 2:36 Бо дүштүң символикасын анаада мынчаар билип турар. Көжээниң алдын бажы – вавилон күрүне. Мөңгүн хөрөк болгаш холдар – мидий күрүне. Хүлөр ижин болгаш дөңмектер – перси империя. А демир чодалар болгаш майыктар – Александр Македонскийнин болгаш ооң соон салгааннарнын күрүнелерин көргүскөн.

2:37 Эзра 7:12; Иез. 26:7; Ажыл. 17:14 2:38 Иер. 27:6 2:39 Зах. 6:1 2:40 Дан. 7:7, 23 2:44 Агг. 2:22 || Евр. 12:28 2:46 Аж.-ч. 10:25; 16:29 || Аж.-ч. 14:13 2:47 Ы. х. к. 10:17; 4 Хаан. 5:15 3:1 Э. д. 11:2

тургузуп каан. ² Ооң соонда хаан бүгү дүжүметтерни, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилерни, акша-хөреңги кадагалакчыларын, шииткекчилерни, даргаларны, чурт баштыннарнын тургузуп алган көжөзөңн ыдыктаар ёзулалга кээп, чыгырынынче кыйгырткан. ³ Бүгү дүжүметтер, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, акша-хөреңги кадагалакчылары, шииткекчилер, даргалар, чурт баштыннарны хаанның көжөзөңнине мурнунга чыгып келгенде, ⁴ медеглекчи ыткыр мынча дээн: «Дыңна-нар, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр!» ⁵ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге – бо бүгү хөгжүм үнүн дыңнап каг сал-ла, Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжөзөгө черге чедир мөгөйип, кээп дүжер силер. ⁶ Мөгөйбес болгаш кээп дүшпес кижини чалын-оттуг суугуже кири октаптар!» ⁷ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжөзөгө черге чедир мөгөйип, кээп дүшкенер.

⁸ Ол уеде чамдык халдейлер чедип келгеш, иудейлерни хоптанып эгелээн. ⁹ Олар Навуходоносор хаанга мынча дээн: «Хаан мөңгө назылааны!» ¹⁰⁻¹¹ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм чаңгыланып үнерге, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр алдын көжөзөгө черге чедир мөгөйип, кээп дүшсүн, а аңаа мөгөйип кээп дүшпээн кижини чалын-оттуг суугуже кири октаптар деп бүгүдеге силер, хаан, чарлык үндүргөн болгай силер. ¹² А Вавилоннун ажылгайын башкараын дагып каанынар иудейлер – Седрах, Мисах болгаш Авденаго олар силерни дыңнавайн, силерниң бурганнарыңарга бараан болбайн, силерниң тургузуп каан алдын көжөзөгө мөгөйбейн турарлар-дыр».

¹³ Ону дыңнааш, Навуходоносор аажок ажынып-хорадааш, Седрах, Мисах болгаш Авденагону эжкээрин дужааган. Оларны хаанга эжкээрге, ¹⁴ Навуходоно-

сор айтырган: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго! Силерни мээң бурганнарымга бараан болбайн, мээң тургузуп каан алдын көжөзөгө мөгөйбейн турар дээр-дир, ол шын бе?» ¹⁵ Мындыг-дыр: труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, мээң кылганым алдын көжөзөгө черге чедир мөгөйип, кээп дүжеринге белен болунар; ынчанмас болзунарза, доп-дораан чалын-оттуг суугуже кири октаптырар силер! Ынчан кандыг бурган силерни мээң холумдан адырып шыдаарыл?»

¹⁶⁻¹⁷ Ынчалза-даа Седрах, Мисах болгаш Авденаго Навуходоносор хаанга: «О, хаан! Силерге ол дугайында хары бээривис албан эвес. Бистин бараан болуп чоруур Бурганывыс суугунун одундан-даа, силерниң холуңардан-даа бисти адырып шыдавас деп бе?» ¹⁸ Бир эвес адырып албас-даа болза, дөмей-ле, хаан, билип алынар: силерниң бурганнарыңарга бараан болбас бис, силерниң тургузуп каан алдын көжөзөгө-даа мөгөйбес бис» – деп чугаалаан.

¹⁹ Ынчан Навуходоносор Седрах, Мисах болгаш Авденаго оон-даа артык ажына бээрге, ооң арны хуула берген. Ол суугуну ооң мурнунда турганындан чеди катап изиг кылдыр одаарын дужааган. ²⁰ Бодунун шеринин эң шыырак дайынчыларына Седрах, Мисах болгаш Авденаго оларны хүлүп-шарааш, чалынныг отче кири октаптарын дужааган. ²¹ Шериглер оларны хүлүп-шарааш, хөйлөң, бөрт болгаш өске-даа идик-хөви-биле олчаан отче кири октапкан. ²² Хаанның коргунчуг чарлыны ёзугаар суугуну эмин эрттир изидир одап каанындан, Седрах, Мисах болгаш Авденагону шаажылаар кеземчени күүседип турган улус боттары безин чалбыштан өрттенип өлүп калган. ²³ Седрах, Мисах болгаш Авденагону үждирзин хүлүглүг хөвээр отче октапкан**.

²⁴ Хенертен Навуходоносор хаан кайгаанындан далаш-биле туруп келгеш, чөвүлекчилеринден айтырган: «Бис суугуже үш хүлүглүг кижини октапкан болгай бис ала?»

* 3:23 Чамдык бурунгу грек сөзүглелдерде ол үш кижиниң Бурганны алдаржыткан ырызы мында кирген.

3:6 Ажыл. 13:15 3:8 Дан. 6:12-13 3:9 3 Хаан. 1:31 3:12 Дан. 2:49 3:13 Дан. 2:12 3:15 4 Хаан. 18:35 3:19 Дан. 2:12

«Ийе, шак-ла ындыг, хаан» — деп харылааннар.

²⁵ Ол мынча дээн: «А мен от ортузунда хостуг кылаштажып турар каң кадык дөрт кижиге көрүп тур мен. Дөрт дугаар кижиге Бурганның бир олгунга дөмей-дир».

²⁶ Навуходоносор чалбышталып турар оттуг черге чоокшулап келген: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго, Дээди Өрүкү Бурганның чалчалары! Оон үнүп келиңерем!» — деп кыйгырган. Ынчан Седрах, Мисах болгаш Авденаго от аразындан үнүп келгеннер. ²⁷ Даргалар, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, хаанның дүжүмөттөри чыгып келгеш, көөргө, ол үш кижиге от дегбээн, бажының дүктөри өрттөнмээн, идик-хеви бүдүн, олардан өртөнгүзгү чыт безин келбес болган.

²⁸ Навуходоносор хаан мынча дээн: «Седрах, Мисах болгаш Авденагонун Бурганынга алдар! Ол Бодунуң төлөзүн чорудупкаш, Аңаа идегээн чалчаларын камгалап алган-дыр. Олар хаанның дужаалын тооваан, боттарының амытанын бодаваан — бодунуң Бурганындан өске кандыг-даа бурганга бараан болбаан, мөгейбээн. ²⁹ Бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктөргө мээң үндүргөн дужаалым бо-дур: кым Седрах, Мисах болгаш Авденагонун Бурганын бак сөглээр болдур, ол кижини үзе-чаза кезип шаажылаар, оон бажынын узуткап каар! Чүгө дээрге ол Бургандан өске кандыг-даа бурган ынчаар камгалап шыдавас». ³⁰ Ооң соонда хаан Седрах, Мисах болгаш Авденагога Вавилон девискээринге бедик эрге-дужаалдарны берип, депшиткен чүве-дир.

Кескен ыяш дугайында дүш

³¹ Навуходоносор хаанның чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктөргө үндүргөн чарлалы бо-дур:

Силерге амыр-тайбын доктаазын!

³² Дээди Өрүкү Бурганның меңче чоруткан кайгамчыктыг чүүлдер болгаш онзагай демдектериңер силерге тоожуп чугаалаарын шийттирледим. ³³ Ооң чоруткан демдектери өндүр улуг, Ооң кылган кайгамчык чүүлдери күшүгү!

Ооң хааннаашкыны — мөңгө быжыг, Ооң эрге-чагыргазы — бүгү салгалдар кырында турар!

4 ¹ Мен, Навуходоносор, бодумнуң ба-жыңымга амыр-шөлөзүн чурттап, ордумга аас-кежиктиг тамчыктанып чордум. ² Ынчалза-даа мен дүш дүжээш, аажок корткан мен. Удуп чыда, дүжүмдө көргөним болушкуннар дыка сүрээден-чиг болду. ³ Мээң ол дүжүмнү тайылбырлап берзин дээш, Вавилоннуң бүгү мерген угаанныгларын бодумнуң мурнумга чыып эккээрин дужааган мен. ⁴ Бүгү илби-шидичилер, караң көрнүрлер, чурагачылар, мерген угаанныг халдейлер чедип келген. Дүжүмнү оларга чугаалап бээримге, кым-даа тайылбырлап шыдаваан. ⁵ Адак сөөлүндө Даниил чедип келди (мээң бурганымга тураскаадып, ону Белтешаңар деп адаар) — ол кижиге ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн болду. Мен аңаа дүжүмнү мынчаар чугаалап бердим:

⁶ «Илби-шидичилерниң даргазы Белтешаңар! Сени ыдыктыг бурганнарның сүлдезин эдилээн деп билир мен, сен кандыг-даа чажытты чииги-биле ажыдып шыдаар сен. Ынчангаш меңээ чугаалап берем, көргөн дүжүмнүң утказы чул? ⁷ Удуп чыда, мындыг дүш көрдүм. Чер-чурттун ортузунда бедик ыяш өзүп турар — ⁸ кончуг улуг, күчүлүг ыяш, бедии дээрде чедип турар, черниң ужу-кыдыгына чедир көстүп турар; ⁹ сырый бүрүрлерлиг, бүгүдөни чөмгөриптер энмежок кат-чимистиг. Ооң хөлөгезинде — черниң аңнары, будуктарында — дээрниң куштары чурттап турар, бүгү амылыг амытан оон аштанып-чөмөнөнип турар.

¹⁰ Оон ыңай дүжүмдө көөрүмгө, дээрниң ыдыктыг хайгааракчы төлөзү дүжүп келгеш, ¹¹ дынзыг үн-билзг мынча деп турду: „Ыяшты ужургаш, будуктарың кезиңер, бүрүлериң үзе соккаш, катчимизин тө силгиңер. Ооң хөлөгезинден аңнар дөзип чорутсун, будуктарыңдан куштар ужа берзин. ¹² Оон черге чүглө дазылдарлыг төжек артсын, оыттуг ховуга ол төжек демир болгаш хүлөр-биле кинчилетсин. Дээрниң чаас-шалыңы-биле шыгыттыңызын, ооң үүлөзи черниң

3:25 Иса. 43:2 3:26 Аж.-ч. 16:17 3:29 Эзра 6:11; Дан. 2:5 3:31 Дан. 6:25; 1 Пет. 1:2; 2 Пет. 1:2
3:33 Дан. 2:44 4:2 Дан. 2:1; 7:15 4:4 Дан. 2:2, 10-11 4:5 Дан. 1:7 || Э. д. 41:38; Дан. 5:11, 14
4:7 Башт. 9:15; Иез. 31:3-7; Мк. 4:32

оьдунуң аразынга аннар-биле артары болзун. ¹³ Кижн меделерин ол чидирипкеш, аң-меңнин угаан-чүрөөн эдилээр, ынчалдыр чеди чыл* эртер. ¹⁴ Бо дужаал – дээрнн ыдыктыг хайгааракчыларынын шийтпири-дир! Бүгү амылгылар оон билип алзын: кижн күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар. Хааннаашкынны Ол берип турар, күзээр болза, эң-не кудуку барасканны-даа хаан кылдыр көдүрер*.

¹⁵ Мен, Навуходоносор хаан, шак мындыг душ көрдүм. А сен, Белтешацар, ол дүштү тайылбырлап чугаалап бер. Чүге дээрге мээң күрүнөмде чангыс-даа мерген угаанныг кижн ооң утказын чугаалап шыдавас-тыр. А сен ону шыдаар сен, чүге дээрге сен ыдыктыг бурганнарнын сүлдезин эдилээн болгай сен».

¹⁶ Даниил, азы Белтешацар, кезек када аңгадай берген – оон бодалдары дүвүрөнчип болган. Хаан аңаа: «Белтешацар! Ол дүш болгаш ооң утказы сени дүвүрөтпезин» – дээрге, Белтешацар мынча деп харыялаан:

«Дээрги хааным! Ындыг дүш силернин дайзыннарыңарга дужетгинип, оон утказы оларга кааражыр турган болза. ¹⁷ Силерни көргөниңер бедни дээрде чедип турар, чернин ужу-кыдынга чедир көстүп турар кончуг улуг, күчүлүг ыяш, ¹⁸ сырый бүрүлөргү, бүгүдени чөмгөриптер эңмежок кат-чимистиг, адаанда – чернин аңнары, будуктарында – дээрнн куштары чурттап турар, бүгү дириг амытан оон аштанып-чөмөннип турар ыяш дээрге, ¹⁹ о, хааным, силер-дир силер. Силер улуг болгаш күчүлүг силер: силернин ат-алдарынар дээрге чедир өскөн, а силернин эрге-чагырганар чернин ужу-кыдынга чедип турар.

²⁰ Хаан көөрге, дээрнн ыдыктыг хайгааракчызы дүжүп келгеш, мынча деп турган: „Ыяшты ужургаш, узуткап кааптыңар, оон черге чүгүле дазылдарлыг төжек артсын, оьттуг ховуга ол төжек демир болгаш хулер-биле кинчилетсин. Дээрнн чаьс-шалыңы-биле шыгыттынзын, ооң үүлөзи чернин оьдунуң аразынга аңнар-биле арттары болзун. Ынчалдыр чеди чыл* эртер“.

²¹ Дээрги хааным, Дээди Өрүкү Бурган силерге кандыг үүле онааганын көргүзүп турары ол-дур. ²² Силерни кижилер аразындан сывырыптар, силер черлик аң-мең аразынга чурттап, мал ышкаш оьт оьтгаар, дээрнн чаьс-шалыңы-биле шыгыттынар силер. Ынчалдыр чеди чыл* эртерге, кижн күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар-дыр деп билип каар силер: күзээн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар. ²³ Ынчалза-даа ол ыяштын дазылдарлыг төжөөн арттырып каарын дужааган болгай. Ынчап кээрге, кажан силер бүгү эрге-чагырга дээрде саадаан Бурганга хамааржыр деп чүвени билип каарыңарга, силерге хааннаашкыннарнын эгидип бээр-дир. ²⁴ Ынчангаш, хааным, мээң сүөмө силерге таарымчалыг болзун: бачыттарыңарны чөптүг херектер-биле, кем-буруунарны түрөңги улуска ээ көрүүшкүн-биле эдип алыңар. Ынчан, канчап билир, силернин амыр-шөлөөн амыдыралыңар уламчылаар чадавас».

²⁵ Ол бүгү Навуходоносор хаанга мынчалдыр таварышкан. ²⁶ Он ийи ай эрткенде, хаан Вавилонда ордузунга селгүүстөп чораан. ²⁷ «Бо-дур, өндүр улуг Вавилон – найысылалыңар – деп, хаан чугаалаан. – Ону мен күчү-күжүм-биле бодумнун ат-алдарымга тураскаадып тудуп каан мен!»

²⁸ Ол сестерни чугаалап четтикпээнде, дээрден үн дынналган: «Бээр дынна, Навуходоносор хаан! Хаан эргеңни казыттырган сен. ²⁹ Сени кижилер аразындан сывырыптар, черлик аң-мең аразынга чурттаар сен. Мал ышкаш оьт оьтгаар сен. Ынчалдыр чеди чыл эртерге, кижн күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар-дыр деп билип каар сен: күзээн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар».

³⁰ Ол-ла дораан бүгү чүве Навуходоносор-биле ынчалдыр болу берген. Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ол мал ышкаш оьт оьтгап, дээрнн чаьс-шалыңы-биле шыгыттыннып турган. Бажының дүгү эириңн чүглери дег*, дыргактары куштуу дег кылдыр өзүп калган.

* 4:13, 20, 22, 29 Азы: «Чеди хуусаа». * 4:30 Өске бурунгу сөзүгүлөдө «Арзылаңны дег» деп бижээн.

4:14 Иер. 27:5 4:15 Э. д. 41:8 4:16 1 Хаан. 25:26; 2 Хаан. 18:32 4:19 Иер. 27:6 4:24 У. ч. 16:6 || Аж.-ч. 8:22; 2 Тим. 2:25

³¹ Ол хуусаа эрте бээрге, мен, Навуходосор, караамны дээрже угландырыпкан мен — ынчан угаан-медерелим менче катап эглип келген. Мен Дээди Өрүкүнү алдаржыдып, мөңгө дириг Бурганны алгап-мактадым: Оон эрге-чагыргазы — мөңгө чагырга-дыр, Ооң хааннаашкыны — бүгү салгалдар кырында турар. ³² Чер-делегейнин бүгү чурттакчылары Оон мурнунга чүү-даа эвес-тур; дээрнин күштери-биле-даа, черниң чурттакчылары-биле-даа Ол канчалдыр күзей-дир, ынчалдыр кылдыр. Ооң холун кым-даа доктаатпас, «Ынчип болбас!» деп кым-даа чугаалавас. ³³ Ол өйдө угаан-медерел менче эглип келген; бодумнун хаан алдархүндүм болгаш күчү-күжүм база менче эглип келген. Чөвүлекчилерим болгаш дээди нояннарым мени хүлээп аарга, мен катап хаан апардым. Мээң күчү-шыдалым мурнукузундан-даа артык улгаткан. ³⁴ Ам мен, Навуходосор, Дээрнин Хаанын алдаржыдып, Аңа мактал болгаш хүндүлөл көргүзүп тур мен:

Ооң бүгү ажыл-чорудулгазы ылап шынныг,
Ооң оруктары чөптүг;
Ол турамык менээректерни
томаартып шыдаар.

Валтасарның дою, ханада бижик

5 ¹ Бир катап Валтасар хаан бодунун муң дээди дүжүмединге дой кылгаш, олар-биле кады арага ижип турган. ² Эзирип калгаш, Валтасар өгбези Навуходосорнун Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алганы алдын болгаш мөңгүн саваларны эккээрин дужааган: хаан, ооң нояннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ишсиннер дээн. ³ Иерусалимде Бурганның өргээзинден келген алдын саваларны эккээрге, хаан, ооң нояннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ижип эгелээн. ⁴ Олар араганы ишпишаан, буттарының алдын, мөңгүн, хүлер, демир, ыяш болгаш даш бурганнын алдаржыдып турганар.

⁵ Хенертен кижилерниң салаалары көстүп келгеш, хаанның ордузунун чугайлап каан ханазынга чырыткы ду-

жунга бир чүве бижип эгелээн. Хаан бижип турар холду көрүп каан — ⁶ ооң арны агарып, аажок корга берген, балдыры сириңейнип, дискетери бот-боттарынга үскүлежи берген. ⁷ Хаан дыңзыг үн-биле алгырыпкаш, илби-шидичилерни, чурагачыларны база караң көрнүрлерни эккээрин дужааган. Ол Вавилоннун мерген угаанныгларынга чугаалаан: «Кым ол бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлаптарыл, ол кижиге каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын илчирбежигеш суп бээр мен. Ол кижилер күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг кижилер боор». ⁸ Хаанның бүгү мерген угаанныглары чедип келгеш, ол бижикти номчуп-даа, утказын тайылбырлап-даа чадап кааннар. ⁹ Ынчан кортканындан Валтасар хаанның арны оон-даа агарып калган, а ооң нояннары аңадай берген.

¹⁰ Хаан болгаш ооң нояннарының чүнү чугаалажып турарын билип кааш, кадын дой болуп турган черге чедип келгеш, мынча дээн: «Хаан мөңгө назылазын! Бодалдарынар дүврөвезин, арнынар агарбазын. ¹¹ Ыдыктыг бурганның сүлдезин эдилээн бир кижилерниң күрүненерде чурттап чоруур болгай. Силерниң өгбөңерниң хааннаашкынының үезинде-ле, оон чырык угаан-сарылы, бурганның мергени-биле дөмей мергени билдингир турган чүве-дир. Силерниң өгбөңөр, Навуходосор хаан, ону илби-шидичилерниң, караң көрнүрлерниң, чурагачыларның болгаш өске-даа мерген угаанның халдейлерниң даргазы кылып каан турган-дыр — хаан боду, силерниң өгбөңөр аан! ¹² Даниилдин (ону хаан Белтешапар деп база адап турган) угаан-сарыылды, чүве билири чүнү-биле-даа деннеттинмес, дүш билири шыырак, утказы билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни тайылбырлаары эки. Даниилди кыйгырып эккелзин — ол тайылбырлап бээр».

¹³ Даниилди оон мурнунга эккээрге, хаан аңа мынча дээн: «Мээң хаан өгбөңү Иудеядан үндүрүп эккелгени улус-биле кады келген Даниил дээрзи сен сен бе? ¹⁴ Сени ыдыктыг бурганның сүлдезин эдилээн, чырык угаан-сарыылдыг болгаш аажок мерген угаанныг деп

4:31 Дан. 2:44; 6:26 4:32 Бд. бр. 61:10; Иса. 40:17 || Иов 23:13; Иса. 14:27 4:33 2 Чыл. 33:13

5:1 Дан. 7:1; 8:1 || Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Мк. 6:21 5:2 Дан. 1:2 5:4 Бд. бр. 113:12-15

5:6 Наум 2:10 5:7 Дан. 2:2; 4:6 5:8 Э. д. 41:8 5:10 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4 5:11 Э. д. 41:38; Дан. 4:5 || Дан. 2:48 5:12 Дан. 1:7; 4:5 || Дан. 1:17

дыннадым. ¹⁵ Бо-дур, мерген угаанныгларны, илби-шидичилерни меңээ бо бижикти номчуп, ооң утказын тайылбырлап берзин дээш чалап эккээрге, олар чүнү-даа чугаалап шыдавас болдулар. ¹⁶ А сени мен билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни дыка тайылбырлаар киж и деп дыңнадым. Бир эвес сен бо бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлап бээр болзунза, сеңээ каас-коя хеп кедиргеш, мойнунга алдын илчирбежигеш суп бээр мен. Ынчан сен күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг киж и боор сен».

¹⁷ Даниил хаанга мынчаар харылаан: «Белектерни бодунарга арттырып алынар, шанналдарны өске улуска бериптиңер. Мен ол чокка-ла хаанга ол бижикти номчааш, утказын чугаалап бээр мен. ¹⁸ О, хаан! Силерниң өгбөңөр Навуходоносорга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагырганы, өндүр улуг чорукту болгаш алдар-хүндүнү берген-дир. ¹⁹ Бурган ону ындыг өндүр улуг кылып каан боорга, оон мурнунга бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр корканындан сириңейнип турганнар. Навуходоносор хаан күзээр болза – өлүрүп шийдип каар, күзээр болза – өршөөп, дириг арттырып каар, күзээр болза – өрү көдүрер, күзээр болза – куду бадырып каар турган. ²⁰ Оон ол эмин эрттир чоргаар болгаш хоолургак апаргаш, хаан дүжүлгезинден дүжүрткен, алдар-хүндүзүн оскунган. ²¹ Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ооң угаан-медерели анныгы дег апарган. Ол черлик элчигеннер аразынга чурттап, мал ышкаш, оыт оыттап, дээрнин чазь-шалыңы-биле шыгыттынып турган. Адак сөөлүндө ол мону билип алган: киж и күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар, күзөөн киж изинге хааннаашкынны Ол берип турар.

²² А силер, Валтасар, оон салгакчызы, ол бүгүнү билир хиреңерде, чүгө чүрөөңерни томаартып албаан силер? ²³ Силер дээрнин Дээргизинге удурланып, мезнээрентген силер: Ооң өргээзинден келген саваларны силерге эккеп бээрге, бодунарнын нояннарынар, кадайларынар

болгаш кул-кадайларынар-биле ол савалардан арага ижип оرار-дыр силер. Силер мөңгүн, алдын, хүлер, демир, ыях болгаш даш бурганнарынар мактап орад-дыр силер, а олар чүнү-даа көрбөс, дыңнанас, билбөс чүвөлөр-дир! Силернин амыдыралыңар тыныжын болгаш салым-чолуңарны башкарып оرار Бурганны алдаржытпаан силер. ²⁴ Ынчангаш бо холду Ол чорудупкан, сөстөрни Ол бижээн.

²⁵ Мында мынча деп бижээн-дир: МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ, ПАРСИН. ²⁶ Ону чазарга, мынча дээн-дир: МЕНЕ – Бурган силерниң хааннаашкыныңарнын хуусаазын санааш, ону төнгөн деп түңнээн. ²⁷ ТЕКЕЛ – Силерни дензилээрге, эмин эрттир чиик болган-дыр силер. ²⁸ ПЕРЕС – Силерниң чагырган күрүнеңерни чаргаш, мидийлер биле перстерге берипкен»*.

²⁹ Ону дыңнааш, Валтасар дужаал үндүрүптөргө, Даниилге каас-коя хепти кедирпкеш, ооң мойнунга алдын илчирбежигешти суккаш, күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг киж и деп чарлапкан чүве-дир. ³⁰ Ол-ла дүне халдей хаан Валтасар өлүртүп каан.

³¹ Дарий деп мидий уктук киж и хаан апарган. Ынчан ооң хары алдан ийи турган чүве-дир.

Арзылаңарлыг оңгар

6 ¹ Дарий хаан, бүгү күрүнени башкалары-биле, 120 дүжүметти томуйлаарын шийтпирлээн, ² а оларны удуртур кылдыр үш чагырыкчыны (оларнын аразында Даниилди) сонгуп каан. Дүжүметтер чагырыкчыларга ажылын илеткеп турар, а хаан шүүдеп, чардыгып турбас. ³ Ол хамык дүжүметтернин болгаш чагырыкчыларнын аразында Даниил ылгалып турган, чүгө дээрге оон сүлдези бедик турган. Ынчангаш хаан Даниилди бүгү күрүнени башкарып кылдыр депшидерин бодап турган чүве-дир. ⁴ Ол аразында өске чагырыкчылар болгаш дүжүметтер Даниил күрүнениң ажыл-агынын канчаар чорудуп турарын хайгаарап, ону буруудалдыр

* 5:26-28 МЕНЕ – «санаар», ТЕКЕЛ – «дензилээр» дээн уткалыг, а ПАРСИН/ПЕРЕС – «чарар» болгаш «перстер» деп арамей сөстөргө дөмейлешкек. Парсин дээрге «перс» деп сөстүн хөйүнү саны болур.

5:17 4 Хаан. 5:16 5:20 Дан. 4:27-30 5:21 Дан. 4:31 5:23 Иов 12:10; Иер. 10:23 || Аж.-ч. 12:23; Ажыд. 16:9 5:27 Иов 31:6; Ыд. ыр. 61:10 5:31 Иер. 51:11; Дан. 9:1 6:3 Э. д. 41:40; Эсф. 10:3 6:4 Иез. 14:14

кем-буруу дилеп эгелээн. Ынчалза-даа Даниилди чемелепки дег чүү-даа тыппааннар, чүгө дээрге Даниил бүгү чүвени шынчызы-биле кылыр болгаш, ооң мезги-даа, частыры-даа чок турган. ⁵ Ынчан олар: «Даниилге удур чүнү-даа тыппас-тыр бис. Ооң бодунур Бурганынын хоойлу-дүрүмнерин сагып турарын буруу кылдыр санаар эвес бис?» — дээннер. ⁶ Ол чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле хаанга келгеш, мынча дээннер: «Дарий хаан мөңгө назылазын!» ⁷ Чуртгун баштыңнары, чагырыкчылар, дүжүметтер, чөвүлекчилер, тус чер чагырыкчылары — бис шупту хаан мындыг хоруг кылгаш, чарлык үндүрер болза эки деп бодап тур бис: үжен хонук дургузунда кым-даа бургандан азы кижиден диленип, чалбарывазын. О, хаан, чүглө силерден дилеглер кылып болур. Кым ол хоругну үрээр болдур, ол кижини арзылаңнарлык оңгарже кири октаптар!» ⁸ Ындыг хоругну кылып каап көрүңөр, о, хаан, чарлыктан үндүрүп калыңар — өскерттип болбас, мидийлер биле перстерниң хоойлузун үрөп болбас чарлыктан».

⁹ Дарий хаан олар-биле чөпшээрешкеш, ындыг чарлыкты үндүрүп каан.

¹⁰ Ынчалза-даа Даниил, ындыг чарлык үнгенин билип тура-ла, бажыңынга чанып келгеш, үстүкү өрээлиниң Иерусалимче көрүңгөн сонгазынын мурнунга, биеэде дег, диске кырынга олуруп алгаш, хүнде үш катап тейлеп, бодунун Бурганын алдаржыдып мөргүп турган.

¹¹ Чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле аңаа чедип келгеш, бодунун Бурганын чаннын мөргүп турган Даниилди көрүп кааннар. ¹² Ынчан олар хаанга баргаш: «О, хаан! Силер чарлык үндүргөн болгай силер: бир эвес үжен хонук дургузунда кым-бир кижини силерден өске кымдан-даа — бургандан азы кижиден — диленип чалбарый бээр болза, ол кижини арзылаңнарлык оңгарже кири октаптар» — деп сагындырганнар.

Хаан: «Ийе, ол дээрге хажыдып болбас чарлык, мидийлер биле перстерниң үрөп болбас хоойлузу-дур!» — деп харылаан.

¹³ Олар ынчан хаанга: «А Иудеядан тудуп эккелген улустун бирээзи Даниил силерни-даа тооп көрбөй, силерниң үн-

дүргөн хоруглуг хоойлуңарга-даа чагыртпайн турар: ол хүнде үш катап мөргүп турар-дур» — деп чугаалааннар. ¹⁴ Ону дыңнааш, хаан аажок мунгарап хомудаш, Даниилди камгалап каар деп бодап алган: хүн ашкыже дээр, ону канчаар камгалап аарынын аргазын боданып келген. ¹⁵ Ынчан демгилери бөлүү-биле хаанга чедип келгеш: «Бодуңар билер болгай силер, хаан: мидийлер биле перстерниң хоойлузун ёзуугар хаанның үндүргени кандыг-даа чарлыкты азы хоойлуну күш чок болдурбас» — дээннер.

¹⁶ Ынчан хаан Даниилди эккелгеш, ону арзылаңнарлык оңгарже кири октаптарын дужааган. Ол Даниилге мынча дээн: «Соксаал чокка бараан болуп чорууруң Бурганын сени камгалап-ла алыр болзунам!» ¹⁷ Даниилдин үүлөзи өскерилбезин дээш, оңгарнын аксын даш-биле дуй салып кааш, хаан бодунун таңмазы-биле база дээди нояннарынын таңмалары-биле ону таңмалап каан. ¹⁸ Хаан бодунун ордунуче чана бергеш, аыш-чем-даа чивейн, хөглөвейн-даа, улуп чыдып алган, ынчалза-даа ооң уйгузу келбээн.

¹⁹ Даартазында даң бажында хаан тургаш, арзылаңнарлык оңгарже далажыпкан. ²⁰ Даниилди сун каан оңгарга чедип келгеш, хаан дүвүрөл-биле кыйгырган: «Дириг Бурганның чалчазы, Даниил! Соксаал чокка бараан болуп чорууруң Бурганын сени арзылаңнардан камгалап шыдады бе?»

²¹ Ынчан Даниил хаан-биле чугаалажы берген: «Хаан мөңгө назылазын!» ²² Мээн Бурганын Бодунун төлээзин чорудуптарга, ол арзылаңнарнын аастарын дуй тудуп каарга, олар менээ дегбеди. Бурганын мурнунга мээн кандыг-даа буруум чок болгай. А силернин мурнуңарга база, хаан, кандыг-даа кем-буруу кылбаан болгай мен».

²³ Даниил анаа боорга, хаан дыка өөрөөн, ынчангаш ону оңгардан уштуп эккээрин дужааган. Даниилди оңгардан уштуп эккээрге, ол шуут бүдүн-бүрүн болган — чүгө дээрге ол бодунун Бурганынга идегээн-дир. ²⁴ Хаан Даниилди хоптанып келген улусту эккелгеш, оларны кадайлары болгаш ажы-төлү-биле кады арзылаңнарлык оңгарже кири октаптарын дужааган. Оңгарнын дүвүнге дүжүп

6:63 Хаан. 1:31; Дан. 2:4 6:8 Эсф. 1:19; 8:8 6:10 Бд. ыр. 136:5-6 || 3 Хаан. 8:48; 2 Чыл. 6:38; Бд. ыр. 118:23 6:13 Дан. 3:8 6:17 Мф. 27:66; Ажыл. 20:3 6:21 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4 6:23 Дан. 3:25 6:24 Ы. х. к. 19:19 || Эсф. 7:9; Бд. ыр. 7:16; У. ч. 11:5

четпээнде-ле, арзылаңнар оларже шурай бергеш, үсперлеп каапкан.

²⁵ Ынчан Дарий хаан чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктөргө мынча деп бижип каан:

«Силерге амыр-тайбың доктаазын!

²⁶ Мээң чарлым мындыг: меңээ чагыртып турар бүгү күрүнемде шупту улус Даниилдин Бурганын хүндүлөп, Оон кортсун! Чүгө дээрге Ол — дириг, мөңгө амыдыраан Бурган-дыр, Ооң хааннаашкыны кажан-даа узуткаттырбас, Ооң чагыргазы төнчү чок. ²⁷ Ол камгалаар болгаш айыылдан адырар, дээрге болгаш черге кайгамчык чүүлдерни болгаш онзагай демдектерни чаяар. Ол Даниилди арзылаңнардан камгалаан».

²⁸ Ынчалдыр Даниил Дарийнин база перс хаан Кирниң хааннаашкыннарының үелеринде чедимчелиг курттап чораан чүве-дир.

Дөрт араатан дугайында көстүүшкүн

7 ¹ Вавилоннун хааны Валтасарның чагыргазынын бирги чылында Даниил удуп чыткаш, дүш дүжөөн. Ооң соонда ол дүжүн бижип алган. Ооң чугаазы мынчаар эгелөөн. ² Даниил мынча деп чугаалаан:

Көөрүмгө, дүнеки көстүүшкүнүмде дээрнин дөрт хады улуг далайның чалгыларын хөлзедип турар болду. ³ Далайдан аңгы-аңгы дендии улуг дөрт араатан аң үнүп келди. ⁴ Биргизи — арзылаңга дөмей, ынчалза-даа эзирнии дег чалгыннарлыг. Бир көөрүмгө, оон чалгыннарын олду тырткаш, ону черден көдүргөш, буттарынын кырында кижиде — аа ышкаш кылдыр тургузуп каан тур. Аңаа кижини дег угаан-чүрек берип каан. ⁵ Ийи дугаары хереп туруп алган адыгга дөмей. Ооң аксында диштеринин аразында үш ээги* көстүп турар.

Аңаа: «Туруп баргаш, эыттен мага хандыр чип ал!» деп айтып кааннар. ⁶ Ооң соонда база бир араатан көрүп кагдым. Ол ирбишке дөмей, ынчалза-даа ооргазында куштуу дег дөрт чалгынныг. Ол араатан дөрт баштыг болду. Аңаа чагырга хүлээди каан. ⁷ Оон дүнеки көстүүшкүнүмде дөрт дугаар араатан көрдүм. Ол дендии коргунчуг, аажок күштүг, ооң улуг диштери демирден бүткөн. Ол араатан чүнүдаа сыбыртып, үрегдээр, артып калган чүвелерни буттары-биле үрей тепкилеп кааптар. Ол демги үш араатанга дөмей-лешпес — он мыйыстыг болду. ⁸ Мен ол мыйыстарыны топтап көөрүмгө, оларнын аразында бир бичии мыйыс өзүп оорар, а эрги мыйыстарынын жүжүн, аңаа чайлап берзин дээш, тура тыргып каан. Ол мыйыс кижиде ышкаш карактарлыг, мезээренип чугааланыр аастыг.

⁹ Оон соонда мен дараазында чүүлдү көрүп каан мен: каш дүжүлгелер тургузуп каарга, үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирей бодунун дүжүлгезинге олурупкан. Ооң хеви — хар дег ак, а бажынын дүгү — арыг ак хой дүгү дег. Ооң дүжүлгези — өөскөөн чалбыыш, дугуйлары — кыпкан отка бүргөткөн*. ¹⁰ Ооң мурнундан эге бажын алгаш, отгуг агым мен дег чаттылган. Муң-муң кижиде Аңаа бараан болган, түмөн-сая кижиде Ооң мурнунда турган. Шийткел эгелөөн, номнар ажытына берген. ¹¹ Ынчан мен мону көрдүм: мыйыстын мезээренип чугаалаан сөстери дээш дөрткү араатан аңны өлүргөн база ооң мөчүзүн узуткап, өрттедишкен. ¹² А арткан араатаннарнын эрге-чагырга кезек өйдө дириг артарын чөпшээрэн*.

¹³ Оон ыңай дүнеки көстүүшкүнүмде мындыг чүве көрдүм. Кижиде амытан оглу ышкаш бир-ле Кижиде дээрнин буттары-биле бүргеттини алган келген. Чоокшулап кээрге, ону үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирейге чедире берген.

* 7:5 Азы: «Үш азыг». * 7:9 Бурунгу еврейлернин бодалы-биле, Бурганның дүжүлгези дугуй-луг чууза-тергеге дөмей (Иез. 1 эгени көр). * 7:12 Бо көстүүшкүннүн символиказын анаада мынчаар билип турар: арзылаң — вавилон күрүне, адыг — мидий күрүне, леопард — перси күрүне, а он мыйыстыг моос — Александр Македонскийнин күрүнези болгаш ону солаан Селевкидтер күрүнези.

6:25 Дан. 3:31 6:26 Дан. 4:31 6:27 Дан. 3:33 6:28 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 44:28; 45:1 7:1 Дан. 5:1; 8:1 7:2 Иер. 49:36; Ажыд. 7:1 7:3 Ажыд. 13:1-2 7:6 Ажыд. 13:2 7:7 Ажыд. 12:3; 17:3, 12 7:8 Дан. 8:9 || Ажыд. 9:7; 13:5 7:9 Ажыд. 20:4 || 3 Хаан. 22:19; Иса. 6:1; Ажыд. 4:2 || Ажыд. 1:14 7:10 Ы. х. к. 33:2; Ажыд. 5:11 || Ажыд. 20:12 7:11 Ажыд. 19:20 7:13 Иез. 1:26; Ажыд. 1:13 || Мф. 26:64; Мк. 14:62; Ажыд. 1:7; 14:14

¹⁴ Аңаа эрге-чагырганы, алдар-хүндүнү база хааннаашкынны хүлээди берип каан. Бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр аңаа чагырты берген. Оон эрге-чагыргазы — мөңгө болгаш казыттынмас, Оон хааннаашкыны кажан-даа узуктаттырбас.

Көстүүшкүнү тайылыбырлааны

¹⁵ Мен, Даниил, көстүүшкүнүмде ол бүгүнү көргөш, дүвүрелге алыстым — ол көстүүшкүннерден аажок корттум. ¹⁶ Мен аңаа турганнарнын бирээзинге чеде бергеш, ол бүгүнүң утказын айтырдым. Ол ынчан мээң көргөн дүжүмүң тайылбырлап берди: ¹⁷ «Ол дендии улуг дөрт араатан аң дээрге чер кырын чагырар дөрт хаан-дыр. ¹⁸ Ынчалза-даа оон соонда хааннаашкын Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонуңуң холунче шилчиир. Ынчан олар чагырганы кезээ-мөңгөдө алыр».

¹⁹ Оон мен өскелерге дөмейлешпес, аажок коргунчуг, демир диштерлиг болгаш хүлөр дыргактарлыг, чүнү-даа сырыптар, үрегдээр, артып калган чүвөлөрни буттары-биле үрей тепкилеп кааптар дөрткү араатанның дугайында билип алыксай берген мен. ²⁰ Ооң бажында он мыйызы чүнү айтып турарыл; эрги мыйыстарының үжүн аңаа чайлап берзин дээш тура тыртып каан соонда, карактарлыг, менээргенип чугааланыр аастыг, өскелеринден улгадыр өскөн чүү мыйызыл ол? ²¹ Мен ол мыйыстың ыдыктыг чон-биле канчаар дайын эгелээш, оларны тиилеп турганын көрдүм. ²² Ынчан үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирей келгеш, Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонуңуң чаргы-чаалызын шийтпирлээ: оларның дүжүлгени ээлеп, хааннап эгелээр үези келди.

²³ Ол кижии меңээ мынча деп харыылады: «Дөрт дугаар араатан аң дээрге чер кырынга дөрт дугаар хаанның күрүнө тыптып кээр дээни ол-дур. Ол аң бүгү өске күрүнелерге дөмейлешпес, бүгү чер кырын таптап, үредеп, сырыптар. ²⁴ Он мыйыс дээрге ол күрүнени башкарап он хаан-дыр. А оларнын соонда өскелеринге дөмей эвес бир мыйыс база бир хаан-дыр.

Ол хаан үш хаанны базып, томаартып каар. ²⁵ Ол Дээди Өрүкү Бурганга удур чугаалар кылып, Ооң ыдыктыг чонуң кызып-кыйып, байырлалдарын болгаш дүрүмнерин өскерттип каарын бодаар. Ыдыктыг чон ооң холунче кирер — бир чыл, ийи чыл база чартык чыл иштинде*. ²⁶ Ынчалза-даа шийткел чорудулгазы эгелээрге, ол хаанның эрге-чагыргазы казыттынар: ону чок кылып, бүрүнү-биле узуткап каар. ²⁷ А чырык черде бүгү күрүнелерниң хааннаашкыны, эрге-чагыргазы болгаш өндүр-чаагайы Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг улус-чонунче шилчий бээр. Ол хааннаашкын — мөңгө; бүгү күрүнелер аңаа чагыртып, бараан болур».

²⁸ Ынчалдыр чугаа төндү. Мени, Даниилди, улуг коргуушкун хөмө алкан, арным агара берген. А ол чугааны сеткилимге шыгжап алган мен.

Кошкар биле хуна дугайында көстүүшкүн

8 ¹ Валтасар хаанның чагыргазының үшкү чылында мен, Даниил, баштайгы көстүүшкүннүң соонда база бир көстүүшкүн көргөн мен. ² Көстүүшкүнүмде мен Элам девискээринде найысылал хоорай Сузының ордуңуңа чеде бергеш, Уулай хемнин кыдыында тур мен. ³ Көөрүмге, хем кыдыында кошкар тур. Ол ийи улуг мыйыстыг, а сондай үнгөн мыйызы баштайгызындан узун бооп турар. ⁴ Ол кошкар барыын чүктө, сонгу болгаш мурнуу чүктөрдө дириг амытан бүрүзүн үзөргө, аңаа удур кым-даа туржуп шыдавады. Оон камгаланыр арга чок, ол чүнү күзээрил, ону кылып турар, ынчангаш оон күжү улгадып кел-ле чыдар.

⁵ Мен ол көргөн чүүлүмнүң дугайында боданып тургаш, канчангаш-ла көрүптеримге, барыын чүктөн бир хуна чер-делегейни одурту чоруп ор. Ол хуна чер кырынга дегбейн кел чыдыр, ооң хаваанда чаңгыс дыка улуг мыйыс бар болду. ⁶ Ол мээң хем кыдыынга көргөним ийи мыйыстыг кошкарже аажок хордап маннап бар чыдыр. ⁷ Оон көөрүмге, хуна кошкарга чоокшулап келгеш, ону дошкуну-биле үзүп-ле эгеледи, оон ийи мыйызын тура үзүп каапты. Кошкарның

* 7:25 «Чыл» деп сөстүн болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (4:13, 12:7 көр).

7:14 Ыд. ыр. 109:1-2; Иса. 9:6; Мф. 28:18 || Дан. 7:27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15 7:15 Дан. 4:2 7:18 Мф. 25:34 7:21 Дан. 8:24; Ажыл. 13:7 7:23 Дан. 2:43 7:27 Дан. 7:14 7:28 Лк. 2:19, 51 8:1 Дан. 5:1; 7:1 8:2 Неем. 1:1; Эсф. 1:2 8:7 Дан. 11:11

анаа удур туржур хары чок болган: хуна ону ужур үскеш, тепсеп каапкан — кошкар оон камгаланып шыдаван.

⁸ Хуна дыка күштүг апарган. Кажан ооң күчү-күжү улгадып келгенде, улуг мыйызы сыйлып калган, ооң орнунга дөрт чүкче көрүнгөн дөрт мыйыс үнүп келген. ⁹ Оларнын бирээзинден база бир мыйыс үнүп келген. Баштай ол бичий турган, оон улгадып өскеш, мурнуу болгаш чөөн чүктөргө, база Каас чуртче* көрнү берген. ¹⁰ Ол мыйыс дээрнин аг-шеринге чедир улгадып өскөн, оон шериглернин, сылдыстарнын чамдызын черже дүжүр октапкаш, оларны тепсеп турган. ¹¹ Мыйыс аг-шеригнин Баштынчызынга чедир безин улгадып өскөн: Анаа бараалгаткан хуннүн-не салыр өргүлдерни соксадып каан база Ооң ыдыктыг өргээзин хоозурадып каапкан. ¹² Хуннүн-не салыр өргүлдерни база аг-шеригни бузут-бакче суп каан*. Мыйыс Алыс шынны черже киир таптап турган. Ол ынчаар хөдөлбишаан, делгереп чоруп турган**.

¹³ Ынчан мындыг чугаа дыңнадым. Дээрнин бир ыдыктыг төлээзи өскезинден айтырып турган: «Бо көстүүшкүннүн болушкуннары кайы кире үргүлчүлөр ирги? Кажанга дээр хуннүн-не салыр өргүлдер турбазыл, бузут-бак чорук хоозуралга чедирерил, ыдыктыг өргээ болгаш аг-шериг тапталгырарыл?» ¹⁴ Демгизи: «2300 кежээ болгаш эртен дургузунда. Ооң соонда ыдыктыг өргээ катап тургустунар» — диди.

¹⁵ Ол көстүүшкүннү көргөш, мен, Даниил, ооң утказын биллип алыргын оралдажырымга, мээң мурнумга эр киж хевирлиг бир-ле амытан чедип келди. ¹⁶ Уулай хемден киж үнү дыңналып келди. Ол мынча диди: «Гавриил! Көстүүшкүннүн утказын бо кижиге тайылбырлап бер». ¹⁷ Гавриил мээң турган черинге чедип келди. Ол чоокшулап кээрге,

кортканымдан черже доңгая кээп дүштүм. Ол меңээ мынча диди: «Киж амытан, ол көстүүшкүн төнчү үеге хамааржыр деп билип ал». ¹⁸ Гавриил мээң-биле чугаалажып турда, мен черге билинмес чыткан мен. Ынчан ол мени көдүрүп тургузуп кааш, ¹⁹ чугаалады:

«Доктааткан төнчү үеге, Бурганнын киленинин сөөлгү хуннеринде чүү болурун сенээ чугаалап берейн. ²⁰ Сен ийи мыйыстыг кошкарны көрдүн ала. Ол дээрге мидий биле перс күрүне-дир. ²¹ А хуна дээрге грек күрүне-дир. Ооң хаваанда улуг мыйызы — бирги хааныдыр. ²² Мыйыс буступ каарга, орнунга дөрт мыйыс үнүп кээри дээрге ол чондан дөрт хаан тыттып кээри-дир. Ынчалза-даа олар бирги хаан ышкаш күштүг эвес боор. ²³ Ол хааннарнын соонда, бузут-бактын аяа доларга, бардам болгаш кара сагыштыг хаан тыттып кээр. ²⁴ Ооң күжү улгады бээр, ынчалза-даа бирги хаанга ооң күжү четпес боор*. Ол хаан каржы-дошкун хоозурадды болдулар, хөдөлбишаан, делгерестү, күчү-күштүглерни болгаш ыдыктыг чонну чылча шаап, таптаар. ²⁵ Кончуг кажар, кара сагышын чедимчелиг ажыглааш, улуургак апаар. Дыка хөй улусту ол хенертен чылча шаап каар. Ынчангаш ол хаан тергиидкчилернин Тергиидекчизинге удур тура халааш, адак сөөлүндө бастырып аар — а кеземчени кижини кандыгдаа киржилгези чокка алыр. ²⁶ Кежээки болгаш эртенги өргүлдер салып болбас үе дугайында бо көстүүшкүн ылап шын болур. Сен ону улустан чажырып, таңмалап чор. Ол талыгыр ыракта хуннерге хамааржыр».

²⁷ Мен, Даниил, чилчим үстүп, элээн хонуктар ишгинде аарып чыткан мен. Ооң соонда мен катап-ла хаанга бараан болуп чордум. Мен ол көстүүшкүндөн дыка сүрээдээн болгаш, утказын билбес турдум.

* 8:9 Каас чурт — израиль чер дээни ол (Иез. 20:6, 15 көр). * 8:12 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Аг-шериг бодунун бузут-багы дээш ооң холунче кирген». ** 8:12 Ийги болгаш чедиги эгелер-биле дензээрге, бо эгедө вавилон күрүнени дүрзүлөп көргүспээн. Мидий болгаш перси күрүнелерни чаңгыс дириг амытан — кошкар-биле көргүскөн: ооң ийи мыйызы Мидия биле Персияны дүрзүлөп көргүскөн. Хуна Александр Македонскийнин болгаш ооң соон салгааннарнын күрүнелерин илереткен. * 8:24 Азы: «Ол күштүг боор, ынчалза-даа бодунун күжү-биле эвес».

8:8 Дан. 7:3 8:9 Дан. 7:8 8:10 Ажыд. 12:4 8:11 Хост. 29:38-42 || Дан. 11:31; 12:11 8:13 Дан. 12:6 8:16 Дан. 9:21; Лк. 1:19, 26 8:17 Ажыд. 1:17 || Иез. 2:1 8:18 Дан. 10:9; Зах. 4:1 8:19 Дан. 11:36 8:21 Дан. 11:3 8:24 Дан. 7:21; Ажыд. 13:7 8:25 Иов 34:20 8:26 Дан. 10:14

Даниилдиң чон дээш мөргүлү

9 ¹ Мидий уктуг Ахашвероштуң оглу Дарий халдейлерниң хааны апарганының бирги чылында, ² мен, Даниил, ыдыктыг Бижилгелерде Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчиге сөзүн номчааш, Иерусалим чеден чыг иштинде хоозурап кээр ужурлуг дээрзин билип каапкан мен. ³ Ынчан мен Дээрги-Бурганга мөргүп, чаннып, качыгдал хевин кедип, хүл чаштынып алгаш, шээрленип эгеледим. ⁴ Мен Бурганым Дээрги-Чаяакчыга чаннып, ажы-биле чонуннуң бачыттарын миннип, чугааладым: «Дээрги, өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурганым! Сенээ ынак болгаш Сээң айтышкыннарын сагып чоруур улус-биле Сен Бодунуң керээни сагып чоруур болгай сен. ⁵ А бис бачыт кылдывыс, кемниг, шыңчы эвес чоруктар үүлгедип, үймээн үндүрүп, Сээң айтышкыннарындан ойталап, Сээң дүрүмнеринни урөп, буруудадымыс. ⁶ Сээң чалча-медээчилериң Сээң адындан бистин хаанарывыска, чагырыкчыларывыска, бистин өгбелеривиске — бистин чургувустуң бүгү чонунга чүве чугаалаарга, дыңнавайн турдуvus. ⁷ Чөптүг чорук Сээң таландың, Дээрги, а бис, Иудеяның болгаш Иерусалимнин чурттакчылары — бүгү Израильдин улузу ам бужар бак атка кирдивис: Сенээ өскерилгенивис дээш үндүр ойдадыпканың ырак-чоокта, бүгү чурттада чурттап чоруур улус шуптузу. ⁸ О, Дээрги-Чаяакчы! Бис, бистин хаанарывыс-даа, чагырыкчыларывыс-даа, өгбелеривис-даа, бужар бак атка кирдивис: Сенээ удур бачыт кылган-дыр бис.

⁹ Бистин Дээрги-Бурганывыс биске энерел көргүзүп, өршээзин — бис Анаа удурланып турган болгай бис, ¹⁰ Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Ооң чалча-медээчилерин дамчыштыр берген хоойлуларын күүсетпейн турган бис.

¹¹ Бүгү израиль чон Сээң хоойлуңну үрээн — Сени дыңнаарын күзевейн, Сенден хая көрнү берген. Ынчангаш биске Бодунуң чалчаң Моисейниң хоойлу-

зунда бижээни каргыш болгаш шииткел онаашкан, чүге дээрге бис Бурганың мурнунга бачыт кылган-дыр бис. ¹² Бурганың биске болгаш бистин баштыңчыларывыска чугаалаан сөстери бүткен-дир: Ол биске коргунучуг айыыл-халапты чорудупкан — Иерусалимге болган дег халап чырык чер кырынга кажан-даа болуп көрбээн. ¹³ Моисейниң хоойлузунда бижээн бүгү айыыл-халап бисти хөмө алган-дыр. Ынчалза-даа бис Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыдан ол-ла хевээр өршээл дилевээн бис, боттарывыстың кем-бурууван адырлып, Ооң алыс шынын ханы билип албаан-дыр бис. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы бисче айыыл-халап ыдарын саадатпаан, бисче ону чорудупкан. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы Бодунун бүгү херектеринге чөптүг, а бис Ону дыңнаваан-дыр бис.

¹⁵ О, Дээрги-Бурганывыс, Сен күштүг холуң-биле Бодунуң чонунну Египеттен үндүрүп алдын, ынчангаш Сээң адын амдыгаа дээр алдарлыг, а бис бачыт үүлгеткеш, буруудадымыс. ¹⁶ Дээргим! Сээң кезээде чөптүүн ёзугаар, Бодунуң кыптыккан киленинни ыдыктыг даанда турар Иерусалим хоорайындан чавырып ап көр. Бистин бачыдывыс хараазындан база бистин өгбелеривистин буруузу-биле Иерусалим болгаш Сээң чонун чоок-кавынын чоннарынга куду көрдүркен. ¹⁷ О, бистин Бурганывыс! Бодунуң чалчанның чалынган мөргүлүн дыңнап көр, хоозураан өргээнин Бодунуң ээ көрүүшкүнүң-биле Бодун алдарың дээш чырыдып көр! ¹⁸ Дилээмче кичээнгейден салып көр, мээң Бурганым! Көрүжүннү бисче угландырып, Сээң ат-алдарынга тураскааткан хоорай канчаар хоозураанын көр! Бис бодувустуң шыныннывыска идегээш эвес, а Сээң өндүр улуг кээргелиңге идегээш, Сенден чаннып дилеп тур бис. ¹⁹ Дээрги, дыңнап көр! Дээрги, өршээ! Дээрги, дыңнап кааш, саадатпайн хөделип көрөм! Бурганым, бистин дилээвисти Бодун алдарың дээш хандырып бер, чүге дээрге хоорайын-даа, чонун-даа Сээң ат-алдарыңга тураскаатынган-дыр!»

^{9:1} Дан. 5:31; 6:1; 11:1 ^{9:2} Иер. 25:11; 29:10; Зах. 1:12; 7:5 ^{9:3} Эсф. 4:3 ^{9:4} Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Неем. 9:2 || Неем. 1:5; 9:32 || Ы. х. к. 7:9 ^{9:5} Эзра 9:6-7; Неем. 1:7 ^{9:6} Неем. 9:34 ^{9:9} Неем. 9:17 ^{9:11} Ы. х. к. 8:19-20; 28:15 ^{9:12} Иез. 5:9 ^{9:13} Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-68 ^{9:14} Неем. 9:33 ^{9:15} Хост. 32:11 ^{9:16} Ыд. ыр. 30:2; 70:2 || Ыд. ыр. 43:14; 78:4; Мих. 6:16 ^{9:17} Сан. 6:25 ^{9:18} 4 Хаан. 19:16; Неем. 1:6 ^{9:19} Ыд. ыр. 78:9; Лк. 18:13 || Ыд. ыр. 24:10; 78:9

²⁰ Мен бодумнун болгаш израиль чонумнун хай-бачыдын миннип, Бурганым Дээрги-Чаяакчыга ынчалдыр чаннып турдум, Бурганымнын ыдыктыг даа дээш дилеп турдум. ²¹ Мен ынчалдыр мөргүп турумда, баштайгы көстүүшкүндө көргөнгөн Гавриил деп киж и мендээ дүргөн ужуп чедип келди. (Ол бүгү кержээки өргүл кылыр үедө болган.) ²² Мени сургап тура, ол мынча диди: «Даниил, мен сээң билииң немеп бээр дээш чедип келдим. ²³ Сен мөргүп эгелээринге-ле, Бургандан харыы келген. Ынчангаш мен Ооң эргим кижизи сенээ ол харыыны чугаалаар дээш келдим. Ооң ажыдып берген харыызын ам билип ал:

²⁴ Сээң чонунга болгаш ыдыктыг хоорайыңга чеден катап чеди чыл доктаатынган. Ол хуусаа иштинде бужар-бак чорук доостур, бачыттың төнчүзү кээр, чонну кем-буруузундан арылгап каар, мөңгө көптүг-шыннын чорук тыптыр, өттүр билген медеглелдер болгаш көстүүшкүннер бүдөр база Эн ыдыктыг черни үс-биле чаап, чаартып каар. ²⁵ Мону база угаап билип ал: Иерусалимни катап тургузарының дугайында дужаал үнгенинден бээр, шилиттинген, чагдырткан Чагырыкчыны кээринге чедир чеди катап чеди чыл эртер, а ооң соонда алдан ийи катап чеди чыл эртер — ол хуусаа иштинде хоорайың төп шөлү болгаш камгалалдары катап тургустунар, ынчалза-даа ол чылдар берге болур. ²⁶ Кажан алдан ийи катап чеди чыл эртерге, чагдырткан Чагырыкчыны чок кылыр, ооң чүзү-даа артпас*. Хоорай-даа, ыдыктыг өргээ-даа чедип кээр өске чагырыкчының чонунга үптеттирер. Ооң төнчүзү үерге алысканы-биле дөмей; төнчүге чедир дайын болгаш баш бурунгаар доктааттынган хоозураашкыннар болур. ²⁷ Ол чагырыкчы дыка хөй улус-биле чеди чылдың керээзин чарып аар. Ол үениң чартыгыннан ыңай өргүлдерни соксадып каар, а ооң орнунга* хоозуралдың бужар чудун тургузар** —

хоозурадыкчыны баш бурунгаар доктааттынган кеземче таварааже, ындыг болур».

*Дээрниц төлээзиниң
Даниилге көстүп келгени*

10 ¹ Персияның хааны Кириң чагыргазының үшкү чылында Даниилге (азы Белтешацарга) Бургандан ажыдышкын келген — ол медээ ылап шыннын, дыка күштүг болган.

² Ол үедө мен, Даниил, үш неделя дургузунда качыгдалга турган мен: ³ амданың аш-чем амзавайн, арага биле этке шуут дегбейн, олива үзү-биле чагдырмайн турдум. ⁴ Бирги айның чээрби дөртте мен улуг Хиддекел хемниң эриинге чордум. ⁵ Көөрүмге, ында лён хептиг, белинде арыг алдын кууртук бир-ле киж и тур. ⁶ Ооң мага-боду — эртине даш дег, арны — чырыш дээн кызаннаашкын дег, карактары — отгут кезектер дег, холдары болгаш буттары — кыланнааш хүлер дег, а үнү — мөөң чоннун шимээни дег. ⁷ Чүгле мен, Даниил, ол көстүүшкүннү көрүп турган мен. А мээң-биле кады чораан улус ону көрбейн турган. Ынчалза-даа аажок улуг коргуушкун хөме ала бээрге, олар тарадыр маңнажып, чаштына бергенер.

⁸ Мен чааскаан арткаш, ол кайтамчык көстүүшкүннү көрүп турдум. Күжүм суларап, арным агарып, шаг-шинээм төнүп калган. ⁹ Мен ооң үнүн дыннап кааш, ооң ыдындан билинместеп, черже доңгая барып дүшкен мен. ¹⁰ Ынчан мени бир хол көдүрүп эккелди — ам холдарым-биле черде даянып алган, дискээм кырында олур мен. ¹¹ Ол киж и менээ: «Даниил, Бурганның эргим кижизи! Мээң сенээ чугаалаан чүвемни чедип ал. Туруп кел, чүгө дээрге мени сенче чорудупкан-дыр» — диди. Ол ынча дээрге, мен үпчү бодум сириңейип туруп келдим.

¹² Ол менээ мынча диди: «Кортпа, Даниил! Бурганың мурнунга бодунну томаартып, билигже чүткүп эгелээн бирги хүнүнден эгелээш-ле, сээң

* 9:26 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол чок апаар» деп бижээң. * 9:27 Азы: «Өргээге». ** 9:27 Хоозуралдың бужар чуду — чугаа Бурганның өргээзин б. э. чедир 167 ч. бужаратканының дугайында чоруп турары ылап болгу дег: сирий хаан Антиох Эпифан ону Зевс бурганның өргээзи кылдыр эде кылып каан.

9:20 Неем. 1:6 9:21 Иса. 65:24 || Дан. 8:16; Лк. 1:19, 26 || Хост. 29:39 9:23 Дан. 10:11, 19 9:24 Неем. 11:1; Иса. 48:2; Мф. 4:5; 27:53 9:26 Мф. 24:6-14 9:27 Дан. 11:31; 12:11; Мф. 24:15; Мк. 13:14 10:1 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 44:28; 45:1 || Дан. 1:7; 4:5 10:4 Э. д. 2:14 10:5 Иез. 9:2; Ажыд. 1:13 10:6 Иез. 1:14, 16; Мф. 28:3 || Ажыд. 1:14; 19:12 || Иез. 1:7; Ажыд. 1:15 10:7 Аж.-ч. 9:7 10:9 Дан. 8:18; Зах. 4:1; Ин. 18:6; Ажыд. 1:17 10:10 Иез. 2:9; 8:3 10:11 Дан. 9:23; 10:19 10:12 Дан. 9:23

сөстөрүнни Бурган дыңнап каан. Сээн мөргүлүң ёзуугар мен сенээ чедип келдим. ¹³Персияның ээзи менээ чээрби бир хүн иштинде удурланып келди. Аңаа мен чааскаан арткаш, Персияның хааннары-биле ачыр-дачыр туруштум. Чүглө Михаил, үстүкү нояннарның бирээзи, менээ дуза чедирди. ¹⁴Сээң чоңун-биле келир үеде чүү болурун сенээ чугаалаар дээш келдим. Чүге дээрге бо көстүүшкүн ол үеге хамааржыр чүве-дир».

¹⁵Ол менээ ынча дээрге, мен черже көрүп алгаш, ыт чок турдум. ¹⁶Ынчан кижини хевирлиг бир-ле амытан мээң эриннеримге дээптерге, чугаам үнүп келди. Мурнумда турар кижиге мынча дидим: «Дээргим! Көстүүшкүннер хараазы-биле мен далып-тыртып турдум, шаг-шинээм төнүп, күжүм чидиритим. ¹⁷Силерниң чалчаңар мен Дээргим силер-биле чугаалажып шыдаар деп мен бе? Мээң шуут күжүм чок-тур, тыныжым база чедишпейн тур».

¹⁸Кижини хевирлиг амытан база катап менээ дээптерге, күжүм немежип келген. ¹⁹Ол мынча диди: «Кортпа, Бурганның эргим кижизи! Быжыглан, шушту чүве эки-чаагай болур, быжыглан!»

Ол сөстөрдөн менээ катап күш тыптып келген. Мен: «Дээргим ам чугаалазын! Мээң күжүм эгидип бердиңер» — дидим.

²⁰⁻²¹А ол менээ: «Сенээ чүге чедип келгенимни билер сен бе? Мен сенээ Алыс Шыннын Номунда чүнү бижип каанын чугаалап бээр мен. Мен ам дедир Персияның ээзи-биле тутчур дээш чоруптар мен. Чоруй баарымга, Грецияның ээзи чедип кээр. Ол күштерге удур тулчушкунга мени, чүглө силерниң нояныңар Михаилден өске, кым-даа деткивес-тир».

11 ¹А ону мен мидий хаан Дарийниң чагыргазының бирги чылында деткээн мен».

*Мурнуу болгаш соңгу чүктөрдө
хааннаашкыңнар*

²«Ам сенээ алыс шынны чугаалап бээйн. Персияга ам-даа үш хаан келир,

а оларның соонда дөрт дугаары кымдан-даа бай болур. Бай чорук ону күчү-күштүг кижини кылып каарга, ол хаан бүгү күжүн грек күрүнеге удур шимчедиптер.

³Маадыр хаан чедип келгеш*, делгем девискээрилиг хөй черлерни ээлеп алгаш, күзээн-не чүвезин кылып турар апаар. ⁴Ынчалза-даа ол хааннын эрге-чагыргазы тергини күштүг апарганынын соонда, ооң хааннаашкыны буурааш, дөрт чарлы бергеш, салгалдарыңга безин артапайн, аңгыланып чоруй баар. Ооң күрүнезин өске улуска бериптер. А оларнын чагыргазы демги хаанның дег болбас.

⁵Мурнуу чүкте хаан күш кире бээр*. Ынчалза-даа ооң бир шериг баштыны оон күштүг апаргаш, оон-даа улуг девискээрилиг черлерни эжелеп аар. ⁶Чылдар эртерге, мурнуу болгаш соңгу хааннар аразында керээ-дугуржулга чарар. Ол эвилелди быжыглаар дээш, мурнуу хааннын уруу соңгу хаанга кадай кылдыр барып аар. Ынчалза-даа ол кыс эрге-чагырганы тудуп шыдавас, мурнуу хааннын үре-салгалы ол черге туржуп шыдавайн баар. Үези кээрге, ол херээжен кижини боду, ооң чалчалары, төлү* болгаш деткичизи эрге-чагыргадан дүжүлтүр.

⁷Ооң аймааның бир алдыр дүжүлгеге олуруптар. Ол соңгу хааннын шериглеринге удур дайылдашкаш, оон шивээзин эжелеп аар. Халдап киргеш, оларны тиилеп аар. ⁸Оларнын шуткуп каан дүрзү-бурганнарын, алдын, мөңгүн үнелиг эдилелдерин эжелеп алгаш, Египетче апаар. Ооң соонда мурнуу хаан соңгу хаанны каш чыл иштинде дувүретпес.

⁹Элээн болганда, соңгу хаан мурнуу хааннын девискээринче кирип эгелээр, ынчалза-даа бодунуң чуртунче дедир чоруптар. ¹⁰А ооң оолдары дайын-чаага белеткенип, кончуг хөй аг-шериг чыып аар. Ол шериг, хөмө келген үер суу дег, бурунгаар халдааш, дайзынның шивээзин ээлеп аар. ¹¹Мурнуу хаан аажок ажынып-хорадай бергеш, соңгу хаан-биле дайылдажып үнер. Соңгу хаан база кончуг хөй аг-шериг чыып аар, ынчалза-даа ооң аг-шерини удурланыкчызынын

* 11:3 «Маадыр хаан» — Александр Македонский дээн чадапчок. * 11:5-6 «Мурнуу хаан» — Египеттиң хааны (11:8 көр), а «соңгу хаан» — Сирияның хааны дээн чадапчок. * 11:6 Өске буруңгу сөзүглелде «төлү» эвес, а «адазы» деп бижээн.

^{10:13} Дан. 10:21; 12:1; Иуда 1:9; Ажыд. 12:7 ^{10:14} Дан. 2:28; 8:26 || Авв. 2:3 ^{10:16} Иса. 6:7; Иер. 1:9 ^{10:19} Дан. 9:23; 10:11 ^{10:20-21} Дан. 12:1 ^{11:1} Дан. 5:31; 6:1; 9:1 ^{11:2} Дан. 10:21 ^{11:3} Дан. 7:6; 8:5, 21 ^{11:10} Иса. 8:8; 30:28 ^{11:11} Дан. 8:7

холунче кирер. ¹² Ол аг-шеригни базып алгаш, мурнуу хаан менээргени бээр. Дук-түмен шериглерни чылча шапса-даа, ооң тиилелгези үр болбас.

¹³ Соңгу хаан баштайгызындан-даа хөй аг-шериг чыып аар. Чылдар эртерге, ол эки курлавырлыг хөй аг-шерии-биле катап база халдап кээр. ¹⁴ Ол үеде дыка хөй улус мурнуу хаанга удур тура халгыр. Сээң чонундан үймээнчилер база тура халчыр (көстүүшкүн ынчалдыр бүдер), ынчалза-даа түңнел чок боор. ¹⁵ Соңгу хаан чедип келгеш, бүзөөлээр чал кылгаш, быжыглалдыг хоорайны эжелеп аар. Мурнуу чүктүн шерии аңаа күш четпес, шилиттинген шериглер безин аңаа удур туржуп шыдавас. ¹⁶ Халдап тиилээн хаан күзөөн-не чүезин кылыр, аңаа удур кым-даа туржуп шыдавас. Ол Каас чуртту* эжелеп алыр, ол чурт бүрүнү-биле аңаа чагырты бээр.

¹⁷ Соңгу хаан бүгү күрүнениң чагырыкчызы апаарын шийтпирлээш, бодунун дайзыны-биле керээ чарып алгаш, ону базып аар сорулгалыг аңаа бир кысты кадай кылдыр бериптер. Ынчалза-даа ооң ол бодалы бүтпес. ¹⁸ Ынчан соңгу хаан далай чоогунда чурттарже чорупкаш, оларнын элээн хөйүн эжелеп аар. Ынчалза-даа бир даштыкы шериг баштыны ооң бардам чоруун соксадыр, соңгу хааннын бажынга суг кудуп каар. ¹⁹ Оон соңгу хаан дедир-ле бодунун чуртунун шивээлеринче аткаарлааш, буурап дүшкеш, ис чок чиде бээр.

²⁰ Ооң соон салгаар хаан чуртгун үнелиг чүүлдерин хавырып эккелзин дээш, үндүрүг хавырыкчызы чорудар. Элээн үе эрткенде, ол хаан узуткаттырар — үймээнге эвес, дайын-чаага база эвес.

²¹ Оон хааннаашкынга төлептиг эвес бир чөгенчиг хөй дүжүлгеге олуруп аар. Ол хенерген чедип келгеш, эрге-чагырганы кажар арга-биле эжелеп аар. ²² Эңмесанчок шериглер аңаа бастырып, Чагыг-керээнин баштыны-биле* кады чылча шаптырар. ²³ Соңгу хаан дугуржулганы кылып алган соонда, ону үрээр. Оон улу-

зу эвээш-даа болза, ол күжүн улгаттырып аар. ²⁴ Хенерген ол эң-не бай-байлак черлерге чедип келгеш, ада-өгбелериниң-даа кылбаан чүезин үүлгедип эгелээр. Ол тыпкан олчазын, өңчү-хөрөңгизин үлеп, байлактарын төтчөлээр, быжыглалдыг шивээлерже халдаксаар. Ынчалза-даа ол бүгү үр уламчылаас.

²⁵ Ол хаан бодунун бодалын болгаш күжүн мурнуу хаанче угландырып, хөй аг-шерии-биле ынаар халдап кирер. А мурнуу хаан база хөй болгаш аажок күчүлүг аг-шерии-биле удур келир, ынчалза-даа оларны ажып ап шыдавас, чүте дээрге аңаа удур кара сагыш мөөңөттинер: ²⁶ мурнуу хаанны ооң-биле кады-ла чеменип турган чоок улузу буурадып каар, оон шерии, үер суунга чууй шаптырган дег, кыргыдып-хыдыдар, дыка хөйү өлүртүр. ²⁷ Ийи хаан кара бодалы-биле чаңгыс черге журашкаш, бот-боттары мегележип олуларлар. Ынчалза-даа төңчүнүң доктааттынган үе-шагы ам-даа келбээн болгаш, оларнын оозундан чүү-даа үнмес. ²⁸ Соңгу хаан хөй олча-омактыг чанып чоруптар, ыдыктыг чагыг-керээже семээр бодап алгаш, хөделип эгелээр. Ооң соонда ол чуртунче чана бээр.

²⁹ Доктааттынган үеде соңгу хаан мурнуу күрүнеже база катап халдаар, ынчалза-даа ол биезде дег чедимчелиг болбас. ³⁰ Ол хаанга удур китт чоннун корабльдары* чедип кээрге, ооң сузу бастынып, аткаарлап эгелээр. Ыдыктыг чагыг-керээже ооң килени кыптыгып, хөделип эгелээр. Ээп чедип келгеш, хаан ыдыктыг чагыг-керээден ойталаан улус-биле каттыжып аар. ³¹ Хаанның аг-шерии чедип келгеш, ыдыктыг өргээ-шивээни бужартадып, хүнүнүң-не салыр өргүлдү болдурбайн, хоозуралдың бужар чудун тургузуп каар. ³² Ыдыктыг чагыг-керээни үрөөн улусту ол авыяс-чашпаазы-биле Бургандан улам ырадыр. Ынчалза-даа бодунуң Бурганын сактып чоруур улус быжыгланып, хөделип эгелээр. ³³ Чоннун мерген угаанныглары хөй улусту өөредип эгелээш, түр када кызгадалга — хылыш болгаш отка, туттуругга болгаш үптээш-

* 11:16 8:9-та немелде тайылбырны көр. * 11:22 Чагыг-керээниң баштыны — Бурганның дээди бараалгакчызы дээн чадавас. * 11:30 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайнын ортулуктары биле чартык ортулуктарынын чурттакчылары ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

11:15 Иез. 4:2 11:16 Дан. 8:9 11:19 Иез. 26:21 11:31 Дан. 8:11; 9:27; Мф. 24:15; Мк. 13:14 11:33 Дан. 12:3, 10

кинге — таваржыр. ³⁴ Кыстыртып тура, олар бичи дуза алырлар, ынчан оларга кажар-оптуг улус катчы бээр. ³⁵ Чамдык мерген угааньыглар кыстыртып өлүр, ынчалза-даа ол бергелер чонну багын-дан адырып, арыглап-аштаар. Доктаат-тынган төнчү үгө чедир ындык болур.

³⁶ Сонгу хаан чүнү күзей-дир, ону кылыр. Ол менээргенгеш, бодун бүгү бурган-нардан улуг мен деп бодап, бурганнарның Бурганынга удур коргунчуг чүвөлөр чугаалап турар апаар. Килеңниң хүннери дүшкүжеге дээр, ол хаан тергиидеп кээр. Чүгө дээрге доктааттынган, чайлап болбас болуушкуннар албан бүдөр ужурулуг. ³⁷ Ол хаан өгбелеринин бурганынга-даа, керэ-жен улустуң ынак бурганынга-даа*, өске кандыг-даа бурганга тейлесес, чүгө дээр-ге ол оларның шуптузундан улуг мен деп турар апаар. ³⁸ Хаан чүглө шивээлериниң бурганын — ада-өгбелериниң-даа билбези бурганны — хүндүлээр, аңаа алдын-мөнгүнү, үнелиг даштарны база бай өргүдлерни сөңдээр. ³⁹ Ол хары бурганның дузазы-биле хаан быжыгладдыг шивээ-лерни эжелеп аар, а ону хүлээп ап, хүндү-лээн улуска хүндүлөп көргүзүп, улустун кырынга тергиидээр болдуруп, оларга шаңнал кылдыр черлер үлөп бээр.

⁴⁰ Төнчүнүң үезинде мурнуу хаан сонгу хаанга удур, үзөр буга дег, дайынныг үнүптөр. Ынчалза-даа, күштүг шуурган дег, сонгу хаан дайынчы тергелерлиг, аягтыг шериглиг болгаш хөй корабльдарлыг аңаа удур халдап кээр. Сонгу хаан, хөмө келген үер дег, аңгы-аңгы чурттарны таварбышаан, ⁴¹ Каас чуртка* чедип кээрге, дүк-түмен кижилер өлүртүр. Ынчалза-даа эдом, моав чоннар болгаш аммоннарның даргалары ооң холундан адырлыр. ⁴² Сонгу хаан бодунун эрге-чагыргазын өске чурттага тургузултар, Египет база ол үүлөден чайлап шыдавас. ⁴³ Ол бүгү бай-байлакты — алдын-мөңгүнү, Египеттин бүгү-ле эртинелерин эжелеп аар. Ливияның бол-

гаш Эфиопияның чоннары ооң бодунун адаанга баар.

⁴⁴ Оон чөөн чүктен база сонгу чүктен келген медээлер хаанны дүвүредиптерге, ол аажок килеңнеп, дыка хөй улуска хоозуралды болгаш өлүмнү таварыштырып, ынаар углаптар. ⁴⁵ Ол бодунун хаан майгыннарын далай биле ыдыктыг Каас дагнын* аразынга тип алыр. Ынчалза-даа ооң төнчүзү кээр, аңаа кым-даа дузалавас.

Төнчү үе

12 ¹ «Ынчан улуг ноян, сээң чонуннун болчүкчүзу Михаил чедип кээр, чүгө дээрге мурнуку уелерде чангыс-даа чоннуң көрүп көрбээни айыыл-халап үези эгелээр. Ынчан сээң чонун — Бурганның номунче киир бижиттирген бүгү улус — камгалап алыр. ² Черде хөмдүрген мөчү-сөөктериниң хөй кезии отпуг кээр: чамдызы мөңгө амьдыраар дээш, өскелери — мөңгөде бужар бак диртип, шоотка кирер дээш. ³ Мерген угааньыглар дээрде хаяа дег чырый бээр, хөй кижилерни шын орукче киирген улус база сылдыстар дег кезээ-мөңгөде чырый бээр! ⁴ А сен, Даниил, бо сөстериң чажыт кадагалап, номну таңмалап, шыгжап ал — хөй кижилер ону номчуп*, биллиг көвүдөп кээр үгө чедир».

⁵ Ынчан мен, Даниил, оон өске база ийи кижилер турарын көрүп кагдым: бирээзи — ындыг эрикте, өскези — бо талазында. ⁶ Оларның бирээзи хем суунун кырында турар лән хептиг кижиден: «А ол кайгамчык болуушкуннар кажан төнерил?» — деп айтырды.

⁷ Хем суунун кырында турар лән хептиг кижиниң харызын мен дыңнап кагдым. Ийи холун дээрлерже суна туткаш, ол мөңгө дириг Бурганның ады-биле даңгыраглады: «Бир чыл, ийи чыл база чартык чыл эртерге* — ыдыктыг чоннуң күжү оон ыңай бастырбас апаарга, шупту чүве төнер».

* 11:37 Ажы-гөлдүг болурунун бурганы Адонисти ынча дээн чадавас. * 11:41 8:9-та немелде тайылбыр көр. * 11:45 Каас даг — Сион дагда турар Иерусалим хоорайны ойзу адааны ол. * 12:4 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хөй кижилер азып-те-ниир». * 12:7 «Чыл» деп сөстүң болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (4:13, 7:25 көр).

11:36 2 Фес. 2:4 || Ы. х. к. 10:17; Дан. 2:47 || Ажыл. 13:5 || Дан. 8:19 11:41 Иса. 11:14 11:43 2 Чыл. 12:3; Иез. 30:4; Наум 3:9 12:1 Дан. 10:13; Иуда 1:9; Ажыл. 12:7 || Иер. 30:7; Мф. 24:21; Мк. 13:19; Ажыл. 16:18 || Хост. 32:32, 33; Дан. 10:21; Ажыл. 20:12 12:2 Иса. 26:19; Иез. 37:12 || Мф. 25:46; Ин. 5:28-29; Аж.-ч. 24:15 12:3 Дан. 11:33; Дан. 11:33; 12:10 || Мф. 13:43 || Иов 11:17; 22:28; У. ч. 4:18; Иса. 60:3 12:4 Иса. 8:16; 29:11; Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10 12:6 Дан. 10:5 || Дан. 8:13

⁸ Мен ону дыңнааш, чүнү-даа билбейн бардым. Ынчангаш катап айтырдым: «Мээң Дээргим, ол бүгүнүң түңнели кандыг болур ирги?»

⁹ Ол мынча деп харыылады: «Барче, Даниил. Ол бүгү төңчү үеге чедир танмалап шыгжаттынган чажыт болгай. ¹⁰ Хөй-ле улус багындан адырлып, арыглаттынып-аштадыр, а бузут-бактыг улус бузут-бакты кылырын уламчылаар. Бузут-бактыг улус чүнү-даа угаап бил-

бес, а мерген угаанныглар чүвени биллир боор. ¹¹ Хүннүң-не салыр өргүлдерни болдурбайн барганындан база хоозуралдың бужар чудун тургусканындан бээр 1290 хүн эртер. ¹² А кым 1335 хүннү ма-нап шыдаптарыл, ол кижии амыр-чыргалдыг болур.

¹³ А сен төңчү хүнче уткуштур болдуң орууң-биле чорувут. Сен оожургалды тып аар сен, оон соонда сөөлгү хүнде туруп келгеш, шаңналың алыр сен».

Осия медээчинин ному

Кирилде

Бурганның сөзүн Осия медээчи израиль чонга Амос медээчинин соонда (бистиң эрага чедир VIII вектин ийиги чартыында) элээн каш чыл дургузунда дыңнадып келген. Ол үеде (4 Хаан. 14:23—17:23 көр) соңгу күрүне Израиль (азы Эфрем) аңгыланып, буурап эгелээн турган. Элээн каш хааннар үймээн үезинде дараалаштыр өдүртүп каан. Ассирия күрүне израиль чернин улуг-улуг кезектерин чоорту эжелеп ап турган. Чоннуң амыдыралында чөптүг эвес чорук күштелип, улус Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарын, Ханаанның бурганнарынга мөгөсерин уламчылаан.

Осия израиль чоннуң мөзү-шынар байдалын ашак-кадай улустун аразында шынчы эвес чоруу-биле деңнеп турар. (Осия бодунуң амыдыралында ындыг байдалды чурттап эрткен.) Дээрги-Чаяакчы Израильдин ашаа деп адаттырган. Чон Дээрги-Чаяакчының алган кадайының овор-хевириң хүлээп ап, Аңаа ынак болур журлуг турза-даа, бодун самын-садар херээжен дег алдынып турган. Өске бурганнар болгаш кожа күрүнелер Израильдин таныш эрлери деп адаттырган — олар-биле Израиль бодунун Ашаанга өскерлип турар. Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга мөгөсериниң орунунга, израильчилер боттарының шажын-чүдүлгө ёзулалдарын Вефил (азы Бет-Авен), Галгал, Сихем болгаш өске-даа хоорайларга күүседип эгелээн. Дээрги-Чаяакчының овор-дүрзүзү деп санаары шуткуп каан ийи алдын бугажыкка безин олар мөгөйип турган.

Осия израильчилерни боттарының бачыттарын минниринче база Дээрги-Чаяакчыны ылап билип ап, Аңаа ынак болурунче кыйгырган. Ынчалза-даа чон ону тооп дыннаваан. Адак соонда Дээрги-Чаяакчы чөрүү чонну кезеткен: бистиң эрага чедир 722—721 чылдарда Ассирия Самарияның найысылалын эжелеп алгаш, израиль чонну тудуп аппаратан.

1 ¹ Озия, Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларның Иудеяны чагырып турганы база Иоастың оглу Иеровоамның Израильди чагырып турганы чылдарда Дээрги-Чаяакчының Беериниң оглу Осияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

Осияның кадайы биле ажы-төлү

² Дээрги-Чаяакчы Осия-биле мынчаар чугаалажып эгелээн. Ол аңаа: «Барып, самын-садар кадайдан ап ал, оон самын харылзаазындан тывылган ажы-төлдүг бол, ол чорук бо чернин улузу Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, аажок самырап турарынче айтыр» — дээн. ³ Ын-

чангаш Осия Дивлаимниң уруу Гомерни кадай кылдыр ап алган. Демгизи саатталгаш, аңаа оол уруг божуп берген чүве-дир. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Изреел деп адап аар сен, ол ат удавайн Иеху хаанның салгалын Изреел хоорайга төгүлгөн хан дээш кезедиримче,* Израильдин салгалының күрүнези турарын соксадырымче айтыр. ⁵ Шииткелим хүнү кээрге, Мен Изреел шынаазыңга Израильдин чазын сыйып каар мен» — дээн.

⁶ Гомер база катап саатталгаш, кыс уруг божуп алган. Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Ло-рухама* деп адап

* 1:4 Б. э. чедир IX вектин ортан үезинде Иеху Израильдин шеринге бедик дужаалдыг шериг баштыңчызы турган. Иеху хан төгүшкүннүг эргилде кылгаш, Иорам хаанны, оон төрөлдөткөн өлүргөн (4 Хаан. 9:24, 10:11 көр). * 1:6 Ло-рухама — «Эв-хайыра албаан» дээн уткалыг ат.

1:4 Хаан. 14:23; 15:1; 16:1; 18:1; Иса. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1 1:2 Ос. 2:4 || Иез. 16:15

1:5 Иис. 17:16; Башт. 6:33 1:6 1 Пет. 2:10

аар сен, ол ат израиль чонну моон соң-гаар өршээвезимче, аңаа ээ-хайыра көргүспезимче айтыр. ⁷ А Иудеянын чонунга ээ-хайыра көргүзерин уламчылаар мен. Оларны чаа-дайын: ча-согун, хылыш болгаш дайынчы аягтарлыг шериглер-биле эвес, а ооң Дээрги-Чаяакчы Бурганынын ачызы-биле камгалаар мен» — дээн.

⁸ Ло-рухаманы эмзирип доруктурган соонда, Гомер база катап саатгалгаш, оол уруг божуп алган. ⁹ Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Бо чаш төлдү Ло-амми* деп адап аар сен, ол ат силер — Мээн чонум бол-базыңарже, Мээн силер-биле харылзаа тутпазымче айтыр» — дээн.

***Бурганның израиль чонну
катап тургузарын аазаны***

¹⁰ Ынчалза-даа алызында израиль чоннун саны далайның санап четпес эли-зини ышкаш көвүдөй бээр. Израильчи-лерге улустун: „Ооң чону эвес силер“ — деп турган черинге: „Дирип Бурганның ажы-төдү силер“ — деп, улус оларга чу-гаалай бээр. ¹¹ Иудеянын, Израильдин чону ынчан катгыжып чыылгаш, бот-тарын чагырар чаңгыс баштыңчы олур-туп алгаш, боттарының черинге үнүш дег өзүп үнүш кээр*. Израелдин** хүнү өн-дүр улуг болур!

2 ¹ Акы-дунманарны: „Бурганның чо-ну“ — деп, угба-дунманарны: „Ээ-хайыра алган“ — деп адап аар силер*.

***Бурган израиль чонну
бурудаткаш, кезедир***

² Аванар-биле чаргылдажынар-ла, чаргылдажынар, чүге дээрге ол — Мээн кадайым эвес-тир, а Мен — ооң ашаа эвес-тир мен; аванар бодунун самыын чоруун — арнындан, өскерликти чо-руун — эмитлеринден ап каапсын. ³ Оон башка Мен ооң хевин уштуп, шалдаң-нааш, чаа төрттүнгенинде дег, көзүлдүр тургузуп каар мен: ону ээн кургаг хову ышкаш кылып, када берген чер кылдыр

хуулдуар мен, кагыдып-суксадып өлү-руп каар мен. ⁴ Оон ажы-төлүңгө-даа ээ-хайыра көргүспес мен, чүге дээрге олар самыын харылзаадан тывылган төлдер-дир; ⁵ оларнын авазы самыын-садып тур-ган, төрөөн иези бодунун адын баксы-радып: „Хандыкшааннарымга барайн, олар мени аыш-чем, суг, дүк, лён, олива үзү болгаш суксуннар-биле хандырып турар болгай“ — деп турган.

⁶ Ындыг чоруу дээш Мен ооң оруун теннер-биле моондактаар мен, херим-биле долгандыр кажалаар мен, ол ынчан оруундан аза бээр. ⁷ Ол херэежен боду-нун хандыкшааннарын сүрүп чоруткаш, четпейн баар, оларны дилээш, тыппайн баар; оон ол: „Барып, баштайгы өөм ээ-зинче эгли берейн, чүге дээрге ынчан ме-ңээ амгызындан эки турган-дыр“ — дээр.

⁸ Ол херэежен далган-тараа, ара-га болгаш олива үзүн Мээн аңаа бер-ип турганымны, Ваал бурганнын дүр-зүзүн шуткаан алдын, мөңгүнү Мээн аңаа көвүдөдип бергенимин билбес-тир. ⁹ Ол дээш Мен Бодумнун далган-тараа-ны — ажаалда үези кээрге, арагамны — виноград быжар үе кээрге, дедир ап аар мен, ооң шалдаңын чажырган Бодум-нун дүк, лёнумну хунаап аар мен. ¹⁰ Мен ам ооң бужарын хандыкшааннарынын мурунуга ажыдар мен, ынчан ону кым-даа Мээн холумдан камгалап шыдавас.

¹¹ Ооң кандыг-даа хөглүг байырлалдар-ын: ай чаазы биле амыр-дыш хүннери демдеглээр байырлалдарын, бүгү-ле бай-ырлалдыг чыыштарын соксадыр мен.

¹² Оон: „Хандыкшааннарымнын берген төлевири бо-дур“ — деп турганы вино-град сыптарын, фиға ыяштарын куругла-дыр мен; оларның үнген сесерлиин арга-эзим кылдыр хуулдуруптарымга, черлик аң-мең химистерни чип кааптар. ¹³ Ваал бурганнын дүрзүлеринге бараан болуп, айдызап турганы дээш ону кезедир мен; ол херэежен сыргалар болгаш каастал-галар-биле каастангаш, хандыкшаанна-рын сүрүп, Мени уттупкан турган бол-гай“ — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

* 1:9 Ло-амми — «Мээн чонум эвес» дээн уткалыг ат. * 1:11 Азы: «Үндүр сывыртадып алган чер-инден дедир чанып кээр». ** 1:11 Израел — «Бурган тарып турар» дээн уткалыг ат. Израильдин өзүп-көвүдээринче, ооң черинин дүжүктүр болурунче айтып турар.

1:7 1 Хаан. 17:47; Зах. 4:6 1:10 Э. д. 22:17 || Иса. 62:4; Рим. 9:26 1:11 Иса. 11:13; Иер. 3:18; 50:4; Иез. 37:19 2:1 Ос. 1:6, 9 2:2 Иса. 50:1 2:3 Иез. 16:39 2:4 Ос. 1:6 || Ос. 1:2 2:7 Иса. 54:5; Иер. 3:14 2:8 Иез. 16:19 2:10 Бы. 1:8; Иез. 16:37; 23:29 2:11 Сан. 28:9-15 || Иса. 24:8; Иер. 7:34; 16:9; Ам. 8:10 2:12 Ос. 9:1; Мих. 1:7 2:13 3 Хаан. 16:31-32; Ос. 11:2 || Иез. 23:40

Эштежилге хуну

¹⁴ «Ынчангаш Мен ону хандыкшыдып, ээн кургаг ховуга эккелгеш, эргеледип чугаалажыр мен. ¹⁵ Ооң соонда Мен аңаа чимисты шөлдөрнү бээр мен, а Хай-халап шынаазын* идегелдин кирер эжи кылдыр бээр мен; ол аңаа бодунуң аныяк үезинде дег, египет черден үнүп турган хүнүңде дег, Меңээ харылууар**.

¹⁶ Ол хүн кээрге, сен Мени „Ашаам!“ деп адаар сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оон ыңай „Ваалым!“¹⁴ деп адавас сен. ¹⁷ Ол дүрзү-бурганнарның аттарын сээң аксындан чайладып кааптар мен, оларның аттарын улус оон ыңай сагынмастай бээр.

¹⁸ Ол хүн кээрге, Мен израиль чон биле черлик аң-меңнин, дээрниң куштарының, черде соястаан амгытаннарның аразынга эп-найырал керээзин чарар мен; ча-согунну сыйып, сээң чериңге чаа-дайынны узуткап кааш, айыыл чок чуртталганы сеңээ бээр мен. ¹⁹ Сени Бодум-биле кезээ-мөңгөде дүгдөп аар мен, чөптүг-шынның чорук болгаш шын шийткелди, энерел болгаш ээ-хайыраны илереткеш, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен. ²⁰ Бердингенимин көргүзүп, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен, Дээрги-Чаяакчыны билген тураар сен.

²¹ Ол хүн кээрге, Мен сеңээ хары бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен дээрге дужаарымга, ол черге чаыс чагдырар, ²² чер далган-тараа, виноград, оливаны өстүрер, а ол аыш-чем Изреелди* чөмгерер. ²³ Мен черге Бодумнун чонумну үнүш дег тартып аар мен, „Ээ-хайыра албаан“ деп аттыг чонга ээ-хайыра көргүзөр мен; „Мээңи эвес“ деп аттыг чонга: „Сен — Мээң чонум сен“ — дээр мен, а ол: „Сен — мээң Бурганым сен“ — деп харылуулар.

* 2:15 Хай-халап шынаазы — еврей сөзүглелде «Ахор шынаазы» дээн. Израильчилер Хананнны эжелеп эгелээш, ол черге айыыл-халапка таварышкан (Иис. 7:24-26 көр). ** 2:15 Бо сестернин болгу дег өске уткалары мындыг: «Ырлай бээр», «Томаарый бээр». * 2:16 Ваал — хананей бурганның ады, «Дээрги» азы «ээ» дээн уткалыг. * 2:22 Изреел — мында бүгү Израильге хамааржыр ойзу адаан ат. 1:11-ге немелде тайылбырны көр. * 3:1 Азы: «Өске кижжи аңаа ынак». ** 3:1 Үзүмнүг боовалар — олар хананей бурганнарга мөгөери-биле харылзалыг бооп чадавас. * 3:4 Эфод — Бурганның бараалкакчыларының Ооң күзел-соруун билип алырынга дузалаар херексел (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27; 17:5 көр).

2:14 Иез. 20:35 || Иса. 40:2 2:17 Хост. 23:13; Зах. 13:2 2:18 Иса. 54:10; Иез. 34:25; 37:26 || Иса. 2:4; Иез. 39:9; Мих. 4:3 2:19 2 Кор. 11:2 2:20 Иер. 31:34 2:23 Ос. 1:10 || Ос. 1:6 || 1 Пет. 2:10 || Ос. 1:9 || Рим. 9:25 3:2 Лев. 27:16 3:5 Иер. 50:4 || Иер. 23:5; 33:15; Иез. 34:23 4:1 Иса. 3:14; Мих. 6:2 4:3 Иса. 24:4; Иер. 4:28; Иоил 1:10 || Иоил 1:18; Соф. 1:3

Осияның өскерличел кадайын ээлдирип алганы

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ам база барып, бузутка ынак*, бодунун ашаанга өскерилген херээженге ынакшый бер. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга, олар өске бурганнарже чайгылып, оларның үзүмнүг бооваларын** чиринге ынак-даа болза, база ынчалдыр ынак болгай» — дээн.

² Мен ынчан ол херээженни он беш шекел мөңгүн болгаш бүдүн чартык хомер ишти арбай-биле седып алган мен.

³ Мен аңаа: «Үр үеде мээң бажыңымга чуртта, самырава, кым-биле-даа эр-херээжен харылзаа кылба, мен база сеңээ хамаарштыр бодумну ынчаар алдынай» — дээн мен.

⁴ Шап ынчаар израиль чон үр үеде хааны чок, нояны чок, өргүдү чок, даш көжээзи чок, эфоду* чок, дүрзү-бурганы чок артар-дыр. ⁵ Израиль чон ооң соонда Бурганынче эглип, Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр база бодунуң хааны Давидтин салгакчызын хүлээп көөр, келир үеде ачы-буянның Дээрги-Чаяакчыдан коргар.

Бурганның Израиль-биле чаргылдашканы

4 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчының сестерин дынна!

Дээрги-Чаяакчы бо черниң чурттакчылары-биле чаргылдажып турар-дыр, бо черде чөптүг-шынның чорук, энерел, Бурганны билип аарынче чүткүл чок-тур.

² Каргыш салыры болгаш мегелээр чорук, кижжи өлүрер, оорланыр болгаш самыраар чорук хөлчөк непертээн-дир, хан төгүшкүнү даады-ла болуп турар-дыр. ³ Ол бүгү дээш бо чер ыглап-сыктаар, ооң чурттакчылары черлик ан-мен болгаш дээрнин куштары-биле кады кырлып каар, далайның балыктары безин өлүп каар.

⁴ «Кым-даа өске кижиге биле маргышпазын, кым-даа өске кижини сойгалавазын. Бурганнын бараалгакчызы, Мен сээң-биле чаргылдажыр мен!» ⁵ Хүндүс-даа буураар сен, Бурганнын медээчизи дүне-даа сээң-биле кады буураар. Сээн иенчи* база узуткап каар мен. ⁶ Мээң чоңум билииниң четпезинден кырдырып аар; билигни хүлээп көрбээн боорунга, Мен база сени Меңээ бараалгаар кылдыр хүлээп көрбөс мен, Бурганнын хоойлузун уттупкан боорунга, Мен база сээң ажы-төлүннү уттуптар мен.

⁷ Бараалгакчылар өзүп-көвүдээн тумдунна, Меңээ удур бачыт үүлгедири дам баар-дыр; оларнын ат-алдарын бак атче хуулдулар мен. ⁸ Олар Мээң чоңумнун бачыт дээш өргүлдеринден аштангыч-чемненир-дир, ынчангаш оларнын сеткил-сагыжына чоңунуң бачыттыг болуру тааржыр-дыр. ⁹ Чон-биле болур чүве бараалгакчыларны оюп эртпес, оруктары дээш Мен оларны кезедир мен, үүлгедиглерин өзугаар оларга кеземче онаар мен. ¹⁰ Олар чигеш, топтас, самырааш, өзүп-көвүдөс, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкунун сагывас апаргаш, ¹¹ самыраан-дыр.

Мээң чоңум араага, эзиртик суксуннарга алзып алган-дыр. ¹² Ол кылып алган ыяш дүрүзүндөн айтыртынып турар-дыр, даянгыжы аңаа харыы бээр-дир. Самыраашкыннын сүлдези оларны астырып каапкан боорга, олар Бурганындан ойталаан-дыр. ¹³ Олар даглар баштарынга өргүлдерин эккеп салып, тейлер кырынга бүгү улуг хөлегелиг ыяштар адаанга айдызаашкын кылып турар.

Ынчангаш силернин кыстарыңар самырап, кенээттериңер ашактарыңга өскерлип турар. ¹⁴ Ол кыстарыңарны, кенээттериңерни кезетпес мен, чүге дээрге эр улузуңар боттары самын-садар

херэеженнер-биле хойгажыр-дыр, дүрүзү-бурганнар өргээлеринге самын-саткан улус-биле кады өргүлдер салыр-дыр силер, а чүве билбес чон узуткаттырып турар-дыр.

¹⁵ Израильчилер, силер бодунар самырап-даа турар болзуңарза, оода-ла Иудеяны бачытче кирибээр; Галгал хоорайже барбанар, Бет-Авенче* көдүрүлбөөр, дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглаваңар. ¹⁶ Израил чөрүү бызаа дег дедир апарган-дыр, таанда-ла Дээрги-Чаяакчы ам ол чоңум, хураганарын дег, чаагай одарга оыткаар бе?

¹⁷ Эфрем дүрүзү-бурганнар хандыкшаан-дыр, сен ам ооң-биле үрелдешпе. ¹⁸ Оларнын арагалаары кедерээн-дир, самыраашкынны хемчээл чок-тур, ол чоңунуң чагырыкчылары ыянчыг чүүлге ынак-тыр. ¹⁹ Эфремни шуурган чалгынарнынга ужудуп аппаар, израильчилер өргүлдериниң хайындан адын баксырадып аар».

Израильдин шииттирери

5 ¹ «Бурганнын бараалгакчылары, ол бүгүнү дыңнаңар, израил чон, ол бүгүнү кичээнге ап көр, хаанның өг-бүлөзи, кулаанар эктиринер; силерни ам шиидер-ле болгай. Мицпа хоорайга — какпа, Фавор дагга — чада салган четки бооп турдуңар. ² Силер Ситтимге харны оңгар казып алдыңар*, а Мен силерни кезедир мен. ³ Эфремни билдири мен, Израил Меңээ ажык-көскү; Эфрем, самырап тур сен, Израил, бужартап тур сен. ⁴ Үүлгедиглери израильчилерни Бурганыңче эелдирбейн турар, самыраашкыннын сүлдези оларнын аразында турар-дыр, Дээрги-Чаяакчыны билбестер-дир. ⁵ Израильдин адыыргак чоруу бодунга удур херечилээр*, Эфрем бодунуң бузут-багы дээш кээп дүжөр, Иудея база олар-биле кады кээп дүжөр.

* 4:4 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «А сээң чоңун Бурганнын бараалгакчызы-биле маргыжып турар ышкаш-тыр». * 4:5 Сээң иен — израил күрүени албаты чоңунуң иези кылдыр ойзу адап көргүскөн бооп чадавас. * 4:15 Бет-Авен — еврей дылдан очулдурурга, «Бузуттуң бажыны» азы «Дүрүзү-бурган бажыны» дээн уткалыг, мында оон ыңай Вефил хоорайны ойзу адап көргүскөн ат (Ос. 5:8; 10:5 көр). * 5:2 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Үймээнчилерниң өлүрүүшкүнү кедереп тур». * 5:5 Азы: «Израильдин чоргаарлы куду көрдүргөн».

4:6 У. ч. 10:21; Иса. 5:13 4:8 Лев. 10:17 4:9 Иса. 24:2 4:10 Лев. 26:26; Мих. 6:14; Агг. 1:6 4:11 У. ч. 20:1 4:12 Башт. 18:5 | Ос. 5:4 4:13 Иез. 6:13 4:14 Ы. х. к. 23:17 4:15 Ос. 9:15; 12:11; Ам. 4:4; 5:5 4:19 Иер. 4:11-12; 51:1; Ос. 13:15 5:1 Башт. 4:6 5:2 Сан. 25:2 5:4 Иса. 59:2 || Ос. 4:12 5:5 Ос. 7:10

⁶ Израильчилер шээр-даа, бода-даа малын өргүлгө салып, Дээрги-Чаяакчыны дилеп чорупкаш, тышпайн баар, Дээрги-Чаяакчы олардан ырай берген болур. ⁷ Олар Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, сурас ажы-төл төрүп алган-дыр. Оларны бир ай дургузунда* ээлээн чери-биле кады чиптер».

Израиль биле Иудеяга удур дайын

⁸ «Гива хоорайга мыйыс этсиңер, Рама хоорайга труба этсиңер, Бет-Авенге дүвүрээзин чарлаңар: Вениамин, дайзын сээң артыңда тур! ⁹ Кеземче хүнү кээрге, Эфрем хоозурап каар. Ол бүгүнүң болуру чайлаш чок дээрин Израильдин аймактарыңга медээлеп тур мен. ¹⁰ Иудеянын баштыңнары эзелд чериниң кызыгаарын алгыдып, дүрүм үрээн улус-тур; Мен оларже килеңимни суг дег төгөр мен. ¹¹ Эфрем дарладып, шииткелге бастырган-дыр, чүгө дээрге хоозун дүрүз-бурганарны эдгерген-дир*. ¹² Эфремни үзүт-ховаган дег чиир мен, Иудеяны курт дег чиир мен. ¹³ Эфрем — бодунун аарыын, Иудея — бодунун балыын көрүп каан, Эфрем Ассириядан дуза дилеп, өндүр улуг хаанче* элчиннерин ыткан. Ынчалза-даа ол силерни экиртип шыдавас, балыгыңарны эмнеп шыдавас. ¹⁴ Чүгө дээрге Эфремге арзылаң дег мен, Иудеяга араатан аң дег мен. Ийе, Мен оларны үзөрлөп каапкаш, алгаш чоруй баар мен — кым-даа оларны камгалап шыдавас. ¹⁵ Олар буруузын билинмээн шаанда, Мени дилеп эгелевээн шаанда, Мен турар черимче дедир чоруй барайн.

6 ¹ Олар хилинчекке бүргеткеш, Менче чүткүп эгелээр*.

Дээрги-Чаяакчыже эглишикин

Барып, Дээрги-Чаяакчыже эглиили! Ол бисти аартып каан — Ол бисти экиртип каар; бисти балыглап каан — балыгларывысты шарып бээр; ² ийи хонук эртерге, Ол бисти диргизер, үшкү хүнде Ол бисти бут кырынга тургузуп каар, ынчан

Аңаа шынчы амыдырап, Ону билип алып бис. ³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыны билип алырынче чүткүп көрээли. Ол биске даң хаяазы дег ыяап-ла көстүп кээр, Ол бисче чабс ышкаш — черни суггарган часкы чабс ышкаш чедип кээр.

Бурганга бердинмээн улус

⁴ «Эфрем, сени канчаайн? Сени канчаайн, Иудея? Силерниң энерелиңер эртенги туман дег, эрип каар шалың дег. ⁵ Ынчангаш өлүм биле узуткаашкыны медээлээр дээш, силерже медээчилеримни чорудуп турдум; Мээң шииткелим чырык дег чайыналдыр чырып кээр. ⁶ Өргүлдү эвес, а энерелдиг боорунары күзеп тур мен, улустун Бурганны билип алырын оларнын бүрүн өрттөткөн өргүлдеринден артык күзеп тур мен. ⁷ А олар, өске улус ышкаш*, чагыг-көрээни үрөп, Менээ өскерилди. ⁸ Галаад — бузут үйлгедикчилериниң ханга борашкан хоорайы. ⁹ Дээрбечилерниң кижини кедеп турары дег, бараалгакчыларның бөлүглели Сихем чедер орукка кижилер өлүрүп, бузут үйлгедип турар. ¹⁰ Израиль чонда чүдөк-бужар чувени көрүп тур мен. Эфрем самыырап турар-дыр, Израиль бужартап турар-дыр. ¹¹ Иудея, сеңээ база дужап ажаар үени доктаадып каар! Мен Бодумнун чоңумга эки чолду эгидер деп баарымга*.

7 ¹ Израильди эмнээр деп баарымга, Эфремниң кем-буруузу, Самариянын бузут-багы көстү берди. Олар мегелеп турар-дыр, оорлаашкын-даа болур-дур, дээрбечи-даа улусту кудумчуларга үптээр-дир. ² Оларнын бузуттуг үйлгедиглериниң шуптузун сактып алганынын медереп билбестер-дир; ам оларны ажыл-херектери бүргөп алган, оларны тода көрүп тур мен».

Эрге-чагырга тутканнарның бузут-багы

³ «Израильчилер боттарының бузут-багы-биле — хаанны, оп-мегези-биле —

* 5:7 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ай чаазының байырлалы». * 5:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүгө дээрге ол дужаалды күөсеткен-дир» деп бижээр. * 5:13 Азы: «Иарев хаанче» (Ос. 10:6 көр). * 6:7 Азы: «Адам ышкаш». * 6:11 Азы: «Бодумнун чоңумнун туттурган улусун эгидип эккээримге».

5:6 Иса. 1:11; Ос. 6:6 5:8 Иер. 4:5; Ос. 8:1; 9:9 || Ос. 4:15; 10:5 || Иоил 2:1; Ам. 3:6 5:10 Ы. х. к. 19:14 5:13 4 Хаан. 15:19; Ос. 7:11; 8:9; 12:1 || Мих. 1:9; Наум 3:19 5:14 Ос. 13:7 5:15 Лев. 26:40-42 6:1 Ы. х. к. 30:1-10; 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48; Иоил 2:12 || Ы. х. к. 32:39; Иов 5:18; Ыд. ыр. 102:3; 146:3; Иер. 30:17 6:2 Ыд. ыр. 70:20 6:4 Ос. 13:3 6:5 Иер. 23:29 || 3 Хаан. 19:17 6:6 Мф. 9:13; 12:7 6:8 Ос. 12:11 6:9 Ис. 24:1 6:11 Иоил 3:13

нояннарны хөгледип турар. ⁴ Олар шупту өскерликчилер-дир, оларнын күзээш-киннери, хлеб быжырыкчызының суугузу дег, изип-хып тур, а хлеб быжырыкчызы суугузузун чүглө далганын хоюткаш, оозу ажый бээр өйгө чедир одавас болгай.

⁵ Хаанывыстың байырлалынын хүнүнде нояннар халыгыдап аарыгыгжеге чедир ижип алган, а хаан кочуургак улусче холун сунган. ⁶ Олар боттарының кара сагыштгы-биле чүрөктерин суугуга дөмей кылып аар; оларның килени дүннү өтүр удуп хонар, а эрген ол чалбышталган от дег кыва бээр. ⁷ Олар шупту суугу ышкаш изий бергеш, боттарының баштыннарын сыгырып турар; оларнын бүгү хааннары дүжүлгелеринден кээп дүжүп турар, оларнын чагызы-даа Менден дуза дилеп кыйгырбады.

⁸ Эфрем өске чоннар-биле холужа берген-дир, ол бир талазы чиг хаарган далган дег апарган-дыр. ⁹ Хары улус оон күжүн чип турган, а ол эскербээн, оон бажы көгөрө берген, а ол билбейн турар. ¹⁰ Израильдин адыргак чоруу бодунга удур херечилээр; ол бүгү болуп турда-ла, Дээрги-Чаяакчы Бурганынче ээлбес-тир, Олче чүткүвес-тир. ¹¹ Эфрем болза мелегей, сарыыл чок көгө-буга дег-дир: дуза дилеп, бирде Египетти кыйгырып, бирде Ассирияже барып турар-дыр. ¹² Израильчилер дуза дилеп чоруптарга, Бодумнун четкимни оларже хөме салыр мен, дээрнин куштарын дег, дүжүр октаар мен, оларнын чыылганын дыннааш, бектеп каар мен*.

¹³ Менден ырай бергени дээш олар ат болур, Меңээ удур үймээн үндүргени дээш олар узуткаттырып аар. Ол чонну камгалаар деп турдум, а олар Мээн дугайымда меге чүве чугаалажыр-дыр. ¹⁴ Олар орун-дөжээнге човууртап чыткаш, кажан-даа боттарының сеткил-чүрөөндөн Менден дуза дилеп кыйгырбады; олар чыгылып турза-даа, чүглө далган-тараа чирирге, арага ижеринге өйле-жип, Менден ойталаар болду. ¹⁵ Оларны билиндир сургап, күш киир быжыглап

турган мен, а олар Меңээ удур бак чүве бодаар-дыр. ¹⁶ Олар кымче-даа эглип кээп турду, чүглө Дээди Өрүкү Бурганче ээлбеди; олар ыргак-дагыр согуннар дег апарды; оларнын нояннары аксы-дылының каржы-багы дээш хылышка шаштырып аар, ынчан Египеттин чону оларны кочулап-шоодар».

Израиль политиктиг база шажынчы бачыттары дээш кеземче алыр

8 ¹ «Трубадан эдис! Израильчилер Мээн чагыг-керээмни үрээн, Мээн хоойлумга чагыртпаан боорга, Дээрги-Чаяакчының черинче* эзир шүүргедеп келген дег-дир. ² Олар Менден дуза дилеп: „Бурганывыс! Израильчилер бис Сени билип алдывыс!“ — деп кыйгырар. ³ Израиль чон буяндан ойталады; дайзын ам ону истеп сүрер. ⁴ Израильчилер хааннары Мээн дужаалым чокка боттары дүжүлгеге олуртуп турган, нояннарны Мээн чөпшээрелим чокка шилип ап турган. Боттарының алдын-мөңгүндөн дүрзү-бурганнар шуткуп ап турганар, ынчангаш узуткаттырып аарлар. ⁵ Самария, сээң дүрзү-бугажынын күлээп көрбедим!» Мээн килемин израильчилерже кыптыктыг: кажанга чедир арыгланым ап шыдавастарыл?! ⁶ Ол бугажыкты Израиль боду кылган болгай. Ону шевер кижиге шуткаан, ынчангаш ол бурган эвес-тир; Самариянын бугажы буступ каар!

⁷ Израильчилер салгын тарып алгаш, шуурган ажаап аар; үрезин бербес сыптан далган-тараа ажаап алдынмас, далган-тараа ажаатгынар-даа болза, ону хары улус чиир. ⁸ Израиль чон сыгырып алган, ол ам өске чоннар аразында ажык чок чүүл дег. ⁹ Олар Ассирияже дуза дилеп чорупкан, чааскаан улчул чоруур черлик элчиген ышкаш. Эфрем хары улустун ынакшылын төлевир берип тургаш, садып алган. ¹⁰ Израильчилер өске чоннарга төлевир үлөп берип турган-даа болза, Мен оларны бөле сүрүп эккээр мен, ынчан олар удавайн хары

* 7:12 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгур дег өске утказы мындыг: «Оларнын чыжынын дыннаанын ёзугаар кезедир мен». * 8:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче». * 8:5 Азы: «Самария, сээң дүрзү-бугажынын сени каапкаш баар».

7:7-4 Хаан. 15:10, 14, 25, 30 7:8 Бд. ыр. 105:35 7:9 Иса. 42:25 7:10 Ос. 5:5 7:11 4 Хаан. 17:3-4; Ос. 5:13 7:12 Иез. 12:13 7:14 Бд. ыр. 77:36-37 7:16 Бд. ыр. 77:57 8:1 Иер. 4:5; Ос. 5:8 || Бл. х. к. 28:49 8:2 Мф. 7:21-23 8:4 3 Хаан. 12:20; Ос. 7:7 8:5 3 Хаан. 12:28; Ос. 10:5; 13:2 8:7 Ос. 10:13 8:8 4 Хаан. 17:6 8:9 Ос. 5:13; 7:11 || Иер. 2:24; Иез. 16:33-34

нояннарның база хаанның дарлалындан хинчек көрүп эгелээрлер.

¹¹Эфрем бачыт дээш өргүл салырыбиле хөй-ле бедигээштер тудуп алган, а оон оларны бачыт үүлгедири-биле ажыглап турган. ¹²Мен израильчилерге Бодумнун хөй хойлуларымны бижиге-даа берген болзумза, олар боттарынга хамааржыр кылдыр хүлээп көрбөс ийик. ¹³Олар Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эт эккеп салгаш, чип аар. Оларның өргүлдери Меңээ таарымчалыг эвес; Мен ам оларның бузудун бодап келгеш, бачыттары дээш кезедир мен: олар Египетче эглип кээр. ¹⁴Израиль бодунун Чаяакчызын уттупкаш, ордулар тудуп алган-дыр; Иудея хөй быжыгалдыг хоорайлар тудуп турар-дыр, ынчалза-даа Мен ол хоорайларже отту ыдыптар мен, а от ордуларны чиптер».

*Израильдин өөрүшкүзү
ажыг-шүжүг бооп хуула бээр*

9 ¹Израиль, өөрбейн көр, өске чоннар ышкаш байырлап-хөлгөве, чүге дээрге самыграаш, Бурганындан ойталаан-дыр сен, хамык тараа шаңнарынга* самын-садар чорук дээш төлевир алырынга ынак-тыр сен. ²Израильчилер боттарының далган-тараазын, олива чимизин чип шыдапас, боттарынын виноград арагазынга идегели боттанмас. ³Олар Дээрги-Чаяакчынын черинге чурттап артпас. Эфрем Египетче дедир чоруптар, Ассирияга база арыг эвес ашчем чиир. ⁴Олар ынчан Дээрги-Чаяакчыга арагазын өргүп кутпас, оларның өргүлдери Аңаа таарышпас, өргүл ашчери оларга хөөржүдүлгө ашч-чеми дег болур — ону чиген бүгү улус арыг эвес апаар, чүге дээрге оларның ашч-чеми чүгө боттарынын чииринге ажыглатгынып, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче кирбес.

⁵Байырланчыг чыш хүнүнде, Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырдал хүнүнде канчаар силер? ⁶Израильчилер чылча шаптырышкындан чайлай берзе-даа, Египет оларны чыгаш, Мем-

фиске хөөржүдүп каар. Оларның мөнгүндөн кылган улут үнелиг чүүлдерин шагар-оыт дуй аптар, чадырларынга тенниг үнүштер үнүп кээр.

⁷Кеземче көөр хүннери келген дээрзин израильчилер билип алзын. Бурганын медээчиге мелегей бе? Бурганын Сүлдезинге башкарткан кижиге угаанын ышкынган бе? Сээң хөй санныг бузуттуг үүлгедиглерин дээш, өндүр улуг өжээншек чоруун дээш Бурганын медээчилери ындыг улус кылдыр көстүр-дүр. ⁸Бурганын Бодунун медээчизин Эфрем чоннун доскуулчузу кылдыр томуйлаан, ынчалза-даа оон бүгү оруктарында какпа салып каан, аңаа өжээнин улус оон Бурганынын өргээзинде-даа бар. ⁹Израильчилер боттарынын бузуттуг үүлгедиглерин, Гивага болуп турганы дег, күштелдирип алган-дыр, Бурган оларның кем-буруунун бодап келгеш, бачыттарынын ужун кезедир.

Израильчилер ажы-төл чок артар

¹⁰«Мен Израильди тып аарымга, ол ээн кургаг ховуда үнген виноград дег турган, сээң ада-өгбөңни фиға ыяжының бижар өйү келген баштайгы чимизи дег кылдыр көрүп каан мен. А олар Фегор дагга чедип келгеш, Ваал дээр ыяжы бурганга боттарын бараалгатканнар, ынакшың берген дүрзү-бурганы дег, чүдек-бужар аларганнар.

¹¹Эфремнин ат-алдары куш ышкаш ужуп чоруй баар — ажы-төл төрүттүмөс, херээжен улус иштелбес база божувас. ¹²А ажы-төлүн өстүрүп-даа аар болза, чаңгызын-даа дириг арттырбас мен, олардан хая көрнү бээримге, ат болурлар!»

¹³Мээң көргөним өзугаар Эфрем, Тир хоорай ышкаш, кайгамчык эки черде турар-дыр, ындыг-даа болза, Эфрем бодунун ажы-төлүн өлүрүкчүжө үндүрер ужурга таваржыр. ¹⁴Дээрги-Чаяакчы, оларга бээр дээн чүвөңни берип көр. Божуп-төрүвөс ижин-хырынның, соглул калган эмиглиг кылып каап көр.

* 9:1 Шаңнар — улус шак ол черлерге Ваалга мөгейип, оларга элбек дүжүттү ол хайырлаан деп бодап турган.

8:13 Иер. 7:21 || Иер. 14:10 || Ы. х. к. 28:68 8:14 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 3:21 || Иер. 17:27; Ам. 2:5 9:1 Ос. 2:5 9:3 Ы. х. к. 28:68; Ос. 8:13 || Иез. 4:13; Дан. 1:8 9:4 Ы. х. к. 26:14 || Сан. 19:11-22 9:7 4 Хаан. 9:11; Иер. 29:26 9:8 Иез. 3:17; 33:7 9:9 Башт. 19:22; Ос. 10:9 || Иер. 14:10; Ос. 8:13 9:10 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33 || Сан. 25:1-5; Ыд. ыр. 105:28 9:13 Ос. 14:1

¹⁵ «Израильчилерниң бүгү бузуду — Галгалда, анаа оларны көөр хөңнүм чок апарган; бүгү бузуттуг үүлгедиглери дээш оларны Бодумнуң черимден* үндүр ойладыптар мен, оларга моон сонгаар ынак болбас мен; оларның нояннын шуштузу Менден ойталаан болгай. ¹⁶ Эфрем буураан, дазылы кургап калган үнүштүг чимис бербези дег, израильчилер база үрө-төл чок болур, а бир эвес божуп-төрүүр-даа болза, оларның иштинге боттанган күзенчиг үрө-төлүн өлүрүп каар мен».

¹⁷ Бурганым олардан ойталаар, чүге дээрге Ону тооп дыңнавааннар-дыр; олар өске чоннар аразынга улчул чоруп бээр.

Хаанның база дүрзү-бугажыктың төнчүзү

10 ¹ Израиль — чечектелген виноград сывы, ол хөй чимис берип турар; ооң чимизи көвүдээн тудум, улам хөй өргүл бедигээштери тудуп аар, ооң чери эки болган тудум, даш көжээлери каастаары дам баар. ² Израильчилерниң сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес, ол кем-буруузу дээш олар кеземче алыр: Дээрги-Чаяакчы оларның өргүл бедигээштерин үрөп кааптар, даш көжээлериң чуура шавар.

³ Израильчилер ынчан: «Бисте ам хаан чок-тур, Дээрги-Чаяакчыдан-даа кортпайн турган болгай бис. Хаан турар-даа болза, ол биске кандыг ажык-дузалыгыл?!» — дижир. ⁴ Олар хоозун сөстөр чугаалап, меге дангырак берип, өске чоннар-биле эвилелдешип турарлар, андазын чарган черде үнгөн хоран оыт дег, чөптүг шииткели хажыдып турарлар*.

⁵ Самариянын чурттакчылары Бет-Авенде дүрзү-бугажыкка мөгөөр дээш барып турар; ол дүрзүге мөгөөр чон-даа, оон өөрүп турган бараалгакчылары-даа оозу дээш кажыдап, ыглажыр. Чүге дээрге дүрзүнүң каас-чаражын чок кылып каар, ⁶ оон бодун Ассирияже — өндүр улуг

хаанга* белек кылдыр — алгаш баар; Эфрем бак атка кирер, бодунун кара сагыштыг бодалыны ужун Израильдин ады баксыраар. ⁷ Самариянын хааны, сугда салдаан чарты дег, чиде бээр.

⁸ Бет-Авенде мөгөйишикин кылыр бедик черлери — израиль чоннун бачыг үүлгедип турар черлерин үрөп бузуп кааптар. Израильчилерин өргүл бедигээштеринге тенниг үнүштер биле бок сиген үнүп кээр; олар дагларга: «Бисти дуглай дүжүңер!» — деп, тейлерге: «Бисче кээп дүжүңер!» — деп чаннын.

⁹ «Израиль, Гиваның үезинден бээр бачыт үүлгедип келген сен; израильчилер ол хевээр артып калган; Гивага шак ол бак сагыштыг улусту дайын таварбас бе? ¹⁰ Израильчилерни күзэним эзугаар кезедир мен, өске чоннар оларга удур чыгылып кээр, ынчан ийи кемниг херээ дээш олар хүлүттүрүп аар.

¹¹ Эфрем — өөредип каан, тараа бастыраарына ынак инек-тир, оон быжыг мойнунга хомутту Мен Бодум кедирер мен; Эфремин мунар мен, Иудея — чер андарар, Израиль — чер илииртээр. ¹² Чөптүг-шынныг чорукту бодуңарга тарып алыңар — энерелди ажаап аар силер; кур черни андарыңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр үе келгендир — Ол чедип келгеш, шын шииткели силерге чагдырар.

¹³ Бузутту болбаазыраттыңар, оон кем-буруу ажаап алгаш, мегениң дүжүдүн чип алдыңар, чүге дээрге бодуңарнын орууңарга, эндерик аг-шеринерге идегеп турдуңар. ¹⁴ Сээң чонуңга удур чаа-дайын үнер, Салманнын* Бет-Арбел хоорайны тулчуушкун үезинде үрөп бускаш, аваларны ажы-төлү-биле катый чылач октап-шывадап турганы дег, сээң бүгү шивээлериңни үрөп бузуп каар! ¹⁵ Үүлгеткен кедергей бузудуңар дээш Вифилдин чурттакчылары силерни ынчаар бак аажылаар».

11 ¹ Израильдин хааны даң хаязында-ла өлүп каар.

* 9:15 Азы: «Бодумнун өргээмден». * 10:4 Азы: «Ынчангап Бурганның шииткели болур». * 10:6 Азы: «Иарев хаанга» (Ос. 5:13 көр). * 10:14 Салман — азы моав хаан Саламану азы ассирий хаан Салманассар V бооп чадавас.

9:15 Ос. 4:15; 12:11; Ам. 4:4; 5:5 9:17 Ы. х. к. 28:64-65 10:1 Бд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33

10:5 3 Хаан. 12:28; Ос. 4:15; 8:5; 13:2 10:8 Лк. 23:30; Ажыл. 6:16 10:9 Башт. 19:22; Ос. 9:9

10:11 Иер. 46:20 10:12 У. ч. 11:19; Гал. 6:8 || Иер. 4:3 10:13 Ос. 8:7 10:14 4 Хаан. 17:3-4 || Иса. 13:16 11:1 Ы. х. к. 7:8 || Хост. 4:22; Иер. 31:9; Мал. 1:6 || Мф. 2:15

Израиль чон — Бурганның ынак төлү

«Израиль аныяк турда, аңаа ынак апарган мен, Бодумнун оглумну Египеттен үндүр кыйгырып алган мен.

² Израильчилерни медээчилерим кыйгырып турда-ла, олар ырап, Ваал бурганның дүрзүлеринге өргүлдер эккеп салып, шуткуп, чазаан дүрзүлөргө мөгейип, айдызаашкын кылып турганнар.

³ Мен Бодум Эфремни кылаштаарыңа өөредип кагдым, холумга көдүрүп алгаш чоруп турдум, а израильчилер оларны Мээң экиртир эмнеп турарымны билбеди. ⁴ Кижизиг, ынакшылдыг харылзаалар-биле оларны хаара тудуп алган мен; оларнык моюннардындан дөңгүнү ужулган дег болган мен, эккеш*, аышчемни оларга салып берип турган мен.

⁵ Израиль Египетче дедир ээп чоруур*, Ассирия ону чагыар, чүге дээрге ол Менче эглиринден ойталаан-дыр.

⁶ Ооң хоорайларын хылыш кезе шавар — ооң хаалгазының дээктерин үреп, кара сагыштыг бодалдары дээш израильчилерни сырыптар. ⁷ Мээң чонум Менден ойталаарын кызып турар-дыр, медээчилерим оларны бедикче кыйгырарга-даа, өрү көдүрлүр кижичок-тур*.

⁸ Эфрем, сенден канчап ойталаар мен? Израиль, сени канчап өскелерге бериптер мен? Сени, Адма хоорайны дег, бак аажылаар мен бе, Цевоим хоорай-биле кылган чүвемни сенээ хамаарыштыр кылыр мен бе? Мээң бүгү кээргелим кыштыга берди, бодал-сагыжым өскерлип, ⁹ Бодумнун киленим эзугаар кылбас мен, Эфремни база катап узуткавас мен, чүге дээрге Мен — кижичок эвес, а силернин араңдарга ыдыктыг Бурган мен; силерге хордап келбес мен*. ¹⁰ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыны эдерип чоруптар, Ол

арзылаң ышкаш ырланыр; Ооң ырланганын дыңнааш, ажы-төлү сырбаш дээш, барыын чүктен чедип кээр. ¹¹ Олар Египеттен — бора-хөкөпеш ышкаш, Ассириядан — көге-буга ышкаш ужуп чедип кээр; оларны боттарының аал-ораннарыңга чурттадып каар мен». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Иаковтуң салгалы Бурганга шынчы эвес

¹² «Мени Эфрем меге-биле, израиль чон — авыяс чоруу-биле бүзээлеп алган; Иудея шынчы ыдыктыг Бурганындан аза берген*».

12 ¹ Эфрем хат кадарып, өрттендир чүчир хатты сүрүп турар, хуннү бадыр мегени, хоозураашкынны көвүдөдип турар. Израильчилер Ассирия-биле-даа эвилелдежиш, Египетче-даа белек кылдыр олива үзү чорудуп берип турар.

² Дээрги-Чаяакчы Иудея-биле база чаргылдажып турар, Ол Иаковтуң үресалгалыңа ооң оруктары дээш, үүлгөкөн херектерин барымдаалап, кеземче онаар. ³ Иаков иезиниң иштинге-ле бодунуң акызын ажып эрткен*, а күш-шыдалы четчи бергеш, Бурган-биле сегиржиш алган. ⁴ Ол Бурганың төлээзи-биле хүрешкеш, тиилеп кааш, Бургандан ачыбуян дилеп, ыглап турган; Вефилге Бурган анаа* ужуражып, чугаалашкан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы — Аг-шериглиг Бурган-дыр, Ооң ат-дужаалы — Дээрги-Чаяакчы. ⁶ Сен бодунуң Бурганыңче эглиш кел, ээ-хайыралыг база чөптүг бол, Аңаа кезээде идеге.

⁷ Хананей садыгжылар шын эвес деңзилээр деңзи тудуп алгаш, улустан чүве мегелеп чииринге ынак. ⁸ Эфрем: «Мен-даа олар ышкаш байыдым, эт-хөрөңги чыып алдым. Мээң бүгү ажыл-херээмден

* 11:4 Азы: «Эптиг-ээлдээ-биле». * 11:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээлбес» деп бижээн. * 11:7 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң чонум Менден ойталаарыңдан могап-шылааш, Дээди Өрүкү Бурганы кый деп, Мени шупту чаңгыс эптиг алдаржыдар». * 11:8 Адма биле Цевоим — Бурганның Содом болгаш Гоморра хоорайлар-биле кады узуткап каан хоорайлары (Э. д. 14:8; Ы. х. к. 29:23 көр). * 11:9 Азы: «Хоорайже чедип келбес мен». * 11:12 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иудея ам-даа Бурганга бердиниш, ыдыктыг Бурганга шынчы турар». * 12:3 «Ажып эрткен» деп кылыг сөзү еврей дылда Иаков деп атка дөмей дыңналыр (Э. д. 25:26; 27:36 көр). * 12:4 Өске бурунгу сөзүглелде «анаа» эвес, а «биске» деп бижээн.

11:3 Хост. 15:26 11:4 Ин. 6:44; 12:32 || Хост. 16:14-31 11:9 Сан. 23:19 || Иса. 12:6 11:10 Иса. 31:4 || Иса. 11:11; Мих. 7:12; Зах. 8:7 11:11 Иса. 60:8; Зах. 10:10 12:1 Иса. 44:20 || Ос. 5:13 12:3 Э. д. 32:24-32 12:4 Э. д. 28:12, 19; 35:9, 15 12:5 Хост. 3:15 12:6 Мих. 6:8 12:7 Ам. 8:5; Мих. 6:11 12:8 Зах. 11:5; Ажыд. 3:17

улус хоойлуга удурланышкак, бачыг деп санадыр чүү-даа чүве тыппас» — деп чугаалаан.

⁹ «А Мен Египетке чурттап турган үенден бээр сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен; байырлалдар хүннеринде дег*, сени база катап чадырларга чурттадып каар мен. ¹⁰ Мен Бодумнун медээчилерим-биле чугаалажып, оларже чоруткан көстүүшкүннеримни көвүдөдип, медээчилерни дамчыштыр чонну сагындырып турган мен*». ¹¹ А Галаад бутка бердинген-дир, ооң чону чөгенчиг улус апарган-дыр. Олар Галгалга өргүл кылдыр бугажыктар салып турган-дыр, оларның өргүл бедигээштери андарган шөлдө оваалай чыгган даштар дег-дир».

¹² Иаков Арам дээр чуртче дезе берген; Израиль аңаа күдээлеп, кадайы дээш ажылдап берип, өгленир дээш хой кадарып турган. ¹³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Египеттен медээчизин дамчыштыр үндүрө бергеш, база-ла медээчизин дамчыштыр кадагалап турган. ¹⁴ Эфрем Дээргизин дыка-ла хорадаткан, өлүрүкчү чоруу дээш буруузон ол боду чүктээр, Дээргизин куду көргени дээш, Дээрги ооң бодун куду көрдүрер.

Дээрги-Чаяакчы Израильди үзэрлеп кааптар

13 ¹ «Эфрем чүве чугаалаарга, улус сүрээдеп, сирилээр турган; ол Израильге бедик турушту ээлеп алган, ынчалза-даа Ваал бурган дээш буруудап, өлүп калган. ² Ам израильчилерниң бачыг үүлгедири дам барган-дыр: ус-шевер улус оларга дүрзү-бурганнарны мөңгүндөн шуткуп, чогаалдып кылып берип турар-дыр; израильчилер оон дүрзү-бурганнар-биле чугаалажып, оларга өргүлдер салып турар-дыр; кижилер шуткумал бугажыктарны ошкап турар-дыр!» ³ Ол чоруу дээш израильчилер

эртенги туман ышкаш дүрген эстип чиде бээр, олар эрип каар шалын дег, шандан хадаан тараа саваны дег, хоолойдан үнген ыш дег апаар.

⁴ А Мен — египет черге турган үенден бээр, сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен, сен Менден өске Бурган билбес сен, Менден өске Камгалакчы-даа чок. ⁵ Ээн кургаг ховуга, кадып калган черге сенче сагыш салып турган мен. ⁶ Одар-белчирилги апараш, израильчилер тодуг-догаа болу берди, а тода бергеш, туразы улгадып, Мени уттушту.

⁷ Мен оларга арзылаң дег болур мен, пар дег, орук чанынга кедээр мен. ⁸ Оларже оолдарын оскунган кыс адыг дег халдааш, хөрөк-чүрөөн үзэрлөө мен; арзылаң ышкаш чиир мен; черлик аң-араатан оларны үзэрлеп кааптар.

⁹ Израиль, сээң ууткатгырар үен келди, чүгле Мен сенээ дузалап боор мен. ¹⁰ Сээң хааның ам кайдал? Ол сени бүгү хоорайларыңга камгалап алзын че! Баштыңнарың кайдал? Сен: „Биске хаандан, нояңнарга берем!“ — деп дилеп турдуң чоп. ¹¹ Мен килеңней бергеш, сенээ хаанны бердим, хорайды бергеш, ону хунаап алдым. ¹² Эфремиң кем-буруузон доңнай баглап каан, ооң бачыдын шыгжап каан — Мен ону утпас мен. ¹³ Эфрем угаан чок оол-дур, херэжең кижини ону божуп чыдырда дег, ол килинчектенип турар, ынчалза-даа хырындан үнер хөңнү чок-тур. ¹⁴ Мен израильчилерни өлүглер оранының эрге-чагыргазындан адырар мен бе? Чок, оларга кээргел көргүспес мен! Өлүм, сээң хамчык аарың кайыл? Алдыгы оран, сээң халдавырлыгы аарың кайыл?»

¹⁵ Эфрем акы-лунмазынга бодаарга, өзүгөн-даа болза, өрттендир чиир хат чедиң кээр — ээн кургаг ховудан Дээрги-Чаяакчының хады көдүрлүр, ынчан ол хат Эфремиң суунун бажын соолдуруп

* 12:9 Чадырлар байырлалының дугайында чугаалап турар (Лев. 23:39-43 көр). * 12:10 Еврей сөзүгүлдө бо сестерниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Медээчилерни дамчыштыр угаадыглыг чугаалар-биле чугаалап турган мен». * 13:14 Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Израильчилер, силерге Мен өлүмнү хамчык аарыг дег болур мен, алдыгы оранче апаар халдавырлыгы аарыг дег болур мен».

12:11 Ос. 6:8 || Ос. 4:15; Ам. 4:4; 5:5 12:12 Э. д. 28:5; 29:20 12:13 Хост. 12:50-51; Бд. ыр. 76:21

12:14 4 Хаан. 17:17 13:1 Ос. 11:2 13:2 3 Хаан. 12:28; Ос. 8:5; 10:5 13:3 Ос. 6:4 || Бд. ыр. 1:4; 36:20

13:4 Хост. 20:3; Иса. 43:11; 45:21 13:5 Бл. х. к. 8:15; 32:10 13:6 Бл. х. к. 8:12-14; 31:20;

Бд. ыр. 77:11; 105:21; У. ч. 30:9 13:7 Иер. 5:6; Ос. 5:14 13:8 2 Хаан. 17:8; У. ч. 17:12; Ыы. 3:10

13:10 1 Хаан. 8:5; 19 13:11 1 Хаан. 8:22; 15:23 13:13 4 Хаан. 19:3 13:14 Бд. ыр. 48:16; Иса. 25:8; 26:19;

Иез. 37:12 || Иез. 9:10 || 1 Кор. 15:55 13:15 Иер. 4:12; 51:1; Иез. 19:12; Ос. 4:19

каар, булаан кадырып каар; ол хат Израильдин эртинэ-байлаан үптээр, оон бүгү үнелиг чүүлдериниң шыгжамырын куругладыр.

14 ¹ Самария бодунуң буруузун чүктээр, чүгө дээрге бодунуң Бурганынга удур тура халаан-дыр; израильчилер хылыштан кырлып калыр, оларның чаш төлдерин черже чылча октап, сааттыг херээжен улун одура шаап каар».

*Чон бачыдын миннир болза,
Бурган аңаа ачы-буян хайырлаар*

² «Израиль, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кел, чүгө дээрге кем-буруун дээш кээп дүшкен-дир сен. ³ Мөргүүр сөстериңер боданып алгаш, Дээрги-Чаяакчыже эглип кээп, мынча деңер: „Хамык кем-буруувусту өршээп, эккээр чүүлүвүстү ээ көрнүүшкүн-биле хүлээп ап көрөм, аксы-сөзүвүстүң макталын өргүл кылдыр Сенээ эккээр бис. ⁴ Ассирия бисти камгалавас, дайынчы айттарывысты мунмас бис, холувустуң кылыгларын ‘Бурганывыс’ деп адавас бис, чүгө дээрге өскүс улуска чүглө Сен ээ-хайыралыг болгай сен“.

⁵ Менден ойталаар чоруктан оларны экирттир мен, оларга сеткилим ханызындан ынак болур мен, чүгө дээрге Мээң киленим олардан чайлай берген-дир. ⁶ Мен Израильге чаъс-шалың дег болур мен, ол ынчан лилия дег чечектелир, Ливан дагда пөш дег, дазылдары тарай өзер; ⁷ ооң будуктары чаттылдыр херлир, ол чараш-каазы-биле — олива ыяжы дег, чаагай чыды-биле — Ливаның пөжү дег апаар. ⁸ Ооң хөлөгезинге серииттенип олурган улус ээп келир, олар далган-тарааны эңдере ажаап аар*, боттары виноград сывы дег чечектелип, Ливаның сураглыг арагазы ышкаш алдаржый бээрлер.

⁹ Эфрем, ынчан: „Дүрзү-бурганнарның меңээ херээ чүүл?“ — деп чугаалаар сен. Мөргүлүңге харыылап, сени карактап көөр мен, сенээ девээлиг ыяш дег болур мен; сенде бар ачы-буянның үнген дөзү мен.

¹⁰ Мерген угаанныг кижиги ол бүгүнү билип алзын, сарыылдыг кижиги угаап билзин. Дээрги-Чаяакчының оруктары дорт болгай — чөптүг-шынның улус ол оруктап чоруптар, а үймээнчи улус аңаа чорааш, кээп дүжөр».

* 14:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Олар тараа дег өзер».

14:1 4 Хаан. 18:12 || 4 Хаан. 8:12; Ос. 9:13; Ам. 1:13 14:2 Ос. 6:1; 12:6 14:3 Евр. 13:15 14:4 Ос. 5:13 || Бд. ыр. 9:35 14:6 Иса. 27:6 14:10 Бд. ыр. 106:43; Дан. 12:10

Иоил медээчинин ному

Кирилде

Номунун баштайгы ийи эгезинде Иоил медээчи бодунун чуртунче шартылаанын коргунчуг халдаашкынын тодарадып бижээн. Медээчи шартылаа дугайында Бурганнын Бодунун ыдыпканы, оруунга таварышкан бүгү чүвени узуткап турар дайзынның аг-шериииниң дугайында дег чугаалап турар. (Мында шартылаанын омур-хевирин дамчыштыр ёзуулуг аг-шеригиниң халдаашкынын көргүскен деп удурланышкак бодал база бар.) Иоил израиль чонга боттарынын бачыттарын минниринче Бурганның кыйгырыын база оларның менди-чаагай чоруун эгидип, оларны Бодунун Сүлдези-биле бүргээр деп Ооң азаашкынын дамчыдып турар.

Шартылааның халдаашкыны — Бурганның шийткелиниң хүнүндө болур чүвени баш бурунгаар көргүскени-дир (3-кү эге). Ол хүндө Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга Ооң шилип алган чонунга чедирген хамык хора-багы дээш харысалга онаар. Буруулуглар кеземче алып, а Бурганның чону элбек ачы-буян алып.

1 ¹ Дээрги-Чаяакчының Патуилдин оглу Иоилге ажыгкан сөзү бо-дур.

Мөөң шартылааның халдаашкыны

² Ирейлер, дыңнаңар, чер-чурттун бүгү чурттакчылары, кичээнгей салыңар! Силерниң чурттап турар үеңерде азы ада-өгбөңерниң чурттап турган үзинде ол ышкаш чүве болган бе? ³ Ол дугайында ажы-төлүңерге чугаалап бериңер, а олар боттарының ажы-төлүңге дамчытсын, а оларның ажы-төлү дараазынга салгалга чугаалап берзин. ⁴ Шартылаа чиген соонда арткан чүвени чаш шартылаа чип турган, чаш шартылааның соонда арткан чүвени шерги чип турган, а шергиниң соонда арткан чүвени чаш шерги төндүр чип каапкан.

⁵ Арагачылар, оттуп келгеш, ишкирнигип ыгланар. Виноград арагазы ижип турар бүгү улус, ооң чулуунун ажыын ажып, ыгланар, чүге дээрге ону силерниң аксынардан хунаап алган-дыр. ⁶ Мээң черимче күштүг, санап четпес хөй чон келген-дир. Ооң диштери — арзылан диштери, азыглары — кыс арзыланны-ла. ⁷ Ол чон виноградым сыптарын хоозурадып каапкан, фиға ыяштарымны сыйып

каапкан — ооң чөвүрээзин карттап кааптарга, будуктары агарып калган.

⁸ Качыгдал хевин кеткен, ынак эжиниң ажыын ажып турар кыс ышкаш ыглап-сыктанар. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинде далган-тараа болгаш арага өргүлү ам чок-тур. Дээрги-Чаяакчының бараан болукчулары, Бурганның бараалгакчылары качыгдал ыглажып тур. ¹⁰ Шөлдер хоозураан, чер ыглап чыдар, чүге дээрге тараа узуткаттыңан, виноград чулуу хайлып калган, олива ыяш кургап калган. ¹¹ Тараачыннар, муңгараңар, виноград ажаакчылары, ишкирнигип ыгланар. Шөлдерде арбай, кызыл-тас чок болган-дыр, ¹² виноград сыптары кургап, фиға ыяштары кадып калган-дыр. Гранат, пальма ыяштары болгаш яблонялар шупту шөлде кургап калган-дыр, ынчангаш кижги амытанның хөглээшкини соксаан-дыр.

Бурганга чаннырынче чонну кыйгырганы

¹³ Бурганның бараалгакчылары, качыгдал хевин кедип алыңар, ыглап-сыктанар. Өргүл бедигээжиниң мурнунда бараан болуп турар улус, ишкирнигип

1:3 Ы. х. к. 4:9; Бд. ыр. 77:4 1:4 Ы. х. к. 28:38, 42 1:5 Иса. 24:11 1:6 Ажыл. 9:8 1:10 Иса. 24:4; Иер. 4:28; Ос. 4:3 || Иса. 24:7 1:11 Иер. 14:4 1:12 Иса. 24:11 1:13 Иер. 4:8 || Иоил 1:9; 2:14

ыгланар. Мээн Бурганымның бараан болукчулары, чедип келгеш, качыгдал хевин кеткеш, өргэе дүннү эрттиринер, чүге дээрге Бурганынарның өргээзинде далган-тараа болгаш арага өргүлдери ам чок-тур. ¹⁴Ыдыктыг шээрлээшkindен доктаадынар, онзагай чыыштан чарлана-нар, чоннуң баштыңнарын болгаш чурт-тун бүгү чурттакчыларын боттарынар-ның Бурганынар Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыылдырынар, дуза дилеп, Ону кыйгырынар.

¹⁵Аа халак! Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү чоокшулаан-дыр. Ол хүнүн чедип кээри күчүлүг Бургандан келген хоозураашкын дег боор. ¹⁶Бис көрүп турувуста-ла, аыш-чемивис чок апарып, Бурганывыстың өргээзинден өөрүшкү биле хөглээшkindин чиде берген эвес-тир бе? ¹⁷Тараа үрезини чер иштинге бырыжып калган, анмаарлар үрелип, тараа урар черлер курутлаан, чүге дээрге тараа ам чок-тур. ¹⁸Мал-маганның човууртап турарын! Өөр малдар мунгаргай тояап чоруур, чүге дээрге оларның одар-белчири чок. Кодан хойлар база хилинчек көрүп турар.

¹⁹Дээрги-Чаяакчы, мен дуза дилеп, Сени кыйгырып тур мен, чүге дээрге ховуда одар-белчирини от чипти, шөлде бүгү ыяштарны чалбыыш өрттедипти. ²⁰Черлик дириг амытаннар безин Сеңээ чанып тур, чүге дээрге дамырак суңгар соглуп калган-дыр, ховуда одар-белчири-ни от чипкен-дир.

Бурганның аг-шериниң халдаашкыны

2 ¹Сионга трубадан этсинер, Бурганның ыдыктыг даанга дүвүрээзин медээзин бериңер. Чер-чурттун бүгү чурттакчылары сирилезин, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү кел чыдар-дыр, ол хүн чоокшулап келген-дир. ²Ол дээрге кара булуттарлыг, дүмбей караңгы хүн-дүр. Хөй санныг, күштүг чон имир ышкаш чатгылышкан кел чыдыр. Эрте-бурунгу үелерде-даа турбаан, келир салгалдарда-даа турбас чон ол-дүр. ³Ол чоннуң мурнунда хөме ап ту-

рар от бар, а артында – өрттендир чип турар чалбыыш бар. Ол бээр келбээнде, бо чер Эдемнин сесерлии дег турган, а ол келгеш баарга, кургап калган хову дег апаар. Кым-даа ол чондан камгаланып шыдавас. ⁴Ооң хевирин аътгар хевирин дег, ол халдып орда, чүгүрүк аътгар-ла. ⁵Ол чон даглар бажы-биле дайынчы тергелер даажы дег шимээрген, чалбыыштыг от-тун оыт-сигенде дазырааны дег шимээн үндүрүп, тулчуру-биле чыскаалышкан аг-шериг ышкаш халдып орат. ⁶Ол аг-шеригни көргөш, өске чоннар сирилей бээр, бүгү улустун арыннары агарып каар. ⁷Ол чон мөгелер дег маңнажып халдаар, ханаларже дайынчылар дег халбактанып үнер. Олар шупту чыскаалган аайы-биле чорул, бар чыдар уг-шиинден өскээр барбас. ⁸Олар аразында баскылашпас, кайызы-даа чиге мурнунче бар чыдар; чыскаалын үревейин, камгалалды өттүр чаза булгаар*. ⁹Олар хоорайже чүткүп кирип, ханаларны дургаар маңнажып, бажыннарже, оорлар ышкаш, соңгалар таварып кире бээр. ¹⁰Оларнын мурнунга чер сиринейнип, дээр чайганып, хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастаар. ¹¹Дээрги-Чаяакчының үнү Ооң аг-шериниң мурнунга дыңналыр, Ооң аг-шерии дүк-түмен, Ооң сөзүнүн күүседикчилери күчү-күштүг. Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү өндүр улуг болгаш аажок коргунчу. Ону кым шыдап эртерил?

Бурганның чоңга Бодунче эглирин дужааганы

¹²Дээрги-Чаяакчы: «Ам-даа болза, Менче бүгү чүлдү-чүрөөңерден, шээрленип база ишкирип ыглап тургаш, эглип келиңер» — деп медеглээн.

¹³Качыгдалдан хевинер эвес, чүректеринер чара тырткаш, боттарынарнын Бурганынар Дээрги-Чаяакчыже эглип келиңер. Ол килеңнээчел эвес, ээ көрнүүчел, кээргээчел, өндүр улуг енерелдиг-дир, Ол азаан кеземчезин күш чок болдуарына белен. ¹⁴Кым билир боор? Ол өскээр боданып, кезетпейн баарын, харын

* 2:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оларны согуннардаа, чыдалар-даа доктаадып шыдавас».

1:14 Июл 2:15-16 1:15 Иса. 13:6; Авд. 1:15; Соф. 1:7 1:16 Ы. х. к. 12:6-7 1:19 Иер. 9:10 1:20 Ыд. ыр. 103:21 2:1 Ос. 5:8; Ам. 3:6 2:2 Ам. 5:18, 20; Соф. 1:15 || Июл 1:6 2:3 Июл 1:19 || Э. д. 2:8 2:4 Ажыд. 9:7, 9 2:6 Наум 2:10 2:7 У. ч. 30:27 2:9 Иса. 33:4 2:10 Июл 3:15; Ажыд. 8:12 2:11 Мал. 3:2; Ажыд. 6:17 2:12 Ы. х. к. 30:1-10; 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Иер. 4:1; Ос. 6:1; 12:6 2:13 Хост. 34:6 2:14 2 Хаан. 12:22; Ам. 7:3, 6; Иона 1:6; 3:9 || Июл 1:9, 13

силерге ачы-буянынг бооп артып каарын. Ынчан Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга өргүүр далган-тараа биле арага четчир боор.

¹⁵ Сионга трубадан этсиңер, ыдыктыг шээрлээшкинден доктаадып, онзагай чыыштан чарланар. ¹⁶ Чонну бөлүп, ыдыктыг чыыштан кылынар, ирейлерни чаланар, элээди, чаш урулгарны кыйгырып эккелинер. Кудээ оол безин бодунуң өрээлинден, келин кыс – өгленчир бажынындан үнүп келзин. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң мурнунда, серилиг чер биле өргүл салыр бедигеэш аразында турар Бурганның бараалгакчылары ыглап-сыктап, мынча дишсин: «Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чонунга хайыранны көргүзөм, Бодунун өңүң болур улусту ба сөглетпем, бисти өске чоннар кыжырбазын; чүгө ол чоннар аразында: „Оларның Бурганы кайылы?“ – джиип турарыл?»

Израиль чонга ачы-буян кээр

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунуң чери дээш хүннээчелин база Бодунуң чонунга кээргелин көргүзөр. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга мынча деп харыылаар: «Мен силерге далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзү чорудуп бээр мен – ол бүгү биле тодар силер, моон сонгаар өске чоннарга силерни бак сөглетпес мен. ²⁰ Мен сонгу чүктен келген аг-шеригни силерден ырадып, курут, кургап калган черже үндүр сывырыптар мен. Оларның мурнукуларын чөөн чүкте далайже, а соондагыларын – барыын чүкте далайже чорудуптар мен*, оларнын мөчү-сөөктеринден бак чыт үнер, хоралыг чыт тараар. Чүгө дээрге олар хөй бузутту үүлгеткен-дир*».

²¹ Чер-чурт, кортпа! Сен өөрүп-хөгөле, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг чүүлү кылыр-дыр. ²² Черлик дигриг амытаннар, кортпаңар, чүгө дээрге хову-шөлдөрдө одар-белчирлер ногаарара берген-дир, ыяштар чимизин берип турар-дыр, фиға ыяжы биле виноград сывы элбек дүжүт берип турар-

дыр. ²³ Сионнуң чону, өөрүңер, боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңар дээш хөгөңер! Ол силерге чөптүг-шынны-биле чабсты хайырылаар*, оон мурнунда дег, күскү, часкы чабстарны хайырылаар. ²⁴ Тараа шаңнарын дүжүт дола бээр, доскарларны чаа арага болгаш олива үзү чыгк дола бээр.

²⁵ «Силерге ыдыпканым өндүр улуг аг-шериим болур шартылаа биле шергиниң дүжүттү чип турган чылдары дээш Мен силерге орнун тургузуп бээр мен*. ²⁶ Пөккүже чемненип, тода бээр силер, Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын адын алдаржыдар силер. Мен силерни бодааш, кайгамчык чүүлү кылдым, Мээң чонум моон сонгаар кажанда-даа бак атка кирбес. ²⁷ Ынчаарга Мээң израиль чоннуң аразында турарымны, Мени – силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы деп, өске Бурган чок деп билип аар силер. Мээң чонум моон сонгаар кажанда-даа бак атка кирбес».

Бурганың Бодунуң Сүлдезин бээри хүн (Аж.-ч. 2:17-21)

²⁸ «Оң соонда мындыг боор: Мен Бодумнуң Сүлдем-биле бүгү улусту бүргей аптар мен. Силерниң оглу-кызыңар өттүр билип медегел эгелээр, кырганнарыңар өттүр билген дүштер дүжээр, аныяк оолдарыңар онзагай кестүүшкүңер көөр. ²⁹ Ол хүнерде Мен эр, кыс чалчаларны безин Бодумнун Сүлдем-биле бүргей аптар мен. ³⁰ Дээрге база черге кайгамчык бадыттал демдектери: хан, от болгаш дүргектелген ышты көргүзөр мен. ³¹ Дээрги-Чаяакчынын өндүр улуг, коргунчүп шииткел хүнү чедип кээр бетинде хүн дүмбей карангы бооп, ай хан өңүң бооп хуула бээр. ³² Ынчан Дээрги-Чаяакчынын адын кыйтырган кижигүрүзү камгалал алыр. Дээрги-Чаяакчынын азаанын ызуагар Сион даг биле Иерусалимче дескеш, хоргадаан чон дигриг артар; Дээрги-Чаяакчынын Бодунче кыйгырып алган улузу өлбөй баар».

* 2:20 Чөөн чүкте далай – Өлүг далай. Барыын чүкте далай – Чер ортузу далай. * 2:20 Азы: «Бурганың херектери өндүр улуг-дыр». * 2:23 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Ол силерге чөптүг-шынныг чорукка өөрөдир башкыны чорудуп бээр». * 2:25 Азы: «Чип турганы дүжүтгүн орнун ийи дакпыр тургузуп бээр мен».

2:15 Иоил 2:1 || Сан. 10:3 2:16 Иоил 1:14 2:17 3 Хаан. 6:3; Иез. 8:16 || Ыд. ыр. 41:4; 78:10; 113:10; Мих. 7:10 2:18 Зах. 1:14; 8:2 2:20 Зах. 14:8 || Иса. 34:3 2:21 Ыд. ыр. 125:2-3 2:22 Иоил 1:18 2:23 Авв. 3:18; Зах. 10:7 || Лев. 26:4; Ы. х. к. 11:14; Иер. 5:24 2:25 Иоил 1:4 2:27 Хост. 20:2; Иез. 39:18 2:28 Иса. 32:15; 44:3; Иез. 39:29 2:30 Мф. 24:30; Лк. 21:11; Ажыд. 8:7 2:31 Иса. 13:10; Иез. 32:7-8; Ажыд. 6:12 2:32 Рим. 10:13 || Авд. 1:17

**Иудеяның дайыны чоннарны
Бурганның шишдери**

3¹ «Ол хуннерде, ол үеде, кажан Мен Иудея биле Иерусалимге эки чолду эгидипкенимде»,² Мен бүгү чоннарны чыгташ, Иосафат шынаазынга* эккелгеш, оларны аңаа Мээң чонум дээш, Мээң өнчүм болур Израиль дээш шишдер мен. Чүге дээрге олар Мээң чонумну өске чоннар аразынга тарадып каапкандыр, Мээң черимни үлежип алгандыр. ³ Олар Мээң чонумну үлежири-биле үлүгден тырткан; самын-садар херээнгерге төлевир бээри-биле база арагалаары-биле чонумнун бичии оолдар, кыстарын кул кылдыр садып турган.

⁴ Тир, Сидон хоорайларнын база бүгү филистим девискээрлернин чурттакчылары, силер Меңээ чүү апарган силер? Менден өжээн негээр деп тур силер бе? Ынчаар-даа болзунарза, Мен силернин өжээн негээшкениңерни удавас боттарыңарны бажыңарже амыр-белен халдадыр мен. ⁵ Силер Мээң алдын-мөңгүнүмнү ап алган, улуг үнелиг эртинелеримни боттарыңарнын бурганнарыңарнын өргээлеринче ап алгандыр силер. ⁶ Иудея биле Иерусалимнин улузун оларнын төрөөн чуртундан ырадыры-биле гректерге садып турдунар. ⁷ Көрүңер, Мен иудейлерни силернин садып чорудупкан черлеринерден көдүрүп эккээр мен, үүлгединерни боттарыңарнын бажыңарже халдадыр мен. ⁸ Силернин оглу-кызыңарны Иудеянын чонунга садыптар мен, а иудейлер оларны ыракта Шеваның чурттакчыларыңа садыптар».

⁹ Ол чоннар аразынга мону чарлап чугааланар: дайынга белеткениңер! Эресдидим дайынчыларны көдүрүңер! Бүгү шериглер чоокшулап келзин, халдап кирзин. ¹⁰ Андазыннарыңарны хылыштарже, хол кадырларыңарны чыдаларже эде соп кылып алыңар. Кошкак киж

безин: «Күш-шыдалдыг мен!» — дизин. ¹¹ Бүгү чоннар, чер болгандан далаш-биле келиңер, Шийткел шынаазынга чыгыңар. О, Дээрги-Чаяакчы, дайынчыларыңны ынаар эдертип аппарат!

¹² «Бүгү чоннар оттуп келзин, Иосафат шынаазынче чедип келзин, чүге дээрге Мен аңаа долгандыр турар чоннарны шишдери-биле садап олурар мен. ¹³ Оларны, бышкан тараа дег, дүжүт ажаар херекселдер-биле кезип эгеленер. Барып, оларны виноград дег сы базыңар, арага доскаарларның эринин ажып турун — ол чоннарнын бузут-багы кончуг улуг-дур.

¹⁴ Шийткел шынаазында эндерик хөй чон мөөннекип тур, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын хөделип үнер хүнү Шийткел шынаазынче чоокшулап келген-дир! ¹⁵ Хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастап турар-дыр. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Сиондан динмирээр, Иерусалимден дыңзыдыр алгырап, чер биле дээр сиринейни бээр. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга хоргадаар чер болур, израиль чонга — шивээ болур. ¹⁷ Ынчан Мени Бодумнун ыдыктыг Сион даамда чурттап турар Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. Иерусалим ыдыктыг хоорай болур, хары улус оон ынай кажан-даа олче халдап келбес апаар.

¹⁸ Ол хүн виноград чулуу даглардан сыстып үнер, тейлерден сүт агып бадар, Иудеянын бүгү хем уннарны долу суглуг апаар. Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден суг бажы атгыгып үнгеш, Ситтим шынааны сугтарар. ¹⁹ Египет ээнзиреп каар. Эдом ээн кургаг хову апаар. Иудеянын чонун каржы-дошкуну-биле аажылап, ол черге буруу чок хан төп турганы дээш ындыг болур. ²⁰ Иудея мөңгө чурттаар, Иерусалим салгалдан салгал дамып амбыдыраар. ²¹ Мен оларнын ам-даа чүп бербээним ханын чүп кааптар мен. Дээрги-Чаяакчы Сионга чурттаар!»

* 3:1 Азы: «Иудеянын база Иерусалимнин чонун туттурушкундан эгидипкенимде». * 3:2 Иосафат шынаазы — «Дээрги-Чаяакчынын шийткелинин шынаазы» дээн ат. * 3:4 Азы: «Силер Меңээ удур чүү сагыштыг силер?»

3:1 Иер. 30:3 3:2 Соф. 3:8; Зах. 14:2 || Иса. 66:16 3:3 Авд. 1:11; Наум 3:10 3:4 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 28:21; Ам. 1:9 3:5 2 Чыл. 21:16-17 3:8 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 3:10 Иса. 2:4; Мих. 4:3 3:12 Ыд. ыр. 95:13; 97:9; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Мф. 25:32 3:13 Ос. 6:11; Мф. 13:39; Мк. 4:29; Ажыд. 14:15, 19 || Ажыд. 19:15 3:14 Иоил 1:15 3:15 Иоил 2:10 3:16 Иер. 25:30; Ам. 1:2 || Иса. 25:4 3:17 Иса. 52:1; Наум 1:15 3:18 Ам. 9:13 || Иса. 30:25 || Иез. 47:1; Зах. 14:8 || Сан. 25:1 3:19 Иса. 19:1; Иез. 29:2 || Иса. 34:5; Иер. 49:10; Иез. 35:3; Ам. 1:11; Авд. 1:10; Мал. 1:3 3:20 Иез. 37:25 3:21 Иса. 4:4; Иез. 36:25

Амос медээчинин ному

Кирилде

Бурганнь медээчилериниң аразында медээзи аңгы ном кылдыр бижиттинген эң баштайгы кижии Амос болур. Ол Бурганнь медээзин медеглеп турар үеде, еврей чон ийи аңгы күрүнеге чурттап турган. Мурнуу чүктө – Иудея, ооң найысылалы – Иерусалим. Соңгу чүктө – Израиль, ооң политиктиг найысылалы – Самария хоорай, а эң чугула шажынчы төвү – Вифил хоорай.

Амос боду Иудеянь Вифлеем хоорайжыгаштан ырак эвесте турар Текоя деп суур чурттуг кадарчы кижии турган. Бистиң эрага чедир VIII вектин ортан үезинде Бурган аңаа Соңгу күрүнеге баргаш, израильчилерге Ооң медээзин дамчыдарын дужааган. Ол үеде израиль чон чүдек-бужар херектер, Бурганга удур чүдүлгө ёзулалдары болгаш яды-түрөңги, кошкак улусту дарлаар чоруктар кылып, хөй бачыт үүлгедип турган.

Номну дараазында кезектерге чарып болур:

– Израиль-биле кожа чыдар бүгү чурттарны база Израильдин бодун Бурган кезедир дугайында баш бурунгаар кысказы-биле чугаалааны (1–2 эгелер);

– израиль чоннуң бачыттарын сойгалаан база Бурганнь ам келир шийткелин баш бурунгаар чугаалаан тодаргай өттүр билген медеглелдер (3–6 эгелер);

– Бурганнь Амосче чорутканы беш көстүүшкүн болгаш оларга тайылбырлар (7–9 эгелер).

Адак соонда израиль чон Амосуң сагындырыгларын тооп дыннавайн барган. Ынчангаш бистиң эрага чедир 722 чылда Ассирия күрүне Самарияны эжелээш, дигриг арткан израильчилерни тудуп алгаш, аңгы-аңгы чурттарже өскээр көжүрүпкен.

1 ¹ Текоя чурттуг кадарчыларның бирээзи Амосуң кестери бо-дур. Израиль дугайында Бурганнь чорутканы бо көстүүшкүннү Амос Иудеянь хааны Озиянь чагырып турганы база Иехоаштын оглу, Израильдин хааны Иеровоамның чагырып турганы үеде, чер шимчээшкени болурунун ийи чыл мурнунда көргөн*.

² Амос:

«Дээрги-Чаяакчы Сиондан динми-рээр, Иерусалимден дыңзыдыр алгыра; кадарчыларның оран-савазында улус ка-

чыгдап ыглажыр*, Кармил дааның бажы кургай бээр» – деп чугаалаан.

Израильдин кожазы чоннарның кеземчези

³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедилери дээш, Дамаскының чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Галаадты демир-биле чылча бастырып турган-дыр. ⁴ Азаил хаанның ордузунче отту ыдар мен, ол от Венадад хаанның шивээлерин чиптер*. ⁵ Дамаскының хаалгазының дээктерин

* ^{1:1} Археологтук медээлер ёзугаар, бо чер шимчээшкени б. э. чедир 760 хире ч. болган. * ^{1:2} Азы: «Кадарчыларның одар-белчирилери кургап каар». * ^{1:4} Сириянь хааны Азаил чагырып турда, б. э. чедир IX вектин ортан үезинде, ооң найысылалы Дамаск болуңуң күчү-күжүнүң дээди чадазынга четкен. Азаилдин соонда ооң оглу Венадад чагырып турган.

^{1:1-2} Хаан. 14:2; 2 Чыл. 11:6; Неем. 3:5 || 4 Хаан. 14:23; 15:1; 2 Чыл. 26:1; Иса. 1:1; Ос. 1:1 || Зах. 14:5 ^{1:2} Иер. 25:30; Иоил 3:16 || Ис. 19:26; 3 Хаан. 18:19 ^{1:3} Иса. 17:1; Иер. 49:23 || 4 Хаан. 10:32-33; Иса. 21:10 ^{1:4} 4 Хаан. 8:12; 13:22 || Иер. 49:27 ^{1:5} Иер. 51:30 || Ос. 4:15 || Иез. 27:23 || 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6; Ам. 9:7

адыра шаап кааптар мен, Авен шынаа-да чурттаан улусту база Бет-Эденде дүжүлгө ээлээн кижини узуткап каар мен; арамей чонну тудуп алгаш, Кирже шөлүптер». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Газа хоорайның чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар хары чонну, Эдомга хүлээдип бээр дээш, мөөңү-биле тудуп аппаратан болгай. ⁷ Газаның ханазыңче отту ыдар мен, ол от ооң шивээлерин чиптер. ⁸ Азот хоорайның чурттакчыларын, Аскалонда дүжүлгө ээлээн кижини узуткап каар мен база Экронче холумну угландыра мен — ынчан артып калган филистим чон кырлып каар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

⁹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Тир хоорайның чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар хары чонну мөөңү-биле тудуп аппаратан, Эдомга хүлээдип берген-дир база ха-дунмалышкы эвилелди уттупкан-дыр. ¹⁰ Тирниң ханазыңче отту ыдар мен — ол от ооң шивээлерин чиптер».

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Эдомнун чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар хылыш туткаш, ха-дунмазы болур израиль чонну* кээргел чок сы-ыртап, киленинге алыскаш, доктаамал дошкурап, үргүлчү хорадап турган-дыр. ¹² Теман черже отту ыдар мен, ол от Вора хоорайның шивээлерин чиптер».

¹³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш аммон чонну өршээвес мен, чүгө дээрге ол, бодунуң девискээрин алгыдып аар дээш, галаад черге сааттыг херэжэн улусту одура шаап турган-дыр. ¹⁴ Равва хоорайның ханазыңга отту кыпсыр мен, ол от ооң шивээлерин чаа-дайын хүнүнде ал-

гы-кышкы аразыңга, хат-шуурганныг хүнде казыргыланып келгеш, чиптер. ¹⁵ Оларның хаанын хамык нояннары-биле кады дайзын тудуп алгаш баар». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Моавтың чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Эдомнун хаанының сөөгүн хүл кылдыр өрттедиккен-дир. ² Моавче отту ыдар мен, ол от Керриот хоорайның шивээлерин чиптер, моав чон ону чылча шапкан аг-шеригниң алгы-кышкызынын аразыңга, дайзыннар труба этсип турда, кырлып каар. ³ Ол чоннун баштыңчызын узуткап, ооң-биле кады шупту нояннары өлүрүп каар мен». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Иудея биле Израильдиң кеземчези

⁴ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Иудеяның чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап, Ооң дүрүмнеринге шынчы бооп артпаан-дыр; ада-өгбенин эдерип турганы меге бурганнар ол чонну оруундан өскээр дуурайлап каапкан-дыр. ⁵ Иудеяче отту ыдар мен, ол от Иерусалимниң шивээлерин чиптер».

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Израильдиң чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге ол чонда чөптүг-шынның кижини — акша-мөңгүңге, яды кижини — эжеш идик өртөңгө-ле кул кылдыр садып турар-дыр. ⁷ Олар яды улусту доураакче донгайтыр басып, эргешөлээ чок улустуң оруун моондактаар-дыр, оглу-даа, ачазы-даа, чангыс-ла ол херэжэн-биле будалып, Мээн ыдыктыг адымны бужартадыр-дыр. ⁸ Олар долаа төлевири кылдыр алган хевин чаткаш*, өргүл салыр бедигэштер чанынга чыдып

* 1:11 Исав (Эдом) биле Иаков (Израиль) — кады төрөөн алышкылар, Исаактың оолдары (Э. д. 25:19-33). * 2:8 Ыдыктыг хоойлууда долаа төлевири кылдыр алган хепти дүн дүшпээнде ээзинге дедир эгидерин дужааган турган (Хост. 22:26; Ы. х. к. 24:12-13 көр).

¹⁶ Иер. 47:1, 5 || 2 Чыл. 28:18; Иоил 3:6 ¹⁷ 1 Хаан. 5:1; Ам. 3:9 || Соф. 2:4; Зах. 9:5 ¹⁸ Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Зах. 9:4 || 3 Хаан. 5:1 ¹⁹ 1 Иса. 34:5; 63:1; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || 2 Чыл. 28:17; Иез. 35:5 ²⁰ 13 Иер. 49:1; Иез. 21:28; 25:2; Соф. 2:8 || 4 Хаан. 8:12; Соф. 14:1 ²¹ 14 Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26 ²² 15 Иер. 49:3 ²³ 1 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Соф. 2:8 ²⁴ 2 Иер. 48:24 ²⁵ 2 Лев. 26:14-15 || Иер. 16:19-20 ²⁶ 1 Иер. 17:27; Ос. 8:14 ²⁷ 2 Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1; Ам. 8:6 ²⁸ 7 Иов 24:4; Иса. 10:2 || Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30

аар-дыр, буруудаттырып турар улустан торгаал кылдыр алган арагазын бурганнарының өргээзинге* ижер-дир.

⁹ А Мен силерниң мурунунарга пөш ышкаш бедик-чаагай, дуб ышкаш быжыг амор чонну узуткап кагдым, оон дазыл-дөзүн тура тыртып кагдым. ¹⁰ Мен силерни, амор черни ээлеп алзын дээш, египет черден үндүрө бергеш, дөргөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдертип чоруп турдум. ¹¹⁻¹² Силерниң оолдарыңар аразындан — Бодумнуң медээчилеримни, аныяк оолдарыңар аразындан — назорейлерни шилип ап турдум. Ындыр эвес ийик бе, израиль чон? А силер назорейлерге арага сыгап*, медээчилерге: „Өттүр билип медеглөвөнөр!“ — деп дужаап турдунар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Көрдүңөр бе, Мен силерни, долдур моожалар чүдүргөн тергениң базары дег, чылча бастыраар мен; ¹⁴ чүгүрүк-даа кижичи дезе бээр арга тыппас, быжыг-даа кижиниң туржуп шыдаар күжү чок апаар, күш-шыдалдыг-даа кижичи амы-тынын камгалап шыдапас. ¹⁵ Ча-согуннуг-даа кижичи шыдашпас, чүгүрүк-даа кижичи айт мунган-даа кижичи амы-тынын камгалап шыдапас. ¹⁶ Эң-не эрес-дидим дайынчы безин Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүндө хол даяң дезип чоруй баар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

*Бурганның медээчизи
ыттывайн барбас ужурулу*

3 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчының силерге удур — Бодунун египет черден үндүрө бергени бүгү аймак-чонга удур чугаалаан сөстөрүн дыңнаңар: ² «Чернин бүгү аймак-чоннарындан чүглө силерни хүлээп көргөн мен, ынчангаш бүгү кем-буруунар дээш силерни кезедир мен».

³ Ийи кижичи, дугуржуп албайн чыткаш, кады чорук кылдыр деп бе? ⁴ Аргада арзылаңның мурунунда олча-тывыш чок болза, ол ырланыр деп бе? Арзылаңчыгаш олча тудуп албаан болза, чыдын-

ындан ырланыр деп бе? ⁵ Дузакта чемиш чок болза, куш ынаар кирер деп бе? Какпаже чүү-даа кирбээн болза, ол часты бээр деп бе? ⁶ Хоорайга шериг труба этси бээрге, улус коргуп сирилевес деп бе? Айбыл-халап хоорайны хөмө тавараан болза, ону Дээрги-Чаяакчы үндүрбээн деп бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчы чүү-даа чүвени Бодунун чалчалары болур медеэчилерге чажыт бодалдарын ажитпайн кылдыр эвес. ⁸ Арзылаң ырланган соонда, кижичи коргуп сирилевес деп бе? Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан соонда, кижичи Ооң сөзүн медеглөвөс деп бе?

Самарияның буураары

⁹ Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: «Азот хоорайнын база египет черниң шивээлеринге: „Самарияны долгандыр турар дагларга чыылгаш, ол хоорайда кедерээн ужур-дүрүм чок чорукче, кызып-кыйышкынче көрүңөр“ — деп чарлаңар. ¹⁰ Ол дээрге ак сеткилди-биле чурттап билбес, боттарынын шивээлеринде эргине-байлакты күчүлөл болгаш үптээшкин-биле чыып ап турар улус-тур». ¹¹ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Дайзын бүгү чурту бүзөөлөп аар. Ол Самариянын күчүкүжүн узуткап каар, шивээлерин үптөп кааптар».

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Самарияда орунунун кыдыында база Дамаскыда орун-дежээнде олура израильчилер камгалал алыр бе? Кадарчы кижиниң арзылаң аксындан малынын ийи чодазын азы кулааның чартыгын ушта тыртып аары дег, чүглө ындыг камгалал ап шыдаптар».

¹³ Дыңнаан соонда, Иаковтуң салгалына удур херечилеңер — деп, Аг-шеригли Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁴ Кем-буруузу дээш Израильди кезедип кээр хүнүмде Вефилде өргүл салыр бедигэшттери база үрөп бузар мен: бедигэштшин мыйыстарын одура шаап каарга, олар черже кээп дүжөр. ¹⁵ Кышкы-даа, чайгы-даа бажыңнарны бузуп каар мен,

* 2:8 Азы: «Бурганының өргээлеринге». * 2:11-12 Назорейлер дээрге Бурганга онзагай азаашкын кылган улус болур. Чижээ, оларга арага ижерин хоруп каан турган (Сан. 6:1-21 көр).

2:9 Сан. 13:33-34 || Ис. 24:8 2:10 Хост. 12:51 || Ы. х. к. 8:2 2:11-12 Иса. 30:10; Иер. 11:21; Ам. 7:13; Мих. 2:6 2:14 Бд. ыр. 32:16-17 3:1 Хост. 12:51 3:2 Ы. х. к. 7:6; 10:15 3:6 Иез. 33:4; Ос. 5:8; Иоил 2:1 || Бы. 3:38; Мих. 1:12 3:7 Э. д. 18:17 3:8 Иса. 31:4 || Сан. 22:38 3:9-10 3 Хаан. 21:1 || Иса. 3:14; Мих. 6:10-12 3:11 Ы. х. к. 28:52; 4 Хаан. 17:5-6; 18:9-12 3:14 Хост. 27:2; 3 Хаан. 13:1-3; 4 Хаан. 23:15 3:15 Иер. 36:22 || 3 Хаан. 22:39

чаан сөөгүндөн кылган каасталгалар-лыг бажыңнар база буступ чиде бээр — дыка хөй бажыңнар ынчалдыр буступ каар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

4¹ Самарияның даанда чурттап турар, Васанның семис-чаагай инектери ышкаш херээженнер — ядыс улусту кызып-кыйып, түрөңги улусту дарлап, боттарының ашактарынга: «Эккеп кудуңар-ла, ижер бис!» — деп турар херээженнер — бо чугаа-сөстү дыңнаңар.² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң ыдыкты-биле даңгыраглап, мынча дээн: «Силерни — тыртпалар-биле, арткан өөрүңерни — сыырткыштар-биле сөөртүп алгаш баар үе чедиш кээр.³ Мурнунарда ханаларның оюк черлерин дамчыштыр үнөр апаар силер. Дайзын силерни үндүр сывыртааш, Хармонче* аппаар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

*Израиль чонунуң
Бурганче эглир хөңгү чогу*

⁴ «Вефил хоорайга баргаш, бачыттан үүлгедиңер-ле, Галгал хоорайга баргаш, кем-бурууңар көвүдедиңер-ле*»; эргениң-не — өргүлдериниңиң, үш хонгаш-ла — дүжүдүңерниң оннуң бир кезээн эккеп салыңар-ла.⁵ Израильчилер, ажыткылы безин далган-тарааны өөрүп четтиришскин өргүлү кылдыр эккеп салыңар-ла, боттарыңарның эки тура-биле салып турар өргүлдеринер дугайында медеэлеңер-ле, оларны салганыңар дугайында ыыткыр чарлаңар-ла. Ынчаар кылырынга ынак эвес ийик силер бе?» Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁶ «Шупту хоорайларыңарга Мен силерни аш-биле кезедиш турган мен, бүгү чурттап турар черлеринерге аып-чеминер чедишпейн турган. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁷ «Мен дүжүт ажаалдазынга чедир үш ай арткан турда, силерже чаъс чагдыр-

байн турдум; бир хоорайже чаъсты чагдыргаш, өскезинче чагдырбас турдум; бир шөлдү чаъс-биле суггаргаш, өскезин суггарбайн баарымга, кургап каар турду.⁸ Элээн каш хоорайларның чону суксунун хандырап дээш чаңгыс хоорайга еленейндир кылаштап кээрге-даа, шуптузунун суксунун хандырап суг чок боор турду. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁹ «Тарып алган үнүш-тарааңарны чалыңныг изиг хат болгаш дүдүк-биле чиртип турдум; дыка хөй чимистик садтарыңарны, виноград тараан шөлдөрүңерни, фиға биле оливаңар ыяштарын шартылаа чип кааптар турду. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁰ «Египетке болуп турганы дег, силерже мал-маган кырап хамчык аарыгы ыттым, аныяк эрлеринерни хылыш-биле кырып кагдым, аъттарыңарны сүрүп аппаар турду; тургаларыңарда өлүмүнү чыды думчууңар үлүн дола берди. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹¹ «Мээң Содом биле Гоморраны чылча басып кааным дег, силерниң чуртуңарда чамдык хоорайларың чылча басып кагдым; ынчан силер оттан ушта тырткан кезектен дээредевес турдуңар. Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹² «Ынчангаш Мен сени мынчаар аажылаар мен, Израиль, сээң-биле мынчалдыр кылыр мен, бодунуң Бурганың-биле ужуражырыңга белеткенип ал, израиль чон!»

¹³ Дагларны тывылдырып, хатты чаяап, кижиге Бодунуң угаан-бодалын медеэлеп, даң хаяазын болгаш дүмбейни чаяап турар, черниң бедиктерин басып турар Бурган — Бурганың Ол-дур. Ооң ады — Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган!

* 4:3 Бо сөстүң утказы эки билдинмес. Чамдык бурунгу очулгаларда «Эрмон даг» азы «Армения» деп бижээн. * 4:4 Вефил биле Галгалга израильчилерниң ыдыктыг черлери турган. Оларны Дээрги-Чаяакчы хоруп каан, чүге дээрге Иерусалимде Бурганың өргээзи бар апарган турган.

4:1 Блд. ыр. 21:12; Иез. 39:18 4:2 Блд. ыр. 88:36 || 4 Хаан. 19:28; Иез. 29:4; 38:4; Авв. 1:15

4:3 Иез. 12:5, 12 4:4 Ам. 5:5 || Сан. 28:3-4 4:5 Лев. 7:13; 22:18 || Мф. 23:13 4:6 Иер. 5:3; Агг. 2:17

4:7 Иер. 3:3 4:9 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; Агг. 2:17 || 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28; Иоил 1:4

4:10 Хост. 9:3; Ы. х. к. 28:27, 60 4:11 Э. д. 19:24 || Зах. 3:2 4:13 Мих. 1:3

Бурганче эглип кээринче кыйгыры

5 ¹ Израиль чон, силер дээш ыы-сыым төп кажыыдаан сөзүмнү дыңнаңар.

² Израиль-кыс кээп дүшкөш, туруп чадап тур! Ол бодунун черинге бүгү улуска кагдырыпкан чыдырда, көдүрөр кижиги тывылбас-тыр. ³ Чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Израильде мун кижиги дайылдажып үнгөн хоорайга чүс-ле шериг артар, чүс кижиги дайылдажып үнгөн хоорайга он-на шериг артар» — дээн.

⁴ Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чугаалаан: «Менче чүткүнер, ынчан амы-тынынгы артар силер; ⁵ Вефилче чүткүвенер, Галгалче барбаңар, Бээр-Шеваже чорук кылбаңар, чүгө дээрге Галгалдын чурткакчыларын тудуп алгаш баар, Вефил айыыл-халапка таваржыр. ⁶ Дээрги-Чаяакчыже чүткүнер, ынчан амы-тынынгы артар силер, оон башка Ол Иосифтин салгалын* от ышкаш өттүр таварып эрткеш, ону чиптер, Вефилге ол отту өжүрер кижиги турбас.

⁷ Силер дээрге шын шииткелди оохоран кылдыр хуулдуруп турар, чөптүг-шынныг чорукту черже чыттыр басып турар улус-тур силер!

⁸ Үгөр сылдыс биле Үш-Мыйгак сылдысты кым чаяганыл, кым дүмбей караңгыны чырык эртенче хуулдуруп, а хүндүскү үени дүн кылдыр караңгыладып, далайнын сугларын кыйгыргаш, чер кырынга тарай аксып турарыл? Оон ады — Дээрги-Чаяакчы! ⁹ Ол күш-шыдалдыг улуска удур хоозуралды салыштарга, шивээлер чуура шаптырып аар.

¹⁰ А силер шииткел черинде сойгалакчыны көөр хөңдүнер чок, шынны чугаалап турар кижиги силерге бак бооп көстүр болгай. ¹¹ Ядамыкты түрү бастырып, ооң далган-тараазын үндүрүг кылдыр былгаап ап турар силер. Ынчангаш каас-коя бажыңнар-даа тудуп алган болзуңарза, аңаа чурттагас силер, шөлдөргө кайгамчык эки виноград-даа тарып алган болзуңарза, ооң арагазын ишпес силер.

¹² Чүгө дээрге Мен кемниг херэңернин кайы хире хөйүн, бачыдыңарнын кайы

хире аарын билир мен: чөптүг-шынныг кижини кызып-кыйып, хээли ап туурап силер, шииткел черинге яды кижини херээн шын шиитпес силер. ¹³ Ынчангаш угаанныг кижиги ол үеде чүве чугаалавас, чүгө дээрге каржы-бак үе болган-дыр.

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы бис-биле кады» дээр-дир силер. Амы-тынынгы артар дээш, бузутче эвес, буянче чүткүнер, ынчан Аг-шериглиг Бурган ылап-ла силер-биле кады боор. ¹⁵ Бузутка хөңдүнер чок, буянга ынак болуңар база шииткел черинге шын шииткелди тургузуңар; ынчан Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган Иосифтин арткан салгалынче ээ көрнүр чадавас».

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган мынча дээн: «Улус бүгү кудумчуларга ыглап-сыктаар, хамык шөлчүгөштерге „халак-халак!“ джир. Олар кажыыдап ыглаар кылдыр — тараачын кижини, ыглап-сыктаар кылдыр — ажыг-шүжүг ырлары күүседип билир кижилерни кыйгырып алыр. ¹⁷ Виноград тараан шөлдөрини шугтузуңа ыы-сыы дынналыр, чүгө дээрге Мен силернин араңар-биле кезедип эрте бээр мен». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Дээрги-Чаяакчының шииткел хуну

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнүн күзелдии-биле манап турар улус ат болур! Ол хүнүн чүгө манаар силер? Ол дээрге чырык эвес, дүмбей-дир! ¹⁹ Кандыг-бир кижиги арзыландан десе бээрге, аңаа уткуй адыг келген дег азы кандыг-бир кижиги бажыңыңга чедип келгеш, холу-биле ханадан даянырга, ону чылан шапкан ышкаш хүн-дүр. ²⁰ Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү караңгы эвес, чырык чүве бе? Ол дээрге дүмбей-дир, ында чырыш кынны чүү-даа чок.

²¹⁻²² Байырлалдарыңарга хөңнүм чок, оларны хүлээп көрбөс мен, байырланчыг чыыштарыңар үезинде салган бүрүн өрттедир өргүлдөринер Меңээ таалал бербес. Далган-тарааңар өргүлдөринер Меңээ салыр болзуңарза, оларны хүлээвес мен, семис мал-маганыңардан салган эп-найырал өргүлдөринче көрүнмес

* 5:6 Иосифтин оолдары Эфрем биле Манассиядан Израиль күрүнениң эң улуг аймактары укталган.

5:2 Иса. 47:1 5:4 Иса. 55:6; Соф. 2:3 5:5 Ос. 4:15; 9:15; 12:11; Ам. 4:4 || Ам. 8:14 5:6 Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 5:8 Иов 9:9; 38:31 || Ам. 4:13 5:10 У. ч. 15:12 5:11 Ы. х. к. 28:30, 39; Мих. 6:15; Соф. 1:13 5:12 Хост. 23:8 || Иса. 29:21 5:15 Ыд. ыр. 96:10; Рим. 12:9 5:16 Иер. 9:17 5:17 Хост. 12:12 5:18 Иоил 1:15; 2:2; Соф. 1:15 5:21-22 Иса. 1:11-14; Иер. 6:20; Мал. 1:10 || Лев. 3:1-17

мен. ²³ Боттарыңарның ырларыңарның ыыт-шимээнин Менден ырадыңар, силернин чадаганнарыңарның ойнаанын дыңнапас-даа мен. ²⁴ Силерден күзээр чүвем бо-дур: шын шииткел — хем суу ыш-каш, чөптүг-шынның чорук — кажан-даа катпас агым ышкаш, хөмө аксын.

²⁵ Израиль чон, силер Менээ ээн кур-гаг ховуга дөргөн чыл дургузунда янзы-бүрү эът өргүлдери, далган-тараа өргүл-дери салып турган бис дээр силер бе?

²⁶ Хаан-бурганыңар Саккуттуң болгаш сылдыс-бурганыңар Кайванның дүрзү-лерин — боттарыңарга кылып алган дүр-зү-бурганнарыңарны ап чоран болгай силер!^{*} ²⁷ Ынчангаш Мен силерни Дамаскының ыңдычче шөлүптөр мен» — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан; Ооң ады — Аг-шериглиг Бурган!

Туразында чурттап турар улус ат болур

Б¹ Сион дагда сагыш амыр чурттап турар улус ат болур, «Самарияның даанга айыыл чок чурттаар бис» деп бодап турар улус, израильчилерини оларга кээп, дуза дилеп турары баштың чоннун ат-сурагылы улузу ат болур!² Калне хоорайже барып, көрүп көрүнер, оортан өндүр улуг Хамаг хоорайже чоруттунар, оон филистим черде Гэф хоорайже бада беринер: ол черлер бо күрүнелеринерден дээре деп бе? Ол черлернин девискээри бо черлерден делгем деп бе?³ Айыыл-халап хүнун ырак кылдыр бодап, күчүлөддин дүжүлгеге олурарын чоокшуладып турар-дыр силер. ⁴ Чаан сөөгү-биле каастаан орун-нарыңарда чыдар-дыр силер, орун-дөжөөндө хөлөстөп чыдып алгаш, сүрүт малыңарда эң-не семис хойларны, коданыңарда семиртир азыраан шарыларны дөгерип чип турар-дыр силер. ⁵ «Чадаганга үдеткеш, ырлажып, хөгжүм херекселинге Давид хаан ышкаш ойнап билир бис» деп бодаар-дыр силер. ⁶ Дашкаларга арага кудуп ижип, эң эки үстер-биле чагдынар-дыр силер, а Иосифтин салгалының айыыл-халавы дээш сагыжы-

ңар аарбас-тыр!⁷ Ол бүгү дээш силер ам дайзынның тудуп алпаар улузунун баштайгылары болур силер, хөлөстөп чыткан улустуң дою доостур!

Бурган Самарияны буурадып каар

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунун амы-тыны-биле даңгыраглаан, Аг-шериглиг Бурган: «Иаковтуң салгалынын улуургак чоруунга хөңнүм чок, ооң шивээлерин көөр хөңнүм чок. Найысыллады, ында турар бүгү чүвени дайзынга хүлээдип бээр мен — деп меделгээн. —

⁹ Кандыг-бир бажыңга он кижги амы-тынныг артар-даа болза, олар база өлүп каар. ¹⁰ Оларны ажаап, өрттедир дээн төрели кижги чедип келгеш, мөчү-сөөктерни үндүрер дээш, бажың иштинде кижиден: „Сенден өске кижги бар-дыр бе?“ — деп айтырарга, демгизи: „Кым-даа чок“ — деп харыылаар, ыңчан келген кижги: „Ыттава! Дээрги-Чаяакчының адын адап болбас“ — дээр*. ¹¹ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дужаарга, улуг-даа бажыңнар бастап каар, бичии-даа бажыңнар чуурлуп каар.

¹² Хаяларга аът маннаар бе? Хая-дашты* шары-биле чарып болур бе? А силер база утка чок чүве кылып, шын шииткелди оо-хоран кылдыр, чөптүг-шынның чорукту ажыг өт кылдыр хуулдур-уп алган-дыр силер.

¹³ Силер дээрге чөгөнчиг чүүл дээш өөрүп: „Бодувустуң шыдалывыс-биле күчү-күштү чедип алган эвес бис бе?“ — деп турар улус-тур силер. ¹⁴ Көөр сен, израиль чон, Мен сенээ удур өске чонну көдүрер мен. Ынчан олар силерни сонгу чүкте Лаво-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Арава шынаага чедир дарлап-бастыр» — деп, Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган чугаалаан.

Шартылаалыг көстүүшкүн

7¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы менээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Хаанның сигенин кескен соонда үнген

* 5:26 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Силер Молохтуң чадырны, бурганнаңар болур Ремфанның сылдызын — боттарыңарга кылып алган дүрзү-бурганнарыңарны ап алгаш чордунар чон» деп бижээн. * 6:10 Бо домактын утказы эки билдинмес. Чедип келген төрели кижги Дээрги-Чаяакчының кичээңгейин бодунче хаара тырткаш, айыыл-халапка таваржырындан сезинген бооп чадапас. * 6:12 «Хая-дашты» деп сөстүң болгу дег өске утказы: «Далайны».

5:25 Аж.-ч. 7:42-43 5:27 4 Хаан. 17:6 6:1 Иса. 32:9; Соф. 1:12 6:2 Иса. 10:9 || Наум 3:8 6:8 Иер. 51:14 7:1 Хост. 10:4; Иоил 1:4

оѳт-сиген чаа-ла өзүп эгелеп турда, Ол шартылааны тывылдырган болду. ²Шартылаа чер-чурттуң ногаан үнүжүн төндүр чиптерге, мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, чонунну өршээп көрөм, Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажоктур» — дидим. ³Дээрги-Чаяакчы кээргей бергеш: «Көргөн чүүлүң болбас!» — деп чугаалады.

Оттуг көстүүшкүн

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол от-биле шийтелк үндүрерин чарлады; шак ол от чер адаанда өндүр улуг сугларны, ол кезек черни өрттендир чип эгеледи. ⁵ Мен ынчан: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Соксап көрөм. Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажоктур» — дидим. ⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кээргей бергеш: «Ам көргөн чүүлүң база болбас!» — деп чугаалады.

Хананың дортун хынап көөр херекселдиг көстүүшкүн

⁷ Дээрги меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол Боду хананың дортун хынап көөр херексел дузаы-биле туткан хана чанында турду, ук херексел Ооң холунда болду. ⁸ Дээрги-Чаяакчы менден: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» — деп айтырарга, мен: «Хананың дортун хынап көөр херекселди» — деп харыыладым. Дээрги: «Көрдүн бе, Мээң израиль чонумнуң ыргак-дортун хынап, шенеп көрдүм, аңаа катап база өршээл көргүспес мен. ⁹ Исаактын салгалдарының мөгейишкин кылыр бедик черлери хоозураар, Израильдин ыдыктыг дээн черлери үрелип бустур, Мээң хылыжым Иероваам хаанга база ооң ук-салгалыңа удур тулчур» — деп чугаалады.

Амасияның Амосту доктаадырын оралдашканы

¹⁰ Ынчан Бурганның Вефилде бараалгакчызы Амасия дээри израиль хаан Иероваамче: «Амос силерге удур израиль чоннун аразында сүлчээ белеткеп тур, оон шупту сөстөрүн чуртуvus ууп шыдавайн

тур. ¹¹ Чүге дээрге Амос: „Иероваам хылышка паштырып өлүр, а израиль чонну бодунуң черинден тудуп аппаар“ — деп турду» — дээн медээ дамчытты.

¹² Амасия оон Амоска: «Бүдүү билир! Барып, Иудеяже дезивит; аңаа өттүр билип меделге, аыш-чеминиң ынчалдыр ажылдап чи. ¹³ Моон сонгаар Вефилге өттүр билип меделге, чүге дээрге ол — хаанның ыдыктыг чери-дир, Бурганның күрүне чергелиг өргээзи-дир» — деп чугаалаан.

¹⁴ Амос Амасияга харыылап, мынча дээн: «Мен Бурганның медээчизи-даа, медээчиниң оглу-даа эвес мен. Мал кардарчызы-даа, фиға ыжының ажаакчызы-даа чордум. ¹⁵ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мени шилип ал, кодан хоомдан чаргаш: „Барып, Мээң израиль чонумга өттүр билип меделге!“ — деп чугаалаан. ¹⁶ А ам Дээрги-Чаяакчының чугаа-сөзүн дыннап ал.

Сен болза: „Израильге удур өттүр билип меделге, Исаактын салгалдарыңа удур суртаалдава“ — дээр-дир сен. ¹⁷ Ол дээш Дээрги-Чаяакчы: „Сээң кадайың хоорайга самын-садар херээжен аппаар, оглу-кызың хылышка паштырып өлүр, сээң чериңни хендир-биле хемчээп, үлөп-хуваап кааптар, а сен бодун арыг эвес черге өлүр сен; израиль чонну бодунуң черинден тудуп аппаар!“ — деп чугаалап тур».

Бышкан чимистиг көстүүшкүн

8 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Бышкан чимистиг аргымал хааржак туар болду. ² Ол: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» — деп айтырарга, мен: «Бышкан чимистерлиг аргымал хааржакты» — деп харыыладым. Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: «Мээң израиль чонумнуң төнчүзү* келген-дир: Мен аңаа катап база өршээл көргүспес мен. ³ Мээң шийтекчим хүнү кээрге, ордуга ырлар өөлээн ысыгыже шилчий бээр» — деп меделеди.

Дээрги-Бурган-Чаяакчы аңаа немей: «Кижиге сеги дыка хөй болур, оларны улус чер бүрүзүңге ыт чок октапкаш

* 8:2 Еврей дылда «төнчү» деп сөс (кец) «бышкан чимис» (кайиц) деп сөс-биле дөмей дыңналыр.

7:3 Иоил 2:13-14; Иона 1:6; 3:9 7:8 Иер. 1:11, 13; Ам. 8:2 7:9 4 Хаан. 15:8-12 7:10 3 Хаан. 12:32 7:11 Ам. 6:7 7:12 Мих. 3:5 7:13 Ам. 2:12 || 3 Хаан. 12:29-33 7:14 Ам. 1:1 7:16 Иса. 30:10; Мих. 2:6 8:1 Иер. 24:1; Мих. 7:1 8:2 Иер. 1:11, 13; Ам. 7:8 || Ыгы. 4:18; Иез. 7:2-3

баар. ⁴ Силер — ядыыларны бастыксап, бо чурттуң түрөңгилерин чок кылыксап турар улус — ону дыңнаңар. ⁵ Силер дээрге: „Кажан-на ай чаазының байыр-лалы эртип, далган-тараа садар аргалыг боор бис; кажан-на амыр-дыш хүнү төне берип, аңмаарларны ажиткаш, хемчээр саваны бичииледип, өрткөктөрни улгаттыргаш, шын эвес дензи шойлары-биле улус мегелээр аргалыг боор бис? ⁶ Ынчан баксырап калган далган-тарааны садыглаар аргалыг боор бис; чединмес улусту — акша-мөңгүңге, ядыы улусту — эжеш идик өртөңгө-ле кул кылдыр садып алыр бис“ — деп турар улус-тур силер» — диди.

⁷ Израиль чоннуң чоргааралы Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ады-биле даңгыраглап*: «Бо улустуң үүлгедиглериниң чаңгызын-даа кезээ-мөңгөдө утпас мен! ⁸ Ол үүлгедиглерден чер шимчей бербес бе, ында чурттап турар кижги бүрүзү ыглай бербес бе? Бүгү чер, Египетте Нил хем ышкаш, хөлзэй бербес бе, көдүрлүп-даа, чавырлып-даа турбас бе?» — деп чугаалаан.

⁹ «Мээң шииткелим хүнү кээр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ынчан хүннү дал дүүште ажар кылып каар мен, чырык хүндүс-ле чер кыры караңгылай бээр; ¹⁰ байырлалдарыңарны — ажыг-шүжүт кылдыр, хамык ырларыңарны — ыы-сыы кылдыр хуулдулар мен, шуптуңарга качыгдалдын самдар хевин кедирип, шуптуңарның баштарын тазартыр таарып каар мен; чуртка ол хүнү кижиниң эр чаңгыс оглунуң өлүмү дээш кажыыдалы дег кылып каар мен, ол хүн төнчүзүңгө чедир кажыыдал хүнү дег болур».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы оон ыңай медеглээн: «Кажан Мээң черже ашты чорударым — улустуң аыш-чөм биле суг чедишпезинден эвес, а Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңнаар дээш аштап-суксаары хүннер чоокшулап келген-дир. ¹² Кижилер бир далайдан өске далайга чедир Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаары-биле чер кезип эленедир кылаш-

тап, соңгу чүктен чөөн чүкчө улчуур, ынчалза-даа дыңнанас.

¹³ Ол шииткел хүнүндө аянның чараш аныяк оолдар, кыстар суксаанындан медреселин оскунуптар. ¹⁴ Самарияны кем-бурууже кирип турар бурганнар-биле даңгыраглаар, „Дан хоорайның дигриг бурганнары-биле база Бээр-Шева-биле даңгыраглап тур бис!“ дээр улус кээп дүшкөш, катап көдүрлүп шыдавас».

Вифилде өргү бедигээжиниң костүүшкүмү

9 ¹ Өргүл салыр бедигээш чанында турар Дээргини көрүп кагдым. Ол мезээ мынча дээн:

«Дээвири синирейни бээр кылдыр адагашты үстүрүпкөш, дээвирини демги улустуң шуптузунуң баштарынче кээп дүжөр кылывыт, дигриг артканарны Мен хылыш-биле шанчып өлүрүп каар мен: оларның аразындан дезер дээн кижги дезип шыдавас, амы-тынны артарын күзөөн кижги камгалал ап шыдавас. ² Олар Менден дезип, алдыс оранче-даа кире бээр болза, Мээң холум оларны ушта тыртып аар, дээрже-даа дезип үнө бээр болза, оортан дүжөр октаптар мен. ³ Кармил дагның бажыңга-даа чашты бээр болза, оларны аңаа тып алгаш, тудуп аар мен; далай дүвүңге-даа Мээң караамдан ажытталы бээр болза, оларны аңаа шагарын далай чыланыңга дужаар мен. ⁴ Дайзыннар тудуп алгаш, сүрүп аппаар-даа болза, оларны аңаа өлүрүп каарын хылышка дужаар мен. Оларга ачы-буянны эвес, айыыл-халапты таварыштыгар мен».

⁵ Аг-шеригилер Дээрги-Бурган-Чаяакчы чер кырыңга дээптерге, ол эстит-хайлы бээр, ында чурттап турар бүгү улус кажыыдап ыглажыр, ол чер Египетте Нил хем ышкаш көдүрлүрү база чавырлыр. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң үстүкү ордузун дээрлерге туткан, дээрнин таван черге тургускан; Ол далайның сугларын кыйгыраш, чер кырыңга тарай аксып турар; Оң ады — Дээрги-Чаяакчы!

* 8:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы израиль чоннуң улуургак чоруу-биле даңгыраглап».

8:5 Сан. 28:11 || Неем. 13:15-16 || Лев. 19:36; Мих. 6:10 ^{8:6} Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1; Ам. 2:6

8:8 Ам. 9:5 ^{8:9} Иер. 15:9; Мих. 3:6; Лк. 23:44 ^{8:10} Иер. 16:9; Ыы. 5:15; Ос. 2:11 || Иер. 6:26;

Зах. 12:10 ^{8:11} 1 Хаан. 3:1; Ыд. ыр. 73:9 ^{8:14} 3 Хаан. 12:29-30 ^{9:1} Башт. 16:26-30

^{9:2} Ыд. ыр. 138:8-10 ^{9:3} Ыд. ыр. 67:23 ^{9:5} Ыд. ыр. 45:7 || Ам. 8:8 ^{9:6} Ыд. ыр. 103:3 || Ам. 4:13

***Бурган Израильди узуткааш,
оон катап тургузуп каар***

⁷ «Израильчилер, силерге Мээң хамаарылгам эфиоптарга ышкаш эвес ийик бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерни египет черден үндүрө бергеним дег, филистим чонну — Кафтордан, арамей чонну — Кирден база Мен үндүрө бербээн ийик мен бе? ⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының карактары бачыттыг күрүнеже көрүп тур. Мен ону чырык чер кырынга турбас кылдыр узуткап каар мен. Ынчанмыже Иаковтуң ук-салгалын шуут-ла узуткавас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Дыннаңар даан, Мен дужаал берип, далган-тарааны шишкиишке чөлбири дег, израиль чонну бүгү чоннар аразынче тарай шишкиир мен, чаңгыс-даа үрезин черже кээп дүшпес! ¹⁰ Мээң чонумда бүгү бачыттыг улус — „Бо айыыл-халап бисти таварбас, биске чедип келбес!“ джир улус — кылыштан өлүп калыр.

¹¹ Шииткел хүнү кээрге, Мен Давидтиң буступ дүшкөн чадырын* катап тур-

гузар мен, ооң тиглерин дуглап каар мен, бузундуларын эде тудуштугарар мен, бурунгу үеде турганы дег кылдыр тудуп каар мен. ¹² Израильчилер ынчан Эдомнун арткан чонун болгаш Меңээ хамааржыр бүгү өске чоннарны чагырып алыр». Ол бүгүнү кылыр Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Дүжүттүн хөйүндөн ону чыып безин четтикпейн баар, элбек үнгенинден виноградты арага кылдыр хуулдуруп четтикпейн баар үе кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ынчан виноград чулуу даглардан сыстып үнер, хамык тейлерден агып бадар. ¹⁴ Мээң израиль чонумга эки чолду эгидер мен*, олар буурап дүшкөн хоорайларны катап туткаш, аңа чурттай бээр, шөлдөргө виноград олурткаш, ооң арагазын ижер, садтар тарып алгаш, ында кат-чимисти чыып чиир. ¹⁵ Израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар мен, оларны Мээң бергеним черден база катап үндүр сывырбас». Дээрги-Чаяакчы Бурганынның чугаалаан чүвези ол-дур.

* 9:11 Шак бо ойзу сөглээн сөстөр Давид хаанның салгалының ышкынып алган эрге-чагыргазын көргүзүп турар чадавас. * 9:14 Азы: «Израиль чонумну туттуруушкундан эгидер мен».

9:7 Иер. 47:4 || 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6; Ам. 1:5 9:9 Лк. 22:31 9:10 Ам. 6:3 9:11 Аж.-ч. 15:16-18

9:13 Иоил 3:18 9:14 Иов 3:14; Иса. 58:12; 61:4 || Иер. 31:5

АВДИЙ МЕДЭЭЧИНИЦ НОМУ

Кирилде

Бодунуң кыска медээзинде Авдий медээчи улуургак Эдом күрүнени Бурган Бодунуң шилип алган чонунга удур ооң бачыттары дээш кезедир дээрзин баш бурунгаар чугаалап турар. Эдом Иудеядан мурнуу-чөөн талага, дыка хөй эрттин-мес чалым-хаялыг даглыг черге турган. Эдомнуң найысылалы Селаның ады безин «чалым» дээн уткалыг. Дайзыннарга удур шак ол камгаладан ангыда, Эдом бодунуң мерген угаанныгылары-биле алдаржаан турган. Үе-дүпте Эдомну израиль чоннуң өгбеси болур Иаковтуң акызы Исавтың үре-салгалы ээлеп чурттай берген чүве-дир.

Бо медээни вавилон аг-шеригниң Иерусалимни бистиң эрага чедир 587/586 чылда үрөп бусканынын соонда бир-ле үеде меделгээн болгу дег. Бодунга төрөл чон дээш сагыш човаар азы анаа дузалажыр орнунга, Эдом Иудеянын эжелеттиргени дээш өжү ханып, амырап, харын-даа эжелекчиге дузалажып турган.

Эдомнун буураан үези эки билдинмес. Бистиң эрага чедир IV векте эдом черни наватей чон чагырып алган. Рим күрүне үезинде Эдомнуң биеэги күжү биле ат-алдарындан ол черге чүгө Идумея деп ат артып калган.

Эдомнуң кем-буурузу дээш кеземче (Иер. 49:7-22)

1 Дээрги-Бурган-Чаяакчының Авдий медээчиже чоруткан көстүүшкүнү, Эдом чоннуң дугайында чугаалаан чүвези бо-дур.

Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни дыңнаан бис. «Көдүрлүп үнгөш, Эдомга удур чаалажылы!» — деп медээни өске чоннарга чедирзин дээш, айбычы кижини чоруткан турган.

² «Дыннап көр, Мен сени чоннар аразынга чөгөнчиг чон кылып каар мен, оларга аажок бак көрдүрөр сен. ³ Турамык чорууң сени дуурайлап алган-дыр: чалымнарда, бедик черде чурттап турар болгаш: „Мени кым черже дүжүр октаптарыл?!“ — деп чугааландың. ⁴ Сен, эзир куш дег, бедидир ужуп үнө бээр-даа болзунза, уяңны сылдыстар аразынга-даа тудуп аар болзунза, Мен сени оортан-даа дүжүр октаптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

⁵ Хоозурап когараар деп чүвөңни! Бир эвес сээң шөлүңчө кат-чимис чыыкчылары кирип кээр болза, олар элээн катты арттырып кагбас чүве бе?* Оорлар азы дүнеки үптекчилер сенээ кээр болза, олар чүгө бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе? ⁶ А Исавтың үре-салгалынын бүгү чүвезин үптөп-тонап, ооң чажыт шыгжамырларын безин үжөпчиндири кайы хире-дир! ⁷ Сээң шупту эвилелчилерин сени черинден үндүр ойлadyптар, сээң-биле эп-найыралдыг улус сени дуурайлааш, ажып тиилээр, сээң аыш-чөминни чип турган улус сенээ дузак салыр. Эдомга угаан-сарыыл артпас!»

⁸ Оон Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: «Эдомда мерген угаанныг улусту, Исавтың даглыг чуртунда бодамчалыг улусту Мээң шииткелим хүнүңде узуткап каар эвес ийик мен бе? ⁹ Теман чер*, сээң эрес-дидим улузун коргуушкунга алзыр. Исавтың даглыг чуртунга кымны-даа амылыг арттырбас. ¹⁰ Өлүрүкчү

* 1:5 Ыдыктыг хоойлуну ёзугаар (Лев. 19:10; Ы. х. к. 24:21), виноград ажаап тура, дүжүттүн артыгын ядыларга арттырар ужурлуг турган. * 1:9 Мында Эдом Исавтың улуг уйуунун ады-биле адаткан (Э. д. 36:10-11; Иов 2:11; Ам. 1:12 көр).

1:1 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Мал. 1:3-4 1:4 Сан. 24:21; Авв. 2:9

чорук кылып турарың дээш, ха-дунман болур Израильди бастып турарың дээш бак атка кирип, кезээ-мөңгөдө узуткатгырар сен. ¹¹ Хары улус Израильдин эр-тине-байлаан аппарып турда*, даштыкы улус оон эжик-хаалгазын дамчып Иерусалимче киргеш, аңаа үлөш кылып турда, сен кыдыгыңга көрүп турган сен, оон дайзыннарының бирээзи дег болган сен. ¹² Ха-дунман айыыл-халапка таваржырга, хыың ханып, амырава! Иудеяның чону өлүп турда, өөрүвө! Олар базындырып турда, аксың калбаңнатпа! ¹³ Мээң чонум айыыл-халапка алзып аарга, оон эжик-хаалгазын дамчып кирбе! Ол буурап каарга, оон хай-халавынче топтап көрбө! Ол айыыл-халапка таваржы бээрге, оон эт-хөрөнгизинге дегбе! ¹⁴ Оон менди арткан улузун өлүрөр дээш, орук белдирлеринге кедеп, манап турба! Ол базындырып турда, дириг арткан улузун дайзыннарга тудуп бербө! ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының шииткелинин хүнү бүгү чоннарга чоокшулап келген-дир: өскелерни канчаар аажылап чораан болдур сен, Бурган сени база ынчаар аажылаар; херектеринге дүгжүр кеземче бодунун бажыңче суг кудар. ¹⁶ Килениминң дашказын Мээң чонумнун ыдыктыг даамга ишкени дег, шупту өске чоннар база ону үргүлчү ижип, төн-

дур пактаар, олар оон шуут турбаан-даа ышкаш, кырлып чиде бээр.

Израильдин эчизинде барып тиилээри

¹⁷ «А Сион даг ыдыктыг чер болур, ынаар дескеш, хоргадаан чон дириг артар. Иаковтун үре-салгалы бодунун өңчү черин ээлеп аар. ¹⁸ Иаковтун үре-салгалы кыпкан от апаар, Иосифтин үре-салгалы чалбыыш апаар, а Исавтын үре-салгалы кургаг сиген апаргаш, өрттеттирип, узуткаттырып аар, олардан кым-даа дириг артпас». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү ол-дур.

¹⁹ Негевтин чурттакчылары Исавтын даглыг чуртун эжелеп аар, Шефеланың чурттакчылары филистим чоннун чуртун эжелеп аар; олар Эфремнин черин — Самарияның чоок-кавызын эжелеп аар, а Вениаминниң аймаа Галаад девискээрин эжелеп аар. ²⁰ Израильдин өскээр көжүртү берген аг-шерин ханаан черни шуут-ла Сарептага чедир эжелеп аар, а Иерусалимниң өскээр көжүртү бергеш, Сефарадта чурттап турар чону Негевтин хоорайларын эжелеп аар. ²¹ Тиилекчи улус* Сион дагга чедип келгеш, Исавтын даглыг чуртун башкарып эгелээр. Дээрги-Чаяакчының Чагыргазы тургустунар.

* 1:11 Азы: «Израильдин аг-шерин тудуп аппарып турда». * 1:21 «Тиилекчи улус» — бо сөстөр-нин болгу дег өске уткалары мындыг: «Камгалакчылар» азы «Камгалал алган улус».

1:11 4 Хаан. 25:13-17 || Иоил 3:3; Наум 3:10 || Ыд. ыр. 136:7 1:12 Мих. 4:11; 7:8 1:13 У. ч. 17:5 || Иез. 35:10 1:15 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Соф. 1:7 || Иер. 50:29; Иез. 35:15; Авв. 2:8 1:16 Иер. 25:27-28 || Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 1:17 Иса. 4:3; Иоил 2:32 1:18 Зах. 12:6 1:20 3 Хаан. 17:9 1:21 Дан. 7:14, 27; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15

Иона медээчинин ному

Кирилде

Иона медээчинин ному Бурганның берген даалгазындан ойталап, дезерин оралдашкан кижидугайында чугаалап турар. Тоожушкуннун болушкуну бистин эрага чедир VIII чүс чылда болуп турар. Бурган Ионага Ассирия империязынын найысылалы Ниневиянын адыргак чурттакчыларынга келир кеземче дугайында медээ чедирерин дужаган. Ынчалза-даа Иона Израильдин дайзыннары болур ниневийжилернин Бурганның өршээлин алырын күзевээн. Ынчангаш ол Бургандан дезип, Ниневиядан өске чүкче чоруй баарын шенээн. Чамдык кайгамчык болушкуннарнын соонда, Иона ам-на Бурганны тооп дыннаан, ынчалза-даа Бурганның ниневийжилерни өршээгенинге хорадай берген. Иона шак ол чөптүг эвес аажызы дээш Бургандан чемелелди алган.

Бо төөгү Бурганның чамдык чугула бүдүш-шынарларын көргүзүп турар. Иона дээрге «Өске чоннар Бурганның камгалалын алырынга төлөп чок» деп бодаан израиль чонун үлегер-чижээ-дир. Ынчалза-даа Бурган Бодунун ынакшылын чүглө еврейлерге көргүзери-биле кызыгаарлавайн, ону ылаптыгы-биле хүлээп көөр өске чоннар база өршээлин көргүзүп турар. Улус Бурганның чемелелин дыннап, боттарынын бачыттыг херектеринден ойталаар болза, Ол Бодунун киленин олардан чайладырынга белен. Бурган Бодунун чаялганынын амы-тынынын болгаш өлүмүнүн бүрүн эргелиг Ээзи болур, ынчангаш Бурган кандыг-бир кижини өршээр деп турар болза, өске кижинин ажынар эргези чок.

Медээчинин Бургандан дезиптерин оралдашканы

1 Дээрги-Чаяакчы Амиттайнин оглу Ионага Бодунун сөзүн ажыдып: ² «Улуг хоорай Ниневияге дүрген чорупкаш, ында чурттаан улусту билиндир сургап каг, чүге дээрге оларнын кемниг үүлгедиглери меңээ билдингир апарды» — деп чугаалаан.

³ А Иона Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче чоруптарын шийтпирлээн. Ол Иоппия хоорайга чедип келгеш, Фарсисче эжиндирип чоруур деп турган корабль тып алгаш, орук хөлезинин берипкеш, Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче эжиндирип чорууру-биле олурупкан.

⁴ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы далайга күштүг хат көдүрүпкен. Кончуг күштүг шуурган эгелей бээрге, корабль бустур деп барган. ⁵ Корабльга чоран да-

лайжылар корга бергеш, кижидүрүзү бодунун бурганындан дуза дилеп кыйгырып, корабльды чиигедири-биле чүгүн далайже дужур октап эгелээннер. А Иона корабльдын иштинче кирип, чыдып алгаш, чаза удуп калган турган.

⁶ Корабльдын кол удуртукчузу анаа чедип келгеш: «Чүге удуп чыдыр сен? Туруп кел, бодунун бурганындан дуза дилеп кыйгыр. Канчап билир, сээн бурганын бисти кээргей бээр болза, өлбөй баар-даа чадаваз бис» — дээн.

⁷ Далайжылар мынча дишкеннер: «Кымнын хайы-биле бо халап бистин кырывыста диргелип келгенин билип алыр-дыр, барып төлгеден октап көрээлиңерем». Төлгени октаарга, ол Ионага дүшкен. ⁸ Ынчан олар Ионадан: «Чогум черле чүү кижиде сен, бо халап чүү дээш бисти таварананд, чугаалап көрөм? Кайынын келген, кандыг ажыл-хожулду кижиде сен? Чургун кайдал,

1:14 Хаан. 14:25 1:2 Наум 1:1; Соф. 2:13 1:3 3 Хаан. 10:22; Иса. 23:1 || Исис. 19:46 1:4 Ыд. ыр. 106:25 1:5 Аж.-ч. 27:18 1:6 Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 3:9 1:7 1 Хаан. 14:41-42

кандыг чоннуң төлээзи сен?» — деп айтырганнар.

⁹ А Иона: «Мен — еврей кижии мен, а мээң мөгөер Бурганым — далайны болгаш черни чаяаган, дээрде саадаан Дээрги-Чаяакчы» — деп харыгылаан.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыдан дезипкенин Иона чугаалаарга, ол улус денди корткаш, анаа мынча дээннер: «Чүнү үүлгедип кааның ол?!» ¹¹ Олар оон: «Далай оожургай бээр кылдыр сени канчалзыйысса экил?» — деп айтырганнар, чүге дээрге далайның хөлзээшкини ам-даа читпейн турган.

¹² Иона оларга: «Мени туткаш, далайже кири октаптыңар, ынчан ол оожургай бээр. Бо күштүг шуурган мээң хайым-биле эгелээнин билип тур мен» — дээн. ¹³ Ынчалза-даа олар эрикче чоокшулаар дээш кораблин улам күштүг эжип эгелээннер. Далайның хөлзээшкини уламчылап турарындан олар черже чоокшулап чадап кааннар.

¹⁴ Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо кижии дээш биске кем-буруу онаап, узуткавайн көрөм. Ооң амызын үскенивис дээш бисти буруудатпайн көр. Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң-на кылыр дээн чүүлүнү кылып турар-дыр сен!» — дээннер. ¹⁵ Олар Ионаны туткаш, далайже кири октаптарга, далай коргунчуг хөлзээшкинин соксадып, оожургай берген.

¹⁶ Ынчан ол улус Дээрги-Чаяакчыдан аажок коргуп, Анаа өргүл салып, даңгыраан бергеннер.

Медээчинин мөргүлү

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы улуг далай амытан-ынга Ионаны сыгырыптарын дужааган. Иона ол далай амытанының хырынынга үш дүн-хүннү эрттирген. ² Иона далай амытанының иштинден Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүп чыткан:

³ «Берге байдалче кирген болгаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырдым, Ол мени дыңнап кагды.

Алды орандан Сени кыйгырдым, Сен мээң үнүмнү дыңнап кагдын. ⁴ Мени эн-не ханы далайның дувунче кири октаптың, агымнар мени бургеп, Сээң сулгарың, Сээң чалгыгларың мээң кырым-биле эртип турдулар. ⁵ Ынчан мынча деп боадым: Бодунуң мурнундан мени ыраткан сен, Сээң ыдыктыг өргөөңче база катап кире бээр мен бе? * ⁶ Аксы-думчуумну суг долуп, тыгынмы бачыдаан, дүп чок далай мени бектеп алган; далай үнүштери бажымны ораап алган.

⁷ Дагларнын дөзүңге чедир баттым, чер бодунуң моондактары-биле мени кезээ-мөңгөде муңгаштап алган.

Ынчалза-даа Сен, Мээң Бурганым, Дээрги-Чаяакчы, амы-тыгынмы бо тамыдан камгалап үндүрер сен.

⁸ Сагыш-сеткилим харыксырай бээрге, Дээрги-Чаяакчыны сактып келдим, мээң мөргүлүм Сеңээ, Сээң ыдыктыг өргөөңге чедер берген-дир.

⁹ Хоозун дүрзү-бурганнарга чүдүүр кижилер

Сеңээ шынчы эвес апарганнар*,

¹⁰ а мен Сеңээ өргүл салып — аллап-мактап чедип кээр мен. Чүнү азаан мен — күүседир мен. Камгалал чүглө Дээрги-Чаяакчыда!»

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы далай амытан-ынга чугаалаарга, ол Ионаны кургап черже үндүр бүлгүрүпкен.

Ниневияның буруузу билингени

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы Ионага Бодунуң сөзүн база катап ажыдып: ² «Улут хоорай Ниневияже дүрген чорупкаш, Мээң сеңээ дужааган чүвемни ында чурттаан улуска билиндир сургап каг» — деп чугаалаан. ³ Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле

* 2:5 Азы: «Сээң ыдыктыг өргөөңче база катап берзимзе!» * 2:9 Азы: «Энерел көргүскен Сени каапканнар».

^{1:9} Бд. ыр. 94:5; 145:6 ^{1:14} Ы. х. к. 21:8 ^{1:15} Бд. ыр. 64:8 ^{1:16} Иса. 19:21 ^{2:1} Мф. 12:40; 16:4 ^{2:3} Бд. ыр. 3:5; 17:7; 117:5 ^{2:4} Бд. ыр. 87:7 || Иов 22:11; Бд. ыр. 17:5; 41:7; 68:3 ^{2:6} Бд. ыр. 17:5 ^{2:8} Бд. ыр. 17:7 ^{2:9} Бд. ыр. 31:7 ^{2:10} Бд. ыр. 49:14 || Бд. ыр. 3:9 ^{3:2} Иона 1:1-2

Иона Ниневияже чорупкан. А Ниневия дээрге дендии улуг хоорай турган болгаш, ону эргип кезирирге үш хүн негетинер чүве-дир. ⁴ Иона хоорайны чаңгыс хүн дургузунда эртиптер шаа-биле эргип: «Дөргөн хонук арткан-дыр, оон Ниневия узуткаттырар!» — деп суртаалдап эгелээн. ⁵ Ниневиянын чурттакчылары Бурганга бүзүрей бергеннер: ынчангаш олар шээр-ленишкни чарлааш, улуундан бичиизинге чедир качыгдалдын самдар хевин кедип алганнар.

⁶ Ук медээ Ниневиянын хаанынга чеде берген, ол бодунун дүжүлгезинден тургаш, хаан хевин ужулгаш, качыгдал хевин кеткеш, хүл кырынга олуруп алган. ⁷ Ынчангаш хаанның болгаш оон дээди нояннарынның адындан бүгү Ниневияга дужааган:

«Кижилер-даа, мал-маган-даа, боодаа, шээр-даа мал чүнү-даа чивезин, одарже үнмезин, суг ишпезин, ⁸ кижилер болгаш мал-маган качыгдал хеви-биле шыптынып алзын, кижилер бүрүзү бодунун бачыттыг оруундан чайлазын, күчүлелден адырылзын, Бургандан өршээлди кызып дилезин. ⁹ Канчап билер, Бурган бисти кээрген, Бодунун хайнып турар киленин бистен чайладыптар чадавас, бис ынчан өлбейн баар бис».

¹⁰ Ынчангаш олар бачыттыг оруктарындан ойталап турганнар. Бурган оларнын кылып турар херектерин көргөш, оларга аазап турганы айыыл-халапты таварыштырарындан ойталаан.

Медээчинин килеци, Бурганнын өршээли

4 ¹ Ол дээш Ионаның хөңнү карарып, аажок ажынып-хорадаан. ² Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, мону чугаалаан: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо дугай-

ында мен чуртумга тургаш, чугаалавайн туржук мен бе? Мен Сени киленинээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг Бурган — кижилерге онааган кеземчезин өскерттип шыдаар Бурган деп билгеш, Фарсиче чорупкан турган мен. ³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, мээң амымны үзүп каабыт, чүгө дээрге чурттаарындан өлүрү менээ дээре-дир».

⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Ол дээш хорадааның эки бе?» — деп айттырган.

⁵ Иона хоорай даштынче үнгөш, оон чөөн талазынга келген. Хоорай-биле чүү болу бээрин көөр дээш, девээ кылгаш, оон хөлөгезинин адаанга олуруп алган. ⁶ Шак ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бир үнүшке* өзүп үнерин дужаапкан, ынчангаш ол үнүш Ионаның кырынга хөлөгө туруп, аңаа таарымчалыг болзун дээш бедип үнүп келген; Иона ол үнүшке аажок өөрээн. ⁷ Дараазында хүн даң хаяазы дээп кээри билек, Бурганнын дужаалың ёзугаар демги үнүштү шыйлашкын үттелтерге, ол кадып калган. ⁸ Хүн үнүп келгенде, Бурган чөөн чүктен изиг хат эккелген, ынчан хүн Ионаның бажын өрттендир чий бээрге, ол харыксырап баксырааш, бодунга өлүм дилеп: «Чурттаарындан өлүрү меңээ дээре-дир» — деп чугаалаан.

⁹ Бурган Ионадан: «Ол үнүш дээш хорадааның эки бе?» — деп айттырган.

Иона: «Ийе! Аажок хомуадым, өлгүжөмгө чедир» — деп харыылаан.

¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчы чугаалаан: «Сен бодун өсгүрбээнин, ол дээш күжүн үндүрбээнин, чаңгыс дүн дургузунда өзүп үнүп келгеш, дараазында дүн дургузунда кургап калган үнүш дээш хомуадап турар-дыр сен. ¹¹ А Меңээ эки-бакты ылгап шыдавас 120 000 ажыг чурттакчылык*, хөй мал-маганныг улуг хоорай Ниневия харааданчыг эвес деп бодадын бе?»

* 4:6 Еврей сөзүглелде «киккайон» деп үнүш ады бар. Ол үнүштөн касторлуг үс алыр турган: сывы 3-5 м чеде бээр, дүргөн өзер, калбак бүрүлдерлиг. * 4:11 Азы: «Оң холун солагай холундан ылгап шыдавас 120 000 ажыг бичии урулуг».

3:5 2 Чыл. 20:3; Эзра 8:21; Иер. 36:9 3:6 Иов 2:8; Иез. 27:30 3:8 Иер. 18:8-11; 36:3 3:9 2 Хаан. 12:22; Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 1:6 3:10 Хост. 32:14; 2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8 4:2 Хост. 34:6 4:3 Сан. 11:15; 3 Хаан. 19:4; Иов 6:9

Михей медээчинин ному

Кирилде

Михей – Исая медээчинин үежи. Ол Бурганнын сөзүн израиль чонга VIII вектиң ийиги чартында медээлеп турган. Ол чылдарда күчүлүг Ассирия күрүненин аг-шерии сонгу болгаш мурнуу еврей күрүнелерге чаңгыс эвес удаа кыжанып турган.

Михей медээчи иудейлерниң бачыттары дээш, ооң мурнунда Самария хоорай дег, Иерусалим Бургандан кеземче алыр – чурттакчылары узуткатгырып, өске чуртче көжүртүр деп сагындырып турар. Михей чагырыкчыларны албаты чонну дарлап турары дээш, карачал улусту – оларның ак-сеткилдиг эвези дээш, а Бурганнын медээчилерин – оларның шынында Дээрги-Чаяакчыдан келбээн, меге сөстөр-биле чонну аргалап турары дээш чемелеп турар. Ооң кадында чон чүглө чаңгыс Дээрги-Чаяакчыга эвес, өске бурганнарга база мөгөйип турган.

Ындыг-даа болза, Бурганнын шииткелинин дугайында сөстөр (1:1–2:11; 3:1–12; 6:1–7:7) Ооң камгалалынын дугайында идегел киирер сөстөр-биле (2:12–13; 4:1–5:15; 7:8–20) солчуп турар. Давид хаанның салгакчызы хаанның чонга бодунуң дайзыннарын долузу-биле тиилээр арга бээри хүн үнүп кээр, ынчан чонну ооң бүгү бужар-багындан арыглап-аштаар (5-ки эге).

1 Дээрги-Чаяакчы Морешет чурттуг Михейге Иудеянын хааннары Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларның чагырып турган чылдарында Бодунуң сөзүн ажыткан. Самария биле Иерусалим дугайында Михейниң көргөни көстүүшкүн бо-дур.

Бурганның израиль чонну кезедири-биле чедип кээри

² Бүгү аймак-чоннар, дыңнанар, чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар, мону кичээнгейге алынар! Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге удур херечи боор-дур, Дээрги Бодунуң ыдыктыг өргээзинден чугаалаар-дыр. ³ Көрүңер даан, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чурттап турар черинден үнүп ор: Ол куду бадып, чернин бедиктерин базып тур. ⁴ Даглар Ооң бодунуң адаанда эстип тур, шынаалар чарлып тур, олар отка эзилген чук дег, тейниң ийинден агып баткан суг дег апаар.

⁵ Иаковтуң салгалдарынын кемниг херектери дээш, израиль чоннун бачыт-

тары дээш ол бүгү болуп турар-дыр. Израильдин кем-буруузу кайыын тывылганыл? Самариядан эвес бе? Иудеянын дүрзү-бурганнарга тураскааткан бедик черлери кайдал? Иерусалимде эвес бе?

⁶ «Ынчангаш Мен Самарияны ховушөлде бузундулар оваазы кылып каар мен, чүглө үнүш олуртурунга тааржыр чер кылып каар мен. Хоорай ханазынын даштарын шынааже дүжүр октап, ооң таван чанагаштап каар мен. ⁷ Ооң шупту даш көжээлери буза шаптырар, оон бүгү дүрзү-бурганнарын үрегдел узуткаар мен, ооң шупту өргүл белектери отка өрттөггирер. Самария ол өргүл белектерин самын-садар херэеженниң төлевири дег кылдыр ап турган болгай, ол белектер самыгыран улуска катап база төлевири апаар».

Иудеянын хоорайлары эжелеттирер

⁸ Самариинын буурааны дээш ыглап-сыктаар мен, качыгдалдан кызыл-даван, чанагаш улчуп чоруштар мен,

¹:14 Хаан. 16:1; 18:1; Иса. 1:1; Ос. 1:1 || Иса. 7:9; Иер. 23:13–14 ¹²:3 Хаан. 22:28; Ыд. ыр. 48:2 || Иса. 34:1 || Ыд. ыр. 10:4; Иона 2:8; Авв. 2:20 ¹³ Иса. 26:21 || Ам. 4:13 ¹⁴ Ыд. ыр. 96:5 ¹⁷:1 Хаан. 5:4 || Ос. 2:12; 9:1 ¹⁸ Иса. 22:4; Иер. 9:1 || Иса. 20:2 || Иов 30:29; Иса. 13:21; 34:13; Иер. 50:39

шөө-бөрүлөр ышкаш улуур мен, страус куштар ышкаш хомудап ыглаар мен.⁹ Чүгө дээрге Самарияның балыы эмнеттинмес-тир, ол балыгланмышкын Иудеяда чеде берген-дир, Мээң чонумнун хаалгазында, Иерусалимниң бодунда барган-дыр.¹⁰ Иудейлер, кел чыдар кеземче дугайында Геф хоорайга чугаалаваңар, аңаа шуут ыглашпаңар. Бет-Леафра суурга качыгдалдан довурак-доозунга боражып алыңар*.¹¹ Шафирниң чурттакчылары! Бужартаан, шалдан боттарыңар өскээр көжер силер; Цаанда чурттап турар улус дезип үнүп шыдавас; Бет-Эцелдиң чурттакчылары качыдап ыглажып турар, олардан дуза ап шыдавас силер.¹² Маротгун чурттакчылары эки медээлер манап чадааш, могап турупкан, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының ыдышкан айыыл-халавы Иерусалимниң хаалгазында безин чедип келген-дир.¹³ Лахистиң чурттакчылары! Чүгүрүк аъттарыңарны дайынчы тергелерге кожуңар! Израильдиң кемниг херектерин өттүнгөш, силер Сион-кысты бачтыче кирип каан силер.¹⁴ Иудей чон! Сен ам Морешет-Гецке чарлымышкынның белектерин чорудар сен. Ахзив хоорай Израильдиң хааннарының манаан идегелин мегелеп каар.¹⁵ Морешаның чурттакчылары! Бурган силерге эжелекчи эккээр, Израильдин алдар-аттыг улузу Одолламда куйларже чаштыңар ужурга таваржыр.¹⁶ Эргим ынак оолдарыңар дээш качыгдап, бажыңар дүгүн чулуп, дас куш ышкаш тас апарыңар, чүгө дээрге оларны силерден чарып, тудуп аппаар-дыр.

Кызгадакчылар ат болур

2¹ Орун-дөжээнге чыткаш, кемниг херек, бузут үүлгедир бодалдыг улус ат болур!

Олар дээрге даң адып кээрге, ук бодалдарын күүседиптер күш-шыдалдыг улус-тур.² Ол улус шөлдер күзээр болза, хунаап аар-дыр, бажыңар күзээр бол-

за, былаап аар-дыр. Бажыңарга чурттап олурган улусту олар кызгадап, бажың ээзин-даа, ооң өг-бүлезин-даа үштеп-тонап, оларның эзел черин бодунга ап аар-дыр.

³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чонга удур мынча дээн: «Мээң мындыг бодалдарым бар: Мен силерге адырлып шыдавазыңар айыыл-халапты ыдар деп тур мен. Моон сонгаар адыыргап базып турар харыңар чок апаар, чүгө дээрге айыыл-халап үези келген-дир.⁴ Ол хүн улус силерниң дугайыңарда качыгдал ырлары чогаадыр, ажыңар ажып ыглажыр: „Бис шуут-ла хоозурап калдывыс! Чонувустун хувааглыг черин Ол өскээр хемчээп, былаап алды. Бистиң шөлдеривисти Бурганга шынчы эвес улуска үлеп берип тур“». ⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чонунуң аразыңга кым-даа силерге хувааглыг чер үлеп бербес.

Чон чүгле меге медээчилерге ынак

⁶ Улус: «Өттүр билип медеглеверер! Ол дугайында өттүр билип медегеп болбас. Бистиң адывыс баксыравазын!»

⁷ Дээрги-Чаяакчы ындыг килеңнээчел бе? Ол ындыг чүвени кылып болур бе? — деп чугаалап турар. «О, Иаковтун салгалы, ынча деп болур бе? Мээң сөстөрим чөптүг амыдырап чоруур кижиге ачылыг болбас бе?»⁸ Ооң мурунда Мээни турган чон дайзын дег тура халаан*; айыыл дугайында каразывайн чаныңар биле эртип турар тайбың улустун хевин ушта тыртып, былаап ап турар-дыр силер.⁹ Мээң чонумнуң херээжен улугун эптиг бажыңнарыңдан үндүр сывыртап турар-дыр силер; оларның ажы-төлүнден Мээң хайырлаан ачы-буянымын кезээ шагда хунаап ап турар-дыр силер.¹⁰ Дораан чоруй барыңар — бо черге ам амыр-дыш турбас, ону арыг эвези дээш буурадып каар, ол болза коргунчуг буураашкын боор.

¹¹ Бир эвес мегечи азы бузурукчу кижиге келгеш: „Мен силерге арага база

* 1:10-15 Еврей дылда ол хоорай-суурларның аттары оларның хуу-салымын айтып турар сөстөр-биле үнөшкөк. Ол суурлар Иерусалимниң чоок-кавызыңга турган. Шак ол баш бурунгаар чугаалаан сөстөр ассирий хааннар Саргоннун (б. э. чедир 711 ч.) болгаш Сеннахирмниң (б. э. чедир 701 ч.) халдаашкынарының үезинде боттанган. * 2:8 Бо домактын уткамы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске уткамы мындыг: «Силер дүүн Мээң чонумга удур дайзын дег тура халыдыңар».

1:9 Ос. 5:13; Наум 3:19 1:10 2 Хаан. 1:20 1:12 Ам. 3:6 1:13 4 Хаан. 18:14 1:14 Иис. 15:44 1:15 1 Хаан. 22:1 1:16 Иса. 22:12 2:1 Бд. ыр. 35:5; Мих. 2:1 2:2 Иса. 5:8 2:6 Иса. 30:10; Иер. 11:21; Ам. 2:12 2:10 Лев. 18:25

өске-даа эзиртир суксун дугайында өтүр билип меделгээр мен¹ — дээн болза, ол кижн бо чонга таарымчалыг медээчи боор турган болду бээр.

Азап каан камгалаа

¹² «О, Иаковтун салгалы, Мен силерни шуптунарны ыяап чыып аар мен, Израильдин артынчызын ыяап каттыштырып каар мен. Кажаалаткан хойларны дег, одарга кодан хойну дег, силерни каттыштырып, чыыр мен — бо черни чыылган хөй кижиниң шимээни дола бээр. ¹³ Силерни мурнунарга орук ажыдыкчызы чоруур; силер хоорайнын хаалгазын чаза таварып үне бээр силер. Хаанынар силерниң мурнунарга чоруур, Дээрги-Чаяакчы силерни баштаар».

Төлөп чок чагырыкчылар биле бүдүү билерлер

3 ¹ Мен ынчан: «Иаковтун салгалынын баштыннары, израиль чоннун чагырыкчылары, дыңнанар! Чөптүг шииткелди билер ужурлуг эвес силер бе? ² А силер — буянны көөр хөңнү чок, бузутка ынак, кижилерниң кежин союп, эьдин сөөгүндөн шылып турар улус-тур силер; ³ мээң чонумнун эьдин чип, кежин соя тыртып, сөөктерин үүрмектей сый шаап турар, пашче каар дээн дег, эьдин доорап турар улус-тур силер!» — дээн мен.

⁴ Үе кээрге, олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилээр, а Ол харыылаvas. Ол үеде Дээрги-Чаяакчы олардан үүлгеткен бузуду дээш хая көрнү бээр.

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң чонумну будулдуруп турар бүдүү билерлерге хамаарыштыр. Силерни чемгерер улуска амыр-тайбын меделгээрдир силер, а аыш-чем бербес улуска кыжанып, дайын чарлаар-дыр силер. ⁶ Ол дээш силерни көстүүшкүннер чок дун сырыптар, өттүр билген меделгелдер чок дүмбейге бүрөгеттирер силер. Бурганның медээчилери дирткен силерниң кырынарда хүн ача бээр, чырык хүн силерге караңгылай бээр. ⁷ Өттүр көөр улус ыядып каар, бүдүү билерлерниң ады баксыраар; силер шупту аксынар хаап аар

силер, чүге дээрге Бурган силерге харыылаvas».

⁸ А мен болза Дээрги-Чаяакчынын Сүддези берген күшке, шыннын чорукка болгаш дидим чорукка бүргеткен мен, Иаковтун салгалынга — оон кемниг херээнин дугайында, израиль чонга — оон бачыдыннын дугайында чугаалаар мен.

⁹ Иаковтун салгалынын баштыннары, израиль чоннун чагырыкчылары, мону дыңнанар! Силер чөптүг шииткелди херекке албайн, бүгү шын чүвени хажыдып турар-дыр силер. ¹⁰ Силер — Сионну өлүрүүшкүн-биле, Иерусалимни кемниг үүлгедиишкин-биле тудуп тургузуп турар улус-тур силер! ¹¹ Иерусалимниң баштыннары хээли ап, шиидип турар-дыр, Бурганның бараалгакчылары төлевир ап, өөредип турар-дыр, Бурганның медээчилери акша-мөңгүн ап, төлгөлеп турар-дыр. Оон кадында Дээрги-Чаяакчыга даянып: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста эвес чүве бе? Бисти аймыл-халап таварбас!» — джирлер-дир. ¹² Ынчангаш силернин хайынар-биле Сионну шөл ышкаш аңдарып кааптар, Иерусалим бузундулар оваазы апаар, Бурганның өргээзин туткан даг арга-ыяш үнген чер апаар.

Дээрги-Чаяакчынын даа (Иса. 2:2-4)

4 ¹ Сөөлгү хүннер кээрге, Дээрги-Чаяакчынын өргээзи турар дагны Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар; өске аймактар ынаар чедип кээр, ² эндерик чоннар аңаа чыгылып кээр. Олар бот-боттарынга: «Барып, Дээрги-Чаяакчынын даанче, Иаковтун Бурганынын өргээзинче үне берээли. Бурган бисти Оон оруктары-биле чоруурунга өөредип каар, бис Ону эдерер бис» — джир. Сиондан ыдыктыг хоойлу дүжүп кээр, Иерусалимден Дээрги-Чаяакчынын сөзү тараар. ³ Аймактарнын херээн Ол шиитпирлээр, ырак чурттарда күштүг чоннарнын чаргы-чаалызын Ол үзер. Олар боттарынын хылыштарын андазыннарже, чыдаларын — хол кадырларынче эде соп кылып аар. Бир чон өске

2:13 Иса. 52:12 ^{3:1} Бд. ыр. 81:2-4 ^{3:3} Бд. ыр. 13:4; Иез. 34:3 ^{3:4} 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Иер. 11:11 ^{3:5} Иер. 23:32 || Иер. 6:14; 8:11; Иез. 13:10 ^{3:6} Иез. 12:24; 13:23 || Ам. 8:9 ^{3:7} Зах. 13:4 ^{3:8} Иса. 58:1; Мих. 1:5 ^{3:10} Иез. 22:27; Авв. 2:12 ^{3:11} Иса. 1:23 || Иер. 6:13 || Иса. 48:1; Иер. 7:4 ^{3:12} Бд. ыр. 128:3 || Иер. 26:18 ^{4:2} Иса. 56:7; 60:3; 66:20; Мал. 1:11 || Иса. 27:13; Иер. 31:6; Зах. 8:20-22 ^{4:3} Иоил 3:10 || Иез. 39:9; Ос. 2:18; Зах. 9:10

чонга удур хылыш көдүрбес, олар моон сонгаар дайын чорударынга өөрөнмес. ⁴ Кижн бүрүзү бодунуң виноградын, бодунуң фиға ыяжын болбаазырадып, тайбың чурттаар, оларны моон сонгаар кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес, чүгө дээр-ге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыңча деп чугаалаан болгай.

⁵ Бүгү өске чоннар боттарынын бурганнарынын аайы-биле чурттап турар, а бис кезээ-мөңгөдө Бурганывыс Дээрги-Чаяакчынын аайы-биле чурттаар бис.

Дээрги-Чаяакчының бодалы

⁶ «Ол хүн Мен аскак-бүскек чонну чыпштар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Шөлүттүрген улусту, Мээң оларже айбыл-халап ытканым улусту чыгылар кылыптар мен. ⁷ Аскак-бүскек чондан Израильдин артынчызын тургузар мен, ойлаттырган улусту күштүг чон кылып каар мен. Шақ ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчы мен оларны Сион дагдан кезээ-мөңгөдө чагырар мен.

⁸ А сенээ хамаарыштыр, Сион тей. Сен Бурганның Бодунуң чонун, кадарчы кижиниң кодан малын хайгаарааны дег, көрүп турар бедик чери сен. Биеэги эрге-чагырган сенче эглип кээр, Иерусалимге катап база күрүне доктаап турар. ⁹ Сен чүү дээш алгырып тур сен? Хаанын чок чүве бе? Сээң чөвүлекчин чок апарган бе? Божуп чыдар херээжен кижн дег, аарышкыга алзып чооруң ол? ¹⁰ Сион-кыс, божуп чыдар херээжен дег, хилинчектенип, човуурта, чүгө дээрге сен ам хоорайны каапкаш, ажык шөлге турумчуп аар сен, Вавилонче чедө бээр сен. Ооң соонда аңаа камгалап алыр сен, Дээрги-Чаяакчы сени аңаа дайзыннар холундан хостап аар.

¹¹ Ам сенээ удур хөй чоннар чыгылып келгеш: „Ол бужартазын! Бистиң карактарывыс Сионнуң буураарын мага хандыр көрүп алзын!“ — дижип турар-дыр. ¹² Ынчалза-даа ол чоннар Дээрги-Чаяакчының бодалдарын билбейн турар-дыр.

Бурган оларны тараа шаңынга моожалар дег чыап алган, а олар Ооң бодаан чүүлүн угаап билбээн-дир.

¹³ Көдүрлүп келгеш, ол моожаларны таптай бастыр-ла, Сион-кыс; Мен сени демир мыйыстыг, хулер дуогуларлыг буга дег кылып каар мен, хөй чоннарны чылча шавар сен. Оларның эт-хөрөнгизин Дээрги-Чаяакчыга, оларның байлаан — бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызынга бараалгадыр сен».

Вифлеемге төрүттүнер ужурлуғ чагырыкчы

5 ¹ Аг-шериглиг хоорай, аг-шерииңни белеткеп ал, бис бүзээлеттирип алган-дыр бис. Израильдин баштыны чаагыңче шыкпыш-биле соктурур-дыр.

² «А сен, Вифлеем-Эфрата*, Иудеяның төрөл бөлүктөриниң аразында хензиг суур-даа болзунза, Израильдин чагырыкчызы апаар кижн сенден үнүп, Мээниң боор-дур. Ооң ызыгууру эртебурун шагда, үе-дүптө-ле укталган-дыр».

³ Бурган израиль чонну кезек үедө кааптар. А иштиг херээжен кижн демги чаш төлдү божуп аарга, израиль чонче оларның арткан ха-дуңмазы ээп кээр. ⁴ Израильдин чагырыкчызы туруп келгеш, коданын Дээрги-Чаяакчынын күжү-биле, бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчынын алдарлыг ады-биле кадарар. Чон ынчан айбыл чок чурттаар, чүгө дээр-ге чагырыкчынын өндүр ат-алдары чер-делегейниң ужу-кыдыныга чедир нептерээр. ⁵ Чагырыкчы чонга амыр-тайбыңны хайырлаар.

Бистиң чуртувусче ассирийлер кирип келгеш, ордуларывысты таптаар болза, оларга удур чеди азы сес баштыңчыны көдүрер биле. ⁶ Олар Ассириянын черин хылыш-биле чагырар, Нимродтун* черин хынындан ужулган хылыш-биле** чагырар. Бир эвес ассирий аг-шериг чуртувустун кызыгаарын үрөп кирип кээр болза, чагырыкчывыс бисти Ассириядан камгалаар.

* 5:2 Эфрата — Вифлеем хоорайны эфрат деп бир төрөл бөлүк улус ээлеп чурттап турган. Давид хаан ол хоорайга төрүттүнгөн чүве-дир (Руф 1:2; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр). * 5:6 Нимрод — Ассирияның найсыгалы Ниневияның үндезилекчизи (Э. д. 10:8-12 көр). ** 5:6 Азы: «Ооң бодунуң хаалгазынга».

4:4 3 Хаан. 4:25 || Лев. 26:6; Иер. 30:10; 46:27; Иез. 39:26 4:5 Аж.-ч. 14:16 4:6 Соф. 3:19 4:9 Иер. 8:19 || Иса. 13:8; Иер. 6:24; 50:43 4:10 Иса. 39:6 4:12 Иса. 10:7 4:13 3 Хаан. 22:11 || Ис. 3:11; Ыд. ыр. 96:5; Зах. 4:14; 6:5 5:2 1 Чыл. 5:2; Мф. 2:6; Ин. 7:42 5:4 Иса. 40:11 || Соф. 3:13 || Ыд. ыр. 71:8 5:5 Иса. 9:6; 26:12

⁷ Израиль чоннун артынчызы хөй чоннар аразынга Дээрги-Чаяакчынын дүжүргени шалың, оът-сигенде элбек чаьс-чайык суу дег боор; олар улуска идегевес, кижн амытанга ынанмас. ⁸ Израиль чоннун артынчызы хөй өске аймак-чоннар аразынга мал-маган азы кодан хойлар аразында арзылаң дег болур — ол халып үнгеш, шуптузун кемдедип, үзе-чаза тыртар, кым-даа оларны оон адырып шыдавас. ⁹ Сээн холун дайзын-нарыңга удур көдүрлүр, сээн бүгү өжээ-теннериң кырдырып аар.

¹⁰ «Ол хүн сээн аьтгарыңны узуткап, дайынчы тергелериңни үреп каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹¹ Сээн чериде хоорайларны узуткап, бүгү шивээлериңни үреп бузуп каар мен. ¹² Каран көрнүр чорууну узуткап каар мен — чонунуң аразынга төлгелээр улус артпас. ¹³ Сээн дүрзү-бурганнарыңны, ыдыктыг көжээлериңни узуткап каар мен — бодунуң холун-биле кылып алган чүүлдериңге моон сонгаар мөгөйбес сен. ¹⁴ Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны тура тыртып, сээн хоорайларынны үреп бузуп каар мен. ¹⁵ Мени тооп дыңнавайн барган чоннарга килеңнеп, ажынып-хорадап, олардан өжээн негээр мен».

Дээрги-Чаяакчының израиль чон-биле чаргызы

Б ¹ Дээрги-Чаяакчының чугаалаар чүвезин дыңнаңар. Чон база туруп келгеш, дагларның мурнунга херээн чугаалазын, тейлер ооң сөзүн дыңназын. ² Даглар, черделегейниң быжыг үндезиннери, Дээрги-Чаяакчының чаргызын дыңнаңар. Чүге дээрге Ол Бодунун чону-биле чаргылдашып турар-дыр, Израиль-биле Ол маргышып турар-дыр:

³ «Мээң чонум, сени Мен канчапкан мен? Чүнүн-биле сээн шыдамыңны шенедим? Меңээ харыылап көр. ⁴ Мен сени египет черден үндүрө берген мен, кулданышыңкыдан хостап каан мен. Моисей, Аарон болгаш Мариап оларны сени баш-

таар кылдыр чоруткан мен. ⁵ Мээң чонум, Моавтын хааны Валактын чүнү бодаап алганын, Беорнуң оглу Валаамнын аңаа чүү деп харылылаанын сактып кел, Ситтимден Галгалга чедир оруунну* бодап кел. Дээрги-Чаяакчынын чөптүг хектерин билип алыңар».

⁶ Чүнүн-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кээр мен, Дээди Өрүкү Бурганның мурнунга чүнүн-биле кээп мөгөөр мен? Ооң мурнунга бүрүн өрттедир өргүлдерлиг, бир харлыг бызааларлыг кээр мен бе? ⁷ Муң-муң кошкарлар-биле, эмге-тикчок хемнер дег аккан олива үзү-биле Дээрги-Чаяакчынын күзелин хандырып болур бе? Кем-буруум дээш Аңаа дун оглумну өргүүр мен бе, сагыш-сеткилимнин бачыды дээш иштимден үнген үре-төлүмнү бээр мен бе?

⁸ О, кижн амытан, Бурган сеңээ Ооң экизинер чүүлү чүдел дээрзин чугаалап каан ийик. Дээрги-Чаяакчы сенден чүнү негеп турар ийик: ажыл-хектеринге чөптүг бооруну, энерел көргүзериңче чүткүлдүг бооруну болгаш Бурганчының мурнунга томаарып чурттаарыңны эвес чүве бе?

Израильдиң кем-буруузу дээш кеземче

⁹ Дээрги-Чаяакчы хоорайны кыйгырып тур (мерген угаан дээрге Сээн адыңдан коргары болгай): «Чагырга мерезин база ону тургузуп каан Бурганны тооп дыңнаңар». ¹⁰ Бузуттуг улустуң бажыңында байлакты багай үүлгедиг-биле чедип алган эвес чүве бе? Эвээжедип каан, каргаттырган хемчээл ажылгап турар эвес чүве бе? ¹¹ Шын эвес деңзилер, меге хемчээлдер ажылгаар кижини агартыр мен бе? ¹² Сээн байларын каржы-дошкундур, чурттакчыларын меге чүве чугаалаар-дыр, оларнын аксындан чүгле меге үнер-дир. ¹³ Ол дээш Мен сээн когун үзүп эгелээн мен, бачытгарын дээш сени хоозурадып эгелээн мен. ¹⁴ Чемнентеш-даа, тотпас сен, ишти-хырынның куруг болур;

* 6:5 Ситтим биле Галгал — Ханаанче кирерде израильчилернин турлаглары (Иис. 3:1; 4:20 көр).
 * 6:9 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хоорайда чыылган улус-чон, дыңнаңар!»

5:10 Агт. 2:22; Зах. 9:10 5:11 Иса. 17:9; 27:10 5:12 Ы. х. к. 18:10 5:13 Иса. 17:8; Зах. 13:2 5:14 Хост. 34:13; Ы. х. к. 16:21 6:2 Иез. 36:4 || Иса. 3:14; Ос. 4:1 6:3 Иса. 43:22 6:4 Хост. 12:51; 15:20; Сан. 12:2 6:5 Сан. 22:5-6; 23:7-10; Башт. 11:25 6:6 1 Хаан. 15:22 6:7 Хост. 13:2; 4 Хаан. 3:27 6:8 Ы. х. к. 10:12 || Иса. 1:17; Иер. 21:12; Зах. 7:9-10; Есп. 13:16 6:10 Ам. 3:10 || Ам. 8:5 6:11 Лев. 19:35-36; Ос. 12:7 6:12 Ам. 3:10 || Иер. 9:8 6:14 Лев. 26:26; Ос. 4:10; Агт. 1:6

чыып шыгжааш-даа, камнап ап шыда-
вас сен; камнап шыдаптар-даа болзуң-
за, ол чүвеңни хылышка хүлээдип бээр
мен. ¹⁵Тарып олурткаш-даа, дүжүт ажаап
албас сен, оливкаларны сыскыргаш-даа,
үзү-биле чагдынмас сен; виноград чулуун
сы баскаш-даа, арага ишпес сен. ¹⁶Омри
хаанның чаңчылдарын, Ахав хаанның
өг-бүлезиниң бүгү бузуттуг херектерин
хевээр арттырып алган сен, оларның сү-
мелерин өзугаар кылып турган сен. Ын-
чангаш Мен хоорайны хоозуралга, ооң
чурттакчыларын — бак атка киреринге
таварыштырар мен; силер өске чоннар-
ның дорамчылыгына таваржыр силер».

Чоннуң бужар байдалы

7 ¹Аа халак! Мен ам чайгы чимистер-
ни чыып каапкан соонда, виноград-
ты ажаап каапкан соонда келген киж
дег апардым — чипки дег чангыс-даа сал-
бак кат чок, мээң чиксээрим чангыс-даа
бышкан фиға чимизи чок. ²Чер кырын-
да Бурганга бердинген кижилер артпаан,
улус аразында чөптүг кижилер чок. Бүгү
улус хан төгөр дээш кедег кылып турар,
кижи бүрүзү ха-дуңмазынга какпа-дузак
салып турар. ³Оларның холдары бузут
үүлгедир талазы-биле мергежөөн; чагы-
рыкчы киж белектер негеп турар, шийт-
кекчи эээли ап турар, бай-шыдалдыглар
боттарының күзел-соруун албадап күү-
сеттирер — олар шупту аразында дугур-
жулгалыг. ⁴Оларның эн дээреси — тен-
ниг хараган дег, эн чөптүг — тенниг бок
үнүштен дора. Оларже медээчилериниң
медеглеп турган хүнү келген-дир; олар
ам кеземчеге онаажыр, олар ам дүвурел-
ге алшыптар.

⁵Өнүүңерге бүзүрөвөңер, эжиңер-
ге ынанмаңар. Хойнунда чыдар кадай-
ын-биле безин оваарымчалыг чугаалаш.
⁶Чүгө дээрге оглу адазын куду көөр-дүр,
уруу — авазынга, кенни — кунчуунга
удурланыр-дыр, кижиниң дайзынна-
ры — ооң өг-бүлезинде боор-дүр.

⁷А меңээ хамаарыштыр алыр бол-
за, Дээрги-Чаяакчыже ынаныштыг көөр

мен, мээң Камгалакчым Бурганны ма-
наар мен. Бурганым мени дыңнап каар.

Израильдиң катап тургустунары

⁸Дайзыным, буурааным дээш өөрү-
вө! Барып ушкан-даа болзумза, база ка-
тап туруп кээр мен. Карангыда олур-
ар-даа болзумза, Дээрги-Чаяакчы менээ
чырык апаар. ⁹Дээрги-Чаяакчының ки-
ленин чүктээр ужурлуг мен, чүгө дээр-
ге Аңаа удур бачыт үүлгеткен мен. Бур-
ган мээң таламда апарбаан шаанда,
меңээ болчуп эгелевээн шаанда, ыңдыг
болур. Оон Ол мени чырыкче үндүрүп
каар, мен Ооң шыннын көрүп каар мен.
¹⁰Дайзыным база ону көрүп каар; меңээ:
«Сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы кай-
ыл?» — деп турган болгаш, оон ады бак-
сыраар. Мен ооң кудумчуда малгаш дег
таптадып турарын мага хандыр көөр мен.

¹¹Иерусалим, сээң ханаларыңны ту-
дар, кызыгаарларыңны делгемчидер хүн
кээр. ¹²Ол хүн улuzuң Ассириядан-даа,
Египеттиң хоорайларыңдан-даа, Евфрат
хемден-даа, далайлар, даглардан-даа сен-
че чедип кээр. ¹³А чер-делегей ооң чурт-
такчыларының үүлгедиглери дээш хоо-
зуралга таваржыр.

**Бурганның Израильге
өршээлини болгаш шынчысы**

¹⁴Бодуннуң чонунну шыкпыжың-
биле кадарып көрөм. Сээң өнчүң бо-
лур кодан хой шырыштарда аңгы чурт-
тап чоруур-дур, а долгандыр дүжүткүр
одар-белчирилдер бар-дыр. Хойларың,
шаг шаанда ышкаш, Васан биле Галаад
деп эки черлерге оыттазын. ¹⁵Египет чер-
ден үнө берген үенде ышкаш, кайгам-
чык чүүлдериниң биске көргүзүп көрөм.

¹⁶Өске чоннар ону көрүп кааш, бот-
тары чеже-даа күчү-куштүг болза, бак
атка кирер. Олар аксын холу-биле дуг-
лап аар, оларның кулактары дүлейлеп
каар. ¹⁷Олар, черде соястан курттар азы
чылан ышкаш, доврак чылгаар, боттар-
ының быжыглалдарыңдан сиринейнип
союп үнүп кээр, бистин Бурганывысче

6:15 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:38-40; Ам. 5:11; Соф. 1:13; Агг. 1:6 6:16 3 Хаан. 16:25-33 ||
Ыд. ыр. 43:14; 78:4; Дан. 9:16 7:1 Иса. 24:13; Иер. 24:1; Ос. 9:10; Ам. 8:1-2; Мк. 11:13
7:2 Ыд. ыр. 11:1; 13:1-3 || Ыд. ыр. 9:29-30 7:3 У. ч. 17:23; Иса. 1:23 7:4 Иез. 2:6 7:5 Иер. 9:4
7:6 Мф. 10:35-36; Лк. 12:53 7:7 Ыы. 3:25, 26 7:8 Авд. 1:12; Мих. 4:11 || Ыд. ыр. 36:24; У. ч. 24:16-18 ||
Ыд. ыр. 26:1; 111:4 7:9 Иса. 58:8 7:10 Ыд. ыр. 41:4; 78:10; 113:10; Иоил 2:17 || 2 Хаан. 22:43;
Ыд. ыр. 17:42; Зах. 10:5 7:12 Иса. 11:11-12; 43:5; Ос. 11:11; Зах. 8:7; 10:10 7:14 Ыд. ыр. 22:4 ||
Иер. 50:19 7:15 Иер. 77:12; Иса. 11:16 7:16 Иса. 26:11 || Иов 21:5; У. ч. 30:32 7:17 Э. д. 3:14;
Ыд. ыр. 71:9; Иса. 49:23 || 2 Хаан. 22:46; Ыд. ыр. 17:46

эглип кээр. Дээрги-Чаяакчы, олар Сенден коргуп-сүртээр!

¹⁸ Сен ышкаш өске Бурган бар бе? Сен бачытты өршээп турар сен, Бодунун чонунун артынчызының кем-буруузонче көрбейн турар сен. Мөңгезибиле килеңневес-тир сен, чүгө дээрге энерел көргүзери Сеңээ таарымчалыг-

дыр. ¹⁹ Бурганывыс, Сен биске база катап ээ-хайыралыг боор сен; бистин бачыттарывысты таптап кааптар сен, бүгү кем-буруувусту дүп чок далайже октаптар сен. ²⁰ Бистин ада-өгбевиске шаг шаанда даңгыраглааның дег, Иаковтун салгалынга шынчы боор сен, Авраамның ук-салгалынга энерелдиг боор сен.

Наум медээчинин ному

Кирилде

Бо кыска ном Ассирия күрүнениң найысылалы Ниневияның келир үеде уузт-каттылары деп чаңгыс аай темалыг. Бистиң эрага чедир IX вектен эгелээш, Ассирия Чоокку Чөөн чүктүн бичии күрүнелерин чагырып ап, каржы-дошкун дарлап турган. Оларның аразынче чурттакчы чонун ассирийлер VIII вектиң төнчүзүндө тудуп алгаш барган Израиль болгаш ындыг салым-чолдан арай деп чайлаан Иудея кирип турар (4 Хаан. 18–19 эгелерни көр). Ниневия бодунун ээлчээнде 612 чылда вавилон-мидий аг-шеригге дүжүп берген. Ном шак ол төөгүлүг болууш-куннарның бичии мурнуу чарында бижиттинген хире.

Ниневияның чурттакчылары каржы-дошкун, самыргай болгаш турамык улус турган. Оларның өлүмүн Бурганга удурланып, Ооң шилип алган чонунга хора че-дириксээн бүгү күштерге Ооң таварыштырган кеземчези кылдыр көргүзүп турар.

1 ¹ Бурганның Элкос чурттуг Наумга ажитканы өттүр билиишкин бижээн ном бо-дур. Мында Ниневия хоорай дугайында көстүүшкүн бижиттинген.

Бурганның Ниневияже хорадааны

² Дээрги-Чаяакчы – хүннээчел, өж-ээн негекчизи Бурган. Ол – өжээн негекчизи, Ол кедергей киленнээн. Дээрги-Чаяакчы Бодунун дайзыннарından өжээн негээр, Ол Бодунун өжэетеннеринге соксаал чок киленнээр. ³ Дээрги-Чаяакчы киленин үр тудуп шыдаар, ындыг-даа болза, Ооң күчү-күжү өндүр улуг, Ол буруулугларны кеземче чок арттырбас. Хатшуурган, казыргы Ону эдерип чоруур, Ооң буду булуттарны, доврак ышкаш, базып чоруур. ⁴ Ол далайны чемелээрге, далай кадып каар, бүгү хемнер соглуп каар, Васан биле Кармил деп дүжүткүр черлер кургап каар, Ливан дагларынын үнүжү оңа бээр. ⁵ Ооң мурнунга даглар сирилээр, тейлер эстип чиде бээр; Ону көргөш, чер-делегей – өртемчей болгаш оон бүгү чурттакчылары сириңейни бээр. ⁶ Ооң хорадаан сагыжыңга удур кым туржуп шыдаарыл? Ооң кыптыккан

киленин кым шыдажырыл? Ооң килени от дег чаттыларга, хаялар Ооң мурнунга буступ турар.

⁷ Дээрги-Чаяакчы ачылыг, Ол – айыыл-халап хүнүнде шивээ-дир. Оон хоргадап дилээн улусче Дээрги сагыш салыр. ⁸ А Ниневия хоорайны Ол хөмө алып үр-биле узуткап каар. Ооң дайзыннарнын дүмбей карангы бүргей аптар. ⁹ Дайзыннар Дээрги-Чаяакчыга удур чүнү-даа бодап алган болза, Ол оларны узуткап каар, өжэетен ооң соонда катап көдүрлүп шыдавас. ¹⁰ Олар тенниг чадаң үнүштер дег ораажып, арагачылар дег ээрип каар, кургап оыг-сиген дег, отка бүрүнү-биле чиртип аар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга удур бак чүве үүлгедирин бодаар, бузуттуг чүүл сүмелээр кижичи сенден үндү чоп, Ниневия. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Байдалы айыыл чок-даа болза база дыка хөй санныг-даа болза, олар, кыргыдып-хыдыткаш, чиде бээр; а сени, Иудея, Мен хилинчектеп-даа турган болзумза, моон сонгаар ынчанмас мен. ¹³ Мен ам сээң мойнунда дөңгүнү уштур мен, кинчи-бегинни үзе тыртар мен» – дээн.

1:1 Иона 1:2 || Авв. 1:1 1:2 Хост. 20:5 || Ы. х. к. 7:10; Иса. 59:18 1:3 Хост. 34:6-7 || Ыд. ыр. 17:10
1:4 Хост. 14:21-22; Ыд. ыр. 105:9 || Иса. 33:9 1:5 Ыд. ыр. 96:5; Иер. 4:24; Иез. 38:20
1:6 Ыд. ыр. 75:8; Мал. 3:2 || Иез. 38:20 1:7 Ыд. ыр. 45:2 1:8 Иса. 8:22 1:10 Мих. 7:4 || Ионил 2:5
1:13 Иса. 10:27; 14:25

¹⁴ А сенээ* хамаарыштыр Дээрги-Чаякчы: «Моон сонгаар сээң адың эдилээн уре-салгал турбас. Мен сээң бурганнарың өргөөлөрүндө шуткуп, чонуп алганың дүрзүлөрү буза шавар мен, чөгөнчиг сенээ чевег-хөөрдөн белеткеп каар мен» — дээн.

¹⁵ Көр даан, буянның медээ чедирикчизи, амыр-тайбың медээлекчизи даглар кезип, кылаштап кел чыдыр: «Иудея, бодунуң байырлалдарың демдеглеп байырла, Бурганга даңгырактарың күүсет. Дуржок кижиг сээң чериңче катап база чазаз басып кирбес — ол бүрүнү-биле узуткаттырган» — дээн.

Ниневияның буураары

2 ¹ Ниневия, узуткакчы сенээ удур көдүрлүп тур. Шивээлериң камгала, орукту таңныгыда, бодунуң быжыглап, бугу күжүң чыып ал. ² Хоозурадыкчылар Иудея биле Израильди ээнзиредиң, оларның виноград шөлдерин узуткап каапкан-даа болза, Дээрги-Чаякчы оларның алдар-адын эгидип, катап тургузар.

³ Дайзынның дайынчыларының дозуг-камгалалдары кызыл өңнүг, оон бүгү шериглери хурен-кызыл хептерлиг. Дайынчы тергелериң тулчушкунга белеткээн хүнде оларның демир кезектери чайынналган, айттар девиржиң чүткээн*.

⁴ Дайынчы тергелер хоорайның кудумчулары, шөлдеринде каңгырадыр халыткан. Олар чалбыыш дег чайынналып турар, чаньк дег кызаннажып турар.

⁵ Оларның хааны шилиттинген дайынчыларны чыып аар, а олар кел чыткашала, тептиге бээр. Олар хоорай ханазынче далаш-биле халдап кээрге, бүзөөлдин чепсек-херекселдерин белеткеп каан болур. ⁶ Хем чанында хаалга ажыттынар*, хаанның ордузу буступ каар.

⁷ Доктааткан чүүл бо-дур: Ниневияның чонун үндүр сывыртап, тудуп алгаш баар. Ооң кул херэеженнери көгө-бугалар

ышкаш човууртап, баштарын шаштынар. ⁸ Ниневия эрте шагдан бээр долу сулгул хөөлбек дег турган, ол суг ам куругландыр үндүр агып-ла турар. «Турунар! Доктаанар!» дээрге-даа, эглип кээр кижиг чок.

⁹ Мөңгүнден үптөнөр! Алдындан үптөнөр! Шыгжамырларда янзы-бүрү эртине-байлактын курлавыры төнчү чок. ¹⁰ Ниневия үптеттирген, ээнзиреп база хоозурап калган. Кортканындан улустун чүректери даамчырап, дискектери сиреңийнип, эъди аарып, арыннары агарып турар.

¹¹ Арзылаңнар ижээни дег хоорай ам кайыл? Ол хоорайга эр-кыс арзылаңнар чоруп, төлдерин чемгерип турган, оларның төлдерин анаа кым-даа коргутпайн турган. ¹² Ниневия, сен болза төлдерин тоттуурап дээш олчазын үзерлеп турган, кыс эжинге чиш боой тудуп берген арзылаң дег-дир сен. Олчазы-биле куйларың, чижиг-биле — ижээнин долдуруп алган арзылаң дег-дир сен.

¹³ «Мен сенээ удур мен! — деп, Агшериглиг Дээрги-Чаякчы медеглээн. — Мен сээң дайынчы тергелериңни хуюкталдыр өрттедиптер мен, кылыш сээң арзылаңчыгаштарыңны кыргып-хыдыр. Чер кырынга сенээ олча арттырбас мен, сээң элчиннериң үнү моон соңгаар дыңналбас».

Ниневия ат болур

3 ¹ Ханга борашкан хоорай ат болур! Ону меге болгаш өлүрүүшкүн долган-дыр, ында үптээшкин соксаар ужур чок-тур.

² Дыңнаңар! Кымчы дазылааны, дугуйлар даажы, дүрген маңнаан айттар шимээни, дайынчы тергелериңни күштүг даажы дыңналып тур. ³ Айтгы шериг дүрген шапкан, хылыштар кылаңнашкан, чыдалар чайынналган! Өлүрткеннер эндерик, мөчү-сөөктер овааланган, саянаттынмас-даа. Улус өлүг мага-боттарга

* 1:14 Сенээ — Ассирия күрүнеге азы ооң хаанынга хамаарыштыр чугаалаан. * 2:3 Өске бурунгу сөзүглөдө «Оларның хадылары сирилеп турар» деп бижээн. * 2:6 Ниневияны Хупур хемниң суу-биле долдурган онгар камгалап турган. Грек төөгүчүлөрүни-биле, Ниневияны вавилон аг-шериг бүзөөлөп турда, аажок сугтур чаыстардан хем эриктин ажып, хоорай ханазының кезин бузуп каапкан.

1:14 Иез. 32:23 1:15 Иса. 52:7 || Сан. 30:3 || Иса. 52:1; Иоил 3:17 2:2 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33 2:3 Иез. 23:14 2:5 Иер. 46:12 2:6 Иса. 45:1 2:7 Иса. 38:14; Иез. 7:16 2:10 Соф. 2:13 || Иоил 2:6 2:11 Иса. 5:29; Иер. 2:15 2:12 Иер. 51:38 2:13 Наум 3:5 || 4 Хаан. 19:9-10 3:1 Иез. 24:8 3:3 4 Хаан. 19:36

тептигип турар. ⁴ Ол бүгү – Ниневия-ның эмге-тикчок самыраашкыны дээш кеземче-дир. Ол дээрге аянынч чараш, илби-шидини билир, бодунуң самыраашкыны-биле чоннарны чагырып аар, бодунун илби-шидизи-биле аймактарны дуурайлап аар самыын херээжен-дир.

⁵ «Мен сенээ улур мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мен сээң хевиң эдээн арнынче өрү дүрүптөр мен; чоннарга сээң шалдаңынны, күрүнелерге – бужарыңны көргүзөр мен.

⁶ Чүдек-бужар чүүлдү сенче хөмө октап, бак көөр мен, сени бүгү улус мурнунга бужартадыр тургузуптар мен. ⁷ Сени көргөн кижини бүрүзү сенден дезип: „Ниневия узуткаттырган-дыр, ооң ажыын ажып, кым ыглаарыл?“ – дээр. Сени аргалаар кижини Мен кайыын тывар мен?»

⁸ Нил хемде турар, долгандыр суглар аккан Фивы хоорайдан* дээр деп сен бе? Хем ол хоорайны камгалап, суг ооң ханазы бооп турду. ⁹ Эфиопия биле Египеттин кедергей улуг күчү-күжүңге ол ооргаланып турду, фут биле ливий чоннар ооң эвилелчилери бооп турду. ¹⁰ Ындыгдаа болза, ол база туттуруп алган, өскээр көжүрткен. Ооң чаш ажы-төлүн кудумчулар белдирлеринде чылча шаап, өлүрүп каан. Ооң алдар-аттыг кижилерин дайзыннар аразында үлөшкөш, шуптузун илчирбелеп бектеп алган.

¹¹ Ниневия, сен база ыңдыг дашканы ижер сен, чаштынып, дайзындан камгалал дилээр сен. ¹² Сээң бүгү шивээлерин

чимизи бышкан фиға ыяжынга дөмей апаар: ооң чимизин те силгиптер болза, олар чиір дээн кижиниң аксынче дорт кире бээр. ¹³ Бодунуң шерииңче көрүп көр – кадайларзыг улус-тур. Сээң чериңниң хаалгазы дайзыннарга аңгайтыр ажыттынар, а дээктерни от чиптер.

¹⁴ Бүзээлел үезинде ижер сугдан курлавырлай узуп ал. Дойдан хоюдуп, тууйбу кылырынга белеткенип ал. Шивээлерин быжыгла! ¹⁵ Сени от сыбырыптар, хылыш шанчып каар; шартылаага чирткен ыш-каш болур сен.

Шартылаа ыш-каш өзүп-көвүдээн сен, шерги ыш-каш өзүп-көвүдээн сен! ¹⁶ Сээң садыгжыларын дээрге сылдыстардан хөй апарган-дыр, ынчалза-даа олар шартылаа ыш-каш, эрги кезин солуп каап-каш, ужуп чоруй баар. ¹⁷ Сээң дүжүметтериң имилеме шартылаа дег, сээң шериг баштыннарын хээкчи мөөң шерги дег; олар соок үеде ханаларга хоруп орат, а хүн чылыдып кээрге, таралдыр ужа бээр, а кайнаар дээрзин кымдаа билбес.

¹⁸ Ассириянын хааны, сээң томуйлаан чагырыкчыларын база дээди дүжүметтериң мөңгө уйгуга алзыптар. Сээң чонун дагларга тоо быдарай бээр, оларны чыыр кижини чок болур. ¹⁹ Сээң балыын экиртинмес, сээң балыглангышкынын өлүмнүг. Сээң дугайында дыннаан бүгү улус ол дээш адыш часкаар,* чүге дээрге сээң соксаал чок каржы-дошкунунду болду көрүп эртпээн кижини бар бе?!

* 3:8 Фивы (евр. Но-Амон) – чугула египет хоорай. Ону ассирийлер бистин эрага чедир 663 чылда эжелеп алган. * 3:19 Библияда ол хол шимчээшкени болганчок-ла чүүлзүңгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзөр.

3:4 Ажыд. 17:1-2; 18:3 3:5 Наум 2:13 || Иер. 13:22, 26; Авв. 2:16 3:7 Иса. 10:5; 14:25; Соф. 2:13 || Иса. 51:19; Иер. 15:5; Бы. 1:2 3:8 Иер. 46:25; Иез. 30:14; Ам. 6:2 3:9 2 Чыл. 12:3 3:10 Иса. 20:4 || 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16 || Ионл 3:3; Авд. 1:11 3:11 Иер. 25:17 3:13 Иса. 19:16; Иер. 51:30 3:19 Ос. 5:13; Мих. 1:9 || Иов 27:23; Бы. 2:15

Аввакум медээчинин ному

Кирилде

Бо номда кол айтырыг – улустуң бот-боттарынга чедирип турары бузуттуг-бак чүүлдеринге Бурган кандыг хамаарылгалыгыл? Ол бүгү Бурганга хамаан чок бе? Бурган ылап-ла чөптүг бе?

1–2 эгелерде ол айтырыг бистиң эрага чедир VII вектин төнчүзүндө болууш-куннарнын байдалында, Аввакум биле Бурганның аразында чугаа хевирлиг кылдыр кирген. Соңгу еврей күрүнө Израиль ынчан дайзыннарга чылча шаптырган турган. А Иудеянын чону Бурганның ыдыктыг хоойлузун хөй чылдар дургузунда сагьвайн, бачыг болгаш дарлал-кызагалга бүргеткен турган. Ынчангаш Бурган Иудеянын чонун эжелеп алыышкын-биле кезедир деп турарын баш бурунгаар чугаалаан.

Ол үеде Вавилон күрүнениң бажынга турган халдей чон бодунуң эрге-чагыргазын калбартып эгелээн. Күчүлүг Ассирия күрүнени чылча шапкаш, вавилончулар боттарынын тергийделин бүгү Чоокку Чөөн чүкке, ооң иштинде Иудеяга нептередирин уламчылаан. Чоокку Чөөн чүктүн ол үедеги өске чоннары ышкаш, вавилончулар дүрзү-бурганнарга мөгөйип, улуургак чоруунуң ужун Дээрги-Чаяакчыдан кортпас турган. Вавилоннуң эрге-чагыргазы бистиң эрага чедир 539 чылга чедир уламчылаан, ынчан ону бодунуң ээлчээнде перстер чаалап алган.

Бо номнуң үшкү эгези Ыдыктыг ырылар номунче кирген ырылар ышкаш хевирлиг болуп турары-биле ылгалдыг. Эгениң бажында бижик болгаш ооң сөөлүндө хөгжүм талазы-биле айтышкын ылап-ла ындыг дээрзин айтып турар. Бо ырыда Бурган динмирээшкин-кызаңнаашкын үезинде Бодунуң чонунга дузалап бар чыдар күчүлүг дайынчы ышкаш кылдыр тодараттынып бижиттинген. Ырыда ажыглап турар илередиг, сөс-домак Дээрги-Чаяакчынын Синай дагга улуска көстүп келгенин сагындырып кээр (Хосталышкын номун көр).

1 Бурганның Аввакум медээчиге ажитканы өттүр билиишкин бо-дур.

Аввакумнуң Бургандан бирги айтырымы

² Дээрги-Чаяакчы! Чежеге дээр дуза дилеп кыйгырар мен, а Сен мени дың-наваc-тыр сен, чежеге дээр күчүлөл дээш хомудап. Сени кыйгырар мен, а Сен мени камгалаваc-тыр сен. ³ Кемниг үүлгедиг-лерже көөр кылдыр чүге мени албадаар сен? Базындырышкынче чүге анаа көрүп турар сен? Үптээшкин биле күчүлөлдү көрүп тур мен, адаан-өжээн көдүрлүп, алгыш-кырыш кедереп тур. ⁴ Ол бүгүнүң уржуу-биле хоойлу-даа күжүн чидирген, шын шииткел-даа шуут үндүрбестээн:

бузуттуглар чөптүг-шынныг улусту бүзээлеп алган болгаш, хажыткан шииткел үндүрер-дир.

Бурганның харыызы

⁵ «Чоннарда чүү болуп турарын топтап көрүнер – кайгап-харай бээр силер. Чүге дээрге улустан дыңнааш-даа, бүзүревейн баар чүүлүнер чурттап чоруур үеңерде бүде бээр. ⁶ Көрүнер даан! Мен ам халдей чонну күштөлдирер мен; ол дээрге бодунга хамаарышпас хоорай-суурларны эжелеп алыр дээш чер-делегей кезип чоруур, каржы-хажагай, хайжок чон болгай. ⁷ Ол чон коргунчуг-даа, түрлүг-даа. Шииткел ол чондан үнер, күчү-күш-даа

1:1 Наум 1:1 1:2 Бд. ыр. 12:1; 88:47 || Иов 24:12 1:4 Мих. 7:3 1:5 Аж.-ч. 13:41 1:6 Иер. 5:15-17; Иез. 28:7; 31:12

ооң холунда. ⁸ Ооң аъттары ирбиштен-даа дүргөн маңнаар, кезжээ чимсенген бөрүлөрдөн-даа шалыпкын; ооң аътгыг шерии халдың чоруп турар, аътгыг шеригилери ырактан хөмө келгеш, олчазын тевер дээн эзир дег шүүргедээр. ⁹ Ол чоннуң шупту улузу күчүлөл эккээр, ооң арын-шырайы өртгөндир изидер хат дег*, ол чон элезин дег хөй улусту тудуп алгаш баар. ¹⁰ Ол чон өске чоннарның хааннарын дорамчылаар, баштыннарын кочулаар, шупту шивээлерже шоодуп көөр — бүзээлел чалды оларга деңештир оваалааш, ол шивээлерни эжелеп аар. ¹¹ Оон ол чон хат ышкаш ужуруп, оруун уламчылаар. Шап ол бачыттыг улус бодунуң күжүн бурганчыдып турар*.

Аввакумуң Бургандан ийги айтыры

¹² Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганым, үе-дүптөн бээр бар турган эвес ийик сен бе?! Сен өлбес сен!* Дээрги-Чаяакчы, Сен ол чонну шиткелиңни боттандыраар кылдыр тургузуп кагдың. Мээң Хаям, Сен анаа кеземчеңни күүседирин дагыш кагдың. ¹³ Сээң арыг карактарыңга кемниг үүлгедиглерже көөрү таарышпас, улустуң базыңдырышкынынче анаа көрүп шыдавас сен. А чүге-ле кара сагыштыг улусче анаа көрүп турар сен, бодундан чөптүгшынның кижини бузуттуг кижичи сыыра бээрге, чүге ыгт чок хайгаарап турар сен? ¹⁴ Чүге-ле Сен кижилерни далайның балыы дег, баштыңы чок соястаар амытаннар дег кылдыр кылып каан сен? ¹⁵ Ол улусту шуптузун бузуттуг дайзын сыырткышбиле ушта тыртып, балык тудар четки-биле шүүрөп ап турар, ынчангаш өөрүп-байырлаар. ¹⁶ Четкилери анаа бай-шыырап чурттап, эки-чаагай аыш-чем чиир арга бээр боорга, ол дайзын четкизинге өргүл салып, айдызап турар-дыр! ¹⁷ Таанда-ла ол олчалыг четкизин божудуп, чоннарны хайыра чогу-биле үргүлчү узуткаар ужурлуг бе?

2 ¹ Доскуулдап туруп алгаш, суургадан хайгаарап көрүп, Дээрги-Чаяакчының менээ чүү дээрин, мээң хомудалыма Ооң канчаар харыылаарын* биллип ап көрөйн.

Бурганның харыызы

² Дээрги-Чаяакчы менээ мынча деп харыылаан:

«Мээң чорутканым көстүүшкүнү бижип каг — номчуп турар кижиге билдингир болзун дээш*, самбыраларга тода кылдыр шыйып бижип каг. ³ Ол көстүүшкүн бир-ле доктааткан үеге хамааржыр, боттанышкынынче чүткүп бар чыдар база черле мегелевес; ук көстүүшкүн дораан боттанмас-даа болза, шыдажып мана, чүге дээрге албан чогул бүдөр, үр үеде саадавас.

⁴ Көрүңер даан, туразы улуг кижинин сагыш-сеткили арыг эвес, а актыг-шынның кижичи бүзүрелиңи ачызында амылып артар. ⁵ Турамык улусту байлакшылы сотка олуртур*, оларга оожургал бербес, ынчангаш боттарының ишти-хырнын тамы ышкаш алгыг кылып аар, ол улус, өлүм-даа дег, пөгери чок; шупту чоннарны чаалап ап, шупту аймактарны чагырып туруп бээр.

⁶ Ыңчалза-даа ол чоннар шупту оларны кочулап: „Боттарыңга хамаарышпас чүве-биле хөлүн эрттир байып алган улус ат болур! Далаалар төлевири чынып, чүдүртүнүп алган улус чежеге дээр ынчап кээрил?“ — деп ойзу чугаалажыр.

⁷ Сенээ өрелиг улус хенертен тура халышпас бе, олар отгуп келгеш, сени сириледиппес бе, оларга үптеттирип албас сен бе? ⁸ Хөй чоннарны үптөп-тонаан болгай сен; кижичи ханы төккөңдү дээш, чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска күчүлөл көргүскөңиң дээш арткан бүгү аймактар сени база үптөп-тонап кааптар.

* 1:9 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң карактары бурунгаар көрүнгөн». * 1:11 Азы: «Ынчан ооң туразы улгадып, калчаарап чоруп бээр, ол бодунуң күчү-күжүн бурганчыдар». * 1:12 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис өлбөс бис!» деп бижээн. * 2:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мээң канчаар харыылаарымны» деп бижээн. Аввакум медээчини аймыл дугайында сагындырган доскуулчу-биле дөмейлеп турар (Иез. 3:17, 33:1-9 көр). * 2:2 Азы: «Ону номчаан кижичи маңап ынай болзун дээш». * 2:5 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Байлакшыл» эвес, а «Арага» деп бижээн.

1:8 Иер. 4:13 || Ы. х. к. 28:49 1:12 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 89:3; 92:2 || Иса. 10:5-6 1:13 Ыд. ыр. 34:17 || Иов 12:6; Иер. 12:1 1:15 4 Хаан. 19:28; Ам. 4:2 || Иер. 16:16 2:1 Иса. 21:8; Иер. 6:17; Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8 2:2 Ы. х. к. 27:8; Иса. 8:1; 30:8 2:3 Дан. 10:14 || Соф. 3:8 || 2 Пет. 3:9; Евр. 10:37 2:4 Рим. 1:17; Гал. 3:11; Евр. 10:38 2:5 У. ч. 27:20 || Иер. 27:7 2:6 Иса. 14:4 2:8 Иер. 50:29; Иез. 35:15; Авд. 1:15

⁹ Уязын бедик черге тудуп ап, озалдыг байдалдардан бодун айыыл чок болдурар дээш, аал-оранынга былаап алганы олча чыып алыксап турар улус ат болур! ¹⁰ Сээң кара бодалдарың бодунун аал-оранынны бак атка кириер, хөй чоннарны узуткап тура, бодунга хора чедиргениң ол-дур. ¹¹ Ханаларда даштар безин сеңээ удур алгыржы бээр, оларның сөстөрүн байжың-балгаттың ыяш ооргалары бадыткаар.

¹² Өлүрүүшкүн-биле хоорай таваа салып, кемниг үүлгедиг-биле орду тудуп турар улус ат болур! ¹³ Чоннарның ажил-ижин от чиир деп, аймактар хей черге хинчектенип ажилдаар деп Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы тодарадып кагбаан чүве бе? ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының алдарының дугайында билиг чер-делегей кырынга, далайны долдур аккан суг дег, нептерей бээр.

¹⁵ Өске кижиге килеңин куткан дашка сунуп, ооң шалдаң-чанагажын көөр дээш, эзиртир ижиртип турар улус ат болур! ¹⁶ Алдар орнунга кочулал-биле пөгөр

сен, ам бодун иш-ле, бужар шалдаңынны көргүс-ле! Дээрги-Чаяакчының күчүлүг холунун сунган дашказы сээң ижер үлүүг апаар, ат-алдарыңны баксырадыр сен. ¹⁷ Ливан чуртту каржы-бак чаннап турганың дег, сени база каржы-бак чаннаар. Мал-маган кыргып-хыдып турганың дег, сени база узуткап каар. Кижин ханы төккениң дээш чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска күчүлөл көргүскеңиң дээш, сени база бак аажылаар.

¹⁸ Үнү чок дүрзүлөр кылып турар шуткукчу кижин оозунга идегээр-даа болза, ол уран-шевер кижиниң кылып кааны дүрзү-бурган — шуткуп каан меге башкы аңаа кандыг ачы-дуза көргүзерил? ¹⁹ Ыяш дүрзүге: „Тыңгарлып кел!“, а чугаа-сөзү чок дашка: „Оттуп кел!“ — деп турар улус ат болур! Ол дүрзү кандыг-бир чүвеге өөредип каап шыдаар бе? Көрүңер даан, ону алдын, мөңгүн-биле шап каанда болза, амдыралдың тыныжы ында чок-тур. ²⁰ А Дээрги-Чаяакчы — Бодунун ыдыктыг өргээзинде, бүгү чер-делегей Ооң мурнунга ыыт чок турзун!»

Аввакумнуң ырызы

3 ¹ *Аввакум медээчиниң мөргүлү. Шигионот-ыры.*

² Дээрги-Чаяакчы, Сээң дугайында дыннап кагдым, Сээң ажил-херектериң мени сүрээдедип тур; өндүр улуг ажил-херээңни бистиң үеде база чаартып көргүзүп көр. Килеңнеп-даа тура, өршээлиңни угпайн көр. *Сэла*

³ Бурган — Темандан, ыдыктыг Дээрги — Фаран дагларындан чедип кел чыдыр*. *Сэла*

Ооң өндүр бедии дээрлерни шыва алган, Аңаа алдар-мактал черни бүргээн!

⁴ Ооң чайыны кызаннаан чырык дег, Ооң холундан херелдер чырып үнүп турар, Ооң күчү-күжү ында чажыртылган.

⁵ Ооң мурнунга аарыг-аржык тараар, изиг-халыгын Ооң изи-биле чоруур*.

⁶ Ол доктаай бергеш, черни хемчээй көрүпкен*, Ооң көрүжү чоннарны сириледипкен;

* 3:3 Теман биле Фаран — Израильдин мурнуу талазында ээн кургаг ховуда черлер (Ы. х. к. 33:2).

* 3:5 Бурганның чорудупкан аарыглары Ооң дайзыннарынга удур дайын херекселдери кылдыр санаттынып турган (4 Хаан. 19:35; 1 Чыл. 21:11-15 көр). * 3:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хемчээй көрүпкен» эвес, а «Божаңнадыпкан» деп бижээн.

^{2:9} Иер. 49:16 ^{2:11} Лк. 19:40 ^{2:12} Иер. 22:13; Мих. 3:10 ^{2:13} Иер. 51:58 ^{2:14} Сан. 14:21;

Ыд. ыр. 71:19; Иса. 6:3; 11:9 ^{2:15} Иер. 51:7 ^{2:16} Иер. 13:26; Наум 3:5 || Ыы. 4:21 ^{2:18} Зах. 10:2 ||

Иса. 44:10-11 ^{2:19} Ыд. ыр. 134:17; Иер. 10:14 ^{2:20} Ыд. ыр. 10:4; Мих. 1:2 || Соф. 1:7

^{3:4} Иов 36:32; Иез. 1:27 ^{3:6} Э. д. 49:26; Ы. х. к. 33:15

- үе-дүптүн даглары буступ кээп дүшкен,
эрте-бурунгу тейлер чавызай берген;
Бурганның оруктары үе-дүптен бээр турган.
- 7 Кушан черниң чадырлары
айыыл-халапка алысканын көрген мен;
мадиан черниң майгыннары
сириңейнип турган.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Сээң килениң
хемнерже кыптыкканы ол бе,
агым сугларга хорадааның ол бе,
далайга ажынганың ол бе?
Чүге аъттарыңны мунуп алдың,
чүге тиилелгелиг дайынчы тергелеринде саадаптың?
- 9 Аймактарга даңгыраглаан азаашкының бадыткап,
ча-согунуң белеткеп алдың*. *Сэла*
Чер кырын хемнер-биле диле кезиптин.
- 10 Сени көрүп кааш, даглар сириңейни берген,
суглар аттыгып баткан,
дүп чок далай алгырып эгелээш,
чалгыгларын диргелдир көдүрүпкен*.
- 11 Сээң ужуккан согуннарың чырыын,
чайынналган чыдаларың кызаннаанын көргөш,
хүн биле ай турган черинге доктаай берген.
- 12 Килеңней бергөш, Сен чер кыры-биле басып эрте бердин,
хорадай бергөш, чоннарны басып кагдың.
- 13 Бодуннуң чонунуң камгалаар дээш,
пилип алганың улусту* камгалаар дээш чоруптуң;
бузуттуг чонунуң баштыңын узуткап кагдың,
ону тавангайындан тейинге чедир шалдаңнап кагдың. *Сэла*
- 14 Ооң аг-шерии, мени чылча шавар дээш,
казыргы дег халдап келген.
Олар, түрөңги кижини бүдүү сыырап дээнде дег,
амырап турдулар.
А Сен оларның баштыңын
ооң бодунуң-на чыдалары-биле
өттүр шанчып кагдың;
- 15 Сен Бодуннуң аъттарың-биле далайга,
өндүр улуг сугларга орук изеп алдың.
- 16 Ол шимээн-даашты дыңнап кааш,
ишти-хөңнүм сүрээдеп сирилеш дээн,
диштерим шаккыңайнып,
сөөк-даяам ирик дег апарып,
буттарым сириңейни берген.
Ындыг-даа болза, бисти үптөп турар чонну
айыыл-халап хүнү таварырын манаар ужурулуг мен*.

* 3:9 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сен Бодуннуң чанны белеткеп алдың, Сээң даңгырааң сөстери согуннар дег». * 3:10 Мында бүгү делегейге суг халавын тодарадып бижээн хире (Э. д. 6–9 эгелер). * 3:13 Азы: «Шилип алганың хаанны». * 3:16 Азы: «Ындыг-даа болза, айыыл-халап хүнү — кажан үптөкчи дайзын чонумче халдап кээр хүннү оожум шөлээн манаар ужурулуг мен».

3:7 Башт. 7:21 3:8 Иса. 66:15 3:10 Хост. 19:18 || Ыд. ыр. 76:17; 92:3 3:11 Исис. 10:12-13
3:15 Ыд. ыр. 76:20 3:16 Иов 4:14; Ыд. ыр. 118:120

- 17 **Фига ыяжы чечектелбес,
виноград сыптарында каттар чок,
оливаның чимизи үнмес,
шөл дүжүдүн бербес-даа болза,
кажааларда мал-маган чок-даа болза,**
- 18 **ынчан безин Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр мен,
мени камгалаар Бурганым дээш хөглээр мен.**
- 19 **Дээрги-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм, мээң Дээргим!
Ол мээң будумну сыын буду дег кылып каар,
бедиктерже мени көдүрер.**

Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм үдээр.

Софония медээчинин ному

Кирилде

Софония медээчи Дээрги-Чаяакчының сөзүн Иудеяга бистин эрага чедир VII вектин ийиги чартыгында медеглеп турган. Ол болза Иосия хаанның 621 чылда кылып чорутканы шажын-чүдүлге чаартылгаларының мурнундагы чылдар болур хире.

Номнун өзек темазы: Амос медээчинин баш бурунгаар чугаалааны Дээрги-Чаяакчының шийткел хүнү. Софония ол коргунчуг хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы Аңаа чагыртпайн турган бүгү улуска база чурттарга, ооң иштинде Иудея биле ооң кожазы чоннарга, кеземче онаар деп өттүр билип медеглээн. Мында ол хүннү «делегейнин төнчүзү» деп көрбөй, а бачыт биле дыннангыр эвес чоруктун шаг-үезинин төнчүзү деп, Бурганнын чонунун эзулуг арыглаашкынынын хүнү деп көрүп турар.

Иерусалим бодунун чурттакчыларының бачыттары дээш кеземче алган соонда, хоорайны катап тургузар, аңаа томаараан, чөптүг-шыннын чон чурттап эгелээр. Ынчан Иерусалимде чурттап турар улустун амыдыралы өөрүшкү болгаш алдар-хүндү-биле долдунар, Дээрги-Чаяакчы Боду оларнын аразыга чагырар.

1 ¹ Иудеяны Амоннун огу Иосия хаан чагырып турда, Дээрги-Чаяакчынын Софонияга ажыдып чугаалаан сөзү бодур. Софония Хусийнин огу, Хусий — Годолиянын огу, Годолия — Амориянын огу, а Амория — Эзекиянын огу турган чүве-дир.

Бурганнын шийткелинин хүнү

² «Мен чер кырында бүгү чүвени чок кылып каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³ Кижилерни, мал-маганны узуткаар мен; дээрниң куштарын, далайнын балыктарын узуткаар мен. Бузуттуг улусту дуурайлаткан чүвेलери-биле кады чок кылып, чер кырында бар улусту амылыг арттырбас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

⁴ Мен Иудеяже база Иерусалимнин бүгү чурттакчыларынче холум анныр мен, ол черде Ваал бурганнын истерин шуут балап кааптар мен, ооң бараалгакчылар-

ын, аңаа бараан болуп турар улусту амылыг арттырбас мен. ⁵ Бажыннар кырындан сылдыстарнын аг-шеринге мөгээр улусту, Мээң адым-биле денге Милхом бурганнын* ады-биле даңгыраглап, мөгейиг кылыр улусту чок кылып каар мен. ⁶ Менден ойталааш, Менче чүткүвес, Менден дуза дилевес улусту чок кылып каар мен.

⁷ Улус-чон, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын мурнунга ыдың чиде бер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын шийткел хүнү чоокшулаан-дыр. Дөгөрер өргүлүн Ол белеткеп, ону чиир улусту чалап, ыдыктап алган.

⁸ Дээрги-Чаяакчынын өргүл хүнүнде нояннарны, тажыларны болгаш даштыкылар хеви кедер бүгү улусту кезедип чедип кээр мен. ⁹ Мен ол хүн эргин арта халып турар улусту*, боттарынын Дээргилеринин ордузун күчүлел болгаш меге-биле долдуруп турар бүгү улусту кезедир мен.

* 1:5 «Милхом бурган» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы мындыг: «Боттарынын хааны».

* 1:9 Эргин арта халып турар улус — өске бурганнарга мөгээр улусту ойзу адааны ол бооп чадас (1 Хаан. 5:5 көр).

1:14 Хаан. 22:1; Иер. 1:2 1:3 Ос. 4:3 1:4 4 Хаан. 23:4 1:5 Иер. 19:13 || 3 Хаан. 11:5, 33 || 4 Хаан. 17:33 1:7 Авв. 2:20 || Иса. 13:6; Иер. 46:10; Иоил 1:15 || Иса. 34:6; Иез. 39:17 1:8 4 Хаан. 24:12; 25:7

¹⁰ Ол хүн кээрге, Балык хаалгазындан, Иерусалимниң чаа кезээнден уёвоувар, мы-сыы дынналар, Иерусалимниң тейлеринге коргунчуг дааш-шимээн үнер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹¹ Согааш кудумчузунун чурттакчылары, ыглажынар, чүгө дээрге силерниң бүгү садыжыларыңар, мөңгүн-биле саарылга кылып турар улузунар узуткаттырар.

¹² Ол үедө Мен чырыткы тудуп алгаш, Иерусалимни эрпиг кезип, турнуккан арага дег амыр-шөлээн улусту, „Дээрги-Чаяакчы бистиг-биле эки-даа, багай-даа чүвө кылбас“ деп бодаар улусту кезедири мен. ¹³ Оларнын байлаа өске улустун олчазы апаар, бажыңнары хоозурап каар. Олар тудуп алган бажыңнарыңа чурттавас, тарып алган виноградының арагазын ишпес.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг хүнү чоокшулап келген — далаштыг кел чыдар. Ол хүн качыгдалдың дааш-шимээни, дайынчыларның алгы-кышкызы дынналар! ¹⁵ Ол хүн — килең хүнү, качыгдал биле хилинчектиң хүнү, өлүмчидим биле кызагдалдың хүнү, кара буттар биле дүмбей караңгының хүнү болур; ¹⁶ дайынчы труба эдер, быжыглалдыг хоорайлар биле бедик суургаларга удур тулчуушкунче кыйгы хүнү болур.

¹⁷ Мен кижиг амытанны аажок кызагдаларымга, олар согулар дег улчуп чоруутар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен-дир. Оларның ханы черже агар, мөчү-сөөктери өдөк дег тарай октагтынар. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчының килең хүнүндө оларны алдыны-даа, мөңгүнү-даа камгалап шыдавас. Ооң хордадан сагыжының одунга бүгү чер өрттенип каар, чырык черниң бүгү чурттакчылары хенертен бурүнү-биле узуткаттырар.

2 ¹⁻² Арын-нүүр чок чон! Тодарадып каан хүн келбээнде, силерни хатка сүрдүргөн тараа саваңы ышкаш өскээр сүрүп

аппарбаанда, Дээрги-Чаяакчының кыптыккан килеңи силерни чиртип кааптаанда, Ооң килеңиниң хүнү силерни таварбаанда, чыгып, бөддүнчүнер-ле!

³ Дээрги-Чаяакчыже чүткүңер, черниң бүгү томааның улузу, Ооң күзөл-соруун күүседип турар улус! Чөптүг-шынныг чорукче чүткүңер, чөпшүл боорун кызыңар — Дээрги-Чаяакчының килениниң хүнүндө чаштыңар аргалыг боор чадавас силер*.

Иудея-биле кожа чоннарны Дээрги-Чаяакчының кезедири

⁴ «Газа хоорайны чурттакчылары каапкаш баар, Аскалон хоорай ээнзирээр, Азот хоорайның чурттакчыларың чарткы хүн иштиңде үндүр сывырып аппаар, Экрон хоорайны черден тура тыртар»⁵. Далай эриң черниң чурттакчылары, керет аймак*, ат болур силер! Ханаан чер, филистимнер чурту, Дээрги-Чаяакчы сенээ үндүргөн шииткелин дыңнадып тур: Мен сени узуткап каар мен, чурттакчы чон чок эртар сен! ⁶ Далай эриңниң кыдыы кадарчылар казнактары биле мал кажаалары турар одар-белчиір апаар. ⁷ Ол девискээр Иудеяның артак чонунга онаажыр. Олар анаа сүрүг малын кадарар, Аскалоннун бажыңнарыңа кезжээ удуп дыштаныр — оларны Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже сагыш салып, эки чолду эгидер*.

⁸ Моав чоннун бак сөглөнгенин, аммон чоннун кочуургаанын — оларның Мээң чонумну дорамчылап-кочулаанын, оон черинге кыжантанын дыңнап кагдым. ⁹ Ынчангаш дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы медеглээн. — Моав Содом ышкаш, аммон чон — Гоморра ышкаш апаар. Оларның чери кезээ-мөңгөдө шагар-оыт дуй үнген, кужурланчак девискээр, ээн

* 2:4 Ол хоорайлар филистим чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Зах. 9:5 көр). * 2:5 Керет аймак филистимнер турган хире (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр). Ол ат филистимнерниң оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктуң адындан үнген. * 2:7 Азы: «Туттурган улuzuн дедир чандырар».

1:10 Неем. 3:3; 12:39; 2 Чыл. 33:14 || 4 Хаан. 22:14 1:12 Иер. 48:11 || Бд. ыр. 93:7; Мал. 3:14 1:13 Бг. х. к. 28:30, 39; Ам. 5:11; Мих. 6:15 1:15 Иез. 7:7; Ионл 2:2; Ам. 5:18 1:17 Иса. 59:10 || Бд. ыр. 78:3 1:18 У. ч. 11:4; Иез. 7:19 || Соф. 3:8 2:1-2 Иер. 6:15; Соф. 3:5 2:3 Иса. 55:6; Ам. 5:4, 6 || Иса. 2:10; 26:20 2:5 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 || Иер. 47:7; Иез. 25:16 2:6 Иса. 65:10 2:8 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1-3 || Иер. 49:1; Иез. 21:28; 25:2; Ам. 1:13-15 2:9 Иса. 49:18; Иез. 16:48 || Э. д. 19:24; Бг. х. к. 29:23; Иса. 13:19; Иер. 49:18

кургаг хову апаар. Мээн чонумнуң дириг арткан улузу оларны олчалап аар, Мээн улузумнуң артынчызы оларның черин өнчү кылдыр алыр.

¹⁰ Ол бүгү хуу-салым оларга улуургаа дээш, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чонун дорамчылап кочулап, оон өрү көрдүнүп турганы дээш онаажыр. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчуг болур, черин бүгү дүрзү-бурганнар Ол чөгенчиг кылып каар. Ырак чурттарда бүгү чоннар, кайызы-даа бодунуң девискээринге, Аңаа мөгөөр.

¹² Силер база, эфиоптар, Мээн хылымга кыргыдып-хыдыр силер.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң холун соңгу чүкче сунгаш, Ассирияны узуткап каар. Ниневия хоорай буступ каар, ону кургаг курут хову ышкаш ээн чер болдурар. ¹⁴ Аңаа сүруг мал, янзы-бүрү черлик дириг амытаннар дыштанып чыдар; үгүлөр биле каарганнар хоорайның бузундуларынга дүннээр, оларның эткен үннери бажыңнар ишгинден дынналар, эргинде хоозураашкын көстүр, эжик-хаалганың пөш шагыглары картталып калган боор.

¹⁵ Ол-дур, өөрүп-байырлап, сагыш амыр чурттап турар, чурттакчылары сеткилчүрээнде: „Бо хоорай өндүр улуг, ол ышкаш хоорай чок!“ — деп турган Ниневия хоорай ынчап баар-дыр. Ол хоозуралга алзып, аң-мөң чурттаар чер апаар! Оон чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү кайгап-харап, кочулап сыгырар база олче холун чаңгыр*.

Иерусалимниң келир үези

З ¹ «Үймээнчи, бужар, кызгадакчы хоорай ат болур!

² Ол Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңна-вас-тыр, чагыг-сургаалды хүлээп албастыр, бодунуң Бурганынга идегевес-тир, Олче чоокшула-вас-тыр. ³ Оон нояннар ырланган арзылаңнар дег-дир, баштыңчылары — кежээ чимзенген, эртенге чедир чаңгыс-даа сөөк арттырбас бөрүлөр дег-дир. ⁴ Хоорайда Бурганның медээчилери бодал чок, кара сагыштыг, а бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өр-

гээзин бужартадып, ыдыктыг хоойлуну үрөп турар. ⁵ Чүглө Дээрги-Чаяакчы хоорайда чөптүг чүве кылып турар, Ол бузуттуг чүве үүлгетпес. Ол эртенниң-не чырыткылыг шын шииткел үндүрүп турар, ынчалза-даа бузуттугларның ыядыр арны чок-тур.

⁶ Мен чоннарны узуткап кагдым, оларның шивээлерин үрөп бузуп кагдым. Оларның кудумчулары ээнзиреп калган — кым-даа оларны таварып эртпейн турар; оларның хоорайлары хоозурап калган, кижиги шуут чок, чурттакчылар артпаан. ⁷ Мен чонумга: „Менден коргуп, чагыг-сургаалым хүлээп алыңар, ынчан чурттап турар черинерни узуткавас, Мээн бодап алган кеземчем силерни таварбас“ — дээн мен. А олар бузут үүлгедирин улам чүткүлдүг оралдажып турду.

⁸ Ынчангаш Мени манаңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чоннарга удур херечилээр дээш* көдүрлүр хүнүмге чедир манаңар. Мен чоннарны чыып аарын, күрүнелерниң чурттакчыларын бөлөрин база оларже Бодунуң ажынган сагыжымны, бүгү кыптыккан килеңимни угландыраарын шиитпирледим. Мээн хорадаан сагыжымның одунга бүгү чер өрттенип каар.

⁹ Мен ынчан чоннар шупту Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырзын дээш база Меңээ чаңгыс эптиг бараан болзун дээш, оларның аксы-дылын арыглап каар мен. ¹⁰ Эфиопияда хемнер ындында Меңээ мөгөөр улус — Мээн тоо быдараан чонум чедип келгеш, Меңээ өргүл белектерин эккээр.

¹¹ Иерусалим, ол хүн сен чурттакчыларыңның Меңээ удур үүлгедип турган бачыттары дээш бак атка кирбес сен, чүге дээрже Мен турамык болгаш улуургак бүгү улусту сенден үндүрө бээр мен, оон соонда Мээн ыдыктыг даамга өрү көрдүмөс сен. ¹² Сеңээ чурттаар кылдыр томаараан, түрөңги чонну арттырып каар мен, Дээрги-Чаяакчының ады оларга хоргадап боор. ¹³ Израиль чонунун артынчызы бузут үүлгетпес, мегелевес,

* 2:15 Ниневия хоорай б. э. чедир 612 чылда вавилон-мидий аг-шеригте дүжүп берген. * 3:8 Азы: «Чоннарны үптээр дээш».

2:10 Иса. 16:6; Иер. 48:29 2:11 Ыл. ыр. 21:28 2:12 Иса. 18:1-7 2:13 Иса. 10:5; 14:25; Наум 2:10; 3:7 2:14 Иса. 13:21-22; 34:11, 14 2:15 Иса. 47:8 || Иер. 19:8 3:1 Иер. 6:6 3:3 Иез. 22:27 3:4 Иер. 23:11 3:5 Соф. 2:1 3:8 Авв. 2:3 || Иоиш 3:2; Зах. 14:2 || Соф. 1:18 3:9 Иса. 6:7; 19:18 3:11 Иса. 54:4 3:12 Иса. 14:32 3:13 Ажыд. 14:5 || Мих. 5:4

оларның аксы-сөзүндө кара сагыш чок боор. Олар, хойлар ышкаш, одарлаан соонда, дыштанып чыдып аар, оларны кым-даа дүвүредип хоюспас».

Өөрүшкүнүң ыры

¹⁴ «Сион-кыс, ырлап байырла, Израиль, өөрүп-байырла! Иерусалим-кыс, сеткилиц ханызындан өөрүп-хөг-ле! ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы сээң шииткелицни күш чок болдурган-дыр, дайзынның аткаарлаткан-дыр. Израильдиң Хааны Дээрги-Чаяакчы сээң-биле-дир, моон соңгаар айыыл-халаптан кортпас-тыр сен. ¹⁶ Ол хүн кээрге, Иерусалимге улус: „Кортпа, Сион! Сээң холдарың суларавазын!“ – деп чугаалаар. – ¹⁷ „Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң-биле-дир, Ол – күштүг Дайынчы, сени камгалап шыдаар. Ол сен дээш өөрүүр, Бодунун

ынакшылы-биле сени оожургадыр*, сен дээш өөрүп-байырлап, ырлаар“.

¹⁸ Биезде демдеглеп турган байыр-лалдары дээш муңгагдап турар силер-ни чыыптар мен, силерге үүрге-чүк дег болган бак адыңарны силерден адырып кааптар мен*. ¹⁹ Мен ол үеде сээң бүгү дарлакчыларыңны кезедир мен. Кош-как, аскак улусту камгалаар мен, үндүр сывыртаткан чонну чыыр мен. Бак сөг-ледип турганы бүгү черлерге олар алдар-хүндүлүг боор кылдыр кылып каар мен.

²⁰ Ол үеде Мен силерни чыып ал-гаш, дедир чандыар мен. Силер көр-үп туруңарда, силерге эки чолду эгит-кеш*, чер-делегейнин бүгү чоннарынын аразынга алдар-хүндүлүг чон кылып каар мен».

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чү-вези ол-дур.

* 3:17 Өске бурунгу сөзүглелде «сени чаарты» деп бижээн. * 3:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол байырлалдар силерге үүрге-чүк дег болуп, адыңарны баксырадып турар». * 3:20 Азы: «Туттурган улусун дедир чандыргаш».

3:14 Зах. 2:10; 9:9 3:15 Лк. 1:75 3:17 Иса. 62:5; Иер. 32:41 3:19 Мих. 4:6-7 3:20 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Иез. 11:17

Аггей медээчинин ному

Кирилде

Бистин эрага чедир 587/586 чылда Иерусалимде Бурганнын өргээзин вавилон аг-шериг узуткап кааш, иудей чонну туттуруушкунче аппарат. Перстер Вавилонну эжелеп аарга, Персиянын хааны Кир еврейлерге туттуруушкундан төрөөн черинче чана бээрин чөпшээрээн соонда, олар Бурганга чаа өргээ тулуп эгелээн. Ынчалза-даа акша-хөрөңг чедишпезинден база кожа чоннарнын удурланганындан олар удаvain оралдажышкынын ара соксап кааннар.

520 чылда Персия күрүнеге политиктиг хөлээзин болуп турда, Бурган иудей чонче Бодунун медээзин – Ооң өргээзин тудар дугайында айтышкынны – медээчизи Аггейни (Захария медээчинин үежизи) дамчыштыр чоруткан. Чон Аггейнин сөстөрүн тооп дыңнааш, тудугну эгелеп алган, а Бурган оларга Бодунун ачы-буянын азаан. Иудейянын тус чер чагырыкчызы Зоровавел (еврей хаан Давидтин үре-салгалы) мындыг медээ алган: Бурган ону Ооң дузазы-биле өндүр улуг ажыл-херектер бүдүрер киж и кылдыр шилип алган.

Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудар үе келген!

1 ¹ Дарий хааннын чагыргазынын ийги чылында, алды айнык бирээде* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунун сөзүн Салафииндин оглу, Иудейянын чагырыкчызы Зоровавелге база Иосектин оглу, дээди бараалгакчы Иисуска ажыдып чугаалаан.

² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Бочон „Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудар үе ам-даа келбээн“ дээр-дир» – деп чугаалаан. ³ Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунун сөзүн ажыдып: ⁴ «Мээң бо өргээм хоозурап бузулган турда, каас-коя дерээн бажынарга чурттаар үенер келген деп бе?» – деп чугаалаан.

⁵ Ынчангаш ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарынарже угаан-чүрөөнөр угландырып, боданынар. ⁶ Хөй үрезин тарып турар силер, ынчалза-даа дүжүдүнер эвээш-тир; чемненип турар, ынчалза-даа тотпас-тыр силер; ижип ту-

рар, ынчалза-даа суксунунар ханмасыр; кеттинип аар, ынчалза-даа чылыкпас-тыр силер; акша ажылдап аар силер, ынчалза-даа оонар акша хавынга ызырынмасыр» – деп чугаалаан.

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарынарже угаан-чүрөөнөр угландырып, боданынар. ⁸ Дагларже үне бергеш, ыяштан эккеп, өргөөдөн тудунар, Мен ол тудугче чүүлзүнүп көрүп, анаа алдаржыыр мен» – деп чугаалаан. ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Хөйүнү манап турар, ынчалза-даа эвээшти ап турар-дыр силер. Дүжүдүнерни аалынарже эккеп аарынарга, Мен тарадыр хаддып кааптар-дыр мен – деп медеглээн. – А чүгө? Мээң өргээм хоозурап бузулган турда, силерниң киж и бүрүзү бодунун бажыны дээш сагыш човаарынга өй-дүр силер. ¹⁰ Ынчангаш-ла дээр хадгынып, силерже чаыс-шалындын бадырбастаан, а чер дүжүдүн бербестээн. ¹¹ Чер кырынче, дагларже кааннаашкынны кыйгырып ыттым – далган-тарааже, виноград чулуунче, олива үзүнче, черниң беримчези

* 1:1 Б. э. ч. 520 чылдын август 21.

1:1 Эра 4:24; Зах. 1:1 || Эра 5:1; 6:14 || 1 Чыл. 3:19; Эра 3:2; Неем. 12:1; Агг. 2:20-23; Зах. 4:6-10 || 1 Чыл. 6:15 1:4 Неем. 2:3; Ыд. ыр. 131:3-5 1:6 Ы. х. к. 28:38 || Лев. 26:16; Ос. 4:10; Мих. 6:15 1:10 3 Хаан. 8:35 1:11 3 Хаан. 17:1

болур бүгү чүвеже, кижиге, мал-маганче, кандыг-даа ажылдын үре-түннелинче кааңнаашкынны кыйгырып ыттым».

Бурганның чаа өргээзин тудуп эгелээни

¹² Салафиилдин оглу Зоровавел, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисус база арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчы Бурганының сөзүн, Ооң чорутканы Аггей медээчиниң дамчыткан сөстөрүн тооп дыннаан. Чон Дээрги-Чаяакчыдан корткан. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчының айбылап чорутканы Аггей медээчи чонга: «Дээрги-Чаяакчы „Мен силер-биле кады мен!“ деп меделеди» — дээн. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Салафиилдин оглу, Иудеянын чагыркчызы Зоровавелди, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисусту база арткан бүгү чонну сорук кирипкен. Олар шупту чыгып келгеш, боттарынын Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажылдап эгелээн. ¹⁵ Ынчан Дарий хаанның чагыргазының ийиги чылы, алды айнын чээрби дөрт турган*.

Чаа өргээниң келир үдеге өндүр-чаагайы

2 ¹ Чеди айның чээрби бирде* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунуң сөзүн ажыткан: ² «Салафиилдин оглу, Иудеянын чагыркчызы Зоровавелге, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисуска база арткан чонга мынча деп чугаала. ³ Силернин аранарда бо өргээниң биеэги өндүр-чаагай хевирин көргөн кижиге арткан бе, ам ону көөрүңерге, кандыг-дыр? Чөгенчиг чүве бооп сагындырбас-тыр бе? ⁴ Ынчалза-даа ам сорук кирип көр, Зоровавел — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисус, сен база сорук кирип көр; чернин бүгү чону, сорук кирип, ажылдап эгеленер, Мен, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, силер-биле кады болгай мен. ⁵ Египеттен үнүп чоруп турунарда, силер-биле чарган Мээн чагыг-керээмни күүсединер, Мээн Сүлдем аранарда бар хевээр-дир, ынчангаш кортпанар!»

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча деп чугаалаан: «Үр болбайн, Мен ам бир удаа дээр биле черни, далай биле кургаг черни силгиир деп тур мен. ⁷ Бүгү чоннарны база силгиир мен, ынчан олар үнелиг белектерин эккээр, бо өргээни чаагай байлак-биле долдулар мен!» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур. ⁸ «Бүгү мөнгүн — Мээни, бүгү алдын — Мээни! — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ⁹ Бо өргээниң өндүр-чаагайы биеэги өргээниң өндүр-чаагайындан улгады бээр. Мен бо черге амыр-тайбынны доктаадыр мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Бурганның ачы-буян хайырлаары чоннуң арыындан хамааржы

¹⁰ Дарийнин чагыргазының ийиги чылында, тос айның чээрби дөртө* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчиге Бодунуң сөзүн ажыдыпкан: ¹¹ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг хоойлуга хамааржыр дараазында чүүлдү бараалгакчылардан айтырып көр деп тур: ¹² „Бир эвес кандыг-бир кижиге ыдыктап каан ыгтыг* хевиниң эдээнге ораап алгаш чораш, эдээ-биле далган-тараага, быдаага, арагага, үске азы өске-бир аыш-чемге дээпкен болза, ол аыш-чем база ыдыктыг апаар бе?“»

Аггей ону айтырарга, Бурганның бараалгакчылары: «Чок» — деп харыылаан.

¹³ Аггей оон: «Бир эвес кандыг-бир кижиге өлүг кижиге дегген соонда, арыг эвес апаргаш, ол бүгү аыш-чемге дээптер болза, аыш-чем база арыг эвес апаар бе?» — деп айтырарга. А бараалгакчылар: «Арыг эвес апаар» — деп харыылаан. ¹⁴ Аггей ынчан Дээрги-Чаяакчының бо меделелин дамчыткан: «Бо чон база ындыг-дыр, бо улус Мээн мурнумга база ындыг-дыр, оларның ажаап ап турар дүжүдү база ындыг-дыр. Ол улустунг эккеп салып турар өргүлдери шупту арыг эвес-тир.

¹⁵ Ынчангаш амдыгааштан эгелээш, бо чүүлдү утпайн көрүңер. Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таванга чангыс-даа

* 1:15 Б. э. ч. 520 чылдың сентябрь 21. * 2:1 Б. э. ч. 520 чылдың октябрь 17. * 2:10 Б. э. ч. 520 чылдың декабрь 18. * 2:12 Ыдыктап каан ыг — Бурганга өргүл кылдыр салган малдың эдинниң кезээ (Лев. 6:24-28 көр).

1:12 Эзра 5:2 1:13 Ис. 1:5, 9; Агг. 2:4 2:1 Лев. 23:34 2:2 Агг. 1:1; 2:20-23 2:3 Эзра 3:12; Зах. 4:10 2:4 Агг. 1:13 2:5 Хост. 29:45 2:6 Иов 9:6; Иса. 2:19; 13:13; Евр. 12:26 2:8 1 Чыл. 29:16 2:13 Лев. 22:4-6; Сан. 19:22 2:14 Иса. 64:6

даш салдырмаан турда, байдалынар кан-дыг турган ийик? ¹⁶ Бир хөпээнден чээрби хемчээл хире тараа чыып аар бодап чедип келген улус чүгле он хемчээл хирени чыып ап турду; арага дозар савадан бежен хемчээл хирени узуп аар бодап чедип кээрге, чүгле чээрби хемчээл хире арага бар боор турду. ¹⁷ Чүге дээрге Мен үнүш-дүжүдүнерже өргтендир чиир изиг хат биле дүдүк салып, тарып алган дүжүдүнерже долу чагдырып, силерни кезедип турдум. Ынчалза-даа силер Менче эглип келбедилер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁸ Амдыгааштан эгелээш, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң таваан салганыңар хүн — тос айның чээрби дөрттен* ынай бо чүүлдү утпайн чорунар. ¹⁹ Анмаарларда үрезин ам-даа бар-дыр бе? Бо өйге чедир виноград сывы, фи́га биле гранат ыяжы, олива-даа дүжүт бербейн келди чоп. А бо хүнден эгелээш, Мен силерге ачы-буяны хайырлаар мен».

Бурганның Зоровавелге аазаашкыны

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Аггейге ол-ла айның чээрби дөртте Бодунуң сөзүн база катап ажыдып чугаалаан: ²¹ «Иудеяның чагырыкчызы Зоровавелге мону дамчыт. Мен дээр биле черни силгиир деп тур мен; ²² дүжүлгелерде саадаан хааннарны дүжүрер мен, өске чоннар күрүнериниң күчү-күжүн узуткап каар мен, дайынчы тергелерни башкарган улузубиле катый ойтур октаптар мен, аыгтарны-даа, мунукчуларын-даа чок кылып каар мен, ха-дунма-даа кижилер бирээзи өскезин хылыш-биле шанчып каар». ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Салафиилдиң оглу Зоровавел, Мээң чалчам, ол хүн Мен сени Бодунуң таңмалыг билээм* дег кылып аар мен, чүге дээрге Мен сени шилип алган болгай мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 2:18 Б. э. ч. 520 чылдың декабрь 18. * 2:23 Таңмалыг билзек — кандыг-даа дужаалга ол таңманы базып каарга, күштүг алаар. Бурган Зоровавелге Бодунуң дужаалдарын күүседир эрге-чагырганы хайырлаар бооп турары ол (Эсф. 8:8, 10 көр).

^{2:17} Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28; Ам. 4:9 || Иер. 5:3; Ам. 4:6 ^{2:18} Эзра 3:10; Зах. 8:9 ^{2:19} Зах. 8:12 ^{2:21} Агг. 1:1; 2:2 ^{2:22} Дан. 2:44; Зах. 12:9 || Мих. 5:10 || Зах. 14:13

^{2:23} Сол. ыр. 8:6; Иер. 22:24

Захария медээчинин ному

Кирилде

Захария медээчи Бурганнын сөзүн бистиң эрага чедир 520–518 чылдарда Вавилонга туттуруушкундан төрөөн чуртунче эеп келген иудейлерге дамчыдып турган. Ол үеде (Персиянын хааны Дарийнин чагыргазынын эгези) еврей чон Зоровавел чагырыкчы (Давид хаанның үре-салгалы) биле Бурганнын дээди бараалгакчызы Иисуска баштадып алгаш, үредеп каапкан Бурганнын өргээзин катап база кызымак тудуп эгелээн турган. А Захария (Аггей медээчи-биле кады) чонга Бурган олче ам-даа сагыш салып турар деп, бүгү чүве чедимчелиг болур деп идегел берип турган чүве-дир.

Номну ийи кол кезекче чарып болур:

1) 1–8 эгелерде Бурганнын Захарияже чорутканы сес көстүүшкүн болгаш олар-биле харылзаалыг сургаалдар база аазаашкыннар тодараттынып бижиттинген. Ол көстүүшкүннер колдуунда Иерусалимни база Бурганнын өргээзин катап тургузары, израиль чонну бачыттарындан арыглаары болгаш ооң чырык келир үези-биле харылзаалыг. Ол эгелерде биеэги вектерде турган Бурганнын медээчилериниң сөстөрүнче айтылгар бо-ла таваржып турар.

2) 9–14 эгелерде дайзыннарын Бурганнын шнидериниң дугайында болгаш чөптүг чорук биле амыр-тайбынны катап тургузар дээш, Ооң шилип алган хаанының чедип кээриниң дугайында өттүр билген медеглелдер чыггайган.

Бурганче эглиринче кыйгырыг

1 Дарий хаанның чагыргазынын ийи дугаар чылынын сес айда* Дээрги-Чаяакчы Аддонун оглунун оглу, Берехиянын оглу Захарияга Бодунуң сөзүн ажыткан: ² «Дээрги-Чаяакчы силернин ада-өгбөнерге дыка килеңнээн тургандыр. ³ Ынчангаш бо чонга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келиңер, ынчан Мен база силерге эглип кээр мен. ⁴ Ада-өгбөнер дег болбанар. Оларны Бурганнын биеэде турган медээчилери кыйгырып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын: „Бузуттуг оруктарыңардан база багай үүлгедилгеринерден ойталаңар“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыткан, а олар Мени тооп дыңнаваан, Менче кичээнгей

салбаан болгай — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁵ Ам ол ада-өгбөнер кайыл? Мээң медээчилерим-даа болза мөңгө чурттаар деп бе? ⁶ А Мээң чалча-медээчилеримге айыткаан сөстөрүм ада-өгбөнер-биле боттанмаан чүве бе? Олар ынчан бачыттарын миннип: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы биске хамаарыштыр, Боду канчаар доктаадып кааныл, ынчаар кылды — бистиң оруктарывыс болгаш үүлгедилгеривис эзугаар кылды“ — дээн болгай».

Бирги көстүүшкүн: айттар

⁷ Шеват дээр он бир айнын чээрби дөртте, Дарийнин чагыргазының ийиги чылында* Дээрги-Чаяакчы Аддонун оглунун оглу, Берехиянын оглу Захария медээчиге Бодунуң сөзүн ажыткан.

* 1:1 Б. э. ч. 520 чылдың октябрь-ноябрь. * 1:7 Б. э. чедир 519 чылдың февраль 15. Ол болза Иерусалимде Бурганнын өргээзин катап тургузуп эгелээнинин соонда беш ай эрткенде болган (Агг. 1:14–15, 2:15 көр).

1:1 Эзра 4:24; Агг. 1:1 || Неем. 12:16 || Эзра 5:1; 6:14; Мф. 23:35 1:3 Иса. 31:6; Мал. 3:7

1:4 Ыд. ыр. 77:8 || 2 Чыл. 36:15–16; Иер. 5:13; Дан. 9:6 1:6 Ы. х. к. 28:2 || Ыы. 2:17

⁸ Дүне када көстүүшкүн көрдүм: шилги аът мунган кижичи көстүп келди. Ол кижичи ыйгыл черде мирт ыяштар аразында турду, а ооң артында шилги, доруг болгаш ак чүзүннүг аьттар көзүлдү.

⁹ Мен: «Дээргим, бо чүү деп чүвөл?» — деп айттырдым.

Мээң-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзи: «Мен сенээ ол чүү деп чүвөл дээрин айтып берейн» — диди.

¹⁰ Мирт ыяштар аразында турар кижичи: «Аьттыг улусту Дээрги-Чаяакчы черни эргий кезип эртсин дээш чоруткандыр» — деп харыылады.

¹¹ Демги улус мирт ыяштар аразында турган Дээрги-Чаяакчынын төлээзинге: «Бис черни эргий кезээш келдивис, бүгү чер кыры оожум, амыр-тайбың-дыр» — диди.

¹² Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ыңчан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Сен Иерусалимге база Иудеянын хоорайларынга кээргел көргүзөринден кажанга чедир ойталаар сен? Оларга ам чеден чыл килеңнеп тур сен» — дээн.

¹³ Дээрги-Чаяакчы мээң-биле чугаалажып турган Бодунуң төлээзинге ачыбуянын, сагыш-сеткил оожургадыр сөстөр-биле харыылады. ¹⁴ Ыңчан мээң-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзи мээңэ мынча дээн: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин улуска медеглеп дамчыт: Мен Иерусалим дээш, Сион дээш кедергей хүннеп тур мен, ¹⁵ а амыр-шөлөөн чурттап турар чоннарже кедергей хорадап тур мен. Израильчилерге килеңнээним шоолуг эвес турда, ол чоннар хора халдадырын күштелдирген-дир.

¹⁶ Ыңчангаш Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: Мен Иерусалимче кээргээр сеткилдиг эглип келдим, аңаа Мээң өргэмни катап тудар. Иерусалимни катап база хемчээп, тудар.

¹⁷ Оон ыңай Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин улуска медеглеп, дамчыт: Мээң хоорайларымын катап база бай-байлак чыгк дола бээр, Дээрги-Чаяакчы Сионну катап база аргалаар, Иерусалим катап база Мээң шилиттинген хоорайым боор».

Ийги көстүүшкүн: мыйыстар биле ус-дарганнар

¹⁸ Мен оон топтап көргөш, дөрт мыйысты эскерип кагдым. ¹⁹ Мээң-биле чугаалажып турган дээрин төлээзинден: «Бо чүү боор?» — деп айттырдым.

Ол: «Бо дээрге Иудея, Израиль болгаш Иерусалимнің чонун тарадыр үзүпкөн күштер-дир» — деп харыылады.

²⁰ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчы мээңэ дөрт ус-дарган кижини көргүстү. ²¹ Мен: «Олар маңаа чүнү кылыр деп турары ол?» — деп айттырдым.

Ол: «Дуу мыйыстар дээрге Иудеянын чонун кым-даа бажын көдүрүп шыдавас кылдыр тарадыр октапкан чоннар-дыр. Олар иудей черге удур мыйызын көдүрген боорга, ус-дарганнар оларны барып коргудуп, мыйыстарын дүжүр шаап кааптар» — деп харыылады.

Ушкү көстүүшкүн: Иерусалимни хемчээксээр кижичи

2 ¹ Мен катап база топтап көргөш, холунда чер хемчээр хендир туткан кижини эскерип кагдым. ² «Кайнаар бар чыдыр сен?» — деп айттырдым.

Ол: «Иерусалимнің доора база узун дуртун билип аар дээш, ону хемчээрим ол-дур» — деп харыылады.

³ Оон дээринч мээң-биле чугаалажып турган төлээзи бурунгаар чоруптарга, өске төлээзи аңаа уткуштур үнүп келди. ⁴ Бирги төлээ ийигизинге мынча дээн: «Маңнап баргаш, дуу ол аныяк оолга мынча де: „Чурттакчы чону, малмаганы хөй болгаш, Иерусалим ханаларынга сынмас хоорай апар*». ⁵ Мен Бодум хоорайны долгандыр турар оттуг хана боор мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглеп тур. — Өндүр чырымыны оон ортузунга көргүзөр мен»».

Бурганның Бодунуң чонун кыйгырганы

⁶ «Эйт, эйт! Сонгу чүкте чурттан бээр дезип маңнажыңар! Силерни дээринч дөрт хады-биле тарай шаапкан болгай мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁷ Эйт, Вавилонда чурттап турар Сионнун

* 2:4 Азы: «Иерусалимчилер чоок-кавы көдээ черлерге, сууриларга безин чурттай бээр».

1:8 Ажыл. 6:4 || 4 Хаан. 6:17; Зах. 6:2-7 1:12 Ыд. ыр. 79:5; 88:47 || Иер. 25:11; 29:10; Дан. 9:2; Зах. 7:5 1:14 Иоил 2:18; Зах. 8:2 1:15 Иса. 47:6 1:16 Эзра 6:14 || Зах. 2:2 1:17 Иса. 40:1 || Иса. 14:1; Зах. 2:12 1:19 3 Хаан. 22:11 2:1 Иез. 40:3 2:2 Зах. 1:16 2:4 Иса. 49:19; Иер. 31:27 2:5 Иса. 4:5 2:6 Иса. 48:20 || Иез. 5:10; 17:21 2:7 Иса. 52:11

чону, ол хоорайдан адырлып үнүнер». ⁸ Чүгө дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы силерни олчалап ап турган чоннарга хамаарыштыр (алдарлыг Бурган мени айбылап чоруткан соонда)* мынча дээн: «Мээң чонумга дээп турар улус Мээн караамның огулга дээп турары олдур. ⁹ Мен оларже холумду анныр мен, олар ынчан боттарының кулдарынын олчазы апаар». (Ынчан мени Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын биллип аар силер.)

¹⁰ «Сион-кыс, ырлап, өөрүп-байырла! Мен чедип келгеш, силерниң араңарга чурттай бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹¹ Ол хүн хөй чоннар Дээрги-Чаяакчы Меңээ катгыжып кээп, Мээң чонум апаар. Иерусалимниң чону, Мен силерниң араңарга чурттай бээр мен». (Ынчан мени силерже Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын биллип аар силер.)

¹² Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг черчуртка Иудеяны Бодунуң хуваалгыч чери кылдыр ээлеп аар, Иерусалим катап база Ооң шилиттинген хоорайы боор.

¹³ Кижичи амытан бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыды чиде берзин! Чүгө дээрге Ол туруп келгеш, Бодунуң ыдыктыг чурттаар черинден кел чыдар-дыр.

Дөрткү көстүүшкүн: дээди бараалгакчы

3 ¹ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун төлээзиниң мурнунда турар дээди бараалгакчы Иисусту көргүстү. Оон чанында ону буруудадырынга белен эрлик турду. ² Дээрги-Чаяакчы эрликке: «Дээрги-Чаяакчы сени чемелеп тур, эрлик! Иерусалимни шилип алган Дээрги-Чаяакчы сени чемелээр-дир! Ол кижичи оттан ушта соп эккелген кезек дег-дир» — дээн.

³ Хирлиг хептиг Иисус дээрнин төлээзиниң мурнунда турган. ⁴ Дээрнин төлээзи Иисустуң мурнунда турар өске төлээлерге: «Ооң хирлиг хевин уштуп

кааптыңар» — дээн. Оон Иисустуң бодунга: «Көр даан, Мен сээң кем-бурууну уштуп кааптым, ам сенээ байырлал хеви кедирип тур мен» — дээн.

⁵ Мен* ынчан: «Ооң бажынга арыг тюрбан бөрттөн кедирип кагзын» — дээн мен. Олар оон бажынга арыг тюрбан кедиргеш, хепкерип кагды. А Дээрги-Чаяакчының төлээзи ооң чанында турбушаан чорду.

⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Иисуска даалга берип, мынча диди: ⁷ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: бир эвес сен Мээң орууну эдерип, Мээң дүрүмнеримни күүседир болзунза, Мээң өргөзмге башкараар эрге сенде болур, Мээң өргөзмниң девискээрин сен хайгаараар сен. Ынчан мында турар төлээлерим дег, Менче хостуг кирер арганы сенээ хайырлаар мен. ⁸ Дээди бараалгакчы Иисус, сен база сенээ башкарткан бараалгакчылар, эки келир үениң бадыткал демдээ болур улус, дыңнаңар: Мен Бодунуң чалчамны — Өзүмнү* чорудуптар мен. ⁹ Керүнер, Иисустун мурнунга бир дашты салып тур мен. Ол даш чеди кырлыг*, Мен аңаа тускай бижик оя кезип каар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Бо черниң кем-буруузуң чаңгыс хүн дургузуңда чайладып кааптар мен. ¹⁰ Ол хүн силер хуваалгыч черинерге виноградтыг, фи́га ыяштарлыг амыр-шөлөөн амыдырап, бот-боттарыңар удур-дедир чалажыр силер». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

*Бешик көстүүшкүн:
алдын чырыткы биле ийи ыяш*

4 ¹ Мээң-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзи эеп келгеш, мени, удаан кижини дег, оттурупту. ² Ол менден: «Чүнү көрүп тур сен?» — деп айтырды.

Мен: «Алдын чырыткы көрүп тур мен. Ооң кырында олива үзү кудар саважыгаш болгаш чеди дең тур. Дең

* 2:8 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени алдаржызын дээш айбылап чоруткан». * 3:5 Өске бурунгу сөзүгелде «Ол» деп бижээн. * 3:8 Өзүм — Бурганның азап кааны, израиль чонну чагырап ужурулг Давидтин салгакчызының ойзу адаан ады (Иса. 11:1; Иер. 23:5; 33:15 көр). * 3:9 Азы: «Чеди карактыг» (Зах. 4:10 көр).

2:8 Ы. х. к. 32:10; Ыд. ыр. 16:8 ^{2:9} Иез. 39:10 || Зах. 2:11; 4:9; 6:15; Иез. 2:5; 33:33 ^{2:10} Иса. 12:6; Соф. 3:14; Зах. 9:9 || Иез. 37:27 ^{2:11} Есф. 9:27; Иса. 56:3; Зах. 8:22 ^{2:12} Ы. х. к. 32:9 || Зах. 1:17 ^{3:1} Эзра 3:2; 5:2; Неем. 12:1 || 1 Чыл. 21:1; Иов 1:6; Ажыл. 12:9-10 ^{3:2} Иуда 1:9 || Ам. 4:11 ^{3:4} Лк. 15:22 || Иса. 61:10; Ажыл. 7:14; 19:8 ^{3:5} Хост. 29:6 ^{3:9} Иса. 28:16 ^{3:10} 3 Хаан. 4:25 ^{4:1} Дан. 8:18; 10:9 ^{4:2} Хост. 25:31, 37; Ажыл. 1:12; 4:5

бүрүзүндө чеди хоолайжыгаш бар-дыр.³ Оон ыңай чырыткының чанында ийи олива ыяжын көрүп тур мен: бирээзи саважыгаштың оң талазында, эскези солагай талазында тур» — деп харыяладым.⁴ Мээң-биле чугаалажып турган дээрнийн төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» — деп айтырдым.

⁵ Дээрнийн төлээзи: «Бо чүү деп чүвөл дээрзин билбезиң ол бе?» — деп удур айтырды.

«Билбес мен, дээргим» — деп харыяладым.

⁶ Ынчан ол менээ мынча диди: «Дээрги-Чаяакчының Зоровавелге чугаалаан сөзү бо-дур: чедимче күчү-күштүз шеригден эвес, а Мээң Сулдемден кээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁷ Сен чүү сен, өндүр бедик даг? Зоровавелдин мурнунга оргулааш апаар сен! Ол Бурганның өргээзинин эн кол дажын салып каарга, улус: „Бурган-ның ээ көрнүүшкүнү ында-дыр!“ — деп алгыржы бээр».

⁸ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыткан: ⁹ «Зоровавелдин холдары бо өргээниң таван салган, база-ла оон холдары оң тутуп доозар. (Ынчан мени силерге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер.) ¹⁰ Бичии эгелээшкннер хунун кым херекке албазыл? Улус Зоровавелдин холунда тутуга ажыглаар херексел көргөш, өөрүп-байырлаар. А демги чеди ден Дээрги-Чаяакчының бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар каарктарынче айтып турар».

¹¹ Мен ынчан дээрнийн төлээзинден: «Чырыткының оң болгаш солагай талазында ийи олива ыяжы чүнү көргүзүп турары ол?» — деп айтырдым.

¹² Оон ыңай: «Олива ыяштарында ийи будук бар-дыр, ол будуктар ийи алдын хоорза дамчыштыр суук алдын* үндүр аксып турар-дыр. Ол чүү деп чүвөл?» — деп айтырдым.

¹³ Төлээ харызыннга: «Оларның чүнү көргүзүп турарын билбес сен бе кай?» — деп айтырды.

«Билбес мен, дээргим» — деп харыяладым.

¹⁴ Ынчан ол: «Бо ыяштар дээрге бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызынга бараан болуп турар, олива үзү-биле шилип чаап каан ийи кижидир» — диди.*

**Алдыгы көстүүшкүн:
ужуп чоруур дүрүг-ном**

5 ¹ Катап база топтап көөрүмге, дүрүг-ном ужуп бар чыгты. ² Дээрнийн төлээзи: «Чүнү көрүп тур сен?» — деп айтырды. «Ужуп чоруур дүрүг-ном көрүп тур мен, оон узуну чээрби кыры дурту, а дооразы он кыры дурту-дур» — деп харыяладым.

³ Ол менээ мынча диди: «Бүгү чер кырыңче диргелип келген каргыш олдур; номнун бир талазында бижип кааны дег, оорланыр бүгү улус кырдырар, а өске талазында бижип кааны дег, меге дангырак берген бүгү улус кырдырар. ⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо каргышты ыдыштар мен. Оорнун бажынынче база Мээң адым-биле мегелеп дангыраглап турар кижиниң бажынынче ол кире бээр. Аңаа турумчуп алгаш, оларның бажынынчы: ыяшты-даа, дашты-даа ол узуткап кааптар“ — деп меделеди».

**Чедиги көстүүшкүн:
доскаар иштинде херээжен кижиди**

⁵ Мээң-биле чугаалажып турган дээрнийн төлээзи бурунгаар үнүп келгеш: «Ам база топтап көрөм, чүү кел чыдар-дыр?» — диди.

⁶ Мен: «Бо чүү деп чүвөл?» — деп айтырдым.

Ол: «Доскаар ышказыл — деп харыялады. — Ол доскаар бүгү чер-чурттун чурттакчыларының кем-буруузу-биле долдунган-дыр*».

⁷ Доскаарның коргулчун халывы көдүрлү бээрге, оон иштинде бир херээжен кижиди олурар болду. ⁸ Дээрнийн төлээзи: «Бо херээжен дээрге бачыт-тыр!» — дээш, ону доскаарже дедир суккаш, коргулчун халып-биле дуглап кагды.

* 4:7 Азы: «Магалыг чаагайың!» * 4:12 Азы: «Алдынналчак олива үзүн». * 4:14 Шилип чаап каан ийи кижиди — израиль чоннун чагырыкчызы биле дээди бараалгакчы ол-дур. * 5:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чер-чурттун чурттакчыларының ыңчаар көсгүп турары ол-дур» деп бижээн.

4:3 Ажыд. 11:4 4:6 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; 5:2; Неем. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23 || Эзра 5:2 || Ос. 1:7 4:7 Иса. 28:16 4:9 Эзра 3:10 || Зах. 2:9; 6:15; Иез. 33:33 4:10 Эзра 3:12; Агг. 2:3 || 2 Чыл. 16:9; У. ч. 5:21; 15:3 4:14 Иис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 6:5 5:1 Иез. 2:9 5:3 Ы. х. к. 29:27; Иса. 24:6 || Хост. 20:7, 15, 16 5:4 Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33; Мал. 2:2 || Лев. 19:12; Мал. 3:5

⁹ Оон топтап көргөш, шилен куштуу ышкаш чалгыннарлыг ийи херэежен киж и жуп бар чыдарын эскерип кагдым, оларның чалгыннарын хат хөлбеннедип турар болду. Олар доскаарны көдүрүп алгаш, чер биле дээр аразынга ужул чорупту. ¹⁰ Дээрнин мезн-биле чугаалажып турган төлээзинден: «Олар доскаарны кайнаар аппаары ол?» — деп айтырдым.

¹¹ «Сеннаар черже*, орта аңаа өргээ тулуп бээр дээш — деп, ол меңээ харылады. — Кажан өргээ белең апаарга, доскаарны орта тавак кырынга тургузуп каар».

*Сески көстүүшкүн:
аъттар биле дайынчы тергелер*

6 ¹ Мен катап база топтап көргөш, ийи хүлөр даг аразындан үнүп орап дөрт дайынчы терге эскерип кагдым. ² Бирги тергени шилги аъттар сөөртүп чорду, ийигизин — дас кара аъттар, ³ үшкүзүн — ак аъттар, дөрткүзүн — ала-шокар, күштүг аъттар. ⁴ Мен ынчан мезн-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» — деп айтырдым.

⁵ Дээрнин төлээзи меңээ: «Олар дээрге бүгү чер-делегейнин Чагырыкчызының турар черинден үнүп келген дөрт хат-гыр*. ⁶ Дас кара аъттар сонгу чүкте чуртче* бар чыдары ол-дур, ак аъттар — оларның соо-биле**, ала-шокар аъттар — мурнуу чүкче» — деп харылады.

⁷ Күштүг аъттар үнүп келгеш, чер-делегейни эргий халыксап, чүткүп турду. Дээрнин төлээзи: «Барып, чер-делегейни эргип кезинер!» — дээрге, олар халдып чорупту.

⁸ Ол ынчан дыңзыдыр: «Көр даан, сонгу чүкте чуртче халдып чорупкан аъттар ол черге Дээрни-Чаяакчының Сүлдезин оожургадып кагды» — диди.

*Дээди бараалгакчыга
оваадайны кедиргени*

⁹ Дээрни-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажиткан: ¹⁰ «Вавилонда туттурууш-

кундан ээп келген Хелдай, Товия болгаш Иедай оларнын белектерин ап ал. Ола хүн Софонияның оглу Иосиянын бажыңчыч чорувут. ¹¹ Алдын-мөңгүндөн ап алгаш, оваадайдан кылгаш, Иоседектин оглу, Бурганнин дээди бараалгакчызы Иисустун бажынга кедире салып каг. ¹² Аңаа Аг-шериглиг Дээрни-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: көр даан, Өзүм деп аттыг киж и бо-дур. Оон өзүмү турар черинден өзүп үнгөш, Дээрни-Чаяакчының өргээзин тургузуп каар. ¹³ Дээрни-Чаяакчының өргээзин ол тургузуп каар. Ол алдар-хүндүгө бүргеттирер, Бодунуң дүжүлгезинге саадапкаш, чагырар. Оон дүжүлгезинин чанынга Бурганнин бараалгакчызы турар*, олар аразында эп-найралдыг болур. ¹⁴ А ол оваадай Хелдай*, Товия, Иедай болгаш Софонияның оглу Хен дугайында тураскаал демдек бооп, Дээрни-Чаяакчының өргээзинге артып калзын».

¹⁵ Ыракта чурттап турар улус чедип келгеш, Дээрни-Чаяакчының өргээзин тутарына киржи, ынчан мени силерге Аг-шериглиг Дээрни-Чаяакчының чорутканын билип аар силер. Силернин Бурганынар Дээрни-Чаяакчының чугаалаан чүвезин чүткүлдүү-биле тооп дыңнаар болзунарза, ол бүгү болдуна бээр.

*Чоптуг чорук биле энерел
шээрлээшкиден херектиги*

7 ¹ Персиянын хааны Дарийнин чагыргазынын дөрткү чылында, Кислев деп тоску айның дөртөтө* Дээрни-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Захарияга ажиткан. ² Ол үеде Вифлидин чурттакчылары Сарепер биле Регем-Мелех деп ийи кижини боттарынын улзуу-биле кады Дээрни-Чаяакчыдан ээ көрүүшкүн дилеп мөргүзүн дээш чорудупкан. ³ Олар Аг-шериглиг Дээрни-Чаяакчынын өргээзинде турар Оон бараалгакчызындан база Оон меңээчилеринден: «Хөй чылдар дургузунда кылып турарывыс дег, чылдыңна беш айда качыгдап ыглап-сыктап,

* 5:11 Сеннаар — вавилон чернин эрги ады (Э. д. 10:10; 11:2 көр). * 6:5 Азы: «Дөрт сүлдедир». * 6:6 Израиль чонче Ассирия биле Вавилон сонгу чүктен халдап кээп турган. Ынчангаш эрте-бурунгу еврейлер ол чурттарны «сонгу чүктүн чурттары» деп адап турган. ** 6:6 Азы: «Барынын чүкче». * 6:13 Азы: «Дүжүлгезинге ол Бурганның бараалгакчызы база болур». * 6:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Хелдай» эвес, «Хелем» деп бижээн. * 7:1 Б. э. ч. 518 чылдың декабрь 7.

6:1 Дан. 2:39 || 4 Хаан. 6:17; Ажыд. 6:4 6:3 Зах. 1:8; Ажыд. 6:2-4 6:5 Ис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 4:14 6:11 Зах. 3:1 6:12 Зах. 3:8 || Зах. 4:7, 9 6:15 Иса. 60:10 || Зах. 2:9; 4:9; Иез. 33:33 7:1 Зах. 1:1, 7 || Неем. 1:1

шээрленирин уламчылаар бис бе?»* — деп айтырар ужурлуг турган.

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн меңээ ажыткан: ⁵«Чуртгун бүгү чонундан база Бурганнын бараал-гакчыларындан айтырып көр: сөөлгү чеден чыл дургузунда беш айда база чеди айда шээрленип, качыгдап ыглап-сыктап тура, Мени дээш ынчаар кылып турган силер бе? ⁶А аштанып-чемненип тура, боттарыңар дээш дойлап турбаан силер бе? ⁷Дээрги-Чаяакчы ол-ла сөстөрни, кажан Иерусалим болгаш ооң чоок-кавызында хоорай-суурлар чурттакчылыг, амыр-шөлзөн турда, Негев болгаш Шефела деп девискээрлер чурттакчы чоннуг турда, биеэде турган медээчилерин дамчыштыр чугаалап турган эвес чүве бе?»

⁸Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Захарияга ажыткан: ⁹«Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: чөптүг-шынныг шийткелден кылыңар, бот-боттарыңарга энерелдиг, кээргээчел сеткилдиг болуңар. ¹⁰Дулгуюк херээжени, өскүс кижини, даштыкы кижини болгаш ядыы кижини кызагдаваңар, сеткил-чүрээңерге бот-боттарыңарга удур кара сагыш тывылбазын.

¹¹Ынчалза-даа чонум Мени тооп дыннаарындан ойталап, хая көрнү берген, дыннапас дээш кулактарыңар дуглап алган. ¹²Олар чүректерин алмаз ышकाп кадыг кылып алган, ыдыктыг хоойлуну база Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын Бодунуң Сүлдези-биле биезги медээчилерни дамчыштыр чорудуп турган сөстөрүн тооп дыннавайн барган. Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Мен оларже аажок киленней берген мен.

¹³Оларны кыйгырып турумда, тооп дыннапас болду, ынчаарга олар кыйгырарга, Мен база дыннаваан мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁴Мен оларны билбес чорааны бүгү чоннарже тарадыр хадыдыптым. Оларнын соонда чер-чурту ээнзиреп, ону тавартыр кым-даа ыңай-бээр чорбас апарган. Олар ынчалдыр боттары-

нын кайгамчык чараш черин ээн куруу кылып алган».

Бурганның Иерусалимге берген азаашкыннары

8 ¹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын сөзү меңээ ажыттыган.

²Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Сион дээш аажок хүнней бердим. Мээң хүн-нээшкеним ооң дайзыннарынче өндүр улуг килең бооп кыптыкты». ³Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Сион дагже эеп келгеш, Иерусалимге чурттаар мен. Иерусалим хоорай шынчы хоорай деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын даа — ыдыктыг даг деп адатгыңар».

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Катап база кырган ирей-кадайлар Иерусалимниң кудумчуларынга олурар, олар назылап кыраанындан даянгыштыг чоруур. ⁵Хоорайнын кудумчуларын ойнаан урулгар дола бээр».

⁶Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Чоннун артынчызынга ол хүннерде бо бүгү кайгамчык бооп көстүр болза, Меңээ кайгамчык бооп көстүр чүве чок». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

⁷Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Бодунуң чонумну чөөн чүкте, барың чүкте чуртгардан үндүрүп эккеп, камгалап каар мен. ⁸Оларны Иерусалимге чурттаар кылдыр дедир чандырып аар мен, олар Мээң чонум болур, а Мен оларнын шынчы, чөптүг Бурганы болур мен».

⁹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тударыбиле, ооң таваан салып турда, ындыг сөстөрни Бурганның медээчилери чугаалап турган. Силер ам ол-ла сөстөрни дыннап тур силер, холдарыңар күшшыдал кирзин! ¹⁰Ол үеге чедир кижинин

* 7:3 Бурганның өргээзин болгаш Иерусалимни үредеп, өрттөткенин демдеглээн шээрлээш-кинни доктаадып каарга, чон ону Вавилонга туттуруушкун үезинде база оон эеп келгеш-даа, чылдык-на сагып кылып турган.

7:5 Иер. 25:11; 29:10; Дан. 9:2; Зах. 1:12 || Иса. 58:5 7:9 Иса. 1:17; Иер. 21:12; Мих. 6:8

7:10 Хост. 22:21-22; Ы. х. к. 27:19; У. ч. 22:22 || Зах. 8:17 7:12 Иез. 3:9 7:13 У. ч. 1:24-28; Иса. 1:15;

Иер. 11:11 7:14 Лев. 26:33 8:2 Иоиц 2:18; Зах. 1:14 8:3 Зах. 2:10; Иса. 1:26 8:7 Иса. 43:5;

Ос. 11:11; Мих. 7:12 8:8 Иер. 31:33; Зах. 13:9 8:9 Эзра 3:10; Агг. 2:18

күш-ажылы дээш төлевир кылыры шы-
даттынмас турган, ажылдадып ажыглан
мал-маганны чөмгөрер арга чок турган.
Чорумал улуска дайзыннар амыр-дыш
бербейн турган. Мен ынчан бүгү улусту
бот-боттарынга удурланыштырып каан
турган мен».

¹¹ «А бо чоннун артынчызын Мен
биезде ышкаш кылдыр аажылаvas мен –
деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медег-
лээн. – ¹² Улус тайбың байдалга тараа та-
рыыр, виноград сывы чимизин бээр, чер
бодунун дүжүдүн бээр, дээрлер чаьс-ша-
лынын чагдырар. Ол бүгүнү Мен бо чон-
нун артынчызы эдилээр кылдыр хайыр-
лаар мен. ¹³ Иудеянын чону, Израильдин
чону, силер өске чоннар аразында кар-
гыштыг бооп турган силер, ынчалза-даа
Мен силерни камгалап каар мен, силер
йөрээлдиг апаар силер. Кортпанар, хол-
дарыңар күш-шыдал кирзин!»

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын
чугаалаан чүвези бо-дур: «Ада-өгбөңөр
Мени килеңнедиптерге, силерге хора
халдадыр деп шийтпир үндүргөш, ону
өскертпээн болгай мен – деп, Аг-шериг-
лиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. – ¹⁵ Ам
база, бо үеде, Мен шийтпир үндүрүп,
Иерусалимче, Иудеянын чонунга ачы-
буян көргүзөр деп тур мен. Кортпанар!

¹⁶ Силерниң кылыр ужурулду чүвө-
нөр бо-дур: шуптунар бот-боттарыңарга
шынны чугаалаңар, хоорайларыңарнын
төп шөлдериңге шийткелдер үндүрерде,
алыс шыннын, амыр-тайбынның айы-
биле шийдиңер. ¹⁷ Өске-бир кижиге удур
кара сагыш сеткил-чүрээңерге тывыл-
базын, меге дангырак кылырыңга ынак
болбанар, чүгө дээрге ол бүгүнү көөр хөң-
нүм чок». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн
чүвези ол-дур.

¹⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын
сөзү меңээ ажиттыңан. ¹⁹ Аг-шериглиг
Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези
бо-дур: «Дөрт, беш, чеди болгаш он ай-
да сагып турганыңар шээрлээшкин үле-
ри* Иудеянын чонунга өөрүшкүлүг, хөг-
лүг болгаш аас-кежиктиг хүннер апаар;

ындыг болганда, алыс шыңга, амыр-тай-
быңга ынак болуңар».

²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын
чугаалаан чүвези бо-дур: «Хөй чоннар,
хөй хоорайларнын чурттакчылары ам-даа
чедип кээр. ²¹ Бир хоорайнын чурттакчы-
лары өске хоорайнын чурттакчылары-
га баргаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчыдан
ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүлүнер, Аг-
шериглиг Дээрги-Чаяакчыге чүткүүлү-
ңер. Бис бо бар чыдыр бис“ – дээр. ²² Хөй
санныг аймактар, күштүг чоннар Аг-ше-
риглиг Дээрги-Чаяакчыге чүткүп, Оон
ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүр дээш, Ие-
русалимче чедип кээр».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын
чугаалаан чүвези бо-дур: «Ол хүннерде
ангы-ангы дылдарда чугаалап турар бүгү
чоннардан он-он кижиге бир иудей кижиге
ниң эдээнден халбактанып: „Силер-биле
кады чоруурун биске чөпшээрер көрөм,
чүгө дээрге Бурган силер-биле кады дээр-
зин дыннадывыс!“ – дижир».

Бурганның караа бүгү чоннарже көрүп турар

9 ¹ Эттүр билген медеглел бо-дур.
Дээрги-Чаяакчынын сөзү бо-дур.

Ол Храдра деп черге удур болур база
Дамаск хоорайга турумчуп алыр, чүгө
дээрге Дээрги-Чаяакчынын караа, Из-
раильдин шупту аймактарынче дег, бүгү
улус-чоннарже көрүп турар* – ² Дамаск-
биле кызгыгарлашкак черлиг Хамаг хоо-
райже-даа, улуг мергешилиг Тир, Си-
дон хоорайларже-даа көрүп турар. ³ Тир
бодунга шивээ туруп алган, мөңгүннү
доозун дег хөй кылдыр, алдынны – мал-
гаш дег эндерик кылдыр чыып алган.
⁴ Көрүнер, Дээрги ооң байлаан былаап
аар, күчү-күжүн далайга узуткап каар.
Тир боду отка өрттенип каар. ⁵ Ол бүгү-
нү көргөш, Аскалон хоорай коргуушкун-
га алзыптар, Газа хоорай кортканындан
сириңейни бээр, Эфрон хоорай база, чүгө
дээрге ооң идегели ышкындырган-дыр.
Газага хаан турбас апаар, Аскалон эн-
зирээр*. ⁶ Азот хоорайга сураc өгбөден

* 8:19 Ол айлар дээрге улус-чоннун Иерусалимни болгаш Бурганның өргээзин үрөлдээнин сактып, ону демдеглээн шээрлээшкиннер чарлаан үези болур. * 9:1 Азг: «Дээрги-Чаяакчы-же, Израильдин шупту аймактары дег, бүгү улус-чоннар көрүп турар». * 9:5 Ол хоорайлар филистин чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Соф. 2:4 көр).

8:12 Лев. 26:4; Агг. 2:19 8:15 Иер. 32:42 8:16 Эф. 4:25 8:17 Зах. 7:10 || Зах. 5:4 8:21 Бд. ыр. 121:1; Иса. 2:3 8:22 Зах. 2:11 8:23 Иса. 45:14; 1 Кор. 14:25 9:1 Иса. 17:1; Иер. 49:23; Ам. 1:3 || 2 Чыл. 16:9; У. ч. 15:3; Зах. 4:10 9:3 Иов 27:16; Иез. 28:4 9:4 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Ионл 3:4; Ам. 1:9

укталган улус-чон кээп чурттай бээр. Мен филистимнерниң турамын сый шавар мен. ⁷ Оларның аксындан ханның эйт-чемни, диштеринден – чүдек-бужар аыш-чемни ушта тыртар мен.

Филистимнерниң артыңчызы база бистин Бурганывыска хамааржып, Иудеяның бир аймаа дег* алаар, а Экрон хоорай иевус чон дег алаар**.

⁸ Мен Бодумнуң чуртумну таварты эртип турар аг-шеригге удур камгалал бооп туруп аар мен. Моон соңгаар кандыг-даа кызагдакчы олап эртпес, чүге дээрге Мээн караам ол бүгүже көрүп турар.

Келир үдеги хаан биле камгалаа

⁹ Сион-кыс, өөрүп-хөгле, Иерусалим-кыс, амырап-байырла-ла! Көр даан, хааның сенче кел чыдыр: чөптүг, тиилелгелиг*, биче сеткилдиг хаан элчиген, кыс элчиген оглу мунуп алган кел чыдыр.

¹⁰ Мен Израильде дайынчы тергелерни, Иерусалимде дайынчы агтарны узуткап каар мен, дайынчы ча-согун база узуткаттырар. Ол хаан өске чоннарга амыр-тайбыңны меделгээр, бир далайдан өске далайга чедир, Евфрат хемден чер-делегейниң ужу-кыдыңга чедир чагырар.

¹¹ Сион-кыс, сенээ хамаарыштыр чугалаайн. Мээн сээң-биле чарып, хан-биле күштүг болдурган чагыг-көремни бодааш, сээң туттурган улузунну суг чок онгардан хостаар мен. ¹² Ам идегели бар апарган туттурган улус, шивээнерже чана бериңер, чидириңерни ийи катап хөй кылдыр эгидип бээримни бөгүн силерге меделеп тур мен. ¹³ Иудеяны ча дег кылдыр хере тырткаш, Израильди согун кылдыр салып аар мен. Сион, сээң оолдарыңны дайынчы хылыш дег көдүрер мен; грек чон, оларны сээң оолдарыңга удур көдүрер мен*. ¹⁴ Дээрги-Чаякчы чонунуң кырыңга көстүп кээр, Ооң согу-

ну чанлык дег кызаш дээр. Дээрги-Бурган-Чаякчы труба этсир, мурнуу чүктен хадаан шуурган-биле чедип кээр. ¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаякчы чонунга дозуг-камгалал дег боор; олар дайзыннарныңче даш шывадаар, өжээтеннерин сырыптар; олар арага ишкен улус дег шимээргээр* база хан кудар аяктар дег, өргүл бедигээжиниң азыглары дег, дола бээрлер. ¹⁶ Израильчилерниң Бурганы Дээрги-Чаякчы ол хун оларны камгалаар, Бодумнуң чонун, кодан хою дег, камгалаар. Олар Ооң черинге оваадайда улуг үнелиг даштар дег чайынналар. ¹⁷ Ооң чону кайы хире ачылыг, кайтамчык чараш бооп көстүрүлү Далган-тараадан, виноград чулундан аныяк оолдар-кыстар чечектелир.

Иудея биле Израильдиң катап тургустунары

10 ¹ Чазын Дээрги-Чаякчыдан чась дилеп, мөргүңер. Ол динмирээш-кин-кызаңнаажын чайыннадып, силерге сугтур чась чагырып бээр, кижы бүрүзүңге шөлге чемниг үнүш хайырлаар. ² Дүрзү-бурганнар хоозун чүве чугаалаар, караң көрнүрлер хей-куруг көстүшкүңер көрүп, меге дүштерин чугаалаар; оларның аргалалы хей болур. Ынчангаш улус-чон хойлар дег тоаяп, кадарчызы чогундан түрөп чоруур.

³ Чоннуң кадарчыларыңче Мээн киленим кыптыкты, улус-чоннун хуналарын кезедир мен, чүге дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаякчы Мен Бодумнуң коданым болур Иудеяның чонунче сагыш салып, ону көрүштүг дайынчы аьдым дег кылып аар мен. ⁴ Иудеядан бажыңның таваанга салыр эң кол даш, чадырнын өргени, дайылдажыр ча-согун – бүгү чагырыкчылар үнер. ⁵ Олар шупту, тулчуушкун үезинде дайынчылар дег, дайзыннарны кудумчуда малгаш ышкаш

* 9:7 Азы: «Иудеяда баштыңчы дег». ** 9:7 Давид хаан иевустарның хоорайын эжелеп алган соонда, олар иудейлер-биле холужуп калган чадавас (2 Хаан. 5:6-9 көр). * 9:9 Өске бурунгу сөзүглелде «Камгалакчы» деп бижээн. * 9:13 Бо болза б. э. чедир 167–160 чч. Маккавейлерниң тура халыгшыкынының дугайында баш бурунгаар чугалааны бооп чадавас. * 9:15 Өске бурунгу сөзүглелде «Олар дайзыннарның ханын арага дег ижер» деп бижээн.

9:7 Лев. 3:17 9:9 Соф. 3:14; Зах. 2:10 || Мф. 21:5; Ин. 12:15 9:10 Иса. 2:4; Мих. 5:10; Агг. 2:22 || Бл. ыр. 71:8; Мих. 5:4 9:11 Хост. 24:8; Евр. 13:20 || Э. д. 37:24; Иса. 42:7; 51:14; 61:1; Иер. 38:6 9:12 Иса. 61:7 9:13 Э. д. 10:4 9:14 2 Хаан. 22:15; Бл. ыр. 17:15; Авв. 3:11 || Иов 38:1 9:16 Бл. ыр. 99:3 || Иса. 62:3 10:1 Лев. 26:4; Иер. 14:22; Иез. 34:26 10:2 Иер. 10:14; Авв. 2:18 || Бл. х. к. 13:1; Иер. 23:25 || Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иса. 53:6; Иер. 50:6; Иез. 34:5; Мф. 9:36; Мк. 6:34 10:3 Иез. 34:17 10:4 Бл. ыр. 117:22 10:5 2 Хаан. 22:43; Бл. ыр. 17:42; Мих. 7:10

таптай базар; олар дайылдажып, аъттыг шериглерни безин ажып-тиилээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады болгай. ⁶ Иуданың салгалын быжгылаар мен, Иосифтин салгалын камгалаар мен. Оларны Мен чандырар мен, чүгө дээрге кээргей бердим. Олар Меңээ кажан-даа кагдырбаан ышкаш боор. Оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы – Мен болгай мен, оларга хары бээр мен. ⁷ Израильчилер маадырлар дег боор, оларның чүректери арага ишкенде дег хөглүг апаар. Оларның ажы-төлү ол бүгүнү көргөш, өөрүүр, оларның чүректери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыры дээш өөрүп-байырлаар. ⁸ Мен оларже сыгырып имнээш, чыгытар мен; оларны хостап аар болгай мен, олар биеде дег хой санныг болур. ⁹ Мен оларны өске чоннар аразынче тарадып каапкан-даа болзумза, олар Мени ырак чурттарга-даа сактып кээр. Олар-даа, ажы-төлү-даа дириг артгып, чанып кээр. ¹⁰ Чонумну египет черден чандыргаш, Ассириядан чыгып алгаш, Гадаад болгаш Ливанче кээп мен – аңаа оларның шуптузун сыңырар чер чок болур. ¹¹ Олар кызгадаашкын далайын кеже бээр, хайнып-мөөрөөн далайын томаартып каар. Нил хеминч эеремнери кургап каар, турамык Ассирия куду көрдүрер, Египеттиң эрге-чагыргазының төнчүзү кээр. ¹² Мен чонумну Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаазының ачызында быжгылап каар мен, олар Мээң адымга чагыртып, амыдыраар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Улуг куштерниң буурааны

11 ¹ Ливан, хаалганың ажыг, от сээн пөшгериңни чипсин!
² Чойган, ыглап-сыкта, чүгө дээрге пөш чээк ушкан-дыр, улуг-чаагай ыяштар узуккаттынган-дыр. Васан чернин дубтары, ыглап-сыктаңар, чүгө дээрге эртгинче эзимни кыргып каапкан-дыр.
³ Кадарчыларның ыы-сыызы дыңналып тур: оларның байлак-чаагай одар-белчири узуккаттынган-дыр. Аныяк арзы-

ландарның ырланган алгызы дыңналып тур: Иордан шынаазында оларның шыр-гайлары узуккаттынган-дыр.

Ийи кадарчы

⁴ Мээң Бурганын Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дөгөрер дээн кодан хойдан кадарып көр. ⁵ Оларны садып алган улус буруузуммай кыра шаап кааптар, а садыпкан улус: „Дээрги-Чаяакчыга алдар, мен байгый бердим!“ – дээр; кадарчылар хойларын кээргевес. ⁶ Мен база бо черниң чурттакчыларын моон соңгаар кээргевес мен – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Көр, Мен кижги бүрүзүн өске кижинин база оон хаанынын холунга хүлээдири мен; олар черни хоозурадыр, а Мен оларның холундан кымны-даа адырбас мен».

⁷ Мен дөгөрер дээн хойларны хой садыглар улуска кадарып берип турдум*. Ийи даянгыш тудуп алгаш, бирээзин Буян деп, өскезин Эвилел деп адап алгаш, олар-биле хойларны кадарып эгеледим. ⁸ Бир ай дургузунда өске үш кадарчыны узуктап каан мен. Ол садыгжылар* меңээ хөңнү чок апарган, мен база олардан хөңнү кала берген. ⁹ Ынчан мен: «Моон соңгаар силерге кадарчы болбас мен. Өлүр дээн хойлар өлү берзин, чок болур дээн хойлар чок болзун. Артып калганары бот-боттарын чипсин» – дээн мен.

¹⁰ Мен бодумнуң Буян деп даянгыжымны тудуп алгаш, сыйып каапкаш, бүгү аймактар-биле чарган чагыг-керээмни күш чок болдурдум. ¹¹ Чагыг-керээ ол хүн күш чок апарган. Мени хайгаар көрүп турган хой садыгжылары* Дээрги-Чаяакчының ажыдып чугаалаан сөзү ындыг дээзин билип алган. ¹² Мен оларга: «Күзээр болзунарза, меңээ төлеңер, а күзевес болзунарза, төлеңер» – дээн мен. Олар меңээ үжен шекел мөңгүн деңзилеп берди.

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол акшамөңгүнү дой сава кылыкчызынга октап бер!»* – диди. Оларның мени үнелээн

* 11:7 Азы: «Мен дөгөрер дээн – эң түрөңги хойларны кадарып берип турдум». * 11:8 Азы: «Ол үш кадарчы»; «Кодан хой». * 11:11 Азы: «Эң түрөңги хойлар». * 11:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганың өргээзинин шыгжамырынче октавыт!» деп бижээн.

10:7 Иоил 2:23; Авв. 3:18 10:8 Иса. 49:19; Иез. 36:11 10:10 Иса. 11:11-12; 27:13; Ос. 11:11; Мих. 7:12 || Иса. 49:20 10:11 Иез. 30:13 11:1 Иса. 2:13 11:2 Иса. 2:13; Иез. 27:6 11:3 Иер. 25:34 || Иез. 19:1-3 11:5 Ос. 12:8; Ажыл. 3:17 || Иез. 34:3 11:6 Иер. 13:14 11:9 Иер. 15:2 11:12 Хост. 21:32; Мф. 26:15 11:13 Мф. 27:9-10

бедик өртөө ыя ол ышкажыл! Мен үжен шекел мөнгүнү алгаш, ону Бурганнын өргөзүндө дой сава кылыкчызынга октап берген мен. ¹⁴ Оон мен Эвилел деп ийиги даянгыжымны сыйып, Иудея биле Израильдин аразында акы-дуңмалышкы харылзааны үзүп кааптым.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база мынча дээн: «Мелегей кадарчыга тааржыр херекселди ап ал. ¹⁶ Чүге дээрге Мен бо чуртка бир чаа кадарчы бээр мен, ол кадарчы өлүр деп барган хойларже сагыш салбас, читкен хойларны дилевес, кемдээн хойларны эмневес, кадыктарын чемгербес, харын-даа семис хойларнын эьдин чиир, оларнын дуоугларын үзе тыртып кааптар.

¹⁷ Кодан хоюн каапкаш баар чөгенчиг кадарчы ат болур! Хылыш ооң холунче шашсын, оң талакы караан депсин! Оон холу шуут кадып калзын, оң талакы караа ыуут согурара берзин!»

Иерусалимниң тиилелгези

12 ¹ Өтгүр билген медеглел бо-дур. Дээрги-Чаяакчынын израиль чон дугайында сөзү бо-дур. Дээрни херип чаткан, чернин үндезинерин салган, кижини амы-тынын кылып каан Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: ² «Көрүнер, Мен Иерусалимни эзиртип дашка кылып каар мен, бүгү кожа чоннар эзирик улус дег кээп дужер. Иерусалимни бүзөөлөп турда, Иудеянын салым-чолу база ыңдыг болур. ³ Ол хүн чер-делегейин бүгү чоннары Иерусалимге удур чыгып кээрге, Мен ону оларнын шуптузунга угдунмас даш кылып каар мен. Иерусалимни көдүрер дээн бүгү чоннар кемдей бээр. ⁴ Ол хүн Мен дайынчы аьт бүрүзүн аажок коргудуптар мен, оон мунукчузунуң угаанын солуудадыптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Иудеянын чоңунче кичээнгейлиг көөр мен, а өске чоннарнын бүгү аьттарын согурартып каар мен. ⁵ Ынчан Иудеянын баштыңчылары сеткил-чүрээнде „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы

оларнын Бурганы болгаш, Иерусалимнин чурттакчылары кушгүт-дур» деп бодаар. ⁶ Ол хүн Мен Иудеянын баштыңчыларын оттулар ыяш аразында оттуг суугу дег, моожалар аразында хып турар чырыткы дег кылып каар мен; олар чоок-кавызында — он, солагай талазында чурттап турар бүгү чоннарны өрттендир чип кааптар. А Иерусалим болуңуң турган черинге катап база чурттакчы чоннуг апаар.

⁷ Дээрги-Чаяакчы баштай Иудеянын шериглеринге тиилелге хайырлаар — оон башка Давидтин салгалынын, Иерусалимнин чурттакчыларынын алдары Иудеянын улзунуң алдарындан ажа бээр. ⁸ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Иерусалимнин чурттакчыларынга дозуг-камгала болур, оларнын аразында эн кошкак кижиги ол үеде Давид хаан ышкаш апаар, а Давидтин салгалы Бурган дег, чонну баштап чоруур Дээрги-Чаяакчынын төлөзиге дег апаар.

⁹ Ол хүн Мен Иерусалимче халдап турар бүгү чоннарны кыргып-хыдырын бодаар мен».

Өттүр шанчып алганы кижиги дээш кажыыдал

¹⁰ «А Давидтин салгалын, Иерусалимнин чурттакчыларын ээ көрнүүчел болгаш Меңээ чаннын мөргүүр улус кылып каар мен. Олар өттүр шанчып алганы кижиге* көөр, эр чангыс оолдун ажыын ажааны дег, ооң ажыын аяп ыглап-сыктаар, дун оол дээш кажыыдааны дег, ол кижиги дээш кажыыдаар. ¹¹ Ол хүн Иерусалимге, Мегиддон шынаазында Гадад-Риммон дээш ыы-сыгы дег*, канчаардаа аажок улуг ыы-сыгы болур. ¹² Чурттун чону кажыыдап ыглаар — төрөл бөлүк бүрүзү ангы кажыыдап ыглаар: Давидтин салгалынын төрөл бөлүү — бир ангы, оларнын херээжен улузу — бир ангы; Нафанның салгалынын төрөл бөлүү* — бир ангы, оларнын херээжен улузу — бир ангы; ¹³ Левийиниң салгалынын төрөл бөлүү — бир ангы, оларнын херээжен улузу —

* 12:10 Азы: «Олар өттүр шанчып алганы Менче көөр». * 12:11 Ол дээрге Ханаанда үнүш-дүжүт бурганы Ваалдын аттарынын бирээзи бооп чадавас. Чылдын-на, кажан ногаан уңштер оңуп турда, ооң «өлүмү» дээш чүдүкчүлери кажыыдаар турган. * 12:12 Давидтин оглу Нафанче (2 Хаан. 5:14) айтып турар чадавас.

11:16 Иез. 34:3-4 11:17 Иер. 23:1; Ин. 10:13 || 1 Хаан. 11:2 12:1 Иов 9:8; Бд. ыр. 103:2; Иер. 10:12; 51:15 || Иса. 42:5; 48:13 12:2 Бд. ыр. 74:8; Иса. 51:17, 22-23; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Ажыд. 14:10 12:4 Бл. х. к. 28:28 12:6 Авд. 1:18 12:10 Ин. 19:37; Ажыд. 1:7 || Иер. 6:26; Ам. 8:10 12:11 2 Чыл. 35:22

бир ангы; Шимейниң* төрөл бөлүү – бир ангы, оларның херэежен улузу – бир ангы. ¹⁴Арткан бүгү төрөл бөлүктөр база ыңдыг: төрөл бөлүк бурузунуң эр улузу – бир ангы, оларның херэежен улузу – бир ангы кажыыдап ыглаар».

Арыглаашкын хуну

13 ¹«Ол хүн Давидтиң салгалыңга база Иерусалимниң чурттакчыларыңга суг бажы аттыгып үңгөш, оларны бачыгтан база бужар-багындан арыглап чуур.

²Ол хүн Мен чер кырындан дүрзү-бурганнарның аттарын узуткап кааптар мен, оон ыңай улус оларны сагынмас апаар – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – Ол ышкаш бо черден меге медээчилерни база буктарны* ырадып кааптар мен. ³А бир эвес кандыг-бир кижичи өттүр билип медеглээрин уламчылаар болза, оон төрөөн ада-иези аңаа: „Дээрги-Чаяакчының адын тудуп, мегелеп турарың дээш өлүр ужурлуг сен“ – дээш, ол кижичи өттүр билип медеглеп турда, ону өттүр шанчык каар.

⁴Ол хүн ыңдыг бүдүү билірлер боттарының медеглээн көстүүшкүннеринден ыядып човай бээр; олар улус мегелээри-биле Бурганның медээчизиниң селбегер бөдүүн хевин кетпес. ⁵Оларның кайызы-даа: „Мен дээрге Бурганның медээчизи эвес мен, тараачын кижичи мен, аныяамдан-на чер ажылы кылыр салымчолдуг болган мен“* – дээр. ⁶Улус оон: „А чүге сээң хөрээнде сорбулар бар чүвөл?“ – деп айтырарга*, ол кижичи: „Ол балыгларны эш-өөрүмнүң бажыңыңга алган мен“ – деп харыгылаар».

Кадарчыны соп каан, кодан хой тарай берген

⁷«Хылыш, Мээң томуйлаан кадарчымче, Мээң чоок кижимче халда! – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ме-

деглээн. – Кадарчыны соп каарыңга, хойлар тарай маңнажы бээр! А хураганнарже Мен Бодумнун холумну көдүрөр мен. ⁸Бүгү чурттуң чонунуң үштүн ийи кезии кырдырып аар, а үштүн бир кезии дириг артар – деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. – ⁹Чоннун арткан кезиин отче кхиер мен; оларны мөңгүн ышкаш эзилдирип, шылгаар мен, алдын ышкаш арыглаар мен. Олар Мээң адымны кыйгырып, Меңээ мөргүүрге, оларга харылап: „Бо Мээң чонум-дур“ – дээр мен. А олар: „Дээрги-Чаяакчы – бистиң Бурганывыс!“ – дээр».

Сөөлгү дайын-чаа, Бурганның чедип кээри

14 ¹Дээрги-Чаяакчының хөделип үнер хуну кел чыдыр. Иерусалим, дайзыңнар сээң байлааңны сээң иштиңге үлежир-дир. ²Бүгү чоннарны Иерусалимге удур дайын чорудары-биле чыгыштар мен: хоорай эжелеттирер, бажыңнар үптеттирер, а херэежен улус күштеттирер. Хоорайның чурттакчыларының чартык кезиин тудуп апшаар, а арткан кезиин хоорайга арттырып каар.

³Дээрги-Чаяакчы ыңчан ол чоннарга удур үнүп келгөш, дайын-чаа үезинде тулушкан дег, олар-биле тулчур. ⁴Ол хүн Оон буттары Иерусалимниң чөөн талазында Елтеон дагның кырыңга туруп аар; ол даг чөөн чүктен барыын чүкче ийи чарлы берип, дагда аажок улуг шынааны ажыдыштар. Дагның бир чартыгы сонгу чүкче, өске чартыгы – муруну чүкче чыла бээр. ⁵Силер Дээрги-Чаяакчының даг шынаазы-биле дезип маңнажыр силер, чүге дээрге дагнын ийи чартыгының аразында шынаа Эцелге чедир чаттылар. Иудеяның хааны Озияның чагырган үезинде чер шимчээшкининден чоннун дезип турганы дег*, дезип маңнажыр силер. Ынчан мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчы

* 12:13 Левийниң оглунуң оглу Шимейже (Сан. 3:18) айтып турар чадавас. Өске бурунгу сөзүгөлдө «Шимейниң» эвес, «Симеоннун» деп бижээн. * 13:2 Азы: «Бужар сеткил-хөөннү». * 13:5 Азы: «Аныяамда мени кулданышкынче садыпкан». * 13:6 Өске бурганнарга мөгөөрде, оларның медээчилери чамдыкта боттарының мага-бодун балыглап аар турган (3 Хаан. 18:28 көр). * 14:5 Озия хаан б. э. чедир VIII в. бирги чартында чагырып турган. Шах ол чер шимчээшкинин Ам. 1:1-де айтып турар.

13:1 Лев. 16:30; Иез. 36:25 13:2 Хост. 23:13; Ос. 2:17; Мих. 5:13 13:3 Ы. х. к. 13:1-11 13:4 Мих. 3:7 || 4 Хаан. 1:6 || 13:7 Мф. 26:31; Мк. 14:27 13:9 Иов 23:10; Бл. ыр. 65:10; Иса. 1:25; 48:10; Иез. 22:18; Мал. 3:3 || Лев. 26:12; Иез. 11:20 14:1 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 14:2 Иоил 3:2; Соф. 3:8 || Ыг. 5:11; Иса. 13:16 || Мф. 24:40-41 14:4 2 Хаан. 15:30; Мк. 11:1; Аж.-ч. 1:12 || Иез. 11:23 14:5 Ы. х. к. 33:2; Мк. 8:38; 1 Фес. 3:13; Иуда 1:14

чедип кээр, Оон бүгү ыдыктыг төлээле-ри кады кээр.

⁶ Ол хүн чырык чок боор, чырымал-дар көзүлбес апаар*. ⁷ Ол хүн болза ту-руп көрбээн үе болур, ону чүгле Дээрги-Чаяакчы билип шыдаар: хүн-даа үнмес, дүн-даа дүшпес, а кезжээ дүжерже, чы-рып кээр.

⁸ Ол хүн Иерусалимден тынгарар суг агып бадар: оон бир чартыс чөөн чүкте далайже, өске чартыс – барыын чүкте далайже кири агар; чайын-даа, кыжын-даа ындыг боор.

⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү чер-делегей-ни хааннап чагырар. Ол хүн Дээрги-Ча-яакчы кара чангыс болур, улус чүгле Оон адынга мөгөөр.

¹⁰ Бүгү бо чер сонгу чүкте Гивадан эгелээш, Иерусалимнің мурнуу чүгүн-де турар Риммонга чедир оргулааш дег апаар. А Иерусалим хоорай бодунун турар черинге бедидир көдүрлүр. Оон кызыгаары Вениаминнің хаалгазын-дан Бирги хаалгага чедир, Азыгда хаал-гага чедир база Хананел суургазындан хаанның виноград сыскыраар оңгарла-рынга чедир шейлүр. ¹¹ Улус аңаа чурт-тай бээр, хоорайны оон ыңай кажан-даа бүрүнү-биле узуткавас. Иерусалим ай-ыыл чок турар.

¹² Иерусалимге удур чаалашкан бүгү чоннарже Дээрги-Чаяакчы мын-дыг аарыг-хайны ыдар: оларның мага-бо-ду, боттары бут кырынга турда-ла, ирип каар, карактары – карак оңгарларын-га-ла, а дылдары – аастарынга-ла ирип каар. ¹³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы олар-же улуг мөгүдээшкин ыдар. Олар шуп-ту холдарындан удур-дедир сегиржи-п аар, бот-боттарычче холун көдүрүп, хал-

дап эгелээр. ¹⁴ Иудея безин Иерусалимге удур* чаалажы бээр. Оон чоок-кавыда-гы бүгү чоннарның байлаа: алдын-мөң-гүн, идик-хеп эңдерик хөй чыгдына бээр. ¹⁵ Ол-ла аарыг-хайдан айттар, элчиген-нер, мулдар, төвелер болгаш оларның турлагларында бар бүгү өске мал-маган кырлып каар.

¹⁶ Иерусалим-биле чаалажып тур-ган бүгү чоннардан дириг арткан улус Хаанга, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы-га мөгөөр дээш база Чадырлар байырла-лын демдеглээр дээш чылдың-на кээп турар апаар. ¹⁷ Бир эвес чер-делегейнин чоннарының кайы-бирээзи Аг-шериг-лиг хаан Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Иерусалимче барбас болза, ол чон чаас чок артар. ¹⁸ Бир эвес египет чон бээр чедип келбес болза*, Чадырлар ба-йырлалын демдеглен келбес чоннарже Дээрги-Чаяакчының ыткан аарыг-хайы египетчилерже база халдаар. ¹⁹ Египет чон болгаш Чадырлар байырлалын дем-деглен келбес бүгү өске чоннар боттар-ынын бачыттары дээш шак ындыг ке-земче алыр.

²⁰ Ол хүн айттарның деринге бе-зин «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижип каан боор. Дээрги-Чаяакчы-ның өргээзинде чем хайындырар паштар өргүл салыр бедигээштин мурнунда са-валар дег ыдыктыг болур. ²¹ Иерусалимде база Иудеяда бүгү паш-сава Аг-шериг-лиг Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан бо-лур. Өргүл салыры-биле келген бүгү улус ол паш-саваны ап алгаш, өргөөн мал-дың эьдин быжыраар. Ол хүн Аг-шериг-лиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинге са-дыгжылар* турбас.

* 14:6 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чырык болгаш күштүг соок чок боор». * 14:14 Азы: «Иерусалимнің чанынга». * 14:18 Азы: «Бир эвес египет чон барбас болза, ол база чаас чок артар». * 14:21 Азы: «Хананей кижилер».

14:7 Мк. 13:32 || Ажыл. 21:25 14:8 Иез. 47:1; Ажыл. 22:1 || Иоил 2:20 14:9 Бл. ыр. 46:8; Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15 || Ы. х. к. 6:4; Эф. 4:5 14:10 Ис. 15:32; 18:24 || Иер. 37:13; 38:7 || 4 Хаан. 14:13 || Неем. 3:1; Иер. 31:38 14:13 Агг. 2:22 14:16 Лев. 23:34, 39-43 || Иса. 2:2; 66:18 14:17 3 Хаан. 17:1; Иса. 60:12 14:20 Хост. 28:36 14:21 Мк. 11:15; Ин. 2:14-15

Малахия медээчинин ному

Кирилде

Малахия дээрге «Мээң төлээм» дээн уткалыг ат. Ол болза хуу ат эвес, а бижилгеге адын салбаан авторнуң шолазы чадавас. Номнуң бижиттинген үези бистин эрага чедир V век болгу дег.

Израиль чоннуң бир кезии Вавилонга туттуруушкундан эеп келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тургузуп каан-даа болза, израиль чон Бурганның олче сагыш салып турарына чигзинип турган. Чон аразында, Бурганның бараалгакчыларының аразында безин, Бурганга мөгөйип, бараан болурда, тоомча чок, салдынчак чорук бар апарган. Оларның өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга төлөп чок болуп, а амыдыралы Ооң хоойлузунга дүүшпейн турган.

Малахияның кол сорулгазы – Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ынакшылын чонга сагындырары база Бурган биле Израильдин аразында чарган чагыг-керээге шынчы чоруун база катап көргүзеринче улус-чонну кыйгырары. Ол оон ыңай Дээрги-Чаяакчы Бодунга орук белеткеп бээр кылдыр Бодунуң төлээлекчизин айбылап чорудар деп азап турар. Бурган чедип келгеш, чөптүг чорукту катап тургузуп, бузуттуг-бак улусту кезедир база чонну бачыттан арыглаар.

1 ¹ Эттүр билген медеглел бо-дур. Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Малахияны дамчыштыр ажыткан сөзү.

Бурганның Израильге онза ынаа

² Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге ынак мен» – деп чугаалады.

А силер: «Сээң биске ынакшылын чүдөн көстүп турарыл?» – дээр-дир силер.

«Иаков биле Исав ийистер эвес чүве бе? – деп, Дээрги-Чаяакчы харыылады. – Ындыг-даа болза, Иаковка ынак мен, ³ а Исавка хөңнүм чок. Мен Исавтың даглыг чуртун хоозурадып кагдым*, ооң ээлдеп черин ээн кургаг хову кылдыр хуулдуруп, шөө-бөрүлөргө бериптим».

⁴ Эдом чурттуглар: «Бис чылча шаптыртывыс, ынчалза-даа хоозураан чуртувусту катап тургузуп аар бис» – деп

тургай аан. А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Олар катап тудуп аар-даа болза, Мен үрегдеп каар мен. Оларнын чуртун бузуттуг чер деп адаар, а боттарын Дээрги-Чаяакчының кезээ шагда килеңнээни чон деп адаар. ⁵ Силер боттарыңар ону көрүп кааш: „Дээрги-Чаяакчы Израильдин кызыгаарларындан дашкаар-даа өндүр бедик!“* – деп чугаалаар силер» – диди.

Бурганга төлөп чок өргүдөр

⁶ «Оглу адазын, а чалча кижини – дээргизин хүндүлээр. Бир эвес Мен Адаңар болзумза, Меңээ хүндүлелиңер кайыл? Бир эвес Мен Дээргинер болумза, чүге Мени хүндүлөвөс силер?» Бурганның адын баксырадып чоруур бараалгакчылар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалаан чүвези ол-дур.

* ¹⁻³ Исавтың даглыг чурту – Эдом. Бо болза Эдомче б. э. чедир 312 ч. набатейлерниң халдап киргениниң дугайында баш бурунгаар чугаалааны хире. * ¹⁻⁵ Азы: «Израиль черниң кырында турар Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик!»

¹⁻² Ы. х. к. 7:8; Иер. 31:3 ¹⁻³ Рим. 9:13 || Иса. 34:5; Иер. 49:10; Иез. 35:3; Иоил 3:19; Ам. 1:11; Авд. 1:1 ¹⁻⁴ Иса. 34:5; 63:1; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16 ¹⁻⁶ Хост. 4:22; Иер. 31:9; Ос. 11:1 || Мал. 2:1

А силер: «Сээң адыңны канчаар баксыратгывыс?» — деп тур силер.

⁷ «Силер Мээң өргүл салыр бедигээш-жимче бужартадып каан аыш-чем эккеп салыр-дыр силер».

А силер: «Бис Сени чүнүң-биле бужартадып кагдыгыс?» — деп тур силер.

«Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ⁸ Өргүл кылары-биле согур малдар эккээр-дир силер, ол кем-буруу эвес бе?! Аскак-бүскек, аарыг мал эккээр-дир силер, ол кем-буруу эвес бе?! Ындыг малды чагырыкчыга аппарат бээрин шенеп көр даан! Ол таарзынар деп бе, сенче ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

⁹ «„Бурган чонувусту өршээр кылдыр, Аңаа чаннып, мөргүнер че“ — деп турар-дыр силер. Ынчалза-даа силернин холуңардан ындыг өргүлдөр кээп турда, Ол силерже ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹⁰ «Силернин кайы-бирээңер Бурганның өргээзини хаалгазын хаап каан болза эки боор. Ынчан Меңээ өргүл салыр бедигээшке хей черге от кывыскаан херээ чок боор ийик. Силер Мээң сеткилимге кирбес-тир силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мен силернин холуңар салган өргүлгө таарзынмас мен. ¹¹ Мээң адым хүн үнер чүктөн хүн ажар чүкке чедир өске чоннар аразынга өндүр бедик. Каяа-даа Мээң адымга тураскааткан чаагай чыттыг чүүлдөр кыпсыр, арыг өргүлдөр кылыр, чүгө дээрге Мээң адым ол чоннар аразынга өндүр бедик». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹² «А силер Мээң адымны баксырадып: „Дээргиге өргүл салыр бедигээш чаржынчыг-дыр“ — деп турар-дыр силер, анаа салган аыш-чемни херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ¹³ Силер: „Кандыг кончуг берге үүлө боор!“ — дээш, Мени херекке албас-тыр

силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Оорлап алган*, аскак азы аарыг малды өргүл кылдыр эккеп салырыңарга, ындыг өргүлдү Мен силернин холуңардан хүлээп аар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁴ Коданында эки эр малдыг, оозун Дээргиге өргүүр бооп дангыраглапкан, а оон өргүл кылдыр четпес-дудуу мал эккеп салган кара сагыштыг кижиге каргаттыр! Мен — өндүр улуг Хаан болгай мен, бүгү чоннар аразында Мээң адым ханы хүндүлүг».

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Бурганның бараалгакчыларын чемелээни

2 ¹ «Бурганның бараалгакчылары, силерге ам бээр айтышкыным бо-дур: ² Мээң адымны алдаржыдыңар. А бир эвес Мени тооп дыңнанас база Мээң адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албас болзуңарза, Мен силерже каргыш ыдар мен, силернин алгыш-йөрээл-инерни каргыш кылдыр хуулдуруптар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Каргап эгелей бердим, чүгө дээрге силер Мээң адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албаан-дыр силер.

³ Силернин үре-салгалыңарны кезедир мен*. Байырлалдарда өргээн малыңарнын чинин арыннарыңарже хөмө чашканнап кааптар мен, силерни ол чинбиле кады үндүр октаптар мен. ⁴ Мээң Левийден укталган аймаңар-биле чарган чагыг-керээм күштүг бооп артсын дээш, силерге ол айтышкынын бергенимни билип алыңар — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁵ Мээң Левийнин аймаа-биле чарган чагыг-керээм силерге эки-чаагай амыдыралды бээр ужурулуг турган, ол бүгүнү Мен хайырладым-даа. Левиттер Менден коргар ужурулуг турган, ынчангаш Менден коргуп, Мээң адымны ханы хүндүлөп турган. ⁶ Левийнин салгакчылары алысшын өөредигни чугаалап турган, оларнын аксындан меге сөс үнмээн. Олар

* 1:13 Азы: «Чазарлаттырган». * 2:3 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткаларк: «Мен холдарыңарны кемдедип каар мен» азы «Далган-тарааңарны узуткап каар мен».

1:7 Лев. 3:11 1:8 Лев. 22:20, 22; Ы. х. к. 15:21 1:10 Иса. 1:11-13; Иер. 6:20; Ам. 5:21

1:11 Ыд. ыр. 112:3 || Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; 66:19 1:14 Хост. 12:5 || Ыд. ыр. 23:10 || Ыд. ыр. 46:2-3; 75:12

2:1 Мал. 1:6 2:2 Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33; Зах. 5:4 || Ы. х. к. 28:15-20 2:3 Хост. 29:14 2:4 Сан. 3:12

2:6 Лев. 10:11; Ы. х. к. 33:10

Меңээ туралы-биле, шыңны-биле бараан болуп турган, хөй улусту бачыттан чайлаткан.

⁷ Бурганның бараалгакчызынын аксы-сөзү угаан-билигни кадагалаар жүрүлүп, ыңчан улус ооң чугаа-сөзүндөн өөредигни дыннасаар, чүгө дээрге ол — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының төлөө-лекчизи-дир. ⁸ А силер ол оруктан өскээр барган-дыр силер, боттарыңарнын өөрединер-биле хөй улусту буураткан-дыр силер. Левийниң аймаа-биле чарган чагыг-керээмни үрөөн-дир силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁹ Ынчангаш Мен силерни бүгү чоннун мурнунга чөгенчиг, куду көрдүргөн улус кылып каан мен, чүгө дээрге силер Мээн оруктарым эдербөөн-дир силер, ыдыктыг хоойлуну ажыглаарда, улусту ылгай көрүп турган-дыр силер».

***Иудейлерниң боттарының
кадайларынга шыңчы эвес чоруу***

¹⁰ Бис шуптувус чаңгыс Адалыг эвес бис бе? Бисти чаңгыс Бурган чаяап каан эвес чүве бе? А чүгө бис Ооң ада-өгбевис-биле чарган чагыг-керээмин үреп, бот-боттарымыска кара сагыштыг болганыбыс ол?

¹¹ Иудейлер кара сагыштыг болган-дыр. Израиль чоннук аразында, Иерусалим хоорайда чүдөк-бужар чүве үүлгетинип турар-дыр. Иудейлер Дээрги-Чаяакчының ынак ыдыктыг черин бужартаткан-дыр: олар өске бурганнарга мөгеер херэеженнерге хандыкшып, өгленчип алган-дыр. ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыңчаар кылып турар кижжи бүрүзүн Израильдиң аал-ораннар-ындан чайладып каапсын, ыңдыг кижиге Анаа өргүл кылып арга бербес болзун!

¹³ Оон ынай мындыг чүве кылып турар-дыр силер: Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче карак чажын хөме кудуп каапкан-дыр силер. Ыглап-сыктап, хомуздап турар-дыр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы силернин өргүлдериңерге ам көрүнмейн турар-дыр, оларны

силерниң холунардан хүлээп албас апарган-дыр. ¹⁴ «Чүгө ыңдыгыл?» — деп айтырып тур силер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы аныяанда өгленешкен кадайың биле сээң аранарда херечи-дир: ол херээжен кижжи сээң кыс эжин, өгленчир дугайында дугуржулга ёзугаар кадайың-даа болза, сен аңаа шыңчы эвес болган-дыр сен.

¹⁵ Бурган ашак-кадай улусту чаңгыс мага-боттуг, сагыш-сеткилдиг боор кылдыр чаяап каан болгай. А чүгө Ол олар тудуш чаңгыс болзун деп күзээрил? * Бурганга таарымчалыг үре-салгал ботталдырзын дээш. Ынчангаш силер сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, кым-даа бодунун аныяанда өгленешкен кадайыңа шыңчы чоруун үрөвезин. ¹⁶ «Бир эвес кандыг-бир кижжи бодунуң кадайыңга хөңнү чок апарып, ооң-биле чарлыр болза*, ол кижжи дерзин чорук-биле, хеви-биле дег, шыптынып аар — деп, Израильдиң Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Ынчангаш сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, ыңдыг кара сагыштыг чорук кылбаңар».

Бурганның чонну шын шиидер дээш кээри

¹⁷ Дээрги-Чаяакчыны чугаа-сөзүңер-биле бужургандырып алган-дыр силер. «Чүвүс-биле Анаа бужурганчыг апарганмыс ол?» — деп айтырар-дыр силер.

«Дээрги-Чаяакчы бузуп үүлгедип турар улусче эки көрнүп турар, Оон сеткилинге ыңдыг улус кирип турар» — деп хыйланып турарыңар-биле база «Чөптүг шииткел кылыр Бурган кайыл?» — деп айтырып турарыңар-биле.

З ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Көрүңер, Менээ оруктан белегкеп берзин дээш, Мен Бодунуң төлээмини мурнай чорудуп тур мен. Силерниң чүткүп турарыңар Дээрги Бодунуң өргээзинге хенертен чедиң кээр, силерниң көрүксеп турарыңар чагыг-керээмини меделээр төлээм мыя бо кел чыдыр» — деп харыылаан-дыр.

* 2:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сагыш-сеткили анаа кижжи силер ышкаш кылдыр кылбас. Ындыг кижжи чүнү күзээрил?» * 2:16 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен ашак-кадай улустуң чарлырыңга хөңнүм чок мен».

2:7 У. ч. 5:2 || Ы. х. к. 17:9 2:8 Иез. 22:26 2:9 Ы. х. к. 1:17; 16:19 2:10 Эф. 4:6 2:11 Эзра 9:2; Неем. 13:23 2:16 Мф. 19:6; Мк. 10:9; Лк. 16:18; 1 Кор. 7:10-11 2:17 Иса. 43:24 || Иса. 5:20 || Иов 23-24 3:1 Хост. 23:20; Мф. 11:10; Мк. 1:2; Лк. 1:76; 7:27

² Ооң чедип кээр хүнүн кым шыдажырыл? Ол көстүп кээрге, кым шыдажырыл? Ол эзилдирер от, саваң дег болур.

³ Ол мөңгүн арыглаар эзилдирикчи дег олуруп алгаш, Левийниң аймаан арыглап, оларны алдын-мөңгүн дег эзилдирип каар. Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыга чөптүг өргүл кылыр. ⁴ Ынчан Иудея биле Иерусалимниң өргүлдери, шаандакы үеде-даа дег, эрткен чылдарда-даа дег, Дээрги-Чаяакчыга өөрүнчүг болур.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге шийткел үндүрүп чедип кээр мен. Караң көрнүрлерге, кады чурттаан эжинге шыңчы эвестерге, мегелеп даңгыраглаарларга, хөлечиктерниң ажыл төлевирин бербестерге, дулгажк херээженнерни база өскүс кижилерни кызгадаарларга, даштыкы улустуң эргелерин казырларга — Менден кортпас улуска удур саадал чокка херечилеп, оларныч буруузун илередир мен» — деп чугаалаан.

⁶⁻⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен, Дээрги-Чаяакчы, өскерилбес мен. А силер Иаковтуң үре-салгалы болуп артпышаан-на болгай силер*. Ада-өгбөнерниң үезинден-не Мээң дүрүмнеримни үреп, оларны сагывайн турган силер. Менче эглип келинер, Мен база силерге эглип кээр мен» — деп чугаалаан.

А силер: «Канчап эглип кээр бис?!» — деп тур силер.

Бурганга хамааржыр чүүдери оорлап болбас

⁸ «Кижн Бурганга хамааржыр чүүдери оорлап болур бе? А силер Мээң чүүдери оорлап турар-дыр силер».

«Сеңээ хамааржыр чүүдери канчаар оорлап турдувус?» — деп тур силер.

«Менээ бээр ужурулуг бүгү чүвенир-ниң оннун бир кезээ-биле, өргүл-белектериңер-биле. ⁹ Силер — бүгү чон — каргаттырар силер, чүге дээрге Мээң чүүдери оорлап турар-дыр силер.

¹⁰ Шыгжамырларже дүжүттүң оннун бир кезеэн бүрүнү-биле эккелинер — Мээң өргээмге аыш-чем турзун — деп, Аг-ше-

риглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Оон Мени шенеп көрүңер даан: дээриниң эжикирин силерге ажыдып бербес-тир мен бе, силерже ачы-буянымны сыңыраар чер чок кылдыр харамнанмайн бадырып бербес-тир мен бе? ¹¹ Мен силерниң дүжүдүнерни хоралакчыларга чиртпес мен, шөлдеринерде виноград сыптарында чмис база черже кээп дүшпес — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹² Ынчан бүгү чоннар силерни амыр-чыргалдыг деп адаар, чүге дээрге силерниң чериңер кайтамчык эки болур». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүези ол-дур.

Бурган Бодунуң чөптүг-шыныннын көргүзөр

¹³ «Силер Меңээ удур кадыг сөстөр чугаалап турдунар» — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

А силер: «Бис Сеңээ удур чүнү чугааладывус?» — деп тур силер.

¹⁴ Силер: «Бурганга бараан боорга, ажык чок-тур. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин сагып, Ооң мурнунга качыгдап ыглаан улус дег муңгарап чоруп тургаш, кандыг ажык-дуза алдывус? ¹⁵ Бис ам бардам улусту амыр-чыргалдыг деп санаар-дыр бис. Бузуттуглар чедиишкиниң болуп тур, олар Дээрги-Чаяакчыга чөңгөзөп тура безин, кеземче чок артып каар-дыр» — деп турган силер.

¹⁶ А Бургандан коргар улус ол үеде аразында чугаалажырга, Дээрги-Чаяакчы оларже кичээнгей салып, дыңнап турган. Ынчаарга Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Ооң алдар-адының дугайында бодаар улустун аттарын киирген тураскаалдыг ном Ооң мурнунга бижиттинип турган.

¹⁷ «Олар Меңээ хамааржыр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң хөделип үнер хүнүмде олар Мээң улуг үнелиг өнчү-хөреңгим болур. Мен оларга, ада кижн анаа бараан болуп турар оглунга дег, хайыралыг боор мен. ¹⁸ Ынчан силер Бурганга бараан болуп

* 3:6-7 Азы: «Силер, Иаковтуң үре-салгалы, узуткатпаан-на болгай силер».

3:2 Ыд. ыр. 75:8; Иоил 2:11; Наум 1:6; Ажыд. 6:17 ^{3:3} Иса. 1:25; Иез. 22:18; Зах. 13:9 ^{3:5} Лев. 19:31 || Хост. 20:14, 16; Лев. 19:12 || Лев. 19:13 || Ы. х. к. 24:17 ^{3:6-7} Сан. 23:19; Ыд. ыр. 101:27-28; Иак. 1:17 || Аж.-ч. 7:51 || Иса. 31:6; Зах. 1:3 ^{3:9} Мал. 2:2 ^{3:10} Лев. 26:4; 4 Хаан. 7:2; Иер. 14:22; Иез. 34:26; Зах. 10:1 || 2 Чыл. 31:10; У. ч. 3:9-10 ^{3:14} Иов 9:22; 35:3; Иса. 58:3; Соф. 1:12 ^{3:15} Иов 21:14-15; 22:17; Ыд. ыр. 72:3-4; Иер. 12:1 ^{3:16} Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; 68:29 ^{3:17} Хост. 19:5; 1 Пет. 2:9 || Ыд. ыр. 102:13 ^{3:18} Хост. 11:7

турар чөптүг-шынныг кижиге биле Анаа бараан болбайн турар бузуттуг кижиниң аразында ылгалды катап база биллип каар силер».

4 ¹ «Көрүңер, суугу ышкаш кызыдыр изидер үе кел чыдар-дыр. Бүгү бардам, бузуттуг улус кадып калган ыяш дег апаар, ол үеде оларны өрттедиптер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, — олардан будуктар-даа, дазыл-даа артпас. ² Ынчалза-даа силерге — Мээң адымны ханы хүндүлээр улуска — чөптүг чоруктуг эккээр хүн үнүп кээр, оон херелдери экиртир эмнээр. Ынчан силер, челеден чежип салган бызаалар дег, дешкилеп ыңай болур силер, ³ бузуттуг улусту таптаар силер. Мээң хөделип

эглээр үемде, олар силерниң будунар адаанга бок-доозун дег апаар». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Түңнел сөс

⁴ «Мээң чалчам Моисейниң хоойлузун — Хорив дагга аңаа бүгү израиль чонга хамаарыштыр бергеним хоойлудүрүмнерни утпайн сактып чоруңар. ⁵ Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг, коргунчуг шийткел хүнү чедип кээр бетинде, Мен силерге Илия медээчини чорудуптар мен. ⁶ Ол адаларның чүректерин ажы-төлүнче, а ажы-төлдүн чүректерин — адаларынче ээлдирер. Оон башка Мен келгеш, чер-чуртту бүрүнү-биле узуткап каар мен».

^{4:1} Мф. 3:12; Евр. 6:8 || Иса. 47:14 ^{4:2} Ыд. ыр. 83:12; Лк. 1:78 ^{4:4} Хост. 20:3-17; Ы. х. к. 4:10

^{4:5} Мал. 3:1; Мф. 11:14; 17:10; Мк. 9:11; Ин. 1:21 ^{4:6} Лк. 1:17

ЧАА ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Матфейниң бижээни Буянның Медээ

Кирилде

Христиан чаңчылдың санап турары-биле, бо номну бижээн кижини – үндүрүт хавыркчызы Матфей Левий. Иисус Христос ону кыйгырып, эдерткеш, Бодунун он ийи элчининиң бирээзи кылып алган (Мф 9:9; Мк 2:14; Лк 5:27).

Матфей Буянның Медээзин колдуунда еврей номчукчуларга хамаарыштыр бижээни ылап хире. Матфей номун Иисустун ада-өгбе данзызындан эгелээн. Ол даңзыда Иисусту еврей чоннун өгбези Авраам биле израиль хаан Давидтин дорт салгакчызы кылдыр көргүскен. Эрги Чагыг-керээни болганчок-ла цитаталавышаан, Матфей Назарет турттут Иисус дээрге Бурганның медээчилериниң Оон чедип кээриниң дугайында баш бурунгаар чугаалап турганы, Бурганның шилип алганы Хаан болгаш Камгалакчы ылап-ла ол-дур дээрзин онзалап демдегелеп турар. Матфей оон ынай Иисустун ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле күүсеткенин номунда айытпышаан, Ол израиль чоннун эң дээди төлээлекчизи дээрзин көргүскен.

Матфей Иисустун чугаалары болгаш өөрединче улуг кичээнгейни салып турар (бүгү номнун дөрттүг бир кезин). Бо Буянның Медээ Иисусту мерген угаанын башкы кылдыр көргүзүп турар: Иисус Бурганның Хоойлузун тайылбырлаар база Оон Чагыргазының дугайында өөредир эргелиг. Иисустун өөредин темалар аайы-биле беш бөлүккө чарып, тургускан: 1) Даг кырынга суртаал (5–7 эгелер); 2) он ийи элчинге чагыглар (10-гу эге); 3) Бурганның Чагыргазының дугайында угаадыглыг чугаалар (13-кү эге); 4) Христостун өөреникчизи болурунун дугайында чагыг (18-ки эге); 5) келир үеде делегейге чүү болурунун дугайында өттүр билген меделгел (24–25 эгелер). Матфейнин номунче Иисустун өске Буянның Медээлерде таварышпайн турар он угаадыглыг чугаазы база кирип турар.

Христостун ада-өгбе даңзызы (Лк. 3:23-28)

1 ¹ Авраамдан база Давидтен укталган Иисус Христостун ада-өгбе даңзызы бо-дур.

² Авраам Исаактын ачазы турган. Исаак – Иаковтун, Иаков – Иуда биле ооң акы-дунмаларының ачазы турган. ³ Иуда – Фарес биле Зерахтын (а оларның авазы – Фамар), Фарес – Хецроннун, а Хецрон

Арамның ачазы турган. ⁴ Арам – Аминадавтын, Аминадав – Наассоннун, а Наассон Салмоннун ачазы турган. ⁵ Салмон – Воозтун ачазы (а Воозтун авазы – Раав) турган. Вооз – Овидтин ачазы (а Овидтин авазы – Руф) турган. Овид – Иессейниң, ⁶ а Иессей Давид хаанның ачазы турган.

Давид – Соломоннун ачазы (а Соломоннун авазы – Урияның кадайы) турган. ⁷ Соломон – Ровоамның, Ровоам – Авияның, а Авия Асафтын ⁸ ачазы турган. ⁸ Асаф – Иосафаттын, Иосафат –

* 1:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Асаф» эвес, а «Аса» деп бижээн.

^{1:1} Э. д. 22:18; 2 Хаан. 7:12-13 ^{1:2} Э. д. 21:3; 25:6; 29:35 ^{1:3} Э. д. 38:1-30; Сан. 26:21; 1 Чыл. 2:9

^{1:4} Руф 4:18-22 ^{1:5} Ис. 2:1; 6:24 ^{1:6} 1 Хаан. 17:12; Иса. 11:1 || 2 Хаан. 11:3; 12:24

^{1:7} 1 Чыл. 3:10-14 ^{1:8} 2 Чыл. 26:1

Иорамнын, а Иорам Озиянын өгбези турган.*⁹ Озия – Иоафамнын, Иоафам – Ахазтын, а Ахаз Эзекиянын ачазы турган.¹⁰ Эзекия – Манассиянын, Манассия – Амостун*, а Амос Иосиянын ачазы турган.¹¹ Иосия – Иехониянын болгаш ооң акы-дуңмаларынын өгбези турган*.
(Оларнын чурттап турган үезинде израиль чонну Вавилонче көжүрүп үндүргөн чөвө-дир.)

¹² Израиль чонну Вавилонче көжүргөн соонда, Иехония Салафиилдин ачазы апарган, а Салафиил Зоровавелдин ачазы турган.¹³ Зоровавел – Авиудтун, Авиуд – Элиакимнин, а Элиаким Азорнун ачазы турган.¹⁴ Азор – Садоктун, Садок – Ахимнин, а Ахим Элиудтун ачазы турган.¹⁵ Элиуд – Элеазарнын, Элеазар – Маттаннын, а Маттан Иаковтун ачазы турган.¹⁶ А Иаков Иосифтин ачазы турган. Ол Иосиф болза Христос деп адаткан Иисусту божаан Мариянын ашаа боор.

¹⁷ Ынчангаш Авраамдан Давидке чедир шупту он дөрт салгал, Давидтен израиль чонну Вавилонче көжүрүп үндүргенинге чедир база он дөрт салгал болгаш израиль чонну Вавилонче көжүргенинден Христостун төрүтүнгенинге чедир база-ла он дөрт салгал солушкан.

*Христостун төрүтүнгени
(Лк. 2:1-7)*

¹⁸ Иисус Христос мынчаар төрүтүнгөн. Ооң авазы Марияны Иосиф-биле дүгдөп каан чөвө-дир*. Ынчалза-даа олар өгленчир бетинде, Мариянын Ыдыктыг

Сүлдөдөн иштелгени билдине берген.¹⁹ Ооң душтуу боор Иосиф чөптүг-шынынгы кижи турган болгаш, Марияны улус мурунуга бак атка кирибес дээш, кымга-даа дыннатпайн, дүгдээшкинни бүдүү соксадыр деп шийтпирлээн*.²⁰ Ынчалзажок ол ынчаар бодал алган турда, Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ооң дүжүнгө көзүлгөш, мынча дээн: «Давидтин оглу, Иосиф, Марияны кадай кылып аарындан кортга. Чүгө дээрге ооң иштинде Чаш төл Ыдыктыг Сүлдөдөн боттангандыр.²¹ Мария оол уруг божуп алып, а сен Ону Иисус* деп адап аар сен, чүгө дээрге Ол Бодунуң чонун бачыттарындан камгалаар-дыр».²²⁻²³ (Дээрги-Чаяакчынын Бодунуң медээчизин дамчытыр: «*Көрүңер даан, арыс кыс иштели бергеш, оол уруг божуп алып, Ону Эммануил деп ат-биле адаарлар*» – деп чугаалаан чүүлү ынчаар боттанган-дыр. А Эммануил деп ат «Бурган бистин-биле» дээн уткалыг.)

²⁴ Иосиф оттуп келгеш, Дээрги-Чаяакчынын төлээзинин дужаганын эзугаар, Марияны кадай кылып алган.²⁵ Ынчалза-даа Иосиф, кадайы оглун* божуваан шаанда, ооң-биле эр, херээжен харылзаа кылып көрбөөн. Иосиф оолду Иисус деп адап алган.

*Мерген угаанныңдарнын
Иисуска мөгейгени*

2¹ Иисус Ирод хаанның чагырган үезинде* Иудеянын Вифлеем хоорайга төрүтүнгөн. Элээн болгаш, Иерусалимче чөөн чүктөн мерген угаанныг чургагычлар келген**.² Олар: «Иудейлернин чаа

* 1:8 Озия хаан (ийиги ады – Азария) Иорамнын дөрткү салгалда салгакчызы турган (1 Чыл. 3:11-12). Матфей мында долу салгал даңзызын бичи кызырыпкан кире. * 1:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амос» эвес, а «Амон» деп бижээн. * 1:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иосия – Иоакимнин ачазы, а Иоаким – Иехониянын болгаш ооң акы-дуңмаларынын ачазы турган» деп бижээн. * 1:18 Еврей өгленчир чаңчыл эзугаар, дүгдээшкин бир чыл уламчылаар, а күдээ биле келин дүгдөшкөн үезинден эгелеп, ашак-кадай кылдыр санадыр турган. Ынчалза-даа ол чылдын дүргүзүндө келин ада-иезинин бакынынга артып каап, күдээ/ашаа-биле ам-даа чурттагас турган. * 1:19 Келиннин шынчы чоруун үрээни аар бачыт деп санадыр турган. Чаа Чагыт-керээ үезинде ашаа кадайын ескерилгени дээш хөй чон мурунуга буруудаткаш, оон-биле чарлыр ужурлуг, оон соонда кадайынга бужартааны бүтү назынында артып каар. * 1:21 Иисус – еврей дылда «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг ат боор. * 1:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «оглун» эвес, а «дун оглун» деп бижээн. * 2:1 Улуг Иродту ынча деп турар; ол хаан Иудея, Идумея болгаш Самарияны б. э. чедир 37-ден 4 чч. чагырып турган. ** 2:1 Чургагычлар – дүрзү-буруннарнын бараалгакчылары, илби-шиди кылып, сылдыстарны шинчилеп, чургагай сайгарып турганнар.

1:11 1 Чыл. 3:16; 2 Чыл. 36:1 || 4 Хаан. 24:14-15 1:12 1 Чыл. 3:17-19; Эзра 3:2; Агг. 1:1 1:16 Лк. 1:27 1:18 Лк. 1:27, 35 1:19 Ы. х. к. 22:23-24; 24:1 1:21 Иса. 49:1; Лк. 1:31 || Аж.-ч. 4:12; 13:38 1:22-23 Иса. 7:14 || Мф. 7:14; 4:14; 21:4; 26:56; Мк. 14:49; Ин. 19:36 || Иса. 8:8, 10 2:1 Лк. 1:5 || Лк. 2:4-7; Ин. 7:42 2:2 Иер. 23:5 || Сан. 24:17

төрүттүнгөн Хааны кайыл? Бис Ооң сылдызы үнгенин чөөн чүккө көргөш, Аңаа мөгөйип келдивис» — дээннер. ³ Ону дыңнааш, Ирод хаан болгаш Иерусалимде хамык улус катый-хаара дүвүрөп үнгөн. ⁴ Ирод Бурганның дээди бараалгакчыларына болгаш ном-хоойлуу тайылбырлакчыларын дөгөрезин чыып алгаш: «Христос каяа төрүттүнер ужурлугул?» — деп айтырган. ⁵ Олар аңаа: «Иудеянын Вифлеемге — деп харыылаан. — Чүгө дээрге Бурганның медээчизиниң номунда мынчаар бижээн-дир:

6 „Иудея черинде турар Вифлеем, сен Иудеяның чагырга турар хоорайларындан чүнүң-биле-даа дора эвес сен, чүгө дээрге Мээң израйыл чоңумну кадарар Чагырыкчы сенден үнер-дир“.

⁷ Ирод ынчан мерген угаанныгларыны будүү келдирткеш, сылдыстың чырып үнгөн үезин ылавылап алган. ⁸ Ол оон мерген угаанныгларыны Вифлеемче чорудупкаш: «Ынаар баргаш, Чаш төл дугайында бирден бирээ чокка билип алынар. А тып алгаш, менче дыңнадыптар силер, мен база Аңаа мөгөйип чедер мен» — деп чагып каан. ⁹ Хаанны дыңнап алгаш, олар чорупкан.

Мерген угаанныгларының чөөн чүккө көргөн сылдызы, Чаш төлдүн турган черинин кырынга доктаай бергигеге чедир, оларның мурнунга чырып бар чораан. ¹⁰ Сылдысты көргөш, оларның өөрээнин чүгө деңээр! ¹¹ Олар бажыңче киргеш, Чаш төл биле Ооң авазы Марияны көрүп кааш, доңгаш кээп дүжүп, Аңаа мөгөйгеннер. Оон боттарының эртине сугар аптаражыын ажыткаш, белектерин: алдынны база ладан, мирра деп чаагай чыттыг чүүлдери Олче сунуп бараалгааннар.

¹² Оон мерген угаанныглар дүжүндө Бургандан «Иродче барбаңар» деп кичээндириг алгаш, боттарының чуртунче өске оруктап чана бергеннер.

Египетче дезишикни

¹³ Мерген угаанныглар чоруй барганда, Иосифтин дүжүнге Дээрги-Ча-

яакчының төлээзи кирип, мынча дээн: «Тур, Чаш төлдү болгаш Ооң авазын алгаш, Египетче дезивит. Сенээ сагындырбаан шаамда, аңаа артар сен, чүгө дээрге Ирод Чаш төлдү дилеп тыпкаш, узуткаар деп турар-дыр».

¹⁴ Иосиф туруп келгеш, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, дүне Египетче чорупкан. ¹⁵ Ол аңаа Ирод өлгүжеге дээр чурттап турган. Дээрги-Чаяакчының Бодунун медээчизин дамчыштыр: «*Бодумнуң Оглумну Египеттен үндүр кыйгырып алган мен*» — дээн сестери ынчаар боттанган чүве-дир.

Бичии чаштарны узуткааны

¹⁶ Мерген угаанныгларга мегеледип алганын билгеш, Ирод аажок киленнеп үнгөн. Хаан оларның чугаазындан билип алганы үени барымдаалап, Вифлеемде база ооң чоок-кавызында ийи харлык болгаш оон бичии эр хиндиктиг чаштарны дөгөрезин өлүрерин шериглеринге дужааган. ¹⁷ Иеремия медээчини дамчыштыр Бурганның мынча дээн чүвези ынчалдыр боттанган:

18 «Рамада алгы-кышкы, ажыг-шужүгөнүң ыы-сыызы дыңналып тур. Рахил ажы-төлүнүң ажыын ажып ыглап, хөңнү чазалбайн тур, чүгө дээрге оларны ышкыңан-дыр!»*

Мария биле Иосифтин Египеттен чанып келгени

¹⁹ Ирод өлүп каарга, Дээрги-Чаяакчының төлээзи Египетте Иосифтин дүжүнге кирген. ²⁰ Ол мынча дээн: «Тур, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, израиль черже эеп чанывыт. Чаш төлдүн өлүмүн күзээннер ам чок апарган-дыр».

²¹ Иосиф тургаш, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, израиль черже чорупкан. ²² Ынчалза-даа Иудеяда Иродтун орнунда ооң оглу Архелай хааннай берген деп дыңнааш, ынаар баарындан сезинген. Дүжүнде сагындырыг алгаш, Иосиф Галилея черинче чорупкан. ²³ Ол ынаар баргаш, Назарет деп хоорайга чурттай берген. Дээрги-Чаяакчының медээчилерин дамчыштыр Христос дугайында: «Ону

* 2:18 Рама — бо суур иудей чаңчыл ёзуугаар чоннун өгбези Иаковтун кадайы Рахилдин чевээнин чанынга турган.

2:6 2 Хаан. 5:2; Мих. 5:2 2:11 Хост. 30:23; Сол. ыр. 3:6; Иса. 60:6; Ин. 19:39 2:12 Э. д. 20:6 2:15 Ос. 11:1 || Мф. 1:22 2:17 Мф. 27:9 2:18 Иер. 31:15 2:23 Лк. 1:26; 2:39; Ин. 1:45

назорей деп адаар» — дээн сөстери ынчалдыр боттанган чүве-дир*.

Иоанн Медеглекчииниң суртаалы

(Мк. 1:1-8; Лк. 3:1-9, 15-17; Ин. 1:19-28)

3¹ Ол хүннерде Иудеяның ээн кургаг ховузулга Иоанн Медеглекчи чедип келгеш, суртаалдап эгелээн. ² Ол: «Бачыдынар миннип, Бурганче эглинер! Дээрниң Чагыргазы* чоокшулап келген-дир» — деп чугаалап турган. ³ Иоаннын дугайында Исаяя медээчи мынча деп чугаалаан турган:

«Ээн кургаг ховуда алгырган кижиниң уну дыңналган: „Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! Ооң эртер кокпаларын дорттап бериңер“».

⁴ Иоанн теве дүгүнден кылган хептиг болгаш белинде хөм курлуг турган, а чиир чеми шартылаа болгаш ховунуң ары чигири болган. ⁵ Улус аңаа ынчан Иерусалимден, бүгү Иудеядан болгаш Иордан хемнин чоок-кавызында суурлардан кээп турган. ⁶ Боттарының бачыттарын ажы-биле билинген улусту Иоанн Иорданнын суунче суп турган.*

⁷ Аңаа сугже суктурулары-биле хөй фарисейлер болгаш саддукейлер кээп турарын көргөш, Иоанн оларга мынча дээн: «Силер, чылан сыскындылары! „Бурганнын кел чыдар киленинден чайлай бээр бис“ деп, силерни кым сагыш алындырды? ⁸ Бурганче ээлгениерниң херек кырында үре-гүннелин көргүзүңер! ⁹ Чүгле: „Бистин адавыс — Авраам“ — деп сөстөрбиле боттарыңарны аралаарын семевенер! Бурган бо чыдар даштардан-даа Авраамга ажы-төл чаяап шыдаар дээрзин силерге чугаалап тур мен. ¹⁰ Балды ыяш-

тарнын дөзүн кезеринге белен-дир. Эки чимис бербестээн ыяштарны одура шапкаш, отче киир октаптар.

¹¹ Бачыдыңар миннип, Бурганче ээлгениерниң демдээ кылдыр, силерни сугже суп тур мен. Ынчалза-даа менден күчү-күштүг Кижиги мээң соомдан чоруп олурар. Мен Ооң идиин-даа тудуп алгаш чорурунга төлөп чок мен*. Ол силерни Ыдыктыг Сүлдже, отче сугардыр. ¹² Тараа үрезинин савандан арыглаар айыыр шагда-ла Ооң холунда-дыр, Ол тараа үрезинин үүжелей урар уургайыңга чыып алыр, а саваның өшпөс отка өрттедиптер».

Иисустуң сугже суктуруп алганы

(Мк. 1:9-11; Лк. 3:21-22)

¹³ Иисус ол үеде Галилеядан Иордан хемче, Иоаннга сугже суктуруп аар дээш, чедип келген. ¹⁴ Иоанн баштай Ону соксадып: «Мен харын Силерге сугже суктурар ужурлуг мен. Силер чоп менче келдирер?» — деп турган.

¹⁵ Ынчалза-даа Иисус: «Бо удааа ыңдыг болгай аан. Бурганнын бисти кылзын деп күзээн бүгү чүвезин ынчалдыр күүседир бис» — деп харыылаан. Ынчаар орта, Иоанн чөпшээрешкен. ¹⁶ Сугже суктуруп алгаш, Иисус хемден үнүп кээри билек, дээр аңгайтыр ажиттына берген.

Оон Иисус Бодунуң кырынче көгөбуга дег бадып орап Бурганнын Сүлдезин көрүп каан. ¹⁷ Оон соонда дээрден үн дыңналган: «Бо дээрге Мээң ханы ынак оғлум-дур, Ол Мээң сеткилимге кирер-дир!»

Иисустуң күткүттүргени

(Мк. 1:12-13; Лк. 4:1-13)

4¹ Ыдыктыг Сүлде ынчан Иисусту эрликке күткүттүрери-биле ээн кургаг

* 2:23 Мында «назорей» деп сөстүң утказы болгаш укталган төөгүзү эки билдинмес. Ол сөс Сан. 6:2-5-те таваржып турар сөс-биле дөмей эвес. Аңаа-ла «назаретчи» (Лк. 18:38; Аж.-ч. 24:5 көр) дээн чадавас. Оон ыңай ол сөс Мессияны «өзүм» (еврей дылда «незер») деп адап турар Иса. 11:1-же айтып турар чадавас. * 3:2 Дээрниң Чагыргазы — бо сөс каттыжышкыны чүгле Матфейиниң бижээни Буянын Медээде таваржып турар. Өске бижээчилер «Бурганнын Чагыргазынын» дугайында чугаалап турарлар. Еврейлер Бурганни хүндүлээн сеткилинден Оон адын ажыглаарында ойталап, ону ангы-ангы тодардып бижээн сөстөр-биле солуп турганнар. * 3:6 Сугже сугары — улустун эрги, бачыттыг амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыңнангыр чаа амыдырал дээш төрүтүнериниң символ-демдээ. * 3:11 Еврей эезинин идиин уштуру, көдүрүп чорууру чүгле еврей эвес кулдун хүлээлгези болур.

3:1 Лк. 1:80; Ин. 1:6 3:2 Мк. 1:15 3:3 Иса. 40:3 3:4 Хаан. 1:8 || Лев. 11:22; 1 Хаан. 14:26
3:6 Аж.-ч. 19:18 3:7 Мф. 12:34; 23:33 || Рим. 5:9; 1 Фес. 1:10 3:9 Ин. 8:33 3:10 Мф. 7:19
3:11 Ин. 1:15 || Иоил 2:28; Аж.-ч. 2:3 3:12 Иса. 30:24 || Мал. 4:1; Мф. 13:30; Евр. 6:8 3:16 Аж.-ч. 7:56 || Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 3:17 Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Мф. 17:5; 2 Пет. 1:17

ховуже аппаратан. ² Дөртен хүн база дөртен дүн дургузунда шээрленгеш, Иисус аажок аштай берген. ³ Ынчан Аңаа күткүчү эрлик чедип келгеш: «Сен шынап-ла Бурганнын Оглу болзунза, бо даштарга хлеб болу бээрин дужаавыт» — дээн.

⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «*Бижилгедө: „Кижги амытан чүгөле хлеб-биле эвес, а Бурганнын чугаалаан бүгү чүвезиниң ачызында амыдыраар болгай“* — деп бижээн-дир».

⁵ Эрлик ынчан Ону ыдыктыг хоорай Иерусалимче аппараташ, Бурганның өргөзүниң кырының эринге тургускаш, мынча дээн: ⁶ «Сен Бурганның Оглу болзунза, черже шурай бер. Чүгө дээрге Бижилгедө: *„Ол Бодунуң төлээлеринге Сени чагып каарга, олар Сени, будуң дашка тептикпезин дээш, холдары-биле көдүрүп аарлар“* — деп бижээн-дир».

⁷ Иисус аңаа: «Бижилгедө оон ынай: *„Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны шеневе!“* — деп база чарлык болган болгай» — деп харыылаан.

⁸ Эрлик оон соонда Ону дыка бедик дагже үндүрө бергеш, бо делегейниң хамык күрүнелерин бүгү өндүр-чаагайы-биле көргүкөш: ⁹ «Донгая кээп дүжүп, менээ мөгөөр болзунза, бо бүгүнү Сеңээ бээр мен» — дээн.

¹⁰ Иисус аңаа: «Ырап чор, эрлик! Бижилгедө: *„Чүгө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга мөгөйш чор, чүгө Аңаа бараан бол“* — деп бижээн-дир» — деп харыылаан.

¹¹ Эрлик ынчан Ону каапкаш барган. Оон Иисуска дээрниң төлээлери чедип келгеш, Аңаа бараан болуп турганнар.

Иисустуң Галилеяга бараан болуушкунунуң эгези
(Мк. 1:14-15; Лк. 4:14-15)

¹² Иоанны кара-бажыңче кири октапканын дыңнааш, Иисус Галилеяга ээп келген. ¹³ Ол Назаретти каапкаш, Галилея хөлүнүң эринде, Завулон биле Неффалимниң черинде турар Капернаум хоорайга чурттап берген*. ¹⁴ Бурганның Исаяа медээчини дамчыштыр чугаалаан сөстери ынчалдыр боттанган:

¹⁵ *«Завулоннуң база Неффалимниң чери, Иордан хемниң ыңдында, далайже баар орукта өске чоннар чурттаан Галилея!»*

¹⁶ *Караңгыга чурттап орган чон өндүр улуг чырык көрүп кагды, өлүмнүң хөлөгези бургээн черде чурттаан улуска чырык чайыннап келди».*

¹⁷ Ол үеден бээр, Иисус мынча деп суртаалдап эгелээн: «Бачыдынар миннип, Бурганче эглиңер! Чүгө дээрге Дээрниң Чагыргазы чоокшулап келген-дир».

Баштайгы өөреникчилер
(Мк. 1:16-20; Лк. 5:1-11)

¹⁸ Бер-ле катап Галилея хөлүнүн эри-биле эртип бар чыткаш, Иисус ийи алышкыны: Пётр деп адаткан Симонну база оон дунмазы Андрейни көрүп каан. Олар балыкчылар турган болгаш, четкилерин хөлче салып турганнар. ¹⁹ Иисус оларга: «Мени эдеринер. Силерни кижилер тывыкчылары кылып каар мен» — дээн. ²⁰ Алышкылар четкилерин каапкаш, ол дораан Ону эдерип чорупканнар.

²¹ Улаштыр бар чыткаш, Ол өске ийи алышкыны: Зеведейниң оглу Иаков биле оон дунмазы Иоанны көрүп каан. Олар ачазы Зеведей-биле кады хемедө четкилерин септеп органнар. Иисус оларны кый депкен. ²² Алышкылар ол дораан хемезин-даа, ачазын-даа каапкаш, Ону эдерип чорупканнар.

Иисустуң чонну өөредип, экиртип турганы
(Лк. 6:17-19)

²³ Иисус бүгү Галилеяны эргий кезип, синагогаларга улусту өөредип, Дээрниң Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап база кандыг-даа аарыг-аржыктан улусту экиртип чораан. ²⁴ Оон дугайында дамчыыр чугаа бүгү Сирияга тарай берген*. Янзы-бүрү аарыг-човалаңга алыскан, куштугу аарышкыдан хинчектеткен, букшуураан, тыртар болгаш чартыктаан кижилерин улус Аңаа

* 4:13 Б. э. В. ол черге еврей эвес сөөктүг, өске чоннардан үнгөн хөй улус чурттап турган. * 4:24 Ол үедө Сирия рим мөжү болуп, а Иудея оон бир кезээ турган.

4:2 Ы. х. к. 9:9; 3 Хаан. 19:8 || Мф. 21:18 4:3 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 4:4 Ы. х. к. 8:3 4:5 Неем. 11:2; Иса. 48:2; 52:1 4:6 Бд. ыр. 90:11-12; Ин. 7:4 4:7 Ы. х. к. 6:16 4:10 Мф. 16:23 || Ы. х. к. 6:13 4:11 Лк. 22:43 4:12 Мф. 14:3 4:13 Мф. 2:23 || Ис. 19:32-34 || Мк. 1:21 4:14 Мф. 1:23 4:15-16 Иса. 9:1-2 4:18 Ин. 1:40-42 4:19 Мф. 13:47 4:20 Мф. 19:27 4:23 Мк. 1:39 4:24 Лк. 2:2

эккеп туруп берген. Иисус оларның шуптузун экиртип турган. ²⁵ Галилеядан, Онхоорайдан, Иерусалимден, Иудеядан болгаш Иорданның ол чарыгындан келген мөөң чон Ону эдерип чораан.

**Иисустуң даг кырынга
чонга өөредип бергени**

5 ¹ Мөөң чонну көрүп кааш, Иисус дагже үне берген. Ол орта олуруп аарга, өөренкичилери Ооң чанынга чедеп келгеннер. ² Иисус оларны өөредип, мынча дээн:

**Блаптын амыр-чыргалдыг улус
(Лк. 6:20-23)**

³ «Сагыш-хөңнү ядарааннар амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Дээрниң Чагыргазы оларны боор.

⁴ Муңгарап ыглааннар амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Бурган оларны аргалап каар.

⁵ Биче сеткилдиглер амыр-чыргалдыг, чүге дээрге чер-чуртту салгап алырлар.

⁶ Чөптүг-шынның чорук кылыксааш, аштап-суксаан чүве дег, кызып чүткээннер амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Бурган оларның ыңдыг күзелин бүрүнү-биле хандыраар.

⁷ Өскелерге өршээлдиглер амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Бурган оларга өршээлдиг боор.

⁸ Арыг чүректиглер амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Бурганны көөрлер.

⁹ Амыр-тайбың нептередикчилери амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Бурган оларны ажы-төлүм деп адаар.

¹⁰ Чөптүг-шынның чоруу дээш истедип сүрдүргеннер амыр-чыргалдыг, чүге дээрге Дээрниң Чагыргазы оларны боор.

¹¹ Мени эдергениңер дээш улус силерни бак сөглээр, истеп сүрер болгаш канчаар-даа нүгүлдээр болза, амыр-чыргалдыг силер. ¹² Ол дээш өөрүп-байырлаңар! Чүге дээрге аажок улуг шаңнал силерни дээрге манаар. Силерниң мурнунарда чурттап чораан Бурганның ме-

дээчилерин база ынчалдыр истеп сүрүп турганнар».

**Дус биле чырык
(Мк. 9:50; Лк. 14:34-35)**

¹³ «Силер — кижиге төрөлгөтөнниң дусу силер. Дус ажыг эвес апарза, ооң амданын чүнүң-биле дедир эгдилерил? Ол ам чүге-даа херек чок апаар, улус таптап басын дээш, ону чүгле үндүр октаары артар. ¹⁴ Силер — бүгү делегейниң чырыгы силер. Даг кырында турар хоорай ажыгталып шыдавас. ¹⁵ Кым-даа болза чырыткыны кывыскаш, сава-биле дуй базырбас, харын бажында хамык улуска чырызын дээш, ону колдуга салып каар. ¹⁶ Ачылыг ажыл-херээнгер көзүлзүн база улус Дээрде Аданарны алдаржытсын дээш, силерниң чырыгыңар улус мурнунга база ынчалдыр чырызын».

Моисейниң берген хоойлузу

¹⁷ «Мени ыдыктыг хоойлуну азы Бурганның медээчилериниң өөредиин күш чок болдулар дээш келген деп бодаванар. Мен оларның өөредиин күш чок болдулар эвес, а боттандыраар дээш келген мен! ¹⁸ Алыс шынны чугаалап тур мен: дээр биле чер-ле хевээр турар болза, ол бүгү боттанмаан шаанда, ыдыктыг хоойлудан чангыс-даа эң хензиг үжүк, чангыс-даа шыйгыс читпес. ¹⁹ Ынчангап айткышкыннарны эң бичиизин-даа үрээр болгаш өскелерни база ынчаар кылырынга өөредир кижиге Дээрниң Чагыргазынга адактын адаа боор. А айткышкыннарны күүседир база өскелерни ынчаар өөредир кижиге Дээрниң Чагыргазынга өндүрүлүг боор. ²⁰ Силерге чугаалап тур мен: фарисейлер болгаш ном-хоойлуу тайылбырлакчыларындан артык чөптүг-шынның чурттап болзунарза, Дээрниң Чагыргазыңче кирбес силер».

Килең дугайында

²¹ «Бурунгу өгбелеривиске: „Кижиге өлүрбө! А өлүрүкчүнү шииткелге онаардыр“ — деп чугаалаанын дыңнаан силер. ²² А Мен ам силерге: „Өске кижиге

4:25 Мк. 5:20; 7:31 5:3 Соф. 3:12 5:4 Эккл. 7:3; Иса. 61:2-3; 2 Кор. 7:10; Ажыл. 21:4 5:5 Бл. ыр. 36:11; У. ч. 2:21 5:6 Бл. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Ин. 7:37 5:7 У. ч. 19:17; Лк. 6:36 5:8 Бл. ыр. 23:4; 50:12 || 1 Ин. 3:2; Евр. 12:14; Ажыл. 22:4 5:9 Иак. 3:18; 2 Тим. 2:22 || Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1; Рим. 8:14 5:11 Иак. 1:2; 1 Пет. 4:14 5:12 Аж.-ч. 5:41; Иак. 1:2; Рим. 5:3; 2 Кор. 12:10; Евр. 10:34 5:14 Эф. 5:8 5:15 Мк. 4:21; Лк. 8:16; 11:33 5:16 1 Пет. 2:12; 2 Кор. 9:13 5:17 Рим. 3:31; 10:4 5:18 Лк. 16:17 5:19 Мф. 11:11; 18:4 5:20 Ин. 3:5 5:21 Хост. 20:13 5:22 1 Ин. 3:15

килеңнээн кижиге* безин шийткелге төлөптиг — деп тур мен. Кым өске кижиге: „Чөгенчиг хей!“ — дээрил, ону дээди иудей Чөвүлөлгө шийдип болур. Кым: „Мелегей!“ — дээрил, ону тамының оду-биле кезедип болур. ²³ Сен өргүл салыр бедигээшче Бурганга өргүлүнү аппараттар, өске кижиниң сеңээ бир-ле хомудалын сактып келзинзе, ²⁴ өргүлүнү бедигээш мурнунга каапкаш, баштай ол кижиге барып эптежи ал. Оон дедир келгеш, ам-на Бурганга өргүлүнү кыл.

²⁵ Сени буруудаткаш, шийткел черинче аппарат чыдар кандыг-бир кижиге болза, оон-биле орук ара эрте дээр эптежи ал. Оон башка адаанчың сени шийткелчиге эккээр, а шийткелчи сени таанытылгач хулээдиштерге, ол сени кара-бачыңче кири октаптар. ²⁶ Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: өрөнни сөөлгү көпөөккө чедир* төлөп бербээн шаанда, оон үнүп шыдавас сен».

Кады чурттаан эжинге өскерилбезиниң дугайында

²⁷ „Кады чурттаан эжинге өскерилбе“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ²⁸ А Мен силерге херээженче туралап кайгапкан кижиге ооң-биле сагыжында өскерилпкени ол деп чугаалап тур мен. ²⁹ Оң караң сени бачытче чыгаар болза, ону ушта казып, октавыт! Бүгү мага-бодунну тамыже кири октадырының орунунга, ооң бир кезээден адырлыгы сеңээ дээр. ³⁰ Оң холуң сени бачытче чыгаар болза, ону одура шаап, октавыт! Бүгү мага-бодунну тамыже кири октадырының орунунга, ооң бир кезээден адырлыгы сеңээ дээр».

Чарлышкын дугайында (Мф. 19:9; Мк. 10:11-12; Лк. 16:18)

³¹ „Кадайы-биле чарлып турар кижиге чарлышкын херечилелин аңаа бээр ужуруду“ — деп чугаалаан-дыр. ³² А Мен болза кадайының самыраанындан өске

кандыг-бир чылдагаан-биле оон чарлып турар кижиге ону ашаанга өскерлиринче албадапкан боор деп чугаалап тур мен. А ол ышкаш бодунун ашаандан чарылган херээженни кадайланып алган кижиге база ашак-кадайың аразында шынчы чорукту үрээни ол».

Даңгырактар дугайында

³³ „Бурунгу өгбелеривиске: „Аксыдангыраанны сагып чор, Дээрги-Чаяакчының мурнунга аашкынган чүвөнни күүсет“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ³⁴ А Мен силерге шуут-ла даңгыраглаваңар деп чугаалап тур мен: дээр-биле-даа, чүге дээрге ол Бурганның дүжүлгези-дир; ³⁵ чер-биле-даа, чүге дээрге ол болза Бурганның бут салыр ширтээ-дир; Иерусалим-биле-даа, чүге дээрге ол өндүр улут Хаанның хоорайы-дыр; ³⁶ бодунуң бажың-биле-даа, чүге дээрге чаңгыс-даа дүгүннү ак азы кара кылып шыдаар эвес сен. ³⁷ Чүглө ылап „ийе“ болза, „ийе“ деп, ылап „чок“ болза, „чок“ деп чорунар. А аңаа немей чугаалаан бүгү чүвө — эрликтен келген боор».

Дайзыннарыңарга ынак болуңар (Лк. 6:27-36)

³⁸ „Карак дээш карак, диш дээш диш“ — дээнин дыңнаан силер. ³⁹ А Мен силерге мынча деп тур мен: бузуттуч кижиге удурланма. Оң талакы чаагытче дажыпкан кижиге солагай талазын база дөгөп бер. ⁴⁰ Хөйлөңни хунаап алыр дээш, чаргы-чаалы үндүрген кижиге тонуңну база уштуп бер. ⁴¹ Сени ооң-биле кадды муң базым эртип, аңаа дузалаарынче албадапкан кижиге-биле кадды немей база бир муң базымны эрт.* ⁴² Сенден диленген кижиге бер, сенден чегдинген кижиге бербес мен диве.

⁴³ „Чаныңда кижиге ынак бол, а дайзыныңны көөр хөңнүң чок бол“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ⁴⁴ А Мен ам силерге мынча деп тур мен:

* 5:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Хей черге килеңнээн кижиге» деп бижээн. * 5:26 Көпөөк — үндезин сөзүглелде кодрат деп бижээн, ол болза 1 г. хире деңзилиг рим чеч чоос болур. * 5:41 Рим шериглер чагырганы девискээрге кандыг-даа кижини оларның чүгүн 1 миля (1,5 хире км) черге көдүреринче албадап болур эргелиг турган.

5:25 У. ч. 25:8 || Лк. 12:58-59 5:27 Хост. 20:14 5:28 Иов 31:1; У. ч. 6:25 5:30 Мф. 18:8-9; Мк. 9:43-44 5:31 Ы. х. к. 24:1-3 5:32 Рим. 7:3; 1 Кор. 7:10-11 5:33 Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21 5:34 Иса. 66:1; Аж.-ч. 7:49 5:35 Ыд. ыр. 98:5 || Ыд. ыр. 47:3 5:37 Иак. 5:12 5:38 Хост. 21:23-25; Лев. 24:19-20; Ы. х. к. 19:21 5:39 Ыы. 3:30; 1 Пет. 2:23; Рим. 12:17; 1 Кор. 6:7 5:42 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 21:26 5:43 Лев. 19:18 5:44 Рим. 12:20 || Лк. 23:34; Аж.-ч. 7:60; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:14

дайзыннарныңарга ынак болунар, силерни истеп сүргеннер дээш мөргүнер*.
⁴⁵ Ынчан силер Дээрде Адаңарның ажы-төлү боор силер. Ол Бодунун хүнүнге бузуттуг-даа, буянның-даа улустун кырынга денге хүннезин деп чарлык үндүрүп, эки-даа, бак-даа улусче чаъзын денге чагдырып турар болгай. ⁴⁶ Чүглө силерге ынак улуска ынак болзунарза, чүү дээш шаңнал алыр силер? Үндүрүг тавырыкчылары база ынчалдыр кылып турар эвес бе? ⁴⁷ Чүглө боттарыңарның чоок улузунар-биле мендилежип чоруур болзунарза, онзагай чүнү кылып чоруурунар ол? Өске чоннар улузу база ынчалдыр кылып турар эвес бе?

⁴⁸ Ынчангаш Дээрде Адаңарның четпес тала чогу дег, силер база четпес тала чок бооп көрүнер».

Ядыыларга ачы-дуза дугайында

Б ¹ «Көрдүнер бе, улус-ла силерни көрзүн дээш, чөптүг-шынның херектерни улус мурнунга кыла бербенер: ынчалзынарза, Дээрде Адаңарның шаңналын албас силер.

² Ынчангаш ядыыларга хайырлал берип тура, ийи арынныгларның, улус оларны мактазын дээш, синагогалар болгаш кудумчуларга кыла бээри дег, хөйге чарлаттынманар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр. ³ А сен чединмес кижиге дузалап турунда, оң холуң чүнү кылып туарын солагай холуң билбезин. ⁴ Сээң ол хайырлалың чажыт болзун. Ынчан бүгү чажыт чүвени көрүп турар Адаң сени шаңнаар*».

*Мөргүл дугайында
(Лк. 11:2-4)*

⁵ «Мөргүп тура, синагогалар болгаш кудумчу белдирлеринге туруп алгаш, кижиге бүрүзү оларны көрзүн дээш, мөргүүрүнге ынак ийи арынныглар дег бол-

банар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр. ⁶ А сен мөргүп тура, өрээлиңче кире бергеш, эжиңи хаап алгаш, көзүлбөс Адаңга мөргү. Ынчан бүгү чажыт чүвени көрүп турар Адаң сени шаңнаар*».

⁷ А мөргүп тура, өске чоннар улусу дег, артык сөстөр этпенер. Олар „хөй чугаа кылырывыска, Бурган бисти дыңнап каар“ деп бодаарлар. ⁸ Оларга дөмей болбанар, чүге дээрге Адаңардан дилеп четтикпейн чыдырыңарда-ла, Ол силерге чүү херегин билир. ⁹ Мынчаар мөргүп чорунар:

„Дээрде Адавыс! Сээң ыдыктыг адың алдаржызын! ¹⁰ Сээң Чагырган чедип келзин. Дээрге дег, черге база Сээң күзел-сорууң чогуп бүтсүн. ¹¹ Амыдыгарар хлеб-тараавысты биске бөгүн хайырла. ¹² Биске өрөлиг улусту өршээгенивис дег, өрө-ширевисти база биске өршээ. ¹³ Бисти күткүлдөгө алыспас кылып көр*, ол ышкаш бузуттугдан бисти адырып көр. [Чүге дээрге чагырга, күчү-күш база алдар Сенээ кезээ-мөңгөде хамааржырдыр. Аминь.]**“

¹⁴ Улустун үүлгедиглерин өршээр болзунарза, Дээрде Адаңар база силернин үүлгедиглеринерни өршээр. ¹⁵ А улустун үүлгеткен багын өршээвес болзунарза, Дээрде Адаңар база силернин үүлгедиглеринерни өршээвес».

Шээрленириниң дугайында

¹⁶ «Шээрленип тургаш, ийи арынныглар дег, хөлүге берген чорбанар. Олар боттарының шээрленип туарын улус көрзүн дээш, арын-шырайын ажаавастар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр. ¹⁷ А сен шээрленип тура, бажың дүгүн эдиип, арның чуп ал.

* 5:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Силерни кармап турарларны алгап-йөрөөнер, силерни көөр хөңнү чок улуска буяндан кылып чорунар, силерни дорамчылап турарлар дээш мөргүнер» деп сөстөрни немээн (Лк. 6:28 көр). * 6:4, 6, 18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ажы-биле шаңнаар» деп бижээн. * 6:13 Азы: «Бисти шенелдеже кирибейн көр». ** 6:13 Эң бүзүрелдик грек сөзүглелдерде «Чүге дээрге чагырга, күчү-күш база алдар Сенээ кезээ-мөңгөде хамааржырдыр. Аминь» деп сөстөр таварышпайн турар.

5:45 Иов 25:3 || Аж.-ч. 14:17 5:48 Лев. 19:2; Ы. х. к. 18:13; 32:4; Ыд. ыр. 17:31; Мф. 19:21; Иак. 1:4; Эф. 5:1; Кол. 1:28 6:1 Ин. 2:29 6:2 Лк. 6:24 6:5 Лк. 18:11 6:6 4 Хаан. 4:33 6:7 3 Хаан. 18:26; Эклл. 5:1 6:10 Мф. 26:42 6:11 У. ч. 30:8 6:13 Мф. 26:41 || Ин. 17:15; 2 Фес. 3:3 6:14 Мк. 11:25-26; Эф. 4:32; Кол. 3:13 6:15 Мф. 18:35; Иак. 2:13 6:16 Иса. 58:5

¹⁸ Шээрленип турарынны чажыт бүгү чүвени көрүп турар Ададан өске кым-даа билбезин. Ынчан чажыт бүгү чүвени көрүп каар Адад сени шаңнаар*.

Бурган эргине-байлактан чугула
(Лк. 11:34-36; 12:22-34)

¹⁹ «Бодунарга эргине-байлакты черге чыгбанар, анаа ону үзүт-ховаган үгдередиң кааптар, дат тудуп чиптер база оорлар бажынче шургуп киргеш, оорлап аппаар. ²⁰ Эргине-байлаанарны дээрге чыып алынар, аңаа ону үзүт-ховаган-даа, дат-даа чивес база оорлар-даа шургуп киргеш, алгаш барбас. ²¹ Чүгө дээрге эргине-байлаанар кайда болдур, чүрээнер база ында боор.

²² Мага-боттун чырыткызы — карак ол-дур. Ынчангаш карактар-ла кадык болза, бүгү мага-бодунну чырык дола бээр. ²³ А караңг четпестээн* болза, бүгү мага-бодунну караңгы бүргээр. Ынчаарга, сенде бар чырык караңгы апарган болза, ол караңгы кайы хире дүмбей деп!

²⁴ Кым-даа ийи Дээргиге хары угда бараан бооп шыдавас: чок-ла болза бирээзин көрбес, а өскезинге ынак боор азы бирээзинге кызып бараан болгаш, өскезин тоовас боор. Силер база Бурганга болгаш акша-мөнгүнге хары угда бараан болуп шыдавас силер.

²⁵ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: амыдыраар дизе — чүну ижер-чирил деп; мага-бодунарга — чүну кедерил деп сагыш човаванар. Амыдырал чүгле аыш-чемден хамаарышпас, а мага-боттун чаагай чоруу чүгле хептен хамаарышпас. ²⁶ Дээрниң куштардын көрүнер даан: олар тараа тарывас, дүжүдүн ажаавас, аңмаарже шыгжавас-тыр, ындыг-даа болза, Дээрге Адаңар оларны ашкарып-чемгерип турар-дыр. А силер куштардан оранчок үнелиг болгай силер! ²⁷ Силернин араңардан кайыңар ол бүгү дээш сагыш човааш, назынын оода-ла бир шак хире узадып шыдааныл? * ²⁸ Хеп-даа дээш чүге сагыш човаар силер? Шөлде лилия чечектерниң канчаар өзерин көрүнер

даан: ажылдавас, аргыттынмас болгайлар. ²⁹ Ынчалза-даа Соломон хаан безин бодунун бүгү өндүр-чаагайы-биле ол чечектерниң оода кайы-бирээзи дег кетинип көрбээнин силерге чугаалап тур мен. ³⁰ Шөлде бөгүн бар, а даарта суугу же кири октаптар оыт-сигенни безин Бурган ыңчалдыр хепкерер болганда, силерни кайы хире хепкерер деп бодаар силер, биче бүзүрелдиглер!

³¹ Ынчангаш сагыш човаванар база: „Чүну чиир бис?“, „Чүну ижер бис?“ азы „Чүну кедер бис?“ — деп туруп бербөңер. ³² Өске чоннар улузу ол бүгү дээш хөлзеп чоруур. А Дээрге Адаңар силерге ол бүгү херек дээрин билир. ³³ Чүну-даа мурнай Бурганның Чагыргазыңга башкартырын кызыңар, Бурганның чөптүг-шынынгы деп санаан чүвезинче чүткүңер. А Ол силерге арткан бүгү чүвени бээр. ³⁴ Ынчангаш даартагы хүн дээш сагыш човаванар. Даартагы хүн боду дээш боду сагыш човаар: хүн бүрүзүндө бодунун ажаанзыралы баш ажыг боор».

Өскелерни шийтпеңер
(Лк. 6:37-38, 41-42)

7 ¹ «Кымны-даа шийтпеңер, Бурган ыңчан силерни база шийтпес. ² Чүгө дээрге өскелерни канчаар шийдер-дир силер, Бурган силерни база ыңчаар шийдер, а кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, Бурган силерге база ыңчаар хемчээп бээр. ³ Бодуннун караанда чудукту эскербейн чыткаш, эжиниң караанда чартыны чүге эскерип каар сен? ⁴ Бодуннун караанда чудук бар хиренде, эжинге канчар: „Караанда чартыны ап кааптайн“ — дээр сен? ⁵ Ийи арыннын ол-дур! Баштай бодуннун караанда чудукту уштуп каавыт, эжиниң караандан чартыны канчаар уштурун ыңчан көрүп каар сен.

⁶ Ыттарга ыдыктыг чүүлдер каап бербөңер, хаваннар мурнунга ак шуру эргине чашпанар. Оон башка ыттар эглип келгеш, силерже халдай бээр, а хаваннар эргинеңерни таптай базып кааптар».

* 6:18 6:4-те немелде тайылбырны көр. * 6:22, 23 «Кадык карак» деп көжүргөн уткалыг чугаа иудей чонда чаагай сеткилди көргүскен, а «Четпестээн карак» — чазый-харам чорукту көргүскен боор (Ы. х. к. 15:9 көр). * 6:27 Азы: «Силернин араңардан кайыңар, сагыш човааш, дурт-сынын оода бир кыры дурту хире узадып шыдааныл?»

6:19 У. ч. 23:4; 1 Тим. 3:3; 6:9; Евр. 13:5 || Иак. 5:2-3 6:20 Мф. 19:21; 1 Пет. 1:4 6:24 Лк. 16:13 6:25 Флп. 4:6; 1 Пет. 5:7 6:26 Мф. 10:31; 12:12 6:29 3 Хаан. 10:4-7 6:30 Мф. 8:26; 14:31; 16:8 6:33 Ыд. ыр. 36:4 7:1 Рим. 14:10; 1 Кор. 4:5; Иак. 4:12; 5:9 7:2 Мк. 4:24; Рим. 2:1 7:6 Мф. 15:26

**Дилениңер, дилеңер,
эжикти соктаңар**
(Лк. 11:9-13)

⁷ «Дилениңер, Бурган силерге бээр; дилеңер, тып аар силер; эжикти соктаңар, Бурган силерге ажыдып бээр. ⁸ Диленген кижги бүрүзү алыр, дилээн кижги бүрүзү тып алыр, соктаан кижги бүрүзүңге ажыдып бээр.

⁹ Оглу хлеб айтырарга, силерниң араңардан кым олче даш сунарыл? ¹⁰ А балык айтырарга, кым чылан сунуп чыдарыл? ¹¹ Бузуттут-бак-даа тургаш, ажы-төлүңерге буянынг белек берип билир болзунарза, дээрде Адаңар Оон диленген улуска кайы хире эки чүүдлерни бербес деп!

¹² Ынчангаш силерге улус кандыг хамаарылгалыг боорун күзээр-дир силер, боттарыңар база улуска шак ыңдыг хамаарылгалыг болунар. Моисейниң хоойлузунун база медээчилерниң өөредииниң алыс утказы мында болдур ийин».

Тар эжик
(Лк. 13:24)

¹³ «Тар эжик дамчыштыр кириңер, чүге дээрге өлүм эжи алгыт, а ынаар чедире бээр орук делем, хөй улус ол орук-биле бар чыдар. ¹⁴ Ынчалза-даа мөңгө амьдыралдың эжи тар, а ынаар чедире бээр орук кызаа, ону тып чедип кээр улус эвээш».

**Улусту кылган ажылының
үре-түңнелинден билеп аар**
(Лк. 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ «Меге медээчилерден кичээниңер. Олар силерге хөй же эштип алган чедип кээр, а херек кырында араатан бөрүлөр боор. ¹⁶ Оларны кылган ажылының үре-түңнелинден танып аар силер. Харагандан виноград чимизи азы тенниг оотпактан фиға чимизи чыыр ийикпе? ¹⁷ Шак ынчаар эки ыяш чаагай чимис бээр, а багай ыяш багай чимис бээр. ¹⁸ Эки ыяш багай чимис берип шыдавас, а багай ыяш эки чимис берип шыдавас. ¹⁹ Эки чимис бербестээн ыяштарны кескеш, отче киир октаптар. ²⁰ Ынчангаш

ыңдыг улусту кылган ажылының үре-түңнелинден танып аар силер.

²¹ Мени: „Дээрги! Дээрги!“ — деп турар кижги болган-на Дээрниң Чагыр-газынче кирип шыдавас, а чүгле Мээң Дээрде Адамның күзөл-соруун күүседип чоруур кижги кирер. ²² Шииткел хунүнде Меңээ хөй улус: „Дээрги! Дээрги! Силерниң адыңардан суртаалдавайн келдивис бе? Силерниң адыңар-биле буктарны үндүр сывыртавайн турдуvus бе? Силерниң адыңар-биле дыка хөй кайгамчык чүүлдерни кылбадывис бе?“ — дижи бээр. ²³ Мен ыңчан оларга үзе сөглээр мен: „Мен силерни кажан-даа билбес чордум. *Бачыт үүлгедикчилери, Менден ыраңар!“*»

Ийи аңгы бажың таваа
(Лк. 6:47-49)

²⁴ «Ынчангаш Мээң бо сөстөримиңи дыңнап турар база херек кырында сагып чоруур кижги бүрүзү бодунун бажыңын даш кырынга тудуп алган угаанныг кижиге дөмей. ²⁵ Чаъс кулуп, хемнер дажып, хат-шуурган киткээш, бажыңны хөме тавараан. А ол бузулбаан, чүге дээрге оон таваан дашта салган-дыр. ²⁶ Ынчаарга Мээң сөстөримиңи дыңнап турар, ынчалза-даа херек кырында сагывас кижги бүрүзү бодунун бажыңын элезин кырынга туткан сээден кижиге дөмей. ²⁷ Чаъс кудуп, хемнер дажып, хат-шуурган киткээш, бажыңны хөме тавараан. А бажың коргунчуг дааш-биле буступ кээп дүшкөн».

²⁸ Иисус ол чугаазын доозуптарга, чыылган чон Оон берген өөредииң кайтап ханмаан. ²⁹ Чүге дээрге Ол улусту ном-хоойлу тайылбырлакчызы ышкаш эвес, а эрге-чагырга ээлээн кижги ышкаш өөредип турган.

Кежи аарыг кижини экирткени
(Мк. 1:40-45; Лк. 5:12-16)

8 ¹ Иисус дагдан бадып кээрге, эндерик хөй чон Ону эдерип чорупкан. ² Аңа кежи аарыг кижги чедип келгеш, Оон мурнунга дискек кырынга олура дүшкеш: «Дээрги! Күзээр-ле болзунарза, мени арыглап каап шыдаар силер» — дээн.

⁷8 У. ч. 8:17; Мф. 18:19; 21:22; Мк. 11:24; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22; 5:14 ⁷⁻¹¹ Э. д. 6:5; Мф. 12:34 ⁷⁻¹² Лк. 6:31 || Мф. 22:40; Гал. 5:14 ⁷⁻¹⁴ Бд. ыр. 15:11 ⁷⁻¹⁵ Бл. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; Мф. 24:11; Мк. 13:22; Аж.-ч. 13:6; 2 Пет. 2:1; 1 Ин. 4:1 || Аж.-ч. 20:29 ⁷⁻¹⁶ Иак. 2:18 ⁷⁻¹⁷ Мф. 12:33-35 ⁷⁻¹⁹ Мф. 3:10 ⁷⁻²¹ Ос. 8:2 ⁷⁻²² Мф. 25:11; Лк. 6:46; Ин. 13:13 || Мк. 9:38; Лк. 9:49 ⁷⁻²³ Бд. ыр. 6:9; Мф. 25:41 ⁷⁻²⁷ У. ч. 10:25 ⁷⁻²⁹ Мк. 1:22; Лк. 4:32 ⁸⁻² Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чыл. 26:20 || Мк. 9:22

³ Иисус холун сунуп, ол кижиге дээс-кеш, мынча дээн: «Күзеп тур мен, арыг-ланы бер!» Кеш аарык дораан-на ол кижиден сойлу берген. ⁴ Иисус ыгчан аңаа мынча дээн: «Дыңна, бо дугайында кым-га-даа чугаалава. Бурганның бараалгак-чызынга барып көстүп каг. Ооң соон-да Моисейниң хоойлузунда айытканын ёзуугаар Бурганга өргүлдөн кыл. Сен ол өргүлүң-биле экирээниңи улуска херечилеп көргүскен бээр сен».

Чүс шериг баштыңың чалчазын экирткени
(Лк. 7:1-10)

⁵ Иисус Капернаумга чедип кээрге, чүс шериг баштыңы Аңаа чоокшулап келгеш, дуза дилээн. ⁶ Ол мынча дээн: «Дээрги, мээң бир чалчам бажыңым-да чартыктааш, аажок хинчектенип чыдыр».

⁷ Иисус аңаа: «Мен ам баргаш, ону экиртип каар мен» — деп харыылаан.

⁸ Чүс шериг баштыңы мынча дээн: «Дээрги, бажыңымнын эргинин Силерге артадырынга төлөп чок кижидир мен. Чүгле дужаап көрүңер: мээң чалчам ыгчан экирий бээр. ⁹ Мен бодум чагырга адаанда кижидир мен, бодумнүң чагырган шериглерим база бар. Оларнын бирээзинге „Бар“ дээримге, бар чыдар; өскөсине „Бээр кел“ дээримге, чедип кээр; чалчамга „Мону кыл“ дээримге, кылып каар болгай».

¹⁰ Иисус ыңдыг чугаа дыңнааш, кайгай берип, Ону эдерип тураан улуска мынча дээн: «Израиль чондан кымда-даа мындыг улуг бүзүрел барын көрбөө-нимни чугаалавас аргам чок-тур!» ¹¹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: чөөн база барыын чүкте чурттардан келген хөй улус* Дээрниц Чагыргазынга Авраам, Исаак болгаш Иаков олар-биле кады дойлаар олуттарны ээлептер. ¹² А Дээрниц Чагыргазын салгаар ужурлуг турган улус дүмбөй караңгыже үндүр сы-выртадып аар. Аңаа чүгле ыы-сыы бол-гаш диштер кыжыраажы дыңналыр».

¹³ Иисус оон чүс шериг баштыңыңга: «Чана бер. Бүгү чүве сээң бүзүрелиң ёзу-

гаар болур» — дээн. Чүс шериг баштыңының чалчазы ол дораан экирий берген.

Иисустуң хөй улусту экирткени
(Мк. 1:29-34; Лк. 4:38-41)

¹⁴ Иисус Пётрнүң бажыңыңга келгеш, ооң кат-иези халыын аарыгдан изип-хып чыдарын көрүп каан. ¹⁵ Ол чыткан херээжен кижинин холунга дээптерге, эьдиниң изии дораан чавырлы берген. Экирээң кижити туруп келгеш, Иисуска бараан болуп эгелээн.

¹⁶ Кежээ дүшкенде, Аңаа хөй букшуураан улус эккелгеннер. Ол Бодунуң сөзү-биле буктарны үндүр сывыртааш, хамык аарыг улусту экиртип каан. ¹⁷ Исаяи медээзини дамчыштыр: «*Ол бистиң човалаңывысты Боду чүктөп, бистиң аарыгларывысты ап алды*» — деп медеглеттинген сөстөр ыңчаар боттанганы ол.

Иисусту эдерери берге
(Лк. 9:57-62)

¹⁸ Ону долгандыр турар мөөң чонну көрүп кааш, Иисус өөреникчилеринге хөлдүң ол чарыынче эжиндирип кеже бээрин дужааган. ¹⁹ Аңаа бир ном-хоойлу тайылбырлакчызы чедип келгеш: «Башкы, кайнаар-даа баар болзунарза, Силерни эдерер мен» — дээн.

²⁰ Иисус: «Дилгилер үңгүрлүг болур, дээрниц куштары уялгы болур, а Кижити амытан Оглунга кум кыннып аар чер безин тывылбас-тыр» — деп харыылаан.

²¹ Ооң өске өөреникчизи Аңаа: «Дээрги! Баштай ачамны барып хөөр-жүдүп каарын чөпшээрөңер» — дээн.

²² А Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Мени эдер! Өлүгөр боттарының өлүг кижилерин хөөржүдүп тургай аан».

Иисустуң шуурганны томаартканы
(Мк. 4:35-41; Лк. 8:22-25)

²³ Иисус хемеже олуруптарга, өөреникчилери Ону эдерип олурупкан. ²⁴ Хенертен хөлге күштүг шуурган эгелеп, чалгыглар хемени хеме шаап эгелээн. А Иисус удуп чыткан. ²⁵ Өөреникчилери Ооң чанынга келгеш, Ону оттурупкаш: «Дээрги! Бисти камгалаңар, дүжүп

* 8:11 Делегейниң бүгү чоннарын ыңча деп турар. Ол үениң еврейлериниң хөй кезиниң бодалы-биле, өске чоннар улuzu Бурганның камгалалын ап шыдавас турган.

8:4 Мф. 9:30; 17:9; Мк. 1:34 || Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 8:8 Бд. ыр. 106:20 8:10 Аж.-ч. 10:2
8:11 Лк. 13:29; 16:23; Эф. 3:6 8:12 Мф. 13:42; 22:13; 22:30; 24:51; 25:13; Лк. 13:28 8:13 Мф. 9:29 ||
Ин. 4:53 8:14 1 Кор. 9:5 8:15 Мк. 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 8:17 Иса. 53:4 8:18 Мк. 4:35; Лк. 8:22

өлдүвүс-ле!» — деп алгыржы бергеннер.
²⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Биче бүзүр-
 реддиглер, чүге ындыг кортук силер?»
 Ол оон туруп келгеш, хат биле сугну то-
 маарыыр кылдыр чагырарга, шуут-ла
 ыржым-шыпшың апарган. ²⁷ Улус кай-
 гаанындан айын тыппайн турган: «Хат
 биле суг безин Аңаа чагыртып турар, бо
 чүү адам Кижил?»

Букшуураан ийи кижини экирткени
 (Мк. 5:1-20; Лк. 8:26-39)

²⁸ Иисус хөлдүн ол чарыгында Гадара*
 черинче кежип кээрге, чевег-куйлардан
 Аңаа уткуй букшуураан ийи кижини үнүп
 келген. Олар аажок айылдыг боорга,
 кым-даа ол оруктап чоруурундан сес-
 тир турган. ²⁹ «Бурганныч Оглу, Силерге
 бистен чүү херегил? — деп, олар алгыр-
 жып үнгөн. — Силер бисти доктааткан
 хуусаа бетинде хинчектээр дээш бээр
 келдиңер бе?»

³⁰ Олардан ыракта бир кодан хаван
 одарлап чораан. ³¹ Буктар Ииустан диле-
 леп, эрежиң эгелзэннер: «Бисти бо улус-
 тан үндүр сывырар болзунарза, кодан ха-
 ванче чорудуп көрүңер!»

³² Иисус оларга: «Барыңар!» — дээн.
 Буктар улустан үнгөш, хаваннарже кире
 бергеннер. Ол дораан кодан хаван чүмү-
 биле кадыр элден хөлчө шурай бергеш,
 дүжүп өлүп калган. ³³ Хаван кадарчылары
 дезип ыңай болган. Олар хоорайга бар-
 гаш, болган бүгү чүүлдү, букшуураан-
 нар-биле чүү болганын база, чугаалап
 четкеннер. ³⁴ Хоорайжылар ыңчан дөгө-
 рези Иисуска уткуй үнүп келгеннер. Ону
 көрүп кааш, оларныч чурттаан черин-
 ден чоруй баарын Оон дилеп эгелзэннер.

**Чартыктаан кижиниң бачыттарын
 өршээгени**
 (Мк. 2:1-12; Лк. 5:17-26)

9 ¹ Иисус хөлдүн ол чарыынче хеме-
 лиг эжиндирип кеже бергеш, Боду-
 нун чурттаан хоорайынче эп келген.*
² Ынчан элзэн каш кижини Аңаа боттар-
 ының чартыктаан эжин дөжээнин кы-
 рынга көдүрүп эккелген. Иисус оларнын

бүзүрелин көргөш, чартыктаан кижиге:
 «Дидим бол, оглум! Бачыттарын өршээт-
 тинген-дир» — дээн.

³ Ынчан ном-хоойлу тайылбырлак-
 чыларының чамдыызы иштинде мын-
 ча деп бодаан: «Бо кижини Бурганни до-
 рамчылап тур!»

⁴ Иисус оларнын бодалдарын билер
 болгаш, мынча дээн: «Силернин чүрек-
 теринерде чүге ындыг бак сагыш барыл?
⁵ Чүү беленил? „Бачыттарын өршээттин-
 ген-дир“ — дээри бе азы: „Туруп кел-
 геш, чорувут“ — дээри бе? ⁶ Ынчаарга
 Кижини амытан Оглу чер кырынга ба-
 чыттарын өршээр эргелиг дээрзин би-
 лип алыңар...» — Иисус ыңчан чартык-
 таан кижиге мынча дээн: «Туруп келгеш,
 дөжээнин алгаш, бажыныңче чорувут».
⁷ Ол кижини туруп келгеш, бажыныңче чо-
 рупкан. ⁸ Чыылган чон ону көргөш, кор-
 гуп-сүртөп, ындыг эрге-чагырганы кижини
 амытанга хайырлаан Бурганни алдар-
 жыдып турган.

Иисустун Матфей Левийни кый дээни
 (Мк. 2:13-17; Лк. 5:27-32)

⁹ Иисус ол черден ыңай чорупкаш,
 Матфей дээр кижини көрүп каан. Ол
 кижини үндүрүп хавырар черинге бодунун
 ажылын кылып олурган. Иисус аңаа:
 «Мени эдериң чорувут» — деп чугаалаан.
 Матфей туруп келгеш, Ону эдериң чо-
 рупкан.

¹⁰ Оон соонда Иисус бир-ле катап
 Матфейнин бажыныңча чеменип олур-
 да, аңаа хөй үндүрүп хавырыкчылары
 база өске-даа бачыттыг кижилер чыг-
 лып келген. Олар Иисус болгаш Оон
 өөреникчилери-биле кады чемениген-
 нер. ¹¹ Фарисейлер ону көргөш, Иисустун
 өөреникчилеринден: «Силернин Башкы-
 нар чүге үндүрүп хавырыкчылары-биле
 база бачыттыг улус-биле кады чеменип
 олурарыл?» — деп айтырганнар.

¹² Ону дыңнап кааш, Иисус мынча
 дээн: «Эмчи кадык эвес, а аарыг улуска
 херек болгай. ¹³ Баргаш: „Өрүлдү эвес,
 а энерелдиг бооруңарны күзеп тур мен“ —
 дээн сөстөрнин утказын билип алыңар.

* 8:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гадара» эвес, а «Гераса» азы «Гергеса» деп бижээн. Гадара хоорай Он-хоорайнын составынче кирип турган. * 9:1 Капернаум хоорайны ыңча деп турары ылап болгу дег.

8:26 Мф. 6:30 || Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7; 106:29 8:29 Мк. 1:23-24; Лк. 4:34 8:34 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 *1 Мф. 4:13 *2 Мк. 6:55 || Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 *3 Лев. 24:16; Мф. 26:65; Ин. 10:33 *4 Мф. 11:19; Лк. 15:2 *5 Ос. 6:6 || Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15

Мен бо делегейге „Актыг, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту кый дээр дээш келген мен!»

Шээрленирниц дугайында

(Мк. 2:18-22; Лк. 5:33-39)

¹⁴ Ооң соонда Иисуска Иоаннын өөреникчилери келгеш: «Чүге бис база фарисейлер үргүлчү шээрленир улус бис, а Силерниц өөреникчилеринер чүге шуут ынчанмазыл?» — деп айтыр-ыг салганнар. ¹⁵ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Күдээ оол олар-биле кады турар шагда, куда дюнга ооң эштери оолдар кудараар деп бе? Ынчалза-даа күдээ оолду олардан чарып апшаар хүннер чедип кээр, чогу-на ынчан олар шээрлени бээр.

¹⁶ Кым-даа эрги хепке чаа пөстен чамашкы салбас, ынчаар болза, чамашкы эрги пөстү чырылдыр тыргыштар, а ойбак оон-даа улуг апаар. ¹⁷ Кым-даа чаа дүшкен араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек, ынчан арага-даа, көгээржик-даа бүдүн-бүрүн артар».

Дарганың уруун диргискени, аарыг херээжен кижини экирткени

(Мк. 5:21-43; Лк. 8:40-56)

¹⁸ Иисус олар-биле чугаалажып турда, Анаа бир дарга кижиче чедип келгеш, дискек кырынга олуруп, мөгейгеш: «Мээң уруум өлүрүнүң кырында тур, ынчалза-даа Силер чедип келгеш, холунарны аңаа дегзип көрүнер — ол дириг артар» — дээн. ¹⁹ Иисус өөреникчилери-биле кады ону эдерип чорупкан.

²⁰ Хенертен он ийи чыл дургузунда ханы төктүп аараан херээжен кижиче Иисустуң артындан чедип келгеш, Ооң хевиниң ужунга дээй каапкан*. ²¹ Ол иштинде: «Ооң оода-ла хевинге дээпсимзе, экирий бээр боор мен» — деп бодаан.

²² Иисус эргилгеш, ону көрүп кааш: «Кызым, дидим бол! Бүзүрелиң сени экир-тип, камгалап кагды» — дээн. Шак ол өйдөн бээр демги херээжен кадык апарган.

²³ Иисус дарганың бажыңынче кирип келгеш, шоор ойнакчыларың* база аймап-хөлзээн чонну көрүп каан. ²⁴ Ол: «Үнүп чорунар! Бо уруг өлбээн, а удуп чыдар кижиче ышкажыл» — дээн. Ынчаарга улус Ону кочулап эгелээн.

²⁵ Хамык улусту албадап үндүрүптерге, Иисус уругнун өрээлинче киргеш, ооң холундан тудуп аарга, ол туруп келген.

²⁶ Болган чүүл дугайында дамчыыр чугаа ук черни бир кылдыр тарай берген.

Ийи согур кижини, үнү чок кижини экирткени

²⁷ Иисус оортан чоруптарга, ийи согур кижиче Ону эдерип: «Давидтиң Оглу, бисти кээргеп көрүңер!» — деп кыйгырып чораан.

²⁸ Иисус бажыңче кире бээрге, согурлар Анаа чоокшулап келген. Ол: «Силерге Мээң дузалап шыдаарымга бүзүрөп тур силер бе?» — деп айтырган.

Согурлар: «Ийе, Дээрги!» — деп харыылааннар.

²⁹ Иисус ынчан оларның карактарыңга деггеш: «Бүзүрелиңер аайы-биле ынчалдыр болгай аан» — дээн. ³⁰ Ол-ла дораан оларның карактары көре берген. А Иисус оларга: «Кым-даа Мени кымыл дээргин билбес болзун» — деп аажок шыңгыс чагып каан. ³¹ Ынчалза-даа ол ийи кижиче чоруй баргаш, Ооң дугайында чугааны чоок-кавыга тарадыпкан.

³² Олар оон чаа-ла чоруп турда, кезек улус Иисуска букшуураан, үнү чок кижиче эккелген. ³³ Букту үндүр сывырыптары билек, үнү чок кижиче чугааланып эгелээн. Улус кайгап-харап: «Израильге ындыг чүвени улус кажан-даа көрбээн!» — дижип турган. ³⁴ А фарисейлер: «Иисус буктарны оларның ноанының күжү-биле үндүр сывырып турар-дыр» — деп турганнар.

* 9:20 Моисейниң хоойлузун ёзуугаар, ханы төктүп аараан херээжен кижиче арыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргези чок турган (Лев. 15:25 көр). * 9:23 Ол үениң иудейлери хөөржүдүлге ёзууаланы шоорга ойнап үдээр чаңчылдыг турган хире.

9:14 Мф. 11:2; 14:12; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12 9:15 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыл. 19:7; 21:2 || Мк. 14:7; Лк. 17:22; Ин. 16:20 9:21 Мк. 3:10 9:22 Мк. 10:52; Лк. 7:50; Эф. 2:8 9:24 Ин. 11:11 9:25 Аж.-ч. 9:40 || Мк. 1:31; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 9:27 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 22:42; Лк. 1:32 || Мф. 20:29-34 9:29 Мф. 8:13 9:30 Мф. 8:4; 12:16; 17:9; Мк. 1:44 9:31 Мк. 1:45; 7:36 9:34 Мф. 10:25; 12:24

Кадарчы чок хойлар

³⁵ Иисус бүгү хоорайларны, суурларны эргий кезип, синагогаларга улусту өөредип, Дээрний Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап база кандыг-даа аарыг-аржыктан экиртип чораан.

³⁶ Чыгылган мөөң чонну көргөш, Иисус улусту кээргей берген, чүгө дээрге олар, кадарчызы чок хойлар дег, канчаар-даа харык чок база могап-турупкан болганнар. ³⁷ Ол өөреникчилеринге мынча дээн: «Ажаар дүжүт хөй, а ажылдар улус эвээш-тир. ³⁸ Ынчангаш дүжүт ажаалдазынын Ээзинден дилеңер: Ол шөлдерге ажылдаар улустан ам-даа чорутсун».

Иисустуң он ийи элчинни шилип алганы

(Мк. 3:13-19; 6:7-13;

Лк. 6:12-16; 9:1-6; 10:1-12)

10 ¹ Иисус Бодунуң эң чоок он ийи өөреникчизин чыып алгаш, оларга буктарны үндүр сывырар база кандыг-даа аарыг-аржыктан экиртир эрге-күштү берген. ² Он ийи элчинин аттары бо-дур: оларның баштайгызы боор Пётр деп адаткан Симон биле ооң дунмазы Андрей, Зеведейниң оглу Иаков биле ооң дунмазы Иоанн, ³ Филипп биле Варфоломей, Фома биле үндүрүт хавырыкчызы Матфей, Алфейниң оглу Иаков биле Фаддей*, ⁴ Симон Кананит* биле сөөлүндө барып Христосту садыпкан Иуда Искариот.

⁵ Иисус он ийи элчинин чорудуп тура, мындыг айтыгышын берген: «Өске чоннар улузунче-даа, Самарияның хоорайларынче-даа барбанар. ⁶ Хамыктын мурнунда израиль чоннуң азып читкен хойлар дег улузунче барынар. ⁷ Баргаш: „Дээрний Чагыргазы чоокшулап келгендир!“ — деп суртаалданар. ⁸ Аарыг улусту экиртинер, өлүглерни катап диргизинер,

кеш аарыглыг улусту арыгланар, буктарны үндүр сывыртаңар. Халаска алган силер — халаска беринер. ⁹ Орукче үнерде, бодунарга алдын, мөңгүн, чөс чоостар албанар. ¹⁰ Орукче үнерде, диленир хап-савадаа, солуттунар хеп-даа, кедер идик-даа, даянгыш-даа албанар, чүгө дээрге ажылдаан киж и амыдыраар аыш-чеминге төлептиг боор.

¹¹ Кандыг-бир хоорайга азы суурга чедип келгеш, ында төлептиг кым барын билип алгаш, чоргужеге чедир ооң бажыңга турунар. ¹² Ол бажыңче кирип келгеш, ээлерин мендилеңер*. ¹³ Олар силерни мендигерге төлептиг болза, күзөөн амыр-тайбыңнар орта артып калзын, а төлептиг эвес болза, аңаа күзөөн амыр-тайбыңнар чогуп бүтпезин. ¹⁴ А кандыг-бир киж и силерни хүлээп албас база сөзүңерни дыңнабас болза, ол бажыңдан азы хоорайдан чоруп тура, бодунарда довракты-даа кактап кааптынар.* ¹⁵ Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: ол хоорайга көөрдө, Содом биле Гоморрага безин шийткел хүнүңдө өршээл улуг боор».

Истеп сүрүүшкүнер дугайында сагындырыг

(Мк. 13:9-13; Лк. 12:2-12; 21:12-17)

¹⁶ «Дыңнаңар, Мен силерни кокайлар аразынче хураганнарны дег чорудуп тур мен. Ынчангаш чыланнар дег кажар, көгө-бугалар дег кем чок болунар. ¹⁷ Улустан кичээниңер. Олар силерни шийдерибиле дээди Чөвүлелдерге хүлээди, синагогаларга эриидей бээр.* ¹⁸ Мен дээш силерни чагырыкчылар болгаш хааннар мурнунга эккеп тургузуптар, ынчан оларга база өске чоннар улузунга Мээң дугайында херечилээр силер. ¹⁹ Олар силерни эккээрге, чүңү база канчаар чугаалаарыл деп сагыш чованаңар. Чүңү чугаалаарыңар

* ^{10:3} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Фаддей» эвес, а «Фаддей деп адаткан Леввей» деп бижээн. * ^{10:4} Кананит — арамей дылдан укталган бо сөс Кана хоорайның адынга дүшпөс, а «Төрөөн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг бооп кадавас (Лк. 6:15 көр). * ^{10:12} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «„Бо бажыңга амыр-тайбың доктаазың!“ — деп чугаалаңар» деп немээн (Лк. 10:5 көр). * ^{10:14} Еврейлер даштыкыдан эеп кээп тура, оларның хеви биле идиңге чыпшыңган довракты кактап кааптар турган. Оон-биле олар өске чоннар улузунуң багындан арыглынып ап турарын көргүзгөндөрү ол. * ^{10:17} Тус чер судтары хоорай бүрүзүңер синагогаларга турган, аңаа баштыңнар шийткөкчилер болур. Иудей бүзүрелден ойталаан улусту үжөн тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

^{9:36} Мк. 8:2 || Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мк. 6:34 ^{9:38} Лк. 10:2; Ин. 4:35
^{10:6} Ыд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6; Зах. 10:2; Мф. 15:24; 1 Пет. 2:25 ^{10:7} Мф. 3:2; 4:17
^{10:8} Лев. 13:3; Мф. 8:2 || Аж.-ч. 20:35 ^{10:10} 1 Тим. 5:18 ^{10:14} Аж.-ч. 13:51 ^{10:15} Э. д. 18:20; 19:24; Иер. 23:14; Иез. 16:48 ^{10:16} Лк. 10:3 || Э. д. 3:1 ^{10:18} Аж.-ч. 17:6; 18:12; 24:1; 25:6 || Ыд. ыр. 118:46

силерге ол шакта илерей бээр. ²⁰ Чүгө дээрге силер эвес, а Адаңарнын Сүлдеси силерни дамчыштыр чугаалай бээр.

²¹ Акызы дунмазын, ачазы ажы-төлүн өлүрери-биле бериптер. Ажы-төлү база ада-иезинге удур тура халааш, оларнын өлүрери-биле бериптер. ²² Хамык улус Мен дээш силерни көрбестей бээр. Ынчалза-даа эчизинге чедир шыдашкан кижичи камгалаалды алыр. ²³ Силерни бир хоорайга истеп сүрө берзе, өскезинче де-зиптиңер. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Израильдин хамык хоорайларын эргий кезип четтигипээнинерде-ле, Кижичи амытан Оглу чедип кээр.

²⁴ Өөреникчи башкызындан бедивес, а чалча Дээргизинден бедивес. ²⁵ Өөреникчи башкызынга деннешсе, сеткили ханар, а чалча Дээргизинге деңнешсе, сеткили ханар. Бажың ээзин буктарнын чагырыкчызы Веелзевул деп адаар болза, ооң өг-бүлезиниң улузун оон-даа дора кылдыр адавас бе?

²⁶ Ынчангаш олардан кортпаңар. Көстү бербес хире чажыт чүү-даа чок база илерей бербес хире бүдүү чүү-даа чок. ²⁷ Мээн силерге караңгыда чугаалаан чүемни хуннун чырыгында чугаалаанар, силерниң кулааңарга сымыраңан чүемни шупту улуска дыңналдыр медеглөнер. ²⁸ Кижилерден кортпаңар: олар мага-ботту өлүрзе-даа, сеткилинерни өлүрүп шыдавас. Сеткилинерни-даа, мага-бодунарны-даа тамыже киир октааш, узуткап шыдаар Бургандан коргуңар.

²⁹ Ийи бора-хөкпешти бир чес чоос-биле садып албас ийикпе? Ындыг-даа болза, Адаңарнын күзел-соруу чокта, оларнын чаңгызы-даа черже кээп дүшпес. ³⁰ А силерниң бажыңар дүгүн безин санап каан болдур ийин! ³¹ Ынчангаш кортпаңар: силер эңдерик хөй бора-хөкпештен үнелиг силер!

³² Мени улус мурнунга ажы-биле хүлээп көөр кижичи бүрүзүн Мен база

Дээрде Адамнын мурнунга хүлээп көөр мен. ³³ А Менден улус мурнунга ойталаар кижиден Мен база Дээрде Адамнын мурнунга ойталаар мен».

Христоска бүрүн шынчы болуңар
(Лк. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Мени бо делегейже амыр-тайбың эккээр дээш келген деп бодаваңар. Амыр-тайбың эвес, а аңгылажык хылыжы эккээр дээш келген мен. ³⁵ Мен огулун ачазындан, уруун авазындан, кеннин кундуундан аңгылаар дээш келген мен.

³⁶ Кижиге өг-бүлезиниң улузундан өжээниң дайзыннар турбас атаар.

³⁷ Ава-ачазыңга Менден артык ынак кижичи Менээ таарышпас. Оглу-кызыңга Менден артык ынак кижичи Менээ таарышпас. ³⁸ Бодунуң шаажылал ыяжын чүктөвөс база Мени эдерип чорбас кижичи Менээ таарышпас.* ³⁹ Бодунуң амы-тынын камгалап алыксаан кижичи амы-тынын ышкынып алыр. Ынчаарга амы-тынын Мен дээш ышкынар кижичи амы-тынын тып алыр.

⁴⁰ Силерни хүлээп аар кижичи Мени хүлээп ап турары ол, а Мени хүлээп аар кижичи Мени айбылап чоруткан Адамны хүлээп ап турары ол. ⁴¹ Бурганнын медээчизин, медээчи-дир сен дээш, хүлээп аар кижичи медээчи кижини дег шаңнал алыр. А чөптүг-шыннын кижини, чөптүг-шынныг-дир сен дээш, хүлээп аар кижичи оон алыры дег шаңнал алыр. ⁴² Бо ынай, кошкак улустуң бирээзинге, Мээн өөреникчим болганы дээш, аяк ишти-даа соок суг кудуп бээр кижичи бар болза, ол бодунуң шаңналын канчап-даа чидирбес дээрзин силерге чугаалап тур мен».

Иоанн Медеглекчиниң дугайында
(Лк. 7:18-35)

11 ¹ Бодунуң он ийи өөреникчизинге суртаалдап дооскаш, Иисус Галилеянын хоорайларыңга улусту өөредир-биле

* 10:38 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шииттирген кижичи белдир-ыяштың доора ооргазын шаажылал черинче боду чүктөп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостуң өөреникчизи бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурулуг.

10:20 У. ч. 16:1 10:21 Мф. 24:10 10:22 Мф. 24:9; Ин. 15:18 || Иак. 5:11; Гал. 6:9; Ажыд. 2:10
10:23 Аж.-ч. 8:1; 14:6 10:24 Лк. 6:40; Ин. 13:16 10:25 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 12:24 10:26 Мк. 4:21;
Лк. 8:17; 12:2 10:28 Ыд. ыр. 55:5; 117:6; У. ч. 29:25; Иса. 51:7, 12 10:31 Мф. 6:26; 12:12 10:32 Рим. 10:9;
Ажыд. 3:5 10:33 Мф. 25:12; 1 Ин. 2:23; 2 Тим. 2:12 10:34 Аж.-ч. 14:4 10:35-36 Мих. 7:6
10:38 Мф. 16:24-25; Мк. 8:34-35; Лк. 9:23 10:39 Ин. 12:25 10:40 Мф. 25:40; Лк. 10:16;
Ин. 12:44; 13:20; Гал. 4:14 10:41 3 Хаан. 17:10-15; 4 Хаан. 4:8 10:42 Мк. 9:41; Евр. 6:10

база суртаалдаары-биле улаштыр чорупкан.

²⁻³ Кара-бажынга чыткан Иоанн Христостун кандыг ажыл-херек кылып турарын дыңнааш, Олче бодунун өөреникчилерин*: «Чедип кээр ужурулг Кижилер Силер силер бе азы өскезин ма-наар бис бе?» – деп айтырыгы-биле чорудупкан.

⁴ Иисус оларга мынча деп хары-лаан: «Көрүп база дыңнап турар чүве-нерни Иоаннга дамчыдып чедиңер: ⁵ *со-гурлар каракталып*, аскактар кылаштап, кеш аарыглыглар арыглынып, *дүлейлер дыңнап, өлгеннер катат дирлип*, ядыгылар-га Буянның Медээни дыңнадып турарын чугаалаар силер. ⁶ Меңээ бүзүрелин чидирбес кижилер амыр-чыргалдыг боор».

⁷ Иоаннның өөреникчилери чоруй баарга, Иисус чонга ооң дугайында чу-гаалап эгелээн: «Эн кургаг ховуже чүну көөр дээш барып чордуңар? Хатка чай-гаткан кулузунну бе? ⁸ Ындыг эвес бол-за, чүну көрүп чордуңар? Каас-коя хеп-тиг кижини бе? Ынчалза-даа каас-коя хептиг улус хааннар ордуларынга чурт-таар болгай. ⁹ Чүну көөр бис деп бода-дыңар? Бурганның медээчизин бе? Ийе, медээчини. Харын силерге чугаалап тур мен: ол – медээчиден-даа артык кижидир. ¹⁰ Бижилгеде ол дугайында Бурган-нын: *„Көр даан, Мээң төлээм Сээң мурнуң-да орукту белеткеп берзин дээш, ону Сени мурнай чорудуп тур мен“* – дээн кижизи ол-дур. ¹¹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: чер кырынга чурттап чораан бүгү улустун аразында Иоанн Медеглек-чиден артык бедик кижилер чок. Ынчалза-даа Дээрнин Чагыргазында эн чөгөнчиг кижилер оон улуг боор. ¹² Иоанн Медеглек-чинин суртаалдап эгелээн хуннеринден эгелээш, амдыгаа чедир Дээрнин Чагыр-газынга удур халдаашкын чоруп келген база хөй улус Чагырганы күш-биле эже-леп алыксап турар.

¹³ Бурганның хамык медээчилери биле ыдыктыг хоойлунун номнары Иоаннның кээр мурнунда ол бүгүгүн дугайында өттүр билип медеглеп турганнар*. ¹⁴ А хулээп аар деп бодаар болзуңарза, Иоанн дээрге чедип кээр ужурулг Илия ол-дур. ¹⁵ Дыңнаар кулаа бар кижилер дыңназын!

¹⁶ Бо салгалдын улусун Мен кым-нын-биле деннэйн? Олар базаар шөлүңе олугруп алгаш, бир чамдыгы өс-келеринге мынча деп алгырышкан бичии уруглар олчаан-дырлар:

¹⁷ „Бис силерге лимбилеп бердивис, а силер самнавадыңар. Бис силерге кажыдал ыры ырлап бердивис, а силер ылгашпадыңар“.

¹⁸ Иоанн чедип келгеш, аш-чем чивес, арага ишпес боорга, олар: „Букшуну-раан“ – дижир-дир. ¹⁹ Кижилер амытан Огулу чедип келгеш, чемненир, ижер боорга, олар: „Көрүңер, чазый, арагачы хей-дир, үндүрүг хавыркчылары болгаш бачыт-ка борашканнарның өңнүү-дүр“ – ди-жир-дир. А мерген угаан бодунун ажыл-херээ-биле шынзыттынар».

Галилеяның хоорайларынга кеземче (Лк. 10:13-15)

²⁰ Оларнын аразында дыка хөй кай-гамчык чүүлдерни кылырга-даа, бачыт-тар үүлгедиринден ойталаваан хоорай-ларның чурттакчыларын Иисус ынчан буруудадый эгелээн:

²¹ «Хоразин, ат болур сен! Вифсаида, ат болур сен! Силерге көргүскеним дег кайгамчык чүүлдер Тир, Сидон хоорай-ларга болгулаан болза, олар шагда-ла ба-чыттарын миннип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарын хул-биле бызаар-лар ийик*. ²² Ынчангаш шийткел хуну кээрге, силерге көөрдө, Тир биле Сидон-га безин өршээл улуг боорун чугаалап

* 11:2-3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бодунун ийи өөреникчизин» деп бижээн. * 11:13 Азы: «Бурганның хамык медээчилери биле ыдыктыг хоойлунун номнарында өттүр билген медег-леддер Иоаннче эккел чоран». * 11:21 Хоразин биле Вифсаида – Капернаумдан ырак эвесте хоорайлар. Тир биле Сидон – Эрги Чагыр-керээде Бурганның медээчилери бо хоорайларның чурттакчыларын оларнын Бургандан ойталааны дээш ажынып сойгалап турганнар.

11:2-3 Мф. 14:3; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 || Ин. 4:25; 6:14; 11:27 11:5 Иса. 35:5; 61:1 11:6 Ин. 6:61; 16:1 11:7 Мф. 3:1 11:9 Мф. 14:5; 21:26 11:10 Хост. 23:20; Мал. 3:1; Мк. 1:2 11:11 Лк. 1:15 11:12 Лк. 16:16 11:14 Мал. 4:5; Мф. 17:12-13; Лк. 1:17 11:15 Ажыл. 2:7 11:18 Мф. 3:4; Лк. 1:15 11:19 Ин. 2:1; 12:2 || Мф. 9:10-11 11:21 Мк. 6:45; 8:21 || Мк. 3:7 11:22 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2; Мф. 15:21

тур мен. ²³ Капернаум, сен база-ла дээр-ге чедир көдүрлүрүн кордадын бе? Чок, тамыже дүндерлип дүжер сен! Чүге дээр-ге сенээ көргүскеним дег кайгамчык чүүлдерни Содомга база кылган болза, ол хоорай бөгүнгө чедир турар ийик. ²⁴ Ынчангаш шииткел хүнү кээрге, сенээ көөрдө, Содомга безин өршээл улуг боорун силерге чугаалап тур мен!»

Адазы биле Оглу
(Лк. 10:21-22)

²⁵ Иисус ол өйдө мынча дээн: «Ачай, дээр биле черниң Дээргизи! Бо чүүлдер-ни мерген угаанныглар болгаш эртем-билиглиглерден чажыргаш, чаштарга көргүс-кениң дээш Сени алдаржыдып тур мен!»
²⁶ Ийе, Ачай, Сээн күзел-соруун ындыг болган.

²⁷ Бүгү чүүлдү Адам Меңээ хүлээдип берген. Адазындан ангы кым-даа Оглун билбес, Оглу болгаш Оглунун ону айтып бээрин күзээн улузундан өске кым-даа Адазын база билбес».

Могоп турупканнарның тамчык-дыжы

²⁸ «Могоп турупкан, аар чүк чүктээн улус дөгере Менче келиңер! Мен силерге тамчык-дышты хайырлаар мен. ²⁹ Мээң чагыгларымны бодуңарга хомут дег кет-кеш, Менден өөренип алыңар, Мен биче сеткилдиг болгаш чөпшүл чүректиг мен, ынчангаш чуртталганың тамчык-дыш бүргей апгар. ³⁰ Чүге дээрге Мээң чагыг-ларым хомуду чийк база Мээң чүдүрер чүгүгүм аар эвес».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Мк. 2:23-28; Лк. 6:1-5)

12 ¹ Ол үеде, амыр-дыш хүнүнде, Иисус тарып каан шөлдү таварты бар чыт-кан. Ооң өөреникчилери аштааш, сып-та тараа баштарын үзе соккаш, ууштап чий бергеннер. ² Фарисейлер ону көргөш, Аңаа мынча дээннер: «Көрүңер! Силерниң өөреникчилериңер амыр-дыш хүнүнде

ыдыктыг хоойлунуң хораан чүвезин кы-лып турлар»*.

³ Иисус ынчан олардан айтырган: «Боду-даа, кады чораан өөрү-даа аштай бээр-ге, Давид хаанның чуну кылганын номчу-ваан силер бе? ⁴ Ол Бурганның өргээзинче киргеш, ооң боду-даа, кады чораан улuzu-даа чип болбас, а чүглө Бурганның бараал-гакчылары чиир ужурлуг ыдыктаан хлеб-ти чипкен болгай. ⁵ Амыр-дыш хүнүнде Бурганның бараалгакчылары Бурганның өргээзинге ажылдап, оозу-биле ол хүннү сагывайн турарың, ынчалза-даа буруулуг диртпезин Моисейниң хоойлузундан ном-чуваан силер бе? ⁶ А мында Бурганның өргээзинден-даа артык чугула Кижиди барын чугаалап тур мен. ⁷ Бижилгеде: „Өргүлдү эвес, энерелдиг бооруңарны күзөп тур мен“ — дээн сөстөрниң утказын билген болзуңар-за, буруу чок улусту буруу шапсап ийик силер. ⁸ Ийе, Кижиди амытан Оглу — амыр-дыш хүнүнүң-даа Дээргизи-дир!»

Када берген холдуг кижини экирткени
(Мк. 3:1-6; Лк. 6:6-11)

⁹ Ол черден чорупкаш, Иисус дем-ги фарисейлерниң синагогазынга кирип келген. ¹⁰ Аңаа када берген холдуг кижиди турган. Фарисейлер Иисустан: «Амыр-дыш хүнүнде улус экиртирин ыдыктыг хоойлу чөпшээрээр бе?» — деп айтырган-нар. (Херек кырында олар Ону бурууда-дыр эвин бодап турганнар.)

¹¹ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Силерниң кайы-бирээнер хойлуг турган, а оозу амыр-дыш хүнүнде онгарже кире берген дижик. Ол баргаш, хоюн ушта тыр-тып албас чүве бе? ¹² А кижиди хойдан оран-чок үнелиг! Ындыг болганда, амыр-дыш хүнүнде буян кылырын чөпшээрээн-дир».

¹³ Иисус оон када берген холдуг кижиге: «Холуң бээр сун» — дээн. Ол холун сунуп бээрге, оозу ол дораан, өскези дег, кадык апарган. ¹⁴ А фарисейлер үнгөш, Иисусту канчап чок кылырын сүмележи бергеннер.

* 12:1-2 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскенин шөлүнгө тараа баштары чулуп, тараа чиирин чөпшээрер каан (Ы. х. к. 23:25). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустун өөреникчилеринини кылып турар чүүлдү тараа кезилдези болгаш бастырылгасы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүнде кылырын хоруп каан.

11:23 Иса. 14:13, 15 11:24 Иез. 16:48 11:25 Иов 37:24; Иса. 29:14 11:27 Ин. 13:3; 17:2 ||
Ин. 6:46; 7:29; 8:19; 10:15 11:28 Ыд. ыр. 54:23; 67:20; Ин. 7:37 11:29 Иер. 28:10-14; Ос. 10:11 ||
Зах. 9:9 || Иер. 6:16 11:30 1 Ин. 5:3 12:2 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 12:3 1 Хаан. 21:1-6
12:4 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 12:5 Сан. 28:9 12:6 Мф. 12:41 12:7 Ос. 6:6 12:10 Лк. 11:54; 20:20
12:12 Мф. 6:26; 10:31 12:13 3 Хаан. 13:6

Бурганның шилип алган Чалчазы

¹⁵ Иисус оную билип кааш, оортан чоруй барган. Эндерик хөй чон Ону эдерип чорупкан, а Ол хамык улусту экиртип каан. ¹⁶ Ынчалза-даа Иисус экирээнерге Ооң дугайында улуска чугаалаарын хоруп каат. ¹⁷ Бурганның Исаяи медээчини дамчыштыр мынча дээн сөстери ынчаар боттанган чүве-дир:

¹⁸ *«Мээң шилип алган Чалчам бо-дур. Мээң ханы ынак Кижим, Мээң сеткилимге кирер Кижиги — Ол-дур. Мен Ону Бодумнуң Сүлдем-биле бүргээр мен. Ол өске чоннар улузунга чөптүг шииткелди медгелээр!* ¹⁹ *Ол алгырбас база кырышпас, улус Ооң үнүн кудумчуларга дыңнапас.* ²⁰ *Чөптүг шииткелди тишелгеже эккелбээн шаанда, Ол шала сынган хыыргышты сыйбас, имистелген чырыткыны өжүрбес.* ²¹ *Хамык чоннар Ооң адынга идегээр».*

Иисус азы Веелзеву?
(Мк. 3:20-30; Лк. 11:14-23)

²² Ооң соонда Иисуска артында согур, артында үнү чок букшуураан кижиги эккелгеннер. Иисус ону экиртип каарга, ол чугааланып база көрүп эгелгээн. ²³ Улус аажок кайгап: «Бо Иисус Давидтиң Оглу бооп болур бе?» — деп айтырып турган.

²⁴ Фарисейлер ону дыңнаап: «Буктарны Ол чүгле оларның чагырыкчызы Веелзевулдуң күжү-биле үндүр сывырып турар-дыр» — дээннер.

²⁵ Иисус оларның бодалдарын билир болгаш, мынча дээн: «Иштинден ангыланып эгелгээн күрүне бүрүзү үр болбайн буураар, ангыланчып, кырышкан хоорай азы өг-бүлө бүрүзү бүдүн турбас. ²⁶ Эрлик боду эрликти үндүр сывырар болза, ол боду бодунга удур месилдешкени ол-дур. Ооң күрүнези бүдүн туруп шыдаар бе? ²⁷ Мен Веелзевулдуң күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, силерниң өөреникчилеринерге* буктарны үндүр сывырар күштү кым берип турарыл? Ынчангаш өөреникчилеринер боттары силерни шииткей аан. ²⁸ Ынчалза-даа Мен буктар-

ны Бурганның Сүлдези-биле үндүр сывырып турар болзумза, Бурганның Чагыргазы силерге ылап-ла келгени ол-дур.

²⁹ Мөгө-шыырак кижини баштай хүлүп албас болза, кым ооң бажыңынче кирип, эт-хөрөңгизин оорлап шыдаарыл? Чүгө хүлүп алгаш, ол ооң бажыңын үптөп шыдаар.

³⁰ Мээң-биле кады эвес кижиги Мээң эудур база ол ышкаш Мээң-биле кады чыгбас кижиги төтчеглеп турар.

³¹ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: улустуң кандыг-даа бачыды база бак сөгленири өршээттинер, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээри өршээттинмес. ³² Кижиги амытан Оглунга удур сөс сөглээн кижиги бар болза, ону өршээп болур, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээр кижиги ам-даа, кажанбир шагда-даа өршээл албас.

³³ Ыяшты эки деп санаар болзунарза, оон чимизи база чаагай боор, а ыяшты ирик деп санаар болзунарза, ооң чимизи база багай боор. Ыяшты чимизинден танып аар. ³⁴ Чылан сыскындылары! Бузуттут-бак хиренерде, канчап буянын чүве чугаалаар силер? Кижиниң чүрээнде чүү бар болдур, ол ооң аксындан үнер болгай. ³⁵ Буянын кижиги буян шыгжаан черинден буянын уштуп эккээр, а бузуттут кижиги бузут шыгжаан черинден бузудун уштуп эккээр. ³⁶ Шииткел хүнү кээрге, шупту улус эдиккен хоозун сөзү дээш харыы тударын силерге чугаалап тур мен. ³⁷ Сөзүңнү барымдаалап, сени агартыр азы шиндер».

Иона медээчиниң демдээ
(Мк. 8:11-12; Лк. 11:29-32)

³⁸ Ынчан чамдык ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисуска: «Башкы, Силерниң биске кандыг-бир кайгамчык демдектен көргүзеринерни күзеп тур бис» — дээннер.

³⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Бузуттут болгаш бачыттыг салгал! Бадыт-кал демдээн негезинерзе-даа, Иона медээчини дамчыштыр бергенинден өске демдек көрбөс силер. ⁴⁰ Ионаның далай

* 12:27 Азы: «Ажы-төлүнер».

12:16 Мф. 8:4; 9:30 12:17-21 Иса. 42:1-4 12:23 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 12:24 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 12:27 Мк. 9:38; Аж.-ч. 19:13 12:29 Иса. 49:24-25 12:30 Мк. 9:40 12:31 Мк. 3:29; Лк. 12:10 12:33 Мф. 7:17-20; Лк. 6:43-45 12:34 Мф. 3:7; 23:33 || Э. д. 6:5; Мф. 7:11 || Мф. 15:18; Иак. 3:6 12:35 У. ч. 12:5 12:36 У. ч. 10:19; Рим. 14:12 12:37 Мф. 5:22; Иак. 3:2-12 12:38 1 Кор. 1:22 12:39 Мф. 16:4 12:40 Иона 2:1

амытанының хырнынга үш дүн-хүннү эрт-тиргени дег, Кижн амытан Оглу база чер-ниң ханы дүвүнге үш дүн-хүн дургузун-да турар. ⁴¹ Ниневияның чурттакчылары шииткел хүнүнде бо салгалдың улузу-биле кады турупкаш, оларны бурууда-ды бээрлер, чүгө дээрге ниневийжилер Ионаның суртаалын дыңнааш, бачыдын билингеннер-дир. А ам мында Ионадан-даа артык улуг Кижн бар-дыр! ⁴² Мурнуу чүктүң кадыны Шииткел хүнүнде бо салгалдың улузу-биле кады турупкаш, оларны буруудады бээр, чүгө дээрге ол кадын Соломон хаанын мерген угаан-ның өөрөдиин дыңнаар дээш, чернин өске кыдыындан кээп чораан-дыр. А ам мында Соломондан-даа артык улуг Ки-жи бар-дыр!»

Буктуң ээп кээри
(Лк. 11:24-26)

⁴³ «Бук кижиден үне бергенде, амыр-дыш дилеп, суг чок черлерге тояап-тояап, дилээн чүвезин тышпайн баар. ⁴⁴ Ол ыч-чан мынча дээр: „Каапканым эрги ба-жынымче дедир чана берейн“. Оон демги кижиге ээп келгеш, чурттап турган че-рин аштап-ширбип, эдип-чазап каанын база ооң ээн турарын эскерип каар. ⁴⁵ Бук ыччан чоруткаш, бодундан-даа каржы өске чеди букту эдертип эккелгеш, ол кижиге кирип, анаа чурттай бээрлер. Ынчан ол кижиниң сөөлгү байдалы мур-нунда турганындан-даа дора апаар. Бо салгалдың бузуттуг улузу-биле база ын-дыг болур».

Иисустуң ӷзулуг өг-бүлөзү
(Мк. 3:31-35; Лк. 8:19-21)

⁴⁶ Иисус чон-биле чугаалажып турда, Оон авазы биле дунмалары* бажын даш-тынга чедип келгеннер: олар Оон-биле чугаалажыр бодаан чүве-дир. ⁴⁷ Бир ки-жи Аңаа: «Аванар биле дунмаларыңар даштын Силер-биле чугаалажыр бодап келген-дир» — дээн.

⁴⁸ А Иисус ол кижиге: «Мээң авам база ха-дунмам кымнар болур чүвөл?» — дээн. ⁴⁹ Оон Бодунун өөреникчилеринче холу-биле айыткаш, мынча дээн: «Мээң

авам база ха-дунмам бо-дур. ⁵⁰ Дээрде Ачамнын күзөл-соруун күүседип чоруур кижн бүрүзү Мээң ха-дунмам база авам боор болгай».

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мк. 4:1-9; Лк. 8:4-8)

13 ¹ Ол хүн Иисус бажындан үнгеш, хөл эрийнге барып олуруп алган. ² Ону эндерик хөй чон үглөп кээрге, Ол хемеже олуруп аар ужурга таварышкан, а хамык улус эрикке турган. ³⁻⁴ Иисус угаадыгыг чугаалар дузасы-биле оларга хөй чүве чу-гаалап берген.

«Тараа чажыкчызы тараа үрезини чажып үнүп келген — деп, Ол эгелеп ал-ган. — Чажыкчы үрезинин чажып тур-да, ооң чамдызы орук кыдыынга кээп дүшкен — куштар ужуп келгеш, ол үре-зинни соктап чипкен. ⁵ Чамдызы сай-даштыг, хөрзүнү чуга черже кээп дүш-кен. Ол үрезиннер удатпайн өзүп үнүп келген, чүгө дээрге хөрзүн кылын эвес болган. ⁶ Ынчалза-даа хүн хуннеп кел-геш, өзүмнерни өрттендир чиптерге, ха-ны дазыл тыртпаанындан, олар кадып калган. ⁷ Чамдызы тенниг үнүшчө кээп дүжерже, ол тенниг үнүш сырың өскеш, оларны боой базырышкан. ⁸ А бир чам-дызы үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг чер-же кээп дүшкеш, чашканындан чүс, ал-дан база үжөн дакпыр хөй дүжүт берген*. ⁹ Дыңнаар кулаа бар кижн дыңназын!»

Угаадыгыг чугааларның утказы
(Мк. 4:10-12; Лк. 8:9-10)

¹⁰ Иисустуң өөреникчилери чоок-шулап келгеш, Аңаа айтырыг салганнар: «Силер улусту чүгө угаадыгыг чугаал-дар дузасы-биле ойзуп өөредир силер?»

¹¹ Иисус мынча деп харыылаан: «Си-лерге Дээрнин Чагыргазының чажыт-тарын билип алырын хайырлаан-дыр, а оларга ону хайырлаваан-дыр. ¹² Кымда чүве барыл, аңаа оон-даа хөйүнү эгээр-тинмес кылдыр бээр. А кымда чүве чо-гул, оон бар чүвезин безин хунаай бээр. ¹³ Олар көргө-даа, эскербес, дыңназа-даа, дыңнавас база угаап билбес боорга, олар-га угаадыгыг чугаалар чугаалап турар

* 12:46 Болгур дег өске утказы мындыг: «Авазы биле акылары». * 13:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүгө дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор.

12:41 Рим. 2:27 || Иона 3:5 || Мф. 12:6 12:42 3 Хаан. 10:1-13 12:45 2 Пет. 2:20 12:46 Мф. 13:55; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 12:50 Ин. 15:14; Евр. 2:11 13:7 Иер. 4:3 13:9 Мф. 11:15 13:11 Мф. 19:11 13:12 У. ч. 9:9; Мф. 25:29 13:13 Иса. 42:20; Иер. 5:21

мен. ¹⁴ Исаяйның дараазында өттүр билген медегелели олар-биле ынчалдыр боттанганы ол-дур:

„Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, эскербес-тир силер. ¹⁵ Бо дээрге чүрөктери дашталып калган, кулаан кумнап, караан хаттап алган чондур — оон башка караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче чедип кээр ийик, а Мен оларны экиртир ийик мен“.

¹⁶ А силерниң караанар көрүп, кулаанар дыннап турар — амыр-чыргалдыгыдыр силер. ¹⁷ Силерге алыс шынын чугаалап тур мен: Бурганнын хөй медээчилери болгаш чөптүг-шынынгы улус силерниң көрүп турар чүвеңерни көрүксээн-даа болза, көрбээннер база силерниң дыңнап турар чүвеңерни дыңнаксаан-даа болза, дыңнавааннар».

Чажыкчының дугайында чугааны тайылбырлааны
(Мк. 4:13-20; Лк. 8:11-15)

¹⁸ «Ынчангаш тараа чажыкчызы дугайында угаадыглыг чугааның тайылбырын дыңнанар. ¹⁹ Дээрниң Чагыргазының дугайында медээни дыннап олурар, ону угаай албас кижиге турар болза, эрлик чедип келгеш, ооң чүрээнде чашкан медээни оорлап аппаар. Орук кыдыгыч чашкан үрезин ол-дур. ²⁰ А сай-даштыг черге чашкан үрезин дээрге медээни дыңнаан дораан-на, ону өөрүшкү-биле хүлээп алыр кижиге-дир. ²¹ Ынчалза-даа ол кижиге бодунда дазыл чок болгаш, турум эвес боор. Ооң сонда медээ ужун бергелерге азы истеп сүрүүшкүнге таваржы бээр болза, ол-ла дораан күткүттүрүп, эскээр чайгыла бээр. ²² Тенниг үнүшке чашкан үрезин дээрге медээни дыңнап турар, ынчалза-даа амгы амыдыралының ажаанзырал-човаа база байлакшыл дуурайы медээни боой базырыптарга, ооң үрезини дүжүт бербес кижиге-дир. ²³ А үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черге чашкан үрезин дээрге медээни дыннааш, угаап шыдаар кижиге-дир. Ындыг кижиге чашканындан чүс, алдан база үжен дакпыр хөй дүжүт бээр».

Бок үнүш дугайында

²⁴ Оон Иисус оларга база бир угаадыглыг чугаа чугаалап берген: «Дээрниң Чагыргазы бо үлегерге дөмей болуп турар. Бодунун шөлүнге эки үрезин тарып алган кижиге турган. ²⁵ Дүне, хамык улус удуп чыдырда, ооң дайзыны келгеш, кызыл-тас аразынга бок үнүш тарып каапкаш, арлы берген. ²⁶ Оон кызыл-тас сыптары өзүп үнгеш, кулакталы бээрге, бок үнүштер база үнүп келген. ²⁷ Шөлдүң ээзинге чалчалары келгеш: „Дээрги! Силер шөлге эки үрезин тарыдынар чоп. Ында бок үнүш кайыын келген чоор?“ — дээннер.

²⁸ Ээзи оларга: „Бир дайзынымнын үүлгеткен херээ-дир ол“ — дээн.

Чалчалары анаа: „Бис баргаш, бок үнүштү чулуп кааптаалы бе?“ — дээннер.

²⁹ Ол ээ кижиге: „Хей боор, бокту чулуп тура, кызыл-тасты чулуп кааптар силер, хоржок. ³⁰ Кады өскейлер аан. Дүжүт ажаар үе кээрге, тараа кезикчилеринге мынча дээр мен: ‘Баштай бок үнүштү кезип, чыггаш, моожалай баглааш, өрттедиптиңер, а кызыл-тасты агдмаарымче ажаап калыңар’“ — деп харыылаан».

Горчица үрезини биле ажыткы дугайында
(Мк. 4:30-34; Лк. 13:18-21)

³¹ Иисус оларга улаштыр өске угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Дээрниң Чагыргазы бир кижиниң шөлүнге тарып алганы горчица үрезининге дөмей. ³² Ол хамык үрезиннерниң эң бичиизиге-даа болза, өзүп үнгеш, бүгү-ле чемниг үнүштерниң эң улуу апаар. Ол ыяш дег улгады бээр, дээрниң куштары безин анаа ужуп кээп, оон будуктарынга уя гудар».

³³ Иисус оларга база бир угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Дээрниң Чагыргазы херээжен кижиниң дыка хөй далганга холааш, бүгү далган хөөй бергиге чедир булгап турары ажыткыга дөмей-дир».

³⁴ Иисус ол бүгүнү чонга угаадыглыг чугаалар дузазы-биле чугаалаан. Ол чүнү-даа тайылбырлаарда, угаадыглыг чугаалар чокка чугаалап көрбөөн.

³⁵ Бурганнын бир медээчизиниң: «Аксымны угаадыглыг чугаа-биле ажыдайн, өрттемчейни чаяганындан бээр чажыт

13:14-15 Иса. 6:9-10; Ин. 12:40; Аж.-ч. 28:26-27 13:16 Лк. 10:23-24 13:17 Евр. 11:13; 1 Пет. 1:10-12 13:21 Гал. 1:6; Евр. 6:4 13:22 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 13:23 Ин. 15:5 13:30 Мф. 3:12 13:32 Мф. 17:20; Лк. 17:6 || Иез. 17:23; 31:6; Дан. 4:9 13:33 1 Кор. 5:6; Гал. 5:9 13:35 Ыд. ыр. 77:2

чүвени медээлэйн» — дээн сөстери ынчалдыр боттанганы ол-дур.

Бок үнүш дугайында чугааны тайылбырлааны

³⁶ Иисус оон чонну тарадыпкаш, бажынче кире берген. Ооң өөреникчилери Аңаа чоокшулап келгеш: «Шөлде бок үнүш дугайында угаадыгыг чугааны тайылбырлап берип көрүңерем» — дээннер.

³⁷ Ол мынча деп харыылаан: «Эки үрезин тараан кижидээрге Кижиде амытан Оглу-дур. ³⁸ Шөл — бо делегей-дир, эки үрезин — Дээрнийн Чагыргазынга хамааржыр улус-тур, а бок үнүш — эрликтин улузу-дур. ³⁹ Оларны тараан дайзын — эрлик-тир. Дужут ажаалдазы — бо делегей-нийн төнчүзү-дур, тараа кезикчилери — дээрнийн төлээлери-дир. ⁴⁰ Бо делегейнин төнчүзүнде база бок үнүштү бөлгөш, отка өрттедири дег болур. ⁴¹ Кижиде амытан Оглу Бодунун төлээлерин чорудуптарга, олар Ооң Чагыргазындан улусту бачыгаче чыгап база бузуг үүлгөдип турганнарнын дөгөрезин аңгылай үскөш, ⁴² оттуг суугуже кири октаптарлар. Ындыг улус аңаа ыглап-сыктап, диштерин кыжырадыр. ⁴³ А чөптүг-шыннын улус Адазынын Чагыргазынга хүн дег чырыыр. Дыннаар кулаа бар кижиде дынназын!»

Өске үш угаадыгыг чугаа

⁴⁴ «Дээрнийн Чагыргазы шөлде хөөп каан эртинеге дөмей. Ону тып алган кижиде база катап чажыра хөөп кааш, аажок өөрүп чоруткаш, бодунда бар шупту чүвени садыпкаш, эртинге хөмгөн шөлдү садып алган.

⁴⁵ Дээрнийн Чагыргазы оон ыңай бо үлегерге дөмей бооп турар. Чараш ак шуру эртинге дилээн садыгыж турган. ⁴⁶ Ол үнелиг борбак ак шуру көрүп кагза, ону холга кирип алыр дээш, бодунда бар шупту чүвени барып садыптар.

⁴⁷ Дээрнийн Чагыргазы оон ыңай бо үлегерге дөмей бооп турар. Хөлче кирип кааптарга, эңмежок хөй янзы-бүрү балык туттунган четки турган. ⁴⁸ Четки до-

ла бээрге, балыкчылар ону эрикче ушта тырткаш, олургулапкаш, эки балыкты аргаан хааржакче чыып алган, а багайын үндүр октапкан. ⁴⁹ Бо делегейнин төнчүзү кээрге, база ындыг боор. Дээрнийн төлээлери келгеш, бузуттугларны чөптүг-шыннын улустан аңгылай үскөш, ⁵⁰ оларны оттуг суугуже кири октаптарлар. Аңаа ы-сы, диштер кыжыраажы дынналар».

⁵¹ Иисус өөреникчилеринден: «Бо бүгүңү билдинер бе?» — деп айтырган.

Олар: «Ийе» — деп харыылааннар.

⁵² А Иисус оларга мынча дээн: «Ынчангаш Дээрнийн Чагыргазыннын дугайында медээге бүзүрөөн кандыг-даа бижээчи чүү-хөө шыгжаар өрөөлинден эрги-даа, чаа-даа эт-сеп ужулган бажын ээзинге дөмей-дир».

Иисусту төрөөн хоорайынга хүдээп көрбээни

(Мк. 6:1-6; Лк. 4:16-30)

⁵³ Угаадыгыг чугааларын чугаалап дооскаш, Иисус оорган чоруй барган. ⁵⁴ Ол Бодунун төрөөн хоорайынга чедип келгеш, улусту синагогага өөредип эгелөөн. Дыннааннар шуптузу кайгап-харап: «Ооң ындыг мерген угаанын база күжү кайынын келгенил? — дидип турганнар. — ⁵⁵ Ол дээрге бызаңчы кижиде огул эвес ийикпе? Ооң авазын Мария дээр, а дунмаларын Иаков, Иосиф, Симон болгаш Иуда дивес чүве бе? ⁵⁶ Оон кыс дунмалары база мында, бистин аравыста эвес чүве бе? Ол бүгү Аңаа кайынын келгенил?» ⁵⁷ Ынчангаш Ону хүдээп көрбөөннер.

Ынчан Иисус оларга: «Бурганнын медээчизи каяа-даа алдар-хүндүлүг боор, ону чүгө бодунун хоорайынга база бажынынга үнелеп көрбөс чүве» — дээн. ⁵⁸ Улуста бүзүрөл чогуңдан Ол аңаа хөй кайгамчык чүүлдер кылбайн барган.

Иоани Медеглекчинин өлгөни

(Мк. 6:14-29; Лк. 9:7-9)

14 ¹ Галилеянын ынчангы чагырыкчызы Ирод* Иисустун дугайында

* 14:1 Улуг Иродтун огул Ирод Антипанын ынча деп турар; Галилея биле Перееяны б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир чагырып турган.

13:38 Ин. 8:44 13:39 Иоил 3:13; Ажыд. 14:15-16 13:41 Мф. 24:31 13:42 Дан. 3:6; Ин. 15:6; Ажыд. 20:15 || Мф. 8:12 13:43 У. ч. 4:18; Дан. 12:3 || Мф. 11:15 13:47 Мф. 4:19 13:48 Ин. 21:11 13:49 Мф. 25:32 13:50 Дан. 3:6 || Мф. 8:12 13:54 Мф. 2:23; Лк. 2:39; 4:23 || Мк. 1:21 13:55 Ин. 6:42 || Мф. 12:46 13:57 Мф. 11:6 || Ин. 4:44

дыннап кааш, ² дүжүметтеринге мынча дээн: «Иоанн Медеглекчи ылап ол-дур. Ол өлүглөр аразындан катап дирилген-дир! Ынчангаш ыңдыг кайтамчык чүүлдер кылып шыдаар-дыр!»

³ Ооң мурнуу чарыгында Ирод Иоаннны тудуп хоруглааш, бодунуң акызы Филипптин кадайы Иродиаданың ужун кара-бажынче октаптарын дужааган. ⁴ Чүгө дээрге Иоанн аңаа: «Иродиаданы кадай-ланыр эргең чок» — деп чугаалап шаг болган чүве-дир. ⁵ Ирод ону өлүрөр бодаан, ыңчалза-даа Иоаннны Бурганнын медээчизи деп хүлээп көөр чондан корткан.

⁶ Ирод төрүттүнгөн хүнүн байырлап турда, Иродиаданың уруу аалчылар мурнунга самнааш, Иродтуң сеткилинге аажок таарышкан. ⁷ Ынчангаш ол уругта: «Чүнү-даа дилээр болзуңза, дөгөрезин бээр мен» — деп дангырагалаан.

⁸ Авазынга хөөктүрткөн уруг мынча деп дүжүргөн: «Меңээ ам дораан Иоанн Медеглекчинин бажын калбак тавакка салгаш, эккелинер».

⁹ Хаан мунгарай берген. Ынчалза-даа аалчылар мурнунга азаан аксы-сөзүн ээлээр дээш, уругнуң күзелин хандыраарын дужаагаш, ¹⁰ Иоанннын бажын кезип эккээри-биле, кара-бажыңче улус чорудупкан. ¹¹ Тавакта салган башты эккелгеш, уругта хүлээдирге, ол ону авазынга аппарып берген. ¹² Иоаннны өөреникчилери чедип келгеш, ооң мага-бодун ап алгаш, ажаап кааннар. Оон баргаш, Иисуска ол дугайында дыңнатканнар.

Беш муң кижини тоттурганы
(Мк. 6:30-44; Лк. 9:10-17; Ин. 6:1-14)

¹³ Иисус ону дыннап кааш, чааскаан турары-биле, оортан ээн черже хемелиг эжиндирип чорупкан. Ынчалза-даа улус ону билип кааш, хоорай-суурларындан үнгеш, Ону эдерип чорупкан. ¹⁴ Иисус хемеден дүжүп кээрге, Ону хөй чон манап турар болган. Ол улусту кээргей бергеш, арааннарны экиртип каан. ¹⁵ Кежээ дүшкенде, өөреникчилери Аңаа чедип келгеш: «Бо чер ээн-дир, шак база орайтаан-дыр. Улусту тараштыңнар, чооккавы суурларже баргаш, аш-чемден седып алзыннар» — дээннер.

¹⁶ Иисус оларга: «Улусту тараткан херээ чок. Силер оларны чемгеринер» — деп харыгылаан.

¹⁷ Өөреникчилери Аңаа: «Бисте мында чүгле беш хлеб биле ийи балыктан өске чүү-даа чок-тур» — дээр болганнар.

¹⁸ Ол: «Оңарны бээр эккелинер» — дээн. ¹⁹ Иисус оон чонга оыг кырынче олурарын айыткаш, беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүнгөш, аш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирген. Ол ооң соонда хлебти кезектей үзе тырткаш, өөреникчилеринче дамчыткан, а олар чонга үлөп берген. ²⁰ Шупту улус ону чигеш, тода берген. Өөреникчилер чөм арты-биле он ийи аргаан хааржакты долдуруп алганнар. ²¹ Херэезен улус болгаш бичии урууларны санаваска, 5000 эр кижиче чөмнөнгөн чүве-дир.

Иисустуң суг кырлап кылаштааны
(Мк. 6:45-56; Ин. 6:15-21)

²² Иисус оон дораан-на Бодунун өөреникчилеринге: «Хемеге олурупкаш, хөлдүн ол чарыынче эжиндирип кеже беринер» — деп дужааган. А Боду чонну чандырап дээш артып калган. ²³ Чонну тараштыпкаш, Иисус чааскаан мөргүүру-биле дагже үнө берген. Кежээ дүшкөн, Ол аңаа чааскаан турган. ²⁴ А өөреникчилериниң хемези ол өйдө эриктен ыракка чораан. Ынчан хат көдүрлүп келгеш, чалгылар хемени часкап турган. ²⁵ Даң аткалакта, Иисус оларже хөлдүн суун кырлап чорупкан. ²⁶ Ооң суг кырлап чоруурун көргөш, өөреникчилери медээжок кортканындан: «Хей-сүнезин-дир!» — деп алгыржи бергеннер.

²⁷ Иисус ол-ла дораан олар-биле чугаалажи берген: «Орталаныңар, Мен-дир мен, кортпаңар!»

²⁸ Харызынга Пётр мынча дээн: «Дээрги, бо Силер болзуңарза, меңээ база Силерже суг кырлап чеде бээрин дужаап көрүңерем».

²⁹ Иисус: «Бээр кел!» — дээн.

Пётр хемеден дүшкөш, Иисусче углай суг кырлап базыпкан. ³⁰ Ынчалза-даа хаттын күштелгенин көргөш, ол коргускап, сугже дүжүп эгелээш: «Дээрги, мени камгалаңар!» — деп алгырыпкан.

* 14:4 Моисейниң хоойлузу акызы ам-даа дириг турда, чаавазы-биле өгленчип аарын хоруп турган (Лев. 18:16; 20:21 көр).

14:2 Мф. 16:14 14:3 Мф. 4:12; 11:2; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 14:5 Мф. 11:9; 21:26 14:7 Эсф. 5:3; 7:2 14:12 Мф. 9:14 14:16 4 Хаан. 4:42-44 14:21 Мф. 15:38 14:23 Мк. 1:35; Лк. 4:42; 5:16 14:26 Лк. 24:37

³¹ Иисус ол дораан холун сунгаш, Пётрну тудуп алгаш: «Бүзүрелин бичезин. Чүге чигзинериң ол?» — деп чугаалаан. ³² Олар хемеге олуруптарга, хат соксай берген. ³³ Хемеге орган улус дөгере Аңаа мөгөйгөш: «Силер ылап-ла Бурганның Оглу-дур силер!» — дээн.

³⁴ Олар хөлдү кежир эжиндиргөш, Геннисаретке эрикче үнүп келгеннер. ³⁵ Тус чер улузу ол дораан Иисусту танып кааш, Ооң келгениниң дугайында медээни чоок-кавыны бир кылдыр тарадыпкан. Иисуска хамык аарыг улусту эккелгөш, ³⁶ оода-ла Ооң хевиниң эдээнге дээрин оларга чөпшээрэрин дилеп турганнар. Аңаа дегген кижиги бүрүзү экирий бээр болган.

Ада-өгбениң дүрүмнери

(Мк. 7:1-23)

15 ¹ Иисуска ынчан Иерусалимден фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чедип келген. ² «Силерниң өөреникчилеринер чүге ада-өгбениң ёзу-чаңчылын тоовазыл? — деп, олар айтырган. — Чүге чөмненир бетинде холун чугаазыл?»*

³ Иисус мынча деп харыылаан: «А силер чүге ёзу-чаңчылыңар сагыыр дээш, Бурганның айтышкынын тоовайн турар силер? ⁴ Ол чугаалаан ийик чоп: „Ачаң биле аваңың хүндүлөр чор“ база, „Ава-ачазын бак сөглээр кижини өлүмгө оонар херек“. ⁵ А силерниң чугааңар ёзугаар ава-ачазыңа: „Менден алыр ужурлуг чүвөнери Бурганга өргүүрүм ол-дур“ — дээр кижиги турар болза, ⁶ ооң ада-иезин хүндүлээри албан эвес бооп турар-дыр. Ынчаар кылгаш, боттарыңарның ёзу-чаңчылыңар дээш Бурганның сөзүн хажыдып турар-дыр силер. ⁷ Ийи арыннылар! Силерниң дугайыңарда Исаяя медээчи Бурганның адындан шын-на чугаалаан-дыр:

⁸ „Бо чон Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак. ⁹ Оларның Меңээ мөгөйишикини хей чүве-дир, чүге

дээрге оларның өөредии — чүгле кижилер чогааткан сагылга-дүрүмнер-дир“.

¹⁰ Чонну кыйгырып алгаш, Иисус мынча дээн: «Дыннааш, билип аарын кызыңар. ¹¹ Кижини аас дамчып кирип кээр чүве бужартапас, харын аксындан үнер чүве бужартадыр».

¹² Өөреникчилери ынчан Аңаа чедип келгөш: «Силерниң сөстөринер фарисейлерни хорададыпканын билир силер бе?» — деп айтырганнар.

¹³ Иисус оларга: «Кандыг-даа тарымал үнүштү, ону Дээрде Адам тарып олуртпаан-на болза, дазылы-биле тура соп кааптар. ¹⁴ Оларже сагыш салбаңар. Олар дээрге согурларны чедип чоруур согурлар ышкакыл. А согурну согур кижиге чедер болза, олар ийилээ оңгарже кээп дүжөр» — деп харыылаан.

¹⁵ Пётр Аңаа харыылап: «Биске бо угаадыглыг чугааны тайылбырлап берип көрүңерем» — дээн.

¹⁶ «Таанда-ла силер ам-даа билип шыдавааныңар ол бе? — деп, Иисус айтырган. — ¹⁷ Силерниң аксыңар дамчып кирер чүве хырыңарга баргаш, оон мага-боттан үне бээр деп билбезинер ол бе? ¹⁸ А аксыңардан үнер чүве чүрээңерден кээр. Ол харын кижини бужартадыр. ¹⁹ Чүрөктөн бузуттут бодалдар, өлүрүкчү чорук, кады чурттаан эжинге шыңчы эвес чорук, самыгыраар чорук, оор чорук, нүгүл, бак сөглөттинер чорук үнер. ²⁰ Кижини бужартадыр чүүлдөр ол-дур. А холун чугбайн, аыш-чөм чиيري кижини бужартапнас».

Хананей херээжен кижиниң бүзүрели

(Мк. 7:24-30)

²¹ Иисус оортан Тир биле Сидоннуң чоок-кавызында черлерже чорупкан. ²² Аңаа ол черлерниң чурттакчызы бир хананей херээжен кижиги ыткыр мынча дээн: «Дээрги, Давидтин Оглу! Мени кээргеп көрүңер! Уруум букшуурааш, ат болду».

* 15:2 Холдарын ёзулал ёзугаар чуурун ынча деп турар. Кандыг-бир багай («арыг эвес») чүвеге дээпкенинден сезингөш, иудейлер холдарын арыглап аар ужурлуг турган.

14:31 Мф. 6:30 14:33 Ыд. ыр. 2:7; Лк. 1:35 14:34 Сан. 34:11; Мк. 6:53; Лк. 5:1 15:2 Лк. 11:38
15:3 Гал. 1:14 15:4 Хост. 20:12; 21:17 15:7 Мф. 23:13 || Аж.-ч. 28:25 15:8-9 Иса. 29:13; Кол. 2:22
15:11 Аж.-ч. 10:15 15:13 Иса. 60:21; 61:3 || Иуда 1:12 15:14 Мф. 23:16 || Лк. 6:39 15:18 Мф. 12:34;
Иак. 3:6 15:19 Гал. 5:19-21; 1 Кор. 6:9-10 15:21 Исис. 19:28-29; Иса. 23:1-18 15:22 2 Хаан. 7:12-16;
Мф. 9:27; Лк. 1:32

²³ А Иисус аңаа харыылап аксындан сөс үндүрбээн. Ооң өөреникчилери Аңаа чоокшулап келгеш, дилеп эгелээннер: «Бо херээженин ыңай чорудуп көрүнер. Ол үргүлчү бистен чыда калбайн, кулаавысты коңгалап-ла чор!»

²⁴ Иисус оларга: «Мени чүглө израйль чоннун азып читкен хойларынче чоруткан чүвө» — деп харыылаан.

²⁵ Херээжен кижичоокшулап келгеш, Иисустун мурнунга дискек кырынга олура дүшкөш: «Дээрги, меңээ дузалаңар!» — дээн.

²⁶ Ол: «Уругларның аыш-чемин хунаап алгаш, ыттарга каап бээрге, кайын боор» — деп харыылаан*.

²⁷ «Ийе, Дээрги, ынчалза-даа ыттар безин ээлеринин столундан кээп дүшкен тогланчылар чиир болгай» — деп, херээжен кижичугаалаан.

²⁸ Иисус ыңчан аңаа мынча дээн: «Дунмай, сээң бүзурелин улуг-ла-дыр. Дилээн боттаныр-дыр». Таптыг-ла ол өйдө ооң уруу экирий берген.

Иисустуң аарыг улусту экиртип, дөрт муң кижини тоттурганы (Мк. 7:31—8:10)

²⁹ Иисус оруун уламчылап, Галилея хөлүнүн эриин дургаар чорупкан. Ол дагже үнгөш, орта олуруп алган. ³⁰ Аскак-бүскек, согур, бертик-бежел, үнү чок база өске-даа аарыгдан аараан улузун эккеп, мөөң чон Аңаа кээп туруп берген. Олар аарыг улузун Иисустун буттарының баарынче эккеп салырга, Ол аарааннарны экиртип каар болган. ³¹ Үнү чоктарның чугаалап, бертиктерниң экирип, аскактарның кылаштап база согурларның каракталып турарын көргөш, хамык чон кайгап-харап, Израильдин Бурганын алдаржыдып турган.

³² Бодунун өөреникчилерин кый деп алгаш, Иисус оларга мынча дээн: «Бо улусту кээргээр-дир мен: олар Мээң чанымга үш хонук турду, а ам чиир аыш-чеми артпаан-дыр. Мен оларны аш хевээрзин моон чорудар хөңнүм чогул, олар орукка харыксырап каар».

³³ А өөреникчилер мынча дээннер: «Бис моон, ээн черден, ыңча хөй чонну тоттуруптар хлебти канчап тывар бис?»

³⁴ Иисус: «Силерде чеже хлеб бар-ыл?» — деп айтырган.

Олар: «Чеди хлеб болгаш элээн каш бичии балык бар» — деп харыылааннар.

³⁵ Иисус хамык улуска черже олур-уштарын дужааган. ³⁶ Ол чеди хлеб биле балыктарны алгаш, Бурганга өөрүп четтирген соонда, хлебти кезектей үзе тырткылааш, өөреникчилеринге үлөп эгелээн. А олар чонга үлөп турган. ³⁷ Улус ону шупту тоткуже чиген болгаш артакан кескиндилерни чыгаш, чеди аргаан хааржакты долдуруп алган. ³⁸ Херээжен улус биле бичии урууларны санаваска, 4000 эр кижичеменген чүве-дир. ³⁹ Чонну тарадыпкаш, Иисус хемеже олуруп-каш, Магададан деп черже* эжиндирип чорупкан.

Иисустан кайгамчык демдек негээни

(Мк. 8:11-13; Лк. 12:54-56)

16 ¹ Ол черге Иисусту фарисейлер болгаш саддукейлер үглөп келгеш, Ону шенээр сагыштыг, дээрден кайгамчык демдектен көргүссүн деп туруп бергеннер. ² Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Хүн ажар пакта: „Кызыл хаяа бар, даарта аяс боор-дур аа“, ³ а даң бакында: „Дээр хүрең-кызыл, агаар чүдөрээр-дир“ — ди-жир силер. Дээрже көргөш, агаарнын кандызын билип каар хиреңерде, бо үениң демдектерин ыглап шыдавас-тыр силер. ⁴ Бузуттут болгаш бачыгтыг салгал бадыт-кал демдээ манап турар де. Ынчалза-даа оларга Иона медээчини дамчыптыр бергенинден өске демдек турбас». Иисус ыңча дээш, оларны каггаш, чоруй барган.

Фарисейлер биле саддукейлерниң ажыткызы (Мк. 8:14-21)

⁵ Иисустун өөреникчилери ол чарыкче эжиндирип кеже бергеннер, а аыш-чем алырын уттупкан болганнар. ⁶ Иисус оларга: «Дыннаңар, фарисейлер

* 15:26 Бурганның ажы-төлү деп израйльчилерни адаар турган. Израильдин чурттакчылары өске чоннар улузун ыттар деп адаар, ол болза коргунчуг дорамчылап деп санадыр. * 15:39 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Магадаан» эвес, а «Магдала» деп бижээн.

15:24 Ыд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6; Зах. 10:2; Мф. 10:6; 1 Пет. 2:25 15:26 Мф. 7:6
15:30 Иса. 35:5-6 15:32 Мф. 9:36 15:33 4 Хаан. 4:42-44 15:38 Мф. 14:21 16:1 Мф. 3:7 || 1 Кор. 1:22
16:4 Иона 2:1; Мф. 12:39 16:6 Лк. 12:1; 1 Кор. 5:7-8

биле сэддукейлерниң ажиткызындан кичээннер» — дээн.

⁷ Олар аразында ону сайгарып: «Бис хлеб албаан боорувуска, ынча дээн эвеспе» — дишкен.

⁸ Иисус оларның чүнү чугаалашканын билир болгаш, мынча дээн: «Биче бүзүредиглер, хлеб албаан бис джиб чоондунар? ⁹ Амдыгаа дээр билип чаданыңар ол бе? 5000 кижини беш хлеб тоттуруптарга, чем арты-биле чеже аргаан хааржак долдуруп алчык силер? ¹⁰ А 4000 кижини чеди хлеб тоттуруптарга, чем арты-биле чеже аргаан хааржак долдуруп алчык силер? ¹¹ Мээң чугаам хлеб дугайында эвес деп канчап билбес улус силер? Фарисейжи болгаш сэддукейжи ажиткыдан кичээннер!»

¹² Ол хлеб хөөдөр ажиткыдан эвес, а фарисейлер болгаш сэддукейлерниң өөредиинден оларны кичээндирген-дир деп өөренникчилери ынчан билип каан.

***Пётрнүң Иисусту
Христос деп хүлээп көргени
(Мк. 8:27-30; Лк. 9:18-21)***

¹³ Филипптиң Кесариязының чооккавызынга чедип келгеш, Иисус өөренникчилеринден айтырган: «Улус Киж амытан Оглун кым деп билип турардыр?»

¹⁴ Олар: «Чамдык улус Силерни Иоанн Меделекчи, өскелери — Илия, а бир чамдыгызы — Иеремия азы Бурганнын өске-бир медээчизи дээр-дир» — деп харыылааннар.

¹⁵ Иисус олардан: «А силер Мени кым деп бодаар силер?» — деп айтырган.

¹⁶ Симон Пётр: «Силер — Христос, дириг Бурганнын Оглу-дур силер» — деп харыылаан.

¹⁷ Иисус аңаа мынча дээн: «Иоанның оглу Симон, амыр-чыргалдыг-дыр сен, чүге дээрге ону сенээ улус эвес, а Дээрде Адам илереткен-дир. ¹⁸ Ынчангаш Мен сенээ мынча деп тур мен: сээң адың —

Пётр, даш болур. Оон ол даш үндезинге Меңээ бүзүрөөн улустуң ниитилелин тудуп үндүрер мен, тамың күштери ону базып шыдавас. ¹⁹ Мен сенээ Дээрниң Чагыргазындан дүлгүүрнү бээр мен, черге хүлээн чүвөнни дээрге база хүлүп каан боор, а черге хостап салган чүвөнни дээрге база хостап салыпкан турар». ²⁰ Иисус оон өөренникчилеринге Онү Христос-тур деп кымга-даа чугаалавазын шыңгы чачып каан.

***Иисустуң өлүрүнүң дугайында
баш удур чугаалааны
(Мк. 8:31—9:1; Лк. 9:22-27)***

²¹ Иисус ол үеден эгелээш, Бодунуң өөренникчилеринге ажы-биле чугаалап эгелээш: Ол Иерусалимче баргаш, баштыңнарның, Бурганның дээди бараалгакчыларының болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларының холундан хөй хилинчекти көрүп эртер ужурут; Ол аңаа өлүртүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде катап дирлип кээр.

²² Пётр Иисусту кыдынче кый депкеш, Аңаа чөрүжө берген: «Дээрги! Канчап ыңдыг боорул! Ындыг чүве Силер-биле болбас ужурут!»

²³ А Ол Пётрже көрнүп келгеш, мынча дээн: «Менден ырап чор, эрлик! Сен Мени оруумдан астыктырып тур сен, чүге дээрге бодалдарың Бурганнын эвес, улустуу-дур».

²⁴ Иисус оон Бодунуң өөренникчилеринге мынча дээн: «Мени эдерер дээн киж бар болза, ол бодунуң күзел-бодалындан ойталап, бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алгаш, Мени эдерзин.* ²⁵ Бодунуң амы-тынын камгалап алыр дээн киж амы-тынын ышкынып алыр, а амы-тынын Мен дээш ышкыган киж амы-тынын тып алыр. ²⁶ Бүгү делегейни холунга кирип-даа алгаш, амы-тынын оскунар болза, ооң ол кижиге ажы чүл? Амы-тынын дедир эгидер дээш, ол киж чүнү-биле төлээрил? ²⁷ Киж амытан Оглу

* 16:24 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыгаттынар турган. Шияттырген киж белдир-ыяштың доора оорганзын шаажылал черинче боду чүктөп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостуң өөренникчизи бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурут.

16:8 Мф. 6:30 16:9 Мф. 14:13-21 16:10 Мф. 15:36-37 16:14 Мф. 14:2 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 || Иер. 1:1 16:16 Ыд. ыр. 2:7 16:17 1 Кор. 2:13 16:18 Мк. 3:16; Ин. 1:42 || Эф. 2:20 16:19 Иса. 22:22 16:20 Мф. 9:30 16:21 Лк. 17:25 || Мк. 9:31; 10:34; Ин. 2:19 16:23 Мф. 4:10 || Флп. 3:19 16:24 Мф. 10:38-39 16:25 Мф. 19:29 16:26 Ыд. ыр. 48:8 16:27 Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5; Мф. 24:30; 25:31; 1 Фес. 4:16 || Эккл. 3:17; Ажыд. 2:23

Бодунун Адазынын өндүр чырынынга бүргөткөн, Бурганнын төлээлери-биле кады чедип келгеш, кижн бүрүзүн ооң кылган ажыл-херээниң аайы-биле шаңнаар азы шиидер. ²⁸Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: мында турар улустун аразында, Бодунун Чагыргазын хүлээп алгаш, чедип келген Кижн амытан Оглун өлбейн чыткаш-ла, көрүп каар улус бар-дыр».

Иисустуң хевир-шырайының өскерилгени

(Мк. 9:2-13; Лк. 9:28-36)

17 ¹Алды хүн эрткенде, Иисус Пётрну, Иаковту болгаш оон думмазы Иоанны эдергеш, чүгле ол үш кижн-биле кады бедик дагже үне берген. ²Анаа, олар көрүп турда, Ооң хевир-шырайы өскерли берген: арны хүн дег чырып, а хеви чырыктан өңгүр апарган. ³Хенерген оларга Моисей биле Илия көстүп келгеш, Иисус-биле чугаалажып эгелээн.

⁴Пётр Анаа мынча дээн: «Дээрги, мында турарывыс эки-дир! Күзээр болзунарза, үш чадырдан тип берээли: бирээзин – Силерге, өскезин – Моисейге, база бирээзин – Илияга».

⁵Ол ынча деп турар аразында, чырык булут көжүп келгеш, оларны шыва алкан. Булут аразындан үн дыңналган: «Бо дээрге Мээң ханы ынак Оглум-дур! Ол Мээң сеткилимге кирер-дир! Ону дыңнап чорунар!» ⁶Үннү дыңнааш, олар аажок сүртеп, черже донгая кээп дүшкенер. ⁷Иисус оларже чоокшулай бергеш, холун дегзип: «Кортпаңар, тургулаңар!» – дээн. ⁸Олар долгандыр көргеш, Иисустан өске, кымны-даа көрбээннер.

⁹Олар дагдан бадып олурда, Иисус оларга шынгыы чагып каан: «Кижн амытан Оглу өлүглер аразындан катап дилбээн шаанда, маңаа көргөн чүвөнер дугайында кымга-даа чугаалавар!»

¹⁰Өөреникчилери ынчан Оон: «Чүге ном-хоойлу тайылбырлакчылары Илия Христосту мурнай кээр ужурлуг деп турарылы?» – деп айтырып салганнар.

¹¹«Хамык чүвени чурумчудуп, айлаар дээш, Илиянын мурнай кээр

ужурлуу чөп болгай – деп, Иисус харыылаан. – ¹²Илиянын шагда-ла чедип келгенин силерге чугаалап тур мен. Ынчалза-даа улус ону танывайн баргаш, кара туразында аажылап, бак көргөн. Кижн амытан Оглу база шак ынчалдыр олардан хилинчек көөр». ¹³Ооң Иоанн Медеглекчинин дугайында чугаалаанын өөреникчилери ынчан билип каан.

Букушуураан оолду экирткени

(Мк. 9:14-29; Лк. 9:37-43)

¹⁴Олар чонче ээп кээрге, бир кижн Иисусче чоокшулап келгеш, Оон мурнунга дискек кырынга олурда дүжүп: ¹⁵«Дээрги, мээң олгумну кээрге көрүнер! – дээн. – Ол тыртып арааш, хинчектени берди: үргүлчү отче, сугже шураар-дыр. ¹⁶Мен ону Силернин өөреникчилериңерже аппаратым, ынчалза-даа олар ону экиртип чадашты».

¹⁷Иисус хары кылдыр: «О, бо салгалдын бүзүрел чок, будалган улuzu! Силер-биле чеже мынчап чоруур мен?! Силерни чежеге дээр шыдажып кээр мен?! Оолду Менче эскелинер!» – дээн. ¹⁸Иисус букту хоруттарга, ол оолдан үне берген, а демгизи ол-ла дораан каң-кадык апарган.

¹⁹Иисус чааскаан турар өйде, өөреникчилери Анаа чедип келгеш: «Бис чүге ол букту үндүр сывырып шыдадымыс?» – деп айтырганнар.

²⁰⁻²¹Ол мынча деп харыылаан: «Силернин бүзүрелинер биче болган-дыр. Алыс шынны чугаалап тур мен: силерде оода-ла горчица үрезини хире бүзүрел бар болза, бо дагга: „Туружундан көже бер“ – дээр болзунарза, ол көже бээр ийик, силерге кылып болбас хире чүү-даа турбас ийик»*.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында ийги удаа чугаалааны

(Мк. 9:30-32; Лк. 9:43-45)

²²Олар шупту Галилеяга кады турар өйде, Иисус өөреникчилеринге мынча дээн: «Кижн амытан Оглун удаас улус холунга тудуп бээр-дир. ²³Ол улус Ону өлүрүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде Ол

* 17:20-21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ындыг букту чүгле Бурганга тейлеп база шээрленип тургаш, үндүр сывырып болур-дур» деп сөстөрнн немээн.

16:28 Мф. 24:34; Ин. 21:22 17:1 Мк. 5:37; 14:33 17:2 Дан. 7:9; Ажыд. 1:16 17:3 Мал. 4:5 17:5 Иса. 42:1; Мф. 3:17 || Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 17:9 Мф. 8:4; 9:30; Мк. 1:44 17:11 Мал. 4:5 17:12 Иса. 53:7 17:13 Мф. 11:14; Лк. 1:17 17:18 Мк. 1:26; Аж.-ч. 8:7 17:20-21 Мф. 13:31; Лк. 17:6 || Мк. 11:23 17:23 Мф. 16:21; 20:19

катап дирлип кээр». Өөреникчилери аажок муңгарай берген.

Бурганның өргээзиниң үндүрүү

²⁴ Олар шупту Капернаумга чедип келгенде, Пётрга Бурганның өргээзиниң үндүрүүн хавырар улус чедип келгеш: «Башкынар үндүрүг төлээр бе?» — деп айтырган.

²⁵ Пётр: «Төлээр!» — деп харыылааш, бажыңче кире берген.

Ол чүнү-даа чугаалап четтикпээнде, Иисус баштай айтырыг салган: «Сен чүү деп бодаар сен, Симон? Бо делегейниң хааннары кымдан албан-үндүт хавырар ийик? Бодунуң ажы-төлүндөн бе азы өске улустан бе?»

²⁶ Пётр: «Өске улустан» — деп харыылаан.

Иисус: «Ынчаарга бодунуң ажы-төлүн үндүрүгден хостааны ол-дур — деп түңнөп каан. — ²⁷ Ынчалза-даа эрге-чагырга улузун хомудатпаалыңар. Хөлче баргаш, сыырткыжыкың шывадааш, бир дугаар туттуңан балыкты ушта шөлгөш, аксын ажыдывыт. Ооң аксындан бодун дээш-даа, Мен дээш-даа үндүрүг төлээринге четчир чоосту* тып алгаш, ийилдиривистиң үндүрүүвүстү төлөп каг».

Дээрниң Чагыргазында кым эң чугулаал?
(Мк. 9:33-37, 42-48; Лк. 9:46-48; 17:1-2)

18 ¹ Ол өйде Иисуска өөреникчилери чедип келгеш: «Дээрниң Чагыргазында кым эң чугулаал?» — деп айтырыг салганнар.

² Иисус бир чаш уруг кый деп алгаш, ону оларның аразынга тургускаш, ³ мынча дээн: «Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: амгы байдалыңардан өскерли бербес болзуңарза база бичии урулгар дег апарбас болзуңарза, Дээрниң Чагыргазынче кирбес силер. ⁴ Ынчангаш бодун томаарткаш, чаш уруг дег апарган кижии Дээрниң Чагыргазынга эң чугула кижии боор. ⁵ Мындыг чаш уругну Мээн адымны бодааш, хүлээп ап турар кижии Мени база хүлээп ап турар.

⁶ А Меңээ бүзүрөөн ындыг бичии улустуң кайы-бирээзин бачытче чыгапкан кижии турар болза, ооң мойнунга дээрбе дажи баглааш, далай дувунче киир октаптары безин ол кижиге эки салым боор ийик. ⁷ Күткүлгелери дээш бо делегей ат болур! Ол бүгү күткүлгелерниң кээри албан, ыңчалза-даа оларнын кээринин чылдагааны болган кижии ат болур! ⁸ Холуң азы будуң сени бачытче чыгай берзе, ону одура шаап, октавыт! Ийи холдуг азы ийи буттуг чорааш, мөңгө отче киир октадырынга көөрдө, мөңгө амыдыралче чаңгыс холдуг азы чаңгыс буттуг киргени дээрсе. ⁹ Карааң сени бачытче чыгай берзе, ону ушта каскаш, октавыт! Ийи карактыг чорааш, тамынын одунче киир октадырынга көөрдө, мөңгө амыдыралче чаңгыс карактыг киргени дээрсе».

Читкен хой дугайында

(Лк. 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ «Көрдүнер бе, бо бичии урулгарның чаңгызын-даа дора көрбөңер. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: оларны карактаан дээрниң төлээлери Мээн дээрде Адамның чанында доктаамал турар*. ¹² Чүү деп бодаар силер? Чүс хойлууг кижии оларнын бирээзин чидирипсе, арткан тозан тозун дагларга каапкаш, читкен хоюн дилеп чоруппас бе? ¹³ А тып алганда, читпээн тозан тозунга бодаарга, демги хою дээш өөрүшкүзү улуг боор деп силерге алыс шынны чугаалап тур мен. ¹⁴ Дээрде Адаңар база шак ындыг: бо бичии урулгарның чаңгызы-даа чиде бээрин Ол күзевейн турар».

Бачыт үүлгөткен эш-өөрнү канчаарыл?

(Лк. 17:3)

¹⁵ «Эжиң сеңээ удур бачыт үүлгөткен болза, өске улус дыннавайн турда, хомудалыг барып сөгсө. Ол сени дыңнаар болза, ону бодунче ээлдирип алганың ол. ¹⁶ А ол сени дыңнапас болза, бир азы ийи кижиден едertiп ал, чүгө дээрге кандыг-даа херекти баыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек. ¹⁷ Оларны база

* 17:27 Үндезин грек сөзүглөлдө статер деп сөс бар. Ол дээрге дөрт драхмага деңнежир чоос турган. * 18:10-11 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө бо сөстөргө «Кижии амытан Оглу читкен чүвени тыпкаш, камгалаар дээш келген болгай» деп сөстөрни немээн.

17:24 Мк. 9:33 || Хост. 30:13; 38:26; Мф. 22:17 17:27 Рим. 13:7 18:3 1 Кор. 14:20 || Мф. 19:16 18:5 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 18:7 Мф. 26:24 18:8 Мф. 5:30 || Мф. 25:41; Ажыд. 20:10 18:9 Иса. 66:24 || Мф. 5:29 18:14 Ин. 6:39 18:15 Лев. 19:17 || Иак. 5:19; Гал. 6:1 18:16 Ы. х. к. 19:15; 2 Кор. 13:1 18:17 Мф. 5:46-47; Тит. 3:10

дыннаvas болза, Бурганга бүзүрөөннер нийтилелинге чугаала. Бүзүрөөннер нийтилелин-даа дыннаvas болза, аңаа өске чон кижизинге азы үндүрүг хавырыкчызынга дег хамаарылгалыг бол.

¹⁸ Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: черге чүнү хүлүүр-дүр силер, ону дээр-ге база хүлүп каан болур; а черге чүнү хостап салыр-дыр силер, ону дээр-ге база хостап салыпкан болур. ¹⁹ База катап чугаалап тур мен: силерниң ийинер черге кандыг-бир чүвени эп-сеткилдиг дилеп, мөргүүр болза, олар чүнү-даа дилезе, Дээрде Адам шуптузун бээр. ²⁰ Чүгө дээр-ге Мээң адымны хүндүлээр дээш ийи азы үш кижии каа-а чыгырыл, Мен база аңаа турар мен».

Өршээл билбес чалча дугайында

²¹ Пётр ынчан Иисуска чедип келгеш, айтырыг салган: «Дээр-ге, менээ удур бачыг үүлгедир эжим бар болза, мен ону че-же удаа өршээр ужурлуг мен? Чеди бе?»

²² Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Чок, чеди эвес, а чеден катап чеди удаа».

²³ Дээрнин Чагыргазы дараазында үлгер-ге дөмей. Бодунуң чалчаларындан өр-ешире негеп, санажыр дээн хаан турган. ²⁴ Хаан санажыр эгелээр-ге, 10 000 шоо-дай мөңгүн акша* өрелиг бир кижини эккелген. ²⁵ Өрелиг кижиниң төлээр харык-шинээ чок боорга, хаан ооң бодун, кадайын, уруг-дарыын база бар-ла эт-хөрөңгизин өрезин дуглай садыпсын деп дужааган. ²⁶ Чалча хаанның буттары-че доңга кээп дүшкеш: „Хензиг-ле манап көрүнөрем! Төндүр төлөп бериптер мен!“ — дээн. ²⁷ Хаан чалчазын кээргей бергеш, оон хамык өрезин өршээгеш, салып чорудупкан.

²⁸ А ол чалча оон үнгеш, аңаа чүс мөңгүн чоос* өрелиг бодунун бир чалча эдингеш таваржы берген. Ол эжин боой тутуп: „Өрөң төлө!“ — деп негеп эгелээн. ²⁹ Өрелиг эжи дискек кырынга олуруп-каш, аңаа сөгүрүп: „Хензиг-ле манап көр-

ем! Төлөп бериптер мен!“ — деп чаннып эгелээн. ³⁰ Ынчалза-даа демгизи манак-савайн, өрелиг эжин аппарат, өрезин эгиткиже, кара-бачыңче суктуртуп каан.

³¹ Ол бүгүнү көргөн өске чалчалар аажок хөңнү баксырааш, чүү болганын хаанынга дамчыдып четкенер. ³² Хаан ынчан демги чалчазын кыйгырткаш, мынча дээн: „Өөдөжок чалча! Мен хамык өрениң дилээң эзугаар өршээвежи мен бе?!“ ³³ Сени өршээп кааным дег, эжиңни база өршээр ужурлуг эвес сен бе? ³⁴ Ки-леңнээн Дээр-ге ол чалчаны, аңаа хамык өрезин эгитпээже эрийдээри-биле, кара-бачыңче суктуртуп каан. ³⁵ Шуптунар эш-өөрүнери сеткилинер ханызындан өршээвес болзунарза, Дээрде Адам силерни база ынчалдыр аажылаар».

**Өг-бүлө тудары
база чарлышкын дугайында
(Мк. 10:1-12)**

19 ¹ Чугаалап дооскаш, Иисус Гали-леяны кагташ, Иордан хемнин ол чарыбында Иудеяның черлеринче чоруп-кан. ² Мөөң чон Ону эдерип чораан, а Ол аңаа улуусу экиртип турган.

³ Чамдык фарисейлер Иисуска чедип келгеш, Ону шенээр сагыштыг, айтырыг салган: «Эр кижии кандыг-даа чылдагаан-биле кадайындан чарлып болур бе?»*

⁴ Харыызынга Ол мынча дээн: «А силер Чаяакчы эн эгезинде *эр биле кыс кижини чаяаган* дээнин номчуваанынар ол бе? ⁵ Оон мынча дээн болгай: „*Эр кижии ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот апаар*“. ⁶ Ынчангаш олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот боор-дур. Бурганның катгыштырган чүвезин кижии чарып бол-бас ужурлуг».

⁷ А олар Оон айтырыг салган: «Ын-чаарга Моисей чүгө эр кижиге *кадай-ыңга чарлыр дугайында бижик бергеш, ону чандырыптар* деп чарлык үндүргенил?»

* 18:22 Азы: «Чеден чеди удаа». * 18:24 Грек сөзүглелде 10 000 талант дээн. Бир талант 30 хире кг деңзилиг болур. * 18:28 Грек сөзүглелде 100 динарий. Бир динарий 4 хире г. деңзилиг. * 19:3 Мо-исейниң хоойлузу чарлырын чөпшээрээн (Ы. х. к. 24:1), ынчалза-даа ыдыктыг хоойлунун башкыларының аразынга чарлы берип болгу дег чылдагаан дугайында маргылдаа чоруп турган. Гилледдиң школазы ашаа кандыг-даа чылдагаан-биле кадайындан чарлып болур деп санаан. А Шаммайның школазы чүглө кадайы ашак-кадайның шынчы чоруун үрөөн таварылгада чарлып болур деп санап турган.

18:19 Мф. 7:7-8 18:21 Лк. 17:4 18:25 Лев. 25:39-41; 4 Хаан. 4:1; Неем. 5:5 18:30 У. ч. 28:3

18:35 Мф. 6:15; Иак. 2:13 19:4 Э. д. 1:27 19:5 Э. д. 2:24; Эф. 5:31 19:6 1 Кор. 6:16 || Мал. 2:16;

1 Кор. 7:10 19:7 Ы. х. к. 24:1

⁸ «Чүрөктөрүнөр дон дош боорга, Моисей силерге кадайларыңардан чарлырын чөпшээрээн-дир — деп, Иисус харыылаан. — Ыңчалза-даа эгезинде ыңдыг эвес турган. ⁹Кадайының самырааныңдан аңгыда, кандыг-бир чылдагаан-биле оон чарылгаш, өске кадай алган кижичи ашак-кадайың шынчы чоруун үрээни ол болур деп тур мен»*.

¹⁰ А өөреникчилери Аңаа мынча дээн: «Кадайының мурнунга эр кижиниң хүлээлгелери ыңдыг боор болза, шуут өгленмээни дээр-дир оң!»

¹¹ Иисус: «Мээн чугаалаан чүвемни шупту улус эвес, а чүгө Бурганның ыңдыг арга бергени улус хүлээп ап шыдаар — деп харыылаан. — ¹² Эр улустун өг-бүлө тудуп шыдавазында элээн каш чылдагаан бар: чамдык улус төрүмелинден эр чаяаны чок боор, чамдыктарын өске улус акталап каан боор, а чамдыгызы Дээрнин Чагыргазы дээш өг-бүлө гударыңдан ойталаар. Ону хүлээп ап шыдаар кижичи хүлээп алгай аан!»

*Иисустуң бичии уругларны
алгап-йөрээгени
(Мк. 10:13-16; Лк. 18:15-17)*

¹³ Ол үеде Иисус оларга холун дегзип, мөргүзүн дээш, бир улус Аңаа бичии уруглар эккелген. А Оон өөреникчилери оларны эккелген улусту эрттирбей турганнар.

¹⁴ Иисус ыңчан мынча дээн: «Бичии уруглар Меңээ кээп турзун, оларга шаптыктап, эргерин хоруванар! Дээрнин Чагыргазы олар ышкаш улусту боор». ¹⁵ Иисус оларга холун дээскеш, ол черден чоруй барган.

*Иисус биле бай кижичи
(Мк. 10:17-31; Лк. 18:18-30)*

¹⁶ Бир кижичи Иисуска чедип келгеш, айтырыг салган: «Башкы!» Мөңгө амыдырал чедип аар дизимзе, мен кандыг буян кылың?»

¹⁷ «Чүгө буян дугайында Менден айтырдың? — деп, Иисус харыылаан. — Чаң-

гыс-ла Бурган буяның. А мөңгө амыдыралды алыр дизимзе, Бурганның айтырышкыңарны сагып чор».

¹⁸ «А кандыгларын?» — деп, демгизи айтырган.

Иисус мынча дээн: «*Кижичи өлүрбө, кады чурттаан эжиңге өскерилбе, оорлава, мегелеп херчилева, ¹⁹ада-иңни хүндүлөп чор, чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*».

²⁰ Аныяк эр Аңаа: «Мен ол бүгүңү сагып келдим*. Меңээ ам чүү четпейн турары ол?» — дээн.

²¹ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Четпес талазы чок кижичи болуксазыңга, хамык эт-хөрөңгини барып садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп беривит, ыңчан дээрлерге эргине-байлактыг боор сен. А ооң соонда келгеш, Мени эдерип чорувут».

²² Ол сөстөрүн дыңнааш, аныяк эр муңгаргай чорупкан, чүгө дээрге ол аажок бай кижичи турган. ²³ Иисус ыңчан Бодунун өөреникчилеринге мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бай кижиге Дээрнин Чагыргазыңче кирери дыка-ла берге! ²⁴База катап чугаалаайн: бай кижиниң Бурганның Чагыргазыңче киреринден тевениң тевене үдүн өттүр өдө бээри белен».

²⁵ Өөреникчилери ону дыңнааш, аажок кайган: «Ыңчаарга кым камгалалды ап шыдаарыл?» — деп айтырганнар.

²⁶ Иисус оларже топтап көрөш, мынча дээн: «Кижичи ону шыдавас, ыңчалза-даа Бурганның шыдавас чүвези чок».

²⁷ Пётр ыңчан Аңаа: «Көрүңөр даан, бис хамык бар чүвевисти каапкаш, Силерни эдерип чоруптувус. Ыңчаарга биске ол дээш чүү боорул?» — дээн.

²⁸ А Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ам кээр чаа делегейге Кижичи амытан Оглу Бодунун чайынналган дүжүлгезинге саадаптарга, силер — мени эдерген улус — Израильдин он ийи аймаан шийдери-биле он ийи дүжүлгеге олургулаптар силер.

* ^{19:9} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ашаандан чарылган херээженни кадайланып алган кижичи база ашак-кадайың шынчы чоруун үрээни ол болур» деп сөстөрнө эмээн (Лк. 16:18 көр). * ^{19:16} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Башкы» эвес, «Буяның Башкы» деп бижээн (Мк. 10:17; Лк. 18:17 көр). * ^{19:20} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бичимден-не» деп сөстөрнө эмээн.

^{19:9} Мф. 5:32; 1 Кор. 7:10 ^{19:11} Мк. 4:11; 1 Кор. 7:7; 1 Тим. 5:14 ^{19:14} Мф. 18:3 ^{19:16} Лк. 10:25

^{19:17} Ыд. ыр. 105:1; 118:68 || Лев. 18:5; Неем. 9:29; Иез. 20:11; Рим. 10:5; Гал. 3:12

^{19:18-19} Хост. 20:12-16; Лев. 19:18 ^{19:20} Флп. 3:6 ^{19:21} Мф. 5:48 || Лк. 12:33 || Мф. 6:20; 1 Пет. 1:4

^{19:23} Ыд. ыр. 48:7-8 ^{19:26} Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мф. 4:36 ^{19:27} Мф. 4:20-22

^{19:28} Мф. 16:27; 25:31 || Дан. 7:9; Лк. 22:30; 1 Кор. 6:2; Ажыд. 3:21

²⁹ Мен дээш бажыннарын, ха-дунмазын, ада-иезин*, ажы-төлүн азы черин кааптар кижиги бүрүзү оон чүс катап хөйну алыр база мөңгө амьдыралды салгап алыр.

³⁰ Ынчалза-даа хөй ам баштайгылар бооп турарлар — сөөлгүлөр апаар, а ам сөөлгүлөр бооп турарлар — баштайгылар апаар».

Виноград шөлүндө ажылчыннар дугайында

20 ¹ «Дээрниця Чагыргазы дараазында үлегерге дөмөй болуп турар. Бир-ле кижиги Бодунун шөлүнгө ажылдаар улус хөлезилээр дээш, эртен эрте үнүпкөн. ² Шөл ээзи ажылчыннарга хүнде бир мөңгүн чоос төлээр бооп дутуржуп алгаш, оларны виноград шөлүнгө чорудупкан. ³ Хүн үнгенден бээр үш шак болганда, ол базаарже баргаш, чүнү-даа кылбайн турар өске улусту көрүп каан. ⁴ „Силер база мээң виноград шөлүмгө барып ажылдаңар. Чогууру-биле төлээр мен“ — деп, ол чугаалаан. Демги улус чорупкан. ⁵ А ээ кижиги үш шак болгаш, оон база үш шак болгаш, базаарже барып, база-ла ынчаар кылгылаан. ⁶ Ажыл шагының төнеринге чедир бир шак артканда, ол ынаар база катап чеде бергеш, ында турар улусту көрүп кааш: „Чүгө хүнү бадыр чүнү-даа кылбайн тур силер?“ — деп айтырган. ⁷ Олар анаа: „Бисти кым-даа хөлезилеп албады“ — деп харыы бергенер. Ээ кижиги ол улуска: „Силер база виноград шөлүнгө барыңар“ — дээн.

⁸ Кежээ дүшкенде, шөл ээзи бодунун ажыл башкарыкчызынга мынча дээн: „Ажылдааннарны чыггаш, оларның-биле сөөлүндө хөлезилээмин улустан эгелээш, баштайгыларынга чедир санааш“.⁹ Ээ кижиниң сөөлүндө хөлезилеп алган улузу келгеш, кижиги бүрүзү бир мөңгүн чоосту ап үнген. ¹⁰ Баштай хөлезилеттинген улус ынчан оон-даа хөйну алыр бис деп бодаан, ынчалза-даа олар база бир-бир мөңгүн чоос алган. ¹¹ Төлөвирин алгаш, олар виноград шөлүнүн эезинге ажынып: ¹² „Бо сөөлгү улус бир шак ажылдады, бис изиг хүн адаанга хүнзедир ажылдап келдвис, а силер оларны биске денээр-дир силер“ — деп турганнар. ¹³ Ынчаарга

ээ кижиги оларның бирээзинге мынча деп харыылаан: „Мен сени хомудатпадым, өңүк. Сен мээң-биле бир мөңгүн чооска дутуржуп алдың чоп. ¹⁴ Төлөвирин алгаш, чорувут. А мен бо сөөлгү кижиге сенээ бергимн хирени бериксеп тур мен. ¹⁵ Акшамны бодум баш билир эргем чок кижиги мен бе? Азы мээң экиргээм дээш адааргаарын ол бе?“

¹⁶ Шак ынчаар сөөлгүлөр — баштайгылар, а баштайгылар — сөөлгүлөр апаар».

Иисустун Бодунун өлүмүнүн дугайында үшкү удаа чугаалааны (Мк. 10:32-34; Лк. 18:31-34)

¹⁷ Иерусалимче бар чыткаш, Иисус оний элчинин улустан өскээр апаргаш, оларга мынча дээн: ¹⁸ «Дыңнаңар, Иерусалимче чоокшулап кел чор бис. Аңаа Кижиги амытан Оглун Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларынга тудуп бериптер. Олар Ону өлүгөр кылдыр шииткеш, ¹⁹ Ону дорамчылазын, эттеп-эридезин база хере шапсын дээш, өске чоннар улунга тудуп бериптер. Ынчалза-даа үшкү хүнде Ол катап дирлип кээр».

Иаков биле Иоанның дилээ (Мк. 10:35-45)

²⁰ Иисуска оон соонда Зеведейнин кадайы оолдары-биле кады келгеш, мөгейип бараалгаш, Оон бир чүве дилээн.

²¹ Иисус оон: «Чүнү күзеп турарыңар ол?» — деп айтырган.

Демги кадай мынча дээн: «Силерниң Чагырғанарга ийи оглум: бирээзи — оң таланаарга, а өскези — солагай таланаарга оруп аарын азаап көрүңер».

²² Иисус: «Чүнү дилеп турарыңарны билбес-тир силер. Мээң ам ижерим дашканы ижип шыдаар силер бе?»* — деп харыылаан.

Олар: «Шыдаар бис» — дээннер.

²³ Иисус оларга мынча дээн: «Мээң хилинчээмин дашказын ижер силер, а кымның Мээң оң азы солагай таламга олураарын хайбарлаары Менден

* 19:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «кадайын» деп сөстү немээн (Лк. 18:29-30 көр).

* 20:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мээң шыдажып эртерим дег, шак ындыг хилинчекти силер база шыдажып эртип шыдаар силер бе?» деп сөстөрин немээн.

19:29 Мф. 16:25 19:30 Мф. 20:16; Лк. 13:30 20:8 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:15 20:16 Мф. 19:30; Лк. 13:30 20:19 Мф. 16:21; 17:23 20:20 Мф. 10:2; Мк. 1:19 20:21 Мф. 19:28 20:22 Мф. 26:39; Ин. 18:11

хамаарышпас: анаа Адамның айтып кааны улус ораp».

²⁴ Ону дыңнааш, арткан он элчин демги ийизинге хорадап үнген. ²⁵ Ынчалза-даа Иисус оларны кый деп алгаш, мыңча дээн: «Өске чоннарның чагырыкчылары боттарының улuzuн дарлап турарын, а даргалары оларны бастып турарын билир болгай силер. ²⁶ А силернин араңарга ындыг чүве турбазын! Силернин араңарда алдар-хүндүлүг болуксаар кижичи бар болза, чалчаңар болзун. ²⁷ Силерниң араңарга бир дугаар болуксаан кижичи бар болза, кулуңар болзун. ²⁸ Чүгө дээрге Кижичи амытан Оглу база-ла улус Анаа бараан болзун дээш эвес, харын Боду бараан боору-биле база Бодунуң амытынын өртэ-биле хөй улусту хостап аар дээш келген болгай».

Ийи согур кижини экирткени
(Мк. 10:46-52; Лк. 18:35-43)

²⁹ Иисус өөреникчилери-биле кады Иерихондан чоруп турда, оларны мөөн чон эдерип чораан. ³⁰ Орук кыдынга орган ийи согур кижичи оларның чаны-биле Иисустуң эртип бар чыдарын дыңнааш: «Дээрги! Давидтин Оглу, бисти кээргеп көрүңер!» — деп алгыржып үнген.

³¹ Улус согурларны кончуп: «Ыгытта-ваңар!» — деп соксадырга, олар оон-даа ыгтыр алгыржыр болган: «Дээрги! Давидтин Оглу, бисти кээргеп көрүңер!»

³² Иисус доктаай дүшкеш, оларны кый депкен. Ол: «Менден чүну кылып берзин деп күзеп тур силер?» — дээн.

³³ Олар Анаа: «Дээрги, бистиң карактарывыс көсүп келзин» — деп харыылааннар. ³⁴ Иисус кээргей бергеш, оларның карактарынга холун дээскен. Согурлар ол-ла дораан көрө бергеш, Ону эдерип чорупканнар.

Иисустуң Иерусалимче байырлаалдыг моорлап киргени
(Мк. 11:1-11; Лк. 19:28-38; Ин. 12:12-19)

21 ¹ Олар Иерусалимге чоокшулап келгеш, Елеон дааның чанында Виф-

фагия суурга чедип келгенде, Иисус ийи өөреникчизин бурунгаар айбылапкаш, ² оларга чагып каан: «Мурнуңарда суурже барыңар. Анаа баргаш, ол дораан кыс элчигенни болгаш оон чанында аныяк элчигенчигешти баглап каан турарын көрүп каар силер. Оларны чешкеш, Меңээ эккелиңер. ³ А кандыг-бир кижичи силерден бир чүве айтырза: „Олар Дээргиге херек апарды“ — деп харыылаңар. Оларны ээзи доп-дораан салыптар». ⁴⁻⁵ Медээчинин аксы-биле:

«Сион-кыска мыңча деңер: „Көр даан, Хааның сенче кел чыдыр. Биче сеткилдиг Хааның элчиген, ажылчын элчиген оглу мунуп алган кел чыдыр“ — дээн сөстөр ынчаар боттанганы ол.

⁶ Өөреникчилер чоруткаш, бүгү чүвени Иисустуң чугалаан аайы-биле кылганнар. ⁷ Олар элчигенчигешти иези-биле кады эккелгеш, хевин оларга чонактай салгаш, Иисусту олуртупканнар. ⁸ Эндерик хөй чон хевин Оон мурнунда орукка дөжей сала берген, а өскелери ыяш будуктарынан сыккаш, орукка чада салып чоран. ⁹ Оон мурнунга база соонга бар чыткан эндерик хөй чон ыткыр алгыржып турган:

«Осанна!» Давидтин Оглунга алдармактал! Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Кижичи алгадып-йөрээтсин! Осанна! Өрү дээрде Бурганга алдар-мактал!»

¹⁰ Иисус Иерусалимче кирип кээрге, бүгү хоорай хөлзеп үнген. Улус: «Бо Кымыл?» — деп айтыржып турган. ¹¹ А мөөн чон: «Бо дээрге Бурганның медээчизи, Галилеянын Назарет чурттуг Иисус-тур» — деп харыылаар болган.

Садыгжыларны өргээзини үндүр ойлатканы
(Мк. 11:15-19; Лк. 19:45-48; Ин. 2:13-22)

¹² Оон Иисус Бурганның өргээзинин шөлүнчө киргеш, ында садыг-саймаа

* 21:9, 15 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрем» дээн (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөс иудейлерниң манап турары хаан — Мессияны алдаржыткан кыйгы кылдыр ажыглаттынган.

20:26 1 Пет. 5:3 || Мф. 23:11; Мк. 9:35 20:28 Ин. 13:4-5 || Иса. 53:10-11; Ин. 11:51; 1 Пет. 1:18-19; Рим. 4:25; Гал. 1:4; 1 Тим. 2:6; Тит. 2:14 20:29 Ис. 6:1; 3 Хаан. 16:34 20:30 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27-31 20:34 Лк. 7:13 21:1 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12 21:4-5 Иса. 62:11 || Зах. 9:9; Ин. 12:15 || Мф. 1:23; 26:56; Ин. 19:36 21:8 4 Хаан. 9:13 21:9 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 || Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1; Мф. 23:39 21:11 Лк. 7:16 21:12 Лев. 1:14; 5:7; 12:8; Лк. 2:24

кылып турган хамык улусту үндүр сы-
выртапкаш, акша солукчуларынын
столдарын* болгаш көгө-буга саткан-
нарнын баартактарын андара октагы-
лапкан. ¹³ Иисус оларга мынча дээн: «Би-
жилгеде: „Мээң өргээм мөргүл өргээзи деп
адаттырар“ деп бижиттинген болгай, а
силер ону дээрбечилер узы кылып ал-
ган-дыр силер!»

¹⁴ Согур болгаш аскак-бүскек улус
Бурганнын өргээзинге Аңаа чедип
кээрге, Ол аарыг улусту экиртип каан.

¹⁵ Бурганнын дээди бараалгакчылары
болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары
Ооң кылып турган кайгамчык чүүлдер-
ин көргөш база Бурганнын өргээзинде
бичи уругларнын: «Осанна!»¹⁶ Давидтин
Оглунга алдар-мактал!» — деп алгыр-
жып турарын дыңнааш, килеңней бер-
ип, ¹⁶ Аңаа: «Оларнын чүү деп турарын
дыңнап тур сен бе?!» — дээннер.

Иисус оларга: «Ийе — деп хары-
лаан. — Силер Бижилгеде: „Бичи уруг-
лар болгаш эмер чаштарнын аксында ал-
дар-макталды үндүрүп аар сен“ дээнин
кажан-даа номчуваанынар ол бе?»

¹⁷ Иисус оон оларны каапкаш, хоо-
райдан Вифания суурже чоруй баргаш,
аңаа хонуп алган.

Кургап калган фиға ыяжы
(Мк. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Эртенинде, хоорайже чанып ора,
Иисус аштай берген. ¹⁹ Орук кыдында
фиға ыяжын көрүп кааш, Ол аңаа че-
де берген, ынчалза-даа бүрүлдерден өс-
ке чүнү-даа тыппаан. Ол ынчан ыяшка:
«Моон сонгаар сеңээ кажан-даа чимис
үнмес болзун!» — дээн. Фиға ыяжы до-
раан-на кургап калган.

²⁰ Өөреникчилер ону көргөш, кайгап:
«Фиға ыяжы канчап ындыг дүрген ка-
дыш калды?» — деп айтырганнар.

²¹ Иисус мынча деп харыылаан:
«Алыс шынны силерге чугаалап тур мен:
бүзүрээр-ле, чигзинмес-ле болзунарза,
фиға ыяжы-биле болган чүүлдү кылыр
хамаанчок, бо дагга безин: „Турулгаш,
далайже дүже бер!“ — дээр болзунарза,

шак ынчаар бүде бээр. ²² Бүзүрээр-ле бол-
зунарза, мөргүп тура, дилээн чүвөнернин
дөгөрезин алыр силер».

Иисустун эрге-чагыргазының дугайында
(Мк. 11:27-33; Лк. 20:1-8)

²³ Иисус Бурганнын өргээзинче ки-
рип келгеш, улусту өөреди бээрге, Бур-
ганнын дээди бараалгакчылары болгаш
чоннук баштыннары Аңаа чедип келгеш,
айтырыг салганнар: «Сен бо бүгүнү кан-
дыг эрге-чагырга-биле кылып тур сен?
Сеңээ ол эрге-чагырганы кым берди?»

²⁴ А Иисус оларга мынча деп харыы-
лаан: «Мен база силерге бир айтырыг са-
лгын. Менээ харыылаптар болзунарза,
силерниң айтырынарга база харыылаар
мен. ²⁵ Иоанның сүтже сугар эргези Бур-
гандан келген бе азы кижилерден бе?»

Олар аразында сүмележи берген:
«Бис: „Бургандан“ — дививиссе, Ол: „Ын-
чаарга силер чүге Иоаннга бүзүрөөни-
нер ол?“ — дээр болгай. ²⁶ А: „Кижилер-
ден“ — дээр дээш, чондан коргар-дыр
бис, чүге дээрге хамык улус Иоанны Бур-
ганнын медээчизи деп санаар болгай».

²⁷ Олар Иисуска: «Билбес-тир бис» — деп
харыылааннар.

Ол ынчан мынча дээн: «Мен база бо
бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кы-
лып турарымны силерге чугаалавас мен».

Ийи оолдуг ада дугайында

²⁸ «А ам мындыг чүүл дугайында чүү
деп бодаар силер че? Ийи оолдуг бир ки-
жи турган-дыр. Бирги оглунга баргаш, ол
мынча дээн: „Оглум, бөгүн баргаш, вино-
град шөлүнге ажылдап көр“. ²⁹ Оозу баш-
тай: „Барбас мен“ — дээн, а оон соонда
өскээр боданыпкаш, чорупкан. ³⁰ Ачазы
өске оглунга баргаш, база-ла ынча дээн.
Демгизи: „Баар мен, Дээрги“ — деп хары-
ылаза-даа, барбайн барган. ³¹ Олар-
нын кайызы ачазының аайындан эрт-
пээн-дир?»

Олар: «Биргизи» — деп харыылааннар.
Иисус оон соонда оларга мынча
дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап
тур мен: үндүрүг хавырыкчылары болгаш

* 21:12 Акша солукчулары — Бурганнын өргээзинин мурнунда өске чоннар улузунун туруп болур шөлүнге рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган.

21:13 Иса. 56:7; Иер. 7:11 21:15 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 21:16 Лк. 19:39 | Бл. ыр. 8:2-3
21:17 Лк. 19:29; 24:50; Ин. 11:18 21:18 Мф. 4:2 21:19 Иер. 24:8; 29:16-17; Ос. 9:10; Мих. 7:1;
Мф. 24:32; Лк. 13:6 21:21 Мф. 17:20; Иак. 1:6; 1 Кор. 13:2 21:22 Мф. 7:8; 17:20; 1 Кор. 13:2
21:23 Аж.-ч. 4:7 21:25 Мф. 3:6 | Лк. 7:30 21:26 Мф. 11:9; 14:5

самыын-садар херээженнер Бурганнын Чагыргазынче силерни мурнай кирер. ³² Чүгө дээрге Иоанн силерге шын орук айтып, баштай чедип кээрге, силер аңаа бүзүрөвээн-дир силер. А олар Иоаннга бүзүрөөн болгай. Ол бүгүнү көргөш безин, дөмей-ле бачыдынар миннип, Бурганче ээлбээн база анаа бүзүрөвээн-дир силер».

Виноград шөлүнүң ээзиниң дугайында
(Мк. 12:1-12; Лк. 20:9-19)

³³ «Ам өске угаадыглыг чугаадан дыннаар. Бир кижги бодунуң ээлээн черинге виноград тарып алган. Ол ону долгандыр кажалааш, чимизин сы бастыраар уургай каскаш, таңныылдаар суурга тудуп каан. Оон соонда ол виноград шөлүн ажаакчыларга ачылалга берипкеш, боду өске чуртче чоруй барган. ³⁴ Дүжүт ажаар үе кээрге, ол бодунуң үлүүн алыр дээш, виноград ажаакчыларынче чалчаларын чорудупкан. ³⁵ Ынчалза-даа олар ооң чалчаларын тудуп алгаш, бирээзин эттеп, өскезин өлүрүп кааннар, а үшкүзүн даш-биле соп каапканнар. ³⁶ Шөл ээзи ынчан оон-даа хөй өске чалчаларын ыткан, ынчалза-даа виноград ажаакчылары оларны база шүк ынчаар аажылааннар. ³⁷ Адак соонда ээ кижги оларже бодунун оглун чорудупкаш: „Мээң оглумну албан хүндүлөп көөрлөк“ — деп бодаан. ³⁸ Ынчалза-даа виноград ажаакчылары ооң оглун көргөш: „Бо-даа салгакчызыдыр! Ону өлүрүп каапкаш, өңчүзүн олчалап аалы“ — дээннер. ³⁹ Олар ону сегирип алгаш, виноград шөлүндөн үндүрө бергеш, өлүрүп кааннар. ⁴⁰ Чүл че, шөлдүң ээзи чедип келгеш, виноград ажаакчыларын канчап кааптары?»

⁴¹ Олар Анаа: «Ол өжээттеннерни каржызы-биле узуткаш, шөлүн дүжүт ажаар өйдө ооң үлүүн бээр өске ажаакчыларга ачыладып каар» — деп харылааннар.

⁴² Иисус оларга мынча дээн: «Силер Бижилгеден номчувааныңар ол бе кай:

„Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы эң чугула даш апарган.

Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!«

⁴³ Ынчангаш Бурганнын Чагыргазын силерден хунаап аарын база „дүжүдүн“ бээр чонга бериптерин силерге чугаалап тур мен. ⁴⁴ Кым ол дашче кээп ужарыл, чуурулдур ужуп аар, а кымче ол даш кээп дүжерил, ону чылча базып каар»*.

⁴⁵ Иисустуң угаадыглыг чугааларын дыңнааш, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш фарисейлер Ооң оларның дугайында чугаалап турарын билип кааннар. ⁴⁶ Олар Иисусту тудуп хоругдаар деп барганнар, ынчалза-даа Ону Бурганның медээчизи деп хүлээп турар чондан кортканнар.

Куда доюнуң дугайында
(Лк. 14:15-24)

22 ¹ Иисус оларны угаадыглыг чугаалар дузазы-биле өөредирин уламчылап, мынча дээн: ² «Дээрниң Чагыргазы дараазында үлегерге дөмей. Бодунуң оглунуң куда доюн кылган бир хаан турган. ³ Ол чалаан аалчыларынче чалчаларын ыткан, ынчалза-даа чалатканнар келиксевейин барган. ⁴ Хаан өске чалчаларын ыдып, оларга чагып каан: „Чалаан улузумга чугааланар: ‘Дойга белеткелим доозулду, семиртир азыраан молдургаларым, шарыларым соп алдым, бүгү чүве белең. Куда доюнче моорланар»“.

⁵ Ынчалза-даа чалаттырганнар тоовайн, богтарынын ажил-херектерин кылып, тарай бергеннер. Бирээзи шөлче үнүпкен, өскези садыглаар черинче чорупкан, ⁶ а чамдыктары ооң чалчаларын сегирип алгаш, дорамчылап өлүрүп каапканнар. ⁷ Хаанның килени хайынгаш, шериглерин ыдарга, олар өлүрүкчүлерни шаажылааш, ол улустуң хоорайын өрттедикеннер.

⁸ А ооң соонда хаан чалчаларынга мынча дээн: „Куда доюнга хамык чүве белең-дир, ынчалза-даа чалаан улузум алдар-хүндүге төлөп чок болган-дыр. ⁹ Ам орук белдирлеринче баргаш, таварышкан улустуң шүптүзүн дойже чалаанар»“.

* 21:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак таварышпайн турар.

21:32 Лк. 7:29 21:33 Бд. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34 21:35 Мф. 22:6; 23:34; Евр. 11:36-37 21:37 Мф. 3:17; Евр. 1:1 21:38 Евр. 1:2 21:39 Евр. 13:12 21:41 Аж.-ч. 13:46 21:42 Бд. ыр. 117:22-23; Аж.-ч. 4:11; 1 Пет. 2:7 21:44 Иса. 8:14-15; 28:16 21:46 Мк. 11:18, 32 22:1 Мф. 13:34 22:2 Мф. 25:10; Ажылд. 19:7; 21:2 22:6 Мф. 21:35; 23:34; Евр. 11:36-37 22:7 Мф. 21:41 22:8 Мф. 10:11; Аж.-ч. 13:46; Ажылд. 3:4

¹⁰ Чалчалар ынчан кудумчулар кезип үнгөш, таварышкан-на чоңну: эки-даа, бак-даа улусту чыып эккелгеннер. Аалчылар дойлаар черни долдур ээлепкен.

¹¹ Хаан аалчыларын көөрү-биле үнүп келгөш, байырлалда кедер хеви чок кижилер көрүп каан. ¹² Хаан анаа мынча дээн: „Өңнүк, сен бээр канчап байырлал хеви чок кирип келдин?“ Демгизи ыгыттаваан. ¹³ Хаан ынчан чалчаларыңга: „Ооң хол, будун хүлээш, дашкаар, улус ыглажып, диштерин кыжырадып турар караңгы-дыва, үндүр октаптыңар“ — деп дужааган.

¹⁴ Чалаттырганнар хөй, а шилиттингеннер эвээш болдур ийин».

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мк. 12:13-17; Лк. 20:20-26)

¹⁵ Фарисейлер ынчан үнө бергөш, Иисусту, сөзүңгө сылдаглап, канчап тудуп алырын дугуржуп эгелээннер. ¹⁶ Олар Иисусче боттарының өөреникчилерин иродианнар-биле* катаячорудупканнар.

«Башкы! — деп, айбылаткан улус чугаалаан. — Силерни шынчы база Бурганның алыс шын оруунга өөредип чоруур кижилер деп билер бис. Кижилерни ылгай көрбөс болгаш, оларның эрге-ажыыңга бараан болбас-тыр силер. ¹⁷ Ынчаарга Силерниң бодалыңар чүл, биске чугаалап көрүнерем: императорга үндүрүг төлээр ужурулук бис бе азы чок бе?»

¹⁸ Иисус оларның кара сагыштын билгөш, мынча дээн: «Ийи арынныглар, Мени чүгө шенеп тур силер? ¹⁹ Үндүрүг төлээр чоозунарны Меңээ көргүзүңер». Аңа мөңгүн чоос эккеп бээрге, ²⁰ Иисус олардан: «Мында кымнын чурук-дүрзү-зү база ады бар-дыр?» — деп айтырган.

²¹ Олар: «Императорнуң» — деп харыылааннар.

Иисус ынчан: «Ынчаарга императорга — императорнуун, а Бурганга — Бурганнын беринер» — дээн.

²² Ындыг сөстөр дыңнааш, оларның аксы хак деп, Иисустан ырап чоруй барганнар.

Өлгеннерниң катап дирлириниң дугайында

(Мк. 12:18-27; Лк. 20:27-40)

²³ Ол-ла хүн «Өлген улус катап дирилбес» джир саттукейлер Иисуска чедип келгөш, айтырып салган:

²⁴ «Башкы, Моисей биске: „Кандыг-бир эр кижиле ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, ооң дуңмазы дулгуяк чаавазы-биле өлгөнгөш, бодунуң өлгөн акызының үресалгалын уламчылаар ужурулук“ — деп чугаалаан-дыр. ²⁵ Бистиң аравыска чеди алышкы чораан джик. Улуу кадайлангаш, ажы-төл арттырбайн, өлүп калган. Ооң кадайы улут чуржузунга кадай бооп арткан. ²⁶ Ийги, үшкү дуңмазы болгаш шупту чеди алышкы-биле база ындыг болган. ²⁷ Адак соонда ол кадай база мөчзэн. ²⁸ Хамык өлгөн улус катап дирлип кээрге, херээжен кижиле кымның кадайы боорул? Алышкылар ону чеделээн кадайлангыч чорааннар болгай».

²⁹ Харызыңга Иисус мынча дээн: «Соора барган-дыр силер, чүгө дээрге Бижилгелерни-даа, Бурганның күчү-күжүн-даа билбес-тир силер. ³⁰ Катап дирилген улус кадай-даа албас, ашакка-даа барбас, харын Бурганның дээрде төлээлеринге дөмей болур. ³¹ А өлүглөр аразындан катап дирлишиңкне хамаарыштыр Бурганның силерге: ³² „Мен — Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен“ — дээнин номчуваан силер бе? Ол — өлүглерниң эвес, а дирилерниң Бурганы-дыр».

³³ Улус Иисусту дыңнааш, Ооң берген өөредиин магадап ханмааннар.

Эң чугула айтышкын дугайында

(Мк. 12:28-34; Лк. 10:25-28)

³⁴ Фарисейлер Иисус Бодунуң харызы-биле саттукейлерниң аксын дуй шаапкан деп дыңнааш, чаңгыс черге чыгып келгеннер. ³⁵ Ынчан оларның бирээзи, ном-хоойлу тайылбырлакчызы, Иисусту шенеп, айтырып салган: ³⁶ «Башкы, ыдыктыг хоойлуда эң чугула айтышкын кайызыл?»

* 22:16 Иродианнар — Галилеяны ол үдеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей политиктиг бөлүктүн кижилеринери. * 22:32 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хөвөр деп турары ол-дур.

22:13 Мф. 8:12 22:15 Лк. 11:54 22:16 Ы. х. к. 10:17; Кол. 3:25 22:17 Мф. 17:24-25 22:18 Мк. 7:6; Лк. 12:1 22:21 Рим. 13:7 22:23 Аж.-ч. 4:1; 23:8 22:24 Э. д. 38:8; Ы. х. к. 25:5 22:32 Хост. 3:2, 6

³⁷ Ол мынча дээн: «„Бодуңнун Бурган-ың Дээрги-Чаяакчыга бугу-ле чүлдү-чүрээңден, бугу-ле сеткил-сагыжыңдан, бугу-ле угаан-сарылыңдан ынак бол“». ³⁸ Бо дээр-ге бирги болгаш эн чугула айтышкындыр. ³⁹ А ийиги айтышкын аңаа дөмей-лешкек: „Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол“. ⁴⁰ Бо ийи айтышкында бүгү ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилерниң өөредии туттунуп турар».

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мк. 12:35-37; Лк. 20:41-44)

⁴¹ Ону долгандыр чыгылып келген фарисейлерден Иисус айтырыг салган: ⁴² «Бурганнын шилип алган Христозун чүү деп бодаар силер: Ол кымнын Оглул?»
Олар Аңаа: «Давидтиң Оглу-дур» — деп харыылааннар.

⁴³ Иисус оларга мынча дээн: «Ынчаарга Давид Бурганнын Сүлдезинге башкарткаш, чүге Ону Дээргим деп адааныл:

⁴⁴ „Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге мынча дээн: *‘Дайзынарнын буттарың адаанга эккеп салбаан шамда, Мээң оң таламга олу’*“.

⁴⁵ Бир-тээ Давид Ону Дээргим деп турар болганда, Христос канчап Давидтин Оглу боорул?»

⁴⁶ Кым-даа Аңаа удур чаңгыс сөс-даа эдип шыдаванар. Ол хүнден эгелээш, кым-даа Аңаа кандыг-бир айтырыг салып дидинмээн.

Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлерден кичээндириг
(Мк. 12:38-40; Лк. 11:37-52; 20:45-47)

23 ¹ Иисус ынчан чон-биле база Боду-нун өөреникчилери-биле чугаала-жы берген. ² Ол мынча дээн: «Ном-хоой-

лу тайылбырлакчылары биле фарисейлер Моисейниң салтакчылары-дыр. ³ Силер бүгү чүвени оларнын айыткан айы-биле кылынар, ынчалза-даа оларнын ажыл-хе-рээрэн өтгүнменер, чүге дээрге олар өөредип турар чүвезин боттары сагывас-тыр. ⁴ Олар угдунмас аар чүктү улустун эгиннеринге чүктедип турарлар, а боттары чаңгыс салаазын безин шимчедип, улуска дузалажыр хөңнү чок-тур. ⁵ А кандыг-бир чүве кылза, чүгле ат чолуп кылырлар, оларнын ха-ваанда болгаш холунда Бижилге шыгжаан хапчыгаштары калбарып, а шыва тонунун салбакталчак хаажылары узап бар-ла чы-дар*. ⁶ Олар найыр-дойларга база сина-гогаларга хүндүлүг дөрге ораарыңга ынак. ⁷ Олар улус чыгыр шөлдөргө амыр-менди дыннаарыңга база улуска: „Башкы!“ — деп адаттыраарыңга ынак.

⁸ А силерни „башкылар“ деп адава-зын, чүге дээрге силерде чүгле чаңгыс Башкы бар, а силер шупту акы-дуңмаш-кы силер. ⁹ Черге кымны-даа „ачай“ деп адаванар, чүге дээрге силерде чүгле чаң-гыс Дээрде саадан Ада бар. ¹⁰ Силерни „башкарыкчы“ деп адавазын, чүге дээрге силерде чаңгыс Башкарыкчы — Христос бар. ¹¹ Силерниң аранарда эн чугулаңар чалчаңар болзун. ¹² Бодун өрү көрдүнер кижиге дора көрдүрер, а бодун боду дора көргөн кижиге өрү көдүртүр.

¹³⁻¹⁴ Ном-хоойлу тайылбырлакчы-лары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Силер улустан Дээр-нин Чагыргазын дуглап, боттарыңар-даа ынаар кирбес, ынаар кириксэннерни-даа кирибес-тир силер*.

¹⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Чаңгыс-даа бол кижини иудей шажынче ээлдирип аар дээш, далай-ны кечип, черни эртип турар-дыр силер,

* 23:5 Бурганнын айтышкынын күүсеткенинин демдээ кылдыр (Хост. 13:9) еврейлер мөргүп тура, хаваа биле солагай холунче иштиңде Хосталышкын ному болгаш Ыдыктыг хоойлуну катаптааннандан үзүндүлөргү бичии хөм хапчыгаштар кедип аар турган. Фарисейлер ол хапчы-гаштарны чүгле мөргүл үезинде эвес, а хүнзедир кедер турган хире. Оон аңгыда Бурганга бүзүрээр улус хевиниң кыдыгларыңга салбактар чыпшыр даарап алыр ужурлуг турган. * 23:13-14 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Силер дулгаак херэеженнерниң эт-хөрөңгизин сыгырпаш, ооң соонда ка-рак чаап үр мөргүүр-дүр силер, ол дээш шынгы кеземче алыр силер» деп сөстөрни немзээн.

22:37 Ы. х. к. 6:5; 11:13; Ис. 22:5 22:39 Лев. 19:18; Мф. 19:19 22:40 Мф. 7:12; Гал. 5:14

22:42 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 22:44 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 22:46 Лк. 20:40

23:3 Рим. 2:17-23 23:5 Хост. 13:9; Ы. х. к. 6:8; 11:18 || Сан. 15:38 23:6 Лк. 14:7-8 23:8 Иак. 3:1 ||

Лк. 22:32; Флм. 1:16 23:9 Хост. 4:22; Иер. 31:9; Ос. 11:1; Мал. 1:6 23:11 Мф. 20:26;

Мк. 9:35; 10:43 23:12 Лк. 14:11; 18:14 23:13-14 Мф. 15:7

а эелдирип алгаш, ону бодунардан ийи катап дора бужар амытанче хуулдуруптар-дыр силер.

¹⁶ Согур баштакчылар, ат болур силер! Мынча деп турар-дыр силер: „Кандыг-бир кижги Бурганнын өргээзи-биле дангыраглаар болза, ол чүү-даа дивээн-дир, а Бурганнын өргээзинде алдын-биле дангыраглаар болза, ол азаашкынын күүседир ужурлуг“.

¹⁷ О, согур сээден-нер! Чүү чугулал: алдын бе азы ол алдынны ыдыктаан Бурганнын өргээзи бе?! ¹⁸ Оон ыңай мынча деп турар-дыр силер: „Кандыг-бир кижги өргүл салыр бедигээш-биле дангыраглаар болза, ол чүү-даа дивээн-дир, а аңаа салган өргүл-биле дангыраглаар болза, ол азаашкынын күүседир ужурлуг“.

¹⁹ Согулар! Чүү чугулал: өргүл бе азы ол өргүлдү ыдыктаан бедигээш бе?! ²⁰ Өргүл салыр бедигээш-биле дангыраглаар кижги ында салган өргүл-биле база дангыраглап турары ол-дур. ²¹ Бурганнын өргээзи-биле дангыраглаан кижги ында чурттаан Бурган-биле база дангыраглап турары ол-дур. ²² Дээр-биле дангыраглаан кижги Бурганнын дүжүлгези болгаш ында саадаан Бурган-биле база дангыраглап турары ол-дур.

²³ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Мята, койнут болгаш тмин деп оыгтарнын дүжүдүнүн оннун бир кезиин берип-даа турзунарза, ыдыктыг хоойлуда эн чугула чүүлдерни: шын шийткелди, энерелди болгаш шынчы чорукту херекке албас-тыр силер. Баштайгызын кылыр ужурлуу шын, а сөөлгүзүн кылырын база утпаза эки. ²⁴ Согур баштакчылар! Ымырааны шүүп кааптар, а тевени ажырыптар-дыр силер!

²⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Аяк-таваанарнын даштын аштап-арыглап-даа турзунарза, ишти-хөңнүерни чазый-харам чорук база бузут долган-дыр. ²⁶ Согур фарисей! Баштай аяаңнын иштин аштап-арыглап ал, ынчан оон дашты база арыг боор.

²⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Агарты чугайлаан чевеглерге* дөмей-дир силер: оларнын дашты чараш ышкаш, а иштин өлүг сөөктер база янзы-бүрү бужар чүүлдер долган! ²⁸ Силер база ындыг силер: даштынардан көөрге, Бурганга шынчы улус ышкаш көстүр силер, а ишти-хөңнүерни ийи арынныг база кем-буруулуг чорук долган.

²⁹ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Бурганнын медээчилеринге чевег тураскаалдары тудуп, чөптүг-шынныг улустун чевеглеринде тураскаалдар каастап: ³⁰ „Ада-өгбевистин үезинде чурттап чораан болзувусса, медээчилерин ханын төгеринге олар-биле кады киришпес ийик бис“ – деп турар-дыр силер. ³¹ Силер ооң-биле, „Медээчилерни өлүрүп чораан улустун салгакчылары бис“ деп, боттарынарга удур херечилээнинер ол-дур. ³² Ындыг болганда, уламчылаңар-ла, ада-өгбөнерин эгелээн чүезин эчизинге чедириңер-ле!

³³ Чыланнар база чылан сыскындылары! Тамыже дүжүрер шийткелден канчап ойлара силер! ³⁴ Мен силерге медээчилерни, мерген угаанныгларны, башкыларны чорудуп тур мен, а силер оларнын чамдызын өлүрүп база хере шава бээр силер, өскелерни синагогаларыңарга эриидеп база хоорайдан хоорайже сывыртай бээр силер. ³⁵ Кем-буруу чок Авелдин ханындан эгелээш, өргүл салыр бедигээш биле Бурганнын өргээзиниң аразынга өлүрүп кааныңар Берехиянын оглу Захариянн ханынга чедир, чер кырынга төгүлгөн бүгү чөптүг-шынныг улустун ханы дээш шийткелди чүктээр силер. ³⁶ Алыс шынны чугаалап тур мен: ол бүгү кеземче бо салгалга дүжер!»

Иисустун Иерусалим дээш кажсыдалы (Лк. 13:34-35)

³⁷ «О, Иерусалим, Иерусалим! Бурганнын медээчилерин өлүрүп турар база сенче чорутканнарны даш-биле соккулап

* 23:27 Улус чевеглерге душ бооп дээп шыдавазын дээш, оларны агарты чугайлап каар турган, чүге дээрге кижги сөөгүңге азы чевегге дээри кижини ёзулал ёзугаар арыг эвес кылып каар.

23:16 Мф. 15:14 23:17 Хост. 30:29 23:19 Хост. 29:37 23:21 Бд. ыр. 25:8; 131:14 23:22 Иса. 66:1

23:23 Б. х. к. 14:22 || Бд. ыр. 32:5; Мих. 6:8; Зах. 7:9 23:27 Аж.-ч. 23:1 || У. ч. 26:23 23:30 Аж.-ч. 7:52

23:33 Мф. 3:7; 12:34 23:34 Мф. 21:35; 22:6; Евр. 11:36-37 || Мф. 10:17; Мк. 13:9; Лк. 21:12

23:35 Э. л. 4:8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || 2 Чыл. 24:21; Зах. 1:1 || Неем. 9:26; Ажыл. 18:24

23:37 2 Чыл. 24:21; Неем. 9:26; Аж.-ч. 7:52 || Б. х. к. 32:11-12; Руф. 2:12; Бд. ыр. 146:2

каар хоорай! Куштун бодунуң чаш төлдерин чалгынының адаанга чыып аары дег, Мен чеже катап Иерусалимниң чурттакчыларын чыып аарын күзедим, ынчалза-даа силер ону күзевединер! ³⁸ Ол-дур, силерниң өргээнер ээн калдынар-дыр. ³⁹ „Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Кижжи алгадып-йөрэтсин!“ — дей бээр-инер шаг-үе келбээн шаанда, Мени ам черле көрбөзидерни чугаалап тур мен».

Келри уеде болур хөлээшкиннер
(Мк. 13:1-13; Лк. 21:5-19)

24 ¹ Иисус оон Бурганниң өргээзиниң мурнундан үнгөш, бар чыдырда, өөреникчилери Аңаа чоокшулап келгеш: «Бурганниң өргээзиниң тудуларынның чаражын!» — деп барганнар.

² Иисус оларга мынча дээн: «Бо бүгүнү көрүп тур силер бе? Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: маңаа туружундан шимчөвээн даш безин артпас, шупту тудулар үрегдеттирип-буступ каар».

³ Иисус Елеон даанга чааскаан олурда, өөреникчилери Аңаа чедип келгеш, айтырыг салганнар: «Ол айыыл-халап кажан боорун биске чугаалаңарам. Силерниң чедип кээринерни болгаш бо делегейниң төнчүзүн кандыг демдек бадыткаарыл?»

⁴ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Кандыг-даа улуска дуурайладып аарындан кичээнинер. ⁵ Чүгө дээрге хөй-ле кижжи Мээң адым тудуп: „Мен — Христос-тур мен“ — деп келгеш, эндерик улусту мегелеп кааптар. ⁶ Чоокта дайын-чааның шимээнин болгаш ыракта дайын-чаалар дугайында чугааларны дыңнап каар силер. Ындыг-даа болза, кортпаңар. Ол бүгү болур ужурлуг, ынчалза-даа бүгү чүвениң ылаптыг төнчүзү ол эвес-тир. ⁷ Ийе, бир чонче өске чон, бир күрүнеже өске күрүне халдай бээр. Чер болганга аш-чут база чер шимчээш-

киннери болур: ⁸ ол бүгү, божаан херээн улустун эьдинин аары дег, хилинчектин чүгле эгези-дир.

⁹ Силерни ынчан хилинчектээр дээш, улуска тудуп берип, өлүрүп эгелээр. Мээң адым ужун бүгү кижжи төрөлгөтен силерни көөр хөңнү чок апаар. ¹⁰ Эндерик улус бо моондакты ажып шыдавастап, бот-боттарын сатчып база көрүшпестеп эгелээр. ¹¹ Хөй меге медээчилер ынчан тытшып келгеш, энмежок улусту мегелеп кааптар. ¹² Бузут ынчалдыр нептерээрге, эндерик улустун ынакшылы соой бээр. ¹³ Ынчалза-даа ол бүгүнү эчизинге чедир шыдашкан кижжи камгаладып алыр. ¹⁴ Дээрнин Чагыргазының дугайында бо Буянның Медээни бүгү делегейге, хамык чоннарга медэглээн турар, бүгү чүвениң төнчүзү чүгле ооң соонда кээр».

Ам кээр коргунчуг айыыл-халап
(Мк. 13:14-23; Лк. 21:20-24)

¹⁵ «Ол дугайында Даниил медээчиниң чугаалааны, ыдыктыг черде турар *хоозураддың бужар чудун* көрүп кагзынарза* (номчуп оар кижжи шын угаазын!), ¹⁶ Иудеяда чурттаган улус дагларже дезипсин. ¹⁷ Бажыңының кырынга* турган кижжи, эт-севин алыр дээш, бажыңыңче дүжүп кирбезин. ¹⁸ Шөлге ажылдап чораан кижжи, идик-хевин алыр дээш, бажыңыңче ээп келбезин. ¹⁹ Ол хүннерде иштгисааттыг болгаш эмер чаш уруг-дарыглыг улус ат болур! ²⁰ Кыжын азы амыр-дыш хүнүнде деспес дээш мөргүнер. ²¹ Бо делегейни чаягагындан бээр, амдыгаа чедир кажан-даа болбаан база моон сонгаар кажан-даа болбас коргунчуг хилинчек ол уеде болур. ²² Бурган ол хүннерниң санын кызырбаан болза, амылыг кижжи бүрүзү менди үнмес ийик. Ынчалза-даа Бодунуң шилип алганы улус дээш, Бурган ол хүннерниң санын кызырар.

* 24:15 Еврейлер Дээрги-Чаяакчыдан аңгы бүгү бурганнарга мөгөерин «бужар чут» деп санап турганнар. Хөй-ле шинчликчилер Даниил медээчинин өтүр билген сөстери (Дан. 9:27) б. э. чедир 167 ч. боттанган деп санап турганнар. Ол чылын Антиох Эпифан хаан Иерусалимде Бурганниң өргээзинге Зевс бурганга өргүл бедигээжи тудуп каан. Ол чорук Бурганниң өргээзин бужартадып, «хоозуралга» азы аңаа Бурганга бараан болушкуннарны соксадырынга чедирген. * 24:17 Бажың кыры — Иудеяда бажыңнар кышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каыт кылдыр ажылгап турган.

23:39 Бд. ыр. 117:26; Мф. 21:9 24:2 Лк. 19:44 24:4 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 24:5 Иер. 14:14 24:6 Иер. 51:46 24:7 2 Чыл. 15:6; Ажыл. 6:4 || Аж.-ч. 11:28; Ажыл. 6:8, 12 24:9 Мф. 10:22; Ин. 15:18 24:10 Мф. 10:21 24:11 Мф. 7:15 24:13 Иак. 5:11; Ажыл. 2:10 24:14 Мф. 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6, 23 24:15 Дан. 9:27; 11:31; 12:11 24:17 Лк. 17:31 24:19 Лк. 23:29 24:21 Иер. 30:7; Дан. 12:1; Ажыл. 16:18 24:22 Иса. 65:8; Лк. 18:7

²³ Силерге ынчан кандыг-бир киж: „Көр, Христос бо-дур!“ азы „Ол бо-дур!“ — дээр болза, аңаа бүзүревенер!²⁴ Чүгө дээрге боттарын „Христос мен“ дээр азы „Медээчи мен“ дээр улус тып-тып келгеш, болдунар-ла болза, Бурганның шилип алган улузун безин мегелээр дээш, өндүр улуг бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер көргүзөр.²⁵ Дыңнаңар, Мен силерни баш бурун-гаар сагындырдым.

²⁶ Ынчангаш силерге: „Көрүнер, Христос ээн кургаг ховуда-дыр!“ — дээр болза, ынаар барбаңар азы: „Көрүнер, Ол мында, дуу бажында кашгынып турар-дыр“ — дээр болза, бүзүревенер.²⁷ Чөөн чүктен кызаш дээш, барыын чүкке чедир кызаннаан чаннык дег, Кижги амытан Оглу ынчалдыр эеп кээр.²⁸ Кайда сек чыдарыл, аңаа сек чиир куштар чыгып кээр».

Кижги амытан Оглуңуң чедип кээри
(Мк. 13:24-27; Лк. 21:25-28)

²⁹ «Ол хүннерниң айыыл-халавы болуп эрткен дораан-на,

хүн караа өжсөр, ай чырытпастанай бээр, сылдыстар дээрден кээп дүжөр база дээрниң күчү-куштери сириңейнип, божаннай бээр.

³⁰ Кижги амытан Оглуңуң кээриниң демдээ ол үеде дээрге көстүп кээр. Күчү-күжү биле өндүр чырынга бүргеткен, дээрниң булуттарын кырлап кел чыдар Кижги амытан Оглуңуң көрүп кааш, чер кырында хамык аймак-чон кажыдап база ыглажып эгелээр.³¹ Ол, трубаны ыткыр этсип, Бодунуң шилип алган улузун чырык чернин дөрт чүгүндөн, өртемчейиниң бир кыдыындан өске кыдыына чедир чыып эккелзин дээш, Бодунуң төлээлерин чорудуптар».

Фига ыяжының чижээ-биле кичээндириг
(Мк. 13:28-31; Лк. 21:29-33)

³² «Фига ыяжындан үлегер-чижектен алыңар: ооң будуктары хөөп, бүрүлери

частып кээрге, чай удавас дүжөр дээрзин эндевес болгай силер.³³ Шак ынчалдыр, ол бүгүнү көргөш, Кижги амытан Оглу мырнай бо, эжик аксында келген дээрзин билип алыңар.³⁴ Алыс шынын силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдын улузу өлүп читпес.³⁵ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээң сөстөрүм эстип-хайылбас».

Шагы, хүнү билдинмес
(Мк. 13:32-37; Лк. 12:38-40; 17:26-30, 34-36)

³⁶ «А ол хүннүң база шактын кажан кээрин кым-даа: дээрниң төлээлери-даа, Оглу-даа билбес* — чүглө Бурган Ада Боду билир.³⁷ Нойнун үезинде болуп турганы дег, Кижги амытан Оглуңуң чедип кээр хүнүнде база ындыг боор.³⁸ Ол хүннерде, суг халавының мурнуу чарыгында, Нойнун бажың-хемезинге олурупканы хүнге чедир, улус-чон ижип-чип, кадай ап база ашакка барып келген болгай.³⁹ Суг халап келгеш, оларның шупгузун узут-кап катгыжеге чедир, олар чүнү-даа угаап бодавааннар. Кижги амытан Оглу чедип кээрге, база шак ындыг боор.⁴⁰ Ийи кижги ынчан шөлде ажылдап турар болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар.⁴¹ Ийи херээжен кижги дээрбеге тараа дээрбелеп турар болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар.

⁴² Ынчангаш одуг-сергек болуңар, чүге дээрге Дээргинерниң кандыг хүнде чедип кээрин билир эвес силер.⁴³ Мону база билип алыңар: бажың ээзи дүнекиниң каш шакта оор кээрин билир турган болза, ол удуvas ийик база бодунуң бажыңын оорлаттырбас ийик.⁴⁴ Ынчангаш силер база белен болуңар, чүге дээрге Кижги амытан Оглу силерниң манаваан шагынарда чедип кээр».

Шынчы база шынчы эвес ийи чалча
(Лк. 12:42-48)

⁴⁵ «Шынчы болгаш сарыылдыг чалча кандыг болурул? Бажың ээзи бир чалчазын өскелериниң бажыңга салгаш,

* 24:36 **Өске бурунгу сөзүглелдерде «Оглу-даа» деп сөс таварышпайн турар.**

24:23 Лк. 17:23 24:24 Ы. х. к. 13:1; 2 Фес. 2:9; Ажыд. 13:13; 16:14 24:25 Ин. 13:19; 14:29
24:27 Лк. 17:24 24:28 Лк. 17:37 24:29 Ам. 8:9 || Иса. 13:10, 13; 34:4; Иоил 2:31; Агг. 2:6; Аж.-ч. 2:20;
Ажыд. 6:13 24:30 Дан. 7:13; Мф. 16:27 || Зах. 12:10-12 24:31 Иса. 27:13; 1 Кор. 15:52; 1 Фес. 4:16;
Ажыд. 11:15 || Мф. 13:41; 2 Фес. 2:1 24:34 Мф. 16:28 24:35 Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6;
2 Пет. 3:10 24:36 Зах. 14:7 24:37 Э. д. 6:5 24:39 Э. д. 7:21 24:40 Зах. 14:2 24:42 Мф. 25:13
24:43 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 24:44 Ажыд. 3:3; 16:15

оларга аьш-чемни чогуур үезинде бээр кылдыр томуйлап каан дижик. ⁴⁶ Ээзи чедип келгеш, ооң ынчалдыр ажылдап турарын көрүп каар болза, ол чалча амыр-чыргалдыг. ⁴⁷ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ээзи ону бүгү ээлээн чүвезинин бажынга олуртуп каар. ⁴⁸ А ол чалча ойлуок чок болуп, бүдүү иштгинде: „Мээң Дээргим ам дораан келбес-ле болгай“ — дээш, ⁴⁹ өске чалчаларны эттеп-соп, а боду чилбиленип, арагачылар-биле пактай берген дижик. ⁵⁰ Ындыг чалчаның ээзи ооң манавааны хүнде база бо-давааны шакта чедип келгеш, ⁵¹ ону чула кезеткеш, ийи арынныг улус-биле дөмей кылдыр аажылаар. Анаа ыы-сыы үнер база диштер кыжыраажы дынналар».

Он кыс дугайында

25 ¹ «Ол хүнде Дээрний Чагыргазы мындыг үлегерге дөмей. Үс куткан деннерин туткаш, күдээже уткуштур үнүпкен он кыс турган*. ² Оларның бежи угаанныг, а бежи мелегей чүве-дир. ³ Мелегей кыстар деннерин ап алза-даа, немей кудар үзү чок болганнар. ⁴ А угаанныг кыстар деннери-биле катай саваларда үзүн база ап алганнар. ⁵ Күдээ оол саадай бээр, бүгү кыстарның бажы согаш кыннып, удуй бергеннер. ⁶ Дүн ортузунда: „Көрүнер, күдээ кел чор! Ону уткуп үнер!“ — деп кыйгы дынналар. ⁷ Ол дораан хамык кыстар тура халышкаш, деннерин кыпсып эгелээннер. ⁸ Мелегей кыстар угаанныгларынга: „Үзүндерден бичииден бериңерем, деннеривис өжүп тур“ — дээннер. ⁹ А угаанныг кыстар: „Чок, бербес бис, оон башка үс силерге-даа, биске-даа четпейн баар. Ооң орнунга садыгжыларже баргаш, садып алыңар“ — деп харыылааннар. ¹⁰ Олар үс садып ап чоруур аразында, күдээ чедип келген. Белен турган беш кыс ооң-биле кады куда дююнче кире бээри билек, оларның соондан эжикти хаапкан.

¹¹ Ооң соонда арткан кыстар чедип келгеш: „Дээрги! Дээрги! Эжиң ажы-дып көр!“ — дээннер. ¹² А ол: „Чок, си-

лерни билбезим ылап шын“ — деп харыылаан. ¹³ Ынчангаш серемчилелдиг болуңар, чүге дээрге Кижиг амытан Огдунуң чедип кээр* хүнүн-даа, шагын-даа билбес болгай силер».

*Немелде чок болган акша дугайында
(Лк. 19:12-27)*

¹⁴ «Ынчан ырак чуртче чоруп тура, бодунуң чалчаларын кый деп алгаш, эт-хөрөңгизин оларга карактадып каан кижиги-биле болганы дег болур. ¹⁵ Ол бир чалчазынга — беш, өскезинге — ийи, а ушкүзүңге — бир шоодай мөңгүн акша берип каан*. Кижиги бүрүзүңге ооң шыдаар шаг-шинээн барымдаалап бергеш, боду чорупкан. ¹⁶ Беш шоодай мөңгүн алган кижиги ол акшаны дораан саарылгаже киригеш, немей бешти ажылдап алган. ¹⁷ Ийи шоодай мөңгүн алган кижиги база ийини немей ажылдап алган. ¹⁸ А бир шоодай мөңгүн алган кижиги баргаш, оңгар каскаш, Дээргизиниң акшазын ынаар көөп каан.

¹⁹ Үр үе эрткен соонда, чалчаларнын Дээргизиги ээп келгеш, оларга карактадып каан акшазы дээш хары тутарын негээн. ²⁰ Беш шоодай акша алган кижиги келгеш, немей база бешти эккелген. Ол мынча дээн: „Дээрги, силер меңээ беш шоодай акша берген силер, а бо мээң немей ажылдап алганым беш шоодай акша-дыр“. ²¹ Дээргизиги анаа: „Кончуг эки-дир, сен эки болгаш шынчы чалчадыр сен! Сен бичиги херек башкарынга шынчың көргүстүң, ам сеңээ улуг ажыл-херек дагзыр мен. Мээң өөрүшкүм үле-жип көр“ — дээн.

²² Ийи шоодай акша алган кижиги база чедип келгеш: „Дээрги, силер меңээ ийи шоодай акша бээрингерге, немей база ийини ажылдап алдым“ — дээн. ²³ Дээргизиги анаа: „Кончуг эки-дир, сен эки болгаш шынчы чалча-дыр сен! Сен бичиги херек башкарынга шынчың көргүстүң, ам сеңээ улуг ажыл-херек

* 25:1 Еврей чаңчыл ёзуугар күдээ душтуун алыр дээш, ооң ада-иезиниң бажыңыңче чоруптар турган. Душтук кыстың эштери урулгар ону куда байырлалы болуп эртер черже — күдээниң ада-иезиниң бажыңыңче үдээр журулуг. * 25:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Кижиги амытан Огдунуң чедип кээр» деп сөстөр таварышпайн турар. * 25:15 Грек сөзүглелде беш талант, ийи талант болгаш бир талант дээн. Бир талант 30 хире кг дензилик болур.

24:46 Мф. 25:21; Ин. 13:17 24:48 Мф. 25:5 24:51 Мф. 8:12 25:1 Мф. 9:15; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 25:5 Мф. 24:48 25:10 Мф. 22:2 25:11 Мф. 7:22; Лк. 6:46; 13:25 25:12 Мф. 10:33 25:13 1 Кор. 16:13 || Мф. 24:36, 42 25:19 Рим. 14:12 25:21 Лк. 16:10 || Евр. 12:2

дагзыр мен. Мээн өөрүшкүм үлежип көр“ — дээн.

²⁴ Ооң соонда бир шоодай акша алган кижиче чедиң келгеш, мынча дээн: „Дээрги, мен силерни каржы-хажагай кижиче деп билер мен: тарываан-даа черинерден ажаап аар, чашпаан-даа черинерден чыып аар болгай силер. ²⁵ Мен силерден сезиндим, ынчангаш акшанарны черге хөөп кагдым. Акшанаар бо-дур, ап ап көрүңер“. ²⁶ Дээргизи анаа: „Сөлгүжок бак, чалгаа чалча! Тарываан-даа черимден ажаап аарымны, чашпаан-даа черимден чыып аарымны билер ышкажыл сен. ²⁷ Ындыг болганда, мээн акшамны саарылгаже киерер турган-дыр сен, мен ынчан эеп келгеш, акшамны орулгазы-биле катгай алгай эртик мен. ²⁸ Ооң бир шоодай акшазын хунаап алгаш, он шоодай акшалыг кижиге бериптиңер. ²⁹ Чүвези бар кижиге оон-даа немей бээр, ол ынчан артыкшылдыг боор, а чүвези чок кижинин бар бичии-даа чүвезин хунаап алыр. ³⁰ Бо сөлгүжок бак чалчаны дашкаар, улус ыглап-сыктап, диштерин кыжыраткан карангыже, үндүр октаптыңар“ — дээн.

Чоннарны шиидери

³¹ «Бодунуң өндүр чырыынга бүргеткен Кижиче амыгтан Оглу хамык төлээлеринге үдеткен чедиң келгеш, Бодунуң чайынналган дүжүлгезинге саадаптар. ³² Ооң мурнунга бүгү чоннар чыгып кээр. Ол улусту, кадарчынын хоюн өшкүзүндө үзери дег, ийи кезекке үзүп аар. ³³ Ол хоюн — оң талазынга, а өшкүзүн — солагай талазынга бөлүп аар. ³⁴ Хаан ынчан оң талазында турарларга мынча дээр: „Мээн Адамга алгадып-йөрээткеннер, бээр келинер! Өргөмчейни чааганындан бээр силерге белеткээн Дээрниң Чагыргазын салгап алыңар. ³⁵ Чүгө дээрге Мен аштап турумда, силер Мени чөмгерип кагдыңар; суксап турумда, силер Мээн суксунум хандырдыңар; чер кезип чорумда, силер Мени хоргададып алдыңар; ³⁶ чанагаш турумда, силер Мени хөпкерип кагдыңар; аарып чыдырымда, силер Мени ажаап-карактап келдиңер; кара-бажыңга чыдырымда, силер Меңээ ужуражып турдуңар“.

³⁷ Чөптүг-шыннын улус ынчан Анаа мынча деп харыылаар: „Дээрги, кажан бис аштап турунарда көргөш, Силерни чөмгерген улус боор бис, суксап турунарда көргөш, суксунуңар хандырган улус боор бис? ³⁸ Чер кезип чоруңарда көргөш, хоргадап берген улус боор бис; чанагаш турунарда көргөш, хөпкерген улус боор бис? ³⁹ Кажан бис аарып турунарда көргөш, Силерни ажаап-карактаан улус боор бис; кара-бажыңга чыдырыңарда көргөш, ужурашкан улус боор бис? Кажан ынчалган улус боор бис?“

⁴⁰ Хаан оларга мынча деп харыылаар: „Алыс шынны чугаалап тур мен: Мээн бо эн бичии дунмаларымнын бирээзинге ол бүгүнү кылганыңар дээрге-ле ону Меңээ база кылганыңар ол-дур“.

⁴¹ А ооң соонда Хаан солагай талазында турарларга мынча дээр: „Менден ырап чоруңар, каргыштыг хейлер! Эрликке болгаш оон төлээлеринге белеткээн мөңгө отче барыңар. ⁴² Мен аштап турдум, а силер Мени чөмгербединер; Мен суксап турдум, а силер Мээн суксунум хандырбадыңар; ⁴³ Мен чер кезип чордум, а силер Мени хоргадатпайн бардыңар; чанагаш турдум, а силер Мени хөпкербединер, аарып турдум база кара-бажыңга чыттым, а силер Менче сагыш салбадыңар“.

⁴⁴ Олар ынчан мынча дээр: „Дээрги, кажан бис Силерниң аштап, суксап азы чер кезип турганыңарны, чанагаш чорааныңарны, аарып азы кара-бажыңга чытканыңарны көргөш, Силерге дузалаваан улус боор бис? Кажан ынчалган улус боор бис?“

⁴⁵ Хаан оларга: „Алыс шынны чугаалап тур мен: Мээн эн бичии бо улузумнун бирээзинге ол бүгүнү кылбааныңар дээрге-ле ону Меңээ база кылбааныңар ол-дур“ — деп харыылаар. ⁴⁶ Олар ынчан мөңгө кеземчеже чоруптар, а чөптүг-шыннын улус мөңгө амыдыралды алыр».

Иисуска удур сүмчээ

(Мк. 14:1-2; Лк. 22:1-2; Ин. 11:45-53)

26 ¹ Иисус ол чугаазын төндүргөш, Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн: ² «Хосталышкын байырлалынга чедиң ийи хүн аркан-дыр, Кижиче амыгтан

25:26 У. ч. 20:4 25:29 Мф. 13:12 25:30 Мф. 8:12 25:31 Дан. 7:13; Мф. 16:27 || Мф. 19:28
25:32 Иовд 3:12; 2 Кор. 5:10 || Иез. 34:17; Мф. 13:49 25:34 Дан. 7:18; Ажылд. 21:7 25:35 Иса. 58:7;
Лк. 3:11; Иак. 2:15-16 25:36 2 Тим. 1:16-18 25:40 Мф. 10:40 25:41 Ыд. Ыр. 6:9; Мф. 7:23 ||
Мк. 9:43-44; Иуда 1:7; Ажылд. 20:10 25:45 Лк. 10:16 25:46 Дан. 12:2 26:2 Хост. 12:1-30

Оглун садыпкаш, белдир-ыяшка хере шарырын билип алынар».

³ Ол өйде Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш чонун баштыңнары дээди бараалгакчы Каиафаның ордузунга чыгып келгеш, ⁴ Иисусту дуюкаа тудуп аарын болгаш өлүрүп каарын дугуржуп алганнар. ⁵ Олар: «Чүгө байырлал үезинде ынчач болбас. Оон башка чон хөлээзин үндүрүп болур» — деп дугурушканнар.

Вифанияга Иисустуң бажын үс-биле чагганы

(Мк. 14:3-9; Лк. 7:36-50; Ин. 12:1-8)

⁶ Иисус Вифанияга, кежи аарыг чораан Симоннуң бажыңга турган*. ⁷ Ол чемненип чыдыра, үнелиг чаагай чыттыг үс куткан алебастр доңгалыг херэежен кижии Аңаа чоокшулап келгеш, үзүн Ооң бажынче кудуп, чаап берген.

⁸ Ооң өөреникчилери ону көргөш, хорадап үнгеннер: «Ындыг чарыгдалдың ажы чүл? ⁹ Ол үстү хөй акшага садыпкаш, ядыыларга үлеп берип болур турган болгай!»

¹⁰ Иисус ону билгеш, оларга мынча дээн: «Бо херээжен кижини дүвүретпейн көрүнер, Менээ эки херек кылгандыр ол! ¹¹ Ядыылар силер-биле үргүлчү кады турар, а Мен силер-биле үргүлчү кады турбас мен. ¹² Мээң мага-бодумче чаагай чыттыг үзүн кудуп бергеш, ол Мени орнукушударыңга белеткеп кагды. ¹³ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бүгү делегейге, Буяннын Медээни суртаалдаан чер бүрүзүңге, улус бо херээжен кижиниң кылган херээнин дугайында чугаалажып, ону сактып чоруур».

Иуданың саттыныкчы болуксай бергени
(Мк. 14:10-11; Лк. 22:3-6)

¹⁴ Он ийи элчинниң бирээзи боор Иуда Искариот ынчан Бурганнын дээди бараалгакчыларыңга четкеш, чугаа кылган: ¹⁵ «Иисусту силерге садыпсым-за, менээ чүнү бээр силер?» Олар аңаа үжен мөңгүн чоос санап бергеннер. ¹⁶ Оон бээр-ле Иуда, Иисусту садыптар дээш, эптиг таварылга дилеп эгелээн.

Хосталышкын байырлалыңга белеткел
(Мк. 14:12-21; Лк. 22:7-14, 21-23; Ин. 13:21-30)

¹⁷ Хаарган далганнар байырлалынын бирги хүнүндө өөреникчилери Иисуска чоокшулап келгеш, айтырг салганнар: «Хосталышкын байырлалынын кежээки чемин Силерге каяа белеткеп бээр бис?» ¹⁸ Ол мынча дээн: «Хоорайда айтып бээрим кижиге баргаш: „Башкы: ‘Мээң үем чоокшулап келди. Мен Хосталышкын байырлалын өөреникчилерим-биле кады сээң бажыңыңга байырлаар мен’ — дээр чүве-дир“ — деп чугаалаңар». ¹⁹ Өөреникчилери Иисустун оларга чугаалаан аайы-биле кылгаш, байырлалдың кежээки чемин белеткеп кааннар.

²⁰ Кежээ дүшкенде, Иисус он ийи элчини-биле кады чемненири-биле олурупкан. ²¹ Кежээки чемни чип ора, Ол: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерниң бирээрер Мени садыптар-дыр» — дээн.

²² Аажок муңгараан өөреникчилер удаа-дараа айтырып эгелээн: «Ол мен эвес-ле боор мен аа, Дээрги?»

²³ Харызыңга Ол мынча дээн: «Мээң-биле кады чангыс тавактан чем чип турар кижии Мени садыптар-дыр! ²⁴ Бижилгеде ол дугайында бижээни дег, Кижии амытан Оглу оруун эртер ужурлуг, ынчалза-даа Ону садыптар кижии ат болур! Ол кижиниң шуут төрүттүмээн боору эки ийик!»

²⁵ Ону садыптар дээн Иуда ынчан: «Мен канчап ол боор мен, Башкы?» — деп айтырган.

Иисус аңаа: «Бодуң ынча деп тур сен» — деп харыылаан.

Дээри-Чалакчының кежээки чемии
(Мк. 14:22-26; Лк. 22:15-20; 1 Кор. 11:23-25)

²⁶ Олар чемненип олурда, Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тыртып, өөреникчилеринге бербишаан, мынча дээн: «Алгаш, чинер, бо дээрге Мээң мага-бодум-дур». ²⁷ А оон

* 26:6 Кежи аарыг кижии ёзуал ёзугаар арыг эвес болгаш, аалчылар хүлээп ап шыдавас турган. Ынчангаш Симон мурнунда кеш аарыглыг тургаш, ол үеде экирий берген деп даап бодап турар.

26:6 Мф. 21:17; Ин. 11:1, 18 || Лев. 13:3 26:11 Ы. х. к. 15:11 || Мф. 9:15; Ин. 7:33 26:12 Ин. 19:40 26:13 Мф. 24:14 26:14 Ин. 13:2; Аж.-ч. 1:16 26:15 Хост. 21:32; Зах. 11:12 26:21 Ыд. ыр. 40:10; Ин. 13:18 26:24 Иса. 53:1-12 || Мф. 18:7 26:26 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16; Евр. 10:10

соонда Ол дашканы көдүргөш, Бурганга өөрүп четтиргөш, ону өөреникчилеринче сунгаш, мынча дээн: «Дөгөрөнөр ижнер, ²⁸ бо дээрге хөй улустуң бачыгтарың өршээри-биле төгөрим, чагыг-керээ чараар Мээң ханым-дыр. ²⁹ Силерге чугаалап тур мен: Адамның Чагыргазыңга силер-биле кады чаа арага ижер хүнүм келбээн шаанда, Мен ам моон сонгаар виноград арагазың ишпес мен». ³⁰ Олар ыдыктыг ырыны ырлашкаш, Елеон даанче чорупканнар.

**Пётрнуң Иисустан ойталаарын
баш бурунгаар мебегдээни**
(Мк. 14:27-31; Лк. 22:31-34;
Ин. 13:36-38)

³¹ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Бижилгеде: „*Кадарчызың сон каарымга, кодан хой тарай маңажы бээр*“ — деп бижээни дег, силер шупту бо дүне Менден ойталаар-дыр силер. ³² Ынчалза-даа катап дирилгеним соонда, Мен Галилеяга мурнай чедип келгөш, силерни аңаа манаар мен».

³³ А Пётр Аңаа: «Улус Силерден шупту-даа ойталаар болза, мен каян-даа ынчанмас мен!» — деп харыылаан.

³⁴ Иисус аңаа: «Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: бо дүне-ле, аскыр-дагаа алгырап бетинде, Менден үш катап ойталаар-дыр сен» — дээн.

³⁵ Пётр: «Силер-биле кады өлүр-даа апаар болзумза, Силерден черле ойтала-вас мен!» — дээн. Өске өөреникчилер база ынча деп аашкынар болганнар.

**Иисустуң Гефсиманияга
Бурганга мөрүм кылганы**
(Мк. 14:32-42; Лк. 22:39-46)

³⁶ Иисус оон өөреникчилери-биле кады Гефсимания дээр черге чедип келгөш, оларга мынча дээн: «Манаа олуруңар, Мен ол аразында дөө ынаар барып, мөрүңүп алың». ³⁷ Ол Пётрну база Зеведейниң ийи оглун эдерттип алгаш, качыгдап, ундарап эгелээн. ³⁸ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Качыгдал мээң сеткилимни өлүмүү-биле карартыр баяшп тур. Маңаа турунар, Мээң-биле кады сергеленеп, удуванар».

³⁹ Иисус олардан элээн ырай бергөш, черге донгайып чыдыпкаш, мөргүп эгелээн: «Ачай! Болдунар-ла болза, хилинчектиң бо дашказы Менден чайлай берзин! Ындыг-даа болза, бүгү чүве Мээң эвес, а Сээң күзел-соруун ёзугаар болзун».

⁴⁰ Иисус өөреникчилеринче ээп келгөш, оларның удуп чыдарын көргөш, Пётрга мынча дээн: «Силер Мээң-биле кады оода чаңгыс шак иштинде сергек болуп шыдавааныңар ол бе? ⁴¹ Күткүлгеге алыспас дээш, серемчилелдиг болуп, мөргүнер. Киж и сүлдөзи — сергек, а мага-бот — суларгай болгай».

⁴² База катап ырадыр кылаштай бергөш, Иисус мынчаар мөргүй берген: «Ачай! Хилинчектиң бо дашказы Менден чайлаттынмай, ону Мен албан ижер ужурлуг болзумза, Сээң күзел-соруун чогуп бүтсүн!»

⁴³ Ол ээп кээрге, өөреникчилери ам база удуп чыткан: оларның карактары шимдинип турган. ⁴⁴ Оларны каапкаш, катап ырадыр кылаштай бергөш, Иисус биеэги-ле сөстери-биле үшкү удаа мөргүй берген. ⁴⁵ Иисус оон өөреникчилеринче ээп келгөш, оларга мынча дээн: «Силер ам-даа удуп дыштанмышаан силер бе? Дыннаңар, шак-үе келген-дир, Киж и амытан Оглун бачыттыглар холунга тудуп берип тулар-дыр. ⁴⁶ Тургулаңар, чоруулуңар! Саттынкчы мырынай бо келди, көрүңер!»

Иисусту тудуп хоругдааны
(Мк. 14:43-50; Лк. 22:47-53; Ин. 18:3-12)

⁴⁷ Иисус ынча дээр ийлек, он ийи элчинниң бирээзи боор Иуда чедип келген. Иуда Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш чоннуң баштыннарының чорудупканы, хылыштар, моңнар-биле чепсегленген хөй улус эдерттип эккелген. ⁴⁸ Саттынкчы оларга: «Ошкап каарым киж и Иисус ол боор — деп демдек айттып, — Ону тудуп алыр силер» — деп дугуржуп алган турган. ⁴⁹ Иуда ол-ла дораан Иисуска чеде бергөш: «Амыр-менди-ле, Башкы!» — дээш, Ону ошкап каан.

⁵⁰ А Иисус аңаа мынча дээн: «Өңнүк, чүнү кылыр дээш келген ийик сен, ону

* 26:50 Азы: «Өңнүк, чүнү кылыр дээш, бээр чедип келдиң?»

26:28 Хост. 24:8 26:30 Лк. 22:39 26:31 Зах. 13:7 || Ин. 16:32 26:32 Мф. 28:7 26:35 Ин. 11:16; 21:19
26:37 Мк. 5:37; 9:2 26:38 Ин. 12:27 26:39 Евр. 5:7 || Мк. 10:38; Ин. 18:11 || Ин. 5:30; 6:38; Гал. 1:4
26:41 Мф. 6:13; 1 Пет. 4:7 26:42 Мф. 6:10 26:45 Ин. 2:4 || Мф. 16:21; 17:22; 20:18 26:47 Аж.-ч. 1:16

кыл»*. Чепсектиг улус ынчан чедип келгеш, Иисусту тудуп алганнар.

⁵¹ Иисустун чанынга турганнарның бирээзи хылыжын ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалгакчызының чалчазының кулаан одура шаапкан. ⁵² Иисус анаа мынча дээн: «Хылыжын хынаап ал! Хылыш көдүрген кижжи боду хылыштан өлүр чүвө. ⁵³ Азы сен Мени Адамдан дилег кылып шыдавас деп бодадың бе? Ол Меңээ он ийи түмен ажыг дээрниц төлээлерин чорудуп бээр турган ийик! ⁵⁴ А ыңдыг таварылгада Бижилгелер канчап боттанарыл? Ол бүгү мынчалдыр боттаныр ужурулуун бижээн-не болгай!»

⁵⁵ Иисус ынчан чыылган чонга мынча дээн: «Силер чүге Мени тудуп аарда, хылыштарлыг, моннарлыг чедип келдинер? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? Мен хүннүң-не Бурганның өргээзинге улус өөрөдип турдум, а силер Меңээ хол дегбедиңер чоп. ⁵⁶ Медээчилернин бижилгелери боттанзын дээш, бо бүгү болуп турар-дыр».

Өөреникчилери ынчан Ону каапкаш, дезе бергеннер.

Дээди иудей Чөвүлелдиң муркунда
(Мк. 14:53-65; Лк. 22:54-55, 63-71;
Ин. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Иисусту тудуп алган улус Ону Бурганның дээди бараалгакчызы Каиафага эккелген. Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш чоннун баштыннары ында шагда-ла чыгып келген болган. ⁵⁸ (А Пётр Бурганның дээди бараалгакчызының бажыңының хериминге чедир Иисусту бүдүү эдерип чедип келген. Ол ынаар киргеш, хамык херектин төнчүзүн көөрү-биле таңныылдар аразыңга олуруп алган.)

⁵⁹ Иисусту өлүрүп шиидер дээш, Бурганның дээди бараалгакчылары база бүгү дээди иудей Чөвүлел Иисуска удур меге херечилелдер тыварын орадашкан. ⁶⁰ Меге херечилел кылган улус хой-даа турган болза, олар Ону буруудадыр чылдак тыппаан. Адак сөөлүндө ийи меге херечи келгеш: ⁶¹ «„Бурганның өргээзин урегдеп-бускаш, ону үш хүн дургузунда катап тудуп тургузуп шыдаар мен“ — деп турган кижжи бо-дур» — дээн-

нер. ⁶² Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан туруп келгеш: «Чүге харыылавайн тур сен? Бо улус сенээ удур чүнү речичилеп турары ол?» — дээн. ⁶³ Ынчалза-даа Иисус ыгыттаваан. Бурганның дээди бараалгакчызы Оон айтырган: «Дириг Бурганның мурнунга биске чугаалап көр, Сен — Христос, Бурганның Оглу сен бе?»

⁶⁴ Иисус аңаа: «Силер болунар ынча дидинер — дээн. — А Мен силерниң шуптунарга чугаалап тур мен: моон сонгаар *Кижжи амытан Огун Күчүлүг Бурганның оң талазында олурар база дээрниц булуттарын кырып чоруур* кылдыр көөр силер».

⁶⁵ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан кеткен хевин ора соп каапкаш, мынча дээн: «Ол Бурганның дорамчылап тур! Биске ам херечилернин херээ чүл? Силер шупту Оон Бурганны дорамчылаанын дыннадыңар!» ⁶⁶ Кандыг шииткел үндүрер силер че?» Харызыңга олар: «Ол буруулуг-дур, өлүр ужурулуг-дур!» — дээннер. ⁶⁷ Оон соонда олар Иисустун арныңче дүкпүрүп, эттеп эгелээннер. Өскөлери Оон артыңдан чаактарыңче дажып: ⁶⁸ «Христос, Сени кым дажыпты? Өттүр билип медегле!» — деп турганнар.

Пётрнүң Иисустан ойталааны
(Мк. 14:66-72; Лк. 22:56-62;
Ин. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ А Пётр бажын даштынга херим иштинге олурган. Бир чалча херээжен аңаа чоокшулап келгеш: «Сен база Галилея курттуг Иисус-биле кады турдун чоп» — дээн.

⁷⁰ Ынчалза-даа Пётр хамык улус мурнунга оон ойталап: «Чүнү соора эдип турарың ол?» — дээн.

⁷¹ Ол үнер эжикче чоруптарга, ону көрүп каан өске чалча херээжен ында турган улуска мынча дээн: «Бо кижжи база Иисус-биле кады чораян чүвө».

⁷² Пётр база катап ойталап: «Ол Кижини билбес мен» — деп даңгырагалаан.

⁷³ Элээн үе эрткенде, орта турган улус Пётрга чоокшулап келгеш: «Сен ылап-ла оларның бирээзи-дир сен, чугаалаар аяныңдан-на илден-дир» — дээннер.

⁷⁴ Пётр ынчан база катап аашкынып, чыгаанга кирип эгелээн: «Мен ол Кижини шуут билбес мен!» Ол өйдө

26:51 Лк. 22:38 26:52 Ажылд. 13:10 26:55 Мф. 21:23; Лк. 21:37 26:56 Мф. 1:22-23; 21:4; Ин. 19:36 || Мф. 26:31; Ин. 16:32 26:60 Бд. ыр. 26:12; 34:11 26:61 Мк. 15:29; Ин. 2:19 26:62 Мф. 27:13 26:63 Бд. ыр. 2:7 26:64 Бд. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мф. 16:27; 24:30; Евр. 1:13 26:65 Сан. 14:6; Аж.-ч. 14:14 || Мф. 9:3; Ин. 10:36 26:66 Лев. 24:16 26:67 Иса. 50:6

аскыр-дагаа алгыра берген. ⁷⁵ Пётр Иисустун: «Аскыр-дагаа алгыра бегинде, Менден үш удаа ойталаар-дыр сен» — дээн сөстөрүн сактып келген. Ол оон соонда үнгөш, ишкирнип ыглай берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда
(Мк. 15:1; Лк. 23:1-2; Ин. 18:28-32)

27 ¹ Эртен эрте Бурганның дээди бараалгакчылары, чоннуң баштыңнары дөгере чөвүлөжип чугаалашкаш, Иисусту өлүрөр деп шийтпир үндүргөннер. ² Олар Ону хүлээш, чагырыкчы Пилатка аппарып хүлээдип бергеннер.

Иуданың өлүмү
(Аж.-ч. 1:18-19)

³ Иисусту садыпкан Иуда Ооң шийтирип алганын көргөш, кем-буруузун миннип, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнарга үжен мөңгүн чоозун эгидип берген: ⁴ «Буруу чок кижини садып, бачыт үүлгеттим» — деп турган. А демгилери: «Биске ол кандыг хамаанын чүвөл? Ол сээн херээн-дир» — деп харыылааннар. ⁵ Иуда чоостарын Бурганның өргээзинге тө чажыпкаш, чоруй баргаш, монну берген. ⁶ Бурганның дээди бараалгакчылары чоостарны чыып алгаш: «Бо акша хан өртээ болган төлээде, ону Бурганның өргээзиниң акша-мөңгүн чыыр хааржаанга сул болбас» — дээннер. ⁷ Олар сүмөлөшкөш, ол акша-биле «Дой сава кылыкчызының шөлү» дээр, даштыкы улусту хөөржүдөр черни садып аарын шийтпирлээннер. ⁸ Ынчангаш бөгүнгө дээр ол шөлдү «Ханның шөл» деп адап турар.

⁹ Иеремия медээчиниң дамчыштыр баш бурунгаар чугаалаан медеглел ыңчаар боттанган:

«Олар израиль чоннуң Ол дээш доктааткан өртээ — *үжен мөңгүн чоосту ап алгаш*, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының менээ дужааганын эзугаар, „*Дой сава кылыкчызының шөлү*“ дээш берипкеннер».

Пилаттың Иисусту байысааганы
(Мк. 15:2-5; Лк. 23:3-5; Ин. 18:33-38)

¹¹ Иисусту чагырыкчының мурнунга тургузуп каан. «Сен — иудей хаан сен бе?» — деп, Пилат Оон айтырган.

Иисус: «Силер бодунар ыңча дидиңер» — деп харыылаан. ¹² А Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнар Ону буруудады бээрге, Иисус оларга кандыг-даа харыы бербээн.

¹³ Пилат ыңчан Аңаа мынча дээн: «Дыңнавайн тур сен бе? Сенээ удур буруудадышкыннарның хөйүн көрбөс бе?!» ¹⁴ Ынчалза-даа Иисус чагырыкчыга харыылавайн барып, ону аажок кайгаткан.

Вараваны хостааны,
Иисусту өлүмгө шийдип кааны
(Мк. 15:6-15; Лк. 23:13-25;
Ин. 18:39—19:16)

¹⁵ Чагырыкчы Хосталышкын байырдалында чоннуң шилээни бир херектенни хостап бээр чаңчылдыг турган. ¹⁶ Ол үеде Варавва дээр билдингир херектен кара-бажыңга чыткан чүве-дир. ¹⁷ Улус чыгылып кээрге, Пилат олардан айтырган: «Мен силерге кымны хостап берейн? Кайызын хостап алыксап тур силер: Вараваны бе азы Христос деп адаар Иисусту бе?» ¹⁸ (Иисусту адааргаан сагыш-биле аңаа тудуп эккелгенин Пилат билип турган.)

¹⁹ Пилат шийткел үндүрер бедик черге олурда, ооң кадайы аңаа сөс дамчыттырыпкан: «Ол кем-буруу чок кижибиле үрелдешпе! Мен бо дүне дүжүмде Ол дээш аажок човаг-хинчек көрдүм».

²⁰ Ынчалза-даа Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнар чонну Иисусту өлүрүп шийдирин, а Вараваны хостаарын дилээр кылдыр көгүдүп каапканнар.

²¹ Чагырыкчы олардан: «Бо ийи кижиниң кайызын хостап берейн, кымны дээр силер?» — деп айтырган.

Улус шупту: «Вараваны!» — деп алгырган.

²² Пилат оларга мынча дээн: «А Христос деп адаар Иисусту канчаайн?»

Шуптузу аңаа: «Ону хере шаап шаа-жылаңар!» — дээр болган.

²³ Чагырыкчы: «Чогум чүү дээш? Ол кандыг кемниг херек кылганыл?» — деп айтырган.

Ынчалза-даа олар улам ыткыр алгыржып-ла турган: «Ону хере шавыңар!»

26:75 Мф. 26:34 27:2 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 1 Тим. 6:13 27:5 2 Хаан. 17:23 27:6 4 Хаан. 12:9; Мк. 12:41; Ин. 8:20 27:9 Мф. 2:17 27:9-10 Иер. 18:3; 32:7-9; Зах. 11:12-13 27:11 Мф. 2:2 27:13 Мф. 26:62 27:18 Ин. 12:19 27:20 Аж.-ч. 3:14 27:23 Лк. 23:41; Евр. 4:15

²⁴ Пилат чүнү-даа кылып шыдава-зын база үймээн-даа үнөр чыгысы апар-ганын көргөш, суг алдыртып алгаш, чон мурнунга холдарын чутгаш: «Мен бо ки-жиниң өлүмү дээш буруу чок мен, боду-нар харыылаңар» — дээн.

²⁵ Ынчаарга чон: «Оң өлүмү дээш буруу бистиң база ажы-төлүвүстүн кы-рынга дүшсүн» — деп харыылаан.

²⁶ Пилат ынчан улуска Варавваны хостап берген, а Иисусту кымчылааш, хере шавары-биле аппаарын дужааган.

Шериглерниң Иисусту дорамчылааны
(Мк. 15:16-20; Ин. 19:2-3)

²⁷ Пилаттың шериглери ынчан Ии-сусту чагырыкчынын ордунунче аппар-ганнар. Ону долгандыр бүдүн баталыон хире шериг чыгылып келген. ²⁸ Олар Ооң хевин ужулгаш, Аңаа хааннар кедер хү-рең-кызыл тон кедирип кааннар. ²⁹ Оон тенниг харагандан дээрбек эрээш, Ооң бажынга кедиргеш, оң холунга даян-гыш тудускаш, Иисусту дорамчылап, Ооң мурнунга дискетенип ора дүшкеш: «Иудей хаан алдаржызын!» — деп кочу-лап пат болганнар. ³⁰ Олар Олче дүкпү-рүп, даянгыш-биле бажынче соп шаг болганнар. ³¹ Иисусту дорамчылап мага хангаш, хүрең-кызыл тонну ужулгаш, Ооң Бодунуң хевин кедиргеш, хере ша-вары-биле алгаш чорупканнар.

Иисустуң хере шаптыртканы
(Мк. 15:21-32; Лк. 23:26-43;
Ин. 19:17-27)

³² Орук ара оларга Кирияя чурттуг Симон деп кижн таваржы бээрге, шериг-лер ону Иисустун белдир-ыяжын көдү-рер кылдыр албадапканнар. ³³ Голгофа азы «Баш сөөгү» деп адаар черге чедип келгеш, ³⁴ олар Иисуска бир-ле ажыг чүүл холаан арага бергеннер*. Ол шенеп көр-гөш, ишпейн барган. ³⁵ Иисусту белдир-ыяшка хере шаап кааш, шериглер Оон хевин алып үлүг тырып, аразында үле-жип алганнар. ³⁶ А ооң соонда олар Ону кадарып олуруп алганнар.

³⁷ Иисустуң кем-буруузон айтып: «Иудей хаан Иисус бо-дур» деп бижээн самбыражыгашты Ооң бажынын кы-рынга кадап каан турган.

³⁸ Ооң-биле кады өске ийи дээрбечи-ни* база: бирээзин Ооң оң талазында, а өскезин солагай талазында белдир-ыяш-тарга хере шаап каан. ³⁹ Эрткен-дүшкен улус Ооң талазынче баштары-биле до-рамчыладдыг айтып, кочулап турган: ⁴⁰ «„Бурганның өргээзин үрөп-бускаш, үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен“ — деп турдуң чоп! Бодуну Бодун камгала! Бурганның Оглу шын болзуңза, белдир-ыяштан дүжүп кел!»

⁴¹ Бурганның дээди бараалгакчы-лары, ном-хоойлу тайылбырлакчы-лары болгаш баштыңнар демнежип ал-гаш, база-ла Ону кочулап турганнар: ⁴² «Өскелерни камгалап турган, а Бодун камгалап шыдавас де! Израильдин хааны де! Ол белдир-ыяштан дүжүп келзин, бис ынчан Аңаа бүзүрей бээр бис! ⁴³ *Ол Бур-ганга ынанын турду. Ынчангаш Ол Бурганга эрзим болза, Бурган ам Ону камгалап ал-зын!* Ол Бодун Бурганның Оглу мен деп турду чоп!» ⁴⁴ Ооң-биле кады хере шап-тырган дээрбечилер база Ону бак сөг-леп турган.

Иисустуң өлүмү
(Мк. 15:33-41; Лк. 23:44-49;
Ин. 19:28-30)

⁴⁵ Хүн үнгенден бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир бүгү чер кырын дүм-бей карангы шыва апкан. ⁴⁶ А тоску шак үезинде Иисус: «*Эли, Эли, лема савахфа-ни?*» («*Мээң Бурганым, Мээң Бурганым, чуу дээш Мени кааптың?*» — дээни ол) — деп ыткыр алгырышкан. ⁴⁷ Чоогунга тур-ган улустун чамдыгызы ону дыннааш: «Ол Илияны кый деп тур» — деп тур-ган. ⁴⁸ Оларнын бирээзи дораан маңнап чеде бергеш, суг сиңирер губка ап ал-гаш, ону ажыг виноград арагазынга өт-түрүп алгаш, өргөн бажынга кедиргеш, ижиртири-биле Иисусче сунган. ⁴⁹ Арт-кан өөрү: «Адыр! Ону камгалаары-биле

* 27:34 Ол үеде шаажылаттырып өлүртүрү улуска аарышкы намдадыр бир-ле ажыг наркотиктиг бүдүмөл холаан суксун бээр турган. * 27:38 Ол үеде римчилер-биле демисежип турган, чонда нептеренгей дайынчыларны болганчок-ла «дээрбечилер» деп адаар турган.

27:24 Ы. х. к. 21:6; Ыд. ыр. 25:6; 72:13 27:25 1 Фес. 2:16 27:26 Мф. 20:19 27:30 Иса. 50:6; Мф. 20:19 27:34 Ыд. ыр. 68:22 27:35 Ыд. ыр. 21:19 27:39 Ыд. ыр. 21:7; 108:25 27:40 Мк. 14:58; Ин. 2:19 || Мф. 4:3-6 27:42 Ин. 10:18 || Ин. 1:49; 12:13 || Ин. 20:29 27:43 Ыд. ыр. 21:8-9 27:46 Аж.-ч. 3:1 || Ыд. ыр. 21:2 27:48 Ыд. ыр. 68:22

Илияның кээр-келбезин көөр-дүр» — деп турганнар.

⁵⁰ Иисус база катап ыткыр алгырган соонда, Ооң амы-тыны үстү берген.

⁵¹ Ол өйдө Бурганның өргээзинде аскан көжеге үстүндөн адаанга чедир ийи чара орлу берген. Чер сиринейнип, хаядаштар буступ калган. ⁵² Чевеглер ажыгтынып, Бурганның хөй-ле улузунун өлүг мага-боттары катап дирли берген. ⁵³ Олар чевеглеринден үнгөш, Иисустуң катап дирилгенинин соонда ыдыктыг хоорайга чедип келгеннер. Оларны хөй улус суглут кара-биле көргөн.

⁵⁴ Чүс шериг баштыңчызы база Иисусту таңнылдап турган шериглер чер шимчээшкенин болгаш өске-даа бүгү болган чүүлдерин көргөш, аажок сестип: «Ол ылап-ла Бурганның Оглу-дур!» — деп турганнар.

⁵⁵ Орта хөй херээжен кижилер база ол бүгүнү ырактан хайгаарап турганнар. Олар Иисуска бараан бооп, Ону Галилеядан үдөп келген улус чүве-дир. ⁵⁶ Херээжен улустун аразынга Мария Магдалина, Иаков биле Иосийниң авазы Мария база Зеведейниң оолдарынын авазы турган.

Иисусту орнукуштуканы
(Мк. 15:42-47; Лк. 23:50-56;
Ин. 19:38-42)

⁵⁷ Кежээ дүшкенде, Аримафея* чурттуг Иосиф деп бай кижиче чедип келген. Ол база Иисустуң өөреникчизи турган. ⁵⁸ Ол Пилатка келгеш, Иисустуң мага-бодун дилеп алган.* А Пилат мага-ботту анаа бээрин дужааган. ⁵⁹ Мага-ботту дүжүрүп алгаш, Иосиф ону арыг пөс шывыг-биле орааган, ⁶⁰ хаяда оя шаап алганы бодунун чаа чевег-куюнга орнукушудуп каан. Чевег-куйнуң аксын, улуг даш чууп эккеп, дуглап кааш, Иосиф чоруй барган. ⁶¹ А Мария Магдалина болгаш база бир Мария чевег-куйнуң дужунга олуруп калганнар.

Чевег чанында таңнылдар

⁶² Пятницаны солуп кээр даартазында хүндүс Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш фарисейлер Пилатка келгеш, ⁶³ мынча дээннер: «Хайырааты! Ол мегечи дириг тургаш: „Үш хүн эртерге, катап дирлир мен“ — деп чугаалаанын сактып келдивис. ⁶⁴ Ынчангаш үшкү хүнге чедир чевегни кадарар айтышкындан беринерем. Оон башка Ооң өөреникчилери чедип келгеш, мага-ботту оорлап ашпаарлар, а оон чонга: „Ол өлүглөр аразындан катап дирилди“ — деп чарлай бээрлер. Ол сөөлүг меге баштайгызындан-даа дора болур».

⁶⁵ Пилат оларга: «Таңнылдардан берейн. Баргаш, бодунар баш билип кадарыңар» — деп харыылаан. ⁶⁶ Олар чоруткаш, таңнылдар тургузуп, дашка таңма баскаш, чевег-куйну кадарып эгелээннер.

Иисустуң катап дирилгени
(Мк. 16:1-8; Лк. 24:1-12; Ин. 20:1-10)

28 ¹ Амыр-дыш хүнү эрткенде, улуг хүнүн даң бажында, Мария Магдалина болгаш база бир Мария чевег-куйну көөрү-биле чедип келгеннер. ² Хенертен күштүг чер шимчээшкени болган: Дээрги-Чаяакчынын төлээзи дээрден дүжүп келгеш, чевег-куйга кээп, дапты чууй идирикеш, ооң кырынга олуруп алган. ³ Ооң хевир-шырайы чанныкка дөмей, а хеви хар дег ак болган. ⁴ Оон корткаш, таңнылдар сиринейнип, өлүг-даа дег кээп дүшкеннер. ⁵ Дээрнин төлээзи херээжен кижилерге мынча дээн: «Силер кортпаңар. Хере шаптырган Иисусту дилеп чедип келгениңерни билир мен. ⁶ Ол мында чок. Силерге Ооң чугаалап турганы дег, Ол катап дирли берген. Бээр келгеш, Ооң чыткан черинче көрүңер даан. ⁷ А ооң соонда дүрген чоруткаш, Ооң өөреникчилеринге барып: „Иисус өлүглөр аразындан катап дирилгеш, силерни мурнай Галилеяга чедө

* 27:57 Аримафея — бо болза Эрги Чагыг-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адап турар суур. * 27:58 Еврей чаңчыл ёзуугар, чок болган кижини мөчөөн хүнүндө ажаар ужурлуг, артында-ла пятницаның кежээзинде суббота, амыр-дыш хүнү, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзуугар, ышка астынган азы белдир-ыяшка хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурлуг турган.

27:51 Хост. 26:33; Лев. 16:2 27:52 Иса. 26:19; Иез. 37:12; Дан. 12:2; Ин. 5:21, 25 27:53 Неем. 11:2; Иса. 48:2; 52:1 27:56 Лк. 8:2 || Мф. 20:20 27:60 Иса. 53:9 27:63 Мф. 16:21; 17:23; 20:19 27:66 Дан. 6:17; Ажыл. 20:3 28:1 Лк. 8:2 || Мф. 27:61 28:2 Мф. 27:60 28:3 Иез. 1:14; Дан. 7:9; 10:6; Мк. 9:3; Аж.-ч. 1:10 28:4 Ажыл. 1:17 28:7 Мф. 26:32

бээр. Ону аңаа көрүп каар силер“ — деп дыннадынар. Силерге мээң чугаалаар дээн чүвөм бо-дур».

⁸ Олар чевөгден дүрген-не үнө халышкаш, коргуп-иргип-даа, аажок өөрүп-даа, ол бүгүнү Иисустун өөреникчилеринге чугаалаар дээш чүгүржүпкөннөр. ⁹ Хенерген Иисус Боду оларга уткуй бо келген. Ол: «Амыр-менди-ле!» — деп менилээн.

Херээжен кижилер чоокшулай бергеш, доңгая кээп дүшкүлээш, Ооң буттарындан ку jacketтап, Аңаа мөгөйип турганнар.

¹⁰ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Кортпаңар! Баргаш, „Галилеяже чоруптуңар“ деп Мээң ха-дунмамга чугаалаңар. Олар Мени аңаа көрүп каар».

Таңныылдарның дыңнады

¹¹ Херээжен кижилер орукка бар чыдырда, таңныыл шеринден элээн каш кижилер ол бүгү болган чүүлү Бурганнын дээди бараалгакчыларынга дыңнадып, хоорайга чедип келген. ¹² А демгилери баштыннар-биле кады сүмөлөшкөш, шериглерге хөй акша бергеш, ¹³ оларга мынча дээннөр: «„Ооң өөреникчилери дүне када келгеш, бис удуп чыдырвыста, мага-ботту оорлап аппаратан-дыр“ — деп

хамык улуска чугаалаңар. ¹⁴ А ол херектин сураа чагырыкчының кулаанга чедерзе, сагыш човаванар: силерге багай чүү-даа болбас кылдыр бис ооң-биле дугуржуп каар бис».

¹⁵ Шериглер акшаны ап алгаш, айыткан аайы-биле кылганнар. Ол чугаа иудейлер аразынга калбаа-биле нептерээш, бөгүнге дээр артып калган.

Иисустун өөреникчилеринге чагы
(Мк. 16:14-18; Лк. 24:36-49; Ин. 20:19-23)

¹⁶ А он бир өөреникчи Галилеяже, Иисустун чедерзе беринер дээн даанче чорупканнар. ¹⁷ Орта Ону көрүп кааш, олар Аңаа мөгөйгеннөр, ындыг-даа болза, чамдыктары чигзинигге алзыпкан.

¹⁸ Иисус чоокшулап келгеш, олар-биле чугаалажып, мынча дээн: «Дээрге база черге бүгү эрге-чагырганы Меңээ берген-дир. ¹⁹ Ынчангаш барыңар, Адаңның, Оглунуң болгаш Ыдыктыг Сүлдениң ады-биле бүгү чоннарны сугже суп, оларны Мээң өөреникчилерим боор кылдыр ээлдириңер. ²⁰ Силерге Мээң бүгү айтышкыннарымны сагыыр кылдыр оларны өөрединер. Мен кажан кезээде, бо делегейниң төнчүзүнге чедир силер-биле кады мен».

28:9 Ин. 20:19, 21 || 4 Хаан. 4:27 || Мф. 28:17; Лк. 24:52 28:10 Мф. 12:50; Ин. 20:17; Рим. 8:29; Евр. 2:11 28:17 Ин. 20:25 28:18 Иса. 9:6; Дан. 7:13-14; Мф. 11:27; Ин. 17:2 28:19 2 Кор. 13:13 || Ин. 4:1-2; Аж.-ч. 8:13 || Кол. 1:23 28:20 Ин. 14:15 || Мф. 13:39

Марктын бижээни Буянныг Медээ

Кирилде

Бурунгу христиан төөгүүчүлөрний-биле алырга, бо номнун автору – Варнава элчинниң төрөл думазы Иоанн Марк. Христиан өөредигни негтередир херекке Марк баштай Павел-биле, а ооң соонда (бистиң эраның 60 чылдарында) Римге Пётр-биле кады ажылдап турган.

Бо ном дөрт Буянныг Медээниң эң кысказы болур. Амгы үениң шинчилекчилериниң хөй кезии ол баштай бижиттинген деп база Матфей биле Лука боттарының Буянныг Медээлерин бижип тура, ону ажыглап турган деп санап турар. Марк Иисус Христостуң Галилеяга бараан болушкунунуң үезинде кылган ажыл-херээнче болгаш Иисустуң амыдыралының Иерусалимге эрткен сөөлгү неделизынче кол кичээнгейни салган. Иисус дээрге Бурганның Оглу дээзин база Ол кандыг-даа аарыг-аржык, хилинчек болгаш өлүмнү чагырар эргелиг дээзин көргүзерин Марк кысқан. Ол Иисустуң төрүттүнгенин-даа, Ооң катап дирилгенин соонда болган чүүлдерниң хөгжүлдесин-даа тодарадып биживээн.

Марк бодунуң Буянныг Медээзинде чамдыкта грек дылче үлегерлеп алган латин сөстөрни ажыглап турар база ооң тоожулалында таваржып кээр арамей сөстөрни номчукчуларга тайылбырлаарын оралдажып турар. Ол чорук Марк Буянныг Медээни еврейлерге эвес, а өске чоннарга бижээнин айтып турар чадапчок.

Иоанн Медеглекчиниң суртаалы (Мф. 3:1-12; Лк. 3:1-9; Ин. 1:19-28)

1 Бурганның Оглу Иисус Христос дугайында Буянныг Медээниң эгези бодур. ²Исайя медээчинин номунда* мынча деп бижиттинген:

«Көр даан, Мээң төлээм Сээң орууну белекеп берзин дээш, ону Сени мурнай чорудуп тур мен». ³ *«Ээн кургаг ховуда алгырган кижиниң үнү: „Дээри-Чаяакчыга оруктан белекчеңер! Ооң эртер кокпаларын дорттап беринер“».*

⁴Ынчангаш ээн кургаг ховуга Иоанн Медеглекчи чедип келген. Ол улус-

ка: «Бачыттарыңар дээш өршээл алып дизиңерзе, бачыдыңар миннип, Бурганче ээлгениңер демдээ кылдыр сугже суктурар ужурлуг силер» – деп суртаалдап турган. ⁵Улус аңаа бүгү Иудеядан база Иерусалим хоорайдан боттарының бачыттарын ажы-биле миннир дээш кээп турган, а Иоанн оларны Йордан хемге сугже суп турган.* ⁶Иоанн теве дүгүнден кылган хептиг база белинде хөм курлуг чораан, а ооң чиир чеми шартылаа болгаш ховунуң ары чигири болган. ⁷Иоанн улуска мындыг суртаал берген: «Менден күчү-күштүг Кижини мээң соомдан чоруп олулар. А мен донгайгаш, Ооң идииниң шидишкенин безин чежеринге төлөп чок кижидир

* 1:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Исайя медээчинин номунда» деп эвес, а «Медээчилерин номнарында» деп бижээн. * 1:5 Сугже сугары – улустуң эрги, бачыттың амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыңнангыр чаа амыдырал дээш төрүттүнериниң символ-демдээ.

1:1 Бд. ыр. 2:7 1:2 Хост. 23:20; Мал. 3:1; Мф. 11:10; Лк. 7:27 1:3 Иса. 40:3 1:4 Лк. 1:80; Ин. 1:6 1:5 Аж.-ч. 19:18 1:6 4 Хаан. 1:8 || Лев. 11:22; 1 Хаан. 14:26

мен. ⁸ Мен силерни сугже суктум, а Ол силерни Ыдыктыг Сүлдеже сугар».

**Иисустуң сугже суктурганы,
күткүттүргени**

(Мф. 3:13—4:11; Лк. 3:21—22; 4:1—13)

⁹ Ол хүннерде Галилеянын Назарет хоорайдан Иисус чедип келген. Иоанн Ону база Иордан хемче суккан чүве-дир. ¹⁰ Иисус сугдан үнүп ора, дээрнин ангай-тыр ажыгына бергенин база Ооң кырынче көге-буга дег бадып орав Бурганның Сүлдезин көрүп каан. ¹¹ Оон дээрден мынча дээн үн дыңналган: «Сен Мээң ханы ынак Оглум-дур сен, Мээң сеткилимге кирер-дир сен». ¹² Ооң соонда ол-ла дораан Ыдыктыг Сүлде Ону ээн курга ховуже чорудупкан. ¹³ Ээн курга ховуга Иисус дөргөн хүн дургузунда эрликке күткүттүрүп, аң-мең аразынга чурттап келген. Дээрнин төлээлери Аңаа бараан болуп турган.

Иисустуң баштайгы өөреникчилери
(Мф. 4:18—22; Лк. 5:1—11)

¹⁴ Иоанны туруп хоругдаанынын соонда, Иисус Бурганның Буянын Медээзин суртаалдап, Галилеяга чедип келген. ¹⁵ Ол: «Доктааткан үе келген-дир, Бурганның Чагыргазы чоокшулаан-дыр: бачыдыңар минип, Бурганче эглиңер база Буянын Медээге бүзүрөңер!» — деп суртаалдап турган.

¹⁶ Бир-ле катап Иисус Галилея хөлүнүн чаны-биле эртип бар чыткаш, четкилерин хөлче салып турган балыкчылар Симон болгаш ооң дунмазы Андрейни көрүп каан. ¹⁷ Иисус оларга мынча дээн: «Мени эдериңер. Силерни кижилер тывыкчылары кылып каар мен». ¹⁸ Алышкылар четкилерин каапкаш, ол-ла дораан Ону эдерип чорупканнар. ¹⁹ Оон Ол бичи ырадыр кылаштай бергеш, Зеведейниң оглу Иаков биле ооң дунмазы Иоанны көрүп каан, олар база-ла хемедө четкилерин септеп олурган. ²⁰ Иисус оларны база дораан кый деп алган. Олар ачазы Зеведейни хөлечиктери-биле катая хемеге каапкаш, Иисусту эдерип чорупканнар.

**Иисустуң аарыг кижилерни
экиртип эгелээни**
(Лк. 4:31—41)

²¹ Олар шупту Капернаум хоорайга чедип келген. Үр болбаанда, Иисус амырдыш хүнүнде синагогаже кирип келгеш, улусту өөреди берген. ²² Ооң берген өөредин улус кайгап ханмаан, чүге дээрге Иисус оларны ном-хоойлу тайылбыр-лакчылары ышкаш эвес, а эрге-чагырга ээлээн кижилер ышкаш өөредип турган.

²³ Ол синагогага букка алыскан бир кижилер алгырып үнген: ²⁴ «Назарет чуртут Иисус, Силерге бистен чүү херегил? Силер бисти узуткаар дээш келдинер бе? Силерни кымыл дээрзин билер мен, Силер — Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи-дир силер!»

²⁵ Иисус букка: «Ыгытгава, ол кижиден үне бер!» — деп шыңгыы дужааган. ²⁶ Бук ыңчан ол кижини курулдурупкаш, ыткыр алгырбышаан, оон үне берген.

²⁷ Шупту улус кайгап-харааш, аразында: «Чүү деп чүвөл бо? Ол Кижилер бистен чүвөл бо?» — дижип турган. ²⁸ Удатпаанда Иисустуң дугайында дамчыгыр чугаа бүгү Галилеяга тарай берген.

²⁹ Иисус Иаков болгаш Иоанн-биле кады синагогадан үнгеш, үр болбайн, Симон биле Андрейниң бажыңынга чедө бергеннер. ³⁰ Симоннуң кат-иези халыны аарыгдан аарып чыдар боорга, олар Иисуска дораан чугаалааннар. ³¹ Ол чыткан херэежен кижилер чоокшулап келгеш, ооң холундан туруп алгаш, тургузуп эккелген. Демги херэеженниң эьдиниң изин дораан чавырлы берген, экирэн кижилер ол дораан оларга бараан болуп эгелээн.

³² Кежээ дүжүп, хүн ажа бергенде, Иисуска бар-ла турган аарыг-аржык болгаш букшуураан улусту эккелгеш туруп бергеннер. ³³ Хоорайның бүгү чурттакчылары хаалга аксынга чыгып келген. ³⁴ Янзы-бүрү аарыгларга алыскан хөй кижилер ол ыңчан экиртип каан. Хөй буктарны кижилерден үндүр сывыртапкаш,

^{1:8} Иоил 2:28 ^{1:9} Мф. 2:23; Лк. 2:39 ^{1:10} Аж.-ч. 7:56 || Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 ^{1:11} Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Мк. 9:7; 2 Пет. 1:17 ^{1:13} 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 || Лк. 22:43 ^{1:14} Ис. 21:39; 3 Хаан. 9:11; Иса. 9:1 ^{1:15} Гал. 4:4 || Мф. 3:2 ^{1:16} Сан. 34:11; Мф. 14:34; Мк. 6:53 || Ин. 1:40-42 ^{1:17} Мф. 13:47 ^{1:18} Мк. 10:28 ^{1:21} Мф. 4:13 ^{1:22} Мф. 7:28-29 ^{1:24} Мк. 5:7 || Аж.-ч. 19:15 || Ин. 6:69 ^{1:26} Мк. 9:20; Аж.-ч. 8:7 ^{1:27} Аж.-ч. 17:19 ^{1:30} 1 Кор. 9:5 ^{1:31} Мк. 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 ^{1:34} Мф. 12:16; Мк. 3:12

оларга Ооң дугайында чугаалаарын хоруп каан, чүгө дээрге буктар Ол кым дээрзин билир турган.

Иисустуң Галилеяга суртаалдааны
(Лк. 4:42-44)

³⁵ Иисус даразында эртен чер чырываанда-ла тургаш, дашкаар үнгөш, ээнзиргей черге барып, Бурганга мөргүп турган. ³⁶ Симон болгаш Ооң-биле кады чораан улус Ону дилеп чорупкан. ³⁷ Оон Иисусту тып алгаш, Аңаа: «Хамык улус Силерни дилеп тур» – дээннер. ³⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Чоок-кавы суурлар болгаш хоорайларже бараалыңар, Мен аңаа база суртаалдаайн, чүгө дээрге кылыр дээш келген херээм-не ол болгай!» ³⁹ Иисус бүгү Галилеяны эргий кезип, синагогаларга суртаалдап база буктарны үндүр сывыртап чоруп берген.

Кежи аарыг кижини экирткени

(Мф. 8:1-4; Лк. 5:12-16)

⁴⁰ Бир-ле катап Иисуска кежи аарыг кижиче чедип келгеш, Ооң мурнунга дискек кырынга олурга дүшкөш, Аңаа: «Күзээр-ле болзуңарза, Силер мени арыглап каар силер» – деп чалыңган. ⁴¹ Иисус ону кээргей бергеш, холун сунуп, кежи аарыг кижиге деггеш, аңаа мынча дээн: «Күзеп тур мен, арыгланы бер!» ⁴² Кеш аарыг ол-ла дораан демги кижиден адырлы берген. Ооң кежи арыгланы берип, каң-кадык апарган. ⁴³ Иисус оон ол кижини чорудуп тура, аңаа шыңгыгы чагып каан: ⁴⁴ «Дыңна, кымга-даа бо дугайында чугаалава. Баргаш, Бурганнын бир-ле бараалгакчызынга көстүп каг, оон Моисейниң хоойлузунда айытканын ёзугаар, арыгланганың дээш Бурганга өргүлден кыл. Сен ол өргүлүң-биле экирээнинни улуска херечилеп көргүскен боор сен». ⁴⁵ А ол кижиче чоруткаш, болган таварылганың дугайында шупту улуска чарлап, үзүк-соксаал чок чугаалап эгелээн. Ынчангаш Иисус хоорайларже көзүлдүр кээр арга чок апаргаш, хоорай даштында ээнзиргей черлерге туруп алыр ужурга таварышкан. Улус Аңаа дөмей-ле чер болгандан кээп туруп берген.

Чартыктаан кижиниң бачыттарын өршээгени

(Мф. 9:1-8; Лк. 5:17-26)

2 ¹Элээн каш хүн эрткенде, Иисус база катап Капернаумга чедип келген. Ол бир бажында турап-дыр деп медээ дыңналы берген. ² Хөй улус чыгып келген болгаш, бажыннын ишти-даштында эртер-дүжер хос чер чок апарган. Иисус улуска суртаалдап эгелээн. ³ Дөрт кижиче Аңаа чартыктаан эжин көдүрүп эккелген. ⁴ Улустуң хөйүнден Иисусче чоокшулаар арга чогун көргөш, олар Ооң турганы бажыннын дээвириин чазып-адыргаш, аңаа үт ойгаш, чартыктаан кижини чыткан дөжээ-биле катая дүжүрүп келгенер. ⁵ Иисус оларнын бүзүрелин көргөш, чартыктаан кижиге: «Оглум! Бачыттарың өршээттинген-дир» – дээн.

⁶ Аңаа олурган ном-хоойлу тайылбырлакчыларының чамдызы иштинде мынча деп бодаан: ⁷ «Бо Кижиче чүгө мынча деп туарарыл? Ол дээрге Бурганны дорамчылааны ол ышкажыл! Бургандан аңгыда кым бачытты өршээп шыдаар эргелигил?»

⁸ Иисус оларнын иштинде чүнү бодап туарын ол дораан билип кааш, мынча дээн: «Силер чүректериңерде чүгө мынчаар бодап ораныңар ол? Чүү белиенил? Чартыктаан кижиге: „Бачыттарың өршээттинген-дир“ – дээри бе азы: „Туруп келгеш, дөжөөнни алгаш, чоруй бар“ – дээри бе? ¹⁰ Ынчаарга Кижиче амытан Оглу чер кырынга бачыттарың өршээр эргелиг дээрзин билип алыңар...» Иисус чартыктаан кижиге мынча дээн: ¹¹ «Сенээ чугаалап тур мен: туруп келгеш, дөжөөнни алгаш, бажыңыңче чорувут».

¹² Хамык улус көрүп турда, аарыг кижиче туруп келгеш, дөжөөн алгаш, үнүп чоруй барган. Улус шупту кайгап-харай бергеш, Бурганны алдаржыдып: «Мындыг чүве бис кажан-даа көрбөөн бис!» – деп турганнар.

Иисустуң Матфей Левийни кый дээни
(Мф. 9:9-13; Лк. 5:27-32)

¹³ Оон Иисус база катап хөл эриинче үнүп келген. Бүгү чон Ону долганып келген, а Ол оларны өөредип турган. ¹⁴ Иисус

1:35 Мф. 14:23; Лк. 5:16 1:38 Иса. 61:1 1:40 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чылт. 26:20 ||
Мк. 9:22 1:42 Лк. 17:14 1:43 Мф. 9:30 1:44 Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 1:45 Мк. 7:36 2:1 Мф. 4:13;
Мк. 1:21 2:4 Мк. 6:55 2:5 Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 2:7 Мк. 14:64 || Ыд. ыр. 31:5; Иса. 43:25

хөл кыды-биле эртип бар чыткаш, үндүрүг хавырар черге Алфейниң оглу Левий бодунуң ажылын кылып олурда, көрүп кааш: «Мени эдерип чорувут» — дээн. Левий туруп келгеш, Ону эдерип чорупкан.

¹⁵ Иисус өөреникчилери-биле кады Левийниң бажыңына чемненип чыдырда, хөй үндүрүг хавырыкчылары болгаш өске-даа бачыттыг кижилер база Ооң-биле кады чемненген. Иисусту эдерип чоруур ындыг янзы улус энмежок турган чүве-дир. ¹⁶ Фарисейлерге хамааржыр ном-хоойлу тайылбырлакчылары Ооң үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле кады чемненип турарын көргөш, Ооң өөреникчилеринден: «Силерниң Башкыңар үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле канчап кады чемненир чүвөл?» — деп айтырганнар.

¹⁷ Ону дыңнап кааш, Иисус оларга мынча дээн: «Эмчи кадык улуска эвес, а аарыг улуска херек болгай. Мен „Актыг, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту кый дээр дээш келген мен!»

***Шээрленири биле
амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Мф. 9:14-17; 12:1-8; Лк. 5:33-6:5)***

¹⁸ Иоанның өөреникчилери болгаш фарисейлер шээрленип турган. Элээн каш кижини Иисуска чедип келгеш: «Чүгө Иоанның база фарисейлерниң өөреникчилери шээрленип турары, а Силерниң өөреникчилеринер шээрленмезил?» — дээн.

¹⁹ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Куда доюнга келген күдээ оолдун эштери оолдар, күдээ оол олар-биле кады олурда, шээрленип шыдаар бе? Күдээ оол олар-биле кады турда, оларныкы кудараан херээ чүл? ²⁰ Ынчаарга күдээ оолду олардан чарып аппаар хүннер кээр-ле болгай, шак-ла ынчан олар кударап база шээрлени бээр.

²¹ Кым-даа эрги хепке чаа пөстен чамашкы салбас. Ынчаар болза, чаа чамашкы эрги хепти чыгырылдыр тыргыштар, а ойбак оон-даа улуг аппаар. ²² Кым-даа чаа дүшкен араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек».

²³ Бир-ле катап Иисус амыр-дыш хүнүндө тарып каан шөлдү таварты бар чыткан. Ооң өөреникчилери орук ара сыпта тараа баштарың үзе соккаш, ууштап чий бергеннер. ²⁴ Фарисейлер Аңа мынча дээн: «Көрүңер! Амыр-дыш хүнүндө кылбас ужурлуг чүүлду олар чүгө кылып турары?» *

²⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Боду база кады чораан өөрү аажок аштай бээрге, Давид хаанның чүңү кылган ын силер таанда-ла Бижилгеден номчувааныңар ол бе? ²⁶ Авиафар дээрзи Бурганның дээди бараалгакчызы турган уеде, Давид хаан канчанган ийик? Ол Бурганның өргээзинче киргеш, Бурганның бараалгакчыларыңдан өске кым-даа чивес ужурлуг ыдыктаан хлебти чигеш, кады чораан улунунга база берген болгай». ²⁷ Оон Иисус мынча деп немепп каан: «Бурган кижини амыр-дыш хүнү дээш эвес, а амыр-дыш хүнүн кижини дээш чаяап каан. ²⁸ Ынчангаш Кижини амытан Оглу — амыр-дыш хүнүнүң-даа Дээрзи-дир!»

***Када берген холдуг кижини экирткени
(Мф. 12:9-14; Лк. 6:6-11)***

З ¹ Иисус ооң соонда катап база синагогага кирип келген. Ол өйде анаа када берген холдуг кижини турган. ² Чамдык улус, Иисусту буруудадыр чылдак тып алыр бодааш, Ол амыр-дыш хүнүндө экирти бербес ирги бе деп, Ооң чүңү кылырын хайгаарап турганнар.

³ Иисус када берген холдуг кижиге: «Улустуң ортузунче туруп ал» — дээн. ⁴ А демги улуска Ол мынча дээн:

* 2:23-24 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскениң шөлүңге тараа баштары чулуп, тараа чиирин чөпшээрер каан (Ы. х. к. 23:25). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустуң өөреникчилериниң кылып турар чүүлүн тараа кезилдези болгаш бастырылганы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүндө кылырын хоруп каан.

2:16 Лк. 15:2 2:17 Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15 2:18 Мф. 11:2; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12

2:19 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 2:20 Мк. 14:7; Лк. 17:22 2:23 Ы. х. к. 23:25

2:24 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 2:25 1 Хаан. 21:1-6 2:26 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 8:17 || Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 2:27 Хост. 23:12; Ы. х. к. 5:14 3:1 Мк. 1:21 3:2 Лк. 14:1; 20:20 3:4 Лк. 14:3

«Амыр-дыш хүнүндө чүнү кылыр ужур-дугуу: буянын бе азы бузутту бе? Амытнын камгалап аар бе азы узуткаар бе?»

Ынчалза-даа олар ытгашпаан.

⁵ Иисус улусче килеңнеп, эргий кайгааш, оларнын чүректериниң дашталганы дээш аажок мунгарап, демги кижиге: «Холуң бээр сун» — дээн. Ол сунуп бээрге, ооң холу кадкы апарган. ⁶ Фарисейлер үнө бергеш, ол-ла додиан Иисусту канчап чок кылырын ирорааннар-биле* кады сүлчээлежи, чугаа кыла бергеннер.

⁷⁻⁸ Иисус оортан Бодунуң өөреникчилери-биле кады хөлче чорупкан. Галилея, Иудея, Идумея черлеринде, Иерусалимде, Иорданның ол чарыында база харын-даа Тир биле Сидон хоорайларнын чоок-кавызында чурттаан чон Ону эдерип чоруп олурган. Иисустуң кылган кайтамчык чүүлдериниң дугайында дамчыыр чугаа чер болганга нептерээн болгаш, улустуң Аңаа кээп турганы ол. ⁹ Чыылган хөй чон Ону кыза бербезин дээш, Ол Аңаа хемеден белеткеп бээрин өөреникчилеринге чугаалап каан. ¹⁰ Иисус хөй кижини экиртип каан, ынчангаш аарыг-аржык улус Аңаа дээрин кордап, Олче чүткүп-ле турган.

¹¹ Ону көрүп каан санында-ла, букшуураан кижилер база Ооң мурнунга доңгая кээп дүшкүлээш, алгыржы бээр болган: «Силер — Бурганның Оглу силер!»

¹² Ынчалза-даа Иисус Ону кым дээрин чугаалаарын оларга шынгызы-биле хоруп турган.

Иисустуң он ийи элчинни шилип алганы
(Мф. 10:1-4; Лк. 6:12-16)

¹³ Ооң соонда Иисус дагже үнө бергеш, күзээн улузун кый дээрге, олар Аңаа чедип келген. ¹⁴⁻¹⁵ Иисус оларнын аразындан он ийи кижини шилип алгаш, элчиннер деп адап каан*. Олар үргүлчүле Ооң-биле кады чоруур ужурлуг турган. Иисус оларны суртаалдадып чорудар дээш база аарыглар экиртир, буктар

үндүр сывырар эрге-күштүг болзуннар дээш белеткеп турган. ¹⁶ Иисустун шилип алган он ийи кижизи бо-дур: Ооң Пётр деп адааны Симон, ¹⁷ Воанергес азы «Динмирээшкин оолдары» деп адаткан Зеведейниң оолдары Иаков биле Иоанн, ¹⁸ Андрей, Филипп, Варфоломей, Матфей, Фома, Алфейниң оглу Иаков, Фаддей, Симон Кананит* ¹⁹ база сөөлүндө Ону садыпкан Иуда Искариот.

Иисус азы Веелзевул?

(Мф. 12:22-32; Лк. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Иисус бажыңче дагын эеп кээрге, мөөн чон база катап тырылдыр чыгып келген болгаш, Иисустун база Ооң өөреникчилериниң чеменир безин чай-хозу чок апарган. ²¹ Ындыг дээрин дыйнап кааш, Ооң чоок төрөл кижилери Ону ап алыры-биле чеде бергеннер, чүге дээрге улус: «Ооң угааны анаа эвес-тир» — деп турар болган. ²² А Иерусалимден чедип келген ном-хоойлу тайылбырлакчылары мынча дээн: «Ооң Бодунче буктарнын чагырыкчызы Веелзевул кире берген болгаш, ооң күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар-дыр!»

²³ Иисус ынчан оларны кый деп алгаш, угаадылгы чугаалап чугаалап, тайылбырлаан: «Эрлик канчап бодун боду үндүр сывыртаар чүвөл? ²⁴ Иштинден аңгыланып эгелээн күрүне бүдүн туруп шыдавайн, буурап дүжер. ²⁵ Азы аңгыланчып, кырышкан өг-бүле база бүдүн туруп шыдавас. ²⁶ Эрлик боду бодунга удур месилдежи, иштинден аңгыланып турар болза, ол быражып шыдавас: ооң төнчүзү келгени ол-дур. ²⁷ Мөгө-шыырак кижини баштай хүлүп албас чүве болза, кым ооң бажыңынче кирип, эт-хөренгизин үптөп шыдаары? Чүглө хүлүп алгаш, ол ооң бажынын үптөп шыдаар. ²⁸ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: улустуң кандыг-даа бачыгтары база канчаар-даа бак сөгленири өршээттинер. ²⁹ Ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак

* ^{3:6} Иродианнар — Галилеянын ол үдеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей политиктиг бөлүктүң кежигүннери (Мк. 12:13 көр). * ^{3:14-15} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Элчиннер деп адап каан» деп сөстөр таварышпайн турар. * ^{3:18} Кананит — арамей дылдан укталган бо сөс Кана хоорайнын адынга дүшпөс, а «Төрээн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг бооп чадавас (Лк. 6:15 көр).

^{3:5} Эф. 4:18 || ³ Хаан. 13:6 ^{3:7-8} Иса. 34:5; Иез. 35:15 || Мф. 11:21 ^{3:10} Мк. 5:28 ^{3:11} Мф. 14:33; Мк. 1:24 ^{3:12} Мф. 12:16; Мк. 1:34 ^{3:16} Мф. 16:18; Ин. 1:42 ^{3:17} Мк. 1:19 ^{3:18} Мф. 9:9 ^{3:19} Мк. 14:10, 44 ^{3:20} Мк. 6:31 ^{3:21} 2 Кор. 5:13 ^{3:22} 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 ^{3:27} Иса. 49:24-25 ^{3:29} Лк. 12:10; 1 Ин. 5:16; Евр. 10:26, 29

сөглээр кижиг бар болза, ол кажан-даа өршээт албас, харын бачыт аңаа мөңгези-биле артып каар».

³⁰ Иисуска удурланып: «Олче бук кире берген-дир» — дижир улус бар боорга, Ол ыңча дээн чүве-дир.

Иисустуң ёзуууг өг-бүлөзи
(Мф. 12:46-50; Лк. 8:19-21)

³¹ Ооң соонда Иисустуң авазы биле дуңмалары* чедип келгеш, бажыңче кирип чадашкаш, Ону кый дээри-биле улус ыдыпкан. ³² Иисусту долгандыр хөй улус олурган. Аңаа ыңчан мынча деп дамчыткан: «Силерниң аваңар база эр, кыс дуңмаларыңар даштын Силерни айтырып тур».

³³ Ол оларга мынча деп харыылаан: «Мээң авам база акы-дуңмам кымнар чүвөл?» ³⁴ Бодунун чанында олурган улусту эргий көргөш, Ол мынча дээн: «Мээң авам база акы-дуңмам бо-дур. ³⁵ Бурганнын күзел-соруун күүседип чоруур кандыг-даа кижиг Мээң акы-дуңмам база авам боор болгай».

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мф. 13:1-23; Лк. 8:4-15)

4 ¹ Иисус база катап хөл эринге улусту өөредип эгелээн. Ооң чанынга хөй чон чыгып келген, ыңчангаш Ол хемеге олурупкаш, эриктен бичии ырадыр эжиндир берген, а бүгү чон хөл кыдынга артып калган. ² Иисус улуска угаадыглыг чугаалар чугаалап, оларны хөй чүвөгө өөредип турган: ³ «Дыңнаңар! Тараа чажыкчызы үрезин чажып үнүп келген. ⁴ Ол үрезинин чажып турда, чамдыгызы орук кыдынынга кээп дүжерге, куштар ужуп келгеш, ол үрезинерни соктап чипкен. ⁵ Чамдыгызы сай-даштыг, хөзүңү чуга черже кээп дүшкен. Ол үрезин удатпайн өзүп үнүп келген, чүгө дээрге хөзүңү кылын эвес болган. ⁶ А хүн хүнней бергеш, ол өзүмнерни өрттендир чиптерге, ханы дазыл тыртпаанындан, олар кадып калган. ⁷ Чамдыгызы тенниг үнүш аразыңче кээп дүжерге, тенниг үнүш сырый өскөш, оларны боой базырыпкан, ыңчангаш олар кулакталбайн-даа бар-

ып, дүжүт бербээн. ⁸ А бир чамдыгызы үнүш-дүжүткүр хөзүңнүг черже кээп дүшкөш, мандып өскөш, чашканындан үжөн, алдан, харын-даа чүс дакпыр хөй дүжүт берген».*

⁹ Иисус оон оларга: «Дыңнаар кулаа бар кижиг дыңназын!» — дээн.

Чажыкчының дугайында чугааны тайылырлааны
(Мф. 13:18-23; Лк. 8:11-15)

¹⁰ Чон тарап чоруй барганда, Иисус-биле кады он ийи элчин база өске-даа өөреникчилер артып калган. Олар бо угаадыглыг чугааның утказын айтырганнар. ¹¹ Иисус мынча дээн: «Силерге Бурганнын Чагыргазының чажыдын билип аар арганы хайырлаан-дыр, а Чагырганың даштында турар болгаш, ону билбес улуска бүгү чүвени угаадыглыг чугаалар дамчыштыр ажыдып берген.

¹² Олар көрзе-даа, эскербес-тир, дыңназа-даа, дыңнаас база угаап билбес-тир. А оон башка олар Бурганче эглип кээп, өршээл алыр ийик».

¹³ Иисус оон оларга мынча дээн: «Таанда-ла бо угаадыглыг чугааны билбейн турарыңар ол бе? Ынчаарга өске кандыг-даа угаадыглыг чугааны канчап билип алыр улус боор силер? ¹⁴ Тараа чажыкчызы дээрге Бурганнын медээзин чажып турар кижиг-дир. ¹⁵ Орук кыдынынга кээп дүшкен үрезинге дөмей улус бар боор-дур. Олар Бурганнын медээзин дыңнап турар, ыңчалза-даа ол-ла дораан эрлик чедип келгеш, оларның сеткилинде чашкан медээни оорлап аппаар-дыр. ¹⁶ Өске улус сай-даштыг черге чашкан үрезинге дөмей боор-дур. Олар медээни дыңнап кааш, ол-ла дораан өөрүшкү-биле хүлээп алырлар, ¹⁷ ыңчалза-даа алыс бодунда дазыл чок болгаш, турум эвес боорлар. Оон соонда медээ ужуң бергелерге азы истеп сүрүүшкүңге таваржы бээр болза, олар дораан-на күткүтүрүп, өскээр чайгыла бээрлер. ¹⁸ Өске улус тенниг үнүшке чашкан үрезинге дөмей боор-дур. Олар база медээни дыңнап

* 3:31 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иисустуң авазы биле акылары». * 4:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүгө дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор.

^{3:31} Мк. 6:3; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 ^{3:35} Ин. 15:14; Евр. 2:11 ^{4:7} Иер. 4:3 ^{4:9} Мф. 11:15; Ажыд. 2:7 ^{4:11} Мф. 19:11 || 1 Кор. 5:12-13 ^{4:12} Иса. 6:9-10; 42:20; Ин. 12:40; Аж.-ч. 28:26-27 ^{4:14} Иса. 55:10-11; Аж.-ч. 8:4 ^{4:17} Гал. 1:6; Евр. 6:4

турар. ¹⁹ Ынчалза-даа амгы амыдыралының ажаанзырал-човаа, байлакшыл дуурайы база өске-даа күзел-бодалдар оларны чардыктырып, медээни боой базырыптар болгаш, оларның үрезини дүжүт бер-бес. ²⁰ А үнүш-дүжүткүр хөзүрүнүгү черге чашкан үрезинге дөмей улус база бар. Олар медээни дыңнап база хулээп ап турар болгаш, чашканындан үжен, алдан, харын-даа чүс дакпыр хөй дүжүттү бээрлер».

Чырыткы дугайында

(Лк. 8:16-18)

²¹ «Чырыткыны кывысканда, ону сава-биле дуй базырап дээш азы орун адаанга салып каар дээш, бажынче ки-рер ийик бе? Чок, ону колдуже салып каар болгай. ²² Көстүп келбес кандыг-даа чажыт чүве чок база ажыттынып билди-не бербес кандыг-даа ажытталчак бү-дүү чүве чок. ²³ Дыннаар кулаа бар ки-жи дыңназын!» ²⁴ Оон ыңай Ол мынча дээн: «Дыннаан чүвеңерни угаап-бодап чоруңар. Кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, силерге база ындызы-биле хемчээп бээр болгаш харын-даа аңаа немей бээр. ²⁵ Кымда чүве барыл, аңаа оон-даа хөйүнү бээр, а кымда чүве чо-гул, ооң бар чүвезин безин хунаай бээр».

Үрезин дугайында

²⁶ Иисус улаштыр мынча дээн: «Бур-ганның Чагыргазы черже үрезин чашкан кижиге дөмей. ²⁷ Дүне ол кижиге удуп чы-дар, а хүндүс туруп кээр, ол өйде үрезин-ни канчаар өзүп, үнүп кел чыдарын бо-ду билбес болур. ²⁸ Чүге дээрге чер боду-ла үрезинни чайгаар өстүрүп чыдар: баш-тай көк өзүмнү, ооң соонда тараа бажын, дараазында баш долдур арбын тарааны. ²⁹ Тараа быжа бээрге, демги тараажы ол-ла дораан хол кадгырын тудуп алып, чүге дээрге дүжүт ажаар үе келген-дир».

Горчица үрезиниң дугайында

(Мф. 13:31-35; Лк. 13:18-19)

³⁰ Иисус ооң соонда мынча дээн: «Бурганның Чагыргазын чүнүн-биле дөмейлей көөрүл азы ону кандыг угаа-дыглыг чугаа-биле чуруп көргүзерил?

³¹ Хөзүрүңе тарып турда, чер кырында бар бүгү үрезинернин эн бичиизи боор гор-чица үрезининге ол дөмей-дир. ³² А та-рып каарга, горчица үрезини өзүп үн-геш, бүгү чөмниг үнүштерниң эң улуу апаар, ооң адырарып келген будуктар-ының чаглаанга дээрнин куштары бе-зин уя тудуп шыдаар болгай».

³³ Иисус шак ындыг хөй угаадыглыг чугаалар-биле улуска Бурганның медээ-зин, оларның дыңнааш, билип шыдаар шаа-биле, суртаалдап келген. ³⁴ Олар-ны Ол угаадыглыг чугаалар чокка черле өөредип көрбээн, а өөреникчилери-биле чааскаан арткаш, оларга бүгү чүвени тай-ылбырлап берип турган.

Иисустуң шуурганын томаартканы

(Мф. 8:23-27; Лк. 8:22-25)

³⁵ Ол-ла хүннүң кежээзинде Иисус өөреникчилеринге: «Хөлдүн ол чары-нче кеже берээли» — дээн. ³⁶ Олар чонну каапкаш, Иисустуң улусту өөредип олур-ганы хемезинге олурупкаш, эжиндирип чорупканнар. Оларга өске хемелер база каттыжа берген. ³⁷ Хөлге күштүг шуур-ган көдүрлүп келген болгаш, чалгылар хемени часкаарга, ону суг долуп эгелээш. ³⁸ А Иисус хемениң конгу бажынга, сыр-тыкка бажын салгаш, удуп чыткан.

Өөреникчилери Ону оттурупкаш: «Башкы! Сугга дүжүп өлдүвүс-ле, Си-лернин херекке албазынар ол бе?!» — дээннер.

³⁹ Иисус туруп келгеш, хатты хоруп кааш, сугга: «Ыгыттава, соксап көр!» — деп дужааган. Хат оожургай берген, шуут-ла ыргым апарган. ⁴⁰ Ол өөреник-чилеринге: «Чүге ындыг кортук силер? Бүзүрелиңер чогу ол бе?» — дээн.

⁴¹ Олар аажок коргуп-сүртээш: «Хат-даа, суг-даа Аңаа чагыртып турар, бо чо-гум кымыл аан?» — деп аразында чугаа-лажып турганнар.

Букушуураан кижини экирткени

(Мф. 8:28-34; Лк. 8:26-39)

5 ¹ Олар хөлдүн ол чарында Гераса* деп черге эжиндирип кежип келген-нер. ² Иисус хемеден дүжүп кээрге, Аңаа

* 5:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гераса» эвес, а «Гадара» азы «Гергеса» деп бижээн.

4:19 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 4:20 Ин. 15:5 4:21 Мф. 5:15; Лк. 11:33 4:22 Мф. 10:26; Лк. 12:2 4:23 Мф. 11:15; Мк. 4:9 4:24 Мф. 7:2 4:25 У. ч. 9:9 4:29 Иоил 3:13; Мф. 13:38; Ажыл. 14:15 4:31 Мф. 17:20; Лк. 17:6 4:32 Иез. 17:3; 31:6; Дан. 4:9 4:35 Мф. 8:18; Лк. 8:22 4:37 Аж.-ч. 27:14 4:39 Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7

уткуй чевеглерлиг куйлардан букшуураан кижиге үнө халып келген. ³ Ол кижиге хөөржүдүлгө куйларынга чурттап турган, ону илчирбе-биле безин кым-даа хүлүп чадап каан чүве-дир. ⁴ Ону чаңгыс эвес удаа илчирбе-биле хүлүп-шарып көргөн, ынчалза-даа ол илчирбени үзе шаапкаш, хүлүгден чештинип чоруй баар турган. Ону кым-даа томаартып чадап каан чүве-дир. ⁵ Ол кижиге дүне-хүндүс дивейн, чевеглер, тейлер аразынга алгырып-кышкырып, даштар-биле соккуланып чоруур турган. ⁶ Иисусту ырактан-на көрүп кааш, ол кижиге Анаа маңнап чеде бергеш, Ооң баарынга донгая кээп дүшкөш, ⁷ ыыткыр үн-биле алгырган: «Силерге менден чүү херегил, Иисус, Дээди Өрүкү Бурганнын Оглу? Мени хилинчектевезинерни Бурганның ады-биле дангыраглап көрүңер!» ⁸ Чүгө дээрге Иисус дем: «Бук, бо кижиден үнүп чоруй бар!» — деп каан чүве-дир.

⁹ Иисус ол кижиден айтырган: «Сээн адын кымыл?»

Демгизи: «Мээң адым Дүк-түмен, чүгө дээрге бис дыка хөй бис» — деп харыялаан. ¹⁰ Буктар Иисустан оларны ол чер-чурттан үндүр сывырбазын дилеп эгелээн.

¹¹ Ол өйдө даг эдээнге бир кодан хаван одарлап чораан чүве-дир. ¹² Буктар Иисустан: «Бисти бо хаваннарже чорудуп көрүнерем, оларже кире берээли» — деп ээрешкеннер. ¹³ Иисус чөпшээрээрже, буктар кижиден үнгеш, хаваннарже кире бергеннер. Бүгү кодан — 2000 хире хаван кадыр элден хөлчө шурай бергеш, дүжүп өлүп калган. ¹⁴ А хаван кадарчылар дезе маңнашкаш, болган чүүлдүн дугайында чоок-кавы хоорай-суурларга чугаалап турганнар. Чогум чүү болганын көөр-дүр дээш, чурттакчы чон чыгылып келген. ¹⁵ Олар Иисустун чанынга келгеш, дүк-түмен буктарга алыскан турган кижиге хевин кедип алган, угаан-сегээни орталаны берген олуарын көрүп кааш, коргуп-сүртөй бергеннер. ¹⁶ Болган чүүлдү көрүп турган улус букшуураан кижиге-биле база хаваннар-биле чогум чүү болганын чугаалап берген. ¹⁷ Ынчан коргуп-сүртээн улус оларның чер-чурт-

ундан ырап чоруурун Иисустан дилеп эгелээн.

¹⁸ Иисус хемезинге олуруп турда, буктарындан адырылган демги кижиге Ооң-биле кады чоруур чөпшээрел айтырган. ¹⁹ Ынчалза-даа Иисус аңаа чөпшээревейн, мынча дээн: «Бажынында улuzuңче чана бергеш, Дээрги-Чаяакчының сенээ чүнү кылганын, Ооң сенээ кандыг өршээл хайырлаанын шупту улуска чугаалап бер». ²⁰ Ынчангаш ол кижиге чана бергеш, Он-хоорай девискээринге Иисустун аңаа чүнү кылганын улуска чугаалап эгелээн. Бүгү чон кайгап-хаараар болган.

*Дарганың уруун диргискени,
аарыг херээжен кижини экирткени
(Мф. 9:18-26; Лк. 8:40-56)*

²¹ Иисус дедир ол чарыкче хемелиг кежип кээрге, Ооң чанынга хөй чон чыгылы берген. Ол хөл эринге артып калган. ²² Синагога даргаларының бирээзи боор Иаир деп кижиге аңаа чедип келгеш, Иисусту көрүп каан. Ол Иисустун мурнунче кээп дүшкөш, ²³ Оон аажок дилээн: «Мээң уруум өлүп чыдыр, ол экирий берип, дириг артар кылдыр, аңаа холуңар дегзип көрүңерем!» ²⁴ Иисус ооң-биле кады чорупкан. Мөөң чон Ону бүгү талаларындан үглөп, кызавышаан, Ооң соондан чоруп олурган.

²⁵ Ынчан ол черге он ийи чыл дургузунда ханы төктүп аараан херээжен кижиге турган.* ²⁶ Ол херээжен хөй-ле эмчилерге чеже-даа эмнеткен, хамык бар кошкулун хөй черге чарып каапкан, ынчалза-даа ооң кады улам-на дорайтап бар чыткан. ²⁷ Иисустун дугайында дыңнап кааш, ол херээжен улус аразы-биле ит-килежип эрткеш, Ооң артындан чоокшулап келгеш, кеткен хевинге дээй каапкан. ²⁸ «Мен оода-ла Ооң кеткен хевинге дээпсимзе, экирий бээр мен» деп бодаан кижиге чүве-дир. ²⁹ Ол-ла дораан ооң ханы төгүлбейн барган, аарындан экирээнин билип каапкан.

³⁰ Иисус Бодундан күш үнө бергенин ол дораан эскерип кааш, мөөң чонче эргий кайгааш: «Мээң хевимге кым дээпти?» — деп айтырган.

* 5:25 Моисейниң хоойлузун ёзуугаар, ханы төктүп аараан херээжен кижиге арыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргежи чок турган (Лев. 15:25 көр).

5:7 Мк. 1:24 5:17 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 5:19 Ыд. ыр. 65:16 5:20 Мф. 4:25; Мк. 7:31 5:22 Лк. 13:14; Аж.-ч. 13:15; 18:8 5:28 Мк. 3:10 5:30 Лк. 5:17; 6:19

³¹ Өөреникчилери кайгай бергеш, мынча дээннер: «Силерни долганган чоннуң кызып-кыйып турарын көрбейн турар эвес силер, „Меңээ кым дээпти?“ — деп ол чүнер ирги?»

³² Ынчалза-даа Иисус кымның дээпкенин билип аар дээш, долгандыр көрүп туруп берген. ³³ Бодунуң кадык апарганын билип кааш, демги херээжен кортканындан сириңейнип, чеде бергеш, Ооң мурнунга донгая кээп дүшкөш, чүвениң байгы-ла шынын Аңаа чугаалаан. ³⁴ Иисус аңаа мынча дээн: «Кызым, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап кагды, амыр-тайбың чорувут, аарыгындан адырылган-дыр сен».

³⁵ Иисус ону чугаалап турар аразында, синагога даргазы Иаирниң бажыңындан медээ эккелген улус келгеш: «Сээң урууң өлүп калды. Башкыны ам хей-ле шүүдетпе» — дээннер.

³⁶ Ынчалза-даа Иисус ону дыңнааш, синагога даргазынга: «Кортпа, чүгле бүзүр!» — дээн. ³⁷ Ол Пётрдан, Иаковтан база оон дунмазы Иоанндан өске кымның-даа Ооң-биле кады чоруурун чөпшээрээни. ³⁸ Иаирниң бажыңынга чедип келгеш, Ол аажок улуг хөлзээзин-дүвүрелди база ишкиринтип ыглап-сыктаан улусту көрүп каан.

³⁹ Иисус бажыңче кирип келгеш: «Чүге дойлуп-хөлзөп, ыглап-сыктап тур силер? Бо уруг өлбээн, а аңаа удуп чыдар кижиге ышкажыл» — дээн. ⁴⁰ Демги улус Ону чочулап, каттыржы берген. Иисус оларның шуптузун дашкаар үндүрүпкөш, Боду уругнуң ада-иези болгаш үш өөреникчизи-биле кады уругнун чыткан өрээлинче кире берген. ⁴¹ Ол кысчыгаштың холундан тудуп алгаш, мынча дээн: «Талифа, куми!» (Ол дээр-ге: «Кызыжак, сенээ чугаалап тур мен, туруп кел!» — дээни ол.) ⁴² Уруг ол-ла дораан туруп келгеш, кылаштап эгелээн (ооң хары он ийи чедип турган чүве-дир). Ону көргөн улус аажок кайгап-хараан. ⁴³ Болган чүүл дугайында кымга-даа чугаалавазын Иисус оларга шыңгыс чагып каан, а уругга чемден бээрин айыткан.

*Назареттиң чурттакчыларының
Иисусту хүлээп көрбээни
(Мф. 13:53-58; Лк. 4:16-30)*

6 ¹ Иисус оортан чоруткаш, Бодунун өөреникчилери-биле кады өскөн хоорайынче эеп келген. ² Амыр-дыш хүну үнүп кээрге, Ол синагогага чонну өөредип эгелээн. Дыннап турган дыка хей улус кайгап-харап, чугаалажы берген: «Ооң бо хамык чүвези кайыын келгенил? Ындыг мерген угаанны Аңаа кым бергенил? Ол ындыг кайгамчык чүүлдерни чаяап турар-дыр!» ³ Ол дээрге Мариянын оглу, Иаков, Иосий, Иуда база Симоннун акызы*, бызанчы кижиге эвес ийикпе? Ооң кыс дунмалары база бистин аравыста эвес чүве бе?» Ынчангаш олар Ону хүлээп көрбээн.

⁴ Иисус оларга: «Бурганның медээчизи каяа-даа алдар-хүндүлүг боор, ону чүгле бодунуң хоорайынга, чоок улусунуң аразынга база бажыңынга үнелеп көрбөс чүве» — дээн. ⁵ Ынчангаш Ол аңаа кандыг-даа кайгамчык чүүл кылып чадап каан, чүгле элээн каш аарыг кижиге холун дээскөш, экиртип каан. ⁶ Иисус ол улустуң бүзүрел чогуу аажок элдепсинген. Ол оон соонда чоок-кавы суурларны эргий кезип, улусту өөредип чорупкан.

*Он ийи элчинни
суртаал кылары-биле чорутканы
(Мф. 10:1, 5-15; Лк. 9:1-6)*

⁷ Иисус он ийи элчинин Бодунче кыйгырып алгаш, оларга буктарны үндүр сывырар эрге-күштү бергеш, ийи-ийилеп, тарадыр чорудуп эгелээн. ⁸ Иисус оларга мындыг чагып берген: «Орукче үнерде, даянгыштан өске чүну-даа албаңар: аыш-чем-даа, хап-сава-даа, акша-мөңгүн-даа албаңар. ⁹ Идиктеринер кеткеш, кеткен хевинерден өске хеп албаңар. ¹⁰ Кандыг бажыңче кирип келгендир силер, ол черден чорбаан шаңарда, аңаа чурттап артып калыңар. ¹¹ А кандыг-бир черге силерни хүлээп албас азы тооп дыңнавак болза, ол черден чоруурунарда, ол улуска херечилел-сагындырыг кылдыр буттарыңар довураан кактап

* 6:3 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иаков, Иосий, Иуда база Симоннун дунмазы».

5:34 Мк. 10:52 5:37 Мк. 9:2; 14:33 5:39 Ин. 11:11 5:41 Мк. 1:31; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 || Лк. 7:14
5:43 Мк. 1:44; 9:9 6:1 Мф. 2:23; Лк. 2:39; 4:23 6:2 Мк. 1:21 6:3 Мф. 11:6 6:4 Ин. 4:44
6:7 Мк. 3:13-18 6:11 Аж.-ч. 13:51

кааптынар»*. ¹²Өөреникчилер чорупкаш, бачыдын миннип, Бурганче эглиринчи чугулазын улуска суртаалдап эгелээн-нер. ¹³Олар хөй буктарны үндүр сывыртааннар база хөй-ле аарыг улусту олива үзү-биле чаап тургаш, экиртип кааннар.

Иоанн Медеглекчиниң өлгени
(Мф. 14:1-12; Лк. 9:7-9)

¹⁴Иисустуң ады чер болганга непереп, билдингир апарган болгаш, Ирод хаан* база Ооң дугайында дыңнап каан. Чамдык улус мынча дээр болган: «Иоанн Медеглекчи өлүглөр аразындан катап дирилген-дир, ынчангаш ол ам ындыг кайгамчык чүүлдер кылып турар-дыр».

¹⁵Өскелери: «Ол – Илия-дыр» – дээр болган. А чамдыктары: «Ол – эрте-бурунгу медээчилерниң бирээзи-дир» – дээннер.

¹⁶А Ирод ол бүгүнү дыңнааш: «Ол болза мээң бажын кестиртип кааным Иоаннның катап дирилгени ол-дур» – дээн.

¹⁷⁻¹⁸Ол үеде Ирод бодунуң акызы Филипптиң кадайы Иродиаданы кадайланып алган турган, а Иоанн Иродка: «Акынның ап чораан кижизин кадайланыр эрген чок» – деп чугаалап шаг болган.* Ынчангаш Ирод Иоанны кара-бажыңга хоругдап каарын дужааган турган.

¹⁹Иродиада Иоаннга хородааш, ону өлүртүп каар арга-хорга дилей берген. Ынчалза-даа ол чүнү-даа канчап чадап каан,

²⁰чүге дээрге Ирод Иоанны ыдыктыг, чөптүг-шынныг кижиде деп билер болгаш, оон сестир база хүндүлээр турган, а ындыг болганда, кадагалаар чораан. Иоаннның суртаалдары ону хөлзедип-даа турган болза, Ирод ол чугааларны магадап дыңнаар турган. ²¹Ынчалза-даа эптип өй тыпты берген. Иродтун төрүттүнген хүнү кээрге, ол дойже бодунуң дүжүметтерин, шериг баштыңыларын база Галилеяда эң хүндүлүг улусту чалап алган. ²²Ол дойга Иродиаданың уруу самнааш, Иродка база ооң аалчыларыңга аажок тааржып, оларны магададыпкан. Ирод

ол уругга: «Күзээн-не чүвени менден диле, сенээ ону бээр мен» – дээн.

²³Ирод оон аңа мынча деп даңгырагалаан: «Менден чүнү-даа дилээр болзуңза, күрүнемниң чартыгын-даа болза, сенээ бээр мен!»

²⁴Ол уруг үнгөш, авазындан сүме айтырган: «Чүнү дилээр мен?»

Оозу: «Иоанн Медеглекчиниң бажын диле» – дээн.

²⁵Уруу далаш-биле хаанга дедир келгеш, мынча деп дилээн: «Меңээ ам дораан Иоанн Медеглекчиниң бажын калбак тавакка салгаш, экпек бээринерни күзээр-дир мен». ²⁶Хаан аажок муңгараан, ынчалза-даа аалчыларының мурнунга аксы-сөзүн берген болгаш, уругга ойталавас-тыр деп бодап алган. ²⁷Ынчангаш хаан ол-ла дораан Иоаннның бажын эккээрин дужаагаш, бир шерийн ыдыпкан. ²⁸Шериг кижиде баргаш, кара-бажыңга Иоаннның бажын одура шапкаш, тавакка салып алгаш, демги уругга эккелген. А ол уруг ону авазыңга аппарып берген. ²⁹Иоаннның өөреникчилери ону дыңнап кааш, чедип келгеннер база ооң магадодун ап алгаш, чевег-куйга орнукшудуп кааннар.

Беш муң кижини тоттурганы
(Мф. 14:13-21; Лк. 9:10-17; Ин. 6:1-14)

³⁰Элчиннер шулту Иисусче эеп келгеш, чүнү кылганын база чонну чүү чүвеге өөреткенин Аңаа дөгөрезин чугаалап бергеннер. ³¹Иисус оларга: «Эн черже аңгыланып чоруптаалыңар, аңаа кезек дыштанып алыр силер» – дээн. Чүге дээрге эндерик улус Аңаа кээп, дойлула турган болгаш, оларга чемненир безин хос-чай тывылбас болган. ³²Ынчангаш олар ээн, озалааш черже чүгле боттары кемелиг эжиндирип чорупканнар.

³³Ынчалза-даа оларның эжиндирип чорупканын көргөн база оларны кымнар дээрзин билер улус ол черже бүгү суурлардан, хемени мурнаар дээш, эрик

* 6:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: ол хоорайга көөрдө, Содом биле Гоморрага шийткел хүнүнде өршээл улуг болур» деп сестерни немээн. * 6:14 Ирод – Иисус Христостуң төрүттүнген үезинде Иудеяның хааны турган Улуг Ирод хаанның огу, адазының өлүмүнүң соонда Галилея болгаш Перееаны чагырып эгелээн Ирод Антипа. * 6:17-18 Моисейниң хоюлузу акызы ам-даа дириг турда, чаавазы-биле өгленчип аарын хоруп турган (Лев. 18:16, 20:21 көр).

6:12 Мк. 1:15 6:13 Иак. 5:14 6:14 Мк. 8:28 6:15 Мф. 21:11 6:17-18 Лев. 18:16; 20:21 || Мф. 11:2; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 6:21 Э. д. 40:20; Эсф. 1:3 6:23 Эсф. 5:3; 7:2 6:29 Мк. 2:18 6:30 Мк. 6:7 6:31 Мк. 3:20

кыды-биле маңажыпкаш, ынаар мурнап чеде берген. ³⁴ Иисус хемеден үнүп келгеш, манап турган хөй чонну көргөш, оларны кээргей берген, чүгө дээрге олар кадарчызы чок хойларга дөмей болган. Ынчангаш Ол улусту хөй чүвөгө өөредип эгелзэн.

³⁵ Кежээликтей, хүн ажып турда, Ооң өөреникчилери Аңаа чедип келгеш: «Бо чер ээн-дир, шак-үе база орайтаан-дыр. ³⁶ Улусту тарадыптыңар, чоок-кавы суурларже баргаш, боттарыңга чиир чемден садып алзыннар» — дээннер.

³⁷ Ынчалза-даа Иисус: «Силер оларны чемгеринер» — деп харыылаан.

Өөреникчилери: «Кай, барык 200 мөңгүн чоос-биле* чөм саткаш, бо хамык улусту чөмгерер ужурулуг бис бе?» — деп айтырган.

³⁸ Ол оларга: «Силерде чоғум каш хлеб бар-дыр? Баргаш, көрүп көрүңерем» — дээн.

Олар баргаш, санап эккелгеш: «Беш хлеб болгаш ийи балык бар-дыр» — дээннер.

³⁹ Иисус ынчан улусту ногаан оҗт-сигенниң черге бөлүктөй олуртуптарын дужааган. ⁴⁰ Ынчангаш шупту улус чүс-чүс база бежен-бежен кижилер бөлүктөй олуруп алган. ⁴¹ А Ол беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүңгөш, аыш-чөм дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, хлебтерни кезектей үзө тырткылааш, өөреникчилеринге дамчыдып эгелзэн. А олар хлебти улуска үлөп турган. Оон ийи балыкты база шупту улуска чедиштир үледипкен. ⁴² Шупту улус ону чигеш, тода берген. ⁴³ Харын-даа чөм артыын чыгаш, он ийи аргаан хааржакты долдуруп алганнар. ⁴⁴ Чөмни 5000 эр кижилер чиген чүвө-дир.

Иисустуң суг кырлап кылаштааны
(Мф. 14:22-36; Ин. 6:15-21)

⁴⁵ Иисус оон дораан Бодунуң өөреникчилеринге: «Хөмөгө олурупкаш, хөлдүң ол чарыңда Вифсаида суурже эжиндирип кеже беринер» — деп дужааган. А Боду чонну чандыар дээш, артып калган. ⁴⁶ Улус тарай бээрже, Иисус мөргүп

аары-биле дагже чорупкан. ⁴⁷ Кежээ дүшкөндө, өөреникчилерниң хөмөзи хөл ортузунга чораан, а Ол эрикке чааскаан турган. ⁴⁸ Удур хат хадып турар болгаш, оларга эжиндирериниң бергезин Иисус көрүп каан. Даң аткалакта, Ол хөлдүн суун кырлап, оларже чорупкаш, хөмөни эрте база бээр бодаан. ⁴⁹ Ынчалза-даа олар Ооң суг кырлап чоруурун көргөш, бо-даа хөй-сүнезин-дир деп бодааш, кортканындан алгыржы бергеннер. ⁵⁰ Ону көргөш, өөреникчилер шупту аажок корткан. Ынчалза-даа Иисус ол-ла дораан олар-биле чугаалажып эгелзэн: «Орталаныңар, Мен-дир мен, кортпаңар!» ⁵¹ Оон Ол хөмөгө олар-биле кады олуруп алган. Хат ол-ла дораан оожургай берген. Өөреникчилер аажок кайгап-хараан. ⁵² Чүгө дээрже Ооң хлебтер-биле кылганы кайгамчык чүүдү безин билип шыдаваан улус чүвө-дир. Оларның чүрөктериниң чүвө билбези ол хире болган.

⁵³ Ол чарыкче кежип, Геннисарет черинге доктаап турупканнар. ⁵⁴ Олар хөмөден дүжүп кээри билек, чурттакчы чон Иисусту танып каан. ⁵⁵ Улус чоок-кавы черлерни эргий халышкаш, аарып улун чыткан дөжөктери-биле катай Ону ында турар деп дыңнааны черже эккелгеш турупканнар. ⁵⁶ Ол кандыг-даа хоорайларга, суурларга, турларга чедип кээрже, чурттакчылар аарып кижилерин төп шөлдөргө үндүргөш туруп берген. Ооң хөвиниң оода-ла эдээнге дээрин чөпшээрээрин улус Иисустан дилеп турган. Аңаа дегген кижилер бүрүзү экирий бээр болган.

Ада-өгбениң дүрүмнери
(Мф. 15:1-20)

7 ¹ Иерусалимден чедип келген фарисейлер болгаш элзэн каш ном-хоойлу тайылбырлакчызы Иисустуң чанынга чыгып келгеннер. ² Олар Ооң чамдык өөреникчилериниң холдарын чугбайн, арыг эвес байдалда чөмөнөп олурарын эскерип кааннар. ³ (Херектиң ужуру чүдөл дээрже, бүгү иудейлер, а фарисейлер кымдан-даа артык, ада-өгбениниң

* 6:37 200 мөңгүн чоос — Азы: «Ийи чүс динарий мөңгүн». Сес ай иштинде ажылдап алып ортумак шалыңга дең түң-дүр.

6:34 Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мф. 9:36 6:37 4 Хаан. 4:42-44 6:45 Мф. 11:21; Мк. 8:22 6:46 Лк. 6:12; 9:28 6:49 Лк. 24:37 6:52 Мк. 6:41 || Мк. 8:17; Ин. 12:40; 2 Кор. 3:14 6:53 Сан. 34:11; Мф. 14:34; Лк. 5:1 6:55 Мк. 2:4; Аж.-ч. 5:15 6:56 Мк. 5:27 7:3 Гал. 1:14

чаңчылдарын шынгы сагыыр, тускай чурумчуткан аайы-биле холун чугбаан шаанда, чемненип олурбас улус чүве-дир. ⁴Базаардан садыглашкыш келгеш, олар холун чугбаан шаанда*, чем чивес турган. Оларның сагыыр кылдыр хүлээп алган оон-даа өске дыка хөй сагылга-дүрүмнери бар, чижээлээрге, аяктарны, дөмбүннерни, чес сакпыннарны, дөжөктерни чурумчуткан аайы-биле чууру дээн ышкаш.) ⁵Ынчангаш фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларының Иисустан: «Чүге Силерниң өөреникчилеринер ада-өгбенин өзү-чаңчылын тоовазыл? Чүге олар арыг эвес холдарын чугбайн, чем чирилл?» — деп айтырганы ол. ⁶Иисус мынча деп харыылаан: «Ий арынның силерниң дугайыңарда Исаяя медээчи Бурганның адындан шын-на бижээн-дир:

„Бо чон Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак. ⁷Оларның Менээ мөгейишкени хей чүве-дир, чүге дээрэ оларны өөредии — чүгле кижилер чогааткан сагылга-дүрүмнер-дир“.

⁸Силер Бурганның айтышкыннарнын тоовайн каапкаш, улустуң чаңчылдарын эдерер-дир силер»*. ⁹Оон Ол мынча дээн: «Силер боттарыңарның сагылга-дүрүмнеринер сагыыр дээш, Бурганның айтышкыннарнын тоовайн каапканыңар коңчуг-ла эки-дир! ¹⁰Моисей силерге Бурганның айтышкыннын дамчткан-на болгай: „Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор“, ол ышкаш: „Аказын азы авазын бак сөглээр кижини өлүмге онаар херек“. ¹¹⁻¹²А силерниң чугаанар өзугаар кандыг боор-дур? Ава-ачазыңга: „Менден алыр ужурлуг чүвеңерни Бурганга өргүүрүм ол-дур“ — дээр киж и бар болза, силер аңаа ава-ачазыңга чүңү-даа кылырын чөпшээревейн баар-дыр силер. ¹³Силер ооң-биле Бурганның сөзүн, боттарыңарның-на саналдаан чаңчылдарыңар дээш, күш чок болдуруп турар-дыр си-

лер. Өске-даа шак ындыг чүүлдерни эңдере кылып чоруур-дур силер».

¹⁴Иисус чонну база катап чыып алгаш, мынча дээн: «Шуптуңар Мени дыңнааш, билип аарын кызыңар. ¹⁵⁻¹⁶Кижиге дашкаартан кирип кээр чүү-даа чүве ону бужартадып шыдаас. Кижиниң бодундан үнүп кээр чүве харын ону бужартадыр»*.

¹⁷Иисус чонну каапкаш, бажыңче кирип кээрге, өөреникчилери демги угаадыглыг чугааның дугайында Оон айтырган. ¹⁸Ол оларга мынча дээн: «Таанда-ла силер ам-даа билип шыдавааныңар ол бе? Кижиге дашкаартан кирип кээр чүү-даа чүве ону бужартадып шыдавас дээрзин көрбээниңер ол бе? ¹⁹Чүге дээрге ол чүүл кижиниң чүрээңче эвес, а ишти-хырнынче киргеш, оон мага-боттан үне бээр болгай». (Шак ынчалдыр Ол бүгү аш-чем аймаан арыг деп чарлаан.)

²⁰Оон ыңай мынча дээн: «Кижиниң бодундан үнүп турар чүве харын ону бужартадыр. ²¹Кижини иштинден, оон чүрээнден үнер чүүлдер бо-дур: бузут-тут-бак бодалдар, самыыраар чорук, ооржу база өлүрүкчү чорук, ²²кады чурттаан эжинге шынчы эвес чорук, чазый чорук, кара сагыш, меге, туттунмас самыыраашкын, адааргал, хоп-нүгүл, бодун тогдунары база сээдең чорук. ²³Кижини иштинден үнер бо бүгү бузут харын ону бужартадып турар».

Хананей херээжен кижиниң бүзүрели (Мф. 15:21-28)

²⁴Иисус Галилеядан үнгеш, Тир болгаш Сидон хоорайларның чоок-кавызынче чорулкан. Ол бир бажыңга туруп алгаш, өске улус Ооң келгенин билбес боорун күзээн, ынчалза-даа дөмей-ле ону чажырып шыдаваан. ²⁵Уруу букка алыскан бир херээжен киж и база Иисустуң келгенин билип каан. Ол херээжен доп-дораан ынаар чеде бергеш, Оон буттарының баарыңга доңга кээп дүшкөн. ²⁶Ол херээжен иудей эвес, а Сириянын Финикиязы чурттуу

* 7:4 Азы: «Олар садып эккелген хамык чүвезин чугбаан шаанда». * 7:8 Өске бурунгу сөзүлелдерде бо сөстөргө «Аж-сава чуурун сагып база өске-даа шак ындыг чүүлдерни хөйү-биле кылып турар-дыр силер» деп сөстөрни немээн. * 7:15-16 Өске бурунгу сөзүлелдерде бо сөстөргө «Дыңнаар кулаа бар киж и дыңназын!» деп сөстөрни немээн (Мф. 11:15; Мк. 4:9 көр).

7:4 Евр. 9:10 7:5 Лк. 11:38 7:6 Мф. 23:13 7:7 Иса. 29:13; Кол. 2:22 7:10 Хост. 20:12; 21:17 7:15-16 Аж.-ч. 10:15; Тит. 1:15 7:19 Аж.-ч. 10:15; 11:9; Тит. 1:15 7:20 Мф. 12:34; Иак. 3:6 7:21 Гал. 5:19-21; 1 Кор. 6:9-10 7:24 Иис. 19:28-29; Иса. 23:1-18 7:26 Аж.-ч. 21:2-3

кижи болган.* Херээжен Иисустан оон уруунче кире берген букту үндүр сывырып бээрин эрежип эгелээн.

²⁷ Иисус: «Уругларның чемин хунаап алгаш, ыттарга каап бээрге, кайызы боор» — дээн.*

²⁸ А ол херээжен: «Дээрги, а ыттар база-ла уругларның чемненген столундан кээп дүшкен тогланчы чыып чиир ышкажыгай» — дээн.

²⁹ Иисус ынчан: «Ындыг харыын дээш бук сээң уруундан үне берди, чана бер» — дээн. ³⁰ Ол херээжен бажыңыңга чедип келгеш, көөрге, уруу орун-дөжээнде чыдар, а бук оон үне берген болган.

Үнү чок, дүлөй кижини экирткени

³¹ Иисус Тирниң чоок-кавызындан үнгөш, Сидон хоорайны таварып эрткеш, Он-хоорай девискээрин таварыштыр Галилея хөлүнчө чорупкан. ³² Ол черге улус үнү чок, дүлөй бир-ле кижини Иисуска эккелгеш, аңаа холун дегзип, экиртирин Оон дилээн. ³³ Иисус ону кыдыынче аппаратарың, Бодунун салааларын ооң кулактарынче суккаш, оон дүкпүрүкпеш, демги кижиниң дылыңга дээй каапкан. ³⁴ Ол ооң соонда карактарын дээрже шиглей көрүнгөш, хандыр улуг тынгат, аңаа: «Эффафа!» — дээн. (Ол дээрге «Ажыгтын!» дээни ол.) ³⁵ Демги кижини ол-ла дораан дыннап турар апарган, оон дылы чештинип, иле-тода чугаалап эгелээн. ³⁶ Иисус бо дугайында кымга-даа чугаалаванар деп дужааган. Ынчалза-даа Ол шыңгыы хоораан гудум, шупту улустуң ол бүгү дугайында медээни тарадыры дам баар болган. ³⁷ Олар аажок кайтап-харап, мынча деп турганнар: «Ооң кылып турар хамык чүвези эки-дир. Ол дүлөй улусту — дыңнап турар, үнү чок улусту — чугаалап турар кылып каар-дыр!»

Иисустуң дөрт муң кижини тоттурганы (Мф. 15:32-39)

8 ¹ Ол-ла хүннерде Иисустуң чанынга база катап мөөң чон чыгып келген, а оларның чиир чеми чок болган. Иисус өөреникчилерин кый деп алгаш, олар-

га мынча дээн: ² «Бо улусту кээргээр-дир мен: олар Мээң чанынга үш хонук турду, а ам чиир чеми артпаан-дыр. ³ Оларны бажыңнарынче аш хевээр чорудуптар болзумза, орукка харыксырап каарлар, чамдызыз кайы ырактан келген-не болгай».

⁴ Оон өөреникчилери: «Мындыг ээн черге бо улустуң шуптузун чемгериптер хире хлебти кайыын тып алыр бис?» — деп кайгай бергеннер.

⁵ Иисус олардан: «Силерде каш хлеб барыл?» — деп айтырган.

Олар: «Чеди» — деп харыылаан.

⁶ Иисус хамык улуска черже олуруптарын дужааган. Оон чеди хлебти алгаш, аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, оларны кезектей үзе тырткылааш, өөреникчилеринге дамчыдып берген. Олар хлебти чонга үлеп берген. ⁷ Өөреникчилеринде аңаа немец каш бичежек балык база бар болган. Иисус Бурганга өөрүп четтиргеш, балыктарны база чонга үлеп бээрин өөреникчилеринге дужааган. ⁸ Улус тоткуже чиген, а арткан кескиндилер-биле чеди аргаан хааржакты долдуруп алганнар. ⁹ Аңаа 4000 хире кижини турган. Иисус оларны чандырыпкан, ¹⁰ а Боду ол-ла дораан өөреникчилери-биле кады хемеге олурупкаш, Далмануфа девискээринге эжиндирип келген.

Иисустан кайгамчык демдек негээни (Мф. 16:1-4)

¹¹ Ол черге Иисуска фарисейлер чедип келгеш, Оон-биле маргыжып эгелээннер. Иисусту шенээр дээш, дээрден кайгамчык демдектен көргүссүн деп Оон негей бергеннер. ¹² Иисус хандыр улуг тынгаш, мынча дээн: «Бо үениң улузу чүге-ле Менден бадытгал демдээ негээрил? Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бо салгалдын улузунга бадытгал демдээ турбас». ¹³ Ол оон оларны каапкаш, хемеге олуруп алгаш, ол чарыкче эжиндирип кеже берген.

Фарисейлер биле Иродтуң ажыткызы (Мф. 16:5-12)

¹⁴ Иисустуң өөреникчилери хлеб хүннел алырын уттуп алган болганындан,

* 7:26 Ол үеде Сирия рим можу болуп, а Иудея ооң составынче кирип турган. * 7:27 Бурганнын атыр-төлү деп израильчилерни адаар турган. Израильдин чуртакчылары өске чоннар улузун ыттар деп адаар, ол болза коргунчук дорамчылал деп санадыр.

7:27 Мф. 7:6 7:31 Мк. 8:24 || Мк. 5:20 || Мк. 1:9 7:32 Иса. 35:5-6 7:33 Мк. 8:23; Ин. 9:6 7:36 Мк. 1:44-45 8:2 Мф. 9:36 8:4 Хаан. 4:42-44 8:11 Лк. 11:16; 1 Кор. 1:22

хемеле чүглө чаңгыс хлеб бар болган. ¹⁵ Орук ара Иисус оларны кичээндирип чораан: «Көрдүңөр бе, фарисейлерниң база Иродтуң ажиткызындан кичээнип чорунар».

¹⁶ Ооң чүнү чугаалаанын билип чадашкаш, өөренкичилери аразында: «Бисте хлеб чок боорга, Ол ынча дээн эвеспе?» — деп чугаалажы бергеннер.

¹⁷ Оларның чүнү чугаалажып турарын билдир болгаш, Иисус мынча дээн: «Хлеб албаанынар дугайында чугаалашкаш чоор силер. Таанда-ла силер ам-даа көрбөс база угаап билбес хевээр силер бе? Силернин чүректериңер чүве билбес хевээр бе?»

¹⁸ *Карактыг хиреңерде, көрбезиңер ол бе? Кулактыг хиреңерде, дыңнавазыңар ол бе?*

Таанда-ла сагынмас-тыр силер бе?

¹⁹ Мен беш хлебти 5000 кижиге чедиштир үлөптеримге, чеже аргаан хааржак ишти чем артынчызы чыып алчык силер?»

Олар: «Он ийи» — деп харыылааннар. ²⁰ «А Мен чеди хлеб-биле 4000 кижини тотгур чемгериптеримге, чеже аргаан хааржак ишти чем артынчызы чыып алчык силер?»

Олар: «Чеди» — деп харыылааннар.

²¹ Ол ынчан олардан база катап айтырган: «Таанда-ла ам-даа билип шыдавайн тур силер бе?»

Иисустуң согур кижини Вифсаидага экирткени

²² Олар Вифсаидага чедип кээрге, Иисуска согур кижиге эккелгеш, анаа холун дегзип, экиртип каарын дилзэннер. ²³ Согоур кижини Ол холундан чедип алгаш, суурдан үндүрө берген. Оон ооң карактарынче дүкпүрүпкеш, Бодунуң холдарын олче салгаш: «Кандыг-бир чүве көрө-дир сен бе?» — деп айтырган.

²⁴ Оозу көрүп туруп-туруп: «Эрткендүшкен кижилерни көрүп тур мен. Олар ыяштарга дөмей-дир» — деп харыылаан.

²⁵ Иисус ынчан холдарын база катап оон карактарынга дээскен. Оон соонда демги кижиге каракталы бергеш, хамык чүвени тода көрүп турар апарган. ²⁶ Иисус ол кижиге: «Суурже ээп кирбе*» — деп чагып кааш, бажыңынче чорудупкан.

Пётруң Иисусту Христос деп хүлээп көргени (Мф. 16:13-20; Лк. 9:18-21)

²⁷ Иисус Бодунуң өөренкичилери-биле кады Галилеядан Филипптиң Кесариязы хоорайның чоок-кавызында суурларже чорупкан. Орук ара Ол олардан: «Мени улус кым деп билип турарыл?» — деп айтырган.

²⁸ Өөренкичилер мынча деп харыылаан: «Чамдыктары Силерни Иоанн Медглекчи дээр-дир, өскелери — Илия, а үшкүлери — эрте-бурунгу медээчилерниң бирээзи дээр-дир».

²⁹ Иисус ынчан: «А силер Мени кым деп бодаар силер?» — деп айтырган.

Пётр мынча деп харыылаан: «Силер — Бурганның шилип алган Христу-дур силер». ³⁰ Иисус оларга Ону кым дээрзин кымга-даа чугаалавазын ду-жаап каан.

Иисустуң олуруңуң дугайында баш удур чугаалааны (Мф. 16:21-28; Лк. 9:22-27)

³¹ Иисус ынчан оларны мынча деп өөредип эгелээн: «Кижиге амытан Оглу хөй хилинчекти көрүп эртер ужурлугдур, Ону баштыңнар, Бурганның дээди бараалгакчылары база ном-хоойлу тайылбырлакчылары тооп көрбөс, а оон өлүртүп каар, ынчалза-даа Ол үшкү хүнде катап дирлип кээр». ³² Ол дугайында Иисус ажы-биле чугаалап берген. А Пётр Ону кыдынынче кый депкеш, Ооң-биле чөрүжө берген. ³³ Иисус Бодунуң өөренкичилеринче көрнүп келгеш, Пётр-га шыңгыс чугаалаан: «Менден чайлап чор, эрлик! Бодааларын Бурганны эвес, а улустуу-дур».

³⁴ Иисус ооң соонда чонну болгаш өөренкичилерин кый деп алгаш, оларга

* 8:26 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол дугайында суурда кымга-даа чугаалава» деп сөстөрнү немээн.

8:15 Лк. 12:1; 1 Кор. 5:7-8 8:17 Мк. 6:52; 7:18 8:18 Иер. 5:21 8:19 Мк. 6:41-43 8:20 Мк. 8:8 8:22 Мк. 6:45 8:23 Мк. 7:33; Ин. 9:6 8:28 Мк. 6:14 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 8:29 Мк. 14:61-62; Ин. 11:27 8:30 Мф. 9:30 8:31 Лк. 17:25 || Мк. 9:31; 10:34; Ин. 2:19 8:32 Ин. 16:25 8:33 Мф. 4:10 || Флп. 3:19 8:34 Мф. 10:38-39

мынча дээн: «Мени эдерер дээн кижиге бар болза, ол бодунуң күзел-бодалыңдан ойталап, бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алгаш, Мени эдиреп чорупсун.»³⁵ Бодунуң амы-тынын камгалап алыр дээн кижиге амы-тынын ышкынып аар, а амы-тынын Мен дээш база Буянның Медээ дээш ышкыңган кижиге амы-тынын камгалап аар.³⁶ Бүгү делегейни холга киририп-даа алза, амы-тынын чок кылып аар болза, ооң ол кижиге ажыы чүл?³⁷ Амы-тынын дедир эгидер дээш, ол кижиге чүнүң-биле төлээрил?³⁸ Бо самыыраан база бачыттыг салгалдың аразыңга чурттап чорааш, Менден болгаш Мээң сөстөрүмден ыядып-човаар кижиге бар болза, Кижиге амытан Оглу база дээрнин ыдыктыг төлээлери-биле кады Бодунуң Адазының өндүр чырыңга бүргөткөн чедип келгеш, ол кижиден ыядып-човаар болгай».

9 ¹ Аңаа немей мынча дээн: «Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: мында турар улустун чамдызы, өлбейн чыт-каш-ла, Бурганның күчү-күш-биле бүргөткөн Чагыргазы келген турарын көрүп каар».

Иисустуң хевир-шырайының өскерилгени
(Мф. 17:1-13; Лк. 9:28-36)

² Алды хүн эрткенде, Иисус Пётрну, Иаковту база Иоанны эдерткеш, чүгле ол үш кижиге-биле кады бедик дагже үне берген. Аңаа, олар көрүп турда, Оон хевир-шырайы өскерли берген.³ Ооң хевир-шырайы ак боорда, кымның-даа ынчалдыр будуп шыдавазы дег, аккыр апарган.⁴ Хенертен Илия биле Моисей ийи көстүп келгеш, Иисус-биле чугаалажы берген.⁵ А Пётр Иисуска мынча дээн: «Башкы, мында турарывыс экидир! Үш чадырдан тип берээли: бирээзин – Силерге, бирээзин – Моисейге, үшкүзүн – Илияга».⁶ Пётр чүну чугаалаар айын тышпайн, дөмей эдиккен, чүге дээрге өөреникчилер аажок корга

берген чүве-дир.⁷ Ол өйде булут көжүп келгеш, оларны шыва апкан, а булут аразыңдан үн дыңналган: «Бо дээрге Мээң ханы ынак Оглум-дур, Ону дыңнап чоруңар!»⁸ Ол-ла дораан долгандыр кайгаттыңгаш, өөреникчилер Иисустан башка олар-биле кады турар кижиге көрбөннер.

⁹ Дагдан бадып ора, Иисус оларны шыңгы сагындырып каан: «Кижиге амытан Оглу өлүглер аразыңдан катап дирильбээн шаанда, бо көргөн чүүлүңер дугайында кымга-даа чугаалавас силер».¹⁰ Олар ук болуушкунуң чажыдын кадалап арттырза-даа: «,Өлүглер аразыңдан катап дирил» дээрге чүү дээни ол?» – деп, аразыңда бо-ла чугаалажы бээр турганар.

¹¹ Өөреникчилер Иисустан: «Чүге ном-хоойлу тайылбырлакчылары Илия Христосту мурнай кээр ужурлуг дижил?» – деп айтырган.

¹² Ол мынча деп харыылаан: «Хамык чүвени чурумчудуп, аайлаар дээш, Илияның мурнай кээр ужурлуг чөп болгай. А Бижилгеде Кижиге амытан Оглунуң дугайында мынчаар база биживээн чүве бе: „Ол хөй хилинчекти көрүп эртер база улуска дора көрдүрер“.¹³ Силерге чугаалап тур мен: Илия чедип келген, а улус ону, Бижилгеде ооң дугайында бижээни дег, шак ынчаар кара туразында аажылап, бак көргөн».

Букушуураан оолду экирткени
(Мф. 17:14-20; Лк. 9:37-43)

¹⁴ Иисус ол үш өөреникчизи-биле артып калган өөреникчилеринге чедип келгеш, оларны хөй чон долганы бергинин база олар-биле ном-хоойлу тайылбырлакчыларының маргыжып турарын көрүп каан.¹⁵ Хамык улус Иисусту көргөн дораан-на, кайгай берип, Аңаа уткуй маңнажып келгеш, мендилешкен.¹⁶ А Иисус олардан: «Бо улус-биле чүнүң дугайында маргыжып тур силер?» – деп айтырган.¹⁷ Чон аразыңдан бир кижиге Аңаа мынча дээн: «Башкы! Мен Силерге оглумну эккелдим. Олче

* 8:34 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шинттирген кижиге белдир-ыяштың доора ооргазын шаажылап черинче боду чүктөп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостуң өөреникчизи бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурлуг.

8:35 Мк. 10:29 8:36 Лк. 12:20 8:37 Ыд. ыр. 48:8-9 8:38 Иса. 57:3 || Рим. 1:16; 2 Тим. 1:8 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5 ^{9:1} Мк. 13:30; Ин. 21:22 ^{9:2} Мк. 5:37; 14:33 ^{9:3} Дан. 7:9 ^{9:4} Мал. 4:5 ^{9:7} Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 ^{9:9} Мк. 1:44; 5:43 ^{9:12} Иса. 53:7 ^{9:13} Мф. 11:14; Лк. 1:17 ^{9:17} Лк. 11:14

бук кире бергеш, үн-чугаа чок кижиге кылып кагды. ¹⁸ Бук ону аажок хилинчектээр-дир: кырынче шурай бергеш, черже ужур октаптарга, оолдун аксындан көвүк төктүп, диштерин кыйыраткаш, көжүп каар-дыр. Мен Силерниң өөреникчилеринерден букту оглумдан үндүр сывырып бээрин диледим, ынчалза-даа олар чадап кагды.

¹⁹ Иисус оларга: «О, бо салгалдың бүзүрөл чок улузу! Силер-биле Мен чеже мынчап чоруур мен? Силерни чежеге дээр шыдажып кээр мен? Оолду Менче эккелер» — дээн.

²⁰ Оолду Иисуска эккелгеннер. Оон бугу Иисусту көрүп кааш-ла, оолду курулдуруп эгелээн. Оол көш дүшкеш, черге сиринейнип база чулуп эгелээн, оон аксындан көвүк төктү берген. ²¹ Иисус ынчан ооң ачазындан: «Кажандан бээр мынчап барган кижил бо?» — деп айтырган.

Демгизи: «Чажындан-на. ²² Бук оглумну чок кылып дээш, ону от болгаш сугже кири октап шаг болду. Силер шыдаар болзунарза, бисти кээрге, дузалап көрүңер!» — деп харыылаан.

²³ Иисус анаа мынча дээн: «„Шыдаар болзунарза“ — деп ол чүү дээрин ол? Бүзүрээр-ле болзуңза, бүзүрөөн кижиниң кылып шыдавас чүвези чок».

²⁴ Оолдун ачазы ол-ла дораан: «Бүзүрөп тур мен! Четчип өспөөн бүзүрелимниң быжыгарыңга дузалап көрүңер!» — деп алгырган.

²⁵ Оларже хөй чон кел чоруурун көрүп кааш, Иисус букка дужааган: «Кижини үнү чок болгаш дүлөй кылып каар бук, сенээ дужаап тур мен: бо кижиден үне бер, моон сонгаар олче кажан-даа дедир кирбе!» ²⁶ Бук кыпсынчыдыр кышкырыпкаш, оолду курулдуруп сириледипкеш, оон үне берген. Оол өлүг кижиге ышкаш чыдар боорга, улустуң хөй кезиге: «Бо-даа өлгөн-дир» — деп турган. ²⁷ Ынчалза-даа Иисус оолдун холундан туткаш, өңдейтиптерге, оозу туруп келген.

²⁸ Оон Иисус бажынче кирип кээрге, Оон өөреникчилери өске улус чок турда: «Бис чүге демги букту үндүр сывырып шыдаваанывыс ол?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус оларга: «Ындыг букту чүгле Бурганга тейлеп тургаш*, үндүр сывырып болур» — деп харыылаан.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында ийгили удаа чугаалааны (Мф. 17:22-23; Лк. 9:43-45)

³⁰ Ол черден үнгеш, Иисус биле Оон өөреникчилери Галилея таварты чорупканнар. Өске кым-даа ол дугайында билген турарын Иисус күзевээн. ³¹ Чүге дээрге Ол Бодунуң өөреникчилери-биле кады аңгылангып алгаш, оларны өөредирин күзөөн. Иисус оларга мынча деп чораан: «Кижиге амытан Оглун улус холунга тудуп бериптер, оон Ол өлүртүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде катап дирлип кээр». ³² Ынчалза-даа олар Оон чүнү чугаалаанын билип чадап кааннар, а айтырарындан дидинмээнер.

Кым эң чугулаал?

(Мф. 18:1-9; Лк. 9:46-50; 22:24-30)

³³ Иисус өөреникчилери-биле кады Капернаумга чедип келген. Олар бажынга турда, Иисус мынча деп айтырган: «Орук ара чүнүң дугайында чугаалажып чордуңар?» ³⁴ Ынчалза-даа олар ытташпаан, чүге дээрге орук ара оларның кайызы эң чугула боорун маргыжып чораан улус чүве-дир. ³⁵ Иисус ынчан он ийи элчинин кый деп эккелгеш: «Кайы-бирөөңер эң улууңар болуксаар болза, ол силер бүгүдениң эң бичиизи апарзын база шуптуңарга чалча болзун» — дээн. ³⁶ Ол чаш уругну көдүргөш, оларны аразынга ону куспактап алгаш тура, өөреникчилеринге мынча дээн: ³⁷ «Кым мындыг чаш уруларны бирээзин Мээң адымны бодааш, хүлээп ап турарыл, ол кижиге Мени база хүлээп ап турар. А Мени хүлээп ап турар кижиге Мени айбылап чоруткан Бурганны база хүлээп ап турары ол-дур».

³⁸ Иоанн Иисуска мынча дээн: «Башкы! Силерниң адыңар-биле буктарны үндүр сывырып турар кижиге көргөш, ону кылырын хоруп кагдывас, чүге дээрге ол кижиге бистин-биле кады эвес-ле болгай».

³⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Ону хоруванар, чүге дээрге Мээң адымдан кайгамчык чүүл кылып чоруур кижиге».

* 9:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База шээрленип тургаш» деп сөстөрнү немээн.

9:20 Мк. 1:26 9:22 Мк. 1:40 9:23 Мф. 17:20-21 9:26 Мк. 1:26 9:27 Мк. 1:31; 5:41; Аж.-ч. 3:7; 9:41

9:31 Мк. 8:31; 10:32-34 9:32 Мк. 6:52 9:33 Мф. 17:24 9:35 Мк. 10:43-44 9:36 Мк. 10:16

9:37 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 9:38 Мф. 7:22; 12:27; Аж.-ч. 19:13 || Сан. 11:28

ол-ла дораан Мени бак сөглөй берип шыдавас. ⁴⁰ Биске удурланмас киж и бис-биле бир аай боор. ⁴¹ Христостун өөреникчилери болганыңар дээш силерге бир аяк суг ижирткен киж и бар болза, ол бодунуң шаңналын канчап-даа чидирбес дээрзин силерге чугаалап тур мен.

⁴² А Менээ бүүрээң ыңдыг бичии улустун кайы-бирээзин бачыгче чыгапкан киж и туар болза, оң мойнунга дээрбе дажы баглааш, далайже киир октаптары безин аңаа дээр салым боор ийик.

⁴³⁻⁴⁴ Бир эвес холун сени бачыгче чыгай бээр болза, ону одура шаавыт. Ийи холдуг чорааш, тамының өшпес одунга өрттенириниң орнунга, мөңге амыдыралче чаңгыс холдуг киргени дээр*.

⁴⁵⁻⁴⁶ Бир эвес будун сени бачыгче чыгай бээр болза, ону одура шаавыт. Ийи буттук чорааш, тамыже киир октаттырарының орнунга, мөңге амыдыралче аскак-бүскек киргени дээр*. ⁴⁷⁻⁴⁸ Бир эвес караан сени бачыгче чыгай бээр болза, ону казып каавыт. Ийи карактыг чорааш, *курттар үзүк-соксаал чок хемирер база оду кажан-даа өштөс* тамыже киир октаттырарының орнунга, Бурганның Чагыргазыңче чаңгыс карактыг киргени дээр.

⁴⁹ Киж и бүүрүзүн от-биле дузаар*. ⁵⁰ Дус — эки бүдүмөл, ыңчалза-даа ол ажы эвес апаар болза, оң амданың чүнүң-биле дедир эгидерил? Силерде дус бар болзун, араңарда эп-найыралдыг амыдыраңар*.

*Ашак-кадай улустун
чарларының дугайында
(Мф. 19:1-12)*

10 ¹ Ол черлерден чорупкаш, Иисус Иудеяны Иордан хеминиң ол чарында черлерге чедип келген. Оң чанынга база катап хей чон чыгып эгелзэн, а Ол чаңчылчаан аайы-биле оларны өөреди берген.

* 9:43-44, 45-46 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Курттар үзүк-соксаал чок хемирер база оду кажан-даа өштөс» деп сөстөрни немзэн. * 9:49 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол ышкаш өргүл бүүрүзүн дус-биле дузаар» деп сөстөрни немзэн (Лев. 2:13 көр). * 10:2 Моисейниң хоойлuzu чарлырын чөпшээрзэн (Ы. х. к. 24:1), ыңчалза-даа ыдыктыг хоойлунуң башкыларының аразыңга чарлы берип болгу дег чылдагаан дугайында маргылдаа чоруп турган. Гиллелдиң школазы ашаа кандыг-даа чылдагаан-биле кадайыңдан чарлып болур деп санаан. А Шаммайның школазы чүлге кадайы ашак-кадайың шынчы чоруун үрзэн таварылгада чарлып болур деп санап турган.

9:40 Мф. 12:30; Лк. 11:23 9:41 Мф. 10:42 9:42 Лк. 17:2 9:43-44 Мф. 5:30 || Мф. 25:41; Ажыд. 20:10 9:47-48 Иса. 66:24 9:50 Мф. 5:13; Лк. 14:34 || Иез. 43:24 || Рим. 12:18; 2 Кор. 13:11; 1 Фес. 5:13 10:4 Ы. х. к. 24:1-3 10:6 Ө. д. 1:27 10:7-8 Ө. д. 2:24; 1 Кор. 6:16; Өф. 5:31 || 1 Кор. 6:16 10:9 Мал. 2:16; 1 Кор. 7:10 10:12 Мф. 5:32

² Иисуска элзэн каш фарисей база чедип келген. Олар Ону шенеп, айтырыг салганнар: «Эр кижиге кадайыңдан чарлып болур бе?»*

³ Иисус олардан удур айтырган: «А Моисей силерге чүү деп чарлык үндүрген ийик?»

⁴ Олар мынча дзэн: «Моисей эр кижиге кадайыңга чарлыышкын бижии бергеш, ону чандырыптарын чөпшээрзэн болгай».

⁵ Иисус оларга мынча дзэн: «Чүрөктеридер дашталган боорга, Моисей ол айтыышкынны силерге арттырган-дыр. ⁶ Ыңчалза-даа Бижилгеде бижээни дег, делегейни чаяап тура, Бурган эр биле кыс кижини чаяаган. ⁷⁻⁸ Ыңчангаш эр киж и ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот апаар. Ыңчанганда олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот боор-дур. ⁹ Бурганның катгыштырган чүвезин киж и чарып болбас ужурлуг».

¹⁰ Ооң соонда олар бажыңга олурда, өөреникчилери база катап Иисустан ол дугайында айтырарга, ¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Бодунуң кадайыңдан чарылгаш, өске кадай алган киж и ашак-кадайың шынчы чоруун үрзэн-дир. ¹² А ол ышкаш бодунуң ашаандан чарылгаш, өске ашакка барып алган херзэжен киж и база ашак-кадайың шынчы чоруун үрзэн-дир».

*Иисустун бичии уругларны
алап-йөрззгени
(Мф. 19:13-15; Лк. 18:15-17)*

¹³ Иисус оларга холун дегзип кагзын дзэш, бир-ле улус Аңаа бичии уруглар эккээрге, Ооң өөреникчилери оларны эрттирбейн турган. ¹⁴ Иисус ону көрүп кааш, ажына бергеш, өөреникчилеринге мынча дзэн: «Чаш уруглар Менээ кзеп турзун, оларга шаптыктап, эртерин

хоруваңар! Бурганның Чагырғазы олар ышқаш улустуу боор. ¹⁵ Алыс шынны чугаалап тур мен: Бурганның Чагырғазын чаш уруг ышқаш хүлээп албас кижиче Олче кажан-даа кирбес». ¹⁶ Иисус бичии урулгарны кужактап алгаш, оларга холун дегзип, алгап-йөрээп каан.

Иисус биле бай кижиче
(Мф. 19:16-30; Лк. 18:18-30)

¹⁷ Иисус оруун уламчылап чоруп турда, бир кижиче маңнап келгеш, Ооң мурнунга дискек кырынга олтура дүшкеш: «Буянның Башкы! Мөңгө амыдыралды алыр дизимзе, мен чүңү кылың?» — деп айтырган.

¹⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Мени чүгө буянның деп адап тур сен? Чаңгыс-ла Бургандан өске, кым-даа буянның эвес. ¹⁹ Ооң айтышкыннарын билер болгай сен: „Кижиче өлүрбө, кады чурттаан эжиңге өскерилбе, оорлава, мегелеп херечилебе, улусту когаратпа, ада-иенни хүндүлөп чор“».

²⁰ Демги кижиче Аңаа: «Башкы, мен ол бүгүңү бичиимден-не сагып келдим» — дээн.

²¹ Иисус олче ынакшыл-биле топтап көргөш, мынча дээн: «Сенде ам-даа бир-ле чүүл четпейн турар-дыр. Баргаш, сенде бар-ла бүгү чүвени садыпкаш, акшазын ядыгыларга үлөп беривит, сен ычан дээрге эргине-байлактыг боор сен. Ооң соонда келгеш, Мени эдерип чорувут». ²² А ол кижиче хараадай бергеш, муңгаргай өскээр кылаштап чорупкан, чүгө дээрге аажок бай кижиче турган.

²³ Иисус долгандыр эргий көргөш, өөреникчилеринге: «Бай-шыдалдыг улуска Бурганның Чагырғазынче кирери дыка-ла берге!» — дээн. ²⁴ Өөреникчилерни ол сөстөр кайгадапкан, ынчалза-даа Иисус база катап мынча дээн: «Ажы-төлүм, Бурганның Чагырғазынче кирери* дыка-ла берге! ²⁵ Бай кижиниң Бурганның Чагырғазынче киреринден тевениң тевене үдүн өттүр өдө бээр белең».

²⁶ Олар оон-даа артык кайгай бергеш, бот-боттарыңга: «Ынчаарга камгаладды кым ап шыдаарыл?» — деп турганнар.

²⁷ Иисус оларже топтап көргөш, мынча дээн: «Улуска ол болдунмас, ынчалза-даа Бурганга эвес. Бурганның шыдавас чүвези чок».

²⁸ Пётр ынчан Аңаа мынча дээн: «Көрүңер даан, бис хамык бар чүвевисти каапкаш, Силерни эдерип чоруптувус».

²⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мен дээш болгаш Буянның Медээ дээш бажыңын, ха-дунмазын, ава-ачазын, ажы-төлүн база черлерин каапкаш барган кижиче бүрүзү, ³⁰ истедип сүрдүрүр-даа болза, амгы бо амыдыралың-ла оон чүс катап хөй бажыңны, ха-дунманы, аваларны, ажы-төлдү база черлерни алыр, а келир үеде — мөңгө амыдыралды алыр. ³¹ Ындыг-даа болза, хөй ам баштайгылар бооп турарлар — сөөлгүлөр апаар, а ам сөөлгүлөр бооп турарлар — баштайгылар апаар».

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында үшкү удаа чугаалааны
(Мф. 20:17-19; Лк. 18:31-34)

³² Олар Иерусалимче улаштыр бар чыдырда, Иисус мурнап чоруп олурган. Өөреникчилери элдепсинип бар чыткан, а Ону эдерген чон коргуп-сүртеп чоруп олурган. Ол он ийи элчинин кый деп алгаш, Ооң-биле чүү болур ужурлуун оларга катап чугаалап эгелдээн: ³³ «Дыңнаңар, Иерусалимче чоокшулап кел чор бис. Аңаа Кижиче амытан Оглун Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларыңга тудуп бериптер. Олар Ону өлүрер кылдыр шийткеш, өске чоннар улузунга тудуп бериптер. ³⁴ Шақ ол улус Ону дорамчылаар, Олче дүкпүрүп-каккыар, эттеп-эрийдээр база өлүрүп каар. Ынчалза-даа үшкү хүнде Ол катап дирлип кээр».

Иаков биле Иоанның дилээ
(Мф. 20:20-28)

³⁵ Зеведейниң оолдары Иаков биле Иоанн Иисуска чедип келгеш, мынча дээннер: «Башкы! Бистиң дилээвисти күүседип бээринерни күзөп тур бис».

* 10:24 Өске бурунгу сөзүглелде «Бодунуң байлаанга ынаныр улуска» деп сөстөрни немээн.

10:15 Мф. 18:3 10:16 Мк. 9:36 10:17 Лк. 10:25 10:18 Бд. ыр. 105:1; 118:68 10:19 Хост. 20:12-16; Бл. х. к. 24:14; 1 Кор. 6:8 10:20 Флп. 3:6 10:21 Лк. 12:33 10:23 Бд. ыр. 48:7-8; Мк. 4:19 10:27 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 14:36; Лк. 1:37 10:28 Мк. 1:18-20 10:29 Мк. 8:35 || Лк. 14:26 10:30 2 Кор. 12:10 10:31 Мф. 20:16; Лк. 13:30 10:34 Мк. 8:31; 9:31 10:35 Мк. 1:19

³⁶ Иисус: «Силерге чүнү кылып бээр-имни күзөп тур силер?» — деп айтырган.

³⁷ Олар: «Силер алдарлыг дүжүлгеге чагырып эгелээриңерге, Силерниң чаныңарга: бирээвис — оң таланаарга, өскевис — солагай таланаарга олурарывысты хайырлап көрүңер» — деп харыылааннар.

³⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Чүнү дилеп турарыңарны билбес-тир силер. Мээң ам ижерим дашканы ижип шыдаар силер бе? Мээң шыдажып эртерим дег, шак ындыг хилинчекке суктурарың силер база шыдажып эртип шыдаар силер бе?»

³⁹ Олар: «Шыдаар бис» — деп харыылааннар. Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Мээң ам ижерим хилинчектин дашказың силер база ижер силер, Мээң хилинчекке суктурарым дег, силер база хилинчекке суктурар силер. ⁴⁰ Ынчалза-даа Мээң оң азы солагай таламга олурарың хайырлаары Менден хамаарышпас. Аңаа Бурганның олурзун деп айтып кааны улус ораар».

⁴¹ Өске он элчин ол чугаа дугайында дыннап кааш, Иаков биле Иоаннга хорадай бергеннер. ⁴² Иисус ынчан оларны чыып алгаш, мынча дээн: «Өске коннарның чагырыкчылары боттарының улусун дарлап турарың, а даргалары оларны бастып турарың билер болгай силер. ⁴³ А силерниң аранарга ындыг чүве турбазың! Силерниң аранардан алдар-хүндүлүг болуксаар кижжи бар болза, чалчанаар болзун. ⁴⁴ Силерниң аранарга бир дугаар болдуксаан кижжи бар болза, шупту улустун кулу болзун. ⁴⁵ Кижжи амытан Оглу база улус Аңаа бараан болзун дээш эвес, харын Боду оларга бараан боору-биле база Бодунуң амы-тынының өртээ-биле хөй улусту хостап аар дээш келген болгай».

Согур диленчини экирткени
(Мф. 20:29-34; Лк. 18:35-43)

⁴⁶ Оон соонда олар Иерихон хоорайга чедип келген. Иисус Бодунуң өөреникчилери болгаш хөй чон-биле кады Иерихонну каггаш, үнүп чоруп турда, Вартимей дээр (Тимейниң оглу дээни ол) согур диленчи кижжи орук кыдыыңга олурган

чүве-дир. ⁴⁷ Ооң чаны-биле Назарет чурт-тут Иисустун эртип бар чыдарың дыннап кааш, ол алгырып үнген: «Давидтин Оглу Иисус! Мени кээреп көрүңер!»

⁴⁸ Хөй кижжи согурну соксадып: «Ытгата!» — деп кончуп эгелээн.

Ынчалза-даа ол улам дыңзыдыр алгыра берген: «Давидтин Оглу! Мени кээреп көрүңер!»

⁴⁹ Иисус доктаай бергеш: «Ону кый деп эккелиңер» — дээн.

Олар согур кижжиге чеде бергеш: «Кортпа! Туруп кел, Ол сени кый деп тур!» — дээннер. ⁵⁰ Вартимей каыттангызың эктиңден дүжүр октапкаш, шалыпкын тура халааш, Иисуска чеде берген.

⁵¹ Иисус: «Менден чүнү күзөп тур сен? Чүнү кылып берейн?» — деп айтырган.

Согур кижжи Аңаа: «Башкы! Мээң карактарым көре берген болза!» — дээн.

⁵² Иисус аңаа: «Чорувут, бүзурелиң сени камгалап-экиртип кагды» — деп харыылаан. Демги кижжиниң карактары олла дораан көре берген, ол Иисусту эдерип чорупкан.

Иисустуң Иерусалимче байырлаадыг моорлап киргени

(Мф. 21:1-11; Лк. 19:28-40; Ин. 12:12-19)

11 ¹ Иисус өөреникчилери-биле кады Иерусалимден ырак эвесте Елеон дааның чанында турар Виффагия биле Вифания дээр суурларга чоокшулап келгеш, ийи өөреникчизин бурунгаар айбылап чорудупкан. ² Оларга Ол мынча деп чагаан: «Мурнуңарда чыдар суурже барыңар. Ынаар кире берген дораан-на, кымның-даа мынчага дээр мунуп көрбээни аныяк элчигенни баглап каан турарың көрүп каар силер. Ону чешкеш, бээр эккелиңер. ³ А кандыг-бир кижжи силерден: „Чүге ынчап тур силер?“ — деп айтырар болза, аңаа: „Элчиген Дээргиге херек апарды, оон Ол ону дедир эгидип бээр*“ — деп харыылаар силер».

⁴ Өөреникчилер чоруткаш, кудум-чуда хаалга чанында баглап каан аныяк элчигенни тып алгаш, чеже бергеннер.

⁵ Аңаа көрүп турган улустун чамдызың

* 11:3 Азы: «Ол кижжи ону ол-ла дораан бээр чорудуптар».

10:37 Мф. 19:28 10:38 Мк. 14:36; Ин. 18:11 || Лк. 12:50 10:39 Аж.-ч. 12:2; Ажыд. 1:9 10:43 1 Пет. 5:3 || Мф. 23:11; Мк. 9:35 10:45 Ин. 13:4-5 || Иса. 53:10-11; Ин. 11:51; Рим. 4:25; Гал. 1:4; 1 Тим. 2:6; Тит. 2:14; 1 Пет. 1:18-19 10:46 Иис. 6:1; 3 Хаан. 16:34 10:47 2 Хаан. 7:12-16; Лк. 1:32 10:52 Мк. 5:34; Лк. 7:50; 17:19 11:1 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12 || Мф. 21:17; Лк. 24:50; Ин. 11:18

олардан: «Чүгө ынчап тур силер? Чүгө ону чеже бердиңер?» — деп айтырган. ⁶Өөреникчилери Иисустуң айытканын эзугаар харыылаарга, ол улус элчигенчигешти ап алырын оларга чөпшээрээн. ⁷Аныяк элчигенни эккелгеш, өөреникчилер боттарынын хевин андаа чонактай салгылапкан, а Иисус ону мунуп алган.

⁸Иисус Иерусалимче бар чорда, хей улус Ооң оруунга боттарынын хевин, а өскелери — ыяштардан кескен ногаан бүрүлөрлүг будуктарны чада салып берип чорааннар. ⁹Иисустуң мурнунга база соонга чораан улус алгыржып турган: «Осанна!» ¹⁰Дээрги-Чаяакчынын абындан кел чыдар Кижси алгадып-йөрээтсин! ¹⁰Бистин адавыс Давидтиң ам келир Чагыргазы алгадып-йөрээтсин! *Осанна! Өрү дээрде Бурганга алдар-мактал!»*

¹¹Иерусалимге келгеш, Иисус Бурганның өргээзинче кире бергеш, хамык чүвени эргий көргөн. Орайтай берген боорга, Ол он ийи элчини-биле кады Вифания суурже чорупкан.

Чимис чок фиға ыяжы
(Мф. 21:18-19)

¹²Даартазында хүндүс олар суурдан үнүп чоруп турда, Иисус аштай берген. ¹³Ол фиға ыяжын ырактан-на эскерип кааш, ооң чимистери бар-чогун көөрү-биле чоокшулап келген. Ынчалза-даа Ол бүрүлөрдөн өске, чүнү-даа тыппаан, чүгө дээрге ыяштын чимис бээр үези ам-даа келбөөн болган. ¹⁴Иисус ынчан ыяшка: «Мөөн сонгаар сеңээ кажан-даа чимис үнмес болзун!» — дээн. Өөреникчилери Ооң ол сөстөрүн дыңнап турган.

Садыгжыларны өргээден үндүр ойлатканы
(Мф. 21:12-17; Лк. 19:45-48; Ин. 2:13-22)

¹⁵Олар Иерусалимге чедип кээрге, Иисус Бурганның өргээзиниң шөлүнчө

киргеш, ында садыг-саймаа кылып турган кижилерни үндүр сывытрап эгелээн. Ол акша солукчуларының столдарына* база көгө-буга сатканнарның баартактарын андара октап, ¹⁶Бурганның өргээзиниң шөлүн таварыштыр улузун бараан-сараан көдүрүп эрттирерин чөпшээрэвээн. ¹⁷Иисус оларны мынча деп өөредип эгелээн: «„Мээң өргээм бугу чоннарның мөргүл өргээзи деп адаттырар“ деп, Бижилгеде бижитгинмээн чүве бе? А силер ону дээрбечилер уязы кылып алгандыр силер!»

¹⁸Ону дыңнааш, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Иисусту узуткаар арга дилеп эгелээн. Олар Оон коргуп турган, чүгө дээрге бугу чон Ооң өөредин магадап хүлээп алыр болган.

¹⁹Орай кежээ Иисус өөреникчилери-биле кады хоорайдан чоруй барган.

Кургап калган фиға ыяжы
(Мф. 21:19-22)

²⁰А эргенинде, фиға ыяжының чаны-биле эртип бар чыткаш, ооң дазылынга чедир кургап калганын көрүп кааннар. ²¹Дүүн чүү болганын сактып келгеш, Пётр Иисуска мынча дээн: «Башкы! Көрүңер даан, Силерниң кармапканынар фиға ыяжы кургап калган-дыр!»

²²Иисус мынча деп харыылаан: «Бурганга бүзүрөңер!» ²³Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бир эвес кайы-бирээнөр бо дагга: „Турулгаш, далайже дүже бер“ — дээш, чугаазы бүдө бээринге чүрээнде бичии-даа чигзиниг чок бүзүрээр болза, шак ынчаар бүдө бээр.

²⁴Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: мөргүп тургаш, дилээн чүвөнерни дөгөрезин алганыңарга бүзүрөңер — ынчан ону алыр силер! ²⁵⁻²⁶Мөргүп тура, бир кижиге удур чыгытгы болзуңарза, ону өршээңер. Ынчан Дээрде Адаңар база силерниң бачыттарыңарны өршээр*.

* 11:9 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрөм» дээн уткалыг сөс (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөс иудейлерниң манап турары хаан — Мессияны алдаржыткан кыйгы кылдыр ажыглаттынган. * 11:15 Акша солукчулары — Бурганның өргээзиниң мурнунда өске чоннар улузунун тургуп болур шөлүңгө рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган. * 11:25-26 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А өршээвес болзуңарза, Дээрде Адаңар база силерниң бачыттарыңарны өршээвес» деп сөстөрни немээн.

11:8 4 Хаан. 9:13 11:9-10 Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1; Мф. 23:39 11:12 Мф. 4:2 11:13 Иер. 24:8; 29:16-17; Ос. 9:10; Мих. 7:1; Мк. 13:28; Лк. 13:6 11:15 Лев. 1:14; 5:7; 12:8; Лк. 2:24 11:17 Иса. 56:7; Иер. 7:11 11:18 Мф. 21:46 11:19 Лк. 21:37 11:23 Мф. 7:7; 17:20; 1 Кор. 13:2 11:24 Мф. 7:7; Иак. 1:6 11:25-26 Мф. 6:14; Кол. 3:13

Иисустуң эрге-чагыргазының дугайында

(Мф. 21:23-27; Лк. 20:1-8)

²⁷ Олар Иерусалимче эеп келгеннер. Иисус Бурганның өргээзиниң шөлүнгө кылаштап турда, Аңаа Бурганның дээди бараалгакчылары, ном-хоюлуу тайыбырлакчылары база баштыннар чедип келгеннер. ²⁸ Олар: «Сен бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып турадың ол? Сеңээ ол эрге-чагырганы кым берди?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Мен база силерге бир айтырыг салыйн. Меңээ харыылаптар болуңарза, силерниң айтырыңарга база харылаар мен. ³⁰ Иоаннын сугже сугар эргези Бургандан келген бе азы кижилерден бе?»

³¹ Олар аразында сүмележи берген: «Бир эвес бис: „Бургандан“ — дээр болзувусса, Ол: „Ынчаарга силер чүгө Иоаннга бүзүрөвэзинер ол?“ — дээр болгай». ³² А: «Кижилерден» — дептер дээш, чондан кортканнар, чүгө дээрге шупту улус Иоанны Бурганның медээчизи деп санап турган. ³³ Ынчангаш: «Билбес-тир бис» — деп харыылааннар.

Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Мен база бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып турарымны силерге чугаалавас мен».

Виноград шөлүнүң ээзиниң дугайында

(Мф. 21:33-46; Лк. 20:9-19)

12 ¹ Иисус оларны база катап угаадылгыч чугаалар-биле өөредип эгелээн: «Бир кижии виноград шөлү тарып алган. Ол ону долгандыр кажаалааш, чимизин сы бастыгар уургай каскаш, таңнылдаар суурга тудуп каан. Ооң соонда ол виноград шөлүн ажаакчыларга ачылапга берипкеш, боду өске чүртче чоруй барган. ² Дүжүт ажаар үе кээрге, шөл ээзи виноград ажаакчыларынче, дүжүттүң аңаа хамааржыр кезин ап алзын дээш, бодунун бир чалчазын чорудупкан. ³ Ынчалза-даа

олар чалчаны эттеп-эттеп, хол курут дедир ойладышканнар. ⁴ Демги кижии оларже база бир чалчазын ыдышкан, ынчалза-даа виноград ажаакчылары ооң бажын ханзырадыр чара шапкаш, дорамчылап, сы-вырташканнар. ⁵ Шөл ээзи ынчан оларже үшкү чалчазын чорудуптарга, олар ону өлүрүп кааннар. Ээ кижии өске-даа хөй чалчаларын чоруткан, а демгилери чамдызын эттеп-согар, чамдызын өлүрүп каар болган. ⁶ Шөл ээзиниң ынак оглу база бар турган. Адак соонда оглун чорудуп тура, ол: „Оода-ла мээң оглумну хүндүлөп көөрлөр боор“ — дээн. ⁷ А виноград ажаакчылары аразында чугаалашкан: „Бо-даа салтакчызы-дыр! Ону өлүрүп каапсывысса, ооң өңчүзү бистии апаар“. ⁸ Ынчангаш олар ону сегирип алгаш, өлүргөш, мага-бодун виноград шөлүндөн үндүр октапканнар. ⁹ Виноград шөлүнүң ээзи ол бүгүнүң соонда чүнү канчаарыл? Ол чедип келгөш, виноград ажаакчыларын өлүрүп кааптар, а виноград шөлүн өске улуска бериптер. ¹⁰ Кай, ону Бижилгеден номчуваан силер бе:

„Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы эң чугула даш апарган. ¹¹ Дээрги-Чаякчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!“.

¹² Иудейлерниң баштыннары ол угаадылгыч чугаа оларның дугайында дээрзин билгөш, Иисусту тудуп хоругдаар арга дилей бергеннер, ынчалза-даа чондан кортканнар. Ынчангаш олар Ону каапкаш, чоруй барганнар.

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мф. 22:15-22; Лк. 20:20-26)

¹³ Ооң соонда иудейлерниң баштыннары Иисусту сөзүңге сылдаглап тудуп алыр дээш, Олче чамдык фарисейлер болгаш иродианнарны* ыдышканнар. ¹⁴ Олар Иисуска чедип келгөш, айтырып салганнар: «Башкы! Силерни шынчы база кижилерниң эрге-ажыңга бараан болбас кижии деп билир бис. Чүгө

* 12:13 Иродианнар — Галилеяның ол үедеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей политиктиг бөлүктүң кежигүннери (Мк. 3:6 көр).

11:28 Аж.-ч. 4:7 11:30 Мк. 1:4 11:31 Лк. 7:30 11:32 Мф. 11:9; 14:5 12:1 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34 12:5 Мф. 22:6; 23:34; Евр. 11:36-37 || Евр. 11:36-37 12:6 Мф. 3:17; Евр. 1:1 12:7 Евр. 1:2 || 3 Хаан. 21:19 12:8 Евр. 13:12 12:9 Аж.-ч. 13:46 12:11 Ыд. ыр. 117:22-23; Аж.-ч. 4:11; 1 Пет. 2:7 12:12 Мк. 11:18, 32 12:13 Лк. 11:54 12:14 Мф. 17:24-25

дээрге кижилерни ылгай көрбөс-тир силер, харын Бурганның алыс шын оруунга өөрөдир-дир силер. Ынчаарга императорга үндүрүг төлөөр ужурлуг бис бе азы чок бе? Төлөөр азы төлөвөс бис бе?»

¹⁵ Иисус оларның ийи арынның билгеш: «Мени чоге шөпөт түр силер? Меңээ мөңгүн чоостан эккеп көргүзүңөр» — дээн. ¹⁶ Аңаа чоосту эккээрге, Ол: «Мында кымның чурук-дүрүзү база ады бар-дыр?» — деп айтырган.

Олар: «Императорнун» — деп харылааннар.

¹⁷ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Ынчаарга императорга — императорнуун, а Бурганга — Бурганнын беринер». Олар Ооң харызын кайгааш, аксы хак дээннер.

Өлгөннөң каттап дирлириниң дугайында

(Мф. 22:23-33; Лк. 20:27-40)

¹⁸ Ооң соонда: «Өлгөн улус катап дирилбес» — дижир саддукейлер Иисуска чедип келгеш, айтырыг салганнар:

¹⁹ «Башкы! Моисей биске мынча деп бижээн болгай: „Бир эвөс эр кижиге ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, ооң дунмазы дулуга чаавазы-биле өлгөнөш, бодунуң өлгөн акызының үрө-салгалын уламчылаар ужурулу“. ²⁰ Чеди алышкы бар өгүдө турган дижик. Оларның улуу кадайланып алгаш, ажы-төл арттырбайн, өлүп калган.

²¹ Ол херээжен кижиге оон бичии дунмазы өглөнип алгаш, база-ла ажы-төл арттырбайн, өлүп калган. Даразында дунмазы-биле база-ла ындыг болган. ²² Ол херээженни кадайланып чораан чеди алышкынын чаңгызы-даа ажы-төл арттырбаан. Адак сөөлүндө херээжен кижиге база өлүп калган. ²³ Хамык өлгөн улус катап дирлип кээрге, канчаарыл? Ол кымның кадайы боорул? Алышкылар ону чеделээн кадайланып чораан болгай».

²⁴ Иисус мынча деп харылаан: «Силер Бижилгелерни-даа, Бурганның күчү-күжүн-даа билбес болгаш, соора барган эвөс силер бе? ²⁵ Өлүг улус катап дирилгеш, кадай-даа албас, ашакка-даа барбас,

харын Бурганның дээрдө төлөөлөриңге дөмөй болур. ²⁶ А өлүглер аразындан катап дирлишиңге хамаарыштыр силер Моисейниң номундан: „Мен — Авраамның Бурганы, Исаакның Бурганы болгаш Иаковтун Бурганы-дыр мен“* — деп, Бурганның Моисейге хып турар чадап ыяштан чугаалаанын номчувааның оу бе? ²⁷ Бурган — өлүглерниң эвөс, а дириглерниң Бурганы-дыр! Силер соора билип турар-дыр силер, саддукейлер!»

Эң чугула айтышкын дугайында

(Мф. 22:34-40; Лк. 10:25-28)

²⁸ Ном-хоойлу тайылбырлакчыларының бирээзи ол маргылдааны дыннап тура, Иисустун кайы хире эки харылап турганын эскерип кааш, Аңаа чедип келгеш: «Шупту айтышкыннарның кайызы эң чугула боорул?» — деп айтырыг салган.

²⁹ Иисус мынча деп харылаан: «Эң чугула айтышкын бо-дур: „Дыңна, Израиль! Бистиң Бурганымыс Дээрги-Чаяакчы — кара чаңгыс Дээрги-Чаяакчы-дыр.

³⁰ Бодунуң Бурганың Дээрги-Чаяакчыга бүгү-ле чулду-чүрээң-биле, бүгү-ле сеткил-сагыжың-биле, бүгү-ле угаан-сарылың-биле, шыдаар-ла шааң-биле ынак бол“.

³¹ Ийи дугаар айтышкын бо: „Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол“. Бо ийи айтышкындан чугула кандыг-даа айтышкын чок».

³² Ном-хоойлу тайылбырлакчызы мынча дээн: «Эки-ле чугааладыңар, Башкы. „Бурган кара чаңгыс база Оон өске Бурган чок“ — деп, Силер шын чугааладыңар. ³³ Аңаа бодунуң бүгү-ле чулду-чүрээ-биле, бүгү-ле угаан-сарылы-биле, шыдаар-ла шаа-биле ынак боору база чанында кижиге бодунга боду дег ынак боору — өргүлдерниң бүгү хевирлеринден аажок чугула-дыр».

³⁴ Иисус ном-хоойлу тайылбырлакчызынын ол хире угаан-сарылыдыг харыылап турарын көргөш, аңаа мынча дээн: «Сен Бурганның Чагыргазындан ырак эвөс-тир сен». Оон бээр-ле кым-даа Аңаа айтырыг салырын дидинмээн.

* 12:26 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хевээр деп турары ол.

12:15 Мк. 7:6; Лк. 12:1 12:17 Рим. 13:7 12:18 Мф. 3:7; Аж.-ч. 23:8 12:19 Э. д. 38:8; Ы. х. к. 25:5-6 12:26 Хост. 3:2, 6 12:29-30 Ы. х. к. 6:4-5; 11:13; Иис. 22:5 12:31 Лев. 19:18; Мф. 19:19 12:32 Ы. х. к. 4:35; 6:4 12:33 3 Хаан. 15:22; Ос. 6:6; Мих. 6:6-8 12:34 Лк. 20:40

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мф. 22:41-46; Лк. 20:41-44)

³⁵ Сөөлүндө, чонну Бурганның өргээзинге өөредип тура, Иисус мынча дээн: «Чүгө ном-хоойлу тайылбырлакчылары Бурганнын шилип алган Христозун Давидтиң Оглу-дур деп турарыл? ³⁶ Давид боду, Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткаш, мынча дээн болгай:

„Дээрги-Чаялакчы мээң Дээргимге мынча дээн: Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур“.

³⁷ Давид боду Ону Дээргим деп адаан-дыр. Ындыг болганда, Христос канчап Давидтиң оглу боорул?»

Дыка хөй чон Иисусту магадап дыңнап турган.

Ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан кичээндире

(Мф. 23:1-36; Лк. 20:45-47)

³⁸ Иисус чонну улаштыр өөредип, мынча дээн: «Ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан кичээнип чорунар. Олар каас-коя тоннар кедеринге база улус чыылган шөлдерге хүндүлөдиринге ынак болгай. ³⁹ Олар синагогалар болгаш найыр-дойларга эң хүндүлүг черлерге саадаарынга ынак улус. ⁴⁰ Олар дулгуяк кадайның эт-хөрөңгизин сыгырыпкаш, ооң соонда карак чаап үр мөргүүр улус. Ындыглары эң-не шыңгы кеземче мааннап турар».

Дулгуяк кадайның өргүлү
(Лк. 21:1-4)

⁴¹ Иисус өргүл кылдыр берген акшамөңгүн чыыр хааржак мурнунга олуруп алгаш, Бурганның өргээзинге улустун акша өргүп турарын хайгаарап эгелээн. Бай улус хөй түнүгү акша салгылаар болган. ⁴² А оон бир-ле ядым дулгуяк кадай чедип келгеш, бир рим көпөөк хире үнелиг ийи эң үүрмек чоосту салган. ⁴³ Иисус өөреникчилерин чыып алгаш, мынча

дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бо ядым дулгуяк кадай өргүл салган улустун шуптузундан хөйүнү салды. ⁴⁴ Олар буттарының артыкшылдыг байындан салып турду, а ол кадай, ындыг ядым турбуже, бодунуң амыдыраарынга херек бар-ла кошкулун салып кагды».

Келир үдө болур
хөлээшкчинер

(Мф. 24:1-14; Лк. 21:5-19)

13 ¹ Иисус Бурганның өргээзинин мурнундан үнүп орда, Ооң өөреникчилеринин бирээзи Аңаа мынча дээн: «Башкы! Көрүңерем, онза-ла чараш даштар-дыр база онза-ла тулуглар-дыр!»

² Иисус аңаа: «Сен бо улуг, чараш орду-сумелерни кайгап тур сен бе? Оларның шуптузун үрегдеп-бузуп кааптар, маңаа туружундан шимчевээн даш безин артпас — деп харыылаан.

³ Ооң соонда Ол Елеон даанга, Бурганның өргээзинин чиге дужунга олурда, Пётр, Иаков, Иоанн болгаш Андрей олар өске өөреникчилерден ангы чедип келгеш, айтырыг салганнар: ⁴ «Ол бүгү кажан болу бээр, ук болуушкуннар чоокшулап келгенин кандыг бадыткал демдектеринден билип алыр бис? Чугаалап беринерем».

⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Кандыгдаа улуска дуурайладып аарындан кичээниңер. ⁶ Хөй кижиге: „Христос — мениң мен“ — деп, Мээн адым тулуп чедип келгеш, эндерик улусту мегелеп кааптар. ⁷ Чоокта дайын-чааның шимээнин болгаш ыракта дайын-чаалар дугайында чугаалар дыңназынарза, кортпаңар. Ол бүгү болган турар журулуг, ынчалза-даа бүгү чүвениң чогум төңчүзү ол эвес-тир. ⁸ Бир чонче өске чон база бир күрүнеже өске күрүне халдай бээр. Чер болганга чер шимчээшкчинери болгаш аш-чут болур. Ынчалза-даа ол бүгү, божаан херээжен кижиниң эдынини аары дег, хилинчектин чүгө эгези-дир.

⁹ Серемчиледиг болунар! Силерни шиидери-биле дээди Чөвүлелдерге хүлээдир база синагогаларга эттеп-согар.*

* 13:9 Тус чер судтары хоорай бүрүзүңге синагогаларга турган, аңаа шииткекчилер болур, иудей бүзүрөлдөн ойталаан улусту үжөн тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

12:35 2 Хаан. 7:12-16; Мк. 10:47; Лк. 1:32 12:36 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 12:37 Мк. 6:20 12:39 Лк. 11:43 12:41 4 Хаан. 12:9; Мф. 27:6 12:44 2 Кор. 8:1-3, 12 13:2 Лк. 19:44 13:5 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 13:6 Иер. 14:14 13:7 Иер. 51:46 13:8 2 Чыл. 15:6; Ажыл. 6:4 || Аж.-ч. 11:28; Ажыл. 6:8, 12 13:9 Ыд. ыр. 118:46 || Аж.-ч. 17:6; 18:12; 24:1; 25:6

Мээң дугайымда херечилеп, чагырыкчылар болгаш хааннар мурнунга турар силер.¹⁰ Ынчалза-даа чүнүң-даа мурнунда Буянның Медээни бүгү чоннарга суртаалдаан турар ужурлуг силер.¹¹ Силерни кажан-даа бол тудуп алгаш, шиидери-биле аппарат, чүнү чугаалаар чоор деп, баш бурунгаар сагыш човаванар. Чүнү чугаалаарыңар силерге ол шакта илереи бээр, чүте дээрге боттарыңар эвес, а Ыдыктыг Сүлде Боду чугаалай бээр.¹² Акызы дуңмазын, ачазы ажы-төлүн өлүрери-биле бериптер. Ажы-төлү база ада-иезинге удур тура халааш, оларны өлүмгө онаары-биле бериптер.¹³ Мээң адым ужун бүгү улус силерни көөр хөңнү чок апаар. Ынчалза-даа ол бүгүнү эчизинге чедир шыдашкан кижиле камгалалды алыр.

*Ам кээр коргунчу айыыл-халап
(Мф. 24:15-28; Лк. 21:20-24)*

¹⁴ «Кажан бодунуң турбас ужурлуг черинде турар хоозуралдың бужар чудун көрүп кагзыңарза» (номчуп орап кижиле шын угаазың!), ынчан Иудеяда чурттаан улус дагларже дезипсин.¹⁵ Бажиңының кырыңга* турган кижиле, эт-севин алыр дээш, бажиңынче дүжүп кирбезин.¹⁶ Шөлге ажылдап чораян кижиле, идик-хевин алыр дээш, бажиңынче ээп келбезин.¹⁷ Ол хуннерде иштиг-сааттыглар болгаш эмер чаш уруг-дарыгыг улус ат болур!¹⁸ Ол бүгү кыжын болу бербезин дээш мөргүнер.¹⁹ Чүте дээрге Бурганның делегейни чаяган үезинден бо хунге чедир болуп көрбөзөн база моон соңгаар кажан-даа болбас ындыг коргунчу айыыл-халап ол хуннерде болур.²⁰ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы ол хуннернин санын кызырбаан болза, амылыг кижиле бүрүзү оон менди үнмес ийик. Ынчалза-даа Бодунуң шилип алган улузун бодааш, Дээрги ол хуннернин санын кызырып берген.

* ^{13:14} Еврейлер Дээрги-Чаяакчыдан аңгы бүгү бурганнарга мөгөерин «бужар чут» деп санап турганнар. Хөй-ле шинчиликчилер Даниил медээчинин өттүр билген сестери (Дан. 9:27) б. э. чедир 167 ч. боттанган деп санап турганнар. Ол чылын Антиох Эпифан хаан Иерусалимде Бурганның өргөзүнгө Зевс бурганга өргүл бедигээжи тудуп каан. Ол чорук Бурганның өргөзүн бужартадып, «хоозуралга» азы аңаа Бурганга бараан болушкуннарны соксадырынга чедирген. * ^{13:15} Бажиң кыры – Иудеяга бажиңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дышганыр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган.

^{13:10} Мф. 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6 ^{13:11} Аж.-ч. 4:8 ^{13:12} Мф. 10:35-36 ^{13:13} Мф. 10:22; Ин. 15:18 || Иак. 5:11; Ажылд. 2:10 ^{13:14} Дан. 9:27; 11:31; 12:11 ^{13:15} Лк. 17:31 ^{13:17} Лк. 23:29 ^{13:19} Иер. 30:7; Дан. 12:1; Ажылд. 16:18 ^{13:20} Иса. 65:8; Лк. 18:7 ^{13:21} Лк. 17:23 ^{13:22} Ы. х. к. 13:1; 2 Фес. 2:9; Ажылд. 13:13; 16:14 ^{13:23} Ин. 13:19; 14:29 ^{13:24} Ам. 8:9 ^{13:25} Иса. 13:10; 24:23; 34:4; Иез. 32:7; Иоил 2:31; Аж.-ч. 2:20; Ажылд. 6:13 ^{13:26} Дан. 7:13; Мф. 16:27 ^{13:27} Мф. 13:41

²¹ Силерге ынчан кандыг-бир кижиле: „Көр, Христос мында!“ азы: „Христос дуу ында!“ – дээр болза, аңаа бүзүрөвөңөр.²² Ол үеде боттарың „Христос мен“ база „Бурганның медээчизи мен“ дижип чоруур улус тыптып кээр. Болдунар-ла болза, Бурганның шилип алган улузун безин мегелээр дээш, олар силерге янзы-бүрү бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер көргүзөр.²³ Ындыг болганда, кичээниңер. Мен силерни манап турар бүгү чүвени баш бурунгаар сагындырып турарым бо».

*Кижиле амытан Оглуңуң
чедип кээри
(Мф. 24:29-31; Лк. 21:25-28)*

²⁴ «Ынчаарга ол хуннерниң бүгү айыыл-халавы болуп каапкан соонда,

хун караа өжөр, ай чырыптастай бээр,²⁵ сылдыстар дээрден кээп дүжөр база дээрниң күчү-күштери сириңейнип, божанай бээр.

²⁶ Улус ынчан өндүр улуг күчү-күжү болгаш чайынналчак чыры-биле булуттарда кел чоруур Кижиле амытан Оглуң көрүп каар.²⁷ Ол Бодунуң төлээлерин, чырык черниң дөрт чүгүндөн, өртемчейнин бир кыдыгыңдан өске кыдыгыңга чедир Бодунуң шилип алган улузун чыып эккелзинер дээш, чорудуптар».

*Фига ыяжының чижээ-биле
кичээндириг
(Мф. 24:32-35; Лк. 21:29-33)*

²⁸ «Фига ыяжыңдан үлегер-чижектен алынар: оон будуктары хөөп, бүрүлери частып кээрге, чай удавас дүжөр дээрин эндевес болгай силер.²⁹ Шак-ла ынчалдыр ол бүгүнүң боттанып эгелээнин көрүп кагзыңарза, Кижиле амытан Оглу бо, эжик аксында келген дээрин билеп

алынар. ³⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдың улузу өлүп чытпес. ³¹ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээң сөстөрүм эстип-хайлы бербес».

Шагы, хүнү билдинмес

(Мф. 24:36-44; Лк. 17:26-30, 34-36)

³² «А ол хүннүн база шактың кажан кээрин кым-даа: дээрнүн төлээлери-даа, Бурганның Оглу-даа билбес — чүгле Бурган Ада билир. ³³ Серемчиледдиг болунар база кезезде белен болунар, чүге дээрге ол үениң кажан кээрин билир эвес силер. ³⁴ Брак орукче айтганыр дээн кижиниң бажынын чалчаларыңа арттырып кааш, кижиги бүрүзүңге кылыр ажыл-херекти айтып кааныңга база хаалгачызыңга „Одуг-сергек таңныылдап олур“ деп айтышкын бергениңе ол манаашкынны дөмөйлөп боор. ³⁵ Ынчангаш силер база-ла одуг-сергек болунар! Чүге дээрге бажың Эзиниң кажан ээп келирин билбес-ле болгай силер: та кезжэ, та дүн ортузунда, та аскыр-дагаа алгырап өйдө азы хүн үнүп орда... ³⁶ Силер манавайн турунарда, Ол хенерген ээп келгеш, удуп чыдарыңарны көрүп кагбазың! ³⁷ Ынчангаш силерге чугаалаан чүвемни бүгү улуска база чугаалап тур мен: одуг-сергек болунар!»

Иисуска удур сүлчээ

(Мф. 26:1-5; Лк. 22:1-2; Ин. 11:45-53)

14 ¹ Хосталышкын болгаш Хаарган далганнар байырлалыңа чедир ийи хүн арткан турган. Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Иисусту кажарлап туруп алгаш, өлүрүп каар эптиг арга дилей бергенер. ² Олар мынча деп турган: «Чүгле байырлал уезинде ыңчап болбас. Оон башка чон көлээзин үндүрүп болур».

Вифанияга Иисустуң бажын

ус-биле чагганы

(Мф. 26:6-13; Лк. 7:36-50; Ин. 12:1-8)

³ Иисус Вифанияда кежи аарыг чораан Симоннун бажыңыңга* чемненип

олурда, бажыңче алебастр донгалыг бир херэежен кижиги кирип келген. Ол донгаже арыг нард үнүштен кылган улуг үнелиг чаагай чыттыг үс куткан болган. Ол саваның аксын буза шапкаш, чаагай чыттыг үзүн Иисустун бажыңче кудуп, чаап берген. ⁴⁻⁵ Чамдык улус аңаа хордакасап, аразында чугаалажы берген: «Чаагай чыттыг үстү чарыгдан ажыг чүл? Ону 300 ажыг мөңгүн чоос* өртекке сандыпкаш, акшазын ядыбыларга үлөп берип болур турган-на болгай».

⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Соксанар, ону дүвүрөтпейн көрүңер. Ол Менээ эки херек кылды ышкажыл. ⁷ Ядыбылар силер-биле үргүлчү кады турар, күзээр болзунарза, оларга кажан-даа ачы-дуза көргүзүп шыдаар силер, а Мен силер-биле үргүлчү кады турбас мен. ⁸ Ол херэежен кижиги бодунуң шыдаар шаа-биле кылды: Мээң мага-бодумну орнукушударыңга баш удур белегкеп, үс-биле чаап берди. ⁹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бүгү делегейге, Буянныг Медээни суртаалдаан чер бүрүзүңге, улус бо херэежен кижиниң кылган херээниң дугайында чугаалажып, ону сактып чоруур».

Иуданың саттыныкчы болуксай бергени

(Мф. 26:14-16; Лк. 22:3-6)

¹⁰ Ынчан Иисустун он ийи элчининиң бирээзи боор Иуда Искариот Ону садыптар дээш, Бурганның дээди бараалгакчыларыңче чорупкан. ¹¹ Олар ону дыңнааш, амырап, аңаа акша төлээрин аазааннар. Иуда оон бээр-ле Иисусту оларга садыптар эптиг таварылга манап эгелээн.

Хосталышкын байырлалыңа белеткел

(Мф. 26:17-30; Лк. 22:7-23; Ин. 13:21-30)

¹² Хаарган далганнар байырлалыңын бирги хүнүнде, кажан Хосталышкын байырлалыңда чиир хураганы дөгөрөп үе дээрге, өөреникчилери Иисуска мынча дээн: «Силерниң байырлал чеми чиир черинерни каая белеткезин деп күзээр силер?»

* 14:3 Кежи аарыг кижиги ёзулал ёзугаар арыг эвес болгаш, аалчылар хүлээп ап шыдавас турган. Ынчангаш Симон мурнунда кеш аарыглыг тургаш, ол үеде экирий берген деп даап бодал турар. * 14:4-5 Үш чүс мөңгүн чоос — Азы: «300 динарий». Барык бүдүн чылдың ажыл төлөвири.

13:30 Мк. 9:1 13:31 Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6; 2 Пет. 3:10 13:32 Зах. 14:7 13:33 Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 || Мф. 25:13 13:34 Мк. 12:1 13:35 Мф. 25:13; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 13:36 Мф. 25:1-13 14:1 Хост. 12:1-30 || Ин. 11:53 14:3 Мф. 21:17; Ин. 11:1, 18 || Лев. 13:3 14:7 Ы. х. к. 15:11 || Мк. 2:20; Ин. 7:33 14:8 Ин. 19:40 14:9 Мф. 24:14 14:10 Ин. 13:2; Аж.-ч. 1:16 14:12 Хост. 12:6; 1 Кор. 5:7

¹³ Иисус ынчан оларның ийизин чорудуп, мынча деп чагаан: «Хоорайже барыңар. Ынаар кире бээринерге, суглуг доңга гуткан кижги уткужуп кээр эвеспе. Ону эдерип чоруптуңар. ¹⁴ Ол кижини кире бээри бажыңч киргеш, бажың ээзинге: „Өөреникчилерим-биле кады Хосталышкын байырлалының кежээки чемин четтирерим өрээл кайдал?“ — деп, Башкы айтырып тур“ — дээр силер. ¹⁵ Бажың ээзи силерге аайлап-белеткеп каан үстүкү делгем өрээлди айтып бээр. Биске шупту чүвени аңаа белеткеп каар силер».

¹⁶ Ийи өөреникчи чорупкан. Олар хоорайже киргеш, шупту чүвени Иисустуң оларга чугаалаан аайы-биле тып алгаш, байырлалдың кежээки чемин белеткеп кааннар.

¹⁷ А кежээ дүшкенде, Иисус ынаар Бодунуң он ийи элчини-биле кады чедип келген. ¹⁸ Олар олуруп алгаш, чемненип эгелээрге, Ол: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерниң бирээңер — ам Мээң-биле кады чемненип олурар кижги — Мени садытар-дыр» — дээн.

¹⁹ Өөреникчилер аажок муңгарай бергеш, кижги бүрүзү Оон соннуг-мурнун айтырып эгелээн: «Мен эвес-ле боор мен аа?»

²⁰ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Ол дээрге он ийи элчинниң бирээзи, ам Мээң-биле кады чангыс тавактан чем чип ораар кижги-дир. ²¹ Бижилгеде ол дугайында бижээни дег, Кижги амытан Оглу оруун эртер ужурлуг, ынчалза-даа Ону садыптар кижги ат болур! Ол кижиге шуут төрүттүмээни боору дээр ийик!»

Дээрги-Чаякчының кежээки чеми
(Мф. 26:26-30; Лк. 22:15-20; 1 Кор. 11:23-25)

²² Олар чемненип олурда, Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тырып, өөреникчилеринге берип тура, мынча дээн: «Ап алыңар, бо дээрге Мээң мага-бодум-дур». ²³ А оон соонда Ол дашканы көдүргеш, Бурганга өөрүп четтиргеш, өөреникчилеринге сунуп бээрге, олар шупту ол дашкадан ишкен. ²⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Бо дээрге хой улус дээш төгерим, чагыг-керээ чарар Мээң ханым-дыр. ²⁵ Алыс шын-

ны силерге чугаалап тур мен: Бурганның Чагыргазыңга чаа арага ижер хүнүм келбээн шаанда, Мен ам моон сонгаар виноград арагазын ишпес мен». ²⁶ Олар ыдыктыг ырыны ырлашкаш, Елеон даанче чорупканнар.

Пётрнуң Иустустан ойталаарын баш бурунгаар медеглээни
(Мф. 26:31-35; Лк. 22:31-34; Ин. 13:36-38)

²⁷ Иисус оларга мынча дээн: «Бижилгеде: „Кадарчызын сон каарымга, хойлар тарай маңнажы бээр“ — деп бижээни дег, силер шупту Менден ойталаар-дыр силер. ²⁸ Ынчалза-даа катап дирилгеним соонда, Мен Галилеяга мурнай чедип, силерни аңаа манаар мен».

²⁹ А Пётр Аңаа: «Улус Силерден шупту-даа ойталаар болза, мен кажан-даа ынчанмас мен» — дээн.

³⁰ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: бо дүне-ле, аскыр-дагаа ийи катап алгырар бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен».

³¹ Ынчалза-даа Пётр улам-на бүзүредип чугаалаан: «Силер-биле кады өлүр-даа апаар болзумза, Силерден черле ойталавас мен!». Өске өөреникчилери база ынча дижир болган.

Иустуң Гефсиманияга Бурганга мөргүл кылганы
(Мф. 26:36-46; Лк. 22:39-46)

³² Оон соонда олар Гефсимания дээр черге чедип кээрге, Иисус Бодунуң өөреникчилеринге: «Мен мөргүп алың, силер маңаа олурунар» — дээн. ³³ Иисус Пётрну, Иаковту болгаш Иоанны эдертип алган. Ол ундаралга база хөлээзин дүвүрелге алышкан. ³⁴ «Мээң сеткилимни качыгдал өлүмнүү-биле карартыр базып тур — деп, Ол оларга чугаалаан. — Маңаа туруңар база сергек болуп, удуванар!»

³⁵ Элээн ырай бергеш, Иисус черже доңгая кээп дүшкеш, болдунар чүве болза, хилинчектин ол үе-шагы Оон чайлазын дээш, мөргүп эгелээн. ³⁶ Ол мынча дээн: «Авва*, Ачай! Сээң шыдавас чүвөң чок болгай. Хилинчектин бо

* 14:36 Авва — арамей дылда ажы-төл ачазын ынчаар адаар турган (Рим. 8:15; Гал. 4:6 көр).

14:18 Бд. ыр. 40:10; Ин. 13:18 14:21 Иса. 53:1-12 || Мф. 18:7 14:22 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16
14:24 Хост. 24:8 14:26 Лк. 22:39 14:27 Зах. 13:7 || Ин. 16:32 14:28 Мк. 16:7 14:33 Мк. 5:37; 9:2
14:34 Ин. 12:27 14:35 Евр. 5:7 14:36 Мк. 10:27 || Мк. 10:38; Ин. 18:11 || Ин. 5:30; 6:38

дашказын Менден чайлады берем! Ынчалза-даа бүгү чүве Мээн эвес, а Сээн күзел-сорууң ёзугаар болзун».

³⁷ Иисус өөреникчилеринче эеп келгеш, оларнын удуп чыдарын көргөш, Пётрга чугаалаан: «Симон, удуй бердин бе? Сен таанда-ла чаңгыс шак иштинде удувайн барып шыдавааның ол бе?

³⁸ Күткүлөгеге алыспас дээш, серемчиледиг болуп, мөргүнөр-ле. Кижиде сүлдези – сергек, а мага-бот – суларгай болгай».

³⁹ Иисус база катап ырай бергеш, демги-ле сөстери-биле мөргүп турган. ⁴⁰ Ооң соонда Ол катап эеп кээрге, өөреникчилери ам база удуп чыткан. Оларнын карактары шимдиниң турган, а ол ышкаш Аңаа чүнү-даа харыылаар айын тыппааннар. ⁴¹ Үшкү удаа оларже дедир чедип келгеш, Иисус мынча дээн: «Силер ам-даа удуп дыштанмышаан силер бе? Болзун че. Шак-үе келген-дир, Кижиде амьтан Оглун бачыттыглар холунга тудуп берип турар-дыр. ⁴² Тургулаңар, чоруулуңар. Саттыныкчы бо келди, көрүңер!»

Иисусту тудуп хоругдааны

(Мф. 26:47-56; Лк. 22:47-53; Ин. 18:3-12)

⁴³ Иисус ынча деп турда-ла, он ийи элчинин бирээзи боор Иуда чедип келген. Ооң-биле кады Бурганның дээди бараалгакчыларынын, ном-хоойлу тайылбырлакчыларынын болгаш баштыңнарнын чорутканы, хылыштар, моннарбиле чепсегленген хөй улус кел чыткан.

⁴⁴ Саттыныкчы оларга демдек айтып, дугуржуп алган турган: «Ошкап каарым кижиде Иисус ол боор. Ону тудуп алгаш, шыңгы кадарып, апаар силер». ⁴⁵ Иуда ол дораан Иисусче чоокшулап келгеш: «Башкы!» – дээш, Ону ошкап каан. ⁴⁶ Иисуска холдарын дегизип, Ону тудуп алганнар. ⁴⁷ Ооң чанынга турган өөреникчилеринин бирээзи хылыжын ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалгакчызынын чалчазынын кулаан одура шаапкан.

⁴⁸ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Силер чүге Мени тудуп аарда, хылыштарлыг, моннарлыг чедип келдинер? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? ⁴⁹ Мен хуннүң-не силер-биле кады Бурганның өргезинге улус өөредип келдим, а силер

Менээ хол дегбээн болгай силер. Ынчалза-даа Бижилгелеринин сөстери ботганзын». ⁵⁰ Хамык өөреникчилер ынчан Иисусту каапкаш, дезе бергеннер.

⁵¹⁻⁵² Ооң өөреникчилеринин аразынга чораан, чанагаш эът-бодун чүге пөс шывыг-биле шып алган аныяк оол харын Иисусту эдериң чорупкан. Чепсегленген улус ону база сегирип аарга, ол оол шывын оларнын холунга каапкаш, чанагаш боду дезип чоруй барган.

Дээди иудей Чөвүлелдин мурнунда
(Мф. 26:57-68; Лк. 22:54-55, 63-71;
Ин. 18:13-14, 19-24)

⁵³ Иисусту Бурганның дээди бараалгакчызынын бажыңынга эккелгеннер. Ында Бурганның кол-кол бараалгакчылары, чоннун баштыңнары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чыгып келген болган. ⁵⁴ (А Пётр Бурганның дээди бараалгакчызынын бажыңынын хериминин иштинге чедир Иисусту бүдүү эдериң келгеш, таңныылар аразынга отка чынып олуруп алган.) ⁵⁵ Бурганның дээди бараалгакчылары база бүгү дээди иудей Чөвүлел Иисусту өлүрүп шиидер чылдагаан бар болзун дээш, Аңаа удур буруудаткан херечилел тыварын оралдашса-даа, чүнү-даа тыппааннар. ⁵⁶ Иисуска удур меге херечилел кылган улус хөй-даа болза, оларнын оол херечилелдери аразында дүүшпес болган. ⁵⁷ Ооң соонда элээн каш меге херечи туруп келгеш, Аңаа удур херечилел кылып, мынча дээннер: ⁵⁸ «Бис Ооң: „Кижиде холу-биле туткан Бурганның бо өргезин үрегдеп-бускаш, үш хүн дургузунда өске, кижиде холу-биле тутпаан өргезинде тудуп тургузуптар мен“ – деп турганын дыннаан бис». ⁵⁹ Ынчалза-даа оларнын безин херечилелдери дүүшпес болган.

⁶⁰ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан Иисустуң мурнунга туруп алгаш: «Чүге харыылавайн тур сен? Бо улустун сенээ удур чүнү херечилел турары ол?» – деп айтырган. ⁶¹ Ынчалза-даа Иисус ыттаваан болгаш чүнү-даа харыылаваан. Бурганның дээди бараалгакчызы Оон база катап айтырыг салган: «Сен ылап-ла Христос, йөрээлдиң Бурганның Оглу сен бе?»

14:38 Мф. 6:13; 1 Пет. 4:7 14:41 Ин. 2:4 || Мк. 9:31; 10:33 14:43 Аж.-ч. 1:16 14:47 Лк. 22:38

14:49 Мк. 11:27 || Мф. 1:22-23; 21:4; Ин. 19:36 14:50 Мк. 14:27; Ин. 16:32 14:56 Ыд. ыр. 26:12; 34:11 || Ы. х. к. 17:6; 19:15 14:58 2 Кор. 5:1 || Мк. 15:29; Ин. 2:19 14:60 Мк. 15:4-5 14:61 Иса. 53:7 || Ыд. ыр. 2:7

⁶² Иисус мынча деп харыылаан: «Ийе, Мен мен. Моон сонгаар силер шупту *Киж*и *амытан* *Оглу*нуң *Кучу*лү *Бурган*ның *оң талазында олурарын* база *дээр*ниң *булуттары*нга *бүргетти*рген *кел чыдарын* көөр силер».

⁶³ Бурганнын дээди бараалгакчызы ынчан кеткен хевин ора соп каапкаш, мынча дээн: «Биске ам херечилериниң херээ чүл? ⁶⁴ Силер Ооң Бурганны дорамчылаанын дыгнадынар. Кандыг шииткел үндүрер силер?» Олар шупту: «Ол буруулуг база өлүр ужурлуг» — деп чугаалааннар. ⁶⁵ Чамдык улус Олче дүкпүрүп-каккырып эгелээн. Иисустун карактарын шарып алгаш, Ооң бажынче шанчып: «Өттүр билип медегле!» — деп турганнар. Оон соонда танныылдар база Ону аппаратташ, эттеп-соп эгелээннер.

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:69-75; Лк. 22:56-62; Ин. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Пётр ам-даа херим иштинден үнмээн турда, Бурганнын дээди бараалгакчызының чалча херэеженнериниң бирээзи ынаар чеде берген. ⁶⁷ Ол херэежен киж и отка чыннып олурган Пётрну көрүп кааш, олче топтап көргөш: «Сен база Назарет чурттуг Иисус-биле кады турган сен» — дээн.

⁶⁸ Ынчалза-даа Пётр ойталап каапкан. Ол: «Билбезим херек-тир, чүнү чугаалап турарының ужур-утказын билбейн тур мен» — дээш, бажын мурнунда шөлче үне берген. Ынчан аскыр-дагаа алгыра берген.

⁶⁹ А чалча херэежен ону аңаа көрүп кааш, улуска база катап: «Бо киж и база оларның бирээзи-дир» — дээн.

⁷⁰ Ынчалза-даа Пётр база-ла ойталап каапкан, а элээн болганда, аңаа турган улус Пётрга: «Оларның бирээзи болбайн канчаар сен, Галилеядан келген ышкаштыр сен» — дээн*.

⁷¹ Ол даңгыраглап, аашкынып эгелээн: «Силерниң чугаалап турарыңар ол Кижини мен шуут билбес мен». ⁷² Ол дораан аскыр-дагаа ийиги удаа алгырып-

кан, а Пётр Иисустун аңаа чугаалаан сөстөрүн сактып келген: «Аскыр-дагаа ийи катап алгыраар бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен». Ол ишкирнип ыглай берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда

(Мф. 27:1-2, 11-14; Лк. 23:1-5; Ин. 18:28-38)

15 ¹ Эрген эрте Бурганнын дээди бараалгакчылары, баштыңнар болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары база бүтү дээди иудей Чөвүлөл чөвүлөжип хуралдаан. Олар Иисусту хүлээш, аппаратташ, Пилатка хүлээдип бергеннер. ² Пилат Иисустан: «Сен — иудей хаан сен бе?» — деп айтырган.

Иисус: «Силер бодунар ынча дидиңер» — деп харыылаан. ³ Бурганнын дээди бараалгакчылары Иисуска хөй буруу оонаган.

⁴ Ынчангаш Пилат Оон база катап айтырган: «Чүгө чүнү-даа харыылаvas сен? Сеңээ удур буруудадышкыннарның хөйүн көрбөс сен бе!» ⁵ Ынчалза-даа Иисус Пилатка чүнү-даа харыылавайн баргаш, ону аажок кайгаткан.

Вараваны хостааны, Иисусту өлүмгө шидип кааны

(Мф. 27:15-26; Лк. 23:13-25; Ин. 18:39—19:16)

⁶ Хосталышкын байырлалында Пилат чоннуң шилээни бир херектенни хостап бээр чаңылдыг турган. ⁷ Ынчан тура халымышкын үезинде өлүрүүшкүн кылган үймээнчилерниң бирээзи болур Варавва дээр киж и хоругдадып алган чыткан. ⁸ Чыылган чон Пилаттан, оң оларга чылдын-на кылып келгени дег, өршээл көргүзерин дилей берген. ⁹ Пилат олардан: «Силерге иудей хаанны хостап берейн, күзээр силер бе?» — деп айтырган. ¹⁰ (Бурганнын дээди бараалгакчылары Иисуска адааргаш, Ону аңаа тудуп эккелгенин Пилат билип турган.) ¹¹ А Бурганнын дээди бараалгакчылары чонну Пилаттан Варавваны хостаарын дилээр кылдыр көгүдүп-хөөктүрүп алганнар.

* 14:70 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чугаалаар аяныңдан-на илдең-дир» деп сөстөрнү немээн.

14:62 Бд. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мф. 16:27; 24:30; Евр. 1:13 ^{14:63} Сан. 14:6; Аж.-ч. 14:14

14:64 Мк. 2:7; Ин. 10:36 || Лев. 24:16 ^{14:65} Иса. 50:6 || Мк. 10:34 ^{14:72} Мк. 14:30 ^{15:1} Лк. 3:1; 13:1;

Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 ^{15:2} Мф. 2:2 ^{15:4} Мк. 14:60-61 ^{15:5} Иса. 53:7 ^{15:10} Ин. 12:19;

Аж.-ч. 5:17 ^{15:11} Аж.-ч. 3:14

¹² Пилат олардан: «Силерниң иудей хаан деп турарынар демги Кижини мезн канчаарымны күзеп тур силер?» — деп база катап айттырган.

¹³ Олар харызыннга: «Ону хере шаап шаагылаңар!» — деп алгыржы бергеннер.

¹⁴ А Пилат олардан: «Чогум чүү дээш? Ол кандыг кемниг херек үүлгеткенил?» — деп айттырган.

Ынчалза-даа чыылган чон улам ыткыр алгыржы берген: «Ону хере ша-выңар!»

¹⁵ Пилат чыылган чоннун күзелин хандырап дээш, оларга Варавван хостап берген, а Иисусту кымчылааш, хере шавары-биле аппаарын дужааган.

Шериглерниң Иисусту дорамчылааны
(Мф. 27:27-31; Ин. 19:2-3)

¹⁶ Шериглер Иисусту Пилаттың ордузунун мурнунда преторий дээр шөлче кирире бергеш, бүдүн батальон шеригни чыып алганнар. ¹⁷ Олар Аңаа хааннар кедер хурең-кызыл тон кедиргеш, тенниг будуктардан дээрбек өрээш, Ооң бажынга салып кааннар. ¹⁸ «Иудей хаан алдаржызын!» — деп, олар алгыржып турганнар. ¹⁹ Олар Ооң бажынче мергебиле улдап, Олче дүкпүрүп-каккырып, Ооң мурнунга дискектенип ора дүшкеш, Аңаа сөгүрзэн улус өттүнүп, дорамчылап турганнар. ²⁰ Иисусту дорамчылап мага хангаш, шериглер хурең-кызыл кааскоя тонну ужулгаш, Ооң Бодунун хевин кедиргеш, хере шавары-биле алгаш чорупканнар.

Иисустуң хере шаптыртканы
(Мф. 27:32-44; Лк. 23:26-43; Ин. 19:17-27)

²¹ Киринае чурттуг Симон деп кижини шөлдөн ээп чанып олургаш, оларга орук ара ужуражы берген. (Ол Александр биле Руфустун ачазы чүве-дир.) Шериглер ону Иисусту хере шавар дээн белдир-ыяшты көдүрүп чоруур кылды албадапканнар. ²² Иисусту Голгофа азы «Баш сөөгү» дээр черге экжелгеннер. ²³ Шериглер Аңаа мирра* холаан арага ижиртирге,

Ол ынаваан. ²⁴ Иисусту белдир-ыяшка хере шаап кааш, олар Ооң хевин алыр дээш үлүг тыргып, аразында үлежип алганнар. ²⁵ Ону хере шаап каанда, хүн үнгенден бээр үшкү шак турган.

²⁶ Иисустун кем-буруузун айыткан самбыражыгашта: «Иудей хаан» — деп бижээн болган.

²⁷⁻²⁸ Ооң-биле кады ийи дээрбечини* база: бирээзин — Ооң оң талазында, өскезин — солагай талазында белдир-ыяштарга хере шаап каан**. ²⁹ Эрткен-дүшкен улус Иисусту бак сөглеп, Ооң талазынче бажы-биле дорамчыладды айтып, кочулап турган: «Че, чүл мон? „Бурганның өргээзин үреглеп-бускаш, үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен“ — деп турдун чоп!» ³⁰ Белдир-ыяштан дүжүп кээп, Бодунну Бодун камгала!» ³¹ Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары база Иисусту кочулап, аразында мынча дишкеннер: «Өскелерни камгалап турган, а Бодун камгалап шыдавас де!» ³² Ам бо Христос, Израилдин хааны, белдир-ыяштан дүжүп келзин, бис ону көөр болзувусса, Аңаа бүзүрей бээр бис!» Иисус-биле кады хере шаптырган ийи дээрбечи безин Ону бак сөглеп турган.

Иисустуң өлүмү
(Мф. 27:45-56; Лк. 23:44-49;
Ин. 19:28-30)

³³ Хүн үнгенден бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир бүгү чер кырын дүмбей карангы шыва апкан. ³⁴ А тоску шак үезинде Иисус ыткыр алгырыпкан:

«Элои, Элои, лема савахфани?!» («Мээң Бурганым, Мээң Бурганым, чүү дээш Мени кааптың?!» — дээни ол.)

³⁵ Чоогунга турган улустуң чамдызы ону дыңнааш: «Дыңнаарам, Ол Илияны кый деп тур» — дишкен. ³⁶ Оларнын бирээзи маңпап чедер бергеш, ажыг виноград арагазынга суг сиңирер губканы өттүрүп, өргөн бажынга

* 15:23 Мирра — аарбастандыр наркотик ады. * 15:27-28 Ол үеде римчилер-биле террорлуг дайын чорудуп турган, чоңда нептеренгей дайынчыларны болганчок-ла «дээрбечилер» деп адаар турган. ** 15:27-28 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Бижилгенин: „Ону кем-херек үүлгедикчизи деп санаан“ — дээн сөзү боттанган» деп сөстөрни немээн (Иса. 53:12; Лк. 22:37 көр).

15:14 Лк. 23:41; Евр. 4:15 15:15 Мк. 10:34 15:19 Иса. 50:6; Мк. 10:34; 14:65 15:21 Рим. 16:13 15:24 Бд. ыр. 21:19 15:29 Бд. ыр. 21:7; 108:25 || Мк. 14:58; Ин. 2:19 15:31 Ин. 10:18 15:32 Ин. 1:49; 12:13 || Ин. 20:29 15:34 Бд. ыр. 21:2 15:36 Бд. ыр. 68:22

кедиргеш, ижиртири-биле Иисусче сунган. Ол кижини мынча дээн: «Адыр! Ону дүжүрүп алыр дээш, Илияның кээр-келбизин көрээли».

³⁷ Ытыкыр алгырыпкан соонда, Иисустун амы-тыны үстү берген. ³⁸ Ол өйдө Бурганның өргээзиниң иштинде аскаң көжеге үстүндө адааңга чедир ийи чара орлуп калган. ³⁹ Иисустун чиге мурнунга турган чүс шериг баштыңчызы Ооң тынындан канчаар чарылганын көргөш: «Бо кижини ылап-ла Бурганның Оглу турган-дыр!» – дээн.

⁴⁰ Чамдык херэежен кижилер база болган чүүлдү ырактан хайгаарап турган. Оларның аразыңга Мария Магдалина, бичини Иаков биле Иосийнин авазы Мария база Саломия олар бар болган. ⁴¹ Иисус Галилеяга чоруп турда, бо херэежен кижилер Ону эдерип, Анаа дузалажып турган чүве-дир. Иерусалимче Ооң-биле кады чедип келген өске-даа хөй херэеженнер база ол черге турганнар.

Иисусту орнукшутканы

(Мф. 27:57-61; Лк. 23:50-56; Ин. 19:38-42)

⁴² Ол хүн байырлалга белеткел хүнү азы амыр-дыш хүнүнүң бүдүүзү турган. Көжэ дүжүр кел чыткан. ⁴³ Дээди иудей Чөвүлелдин алдар-хүндүлүг кежигүнү боор, Бурганның Чагыргазының кээрин манап чоруур Аримафея* чурттуг Иосиф дээр кижини чедип келгеш, Пилатче дидим базып кире берген. Ол Пилаттан Иисустун мага-бодун аңаа бээрин дилээн.** ⁴⁴ Иисустун ындыг дүргөн өлү бергенин дыңнааш, Пилат пат кайгап калган. Ол демги чүс шериг баштыңчызын кыйгырткаш, Иисустун кажан өлгөнүн айтырган. ⁴⁵ Чүс шериг баштыңчызындан ылап-ла ындыг дээрзин билип алгаш, Пилат мага-ботту Иосифке бээрин чөпшээрээн. ⁴⁶ Иосиф чуга пөс садып алгаш, Иисустун мага-бодун дүжүрүп, ол пөзү-биле ораап алгаш, хаяда оя каккан чевег-куйга орнукшудуп каан. Чевег-куйгун аксын, улуг даш чууп эккел, дуглап каан. ⁴⁷ А Мария Магдалина биле

Иосийнин авазы Мария Иисусту кайда орнукшудуп каанын көрүп алганнар.

Иисустун катап дирилгени

(Мф. 28:1-8; Лк. 24:1-12; Ин. 20:1-10)

16 ¹ Амыр-дыш хүнү эрткенде, Мария Магдалина, Иаковтун авазы Мария болгаш Саломия олар, Иисустун мага-бодун барып чаап каар-дыр дээш, чаагай чыттыг үстер садып алганнар. ² Улуг-хүнде, эртен эрте, хүн чаа-ла үнүп олурда, херэежен кижилер чевег-куйже чорупкан. ³ Орук ара олар: «Чевег-куйгун аксын дуглаан дапты кым биске чайладыр чууп бээрил?» – деп аразыңда чугалажып чорааннар. ⁴ А чедип келгеш, ол аажок улуг дапты кыдыгыңче чууктап каанын көрүп кааннар. ⁵ Олар чевег-куйгун иштиңче кире бергеш, ооң оң талазында ак хеп кеткен аныяк оолдун олурарын көрүп кааш, элдепсинип корга бергеннер.

⁶ Ол оол мынча дээн: «Кортпаңар. Силер хере шаптырып шаажылаткан Назарет чурттуг Иисусту дилеп чедип келген-дир силер. А Ол катап дирил берген, Ол ам мында чок. Ооң мага-бодунун чыткан чери бо-дур. ⁷ Ам баргаш, Ооң өөреникчилеринге, ылаңгыя Пётрга мынча деп чугаалаңар: „Ол силерни мурнай Галилеяга чеде бээр. Ооң силерге чугаалааны дег, Ону аңаа көрүп каар силер“». ⁸ Херэежен кижилер коргуушкунга алзып, чевег-куйдан үнгөш, калчып ыңай-ла болганнар. Олар кымга-даа чүнү-даа чугаалаваннар, чүге дээрге кортканы ол хире болган.

Катап дирилген Иисус-биле ужуражылгалар

(Мф. 28:9-10, 16-20; Лк. 24:13-49; Ин. 20:11-23)

⁹ [Улуг-хүнде эртен эрте Иисус, катап дирилгениниң соонда эң баштай, чеди букту биезде бир оон үндүр сывыртап бергени Мария Магдалинага кээп көзүлгөн. ¹⁰ Мария чоруткаш, Ооң ажыын ажып ыглажып турган өөреникчилерге чүү болганын чугаалап четкен. ¹¹ Иисус

* 15:43 Аримафея – бо болза Эрги Чагыр-көжөдө (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур. ** 15:43 Еврей чанчыл ёзугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүндө ажаар ужурулуг, артында-ла пятницаның көжээзинде амыр-дыш хүнү эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзугаар, хере шаптырган кижинини мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурулуг турган.

15:38 Хост. 26:33; Лев. 16:2 15:40 Лк. 8:2 15:46 Иса. 53:9 16:1 Мк. 15:40 16:3 Мк. 15:46 16:7 Мк. 14:28 16:9 Лк. 8:2 16:11 Лк. 24:11

дириг деп, а Мария Ону көргөн деп дыңнааш, олар анаа бүзүрөвээн.

¹² Иисус ооң соонда ийи өөреникчинге база, олар көдээ черже бар чыдырда, өске хевир-шырайлыг бооп көзүлгөн.

¹³ Ол ийи өөреникчи ээп келгеш, арткан өөрүнгө чугаалаан, ынчалза-даа оларга база-ла бүзүрөвээннер.

¹⁴ Адак сөөлүндө Иисус он бир элчинге, олар чемненип олурда, кээп көзүлгөн. Иисус оларны бүзүрели четпес болганы дээш, Ону, катап дирилген турда, көргөн улуска бүзүрээр хөңнү чок болган чөрүүзү дээш чемелээн.

¹⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Бүгү делегейни эргий кезип, бүгү кижиге төрөлгөтөнгө Буянның Медээни суртаалданар. ¹⁶ Бүзүрөй бергеш, сугже суктурар кижиге – камгалал алыр, а бүзүрө-

вес кижиге – шииттирип алыр. ¹⁷ Бурган бүзүрөвээн улусту дамчыштыр дараазында кайгамчык демдектерин илередир: олар Мээң адым-биле буктарны үндүр сывыртаар болгаш чаа дылдарга чугаалажыр; ¹⁸ чыланнарны холга тудуп аарга база өлүмнүг хоран ижерге, оларга хора халдавас. Олар холдарын аарыг улуска дегзирге, демгилери экирий бээр».

¹⁹ Дээрги Иисус оларга бо бүгүнү чугаалааш, дээрже көдүрлүп үнө бергеш, Бурганның оң талазынга барып олурупкан. ²⁰ Ооң өөреникчилери тарап чоруткаш, чер болганга Буянның Медээни суртаалдай бергеннер. Дээрги-Чаяакчы оларны деткип, оларның сөстөрүн кайгамчык демдектери-биле бадыткап турган. Аминь.]*

* 16:9-20 **Бо домактар Марктың номунуң эң бүзүрөлдиг грек сөзүглелдеринде таварышпайн турар. Ол домактарны өске кижиге немей бижээн бооп чадавас. Номнун төнчүзү чамдык сөзүглелдерде өске кыскажак хевирлиг база бооп турар. Марктың бодунун улаштыр бижээни номнун төнчүзү чиде берген деп даап бодап болур.**

16:15 Аж.-ч. 1:8; Кол. 1:23 16:16 Аж.-ч. 16:31; Рим. 10:9; 1 Пет. 3:21 || Ин. 3:18 16:17 Лк. 10:17; Аж.-ч. 5:16; 8:7; 16:18; 19:12 || Аж.-ч. 2:4; 10:46; 1 Кор. 12:10; 14:2 16:18 Ыд. ыр. 90:13; Лк. 10:19; Аж.-ч. 28:3-5 || Аж.-ч. 9:12; 28:8 16:19 Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9; 1 Тим. 3:16 || Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 7:55-56; 1 Пет. 3:22; Рим. 8:34; Эф. 1:20; Кол. 3:1; Евр. 1:3; 8:1; 12:2; Ажылд. 3:21 16:20 Аж.-ч. 5:12

Луканың бижээни Буянныг Медээ

Кирилде

Христиан чаңчыл ёзугаар бо номнуң автору – эмчи мергезилдиг Лука, Павел элчинниң орукка кады чораан эштериниң бирээзи (Кол. 4:14 көр). Ол Чаа Чагыг-керээже кирген номнарның еврей эвес кара чаңгыс автору. Лука боду Иисустуң амыдыралын көрбөөн кижиге турган чадавас. Ынчангаш ол херечилерден айтыр-тынгаш, Христостуң амыдыралы болгаш ажыл-херектериниң дугайында язы-бүрү чугааларны номчукчуларга каттыштырып чыып бээрин аажок хынамчалы-биле ораддашкан. Лука Иисустуң амыдыралының тодаргай болган чүүлдери ол үениң төөгүлүг болушкуннарынга хамаарыштыр көрүп турар. Оон-биле ол хри-стиан бүзүрелдиң быжыг төөгүлүг үндезиннеринче айтып, Христостуң чер кыры-га амыдыралының төөгүзү бүгү кижиге төрөлгөтөнниң төөгүзүнүң кезээ апарган-ын онзалап демдеглээн.

Лука ядылар болгаш ниитилелге кагдырган улус дээш Бурганның сагыш са-лышкынынче болгаш Христоска дузалажып турган херээжен улустуң ужур-ду-засынче онза кичээниң салган. Ол ышкаш Бурганның Чагыргазынче кирери өс-ке чоннар улузунга-даа ажык дээрзин база чугулалап айткан. Номунда ол оон ынай христиан чүүлүгдө өөрүшкү, мөргүл болгаш Ыдыктыг Сүлдениң чугула-зын онзалап демдеглеп турар.

Лука «Элчиннериниң ажил-чорудулгазы» деп номнуң база автору. Ында ол хри-стиан ниитилелдиң Иисус дээрже көдүрлүп үнө берген соонда сайзыралының ду-гайында чугаалап турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бистиң аравыска болган болуш-куннар дугайында тоожушкуннар-ны элээн хөй кижиге бижи шенээн бол-гай. ² Болган чүүлдү эгезинден тура кө-рүп келген, Медээниң нептередиң турган улус ол бүгүнү биске база дамчыдып чу-гаалаан чүве. ³ Ол бүгүнү мен база эгезин-ден тура хынамчалыг шинчилеп көргөш, болган чүүлдүң дес-дараалашкак бижи-мелин силерге кылып бээрин шиитпир-ледим, онза хүндүлүг Теофил.* ⁴ Силерге чагып-сургаан өөредиг ылап быжыг үн-дезинниг дээрзинге силерни ыяк шын-зыксын деп бодааным ол.

Иоанның төрүттүнериниң дугайында баш бурунгаар медеглеп

⁵ Иудеяга Иродтуң хааннап турган үезинде, Захария деп аттыг кижиге чурттап чораан. Ол Авияның ээлчээнден Бурган-ның бараалгакчызы турган. Оң Елиса-вета деп аттыг кадайы Аароннуң ук-ызы-гуурундан үнген кижиге чүве-дир. ⁶ Олар ийилээ чөптүг-шынныг бооп, Дээрги-Чаяакчының бүгү-ле чагыгларын бол-гаш айтышкыннарын хажык чок сагып чорааннар. ⁷ Елисавета ачы-үрө чок бол-ганындан, оларга ажы-төл турбаан база ийилдизиниң назы-хары дөгүй берген улус чүве-дир.

* 1:3 Теофил дээрге Луканың бо номну бижиринге үндүргөн чарыгдалдарын төлөп берген деткичи кижиге турган чадавас. Азы бо ат бүгү христиан номчукчуларның ниити омур-хевири бооп чадавас, чүге дизе «Теофил» дээрге «Бурганга ынак» дээн уткалыг.

1:3 Аж.-ч. 1:1 1:5 Мф. 2:1 || 1 Чыл. 24:10 || Хост. 28:1 1:6 Флп. 3:6 1:7 1 Хаан. 1:2

⁸ Бир-ле катап ооң ээлчээнден бараалгачыларның өргээге ажылдаар үези кээрге, Захария Бурганның мурнунга бараан болуп өгөлзөн. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинче киргеш, айдызаар үлүг, бараалгачыларның чаңылын өзугаар, ынчан анаа онаажып-тыр. ¹⁰ Ол өзүлалды кылыр ужурлуг өйдө, эндерик хөй чон даштыгаа туруп алгаш, мөргүп турган.

¹¹ Ынчан Захарияга Дээрги-Чаяакчының төлээзи көстүп келгеш, айдызаар өргүл бедигээжиниң оң талазынга туруп алган. ¹² Захария ону көрүп кааш, аймап-хөлзеп, корга берген.

¹³ Дээрнийң төлээзи анаа мынча дээн: «Захария, кортпайн көр. Мөргүлүңүз Бурган дыннап каан-дыр, кадайың Елисавета ам сенээ оол божуп бээр-дир, ону Иоанн деп адап аар сен. ¹⁴ Сен өөрүп-хөлгээр-дир сен, хөй улус база ооң төрүттүнгени дээш өөрүп-байырлаар-дыр. ¹⁵ Оглуң Бурганның мурнунга өндүр улуг болур-дур: виноград аразы болгаш өске-даа эзиртир суксун ишпес-тир, авазынын хырнынга чораш-ла, Ыдыктыг Сүлдөгө бүргеттирер-дир. ¹⁶ Ол хөй израилчилерни оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчыже ээлдирер-дир. ¹⁷ Илияны дег сорук-күштү бодунга сиңиргеш, оглуң Дээрги-Чаяакчыны мурнай чедиң кээр-дир. Ол адаларның чүректерин ажы-төлүнчө, хай-чагырга чоктарның бодал-сагыжын чөптүг-шынычы улустуң бодал-сагыжынче ээлдирер-дир база Дээрги-Чаяакчының кээринге чонну белеткээр-дир».

¹⁸ Захария дээрнийң төлээзинге мынча дээн: «А ону ылап шын деп канчап билди аар мен? Бодум-даа чөнзөн, кадайым-даа база кыраан болгай».

¹⁹ Дээрнийң төлээзи анаа мынча деп харыылаан: «Мен Бурганның мурнунда бараан болуп турар Гавриил-дир мен. Бурган мени сээр-биле чугаалажып, бо буянның медээни дамчытсын дээш, чорутту. ²⁰ Сенээ бадыткал демдээ бо-дур:

мээр сөстөримге бүзүрвейин барганын дээш сээр ам үнүң чок алаар, бо бүгүнүң боттаныр хүнүңгө чедир чүве чугаалаар харыың чок болур».

²¹ Ол аразында чыылган чон Захарияны манап, ооң Бурганның өргээзинде саадай бергенин кайгап турган. ²² А ол үнүп келгеш, оларга чүве чугаалап чадап каан. Улус ону ыдыктыг өргээге Бурганда ажыдышыкын көргөн кижидир деп билген. Захария оон олар-биле имнежиң чугаалашкан болгаш олчаан үнү чок бооп арткан. ²³ Ооң бараан боор хүннери эрте бээрге, ол бажыныңче чанып келген.

²⁴ Элзэн үе эрткен соонда, ооң кадайы Елисавета иштели бергеш, оозун беш ай дургузунда өске улустан чагырып келген. Ол мынча деп турган: ²⁵ «Улустуң менээ онааганы бак адымны көрүп кааш, ону ап каары-биле, Дээрги-Чаяакчының менээ ам ынчаар кылганы ол-дур!»

Христостуң төрүттүнериниң дугайында баш бурунгаар медделле

²⁶⁻²⁷ Елисаветаның иштелгенинин алдыгы айында Бурган Бодунуң төлээзи Гавриилди Галилеяның Назарет хоорайында Мария деп аттыг кысче чорудупкан. Мария Давид хаанның салгалы болур Иосиф дээр кижидир дүгдешкен турган. ²⁸ Дээрнийң төлээзи анаа чедиң келгеш: «Амыр-менди*, Бурганның авыралын алган кыс! Дээрги-Чаяакчы сээр-биле-дир!» — дээр**.

²⁹ Кыс оон ол сөстөринден эпчоксунгаш, «Бо чүү уткалыг амыр-менди болду» деп, аайын тыппайн барган.

³⁰ Оон дээрнийң төлээзи анаа мынча дээн: «Мария, кортпа. Бурган сенээ авыралын хайырлаан-дыр. ³¹ Ам иштелип-сааттангаш, Оол божуп алгаш, Анаа Иисус* деп ат тыпсыр сен. ³² Ол өндүр улуг болур база Дээди Өрүкүнүң Оглу деп адаттырар. Дээрги-Бурган-Чаяакчы Анаа Ооң ада-өгбези Давидтиң дүжүлгезин хүлээдир-дир. ³³ Ол Иаковтун

* 1:28 Азы: «Өөрүп-байырла». ** 1:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Херээжен улустуң аразыңга алгадып-йерээдир сен!» деп сөстөрни немзэн. * 1:31 Иисус — еврей дылда «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг ат боор.

1:8 1 Чыл. 24:19 1:9 Хост. 30:7-8 1:10 Ыд. ыр. 140:2 1:11 Хост. 30:1-10 1:13 Аж.-ч. 10:4 1:15 Лк. 7:28 || Сан. 6:2-3; Лк. 7:33 || Иса. 49:1; Иер. 1:4-5; Гал. 1:15 1:17 Мал. 4:5; Мф. 11:14; 17:12-13 || Мал. 4:6 || Мал. 3:1; Мк. 1:2 1:18 Ө. д. 15:8; Башт. 6:17 1:19 Дан. 8:16; 9:21 1:25 Ө. д. 30:23 1:26-27 Дан. 8:16; 9:21 || Мф. 2:23; Ин. 1:45 || Мф. 1:16 1:28 Башт. 13:3 1:31 Иса. 49:1; Мф. 1:20 1:32 2 Хаан. 7:13; Ыд. ыр. 88:4; Иса. 9:7; Мк. 11:10 1:33 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; 1 Кор. 15:24; Ажыд. 11:15

ук-салгалын мөнгези-биле хааннаар, Оон Чагыргазы төнчү чок болур».

³⁴ Мария дээрний төлээзинден: «Мен ашакка барбаан болганымда, канчап ындыг болурул?» — деп айтырган.

³⁵ Дээрний төлээзи аңаа мынча деп харыылаан: «Ыдыктыг Сүлдө сенче бад-дып кээр, Дээди Өрүкүнүң күжү сени бүргей аптар. Ынчангаш божуп аарың Ыдыктыг Чаш төл Бурганның Оглу деп адатгырар. ³⁶ Сээң төрелиң Елисавета база үре-төл чок диртсе-даа, кыраан назынында иштелип, оолдуг болур-дур, оозу ам мырынай алды айлыг-дыр. ³⁷ Чүгө дээрге Бурганның кылып шыдавазы чүве чок».

³⁸ Мария ынчан мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын чалчазы-дыр мен. Мээң-биле бүгү чүве силерний сөглэениңер ёзугаар болзунам». Оон дээрний төлээзи чоруй барган.

Марияның Елисаветага барып чорааны

³⁹ Каш хонганда, Мария дөгертингеш, Иудеянын даглыг черинде турар Елисаветаның чурттаан хоорайынче далаштыг чорупкан. ⁴⁰ Захарияның бажыңыга кирип келгеш, ол Елисаветаны мендилээн. ⁴¹ Елисавета Марияның мендилээнин дыннап каары билек, оон иштинде чаш төл шимчеп эгелээш, Елисавета Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкен. ⁴² Ол дыңзыг үн-биле йөрээл салган: «Херээжен улустуң аразында эң алга-йөрээлдиг сен! Сээң иштинде боттанган Чаш төл алгадып-йөрээдир-дир!» ⁴³ Дээргимниң иези бажыңымга кирип кээр деп аас-кежи менээ канчап онаашканы ол? ⁴⁴ Мени мендилээн сөзүң кулаамга дыңналыры билек, иштимде чаш төлүм өөрээштин, шимчеп эгеледи. ⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының аңаа азаан чүве-зи бүдеринге бүзүрөөн херээжен амыр-чыргалдыг-дыр!»

⁴⁶ Мария мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчыны мээң сеткилим алдаржыдып тур. ⁴⁷ Камгалакчым болур Бурганым дээш мээң ишти-хөңнүм өөрүп-байырлады, ⁴⁸ чүгө дээрге Бодунуң томаанныг, чаржынчыг чалчазынче Ол

ээ көрдү. Ынчангаш моон сонгаар бүгү салгалдар мени амыр-чыргалдыг деп санаар-дыр. ⁴⁹ Күчүлүг Бурган менээ өндүр улуг херекти кылып кагды, Ооң ады ыдыктыг-дыр! ⁵⁰ Ону хүндүлөп чоруурларны Ооң энерели салгалдан салгал дамчып бүргей алыр. ⁵¹ Ол Бодунуң холунуң күчүзүн көргүстү: улуургактарны оларның бодал-сагыжы-биле катай тарадыр сывырыпты. ⁵² Чагырыкчыларны дүжүлгезинден дүжүргөш, басындырганнарны өрү көдүрүп тур. ⁵³ Аштааннарны кежик-биле магазин хандыргаш, байыыргааннарга чүнү-даа бербейн, сывырып тур. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ада-өгөбевиске Боду чугаалааны дег, Авраамга болгаш оон салгалынга кезээ-мөңгөдө энерелдиг болур дээн азаашкынын утпайн, Бодунуң чалчазы боор израиль чонга Ол дузалады».

⁵⁶ Мария Елисавета-биле кады үш ай хире тургаш, бажынынче чанып келген.

Иоани Медеглекчиный төрүттүнгени

⁵⁷ Елисавета, божуур үези кээрге, оол уруг божуп алган. ⁵⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өндүр улуг энерелин аңаа ынчаар көргүскен деп дыңнаан кожолары база төрөлдери оон-биле кады өөрүп-байырлап турганнар.

⁵⁹ Сески хүнде олар чаш төлдү кырытжап демдектээри-биле чедип келгеш, оолду ачмынын ады-биле Захария деп адаар дей бергеннер.

⁶⁰ Ынчаарга оолдун авазы: «Чок, оон ады Иоанн болур чүве» — деп удурланган.

⁶¹ Олар аңаа: «Сээң төрөлдериңде ындыг аттыг кым-даа чок-тур» — деп харыылааннар. ⁶² Ооң адазындан: «Оглуну кым деп адаар сен?» деп имнеп айтырганнар.

⁶³ Захария самбыражыгаш алдыртып алгаш: «Оон ады — Иоанн» деп бижип каан. Хамык улус кайгай берген.

⁶⁴ Дораан-на Захарияның чугаа-сөзү үнүп келген, ол чугааланып, Бурганни алдаржыдып эгелээн. ⁶⁵ Ынчан чоок-кавыда чурттаан улус шупту коргуп-сүртей берген, а ол болушукун дугайында чугаа-соот Иудеянын даглыг чуртун бир кылдыр нептерей берген. ⁶⁶ Ону дыңнаан

1:35 Мф. 18:20 || Ыд. ыр. 2:7; Мф. 14:33 1:37 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 10:27

1:46 1 Хаан. 2:1-10 1:47 Ыд. ыр. 34:9; Иса. 61:10; Авв. 3:18 1:48 1 Хаан. 1:11 || Лк. 11:27

1:49 Ыд. ыр. 98:3; 110:9 1:50 Ы. х. к. 5:10; 7:9 1:51 Иса. 51:9 1:52 Иов 5:11; Ыд. ыр. 146:6; Иез. 21:26

1:53 Ыд. ыр. 106:9 1:54-55 Э. д. 17:19; Рим. 4:13; Гал. 3:16; Евр. 2:16 1:59 Э. д. 17:12; Лев. 12:3

кижи бүрүзү: «Бо чаш төл кым болур ирги?» — деп айтырып турган. Чүгө дээр-ге Дээрги-Чаяакчынын күжү Иоанн-биле кады ылап-ла бар болган.

Захарияның Бурганны йөрээгени

⁶⁷ Иоаннын ачазы Захария база Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, өттүр билип медеглеп эгелээн:

⁶⁸ «Бодунун чонунга дузалап чедип келгеш, аңаа хосталганы хайырлаан Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы алдаржызын!» ⁶⁹⁻⁷⁰ Бодунун ыдыктыг медээчилерин дамчыштыр үе-дүптө-ле азаап кааны дег, Ол биске Бодунун чалчазы Давидтин салгакчызы болур күчү-күштүг Камгалакчыны берди. ⁷¹ Бистин дайзыннарывыстан база бисти көөр хөңнү чок бүгү улустун холундан Ол бисти камгалаар. ⁷² Бистин ада-өгбевиске энерелдиг боорун база Бодунун ыдыктыг чагыг-керээзин утпайн сактып чоруурун Ол азаан. ⁷³⁻⁷⁵ Бурган дайзыннарывыстын холундан бисти адырар деп Авраам өгбевиске берген даңгыраанга шынчы бооп артты. Ынчангаш бис ам бүгү чуртталгавыста Ооң мурнунга арыг чүректиг, чөптүг-шынныг бооп, Аңаа коргуш чогу-биле бараан боор бис. ⁷⁶ А сен, чаш оглум, Дээди Өрүкүнүн медээчизи деп адатгырар сен, Дээрги-Чаяакчынын оруун белеткеп бээр дээш, Ону мурнай чоруур-дур сен. ⁷⁷ Камгалал оларнын бачыдын өршээрин дамчыштыр кээрин сен Ооң чонунга билиндирер-дир сен. ⁷⁸ Бурганывыстын өршээл болгаш ынакшылынын ачызында дээрден чаа хүн биске хаяаландыр чырып кээр. ⁷⁹ Ол үнүп келгеш, бодунун чыры-биле дүмбей караңгыда база өлүмнүн хөлөгези бүргээн черде чурттаан бүгү улусту херелдендир чырыдыптар болгаш амыр-тайбынче баар орукту биске айтып бээр». ⁸⁰ А чаш төл өзүп-мандып, сагыш-сеткили быжгыгып олурган. Израиль чоннун мурнунга чедип кээр үе-шагы келгижеге чедир, ол ээн кургаг ховуга чурттап турган.

Христостун төрүттүнгени (Мф. 1:18-25)

2 ¹ Ол үеде Август император Рим күрүнезинин бүгү девискээринге чонун чизесин кылыр дугайында чарлык үндүргөн. ² Сирияны Квирийнинин чагырып турган уезинде кылган баштайгы чизе ол болган. ³ Кижиги бүрүзү бодунун төрүттүнгөн хоорай-суурунга барып даңзыладыры-биле чоруур ужурга таварышкан.

⁴⁻⁵ Давидтин ук-ызыгуурундан үнген болгаш, Иосиф база-ла Галилеянын Назарет хоорайындан Давидтин төрөөн хоорайы Вифлеемче чизеледир дээш чорупкан. Иосифтин дүглешкен душтуу болур, ынчан иштиг турган Мария база ооң-биле кады чорупкан чүве-дир. ⁶ Вифлеемге кээрге, Мариянын божуур айхуну үнүп келген. ⁷ Ол бодунун дун Оглун божааш, Ону чөргөп-шарааш, мал чемгерер шагжага салып алган, чүгө дээр-ге аалчылар бажынындан оларга чыдар чер тывылбаан.

Кадарчылар биле дээрниц төлээлери

⁸ Ол чер чурттуг кадарчылар ырак эвес шөлге, кодан хойларын кадарып, хонуп чытканнар. ⁹ Хенертен оларнын мурнунга Дээрги-Чаяакчынын төлээзи көстүп келген база Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры оларны хөмө чырыдыпкан. Кадарчылар медээжок корга берген, ¹⁰ ынчалза-даа дээрниц төлээзи оларга мынча дээн: «Кортпаңар. Мен бүгү чонга хамааржыр аажок өөрүшкүлүг Медээни силерге дыңнадып тур мен. ¹¹ Силерниц Камгалакчынар, Дээрги Христос бөгүн Давидтин төрөөн хоорайында төрүттүнген-дир!» ¹² Силерге бадыткал демдээ бодур: чөргөп-шарааш, мал чемгерер шажада салып каан чыдар Чаш төлдү тып алыр силер».

¹³ Хенертен дээрниц ол төлээзинге дээрниц эндерик хөй аг-шерии катчын келгеш, Бурганны алдаржыдып эгелээн: ¹⁴ «Өрү дээрде Бурганга алдар! Чер-деле-гейде Ооң сеткилинге кирер кижилерге амыр-тайбын догунназын!»

^{1:68} Ыд. ыр. 110:9; 129:8 ^{1:69-70} Аж.-ч. 3:21; Рим. 1:2; Тит. 1:1-2 ^{1:71} Ыд. ыр. 105:10 ^{1:72} Лев. 26:42; Ыд. ыр. 104:8 ^{1:73-75} Э. д. 22:16-18; 26:3; Евр. 6:13 || Соф. 3:15 ^{1:76} Лк. 7:26; 20:6 || Мал. 3:1; Мф. 3:3; Мк. 1:2-3 ^{1:77} Лк. 3:3 ^{1:78} Ыд. ыр. 83:12; Мал. 4:2 ^{1:79} Ыд. ыр. 106:10; Иса. 9:2; 42:7; 49:9; Мф. 4:16 ^{1:80} Лк. 3:2 ^{2:1} Мф. 1:2; 1 Чыл. 21:1; Аж.-ч. 5:37 ^{2:4-5} Лк. 1:26-27 || 1 Хаан. 17:58 ^{2:9} Аж.-ч. 12:7 ^{2:11} Мф. 1:21 || Иса. 9:6 ^{2:12} 1 Хаан. 2:34; 4 Хаан. 19:29 ^{2:13} Ажыд. 5:11 ^{2:14} Ыд. ыр. 148:1; Лк. 19:38

¹⁵ Дээрний төлээлери оларны каггаш, дээрже көдүрлүп үнө бээрге, кадарчылар аразында: «Дээрги-Чаяакчы биске чүнүң дугайында чугаалаан ирги, Вифлеемге ам дораан баргаш, ында чүү болганын көрүп көрөөлөм» — деп сүмөлөшкөннөр. ¹⁶ Олар ынаар дүв-далаш чеде бергеш, Марияны, Иосифти база мал чөмгөрер шагжада чыткан Чаш төлдү тып алганын. ¹⁷ Олар Ону көргөш, Чаш төлдүн дугайында оларга дээрний төлээзи чүү дээрнин тө каап бергеннөр. ¹⁸ Дыңнаан улус шугтузу кадарчыларның чугаазын кайгап ханмаан. ¹⁹ А Мария ол бүгүнү бодунун чүрээнге кадагалап алгаш, ол дугайында бодап чоран. ²⁰ Оларга чугаалааны олчаан кылдыр бүгү чүвени көрүп база дыңнап алганы дээш, кадарчылар Бурганны алдаржытпышаан база мактавышаан, ээп чана бергеннөр.

Иисусту Бурганның өргээзинге эккелгени

²¹ Сес хүн эрткенде, Чаш төлдү кыргыжап демдөктээр өй эээрге, Ол иезинин иштинге боттаныр мурнунда-ла дээрний төлээзиниң адап бергени Иисус деп аты Аңаа тывыскан.

²² Моисейниң хоойлузунда айыткан арыглыныр хуусаа доостурга, Мария биле Иосиф Чаш төлдү, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр дээш, Иерусалимге эккелгеннөр. ²³ Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда мынча деп бижээн чүве-дир: *«Баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктыг деп санаар»*. ²⁴ Ол ышкаш Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда айытканы дег, олар *ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни* өргүүр жүрүлүг турганнар.

²⁵ Ол өйдө Иерусалимге Симеон деп аттыг кижичи чоран. Ол чөптүг-шынныг, Бурганга бердинген база Израильге аргалалдың кээрин манап чоруур кижичи турган. Ыдыктыг Сүлдө ону бүреп алган турган. ²⁶ Ыдыктыг Сүлдө Симеонга: *«Дээрги-Чаяакчының шилээн Христозун көрбээн шаанда өлбөс сен»* — деп баш бурунгаар чугаалаан чүве-дир. ²⁷ Симеон Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткаш, Бурганның өргээзинче кирип келген. Чаш төл Иисустуң ада-иези Бурганның хоойлузунда айыткан ёзулалды кылдыртыр

дээш, Ону аңаа эккээрге, ²⁸ Симеон Иисусту холунга көдүрүп алгаш, Бурганга өөрүп четтирип, мынча дээн:

²⁹ *«Чагырыкчывыс! Бодунуң азаан аксың-биле Сен ам чалчаң мени, амыр-тайбыч мөчүзүн дээш, салып турарың бодур. ³⁰⁻³² Чүгө дээрге бүгү чоннарга Сээн белеткеп каанын Камгалакчыны суглуг караам-биле көрдүм. Ол болза өске чоннар улзузунга күзел-сорууң ажыдар чырык-тыр база Сээн израиль чонунуң ат-алдары-дыр»*.

³³ Иисустуң ада-иези оларның Оглунуң дугайында Симеоннуң чугаалаан чүвезин дыңнааш, элдөпсине бергеннөр. ³⁴ Симеон оларны алгап-йөрээгөш, Оон иези Марияга мынча дээн: *«Бо Чаш төл дээш Израильге хөй улус дүндөрлүп дүжер-дир, хөй улус өрү көдүрлүр-дүр. Ол — Бурганның бадыткал демдээ-дир, ынчалза-даа хөй улус Аңаа удурланыр-дыр. ³⁵ Сээн сеткилицни база селеме өттүр балыглаар ышкаш-тыр. Хөй-ле улустуң чажыт бодалдары Ооң ачызында ажыттынар-дыр»*.

³⁶ Орта Асирниң аймаандан үнген Фануилдин уруу Анна медээчи база турган. Ол чөнүк кадай чүве-дир. Анна ашаа-биле өглөнгөш, чеди-ле чыл кады чурттаан, ³⁷ а ооң соонда бүгү чуртталгазында дулгаак болуп арткан. Ам ооң хары сезен дөрт четкен чүве-дир. Ол кажан-даа Бурганның өргээзин каап көрбээн, харын аңаа дүн-хүн дивейн, Бурганга мөргүүр болгаш шээрленир турган. ³⁸ Ол өйдө Анна база оларга чоокшулап келгөш, Бурганга өөрүп четтиргенин илөреткөш, Иерусалимниң хосталырын маанан кижичи бүрүзүн Чаш төлдүн дугайында чугаалай берген.

³⁹ Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда айыткан бүгү чүүлдү кылган соонда, олар Галилеяже, боттарының чурттап турган хоорайы Назаретче чанып келгеннөр. ⁴⁰ Чаш төл өзүп-мандып, ээг-хан кирип, угаан-сарылы четчип орган, а Бурганның ээ көрүүшкүнү Оон Бодунда бар болган.

Он ийи харлыг Иисус Бурганның өргээзинде

⁴¹ Чылдың-на Хосталышкын байырлалының үезинде Иисустуң ада-иези

^{2:19} Дан. 7:28; Лк. 2:51 ^{2:21} Э. д. 17:12-13; Лев. 12:3 ^{2:22} Лев. 12:4 ^{2:23} Хост. 13:2 ^{2:24} Лев. 12:8
^{2:25} Иса. 40:1; 57:18 ^{2:30-32} Иса. 42:6; 49:6; Ин. 8:12 ^{2:35} Ин. 19:25 ^{2:37} Аж.-ч. 13:2; 14:23
^{2:39} Мф. 2:23; Лк. 1:26-27 ^{2:41} Ы. х. к. 16:1

Иерусалимге кээр турган. ⁴² Ол он ийи харлапканда, олар база-ла чанчылчаан айы-биле байырлалга чедип келгеннер. ⁴³ Байырлал хүннери эрте бээрге, ада-иези ээп чаныпкан, а элээди Иисус Иерусалимге артып калган. Ооң ада-иези ону эскербейн, ⁴⁴ Ол өске таныыр улузу-биле кады чанып олурар деп бодааннар. Ынчалдыр хүнзедир чоруп келгеш, Ону төрелдери болгаш таныш өөрүнүң аразындан дилеп эгелзэннер. ⁴⁵ Тып чадап кааш, Иисусту дилеп, Иерусалимче дедир ээп келгеннер. ⁴⁶ Олар Ону чүглө үш хүн эрткенде, Бурганның өргээзинде, башкылар аразында турупкан, оларны дыңнап база олардан айтырыглар салып олурган черинге тып алганнар. ⁴⁷ Ону дыңнап олурган улус шуптузу Ооң билиин болгаш угаанның харыыларын магадаар болган. ⁴⁸ Ону көрүп кааш, ада-иези кайгай берген, а Ооң иези Оглундан: «Оглум! Сен бисти ынчап канчаарың ол? Ачаң биле мен аажок мунгарап-хөлзөп, Сени дилеп шаг болдувусуң» — деп айтырган.

⁴⁹ Иисус ада-иезинге: «Мени чүге дилей бердиңер? Азы Ачамның өргээзинге кээр ужурлуумну билбээниңер ол бе?» — дээн. ⁵⁰ Ынчалза-даа ада-иези Ооң чүңнү дугайында чугаалаанын билбээннер. ⁵¹ Оон Ол ада-иези-биле кады Назаретче чанып келгеш, оларның айыындан эртип көрбөөн. А Ооң иези ол бүгү болган чүүлдү утпайн, бодунуң чүрээнге кадагалап алган. ⁵² Иисус улам-на угаан-сарыыл кирип, өзүп-мандып орган, а Бурганның болгаш кижилерниң Аңаа ээ көрүүшкүнү күштөлип орган.

Иоанн Медеглекчиниң суртаалы
(Мф. 3:1-12; Мк. 1:1-8; Ин. 1:19-28)

3 Тиверийинин Римге император болганындан бээр он бешки чылында, Понтий Пилат — Иудеянын чагырыкчызы, Ирод* — Галилеянын башкарыкчызы, ооң акызы Филипп — Траконит болгаш Итурея девискээрлеринин башкарыкчызы, а Лисаний — Авиленеянын башкарыкчызы турда, ² Анна биле Ка-

иафа ийи Бурганның дээди бараалгакчылары турган чүве-дир. Ол чылын ээн кургаг ховуга Захариянын оглу Иоаннга Бурган онзагай медээ чедирген. ³ Оон соонда Иоанн Иордан хемниң ол-бо талаларында черлерни кезип, улуска: «Бачыттарыңар дээш өршээл алыр дизинерге, бачыдыңар миннип, Бурганче ээлгениңер демдээ кылдыр сугже суктурар ужурлуг силер» — деп суртаалдап чораан. ⁴ Ол дугайында Исаяя медээчиниң номунда шагда-ла мынчаар бижээн турган:

«Эн кургаг ховуда алгырып турар кижиниң үнү дыңналган: „Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! Ооң эртер кокталарын дорттап бериңер! 5 Ыйыглааш чер бурузу оруу апарзын, бүгү даалар, тейлер чавызай берзин. Эр-дагыр оруктар дортталзын, а оңгул-чиңгил оруктар дескилежи берзин. 6 Бүгү кижги амытан ынчан Бурганның камгалаалын көрүп каар!“»

⁷ Аңаа сугже суктурар дээш келген мөөн чонга Иоанн мынча деп турган: «Силер, чылан сыскындылары! „Бурганның кел чыдар киленинден чайлай албыр бис“ — деп, силерни кым сагыш алындырды? ⁸ Бурганче ээлгениңерниң херек кырында үре-түннелдин көргүзүңер база: „Бистин адавыс Авраам“ — деп сөстөр-биле боттарыңарны аргалаарын семевеңер! Бурган бо чыдар даштардан-даа Авраамга ажы-төлдү чаяап шыдаар дээрзин силерге чугаалап тур мен. ⁹ Балды ыяштарның дөзүн кезеринге шагда-ла белең. Эки чимис бербестээн ыяштарның шуптузун одура кескеш, отче киир октаар».

¹⁰ Чон Иоанндан: «Ынчаарга бис чүңү кылымылы?» — деп айтырган.

¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Ийи хөйлеңниг кижги хөйлени чок кижги-биле үлешсин; а аш-чемниг кижги база шак ынчаар кылзын».

¹² Үндүрүт хавырыкчылары база сугже суктурары-биле чедип келгеш: «Башкы, бис чүңү кылымылы?» — деп айтырганнар.

* 3:1 Ирод — Иисус Христостун төрүттүнгөн үезинде Иудеяга хаан турган Улуг Ирод хаанның оглу, адазының өлүмүнүн соонда Галилея болгаш Переяны чагырып эгелзээн Ирод Антипа ол-дур.

2:43 Лев. 23:8 2:50 Лк. 9:45; 18:34 2:51 Дан. 7:28; Лк. 2:19 2:52 1 Хаан. 2:26 3:1 Лк. 13:1; 23:1 || Лк. 9:7 3:2 Мф. 26:3; Ин. 11:49 || Лк. 1:63, 80; Ин. 1:6-7 3:4-6 Иса. 40:3-5; 52:10 3:7 Мф. 12:34; 23:33 3:8 Лк. 16:24; Ин. 8:33 3:9 Лк. 13:9 || Мф. 7:19 3:10 Аж.-ч. 2:37; 16:30 3:11 Иса. 58:7; Мф. 25:35; Иак. 2:15-16

¹³ Ол мынча деп харыылаан: «Силерге өйлөй айтканындан арттыр чүнү-даа алымнап негевенер».

¹⁴ Чамдык шериглер база оон айтыр-ыг салганнар: «А бис канчаар бис?»

Бнчаарга Иоанн: «Кымы-даа базымчалаванар, күш-биле азы нүгүл-биле акшазын хунааванар, шалыңыңар хирези-биле амыдыранар» — деп харыылаан.

¹⁵ Бүгү чон идегелдиг манап келген болгаш, Иоанның дугайында: «Бо кижиге Христос эвес ирги бе?» деп бүдүү бо-дап турган.

¹⁶ А Иоанн шуптузунга мынча дээн: «Мен силерни сугже суп тур мен, ынчалза-даа менден күчү-күштүг Кижиге кел чыдар, мен Ооң идиниң шидишкенин безин чежеринге төлөп чок мен. Ол силерни Ыдыктыг Сүлдеже, отче сугардыр. ¹⁷ Тараа урезинин савандан арыглаар айыыр Ооң холунда-дыр, Ол тараа урезинин үжелей урар уургайыңга чыгып алыр, а саванңы өшпес отка өрттедиптер». ¹⁸ Иоанн улусту өөредип, Буянның Медээни ындыг болгаш өске-даа сөстөр-биле оларга суртаалдап турган.

¹⁹ А Иоанн Ирод чагырыкчыны бодунуң акызының кадайы Иродиаданы кадайлангып алганы дээш база ооң үүлгеткени өске-даа бүгү кемниг херектери дээш сойгалаарга, ²⁰ ол бүгү каржи үүлгедиглеринге немелде кылдыр Ирод Иоанны кара-бажыннаттырып каан.

Иисустуң сугже суктурганы (Мф. 3:13-17; Мк. 1:9-11)

²¹ Бүгү чон сугже суктуруп турда, Иисус база ол ызулалды эргип алган. Иисус сугже суктуруп алгаш, мөргүп турда, дээр аңгайтыр ажыттына берген соонда, ²² Ыдыктыг Сүлде көгө-буга хевирлиг болуп алгаш, Олче бадып кээрге, дээрден мынча дээн үн дыңналган: «Сен Мээң ханы ынак Оглум-дур сен, Мээң сеткилимге кирер-дир сен!»

Иисустуң ада-өгбезиниң даңзызы (Мф. 1:1-17)

²³ Бодунуң бараан болуушкунун эгелээрде, Иисус үжен хире харлыг турган. Улус Ону Иосифтин оглу-дур деп бодап турган. А Оон өске өгбелериниң даңзыгы бо-дур: Илий, ²⁴ Маттат, Левий, Мелхий, Ианнай, Иосиф, ²⁵ Маттафий, Амос, Наум, Эслим, Наггей, ²⁶ Маат, Маттафий, Семей, Иосиф, Иуда, ²⁷ Иоанн, Рисай, Зоровавел, Салафиил, Нирий, ²⁸ Мелхий, Аддий, Косам, Элмодам, Ир, ²⁹ Иисус, Элиезер, Иорим, Маттат, Левий, ³⁰ Симеон, Иуда, Иосиф, Ионам, Элиаким, ³¹ Меллей, Менна, Маттафай, Нафан, Давид, ³² Иессей, Овид, Вооз, Сала, Наасон, ³³ Аминадав, Админ*, Арни, Хецрон, Фарес, Иуда, ³⁴ Иаков, Исаак, Авраам, Фарра, Нахор, ³⁵ Серух, Рагав, Фалек, Евер, Сала, ³⁶ Кайнан, Арфаксад, Сим, Ной, Ламех, ³⁷ Мафусал, Энох, Иаред, Малелеил, Каинан, ³⁸ Энос, Сиф, Адам — Бурган.

Иисустуң эрликке күткүттүрүп турганы (Мф. 4:1-11; Мк. 1:12-13)

4 ¹ Ыдыктыг Сүлдеге бүргеттирген Иисус Иордан хемден ээп кээрге, Сүлде Ону ээн кургаг ховуже аппарган. ² Аңаа Иисус дөртөн хүн дургузунда эрликке күткүттүрүп келгеш, ол үеде чүнү-даа чивээн, а ол хүннер эрткенде, аажок аштай берген.

³ Бнчан эрлик Аңаа мынча дээн: «Сен шынап-ла Бурганның Оглу болзунза, бо дашка хлеб болу бээрин ду-жаавыт».

⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бижилгеде: „Кижиге амытан чүлге хлеб-биле амыдыравас“ — деп бижээн болгай».

⁵ Эрлик Иисусу бедик черже үндүрө бергеш, карак чивеш дээр аразында делегейиниң хамык күрүнелерин Аңаа көргүскөн. ⁶ Оон эрлик Аңаа мынча дээн:

* 3:33 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Админ» деп ат таварышпайн турар.*4:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А ол ышкаш Бурганның чугаалаан бүгү чүвезиниң ачызында база деп сөстөрүн немээн.

3:14 Лк. 19:8 3:15 Ин. 1:19-20 3:16 Иоил 2:28 3:17 Иса. 30:24 || Мал. 4:1; Мф. 13:30
3:20 Мф. 11:2; 14:1-12; Мк. 6:17-18; Ин. 3:24 3:21 Аж.-ч. 7:56 3:22 Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 ||
Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Лк. 9:35; 2 Пет. 1:17 3:23 Сан. 4:3 3:27 1 Чыл. 3:17-19; Эзра 3:2;
Агг. 1:1 3:31 2 Хаан. 5:14 3:32 1 Хаан. 17:12; Иса. 11:1 || Руф 4:18-22 3:33 Ө. д. 38:1-30; Сан. 26:21
3:34 1 Чыл. 1:17-27 3:38 Ө. д. 5:1-32 4:2 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 || Ы. х. к. 9:9; 3 Хаан. 19:8 ||
Мф. 21:18 4:4 Ы. х. к. 8:3 4:6 1 Ин. 5:19; Ажыл. 13:2

«Сенээ бо бүгү күрүнелерни оларнын эрге-чагыргазы болгаш өндүр-чагаайы-биле катай-хаара бериптер мен, чүге дээрле ол бүгү мээң эргемде; ону күзээн кижимге берип боор мен. ⁷ Меңээ мөгер-ле болзунза, бо бүгү Сээңии болур».

⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Бижилгедэ: „Чугле Дээрги-Чаяакчы Бурганынга мөгөйш чор, чугле Аңаа бараан бол“ — деп бижээн болгай».

⁹ Ооң соонда эрлик Ону Иерусалимге эдертип эккелгеш, Бурганның өргээзиниң кырынын эринге тургускаш, мынча дээн: «Бурганның Оглу шын болзунза, моон черже шурай бер, ¹⁰⁻¹¹ чүге дээрге Бижилгедэ „Ол Бодунуң төлээлеринге Сени камгалаар кылдыр чагыс бээр“ деп база „Олар сени, буттары дашка илдикпезин дээш, холдары-биле көдүрүп аарлар“ деп бижээн ийик чоп».

¹² Иисус мынча деп харыылаан: «„Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны шеневе“ — деп чугаалаан болгай».

¹³ Эрлик ыңчан Иисусту күткүдерин соксаткаш, эптиг өйге чедир Ону каапкаш, чоруй барган.

Иисус Назареттиң синагогазында
(Мф. 13:53-58; Мк. 6:1-6)

¹⁴ Иисус Галилеяже Сүлдениң күжүнге бүргеттирген чедип келген, а Оон дугайында дамчыыр чугаалаар ол кезек черлерге тарай берген. ¹⁵ Ол синагогаларга улусту өөреді берген, а шупту улус Ону алдаржыдып турган.

¹⁶ Иисус Бодунуң өзүп-доруккан хоорайы Назаретке чедип келген. Бир-ле каттап Ол Бодунуң чаңчыккан айыы-биле амыр-дыш хүнүндө синагогага кирип келгеш, Бижилгени номчууру-биле улус мурнунга туруп алган. ¹⁷ Анаа Исаяя меддэчинин дүрүг-номун ап бергеннер. Ол номну чада туткаш, мынча деп бижээн черни тып алган:

¹⁸⁻¹⁹ «Дээрги-Чаяакчының Сүлдези мени бүргээн-дир — Ол мени түрегдээрнеге буянын меддээни дыңнатсын дээш* шилип чаап каан. Ол Мени туттурганнарга

хосталганы, согурларга каракталырын, дарлаттырганнарга адырлы хосталырын чарлаары-биле база Дээрги-Чаяакчының өршээлиниң чылы келгенин меддээри-биле чоруткан».

²⁰ Иисус номну дүргеш, бараан болукчуга берипкеш, олуруп алган. Синагогада бүгү улустун карактары Олче угланып келген. ²¹ Оон Ол улуска чугаалап эгелээн: «Бөгүн Бижилгениң ол сөстери ону дыңнап турар силерниң мурнунарга боттанып турары бо-дур».

²² Шупту улус Оон дугайында эки херечилел кылып, Оон чугаалаан сөзүнүн чеченин аажок магадап: «А Ол Иосифтин оглу эвес ийикпе?» — дижип турган.

²³ Иисус оларга мынча дээн: «Чугаажок-ла, силер Меңээ: „Эмчи, бодунну бодун экиртип ал“ деп үлегер домактың чугаалааны ышкаш, „Капернаум хоорайга чүнү кылып турганыңны дыңнаан бис, ону манаа, төрөөн черинге база кылып көрөм“ — дижип боор силер». ²⁴ Улаштыр мынча дээн: «Ынчалза-даа силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Бурганның кандыг-даа меддэчизин оон төрөөн черинге хүлээп көрбөс болур. ²⁵ Ылап шынны силерге чугаалап тур мен: Илия меддэчинин чурттап турган үезинде, кажан үш чыл алды ай дургузунда дээр кааңнап, бүгү чуртка кончут улуг аш болу бергенде, Израильге дыка хөй дулгуяк кадайлар турган. ²⁶ Ындыг-даа болза, Бурган Илияны өске кымче-даа эвес, а Сидон хоорай чоогунда Сарепта деп черде чурттаан дулгуяк кадайже чоруткан чүве-дир. ²⁷ Элисей меддэчинин чурттап турган үезинде Израильге кежи аарык хөй улус турган, ындыг-даа болза, Сирия чурттуг Неемандан ангыда, оларның чаңгызын-даа Бурган арыглаваан чүве-дир».

²⁸ Ону дыңнааш, синагогада шупту улус килеңей берген. ²⁹ Олар тура халышкаш, Иисусту хоорайдан үндүр сывырып, Ону кадыр элден дүжүр октаптар дээш, хоорайның турары дагжыгаш кырынче аппарганнар. ³⁰ Ынчалза-даа

* 4:18-19 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сеткил-чүрээ мунгаараан улусту экиртсин дээш» деп сөстөрни немээн.

4:8 Ы. х. к. 6:13 4:10-11 Ыд. ыр. 90:11-12 4:12 Ы. х. к. 6:16 4:15 Мк. 1:21 4:16 Мф. 2:23; Лк. 2:39 4:18-19 Иса. 11:2 || Иса. 58:6 || Лев. 25:10 || Иса. 61:1-2 4:23 Мф. 11:23; Мк. 2:1-12; Ин. 4:46-53 4:24 Ин. 4:44 4:25 3 Хаан. 17:1; 18:2; Иак. 5:17 4:26 3 Хаан. 17:9 4:27 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 2 Чыл. 26:20 || 4 Хаан. 5:1-14 4:30 Ин. 8:59; 10:39

Иисус улус аразы-биле өдө кылаштап чоруй барган.

Иисус Капернаумнун синагогазында
(Мк. 1:21-28)

³¹ Оон Иисус Галилеянын Капернаум хоорайынче бадып келгеш, амыр-дыш хүнүндө чонну өөредип эгелээн. ³² Оон канчаар өөредип турарын шупту улус кайгап ханмаан, чүгө дээрге Ооң сөзү эрге-чагыргалыг болган.

³³ Синагогага букшуураан бир кижиге турган, ол ыткыр алгыра берген: ³⁴ «Эй! Назарет чурттуг Иисус, Силерге бистен чүү херегил? Силер бисти узуткаар дээш келдиңер бе? Силерни кым дээрзин билди мен, Силер – Бурганнын Ыдыктыг Төлөлекчизи-дир силер!»

³⁵ Иисус буква: «Ыттава, ол кижиден үне бер!» – деп шыңгыы дужаарга, бук демги кижини улус мурнунга ойтур октааш, аңаа кандыг-даа хора чедирбейн, оон үнүп чоруй барган.

³⁶ Ону көргөн улус кайгап-харап шаг болгаш, аразында мынча дижиш турган: «Бо чүү мындыг чүвөл? Буктарга безин дужаарга, олар үнгүлөй бээр, ындыг чагырга база күш ол Кимдиче бар деп аан?» ³⁷ Ооң дугайында дамчыр чугаа ол кезек черлерни бир кылдыр тарай берген.

Иисустун аарыг кижилерни экирткени
(Мф. 8:14-17; Мк. 1:29-34)

³⁸ Синагогадан үнгөш, Иисус Симоннун бажынынче чорупкан; а Симоннун кат-иези халыын аарыгдан аарааш, аажок эъди изип чыдар боорга, аңаа дузалап көөрүн Иисустан дилээнер. ³⁹ Ол чыткан херэжен кижиниң кырынче ээккеш, халыын аарыгга соксаарын дужаарга, оозу херэженни каапкаш барган. Симоннун кат-иези дораан-на туруп келгеш, оларга бараан болуп кирипкен.

⁴⁰ Хүн ажып турда, шупту улус боттарының янзы-бүрү аарыглардан араан кижилерин Аңаа эккелгеш туруп берген. Иисус кижиге бүрүзүнге холу-биле деггеш, экиртти турган. ⁴¹ Хөй кижилерден буктар: «Силер – Бурганнын Оглу-дур силер!» – деп кышкырбышаан, үне халчып турганнар. Ынчалза-даа Ону Христос деп

билир дээрзин чугаалаарын Иисус оларга хоруп каан.

Иисустун Иудеяга суртаалдааны
(Мк. 1:35-39)

⁴² Даң адып кээрге, Иисус озалааш черже чорупкан. А чон Ону дилеп эгелээш, тып чеде бергеш, салбайн арттырып аарын бодап, чорбайн көөрүн ээрежиш шаг болган. ⁴³ Ынчалза-даа Ол оларга мынча дээн: «Мен Бурганнын Чагыргазынын дугайында Буянын Медеэни өске хоорай-суурларга база суртаалдаар ужурлуг мен; ол дээш Мени чоруткан болгай». ⁴⁴ Ынчангаш Иисус Иудеянын* синагогаларына суртаалдап чоруп берген.

Иисустун баштайгы өөреникчилерин кый деп алганы
(Мф. 4:18-22; Мк. 1:16-20)

5 ¹ Бир-ле катап Иисус Геннисарет хөлдүн чанынга турда, чон Бурганнын сөзүн дыңнаар дээш, Ону ол-бо чүктөн кызып, бөлдүнчүп келген. ² Иисус хөлдүн кыдынынче үндүр тыртып каан ийи хемени көрүп каан. Балыкчылар хемелеринден дүшкеш, четкилерин чуп турар болган. ³ Симон Пётрүнү хемезинге кээп турупкаш, Иисус эриктен элээн ырадыр эжиндире бээрин оон дилээн. Оон соонда олуруп алгаш, чонну хемеден өөредип эгелээн.

⁴ Өөредирин төндүрүпкеш, Ол Симонга: «Терең черже эжиндире бер. Четкилерни балык тудары-биле салыптынар» – дээн.

⁵ Симон Аңаа мынча деп харылаан: «Башкы, бис дүннү өттүр балыктааш, чүну-даа тудуп албадывыс. Ынчалза-даа Силерниң айтышкыныңар аайы-биле кылып, четкилерни салыптайн». ⁶ Ынчаар кылгаштын, олар эндерик хөй балык тудуп алган, харын-даа оларнын четкилери тывыштын аарындан үстүп турган. ⁷ Балыкчылар ынчан өске хемед олурган эштерин дузалажып кээр кылдыр медээлээрге, олар эжиндирип келгеш, ийи хемени балык-биле сугже дүжөр чыгы кылдыр чыгык долдур чүдүрүп алганнар.

* 4:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иудеянын» эвес, а «Галилеянын» деп бижээн.

4:31 Мф. 4:13 4:32 Мф. 7:28-29 4:34 Мф. 8:29; Мф. 1:23-24; Лк. 8:28 || Аж.-ч. 19:15 4:35 Лк. 9:42; Аж.-ч. 8:7 4:38 1 Кор. 9:5 4:41 Бд. ыр. 2:7 || Мф. 12:16; Мк. 3:12 4:42 Лк. 5:16 4:43 Иса. 61:1 5:1 Сан. 34:11; Мф. 14:34; Мк. 6:53 5:4 Ин. 21:6

⁸ Ону көргөш, Симон Пётр Иисустун мурнунга дискектенип ора дүшкөш: «Мени каапкаш барыңар, Дээргим! Бачыттыг кижидир мен!» — дээн. ⁹ Ынча хөй балык туттунганын көргөш, Пётр болгаш ооң кады чоран эштери аажок кайгааннар. ¹⁰ Оларнын аразынга Симоннун кады ажылдап турган улузу — Зеведейнин оолдары Иаков биле Иоанн база турган.

Иисус оон Симонга мынча дээн: «Кортпа, моон соңгаар кижилер тывыкчызы болур сен». ¹¹ Олар хемелерин эрикче үндүр тырткаш, хамык чүвени каапкаш, Ону эдерип чорупканнар.

Кежи аарыг кижини экирткени
(Мф. 8:1-4; Мк. 1:40-45)

¹² Бир-ле катап Иисус бир хоорайга турда, кежи аарыг кижиде чедип келген. Ол Иисусту көрүп кааш, Ооң мурнунга донгая кээп дүшкөш, мынча деп дилеп эгелээн: «Дээрги! Күзээр-ле болзуңарза, мени арыглап каап шыдаар силер».

¹³ Иисус холун сунгаш, аарыг кижиге дээскөш: «Күзеп тур мен, арыглары бер!» — дээн. Ол дораан кеш аарыгы ол кижиден сойлуп калган. ¹⁴ Иисус аңаа мындыг айтышкын берген: «Бо дугайында кымга-даа чугаалава, харын моон чоруткаш, Бурганнын бараалгакчызынга көстүп каг, оон Моисейнин хоойлузунда айытканын эзугаар, арыгланганы дээш Бурганга өргүлдөн кыл. Сен ол өргүлүң-биле улуска экирээнинни херечилеп көргүскен боор сен».

¹⁵ Ынчалза-даа Иисустун дугайында дамчыыр чугаа улам нептереп, Ону дыңнар дээн база аарыг-аржыын экиртир дээн улус Олче мөөңү-биле чыгып кээп турган. ¹⁶ А Иисус озалааш, ээн черлерже удаа-дараа чоруп, мөргүп ап турган.

Чартыктаан кижиниң бачыттарын өршээгени
(Мф. 9:1-8; Мк. 2:1-12)

¹⁷ Бир-ле катап Иисус чонну өөредип орда, Галилеянын база Иудеянын бүгү суурларындан болгаш Иерусалимден чыгып келген фарисейлер биле номхоойлу тайылбырлакчылары база Ооң дыңнакчыларынын аразынга олурганнар. Дээрги-Чаяакчынын аарыг кижиге

лерни экиртир күчү-күжү Иисуста бар турган. ¹⁸ Элээн каш кижиде чартыктаан эжин дөжээ-биле катый көдүрүп эккелгөш, ону Иисустун мурнунга салып каар дээш, бажыңче киририн оралдажы берген. ¹⁹ Кижинин хөйүндөн эрттире бээр арга тып чадааш, олар бажың кырынче үнгөш, дээвириңи үттеп-часкаш, ол кижини дөжээ-биле катый улус ортузунче, мырыңай Иисустун мурнунче дүжүрүп келгенер. ²⁰ Оларнын ындыг бузурелин көргөш, Иисус чартыктаан кижиге мынча дээн: «Өңүк, бачыттарың өршээттинген-дир».

²¹ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер ажынып, иштинде мынча деп бодааннар: «Кым Мен деп бодап, Бурганнын дорамчылары ол? Бургандан аңгы кым бачытты өршээп шыдаар эргелигил?»

²² Иисус оларнын бодалдарын билир болгаш, мынча деп харыылаан: «Силер чүректеринерде чүге ынчаар бодап орамыңар ол? ²³ Чүү беленил? „Бачыттарың өршээттинген-дир“ — дээри бе азы: „Туруп келгөш, чорувут“ — дээри бе? ²⁴ Ынчаарга Кижиде амытан Оглу чер кырынга бачыттарны өршээр эргелиг дээрзин билип алыңар...» Иисус оон чартыктаан кижиге мынча дээн: «Туруп келгөш, дөжөөнни алгаш, бажыңыңче чорувут!»

²⁵ Демгизи ол дораан оларнын мурнунга туруп келгөш, бодунуң дөжөөн алгаш, Бурганнын алдаржытышаан, бажыңыңче чорупкан. ²⁶ Шупту улус кайгай берип, Бурганнын алдаржыдып турган. Аңаа чыылганнар коргуп-сүртеп: «Бис бөгүн кайгамчык херектерни көрдүвүс!» — деп турганнар.

Иисустун Матфей Левийни кый дээни
(Мф. 9:9-17; Мк. 2:13-22)

²⁷ Ооң соонда Иисус дашкаар үнүп келген. Үндүрүг хавыгар черинге бодунуң ажылын кылып олурган Левий дээр кижини көрүп кааш, Иисус аңаа: «Мени эдерип чорувут» — дээн. ²⁸ Левий туруп келгөш, хамык чүвезин каапкаш, Иисусту эдерип чорупкан.

²⁹ Оон Левий бодунуң бажыңыңга Иисусту хүндүлөп, улуг дой кылган. Дойга дыка хөй үндүрүг хавыркчылары

5:8 Иса. 6:5 5:10 Мф. 13:47 5:12 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чыл. 26:20 || Мк. 9:22
5:14 Мф. 9:30; 17:9; Мк. 1:34 || Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 5:16 Мф. 14:23; Лк. 4:42 5:17 Лк. 6:19; 8:46
5:20 Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 5:21 Мф. 26:65 || Ыд. ыр. 31:5; Иса. 43:25 5:29 Лк. 19:6

база өске-даа улус чыгып кээп, олар-биле кады чөмөнгөннөр. ³⁰ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисустуң өөреникчилеринге мынча деп хыйланып турганнар: «Силер чүге үндүрүт хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле кады ижип-чип турарыңар ол?»

³¹ Иисус ону дыңнааш, мындыг харыны берген: «Эмчи кадык эвес, а аарыг улуска херек болгай. ³² Мен „Актыг, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту бачыттарын миннип, Бурганче эглиринче кыйгырар дээш келген мен!»

Шээрленириңиз дугайында

(Мф. 9:14-17; Мк. 2:18-22)

³³ Ынчан улус Иисуска мынча дээн: «Иоанның өөреникчилери үргүлчү шээрленир база мөргүүр-дүр, фарисейлерниң-даа өөреникчилери база ыңдыг-дыр, а Силерниң күзээнде-ле ижип-чип турар-дыр».

³⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Куда доюнга күдээ оол-биле кады келген ооң эштери оолдарны, күдээ оол олар-биле кады орда, шээрлениринче алба-дап болур бе? ³⁵ Ынчалза-даа күдээ оолду олардан чарып апшаар үе кээрге, олар ынчан шээрлени бээр».

³⁶ Оон Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалап берген: «Эрги хепке кым-даа чаа хептен ора тырткан чамашкы салбас. Ынчаар болза, чаа хеп сандан үнер, а эрги хепке чаа хептен алган чамашкы салырга, таарышпайн баар. ³⁷ Кым-даа чаа араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага эрги көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. ³⁸ Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек». ³⁹ Ол ышкаш эрги арага ишкен кижиге чаа арага күзөвөс, чүгө дээрге: „Эргизи экидир“ — дээр».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында (Мф. 12:1-14; Мк. 2:23-3:6)

6 ¹ Бир-ле катап амыр-дыш хүнүндө* Иисус тарып каан шөлдү таварты бар чыдырда, Ооң өөреникчилери сыпта тараа баштарын үзе соккаш, холу-биле ууштап чий бергеннөр. ² Чамдык фарисейлер: «Амыр-дыш хүнүндө кылырын ыдыктыг хоойлу хораан чүвени силер чүгө кыла бердинер?» — деп айтырганнар.*

³ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Боду-даа, кады чораан өөрү-даа аштай бээрге, Давид хаанның чүнү кылганың номчувааныңар ол бе? ⁴ Ол Бурганның өргээзинче киргеш, чүгө Бурганның бараалгакчылары чип болур ужурлуг ыдыктаан хлебти алгаш, боду чий бергенин база кады чораан өөрүнге чирткенин билбес силер бе?» ⁵ Оон мынча деп немеп каан: «Кижиге амыгтан Оглу — амыр-дыш хүнүнүң безин Дээргизидир!»

⁶ Эске-бир амыр-дыш хүнүндө Иисус чонну өөредири-биле база-ла синагогага кирип келген. Андаа оң холу када берген кижиге турган. ⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисусту буруудадыр чылдагаан тып алыр сорулга-биле, Ол амыр-дыш хүнүндө экирти бербес ирги бе деп, кичээнгейлиг хайгаарап турганнар. ⁸ Иисус оларның бодалдарын билир болгаш, када берген холдуг кижиге: «Бээр тургаш, улустуң ортузунче үнүп кел» — дээн. Демгизи тургаш, улустуң ортузунче үнүп келген.

⁹ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Силерге Мен айтырыг салыин: амыр-дыш хүнүндө чүнү кылыр ужурлугул: буянны бе азы бузутту бе? Амыр-тынны камгалап аар бе азы узуткаар бе?»

¹⁰ Иисус оларның шуптузун эргий кайгааш, демгиге кижиге мынча дээн: «Холуң

* 5:38 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ынчан ол ийи чүүл бадун-бүрүн артар» деп сөстөрни немээн (Мф. 9:17 көр). * 6:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амыр-дыш хүнүндө» деп сөстөргө «Ийиги-бирги» деп утказын билип аары берге сөстөрни немээн. * 6:1-2 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскениң шөлүнге тараа баштары чулуп, тараа чириин чөпшээр-реп каан (Ы. х. к. 23:25 көр). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустуң өөреникчилериниң кылып турар чүүлдүн тараа кезилдези болгаш бастырылгазы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүндө кылырын хорууп каан.

5:30 Лк. 15:2 5:32 Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15 5:33 Мф. 11:2; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12

5:34 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 5:35 Мк. 14:7; Лк. 17:22 6:1 Ы. х. к. 23:25

6:2 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 6:3 1 Хаан. 21:6 6:4 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 6:6 Мк. 1:21

6:7 Лк. 14:1; 20:20 6:9 Лк. 14:3 6:10 3 Хаан. 13:6

бээр сун». Ол сунуп бээрге, ооң холу кадык апарган. ¹¹ Фарисейлер болгаш номхоойлу тайылбырлакчылары хоридаан-ындан өдү чарлы бер чазып, Иисусту канчапса экил дээрзин аразында чугаалажы бергеннер.

Иисустуң он ийи элчинни шилип алганы
(Мф. 10:1-4; Мк. 3:13-19)

¹² Иисус ол хуннерде дагже мөргүүрү-биле үне бергеш, дүннү өтгүр Бурганга мөргүп келген. ¹³ Хүн үнүп кээрге, Ол Бодунуң өөреникчилерин кый деп алгаш, оларнын аразындан он ийизин шилээш, элчиннер деп адап каан. ¹⁴ Оларнын аттары бо-дур: Иисустуң Пётр деп адааны Симон, ооң дунмазы Андрей, Иаков, Иоанн, Филипп, Варфоломей, ¹⁵ Матфей, Фома, Алфейнин оглу Иаков, Зилот* деп адаткан Симон, ¹⁶ Иаковтун оглу Иуда болгаш сөөлүндө барып сатыныкчы апарган Иуда Искариот.

Ылап шын амыр-чыргалдыг улус
(Мф. 4:23–5:12)

¹⁷ Олар-биле кады дагдан бадып келгеш, Иисус оргу шынаага доктаап туруп алган. Аңаа Ооң дыка хөй өске өөреникчилери болгаш бүгү Иудеядан, Иерусалимден, а ол ышкаш далай эриинде турар Тир, Сидон хоорайлардан келген эндерик чон чыгып келген. ¹⁸ Олар Иисусту дыннаар дээш база аарыг-аржыындан экириир дээш кээп турганнар, а букшуураан улус база экирип турган. ¹⁹ Кижн бүрүзү Аңаа холу-биле дээй кааптарын оралдажып, чүткүп турган, чүге дээрге бүгү улусту экиртиптер күчү-күш Оон үнүп турар болган.

²⁰ Бодунуң өөреникчилерин эргий көргөш, Иисус мынча дээн:
«Ядымылар*, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге Бурганның Чагыргазы силернин болур.

²¹ Ам аштап-суксааннар, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге тода бээр силер.

Ам муңгарап ыглааннар, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге каттыржып-хөглей бээр силер.

²² Кижн амытан Оглу дээш улус силерге көөр хөөн чок болуп, силерни дорамчылаар база үндүр-киир сывыртаар, ат-алдарынарны бужартадыр болза, ынчан амыр-чыргалдыг силер. ²³ Ол хүн кээрге, аажок өөрүп-байырланар, чүге дизе силерни аажок улуг шаңнал дээрге манап турар. Силерни көөр хөөнү чок улустуң өгбелери Бурганның медээчилерин база-ла шак ынчалдыр аажылап чорааннар.

²⁴ А байлар, ат болур силер, чүге дээрге боттарынарнын аргалалынарны шагда-ла алган силер.

²⁵ Ам эмин эртир тотканнар, ат болур силер, чүге дээрге аштап-суксай бээр силер.

Ам каттыржып турарлар, ат болур силер, чүге дээрге ыглап-сыктап, ондап-остай бээр силер.

²⁶ Хамык улус силерниң дугайыңарда экини чугаалаар болза, ат болур силер, оларнын өгбелери меге медээчилерни база-ла шак ынчалдыр хүлээп ап чораан».

Дайзыннарыңарга ынак болуңар
(Мф. 5:38-48)

²⁷ «Ынчалза-даа силерге, Мени дыңнап турар улуска, чугаалап тур мен: дайзыннарыңарга ынак болуңар, силерни көөр хөөнү чок улуска буяндан кылып чоруңар, ²⁸ силерни кармап турарларны алгап-йөрээңер база силерни дорамчылап турарлар дээш мөргүңер. ²⁹ Сээң бир чаагыңче дажыпкан кижиге өске чаагын база дөңөп бер. Сээң тонун хунаап ап турар кижиге хөйлеңиң база уштуп бер. ³⁰ Сенден кым-даа диленип кээр болза, беривит; сээң чүвөң алган кижиден орнун дедир негеве.

³¹ Силерге улус кандыг хамаарылгалыг боорун күзей-дир силер, улуска база шак ындыг хамаарылгалыг болуңар. ³² Чүглө силерге ынак улуска ынак

* 6:15 Зилот — грек дылда бо сөс «Төрөөн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг (Мк. 3:18 көр). * 6:20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ядымылар» эвес, а «Сагыш-хөңнү ядарааннар» деп бижээн.

6:14 Мф. 16:18; Ин. 1:42 6:15 Мф. 9:9 6:16 Лк. 22:47 6:19 Лк. 5:17; 8:46 6:20 Соф. 3:12
6:21 Ыд. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Ин. 7:37 || Эккл. 7:3; 2 Кор. 7:10 6:22 1 Пет. 4:14 6:23 Аж.-ч. 5:41; Иак. 1:2; 2 Кор. 12:10 6:24 Ам. 6:1; Мф. 6:2; Иак. 5:1 6:25 Иса. 65:13 || У. ч. 14:13; Иса. 65:14
6:26 Иса. 30:10; Мих. 2:11 6:28 Лк. 23:34; Аж.-ч. 7:60; 1 Пет. 3:9 6:29 Бы. 3:30; 1 Пет. 2:23;
1 Кор. 6:7 6:30 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 21:26 6:31 Мф. 7:12

болзунарза, чүнүң-биле өскелерден дээр-редээр силер? Бачыттыглар база оларга ынак улуска ынак болгай. ³³ Чүглө силерге буян кылып чоруур улуска буян кылыр болзунарза, силер кандыг ачы-хавыяалыг болур силер? Бачыттыглар база ыңчаар кылып чоруур болгай. ³⁴ Дедир эгидип бээр боор деп идегээриңер улуска чээлиге бээр болзунарза, өскелерден чүнүң-биле дээр-редээр силер? Бачыттыглар база, дедир ыңча хирени алыр дээш, бачыттыгларга чээлиге берип турар болгай. ³⁵ А силер дайзыннардыңарга ынак болунар база оларга буяндан кылынар, орун дедир эгидип алыр дивейн, чээлиге беринер. Ынчан силернин шангалынар улуг болур база Дээди Өрүкү Бурганнын ажы-төлү болур силер, а Ол өөрүп четтирерин билбес-даа улуска, бузуттуг-даа улуска буянынг болгай. ³⁶ Адаңарның өршээлдии дег, силер база өршээлди болунар».

Өскелерни шиитпечер
(Мф. 7:1-5)

³⁷ «Кымны-даа шиитпечер, Бурган ыңчан силерни база шиитпес; буруудатпаңар, Ол ыңчан боттарыңарны база буруудатпас; өршээңер, Ол ыңчан боттарыңарны база өршээр. ³⁸ Беринер, Бурган силерге база бээр. Элбек-долу, дыгып-тыраан, харын-даа эрин ажып турар хемчээл-биле силерге узуп бээр, чүге дээрге кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, Бурган силерге база ыңчалдыр хемчээп бээр».

³⁹ Иисус оларга мындыг угаадыглыг чугаа база чугаалап берген: «Бир согур кижиге өске согур кижини чедип алгаш, баштап шыдаар бе? Олар ийилээ оңгарже кээп дүшпес чүве бе? ⁴⁰ Өөреникчи башкызындан бедивес, ыңчалза-даа эчининге чедир өөрөнгөн кижиге башкызы дег апарып болур. ⁴¹ Бодунуң караанда чудукту эскербейн тургаш, эжиңниң караанда чартыны чүге эскерип каар сен? ⁴² Азы бодунуң караанда чудукту эскербейн тура, эжиңге канчап: „Эжим, сээн караанда чартыны ап кааптайн“ – дээр сен? Ийи арыннын ол-дур! Баштай бодунуң караанда чудукту уштуп каавыт, эжиңниң караанда чартыны канчаар уштурун ыңчан көрүп каар сен».

Ыяш биле ооң чимизи
(Мф. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ «Багай чимис бээр эки ыяш чок, чаагай чимис бээр багай ыяш база чок. ⁴⁴ Кандыг-даа ыяшты ооң чимизинден билип аар. Харагандан фига чимизи чыгбазын база ыт-кадындан виноград чимизи чыгбазын кым-даа билер. ⁴⁵ Буянныг кижиге бодунуң чүрээнге шыгжап чорааны буянын уштуп бээр, а бузуттуг кижиге бодунуң чүрээнге чыып чорааны бузутту уштуп бээр, чүге дээрге кижиниң чүрээң долган чүве ооң аксындаң үнер».

Ийи аңгы бажың таваа
(Мф. 7:24-27)

⁴⁶ «Мени чүге „Дээрги, Дээрги“ деп адаар силер, а Мээң чугаалааным ёзугаар чүге кылбас силер? ⁴⁷ Менче келгеш, Мээң сөстөримиң дыңнап алгаш, чугаалаан аайым-биле кылып чоруур кижиге кымга дөмей боорун Мен ам силерге көргүзүп берейн. ⁴⁸ Ындыг кижиге бажың тударда, черни ханыладыр каскаш, таваан даш кырынга салып алган тудуг-жуга дөмей боор. Үерлээн суг келгеш, ооң бажынын хөмө алза-даа, ону шимчедип шыдавас, чүге дээрге ыяк быгыг кылдыр тудуп каан-дыр. ⁴⁹ А Мээң сөзүмнү дыңназа-даа, ону сагывас кижиге таваан салбайн, бажың туткан кижиге дөмей-дир. Үер суу хөмө алырга, ооң бажыны дораан бузуп кээп дүжер. Ол бажындан чүгле бузундулар артар».

Чүс шериг баштыңчызының чалчазын экирткени
(Мф. 8:5-13)

7 ¹ Чонга чугаазын төндүргөш, Иисус Капернаумга чедип келген. ² Аңаа бир чүс шериг баштыңчызының аажок үнелээр чалчазы арааш, өлүрүнүң кырында чыткан. ³ Ол чүс шериг баштыңчызы Иисустун дугайында дыңнап кааш, Ол чедип кээп, ооң чалчазын экиртип берзин деп дилээр кылдыр, иудей баштыңнарны Олче чорудупкан. ⁴ Олар Иисуска чедип келгеш, мынча деп дилээнер: «Силерниң ачы-дузанар алырынга чүс шериг баштыңчызы төлептиг кижиге. ⁵ Ол бистиге чонга ынак-тыр, харын-даа биске синагога безин туттуруп берди».

6:35 Ыд. ыр. 36:26 6:36 Мф. 5:7 6:37 Рим. 14:10; 1 Кор. 4:5 || Рим. 2:1; 14:10 || Иак. 2:13
6:38 2 Кор. 9:6 || Мк. 4:24; Рим. 2:1 6:39 Мф. 15:14 6:40 Мф. 10:24; Ин. 13:16 6:45 У. ч. 12:5 ||
Мф. 15:18; Иак. 3:6 6:46 Ос. 8:2; Мф. 7:22; 25:11; Ин. 13:13 6:48 У. ч. 10:25; 12:3 7:4 Аж.-ч. 10:2

дыннааш, Бурганның бодалын шын деп хүлээп көргөш, аңаа барып, сугже суктуруп алганнар-дыр.³⁰ А фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Бурганның күзел-соруун хүлээп албайн, сугже суктуруундан ойталааннар-дыр.

³¹ Ынчангаш бо салгалдын улuzuн Мен кымның-биле деңгээйн? Кандыг улuzuл ол? ³² Олар кудумчуга олуруп алгаш, бот-боттарынга:

„Бис силерге лимбилеп бердивис, а силер самнавадынар; бис силерге кажыгыдал ыры ырлап бердивис, а силер ыглашпадынар“ — деп алгырышкан бичии уруглар олчаан-дырлар.

³³ Иоанн Медеглекчи чедип келгеш, хлеб-даа чивес, арага-даа ишпес боорга, силер ону: „Букшуураан-дыр“ — деп баар-дыр силер. ³⁴ Кижии амытан Оглу чедип келгеш, чемненир, ижер боорга, силер ону: „Көрүнер даан, чазый, арагачи хей-дир, үндүрүг хавыркчылары болгаш бачытка борашканнарның өңнүү-дүр“ — деп баар-дыр силер. ³⁵ А мерген угаан бүгү үре-гүннели-биле шыгзыттынар».

Иисустуң буттарын чаап берген херээжен кижии

(Мф. 26:6-13; Мк. 14:3-9; Ин. 12:1-8)

³⁶ Фарисейлерниң бирээзи Иисусту кады чемнениринче чалаарга, ол фарисейниң бажынынга келгеш, хөлестеп чыдып алган. ³⁷ Ол өйде ук хоорай чурттуг бир-ле бачыттыг херээжен кижии Иисустуң фарисейниң бажынында чемненип олурарын билип алгаш, ынаар чаагай чыттыг үс куткан алебастр сава эккелген. ³⁸ Ол Иисустуң артынга, Ооң буттарынның чанынга туруп алгаш, ыглап-сыктай берген. Ооң карааның чажы Иисустуң буттарынче дамдылаарга, ол бажының дүгү-биле оозун чодуп, Ооң буттарын ошкап база чаагай чыттыг үс-биле чаап берип турган. ³⁹ Иисусту чалаан фарисей ону көргөш, иштинде бүдүү чугааланган: «Бо кижии ылап-ла Бурганның медээчизи турган болза, Аңаа дээп турар херээжен — бачыттыг кижии дээрзин Ол билгей эртик».

⁴⁰ Иисус аңаа: «Симон! Мен сеңээ бир чүве чугаалаайн дээш» — дээн. Демгизи: «Чугаалап көрүңер, Башкы» — деп харыгылаан.

⁴¹ Иисус мынча дээн: «Чээли бээр бир кижиге өрелиг ийи кижии турган: бирээзи беш чүв, өскези бежен мөңгүн чоос өрелиг чүве-дир. ⁴² Кайызының-даа өрө төлээр харыы чок боорга, ол ийилдирзиниң өрезин өршээген. Чугаалап көрөм, оларның кайызы аңаа артык ынак болурул?»

⁴³ Симон: «Ооң хөй өрезин өршээгени кижии деп бодаар мен» — деп харыгылаан.

Иисус аңаа: «Сен шын шиитпирледин» — дээн. ⁴⁴ Оон херээжен кижиге эргилип келгеш, Иисус Симонга мынча дээн: «Бо херээжен кижини көрүп тур сен бе? Мен сээң бажыңыңга кирип келдим, ынчаарга сен Меңээ бут чуур суг безин бербедин, а ол Мээң буттарымны карааның чажы-биле чуггаш, бажының дүгү-биле чодуп берди. ⁴⁵ Сен Мени мендилеп тургаш, безин ошкавадын, а ол бо бажыңга келгенимден бээр, Мээң буттарымны соксаал чок ошкап келди. ⁴⁶ Сен Мээң бажымын үс-биле чагдадын, а ол улуг үнелиг чаагай чыттыг үс-биле Мээң буттарымны чаап берди. ⁴⁷ Сеңээ чугаалап тур мен: ооң хөй бачыттары өршээттинген болгаш, ынакшылы ындыг улуг болган-дыр. А эвээш-биче бачыттары өршээттинген кижиниң ынакшылы база бичии боор».

⁴⁸ Ооң соонда Иисус демги херээженге: «Бачыттарың өршээттинген-дир» — дээн.

⁴⁹ Өске аалчылар дөгерези аразында: «Бачыттарың безин өршээп турар бо чүү ындыг Кижил?» — деп айтыржып турган.

⁵⁰ А Иисус ол херээженге: «Бүзүрелиң сени камгалдап кагды, амыр-тайбың чоруй бар» — дээн.

Иисусту эдерип чораан херээжен улус

8 ¹ Ооң соонда Иисус Бурганның Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап, хоорай, суурларны эргий кезип чорупкан. Ооң-биле кады он ийи элчини болгаш ² Ооң буктардан адырып база

7:33 Мф. 3:4; Лк. 1:15 7:34 Ин. 2:1; 12:2 || Лк. 5:30 7:39 Лк. 15:2 7:41 Мф. 18:28 7:42 Мф. 6:14; Мк. 11:25-26; Өф. 4:32; Кол. 3:13 7:46 Ыл. ыр. 22:5 7:48 Лк. 5:20 7:50 Лк. 8:48; 17:19; 18:42; Өф. 2:8 8:1 Лк. 4:43 8:2 Лк. 23:49 || Мф. 27:56; Мк. 16:9; Лк. 24:10; Ин. 19:25

аарыг-аржыктан экиртип кааны элээн каш херээжен кижичораан: бодундан чеди букту Аңаа үндүр сывырткан Магдалина деп аттыг Мария, ³Иродтуң бажын эргелекчизи Хузаның кадайы Иоанна, Сусанна база өске-даа хөй херээжен улус ол чүве-дир. Олар хууда эт-хөрөнгизи-биле Иисуска болгаш Оон өөреникчилеринге дузалажып турганнар.

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мф. 13:1-9; Мк. 4:1-9)

⁴Өске хоорайлардан Иисуска кээп турган хөй чон чыгылы бээрге, Ол оларга мындыг угаадыглыг чугаа чугаалаан: ⁵«Тараа чажыкчызы үрезин чажып үнүп келген. Үрезинин чажып турда, чамдыктары орук кыдынынга кээп дүжрге, оларны таптай базып каапкан база дээрний куштары соктап чипкен. ⁶Чамдыктары сай-даштыг черже кээп дүшкеш, шымырарып үнүп келгеш-ле, кадып калган, чүге дээрге оларга өл-шык чедишпээн. ⁷Өскелери тенниг үнүш үнер черже кээп дүжрге, тенниг үнүш өзүп келгеш, оларны боой базырыпкан. ⁸Артканнары үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черже кээп дүшкеш, мандып өскеш, чашканындан чүс катап хөй дүжүт берген».* Ону чугаалап дооскаш: «Дыңнаар кулаа бар кижичи дыңназын!» — деп кыйгырган.

Угаадыглыг чугааның утказы
(Мф. 13:10-23; Мк. 4:10-25)

⁹Иисустуң өөреникчилери бо угаадыглыг чугааның утказын Оон айттырганнар. ¹⁰Ол мынча дээн: «Силерге Бурганның Чагыргазының чажыттары билеп алыры хайырлаан-дыр, а өске улус көрзе-даа, эскербезин база дыңназа-даа, билбезин дээш, оларга чүгле угаадыглыг чугаалар хайырлаан-дыр. ¹¹Бо угаадыглыг чугааның утказы мындыг: үрезин дээрге Бурганның медээзидир. ¹²Орук кыдынынга кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнап турар кижилердир. Ынчалза-даа оон соонда оларга эрлик чедип келгеш, дыңнаан чүвезинге

бүзүрөй бербезиннер база камгалал ал-базыннар дээш, оларның чүректеринден медээни алгаш баар. ¹³Сай-даштыг черже кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнааш, өөрүшкү-биле хүлээп алыр, ынчалза-даа дазылы чок кижилердир. Олар элээн үе дургузунда бүзүрөп-даа турза, шенелделер үези кээрге, Бургандан хая көрнү бээрлер. ¹⁴Тенниг үнүш үнер черже кээп дүшкеннери дээрге, өске улус ышкаш, медээни дыңнап турар кижилердир. Ынчалза-даа олар ажаанзырал-човаанга, байлакшылга база амгы амыдыралының чыргал-таалалынга элзеттиргеш, оон оспаксырай бээр, оларның үрезини дүжүт бербес. ¹⁵Үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черже кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнааш, ону боттарының буянның болгаш арыг чүректеринге кадагалап шыгжааш, туруштуг чоруунуң ачызында дүжүдүн бээр кижилердир.

¹⁶Кым-даа болза чырыткыны кывыскаш, ону сава-биле дуй базырбас азы орун адаанга салбас, харын кирген улус чырыкты көрзүн дээш, колдуга салып каар. ¹⁷Көстүп келбес кандыг-даа чажыт чүве чок база ажыттынып билдине бербес кандыг-даа ажытталчак бүдүү чүве чок. ¹⁸Ынчангаш канчаар дыңнап турарыңарже кичээнгейден салынар: чүге дээрге кымда чүве барыл, анаа оон-даа хөйүнү бээр, а кымда чүве чогул, оон „бодумнуу-дур“ деп бодаар чүвезин безин хунаап аар».

Иисустуң ёзулуг өг-бүлөзи
(Мф. 12:46-50; Мк. 3:31-35)

¹⁹Иисуска бир-ле катап авазы биле дунмалары* чедип келгеш, Ону үглээн чон дыка хөй болганындан, Олче эртер дээш чадап кааннар. ²⁰Иисуска улус мынча дээн: «Аванар база дунмаларыңар даштын Силерни көрүксеп турлар».

²¹Ол мынча деп харыгылаан: «Мээн авам база ха-дундам дээрге Бурганның чугаалаан чүүлүм дыңнааш, сагып чоруур улус ол-дур».

* 8:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүге дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чедидакпыр хөй боор. * 8:19 Болгу дег өске утказы мындыг: «Авазы биле акылары».

8:3 Лк. 24:10 8:7 Иер. 4:3 8:8 Мф. 11:15; Ажыд. 2:7 8:10 Мф. 19:11 || Иса. 6:9; 42:20; Иер. 5:21 8:11 Иса. 55:10-11; Аж.-ч. 8:4 8:13 Гал. 1:6; Евр. 6:4 8:14 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 8:15 Ин. 15:5 8:16 Мф. 5:15; Лк. 11:33 8:17 Мф. 10:26; Лк. 12:2 8:18 У. ч. 9:9 8:19 Мк. 6:3; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 8:21 Ин. 15:14; Евр. 2:11

Иисустун чалгыгларны томаартканы
(Мф. 8:23-27; Мк. 4:35-41)

²² Бир-ле хүндүс Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады хемеге олурупкаш, оларга: «Хөлдүң ол чарыынче кеже берээли» — дээн. Ынчангаш эжиндирип чорупканнар. ²³ Олар эжиндирип чоруп орда, Иисус удуп калган. А хөлге күштүг шуурган көдүрлү берген, чалгыглар ынчан хемени ажыр шаап эгелээр-ге, оларнын байдалы озалдыг апарган.

²⁴ Өөреникчилери Иисусту отгурупкаш: «Хайырааты! Хайырааты! Дүжүп өлдүвүс-ле!» — дээннер.

Ол оттуп келгеш, шуурган биле калчаараан сугну: «Соксанар!» — деп хоруурга, олар оожургай берген. ²⁵ Ол ынчан өөреникчилеринге: «Силернин бүзүрелинер кайы чүвөл?» — дээн.

Олар кайгап-магадааш база коргусүртгээш, удур-дедир: «Суг биле шуурганни безин дужаарга, Анаа чагыртып турар — бо чогум кымыл?» — деп айтыр-гырынга өй болганнар.

Букушуураан кижини экирткени
(Мф. 8:28-34; Мк. 5:1-20)

²⁶ Галилея девискээринге дужааш эрикте чыдар Гераса* черинге эжиндирип келгеннер. ²⁷ Иисус эрикче дүжүп кээрге, хоорайдан Анаа уткуштур букшуураан кижини үнүп келген. Ол кижини шагдан бээр кандыг-даа хеп кетпес, бажыңына эвес, а хөөржүдүлге куйларынга чурттаар турган. ²⁸ Иисусту көрүп кааш, ол Оон баарынче доңгая кээп дүшкеш, ыткыр үн-биле: «Силерге менден чүү херегил, Иисус, Дээди Өрүкү Бурганның Оглу? Силерден дилеп тур мен: мени хилинчектевейин көрүнер» — деп алгырышкан. ²⁹ Чүгө дээрге Иисус буква ол кижиден үнө бээрин дужааган чүве-дир. Оон мурнунда ол бук ону үргүлчү айыңга кирип ап келген, ынчангаш тудуп хоругдадып, илчирбе-биле холдарын, буттарын хүлүттүрүп шаг болган кижини чүве-дир. Ынчалза-даа ол илчирбени үзө соп кааптарга, демги бук ону ээнзиргей черлерге дезерин албадаар турган.

³⁰ Иисус оон: «Сээң адын кымыл?» — деп айтырган.

Ол: «Дүк-түмөн» — деп харыылаан, чүгө дээрге ол кижиге дыка хөй буктар кире берген болган. ³¹ Буктар Иисустан оларны тамыже чорутпазын дилеп эгелээннер.

³² Ол черден ырак эвес дагга бир кодан хаван одарлап чораан. Буктар Иисустан: «Хаваннарже кире бээрин чөпшээреп көрүнер» — деп дилээннер. Ол чөпшээрепкен. ³³ Буктар кижиден үнгеш, хаваннарже кире бээрге, бүгү кодан кадыр элден хөлче шурай бергеш, дүжүп өлүп калган.

³⁴ Хаван кадарчылары чүү болганын көрүп кааш, маңнажып чоруткаш, хоорай биле суурларга ол бүгүнүн дугайында чугаалап четкеннер. ³⁵ Улус чүү болганын көөрү-биле чыгылып келген. Иисуска чоокшулап келгеш, буктарын үндүр сывыртаттырып алган кижини көрүп кааннар. Ол кижини Иисустун буттарынын чанында идик-хептиг база угааны орталаны берген олурап боорга, олар коргуп-суртей берген. ³⁶ Болган чүүдү көргөннер букшуураан кижинин канчап экирээнин өске улуска чугаалап турганнар. ³⁷ Гераса* черинин бүгү чону Иисусту оларнын аал-оранындан ырап чоруурун дилээн, чүгө дээрге оларнын кортканы ындыг күштүг болган. Ол ынчан хемезинге олурупкаш, дедир эжиндирип чоруй барган.

³⁸ Буктары үнүп чоруй барган кижини: «Мени эдертип алыңар» — деп Иисустан дилеп шаг болган.

Ынчалза-даа Иисус ону чорудуп: ³⁹ «Бажыңынче чана бергеш, Бурганның сеңээ чүнү кылганын бирден бирээ чокка чугаалап бер» — дээн. Ол кижини чоруй баргаш, Иисустун анаа кандыг буян кылганын чугаалап, хоорайны бир кылдыр кезип чоруп берген.

Дарганың уруун дирискени,
аарыг херээженин экирткени
(Мф. 9:18-26; Мк. 5:21-43)

⁴⁰ Иисус өске эрикче кежи кээрге, мөөн чон Ону мендилеп уткаан, чүгө дээрге олар шупту Ону манап турган болган. ⁴¹ Синагога даргазы Иаир дээр кижини чедип келгеш, Иисустун мурнунче доңгая кээп дүшкеш, бодунун бажыңынче

* 8:26, 37 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гераса» эвес, а «Гадара» азы «Гергеса» деп бижээн.

8:22 Мф. 8:18; Мк. 4:35 8:24 Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7 8:28 Лк. 4:34 8:35 Лк. 10:39 8:37 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 8:39 Ыд. ыр. 65:16 8:41 Лк. 13:14; Аж.-ч. 13:15; 18:8

кирерин Оон дилеп эгелээн. ⁴² Чүгө дээр-ге ооң он ийи хире харлыг кара чангыс уруу өлүрүнүң кырында чыткан.

Иисус ынаар бар чыдыр, мөөң чон Ону үглөп, сынмарланчып турган. ⁴³ Он ийи чыл дургузунда ханы төктүп аараан херэежен кижиге база аңаа турган. * Ол эмчилерге бүгү эт-хөрөңгизин төлевирге берипкен-даа болза, чангызынга-даа экиртүп эмнедип чадап каан. ⁴⁴ Ол Иисустун артынга чедип келгеш, Ооң хевиниң ужунга дээй кааптарга, ол-ла дораан ооң ханы төгүлбестей берген.

⁴⁵ Иисус: «Меңээ кым дээпти?» — деп айтырган. Кым-даа: «Мен-дир мен» — дивес боорга, Пётр: «Хайырааты, эндерик чон Силерни үглөп алган, кызып-кыйып, ызыртыр сүрүп чоруур-дур» — дээн*.

⁴⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Чок, бир-ле кижиге Меңээ дээпти, күжүмнүң Менден үне бергенин эскерип кагдым».

⁴⁷ Демги херэежен ооң кылган чүвези канчап-даа эскертинмейн барбазын билгеш, сирин-кавы чоокшулап кээп, Оон мурнунга кээп дүшкеш, чүгө Аңаа деггенин база канчап ол дораан экирий бергенин хөй улус мурнунга чугаалап берген.

⁴⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Кызым, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап кагды, амыр-тайбың чорувут».

⁴⁹ Иисус ону чугаалап турар аразында, синагога даргазының бажынындан бир кижиге үнүп келгеш, аңаа мынча дээн: «Сээң урууң өлү берди, Башкыны ам хейле шүүдетпеге».

⁵⁰ Ынчалза-даа Иисус ону дыңнап кааш, Иаирге мынча дээн: «Кортпа, чүгө бүзүрелиң ышкымына, ынчан урууң экиртип, камгалап алыр».

⁵¹ Бажынга чедип келгеш, Ол Пётр, Иоанн, Иаковтан база уругтун ада-иезинден аңгы улустун Ооң-биле кадды ынаар кирерин чөпшээрэвээн.

⁵² Бажында улус шутту ол уругтун ажыын ажып ыглашкан турган, ынчал-

за-даа Иисус: «Ыглаванар, бо уруг өлбээн, а дуп чыдар кижиге ышкыжыл» — дээн. ⁵³ Уругну өлгөн деп билер болгаш, олар Ону кочулап, катгыржы бергенер. ⁵⁴ А Иисус уругтун холундан тудуп алгаш: «Туруп кел, кызыжак!» — деп кый дээн. ⁵⁵ Уругтун амы-тыны мага-бодунче эеп кээп, ол доп-дораан тура халаан. Иисус аңаа аып-чемден бээрин дужааган. ⁵⁶ Уругтун ада-иези кайгай берген, а Иисус болган чүүлдүн дугайында кымга-даа чугаалавазын оларга чагып каан.

Он ийи элчинни суртаал кылары-биле чорутканы (Мф. 10:5-15; Мк. 6:7-13)

9 ¹ Иисус Бодунуң он ийи элчинин чыып алгаш, оларга аарыг-аржыкты эмнээр күчү-күштү болгаш бүгү буктарны үндүр сывырар эргени берген. ² Оон Иисус оларны Бурганның Чагыргазын суртаалдазын дээш база аарыг кижилерни экиртсин дээш чорудупкан. ³ Ол элчиннерге мынча дээн: «Орукка бодунарга чүнү-даа албаңар: даянгыш-даа, хап-сава-даа, хлеб-даа, акша-мөңгүн-даа албаңар; солуп кедер хеп-даа албаңар. ⁴ Силерни хүлээп алыр кандыг-бир бажыңга кирип келзинерсе, ол черден чоруур үе келгижеге чедир, аңаа турунар. ⁵ А бир эвес силерни кандыг-бир черге хүлээп албас болза, ол хоорайдан үнүп бар чыда, ооң чурттакчыларынга херечилел-сагындырыг кылдыр буттарыңарның доураан кактап кааптыңар».

⁶ Олар суурларны дургаар кезип чорупкаш, каяа-даа баргаш, Буянның Медеэни медеглеп база улусту экиртип чорааннар.

Иродтун хөлзеп-дүвүрээни (Мф. 14:1-12; Мк. 6:14-29)

⁷ Галилеяның чагыркчызы Ирод* болуп турар бүгү чүүлдер дугайында дыңнап кааш, айдын тышпайн турган, чүгө дээрге чамдык улус: «Бо дээрге Иоанның

* ^{8:43} Моисейниң хоойлузун эзугаар, ханы төктүп аараан херэежен кижиге арыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргези чок турган (Лев. 15:25 көр). * ^{8:45} Эске бурунгу сөзүглелдерде «Пётр болгаш ооң-биле кадды чораан улус: „Хайырааты, эндерик чон Силерни үглөп алган, кызып-кыйып, ызыртыр сүрүп чоруур-дур. А Силер: „Меңээ кым дээпти?“ — деп чоорунар ол?“ — дээн» деп бижээн. * ^{9:7} Улуг Иродтун оглу Ирод Антипаны ынча деп турар; Галилея биле Перяны б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир чагырып турган.

^{8:44} Мк. 3:10 ^{8:46} Лк. 5:17; 6:19 ^{8:48} Лк. 7:50; ^{9:7} ^{8:51} Мк. 14:33; Лк. 9:28 ^{8:52} Ин. 11:11 ^{8:54} Мк. 1:31; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 || Лк. 7:14 ^{8:56} Мк. 1:44; 9:9 ^{9:1} Лк. 6:12-16 ^{9:5} Аж.-ч. 13:51 ^{9:6} Мк. 1:15 ^{9:7} Лк. 3:1 || Лк. 9:19

өлүглер аразындан катап дирилгени ол-дур» — дээр болган. ⁸ Өскөлери: «Илия медээчинин келгени ол-дур», а чамдыктары: «Эрте-бурунгу медээчилернин бирээзинин катап дирилгени ол-дур» — деп турганнар.

⁹ Ирод мынча дээн: «Иоаннын бажын мен кестиртип кагдым чоп. Оон дугайында ындыг чүүлдер дыннап турарым ам бо кым тыптып келди?» Ынчанга ол Иисусту көөр арга дилей берген.

Беш муң кижини тоттурганы
(Мф. 14:13-21; Мк. 6:30-44; Ин. 6:1-14)

¹⁰ Элчинер ээп келгеш, кылган бүгү чүвезинин дугайында Иисуска чугаалап бергеннер. Оон ол элчинерин эдертип алгаш, чүглө олар-биле кады Вифсаида дээр хоорайга* чеде берген. ¹¹ Ындыгдаа болза, улус ону билип каапкаш, Оон соондан чеде берген. Иисус оларны хүлээп алгаш, Бурганның Чагыргазының дугайында чугаалап берип, эмнээшкин хереглээн кижилерни экиртип турган.

¹² Кежээликтей, хүн ажып турда, он ийи элчин Аңаа чедип келгеш, мынча дээн: «Бо улусту чорулутунар, чоок-кавыда чурттакчылыг черлерге, суурларга баргаш, хонуп-дужуп база аыш-чем тып алзыннар, чүге дээрге бис мында ээн черде-дир бис».

¹³ Ынчалза-даа Иисус өөреникчилеринге: «Силер оларны чемгеринер» — дээн.

Олар: «Бисте чүглө беш хлеб биле ийи балык бар-дыр, кай, бо хамык улуска четчир аыш-чем садып эккээр бис бе?» — деп харылааннар. ¹⁴ Олаага 5000 хире эр кижиги турган чүве-дир.

Ынчалза-даа Иисус өөреникчилеринге мынча дээн: «Бо улусту бежен-бежен кижиги кылдыр бөлүктөй олуртуптунар». ¹⁵ Олар улусту черге ынчаар олуртупканнар. ¹⁶ Ол ынчан беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүнгөш, аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирген болгаш хлеб биле балыкты кезек-

тей үзе тырткылааш, чонга үлээри-биле өөреникчилеринге дамчыдып берген. ¹⁷ Шупту улус ону чигеш, тода берген, а артып калган кескиндилерни чыырга, он ийи аргаан хааржак долуп турар болган.

Пётрнуң Иисусту
Христос деп хүлээп көргени
(Мф. 16:13-19; Мк. 8:27-29)

¹⁸ Бир-ле катап Иисус улус чок черге мөргүп олурда, өөреникчилери база Оон-биле кады турганнар. Иисус олардан: «Мени улус кым деп билип турар-ыл?» — деп айтырган.

¹⁹ Оларнын харызы мындыг болган: «Чамдык улус Силерни Иоанн Медеглекчи-дир деп, өскөлери — Илия-дир деп, а чамдыктары — катап дирилип келген эрте-бурунгу медээчилернин бирээзи-дир деп бодап турар-дыр».

²⁰ Ол немей айтырган: «А силер Мени кым деп бодаар силер?»

Пётр: «Силер Бурганның шилип алган Христозу-дур силер» — деп харылаан.

Иисустуң өлүрүнүң дугайында
баш удур чугаалааны
(Мф. 16:20-28; Мк. 8:30-9:1)

²¹ Ынчалза-даа Иисус бо дугайында кымга-даа чугаалавазын дужаап кааш, ²² мынча деп немей чугаалаан: «Кижиги амытан Оглу көй хилинчекти көрүп эртер ужурлуг-дур, чоннун баштыннарынга, Бурганның дээди бараалгакчыларынга болгаш ном-хоойлу тайыбырлакчыларынга тооп көрдүрбес-тир база өлүртүп каар-дыр, ынчалза-даа оон үшкү хүнде катап дирилип кээр-дир».

²³ Иисус шупту улуска мынча дээн: «Мени эдерер дээн кижиги бар болза, ол бодунуң күзел-бодалындан ойталап, бодунуң белдир-ыяжын хүн бүрүде чүктөп алгаш, Мени эдерип чорупсун.* ²⁴ Бодунуң амы-тынын камгалап аар дээн кижиги амы-тынын ышкынып аар, а амы-тынын

* 9:10 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө «Вифсаида дээр хоорайга» эвес, а «Вифсаида хоорайдан ырак эвесте озалааш черге» деп бижээн. * 9:23 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шийттирген кижиги белдир-ыяштың доора ооргазын шаажылар черинче боду чүктөп чедире эвер. Мында оюскан утка-биле: Христостун өөреникчизиги бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмгө белең болур ужурлуг.

^{9:8} 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 ^{9:9} Лк. 3:19-20 || Лк. 23:8 ^{9:10} Лк. 9:2 ^{9:13} 4 Хаан. 4:42-44 ^{9:19} Лк. 9:7 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 ^{9:20} Лк. 22:67; Ин. 11:27 ^{9:22} Лк. 17:25 || Лк. 18:33; 24:7; Ин. 2:19 ^{9:23} Мф. 10:38-39; Лк. 14:27

Мен дээш ышкынган кижиге амы-тыннын камгалап аар. ²⁵ Бүгү делегейни холга киирип-даа алгаш, бодунуң амы-тыннын ышкынып аар азы көнгүс херек-чок чүве кылып аар болза, ол кижиге оон ажыы чул? ²⁶ Менден база Мээң сестеримден ыядып-човаар кижиге бар болза, Кижиге амытан Оглу база Бодунун, Адазынын болгаш дээринин ыдыктыг төлээлериниң өндүр чырыгы-биле чедип келгеш, ол кижиден ыядып-човаар болгай. ²⁷ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: мында турар улустуң чамдыгызы, өлбейн чыткаш-ла, Бурганның Чагыргазын көрүп каарлар».

Иисустуң хевир-шырайының өскерилгени
(Мф. 17:1-8; Мк. 9:2-8)

²⁸ Ол сестерни чугаалаан соонда сес хире хонганда, Иисус Пётрну, Иоанны болгаш Иаковту эдерткеш, мөргүүрү-биле дагже үне берген. ²⁹ Мөргүп тура, Ооң хевир-шырайы өскерли берген, а хеви чайынналчак аккыр апарган. ³⁰ Ийи эр кижиге көстүп келгеш, Ооң-биле чугаалажы берген, олар дээрге Моисей биле Илия болган. ³¹ Олар база-ла өндүр чырык апарган чедип келгеш, Иисустуң Иерусалимге болур деп барган өлүмүнүн дугайында чугаалап турганнар. ³² Пётр база ооң кады чораан өөрү уйгуга алзупкан болганнар, ынчалза-даа оттуп келгеш, Ооң өндүр чырык хевирин база Ооң-биле кады турган ийи эр кижини көрүп кааннар.

³³ Демги ийи эр Оон ырап бар чыдырда, Пётр Иисуска мынча дээн: «Хайырааты, мында турарывыс эки-дир! Үш чадырдан тип берээли: бирээзин — Силерге, бирээзин — Моисейге база бирээзин — Илияга». Чүнү чугаалап турарын Пётр боду-даа эки билбээн.

³⁴ Пётр ынча деп турар аразында, булут көжүп келгеш, оларны шыва апкан. Булутче шымны бергеш, өөреникчилер аажок корткан. ³⁵ А булут аразындан үн дыңналып: «Бо дээрге Мээң шилип алган» Оглум-дур, Ону дыннап чорунар» — дээн. ³⁶ Ол үн дыңналган соонда, Иисус чааскаан арткан болган. Өөреникчилери

аксынче суг пактаан дег апарып, көргөн чүвезиниң дугайында ол хүннерде кымга-даа чугаалавааннар.

Букишуураан оолду экирткени
(Мф. 17:14-18; Мк. 9:14-27)

³⁷ Дараазында хүндүс Иисус үш өөреникчизи-биле дагдан бадып кээрге, оларны хөй чон уткуп алган. ³⁸ Хенертен чон аразындан бир-ле кижиге алгыра берген: «Башкы! Дилеп тур мен, эр чаңгыс оглумну көрүп көрүңерем!» ³⁹ Бук ону бола аайынга киирип алгаш, хенертен алгырты бээр-дир, аксындан көвүк төгүлгүже курулдулар-дыр. Бук анаа черле амыр-дыш бербейн хилинчектеп, ат кыла берди. ⁴⁰ Мен Силерниң өөреникчилеринерден букту үндүр сывырып бээрин дилээримге, олар чадап кагды».

⁴¹ Иисус мынча деп харыылаан: «О, бо салгалдын бүзүрел чок, будалган улuzu! Силер-биле чеже мынчап чоруур мен, силерни чеже шыдажып кээр мен? Оглунну бээр эккел». ⁴² Оол кылаштап кел чыдырда, бук ону черже ойтур октааш, курулдуруп эгелээн, ынчалза-даа Иисус букту соксаткаш, элээди оолду экирткеш, адазынга хүлээди берген. ⁴³ Шупту улус Бурганның өндүр улуг күжүн кайгап турган.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында ийиги удаа чугаалааны
(Мф. 17:22-23; Мк. 9:30-32)

Улус Иисустуң кылган хамык чүүлүн кайгап турда, Ол Бодуну өөреникчилеринге мынча дээн: ⁴⁴ «Мээң силерге ам чугаалаар чүвемни кичээнгеийли дыңнанар: Кижиге амытан Оглун удавас улус холунга тулуп бээр-дир». ⁴⁵ Ынчалза-даа олар Оон чүнү чугаалаанын билип чадап кааннар, чүге дээрге чугааның утказын билип шыдавас кылдыр олардан чажырып каан турган, а Иисустан ол дугайында айтырарындан дидинмээннер.

Кым эң чугаалап?
(Мф. 18:1-5; Мк. 9:33-40)

⁴⁶ Иисустуң өөреникчилери оларнын кайызы эң чугула болурун аразында маргыжа бергеннер. ⁴⁷ Иисус оларнын ындыг

* 9:35 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Шилип алган» эвес, а «Ханы ынак» деп бижээн.

9:25 Лк. 12:20 9:26 Рим. 1:16; 2 Тим. 1:8 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5 9:27 Лк. 21:32; Ин. 21:22 9:28 Мк. 14:33; Лк. 8:51 9:29 Дан. 7:9 9:30 Мал. 4:5 9:35 Иса. 42:1; Лк. 23:35 || Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 9:42 Лк. 4:35 9:44 Лк. 9:22; 18:32-33 9:45 Лк. 2:50; 18:34

бодалын билгеш, бир чаш уруг ап алгаш, Бодунуң чанынга тургускаш, ⁴⁸ оларга мынча дээн: «Бо чаш уругну Мен дээш хүлээп алыр кижиги Мени база хүлээп ап турар. А Мени хүлээп алган кижиги Мени айбылап чоруткан Бурганның база хүлээп ап турар. Силерниң аранарда эң бичиинер эң улуунар ол болур».

⁴⁹ Иоанн мынча деп харыылаан: «Хайрааты! Силерниң адынар-биле буктарны үндүр сывырып турар кижиги көргөш, ону кылырын хоруп кагдывыс, чүгө дээрге ол кижиги бистиң-биле кады чоруп турар эвес».

⁵⁰ Иисус аңаа мынча дээн: «Ону хоруванар, чүгө дээрге силерге удурланмас кижиги силер-биле бир аай болур».

Самарияда суурнуң Иисусту хүлээп албааны

⁵¹ Иисусту бо делегейден дээрже үндүрүп алгаш баар эе чоокшулап орда, Ол Иерусалимче чоруурун быжыы-биле шийтпирлеп алган. ⁵² Бодун мурнай айбычыларын чорудупкан. Олар чоруткаш, бүгү чүвени Аңаа белеткеп бээри-биле, Самариянын бир суурунга чедип келгенер. ⁵³ Ынчалза-даа аңаа: «Ону хүлээп албас бис» — дээнер, чүгө дээрге Иисустун Иерусалимче бар чыдары илден болган.

⁵⁴ Ындызын көргөш, Ооң өөреникчилери Иаков биле Иоанн мынча дээнер: «Дээрги! Күзээр силер бе? Дээрден дүшкөш, оларны узуткап каарын отка чугаалаалы бе?»* ⁵⁵⁻⁵⁶ Ынчалза-даа Иисус хая көрүнгөш, оларга хоруп каан. Оон олар өске суурже чорупкан*.

Иисусту эдерери берге (Мф. 8:19-22)

⁵⁷ Олар орукка чорда, бир кижиги Иисуска: «Кайнаар-даа баар болзунарза, мен Силерни эдерер мен» — дээн. ⁵⁸ Иисус аңаа: «Дилгилер үңгүрлүг болур, дээрнин куштары уялыг болур, а Кижиги амытан Оглунга кум кыннып аар чер безин тыывылбас-тыр» — деп харыылаан.

⁵⁹ А өске-бир кижиге Ол: «Мени эдерип чорувут» — дээн. Ынчалза-даа ол кижиги мынча дээн: «Дээрги! Баштай ачамны барып хөөржүдүп каарын чөпшээрөңер».

⁶⁰ А Иисус аңаа: «Өлүглер боттарынын өлүг кижилерин хөөржүдүп тургай аан, а сен чоруткаш, Бурганның Чагыргазынын дугайында меделге» — деп харыылаан.

⁶¹ База бир кижиги мынча дээн: «Дээрги, мен силерни эдерип чоруптайн! Ынчалза-даа баштай өг-бүлөм-биле байырлажып алырын чөпшээрөп көрүңер».

⁶² Ынчалза-даа Иисус аңаа: «Андазын сывын тудуп алгаш, хая көрнүп турар кижиги Бурганның Чагыргазынга таарышпас болур» — деп харыылаан.

Иисустуң чеден ийи кижини чорутканы (Мф. 10:7-16)

10 ¹ Оон соонда Дээрги Иисус баштайгыларынга немей чеден ийи* өөреникчини шилип алган. Оларны ийи-ийилеп үскөш, Бодунун чедер дээни бүгү хоорайлар болгаш чурттакчылыг черлерже Бодун мурнай чорудупкан. ² Оларга мынча дээн: «Ажаар дүжүт хөй, а ажылдаар улус эвээш-тир. Ынчангаш дүжүт ажаалдазынч Эезинден дилеңер: Ол шөлдөрже ажылдаар улустан ам-даа чорутсун. ³ Барыңар! Мен силерни кокайлар аразынче хураганнарны дег чорудуп тур мен. ⁴ Шоодай, хал-сава, идик-даа албанар база орукка кымын-биле-даа менди солчуп, чугаалашпаңар. ⁵ Кандыг-бир бажыңга кирип келгеш, башгай: „Бо бажыңга амыртайбың доктаазың!“ — деп чугаалаңар. ⁶ Бир эвес ында амыр-тайбыңга төлөптүг кижиги бар болза, күзээн амыр-тайбыңнар аңаа боттанып артар, а бир эвес чок болза, аңаа күзээшкениңер чогул бүтпес. ⁷ Ол бажыңга туруп алыңар, ыңчангаш ээлеринде кандыг аыш-чем бар болдуур, ону ижип-чинер, чүгө дээрге ажылдаан кижиги төлевир алырыңга төлөптүг болур. Бажыңнар кезип чоруп бербенер.

* ^{9:54} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Илия медээчи ыңчаар кылган болгай» деп сөстөрнү немээн. * ^{9:55-56} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол мынча дээн: „Кандыг сүлделииңерни билбес-тир силер. Кижиги амытан Оглу чок кылыр дээш эвес, а камгалаар дээш келген болгай“» деп сөстөрнү немээн. * ^{10:1, 17} Өске бурунгу сөзүглелдерде «cheden ийи» эвес, а «cheden» деп бижээң.

^{9:48} Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 ^{9:49} Мф. 7:22; 12:27; Аж.-ч. 19:13 || Сан. 11:28 ^{9:50} Лк. 11:23 ^{9:51} Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 ^{9:52} Мф. 10:5 ^{9:54} 4 Хаан. 1:10; Ажбд. 13:13 ^{9:61} 3 Хаан. 19:20 ^{10:2} Мф. 9:37-38; Ин. 4:35 ^{10:3} Мф. 10:16 ^{10:4} 4 Хаан. 4:29 ^{10:7} Гал. 6:6; 1 Тим. 5:18

⁸ Кандыг-бир хоорайже кирип кээр-инерге, силерни анаа хүлээп алыр болза, силерге чүнү салып бээр-дир, ону чинер.
⁹ Ол хоорайда аарыг кижилерни экирткеш, оларга: „Бурганнын Чагыргазы силерге чоокшулап келген-дир!“ — деп чорунар.
¹⁰ Кандыг-бир хоорайже кирип кээр-инерге, силерни хүлээп албас болза, ол хоорайнын кудумчуларынга мынча деп кылаш-тажыр силер: ¹¹ „Силернин хоорайыңарга бистигь будувуска чыпшыңган довракты безин силерге удурланып, кактап берип тур бис. Ындыг-даа болза, Бурганнын Чагыргазы чоокшулап келгенин билип ал-ыңар!“
¹² Шийткел хүнүндө ол хоорайга көөрдө, Содом хоорайга безин өршээл угут боорун силерге чугаалап тур мен“.

Галилеяның хоорайларынга кеземче
 (Мф. 11:20-24)

¹³ «Хоразин, ат болур сен! Вифсаида, ат болур сен! Силерге көргүскеним дег кайгамчык чүүлдер Тир, Сидон хоорайларга болгулаан болза, олар шагда-ла бачыттарын миннип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарын хүл-биле бызап аарлар ийик*.
¹⁴ Ыңчангаш шийткел хүнүндө силерге көөрдө, Тир биле Сидонга безин өршээл улут болур.
¹⁵ Капернаум, сен база-ла дээрге чедир көдүрлүрүн кордадың бе? Чок, тамыже дүндерлип дү-жер сен!

¹⁶ Силерни дыннап турар кижги Мени база дыннап турары ол, силерни хүлээп көрбейн турар кижги Мени база хүлээп көрбейн турары ол, а Мени хүлээп көрбейн турар кижги Мени айбылап чоруткан Бурганны база хүлээп көрбейн турары ол“.

Чеден ийи өөреникчилениң эеп келгени

¹⁷ Чеден ийи* өөреникчи Иисуска өөрүшкүлүг эеп келгеш: «Дээрги! Силернин адыңардан дужаарылыска, буктар безин биске чагыртып тур» — дээннер.

¹⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Мен дээрден чандык ышкыш кээп дүшкен эр-ликти көрдүм.
¹⁹ Мен силерге чыланарны, хоралыг скорпион курттарны таптай базар эргени база дайзыныңарнын күжүн бүрүнү-биле чагырар эргени бердим, ол бүгү силерге хора чедирбес.
²⁰ Ындыг-даа болза, буктарнын силерге чагыртып турары дээш эвес, а силернин аттарыңарнын дээрге бижиттингени дээш амыранар“.

Иисустуң өөрүшкүзү
 (Мф. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ол шакта Ыдыктыг Сүлдө Иисусту өөрүшкү-биле бүргөптөргө, Ол мынча дээн: «Ачай, дээр биле черниң Дээргизи! Бо чүүлдерни мерген угаангылар болгаш эртем-билигилерден чажыргаш, чаштарга көргүскениң дээш, Сени алдаржыдып тур мен! Ийе, Ачай, Сээн күзел-сорууң ыңдыг болган.

²² Бүгү чүүлдү Адам Меңээ хүлээдиң берген*. Оглу кым дээрзин Адазыңдан өске кым-даа билбес, а Адазы кым дээрзин Оглуңдан база Оглуңуң ону айтып бээрин күзээн улузундан өске кым-даа билбес“.
²³ Оон өөреникчилеринче эргилип келгеш, чүглө олар дыңнаар кылдыр чугаалаан: «Силернин көрүп турар чүвөнери көргөн карактар амыр-чыргалдыгдыр!»
²⁴ Силерге чугаалап тур мен: Бурганнын хөй медээчилери болгаш хааннар силернин көрүп турар чүвөнери көрүсээн-даа болза, көрбээннери база силернин дыңнап турар чүвөнери дыңнак-саан-даа болза, дыңнавааннар“.

Самария чурттуг буянын кижги дугайында

²⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылар-ының бирээзи туруп келгеш, Иисусту шенээр сагыштыг: «Башкы! Меңге амы-дыралды салгап алыр димизме, чүнү кыл-зымза экил?» — дээн.

* 10:13 Хоразин биле Вифсаида — Капернаумдан ырак эвесе хоорайлар. Тир биле Сидон — Эрги Чагыг-керээде Бурганнын медээчилери бо хоорайларнын чурттакчыларын оларнын Бургандан ойталааны дээш ажынып сойгалап турганнар. * 10:17 10:1-де немелде тайылбырны көр. * 10:22 Өске буруңгу сөзүглелдерде «Бүгү чүүлдү Адам Меңээ бүзүрөп дааскан» деп сестер-нин мурунда «Өөреникчилеринче хая көрнүп келгеш, Ол мынча дээн» деп сөстөрни кириген.

10:8 1 Кор. 10:27 10:9 Мк. 1:15 10:11 Аж.-ч. 13:51 10:12 Э. д. 18:20; 19:24; Иер. 23:14; Иез. 16:48

10:13 Мк. 6:45; 8:21 || Мк. 3:7 10:14 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2

10:15 Иса. 14:13, 15 10:16 Мф. 10:40; 25:45; Ин. 13:20; Гал. 4:14 10:17 Мк. 16:17;

Аж.-ч. 5:16; 8:7; 16:18; 19:12 10:18 Иса. 14:12; Ажыл. 9:1; 12:8-9 10:19 Бд. ыр. 90:13; Мк. 16:18;

Аж.-ч. 28:3-5 10:20 Хост. 32:32; Бд. ыр. 68:29; Евр. 12:23; Ажыл. 3:5 10:21 Иов 37:24; Иса. 29:14

10:22 Ин. 6:46; 7:29; 8:19; 10:15 10:23 Мф. 13:16-17 10:24 Евр. 11:13; 1 Пет. 1:10-12 10:25 Лк. 18:18

²⁶ Иисус оон мынча деп айтырган: «Ыдыктыг хоойлуда чүну бижээнил? Канчаар номчуур-дур сен?»

²⁷ Демгизи мынча деп харыылаан: «Бодуңуң Бурганың Дээрги-Чалакчыга бугу-ле чүдү-чүрээң-биле, бугу-ле сеткил-сагыжың-биле, шыдаар-ла шааң-биле, бугу-ле угаан-сарыылың-биле ынак бол», а оон ыңай: «Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол».

²⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Сен шын харыыладың, ынчалдыр кылып чоруур болзунза, кезээ-мөңгөде амылыг артар сен».

²⁹ Ынчалза-даа демгизи, бодун агартынар дээш, Иисустан айтырган: «А мээн ынак болур уjurлуум чанымда кижим деп кымыл?»

³⁰ Харызыңга Иисус мынча дээн: «Бир кижИ Иерусалимден Иерихонче бар чыткаш, орук ара дээрбечилер холунга кире берген. Олар ооң идик-хевин уштуп алгаш, эттеп-эттеп, ишти тынныг чыттырзын каапкаш барганнар. ³¹ Таварылга бооп, ол орук-биле Бурганың бир бараалгакчызы кел чыткаш, демги кижини көрүп кааш, оруктуң өске кыды-биле оюп эрте берген. ³² Бир левит кижИ база-ла ол черге чедип келгеш, ону көрүп кааш, оруктуң өске кыды-биле оюп эрте берген. ³³ Оон Самария чурт-тук бир кижИ чорук кылып чорааш, чыткан кижиге база таваржы берген. Ол ону көрүп кааш, кээргей берип, ³⁴ аңаа чед бергеш, балыгларын эм үс болгаш арага-биле чугташ, шарып берген. Оон бодунуң элчигенинге олурткаш, аалчылар бажыңыңга эккеп, ону аңаа ажаап-карактап турган. ³⁵ А даартазында чоруп турта, аалчылар бажыңың эргелекчизинге ийи мөңгүн чоос бергеш, мынча дээн: „Бо кижини ажаап-карактап туруп көрөм, бир эвес чарыгдалың моон көүдөй берзе, дедир кел чыткаш, сеңээ төлөп бээр мен“. ³⁶ Чүү деп бодаар сен, ол үш кижиниң кайызы дээрбечилер холунга кирген кижиниң эң ынак, чанында кижизи болганыл?»

³⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы: «Аңаа энерелин көргүскен кижИ» — деп харыылаан.

Иисус ынчан аңаа: «Сен база ынчаар кылып чор» — дээн.

Мария биле Марфаның бажыңында

³⁸ Өөреникчилери-биле кады оруун уламчылап чорупкаш, Иисус бир-ле суурга чедип келген. Аңаа Марфа деп аттыг херээжен кижИ Ону бажыңыңче чалап алган. ³⁹ Марфа Мария деп дуңмалыг турган. Ол Дээрги Иисустун буттарының чанынга олуруп алгаш, Оң чугаазын дыңнап эгелээн. ⁴⁰ А Марфа аып-чемин салып, дүвүрөп турган болгаш, Аңаа чоокшулай бергеш, мынча дээн: «Дээрги! Дунманың хамык ажылды менче чууй каапкаш олурары Силерге сагыш чованчыг эвес-тир бе? Меңээ дузалашсын деп аңаа чугаалап көрүнерем».

⁴¹ Дээрги Иисус мынча деп харыылаан: «Марфа, Марфа! Сен хөй-ле чүве дээш сагыш човап, дүвүрээр-дир сен. ⁴² А херектиг чүве чүгө чангыс. Мария эки үлүгнү шын шилип алган-дыр, ону ам оон хунаап аары болдунмас».

Мөргүүрүңүң дуайыңда өөредис (Мф. 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹ Бир-ле катап Иисус бир черге мөргүп олурган. Ол мөргүлүн төндүрүштөргө, өөреникчилериниң бирээзи Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Иоанның бодунуң өөреникчилерин мөргүл кылырныга өөрөткени дег, бисти база мөргүп билир кылдыр өөредип калыңарам». ² Иисус өөреникчилеринге чугаалаан: «Мынча деп мөргүүр силер:

Адавыс!* Сээң ыдыктыг адын алдаржызын, Сээң Чагырган чедип келзин. ³ Амдыраар хлеб-тараавысты хүн бүрү биске хайырла. ⁴ Биске буруулук кижИ бурузун өршээривис дег, бачыгтарывысты база биске өршээ! Ол ышкаш күткүлгеге алыспас кылып каап көр*».

* 11:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде 2-ги домакта «Адавыс» эвес, а «Дээрде Адавыс» деп бижээн база «Дээрге дег, черге база Сээң күзел-сорууң чогуп бүтсүн» деп сөстөрни немээн. *11:4 Азы: «Бисти шенелдеже киирбейн көр». Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «Бузуттудган бисти адырып көр» деп сөстөрни немээн (Мф. 6:9-13 көр).

10:27 Ы. х. к. 6:5; 11:13; Иис. 22:5 || Лев. 19:18; Мф. 22:37; Мк. 12:30 10:28 Лев. 18:5; Рим. 10:5; Гал. 3:12 10:32 Сан. 8:19 10:33 4 Хаан. 17:34; Ин. 4:9; 8:48 10:34 Иса. 1:6 10:38 Ин. 11:1; 12:2 10:39 Лк. 8:35 10:41 Лк. 12:25 10:42 Ыд. ыр. 15:5 11:1 Мф. 11:2; Мк. 2:18; Ин. 1:35 11:3 У. ч. 30:8 11:4 Мф. 26:41

⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Силерниң кайы-бирээнер өңүктүг дижи. Ол киж и өңнүңге дүн ортузунда чед бергеш, аңаа мынча дээн дижи: „Өңүк! Меңээ үш хлебтен чегдирип көр, ⁶ чүгө дээрге орук-суурга чоран эжим кирип келди, а менде ону чөмгөри-биле салып бээр чүү-даа чок-тур“.⁷ А демгизи бажыңындан мынча деп харыылаан-дыр: „Мени хөлзетпейн көр, эжик-хаалган дүкчүп алдым, ажы-төлүм-биле кады удуп чыдыптывыс. Мен туруп, сеңээ хлеб ап берип шыдавас мен“.⁸ Силерге чугаалап тур мен: бир эвес ол чүглө өңнүү-биле найыралы дээш туруп кээп, хлевин бербес-даа болза, өңнүү оон салдынмай, дилеп туруп берзе, чежени дилээн болдур, ынчаны аңаа бээр апаар.

⁹ Ынчангаш Мен силерге чугаалап тур мен: дилениңер — Бурган силерге бээр; дилеңер — тып аар силер; эжити соктанар — Бурган силерге ажыдып бээр.¹⁰ Диленген киж и бүрүзү алыр, дилээн киж и бүрүзү тывар, эжити соктаан киж и бүрүзүңге ажыдып бээр.

¹¹ Силерниң аранарда балык айтырган оглунче балык орунуга чылан сунар ада бар бе?¹² Азы чуурга айтырган оглунче скорпион сунар ада бар бе?¹³ Бир-тээ, бузуттуг-бак-даа тургаш, ажы-төлүңерге буянын белек берип шыдаар болзунарза, силернин дээрде Адаңар Оон диленгенерге Ыдыктыг Сүлдени бербес деп бе?»

Иисус азы Веелзевул?

(Мф. 12:22-30, 43-45; Мк. 3:20-27)

¹⁴ Бир-ле катап Иисус кижини үнү чок кылыр букту бир кижиден үндүр сывырыпкан. Ол бук үне бээрге, үнү чок киж и чугааланып эгелээн, а аңаа турган чон кайгап-харай берген.¹⁵ Чамдык улус: «Иисус буктарның чагырыкчызы Веелзевулдун күжү-биле оларны үндүр сывырып турар-дыр» — деп турган.¹⁶ А эскелери, Иисусту күткүдөр сагыштыг, дээрден кайгамчык демдек көргүзерин Оон дилээннер.

¹⁷ Ынчалза-даа Иисус ол улустун сагыжын өттүр билгеш, оларга мынча дээн:

«Иштинден аңгыланып эгелээн кандыгдаа күрүне сандарап-буураар, ол ышкаш аңгыланчып, кырышкан өг-бүлө бүдүн турбас.¹⁸ Бир эвес эрлик база бодунга удур боду демисежир болза, оон күрүнези бүдүн туруп шыдаар бе? А силер Мени Веелзевулдун күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар дээр-дир силер.¹⁹ Мен Веелзевулдун күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, силерниң өөреникчилериңерге буктарны үндүр сывырар күштү кым берип турарыл? Ынчангаш өөреникчилериңер боттары силерни шииткей аан.²⁰ А бир эвес Мен Бурганның күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, Бурганның Чагыргазы силерге ылап-ла келгени ол-дур.

²¹ Мөгө-шыырак киж и чөпсөглөгөш, бодунуң бажыңын камгалаар болза, оон эт-хөрөңгизи бүдүн-бүрүн артар.²² А оон артык күштүг киж и олче халдап келгеш, ону тиилеп үнзе, оон идегеп органы чөпсөөн хунаагаш, эт-хөрөңгизин олчалап апаар.

²³ Мээң-биле кады эвес киж и Меңээ удур болур, Мээң-биле кады чыгбас киж и төтчөглөп турар.

²⁴ Бук кижиден үне бергенде, амырдыш дилеп, суг чок черлерге тояап-тояап, дилээн чүвезин тыйпайн баар. Ол ынчан: «Каапканым эрги бажыңымче дедир чана берейн» — дээр.²⁵ Оон демги киж иже эглип келгеш, чурттап турган черин аштап-ширбип, эдип-чозап каанын эскерер.²⁶ Бук ынчан чурткаш, бодундан артык каржы чеди букту эдерттип эккээр, оон олар демги киж иже кирип, аңаа чурттап бээрлер. Ынчан ол кижиниң байдалы мурнунда турганындан-даа дора апаар».

²⁷ Иисус ону чугаалап турда, бир-ле херэежен киж и чон аразындан дыңзыг үн-биле Аңаа: «Силерни божааш, эмзирип өстүрген ава амыр-чыргалдыг-дыр!» — дээн.

²⁸ Иисус: «Бурганның медээзин дыңнааш, ону сагып чоруур улус оон-даа амыр-чыргалдыг!» — деп харыылаан.

* 11:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Хлеб айтырган оглунче даш сунар ада бар бе?» деп сөстөрни нөмөзөн (Мф. 7:9 көр).

11:10 У. ч. 8:17; Мф. 18:19; 21:22; Мк. 11:24; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22; 5:14 11:13 Э. д. 6:5; Мф. 12:34 || Аж.-ч. 2:38 11:15 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 11:16 Мк. 8:11; 1 Кор. 1:22 11:19 Лк. 9:49; Аж.-ч. 19:13 11:22 Иса. 49:24-25 11:23 Лк. 9:50 11:26 2 Пет. 2:20 11:27 Лк. 1:48 11:28 Ин. 13:17; Иак. 1:22; Рим. 2:13

Иона медээчинин демдээ
(Мф. 12:38-42; 16:1-4; Мк. 8:11-13)

²⁹ Чон эндере чыгып кээрге, Иисус чугаалап эгелээн: «Ам чурттаан салгалдын будалганы кончуг-дур. Олар кайгамчык демдек-даа негеп турза, оларга Иона медээчинин бергенинден өске демдек турбас. ³⁰ Ниневия чурттуларга Иона боду бадыткал демдээ апарганы дег, бо салгалдын улузунга Киж и амытан Оглу база ындыг болур. ³¹ Мурнуу чүктүн каддыны Шийткел хүнүнде бо салгалдын улузу-биле кады турупкаш, оларны буруудайды бээр, чүге дээрге ол каддын Соломон хааннын мерген угааннын өөредийн дыннаар дээш, черник өске кыдындан кээп чораан-дыр. А ам мында Соломондан-даа артык улуг Киж и бар-дыр. ³² Ниневиянын чурттакчылары бо салгалдын улузу-биле шийткел хүнүнде чаргылдажып туруп келгеш, оларны шийдип каарлар, чүге дээрге олар Ионанын суртаалын дыннааш, бачыдын биллингенер-дир, а ам мында Ионадан-даа артык улуг Киж и бар-дыр».

Мага-боттуң чырыткызы
(Мф. 6:22-23)

³³ «Чырыткыны кывыскаш, кым-даа ону улус көрбес черже чажыра салбас азы сава-биле дуй базырбас, харын бажынче кирген улус чырыкты көрзүн дээш, колдуга салып каар. ³⁴ Мага-бодуннун чырыткызы — карактарын олдур. Карактарын кадык болза, бүгү мага-бодунну база чырык долган болур; а карактарын четпестээн болза, мага-бодунну база караңгы бүргээр*. ³⁵ Ынчангаш бодунда бар чырык караңгыже шилчий бербезин дээш, таптыг көр. ³⁶ Бүгү мага-бодунну чырык долган база ында чаңгыс-даа караңгы кезек чок болза, чырыткынын сени херелдендир чырытканы дег, бүгү бодун херелдендир чырыт бээр».

Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлерни буруу шапканы
(Мф. 23:1-36; Мк. 12:38-40; Лк. 20:45-47)

³⁷ Иисус ону чугаалап доозупканда, бир фарисей Ону бажынынче дүштеки чем чири-биле чалаан. Ол чедиш келгеш, хөлестеп чыдып алган. ³⁸ Иисустун чемненир бетинде холдарын чуп албаанын көргөш, фарисей кайгай берген.*

³⁹ Ынчалза-даа Дээрги Иисус аңаа мынча дээн: «Ийе, силер, фарисейлер, аяк-таваанарнын даштын аштап-арыглап-даа турзунарза, ишти-хөңчүнерни чазый-харам чорук болгаш бузут долгандыр. ⁴⁰ Сарылы чоктар! Даштын чаяаган Бурган иштин баша чаяаган болбас чүве бе? ⁴¹ Аяк-саваңарда бар хамык чүвени ядыгыларга улеп бериптиңер, ынчан бүгү бодуңар арыгланы бээр.

⁴² Фарисейлер, ат болур силер, чүге дээрге рута, мята болгаш өске-даа үнүштеринер дуждунун оннуң бир кезин Бурганга берип-даа турзунарза, чөптүг чорукту болгаш Бурганның ынакшыл-ын тооп көрбес-тир силер. Баштайгызын кылыр ужурулушын, ынчалза-даа сөөлгүзүн кылыры эң чугула.

⁴³ Фарисейлер, ат болур силер, чүге дээрге синагогаларга хүндүлүг дөргө олу-рарынга болгаш улус чыгыр шөлдерге мактал-хүндү алырынга ынак-тыр силер. ⁴⁴ Ат болур силер, чүге дээрге демдектеп кагбаан чевеглерге дөмей-дир силер — улус оларны билбейн таптай базып, буржартадып турар».*

⁴⁵ Иисус ынча дээрге, ном-хоойлу тайылбырлакчыларынын бирээзи: «Башкы! Ону чугаалааш, Силер бисти база хомудадыптыңар» — деп чугаалаан.

⁴⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Ном-хоойлу тайылбырлакчылары, силер база ат болур силер, чүге дээрге кижилерге угдунмас аар чүктү чүктедиш кааш, оларга дузалаары-биле чаңгыс

* 11:34 «Кадык карак» деп көжүргөн уткалыг чугаа иудей чоңда чаагай сеткилди көргүскен, а «Четпестээн карак» — чазый-харам чорукту көргүскен боор (Ы. х. к. 15:9 көр). * 11:38 Кандыг-бир багай («арыг эвес») чүвеге дээпкенинден сезингеш, иудейлер холдарын арыглап аар ужурулт турган. * 11:44 Улус чевеглерге душ бооп дээп шыдавазын дээш, оларны агарты чугайлап каар турган, чүге дээрге киж и сөөгүңге азы чевегге дээри кижини эзулал эзугаар арыг эвес кылып каар.

11:31-3 Хаан. 10:1-13 | Мф. 12:6 11:32 Иона 3:5 11:33 Мф. 5:15; Мк. 4:21; Лк. 8:16 11:38 Мк. 7:3-5 11:42 Лк. 18:12 11:43 Лк. 14:7; 20:46 11:44 У. ч. 26:23

салааңар безин шимчетпес-тир силер. ⁴⁷ Аг болур силер: Бурганның медээчилериниң чевеглеринге тураскаалдар тургузуп турар-дыр силер, а оларны силерниң-не ада-өгбөнөр өлүрүп каан болгай. ⁴⁸ Силер ооң-биле ада-өгбөнөриңиң үүлгөткен херектерин чүүлзүнгениңерни хетретилээниңер ол-дур: олар медээчилерни өлүрүп каан, а силер медээчилериниң чевеглеринге тураскаалдар тургузуп турар-дыр силер. ⁴⁹ Ынчангаш Бурганнын мерген угааны чугаалаан болгай: „Оларже медээчилерим болгаш элчиннеримни чорудуп берейн; ынчан олар чамдызын өлүрүп каарлар, а өскелерин истеп сүрө бээрлер“.

⁵⁰⁻⁵¹ Бо салгалдын улузун бүгү медээчилерниң делегейни чааганьындан бээр төгүлгөн ханы дээш: Авелдин өлүмүндөн эгелээш, өргүл салыр бедитээш биле Бурганнын өргээзиниң аразынга өлүрткен Захариянын өлүмүңге чедир — кеземчеге онааштырар. Ийе, бо салгалдын улузу, ол бүгү дээш кеземчеге онаажырынарны чугаалап тур мен.

⁵² Ном-хоойлу тайылбырлакчылары, ат болур силер, чүге дээрге билиглерден дүлгүүрнү холгаарлап, хунаап алгаш, боттарыңар-даа билиг чедип албаан, өскелерниң-даа ону чедип алырынга шаптыктаан-дыр силер“.

⁵³ Иисус сөзүн доозупкаш, чоруп турда, ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер Аңаа аажок ажынып-хорадап, хөй-ле айтырыглар салып, ⁵⁴ Ооң аксындан үнгөн сөстөр дозуп шаг болганнар.

Ийи арынның чорукка удур сагындыры

12 ¹ Ол аразында хөй муң чон чыгып келгеш, үңмерлежи, бот-боттарын иткилежи турган. Иисус баштай Бодунуң өөреникчилеринге чугаалап эгелээн: «Фарисей ажыткыдан азы ийи арынның чоруктан кичээнип чорунар. ² Көстү бербес хире чажыт чүү-даа чок база илерей бербес хире бүдүү чүү-даа чок. ³ Ындыг болганда,

силерниң карангыда чугаалаан чүвөнөр хун чырыбында дыңналы бээр, а чажыт өрээлге сымьыранган чүвөнөр бажың кырындан шупту улуска чарлагына бээр».

Кижилерден кортпаңар (Мф. 10:17-20, 28-33)

⁴ «Мээң өңнүктерим, силерге чугаалап тур мен: кижилерден кортпаңар, олар чүгле мага-ботту өлүрүп каар, оон ыңай силерге чүңү-даа кылып шыдавас. ⁵ Кымдан коргар ужурлуунарны силерге чугаалаайн: силерни өлүргөш, оон тамыже кири октаптар эрге-чагыргалыг Бургандан коргуп чорунар. Ийе, Оон коргар ужурлуунарны силерге чугаалап тур мен.

⁶ Беш бора-хөкпешти ийи чөс чоос-биле садып албас ийикпе? Ынчалза-даа оларның чангызын-даа Бурган утпаан болдур ийин. ⁷ А Бурган силерниң бажыңарда дүктөрни безин санап каан деп билип алынар. Ынчангаш кортпаңар, силер эндерик хөй бора-хөкпештерден үнелиг силер.

⁸ Силерге чугаалап тур мен: Мени улус мурнунга ажыы-биле хүлээп көөр кижини Кижин амытан Оглу Бурганнын төлээлериниң мурнунга база ажыы-биле хүлээп көөр. ⁹ А Менден улус мурнунга ойталаар кижиден Мен база Бурганнын төлээлериниң мурнунга ойталаар мен. ¹⁰ Кижин амытан Оглуңа удур сөс сөглээн кижин бүрүзү өршээл алып, а Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээр кижиге өршээл турбас.

¹¹ Силерни синагогаларже, чагырыкчылар болгаш эрге-чагырга ээлээн кижилер мурнунче эккелзе, * чүңү чугаалаарыл база канчаар камгаланырыл деп сагыш човаанаңар. ¹² Ыдыктыг Сүлдө ол өйдө чүңү чугаалаарын силерге өөредип каар“.

Эт-хөреңги дугайында сагыш човаашкын (Мф. 6:19-21, 25-34)

¹³ Чон аразындан бир кижин Иисуска: «Башкы! Салгап алган өнчүвүстү мээң-

* 12:11 Тус чер судтары хоорай бүрүзүңге синагогаларга турган, аңаа шииткекчилер болур. Иудей бүзүрелден ойталаан улусту үжен тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

11:48 Аж.-ч. 7:51-52 11:49 Мф. 21:35 11:50-51 Неем. 9:26; Ажыл. 18:24 || Э. д. 4:8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || 2 Чыл. 24:21 11:54 Лк. 20:20 12:1 Мф. 16:6; Мк. 8:15; 1 Кор. 5:7-8 12:2 Мф. 10:26; Мк. 4:22; Лк. 8:17 12:4 Ыд. ыр. 55:5; 117:6; У. ч. 29:25; Иса. 51:7, 12 12:5 Евр. 10:31 12:7 Мф. 6:26; 12:12 12:8 Рим. 10:9; Ажыл. 3:5 12:9 Мф. 25:12; 1 Ин. 2:23; 2 Тим. 2:12 12:10 Мф. 12:31-32; Мк. 3:29 12:12 У. ч. 16:1

биле үлежир кылдыр акымга чугаалап көрүңөрем» — дээн.

¹⁴ А Ол демги кижиден: «Өңнүк, силерни шиидер азы өңчүңөр үлээр эргени Менээ кым берген чүвөл?» — деп айтырган. ¹⁵ Ооң соонда улуска мынча дээн: «Көрдүңөр бе, алыксак-чиксек чоруктан кичээнип чорунар, кижиниң амыдыралы ооң эт-хөрөңгизиниң элбээнден хамаарышпас болгай».

¹⁶ Оон Иисус оларга угаадыгыг чугаа чугаалап берген: «Бир бай кижиниң шөлүңгө чаагай дүжүт үңген. ¹⁷ Ол ычан ишинде бүдүү боданган: „Канчаар кижиге боор мен? Дүжүдүм шыгжаар черим чок болгай.“ ¹⁸ Оон шиитпирлеп апыр: „Мынчаар кылыптайн адырам: бодунун бар-ла аңмаарларымны бускаш, чаа, алгыг аңмаарлардан тудуп алгаш, ынаар бүгү тараамны база эт-хөрөңгимни чыып алың. ¹⁹ Ынчангаш бодумга мынча дээн: “Сенде хөй чылдарда үзүлтөтпес эндерик эргине-байлак шыгжатынган-дыр — чыргап-таала, ижип-чи база хөглө.“ ²⁰ Ынчалза-даа Бурган анаа мынча дээн: „Сээденмей! Бо дүне-ле амытгыңны сенден алгаш баар-дыр; чыыпшыгжап алган ол чүвөг кымга дуза чедирерил?“ ²¹ Эргине-байлакты бодунга чыып ап чоруур, а Бурганның мурнунга ёзулут байлакшыл чок кижиге ыңдыг салымга таваржыр».

²² А өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: «Ынчангаш Мен силерге чугаалап тур мен: амыдыраар дизе, чүнү чиирил деп; мага-бодуңарга-даа чүнү кедерил деп сагыш човаваңар. ²³ Амыдырал чүглө аыш-чемден хамаарышпас, а мага-боттун чаагай чоруу чүглө хептен хамаарышпас. ²⁴ Каарганнарже көрүп көрүңөр даан: олар тараа-даа тарывас, дүжүт-даа ажаавастыр, оларда аңмаарлар-даа, тараа урар черлер-даа чок-тур, ыңдыг-даа болза, Бурган оларны ашкарып-чемгерип турар-дыр. А силер куштардан оранчок үнелиг болгай силер. ²⁵ Силерниң араңардан кайыңар ол бүгү дээш сагыш човааш, назынын оода-ла бир шак хире

узадып шыдааныл?»²⁶ ²⁶ Бир-тээ ыя олдаа хирени кылып шыдавас болзуңарза, арткан хамык чүвө дугайында сагыш човаан херээңер чүл?

²⁷ Лилия чечектерниң канчаар өзөр-ин бодап көрүңөр даан: ажылдавас, аргыттынмас ышкажыктар, ыңчалза-даа Соломон хаан безин бодунун бүгү илдүр-чаагайы-биле ол чечектерниң оода кайы-бирээзи дег кеттинип көрбээнин силерге чугаалап тур мен. ²⁸ Шөлде бөгүн бар, а даарта суугуже кири октаттына бээр оыт-сигенни безин Бурган ыңчаар хепкерип турар болганда, а силерни кайы хире хепкерер деп бодаар силер, биче бүзүредигилер!

²⁹ Ынчангаш силер: „Чүнү чиир азы чүнү ижер улус боор бис?“ — деп сагыш човаваңар, ол дээш ажаанзыраваңар. ³⁰ Бо делегейниң улузу ол бүгү дээш хөлзөп чоруур. А Дээрде Адаңар ол бүгү силерге херек дээрзин билер. ³¹ Ынчангаш силер Ооң Чагыргазыңа башкартырын кызыңар, а Ол силерге бо бүгүңү бээр.

³² Кортпайн көр, бичежек кодан-сүрүм! Силерниң Адаңар Чагырганы силерге бээрин күзөп турар болгай. ³³ Эт-хөрөңгизерни саткылапкаш, ядыларга үлөп бериштиңер. Боттарыңарга эргижиреп-элес барба-савалардан кылып алыңар, эвээжеп төнмес эрине-байлакты дээрлерге чыып алыңар; анаа олче оордаа чоокшулава, үзүт-ховаган-даа ону үгдередиң чивес. ³⁴ Чүгө дээрге силерниң эргине-байлааңар кайда болду, чүректеринер база ында болур».

Кезээде белен удуас чалча (Мф. 24:45-51)

³⁵ «Кезээде белен болуңар: кеткен хевинер куржанып алгаш олуруңар, колдуда чырыткыңар хып турар болзун. ³⁶ Боттарынын Дээргизи куда доюндан келгеш, эжик соктаарга, дораан ажыдып бээр дээш, ооң чанып кээрин манап орач чалчаларга дөмей болуңар. ³⁷ Дээргизи чедип кээрге, бут кырында одут манап турар чалчалар амыр-чыргалды. Силерге алыс шынын чугаалап

* 12:25 Азы: «Силерниң араңардан кайыңар, сагыш човааш, дурт-сынын оода-ла бир кыры дурту хире узадып шыдааныл?»

12:15 | Тим. 6:6-10 || Хост. 20:17; Ыд. ыр. 61:11 12:19 Иса. 22:13 12:20 Ыд. ыр. 38:7; Экл. 2:18; 6:2
12:21 | Тим. 6:18 12:22 Флп. 4:6; 1 Пет. 5:7 12:24 Мф. 10:31; 12:12 12:27 3 Хаан. 10:4-7
12:28 Мф. 8:26; 14:31; 16:8 12:31 Ыд. ыр. 36:4 12:32 Иса. 40:11; Ин. 10:16 || Лк. 22:29
12:33 Мф. 19:21 || Лк. 18:22 12:36 Ажыд. 3:20

тур мен: ол Дээрги чалчаның хевин кеткеш, оларны столга олуртуп алгаш, боду оларга бараан болур. ³⁸ Дээргизи дун ортузунда азы оон-даа орай өйде чедип келгеш, оларның одуг-сергек олурарын көрүп каар чалчалар амыр-чыргалдыг. ³⁹ Мону база билип алынар: бажың ээзи каш шакта оор кээрин билир турган болза, бодунуң бажынын оорлаттырбас ийик. ⁴⁰ Силер база белең болунар, чүгө дээрге Кижиге амытан Оглу силерниң манаваан шагынарда чедип кээр».

⁴¹ Пётр ынчан: «Дээрги! Бо угаадыглыг чугааны чүгө биске чугаалап тур силер бе азы шупту улуска бе?» — деп айтырган.

⁴² Дээрги Иисус мынча дээн: «Шынчы болгаш сарыылдыг ажыл-херек эргелекчизи кандыг болурул? Бажың ээзи чалчаларының бирээзин өскелеринин бажынга салгаш, оларга аш-чемни чогуур үезинде үлээр кылдыр томуйлап каан дижик. ⁴³ Ээзи чедип келгеш, оон ынчалдыр кылып турарын көрүп каар болза, ол эргелекчи амыр-чыргалдыг. ⁴⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ээзи ону бүгү ээлээн чүвезиниң бажынга олуртуп каар. ⁴⁵ А бир эвес ол эргелекчи чалча бодунга боду: „Мээң Дээргим ам дораан келбес-ле болгай“ — дээш, өске эр, херээжен чалчаларны эттеп-соп, ижил-чип, эзиртир арагалап эгелээн дижик. ⁴⁶ Ындыг чалчаның ээзи оон манавааны хүнде база бодавааны шакта чедип келгеш, ону чула кезеткеш, бүзүрел чок өске улус-биле дөмөй аажылаар.

⁴⁷ Дээргизиниң күзел-соруун билир хирезинде-ле, белең эвес болган азы Дээргизиниң аңаа чугаалап каанын ёзуугаар кылбайн барган чалча сыба шаптырар. ⁴⁸ А ээзиниң күзел-соруун кылбайн, кеземчеге чүүлджеир үүлгедиг билген чалча эвээш кеземче алыр. Кымга хөйүнү берген болдур, оон хөйүнү айтырар; кымга хөйүнү бүзүрөп дааскан болдур, оон харымысалгазы улуг болур».

Христос — аңгылажышыкынның чылдагааны
(Мф. 10:34-36)

⁴⁹ «Мен бо делегейге от кыпсыр дээш чедип келдим, ол оттуң шагда-ла өөскүй бээрин күзээрим аажок! ⁵⁰ Сугже сук-

турган кижиге дег, хилинчээмче суктурар ужурлуг мен, ооң боттанырын манааш, Мээң халаазырап турарымны кандыг дээр!

⁵¹ Силер Мени чер-делегейге амыр-тайбың бээр дээш келген деп боладыңар бе? Чок! Харын аңгылажышкын бээр дээш чедип келдим. ⁵² Моон соңгаар беш кижилиг өг-бүлө аңгыланчы бээр: үжү ийзинге удур база ийизи үжүнге удур апаар. ⁵³ *Адазы оглунга удур болгаш оглу адазынга удур; иези уруунга удур болгаш уруу иезинге удур; кунчуу кеннинге удур болгаш кенни кунчуунга удур апаар».*

Уениң демдээ
(Мф. 5:25-26; 16:2-3)

⁵⁴ Иисус чонга мынча деп турган: «Барың чүктен кара булуттуң көдүрлүп кел чыдарын көргөш, силер ол дораан: „Чаыс чаар-дыр“ — дээринерге, уда-вайн чаыс чаай бээр ийик чоп. ⁵⁵ Мурнуу чүктен хат хадып келгенин эскергеш, силер: „Изири-дир“ — дээринерге, ылап ындыг болур ийик чоп. ⁵⁶ Ийи арынныглар! Чер биле дээрже көргөш, агаарның кандызын билип каар хиренерде, бо үениң кандызын канчап билип шыдавас силер? ⁵⁷ Шын кайдазын чүгө боттарыңар шиитпирлей албас силер?»

⁵⁸ Сээн-биле чаргылдажып, сени буруудаткан кижиге-биле шииткеп черинче бар чыткаш, орук ара ооң-биле эпте-жип аарын оралдаш, оон башка ол сени шииткекчиге эккээр, а шииткекчи херектенер таннылыгыңа хүлээдиң бээр, а ол кара-бажыңче кирип октаптар. ⁵⁹ Сээн чугаалап тур мен: сөөлгү үүрмек чоозунуңа каткап тургаш, өрөңнү төлөп бербээн шаанда, оон үнүп шыдавас сен».

Өлбөс дээш, бачыдыңар минниңер

13 ¹ Ол өйде аңаа турган чамдык улус Иисуска чедип келгеш, Бурганга өргүл кылып тура, Пилат чагырыкчыга өлүртүп каан Галилея чурттуглар дугайында Аңаа чугаалаан чүве-дир. ² Иисус мынча деп харыылаан: «Ынчаар когарааның бодаарга, ол Галилея чурттуглар артан бүгү галилейжилерден бачыттыг турган деп бо дадыңар бе? ³ Силерге чугаалап тур мен: чок! Ынчалза-даа бачыдыңар минниң, Бурганче ээлбес болзуңарза, шуптуңар

12:39 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 12:43 Мф. 25:21; Ин. 13:17 12:45 Мф. 25:5 12:48 Лев. 5:17
12:50 Мк. 10:38 12:51 Аж.-ч. 14:4 12:53 Мих. 7:6 12:58 У. ч. 25:8 13:1 Лк. 3:1; 23:1 13:2 Иов. 4:7

база ынчалдыр өлүр силер. ⁴ Азы Силоамның суургазы кырынче кээп ужарга, өлүр бастыргып каан он сес кижы база Иерусалимнің арктан бүгү чурттакчыларындан улуг буруулуг болган деп бодадынар бе? ⁵ Силерге чугаалап тур мен: чок! Ынчалза-даа бачыдынар миннип, Бурганче ээл-бес болзунарза, шуптунар база ынчалдыр өлүр силер».

Чимизи чок фиға ыяжының дугайында

⁶ Оон Иисус мындыг угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Бир кижиниң шөлүнгө фиға ыяжы өзүп үнүп турган. Оон ол ыяжының чимизин чыып аары-биле чеде бээрге, чүү-даа үнмээн болган. ⁷ Ол ынчан чимистиг үнүштер ажаакчызынга мынча дээн: „Көрөм, мен бо фиға ыяжының чимизин чыып аары-биле үш чыл улай келгеш, курут болдум; ам ону кезип каавыт! Хей-ле чер ээлеп турган херээ чүл ооң?“

⁸ Ынчалза-даа демгизи аңаа мынча дээн: „Дээрги! Ону ам-даа бир чылда артырып каап көрүнерем. Мен ооң черин үлдүрерткеш, чемичидер мен. ⁹ Келир чылын чимизин берип эгелээр чадавас, а бербес болза, ону кезип кааптыңар“.

Херээжен кижини амыр-дыш хүнүнде экирткени

¹⁰ Иисус амыр-дыш хүнүнде синагогаларның бирээзинге суртаал кылып турган. ¹¹ Аңаа аарыыңга алыскаш, бүшкүгүр апарган херээжен кижы турган. Ол херээженни аарыыр кылып каан бук он сес чыл дургузунда аңаа хөндүрлүр арга бербээн чүве-дир. ¹² Иисус ону көрүп кааш, кый депкеш: «Угбай, бодуннун аарыыңдан адырылган-дыр сен» — дээн. ¹³ Оон Ол холдарын аңаа дегзиптерге, херээжен кижы доп-дораан хөндүрлү бергеш, Бурганны алдаржыдып эгелээн.

¹⁴ Синагога даргазы ынчан Иисустун амыр-дыш хүнүнде кижы экирткенинге хорадап, чонга: «Ажылдазын дээн алды хүн бар-дыр, эмненири-биле амыр-дыш хүнүнде эвес, а ол хүннерде кээп туруңар» — дээн.

¹⁵ Дээрги Иисус аңаа мынча деп харылаан: «Ийи арынныглар! Силерниң кайыңар-даа бодунун шарызын азы эл-

чигенин амыр-дыш хүнүнде кажанда турар черинден чежиб алгаш, суггарары-биле чедип аппаратас ийик бе? ¹⁶ Ынчаарга эрликтң мырыңай он сес чыл дургузунда хүлүп келгени Авраамның бо уруун амыр-дыш хүнүнде ол хүлүг-бегинден хостапас турган бе?»

¹⁷ Иисус ону чугаалаан соонда, Аңаа удурланып турган улус шуптузу ыядып-човай берген, а бүгү чон Иисустун кылып турганы кайгамчык ажыл-херээ дээш өөрүп турган.

Горчица үрезини биле ажыткы дугайында (Мф. 13:31-33; Мк. 4:30-32)

¹⁸ Оон Иисус мынча дээн: «Бурганның Чагыргазы чүгө дөмейил база Ону чүнүң-биле дөмейлей көөр мен? ¹⁹ Ол бир кижиниң сесерлиинге тарып алганы хензи горчица үрезининге дөмей-дир, ол үрезин өзүп келгеш, улуг ыяш дег апаарга, дээрниң куштары безин ооң будуктарынга уя тудуп алганнар».

²⁰ Оон улаштыр мынча дээн: «Бурганның Чагыргазын чүнүң-биле дөмейлей көрейң? ²¹ Херээжен кижиниң дыка хөй далганга холааш, бүгү далган хөй бергжеге чедир булгап турары ажыткыга Ол дөмей-дир».

Тар эжик-хаалга (Мф. 7:13-14, 21-23)

²² Иисус хоорайлар, суурлар таварты, орук ара чонну өөрөтпишаан, Иерусалимче шиглей чоруп олурган. ²³ Бирле кижы Оон: «Дээрги, камгалал алыр кижилер чүгө каш санныг бе?» — деп айттырган.

²⁴ Иисус мынча деп харылаан: «Бурганның Чагыргазынче тар эжик дамчыштыр эрте бээрин кызыдынар, чүгө дээрге хөй кижы ынаар кирерин оралдажыр, ынчалза-даа шыдавас дээрзин силерге чугаалап тур мен. ²⁵ Бажың Ээзи бир-ле туруп келгеш, эжин хаап аарга, силер даштгыга туруп калгаш, эжик соктап: „Дээрги, биске ажыдып көрүнерем!“ — деп чаннын силер.

А Ол мынча деп харылаар: „Мен силерни-даа, кайыын келгениңерни-даа билбес мен“.

13:4 Иса. 8:6; Ин. 9:7, 11 13:6 Иса. 5:2; Мф. 21:19; Мк. 11:13 13:7 Мф. 7:19; Лк. 3:9

13:10 Мф. 4:23; Мк. 6:2 13:13 Ыд. ыр. 144:14; 145:8 13:14 Лк. 8:41; Аж.-ч. 13:15; 18:8 || Хост. 20:9

13:15 Лк. 14:5 13:17 1 Пет. 3:16 13:19 Мф. 17:20; Лк. 17:6 || Иез. 17:23; 31:6; Дан. 4:9

13:21 1 Кор. 5:6; Гал. 5:9 13:25 Мф. 25:11-12

²⁶ Ынчан: „Бис Силер-биле кады ижип-чип турдуvus чоп, Силер кудум-чуларывыска бисти өөредип турдунар чоп“ — дээр силер.

²⁷ А Ол мынча деп харыылаар: „Мен силерни-даа, кайгыын келгендерни-даа билбес мен, бузуттуг херектер үүлгедикчилери, дөгереңер Менден ырап чорунар!“

²⁸ Авраам, Исаак болгаш Иаковтун база бүгү медээчилерниң Бурганның Чагыргазында турарын, а силерни Оон үндүр ойдагып турарын көрүп каар силер. Ынчан ыглап-сыктап, дижинер кыжырадыр силер. ²⁹ Чөөн болгаш барыын чүктен, сонгу болгаш мурнуу чүктен улус чедип келгеш, Бурганның Чагыргазына дойга олурар олуттарын ээлеп алыр. ³⁰ Ынчаарга амгы амыдыралда сөөлгүлөр аңаа баштайгылар апаар, а ам баштайгылар — сөөлгүлөр апаар.

Иисустуң Иерусалим дээш кажыыдалы (Мф. 23:37-39)

³¹ Ол өйдө Иисуска элээн каш фарисей чедип келгеш: «Бо черге турбайн, өске-бир черге чоруй барыңар, чүге дээрге Ирод Силерни өлүрер деп тур!» — дээр.

³² Ол мынча деп харыылаан: «Баргаш, ол хоралыг дилгиге Менден мындыг сөс чедиринер: „Мен бөгүн болгаш даарта буктарны үндүр сывырар база улусту экиртир мен, а үшкү хүнде ажыл-херээмни төндүрер мен“. ³³ Ындыг-даа болза, Мен бөгүн, даарта болгаш сонгузу хүн оруум уламчылаар ужурлуг мен, чүге дээрге Бурганның медээчизи Иерусалимниң даштынга өлүр деп чүве турбас ужурлуг!»

³⁴ О, Иерусалим, Иерусалим! Бурганның медээчилерин өлүрүп турар, сенче чорутканнарны даш-биле соккулап каар хоорай! Куштун чаш төлдерин чалгынының адаанга чыгып аары дег, Мен чеже катап Иерусалимниң чурттакчыларын чыгып аарын күзедим, ынчалза-даа силер ону күзевединер! ³⁵ Ол-дур эвеспе, силерниң өргээңер ээн кагдынган-дыр. „Дээрги-Чаяакчының абындан кел чыдар Кижиле алгадып-йөрээтсин!“ — деп чугаалай бээринер үе-шаг келбээн шаанда,

Мени ам көрбезинерни силерге чугаалап тур мен».

Иисус фарисейниң бажыңында

14 ¹ Бир-ле катап амыр-дыш хүнүнде Иисус бир дарга фарисейниң бажыңына чөмөннөр дээш чедип келген. Фарисейлер Иисустун чүнү кылырын кичээңгейлиг хайгаарап турганнар. ² Оон мурнунга суг ыжыындан хаваннап аараан кижиле олурган. ³ Иисус ынчан фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларындын мынча деп айтырган: «Амыр-дыш хүнүнде улус экиртирин ыдыктыг хоойлу чөпшээрээр бе?»

⁴ Олар ытташпаан.

Иисус ынчан демги кижиге холун дээскеш, экиртип кааш, бажыңынче чорудупкан. ⁵ Оон оларга мынча дээн: «Силернин бирээңерниң оглу азы шарызы-даа амыр-дыш хүнүнде кудукче кире берген болза, таанда-ла ол-ла дораан баргаш, ушта тыртып албас силер бе?»

⁶ Олар аңаа удур чугаалаптар чүве тышпааннар.

Аалчыларга болгаш бажың ээзинге угаадыг

⁷ Чалаткан аалчыларның чамдыгы стол артынга эн хүндүлүг олуттары шилип ап турарын эскерип кааш, Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалаан: ⁸ «Куда дююнче сени чалаар болза, эн хүндүлүг олут ээлеве, сенден-даа алдар-хүндүлүг кым-бир кижиле база чалаткан туруп олур болгай. ⁹ Ынчан сени болгаш ол кижини чалаан ээ кижиле сенээ чедип келгеш: „Бо кижиге олудун чайлап бер“ — дээр болгай. Сен кочу-шоотка кирип, бажың ээзинден эн ырак олут ээлээр апаар сен. ¹⁰ Сени дойже чалаар болза, аңаа чеде бергеш, төрден эн ырак олутту ээлеп ал, ынчан сени чалаан ээ кижиле сенче келгеш: „Өнүк, оон чоок черге олуруп ал“ — дээрге, бүгү чалаткан аалчылар мурнунга алдар-хүндүлүг алганды бээр. ¹¹ Бодун өрү көрдүнер кижиле бүрүзү дора көрдүрер, а бодун дора көргөн кижиле бүрүзү өрү көлүртүр».

¹² Оон Иисус Ону чалаан бажың ээзинге мынча дээн: «Дүштеки азы кезээки дойлаашкынче улус чалап тура,

13:27 Бд. ыр. 6:9 13:28 Мф. 8:12 13:29 Мф. 8:11; Эф. 3:6 13:30 Мф. 19:30; 20:16; Мк. 10:31
13:31 Лк. 3:1; 9:7 13:34 2 Чыл. 24:21; Неем. 9:26; Аж.-ч. 7:52 || Бл. х. к. 32:11-12; Рүф. 2:12;
Бд. ыр. 146:2 13:35 Бд. ыр. 117:26; Лк. 19:38 14:1 Лк. 6:7; 20:20 14:3 Мф. 12:10; Мк. 3:4
14:5 Лк. 13:15 14:7 Лк. 11:43 14:8 У. ч. 25:6-7 14:11 Мф. 23:12; Лк. 18:14

хары чалаашкын кылып, сеңээ орнун тургузуп берип шыдаар эш-өөрүннү, акы-дуңманы, төрөлдөринчи азы бай кожаларынны чалаары-биле кызыгаарланма. ¹³ А аалчылар чалап тура, ядылар, бертик-бежелдер, аскак-бүсектер болгаш согурларны чала. ¹⁴ Ынчан амыр-чыргалды болур сен: оларнын сеңээ хары туруп, өөрүп четтиргенин илередир хары чок, ынчангаш чөптүг-шыннын кижилер катап дирлир өйде, Бурган сени шаңнаар».

Улуг дой дугайында
(Мф. 22:1-10)

¹⁵ Ону дыңнап кааш, Иисус-биле кады хөлестеп чытканнарнын бирээзи Аңаа: «Бурганнын Чагыргазына аштан-нып-чемненир кижилер амыр-чыргалдыг-дыр!» — дээн.

¹⁶ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Бир кижилер улуг дой кылгаш, дыка хөй аалчы чалаан. ¹⁷ Дойлаар үе кээрге, ол чалатканнарже бодунуң чалчазын: «Чедип келинер, хамык чүве шагда-ла белен» деп сөгледире-биле чорудупкан. ¹⁸ Ынчалза-даа шупту чалаткан улус бир аай ойталап эгелээн. Биргизи мынча дээн: „Мен шөлдө чер садып алдым, ону барып көөрү менээ чугула апарды, буруудатпайн көрөм“. ¹⁹ Өскези мынча дээн: „Мен беш эжеш шары садып алгаш, оларны шенеп көөрү-биле чоруттум, буруудатпайн көрөм“. ²⁰ Ушкүзү мынча дээн: „Мен мырыңай чаа өгленип алдым, ынчангаш кээп шыдавас-тыр мен“.

²¹ Чалча ээп келгеш, эезинге шупту чүвени чугаалаан. Бажың ээзи ынчан ажына бергеш, чалчазыңа мынчаар дужааган: „Хоорайнын хамык улуг-биче кудумчуларын шалыпкын эргий кезээш, бүгү-ле яды, бертик-бежел, согур болгаш аскак-бүсек улусту бээр эдертип эккел“.

²² Чалчазы оон: „Силернин дужаалыңарны күүсеттим, ынчалза-даа хос олуттар ам-даа бар-дыр“ — деп чугаалаан.

²³ Дээрги чалчазыңа мынча дээн: „Орук-кокпаларны эргий кезээш, мээң бажыңымны аалчылар дола бээр кылдыр, бүгү-ле душкан улунуну албадал-биле бээр эккел. ²⁴ Сеңээ чугаалап тур

мен: баштай чалааным улустуң кайызы-даа ам мээң доюмга келбес“».

Иисустуң өөреникчизи болуру
(Мф. 10:37-38)

²⁵ Иисус-биле кады мөөң чон чоруп олурган. Ол чонче эргилип келгеш, мынча дээн: ²⁶ «Мени эдерип чоруур дээн, ынчалза-даа ада-иезинге, кадайыңга, ажы-төлүңге, ха-дуңмазыңга болгаш харын-даа бодунуң амы-гыныңга ынаа Менээ ынаандан артык кижилер бар болза, ол Мээң өөреникчим болуп шыдавас. ²⁷ Бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алгаш, * Мени эдерип чорбас кижилер Мээң өөреникчим болуп шыдавас.

²⁸ Силернин араңдардан бир-ле кижилер тангыл суургазы туруп аар дээн дижит. Ол баштай олуруп алгаш, тудугну төндүреринге акша-хөрөңгизи четтирин билип алыр дээш, бүгү чарыгдалдарын санапас чүве бе? ²⁹ Оон башка, ол кижилер суургазың таван салып алгаш, төндүр туруп шыдавайн барза, ыңдызың көргөн бүгү улус: ³⁰ „Бо кижилер тудугну эгелеп кааш, төндүрер хары чок болду“ — дижит, ону шоодар болгай.

³¹ Азы бир хаан өске хаанга удур дайылдажып үнөр дээн дижит. Ол баштай олуруп алгаш, олче 20 000 шериглиг кел чыдар удурланыкчызыңа удур 10 000 шериглиг чаалажып шыдаар-шыдавазын боданмас чүве бе? ³² Бир эвес оон чаалажып хары чок болза, удурланыкчызы ам-даа ырак чорда, тайбың керээзинин негелделерин билип аары-биле, элчилерин олче чорудар болгай. ³³ Силер база боттарыңарда бар бүгү чүведен шак ынчалдыр ойталаваан болзуңарга, Мээң өөреникчилерим болуп шыдавас силер.

³⁴ Дус — эки бүдүмөл, ынчалза-даа ол ажыг эвес апарза, оон дуссуун чүнүң-биле дедир эгидерил? ³⁵ Ол дус черге чемишчилге кылдыр безин ажыглаттынмас болгай, ону чүгле үндүр октаары артар. Дыңнаар кулаа бар кижилер дыңназын!»

Читкен хой дугайында
(Мф. 18:12-14)

15 ¹ Бир-ле катап бүгү үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер Иисугу дыңнаар дээш чыгып

* 14:27 9:23-те немелде тайылбырны көр.

14:14 1 Кор. 15:23; 1 Фес. 4:16 14:15 Ажыл. 19:9 14:20 Ы. х. к. 24:5 14:26 Ин. 12:25 14:27 Мф. 16:24; Лк. 9:23 14:34 Мф. 5:13; Мк. 9:50 14:35 Мф. 11:15; Лк. 8:8; Ажыл. 2:7

келген. ² А фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары: «Иисус бачыттыг кижилер-биле харылзажып, оларның-биле кады чеменип олурар-дыр» — деп химиренчип турганнар.

³ Ынчаарга Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалап берген: ⁴ «Силерниң ара-нарга чүс хойлуг кижиге тургаш, оларның бирээзин чидирипкен дижи. Ол тозан тозун ээн одарга арттырып кааш, чиде бергенин тып алгыжеге чедир, ону дилеп чоруппас бе? ⁵ А тып алгаш, ону эктинче өөрүшкү-маңнайлыг салып алыр. ⁶ Оон бажыңынче аппарат, эш-өөрү болгаш кожаларын кый деп алгаш, оларга: „Өөрүшкүмнү улежинер, мен читкен хоюмну тып алдым!“ — дээр. ⁷ Силерге чугаалап тур мен: дээрлерге шак-ла ынчаар, амыдыралын өскертири албан эвес, „Миннир ужурулуг бачыдым чок“ дээр тозан тос кижиге бодаарга, бачыдын миннип, Бурганче ээлген чаңгыс-ла бачыттыг кижиге дээш өөрүшкү улуг болур».

Читкен чоос дугайында

⁸ «Азы кандыг-бир херээжен кижиге он мөңгүн чоостуг тургаш, оларның бирээзин чидирипкен дижи. Ол чырыткызын кыпсып албас бе база, ол чоозун тып алгыжеге чедир, бажың иштин бир кылдыр ширби, хынамчалыг дилей бербес бе? ⁹ А тып алгаш, эш-өөрү болгаш кожаларын кый деп алгаш, оларга: „Өөрүшкүмнү улежинер, мен чидирипкен чоозумну тып алдым“ — дээр. ¹⁰ Силерге чугаалап тур мен: дээрлерге шак-ла ынчаар, бачыдын миннип, Бурганче ээлген чаңгыс-ла бачыттыг кижиге дээш Бурганның төлээлери өөрүүр».

Будалып-читкен оол дугайында

¹¹ Оон Иисус мынча дээн: «Ийи оолдуг бир кижиге чораан чүве-дир. ¹² Биче оглу ачазыңа мынча дээн: „Ачай! Эт-хөреңгивистин меңээ онаажыр кезээн үзүп берип көр“. Ынчаарга ачазы эт-хөреңгизин оолдарының аразыңа үлөп берген. ¹³ Үр болбаанда, биче оглу үлүүн дөгезин садыпканш, акшазын ап алгаш, ырак чуртче чорупкан. Ол аңаа будалып чурттааш, бодунуң бүгү акша-хөреңгизин төчөгөп каапкан.

¹⁴ Оон хамык өңчүзүндөн чүү-даа артпаанда, ол чуртка улуг аш эгелээн,

оол аштап-түрей берген. ¹⁵ Оол барып, демги черниң чурттакчыларының бирээзинге хөлөзиленип туруп алган, а ол кижиге аңаа бодунуң шөлүндө хаваннарын кадартып каан. ¹⁶ Демги оол аштаан-ындан хаван чеми-биле-даа хырын долдурадынга белең турган, ынчалза-даа ону безин кым-даа аңаа бербес бооп-тур.

¹⁷ Угаан кире бергеш, ол мынча дээн: „Мээң ачам чеже хире хөлөзилеттинген чалчалыг ийик, олар шупту хырын бажың-биле чеменип турар болгай, а мен мында аштап өлүр четтим-не! ¹⁸ Ачамга чеде бергеш, аңаа мынча дээн: „Ачай! Мен дээрде Бурганга-даа, силерге-даа удур бачыт үлгеттим. ¹⁹ Мен ам силерниң оглуңар деп ададырыңа төлөп чок болу бердим, оода-ла чалчаларыңар бирээзи кылдыр мени хүлээп ап көрүңерем“».

²⁰ Оон ачазыңче чорупкан. Оглу чоокшулап келбээнде-ле, ачазы ону ырактан көрүп кааш, кээргей берип-тир. Ачазы оглуңа маңнап чеде бергеш, ону куужактааш, ошкак эгелээн. ²¹ Оглу аңаа мынча дээн: „Ачай! Мен дээрде Бурганга-даа, силерге-даа удур бачыт үлгеттим. Мен ам силерниң оглуңар деп ададырыңа төлөп чок болу бердим“.

²² А ачазы бодунуң чалчаларыңа мынча дээн: „Эки дээн хепти саадал чокка эккелгеш, ону хепкерип калыңар, оон холунга билзектен, а будунга идиктен кедиринер. ²³ Семиртир азырап каан молдургадан эккелгеш, соп бериңер: ам дой кылып, хөлгээр бис. ²⁴ Чүте дээрме мээң бо оглум өлүг тургаш, ам дирлип келген-дир, чидип чорааш, ам тыптып келген-дир“. Ынчангаш олар байырлап-дойлап эгелээн.

²⁵ Улуг оглу ол өйдө шөлгө турган, оон чанып кел чыда, бажыңыңа чоокшулап келгеш, ыр-шоор биле тангы-самның шимээнин дыңнап каан. ²⁶ Ол чалчаларың бирээзин кый деп алгаш: „Бо чүү болуп турар чүвел?“ — деп айтырган.

²⁷ Демгизи аңаа: „Сээң дунмаң чанып кээрге, ачаң семиртир азырап каан молдурга соп берди, чүте дээрме оглу дирименди эеп келген-дир“ — деп харыылаан.

²⁸ Акызы хорадай бергеш, бажыңче кирбес-тир деп бодап алган. Ачазы үнүп келгеш: „Кирип көрөм“ — деп дилей берген.

15:2 Лк. 5:30; 19:7 15:4 Иез. 34:6, 11 15:6 1 Пет. 2:25 15:7 Лк. 5:31-32 15:12 Ы. х. к. 21:17
15:18 Хост. 10:16 15:22 Зах. 3:4 15:24 Рим. 11:15; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13

²⁹ Ынчалза-даа ол ачазынга мынча деп харыылаан: „Көр даан, ачай, мен силерге мынча чыл дургузунда чалчаңар дег бараан болуп, чугаалаан сөзүңерниң аайындан эртпейн келдим, ынчалза-даа силер меңэ, эш-өөрү-биле кады хөгөлөп-байырлазын дээш, кажанда-даа өскүс анай безин берип көргөн эвес силер.“³⁰ А силерниң бо огунар самынсадар херэеженнер-биле будалып, эт-хөрөңгирни төтөгөлөп каапкаш, чедип кээрге, силер аңаа семиртир азырап каан молдурга соп бердиңер!“

³¹ Ачазы ынчан аңаа мынча дээн: „Оглум! Сен ургүлчү-ле мээң-биле кады сен, менде бар бүгү чүве сээниң болгай.“³² Сээң бо дунманның өлүг тургаш, ам дирлип келгени дээш база чидип чораш, ам тыптып келгени дээш өөрүп-хөгөлөвейн, чүү дээш өөрүп-хөгөлээр бис?!“»

Бай-байлакка хамаарылга кандыг боору

16¹ А Бодунуң өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: «Бир бай кижинин ажил-агыч эргелекчизи ээзинин эт-хөрөңгизин самчыгдап турар деп сойгалаткан чүве-дир. ² Ээзи эргелекчини кыйгырткаш, аңаа: „Сээң дугайында чүңү дыңнап турарым ол? Бодунуң башкарылган дугайында меңэ харыыдан тут, моон сонгаар бо албан-дужаалга артып каап шыдавас-тыр сен“ — дээн.

³ Эргелекчи ынчан мынча деп боданган: „Мен ам чүңү канчаайн? Ээм мени ажылымдан үндүрер деп барды. Чер казыптар хире күш-шыдалым бар эвес, улустан хайырлал дилээр дээрге, ыядың-чыг-дыр. ⁴ А, ындыг эвес, мени бо ажилдан үндүрүптерге, улус мени бажынарнынга хүлээп алыр кылдыр чүңү кылдыр журлуумну ам-на билип кааптым!“

⁵ Ол бодунуң дээргизинге өрелиг бүгү улусту кыйгыртып алгаш, биргизинден айтырган: „Мээң ээмге өрөң чечел?“

⁶ Демгизи: „Чүс доскаар үс“ — деп харыылаан.

Эргелекчи аңаа: „Хол үжүүн алгаш, олургаш, бежен кылдыр дүрген эде бижиг“ — дээн. ⁷ Оон өскезинден айтырган: „А сээң өрөң чечел?“

Оозу: „Чүс шоодай кызыл-тас“ — деп харыылаан. Эргелекчи аңаа: „Хол үжүүн алгаш, сезен деп бижиг“ — дээн.

⁸ Бузурукчу эргелекчини, ооң тывынгыр чоруу дээш, ээзи безин мактап каан. Ийет, бо делегейниң улuzu ажыл-херээн чогудар дээнде, чырыктың ажы-төлүндөн артык тывынгыр болдур ийин. ⁹ Силерге чугаалап тур мен: бо делегейге чыып алган эргине-байлаанар ажыглап, боттарыңарга эш-өөрдөн тып алыңар, ынчан бо делегейниң бүгү чүвези төне бээрге, олар силерни мөңгө турар өргээлеринге хүлээп алыр.

¹⁰ Хензиг чүвеге шынчы кижиги улуунга база шынчы болуп, а хензиг чүвеге шынчы эвес кижиги улуунга база шынчы эвес болуп. ¹¹ Ынчангаш силерге бо делегейниң эргине-байлаан бүзүрөп болбас чүве болза, алыс шын эргине-байлакты кым силерге бүзүрээрил? ¹² Ол ыш-каш силерге өскениң эт-хөрөңгизин бүзүрөп болбас чүве болза, бодунарны кым силерге бүзүрээрил?

¹³ Кандыг-даа чалча ийи дээргиге хары угда бараан бооп шыдавас: чок-ла болза бирээзин көөр хөңгү чок, а өскезинге ынак боор азы бирээзинге кызып бараан болгаш, өскезин тоовас боор. Силер база Бурганга болгаш акша-мөңгүңге хары угда бараан болуп шыдавас силер».

*Бурганның хоойлузу биле
Дээрниң Чагыргазы
(Мф. 11:12-13)*

¹⁴ Ол бүгүңү акша-мөңгүңге ынак фарицейлер база дыңнаан болгаш, Иисусту кочулап, каттыржып турганнар.

¹⁵ Ол фарицейлерге мынча дээн: «Силер боттарыңарны өске улус мурнунга чөптүг-шынныг кылдыр көргүзерин оралдажыр-дыр силер, ынчалза-даа Бурган чүректеринерни билир. Кижилерниң үнелиг деп санаар чүвези Бурганның мурнунга чүдек-бужар болуп. ¹⁶ Ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилерниң Бижилгелери Иоанның мурнунда ла бар турган. Ынчаарга Иоанның чедип келген үезинден бээр, Бурганның Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап эгелээн, а кижиги бүрүзү ол Чагыргаже кирер дээш чүткүдүп турар-дыр. ¹⁷ Ындыг-даа болза, ыдыктыг хоойлунуң оода чаңгыс шыйгы күжүн чидирериниң орунунга, дээр биле черниң чок апаары белен!

15:30 У. ч. 29:3 16:8 Ин. 12:36; 1 Фес. 5:5 16:10 Мф. 25:21; Лк. 19:17 16:11 У. ч. 24:4 16:13 Мф. 6:24 16:14 1 Тим. 6:10 16:15 1 Хаан. 16:7; 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 16:16 Мф. 3:2; Лк. 4:43 || Мф. 11:12-13 16:17 Мф. 5:18

¹⁸ Бодунуң кадайындан чарылгаш, өске кадай алган кижиги бүрүзү ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол. А ол ышкаш бодунуң ашаандан чарылган херэеженни кадайланып алган кижиги база ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол».

Бай кижиге биле Лазар

¹⁹ Иисус улаштыр чугаалаан: «Бир бай кижиге турган, ол каас-кою хеп кедип, хүннүн-не өөрүп-байырлап келген. ²⁰ А ооң хаалгазының баарынга Лазар деп аттыг, бүгү боду оюлганнап кодурулаан ядыгы кижиге чыдар турган. ²¹ Ол байның столундан кээп дүшкөн аш-чем артыңчызы-биле хырын дүптээр дээш манап чыдар күжүр чүвө-дир. Ыттар безин келгеш, ооң оюлганнаан балыгларын чылгап берип турганнар. ²² Ядыгы кижиге өлүп каарга, дээрнин төлээлери ону дээрже – Авраамның чанында хүндүлүг черже алгаш барганнар. Бай кижиге база өлүп каарга, ону орнукушудуп кааннар.

²³ Тамыга баргаш, хилинчектенип чыда, ол бай кижиге карактарын өрү хере көрүпкеш, ынаар ыракта Авраамны болгаш ооң чанында олулар Лазарны көрүп каан. ²⁴ Бай кижиге ынчан: „Авраам, ачам, мени кээргеп, Лазарны бээр чорудуп көрөм. Ол салаазынын бажын сугга өттүргөш, мээң дылымын шыгытсын. Чүгө дээрже мен бо чалбыш-отка хилинчектенип, ат болдум“ – деп кыйгырган.

²⁵ Ынчаарга Авраам мынча деп харыылаан: „Оглукум, сен чуртталганда чүггө эки чүүлдү-ле четтирип чорааныңны сактып келем, а Лазар чүггө багын четтирип келди чоп. Ам кээп, ол мында аргалалын алды, а сен хилинчек көрө бердин. ²⁶ Оон аңгыда сээң-биле бистин аравыста канчаар-даа аажок ханы онгар чыдып турар-дыр, ынчангаш кандыг-бир кижиге моон сенче эртер-даа дээш, эртип шыдавас-тыр, ол ышкаш оон база кым-даа бээр эртип шыдавас-тыр“.

²⁷ Бай кижиге мынча дээн: „Ынчаарга Лазарны мээң төрөлдөримче чорударын сенден дилеп тур мен, ачам. ²⁸ Мен беш дунмалыг кижиге болгай мен, оларның кайызы-даа маңа кээп, мен ышкаш

хилинчектенмезин дээш, Лазар оларны баш бурунгаар сагындырып кагзын“.

²⁹ Авраам аңаа: „Оларда Моисей база Бурганның өске-даа медээчилери бар болгай, оларны дыңнап чорзуннар“ – деп харыылаан.

³⁰ А бай кижиге мынча дээн: „Чок, Авраам ада, өлгөш, катап дирилген кижилерниң кайы-бирээзи оларга чеде бээр болза, олар ынчан бачыдын минни бээр ийик“.

³¹ Ынча дээрже, Авраам: „Бир эвес олар Моисейни база өске-даа медээчилерни дыңнапас чүвө болза, өлгөн кижилерниң кайы-бирээзи-даа катап дирилгел келгеш, оларны бүзүрөтпес-тир ийин“ – деп харыылаан.

Бачыт биле өршээл дугайында

(Мф. 18:6-7, 21-22)

17 ¹ А Бодунуң өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: „Күткүлгелерниң кээри чайлаш чок, ынчалза-даа оларның кээриниң чылдагааны болган кижиге ат болур! ² Бо бичиге улустун кайы-бирээзин бачыгче чыгапкан кижиге бар болза, ооң мойнунга дээрбе дажы баглааш, далайже киир октаптары безин ол кижиге оон дээр салым болур ийик.

³ Кичээңгейлиг болунар! Бир эвес эжин бачыт үүлдөдипсе, ону чемелеп чугаала, а бир эвес бачыдын миннир болза, ону өршээ. ⁴ А бир эвес ол сенээ удур хүнде чеди катап буруулуг херек үүлгөткөш, чеди катап келгеш: „Буруулуг-дур мен“ – дээр болза, ону өршээ».

Бүзүрел биле албан-хүрээлге дугайында

⁵ Дээржиге Иисустуң элчиннери бир-ле катап Аңаа: «Бүзүреливисти өстүрүп көрүнер» – дээннер. ⁶ Дээржиге мынча деп харыылаан: «Бир эвес силерде оода-ла горчица үрезини хире бүзүрел бар болза, силер ынчан бо фиға ыяжыңга: „Дазылындан тура тырттылгаш, бодунуң далайга солуй олуртувут“ – дээр болзунарза, ол силерге чагыртыр ийик.

⁷ Силерниң бирээнер чер чарып азы хой кадарып хүнээри чалчалыг дижики. Ол шөлден чанып кээрге, аңаа: „Дүрген кирем, олургаш, чөмөнөп көрөм“ – деп

16:18 Мал. 2:16; Мф. 5:32; 19:19 16:22 Мф. 18:10; Аж.-ч. 12:15 16:23 Мф. 11:23 || Мф. 8:11

16:24 Лк. 3:8 16:29 Аж.-ч. 26:22; 28:23 16:31 Мф. 28:11-15; Ин. 12:10-11 17:1 Лк. 22:22

17:2 Мк. 9:42 17:3 Лев. 19:17; Мф. 18:15 17:4 Мф. 6:14 17:5 Мк. 9:24 17:6 Мф. 17:20; Лк. 13:19

чугаалавас болгай сен. ⁸ Оон байтыгай, мынча дээр болгай сен: „Меңээ чемден белетке, оон эде кеттингеш, ижип-чип олурумда, менээ бараан бол, а оон соонда бодун ижип-чип боор сен“. ⁹ Айыткан айың-биле бараалгааны дээш чалчаңга оон соонда өөрүп четтиргениң илеретпес-ле болгай сен. ¹⁰ Силер база шак ындыг болунар, „кылыңар“ деп айыткан бүгү чүүлдү кылып каапкаш: „Бис дээрге төлөп чок чалчалар-дыр бис, чүг-лө хүлээлгевис күүсеткенивис ол-дур“ — деп чугаалаңар».

Экирий берген кеш аарыглыг он киж

¹¹ Иисус Иерусалимче углап, Самария биле Галилеяны аразында кызыгаарны дургаар чоруп олурган. ¹² Ол бир-ле суурже кирип кел чыдырда, Ону кеш аарыглыг он киж уткуп алган. Олар элээн ырадыр туруп алгаш, ¹³ ыткыр үн-биле кый дей бергеннер: «Иисус, Хайырааты, бисти кээрге көрүңер!»

¹⁴ Оларны көрүп кааш, Иисус: «Баргаш, Бурганның бараалгачыларыңга көсгүп калыңар» — дээн. Олар чорупкаш, орук ара арыглыгы, экирий бергеннер.

¹⁵ Оларның бирээзи экирий бергенин көрүп кааш-ла, Иисусче эглип келгеш, ыткыр үн-биле Бурганны алдаржыдып эгелзэн. ¹⁶ Ол Иисустун мурнунче кээп дүшкеш, Аңаа өөрүп четтиргенин илереткен. Ол болза Самария чурттуг киж болган.

¹⁷ Иисус мынча деп айтырган: «Арыгланган он киж турган эвес чүве бе? А арткан тозу кайыл?» ¹⁸ Бо даштыкы кижиден аңгыда, оларның чангызы-даа Бурганны алдаржыдып, эеп келбээни ол бе?» ¹⁹ Оон демги кижиге: «Че, чорувут, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап каандыр» — дээн.

Бурганның Чагыргазының чедип кээри (Мф. 24:23-28, 37-41)

²⁰ Бир-ле катап фарисейлер Иисустан Бурганның Чагыргазы кажан кээрин айтырага, Ол мынча деп харыылаан: «Бурганның Чагыргазы көсүкү кылдыр чедип

келбес. ²¹ Кым-даа: „Ол мында-дыр“ азы: „Ол дуу ында-дыр“ — деп шыдавас, чүге дээрге Бурганның Чагыргазы силерниң араңарда-дыр*».

²² Оон Иисус Бодунун өөреникчилеринге мынча дээн: «Киж амытан Оглуңун оода чангыс хүнүн-даа болза аажок көрүксей бээринер үе чедип кээр, ынчалза-даа көрүп шыдавас силер. ²³ Улус силерге: „Ол мында-дыр“ азы „Дуу ында-дыр“ — дижир, ынчалза-даа ынаар барбаңар база сүрүп маңнаваңар. ²⁴ Чүге дээрге Киж амытан Оглу Бодунун чедип кээр хүнүнде, кызаш кыңгаш, дээрни бир кыдыыңдан өске кыдыыңга чедир чайыңналдыр чырыдыпкан чанник дег болур. ²⁵ Ынчалза-даа мурнунда Ол хөй хилинчекти көрүп эртер база бо салгалдың улузунга тооп көрдүрбес ужурлуг.

²⁶ Нойнун үезинде ынчаар болуп турганы дег, Киж амытан Оглуңун чедип кээр хүннеринде база-ла ындыг болур. ²⁷ Бажың-хемезинче Нойнун кире бергени хүнге чедир улус-чон ижип-чип, кадай ап база ашакка барып келген болгай. Оон суг халавы хөме алгаш, оларның шуптузун чок кылып каан ийик чоп. ²⁸ Лоттун үезинде база-ла шак ындыг болган. Кижилер ижип-чип, садыглап-даа, боттары садыг кылып-даа, тарып-олуртуп база тудуг кылып турганнар. ²⁹ Ынчалза-даа Лоттун Содом хоорайны кагташ үнүпкен хүнүнде дээрден от-тут күгүрден бүткен чаъс чагташ, оларның шуптузун чок кылып каан ийик чоп.

³⁰ Киж амытан Оглу чедип кээрге, база шак ындыг болур. ³¹ Ол хүн боду бажыңның кырында турар, а эт-севи бажың иштинде чыдар киж оозун алыры-биле дүшпезин; а шөлге чоран киж база эеп чанмазын. ³² Лоттун кадайын сактып келиңер! ³³ Амы-тынын арттырып алыр дээш чүткээн киж — амы-тынындан чарлыр, а амы-тынындан чарылган киж — амы-тынын кадалап алыр. ³⁴ Силерге чугаалап тур мен: ол дүне ийи киж кады удуп чыдырда, оларның бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар. ³⁵⁻³⁶ Ийи херээн киж кады тараа дээрбелеп турар

* 17:21 Азы: «Силерниң ишти-хөңнүңерде-дир».

17:12 Лев. 13:3; Лк. 5:11 || Лев. 13:46 17:14 Лев. 14:1-32; Мф. 8:4; Мк. 1:44; Лк. 5:14 17:16 Лк. 5:12 || 4 Хаан. 17:34; Ин. 4:9 17:19 Мк. 10:52; Лк. 7:50; Эф. 2:8 17:20 Лк. 19:11; Аж.-ч. 1:6 17:22 Лк. 5:35; Ин. 8:56 17:23 Мк. 13:21; Лк. 21:28 17:25 Лк. 9:22 17:26 Э. д. 6:5 17:27 Э. д. 6:14 || Э. д. 7:21 17:29 Э. д. 19:16, 24; 2 Пет. 2:6-8 17:31 Мк. 13:15 17:32 Э. д. 19:26 17:33 Мф. 10:39

болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар*.

³⁷Өөреникчилери Иисустан: «Ол ка-
яя болурул, Дээрги?» — деп айттырганнар.
«Кайда сек барыл, аңаа сек чиир
куштар чыгып кээр» — деп, Иисус ха-
рыылаан.

Дулгуяк кадай биле шииткекчи дугайында

18 ¹Өөреникчилерини үргүлчү мөр-
гүүр болгаш идегелин чидирбес
ужурлуун көргүзөр дээш, Иисус оларга
угаадыгылыг чугаа чугаалап берген. ² Ол
мынча дээн: «Бир-ле хоорайга Бургандан-
даа кортпас, улустан-даа ыятпас шииткек-
чи турган. ³ Ол-ла хоорайга бир дулгуяк
кадай чурттап чораан. Ол шииткекчиге
үргүлчү кээп: „Чөптүг шииткел үндүрүп,
мени хомудаткан кижиден камгалап көр-
үнер“ — деп дилеп шаг болган чүве-дир.
⁴ Ынчаарга шииткекчи элээн үр ынаваан.
Ынчалза-даа адак соонда ол мынча деп
боданган: „Мен Бургандан-даа кортпас,
улустан-даа ыятпас болумзажок, ⁵ бо
дулгуяк кадай меңээ амыр-дыш бербесте-
ди. Моон сонгаар мээң кулаам конгалап,
кээп-ле турбазын дээш, ооң чаргызын үзүп
берейн адырам“».

⁶ Оон Дээрги Иисус мынча дээн:
«Арын-нүүр чок шииткекчинин чүнү
чугаалаанын дыңнап тур силер бе? ⁷ А
Бурган Олче дүн-хүн дивейн кыйгы сал-
ган, Бодунуң шилип алган улузун канчап
камгалавас чүвөл? Ол харызын саада-
дыр деп бе? ⁸ Бурган оларны доп-дораан
камгалаарын Мен силерге чугаалап тур
мен. Ындыг-даа болза, Кижиде амытан Ог-
лу эеп келгеш, чер кырындан ындыг бү-
зүрелди тывар ирги бе?»

Фарисей биле

үндүрүг хавырыкчызынчыг дугайында

⁹ Ботгары чөптүг-шынныг дээрзин-
ге бүзүрээр, а өскелерни куду көрүп чо-
руур чамдык улуска Иисус дараазында
угаадыгылыг чугааны чугаалап берген:

¹⁰ «Бирээзи фарисей, а өскези үндү-
рүг хавырыкчызы болур ийи кижиде мөр-
гүүрү-биле Бурганның өргээзинче ки-

рип келген. ¹¹ Фарисей аңгы туруп алгаш,
тейлеп эгелээн: „Бурганым, мээң өске
улус дег: дээрбечилер, арын-нүүр чоктар
дег, самгырааннар азы оода-ла бо үндү-
рүг хавырыкчызы дег болбааным дээш
Сеңээ өөрүп четтирдим. ¹² Мен чеди хо-
нук дургузунда ийи катап шээрленип,
ап турар бүгү олча-ажымынчыг онунуң
бир кезин Сенээ берип турар-дыр мен“.

¹³ А үндүрүг хавырыкчызы ырадыр
туруп алгаш, дээрже карактарын көдү-
рерин безин диттип чадаан, а чүгле бо-
дунга чөгөнгөн хевирлиг хөрөөн шанчып:
„Бурганым, бачыттыг меңээ өршээлин
көргүс“ — дээн.

¹⁴ Бо кижиде бажынынче чанарда, фа-
рисейге көөрдө, Бургандан агартышкын
алганын силерге чугаалап тур мен. Бо-
дун өрү көрдүнер кижиде бүрүзү дора көр-
дүрер, а бодун дора көргөн кижиде бүрүзү
өрү көдүртүр».

*Иисустуң бичии уругларны
алап-йөрээгини*

(Мф. 19:13-15; Мк. 10:13-16)

¹⁵ Иисус оларга холу-биле дегзин
дээш, улус Аңаа бичии уругларны эккеп
турган. А өөреникчилери, ону көргөш,
оларны эрттирбейн турганнар. ¹⁶ Ынчал-
за-даа Иисус бичии уругларны Бодунче
кый деп алгаш, мынча дээн: «Чаш уруг-
лар Меңээ кээп турзун, оларга шаптык-
тап, эртерин хоруванар! Чүге дээрже Бур-
ганның Чагыргазы олар ышкаш улустуу
боор. ¹⁷ Алыс шынны силерге чугаалап
тур мен: Бурганның Чагыргазын чаш төл
дег кылдыр хүлээп албас кижиде канчап-
даа ынаар кирбес».

Иисус биле бай кижиде

(Мф. 19:16-30; Мк. 10:17-31)

¹⁸ Бир дарга кижиде Иисустан: «Буян-
ныг Башкы! Меңге амыдыралды алыр
дизимзе, мен чүнү кылыйн?» — деп ай-
тырган.

¹⁹ Иисус аңаа мынча дээн: «Мени
чүге буянныг деп адап тур сен? Чаңгыс-
ла Бургандан өске, кым-даа буянныг
эвес. ²⁰ Ооң айтышкыннардын билер

* 17:35-36 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ийи кижиде шөлге ажылдап турар болза, оларнын бирээ-
зин алгаш баар, а өскезин арттырып каар» деп өстөрүнү немээн (Мф. 24:40 көр).

18:1 Лк. 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17 18:7 Бд. ыр. 21:3; 87:2; Ажыд. 6:10 ||
Мк. 13:20; Рим. 8:33; Кол. 3:12; Тит. 1:1 18:8 Евр. 10:37 18:9 Лк. 16:15 18:10 Аж.-ч. 3:1
18:11 Мф. 6:5 18:12 Лк. 5:33; 11:42 18:13 Бд. ыр. 78:9; Дан. 9:19 18:14 Мф. 23:12; Лк. 14:11
18:17 Мф. 18:3 18:18 Лк. 10:25 18:19 Бд. ыр. 105:1; 118:68 18:20 Хост. 20:12-16

болгай сен: *кады чурттаан эжиңге өске-рилбе, кижги өлүрбө, оорлава, мегелеп херечилебе, ада-иеңни хүндүлөп чор.*

²¹ Демгизи: «Мен ол бүгүнү бичимден-не сагып келдим» — дээн.

²² Ону дыңнааш, Иисус аңаа мынча дээн: «Сенде ам-даа бир чүүл четпейн турар-дыр: бодунда бар бүгү чүвени садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп беривит, ынчан дээрлерге эргине-байлактыг боор сен. Оон чедип келгеш, Мени эдерип чорувут».

²³ Дарга ону дыңнааш, аажок муңгарай берген, чүге дээрге ол кедергей бай кижги чүве-дир. ²⁴ Иисус оон муңгарай бергенин көргөш, мынча дээн: «Бай-шыдалдыг улустуң Бурганның Чагыргазынче кирери дыка-ла берге!» ²⁵ Бай кижинин Бурганның Чагыргазынче киреринден те-вениң ине үдүн өттүр эрте бээри белен».

²⁶ Ону дыңнаан улус: «Ынчаарга камгалалды кым ап шыдаарыл?!» — деп айтырган.

²⁷ Иисус: «Улуска болдунмас чүвени Бурган кылып шыдаар» — деп харыылаан.

²⁸ Пётр ынчан: «Көрүңер даан, бис хамык бар чүевести каапкаш, Силерни эдерип чоруптувус» — дээн.

²⁹⁻³⁰ Иисус оларга: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Бурганның Чагыргазы дээш бодунуң өг-бүлезин: ада-иезин, акы-дунмазын, алган кадайын азы ажы-төлүн каапкаш барган кижги бо үедеги амыдыралында оон оранчок хөйну, а келир үеде — мөңгө амыдыралды алыр» — деп харыылаан.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында үшкү удаа чугаалааны

(Мф. 20:17-19; Мк. 10:32-34)

³¹ Бодунуң он ийи элчинин кый деп алгаш, Иисус оларга мынча дээн: «Дыңнаңар, Иерусалимче чоокшулап бар чыдыр бис, Кижги амытан Оглуңуң дугайында Бурганның медээчилери дамчыштыр бижээн бүгү чүве аңаа боттаныр-дыр. ³² Ону өскө чоннар улузунга тудуп бериптер, бару Ону дорамчылап-бастыр, бак сөглээр олаза Олче дүкпүрүп-каккыар. ³³ Ону эттеп-согар база өлүрүп каар. Ынчалза-даа үшкү хүнде Ол катап

дирлип кээр». ³⁴ Ындыг-даа болза, өөреникчилери бо бүгүден чүнү-даа билбээн-нер, чүге дээрге Иисустуң чугаазынын утказын олардан чажырып каан болган.

Согур ядыы кижини экирткени
(Мф. 20:29-34; Мк. 10:46-52)

³⁵ Иисус Иерихон хоорайже чоокшулап кээрге, орук кыдыынга бир согур кижги хайырлал диленип олурган чүве-дир. ³⁶ Оон чаны-биле мөөң чон шуужуп эртип турарын дыңнап кааш, ол чүү болуп турарын айтырган. ³⁷ Олар аңаа: «Назарет чурттуг Иисус эртип бар чор» — деп харыылааннар. ³⁸ Согур кижги ынчан: «Давидтиң Оглу, Иисус! Мени кээргеп көрүңер!» — деп алгырып үнгөн.

³⁹ Мурнунга чоруп олурган улус аңаа: «Ыгттава!» — дижип турган, ынчалза-даа согур кижги улам ыттыкыр кышкырган: «Давидтиң Оглу! Мени кээргенерем!»

⁴⁰ Иисус тура дүшкөш, ол кижини экээрин дужааган. Демгизи чедип кээрге, Ол оон: ⁴¹ «Менден чүнү күзөп тур сен? Чүнү кылып берейн?» — деп айтырган.

Ол кижги: «Дээрги, карактарым көре берген болза!» — деп харыылаан.

⁴² Иисус аңаа мынча дээн: «Карактарың көре берзин! Бузурелиң сени экиртип, камгалап кагды!» ⁴³ Согур кижинин карактары ол-ла доран көре берген. Ол Бурганны алдаржытпышаан, Иисусту эдерип чорупкан. А бүгү чон, ону көргөш, Бурганны алгап-мактап турган.

Үндүрүг хавырыкчызы Закхей

19 ¹ Иисус Иерихон хоорайны таварты эртип бар чыткан. ² Аңаа Закхей деп аттыг, үндүрүг хавырыкчыларынын даргазы болур бай-шыдалдыг кижги турган. ³ Закхей келген улустуң кайызы Иисус боорун билип алыксаан, ынчалза-даа улус артындан Ону көрүп чадап каан, чүге дээрге дурт-сыны чолдак кижги чүве-дир. ⁴ Закхей ынчан мурнунче эрте чүгүргөш, Иисусту көөрү-биле фиға ыяжынче үне берген, чүге дээрге Ол оон баарында орук-биле эртер ужурлут болган. ⁵ Иисус ол черге чедип келгеш, өрү көргөш, Закхейге мынча дээн: «Закхей, дүргөн бээр дүш, Мен бөгүн сээң бажыңыңга доктаар ужурлут мен».

18:21 Флп. 3:6 18:22 Лк. 12:33 18:24 Бд. ыр. 48:7-8 18:27 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 14:36 18:28 Лк. 5:11 18:29-30 Лк. 14:26 18:33 Лк. 9:22; 24:7; Ин. 2:19 18:34 Лк. 2:50; 9:45 18:35 Ис. 6:1; 3 Хаан. 16:34 18:38 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 22:42; Лк. 1:32 18:42 Лк. 7:50; Эф. 2:8 19:1 Ис. 6:1; 3 Хаан. 16:34

⁶ Закхей далаш-биле дүжүп келгеш, Ону бодунун бажынынга өөрүшкү-маңнайлыг уткуп-хүлээп алган. ⁷ Ол бүгүнү көрүп турган шупту улус таарзынмайн: «Иисус бачыттыг кижиниң бажынынга аалчы болду!» — деп химиренчип эгелээн.

⁸ А Закхей туруп келгеш, Дээрги Иисуска: «Дээрги! Азаап тур мен: эт-хөреңгимнин чарттын ам ядылырга үлөп бериптейн, а бир эвес кандыг-бир кижиден артыкка мегелеп алган болзумза, оон дөрт катап хөйүнү дедир эгидип берейн!» — дээн.

⁹ Иисус мынча дээн: «Камгалал бөгүн бо бажында келген-дир; бо кижиде база Авраамнын үрө-салгалы болуру чөп-түр! ¹⁰ А Кижиде амытан Оглу читкен чүвени тып алыр база камгалаар дээш келген болгай».

*Он чоос дугайында
(Мф. 25:14-30)*

¹¹ Ону дыннап турган улуска Иисус аңаа улаштыр бир угаадылгыг чугаа чугаалап берген. Чүгө дээрге Ол Иерусалимге чоокшулап келген турган боорга, улус Бурганнын Чагыргазы удавас дүжүп кээр деп манап турган чүве-дир.

¹² Иисус мынча дээн: «Бир дарга кижиде ырак чурт четкеш кээр деп барган. Ол аңаа хаан дүжүлгезин ап алгаш, оон дедир чанып кээр сорулгалыг турган. ¹³ Чоруур бетинде, ол бодунун он чалчазын келдирткеш, оларга он алдын чоос үлөп бергеш: „Бо акшаны мен келгичемге чедир саарыллага кириштирип, ажыглар» — дээн. ¹⁴ А албаты чон ону көөр хөңнү чок болгаш, демги ырак чуртка баргаш: „Ол кижиниң биске хаан болурун күзөвейн тур бис“ — деп сөс чедирзиннер дээш, оон соондан элчилер чорудупканнар.

¹⁵ А ол кижиде дөмей-ле чуртунун хааны апаргаш, эеп чанып келген. Оларнын кандыг ажык-орулга алганын билип алыры-биле, демги акша берген чалчаларын ол келдиртип-тир. ¹⁶ Бирги чалча чедип келгеш: „Дээрги, бир чоозунарны он чедир өстүрүп алдым“ — дээн.

¹⁷ Ээзи ону мактап каан: „Эр хей! Эки чалча-дыр сен. Бичии чүвеге безин шыңчы болганың дээш, ам он хоорайны эргелеп-башкарар сен“.

¹⁸ Ийги чалча чедип келгеш: „Дээрги, бир чоозунарны беш чедир өстүрүп алдым“ — дээн.

¹⁹ Ээзи аңаа мынча дээн: „Сен база беш хоорайны эргелеп-башкарар сен“.

²⁰ Өске-бир чалча чедип келгеш: „Дээрги, бир чоозунар бо-дур, мен ону аржылыга ораап алгаш, шыгжап чыгтым. ²¹ Чүгө дээрге силерден корттум: каржы-хажагай кижиде-ле болгай силер: салып кагбаан-даа чүвөнерни ап алыр, тарып кагбаан-даа чүвөнерни ажаап алыр“ — дээн.

²² Ээзи ынчан мынча дээн: „Бодунун аксы-сөзүң аайы-биле сени шииндер мен, сөлгүжок бак чалча! Сен мени каржы-хажагай, салып кагбаан-даа чүвезин ап алыр, тарып кагбаан-даа чүвезин ажаап алыр кижиде дээрзин билир турдуң де?! ²³ Ынчаарга акшамны саарылгаже чүгө кирибээниң ол? Мен чедип келгеш, орулганы алгай-ла мен!“

²⁴ Оон чанынга турган улуска ээ: „Оон бир чоозун алгаш, он чоос ажылдап алган кижиге бериптинер“ — дээн.

²⁵ Ынчалза-даа олар аңаа: „Дээрги, демги кижиде ол чокка-ла он чоос бардыр“ — дээннер.

²⁶ Хаан мынча деп харыылаан: „Силерге чугаалап тур мен: чүвези бар кижиге оон-даа немей бээр, а чүвези чок кижинин бичии бар чүвезин безин хунаап алыр. ²⁷ А мээң оларга хаан болурумну күзөвейн турган дайзыннарармын бээр эккелгеш, көрүп турумда, узуткап калынар“».

*Иисустуң Иерусалимге
байырлалдыг моорлап киргени
(Мф. 21:1-11; Мк. 11:1-11; Ин. 12:12-19)*

²⁸ Ону чугаалап дооскаш, Иисус Иерусалимге оруун уламчылап чорупкан.

²⁹ Елеон дааның чанында турар Вифагия биле Вифания суурларга чоокшулап келгеш, Ол Бодунуң ийи өөреникчизин бурунгаар айбылапкаш, мынча дээн: ³⁰ «Мурунарда чыдар суурже барыңар. Ынаар кире бергеш, кымнын-даа мынчага дээр мунуп көрбээни аныяк элчигенни баглап каан турарын көрүп каар силер. Ону чешкеш, бээр эккелиңер. ³¹ Бир эвес кандыг-бир кижиде силерден: „Элчигенни чүгө чеже бердинер?“ — деп

19:7 Лк. 5:30; 15:2 19:8 Хост. 22:1; 2 Хаан. 12:6; Лк. 3:14 19:9 Лк. 3:8; Ин. 8:33, 39 19:11 Лк. 17:20; Аж.-ч. 1:6 19:14 Ин. 15:8 19:17 Лк. 16:10 19:22 Иов 9:20; 15:6; 3 Хаан. 20:40 19:26 Мф. 13:12 19:27 Мф. 22:7; Лк. 20:16 19:29 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12

айтырар болза, аңаа: „Ол Дээргиге херек апарды“ — дээр силер».

³² Айбыга барганнар чорупкаш, бүгү чүвени Иисустуң чугаалааны дег кылдыр тып алганнар. ³³ Олар аныяк элчигенни чежип турда, ооң ээлери: «Элчигенни чүге чеже бердинер?» — деп айтырганнар.

³⁴ Олар: «Ол Дээргиге херек апарды» — деп харыылааннар. ³⁵ Олар элчигенни эккелгеш, боттарының кевин чоңагтай салгылааш, Иисусту олуртупканнар. ³⁶ Оон Ол Иерусалимче бар чыдырда, улус хептерин орук дургаар Оон мурнунга чадып берип чоран.

³⁷ Иисус Елеон даандан бадар кудургайга чедип кээрге, чыылган хөй өөреникчилер көргөни кайгамчык чүүлдер дээш Бурганны өөрүшкү-маннайлыбыле ыткыр алдаржыдып эгелээннер:

³⁸ *«Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Хаан алгадып-йөрээтсин! Дээрге амыр-тайбың доктаазын, өрү дээрге Бурганга алдар!»*

³⁹ Чон аразынга турган чамдык фарисейлер Иисуска: «Башкы, өөреникчилеринери соксадып көрүнер!» — дээннер.

⁴⁰ А Ол: «Олар ытташпайн баар болза, даштар алгыржып эгелээрин силерге чугаалап тур мен» — деп харыылаан.

⁴¹ Хоорайга чедип келгеш, ону көрүп тура, Иисус оон ажыын ажып ыглап, ⁴² мынча дээн: «О, сен оода-ла бөгүн чүү чүве сенээ амыр-тайбың эккээрин билген болзуңа! Ынчалза-даа ону ам сээң карактарыңга ажытпаан-дыр. ⁴³ Чүге дээрге дайыннарыңның сени долгандыр онгула-нып-быжыглангаш, сени бүзүүлээри база сенче бүгү чүктөрдөн халдаары хүннер чедип кээр. ⁴⁴ Олар сени таваанга чедир уруп-бускаш, чурттакчыларыңны ханаларың иштинге кырып каар. Олар сени хүлдалган кылдыр чылча базар, чүге дээрге Бурганның сенээ камталал саналдап келген үезин билбейн эрттирипкен-дир сен».

Садыгжыларны өргээзини үндүр ойлатканы

(Мф. 21:12-17; Мк. 11:15-19; Ин. 2:13-22)

⁴⁵ Иисус оон Бурганның өргээзиниң шөлүңчө киргеш, ында садыг-сай-

маа кылган улусту үндүр сывыртап, оларга: ⁴⁶ «Бижилгеде: „Мээң өргээм мөргүү өргээзи болзун“ — деп бижиттинген болгай, а силер ону дээрбечилер уязы кылып алган-дыр силер!» — деп турган.

⁴⁷ Бурганның өргээзинге Иисус хүнүн-не улусту өөредип турган. А Бурганның дээди бараалгакчылары, ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш чоннун баштыннары Ону өлүрүп каар эптиг өй манап эгелээннер. ⁴⁸ Ындыг-даа болза, олар ону канчаар кылыр аайын тыппааннар, чүге дээрге бүгү чон Иисустуң чаңгыс-даа сөзүн эрттирбесин кызып, туда дыңнааш турар болган.

Иисустуң эрге-чагыргазының дугайында (Мф. 21:23-27; Мк. 11:27-33)

20 ¹ Оон Иисус бир-ле катап Бурганның өргээзинге чонну өөредип, Буяның Медээни оларга медеглеп турда, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чоннуң баштыннары-биле кады Аңаа чедип келгеш: ² «Биске чугаала! Сен бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып тур сен? Сенээ ол эрге-чагырганы кым берди?» — дээннер.

³ Иисус мынча деп харыылаан: «Мен база силерден бир чүве айтырайн, харыылаанарам: ⁴ Иоанның сугже сугар эргези Бургандан келген бе азы кижилерден бе?»

⁵ Олар аразында сүмележи бергеннер: «Бир эвес бис: „Бургандан“ — дээр болзувусса, Ол: „Ынчаарга силер чүге Иоаннга бүзүрөвээнинер ол?“ — дээр болгай. ⁶ А бир эвес: „Кижилерден“ — дээр болзувусса, шупту улус бисти даштар-биле соккулап кааптар, чүге дээрге олар Иоанны Бурганның медээчизи деп санаар болгай. ⁷ Ынчангаш: «Кымдан дээзин билбес бис» — деп харыылааннар.

⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Мен база бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып турарымны силерге чугаалавас мен».

Виноград шөлүңүң эээзиниң дугайында (Мф. 21:33-46; Мк. 12:1-12)

⁹ Оон Иисус чонга мындыг угаадыглыг чугаа чугаалап эгелээн: «Бир кижиге

19:36 4 Хаан. 9:13 19:38 Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1 19:39 Мф. 21:15-16 19:40 Авв. 2:11 19:41 Ин. 11:35 19:42 Ыд. ыр. 80:14; Иса. 48:18 19:43 Иса. 29:3; Иер. 6:6; Иез. 4:2; 26:8 19:44 Ыд. ыр. 136:9; Лк. 21:6 19:46 Иса. 56:7; Иер. 7:11 20:2 Аж.-ч. 4:7 20:4 Лк. 3:3 20:5 Лк. 7:30 20:6 Лк. 7:26; 9:8 20:9 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34

виноград шөлү тарып алгаш, оозун виноград ажаакчыларына ачыладып кааш, боду үр үе дургузунда өске чуртче чоруй барган. ¹⁰ Виноград ажаап аар үе-даа келген. Ажаакчылар дүжүттүн анаа хамааржыр кезиин берзиннер дээш, демги ээ кижн оларже чалказын чорудупкан. Ынчалза-даа виноград ажаакчылары ону эттеп-эттеп, хол курут дедир ойладыпканнар. ¹¹ Ол ынчан база бир чалказын ыткан. Ынчалза-даа олар ону база эттеп-эттеп, чүнү-даа бербейн, дорамчылалдыг сывыртапканнар. ¹² Оон ол кижн үшкү чалказын база ыткан. Ынчалза-даа олар ону кемдедир эттээш, виноград тараан шөлдөн үндүр октапканнар. ¹³ Шөлдүн ээзи ынчан мынча дээн: „Чүнү канчаар кижн боор мен? Ынак оглумну чорудуп көрейн, канчап билир, оода-ла ону хүндүлөп көөрлери чадавас“.

¹⁴ Ынчалза-даа виноград ажаакчылары ооң оглун көргөш, аразында мынча деп шийтпирлээннер: „Бо-даа салгакчызы-дыр! Ону өлүрүп каапсывысса, ооң өнчүзү бистини апаар“. ¹⁵ Олар ону виноград шөлүндөн үндүр бергеш, өлүрүп каапканнар. Ол бүгүнүн соонда виноград шөлүнүн ээзи оларны канчап кааптарыл? ¹⁶ Ол чедип келгеш, виноград ажаакчыларын өлүрүп кааптар, а виноград шөлүн өске улуска бериптер“.

Иисусту дыннап турган улус: «Ындыг чүве болбас болзун!» — дээннер.

¹⁷ Ынчалза-даа Иисус оларже көрнүп келгеш, мынча дээн: «Ынчаарга Бижилгеде: „Тудугуларнын, херекчок дээш, октапкан дажы эң чуула даш апарган“ — дээн сөстөр чүнү көргүскен деп? ¹⁸ Кым ол дашче кээп дүжерил, чуурулдур ужуп аар, а кымче ол даш кээп дүжерил, ону чылча басып каар».

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мф. 22:15-22; Мк. 12:13-17)

¹⁹ Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбыр-лакчылары ол угаадылгыг чугаа оларнын дугайында дээрин билгеш, Иисусту ол-ла доран тудуп хоругдаар арга дилей бергеннер, ынчалза-даа чондан кортканнар. ²⁰ Ынчангаш олар Иисусту ки-

чээнгейлиг хайгааравышаан, Ооң бир-ле сөзүнгө сылдаглап тудуп алгаш, Римден олурткан чагырыкчынын эргезинө хүлээдип бээр сорулга-биле ак сеткилдиг улус бооп мегеленген авыяс кижилерни Оолге ыдып турганнар.

²¹ Олар Иисустан мынча деп айтырган: «Башкы, бистин биллиривис-биле, Силер чөптүг сөстөр чугаалап, шынга өөредип турар болгай силер. Кижилерни ылгай көрбейн, Бурганның алыс шын оруунга өөредир-дир силер. ²² Ынчаарга императорга үндүрүгнү төлээр ужурлуг бис бе азы чок бе?»

²³ Иисус оларнын кара сагыштын билгеш: ²⁴ «Менээ мөңгүн чоостан көргүзүңер: ында кымнын чурук-дүрүзү база кымнын ады бар-дыр?» — деп айтырган.

Олар: «Императорнун» — деп харылааннар.

²⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Ынчаарга императорга — императорнуун, а Бурганга — Бурганнын беринер». ²⁶ Олар Иисусту чон мурунуга Ооң чугаалаан чүвезинге сылдаглап, холга кирип чадап кааннар. Ооң харызын кайгааш, оларнын аксы хак дээн.

Өлгеннерниң катап дирлириниң дугайында

(Мф. 22:23-33; Мк. 12:18-27)

²⁷ Ооң соонда «Өлген улус катап дирилбес» деп бадыткаар саддукейлернин чамдыызы Иисуса чедип келгеш, айтырыг салган: ²⁸ «Башкы! Моисей биске мынча деп бижээн болгай: „Бир эвес кадайлыг кижн ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, ооң дунмазы дулгуяк чаавазы-биле өгленип алыр база ооң-биле бодунун өлген акызынын үре-салгалын үспес ужурлуг“. ²⁹ Ындыг болза, чеди алышкы чоран дижик. Биргизи кадайланып алгаш, ажы-төл чок өлүп калган. ³⁰⁻³¹ Ооң ол кадайын ийигизи, ооң соонда үшкүзү дээш-ле, улаштыр шуптузу ап келгеш, чедэлээн ажы-төл арттырбайн, өлү бергеннер. ³² Адак соонда кадай база өлүп калган. ³³ Хамык өлген улус катап дирлип кээрге, ол ам кымнын кадайы боорул? Алышкылар ону чедээлээн кадайланып чоран болгай».

20:12 Лк. 11:48-49 20:13 Мф. 3:17; Евр. 1:1 20:14 Евр. 1:2 20:15 Евр. 13:12 20:16 Аж.-ч. 13:46

20:17 Ыд. ыр. 117:22 20:18 Иса. 8:14-15; 28:16 20:20 Лк. 6:7; 14:1 || Лк. 11:54 20:22 Мф. 17:24-25

20:23 Мк. 7:6; Лк. 12:1 20:25 Рим. 13:7 20:27 Аж.-ч. 23:8 20:28 Ы. х. к. 25:5

³⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бо делегейде ам чурттаан улус кадай ап база ашакка барып турар-дыр. ³⁵ А келир үеде өлүглер аразындан катап дирлиринге база чаа амыдыралдыг болурунга төлөптүг улус кадай-даа албас база ашакка-даа барбас. ³⁶ Чаа амыдыралынга олар дээрнин төлээлеринге демей апарып, өлүг тын чок болурулар. Олар Бурганның ажы-төлү апаарлар, чүгө дээрге өлгөш, катап дирилген-дирлер.

³⁷ Моисей хып турар чадаң ыяшка Дээрги-Чаяакчыга таваржы бергеш, Ону Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы деп адааш, өлгөн улустун катап дирлири ылаптыг дээрзин ооң-биле көргүскөн болгай*.

³⁸ Бурган — өлүглерниң эвес, а дириглерниң Бурганы-дыр! Бурганга хамааржыр бүгү улус дириг-дир!»

³⁹ Ном-хоойлу тайылбырлакчыларының чамдыгызы: «Башкы, Силер эки харыы бердинер!» — деп харыылааннар. ⁴⁰ Ооң соонда кым-даа Оон кандыг-бир чүве айтырарындан дидинмээн.

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мф. 22:41-46; Мк. 12:35-40)

⁴¹ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Улус чүгө Бурганның шилип алган Христозун „Давидтиң Оглу-дур“ дижир-ил? ⁴²⁻⁴³ Давид боду Ыдыктыг ырылар номунда мынча деп турар болгай:

„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге мынча дээн: Дайзынарчыңы буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур“.

⁴⁴ Бир-тээ Давид Ону Дээргим деп адаан болганда, Христос канчап Давидтиң оглу болурул?»

⁴⁵ Бүгү чон дыңнап турда, Ол Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн:

⁴⁶ «Ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан кичээнип чорунар. Олар каас-коя тоннар кедеринге база улус чыылган шөлдөргө хүндүледиринге ынак, синагогаларга база найыр-дойларга эң хүндүлүг

черлерге саадаарынга ынак болгайлар. ⁴⁷ Олар дулгак херэеженнерниң эт-хөрөңгизин сыгырыпкаш, ооң соонда карак чаап үр мөргүүрлер. Ындыгларны эң-не шыңгы кеземче манап турар».

Дулгуяк кадайның өргүмү
(Мк. 12:41-44)

21 ¹ Иисус ыңай-бээр көрүнгөш, Бурганның өргээзиниң акша-мөңгүн чыыр апгаразынче өргүлдерин салып турган бай улусту көрүп каан. ² Ийи эң үүрмөк чоос салып чыткан ядыы дулгуяк кадайны база көрүп каан. ³ Ол мынча дээн: «Алыс шыныи силерге чугаалап тур мен, бо ядыы дулгуяк херэежен шупту улустан хөйну салды. ⁴ Чүгө дээрге шупту улус боттарының артыкшылдыг байындан Бурганга өргүл салып турду, а ол кадай, ындыг ядыы хирезинде, бодунуң амыдыраарынга херек бүгү кошкулун салып кагды».

Бадыттал демдектери биле истеп суруушкүнер
(Мф. 24:1-14; Мк. 13:1-13)

⁵ Чамдык улус Бурганның өргээзиниң дугайында, ооң кайы хире чараш даштар болгаш Бурганга өргүп салган белектер-биле каастаттынганының дугайында чугаалажы бергеннер. Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: ⁶ «Силерниң мында магадап көрүп турарыңар бүгү чүвени шуптузун үредеп-бузуп кааптар. Маңаа туружундан шимчөвөөн даш безин артпас — ындыг үе чедип кээр».

⁷ Иисустан мынча деп айтырганнар: «Башкы, а ол бүгү кажан болу бээрил? Үк болуушкуннар чоокшулап келгениниң кандыг бадыттал демдектери турарыл?»

⁸ Ол мынча деп харыылаан: «Силерни дуурайлап кааптарыңдан кичээниңер, Мээң адым тудуп: „Христос — мен-дир мен“ — деп база „Ол үе келген-дир“ — дижип, хөй кижичи чедип кээр. Оларны эдере бербөңер. ⁹ А дайын-чаалар болгаш үймээн-хөлээзиннер дугайында дыңнааш, кортпаңар, баштай ол бүгү болур ужурулуг, ынчалза-даа бүгү чүвениң ылап төңчүзү ындыг доран келбес».

* 20:37 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хевээр деп турары ол-дур.

20:35 2 Фес. 1:5 20:37 Хост. 3:2, 6 20:40 Мф. 22:46 20:41 2 Хаан. 7:12-16; Лк. 1:32; 18:38 20:42-43 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 20:46 Лк. 11:43 21:1 4 Хаан. 12:9; Мф. 27:6; Ин. 8:20 21:4 2 Кор. 8:1-3, 12 21:6 Лк. 19:44 21:8 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 || Иер. 14:14

¹⁰ Оон Иисус улаштыр мынча дээн: «Бир чонче өске чон база күрүнеже күрүне халдай бээр. ¹¹ Күштүгү чер шимчээш-киннери, чер болганга аш-чут, аарыг-аржык, коргунчуг болуушкуннар болгаш дээрден келген өндүр улуг, кайгамчык демдектер болгулаар. ¹² Ынчалза-даа ол бүгү болур бетинде, силерни тудуп хоругдап, истеп сүрүп эгелээр. Мээн адым дээш силерни хааннар болгаш чагырыкчыларның холунга тудуп берип, синагогаларга шийдип, кара-бажыңнарже киир октап эгелээр. ¹³ Ынчан силерге Мээн дугайымда херечилээр арга тыптып кээр. ¹⁴ Ынчангаш боттарыңарны камгалаары-биле чүнү чугаалаарыл деп, баш бурунгаар ажаанзыраваңар. ¹⁵ Чүге дээрге Мен силерге удурланыкчыларыңарның кайызы-даа удур туржуп база чаргылдажып шыдавазы чечен дыл болгаш мерген угаанны бээр мен. ¹⁶ Ада-иенер-даа, акы-дунмаңар-даа, дөргүл-төрелиңер-даа, эш-өөрүңер-даа силерге өскерли бээр, харын-даа силерниң чамдыыңарны өлүрүп каар. ¹⁷ Мээн адым ужун бүгү улус силерни көөр хөңнү чок апаар. ¹⁸ Ынчалза-даа бажыңардан чаңгыс дүк безин кээп дүжүп читпес. ¹⁹ Ол бүгүнү шыдажып эртер болзуңарза, амытыныңарны камгалап алыр силер».

Иерусалимниң буурап дүжериңиң дугайында

(Мф. 24:15-21; Мк. 13:14-19)

²⁰ «Иерусалимни аг-шериг бүзээлеп алган турарын көрүп кагзыңарза, оон буурап дүжери удавас дээрзин билип алыңар. ²¹ Ынчан Иудеяда чурттаан улус дагларже дезипсин; а хоорайның бодунда турар улус оон үнүп чорусун; а чоок-кавы суурларга турган улус хоорайже дедир барбазын. ²² Чүге дээрге Бижилгеде бижиттинген бүгү чүвениң боттанар ужурулу кеземче үезиниң келгени ол-дур. ²³ Ол үеде иштиг-сааттыг болгаш эмер чаш уруг-дарыгылы улус ат болур! Бүгү чуртту улуг айыыл-халап хөмө алыр, бо чонну Бурганның килеңи таварыыр. ²⁴ Улустун чамдыызы хылыштың чидиг бажыңдан калыр, а чамдызын өске чоннарже тудуп алгаш баар. Өске чоннар улузу, тер-

гиидээр үези төнгүжеге чедир, Иерусалимни таптай базып кээр».

Кижини амытан Оглуңуң чедип кээри
(Мф. 24:29-31; Мк. 13:24-27)

²⁵ «Хүнге, айга болгаш сылдыстарга кайгамчык демдектер көстүр, а далайның шимээреп, хөлзээринден аймаараан чоннар чер кырынга сүрээдеп, мөгүдей бээрлер. ²⁶ Чер бөмбүрзөөнчө кел чыдар айыыл-халапты манааш, корткан улустуң тыны үстүп эгелээр, чүге дээрге дээрниң аг-шерии сириңейнип, божаңнай бээр. ²⁷ Олар ынчан улуг күчү-күжү-биле база өндүр чыры-биле *бурут кырлап кел чыдар Кижини амытан Оглуң көрүп каарлар.* ²⁸ А ол бүгү боттанып эгелээрге, саң дорт туруп алгаш, баштарыңар өрү көдүрүңер, чүге дээрге хосталганаңар чоокшулап келген-дир».

Фига ыяжының кижээ-биле кичээндириг
(Мф. 24:32-35; Мк. 13:28-31)

²⁹ Оон Иисус оларга угаадыгылы чугаа чугаалаан: «Фига ыяжынче база шупту-ла өске ыяшгарже топтап көрүңер даан: ³⁰ оларның бүрүлери частып эгелээрге, чай удавас дээрзин эндивес болгай силер. ³¹ Шак ынчалдыр, ол бүгүнүң боттанып эгелээгин көрүп кагзыңарза, Бурганның Чагыргазы чоокшулап келгенин билип алыңар. ³² Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдын улузу өлүп читпес. ³³ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээн сөстөрүм эстип-хайлы бербес».

Удуvain, белең болуңар

³⁴⁻³⁵ «Оваарымчалыг болуңар: силерниң чүректеринер үен-даян хөлзээш-кинге, арагалаашкынга болгаш амыдыралдың сагышсыралдарыңга алзып, дашталбазын база ол хүн хенертен, какпа дег, кырыңарга келбезин. Чүге дээрге ол хүн чер кырын эелей чурттаан бүгү улуска чедип кээр. ³⁶ Ынчангаш бо бүгү кел чыдар айыыл-халаптардан чайлай бээр харыктыг болур дээш база Кижини амытан Оглуңуң мурнунга бараалгаар

21:10 2 Чыл. 15:6; Ажыд. 6:4 21:11 Аж.-ч. 11:28 || Ажыд. 6:8, 12 21:12 Аж.-ч. 4:3; 17:6; 18:12; 24:1; 25:6 21:15 Аж.-ч. 6:10 21:18 1 Хаан. 14:45; 2 Хаан. 14:11; Аж.-ч. 27:34 21:23 Мф. 27:25; 1 Фес. 2:16 21:24 Ажыд. 11:2 21:27 Дан. 7:13 21:32 Лк. 9:27 21:33 Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6; 2 Пет. 3:10 21:34-35 Иса. 24:17 21:36 Мф. 25:13; 1 Фес. 5:6 || Лк. 18:1; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17

дээш, үргүлчү серемчилелдиг болунар, а ол ышкаш мөргүндөр».

³⁷ Иисус хүннүн-не Бурганның өргээзинге өөредип турган, а кезжээ дүжерге, Елеон даанче чоруткаш, аңаа хонуп ап турган. ³⁸ А бүгү чоң, Ону дыңнаары-биле, даң бажында-ла Бурганның өргээзинге чыгылып кээр болган.

Иисуска удур сүмчээ

(Мф. 26:1-5, 14-16; Мк. 14:1-2, 10-11; Ин. 11:45-53)

22 ¹ Хаарган далганнар байырлалы (азы Хосталышкын байырлалы) чоокушулап олурган. ² Бурганның дээди бараалтакчылары болгаш ном-хоойлу тайлыбларакчылары чондан коргуп турганнар, ынчангаш Иисусту чажды-биле өлүрүп каар эптиг арга дилей бергеннер.

³ Эрлик ыңчан он ийи элчинниң бирээзи болур Искариот деп адаткан Иуде кире берген. ⁴ Оон Иуда, Иисусту оларга канчаар садыптарын дугуржуп алыр дээш, Бурганның дээди бараалтакчылары болгаш Бурганның өргээзинин таңныылдар даргаларына чеде берген. ⁵ Олар амырай берип, Иудага акша төлээрин азааннар. ⁶ А Иуда аксы-сөзүн бергеш, Иисустуң чанынга чон чок турда, Ону садыптар эптиг арга дилеп эгелээн.

Хосталышкын байырлалыга белеткел
(Мф. 26:17-25; Мк. 14:12-21; Ин. 13:21-30)

⁷ Хосталышкын байырлалында чиир хураганны дөгөрөр хүн — Хаарган далганнар байырлалының бирги хүнү үнүп келген. ⁸ Иисус Пётр биле Иоанны айбылап чоруткаш: «Баргаш, байырлалда дойлаарывыс чемден белеткеп калыңар» — дээн. ⁹ Олар Оон: «Силер оуну бистин каяа белеткеп каарывысты күзеп тур силер?» — деп айтырғаннар.

¹⁰ Ол мынча деп харыылаан: «Силер хоорайже кирип кээринерге, суглуг доңга туткан кижиге уткужуп кээр эвеспе. Ол кижиниң кире бээри бажыңче ону эдерип чеде бергеш, ¹¹ бажың ээзинге мынча дээр силер: „Өөреникчилерим-биле кады Хосталышкын байырлалының кезжээки чемин четтирерим өрээл кайдал?» — деп, Башкы сенден айтырып тур».

¹² Оон ол силерге айылап-белеткеп каан үстүкү делгем өрээлди айтып бээр. Шуп-

ту чүвени аңаа белеткээр силер». ¹³ Олар чоруткаш, бүгү чүвени Иисустуң чугаалаан аайы-биле тып алгаш, байырлалдың чемин белеткеп кааннар.

Дээрги-Чаяакчының кезжээки чем

(Мф. 26:26-30; Мк. 14:22-26; 1 Кор. 11:23-25)

¹⁴ Үе-шак кээрге, Иисус элчиннери-биле кады чемненири-биле олурупкан. ¹⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Хосталышкын байырлалының бо чемин хилинчээмниң муруну чарыында силер-биле кады четтирерин дыка-ла күзөөн мен. ¹⁶ Силерге чугаалап тур мен: байырлал дою Бурганның Чагыргазына болбаан шаанда, Мен оон ыңай ону четтирбес мен». ¹⁷ Оон Иисус дашканы тудуп алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, мынча дээн: «Мону хүлээп алгаш, аранарда үлүглей үлежиң алыңар. ¹⁸ Силерге чугаалап тур мен: Бурганның Чагыргазы келбээн шаанда, Мен оон ыңай виноград арагазын ишпес мен».

¹⁹ Оон Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тырткаш, оларже сунмушаан, мынча дээн: «Бо дээрже силер дээш берип турарым Мээң мага-бодум-дур. Мону Менээ тураскаал кылдыр ынчаар кылып чорунар». ²⁰ Кезжээки чем соонда, Иисус база катап дашканы алгаш, мынча дээн: «Бо дашка дээрже силер дээш төгерим Мээң ханым-биле чардынар чаа чагыг-керээ-дир.

²¹ Ынчаарга көрүнер! Мени садыптар кижиниң холу Мээң холум-биле кады стол кырында салдынган-дыр. ²² Кижиге амытан Оглу Бодунуң салымынга уткуштур баш удур айытканын ёзууга чоруур ужурулуг, ынчалза-даа Ону садыптар кижиге ат болур!»

²³ Өөреникчилер бот-боттарындан: «Бистиге аравыста ыңдыг чүве кылыптар кижиге кымыл?» — деп айтыржып эгелээннер.

Кым эң чугулаал?

(Мф. 18:1-5; Мк. 9:33-37; Лк. 9:46-50)

²⁴ Оон өөреникчилер аразынга оларның кайызы эң чугула боорул деп маргылдаа база үнүп келген. ²⁵ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Өске чоннар улузун хааннары чагырар боор чүве, а

21:37 Мф. 12:23; 26:55 22:1 Хост. 12:1-30 22:3 Ин. 13:2 22:6 Аж.-ч. 1:16 22:7 Хост. 12:6;

1 Кор. 5:7 22:16 Ажыл. 19:9 22:19 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16; 11:24 22:20 Хост. 24:8; Иер. 31:31

22:21 Ыд. ыр. 40:10; Ин. 13:18 22:22 Аж.-ч. 2:23

чагырыкчылар боттарын „ачы-буянныглар“ деп адазын дээр болгай. ²⁶ А силер оларга дөмей болбаңар. Харын-даа силерниң араңарда эң улуунар эң бичеңер дег болзун, а башкарып турарыңар — бараан болган чалчаңар дег болзун. ²⁷ Кым чугулап? Стол артында чөмөннип олурар кижиге азы бараан болуп турар кижиге? Чөмөннип олурар кижиге деп боладыңар бе? А Мен силерниң араңарда бараан болган чалчаңар дег-дир мен.

²⁸ Бүгү шенелделеримни Мээң-биле кады ажып эрткен болгай силер. ²⁹ Ынчангаш Мен база Чагырганы, Адамның Менээ бергени дег, силерге берип тур мен. ³⁰ Ындыг болганда, Мээң Чагыргам кээрге, Мээң столум артыңа дойлаар силер; дүжүлгөлөргө саадап-каш, Израильдин он ийи аймаан шиидер силер».

**Пётрүң Иисустан ойталаарың
баш бурунгар медеглээни**

(Мф. 26:31-35; Мк. 14:27-31; Ин. 13:36-38)

³¹ Оон Дээрги Иисус мынча дээн: «Симон, Симон, көрдүң бе! Кызыл-тасты богундан арыглаары дег, силерни шишкир эргени эрлик негеп алыксап турду. ³² Ынчалза-даа Мен сен дээш, бүзүрелиң читпези дээш мөргүп турдум. А сен оон соонда, Менче катап эглип келгеш, хадунмаң быжыктырып көр».

³³ Пётр: «Дээрги, мен Силер-биле кады кара-бажыңче-даа, өлүмче-даа баарыңга белен мен» — деп харыылаан.

³⁴ Ынчаарга Иисус мынча дээн: «Сенээ чугаалап тур мен, Пётр, бөгүн аскыр-дагаа алгыргалакта, Мени билбес болуп, Менден үш катап ойталаар-дыр сен».

³⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Мен силерни шоодай, хап болгаш идик чокка чорудуп турумда, кандыг-бир чүвеге чединмес турдуңар бе?»

Олар: «Чединмес чүвевис чок турган» — деп харыылааннар.

³⁶ Иисус өөреникчилеринге мынча дээн: «А ам кымда шоодай барыл, оозун ап алзын, хавыңарны база ап чоруңар. А

кымда хылыш чогул, хевин садыпкаш, хылыштан садып алзын. ³⁷ Бижилгедө Мээң дугайымда „Ону кем-херек үүлгедикчизи кылдыр санаан“ деп бижээң чүве боттаныр ужурлуун силерге чугаалап тур мен. Мээң дугайымда бижиттинген бүгү чүве удавас чогуп бүдөр ужурлут».

³⁸ Олар мынча дээнир: «Дээрги, көр-үнерем, бисте ийи хылыш бар-дыр».

Иисус оларга: «Ол четчир» — деп каан.

**Иисустуң Елеон даанга
Бурганга мөргүл кылганы**
(Мф. 26:36-46; Мк. 14:32-42)

³⁹ Иисус хоорайдан үнгөш, чаңчыккан аайы-биле Елеон даанче чорупкан. Өөреникчилери база Ону эдерип чорупканнар. ⁴⁰ Чедер черинге келгеш, Иисус оларга: «Күткүлгеге алыспазы-биле мөргүңер» — дээн. ⁴¹ А Боду олардан даш октам хире черже ырай бергеш, дискектенип олурупкаш, мынчаар мөргүл берген: ⁴² «Ачай, Сээң күзел-сорууң ыңдыг болза, хилинчектин бо дашказын Менден чайлады берем. Ындыг-даа болза, бүгү чүве Мээң эвес, а Сээң күзел-соруун ёзуугар болзун!» ⁴³⁻⁴⁴ [Аңаа дээринч төлээзи чедип келгеш, Ону быжыктыра берген. Хилинчээн төдө бергеш, Иисус улам күштүт мөргүл берген, Оон дерги, ханың дамдылары дег, черже төктүп бадып турган.]* ⁴⁵ Ол мөргүл алган соонда, туруп келгеш, өөреникчилерин барып көөргө, олар хилегдеп-мунгарааш, удуп калган болганнар. ⁴⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Чүге удуп чыдыр силер? Күткүлгеге алыспас дээш, туруңар база мөргүңер!»

**Саттынныкчы чорук,
Иисусту тудуп хоругдааны**
(Мф. 26:47-56; Мк. 14:43-50;
Ин. 18:3-11)

⁴⁷ Иисус ону чугаалап турда, мөөң чон бо келген, он ийи элчинниң бирээзи болур Иуда дээр кижиге оларны баштап чораян. Оон ол Иисусту ошкап каар дээш, Аңаа чоокшулап келген*. ⁴⁸ Иисус

* 22:43-44 Ол ийи домак эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. * 22:47 Өскө бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чүге дээрге ол оларга мындыг демдек айтып берген турган: „Ошкап каарым кижиге Ол болур эвесле“» деп домакты немээн.

22:26 Мф. 20:26; Мк. 10:43-44 22:27 Мф. 20:28; Ин. 13:4-5 22:28 Евр. 2:18 22:29 Лк. 12:32

22:30 Мф. 19:28; Ажыд. 3:21 22:31 Иов 1:6-12; Ам. 9:9 22:32 Ин. 17:9 22:33 Ин. 21:19; Аж.-ч. 12:4

22:35 Лк. 9:3; 10:4 22:37 Иса. 53:12 22:40 Мф. 6:13 22:42 Мк. 10:38; Ин. 18:11; Евр. 5:7 || Мф. 6:10

22:43-44 Мф. 4:11; Мк. 1:13 22:47 Аж.-ч. 1:16

анаа: «Иуда, Киж и амытан Оглу таанда-ла ошкаашкын-биле садарың ол бе?» — дээн.

⁴⁹ Херек кандыг шиглиг апарганын көргөш, Иисустуң чанынга турган өөреникчилери: «Дээрги, хылыштарывыс сепирип алыылы бе?» — деп айтырганнар.

⁵⁰ Оларның бирээзи Бурганның дээди бараалгакчызының чалчазынын он талакы кулаан хылыш-биле одура шаапкан.

⁵¹ Иисус ынчан: «Соксаңар, ам болзун!» — дээн. Оон чалчаның кулаанга холу-биле деггеш, экиртип каан.

⁵² Ону тудуп хоругдаары-биле келген Бурганның дээди бараалгакчыларынга, Бурганның өргээзиниң танныылдар даргаларынга база баштыңнарга Иисус мынча дээн: «Силер чүге мени тудуп алыр дээш, хылыштарлыг, моңнарлыг келгениңер ол? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? ⁵³ Мен хүннүң-не силер-биле кады Бурганның өргээзинге турдум, ынчан силер Менээ хол дегбээн болгай силер, ынчалза-даа ам — дүмбейге чагырткан силерниң үенер келген-дир».

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:57-58, 69-75; Мк. 14:53-54, 66-72; Ин. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Олар Иисусту тудуп аппарат, Бурганның дээди бараалгакчызының бакынынга эккелгенер. А Пётр ырактан эдерип чоруп орган. ⁵⁵ Чыылган улус херим иштинге от салгаш, дөгере чынып олуруп алырга, Пётр база оларның аразынга олуруп алган.

⁵⁶ Бир чалча херээжен от чырынга Пётрну көрүп кааш, олче топтап кайгааш: «Бо киж и база Ооң-биле кады чораан чүве» — дээн.

⁵⁷ Ынчалза-даа Пётр анаа: «Дунмам, мен Ону танывас мен» — деп чугаалааш, Иисустан ойталап каапкан.

⁵⁸ Элээн болганда, өске-бир киж и ону көрүп кааш: «Сен база оларның бирээзи-дир сен» — дээн.

Ынчалза-даа Пётр: «Чок-чок, өң-нүк!» — деп харыылаан.

⁵⁹ Бир шак хире үе эрткенде, база бир киж и бүзурелдиг чугаалаан: «Бо киж и ылап-ла Ооң-биле кады чораан-

дыр, чүге дээрге Галилея чурттуг киж и ышкажыл».

⁶⁰ Ынчалза-даа Пётр анаа: «Өнүк, чүү деп турарыңны билбейн-дир мен» — дээн. Пётр чугаазын төндүргелекте-ле, аскыр-дагаа алгыра берген. ⁶¹ Ол өйде Дээрги Иисус эргилип келгеш, Пётрге чиге көре каапкан. Пётр ынчан Дээргини: «Бөгүн, аскыр-дагаа алгырар бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен» — дээнин сактып келген. ⁶² Ол оон соонда үнгөш, мөөредир ыглай берген.

Иисустуң улуска дорамчылаттырганы (Мф. 26:67-68; Мк. 14:65)

⁶³ Иисусту кадарган танныылдар Ону бо сөглөп, эттеп эгелээнер. ⁶⁴ Олар Ооң карактарын дуй шарааш: «Сени кым шаңчышты? Эттүр билип меделе!» — деп айтырып турганнар. ⁶⁵ Олар оон-даа өске хөй дорамчыладды Аңа сөглөп турганнар.

Дээди иудей Чөвүледиң журнунда

(Мф. 26:59-66; Мк. 14:55-64; Ин. 18:19-24)

⁶⁶ Хүн үнүп кээрге, чоннун баштыңнары, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чыгылып келгеш, Иисусту дээди иудей Чөвүлелче кири бергеннер. ⁶⁷ Оон: «Сен — Христос сен бе? Биске чугаала!» — дээннер.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мен силерге чугаалаарымга-даа, бүзүрээр эвес силер. ⁶⁸ А Бодум-даа силерден айттырып салымза, харыылаар эвес силер*.
⁶⁹ Ынчалза-даа амдыгааштан эгелээш, „Киж и амытан Оглу күчү-күштүг Бурганның оң талазынга олуруп аар-дыр“».

⁷⁰ Олар дөгере: «Ынчаарга Сен — Бурганның Оглу сен бе?» — деп айтырганнар.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мени Ол дээрин боттарыңар чугаалап тур силер».

⁷¹ Олар ынчан: «Биске ам кандыг херечилел херегил? Боттарывыс-ла бүгү чүвени Ооң аксындан дыңнадывыс ышкажыл!» — дээннер.

* 22:68 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөрге «Мени хостап салыр эвес силер» деп сөстөрни немээн.

22:49 Лк. 22:38 22:53 Лк. 20:1 || Өф. 6:12 22:61 Лк. 22:34 22:63 Иса. 50:6 22:69 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:56; Евр. 1:3 22:71 Мф. 9:3; Ин. 10:36

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда
(Мф. 27:1-2, 11-14; Мк. 15:1-5; Ин. 18:28-30)

23 ¹ Оон олар шугту туруп келгеш, ² Иисусту Пилатка хүлээдип бергеш, ² Ону мынчаар буруудалып эгелээнгер: «Бо кижни бистинчю чонувусту үймээнче күткүп турарын тодараттыгыс. Ол Бодун Христос азы Хаан мен деп чарлап, императорга үндүрүг төлээн херээ чок дээр-дир».

³ Пилат ынчан Оон айтырган: «Сен — иудей хаан сен бе?»

Иисус аңаа: «Силер бодунар ынча дидиңер» — деп харыылаан.

⁴ Пилат ынчан Бурганнын дээди бараалгакчыларынга база чонга мынча дээн: «Бо кижини буруудадыр кандыгдаа чылдыгаан тыппас-тыр мен».

⁵ Ынчалза-даа олар негеп-ле турган: «Ол бүгү Иудеяга Бодунун өөредиин тардадып, чонну үймээнче ыдалап тур, баштай Галилеяга эгелеп алгаш, ам мында келгени бо-дур».

Иродтуң мурнунда

⁶ Пилат ону дыңнап кааш: «Ол Галилея чурттуг кижни бе?» — деп айтырган. ⁷ Оон Пилат Иисустун Иродка чагырткан девискээрден келгенин билип алгаш, ол үеде база-ла Иерусалимге келген турган Иродче Ону чорудупкан. ⁸ Ирод Иисусту көрүп кааш, аажок өөрзээн, чүге дээрге шагдан бээр Ону көрүскөн чүге-дир. Ол Иисустун дугайында хөйну дыннаан база Оон кандыг-бир кайгамчык чуул кылырын көөр деп идегеп турган. ⁹ Ирод Аңа хөй-ле айтырыглар салган, ынчалза-даа Иисус харыылаваан. ¹⁰ Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары аңаа турарын уламчылап, Ону бар шаа-биле буруудадып-ла турганнар. ¹¹ А Ирод бодунун шериглери-биле кады Иисусту мага хандыр дорамчылап база кочулап алгаш, Аңа каас-коя хеп кедиргеш, Пилатче дедир чорудупкан. ¹² Пилат биле Ирод ол хүнден эгелээш, аразында өңүк-тала апарганнар, а оон мурнунда көрүшпес дайыннар турган чүге-дир.

Иисустун өлүмгө шииттиргени
(Мф. 27:15-26; Мк. 15:6-15; Ин. 18:39—19:16)

¹³ Пилат Бурганнын дээди бараалгакчыларын, даргаларны база чонну чыгдыргаш, ¹⁴ оларга мынча дээн: «Силер мэнээ бо кижини, чонну үймээнче күткүп турар-дыр дээш, эккелдинер. Ынчаарга мен силер бүгүдениң мурнунга Ону байысаагаш, Аңа онаап турар буруудадышкыннарны бадыткапкы дег кандыг-даа барымдаа тыппадым. ¹⁵ Ирод база-ла Ону буруулуг деп санавайн, дедир чорудупкан болду. Ону өлүрүп шаажылаар хире кандыг-даа чүвени Ол кылбаан дээрзин көрүп тур силер. ¹⁶⁻¹⁷ Ынчангаш Ону кезеткеш, салыштарым ол-дур»*.

¹⁸ Ынчан бүгү улус, чаңгыс кижни дег, алгыржы берген: «Аңаа — өлүм! Биске Вараваны хостап бериңер!» ¹⁹ Варава дээрге хоорайга үймээн үндүргөн дээш база өлүрүкчү чорук дээш кара-бажыннаткан турган кижни чүве-дир. ²⁰ А Пилат Иисусту салып чорудуларын күзээш, база катап үнүн бедидип, чугаа кылган. ²¹ Ындыг-даа болза, олар алгыржы-ла турган: «Ону хере шавыңар! Ону хере шавыңар!»

²² Пилат үшкү удаа оларга мынча дээн: «Бо кижни кандыг кемниг херек үүлгеткенил? Ону өлүрүп шиитки дег кандыг-даа буруу тыппадым. Мен Ону кезеткеш, салыштарым ол-дур!» ²³ Ынчалза-даа олар бар шаа-биле алгыржып, Иисусту хере шаварын негеп туруп бергенер. Чыылган улустун* алгы-кышкызы кедерей бээрге, ²⁴ Пилат оларнын негелдезин күүседип бээрин шииттирлээн. ²⁵ Ол чыылган улустун дилээн ёзууга үймээн үндүргөн дээш база өлүрүкчү чорук дээш кара-бажыннаткан Вараваны хостап салгаш, а Иисусту оларнын күзелин ёзуугаар шаажылаар кылдыр чөпшээрээн.

Иисустун хере шаптырганы
(Мф. 27:32-44; Мк. 15:21-32; Ин. 19:17-27)

²⁶ Шериглер Иисусту шаажылаары-биле аппарат чорааш, шөлдөрдөн чанып орган Кириная чурттуг Симон деп кижиге

* 23:16-17 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А Пилат Хосталышкын байырлалын таварыштыр бир херектенни чоннук күзели-биле хостап бээр ужурулуг турган» деп сөстөрнү немээн (Мф. 27:13; Мк. 15:6 көр). * 23:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөске «База Бурганнын дээди бараалгакчыларынын» деп сөстөрнү немээн.

23:1 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 23:2 Аж.-ч. 17:7 || Лк. 20:25 23:3 Мф. 2:2

23:4 Ин. 18:38; 19:4; Евр. 4:15 23:7 Лк. 3:1; 9:7 23:8 Лк. 9:9

таварышкаш, ону тудуп алганнар. Олар аңаа белдир-ыяшты чүктөгөкөш, ону Иисустун соондан көдүрүп чедиреринче албадапканнар. ²⁷ Мөөн чон Иисусту эдерип чоруп орган. Чон аразында Ол дээш кажыдап, ыглап-сыктаан дыка хөй херэжен улус турган. ²⁸ Иисус оларже эргилип келгеш, мынча дээн: «Иерусалимниң херэженнери, Мээң ажыым ажып ыглашпанар! Ооң орнунга боттарыңар дээш база ажы-төлүңөр дээш ыглажыңар. ²⁹ Чүгө дээрге улустун: „Үрө-төл чок, кажан-даа божуваан болгаш эмер чаш ажы-төлү чок херэжен кижилер амыр-чыргалдыг“ — деп чугаалай бээри үе кел чыдар-дыр. ³⁰ Улус ынчан дагларга: „Бисче кээп дүжүңер“ дажа тейлерге: „Бисти дуғалай дүжүңер!“ — бири бээр. ³¹ Ногаан ыяшты безин ынчаар аажылап турар болганда, кургаг ыяшты канчап кааптар деп?»

³² Ооң-биле кады шаажылаар дээш, ийи дерзии херектенни аппарат чорааннар. ³³ Баш сөөгү деп адаар черге чедип келгеш, орта Иисусту база херектеннерни: бирээзин Ооң оң талазында, өскезин — солагай талазында белдир-ыяштарга хере шаап кааннар. ³⁴ [Иисус мынча дээн: «Ачай! Оларны өршээ, чүнү кылып турарын билбес улус-тур»].* А шериглер Ооң идик-хевин, кымның чүнү аларын үлүг тыртып шийтирлээш, үлежип алганнар. ³⁵ Чыылган чон көрүп турган. А оларның даргалары Иисусту: «Өскелерни камгалап турган де! Бир эвес Ол Бурганнын шилип алган Христозу болза, Бодун Боду камгалазын!» — деп кочулап турганнар.

³⁶ Шериглер база чедип келгеш, Аңаа ажыг виноградарга арагазы берип, Ону дора көрүп: ³⁷ «Сен — иудей хаан болзунза, Бодунну Бодун камгалап ал!» — деп турганнар. ³⁸ Иисустун кырынга: «Бо — иудей хаан-дыр» — деп бижиктиг самбыражыгаш* азып каан чүве-дир.

³⁹ Хере шаптырган херектеннернин бирээзи Ону: «Сен Христос болдун чоп,

Бодунну база бисти камгала!» — деп бак сөлгөп турган.

⁴⁰ А өскези эжин соксадып, мынча дээн: «Бургандан кортпазың ол бе? Бодун база ындыг шийткел алганыңны бода! ⁴¹ Бистин шийтиргенивис чөптүг болгай, үлгөткен херээзивин кем-буруузу ол хире-дир, а Ол багай чүнү-даа кылбаан-дыр». ⁴² Оон ол Иисуска мынча дээн: «Иисус, Хаан болуп, чагырып келгеш, мени база сактып кээп көрүңерем!»

⁴³ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: бөгүн-не Мээң-биле кады дываажаңга* турар сен».

Иисустун өлүмү

(Мф. 27:45-56; Мк. 15:33-41; Ин. 19:28-30)

⁴⁴ Хүн үнгөндөн бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир чер кырын дүмбөй караңгы шыва апкан. ⁴⁵ Хүн караа көзүбестей берген, Бурганның өргээзиниң иштинде аскан көжеге ийи чара орлуп калган. ⁴⁶ Иисус: «Ачай! Амы-тынмыны Сээң холуңга хүлээдиң тур мен» — дыңзыг үн-биле алгырыпкан. Ону чугаалааш, амы-тыны үстү берген. ⁴⁷ Чүс шериг баштыңчызы бүгү болган чүлдү көргөш, Бурганны алдаржыткаш: «Бо кижжи ылап-ла актыг, чөптүг-шынныг турган-дыр!» — дээн.

⁴⁸ Аңаа чыгып келген бүгү улус база болган чүлдү көргөш, качыгдал илередиң, херектерин шанчып, тарап чанып эгелзэн. ⁴⁹ А Иисусту билер чораан шупту улус база Галилеядан бээр Ону эдерип келген херэжен кижилер ырадыр туруп алгаш, ол бүгүнү хайгаарап турганнар.

Иисусту орнукуштуканы

(Мф. 27:57-61; Мк. 15:42-47; Ин. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ол черге Иосиф деп аттыг, Иудеяның Аримафея* хоорайдан келген бир кижжи турган. Ол болза дээди иудей Чөвүлелдиниң кижигүнү, буянның база чөптүг-шынныг, Бурганның Чагырзазының кээрин манап чоруур кижжи чүве-дир. Иосиф

* 23:34 Эң бүзүрелдиг грек сөзүгөлдөрдө бо сөстөр таварышпайн турар. * 23:38 Өске бурунгу сөзүгөлдөрдө бо сөстөргө «Грек, латин болгаш еврей дылдарга бижээн» деп сөстөрни немзээн (Ин. 19:20 көр). * 23:43 Дываажаң — Бурганга шынчы улустун өлүм соонда турар чыргалдыг оранын ынча дээн (2 Кор. 12:4; Ажыд. 2:7 көр). * 23:50-51 Аримафея — бо болза Эрги Чагыркерээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур.

23:29 Мк. 13:17; Лк. 21:23 23:30 Ос. 10:8; Ажыд. 6:16 23:31 Иез. 20:47 23:34 Аж.-ч. 7:60 || Бд. ыр. 21:19 23:35 Иса. 42:1; Лк. 9:35 || Ин. 10:18 23:41 Лк. 23:4; Евр. 4:15 23:44 Ам. 8:9 23:45 Хост. 26:33; Лев. 16:2 23:46 Бд. ыр. 30:6; Аж.-ч. 7:59 23:48 Лк. 18:13 23:49 Лк. 8:2

дээди иудей Чөвүлелдің Иисусту өлүрөр деп шийтир хулээп аарынга-даа, ооң хектеринге-даа киришпейн барган. ⁵² Ол кижиги Пилатка келгеш, Иисустун мага-бодун дилеп алган. * ⁵³ Иосиф Оон мага-бодун дужүргөш, чуга пөс-биле ораагаш, хаяда оя каккан, мынчага дээр кымны-даа орнукуштупаан чевег-куйга орнукушудуп каан.

⁵⁴ Ол хүн пятница турган, амыр-дыш хүнү үнүп орган*. ⁵⁵ Галилеядан Иисус-биле кады келген херэежен кижилер Иосифти эдерип чеде бергеш, чевег-куйну база Оон мага-бодун канчаар салганын көрүп алганнар. ⁵⁶ Оон ээп келгеш, чаагай чыттыг үстөр биле чаар чүүлдерни белектеп алганнар. Ыдыктыг хоойлунун айытканын ёзуугаар амыр-дыш хүнүн олар дыштанып эрттирген.

Иисустуң катап дирлигени

(Мф. 28:1-10; Мк. 16:1-8; Ин. 20:1-10)

24 ¹ А улуг-хүнде, эртен эрте, ол херэежен кижилер белектеп алган чаагай чыттыг чүүлдерин ап алгаш, чевег-куйга чедип келгеннер*. ² Чевег-куйнуң аксында даштыг чайладыр идишкенин олар көрүп каан! ³ Оон иштиңге кирип келгеш, Дээрги Иисустуң мага-бодун тышпааннар. ⁴ Олар аайын тышпайн турда, хенертен оларның мурнунга карак чылчырыктаар кыланнааш хептерлиг ийи эр кижиги көстүп келген. ⁵ Херэеженнер корга бергеш, донгая кээп дужерге, демгилери оларга мынча дээн: «Дириг Кижини чүгө өлүглер аразындан дилеп тур силер?» ⁶ Ол мында чок: Ол катап дирли берген. Галилеяга тургаш-ла, Оон силерге мынча дээнин сактып келиңер даан: ⁷ „Кижиги амытан Ог-лун бачыгтыг улус холунга хүлээдиш бээр база хере шаап каар, а үшкү хүнде Ол катап дирлиш кээр“. ⁸ Херэеженнер ынчан Иисустуң ол сестерин сактып келгеннер. ⁹ Чевег-куйдан ээп чедип келгеш, олар ол бүгүнү он бир элчинге база арт-

кан бүгү улуска чугаалап бергеннер. ¹⁰ Ол херэежен кижилер болза Мария Магдалина, Иоанна болгаш Иаковтуң авазы Мария база олар-биле кады турган өске-даа херэеженнер чүве-дир. Олар бо бүгүнүн дугайын элчингерге чугаалаарга, ¹¹ демгилерге херэеженнерин чугаазы тоолзуг кылдыр сагындырган, ынчангаш оларга бүзүрөвейн барганнар. ¹² Ынчалза-даа Пётр тура халааш, чевег-куйга маңнап четкеш, ээккештиң, иштиңче бакылап көөрге, чүглө пөс шывыглар чыдар болган. Оон ол болган чүүлдү кайгап-харап чанып келген.

Эммаусче баар орукка

(Мк. 16:12-13)

¹³ Ол-ла хүн Иисустуң ийи өөреникчизи Иерусалимден алдан стадий* черде турар Эммаус деп суурже басып үнүпкөннер. ¹⁴ Олар бүгү болган чүүлдер дугайында аразында чугаалажып чорааннар. ¹⁵ Өөреникчилер ол бүгүнүн дугайында чугаалажып бар чыдырда, Иисус Боду чедип келгеш, олар-биле кады чорупкан. ¹⁶ Ынчалза-даа оларның карактарын хаптап каан дег бооп, Ону танывайн барганнар.

¹⁷ Иисус олардан: «Силер чүү дугайында чугаалажып чорууруңар ол?» — деп айттырган.

Демгилери мунгаргай арын-шырайлыг доктаай бергеннер. ¹⁸ Оларның Клеопа деп аттыг бирээзи Анаа: «Бо хүнерде Иерусалимге чүү болуп турганын билбес кижиги чаңгыс силер боор силер аа?» — дээн.

¹⁹ Иисус: «Чүнү ынча дээринер ол?» — деп айттырган.

Олар Анаа мынча дээн: «Назарет чурттуг Иисус-биле болган бүгү чүүдү дугайында аан. Ол Бурганның болгаш бүгү чонунун мурнунга ажил-херээ болгаш сөзү-биле күштүг медээчи турган. ²⁰ Бурганның дээди бараалгакчылары

* 23:52 Еврей чаңчыл ёзуугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүнде ажаар ужурлуг, артында-ла пятницаның кежээзинде суббота, амыр-дыш хүнү, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзуугаар, хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дужүргөш, ажаар ужурлуг турган. * 23:54 Еврейлерниң шак-үе санаашкынын ёзуугаар чаа хүнүнүң эгезин хүн ашкан соонда санап эгелээр турган. * 24:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Олар-биле кады чамдык өске улус база чораан» деп сестерни немээн. * 24:13 Он ийи километр хире.

23:53 Иса. 53:9 23:56 Хост. 20:10; Ы. х. к. 5:14 24:4 Ин. 20:12 24:7 Лк. 9:22; 18:33; Ин. 2:19 24:8 Ин. 2:22 24:10 Мк. 15:40; Лк. 8:2-3 24:11 Мк. 16:11 24:16 Ин. 20:14 24:18 Ин. 19:25 24:20 Аж.-ч. 2:23

болгаш даргаларывыс Ону өлүрүр кылдыр тудуп берипкеш, хере шаап кааннар. ²¹ А бис Израильди хостаар кижилер Ол боор деп идегеп турдуvus. А оон ыңай мындыг чүүл база болган де: бөгүн, бо бүгү болгандан бээр үшкү хүнде, ²² аравыста турар херэежен кижилериниң чамдыызы бисти кайгаткан болгай. Олар эртен эрте чевег-куйга барып чорааш, ²³ Оон мага-бодун тыппааннар-дыр. Дедир ээп келгеш, оларга дээрнийн төлээлери көзүлгеш, Ону дириг бар кылдыр чугаалаан джир болдулар. ²⁴ Оон бистиниң чамдыывыс чевег-куйга чедө бээрге, шупту чүве херэеженерниң чугаалааны олчаан болган, ынчалза-даа Иисустуң Бодун көрбөөннер».

²⁵ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Бурганның медээчилериниң чугаазынга бүзүрээр хире эвес, чүгө ындыг сарыыл чок база даамчыргай чүректерлиг улус боор силер! ²⁶ Христос бо бүгү хилинчекти шыдажып эрткеш, Бодунун алдарын чедип алыр ужурул эвес чүбө бе?» ²⁷ Оон Ол Моисейниң хоойлузундан эгелеп алгаш, шупту медээчилерниң номнарын эргий шүүштүрүп, Бижилгеде Ооң дугайында бижээн чүүлдерни оларга тайылбырлап берген.

²⁸ Олар чедер дээн суурунга чоокшулап келгенде, Иисус оруун уламчылаар аян-шинчилиин көргүскен. ²⁹ Ынчалза-даа олар Оон салдыкпайн: «Бистиң биле кады артып калынар, хүн ажып, кезээ дүжүп орап болгай» — деп эрежиш эгелзөөннер. Ол бажыңче кирип келгеш, олар-биле кады артып калган.

³⁰ Иисус олар-биле кады чеменип олурупкаш, хлебти алгаш, ол дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, үзө тырткылааш, оларже сунган. ³¹ Оларның карактары ынчан ажыттынып келген болгаш, олар ам-на Иисусту танып кааннар, ынчалза-даа Ол каракка көзүлбес апарган. ³² Олар бот-боттарынга мынча дээннер: «Ол орук ара бистиң-биле чугаалажып чорда база Бижилгениң утказын биске тайылбырлап чорда, чүректеривис хып чорбажык бе?»

³³ Оон доп-дораан тура халышкаш, Иерусалимче ээп келгеннер. Аңаа он бир элчинни база олар-биле кады чораан улусту катый-хаара тып чедө бээрге, ³⁴ олар база мынча джип турар болган: «Дээрзивис ылап-ла катап дирилген-дир. Ол Симонга кээп көзүлген-дир».

³⁵ Оон демги ийи өөреникчи олар-биле орукка болган бүгү чүүлдү база Ол хлебти үзө тыртып турда, Ону танып каанын чугаалап бергеннер.

*Бодунуң өөреникчилеринге
Иисустуң көзүлгени*

(Мф. 28:16-20; Мк. 16:14-18; Ин. 20:19-23; Аж.-ч. 1:6-8)

³⁶ Олар ол дугайында чугаалап турда, Иисус Боду оларның аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле!» — дээн. ³⁷ Өөреникчилер аймап-сүртей бергеш, хей-сүнезин көрүп каан эвес бис бе деп бодааннар. ³⁸ Ынчалза-даа Иисус оларга мынча дээн: «Чүгө аймаарай бердиңер? Чүректеринери чүгө чигзини долганыл? ³⁹ Хол-будумче көрүнер даан, бо — Мен-дир мен. Мени тудуп суйбап, топтап көрүңер: Менде бар деп көрүп турарыңар эът-бот болгаш сөөк-даяк хей чүгөде бар эвес». ⁴⁰ Ону чугаалааш, Иисус холдарын база буттарын оларга көргүскен. ⁴¹ Өөреникчилер өөрзөөн түлүү-биле ам-даа бүзүрөп чадап, кайгап-харап турганнар. Иисус ынчан оларга: «Силерниң мында кандыг-бир чөм бар бе?» — дээн. ⁴² Олар аңаа быжырган балыгының кезиин* ап бергеннер. ⁴³ Иисус ону ап алгаш, оларның мурнунга чип алган.

⁴⁴ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Моисейниң хоойлузунда, медээчилерниң номнары болгаш Ыдыктыг ырыларда Мээң дугайымда бижээн бүгү чүве боттаныр ужурулун силер-биле кады чоруур шаамда-ла чугаалап турдум чоп, ол чүве ам бо ышкажы». ⁴⁵ Ынчан Ол өөреникчилериниң угаанын Бижилгени угап биллиптер кылдыр ажыдып берген.

⁴⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Христос хилинчекти көрүп эртер база үшкү

* 24:42 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База ары чөвөгө турган ары-чигирин» деп сөстөрни немээн.

24:26 1 Пет. 1:11 24:27 Ә. д. 3:15; 12:3; 22:8; Сан. 21:9; 24:17; Ы. х. к. 18:15 || 2 Хаан. 7:12-14; Ыд. ыр. 15:10; Иса. 7:14; 9:2; 11:1; 50:6; 53:1-12; Иер. 23:5-6; Дан. 7:13; 9:24-27; Мих. 5:2; Зах. 9:9; 12:10; 13:7 || Аж.-ч. 8:35 24:30 Лк. 9:16 24:34 1 Кор. 15:5 24:37 Мф. 14:26; Мк. 6:49 24:39 1 Ин. 1:1 24:41 Ин. 21:5 24:45 Аж.-ч. 16:14 24:46 Лк. 24:27

хүндө өлүглер аразындан катап дирлир ужурлуг дээрзин Ында бижээн-дир.
⁴⁷ Иерусалимден эгелеп алгаш, бүгү делегейниң чоннарынга баар силер, бачыттары дээш өршээл алыры-биле оозун миннип, Бурганче эглирин Мээң адымдан суртаалдаан турар ужурлуг. ⁴⁸ Силер ол бүгүнүң херчилери-ле болгай силер.
⁴⁹ Мен Адамның азаан чүвезин силерге ам чорудуп бээр мен. А силер өрүтөн күштү албаан шааңарда, Иерусалим хоорайга артып калыңар».

Иисустуң дээрже көдүрлүп үнгени
(Мк. 16:19-20; Аж.-ч. 1:9-11)

⁵⁰ Иисус оларны Иерусалимден Вифанияга чедир эдерткеш, холдарын өрү көдүргөш, алгап-йөрээп каан. ⁵¹ Оларны алгап-йөрээп тура-ла, Ол олардан ырап, дээрже көдүрлүп үнүп эгелээн.
⁵² Өөреникчилери Аңаа мөгейип, доңгая кээп дүшкүлээш, Иерусалимче аажок өөрүшкү-маңнайлыг эеп келгеннер.
⁵³ Оон Бурганны алдаржытпышаан, Бурганның өргээзинге доктаамал турганнар.

Иоанның бижээни Буянның Медээ

Кирилде

Христиан чаңчылдың санап турары-биле, бо номну бижээн кижичи – Иисуска эң чоок элчиннерниң бирээзи Иоанн. Иоанн болза он ийи элчинниң аразында Христоска бүзүрели дээш өлүртпейн, кыраан назынынга чедир чурттаан чаңгыс-ла кижичи. Ол болза Иоанн Медеглекчиден өске кижичи болуп турар. Иоанн бодунуң Буянның Медээзин өскелерден соңнай бижээн – бистин эраның 90 чылдар үезинде чадавас.

Бо номнун бот-боттарынга дөмейи аажок баштайгы үш Буянның Медээден кол ылгалы чүдөл? Иоанның тоожуалында Иисустун амыдыралын ылаптыг дес-дараалай тодарадып бижири чүткүл чок. Иоанн кол кичээнгейни Иисустун узун чугааларынче углаан. Ол Иисустун кыска угаадыглыг чугааларын номунче кирибээн. Бо номну бижири тура, Иоанның кол сорулгазы – өске үш Буянның Медээниң четпес чүүлдерин немээри база Иисус дээрге Аңаа бүзүрөөн улуска мөнгө амыдыралды ажыдып турар Бурганның Оглу-дур дээрзин номчукчуларга шынзыдары. Бо Буянның Медээ кайгамчык чырык поэтиктиг овуру-хевирлерни өскелеринден хөйүнү синирип алган.

Номну дөрт кезекке чарып болур: 1) кирилде, ында Иисус болза кижичи төрөлгөтени камгалаар дээш, Кижичи апарган Бурган-дыр дээрзи тода ажыттынган (1:1-18); 2) Иисустун чаяганы чеди кайгамчык чүүл Ооң алыс Бурган бүдүштүүн база хүлээлгезин шынзыткан (1:19–12:50); 3) Иисустун Бургандан алган даалгазын эчизинге чедир күүседир база алдаржыр үези келген (13–20 эгелер); 4) эпилог, катап дирлип келген Иисустун Бодунун өөреникчилери-биле харылзашканы (21 эге).

Бурганның Сөзүнүң кижичи болу бергени

1 Эң эгезинде Сөс турган. Сөс Бурган-биле кады турган болгаш Сөс Бурган болуп турган. ² Ол эгезинде-ле Бурган-биле кады турган. ³ Бүгү-ле бар чүве ол Сөстү дамчып чаяттынган, чүү-даа чүве Ол чокка чаяттынмаан. ⁴ Чааяттынган бүгү чүвеге ол Сөс амыдыралдың үнер дөзү турган, а ол амыдырал кижичи төрөлгөтөнге чырык апарган. ⁵ Чырык караңгыда чырыдып турар, а караңгы Чырыкты хөмө ап шыдаваан.

⁶ Бурганның айбылап чорутканы Иоанн деп аттыг кижичи турган. ⁷ Ол кижичи Чырыктың херечизи болур дээш база шупту улус ону дамчыштыр бүзүрөзин дээш чедип келген. ⁸ Иоанн болу Чырык эвес турган, а Чырыктың херечизи болур дээш келген кижичи турган.

⁹ Ол Сөс бо делегейге чедип келген ёзулуг Чырык болган. Ол кижичи бүрүзүн чырыдып турар*. ¹⁰ Ол Чырык Ооң Бодун дамчыштыр чаяттынган делегейде бар турда-ла, делегей Ону танываан. ¹¹ Ол Бодунуң албаты чонунга чедип келген, а

* 1:9 Азы: «Ол Сөс – бо делегейге келген кижичи бүрүзүн чырыдып турар Чырык-тыр».

1:1 Э. д. 1:1 || Ажыл. 19:13 || Ин. 20:28; 1 Ин. 5:20; Флп. 2:6 1:3 Бд. ыр. 32:6; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2 1:4 Ин. 5:26; 11:25; 1 Ин. 1:2; 5:11 || Ин. 8:12; 9:5; 12:46 1:6 Мф. 3:1; Мк. 1:4; Лк. 1:80; 3:2 1:7 Ин. 3:26; 5:33; 10:41 || Ин. 20:31; Аж.-ч. 19:4 1:9 Бд. ыр. 35:10; Иса. 49:6; 1 Пет. 2:9 1:11 Ин. 5:43

олар Ону хүлээп албаан. ¹² А Ону хүлээп алган база Ооң ады дээш бүзүрээрн бүгү улуска Ол Бурганнын ажы-төлү болур эргени хайырлаан. ¹³ Ол ажы-төл бойдустан чаяап каанындан-даа, кижилернин хандыкшылындан-даа, эр кижиниң күзешкининден-даа төрүттүнмээн, а Бургандан төрүттүнгөн. Бурган Боду оларнын Адазы-дыр.

¹⁴ Демги Сөс Киж и апаргаш, бистин аравыска чурттап турган. Бис Ооң өндүр чырыын – авырал болгаш алыс шын-биле долдунган Адазынын эр чаңгыс Оглуунун өндүр чырыын көргөн бис. ¹⁵ Иоанн Ооң дугайында херечи болуп, улуска мынчаар медеглээн: «Мээн соомдан чедип кээр Киж и менден арта берген боор, чүгө дээрге Ол мээң мурнумда-ла бар турган-дыр. Мээң чугаалап турганым Киж и ол-дур». ¹⁶ Биске херек бүгү чүве Ында бар, шуптувус Ооң авыралын бажывыс ажыр четтирип келдивис. ¹⁷ Бурган Бодунун хоойлузун биске Моисейни дамчыштыр берген, а авырал биле алыс шын Иисус Христосту дамчыштыр келген болгай. ¹⁸ Бурганны кымдаа, кажан-даа көрбээн. Чүгө Адазы-биле тудуш харылзаалыг эр чаңгыс Оглу* биске Адазын илереткен болгай.

Иоанн Медеглекчиниң херечилели
(Мф. 3:1-12; Мк. 1:2-8; Лк. 3:15-17)

¹⁹ Иоаннын херечилээни бо-дур.

Иерусалим чурттуг иудейлер Иоанндан: «Кым сен?» – деп айтырзын дээш, олче Бурганнын бараалгакчыларын база левиттерни чорудупканнар.

²⁰ Иоанн дорт харыы бээринден ойталавайын, ажыы-биле мынча дээн: «Мен Бурганнын шилээн Христосу эвес мен».

²¹ Олар оон: «Ынчаарга чогум кым сен? Илия сен бе?» – деп айтырганнар. Ол: «Чок» – деп харыылаан.

«Азы Бурганнын азааны медээчи сен бе?» – деп айтырганнар.

Иоанн: «Чок» – деп харыылаан.

²² Олар ынчан: «Кым сен? – деп түңнелинде айтырганнар. – Бисти айбылап чорудупкан улуска чүү дээривисти чугаала. Бодуну кым мен дээр сен?»

²³ Ол мынча деп харыылаан: «Мен – Исая медээчиниң чугаалааны дег: „Эн кургаг ховура: Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткер!» деп алгырган ун“ – мен».

²⁴ Айбылаттырган улус фарисейлер турган. ²⁵ Олар Иоанндан мынча деп айтырган: «Сен Бурганнын шилээн Христозу-даа, Илия-даа, Бурганнын азааны медээчи-даа эвес болзунза, улусту чүгө сугже суп* тураары ол?»

²⁶ Иоанн оларга: «Мен улусту сугже сугар мен, ынчалза-даа силернин араарда билбесиңер бир Киж и бар-дыр, ²⁷ Ол мээң соомдан чедип кээр-даа болза, мен Ооң идииниң шидишкенин безин черинге төлөп чок амытан-дыр мен» – деп харыылаан.

²⁸ Бо чугаа Иоаннын улусту сугже сугар черинге – Иордан хемниң ындында Вифанияга болган. ²⁹ Даартазында хүндүс Иоанн олче кел чыдар Иисусту көрүп кааш, мынча дээн: «Бо дээрге Бурганнын Хураганы-дыр! Ол делегейиниң улузунун бачыдын чайладып аппаар. ³⁰ Ооң дугайында: „Мээң соомдан чедип кээр Киж и менден арта берген боор, чүгө дээрге Ол мээң мурнумда-ла бар турган-дыр“ – дээним демги Киж и ол-дур. ³¹ Мен Ол ылап кымыл дээрзин билбес турдум, ынчалза-даа израильчилер Ону танып алзын дээш, улус-чонну сугже сугары-биле келген мен».

³² Оон Иоанн мынча деп херечилээн: «Дээрден көгө-буга дег бадып келгеш, ол Кижиниң кырынга артып калган Ыдыктыг Сүлдени көрдүм. ³³ Мен Ол кымыл дээрзин билбес турдум, ынчалза-даа улус-чонну сугже суксун дээш мени айбылаан Бурган мынча дээн: „Сүлде Олче бадып келгеш, Ооң кырынга артып каар киж и көрзүңзе, улусту Ыдыктыг Сүлдеже сугар Киж и ол болур эвеспе“».

* 1:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Адазы-биле тудуш харылзаалыг эр чаңгыс Бурган» деп бижээн. * 1:25 Сугже сугары – улустун эрги, бачыттыг амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыңнангыр чаа амыдырал дээш төрүттүннериниң символ-демдээ.

^{1:12} Мф. 5:9; ¹ Ин. 3:1; ^{5:1}; Рим. 8:14 ^{1:13} Ин. 3:3; Иак. 1:18 ^{1:14} 1 Ин. 4:2; ² Ин. 1:7; ¹ Тим. 3:16; Евр. 2:14 ^{1:15} Мф. 3:11 ^{1:17} Ы. х. к. 33:4; Ин. 7:19 || Ин. 14:6 ^{1:18} Хост. 33:20; Ин. 6:46; ¹ Ин. 4:12; ¹ Кол. 1:15; ¹ Тим. 6:16 ^{1:20} Аж.-ч. 13:25 ^{1:21} Мал. 4:5; Мф. 17:12-13; Лк. 1:17 || Ы. х. к. 18:15, 18-19 ^{1:23} Иса. 40:3 ^{1:29} Хост. 12:3; Лев. 1:10; Иса. 53:7; ¹ Пет. 1:9; ¹ Ин. 2:2; ^{4:10} ^{1:31} Лк. 1:17 ^{1:32} Иса. 11:2; Мф. 3:16; Мк. 1:10; Лк. 3:22 ^{1:33} Иоил 2:28; Аж.-ч. 1:5

³⁴ Мен ону көргөн болгаш, „Ол – Бурган-ның Оглу-дур“ деп херечилеп тур мен».

Иисустуң баштайгы өөреникчилери

³⁵ Дараазында хүндүс Иоанн база каптап бодунуң өөреникчилериниң ийизи-биле кады аңаа турган. ³⁶ Эртип бар чыдар Иисусту көрүп кааш, Иоанн: «Бурганның Хураганы бо-дур!» — дээн. ³⁷ Иоаннның ол сөстөрүн дыңнааш, ооң өөреникчилериниң ийизи Иисусту эдерип чорупкан.

³⁸ Иисус хая көрнүп келгеш, оларның Бодунуң соондан чоруп олуларын көрүп кааш: «Силерге чүү херегил?» — деп айтырган.

А олар: «Равви (ол дээрге „Башкы“ дээни ол), Силер кайда турар силер?» — деп айтырганнар.

³⁹ «Бараалы че, көрүп аар силер» — деп, Ол харыылаан. А ынчан хүн үнгенден бээр онгу шак үези турган чүве-дир. Олар эдерип баргаш, Иисустуң кайда турарын көрүп алгаш, хүннү бадыр Ооң чанынга турганнар.

⁴⁰ Иисустуң дугайында Иоаннның сөстөрүн дыңнааш, Ону эдерип чорупкан ийи кижиниң бирээзи Симон Пётрнуң дуңмазы Андрей болган. ⁴¹ Андрей ол доран бодунуң акызы Симонну тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Бис Мессияны (Бурганның шилээн Христозун дээни ол) тып алды-выс». ⁴² Оон акызын Иисуска эккелген.

Иисус олче көрүнгөш: «Иоаннның оглу Симон-на-дыр сен. Ам Кифа деп адаттырар сен» — дээн. (Ол дээрге «Даш» азы грек дылда «Пётр» дээни ол.)

Филипп биле Нафанаилди кый дээни

⁴³ Даартазында хүндүс Иисус Галилеяге чоруурун шийтипирлээн. Ол Филиппти тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Мени эдерип чорувут». ⁴⁴ Филипп база-ла Вифсаидадан келген, Андрей биле Пётрнуң чаңгыс чер чурттуу кижиге чүведир. ⁴⁵ Филипп, бодунуң ээлчээнде,

Нафанаилди тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Моисейниң хоойлузу болгаш медээчилерниң номнарында бижээн Кижини тып алды-выс. Ол болза Назарет чурттуг Иосифтин оглу Иисус болду».

⁴⁶ А Нафанаил: «Назареттен өөделиг чүве тыптыр деп бе ынчаш?» — дээр болган*.

Филипп аңаа: «Баргаш, бодун көрүп көр даан» — деп харыылаан.

⁴⁷ Олче кел чыдар Нафанаилди көрүп кааш, Иисус ооң дугайында мынча дээн: «Ынай-даа оп-меге чок, ёзулуг израильчы бо-дур».

⁴⁸ Нафанаил Оон: «Силер мени канчап билер силер?» — деп айтырган.

«Филипп сени кый дээр бетинде-ле, Мен сээң фиға ыяжы адаанга турганыңны көрдүм» — деп, Иисус харыылаан.

⁴⁹ Нафанаил Аңаа мынча деп харыылаан: «Башкы! Силер – Бурганның Оглу болгаш Израильдин чхааны-дыр силер!»

⁵⁰ „Мен сээң фиға ыяжының адаанга турганыңны көрдүм“ дээримге, Менээ бүзүрөп турарын ол бе? — деп, Иисус аңаа чугаалаан. — Оон-даа өндүр улуг херектерни көрө бээр сен». ⁵¹ Ол улаштыр мынча дээн: «Алыс шыныи силерге чугаалап тур мен; дээрниң аңгайтыр ажыгына бээрин база *Бурганның төлээлериниң өрү үнүп турарын-даа*, Кижин амытан Оглунче *дүжүп бадып турарын-даа* көрүп каар силер».

Канага болган куда дою

2 ¹ Ийи хүн эрткенде*, Галилеяның Кана хоорайжыгажынга куда дою болган, а Иисустун авазы аңаа кижип келген. ² Иисус биле Ооң өөреникчилери база ынаар чалаткан чүве-дир.

³ Арага төнө бээрге, авазы Иисуска: «Бо улустун арагазы чок-тур» — дээн.

⁴ «Меңээ база силерге ол кандыг хамаан чүвөл, авай? — деп, Иисус аңаа харыылаан. — Менээ доктаадып каан үшак ам-даа келбээн болгай».

* 1:46 Назарет болза Эрги Чагыг-керээде чаңгыс-даа айыттынмаан улуг эвес суур болур. Назарет Галилеяга турган, а Галилея шуут «арыг эвес» деп санадыр, чүге дээрге аңаа еске чоннардан үнген, Моисейниң хоойлузун сагывас хөй улус чурттап чоран. * 2:1 Азы: «Неделяның үшкү хүнүндө».

1:35 Мф. 11:2; Мк. 2:18; Лк. 11:1 1:36 Ин. 1:29 1:38 Ин. 18:4, 7 1:40 Мф. 4:18-20; Мк. 1:16-20; Лк. 5:2-11 1:41 Ин. 4:25 1:42 Мф. 16:18; Мк. 3:16; Гал. 1:18; 1 Кор. 1:12 1:44 Ин. 12:21 1:45 Ин. 21:2 || Ы. х. к. 18:15; Лк. 24:27 || Мф. 2:23; Лк. 2:39 1:47 Ыд. ыр. 31:2 || Рим. 9:6 1:49 Ыд. ыр. 2:7; Мф. 27:11, 42; Ин. 11:27 1:51 Э. д. 28:12; Дан. 7:13 2:1 Ин. 4:46; 21:2 2:4 Мк. 14:41; Ин. 7:6; 7:30; 8:20; 13:1

⁵ Авазы арага кудукчуларынга: «Оон айткан айы-биле кылыңар» — дээн.

⁶ Иудейлерниң арыгылап чунар ёзуларын саггырынга керек, бирээзиле ийи азы үш метретес ишкир* алды улуг даш доскаар анаа турган чүве-дир. ⁷ Иисус арага кудукчуларынга: «Доскаарларга сугдан долдур кудунар» — деп чугаалаан. Олар доскаарларнын эрин ажыр долдурупканнар. ⁸ Оон Иисус оларга: «Ам хымыш-биле ускулааш, куда доюнун башкарыкчызынга аппарып бериңер» — дээн. Олар Ооң дужааган айы-биле күүсеткеннер. ⁹ Башкарыкчы виноград арагазынче хуулган сугну амзап көргөн. Бо араганы кайыын экелгенин ол билбес, ону чүгле суг ускан чалчалар билир турган. Ынчан башкарыкчы күдээни кый деп алгаш, ¹⁰ анаа мынча дээн: «Шупту улус баштай эки арагазын кудар, а оон улустуң эзирээнин ажыглап, багайын кудар болгай. А сен эки араганы мынчага дээр шыгжап турган-дыр сен».

¹¹ Иисус ынчалдыр Галилеянын Каназынга кайгамчык бадыткалдарынын баштайгызын кылгаш, оон-биле Бодунун өндүр күчү-күжүн көргүскен. Ынчангаш Ооң өөреникчилери Анаа бүзүрей берген. ¹² Иисус оон соонда авазы, дунмалары* болгаш өөреникчилери-биле кады Капернаум хоорайже бадып келгеш, анаа элээн каш хонганнар.

Бурганның өргээзин арыглааны
(Мф. 21:12-13; Мк. 11:15-17;
Лк. 19:45-46)

¹³ Иудейлерниң Хосталышкын байырлалы чоокшулап олurar боорга, Иисус Иерусалимче чорупкан. ¹⁴ Бурганның өргээзиниң шөлүндө бода мал, хойлар болгаш көгө-бугалар саткан улустуң база боттарынын ажыл-херээн кылган акша солукчуларынын олурарын Ол көрүп каан.* ¹⁵ Иисус ынчан хендирден кымчы өрүп алгаш, Бурганның өргээзинден садаг кылган хамык улусту база хойлар биле бода малды үндүр ойладып-

каш, акша солукчуларынын столдарын андара октап, акшазын тө чашканнап каапкан. ¹⁶ Көгө-буга сатканнарга Иисус: «Оонарны моон ырадыңар! Мээң Адамнын өргээзин садаг-саарылга чери кылбанар!» — деп дужааган. ¹⁷ Ооң өөреникчилери Бижилгеде мынча дээнин сактып келгеннер:

«Сээң өргээңге дендии күштүг ынакшыл Мени от дег оя чиптер».

¹⁸ Ол өйде иудейлер киржи берип, Иисуска мынчаар харыылааннар: «Ынчаар кылыр эргең барын Сен кандыг кайгамчык демдек-биле биске шынзыдар сен?»

¹⁹ «Бурганның бо өргээзин үрегдеп-бузуп кааптыңар, Мен ону үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен» — деп, Иисус оларга харыылаан.

²⁰ Ынчаарга иудейлер мынча дээн: «Бурганның бо өргээзин дөртөн алды чыл дургузунда тудуп келди, а Сен ону үш-ле хүн дургузунда тудуп тургузуптар сен бе?»

²¹ А Иисус Бурганның өргээзи деп тура, Бодунун мага-бодунун дугайында чугаалаан чүве-дир. ²² Иисус өлүглер аразындан катап дилрип келгенде, өөреникчилери Ооң бо сөстөрүн сактып келгеш, Ооң чугаалаан чүвезинге база Бижилгеде бүзүрей бергеннер.

Иисус биле Никодим

²³ Иисустуң Иерусалимге Хосталышкын байырлалынга тургаш, кылып турары кайгамчык чүүлдерин көргөш, хөй улус Анаа бүзүрей берген. ²⁴ Ынчалзадаа Иисус Боду улуска бүзүревейин барган, чүге дээрге оларнын кандызын билир турган. ²⁵ Ол ышкаш кандыг-бир кижидугайында еске кижиниң Анаа чугаалап бээрин Ол хереглес болган. Кижиниң сеткилинде чүү барын Ол Боду билир турган.

3 ¹ Иудейлерниң даргаларынын бирээзи болур, Никодим деп аттыг, фарисейлер бөлүүнге хамааржыр кижидугайы болур.

* 2:6 Ийи азы үш метретес — 80 азы 120 литр ишкир. * 2:12 Болгу дег еске утказы мындыг: «Авазы, акыларь». * 2:14 Акша солукчулары — Бурганның өргээзиниң мурнунда еске чоннар улuzuнун туруп болур шөлүңге рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган.

2:6 Ин. 3:25 2:12 Мк. 3:31; 6:3; Ин. 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 2:13 Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 6:4; 11:55 2:16 Лк. 2:49 2:17 Ыд. ыр. 68:10 2:18 Ин. 4:48; 6:30; 1 Кор. 1:22 2:19 Мк. 8:31 || Мк. 14:58; 15:29; Ин. 10:18 2:22 Лк. 24:8; Ин. 12:16 2:23 Ин. 11:45 3:1 Ин. 7:50; 19:39

² Никодим бир-ле дүне Иисуска келгеш, Аңаа мынча дээн: «Башкы! Силерни Бурганның бисче чорутканы башкы деп билдир бис. Чүгө дээрге Бурганның дузасы чокта, кым-даа Силерниң кылып турарыңар дег кайгамчык чүүдлер кылып шыдавас».

³ Иисус аңаа: «Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: чүглө катап төрүттүнген* кижилер Бурганның Чагыргазын көрүп шыдаар» — деп харыылаан.

⁴ «Кырый берген кижилер канчап катап төрүттүнерил? — деп, Никодим Аңаа чугаалаан. — Таанда-ла ол иезини иштинче дедир киргеш, катап төрүттүнүп кээр бе?»

⁵ Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: чүглө суг биле Сүлдеден төрүттүнген кижилер Бурганның Чагыргазынча кирип шыдаар! ⁶ Кижилер мага-боттун амыдыралын ада-иезинден алыр, а Сүлдеге башкарткан амыдыралды чүглө Бурганның Сүлдезинден алыр.

⁷ Мээң сенээ: „Силер катап* төрүттүнер ужурулу силер“ — дээнимни элдепсинип кайгавас. ⁸ Хат* бодунуң туралаан черинге хадыр. Сен ооң шимээнин динчап турар сен, ынчалза-даа ооң кайың келгенин база кайнаар барганын билбес сен. Сүлдеге башкарткан амыдыралды кижилер бүрүзү-биле база шак ындыг болур».

⁹ Никодим Оон: «Ол канчап ындыг болур чүвөл?» — деп айтырган.

¹⁰ «Сен, Израильдин башкызы эртип, ону канчап билбесиң ол? — деп, Иисус аңаа харыылаан. — ¹¹ Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: бис чүглө билдир чүвеси дугайында чугаалап, көргөн чүвеси дугайында херечилеп турар бис, а силер бистиң херечилеливисти хүлээп алыр хөңнүңер чок-тур. ¹² Мен бо делегейге хамааржыр чүүл дугайында силерге чугаалаарымга, Менээ бүзүрвейин тургаш, дээрге хамааржыр чүүл дугайында

силерге чугаалаарымга, канчап Менээ бүзүрээр силер? ¹³ Дээрден дүжүп келген* Кижилер амытан Оглундан өске, кым-даа дээрже көдүрлүп үнмээн-не болгай. ¹⁴ Ээн кургаг ховуга Моисейниң чылан-ны өрү көдүргени дег, Кижилер амытан Оглу база шак ынчаар бедидир көдүртүп ужурулу, ¹⁵ ынчан Аңаа бүзүрөөн кижилер бүрүзү мөңгө амыдыралдыг болур*».

¹⁶ Аңаа бүзүрөөн кижилер бүрүзү өлбөзүн, харын мөңгө амыдыралдыг болзун дээш, Бурган Бодунуң эр чаңгыс Оглун берипкен. Ол бо делегейин улузунга ол хире ынак болган-дыр. ¹⁷ Бурган Бодунуң Оглун бо делегейге айбылап чорударда, бо делегейни шиидер дээш эвес, харын Ону дамчыштыр бо делегейни камгалаар дээш чоруткан болгай. ¹⁸ Бурганның Оглуна бүзүрээр кижилер шииттирбес, а бүзүрөөсү кижилер — эрте дээр-ле шииттирип алган болур, чүгө дээрге Бурганның эр чаңгыс Оглунаң адынга бүзүрвейин барган-дыр. ¹⁹ Оларның шииттирер ужуру чүдөл: бо делегейге Чырык чедип кээрге, кижилер ол Чырыкка көөрдө, караңгыга артык ынак болганнар-дыр, чүгө дээрге оларның үүлгеткен херектери бузуттуг-тур. ²⁰ Бузут үүлгедип турар кижилер бүрүзү чырыкты көөр хөңнү чок болур база ооң үүлгеткени бузуттуг херектер илередей бээринден корткаш, чырыктан дөзө бээр. ²¹ А алыс шынның аайы-биле чурттап чоруур кижилер ындыг эвес. Ооң ажыл-херээ Бурганга чүүлдежилп турарын Чырык көргүссүн дээш, ол Чырыкче бар чөдөр.

Иисус биле Иоанн Медеглекчи

²² Иисус ооң соонда өөреникчилери-биле Иудеяге чедип келгеш, олар-биле кады аңаа элээн өйдө артып калгаш, улусту сугже суп турган. ²³ А Иоанн базала ол өйдө Салимниң чоогунда суу элбек Енон деп черге улусту сугже сугарын уламчылаан. Улус аңаа сөктүп кээп турган, а ол оларны сугже суп турган. ²⁴ (Ол

* 3:3, 7 Грек дылда «Катап төрүттүнген» болгаш «Өрүтөн төрүттүнген» деп уткаларны чаңгыс ол сөс илередир. * 3:8 Хат — грек дылда «хат» биле «сүлдө» деп сөстөрни бижири дөмөй болгаш, чаңгыс ол сөс ийи уткалыг болур. * 3:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрден дүжүп келген» деп сөстөргө «Дээрде амыдыраан» деп сөстөрни немээн. * 3:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мөңгө амыдыралдыг» деп сөстөргө «Өлбөс» деп сөстөрни немээн.

3:5 Мк. 16:16; Аж.-ч. 2:38 || Мф. 5:20; 1 Кор. 15:50 3:13 У. ч. 30:4; Ин. 6:38; 1 Кор. 15:47; Эф. 4:9

3:14 Сан. 21:9 3:15 Ин. 8:28; 12:32 3:16 Рим. 5:8; Эф. 2:4; 1 Ин. 3:1; 4:10 3:17 Ин. 8:15; 12:47

3:18 Мк. 16:16 3:19 Ин. 1:4; 8:12 || Ин. 7:7 3:20 Эф. 5:13 3:22 Ин. 4:1-2 3:24 Мф. 11:2; Мк. 6:17-18; Лк. 3:19-20

уеде Иоанн ам-даа кара-бажыңнатпаан турган чүве-дир).

²⁵ Бир-ле катап Иоанның өөреникчилери биле бир иудейниң* аразыңга арыглаашкын ёзулалы дугайында маргылдаа үнүп келген. ²⁶ Олар Иоаннга чедип келгөш, мынча дээннер: «Башкы, Иорданның ол чарыңга кады турганыңар база Оон дугайында херечилеп чугаалааныңар Кижини сактыр-дыр силер бе? Ынчаарга Ол база улусту сугже суп тур, а хамык улус Олче сөктүп кээп туруп берди».

²⁷ Иоанн мынча деп харыылаан: «Кижичүгле дээрниң аңаа даандырып берген чүвезин кылып шыдаар. ²⁸ „Мен Христос эвес-тир мен, ынчалза-даа Бурган мени Ону мурнай чоруткан“ — дээрими боттарыңар бадыткап болур силер. ²⁹ Душтук кыс күдээ оолга хамааржыр. А күдээниң эжи оол ооң чанынга турар, ынчангаш күдээниң чугаазын дыңнааш, өөрүүр боор чүве. Меңээ база шак ындыг өөрүшкү ам-на келгени бо-дур. ³⁰ Ол ам өзөр ужурулг, а мээң үүлөм — бичилеп чидери-дир».

³¹ Кым өрүтен келгенил, Ол өске бүгү улустан өндүр улуг болур. А черден ты-ылган кижичүгле — боду чернии болур база черде дег кылдыр чугаалаар. Ынчалза-даа кым дээрден кээрил, Ол өске бүгү улустан өндүр улуг. ³² Ол Бодунуң көргөн болгаш дыңнаан чүвезин херечилеп чугаалап турар, чүгле кым-даа Ооң херечилелин хүлээп албас-тыр. ³³ А Ооң херечилелен сөстөрин хүлээп алган кижичүгле Бурганның алыс шынныын бадыткап турары ол. ³⁴ Бурганның айбылап чоруткан Кижичүгле Бурганның сөстөрүн чугаалаар, чүге дээрге Бурган Аңаа Сүлдени хемчээл чогу-биле берип турар. ³⁵ Бурган Ада Оглунга ханы ынак-тыр база бүгү чүвени Ооң холунга тысып берген-дир. ³⁶ Оглунга бүзүрөөн кижичүгле мөңгө амыдыралдыг болур. А Оглун тооп дыңнаваан кижичүгле амыдыралды көрбөс, харын Бурганның килени ооң-биле артып каар.

Иисус биле

Самария чурттуг херээжен кижичүгле

4 ¹ Иисустун, Иоаннга бодаарга, хөй өөреникчилер хаара тудуп база хөй улусту сугже суп турарын фарисейлер дыңнап каан. ² (Чогул Иисус Боду эвес, а Ооң өөреникчилери улусту сугже суп турган чүве-дир.) ³ Ынча деп турарын билип алгаш, Иисус Иудеяны кагаш, дедир Галилеяже чорупкан. ⁴ Ооң оруу Самарияның черин таварып эртер турган.

⁵ Ынчангаш Иисус Самарияның Сихар деп хоорайыңче чедер берген. Ол хоорай шаг шаанда Иаковтун бодунуң оглу Иосифке берген эзелел черинден ырак эвесте турар чүве-дир. ⁶ Ында Иаковтун кудуу бар болган*. Орукка могап-шылай берген Иисус кудук чанынга дыштанып олорулган. Хүн дүш чедип турган.

⁷ Самария чурттуг бир херээжен кижичүгле суг узуп алыр дээш чедип кээп-тир. Иисус аңаа: «Суундан Меңээ берем» — дээн. ⁸ Ооң өөреникчилери чөм садып алыр дээш, хоорайже чорупкан турган. ⁹ Самарий херээжен Оон: «Силер иудей хиреңерде, канчап самарий херээжен менден ижер суг дилээринер ол?» — деп айтырган. (Чүге дээрге иудейлер Самария чурттугларның ажыглаар савазын ажылташ турган.)*

¹⁰ Иисус: «Сен Бурганның бээр хайыразын база кым сеңээ: „Суундан Меңээ берем“ — деп турарын билген болзуңза, бодуң-на Оон дилей бээр ийик сен, а Ол сеңээ тыңгарар сугну бээр ийик» — деп харыылаан.

¹¹ Херээжен кижичүгле Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Силерде суг узупку дег чүү-даа чок, а кудук ханы-дыр. Силерге ындыг суг кайыын кээр деп? ¹² Бо кудуктун суун боду, ажы-төлү болгаш мал-маганы ижил чораан база ону биске арттырып каан кижичүгле — бистиги өгбөвис Иаков болгай. Таанда-ла Силер канчап оон арта берген болдунар?»

* 3:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бир иудей» деп эвес, а «Чамдык иудейлер» деп бижээн. * 4:6 Ол кудук Гаризим дагның эдээнге турган. * 4:9 Азы: «Иудейлер Самария чурттуглар-биле харылзашпас».

3:25 Ин. 2:6 3:26 Ин. 1:7; 5:33 3:27 1 Кор. 4:7 3:28 Мал. 3:1; Мк. 1:2; Ин. 1:20 3:29 Мф. 9:15; 25:1-13; Ажыд. 19:7; 21:2 | Мф. 9:15; Мк. 2:19 3:33 Ин. 8:26 3:35 Мф. 3:17; 17:5; Ин. 5:20 3:36 Ин. 5:24; 6:40; 1 Ин. 5:12-13 4:2 Ин. 3:22 4:3 Ин. 2:11-12 4:4 Лк. 9:52-53 4:5 Э. д. 33:19; 48:22 4:10 Ыд. Ыр. 35:10; Иер. 2:13; 17:13

¹³ Иисус мынча деп харыылаан: «Бо сугну ижер киж и дагын суксай бээр. ¹⁴ А Мээң аңаа бээрим сугну ижер киж и кажан-даа суксавас. Мээң аңаа бээр суум ооң иштинге мөңгө амыдыралче агып баткан суг бажы болу бээр».

¹⁵ Дээрги — деп, херэжен киж и Аңаа чугаалаан. — Моон соңгаар кажан-даа суксавас база бээр суглап келбес апаар кылдыр, меңээ ол суунардан берип көрүнерем».

¹⁶ Иисус аңаа: «Ашааны барып кый деп алгаш, бээр чедип кел» — дээн.

¹⁷ Херэжен киж и Аңаа: «Ашак чок мен» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мынча дээн: «Ашаам чок деп, сен шынын чугааладың. ¹⁸ Беш катап ашакка барган-дыр сен. А ам олуртуп алган киж иң сээң ашааң эвес-тир. Сээң ол чугааң ылап шын болду».

¹⁹ Херэжен киж и Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Силерни Бурганның медээчизи дээрзин көрүп тур мен. ²⁰ Бистин адагбевиси бо дагга* Бурганга тейлеп чораан, а иудейлер силер болза, тейлээр чер чүгө Иерусалимде дээр-дир силер».

²¹ Иисус аңаа мынча дээн: «Угбай, Меңээ бүзүрөп көр, Бурган Адага бо дагга-даа, Иерусалимге-даа мөгөйип тейлөвейн баарыңар үе кел чыдар-дыр.

²² Силер, самарийлер, чүү чүвөгө тейлеп чоруунарны билбес-тир силер, а иудейлер бис чүү чүвөгө тейлеп чоруурувусту билер бис, чүгө дээрге Бурганның камгалалы иудейлерни дамчыштыр кээр болгай. ²³ Ынчалза-даа ёзулук мөгөйикчилерниң Бурган Адага сүлдө болгаш алыс шындан мөгөйип тейлэй бээр и үе кел чыдар, харын-даа ам келгени бо-дур. Ылап-ла ындыг мөгөйикчилерни Ада Бодунга дилеп чоруур. ²⁴ Бурган дээрге Сүлдө-дир. Ынчангаш Аңаа мөгөйип тейлээннер сүлдө болгаш алыс шындан мөгөйип тейлээр ужурлуг».

²⁵ Херэжен киж и Аңаа мынча дээн: «Мессия (Ону Христос деп база адаар) бо делегейге кээр ужурлуг деп билер-ле мен. Ол чедип келгеш, биске шупту чүвени тайылбырлап бээр».

²⁶ «Ол — Мен-дир мен, сээң-биле чугаалажып турар аан» — деп, Иисус харыылаан.

²⁷ Ол үеде Иисустуң өөреникчилери Ону каапкан черинче эеп келгеш, Ооң демги херэжен-биле чугаалажып турарын көргөш, кайгап калганнар. Ынчалза-даа кым-даа Иисустан Аңаа чүү херегин база Ооң чүгө ол херэжен-биле чугаалажып турарын айтырбаан. ²⁸ Ынчан самарий херэжен киж и суглаар савазын каапкаш, хоорайже эеп келгеш, улуска мынча дээн: ²⁹ «Кудукче баргаш, кылган бүгү чүүлүмү меңээ чугаалап берген киж иже көрүп көрүнерем: Ол Христос эвес ирги бе?» ³⁰ Ынчангаш улус хоорайдан үнгөш, Иисусче чорупканнар.

³¹ Ол өйдө өөреникчилери Иисустан: «Башкы, чемнениңер!» — деп дилеп турганнар.

³² А Ол: «Мээң ашп-чемим бар, силер ооң дугайында билбес-тир силер» — деп харыылаан.

³³ Ынчаарга өөреникчилери аразында: «Өске-бир киж и Аңаа чем эккеп берген эвес ирги бе?» — дишкен.

³⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Мээң ашп-чемим болза Мени айбылап чоруткан Адамны тооп дыңнаары болгаш Ооң Меңээ дааскан ажил-херээн эчизинге чедир кылыры болур. ³⁵ „Ам дөрт ай эртсе, дүжүт ажаар үе кээр“ — деп чугаалашпас ийик силер бе? А мен силерге чугаалап тур мен: карактарыңарны хере көргөш, тараа шөлдеринче көрүнер даан, олар кайы хире алдын-сарыг апарып, таразы бышкан-дыр!» ³⁶ Тараа ажаакчызы бодунуң шаңналын алыр боорда, ооң дүжүдү — меңгө амыдыраар улус болур, ындыг болганда, тараа чажыкчызы-даа, дүжүт ажаакчызы-даа денге өөрүүр апаар. ³⁷ Ол таварылгада „Бирээң тарыры, өскези ажаар“ деп үлегер сөс бадьткатгына бээр. ³⁸ Мен силерни боттарыңарны ажаап-тарываан шөлүңерни ажаап алзын дээш чорудуп турарым бо — аңаа өске улус ажылдап каан, а силер оларның ажылының үрө-түннелин кады үлежип турарыңар бо».

* 4:20 Гаризим даг самарийлерге ыдыктыг турган, олар аңаа дайзыннар ыдыктыг өргээзин урел бузарының мурнунда-даа, соонда-даа Дээрги-Чаякакчыга мөгөйип турганнар.

4:14 Иса. 55:1; Ин. 7:38 4:19 Ин. 9:20 4:20 Э. д. 12:6-7; 33:18; Ы. х. к. 11:29; 27:12; Башт. 9:7 || Ы. х. к. 12:5 4:22 4 Хаан. 17:28-34 || Ыд. ыр. 147:8-9; Аж.-ч. 13:23; Рим. 3:1-2 4:23 Рим. 8:15; Эф. 6:18 || Ыд. ыр. 144:18 4:24 2 Кор. 3:17 4:25 Ин. 1:41 || Мф. 11:2 || Ы. х. к. 18:18 4:26 Ин. 9:37 4:34 Ы. х. к. 8:3 || Ин. 5:30; 6:38; 9:4; 14:31 4:35 Мф. 9:38; Лк. 10:2 4:36 1 Кор. 3:6-9

³⁹ «Кылган бүгү чүүлүмнү Ол менээ чугаалап берди» — деп бадыткаан самарий херэежен кижиниң чугаазының аайы-биле ол хоорайдан элээн хөй самарийлер Иисуска бүзүрей берген. ⁴⁰ Самарийлер Аңаа келгеш, олар-биле артып каарын Оон аажок дилээннер, ынчангаш Ол орта ийи хонган. ⁴¹ Иисустун чугаазының аайы-биле оон-даа хөй улус Аңаа бүзүрей берген.

⁴² А демги херэежен кижиге олар мынча дээн: «Бистиң бүзүрей бергенивис ам чүгле сээң чугааларындан келбээн. Бис ам Ону боттарывыс дыңнаан болгаш, Ол ылап-ла бо делегейиниң улунунуң Камгалакчызы-дыр деп билдивис».

Хаанның дүжүмедиңиң оглун экирткени

⁴³ Ийи хонганда, Иисус Галилеяже чорупкан. ⁴⁴ Бурганның медээчизи бодунун төрөөн чуртунга* алдар-хүндү көрбөс дээрзин Ол Боду-ла чугаалап турган чүве-дир. ⁴⁵ Иисус Галилеяга чедип кээрге, ол чер чурттуглар Ону эвилен-ээлдек уткуп-хүлээп алган: олар Иерусалимге болган байырлалга барып чораан болгаш, Ооң аңаа кылган кайгамчык чүүлдерин шупузуун көргөн чүве-дир.

⁴⁶ Иисус оон ооң мурнунда сугну арагаже хуулдурупкан чери болур Галилеяның Канаже ээп келген. Ол үеде Капернаум хоорайга хаанның бир дүжүмеди турган, а ооң оглу аарый берген болган. ⁴⁷ Иисустун Иудеядан Галилеяже ээп чанып келгенин дыңнааш, ол кижиге Аңаа чедип келгеш: «Өлүп чыдар оглумну экиртип бээри-биле Капернаумче бадып кээп көрүңер» — деп Оон дилеп эгелээн.

⁴⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Кайгамчык демдектерни көрбөөн шаанарда, силерниң кайыңар-даа бүзүрээр ийик бе!»

⁴⁹ Хаанның дүжүмеди: «Дээрги! Оглум өлбөй чыдырда, барып көрээли!» — дээн.

⁵⁰ Иисус: «Чана бер че, оглуң дириг артар-дыр» — деп харыылаан.

Ол кижиге Иисустун сөстөринге бүзүрээш, чоруй барган. ⁵¹ Орук ара ону чалчалары уткуп алгаш: «Оглуңар дириг!» — дээннер.

⁵² «Каш шак үезинде оглум чүгээртеп эгеледи?» — деп, ол чалчаларындан айтырган.

Олар аңаа: «Дүүн, хүн үнгенден бээр чедиги шак үезинде, ооң эддиниң изии намдай берди» — деп харыылаан.

⁵³ Иисустун аңаа: «Оглуң дириг артар-дыр» — дээн шагында оглу экирий берген дээрзин адазы билип каан. Ынчан ол боду база бүгү өг-бүлөзи бүзүрей бергеннер. ⁵⁴ Иудеядан Галилеяже ээп чанып келгеш, Иисустун кылганы ийиги кайгамчык чүүл ол болган.

Эштир черге аарыг кижини экирткени

5 ¹ Ооң соонда иудей байырлал болган, Иисус ынчан Иерусалимче чорупкан. ² Иерусалимде Хөй хаалгазының чанында еврей дылда Вифезда дээр эштир чер, а ында серилеп каан беш өдүр бар. ³⁻⁴ Оларда эндерик хөй аарыг улус: согурлар, аскак-бускектер, чартыктааннар чыдар чүве-дир*. ⁵ Аңаа үжен сен чыл дургузунда чартыктап аарып келген бир кижиге турган. ⁶ Иисус ол кижиниң чыдарын көргөш база ооң ынча үр үеде аарып келгенин билер болгаш: «Экиририн күзеп тур сен бе?» — деп айтырган.

⁷ Аарыг кижиге Аңаа мынча деп харыылаан: «Дээргим, суг чалгып дойлу бээрге, мени эштир чернин суунче султар кижим чок күжүр-дүр мен. Сугга чедип чадап турумда-ла, өске кандыг-бир кижиге мени мурнай кире берген боор-дур».

⁸ Иисус аңаа: «Тургап, дөжөөнни алгаш, кылаштап чорувут!» — дээн. ⁹ Аарыг кижиге ол доран экирий бергеш, дөжөөн алгаш, кылаштап чорупкан.

А ол чорук амыр-дыш хүнүнде болган чүве-дир. ¹⁰ Ынчангаш иудейлер экирөөн кижиге мынча дээннер: «Бөгүн — амыр-дыш хүнү-дүр. Сен дөжөөн көдүрбөс ужурлуг сен!»

* 4:44 Төрөөн чурт — Иоанни мында Иудеяны ыңча деп турары ол чадавас. * 5:3-4 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө бо сөстөргө «Олар сугнуң дойлурун манап чыдар турган. Чамдыкта Дээрги-Чаяакчының төлөөзи бадып келгеш, сугну доюлдуруттарга, эштир черге мурнай кирген кижиге кандыг-даа аарыындан экирий бээр турган чүве-дир» деп сөстөрни немээн.

4:42 Ин. 1:29; 1 Ин. 4:14 4:44 Мф. 13:57; Мк. 6:4; Лк. 4:24 4:45 Ин. 2:23 4:46 Ин. 2:1; 21:2 || Ин. 2:12 4:48 Ин. 2:18; 6:30; 1 Кор. 1:22 4:53 Мф. 8:13 || Аж.-ч. 16:34; 18:8 4:54 Ин. 2:11 5:2 Неем. 3:1; 12:39 5:8 Мф. 9:6-7; Мк. 2:11; Лк. 5:24 5:10 Хост. 20:10; Иер. 17:21

¹¹ Ол оларга: «Мени экиртип каан Киж и меңээ: „Дөжээни алгаш, кылаштап чорувут“ — дээн-не болгай» — деп харыылаан.

¹² Ол кижиден: «Сеңээ: „Дөжээң алгаш, кылаштап чорувут“ — дээн киж и чоғум кым чүвөл?» — деп айтырганнар. ¹³ Экирий берген киж и Ол чоғум кымыл дээрзин билбес болган, чүге дээрге Иисус ол дораан орта турган чон аразынче ажытталы берген чүве-дир.

¹⁴ Иисус ооң соонда Бурганның өргээзинден демги кижини тып алгаш, анаа мынча дээн: «Көрөм, сен ам кадкы апардың. Сээң-биле оон-даа дора чүве болу бербезин дээш, моон сонгаар бачыт кылба». ¹⁵ Оон ол киж и иудей чагырыкчыларга баргаш, ону экиртип каан киж и Иисус-тур деп чугаалаан. ¹⁶ Ынчангаш иудейлер амыр-дыш хүнүндө ыңдыг чүүлдер кылганы дээш Иисусту истеп сүрүп эгелээннер.

¹⁷ Ынчаарга Иисус оларга: «Мээн Адам үргүлчү ажылдаар-дыр, Мен база ынчаар кылгы ужурулг мен» — дээн. ¹⁸ Иудейлер ынчан Ону өлүрөр арганы улам кызымак дилей бергеннер. Чүге дээрге Иисус чүгле амыр-дыш хүнүнүң хоойлузун хажыткан эвес, харын Бурганны «Мээн Адам» деп адап, Бодун Бурганга деңней көргөн болган.

Оглуңуң эрге-чагыргазы

¹⁹ Ынчаар орта Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Адазы ажыл-херээн канчаар кылганын көрбээн шаанда, Оглу Бодуңуң адындан чүңү-даа кылып шыдава. Адазы чүңү кылырыл, Оглу база ла ону кылыр. ²⁰ Чүге дээрге Адазы Огдуңга ынак база Бодуңуң кылып турар бүгү чүвезин Аңаа көргүзөр. Оон-даа артык ажыл-херектерни Ол Огдуңга көргүзүп бээр, силер ынчан улам-на кайгап магадаар силер. ²¹ Адазының өлүглерни канчаар диргизип, оларга амы-тынны хайырап турары дег, Оглу база-ла күзээн улузунга амы-тынны хайырлаар. ²² Оон туржук, Адазы кымны-даа шийтпейн турар, Ол шийдер бүгү эргени Огдуңга дамчыдып берген. ²³ Бүгү улустун

Адазын хүндүлөп көөрү дег, олар Оглуң база хүндүлөп көрзүн дээш, Оон ынчанганы ол-дур. Оглуң хүндүлөп көрбөс киж и Ону айбылап чоруткан Адазын база хүндүлөп көрбөйн турар-дыр.

²⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң сөзүмнү дыңнап турар болгаш Мени айбылап чоруткан Адамга бүзүрээр киж и бүрүзү мөңгө амыдыралды алып база шийткелге онаашпас, харын өлүмдөн амыдыралче шийлчий берген болур.

²⁵ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: өлүглер Бурганның Оглуңуң үнүн дыңнап каар үе-шак кел чыдар, харын-даа ол хун мырыңай чедип келген-дир. Кымнар ол үнү дыңнаарыл, амыдыралче эглип кээр. ²⁶ Адазы Боду канчап амыдыралдың үнөр дөзү болганыл, Оглуң база Ол ынчалдыр амыдыралдың үнөр дөзү кылып каан. ²⁷ Адазы оон ыңай шийдер эргени база Оглуңга хайырлаан, чүге дээрге Оон Оглу — Киж и амытан Оглу-дур.

²⁸ Ындыг боорга, элдесинменер: чевелерде чыдар бүгү улус Оон үнүн дыңнааш, чевелерден туруп кээр үе-шактын келгени бо-дур. ²⁹ Ынчан буян кылып чорааннар катап дирилгеш, амыдыраар, а бузут-бак кылып чорааннар катап дирилгеш, шийттигер. ³⁰ Мен чүңү-даа Бодуңуң эрге-чагыргам-биле кылып шыдава мен. Мен канчаар дыңнап турар-дыр мен, ынчаар шийдер мен. Мээң шийткелим чөптүг шийткел болур, чүге дээрге Мен Бодуңуң күзел-соруумнуң аайы-биле эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамның күзел-сорууңуң аайы-биле кылыр мен».

Иисустуң дугайында херечилел

³¹ «Мен Бодуңуң дугайымда Бодуңуң херечилээр болзумза, Мээң сөстөрим шынны эвес. ³² Ынчалза-даа Мээң таламче херечилеп турар өске киж и бар. Мээң дугайымда ооң херечилеп турар чугаазы алыс шынны дээрзин Мен билдир мен. ³³ Силер Иоаннче улус чорударыңарга, ол алыс шынны херечилээн болгай. ³⁴ Ынчаарга кижилерниң херечилели Меңээ херекчок-даа болза, камгалалды алзыннар дээр, силерге ол дугайында чугаалап турарым бо. ³⁵ Иоанн чырыдыр кыпкан чырыткы дег болган.

5:16 Ин. 15:20 5:18 Ин. 7:1 || Флп. 2:6 5:20 Мф. 3:17; 17:5; Ин. 3:35; 10:17; 15:9; 17:26 5:21 Иса. 26:19; Иез. 37:5, 12; Дан. 12:2 || Рим. 8:11; 1 Кор. 15:45 5:22 Ин. 17:2; Аж.-ч. 10:42 5:23 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20; 15:23 5:24 Ин. 3:36; 6:40; 20:31; 1 Ин. 5:9-13 || 1 Ин. 3:14 5:25 Мф. 27:52-53; Эф. 2:1, 5 5:26 Ин. 1:4; 11:25; 1 Ин. 1:2; 5:11 5:27 Дан. 7:13 5:28 Иса. 26:19; Иез. 37:12; Ин. 11:25, 43 5:29 Дан. 12:2 5:30 Мк. 14:36; Ин. 6:38; 8:16 5:31 Ин. 8:13 5:33 Ин. 1:7; 3:26; 10:41 5:35 Мф. 5:16; 2 Пет. 1:19

А силер ооң чырынга, хензиг-даа өйдө болза, өөрүүрүңгө чөпшээрешкен силер.

³⁶ Ынчалза-даа Менде Иоанның бергенинден-даа артык күштүгүт херечилел бар. Мээң кылып чоруурум, Адамның кылзын дээш Меңээ берген ажыл-херээ — Мени Ооң айбылап чорутканың херечилели ол-дур!³⁷ Мени айбылап чоруткан Адам Боду Мээң дугайымда шак ынчаар херечилээн-дир. Силер Ооң үнүн кажандаа дыңнаваан, Ооң хевир-шырайын кажандаа көрбөөн силер.³⁸ Силер Ооң сөзүн чүрээндө шыгжавайн чоруур силер, чүгө дээрге Ооң айбылап чорутканы Меңээ бүзүрөс-тир силер.³⁹ Бижилгелер дузасы-биле мөңгө амыдыралды аларын бодааш, оларны хынамчалыг шинчилеп чоруур силер. А олар база-ла Мээң дугайымда херечилеп турар болгай.⁴⁰ Ынчалза-даа Мээң дузам-биле амыдыралды алыр дээш, Меңээ чедип кээрин дөмөй-лө күзөвөс-тир силер.

⁴¹ Кижилерден алдар-хүндү алыксавас мен.⁴² Ынчалза-даа силерни өттүр билир мен: Силерге Бурганга ынакшыл чок!⁴³ Мен силерге Адамның адындан чедип келдим, а силер Мени хүлээп албайн тур силер. А өске-бир кижиде бодунун адын тудуп чедип кээрге, силер ону хүлээп алыр-дыр силер!⁴⁴ Бот-боттарыңардан алдар-хүндү дилээр, а кара чангыс Бургандан алдар-хүндү алыр дээш кыспас болганыңарда, канчап черле бүзүрөй бээр силер?!⁴⁵ Чок, Мени Адамның мурнунга силерни буруудадыр дээш келген деп бодаваңар. Силерни боттарыңарның аажок идегеп турарыңар Моисей буруудады бээр.⁴⁶ Моисейге ылап-ла бүзүрөп чораан болзуңарза, Меңээ база бүзүрөй бээр ийик силер, чүгө дээрге ол Мээң дугайымда бижээн-не болгай.⁴⁷ Силер ооң бижээн чүвезинге бүзүрөс тургаш, Мээң силерге чугаалаан чүвөм-ге канчап бүзүрээр силер?»

Беш муң кижини тоттурганы

(Мф. 14:13-21; Мк. 6:30-44; Лк. 9:10-17)

6 ¹ Ооң соонда Иисус Галилея (азы Тивериада) хөлүнүң ол чарыынче чоруп-

кан. ² Ооң соондан эндерик хөй чон чоруп олурган, чүгө дээрге аарыг кижилерни экиртип тура, Ооң кылганы кайгамчык чүүлдерни улус көргөн чүвө-дир. ³ Иисус даг кырынче үнө бергеш, аңаа Бодунуң өөреникчилери-биле кады олутруп алган. ⁴ Иудей Хосталышкын байырлалы чоокшулап орган.

⁵ Иисус эргий көргөш, Бодунче эжен-эндерик чоннуң кел чыдарын көрүп кааш, Филиппке: «Оларны чөмгерипки дег хлебти кайыын садып алыр бис?» — дээн. ⁶ Чүнү кылыр деп турарын Ол билдир турган, ынчалза-даа Филиппти шенээр дээш, ынча дээн чүвө-дир.

⁷ Филипп Аңаа: «Оларның кижиде бүрүзүңгө хензигни-даа бол бээр дие, 200 мөңгүн чоос-биле безин хлеб сатса*, четпейн баар-дыр» — деп харыылаан.

⁸ Иисустуң өөреникчилериниң бирээзи — Симон Пётрнуң думмазы Андрей Аңаа мынча дээн: ⁹ «Мында турар бир оолда беш арбай далганының хлеви болгаш ийи балыкчыгаш бар-дыр. Ынчалза-даа мынча хөй чонга ыя ол чүү боор деп?»

¹⁰ Иисус: «Улусту черге олуртуптуңар» — дээн. Ол кезек чер терең өлтисигениг болган. А олургулапкан улус 5000 хире эр кижиде чүвө-дир. ¹¹ Иисус хлебтерни алгаш, аш-чем дээш Бурганга өөрүп четтиргеш: «Олурган улуска үлөңер» — дээш, өөреникчилеринге берипкен. Балыкты база-ла ынчанган. Кым чежени күзөөнил, аңаа ол хирени берип турган. ¹² Улус тода бээрге, Иисус Бодунуң өөреникчилеринге: «Чүү-даа черге калбазы-биле, арткан кескиндилерни чыып алыңар» — дээн. ¹³ Өөреникчилер улус чөмөнгөн соонда беш арбай хлевинин арткан кескиндилерин чыгаш, он ийи хааржакты долдуруп алганнар.

¹⁴ Улус Иисустуң кайы хире кайгамчык чүүл кылганын көргөш: «Бо делегейге кээр ужурулуг демги Медээчи ылап-ла бо-дур!» — дээннер. ¹⁵ А Иисус улустуң чедип келгеш, Ону хенертен тудуп алгаш, хаан кылып аар деп турарын билдир кааш, база катап дагже чааскаан чоруй барган.

* 6:7 Ийи чүс мөңгүн чоос — Азы: «Ийи чүс динарий мөңгүн». Сес ай ишгинде ажылдап алыр ортумак шалыңга дең түң-дур.

5:36 Ин. 8:18; 10:25; 1 Ин. 5:9 5:39 Лк. 24:27 5:41 1 Фес. 2:6 5:43 Ин. 10:25; 12:12 || Ин. 1:11; 3:11-12 5:44 Ин. 12:43 5:46 Сан. 21:9; Ы. х. к. 28:15 6:4 Хост. 12:1-30; Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 2:13; 11:55 6:5 Ин. 1:44 || 4 Хаан. 4:42-44 6:8 Ин. 1:40, 44 6:11 Мф. 15:36 6:14 Мф. 11:2-3; Ин. 4:25; 11:27

**Иисустун суг кыраап
кылаштааны**
(Мф. 14:22-27; Мк. 6:45-52)

¹⁶ Кежээ дүжүп кээрге, Иисустун өөреникчилери хөл кыдыынче бадыхп келген. ¹⁷ Оон хемеге олурупкаш, хөл кежилдир Капернаумче эжиндирип чорупканнар. Караңгылай берген, а Иисус ам-даа келбээн, сурап барган. ¹⁸ Күштүгү хат хаддырга, хөл хөлзеп чыткан. ¹⁹ Олар чээрби беш азы үжен стадий* хире ырадыр эжиндире бергеш, хемеже хөлдү кырлап чоокшулап кел чыдар Иисусту көрүп кааннар. Өөреникчилер корга берген. ²⁰ Иисус: «Мен-дир мен, кортпаңар!» — дээн. ²¹ Олар Ону хемеге күзел-диди-биле олуртуп алганнар, хемези ынчан оларның эжиндирип бар чытканы эрикке ол дораан чеде берген.

Амы-тынны бээр хлеб

²² Даартазында хөлдүн ынды чарынынга артып калган чон аңаа чүгле чаңгыс хеме турганын сактып келген. Иисустун хемеже өөреникчилери-биле кады олурбаанын база оларның чүгле боттары эжиндирип чорупканын улус база билдир турган. ²³ Ынчан Тивериададан элээн каш өске хеме Дээрги Иисустун аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирип мөргүл кылганын соонда, улустун хлеб чип олурган черинче эжиндирип чеде берген. ²⁴ Улус чүү боор ийик, Иисустун-даа, Оон өөреникчилеринин-даа ында чогуң көрүп кааш, хемелеринге дедир олургулап-каш, Ону дилеп, Капернаумче эжиндирип чорупкан.

²⁵ Иисусту хөлдүн ол чарынындан тып алгаш, Оон: «Башкы, Силер кажан бээр чедип келдиңер?» — деп айтырганнар.

²⁶ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силер Мени кайгамчык демдектерни көрүп, билгеш эвес, а тоттур хлеб чиген болгаш, дилеп турарыңар ол-дур!

²⁷ Эстип-хайлы бээр аыш-чем дээш сагышсыравайн, мөңгө амыдыралды берип шыдаар аыш-чем алыр дээш, кызып-кылайыңар. Ол чемни силерге Кижиге амытан Оглу бээр, чүге дээрге Бурган

Ада Боду Аңаа таарзынып, Ону демдек-тээн-дир».

²⁸ Олар Оон: «Бистин ажил-херээвис Бурганга таарымчалыг болзун дизивиссе, чүнү кылыр ужурлуг бис?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус: «Силернин Бурган дээш кылыр ажил-херээнер дээрге-ле Ооң айбылап чорутканы Кижиге бүзүрээри ол-дур» — деп харыылаан.

³⁰ Ынча дээрге, олар: «Силерге бүзүрей бээревис хире кандыг кайгамчык демдекти биске көргүзөр силер? Чүнү кылыр силер? — деп айтырганнар. —

³¹ Бистин ада-өгбевис ээн кургап ховуга манна деп чемни чип турган болгай. Бижилгеде ол дугайында: „Оларга аыш-чем кылыр дээрден баткан хлебти берген“ — деп бижээн-дир».

³² Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерге дээрден хлебти Моисей эвес, а Мээң Адам берип турган, алыс шын хлебти дээрден Ол ам-даа берип турар. ³³ Чүге дээрге кым дээрден дүжүп келгеш, бо делегейге амыдыралды хайырлаарыл, Бурганның хлеви Ол болур».

³⁴ Ынчан Аңаа мынча дээннер: «Дээргивис, биске ындыг хлебти үргүлчү берип туруңарам».

³⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Мен дээрге амы-тынны бээр хлеб-тир мен. Мени сурап кээр кижиге кажан-даа ашгавас база Меңээ бүзүрээн кижиге кажан-даа суксавас. ³⁶ Ынчалза-даа Мээң силерге чугаалап турганын дег, силер көргөн-даа болзуңарза, бүзүревес-тир силер! ³⁷ Адамның Меңээ берген бүгү чүвези Меңээ чедип кээр база Меңээ чедип келген кижини черле үндүр сыырбас мен. ³⁸ Чүге дээрге Мен, дээрден дүжүп кээримде, Бодумнун күзел-соруумнун аайы-биле кылыр дээш эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамның күзел-соруун күүседир дээш келген мен. ³⁹ Мени айбылап чоруткан Адамның күзел-соруу мындыг: Ооң Меңээ берген чүвезинден чүнү-даа өлүрүп-чидирбези, харын оларны сөөлгү хүнде амыдыралче катап дигризери. ⁴⁰ Мээң Адамның күзел-соруу — Оглон көргөш, Аңаа бүзүрээн Кижиге бүрүзүңгө мөңгө амыдыралды бээри.

* 6:19 Беш азы алды хире километр.

6:27 Иса. 55:2 6:29 1 Ин. 3:23 6:30 Мф. 12:38; Ин. 2:18; 4:48; 1 Кор. 1:22 6:31 Хост. 16:15; Сан. 11:7-9 ||
Неем. 9:15; Бд. ыр. 77:24 6:34 Ин. 4:15 6:35 Ин. 4:14; 7:37 6:37 Ин. 17:6 6:38 Ин. 3:13; 1 Кор. 15:47 ||
Мк. 14:36; Ин. 5:30 6:39 Мф. 18:14; Ин. 10:28-29 6:40 Ин. 3:35; 5:24; 1 Ин. 5:12-13

Мен оон ол кижини сөөлгү хүнде катап диргизиптер мен».

⁴¹ Иисустун: «Мен дээрге дээрден дүжүп келген хлеб-тир мен» — деп чугаалааны дээш иудейлер Аңаа хорадап, хыйланы берген. ⁴² Олар мынча дээн: «Ол дээрге Иосифтин оглу Иисус эвес чүве бе? Бис Ооң адазын-даа, авазын-даа билир-дир бис. Канчап черле Ол: „Мен дээрден дүжүп келдим“ — дээрил?»

⁴³ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Хорадап, хыйланырын соксадыңар. ⁴⁴ Мени айбылап чоруткан Адам кандыг-бир кижини хаара тутпас чүве болза, кым-даа Менче чедип кээп шыдавас. А кээр болза, Мен ону сөөлгү хүнде катап диргизер мен. ⁴⁵ Медээчилернин номнарында мынчаар бижээн: „Олар шуптузу Бургандан өөредиг алыр“. Адамны дыңнааш, Оон өөренип алган бүгү улус Меңээ чедип кээр. ⁴⁶ Ынчалза-даа олар Аданы көргөн дээни ол эвес-тир. Чүгле Бургандан келген Кижини, чүгле Ол чааскаан, Аданы көргөн. ⁴⁷ Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: бүзүрей берген кижини мөңгө амыдыралдыг болганы ол.

⁴⁸ Мен дээрге тынгарар хлеб-тир мен.

⁴⁹ Силернин ада-өгбөңөр ээн кургаг ховуга манна дээр чем чип турдулар, ынчалза-даа өлгүлей бердилер. ⁵⁰ А дээрден дүжүп кээр хлеб ындыг эвес: ону чиген кижини каян-даа өлбөс. ⁵¹ Мен дээрге дээрден дүжүп келген, амылыг хлеб-тир мен. Ол хлебти чиген кижини мөңгө амыдыралды алыр. Мээң аңаа бээрим хлеб дээрге-ле Мээң мага-бодум ол-дур. Мен ону, бо делегейини улугу амыдыразын дээш, берип турар мен».

⁵² Ынчан иудейлер аразында изигленип маргыжа берген: «Ол Кижини канчап, бисти чизин дээш, бодунуң мага-бодун берип шыдаар чүвөл?»

⁵³ Иисус мынча деп харылаан: «Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: бир эвес Кижини амытан Оглунуң мага-бодун чивес база Ооң ханын ишпес болзунарза, амы-тынныг артпас силер. ⁵⁴ Мээң мага-бодумну чиир база Мээң ханымны ижер кижини мөңгө амыдыралды болур, оон Мен ону сөөлгү хүнде катап диргизиптер мен. ⁵⁵ Мээң мага-бодум — ёзу-

луг чем, а Мээң ханым — ёзулуг суксун болур. ⁵⁶ Мээң мага-бодумну чиир болгаш Мээң ханымны ижер кижини Мээңбиле тудуш харылзаалыг болур, а Мен оон боду-биле харылзаалыг артып каар мен. ⁵⁷ Мени айбылап чоруткан мөңгө дириг Адамнын ачызында Мээң амыдырап чоруурум дег, Мени чиир кижини база-ла Мээң ачымда амы-тынныг арттар. ⁵⁸ Дээрден дүжүп келген хлеб ындыг боор-дур. Ол силернин ада-өгбөңөрнин чип турган манназы дег эвес болур — олар өлүп калгылаан ийик чоп. А бо хлебти чиир кижини мөңгө амыдыралдыг болур».

⁵⁹ Иисус ол сөстөрнү Капернаумнун синагогазынга өөредиг берип тургаш, чугаалаан чүве-дир.

Өөреникчилериниң Иисусту кагганы

⁶⁰ Иисустун өөреникчилеринин элээн хөйү ону дыңнааш, химиренич берген: «Кандыг кончуг берге өөредиг боор! Кым ону дыңнап шыдаарыл?»

⁶¹ Иисус Бодунуң өөреникчилеринин хыйланы турарын билир болгаш: «Силерге ол таарышпас-тыр бе? — деп айтырган. — ⁶² А бир эвес Кижини амытан Оглунуң ооң мурнунда турган черинче көдүрүлүп үнүп бар чыдарын көрүп кагзынарза, чүү болурул че? ⁶³ Амы-тынны чүгле Сүлде бээр, а кижиниң күжү ынай-даа ажылаттынмай турар. Мээң силерге чугаалаан сөстөрүм — амы-тынны бээр Сүлде ол-дур. ⁶⁴ Ынчалза-даа аранарда бүзүрөвес улус база бар-дыр». Иисус эгезинден тура-ла, кымнын Аңаа бүзүрөвезин база кымнын Ону садыптарын билир турган. ⁶⁵ Оон мынча дээн: «Мээң Адам кандыг-бир кижиге ындыг арга бербес чүве болза, Менче кым-даа чедип кээп шыдавазын чогуум-на ынчангаш силерге чугаалааным ол-дур».

⁶⁶ Ол үеден эгелээш, Иисустун өөреникчилериниң хөй кезини Ону каапкаш, Ооң-биле кады чорбас апарган. ⁶⁷ А Иисус он ийи элчининден: «Силер база ойлап чоруурун күзевейдин-дир силер бе?» — деп айтырган.

⁶⁸ Симон Пётр Аңаа мынча деп харылаан: «Дээрги, кымга баар улус бис? Мөңгө амыдыралды бээр сөстөр Силерде-дир. ⁶⁹ Бис ам Силерге бүзүрей бергеш,

6:42 Мф. 13:55 6:44 Ос. 11:4; Ин. 12:32 6:45 Иса. 54:13 6:46 Хост. 33:20; Мф. 11:27; Ин. 1:18

6:51 Ин. 3:13 || Мф. 26:26-28 6:53 Мк. 14:22-24; 1 Кор. 10:16; 11:27 6:56 Ин. 15:4-5; 1 Ин. 3:24

6:62 Мк. 16:19; Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 6:63 2 Кор. 3:6 6:64 Ин. 13:11 6:69 Мк. 1:24

Силерни Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи* деп билип алдывыс».

⁷⁰ Иисус: «Мен силерни он ийи элчин кылдыр шилип албажык мен бе? — деп харыылаан. — А силерниң бирээңер эрлик-тир оң!» ⁷¹ Ол Симон Искариот-туң оглу Иуданың дугайында чугаалап турган. Иуда, он ийи элчинниң бирээзи тургаш, Иисусту алызында барып сакчан күвө-дир.

Иисустуң Чадырлар байырлалычче чорупканы

7 ¹ Иисус ооң соонда Галилеяны эргип чорупкан. Иудейлер Ону өлүрер деп турар боорга, Ол Иудеяга барбас деп шийтпирлеп алган. ² Иудейлерниң Чадырлар байырлалы чоокшулап орган.

³ Иисустуң дунмалары* ынчан Аңаа мынча дээннер: «Бо черни каггаш, Иудеяже чоруп көрөм! Сэң кылып турар ажыл-херээңни өөреникчилериң база көрзүн. ⁴ Чүге дээрге кым-даа бодунун билдингир боорун күзээр болза, ажыл-херээн бүдүү кылбас. А Сен мындыг ажыл-херекти чаяп чоруур-дур сен, ынчангаш Бодунну бо улус мурнунга көргүс!» ⁵ Ооң дунмалары безин Аңаа бүзүревейн турган күвө-дир.

⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Менээ доктаадып каан үе ам-даа келбээндир. А силерге кандыг-даа үе тааржырдыр. ⁷ Бо делегейиниң улузу силерни көөр хөннү чок болу берип шыдавас, а Мени көөр хөннү чок-тур, чүге дээрге Мен оон ажыл-херээ бузуттуг дээзин херечилеп турар-дыр мен. ⁸ А силер байырлалче барынар. Мен амдызында* ол байырлалче барбаайн, чүге дээрге Менээ доктаадып каан үе-шак ам-даа келбээндир».

⁹ Ону чугаалааш, Иисус Галилеяга артып калган. ¹⁰ Ынчалза-даа дунмалары байырлалче чорупкан соонда, Иисус база ынаар чорупкан, чүгле ажы-биле эвес, а бүдүү. ¹¹ Иудей чагыркчылар байырлал үезинде Ону дилеп турган. Олар: «Ол Кижичер кайдал?» — деп айтырар болганнар. ¹² Чон аразын-

га база-ла Ооң дугайында маргыштыг хөй чугаа-соот үнген. Чамдызы Иисусту: «Буянныг кижидир» — дээннер. А өскелери: «Чок, Ол чоңну мегелеп турар-дыр» — деп удурланыр болган. ¹³ Ындыг-даа болза, иудей эрге-чагыргадан корткаш, кым-даа Ооң дугайында ажы-биле чугаалаваан.

¹⁴ А байырлал орту кирип чорда, Иисус Бурганның өргээзинге кирип келгеш, өөредип эгелгеш. ¹⁵ Иудей чагыркчылар: «Каяа-даа өөрөнмээн хирезинде, Ол ынча хөй чүвени кайгыын билип алган чор?» — дижип, элдепсинип турган.

¹⁶ Иисус мынча деп харыылаан: «Мээн өөредим — Мээнии эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамныг чүвө. ¹⁷ Ооң күзөл-соруун чогулар дээн кижини, ол өөредиг Бургандан-даа келген болза азы Мен Бодумнуң адымдан-даа чугаалаан болумза, ооң дугайында билип аар.

¹⁸ Бодунуң адындан чугаалап чоруур кижини бодунга алдар-хүндү чедип алыксаар. А Ону айбылап чоруткан Адазынга алдар-хүндү чедип алыксаар Кижини алыс шынны чугаалаар болгаш, Ооң чүрээнде меге чок болур. ¹⁹ Моисей силерге ыдыктыг хоойлуну берди чоп? Ынчалза-даа силерниң чаңгызыңар-даа ыдыктыг хоойлуну сагывайн чоруур-дур! Чүү дээш мени өлүрер деп бардынар?»

²⁰ Чыылган чон: «Сен букшуурай бердиң бе? Кым Сени өлүрер дээн чүвөл?» — деп харыылаан.

²¹ Иисус улаштыр мынча дээн: «Мен чаңгыс-ла кайгамчык чүү кылдым, а силер шупту кайгап калдынар. ²² Моисей силерге кыртыжап демдектээрин айтып берген (херек кырында ол Моисейни эвес, а бурунгу өгбелерни дамчып келген-даа болза), ынчангаш силер оолдарыңарны амыр-дыш хүнүнде-даа кыртыжап демдектээр-дир силер. ²³ Моисейниң хоойлузун хажытпас дээш, кижини амыр-дыш хүнүнде кыртыжап демдектеп болур турда, Мен кижини амыр-дыш хүнүнде бүдүн-бүрүүн-биле сегидип каарымга, чүге ол дээш Менче хорадап

* 6:69 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи» деп эвес, а «Христос, дириг Бурганның Оглу» деп бижээн. * 7:3 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иисустуң акылары». * 7:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амдызында» деп сөс таварышпайн турар.

6:70 Ин. 13:2, 27 6:71 Ин. 18:2-3 7:1 Ин. 5:18; 8:37; 11:53 7:2 Лев. 23:34; Ы. х. к. 16:13-15
7:3 Мк. 3:31; 6:3; Ин. 2:12; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 7:6 Мк. 14:41; Ин. 2:4; 8:20; 13:1
7:7 Ин. 15:18 | Ин. 3:19 7:13 Ин. 19:38 7:16 Ин. 8:28; 12:49; 14:10 7:18 Ин. 5:41; 8:50
7:19 Ы. х. к. 33:4; Ин. 1:17 7:20 Мк. 3:22; Ин. 8:48; 10:20 7:23 Мф. 12:2; Ин. 5:16

турарыңар ол? ²⁴ Эренгейлеп шийтпечер, а чөптүг шийткел-биле шийдиңер».

**Иисустуң дугайында
аңгы-аңгы бодаалар**

²⁵ Ынчан Иерусалимниң чамдык чурттакчылары мынча дээннер: «Даргаларыстың өлүрү деп турар кижизи Ол эвес чүве бе? ²⁶ Ынчаарга көрүнер даан, Ол ажыы-биле өөредип тур, а кым-даа Аңаа удур чүве чугаалавас-тыр. Христос ылап-ла Бо-дур деп, бистиң даргаларывыс билир чадавас. ²⁷ Ынчалза-даа бис Ону таныыр, Ооң кайбын келгенин билир-дир бис. А Христос чедип кээрге, Ооң кайбын кээрин кым-даа билбес болур дээн чүве болгай.»*

²⁸ Иисус ынчан Бурганның өргээзинге өөредип берип тура, дыңзыдыр мынча дээн: «Мени таныыр база Мээң кайбын келгенини билир-дир силер бе? Дөмейле Мен Бодумнун адымдан келбээн мен. Мени айбылап чоруткан Адамга ылапты-биле бүзүрөп боор, ынчалза-даа силер Ону билбес-тир силер. ²⁹ А Мен Ону билир мен, чүге дээрге Мен Ооң чанындан келген мен. Ол Мени айбылап чоруткан чүве».

³⁰ Ынчан олар Иисусту тудуп хоругдап алыр бодаан, ынчалза-даа кым-даа Олче хол көдүрбээн, чүге дээрге Аңаа доктаадып каан үе-шак ам-даа келбээн болган. ³¹ Чон аразындан хөй кижии Аңаа бүзүрөй берген. Олар: «Христос чедип кээр болза, бо Кижиниң кылганындан хөй кайгамчык демдектер көргүзүп шыдаар бе кай?» — джип турганнар.

³² Чонда Ооң дугайында ыңдыг чугаалар чоруп турарын фарисейлер дыңнап кааннар. Ынчан фарисейлер болгаш Бурганның дээди бараалгакчылары Ону тудуп хоругдаары-биле Бурганның өргээзиниң таңныыл шерин чорудупканнар.

³³ Иисус ол өйде мынча деп турган: «Мен ам силер-биле ыңдыг-ла үр эвес кады турар мен, оон Мени айбылап чоруткан Адамче чоруптарым ол. ³⁴ Мени дилей

бээр силер, ынчалза-даа тыппас силер. Мен каая турар-дыр мен, силер ынаар чеде берип шыдавас силер».

³⁵ Ынчан иудейлер боттарының аразында: «Биске тывылбайн баар кылдыр, Ооң кайнаар баар деп турары ол? Гректер аразында тоо бидаргай чурттаан бистиң чонче чоруткаш, гректерни өөредир дивээн бе? ³⁶ Оон: „Мени дилей бээр силер, ынчалза-даа тыппас силер“ база „Мен каая турар-дыр мен, силер ынаар чеде берип шыдавас силер“ — деп чугаазының ужур-утказы чүл?» — джи бергеннер.

³⁷ Байырлалдын адак сөөлгү, эң өндүр улуг хүнүнде Иисус туруп келгеш, дыңзыг үн-биле мынча дээн: «Кым суксай-дыр, Меңээ чедип келзин база суксунун хандырып алың! ³⁸ Бижилгеде айтып каанын ёзугаар, кым Меңээ бүзүрээрил, ооң чүрээнден тыңгарар сулуг кемнер агып бадар». ³⁹ Иисуска бүзүрөй берген улустуң алыр ужурулу Ыдыктыг Сүлдениң дугайында Ооң ынчаар чугаалааны ол. Ынчан Бурган Бодунуң Сүлдезин оларга ам-даа бербээн турган, чүге дээрге Иисус Адазынче ам-даа өрү көдүрүлбээн болган.

⁴⁰ Иисустуң ол сөстөрүн дыңнааш, чамдык улус: «Манаанывыс Медээчи Ол дээрзи ылап-тыр!» — дишкен.

⁴¹ Өскелери мынча дээннер: «Ол Христостур!»

А бир чамдызы: «Христос канчип Галилеядан чедип кээр чүвөл? — джип, удурланыр болган. — ⁴² Христос Давид хаанның үре-салгалы болур болгаш Давидтиң чурттап чораан хоорайы Вифлеемге төртүтүнер деп Бижилгеде чугаалаан-га болгай». ⁴³ Чон аразында Иисус дээш алгыш-кырыштыг маргылдаа үнген. ⁴⁴ Чамдык улус Ону тудуп хоругдаар дей берген, ынчалза-даа кым-даа Олче хол көдүрбөйн барган.

Иудей даргаларның бүзүрөөзини

⁴⁵ А Бурганның өргээзиниң таңныыл шерин дээди бараалгакчылар болгаш

* 7:27 Хөй улус Иисустун Галилеядан уктуунга бүзүрээр болгаш, Ол Бурганның шилип алган хааны бооп шыдавас деп санап турган (7:41-42, 7:52, 9:29 көр).

7:24 Ин. 8:15 7:27 Ин. 8:14; 9:29; 19:9 7:29 Мф. 11:27; Ин. 8:55 7:30 Ин. 10:39 || Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 8:20; 13:1 7:31 Ин. 8:30 7:33 Мк. 14:7; Ин. 14:19 || Ин. 16:5 7:34 Ин. 8:21-22; 13:33 7:37 Лев. 23:36; Сан. 29:35; Неем. 8:18 || Мф. 11:28 || Ыд. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Мф. 5:6; Ин. 4:14; 6:35 7:38 Ыд. ыр. 35:10; Иса. 58:11; Иер. 2:13; 17:13; Зах. 14:8 7:39 Иса. 44:3 || Иоил 2:28; Аж.-ч. 2:4 7:40 Ы. х. к. 18:15, 18-19; Ин. 1:21 7:42 2 Хаан. 7:12, 16 || 1 Хаан. 16:1 || Мих. 5:2; Мф. 2:1; Лк. 2:4-7 7:43 Ин. 9:16; 10:19

фарисейлерже ээп чедип кээрге, демгилери оларга: «Чүге силер Ону тудуп эк-келбедиңер?» — дээр болган.

⁴⁶ Бурганның өргээзиниң таңныыл шерии: «Ол кижиге дег кылдыр кым-даа, кажан-даа чугалап көрбээн» — деп харыылаан.

⁴⁷ Фарисейлер оларга мынча дээн: «Таанда-ла силер база мегеледип алдыңар бе? ⁴⁸ А эрге-чагырга тутканнарның азы фарисейлерниң аразындан Аңаа бүзүрей берген чаңгыс-даа кижиге бар-дыр бе? ⁴⁹ Чүгле бо, Моисейниң хоойлузун билбес, бүдүүлүк улус ынчалды, Бурганның каргыжы оларга четкен-дир!»

⁵⁰ Фарисейлерниң бирээзи болур, Иисуска дүне када кээп турган Никодим дээрси олардан: ⁵¹ «Баштай Ооң өчүүн дыңнап албайн база ооң чүнү үүлгедип каанын билип албайн чыда, ол Кижиге шииткел онаарын бистиң ыдыктыг хоойлуvus чөпшээрэр чүве бе?» — деп айтырган.

⁵² Олар Никодимге хары кылдыр: «Бо чүү болду? Сен база Галилеядан келген сен бе?! Бижилгени өөрөн, ынчан Бурганның медээчизи Галилеядан келбес дээрзин билип каар сен» — дээннер.

Ашаанга өскерилген херээжен кижиге

⁵³ [Оон олар шупту бажыңнарынче тарап чангылай бергеннер.

8 ¹ А Иисус Елеон даанче чорупкан. ² Эрген эрте Ол база катап Бурганның өргээзиниң девискээринге көстүп келген. Бүгү чон Ону үглей чыгылып кээрге, Иисус, олуруп алгаш, оларны өөредип эгелээн. ³ Ол өйде ном-хоойлу тайылыбрылакчылары болгаш фарисейлер бир херээжен кижини, ол ашаанга өскерлип турда, туткаш, Иисуска эккелгеннер. Олар ол херээженни чон ортузунга тургускаш, ⁴ Иисуска мынча дээннер: «Башкы! Бо херээжен ашаанга өскерлип тура, туттурган-дыр. ⁵ Моисей бодунун хоойлузунга ындыгларны даш-биле өлүр согарын биске дужаап чораан болгай.

А Силер чүү дээр силер?» ⁶ Иисусту буруудайдыр кандыг-бир чылдак тып алып дээш ынча деп турганнары ол чүве-дир.

Ынчалза-даа Иисус, доңгайып алгаш, салаазы-биле довуракка бир-ле чүве бижий берген. ⁷ Олар Оон салдыкпайн, айтыргаш туруп бээрге, Ол ковайып келгеш, оларга мынча дээн: «Силерниң араңарда кажан-даа бачыт кылбаан кижиге ол херээженче дашты баштай октапсын!» ⁸ Оон катап-ла доңгайып алгаш, довуракка чүве бижириң уламчылай берген.

⁹ Ону дыңнааш, улус чаңгыстап тарап эгелээн, эң баштай эң улуглары чоруй барып-тыр. Иисус биле чон ортузунга турган херээжен кижиден өске, кым-даа артпаан. ¹⁰ Иисус бажын көдүрүп келгеш, оон: «Дунмам! Сээн буруудайдыкчыларың кайыл? Сени кым-даа шиитпээни ол бе?» — деп айтырган.

¹¹ Оозу: «Кым-даа шиитпеди, Дээргим» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мынча дээн: «Мен база сени буруудатпайн тур мен. Чорупкаш, моон соңгаар бачыт үүлгетпе».]*

Иисус — делегейге Чырык

¹² Иисус база катап фарисейлер-биле чугалажы берген: «Мен — бо делегейниң улузунга Чырык-тыр мен. Мени эдерген кижиге карангыга азып чорбас, харын амы-тын бээр чырыкты алган болур».

¹³ Фарисейлер мынча дээн: «Бодуңна Бодуң дугайында херечилээр-дир сен. Ынчангаш Сээн херечилээниң күш чок болур».

¹⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бодум-на Бодумнуң дугайында безин херечилеп турзумза, Мээн сестерим алыс шынныг. Чүге дээрге Мен кайыын келгенимни болгаш кайнаар чоруй баарымны билер-дир мен, а силер Мээн кайыын келгенимни болгаш кайнаар чоруй баарымны билбес-тир силер. ¹⁵ Силер кижилерниң хемчээ-биле шиидер-дир силер, а Мен кымны-даа шиитпес-тир мен. ¹⁶ А бир эвес Мен шиидип-даа турган болзумза, Мээн шииткелим алыс

* 8:7 Моисейниң хоойлузун ёзуугаар, херечи кижиге өлүмге шииттирген кижиге дашты эң баштай октаар ужурлуг (Ы. х. к. 17:7 көр). * 7:53–8:11 Эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде ол домактар таварышпайн турар.

7:48 1 Кор. 1:20; 2:8 7:50 Ин. 3:1; 19:39 7:51 Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; 19:15 7:52 4 Хаан. 14:25

8:5 Лев. 20:10; Ы. х. к. 22:22–24; Иез. 16:38 8:6 Лк. 11:54; 20:20 8:7 Ы. х. к. 17:7; Рим. 2:1, 22

8:11 Ин. 5:14 8:12 Иса. 42:6; 49:6; Лк. 2:30; Ин. 1:4, 9 || Ин. 12:35 8:13 Ин. 5:31 8:14 Ин. 13:3; 16:28 || Ин. 7:27 8:15 Ин. 3:17; 7:24; 12:47 8:16 Ин. 5:30; 16:32

шынныг болур, чүгө дээрге Мен чааскаан эвес мен: Мени айбылап чоруткан Адам Мээң-биле кады-дыр. ¹⁷ А силернин ыдыктыг хоойлунарда ийи кижинин херечилээнинге бүзүрөп болур дээн болгай. ¹⁸ Бодум-на Бодумнуң дугайымда херечилээнимден ангаза, Мени айбылап чоруткан Адам база Мени дээш херечилээн-дир».

¹⁹ «А Сээң Адаң кайдал?» — деп, олар айтырган.

Иисус: «Силер Мени-даа, Мээң Адамны-даа билбес силер — деп харыылаан. — Мени билир турган болзунарза, Мээң Адамны база билгей эртик силер». ²⁰ Иисус ол сөстөрни Бурганнын өргээзинге өөредип берип тургаш, акша-мангун өргүлү шыгжаар чер чанынга чугаалаан. Ынчаарга кым-даа Ону тудуп хоругдаваан, чүгө дээрге Аңаа доктаадып каан үе-шак ам-даа келбээн болган.

²¹ Иисус оларга: «Мен-даа чоруур дей бердим. А силер Мени дилей бээр силер, ынчалза-даа хай-бачыдынар өршээттинмейн өлүр силер. Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдавас силер» — деп немеп чугаалаан.

²² Иудейлер ынчан мынча дижи берген: «„Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдавас силер“ — деп чүзүл оон, ынча деп турарын бодаарга, Ол амы-тынынга четтинер дээн эвес бе?»

²³ Иисус мынча деп харыылаан: «Силер бо чер-делегейден силер, а Мен — өрүткен келген мен. Силер бо делегейден силер, а Мен бо делегейден эвес мен.

²⁴ Ынчангаш Мен силерге: „Хай-бачыдынар өршээттинмейн өлүр силер“ — дидим. Бир эвес Мени Ол-дур деп бүзүрөвөс болзунарза, силер хай-бачыдынар өршээттинмейн өлүр силер».

²⁵ Олар Иисустан: «Сен чогуем кым сен?» — деп айтырганнар.

Иисус мынча деп харыылаан: «Кым Мен дээрзин силерге үргүлчү чугаалап келдим. ²⁶ Силернин шидип болгу дег чүвемне хөй. Ынчалза-даа Мени бо делегейге айбылап чоруткан Адамдан дыңнаан чүвемни-ле манаа чугаалап чоруур-дур мен, а Мени айбылап чоруткан Адам

алыс шынны чугаалаар болгай». ²⁷ Иисус иудейлерге Бодунун дээрде Адазынын дугайында чугаалап турарын олар билбээн.

²⁸ Иисус улаштыр мынча дээн: «Кижиге амытан Оглун өрү көдүрүпкеш, Мени Ол-дур деп база Бодумнуң адымдан чүнү-даа кылбайн чоруур мен деп биле бээр силер: Ада Мени чүү чүвөгө өөреткенил, ону-ла чугаалап чоруур-дур мен.

²⁹ А Мени айбылап чоруткан Адам Мээң-биле кады — Ол мени чааскаандырзымны кагбаан, чүгө дээрге Мен кезээде-ле Аңаа таарымчалыг чүүлдү кылып чоруур мен». ³⁰ Ооң ол сөстери дээш хөй кижиге Аңаа бүзүрөй берген.

Хосталга бээр алыс шын

³¹ Ынчан Иисус Аңаа бүзүрөөн иудейлерге мынча дээн: «Силер Мээң өөредийм ёзуугар чурттаар болзунарза, Мээң ёзулуг өөреникчилерим болур силер.

³² Ынчан алыс шынны билип алыр силер — оон ол шын силерни хостуг кылып каар».

³³ Олар Аңаа: «Бис — Авраамнын уре-салгалы бис, кажан-даа, кымның-даа кулдыры болуп чорбаан бис! „Хостуг апаар силер“ деп сээң ол чүү дээрин ол чүвөл?» — деп харыылааннар.

³⁴ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бачыт кылган кижиге бүрүзү бачыттын кулу болур чүвө. ³⁵ Кул өг-булеге үргүлчү туруп шыдавас, а ээнин оглу аңаа үргүлчү турар.

³⁶ Ынчангаш Оглу силерге хосталганы бээр болза, ёзулуг-ла хостуг болур силер. ³⁷ Мен силерни Авраамнын уре-салгалы деп билир мен.

Ынчалза-жок Мени өлүрөр деп тур силер — чүгө дээрге Мээң сөзүм силерге кирип, сиңмээн-дир. ³⁸ Адамнын чанынга тургаш, Мен чүнү көржүк мен, ол дугайында силерге чугаалап тур мен, а силер бодунарның аданардан дыңнаан чүвөңөрни кылып турар-дыр силер».

Авраамның ажы-төлу азы эраиктиң ажы-төлу?

³⁹ Олар: «Бистин адавыс — Авраам!» — деп харыылааннар.

8:17 Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; 19:15 8:18 Ин. 5:36; 1 Ин. 5:9 8:19 Мф. 11:27; Ин. 16:3 8:20 Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 13:1 8:21 Иез. 3:18; 33:8 || Ин. 7:34-35; 13:33 8:23 1 Ин. 4:5 || Ин. 17:14 8:26 Ин. 15:15 || Ин. 3:33 8:28 Сан. 21:9; Ин. 3:14; 12:32 || Ин. 5:30; 7:16 8:29 Ин. 4:34; 6:38 8:30 Ин. 7:31 8:32 Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1 8:33 Мф. 3:9 8:34 2 Пет. 2:19; Рим. 6:16-20; Тит. 3:3 8:35 Э. д. 21:10; Гал. 4:30 8:37 Ин. 5:18; 7:1; 11:53 8:39 Лк. 19:9

Иисус оларга мынча дээн: «Силер ылап-ла Авраамның ажы-төлү болзунарза, ооң ажил-херээн кылып чораай силер. ⁴⁰ А силер дээрге ындыг эвес, Мени — Бодунуң Бургандан дыңнааны алыс шынны силерге чугаалап берген кижини — өлүрер деп турар-дыр силер! Авраам ычпап турган эвес. ⁴¹ Чок ыңар, силер бодунарның аданарның ажил-херээн кылып чоруур-дур силер».

«Бис сурас болуп төрүттүнмээн бис — деп, олар удурланып үнген. — Бистиң чаңгыс Адавыс — Бурган ол-дур».

⁴² Иисус оларга: «Силерниң Адаңар Бурган турган болза, Меңээ ынак болгай-ла силер, чүге дээрге Бургандан чедип келген болгаш, Мен ам мында турар-дыр мен. Бодум-на Бодумну адымдан чедип келбээн мен — Бурган Мени айбылап чоруткан! — деп харыылаан. — ⁴³ Чүге Мээң сөзүмнү билип албайн турар силер? Чүге дээрге Мээң медээмни дыңнап шыдавас-тыр силер. ⁴⁴ Силерниң адаңар — эрлик-тир, ыңчангаш силер бодунарның аданарның күзээн-не чүвезин күүседирин бодаар-дыр силер. А ол эн эгезинден-не кижилер өлүрүкчүзү чораан база алыс шынны хүлээп көрбейн келген, чүге дээрге ооң бодунда алыс шын чок. Ол мегелей бергеш, бодунуң төрөөн дылынга чугаалап турары ол, чүге дээрге ол боду мегечи-дир база нүгүл-мегениң адазы-дыр. ⁴⁵ А Мен алыс шынны чугаалап турумда-ла, Меңээ бүзүрөвөс-тир силер! ⁴⁶ Силерниң араңардан кым Мени бачыттыг деп сойгалаар харыктыгыл? Мен силерге алыс шынны чугаалап турар болзумза, чүге Меңээ бүзүрөвөс силер? ⁴⁷ Кым Бурганныыл, ол кижилер Бурганның сөстөрүн тооп дыңнаар. Силер Бурганга хамаарышпас болгаш, Мээң сөстөримни тооп дыңнавазыңар ол-дур».

Иисус Авраамның мурунда-ла турган

⁴⁸ Оон иудейлер Иисуска: «Сени „Самариядан келген хей-дир“ деп база „Букшуураан-дыр бо“ деп, бис шынны чугаалап келген-дир бис» — дээннер.

⁴⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Мен букшуураадам, харын Мээң Адамны хүндүлээр-дир мен, а силер Мени бак сөглөп, дора көөр-дүр силер. ⁵⁰ Мен Бодумга алдар дилевейн тур мен. Дилеп тып база Мээң таламче шийдиш турар өске Кижилер бар болгай. ⁵¹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң сөзүмнү бодунга кадагалап алыр кижилер өлүмнү кажан-даа көрбөс».

⁵² Иудейлер Анаа мынча дээннер: «Сени букшуураан дээрзин бис ам-на ылап билдизис. Авраам болгаш Бурганның медээчилери өлү бергилээн болгай. А Сен: „Мээң сөзүмнү бодунга кадагалап алыр кижилер кажан-даа өлбөс“ — дээр-дир сен. ⁵³ Таанда-ла Сен бистиң өбгөвис Авраамдан улуг сен бе? Ол ышкаш өлү бергилээн медээчилерден база улуг сен бе? Бодунуң кым мен деп көргүзөр бодап тур сен?»

⁵⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бодум-на Бодумну алдаржыдар болзумза, Мээң ол алдаржы хей хоозун боор. Ынчалза-даа Мени Мээң Адам алдаржыдып турар — а силер Ону бистиң Бурганывыс дигир болгай силер! ⁵⁵ Силер Ону черле билбес турган силер, а Мен Ону билер мен. „Ону билбес мен“ дээн болзумза, силер ышкаш мегечи болур ийик мен. Ынчалза-даа Мен Ону билер база Оң сөзүн сагып чоруур мен. ⁵⁶ Силерниң адаңар Авраам Мээң кээр хүнүмнү көөрүн бодап келгеш, өөрүп-байырлап турган. Ол ону көргөн-даа, аас-кежиктиг болган-да!»

⁵⁷ Ынчан иудейлер Анаа мынча дээннер: «Сээң харың бежен безин четпээн-дир, а Сен Авраамны көргениң ол бе?»

⁵⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Авраамның төрүтгүнериниң мурунда-ла, МЕН-ДИР МЕН»*. ⁵⁹ Ынчан олар Ону согар дээш, даштар сегирип алганнар. Ынчалза-даа Иисус ажитталы бергеш, Бурганның өргээзинден үнүп чоруй барган*.

* 8:58 Иисустуң чугаалаан «МЕН-ДИР МЕН» деп сөстери Бурганның ыдыктыг адынга дөмей бооп турар (Хост. 3:14 көр). * 8:59 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның өргээзинден үнүп чоруй барган» деп эвес, а «Оларның аразы-биле өде кылаштааш, Бурганның өргээзинден үнгеш, улаштыр басып чорупкан» деп бижээн (Лк. 4:30 көр).

8:41 Ы. х. к. 32:6; Иса. 63:16; 64:8 8:43 Иер. 6:10 8:44 1 Ин. 3:8, 10, 12 || Э. д. 3:4; 2 Кор. 11:3; Ажыд. 12:9 8:48 Мк. 3:22; Ин. 7:20 8:49 Ин. 5:23 8:50 Ин. 5:41; 7:18 8:51 Ин. 5:24; 11:26 8:54 Евр. 5:5 || Ин. 17:1; Аж.-ч. 3:13; 2 Пет. 1:17 8:55 Ин. 7:28-29 8:56 Мф. 13:17; Лк. 17:22 8:59 Ин. 10:31

Төрүмелинден согур кижини экирткени

9 ¹ Иисус оон, эргип бар чыткаш, төрүмелинден согур кижини көрүп каан.

² Ооң өөреникчилери: «Башкы! Бо кижиниң согур төртүтүнгөн ужуру чүдөл, кым бачыт үүлгеткенил: ол боду бе азы ооң ада-иези бе?» — деп айтырганнар.

³ Иисус мынча деп харыылаан: «Ол боду-даа, ооң ада-иези-даа бачыт үүлгетпээн-дир, а Бурганның күчү-күжү аңаа бодарап көзүлзүн дээш, согур болганы ол-дур. ⁴ Хүн дурту төнмээнде, Мени айбылап чоруткан Адамның ажыл-херээн улаштыр кылыр ужурулг бис. Дүн дүжүп кел чыдыр, ынчан кым-даа чүнү-даа кылып шыдавас болгай. ⁵ Бо делегейге турар шаамда, Мен — бо делегейге Чырык-тыр мен».

⁶ Ону чугаалааш, Иисус черже дүкпүрүпкеш, чараазы-биле довракты хоюткаш, оозу-биле согур кижиниң карактарын чаап берген. ⁷ Оон аңаа мынча дээн: «Баргаш, Силоамның (ол дээрге „Айбылаткан“ дээни ол) эшгир хөөлбээнге арның чуп каавыт». Ол кижини бачып чунуп каапкаш, караа көстүр апарган чедир ап четкен.

⁸ Ынчан ооң кожолары болгаш ону согур деп мурнунда көргөн улус мынча дээннер: «Орта чоор бе? Хайырлал дилеп олурар кижини бо бе, кай?»

⁹ Чамдык улус: «Ийе, ол-дур» — дишкен.

Өскелери: «Чок, ооң-биле дөмөй кижини-дир» — деп удурланганнар.

А демги кижини: «Мен-дир мен» — дээн.

¹⁰ Олар оон айтырганнар: «А сээң карааң канчап көрө берди?»

¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Иисус деп аттыг бир Кижини хоюткан малгаш-биле карактарымны чаап бергеш: „Баргаш, Силоамга чунуп каавыт“ — диди. Мен баргаш, чунуп кааптым, оон караа көрө берди».

¹² Олар: «Ол Кижини кайдал?» — деп айтырганнар.

Демгизи: «Билбес мен» — дээн.

¹³ Мурнунда согур чораан ол кижини фарисейлерге эккелгеннер. ¹⁴ А Иисустуң хоюткан малгаш кылгаш, ооң караан ажыдып каан хүнү амыр-дыш хүнү тур-

ган чүве-дир. ¹⁵ Фарисейлер база-ла оон караа канчап көстү бергенин ол кижинден айтырып эгелээннер.

Ол мынча дээн: «Иисус мээң карактарымны хоюткан малгаш-биле чаап берди. Оон мен чунуп каапкаш, көрө бердим».

¹⁶ Ынчан чамдык фарисейлер: «Ол Кижини Бургандан эвес-тир, чүге дээрге амыр-дыш хүнүнүн хоойлузун сагывастыр» — дээннер.

Өскелери: «Ынчаарга бачыттыг кижини канчап ындыг кайгамчык чүүлдерни кылып шыдаарыл?» — дишип, удурланар болган.

Ынчангаш оларның аразынга маргылдаа үнгөн. ¹⁷ Согур чораан кижиден база катап: «Ол сээң карааннь көөр кылып каан дээр-дир сен. Ооң дугайында бодуң чүнү чугаалап болур сен?» — деп айтырганнар.

Демгизи: «Ол — Бурганның медээчизи-дир» — деп харыылаан.

¹⁸ Иудейлер ол кижини баштай согур чорааш, оон караа көстү берген дээрзинге дөмөй-ле бүүрээрин күзөвээннер. Олар караа көстү берген кижиниң ада-иезин келдирип эккелгеш, ¹⁹ олардан: «Бо силерниң оглуңар бе? Ону согур төртүтүңүп келген деп тур оилу бе? Ам канчап көрө бергени ол?» — деп айтырганнар.

²⁰ Ооң ада-иези мынча деп харыылаан: «Бо дээрге бистиң оглуvus деп база ол согур төртүтүңүп келген деп билир бис. ²¹ А ооң ам канчап көрө бергенин база кым ооң карактарын көрүптер кылып бергенин билбес бис. Ооң бодундан айтырыптыңар, улуг апарган кижини-дир, боду чугаалап берзин». ²² (Иудей эрге-чагырадан корткаш, ооң ада-иези ынчаар харыылаан. Ужуру чүдөл диезе, Иисусту Бурганның шилээн Христосу деп хүлээп көргөн кижини синагогадан аңгылаар дугайында шиитпирни иудей эрге-чагырга хүлээп апкан болган. ²³ Ындыг болурга, ооң ада-иези: «Улуг апарган кижини-дир, ооң бодундан айтырыптыңар» — дээн чүве-дир.)

²⁴ Ынчангаш согур чораан кижини ийги удаа келдирткеш, аңаа: «Шынын чугаалап, Бурганны алдаржыт! Ол Кижини бачыттыг дээрзи биске билдингир» — дээннер.

^{9:2} Хост. 20:5; Иез. 18:19 ^{9:4} Ин. 4:34 || Ин. 11:9; 12:35 ^{9:5} Ин. 1:4; 8:12; 12:46 ^{9:6} Мк. 7:33; 8:23
^{9:7} Иса. 8:6; Лк. 13:4 ^{9:14} Ин. 5:9 ^{9:16} Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 || Ин. 7:43; 10:19
^{9:17} Ин. 4:19; 6:14 ^{9:22} Ин. 7:13 || Ин. 12:42; 16:2 ^{9:24} Ис. 7:19

²⁵ Согур чораан кижн мынча деп харыылаан: «Ооң бачыттыын билбес мен, чаңгыс-ла билер чүвем: мен согур чордум, а ам көрө бердим».

²⁶ Олар оон катап-ла айтырган: «Ол сени канчапты? Сээң караанньн канчап көрө бээр кылыпты?»

²⁷ Согур чораан кижн оларга: «Мен силерге дем-не чугааладым, а силер дыннава чордунар. Ам чүү болдунар, база катап дыннаксап тур силер бе? Азы боттарыңар база Ооң өөреникчилери болуксап тур силер бе?» — деп харыылаан.

²⁸ Олар ону дора көрүп: «Сен-не харын Ооң өөреникчизи боор сен! А бис Моисейниң өөреникчилери-дир бис!»
²⁹ Бурганның Моисей-биле чугаалашканын билер бис, а ол Кижиниң дугайында, Ооң кайыын келгенин-даа билбес бис» — деп алгыржы бергеннер.

³⁰ Караа көстү берген кижн оларга мынча деп харыылаан: «Кара элдеп! Ол караамны көөр кылыпты, а силер Ооң кайыын келгенин ам-даа билбестир силер.»
³¹ Ынчалза-даа Бурган бачыттыгларны дыннава, харын кымнар Аңаа мөгеерил база Ооң күзел-соруун күүседирил, чүглө ол улусту дыңнаар дээрзин билер бис.
³² Кандыг-бир кижн төрүмелинден согур кижиге караанньн көөрүн эгидип берген деп чүве бо делегейниң тывылганындан бээр дынналбаан херек-тир.
³³ Ол Бургандан келбээн турган болза, чүнү-даа кылып шыдава ийик!»

³⁴ Фарисейлер аңаа харыылап: «Бүрүнү-биле бачытка алыскан бооп төрүтүнгөн бодун, бисти өөредирин канчап семээр сен?!» — деп алгыргаш, ону үндүр сывыртапканнар.

³⁵ Иисус ол кижиниң үндүр сывыртадып алганын дыңнааш, ону тып алгаш: «Сен Кижн амытан Оглуңа* бүзүрээр сен бе?» — деп айтырган.

³⁶ Ол кижн: «Дээрги, Ол кымыл дээрзин чугаалап көрүңерем, мен база Аңаа бүзүрээйн дээш» — деп харыылаан.

³⁷ Иисус аңаа: «Сен Ону көргөн сен. Сээң-биле чугаалажып турар кижн Олду» — дээн.

³⁸ «Бүзүрөп тур мен, Дээрги!» — деп, ол харыылааш, Аңаа мөгейип-тир.

³⁹ Ынчан Иисус: «Мен бо делегейже караа көрбөстөр көрзүн дээш, а караа көөрлер согурара берзин дээш, шийткел кылып келген мен» — дээн.

⁴⁰ Ону дыңнааш, Ооң чанынга турган фарисейлер Аңаа: «Чүүже? Таанда-ла бис база согур бис бе?» — дээннер.

⁴¹ Иисус мынча деп харыылаан: «Силер ылап-ла согур турган болзуңарза, бачыт дээш буруудава ийик силер. Ынчалза-даа силер „көрүп тур бис“ дижир-дир силер, ынчангаш бачыдыңар силерге артып каар».

Кадарчы биле хойлар

10¹ «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: хой кажазынче эжик дамчыштыр эвес, а кандыг-бир өске арга-биле кирер кижн — оор болгаш дээрбечи-дир.
² А эжик дамчыштыр кирер кижн — хойларның кадарчызы ол-дур.
³ Таңныыл аңаа эжикти ажыдып бээр. Хойлар ооң үнүн дыңнаар, ынчангаш ол бодунун хойларынның адын адап кыйгыргаш, сүрүп үндүрө бээр.
⁴ Ол бодунун хойларын шуптузуун үндүр сүрүп алгаш, оларның мурнунга чоруур, а хойлары оон үнүн таныыр болгаш, ону эдерип чоруптарлар.*
⁵ Хойлар өске кижини эдербес, харын хоюп маңажы бээрлер, чүгө дээрге өске кижиниң үнүн билер эвөстөр».
⁶ Иисус бо угаадылгы чугааны иудейлерге чугаалап берген, ынчалза-даа Ооң чүнүң дугайында чугаалаанын олар билбейн барган.

⁷ Иисус улаштыр мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мен — хойларга эжик-тир мен.
⁸ Мен мурнумда кээп турганнарның дөгерези — оорлар болгаш дээрбечилер-дир. Ынчалза-даа хойлар оларны дыңнавайн барган.
⁹ Мен — хойларга эжик-тир мен. Мени дамчыштыр кирер кижн камгалалды алыр. Ол эжик дамчыштыр кире бээр болгаш үнө бээр база бодунга одар-белчирини тып алыр.
¹⁰ Оор чүглө оорлаар, өлүрөр болгаш үрөг-деп-бузар дээш кээр. А Мен оларга амыдыралды — артыкшылдыг элбек амыдыралды эккээр дээш келген мен.

* 9:35 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Кижн амытан Оглу» деп эвес, а «Бурганның Оглу» деп билбэнн. * 10:4 Өрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке кадарчы кижн өөр малдың соонга эвес, а мурнунга чоруур.

9:29 Ин. 7:27; 8:14 9:31 Иов. 27:9; Бд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8; 28:9; Иса. 59:2 9:37 Ин. 4:26 9:40 Рим. 2:19 9:41 Ин. 15:22; Иак. 4:17 10:6 Мк. 6:52; 8:17 10:9 Бд. ыр. 22:2; Иез. 34:14

¹¹ Мен — ачылыг кадарчы-дыр мен: ачылыг кадарчы бодунуң хойлары дээш амы-тынын бээр болгай. ¹² А хөлезиленикчи киж иэзулуг кадарчы эвес-тир, хойлар оонуу эвес-ле болгай, ол киж и бөрү келгенин көрүп кааш, кодан хоюн каапкаш, дезе бээр. А бөрү хойлар-же шурай бергеш, тарадыр ойладыттар. ¹³ А хөлезиленикчи дезе бээр, чүгө дээр-ге хөлезилениген болгаш, хойларже сагыш салбас.

¹⁴ Мен — ачылыг кадарчы-дыр мен, Бодумнуң хойларымны билир мен, Мээн хойларым база Мени билир. ¹⁵ Адамның Мени канчалдыр билيري ышкаш, Адамны Мен база ынчалдыр билир мен. Мен амы-тынымны хойларым дээш бээр мен. ¹⁶ Менде бо коданан эвес, өске хойлар база бар — Мен оларны база бөлүп эк-кээр ужурлуг мен. Олар база-ла Мээн үнүмнү дыңнаар, ынчангаш чаңгыс кадарчылыг чаңгыс кодан турар! ¹⁷ Ону катап хүлээп аар дээш, амы-тынымны берип турар боорумга, Адам Меңээ ынак. ¹⁸ Амы-тынымны Менден кым-даа хунаап албайн турар, Мен ону Бодум берип тур мен. Менде ону бээр эрге бар, ону катап хүлээп алып эрге база бар. Адам Меңээ ынчалдыр айткан».

¹⁹ Иисустуң сөстөринин ужун иудейлер аразынга база катап аңгылажыг, маргылдаа үнген. ²⁰ Оларның дыка хөйү: «Ол-даа букшуураан-дыр, угааны база сээденнээн-дир. Чүгө Ону дыңнаар силер?» — дээннер.

²¹ А өскелери: «Букшуураан кижиниң чугаазы эвес-тир бо. Кай, бук согурарган улустуң караан көөр кылып шыдаар бе?!» — деп турганнар.

Бурган биле Иисус — тудуш чаңгыс

²² Кыш дүжүп келген. Иерусалимге Чаартылга байырлалы* болган. ²³ Иисус ынчан Бурганның өргээзинге, Соломон-

нуң серизи дээр черни дургаар кылаштап турган. ²⁴ Иудейлер Ону үтлөп келгеш: «Сен бисти чежеге дээр алаң кайгадып, шенеп кээр сен? Ылап-ла Христос болзуңза, биске ажы-биле чугаала» — дээннер.

²⁵ Иисус оларга мынча деп хары-лаан: «Мен силерге чугаалап турдум чоп, ынчалза-даа бүзүрээрин күзевединер. Адамның адындан кылып турарым ажыл-херек — Мени бадыткаар херечилел ол-дур. ²⁶ Ынчалза-даа силер бүзүрөвөс-тир силер, чүгө дээрге Мээн хойларымның санынче кирбээн-дир силер*. ²⁷ Мээн хойларым Мээн үнүмнү дыңнап турар. Мен база оларны билир мен, олар Мени эдерип чоруур. ²⁸ Мени эдерип чоруур улуска мөңгө амыдыралды бээр мен, ынчангаш олар каян-даа өлбөс база кым-даа оларны каян-даа Мээн холумдан ушта соп шыдавас. ²⁹ Оларны Меңээ берген Адам хамык улустан өндүр улуг, ынчангаш кым-даа оларны Мээн Адамның холдарындан хунаап ап шыдавас. ³⁰ А Адам биле Мен — тудуш чаңгыс бис».

³¹ Ону согар дээш, иудейлер ынчан база катап даштар сегирин алган. ³² Ынчаарга Иисус: «Мен дыка хөй буянның ажыл-херекти Адамның адындан силерге көргүстүм. Оларның кайызы дээш силер Мени даштар-биле согар деп турарынар ол?» — дээн.

³³ Иудейлер Аңаа мынча деп хары-лаан: «Буянның ажыл-херээн дээш Сени согар диведивис. Харын Бурганны дорамчылааның дээш база Сээн, анаа киж и хиреңде, Бодунну Бурган мен деп турарың дээш Сени даштар-биле согар деп бардыкыс».

³⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Силернин ыдыктыг хоойлунарда: „Мен: *‘Силер бурганнар-дыр силер’ — деп чугааладым*“ — деп биживээн чүве бе? ³⁵ Бурганның сөзү

* 10:22 Чаартылга байырлалы — еврей дылда Ханука деп адаар, Бурганның өргээзин Антиох Эпифан дээр сирий хаан бужартаткан соонда, бистиң эрага чедир 164 чылда ону катап арыглаанынга тураскааткан, ноябрь төнчүзүндө азы декабрь айда эгелээр, сес хүн уламчылаар байырлал. * 10:26 Өске бурунгу сөзүгүлдерде бо сөстөргө «Мээн чугаалап турганым дег» деп сөстөрүн немээн.

10:11 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15, 31; Эклл. 12:12; Евр. 13:20 || Ин. 15:13; 1 Ин. 3:16 10:12 Мф. 7:15; Аж.-ч. 20:29 10:13 Зах. 11:16-17 10:15 Мф. 11:27 10:16 Иса. 56:8; Ин. 11:52 || Иса. 40:11; Иез. 34:23; 37:24; Лк. 12:32 10:17 Мф. 3:17; Ин. 5:20 10:18 Ин. 2:19 10:19 Ин. 7:43; 9:16 10:20 Мк. 3:22; Ин. 7:20; 8:48 || Ос. 9:7 10:21 Хост. 4:11; Бд. ыр. 145:8 10:23 Аж.-ч. 3:11; 5:12 10:24 Мф. 26:63; Ин. 1:24-25, 41 10:25 Ин. 5:36 10:28 Ин. 3:16; 17:12 10:30 Ин. 17:11 10:31 Ин. 8:59 10:33 Лев. 24:16; Мф. 9:3 10:34 Бд. ыр. 81:6

четкен улусту Ол бурганнар деп адап турар-дыр. А Бижилгени хаждып болбас херек. ³⁶ Силер канчап черле Адазының ыдыктааш, бо делегейже айбылап чорудупканы Мени: „Мен – Бурганның Оглу мен“ – депкен сөстөрүм дээш „Бурганны дорамчылаан“ деп семээр силер че? ³⁷ Адамның Мени кылзын дээн ажил-херээн кылбайн турар болзумза, Менээ бүзүрөвөнөр! ³⁸ А Мен ону кылып турар болзумза, Мээң чугаамга бүзүрөвейн-даа турзунарза, Мээң ажил-херээмге бүзүрөңөр! Адамны – Мээң-биле сырый харылзаалыг, а Мени – Адам-биле харылзаалыг деп ынчан медрес билип алыр силер». ³⁹ Олар ынчан Ону база катап тудуп хоругдаар бодааннар. Ынчалза-даа Иисус оларның холундан адырлып чоруй барган.

⁴⁰ Иисус оон база катап Иорданнын ол чарынгче, ооң мурнунда Иоанның улусту сугже суп турган черинче чоруй баргаш, орта артып калган. ⁴¹ Хөй улус Аңаа кээп турган. Олар: «Иоанн кандыгдаа кайгамчык чүүл кылган эвес. А ол Кижидугайында чугаалап турган чүвези шын болган-дыр» – деп чугаалажыр болган. ⁴² Ынчангаш ол черге хөй улус Иисуска бүзүрөй берген.

Лазарның өлүмү

11 ¹ Лазар дээр кижидугай аарый берген чүве-дир. Ол Мария биле Марфа угбашкыларның чурттап олурганы Вифания суур чурттуг кижидугай турган. ² А Мария дээр-ге Дээрги Иисусту чагай чыттыг үс-биле чагташ, Ооң буттарын бажының дүгү-биле чодуп берген херээжен кижидугай ол чүве-дир. Ол аарый берген Лазарның дундмазы турган. ³ Угбашкылар Иисуска мынча деп сөгледишкен: «Дээрги! Силерниң ынак кижидугай аарый берди».

⁴ Иисус ону дыңнааш, мынча дээн: «Бо аарый эчизинде барып, өлүмге чедирбес, а Бурганның алдары негтерээринге – Бурганның Оглуң алдаржыдарыңга чедирер аарыг-дыр». ⁵ Иисус Марфага, ооң дундмазынга база Лазарга ынак турган. ⁶ Ындыг-даа болза, Лазарның аарый бергенин дыңнааш, ынчан турган чер-

инге ам-даа ийи хүн дургузунда артып калган. ⁷ Ооң соонда Иисус өөреникчилеринге: «Ам Иудеяге дедир чоруулар» – дээн.

⁸ Өөреникчилери Аңаа: «Башкы! Иудейлер Силерни даштар-биле согар деп турганындан бээр үр болчук бе, а Силер база катап ынаар баарыңар ол бе?» – дээннер.

⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Хүнде он ийи шак бар эвес чүве бе? Хүндүс кылаштап чоруур кижидугай илдилип кээп дүшпес, чүге дээрге ол бо делегейниң чырынын көрүп чоруур. ¹⁰ А дүне кылаштап чоруур кижидугай илдилип кээп дүжөр, чүге дээрге ол кижиниң чырыны чок-тур». ¹¹ Иисус оларга мынча дээш, оон немепп каан: «Бистин өннүүвүс Лазар удуй берген-дир. Мен ону оттурар дээш чоруурум ол-дур».

¹² Ооң өөреникчилери: «Дээрги! Лазар удуп чыдар болза, экирий бээр дээн-дир» – дээннер.

¹³ Иисус ол чугаазы-биле Лазарны өлгөн-дир деп турган, а өөреникчилери Ол анаа уйгу дугайында чугаалаан боор деп бодааннар. ¹⁴ Иисус ынчан оларга дорту-биле чугаалаан: «Лазар өлгөн-дир. ¹⁵ Силерни бодааш, бүзүрөй бээр-инер дээш ооң-биле кады турбаанымга өөрүп тур мен. Че, ам олче бараалыңар».

¹⁶ Ийис дээр шала аттыг Фома ынчан арткаң өөреникчилерге: «Баргаш, бис база Ооң-биле кады өлү берээли» – дээн.

Улусту катап диргизер эрге-күш Иисуста бар

¹⁷ Иисус ынаар чедер бергеш, Лазарның мага-бодун чевег-куйга суп, орнукуштуканындан бээр дөрткү хүн чоруп турарын билип алган. ¹⁸ Вифания Иерусалимниң чоогунга, он беш стадий хире* ырак черге турган. ¹⁹ Ынчангаш иудейлерниң аразындан хөй кижидугай оларның калган акызының кажыңдалын үлежир дээш, Марфа биле Марияга чедип келген чүве-дир.

²⁰ Марфа Иисустуң кел чыдарын дыңнай сал-ла, Аңаа уткуштур үнүпкен, а Мария бажыңыңа артып калган.

* 11:18 Он беш стадий – үш километр хире.

10:36 Ин. 3:17 || Бд. ыр. 2:7 || Мк. 2:7; 14:64 || 10:38 Ин. 14:10 || 10:39 Лк. 4:30; Ин. 7:30 || 10:40 Ин. 1:28 || 10:41 Ин. 1:7; 3:26; 5:33 || 10:42 Ин. 7:31 || 11:1 Лк. 10:38-39 || 11:2 Ин. 12:3 || 11:8 Ин. 8:59; 10:31 || 11:9 Ин. 9:4; 12:35 || 11:10 Иер. 13:16 || 11:11 Мф. 9:24; Мк. 5:39 || 4 Хаан. 4:31 || 11:16 Мф. 10:3; Мк. 3:18; Лк. 6:15; Ин. 14:5; 20:24; 21:2; Аж.-ч. 1:13 || Ин. 13:37

²¹ Марфа Иисуска: «Дээрги! Силер ма-
наа турган болзунарза, мээн акым өлбөс
ийик. ²² Ынчалза-даа Бургандан Силер
чүнү-даа дилээр болзунарза, Бурган Си-
лерге ам-даа болза бээрин билир мен» —
дээн.

²³ Иисус аңаа: «Акың катап дирлип
кээр-дир» — дээн.

²⁴ Марфа Аңаа: «Сөөлгү хүнде, катап
дирлишкин үезинде, ооң катап дирлип
кээрин билир мен» — дээн.

²⁵ Иисус аңаа: «Мен улусту өлүг-
лер аразындан катап диргизип, оларга
амы-тынны бээр мен. Меңээ бүзүрээр
кижи, өлү-даа бээр болза, дирлип кээр.

²⁶ Чурттап чорааш, Меңээ бүзүрээр ки-
жи база кажан-даа өлбөс. Ындыг деп бү-
зүрээр сен бе?» — дээн.

²⁷ Марфа Аңаа: «Ийе, Дээрги! Деле-
гейже чедип кээр ужурлуг Бурганның
Оглу, Христос — Ол силер-дир дээзин-
ге бүзүрээр мен» — дээн.

²⁸ Ону чугаалааш, Марфа чорупкан,
оон бодунуң дунмазы Марияны бүдүү
кый деп алгаш: «Башкы чедип келди.
Ол сени кыйгырып тур» — дээн. ²⁹ Ма-
рия дыңнай сал-ла, далаш-биле тура
халааш, Аңаа уткуй чорупкан. ³⁰ Иисус
ам-даа суурже кирбээн, Марфаның Ону
уткуп алган черинге турбушаан турган
чүве-дир. ³¹ Мария-биле кады бажыңга
ону оожуктуруп турган иудейлер ооң да-
лаш-биле тургаш, үне бергенин көргөш,
ол чевегге баргаш, аңаа ыглап аар дээн-
дир деп бодааш, ону эдерип чорупкан-
нар. ³² А Мария Иисустуң турган черинге
чеде бергеш, Ону көрүп кааш, Ооң мур-
нунче кээп дүшкөш, Аңаа: «Дээрги! Си-
лер манаа турган болзунарза, акым өлбөс
ийик!» — дээн. ³³ Иисус ооң ыглап тура-
рын база ооң-биле кады келген ыглап-
сыктаан иудейлерни көргөш, Боду база
сеткилинден кажыдап, хөлзөй берген.

³⁴ Оон Ол: «Силер ону кайда орнук-
шудуп кагдынар?» — деп айтырган.

Иудейлер Аңаа: «Дээрги, бараал-
ыңар, Бодуңар көрүптер силер» — деп
харыылааннар.

³⁵ Иисус ыглай берген.

³⁶ Иудейлер ынчан: «Ооң Лазар-
га кайы хире ынак турганын көрүңер
даан!» — деп турганнар.

³⁷ А оларның чамдыктары: «Иисус со-
гур кижиниң караан көөр кылып каан
болгай. Лазарны база өлбөс кылдыр кы-
лып каап шыдавас турган ирги бе?» — ди-
жип турганнар.

³⁸ Иисус, ишти-хөңнүнүң көдүрлү-
рү дам барып, чевегге чедип келген. Ол
дээрге аксын даш-биле дуглап каан куй
болган. ³⁹ Иисус: «Дашты ап каапты-
нар» — деп дужааган.

Өлгөн кижиниң дунмазы Марфа
Аңаа: «Дээрги! Чыдый берип-тир. Ооң
мөчээнинден бээр дөрткү хүн-дур» — дээн.

⁴⁰ Иисус Марфага мынча дээн:
«„Бүзүрээр-ле болзунза, Бурганның кү-
чү-күжүн көөр сен“ — деп, Мен сенээ чу-
гаалаважык мен бе?»

⁴¹ Дашты ап каапканнар. Иисус ка-
рактарын дээрже углай көргөш, мын-
ча дээн: «Адам! Мени дыңнап турарың
дээш Сенээ өөрүп четтирдим. ⁴² Мени
үргүлүч дыңнап турарыңны билир мен.
Ынчалза-даа Мени Сээң айбылап чо-
рутканыңга бүзүрөзиннер дээш, мын-
да туар улуска өнөзин ынча дидим.»
⁴³ Ону чугаалааш, Иисус ыткыр үн-
биле: «Лазар, куй иштинден үнүп кел!» —
деп кый дээн. ⁴⁴ Холдарын болгаш бут-
тарын орнукшудулга шывыгылары-биле
ораап каан өлгөн кижини үнүп келген.
Ооң арнын аржыыл-биле дуй шарып
каан болган. Иисус улуска: «Ооң шы-
выгыларын ап кааптыңар, хостуг кылаш-
тазын!» — дээн.

Иисуска удур сүмчээ

(Мф. 26:1-5; Мк. 14:1-22; Лк. 22:1-2)

⁴⁵ Марияның бажыңыңга келгеш,
Иисустуң чүнү кылганын көргөн хөй
иудейлер ынчан Аңаа бүзүрөй берген.

⁴⁶ Ынчалза-даа оларның чамдыызы бар-
гаш, Иисустуң чүнү кылганын фарисей-
лерге чугаалап бергеннер. ⁴⁷ Бурганның
дээди бараалгакчылары база ол фарисей-
лер ынчан дээди Чөвүлелин чыгтаннар.
Олар мынча дээн: «Канчапса экил? Ол
Кижини хөй-ле кайгамчык чүүлдер кыл-
гаш туруп берди. ⁴⁸ Ону ол хевээр арт-
тырып каар болзувусса, шупту улус Аңаа
бүзүрөй бээр. Римчилер ынчан Бурган-
мыс өргээзин болгаш чонувусту чок кы-
лып каар».

11:24 Лк. 14:14; Ин. 5:29; 6:39 11:25 Ин. 1:4; 5:26; 1 Ин. 1:2; 5:11 11:26 Ин. 5:24; 8:51 11:27 Ыд. ыр. 2:7; Мф. 11:2; Ин. 1:49 || Мф. 16:16; Мк. 8:29 11:35 Лк. 19:41 11:37 Ин. 9:6-7 11:38 Мф. 27:60 11:41 Ин. 17:1 11:42 Ин. 3:17 11:43 Ин. 5:28 11:44 Ин. 5:28 11:45 Ин. 2:23

⁴⁹ Оларның бирээзи, ол чылын Бурганның дээди бараалгакчызы турган Каиафа дээрзи* өөрүнге: «Чүү болуп турарын билбес-тир силер!» ⁵⁰ Бүгү иудей чон кырларының орнунга, чон дээш чаңгыс кижиниң өлүрү силерге дээр дээрзин угааптар шаанар чок-тур» — дээн. ⁵¹ Каиафа ону бодунуң мерген угаанныындан чугаалаваан: Бурганның ол чылгы дээди бараалгакчызы турган боорга, Иисустуң чон дээш өлүрүн Бурган ооң аксы-биле медеглээн. ⁵² Чүглө иудей чон эвес, а Бурганның тоо быдараан бүгү ажы-төлү чер болгандан чыгып келжин дээш, ынчаар болур ужурлуг турган.

⁵³ Ол хүнден эгелээш, олар Иисусту канчап чок кылырын боданы бергеннер. ⁵⁴ Ооң уржуундан Иисус иудейлернин аразынга ажы-биле көстүп, харылзашпас апарган. Ол оортан ээн кургаг хову чанында Эфраим дээр хоорайже чорууй баргаш, аңаа Бодунуң өөреникчилери-биле кады артып калган.

⁵⁵ Иудейлернин Хосталышкын байырлалы чоокшулап орган болгаш, бүгү чурттан хөй улус арыглаашкын ёзуладары сагыыр дээш, байырлал мурнуу чарында Иерусалимче чорупкан чүве-дир. ⁵⁶ Олар Иисусту дилеп турган база Бурганның өргээзинге чыылгаш, бот-боттарынга: «Силер чүү деп бодаар силер? Байырлалга Ол келбес боор аа?» — деп турганнар. ⁵⁷ Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш фарисейлер Иисустуң кайда турарын билер кижжи бүрүзү Ону тудуп хоругдаары-биле оларга дыңнадыр ужурлуг деп дужаал таратканнар.

Вифанияга кезжээки чөм

(Мф. 26:6-13; Мк. 14:3-9; Лк. 7:36-50)

12 ¹ Хосталышкын байырлалынга чедир алды хүн артканда, Иисус Ооң өлүглөр аразындан катап диргискени Лазарның чурттап турганы Вифанияже чедип келген. ² Аңаа Иисустуң алдар-хүндүзү

дээш кезжээки чөм белеткээн. Марфа бараан болуп, чөм салган, а Лазар Ооң-биле база өске аалчылар-биле кады хөлөстөп олурган. ³ Мария ынчан арыг нардтан кылган улуг үнелиг, бир литра хөмчээлди* чаагай чытгыг үстү алгаш, Иисустун буттарың чагаш, бакынын дүгү-биле Ооң буттарың чолуп берген. Бажың ишти чаагай чытгыг үстен айдызалы берген.

⁴ Ооң өөреникчилериниң бирээзи болур, сөөлүндө барып Ону садыпкан Иуда Искариот* ынчан: ⁵ «Чүгө бо чаагай чытгыг үстү 300 мөңгүн чооска* садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп берип болбас турганыл?» — дээн. ⁶ Ындыг сөстөрни Иуда ядыылар дээш сагыш салгаш эвес, а ооржу болган ужурунда чугаалаан чүве-дир: ол акша шыгжап ниити хааржакты бодунга ап чораан болгаш, оон акшаны бодунуң хереглели дээш уштуп алыр чаңныг турган.

⁷ Иисус мынча дээн: «Аңаа дегбөңер! Ол херэежен кижжи Мени орнукшудар хүнге чедир үстү шыгжап чоруур ужурлуг турган-дыр. ⁸ Ядыылар силер-биле үргүлчү кады турар болгай, а Мен силер-биле үргүлчү турбас мен».

Лазарга удур сүччээ

⁹ Ооң ында турарын эндерик хөй иудейлер билип алгаш, чүглө Иисус дээш эвес, харын Оон өлүглөр аразындан катап диргискени Лазарны көөр дээш, ынаар чедип келгеннер. ¹⁰ Бурганның дээди бараалгакчылары ынчан Лазарны база өлүрер деп шиитпирлээн. ¹¹ Чүгө дээрге оон уржуундан хөй иудейлер Иисуска чедип кээп, Аңаа бүзүрөп турганнар.

Иисустуң Иерусалимче байырлалдыг моорлап киргени
(Мф. 21:4-9; Мк. 11:7-10; Лк. 19:35-38)

¹² Даартазында хүндүс байырлалга келген мөөң чон Иисусту Иерусалимче кел чыдар деп дыңнап каан. ¹³ Олар

* 11:49 Бурганның дээди бараалгакчыларын чаңгыс чылдан хөй хуусаада соңгуур турган, ынчалза-даа римчилер боттарынга таарышпас дээди бараалгакчыларны болганчок-ла солуп кааптар турганнар. * 12:3 Бир литра — 320 грамм азы чартык литр хире. * 12:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иуда Искариот» деп эвес, а «Симоннуң оглу Иуда Искариот» деп бижээн. * 12:5 Үш чүс мөңгүн чоос — Азы: «300 динарий». Барык бүдүн чылдың ажыл төлевири ол.

11:50 Ин. 18:14 11:51 Иса. 53:10-11; Мк. 10:45 11:52 Иса. 49:6; Ин. 10:16; 1 Ин. 2:2 11:53 Мк. 14:1; Ин. 5:18; 7:1; 8:37 11:55 Хост. 12:1-30; Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 2:13; 6:4 || 2 Чыл. 30:17-18 11:57 Ин. 7:11 12:1 Хост. 12:1-30; Ин. 11:55 || Мф. 21:17; Ин. 11:1, 18 12:2 Лк. 10:38 12:3 Ин. 11:2 12:6 Ин. 13:29 12:8 Ы. х. к. 15:11 12:9 Ин. 11:44 12:13 Ыд. ыр. 117:25-26

пальма ыяштын бүрүлүг будуктарын тудуп алгаш, Аңаа уткуштур үнүп келгеш: *«Осанна!»* *Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Израильдиң Хааны алгадып-йөрээтсин!»* — деп кыйгырып турганнар.

¹⁴ Иисус аныяк элчиген тып алгаш, ону мунупкаш, чорупкан. Ол болза Бижилгеде: ¹⁵ *«Сион-кыс, кортма! Көр даан, сзэн Хааның элчиген оглу мунган кел чор»* — деп бижээни дег болган.

¹⁶ Ооң өөреникчилери эгезинде ону билип чадап кааннар. Ынчалза-даа Иисус алдаржый берген соонда, Бижилгеде Ооң дугайында ынчалдыр бижээнин база Ооң-биле ол бүгүнүң ынчалдыр болганын сактып келгеннер.

¹⁷ Иисус Лазарны чевегден үндүр кыйгыргаш, ону өлүглер аразындан катап диргизип турган өйде, Ооң-биле кады чораан улус ол дугайында чугаалажы берген. ¹⁸ Чон ол кайтамчык чүлдү Иисустуң кылганын дыңнаан болгаш, Ону уткуп үнүп келген чүве-дир. ¹⁹ А фарисейлер боттарының аразында: *«Чүнү-даа кылып шыдавазывысты көрүп тур силер бе? Бүгү делегей Ону эдерип чорупту»* — дишкеннер.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында баш удур чугаалааны

²⁰ Иерусалимге байырлалче Бурганга мөгөйип келгеннернин аразында чамдык гректер база турган. ²¹ Олар Галилеянын Вифсаида чурттут Филиппке чеде бергеш, оон дилег кылып: *«Дээрги! Бис Иисусту көрүксеп тур бис»* — дээннер. ²² Филипп чоруткаш, ол дугайында Андрейге чугаалаан, а ооң соонда Андрей биле Филипп ийилээ баргаш, Иисуска дамчытканнар.

²³ Иисус оларга мынча деп харыялаан: *«Кижиге амытан Оглуңун алдаржыыр шаг-үези ам келген-дир. ²⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: кызыл-тас үрезини хөрзүнчө кээп дүшкеш, өлбөс болза, ходугур чаңгыс үрезин бооп артар, а өлү берзе, элбек дүжүттү бээр.*

²⁵ Бодунуң амы-тынынга ынак кижиге амы-тынын чидирип аар, а бо делегейге бодунуң амы-тынын кадагалаар хөңнү чок кижиге оозун мөңгө амыдырал дээш кадагалап аар. ²⁶ Меңээ бараан болган кижиге Мени эдерзин! Мен кайда турар болдур мен, Мээң чалчам база ында болур. Меңээ бараан болган кижиге Мээң Адам алдаржыдар.

²⁷ Мээң сеткилим аажок хөлзеп-дойлуп тур! Чүү деп чугаалаар кижиге боор мен? „Адам! Мени ол шактан камгалап көр!“ дээр бе? Ынчалза-даа Мен ол шак дээш келген-не болгай мен! ²⁸ Адам! Бодунуң адыңны алдаржыт-ла!»

Ынчан дээрден: *«Алдаржыткан мен, ам-даа алдаржыдар мен!»* — дээн үн дыңналган.

²⁹ Аңаа турган, ону дыңнаан чон: *«Ол динмирээшкин-дир»* — дээн. А өскелери: *«Ооң-биле дээрнин төлээзи чугаалашкан боор»* — дээннер.

³⁰ Иисус оларга мынча дээн: *«Ол үн Мени дээш эвес, а силерни дээш болгандыр. ³¹ Бо делегейни шиидер үе келген-дир. Бо делегейнин чагырыкчызы* ам үндүр сывыртадыр-дыр. ³² Мени черден өрү көдүрүп үндүр бээрге, шупту улусту Бодумче хаара тудар мен.»* ³³ Ооң кандыг өлүм-биле өлүрүн угаазыннар дээш, Иисус оларга ыңча деп чугаалаан чүве-дир.

³⁴ Ынчангаш чон Аңаа мынча деп харыялаан: *«Христос мөңгези-биле амыдыраар дээрзин ыдыктыг хоойлудан билер бис. „Кижиге амытан Оглу өрү көдүрүп үне бээр“ деп, Силер канчап ыңча дээр силер? Кижиге амытан Оглу деп Ол кым чүвөл?»*

³⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: *«Чырык силер-биле кады ам-даа хензиг өйде турар-дыр. Силерни караңгы дүмбей бүргезин дээш, ам дээрезинде — Чырык барда — оруунарны уламчылаңар. Чүгө дээрге дүмбей караңгыда кылаштап чоруур кижиге кайнаар бар чыдарын билбес болгай. ³⁶ Ам дээрезинде,*

* 12:13 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрөм» дээн сөс (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөстү Мессияны мендилээн кыйгы кылдыр ажыглап турар. * 12:31 Бо делегейнин чагырыкчызы — эрликти ыңча деп турары ол.

12:15 Зах. 9:9; Мф. 21:4-5 12:16 Ин. 2:22 12:19 Ин. 11:47-48 12:21 Ин. 1:44 12:23 Ин. 2:4; 17:1 12:24 1 Кор. 15:36 12:25 Мф. 10:39; Лк. 14:26 12:27 Мк. 14:34; Ин. 13:21 12:28 Мк. 1:11; 9:7 12:29 Аж.-ч. 23:9 12:30 Ин. 11:42 12:31 Ин. 16:11; 2 Кор. 4:4; Кол. 2:15 12:32 Сан. 21:9; Ин. 3:14; 8:28 || Ос. 11:4; Ин. 6:44 12:33 Ин. 18:32 12:34 Ыд. ыр. 88:5; 109:4; Ис. 9:7 12:35 Ис. 2:5; Ин. 1:4; 8:12; Эф. 5:8 || У. ч. 4:19; Иер. 13:16; Ин. 9:4; 11:9; 1 Ин. 1:6 12:36 Лк. 16:8; 1 Фес. 5:5

Чырык силер-биле кады турда, Аңаа бүзүрөнөр, ынчан Чырыктын ажы-төлү болур силер». Ону чугаалаан соонда, Исус чоруй баргаш, олардан чашты берген.

Иудейлерниң бүзүрөөзүни

³⁷ Иудейлер көрүп турда, Исус чеже-даа кайгамчык чүүлдөр кылырга, олар Аңаа бүзүрөөзүн. ³⁸ Исаяя медээчинин:

«Дээрги-Чаяакчы, бистен дыңнаан медээзинге кым бүзүрөөнүл? Дээрги-Чаяакчының күчү-кужусу кымга ажыттынганыл?» — дээн сөзүнүң боттанганы ол болган.

³⁹ Оларның чүге бүзүрөөзинин дугайында демги-ле Исаяя мынча дээн турган:

«Бурган оларның карактарын согурартып, чуректерин чөрүү кылып каан, ынчангаш олар карактары-биле көрбөс, чүрээ-биле узаавас-тыр. Оон башка Бурганче эглип келгейлер, Ол ынчан оларны кирткэй».

⁴¹ Христостун өндүр чырынын көргөн болгаш, Исаяя ынча дээн. Ол Исусугун дугайында чугаалаан чүве-дир.

⁴² Ынчалза-даа чагырыкчылар аразындан безин Исуска бүзүрөй берген улус хөй болган. Олар чүгле фарисейлер ужун, оларны демгилери синагогалардан чара бербезин дээш, Аңаа бүзүрөөнин ажыгы-биле чугаалавааннар. ⁴³ Чүге дээрге олар Бургандан кээр алдар-хүндүге көөрдө, улус мурнунга ат-алдарга артык ынак болганнар.

Бүзүрээри болгаш бүзүрөөзи

⁴⁴ Исус: «Меңээ бүзүрөөн кижичүге Меңээ эвес, харын Мени айбылап чоруткан Адамга бүзүрөөн-дир. ⁴⁵ Мени көргөн кижичүге Мени айбылап чоруткан Адамны база көрүп турар. ⁴⁶ Меңээ бүзүрөөн кижичүге бүрүзү дүмбөй караңгыга артпазын дээш, Мен бо делегейге Чырык болуп келген мен. ⁴⁷ Кандыг-бир ки-

жи Меңээ сөстөрүмни дыңнааш, сагывас болза, Мен ону шийтпес мен: Мен бо делегейни шийдер дээш эвес, а камгалаар дээш келген мен. ⁴⁸ Менден ойталап, Меңээ сөзүмнү хүлээп алыксава кижичүге турар болза, ооң шийткөкчизи бар: Меңээ аңаа чугаалаан сөзүм шийткөкчичү болуп, ону сөөлүгү хүнде шийде бээр. ⁴⁹ Чүге дээрге Мен Бодумнун адымдан чугаалаваан мен, харын Мени айбылап чоруткан Адам чүнү база канчаар чугаалаарын Меңээ айтып-чагаан. ⁵⁰ Ооң айтышкыны меңге амыдыралды бээр дээрин билер мен. Ынчангаш чүгле Адамның чугаала деп айткан чүвезин Меңээ чугаалап турарым ол» — деп бүгү улуска дыңналдыр чугаалаан.

Өөреникчилериниң буттарын Исустуң чүп бергени

13 ¹ Хосталышкын байырлалынын бүдүүзү турган. Исус Бодунун бо делегейни каггаш, Адазынче ээп чоруур үе-шагының чедип келгенин билер турган. Ол бо делегейде Бодуну боор улуска ынак турган база оларга ынакшылын эчизинге чедир көргүскен. ² А эрлик Симон Искариоттун оглу Иуданың сагыжынче Исусу садыптар деп бодалды кирипкен турган.

Исус өөреникчилери-биле кады чөмнөнип олурган. ³ Адазы бүгү чүвени Ооң холунга тыпсып бергенин, Бодунун Бургандан келгенин болгаш ам Бурганче ээп чоруурун Исус билип олурган. ⁴ Ынчангаш Ол туруп келгеш, Бодунун хевин ужулгаш, лён пөс алгаш, ооң-биле куржанып алган. ⁵ Ооң соонда чунар саваже суг куткаш, өөреникчилеринин буттарын чүп, куржанып алган пөзү-биле чодуп эгелээң.*

⁶ Исус Симон Пётрга чедип кээрге, демгизи Аңаа: «Дээрги! Силер канчап мээң буттарым чуур дей бердиңер?» — дээн.

⁷ Исус аңаа: «Мээң чүнү кылып турарымны сен ам дээрэзинде билбес-тир сен, ынчалза-даа сөөлүнде биле бээр сен» — деп харыылаан.

* 13:5 Иудей ёзу-чаңчыл ёзугаар еврей кул безин бодунун дээргизиниң буттарын чуур хүлээлдеги турбаан.

12:38 Иса. 53:1; Рим. 10:16 12:40 Иса. 6:10; Мф. 13:15; Мк. 4:12; Аж.-ч. 28:27 12:41 Иса. 6:1 12:42 Ин. 3:1 || Ин. 9:22; 16:2 12:43 Ин. 5:44 12:44 Мф. 10:40; Ин. 13:20; 14:1 12:45 Ин. 14:9 12:46 Ин. 1:4; 8:12; 9:5 12:47 Ин. 3:17; 4:42; 8:15 12:48 Ы. х. к. 18:19 13:1 Хост. 12:1-30; Ин. 12:1 || Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 8:20 13:2 Ин. 6:70 13:3 Мф. 11:27; Ин. 17:2 || Ин. 8:14; 16:28 13:5 Мф. 20:28; Лк. 22:27

⁸ Пётр: «Хоржок! Мээн буттарым кажан-даа чугбас силер!» — дээн.

Иисус аңаа: «Буттарың чугбас болзумза, сенде Мээн-биле тудуш, дөмей чүү-даа чок болур» — деп харыылаан.

⁹ Симон Пётр Аңаа: «Дээрги! Ынчаарга мээн чүглө буттарымны эвес, а холдарым биле бажымны база чуп беринер!» — дээн.

¹⁰ Иисус: «Чунуп каапкан кижиниң чүглө буттарын чуур херек, чүге дээрге ооң бүгү боду арыг-дыр. Силер база арыг силер, ынчалза-даа шуптуңар эвес» — деп харыылаан. ¹¹ Ол Бодун кым садыптарың билир турган, ынчангаш: «Шуптуңар эвес» — дээни ол.

¹² Оларның буттарын чуп бергеш, Бодунун хевин кедиң алган соонда, Иисус база катап хөлөстөп олурупкаш, оларга мынча дээн: «Силерге Мээн чүнү кылганымын билип тур силер бе? ¹³ Силер Мени Башкы болгаш Дээрги деп адаар-дыр силер, ол чугаанар шын болдур ийин — Мен ылап-ла ындыг мен. ¹⁴ Ынчангаш Дээргинер болгаш Башкынар болур Мен буттарыңар чуп бергенимде, силер база бот-боттарыңарның буттарыңарны чуп бээр ужурлуг силер. ¹⁵ Мээн силерге кылган чүвемни база шак ынчаар кылзыңар дээш, Мен силерге үлегер көргүстүм. ¹⁶ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: чалча бодунун Дээргизинден арта бербес, айбылаткан төлээ база ону айбылап чоруткан кижиден арта бербес. ¹⁷ Силер ам ону билир болганыңарда, ынчалдыр күүседип чоруур болзуңарза, амыр-чыргалдыг болур силер».

Иисусту кым садыптарың?

(Мф. 26:21-25; Мк. 14:18-21; Лк. 22:21-23)

¹⁸ «Силерниң шуптуңарның дугайында чугаалавадым: шилип алган улузумну Мен билир мен. Ынчалза-даа Бижилгениң: „Мээн хлевам чип орган кижжи Меңээ удур апарды“ дээн сөстери чогууп бүтсүн. ¹⁹ Ол бүгү боттарын бергинде-ле,

силерге ол дугайында чугаалап турарым бо. Оон ол бүгү боттаны бергенде, Мени Ол-дур деп бүзүрөзиннер дээш, ынчаар кылдым. ²⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээн айбылап чоруткан кижимни хүлээп аар кижжи Мени хүлээп ап турары ол, а Мени хүлээп алган кижжи Мени айбылап чоруткан Адамны хүлээп ап турары ол».

²¹ Ону чугаалаан соонда, Иисустун сагыш-сеткили аажок хөлзеп, мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерниң бирээңер Мени садыптар-дыр».

²² Өөреникчилери Ол кымны ынча дээни аайын тыппайн, удур-дедир кайгажып каап турганар. ²³ Иисустун онза ынак турганы бир өөреникчи Оон чанынга хөлөстөп олурган чүве-дир*. ²⁴ Иисустун ыңчап турар кижизи кымыл дээрзин айтырзын дээш, Симон Пётр демги өөреникчиже имней каапкан.

²⁵ Оозу Иисусче ээккеш: «Дээрги! Ол кым ирги?» — деп айтырган.

²⁶ Иисус: «Хлеб кескиндизин тавакче суп, шыгыткаш, Мээн тутсуп бээрим кижжи ол болур» — деп харыылаан. Оон Ол кескиндини шыгыткаш, Симон Искариоттун оглу Иудаже сунган. ²⁷ Иуда хлеб кескиндизин тутуп аарга, дораан олче эрик кире берген. Ынчан Иисус аңаа: «Кылыр ужурлуг херээңни дүрген кыл» — дээн. ²⁸ Ынчалза-даа хөлөстөп олурганнарның аразындан кым-даа Оон ынча дээн ужурун билбейн барган. ²⁹ Иудада акша сугар ниити хааржак бар болганда, Иисус аңаа: «Биске байыр-лалга херек чүведен садып каг» — дээндир азы ядыыларга кандыг-бир чүведен бээрин айткан-дыр аа деп, чамдыктары даап бодап каан. ³⁰ Иуда кескинди хлебти ап алгаш, дораан үнө берген. Дүн дүшкөн турган.

Чаа чагы

³¹ Иуда үнө бээрге, Иисус мынча дээн: «Ам Кижжи амытан Оглу алдаржый

* 13:23 Дойлаашкын үезинде хүндүткелдиг аалчы (бо таварылгада Иисустун онза ынак өөреникчизи) анаада ээниң оң талазынга хөлөстөп чыдар турган, ынчанганда, ооң бажы ээниң хөрээ-биле деннежир. Ынчангаш ол аалчы өскелерге дыңналбас кылдыр чугаалажып шыдаар.

13:8 1 Кор. 6:11; Эф. 5:26; Тит. 3:5; Евр. 10:22 13:10 Ин. 15:3 13:11 Ин. 6:64; 18:2 13:13 Мф. 7:22; 23:8; Лк. 6:46; Флп. 2:11 13:14 1 Тим. 5:10 13:15 1 Пет. 2:21 13:16 Лк. 6:40; Ин. 15:20 13:17 Мф. 24:46; Лк. 11:28; Иак. 1:22; Рим. 2:13 13:18 Ин. 6:70 || Ыд. ыр. 40:10 13:19 Мк. 13:23; Ин. 14:29; 16:4 13:20 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 12:44 13:21 Мк. 14:34; Ин. 12:27 13:23 Ин. 19:26; 20:2; 21:7; 21:20 13:29 Ин. 12:6 13:31 1 Пет. 4:11

берди. Ооң алдары – Бурганның алдары-дыр. ³² Бурганның алдары Ону дамчыштыр илереп кээр болганда, Кижги амытан Огунун кайы хире өндүр улуун Бурган Боду улуска көргүзүптөр. Ийе, дораанна көргүзүптөр. ³³ Ажы-төлүм! Мен ам силер-биле кады үр турбас мен. Мени дилей бээр силер, ынчаарга Мээң иудейлерге чугаалааным ышкаш, силерге база ынча деп тур мен: Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдавас силер.

³⁴ Чаа чагыгны силерге берип тур мен: бот-боттарыңарга ынак болунар. Силерге Мээң ынаам ышкаш, силер база бот-боттарыңарга ынчаар ынак болунар. ³⁵ Силерниң араңарга ынакшыл-ла турар болза, силерни Мээң өөреникчилерим-дир деп делегейде хамык улус танып алыр».

*Пётрүң Иисустан ойталаарың
баш бурунгар медеглээни*

(Мф. 26:31-35; Мк. 14:27-31; Лк. 22:31-34)

³⁶ Симон Пётр Иисустан: «Дээрги! Силер кайнаар баарыңар ол?» – деп айтырған.

Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Мээң чоруй баарым черже сен ам Мээң соомдан чоруп шыдавас сен. Ынчалза-даа сөөлүндө чеде бээр сен».

³⁷ Пётр Аңаа: «Дээрги! Чүге мен ам Силерни эдерип шыдавазым ол? Мен Силер дээш амы-тыным-даа бээринге белен мен!» – дээн.

³⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Мени дээш амы-тыныңны бээр деп че? Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: аскыр-дагаа алгыргалакта, сен Мени танывас болуп, Менден үш катап ойталаар-дыр сен!»

Адаже баар орук

14 ¹ «Силерниң чүректериңер мунгарап хөлзевезин! Бурганга бүзүрээриңер дег, Меңээ база бүзүрөңер! ² Адамның бажыңында чурттар чөр эмгежок. Ол ыңдыг эвес турган болза, Мен силерге чүге

ону чугаалаар деп мен. Мен силерге турар чер белеткээр дээш чоруурум бо-дур*.
³ Ам чорупкаш, силерге турар чер белеткеп кагзымза, дедир чедип келгеш, Мээң турар черимге турзуннар дээш, силерни база Бодумче ап алыр мен. ⁴ А Мээң кайнаар чоруй баарым орукту билир болгай силер».

⁵ Фома Аңаа: «Дээрги! Кайнаар чоруптарыңарны билбес-тир бис. Ынчаарга ол орукту канчап билип алыр бис?» – дээн.

⁶ Иисус: «Мен дээрге орук, алыс шын база амыдырал-дыр мен. Чүгле Мени таварты дээрден башка, кым-даа Адамга кээп шыдавас – деп харыылаан. – ⁷ Силер Мени билир болзуңарза, Адамны база билген болур силер*. Амдан эгелеп, силер Ону билир силер, харын-даа Ону көргөн силер».

⁸ Филипп Аңаа: «Дээрги! Адаңарны биске көргүзүңерем, биске ол-ла четчир» – дээн.

⁹ Иисус аңаа: «Мен силерниң араңарга мынча үр болдум, а сен Мени билбесиң ол чүве бе, Филипп? Мени көргөн кижги Адамны көргөн болур. Сен канчап-ла: „Адаңарны биске көргүзүңерем“ – дээр сен?» – деп харыылаан.

¹⁰ «Мени – Адам-биле сырый харылзаалыг, а Адамны – Мээң-биле харылзаалыг дээрзинге бүзүрөвейин тур сен бе? Силерге чугаалап турар сөстөрими Бодумнун адымдан чугаалавайн тур мен: ол дээрге Менде бар Адамның Бодумнун ажил-херээн чаяап турары ол-дур.

¹¹ Мени – Адам-биле сырый харылзаалыг, а Адамны – Мээң-биле харылзаалыг деп Меңээ бүзүрөңер. Мээң сөстөримге бүзүрөвезиңерзе, кылган ажил-херээм дээш Меңээ бүзүрөңер. ¹² Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Меңээ бүзүрөй берген кижги Мээң кылып турарым ажил-херекти база кылып шыдаар, харын-даа оон артыкты кылып, чүге дээрге Мен ам Адамче чоруптар-дыр мен. ¹³ Силер Мээң адым адап, чүңү-даа дилээр болзуңарза, ону шуптузун күүседир мен,

* 14:2 Азы: «„Силерге турар чер белеткээр дээш чоруптум“ – деп, Мен силерге чугаалаважык мен бе?» * 14:7 Өске бурунгу сөзүлгелде «Силер Мени билир турган болзуңарза, Адамны база билген турар ийик силер» деп бижээн.

13:32 Ин. 17:1, 5 13:33 Ин. 7:34; 8:21 13:34 1 Ин. 2:7-8; 3:11; 2 Ин. 1:5 || Лев. 19:18; Ин. 15:12
13:37 Ин. 11:16; 21:19 13:38 Ин. 18:27 14:1 Ин. 12:44 14:3 Ин. 14:1; 1 Фес. 4:17 14:5 Ин. 11:16
14:6 Ин. 1:17; 11:25; Евр. 10:20 14:8 Ин. 1:43; 12:21 14:9 Ин. 12:45 14:10 Ин. 10:38 14:11 Ин. 5:36
14:12 Ин. 8:14; 13:3; 16:28

ынчан Оглун дамчыштыр Адам алдар-жыыр. ¹⁴ Мээң адым адап, чүнү-даа дилээр болзунарза, Мен ону күүседир мен».

Ыдыктыг Сүдени аазаны

¹⁵ «Мээң ынак болзунарза, айтышкыннармн сагыр силер. ¹⁶ Адамдан ынчан дилээримге, Ол силерге кезээ-мөнгөдө силер-биле кады чоруур өске Болчукчуну бээр. ¹⁷ Алыс шынны көргүзүп турар Сүлде — Болчукчу ол-дур. Ону көрбөс база билбес болганда, бо делегейниң улузу Ону хүлээп ап шыдавас. А силер Ону билер силер, чүге дээрге Ол силер-биле кады чоруур база силер-биле тудуш бар болур.

¹⁸ Силерни өскүссүреди каапкаш барбас мен, харын силерже ээп кээр мен. ¹⁹ Ам бичии болгаш, бо делегейниң улузу Мени оон ыңай көрбейн баар, ынчалза-даа силер Мени көөр силер. Мен дириг мен, ынчангаш силер база өлбөс силер.

²⁰ Ол хүн кээрге, Мени — Адам-биле сырй харылзаалыг, силерни — Мээң-биле харылзаалыг, а Мени — силер-биле харылзаалыг дээрзин билип каар силер.

²¹ Кым Мээң айтышкыннарарымны шыгжап алганыл база оларны сагып чоруур, ол киж Мээң ынак болур. Кым Мээң ынагыл, ол кижиге Мээң Адам база ынак. Мен база ол кижиге ынак болуп, аңаа Бодуну көргүзөр мен».

²² Искаримт эвес, өске Иуда Иисуска: «Дээрги! Силер Бодунарны бо делегейниң улузунга эвес, а чүгө биске көргүзөр деп тур силер бе? Ол чүге ындыгыл?» — дээн.

²³ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Кым Мээң ынагыл, ол Мээң сөзүмнү сагып чоруур. Адам ынчан аңаа ынак апаар, оон Адам-биле кады ол кижиге чед бергеш, оон-биле кады чурттап бээр бис. ²⁴ Мээң ынак эвес киж Мээң сөстөримни сагывас. А силерниң дыңнап турар өөрединер болза Мээңи эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамны-дыр. ²⁵ Силер-биле кады турар болгаш, Мен ону силерге чугааладым. ²⁶ Адамның силерге Мени дээш чорудуп бээри Болчукчу — Ыдыктыг Сүлде силерни хамык чүвөгө

өөредип каар база Мээң силерге чугаалааным бүгү чүвени силерге сагындырар.

²⁷ Мен амыр-тайбыңны силерге арттырдым, силерге бээрим амыр-тайбыңым ол-дур. Бо делегейниң бээри дег эвес амыр-тайбыңны Мен силерге берип тур мен. Силерниң чуректеринер хөлөвезин, ол ышкаш кортпаңар. ²⁸ Мээң силерге: „Силерден чоруптум, оон силерже катап ээп кээр мен“ — дээнимни дыңнадыңар чоп. Силер Мээң ынак турган болзунарза, Мээң ам Адамче чоруптарым дээш өөрүүр ийик силер. Чүге дээрге Адам Менден өндүр улуг болгай. ²⁹ Ынчангаш ол бүгү боттаны бээрге, Мээң чугаалаан чүвөм шын дээрзинге бүзүрзиннер дээш, ол бүгүнүң дугайында, боттанарының бетинде-ле, силерге чугаалап бердим. ³⁰ Мен ам моон сонгаар силер-биле чугаалашпас мен, чүге дээрге бо делегейниң чагырыкчызы чоокшулап кел чор. Ооң Мени баш билир эргези чок, ³¹ ынчалза-даа Адамга ынаамны бо делегейниң улузу билип алзын дээш, Мен ам Адамның айтыган чүвезин кылыр мен. Тургулаңар, моон чоруулуңар!»

Виноград сывы-биле деңгелег

15 ¹ «Мен дээрге ёзулуг виноград сывы мен, а Мээң Адам — виноград ажаакчызы-дыр. ² Мээң чимис үнмес шулту будуумну Ол одура кезип кааптар, а чимис үнер будуктарымны, оон-даа хей дүжүттү берзиннер дээш, арыглап кааптар. ³ Мээң силерге медеглээн сөзүмнүң ачызында ам арыглыны берген силер. ⁴ Силер — Мээң-биле тудуш харылзаалыг болур силер, а Мен — силер-биле харылзаалыг артып каар мен. Будук боду чайгаар чимистелип, дүжүт бербес, ол сыптын тудуш кезээ болур ужурлуг. Мээң-биле тудуш харылзаалыг артып калбас болзунарза, силер база боттарыңар дүжүт эккеп шыдавас силер.

⁵ Мен дээрге сып мен, а силер — будуктар силер. Кым Мээң-биле тудуш харылзаалыг артып каарыл, Мен база ол киж-биле тудуш харылзаалыг болур мен, ол ынчан элбек дүжүттү бээр. Мен чоғумда, силер чүнү-даа кылып шыдавас силер.

14:14 Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 15:16; 16:23; 1 Ин. 3:22 14:15 Мф. 28:20; 1 Ин. 5:3; 2 Ин. 1:6; Рим. 13:10
14:16 Ин. 15:26; 16:13 14:17 1 Кор. 2:14 || Аж.-ч. 2:4 14:19 Ин. 7:33 14:21 У. ч. 8:17; Ин. 16:27
14:22 Лк. 6:16; Аж.-ч. 1:13 14:23 Ажыд. 3:20 14:26 Ин. 15:26; 16:13; 1 Кор. 2:10; 1 Ин. 2:20 || Лк. 24:49
14:27 Флп. 4:7; Кол. 3:15 14:28 Ин. 14:1-2 || 1 Кор. 11:3; 15:24 14:29 Мк. 13:23; Ин. 13:19
14:30 Ин. 12:31; Эф. 2:2 15:1 Иса. 5:1 15:2 Иер. 2:21; Мф. 3:10; 7:19 15:3 Ин. 13:10 15:4 1 Ин. 2:6
15:5 Рим. 11:17 || Ин. 6:56; 1 Ин. 3:24 || Мк. 4:20

⁶ А Мээң-биле харылзаа тутпаан кижиги — үндүр октагына берген, кадып калган будук дег. Ындык будуктарны чыгташ, отче кири октап, өрттедиптер.

⁷ Силер Мээң-биле тудуш харылзаа-лыг болзунарза база Мээң сөстөрни силерде бар болза, күзөөн-не чүвенини ынчан диленер, шуптузу бүдө бээр. ⁸ Силер Мээң өөреникчилерим бооп, хөй дүжүттү бээр болзунарза, Адам улам-на алдаржыр. ⁹ Адамның Меңээ ынаа дег, Мен база силерге ынак мен. Мээң ынакшылымга бүргедип амыдыраңар! ¹⁰ Мен Адамның айтышкыннарын сагааш, Ооң ынакшылынга бүргедип амыдырап чоруурум бо. Силер база айтышкыннарым сагыр болзунарза, Мээң ынакшылымга бүргеткеш амыдырап силер. ¹¹ Мээң өөрүшкүм силерни болзун дээш база өөрүшкүңер эгэртинмес долу болзун дээш, Мен ону силерге чугааладым. ¹² Мээң силерге ынаам ышкаш, бот-боттарыңарга ынак болунар. Мээң силерге чагыым ол-дур. ¹³ Бодунун эш-өөрү дээш амы-тынын бээр кижинин ынакшылындан дээди ынакшыл чок. ¹⁴ Мээң силерге айтышкын кылдыр берген чүүлүмнү сагып чоруур болзунарза, Мээң эш-өөрүм боор силер».

Иисус биле бүзүрөөн кижиги

¹⁵ «Мен ам силерни чалчалар деп ада-вастай бердим, чүгө дээрге чалча кижиги ооң Дээргизи чүнү кылып турарын билер эвес. Харын Мен силерни эш-өөрүм деп ададым, чүгө дээрге Адамдан дыннаан бүгү чүүлдү силерге чугаалап бердим. ¹⁶ Силер Мени шилип албаан силер, харын бо делегейге чоруур кылдыр база кажан кезээде артар дүжүдүн бээр кылдыр хүлээндирил, силерни Мен Бодум шилип алдым. Ынчан Мээң адым адап, чүнү-даа дилээринерге, Адам силерге дөгөрезин бээр. ¹⁷ Мээң силерге чагыым бодур: бот-боттарыңарга ынак болуңар!»

Бүзүрөөн кижиги биле бо делегей

¹⁸ «Бо делегейниң улузу силерни көөр хөңнү чок болур болза, оларның баштай Мени көөр хөңнү чок апарганын сактып

чорунар. ¹⁹ Силер бо делегейге хамааржыр турган болзунарза, ол силерге бодунун улузунга дег ынак болур ийик. Ынчалза-даа силер бо делегейге хамаарышпас силер, чүгө дээрге Мен силерни шилип алгаш, бо делегейден ангыладым, ол дээш бо делегей силерни көөр хөңнү чок-тур. ²⁰ „Чалча бодунун дээргизинден арта бер-бес“ — деп силерге чугаалаан сөзүмнү сактып чорунар. Мени истеп сүрүп турганда, силерни база истеп сүрө бээр. Мээң сөстөримни сагып чорааннар болза, силерниин база сагырлар. ²¹ Мээң улузум боорунарга, бо делегейниң улузу силерге ол бүгүнү кылыр, чүгө дээрге олар кым Мени айбылап чорутканын бил-бес-тирлер. ²² Мен бо делегейге келбөөн азы олар-биле чугаалашпаан болумза, олар бачыды дээш буруудапас ийик. А ам оларда бачыды дээш агартыныг чок-тур. ²³ Мени көөр хөңнү чок кижиги Адамны база көөр хөңнү чок. ²⁴ Өске кымның-даа кылып шыдавазы ажил-херекти Мен оларның аразынга кылбаан болумза, олар бачыды дээш буруудаптар ийик. А ам олар ажил-херээмни көргөш-даа, демей-ле Мени база Адамны көөр хөңнү чок-турлар. ²⁵ Ынчангаш оларның ыдыктыг хойлузунда: „Мени чыдааган чок черге көөр хөңнү чок апарганнар“ деп бижээн чүүл чогуп бүткени ол».

Бүзүрөөн кижиги биле Сүлде

²⁶ «Мээң силерге Адамның чанындан чорудуптарым, Адамдан үнүп турар алыс шынның Сүлдези болур Болчук-чу чедип кээр. Ол Мээң дугайымда херечилээр. ²⁷ Силер база Мээң херечилерим силер, чүгө дээрге эң эгезинден-не Мээң-биле кады турган силер».

Истеп сүрүүшкүннер дугайында сагындырыг

16 ¹ «Мен ол бүгүнү силерниң бүзүрели-нер чайтыла бербезин дээш чугааладым. ² Силерни синагогалардан үндүр сы-выртаптар. Силерни өлүргөн улус ооң-биле Бурганга бараан болуп турарывыс ол деп бодай бээр ындыг безин үе чедип кээр.

15:6 Мф. 13:42 15:7 Ин. 14:14 15:9 Мф. 3:17; Ин. 5:20 15:11 Ин. 3:29; 16:24; 17:13; 1 Ин. 1:4; 2 Ин. 1:12 15:12 Ин. 13:34 15:13 Ин. 10:11; 1 Ин. 3:16; Рим. 5:7-8; Өф. 5:2 15:14 Мк. 3:35 15:15 Ин. 3:32; 8:26 15:16 Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 14:14; 16:23 15:17 1 Ин. 2:7; 3:11; 2 Ин. 1:5 15:18 Мк. 13:13; Ин. 7:7; 1 Ин. 3:13 15:19 Ин. 8:23; 17:14 15:20 Мф. 10:24; Лк. 6:40; Ин. 13:16 || Ин. 5:16; 1 Кор. 4:12; 2 Кор. 4:9; 1 Фес. 2:15; 2 Тим. 3:12 15:22 Ин. 9:41 15:23 Ин. 5:23 15:24 Ин. 7:31; 10:37 15:25 Ыд. ыр. 34:19; 68:5 15:26 Ин. 14:17; 16:13 || Аж.-ч. 5:32; 1 Ин. 5:6-8 15:27 Лк. 24:48; Ин. 19:35; Аж.-ч. 1:8 16:2 Ин. 9:22; 12:42 || Аж.-ч. 8:1; 9:1; 26:9

³ Олар силерни ынчалдыр аажылай бээр, чүге дээрге Адамны-даа, Мени-даа билбестирлер. ⁴ Ындыг үе чедип кээрге, Мээң силерге ол дугайында чугаалап турганымны сагынзыннар дээш, ол бүгүню Мен силерге чугааладым».

Ыдыктыг Сүлдениң ажы-херээ

«Силерге ол бүгүню эң эгезинде чугаалаван мен, чүге дээрге силер-биле кады турган мен. ⁵ А ам Мени айбылап чоруткан Адамче чоруурум ол-дур. Ынчалза-даа силерниң кайгыңар-даа Менден: „Кайнаар баарыңар ол?“ – деп айтырбас-тыр. ⁶ Мээң сөстөрүмни дыңнааныңар соонда, чүректериңерни мунгарал дола берген-дир. ⁷ Ынчалза-даа Мен силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Мен чоруй барзымза, силерге ачы-дузалыг болур. Чүге дээрге Мен чорбызмза, Болчукчу силерге келбес, а чорупсумза, Ону силерге ыдыптар мен. ⁸ Оон Ол чедип келгеш, бачыт, чөптүг-шынныг чорук база Бурганның шийткели деп чүл ол дээрзин бо делегейинин улузунга көргүзүп, оларны сойгалаар. ⁹ Бачытты бо делегейиниң улузу шын билбес-тир – олар Меңээ бүзүрөвс болгай. ¹⁰ Чөптүг-шынныг чорукту олар шын билбес-тир – Мен ам Адамче чоруй баар болгай мен, силер ам Мени көрбес силер. ¹¹ Шийткелиди база олар шын билбес-тир – бо делегейиниң чагырыкчызы шийтирип алган болгай.

¹² Оон-даа хөй чүвени силерге чугаалаар дээн мен, ынчалза-даа ам ону угаап шыдаар хире эвес-тир силер. ¹³ Алыс шынның Сүлдези чедип келгеш, силерни алыс шынче баар орук-биле эдerti бээр. Ол Бодунун адындан чугаалавас, а чүгле дыннаан чүвезин силерге дамчыдар болгаш чүү болурун чугаалап бээр. ¹⁴ Ол Мени алдаржыдар, чүге дээрге чугаалаар бүгү чүвезин Менден алгаш, силерге дамчыдып бээр-дир. ¹⁵ Адамда бар бүгү чүве Мээңи-дир. Ынчангаш Сүлдениң Менден алгаш, силерге дамчыдып бээрин чугааладым. ¹⁶ Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер»*.

Өөреникчилерниң ажыг-шүжүү өөрүшкүже шилчий бээр

¹⁷ Иисустуң өөреникчилериниң чамдыгызы ынчан аразында: «„Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер“ база „Мен Адамче чоруурум бо-дур“ – дээш, биске Ооң чүнү элдээртип турары ол? ¹⁸ А: „Удатпайн“ – деп, ол чүү дээри ол? Бис Ооң чүнү чугаалаанын билбестир бис» – деп чугаалажып турганнар.

¹⁹ Оларның чүнү айтырар деп бодаанын Иисус билир турган. Ынчангаш оларга мынча дээн: «Мээң: „Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер“ – дээш, чүнү элдээрткеним ол боор деп, бот-боттарыңардан айтыржып тур силер бе? ²⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силер ыглап-сыктап база кажындай бээр силер, а бо делегейиниң улузу ол өйде өөрүп-хөглей бээр. Силер мунгараар силер, ынчалза-даа силерниң мунгаралыңар өөрүшкүже шилчий бээр. ²¹ Херээжен кижжи божуур деп баргаш, мунгарай бээр, чүге дээрге ооң хилинчек көөр үези келген-дир. Ынчалза-даа чаш төлүн божуп алганда, өртөмчеге кижиниң төрүттүнгени дээш өөрээнинден, хилинчээн уттуптар. ²² Силер ам шак-ла ындыг мунгаралга алыскан-дыр силер, ынчалза-даа Мен силерни база катап көрүп каарымга, силерниң чүрээнер өөрүй бээр, а ол өөрүшкүнерни кым-даа силерден хунаап ап шыдавас. ²³ Ол хүн кээрге, Менден чүнүң-даа дугайында айтырбас силер. Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң адым адап, Адамдан чүнү-даа дилээр болзунарза, Ол силерге дегерезин бээр. ²⁴ Мынчага дээр силер Мээң адым адап, чүнү-даа дилевээн силер. Диленер, оон алыр силер, силерниң өөрүшкүнер эгээртиңмес долу болур».

Мен бо делегейни тиилээн мен

²⁵ «Амдыгаа дээр Мен силерге элдээртиглиг чугаалар дузаны-биле чугаалап келдим. Ынчалза-даа силерге Адамнын

* 16:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чүге дээрге Мен Адамче чоруптарым ол-дур» деп сөстөрни немээң.

16:3 Ин. 18:19 16:4 Мк. 13:23; Ин. 13:19; 14:29 16:5 Ин. 7:33; 14:12 16:7 Ин. 15:26 16:9 Ин. 8:24 16:11 Ин. 12:31; Кол. 2:15 16:13 Ин. 14:17; 15:26 || 1 Ин. 2:20; 1 Кор. 2:10 16:15 Ин. 17:10 16:16 Ин. 7:33 16:20 Мф. 9:15 16:21 Иса. 26:17 16:22 2 Кор. 6:10 16:23 Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 14:14; 15:16 16:24 Ин. 3:29; 15:11; 17:13; 2 Ин. 1:12 16:25 Мк. 8:32

дугайында, элдээртиглиг чугаалар чокка, ажыы-биле чугаалай бээрим үе-шаг кел чор. ²⁶ Ол хүн кээрге, Мээң адым адап, Оон дилеңер. А Мен силер дээш Адамдан ээрежиң дилээримни чугаалавайн тур мен, ²⁷ Адам Боду-ла силерге ынак. Силер Меңээ ынак апаргаш, Мээң Бургандан келгенимге бүүрээң боорунарга, Ол силерге ынак. ²⁸ Мен Адамдан чоруткаш, бо делегейге чедип келдим, а ам бо делегейни каапкаш, база катап Адамче чоруурум бо-дур».

²⁹ Ооң өөреникчилери Аңаа мынча дээн: «Силер ам кандыг-даа элдээртиглиг чугаа чокка, ажыы-биле чугаалап тур силер. ³⁰ Силерниң хамык чүвени билиринерни база Силерден кымнын-даа айтырыг салырын хергелезинерни ам билип тур бис. Ынчангаш Бургандан келгениңерге бүүрэй бердивис».

³¹ Иисус оларга мынча дээн: «Ам-на бүүрединер бе?! ³² Силер шуптуңар Мени чааскаандырзымны каапкаш, чүк санай тарай маннажы бээриңер үе мыя бо келди, харын мырынай дүжүр келди. Ынчалза-даа Мен херек кырында чааскаан эвес мен, чүге дээрге Адам Мээң-биле кады болгай. ³³ Мээң-биле харылзаанар силерге амыр-тайбыңны берзин дээш, Мен силерге бо бүгүнү чугааладым. Силерни бо делегейде качыгдал манап турар, ынчалза-даа туттунуңар: Мен бо делегейни тиилээн мен!»

**Өөреникчилери дээш
Иисустуң мөргүлү**

17 ¹ Ону чугаалааш, Иисус карактарың дээрже углай көрүңгөш, мынча дээн: «Адам! Шаг-үем чедип келди. Оглун Сени алдаржыдып шыдазың дээш, Оглунуң алдарын улуска көргүс. ² Ол Сээң Аңаа бүүрөп хүлээткен улунуңуң шуптузунга мөңгө амыдыралды берзин дээш, Сен Аңаа бүгү кижиге төрөлгөтөнни чагырар эргени бердиң. ³ А мөңгө амыдырал дээрге-ле кара чангыс алыс шын Бурган болур Сени база Сээң айбылап чорутканың Иисус Христосту билип алыры болгай. ⁴ Сээң Меңээ кылзың дээш дааскан ажыл-херээнни күөстөкөш, Мен Сени чер кырынга алдаржыттым. ⁵ О, Адам, бо

өргөмчөй бодарап тывылбаанда-ла, Мен Сээң-биле кады турумда, эдилеп чорааның Сээң өндүр чырыгың-биле Мени ам алдаржыдып көр.

⁶ Сээң бо делегейден алгаш, Меңээ хүлээдиң берген улuzuңга Сээң адыңны ажыдып бердим. Олар Сээң улuzuң болуп чораан, оон Сен оларны Меңээ хүлээдиң бердиң. Олар Сээң сөзүнүң дыңнаар-дыр. ⁷ Сээң Меңээ бергениң хамык чүүл Сенден үнген дээзин олар ам-на билип алды. ⁸ Чүге дээрге Сээң Меңээ берген сөстөрүнни оларга дамчыттым. Улус оларны хүлээп алгаш, Мээң Сенден келгенимни ылап деп билип кааннар база Мени Сээң айбылап чорутканыңга бүүрэй бергенер. ⁹ Мен олар дээш мөргүп тур мен. Бо делегейде шупту улuzu дээш эвес, а чүглө Сээң Меңээ берген улuzuң дээш мөргүп тур мен, чүге дээрге олар Сээң улuzuң болгай. ¹⁰ Меңээ хамааржыр бүгү улус — Сээңни, а Сээң хамааржыры — Мээңни болгай. Мен оларны дамчыштыр алдаржып берген мен. ¹¹ Мен ам бо делегейде эвес мен, Мен Сенче чоруптум, а олар бо делегейге артып каар. Ыдыктыг Адам! Бистиң гудуш чангызымыс ышкаш, олар база чангыс эпиги болзун дээш, Меңээ бергениң Бодунуң адыңнын күжү-биле оларны кадагалап көр. ¹² Мен олар-биле кады бо делегейге тургаш, Меңээ бергениң Бодунуң адыңнын күжү-биле оларны кадагалап чордум. Ол улусту кадагалап шыдадым-даа: Бижилгениң сөзү боттанзың дээш, өлүп чидер чолга онаашкан чүглө чангыс кижиден аңгыда, оларның кайызы-даа өлүп читпеди.

¹³ А ам Сенче дедир чоруурум бо-дур. Мээң өөрүшкүм оларның чүрөктеринге эгээртинмес долу бар болзун дээш, амдызында бо делегейге тургаш, ол бүгүнү чугааладым. ¹⁴ Мен оларга Сээң сөзүнүң дамчыттым, ынчангаш бо делегейдин улuzu оларны көөр хөңнү чок апарган, чүге дээрге Мээң бо делегейден эвезим ышкаш, олар база бо делегейден эвес болгайлар. ¹⁵ Сээң оларны бо делегейден алгаш баарыңны дилевейн тур мен, харын оларны бузуттан камгалаарыңны дилеп тур мен. ¹⁶ Мээң бо делегейден эвезим ышкаш, олар база бо делегейден

16:27 Ин. 14:21 16:28 Ин. 8:14; 13:3 16:30 Ин. 2:24-25 16:32 Мф. 26:31; Мк. 14:27 || Ин. 8:16
16:33 Ин. 14:27; Кол. 3:15 || Рим. 8:37; Ажыд. 3:21 17:1 Ин. 11:41 || Ин. 2:4; 12:23 || Ин. 8:54; 13:32
17:2 Мф. 28:18; Ин. 5:22; 13:3 17:5 Ин. 1:1-2 17:8 Ин. 6:69 17:9 Лк. 22:32 17:10 Ин. 16:15 || Иса. 49:3
17:11 Ин. 10:30 17:12 2 Фес. 3:3 || Ин. 13:2 || Ин. 10:28 17:13 Ин. 3:29; 15:11; 16:24; 2 Ин. 1:12
17:14 Ин. 8:23; 15:19 17:15 Мф. 6:13

эвес-тирлер. ¹⁷ Оларны Бодуннун алыс шының-биле ыдыктап көр: Сээн сөзүн дээрге-ле алыс шын ол-дур. ¹⁸ Мени бо делегейге айбылап чорутканың ышкаш, Мен база оларны шак ынчаар бо делегейге айбылап чоруттум. ¹⁹ Олар база Сээн ылап шын улузун болзун дээш, Мен Бодунну Сеңээ бүрүнү-биле бараан болурунга хүлээдиш тур мен.

²⁰ Чүгле олар дээш эвес, харын оларның өөредин дамчыштыр Меңээ бүзүрей бээр бүгү улус дээш база дилеп тур мен. ²¹ Олар шупту чаңгыс эптиг болзуннар: Адам Сээн — Мээң-биле сырый харылзаалың, а Мээң — Сээн-биле харылзаалың дег, олар база шак ынчаар Бис-биле сырый харылзаалыг болзуннар. Бо делегейнин улuzu Мени Сээн айбылап чорутканыңга бүзүресин. ²² Бистиң тудуш чаңгызывыс дег, олар база ындыг тудуш чаңгыс болзуннар дээш, Меңээ бергениң өндүр бедик байдалды Мен оларга база берип каан мен. ²³ Мен — олар-биле сырый харылзаалыг мен, а Сен — Мээң-биле харылзаалыг сен. Мени Сээн айбылап чорутканыңга база, Меңээ ышкаш, оларга ынааңны бо делегейниң улuzu билеп алзын дээш, олар база бүрүнү-биле тудуш чаңгыс болзуннар!

²⁴ Адам! Сээн Меңээ берген улузун Мээң турар черимге Мээң-биле кады турарын күзеп тур мен. Бо өртемчей чаяаттынар мурунда-ла, Сен Меңээ ынак турдун, ынчангаш Сээн Меңээ бергениң өндүр бедимни олар көрзүн. ²⁵ Чөптүгшынныг Адам! Бо делегейниң улuzu Сени билбейн барган. Ынчаарга Мен Сени билир мен, а Меңээ бүзүрөөннөр Мени Сээн айбылап чорутканыңны билирлер. ²⁶ Сээн Меңээ ынакшылың дег, шак ындыг ынакшыл оларга турзун дээш база Мээң олар-биле сырый харылзаалыг болурум дээш, Мен Сээн адыңны оларга ажыдып берген мен база ам-даа ажыдар мен».

Иуданың Иисусту садыкканы

(Мф. 26:47-56; Мк. 14:43-50; Лк. 22:47-53)

18 ¹ Адазыңга ынчаар мөргүп алгаш, Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады Кедрон суунун аккан шы-

наазының ыңдынче, сесерликтиг черже чорупкан. Ол сесерликче Бодунун өөреникчилери-биле кады кире берген. ² Саттыныкчы Иуда ол черни билир турган, чүге дээрге Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады анаа болгачок-ла чыгылыр турган чүве-дир. ³ Ынчангаш Иуда рим шериглери база Бурганның дээди бараалгакчыларынын болгаш фарисейлернин чорутканы таңныылдарны эдертип алгаш, ынаар чеде берген. Олар шупту деңнерлиг, чырыткыларлыг болгаш окчепсектиг болган.

⁴ Иисус Боду-биле чүү болурун дөгезин билир болгаш, оларже уткуй үнгеш: «Кымны дилеп чор силер?» — деп айтырган.

⁵ Олар: «Назарет чурттуг Иисусту» — деп харыылааннар.

Иисус оларга: «МЕН-ДИР МЕН» — дээн. Саттыныкчы Иуда база олар-биле кады турган. ⁶ Иисус оларга: «МЕН-ДИР МЕН» — деп чугаалаптарга, олар аткаар баскаш, черже донгая кээп душкеннер*.

⁷ Ол: «Кымны дилеп чор силер?» — деп база катап айтырган.

Олар: «Назарет чурттуг Иисусту» — дээннер.

⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «„МЕН-ДИР МЕН“ деп силерге чугааладым чоп. Мени дилеп чоруур болзунарза, бо улуска дегбейн, салып чорудуптунар». ⁹ (Иисустун: «Адам, Меңээ берген улузунун аразындан Мен кымны-даа чидирбедим» — дээн сөзү ынчаар боттанган.)

¹⁰ Симон Пётр хылыштыг чораан болгаш, оозун ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалгакчызының чалчазының оң талакы кулаан одура шаапкан. Чалчаның адын Малх дээр чүве-дир. ¹¹ Ынчалза-даа Иисус Пётрга мынча дээн: «Хылыжыг хыннап ал! Бо улуг-дашканы Меңээ Адам берди. Таанда-ла Мен ону ишпес мен бе?»

Иисусту тудуп хоругдааны

(Мф. 26:57-58; Мк. 14:53-54; Лк. 22:54)

¹² Рим шериглер болгаш оларнын баштыңчызы база иудей таңныылдар

* 18:6 Иисустуң чугаалаан «МЕН-ДИР МЕН» деп сөстери Бурганның ыдыктыг адынга дөмей бооп турар (Хост. 3:14; Ин. 8:58 көр).

17:17 Бд. ыр. 118:160 17:18 Ин. 20:21 17:22 Рим. 8:30 17:24 Ин. 14:3 17:25 Иер. 12:1 || Ин. 8:55; 10:15 17:26 Мф. 3:17; Ин. 5:20 18:1 Мф. 26:36 18:2 Лк. 22:39 18:3 Аж.-ч. 1:16 18:4 Ин. 13:1 || Ин. 1:38; 20:15 18:9 Ин. 17:12 18:10 Лк. 22:38 18:11 Мк. 10:38; 14:36

ынчан Иисусту туткаш, Ооң холдарын хүлүп алганнар. ¹³Оон Ону баштай Аннага чедире бергеннер. Анна болза ол чылын Бурганның дээди бараалгакчызы турган Каиафаның каты чүве-дир. ¹⁴«Бүгү чон дээш чаңгыс кижиниң өлү бергени дээр» деп, иудейлерге сүме каткан Каиафа ол турган. ¹⁵Иисусту Симон Пётр болгаш өске-бир өөреникчи эдерип чораан. Ол өөреникчини Бурганның дээди бараалгакчызы таныыр турган, ынчангаш ол Иисус-биле кады Бурганның дээди бараалгакчызының коданынче кире берген.

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:69-70; Мк. 14:66-68; Лк. 22:55-57)

¹⁶А Пётр даштыгаа, хаалга чанынга туруп калган. Бурганның дээди бараалгакчызының таныыры демги өөреникчи оон үнүп келгеш, хаалгачы уруг-биле чугаалашкаш, Пётрну иштгинче кири берген. ¹⁷Хаалгачы чалча уруг ынчан Пётрга: «Сен база ол Кижиниң өөреникчилеринин бирээзи эвес сен бе?» — дээн.

Пётр: «Чок» — деп харыылаан. ¹⁸Соок боорга, чалчалар болгаш таңныылдар от ужудуп алгаш, чыннып турганнар. Пётр база-ла олар-биле кады чыннып туруп алган.

Иисусту байысааны

(Мф. 26:59-66; Мк. 14:55-64; Лк. 22:66-71)

¹⁹Бурганның дээди бараалгакчызы Анна Иисусту Ооң өөреникчилеринин болгаш өөредииниң дугайында байысаай берген. ²⁰Иисус анаа: «Мен бүгү улуска ажыы-биле чугаалап турдум. Мен кезээде хамык иудейлерниң үргүлчү чыгыр черлери — синагога болгаш Бурганның өргээзинге өөредип турдум. Мен ажыт-чажыт чокка суртаалдап келдим. ²¹Чүге Мени байысаап тур силер? Мээң чүнү чугаалап турганымны дыңнаан улустан айттырнар. Мээң чугаалап турган чүвемни олар билир-ле болгай» — деп харыылаан.

²²Иисус ону чугаалаптарга, чанынга турган бир таңныыл Ооң чаагынче дажыпкаш: «Бурганның дээди бараалгакчызы-биле Сээң канчаар чугаалажып турарың ол?» — дээн.

²³Иисус анаа: «Мен соора барган болзумза, киж и бүрүзүнге соора барган-

ымны көргүс, а шынын чугаалаан болзумза, Мени чүге дажыырың ол?» — дээн.

²⁴Анна Иисусту хүлүглүг хевээрзин Бурганның дээди бараалгакчызы Каиафаже чорудупкан.

²⁵Симон Пётр чылынмышаан хевээр турган. Ынчан улус оон: «Сен база Ооң өөреникчилериниң бирээзи эвес сен бе?» — деп айтырганнар.

Ол ойталап: «Чок» — дээн.

²⁶Пётрга кулаан одура шаптыркан кижиниң төрели болур, Бурганның дээди бараалгакчызының база бир чалгачы ынчан: «Мен сени сесерликке, Ооң-биле кады турунда көргөн эвес ийик мен бе?» — дээн.

²⁷Пётр база катап ойталап каапкан. Оон дораан-на аскыр-дагаа алгыра берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурунда

(Мф. 27:1-2, 11-14; Мк. 15:1-5; Лк. 23:1-5)

²⁸Эртен эрте Иисусту Каиафадан рим чагырыкчының ордузунга чедире бергеннер. Арыг эвес апарбас дээш, ёзулал сагып, иудей эрге-чагырга улuzu ордуже кирбээн, а олар ынаар кире берген болза, Хосталышкын байырлалының чемин чип шыдавас апаар турган. ²⁹Ынчангаш Пилат оларга уткуй үнүп келгеш: «Силер Бо кижини чүү дээш буруудалып тур силер?» — деп айтырган.

³⁰Олар анаа: «Ол чүнү-даа үүлгетпээн болза, бис Ону силерге эккелбес ийик бис» — деп харыылааннар.

³¹Пилат оларга: «Силер Ону боттарыңар алгаш, хоойлуңар ёзугаар шиидиңер» — дээн.

Иудейлер анаа: «Кымны-даа өлүрүп шаажылаар эргевис чок» — деп удурланганнар. ³²(Иисустун Бодунун кандыг өлүм-биле өлүрүн баш удур чугаалаан сестери ынчаар боттанганы ол.)

³³Пилат ынчан ордузунче дедир кире бергеш, Иисусту кый деп алгаш: «Сен иудей хаан сен бе?» — деп айтырган.

³⁴Иисус: «Ону силер бодунар ынча дидиңер бе азы силерге Мээң дугайымда өске улус чугаалады бе?» — деп удур айтырган.

³⁵Пилат мынча деп харыылаан: «Мен иудей-дир мен бе? Сээң-не чуртташтарың база Бурганның дээди бараалгакчылары

18:13 Лк. 3:2; Аж.-ч. 4:6 18:14 Ин. 11:50 18:20 Ин. 7:26 18:22 3 Хаан. 12:24; Аж.-ч. 23:2 || Аж.-ч. 23:4 18:26 Ин. 18:10 18:27 Мф. 26:64; Мк. 14:72; Лк. 22:60; Ин. 13:38 18:28 Аж.-ч. 10:28 || Ы. х. к. 16:1 18:29 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 18:32 Мк. 10:33; Ин. 12:33 18:33 Мф. 2:2

Сени меңээ туруп эккелди чоп. Чүнү үүлгеткен кижиги сен?»

³⁶ Иисус: «Мээң Чагыргам бо делегейден эвес чүве. Мээң Чагыргам бо делегейден турган болза, албатыларым иудейлерге Мени туруп бериптесин дээш болчуп, сокчурлар ийик. Чок, Мээң Чагыргам моон эвес» — деп харыылаан.

³⁷ Пилат Аңаа: «Ынчаарга Сен черле хаан ышкакың чүл?» — дээн.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мени хаан деп, силер бодунар чугаалап тур силер. Мен алыс шынны херечилээр дээш төрүттүндүм база ол дээш бо делегейге чедип келдим. Алыс шынга хамааржыр кым-даа болза, Мээң үнүмнү дыңнап турар».

³⁸ Пилат Иисустан: «Алыс шын деп ол чүңүл?» — деп айтырган.

Ону чугаалааш, Пилат база катап иудейлерге үнүп келгеш, оларга мынча дээн: «Мен бо кижинин кандыг-даа кем-буруузон тыппас-гыр мен. ³⁹ Силернин бэй-чанчылыңар эзугаар, Хосталышкын байырлалы кээрге, силерге бир херектенни хостап бээр ужурлуг мен. „Иудей хаанны“ силерге хостап берейн, күзеп тур силер бе?»

⁴⁰ Олар харызыңга база катап: «Ону эвес! Вараваны!» — деп алгыржып үнгеннер. Варавва дээрге дээрбечи кижиги чүве-дир.

Иисусту өлүрөп деп шийткени

(Мф. 27:15-31; Мк. 15:6-20; Лк. 23:13-25)

19 ¹ Пилат ынчан: «Иисусту апаргаш, кымчылаңар!» — деп дужааган. ² Шериглер тенниг харагандан дээрбек өрөөш, Оң бакынга салгаш, хааннар кедер хүрең-кызыл хепти Аңаа кедирип кааннар. ³ Олар Иисустун чанынга кээп: «Иудей хаан алдаржызың!» — дээш, Оң чаагыңче дажып турганнар.

⁴ Пилат база катап үнүп келгеш, иудейлерге: «Бо кижиниң кандыг-даа кем-буруузон тыппаанымны билзингер дээш, мен Ону силерниң мурнунарже үндүрүп келдим» — дээн. ⁵ Ынчан Иисус тенниг харагандан өрөөн дээрбектиг база хааннар кедер хүрең-кызыл хептиг үнүп келген. Пилат оон оларга: «Ол бо-дур!» — дээн.

⁶ Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш танныылдар Ону көрүп кааш-ла: «Ону хере шаап шаажылаңар! Хере шавыңар!» — деп алгыржы бергеннер.

Пилат оларга: «Ону боттарыңар алгаш, хере шаап канар, чүге дээрге мен Ооң кем-буруузон тыппадым» — дээн.

⁷ Иудейлер аңаа: «Бисте ыдыктыг хойлу бар, а ону барымдаалаар болза, Ол өлүр ужурлуг, чүге дээрге Ол Бодун Бурганнын Оглу мен дээн-дир» — деп удурланганнар.

⁸ Пилат ону дыңнааш, коргары дам барган. ⁹ Оон өргээзинче катап кире бергеш, Иисустан: «Кайың келген сен?» — деп айтырган. Ынчалза-даа Иисус аңаа харыы бербээн. ¹⁰ Пилат Аңаа: «Мээң-биле чугаалажыр хөңнүң чогул бе? Сени хере шаап каар-даа эргениң база Сени салып чорудуптар-даа эргениң Менде барын билбесин ол бе?» — дээн.

¹¹ Иисус: «Өрүтен силерге бербээн болза, силерге Мээң бакым билер кандыг-даа эрге турбас ийик. Ынчангаш кым Мени силерге салдыпкан ийик, ол кижиниң бачыды силерниинден улуг болур» — деп харыылаан. ¹² Ону дыңнаан ояар, Пилат Иисусту хостап салыптар дээш кызыдып өгөлзөн. Ынчалза-даа иудейлер алгыржып-ла турган: «Ону хостап салыптар болзунарза, силер императорнун өңнүү эвес-тир силер. Бодун „Хаан мен“ деп турар кижиги бүрүзү — императорга удур тура халаан кижиги-дир!»

¹³ Пилат ол сөстөрнү дыңнап кааш, Иисусту дашкаар үндүртү бергеш, «Даш бедигээш» азы еврей дылда «Гаввафа» дээр черде шийткел олудунга олутруп алган. ¹⁴ Ынчан Хосталышкын байырлалының бүдүүзү, дүшү үези турган. Пилат иудейлерге: «Силерниң хааныңар бо-дур!» — дээн.

¹⁵ Олар: «Ооңарны ырадыңар! Ырадыңар! Ону хере шаап шаажылаңар!» — деп алгыржы бергеннер.

Пилат оларга: «Силерниң хааныңарны хере шавар кижиги мен бе?» — дээн.

Бурганнын дээди бараалгакчылары: «Императордан өске хаан бисте чок» — деп харыылааннар.

¹⁶ Пилат ынчан Иисусту хере шава-ры-биле оларга хүлээтип берген. Шериглер Ону алгаш барган.

18:36 Ин. 8:23; 17:14 18:37 Ин. 3:11 | 1 Ин. 4:6 18:38 Лк. 23:41; Евр. 4:15 18:39 Мк. 15:6-7

19:4 Лк. 23:41; Евр. 4:15 19:7 Ин. 10:36 | Лев. 24:16 19:9 Иса. 53:7; Аж.-ч. 8:32-33 19:11 Ин. 18:2, 14

19:12 Аж.-ч. 3:13 19:15 Ыд. ыр. 92:1

Иисусту хере шаап шаажылааны
(Мф. 27:32-44; Мк. 15:21-32; Лк. 23:26-43)

¹⁷ Иисус хоорайдан Бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алган үнгөш, «Баш сөөгү» азы еврей дылда «Олгофа» дээр черге чедип келген. ¹⁸ Шериглер Ону аңаа белдир-ыяшка хере шаап кааннар. Иисус-биле кады өске ийи кижини база — Ону ортузунга, а оларны Ооң ол-бо талазында белдир-ыяштарга хере шаап каан турган. ¹⁹ Пилат самбырага бижик бижиткеш, белдир-ыяшка бижиглазын деп дужааган. Ында: «Назареттен Иисус — иудей хаан» — деп бижээн болган. ²⁰ Ол бижикти хөй иудейлер номчаан, чүге дээрге Иисусту хере шапкан чер хоорайдан ырак эвес турган кадында, үш аңгы: еврей, латин, грек дылдарда бижээн болган.

²¹ Иудейлерниң дээди бараалгакчылары Пилатка: «„Иудей хаан“ деп эвес, а „Ол иудей хаан мен деп адаттынган“ деп бижинер» — дээннер.

²² Пилат: «Чүнү бижээн-дир мен, ону бижидим» — деп харыылаан.

²³ Иисусту хере шапкан соонда, шериглер Ооң каяттангы хевин ап алгаш, шериглерниң саны-биле дөрт кезекке үлежип алганнар. Ол ышкаш хөйлеңин база ап алганнар. А хөйлеңин даарашкы чокка, бүдүнуң-биле аргаан болган. ²⁴ Ынчангаш бот-боттарынга: «Ону ора сокпаалы, ооң орнунга кымны болур эвес деп, үлүг тыртаалы» — дишкеннер. (Бижилгениң: «Хептеримни аразында үлежит алганнар, хөйлеңим алыр дээш үлүг тыртып турганнар» дээн сөстери ынчаар боттанганы ол.) Шериглер ону ол олчаан күүсеткен.

²⁵ Иисустуң белдир-ыяжының чанынга Ооң авазы, авазының кыс дуңмазы, Клеопаның кадайы Мария болгаш Мария Магдалина олар турган. ²⁶ Иисус авазын база ооң чанынга турган Бодунуң онза ынак өөреникчизин көрүп кааш, авазында: «Силерниң оглунар бо-дур,

авай!» — дээн. ²⁷ А өөреникчизинге: «Сээн аваң бо-дур!» — дээн. Оон бээр-ле демги өөреникчи Марияны бажыңынга тургузуп алган.

Иисустуң өлүмү
(Мф. 27:45-56; Мк. 15:33-41; Лк. 23:44-49)

²⁸ Бүгү чүве ам боттанганын билир болгаш, Иисус: «Суксаарымны!» — дээн. Бижилгениң сөзү ынчаар боттанганы ол. ²⁹ Ол черге ажыг араганы долдур куткан сава турган. Шериглер суг сиңирер губканы ажыг арага-биле өтүргөш, шиш өргөн бажынга кедиргеш, Ооң эрининге чедире бергеннер. ³⁰ Иисус араганы ижипкеш: «Боттаны берди!» — дээн. Оон Ооң амы-тыны үстү бээрге, бажы халаш дээн.

³¹ Ол хүн амыр-дыш хүнүнге белеткел хүнү болган. Амыр-дыш хүнүнде белдир-ыяштарга мөчү-сөөктер астынып артарын иудейлер күзевээн, артында-ла ол амыр-дыш хүнүнде улуг байырдал эртер турган. Ынчангаш олар шапкылаттырганнарның чодаларын сый шапкылааш, мага-боттарын белдир-ыяштардан дүжүрүп алырын Пилаттан дилээннер.* ³² Шериглер чеде бергеш, баштай Иисус-биле кады хере шаптырткан бир кижинин, оон өскезиниң чодаларын сый шаап кааннар. ³³ А Иисуска чеде бээрге, Ол дем-не өлүп калган болган, ынчангаш олар Ооң чодаларын сый шаппайн барган. ³⁴ Ынчалзадаа шериглерниң бирээзи чыда-биле Ооң быктын өтгүр шанчыштарга, балыгдан хан биле суг төктү берген. ³⁵ (Ол бүгүну сугтуз караа-биле көргөн кижини, силерни бүүрөзин дээш, чугаалап турары бо. Ооң херечилели алыс шыныг, ол шынын чугаалаанын билир.) ³⁶ Бижилгениң: «Ооң сөөктери сыктыр-бас» дээн сөстери ынчаар боттанганы ол. ³⁷ А Бижилгениң өске черинде мынча деп турар: «Олар өттүр шанчып алганы Кижижже көөрлер».

* 19:31 Өлүмнү дүргедедир дээш, рим дайынчылар чамдыкта белдир-ыяшка хере шаптыртканнарның чодаларын демир маска-биле сый шааптар турганнар. Ынчан хере шаптыртканнар тептинер аргазын чидирип, белдир-ыяшка чүгле херли берген холдарынга астына бергеш, тынжы муңгашталып, өлүп каар турган (кажан кижини херилген холдарынга астынып турда, хөрөк өкпени кыза басыптар болгаш, өкпениң агаар-биле долдунары болдунмас апаар чүве-дир).

19:20 Евр. 13:12 19:24 Бд. ыр. 21:19 19:25 Лк. 24:18 || Лк. 8:2 19:26 Ин. 13:23 19:28 Бд. ыр. 68:22 19:31 Ы. х. к. 21:23; Ис. 8:29; 10:26-27 19:34 1 Ин. 5:6 19:35 Ин. 15:27; Аж.-ч. 1:8; 1 Ин. 1:1-3; Ажыд. 1:2 19:36 Хост. 12:46; Сан. 9:12; Бд. ыр. 33:21 || Мф. 1:23; 21:4; 26:56 19:37 Зах. 12:10

Иисусту орнукуштуканы
(Мф. 27:57-61; Мк. 15:42-47; Лк. 23:50-56)

³⁸ Иисустуң өөреникчизи болур, ынчалза-даа иудей эрге-чагыргадан корткаш, оозун чажыгар чораан Аримафея* чурттуг Иосиф дээрзи ооң соонда Пилаттан Иисустуң мага-бодун дүжүрүп алыр чөпшээрел дилээн. Пилат чөпшээрээрге, Иосиф баргаш, Ооң мага-бодун алгаш барган.** ³⁹ Иисуска бир-ле катап дүне кээп чораан Никодим база чедип келгеш, чүс литра^с деңзилик мирра биле алоэ холуксаазы чаагай чытгы үс эккелген. ⁴⁰ Олар оон Иисустуң мага-бодун алгаш, иудейлерниң өлгөн кижии орнукушудар чаңылы ёзугаар, Ону чаагай чытгы үс синирген чуга пөс шывылгар-биле ораап кааннар. ⁴¹ Ооң хере шаптырган черинге сесерлик турган, а ол сесерликке ам дээрезинде кымны-даа ажаваан чаа чевек-куй турган. ⁴² Амыр-дыш хүнүнүң бүдүүзү боорга, куй база чоок боорга, Иисусту аңаа ажаап кааннар.

Иисустуң катап дирилгени
(Мф. 28:1-10; Мк. 16:1-8; Лк. 24:1-12)

20 ¹ Улут-хүн эргенинде, ам-даа караңгы турда, Мария Магдалина чевек-куйга чедип келгеш, көөрге, куй аксы дулгаан дашты чайладыр чууп каан болган. ² Ол маңнап чоруткаш, Симон Пётрга база Иисустуң онза ынак турганы өске өөреникчиге баргаш, оларга: «Дээргивисти чевек-куйдан алгаш барып-тырлар! Ону ам кайда салганын билбес-тир бис» — дээн. ³ Пётр биле өске өөреникчи доп-дораан чевек-куйге чорупканнар. ⁴ Олар ийилээн маңнажыпкан, ынчалза-даа өске өөреникчи Пётрдан дүргөн чүгүргөн болгаш, чевек-куйга баштай четкен. ⁵ Ол доңгайып бакылааш, чыткан шывылгарны көрүп каан, ынчалза-даа чевек-куйге кирбээн. ⁶ Ооң соон дарый Симон Пётр маңнап келген. Ол дораан-на чевек-куйге киргеш, чүгле чыткан шывылгарны ⁷ база Иисустун бажынга чо-

раан орнукушудулга аржыылын көрүп каан. Аржыылды шывылгар-биле кады салбайн, дүргеш, аңгы черде салып каан чыткан. ⁸ Баштай маңнап келген өске өөреникчи база ынчан чевек-куйге кирип келген. Ол бүгү чүвени көргөш, бүзүрей берген. ⁹ (Ынчалза-даа Христостун өлүглер аразындан катап дирил ужурлуун чугаалаан Бижилгени олар ам-даа билбейн турган.) ¹⁰ Өөреникчилер оон чана бергеннер.

**Мария Магдалинага
Иисустуң көзүлгени**
(Мк. 16:9-11)

¹¹ А Мария чевек-куй даштынга ыглап турган. Ыглавышаан, ол чевек-куйге доңгайып бакылапкан, ¹² Иисустун мага-боду чыткан черде — бирээзи Ооң бажынын, а өскези буттарынын орунда олурар — дээрниң ак хептиг ийи төлээзин көрүп каан. ¹³ Олар оон: «Дуңмай, чүге ыглап тур сен?» — деп айтырганнар.

Мария оларга: «Мээң Дээргимни алгаш барып-тырлар. Ону ам кайда салганын билбес-тир мен» — деп харыылаан.

¹⁴ Ол ынча дээш, хая көрүнгөш, бодунун мурнунда Иисустун турарын көрүп каан. Ынчалза-даа Мария Ону танываан.

¹⁵ А Иисус аңаа: «Дуңмам! Чүге ыгладың? Кымны дилеп чор сен?» — дээн. Айтырып салган кижии сесерлик ажаакчызыдыр деп бодааш, Мария Аңаа: «Хайырааты! Ону аппарат болзунарза, кайда салганынарны чугаалаар, мен Ону барып ап алайн» — дээн.

¹⁶ Иисус аңаа: «Мария!» — дээн.

Озу хая көрүнгөш, Иисуска еврейлеп: «Раввун!» — дээн. («Башкы» дээни ол.)

¹⁷ Иисус аңаа мынча дээн: «Мени тутпайн көр! Мен ам-даа Адамче өрү көдүрлүп үнмээн-дир мен. Харын Мээң ха-дунмамга баргаш, мону чугаалап көр: „Мээң база силерниң Адавысче, Мээң база силерниң Бурганывысче өрү көдүрлүп үнерим бо-дур“». ¹⁸ Мария

* 19:38 Аримафея — бо болза Эрги Чагыг-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур. ** 19:38 Еврей чаңгыл ёзугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүндө ажаар ужурлуг, артында-ла пятницаның кежээинде суббота, амыр-дыш хүну, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзугаар, хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурлук турган. * 19:39 Чүс литра — үжөн кил хире деңзилик.

19:38 Ин. 7:13 19:39 Ин. 3:1; 7:50 || Мф. 2:11 19:40 Ин. 11:44 19:41 А Хаан. 21:18, 26 20:1 Лк. 8:2 20:2 Ин. 13:23 20:9 Ыд. Ыр. 15:10; Лк. 24:27 20:12 Лк. 24:4; Аж.-ч. 1:10 20:14 Лк. 24:16, 31; Ин. 21:4 20:15 Ин. 1:38; 18:4 20:17 Мф. 28:10; Рим. 8:29; Евр. 2:11

Магдалина өөреникчилерге чеде бергеш, оларга: «Дээргини көрдүм!» — дээн. Оон Иисустун чуну чугаалаанын оларга дамчыткан.

**Бодунуң өөреникчилеринге
Иисустуң көзүгени**

(Мф. 28:16-20; Мк. 16:14-18; Лк. 24:36-49)

¹⁹ Улут-хүннүн кезжээзинде Иисустуң өөреникчилери чыылгаш, иудейлерден коргуп, эжиктерин хаап алгылаан олурда, Ол Боду кирип келгеш, оларның аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле» — дээн. ²⁰ Ынча дээш, Ол Бодунуң холдарын болгаш быктын оларга көргүскен. Дээрги Иисусту көрүп кааш, өөреникчилери аажок өөрзөн. ²¹ Иисус оларга: «Амыр-менди-ле — деп катаптаан. — Адамның Мени айбылап чорутканы дег, Мен силерни база ынчалдыр айбылап чорудуп тур мен». ²² Иисус ол сөстөрни чугаалааш, оларже тынып-каш: «Ыдыктыг Сүлдени хүлээп алынар!» ²³ Кымның бачыттарын өршээр силер, оон бачыттары өршээтинген болур, а кымныын өршээвес силер, ооң бачыттары хевээр арткан болур» — дээн.

Иисус биле Фома

²⁴ Ынчалза-даа, Иисус кээп турда, он ийи элчинниң бирээзи, Ийис деп шода аттыг Фома олар-биле кады турбаан чүве-дир. ²⁵ Өске өөреникчилер аңаа: «Бис Дээргивисти көрдүвүс!» — дээн. Ынчан ол: «Ооң холдарында кадаглардан балыгларны көрбөөн шаамда, ол балыгларга салаамны дээспээн шаамда, а Ооң быктыгында балыгыңа холумну дээспээн шаамда, бүзүревес мен!» — деп харыылаан.

²⁶ Чеди хонган соонда, Ооң өөреникчилери, а Фома база олар-биле кады, бир бажынга чыгып келгеннер. Эжикти дээктеп каан-даа болза, Иисус кирип келгеш, оларның аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле!» — дээн. ²⁷ Оон Фомага: «Салаангы бээр сун. Мээң холдарым бо-дур, көр даан. Холунну бээр сунгаш, быктымда балыгга дегзип көр. Чигзине-рин соксат! Харын бүзүр» — дээн.

²⁸ Фома Аңаа: «Мээң Дээргим болгаш Бурганым!» — деп харыылаан.

²⁹ Иисус аңаа: «Сен Мени көргеш, ам-на бүзүрэй бердин. А Мени көрбөзө-даа, Меңээ бүзүрээңнер — амыр-чыргалдыг» — дээн.

³⁰ Иисус Бодунуң өөреникчилеринин мурнунга бо номда биживээн оон-даа өске дыка хөй кайгамчык чүүлдерни кылган. ³¹ Иисус — Бурганның Оглу, Христос дээрзинге бүзүрөп, мөңгө амыдыралды алырынар дээш, бо номда киирген бүгү чүүлдү бижээш.

Тивериада хөлүнүң эриинге

21 ¹ Иисус оон соонда Бодунуң өөреникчилеринге Тивериада хөлүнүң эриинге база катап кээп көзүлгөш барган. Ол мынчара болган. ² Симон Пётр, Ийис деп шода аттыг Фома, Галилеяның Кана чурттуг Нафанаил, Зеведейниң оолдары болгаш Ооң өске ийи өөреникчизи шупту кады чыгып келген турган. ³ Симон Пётр оларга: «Балыктапкаш кээйн» — дээн. Артканнары аңаа: «Бис база сээң-биле баар бис» — дээннер. Олар чорупкаш, хемге олурупканнар, ынчалза-даа ол дүне чуну-даа тутпааннар.

⁴ А даң адып келгенде, эрик кыдыгында Иисус бо турган. Ынчалза-даа өөреникчилери Иисус ол-дур деп танываан.

⁵ Иисус олардан: «Оолдар! Че чүл, чиптер балыыңар бар бе?» — деп айтырган.

Олар Аңаа: «Куруг бис» — деп харыылааннар.

⁶ Ол ынчан: «Четкиңерни хемениң оң талазынче киир октаптыңар, оон тудуп алыр силер» — дээн.

Олар киир октапкаш, туттунган балыктын хөйүнден четкизин ушта тыртып чадап кааннар. ⁷ Иисустуң онза ынак өөреникчизи ынчан Пётрга: «Дээргивис ол-дур!» — дээн. Дээрги Иисус ол-дур деп дыңнап кааш, Симон Пётр хевин куржандыр шарып алгаш (чүге дээрге ол чанагаш турган), хөлче шурай берген. ⁸ А өске өөреникчилер балыктыг четкизин сөөртпүшпаан, эрикче хемелиг эжиндирип чорупканнар. Олар эриктен шоолуг ырак өвес, 200 кыры дурту хире черге чораяннар.

⁹ Эрикче үнүп келгеш, кыпсып каан отту болгаш ынаар салып каан балыкты

20:21 Ин. 17:18 20:22 Э. д. 2:7 20:23 Мф. 16:19; 18:18 20:24 Ин. 11:16 20:28 Ин. 1:1; 1 Ин. 5:20; Флп. 2:6 20:29 Мк. 15:32 || 1 Пет. 1:8 20:30 Ин. 21:25 20:31 Ыд. ыр. 2:7; Мф. 14:33; Лк. 1:35 || Ин. 1:7; 3:14-15; Аж.-ч. 19:4; 1 Ин. 5:13 21:1 Ин. 6:1 21:2 Ин. 11:16; 14:5; 20:24 || Ин. 1:45; 2:1 || Мф. 4:21; Лк. 5:10 21:4 Лк. 24:16, 31; Ин. 20:14 21:5 Лк. 24:41 21:6 Лк. 5:4 21:7 Ин. 13:23

база оон чанында хлебти көрүп кааннар.¹⁰ Иисус оларга: «Ам чаа туткан балыы-нардан каштан экелинер» — дээн.¹¹ Симон Пётр баргаш, 153 санныг улуг балыктар-биле долдунган четкизин эрикче үндүр сөөртүп келген. Балык ыпча хөй-даа болза, четки орулбаан.

¹² Иисус оларга: «Бээр кээп, чемнинер» — дээн.

Өөреникчилериниң аразындан кым-даа Оон: «Сен кым сен?» — деп айтыра-рындан дидинмээн. Ол — Дээргизи-дир деп, олар шутту билип каан.¹³ Иисус чоокшулап келгеш, хлебти, оон балык-ты алгаш, оларга үлөп берген.¹⁴ Бодунун өлүглөр аразындан катап дирилгениниң соонда, Иисустун өөреникчилеринге үшкү удаа кээп көзүлгени ол болган.

Иисус биле Пётр

¹⁵ Олар чемниниң каапканда, Иисус Симон Пётрга мынча дээн: «Иоанның оглу, Симон! Сен Меңээ өскелерден артык ынак сен бе?»

Пётр Аңаа: «Ындыг ийин, Дээрги. Силерге ынаамны билир-ле болгай силер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа: «Мээң хураганнарым-ны карактап чор» — дээн.

¹⁶ Оон өске удаада Ол Пётрдан: «Иоанның оглу, Симон! Сен Меңээ ынак сен бе?» — деп база катап айтырган.

Пётр Аңаа: «Ындыг ийин, Дээрги. Силерге ынаамны билир-ле болгай силер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа: «Мээң хойларымче сагыш салып көр» — дээн.

¹⁷ Оон Иисус үшкү удаа аңаа: «Иоанның оглу, Симон! Сен Меңээ ынак сен бе?» — дээн.

«Меңээ ынак сен бе?» — деп оон үшкү удаа айтырган дээш, Пётр муңгарай бергеш: «Дээрги! Силер бүгү чувени би-

лир силер. Силерге ынаамны-даа билир силер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мынча дээн: «Мээң хойларымны кадарып чор.¹⁸ Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: сен аныяк шааңда курунну бодун куржаттынгаш, туралаан-на чериңче чорулар турдун. А кыры бээр болзуңза, холдарынны чада сунуптарыңга, өске кижичи курун куржап бээр болгаш сээң чоруксаваан чериңче ашпаар». ¹⁹ (Пётрнуң кандыг өлүм-биле Бурганны алдаржыдарын угадыр дээш, Иисус ону чугаалаан чүве-дир.)* Ону чугаалааш, Ол Пётрга: «Мени эдерип чорурут!» — дээн.

²⁰ Пётр хая көрүнгөш, Иисустун онза ынак өөреникчизиниң оон соондан бар чыдарын көрүп каан. Кежээки чөм үезинде Иисусче ээккеш: «Дээрги, Силерни кым сadyптар-дыр?» — дээн өөреникчи ол болган. ²¹ Ону көрүп кааш, Пётр Иисустан: «Дээрги! Ооң-биле чүү болур-ул?» — деп айтырган. ²² Иисус аңаа мынча дээн: «Мээң ээп кээримге чедир-даа оон дириг чоруруун күзээр болзумза, сенээ ол кандыг хамаанныг чүвөл? Сен Мени эдерип чорувут!»

²³ Ынчангаш демги өөреникчи өлбөс-тир дээн чугаа-соот бүзүрэннерниң аразыңга тарай берген. Ынчалза-даа Иисус аңаа: «Өлбөс сен» — дивээ, а чүглө: «Ээп кээримге чедир-даа оон дириг чоруруун күзээр болзумза, сенээ ол кандыг хамаанныг чүвөл?» — дээн.

²⁴ Ол дугайында херечилээн болгаш ол бүгүнү бижээн өөреникчи ол болган. Оон херечилели алыс шынныг дээрзин билир бис. ²⁵ Иисус өске-даа хөй ажыл-херекти кылган. Ол бүгүнү дугайында тодарадып бижиир дээр болза, бижиттинген номнарны бүгү делегейге-даа сынырары болдунмас деп бодаар мен.

* 21:19 Эртеги христиан төөгүчүлөрннн-биле, хөй чылдар эрткенде, Пётрну римчилер белдир-ыашка буттарын өрү кылдыр хере шаап шаажылаан.

21:14 Ин. 20:19, 26 21:16 Аж.-ч. 20:28; 1 Пет. 5:1 21:19 Ин. 13:37; 2 Пет. 1:14 21:20 Ин. 13:23, 25 21:22 Мф. 16:27; Мк. 9:1 21:24 Ин. 15:27; 3 Ин. 1:12 21:25 Ин. 20:30

Элчиннерниң ажыл-чорудулгазы

Кирилде

Христиан чаңчыл ёзугаар бо номну бижээн кижиге – Павел элчинниң орукка кады чораан эжи, үшкү Буянный Медээниң автору Лука деп санап турар.

Номнуң бирги кезээнде (1–8 эгелер) Христостун элчиннериниң суртаалының ачызында Иерусалимде, Иудея болгаш Самарияда христианнар бөлүүнү баштайгы өзүлдезиниң дугайында чугаалап турар (бистин эраның 30 чылдары). Ийги кезээнде (9–28 эгелер) еврей чоннуң төрөөн чериниң кызыгаарындан дашкаар грек культураның төптөринге база мырыңай Рим хоорайга чедир Буянный Медээниң канчаар непереп турганын тоожуп турар. Иерусалимге Иисуска бүзүрөөнөргө Беженги хүнде дүжүп келген Ыдыктыг Сүлдө оон ыңай тодарадып бижээн бүгү болуушкуннар үезинде христиан ниитилелди эдэргинин база быжктыраарын уламчылаан.

Ол үедө (б. э. 40–60 чч.) өскө чоннарга христиан шажынның кол суртаалчызы Павел турган. Ол оон мурнунда христиан чүдүлгеге аажок удурланып-даа турган болза, Христос Павелге көзүлгөн соонда, Аңаа бүзүрөй берген. Павел амгы үедө Кипр, Турция болгаш Греция дээр чурттарның девискээрлеринге аян-чоруктар кылып, Христостун дугайында суртаалдап чораан.

Ном Павелди Римге тудуп хоругдааны-биле төнүп турар. Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрүниң-биле, Павел суд соонда хосталып үнгөш, Римниң барыын талазында чурттарга Буянный Медээни суртаалдарын уламчылаан. Ындыг-даа болза, элээн каш чыл эрткенде, рим эрге-чагырга ону катап база кара-бажыңнап алгаш, христиан чүдүлгени ажыгы-биле хүлээп алганы дээш, ол удаада шаажылап каан. Ындыг-даа болза, Павелдиң болгаш өскө-даа элчиннерниң үндөзилеп тургусканы христиан ниитилелдер өзүп быжыгып, чаа черлерге тарап неперээрин уламчылаан.

Кирилде сөстөр

1¹⁻² Теофил*, баштайгы номумга Иисустун эн эгезинден эгелээш, Бодунуң шилип алган элчиннеринге Ыдыктыг Сүлдө дамчыштыр айтышкыкынарын бергеш, дээрже көдүрлүп үнгени хүнге чедир чүнү кылып база чүү чүвеге өөрөдип турганын силерге дөгөрезин бижип берген мен. ³Хилинчек көрүп, өл-

ген соонда, Иисус ол улуска чедип кээп, хөй-ле бүзүрөнчиг барымдаалар-биле Бодун дириг кылдыр көргүскөн. Ол оларга дөргөн хонук дургузунда чедип кээп, Бурганның Чагыргазының дугайында чугаалап турган.

Христостун дээрже көдүрүгени

⁴ Оон бир-ле катап, олар-биле кадды чөмөнөнип оргаш*, Иисус мындыг

* 1:1-2 Теофил дээрже Луканың бо номну бижииринге үндүргөн чарыгдалдарын төлөп берген деткички кижиге чадавас. Азы бо ат бүгү христиан номчукчуларның ниити овуур-хевири бооп чадавас, чүге дизе «Теофил» дээрже «Бурганга ынак» дээн уткалыг. * 1:4 Азы: «Оларны чаңгыс черге чыып алгаш».

1:1-2 Лк. 1:3 || Мк. 16:19; Лк. 24:51 1:3 Мф. 28:17; Мк. 16:14; Лк. 24:15-49; Ин. 20:19-29; 1 Кор. 15:5-7 1:4 Лк. 24:49

айтышкын берген: «Иерусалимни каг-банар, а Мээң чугаалааным дег, Мээн Адамның силерге азааны Ыдыктыг Сүлдениң кээрин манаңар. ⁵ Иоанн силерни сугже суп турган, а Мээң Адам, каш хүн эртерге, силерни Ыдыктыг Сүлдеже сугар-дыр».

⁶ Өөреникчилер база катап Иисус-биле ужуражып келген: «Дээрги, израиль күрүнени катап тургузарын үе-шаг ам келбээн бе?» — деп айтырганнар*.

⁷ Ол оларга мынча дээн: «Аданың Бодунуң эрге-чагыргазы-биле доктаатканы үелер болгаш хуусааларны билири — силернин херээңер эвес-тир!» ⁸ Ынчаарга Ыдыктыг Сүлде силерге бадып кээрге, күчү-күштү хүлээп алгаш, Иерусалимге, бүгү Иудеяга, Самарияга база чер-делегейниң кыдынгга чедир Мээң херечилерим боор силер».

⁹ Ынча дээш, Иисус оларның караанга көзүлдүр дээрже көдүрлүп үнгөш, булутче ажытталы берген. ¹⁰ Олар дээрже топтап көрүп турда, хенертен ак хептиг ийи эр кижии оларга көстүп келгөш, ¹¹ мынча дээннер: «Галилейжилер, чүге мында дээрже кайгап тур силер? Силернин мурнуңарга дээрже көдүрлү берген Иисус, Ооң ам канчаар чоруй барганын көргөниңер дег, шак-ла ынчаар дедир эеп кээр».

Иуданың орнунга чаа элчинни шилип алганы

¹² Ооң соонда Иисустуң өөреникчилери Елеон даандан баткаш, Иерусалимче эеп келгеннер. Ол даг Иерусалимден амыр-дыш хүнүнде эртерин чөпшээрээн чер хире ырак турган*. ¹³ Олар хоорайже киргеш, делгем өрээлге чыгып келгеннер. Аңаа Пётр, Иоанн, Иаков, Андрей, Филипп, Фома, Варфоломей,

Матфей, Алфейниң оглу Иаков, Симон Зилот болгаш Иаковтун оглу Иуда олар турган чүве-дир. ¹⁴ Өөреникчилер шупту үргүлчү чыгып, мөргүүк чанчылдыг турганнар. Элээн каш херээжен кижии болгаш Иисустун авазы Мария база Ооң дунмалары* олар-биле кады орта кээп турганнар.

¹⁵ Каш хүн эрткенде, база бир шак ындыг чыышка 120 хире кижии чыылган турда, Пётр туруп келгөш, мынча дээн: ¹⁶ «Ха-дунма, Иуда Иисусту садып-каш, Ону тудуп хоругдаар улусту баштап келген. Иуда дугайында Ыдыктыг Сүлдениң Давидтиң аксы-биле Бижилгеде өттүр билип меделгээн чүвези боттаныр ужурлук турган-дыр. ¹⁷ Ол бистин бирээвис турган, кылып келген ажыл-чорудулгавыска база киржип чораан».

¹⁸ (Иуда бужар-бак үүлгедии дээш алган акшазы-биле чер садып алган, ынчалза-даа черже ок кадалдыр кээп ушкаш, хырны чарлып, ижин-шөйүндүзү уштуна берген. ¹⁹ Иерусалимде шупту улус ол дугайында билер турган болгаш, Иуданың черин боттарының дылынга Акелдама азы «Ханның шөл» деп адааннар.)

²⁰ «А Ыдыктыг ырылар номунда: „Аал-чурту ээн калзын, аңаа кым-даа чурттавазын“ база „Өске кижии ооң эргедужаалын эдилезин“ — деп бижээн болгай. ²¹ Ынчангаш Дээрги Иисус бистиң-биле кады турар үеде, үргүлчү аравыска чораан өске-бир кижиден шилип алыр ужурлук бис. ²² Ол кижии Иоанның улусту сугже суп турган уезинден өгөлөп, Иисустун бистиң мурнувуска дээрже көдүрүлгениңе чедир аравыска чоруп турган, Иисустуң катап дирилгенин бистиң-биле кады көргөн херечи болзун».

²³ Олар ийи кижини: Варсава деп өске аттыг, Иуст деп шолалыг Иосифти* база

* ^{1:6} Израиль Римге чагыртып алган болгаш, еврей чон тускай хамаарышпас күрүнени катап тургузарын күзөп турган. Ынчангаш чон Бурганның чорутканы тиилекчи хаанның (Мессияның) кээрин манап турган. * ^{1:12} Иудей раввиннериниң ыдыктыг хоойлуну боттарының тайылбырлаарын ёзуулар, улуска амыр-дыш хүнүнде эртерин чөпшээрээни чер аразы (бир километр хире хемчээл). * ^{1:14} Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң акылары». * ^{1:23} Арамей дылда Варсава дээрге «амыр-дыш хүнүнүң оглу» дээн уткалыг (ындыг атты анаада амыр-дыш хүнүнде төрттүнгөн чаш төлге тыпсыр турган). А Иуст деп шолала латин дылда «чөптүг-шыныг» дээн уткалыг.

^{1:5} Лк. 3:3 || Иоил 2:28 ^{1:6} Ам. 9:11; Мих. 4:8; Лк. 17:20; 19:11 ^{1:7} 1 Фес. 5:1 ^{1:8} Аж.-ч. 8:1, 14 || Лк. 24:48-49; Мк. 16:15 ^{1:9} Мк. 16:19 ^{1:10} Дан. 7:9; 10:6; Мк. 9:3; Ин. 20:12 ^{1:11} Мф. 16:27 ^{1:12} 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4 ^{1:13} Мф. 10:2-4; Мк. 3:17-18; Лк. 6:14-16 ^{1:14} Мк. 3:31; 6:3; Ин. 2:12; 7:3; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 ^{1:16} Лк. 22:47 || Лк. 22:37; 24:44 ^{1:17} Ин. 6:71; 13:21 ^{1:19} Мф. 27:8 ^{1:20} Ыд. ыр. 68:26; 108:8 ^{1:22} Лк. 3:3 || Лк. 24:48 ^{1:23} Аж.-ч. 18:7; Кол. 4:11

Матфийни саналдааннар. ²⁴ Элчиннер: «Дээрги-Чаяакчы, кижиги бүрүзүнүн сеткил-чүрөөн билер болгай сен. Бо ийи кижинин кайызын шилип алганыңны база ²⁵ бодунуң турар ужурлуг черинче чорупкан Иуданың орнуңга кымнуң элчин бооп, бараан болур ужурлуун көргүс» — деп мөргүп турганнар. ²⁶ Оон олар үлүгдөн тыртарга, үлүг Матфийге онаашкан. Ол арткан он бир элчине немей он ийигизи деп санаттыра берген.

Ыдыктыг Сүлдениң бадый келгени

2 ¹ Беженги хуннун байырлалында шупту бүзүрөөн улус чаңгыс бажыңга чыгып келген. ² Хенертен дээрден кедергей күштүг шуурганныч шимээнинге дөмей ыт дыңналагаш, оларныч турган бажыңын дола берген. ³ Оларга отгуг дылдарга дөмей бир-ле чүве көзүлгөн соонда, ол дылдар ангыланза-ла, кижиги бүрүзүнүн кырынга чаңгыстап турупкан. ⁴ Олар шупту Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, Оон хайырлаан күжү-биле өске дылдарга чугаалап эгелээннер.

⁵ Иерусалимге ол өйдө Бурганга мөгеер дээш делегейиниң чер-булуң бүрүзүндөн чыгып келгилээн иудейлер база турган. ⁶ Шимээн дыңнааш, хөй чон чыгып келген. Улус аймап-хөлзей берген, чүгө дээрге кижиги бүрүзү дынарарга, элчиннер оон төрөөн дылында чугаалап турар болган. ⁷ Кайгаанындан аайын тыппайн, олар аразында чугаалажы берген: «Бо чугаалап турар улус дөгөрези Галилеядан эвес чүве бе?» ⁸ Бистинч кижиги бүрүзү-биле олар оон төрөөн дылынга чугаалашкан кылдыр канчап дыңнап турар аппаратчыс? ⁹ Бистинч аравыста парфиялыр, мидийлер, эламар, Месопотамиянын, Иудея биле Каппадокиянын, Понт биле Асиянын, ¹⁰ Фригия биле Памфилиянын база Египеттин чурттакчылары, Ливиянын Киринае хоорай чоогунда девискээринин улазу, Римден келгеннер, ¹¹ иудейлер-даа, прозелиттер-даа,* Криттинч чурттакчылары болгаш арабтар бар-дыр. Бис шуптувус олардан Бурган-

нын өндүр улуг ажыл-херээниң дугайында төрөөн дылдарывыска дыңнап турар-дыр бис!»

¹² Олар элдепсингенинден болгаш аймаараанындан: «Бо чүү болду?» — деп удуур-дедир айтыржып турганнар. ¹³ А чамдык улус: «Олар арага ижип алгаш, эзирип калганнар-дыр» — деп кочулаан.

Пётрнуң чонга чугаазы

¹⁴ Пётр өске он бир элчин-биле кадды туруп келгеш, чонга чугаа кылып, дыңзыдыр мынча дээн: «Иудейлер база Иерусалимнинч бүгү чурттакчылары! Бо бүгү чүү чүвөл дээрзин тайылбырлап берейн. Мени кичээнгейлиг дыңнап көрүңер. ¹⁵ Бо улус, силернинч бодап турарыңар дег, эзирик эвес улус-тур, ам хун үнгенден бээр чүгле үшкү шак ышкажыл*». ¹⁶ Бо дээрге харын Иоил медээчининч мынча дээн чүвези ол боор:

„Бурган чугаалаан: Сөөлгү хуннерде Бодумнуң Сүлдем-биле бүгү улусту бүргей аптар мен. Силерниң оглу-кызыңар өттүр билип медеглен эгелээр, аныяк оолдарыңар онзаай костуушкуннер көөр, а кырганнар өттүр билген дүштер дүжээр. ¹⁸ Мен ол хуннерде эр, кыс чалчаларымны безин Бодумнуң Сүлдем-биле бүргей аптар мен, оон олар өттүр билип медеглей бээр. ¹⁹ Өрү дээрге база куду черге кайгамчык бадыйткал демдектери — хан, от болгаш дүргектелген ышты көргүзөр мен. ²⁰ Дээри-Чаяакчының өндүр улуг болгаш бүгү улуска илдең шиткел хуну кээр бетинде, хун думбей караңгы бооп, ай хан өңнүг бооп хуула бээр. ²¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчының адын кийгырган кижиги бүрүзү камгалал алыр“.

²² Израиль чон, мээң чугаам дынна: Назарет чурттуг Иисус дээрге Ону дамчыттыр кылган күчү-күштүг херектери-биле, кайгамчык чүүлдери-биле база бадыйткал демдектери-биле „Мээң шилип алган Кижим-дир“ деп Бурганынч шынзытканы Кижиги ол турган. Ол бүгү силернинч араңарга болган болгаш, ону

* 2:11 Прозелиттер — Израильдин Бурганынга бүзүр бергеш, кыртыжадып демдектедип, Моисейниң хоойлузун сагып эгелээн улус. * 2:15 Үшкү шак — иудейлер чүгле эртенги мөргүл соонда чөм чиир турган болгаш, ыңдыг эрте эзирик болбас ужурлуг турган.

1:24 3 Хаан. 8:39; 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 15:8 1:26 У. ч. 16:33 2:1 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 20:16 2:3 Мф. 3:11 2:4 Аж.-ч. 4:31; 13:52 || Лк. 24:49; Аж.-ч. 1:4-5 2:11 Аж.-ч. 6:5; 13:43 2:13 1 Кор. 14:23 2:16-21 Иоил 2:28-32 2:17 Иса. 32:15; 44:3; Иез. 39:29 2:19 Мф. 24:30; Лк. 21:11; Ажыд. 8:7 2:20 Иса. 13:10; Иез. 32:7-8; Ажыд. 6:12 2:21 Рим. 10:13 2:22 Ин. 3:2

боттарыңар билир силер. ²³ Иисусту силерниң холуңарга Бурганның бодап алганы-биле база баш удур көрүп кааны-биле хүлээдиң бээрге, Ону бачыттыг улустуң холу-биле белдир-ыяшка хере шаап өлүрдүңер. ²⁴ Ынчалза-даа Бурган Ону катап диргискеш, өлүмнүң туттуруундан хостап кагды, чүгө дээрге өлүм Аңаа күш четпес болган-дыр. ²⁵ Давид Христостуң адындан мынча дээн:

„Дээрги-Чаяакчыдан үрүлчү карак салбайн чордум. Ол мээң-биле-дир, ынчангаш тендиш дивес мен. ²⁶ Ынчангаш мээң чүрээм өөрүп-байырлаан, мээң дылым Сени кезээде мактап, өөрөөн база мээң мага-бодум үрүлчү идегел-биле амыдыраар. ²⁷ Сен мээң амы-тынмынны өлүглер ораныңга кагбас сен, Сеңээ бердинген чалчаңның ирип каарын болдурбас-ла болгай сен! ²⁸ Сен меңээ амыдыралче орутку айтып бердиң, Сен мээң-биле кады турар болгаш, мени өөрүшкү-биле бүргээр сен!“

²⁹ Ха-дунма! Улуг өгбевис Давидке хамаарыштыр ол өлгөн база ону хөөр-жүткөн дээрзин бүзүрелдини-биле чугаалап болур мен. Ооң чевээ бөгүнге чедир бисте бар-дыр. ³⁰ Давид боду өтгүр билип медеглээр чаяанныг болгаш, *„Дүжүлгөң-ге үре-салгалыңның бирээзин олуртур мен“* деп Бурганның анаа дангыраглап азаанын билир турган. ³¹ Ол Христостуң катап дирлирин база баш бурунгаар чугаалап турган: *„Ол өлүглер ораныңга артпаан, Ооң мага-боду чевегге иривээн“*.

³² Бурган Иисусту катап диргискен, а бис шупту ооң херечилери болдуvus! ³³ Бурган Ону Бодунуң оң талазынче өрү көдүрүп алган, Иисус азаан Ыдыктыг Сүлдени Адазындан алгаш, ам көрүп база дыннап турарыңар чүвени силерге синниктир бүргээни ол-дур. ³⁴⁻³⁵ Давид боду дээрже өрү көдүртпээн, ынчалза-даа ол:

„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге: Дайзыннаныңны буттарың адаанга эккеп

салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур’ – дээн“ — деп чугаалаан.

³⁶ Ынчангаш Бурган Иисусту Дээрги база Христос кылдыр шилээнин билип ал, израиль чон! А силер Ону белдир-ыяшка хере шаап турган-дыр силер.

³⁷ Улус ону дыңнааш, сагыжы ыстап аарып, Пётрдан болгаш өске элчиннерден айтырганнар: «Ха-дунма, бис ам чү-нү кылылы?»

³⁸ Пётр мынча деп харыылаан: «Бачыттарыңар миннип, Бурганче эглиңер. Силерниң кижги бүрүзү Иисус Христостун ады-биле сугже суктуруп, бачыттры дээш, өршээлден алзын, оон Ыдыктыг Сүлдени белек кылдыр алыр силер. ³⁹ Ол бүгүнү силерге, үре-салгалынарга, силерден ырак турар бүгү өске чоннарга, бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының кый дээри бүгү улуска азаан турган болгай». ⁴⁰ Пётр өске-даа хөй сөстөр-биле оларны сагындырып, ээрежиң дилээ: «Бо самыгыраан салгалдың бузут-багындан адырлып, камгалалды хүлээп ап көрүңер!»

⁴¹ Ооң суртаалын хүлээп алган бүгү улус сугже суктурган. Ол хүн бүзүрээнерниң санынга 3000 хире кижги немешкен. ⁴² Бүгү бүзүрээнер элчиннерден өөрениринге, аралажып чыгырынга, эп-сеткилдин чемин үлежиң чииринге болгаш мөргүүрүңге иденкейлиг киржиң келгеннер.

Бүзүрээни улустуң чуртталгазы

⁴³ Кижги бүрүзү Бурганны хүндүлээн коргуушкунга алышкан, а элчинер хөй кайгамчык демдектерни* кылып турган. ⁴⁴ Бүзүрээнер дөгере кады туруп, оларның бүгү чүвези ниити турган. ⁴⁵ Олар боттарының эзелел черлерин болгаш эт-хөрөңгизин сагшап, бүгү чединмес улузунга үлөп бергеннер. ⁴⁶ Хүн бүрүде олар Бурганның өргээзинге кады чыгылып кээп, а оон бажыннарынга өөрүшкү болгаш ак сагыш-биле эп-сеткилдин чемин үлежиң чип, ⁴⁷ Бурганны

* 2:43 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Иерусалимге» деп сөстү немээн.

2:23 Лк. 22:22 || Лк. 23:33 2:24 Лк. 24:5-6; Рим. 8:11 2:25-28 Ыд. ыр. 15:8-11 2:27 Иов 33:28;

Ыд. ыр. 29:4; 48:16; 85:13; Иса. 38:17 2:28 Мф. 7:14 || Аж.-ч. 13:35 2:29 3 Хаан. 2:10; Неэм. 3:16;

Аж.-ч. 13:36 2:30 2 Хаан. 23:2 || 2 Хаан. 7:12-16; Ыд. ыр. 131:11 2:31 Ыд. ыр. 15:10

2:33 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Евр. 1:3 2:34-35 Ыд. ыр. 109:1; Лк. 20:42-43

2:37 Лк. 3:10; Аж.-ч. 16:30 2:38 Мк. 1:4; Аж.-ч. 10:48 || Лк. 11:13; Аж.-ч. 8:15 2:39 Өф. 2:13

2:44 Аж.-ч. 4:32-37

алгап-мактап турганнар. Бүгү чон оларны чүүлзүнгөн, а Дээрги-Чаяакчы оларның санынга камгалал алганнарны хүннүң-не немеп турган.

Пётр биле Иоанның бертик-межел кижини экирткени

3¹ Бир-ле катап Пётр биле Иоанн мөргүл шагында (хүн үнгенден бээр тоску шакта) Бурганның өргээзинче мөргүүр дээш бар чытканнар. ² Төрүмелинден бертик-межел бир кижини турган чүведир. Ону улус хүннүң-не көдүрүп эккелгеш, Бурганның өргээзинин Кайгамчык каас деп адаар хаалгазының чанынга олуртуп каарга, ол Бурганның өргээзинче кирген улустан хайырлал диленип турган.

³ Кирер эжик аксынга Пётр биле Иоанны көрүп кааш, демги кижини олардан база дилени берген. ⁴ Пётр биле Иоанн олче топтап көргөш: «Бисче көрөм» — дээннер. ⁵ Бертик-межел кижини олардан кандыг-бир чүве алырын кордап, топтап көргөн. ⁶ Пётр ынчан: «Менде мөңгүн-даа, алдын-даа чок-тур, ынчалза-даа менде бар чүвени сеңээ берейн: Назарет чурттуг Иисус Христостун адының күжү-биле туруп, кылашта!» — дээн. ⁷ Пётр ооң оң холундан туткаш, тургузуп кээри билек, бертик кижиниң тавангайлары, дискектери күш кире берген. ⁸ Ол бут кырынга тура халааш, кылаштап эгелзэн. Оон шурагылай аарак кылаштап база Бурганни алдаржыдып, олар-биле кады Бурганның өргээзинче кирип келген. ⁹ Хамык улус ооң Бурганни алгап-мактап, кылаштап турарын көрүп каан. ¹⁰ Бурганның өргээзинин Кайгамчык каас хаалгазының чанынга хайырлал диленип олурган кижини олар танып кааннар. Ооң-биле болган чүүл улусту элдесиндирип, кайгадыпкан.

Пётрнуң Бурганның өргээзинге чугаазы

¹¹ Экирзэн кижини Пётр биле Иоанндан салдынар ужур чок болган, а кайгап-хараан хамык улус Соломоннун серизи дээр черге оларны үглөп келген. ¹² Ону көргөш, Пётр мынча дээн: «Из-

раиль чон! Чүге ол чүүл дээш кайгап тур силер? Бис бо кижини кылаштай бээр кылдыр бодувустун күжүвүс-биле база Бурганга бердингенвис-биле кылыпкан чүве дег, чүге бисче ынчаар кайгап тур силер? ¹³ Бистин ада-өгбевистин: Авраам, Исаак болгаш Иаковтун Бурганы Бодунун Чалгазы Иисусту ынчалдыр алдаржыткан-дыр. А силер Иисусту рим эрге-чагыргага хүлээдишкеш, Ону хостаар деп турган Пилаттын мурнунга Оон ойталаан силер. ¹⁴ Ыдыктыг, чөптүг-шынныг Кижиден ойталааш, өлүрүкчүнү силерге хостап бээрин дилзэн силер. ¹⁵ Амыдыралдың Үнер дөзүн өлүргөн силер! Ынчалза-даа Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргизип каан, а бис ооң херечилери бис. ¹⁶ Бо кижини Иисустун ады быжыктырган-дыр, чүге дээрге Ооң адының күжүңге бүзүрзэн-дир бис. Көрүп турарыңар база билириңер бо кижини Иисуска бүзүрлөп шуптунарның мурнунга бүрүнү-биле экиртип кагды.

¹⁷ Ынчаарга, ха-лунма, силер-даа, силерниң баштынчыларыңар-даа чүве билбизинден ынчаар кылганын билир мен. ¹⁸ Бурган Бодунун медээчилериниң аксы-биле Христостун хилинчек көөрүн баш бурунгаар меделгези, бүгү чүвени ынчалдыр боттандырды-даа. ¹⁹ Силерниң бачыттарыңар өршээттинзин дээш, оонарны миннип, Бурганче эглинер! ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ынчан силерге чаартгынышкынның үезин хайырлаар база Христос кылдыр шилип бергени Иисусту чорудуп бээр. ²¹ Бодунун ыдыктыг медээчилерин дамчыштыр Бурганның үе-дүпте-ле баш бурунгаар меделгезини дег, бүгү чүвени катап тургузар үе келгижеге чедир, Иисус дээрлерге артар ужурлуг.

²² Моисей мынча дээн болгай*:

„Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы бодуңарның-на ха-дуңмаңар аразындан үнген мен ышкаш Медээчини силерге чорудуп бээр. Ол силерге чуну-даа чугаалаар болза, тооп дыңнаар ужурлуг силер. ²³ Ол Медээчини тооп дыңнаваз кижини бурузун, чонунун аразынга амьлыг арттырбайн, узуткап каар“.

* 3:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ада-өгбөңөргө» деп сөстөрнү немезэн.

3:2 Аж.-ч. 14:8 3:6 2 Кор. 6:10 3:7 Мк. 1:31; 5:41; 9:27; Аж.-ч. 9:41 3:8 Иса. 35:6; Аж.-ч. 14:10 3:11 Ин. 10:23; Аж.-ч. 5:12 3:13 Хост. 3:6 || Ин. 8:54; 17:1; 2 Пет. 1:17 || Лк. 23:14; Ин. 19:12 3:14 Лк. 23:18 3:17 Аж.-ч. 13:27; 1 Тим. 1:13 3:21 Лк. 1:69-70; Рим. 1:2 3:22 Ы. х. к. 18:15-16; Мф. 17:5; Аж.-ч. 7:37 3:23 Лев. 23:29; Ы. х. к. 18:19

²⁴ Самуилден эгелээш, бүгү медээчилер бо хүннерни баш бурунгаар медеглеп турган. ²⁵ А силер — Бурганны ада-өгбөңөр-биле чарган чагыг-керээзиниң база медээчилерниң салгакчылары силер. Бурган ынчан Авраамга мынча дээн болгай: „Сээң уре-салалың дамчыштыр чер-делегейниң бүгү аймак-чоннары ачы-буян алыр“.²⁶ Бурган Бодунуң ынак Чалчазын катап диргискеш, Ол силерге ачы-буянын хайырлап, шуптуңарны бачыттыг оруктарындан чайлатсын дээш, Ону хамыктын мурнунда силерже чоруткан-дыр».

*Пётр биле Иоанн
дээди иудей Чөвүлел мурнунда*

4 ¹ Пётр биле Иоанн чонга суртаалдап турда, оларга Бурганның бараалгакчылары, Бурганның өргээзиниң таңнылдар даргазы болгаш саддукейлер чедип келген. ² Олар Пётр биле Иоаннның чонну өөреткени дээш база Иисустун ачызында өлүглер аразындан катап дирлип болурун суртаалдааны дээш хорадап турганнар. ³ Олар элчиннерни тудуп хоругдааш, кежээ дүжүп, орайтаан боорга, эртенге дээр кара-бажыңнап кааннар. ⁴ Ынчалза-даа суртаал дынчааннарның хөйү Христоска бүзүрөй берген, а бүзүрээн улустуң саны 5000 чоокшулап турган.

⁵ Даартазында хүндүс иудейлер даргалары, баштыңнар болгаш номхоойлу тайылбырлакчылары Иерусалимге чыгыш келген. ⁶ Бурганның дээди бараалгакчызы Анна, а ол ышкаш Каиафа, Иоанн, Александр база дээди бараалгакчынын төрөл бөлүүнү өске-даа кижигүннери аңаа турганнар. ⁷ Олар Пётр биле Иоаннны боттарының мурнунга тургускаш, байысаап эгелээннер: «Кандыг күш-биле база кымның адындан бо бүгүнү кылган силер?»

⁸ Пётр ынчан, Ыдыктыг Сүлдеге бүргеткеш, мынча деп харыылаан: «Улусчоннуң даргалары болгаш баштыңнар! ⁹ Бертик кижиге көргүскен буяныныс дээш бөгүн бистен хары негеп, ону канчаар экирткенивисти айтырып турар болзунарза, ¹⁰ силер бүгүде база бүгү израиль чон билип алзын: силернин бел-

дир-ыяшка хере шаап каанынар, Бурганның өлүглер аразындан катап диргискенни Назарет чурттуг Иисус Христостун ады-биле ол кижиге мурнуңарда каң-кадык турар-дыр! ¹¹ Иисус дээрге *тудугжулар силернин, херекчок дээш, октапканыңар, ынчалза-даа эң чугула апарган даш-тыр.* ¹² Камгалап чүгөл Оон кээр, бистин оон ачызында камгалап алыр-ывыс дээш, кижиге амытанга берип каан өске ат чырык черде чок».

¹³ Пётр биле Иоаннның дидимин көргөш, дээди иудей Чөвүлелдин кижигүннери кайгай берген, чүге дээрге ол ийи кижиге эртем-билиг чок, бөдүүн улус дээрзин эскергеннер чүве-дир. А оон Пётр биле Иоаннның Иисус-биле кады турганын билип алганнар. ¹⁴ Экирээн кижиге элчиннер чанында турар боорга, олар удур чугаалаптар чүве тышпаан. ¹⁵ Эргечакырга төлээлери ынчан Пётр биле Иоаннга Чөвүлел чыылган черден үнерин дужаагаш, аразында мынча деп сүмөлешкеннер: ¹⁶ «Бо улусту канчаар бис? Оларнын кайгамчык чүүл кылганын Иерусалимниң бүгү чурттакчылары билер болгай, а бис ону меге деп шыдавас-тыр бис. ¹⁷ Ынчаарга ол дугайында медээ чонга улам неперевезин дээш, оларга Иисустун адындан кымны-даа болза өөредирин хоруш каалы». ¹⁸ Олар элчиннерни катап кыйгырткаш, кандыг-даа таварылгада Иисустун ады-биле өөретпезин база Оон адындан чугаалавазын дужааганнар. ¹⁹ Ынчалза-даа Пётр биле Иоанн: «Бодап көрүңер даан, Бурганга эвес, силерге чакыртырын Ол чүүлүнер бе? ²⁰ Бис көргөн болгаш дыңчаан чүвевис дугайында ыттавайн барып шыдавас бис» — деп харыылааннар. ²¹ Иудей даргалар оларга кыжанып-кыжанып, хостап салыпканнар, а кеземче оонаар айын тышпааннар, чүге дээрге бүгү чон болган чүүл дээш Бурганны алдаржыдып турган. ²² Кайгамчыктыгы-биле экирээн кижиниң хары дөртен ажа берген турган чүве-дир.

*Бүзүрээнирниң
дидим болур дээш мөргүлү*

²³ Пётр биле Иоаннны салыштарга, олар боттарының эш-өөрүнге баргаш, Бурганның дээди бараалгакчылары

3:24 1 Хаан. 3:19-20 3:25 Э. д. 22:18; 26:4 4:1 Мф. 22:23; Аж.-ч. 23:8 4:3 Лк. 21:12 4:6 Мф. 26:3; Лк. 3:2; Ин. 18:13 4:7 Лк. 20:2 4:8 Мк. 13:11; Аж.-ч. 6:10; 13:9 4:9 Аж.-ч. 3:6-8 4:11 Ыд. ыр. 117:22; Лк. 20:17; 1 Пет. 2:7 4:12 Мф. 1:21 4:14 Аж.-ч. 3:11 4:19 Аж.-ч. 5:29 4:21 Лк. 20:6; 22:2; Аж.-ч. 5:26

болгаш баштыңнарның оларга чугаалаан бүгү чүвезин дамчыдып бергеннер. ²⁴ Бүзүрээннер ону дыңнааш, шупту чаңгыс аай Бурганга ыткыр мөргүп, мынча дээннер: «Чагырыкчывыс! Сен дээрни, черни, далайны болгаш өртемчейде бар бүгү чүвени чаягаган сен!» ²⁵ Сен шагда-ла Ыдыктыг Сүлдөң дамчыштыр бистин өгбевис, Сээн чалчаң Давидтиң аксы-биле мынча дээн сен:

„Чоннар чүге килеңнеп хөлзеп турарыл, аймактар чүге хоозун чүүлдер бодап турарыл? ²⁶ Чер-делегейниң хааннары тура халчыл, чагырыкчылар демнежип, Дээрги-Чаяакчыга база Ооң шилип алганы Христоска удур тулчуп үнер деп баргандыр“.

²⁷ Сээн шилип алган ыдыктыг Чалчаң Иисуска удур Иерусалимге Ирод биле Понтий Пилат өске чоннар улусу болгаш иудейлер-биле кады чогумна ынчалдыр сүлчээ кылып, бөлүгөжип турган болгай. ²⁸ Олар чыылгаш, Сээн күзел-соруун болгаш эрге-чагыргаңның баш бурунгаар айыткан чүвезин ботгандырган-дыр. ²⁹ Дээрги-Чаяакчы, а ам оларның биске кыжанып турарын көрүп көрөм. Сээн медээни коргуш чок суртаалдаар күштү чалчаларың биске хайырам. ³⁰ Аарыг кижилерни экиртип, Бодунуң күжүннү көргүзөм, Сээн ыдыктыг Чалчаң Иисустун ады-биле кайгамчык демдектерден кылып көрөм!»

³¹ Бүзүрээн улус мөргүп доозуптары билек, оларның чыылган чери сириңейни берген, а олар шупту Ыдыктыг Сүлдөге бүргеттиргеш, Бурганның медээзин дидими-биле меделгей бергеннер.

Бүзүрээннерниң бүгү чүвези ниити

³² Бүзүрээн улустуң сагыш-сеткил болгаш угаан-бодалы чаңгыс аай апарган. Оларның кайызы-даа бодунуң этхөрөңгизин «чүглө бодумнуу-дур» дивөөн, харын оларда бар бүгү чүве ниити болуп турган. ³³ Элчиннер Дээрги Иисустуң катап дирилгенни аажок күштүг херечилеп-ле турганнар, а Бурганның ачыбуяны оларның шуптузунда элбээ-биле бар болган. ³⁴ Оларның аразыңга чединмес кижилер турбаан, чүге дээрге ээлел

черлиг азы бажыңныг улус өйлеп-өйлеп оозун садыпкаш, акшазын ³⁵ элчиннерниң бүрүн эргезинге хүлээдип берип турган. Ол акшаны кижги бүрүзүңге ооң хергелелин ёзугаар үлөп бээр турган.

³⁶ Чижек кылдыр элчиннерниң Варнава (ол ат «Деткиччи» дээн уткалыг) деп адаары, Кипр чурттуг Иосиф дээр левит кижги ³⁷ бодунуң эдилээн шөлүн садыпкаш, акшазын элчиннерге эккеп берген.

Анания биле Сапфира

5 ¹ Сапфира деп кадайлыг Анания дээр кижги база бодунуң эдилээн черин садыпкан. ² Ынчалза-даа акшазының кезикин бодунга арттырып алган, а кадайы ону билер турган. Анания артакан акшазын эккелгеш, элчиннерге берипкен. ³ А Пётр аңаа мынча дээн: «Анания, чер саткаш, алган акшаң чамдызын чажырыптар база Ыдыктыг Сүлдени мегелептер кылдыр эрлик чүге чүрээни ынчаар чагырып алганы ол? ⁴ Ээлел чери, ону садар бетинде, сээни турбаан чүве бе? Садыпкаш, алган акшаң сээни эвес чүве бе? Ынчаар кылырын чүге бодап алдың? Сен улусту эвес, а Бурганны мегелээндиң сен». ⁵ Ону дыңнааш, Анания, амыгыны үстүп, кээп дүшкен. Ол дугайында дыңнаан бүгү улус аажок корткан. ⁶ Аныяк эрлер туруп келгеш, ооң мага-бодун ажаарыңга белеткээш, үндүрүп, орнукшудуп кааннар.

⁷ Үш хире шак эрткенде, болган чүүл дугайында чүнү-даа билбес Ананияның кадайы бо чедип келген. ⁸ Пётр Сапфирадан айтырган: «Чугаалап көрөм, чериңерни ынча түңгө садыпкан ийик силер бе?» Оозу: «Ийе, ынчага» — деп харылаан.

⁹ Пётр ынчан аңаа мынча дээн: «Чүге силер Дээрги-Чаяакчының Сүлдезин шеңээр деп дугуржуп алганыңар ол? Дыңна даан, ашааңны ажаап чораан улус эжик аксында келди, олар ам сени көдүрүп үндүрө бээр». ¹⁰ Ол-ла дораан Сапфира Пётрнуң мурунуга кээп дүжүп, амыгыны үстү берген. Аныяк эрлер кирип келгеш, ооң өлүг чыдарын көргөш, мага-бодун үндүрө бергеш, ашаанын чанынга орнукшудуп кааннар. ¹¹ Бүзүрээннерниң дөгөрезин база ону дыңнаан шупту улусту улуг коргуушкун хөмө апкан.

4:24 Хост. 20:11 4:25-26 Ыд. ыр. 2:1-2 4:27 Лк. 23:1, 11; Аж.-ч. 3:13 4:29 Эф. 6:19 4:31 Аж.-ч. 2:4; 13:52 4:32 Аж.-ч. 2:44 4:34 2 Кор. 8:14 4:36 Аж.-ч. 9:27; 13:2; 15:36; Гал. 2:9 5:4 Эклл. 5:4-5

Элчиннерниң кылганы кайгамчык чүүдөр

¹² Элчиннер чон аразынга хөй-ле кайгамчык демдектерни кылганнар. Бүзүрөөннер шупту Соломоннун серизинин адаанга чыгып турган. ¹³ Ёске улустан кым-даа оларга каттыжарын дидинмээн, а чон оларны мактаар болган. ¹⁴ Харын оон-даа хөй, улам хөй улус, эр-херээжени каттай-хаара, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөп, ындыгларның саны көвүдөп-ле олурган. ¹⁵ Ооң түннелинде улус аарыг кижилерин, чаны-биле эртип бар чыткан Пётрнун оода-ла хөлөгези оларның кайы-бирээзинге дээптеринге идегээш, кудумчуже үндүрүп, аңаа дөжектерге чыттырып туруп берген. ¹⁶ Ол чоок-кавыда хоорайлардан мөөң чон Иерусалимче сөктүп кээп, аараан-даа, буктарга алыскан-даа кижилерин элчиннерге эккээрге, олар шупту экирий бээр болган.

Элчиннерни түдүп хоругдааны

¹⁷ А Бурганның дээди бараалгакчызының, ооң чоок кижилериниң (а олар саддукейлериниң шажынчы бөлүүнүн улузу чүве-дир) адааргалы иштин ириде берген. ¹⁸ Олар элчиннерни түдүп хоругдааш, карачал чоннун кара-бажыңына суп каан. ¹⁹ Ынчалза-даа дуне када Дээрги-Чаяакчының төлээзи кара-бажың эжиин ажыткаш, оларны үндүрө берген. ²⁰ Ол мынча дээн: «Бурганның өргээзиниң иштинге туруп алгаш, улуска чаа амьдырал дугайында, чүве артырбайн, чугаалап беринер!» ²¹ Олар ону дыңнааш, эртен эрте Бурганның өргээзинче кирип, чонну өөредип эгелзэннер. А Бурганның дээди бараалгакчызы болгаш оон чоок кижилери чедип келгеш, дээди иудей Чөвүлелди база Израилдин баштыгнарнын дегерезин чыггаш, элчиннерни эккелзин дээш, кара-бажыңче улус чорудупканнар.

²² Ынчалза-даа айбычылар кара-бажыңга кээрге, элчиннер тывылбайн барган. Олар оон эеп келгеш, чүү болганын дыңнадып: ²³ «Кара-бажыңга кээп,

көөрүвүске, хаалгазын ыяк быжыг дуглап каан, таңныылдар эжик аксында турар болду. Ынчалзак ажыдыпкаш, оон кымны-даа тыппадывыс» — деп харылааннар. ²⁴ Ындыг сөстөр дыңнааш, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш таңныылдар даргазы болган чүүлдүн айын тып чадааннар. ²⁵ Оон бир кижикелгеш, оларга: «Кара-бажыңнап каан улузунар Бурганның өргээзинин шөлүнде чонну өөредип турлар!» — деп дыңнаткан. ²⁶ Таңныылдар даргазы ынчан улузу-биле кады чоруткаш, элчиннерни эп-чөп-биле эккелген. Улуска даш-биле соктуруп кааптарындан корткаш, олар күш дөгөвээн.

Дээди иудей Чөвүлелдин хуралы

²⁷ Таңныылдар элчиннерни эккелгеш, дээди иудей Чөвүлел мурнунга тургузупканнар. Бурганның дээди бараалгакчызы оларга: ²⁸ «Ол Кижиниң ады-биле улус өөредирин бис шыңгы хорудувус чоп. Ындыг-даа болза, өөредирини бүдүн Иерусалимни бир бурууну база бисче чууй каар-дыр силер» — дээн.

²⁹ Пётр болгаш ёске элчиннер мынча деп харылаан: «Кижилерге эвес, а Бурганга колдадыр чагыртыр уjurлуг бис. ³⁰ Иисусту шаажылап ыяжыңга хере шаап өлүрдүнер, а ада-өгбевистиң Бурганы Ону катап диргизип кагды. ³¹ Израиль чон бачыттарын билингеш, Бурганче эглип, өршээл алың дээш, Бурган Иисусту Баштыңчы болгаш Камгалакчы кылдыр көргүзүп, Бодунуң он талазынче өрү көдүрдү. ³² Ол бүгүнүн херечилери — бис-тир бис база Аңаа чагыртыр улуска Бурганның бергени Ыдыктыг Сүлдө ол-дур».

³³ Ону дыңнааш, Чөвүлел кижигүннери хоридаанындан өдү чарлы бер чазып, элчиннерни өлүрер дей бергеннер.

³⁴ Оларнын аразынга бүгү чонга хүндүлүг ном-хоойлу тайылбырлакчызы Гамалиил дээр фарисей турган*. Ол дээди иудей Чөвүлелдин мурнунга туруп

* 5:34 Гамалиил — ыдыктыг хоойлунуң ат-сураглыг башкызы. Павел элчин христиан апаар мурнунда, ылап-ла Гамалиил ооң башкызы турган чадавас (Аж.-ч. 22:3 көр).

5:12 Мк. 16:20 || Ин. 10:23; Аж.-ч. 3:11 5:15 Мк. 6:55; Аж.-ч. 19:11-12 5:17 Аж.-ч. 4:1; 23:8 || Мк. 15:10; Аж.-ч. 13:45 5:18 Лк. 21:12; Аж.-ч. 4:3 5:19 Аж.-ч. 12:7-10; 16:26 5:26 Лк. 20:6; 22:2; Аж.-ч. 4:21 5:27 Мф. 10:17; 26:59 5:28 Аж.-ч. 4:17-18 || Мф. 27:25 5:29 Аж.-ч. 4:19 5:32 Лк. 24:48 || Ин. 15:26 5:33 Аж.-ч. 7:54 5:34 Иер. 26:17

келгеш, элчиннерни бичии када үндүрүптөрин дужааган. ³⁵ Оон Гамалиил Чөвүлелге мынча дэп: «Израильчилер! Бо улусту канчаар деп турарыңарны хынамчалыг боданып көрүңөр. ³⁶ Элээн каш чыл бурунгаар маңаа бодун өндүр улуг кижги кылдыр мегеленген Февда дээрзи турду чоп. Аңаа 400 хире кижги каттыжа берген болгай. Ынчалза-даа Февданы өлүрүп каарга, ону эдерген улус дөгере тарай халчы бергеш, сураг бардылар. ³⁷ Ооң соонда чизе үезинде Галилея чурттутт Иуда келгеш, элээн хөй улус чыып алгаш, үймээн үндүргөн ийик чоп. Ол база өлүртүп каан, а ону эдергеннер тарай халчы берген. ³⁸ Ынчангаш ам силерге сүмөм бо-дур: ол улуска дегбейн, сула салыптынар. Бо херек кижилерден үнгөн болза, ол буурап дүжөр. ³⁹ А бир эвес ол Бургандан келген болза, оларны доктаадып шыдавас силер, харын Бурганга удур апаарыңар чадапчок».

⁴⁰ Олар Гамалиилдин сүмезин хүлээп алгаш, элчиннерни кыйгырткаш, эттеп-эттеп, Иисустун адын сурталдаарын хорааш, салып чорудупканнар. ⁴¹ Элчиннер Иисус дээш дорамчылап алгырынга төлөптиг болганынга өөрүп, дээди иудей Чөвүлелден чоруй барганнар. ⁴² Олар хүн бүрүдө Бурганның өргээзинге-даа, бажыңар кезип-даа, «Иисус дээрге Христос-тур» дээн Буянныг Медээни улуска чедирип, суртаалдаарын уламчылап турганнар.

Чеди дузалакчыны шилип алганы

Б ¹ Бүзүрээн улустун саны улам көвүдөп турда, оларның аразында грек дылды иудейлер тус чернин иудейлеринге чарбтыгынып эгелээннер. «Хүн бүрүнүн чемин үлөп турда, бистин дулгуяк херээннеривисти бо чер чурттуглар тоовайн баар-дыр» — деп, грек дылдыглар чугаалаар болган. ² Он ийи элчин ынчан арткан бүгү бүзүрээннерни чыылдыргаш, мынча дээннер: «Бурганның медээзин суртаалдаар ажил-херээвисти каапкаш, аыш-чем үлөлгезинче сагыш салыр харымывыс чок-тур. ³ Ынчангаш силернин

аранардан Ыдыктыг Сүлде болгаш мерген угаанга бүргеткен, эки мөзүлүү билдингир чеди кижиден шилип ап көрүңөр, ха-дунма. Бо албан-хүлээлгени оларга дагзыр бис. ⁴ А боттарымыс үргүлчү мөргүп, Бурганның медээзин суртаалдап тураалы».

⁵ Ол саналды шупту чыылган улус чүүлзүнгөш, Иисуска бүзүрелге бүргеткен, Ыдыктыг Сүлдеге башкарткан кижги болур Стефанны, ол ышкаш Филиппти, Прохорну, Никанорну, Тимонну, Пармени болгаш Антиохия чурттутт прозелит Николайны шилип алганнар. ⁶ Ол улусту элчиннер мурунунга тургузуптарга, элчиннер оларга холдарын дегзин, мөргүп турганнар*. ⁷ Бурганның медээзи тарап-ла турган, Иерусалимде бүзүрээннер саны улам көвүдөп-лө орган. Бурганның бараалгакчыларының аразында безин хөй улус бүзүрелге чагырты берген.

Стефанны тудуп хоругдааны

⁸ Бурганның авыралы болгаш күжү бүргээн демги Стефан дээр кижги чон аразынга өндүр улуг кайгамчык демдектерни кылып турган. ⁹ «Кулданыгдан хосталганнар синагогазы» дээр синагоганың чамдык кежигүннери: Киринеядан, Александриядан, Киликиядан болгаш Асиядан келген иудейлер Стефанга удурланып, ооң-биле маргыжа бергеннер. ¹⁰ Ынчалза-даа Стефан чугаалай бээрге, мерген угаанга болгаш ооң аксы-сөзүбиле чугаалап турган Сүлдеге удурланыр харык чок болганнар. ¹¹ Олар ынчан чамдык улусту Стефанга удур нүгүл кылып: «Бис ооң Моисейни база Бурганын бак сөглөп турганын дыннадывыс» — дээр кылдыр бүдүү көгүдүп алганнар. ¹² Олар ынчалдыр чонну, баштыкчыларын болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларын хөлзедиттерге, демгилери келгеш, Стефанны тудуп хоругдааш, дээди иудей Чөвүлелче аппаратаннар. ¹³ Меге херечилерни эккеп тургузуптарга, олар мынча дээннер: «Бо кижги ыдыктыг өргээ биле хоойлуну доктаамал бак сөглөп келди. ¹⁴ Бис ооң: „Назарет чурттутт Иисус бо өргээни бузуп

* 6:6 Ол дээрге элчиннер сонгутканнарны албан-хүлээлгезинге бадылап, боттарының хүлээлгелеринин чамдызын оларга дагып берген дээни ол.

5:37 Сан. 1:2; 1 Чыл. 21:1; Лк. 2:2 5:38 Бы. 3:37 5:39 Иса. 8:9-10 5:41 Мф. 5:12; 1 Пет. 4:13-14; 2 Кор. 12:10 6:1 Аж.-ч. 9:29 6:3 1 Тим. 3:8 6:5 Аж.-ч. 8:5; 21:8 || Аж.-ч. 2:11; 13:43 6:6 1 Тим. 4:14; 5:22; 2 Тим. 1:6 6:7 Аж.-ч. 12:24; 19:20 6:10 Аж.-ч. 4:8 || Лк. 21:15 6:11 3 Хаан. 21:10; Мф. 26:59 6:13 Аж.-ч. 21:28 6:14 Мф. 26:61; Ин. 2:19-22 || Мф. 5:17

кааптар база Моисейниң биске арттырып каан чаңчылдарын өскертиптер“ – деп турганын дыңнаан бис”.¹⁵ Дээди иудей Чөвүлелде бүгү улу Стефандан карак салбайн кайгап олурган болгаш, ооң арны, дээриниң төлээзиниң арны дег, чырып келгенин көрүп каан.

Дээди иудей Чөвүлелге Стефанниң чугаазы

7¹ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан оон: «Ол буруудадышкынар шынныг бе?» – деп айтырган.

² Стефан мынча деп харыылаан: «Хадунча болгаш адалар! Мени дыңнаңар-ам. Алдарлыг Бурган бистин өгбевис Авраамга ол Месопотамияга чурттап турган өйдө, оон Харранче көже бээриниң мурнуу чарында, кээп көзүлгөн. ³ Бурган кээп көзүлгөш, аңаа мынча дээн: „Бодунуң чуртуңу база төрөлдериңиң каапкаш, Мээң айтып бээрим черже чоругут“.

⁴ Оон Авраам халдейлерниң чуртундан чорупкаш, Харранга чурттап берген. Оон ачазы мөчөөн соонда, Бурган Авраамны силерниң ам чурттап турарыңар бо черже көжүрүпкөн. ⁵ Ол Авраамга хуу өңчү кылдыр улдун хире-даа черни маңаа бербээн. Ынчалза-даа ол үедө Авраамга ажы-төл турбаан-даа болза, Бурган бо чуртту аңаа болгаш ооң үре-салгалыныга ээлээр чер кылдыр бээрин аазаан. ⁶ Бурган аңаа мынча дээн: „Сээң үре-салгалың хары чуртче көжүртүпкөн улус боор-дур. Олар аңаа 400 чыл иштинде кулданг болгаш дарлал адаанга чурттап кээр-дир“. ⁷ Бурган улаштыр мынча дээн: „Ынчалза-даа Мен оларны дарлаан чонну шиидер мен. Оон олар ол чурттан чоруй баар база бо черге Меңээ мөгөйип бараалгаар“. ⁸ Ооң соонда Ол Авраамбиле кыргызжап демдектээр эзулал-биле шынзыткан чагыг-керээ чарган. Ынчангаш Авраам Исаактың адазы апаргаш, огулун оон төртүтүнгенинден сески хүнде кыргызжап демдектээн. Ооң соонда Исаак – Иаковтун адазы, а Иаков – он ийи улуг өгбениң адазы апарган.

⁹ Демги улуг өгбелер бичии дунмазы Иосифке адааргаш, ону Египетке кул

кылдыр садыпканнар. Ынчалза-даа Бурган ооң-биле кады болган. ¹⁰ Ол Иосифти бүгү айылы-халаптан адыргаш, аңаа мерген угаанны база Египеттиң хааны фараоннун эки хамаарылгазын берген. Фараон Иосифти бүгү Египеттиң база бодунун ордузунун чагырыкчызы кылып каан. ¹¹ Оон бүгү Египетке болгаш ханаан черге аш-чут өгөлөп, аажок улуг айыылды халдаткан. Бистиң өгбелеривис чиир чем тыппайн турган. ¹² Египетте тараа барын дыңнааш, Иаков бистиң өгбелеривис болур оолдарын ынаар чорудупкан. Оларның Египетке бир дугаар барганы ол чүве-дир. ¹³ А олар ийиги удаа кээрге, Иосиф ам-на акыларыңга бодунун адын адап, ажыттыңан, оон фараон база Иосифтин төрөлдериң билеп алган. ¹⁴ Ооң соонда Иосиф бодунун ачазы Иаковту болгаш чеден беш кижини санныг бүгү төрөлдериң эккелдирип, улус чорудупкан. ¹⁵ Иаков Египетке чедип келген. Аңаа ол-даа, бистиң өгбелеривис-даа өлгүгөже чедир чуртааннар. ¹⁶ Оларның мага-боттарын Сихемче дедир апаргаш, Авраамның Эммор деп кижиниң оолдарындан ол черге садып алганы чевегге орнукшудуп кааннар.

¹⁷ Бурганның Авраамга берген аазаашкыны күүсеттинер үе чоокшулаан тудум, Египетте бистиң чонну саны дыка көвүдөп олурган. ¹⁸ *А Египетти ол аразында Иосифти билбес чаа хаан чагыра берген.* ¹⁹ Ол хаан бистиң чонну кара сагыштыгы-биле ажыглап, ада-өгбевис-ти каржызы-биле дарлап келген. Ол чаа төртүтүнгөн чаштарны безин үндүр октаарыңче албадап, оларны өлүмгө чыгап турган. ²⁰ Ындыг өйдө Моисей – Бурганга тааржыр чаш төл – төртүтүнгөн. Баштайгы үш айда ону ачазының бажыңыңга ажаап өстүргөн. ²¹ А чаш төлдү үндүр октаар ужурга таварышкандан, ону фараоннун уруу тып алгаш, бодунун оглу дег азырап доруктурган. ²² Моисей Египеттиң бүгү-ле мерген угаанны шингээдиң алгаш, ажил-херекке, чугаа-сөске аажок салым-чаянныг кижини болган.

²³ Ол дөртөн харлапкаш, ха-дуңмашкы израиль чонга душкаш кээрин

7:2 Э. д. 11:31; 12:4 7:3 Э. д. 12:1 7:4 Э. д. 11:32 7:5 Э. д. 15:3; 18:10 || Э. д. 12:7; 13:15; 15:18

7:6 Э. д. 15:13; Хост. 12:40 7:7 Э. д. 15:14; Хост. 3:12 7:8 Э. д. 17:9-14 || Э. д. 21:2-4 ||

Э. д. 25:26; 29:31-35; 30:5-24 7:9 Э. д. 37:11, 28; 39:2 7:10 Э. д. 41:37-43 7:12 Э. д. 42:1-5

7:13 Э. д. 43:1-15; 45:1-4 7:14 Э. д. 45:9-10; 46:27 7:15 Э. д. 46:5, 28 || Э. д. 49:33; Хост. 1:6

7:16 Э. д. 50:25; Иис. 24:32 7:17 Хост. 1:7, 12 7:18 Хост. 1:8 7:19 Хост. 1:10-11, 16 7:20 Хост. 2:2-3;

Евр. 11:23 7:21 Хост. 2:3-10

шиитпирлээн. ²⁴ Оларның бирээзин бастып турарын көргөш, Моисей дора көрдүргөн кижиге болчуп, ооң өжээнин негеп, египет кижини өлүрүп каан. ²⁵ Моисей Бурганның ону еврейлерге камгалал бээри-биле ажылап турарын бодунуң чо-ну билип каар боор деп бодаан, ынчалза-даа олар билбээн. ²⁶ Даартазында, еврейлер аразында чокшуп турда, ол чедип келгеш, оларны эптештиренин кызып: „Ха-дунмашкы улус эртип, чүге бот-боттарыңарны хомуадып турарыңар ол?“ — дээн. ²⁷ Ынчалза-даа эжин хомудаткан кижиге Моисейни ыңай идипкеш: „Кым сени бистиги даргавыс болгаш шииткекчивис кылып каан чүвөл? ²⁸ Азы дүүн египет кижини өлүргөңүң дег, мени база өлүрөңүң ол бе?“ — дээн. ²⁹ Ону дыңнааш, Моисей мадиан черже дезипкен. Ол аңаа өске черден келген даштыкы кижиге болуп чурттай бергеш, ийи оолдуг апарган.

³⁰ Дөртөн чыл эрткен соонда, Синай даг эдээнде ховуга, Моисейниң мурнунга, хып турар чадан ыяш чалбыжыңга Дээрги-Чаяакчының төлээзи көстүп келген. ³¹ Ону көрүп кааш, Моисей аажок кайтап, топтап көөрү-биле чоокшулап келгеш, Дээрги-Чаяакчының үнүн дыңнап каан: ³² „Мен — сээң ада-өгбөңүң Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен“. Моисей кортканындан сириңейнип, чадан ыяшче караан көдүрөңин дидинмээн. ³³ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: „Будуңда кеткен идишч уштуп ал. Базып турар чериң ыдыктыг чер-дир. ³⁴ Египетте Мээң чоңумну дарлап турарын көрдүм, ооң уё-човуурун дыңнадым. Ону хостаар дээш, бадып келдим. Ам сени Египетче айбылап чорудуп тур мен“. ³⁵ Ол Моисей болза еврейлерниң: „Кым сени дарга болгаш шииткекчи кылып каан чүвөл?“ — деп чугаалааш, хүлээп көрбээн кижизи болган, ындыг-даа болза, Бурган ону чадан ыяшка көзүлгөн дээрниң төлээзин дамчыштыр оларга дарга база хостакчы кылдыр чорудуп берген.

³⁶ Египеттин черинге, Кызыл далайга база дөртөн чыл дургузунда ээн кур-

гаг ховуга кайгамчык чүүлдер болгаш көскү демдектер кылып тургаш, еврейлерни Египеттен үндүрө берген Моисей ол болган. ³⁷ Израиль чонга: „Бурган бодуңарның-на ха-дунма чоңуңар аразындан мен ышкаш медээчини илередип бээр*“ — дээн демги-ле Моисей ол болган. ³⁸ Ээн кургаг ховуга чыылган чонга Бурганниң төлээзиниң Синай дага аңаа ажыдып берген чүвезин чугаалаан кижиге ол болган. Дээрги-Чаяакчының дириг сөстөрүн биске дамчыдып бээри-биле хүлээп ап тура, өгбелеривис-биле кады турган кижиге ол болган.

³⁹ Ынчалза-даа өгбелеривис аңаа чагыртырындан ойталап, хүлээп көрбээннер база сеткилинде Египетче эгли бергеннер. ⁴⁰ Олар Ааронга мынча дээннер: „Бисти баштаар бурганнардан кылып берче, бисти Египеттен үндүрүп эккелген демги Моисейниң канчап барганын билбес-тир бис“. ⁴¹ Олар ынчан бугажык хевирлиг дүрзү-бурган кылып алгаш, аңаа өргүл салгаш, боттарының холу-биле кылган чүвезиниң мурнунга өөрүп-байырлап турганнар. ⁴² А Бурган өгбелеривистен хая көрнү бергеш, оларның сылдыстарныг аг-шерин бурганчыдып, мөгөөр чоруун соксатпайн, каапкаш барган. Медээчилерниң номунда ону мынчаар бижээни дег боттанган:

„Израиль чон! Ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда Меңээ янзы-буру өргүлдер кылган ийик сен бе? ⁴³ Силер Молохтуң чадырын, бурганыңар Ремфанның сылдызын — мөгөөр дээш кылып алганыңар дүрзү-бурганнарны ап алгаш чордуңар чоп. Ынчангаар Мен силерни Вавилон ындынче шөлүптөр мен“.

⁴⁴ Ээн кургаг ховуга өгбелеривиске Ужуражылга майгыны турган. Ону Бурганның Моисейге берген айтышкынын ёзугаар база аңаа көргүскөн улгери-биле кылган чүве-дир. ⁴⁵ Өгбелеривис ол майгынын Моисейден хүлээп алгаш, Нунун оглу Иисустуң башталгазы-биле өске чоннарның черинге эккелгеш, ол черни

* 7:37 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ону дыңнап чоруңар» деп сөстөрни немээн.

7:24 Хост. 2:11-12 7:28 Хост. 2:13-14 7:29 Хост. 2:15 || Хост. 2:22; 18:3-5 7:30 Хост. 3:2 7:32 Хост. 3:6 7:33 Ис. 5:15 7:34 Хост. 3:5, 8-10 7:35 Хост. 2:14 7:36 Хост. 14:27-31; Ы. х. к. 1:3; 8:2

7:37 Ы. х. к. 18:15; Аж.-ч. 3:22 7:38 Хост. 19:3; Ы. х. к. 5:27 7:39 Хост. 16:3; Сан. 11:4-6

7:40 Хост. 32:1, 23 7:41 Хост. 32:4-6; Ис. 2:8 7:42 Ы. х. к. 4:19; Ыд. ыр. 80:13 7:42-43 3 Хаан. 11:5-7; 4 Хаан. 23:13 || Ам. 5:25-27 7:44 Хост. 38:21; Ажыл. 15:5 || Хост. 25:40 7:45 Ис. 3:14-17 || Ис. 3:10

эжелеп алганнар, чүге дээрге Бурган ол чоннарны өгбелеривистин мурнундан үндүр сывырып турган. Демги майтын ол чуртка Давидтиң хааннаан үезинге чедир арткан. ⁴⁶ Бурган Давидче ээ көрүнгөн, а ол израиль чоннуң Бурганынга өргээ тутар чөпшээрел бээрин Оон дилээн. ⁴⁷ А Ооң ол өргээлин Соломон туткан. ⁴⁸ Ындыг-даа болза, Дээди Өрүкү Бурган киж и холу-биле туткан өргөөлөргө чурттаваас, ол дугайында Бурган медээчизин дамчыштыр мынча дээн:

⁴⁹ „Дээр — Мээң дүжүлгем, чер — бут салыр ширтээм. Меңээ кандыг өргээ тудуп берип шыдаар силер? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң дыштаныр черим каяа туруп боорул? ⁵⁰ Ол бүгүнү Мээң холум чаяган эвес чүве бе?“

⁵¹ Чөрүү хейлер! Бурганның мурнунга чүрээ болгаш кулаа-биле арыг эвестер! Үргүлчү-ле Ыдыктыг Сүлдөгө удурланып чоруур-дур силер, өгбелериңер кандыг чораан ийик, силер база ыңдыр силер. ⁵² Өгбелериңерге истедип сүрдүрбээн чаңгыс-даа медээчи турган ийикпе? Чөптүг-шынныг Кижиниң чедип кээрин баш бурунгаар меделгээн улусту олар өлүрүп турду, а ам силер Ооң Бодун садыпкаш, өлүрүп кагдынар. ⁵³ Бурганның төлээлеринден Ооң ыдыктыг хоойлузун алдынар, ынчалза-даа аңаа чагыртпайн бардыңар!»

Стефанны даш-биле соп өлүргени

⁵⁴ Иудей даргалар ону дыңнааш, хорадаанындан диштерин кыжырадып турганнар. ⁵⁵ А Стефан Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, дээрже топтап көргөш, Бурганның өндүр чырыын болгаш Ооң оң талазында турар Иисусту көрүп каан. ⁵⁶ Ынчан ол: «Дыннаңар, мен аңгайтыр ажиттына берген дээрни болгаш Бурганның оң талазында турар Киж амытан Оглуң көрүп тур мен» — дээн.

⁵⁷ Олар ыңчан кулактарын дулгап, дыңзыдыр алгыржыпканнар, оон Сте-

фанче хөме шурай бергеннер. ⁵⁸ Олар ону хоорай даштынче үндүр сөөрткөш, даш-биле соп эгелээннер. Ону буруудаткан херечилер кайтгангыларын Савл дээр аныяк эрниң буттарының баарынга каап, каартып кааннар. ⁵⁹ Олар Стефанны даш-биле соп турда, Стефан: «Дээрги Иисус! Мээң амы-тыным хүлээп ап көр!» — деп мөргүп турган. ⁶⁰ Оон дискектенип олуруп алгаш, дыңзыг үн-биле: «Дээрги-Чаяакчы, бо бачыды дээш оларны буруудатпайн көрөм!» — деп чугаалаан соонда, Стефанның амы-тыны үстү берген.

Бүзүрэн улусту истеп сүргени

8 Савл Стефанны өлүргени дөткөөн чүве-дир. Ол хүнде Иерусалимниң христиан ниитилелинге удур аажок улуг истеп сүрүүшкүн эгелээн болгаш, элчинерден өскө, бүзүрэн улустуң шуптузу Иудея биле Самарияже тарап чоруй барган. ² Бурганга бердинген улус Стефанны ажаап кааш, ооң ажын ажып, ысымын төп пат болганнар. ³ А Савл бүзүрэннерни чок кылыр дээш кызыдып эгелээн: ол бажыңнарны эргий кезип, эр, херэежен улусту тудуп хоругдааш, карабажыңче киир октап турган.

Филипптиң Самарияга суртаалдааны

⁴ А тарап чоруткан улус чедип барган черлеринге Буянның Медээни суртаалдап турган. ⁵ Биеэги бир Филипп Самарияның кол хоорайынга келгеш, Христос дугайында суртаалдап эгелээн. ⁶ Чон Филипптиң чугаазын дыңнааш база ооң кылып турары кайгамчык чүүлдерин көргөш, олче кижээнгей салып эгелээн. ⁷ Чүге дээрге хөй-ле букшуураан улустуң буктары алгы-кышкы-биле үнүп, хөй-ле чартыктаан, бертик-бежел улус экирип турар болган. ⁸ Ол хоорайның чурттакчылары аажок өөрээннер.

⁹ А ооң мурнунда-ла ол хоорайга Симон дээр киж и чурттап чораан, ол бодун өндүр улуг киж и мен деп чугаалап, илбидизи-биле самарий чонну кайгадып

7:46 Бл. ыр. 88:20-21 || 2 Хаан. 7:1-2; 3 Хаан. 8:17 7:47 3 Хаан. 6:1-38 7:48 3 Хаан. 8:27; Аж.-ч. 17:24 7:49-50 Иса. 66:1-2 7:51 Хост. 32:9; Ы. х. к. 10:16 || Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4; 9:26 || Иса. 63:10 || Мал. 3:6 7:52 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Иер. 2:30; Мф. 23:37 7:53 Ы. х. к. 33:2; Гал. 3:19; Евр. 2:2 7:54 Аж.-ч. 5:33 7:55 Хост. 24:16; Иса. 6:1; Бл. ыр. 109:1; Мк. 16:19; 7:56 Мк. 1:10 || Бл. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:56; Евр. 1:3 7:58 Лев. 24:14-16; Сан. 15:35-36; 3 Хаан. 21:13 || Аж.-ч. 8:1; 22:20 7:59 Бл. ыр. 30:6; Лк. 23:46 7:60 Лк. 22:41 || Лк. 23:34 8:1 Аж.-ч. 22:20 || Ин. 16:2 || Мф. 10:23 8:3 Гал. 1:13; 1 Кор. 15:9; Флп. 3:6 8:4 Мк. 4:14; Аж.-ч. 11:19 8:5 Аж.-ч. 6:5; 21:8 8:7 Лк. 4:35; Мк. 16:17-18

турган. ¹⁰ Бүгү улуг-биче улус ону магадап дыннап: «Бо кижиде Бурганнын Өндүр улуг деп адаан жүжү бар-дыр» — деп турганнар. ¹¹ Ол бодунун илби-шидизи-биле хамыкты кайгадап шаг болган болгаш, улус ону тооп дыннаар турган. ¹² Ынчалза-даа хоорайнын чурттакчылары Бурганнын Чагыргазы болгаш Иисус Христостун дугайында суртаалдаан Филиппке бүзүрөй берген соонда, хөй эр, херэзжен улус сугже суктуруп алган. ¹³ Симон база бүзүрөй бергеш, сугже суктуруп алган. Ол үргүлчү-ле Филипптен чыда калбайн эдерип, ооң кылып турганы өндүр улуг кайгамчык демдектерин көргөш, магадаар болган.

¹⁴ Самариянын чурттакчылары Бурганнын медээзин хүлээп алганын дыннааш, Иерусалимге турган элчиннер оларже Пётр биле Иоаннын чорудупкан. ¹⁵ Олар баргаш, чаа бүзүрөөн улус Ыдыктыг Сүлдени алып кылдыр, олар дээш мөргүй бергеннер. ¹⁶ Чүге дээрге бүзүрөөннөр Дээрги Иисустун ады-биле сугже суктуруп-даа алган болза, Ыдыктыг Сүлде оларнын кайызынче-даа бадып келбээн турган. ¹⁷ Ынчан Пётр биле Иоанн оларга холдарын дээскен, оон олар Ыдыктыг Сүлдени хүлээп алган. ¹⁸ Элчиннер улуска холдарын дегзирге-ле, Ыдыктыг Сүлденин бадып кээп турарын көрүп кааш, Симон элчиннерге акша саналдап: ¹⁹ «Холдарым дээскеним кижиде Ыдыктыг Сүлде бадып кээр кылдыр, менээ база ындыг күштен беринерем» — деп билег кылган.

²⁰ А Пётр аңаа мынча дээн: «„Бурганнын белөөн акша-биле садып ап шыдаар мен“ деп бодапкан болзунза, акшаң сээн-биле кады хайлып чиде берзин!» ²¹ Бистин бараан болушкунувуска киржир үлүг-хууң чок-тур, чүге дээрге сээң чүрөөң Бурганнын мурнунга шыңчы эвес-тир. ²² Ол бузудун дээш буруун билин база Дээрги-Чаяакчыга тейле, канчап билир, Ол ындыг бодалдарыңны өршөөр чадавас. ²³ Ажы адааргал иштиң долганын база кара сагышка туттурганыңны көрүп тур мен».

²⁴ Симон ынчан: «Силерниң чугаалааныңар ышкаш, хайлып чиде бербес кылдыр, мен дээш Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүңер» — деп харыылаан.

²⁵ А элчиннер ол черге боттарынын херечи болган бүгү чүвезин улуска чугаалап, Дээрги-Чаяакчынын медээзин суртаалдааш, Иерусалимче эеп келгеннер. Орук ара олар Самариянын хөй-ле суурларынга Буяннын Медээни медегелеп чораннар.

Филипп биле эфиоп дүжүмет

²⁶ А Филиппке Дээрги-Чаяакчынын төлээзи мынча дээн: «Дораан мурнуу чүкче, Иерусалимден Газа хоорай баар кагдынган ээн орукче чорувут». ²⁷ Ол дораан чорупкан. Ынчан бир-ле эфиоп кижиги* — Эфиопиянын кандакиязы дээр кадыннын дүжүмеди болгаш ооң эргинебайлааның кадагалакчызы — Бурганга мөгейип, Иерусалимге четгеш келген соонда, ²⁸ ол-ла орук-биле чанып олурган. Эфиоп бодунун чууазынга саадап-каш, Исайя медээчинин номун номчуп чоран.

²⁹ Ыдыктыг Сүлде Филиппке мынча дээн: «Чуузага чеде бергеш, ооң чаны-биле базып олур».

³⁰ Филипп чуузага чеде бергеш, дүжүметтин Исайяны номчуп турарын дыннап каан. «Номчаан чүүлүңернин утказын билип турар-дыр силер бе?» — деп, Филипп айтырган.

³¹ «Кандыг-бир кижиги тайылбырлап бээр болза дээрден башка, канчап билип алып кижиги мен?» — деп, демгизи харыылааш, чуузага кады олурарынче Филиппти чалаан. ³² Дүжүметтин Бижилгеден номчуп олурган черинде мынча дээн болган:

«Дөггерери-биле аппарат чыдар дөтпехураган дег, дүгүн кыргыыр дээн хойнуң үн үндүрбези дег, ол аксын ажытпаан. ³³ Ону дора көрүп, чөптүг шишткел кылбааннар. Ооң салгалының дугайында кым чугаалап шыдаарыл? Ону чер кырынга амылыг арттырбаан болгай».

* 8:27 Эрте-бурунгу литературага Хушту (амгы Суданның девискээри) Эфиопия деп адап турган.

8:13 Мф. 28:19; Аж.-ч. 16:33; 18:8 8:14 Аж.-ч. 1:8 8:15 Аж.-ч. 2:38 8:16 Мф. 28:19; Аж.-ч. 19:5 || Аж.-ч. 10:44; 11:15 8:17 Аж.-ч. 9:17; 19:6 8:22 Дан. 4:24; 2 Тим. 2:25 8:24 Хост. 8:8 8:25 Ин. 4:39 8:26 Аж.-ч. 5:19; 10:4; 11:13; 12:7; 27:23 8:27 Иер. 38:7 8:29 Аж.-ч. 10:19 8:31 Рим. 10:14 8:32-33 Иса. 53:7-8

³⁴ Дүжүмет Филипптен: «Айтып берип көрөм, медээчи мында кымның дугайында чугаалаан чоор: бодунуң дугайында бе азы өске кандыг-бир кижиде дугайында бе?» — деп айтырган.

³⁵ Филипп ынчан тайылбыр кылып, Бижилениң ол черинден эгелээш, Иисус дугайында Буянын Медээни аңаа медеглей берген. ³⁶⁻³⁷ Чоруп-ла оргаш, олар сугга чедип келгеннер. Дүжүмет мынча дээн: «Көрөм, суг бо-дур. Мээн сугже суктуруп аарымга чүү шаптыктап турарыл?»* ³⁸ Ол чууазын доктаадырын дужааган. Оон Филипп биле дүжүмет сугну сүзүп кире бээрге, Филипп ону сугже суккан. ³⁹ Олар сугдан үнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Филиппти алгаш барган*. Дүжүмет бодунун оруун өөрүшкү-маңнайлыг уламчылап чорупкан, а Филиппти ооң соонда черле көрүп көрбөөн. ⁴⁰ А Филипп Азот хоорайга чеде хона бергеш, оон Кесарияга чеде бергиге чедир, таварып эрткени бүгү хоорайларга Буянын Медээни суртаалдап чораан.

Савлды Бурганче ээлдиргени

9 ¹ Ол аразында Савл Дээрги Иисустун өөреникчилеринге кыжанып, оларның амы-тынынга чедерин бар шаа-биле кызып турган. Ол Бурганның дээди бараалгакчызынга чеде бергеш, ² Дамаскының синагогаларына көргүзери-биле бижээн чагааларны дилеп алган. Иисустун өөредин эдерген улусту Савл Дамаскыдан тып алыр болза, оларны эр-херэежен деп ылгавайн, хүлүп-бектээш, Иерусалимче эккеп болур деп чөпшээрелди чагааларда берген болган.

³ Савл Дамаск хоорайже чоокшулап бар чыдырда, хенертен ону дээрден чырык хөмө чырыдыпкан. ⁴ Ол черже кээп ушкаш: «Савл! Савл! Мени чүге истеп сүрүп тур сен?» — дээн үн дыңнап каан.

⁵ Ол: «Силер кым силер, Дээрги?» — дээн.

Үн: «Мен — сээң истеп сүрүп турарын Иисус-тур мен — деп харыылаан*». — ⁶ А ам туруп келгеш, хоорайже чорувут. Аңаа баарыңга, сээң ам чүну кылыр ужурлууну улус чугаалап бээр*.

⁷ Савл-биле кады чораан улус дылдары көжүп калган турган: олар үнү дыңнаарын дыңнааннар, ынчалза-даа кымны-даа көрбөөннер. ⁸ Савл черден туруп келген, а карактарын ажыдыптарга, ол чүну-даа көрбөс апарган бооп-тур. Ынчангаш ооң-биле кады чораан улус ону холундан четкеш, Дамаскыг аппараттар. ⁹ Оон карактары үш хүн дургузунда согур хевээр турган, ынчан ол чүну-даа ижил-чивөөн.

¹⁰ Дамаскыга Иисуска бүзүрөөн Аңаа дээр кижиде турган. Дээрги-Чаяакчы аңаа ажыдышкын кылып: «Аңаа!» — дээн.

Оозу: «Дээрги-Чаяакчы, мында мен!» — деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча деп айткан: «Бо дораан Дорт дээр кудумчуга бар, оон Иуданың бажыңындан Тарс хоорай чурттуг Савл дээр кижини айтыр, ол ам ында мөргүп турар-дыр. ¹² Савл Менден ажыдышкын алган: чедип келгеш, холдарын аңаа дээскеп, ооң карактарын экиртип бээр Аңаа дээр кижини көргөн».

¹³ Аңаа мынча деп харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы, мен ол кижиде дугайында база Иерусалимде Сээң улузунга удур ооң кылганы эндерик бузуттуг-бак үүлгедилер дугайында хөй улустан дыңнаан мен. ¹⁴ А бээр кээрде, ол Сээң адыңга бүзүрээр бүгү улусту тудуп хоругдаар эргени Бурганның дээди бараалгакчызындан дилеп алгаш, чедип келген-дир».

¹⁵ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Ынаар бар, чүге дээрге ол кижиде — Мээн

* 8:36-37 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Филипп: „Сеткилинер ханызындан бүзүрээр болзунарза, болдуна бээр“ — деп харыылаан. А дүжүмет мынча дээн: „Иисус Христос — Бурганнын Оглу ылап дээрзинге бүзүрөп тур мен“» деп сөстөрнү немээн. * 8:39 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Филиппти алгаш барган» эвес, а «Ыдыктыг Сүлде дүжүметче бадып келген, а Филиппти Дээрги-Чаяакчының төлээзи алгаш барган» деп бижээн. * 9:5-6 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «„Сени сүрген кымчаже бажын чайгаш, хей-ле бодунга хора чедирер сен“. Ол коргуп-сүртөп, мынча дээн: „Дээрги, чүну кылырын дужаар силер?“ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынчаар харыылаан...» деп сөстөрнү немээн.

8:35 Лк. 24:27 8:39 4 Хаан. 2:16; Иез. 3:12; 8:3 8:40 Ис. 13:3 9:1 Аж.-ч. 8:3 || Ин. 16:2 9:3 Аж.-ч. 22:6-11; 26:12-18 9:7 Дан. 10:7 9:10 Аж.-ч. 22:12 || Э. д. 22:1 9:11 Аж.-ч. 21:39; 22:3 9:15 Рим. 1:5; Гал. 1:15-16; 1 Тим. 2:7 || Иер. 1:4-5

шилип алган савам-дыр. Ол Мээң адымны өске чоннарның, хааннарның болгаш израиль чоннуң мурнунга медеглээр. ¹⁶ Мээң адым ужун ооң ам кайы хире хилинчек көөрүн Бодум аңаа айтыр мен» — дээн.

¹⁷ Аняния чорупкаш, ол бажынче кире бергеш, Савлга холдарын дээскеп: «Дунмам Савл! Бээр кел чорунда, сеңээ уткушкан Дээрги Иисус сээң карактарың катап көре берзин дээш база Ыдыктыг Сүлде сени бүргезин дээш, мени сенче чорудупту» — дээн. ¹⁸ Ол дораан Савлдың карактарындан балык казыры дег чүве адырлып кээп дүшкен соонда, ооң согуру этгине берген. Ол туруп келгеш, сугже суктуруп алган. ¹⁹ А ооң соонда Савл чениенип аарга, күжү катап эглип келген.

Савлдың Дамаскыга суртаалдааны

Савл Иисустун өөреникчилери-биле кады Дамаскыга каш хонган. ²⁰ Ол синагогаларга Иисус дээрге Бурганның Оглу дээрзин дораан суртаалдап эгелээн. ²¹ Ону дыннаан улус шупту кайгап: «Иерусалимге Иисуска бүзүрэн улусту чок кылырын кызып турган кижиле ол эвес чүве бе? Оларны тудуп хоругдааш, Бурганның дээди бараалгакчыларынче аппаар дээш, ол бээр кел чораан эвес чүве бе?» — деп турганнар. ²² А Савлдың чугаазы улам күштүг, улам барымдаалыг болу берип, Иисус дээрге Христос дээрзин ол шынзыдарга, Дамаскыда чурттаан иудейлер удурланыр аайын тыпшайн турган.

²³ Элээн үр үе эрткенде, иудейлер ону өлүрер дээш, сүлчээ кылганнар. ²⁴ Ынчалза-даа Савл оларның ол сагызын биллип каан. Олар ону өлүрер дээш, дүн-хүн дивейн, хоорай хаалгазын кадаргаш турупканнар. ²⁵ А Савлдың өөреникчилери дүне када келгеш, ону аргаан хааржакка олурткаш, хоорай ханазының кырынче көдүргеш, ооң артынче бадырышканнар.

Савл Иерусалимде

²⁶ Савл Иерусалимге келгеш, Иисустун өөреникчилеринге каттыжып аарын оралдашкан. Ынчалза-даа олар шупту ооң өөреникчи апарганынга бүзүрөвейн, коргар болганнар. ²⁷ Варнава

ынчан ону эдерттип алгаш, элчиннерге келгеш, Савлдың орукка чорааш, Дээрги-Чаяакчыны көргенин, Бурганның ооң-биле канчаар чугаалашканын база Иисустун ады-биле ооң Дамаскыга кайы хире дидим суртаалдаанын оларга чугаалап берген. ²⁸ Савл олар-биле кады артып калгаш, Иерусалимни хостуг эргий кезип, Дээрги-Чаяакчының ады-биле дидим суртаалдап турган. ²⁹ Ол грек дылдыг иудейлер-биле чугаалажып тургаш, олар-биле маргыжыпкан, а олар ону өлүрер деп барганнар. ³⁰ Бүзүрөөннер ону биллип кааш, Савлды Кесарияге аппаргаш, оон Тарсче чорудупканнар.

³¹ Бүгү Иудеяга, Галилеяга база Самарияга христиан неийтелилге амыртайбың дүжүп, ол быжыгып олурган. Бүзүрөөн улус Дээрги-Чаяакчыны хүндүлөп, Оон коргуп чурттаар боорга база Ыдыктыг Сүлде оларны сорук киирерге, өөреникчилериниң саны хөвүдөп келле чыткан.

Пётрнуң Энейни экирткени

³² Хоорайларны эргий кезип чорааш, Пётр Лиддада чурттаан бүзүрэн улуска душчуп чеде берген. ³³ Ол аңаа мунчурап аарааш, сес чыл дургузунда дөжөөндөн турбайн чыткан Эней дээр кижини тып алган. ³⁴ Пётр ол кижиге: «Эней! Иисус Христос сени экиртип деп тур. Тургаш, дөжөөң дүрүп ал» — дээн. Эней ол-ла дораан туруп келген. ³⁵ Лидда биле Шаронун бүгү чурттакчылары ооң экирээнин көргөш, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөй бергеннер.

Пётрнуң Тавифаны дирискени

³⁶ Иоппия хоорайга Иисустун бир кыс өөреникчизи турган. Ооң адын Тавифа азы «Элик» дээр турган. Ол буянынгы херектер кылып, ядыларга хөй хайырлал берип чораан кижиле чүве-дир. ³⁷ Ол хүннерде Тавифа аарааш, өлгөн болган. Ооң мага-бодун чугташ, бажынының кырыкы өрээлинче салып кааннар. ³⁸ А Лидда Иоппияның чоогунга турган, ынчангаш бүзүрөөннер Пётрнун Лиддада келгенин дыннааш, олче ийи кижиле чорудупкаш: «Дораан биске кээп көрүнер!» — деп ээрежиш дилээннер.

9:16 Аж.-ч. 20:23; 1 Фес. 3:3 17 Аж.-ч. 8:17; 19:6 9:19 Гал. 1:17 9:21 Гал. 1:13, 23 9:22 1 Тим. 1:12 || Аж.-ч. 18:28 9:23 Аж.-ч. 20:3; 23:30 9:25 Ис. 2:15; 1 Хаан. 19:12; 2 Кор. 11:32-33 9:27 Аж.-ч. 4:36; 13:2; 15:36; Гал. 2:9; 1 Кор. 9:6 || Гал. 1:18-19 9:29 Аж.-ч. 6:1 9:30 Аж.-ч. 11:25 9:34 Аж.-ч. 3:6 9:36 Ис. 19:46 || Ин. 13:14; 1 Тим. 2:10; 5:10

³⁹ Пётр дөгертингеш, олар-биле кады чорупкан. Ол чедип кээрге, ону кырында өрөөлчө кири бергеннер, а бүгү дулгуяк кадайлар ону үглөп келгеш, олар-биле кады турган үезинде Эликтин даарап берген хөйлөңнерин болгаш өске-даа хевин ыы-сыылыг көргүзүп турганнар.

⁴⁰ Пётр оларнын дөгөргезин өрөөлден үндүрүпкеш, дискек кырынга олура дүшкөш, мөргүп эгелээн. Оон өлгөн кижиге эргилгеш: «Тавифа, туруп кел!» — дээн. Тавифа карактарын ажыдып келгеш, Пётрну көрүп кааш, ковайып келген.

⁴¹ Пётр олче холун сунгаш, тургузуп алган. Оон ол бүүрээңнер болгаш дулгуяк кадайларны кый депкеш, Тавифа дириг дээрзин оларга көргүскөн. ⁴² Ол болушкун бүгү Иоппияга билдингир апарган болгаш, хөй улус Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөй берген. ⁴³ А Пётр Иоппияга элээн хөй хүн чурттаан. Ол алгы-кеш эттээр Симоннун бажыңына турган.

Корнилийге Бургандан келген ажыдыышкын

10 ¹ Кесарияга Корнилий деп аттыг, рим шеригнин Италий дээр батальоннун чүс шериг баштыңчызы кижиге турган. ² Ооң боду-даа, өг-бүлөзү-даа Бурганны аажок хүндүлээр, Аңаа бердинген улус турган. Ол ядыыларга хөй хайырлал бээр, Бурганга үргүлүп мөргүүр кижиге чүве-дир. ³ Бир-ле катап, хүн үнгөндөн бээр тоску шак үезинде, Бурган аңаа ажыдыышкын кылган. Аңаа чедип келгеш: «Корнилий!» — дээн Бурганнын төлээзин ол тода көрүп каан.

⁴ Корнилий корга берип, олче көрүңгеш: «Дээрги-Чаяакчы, чүү ирги?» — дээн.

Бурганнын төлээзи: «Мөргүлдөр болгаш ядыыларга хайырлалдарынны Бурган бодап алган-дыр. ⁵ Ам Пётр деп адаткан Симонну эккээр кылдыр, Иоппияже улустан айбылавыт. ⁶ Ол кижиге далай эриндег бажыңдыг алгы-кеш эттекчизи Симон сугда турар-дыр»* — деп харыылаан. ⁷ Корнилий-биле чугаалашкан Бурганнын төлээзи чоруй баарга,

ол бодунун ийи чалчазын болгаш бодунун чанынга турар хүлээлгелиг, Бурганга бердинген бир шеригни кый деп алган. ⁸ Ол чүү болганын, чүве арттырбайн, чугаалааш, оларны Иоппияже чорудупкан.*

Пётрга Бургандан келген ажыдыышкын

⁹ Даартагы хүннүн дүш үезинде, ол улус хоорайга чоокшулап кел чыдырда, Пётр бажың кырыңче мөргүп үне берген.

¹⁰ Ол аштааш, чөмөнниксей берген. Чөм хайнып турар аразында, аңаа Бургандан ажыдыышкын келген. ¹¹ Пётр аңгайтыр ажыттына берген дээрни база дөрт ужундан агаарга тудуп алгаш, черже бадырып олурап улуг пөске дөмей бир-ле чүвени көрүп каан. ¹² Ол пөсте янзы-бүрү дөрт давангыг-даа, соястаар-даа дириг амытаннар база азырал эвес куштар бар болган. ¹³ Оон бир-ле үн дыңналып, аңаа: «Пётр, туруп келгеш, оларны дөгөргөш, чи» — дээн.

¹⁴ Ынчалза-даа Пётр: «Черле хоржок, Дээрги-Чаяакчы! — деп харыылаан. — Мен кажан-даа бужар, арыг эвес чүве чип көрбээн мен».

¹⁵ Үн ынчан база катап чугаалааш, аңаа мынча дээн: «Бурганның арылап каан чүезин арыг эвес дивейн чор». ¹⁶ Үш удаа ынчанган соонда, пөс катап дээрже көдүрлүп үне берген.

¹⁷ Пётр Бургандан ол чүү уткалыг ажыдыышкын болганын аайын тыппайн турда, Корнилийнин айбылаан улузу Симоннун бажыңы кайдазын айтырып четкеш, хаалга чанынга доктаай бергеннер.

¹⁸ Олар: «Пётр деп аттыг Симон мында бар бе?» — деп ыткыр айтырганнар.

¹⁹ Пётр Бургандан ажыдыышкын дугайында боданып турар аразында, Ыдыктыг Сулде аңаа мынча дээн: «Симон, сени үш кижиге дилеп тур. ²⁰ Доп-дораан адаанче дүже бер. Олар биле иудейлерниң аразында кандыг-даа ылгал кылбайн, ол улус-биле кады чорувут, чүге дээрге оларны Мен чоруттум».

²¹ Пётр адаанче дүжүп келгеш, ол улуска: «Дилеп турар кижинер мен-дир мен. Кандыг херектиг келдинер?» — дээн.

* 10:6 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сени база бүгү өг-бүлөңни камгалаар сөстөр-ни ол сенээ чугаалап бээр» деп сөстөрни немээн. * 10:8 Кесариядан Иоппияга (амгы Яффа) чедир мурнуу чүкчө углай 48 км.

9:40 Мф. 9:25 || Аж.-ч. 28:8; Иак. 5:16 9:41 Мк. 1:31; 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7 10:2 Мф. 8:10; Лк. 7:4-5 10:3 Аж.-ч. 3:1 10:4 Аж.-ч. 8:26 || Ажыл. 8:4 10:6 Аж.-ч. 9:43 10:9 Аж.-ч. 11:5-14 10:14 Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Иез. 4:14 10:15 Мк. 7:15-16; Рим. 14:14; 1 Тим. 4:4; Тит. 1:15 10:19 Аж.-ч. 8:29

²² Олар мынча деп харыылаан: «Бисти Бурганга бердинген база Оон коргар, бүгү иудейлерниң хүндүлээри Корнилий дээр чүс шериг баштыңчызы кижичи чорутту. Аңаа Бурганның ыдыктыг төлээзи силерни бодунун бажыңынче чалап алгаш, чугаа-сөзүңерни дыңнаарын дужаагандыр».²³ Пётр ынчан оларны бажыңче чалааш, аалчыларын ашкарып-чемгерген.

Пётр Корнилийниң бажыңында

Даартазында хүндүс Пётр дөгертингеш, олар-биле кады чорупкан, Иоппиядан чамдык бүзүрэннер база ону эдерип чорупканнар.²⁴ Оон бир хүн эрткенде, олар Кесарияга чедип келгеннер. Корнилий төрелдерин болгаш чоок эш-өөрүн чыып алгаш, оларны манап турган.²⁵ Пётр бажыңче кирип олурда, Корнилий ону уткааш, ооң мурнунче кээп дүжүп, мөгөйгөн.²⁶ Ынчалза-даа Пётр ону көдүргөш: «Турунар! Мен анаа кижидир мен» — дээн.²⁷ Оон ол Корнилий-биле чугаалашпышаан, бажыңче кирип келгеш, ында хөй улус чыылганын көрүп каан.

²⁸ Пётр оларга мынча дээн: «Иудей кижиниң өске аймак-чон улузу-биле харылажыры база оларның бажыңыга кирери хоруглуг дээрзин билир силер. Ынчалза-даа Бурган меңээ „Кымын-даа бужар, арыг эвес деп болгаш ужурлуг сен“ деп айыткан.²⁹ Ынчангаш мени чалап, улус кээрге, удур чүве чугаалавайн, чедип келдим. Мени чүге келдирткенинерни ам айтырып көрейн».

³⁰ Корнилий мынча дээн: «Мен дөрт хүн бурунгаар, бо өйдө*, бажыңымга мөргүп олурган мен, тоску шак үези турган чүве. Хенертен мээң мурнумга чайынналчак чырык хептиг кижичи көстүп келген.³¹ Ол мынча дээн: „Корнилий, Бурган мөргүлүңнү дыңнаандыр база ядыыларга хайырлалдарынны бодап турар-дыр.³² Ынчангаш Пётр деп аттыг Симонну сүрдүрүп, Иоппияже улустан чорудуват. Ол далай эринде бажыңныг алгы-көш эттекизизи Симон сугда аалдап турар-дыр“.³³ Мен ол доран силерни сүрдүрүп, улус чорудуптум, чедип

келгениңер кончуг эки-дир. Дээрги-Чаякчының силерге: „Чугаала“ — деп дужааган бүгү чүвезин дыңнаар дээш, бис ам шупту мында, Бурганның мурнунда турарывыс бо-дур».

Пётрнуң Буянныг Медээни суртаалдааны

³⁴ Пётр ынчан чыылган улуска чугаалап эгелээн: «Бурган улусту ылгай көрбөс дээрзин ам-на билдим.³⁵ Кандыгдаа чоннуң иштинден Ону хүндүлээр база чөптүг чорукту барымдаалаар улус Ооң сеткилинге кирер-дир.³⁶ Бурганның израиль чонга чорудуп бергени медээ дугайында билир силер. Амыр-тайбын дугайында Буянныг Медээзин Ол бүгүдениң Дээргизи Иисус Христостун аксы-биле медегледи.³⁷ Иоанның суртаалдааны сугже суктуруушкун соонда, Галилеядан эгелээш, бүгү Иудеяга чүү болуп турганын билир силер.³⁸ Бурган Назарет чурттуг Иисусту шилип алгаш, Ыдыктыг Сүлдө биле күштү Аңаа хайырлаан. Бурган Иисус-биле кады болган, ынчангаш Иисус буянныг херектер кылып, эрликтиң салдарына алыскан улустун дөгерезин экиртип, чер болганга чоруп турган.³⁹ Бис Иисустун иудейлер чуртунга база Иерусалимге кылып турган бүгү чүүлдериниң херечилери бис. Иудейлер Ону шаажылал ыяжынга кадай шаап өлүргөннер.

⁴⁰ Ынчалза-даа Бурган Иисусту үшкү хүнде катап диргикеш, Ону улуска көстү бээр кылыпкан.⁴¹ Бүгү чон эвес, а бис, Бурганның баш удур шилип алган херечилери, Ону көрдүвүс. Ол катап дирлирге, Ооң-биле кады аштанып-чеменип турдувус.⁴² Иисус биске улус-чонга суртаалдаарын дужааган: Бурганның дирилгери-даа, өлүглерни-даа шийтсин дээш салып кааны шийткекчи — Ол Боду дээрзин херечилээр ужурлуг бис.⁴³ Бүгү медээчилер Ооң дугайында херечилеп, Аңаа бүзүрэн кижичи бүрүзүнүн бачыктарын Оон ады-биле өршээрин бадыткап турганнар».

⁴⁴ Пётр ону чугаалап турда-ла, оон суртаалын дыңнап турган бүгү улусче

* 10:30 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бо өйдө» эвес, а «Бо өйгө чедир шээрленгеш» деп бижээн.

10:22 Лк. 7:4-5 10:25 Дан. 2:46; Аж.-ч. 16:29 10:26 Ажыл. 19:10; 22:8-9 10:28 Ин. 4:9; 18:28

10:34 Ы. х. к. 10:17; Рим. 2:11; 10:12 10:35 Иса. 64:5; Рим. 10:12 10:36 Иса. 52:7 10:37 Мк. 1:14

10:38 Мф. 3:16; Ин. 1:32-33 || Мф. 4:24; Лк. 13:16 10:42 Ин. 5:22; Аж.-ч. 17:31; 1 Пет. 4:5; 2 Тим. 4:1 10:43 Лк. 24:27; Рим. 3:21

Ыдыктыг Сүлдe бaдып кeлгeн. ⁴⁵ Пётр-билe кaды кeлгeн кыртыжап дeмдeктeткeн бүүрээннeр Бурганның Ыдыктыг Сүлдeни өскe чоннар улузунга бeлeк кылдыр бeргeнин көргөш, кайгап калганнар. ⁴⁶ Чүгe дээргe олар дыннаарга, дeмги улус билдинмeс дылдарда чугaалажып, Бурганны алдаржыда бeргeн чүвe-дир.

Пётр ынчан мынча дээн: ⁴⁷ «Бо улус Ыдыктыг Сүлдeни бис ышкаш алды чоп! Ындыг болганда, оларның сугже суктурарын хоруп болур бе?» ⁴⁸ Пётр оларга Иисус Христостун ады-биле сугже суктурарын дужааган. Оон дeмги улус Пётрдан ам-даа каш хүн иштинде олар-биле артарын дилеп турганнар.

*Иерусалимде христианнарга
Пётрнуң чугаазы*

11 ¹ Өскe чоннар улuzu база Бурганның мeдээзин хүлээп алганын элчиннeр болгаш Иудeяда бүүрээн улус дыннап каан. ² Ынчангаш, Пётр Иерусалимгe чeдип кээргe, чамдык кыртыжап дeмдeктeткeн бүүрээннeр ону буруудалы бeргeн. ³ Олар: «Сен кыртыжап дeмдeктeтпээн улус бажыңнарынче кирип, олар-биле кaды чeмнeндин» — дeп турганнар.

⁴ Пётр ынчан болган чүүлдү бирден бирээ чокка чугaалап эгелээн: ⁵ «Мен Иoппия хоорайга мeргүп олургаш, Бургандан ажыдыышкын алдым. Дөрт ужундан туткаш, дээрден бадырып олурар улуг пeскe дөмөй бир-лe чүвe көрдүм. Ол чүвe мeңэз чooкшулап кээргe, ⁶ ынаар бакылапкаш, азырал болгаш черлик дөрт даванныг-даа, соястаар-даа дириг амытаннарны, азырал эвeс куштарны көрүп кагдым. ⁷ Оон мeңэз: „Пётр, туруп кeлгeш, оларны дөгeргeш, чи“ — дээн үн дыннап кагдым. ⁸ Мен: „Черлe хoржoк, Дээрги-Чаяакчы! Мен кажан-даа бужар азы арыг эвeс чүвe чип көрбээн мен“ — дeп харыыладым. ⁹ Дээрден үн база кaтап чугaалады: „Бурганның арыглап каан чүвeзин арыг эвeс дивейн чор“. ¹⁰ Болган чүүл үш кaтап кaтаптады. Оон ол бүгү дээржe кaтап көдүрлүп үнe бeрди. ¹¹ Таптыг-ла ол өйдe бистин аалдап турганыыс

бaжыңга Кесариядан мeнчe чоруткан үш кижиге чeдип кeлди. ¹² Ыдыктыг Сүлдe мeңэз ол улус биле бистин аравыста кандыг-даа ылгал кылбайн, олар-биле кaды чоруурун айытты. Бо алды бүүрээн ха-дунмавыс база мeни эдeрип чорупту, оон бис Корнилииниң бажыңына чeдe бeрдивис. ¹³ Ол бискe бодунуң бажыңына Бурганның төлээзин көргенин чугaалады. Бурганның төлээзи аңаа: „Пётр дeп аттыг Симонну сүрдүрүп, Иoппияжe улустан чорудувут. ¹⁴ Сeни болгаш бүгү өг-булеңни камгалаар сөстeрни ол сeңэз чугaалап бээр“ — дээн болду.

¹⁵ Мен чугaалап эгелээримгe, Ыдыктыг Сүлдe, эгезиндe бисчe ышкаш, оларжe база бaдып кeлди. ¹⁶ Мен ынчан Дээрги Иисустун: „Иoанн улусту сугжe суп турган, а Бурган силeрни Ыдыктыг Сүлдeжe сугар-дыр“ — дээнин сактып кeлдим. ¹⁷ Ынчангаш Дээрги Иисус Христоска бүүрүгү бээривискe, бискe бeргeни бeлээн Бурган өскe чоннар улузунга база бeргeн болганда, Аңаа удурланыр хире чүү ындыг кижиге мeн?»

¹⁸ Ону дыннааш, олар оожургай бeрип, Бурганны алдаржыдып: «Өскe чоннар улuzu база мeңгe амыдыралды алзын дээш, Бурган оларга база бачыттарын миннип, Бодунчe эглип кээр арганы хайырлаан-дыр» — дижип турганнар.

Антиохияның христиан ниитилели

¹⁹ Стефан өлгeн соонда эгелээн истeп сүрүүшкүннeрдeн дeскeш, тарай бeргeн бүүрээннeр Финикия, Кипр болгаш Антиохияга чeдe бeргeннeр*. Олар Буянын Мeдээни чүглe иудeйлeргe мeдeглeп чорaаннар. ²⁰ Ындыг-даа болза, оларның Кипрдe болгаш Кириянда чурттаан чамдыызы Антиохияга кeлгeш, Дээрги Иисус дугайында Буянын Мeдээни өскe чоннар улузунга база мeдeглeп турганнар. ²¹ Дээрги-Чаяакчының күжү олар-биле кaды болуп, дыка хөй улус бүүрээш, Дээрги-Чаяакчыжe эгли бeргeн.

²² Ол дугайында чугaа-соот Иерусалимниң христиан ниитилелингe дыңналырга, олар Антиохияжe Варнаваны

* 11:19 Антиохия — рим мoжy Сирияның кол хоорайы, хeмчээл тaлазы-билe импeрияда Рим билe Александрияның соонда үшкү хоорай боор. Антиохияга улуг еврей ниитилел турган.

10:46 Мк. 16:17; 1 Кор. 12:10 10:47 Аж.-ч. 2:4 10:48 Аж.-ч. 2:38 11:2 Аж.-ч. 15:1; Гал. 2:12 11:3 Лк. 15:2; Гал. 2:12 11:5 Аж.-ч. 10:9-32 11:9 Мк. 7:19; Аж.-ч. 10:15 11:12 Аж.-ч. 15:9 11:13 Аж.-ч. 8:26 11:15 Аж.-ч. 10:44 11:16 Аж.-ч. 1:5 11:17 Аж.-ч. 2:38 11:19 Аж.-ч. 8:1 11:22 Аж.-ч. 4:36; 9:27; 13:1

чорудупкан. ²³ Варнава ынаар четкеш, Бурганның ол улуска көргүскен авыралын көргөш, аажок өөрүп, Дээрги-Чаяакчыга сеткилдин ханызындан бердинер база шынчы боор кылдыр оларны сорук кирип турган. ²⁴ Чүгө дээрге Варнава болза Ыдыктыг Сүлдөгө база бүзүрелге бүргөткөн, буяннык кижиге чүведир. Дыка хөй улус Дээрги-Чаяакчыны эдерип, Аңаа бүзүрөй берген. ²⁵ Варнава оон Тарсче Савлды дилеп чорупкаш, ²⁶ ону тып алгаш, Антиохияга эккелген. Олар аңаа христиан ниитилелге бүдүн чыл дургузунда артып калгаш, дыка хөй улусту өөредип турганнар. Ийсуска бүзүрөөн улусту эң баштай Антиохияга христианнар деп адай берген*.

²⁷ Ол өйдө Антиохияге Иерусалимден Бурганның медээчилери чеде берген. ²⁸ Оларның бирээзи, Агав дээр кижиге, туруп келгеш, Сүлдөгө башкарткаш, бүгү делегейге улуг аш болурун медеглээн (ол аш-чут Клавдий императорнун үезинде болган чүве-дир)*. ²⁹ Бүзүрөөн кижиге бүзүрү ынчан бодунун шыдаар шаа-биле Иудеяда ха-дунмаларынче дузаламчы чорударын шийтгирлээн. ³⁰ Олар ынчалдыр кылгаш, чыып алган акшазын Варнава биле Савлды дамчыгыр Иудеяда христиан ниитилелдин удуртукчуларынче чорудупканнар.

**Иаковту өлүргени,
Пётрну тудуп хоругдааны**

12 ¹ Барык ол өйдө Ирод хаан* христиан ниитилелдин чамдык улугун истеп сүрүп эгелээн. ² Ол Иоанның акызы Иаковту хылыш-биле шанчып өлүргени дужааган. ³ Иудейлерге ол чорук тааржырын көргөш, Пётрну база тудуп хоругдап алган (ынчан Хаарган далганнар байырлалынын хүннери турган чүве-дир). ⁴ Ирод Пётрну тудуп хоругдааш, ону кара-бажынче киир октааш, ээлчег бүзүрү дөрт кижилиг болур дөрт бөлүк шеригте ону ээлчешип када-

раын дужааган. Чүгө дээрге Ирод Хосталышкын байырлалынын соонда ону шиидери-биле чон мурнунче үндүрүп кээр бодаан. ⁵ Пётрну кара-бажынга суккаш, кадаргып каан, а бүзүрөөннер Пётр дээш Бурганга бар шаа-биле мөргүп турганнар.

Пётрну хостааны

⁶ Иродтун ону чон мурнунче үндүрүп кээр деп турганы хүннүн бүдүүзүндө дүне Пётр ийи илчирбе-биле демирледип алгаш, ийи шериг аразынга удуп чыткан, а кара-бажынң эжин таңныылдар кадарып турган. ⁷ Хенертен Дээрги-Чаяакчынын төлээзи чедип келгеш, кара-бажың иштиң чайынналдыр чырыдыпкан. Дээрнин төлээзи Пётрнун быктынче идип, ону отгурупкаш: «Дүрген тур» — дээрге, илчирбелер Пётрнун холдарындан кээп дүшкөн. ⁸ Дээрнин төлээзи Пётрга: «Идик-хевин кедип ал» — дээрге, ол кетгинип алган. Оон дээрнин төлээзи: «Каяттангыдан дуй эштипкеш, мээң соомдан чорувут» — дээн. ⁹ Дээрнин төлээзинин кылып турар хамык чүүлү херек кырында болуп турарын билбейн, Пётр ону эдерип үнүп келген. «Дүш көргөн боор мен» деп, ол бодап чораан.

¹⁰ Бирги болгаш ийиги ээлчегнин таңныылдарынын чаны-биле эрткеш, олар хоорайже үнер демир хаалгага чедип келгенер. Хаалга боду-ла ажыттына берген, а олар үнүп келгеш, бир кудумчу дургаар кылаштап чорупканда, дээрнин төлээзи хенертен чоруй барган. ¹¹ Пётр миннип келгеш, мынча дээн: «Ам ылап шын билдим: Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чоруткаш, мени Иродтун холундан база иудей чоннун менээ онаар боор деп манап турганы шаажылаалдан камгалаан-дыр».

¹² Пётр ону медегер билгеш, Марк деп ады база бар Иоанның авазы Мариянын бажынчыне чорупкан. Аңаа хөй чон чыылгаш, мөргүп турган чүве-дир. ¹³ Пётр

* 11:26 «Христианнар» деп ат эгезинде удурланыкчыларынын оларга тывысканы шооткан шола турган боор. Христианнар боттары өске аттарны дээре деп санап турганнар: «ха-дунма, ыдыктыглар, Ийсустун өөреникчилери, Ийсустун оруу». * 11:28 Клавдий 41-ден 54 ч. чедир Римниң императору турган; ооң чыгаргазынын үезинде дүжүт үнмээн элээн каш чылдар турган; Иудеяга 46 ч. күштүг аш болганы билдингир. * 12:1 Ирод Агриппа бирги — Улуг Ирод хаанның оглунун огу, бистиги эраның 41-44 чылдарында Иудея биле Самариянын хааны.

11:24 Аж.-ч. 6:5 11:25 Аж.-ч. 9:30 11:27 Аж.-ч. 13:1; 15:32 11:28 Аж.-ч. 21:10 || Мф. 24:7 || Аж.-ч. 18:2 12:2 Лк. 5:10 || Мк. 10:39 12:3 Хост. 12:15 12:4 Лк. 22:33 12:5 2 Кор. 1:11; Эф. 6:18 12:7 Аж.-ч. 8:26 || Аж.-ч. 16:16 12:10 Аж.-ч. 5:19; 16:26 12:11 Ыд. ыр. 33:7; 90:11; 2 Кор. 1:10 12:12 Аж.-ч. 13:5; 15:37; 1 Пет. 5:13; Кол. 4:10; 2 Тим. 4:11; Флм. 1:24

хаалганы соктаптарга, Рода дээр чалча кыс дыннаалап үнө халаан. ¹⁴ Ол Пётрнун үнүн танып кааш, өөрээнинден хаалганы ажыдарын-даа утгупкаш, дедир хире халааш: «Пётр хаалга аксында тур!» — дээн.

¹⁵ Улус: «Сээн угааның анаа эвес-тир» — дээннер.

А Рода: «Мээнии шы» — дээш тур-пар болган.

Улус аңаа: «Ол болза ону карактаан дээрниц төлээзи боор» — дээннер*. ¹⁶ Ол аразында Пётр хаалганы соктап-ла турган. Хаалганы ажыдыпкан улус ону көрүп кааш, аажок кайгаан. ¹⁷ Оларже ыгтаванар деп холу-биле айыткаш, Пётр Дээрги-Чаяакчынын кара-бажындан ону канчаар үндүргенин чугаалааш: «Ол дугайында Иаковка* база өске-даа бүзүрөөн улуска дыннадынар» — дээн. Оон ол өске черже чоруй барган.

¹⁸ Хүн үнүп кээрге, шериглер аразынга улуг хөлээзин үнген: кым-даа Пётр-биле чүү болганын билбес болган. ¹⁹ Ирод ону дилеп эгелээш, тып чадаан болгаш танныылдары байысаагаш, оларны шаажылаарын дужааган. Ооң соонда Ирод Иудеядан Кесарияже чорупкаш, аңаа артып калган.

Иродтуң өлгени

²⁰ Ол үеде Ирод Тир биле Сидоннун чурттакчыларына аажок киленнөөн турган. А олар хаанның кол чалказы болур Власт дээр кижини бодунуң талазынче элзедип алгаш, чаңгыс эп-сеткил-биле хаанга чеде бергеш, эптежип алырын дилээннер, чүге дээрге оларның чуртун аыш-чем-биле Иродтун чурту хандырып турган чүве-дир. ²¹ Ужуражыр кылдыр доктааткан хүнде Ирод хаан хевин кеткеш, дүжүлгезинге саадапкаш, чыылган чонга чугаа чугаалаан. ²² А чон: «Ол дээрге кижиниң эвес, а Бурганнын үнүдүр!» — деп алгыржып эгелээн. ²³ Ирод Бурганны алдаржытпайн барган, ынчан-

гаш Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол до-раан ону чылча берипкен. Ол курттарга диригге-ле чиртип, өлүп калган.

²⁴ А Бурганның медээзи улам күш кирип, нептереп турган. ²⁵ Варнава биле Савл оларга онааган даалганы күүсеткеш, Иоанн Маркты эдертип алгаш, Иерусалимче эеп келгеннер*.

Варнава биле Савлдың бараан болуушкуну

13 ¹ Антиохияның христиан ниитигле-линге Бурганның медээчилери бол-гаш башкылар: Варнава, Нитер деп өске ады база бар Симеон, Кирияе чурттуг Луций, Ирод чагырыкчы-биле кады кижизиттирип өскөн Манаил болгаш Савл олар турганнар. ² Олар Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп база шээрленип турда, Ыдыктыг Сүлдө мынча дээн: «Варнава биле Савлды меңээ аңгылап бериңер, Мээң оларны кылзын деп айытканым ажыл-херөөнчө барзыннар». ³ Медээчилер болгаш башкылар ынчан шээрленип, мөргүп алгаш, Варнава биле Савлга холдарын дээскеш, оларны чорудупканнар.

Кипрге суртаал

⁴ Ыдыктыг Сүлдинен айбылап чорутканы ийи элчин Селевкияже бада бергеш, оортан Кипр ортулукче эжиндирип чорупканнар. ⁵ Олар Саламин хоорайга келгеш, аңаа иудей синагаларга Бурганның медээзин суртаалдааннар. Иоанн Марк база олар-биле кады чоруп, дузалап турган.

⁶ Олар ортулукту өттүр эрткеш, Паф хоорайга келгеннер. Аңаа оларга караң көрнүр еврей, меге медээчи Варисус таваржи берген. ⁷ Ол Римден томуйлаан ортулук чагырыкчызы Сергей Павелдин чоок кижизи турган. Чагырыкчы угааның кижжи болган. Ол Бурганның медээзин дыннакааш, Варнава биле Савлды келдиртип алган. ⁸ Ынчалза-даа Элима* (ол атгы очулдурарга, «Караң

* ^{12:15} Еврейлер кижжи бүрүзүнде бодунуң дээрден төлээзи-камгалакчызы бар деп бүзүрөөн турганнар. Ындыг дээрниц төлээзиниң даштыкы хевирин ооң камгалап турганы кижиниң дег болур. * ^{12:17} Иаков — Иисус Христостун дунмакш, Иерусалимде христиан ниитигелдин удурткучуларынын бирээзи. * ^{12:25} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иерусалимче эеп келгеннер» эвес, а «Иерусалимден Антиохияже эеп келгеннер» деп бижээн. * ^{13:8} Элима — 6-гы домакта Варисус (арамей дылда «Иисустун оглу» дээни ол) деп адап турар ол-ла кижжи.

^{12:15} Мф. 18:10-11; Евр. 1:14 ^{12:17} Аж.-ч. 15:13; 21:18; Иак. 1:1; Гал. 1:19; 2:9 ^{12:23} Дан. 5:23; Ажыд. 16:9 || 2 Хаан. 24:16; 4 Хаан. 19:35 ^{12:24} Аж.-ч. 6:7; 19:20 ^{12:25} Аж.-ч. 11:29-30 || Аж.-ч. 12:12 ^{13:1} Аж.-ч. 11:27 || Аж.-ч. 4:36; 11:22 || Лк. 3:1 ^{13:2} Лк. 2:37 || Рим. 1:1; Гал. 1:15 ^{13:5} Аж.-ч. 12:12; 15:37; Кол. 4:10 ^{13:6} Мф. 7:15

көрнүр кижиге» дээн уткалыг) чагырыкчыны бүзүрөлдөн астыктырар дээш кызып турган. ⁹ Савл (ооң Павел деп ады база бар турган) ынчан Ыдыкты Сүлдөгө бүргедипкеш, Элимаже топтап көргөш, мынча дээн: ¹⁰ «Эй, кара сагыжы, бузуду бажын ашкан хей, эрликтин оглу, бүгү-ле буянның чоруктун дайзыны! Дээрги-Чаяакчынын шын оруктарындан улусту астыктырарын черле соксавас сен бе? ¹¹ Дыннап көр, Дээрги-Чаяакчынын холу сенче көдүрүлгөн-дир, ам согурара бергеш, элээн үедө хүн чырыгы көрбөс сен». Ол дораан дүмбей карангы Элима ны хөмө аптарга, ол оруун баштап бээр кижиге дилеп, ыңай-бээр кылаштап эгелээн. ¹² Болган чүүлдү көргөш, Дээрги-Чаяакчының өөредийн кайгап-хараан чагырыкчы бүзүрөй берген.

Павел биле Варнава Асияда

¹³ Павел болгаш ону эдерген улус Пафтан эжиндирип чоруткаш, Памфилиянын черинге эрикче дүшкөш, Пергия хоорайга келгенер. Аңаа Иоанн Марк олар-биле чарылгаш, Иерусалимче чана берген. ¹⁴ А олар Пергиядан оруун уламчылап үнгөш, Писидияда Антиохия хоорайга чедип келгөш, амыр-дыш хүнүнд синагогаже кирип, аңаа олуруп алганнар. ¹⁵ Моисейниң хоойлузу болгаш меддэчилерниң номнарында номчулгалар кылган соонда, синагога даргалары оларга мындыг сөс дамчыткан: «Ха-дуңма, силерде чонну быжыктырар медээ бар болза, чугаалап көрүнер».

¹⁶ Павел ынчан туруп келгөш, чүвө чугаалаар дээнин холу-биле айыткаш, мынча дээн: «Израиль чон база Бурганга мөгөөр өске улус, мени дыңнаңар! ¹⁷ Бо израиль чоннун Бурганы бистин өгбелеривисти шилип алган. Бистин чонувус Египетке чурттап турда, Бурган оларны өстүрүп-көвүдеткеш, Бодунун холунун күжү-биле ол чурттан үндүрө берген. ¹⁸ Дөртөн хире чыл дургузунда Ол ээн кураг ховуга оларны шыдажып кел-

ген».¹⁹⁻²⁰ Бурган Ханаанга чеди аңгы өске чонну хыдып каапкаш, оларнын черин израиль чонга 450 чыл иштинде өнчү кылдыр берип каан. Оон Самуил меддэчинин үезинге чедир Бурган оларга баштынчылар берип келген».²¹ Оон соонда чон бодунга хаандан бээрин дилээрге, Бурган оларга Вениаминниң аймаандан үнгөн Кистин оглу Саулду берген. Саул дөртөн чыл чагырган. ²² Оон Бурган ону дүжүлгөдөн дүжүргөш, оларга хаан кылдыр Давидти берген. Ол дугайында Бурган: *„Мээң сеткилимге кирер кижини — Иессейниң оглу Давидти тып алдым. Ол Мээң күзел-соруумну күүседир“* — деп херечилээн. ²³ А Бурган, Бодунун азааны дег, Израильге Давидтен укталган Камгалакчы Иисусту хайырлаан.

²⁴ Иисустуң чедип кээринин бегинде, Иоанн бүгү израиль чонга бачыттарын миннип, Бурганче ээлгенини бадыткалы кылдыр оларнын сүтже суктурар ужурлуун суртаалдап турган. ²⁵ Бодунга даандырган ажыл-херекти төндүрүп тура, Иоанн мынча дээн: *„Силер мени кым деп бодап тур силер? Чок, манап турар Кижинер эвес-тир мен. Ол мээң соомда кээр, а мен Оон идииниң шидишкенин безин чежеринге төлөп чок мен“*.

²⁶ Ха-дуңма, Авраамнын салгакчылары база силерниң араңарда Бурганга мөгөөр өске улус! Бисче камгаладыч бол медээзин чоруткан-дыр! ²⁷ Иерусалимнин чурттакчылары болгаш оларнын даргалары Иисусту танывайн баргаш, шидип каан. Амыр-дыш хүнү кээрге-ле, номчуп турар меддэчилерниң номнарында сөстөрни ындыг янзылыг боттандырганы ол. ²⁸ Иисусту өлүмгө шийтик дег, кандыг-даа буруу Оон тыппаан-даа болза, олар Пилаттан Ону өлүрерин дилеп турганнар. ²⁹ Оон дугайында Бижилгеде баш бурунгар чугаалаан бүгү чүвени боттандырган соонда, олар Иисусту шаажылап ыяжындан дүжүргөш, чевег-куйга салып кааннар. ³⁰ Ынчалза-даа Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргизиптерге,

* 13:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Шыдажып келген» эвес, а «Сагыш човап келген» деп бижээн. * 13:19-20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Оон соонда Самуил меддэчинин үезинге чедир Бурган оларга 450 чыл дургузунда баштынчылар берип келген» деп бижээн.

13:9 Аж.-ч. 4:8; 6:10 13:13 Аж.-ч. 15:38 13:15 Лк. 8:41; Аж.-ч. 18:8 13:17 Хост. 1:7; 12:51 13:18 Хост. 16:35; Ыд. ыр. 94:10 || Ы. х. к. 9:7 13:19-20 Ы. х. к. 7:1 || Ис. 14:1 || Башт. 2:16; 3:9; 1 Хаан. 12:11
13:21 1 Хаан. 8:5 || 1 Хаан. 9:1; 10:1; 13:1 13:22 1 Хаан. 15:23 || 1 Хаан. 13:14; Ыд. ыр. 88:20-21;
Иса. 44:28 13:24 Лк. 3:3 13:25 Лк. 3:16; Ин. 1:20, 27 13:27 Аж.-ч. 3:17 || Лк. 24:26-27 13:28 Лк. 23:23
13:29 Лк. 23:53 13:30 Лк. 24:6

³¹ ол бүгүнүн мурнунда Ооң-биле кады Галилеядан Иерусалимге келген улуска Иисус хөй хүннер дургунда чедиң кээп турган. Ам олар — израиль чоннуң мурнунга Ооң херечилери-дир.

³²⁻³³ Бурган бистиң өгбелеривиске берген азаашкынын оларның ажы-төлү болур биске, Иисусту катап диргискеш, күүсеткен деп турар Буянның Медээни силерге медеглээнивис бо. Ол дугайында ийиги Ыдыктыг ырыда мынчаар бижээн: „*Сен — Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым!*“³⁴ Ооң мага-боду кажан-даа иривезин дээш, Иисусту өлүглер аразындан катап диргискениниң дугайында Бурган мынчаар чугаалаан: „*Мен силерге Давидке азаашкыны ыдыктыг база ынаыштыг ачы-буянымны бээр мен*“.³⁵ Өске Ыдыктыг ырыда Ол мынча дээн: „*Сеңээ бердинген Чалчаңның ирий бээрин болдур-бас сен*“.

³⁶ Давид бодунуң үезинде Бурганның күзел-соруун чогуруп, бараан болуп турган, оон мөчөөн. Ону оон өгбелери-биле кады хөөржүдүп каан, оон мага-боду ирий берген. ³⁷ А Бурганның катап диргискен Кижизи иришкинден чайлаан! ³⁸ Ынчангаш, ха-дунма, Иисус Христосту дамчыштыр бачыгтарынарны өршээрин медеглеп тур бис, ону билеп ач көрүрүн. ³⁹ Бүзүрөөн киж и бурүзү Моисейниң хоойлузун ёзугаар агартынып шыдавазынар бүгү чүве дээш Иисус Христостун ачызында агартышкын алыр. ⁴⁰⁻⁴¹ Медээчилернин:

„Шоодукчулар, кичээниңер! Кайгап-хараңар база өлүп чиде бериңер. Чүгө дээрге улустан дыңнааш-даа, бүзүрөвейин баар чүүлүңерни чурттап чоруур үеңерде бүдүрер мен“

— деп чугаазын ёзугаар болур бүгү чүве силер-биле болу бээринден кичээниңер!»

⁴² Павел биле Варнава синагогадан чоруп турда, дараазында амыр-дыш хүнүнде база-ла ол дугайында чугаалап бээрин улус* олардан дилээн. ⁴³ Чыгыш

тараан соонда, хөй иудейлер база Бурганга мөгөөр прозелиттер Павел биле Варнаваны эдериң чорупканнар. А олар улус-биле чугаалажып, Бурганның авыр-алынга артып каарын оларга бүзүредип турганнар.

⁴⁴ Дараазында амыр-дыш хүнүнде Дээрги-Чаяакчының медээзин дыннаар дээш, барык бүдүн хоорай чыгып келген. ⁴⁵ Ынча хөй чон көргөш, иудейлерниң ишти ирип, Павелдиң чугаалап турар чүвезинге удурланып, ону бак сөглөй бергеннер. ⁴⁶ Павел биле Варнава ынчан дидими-биле мынча дээн: «Бурганның медээзин бир дугаар ээлчегде силерге суртаалдаар ужурлук бис. Ынчалза-даа силер ону хүлээп көрбөй баргаш, боттарыңарны мөңгө амыдыралга төлөп чок кылып турар болганыңарда, ам ол медээни өске чоннар улузунга медеглээр бис. ⁴⁷ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының биске берген айттышкыны ындыг-дыр:

„Камгалалым чер-делегейниң ужу-кыдынын четсин дээш, Мен Сени бүгү чоннарга чырык кылып кагдым“.

⁴⁸ Ону дыннааш, өске чоннар улuzu өөрүп-байырлап, Дээрги-Чаяакчының медээзин алдаржыдып турганнар. Мөңгө амыдыралга баш бурунгаар шилиттинген бүгү улус бүзүрөй берген. ⁴⁹ Дээрги-Чаяакчының медээзи ол черни бир кылдыр негтерээн. ⁵⁰ Ындыг-даа болза, иудей чүдүлгө хүлээп алган алдар-хүндүлүг херээжен улус болгаш хоорай даргалары иудейлерге күткүттүргөш, Павел биле Варнаваны истеп сүрүп эгелээш, оларны ол черден үндүр ойлалдыпканнар. ⁵¹ Элчинер ынчан ол улуска удур херечилел кылдыр буттарының довураан кактапкаш, Икония хоорайже чоруй барганнар. ⁵² А бүзүрөөннөр өөрүшкүгө база Ыдыктыг Сүлдөгө бүргеткен турганнар.

Павел биле Варнава Иконияда

14 ¹ Иконияга Павел биле Варнава, өске черлерге кылып турганы дег,

* 13:42 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Улус» эвес, а «Өске чоннар улuzu» деп бижээн.

13:31 Аж.-ч. 1:3 || Лк. 24:48 13:32-33 Ыд. ыр. 2:7; Евр. 1:5; 5:5 13:34 Рим. 6:9 || Иса. 55:3
 13:35 Ыд. ыр. 15:10; Аж.-ч. 2:27 13:36 3 Хаан. 2:10; Аж.-ч. 2:29 13:38 Мф. 1:21; 1 Ин. 2:12
 13:39 Рим. 3:20; Гал. 2:16; 3:11 || Иса. 53:11; Рим. 3:28 13:40-41 Авв. 1:5 13:43 Аж.-ч. 2:11; 6:5
 13:45 Аж.-ч. 5:17 13:46 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 || Мф. 10:11; 22:8; Ажыл. 3:4 || Мк. 12:9; Аж.-ч. 18:6
 13:47 Иса. 49:6; Аж.-ч. 26:23 13:50 1 Фес. 2:15 13:51 Мф. 10:14; Мк. 6:11; Лк. 9:5 13:52 Аж.-ч. 2:4; 4:31
 14:1 Аж.-ч. 13:5

иудей синагогаже киргеш, барымдаалы кончуг кылдыр суртаалдаарга, дыка хөй иудейлер база өске чоннар улузу бүзүрөй бергеннер. ² Ындыг-даа болза, бүзүрөвейн барган иудейлер өске чоннар улунга христианнарны бактап, үтүлдөөш, оларга удуур ыдалапканнар. ³ Павел биле Варнава анаа элээн үр үеде артып калгаш, Бодунун авыралын херечилеп, элчиннерниң холу-биле кайгамчык демдектер кылып турган Дээрги-Чаяакчының дугайында дидими-биле медеглеп келгеннер. ⁴ Хоорайның чурттакчылары ийи үстү берген: чамдыгызы иудейлерни, а өскелери элчиннерни дөткөөн. ⁵ Өске чоннар улунга болгаш иудейлер боттарының даргалары-биле кады элчиннерге удуур сүлчөзөлежип, оларга хора чедирер деп база оларны даш-биле соккулап каар деп барганнар. ⁶ А элчиннер ону биллип кааш, Ликаонияның Листра биле Дервия деп хоорайларынче база оларның чоок-кавызынче дезип чоруй барганнар. ⁷ Олар анаа Буянның Медээни негтередирин уламчылааннар.

Павел биле Варнава Листрада

⁸ Листра хоорайга төрүмелинден бертик, кажан-даа кылаштап көрбөөн, буттары бастынмас кижилер турган. ⁹ Павел улусту өөредип турда, ол кижилер база дыңнап олурган. Павел топтап көргөш, ол кижиледе экирип болгу дег бүзүрөл барын көрүп каан. ¹⁰ Павел ыткыр үн-биле: «Саң дорт туруп кел!»* — дээн. Бертик кижилер тура халааш, кылаштап эгелээн.

¹¹ Улус Павелдин чүнү кылганын көрүп кааш, ликаон дылга: «Кижилер хевирлиг апарган бурганнар бисче бадып келди!» — деп алгыржып эгелээн. ¹² Олар Варнаваны Зевс деп, а хөй кезинде чугааланып турган Павелди Гермес* деп адап алганнар. ¹³ Хоорай даштынга Зевс бурганның өргээзи бар чүве-дир. Ооң бараалгакчызы хоорай хаалгазынга буга-

лар биле өрөөн дүрүг чечектер эккелгеш, чон-биле кады элчиннерге өргүл кылып деп барган.

¹⁴ Варнава биле Павел ону дыңнап кааш, муңгараанындан идик-хевин ора соп каапкаш, чон аразынче кире халааш, алгыржы бергеннер: ¹⁵ «Улус-чон! Бо канчап бардынар? Силер-биле дөмей кижилер-дир бис! Силерге Буянның Медээ медеглеп келдивис. Бо хоозун дүрзү-бурганнарны каапкаш, дээрниң, черниң, далайның база оларда бар бүгү чүвениң Чаяакчызы, дириг Бурганче эглиринерни күзеп тур бис. ¹⁶ Эрткен үе-шагда Бурган чон бүрзүнге бодунуң оруу-биле чоруурун чөпшээрээн. ¹⁷ Ынчалза-даа буянның ажыл-херээн кылып, Бодунуң дугайында үргүлчү херечилеп келген: Ол силерге дээрден чаъсты болгаш дүжүткүр өйдө дүжүткү берип, а ол ышкаш аыш-чемни силерге хайырлап база чүректеринерни өөрүшкү-биле долдуруп келген». ¹⁸ Олар ындыг сөстөр-биле безин чонну оларга өргүл кылырындан арай боорда доктаатканнар*.

¹⁹ Ынчалза-даа Писидияда Антиохия болгаш Икониядан иудейлер келгеш, чонну элчиннерге удуур кылдыр чайгылдырышканнар*. Түңнелинде олар Павелче халдай бергеш, ону даш-биле соп эгелээннер. Оон ону өлгөн деп бодааш, хоорайдан үндүр сөөртүп каапканнар. ²⁰ А кажан Антиохияда бүзүрөөннер оон чанынга чыгылып кээрге, ол туруп келгеш, дедир хоорайже чоруй барган. А даартазында хүндүс ол Варнава-биле кады Дервияже чорупкан.

Элчиннерниң Сирияда Антиохияже ээп келгени

²¹ Олар Буянның Медээни Дервияга суртаалдааш, хөй өөреникчилериг апарганнар. А оон Листра, Икония база Писидияда Антиохияже ээп келгеннер.

* 14:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Дээрги Иисус Христостуң ады-биле сенээ чугаалап тур мен» деп сөстөрни немээн. * 14:12 Зевс — бурунгу грек шажын-чүдүлгедө кол бурган. Гермес — айбычы бурган. * 14:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Болгаш бажыңнарынче чана бээр кылдыр бүзүредип алганнар» деп сөстөрни немээн. * 14:19 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Элчиннер дидими-биле суртаалдап турда, иудейлер», «Оларның чугаазында шын чүве чок, шутсузу меге-дир» деп тургаш, чонну оларны каапкаш баар кылдыр бүзүредип алганнар» деп сөстөрни немээн.

14:3 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 14:4 Мф. 10:34; Лк. 12:51 14:6 Мф. 10:23 14:8 Аж.-ч. 3:2 14:9 Мф. 9:2

14:10 Иса. 35:6; Аж.-ч. 3:8 14:11 Аж.-ч. 28:6 14:13 Дан. 2:46 14:14 Сан. 14:6; Мк. 14:63

14:15 Хост. 20:11 || 1 Фес. 1:9 14:16 Мих. 4:5 14:17 Лев. 26:4; Мф. 5:45 || Ыд. ыр. 103:15 14:19 2 Кор. 11:25

²² Аңа олар өөреникчилерин быжыктырып, бүзүрели чайгылыш чок болур кылдыр сорул кирип: «Бис Бурганның Чагыргазынче кирерде, хөй хилинчекти көрүп эртер ужурлуг бис» — деп турганнар. ²³ Павел биле Варнава чаа христиан ниитилел бүрүзүнге удуртукчулар томуулааш, мөргүп, шээрленген соонда, Дээрги-Чааякчыга бүзүрөөн улусту Ооң авыралынга хүлээдип бергеннер.

²⁴ Элчиннер оон чоруткаш, Писидияны таварып эрткеш, Памфилияга келгеннер. ²⁵ Оон Пергияга суртаалдап дооскаш, Атталия хоорайге бада бергеннер. ²⁶ А оон боттарынның ам эчизинге чедирип кааны ажыл-чорудулгазын кылдыр дээш, Бурганның авыралы-биле оортан айбылаттырганы хоорай — Сирияда Антиохияге эжиндирип чорупканнар. ²⁷ Олар дедир эеп келгеш, христиан ниитилелди чыгаш, Бурганның оларны дамчыштыр кылган бүгү ажыл-херээниң дугайында база Ооң өске чоннар улузунга бүзүрелдин оруун канчаар изээнин чугаалап бергеннер. ²⁸ Оон олар Иисуска бүзүрөөн улус-биле кады анаа элээн үе дургузунда турганнар.

Иерусалимге чыыш

15 ¹ Антиохияга Иудеядан бир-ле улус келгеш, бүзүрөөннерни өөредип эгелээн: «Моисейниң ёзу-чаңчылын ёзугаар кыртыжап демдектеттирбес болзунарза, камгалал ап шыдавас силер». ² Павел биле Варнава ол улус-биле чөпшээрешпөөннер, ыңчангаш кончуг изиг маргылдаа үнген. Бүзүрөөн улус ыңчан ол айтырыпны элчиннер-биле база христиан ниитилелдин удуртукчулары-биле чугаалашсыннар дээш, Павел биле Варнаваны база бүзүрөөннерниң чамдызын Иерусалимче чорудупкан. ³ Олар христиан ниитилелдин даалгазы-биле Финикия болгаш Самарияны таваргы эртип бар чыткаш, өске чоннар улuzu Бурганче эглип турарын чугаалаарга, ол черлерде чурттаан бүгү ха-дунманың өөрүүрү аттыг болган. ⁴ Иерусалимге кээрге, оларны христиан

ниитилел, элчиннер база удуртукчулар эвилен-ээлдек хүлээп алган. Павел биле Варнава Бурганның оларны дамчыштыр кылган бүгү чүвезин* чугаалап бергеннер. ⁵ Фарисейлер бөлүүнге хамааржыр чамдык бүзүрөөн улус туруп келгеш, мынча дээннер: «Өске чоннар улuzu ам кыртыжап демдектеттирер ужурлук, ол ышкаш Моисейниң хоойлузун сагырынын олардан негээр херек».

⁶ Элчиннер болгаш удуртукчулар ол айтырыпны чугаалажыр дээш чыгып келгеннер. ⁷ Үр чугаалажышкыннар соонда, Пётр туруп келгеш, мынча дээн: «Ха-дунма, өске чоннар улuzu Буянныг Медээни мээң суртаалымдан дыңнааш, бүзүрөй берзиннер дээш, Бурган бистин аравыстан эн эгезинде-ле мени шилип алганын билир силер. ⁸ Бурган кижилерниң чүрөктерин билир болгай, өске чоннар улuzuнга база Ыдыктыг Сүлдени, биске хайырлааны дег, хайырлааш, оларны хүлээп көргенин Ол көргүстү. ⁹ Бурган олар-биле бистиң аравыста кандыг-даа ылгал кылбайн турар, харын оларнын чүрөктерин арыглап алган-дыр, чүге дээрге олар бүзүрөй берген-дир. ¹⁰ Ынчаарга бистиң-даа, өгбелеривистиң-даа уур харык чок болганы үүрге-чүүктү бүзүрөөннерниң оорга-мойнунче чүдүргөш, Бурганны чүге шенеп турар силер? ¹¹ Ынчалза-даа бис база, олар ышкаш, Дээрги Иисустун авыралын дамчыштыр камгалал аларымыска бүзүрөөр бис».

¹² Бүгү чыыш ыгыт-шимээн чок барып, өске чоннар улuzuнун аразынга Варнава биле Павелди дамчыштыр Бурганның кылганы кайгамчык демдектер дугайында ол ийиниң чугаазын дыңнай бергеннер.

Иаковтуң чугаазы

¹³ Олар чугаазын доозуптарга, Иаков* чугаалап эгелээн: «Ха-дунма, мени дыңнаңар! ¹⁴ Бурган эн баштай өске чоннар улuzuнче ээ көрүп, Бодунун адын хүндүлээр кылдыр, оларнын аразындан улусту шилип алганын Симон

* 15:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бүгү чүвезин» деп сөстөргө «База Ооң бүзүрелдин эжин өске чоннар улuzuнга канчаар ажыдып бергенин» деп сөстөрни немээн. * 15:13 Иаков — Иисус Христостун дунмазы, Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчуларының бирээзи.

14:22 Кол. 1:23 || Ин. 15:20; 1 Пет. 2:21; 5:9; 1 Фес. 3:3; 2 Тим. 3:12 14:23 Аж.-ч. 13:2 || Аж.-ч. 20:32 14:26 Аж.-ч. 13:3 15:1 Лев. 12:3 15:2 Гал. 5:2 15:7 Аж.-ч. 10:20 15:8 3 Хаан. 8:39; 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 1:24 || Аж.-ч. 10:44, 47 15:9 Аж.-ч. 11:12 || Бл. ыр. 50:12 15:10 Гал. 5:1 15:11 Эф. 2:8; Тит. 2:11; 3:7 15:13 Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1; Гал. 1:19; 2:9

Пётр биске чугаалады. ¹⁵ Ол дугайында медээчилерниң бижээн сөстери база ооң-биле дүгжүп турар-дыр:

¹⁶ „*Оон Мен эеп келгеш, Давидтиң буступ душкен чадырын катап турузар мен. Мен ону бузундулардан чыып тургускаш, эде тудун, чаартыр мен.* ¹⁷⁻¹⁸ *Ынчан кижини төрөлгөтөнниң артынынчызы — Мээң адымны эдилээн бүгү өске чоннар Дээрги-Чаяакчыже чүткүп эгелээр. Ол бүгүну шаг-шаандан бээр билдингир кылып каан Дээрги-Чаяакчы ынча деп турар-дыр*“.

¹⁹ Ынчангаш Бурганче эглирин күзээн өске чоннар улузунга шаптык катпас журлуг бис деп санап тур мен. ²⁰ Харын-даа оларга дүрзү-бурганга өргөөн аыш-чем чииринден, самыграарындан, бооп өлүргөн дириг амытанныр эьдинден* база хандан ойталаар дугайында чагаа бижиир ужурулуг бис*. ²¹ Чүге дээрге Моисейниң хоойлузун хоорай бүрүзүнге суртаалдаар база амыр-дыш хүнүнде-ле синагаларга номчуур улус шагдан бээр бар болгай».

Элчиннер биле удуртукчуларның чагаазы

²² Элчиннер болгаш христиан ниитилелдин удуртукчулары бүгү ниитилел-биле кады боттарының аразындан каш кижини шилээш, оларны Павел биле Варнавага кошкаш, Антиохияже чорударын шийтпирлээннер. Олар бүзүрөөн улус аразында ийи удуртукчу — Варсава деп шолла аттыг Иуда биле Силаны шилип алганнар. ²³ Олар-биле кады мындыг уткалыг чагаа чорутканнар:

«Антиохия, Сирия болгаш Киликияда турар өске чоннар уктуг бүзүрөөн ха-дуңмавыс силерге элчиннерден болгаш христиан ниитилелдин удуртукчуларындан изиг байыр! ²⁴ Бистен адыр-

лып чоруй барган чамдык улус бистен кандыг-даа даалга албайн, боттарының чугаазы-биле* силерни дүвүредип, угаан-бодалыңарны хөлзедип турарын дыннадывыс. ²⁵ Ынчангаш бис шупту чыгылып, чангыс эп-сеткилдиг дугурушканывыстың түннелинде, аравыстан каш кижини шилээш, биске эргим Варнава биле Павелди олар-биле кады силерже чорударын шийтпирледивис. ²⁶ Ол ийи кижини болза Дээргивис Иисус Христоска бараан болур дээш амы-тынын артынга каапкан улус-тур. ²⁷ Ол ышкаш Иуда биле Силаны чоруттувус, олар силерге бижээн чувевисти аас-биле база дамчыдарлар. ²⁸ Ыдыктыг Сүлдө болгаш бис дараазында айытканывыс эргежок чугула чүүлдерден өске чүну-даа сагырын силерден негевес деп шийтпирледивис: ²⁹ дүрзү-бурганнарга өргөөн аыш-чем чииринден, хандан, бооп өлүргөн дириг амытанныр эьдинден база самыграарындан ойталаанар*. Бо бүгүну сагыыр болзунарза, шын кылып турар-дыр силер. Байырылыг, менди-чаагай!»

Айбычлар Антиохияда

³⁰ Айбылатканнар Антиохияга келгеш, ында бүзүрөөн улусту чыгаш, чагааны хүлээдип бергеннер. ³¹ А демгилери ону номчааш, деткимчелиг медээге аажок өөрээннер. ³² Иуда биле Сила ийи боттары Бурганның медээчилери турган болгаш, ха-дуңмазынга хөй суртаал кылып, оларны деткимчезе база бүзүрелин быжыктырып турганнар. ³³⁻³⁴ Иуда биле Сила аңаа элээн болган соонда, бүзүрөөннер оларга амыр-тайбынны, аке орукту күзээш, оларны айбылаан улусче дедир чорудупканнар*. ³⁵ А Павел биле Варнава Антиохияга артып калган. Олар өске хөй улус-биле кады өөредиг берип база Дээрги-Чаяакчының Бунайыг Медээзин суртаалдап турганнар.

* ^{15:20} Бооп өлүргөн дириг амытанның ханын төкпес, эът-ботка артып каар, а еврейлерге бичини-даа ханныг эьтти чиирин хоруп каан турган. Хан амы-тынын эдилекчизи деп санадыр база чүгле Бурганга хамааржыр. * ^{15:20, 29} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол ышкаш боттарыңарга кылырын күзевөөн чүвөөрни өске улуска база кылбаңар» деп сөстөрнү немээң. * ^{15:24} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Кыргыжап демдектеттирер база Моисейниң хоойлузун сагыыр ужурулун чугаалааш» деп сөстөрнү немээң. * ^{15:33-34} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ынчалза-даа Сила ол черге артып каарын шийтпирлээн, а Иуда Иерусалимче чана берген» деп сөстөрнү немээң.

^{15:16-18} Ам. 9:11-12 ^{15:20} Дан. 1:8; 1 Кор. 8:1; 10:19-20; Ажыд. 2:14 || Лев. 3:17; 17:14; Ы. х. к. 12:23-24
^{15:22} 1 Пет. 5:12; 2 Кор. 1:19; 2 Фес. 1:1 ^{15:24} Гал. 1:7; 5:10 ^{15:28} Аж.-ч. 15:20 ^{15:32} Аж.-ч. 11:27
^{15:35} Аж.-ч. 13:1

Ийи элчинниң аразында чөрүлдээ

³⁶ Элээн үе эрткенде, Павел Варнавага: «Дедир чоруткаш, Дээрги-Чаяакчының медээзин суртаалдап турганывыс бүгү хоорайларда ха-дуңмавыска барып чедип, оларның канчаар чурттап олурарын көрөөлөм» — деп санал киирген. ³⁷ Варнава Марк деп ады база бар Иоанны эдертип алыр бодаан. ³⁸ Ынчалза-даа Памфилияга оларны каапкаш, бо ажыл-херекти олар-биле кады уламчылаваан боорга, Павел Маркты алган херээ чок деп санаан. ³⁹ Ол дээш оларның аразынагы шынгыга чөрүлдээ үнүп кээрге, Павел биле Варнава чарлырын шийтпирлээн. Варнава Маркты эдерткеш, Кипрже эжиндирип чорупкан. ⁴⁰ А Павел Силаны шилип алгаш, бүзүрөөннер ону Дээрги-Чаяакчынын авыралына хүлээдип бээрге, орукче үнүпкөн. ⁴¹ Ол Сирия болгаш Киликияны эргий кезип, христиан ниитилелдерни быжыктырып чораан.

**Павел биле Силага
Тимофейниң каттышканы**

16 ¹ Павел оруун уламчылап, баштай Дервияга, оон Листрага чеде берген. Аңаа Тимофей деп аттыг христиан кижиге турган. Ооң авазы — еврей сөөктүг христиан херээжен кижиге, а ачазы — грек кижиге чүвө-дир. ² Листра болгаш Иконияда бүзүрөөннер ону эки кижиге деп үнөлээн. ³ Павел Тимофейни эдертип алыр бодаан, ынчангаш аңаа кыргызжап демдектээр ёзулалды кылдыртып берген. Чүгө дээрге ол чер чурттуг иудейлер шупту Тимофейниң адазы грек сөөктүг дээрзин билир турган*. ⁴ Павел болгаш ооң-биле кады чораан улус хоорайларны эргий кезиштипаан, элчинер болгаш удуртукчуларның Иерусалимге доктаадып тургусканы — өске чоннардан үнгөн христиандар чүну сагыыр ужуруттул деп шийтпирни бүзүрөөннерге дамчыдып чораан. ⁵ Ынчангаш христиан ниитилелдернин бүзүрели быжыгып, улузу хүн санай немецип турган.

Павелди Македонияже кыйгыртканы

⁶ Павел болгаш ону эдгерген улус Фригия биле Галатия таварты чорупканнар, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдө Асияга Бурганның медээзин суртаалдаарын оларга чөшпээрээвен. ⁷ Мисиянын кызыгаарына чеде бергеш, олар Вифинияже чоруптар бодаан, ынчалза-даа Иисустун Сүлдези* хоруп каан. ⁸ Ынчангаш олар Мисияны таварып эрткеш, Троада хоорайга келгеннер. ⁹ Аңаа Павел дүне када мындыг дүш көргөн: Македония чурттуг бир-ле кижиге кээп турупкаш, оон: «Македонияга келгеш, биске дузалап көр!» — деп дилеп-тир. ¹⁰ Ол дүш көргөн соонда, Бурган бистиге Буянныг Медээни Македонияга меделезин дээн-дир деп түннээш, доп-дораан ынаар чоруптарын шийтпирлээн бис.

Павелдиң Филиппыга келгени

¹¹ Троададан Самофракия ортулукче, а даартазында хүндүс Неаполь хоорайже эжиндире бердивис. ¹² А Неапольдан Филиппыга — Македониянын кол хоорайына эжиндирип келдивис. (Ол хоорайнын чурттакчылары — колдуунда рим хамааттылар.) Ол хоорайга элээн каш хүн турдуvus. ¹³ Амыр-дыш хүнүндө хоорай даштында хем кыдыынче үнгеш, иудейлер мөргүүрдө, үргүлчү аңаа чыгылар боор деп бодаанывыс черге келдивис. Аңаа олуруп алгаш, ында чыылган херээжен улус-биле чугаалажы берген бис. ¹⁴ Аңаа Фиатига хоорайдан келген, улуг үнелиг пөстөр садыгжызы Лидия деп аттыг Бурганга бүзүрээр херээжен кижиге турган. Дээрги-Чаяакчы ооң чүрөөн Павелдиң чугаазына бүзүрээр кылдыр ажыдып берген. ¹⁵ Лидия болгаш ооң өг-бүлезиниң улузу сугже суктурган соонда, ол бистен: «Мени Дээрги-Чаяакчыга ылап-ла бүзүрөөн деп бодаар болзунарза, бажынымга келгеш, аңаа туруп ап көрүңер» — деп дилээн. Ол бодунуң күзелин чедип алган.

* ^{16:3} Тимофейниң кыргызжадып демдектетпээни, ол авазының талазы-биле еврей деп санадып-даа турза, еврей ниитилелдин мурнунга ооң адын баксырадып турган. Павелге еврейлер ооң оруктажына хүндүлүг хамаарылгалыг боору херек болган. * ^{16:7} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иисустун» деп сөс таварышпайн турар.

15:37 Аж.-ч. 12:12; 13:5; Кол. 4:10 15:38 Аж.-ч. 13:13 15:40 Аж.-ч. 15:32 16:1 Рим. 16:21; 1 Кор. 4:17; Флп. 2:19; Кол. 1:1; 1 Фес. 3:2; 2 Фес. 1:1; 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 16:3 1 Кор. 9:20; Гал. 2:3 16:4 Аж.-ч. 15:28-29 16:5 Аж.-ч. 6:7 16:6 Аж.-ч. 18:23 16:7 Флп. 1:19 16:8 Аж.-ч. 20:5; 2 Кор. 2:12; 2 Тим. 4:13 16:12 Флп. 1:1 16:14 Лк. 24:45 16:15 Аж.-ч. 11:14; 16:33-34

Павел биле Силаны тудуп хоругдааны

¹⁶ Бир-ле катап улустуң мөргүп чаңчыккан черинче бар чорувуста, орук ара биске өттүр билириниң бугунга алыскан чалча кыс уткужуш келген. Ол өттүр билип чугаалааш, ээлеринге хөй олча-ажык эккеп турган чүве-дир. ¹⁷ Чалча кыс Павелдин база бистиң соовустан кылаштап: «Бо улус – Дээди Өрүкү Бурганның чалчалары-дыр! Олар силерге камгалалдың оруун медеглеп турар!» – деп алгырып чоруп берген. ¹⁸ Ол хөй хүн-нер улаштыр ынчаар алгырып келген. Павел анчыгзынып, хая көрүнгөш, оон бугунга мынча дээн: «Иисус Христостуң ады-биле сеңээ дужаап тур мен – бо кыстан үне бер!» Бук ол дораан кыстан үне берген.

¹⁹ Оон ээлери ынчан олча-ажык алыр идегели читкенин көрүп кааш, Павел биле Силаны сегирип алгаш, төп шөлде хоорай даргаларынче күш-биле аппаратаннар. ²⁰ Оларны рим шийткекчилерге эккелгөш, мынча дээннер: «Бо улус иудейлер-дир, олар бистиң хоорайывыска хөлзээзин үндүрүп, ²¹ бистиң, рим хамааттыларның, хүлээп көрбезивис азы күүсетпес ужурлуувус чаңчылдар суртаалдап турлар». ²² Чыылган чон база Павел биле Силга удур болган. А шийткекчилер оларның хевин ужулдургаш, шывык-биле эрийдээрин дужааганнар. ²³ Оларны эриидеп-эриидеп, кара-бажыңче киир октапканнар, а танныылдар даргазынга серемчилелдиг кадарар айтышкын бергеннер. ²⁴ Ындыг айтышкын алгаш, ол оларның буттарын аар доорбаш ыяшка чыпшыр демтирлээш, кара-бажыңнын иштики өрээлинге шоочалап каан.

Павел биле Силаның кайгамчык хосталышкыны

²⁵ Дүн ортузу чедип турда, Павел биле Сила мөргүп база Бурганга йөрээлдер ырлап турганнар, а өске хоругдаттырганнар оларны дыннап олурганнар. ²⁶ Хенертен күштүг чер шимчээшкени

эгелээн болгаш, кара-бажыңнын таваа безин сиринейни берген, ол дораан оон шупту эжиктери ажыгтынып, хамык хоругдаттырганнарның илчирбелери кош-кап, адырлы бергилээн. ²⁷ Танныылдар даргазы оттуп келгөш, көөрге, кара-бажың эжиктери ажык турар боорга, хоругдаттырганнар дезе берген-дир деп бодааш, бичии-ле болза хылыш-биле шаштына бер часкан. ²⁸ Ынчалза-даа Павел ыткыр үн-биле: «Бодунга хора чедирбе! Бис шупту мында бис!» – деп алгыра берген.

²⁹ Танныылдар даргазы чырыткы эккелдиргөш, кара-бажыңче кире халаан. Кортканындан сирилевипшаан, ол Павел биле Силаны мурнунче кээп дүшкен. ³⁰ Оон ол оларны үндүр бергеш: «Дээргилер, камгалал алыр дизе, мен чүнү кылгын?» – дээн.

³¹ «Дээрги Иисуска бүзүрө. Ынчаар болзунарза, бодуң болгаш өг-бүлөң камгалал алыр силер» – деп, олар харыылаан. ³² Павел биле Сила ол кижиге база оон өг-бүлезиниң улузунга Дээрги-Чаякчының медеэзин суртаалдап бергеннер. ³³ Кара-бажың даргазы оларны ол-ла дүнеки шакта аппараташ, балыгларын чүп бергөш, ол дораан боду база бүгү өг-бүлези сугже суктуруп алган. ³⁴ Оон оларны бажыңынга эккелгөш, аыш-чем салып хүндүлээн. Бурганга бүзүрээни дээш оон боду болгаш өг-бүлезиниң шупту улузу өөрүп турган.

³⁵ Хүн үнүп кээрге, шийткекчилер боттарының албанында турар улузун: «Ол ийи кижини хостанар» – деп сөс чедирери-биле чорудупканнар. ³⁶ Кара-бажың даргазы ол айтышкынны Павелге дамчыткан: «Шийткекчилер силерни хостазын дээш, менче улус чорутту. Ынчангаш ам мөөн үнгөш, амыр-тайбың чоруптунар».

³⁷ Ынчалза-даа Павел оларга мынча дээн: «Бисти, рим хамааттыларны, шийткел үндүрбейн, чон мурнунга эттеп турдулар, оон кара-бажыңче киир октаптылар.* А ам олар бисти бүдүү салыптар деп

* 16:37 Рим империяга чурттап турган улустуң элээн кезин рим хамааттылар болбас. Римниң хамаатсы боору оон эдилекчизинге чамдык эргелер болгаш чийгелделери бээр. Чижээ, оларны албан ёзуу-биле суд чокка эттеп-эриидеп болбас.

16:17 Дан. 3:26 16:18 Мк. 9:38 16:21 Эзра 4:13; Эсф. 3:8 16:22 2 Кор. 6:4-5; 11:23-25
16:24 Иер. 20:2; 29:26 || 1 Фес. 2:2 16:25 Ыд. Ыр. 41:9; 118:62 16:26 Аж.-ч. 4:31 || Аж.-ч. 5:19; 12:7, 10
16:27 3 Хаан. 20:39; Аж.-ч. 12:19 16:29 Дан. 2:46; Аж.-ч. 10:25 16:30 Лк. 3:10; Аж.-ч. 2:37
16:31 Мк. 16:16; Рим. 10:9 16:33 Аж.-ч. 11:14; 16:15 16:34 Ин. 4:53; Аж.-ч. 18:8 16:37 Аж.-ч. 22:25

турар де? Чок! Ол канчап-даа бүтпес! Олар боттары кээп, бисти моон үндүрзүннер».

³⁸ Хоорай албанында турар улус ол сөстөрнн шииткекчилерге дамчыдарга, олар Павел биле Сила рим хамаатылар дээрзин дыңнааш, корга бергеннер. ³⁹ Шииткекчилер чедип келгеш, оларга буруузун билингеш, кара-бажыңдан үндүрө бергеш, хоорайдан чоруй баарын дилээннер. ⁴⁰ Павел биле Сила кара-бажыңдан үнгеш, Лидияның бажыңыңга чеде бергеннер. Олар аңаа ха-дунмазы биле ужуражып, оларны сорук киририп кааш, оруун уламчылап чорупканнар.

Павел биле Сила Фессалоникада

17 ¹ Элчиннер Амфиополь болгаш Аполлонияны таварып эрткеш, ында иудей синагога турган Фессалоника хоорайга келгеннер. ² Павел чаңчыккан айгы-биле синагогаже кире бергеш, үш амыр-дыш хүнүн улаштыр Бижилге дугайында иудейлер-биле чугаалажып, ³ Христостун хилинчекти көрүп эртер, а оон катап дирлир ужурулуун тайылбырлап база шынзыдып келген. Оон Павел: «Ооң дугайында силерге медеглеп турарым Иисус — Христос ол-дур» — деп чугаалаан. ⁴ Иудейлернин чамдыгызы, Бурганга мөгөөр гректер болгаш эвээш эвес алдар-хүндүлүг херээжен кижилер, бүзүрөй бергеш, Павел биле Силага каттыжа бергеннер.

⁵ Ынчалза-даа бүзүрөвээн иудейлер адааргааш, сөлгүжок бак, дуржок кижилер тып, хөй улус чыып алгаш, хоорайга хөлээзин үндүргеннер. Олар Иасоннун бажыңыңга келгеш, Павел биле Силаны чыылган улус мурнунче үндүрө бээр дээш, дилеп турганнар. ⁶ Ынчалза-даа оларны тып чадааш, Иасонну база элээн каш өске бүзүрээн кижини хоорайнын чагыркычларыңче алгаш чорупканнар. Олар: «Делегейни бир кылдыр хөлээзин үндүргөн бо улус ам мында келгендир! ⁷ А Иасон оларны хүлээп алган-дыр. Олар шупту императорнун чарлыктарыңга удурланып: „Иисус дээр өске хаан бар“ — деп турарлар-дыр» — деп алгыржып турганнар. ⁸ Ону дыңнаан чон база хоорай чагыргазы дүвүрөп үнгөн. ⁹ Олар оон Иа-

сонну болгаш ооң өөрүн торгаал төлээринче албадааш, салып чорудупканнар.

Верияга суртаал

¹⁰ А бүзүрээн улус Павел болгаш Силаны, дун дүжүп кээри билек, Верия дээр хоорайжыгашче чорудупканнар. Аңаа келгеш, олар иудей синагогага барган. ¹¹ Верияның улузу Фессалониканын улундан эки мөзүлүг болган: олар Буянын Медээни күзөлдөө-биле хүлээп алгаш, Павел биле Силаның алыс шынны чугаалап турарыңга шынзыгар дээш, хүнүң-не Бижилгени шинчилеп турганнар. ¹² Хөй иудейлер, а ол ышкаш эвээш эвес алдар-хүндүлүг эр, херээжен гректер бүзүрөй бергеннер.

¹³ Ынчалза-даа Фессалониканың иудейлери Павелдин Бурганның медээзин Верияда база суртаалдап турарың дыңнааш, ынаар чеде бергеш, чонну күткүп база хөлээзин үндүреринче ыдалап эгелээннер. ¹⁴ Бүзүрээн улус ынчан Павелди ол дораан далай кыдыңыче чорудупкан, а Сила биле Тимофей Верияга артып калган. ¹⁵ Павелди үдээннер ооң-биле кадды Афины хоорайга келгеш: «Сила биле Тимофей эң дүргени-биле менче чедип келзиннер» — дээн Павелдин айтышкынын дамчыдып, дедир чаныпканнар.

Павел Афиньда

¹⁶ Павел эштерин манап, Афиныга чоруп тургаш, хоорайны дүрзү-бурганнар дола бергенин көргөш, сеткилсагызы аажок аараан. ¹⁷ Ол синагогага иудейлер болгаш Бурганга мөгөөр гректер-биле маргыжып, хүннүң-не төп шөлге аңаа таварышкан улус-биле чугаалажып турган. ¹⁸ Бир катап чамдык эпикурийжи болгаш стоик философтар ооң-биле маргыжа берген. Чамдыктары: «Бо чалчыраашпай чуну чугаалаар деп турар ирги?» — дээннер. Өскелери: «Ол кижиге өске черлер бурганнарны суртаалдап тур ышкаш» — дээр болганнар, чүге дээрге Павел оларга Иисустун дугайында база Ооң катап дирилгениниң дугайында медеглээн чүве-дир. ¹⁹ Олар Павелди эдертип алгаш, Ареопагга* эккелгеш,

* 17:19 Ареопаг — Афинының эң ат-сураглыг хамаатыларыңдан тургустунган чөвүлелдин хуралдаарда чыгыр тейи база ол чөвүлелдин ады. Ареопагтын кижигүннери шииткекчилернин бүрүн эргелерин база эдилеп чораннар.

16:39 Мф. 8:34 16:40 Аж.-ч. 16:14 17:1 Флп. 4:16 17:2 Аж.-ч. 13:5; 14:1 17:3 Лк. 24:26-27
17:5 1 Фес. 2:14-16 17:7 Лк. 23:2 17:16 2 Пет. 2:8 17:19 Мк. 1:27

мынча дээннер: «Силер чүү деп ындыг чаа өөредиг суртаалдай бердинер, ону билип шыдаар бис бе? ²⁰ Бир-ле элдеп, дыннап көрбээнвис чүүл чугаалаар-дыр силер. Ынчангаш ол чүл дээрзин билип алыксап тур бис». ²¹ (Афинының чурт-такчылары база ында чурттаан өскөзөртөн келген улус хөөрежи азы кандыг-бир чаа чүүл дыннап, үе эрттиреринге туралы кончуг турганнар.)

**Афинының чөөрмелиниң мурнунга
Павелдиң чугаазы**

²² Павел Ареопатгың мурнунга турупкаш, мынча дээн: «Афинының чурт-такчылары! Силерниң бүгү ажыл-хөрекертеринерге бурганнар хүндүлээринге сундулунарны көрүп тур мен. ²³ Чүге дээрге мен хоорайны кезий кылаштааш, силерниң ыдык чүүлдериңерни топтап көрдүм. „Билдинмес Бурганга“ деп бижээн өргүл салыр чер безин тып алдым*. Билбес хиреңерде, Аңаа мөгейип тура-рынар ол билдинмес Бурган дугайында силерге медеглээр бодап тур мен.

²⁴ Делегейни база ында бар бүгү чүвени чаяган Бурган дээр биле черниң Дээрғизи болганда, Ол кижичо холу-биле туткан өргөөлөргө чурттавас. ²⁵ Дээрғи-Бурган чүү-даа чүве хереглөвөс болгаш, улустуң Аңаа бараан боорун-даа бодавас, а Боду шупту улуска амыдыралды, тынышты база арткан бүгү чүүлдү берип турар. ²⁶ Улус черни бир кылдыр чурттазын дээш, Ол чаңгыс кижиден бүгү кижичо төрөлгөтенин тывыдырган. Ол бүгү улуска чер кырынга чурттаар үелерни, тодаргай девискээрлерни айтып берген. ²⁷ Улус Олче баар оруун дилеп тыпсын, Аңаа канчап-чооп-даа бодап чоокшулазын база Ону тып алзын дээш, Бурган бүгү чүвени кылган, а херек кырында Ол бистиң кижичо бүрүзүңгө чоок болгай. ²⁸ Оң ачызында чурттап, шимчеп база

амыдырап чоруур болгай бис. Ол дугайында силерниң чамдык шүүлүкчүлериңер: „Бис — Оң үрө-салгалы бис“ — деп чугаалаан-дырлар*.

²⁹ Ынчангаш бис Оң үрө-салгалы болганывыста, Бурганның бодаралын кижиниң уран чаяанын база чогадыкчы бодалын ёзуугаар даштан оя соктаан азы алдын, мөңгүндөн кылган кандыг-бир дүрзү-бурганга дөмейлей бодавас ужурлуг бис. ³⁰ Бурган бүгү улуска алыс шыны билбес чораан үезин соонга каапкаш, ам чер болганга бачыдын миннирэн дужаап турар-дыр. ³¹ Чүге дээрге Ол Бодунуң шилип алган Кижизин дамчыштыр бо делегейни чөптүү-биле шиидер хүнүн доктаадып каан. Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргискеш, Ону шилип алганын бүгү улуска көргүскөн».

³² Өлүглер аразындан катап дирлириниң дугайында дыннап кааш, оларның чамдыгызы Павелди шоодуп эгелээн, а өскөлери: «Ол дугайында силерден соонда бир дыңнаар бис» — дээннер. ³³ Ынчангаш Павел олардан чоруй барган. ³⁴ Ынчалза-даа чамдык улус бүзүрөй бергеш, оң талазынче шилчип алган: оларның аразында Ареопатгың кежигүну Дионисий*, Дамар деп аттыг херэежен кижичо болгаш өскөлөр-даа бар болган.

Павел Коринф хоорайда

18 ¹ Павел оң соонда Афиныны каапкаш, Коринф хоорайже чоруй барган. ² Ол аңаа Понт девискээринге төрүттүнгөн Акила дээр еврей кижичо таныжып алгаш, оң бажыңынга чеде берген. Акила бодунуң кадайы Прискилла-биле кады чоокта чаа Италиядан келген турган, чүге дээрге Клавдий император хамык иудейлерге Римден үнүп чоруурун дужааган чүве-дир*. ³ А оларның кылып турар ажылы оңуу-биле дөмей — майгыннар даарап турар боорга, Павел артып

* 17:23 Бир-тээ гректер хөй бурганнар барынга бүзүрээр болганда, олар болганчок-ла өргүл салыр черлерни «билдинмес бурганнарга» тураскаалдырлар: олар боттарынын билбези кандыг-бир бурганның таарзынмазын боттарыныче душ бооп халдадырындан сестир турганнар. * 17:28 Бо цитага Аратос деп шүүлүкчүден (б. э. чедир III в.) * 17:34 Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлери-биле, Дионисий Афиныга чаа христиан ниитилелдин бири удуртукчузу апарган. * 18:2 Клавдий ындыг чарлыкта 49/50 чылда христиан суртаалдын соонда Римде еврей ниитигелге хөлээзин болурга, үндүргөн.

17:24 Иса. 42:5; Мф. 11:25 || 3 Хаан. 8:27; Аж.-ч. 7:48 17:25 Бд. ыр. 49:8-12 || Э. д. 2:7; Иов 33:4
17:26 Э. д. 3:20 || Ы. х. к. 32:8 17:28 Сан. 16:22; Иов 12:10 17:29 Иса. 40:18-19; 46:5 17:30 1 Пет. 1:14;
Рим. 3:25-26; Эф. 4:18 17:31 Мф. 12:36; Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 1 Пет. 4:5 18:2 Рим. 16:3;
1 Кор. 16:19; 2 Тим. 4:19 || Аж.-ч. 11:28

калгаш, олар-биле кады ажылдай берген*. ⁴ Ол амыр-дыш хүнү кээрге-ле, синагогага иудейлер болгаш гректер-биле маргыжып, оларны бүзүрелче ээлдирерин кызыдып турган.

⁵ Сила биле Тимофей Македониядан кээрге, Павел бодун суртаал кылырынга бараалгадып*, иудейлерге «Иисус дээрге Христос ол-дур» дээрзин херечилеп турган. ⁶ А олар анаа удурланып, бак сөглээр боорга, ол бодунун хевинден доозунну тө силгипкеш*, оларга мынча дээн: «Өлүмүнөр дээш бодунар шорунар! Мээн ам силер дээш харысалгам чок. Амдан эгелээш, өске чоннар улузунга суртаалдап чоруурум ол-дур». ⁷ Павел синагогадан үнгөш, бажың ооң чанынга турган Бурганга мөгөр бир кижиге чорупкан. Ооң адын Тит Иуст* дээр чүве-дир. ⁸ А синагога даргазы Крисп бодунуң өг-бүлезиниң улузу-биле кады Дээрги-Чаяакчыга бүзүрей берген. Павелди дыңнаан Коринфиниң хөй чурттакчылары база бүзүрөш, сугже суктуруп алганнар.

⁹ Бир-ле дүне Павелдин дүжүнге Дээрги-Чаяакчы анаа: «Кортпа! Чугааңны уламчыга база ыгытавайн барба. ¹⁰ Мен сээң-биле кады мен, кым-даа сөңзө хора чедирип шыдавас. Бо хоорайда Мээн улузум хөй деп билип ал» — дээн. ¹¹ Павел ол хоорайга улусту Бурганның медээзинге өөредип, бүдүн чартык чыл дургузунда турган.

Павелди шиидери-биле эккелгени

¹² Ахайя девискээринде Римден томуйлаан чагырыкчы Галлион дээрзи турар өйдө*, иудейлер Павелге удур бөлүглөйш алгаш, ону шийткел черинге эккелгенер. ¹³ Олар мынча дээннер:

«Бо кижиге улусту хоойлу-дүрүмге дүүшпес кылдыр Бурганга мөгөөринче бүзүредип тур». ¹⁴ Павел аксын ажыдып чадап чыдырда-ла, ону буруудаткан иудейлерге Галлион мынча дээн: «Иудейлер, кандыг-бир хоойлу-дүрүм үрээшкенин азы кем-херек үүлгедишикени болган болза, силерни дыңнаар чылдагаан менээ тургай эртик. ¹⁵ Ынчалза-даа мында өөредиглер, аттар база ыдыктыг хоойлунар дугайында чугаа чоруп турар болганда, боттарыңар сайгаржып алыңар. Мен ол айтырыгга шийткекчи болбас мен». ¹⁶ Оон оларны шийткел черинден үндүр сывырыпкан. ¹⁷ Олар ынчан шупту синагога даргазы Сосфенни шийткел чериниң мурнунга эттей бергеннер, ынчалза-даа Галлион ынаар хензиг-даа сагыш салбаан.

Павелдиң Антиохияже ээп келгени

¹⁸ Павел Коринфиге элээн каш хонгаш, эш-өөрү-биле байырлажып чарылгаш, Сирияже эжиндирип чорупкан. Прискилла биле Акила база ону элдирип чорупкан. Павел эжиндирип чоруур бетинде, Бурганга берген дангыраан күүсеткен болгаш, Кеңхрега бажын дөңгүрөтпү каапкан. ¹⁹ Эфес хоорайга эжиндирип келгеш, Павел Прискилла биле Акиланы каапкаш, боду синагогаже чорупкаш, иудейлер-биле чугаалажып эгелээш. ²⁰ Олар боттары-биле кады ам-даа артып каарын Павелден дилээннер, ынчалза-даа ол чөпшээрешпээн. ²¹ Чоруп тура, Павел мынча дээн: «Бурганның күзөл-соруу ындыг болур болза, мен ээп кээр мен». Оон ол Эфестен эжиндирип чорупкан*.

²² Кесарияга эрикке дүшкеш, ол Иерусалимге келгеш, ында христиан ниитиледин амыр-мендизин айтыргаш,

* 18:3 Еврей чонда күш-ажыл бедик хүндүткелдиг турган, а грек чонда ону кулдарның херээ деп санаар. Ыдыктыг хоойлу тайылбырлакчылары, чижээлээрге, амыдыраар акша ажылдап алыр дээш, кандыг-бир ус ажылды кезээде кылып билир турганнар, чүге дээрге шажыңчы өөредилге дээш төлевир негеп болбас. Акила биле Прискилла майгыннар кылыр бичим мастерскаялыг турганнар хире. Ол үеде майгыннарны бөдүүн дүктүг пөстен азы хөмден даараар турган. * 18:5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Павел бодунуң бүгү үезин суртаал кылырынга бараалгадып» эвес, а «Павел Сүддиге албадаткаш» деп бижээн. * 18:6 Павелдин ынчаар кылганы иудейлернин бүзүрөл чогуң ооң ам черле шыдажыр арга чок апарганын херечилеп турар (Неем. 5:13 көр). * 18:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Тит» деп ат таварышпайн турар. * 18:12 Лүций Аннэй Новат Галлион 51 ч. рим жоку Ахайяның проконсулу апарган. Ол болза ат-сураглыг рим философ Сенеканың акызы турган. * 18:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «Чоокшулап олурар байырлалды Иерусалимге уткуурум эргежок чугула-дыр» база «А Акила биле Прискилла Эфеске артып калганнар» деп сөстөрни немээн.

18:4 Аж.-ч. 13:5 18:5 1 Фес. 3:6 18:6 Иез. 18:13; 33:4 || Аж.-ч. 13:46 18:8 Лк. 8:41; Аж.-ч. 13:15; 1 Кор. 1:14 || Ин. 4:53; Аж.-ч. 16:34 18:15 Аж.-ч. 23:29 18:18 Аж.-ч. 18:2 || Рим. 16:1 || Сан. 6:5, 9 18:19 Аж.-ч. 19:1; 20:16 18:21 Иак. 4:15

Антиохияже чоруй барган. ²³ Антиохияга элээн тургаш, Павел аян-чоруун уламчылап, Галатия биле Фригиянын хоорайларын дургаар таварып эрткеш, хамык өөреникчилернин бүзүрелин быжыктырып чораан.

Аполлостун Эфеске суртаалы

²⁴ Ол өйдө Эфеске Аполлос дээр еврей чедип келген. Ол Александрияга төрүттүнгөн, Бижилгени эки билер, аажок чечен кижичүвө-дир. ²⁵ Аполлос Дээрги-Чаяакчынын айтып-сургаан оруун эки билип алгаш, хайнып-хөлзөөн сеткилинден чугаалап, боду чүгө Иоаннын суртаалдааны сугже суктурарын билер-даа болза, Иисустун дугайында шынчы сөсбиле өөредип турган. ²⁶ Ол синагогага дидими-биле чугаалап эгелээн. Прискилла биле Акила ону дыңнап каап, бажыныч чалап эккелгеш, Бурганнын оруун анаа оон-даа долзу-биле тайылбырлап бергеннер. ²⁷ Аполлос улаштыр Ахайяже чоруур деп баарга, бүзүрөөннер ону сорук кииргеш, ында христианнарга «Бо кижини хүлээп алынар» деп чагаа чорудупканнар. Ол ынаар чедө бергеш, Бурганнын авыралынын ачызында бүзүрөй берген улуска улуг дузазын көргүскөн. ²⁸ Чүгө дээрге Аполлос Иисус — Христос-тур дээрзин Бижилгелер-биле шынзыдып, хөй чон мурнунга иудейлернин аксын аажок күштүг барымдаалар-биле дуй шаап келген.

Павел Эфесте

19 ¹ Аполлос Коринфиге турган өйдө, Павел янзы-бүрү иштики, бедигээш девискээрлер таварты эрткеш, Эфеске чедип келген. Ол анаа элээн каш бүзүрөөннер тып алган. ² Павел олардан айтырган: «Бүзүрөй бээринерге, Ыдыктыг Сүлдө силерже бадып келди бе?»

Олар: «Бис ындыг Ыдыктыг Сүлдө барын оода дыңнаваан бис» — деп харылыааннар.

³ «Ынчаарга сугже суктурганыңар силерге кандыг уткалыг болду?» — деп, Павел айтырган.

«Иоаннын сугже суп турганы дег, ындыг болду-ла» — деп, олар харылыаан.

⁴ Павел мынча дээн: «Иоаннын сугже сугары — бачыдын миннип, Бурганче эглири-биле сугже суктурары-дыр. Иоанн улугу бодунун соондан кел чыдар Кижиге — Иисуска бүзүрөөринче кыйгырып турган». ⁵ Ол улус ону дыңнааш, Дээрги Иисустун ады-биле сугже суктуруп алганнар. ⁶ Павел улуска холдарын дегзирге, Ыдыктыг Сүлдө оларже бадып келген. Олар ынчан билдинмес дылдарга чугаалап, өттүр билип медегелеп эгелээннер. ⁷ Олар шупту он ийи хире кижичи турган.

⁸ Павел синагогага үш ай иштинде дидими-биле суртаалдап, иудейлер-биле чугаалажып, Бурганнын Чагырказынын дугайында алыс шынны бадыткап келген. ⁹ Ынчалза-даа оларнын чамдызы бүзүрөөринден ойталааш, Дээрги-Чаяакчынын оруун чон мурнунга бактап турган. Павел ынчан оларны каапкаш, өөреникчилери-биле кады чоруткаш, Тиранн дээр кижинин хуу өөредилге черинге хуннүг-не суртаалдап турган. ¹⁰ Ынчалдыр ийи чы уламчылап келген, а Асияда чурттаан бүгү иудейлер болгаш гректер Дээрги-Чаяакчынын медеэзин дыңнап кааннар.

Скеваның чеди оглу

¹¹ Бурган Павелди дамчыштыр анаа эвес кайгамчык чүүлдер кылып турган. ¹² Ынчангаш оон аржыылдарын болгаш баартыктарын безин аарыг кижилерге дегзирге, оларнын аарыг экирип, буктары олардан үнө бээр болган. ¹³ Чер кезип, буктар үндүр сывырып чоруур чамдык иудейлер база букка алыскан кижиге Дээрги Иисустун адын адап: «Павелдин суртаалдап турары Иисустун ады-биле бо кижиден үнө бер» — деп дужаарын шеней бергеннер. ¹⁴ Бурганның дээди баралтакчызы иудей Скеваның чеди оглу ынчап турган чүвө-дир.

¹⁵ Ынчалза-даа бук оларга мынча дээн: «Иисусту билер мен, Павелди база, а силер кымнар силер?» ¹⁶ Оон букка алыскан кижичи чеди алышкыже халый бергеш, оларга күш дөгөп, чула эттеп кааптарга, олар бажындан шалдан-чанаш, балыг-бышкын үнө халышканнар.

18:23 Аж.-ч. 16:6 18:24 Аж.-ч. 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5; 4:6; 16:12; Тит. 3:13 18:25 Лк. 3:3; Аж.-ч. 19:3
18:26 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 18:27 1 Кор. 16:3; 2 Кор. 3:1 18:28 Аж.-ч. 9:22 19:1 Аж.-ч. 18:21
19:3 Аж.-ч. 18:25 19:4 Лк. 3:3 || Ин. 1:7 19:5 Мф. 28:19; Аж.-ч. 8:16 19:6 Аж.-ч. 8:17; 9:17 ||
Аж.-ч. 10:46 19:8 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 19:12 Аж.-ч. 5:15 19:13 Мф. 12:27; Мк. 9:38; Лк. 9:49
19:15 Лк. 4:34; Иак. 2:19

¹⁷ Эфесте чурттаан бүгү иудейлер болгаш гректер ол дугайында дыңнап кааш, аажок кортканнар, ынчангаш Дээрги Иисусгун адын хүндүлээри дам барганнар. ¹⁸ Хөй бүзүрээрн кижилер чедип кээп, бачыттыг херектерин ажыы-биле миннип турган. ¹⁹ А хөй караң көрнүр кижилер боттарының дүрүг-номнарын чыггаш, хамык улус көрүп турда, өртте-дипкен. А өрттеткен дүрүглериңиң ниити өрттөөн санап көөрге, 50 000 мөңгүн чоос хире бар болган! ²⁰ Дээрги-Чаяакчының медээзи шак ынчалдыр калбаа-биле нептереп, күш кирип олурган.

Эфесте болган үймээн

²¹ Ол бүгү болуп кааптарга, Павел Сүлдөгө башкарткаш, Македония биле Ахайяны таварты Иерусалимче чоруурун шийтпирлээн. Ол мынча дээн: «Иерусалимге барганым соонда, Римге четкен турар ужурулг мен». ²² Павел Македонияже Тимофей биле Эраст дээр ийи дузалакчызын чорудупкан, а боду элээн үе дургузунда Асияга артып калган.

²³ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының оруунга удур күштүг үймээн үнгөн. ²⁴ Димитрий дээр ус-дарган кижиг мөңгүнден Артемида бурганның өргээзиниң бичишеткен дүрзүлерин кылып турган.* Тус черниң ус-шеверлери ону кылыш-каш, хөй орулга ап келгеннер. ²⁵ Димитрий мөңгүн-биле ажылдаар шеверлери болгаш өске-даа усчуларны чыып алгаш, мынча дээн: «Эш-өөр! Бо ажыл силерге эки олча-ажык берип турарын билер силер. ²⁶ Павел дээр кижиг чүглө Эфесте эвес, а бүгү Асияга дыка хөй улусту бистен хая көрнү бээр кылыпканын көрүп база дыңнап тур силер. Ол Павел кижиг холу-биле кылган бурганнар — ёзулуг бурганнар эвес болур дээр-дир. ²⁷ Ол чорук чүглө бистин ус-гывыжыкыстың чаагай ат-сураан чидирип турары биле эвес, а өндүр улуг бурган Артемиданың өргээзи ат-сураан чидиреринге чылдаган бооп турары-биле озалдыг-

дыр. Асияның база бүгү делегейниң чону мөгөйип турар шак ол бурган алдарын чидирер-дир».

²⁸ Ону дыңнааш, олар аажок хорадап: «Эфесте Артемида өндүр улуг!» — деп алгыржып эгелээннер. ²⁹ Хоорайны хөлээззин хөмө апкан. Бүгү улус Павелдин Македониядан эдертип эккелген эш-өөрү Гай биле Аристархты тудуп алгаш, хоорайның улуг, ажык театрынга* сөктүп келген.

³⁰ Павел база чон мурнунга үнүп кээр дээрге, бүзүрээрн ону ынатпаан. ³¹ Асияның чамдык алдар-хүндүлүг дүжүметтери — ооң эштери, олче улус ыдыпкаш, театрже барбайн көөрүн дилээннер.

³² Ол аразында театрда чыылган улустун чамдыкызы — бир чүве, өскелери — бир өске чүве алгыржып турган, чүте дээрге ында корум-чурум чок болуп, улустун хөй кезиги чүте чыылганын-даа билбес болган. ³³ Иудейлер Александр дээр кижиги чон мурнунче албадап үндүрүпкен. Ол чонга тайылбыр кылыр бодааш, холу-биле улус оожурадыр шимчээшкни кылган. ³⁴ Ынчалза-даа ол иудей кижиги дээрзин билип кааш, шупту улус бир үн-биле: «Эфесте Артемида өндүр улуг!» — деп кышкыржы берген. Олар ийи шак хире алгыржып келген.

³⁵ Хоорай бижээчи чонну арай боорда оожуктургаш, мынча дээн: «Эфестин чону, бистин хоорайымыс — өндүр улуг Артемиданың өргээзинин база он дээрден кээп дүшкен ыдыктыг дажынын кадагалакчызы дээрзин чер кырында билбес кижиги бар бе?! ³⁶ Ол кымга-даа маргыш чок барымдаа-дыр. Ынчангаш силер оожургап, бодамча чок хөдөлбөс болзунарза эки. ³⁷ А силер дээрге Артемиданың өргээзин-даа оорлаваан, бурганымысты-даа бак сөлгөвээрн бо ийи кижини бээр эккелдинер чоп. ³⁸ Димитрий болгаш өске-даа ус-шеверлер кандыг-бир кижини буруудадып турар болза, бисте ону сайгарар судтар-даа, уштап-баштап турар кижилер-даа бар-дыр. Бот-боттарын аңаа

* 19:24 Эфесте Артемида дээр кыс бурганның алдарлыг өргээзи турган. Өргээ Афинында Парфенондан дөрт катап улуг бооп, чер кырында чеди кайгамчык чүүлдүг бирээзи кылдыр санадып келген. Аңаа «Артемиданың дажы» — кыс бурганның дээрден кээп дүшкен ыдыктыг дүрзүзү (хевири-биле кижиги дүрзүзүңге дөмөйлежир метеорит болган хире) бар турган. * 19:29 Эфестин театры ажык дээр адаанга туруп, чоннун чыыштары болур чер турган, 25 000 хире кижини сыңырар.

19:18 Мк. 1:5; Иак. 5:16 19:20 Аж.-ч. 6:7; 12:24 19:21 Рим. 15:26; 1 Кор. 16:5 || Рим. 15:23-24 19:22 Аж.-ч. 16:1 19:26 Иса. 44:10-20; Иер. 10:3-6 19:29 Аж.-ч. 19:29; Кол. 4:10; Флм. 1:24

буруудатчып турзуннар. ³⁹ А өске кан-
дуг-бир айтырынар бар болза, ону чон-
нуг хоойлу ёзуугар чыгыжына шийтпир-
лээр херек. ⁴⁰ А ам бөгүнгү болуушкуннар
дээш үймээн үндүргенинге буруудатты-
рар айбыл биске кыжаны келди. Ындыг
хөлээзин дээш агартынар арга бисте чок-
тур. Ынча дээш, ол чыышты тарадышкан.

Павел Македония биле Грецияда

20 ¹ Хөлээзин төне бээрге, Павел
христианнарны кыйгырткаш, олар-
ны сорук кирип, чүве чугаалааш, байыр-
лажып чарылган соонда, Македонияже
чоруй барган. ² Орук ара ол чер болганга
бүзүрэннерни суртаалдары-биле быжык-
тырып чораан. Оон ол Грецияга чедип
келгеш, ³ анаа үш ай болган. Оон Сирияже
эжиндирип чоруурунун мурнуу чарында
иудейлер анаа удур сүлчээ кылган. Ынчан-
гаш ол дедир Македония таварты эртер-
ин шийтпирлээн. ⁴ Павелди Верия чурт-
тут Пиррнин оглу Сосипатр, Фессалоника
чурттуг Аристарх биле Секунд, Дервия
чурттуг Гайи, Тимофей база Асия чурттуг
Тихик биле Трофим олар үдеп чораан*.
⁵ Олар баштай үнүкеш, бисти Троядага
манап турганнар. ⁶ А бис Хаарган далган-
нар байырлалынын соонда Филипшын
эжиндирип үнгеш, беш хонук эрткенде,
Троядага өөрүвуске катчып алгаш, анаа
чеди хонган бис.

*Павелдиң Эвтихти
катап дирискенни*

⁷ Улуг-хүнде эп-сеткилдин чемин
үлежип чиир дээш, чыылган бис. Па-
вел чыылган улуска суртаалдап турган.
Ол даарта эжиндирип чоруур деп турган
болгаш, дүн ортузу чедир чугаалап кел-
ген. ⁸ Бистин чыгылып келгенивис үстүкү
өрээлге хөй-ле чырыткылар хып турган.
⁹ Павел суртаалын дыка үр уламчылап
келген болгаш, сонга караанга олурган
Эвтих деп аныяк оол бажын согайтгы, уй-
гузунга бастыргаш, үшкү каятган чайлып
кээп душкен. Ону көдүрүп кээрге, ол өлүг
болган. ¹⁰ Павел дүжүп келгеш, оолдун

кырынга чыдыпкаш, куспактап алгаш:
«Мунгараванар, ол тынныг-дыр!» — дээн.
¹¹ Ол үстүнче үне бергеш, чемни үлежип
чигеш, дыка үр, дан аткыже, чугаалап кел-
ген, а оон чоруй барган. ¹² Аныяк оолду
бажынынга дириг хевээрин эккелгеннер,
а шуптуу улустун сагыжы ажый берген.

Троядадан Милитче аян-чорук

¹³ Бис корабльга олурупкаш, Ассче
эжиндирип чорупкан бис. Анаа Павелди
ап алыр ужурлуг турган бис, чүге дээр-
ге боду ынаар кургаг черлеп чоруй баар
дээш, ол ынчаар айыткан. ¹⁴ Павел биске
Асска таваржы бээрге, ону корабльче ап
алгаш, Митилина хоорайже эжиндирип
чорутувус. ¹⁵ Оортан даартазында хүн-
дус эжиндирип үнгеш, Хиос ортулуктун
дужунга келгеш, оон бир хүн эрткен-
де, Самос ортулукка доктаадывыс*. База
бир хүнээш, Милит хоорайга эжинди-
рип келдивис. ¹⁶ Павел Асияга саадап,
үе чидирбес дээш, Эфестин чаны-биле
эрте бээрин шийтпирлээн, чүге дээрге
Иерусалимче далажып бар чыткан. Ол
ынаар, аргалыг-ла болза, Беженги хүн-
нүң байырлалында чеде бээрин күзээн.

*Эфестин христианнары-биле
байырлажы*

¹⁷ Павел Милиттен Эфесче улус ч-
оруткаш, Эфестин христиан ниитилел-
иниң удуртукчуларын кыйгырткан.
¹⁸ Олар чедип кээрге, Павел мынча дээн:
«Асияга мээң келгеним баштайгы хүн-
ден-не үргүлчү силер-биле кады канчаар
чурттап турганымны билир силер. ¹⁹ Мен
Дээрги-Чаяакчыга караам чажын энде-
ре төп, иудейлернин кара сагыштын-
дан салым-хуумга таварышкан шенелде-
лерни ажып эрпипшаан, биче сеткилди
бараан бооп келдим. ²⁰ Силерге ажык-
тыг болгу дег бүгү чүүлдү суртаалдап,
силерни хөй улус мурнунга база бажың-
нар кезип, коргуш чок өөредип келдим.
²¹ Бачыдын миннип, Бурганче эглири-
ниң база Дээргинив Иисус Христоска бү-
зүрээринин дугайында иудейлерге-даа,

* 20:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Үдеп чорааннар» деп сөстөргө «Асияга чедир» деп сөстөр-
ни немээн. * 20:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Самос ортулукка доктаадывыс» деп сөстөргө
«Оон Трогилийге барыпкаш» деп сөстөрни немээн.

20:1 Аж.-ч. 19:21 20:3 Аж.-ч. 9:23; 23:30 20:4 Аж.-ч. 19:29 || Эф. 6:21; Кол. 4:7; 2 Тим. 4:12, 20;
Тит. 3:12 20:5 Аж.-ч. 16:8 20:6 Хост. 12:15; Аж.-ч. 12:3 20:7 1 Кор. 16:2; Ажыд. 1:10 20:9 4 Хаан. 1:2
20:10 3 Хаан. 17:21; 4 Хаан. 4:34 20:16 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 2:1
20:18 Аж.-ч. 18:19 || 1 Фес. 1:5

өске чоннар улузунга-даа медеглеп келдим. ²²А ам, Ыдыктыг Сүлдениң айытканы-биле, мени ында чүү манап турарын билбес-даа болзумза, Иерусалимче чоруур ужурлуг мен. ²³Чүгле Ыдыктыг Сүлдениң хоорай бүрүзүңге менээ сагындырыг кылып, Иерусалимге мени хилинчек болгаш хорудга манап турарын чугаалап келгенин-не билир мен. ²⁴Ынчалза-даа амы-тыным менээ кандыг-даа үне чок, чүгле бодумнун чарыжым төндүр маңнап, Дээрги Иисустун менээ даандырган бараан болушкунун эчизинге чедирген болзумза — Бурганның авыралының дугайында Буянын Медээни улуска дыннаткан болзумза!

²⁵Аранарга аралажып, Бурганның Чагыргазын суртаалдап турганым улустан чаңгызыңар-даа мени моон соңгаар көрбезин билир мен. ²⁶Силерниң кайыбирөөңөр өлүмчө бажы-биле баар болза, ол дээш буруум чогуң бөгүн силерге медеглеп тур мен. ²⁷Чүге дээрге Бурганның күзел-соруун силерге долузу-биле коргуш чок суртаалдап келген мен.

²⁸Бодунарны база Ыдыктыг Сүлдениң силерге хүлээдип берген кодан хоюн хайгаарап көрүп чоруңар. Бурганга бүзүрөөннер нигитилениң кадарчылары бооп көрүңер, ону Ол Бодунун ханын төккөш, бөлүп алган болгай. ²⁹Мен силерден чоруй баарымга, каржы бөрүлөр чедип келгеш, коданың черле өршээ-вес дээрин билир мен. ³⁰Бүзүрөөннер оларны эдерзин дээш, алыс шынны соора өөредип бээр улус силерниң аранарга безин тыптып кээр. ³¹Ынчангаш серемчиледди болуңар! Мээн үш чыл дургунда, дүне-хүндүс караам чажын төп, силерге могаг-шылаг чок сагындырып келгенимни сактып чоруңар.

³²Мен ам силерни Бурганга болгаш Оон авыралдыг медээзинге хүлээдип тур мен. Ол медээ силерни быжыктырып база Бурганның ыдыктаан бүгү улузунга аазаан өнчүнү силерге берип шыдаар.

³³Мен кайыңардан-даа алдын, мөңгүн, идик-хеп алырын күзевээн мен.

³⁴Бодумнун база эш-өөрүмнүң хергелдээр чүезин бо ийи холум-биле ажылдап ап келгенимни билир силер. ³⁵Чүнү-

даа кылып турган болзумза, бодумнун үлегерим-биле бис ажылдаар ужурлуг, Дээрги Иисустун сөстөрүн сактып, кошкак улуска дузалажыр ужурлуг бис дээрзин силерге көргүзүп келген мен. Ол: „Алырынга көөрдө, бээри — амыр-чыргалды“ — дээн болгай.

³⁶Павел ыңча дээш, шупту улус-биле кады дискек кырынга олурупкаш, мөргүп алган. ³⁷Шупту улус ыглап-сыктап, ону куспактааш, ошкап турган. ³⁸Ылаңгыя ооң: «Моон соңгаар мени көрбес силер» — дээн сөстери оларны муңгарадыпкан. Оон Павелди корабльга чедир удеп кааннар.

Иерусалимче аян-чорук

21 ¹Бис олар-биле арай деп чарылгаш, баштай дорт-ла Кос ортулукка, даартазында хүндүс Родос ортулукка эжиндирип четтивис, а оортан Патара хоорайже чорупкан бис. ²Финикия баар корабль тып алгаш, аңаа олурупкаш, улаштыр ынаар эжиндирип кагдывыс. ³Кипр ортулукту мурнуу талазы-биле оюп эрткеш, Сирияже углапкан бис. Оон Тир хоорайга туруп алдывыс, чүге дээрге корабльдың чүгүн аңаа дүжүрер турган. ⁴Аңаа бис христианын тып алгаш, чеди хүн иштинде олар-биле кады турдуvus. Ыдыктыг Сүлдө сагыш алындырарга, олар Павелге: «Иерусалимче барба» — деп турдулар. ⁵Аңаа тулар үевис төне бээрге, улаштыр чоруптуvus. Бүзүрөөн улус шуптузу кадайлары болгаш ажы-төлү-биле кады бисти хоорайдан үндүр удеп келген. Аңаа, далай эрийнге, дискек кырынга олурупкаш, мөргүп алдывыс. ⁶Удур-дедир байырлажып чарылган соонда, корабльга олурупкан бис, а олар бажыңарынче чана берген.

⁷Эжиндиришкинни уламчылааш, Тирден Птолемаида хоорайга кээп, корабльдан дүшкөш, ында чурттап турар бүзүрөөн ха-дунмавыстың амырмендизин айтыргаш, олар-биле кады бир хондуvus. ⁸А даартазында хүндүс оон чорупкаш, Кесарияга келгеш, чеди дузалакчының бирээзи болур Буянын Медээ суртаалчызы Филипптин бажыңыңа доктаадывыс. ⁹Ооң ашакка бар-

20:23 Аж.-ч. 9:16; 21:33 20:24 2 Тим. 4:7 20:26 Ы. х. к. 8:19 20:28 Ин. 21:16-17; 1 Пет. 5:2 ||

1 Пет. 1:18-19 20:29 Мф. 7:15; Ин. 10:12 20:30 2 Пет. 2:1; 2 Кор. 11:13; 1 Тим. 4:1 20:31 Мк. 14:38

20:32 Аж.-ч. 14:23 || 1 Пет. 1:4 20:33 1 Хаан. 12:3; 2 Кор. 7:2 20:34 Аж.-ч. 18:3 20:35 Мф. 10:8

20:36 Аж.-ч. 21:5 21:4 Аж.-ч. 20:23 21:5 Аж.-ч. 20:36 21:8 Аж.-ч. 6:5; 8:5 21:9 4 Хаан. 22:14; Лк. 2:36; Аж.-ч. 2:17-18

баан дөрт кызы өттүр билип медеглээр улус болду. ¹⁰ Бис аңаа элээн хөй хонганывыста, Иудеядан Бурганның медээчизи Агав дээр кижиге келген. ¹¹ Ол биске келгеш, Павелдин курун алгаш, ооң-биле бодунуң хол-будун хулүттүнгеш, чүве чугаалаан. Ооң өстөри бо-дур: «Ыдыктыг Сүлдө: „Бо курнуң эезин Иерусалимниң иудейлери мынчалдыр хүлээш, өске чоннар улузунга хүлээдир-дир“ — деп тур».

¹² Ону дыңнааш, бис база аңаа чурттап турган улус Павелден: «Иерусалимче барбайн көр» — деп эрежиб дилеп эгелээн бис. ¹³ Ынчалза-даа Павел биске: «Силер чүге ыглап-сыктап, хүрээм чара соп тур силер? Мен чүгле хүлүдүп алырынга эвес, а Дээрги Иисустун ады-биле Иерусалимге өлүртүрүңге-даа белен мен» — деп харыылаан. ¹⁴ Ооң шийтпирин өскертип шыдавазывысты билгеш, оожургай берип: «Дээрги-Чаяакчының күзел-соруу-биле болзун!» — дээн бис.

Павелдин Иерусалимге келгени

¹⁵ Ол хүннер эрте бээрге, бис дөгертингеш, Иерусалимче чоруптувус. ¹⁶ Бистиң-биле кады Кесария чурттуг чамдык бүзүрөөн улус база чорупкан. Олар бисти баштайгы өөреникчилерниң бирээзи, Кипр чурттуг Мнасонга эккээрге, ооң бажынынга туруп алган бис.

¹⁷ Иерусалимге кээривиске, бүзүрөөн ха-дунмавыс бисти эвилен-ээлдек уткуп-хүлээп алган. ¹⁸ Даартазында хүндүс Павел-биле кады Иаковче чорупкан бис. Христиан ниитилелдин шупту удуртукчулары ында чыылган болган. ¹⁹ Павел оларны мендилээш, ооң бараан болушкунун дамчыштыр өске чоннар улузунга Бурганның чүнү кылганын чүве арттырбайн чугаалап берген. ²⁰ Олар ону дыңнааш, Бурганны алдаржыткаш, Павелге мынча дээннер: «Өңнүк, Иисуска бүзүрөөн муң-муң иудейлер барын билер сен, олар шупту Моисейниң хоойлузун шыңгыгы сагып чоруур улус-тур. ²¹ Иерусалимниң иудейлерин-

ге бир улус сээң дугайында: „Өске чоннар аразында чурттаан хамык иудейлерни Моисейниң хоойлузундан ойталаар кылдыр өөредип, оларга боттарының ажы-төлүн кыртыжап демдектевезин база бистиң чаңчылдарывысты сагывазын сумелеп турар кижиге-дир“ — дээн-дир. ²² Бис ам канчаар бис? Чугаажок-ла, олар сээң келгенини дыңнап каар болгай. ²³ Ынчангаш бистиң сумелээн аайывыс-биле кылып көр. Бистиң аравыста Бурганга даңгырак берген дөрт кижиге бар-дыр. ²⁴ Оларны алгаш, арыгларың өзулалды кады эртип ал база олар өзу-чанчыл өзугаар баштарың дөңгүрертсин дээш, ооң чарыгдалын төлеп бер.* Ынчан сээң дугайында дыңнаан чүвезинде шын сөс чогуң, а сени ыдыктыг хоойлувусту сагып чоруур кижиге-дир дээрзин шупту улус билип каар.

²⁵ А өске чоннарның бүзүрөөн улузунга хамаарыштыр алыр болза, шийтпиривисти оларга дыңнадып, чагаа бижээн бис. Оларга дүрзү-бурганнарга өргөөн эът чииринден, хандан, бооп өлүрген дириг амытаннар эьдинден болгаш саамыраарындан ойталаарын саналдаан бис».

²⁶ Павел ынчан ол дөрт кижини ап алгаш, даартазында хүндүс олар-биле кады арыгларың өзулалды эртип алган. Оон ол Бурганның өргөезинге киргеш, кажан арыгларың хуусаа төнерин* база оларның кижиге бүрүзү дээш кажан өргүл салырын чарлап чугаалаан.

Павелди тудуп хоругдааны

²⁷ Арыгларың хуусааның чедиги хүнү эртип турда, Павелди Асия чурттуг иудейлер ыдыктыг өргөөниң шөлүңге көрүп кааннар. Олар ону сегирип алгаш, шупту улусту хөлзөдү: ²⁸ «Израильчилер! Дузалажыңар! Бо дээрге чер болганга улусту бистиң ыдыктыг хоойлувуска, чонувуска база Бурганывыс өргөезинге удур өөредип чоруур кижиге-дир. А ам ол гректерни Бурганның өргөезинге эккелгеш, ыдыктыг черни бужартаткан-дыр» —

* 21:24 Павел өске чоннарның девискээринге үр үени эрттиргеш, өзулал аайы-биле арыгларың журлуг турган хире. Чүгле оон соонда ол ыдыктыг өргөө шөлүңге кирип кээп, еврейлерниң шажынчы өзулалдарыңга киржи болур турган. Назорей боорунуң тур када аазаашкынының дугайында Сан. 6:13-21 көр. * 21:26 Арыгларың үе чеди хонук үргүлчүлээр.

21:10 Аж.-ч. 11:28 21:11 3 Хаан. 11:30; Иер. 27:2 21:12 Мф. 16:21-23 21:13 Аж.-ч. 20:24; Флп. 2:17 21:18 Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1 21:20 Рим. 10:2 21:21 Рим. 2:28-29; 1 Кор. 7:19 21:23 Сан. 6:2-5, 13-21 21:24 Аж.-ч. 18:18 21:25 Аж.-ч. 15:29 21:26 Сан. 6:9-12 21:28 Аж.-ч. 6:13 || Иез. 44:7

деп алгыржы бергеннер. ²⁹ Олар Павелди оон мурнунда Эфес чурттуг Трофимбиле хоорайга кады чорда көргөн болгаш, Павел ону Бурганның өргээзинге эккелген боор деп бодаан чүве-дир.*

³⁰ Бүгү хоорай хөлзеп-дойлууп эгелээн болгаш, чүк бүрүзүнден улус маңажып кээп турган. Олар Павелди сегирип алгаш, Бурганнын өргээзинден үндүр сөөрткөш, ол дораан ооң хаалгаларын хаап алганнар. ³¹ Олар ону өлүрер деп барганнар, ынчалза-даа бүгү Иерусалим хөлзеп үнгөн дугайында медээ рим муң шериг баштыңынга чеде берген. ³² Баштын ол дораан шериглерин болгаш чүс шериг баштынчыларын алгаш, чыылган чонче чорупкан. Улус муң шериг баштыннын база шериглерни көрүп кааш, Павелди эттеп-сокпайн барган. ³³ Муң шериг баштыңы ынчан олче чоокшулап келгеш, тудуп хоругдааш, ийи илчирбе-биле демирлээрин дужааган. Оон ол чыылган улустан: «Бо кымыл, чүнү үүлгеткен кижил?» – деп айтырган. ³⁴ Чыылган чоннун чамдыызы бир чүве, өскелери оон ангы чүве алгыржыр болган. Ындыг хөлзээзин, шимээнден ол тодаргай чүнү-даа биллип чадааш, Павелди шериглер чурттаан бажыңче ашпаарын дужааган. ³⁵ Павелди чадага эккээрге, шериглер ону шуут-ла көдүрер ужурга таварышкан – чоннун хорадап, кызары ол хире болган. ³⁶ Хөй чон ону эдерип: «Аңаа өлүм!» – деп алгыржып чораан.

³⁷ Павелди шериглер чурттаан бажыңче кирип бар чыдырда, ол баштыңга: «Силерден бир чүве айтырып болур бе?» – дээн.

Оозу мынча дээн: «Сен гректеп билдир ышкажың чул. ³⁸ Ындыг болганда, чоокта чаа үймээн үндүргөш, 4000 дерзи тура халыкчыны ээн кургап ховуже ашпааран египетчи эвес ышкажыл сен?»*

³⁹ А Павел: «Мен – Киликияда Тарс хоорай чурттуг еврей кижии, билдингир

хоорайның хамаатызы мен. Чон-биле чугаа кылырын чөпшээрер көрүңерем» – деп харыгылаан.

⁴⁰ Демгизи ынчан чөпшээрээрге, Павел чадага туруп алгаш, холу-биле чонга «Оожурганар!» деп медээ берген. Хамак улустун шимээни чидерге, ол еврей дылга чугаалап эгелээн.

*Иерусалим иудейлеринге
Павелдиң чугаазы*

22 ¹ «Ха-дунма болгаш адалар! Ам бодумну камталап, чүү дээримни дыңнап көрүңер».

² Павелдин еврей дылга чугаалай бергенин дыңнааш, олар улам-на оожургай берген.

³ «Мен – Киликияның Тарс хоорайга төрүттүнгөн еврей кижии мен, ынчалза-даа Иерусалимге өскөн мен. Мээң башкым Гамалиил чүве, ол мени өгбелеривистиң ыдыктыг хоойлузунга ыяк быжыг билиглиг кылдыр өөрөткөн. Бөгүн силер бугүде ышкаш, Бурганга чүткүлдүг бараан бооп чор мен. ⁴ Мен Иисустуң өөрединге бүзүрөөн улусту өлүреринге чедир истеп сүрүп, эр-даа, херээжен-даа улусту тудуп хоругдааш, кара-бажыңнарже кирип октап чордум. ⁵ Ону Бурганның дээди бараалгакчызы-даа, дээди иудей Чөвүлел-даа бадыткап боор. Харын-даа, олардан Дамаскыда чурттаан ха-дунма иудейлерге хамааржыр чагаалар алгаш, демги улусту тудуп хоругдааш, Иерусалимге кезедирибиле эккээр дээш, ынаар чорупкан мен.

⁶ Ынаар бар чыткаш, Дамаскыга чоокшулап олурумда, дүшү үезинде дээрден хенертен чайнап келген чырык карактарым чылчырыктадыпкан. ⁷ Черже кээп дүшкөш, менээ: „Савл! Савл! Мени чүге истеп сүрүп тур сен?“ – дээн үн дыңнап калдым.

⁸ Мен: „Силер кым силер, Дээрги?“ – дидим.

* 21:29 Иерусалимде Бурганның өргээзинге өске чоннардан келген улуска чүгле Даштыкы улустуң шөлүңге турарын чөпшээрээн. Оон ангы шөлдөргө кирерин оларга, өлүрүп шаажылаары-биле коргудуп, хоруп каан. * 21:38 Еврей төөгүчү Иосиф Флавийини-биле, оон мурнунда бир египет кижии бөлүк дайынчыларны Елеон дагже үндүрө берген, олар аңаа оон айтышыккыны-биле Иерусалимнин ханалары буступ кээп дүжери манаар ужурлук турганнар. Прокуратор Феликс оларга уду шериг чорудупкаш, оларны чылча шаап каан, ынчалза-даа египет кижии чашты берип шыдаан.

21:29 Аж.-ч. 20:4 21:33 Аж.-ч. 20:23; 21:11 21:34 Аж.-ч. 19:32 21:39 Аж.-ч. 9:11; 22:3 22:3 Аж.-ч. 9:11; 21:39 || Аж.-ч. 5:34 || Флп. 3:6 22:4 Аж.-ч. 8:3 22:5 Аж.-ч. 9:1-2 22:6 Аж.-ч. 9:3-6; 26:12-18

Ол: „Мен дээрge истеп сүрүп чоруу-рун Назарет чурттуг Иисус-тур мен“ — деп харыгылаан. ⁹ Мээң кады чоран улрузум ол чырыкты көргөн, ынчалза-даа мээң-биле чугаалашкан үннү билип албаан.

¹⁰ „Дээрги, мен чүнү кылыйн?“ — деп айтырдым.

Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Ам туруп келгеш, Дамаскыга бар, кылыр ужур-луг бүгү чүвөнни аңаа дөгөрсезин чугаалап бээр“ — дээн.

¹¹ Чырыктын чайыннаажындан мээң карактарым согурара берген боорга, кады чоран өөрүм мени холумдан четкеш, Дамаскыга эккеп каан.

¹² Бурганны тооп дыңнаар база ыдыктыг хоойлуусту сагып чоруур, ында чурттаан иудейлерниң дөгөреси хүндүлээр Анания дээр кижиге ¹³ меңээ чедип келгеш: „Дунмам Савл, карааң көрө берзин!“ — дээн. Ол-ла дораан мен ону көрүп кагдым. ¹⁴ Ынчан ол меңээ мынча дээн: „Өгбелеривистиң Бурганы сени Ооң күзел-соруун билип алзын дээш, чөптүг-шынныг Кижини көрзүн дээш база Ооң сеңээ чугаалаан сөзүн дыңназын дээш шилип алган-дыр. ¹⁵ Чүгө дээрге бүгү улус мурнунга Ооң дугайында херечилеп, көргөн база дыңнаан чүвөнчиге чугаалаар-дыр сен. ¹⁶ Ам чүнү манап ор сен? Тургаш, сугже суктуруп ал, Дээрги Иисустун адын кыды дээш, бачыттарын арыглап-чуп каавыт“.

¹⁷⁻¹⁸ Мен оон Иерусалимче эеп келгеш, Бурганның өргөззинге мөргүп тура, Иисустан келген ажыдышкын көрүп кагдым. Ол меңээ: „Доп-дораан Иерусалимни каггаш чорувут, чүгө дээрге бо улус Мээң дугайында херечилелинчн хүлээп албас-тыр“ — диди. ¹⁹ А мен Аңаа: „Дээрги-Чаяакчы, бо улус Сеңээ бүзүрэннерни тудуп хоругдаар база эттеп-согар дээш, синагогалар кезип чоруп турганымны билир болгай. ²⁰ Сээң херечин болур Стефанның ханы төктүп турда, мен база аңаа тургаш, ону чүүл-зүнүп, өлүрүкчүлерниң хевин кадарып турдум“ — деп харыыладым. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: „Бар че, Мен сени ырадыр, өске чоннар улузунче чорударым ол-дур“ — диди“.

Павел — рим хамааты

²² Ол сөстөргө чедир иудейлер ону дыңнап турган, а ынча дээри билек: «Ону таптай басып кааптар-дыр! Ооң амылыг чоран ажыч чок-тур!» — деп алгырыжып эгелээрэн. ²³ Олар алгырыжып, хевин ора соп октап, агаарже доврак чажып турганнар*. ²⁴ А мун шериг баштыңы Павелди шериглер чурттаар бажыңче аппаарын база иудейлерниң олче чүгө ынчаар алгырышканын билип алыр сорулга-биле, ону эридеп тургаш, байысаарын дужааган. ²⁵ Ынчалза-даа ону эридээр дээш хүлүй бээрге, Павел чанында Шиттирбээн рим хамааты кижини эридээри хоойлуга дүгжүр чүвө бе?» — дээн.

²⁶ Чүс шериг баштыңчызы ону дыңнааш, баштыңыга баргаш: «Оваарымчалыг бооп көрүңер. Ол дээрге рим хамааты кижиге-дир» — деп дыңнаткан.

²⁷ Муң шериг баштыңы Павелге чедип келгеш: «Сен ылап-ла рим хамааты сен бе?» — деп айтырган.

Ол: «Ийе» — деп харыылаан.

²⁸ Муң шериг баштыңы мынча дээн: «Мен ол хамааты эргени хөй акша-биле садып алган мен».

А Павел: «А мен ындыг болуп төрүт-түнгөн мен» — дээн.

²⁹ Ону байысаар деп турган улус ол дораан ойта дүшкен. Рим хамаатыны демирлеп алганын билип кааш, муң шериг баштыңы база корга берген.

³⁰ Даартазында хүндүс муң шериг баштыңы иудейлер Павелди чоғум чүү дээш буруудадып турарын билип алыксааш, Бурганның дээди бараалгакчыларын база бүгү дээди иудей Чөвүлелди чыгылыдарын дужааган. Ол Павелдин илчирбелерин адыргаш, оларның мурнунга эккеп тургузупкан.

Павел дээди иудей Чөвүлелдин мурнунда

23 ¹ Павел Чөвүлелди эргий кайгааш: «Ха-дунма! Мен бо хүнге чедир Бурганнын мурнунга хүлээлгемни ары арын-нүүр-биле күүседип чор мен» —

* 22:23 Хеп ора согары, агаарже доврак чажары — Бурганны бак сөглээн сөстөр дыңнааш (оларнын билишкени-биле), иудейлерниң хөлзеп-доюлганын көргүскени ол болур.

22:12 Аж.-ч. 9:17 22:15 Аж.-ч. 9:15 22:16 Аж.-ч. 9:18 22:17-18 Аж.-ч. 9:26 22:20 Аж.-ч. 7:58 22:25 Аж.-ч. 16:37 23:1 1 Кор. 4:4; 2 Кор. 1:12; 2 Тим. 1:3; Евр. 13:18

дээн. ² Бурганның дээди бараалгакчызы Анания* ынчан Павелдин чанынга турган улуска ооң эриннеринче кагарын дужааган. ³ А Павел аңаа мынча дээн: «Бурган сени кагар эвеспе, агартыр чугайлаан хана». Сен мында мени ыдыктыг хоойлу ёзуугар шиидер дээш олуар-дыр сен, ол хиренде-ле ыдыктыг хоойлуга чөрүштүр мени кагарын дужаап турар-дыр сен!»

⁴ Павелдин чанынга турган улус аңаа: «Бурганның дээди бараалгакчызын канчап дора көөр сен?» — дээннер.

⁵ А Павел: «Ха-дунма, буруулуг болдум, ол — Бурганның дээди бараалгакчызы дээрзин билбедим. Шынап-ла, Бижилге: „*Чонуңнуң удуртукчузун бак сөглев*“ — деп турар болгай» — деп харыылаан.

⁶ Оларның чамдыызы саддукейлер, а өскелери фарисейлер дээрзин Павел билип каан, ынчангаш ол дээди иудей Чөвүлелге ыткыр үн-биле мынча дээн: «Ха-дунма! Мен фарисей кижиге огул, фарисей мен, өлүглерниң катап дирлиринге идегелим дээш шийттирип тураарым бо».

⁷ Ол ынча дээрге, фарисейлер биле саддукейлер аразынга маргылдаа үнгөш, чыгыш ийи чарлы берген. ⁸ Чүгө дээрге саддукейлер өлүглер аразындан катап дирлири-даа, дээрнин төлээлири-даа, сүлдө-сүнезиннер-даа чок дээр, а фарисейлер ол бүгүгө бүзүрээр турган.

⁹ Оон алгы-кышкы үнгөн. Фарисейлер бөлүүндөн чамдык ном-хоойлу тайылбырлакчылары туруп келгөш, маргыжа бергеннер: «Бо кижиде багай чүү-даа көрбейн тур бис. А ооң-биле сүлдө-сүнезин азы дээрнин төлээзи чугаалашкан болза чүл?»*

¹⁰ Маргылдаа күштүг алгыш-кырышче шилчый бээрге, рим баштын оларның Павелди үзе-часа соп кааптарындан сезингөш, шериглеринге улус аразынче баткаш, ону шериглер чурттаар бажыңче алгаш баарын дужааган.

¹¹ Дараазында дүне Дээрги-Чаяакчы Павелге чедип келгөш: «Павел, дидим бол.

Мээң дугайымда Иерусалимге херчелеп турганың дег, Римге база херчелээр сен» — дээн.

Иудейлерниң Павелге удур сүлчээзи

¹² Хүн үнүп кээрге, иудейлер аразында дугурушкаш, Павелди өлүрбөөн шаанда, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангыраглааннар. ¹³ Сүлчээге дөргөн ажыг кижиге киришкен. ¹⁴ Олар Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыннарга баргаш: «Павелди өлүрбөөн шаавыста, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангырагладыкчыс. ¹⁵ Ынчангаш силер дээди иудей Чөвүлел-биле кады ооң херээн катап көөр-дүр деп чылдаганааш, ону силерге эккээр кылдыр муң шериг баштыңыңа сөстен чедириңер. А бис ону бээр эккел чыдырда-ла, өлүрүп каарыңга белен бис» — дээннер.

¹⁶ Сүлчээ дугайында Павелдин чээни дыңнап кааш, шериглер чурттаар бажыңче киргөш, ол дугайында аңаа дамчыдыпкан. ¹⁷ А Павел чүс шериг баштыңчыларының бирээзин кый деп алгаш: «Бо оолду баштыңыңче аппарам, ол аңаа бир чүзе чугаалаар деп тур» — дээн.

¹⁸ Демги оолду муң шериг баштыңыңа эдерттип эккелгөш, илеткээн: «Хорутдаттырган Павел мени кый деп алгаш, бо оолду силерге аппаарын диледи, чүгө дээрге ол силерге бир-ле чүзе чугаалаар дээн-дир».

¹⁹ Баштын ол оолдун холундан туткаш, өскөргө чедип аппаргаш: «Меңээ чүнү чугаалаар бодадың?» — деп айтырган.

²⁰ Демги оол: «Иудейлер ооң херээниң тодаргай истелгезин чорудар чылдагаан-биле Павелди даарта дээди иудей Чөвүлелге чедирерин силерден дилээр бооп дугуржуап алдылар. ²¹ Ынчалза-даа оларны дыңнаваңар, чүгө дээрге дөргөн ажыг кижиге кедегде манап турар. Олар ону өлүрбөөн шаанда, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангыраглааш, ам силерниң айтышкыныңар манап, белен турарлар-дыр» — деп харыылаан.

* 23:2 Анания 47–58/59 чч. дээди бараалгакчы турган. 66 чылда ону еврей тура халыкчылар римчилер талазынче туружу дээш өлүрүп кааннар. * 23:3 Агартыр чугайлаан хана — дора көрүп, бак сөглөөн уткалыг сөстөр болур (Мф. 23:27 көр). * 23:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Бурганга удурланган болбас бис бе?» деп сөстөрнү немээн.

23:2 Аж.-ч. 24:1 || 3 Хаан. 12:24 23:3 Ы. х. к. 25:1-2 23:4 Ин. 18:22 23:5 Хост. 22:28 23:6 Аж.-ч. 4:1 || Флп. 3:5 || 1 Кор. 15:13 23:8 Мф. 22:23; Лк. 20:27 23:9 Ин. 12:29 23:11 Аж.-ч. 27:23

²² Баштың ол оолга: «Меңээ чугаалаан чүвеңни кымга-даа чугаалавас сен» — деп дужаагаш, ону чорудупкан.

Павелди Кесарияже чорудупканы

²³ Баштың оон чүс шериг баштыңчызы ийи кижини кыйгырткаш, оларга: «Кесария чоруур кылдыр 200 чадаг шеригден, 70 аъттыг шеригден база 200 адыгжыдан белеткеңер. Хүн ашкандан бээр ушкү шакта үнеринге белен туруңар. ²⁴ Павелди Феликс чагырыкчыга* бүдүн-бүрүн чедирер кылдыр, аңаа мундурап элчигеннерден белеткеңер» — деп дужааган.

²⁵ Ол ышкаш мындыг уткалыг чагаа бижип каан:

²⁶ «Онза хүндүлүг чагырыкчы Феликске Клавдий Лисий байыр чедирип олур. ²⁷ Бо кижини иудейлер сегирип алгаш, бичии-ле болза өлүрүп каар частылар, ынчалза-даа мен шериглерим-биле келгеш, ону камгалап кагдым, чүге дээрге ол рим хамааты дээрзин билип алдым. ²⁸ Ону буруудадып турар чылдагаанны билип алыр дээш, мен ону дээди иудей Чөвүлелге эккелдим. ²⁹ Аңаа удур буруудадышкыннар оларның боттарының ыдыктыг хоойлузунга хамааржыр дээрзин, ынчалза-даа өлүмге оонагы дег азы кара-бажынга олуртку дег буруу ол кижиде чок дээрзин ылавылап көрдүм. ³⁰ Ол кижиге удур сүлчээ барын дыңнааш, мен ону ол-ла дораан силерге чорутканым бо. А оон буруудадыкчыларыңга аңаа удур херекти силерже киирерин дужаадым*».

³¹ Шериглер дужаалды күүседип, Павелди ап алгаш, ону ол кежээ-ле Антипатридага эккелгеннер. ³² Даартазында хүндүс аъттыг шериглер Павелди Кеса-

рияже алгаш чорупкан, а артканнары чурттаар бажынынче ээп келген. ³³ Кесарияга келгеш, Феликс чагырыкчыга чагааны тывыскаш, Павелди хүлээдиң бергеннер. ³⁴ Чагааны номчааш, чагырыкчы Павелдиң кайы девискээрден келгенин айтырган. Ол Киликиядан келген деп билип алгаш, ³⁵ Феликс: «Буруудадыкчыларың чедип кээрге, сээң херээңни дыңнаар мен» — дээн. Оон Павелди Иродтуң ордузунга* хоругдалга тударын дужааган.

Павелди буруудатканы

24 ¹ Беш хүн эрткенде, Бурганның дээди бараалгакчызы Анания чоннун чамдык баштыңнары-биле база Тертулл дээр хоойлуучу-биле кады Кесарияга келгеш, иудейлерниң Павелге удур буруудадышкынын чагырыкчының мурнунга илереткеннер. ² Павелди кый дептерге, Тертулл ону буруудадып, мынча дээн: ³ «Онза хүндүлүг Феликс! Силерниң алызын бодаан башкарылгандар ачызында бистиң чуртувус амыр-тайбынга бүрткен чурттап турарын база бистиң чоннун амыдыралы экижээнин көрүп тур бис. Ол бүгүнү кажан-даа, каяа-даа улуг өөрүп четириишкин-биле хүлээп көөр бис. ⁴ Ам силерни оон ыңай шүүдедиң турбазы-биле, бистиң кыскажак түннээшкенивисти дыңнаарыңдан чагам дивезинерни дилеп тур мен.

⁵ Бис бо кижини корум-чурум үрекчизи дээрзин илередип алдывыс, ол — бүгү делегейге иудейлер аразынга үймээн үндүрүкчүзү-дүр база назаретчилерниң оспап бөлүүнүң удуртукчүзү-дүр*». ⁶⁻⁸ Оон ыңай ол Бурганывыс өргээзин безин бужартадыр сагыштыг турду, а бис ону тудуп алдывыс*. Ам Павелди байысаагаш, бистиң ону чүү дээш буруудадып турарывысты билип ап боор силер».

* ^{23:24} Тиберий Клавдий Феликс — оон акызы Римниң императорларының сеткилинге кирер чоок кижизи турган болгаш, Феликс 52 чылда Иудеяның чагырыкчызы апарган. * ^{23:30} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Байырлыг, менди-чаагай!» деп сөстөрнн немээн. * ^{23:35} Иродтуң ордузу — Улуг Ирод хаанның туттуруп каан ордузу. Римден келген чагырыкчының чурттаар чери турган; шериглер база аңаа чурттап турган. * ^{24:5} Тертулл бо сестер-биле Назарет чурттуг Иисусту база Ону эдерген улусту куду көргөн хөөн-биле адап турары ол. * ^{24:6-8} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Ону ыдыктыг хоойлуусу өзугаар шиидер деп турдувус. Ынчалза-даа муң шериг баштыңы Лисий келгеш, ону бистиң холувустан күш-биле ушта тыртып алгаш, силерге чорудупту. Оң буруудадыкчыларыңга база силерге баарын дужаады» деп сөстөрнн немээн.

^{23:24} Аж.-ч. 24:3; ^{25:14} ^{23:27} Аж.-ч. 21:32-33; ^{22:27} ^{23:28} Аж.-ч. 22:30 ^{23:29} Аж.-ч. 18:15
^{23:30} Аж.-ч. 9:23; ^{20:3} ^{23:34} Аж.-ч. 21:39 ^{24:1} Аж.-ч. 23:2 ^{24:5} Лк. 23:2 ^{24:6-8} Аж.-ч. 21:27-29

⁹ Иудейлер ол бүгүнкү шын деп бадыйткааш, буруудадышкынны деткээн-нер.

Феликстин мурнунга Павелдин чугаазы

¹⁰ Чагырыкчы аңаа чугаалаарын айтырга, Павел мынча деп харылаан: «Хөй чылдар дургузунда бо чонга шийтекчи болуп келгенинерни билир болгаш, бодумнун херээмни өөрүшкү-биле камгалаар-дыр мен. ¹¹ Иерусалимге мөгейик кылып келгенимден бээр, он ийи хүнден үр болбаанымны билип ап боор силер. ¹² Мээң буруудадыкчыларым Бурганның өргээзинге кандыг-бир кижиге-биле маргыжып турганымны азы синагогага болгаш хоорайның өске-бир черинге улусту үймээнче ыдалап турганымны көрбөөннер. ¹³ Олар мени ам буруудадып турар чүвезин херек кырында бадыйткап шыдавас-тыр. ¹⁴ Ындыг-даа болза, оларның „оспак бөлүк“ деп турары өөредиг ёзуугаар ада-өгбевистин Бурганынга бараан бооп турарымны миннир-дир мен. Ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилернин номнарында бижиттинген бүгү чүвеге бүзүрээр мен. ¹⁵ Бурган Бодунга шынчы-даа, шынчы эвес-даа улусту катап диргизер дээрзинге олар боттары идегээри дег, мен база ындыг идегелдиг мен. ¹⁶ Ынчангаш Бурганның болгаш улустун мурнунга кезээде арыг арын-нүүрлүг болур дээш, шыдаар шаам-биле чүткүп чоруур мен.

¹⁷ Чонумнун яды улузунга чыгганым ачы-дуза үлөп бээр база Бурганга өргүлдөр салыр дээш, хөй чыл аян-чорук соонда, Иерусалимге эеп келгеним ол. ¹⁸ Арыгларың ёзуулалды кылганым соонда, Бурганның өргээзинге кээп, өргүл салып турумда, мени тып чедип келген чүве. Улус-даа үйметпээн, шимээн-дааш-даа үндүрбээн кижиге мен. ¹⁹ А ол ышкаш Асиядан келген элээн каш иудей аңаа турган чүве. Мени буруудадыр барымдаалары бар болза, силернин мурнуңарга чугаалаар журлуг улус ол-дур. ²⁰ Азы мени дээди иудей Чөвүлелге байысаап турда, кандыг буруумну истеп тыпканын мында келген улус

чугаалап берзин. ²¹ Байгы-ла буруум — аңаа тургаш: „Өлүглөр аразындан катап дирлиринге бүзүрелим дээш бөгүн мени шийдип тур силер“ — деп алгырганымда бооп чадавас».

²² Ону дыңнааш, Дээрги-Чаяакчының оруун эки билир Феликс херекти дыңнаарын сонгаарлаткаш: «Силернин херээнерни муң шериг баштыны Лисий кээрге, сайгарып көөр мен» — дээн. ²³ Ол чүс шериг баштыңчызынга: «Павелди хоругдалга тудунар, ынчалза-даа аңаа элээн хосталгандык беринер база ооң эш-өөрүнге ол дээш сагыш човап кээрин хорувар» — деп дужааган.

²⁴ Элээн каш хүн эрткенде, Феликс еврей сеоктүг кадайы Друзилла-биле кады чедип келген.* Ол Павелди келдирткеш, Иисус Христоска бүзүрөл дугайында ооң чугаазын дыңнап эгелээн. ²⁵ Ынчалза-даа Павел чөптүг чорук, кижиниң бодун өйлээр ужурлуунун база Бурганның ам кээр шийтекли дугайында чугаалап эгелээрге, Феликс корга бергеш: «Амдыгызында чоруй бар, чайланы берзимзе, келдиртиптер мен» — дээн. ²⁶ Ооң кадында Павел аңаа хээли саналдаар ирги бе деп, Феликс идегээн чүведир, ынчангаш бо-ла ону кыйгыртып эккээр, ооң-биле чугаалажыр турган. ²⁷ А ийи чыл эрткен соонда, Феликсти Порций Фест солуп келген.* Иудейлернин күзелин хандырар дээш, Феликс Павелди кара-бажыңга арттырып каан.

Императорнун шийтпириң негээни

25 ¹ Чагырыкчы апарганының соонда үш хүн эрткенде, Фест Кесариядан Иерусалимге чорупкан. ² Иерусалимге Бурганның дээди бараалтакчылары, иудейлернин даргалары Фестке келгеш, Павелге удур буруудадышкыннарын хүлээгеш, оон дык кылып: ³ «Биске хайыралыгыңның демдээ кылдыр Павелди Иерусалимге чорудуп көр» — деп турганнар. А боттары ону орук ара өлүрүп каарын дутуржуп алганнар. ⁴ Ынчаарга Фест: «Павелди Кесарияда хоругдап каан, а бодум база удавас ынаар чеде бээр мен. ⁵ Баштыңчыларыңарнын чамдыгызы мээң-биле

* 24:24 Друзилла — Ирод Агриппа I-ниң уруу. Феликс Друзилланы ашаандан чарылгаш, ооң кадайы апар кылдыр көгүдүп алган. * 24:27 Порций Фест — Иудеяның 58 чылдан бодунун 62 чылда өлүмүнүн чедир Римден салып каан удуртукчузу.

24:15 Дан. 12:2; Ажыд. 20:6, 13 24:16 Аж.-ч. 23:1; Евр. 13:18 24:17 Рим. 15:25-28; 1 Кор. 16:1; Гал. 2:10 24:18 Аж.-ч. 21:26 24:21 Аж.-ч. 23:6 24:25 Аж.-ч. 17:32 25:3 Аж.-ч. 23:12

кады баргаш, ол кижиге кандыг-бир херек үүлгеткен болза, ону буруудатсыннар» — деп харыылаан.

⁶ Иерусалимге сес-он хүн тургаш, Фест Кесарияге ээп келген. А даартазында хүндүс шийткешчинин олудун ээлепкеш, Павелди эккээрин дужааган. ⁷ Павел чедип кээрге, Иерусалимден келген иудейлер ону долгандыр турупкаш, хөй-ле аар кем-херек үүлгеткен деп буруудатып эгелээннер, ынчалза-даа буруудадышкыннарын шынзыдып шыдавааннар. ⁸ А Павел бодун агартынып, мынча дээн: «Мен иудейлернин ыдыктыг хоойлузунга-даа, Бурганнын өргээзинге-даа, императорга-даа удур кем-херек үүлгөтпээн мен».

⁹ Фест иудейлерге эки кижиге бооп көстүр бодаан, ынчангаш ол Павелден: «Сенээ удур буруудадышкыннар эзугаар сени анаа шийдейн, Иерусалимче баар сен бе?» — деп айтырган.

¹⁰ Павел аңаа мынча деп харыылаан: «Мен императорнуң эрге-хоойлузунун адаанда мен, мени шийдер ужурулг чер бо-дур. Иудейлерге бак чүнү-даа кылбаан мен, ону эки билир силер. ¹¹ Мен кем-буруулуг база өлүмгө төлептиг чүүл үүлгеткен болумза, өлүрүндөн чажам дивес мен. Ынчалза-даа бо улустуң мени буруудатып турар чүүлдери меге болза, кымнын-даа мени оларга тудуп бээр эргези чок. Ынчангаш императорнуң бодунуң шийтпирин негеп тур мен!»¹²

¹² Бодунуң чөвүлели-биле чугаалашкаш, Фест: «Императорнуң шийтпирин негээн болганында, императорже чоруур сен» — деп харыылаан.

Фестиң Павелдиң херээн Агриппага тайыбырлааны

¹³ Элээн үе эрткенде, Агриппа хаан биле Вереника^{*} Фест чагырыкчыга байыр чедирип, Кесарияга келгеннер. ¹⁴ Олар аңаа элээн хөй хүн болганда, Фест Павелдиң херээн хаанга мынчаар тайыбырлаан: «Мында Феликс турда-ла хоругдаттырган бир кижиге бар. ¹⁵ Мен Иерусалимге турумда, Бурганнын дээди

бараалгакчылары болгаш иудейлернин даргалары ону буруудаткан чүве. Олар ону шийдерин негеп турду. ¹⁶ Мен оларга буруудаттырган кижини буруудадыкчыларының мурнунга тургуспайн база камгаланыр арга бербейн, өлүмгө шийдери рим эзу-дүрүмге таарышпас дээрзин чугааладым. ¹⁷ А ол иудейлер бээр чедип кээрге, мен сонгаарладып турбайн, даартазында-ла шийткешчинин олудунга саадапкаш, демги кижини эккээрин дужаадым. ¹⁸ Ооң буруудадыкчылары туруп келгеш, мээң олардан дыңнаар бодааным чаңгыс-даа буруудадышкын кылбадылар. ¹⁹ Харын олар ооң-биле боттарының чүдүлгезиниң дугайында база бир-ле өлүп калган Иисус дугайында кандыг-бир маргылдаа үндүрдүлөр, а Павел ол Иисус дириг дээрзин шынзыдып турду. ²⁰ Бо херекти шийтпирлээр айын тыппайн: „Иерусалимге баргаш, аңаа шийттирерин күзээр сен бе?“ — деп, оон айтырган мен. ²¹ А Павел ооң херээн император көөр кылдыр, маңаа арттыгарын негээш турар боорга, оон императорже чорудуптар арга тывылгыже, хоругдалга хевээр тударын дужаадым».

²² Агриппа Фест чагырыкчыга: «Мен бодум база ол кижини дыңнаксап тур мен» — дээн.

Фест: «Эртен дыңнаар сен» — деп харыылаан.

²³ Даартазында хүндүс Агриппа биле Вереника байырланчыы кончут байдалдыг шийткел черинче кирип келгеннер. Олар-биле кады шериг баштыңнары болгаш хоорайнын алдар-хүндүлүг улузу келген. Фест Павелди эккээрин дужааган. ²⁴ Оон Фест мынча дээн: «Агриппа хаан болгаш мында моорлап келген бүгү улус! Иерусалимге база маңаа — Кесарияга эндерик хөй иудейлерниң бо кижиге буруу онаал: „Ону амылыг арттырып болбас!“ — деп алгыржып турганы кижизин көрүп тур силер. ²⁵ Ынчалза-даа мен ол кижини өлүрүп шийтки дег чүнү-даа тыппайн баргаш, ол боду императорнуң шийтпирин негээн болганда, ону Римче чорудар деп шийтпирледим».

* 25:11 Рим хамаатыларның бир эргези болза шийткел херээн императорнуң бодунуң мурнунга сайгарып көөрүн негээри турган. Ол үеде Нерон император турган (Римни 54-68 чч. чагарын). * 25:13 Агриппа биле Вереника олар бирги Ирод Агриппа хаанның ажы-төлү турган (Аж.-ч. 12:1 көр).

25:10 Рим. 13:1 25:12 Аж.-ч. 23:11 25:19 Аж.-ч. 18:15; 23:29 25:24 Аж.-ч. 22:22 25:25 Лк. 23:14; Аж.-ч. 23:29

²⁶ Ынчалза-даа менде ооң дугайында Дээрги императорга бижиптер хире то-даргай чүү-даа чок-тур. Ынчангаш бо сайгарылганың соонда бижипки дег чү-ве билип алыр дээш, ону силер бүгүде-ниң, ылаңгыя Агриппа хаан силерниң, мурнунарже үндүрүп эккээрин дужаа-дым. ²⁷ Мен бодаарымга, хоругдаттыр-ган кижиниң кем-буруузун айытпайн чорудуптары сарыыл чок болгу дег-дир».

*Агриппаның мурнунга
Павелдиң чугаазы*

26 ¹ Агриппа Павелге: «Сенээ агарты-нар арга берип турар-дыр» — дээн. Павел ынчан холун көдүрүп медээлээш, бодун камгалаан чугаазын эгелээш:

² «Агриппа хаан! Иудейлерниң хамык буруудадыгышкыннарынга удур бодум-ну камгалап, бөгүн силерниң мурнунар-га турар аргалыг болганымын аас-кежи деп санап тур мен. ³ Артында-ла иудей-лерниң хамык ёзу-чаңчылдарын бол-гаш маргылдаалы айтырылганын кон-чуг эки билир болгай силер. Ынчангаш мени шыдамыккай дыңнаарыңарны ди-леп тур мен.

⁴ Бичимден бээр чер-чуртумга база Иерусалимге канчаар чурттап келгеним-ни иудейлер шупту эки билир. ⁵ Олар мени шагдан тура таныыр болгаш, чү-дүлгевистин эң шыңгыы чаңчылдарын, дүрүмнерин сагып, фарисей болуп кел-генимни, күзээр-ле болза, бадыткап шы-даарлар. ⁶ А бөгүн Бурганның өгбелери-виске берген аазаашкыннынга идегелим дээш шийткел черинде тур мен. ⁷ Бистин он ийи аймаавыс ол аазаашкынның бү-дерин манап, дүн-хүн дивейн, Бурган-га бараан бооп турар. Шак ол идегелим дээш иудейлер мени буруудадып турар-дыр, о, Агриппа хаан! ⁸ Иудейлер, Бур-ганның кижилерни өлүглер аразындан катап диргизиптер аргалың чүге бүтгү-нер аражок чүве кылдыр бодаар силер? ⁹ Мен бодум база Назарет чурттуг Иисус-ка удур болдунар-ла бүгү чүүлдү кылыр журулуг мен деп бодап чордум. ¹⁰ Мен ол бүгүнү Иерусалимге кылып, Бурганның дээди бараалгакчыларындан эрге алгаш, Ооң хөй улузун кара-бажыңче киир ок-тап турдум. А оларны өлүрүп каарга, мен ону деткип турган мен. ¹¹ Шупту сина-

гогаларга оларга кеземче онаап, Иисус-ту бак сөглээринче албадап шаг болган мен. Оларга удур аажок килеңнээш, Иу-деядан داشкаар хоорайларга безин олар-ны истеп сүрүп турган мен.

¹² Бир катап шак ол сорулга-биле Бурганның дээди бараалгакчыларын-дан бүрүн эрге болгаш даалга алгаш, Да-маск хоорайже бар чыткан мен. ¹³ Дуъш чедип турда, орукка чорааш, хенертен дээрден чайыннаан, хүнден-даа чырыт-кылыг чырык көрүп каан мен, Агриппа хаан. Ол чырык мээң база мээң-биле кады чораан өөрүмнүң карактарывысты чылчырыктадыпкан. ¹⁴ Бис шупту черже кээп дүшкөн бис, оон менээ еврей дылга: «Савл! Савл! Мени чүге истеп сүрүп тур сен? Сени сурген кымчыже бажын чай-гаш, хей-ле бодунга хора чедирер сен» — дээн үн дыңнап каан мен. ¹⁵ Мен: «Кым силер, Дээрги?» — деп айтырган мен. Ын-чан Дээрги-Чаяакчы менээ мынча деп хар-рылаан: «Мен дээрге истеп сүрүп чоруу-рун Иисус-тур мен. ¹⁶ Бут кырынга туруп кел. Мен сенээ көзүлгөш, сени бараан бол-лукчум кылдыр шилип, Мени көргениң-ниң болгаш сенээ ам-даа көргүзөр чүү-лүмнүң керечизи кылып алдым. ¹⁷ Сени бодуннун чонундан база сени ам олар-же чорудуптарым өске чоннар улузун-дан камгалаар мен. ¹⁸ Оларнын бачыт-тары өршээттинзин дээш, а ол ышкаш Менээ бүзүрээниң ачызында Бурган-ның ыдыктаан чонунун аразынче кир-зиннер дээш, сен оларның карактарын аждыр база дүмбей караңгыдан — чы-рыкче, эрликтин чагыргазындан — Бур-ганче ээлдирер сен».

¹⁹ Ынчангаш, Агриппа хаан, дээрден аждыгышкынга удурланыр аргам чок болган. ²⁰ Баштай Дамаскыга, а ол ыш-каш Иерусалимге, оон бүгү Иудеяга база өске чоннар улузунга суртаалдай берген мен. Олар бачыттарын миннип, Бурганче ээлзиннер дээш база ылап-ла ындызын бадыткаар ажыл-херектерден кылзын-нар дээш, суртаалдап турган мен. ²¹ Ооң ужурунда иудейлер мени Бурганның өр-гээзинге сегирип алгаш, өлүрер деп тур-ганнары ол-дур. ²² Ынчалза-даа Бурган менээ бөгүнге чедир дузалап турар бол-гаш, ам мында бүгү чоннун — улугнуң-даа, бичениң-даа мурнунда туруп алган,

26:1 Ыд. ыр. 118:46; Мф. 10:18; Аж.-ч. 9:15 26:4 Гал. 1:13 26:5 Аж.-ч. 23:6; Флп. 3:5 26:7 Мф. 19:28; Иак. 1:1 26:8 1 Кор. 5:12 26:9 Ио. 16:2; 1 Тим. 1:13 26:10 Аж.-ч. 8:3 26:11 Аж.-ч. 9:1 26:12 Аж.-ч. 9:3-6; 22:6-11 26:18 Иса. 35:5; 42:7 || Евр. 2:14-15 26:20 Аж.-ч. 9:20 26:21 Аж.-ч. 21:27, 30

херечилеп тур мен. Медээчилер болгаш Моисейниң өтгүр билип медеглээнинден өске, чүнү-даа чугаалавайн тур мен: ²³Христос хилинчекти көрүп эртер база өлүглер аразындан эң-не баштай катап дирлип кээр, Ол иудейлерге болгаш өске чоннар улунунга чырыкты эккээр деп чугаалап тур мен».

**Агриппаны бүзүредирин
Павелдиң оралдашканы**

²⁴ Павел ам-даа агартынып турда, Фест ону ыткыр үн-биле: «Сээң угаанын солуудан-дыр, Павел! Хөй эртем-билиң сени сээдеңдипкен-дир!» — деп үзе кирипкен.

²⁵ Павел: «Мен сээдеңневээн мен, хүндүлүг Фест, чугаалап турар чүвем алыс шынныг-даа, сарыылдыг-даа — дээн. — ²⁶Агриппа хаан ол бүгүнү эки билир, ынчангаш ооң-биле хостуг чугаалажып болур мен. Чүү-даа чүве ооң кичээңгейиниң кыйы-биле эртпээн деп бодаар мен, чүге дээрге бо бүгү чүүлдер хамык улус мурнунга болган болгай. ²⁷Агриппа хаан! Бурганның медээчилеринге бүзүрээр силер бе? Мен билир мен — бүзүрээр силер».

²⁸Агриппа Павелге: «Сен мени база ындыг дораан христиан кижичи кылып алыр бодадың бе?» — дээн.

²⁹Павел: «Ол хуусаа үр-даа, кыскадаа болган болза, чангыс силер эвес, а бөгүн мени дыңнап турар бүгү улус, чүглө бо илчирбелер чокка, мен деп болу бээр-инер дээш, Бурганга тейлеп тур мен» — деп харыялаан.

³⁰Хаан, а ооң-биле кады чагырыкчы, Вереника база олар-биле кады олурган шутту улус ынчан туруп келген. ³¹Олар үнгөш, аразында мынча деп чугаалажы бергеннер: «Бо кижичи ону хорутдагы дег азы өлүргү дег чүү-даа чүве кылбаан-дыр». ³²А Агриппа хаан Фестке: «Ол кижичи боду императорнуң шиитпирин негевээн болза, ону ам хостап болур турган-дыр» — дээн.

Павелдиң Римче чорупканы

27 ¹Италияже эжиндирип чоруптарын шиитпирлээнэвис соонда, Павел-

ди база өске-даа чамдык хорутдаттырган улусту императорнуң тускай батальоннун чүс шериг баштыңчызы Юлийге хүлээдип берген. ²Адрамит хоорайдан Асияның эриктеринче эжиндирип үнүпкен корабльга олурупкан бис. Бистиң-биле кады Фессалоника чурттуг македончу Аристарх чораан. ³Даартазында хүндүс Сидон хоорайга эжиндирип келген бис. Юлийин Павелге хамаарылгазы кижизиг болган. Ол Павелдиң хереглээн чүвезин тып берип, сагыш човаашкынын көргүзөр дээн эш-өөрүңге баргаш кээр арганы анаа берген. ⁴Бис оортан далайже үнгөш, дедир хаттар хадаанындан, Кипрни хаттардан ыжыктаан талазы-биле эжиндирип эрттивис. ⁵Киликия биле Памфилияның эригтерин чуй чалгып чыдар далайны кежир эжиндиргеш, Ликияның Мира хоорайга келген бис. ⁶Аңаа шериг баштыңчызы Италияже эжиндирип бар чораан Александриядан келген корабль тып алгаш, бисти анаа олуртупкан.

⁷Хөй хүннер ишгинде удур хат хадаанындан оожум эжиндирзе-эжиндирзе, арай боорда Книд хоорайның чаны-биле эрттивис. Удур хаттар хадаанындан оруувус уламчылап чадааш, Салмон шенекти чоогу-биле Крит ортулуктуң хаттардан ыжык талазын дургаар эжиндирип каан бис. ⁸Улуг күжениг-биле ооң кылдын дургаар эжиндиргеш, Ласея хоорайдан ырак эвесте Эки Өртээлдер дээр черге келген бис.

⁹Хөй хүннерни чидирген болгаш, эжиндирери озалдыг апарган, эң чугула иудей шээр хүнү база эрткен турган*. Ынчангаш Павел мынча деп сагындырган: ¹⁰«Дыңнаарам! Бистиң аян-чорувус чүглө корабль биле чүжкке эвес, а улуска база улуг бергедээшкиннер болгаш айыыл-халап-биле эртерин көрүп тур мен». ¹¹Ынчалза-даа шериг баштыңчызы Павелди дыңнавайн, корабль ээзи биле башкарыкчының сүмезин эдерген. ¹²Ук өртөөл аңаа кыштаарынга таарышпас боорга, далайжыларның хөй кезии оортан далайже үнгөш, болдунар болза, Критте Финик өртөөлге четкеш, кышты анаа ажарын шиитпирлээн. Финик дээрге мурнуу-барынын база

* 27:9 Эң чугула иудей шээр хүнү — ол үеде (күс эгезинде, Лев. 16:29-31 көр) ук черлернин далай-суунга күштүг шуурганнар хадып эгелээр турган.

26:23 1 Кор. 15:20; Кол. 1:18; Ажыл. 1:5 || Иса. 42:6; 49:6; Аж.-ч. 13:47 26:29 Аж.-ч. 21:33 26:31 Аж.-ч. 23:29 26:32 Аж.-ч. 25:12 27:1 Аж.-ч. 25:12 27:2 Аж.-ч. 19:29 27:6 Аж.-ч. 28:11

соңгу-барынын чүктөрже углай ажык чыдар өртөөл турган.

Шуурган

¹³ Мурнуу чүктөн оожум хат хадырга, «Биске херек чүве чоғум-на ол-дур» дээш, далайжылар якорун көдүргөш, Криттин эрийн дургаар эжиндирип чорупканнар. ¹⁴ Ынчалза-даа удаваанда ортулуктан бисче «соңгу-чөөн чүктүн хады» деп адаар күштүг шуурган хөмө хадып келген. ¹⁵ Корабль шуурганга алзыпкаш, хат удур чоруп чадап каан. Бис ынчан чалгыгларга чагыртып, олар бисти кайнаар углай-дыр, ынаар октадып чоруп берген бис. ¹⁶ Кавда дээр бичии ортулуктун жыжк талазы-биле эжиндирип эртип бар чыткаш, анаа камгалал хемезин арай боорда быжыглап алдывыс. ¹⁷ Ону өрү көдүргөш, корабльдын адаа-биле чоон хендирлер өттүргөш, куржай шарып алган бис. Сирт деп элезинниг сыык черге хептели бээринден сезингеш, корабльдын парустарын дүжүрүп каапкаш, хат айы-биле чоруп берген бис. ¹⁸ Шуурган шыдажыр аргажок киткээрге, даартазында хүндүс корабльдын чүбүгүн дүжүр октап эгелзэн бис. ¹⁹ А үшкү хүнде дериг-херекселдин кезин улус боттарынын холдары-биле корабльдан дүжүр октапкан. ²⁰ Хөй хүннер дургузунда хүн-даа, сылдыстар-даа көрбедивис, а күштүг шуурган киткел-ле турган. Адак соонда камгалал алыр кандыг-даа идегел ышкындырган.

²¹ Улус дыка үр чүнү-даа чивээн турган. Павел ынчан туруп келгеш, мынча дээн: «Силер мээң сүмем дүңнап, Криттен эжиндирип үнмес турган-дыр силер, эш-өөр. Ынчанган болза, бо хамык айбыл-халапка, чидиригте таварышпас ийик бис. ²² Ынчалза-даа ам сорук кириңер: силернин кайыңар-даа өлбөс-тир, а чүгле корабль бустур-дур. ²³ Эрткен дүне мээң мөгөйип, бараан бооп чоруурум Бурганның төлээзи менче келгеш барды. ²⁴ Ол меңээ: „Павел, кортпайн көр. Императорунун мурнунга турар ужурлуг сен, ол дээш Бурган Бодунун авыралы-биле кады эжиндирип чорууруң бугу улуска амы-тынны хайырлаар-дыр“ — ди-

ди. ²⁵ Ынчангаш сорук кириңер, эш-өөр. Мен Бурганга база бүгү чүвениң Ооң чугаалаан айы-биле болурунга бүзүрээр мен. ²⁶ Бисти кандыг-бир ортулукче үндүр октаптар ужурлуг».

²⁷ Он дөрткү дүн душкенде, чалгыглар бисти Адриатика далайынга* чайгач чоранар. Дүн ортузунда далайжылар чоогувуста бир-ле чер барын билип кааннар. ²⁸ Олар сугнуң тереңин хемчээрге, дөртөн хире метр болган. Элзэн болгаш, катап хемчээрге, үжен хире метр болган. ²⁹ Бисти хаяларже үндүр октаптарындан корткаш, далайжылар корабльдын артыы талазындан дөрт якорь бадыргаш, хүн дүрген-не үнүп келзин дээш мөргүп турганнар. ³⁰ Олар корабльдан дезерин оралдажып, корабльдын думчуундан якорь бадырган улус болуп, камгалал хемезин сугже дүжүре бергеннер. ³¹ А Павел шериг баштыңчызы болгаш шериглерге: «Олар корабльга артпас болза, силер дигриг артарын кордаванар» — дээн. ³² Шериглер ынчан хемени тудуп турган чоон хендирлерни үзе шааптарга, ол далайже кээп дүшкен.

³³ Даң адар душта, Павел хамык улуска чеменип алыры эки боор деп чугаалап эгелзэн: «Бөгүн силернин дигриг үнер дээн манаашкыныңарнын он дөрткү хүнү-дүр. Ол үе иштинде чүнү-даа чивээң болгай силер. ³⁴ Ынчангаш чеменип аарыңарны сүмелеп тур мен. Амы-тынныг артар дизинерзе, ол силерге эргежок чугула, кайыңарнын-даа бажындан чангыс-даа дүк черже кээп дүжүп читпес». ³⁵ Павел ынча дээш, хлебти алгаш, бүгү улустуң мурнунга Бурганга өөрүп четтиргеш, үлежип, чий берген. ³⁶ Улус шугту сорук кирип, чеменип алган.

³⁷ А корабльга шупту 276 кижиге турган бис. ³⁸ Тоттур чөмөнчө соонда, кызыл-тасты далайже дүжүр октап, корабльды чигедип эгелзэн бис.

Корабльдиң озал-ондакка таварышканы

³⁹ Даң адып кээрге, далайжылар элезинниг эриктиг мугулдур көрүп кааннар, ынчалза-даа чүү деп чер дээрзин билбес

* 27:27 Адриатика далайы — ол үеде ындыг ат-биле амгы Адриатика далайындан оранчок улуг, Италиянык мурнуу чүгүнде далайын адап турган.

27:14 Мк. 4:37 27:18 Иона 1:5 27:23 Аж.-ч. 8:26 27:24 Аж.-ч. 23:11 27:26 Аж.-ч. 28:1 27:34 1 Хаан. 14:45; 2 Хаан. 14:11; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18 27:35 Мф. 15:36

болганнар. Олар, болдунар чүве болза, корабльды сыык черге кадалдыр олуртуптарын шиитпирлээннер. ⁴⁰ Якорьларны далайже дүлүпкеш, корабльды башкарар эшкииштер быжыглан хендирлерни одура кезипкеш, хат корабльды аппаары-биле бичи парус көдүргөш, эрикче эжиндирип чорупкан бис. ⁴¹ Корабль элезинниг шенекке үскөш, сыык черге кадалы берген. Думчуу хандыр кадалгаш, шимчевейн барган, а арты талазын күштүг чалгыглар буза шаап эгелээн.

⁴² Хоругдаттырганнардан чангызы-даа эштип чорупкаш, дезе бербезин дээш, шериглер оларнын шуптузун өлүрер деп шиитпирлеп алган. ⁴³ Ынчалза-даа шериг баштынчызы Павелдин амытынын камгалаар дээш, оларнын ол сагыжын күүседиринге шаптыктап каан. Ол эштип билир улуска сугже баштай шурай бергеш, эрикче чедир эштин дужаган. ⁴⁴ Арткан улуска калбак ыяштар болгаш корабльдын бузундуларын-дан туттунгаш, амы-тынын камгалаарын айыткан. Ынчалдыр хамык улус эрикке чеде берген, кым-даа дужуп өлбөөн болган.

Мальта ортулукка

28 ¹ Эрикче бүдүн-бүрүн үнүп келгеш, ортулукун ады Мальта дээрзин биллип алган бис. ² Оон чурттакчылары бисти экииргээ аажок уткуп-хүлээп алганнар. Чабс чаап эгелээш, соой бээрге, олар одаг салгаш, бисти чалап алганнар. ³ Павел куспак долдур чээрген чыпташ, отче киир октап турда, чалбыштан дескен чылан союп үнгөш, оон холунда астына берген. ⁴ Павелдин холунда халаңнаан чылан көргөш, ол чер чурттуг улус аразында мынча дээннер: «Чигзиниг чок, бо кижиг өлүрүкчү турган боор, чүте дээрге ол далайга дужуп өлбөзө-даа, хай-бачыт кезедир бурган ону дириг арттырбады». ⁵ Ынчалза-даа Павел чыланны отче дужур силпигтерге, ол аңаа кандыг-даа хора чедирбээн. ⁶ А улус ону

ыжып эгелээр боор азы өлүг кээп дужер боор деп бодаан. Ындыг-даа болза, үр ма-нап келгеш, ооң-биле кандыг-даа айыгыл-халап болбаанын көргөш, сагыш-бодалын өскерттип: «Ол кижиг – бурган-дыр» – дигжи бергеннер.

⁷ Ол черден ырак эвеске ортулук чагырыкчызы Публийнин ээлел чери турган. Ол бисти бажынынче чалааш, үш хүн дургузунда хүндүлөп келген. ⁸ А ол үеде Публийнин ачазы халын аары болгаш кыжыктан арааш, дөжөөндөн турбайн чыткан чүве-дир. Павел оон өрээлинче киргеш, мөргүп алган соонда, аңаа холдарын дээскөш, экиртип каан. ⁹ Ол болушкунну көргөш, ортулукта чурттаан өске-даа аарыг кижилер чедип кээп, экирип турганнар. ¹⁰ Олар өөрүп четтиргенин илередип, биске хөй-ле хүндүлөп көргүскөннер, а кажан улаштыр эжиндирип чоруур деп турувуста, олар бисти орукка эргежок чугула херек бүгү чүве-биле хандырдылар.

Мальтадан Римге

¹¹ Үш ай эрткенде, Александриядан келгеш, ол ортулукка кыштаан «Ийис бурганнар» дээр корабльга эжиндирип чорупкан бис. ¹² Оон Сиракузы хоорайга келгеш, аңаа үш хүн турдуvus. ¹³ Оон эжиндирип үнгөш, Ригия хоорайга келдивис. Даартазында хүндүс муруну чүктөн хат хадый бээрге, ийиги хүнде Пугеолы өртээлге эжиндирип келдивис. ¹⁴ Бис ол черден бүзүрөөн хадунмавыс тып аарывыска, олар бисти аңаа чеди хүн хире олар-биле кады турарын дилээннер. А оон соонда ам-на Римге келдивис.

¹⁵ Хоорайда хадунмавыс бистиң дугайывыста дыннап кааш, мырынай Аппийнин шөлүнгө база Үш Шайлааракка уткуп үнүп келгеннер. Оларны көргөш, Павел Бурганга өөрүп четтиргеш, сорук кире берген. ¹⁶ Римге кээриvisкe*, Павелди бир шериг кижиге кадарткаш, аңгы чурттаарын чөпшээрп каан.

* 28:11 Ийис бурганнар – Зевс бурганнын оолдары, Кастор биле Поллукс ийистер. Олар далайга эжиндирерини камгалакчылары деп санадып турганнар, ынчангаш корабльдин думчуун оларнын ыяш дүрзүлери каастап турган. * 28:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Шериг баштынчызы хоругдаттырганнарны таңныылдар даргазынга хүлээдип берген» деп сөстөрни немээн.

27:43 Аж.-ч. 27:3 28:5 Бд. ыр. 90:13; Мк. 16:18; Лк. 10:19 28:6 Аж.-ч. 14:11 28:8 Аж.-ч. 9:40; Иак. 5:16 28:11 Аж.-ч. 27:6

Павелдиң Римге суртаалдааны

¹⁷ Үш хүн эрткенде, Павел иудейлер аразында эң алдар-хүндүлүг улусту чыып алган. Олар чыгып кээрге, ол мынча деп чугаалаан: «Ха-дунма! Бистин чонга база ада-өгбелеривистин өзү-чаңчылдарынга удур үүлгеткен чүвөм чок-даа болза, мени Иерусалимге тудуп хоругдааш, рим эрге-чагырга улузунга хүлээдип берген. ¹⁸ Олар мени истеп байысаагаш, өлүрүп шиитки дег чүү-даа чүвө үүлгөтпээн боорумга, хостап салыр деп турдулар. ¹⁹ Ынчаарга иудейлер аңаа удурланыр боорга, императорнуң шиитпирин негээр ужурга таварыштым, ыңдыг-даа болза, бодумнуң чонумга удур кандыг-даа буруудадышкын менде чок. ²⁰ Силерге ужуражып, ол дугайында чугаалажыр дээш, бөгүн силерни чыылдырып алдым, чүгө дээрге мени бо илчирбе-биле Израильдин идегели дээш демирлээн-дир».

²¹ Олар аңаа: «Бис Иудеядан сээң дугайында кандыг-даа чагаалар албаан бис, оон келген ха-дунмавыстың чаңгызы-даа сээң дугайында биске дыңнатпаан, багай чүү-даа чугаалаваан. ²² Ындыг-даа болза, үзел-бодалың дугайында сенден боттарывыс дыңнаксап тур бис, чүгө дээрге улус чер болганга ол өөредигге удурланып турарын дыңнаан бис» — дээннер.

²³ Оларнын Павел-биле дугуржуп алган хүнүнде оон-даа хөй иудейлер ооң чурттап турган черинге чедип келгеннер. Павел эргенден кежээге чедир

Бурганның Чагыргазынын дугайында оларга тайылбырлап база херечилеп, Моисейниң хоойлузу болгаш медээчилерниң номнарынга үндөзилээш, Иисустуң дугайында оларга шынзыдып келген. ²⁴ Чамдык улусту ол бодунуң сөстөрбиле бүзүредип шыдаан, а өскелери бүзүрөвейин барган. ²⁵ Олар аразында маргыжып эгелээш, тарап чоруур деп турда, Павел оларга түннел сөстөрүн чугаалаан: «Ыдыктыг Сүлдө Исая медээчинин аксы-биле ада-өгбелеринерге алыс шынны чугаалап каан-дыр:

²⁶ „Барып, бо чонга: *‘Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, эскербес-тир силер’* — деп чугаала. ²⁷ *‘Бо чоннуң чүрөктери дашталып калган, ол кулаан кумнап, караан хаптап алган. Оон башка олар караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче эглип кээп кээр ийик, а Мен оларны экиртир ийик мен’* — деп чугаала“.

²⁸⁻²⁹ Ынчангаш Бурган Бодунуң камгалалын өске чоннар улузунче чорутканы база олар ону дыңнап каары силерге билдингир болзун!»*

³⁰ Павел Римге, хөлезинин боду төлөп турганы бажыңга будун ийи чыл иштинде чурттап, аңаа ужуражып келген кижилер бүрүзүн хүлээп ап турган. ³¹ Ол Бурганның Чагыргазын дидими-биле, доктор чокка суртаалдап, Дээрги Иисус Христостуң дугайында улуска өөредип келген.

* 28:28-29 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Павел ыңча дээрге, иудейлер аразында изиг-изиг маргышпышаан, тарай бергеннер» деп сөстөрни немээн.**

28:18 Аж.-ч. 23:29; 26:31-32 28:23 Лк. 24:27 28:25 Мф. 15:7 28:27 Иса. 6:9-10; Мф. 13:15; Мк. 4:12; Ин. 12:40 28:28-29 Иса. 40:5; Лк. 3:6 28:31 Аж.-ч. 4:29; Эф. 6:19

Иаковтуң чагаазы

Кирилде

Бо чагааны Иисус Христостуң дуңмазы Иаков, Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу, бижээни ылап болгу дег. Чамдык шинчилекчилер Чаа Чагыг-керээни тургузуп турар чагаалар болгаш номнарның эң баштайгызы ол чагаа болур деп санап турар.

Иаков бодунуң чагаазын бүзүрелиниң кол чүүлдерин амыдыралга белени-биле боттандырып шыдавайн турган христианнарга бижээн. Ол хүн бүрүнүн амыдыралына христианнарның боттарын канчаар алдынарының дугайында, мерген угаан, байлакшыл, ядамк чорук, хоп-нүгүл, шыдамык чорук болгаш мөргүл дугайында айтырыгларны сайгарып көрбүшаан, тодаргай угаап бодап турар. Иаковтуң кол бодалы мындыг: бир эвес Бурганга бүзүрел буянның ажыл-херектер-биле шынзаттынмаан болза, ындыг бүзүрел хоозун, кымга-даа ажык чок. Бурганга ылап-ла бүзүрөп турар кижии Аңаа таарымчалыг чүүлдерни кылыры эргежок чугула дээрзин ол номчукчуларга билиндирип турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның база Дээрги Иисус Христостуң чалчазы Иаковтан байыр. Өске чоннар аразында тоо быдаргай чурттап чоруур он ийи израиль аймакка амырменди чедирдим!⁴

Бүзүрел биле мерген угаан

² Ха-дуңма, янзы-бүрү шенелделер оруунарны моондактаза, аажок кежиктиг бис деп санаңар! ³ Шенелдени ажып эрткен соонда, бүзүрелиңер силерни шыдамык болдуарын билер болгай силер. ⁴ А шыдамык чорук, бодунуң ээлчээнде, бүрүн салдарын көргүзөр, ол силерни бүгү талазы-биле тергини, кандыг-даа четпес-дудуу чүве чок улус кылыптар.

⁵ А кайы-бирээңерге мерген угаанны чедир бербээн болза, ол кижии Бургандан мөргүп дилезин. Бурган мерген угаанны хамык улуска чүрээниң ханызындан, чеме-хала чокка хайырлап турар

болгаш, аңаа база бээр. ⁶ Ынчалза-даа ол кижии бүзүрел-биле, ынай-даа чигзиниг чок дилээр ужурлуг, чүге дээрге чигзинген кижии хатка сывыртадып, доза шаптырткан далай чалгыныга дөмей. ⁷⁻⁸ Хары угда ийи сагыштыг кижии бодунуң кылып турар чүүлдеринге турум эвес, шийтпир чок болур. Ындыг кижии Дээрги-Чаяакчудан кандыг-бир чүүл алырын кордавазын.

Ядыы болгаш бай улуска чагыг-сүме

⁹ Түрөңги бүзүрээн кижии Бурганга өрү көдүртүп турары дээш чоргаарланыр ужурлуг. ¹⁰ А бай-шыырак чурттап чоруур бүзүрээн кижии Бурганга куду көрдүргени дээш чоргаарланыр ужурлуг: ол, үези кээрге, шөлде чечек дег онуп, чиде бээр. ¹¹ Хүн өрттендир чип, кааңнаарга, оыг-сиген кадып каар, ооң чечээ тоглааш, аянның хевири үрели бээр. Бай кижии база бодунуң хамык ажыл-херээн бүдүрүп чорааш, шак ынчаар чиде бээр.

* ¹⁻¹ Он ийи израиль аймак – ынча деп тура, Иаков Бурганның бүгү чонун, христиан ниитилелди кириштир, бодап турар чадавас.

¹⁻¹ Мф. 13:55; Аж.-ч. 12:17; 15:13; 21:18; Гал. 1:19; 2:9 || Лк. 22:30; Ин. 7:35; Аж.-ч. 26:7; 1 Пет. 1:1

¹⁻² Мф. 5:11-12; 1 Пет. 1:6-7 ¹⁻³ Рим. 5:3 ¹⁻⁴ 2 Пет. 1:6 || Мф. 5:48 ¹⁻⁵ 3 Хаан. 3:9-12; У. ч. 2:3-6

¹⁻⁶ Мф. 21:21; Мк. 11:24 ¹⁻⁷⁻⁸ Иак. 4:8 ¹⁻⁹ Иер. 9:23-24; 1 Кор. 1:31; 2 Кор. 10:17 ¹⁻¹¹ Иса. 40:7; 1 Пет. 1:24

Шенелде биле куткүлгө

¹² Шенелделерни шыдажып эртип турар киж и амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге оларны шыдажып эрткеш, Бурганга ынак улуска Ооң азааны шанналды – мөңгө амыдыралды алыр. ¹³ Шенелделерге күткүткен кым-даа болза: «Бурган мени күткүп турар-дыр» – деп чугаалавазын. Чүгө дээрге Бурган бузутка күткүтпес болгаш Боду база кымны-даа күткүвес. ¹⁴ А киж и бүрүзүн ооң бодунуң-на күзээшкиннери күткүүр. Олар ону халзыптар база дузактап алыр. ¹⁵ Ындыг күзээшкиннер сааттангаш, бачыт төрүп алыр, а үүлгеткен бачыт, бодунуң ээлчээнде, долузу-биле өзүп-мандааш, өлүмгө чедирер.

¹⁶ Ханы ынак ха-дунма, дуурайлатпаңар. ¹⁷ Кандыг-даа буянның база кайгамчык эки белек өрүтөн, дээрниң чырымалдарын чаяган Бурган Ададан кээр. А Бурганда өскерилге-даа, өскерлишкиннерниң хөлөгези-даа чок. ¹⁸ Ол бисти, Ооң бүгү чаяалгазының иштинде баштайгы дүжүт ышкаш болуруvus дээш, Бодунуң күзел-соруу-биле алыс шынның сөзүн дамчыштыр амыдыралче тынгарган.

Дыңнааш, чагыртып өөрениңер

¹⁹ Ханы ынак ха-дунма, мону дыңнаңар: киж и бүрүзү чулчуруурун шеглеп, дыңнаарынче сундугуп көрүзүн база ол ышкаш белең-селен килеңневезин. ²⁰ Чүгө дээрге килеңге алыскан киж и Бурганның мурунуга чөптүг-шынның чорук чедип ап шыдаvas. ²¹ Ындыг болганда, кандыг-даа бужар сагыш болгаш бузуттуг үүлгедиглерниң артынчызындан адырылгаш, Бурганның чүректеринерге тарып турар сөзүн – силерни камгалап шыдаар күчүлүг сөстү – чөпшүл күлээп алыңар.

²² Бурганның сөзүн чүглө кулак дашты-биле дыңнап эртирбейн, ону херек кырында боттандырып чоруңар. Оон башка боттарыңарны мегелээниңер ол. ²³ Бурганның сөзүн дыңнаарыңга өй, а ону херек кырында боттандырбас киж и көрүнчүккө арнын кайгаан киж и-

ге дөмей-дир. ²⁴ Ол бодун кайгап-кайгап, өскээр чайлай бергеш, көрүнчүккө канчаар көзүлгенин дораан уттуп алыр. ²⁵ Хосталганы хайырлар, четпес талазы чок Хоойлуну дыңнаан киж и ону дораан-на уттуп албас, а херек кырында боттандырып, бодун ооң аайы-биле ап чоруур болза, ажыл-херектеринге амыр-чыргалдыг болур.

²⁶ Бодун Бурганны хүндүлөп чоруур мен деп санаар, ынчалза-даа аксын тыртып шыдаvas киж и бодун боду мегелеп чоруур база ооң Бурганны хүндүлөдүм дээр и хей чүве-дир он. ²⁷ Бурган Адааның хүлээп аары алыс шынның, арыг болгаш кем чок хүндүлөп болза түрегделге туттуруп чоруур өскүстерге, дулгаж кадайларга дуза чедиреринде база бо делегейнин багыңга борашпайн амыдыраарында.

Шупту улуска

дең хамаарылгалыг болуңар

2 ¹ Ха-дунма! Өндүр улуг Дээргивис Иисус Христоска бүзүрээр болганыңарда, улусту ылгай көрбөнер. ² Силернин чыылган черинерге каас-коя хептиг, алдын билзектиг киж и, а ооң соондан элбер-самдар хептиг яды киж и кирип келген дижик. ³ Каас-коя хептиг киж иге онза кичээңгей көргүзүп, аңаа: «Бээр эртип, дөрге олоруңар» – дээш, а яды киж иге: «Маңаа тур» азы: «Борта, бುದум баарыңга олур» – дээн дижик силер. ⁴ Ынчан чүну канчап турарыңарны билер силер бе? Чамдык улусту өскелеринден дээр деп ылгай көрүп, бак сагыштыг шийткекчилер болу берген эвес силер бе?

⁵ Ханы ынак ха-дунма, дыңнап көрүңер! Бурган бо делегейниң яды улузун чүгө шилип алганыңар? Оларны бүзүрел-биле байыткаш, Аңаа ынак улуска азааны Чагырғаның салгаччылары кылып каар дээш эвес бе? ⁶ А силер ядыларны дора көөр-дүр силер! Эрге-шөлээнерни кызагдап, шийткел черинче сөөртүп турар улус кымнарал – байлар эвес ийик бе? ⁷ Силерге тывыскан Христостун чаагай адын дорамчылаан улус байлар эвес ийик бе?

^{1:12} Мф. 10:22; Мк. 13:13 || Иак. 5:11; 2 Тим. 4:8; Ажыд. 2:10 ^{1:15} Иов 15:35; Бд. ыр. 7:15; Иса. 59:4 || Рим. 5:12; 6:23 ^{1:16} Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 ^{1:17} Э. д. 1:16 || Мал. 3:6; 1 Ин. 1:5 ^{1:18} Иер. 2:3; 2 Фес. 2:13; Ажыд. 14:4 || Ин. 1:13 ^{1:19} У. ч. 10:19 || У. ч. 14:29; Эккл. 7:9 ^{1:21} Кол. 3:8 ^{1:22} Лк. 11:28; Ин. 13:17; 1 Ин. 3:18; Рим. 2:13 ^{1:25} Иак. 2:12 || Лк. 11:28 ^{1:26} Бд. ыр. 38:2; Иак. 3:2-3 ^{1:27} Иов 31:17-18; Иса. 1:17; Мф. 25:36 || 2 Пет. 3:14; 1 Ин. 5:18; 1 Тим. 5:22 ^{2:1} Ы. х. к. 1:17; 16:19; Мф. 22:16; Лк. 20:21; Рим. 2:11 ^{2:5} 1 Кор. 1:27-28 || 2 Кор. 8:9; Ажыд. 2:9

⁸ Бижилгеде: «*Чаныңда кижиге бодуңа бодуң дег ынак бол*» — деп айтыткан Хаанывыстың хоойлузун херек кырында сагып чоруур болзуңарза, шын кылып турар-дыр силер. ⁹ Ынчалза-даа улусту ылгай көөр болзуңарза, бачыт үүлгеткениңер база ыдыктыг хоойлуну хажыткан дээш буруудааныңар ол-дур. ¹⁰ Ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле сагып турар мен деп бодап тура-даа, оң чаңгыс-даа бол айтышкынын хажыткан кижиге ону бүрүнү-биле хажытканы дээш буруулуг боор. ¹¹ Чүгө дээрге: «*Кады чурттаан эжиңге өскерилбе*» — деп чугаалаан Бурган: «*Кижиге өлүрбө*» — деп база чугаалаан. Ынчангаш сен кады чурттаан эжинге өскерилбейн-даа тургаш, кижиге өлүрөр болзунза, ыдыктыг хоойлуну дөмей-ле хажытканың ол.

¹² Хосталга хайырлаан хоойлу ёзуу-гаар шүгдүнүп чоруур улус дег, ынчаар чугаалап база ажыл-херээнер кылып чоруунар. ¹³ Чүгө дээрге өршээл билбес улусту Бурган база өршээл чокка шиидер. А өршээл кезедир шииткелден артык өндүр!

Бүзүрел биле буянынг ажыл-херек

¹⁴ Ха-дунма, Бурганга бүзүредим деп турар бир-ле кижиге буянынг ажыл-херек кылбас болза, ынча дээн ажыгы чүл? Ындыг бүзүрел ону камгалап шыдаар бе?! ¹⁵ Чединмес ха-дунманар идик-хеп, аш-чем хереглээн дижик. ¹⁶ А силернин кайы-бирээңер оларга: «Амыр-тайбын чоруптуңар, чылыдыр кетгинер, тотур чемениңер» — деп чугаалааш, оларнын амыдыраарыңга херек чүүлдерни бербес болза, ындыг чугааның ажыгы чүл? ¹⁷ А Бурганга бүзүрел база ындыг — ол чүгө боду, ажыл-херектер чокта, өлүг боор.

¹⁸ Ынчаарга кандыг-бир кижиге мынча дээр чадаас: «Бир кижиде бүзүрел бар болзун, а өске кижиде ажыл-херектер бар болзун». Сен меңээ бүзүрелиңни ажыл-херектеринден ангы кылдыр көргүс че. А мен сеңээ ажыл-херектеримден

илден апаар бүзүрелимни көргүзөр мен. ¹⁹ Бурган чаңгыс деп бүзүрөөн-дир сен: ол кончуг эки-дир! Буктар безин ындыг деп бүзүрөп, коркташ, сиринейнип турар.

²⁰ Хос баштыг сени-даа! Бүзүрел ажыл-херек чокта ажык чок* дээрзин көрбөй турарың ол бе? ²¹ Бодунун оглу Исаактыг өргүл бедигээжинче салгаш, Авраам өгбевис Бурганнын мурнунга ажыл-херээ-биле агарып үнмежик бе?

²² Ооң ажыл-херээ биле бүзүрелиңиң тудуш харылзаалыын, ажыл-херээн дамчыштыр ооң бүзүрели эчизинге четкенин көрүп тур сен. ²³ Бижилгеде: «*Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан*» — дээн сөстөр ынчалдыр чогул бүткен, ынчангаш Авраам Бурганнын өннүү деп адаткан. ²⁴ Бурганнын мурнунга кижиге чүгө бүзүрели дээш эвес, а ажыл-херээ дээш агарарын көрүп тур силер.

²⁵ Оон ыңай Раав деп самын-сатар херэеженче көрүңер. Раав израиль чоннуң төлээлекчилерин* бодунга хүлээп алгаш, өске оруктап хоорайдан үндүрүп, камгалаан болганда, ажыл-херээ дээш агарган болгай.

²⁶ Ша-ла ынчаар, мага-боттуң амытын чокта өлүү дег, Бурганга бүзүрел база ажыл-херек чокта өлүг.

Аксывыс бар дээш, сула салбаңар

3 ¹ Ха-дунма, силернин араңардан чүгө-лө хөй эвес улус башкылар апарзын. Улусту өөредип турар башкылар бис өскелерден шынгыны шииттирер бис. ² Чүгө дээрге бис шупту хөй бачытты үүлгедип чоруур бис. Аксы-биле бачыт үүлгетпес кижиге четпес чүвези чок деп санаттырар, ындыг кижиге бүгү мага-бодун тудуп билдире ол.

³ Аытгар биске чагыртсыннар дээш база оларнын мага-бодун башкара дээш, оларнын аксынче суглуктар сугар болгай бис. ⁴ Азы далайга эжиндирер корабльдарже көрүңер даан. Олар аажок улук база күштүг хаттар дузазы-биле

* 2:20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ажык чок» эвес, а «Өлүг» деп бижээн. * 2:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «төлээлекчилер» эвес, а «хайгылчылар» деп бижээн.

2:8 Лев. 19:18 2:9 Хост. 23:2-3; Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:17 2:10 Мф. 5:19; Гал. 3:10 2:11 Хост. 20:13-14 2:12 Иак. 1:25 2:13 Мф. 6:15; 18:35; Лк. 6:37 2:16 Ы. х. к. 15:7; У. ч. 21:13; Иса. 58:7; Мф. 25:35; Лк. 3:11; 1 Ин. 3:17-18 2:18 Мф. 7:16; Гал. 5:6 2:19 Ы. х. к. 6:4 || Мф. 8:29; Мк. 1:24; 5:7; Аж.-ч. 16:17; 19:15 2:21 Э. д. 22 2:22 Евр. 11:17-18 2:23 Э. д. 15:6; Рим. 4:3; Гал. 3:6 || 2 Чыл. 20:7; Иса. 41:8 2:25 Инс. 2:1, 16; 6:24 3:1 Мф. 23:8 3:2 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23 || Ыд. ыр. 38:2; Иак. 1:26 3:3 Ыд. ыр. 31:9; У. ч. 26:3

шимчээр-даа болза, оларны хензигийне руль-биле башкарып, башкарыкчынын туралаан черинче углап боор. ⁵ Дыл база ындыг: мага-бодувустун хензигийне кезээ-даа болза, улуг ажил-херекти бүдүрүп шыдаар.

Улуг эзимни ынай от чаштанчызы өрттедиптерин бодап көрүнер даан! ⁶ Дыл биле от көнгүс демей. Мага-бодувустун бекте кезектеринин аразында дыл дээрге бузут башкарган делегей-дир. Дыл бүгү мага-ботту бужартадып, бүгү бүдүжүвүстү өрттендир чиптер, а ол өрт тамынын одундан өөскүүр.

⁷ Кижн хамык аңнарны, куштарны, соястаарларны болгаш далай амытаннарны чаажыктырып шыдаар, харын-даа чаажыктырып алган. ⁸ Ынчалза-даа дылды кым-даа чаажыктырып шыдаавас. Ол дээр-ге өлүмнүг хорандан бүткен, тырттынмас бузут-тур. ⁹ Дылывыс-биле Дээрги-Чаяакчы болгаш Адавысты алгап-йөрээр бис, база-ла оон-биле Бурганнын омур-хевирин эзугаар чаягаан улусту одап-каргаар бис. ¹⁰ Чаңгыс ол-ла аас алгап-йөрээп-даа, одап-каргап-даа турар. Ха-дунма, ындыг болбас ужурул! ¹¹ Чаңгыс суг бажындан дус чок база дустуг суг үндүр агар деп бе? ¹² Ха-дунма, фиға ыяжы оливка чимизин, а виноград сывы фиға чимизин берип шыдаар бе? Дустуг суг бажы база дус чок суг үндүр аксып шыдаавас.

Мерген угаанның буянынны азы бачыттык

¹³ Силернин араңарда мерген угаанның болгаш көрбээн чүвем чок мен дээр кижн бар бе? Бар болза, ындыгызын төлептиг амыдыралы, буянын ажил-херектери-биле мерген угаандан кээр чөпшүлүн дамчыштыр бадьтказын. ¹⁴ Ынчалза-даа силернин чүрээнерни кара адааргал база чүгле ажык сүрүп, бодун өрү көөр сагыш ээлепкен болза, хей черге мактанып, алыс шынга удур бачыт үүлгетпечер. ¹⁵ Ындыг «мерген угааныңар» дээрден келбээн, а бо делегейден келген боорда, бачыттыг бүдүштөн база буктардан дөстелип үнген болгандыр. ¹⁶ Чүге дээрге кайда адааргал бол-

гаш чүгле ажык сүрүп, бодун өрү көөр сагыш барыл, ында үен-даан чорук база чүүл-бүрү чүдек-бужар үүлгедиглер турар.

¹⁷ А дээрден кээр мерген угаан, чүнү-даа мурнай, арыг, ол ышкаш тайбың-зырак, биче сеткилдиг, дыңнап билер, өршээлдиг, буянын ажил-херектери-биле бай, кымны-даа ылгай көрбөс, ак сагыштыг боор. ¹⁸ А чөптүг-шынынг чоруктун дүжүдүн амыр-тайбынын кадагаалаан улус тайбың байдалга өстүрүп алыр.

Делегейниң өңнүү – Бурганның дайзыны

4 ¹ Аранарга адаан-өжээн болгаш алгыш-кырыш чүден тыптырыл? Амыдыралыңарга тергийдеп үнер, боттарыңарга таалап чедириксээр күзээшкин-неринерден эвес бе?

² Бир-ле чүвени аажок күзээш, холга кирип чадаар силер, оон-на кижн өлүреринге-даа белен боор силер. Аажок алыксааш, демей-ле ону чедип албас силер, ынчангаш алгыжып-кыржып, демисежип үнер силер.

Бургандан дилевес болгаш, күзээн чүвечерни албас силер. ³ А дилээш-даа, демей-ле албас силер. Чүге дээрге алган чүүлүңернин шуптузун бак сагыш-биле – чүгле таалалдарыңар хандырып, төтчеглээр дээш дилеп турар силер. ⁴ Самыраан өскерликчилер! Бо делегей-биле найырал тудары Бурган-биле өжөннежиринге демейин билбезинер ол бе? Бо делегейниң өңнүү болукаан кижн Бурганнын дайзыны апаар. ⁵ Азы силернин бодалыңар-биле Бижилгениң: «Бурганнын бистиң-биле кады чурттадып кааны Сүлденин биске ынакшылы аажок хүннээчел»* – деп турары хоозун сөстөр боор бе? ⁶ Ынчалза-даа Бурган оон-биле чергелештир биске улам хей ээ көрүүшкүнүн хайырлап турар. Ынчангаш Бижилгеде:

«Бурган адыыргак улуска удурланыр, а томаарааннарга ээ көрүүшкүнүн хайырлаар» деп чугаалаан.

⁷ А ындыг болганда, Бурганга чагыртыңар, эрликке удур туржуңар, ол ынчан

* 4:5 Азы: «Бурганның иштивиске чаяп кааны сагыш-сеткилди дошкун күзээшकिनер бүргээн».

3:6 Мф. 12:34; 15:18 || У. ч. 16:27 3:8 Ыд. ыр. 119:2; 139:4 3:9 Э. д. 1:26 3:13 Иак. 2:18

3:15 1 Тим. 4:1; Ажыд. 2:24 3:18 Мф. 5:9; Гал. 6:8 4:1 1 Пет. 2:11 4:3 У. ч. 10:3 4:4 Иер. 3:8; 31:22;

Иез. 16:32; Ос. 5:7 || Ин. 15:19; 1 Ин. 2:15; Рим. 8:7 4:5 1 Кор. 6:19 4:6 У. ч. 3:34; 1 Пет. 5:5

4:7 1 Пет. 5:8-9; Эф. 4:27

силерден дезе бээр. ⁸ Бурганче чоокшул- ланар, Ол база силерже чоокшулап кээр. Бачыттыг улус, холунар чуп алынар. Ийи сагыштыглар, чүректеринер арыгланар. ⁹ Кажыыданар, ыглап-сыктанар база ку- даранар. Каттырарының орнунга, ыгла- жынар, амыраарының орнунга, мунга- ранар. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының мурнунга томаарынар, Ол ынчан силерни өрү кө- дүрер.

Чаныңда кижини шиитпеңер

¹¹ Ха-дуңма, удур-дедир бак сөглеш- пеңер. Бодунуң эжин бак сөглээр азы бу- руу шавар кижини ыдыктыг хоойлуну бак сөглээни азы буруу шапканы ол боор. А ыдыктыг хоойлуну буруу шаап ту- рар болзунза, ооң күүседикчизи эвес, а шииткекчизи сен. ¹² Хоойлу Берикчизи болгаш Шииткекчи – чүгле чаңгыс, чүг- ле Ол камгалап азы чок кылып шыдаар. Чанында кижини шиидер мен дээр хи- ре сен чогуум кым сен?

Тураның бичези херек

¹³ «Бөгүн азы даарта бир-ле хоорайже чоруттаалы. Аңаа бир чыл чурттааш, са- дыг-саймаа кылып, хөй ажык-кончаалыг болуулу» – деп чугаалаар хамык улус, ме- ни дыңнаңарам. ¹⁴ Амыдыралыңар сон- даарта канчап баарын безин билбес-тир силер. Амыдыралыңар деп чүл ол? Хен- зиг када көзүлгөш, оон эстип чиде бээр туман-дыр. ¹⁵ Ооң орнунга: «Дээрги-Ча- яакчы күзээр болза, ам-даа амыдыраар бис, ону азы мону кылып четтигиптер бис» – деп чугаалап чорунар. ¹⁶ А силер ам туранар улуундан менээргенир-дир силер: ындыг менээргенишкин бүрү- зү – бузут-бак-тыр!

¹⁷ Ынчангаш канчаар буян кылыр- ын билер, ынчалза-даа кылбас кижини – бачыт үүлгөткен дээш буруулу!

Байларга кичээндириг

5 ¹ Байлар, ам силер мени дыңнаңар! Ишкирнигип ыглап-сыктанар, чүге дээрге хай-халаптар силерже диргелип

кел чыдар-дыр. ² Эртине-байлаңар ирип каар-дыр, идик-хевинерни үзүт-ховаган дыдып чиптер-дир. ³ Алдын-мөңгүнүңер дадарып каар-дыр! Оларның дады си- лерге удур херечилел бооп, мага-боду- нарны от-биле демей оя чирти бээр. Эр- тине-байлаңарны бо делегейиниң сөөл- гү хүннеринде чыып алган-дыр силер. ⁴ Силерниң шөлдериңерниң дүжүдүн ажаап берген ажилчыларның акшазы чедир төлеттинмээн. Оларның халактаан ыы-сызын дыңнаңар. Оларның халак- тилээ ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы- ның кулаанга чеде берген. ⁵ Силер чер кы- рынга чырап-таалап, мага хандыр чурт- тап келдинер. Чүрээнер дөггерери-биле семирти азыраан хойлар чүрээ дег апар- ды. ⁶ Силерге удурланмаан чөптүг-шын- ныг улусту* шииткеш, өлүрүп турдуңар.

Шыдамык чорук биле мөргүл

⁷ Ха-дуңма, ынчангаш Дээрги-Ча- яакчының ээп кээр хүнүңге чедир шы- дажып көрүңер. Тараачын кижини чернин дүжүт бээр үезин кайы хире манаарын көрүңер даан. Ол күскү болгаш часкы чаастар чаарын шыдамык манап кээр. ⁸ Силер база шыдамыңар көргүзүңер. Идегелиңер черле ышкынманар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының чедип кээр хүнү мыя бо келген-дир.

⁹ Ха-дуңма, шииттирип албазы-би- ле, удур-дедир хомудал үндүрбөңер. Бур- ган шупту улусту шынны-биле шиидер.

¹⁰ Ха-дуңма, Дээрги-Чаяакчының адындан чугаалап турган медээчилер- ни хилинчек көөрүнүң болгаш шыдамык чоруктун үлегери кылдыр ап көрүңер. ¹¹ Шыдажып үнгөн улусту ам амыр-чыр- галды деп алгап-йөрөөп тулар бис. Иов- тун туруштуунун дугайында дыңнаан, түннелинде ооң Дээрги-Чаяакчыдан чүңү алганын билер силер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аажок өршээлдиг бол- гаш кээргээчел болгай.

¹² Ха-дуңма, хамыктың мурнунда дээр-биле-даа, чер-биле-даа база өске- даа дангырактар-биле дангыраглаванар.

* 5:6 Азы: «Чөптүг-шынныг Кижини».

4:8 2 Чыл. 15:2; Бл. ыр. 72:28 || Иак. 1:7-8 || Бл. ыр. 50:4; Иса. 1:16; Иер. 4:14 4:10 Иса. 57:15
4:11 Рим. 14:4, 10 4:12 Иак. 5:9 || Лк. 12:5 || Мф. 7:1 4:14 У. ч. 27:1; Лк. 12:18-20 || Бл. ыр. 101:4
4:15 Дж.-ч. 18:21 4:17 Ин. 9:41 5:1 Ам. 6:1; Лк. 6:24 5:2 Иов 13:28; Иса. 50:9; Мф. 6:19-20
5:3 Рим. 2:5 5:4 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:14-15 || Ы. х. к. 24:15; Иса. 5:9 5:5 Иер. 12:3 5:7 Ы. х. к. 11:14
5:8 1 Пет. 4:7 5:9 Мф. 7:1 || Иак. 4:12 5:10 Мф. 5:12; 23:34; Аж.-ч. 7:52; Евр. 11:32-38 5:11 Мф. 10:22;
Мк. 13:13; Иак. 1:12; Ажыл. 2:10 || Иов 1:21-22; 2:10; 42:10 || Хост. 34:6 5:12 Мф. 5:34-37

Бурганга шииттирбес дээш, «ийе» деп чугаалааныңар «ийе» дээн болзун, «чок» деп чугаалааныңар «чок» дээн болзун.

¹³ Кайы-бирээңер хилинчек көргөн дижик? Ол кижини мөргүзүңүз. Кайы-бирээңер аас-кежиктиг болган дижик? Ол кижини Бурганга өөрүп четтирген ыдыктыг ырылар ырлазын. ¹⁴ Кайы-бирээңер аараан дижик? Христиан ниитилелдин удуртукчуларын кыйгыртып каарга, олар демги кижини Дээрги-Чаяакчының адындан олива үзү-биле чаап, ооң кадыкшылы дээш мөргүзүңүз. ¹⁵ Бүзүрел синген мөргүл аарыг кижиниң кадыын эгидиптер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону кадык кылыптар. А ол кижини бачыт үүлгөткөн болза, Бурган ону өршээр. ¹⁶ Ынчангаш Бурган силерни экиртсин дээш, үүлгөт-

кен бачыдыңарны бот-боттарыңарга минниңер база бот-боттарыңар дээш мөргүңер. Чөптүг-шынның кижиниң мөргүлү аажок күштүг салдарлыг боор.

¹⁷ Илия медээчи, бистиң шуптувус ышкаш, анаа кижини чораан. Ол, чаъс чагазын дээш, сеткилиниң ханызындан мөргүүрге, чер-чуртка үш чыл алды ай дургузунда чаъс чагаан. ¹⁸ Ол оон база катап мөргүүрге, дээрден чаъс кудуп эгелээн соонда, чер дүжүдүн берип эгелээн.

¹⁹ Ха-дунма, кайы-бирээңер шынның орундан соора баарга, ону өске кижини Бурганче ээлдирипкен дижик. ²⁰ Билдингир болзун: бачыттыг кижини шын эвес оруктан Бурганче ээлдирген кижини ону өлүмден камгалаар база *ооң хөй бачыттарын өршээрин чедип алыр.*

^{5:13} 1 Кор. 14:15; Эф. 5:19 ^{5:14} Мк. 6:13 ^{5:15} Иов 22:30 ^{5:16} Мк. 1:5; Аж.-ч. 19:18 || Э. д. 20:17; Сан. 11:2; 3 Хаан. 13:6; 4 Хаан. 4:33-34; Иов 42:8; Аж.-ч. 9:40; 28:8 ^{5:17} 3 Хаан. 17:1; 18:1; Лк. 4:25 ^{5:18} 3 Хаан. 18:42-45 ^{5:19} Гал. 6:1 ^{5:20} У. ч. 10:12; 1 Пет. 4:8

Пётрнуң бирги чагаазы

Кирилде

Пётр элчин бодунуң бирги чагаазын Римге бистиң эраның 63 азы 64 чылында бижээн чадавас. Павел элчинниң кады ажылдап турган эжи Сила чагааны бижииринге дузалажып турган. Чагааны Биче Азияның (амгы Турция) соңгу кезээнге Павелдиң сургаалының ачызында тургустунган христиан ниитилелдерге чоруткан.

Ол үеде христианнарның байдалы улам-на баксырап кел чыткан: Иисуска бүзүрели дээш улус оларны дорамчылап, бак сөглөп турган. Пётр Христоска бүзүрөөннерге олар, Иисустуң боду дег, боттарының бүзүрели дээш база ыдыктыг ёзу-биле чурттаары дээш хилинчекти көрүп эртеринге белен болур ужурул деп сагындырып турар. Христос чер кырынче эглип келгеш, Дээрги-Чаяакчыга шынчызы дээш бүзүрөөннерни шаннаар. Ол идегел христианнарга оларның чуртталгазында таваржыр бүгү бергелерни ажып эртер күштү хайырлаар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостуң элчини Пётрдан байыр. Төрөөн чериңерден ыракта*, Понт, Галатия, Каппадокия, Асия болгаш Вифиния девискээрлеринде тоо быдаргай чурттап чоруур силерге – Бурганның шилип алган улuzuнга бижидим. ² Силерни Бурган Ада Бодунуң баш бурунгаар көргөн сорулгазын ёзугаар Сүлдезин дамчыштыр ыдыктап, Иисус Христоска чагыртсыннар база Ооң ханы-биле бызай чаштынып арыгланзыннар дээш, аңгылап үскен болгай.

Авырал болгаш амыр-тайбың силерге эң-не элбээ-биле доктаазын!

Дириг идегел

³ Дээргивис Иисус Христостуң Бурганы болгаш Адазынга алдар! Ооң өндүр улуг өршээли-биле, Иисус Христостуң өлүглер аразындан катап дирилгенинин ачызында, бис катап төрүттүңөш, дириг идегелди алган бис. ⁴ Бурганның Бодунун чонунга дээрде шыгжап кааны иривес, арыг, оңмас өнчүнү алзыннар дээш,

Ол чаа амыдыралды биске хайырлады. ⁵ Силер, бүзүрелинер ачызында Бурганның күжү-биле кадагалаттынган улус, сөөлүг үе кээрге ажыттынар камгалалды алыр силер.

⁶ Ол бүгү дээш өөрүнер. Элээн үе дургузунда янзы-бүрү шенелделерни болгаш хинчекти көрүп эртер-даа болзунарза, өөрүнер. ⁷ Шенелделер эргежок чугула, чүгө дээрге оларны ажып эрткен бүзүрелинер алдындан үнелиг (а ол дээрге мөңгө эвес-даа болза, отка хынаттына бээр бүдүмел болгай), а Иисус Христос ээп кээрге, ол бүзүрелинер силерни хүндүлел, алдар болгаш мактал-хүндүге чедире бээр. ⁸ Христосту көрбөөн-даа болзунарза, демей-ле Аңаа ынак апарган силер. Ону ам көрбөй-даа турзунарза, демей-ле Аңаа бүзүрей берген силер, ынчангаш сөс-биле чуруп болбас чайынналчак өөрүшкүгө бүргеткен силер. ⁹ Чүгө дээрге Аңаа бүзүрөөниңер ачызында камгалалыңар чедип ап турар-дыр силер.

¹⁰ Бурганның силерге бээр кылдыр көрүп кааны авырал дугайында өттүр

* 1:1 Христианнарның ёзулуг төрөөн чурту – дээрде деп бодап турар (Флп. 3:20; Евр. 11:9-10).

1:1 Мф. 4:18-21; Ин. 1:40-42 || Иак. 1:1 1:2 Евр. 12:24 || Дан. 3:31; 2 Пет. 1:2; Иуда 1:2

1:3 2 Кор. 1:3; Эф. 1:3 || 1 Пет. 3:21 || Ин. 3:3; Тит. 3:5 1:4 Мф. 6:20; 19:21; Кол. 1:5 1:5 Эф. 2:8

1:6 Мф. 5:11-12; Иак. 1:2-3 1:7 Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10; 1 Кор. 3:13 || Рим. 2:10 1:8 Ин. 20:29

1:10 2 Пет. 1:19

билип медеглеп тура, Ооң медээчилери боттары ук камгалалга хамаарышкан бүгү чүүлдү хынамчалыг шинчилип турганнар. ¹¹Христостуң хилинчээниң база ооң соонда алдаржырының дугайында баш бурунгаар чугаалап тура, Христостун Сүлдезиниң оларны дамчыштыр медеглеп айытканы үениң кажан база кандыг байдалдарда чедиң кээрин билип аар дээш, медээчилерниң айтыртынып турганы ол. ¹²Бурган медээчилерге оларның боттарынга эвес, а силерге бараан бооп турарын көргүскен. Дээрден айбылап бадырган Ыдыктыг Сүлдеге башкарткаш, Буянның Медээни медеглээн улустан силер ол бүгүню ам кээп дыннаан болгай силер. Дээрниң төлээлери-даа ол бүгүню аажок билип алыксап, дөстүнмейн турарлар.

Бурганга шынчы амыдыралче кыйгыры

¹³ Ынчангаш угаан-чүрээнерни белеткеп, серемчилелдиг бооп көрүнер. Иисус Христос эеп кээрге, Бурганның силерге чорудуп бээри авырлалга бүрүнү-биле идегенер. ¹⁴Бурганның мурнунга дыңнангыр ажы-төл дег болунар, бүдүүлүк дүмбей чоран шаанарда, силерге бар турган бузуттуг күзөөшкиннеринер амгы амыдыралыңарны аайлап-башкарбазын. ¹⁵Ооң орнунга силерни кыйгырган Бурганның ыдыктыгы дег, болунарны бүгү-ле чүүлдерге ыдыктыгы-биле ап чорунар. ¹⁶Бурган Бижилгеде: *«Ыдыктыгы-биле чурттаңар, чүгө дээрге Мен ыдыктыг мен»* — дээн болгай.

¹⁷Шупту улусту оларның кылган ажыл-херээниң аайы-биле, кымныдаа ылгай көрбейн, шын шиидип турар Бурганга мөргүп тура, Ону Адавыс деп адаар-дыр силер. Ынчангаш чер кырынга түр амыдыраар үенерде, Бургандан коргуп, Ону хүндүлөп чурттаңар. ¹⁸⁻¹⁹Чүгө дээрге Бурган силерни ада-өгбөнерден салгап алганыңар хей-хоозун амыдыралдан адырар дээш, алдын азы мөңгүн ышкаш үнезин чидириптер чүүлдер-биле эвес, а арыг болгаш кем

чок Хураган — Христостун үнелиг ханы-биле төлээн дээрзин билир-дир силер! ²⁰Бурган Ону өртемчейни чаяар бетинде-ле шилип алган, ынчалза-даа Ол чүгө сөөлгү үеде силерни камгалаары-биле чедиң келген. ²¹Христосту өлүглер аразындан катап диригскен база алдаржыткан Бурганга Ону дамчыштыр бүзүрээр силер. Ынчангаш Бурганга бүзүрээр-даа, идегээр-даа силер.

²²Алыс шынга* дыңнангырыңар-биле сагыш-сеткилиңерни ам арыглап алгаш, бүзүрөөн ха-дунмаңарга ам шынчы ынакшып боор силер. Ынакшып эгелээш, бот-боттарыңарга арыг чүрээнер ханызындан ынак болунар! ²³Чүгө дээрге өлүп төнөр үрезинден эвес, а дириг база мөңгө амыдыраар Бурганның сөзүндөн катап төрүттүнгөн силер.

²⁴*«Бүгү улус өвт-сигенге дөмей, а оларның чараш-каазы шөлде өвт-сигенниң чечээ дег. Өвт-сиген кадык каарга, чечээ тоглай бээр, ²⁵а Дээрги-Чаяакчының сөзү мөңгези-биле артар»* деп Бижилгеде чугаалаан. Силерге медээлээн камгалалдың сөзү ол-дур.

Дириг даш биле ыдыктыг чон

2 ¹Ындыг болганда, кандыг-даа бузут-тут-бак сагыштан: мегеден, ийи арынның чоруктан, адааргалдан болгаш нүгүлден адырлып аар ужурулг силер. ²Чаа төрүттүнгөн чаштар дег, ылап шын арыг сүтче чүткүүр база ону эмгеш, камгалалды алыры-биле өзүп-мандыыр ужурулг силер. ³*Дээрги-Чаяакчының ачы-буянның амзангырлап шенээн болгай силер.*

⁴Дириг Дашче чедиң келиңер: ол Дашты улус, херекчок дээш, тооваан-даа болза, Бурган Ону үнелиг деп санап, шилип алган. ⁵Силер база дириг даштар бооп чедиң келиңер, Бурганның Сүлдезинге хамааржыр өргээни тударыңга силерни ажыглазын. Силер орта Бурганның ыдыктыг бараалгакчылары бооп, Ооң Сүлдезинден келген, Бурганга таарымчалыг өргүлдерни Иисус Христосту дамчыштыр салып эгелээр силер.

* 1:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сүлде дамчыштыр» деп сөстөрни немээн.

1:11 Рим. 8:9 || Лк. 24:26 1:12 Аж.-ч. 2:2-4 1:13 Мк. 13:33-34; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 1:14 Аж.-ч. 17:30; Эф. 4:18-19 || Рим. 12:2; Тит. 3:3 1:15 1 Ин. 3:3; 2 Пет. 3:11 1:16 Лев. 11:44; 19:2 1:17 Ы. х. к. 10:17 || Хост. 4:22; Иер. 31:9; 2 Кор. 6:18 1:18-19 Хост. 12:3; Лев. 1:10; Иса. 53:7; Ин. 1:29 || Аж.-ч. 20:28; Евр. 9:14 1:20 Евр. 1:2 1:22 Ин. 13:34; Рим. 12:9; Евр. 13:1 1:23 Ин. 1:13; Евр. 4:12 1:24-25 Иса. 40:6-8; Иак. 1:10-11 2:1 Эф. 4:31; Кол. 3:8 2:2 Мф. 18:3; 1 Кор. 3:2; Евр. 5:13 2:3 Ыд. ыр. 33:9 2:4 1 Кор. 10:4 2:5 Эф. 2:20-22 || Хост. 19:6

⁶Чүгө дээрге Бижилгеде:

«Көрүңер даан, Сионга дашты – шилиттинген, улуг үнелиг, бажың таваанга эң чугула дашты салыр мен. Аңаа бүзүрөөн кижги бурзуу бак атка кирбес» деп бижээндир.

⁷Силерге, Аңаа бүзүрөөн улуска, ол Даш аажок үнелиг, а бүзүрөөн улуска Ол

«тудугжуларның, херекчок дээш, октапканы, ынчалза-даа эң чугула апарган даш» боор.

⁸Оон ыңай Ол

«улустуң аңаа тептиккеш, кээп ужары моондак даш» боор.

Бурганның сөзүн дыңнавап болгаш, улус аңаа тептиге бээр. Бурганның оларга онаап каан үүлөзи ындыг болган-дыр. ⁹А силер болза – шилиттинген аймак, Хааннын бараалгакчылары, Бурганга хамааржыр ыдыктыг чон, Ооң кайгамчык ажыл-херектерин чарлаар дээш кыйгырткан улус силер. Ол силерни дүмбей карагдыан Бодунуң кайгамчык чырынынче кыйгырып эккелген. ¹⁰Оон мурнунда Бурганның чону деп санатпайн чораан силер, а ам Ооң чону апардынар. Оон мурнунда Бурганның ээ-хайыразын албайн чораан силер, а ам Ооң ээ-хайыразын алдынар.

Бурганның чалчалары

¹¹Ханы ынак эш-өөр, бо делегейде даштыкылардан, түр када турар улустан дег, силерден дилеп тур мен: бодунарның-на сагыш-сеткилинерге удур демисежир бузуттуг-бак күзээшкиннерге алыспайн көрүңер. ¹²Бүзүрөөн өске улус аразынга бодунарны ак сеткилдиг ап чорунар, ынчаарга силерни бузут үүлгедикчилери деп буруудалып турар улус, ачылыг ажыл-херээңерни көрөш, Бурганның чедип кээр хүнүнде Ону алдаржыда бээр апаар.

¹³Дээрги-Чаяакчыны бодааш, бүгүлө кижги тургускан эрге-чагыргаларга чагыртыңар. Дээди эрге-чагырга боор императорга-даа, ¹⁴бузуг үүлгедикчилерин кезедир, буян чедиргеннерни шаңнап-мактаар дээш, оон томуйлааны чазак-чагырга улузунга-даа чагыртыңар. ¹⁵Сарыыл чок улустун ужуру-утка чок чугааларын, буян тарып тургаш, өжүр шаварынарны Бурган күзеп турар. ¹⁶Хостуг улус дег амыдыранар, ынчалза-даа хосталганың бузуттуг-бак үүлгедикчилеринерни чажыраыңдан кичээңинер, Бурганның чалчалары дег амыдыранар. ¹⁷Шупту улуска чогуур хүндүлөдөн көргүзүңер, бүзүрөөн ха-дунмаңарга ынак болунар, Бургандан коргуп, мөгөйип чорунар, императорну хүндүлөңер.

Христостуң хилинчээниң үлегери

¹⁸Чалчалар, дээргилеринерге хүндүлөп көргүзүп, чагыртыңар. Чүглө буянның, чымчак ээлерге эвес, а каддыг-дошкун ээлерге база чагыртыңар. ¹⁹Кандыг-бир кижги Бурганның күзелсоруун медресеп билгеш, багай чүү-даа кылбаан хирезинде, хилинчекти шыдажып эртип турар болза, ооң ол чоруу Бурганга таарымчалыг боор. ²⁰Буруулууңар ужуң силерни кезедир болза, ону шыдажып эртип турарыңар дээш силерни мактаан дүжүү чүл? Ынчалза-даа чөптүг херек ужуң хилинчек көрүп турар болзуңарза, ол чорууңар Бурганга таарымчалыг боор. ²¹Бурганның силерни кыйгырган ужуру ол-дур, чүгө дээрге Христос Боду силер дээш хилинчек көргөн база Ооң изин истезинер дээш, үлегерин силерге артгырып каан.

²²Ол кандыг-даа бачыт үүлгетпээн база Ооң аксыңдан меге үңгенин кым-даа дыңнаваан.

²³Христосту дорамчылап турда, Ол дорамчылап-биле харыылаваан. Хилинчек көрүп тургаш, Ол кымга-даа кыжанмаан, а чөптүг Шиткекчиге бүрүнү-биле

^{2:6} Иса. 28:16; Рим. 9:33; 10:11 ^{2:7} Ыд. ыр. 117:22; Мк. 12:11; Аж.-ч. 4:11 ^{2:8} Иса. 8:14; Рим. 9:33 ^{2:9} Ы. х. к. 10:15 || Хост. 19:6; Ы. х. к. 7:6; Ажыл. 1:6; 5:10 || Ыд. ыр. 35:10; Ин. 1:9 ^{2:10} Ос. 1:6, 9; 2:23; Рим. 9:25 ^{2:11} Лев. 25:23 || Иак. 4:1; Рим. 7:23; 13:14; Гал. 5:24 ^{2:12} Мф. 5:16; 2 Кор. 9:13; Гал. 1:24 ^{2:13} Рим. 13:1; Тит. 3:1 ^{2:14} Рим. 13:3-4 ^{2:16} Ин. 8:32; Иак. 1:25; 2:12; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1, 13 || 1 Кор. 7:22 ^{2:17} У. ч. 24:21; Рим. 13:7 ^{2:18} Өф. 6:5; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 ^{2:19} 1 Пет. 3:14, 17; 4:16 ^{2:21} Аж.-ч. 14:22 || Ин. 13:15 ^{2:22} Иса. 53:9 ^{2:23} Мф. 5:39 || Иса. 53:7 || Лк. 23:46

ынанган. ²⁴ Бистин бачытка хамаарыштыр өлгөш, чөптүг-шынныг амыдыраарывыс дээш, Ол бачыттарывысты Бодунун мага-бодунче чүктөп алгаш, шаажылыл ыяжынче аппаратан.

Силер Ооң балыгларының ачызында кирээң силер.

²⁵ Силер оруундан азып-тенээн хойлар дег чордунар, ыңчалза-даа силер ам Кадарчынар болгаш амы-гыныңарның Кадагалакчызынче дедир ээп келгендир силер.

Бурганга бүзүрэн өг-бүлө улус

З¹⁻² Шак ыңчаар, херэежен улус, ашактарыңарга чагыртыңар. Оларның чамдызы Бурганның сөзүн тооп дыңнаваздаа болза, силерниң Бурганны хүндүлээр, арыг амыдыралыңар көргөш, артык чугаа-сөзүңер чокка-ла, Ооң улуузу апаар кылдыр бодунарны ап чоруңар. ³ Силерниң чаражыңар чаъжыңарны аянчыдыр өрүп, салганыңарда эвес, алдын каасталгаларыңар болгаш каас-коя хевинерде эвес. ⁴ Бурган харын кижиниң томаанныг болгаш оожум аажызының оңмас иштики чаражын аажок үнөлээр. ⁵ Бурганга идегээр ыдыктыг херэежен улус эрткен үелерде боттарың ыңчалдыр каастап, ашактарыңа дыннангыр болуп келген. ⁶ Чижек кылдыр, Авраамны дыңнап, ону «Дээргим» деп адап чоран Сарраны сактып келиңер. Коргул-дүвүревейн, буяндан тарып чорзуңарза, Сарраның уругдары апарган боор силер.

⁷ А ашактар силер, база шак ыңчаар, кадайларыңар дээш сагыш човап, оларны билип көрүңер: олар силерден кошкак уян дээрзин утпаңар. Кадайларыңарны хүндүлөңер, чүге дээрге олар Бурганның авыралының ачызында мөңгө амыдыралды силер-биле денге салган алган. Ыңчалдыр чурттаар болзуңарза, мөргүлдериңерге кандыг-даа шаптык турбас.

Бурганга шынчы болганы дээш хилинчек көөрү

⁸ Түңнелинде силер араңарда эп-найралдыг чурттап, бот-боттарыңар дээш сагыш аарып, бот-боттарыңарга, бүзүрэн ха-дунманарга дег, ынак, кээргээчел база биче сеткилдиң* бооп көрүңер. ⁹ Силерге чедирген хора дээш хора-биле, дорамчылал дээш дорамчылал-биле харыылаванар. Ооң орунуга силерни бак көргөн улуска Бурган ачы-буянын көргүссүн дээш, оларны алгап-йөрээп мөргүңер. Бурган силерни шак ыңдыг амыдыралче кыйгырган, ыңчаар чурттааш, Ооң ачы-буянын алыр силер.

¹⁰ Амыдыралыңдан таалап ап, аас-кежиктиг хүннер көрүкссэн кижии кара сагыштыг, меге сөстөр эдериден кичээнип, аксын ажытпас ужурулуг. ¹¹ Ол бузуттан чайлаар, буян тарыыр база амыр-тайбыңны дилеп, олче чуткуур ужурулуг. ¹² Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының карактары чөптүг-шынныг улусче көрнүр, Ооң кулактары оларның дуза дилээн кышкызын дыңнаар, а бузут үүгедикчилеринче Ол суртедир көөр.

¹³ Буян тарыырынче чүткүлдүг болзуңарза, кым силерге бузут халдадырыл? ¹⁴ А чөптүг-шынныг чорук дээш хилинчек көрүп-даа турзуңарза, херек кырында амыр-чыралдыг силер. Олардан шуут коргул-суртевеңер*. ¹⁵ Чүректеринерге Дээрги-Чаяакчы Христосу ыдыктап хүндүлөңер. Силерни Аңаа идегелиңер дугайында айтырыг салган улуска хары бээринге кезээде белен болуңар. ¹⁶ Чүгле ол харыыны эвилең-ээлдек, дыңнакчыларга хүндүлел-биле бериңер. Арын-нүүрүңер арыг болзун: Христоска башкарткан эки амыдыралыңарны бак сөглөп турар улус, ол нүгүлү дээш ыядып, арны кыссын. ¹⁷ Бурганның күзел-соруу ыңдыг болганда, бузуттуг эвес, а буянын херек дээш хилинчек көргөни дээр. ¹⁸ Чүге дээрге Христос бистин бачыттарывыс дээш чаңгыс удаа хилинчек көргөн болгай. Ол, кем

* 3:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Чымчак сеткилдиң» деп сөстү немээн. * 3:14 Азы: «Оларның коргар чүвезинден коргул-суртевеңер» (Иса. 8:12 көр).

^{2:24} Рим. 6:2; Гал. 2:19; 5:24 || Иса. 53:4-5 ^{2:25} Ыд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6 || Иез. 34:6, 11; Лк. 15:6 ^{3:1-2} Э. д. 3:16; 1 Кор. 14:34; Эф. 5:22; Кол. 3:18 || Тит. 2:5 ^{3:4} 1 Тим. 2:9 ^{3:6} Э. д. 18:12 ^{3:7} Эф. 5:25; Кол. 3:19 ^{3:8} Рим. 12:16 ^{3:9} Лев. 19:18; 1 Фес. 5:15; Рим. 12:17 || Мф. 5:44; Рим. 12:14; 1 Кор. 4:12 ^{3:10-12} Ыд. ыр. 33:13-17 ^{3:14} Мф. 5:10; 1 Пет. 2:19-20; 4:14-16 || Иса. 8:12 ^{3:15} Иса. 8:13 || Кол. 4:6 ^{3:16} 1 Пет. 2:12 || Лк. 13:17 ^{3:17} 1 Пет. 2:20 ^{3:18} 1 Пет. 2:21; 4:1; Евр. 9:26-28

чок Боду, кем-буруулуг улустун орнунга, силерни Бурганче эккээр дээш, хилинчек көргөн. Ооң мага-бодун өлүрүп кагза-даа, Сүлдези-биле Ол тыңгарлып келген.¹⁹⁻²⁰ Христос ынчалдыр чоруткаш, эрте-бурун шагда – Ной өгбөнің үезинде Бурганын дыннавайн баргаш, хоруглаткан сүнезиннерге суртал кылган. Ной бажын-хеме тудуп турар өйдө, Бурганын шыдамыккай кезетпейн келгени улустун сүнезиннери ол. А бажың-хемеже каш борбак, чүгле сес санныг кижичи кирген, олар суг айгы-биле камгалал алган.²¹ Ол суг дээрже ам-даа силерни камгалап турар сугже суктурарын үлегерлей көргүскени-дир. Сугже суктурары – мага-боттун хирин чуруу эвес, а ары арын-нүүрлүг чурттаарын Бурганга азаарың-дыр. Иисус Христостун катап дирилгенин дамчыштыр ол чорук силерни камгалаар.²² А Христос дээрже көдүрлүп үнгөш, Бурганың оң талазында турар боорга, Аңаа дээрниң төлээлери, эрге-чагырга ээлери, күштери чагыртып турар.

Бурган дээш амыдыраары

4¹ Христос мага-боттун хилинчээн көргөн болганда, силер база ындыг бодал-биле быжыглангы алыңар. Мага-боттун хилинчээн көрүп турар кижичи бачыт үүлгетпестей бээр.² Ооң соонда ол арткан чуртталгазын кижичи бүдүжүнүң күзээшкннеринге эвес, а Бурганын күзел-соруунга чагыртып чурттай бээр.³ Силер үр үе дургузунда Бурганга бүзүрөвөөн улус дег чурттап, самыраарыңга, бужар күзээшкннерге, арага-дарыга, эмин эрттир хөглөп-дойлаарыңга, дүрзү-бурганга чүдүүр хоруглук чорукка алыып келдинер.⁴ Биеэги бодал чок, адыгуусуг амыдыралга олар-биле бир денге киришпейн турарыңарны бүзүрөвөөн улус ам кайтап, силерни бак сөглөп турар-дыр.⁵ Ындыг-даа болза, олар боттарын ынчаар ап чорууру дээш дирилгениң-даа, өлүглерниң-даа Шииткекчизиниң мур-

нунга харыы тудар.⁶ (Буянның Медээни ам өлгөннерге база суртаалдаан чылдагааны мындыг: олар, бүгү улус дег, мага-бот талазы-биле шииттирген-даа болза, оларның сүлде-сүнезиннери Бурганын күзел-соруун ёзуугаар амыдыразыннар.)

⁷ Бүгү чүдүлдүн төңчүзү чоокшулап келген-дир. Ынчангаш бодамчалыг болунар, мөргүүрүңгө белен боору-биле, бодунарны тудуп чорунар.⁸ Эң кол чүүл болза, бот-боттарыңарга быжыг ынакшылыңарны кадагалаңар, чүгө дээрже ынакшыл бар болза, хөй-ле бачытты өршээп боор.⁹ Аалчыларга чеме-хала чокка экииргек болуңар.¹⁰ Өскелерге бараан боорда, кижичи бүрүзү Бурганын хайырылаан ачы-буянның белээн ажыглап ужурулуг. Силерге ындыг хөй хевирлиг кылдыр берген Бурганын авыралын, эки башкаркыччылар дег, сарыылдыг ажыгланаар:¹¹ суртаалдап турар кижичи бүрүзү Бурганын медээзин дамчыдып турзун, бараан болуп турар кижичи бүрүзү бараан болушкунга херектиг күштү Бургандан ап турзун. Ол бүгү-биле Иисус Христосту дамчыштыр Бурган алдаржызын. Христоска алдар болгаш күчү-күш кезээ-мөңгөдө доктаазын! Аминь.

Христиан шыдамык чорук

¹² Ханы ынак эш-өөр, силерни шеңээр-биле чоруткан отуг хилинчекти шыдажып эртеринер дээш элдепсимейн көрүңер. Ында кижичи кайгаар чүве чок.¹³ Ооң орнунга Христостун хилинчээн ам улежип турарыңар дээш өөрүңер, ынчан Ол ээп келгеш, Бодунуң өндүр чырыын улуска көргүзүп каарга, оон-даа хөй өөрүп-байырлаар силер.¹⁴ Христосту эдгерениңер дээш улуска дора көрдүрер болзуңарза, амыр-чыргалдыг силер, чүгө дээрже Бурганын өндүр бедик Сүлдези силерге сиңниги, кады чурттай бергени ол-дур*.¹⁵ Силерниң кайыңар-даа өлүрүкчү, ооржу, кем-херек үүлгедикчизи болбазын азы киришпеске киржиң,

* 4:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Демги улус Ону бак сөглээр, а силер Ону алдаржыдар силер» деп сөстөрни немээн.

3:19-20 Э. д. 6:3-14 || Э. д. 7:17; 2 Пет. 2:5 3:21 Рим. 6:4 || Мк. 16:16; 1 Пет. 1:3 3:22 Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 || Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Рим. 8:34 || Рим. 8:38; 1 Кор. 15:24; Эф. 1:21 4:1 1 Пет. 3:18 || Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 3:3 4:2 Рим. 6:14; 14:7-8; 2 Кор. 5:15; Тит. 2:12 4:4 Эф. 4:17-19 || 1 Пет. 2:12; 3:16 4:5 Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 1 Пет. 4:5 4:7 Иак. 5:8; 1 Кор. 7:29, 31 || Мк. 14:38 4:8 У. ч. 10:12; Иак. 5:20 4:9 Евр. 13:2 4:10 Рим. 12:6-8; 1 Кор. 7:7 || Лк. 12:42-43 4:11 Ин. 13:31; 1 Кор. 10:31 || Иуда 1:24-25; Ажыд. 1:6; 5:13 4:12 1 Пет. 1:7 4:13 Аж.-ч. 5:41; Флп. 3:11 4:14 Ыд. ыр. 88:51-52; Мф. 5:11

хирлиг холун пашче сукпазын — ындыг чүүлдөр дээш хилинчек көрбезин. ¹⁶ А христиан болганыңар дээш хилинчек көрүңөргө, оон ыятпаңар, харын Христостун адын эдилээниңер дээш Бурганын алдаржыдыңар. ¹⁷ Шийткел үези чедиш келген, ол шийткел Бурганын улузундан эгелээр. Бодап-даа көрүңер даан, ол бистен эгелээр болганда, Бурганын Буяныг Медээзин тоовайн барган улусту кандыг хуу-салым манаар деп?!

¹⁸ *Чөптүг-шынныг кижги арай деп камгалап ап турда, бачыттыг, бузуттуг улус дугайында чугаалаан дүжүү чүл?*

¹⁹ Ынчангаш Бурганың күзел-соруунун айы-биле хилинчек көрүп чоруур улус, буян тарыырын уламчылавышаан, бады-шынчы Чаяакчызынга боттарынын амы-тынын бүзүрөп хүлээдип берзин.

Бурганың кодан хойлары

5 ¹ Христостун хилинчээниң керечизи, Ооң ажиттынын кээр ужурулг өндүр-чаагайын үлежиксээн кордакчы болгаш удуртукчу болур мен ам силерниң араңарда удуртукчу улуска дараазында чүүлдериң чугаалап тур мен. ² Сагыш салыры-биле силерге арттырып каан Бурганың кодан хойларың кадарыңар. Ону албадаткан дег эвес, а эки тура-биле кылгыңар — бараан болушкунуңар ындыг болурун Бурган күзеп турар. Хуу ажык-кончаа сүрбөңөр, а бараан боор дээн изиг күзелиңерден ажылдаңар. ³ Силерге бүзүрөп дааскан улусту дарлай бербөңөр, харын коданыңарга үлегер болуңар. ⁴ Дээди Кадарчы чедиш кээрге, каян-даа оңмас чаагай шанналды алыр берер.

⁵ Башкартып чоруур улус, силер база удуртукчуларны шак ыңчаар дыңнаңар*. Шуптуңар бот-боттарыңар мурнунга томаарыңар, чүгө дээрге:

Бурган адыргаак улуска удурланыр, а томаарааннарга ээ көрүүшкүнүн хайыр-лаар.

⁶ Ынчангаш Бурганың күчүлүг холунун адаанга боттарыңарны томаартыңар, Ооң доктааткан үези кээрге, Ол силерни өрү көдүрер. ⁷ Хамык сагыш чо-ваашкыннарыңарны Олче дагып каңар, чүгө дээрге Ол силер дээш сагыш салып чоруур. ⁸ Серемчиледдиг болгаш хынам-чалыг болуңар. Силерниң дайзыныңар — эрлик, хөрөктөнгөн арзылаң деп, «Кымны сырыптар чоор» деп, долгандыр чимзенип чоруп турар. ⁹ Бүзүрелиңер быжыг болуп, эрликке удур туржуңар, чүгө дээрге бугу делегейде бүзүрөөн ха-дунманар шак-ла ындыг хилинчекти шыдажып эр-тип турарын бодап чоруңар. ¹⁰ Элээн үе ишгинде хилинчек көөр-даа болзуңарза, мону сактып чоруңар: элбек авыралдыг Бурган силерни Христос Иустусу дам-чыштыр мөңгө өндүр бедик байдалды Ооң-биле үлежиринче кыйгыңар. Ол силерни катап тургузуп, күш болгаш шы-дамык чорукту берип, чайгылыш чок кылып каар. ¹¹ Бүгү эрге-чагырга* Аңа кезээ-мөңгөде доктаазын! Аминь.

Түңөл байыр чедиришкиннери

¹² Бо кыска чагааны Бурганга шынчы деп санаарым эживис Силаның дуза-зы-биле силерге бижидим. Чагаам сагы-жыңарны часкараың база Бурганын авыралы алыш шынныг деп керечилээрин күзеп тур мен. Ол авырал ачызында чаныш-сыныш чок туржуңар! ¹³ Бурганга силер ышкаш шилиттирген Вавилонда* христиан ниитилел, а оон ынай оглум Марк силерге байыр чедирип тур. ¹⁴ Бот-боттарыңарны Христостун ынакшылы илерээр опшкашкын-биле мендилеңер.

Христоска хамааржыр шуптуңарга амыр-тайбың доктаазын!*

* ^{5:5} Азы: «Аныяк улус, силер база шак ыңчаар улуг улусту дыңнаңар». * ^{5:11} Өске бурунгу грек сөзүгүлдө бо сөстөргө «Алдар» деп сөстү немээн. * ^{5:13} Вавилон — Пётр бо сөс-биле эрте-бурунгу Вавилон хоорайны эвес, а Римни ыңчаар ойзу адап турары ылап хире. * ^{5:14} Өске бурунгу сөзүгүлдерде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:16 1 Пет. 2:19-20 4:17 Рим. 2:9 || Иер. 25:29 4:18 У. ч. 11:31 4:19 Бд. ыр. 30:6; Лк. 23:46 5:1 Лк. 24:48 || Рим. 8:17 5:2 Ин. 21:16-17; Аж.-ч. 20:28 || 1 Тим. 3:8; Тит. 1:7 5:3 Мф. 20:25-26 || Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 5:4 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15; Эккл. 12:12; Ин. 10:11; Евр. 13:20 || 1 Кор. 9:25 5:5 У. ч. 3:34; Иак. 4:6 5:7 Бд. ыр. 36:5; Мф. 6:25; Флп. 4:6 5:8 Мк. 13:33-34; 1 Пет. 5:8; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 || Иов 1:6; 2:2; 2 Кор. 2:11; Эф. 6:11 5:9 Иак. 4:7 || Аж.-ч. 14:22; 1 Фес. 3:3 5:10 2 Тим. 2:10 5:11 1 Пет. 4:11 5:12 Аж.-ч. 15:22, 40; 1 Фес. 1:1; 2 Фес. 1:1 5:13 Аж.-ч. 12:12; 13:5; 15:37 5:14 Рим. 16:16

Пётрнун ийиги чагаазы

Кирилде

Пётр элчин ийиги чагаазын биргизиниң соонда элээн каш чыл эрткенде, өлүмүнүң мурнуу чарыында бижээн хире.

Ынчан христиан ниитилелдер аразынга бир-ле меге башкылар тыптып келген. Оларның чуртталгазы болгаш сөстери Иисустун өөредиин бак атка кирип турган. Христоска бүзүрэннер моон-даа сонгаар Бурганга таарымчалыг чуртталгалыг болур база боттарының бүгү идегелин Дээрги-Чаяакчыга хүлээдир ужурлуг деп Пётр бижээн.

Ол чагааның улуг кезии Иуданың чагаазынга дөмей. Амгы үениң шинчилекчилери авторларның бирээзи өскезиниң сөзүглелин ажыглан деп азы олар ийилээн боттарының бодалдарын илередири-биле, үшкү бижимел барымдаа ажыглан деп санап турар.

Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрүни-биле, Пётр элчин бодунуң Христоска бүзүрели дээш Нерон императорнун чагырган үезинде, Павел элчин-биле барык чангыс үеде шаажылаттырган болуп турар (б. э. 66 азы 67 ч.).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостун чалчазы болгаш элчини Симон Пётрдан байыр. Бурганывыс болгаш Камгалакчывыс Иисус Христостун чөптүг-шынныг чоруунун ачызында үнелиг бүзүрелди бис ышкаш алган бүгү улуска бижидим.

² Бурганны болгаш Дээргивис Иисусту* билип алганыңар ачызында авырал болгаш амыр-тайбың силерге эң-не элбээ-биле доктаазын!

Бурганның кыйгыры биле шиллелгези

³ Амыдыраарынга база Бурганны хүндүлээринге керек бүгү чүүлдү биске Ол Бодунуң күжү-биле хайырлаан, чүге дээрге бисти өндүр-чаагай, буянын сеткили-биле кыйгырган Бурганны билип алган бис. ⁴ Ол шынарларын дамчыштыр Бурган биске өндүр улуг болгаш үнелиг азаашкыннарны берген. А силер бо делегейнин улусун хаара тыртар бужар күзээшкиннерден адырылгаш, ол

азаашкыннар дамчыштыр Бурганның будүжүңге хамаарылгалыг бооп, Аңаа дөмейлежи бээр арганы алган силер.

⁵ Ол чылдагаан-биле силер болдунар-ла бүгү чүүлдү кылыңар: бүзүрелиңерге эки мөзүден немеңер, а эки мөзүңерге билигден немеңер. ⁶ Билииңерге бодуңарны туттунар чорукту немеңер, а орта немең шыдамык болуңар, а шыдамыңарга немең Бурганны хүндүлөңер. ⁷ Бурганны хүндүлээринге — ха-дуңмашкы хамаарылганы, а аңаа — ынакшылды немең алыңар. ⁸ Силерде шак ындыг шынарлар четчири-биле бар база өзүпкөвүдөп турар болза, Дээргивис Иисус Христосту билип аарынга идепкей кирип, үре-түңнел чок артпас силер. ⁹ А кымда ындыг шынарлар чогул, ол караан хаптап алгаш, көрбөстей бергензи, бодунуң биеэги бачыттарындан арыглары бергенин уттулган болур.

¹⁰ Ха-дуңма, ынчангаш Бурганның силерни кыйгырганын база шилип алганын бадыткаар дээш, улам чүткүлдүг

* ^{1:2} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Камгалакчывыс Иисус Христосту» деп бижээн.

^{1:1} Мф. 4:18-21; Ин. 1:40-42 || Тит. 2:13 ^{1:2} Дан. 3:31; 1 Пет. 1:2; Иуда 1:2 ^{1:4} 2 Пет. 2:18
^{1:6} Иак. 1:3-4 ^{1:7} 1 Ин. 4:16; 1 Кор. 13:13; Евр. 13:1 ^{1:8} Тит. 3:14 ^{1:9} 1 Ин. 1:7; Өф. 5:26;
Евр. 9:14 ^{1:10} 1 Фес. 1:4

болунар. Ынчаар кылзыңарза, кажан-даа илдилип кээп дүшпөс силер. ¹¹ Ынчангаш силерни Дээргивис болгаш Камгалакчы-выс Иисус Христостун мөнгө Чагыргазыңга күзөлдүгү-биле хүлээп алыр.

¹² Бо чылдагаан-биле мен, ол чүүлдерни билир-даа база силерни бүргөп турар алыс шынның талазынче быжык-биле туруп алган-даа болзуңарза, олар дугайында силерге үзүк-соксаал чок сагындыр мен. ¹³ Амдыгызында бо мага-бодумга артып, дириг чоруур шаамда, угааныңарны ол сагындырыглар-биле оттурарын хүлээлгем деп санап тур мен.

¹⁴ Чүгө дээрге Дээргивис Иисус Христостун менээ ажитканы дег, удавайн сөөлгү оруумча айтанырымны билир мен. ¹⁵ Силерниң араңардан чоруй баарымга, ол бүгүнү үргүлчү сактып чорзуннар дээш, күш четгинер-ле бүгү чүүлү кылыр мен.

Христостун өндүр-чаагайының херечилери

¹⁶ Дээргивис Иисус Христостун күч-күшкө бүргөткөн ээн кээриниң дугайында чугаалап тургаш, нарыыдадыр чогааткан тоолчур чугааларга даянмадык. Бис боттарывыс Ооң өндүр-чаагайының херечилери болдувус. ¹⁷ *«Бо дээрге Мээң ханы ынак Оглум-дур, Ол Мээң сеткилимге кирер-дир»* — дээн өндүр улуг болгаш алдарлыг Бурганнын үнү Христоска чеде бээрге, Ол мактал-хүндү биле алдарны Бурган Ададан хүлээп алган. ¹⁸ Христос-биле кады ыдыктыг дагга тургаш, дээрден келген ол үнү боттарывыс дыңнаан бис.

¹⁹ Ынчангаш Бурганнын медээчилериниң ол бады-шынчы херечилелдери биске улам бүзүрөңчү бооп турар. Силер база оларже шынчы кичээңгей салыр болзуңарза, кончуг эки-дир. Чүгө дээрге олар хүн үнүп, эртенги шолбан чүректериңерни шонуп келгижеге чедир, дүмбей караңгыда херелдендир чыраан чырыкка дөмей-дир. ²⁰ Чүнү-даа мурнай монубилип алыңар: Бижилгеде бар чангыс-

даа өттүр билген медеглелди Бурганнын медээчилери боттарынын күзөөн аайы-биле чогаадып албаан*. ²¹ Чүгө дээрге ол өттүр билген медеглелдер кажан-даа кижиниң күзөл-соруундан тывылбаан, харын улусту* дамчыштыр Бургандан кээп турган, а ол улус Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткаш, чугаалап чораян.

Меге башкылар (Иуда 1:3-16)

2 ¹ Ындыг-даа болза, Бурганнын улузунуң аразыңдан меге медээчилер база үнүп кээп турган. Силерниң араңарга база ынчалдыр меге башкылар тыптып кээр. Олар өлүп чидеринге чедирер меге өөредилерин негтереп, оларны Бодунга садып хостап алган Чагырыкчыны безин хүлээп көрбөстөй бээр. Оларнын ындыг чоруу боттарының бажынче суг кудуп, манавааны буураашкыңга чедирер. ² Хөй-ле улус оларны өттүр-нүп, самыырап чурттаар база алыс шынның оруу оларнын ужуң бак атка кирер. ³ Алык-сак-чиксек болгаш, олар онтуг сөстөрин дамчыштыр силерни чүгле ажыглаарын бодаар. Бурган оларны шагда-ла шиидип каан, оларнын өлүмү эргин артында чайлаш чок манап турар.

⁴ Бурган бачыт үлүгөткөн дээрнин төлээлерин безин хайыралавайн, шииткел хүнүн манап, орта демирлешип алган турзуннар дээш, оларны тамының дүмбей караңгы ханы дүвүнде тудуп турар. ⁵ Бурган эрте-бурунгу делегейге-даа хайыра көргүспейн, чөптүг-шынның чорукту суртаалдаан Нойдан база өске чеди кижиден аңгыда, Бурганны хүндүлөвөс бүгү бачыттыг кижиги төрөлгөтөнни суг халавы-биле узуткап каапкан. ⁶ Ол Содом биле Гоморра хоорайларны чылча базар кылдыр шииткеш, келир үеңиң бачыттыг улуз-биле чүү болу берип боорун сагындырып чорзун дээш, оларны от-биле хуоктап каапкан.

⁷ А хоойлу-дүрүм билбес улустун бужар аажызыңдан баш муңгаш

* 1:20 Азы: «Силер бодуңарнын күзөөн аайыңар-биле тайылбырлап шыдавас силер». * 1:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «улусту» деп сөскө «ыдыктыг» деп сөстү немээн.

1:11 Кол. 1:13 1:12 Иуда 1:5 1:14 Ин. 21:18-19 || 2 Тим. 4:6 1:16 1 Фес. 2:19; 4:16 || Лк. 9:32; Ин. 1:14 1:17 Мф. 3:17; 17:5; Мк. 1:11; 9:7; Лк. 9:35 || Ин. 8:54; 17:1; Аж.-ч. 3:13 1:19 1 Пет. 1:10 || Ыд. ыр. 118:105; Ин. 5:35; 2 Кор. 4:6 1:21 2 Тим. 3:16 || 2 Хаан. 17:13; Неем. 9:30
2:1 Ы. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; Мф. 7:15 || Аж.-ч. 20:30; 2 Кор. 11:13; 1 Тим. 4:1; Иуда 1:4 || 1 Кор. 6:20; 7:23 2:3 Рим. 16:18; Кол. 2:4 2:4 Иуда 1:6 2:5 Ө. д. 7:17; 1 Пет. 3:19-20 || Ө. д. 7:23 2:6 Ө. д. 19:24 2:7 Ө. д. 19:16

хинчектенген Лотту, чөптүг-шынныг кижини, Бурган камгалап алган. ⁸Ол чөптүг кижини бачыгтыг улустан аразына чурттап чорааш, оларнын хоойлу-дүрүм чок үлгедиглерин көрүп база дыңнап, хүн бүрү сагыш-сеткили хинчектенип келген.

⁹Ийе, Дээрги-Чаяакчы Ону хүндүлээр улусту шенелде байдалдарындан канчаар адыраарын, а хоойлу-дүрүм сагышастарын кеземче ап, шийтирер хүнүнге чедир канчаар кадарып артгыраарын билер. ¹⁰Ылаңгыя боттарының бужар күзээшкиннеринин аайындан эртпес, дээди эрге-чагырганы дора көөр улуска ол кончуг хамааржыр!

Ындыг бардам, улуургак кижилер өндүр улуг күштерни-даа бак сөглээринден чалданмас, ¹¹а ол күштерни ындыг улустан артык күш-шыдалдыг дээрнин төлээлери безин Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дорту-биле буруудатпайн турар болгай. ¹²Меге башкылар боттарының билбес чүүлүн бак сөглөп чоруур. Ол башкылар мугулай адыгузуннарга дөмей — оларны чүглө туткаш, соп чиир кылдыр төрүттүнген мелегейлер-дир.

¹³Үйдөгөткен хамык хоразы дээш, олар чогуур кеземче алыр. Ындыгларнын байгы таалалы — самыралын хандырар дээш дойлап, хүннер эрттирери. Ат болган ыят чок, бужар улус-тур ол! Силернин-биле кады дойлап тура, олар силерни дуурайлапкаш, таалап алыр. ¹⁴Олар херээжен улус көргөш, чүглө бирикширин бодаар, канчап-ла оларны дуурайлап аарлы деп шыданмайн чоруур. Ындыг улус — быжыг туруш чоктарны бачыгче чыгаар, өскенин күвезин алыр-чиир дээнде амырай бээр чыгыштыг хейлер болбазыкпе! ¹⁵Дорт оруктан соора баргаш, олар Восорнун оглу Валаамнын изин истеп чорупкан, а Валаам болза бак ажил-херээ дээш төлевир алырынга ынак кижини турган. ¹⁶Ындыг бузуду дээш Валаам чемелээшкн дыңнаан, ону аас-дыл чок мал сойгалап, кижигилештир чугаалай бергеш, медээчинин солуудаанын соксаткан болгай.

¹⁷Меге башкылар кадып калган суг баштарынга, хатка сывыртаткан булуттарга дөмей. Бурган оларга турар черни

тамынын караңгысында белеккеп каан. ¹⁸Олар сыңзыг, хоозун сөстөр эдип, бачыгтыг бүдүштүң күзээшкннерин ажылгалааш, азып-тенээннер санындан мырыңай чаа адырлып эгелээн улусту аайынга кирип ап турарлар. ¹⁹Меге башкылар ол улуска хосталганы азап турза-даа, боттары будалчак чоруктун кулдары-дыр. Кижини дээрге ону холга кирип алган чүүлдүн кулу-ла болгай.

²⁰Дээргивис болгаш Камгалакчы-выс Иисус Христосту билип алганынын ачызында бо делегейнин бужар багындан адырлып шыдаан улус ам база катап аңаа дузактадып, алзып аар болза, оларнын сөөлгү байдалы баштайгызынданда да дора боор. ²¹Чөптүг-шынныг орукту билип алган соонда, оларга дамчыдып берген ыдыктыг чагыгдан ойталаарынын орнунга, ону шуут билбес боору дээр. ²²Ындыг улус-биле чүү болганын үлегер домактар өтгүр-ле сөглээндир: «*Ыт кускузунче дедир эеп кээр*» база «Хаванын чеже-даа чуурга, кара малгаштан ыраар эвес».

Дээрги-Чаяакчынын эеп кээри

З ¹Ханы ынак эш-өөр! Мен ам силерге ийгини чагаамны бижидим. Оларнын иелдирзинге арыг-шынчы бодалдарыңарны сагындыргы аргазы-биле оттураарын оралдаштым. ²Бурганнын ыдыктыг медээчилеринин эрткен үеде чугаалаан сөстөрүн база Дээргивис болгаш Камгалакчывыстың элчиннер дамчыштыр берген айткышкынын сактып чорунар.

³Чүнү-даа мурнай мону билип аар ужурлуг силер: боттарынын самыргай күзээшкннеринин кулу болган кочуургак улус сөөлгү хүннерде көстүп кээр.

⁴Олар: «Христостун эеп кээрин азаан болгай, Оонар ам кайыл? Чаяалганын эгезинден, ада-өгбелеривис өлгүлээнден бээр бо делегейде өскерилген чүү-даа чок-тур» — деп кочуургап чугаалаарлар. ⁵Ынчалза-даа ынча деп бодаар улус дээр биле черни үе-дүпте Бурганнын айткышкынын ёзугаар сугдан база сугнун ачызы-биле чагаанын өжегээр утуучаннап турар дээр. ⁶А ол ышкаш суг халавы-биле бурунгу делегейни узуткап

^{2:8} Бд. ыр. 118:136; Аж.-ч. 17:16 ^{2:9} 1 Кор. 10:13; Ажбд. 3:10 ^{2:10} Иуда 1:16 || Иуда 1:8-9

^{2:12} Иуда 1:10 ^{2:15} Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; Ы. х. к. 23:3-6; Иуда 1:11; Ажбд. 2:14

^{2:16} Сан. 22:21-30 ^{2:17} Иуда 1:12-13 ^{2:18} 2 Пет. 1:4 ^{2:19} Гал. 5:13 || Ин. 8:34; Рим. 6:16-20;

Тит. 3:3 ^{2:20} Мф. 12:45; Лк. 11:26 ^{2:21} Рим. 7:12 ^{2:22} У. ч. 26:11 ^{3:1} 2 Пет. 1:13 ^{3:2} Иуда 1:17-18

^{3:4} Иса. 5:19; Иер. 17:15; Иез. 12:22 ^{3:5} Э. д. 1:9; Бд. ыр. 23:2; 135:6 ^{3:6} Э. д. 7:11, 21

каапкан болгай. ⁷ Бурган ол-ла айтышкынын ёзугаар амгы бар чер биле дээрни от-биле арыглаар дээш кадагалап турар. Ону хүндүлөвөс хамык улусту узуткаар шииткел хүнүнге чедир оларны кадагалап кээр.

⁸ Чүглө чангыс мону херексөвейн бар-баңар, ханы ынак эш-өөр: Дээрги-Чаяакчыга бир хүн муң чыл дег, а муң чыл — бир хүн дег. ⁹ Дээрги-Чаяакчы, чамдык улустун саадашкынны билип турары дег, Бодунун азаашкынын күүседирин соңгаарлатпайн турар. Ол силерге шыдамын көргүзүп, кымнын-даа өлүп чидерин күзөвейн, харын бүгү улустун бачыдын миннип, Бурганче эглирин манап турар-дыр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү, дүне када оор ышкаш, хенертен кедеп кээр. Дээр ынчан дааш-шимээн-биле чиде бээр, дээрниң чырымалдары отка эстип-хайлыр, а чер болгаш ында бар бүгү чүве илден апаар*.

¹¹ Ол бүгү ынчалдыр буступ төнер болганда, боттарыңарны канчаар алдынар болзуңарза экил? Бүгү чүүлдерге Бурганны хүндүлөп, ыдыктыг амыдырал-биле амыдыраар ужурлук силер. ¹² Бурганнын шииткел хүнүн манап, оон кээрин бар шаңар-биле дүргедидип турар-дыр силер. Ол хүн кээрге, дээрни от узуткап каар болгаш дээрнин чырымалдары чалынныг оттан эстип-хайлы бээр.

¹³ Ынчалза-даа бис Бурганнын азааны чаа дээр биле чаа черни манап турар бис. Аңаа улус чөптүг-шынныг амыдырал-биле амыдыраар.

¹⁴ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөр, Бурганнын ээп кээрин манаан болзуңарза, Оон мурнунга арыг, кем-бурууга борашпаан боорунче база Оон-биле эгтежип амыдыраарынче чүткүнер. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын шыдамык манап турары биске камгалалды хүлээп алыр органы бээрин сактып чоруңар. Силерге ол дугайында ханы ынак эживис Павел аңаа өрүтен берген мерген угааннын ачызында бижип турган. ¹⁶ Павел ындыг чүүлдер дугайында бодунун шупту чагааларында бижип турар. Оларда билип аары ындыг амыр эвес чүүлдер бар, оон кадында бүдүүлүк болгаш туруш чок улус, өске-даа Бижилгелерни ышкаш, оон бижээн чагааларын хажыдып, оозу-биле бодунун өлүмүн тып аар-дыр.

¹⁷ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөр, ону баш удур билер болганыңарда, сагындырып каайн: хоойлу-дүрүм чоктарнын частырыглары силерни орууңардан астыра бербезин дээш база камгалалдыг туружуңардан кээп ушпас дээш, серемчиледди болуңар. ¹⁸ Дээргивис болгаш Камгалакчывыс Иисус Христосту биллип аарыңга база Оон авыралыңга улам өзүп-мандыңар. Ам-даа, кезээ-мөңгөде-даа Аңаа алдар доктаазын! Аминь.

* 3:10 **Өске бурунгу сөзүглелдерде «Илден апаар» эвес, а «Өрттенип каар» деп бижээн.**

3:8 Ыд. ыр. 89:5 3:9 Авв. 2:3 || Иса. 30:18; Иез. 18:23; 33:11; Рим. 2:4; 1 Тим. 2:4, 6 3:10 Мф. 24:43; Лк. 12:39; 1 Фес. 5:2 || Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 34:4; 51:6; Мк. 13:31 3:11 1 Пет. 1:15
3:12 Иуда 1:21 3:13 Иса. 65:17; 66:2; Ажыл. 21:1 || Иса. 60:21; Ажыл. 21:27 3:14 Иак. 1:27; 1 Ин. 5:18; 1 Тим. 5:22 3:15 Рим. 2:4; Ажыл. 2:21 3:16 Евр. 5:10 3:18 Эф. 4:15; Кол. 1:10; 2:19 || Рим. 11:36

Иоанның бирги чагаазы

Кирилде

Бо чагааның аян-хевири болгаш бодалдары ону дөрткү Буянның Медээнің автору Иоанн элчин бижээн деп айтып турар. Христиан чаңчыл ёзугаар, Иоанн ол чагааны бистиң эраның 90 чылдарында, Эфес хоорайга чурттап тургаш, бижээн.

Ол үеде христиан ниитилелдер ортузунга Иисус Христос дугайында алыс шынны хажыдып турар меге өөредиглер калбаа-биле нептереп эгелээн. Чамдык башкылар Бурганның Оглу Бодунуң чер кырынга чуртталгазының үезинде ёзулуг кижиге мага-боттук турганын хүлээвейн барган. Оларның бадыткалын ёзугаар Иисус дээрге кижиге кылдыр чүгле көстүр, а херек кырында хереглээр чүвези-даа чок, аарышкы-даа медресеп билбес мага-бот чок сүлде турган. Олар бачыт дугайында болгаш бачыттан камгалаалды алырының дугайында шын эвес өөредиг берип турган.

Ынчангаш Иоанн бодунуң чагаазында христиан бүзүрелдин алыс шын өөредиги чүдөл дээрзин тайылбырлап турар: Бурган кижиге апаргаш, Бодунуң ынакшылын кижилерге илередиң, бис дээш Бодунуң амы-тынын берген. Ёзулук христианнар Иисус-биле чоок харылзаалыг бооп, Ооң ынакшылын хүлээп ап, ону өске улуска дамчыдып бээр деп бижээн.

Христос – тынгарар Сөс

1 Эң эгезинде бар турган, Ооң дугайында дыннаанывыс, боттарывыстың караавыс-биле көргенивис, хайгаарап шинчилээнивис база холдарывыс-биле тудуп билгенивис тынгарар Сөстүң дугайында силерге бижип олур бис. ² Мөңгө амыдырал биске көстүп келген, бис Ону көргөн бис, Ооң херечилери болган бис. Ынчангаш Адазы-биле кады тургаш, оон биске база көстүп келген ол мөңгө амыдыралдың дугайында силерге медеглеп турарывыс бо. ³ Силерни база биске каттыжып, сырый харылзаалыг болзуннар дээш, боттарывыстың көргөн база дыннаан чүүлүвүстү медеглеп тур бис. А бис Бурган Ада болгаш Ооң Оглу Иисус Христос-биле каттыжып, харылзаалыг апарган болгай бис. ⁴ Бистиң өөрүшкүвүс* эгээртинмес долу болзун дээш, силерге бо бүгүну бижээнивис бо.

Бурган – Чырык-тыр

⁵ Иисустан дыннаанывыс база ам силерге медеглээривис Буянның Медээ болдур: «Бурган дээрге Чырык-тыр, Ында кандыг-даа дүмбей караңгы чок». ⁶ «Ооң-биле сырый харылзаалыг болдувус» деп тургаш-ла, боттарывыс караңгыда азып чоруур болзувусса, мегелеп турарывыс ол-дур база алыс шынның аайы-биле кылбайн турарывыс ол-дур. ⁷ Ынчаарга Ооң чырыкта боору дег, бис база чырыкка амыдыраар болзувусса, аравыста сырый харылзаалыг апаар бис, Ооң Оглу Иисустуң төккөн ханы бисти кандыг-даа бачыттан арыглаар. ⁸ «Бачыт чок бис» дээр болзувусса, боттарывысты мегелеп турарывыс ол-дур база бисте алыс шынның чогу ол-дур. ⁹ А бачыттарывысты ажы-биле миннир болзувусса, Бурган Боду сөзүңге шынчы база чөптүг болгаш, бачыттарывысты өршээп, кандыг-даа

* 1:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерниң өөрүшкүнер» деп бижээн.

1:1 Лк. 24:39; Ин. 1:14; 20:27; 2 Пет. 1:16 1:2 Ин. 1:4; 5:26; 11:25; 1 Ин. 5:11 || Ин. 15:27 || Ин. 1:1, 18 1:3 Ин. 17:21; 1 Кор. 1:9 1:4 Ин. 15:11 1:5 Ин. 1:4; 8:12; Иак. 1:17 1:6 Ин. 12:35; 2 Кор. 6:16 1:7 Иса. 2:5; 60:1 || Эф. 1:7; Евр. 9:14 1:8 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; Иак. 3:2; Рим. 3:23 1:9 Ыд. ыр. 31:5; 50:4; У. ч. 28:13

чөптүг эвес херектерден бисти арыглаар.¹⁰ А «Бачыт үүлгетпедивис» дээр болзусса, Бурганның «Мегечи сен» деп турарывыс ол, ындыг болганда, Ооң сөзү бисте чок-тур.

Чаа айтышкын — ынакшыла

2¹ Ажы-төлүм! Бачыт кылбазыннар дээш, мен силерге бо дугайында бижип олур мен. А кайы-бирээнер бачытка борашкан-даа болза, Аданың мурнунга Болчүкчүвус, чөптүг-шынның Иисус Христос бар болгай. ²Христос дээрге чүг-ле бистиң-даа эвес, а бүгү делегейниң бачыттарын арылдырар өргүл-дур.

³ Ооң айтышкыннарын сагыр болзусса, Ону угаап билгенувис олдур. ⁴ «Мен Ону билер мен» дээр хирезинде, Ооң айтышкыннарын сагывас кижжи — мегечи болгаш алыс шынны сагывас кижжи-дир. ⁵ А Ооң сөзүнүң аайындан эртпес кижиде Бурганның ынакшылы ылап-ла эчизинге чедир боттанган-дыр; Бурган-биле сырыл харылзаалыг бис дээрзин оон билип алыр бис. ⁶ «Бурган-биле харылзаалыг амыдырап чор мен» дээр кижжи Иисустуң амыдырап чорааны дег амыдыраар ужурлуг.

⁷ Ханы ынак эш-өөр, мен силерге чаа эвес, а эң эгезинден-не силерге билдингир турган биеэги-ле айтышкын дугайында бижип олур мен. Ол эрги айтышкын дээрге силерниң дыннап кааныңар сөс-тур. ⁸ Ындыг-даа болза, ооң-биле чергелештир ол айтышкын чаа болур. Ооң алыс шынның Христостуң база силерниң амыдыралыңар бадыткаан, чүге дээрге караңгы тарап чидип турар база алыс шынның чырыгы чырыда берген.

⁹ «Чырыкка хамааржыр мен» деп турар кижжи Бурганга бүзүрэн акы-дуңмазын көөр хөңнү чок болза, ол караңгыда турар хевээр-дир. ¹⁰ Бодунуң акы-дуңмазынга ынак кижжи чырыкта артып калган, ону бачытче кирип шыдаар кандыг-даа чүүл ам чок. ¹¹ А бодунуң акы-дуңмазынга хөңнү чок кижжи

караңгыда хевээр чурттап турар база кайнаар бар чыдарын боду безин билбес, чүге дээрге караңгы ону согуурар-тып каан-дыр.

¹² Ажы-төл, ол дугайында силерге бижидим, чүге дээрге Христостуң ачызында бачыттарыңар өршээттинген-дир. ¹³ Ада-иелер, силерге бижидим, чүге дээрге эң эгезинде бар турган Кижини билип алган-дыр силер. Аныяк оолдар, силерге бижидим, чүге дээрге эрликти тиилээн-дир силер. Уруг-дарыг, силерге бижидим, чүге дээрге Аданы билип алган-дыр силер. ¹⁴ Ада-иелер, силерге бижээн мен, чүге дээрге эң эгезинде бар турган Кижини билип алган-дыр силер. Аныяк оолдар, силерге бижээн мен, чүге дээрге куштуг-дүр силер, Бурганның сөзү силерде артып калган-дыр база эрликти тиилээн-дир силер.

¹⁵ Бо делегейниң бүгү чүвезинге-даа, оон бодунга-даа ынак эвес болунар: бо делегейге ынак кижиниң сеткилинде Адага ынакшыл чок. ¹⁶ Чүге дээрге бо делегейде бар бүгү чүве — бачыттыг бүдүжүвүстүң күзээни бүгү чүве, бистиң көрүжүвүстүң олчалап алыксааны бүгү чүве, улустуң бо амыдыралыңа адыр-гаары хамак чүве — ол бүгү Ададан эвес, а бо делегейден келген-дир. ¹⁷ Бо делегей оон тывылдырганы хамык күзээшкинери-биле катый-хаара эстип-хайлы бээр, а Бурганның күзел-соруун күүседип чоруур кижжи мөңгө амыдыраар.

Христостуң дайзыннарынга дөмейлешпечер

¹⁸ Ажы-төлүм! Сөөлүг шаг-үе келген-дир. Христостуң удурланыкчызының кээриниң дугайында канчаар дыңнааныңар дег, Ооң хөй удурланыкчылары амдыгааштан ынчалдыр көстүп келгенер. Сөөлүг шаг-үе келген дээрзин оортан билип алыр бис. ¹⁹ Христостуң ол удурланыкчылары бистиң аравыстан үнген, ынчалза-даа херек кырында биске хамаарышпас чорааннар. Бир эвес олар херек кырында биске хамааржыр турганнар болза, аравыска артып калгайлар

^{1:10} 1 Ин. 5:10 || Ин. 5:38; 8:37 ^{2:1} Ин. 14:26; Рим. 8:34; Евр. 7:25 ^{2:2} Ин. 1:29; 11:52; 1 Ин. 4:10; Рим. 3:25-26 ^{2:3} Ин. 14:15; 15:10; 1 Ин. 5:3 ^{2:4} Тит. 1:16 ^{2:5} 1 Ин. 4:12 ^{2:7} Ин. 13:34 || Лев. 19:18; 2 Ин. 1:5 ^{2:8} Ин. 13:34 || Ин. 1:9; 8:12; Рим. 13:12; Эф. 5:8; 1 Фес. 5:5 ^{2:9} 1 Ин. 4:20 ^{2:10} Ин. 11:10 ^{2:12} Аж.-ч. 10:43; 13:38 ^{2:13} Эф. 6:11 || Ин. 14:7 ^{2:15} Иак. 4:4 ^{2:17} 1 Кор. 7:31 ^{2:18} Мф. 24:5; 1 Ин. 4:3; 2 Ин. 1:7 || 1 Тим. 4:1; 2 Тим. 3:1 ^{2:19} Ы. х. к. 13:13; Аж.-ч. 20:30 || 1 Кор. 11:19

эртик. Ынчалза-даа олар дөгере чоруй барган, оларның кайызы-даа биске хамаарышпас чораан деп чүве ынчалдыр билдине берген.

²⁰ А Христостун хайырлааны Ыдыктыг Сүлде ам силерде бар-дыр, ынчангаш дөгереңер алыш шынны билип алган-дыр силер. ²¹ Мен силерге алыш шынны билбес силер дээш эвес, а ону билир боорунарга база алыш шын мегени төрүвес боорга, бижип олур мен. ²² Исусту «Христос эвес-тир» дээр кижиден артык мегечи бар бе? Ындыг киж – Христостун удурланыкчызы-дыр. Ол Аданы-даа, Оглун-даа хүлээп көрбес. ²³ Оглун хүлээп көрбес кижини Адазы-биле харылзааы база чок, Оглун хүлээп көөр кижиде Ада база бар.

²⁴ Силерге хамаарыштыр алыр болза, эң эгезинде-ле дыннааныңар медээ сеткилинерге артар ужурлуг. Оң дугайында эң эгезинде-ле дыннааныңар ол медээ сеткилинерге артар болза, Оглу болгаш Адазы-биле тудуш харылзаалыг артар силер. ²⁵ Оглуңуз биске азаан чүүлү дээрге-ле мөңгө амыдырал-дыр.

²⁶ Силерни дуурайлаарын кызып турар улустун дугайында мен ол бүгүнү силерге бижээним бо. ²⁷ Ынчаарга Христостан алганыңар Ыдыктыг Сүлде силер-биле кады артар, ынчангаш улустун силерни сургаан херээ чок; харын ол Сүлде силерни бүгү чүвеге өөредип турар. (Ол Сүлдениң өөредии меге эвес, а шынныг деп билинер.) Оң силерни өөртекени дег, Христос-биле харылзаалыг артар ужурлуг силер.

Бурганның ажы-төлү

²⁸ Ынчангаш, ажы-төлүм, Христос-биле харылзаалыг артып каап көрээлиңер. Ынчаарга Ол эеп кээрге, бис Оң мурнунга арнывыс кыспайн, Ону коргуш чок уткуур бис. ²⁹ Христостун чөптүг-шынның амыдыралын билир болзуңарза, чөптүг-шынның-биле амыдыраан

кижи бүрүзү Оон укталган дээрзин база билип алыңар.

З¹ Адавыстың биске кайы хире ханы ынакшааның бодап көрүнер даан. Ол бисти ажы-төлүвүс деп адаан-дыр! Шынап-даа болза, бис Оон ажы-төлү-дүр бис! А бо делегейниң улuzu Ону хүлээп көрбейн турар болгаш, бисти база хүлээп көрбес-тир.

² Аны ынак эш-өөрүм! Бис ам дээрзинде Бурганның ажы-төлү-дүр бис. Келир өйде кандыг болу бээривис ам-даа көсү эвес-тир: Христос эеп кээрге, шупту Аңаа дөмей апарывысты билир бис, чүге дээрге Ол херек кырында кандыг-дыр, Ону ындыг кылдыр көрүп каар бис. ³ Бодунун идегелин Христос-биле холбаштырган кижжи бүрүзү, Оон арыы ышкаш, бодун ынчалдыр арыглап алыр.

⁴ Бачыт кылып турар кижжи бүрүзү ыдыктыг хоойлуну хажыдып турардыр, ону хажыдары дээрге-ле бачыт-тыр. ⁵ Христос улустун бачыдын чайладып аппаар дээш келгенин, Оң Бодунда бачыт чогуң билир силер. ⁶ Оң-биле харылзаалыг апарган кижжи бүрүзү бачыт кылбастай бээр. Бачыт кылырын уламчылап чоруур улустун аразындан кым-даа Ону көрбөсүн база билип албаан.

⁷ Ажы-төлүм, силер кымга-даа дуурайлатпаңар. Чөптүг-шынның чорук кылып чоруур кижжи, Христостун чөптүү дег, чөптүг болур. ⁸ Бачыт кылырын уламчылап чоруур кижжи эрликке хамааржыр, чүге дээрге эрлик эң эгезинден-не бачыт үүлгедип келген. А Бурганның Оглу эрликтин ажыл-херээн дазылындан тура тыртар дээш чедип келген. ⁹ Бурганның ажы-төлү болу берген улустун кайызы-даа бачыт кылырын уламчылапас, чүге дээрге Бурганның Үрезини* ол кижиге артып каар база Бурган оон Адазы апарган ужурунда, ол оон ыңай бачыт кылып шыдавастай

* ^{3:9} Бурганның Үрезини — Бурганның Сүлдези, медээзи азы бүдүжү дээн уткалыг бооп чадавас.

^{2:20} Ин. 14:26; 16:13; 1 Кор. 2:10 ^{2:22} 1 Ин. 4:3 ^{2:23} Мф. 10:33 ^{2:24} 1 Ин. 3:11 ^{2:26} Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 ^{2:27} Иер. 31:34; Евр. 8:11 ^{2:28} 1 Ин. 3:2; 1 Фес. 2:19 ^{2:29} Мф. 6:1 || 3 Ин. 1:11 ^{3:1} Ин. 3:16; Рим. 5:8; Эф. 2:4 || Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 5:1; Рим. 8:14 || Ин. 16:3; 17:25 ^{3:2} Рим. 8:15-16; Гал. 3:26; Эф. 1:5 || Рим. 8:29; 2 Кор. 3:18; Флп. 3:21 || Иов 19:26; Ыд. ыр. 16:15; 1 Кор. 13:12; Ажыд. 22:4 ^{3:3} 2 Кор. 7:1 ^{3:5} Ин. 1:29; Евр. 9:26 || 1 Пет. 2:22; 2 Кор. 5:21; Евр. 4:15 ^{3:6} 3 Ин. 1:11 ^{3:7} Мк. 13:5; 1 Ин. 2:26; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 ^{3:8} Ин. 8:44 || Евр. 2:14 ^{3:9} Ыд. ыр. 118:3; 1 Ин. 5:18

бээр. ¹⁰ Кым – Бурганның ажы-төлү, а кым – эрликтиң ажы-төлү боорун мынчаар билип ап болуш: чөптүг-шынның чорук кылбас болгаш бодунуң ха-дуңмазынга ынак эвес кижги Бурганга хамаарышпас.

Бот-боттарыңарга ынак болуңар

¹¹ Бот-боттарывыска ынак болур ужурулг бис деп медээни эң эгезинденне дыңнап келдиңер. ¹² Эрликке хамааржы бергеш, бодунуң дунмазын өлүрүп каан Кайнге дөмейлешпес ужурулг бис. Ол чүгө дунмазын соп алганыл? Чүгө дээрге ооң ажал-херээ бузуттуг-бак, а дунмазының ажал-херээ чөптүг-шынның болган-дыр. ¹³ Бо делегейниң улузу силерни көөр хөңнү чок болза, элдеп-синмейн көрүңер, ха-дуңма. ¹⁴ Өлүмден амыдыралче шилчэнивисти билир бис, чүгө дээрге ха-дунмавыска ынак-тыр бис. Кым ынак эвезил, ол өлүг бооп артар. ¹⁵ Бодунуң ха-дунмазын көөр хөңнү чок кижги бүрүзү – өлүрүкчү-дүр, а кандыгдаа өлүрүкчү мөңгө амыдыралдыг болбас дээрзин билир-ле болгай силер.

¹⁶ Христос Бодунуң амы-тынын бис дээш берген, бис ынакшыл деп чогуум чүл ол дээрзин оон билир аларган бис. Ынчангаш бис база боттарывыстын амы-тынывысты ха-дунмавыс дээш бээр ужурулг бис. ¹⁷ Бир эвес бо делегейге бай-шыдалдыг чурттап-даа чораш, эжи түрегдеп чоруурун көргөш, ону кээргеп, дузалавас кижги бар болза, ындыг кижиде Бурганның ынакшылы бар деп канчап чугаалап шыдаар бис?! ¹⁸ Ажы-төлүм! Бистиң ынакшылывыс чүглө сөс, чугаа кырында эвес, а херек кырында бар, ёзулуг ынакшыл болур ужурулг.

Бурганның мурнунга бүзүрелдиг боору

¹⁹⁻²⁰ Ооң ачызы-биле алыс шынга хамааржырывыс билдине бээр. Арын-нүүрүвүс бисти буруудадып-даа турар болза, Бурганның мурнунга дөмей-ле сорук кирип шыдаар бис, чүгө дээрге Бурган бистиң арын-нүүрүвүстен артык улуг база Ол бүгү чүүлдү билир. ²¹ Ханы ынак эш-өөр-

үм, арын-нүүрүвүс бисти буруудатпайн турар болза, Бурганче коргущ чок чоокшулап шыдаар бис. ²² Бургандан дилээн чүвевисти дөгөрезин ап турар-дыр бис, чүгө дээрге Ооң айтышкыннарын сагып, Аңаа таарымчалыг херектерни кылып чоруур-дур бис. ²³ Бурганнын биске айтышкыны бо-дур: Ооң Оглу Иисус Христостун адынга бүзүрөп, Иисустун биске чагааны дег, бот-боттарывыска ынак болур ужурулг бис. ²⁴ Бурганның айтышкыннарын сагып чоруур кижги Ооң-биле тудуш харылзаалыг амыдыраар, Бурган ол кижги-биле харылзаа тудар. Бурган-биле харылзаалыг болганывысты Ооң биске хайгырлааны Сүлдениң ачызында билип ап шыдаар бис.

Меге медээчилер дугайында сагындырыг

4 ¹ Ханы ынак эш-өөр! «Өттүр билип медеглээр сүлделиг мен» дээр кижги бүрүзүңгө-ле бүзүрөвөңер, харын оларның сүлделери Бургандан келген бе дээрзин үргүлчү хынап көрүңер. Чүгө дээрге бо делегейге хөй санныг меге медээчи келгеш, тарай берген-дир. ² Бурганның Сүлдезин мынчаар билип ап болур силер: Иисус Христостун чер кырынга ёзулуг мага-боттуг чедип келгенин хүлээп көөр сүлдө бүрүзү Бургандан келген сүлдө-дир. ³ А Иисусту хүлээп көрбөс өттүр билип медеглээр кижги бүрүзүңүң сүлдези Бургандан келбээн-дир. Ол дээрге Христостун удурланыкчызының сүлдези-дир. Силер ооң чедип кээриниң дугайында дыңнаан силер, ол амдыгааштан-на бо делегейде бар-дыр.

⁴ Ажы-төлүм! Силер Бурганга хамааржыр силер, ол меге медээчилерни тиилзэн силер, чүгө дээрге силерде бар Бурганнын Сүлдези бо делегейге хамааржыр улуста бар сүлдеден арта бээр-дир. ⁵ Меге медээчилер бо делегейге хамааржыр. Ынчангаш оларның чугаалап турар чүүлү бо делегейден үнер, бо делегейниң улузу оларны дыңнап турар. ⁶ А бис Бурганга хамааржыр бис. Бурганны билип ап алган кижги бисче кулак салып, дыңнаар. Кым Бурганга хамаарышпазыл,

3:10 1 Ин. 4:8, 20 3:11 Лев. 19:18; Ин. 13:34; 1 Ин. 1:5; 2:24; 2 Ин. 1:5 3:12 Ин. 8:44 || Э. д. 4:3-8; Иуда 1:11; Евр. 11:4 3:13 Мк. 13:13; Ин. 7:7; 15:18 3:14 Ин. 5:24 3:15 Мф. 5:22; Ажыд. 21:8 3:16 Ин. 10:11; 15:13 3:17 Ы. х. к. 15:7; У. ч. 21:13; Иак. 2:15-16 3:18 Иак. 1:22; Рим. 2:13 3:21 1 Ин. 2:28 3:22 Мф. 7:7-8; Ин. 14:13-14 3:23 Ин. 6:29 3:24 Ин. 6:56; 15:4-5 || Рим. 8:9, 16 4:1 1 Кор. 14:29; 1 Фес. 5:20-21; Ажыд. 2:2 || Ы. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; 29:8; Мф. 7:15; Мк. 13:22; 2 Пет. 2:1 4:2 Ин. 1:14; 1 Тим. 3:16; Евр. 2:14 || 1 Кор. 12:3 4:3 1 Ин. 2:18, 22; 2 Ин. 1:7 4:5 Ин. 3:31; 8:23; 15:19 4:6 Ин. 18:37 || Ин. 14:17 || 1 Тим. 4:1

ол кижиге бисти дыңналас. Улуска алыс шынны эккээр Сүлдени база улусту мегелээр сүлдени бис ынчалдыр ылгап шыдаар-дыр бис.

Бурган — ынакшыл-дыр

⁷ Ханы ынак эш-өөр! Бот-боттарывыска ынак болуп көрээли, чүге дээр-ге ынакшыл Бургандан кээр-дир. Ынакшаан кижиге дээр-ге Бурганнын төлү апаргаш, Бурганни билип алган кижиге-дир. ⁸ А кымда ынакшыл чогул, ол кижиге Бурганны угаап билбээн-дир, чүге дээр-ге Бурган — ынакшыл-дыр. ⁹ Улус Ону дамчыштыр мөңгө амыдыралды алзын дээш, Бодунун эр чангыс Оглун бо делегейге чорудупкаш, Бурган ооң-биле биске Бодунун ынакшылын көргүскен-дир.

¹⁰ Ызулуг ынакшыл бистиң Бурганга ынакшый бергенивисте эвес, а Оон биске ынакшылын көргүзүп, бачыттарывысты арылдырар өргүлдү — Бодунун Оглун бисче чорутканында. ¹¹ Ханы ынак эш-өөр, Бурган бисче ынчалдыр ынакшаан болганда, бисе база бот-боттарывыска ынак болур ужурлуг бис. ¹² Бурганны кым-даа, кажан-даа көрүп көрбээн, ынчалза-даа бот-боттарывыска ынак болзувусса, Бурган бис-биле тудуш харылзаалыг амыдырай бээр база Ооң бисте бар ынакшыл эчизинге чеде бээр.

¹³ Бурган-биле харылзаалыг амыдырай бергенивисти база Ол бистиң-биле кады амыдырай бергенин Ооң биске Бодунун Сүлдезин хайырлаанындан билип ап болур бис. ¹⁴ Бурган Ада Бодунун Оглун бо делегейнин улузун камгалазын дээш чорудупканын көргөн бис, ону херечилеп тур бис. ¹⁵ Исусту Бурганнын Оглу-дур деп хүлээп көөр кижиге-биле Бурган тудуш харылзаалыг-дыр, ол кижиге Бурган-биле харылзаа тутар. ¹⁶ Бурганнын биске ынакшылын билип алгаш, аңаа бүзүрөп, ону хүлээп алдывыс. Бурган дээр-ге ынакшыл-дыр, ынчангаш ынакшылга бүргедеп амыдырап чоруур кижиге Бурган-биле харылзаалыг артар боорга, Бурган ооң-биле кады амыды-

раар. ¹⁷ Бистиң ынакшылывыс эчизинге чеде берген болганда, шийткел хүнүнде коргусчок болур бис, чүге дээр-ге бо делегейге Христоска дөмейлешкен-дир бис.

¹⁸ Ынакшыл бар болза, коргуушкун шуут турбас. Харын-даа эчизинге четкен ынакшыл коргуушкунну үндүр сывырыштар. Коргуушкун кеземче-биле харылзаалыг, а коргуп чоруур кижиге ынакшылдың эчизинге четпээн кижиге болур.

¹⁹ Бурган баштай биске ынакшаан боорга, бис ынак-тыр бис. ²⁰ «Бурганга ынак мен» — дээр, а бодунун ха-дуңмазын көөр хөңүчү чок кижиге — мегечи-дир. Көрүп чорууру эжинге ынак эвес кижиге көрүп көрбээн Бурганга канчап ынак боорл? ²¹ Христостун биске артырыш каан чагы бо-дур: «Бурганга ынак кижиге бодунун ха-дуңмазынга база ынак болур ужурлуг».

Бо амыдыралдың күткүгелерин тиилээр

5 ¹ Исусту «Христос-тур» деп бүзүрээр кижиге бүрүзү Бурганнын ажы-төлү болур. Адазынга ынак кижиге бүрүзү Ооң ажы-төлүнге* база ынак болур. ² Бурганга ынак база Ооң айтышкыннарын сагып чоруур болзувусса, Бурганнын ажы-төлүнге ынааысты оон билип алыр бис. ³ Бурганга ынааысты Оон айтышкыннарын күүсеткенивис-биле көргүзөр бис, а Оон айтышкыннарын күүседир берге эвес. ⁴ Чүге дээр-ге Бурганнын ажы-төлү болур кижиге бүрүзү бо делегейни тиилээр, а ол тиилелге бистиң бүзүреливис ачызында чедип алдынар. ⁵ Ынчангаш Исусту — Бурганнын Оглу деп бүзүрээр кижиден өске, кым бо делегейни чаалап алырыл?

Бурганнын Оглуңуң дугайында херечиле

⁶ Кым бисче суглуг база ханныг* келген ийик? Исус Христос-ла болгай. Ол бисче чүглө суглуг эвес, а суглуг база ханныг келген. Ооң херечизи —

* 5:1 Азы: «Ооң Оглуңа».* 5:6 Суглуг база ханныг — бо сөстөр-биле Исустун сугже суктурганын база хере шаптыртканын көргүскен бооп чадавас (Мф. 3:16; Ин. 19:34 көр).

4:7 1 Кор. 13:1-13; 1 Ин. 3:10-11 4:9 Ин. 3:16 4:10 Ин. 1:29; 1 Ин. 4:10 || Ин. 3:16; Рим. 5:8
4:12 Хост. 33:20; Ин. 1:18; 1 Тим. 6:16 || 1 Ин. 2:5 4:13 1 Ин. 3:24 4:14 Ин. 3:17 4:15 Мф. 14:33;
1 Ин. 5:5 4:17 1 Ин. 2:28; 3:21 4:20 1 Ин. 2:9; 3:10 4:21 Лев. 19:18; Мф. 19:19; 22:39; Мк. 12:31
5:1 Ин. 1:12 5:2 1 Ин. 2:5; 3:24; 4:13 5:3 Ин. 14:15; 2 Ин. 1:6 || Мф. 11:30 5:4 Ин. 16:33 || Эф. 6:16
5:5 Мф. 14:33; 1 Ин. 4:15 5:6 Ин. 14:17; 15:26

Сүлде-дир, чүге дээрге Сүлде алыс шынныг болур. ⁷ Ындыг-дыр деп херечилээн үш херечи бар*: ⁸ Сүлде, суг база хан ол-дур. Олар шупту чаңгыс-ла ол чүүлдү херечилеп турар. ⁹ Бир-тээ бис улустун херечилээнин хүлээп алыр болганывыста, Бурганның херечилелин оон оранчок чугула кылдыр хүлээп көөр ужурлуг бис. А Бурганның херечилээни мындыг: Ол Бодунуң Оглуңуң дугайында херечилээн-дир. ¹⁰ Бурганның Оглуңга бүзүрээр кижиг ол херечилелди бодунуң сеткилинге шыгжап чоруур. А Бурганның чугаалаан чүвезинге бүзүревес кижиг Ону мегечи кылдыр көргүзөр, чүге дээрге ындыг кижиг Бурганның Бодунуң Оглуңуң дугайында херечилелинге бүзүревес-тир. ¹¹ А ол херечилел мындыг: Бурган биске мөңгө амыдыралды хайырлаан, ол амыдырал Ооң Оглуңда бар. ¹² Кым Оглу-биле харылзаалыгыл, ол кижиде амыдырал бар, а кымда Бурганның Оглу-биле харылзаа чогул, ол кижиде амыдырал чок.

Биске мөңгө амыдыралды хайырлаан

¹³ Бурганның Оглуңуң адынга бүзүрээш, шуптуңар мөңгө амыдыралдыг бооруңарны билип алзыннар дээш, мен бо бүгүнүң дугайында силерге бижидим. ¹⁴ Ооң күзел-соруунга чүүлдештир кандыг-бир чүүлдү Оон мөргүр дилээр болзувусса, Ол бисти дыңнаар деп, Бурганга ыяк бүзүрээр бис. ¹⁵ Оон чүнү-даа

дилээр болзувусса, Ол бисти дыңнаар деп билир болганывыста, Оон чүнү-даа дилезивиссе, ол чүүлдү алырвысты база билир-дир бис.

¹⁶ Кандыг-бир кижиг өлүмгө чогуум чедирбес бачыт үүлгедип турар эжин көрүп кагза, ол эжи дээш мөргүүр ужурлуг, Бурган ынчан демги эжинге дириг артарын хайырлаар. Мен өлүмгө чогуум чедирбес бачыт-биле холбашкан улус дугайында чугаалап тур мен. Өлүмгө чедире бээр бачыт база бар болгай. Ындыг бачытка борашканнар дээш мөргүндөр дивейн тур мен. ¹⁷ Бурганга шынчы эвес үүлгедиг бүрүзү-ле бачыт болур, ынчалза-даа дорт-ла өлүмгө чедирбес бачыт база бар. ¹⁸ Бурганның ажы-төлү апарган кижиг бачыт үүлгедирин уламчылаvas дээрзин билир бис. Чүге дээрге Бурганның Оглу ону кадагалаар* база эрлик аңаа хора чедирип шыдаvas. ¹⁹ Бүгү делегей эрликтин чагыргазының адаанда-даа турар болза, Бурганның ажы-төлү болурувусту билир бис. ²⁰ Ол ышкаш Бурганның Оглуңуң келгеш, алыс шын Бурганны билип алзыннар дээш, биске угаап билиишкини эккелгенин билир бис. Ынчангаш бис алыс шын Бурган-биле сыргы харылзаалыг амыдыраар бис, чүге дээрге Ооң Оглу Иисус Христос-биле харылзаалыг-дыр бис. Ол дээрге алыс шын Бурган-дыр, Ол дээрге мөңгө амыдырал-дыр.

²¹ Ажы-төлүм, дүрзү-бурганнарга мөгейбейн, оларны оюп чоруңар*.

* 5:7 Эң сөөлзүредир бижээн каш санныг сөзүглелдерде бар «Ада, Сөс болгаш Ыдыктыг Сүлде олар-дыр. Оларның алыс бүдүжү чаңгыс» деп сөстөр эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. * 5:18 Азы: «Бургандан төрүттүнген кижиг бодун кадагалаар». * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

5:9 Ин. 5:36 5:10 1 Ин. 1:10 || Мф. 3:17 5:11 Ин. 1:4; 5:26; 11:25; 1 Ин. 1:2 5:13 Ин. 20:31 5:14 Мф. 7:7-8; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22 5:16 Мф. 12:31-32; Мк. 3:29; Евр. 6:4-6; 10:26 5:18 Ыд. ыр. 118:3; 1 Ин. 3:9 5:19 Лк. 4:6; Гал. 1:4 5:20 Ин. 1:1; 20:28 5:21 1 Кор. 10:7, 14

Иоанның ийиги чагаазы

Кирилде

Бо чагааны «Бурганның шилип алганы угбавыска база ооң ажы-төлүнгө» (бир христиан ниитилелди база ооң кежигүннерин ойзу адааны ол) чоруткан. Автор, Иоанн элчин, бодун «эң улуунар» деп адап турар, а ол болза ооң эрге-күштүүн, чагаа бижээни христианның дээш харысалга чүктөп турарын көргүскөн.

Бирги чагаазында дег, Иоанн номчукчуларны алыс шын болгаш ынакшыл ёзугаар амыдыраар кылдыр сургап турар. Ол оон ынай Иисус Христос чер кырынче ёзулуг кижиге боттут чедип келген деп хүлээвес меге өөредигден кичээнирин дилеп турар.

Байыр чедиришкени

1 Бурганның шилип алганы угбавыска база ооң ажы-төлүнгө эң улуунардан байыр: шуптунарга шынап-ла ынакшыдым. Чүглө мен эвес, а алыс шынны билип алган бүгү улуска база силерге ынакшыдым. ² Ийе, бисти бүреп турар алыс шынның ачызында силерге ынактыр бис. Ол алыс шын бистиң-биле кезээ-мөңгөде тудуш харылзаалыг. ³ Алыс шын болгаш ынакшылдың аайы-биле Бурган Ададан, Ооң Оглу Иисус Христостан келген авырал, өршээл болгаш амыр-тайбың биске доктаар!*

Ынакшыл биле алыс шын өөредиг

⁴ Адавыстың биске чагааны дег, алыс шынның изин истээн чамдык ажы-төлү дугайында дыннап кааш, мен аажок өөрүдүм. ⁵ Ынчангаш мен ам дилеп тур мен, хүндүлүг угбай: бот-боттарысыска ынак болуулунар! (Ол чагыг чаа эвес, а биске эң эгезинде-ле берип каан айтышкын хевээр боор.) ⁶ А ол ынакшыл дээрге-ле Адавыстың айтышкыннарын ёзугаар амыдыраар уjurлуувус деп билзе чогуур. Эң эгезинде-ле дыннааныңар дег, ол чагыгның утказы мындыг: ара-

нарда ынакшылдыг амыдыраар уjurлуг силер.

⁷ Иисус Христос чер кырынче кижиге мага-боттут чедип келген дээрзин хүлээп көрбөс хөй санныг мегечилер бо делегейде чоруп турар. Оларга дөмей кижиге бүрүзү мегечи-дир, Христостун удурланычызы-дыр. ⁸ Ынчаарга кызып ажалдап келгенивис чүүлду чидирбейн, харын бүрүн шаңналды алырыңар дээш кичээнип көрүңер. ⁹ Христостун дугайында алыс шын өөредигден тайзы базып, өскээр барган кижиниң Бурган биле харылзаазы чок. А ол өөредигте шынчы болуп арткан кижиде Ада-биле-даа, Оглу-биле-даа сырый харылзаа бар. ¹⁰ Силерге чедип келген кандыг-бир кижиге ол өөредигни суртаалдаары-биле ап чорбас болза, силер ону бажыңнарга хүлээп албаңар база амыр-мендизин айтырбаңар. ¹¹ Чүте дээрге ындыг кижиниң амыр-мендизин айтырар болзуңарза, ооң бузуттут үлгедиглериниң киржикчизи апаар силер.

Түңөл байыр чедиришкени

¹² Силерге бижип, чугаалаар бодаан чүвөм оон-даа хөй, ынчалза-даа ону дөмир-үжүк-биле саазыңга бижиир хөңнүм

* ^{1:3} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ооң Оглу Дээрги Иисус Христостан келген авырал, өршээл болгаш амыр-тайбың силерге доктаазың!» деп бижээн.

^{1:1} 1 Ин. 3:1 || ^{1:2} Ин. 8:32 ^{1:3} 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 ^{1:4} 3 Ин. 1:4 ^{1:5} Лев. 19:18; Ин. 13:34; 15:12; 1 Ин. 3:11 ^{1:6} Ин. 14:15; 1 Ин. 5:3 ^{1:7} Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 1 Тим. 3:16; Евр. 2:14 || 1 Ин. 2:18; 4:3 ^{1:8} 1 Кор. 3:8 ^{1:9} 1 Ин. 2:23 ^{1:10} Рим. 16:17; 1 Фес. 5:22 ^{1:12} Ин. 15:11; 16:24; 17:13 || 3 Ин. 1:13-14

чок болду. Ооң орнунга, бистиң өөрүшкүвүс* эгээртинмес долу болзун дээш, удавайн силерге дужуп, арын көржүп чудагаалажыр сагыштыг мен. ¹³ Бурган шилээн утбаңнын ажы-төлү сеңээ байыр чедирип турлар.*

* 1:12 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерниң өөрүшкүңер» деп бижээн. * 1:13 Бурган шилээн утбаңнын ажы-төлү — өске христиан ниитилелдин кежигүннерин бодап турар хире. Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

Иоанның үшкү чагаазы

Кирилде

Ийиги чагаазында дег, Иоанн элчин бодун чүглө «эң улуунар» деп адап турар. Ол бо чагааны бир христиан ниитилелдин Гайи деп кижигүнүнгө бижээн. Иоанн ону ынакшылдың илерээшкени дээш база аян-чоруктар кылып, Буянның Медээни тарадып турар танывазы христианнарга деткимчези дээш мактап, Диотреф деп кижиниң төлөп чок аажы-чаңының дугайында аңаа сагындырып турар.

Байыр чедиришкени

1 Шынап-ла ынакшааным эжим Гайиге эң улуунардан байыр.

2 Ханы ынак эжим! Сеткил-чүрээнин кады дег, мага-бодунуң кадык болуру дээш база бүгү-ле чүүлдерге чедишкениниң болуруң дээш мөргүп тур мен. **3** Чамдык бүзүрөөн ха-дуңмавыс биске келгеш, алыс шынга бердингениниң база алыс шынынң оруу-биле бар чыдарыңны херечилээрге, аажок өөрүдүм. **4** Ажы-төлүм алыс шынынң оруун эдерген деп билип аарындан артык өөрүшкү меңээ турбас!

5 Ханы ынак эжим! Олар-биле танышпас-даа болзуңза, бүзүрөөн ха-дуңмавыстың чаагай чоруу дээш ак сеткилдиг ажылдап чоруур-дур сен. **6** Олар сээң ынакшылың дугайында бүзүрөөнер ниитилелинге херечилеп чугааладылар. Ам оларнын чорук-херөөн уламчылаарыңга дузалажыр болзуңза, ол чоруун Бурганның мурнунга төлөптиг болур.

7 Чүгө дээрге олар Христоска бараан болур дээш, чер кезип чорупкаш, Христоска бүзүрөвестерден чүнү-даа албайн чоруур улус-тур. **8** Ындыг улусту деткиир журлуг бис. Ынчангаш бис оларнын алыс шынга бараан болушкунунуң киржикчилери боор бис.

Бакты эвес, экини өтүнери

9 Мен христиан ниитилелче чагаа бижидим, ынчалза-даа оларны удуртуксап

турар Диотреф дээрзи бистин чугаалаан чувевисти хүлээп албас-тыр. **10** Ылап-ла ынчангаш, мен ынаар чеде берзимзе, оон чүнү кылып турарының дугайында сагындырар мен. Ол бисти бак сөстөр-биле нүгүлдөп тур, ынчалза-даа ол безин анаа эвээш болган де. Диотреф боду-даа хадуңмавысты хүлээп албайн турар, өске улустуң-даа ону кылырынга шаштык кадып, оларны христиан ниитилелден үндүр сывыртап турар!

11 Ханы ынак эжим! Кандыг-даа бузутту эвес, а чүглө буянны өттүнүп көр. Буянның херектер кылып турар кижиге Бургандан укталган болур. Бузут үүлгедип турар кижиге Бурганның көрбөөн боор.

12 Димитрийни шупту улус эки кижиге деп үнелээр болду, алыс шын боду-ла ол дугайында херечилеп турар-дыр; бис база ол дээш дагдындывас, а херечилеливис шынын дээрзин билер болгай сен.

Түңнел байыр чедиришкени

13 Оон-даа хөй чүве дугайында сенээ бижиң, чугаалап болур турдум, ынчалза-даа ону демир-үжүк-биле саазынга бижиң хөңнүм чогул. **14** Удавас сээң-биле арын көржүп ужуражырымга база аравыста хөөрежи бээривиске идегеп тур мен. **15** Амыр-тайбынны күзедим. Сээң өнүктөрин байыр чедирип тур. Шупту эш-өөрүвүске, кижиге бүрүзүңгө тус-тузунда, байырдан чедирип көр*.

* 1:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

1:11 Ин. 3:18; 2 Ин. 1:1 1:4 2 Ин. 1:4 1:5 Гал. 6:10; Евр. 13:1 1:8 1 Тим. 5:18 1:11 Ыд. ыр. 33:15; 36:27; Иса. 1:16-17 || 1 Ин. 2:29 || 1 Ин. 3:6 1:12 Ин. 21:24 1:13 2 Ин. 1:12

Иуданың чагаазы

Кирилде

Иуда – Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу Иаковтун дунмазы (олар ийилээн Иисус Христостун дунмалары турган).

Бодунун чагаазында Иуда христиан ниитилелдерге бир-ле меге башкылар дугайында сагындырыг кылган: ол башкыларнын чуртталгазы самыын аян-шинчилиг, олар Христостун өөредиин хажыдып турарлар. Иуда христианнын Дээрги-Чаяакчыга шынчы база бүдүштүг улус бооп артар кылдыр сургап турар.

«Иуданың чагаазының» сөзүглели «Пётрнун ийинги чагаазының» сөзүгелинге чоок. Кым бодунун чагаазын баштай бижээни эки билдинмес. Иуда биле Пётр боттарының чагааларын бижип тура, чаңгыс-ла ол биске билдинмес үшкү бижимел барымдаа ажыглаан бооп чадавас.

Иуда, чамдык чижектер кирип тура, «апокриф» деп бижилгелерге айты кылып турары солун. Апокрифтер дээрге иудей шажын-чүдүлге чаңчылын дамчыдып турар, ынчалза-даа Библияге кирибээн эрте-бурунгу еврей номнар-дыр.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостун чалказы база Иаковтун дунмазы Иудадан байыр. Бурган Аданың кыйгырып алганы, ынак апарганы*, Иисус Христоска кадагалаткан улунунга бижидим.

² Бурганнын авыралы, амыр-тайбыңы болгаш ынакшылы силерге өзүп-көвүдезин!

Меге башкылар (2 Пет. 2:1-17)

³ Ханы ынак эш-өөр, бистиң ниитизи-биле алганывыс камгалал дугайында бижириин аажок күзеп турдум, ынчалза-даа Бурганның Бодунун улунунга чаңгыс удаа болгаш кезээ-мөңгедө хайырлааны бүзүрел дээш чүткүлдүг туржурун силерден күштүү-биле дилеп, чагаа бижири эргежок чугула деп көрдүм. ⁴ Чүгө дээрге шаг шаанда-ла Бижилгеге оларнын шийттиреринин дугайында баш удур чугаалаан улус силерниң аранарже бүдүү кире берген-дир. Олар дээрге Бур-

ганывысты хүндүлөвөс, Ооң авыралын самыралга солаан, кара чаңгыс Чагырыкчы болгаш Дээргивис Иисус Христосту хүлээп көрбээн улус-тур.

⁵ Бо бүгүну ам билир-даа болзунарза, силерге сагындырар бодалым: Дээрги-Чаяакчы бир-ле катап Бодунун чонун Египеттен үндүрүп эккеп, камгалаан-даа болза, Аңаа бүзүрөвээн улусту сөөлүндө барып узуткап каан. ⁶ Боттарының бедик байдалынга артып калбайн барган, чурттаар ужурлуг черин каапкаш барган дээрниң төлээлерин база сактып келинер. Бурган ам оларны өндүр улуг шииткел хүнүндө кезедир дээш, мөңгө кинчи-биле демирлеп алгаш, алды ораннын дүмбейинде тудуп турар. ⁷ Содом биле Гоморраны болгаш оларны долгандыр турган хоорайларны база сактып келинер. Ук хоорайларнын чурттакчылары, дээрниң ол төлээлери кара олчаан, самыграашкынга алзып, бужар хевир-биле холбажып турганнар. Шупту улусту кичээндирер дээш, оларны мөңгө оттун кеземчези-биле шаажылаан.

* 1:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ынак апарганы» эвес, а «Ыдыктааны» деп бижээн.

^{1:1} Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1 || Мф. 13:55 ^{1:2} Дан. 3:31; 1 Пет. 1:2; 2 Пет. 1:2 ^{1:3} 1 Тим. 6:12; 2 Тим. 4:7 ^{1:4} 2 Пет. 2:1 ^{1:5} Сан. 14:36-37; 26:64; 2 Пет. 1:12; Евр. 3:17 ^{1:6} 2 Пет. 2:4 ^{1:7} 2 Пет. 2:6 ||
Э. д. 18:20; 19:24; Ы. х. к. 29:23; Мф. 25:41

⁸ Аранарже кире берген улус база шак ынчаар мага-бодун бужартадып, дээди эрге-чагырганы хүлээп көрбөстөп, өндүр улуг күштерни бак сөгөлөп турар. ⁹ Дээрнин дээди төлөзү Михаил безин, Моисейнин мага-бодунуң дугайында эрлик-биле маргышып тура, ону шиидип, бак сөглээрин дидинмээн, а чүглө: «Дээрги-Чаяакчы Боду сени чемелезин» — дээн. ¹⁰ А ол улус боттарынын билип-даа шыдавазы, чүглө мугулай адыгуузунар ышкаш билири чүүлдерин бак сөглөш, алызы барып узуткаттырар.

¹¹ Ол улус ат болур! Олар Каиннин шилип алган оруун эдериш чорупканнар. Валаам ышкаш, ажык-кончаа сүргөш, олар ооң частырын катаптап турарлар база, Корахтын тура халышкынынга киришкен улус дег, узуткаттырып каарлар.* ¹² Ындыг улус силернин ынакшылынар илерээр дой-чыыштарга хөө кара былзактар дег боор. Олар ыят чокка силер-биле кады дойлаарлар, ынчалза-даа чүглө боттарын бодаарлар. Ындыглар — хатка сывыртаткан чаъс чок булуттар-дыр; күзүн безин дүжүт бербес, дазылы-биле тура соктуруп кааптар, ынчангаш ийи дакпыр өлгөн ыяштар-дыр.* ¹³ Олар чүдөк-бужар херектери көвүктөлгөн далайнын калчаа чалгылары дег-дир; азып чүгүргөн сылдыстар дег-дир*, оларны алдызы ораннын дүмбей караңгызынга кезээ мөңгедө карабачыннап каан.

¹⁴ Өгбевис Адамнын чедиги салгалынын бирээзи боор Энох база оларнын дугайында өттүр билип чугаалаан болгай: «Дыңнаңар даан, Бодунун түмен-

түмен ыдыктыг төлээлерин эдерткен Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш, ¹⁵ Ону хүндүлөвес бачыттыг улусту Анаа удур сөглээн сөстери дээш база Анаа таарымча чок ажил-херээ дээш сойгалап, оларнын шуптузунга шийткел онаар».* ¹⁶ Ол улус үргүлчү химиренип, өскөлери боруудаткан чоруур. Олар дээрге бачыттыг күзээшкиннериниң аайындан эртпес, ал-бодун мактап, адыыргаар улус-тур. Олар амы-хууда ажык-кончаа алыксааш, өске улуска чашпаалап чоруурлар.

Христостуң чедип кээриниң манаашкыны

¹⁷ А силер, ханы ынак эш-өөр, Дээргивис Иисус Христостуң элчиннериниң ооң мурнунда-ла чугаалап турган чүүлүн сактып чоруңар. ¹⁸ Олар силерге: «Сөөлгү үе кээрге, Бурганны хүндүлөвес күзээшкиннериниң аайындан эртпес кочуургактар тыптып кээр» — деп чугаалааннар. ¹⁹ Ындыг улус аңгылажыг эккээр, олар бо делегейге хамааржыр, оларда Ыдыктыг Сүлдө чок.

²⁰ А силер, ханы ынак эш-өөр, эң-не ыдыктыг бүзүрелиңерге амыдыралыңарны быжыглап тургузунар-ла, мөргүлдөп туруңарда, силерни Ыдыктыг Сүлдениң күжү башкарзынам. ²¹ Бурганның ынакшылының ачызында бодуңарны шынчы кадалап, Дээргивис Иисус Христос Бодунуң мөңгө амыдыралга чедирер өршээлин силерге хайырлаарын манаңар. ²² Чигзинип чоруур чамдык улуска өршээлден көргүзүңөр*.²³ Өске улусту оттан ушта соп, камгалаңар*, а бир чамдыктарга өршээл көргүзүп тура,

* 1:11 Каин бодунуң дунмазы Авелди өлүрүп каан. Валаам акша-көпөск дээш израиль чонну каргаар бодап турган. Корах Моисей биле Аароннуң эрге-чагыргазынга удур тура халаан. * 1:12 Ийи дакпыр өлгөн — мага-боттуң өлүмүнүң соонда Бурган-биле мөңгө чарлышкынче аллюзия хире (Ажыд. 2:11; 20:6, 14; 21:8 көр). * 1:13 Планеталарны (лат. «тояп чоруурлар») бурун шаг-да чагыргадан үнгөн дээрнин амытаннары кылдыр билип ат турган. * 1:14-15 Энох Бурганга онза чоок турган болгаш, ону дээрже диригге алгаш барган (Э. д. 5:21-24 көр). Энохтуу деп санап турган иудей ном I векте христианнар аразынга улуг ат-алдарлыг турган, ынчалза-даа ону адак сөөлүндө Библияге кирибей барган. Цытананы I Энох 1:9-тан алган. * 1:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Чамдык улуска, ылгай көрүп тура, өршээлдиг болуңар» деп бижжэн. * 1:23 Бо дээрге Зах. 3:1-5-че аллюзия хире. Меге башкыларнын салдары-биле бачытка алзып чурттап чоруур христианнар дугайында чугаалап турар. Оларнын бачыт-хайынче айтыр болза, олар бачыдын миннип болур.

1:8 2 Пет. 2:10 1:9 Дан. 10:13; 12:1; 1 Фес. 4:16; Ажыд. 12:7 || Ы. х. к. 34:6 || Зах. 3:2 1:10 2 Пет. 2:12 1:11 Э. д. 4:3-8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; Ы. х. к. 23:3-6; 2 Пет. 2:15 || Сан. 16:31-35 1:12 2 Пет. 2:17 || Мф. 15:13 1:13 Иса. 57:20 1:14 Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:10; Зах. 14:5; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19; 1 Фес. 3:13; Евр. 12:22 1:16 2 Пет. 2:10 1:17 2 Пет. 3:2-3 1:19 Рим. 8:9 1:20 Эф. 6:18 1:21 2 Пет. 3:12 1:23 Ам. 4:11; Зах. 3:2 || Ажыд. 3:4

кичээнинер*, оларның бачыттыг бүдү-
жү бужартадып каан хевинге безин дээр
хөңнүңер чок болзун.

Түңнел байыр чедиришкиннери

²⁴⁻²⁵ Дың чаңгыс Бурганга* – силер-
ни илдигип кээп дүжеринден кадагалап
шыдаар база өндүр бедик Бодунуң мур-

нунче кем-буруу чок, өөрүшкүлүг улус
кылдыр чедире берип шыдаар Камга-
лакчывыска – Дээргивис Иисус Хрис-
тосту дамчыштыр алдар, өндүр-чаагай
чорук, күчү-күш база эрге-чагырга эрт-
кен бүгү үелерден бээр, ам болгаш кезээ-
мөңгөде доктаазын! Аминь.

* 1:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Өске улусту оттан ушта соп, коргуп-иргип, камгалаңар, оларны, коргуп-иргип, сойгалаңар» деп бижээн. * 1:24-25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганга» деп сөске «мерген угаанныг» деп сөстөрни немээн.

Римчилерге чагаа

Кирилде

Чаа Чагыг-керээже кирип турар чагааларның хөй кезинин (ооң иштинде бо чагаанын) автору – иудей эртемден, фарисей Павел. Катап дирилген Христос Боду аңаа көстүп келген соонда, ол христиан чүдүлгени хүлээп алган (Аж.-ч. 9 көр).

Рим хоорайда христиан ниитилел, Павел бо чагааны бижиир мурнунда-ла, элээн каш чыл туруп келген. Элчин боду чагаа бижиир бетинде Римче барып көрбөөн, ындыг-даа болза, ол ниитилелдин чамдык кижигүннери-биле таныш турган. Павел чагааны Римче бистиң эраның 50 чылдарының төнчүзүнде Грецияга тургаш, Фива дээр херээжен кижиден дамчыдып, чорудупкан чадавас (16:1-2 көр).

Чагааның бирги кезээниң (1–11 эгелер) кол темазы – Бурганның Буянын Медээ дамчыштыр улусту бачыткан камгалап турар күжү. Кажан бир-ле кижини Иисус Христос дугайында Медээге бүзүрээр болза, Бурган аңаа агартышкын болгаш эптежилгени берип, ону Бодунуң төлү кылдыр азырап алып база аңаа Бодунуң Сүлдезин хайырлаар. Моисейниң хоойлузу ындыг ачы-буян хайырлап шыдаваан, чүге дээрге бүгү улус ол ыдыктыг хоойлуга удур бачыт үлгеткен турган. Иудейлер боттарының ук-ызыгууру биле хоойлузунга ынанмас ужурулуг. Чүглө Христоска бүзүрел кижини Бурганның мурнунга актыг кылып каар.

Чагааның ийиги кезээнде (12:1–15:13) Павел номчукчуларга христианнарның канчаар чурттаар ужурулуун – ынакшыдыг боорун, эрге-чагыргага чагырттырын, бот-боттарын хүндүлөжирин – сагындырып турар. Түннелинде (15:14–16:27) Павел удавас Римге чеде бээр бодалдын бижип, христиан ниитилелдин кижигүннеринге байыр чедирип турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганга кыйгырткан элчинден, Ооң Буянын Медээзин суртаалдаары-биле шилип алдынган кижиден – Христос Иисуска бараан болган Павелден байыр. ² Бурган ол Буянын Медээни ооң мурнунда-ла Ыдыктыг Бижилгелерге Бодунуң медээчилерин дамчыштыр аазаан турган. ³ Буянын Медээде төрүт-түнген ызыгууру-биле Давид хаанның салгалы боор Бурганның Оглуңуң дугайында чугаалап турар. ⁴ Ол дээрге Бурганның өлүглер аразындан катап диргискеш, Бодунуң Сүлдезиниң ыдыктыгының ачызында Бурганның өндүр күчүлүг Оглу деп чарлааны Дээргивис Иисус Христос-тур. ⁵ Ооң ады алдаржызын дээш база бүгү чоннар улuzu Аңаа бүзүрэй берип, Ону дыйназын дээш, элчин боор авы-

ралды Ооң ачызында алган мен. ⁶ Силер база ол чоннарның санынче кирип турар болгаш, Иисус Христостуң улuzu боору-биле кыйгырткан силер.

⁷ Римде чурттаан силер бүгүдеге – Бурганның ынак чону боору-биле Ооң кый деп алганы бүзүрөөн улуска – бижип олур мен. Бурган Адавис болгаш Дээргивис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин римчилерге дужуксаан күзели

⁸ Бүзүрелиңер дугайында бүгү делегейде улус чугаалажы берген-дир. Ынчангаш чүнү-даа мурнай силер бүгүде дээш Иисус Христосту дамчыштыр мээң Бурганымга өөрүп четтирдим. ⁹ Ооң Оглуңуң дугайында Буянын Медээни медеглеп, Аңаа бүгү бодумдан бараан бооп чоруурум Бурган херечим болзун:

1:2 Лк. 1:69-70; Тит. 1:1-2 1:3 Мф. 1:1 1:5 Аж.-ч. 9:15 1:7 1 Кор. 1:2 1:8 Рим. 16:19 || Флп. 1:3; 2 Тим. 1:3; Флм. 1:4 1:9 Рим. 9:1; 2 Кор. 1:23; Флп. 1:8; 1 Фес. 2:5

мөргүп турар санымда-ла, силерни сактыр-дыр мен. ¹⁰ Бурганның күзел-соруунун аайы-биле ам-на силерге чеде бээр аргалыг боорумну мөргүлдеримге үргүлчү дилээр-дир мен. ¹¹ Чүге дээрге Сүлдеден келген кандыг-бир ачы-буянын белекти силерге сөндөп чедирер дээш база силерни ооң-биле быжгылар дээш, шагдан бээр силерни көрүксеп келдим. ¹² Биригээр чугаалаарга, ниити бүзүреливис-биле: бодумну — силерни-биле, а силерни — бодумнуу-биле удур-дедир деткижеривис дээш, силерге ужуражык-садым.

¹³ Ха-дунма, силерже хөй удаа барык-саанымны ыяк билип аарыңарны күзеп тур мен (ынчалза-даа мынчага дээр бир-ле байдалдар шаптыктап келди). Суртаалымның үре-түннелин, бүгү өске чоннар улузунуң аразыңга дег, силерниң аранарга көрүксээш, чадап кагдым. ¹⁴⁻¹⁵ Мен гректерге-даа, варварларга-даа,* мерген угаанныгларга-даа, мугулайларга-даа Буянын Медээни суртаалдар хүлээлгели мен. Ынчангаш Римде чурттаан силерге база суртаалдарын күзеп тур мен.

¹⁶ Буянын Медээден ыятпас мен, ол Медээ — Христоска бүзүрөөн бүгү улусту: хамыкты мурнай иудейлерни, а оон соонда өске бүгү улусту камгалаар дээн Бурганның күчү-күжү-дүр. ¹⁷ Буянын Медээде Бурганның бээр агартышыккыны ажыттыңан. Ол агартышыккын эгезинден төнчүзүңге чедир чүглө бүзүрел дамчыштыр ажыттынар. Ол дугайында Бижилгеде мынча деп бижээн: «*Бүзүрелиниң ачызында актыг-шынныг болган кижжи амылыг арттар*».

Кижиниң бачытты, Бурганның килеңи

¹⁸ Алыс шынны кем-буруузу-биле базып турар улус хай-бачыт үүлгедирге, Бурганның килеңи дээрден ажыттынып бадып турар. ¹⁹ Чүге дээрге Бурган дугайында билиг улуска чедингир апарды, Бурган Боду ону оларга хайырлады. ²⁰ Бурганның көзүлбес шынарла-

ры — Ооң мөңгө күчү-күжү база бурганчы будүжү бүгү чаяалганы топтап көөрүн дамчыштыр кижиниң угаанынга билдингир, көсүк апарды. Ынчангаш ыңдыг улус Бурганның мурнунга харыы тудуп шыдаваc! ²¹ Бурганны билип алгаш-даа, олар Ону Бурганны дег алдаржытпааннар, Аңаа өөрүп четтирбөөннер. А оон орнунга хоозун угаашкыннарга алзып алганнар, оларның сарыыл чок чүректери карангыга бүргедипкен. ²² Боттарын мерген угаанныг бис деп санап турза-даа, олар сээдеңнеп калган. ²³ Өлүм чок, өндүр бедик Бурганга мөгөөрин олар өлүг тынныг кижиге, куштарга, дөрт даваныг адыгуузуңнарга болгаш соястаарларга азы дүрзү-бурганнарга мөгөөринге орнапканнар.

²⁴ Ол улус ыңдыг боорга, олар чүректериниң самыралын эдерип, мага-боттарын бужартасыннар дээш, Бурган оларны бужарталдың эргезинге хүлээдип берипкен. ²⁵ Олар Бурганның алыс шынны мегеге орнапкаш, Чаяакчыга эвес, а Ооң чаяалгазынга мөгөйип, бараан болуп турганнар. А Чаяакчывыс мөңгө алгыш-йөрээлге төлөптиг болзун. Амины!

²⁶ Ооң уржуундан Бурган оларны ыянчыг күзөөшкннериниң эргезинге хүлээдип берипкен: оларның херээжен улузу безин бойдустан бердинген бирикшилди орта эвес, үй-балай бирикшилге орнапканнар. ²⁷ Оларның эр улузу база херээженнер-биле бойдус берген бирикшилден ойталааш, бот-боттарыңга тура-лаашкындан хайнын-хөлзөп турарлар. Эр улус өске эрлер-биле бужар харылзаа тудуп, будалгаш, чогуур кеземчени боттарыңга онааштырып келгеннер. ²⁸ Олар Бурганны билип аарын херектиг деп көрбөс боорга, Бурган оларны боттарынын-на будалган угаанынын эргезинге, кылып болбас үен-даан чүүлдерин кылызыннар дээш, хүлээдип берген. ²⁹ Ол улусту янзы-бүрү бачыттар бүргей апкан: бузут, алыксак-чүксек, ыят чок чорук, адааргал, өлүрүкчү чорук, алгыш-кырыш, меге, хоп чугаа. ³⁰ Олар нүгүлчү, Бурганны

* 1:14-15 Гректер — еврейлер өске чоннар улузун, сөөк-язы ылгавайн, гректер азы эллинер деп адап турар. Варварлар — гректерниң боттарындан өске бүгү чоннарны адап турган ады.

1:10 Рим. 15:32 1:13 Рим. 15:22-23; 1 Фес. 2:18 || Флп. 4:17 1:14-15 1 Кор. 9:16 1:16 Мк. 8:38; Флп. 1:20 || Рим. 2:9-10 || 1 Кор. 1:18 1:17 Рим. 3:21 || Авв. 2:4; Гал. 3:11; Евр. 10:38 1:18 Өф. 5:6; Кол. 3:6 1:19 Аж.-ч. 14:17; 17:24-27 1:20 Бд. ыр. 18:2-5 1:21 4 Хаан. 17:15; Иер. 2:5; Өф. 4:17-18 1:22 У. ч. 21:30; Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20; 3:19 1:23 Хост. 20:4-5; Ы. х. к. 4:16-18; Бд. ыр. 105:20; Иер. 2:11; Иез. 8:10 1:24 Бд. ыр. 80:13; Иез. 20:25 1:25 Иер. 10:14 1:26 Кол. 3:5 1:27 Лев. 18:22; 20:13

көөр хөңнү чок, турамык, адыргак, мактаныкчы, бузут үүлгедирде тывынгыр, ада-иезин хүндүлөвес улус-тур. ³¹ Олар угаан чок, эткен сөзүңгү ээ болбас, кымга-даа ынакшыл биле өршээл көргүспес улус-тур. ³² Ындыг чүүлдер үүлгедикчилерин өлүмгө төлөптиг деп көөр Бурганның хоойлузу барын олар билир. Ынчалза-даа чүглө боттары бачыт үүлгедип турар эвес, а ындыг үүлгедиглер кылып чоруур өске улусту база деткип турарлар.

Бурганның чөптүг шииткели

2 ¹ Ындыг болганда, өске улусту буруудадып турар болзунза, сен база Бурганның мурнунга харыы тудуп шыдавас сен, тала. Өске кижини буруудаткаш, бодунну база буруудатканың ол-дур, чүгө дээрге бодун база ол ышкаш чүүлдерни үүлгедип турар-дыр сен. ² Ындыг чүүлдер үүлгедикчилерин Бурганның шыныны-биле шиидерин билир бис. ³ Бодуннун база үүлгедип турарын чүүлдер дээш өске улусту буруудаткаш, оон-биле Бурганның шииткелинден чайлай бээр мен деп бодадың бе, тала? ⁴ Азы сен Ооң өндүр улуг ачы-буянын, кеземче онаавас өршээлдин, шыдамын тооп көрбезиң ол бе? Бурганның буянынң сеткили сени бачыдың миннип, Олче эглиринче эккел чыдарын билбезиң ол бе? ⁵ Чөрүү база бачыдың миннир хөңнүң чок болгаш, хорадаан Бурганның чөптүг шииткели көстүп кээр хүнде кырынче чүдүрлүр килеңни бодун-на эндере чыып аардыр сен. ⁶ Бурган ол хүнде *кижи бурузун ажил-херектерин барымдаалап, шаңнаар азы шиидер*. ⁷ Буянынң ажил-херектерни доктаамал кылып, Бургандан алдар, мактал-хүндү болгаш өлүм чок чорук дилээн улуска Ол мөңгө амыдыралды хайырлаар. ⁸ А бодунун ажын бодаар, алыс шыныны дыңнавайы, бузутту дыңнаар улусту Бурганның килеңи болгаш күштүг хорадаашкыны манап турар. ⁹ Бузут үүлгеткен бүгү улусту – баштай иудейлерни, а ооң соонда өске бүгү улусту – айыыл-халап биле хилинчек манап турар. ¹⁰ А буян кылып чоруур бүгү улуска – баштай иу-

дейлерге, а ооң соонда өске бүгү улуска – алдар, мактал-хүндү болгаш амыр-тайыңны Бурган хайырлаар. ¹¹ Чүгө дээрге Ол кымны-даа дээр кылдыр санап, ылгай көрбөс.

¹² Ыдыктыг хоойлуну сагывас, бачыт үүлгеткен улус ыдыктыг хоойлудан дашкаар өлү бээрлер. А хоойлуну хүлээп алгаш-даа, бачыт үүлгеткен улус оон аайы-биле шииттирер. ¹³ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлуну чүглө дыңнап эвес, а сагып турар улус Бурганның мурнунга актыг болур. ¹⁴ Бижимел ыдыктыг хоойлузу чок өске чоннар улусту оон негелдерин боттары ала-чайгаар күүседип турар болганда, оларнын ыдыктыг хоойлузу чок-даа болза, боттары боттарынга хоойлу-дүрүм бооп чоруур-дурлар. ¹⁵⁻¹⁶ Ыдыктыг хоойлу оларнын чүректеринде бижиттингенин олар ооң-биле бадыткап турар. Оларнын арын-нүүрү база ону херечилээн-дир. Улустуң чажыт бодалдарын мээң суртаалдааным Буянынң Медээ ёзугаар, Иисус Христосту дамчыштыр Бурганның шиидер хүнүнде ол бодалдарнын бир чамдызы оларны буруудадыр, а өскелери – өршээлге чедирер.

Иудейлер биле ыдыктыг хоойлу

¹⁷ А сен иудей мен деп адаттынар, ыдыктыг хоойлуга ынаныр болгаш Бурганым бар деп мактаныр-дыр сен. ¹⁸ Ооң күзел-соруун билир, ыдыктыг хоойлуга өөрөнгөн болгаш, алыс эки чүүлду шилип ап шыдаар-дыр сен. ¹⁹⁻²⁰ Согурларнынң удекчизи, дүмбей караңгыда турарларга чырык, сээденнерниң кижизидикчизи, бүдүүлүктернин башкызы мен деп бүзүрээр-дир сен. Билиг биле алыс шынын бодунда сиңирген ыдыктыг хоойлу сенде бар боорга, ындыг деп бүзүрээрин ол-дур. ²¹ Өске улусту өөредип турар-дыр сен, а бодунну чүгө өөрөтпөс сен? «*Оорлава*» деп суртаалдап тура, чүгө оорланар сен? ²² «*Кады чурттаан эжиңге өскерилбе*» деп чугаалааш, чүгө бодун өскерил сен? Дүрзү-бурганнарны көөр хөңнүң чок бодун, чүгө чүдүлгө өргээлери үптээр сен?» ²³ Ыдыктыг

* 2:22 Азы: «Чүгө Бурганның өргээзин чүдөредип, бак атка киридрип турар сен?»

1:31 2 Тим. 3:2-4 1:32 Рим. 6:21 2:1 2 Хаан. 12:5-7; Мф. 7:2; Лк. 6:37 || Ин. 8:7 2:4 2 Пет. 3:9, 15; Ажыд. 2:21 2:5 Иак. 5:3 2:6 У. ч. 24:12 2:9 1 Пет. 4:17; Рим. 1:16 || Иез. 18:20 2:10 Иса. 57:19; 1 Пет. 1:7 2:11 Ы. х. к. 10:17; Мф. 22:16; Лк. 20:21; Аж.-ч. 10:34 2:12 1 Кор. 9:21 2:13 Лк. 11:28; Иак. 1:22-23 2:15-16 Иер. 31:33 || Эклл. 12:14 2:17 Рим. 3:27; 9:4-5 2:19-20 Ин. 9:40 2:21 Хост. 20:15; Мф. 23:3 2:22 Хост. 20:14

хоойлум бар деп мактаныр бодун, чүге ону хажыдып, Бурганны бак атка кириер сен? ²⁴ Бижилгеде бижээни дег, «*Силерниң хайыңар-биле өске чоннар улузунуң аразында Бурганның ады бак сөглеттирип турар-дыр*».

Иудейлер биле кыртыжап демдектээшкин

²⁵ Ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур болзунза, чүгле ынчан кыртыжап демдектедири ажыктыг. А ыдыктыг хоойлуну хажыдып турар болзунза, кыртыжап демдектеткенин ужур-утка чок. ²⁶ Кыртыжап демдектетпээн кижии ыдыктыг хоойлунуң негелделерин сагып турар болза, Бурган ону кыртыжап демдектеткен кижии деп санавас бе? ²⁷ Ындыг болганда, кыртыжап демдектетпээн-даа болза, ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур кижии сени буруудады бээр. Бижимел ыдыктыг хоойлулу болгаш кыртыжап демдектеткен-даа болзунза, ыдыктыг хоойлуну сагывайн чоруур боорунга, ол кижии сени буруудады бээр-дир. ²⁸ Даштыкы ылгавыр демдектери-биле иудей бооп турар кижии эзулуг иудей болбас, мага-ботта даштыкы кыртыжап демдектээшкин эзулуг кыртыжап демдектээшкин болбас. ²⁹ Чок! Эзулуг иудей дээрге сеткил-хөңнү ындыг кижии-дир, а эзулуг кыртыжап демдектээшкин дээрге бижиттинген дүрүмнүн эвес, а Сүлдениң кылганы чүрек арыглаашкыны-дыр. Ындыг иудейни улустуң эвес, а Бурганның аксы мактаар.

3 – ¹ Ынчаарга иудей боорга азы кыртыжап демдектедирге, чүзү экил, ажыктыг чүүл бар бе?

– ² Ийе, бүгү талазындан ап көөрге, ажыктыг. Хамыктын мурнунда, иудейлерге Бурганның сөстөрүн бүзүрөп дааскан-дыр.

– ³ А иудейлерниң чамдыгызы Аңаа шынчы эвес боор болза, чүү боорул? Оларның шынчы эвези Бурганның аазаан аксы-сөзүңге шынчызын күш чок болдурар бе?

– ⁴ Черле чок! Бижилгеде Бурганның дугайында: «*Шунту сөстериң дээш*

шынныг боор сен, чаргылдашыңза, тишлеп алыр сен» деп бижээни дег, кижии бүрүзү-даа мегелээр болза, Бурган аазаан аксы-сөзүңге дөмей-ле шынчы.

– ⁵ А бистиң шын эвес чоруувус Бурганның чөптүүн улам тода көргүзүп турар болза, чүү дээр бис? Бисче Бодунун килеңин дүжүргөш, Бурган шын эвес кылып турар чадавас дивээн бе? (Кижиниң утаап шыдаар шаа-биле чугаалап тур мен.)

– ⁶ Ындыг эвес болбайн канчаар! Оон башка Бурган бо делегейни канчап шиидип шыдаарыл?

– ⁷ А мээң мегем дамчыштыр Бурганның алыс шыны харын тода көстүп, Ооң алдары улам көвүдээр болза чүл? Ынчаарга мени, бачыттыг кижини дег, Ол чүге шиидип турарыл? ⁸ «Буян болзун дээш, бузут үүлгедирин өөредип турар силер» – деп, чамдык нүгүлчүлерниң бисти буруудадып турары шын эвес. Ындыг нүгүлчү улустуң шийттирери чөптүг!

Бурганның мурнунга актыг чаңгыс-даа кижии чок

– ⁹ Ынчаарга чүл? Бистиң, иудейлерниң, өскелерден арта берген чүвүс барыл? – Чүвүс-даа чок. Иудейлер-даа, өске чоннар улузу-даа – шуптузу бачытка туттурган деп оон мурнунда-ла буруудаткан болгай мен. ¹⁰ Бижилгеде мынчаар бижээн:

«*Чөптүг-шынныг чаңгыс-даа кижии чок. ¹¹ Бурганче чуткүп турар сарыылдыг кижии чок-тур. ¹² Шунту улус Бургандан ойталаан, кымның-даа ажык-дүжүү чок; буян кылып турар кижии тывылбаан – чаңгыс-даа кижии чок болган.*» ¹³ «Оларның өзү – ажык чевее-дир; аксы-дылы-биле авыастаар хейлер-дир». ¹⁴ «Оларның эриннеринде чылан хораны бар». ¹⁵ «Оларның аастарын каргыш биле оо-хоран сөстөр долган». ¹⁶ «Оларның буттары кижии ханы төгөр дээнде – далаш. ¹⁷ Оларның эрткен оруунга коозурал биле өлүм-чидим артын каар; ¹⁸ а амыр-тайбыңның оруун олар билбес». ¹⁹ «Олар сеткилинде Бургандан шуут кортпас-тыр».

^{2:24} Иса. 52:5; Иез. 36:20 ^{2:25} Гал. 5:3 ^{2:26} Эф. 2:11 ^{2:27} 2 Кор. 3:6 || Мф. 12:41 ^{2:28} Рим. 9:6-8; 1 Кор. 7:19 ^{2:29} Ы. х. к. 10:16; 30:6; Иер. 4:4; Эф. 2:11; Флп. 3:3; Кол. 2:11 || 2 Кор. 10:18 ^{3:1} Ин. 4:22 ^{3:2} Ы. х. к. 4:8; Ыд. ыр. 147:9 ^{3:3} Рим. 9:6; 2 Тим. 2:13 ^{3:4} Ыд. ыр. 50:6 ^{3:7} Рим. 9:19 ^{3:8} Рим. 6:1, 15 || 2 Кор. 6:8 ^{3:9} Рим. 5:12; Гал. 3:22 || Рим. 1:18-32; 2:1-29 ^{3:10-12} Ыд. ыр. 13:1-3; Эккл. 7:20 ^{3:13} Ыд. ыр. 5:10 || Ыд. ыр. 139:4 ^{3:14} Ыд. ыр. 9:28 ^{3:15-17} У. ч. 1:16; Иса. 59:7-8 ^{3:18} Ыд. ыр. 35:2

¹⁹ Билир бис: ыдыктыг хоойлуда чугалап турар бүгү чүүл оон чагыргазынын адаанда турар улуска хамааржыр, ыңчангаш кым-даа бодун агартырын семевес, харын бүгү киж и төрөлгетен Бурганның мурнунга харыс тудар. ²⁰ Оон уржуунда ыдыктыг хоойлуну сагааныбиле *Ооң мурнуга кандыг-даа киж и актыг бооп шыдавас*. Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу дамчыштыр киж и бачытты медепей билчир боор.

Агартышкынн бүзурел дамчыт кээр

²¹ А ам, ыдыктыг хоойлудан хамаарылга чокка, Бурганның улусту кем-буруудан агартыр оруу ажыттынгандыр, ол дугайында ыдыктыг хоойлу биле медепейлер номнары база херчилеп турар. ²² Ол дээрге Бурганның Иисус Христоска бүзүрөөн улустуң шуптузунга хайырлаар агартышкыны-дыр. Бурганның мурнунга улуста кандыг-даа ылгал чок: ²³ олар шупту бачыт үүлгеткеш, Бурганның чайынналчак чырыынга четпейин турар болгай. ²⁴ Ындыг-даа болза, улус шупту Бурганның авыралы-биле, оларны хостаар дээн Христос Иисусту дамчыштыр, агартышкыны халаска ап шыдаар. ²⁵⁻²⁶ Христоска бүзүрөөн бүгү улус Ооң өлүмүнүн ачызында Бурганның киленин чайладып шыдазын дээш, Бурган Христосту өргүл киж и кылдыр салган. Бурган шыдамыккай манап, улустуң биезде үүлгеткен бачыттарын тоовайн эрттирикеш, Бодунун чөптүнүн ыңчалдыр көргүскен. Ол ышкаш Бурган амгы үеде база чөптүүн көргүзөр бодаан. Ынчангаш Бурган Боду чөптүг-шынныг артар-даа-дыр, а Иисуска бүзүрөөн улусту агарткаш, чөптүг-шынныг деп санаар-даа-дыр.

— ²⁷ Ынчаарга ам чүнүн-биле мактаныр бис?

— Чүнүн-биле-даа эвес.

— А чүгө? Ажыл-херектер негээр ыдыктыг хоойлуну сагаанывыс дээш мактанып болбас бис бе?

— Чок! Чүглө бүзурелдин дүрүмү дээш. ²⁸ Чүгө дээрге киж и чүглө бүзурелинин ачызында, ыдыктыг хоойлуну сагаанында хамаарылга чокка, актыг боор деп бадыткап турар бис.

— ²⁹ А Бурган? Таанда Ол чүглө иудейлернин Бурганы бе? Эске чоннар улунга база Бурган болбас бе?

— Ийе, Ол эске чоннар улунга база Бурган боор. ³⁰ Бурган чаңгыс. Ол кыртыжап демдектеткен-даа, кыртыжап демдектетпэн-даа улусту бүзүрели дээш бир дөмей агартар.

— ³¹ Ынчаарга бүзуреливис дээш ыдыктыг хоойлуну күш чок болдуруп турарывыс ол бе?

— Черле чок! Харын ону быжыглап турар-дыр бис.

Авраамның үлегер-чижээ

4 — ¹ Бистин өгбевис Авраам чүнү чедип алганы, ол дугайында чүү дээр бис?

— ² Авраамны Бурган оон ажыл-херектери дээш агарткан болза, аңаа мактаныр чылдак турбайн канчаар. Чүглө Бурганның мурнунга оон мактаныр чылдаа чок болган. ³ Бижилге чүнү чугаалап турарыл? *«Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан».*

— ⁴ Ажылчыннарнын ажыл төлевири хайырлал эвес, а оларның ажылдап алган шалыны деп санатгырар. ⁵ Ынчаарга киж и ажыл-херектерге эвес, а бүзүрелге ынанып, бачыттыг улуска агартышкын бээр Бурганга бүзүрээр болза, Ол оон бүзүрөөнин агарганы кылдыр санаар. ⁶ Ажыл-херөөндөн хамаарылга чокка Бурганның мурнунга актыг деп санаткан кижинин амыр-чыргалынын дугайында чугаалап тура, Давид база ону бадыткаан:

⁷ *«Кем-буруузу өршээттинген, бачыттары арыглаттынган улус амыр-чыргалдыг. ⁸ Дээрзи-Чаякыч оон бачыдын кем-буруу кылдыр санаваан киж и амыр-чыргалдыг».*

— ⁹ А ол амыр-чыргал чүглө кыртыжап демдектеткенерге хамааржыр бе азы кыртыжап демдектетпэн улуска база бе? Авраамның бүзурелин оон агарганы кылдыр санаан деп чугаалаар-дыр бис. ¹⁰ А кажан ыңчаар санааныл? Оон кыртыжап демдектеткенинин бетинде бе азы соонда бе?

3:20 Блд. ыр. 142:2; Аж.-ч. 13:39; Гал. 2:16; 3:11 || Рим. 7:7 3:21 Рим. 1:17; Гал. 2:16 || Лк. 24:27;

Аж.-ч. 10:43 3:23 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Блд. ыр. 142:2; У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; 1 Ин. 1:8-10

3:24 Тит. 3:7 3:25-26 Ин. 1:29; 1 Ин. 2:2 || Аж.-ч. 17:30; Рим. 2:4 3:27 Рим. 2:17; 1 Кор. 1:29; Эф. 2:9

3:28 Аж.-ч. 13:39 3:29 Рим. 9:24; 10:12 3:30 Бл. х. к. 6:4-5; Гал. 3:20 || Гал. 3:8 3:31 Мф. 5:17

4:3 Э. д. 15:6; Иак. 2:23; Гал. 3:6 4:5 Рим. 3:22 4:7-8 Блд. ыр. 31:1-2 4:8 2 Кор. 5:19 4:9 Рим. 3:30

– Кыртыжап демдектеткенинин соонда эвес, а бетинде! ¹¹ Кыртыжап демдектеди бетинде-ле, Авраам бүзүрелин дамчыштыр агартырғаш, бадыт-кал кылдыр кыртыжап демдектээшкенин демдээн ооң соонда кылдыртып алган. Ынчангаш Авраам шупту кыртыжап демдектеттирбээн бүзүрөөн улустун адазы апарган. Ол дээш Бурган оларны база актыг деп санаан. ¹² А кыртыжап демдектеттирген улуска хамаарыштыр – олар бо ёзулалдан аңгыда, Авраамның кыртыжап демдектеттирбээн үезинде-ле бар турган бүзүрелин истеп чоруп орап болза, Авраам оларнын база адазы-дыр.

Бурганның аазаашкыны бүзүрел дамчыштыр боттаныр

¹³ Авраам база ооң үре-салгалы Бурганның оларга чер-делегейни өнчү кылдыр бээр деп аазаашкынын алганнар. Авраам аазаашкынын ыдыктыг хоойлунун негелделерин сагааны дээш эвес, а ону агартып турар бүзүрели дээш алган. ¹⁴ Ол аазаашкын чүглө ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур улуска хамааржыр турган болза, бүзүрел ажык чок, а аазаашкын – ужур-утка чок апаар турган. ¹⁵ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу Бурганның киленин, кеземчезин эккээр; а кайда ыдыктыг хоойлу чогул, ында ооң хажыдышкыны база чок. ¹⁶ Улус Бурганның аазаан чүүлүн бүзүрел дамчыштыр алыр ужурлук. Ол аазаашкын ынчан Бурганның авыралы боор база Авраамның бүгү салгалынга: чүглө ыдыктыг хоойлунун аайы-биле эвес, а Авраамның бүзүрелиниң аайы-биле амыдырап чоруур улуска база күштүг боор. Авраам – шуптувустун адавыс-тыр. ¹⁷ Бижилгеде Бурган аңаа мынча дээн болгай: *«Мен сени хөй чоннарнын адазы кылып кагдым»*. Ынчангаш өлүглерни тынгарыштар, чок чүвени Бодунун күзел-соруу-биле бар кылдыр турганга Авраам бүзүрөй берген. ¹⁸ Кандыг-даа идегел артпаанда безин, Авраам демей-ле идегеп, бүзүрөй бергеш, Бижилгеде Бурганның аңаа: *«Сэң салгалың ол хире эмге-тикчок боор»* – деп чугаалааны дег, эндерик хөй чоннарнын адазы апарган. ¹⁹ Назы-харының чүс чоокшу-

лап, мага-бодунун барык өлүглени бергенин, а Сарранын база ачы-урелиг боор харык чок апарганын Авраам билип турза-даа, ооң бүзүрели кошкаваан. ²⁰ Авраам чигзинмээн, Бурганның аазаашкынынга бүзүрөөрин соксатпаан, харын-даа бүзүрээниге улам бажыгып, Бурганны алдаржыткан. ²¹ Аазаашкынын күүседип шыдаар күчү Бурганда бар деп, ол ыяк бүзүрөп турган.

²² Шақ ол дээш Бурган *ону актыг-шынын деп санаан*. ²³ Бижилгеде «Ону актыг-шынын деп санаан» деп сөстөр чүглө Авраамга эвес, ²⁴ а биске база хамааржыр. Дээргивис Иисусту өлүглер аразындан катап диргискен Бурганга бүзүрөөниви ачызында бис база Ооң мурнунга актыг деп санаттыр бис. ²⁵ Ийе, Иисусту бистиң бачыттарывыс дээш өлүмгө хүлээткен, а Ол катап дирилгеш, биске агартышкын хайырлаан.

Бурганга агартырының үре-туңели

5 ¹ Бүзүреливистиң ачызында агартырган болгаш, Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр Бурган-биле эп-найыралдыг бис. ² Бисте ам бар апарган Бурганның авыралынче Христос бисти бүзүрелдин оруу-биле чедире берген. Ынчангаш Бурганның өндүр-чаагайындан үлүг алыр бис деп идегеливис дээш өөрүп-байырлап тур бис. ³ Чүглө ол дээш эвес, а хилинчек көрүп турарывыс дээш база өөрүп-байырлап тур бис, чүгө дээрге хилинчээвистен шыдамык чорук төртүгүнерин билир бис. ⁴ А шыдамык чоруктан – шылгаттынган аажы-чан, а шылгаттынган аажы-чандан – идегел төртүгүнер. ⁵ А идегелден хөндүвүс калбас, чүгө дээрге Бурган биске хайырлааны Ыдыктыг Сүлдени дамчыштыр Бодунун ынакшылын чүректеривисче сиңиктирген.

⁶ Ам-даа кошкак чорувуста, доктааткан үеде Христос Бурганны хүлээп көрбөс бисти дээш өлгөн. ⁷ Чөптүг-шынын кижиги дээш безин кайы-бир кижиниң өлүрү кандыг-ла болду (ийе, аажок эки кижиги дээш бир-ле кижиги өлүрүндөн чалданмайн барып боор). ⁸ А Христос, ам-даа бачыттыг хевээр турувуста, бис дээш

4:11 Э. д. 15:6; 17:10 4:13 Э. д. 17:4-6; Гал. 3:16; Евр. 7:6 4:14 Гал. 3:17-18 4:15 1 Кор. 15:56; Гал. 3:10 || Рим. 7:7 4:16 Гал. 3:22 4:17 Э. д. 17:5 || Ин. 5:21 4:18 Э. д. 15:5 4:19 Э. д. 17:17 || Евр. 11:12 || Э. д. 18:11 4:22 Э. д. 15:6 4:24 1 Кор. 9:9-10 || Рим. 10:9 4:25 Мф. 20:28; Гал. 1:4 || 2 Кор. 5:21 5:1 Гал. 3:28 5:2 Рим. 8:17; Эф. 3:16; Флп. 3:21 5:3 Мф. 5:11-12; 2 Кор. 12:10 || Иак. 1:3-4 5:5 Аж.-ч. 2:17; Тит. 3:6 5:8 Ин. 3:16; 1 Ин. 4:10

өлгөн. Бурган Бодунуң биске ынакшылы-
ның бүгү күжүн шак ынчаар көргүскен.
⁹ Ынчангаш Христостуң өлүмүнүң
ачызында агартырган болганывыста, ам
Ону дамчыштыр Бурганның киленин-
ден камгалал алдырывыс ылап болбайн.
¹⁰ Бурганның дайзыннары бооп турган
үевисте безин, Ооң Оглуңуң өлүмүн
дамчыштыр Бурган-биле эптежип ал-
ган болган бис. Ам, эптешкен соовуста,
Ооң Оглуңуң амыдыралын дамчыштыр
камгалалды ылап алыр бис. ¹¹ Чүглө ол
эвес! Дээргивис Иисус Христосту дам-
чыштыр ол эптежилгени алган болган-
ывыста, Бурган-биле мактанып амыды-
раар бис.

Адам биле Христос

¹² Ынчангаш бачыт бо делегейже
чаңгыс кижини дамчып кирип келген, а
бачыт-биле кады — өлүм база; а өлүм бүгү
улустун салым-хуузу апарган, чүге дээрге
шупту улус бачыт үүлгеткен. ¹³ Ыдыктыг
хоойлуну бээр мурнуу чарыгында-ла, ба-
чыт бо делегейге бар турган. Ындыг-даа
болза, хоойлу чок турда, бачыт кем-бу-
руу деп санатпас. ¹⁴ Ынчалза-даа Адам-
ның үезинден Моисейниң үезинге чедир
Адамга демей кемниг херек үүлгетпээн
улусту безин өлүм чагырып келген.

Адамның үлегер-дүрүзү ооң соон-
да чедип кээр Кижиге айтып турар.
¹⁵ Ындыг-даа болза, Адамның кемниг
херээн Бурганның ачы-буянның белээ-
биле деңнеп болбас: чаңгыс кижиниң
кемниг херээ дээш хөй улус өлгөн, а чаң-
гыс Өске кижиниң — Иисус Христос-
туң авыралын дамчыштыр Бурганның
хөй улуска хайырлаан авыралдыг белээ
эгээртинемес элбек болган. ¹⁶ Бурганның
белээн чаңгыс кижиниң бачыдының ур-
жуктары-биле деңнеп болбас: чаңгыс
кижиниң кемниг херээ буру онааган
шииткелге чедирген, а Бурганның бе-
лээ — хөй кемниг херек үүлгеткен улуска
агартышкын хайырлаан. ¹⁷ Бир-тээ чаң-
гыс кижиниң үүлгеткен кемниг херээниң
ужун өлүм чагыра берген болганда, чаң-
гыс Кижиниң — Иисус Христостуң ачы-
зында Бурганның элбек авыралдыг бе-
лээ кылдыр агартышкынны алган улус

Ооң-биле кады амыдырап, ылап чагыр-
байн канчаар!

¹⁸ Ындыг болганда, чаңгыс кижиниң
кемниг херээ шупту улуска буруу-
даткан шииткелди онааганы дег, чаңгыс
Өске кижиниң чөптүг-шынның ажил-
херээ шупту улусту Бурганның мурнунга
агартып, оларга мөңгө амыдыралды хай-
ырлаар. ¹⁹ Шак ынчаар чаңгыс кижиниң
Бурганның сөзүн дыңнавааны хөй улус-
ту бачыттыг кылып каанда, чаңгыс Өс-
ке кижиниң дыңнангырын дамчыштыр
хөй улус агартырап.

²⁰ Бурган ыдыктыг хоойлуну улуска
сөөлүредир, кемниг херектерни медереп
билири өзүп-көвүдезин дээш берген. Ын-
чалза-даа кайда бачыт көвүдээнил, ын-
да Бурганның авыралы база улам-на эл-
бекшип, көвүдээн. ²¹ Бачыттың өлүмнү
дамчыштыр чагырып турганы дег, Бур-
ганның авыралы база бисти кем-буруу-
вустан агартып, Дээргивис Иисус Хри-
стосту дамчыштыр чагыра бергеш, мөңгө
амыдыралды хайырлаан.

Бачытка хамаарыштыр — өлүг, Христоска хамаарыштыр — дириг

Б — ¹ Ам чүү дээр бис? Бурганның авы-
ралы өзүп-көвүдезин дээш, бачыттан
адырылбайн амыдыраар бис бе?

— ² Канчап-даа чок! Бачытка хама-
арыштыр өлгөн болгай бис, канчап моон
сонгаар ооң-биле харылзаалыг амыды-
раар бис? ³ Азы Христос Иисус-биле ха-
рылзаавыстың демдээ кылдыр сугже
суктуруп тура, Ооң өлүмүн база үлешке-
нивисти уттуп алдынар бе? ⁴ Сугже сук-
туруп — өлүмүн үлежип тура, Ооң-биле
кады хөөржүттүрген бис. А ам, Адазы-
ның өндүр улуг күжү-биле өлүглөр ара-
зындан катап дирилген Христоска демей,
бис база чаа амыдырал-биле амыдырап
боор бис.

⁵ Демей өлүм-биле өлгөш, Ооң-биле
тудуш харылзаалыг апарганывыста,
Аңаа демейлештир катап дирилип кээр
бис! ⁶ Бачыттыг бүдүжүвүс моон сонгаар
бисти башкарбазын дээш, моон сонгаар
бачыттың кулдары болбазывыс дээш,
биезги амыдыралывыска турган амы-хуу-
вус Ооң-биле кады белдир-ыяшка хере

⁵⁹ Рим. 3:25 || Мф. 3:7; 1 Фес. 1:10 ⁵¹⁰ 2 Кор. 5:18-20; Эф. 2:16; Кол. 1:20-21 ⁵¹² Э. д. 3:6 ||
Иак. 1:15; Рим. 6:23 || Рим. 3:9; Эф. 2:3 ⁵¹³ Рим. 3:20 ⁵¹⁴ 1 Кор. 15:45 ⁵¹⁵ 1 Кор. 15:21;
2 Кор. 5:14 ⁵¹⁶ Иса. 53:11 ⁵¹⁷ Ажыл. 22:5 ⁵¹⁸ Ин. 12:32 ⁵¹⁹ Евр. 5:8 ⁵²⁰ Гал. 3:19 ⁵²¹ Ин. 1:17
6:2 1 Пет. 2:24; Гал. 2:19; 5:24; Кол. 2:20; 3:3 ⁶⁴ 1 Пет. 3:21; Гал. 3:27 || 2 Кор. 5:17; Эф. 4:24;
Кол. 2:12; 3:10 ⁶⁵ 2 Кор. 4:10; Флп. 3:10 ⁶⁶ Гал. 2:19-20; 5:24; 6:14

шаптыртып өлгенин билир бис. ⁷ А өлгөн кижги бачыттың чагыргазындан хосталыр.

⁸ Христос-биле кады өлгөн болган-ывыста, Ооң-биле кады амыдыраары-ывыска бүзүрээр бис. ⁹ Христос өлүглер аразындан катап дирилгеш, ооң соонда өлбөс деп билир бис: өлүм ам Ону чагырар эрге чок. ¹⁰ Ол чаңгыс катап өлүрде, бачытка хамаарыштыр кажан кезээде өлгөн. Ол ам амыдыраарда, Бурган дээш амыдырап чоруур. ¹¹ А силер база, Христос Иисус-биле харылзаалыг апаргаш, боттарыңарны бачытка хамаарыштыр — өлүг, а Бурганга хамаарыштыр — дириг бис деп бодап алыңар.

¹² Ынчангаш өлүр салымның мага-бодуңарга бачыт хааннавазын, ооң тура-лаашкыннарыңга силерни чагырты бербезин. ¹³ Мага-бодуңарның кандыг-бир кезектери, бузуттуң чепсектери бооп, бачытка ажыглаттырып аарын соксадыңар. Ооң орунуга, өлүмден амыдыралче ээлген улусту дег, бүгү бодуңарны Бурганның бүрүн ажыглаар эргезинге бериптиңер. Мага-бодуңарның кезектери база буянның чепсектери бооп, Ооң ажыгдалың кирзиннер. ¹⁴ Бачыт силерни оон ыңай башкарбас апаар, чүге дээрге ыдыктыг хоойлуга эвес, а Бурганның авыралыңга чагырты берген силер.

Бачыттан хосталган улус

— ¹⁵ Ынчаарга чүл? Ыдыктыг хоойлуга эвес, а Бурганның авыралыңга чагырткан болганывыста, бачыт үүлгедип боор бис бе?

— Канчап-даа чок! ¹⁶ Боттарыңарны кандыг-бир кижиниң эргезинче кулдар кылдыр берипкен болзуңарза, чагыртып турар кижиниң кулдары апарганыңарны билбес силер бе? Чок-ла болза өлүмчө аппаар бачыттың кулдары, чок-ла болза Бурганга дыңнангыр чоруктуң — агартышкынче аппаар чүүлдүң кулдары боор силер. ¹⁷ Бир шагда бачыттың кулдары чордуңар, ынчалза-даа ам силерге дамчыткан өөредиге чүрээңер ханызындан чагырты бердинер. Ол дээш Бурганга алдар! ¹⁸ Силерни бачыттың кулданыңдан хостап каарга, буянның кулдары апардыңар. ¹⁹ (Билбейн баарлар ирги бе дээш, улуска билдингир чи-

жек ажыглап, силерге чугааладым.) Бир шагда мага-боттарыңарның кезектерин бужар болгаш хай-чагырга чок чорукка кулданыңга берипкениңер дег, ам оларны ыдыктыг амыдырал дээш буянның кулданыңче бериптиңер.

²⁰ Бачыттың кулдары чораан үенерде, буяндан хостуг чордуңар. ²¹ Ам кээп ыядып эгелээниңер ажыл-херектеринерден кандыг уре-түннел чедип алдыңар? Оларның эчис түннели өлүм болду чоп. ²² А ам, бачыттан хосталган соонда, Бурганның кулдары апаргаш, ооң уре-түннели кылдыр Бурганның мурнуга ыдыктыг-биле амыдырай бердинер; а эчис түннел — мөңгө амыдырал болур. ²³ Чүге дээрге бачыттың төлээн төлевири — өлүм, а Бурганның ачы-буянның белээ — Дээргивис Христос Иисуска башкарткан мөңгө амыдырал болгай.

Ыдыктыг хоойлудан хосталган улус

7 ¹ Ха-дунма, билир болбайн канчаар силер (ыдыктыг хоойлу деп чүл ол дээрзин билерлерге чугаалап тур мен): хоойлу чүгле дириг улусту башкарар. ² Чижээ, хоойлу ашактыг херээжен кижини, ашаа дириг чорда, ооң-биле тудуш кылдыр көөр. Ынчалза-даа ол херээжен кижиге, ашаа өлүп калза, өг-бүлө хоойлу-зунуң хүлээлгелеринден хосталы бээр. ³ Ынчангаш ол херээжен, ашаа дириг турда, өске кижиге барып алза, ашаанга өскерилген боор. А ашаа чок апаар болза, ол херээжен хоойлудан хосталы бээр болгаш, өске кижиге барып алза, ашаанга өскерилген деп санатпас.

⁴ Силер-биле база ындыг боор, хадунма. Өлүглер аразындан катап дирилген өске Кижиге хамааржыр дээш база Бурганга шынчыңарның уре-түннелин көргүзөр дээш, Христостун мага-бодуңуң кезик-чамдызы апарып, ыдыктыг хоойлуга хамаарыштыр өлгөн силер. ⁵ Кижиге бүдүжүвүстүң айы-биле амыдырап чорувуста, ыдыктыг хоойлунуң хөлзедип үндүргени бачыттыг күзээшккиннер мага-боттарывыска салдарын халдадып турганнар, а оларның уре-түннели — өлүм боор турган. ⁶ А ам ыдыктыг хоойлудан хосталган бис, чүге дээрге бисти салбайн, туруп турган бүгү

6:71 Пет. 4:1 6:8 2 Тим. 2:11; Ажыд. 20:4 6:9 Рим. 14:9; Ажыд. 1:18 6:10 Евр. 7:27 6:12 Ыд. ыр. 18:14 6:13 Кол. 3:5 || Рим. 12:1 6:16 Ин. 8:34 6:18 Ин. 8:32, 34; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1 6:22 1 Кор. 7:22 6:23 Иак. 1:15; Рим. 5:12 7:2 1 Кор. 7:39 7:3 Мф. 5:32 7:4 Гал. 5:22; Эф. 5:19 || Гал. 2:19; 5:18; Эф. 2:15; Кол. 2:14 7:6 Рим. 6:4

чүүлдерге хамаарыштыр өлгөн бис; бис ам Бурганга биезги бижимел ыдыктыг хоойлуну эдерери-биле эвес, а Сүлдеге башкарткан чаартынган амыдыралывыс-биле бараан бооп турар бис.

Ыдыктыг хоойлу биле бачыт

— ⁷ Ынчаарга ам чүү дээр бис? Бачыт ыдыктыг хоойлудан тывылган бооп турар бе?

— Канчап-даа чок! Ынчалза-даа ыдыктыг хоойлу эвес болза, бачыт деп чүл ол дээрзин билбес боор мен. Ыдыктыг хоойлу «*Өске кижиниң чүезин алыксава*» деп чугаалаваан болза, алыксаары деп чүл ол дээрзин билбес боор мен.

⁸ Бачыт Бурганның айтышкынын ажыглаптар чылдак тып алгаш, менээ янзы-бүрү күзээшкиннер тывылдырган, а ыдыктыг хоойлу чок болза, бачыт өлүг болгай. ⁹ Кезек үеде ыдыктыг хоойлу чок амыдырап чордум. Ооң соонда айтышкын кээрге, бачыт дирлип келген, ¹⁰ а мен өлү бердим. Амылыг кылып каар ужурулг турган айтышкын менээ өлүм эккелген. ¹¹ Бачыт айтышкынын ажыглаптар чылдак тып алгаш, мени дуурайлапкаш, ол айтышкынын дуазы-биле мени өлүрүп каан. ¹² А Бурганның хоойлузу боду ыдыктыг-дыр, ооң айтышкыннары ыдыктыг, чөптүг болгаш буянын-дыр.

— ¹³ Ынчаарга ол буянын чүүл менээ өлүм эккелген мындыг бе?

— Черле чок! Өлүм — бачыттын үүлгедии-дир, бачыт ооң-биле бодунуң ёзулуг арнын көргүскен: ол буянын чүүлду ажыглааш, менээ өлүм эккелген. Ынчангаш бачыттын кайы хире бачытты айтышкынын ачызында оон-даа көсүкү апаар.

¹⁴ Ыдыктыг хоойлу Сүлдеден кээрин билир бис, а мен дээрге бачытка кул кылдыр саттырыпкан база бачыттыг бүдүштүг кижиге болгай мен. ¹⁵ Чүнү кылып турарымны бодум безин билбес-тир мен. Күзөөн чүүлүмнү боттандырбас, а хөңнүм чок чүүлду боттандыраар-дыр мен. ¹⁶ Күзевээн чүүлүмнү кылып турар болзумза, ыдыктыг хоойлу чөптүг деп чөп-

шээрешкеним ол-дур. ¹⁷ Ынчалза-даа ол дээрге мээң эвес, а менде амыдырай берген бачыттын үүлгедии-дир. ¹⁸ Менде (азы мээң кижиге бүдүжүмдө) буян чогуң билир мен. Буян тарыыр күзелим бар, ынчалза-даа оон чүү-даа үнмес-тир. ¹⁹ Чүге дээрге, күзөөним дег, буян тарывайн, ооң орнунга хөңнүм чок бузутту боттандырып чоруур-дур мен. ²⁰ А бир-тээ кылыр хөңнүм чок чүвени боттандырып турар болзумза, херек кырында мен бодум эвес, а менде амыдырай берген бачыт салдарын көргүзүп турар-дыр.

²¹ Ынчаарга бодумга хамаарыштыр мындыг дүрүм-хоойлу барын эскердим: буян кылыр дээримге-ле, бузут мурнунче кире халаан боор-дур. ²² Угаансагыжымга Бурганның хоойлузун өөрүшкү-маңнайлыг хүлээп алыр-дыр мен. ²³ Ынчалза-даа кижиге бүдүжүмдө өске дүрүм-хоойлу барын эскердим. Ол дүрүм-хоойлу угааным хоойлузунга удур демисежиң, мени мага-бодумда ажылхерезэн боттандырган бачыттын дүрүм-хоойлузунун туттурукчузу кылып турар. ²⁴ Аас-кежик чок күжүр-дүр мен! Өлүмчө чыгаан бо мага-бодумдан кым мени хостаарыл?! ²⁵ Бурганга өөрүп четтирип тур мен, Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр Ол мени хостап каар.

Ынчангаш мен чүгле угааным-биле Бурганның хоойлузунга бараан бооп турар мен, а кижиге бүдүжүм-биле бачыттын дүрүм-хоойлузунуң кулу-дур мен.

Сүлдеге башкарткан амыдырал

8 ¹ Индыг болганда, Христос Иисуска башкарткан* улуска ам кандыг-даа буруудадыр шийткел чок. ² Чүге дээрге Христос Иисусту дамчыштыр менге амыдыралды берип турар Сүлдениң дүрүм-хоойлузу мени бачыттын база өлүмнүң хоойлузундан хостаан болгай. ³ Бачыттыг бүдүжүвүс хайындан күш чедип чадап каан ыдыктыг хоойлунуң кылып шыдаваан чүезин Бурган Боду боттандырган. Бурган Бодунуң Оглуң бачыттыг кижиге дөмей мага-боттуг кылдыр, бачыт дээш өргүл боору-биле чорудупкан. Ол ооң-биле кижиге бүдүжүнүң бачыдын шийткен.

* 8:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Боттарынын кижиге бүдүжүнүң аайы-биле эвес, а Сүлдениң аайы-биле амыдыраан» деп сөстөрни немээн.

^{7:7} Рим. 3:20; ^{4:15} || Хост. 20:17 ^{7:8} 1 Кор. 15:56 ^{7:10} Лев. 18:5 ^{7:12} Ы. х. к. 4:8; Ыд. ыр. 18:8-9 ^{7:15} Гал. 5:17 ^{7:16} 1 Тим. 1:8 ^{7:18} Ө. д. 6:5; Иов 14:4; Ыд. ыр. 50:5 ^{7:19} Гал. 5:17 ^{7:22} Ыд. ыр. 1:2 ^{7:23} 1 Пет. 2:11; Гал. 5:17 ^{8:2} 1 Кор. 15:45 ^{8:3} Евр. 7:18 || Флп. 2:7 || Лев. 16:5; 2 Кор. 5:21

4 Ынчангаш бис ам бачыттыг бүдүжүвүс эвес, а Сүлденин аайы-биле амыдырай бергеш, ыдыктыг хоойлунуң чөптүг негелделерин күүседип шыдаар бис.

5 Кижн бүдүжүнүн аайынче кирген улус оон күзээшкиннери дээш сагыш човап, оларны бодап чоруур; а Сүлденин аайынче кирген улус Оон күзээн чүүлдерин бодап чоруур. 6 Кижн бүдүжүнүн күзээшкиннерин бодаары — өлүм-дүр, а Сүлдениң күзээн чүүлдерин бодаары — мөңгө амыдырал биле амыр-тайбың-дыр.

7 Бодунун бачыттыг бүдүжүнүн күзээшкиннерин бодаар кижн Бурганга удур боор. Ындыг кижн Бурганның хоойлу-зунга чагыртпас, оон туржук чагыртыр харыы-даа чок. 8 Бачыттыг бүдүжүнүн аайынче кирген улус Бурганның сеткилинге кирип шыдавас.

9 Бир эвес Бурганның Сүлдези ылапла силер-биле кады амыдырай берген болза, кижн бүдүжүнүн эвес, а Сүлдениң аайынче кире берген-дир силер. А кандыг-бир кижиде Христостун Сүлдези чок болза, ол кижн Анаа хамаарышпас. 10 Бир эвес Христоска башкарткан болзунарза, мага-бодунар бачыдынын ужуң өлүг-даа болза, Бурганның мурнунга агарганыңар ужуң Сүлде силерге мөңгө амыдыралды хайырлаар. 11 Иисус Христосту өлүглер аразындан катап диргискен Бурганның Сүлдези силер-биле кады амыдырай берген болза, Бурган ола Сүлдезин дамчыштыр өлүр салымнын мага-бодунарны тынгарыштар.

12 Ындыг болганда, ха-дунма, биеэ-ги бачыттыг бүдүжүвүске өревис чок-тур, оон күзээшкиннерин хандылары-биле амыдыравас ужурулг бис. 13 Чүгө дээрге бачыттыг бүдүжүнүн кара аайы-биле амыдыраар болзунарза, өлүрүнүн кырында силер, а бир эвес кижн бүдүжүнүн аажы-херээн Сүлдениң дузасы-биле өлүглендирер болзунарза, амылгы артар силер.

14 Бурганның Сүлдези башкарган бүгү улус Бурганның аажы-төлү боор.

15 Чүгө дээрге силерни ам база коргуп-сүртеп амыдыраарынче албадап, кулдар болдуруп турар сүлдени эвес, а Бурганның азыраан аажы-төлү болдуруп турар Сүлдени хүлээп алган силер. Ол Сүлдениң ачызында Бурганче: «Авва! Ачай!» — деп кыйгырар-дыр бис. 16 Бурганның аажы-төлү болганывис дугайында Сүлде Боду бистин сагыш-сеткиливис-биле кады херечилеп турар. 17 А аажы-төлү болганывиса, салгакчылар бис. Бурганның салгакчылары боорда, Христос-биле деңге салгакчылар боор бис, чүгө дээрге Оон хилинчээн үлөжилп турар болзувусса, Оон өндүр-чаагайындан үлүг база алыр бис.

Өндүр бедик байдалга чедирер Сүде

18 Бисти манап турар өндүр бедик байдалга көөрдө, амгы түр када хилинчээвис чүү-даа эвес деп бодаар мен. 19 Чүгө дээрге бүгү өлүг, дириг бойдус, Бурган кажан-на Бодунун аажы-төлүн илередиң кээр ирги деп, күштүг идегел-биле четтикпейн манап турар. 20 Бүгү бойдус эки туразы-биле эвес, а ону чагырган Бурганның күзел-соруу-биле үре-түннел чок хоозун дүрүмнөрге чагырткан болгай. Ынчалза-даа бойдушта идегел бар. 21 Оон боду бустуушкунуң кулданындан хосталгаш, Бурганның аажы-төлүнүн хосталгасы болгаш өндүр-чаагайындан үлүг алыр деп идегел ол-дур. 22 Бүгү өлүг, дириг бойдус, божаан херэежен дег, бөгүнге чедир човуургап, хилинчек көрүп турарын билер бис. 23 Чүгө бойдус эвес, а Бурганның эге дүжүдү кылдыр Сүлдени алган улус бис база ишти-хөңнүвүсте човуургап чор бис, чүгө дээрге Бурган бисти аажы-төлүн кылдыр азырап ап, мага-бодувусту бустуушкундан хостаарын четтикпейн манап тур бис. 24 Шақ ол идегел-биле камгалалды алган бис. Ынчаарга идегеливис бүдө берген болза, ол идегел эвес-тир. Бар деп көрүп турар чүвезинге кым идегээрли? 25 А ам-даа көрбөйн турар чүвевиске идегээн болзувусса, ону шыдамык манап алыр бис.

* 8:15 Авва (арамей дылда) — аажы-төл ачазын ынчаар адаар турган, ынчангаш Иисус Христос база Бурганны ынчаар адап, кый деп турган (Мк. 14:36; Гал. 4:6 көр).

8:4 Гал. 5:16, 25 8:5 Гал. 5:19-25 8:7 Иак. 4:4 || 1 Кор. 2:14 8:9 1 Кор. 3:16; 6:19; 2 Кор. 6:16 || 1 Ин. 3:24 || 1 Пет. 1:11; Иуда 1:19 8:11 Ин. 5:21; Аж.-ч. 2:24 8:13 Кол. 3:5 || Лев. 18:5 8:14 Ы. х. к. 14:1; Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1 8:15 2 Тим. 1:7 || 1 Кор. 2:12 8:16 1 Ин. 3:2; Гал. 3:26; Эф. 1:5 || 1 Ин. 3:24; 2 Кор. 1:22; Эф. 1:13 8:17 Гал. 3:29; 4:7; Эф. 3:6 || Тит. 3:7 || 2 Кор. 1:5; Флп. 3:10; Кол. 1:24 || 1 Пет. 5:1; Рим. 5:2; Эф. 3:16; Флп. 3:21 8:18 2 Кор. 4:17 8:20 Э. д. 3:17-19; Экл. 1:2 8:22 Иер. 12:4, 11 8:23 2 Кор. 5:2; Гал. 5:5 8:24 2 Кор. 4:18; Евр. 11:1

²⁶ А ол ышкаш Сүлдө биске, кошкак улуска, бузулаар. Чүнү дилээрин, канчаар болур-чогууру-биле мөргүүрүн билбес-тир бис, а Сүлдө Боду сөс-биле дамчыттынмас чалбарыг-човуур-биле бисти дээш дилеп, болчур. ²⁷ Ынчалза-даа эң-не чажыт бодал-сагыжыкты өтгүр билир Бурган Сүлденин чүү дээш мөргүл кылганын билир, чүгө дээрге Сүлдө Бурганның күзел-соруунуң аайы-биле Ооң чоңу дээш дилеп, болчуп турар.

²⁸ А бис билир бис: Бурганга ынак, Оон бодалын өзугаар кыйгырткан улуска шупту чүве ачы-буянныг боорунче угланган боор. ²⁹ Ооң Оглу хөй ха-дунма улус аразынга эң улуу болзун дээш, өртемчейни чаяар бетинде-ле ынак апаргаш, шилип алган улузу Бодунун Оглунун овор-хевиринге дөмей боорун Бурган баш удур шилип каан. ³⁰ Бурган кымнарны ыңдыг боору-биле баш удур шилээнил, оларны кыйгырып алган. А кыйгырып алган улусун актыг деп чарлааш, а ооң соонда өндүр бедик байдалга чедирген.

**Бурганның ынакшылы
Иисус Христота боттанган**

— ³¹ Бо бүгүге немептер чүвүс барыл? Бурган бистинг талавыста болза, кым биске удурланып шыдаарыл?

— ³² Кым-даа эвес! Бодунуң Оглун хайыралаваан, Ону бистинг шуптувус дээш өлүмге берипкен Бурган арткан бүгү чүүлдү Оглу-биле катый биске белек кылдыр бербес деп бе?

— ³³ Бурганның шилип алган улузун кым буруудадып шыдаарыл?

— Кым-даа эвес! Оларны Бурган актыг деп турар болганда, ³⁴ кым буруу шаварыл?

— Кым-даа эвес! Чүгө дээрге өлүп калган, оон туржук катап дирлип келген, Бурганның оң талазында барып олрупкан Христос — Ол бисти дээш дилеп, болчуп турар болгай.

— ³⁵ Чүү чүве бисти Христостун ынакшылындан чара кирип шыдаар-

ыл? Аар-бергелер, кызып-кыйышкынар, истеп сүрүүшкүннер бе? Аш, чанагаш боору бе? Озал-ондактыг байдалдар азы шаажылап бе?

— ³⁶ Чүү-даа эвес! Бижилгеде мынчаар бижээн:

«Сени дээш хуннүң-не өлүм-биле арын көржүп тур бис, улус бисче, дөөгерер дээн хойларже дег, көөр-дүр».

³⁷ Ындыг-даа болза, бо бүгүнү биске ханы ынак Бурганның ачызында бүрүнү-биле басып каан тилекчилер бис. ³⁸ Бяк бузүрээр мен: өлүм-даа, амыдырал-даа, дээринн төлээлери-даа, делегейниң ээлери-даа, күштер-даа, амгы болгаш келир үелер-даа, ³⁹ үстүү, алдык ораннар-даа — бүгү чаяалгадан чүү-даа чүве Бурганның Дээргивен Христос Иисусту дамчыштыр көргүскен ынакшылындан бисти чара кирип шыдавас.

Бурганның Израильге азаашкыны

9 ¹ Христос-биле харылзаалыг болгаш, мегелевейн, алыс шынны чугаалап тур мен, Ыдыктыг Сүлдөге башкарткан арын-нүүрүм база мээң херечим боор: ² муңгаралым муңчок улуг, чүрээмде аарышкыны үзүп төтпес! ³ Чаңгыс аймак төрөл ха-дунмамның камгалал алыры дээш, мен бодум Христостан ангылаттырган киж и болурум кай. ⁴ Олар — израильчилер-дир: Бурган оларны азыраан ажы-төлү кылдыр шилип алган; Бодунуң ат-алдары оларга онааштырган; чагык-керээлерин олар-биле чарган; Бодунуң хоойлузун, Бодунга мөгөйип, бараан болушкун ботандыгар арганы, азаашкынарнын оларга хайырлаан. ⁵ Оларнын ада-өгбези алдаржаан-дыр. Оларнын аразынга бүгүдөдөн өндүр бедик, кезээ-мөңгөде макталга төлептиг Бурган — Христос киж и бооп төртүтүнген*. Амин!

⁶ Ынчалза-даа ол дээрге Бурган Бодунуң аксы-сөзүн ээлөвээн дээни ол эвес-тир. Чүгө дээрге Израильден укталган

* 9:5 Азы: «Оларнын аразынга бүгүдөдөн өндүр бедик Христос киж и бооп төртүтүнген. Бурган кезээ-мөңгөде макталга төлептиг болзун».

8:27 1 Хаан. 16:7; 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 8:29 Мф. 28:10; Ин. 20:17; Кол. 1:15; Евр. 2:11 || 1 Ин. 3:2; 2 Кор. 3:18; Флп. 3:21 8:30 Ин. 17:22 8:31 Сан. 14:9; Бл. ыр. 117:6 8:32 Ин. 3:16 8:33 Мк. 13:20; Лк. 18:7; Кол. 3:12; Тит. 1:1 || Иса. 50:8 8:34 Бл. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56 || 1 Ин. 2:1; Рим. 8:34; Евр. 7:25 8:35 Сол. ыр. 8:6 8:36 Бл. ыр. 43:23; 1 Кор. 4:9 8:37 Ин. 16:33; 1 Кор. 15:57 8:38 1 Пет. 3:22; 1 Кор. 15:24; Эф. 1:21 9:1 2 Кор. 11:10; 1 Тим. 2:7 || Рим. 1:9; Флп. 1:8 9:3 1 Кор. 16:22; Гал. 1:8 9:6 Рим. 3:3 || Ин. 1:47; Рим. 2:28

улустуң шуптузу ёзулуг израильчилер болбас. ⁷ Ол ышкаш Авраамнын ажы-төлү болган улус шупту ооң салгалы болбас. Бижилгеде мынча дээн болгай: «Сээң салгалың Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр». ⁸ Ёскээр чугаалаарга, Авраамнын хан төрзөн ажы-төлү Бурганнын ажы-төлү болбас, а Бурганнын аазанын ёзугаар төрүттүнген ажы-төлү ооң салгакчылары деп санаттырар. ⁹ Бурган аазаашкынын мынчаар берген: «Мен келир чылын бо-ла уеде сеңзэ катап чедип кээр мен, Сарра ынчан оолдуг болур».

¹⁰ Чүглө ол эвес. Улуг өбгевис Исаактан ийис оолдар божуп аарга, Ревеккабиле база ындыг болган. ¹¹⁻¹² Ийистер ам-даа төрүттүмзэндe, олар эки, багай чүнү-даа кылып четкигизэндe, Бурган аңаа чугаалап каан: «Улуг оглуң бичезинге чагыртыр-дыр». Ооң шилилгези хосту, кижиниң ажал-херэнден шуут хамаарышпас, а чүглө кыйгырып турар Бурганнын шиитпиринден хамааржырын көргүзөр дээш, Ол ынча дээн. ¹³ Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн: «Иаковка ынак мен, а Исавак хөңнүм чок».

¹⁴ Ам чүү дээр бис? Бурган чөптүг эвес болган бе? Канчап-даа чок! ¹⁵ Ол Моисейге мынча дээн:

«Ээ көрнүр дээн кижимче ээ көрнүр мен. Кээргээр дээн кижимни кээргээр мен».

¹⁶ Ынчангаш бүгү чүве кижиниң күзелдеринден база күженишкиннеринден эвес, а Бурганнын өршээлинден хамааржыр-дыр. ¹⁷ Бижилгеде Бурган Египеттин хааны фараонга чугаалап турар: «Мээң күчү-күжүмнү сени дамчыштыр көргүзөр дээш база Мээң адым бүгү чер кырынга билдингир апарзын дээш, сени хаан кылып каан мен». ¹⁸ Ынчангаш Бурган кымны өршээрин күзээрил — өршээр, а кымнын чүрзээн дашталдырарын күзээрил — дашталдырар.

Өршээлге онааган савалар

¹⁹ Менден айтырып боор сен: «Ындыг таварылгада Бурган чүге бунга буруудадырыл? Ооң күзел-соруунга кым удурланып шыдаарыл?» ²⁰ А сен, тала, Бурган-биле маргыжар хире кым сен?

Кижиниң кылып каан чүүлү: «Мени чүге ынчалдыр кылдың?» — деп чугаалаар бе? ²¹ Азы дой сава кылыкчызы дойну чагырып, чаңгыс-ла ол дойдан хүндүлүг ажыглалдың база хүн бүрүнүң савазын кылып шыдапас бе?

²² А бир эвес Бурган, Бодунун киленин илередир база күчү-күжүн көргүзөр дээш, узуткаары-биле белеткеп каан, «Килеңге онааган саваларны» дыка үр шыдажып келген болза чүл? ²³ Өндүр-чаагай болзуннар дээш баш удур белеткеп кааны, «Өршээлге онааган саваларынга» Бодунун өй-хемчээл чок өндүр-чаагайын Ол көргүзүкзээн болза чүл? ²⁴ А ол «Өршээлге онааган савалар» — бис-тир бис. Бурган бисти чүглө иудейлерден эвес, а өске чоннар улусундан база кыйгырып алган. ²⁵ Осия медээчиниң номунда ол дугайында мынчаар бижээн:

«„Мээңи эвес“ деп аттыг чонга: „Сен — Мээң чонум сен“ — дээр мен; ынак эвес турган чонумну ынак чонум деп адаар мен».

²⁶ Оон ыңай:

«Бурганниң оларга: „Мээң чонум эвестир сен“ — деп турган черинге оларны дириг Бурганниң ажы-төлү деп адаар».

²⁷ А Исаяя медээчи израиль чон дугайында мынча деп хөлзеп чугаалаан:

«Израильчилерниң саны далай элезини ышкаш хөй санныг-даа болза, оларның чүглө артынчызы камгалал алыр. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы тодаратканын ёзугаар бүгү черге Бодунун шииткелин күүседир».

²⁹ Исаяя баш удур чугаалап каан:

«Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы биске салгал арттырбаан болза, Содомга дөмей-лежип, Гоморра ышкаш апаар турган бис».

Израильдиң бүзүрел чогу

³⁰ Ам чүү дээр бис? Агартышкын дилевейн-даа чорашан өске чоннар улусу бүзүрел дамчыштыр актыг болганнар-дыр. ³¹ А ол өйде ыдыктыг хоойлу

9:7 Э. д. 21:12; Евр. 11:17 9:8 Гал. 4:23, 28 9:9 Э. д. 18:10 9:10 Э. д. 25:21 9:11-12 Э. д. 25:23 9:13 Мал. 1:2-3 9:14 Ы. х. к. 32:4; Иов 34:10 9:15 Хост. 33:19 9:17 Хост. 9:16 9:19 2 Чыл. 20:6; Рим. 3:7 9:20 Иов 9:32; 33:13; 39:32; Эккл. 6:10 || Иса. 29:16; 45:9-10; Иер. 18:6 9:21 Иса. 64:8; Иер. 18:6; 2 Тим. 2:20 9:22 У. ч. 16:4 9:24 Рим. 3:29 9:25 Ос. 2:23; 1 Пет. 2:10 9:26 Ос. 1:10 9:28 Иса. 10:22-23 9:29 Иса. 1:9 9:30 Гал. 2:16; 3:24 9:31 Гал. 5:4 || Рим. 11:7; Флп. 3:9

дамчыштыр агартышкынче чүткүп чораан израиль чон ону чедип албаан-дыр.³² Чүгө ындыгыл? Чүгө дээрге израиль чон бүүрелге эвес, а ажыл-херекке ынанган-дыр. Ол моондак дажынга тептиге берген.³³ Бурган ол дугайында Бижилгеде мынча дээн:

«Көрүңер даан, Сионда моондак даш салып тур мен — улус аңаа тептигип кзеп дужер. Ынчалза-даа Аңаа бүүрзээн кижжи бак атка кирбес».

10¹ Ха-дунма, иудейлер камгалалды алзын деп сеткилим ханызындан күзеп, ол дээш Бурганга мөргүп чор мен.² Олар Бурганнын күзөл-соруун күүсөдир дээш аажок кызып чоруур, ынчалза-даа ханы билиг чок улус чүвө деп, оларга херечи боор мен.³ Ынчангаш олар, улусту агартыры-биле Бурган кандыг орук шилип алганын билбезиниң хараазында, богтарынын оруун изеп аарынче чүткүткөш, Бурганнын саналдаан агартышкынынга чагыртпайн барганнар.⁴ Чүгө дээрге Христос — ыдыктыг хоойлунуң эчис сорулгазы боор, Аңаа бүүрзээн кижжи бүүрүзү Бурган-ның мурнунга актыг боор.

Камгалалды кижжи бүүрүзү ап боор

⁵ Ыдыктыг хоойлу дамчыштыр кээр агартышкын дугайында Моисей мынча деп бижээн: *«Ыдыктыг хоойлунуң дурмнерин сагыыр кижжи оларның ачызында амыгы артар».*⁶ А бүүрелден кээр агартышкын дугайында Бижилге мынча деп турар: *«„Дээрже кым өрү көдүрлүрү?” — деп бодундан айтыртырма»* (мында Христосту черже бадырып кээри-биле дээн утка бар).⁷ *«„Дүп чок тамыже кым дүжүп бадарыл?” — деп база айтыртырма»* (мында Христосту өлүглер аразындан өрү үндүрүп кээри-биле дээн утка бар).⁸ А Бижилге мынча деп турар: *«Медээ сеңээ чоок — аксы-дылың биле чүрзэнде»* (бистич суртаалдап турарывыс бүүрел

дугайында медээ ол-дур).⁹ Ол медээ бо-дур: Иисус — Дээргивис дээрзин аксың-биле хүлээп көрүп, чугаалаар болзуңа база Бурган Ону өлүглер аразында каттап диргискен деп чүрзэнге бүүрзээр болзуңа, камгалалды алыр сен.¹⁰ Чүрээ-биле бүүрзээр кижжи — агартышкынны алыр, бүүрзээнни ажы-биле чугаалаар кижжи — камгалалды алыр.¹¹ Бижилге чугаалап турар: *«Аңаа бүүрзээн кижжи бүүрүзү бак атка кирбес».*

¹² Иудей биле өске чоннар кижизиниң аразында ылгал чок. Ону кыйгырган улустун шуптузунга экииргек чаңгыс-ла Дээрги-Чаяакчы бүгү улустун Дээргизи боор.¹³ Чүгө дээрге *Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырган кижжи бүүрүзү камгалал алыр.*

Бүүрел чогу дээш израиль чон харыы тудар

¹⁴ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчыга бүүрзевзэн улус Ону канчап кыйгырарыл? Ооң дугайында дыңнаваан болза, Аңаа канчап бүүрзээрил? Суртаалдап турар кижжи чок болза, канчап дыңнап каарыл?¹⁵ Суртаалдаары-биле айбылатпаан болза, канчап суртаалдаарыл? Бижилгеде мынчаар бижээн: *«Буянныг Медээни тарадып турар улустуң базымнарының даажы кайгамчык-тыр!»*

¹⁶ Ынчалза-даа Буянныг Медээни улус шупту хүлээп албаан. Исаяй мынча деп турар: *«Дээрги-Чаяакчы, бистен дыңнаан медээзинге кым бүүрзээнил?»*¹⁷ Ынчангаш бүүрел Буянныг Медээни дыңнап турар улуска чедип кээр-дир. А Буянныг Медээ Христос дугайында суртаал дамчыштыр чедип кээр.¹⁸ А мен айтырып тур мен: кай, олар дыңнаваан бе? Дыңнаан болбайн канчаар! Чүгө дээрге Бижилгеде мынча дээн болгай:

«Бүгү чер-делегейге оларның үн-чугаазы дыңналып эрткен, оларның сөстери өртемчейниң кыдыгларынга чеде берген».*

* 10:18 Бо сөстөрни оон алган ыдыктыг ырыда «олар» — дээрниң сылдыстары болуп турар. Павел дунда чырымалдарның Бурган дугайында херчилелин элчиннерниң суртаалдап турары Христос дугайында херчилел-биле деңнеп турар.

^{9:33} Иса. 8:14; 28:16; 1 Пет. 2:6-8; Рим. 10:11 ^{10:2} Аж.-ч. 21:20 ^{10:3} Рим. 1:17; 3:21 ^{10:4} Мф. 5:17 || Гал. 3:24 ^{10:5} Лев. 18:5; Гал. 3:12; Флп. 3:9 ^{10:6} Ы. х. к. 9:4; 30:12 ^{10:7} Ажыл. 9:1 ^{10:8} Ы. х. к. 30:12-14 ^{10:9} Мф. 10:32; Лк. 12:8 || Мк. 16:16; Аж.-ч. 16:31 ^{10:11} Иса. 28:16; 1 Пет. 2:6; Рим. 9:33 ^{10:12} Аж.-ч. 10:34-36; Рим. 3:29 ^{10:13} Иоил 2:32; Аж.-ч. 2:21 ^{10:14} Аж.-ч. 8:31 ^{10:15} Иса. 52:7 ^{10:16} Иса. 53:1; Ин. 12:38 ^{10:17} Гал. 3:2 ^{10:18} Ыд. ыр. 18:5

¹⁹ База катап айтырып тур мен: таанда израиль чон ону билбээн бе? Баштай Бурган Моисейни дамчыштыр Израильге харыгылаан-дыр:

«Чон дээр арга чок улус-биле силерниң хүннээчел сагыжыңар оттурар мен; угаан-бодал чок чон-биле силерни анчыгзындырар мен».

²⁰ Оон Исаяның дидим сөстөрүн дамчыштыр Бурган чугаалаан:

«Менче чүткүвээн улус Мени тып алган; Мени айтырбаан улуска ажыт-тынган мен».

²¹ А Израиль дугайында Ол мынча дээн:

«Мен хүнну бадыр чагырга билбес бол-гаш дыңнапас чонче холум сунуп турдум».

Бурган Бодунуң чонундан ойталаваан

11 ¹ Ынчангаш айтырып тур мен: таанда-ла Бурган Бодунуң чонундан ойталаан бе? Канчап-даа чок! Чүге дээрге мен бодум – Авраамның салгалы, Вениаминниң аймаандан үнген израильчи мен. ² Өртемчейни чаяар бетинде-ле ынакшылын көргүзүп, шилип алганы Бодунуң чонундан Бурган ойталаваан. Азы Илияның израильчилерни Бурганның мурнунга буруудатканын бижээн домакта Бижилгениң чүну чугаалап турарын билбес силер бе:

³ *«Дээрги-Чаяакчы, олар Сээң медээчилериниң өлүрүп кааптылар, өргүл салыр бедигээштерини үрегдеп кааптылар, мен чааскаан арттым, амы-тынымны база алыксап турлар».*

⁴ А Бурган аңаа кандыг хары берген деп?

«Вaalдың мурнунга дискек кырынга сөгүрбээн 7000 кижини Мен Бодумга ка-дагалап алган мен».

⁵ Амгы үеде база ындыг: Бурганның авыралы-биле шилиттинген артынчы улус кадагалаттынган. ⁶ А бир эвес авырал-биле болза, ажыл-херектер дээш эвес-тир. Оон башка авырал авыралзы-вас боор*.

⁷ Ынчаарга ам чүл? Чедип алыр дээш чүткүткен чүүлүн израиль чон чедип албаан-дыр. Ону шилиттирген улус чедип алган, а артканнарының чүректери дашталып калган. ⁸ Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн:

«Бурган оларны билинместедипкен, бо хүнге чедир оларның карактары көрбөстөп, кулактары дыңнавастап калган».

⁹ А Давид мынча деп турар:

«Оларның найыр-дою боттарынга салган кампа-дузак, тептигер моондак дажы база кеземче болу берзин. ¹⁰ Карактарының шоозу өжүп, согурарзын, ооргалары бүшкүйүп, кажан шагда суларазын».

Өске чоннар улунуң камгалалы

¹¹ Ынчангаш айтырып тур мен: иудейлер тайып ушкап, кажан-даа туруп келбес бе? Чок, туруп кээр! Оларның тайып ушканы өске чоннар улунуңга камгалалды эккелген. А ындыг чорук иудейлерниң боттарынга хүннээчел сагышты оттуруптар. ¹² А оларның тайып ушканы кижиги төрөлгөтенге ачылыг болза; оларның чидириглери өске чоннар улунуңга ачылыг болза, бүгү Израиль Бурганче эглип кээрге, ооң ачылыгы кайы хире өндүр улуг аппараттал?

¹³ Өске чоннар улuzu, ам силерге чугаалап тур мен: өске чоннар улунуңга элчин болгаш, ол бараан болуушкунумну бедий-биле үнелээр мен. ¹⁴ Мээң чаңгыс аймак улунуңун оода чамдыгзында камгалаар дээш, оларның силерже хүнней аарак көөрүп канчап-чооп чедип аппарымга идеяп тур мен. ¹⁵ Чаңгыс аймак улунуңундан Бурганның ойталааны Ону кижиги төрөлгөтен-биле эптештирипкен болза, оларны Бурган хүлээп

* 11:6 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А бир эвес ажыл-херектер дээш болза, ол ам авырал эвес-тир, оон башка ажыл-херек ам ажыл-херек эвес боор» деп сөстөрни немээн.

10:19 Ы. х. к. 32:21 10:21 Иса. 65:1-2 11:1 Иер. 31:37; 33:24 || 2 Кор. 11:22; Флп. 3:5 11:2 1 Хаан. 12:22; Бд. ыр. 93:4 11:3 3 Хаан. 19:10, 14 11:4 3 Хаан. 19:18 11:5 Иса. 10:22; Рим. 9:27 11:7 Рим. 9:31 11:8 Иса. 29:10; Ы. х. к. 29:4 11:9-10 Бд. ыр. 68:23-24 11:13 Аж.-ч. 9:15; Рим. 15:16 11:15 Лк. 15:24; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13; Ажыл. 3:1

алыр болза, чүү боорул?! Өлгеннернин дирлири ол эвес бе? ¹⁶ Баштайгы дүжүттүң бирги хлевин Бурганга бараалгаткан болза, бүгү далган-тарааны база Бурганга бараалгаткан боор. Ыяштың дазылын Бурганга бараалгаткан болза, будуктарны база Аңаа бараалгаткан боор*.

¹⁷ А олива ыяжының чамдык будуктарын Бурган сыйып каан болза, сени — черлик өзүмнү оларның орнунга тудуштур шарып каарга, тарымал оливаның дазылынга тутчуп, ооң чулуун соруп турар болзунза, ¹⁸ будуктар мурнунга мактанма. Ынчалдыр өрү көрдүнер болзунза, дазылды сен эвес, а дазыл сени чемгерип турарын утпа.

¹⁹ Мынча дээрин чадавас: «Мени тудуштур тарыыр дээш, будуктарны сыйып каапкан». ²⁰ Ындыг болган дижик. Бүзүрел чогу дээш, оларны сыйып каапкан, а сен, бүзүрелиң дээш, оларның орнун ээлеп арттын. Ынчангаш өрү көрдүнме, а коргуп-сүрте! ²¹ Чүге дээрге Бурган чайгаар бүткен будуктарны хайыралаваан болганда, сени база хайыралавас. ²² Ынчаарга Бурган өршээлдиг болгаш шынгы дээрзин утпа. Ол ойталап, хоорулган улуска шынгы, а сенээ — Ооң өршээлинге идееп чоруур шаанда — өршээлдиг. Оон башка сени база кезип октаптар ийик.

²³ А иудейлер бүзүрел чок чоруундан кызып халбактанмайн баар болза, оларны катап тарып каар, чүге дээрге Бурган ол будуктарны катап тудуштур тарып каар эргелиг. ²⁴ Сени, черлик олива сывындан одура кескен өзүмнү, төрүмелиңден бүдүжүңгө чөрүштүр тарымал оливага тудуштур тарып каан болза, ол чайгаар бүткен сыйдынган будуктарны оларның төрөөн ыяжынга тудуштуруп каары Бурганга оон-даа белең херек-тир.

Израильге сөөлгү камгала

²⁵ Ха-дунма, «Бис кончуг бис» деп улуургай бербезиннер дээш, силерге бир чажытты аждарын күзеп тур мен: израил чоннуң чамдык кезиниң дедир-чөрүүзү чүгле өске чоннар улузундан четчир санныг улус Бурганче ээлбээже,

үргүлчүлөп кээр. ²⁶ Бүгү Израиль ынчан камгалал алыр. Ол дугайында Бижилгеде мынчаар бижээн:

«Камгалакчы Сиондан чедип келгеш, Иаковтуң салгалының кем-буруузун адырып кааптар. ²⁷ Оларның бачыттарын өршээгеш, Мен олар-биле бо чагыг-керээни чарып алыр мен».

²⁸ Иудейлер Буянның Медээни хүлээп албаан болгаш, Бурганның дайзыннары апаарга, оларның ол чоруу өске чоннар улузу силерге ачы-дузалыг болган. Ынчалза-даа олар демей-ле Бурганның шилип алган чону боор, оларның улуг өгбелери дээш Бурган оларга ынак боор. ²⁹ Чүге дээрге Ооң ачы-буянның белектери болгаш кыйгыры өскерлиш чок! ³⁰ Бир шагда силер база Бурганга чагыртпайн чораян силер, а ам иудейлер чагыртпастай бээрге, Ол силерни өршээди. ³¹ Иудейлер база өршээл алыр дээш, ам Аңаа чагыртпастай бергеннердир, ооң уламындан Бурган силерге өршээлин көргүскен-дир. ³² Бүгү улусту өршээр дээш, Бурган оларның шуптузун чагыртпас чоруктуң хоругдалынче хүлээдип берипкен.

³³ О, Бурганның экииргээ, мерген угааны болгаш билиниң өңдүр бедин аар! Ооң шийттирлерин тайылбырлаары болдунмас! Ооң оруктарын билип аары болдунмас!

³⁴ Дээрги-Чаяакчының угаанын кым билгенил, кым Аңаа арга-сүме берип шыдаарыл? ³⁵ Ооң дедир эгидер ужурулу оода бир чүүлдү Аңаа ачылалга берген кижси бар бе?

³⁶ Бүгү чүве Бургандан келген; Ону дамчаан; Ол дээш бар бооп турар. Аңаа кезээ-мөңгөде алдар доктаазын! Аминь.

Христоска башкарткан чаа амьдырал

12 ¹ Ха-дунма, ынчангаш силерден аажок дилеп тур мен: Бурганның биске өршээлдинин ачызында, дириг, ыдыктыг база Аңаа таарымчалыг өргүл

* 11:16 «Баштайгы дүжүттүң бирги хлеви» база «Ыяштың дазылы» деп көжүргөн уткалыг билишкиннер еврейлерниң улуг өгбелеринге хамааржыр чадапчок.

11:16 Сан. 15:18-21; Иез. 44:30 11:17 Иер. 11:16 || Ин. 15:5 11:21 1 Кор. 10:12 11:26-27 Иса. 27:9; 59:20-21 11:28 Ы. х. к. 10:15 11:30 Эф. 2:2; Кол. 1:21; Тит. 3:3 11:33 Иса. 28:29; Кол. 2:3 || Ыд. ыр. 35:7; 138:6 11:34 Иса. 40:13; 1 Кор. 2:16 11:35 Иов 35:7 11:36 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 2:10 || 2 Пет. 3:18; Эф. 3:21 12:1 Рим. 6:13

кылдыр, мага-боттарыңарны Бурганга бүрүнү-биле бериптигер. Силернин ыңдыг бараан болушкунунар угаан-сарылыдыг боор. ² Бо делегейниң амыдыралының аян-шинчизинге чаңчыгып, анаа дөмей болбанар, а Бурганның силерден чүңү күзээнин, кандыг чүүлдер Оон мурнунга эки, таарымчалыг база четпес чүве чок боорун билип аар дээш, угаанынар чаартып, бодунар бүрүнү-биле эде тургустунуп алынар.

³ Меңээ хайырлаан элчин боор авыралды ажыглап, силерниң кижги бүрүзүңге чугалап тур мен: боттарыңарны чогуур деннеден өрү көрбөнер. Силернин кижги бүрүзүңге Бурганның хайырлааны бүзүредди барымдаалап, боттарыңар дугайында сарыылдыг бодап көрүңер, биче сеткилдиг болунар. ⁴ Чижек кылдыр мага-бодувусту алыгылы: ол чаңгыс болгай, ынчалза-даа хөй кезектерден бүткен (а ол кезектерниң хүлээлгелери база ангы-ангы). ⁵ Бис база ыңдыг бис: хөйдаа болзувусса, Христоска башкарты бергеш, чаңгыс мага-ботту тургускан бис, а ол мага-боттуң кезектери боор боттарымыс аравыста харылзаалыг бис. ⁶ Бурган авыралында янзы-бүрү ачы-буянның белектерни Оон алган бис: Бурганның күзел-соруун медеглээр болган кижги ону бүзүрелиниң аайы-биле кылып чорзун; ⁷ улуска бараан боор болган кижги — бараан бооп чорзун; өөредиг берип, башкылаар болган кижги — өөредиг берип чорзун; ⁸ аргалал бээр болган кижги — аргалал берип чорзун; улуска дузалап, бодунуң эт-хөрөңгизин үлөп бээр болган кижги — элбээ-биле дузалап чорзун; сагыш човап, удуртуп болган кижги — кызымак удуртуп чорзун; буян чедирер болган кижги — ону чазык-чаагай кылып чорзун.

⁹ Ынакшылыңар ажит-чажыт чок, шынчы болзун. Бузутту көөр хөөн чок, буянга бердинген болунар. ¹⁰ Бот-боттарыңарга, ха-дунмашкы улус дег, эрге-часыг ынак болунар; бирээнер өскөнерни бодундан артык хүндү-

леп көрзүн. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга кош-каш дивес чүткүл-сорук-биле, Ыдыктыг Сүлдеден кытыгып, бараан болунар. ¹² Иделелиңер силерге өөрүшкүнү эккелзин, аар-бергелерге таварышкаш, туруштут болунар; мөргүлден черле салдынманар; ¹³ Бурганның улузу түрегдел көрүп турар болза, дузадан кадынар. Хүндүлээчел ээлер болунар. ¹⁴ Силерни истеп сүрген улусту алгап-йөрээнер, каргыш салбайн, алгап-йөрээңер. ¹⁵ Өөрүп турарларның өөрүшкүзүн-даа, качыгтап ыглааннарның качыгдалын-даа үлежиңер. ¹⁶ Аранарда чаңгыс эп-сеткилдиг амыдыранар. Улуургак болбанар, бөдүүн улус аразыңе кириңер, бодуңарны өрү көрдүнмөңер.

¹⁷ Кымдан-даа чедирген хоразы дээш хора-биле орнун негевеңер. Бүгү улустуң эки деп санаар чүвезин кылыр дээш сагыш чованар. ¹⁸ Силерниң талаңардан, болдунар-ла болза, бүгү улус-биле эп-найыралдыг амыдыранар. ¹⁹ Ханы ынак эп-өөр, улустан өжзөн негевеңер, ооң орнунга Бурганның килеңинге орук чайланар. Бижилгеде мынча деп бижээн болгай: «„Улустан өжзөн негевеңер, кезедир арга Менде бар“ — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан». ²⁰ Харын

«дайзының аштаан болза, чемгерип каг; суксаан болза, судан ижиртип каг. Ынчан кылгаш, оттуг көстерип оон бажыңга чыып бээр сен».

²¹ Бузутка бодунну бастыртса, а ону буян-биле бас.

Эрге-чагырга ээлээн улусту дыңнаар ужурулуг

13 ¹ Кижги бүрүзү үстүндөн башкарган эрге-чагыргага чагыртып чорзун, чүге дээрге Бурганның доктаатпааны кандыг-даа эрге-чагырга чок. Бүгү-ле бар эрге-чагыргаларны Бурган доктааткан. ² Ынчангаш эрге-чагыргага удурланыр кым-даа бар болза, Бурганның доктаадып каан чүүлүңге удурланган кижги-дир ол. А

12:2 Эф. 5:17; 1 Фес. 4:3 || 2 Кор. 4:16; Эф. 4:23 12:3 Эф. 3:2 || Эклл. 7:16 12:4 1 Кор. 12:12-14; Эф. 4:16 12:5 1 Кор. 10:17; 12:27; Эф. 4:25 12:6 1 Пет. 4:10; 1 Кор. 12:4 12:7 1 Кор. 12:5

12:8 1 Тим. 5:17 || 2 Кор. 9:7 12:9 1 Пет. 1:22; 1 Тим. 1:5 || Бл. ыр. 96:10; Ам. 5:15 12:10 Ин. 13:34;

1 Пет. 1:22; 2 Пет. 1:7; 1 Фес. 4:9; Евр. 13:1 || Флп. 2:3 12:12 Лк. 18:1; 21:36; Эф. 6:18; Кол. 4:2;

1 Фес. 5:17 12:13 Рим. 15:25; 1 Кор. 16:1; 1 Тим. 6:18 12:14 Иов 31:29-30; Мф. 5:44; 1 Пет. 3:9

12:15 1 Кор. 12:26 12:16 1 Пет. 3:8; Флп. 2:2 12:17 Лев. 19:18; 1 Пет. 3:9; 1 Фес. 5:15 12:18 Мк. 9:50;

2 Кор. 13:11; 1 Фес. 5:13 12:19 У. ч. 20:22 || Ы. х. к. 32:35; Евр. 10:30 12:20 4 Хаан. 6:22;

2 Чыл. 28:15; Мф. 5:44 || У. ч. 25:21-22 13:1 1 Пет. 2:13; Тит. 3:1

ынчап турар кижги Ооң шииткелин бодунче халдадып алыр. ³Эрге-чагырга ээлзэннер буяннынг эвес, а бузуттуг-бак херектер үүлгедип турар улуска коргунчуг. Эрге-чагыргадан кортпас деп бодазынза, буян тарып амьдыра, ынчан оларнынг макталын дыннаар сен. ⁴Эрге-чагырга ээлзэн кижги база Бурганнын чалказы боор, ол сээң чаагай чоруун дээш ажылдап чоруур. А бузут үүлгедип турар болзунза, кичээн, чүге дээрге ол сеңзэ кеземче онаар эргелиг. Ол — Бурганнын чалказы-дыр база бузут үүлгеткен улуска хамаарыштыр Ооң шииткелин күүседип кижги-дир. ⁵Ындыг болганда, чүгле кеземчеден корткаш эвес, а арыг арын-нүүр ёзуугаар база эрге-чагыргага чыгыртыр херек.

⁶Үндүрүгнү-даа төлөп турар ужурунар ында, чүге дээрге эрге-чагырга ээлзэннер Бурганга бараан бооп, чагырга ажылынга бүгү үезин үндүрүп турарлар. ⁷Ынчангаш оларнынг шуптузунга чогуур чүвени бериңер: кымга — үндүрүгнү, кымга — албан-үндүттү, кымга — хүндүлелди, кымга — алдар-хүндүнү.

Ха-дуңмашкы ынакшыл дугайында

⁸Бот-боттарыңарга ынакшылдың өрезинден аңгыда, кымга-даа, чүү-даа дээш өрелиг бооп артпаңар; өске кижиге ынак кижги ыдыктыг хоойлуну сагып турар. ⁹Чүге дээрге шупту айтышкыкынарнын: «*Кады чурттаан эжиңге өскерилбе*», «*Кижги өлүрбе*», «*Оорлава*», «*Өске кижиниң чүезин алыксава*» база өскелериниң-даа алыс утказы «*Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*» дээн чаңгыс айтышкында сиңген. ¹⁰Ынакшыл чанында кижиге хора халдатпас. Ынчангаш ынакшыл — бүгү ыдыктыг хоойлуну сагааны ол боор.

Сөөлүгү хүн чоокшулаан

¹¹Ам кандыг үеде амыдырап турары-высты билир болгаш, ол бүгүнү күүсединер. Уйгудан оттур үе-шагынар келген, чаа-ла бүзүрөөн турганывыска көөр-

де, камгалалывыс ам биске дыка чоок апарган. ¹²Дүн барык төнүп, хүн үнер деп барган. Ынчаарга дүмбейниң ажыл-херектерин ап октапкаш, чырыктын чепсээ-биле чепсеглениил. ¹³Хүннүн чырыгынга дег, төлөттип амыдырап көрээли: эмин эрттир хөглөп-дойлап база арагалавай, самыграп база бирикшилдиг бужар хевири-биле бирикшишпейн, алгыжып-кырышпайн база адааргашпайн амыдыраалы. ¹⁴Ооң орнунга Дээрги Иисус Христосту «кедиң алыңар» база бачыгты будүжүнернин туралаашкынарнынг аайынче кирбенеңер.

Бот-боттарыңарны буруу шаппаңар

14 ¹Бүзүрели кошкак кижини хүлээп алыңар, оон үзел-бодалдарнын дугайында маргылдаа үндүрбенеңер. ²Бир кижги кандыг-даа чемни чип боор деп санаар, а оон өске, бүзүрели кошкак кижги чүтлө ногаа аймаа чиир.* ³Кандыг-даа чемни чип турар кижги чем бүрүзүн чивес кижини кулу көрбезин. Чем бүрүзүн чивес кижги база кандыг-даа чемни чип турар кижини буруу шаппазын. Чүге дээрге Бурган иелдиринерни хүлээп алган-дыр. ⁴Өскөнүң чалказын буруу шавар кандыг ындыг эргелиг сен? Ол бут кырында турар бе азы кээп ушкан бе дээрин ооң Ээзи боду шииттирлезин. Ол дөмей-ле бут кырынга туруп кээр, чүге дээрге Дээрги-Чаякчы ону тургузуптар эргелиг.

⁵Кандыг-бир хүннү өске хүнден чугула деп санаар кижги туруп боор. Өске кижиге ол хүннерде ылгал чок. Кижги бүрүзү бодунун угаап билген аайы-биле кылгай аан. ⁶Кандыг-бир хүннү онзалай көөр кижги ону Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, ынчап турар, а шупту чемни чиир кижги ону Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, чиир, чүге дээрге аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирер болгай. Чем бүрүзүн чивес кижги Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, чивезин, чүге дээрге ол база Бурганга өөрүп четтирер-дир.

* 14:2 Чамдык христианнар базаарга эът садып аарындан коргарлар, чүге дээрге ону дүрзү-бурганнарга өргөөн бооп болур турган (1 Кор. 8 эгени көр).

13:4 1 Пет. 2:14 || 2 Чыл. 19:6 13:7 1 Пет. 2:17 || Мф. 17:27; 22:21; Мк. 12:17 13:8 Лев. 19:13 || Ин. 13:34 13:9 Хост. 20:13-17 || Лев. 19:18 13:10 Ин. 14:15 13:11 Эф. 5:14 13:12 Ин. 1:9; 8:12; 1 Ин. 2:8; Эф. 5:8; 1 Фес. 5:5 || Эф. 5:11; 6:11; 1 Фес. 5:8 13:13 1 Фес. 4:12 13:14 Гал. 3:27 || Иак. 4:1; 1 Пет. 2:11; Рим. 7:23; Гал. 5:16, 24 14:1 Рим. 15:1; 1 Кор. 8:9-11; 9:22 14:2 Дан. 1:12; 1 Тим. 4:3 14:3 Кол. 2:16 14:4 Мф. 7:1; Иак. 4:11 14:5 Гал. 4:10; Кол. 2:16 14:6 Мф. 15:36 || 1 Кор. 10:30-31

⁷ Бистин кайывыс-даа чүглө боду дээш амыдыравас база чүглө боду дээш өлбөс болгай. ⁸ Амыдыраар болзувусса, Дээрги-Чаяакчы дээш амыдыраар бис, өлүр болзувусса, база-ла Дээрги-Чаяакчы дээш өлүр бис. Амыдыраар-даа, өлүр-даа болзувусса, Дээрги-Чаяакчынын улузу боор бис. ⁹ Христос база ол сорулга-биле өлгөш, ооң соонда катап дирилген болгай. Ол өлүг-даа, дириг-даа улустун Дээргизи болуксаан.

¹⁰ А сен чүгө бүзүрөөн акынны буруу шаап турар сен? Азы сен? Чүгө бүзүрөөн дунманны куду көрүп турар сен? Бис шупту Бурганнын шийткелинин мурнунга турар болгай бис. ¹¹ Бижилгеде мынча дээн болгай:

«Дириг Бодумнуң адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Дискек бүрүзү Мээң мурнумга сөөгүрү олурар, дыл бүрүзү Мени Бурган деп хүлээп көөр».

¹² Ынчангаш бистин аравыстан кижини бүрүзү Бурганнын мурнунга боду дээш боду хары тудар.

Бот-боттарыңарны бачыт үлгедиринче чыгаваңар

¹³ Ынчаарга бот-боттарывысты буруу шаварын соксадымылы. Харын бүзүрөөн ха-дунмавысты тептигип кээп ужарынче азы күткүлгеге алыып аарынче чыгаар чүнү-даа кылбазын кичээн-зивиссе эки. ¹⁴ Мен билер база Дээрги Иисуска башкартканым ачызында, ыяк бүзүрөөр мен: алыс боду арыг эвес чүү-даа чүвө чок. Харын кижинин арыг эвес деп санаар чүвези аңаа арыг эвес апаар. ¹⁵ Ынчалза-даа кандыг-бир чем чигеш, бүзүрөөн ха-дунманнын сеткилин хомудадып турар болзунза, ынакшылдын аайы-биле амыдыравайн турар-дыр сен. Ындыг болганда, Христосгун ол дээш

өлгени ха-дунманны чемиң ужун өлүмчө чыгава.

¹⁶ Бодуңарны эки деп бодаар чүвөңөр бак атка кирбес кылдыр ап чоруңар.

¹⁷ Бурганнын Чагыргазы — чиир чөмгө, ижер суксунга хамааржыр чүүдлө эвес, а Ыдыктыг Сүлденин хайырлаары актыг-шынныг амыдырал, амыр-тайбың болгаш өөрүшкүдө. ¹⁸ Христоска ол бүгү-биле бараан болган кижини Бурганнын сеткилинге кирер болгаш улустун хүндүлелин чаалап алыр.

¹⁹ Ынчангаш биске амыр-тайбыңны база удур-дедир деткимчени эккээр чүүдлөргө чүткүүр ужурулуг бис.

²⁰ Бурганнын ажил-херээн чем дээш бууратпаңар. Кандыг-даа чем арыг, ынчалза-даа чип турар чөмин бүзүрөөн ха-дунманны бачытче кирир болза, багай-дыр. ²¹ Ха-дунманны ооң-биле бачытче чыгап турар болзунза, эът чивээни база эзиртир суксун ишпээни дээрэ*.

²² Ол дугайында бүзүрөөр чүвөңнни чүглө иштинде бодап чор, ону чүглө Бурган билер болзун. Үзел-бодалдарынын аайы-биле бодун буруу шаппас кижини амыр-чыргалдыг боор. ²³ А чип боор ирги мен бе деп чигинзе-даа, чип турар кижини буруу шаптырар, чүгө дээрге бүзүрелинин аайы-биле кылбаан-дыр. А бүзүрелдин аайы-биле кылбайн турар бүгү чүүл — бачыт боор*.

15 ¹ Бис, бүзүрели күштүгү улус, хууда ажывыс дугайында бодавайн, кошпак улуска үүрге-чүгүн ап чорурунга дузалажыр ужурулуг бис. ² Чанывыста кижиге ачылыг болзун, ооң бүзүрели быжыксын деп бодал-биле аңаа таарымчалыг чүүдлерни бистин аравыста кижини бүрүзү кылыр ужурулуг. ³ Христос база Бодунун ажыын бодавайн чораян болгай, харын Бижилгеде мынчаар бижээн-дир: *«Сени бак көргөн улустун дорамчылыгы Мени хөмө таарты».*

* 14:21 Чамдык бүзүрөөн улустун эът чивес база арага ишпес чылдагааны — ол чем биле суксуну ооң мурнуу чарында меге бурганнарга өргөөн турган чадава деп, оларнын сезип боор (Дан. 1:8 көр). * 14:23 Бо домактын соонда өске бурунгу сөзүглелдер 16-гы өгөңүн 25-27 домактарын кирип турар.

14:7 Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 3:3 14:8 1 Пет. 4:2; Гал. 2:20 || 2 Кор. 5:15; Флп. 1:20 14:9 1 Фес. 5:10 14:10 Мф. 7:1; Лк. 6:37 || 2 Кор. 5:10 14:11 Иса. 49:18; Иер. 22:24 || Иса. 45:23; Флп. 2:10-11 14:12 Мф. 12:36; 25:19; Гал. 6:5 14:13 Мф. 7:1 14:14 Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; 1 Кор. 8:8 14:15 1 Кор. 8:11 14:17 Кол. 2:16; Евр. 9:10 || Гал. 5:22 14:19 2 Тим. 2:22 14:20 Тит. 1:15 || 1 Кор. 8:9-13 15:1 Рим. 14:1 || Гал. 6:2 15:2 Флп. 2:4-5 15:3 Флп. 2:5, 8 || Ыд. ыр. 68:10

⁴ А Бижилгелерде бистиң үвистин мурнунда бижээн бүгү чүвени биске өөредип кылдыр бижээн-дир. Бижилгелер дамчып кээр сорук киришкиннин ачызында бис шыдамык бооп, идегеливис чидирбес ужурлуг бис. ⁵ Шыдамык чорук биле сорук киришкиннин үнер дөзү боор Бурган силерге Христос Иисусту эдергеш, чаңгыс үзел-бодалдыг боорунарны хайырлазын. ⁶ Ооң ачызында силер шупту чаңгыс эп-сеткил-биле, чаңгыс аас-биле Дээргивис Иисус Христостуң Адазы Бурганны алдаржыдар силер.

**Бүгү чоннарда
чаңгыс Буянның Медээ бар**

⁷ Ынчангаш Христостуң силерни хүлээп алганы дег, бот-боттарыңарны база ынчалдыр, Бурганны алдаржыдып, хүлээп алыңар. ⁸ Мону утпаңар: Бурганның улуг өгбелеривиске берген азаашкынарнын бадыткаар дээш база Ооң алыс шыннын көргүзөр дээш, Христос кыртжап демдектеткен улуска чалча апарган. ⁹ А ол ышкаш өске чоннар улузу база Бурганның оларга көргүскөн өршээлин бодап, Бурганны алдаржытсын дээш, Христос чалча апарган. Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн:

«Ол дээш Сени өске чоннар мурнунга алдаржыдып, Сээң адыңны алгап ыраар мен».

¹⁰ А оон ыңай мынчаар бижээн:

«Өске чоннар улузу, Бурганның чону-биле өөрүп-байырлаңар!»

¹¹ А оон ыңай:

«Бүгү чоннар, Дээргич-Чаяакчыны алгап-мактаңар! Бүгү аймактар Ону алдаржыдып мактазын!»

¹² А оон ыңай Исаяя мынча дээн:

«Иессейниң Дазылы өзүп үнгеш, бүгү чоннарны чагырары-биле көдүрлүп кээр, оларның идегели Ында боор».*

¹³ Идегелдин үнер дөзү боор Бурган силерни бүзүрелинер дамчыштыр өөрүшкү болгаш амыр-тайбың-биле бүргезин, ооң уламында Ыдыктыг Сүлдеиниң күжү-биле идегелинер соксаал чок өзүп-көвүдезин.

**Өске чоннарның аразында
Павелдиң ажыл-херээ**

¹⁴ Ха-дунма, силерни буянга бүргеткен, бүгү чүвени билип алган, бот-боттарыңарны өөредип шыдаар апарган деп, бодум ыяк бүзүрээр мен. ¹⁵ Ындыг-даа болза, чагаамнын чамдык черлеринде силерге дидими-биле сагындырып бижидим. Чүге дээрге Бурган Бодунун авыралы-биле меңээ ¹⁶ өске чоннар улузун аразыңга Христос Иисуска бараан боор органы хайырлаан. Мен Бурганның Буянның Медээзин суртаалдаар ыдыктыг ажилды кылып, өске чоннар улузун Ыдыктыг Сүлдиге ыдыктаткан, Бурганга күзенчиг өргүл кылдыр эккээрин күзеп тур мен.

¹⁷ Христос Иисуска башкарткаш, Бурган дээш кылган ажыл-херээм ужун чоргаарап боор мен. ¹⁸ Өске чоннар улузу Бурганга чагыртсын дээш, Христостуң мени дамчыштыр кылган чүүлүнден аңгыда, өске кандыг-бир чүүл дугайында чугаалап дидинмес-тир мен. Ол ону мээң аксы-сөзүм болгаш ажыл-херээм дамчыштыр, ¹⁹ кайгамчык демдектерин күжү-биле, Бурганның Сүлдизинин күжү-биле кылган. Шак ынчаар Иерусалимден мырыңай Иллирикке кээп, ол девискээрлерге Христос дугайында Буянның Медээни суртаалдаар ажылымны төндүрдүм. ²⁰ Мээң мурнумда-ла өске улустуң салган үндезининге тулуп үндүрбес дээш, улус ам-даа Христостуң адын дыңнаваан черге суртаалдарынчү үргүлчү чүткүдүп келген мен. ²¹ Бижилгениң дараазында сөстөрүн күүседирин кызыткан мен:

«Ооң дугайында улустан медегел албаан улус — көрүп каар, а дыңнаваан улус — билип аар».

* 15:12 Иессейниң Дазылы — Мессияның оюскан ады, чүге дээрге Ол Иессейниң оглу Давидтин төрөл бөлүүндөн үнген (Иса. 11:1-5; Ажыд. 5:5, 22:16 көр).

15:4 Рим. 4:23-24 15:5 Рим. 12:16 15:9 Рим. 3:29 || 2 Хаан. 22:50; Ыд. ыр. 17:50 15:10 Ы. х. к. 32:43 15:11 Ыд. ыр. 116:1 15:12 Иса. 11:10 15:16 Аж.-ч. 9:15; Рим. 11:13 15:19 Аж.-ч. 15:12; 2 Кор. 12:12 15:20 1 Кор. 3:10-11 15:21 Иса. 52:15

Павелдиң Римге келиксээни

²² Хөй катап силерге келиксээш-даа, шак ол чылдагаан ужун кээп шыдаваан мен. ²³⁻²⁴ А ам ол черлерге ажил-херээм төндүргөш, хөй чылдарда күзөп чораан күзөлимди боттандырып, Испанияже бар чыткаш, силерге дужар бодап тур мен. Ийе, орук ара силерге журашкаш, үр эвес-даа болза, аравыста харылзаадан сеткилим ханар боор. А оң соонда Испанияже аян-чоруумга дуза кадып, үдеп каарыңарга идегеп тур мен.

²⁵ А ам дээрзинде Бурганнын Иерусалим чурттуг улузунга бараан боор дээш, ынаар чоруур деп бардым. ²⁶ Чүгө дээрге Македония болгаш Ахайя девискээрлеринде христианнар Иерусалимде Бурганнын яды-түрөңги улузунга ачы-дуза көргүзөрин шийтипирлээннер. ²⁷ Олар ындыг шийтипирни эки тура-биле хүлээп алганнар, оң кадында Иерусалимде христианнарнын мурнунга хүлээлгези база бар турган. Чүгө дээрге Бурганнын Иерусалимде улуу олар-биле Сүлденин хайырлаан ачы-буянын үлөшкөн болганда, өске чоннар улуу иудейлерниң чер кырында хереглелдерин хандыраарыңга дузалаар ужурул.

²⁸ Ол даалганы күүсеткеним база Иерусалимде христианнар оларже чоруткан ачы-дузаны алдылар эвеспе деп бүзүрэним соонда, Испанияже чорупкаш, орук ара силерге дужар күзелдиг мен. ²⁹ Силерге кээримде, Христостун элбек ачы-буянын эккеп бээримни билер мен.

³⁰ Ха-дунма, күштүү-биле дилеп тур мен: Дээргивис Иисус Христоска база Сүлденин хайырлааны ынакшылга башкарткаш, мени дээш Бурганга чүткүлдүг мөргүп, мээң демиселимге киржи көрүнер. ³¹ Иудеяда Христоска бүзүрөвес улус менээ хор чедирбезин дээш, Иерусалимче аппарат чоруурум ачы-дузаны Бурганнын ол чер чурттуг улуу чөпсүнүп хүлээп алзын дээш мөргүнер. ³² Мен ынчан Бурганнын күзел-соруу ындыг болза, силерге өөрүшкүлдүг чедө бергөш, сеткил-сагыжымдан силер-биле кады дыш-

таныр мен. ³³ Амыр-тайбыннын үнер дөзү боор Бурган силер бүгүдө-биле кады болзун. Аминь.

Байыр чедиришкиннер

16 ¹ Бүзүрэн кыс дунмавыс, Кенхрея дуорайжыгашта христиан ниитилелдин хузоалакчызы Фива дээш дагдынып, ону силерге таныштырдым. ² Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, Бурганнын улузунга чогууру дег, ону уткуп хүлээп алынар, ол силерге баргаш, чүнү хереглээр болдур, аңаа бүгү талалыг дуза кадыңар. Фива боду хөй улуска, оларнын аразында менээ, дуза кадып келген кижги.

³ Христос Иисуска башкарткаш, Аңаа бараан бооп келген өөрүм – Прискилла биле оон ашаа Акилага байырым чедириңер. ⁴ Олар мен дээш амы-тынын артынга каарыңга белең турдулар. Оларга чүгө мен эвес, а өске чоннар улузунун аразында христиан ниитилелдер база өөрүп четтирип турар. ⁵ Оларнын бажыңында чыгып турар христианнарга база байырым чедириңер.

Асиядан* Христоска эң баштай бүзүрэн ханы ынак эжим Эпенетке байыр. ⁶ Бис дээш ол хире карак кызыл ажилдап келген Марияга байыр. ⁷ Мээң-биле кады хоругдал адаанга турган чангыс аймак төрөлдериң Андроник биле Юнияга* байыр. Олар элчиннер аразында атсураглыг апарган база Христоска мени мурнай бүзүрэн улус чүвө. ⁸ Дээрги-Чаяакчынын ачызында ханы ынак эжим Амплийге байыр. ⁹ Христоска башкарткаш, Аңаа бистин-биле кады бараан бооп турар Урбанга болгаш ханы ынак эжим Стахийге байыр. ¹⁰ Христоска шынчызы шылгаттыңан Апеллеске байыр. Аристовулдун өг-бүлезинде улуска байыр. ¹¹ Мээң чангыс аймак төрөлим Иродионга байыр. Наркисстин өг-бүлезинде Дээрги-Чаяакчыга бүзүрэн улуска байыр. ¹² Дээрги-Чаяакчы дээш ажилдап келген Трифена биле Трифосага байыр. Дээрги-Чаяакчы дээш база хөй ажилдап келген ханы ынак дунмам Персидега байыр. ¹³ Дээрги-Чаяакчынын

* 16:5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Асиядан» эвес, а «Ахайядан» деп бижээн. * 16:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Юния» эвес, а «Юний» азы «Юлия» деп бижээн.

15:22 Рим. 1:13; 1 Фес. 2:18 15:23-24 Аж.-ч. 19:21 15:25 Аж.-ч. 24:17; 1 Кор. 16:3; 2 Кор. 9:1
15:26 Аж.-ч. 19:21 || 2 Кор. 8:4 15:27 1 Кор. 9:11 15:31 2 Кор. 1:10-11; 2 Фес. 3:2 15:32 Рим. 1:10
15:33 2 Кор. 13:11; Флп. 4:9; 1 Фес. 5:23; 2 Фес. 3:16; Евр. 13:20 16:1 Аж.-ч. 18:18 16:2 Флп. 2:29
16:3 Аж.-ч. 18:2; 1 Кор. 16:19; 2 Тим. 4:19 16:5 Кол. 4:15 16:13 Мк. 15:21

онзалап шилип алганы Руфуска байыр, мээң база авам апарган ооң авазыңга байыр. ¹⁴ Асинкритке, Флегонтуга, Эрмеге, Патровка, Эрмийге база оларның-биле кады турар бүгү ха-дунмага байыр. ¹⁵ Филологка, Юлияга, Нирей биле оон кыс дунмазынга, Олимпанга база олар-биле катый Бурганның бүгү улузунга байырым чедиринер. ¹⁶ Бот-боттарыңарга ыдыктыг ошкаашкын-биле байыр чедиринер. Христоска бүзүрөөннерниң бүгү ниитилелдери база силерге байыр чедирип турлар.

Сөөлгүкичээндириг

¹⁷ Ха-дунма, силерден аажок дилеп тур мен: хүлээп алган өөрединерге удур бооп: ангылажыг үндүрүп, бүзүрелдин оруунга моондак салып турар улустан кичээниңер. Ындыг улус-биле харыл-зашпаңар. ¹⁸ Олар Дээргивис Христоска звес, а боттарының күзөөшкиннеринге бараан бооп турарлар. Олар авыяс-чашпаа болгаш каас-коя сөстери-биле бүзүрөөчел бөдүүн улусту дуурайлап кааптарлар. ¹⁹ Силерниң Буянның Медээге дыңнангыр чорууңар бүгү улуска билдин берген, ынчангаш силер дээш аажок өөрүп тур мен. Ындыг-даа болза, буянга хамаарыштыр мерген угаанның, а бузутка хамаарыштыр чүве билбес бооруңарны күзеп тур мен. ²⁰ Амыр-тайбынның үнер дөзү боор Бурган удавас эрликти буттарыңар адаанга бастырып кааптар.

Дээргивис Иисустуң авыралы силер-биле кады болзун.

Байыр чедириишкиннериниң уланчызы

²¹ Мээң кады ажылдап турар эжим Тимофей болгаш чаңгыс аймак төрелдерим Луций, Иасон болгаш Сосипатр олар силерге байыр чедирип турлар.

²² (Павелдин бижээчизи Тертый мен база, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, силерге байыр чедирдим.)*

²³⁻²⁴ Мени болгаш бүгү христиан ниитилелди бажыңында хүлээп апарар хүндүлөөчел ээ Гайи база силерге байыр чедирип тур. Хоорайның акша-хөрөңги кадагалакчызы Эраст биле бүзүрөөн дунмавыс Кварт олар база силерге байыр чедирди*.

²⁵ Мээң медеглээним Буянның Медээни база Иисус Христос дугайында суртаалымны дамчыштыр силерни бүзүрелге быжыктырып шыдаар Бурганга алдар. Христостуң ол Буянның Медээзи дээрге хамык үелерниң мурнундан бээр чажырып келген чажыт-тыр, ²⁶ а ам ону Бурганның медеэчилериниң Бижилгелерин дамчыштыр, мөңгө дириг Бурганның айтышкыны-биле биске илереткен. Бүгү чоннар бүзүрөзин база Бурганга чагыртсын дээш, ук чажыт оларга билдингир апарган. ²⁷ Дың чаңгыс мерген угаанның Бурганга Иисус Христосту дамчыштыр кезээ-мөңгөде алдар доктаазын! Аминь.

* 16:22 Павел элчин чамдыкта бодунун чагааларын секретарьга адап бижидип турган (1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Флм. 1:19 көр). * 16:23-24 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Дээрги Иисус Христостуң авыралы силер бүгүде-биле кады болзун. Аминь» деп сөстөрни немээн. Чамдык бурунгу сөзүглелдерде 25-27 домактарның туружу өске болуп, 14-кү эгениң төнчүзүңче кирген.

16:16 1 Пет. 5:14; 1 Кор. 16:20; 2 Кор. 13:12; 1 Фес. 5:26 16:17 1 Тим. 6:3 || 2 Ин. 1:10 16:18 2 Пет. 2:3; Кол. 2:4 16:19 Рим. 1:8 16:20 Рим. 15:33 || Э. д. 3:15 16:21 Аж.-ч. 16:1 16:23-24 1 Кор. 1:14 16:25 Эф. 1:9; Кол. 1:26 16:26 Кол. 4:3-4 16:27 Иуда 1:24-25

Коринфичилерге бирги чагаа

Кирилде

Коринф хоорай Эрте-бурунгу Грецияга чугула садыг төвү турган. I в. янзы-бүрү аймак-сөөктүг улус-чон, колдуунда римчилер, а ол ышкаш гректер болгаш еврейлер ээлеп чурттаан чечектелген порт хоорай турган. Павел элчин анаа Буянный Медээни, чижеглеп алырга, бистиң эраның 50-ги чылында эң баштай суртаалдаан (Аж.-ч. 18 эгени көр). Элчин Коринфиден чоруй барган соонда, ол биле чаа христиан ниитилелдин аразынга чагаалажышкын эгелээн. Бо чагаа Павелдин Коринфиче чоруткан чагааларының ийигизи болур (биргизи Чаа Чагыг-керээже кирбейн барган). Ол ону Эфес хоорайдан 50 чылдарның ортан үезинде чоруткан.

Коринфиде чаа христианның аразынга элээн хөй бергедээшкиннер тыптып келген: Павел чорупкан соонда, коринфичи ниитилелдин дыка хөй кежи-гүннери Христостун адынга төлептиг чуртталга-биле ам-даа чурттап эгелевээн турган. Ооң кадында чамдык улус Павелдин суртаалы алыс шынныг эвес деп, ооң эрге-күжүңге удурланган.

Чагааның бирги кезээнде (1—6 эгелер) Павел номчукчуларны кижиниң мерген угаанынга эвес, а чүгө Христоска ынаныр кылдыр база буян кылып амыдыраар кылдыр суртап турар. Оон ынай (7:1—16:4) ол коринфичилерниң чагаазында анаа салдынган чамдык хуу айтырыгларга харыылаан: эр, херээжен кижилер аразында харылзаалар, дүрзү-бүрүгү азыннарда өргүп салган аш-чем, Бурганга мөгөйишкин үезинде албан-дужаал барымдаалаары, Сүлдеден кээр ачы-буянный белектер, кижилерниң келир үеде катап дирлири болгаш Иерусалимде христианнырга ачы-дуза кыларының дугайында. Түннелинде (16:5-24) Павел бодунун кылдыр деп турар чүүлдериниң дугайында чугаалап, байыр чедиришкиннерин дамчыдып турар.

Кирилде сөстөр

1 Христос Иисустун элчини боору-биле Бурганның күзел-соруун ёзугаар кыйгырткан Павелден база бүзүрээн дунмам Сосфенден байыр. **2** Коринф хоорайда Бурганга бүзүрээнер ниитилелинге, Христос Иисусту дамчыштыр ыдыктаткаш, Бурганның чону боору-биле кыйгырткан бүгү улуска, а ол ышкаш янзы-бүрү черлерде чурттап турар, оларның база бистиң ниити Дээргивис Иисус Христостун адын адап, кыйгырган бүгү улуска бижидим. **3** Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал база амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин Бурганга өөрүп четтиргени

4 Христос Иисуска башкарты бээринерге, Бурганымның силерге хайырлаан авыралы дээш Анаа үргүлчү өөрүп четтирер-дир мен. **5** Ону дамчыштыр бүгү чүүл-биле: сөс-биле-даа, билиг-биле-даа баяан болгай силер. **6** Ол ышкаш бистиң Христос дугайында херечилеливис силерниң араңарга бадыктаттынган болгай. **7** Ынчангаш Дээргивис Иисус Христостун чедип кээрин манап турар үенерде, Ооң кандыг-даа ачы-буянный белектери силерде четчири-биле бар. **8** Дээргивис Иисус Христостун чедип кээр хүнүнде шуут кем-буруу чок улус болзун дээш,

* 1:1 Сосфен — Аж.-ч. 18:17-де айткан кижии ол бооп чадавас.

1:2 Аж.-ч. 18:1-17 || Рим. 1:7 1:5 2 Кор. 8:7; 9:11 1:7 Лк. 17:30; 1 Фес. 3:13; 4:16-18; Флп. 3:20 1:8 Флп. 1:6

Ол силерни эчизинге чедир деткип, быжыктырар. ⁹ Дээргивис, Бурганнын Оглу Иисус Христос-биле харылзаалыг болзуннар дээш, силерни кый деп алган Бурган азаан аксы-сөзүнге шынчы болгай.

Коринфиде христианнарда аңгылажыр чорук

¹⁰ Дээргивис Иисус Христостун адыбиле силерден аажок дилеп тур мен, ха-дунма: чаңгыс эп-сеткилди амыдыра-нар, араңарда аңгылажып, алгышпаңар, угаап билишкениңерге база бодалда-рыңарга чаңгыс аай бооп көрүнер. ¹¹ Хадунма, араңарда чөрүлдөөгөр барын Хлояның өг-бүлезиниң улузундан билип алдым. ¹² Мен мону чугаалаар бодадым: силерниң кижги бүрүзү тус-тузунда «Павелдин талалакчызы мен», «Аполлостун талалакчызы мен», «Кифа Пётрнун талалакчызы мен», «Христостуу мен» деп туруп бээр-дир. ¹³ Таанда-ла Христос кезектерге чарлы берген бе? Таанда-ла Павел силер дээш хере шаптырткан бе? Азы силер Павелдин ады-биле сугже суктурганыңар ол бе? ¹⁴ Крисп биле Гаийден өске, силерниң кайыңарны-даа сугже сукпааным дээш Бурганга өөрүп четтирдим. ¹⁵ Ындыг болганда, «Павелдин ады-биле сугже суктуруп алдым» деп, кайыңар-даа чугаалап шыдавас. ¹⁶ (Ийет, Стефаннның өг-бүлезиниң улузун сугже сукканым шын. А өске кандыг-бир кижини сугже суп турганымны сагынмас-тыр мен.) ¹⁷ Христос мени улусту сугже суксун дээш эвес, а Буйанныг Медээни суртаалдазын дээш чоруткан болгай. Ындыг-даа болза, суртаалым чечен, мерген сөстөргө үндилеттинмээн, оон башка Христостун белдир-ыяшка өлүмү ужур-утказын чидриптер ийик.

Христос – Бурганның күчү-күжү, мерген угааны

¹⁸ Ол белдир-ыяшка чүү болган-нын дугайында медээ өлүм-чидим-

ниң оруу-биле бар чыдар улуска мелегей чүүл боор, а камгаладың оруу-биле бар чыдар биске – Бурганның күчү-күжү боор. ¹⁹ Бурган Бижилгеде чугаалаанна болгай:

«Мерген угаанныгларның мерген угаанын чок кылыр мен, сарылыдыгларның сарылыын күш чок болдулар мен».

²⁰ Ынчаарга ам мерген угаанныг кижиниң дээредээн чүвези чүл? Эртеменниң дээредээн чүвези чүл? Бо үениң бодалчыларының дээредээн чүвези чүл? Бурган бо делегей улузунуң мерген угаанын будүүлүк кылдыр көргүспээн ийикпе? ²¹ Бурганның мерген угаанының бодал каанын ёзугаар, бо делегей болдунур мерген угаанын дамчыштыр Бурганны билип шыдавас боорга, Ол бүзүрээни улусту Буйанныг Медээниң «мелегейи-биле» камгалаарын чүлдүг деп көргөн.

²² Иудейлер кайгамчык демдектер негеп турарлар, а гректер мерген угаан дилеп турарлар. ²³ А бис Христостун белдир-ыяшка өлүмүн суртаалдап турар бис. Ол медээ иудейлерге – ажып эртгинмес моондак боор, а өске чоннар улузунга – мелегей чүүл боор. ²⁴ А Бурганның кый деп алган улузунга (иудейлерге-даа, гректерге-даа) суртаалдап турарымыс Христос – Бурганның күчү-күжү болгаш мерген угааны боор. ²⁵ Чүгө дээрге Бурганның «мелегейи» безин кижиниң мерген угаанындан оранчок мерген, а Бурганның «кошкаа» кижиниң күжүндөн оранчок күштүг.

²⁶ Ха-дунма, Бурганга кыйгырткан үендерге кандыг туржук силер, сактып келинерем. Улустун көрүжү-биле үнелээр болза, эвээш кезиинер мерген угаанныг турду; эвээш кезиинер күштүг турду; эвээш кезиинер ызыгуурлуг өг-бүлелерге хамааржыр турду. ²⁷ Ындыг-даа болза, мерген угаанныгларны ыяттырар дээш, Бурган бо делегейге

* ^{1:23} Иудейлерге хере шаптырган Мессияга бүзүрээри берге турган, чүгө дээрге ынчалдыр шаажылаттырган кижини Бурган кармап каан деп санаар чүвө-дир (Ы. х. к. 21:23 көр). А гректер чараш-каасты болгаш күчү-күштү синирген бурганнарга мөгөер болгаш, оларга «кошка» Бурганны даап бодаары болдунмас болган.

¹⁹ Ин. 17:21; ¹ Ин. 1:3 || ¹ Фес. 5:24; ² Фес. 3:3; Евр. 10:23 ^{1:10} 1 Кор. 11:18 ^{1:11} 1 Кор. 3:3

^{1:12} Аж.-ч. 18:24; ^{19:1} 1 Кор. 3:4-5; ^{4:6} 6:12; ^{Тит. 3:13} || ^{Ин. 1:42} ^{1:13} Эф. 4:4-5 ^{1:14} Аж.-ч. 18:8; Рим. 16:23 ^{1:16} 1 Кор. 16:15 ^{1:17} 2 Кор. 10:10 ^{1:18} 1 Кор. 2:1; ² Кор. 2:15 || Рим. 1:16

^{1:19} Ис. 29:14 ^{1:20} У. ч. 21:30; Ис. 44:25; Рим. 1:22; ¹ Кор. 3:19 ^{1:22} Мф. 12:38; Мк. 8:11;

Ин. 2:18; 4:48; 6:30 ^{1:23} Гал. 5:11 ^{1:24} 1 Кор. 2:7; Кол. 2:3

сарыыл чок дирткен чүүлдү шилип алган, а күштүгү чүүлдү ыягтыгар дээш, бо делегейге кошка дирткен чүүлдү шилип алган. ²⁸ «Унелиг» деп санаттырар чүүлдү күш чок болдуар дээш, Ол бо делегейге дорамчылаткан, бак көрдүрген база «үнези чок» дирткен чүүлдү шилип алган.

²⁹ Ооң түннелинде Бурганның мурнунга кым-даа мактанып шыдавас. ³⁰ Бурганның ачызында силер ам Христос Иисуска башкарты берген силер. Бурганның мерген угааны биске Ону дамчыштыр боттанган. А ол мерген угаан бисти актыг болгаш ыдыктыг кылып кааш, бачыгтардан хостаан. ³¹ Бижилгеде: «Мактанар бодаан кижжи чүгле Дээрги-Чаяакчы дээш мактанзын!» — деп бижээни дег кылдыр боттанганы ол-дур.

*Павелдиң Коринфиге
ооң мурнунда суртаалдааны*

2 ¹ Ха-дунма, мен силерге кээримде, Бурганның чажыдын* каас-коя, чечен чугаа-биле, онзагай мерген угаан-биле суртаалдаар бодап келбээн мен. ² Силер-биле кады тургаш, Иисус Христостан аңгыда, Ооң белдир-ыяшка өлүмүндөн аңгыда, чүнү-даа билбес болурун шиитпирлээн мен. ³ Мен силерге сулараан, аажок коргуп-сирилээн чедип келдим. ⁴ А мээң медеглээн сөзүм биле суртаалы мерген угаан болгаш бүзүрөнчиг сөстөр-биле эвес, а Сүлдениң күчүзүн бадыткааны-биле салдарлы бооп турган. ⁵ Ынчангаш силерниң бүзүрелиңер кижиниң мерген угаанынга эвес, а Бурганның күчү-күжүңге үндезилеттинген-дир.

*Бурганның мерген угааны
Сүлдени дамчыштыр илереттинген*

⁶ Ындыг-даа болза, бис мерген угаанын бүзүрөл талазы-биле өзүп чедишкен улус аразынга суртаалдап турар бис. А ол мерген угаан — бо делегейниң эрге-чагыргазын ышкынар четкен чагырыкчы-

ларының мерген угааны эвес-ле болгай.* ⁷ Оон орнунга Бурганның амдыгаа чедир чажыт турган мерген угаанын суртаалдап турар бис. Ол мерген угаанын Бурган бисти өндүр бедик байдалче кирир дээш, өртемчейни чааярының бетинде ле баш удур шилип алган. ⁸ Бо делегейниң чагырыкчыларындан кым-даа ону билип шыдаваан, оон башка олар өндүр улуг Дээргивисти хере шаппас ийик. ⁹ Харын Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн:

«Бурганга ынак улуска Ооң белеткеп каан чүүлүн карак-даа көрбээн, кулак-даа дыңнаваан база кижиниң угааны-даа билип шыдаваан».

¹⁰ А Бурган биске ол чүүлдү Сүлдени дамчыштыр илередип берген, чүге дээрге Сүлдениң шинчилеп билбес чүвези чок, Ол Бурганның бодалдарының ханы дүвүн бүрүнү-биле билир. ¹¹ Кижиниң чүрээнде сүлдезинден аңгыда, ооң бодалдарын кым билирил? Шак-ла ынчаар Бурганның Сүлдезинден аңгыда, Ооң бодалдарын кым-даа билбес. ¹² А бис бо делегейге хамааржыр сүлдени хүлээп албаан бис. Харын Бурганның Сүлдезин хүлээп алган бис, ынчангаш Ооң биске хайырлаан чүүлдерин билип ап шыдаар бис. ¹³ Ол дугайында кижиниң мерген угааны өөреткен сөстөр-биле эвес, а Сүлдениң биске шингээттиргени сөстөр-биле суртаалдап турар бис. Сүлдеден келген алыс шынын Сүлдениң өөреткени сөстөр-биле чугаалап турарывыс ол*.

¹⁴ Кижжи бүдүжүнүн аайы-биле чурттап чоруур кижжи Бурганның Сүлдезиниң илереткен чүүлүн хүлээп албас. Ол ону мелегей чүүл деп санаар база угаап шыдавас, чүге дээрге ол чүүлдү чүгле Сүлдениң дузасы-биле угаап билип боор. ¹⁵ Сүлдеге башкарткан кижжи бүгү чүүлдү өттүр билип шыдаар, а оон бодун кым-даа өттүр билип шыдавас.

* 2:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның чажыды» эвес, а «Бурган дугайында херечилел» деп бижээн. * 2:6 Чагырыкчылар — бо домакта «чагырыкчыларны» анаада аза-бук күштер (Эф. 6:12) деп билип турар, ынчалза-даа политиктиг күш болгаш кижиниң мерген угаанын эдилээн улусту ынча деп турар база чадавас (1 Кор. 1:20 көр). * 2:13 Азы: «Сүлдеден келген алыс шынын Сүлдеге башкарткан улуска тайылбырлап турарывыс ол».

1:28 Иак. 2:5 1:29 Рим. 3:27; Эф. 2:9 1:30 Эф. 1:7; Флп. 3:9 1:31 Иер. 9:24; 2 Кор. 10:17 2:1 1 Кор. 1:18; 2 Кор. 2:15 2:2 Гал. 6:14 2:3 2 Кор. 11:30; 12:5; Гал. 4:13 2:4 1 Кор. 4:20 2:5 2 Кор. 4:7; 6:7 2:6 Флп. 3:15 2:7 Кол. 2:3 2:8 Ин. 7:48; Аж.-ч. 13:27 2:9 Иса. 52:15; 64:4; 65:17 2:10 Мф. 16:17 || 1 Ин. 2:20 2:11 У. ч. 20:27 2:12 Рим. 8:15 2:13 2 Кор. 1:12 || Ин. 6:45 2:14 Ин. 14:17; Рим. 8:7

¹⁶ «Кым Дээрги-Чаяакчының угаанын билит ап, Аңаа арга-сүме берип шыдааныл?»

А биске Христостун угаанын берип каан.

*Улус-биле эвес,
чүгле Бурган-биле мактаныңар*

3 ¹ Бнчаарга, ха-дунма, мен силерге, Сүлдеге башкарткан улуска дег, чугаалап шыдавас турдум, а биеэги кижжи бүдүжүнүн күзээшкиннеринге алыскан улуска дег, Христос-биле харылзаалыг чаш төлдерге дег, чугаалап турдум. ² Мен силерни кадыг чем-биле эвес, а сүт-биле чемгерип турдум, чүге дээрге кадыг чем чиир харыыңар чок турду, ам безин ыңдыг хевээр-дир силер. ³ Бачыттыг бүдүжүнерге чагыртыр хевээр-дир силер. Араңарга адааргал, алгыш-кырыш ам-даа бар турда, биеэги бүдүжүнерниң күзээшкиннеринге алыскан улус боор эвес силер бе, бодуңарны бүгү бо делегейниң улузу дег ап чоруур эвес силер бе? ⁴ Бирээнер: «Павелдин талалакчызы мен», а өскенер: «Аполлостун талалакчызы мен» — деп турар болза, өске бүгү улус дег болбаан силер бе?

⁵ Бнчаарга Аполлос деп кымыл? А Павел деп кымыл? Олар чүгле бараан болган улус-тур. Оларның ачызында Христоска бүзүрэн силер, Дээрги-Чаяакчы оларның кайызын-даа тускай ажыл-херекти дааскан. ⁶ Мен үрезин тарыдым, Аполлос ону суггарып турган, а Бурган өстүрүп каан. ⁷ Тараан болгаш суггарган кижиде онза чүү-даа чок, чүгле өстүрүп каан Бурганда чугула ужуртка бар-дыр. ⁸ Тарып турар кижжи суггарып турар кижжи чангыс сорулгалыг, оларның кайызы-даа кылган ажыл-херезинге дүүштүр шаңнал алыр. ⁹ Бис Бурган-биле кады чангыс ажыл-херек кылып турар бис, а силер — Ооң шөлү, Ооң тудуу силер.

¹⁰ Мен, мерген угаанныг тудугжу дег, Бурганның меңээ хайырлаан авыралы-биле үндезинни салып кагдым, а ооң кырынга аңгы кижжи тудуп үндүрер. Ындыг-даа болза, кижжи бүрүзү канчаар

тудуп үндүреринче кичээнгей салзын. ¹¹ Кым-даа салып каан үндезинден аңгы чаа үндезин салып шыдавас, а ол үндезинивис — Иисус Христос-тур. ¹² Кандыг-бир кижжи шак ол үндезинге тудуп үндүрүп тура, алдын, мөңгүн, үнелиг эртине даштар азы ыяш, сиген, саваң ажыглап боор. ¹³ Кымның-даа ажыл-херээ илден апаар, Христостун ээп кээр хүнү бүгү чүүлдү көсүк кылыштар, чүге дээрге Бурганның оду-биле шылгай бээр. Кижжи бүрүзүнүн кандыг ажыл-херек бүдүргенин ол от шылгаар. ¹⁴ Кандыг-бир кижжиниң бүдүрген ажыл-херээ — туткан тудуу шылгагданы эрте берзе, ол кижжи шаңнал алыр. ¹⁵ А бүдүрген ажыл-херээ өрттенип калза, ол когарап үнер. Ындыг-даа болза, ол кижжи камгалал алыр, чүгле оозу, оттан ушта тырткан дег, арга чадаарда камгалал болур.

¹⁶ Бурганның өргээзи бооп турарыңарны база Бурганның Сүлдези иштиңерде амьдырай бергенин билбезинер ол бе? ¹⁷ Бурганның өргээзин узуткап турар кижжи бар болза, Бурган ол кижжини узуткаар, чүге дээрге Бурганның өргээзи ыдыктыг, а силер дээрге ол өргээди дир силер.

¹⁸ Бодуңарга бодуңар дуурайлатпаңар. Кайы-бирээнер бо делегейниң улузунуң билишкени-биле мерген угаанныг мен деп бодап турар болза, херек кырында мерген угаанныг боор дээш, ол кижжи «мелегей» апарзын. ¹⁹ Бо делегейниң улузунуң мерген угааны — Бурганның мурнунга мелегей чүүл-ле болгай. Бижилгеде мынча деп бижээн-дир:

«Ол мерген угаанныг дирткеннерни оларның-на кажары-биле тудар».

²⁰ А оон ыңай:

«Дээрги-Чаяакчы мерген угаанныгларның бодалдары чүгле хей-бус дээрзин билит».

²¹ Бнчангаш кым-даа улус-биле мактанмазын, чүге дээрге бүгү чүве силерни-дир: ²² Павел, Аполлос, Кифа Пётр

^{2:16} Иса. 40:13; Рим. 11:34 ^{3:2} 1 Пет. 2:2; Евр. 5:13 ^{3:3} 1 Кор. 1:10-11 || Гал. 5:19-20
^{3:5} Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 4:6; 16:12 || Эф. 3:7; Кол. 1:25 ^{3:6} Аж.-ч. 18:4-11, 27-28 ||
 Ин. 4:36-38 ^{3:7} Гал. 6:3 ^{3:8} Мф. 16:27; 2 Ин. 1:8 ^{3:9} 2 Кор. 6:1 || Эф. 2:20-22 ^{3:10} Рим. 15:20
^{3:11} Иса. 28:16; Эф. 2:20; Кол. 2:7; Ажыл. 21:14 ^{3:13} 1 Кор. 1:7 || 1 Кор. 4:5 || 1 Пет. 1:7
^{3:15} Ам. 4:11; Зах. 3:2 ^{3:16} Рим. 8:9; 1 Кор. 6:19; 2 Кор. 6:16 ^{3:17} Эф. 2:21 ^{3:19} У. ч. 21:30;
 Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20 || Иов 5:13 ^{3:20} Ыд. ыр. 93:10-11

азы бо делегей-даа, амыдырал азы өлүм-даа, амгы азы келир үе-даа — ол бүгү силерниң-дир, ²³ ынчаарга боттарыңар Христоска хамааржыр силер, а Христос — Бурганга.

Коринфичилер боттарын өрүкөрдүнгөн

4 ¹ Ынчаарга бисти Христостун баараан болукчуларын дег, Бурганнын чажыттарын бүзүрөп дааскан улусту дег хүлээп ап көрүңөр. ² Бир-ле чүүлдү бүзүрөп дааскан улустан шынчы чорук негетинер болдуру ийин. ³ Силерниң азы кандыг-бир өске кижиниң мени шийдип, чүвө чугаалаары мени барык-ла хөлзетпейин турар. Бодум безин бодумну шийтпес кижни мен. ⁴ Арын-нүүрүм арыг, ынчалза-даа мээң агартынымы ында эвес: мээң шийткөкчим — Дээрги-Чаяакчы ол-дур. ⁵ Ынчангаш чогуру үе үнмээнде, Дээрги-Чаяакчы чедип келбээнде, чүнү-даа шийтпөңөр. Ол караңгыда чажыртынган чүүлдү чырыдыпкаш, чүректрениң бодал-хөөннерин ажыдыттар, кижни бүрүзү ынчан Бурганнын макталын алыр.

⁶ Ха-дунма, мен ол бүгүнү, силерге ачы-дуза болзун дээш, бодумга база Аполлоска хамаарыштыр чугаалап тур мен. «Бижээн чүүлдүн кызыгаарын ажыр баспаңар» — дээн сөстөрнүң утказын бистиң үлегер-чижээвистен билип алзыннар дээш* база бир кижини өскезинден өрү көрбөзүңгө бистен өөренип алзыннар дээш, силерге ону чугааладым.

⁷ Кым сени онзагай кижни кылып тура-рыл? Бургандан белек кылдыр албааның, бодуннуу боор чүң барыл? Сен бүгү чүүлдү алган болзундза, чүгө ону халас албаан дег мактангы сен?

⁸ Пөгө берген-дир силер аа! Бажыңар ажыра баян-дыр силер! Бис чогувуста-

ла, хааннар апарган-дыр силер аа?! Силерниң ам бодап турарыңар ёзугаар ындыг-ла болгай. Херек кырында хааннар апарган бооруңар кай, бис база ынчан силер-биле кады хааннап тургай бис де! ⁹ Бирде бодап кээримге, Бурган элчиннер бисти адактын адаа, өлүмгө шийттирген улус кылгаш, көргүзүп кылдыр салып каан-дыр.* Бүгү өргөмчөй, дээрнин төлээлери база улус-чон бисче көрүп турар-дыр. ¹⁰ Христос дээш бис «мелегей» апарган бис, а силер Аңаа башкарты бергеш, мерген угаанның апардыңар! Бис кошкак бис, а силер күчүлүп силер! Улус силерни алдаржыдып турар, а бистиң ат-алдары-выс баксыраан. ¹¹ Амдыгаа чедир аштап, суксап чор бис, эът-бот шывар хевисви-даа чок; эттедип-соктуртуп чор бис, аалоранывыс-даа чок. ¹² Холдарывыс-биле ажылдап ап, хонууvus үспейн чор бис. Бисти бак сөглээрге, харызынга алгап-йөрээр-дир бис; истеп сүрөрге, шыдажып эртер-дир бис. ¹³ Биске бак аас эдерге, эп-чөп-биле харылыаар-дыр бис. Бо делегейге хамаарыштыр алырга, бок-чам, амдыгаа дээр таптай басып келген доозун-довурак дег-дир бис.

¹⁴ Мен силерни ыятсын дээш мону биживедим, чок! Харын ынак ажы-төлүмнү дег, силерни угаан киир сургап тур мен. ¹⁵ Муң-муң христиан кижизидикчилерлиг-даа болзундза, эжен-эндерик адаларыңар бар эвес. А мен, силерниң Христос Иисуска башкарты бээринер дээш, Ооң Буянныг Медээзин сургаалдаанын дамчыштыр адаңар апарган мен. ¹⁶ Ынчангаш дилеп тур мен: мээң үлегерим эдерип көрүңөр*. ¹⁷ Чогуу-на ол дээш Дээрги-Чаяакчыга шынчы, ханы ынак оглум Тимофейни силерге чоруттум. Чер болганга, христиан ниитилел бүрүзүңгө мээң канчаар өөредип турарым дег, ол

* 4:6 Азы: «Бижилгеде бижээнинден арттыр нарыыдап турбазынга бистиң үлегер-чижээвистен билип алзыннар дээш». * 4:9 Мында Павел Римге тиелелге демдеглен, чыскаалып кылаш-ташкан улус-биле деңнелге кылып турар чадавас. Эрте-бурунгу Римге тиелелге чедип алган полководчулар триумф азы чыскаал кылыр эрге алыр турган, ынчан чыскаалдын бажынга шериг тергеге тиелекчи чорууру, а ооң соондан дайын олчазын сөөртүп, туттурганнарны шуштурган. Чыскаалдын эн сөөлүңгө өлүмгө шийттирген туттурганнар чорууру: оларны арзыланарга бериптер азы бедик хаядан дүжүр октаптар.* 4:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мээң Христостун үлегерин эдергеним дег» деп сөстөрни немээң.

3:23 2 Кор. 10:7; Гал. 3:29 4:4 Аж.-ч. 23:1 || Иов 9:2, 15 4:5 Мф. 7:1; Рим. 2:1 || Иов 12:22; Эклл. 12:14; Дан. 2:22 || 2 Кор. 10:18 4:6 Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5 4:7 Ин. 3:27 4:8 Ос. 12:8; Зах. 11:5; Ажыд. 3:17 4:9 Рим. 8:36 4:10 2 Кор. 11:19 || 2 Кор. 13:9 4:11 2 Кор. 11:27; Флп. 4:12 4:12 Аж.-ч. 18:3 || Мф. 5:44; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:14 4:14 2 Кор. 6:13 4:15 Флм. 1:10 4:16 1 Кор. 11:1; 1 Фес. 3:7; 2 Фес. 3:7 4:17 Аж.-ч. 16:1; 1 Кор. 16:10; 1 Тим. 1:2

силерге мээң Христос Иисуска башкар-
ткан амыдыралым дугайында сагынды-
рып чугаалаар.

¹⁸ Мени силерже чеде бербес боор дээнзиг, араңарда чамдык улус өрү көрдүне берген-дир. ¹⁹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаякакы-ла күзээр болза, мен силерге удавайин чеде бээр мен. Ынчан демги өрү көрдүнгөн улустун аксы-сөзүнүн чеченин эвес, а херек кырында күжүнүн бар-чогун шенеп көөр мен. ²⁰ Чүге дээрге Бурганның Чагыргазы чечен сөс эвес, а күчү-күш дамчыштыр Бодун көргүзөр. ²¹ Силерже кижизидер шывыктыг чеде берейн бе азы ынакшыл доллар чөпшүл сеткилдиг чеде берейн бе? Чүнү күзээр силер?

*Самыыраан кижини
Павелдиң буруу шапканы*

5 ¹ Силернин араңарда самыыраар чорук тывылган деп чугаа-соот чер-черде дыңналып тур. Дүрзү-бурганга чүдүүр улустун безин билбези хай-калчаа самыыраар чорук силерде бар дээр-дир: бирээңер сонгу иези-биле холбажы берген дээр-дир. ² А силер менээргенир-дир силер! Ооң орнунга мунгарап-човап, ындыг херек үүлгеткен кижини араңардан үндүрөр ужурлуг эвес силер бе? ³⁻⁴ Мага-бодум-биле араңарга турбазыма-даа, сагыш-сеткилим-биле — кады мен. Ынчангаш силернин чаныңарга турган-даа дег, ындыг херек үүлгеткен кижини канчаптарын Дээргивис Иисустун адындан шийтирлептим. Чаңгыс черге чыгып келгениңерде (база сагыш-сеткилим-биле араңарга турумда), Дээргивис Иисустун эрге-күжү-биле ⁵ ындыг кижини эрликке хүлээдиң берээл* — оон бачыгтыг күзээшкиннерлиг мага-боду узуткатынзын база Дээрги-Чаякакчының шийткел хүнүнде оон сүлдөзи камгалал алзын. ⁶ Силерде мактаныпкы дег чүү-даа чок. «Хөй далган хөөй берзин дизе, ынай ажыткы херегин» билбес силер бе? ⁷ Чаа

хөөткен далган боор дээш, эрги ажыткыны аштап кааптыңар, силер болза ажыткы холуваан далган-на болгай силер. Чүге дээрге Хосталгышкын байырлалывыстың Хураганы боор Христосту бис дээш өргөзөн болгай. ⁸ Ындыг болганда, Хосталгышкын байырлалын бузутуг-бак болгаш будалчак чоруктуң эрги ажыткызы-биле эвес*, а ак сеткил болгаш алыс шынның ажыткы чокка хаарган далганы-биле байырлап чоруулуңар.

⁹ Самыыраан улус-биле харылзашпаңар деп мооң мурнундагы чагаамга бижээн мен.* ¹⁰ Ындыг-даа болза, черле бо делегейде турар бүгү самыыраан улус-биле, чазый-чилби база акша бузурукчузу улус-биле азы дүрзү-бурганнарга чүдүүрлер-биле харылзашпаңар дивээн мен. Оон башка бо делегейни шуут каапкаш, чоруур ужурга таварышкай силер. ¹¹ Бүзүрөөн ха-дуңманың бирээзи мен дээр, а херек кырында самыыраан, чазый-чилби азы дүрзү-бурганга чүдүүр, нүгүлчү азы арагачы, акша бузурукчузу кижиги-биле харылзашпаңар деп, мен ам силерге тайылбырлап бижип ор мен. Ындыг кижиги-биле кады аыш-чем безин чивеңер! ¹²⁻¹³ Христиан ниитилелден дашкаар турар улусту шийдери мээң кандыг херээм чүвөл? Дашкаар турар улусту Бурган шийдер, а силернин херээңер — христиан ниитилелдин иштинде турар улусту шийдери-дир. Ынчангаш силер *бужар-бак кижини араңардан үндүрүптүңер.*

*Бүзүрөөңнерге шийткел херектери
сайгартпаңар*

6 ¹ Ха-дуңманы-биле чөрүлдээ үнүп кээрге, силернин кайы-бирээңер Бурганның улузунуң эвес, а бүзүрели чок улустун шийткел кылыр черинге чаргызын үзе шийтирерин канчап диттирил? ² Кай, Бурганның улузу бо делегейни шийдер дээрзин билбес силер бе? Алызы барып бо делегейни шийдер ужурлуг улус, таанда-ла ындыг чугула

* 5:5 Бачыгтыг кижини христиан ниитилелден үндүрерин ыңча деп турар хире. Ол дээрге оон эрликтин чагыргазының адаанче эглири-дир. * 5:8 Хосталгышкын байырлалының үезинде иудейлер ажыткы холаан далгандан быжырган хлеб чивес турган (Хост. 12:18-19 көр). * 5:9 Павел элчинин Коринфиде бүзүрөөңнер ниитилелинге оон мурнунда бижээн чагаазы; биске ол чагаа четпейн барган.

4:19 1 Кор. 11:34; 16:5; 2 Кор. 1:15-16 4:20 1 Кор. 2:4 4:21 2 Кор. 10:2; 13:2 5:1 2 Кор. 12:21 || Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30; 27:20; Ам. 2:7 5:3-4 Кол. 2:5 5:5 2 Кор. 2:6; 1 Тим. 1:20 || У. ч. 23:14 5:6 Мф. 13:33; Лк. 13:21; Гал. 5:9 5:7 Хост. 12:15; Ы. х. к. 16:3 5:8 Мк. 8:15; Лк. 12:1 5:9 Эф. 5:11; 2 Фес. 3:14 5:11 2 Фес. 3:6 5:12-13 Мк. 4:11 || Ы. х. к. 17:7 6:1 Мф. 18:17 6:2 Мф. 19:28

эвес херектерни боттарынар шиитпирлеп шыдавазыңар ол бе? ³ Дээрнийн төлээлерин шиидеривисти билбес улус силер бе? Таанда-ла амыдыралчы айтырыгла-рывысты боттарывыс шиитпирлеп шыдаvas бис бе? ⁴ Хүн бүрүнүн маргылдаалыг херектерин шиитпирлээрде, христиан нийтилелге кандыг-даа хамаарылга чок улусту канчап шииткекчилер кылдыр томуйлап аар силер? ⁵ Бяткаш, арныңар кыссын! Таанда-ла Бурганга бүзүрөөн ха-дунма улзуңарда чаргы чарып шыдаар чаңгыс-даа угаанныг кижичок болганы ол бе? ⁶ А дөмей-ле, ха-дунмашкы улус эртип, удур-дедир шииткел черинге билдиржир, ам артында бүзүрөөн улус мурдунга чаргылдажыр-дыр силер.

⁷ Шынап-даа болза, араңарда чаргылдажып турарыңар-ла силерни бакка суга бээр-дир. Хомудап артарыңар оон дээр турбаан бе? Когарап артарыңар оон дээр эвес бе? ⁸ А силер боттарыңар артында-ла ха-дунманар боор улусту безин хомудадыр, оларга когарал чедирер-дир силер.

⁹ Чөптүг-шынныг эвес улус Бурганның Чагыргазын салгап албазын билбезиңер ол бе? Бодуңарни мегелевөөн. Самыыраар, дүрү-бурганга мөгөөр, ашак-кадайыңа өскерлир улус, а ол ышкаш самын-садар эрлер, эр улус-биле холбайжыр эрлер; ¹⁰ ооржу, чазый-чилби, арагачы, нүгүлчү азы акша бузуар улус — олар шунту Бурганның Чагыргазын салгап албас. ¹¹ Силерниң чамдыыңар шак-ла ынчаар амыдырап чораан болгай. Ынчалза-даа Дээрги Иисус Христостун ады-биле бистин Бурганывыстың Сүлдезинге арыдыр чугдурган, ыдыктаттырган база агартырган силер.

Самыын-садар херээженнер-биле христианнар холбашпазын

¹² «Меңээ бүгү чүвени чөпшээрээн» — деп болур силер*, ынчалзажок ооң шунтузу меңээ ажыктыг болбас. «Меңээ

бүгү чүвени чөпшээрээн», ынчалзажок чүү-даа чүве мени чагырып албас ужурлуг. ¹³ «Чем — хырынга, а хырын — чемге херек», ынчалза-даа Бурган оозун-даа, өскезин-даа бир дөмей узуткап каар. Мага-ботту самыыраарыңа эвес, а Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан болзун; а Дээрги-Чаяакчы мага-ботту чагырзын. ¹⁴ Бурган Дээрги Иисусту өлүглер аразындан катап диргизип каан; Ол бисти база Бодунун күчү-күжү-биле катап диргизиптер. ¹⁵ Кай, силерниң мага-бодуңар Христостун мага-бодунун кезектери боорун билбезиңер ол бе? Ындыг болганда, канчап-ла мен, Христос-биле харылзаалыг кезектерни ап алгаш, самыын-садар херээжен-биле харылзаалыг кылып каар мен? Ындыг боор ужур чок! ¹⁶ Кай, самыын-садар херээжен-биле холбайжып турар кижичок-биле кады чаңгыс мага-боттуг апарын билбезиңер ол бе? Бижилгеде мынчаар бижээнне болгай: *«Ийи кижичаңгыс мага-ботка катчыр»*. ¹⁷ А Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаалыг апарган кижичок-биле кады чаңгыс Сүлдеге каттышкан.

¹⁸ Самыыраар чоруктан чайлап чоруңар. «Кижиниң үүлгеткени кандыг-даа бачыт оон мага-бодунга хамаарылга чок» деп болур силер, ынчалзажок самыырап турар кижичок бодунун мага-бодунга удур бачыт үүлгедир. ¹⁹ Кай, силерниң мага-бодуңар Бургандан хүлээп алганыңар, силерниң араңарда амыдырай берген Ыдыктыг Сүлдениң өргээзи боорун билбезиңер ол бе? Силер ам бодуңарни баш билбес силер! ²⁰ Чүге дээрге Бурган силерни улуг өртөк-биле садып хостаан. Ынчангаш мага-бодуңар-биле* Бурганы алдаржыдыңар!

Өг-бүлө айтырымы

7 ¹ «Эр кижичаңгыс херээжен кижиге дегбес болза эки» деп*, чагаада бижээн чүүлүнерге хамаарыштыр. ² Ындыг-даа болза, силерниң араңарда самыыраар чорук

* ^{6:12} Ол сөстөр Павелдин коринфичилерден алганы чагаадан цитата эвес, а Павелдин бодунун бадыткалы деп бодал база бар. * ^{6:20} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мага-бодуңар-биле» деп сөстөргө «База Бурганга хамааржыр сеткил-сагыжыңар-биле» деп сөстөрни немээн. * ^{7:1} Ол сөстөр Павелдин коринфичилерден алганы чагаадан цитата эвес, а Павелдин бодунун бадыткалы деп бодал база бар.

^{6:5} 1 Кор. 15:34 ^{6:7} Мф. 5:39-40 ^{6:9} Гал. 5:21; ^{6:9} Эф. 5:5 || ^{6:9} Хост. 20:14; ^{6:10} Евр. 13:4 ^{6:10} Мк. 7:21-23; ^{6:11} Гал. 5:19-21 ^{6:11} Эф. 2:2 || ^{6:11} Ин. 13:8; ^{6:11} Эф. 5:26; ^{6:11} Тит. 3:5; ^{6:11} Евр. 10:22 ^{6:12} 1 Кор. 10:23 ^{6:15} Эф. 5:30 ^{6:16} Э. д. 2:24; ^{6:16} Мк. 10:7-8; ^{6:16} Эф. 5:31 ^{6:17} Эф. 4:4 ^{6:18} Гал. 5:19; ^{6:18} Эф. 5:3; ^{6:18} 1 Фес. 4:3 ^{6:19} Рим. 14:7 ^{6:20} 2 Пет. 2:1; ^{6:20} 1 Кор. 7:23

бо-ла таваржыр болганда, эр кижги бүрүзү бодунуң кадайы-биле, а херэежен кижги бүрүзү бодунуң ашаа-биле чоок харылзаалыг боорундан ойталавазын. ³ Ашаа кадайынга хамаарыштыр эр-херэежен хүлээлгени болур-чогууру-биле күүсетсин, а кадайы ашаанга хамаарыштыр хүлээлгезин күүсетсин. ⁴ Чүге дээр-ге кадай кижиниң мага-бодун ол боду баш билбес, а ашаа баш билир. Ашааның мага-бодун база боду эвес, а кадайы баш билир. ⁵ Араңарда чоок харылзаалыг боорундан ойталаваңар, чүгле ийилээ дугуржуп алгаш, мөргүүру-биле кезек өйдө эр-херэежен харылзааларны соксадып болур силер. А ооң соонда база катап чоок харылзаалыг болуңар, оон башка бодуңарны туттунуп шыдавазыңарны ажыглап, эрлик силерни күткүдө берип боор. ⁶ Ындыг-даа болза, мен ону айтышкын эвес, а чөпшээрел хевирлиг кылдыр чугаалап тур мен. ⁷ Бүгү улустуң ол тала-биле меңээ демей боорун күзээр ийик мен, ынчалза-даа кижги бүрүзү өскелерни дег эвес ачы-буянныг белекти Бургандан алыр: бирээзиниң – ындыг, а ескезиниң – мындыг боор.

⁸ Кадайланмаан улус болгаш дулгуктарга хамаарыштыр чугаалаар чүвөм бо: олар, мен ышкаш, чааскаан чоруур болза эки. ⁹ Ынчалза-даа боттарын туттунуп шыдавастар болза, күзөөшкінден хөлзөп-хайныр орнунга, оларның өгленип алганы дээр.

¹⁰ А өгленчип алган улуска Дээрги-Чаяакчының айтышкынын дамчыдып тур мен: кадайы ашаандан чарылбас ужурулуг. ¹¹ А ол ашаандан чарлы-даа берзе, чааскаан чорзун азы ашаа-биле эптежиң, катап олуржуп алзың. Ашаа, бодунуң ээлчээнде, кадайыңдан чарылбас ужурулуг.

¹² Арткан улуска хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының эвес, а мээң бодалымны чугаалап көрейиң: Бурганга бүзүрүн ха-дунманың бирээзиниң кадайы бүзүрвээн херэежен бооп, ашаа-биле

чурттаарыңдан ойталавас болза, ол эр кижги кадайыңдан чарылбас ужурулуг. ¹³ А ол ышкаш бүзүрвээн херэежен кижиниң бүзүрвээн ашаа ооң-биле чурттаарыңдан ойталавас болза, ол херэежен ашаандан чарылбас ужурулуг. ¹⁴ Чүге дээрге бүзүрвээн кадайының салдары-биле бүзүрвээн эр кижги Бурганга чоок апарган-дыр, а бүзүрвээн ашааның салдары-биле бүзүрвээн херэежен кижги Бурганга чоок апарган-дыр. Оон башка ажы-төлүңер арыг эвес тургай-ла, а ам олар Бурганга хамааржыр. ¹⁵ А бүзүрвээн ашааңар азы кадайыңар чарлырын күзей берзе, оларны-биле болгай аан. Ындыг таварылгада бүзүрвээн эр, херэежен хадунма хостуг боор. Ынчалза-даа Бурган силерниң* эп-найыралдыг амьдыралче кыйгырган. ¹⁶ Шынап-ла, канчап билир сен, өг-бүлениң херэежен ээзи? Ашааңны камгалаптарын чадавас. Азы канчап билир сен, өг-бүлениң эр ээзи? Кадайыңны камгалаптарын чадавас.

¹⁷ Ынчаарга чүл? Кижги бүрүзү Дээрги-Бурган-Чаяакчының аңаа доктаадып бергени, ол дээш кыйгырганы чүүлдүң айы-биле амьдыразын. Бүгү христиан ниитилелдерге «ынчалыңар» деп дужаап тур мен. ¹⁸ Кыргыжак демдектеттирип алган тургаш, Дээрги-Чаяакчыга кыйгырткан кижги оозун чабырбазын. А кыйгыртак демдектеттирбээн тургаш, кыйгырткан кижги ол ёзулалды кылдыртпазын. ¹⁹ Кыргыжап демдектээринде-даа, кыргыжап демдектетпезинде-даа көңгүс ужур-утка чок. Бурганның айтышкынын сагыры – кижиге эң чугула чүүл ол-дур! ²⁰ Кижги бүрүзү Бурган ону кый дээн үде турган байдалынга хевээр артып калзын. ²¹ Сени кый дээн үде кул турган болзунза, хөлзөп-дүвүрөвө. (Ынчалза-даа хосталы бээр аргаң бар болза, ону ажыглааны дээр.) ²² Дээрги-Чаяакчы кый дээн үде кул турган кижги Ооң мурнунга хостуг боор. А хостуг хамааты тургаш, кыйгырткан кижги ам Христостуң кулу боор. ²³ Бурган силерни улуг өртөк-биле

* 7:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурган силерни» деп эвес, а «Дээрги-Чаяакчы бисти» деп бижээн. * 7:18 Эрте-бурун шагда чамдык еврейлер кыргыжап демдектээшкениң демдектерин чайладыры-биле пластикалыг кезип эмнээшкinnen кылып турганнар.

7:3 Хост. 21:10 7:5 Хост. 19:15 || 1 Чылг. 21:1; Мф. 4:3; 1 Фес. 3:5 7:6 2 Кор. 8:8 7:7 Мф. 19:11-12; 1 Кор. 12:4; 1 Пет. 4:10 7:9 1 Тим. 5:14 7:10 Мал. 2:16; Мк. 10:9 7:11 Мк. 10:11 7:12 Эзра 10:3, 11 7:14 Ы. х. к. 22:9; Мал. 2:15 7:16 1 Пет. 3:1 7:18 Аж.-ч. 15:1-2; Гал. 5:2 7:19 Рим. 2:28-29; Гал. 3:28; 5:6; Кол. 3:11 7:22 Ин. 8:32; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1; Флм. 1:16 || Рим. 6:22 7:23 1 Кор. 6:20 || Лев. 25:42, 55

садып хостап алган, ындыг болганда, кижилерге кулдар болбаар. ²⁴ Ха-дунма, кайыңар-даа Бурганның мурнунга кыйгырткан үезинде турган байдалыңга хевээр артып калзын.

²⁵ Кажан-даа өг-бүле тутпаан улуска хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчыдан келген айтышкын менде чок. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчынын өршээли-биле бүзүрелге төлептиг деп санаткан кижии бооп, бодунуң чагы-сүмемни кадайи. ²⁶ Амгы түрэнчиг үелерде кижии амыдыралының байдалын өскөртпөс болза эки деп бодаар мен. ²⁷ Кадайың-биле чурттап турар болзуңа, канчаарыл? Чарылган херээр чок. А бир эвес кадай чок болзуңа, кадай дилеве. ²⁸ Ынчалза-даа кадайланьп алзыңа, бачыг үүлгөткен болбас сен. А ол ышкаш эр кижии дегбээн арыг кыс ашакка барып алза, ооң база бачыды чок. Ындыг-даа болза, өгленип алган улус амыдыралыңга түрөдөл көөрүн утпаңар, а мен силерни камнаарын кызар-дыр мен.

²⁹ Биригээр чугаалаарга, ха-дунма, үениң төнчүзү чоокшулап келген-дир. Моон сонгаар кадайлыг улус кадай албаан улус дег болзун. ³⁰ Качыгдан улус ботгарын качыгдаваан улус дег алдынын. Өөрүп-байырлаан улус өөрүп-байырлаваан улус дег болзун. Садып ап турар улус чүзү-даа чок улус дег болзун. ³¹ Бо делегейини ажыл-херектеринче дүлүн берген улус оларны кылбайн турар улус дег болзун. Чүге дээрге бо делегей амгы үеде бар хевири-биле эстип-хайлы бээр.

³² Кандыг-даа сагыш човаашкынар силерни шүүдетпес боорун күзөп тур мен. Кадайланмаан кижии Дээрги-Чаяакчының ажыл-херектери дээш база Оон

күзелин хандыраар дээш сагыш човаар. ³³ А кадайлыг кижии хүн бүрүнүң амыдыралы дээш, кадайының күзелин хандыраар дээш сагыш човаар. ³⁴ Ооң сонуургал-чүткүлдери чөрүшкек боор*. Ашаа чок херэежен азы эр кижии дегбээн арыг кыс, бодунуң мага-боду болгап сагышсеткили-биле Бурганга бүрүнү-биле бердинер дээш, Дээрги-Чаяакчының ажыл-херээн бодаар, а ашактыг херэежен хүн бүрүнүң амыдыралы дээш база ашааның күзелин хандыраар дээш сагыш човаар. ³⁵ Силерни кандыг-бир чүүлдерге кызгадар дээш эвес, а бодуңарга ажыктыг болзун дээш; өскээр чардыкпайн, Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердини, шаптык чокка бараан болзуннар дээш, мен мону чугаалап тур мен.

³⁶ Силерниң кайы-бирээнер бодунуң назы четкен уруунуң чааскаан чурттап чорууру дээш буруулуг мен деп саназа база ону өглөп каары херек болза, бодунуң күзелин өзугаар кылзын. Ол кижии уруун өглөп казгын, ол чорук бачыттыг эвес боор. ³⁷ А бодунуң чүрээнде чайгылыш чок шийтир хүлээп алган, түрегделге туттурбаан, бодун туттунуп шыдаар харыктыг база бодунуң уруун арыг хевээр кадалап аар деп чүрээнде шийтирлээн кижии бар болза, ооң кылып турары эки. ³⁸ Ынчангап уруун ашакка берип турар аданын кылып турары шын, а бербейн турар аданың кылып турары оон-даа эки*.

³⁹ Ашаа дириг чорда, херэежен кижии ооң-биле тудуш харылзаалыг боор, ынчалза-даа ашаа чок апаар болза, күзээн кижизинге барып ап боор. Чүгле ол кижии Дээрги-Чаяакчыга бүзүрээр болзун. ⁴⁰ Ындыг-даа болза, мен бодаарымга

* 7:34 Чамдык бурунгу сөзүглелдерде «Чөрүшкек боор» деп өстөр кадайлыг кижиниң сонуургал-чүткүлдеринге эвес, а дараазында домакта ашаа чок херэежен кижии азы ашакка барып көрбээн кыс-биле ашактыг херэеженнин аразында чөрүшкек чүүлдерге хамаарышкан бооп турар. Ооң уламындан бо кезек чериниң утказы бир аңгы апаар. * 7:36-38 Бо домактарда «Силернин кайы-бирээнер» деп өстөр-биле Павелдин назы четкен кыстың ачазын азы эр душтуун көргүскени тода билдинмес бооп турар. Бир эвес кыстың эр душтуун көргүскен болза, ол үш домакты мынчаар очулдуруп болур: «Силерниң кайы-бирээнер „Дүгдөшкөн душтуу кыска хамаарыштыр бодунуң алдынып турарым буруулуг-дур, оон өгленир назы-хары эртип бар чор, олуржуп аарывыс чугула-дыр“ деп бодаар болза, бодунуң күзелин өзугаар кылзын. Ол душтуу кыс-биле өгленчип ап боор, ол чорук бачыттыг эвес боор. А бодунуң чүрээнде чайгылыш чок шийтир хүлээп алган, түрегделге туттурбаан, бодун туттунуп шыдаар харыктыг база бодунуң душтуун арыг хевээр кадалап аар деп чүрээнде шийтирлээн кижии бар болза, ооң кылып турары эки. Ынчангап душтуу-биле өгленчип турар эрниниң кылып турары шын, а өгленшпейн турар эрниниң кылып турары оон-даа эки».

(а Бурганның Сүлдези база мээң-биле кады ышкажыл), дулгуяк хевээр артары анаа улам амыр-чыргалдыг боор.

Дүрзү-бурганнарга өргээн чем дугайында

8 ¹ Дүрзү-бурганнарга өргүп салган чем дугайында бижээниңерге хамаарыштыр.* «Бистиң шуптувуста билиг барын билир бис». Ол шын болбайн канчаар, ынчалза-даа билиг улусту адырыгак кылып каар, а ынакшыл быжыктырып турар. ² Бир-ле чүүлдү билир мен деп бо-даар кижичерек кырында чүнү-даа болур-чогууру-биле билбес. ³ Ынчалза-даа Бурганга ынак кижичерек Аңаа билдингир апарган-дыр.

⁴ Ынчангаш дүрзү-бурганнарга өргүп салган чемге хамаарыштыр: «Билир чүүлүвүс мындыг: бо делегейде дүрзү-бурган — көңгүс чүү-даа эвес база чүгле чаңгыс Бургандан өске кандыг-даа бурган чок. ⁵ Дээрде азы черде бурган деп адаткан чүүлдер бар-ла харын (шынап-ла, эн-дерик хөй „бурганнар“ болгаш „дээр-гилер“ бар болбазыкпе). ⁶ А бисте чүгле бүгү чаяалганың эге-дөзү, амыдыралывыстың эчис сорулгазы боор чаңгыс Бурган Ада болгаш бүгү чаяалганың Ону дамчыштыр бар апарганы, Ону дамчыштыр амыдырап чоруурувус чаңгыс Дээр-гичерек Иисус Христос олар бар»*.

⁷ Ынчалза-даа улустун шуптузунда шак ындыг билиг чок. Чамдык улус чоокка чедир-ле дүрзү-бурганнарга өргүлгө салган чем чип, оларга мөгөйиг дугайында бодап чаңчыккан. Ындыг улустун арын-нүүрү ам-даа быжыкпаан болгаш, өргүлдө салган аш-чем оларны бужартадыптар.

⁸ «А аш-чем бисти Бурганче чоокшуладып шыдавас. Кандыг-бир чемни чивес-даа болзувусса, биске багай болбас, ону чиир-даа болзувусса, демей-ле биске эки апарбас»*.

⁹ Чүглө оваарнып көрүнер: силер-ниң хостуу-биле чемненириңер бүзүрели быжыкпаан улусту бачыгче күткүдө бербезин. ¹⁰ Ам-даа чегей билиглиг, быжыкпаан кижичерек шыырак билиглиг сээң дүрзү-бурганга мөгөөр черде өргүлдө салган аш-чем чип ораының көрүп кагза, ол кижичерек дүрзү-бурганга өргээн эйти чий бээр кылдыр оон арын-нүүрүн «быжыктырып» шыдааның ол боор бе? ¹¹ Силерден кошкак дунмаңны — Христостун ол дээш өлгөни кижичерек силер-ниң билиңер өлүмгө чедире бээри ол-дур. ¹² Оон быжыкпаан арын-нүүрүн балыглааныңар-биле бүзүрөөн ха-дун-маңарга удур бачыт үлгөткөш, Христоска удур бачыт үлгөлдө турарыңар ол-дур. ¹³ Ынчангаш аш-чем мээң бүзүрөөн ха-дунмамны бачыгче күткүдүп турар болза, ону бачыгче кирибес дээш, моон сонгаар кажан-даа эгт чивес мен.

Павелдин бодунуң эргелерин

ажыглавааны

9 ¹ Мени көрүнер даан. Хостуг эвес-тир мен бе? Элчин эвес-тир мен бе? Дээр-гивис Иисусту көргөн эвес ийик мен бе? Дээр-гичерек-Чаяакчы-биле эвилелдиг амыдыралыңар — мээң ажыл-херектер-имниң үре-түңнели эвес ийикпе? ² Өске улуска элчин эвес-даа болзумза, чүү-кандыг-даа болза, силерге элчин мен. Боттарыңарны-на Дээр-гичерек-Чаяакчы-биле эвилелдиг амыдыралыңар — элчин боорунуң бадыткалы ол-дур.

³ Мээң херэмни сайгарыксап турар улуска удур камгаланың чүүлүм бодур. ⁴ Аш-чем чиир, суксун ижер эргевис чок бе? ⁵ Азы өске элчинер ышкаш, чижээ, Дээр-гичерек Иисустун дунмалары* база Кифа Пётр ышкаш, Бурганга бүзүрөөн кадайлыг бооп, ону эдертип алгаш чоруур эргевис чок бе? ⁶ Азы чүглө Варнава биле мен хүн бүрүнүң амыдыралыңга

* 8:1 Өргүлдө салган малдың эьдин оон мынчалдыр үлээр: бирги кезеэн өргүлдө салыр бедигээшке өрттедиптер, ийигизин бараалгакчыларга бээр, а үшкүзүн өргүлдө салган кижичерек эгидип бээр-ге, ол болганчок боду болгаш чалаткан аалчылары-биле кады бурганнарның өргээзинге-ле чиптер турган. * 8:6, 8 Бо домактарда кавычка иштинче кириген черлер коринфичилерниң Павелге чагаазындан алдыңан бооп чадавас, ынчалза-даа ол цитаталарның каяа төнүп турары ылап билдинмес. * 9:5 Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээр-гичерек Иисустун акылары».

8:1 Аж.-ч. 15:20, 29 || 1 Кор. 13:4-13 8:2 Гал. 6:3 8:3 Гал. 4:9 8:4 Ы. х. к. 4:35; 6:4-5; 1 Хаан. 12:21;

Иса. 41:24 8:6 Мал. 2:10; Эф. 4:6 || Ин. 1:3; Рим. 11:36; Кол. 1:16; Евр. 1:2 8:7 1 Кор. 10:28-29

8:8 Мк. 7:19; Аж.-ч. 10:12-15; Рим. 14:14 8:10 Рим. 14:1 || Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 10:19; Ажыл. 2:14

8:11 Рим. 14:15 8:13 Рим. 14:21 8:14 1 Фес. 2:6-7; Флм. 1:8 || Аж.-ч. 9:3-6 9:4 2 Фес. 3:8-9 9:5 Мк. 6:3;

Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 || Мк. 1:30 9:6 Аж.-ч. 4:36; 13:2; 15:36; Гал. 2:9

херектиг чүүлдерни боттарывыс ажылдап алыр ужурулуг бис бе? ⁷ Боду бодун азыравышаан, албан-хүлээлге эрттирер шериг кижичаан турганыл? Шөлге виноград тарааш, оон чимизин чиир эрге чок кижичаан кымыл? Азы кодан хоюну кадарып тургаш, оон сүдүн ишпес кым барыл? ⁸ Мен мону чүгүлге хамык чүүлдерже кижиниң көөр айы-биле көргөш, чугаалап турарым ол бе? Ыдыктыг хоойлу база ындыг уткалыг чугаалап турар эвес чүве бе? ⁹ Моисейниң хоойлузунда мынча деп бижээн ийик чоп: *«Тараа бастырып турар шарыга хээрик кедирбе»*. Кай, Бурган бо таварылгада чүгүлге шарылар дээш сагыш човап турар бе? ¹⁰ Ол бистин дугайывыста чугаалап турар эвес чүве бе?

Ийе, бисти болааш, ынчаар бижээндир! Тарааны тарып-даа турар кижичаан дүжүт ажаап алыр идегел-биле тарып ужурулуг, а бастырып-даа турар кижичаан база «Үлүүм алыр мен» деп идегел турар ужурулуг. ¹¹ Бис Сүлдөгө хамааржыр үрөзиниң араңарга тарып каан-дыр бис, ынчанга чер кырынга херелгээр кежиктерни база араңардан чыып алзывысса, силерден ындыг хөйүнү негеп турарывыс ол бе? ¹² Силерден деткимче алыр эрге өске улуста бар болза, бисте оон артык эрге бар эвес чүве бе?

Ындыг-даа болза, бис ол эргевисти ажыглавадывыс. Харын Христос дугайында Буянның Медээниң тараарынга кандыг-даа шаптык катпас дээш, бүгү аар-бергелерни шыдажып эртип тур бис.

¹³ Бурганның өргээзинде бараан бооп турар улус аыш-чем-биле ол өргээден хандыргынып турарын таанда-ла билбес силер бе? Өргүл салыр бедигээш чанынга бараан бооп турар улус база өргүлге салган чемден үлүг алыр эргелин таанда-ла билбес силер бе? ¹⁴ База-ла шак ынчаар, Буянның Медээни суртаалдап турар улус амыдыралынга херектиг чүүлдерни ол суртаалдары дээш алыр кылдыр Дээрги-Чаяакчы доктаадып каан.

¹⁵ Ынчалза-даа мен ол эргелернин кайызын-даа ажыглавадым, мону бижирид, меңээ шак ындыг деткимче көргүссүн деп-даа бодавадым. Мээң чоргаараар чөптүг чылдаамны узуткаар арганы кандыг-бир кижичаан бээр орнунга, меңээ

өлү бээри дээр. ¹⁶ Буянның Медээни суртаалдап турар болзумза, менде чоргаараар чылдак чок, чүгө дээрге ол — мээң дорт хүлээлгем-дир. Бир эвес Буянның Медээни суртаалдап барзымза, бодум шорум-дур! ¹⁷ Буянның Медээни эки турам-биле суртаалдап эгелээн болзумза, шаңналга төлөспүг боор ийик мен. А эки турам-биле суртаалдап турар болзумза, анаа-ла Бурганның даалганын күүседип турарым ол-дур. ¹⁸ Ынчаарга чүү дээш шаңналым алыр мен? Буянның Медээни суртаалдап тура, суртаалчының артык эргелерин ажыглап, ону улустан төлөвир чокка кылып турарым дээш алыр мен.

«Бодумну бүгү улуска кулданымге хүлээдишкен мен»

¹⁹ Мен бүгү улустан хостуг, олардан хамаарышпас-даа болзумза, оларның хөй кезин Христосче ээлдирер дээш, бодумну бүгү улуска кулданымге хүлээдишкен мен. ²⁰ Иудейлерни ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр иудей ышкаш апардым. Ыдыктыг хоойлуну хүлээп көөр улусту ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр ыдыктыг хоойлуга башкартып кижичаан ышкаш апардым. (Ынчалза-даа бодумну ыдыктыг хоойлунуң кулу деп санапас мен.) ²¹ А ыдыктыг хоойлуну сагывас улусту Христосче ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр ыдыктыг хоойлуну сагывас кижичаан ышкаш апардым. (Шынап-ла Бурганның хоойлузундан хостуг эвес мен, Христосун хоойлузунга башкартып чорурум ол.) ²² Кошкак улусту база ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр кошкак кижичаан ышкаш апардым. Оода-ла чамдык улусту камгалап алыр дээш, кандыг-даа улуска хамаарыштыр дыка чоок кижичаан апардым. ²³ Буянның Медээниң аазаны шаңналдан бодумнуң үлүүм алырын бодап, ол бүгүнү ындыг сорулга-биле кылып чор мен.

²⁴ Маргылдаа шөлүнге чаржып маңашкан хөй кижиниң чүгүлге чаңгызы тиилекчиниң шаңналын алырын билбес эвес-ле болгай силер? Ындыг болганда, тиилелге дээш маңнаңар. ²⁵ Маргылдааларга киржир кижичаан бүрүзү

9:7 2 Кор. 10:4; 2 Тим. 2:3 || У. ч. 27:18 9:9 Бл. х. к. 25:4; 1 Тим. 5:18 9:10 Рим. 4:23-24 || 2 Тим. 2:6 9:11 Рим. 15:27; Гал. 6:6 9:13 Лев. 6:16, 26 9:14 Лк. 10:7; 1 Тим. 5:18 9:15 Аж.-ч. 18:3 9:16 Рим. 1:14 9:17 Гал. 2:7 9:18 2 Кор. 11:7, 9 9:19 2 Кор. 4:5 9:20 Аж.-ч. 16:3; 21:23-26 9:21 Рим. 2:12, 14; Гал. 2:3 9:22 2 Кор. 11:29 || 1 Кор. 10:33 9:24 Гал. 5:7 9:25 1 Пет. 5:4; Флп. 3:14; 2 Тим. 2:5

шынгы белеткел эртер. Тиилээни дээш олар дораан она бээр шаннал алыр, а бис – мөңгедө оңмас шанналче күткүүр бис! ²⁶ Ынчангаш мен база эчис сорулганы чок кижиге дег, анаа-ла хей чүгүрбейн чор мен; агаар пашкылаар дээн кижиге дег, анаа-ла хей чогушпайн чор мен. ²⁷ Харын өске улуска суртаалдап тура, бодум шанналга төлөп чок болбас дээш, мага-бодумну «чула шаап», ону бодумга чагыртып чор мен.

Дүрзү-бурганга мөгееринге удур кичээндириге

10 ¹ Ха-дунма, ада-өгбевистин шуптузунуң булут адаанга турганын, оларнын далай өгтүр кеже бергенин эки билрип ап көрүңер. * ² Олар шупту Моисейге башкартып, булутче база далайже суктурганнар. ³ Олар шупту чаңгыс-ла ол, Сүлде хайырлаан чемни чип, * ⁴ чаңгыс-ла ол, Сүлде хайырлаан суксунну ижиш турганнар. Ол улус Сүлдеге башкарткан Хаядан аккан суксун ишкен, а оларны үдөп чораан ол Хая* – Христос болган. ⁵ Ынчалза-даа оларнын хөй кезии Бурганның сеткилинге кирбейн баргаш, ээн ховуга узукатгырыш кааннар.

⁶ А ол бүгү, ада-өгбевистин бир шагда күзөй бергени дег, бачытгыч чүүлдерни күзөзевис дээш, биске үлегер-чижек болган. ⁷ Чамдык ада-өгбевис ышкаш, дүрзү-бурганнарга мөгейбөңөр. Бижилгеде мынчаар бижээн-не болгай: «Улусчон ижиш-чири-биле олуруп алган, а ооң соонда самнап-хөглөп эгелзэн». ⁸ Оларнын чамдыгызы ышкаш, самыралга алыспаалы. Ынчап тургаш, олардан 23 000 кижиге чаңгыс хүн дургузунда кырлып калды чоп. ⁹ Оларнын чамдыгызы ышкаш, Христосун шыдамын шеневээли. Ынчаар кылгаш, олар чыланнарга шактырып өлдүлөр чоп. ¹⁰ Оларнын чам-

дыгызы ышкаш, хомудап турбаңар. Ынчанган дээш, дээрнин хыдыкчы төлээзи оларны узуткап кагды чоп.

¹¹ Биске үлегер-чижек болзун дээш, ол бүгү чүүлдер ада-өгбевис-биле болган, биске сагындырыг болзун дээш, ол бүгүну бижип каан. Уелернин төңчүзүнде чурттап турар болгай бис. ¹² Ынчангаш ийи бут кырында быжыг турар мен деп бодаар кижиге, тайып ушпас дээш, кичээзин. ¹³ Силерни тавараан күткүлге – өске чүү-даа эвес, а кижиге шаа-биле күткүлге-дир. Бурган азаан сөзүңге шынчы. Ол кажан-даа силерге күш чедер шаанардан ажа бээр күткүлге эртерин чөпшээрэвес, а күткүлге таварышса-даа, ону шыдажып эртсиннер дээш, канчап адырлырын база силерге айтып бээр.

¹⁴ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөрүм, дүрзү-бурганнарга мөгееринден ойландезиңер! ¹⁵ Угаан-сарылыдыг улуска дег, силерге чугаалап тур мен. Чугаалаан чүвемни угап көрүңер. ¹⁶ Бурганга ол дээш өөрүп четтиривис ачы-буянныг дашка Христосун ханы-биле бистин тудуш харылзаавысты көргүспейн турар бе? А үзе тыртып турар хлевивис Христосун мага-боду-биле бистин тудуш харылзаавысты көргүспейн турар бе? ¹⁷ Хлеб чүгле чаңгыс, а бис, чеже-даа хөй болзувусса, чаңгыс мага-ботту тургузуп турар бис, чүге дээрге шуптувус чаңгыс-ла ол хлебти үлежип турар бис.

¹⁸ Израиль чонче көрүңер даан: өргүлдө салган аыш-чем чип турар бүгү улус өргүл салыр бедигээштин хамааржыры Бурган-биле тудуш харылзаалап эвес чүве бе? ¹⁹ Кандыг уткалыг чугаалап турарым ол? Дүрзү-бурган боду азы дүрзү-бурганга салган өргүл аыш-чемни кандыг-бир ужур-уткалыг деп турарым ол бе? ²⁰ Чок! Өске чоннар улузу өргүл

* 10:1 Хосталышкын номунда (13:21, 14:22) израильчилер Египеттен үнүп турда база Кызыл далайны кежип турда, оларнын мурнунга болгаш соонга шимчеп бар чораан Бурганның булудунун дугайында чугаалап турар. * 10:3 Маннаны ыңча деп турар (Хост. 16:15, 35; Ы. х. к. 8:3 көр). * 10:4 Үдөп чораан ол Хая – иудейлернин тоолчургу чугаазын өзугаар, оларнын өгбелери ээн кургаг ховуга дөргөн чыл дургузунда көжүп чорда, Бурган оларга онзагай кудук-хая берген. Ол кудук-хая оларнын соондан көжүп, сутну берип чораан (Хост. 17:6; Сан. 20:7-11 көр).

10:5 Сан. 14:29, 36-37 10:6 Сан. 11:4-6; Ыд. ыр. 77:18 10:7 Хост. 32:6 10:8 Сан. 25:1-9 10:9 Ыд. ыр. 94:9 || Сан. 21:5-6 10:10 Сан. 14:29-37 10:11 Рим. 4:23 10:12 Рим. 11:20-21 10:13 1 Кор. 1:9 || Иов 5:19; Ыд. ыр. 33:20; 2 Пет. 2:9 10:14 1 Ин. 5:21 10:16 Мк. 14:22-23; Ин. 6:51; 1 Кор. 11:23-26 10:17 Рим. 12:5; 1 Кор. 12:12-13; Эф. 4:25 10:18 Лев. 3:3; 7:15 10:19 Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 8:4; Ажыд. 2:14 10:20 Ы. х. к. 32:17; Ыд. ыр. 105:37

салганда, Бурганга эвес, а буктарга салдыр чугаалап тур мен. А силернин буктар-биле харылзаалыг боорунарны күзевес-тир мен. ²¹ Дээрги Иисусгун дашказындан ижип тургаш, буктарнын дашказындан база ижип шыдавас силер; Дээрги Иисуска тураскааткан чемни чип тургаш, буктарга тураскааткан чемни оон-биле кады чип шыдавас силер. ²² Азы чүл? Дээрги-Чаяакчынын хүннээ-чел сагыжын оттурар дээн бис бе? Таанда-ла Оон күштүг бис бе?

Кымга-даа моондук тургуспаңар

²³ «Бүгү чүвени чөпшээрээн» деп болур силер, ынчалза-даа бүгү чүве ажыктыг болбас. «Бүгү чүвени чөпшээрээн», ынчалза-даа бүгү чүве быжылгал болбас. ²⁴ Кым-даа бодунуң ажык-дүжүүн сүрбезин, а өске улустуң ажык-дүжүү дээш сагыш човазын. ²⁵ Базаарда садып турар кандыг-даа эътти, кайыын келгенин истевейн, чип алыңар.* Арын-нүүрүңер чүден-даа ойталавазын. ²⁶ *Чер-делегей болгаш ону долуп журттааннар Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр болгай.* ²⁷ Силерни Бурганга бүзүрөвээн кижипажыңынче чалаарга, «баар-дыр» деп шийтпирлезиңерзе, мурнунарга салган аыш-чемни, кайыын келгенин айтырбайн, чип алыңар. Арын-нүүрүңер чүден-даа ойталавазын. ²⁸ А бир эвес кандыг-бир кижипажыңыңар: «Ол эътти өргүл кылдыр салган-дыр» — дээр болза, силерге ону чугаалаан кижипажыңыңар дээш чивеңер. ²⁹ Силернин эвес, а ол кижипажыңыңар арын-нүүрүңер бодааш, «арын-нүүр» деп турарым ол. Чүге дээрге мээң хосталгам өске кижипажыңыңар арын-нүүрүңүң шийткелди-биле канчипажыңыңар кызгадаттырарыңар? ³⁰ Бир эвес мен аыш-чемни Бурганга өөрүп четтиришикин-биле хүлээп ап турар болзумза, ол аыш-чем дээш мени чүге буруу шаварыл?

³¹ Ындыг болганда, ижип-даа, чип-даа азы өске кандыг-даа херек кылып турзуңарза, ол бүгүңү Бурганнын

алдар-хүндүзү дээш кылып чоруңар. ³² Иудейлерге-даа, өске чоннар улузунга-даа, христиан ниитилелге-даа моондук тургуспаңар. ³³ Меңээ — кандыг-даа улуска кайы-даа талазы-биле таарымчалыг боорун кызып чоруур кижиге — дөмей болуңар. Ам-даа хөй улус камгалалды алын дээш, бодумга ажык-дүжүк харавайн, оларнын ажык-дүжүүн бодап чоруур болгай мен.

11 ¹ Христостуң үлегер-чижээн эдерип чоруурум дег, мени өттүнүп көрүңер.

Бурганни алдаржыдып тура, кижипажыңыңар шывар-шыппазы

² Мени сактып артканыңар дээш база силерге дамчытканым өөредигни олчан эдерип чорууруңар дээш силерни мактап каайн. ³ Ынчалза-даа мону билип аарыңарны күзеп тур мен: эр кижипажыңыңар Христоска «баш» боор, херэежен кижиге — эр кижипажыңыңар «баш» боор, а Христоска — Бурган «баш» боор. ⁴ Ынчангаш бажын шып алгаш, мөргүүр азы өттүр билип медеглээр эр кижипажыңыңар «бажын» бак атка кириер. ⁵ А бажын шып албайн, мөргүүр азы өттүр билип медеглээр херэежен кижипажыңыңар бодунуң «бажын» бак атка кириер. Ол бажын тазарты чүлүп алган херэеженге дөмей. ⁶ Херэежен кижипажыңыңар шывар хөңнү чок болза, шуут дөңгүр баштыг-даа боору аңаа хамаан-чок. А херэежен кижиге бажын таартыры азы дөңгүрертирери бужар чорук боор төлээде, ол бажын шып алзын.*

⁷ Эр кижипажыңыңар шыппас ужурлуг, чүге дээрге ол — Бурганнын ову-вериви болгаш, Ону алдаржыдып турар-дыр. А херэежен кижипажыңыңар — эр кижипажыңыңар алдаржыдып турар. ⁸ Херэежен кижиден эр кижипажыңыңар эвес, а эр кижиден херэежен кижипажыңыңар ты-вылган. ⁹ Эр кижипажыңыңар херэежен кижиге ачы-дузалыг кылдыр чаяаттынмаан, харын херэежен кижипажыңыңар эр кижиге ачы-дузалыг кылдыр чаяап каан. ¹⁰ Ындыг болганы дээш база дээрнин төлээлери дээш

* 10:25 Эът садар базаарга өргүлдү салган эътти болганчок-ла сада бээр турган, ону өргүл салкычылары болгаш бараалгакчылар садып болур (8:1-ге тайылбырны көр). * 11:6 Ол үеде херэежен улус чүгле кажыдалда бажын таартып турган.

10:21 2 Кор. 6:15 10:22 Ы. х. к. 32:21 || Эккл. 6:10 10:23 1 Кор. 6:12 10:24 1 Кор. 13:5; Флп. 2:21
10:25 1 Кор. 8:7 10:26 Ыд. ыр. 23:1 10:27 Лк. 10:8 10:30 Рим. 14:6 10:31 Кол. 3:17 10:32 1 Кор. 8:13;
Рим. 14:13 10:33 1 Кор. 9:22 || 2 Кор. 12:14 11:1 1 Кор. 4:16; 1 Фес. 1:6; 2 Фес. 3:7 11:3 Эф. 1:22; 4:15 ||
Э. д. 3:16; Эф. 5:23 || Ин. 14:28; 1 Кор. 15:24 11:5 4 Хаан. 22:14; Лк. 2:36; Аж.-ч. 21:9 11:6 Ы. х. к. 21:12
11:7 Э. д. 1:26 11:8 Э. д. 2:21-23 11:9 Э. д. 2:18

херэежен кижиге бажын шып алган чоруур ужурлуг*. ¹¹ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчыга башкарты бергенде, эр кижиге хамаарышпас херэежен-даа, херэежен кижиге хамаарышпас эр-даа турбас. ¹² Харын херэежен кижинин эр кижиден тывылганы дег, эр кижиге база херэежен кижиден төрүттүнер, а бүгү улус Бургандан чаяттынган.

¹³ Боттарынар бодап-даа көрүнер даан, бажын шып албаан херэежен кижиге Бурганга мөргүүр болза, ужурга тааржыр бе? ¹⁴ Эр кижиге узун баш дүгү өстүрер болза, ооң ат-алдары баксыраарын ёзу-чурум силерге өөрөтпейн турар бе? ¹⁵ А херэежен кижиге бажынын дүгү узун боору – ат-алдар-дыр, чүге дээр-ге узун баш дүгүн чайгаар бүткен шывыг кылдыр аңаа берген-дир. ¹⁶ Чамдык улус бо айтырыг талазы-биле маргыжыксай бээри чадапчок, ындыг-даа болза, бисте-даа, Бурганга бүзүрөөннер ниитилелдеринде-даа ындыг чаңчылдан өске чаңчыл чок.

Дээрги-Чаяакчының кежээки чемин шып эвес ажыгалаары

¹⁷ Оон ыңай чугаалаар бодаан чүүлүмге силерни мактапкы дег чүм-даа чогул, чүге дээр-ге силерниң чыыштарынар-га ажыктыг эвес, а хоралыг тала чаа база бээр-дир. ¹⁸ Хамыктың мурнунда, християн ниитилел бооп, чыгып кээринерге, араңарга аңгылажышкын турар дээр-дир, ол чугааларнын кезик-чамдызын-га бүзүрээр-дир мен. ¹⁹ Чугаажок, силернин араңарга аңгыланчыр чорук турбайн канчаар. Бурганга шылгаттырган улус ыңчан силерниң араңарга илден апаар. ²⁰ Ынчаарга шупту кады чыгып-даа турзунар-за, ол чыгыжынарны «Дээрги-Чаяакчының кежээки чемин» деп черле болбас-тыр. ²¹ Чүге дээр-ге кижиге бүрүзү бодунуң эккелген кежээки чемин чип кириптер*, түңнелинде чамдыыңар аштап артар, а өскелеринер эзиртир ижип алган боор-

дур. ²² Ижип-чиир дээр болзунар-за, бажыннарынар чок чүве бе? Азы Бурганга бүзүрөөннер ниитилелдин херекке албайн, яды-түрөңгү улусту куду көрүп тур силер бе? Ол дээш силерге чүү дэйн? Мактаар мен бе? Чок, мактавас мен!

²³ Силерге дамчыдып бергенин өөредигни мен бодум Дээрги-Чаяакчыдан алган болгай мен: Дээрги Иисус Ону садыпкан дүне хлебти тудуп алгаш, ²⁴ Бурганга өөрүп четтирген соонда, ону үзе тырткаш, мынча дээн болгай: «Бо дээр-ге силер дээш берип турарым Мээң мага-бодум-дур. Ону Меңээ тураскаал кылдыр ыңчаар кылып чорунар». ²⁵ А кежээки чем соонда дашканы база көдүргөш, мынча дээн болгай: «Бо дашка дээр-ге Мээң ханым-биле чардынар чаа чагыг-керээ-дир. Ону ижип турар саныңарда-ла, Меңээ тураскаал кылдыр ыңчаар кылып чорунар». ²⁶ Бо хлебти чип база бо дашканы чооглап турар саныңарда-ла, Дээрги Иисус ээп келбээн шаанда, Ооң өлүмүн медеглеп турарыңар ол-дур.

²⁷ Ынчангаш бодун төлөптий-биле алдынмайн, ол хлебти чип турар азы Дээргиниң дашказындан чооглап турар кижиге Дээргиниң мага-боду болгаш ханын-га удур бачыт үүлгөткөн дээш буруулуг боор. ²⁸ Кижиге бүрүзү бодун баштай шүгдүнүп алың, ол ыңчан хлебти чип, дашканы чооглап боор. ²⁹ Бир эвес силерниң кайы-бирөөнер Дээргиниң мага-боду деп чүл ол дээрзин билбейн турар болза, ол ижип-чип тура, бодун шийткелге онаар. ³⁰ Ол чылдагаан-биле силерниң араңарда шыдал-шинек чок, аарыг улус хөй бооп турар база эвээш эвес улус өлү бергилээн. ³¹ А бир эвес боттары-высты шүгдүнгөш, шийткел көрүп турган болзувусса, ол шийткелге онаашпас ийик бис. ³² Дээрги-Чаяакчы бисти ам шийдип, кезедип тура, бүгү бо делегей-биле кады бисти кезээ-мөңгөде шийтпес дээш, кижизидип турары ол.

* 11:10 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң сөс сүрүп очулдурган утказы мындыг: «Ол дээш база дээрнин төлээлери дээш херэежен кижиге бодунун бажынын кырынга эрге-чагыргалыг турар ужурлуг». * 11:21 Рим империязын-га калбаа-биле непертөөн, аалчыларны ийи бөлүккө чарар практиканы ыңча деп турар боор: бай-шыдалдыг, ат-алдарлыг улус бажын ээзи-биле кады чемненир, а арай яды аалчыларга бажын даштында шөлге аңгы чем салыр. Аыш-чем болгаш суксун база аңгы-аңгы болур.

11:11 Гал. 3:28 11:15 Сан. 5:18 11:18 1 Кор. 1:10-12 11:19 1 Ин. 2:19 11:22 У. ч. 17:5 11:23 Гал. 1:12 11:24 Лк. 22:19 11:25 Лк. 22:20 11:27 Ин. 6:53-56 11:29 1 Кор. 12:27 11:32 У. ч. 3:12

³³ Ынчангаш, ха-дунма, кады чем-ненири-биле чыылганыңарда, бот-боттарыңарны хүндүлөдлүп манап алыңар. ³⁴ Кайы-бирээңер аш болза, ол кижги бажыңыңга чемненип алзын, оон башка Дээрги-Чаяакчының шийткели чыжыңарга дүжер. Айткан херектерни силерге чеде бергеш, сартгарып, чурумчудар мен.

Ыдыктыг Сүлдениң ачы-буянныг белектери

12 ¹ Ха-дунма, а ам Сүлдениң хайырлааны ачы-буянныг белектерге хамаарыштыр. Оларның дугайында чүвө билбес бооруңарны күзевейн тур мен. ² Христоска бүзүревейн туруңарда, силер шын оруктан астыктырып, үнү чок дүрүзү-бурганнарга бараан болуп чорааныңарны билир силер. ³ Ынчангаш силерге тайылбырлап тур мен: Бурганның Сүлдезиниң башкарылгасы-биле чугаалап турар кандыг-даа кижги «Иисуска каргыш четсин» деп шыдавас, а Ыдыктыг Сүлдеге башкартаан кым-даа: «Иисус – Дээргим-дир» – деп чугаалап шыдавас.

⁴ Ачы-буянныг белектер янзы-бүрү боор, а оларны хайырлап турар Сүлде чаңгыс. ⁵ Бараан болушкуннары янзы-бүрү боор, а оларны берген Дээрги-Чаяакчы чаңгыс. ⁶ Бурганның улуска салдарының дээжи янзы-бүрү-даа болза, бүгү чүүлдү шупту улуска болдуруп турар Бурган – чаңгыс. ⁷ Сүлденин күжүнүн кижги бурузунге илерээшкини бүгү ниитилелге ажык-дузалыг боор. ⁸ Сүлде бир кижиге мерген угаанның сөзүн хайырлаар, а өске кижиге ол-ла Сүлде билигнің сөзүн хайырлаар. ⁹ Ол-ла Сүлде база бир кижиге – онзагай бүзүрелди, а өске кижиге – аарыг улус экир-тир органы белек кылдыр хайырлаар. ¹⁰ Ол-ла Сүлде бир кижиге – кайгамчык чүүдлер кылыр күштү, а өскезинге – өттүр билип медеглээр күштү хайырлаар. База бир кижиге – Сүлдеден келген күштү Сүлдеден келбээнинден ылгап билир органы хайырлаар. Бир кижиге – янзы-бүрү билдинмес дылдарга чугаалаарын, а өскезинге – ол дылдарны билип, тайылбырлаарын хайырлаар. ¹¹ А бо бүгүнү чаңгыс-ла ол Сүлде болдуруп, Бодунун херек деп көргенин ёзуугаар кижги бүрүзүңге тус-гузунда берип турар.

Янзы-бүрү кезектерниң чаңгыс тудуш харызаалымы

¹² Кижиниң мага-боду чаңгыс-даа болза, хөй кезектерден бүткен боор. Олар чеже-даа хөй болза, каттышкаш, чаңгыс мага-ботту тургузары дег, Христос-биле харылзаавыс база шак ыңдыг боор. ¹³ Иудейлер азы өске чоннар улузу-даа, кулдар азы хостуг улус-даа, шуптуvus чаңгыс мага-бот болур дээш, чаңгыс Сүлдеже суктурган бис. Шуптуvus чаңгыс-ла ол Сүлдеден «ижип алган бис».

¹⁴ Кижиниң мага-боду чаңгыс эвес, а хөй кезектерден бүткен боор. ¹⁵ Бут хенертен: «Хол эвес болганымда, мага-ботка хамаарышпас мен» – дээр-даа болза, ол мага-ботка хамаарышпас апарбас-ла болгай, ыңдыг аа? ¹⁶ Ол ышкаш кулак хенертен: «Карак эвес болганымда, мага-ботка хамаарышпас мен» – дээр-даа болза, ол мага-ботка хамаарышпас апарбас-ла болгай, ыңдыг аа? ¹⁷ Бүгү мага-бот чүгле карактан бүткен турган болза, чүнүн-биле дыннаарыл? Бүгү мага-бот чүгле кулактан бүткен турган болза, чүнүн-биле чыг чыттаарыл? ¹⁸ Херек кырында Бурган мага-боттун кезек бурузунге оон хүлээлгезин Бодунун күзөөн аайы-биле айтып каан. ¹⁹ А бүгү кезектер чаңгыс аай дөмей турган болза, мага-бот канчап бай боорул? ²⁰ Херек кырында кезектер хөй, а олар шупту чаңгыс мага-бот боор.

²¹ Карак холга: «Меңээ херээң чок!» – деп шыдавас. Азы ол ышкаш баш буттарга: «Меңээ херээңер чок!» – деп шыдавас. ²² Харын мага-боттун кошкак деп бодаарывыс кезектери херек кырында эргежок чугула боор. ²³ Мага-боттун ыңдыг-ла хүндүлүг эвес деп санаарывыс кезектерин эң улуг сагыш човаашкын-биле эдилээр болгай бис. ²⁴ Мага-боттун көрүштүг эвес деп санаттыр кезектерин кызып шып алыр бис, а көрүштүг кезектерни шыпкан херээ чок. Ынчалза-даа Бурган мага-ботту тургузуп тура, оон эң кошкак кезектеринче сагыш човаашкын улуг боор кылдыр тургузуп каан. ²⁵ Мага-ботка аңгыланышкын турбазын дээш, а оон хамык кезектери бот-боттарыңга бир дөмей сагыш човаашкын көргүссүн дээш, Ол ыңчалдыр кылган. ²⁶ Мага-боттун бир кезээ хинчектенир

12:1 Кор. 14:1 12:2 Эф. 2:12 12:3 1 Ин. 4:2-3 12:4 Рим. 12:6 || Эф. 4:4-6 12:5 Рим. 12:7 12:6 Флп. 2:13 12:9 Мф. 17:20; 1 Кор. 13:2 12:10 Мк. 16:17; Аж.-ч. 2:4; 10:46; 1 Кор. 14:2 12:12 Рим. 12:5; 1 Кор. 10:17; Эф. 4:25 12:13 Гал. 5:6; Эф. 2:14; Кол. 3:11 12:26 Рим. 12:15

болза, өске кезектери база ооң-биле деңге хинчектенир; бир кезээ алдар-хүндү көөр болза, өске кезектери база ооң-биле деңге өөрүп-байырлаар.

²⁷ Ынчангаш силер – Христостун мага-боду силер, а кижги бүрүзү тус-тузунда Ооң мага-бодунун кезээ боор. ²⁸ А Бурган христиан ниитилелге чамдык улусту: биргилерин – элчиннер, ийигилерин – медээчилер, үшкүлерин – башкылар кылдыр салып каан. Оон аңгыда Ол бир чамдык улуска кайгамчык чүүлдер кылдыр күштү, өскелерге – аарыг улус экиртир, ачы-дуза чедирер, удуртуп-башкараар база янзы-бүрү билдинмес дылдарга чугаалаар арганы хайырлаан. ²⁹ Шупту улус элчиннер боор бе? Шупту улус медээчилер боор бе? Шупту улус башкылар боор бе? Шупту улус кайгамчык чүүлдер кылдыр бе? ³⁰ Шупту улус аарыг кижилер экиртир арганы белек кылдыр алыр бе? Шупту улус билдинмес дылдарга чугаалап шыдаар бе? Шупту улус ол дылдарны билип, тайылбырлап шыдаар бе? ³¹ Ындыг-даа болза, эң чугула ачы-буянный белектерже чүткүнер. А ам силерге оон-даа тергийн эки орукту айтып берейн.

Ынакшыл

13 ¹ Бир эвес мен кижилерниң, харын дээрнин төлээлериниң-даа дылдарына чугаалап билир тургаш, өске улуска ынак эвес болзумза, ажыг чок өткүт дааш-шимээн үндүреринге өйлешкеним ол-дур. ² Өттүр билип медеглээр арга менде бар-даа болза, бүгү чажыгтарны билир-даа болзумза; бүгү билиглерни меңээ берген-даа болза, ол ышкаш дагларны шимчедиптер бүзүрел менде бар-даа болза, а ынакшылым чок болза, мен чүү-даа эвес-тир мен. ³ Менде бар хамык эт-хөренгини ядыыларга үлеп бээр база мага-бодумну, алдаржыыр дээш*, өлүртүр кылдыр бериптер-даа болзумза, а ынакшылым чок боор болза, ол бүгү менээ кандыг-даа ажык-дуза эккелбес.

⁴ Ынакшыл шыдамык-даа, буянын-даа. Ол адааргаачал, мактаны-

чал, адыргак эвес. ⁵ Ол дүктүг арынныг болбас, бодунга ажык сүрбес, хорадаачал эвес база комудал шыгжап чорбас. ⁶ Ынакшыл бузут дээш өөрбес, а алыс шын-биле деңге өөрүүр. ⁷ Ол чүү-даа чүвени шыдажып эртер. Ооң бүзүрели, идегели, шыдамык чоруу кажан кезээде хевээр артар.

⁸ Өттүр билген медеглелдер чиде бээр, билдинмес дылдарга чугаалаар арга төне бээр, билигниң херээ чок апаар, а ынакшыл кажан-даа төнүп читпес. ⁹ Чүге дээрге бистиг билиивис долу эвес, өттүр билип медеглээривис база долу эвес. ¹⁰ А бүрүн долу чүүл чедип кээрге, долу эвес чүүлдер чиде бээр. ¹¹ Чаш уруг турар шаамда, чаш уруг дег чугаалап, чаш уруг дег угаап-бодап турган мен. А чедишкен улуг кижги апаргаш, чаш уругларзыг бүгү чүүлду соомда каапкан мен. ¹² Ам бис бүгү чүвени бүлүргей көрүнчүкте* дүрзүңү дег көрүп турар бис, а ынчан чиге көөр апаар бис. Ам мээң билиим долу эвес-тир, а ынчан, Бурганның мени билири дег, мээң билиим база сайзыраңгай апаар.

¹³ Ынчаарга ам кезээ шагда артып каар үш чүүл: бүзүрел, идегел, ынакшыл бар. Ынчаарга оларның эң чугулазы – ынакшыл.

Сүлдениң ачы-буянын белектерин шын ажыглаары

14 ¹ Ынакшылдың соон истенер, Сүлдениң хайырлааны ачы-буянын белектерже, ылаңгыя өттүр билип медеглээр аргаже, база чүткүнер. ² Билдинмес дылга чугаалап турар кижги улуска эвес, а Бурганга чугаалаар болгай: ол кижги Сүлдениң күжү-биле чажыг чүүлдер чугаалаарга, ону билип шыдаар кижги тывылбас-тыр. ³ А өттүр билип медеглеп турар кижги улусту быжыктырып, оларны сорук киирип, аргалап чугаалажыр. ⁴ Билдинмес дылга чугаалап турар кижги чүгле болун быжыктырар. А өттүр билип медеглеп турар кижги христиан ниитилелди быжыктырар. ⁵ Билдинмес дылдарга шуптуңар чугаалап турган болза, эки-ле ийик, ынчалза-даа

* 13:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Алдаржыыр дээш» эвес, а «Өрттетсин дээш» деп бизжээн. * 13:12 Бурун шагда көрүнчүктерни кылайтыр хожюглаан металлдан (мөңгүн, хүлер) кылдыр турган болгаш, дүрзү тода эвес болур.

12:27 Рим. 12:5; Эф. 1:23; 4:12; Кол. 1:18, 24 12:28 Аж.-ч. 11:27 || Эф. 4:11 12:31 1 Кор. 14:1, 39 13:2 Аж.-ч. 2:18 || Мф. 17:20; Мк. 11:23; 1 Кор. 12:9 13:11 Эф. 4:14 13:12 Мф. 5:8; 1 Ин. 3:2 || 1 Кор. 8:3; Гал. 4:9 14:1 1 Кор. 16:14 || 1 Кор. 12:1 14:5 Сан. 11:29

өттүр билип медеглеп турган болзунарза, оон-даа эки! Билдинмес дылдарга чугаалаар кижиниң чугаазы тайылбырлаттына бергеш, бүгү христиан ниитилелдин быжыгарынга ажыктыг боор таварылгалардан аңгыда, өттүр билип медеглээр кижжи оон өрү деннелге турар.

⁶ Ха-дуңма, мен силерге чедип келгеш, билдинмес дылдарга чугаалап эгелзэн дижик мен. Силерге ажыдышыкын дамчытпас, кандыг-даа билип бербес, чүнү-даа өттүр билип медеглевес база чүү-даа чүвөгө сургавас боор-дур мен. Ындыг болза, менден алыр ажык-дузаныр кайыл? ⁷ Чижек кылдыр амылгы эвес хөгжүм херекселдерин: лимби азы чадаганны ап көрээли. Бир эвес бедик азы чавыс үннерни хөгжүм херексели ылгавас болза, лимби азы чадаган кандыг хөөнүг аялга ойнап турарын канчап билип аарыл? ⁸ Ол ышкаш дайынчы трубазы тодаргай эвес үн этсир болза, чаа-дайынче үнер дээш, кым белеткенирил? ⁹ Силер-биле база шак ындыг боор: дылынар утказы билдинмес сөстөр эдер болза, чүнү чугаалаанынарны улус канчап билип аарыл? Салгын-хатче сөстөр чашканынан дег боор-дур силер. ¹⁰ Делегей кырында чеже хөй дыл бар деп! Олар шуптузу тодаргай уткалыг үннер ажыглаар. ¹¹ Ынчалза-даа ол үннерниң утказын билбес болзумза, өске дылга чугаалап турар кижиге даштыкы кижжи дег боор мен, а чугаалап турар кижжи менээ база даштыкы кижжи дег боор. ¹² Силер-биле база шак ындыг боор: Сүдденнч күжүнүң илерээшкннеринче чүткүп турар болзунарза, ол чоруунар христиан ниитилелди элбекшилдии-биле быжыктырзын.

¹³ Ынчангаш билдинмес дылга чугаалап турар кижжи ону тайылбырлап, очулдуар арганы база алыр дээш мөргүзүн. ¹⁴ Бир эвес мен шак ындыг, билдинмес дылга мөргүп турар болзумза, мээң сеткил-хөңнүмнүң мөргүп турары ол-дур, а угаан-сарылымга ооң ажык-дузасы чок болгай. ¹⁵ Ынчаарга канчалзымза экил? Сеткил-хөңнүм-биле мөргүүйн, а ол ышкаш угаан-сарылым-биле база мөргүүйн! Бурганны сеткил-хөңнүм-биле алгап ырлаайн, а ол ышкаш угаан-сарылым-биле база алгап ырлаайн! ¹⁶ Бир эвес Бурганны сеткил-хөң-

нүң-биле алгап-йөрээр болзуңза, чугаан утказын билбээн дыннакчы сээң өөрүп четтиришикинңе хары кылдыр канчап: «Аминь — ылап-ла ындыг» дээрил? Ол сээң чүү деп турарыны билир эвес! ¹⁷ Сен кончут эки-даа өөрүп четтирген болзуңза, өске кижини быжыктырып-тар ажык-дузан чок ышкажыл.

¹⁸ Билдинмес дылдарга силернин шуптунардан хөй чугаалаар болганым дээш Бурганга өөрүп четтирдим. ¹⁹ Ындыг-даа болза, христиан чыышка билдинмес дылга муң-муң сөстөр чугаалаар орнунга, өске улусту база сургаар дээш, утказы билдингир беш сөстү чугаалаары дээр деп көөр мен.

Билдинмес дылдар бүзүрөвээнирни бүзүрөлчө эккелбес

²⁰ Ха-дуңма, угааныңар чаш уругларны дег болбазын. Бузутка хамаарыштыр чүве билбес чаштар дег, а угааныңар аайы-биле чедишкен улут улус дег болунар. ²¹ Ыдыктыг хоойлуда биззэн-не болгай:

«Мен бо чон-биле өске дылдарга чугаалаар улус дамчыштыр, даштыкы улустуң чугаазы-биле чугаалажыр мен. Ынчалза-даа ынчан безин олар Мени дыңнаар хөңнү чок болур» — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап турар».

²² Ынчангаш көрүп тур силер: билдинмес дылдарга чугаалаары — бүзүрөөн эвес, а бүзүрөөн улуска кайтамчык демдек боор-дур. А өттүр билип медеглээр — бүзүрөөн эвес, а бүзүрөөн улуска кайтамчык демдек-тир. ²³ Христиан ниитилел долзу-биле чыылган черге хамык улус билдинмес дылдарга чугаалап турган дижик. А ол дылдарны билбес азы бүзүрөөн улус ынаар кирип келген болза, олар ынчан чүү дээрил? Олар силерни: «Бо-даа угааны чанган улус-тур» — дивес бе?! ²⁴ А шуптунар өттүр билип медеглеп турда, бүзүрөөн азы хары кижжи кирип келген болза, оон алыс буджү бүгү улуска ажаттына бээр. ²⁵ Шак ынчалдыр оон чүрээниң чажыттары билдингир апаар, ол ынчан донга кээп дүжер, Бурганга мөгөөр база: «Бурган ылап-ла силерниң араңарда-дыр!» — деп чугаалаар.

14:8 Сан. 10:9 14:15 Иак. 5:13; Эф. 5:19 14:16 2 Кор. 1:20; Ажыл. 3:14 14:20 Эф. 4:14 || Мф. 18:3 || 1 Кор. 2:6 14:21 Иса. 28:11-12 14:22 Аж.-ч. 2:6 14:23 Аж.-ч. 2:13 14:25 Иса. 45:14; Зах. 8:23

Христиан чыыштарның чуруму

²⁶ Ынчаарга ам канчалза экил, хадунма? Чыгып кээриңерге, силернин бирээңерде — ыдыктыг ыры, өскөңерде — сургаал сөзү азы Бургандан ажыдышкын бар болзун; база бирээңер билдинмес дылга чугаалазын, а өскөңер ол дылды тайылбырлазын. Ол бүгүнүн сорулгазы — бот-боттарын быжыктырары боор ужурулг. ²⁷ Билдинмес дылдарга чугаалаар улус бар болза, ийи, улуг диге үш кижиге, ам артында ээлчег ёзугаар чугаалазын, база бирээңер ол чугааларны тайылбырлазын. ²⁸ А бир эвес тайылбырлап шыдаар кижиге чок болза, билдинмес дылдарга чугаалаар кижиге христиан чыышка ыгыттавазын, ол чүглө бодунга азы Бурганга чугаалазын.

²⁹ Бурганның медээчилери-даа ийилеп азы үштөп чугаалазыннар, а дыннакчылар оларның чугаалаан чүвезин хынап орзуннар. ³⁰ А дыннап олурган өскө-бир кижиге Бургандан ажыдышкын кээр болза, баштай чугаалап эгелээн медээчи ыгыттавайн барзын. ³¹ Бүгү улус өөренин дээш база бүгү улуска аргалал бээр дээш, шуптуңар ээлчег айы-биле өттүр билип медеглөп боор силер. ³² Медээчи кижиге өттүр билип медеглөп тура, оон угаан-медерелин хаара туткан Сүлдениң илерээшкенин башкарзын. ³³ Чүгө дээрге Бурган — корум-чурум чок чоруктун эвес, а амыр-тайбыңның Бурганы-дыр. Оон улузунун тургусканы бүгү ниитилелдерге шак ыңдыр боор.

³⁴ (А херээжен улус чыыштар үезинде ыгыттавазын. Оларга чугаалаарын хоруп каан, чүгө дээрге хоойлунун айытканы дег, олар чагыртып чоруур ужурулг.)

³⁵ Бир эвес олар кандыг-бир чүүлдү өөренип алыксаар болза, бажыңарыңа баргап, ашактарыңдан айтырып алзыннар. Херээжен кижиниң христиан чыышка чүве чугаалаары бужар чорук-тур оң.)*

³⁶ Азы Бурганның сөзү чүглө силерни дамчыштыр кээп турар деп бодаар силер бе? Азы ол чүглө силерге келген деп бодаар силер бе? ³⁷ Бодун «Бурганның медээчиси мен» азы «Сүлде-биле сырый

харылзаалыг мен» деп бодаар кым-даа болза, мээң силерге бижип турар чүүлүм Дээрги-Чаяакчының айтышкыны дээрзин хулээп көөр ужурулг. ³⁸ А хулээп көрбөс болза, ол кижини база хулээп көрбөс болзун. ³⁹ Ынчангаш, хадунма, өттүр билип медеглөүр аргаже чүткүңер, ынчалза-даа билдинмес дылдарга чугаалаар улусту хоруванар. ⁴⁰ Чүглө бүгү чүвени ужур-чурумга тааржыр база чурумнуг кылдыр кылгыр херек.

Христостуң катап дирилгени

15 ¹ Ха-дунма, мээң силерге медеглээним Буянның Медээни сактып келиңер. Ону хулээп алгаш, үндезин кылып алган силер. ² Силерге медеглээн чүүлүмден быжыг туттуңар болзуңарза, Буянның Медээниң ачызында камгалалды ап турар силер, а оон башка силернин бүзүрелиңер хей черге баар.

³ Бодумнун база хулээп алганым эн чугула өөредигни силерге дамчытканым бо: Бижилгенин баш удур чугаалаанын ёзугаар, Христос бистин бачыттарывыс дээш өлгөн. ⁴ Бижилгенин баш удур чугаалаанын ёзугаар, Ону ажаап каарга, Ол үшкү хунде катап дирилип келген. ⁵ Ол Ки-фа Пётрға, а оон соонда он ийи элчинге көзүлгөн; ⁶ дараазында беш чүс ажыг хадунмага чангыс утга көзүлгөн (оларнын хей кезиги ам-даа дирип хевээр, а чамдызы мечүй бергилээн); ⁷ оон соонда Иаковка, а ол ышкаш бүгү элчиннерге; ⁸ адак соонда менээ — элекке төрүттүнгөн барасканга дег — көзүлгөн. ⁹ Мен хамык элчинерниң эн бичиизи болгай мен, христиан нитилелди истеп сүрүп турган болгаш, безин чадаарда элчин деп адаттырарыңа төлөп чок мен. ¹⁰ Ынчалза-даа мен Бурганның авыралы-биле, ам кандыг-дыр мен, ыңдыг кижиге болганым ол-дур. Оон менээ көргүскөн авыралы хей черге барбаан: мен өскө элчиннерге көөрдө, кызымак ажылдап келдим, ылавылаарга, мен-даа эвес, а менде бар апарган Бурганның авыралы болбайн канчаар.

¹¹ Ынчангаш силерге суртаалдаары-биле, мээң-даа келгеним азы өскө элчиннерниң-даа келгени хамаанчок.

* 14:34-35 **Өскө бурунгу сөзүглелдерде бо ийи домактың 40-ги домактың соонда кириген.**

14:26 2 Кор. 12:19; 13:10 14:29 1 Ин. 4:1; 1 Фес. 5:20-21 14:34 1 Тим. 2:11-12 || Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1; Өф. 5:22; Кол. 3:18 14:39 1 Кор. 12:31; 14:1 14:40 Кол. 2:5 15:2 Гал. 3:4 15:3 Иса. 53:1-12; Лк. 24:27 15:4 Бд. ыр. 15:10; Иса. 53:11 15:5 Лк. 24:34, 36 15:7 Аж.-ч. 12:17 || Лк. 24:50; Аж.-ч. 1:3-4 15:8 2 Кор. 12:11 15:9 Өф. 3:7-8 || Аж.-ч. 8:3 15:10 2 Кор. 11:23; Кол. 1:29

Бис шупту Христостун катап дирилгеннин суртаалдап турган бис, а силер аңаа бүзүрөй берген силер.

Өлүглерниң катап дирлири

¹² Бир-тээ бистин суртаалдап тура-рывыс дег, Христосту өлүглер аразындан катап диргискен болганда, катап дирлири болдунмас дээрзин силерниң чамдыыңар канчап шынзыдарыл? ¹³ Бир эвес өлүглер аразындан катап дирлири болдунмас болза, Христос база катап дирилбээн ышкажыл. ¹⁴ А Христос катап дирилбээн болза, бистин суртаалывыс-даа, силерниң бүзүрелиңер-даа хей черге барган-дыр. ¹⁵ Ынчан артында-ла Бурганга хамаарыштыр меге херечилер боор бис. Бурганның Христосту өлүглер аразындан катап диргискенин суртаалдап турар-дыр бис, ынчалза-даа өлүглерниң катап дирилбезин шынзыдар болза, Ол Ону катап диргиспээн боор ышкажыл. ¹⁶ Өлгөннерниң катап дирлири болдунмас болганда, Христос база катап дирилбээн боор-дур. ¹⁷ А бир эвес Христос катап дирилбээн болза, силерниң бүзүрелиңер хоозун-дур, бачыттарыңар база силерден чайлаваан хевээр-дир. ¹⁸ Ынчаарга Христоска бүзүрөп чораш, мөчөөн улус кажан кезээде өлүп читкен боор-дур. ¹⁹ А Христоска идегеливис чүглө чырык черге амьдыралывыс-биле харылзаалык болза, делегейде бистен кээргенчиг кымның-даа чогу ол-дур.

²⁰ Ынчалза-даа Христос херек кырында өлүглер аразындан катап дирилген. Ындыг чоруктуң Эгелекчизи ол болган! ²¹ Өлүмнүн чаңгыс кижидамчыштыр келгени дег, өлүглерниң катап дирлири база чаңгыс Кижидамчыштыр кээр. ²² Өгбевис Адамның хайында шупту улустуң өлүрү дег, Христос-биле харылзааның ачызында шупту улус катап дирлир. ²³ Ынчалза-даа катап дирлгеннер ээлчер ёзугаар катап дирлир: баштай – Христос, ооң соонда – Ол ээп келгенде – Аңаа бүзүрөөн улус.

²⁴ А ооң соонда төнчү кээр, Христос бүгү чагырыкчыларны, эрге-чагырганы

азы кара күштерни базып, чок кылгаш, Бодунуң Чагыргазын Бурган Адага хүлээдиң бээр. ²⁵ Бурган Христостуң хамык дайзыннарын Оон буттарының адаанга чагыртпаан шаанда, Ол чагырар ужурлуг. ²⁶ Узуткаттырып каар эң сөөлгү дайзын – өлүм боор. ²⁷ Чүгө дээрге Бурган бүгү чүүлдү Ооң буттарының адаанга чагырткан. «Бүгү чүүлдү» чагырткан деп чугаалаза-даа, ол «бүгү чүүлдү» Христоска чагыргып каан Бурганның оон аңгы турары билдингир. ²⁸ Ол бүгү чүүлдү Аңаа чагырткан соонда, Оглу Боду база бүгү чүүлдү Ооң чагырганын адаанга берген Бурганга чагыргып. Ынчангаш Бурган Боду-биле бүгү өртемчейни бүргөй аптар.

²⁹ А оон башка өлгөннер дээш сугже суктуруп турар улус чүгө ынчап турарыл? Өлүглер шупут катап дирилбес чүгө болза, олар дээш сугже суктурган херээ чүл? ³⁰ Бис база боттарывысты чүү дээш базым санында-ла айыылга таварыштырып турар бис? ³¹ А мен, хадунма, хүннүн-не өлүмчө уткуй чиге көөр-дүр мен, бистин Дээргивис Христос Иисустун мурнунга силер дээш чоргааралым-биле ону бадыткап болур мен. ³² Эфес хоорайга «араатган аңгар-биле» демисе-жип турган-дыр мен. Кижиниң угаап шыдаар харыы-биле бодаарга, оон кандыг ажык чедип алганым ол? Өлүглер катап дирилбес турган болза: «*Дартта өлүп каар бис – ам дойлап, ижип-чип аалы!*» – дивес бе?

³³ Мегеледип албанар! «Бак эш-өөр эң эки аажы-чанны үрээр».* ³⁴ Чогууру-биле сергей берип, бачыт үүлгедирин соксадынар! Аранарда Бурган дугайында билгич чок улус бар-дыр. Ыяткаш, арныңар кыссын!

Катап дирлип келген чаа мага-бот

³⁵ А бир-ле кижидайтырар боор: «Өлүг улус канчап катап дирлирил? Олар ээп кээрге, мага-боду кандыг боорул?»

³⁶ Сээдеңини! Сээң тарып турар үрезиниң, өлбээн шаанда, тыңгарлып, өзүп үнмес. ³⁷ Тарырыда, бүдүн үнүштү эвес,

* 15:33 Ат-сураглыг грек шиичи Менандрның «Таис» деп шиизинден цитата.

15:12 Аж.-ч. 23:8; 2 Тим. 2:18 15:17 Рим. 4:25 15:18 1 Фес. 4:16; Ажыл. 14:13 15:20 1 Фес. 4:14; 2 Тим. 2:8 || Аж.-ч. 26:23; Кол. 1:18; Ажыл. 1:5 15:21 Рим. 5:12-18 15:23 1 Фес. 4:16 15:24 1 Пет. 3:22; Рим. 8:38; Эф. 1:21 || Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; Ажыл. 11:15 15:25 Ыд. ыр. 109:1; Евр. 2:8 15:27 Ыд. ыр. 8:7; Эф. 1:22 15:28 Ин. 14:28 || Эф. 1:23; Кол. 3:11 15:30 2 Кор. 11:26 15:31 1 Фес. 2:19 15:32 Иса. 22:13 15:34 1 Кор. 6:5 15:35 Иез. 37:3 15:36 Ин. 12:24

а тас үрезинни — кызыл-тасты азы өске-бир үрезинни — черге хөмөр болгай сен. ³⁸ А Бурган ооң мага-бодун күзээн аайы-биле хевирлеп, үрезин бүрүзүнге хууда мага-ботту хайырлаар.

³⁹ Амылыгларның мага-боттары дөгерге дөмей болбас: кижиниң мага-боду мал-маганыңдан, мал-маганны — куштуундан, а куштуу — балыктыңдан ылгалдыг. ⁴⁰ А ол ышкаш дээрнин чырымалдарының мага-боттары болгаш черниң мага-боттары бар. Ынчаарга дээрнин мага-боттарының хевирин бир янзы, а черниң мага-боттарының — өске янзы. ⁴¹ Хүннүң өндүр чайынналчаа бир янзы, айның болгаш сылдыстарның чайынналчаа өске янзы. Сылдыстар база чайынналчаа-биле ангылынар турар.

⁴² Өлүглер катап дирлирге, база шак ыңдыг боор: черге ирип-чыдыр мага-ботту ажаап каар, а оортан ирип-чыдывас мага-бот көдүрлүр. ⁴³ Черге дүрүзү бак мага-ботту ажаап каар, а оортан каас-чараш мага-бот көдүрлүр. Черге кошкак мага-ботту ажаап каар, а оон күштүг мага-бот көдүрлүр. ⁴⁴ Довуракка чер кырынга амыдыраарыңга таарыштырган мага-ботту ажаап каар, а оон дээрге амыдыраарыңга таарыштырган мага-бот көдүрлүр.

Черге таарыштырган мага-бот бар болганда, дээрге хамааржыр мага-бот база бар-дыр. ⁴⁵ Бижилгеде: *«Баштайгы кижини Адам амылыг апарган»* деп бижээн-даа болгай. А сөөлгү Адам* мөңгө амыдыралдың үнөр дөзү апарган. ⁴⁶ Амыдырал баштай дээрге эвес, а черге боттаныр, а ооң соонда — дээрге боттаныр. ⁴⁷ Баштайгы кижини черден келген, дой-довурактан чаяаттыңан, а ийги Кижини* дээрден келген. ⁴⁸ Черниң кижизини кандыгыл, чер кырында өске улус база шак ыңдыг. Дээрнин Кижизини кандыгыл, дээрнин улузу база шак ыңдыг. ⁴⁹ Черниң кижизиниң омур-хевирин дөзөп алганы-выс дег, дээрнин Кижизинини омур-хевириниң база дөзөп аар бис.

⁵⁰ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен, ха-дунма: эът-бот болгаш хандан бүткен улус Бурганның Чагыргазын салгап ап шыдавас. Ол ышкаш ирип-чыдыг бээр чүүл ирип-чыдывас чүүлдү салгап ап шыдавас. ⁵¹ Дыннаңар, мен силерге чажыт илередийн: шуптувус өлү бербес бис, ыңдыг-даа болза, Бурган шуптувусту өскерттиптер. ⁵² Сөөлгү труба эдиштери билек, карак чивеш аразында, көңгүс жезниг өйде өскерлир бис. Ол эдиштерге-ле, өлүг улус ирип-чыдывас апарган туруп кээрг, бис база өскерлир бис. ⁵³ Ирип-чыдыр чүүл ирип-чыдывас чүүлдү «кедип аар», а өлүп-чидер чүүл өлүм чок чүүлдү «кедип аар». ⁵⁴ А кажан ол бүгү боттаны бээрге, Бижилгеде:

«Өлүм тишеттирип бастырган-дыр!»

⁵⁵ *«О, өлүм, сээң тишелген кайыл? О, өлүм, сээң шагар дылың кайыл?»** деп бижээн сөстөр бүдө бээр.

⁵⁶ А өлүмнүң шагар дылы — бачыттыр, бачыттың күжү — ыдыктыг хоойлуда-дыр. ⁵⁷ Ынчалза-даа Бурганга өөрүп четтирээли, Ол Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр тиеллегени биске хайырлады! ⁵⁸ Ынчангаш, эргим ха-дунма, туруштуг болгаш чайгылыш чок бооп көрүнер. Дээрги-Чаяакчының даандырган ажил-херээнге бүгү бодунарны бараалгадыңар. Дээрги-Чаяакчы дээш кылган ажил-херээнгер хилис барбазын билдир-ле болгай силер.

Иерусалимде бүзүрэннерге ачы-дуза чыыры

16 ¹ А а Бурганның чонунга акпаш-хөрөңги чыырынга хамаарыштыр: Галатияның христиан ниитилелинге айтып берген чүүлүмнү силер база кылыңар. ² Улуг-хүн санында силерниң кижиниң бурузу, арга-шинээн барымдаалап, берип шыдаар хире акпашын бажыңыңга шыгжап алзын. Мен чедип кээримге, акпаш чыптан херээ чок болзун дээш, ынчалдыр кылыңар.

* 15:45, 47 Сөөлгү Адам/ийиги Кижини — Дээрги Иисус Христосту ынча деп турары ол (Рим. 5:14, 18 көр). * 15:55 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөр эвес, а «О, өлүм, сээң шагар дылың кайыл? О, тамы, сээң тишелген кайыл?» деп сөстөр бижээн.

15:42 Дан. 12:2 || Флп. 3:21; Кол. 3:1 15:45 Э. д. 2:7 15:47 Э. д. 2:7 || Ин. 3:13; 6:38 15:49 Э. д. 5:3 15:51 Флп. 3:21 15:52 Иса. 27:13; Мф. 24:31; 1 Фес. 4:16; Ажылд. 11:15 || 1 Фес. 4:15; Флп. 3:21 15:53 2 Кор. 5:2-4 15:54 Иса. 25:8 15:55 Ос. 13:14; 2 Тим. 1:10 || Евр. 2:14-15 15:56 Рим. 4:15; 7:8 15:57 Рим. 8:37 16:1 Аж.-ч. 24:17; Рим. 15:25-28; Гал. 2:10 16:2 Аж.-ч. 20:7; Ажылд. 1:10 || 2 Кор. 8:3; 9:3

³ А мен силерге чеде бергеш, бодунарнын шилип алган улузунарга эки үнелел берген чагаалар бижээп, чып алганынар ачы-дузаны Иерусалимге чедирзиннер дээш чорудуттар мен. ⁴ Мээң база ынаар чедерим херек апарза, олар мээң-биле кады чоруттар.

Аян-чоруктар төлөвилели

⁵ А мен силерге Македонияны таварып эрткеш, чеде бээр мен (ам Македонияны кежир чоруптарым ол). ⁶ Мен силер-биле кады элээн үе дургузунда, харын мырынай кышты өттүр, артып каарым чадавас. Оон соонда кайнаардаа баар апарзымза, орукче үлеп, дузалажыр силер. ⁷ Мен ам силер-биле чүглө орук ара, чай кадында ужуражыр хөңнүм чогул, харын Дээрги-Чаяакчынын чөпшээрели-биле силернинге элээн үр боорумга идегеп тур мен. ⁸ А ам Эфес хоорайга Беженги хүннүң байырлалынга чедир турар мен. ⁹ Мээң удурланыкчыларым хөй-даа болза, аңаа улуг ажыл-херек чогудар арганы берип турар делгем орук ажыттынгандыр.

¹⁰ Тимофей силерге чеде бээрге, ара-нарга тургаш, оон сестир чүвези чок болзун дээш сагыш салынар. Мен ышкаш, ол база Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херезин бүдүрүп турар болгай. ¹¹ Ынчангаш кым-даа ону куду көрбезин. Ол меңээ чедип келзин дээш, ону орукче эп-найыралдыг дөгериндирип, үдегтинер. Мен Тимофейни бүзүрөөн ха-дуңмавыс-биле кады манап турар болгай мен.

¹² Бүзүрөөн дуңмам Аполлос дугайында: мен оон бүзүрөөн ха-дуңмавыс-биле кады силерге чеде бээрин аажок билдөөн кижиге мен. Ынчалза-даа оон силерге ам чеде бээр хөңнү шуут чок-

тур. Арга бар апаарга-ла, ол силерге чеде бээр.

Түңнел дилеглер, байыр чедиришишкиннери

¹³ Серемчилелдиг болунар, бүзүрөлдөн быжыг туттунунар, туруштуг болунар, күштүг болунар! ¹⁴ Кылып турар чүүлүннерни ынакшыл-биле кылынар!

¹⁵ Ха-дунма, Стефаннын өг-бүдөзин билир силер, олар Ахайя девискээринге Христоска эн башгай бүзүрөй бергеш, боттарын Бурганның чонунга бараан болдурган улус болгай. Ынчангаш силерден дилээрим болза: ¹⁶ шак ындыг улусту, а ол ышкаш олар-биле кады ажылдап, дуза кадып турар бүтү улусту тооп дыннап, хүндүлөп чорунар. ¹⁷ Стефан, Фортунат болгаш Ахаик олар бээр чедип кээрге, аажок өөрүп тур мен. Чанымда чок силерни олар меңээ солуп тур. ¹⁸ Олар мээң база силернин сеткил-сагыжывысты сорук кириптилер. Ындыг улусту үнелеп чорунар!

¹⁹ Асиянын христиан ниитилелдери силерге байыр чедирип тур. Акила биле Прискилла, а ол ышкаш оларнын бажынында чыгылып турар бүзүрөөннер база силерге Дээрги-Чаяакчынын ынакшылы-биле байыр чедирилер. ²⁰ Бо черде бүгү ха-дунма силерге байыр чедирип тур. Ыдыктыг ошкаашкын-биле бот-боттарынарга байыр чедиринер.

²¹ Дараазында сөстөрни бодум холум-биле бижидим: *Павелден байыр*. ²² Дээрги-Чаяакчыга ынак эвес кижиге Оон бүрүнү-биле аңгылаттырзын! *Марана фа** – О, Дээрги-Чаяакчы, чедип келем! ²³ Дээрги Иисустун авыралы силерге доктаазын! ²⁴ Мээң ынакшылым Христос Иисустун ачызында силер бүгүде-биле кады болзун!*

* 16:22 *Марана фа* – арамей дылда сөстөр. * 16:24 *Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.*

16:3 Аж.-ч. 18:27; 2 Кор. 3:1 || Аж.-ч. 24:17; Рим. 15:25-28 16:5 Аж.-ч. 19:21; 2 Кор. 1:16
16:8 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 2:1 16:10 Аж.-ч. 16:1; 1 Кор. 4:17
16:12 Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5; 4:6 16:13 Мф. 25:13 || 2 Фес. 2:15 16:14 1 Кор. 14:1
16:15 1 Кор. 1:16 16:16 Флп. 2:29; 1 Фес. 5:12-13; 1 Тим. 5:17 16:19 Аж.-ч. 18:2; Рим. 16:3;
2 Тим. 4:19 16:20 Рим. 16:16 16:21 Гал. 6:11; Кол. 4:18; 2 Фес. 3:17; Флм. 1:19 16:22 Рим. 9:3;
Гал. 1:8 || Ажыд. 22:20

Коринфичилерге ийиги чагаа

Кирилде

Павелдиң мурнуку чагаазында кылган чагыг-сургаалы Коринфиде христиан ниитилелге күзенчиг түннелдерлиг болган. Бачыт үүлгеткен хөй коринфичилер боттарының буруузун билингеш, Павел-биле эптежип алыксай берген. Ынчалза-даа оларның ниитилелинге Павелдиң эрге-күжүнге удур үймээн үндүрерин соксатпаан бир бөлүк ам-даа артып калган турган. Ынчангаш Павел Коринфиже катап база баар дээш, база бир чагаа чорудар ужурга таварышкан.

Бо чагаа Павелдиң өске чагааларынга көөрдө, бодунуң кезектериниң аразында харылзаа чедир тургустунмаан чагаа болур. Павел ону бижип тура, сагыш-сеткили күштүү-биле хайныкканындан ындыг болган чадавас. А чамдык шинчиликчилер бо чагаа Павелдиң коринфичилерге бижээн ийи азы үш чагаазындан тургустунган, оларны сөөлүндө чагыс чагаа кылдыр катгыштырып каан деп санап турар.

Кандыг-даа болза, чагааны үш кол кезекке чарып болур: 1) Коринфиде бүзүрөөннер ниитилели-биле эптежилге дээш Павелдиң өөрүшкүзү база Христоска элчин бооп бараан болурун ооң тодарадып бижээни (1–7 эгелер); 2) Иерусалимде ядыы христианнарга боттарының акша-хөрөңгизин харамнанмай, дуза чедирер дугайында коринфичилерге сургаал (8–9 эгелер); 3) Буйанныг Медээни ак сагышты-биле суртаалдавайн турар деп ону буруудаткан меге башкыларны дыңнааны дээш Павелдиң коринфичилерни чемелээни (10–13 эгелер).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзел-соруу-биле Христос Иисустуң элчини болган Павелден база бүзүрөөн дунмам Тимофейден байыр. Коринф хоорайда Бурганга бүзүрөөннер ниитилелинге, а ол ышкаш бүгү Ахайда чурттаан Бурганның шупту улузунга бижидим.

² Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазы!

Павелдиң аргалап дээш Бурганга өөрүп четтиргени

³ Дээргивис Иисус Христостуң Бурганы болгаш Адазынга алдар! Өршээлдиг Адазынга, бисти аргалап, деткип чоруур Бурганга алдар! ⁴ Кандыг-даа аар-берге байдалга таварышканывыста, Бурган бисти аргалап чоруур, ынчангаш бис база аар-бергелерге таварышкан улусту

аргалап шыдаар бис. Оларны Бурганның биске көргүскен аргалалы-биле аргалап турар бис. ⁵ Дөгере үлежип турарывыс Христостуң хилинчээ кайы хире көвүдээрил, Христосту дамчып, биске кээр аргалап база ол хире көвүдээр болгай. ⁶ Аар-берге байдалдарны шыдажып эртип турар болзувусса, силерни аргалап ынчар база камгалалыңар дээш ынчап турарывыс ол. Бурган бисти аргалап турар болза, силерни аргалап шыдаар боорувус дээш; бистиги шыдажып эртип турар хилинчээвис дег хилинчекти шыдажып эртеринерге дузалаарывыс дээш аргалап турар-дыр. ⁷ Силерге хамаарыштыр идегеливис быгыг: чүгле хилинчээвисти эвес, а аргалалывысты база үлежип турарыңарны билир болгай бис.

⁸ Ынчангаш, ха-дунма, Асияга көрүп эрткенивис шенелделер силерге база билдингир боорун күзедивис. Ол дээрге хөлүн эрттир, кижиги шыдажыр аргажок

1:1 Аж.-ч. 18:1-17 1:3 1 Пет. 1:3; Эф. 1:3 1:5 Рим. 8:17; Флп. 3:10; Кол. 1:24 1:6 2 Тим. 2:10 1:8 Аж.-ч. 19:23; 1 Кор. 15:32

аар-берге байдалдар болган, амы-тын-ныг артар идегеливис-даа чок турган. ⁹ Ишти-хөннүвүс өлүмге шийттирип алган улусту дег турган. Боттарынга идегээрин соксаткаш, өлүглерни-даа катап диргизиптер Бурганга идегей берзиннер дээш, бис-биле ол бүгү ынчаар болганы ол. ¹⁰ Бурган бисти халаптыг өлүмден адырып каан болгаш моон сонгаар-даа адырар. Ол бисти өлүмден ам-даа адырар дээрзинге идегээр бис. ¹¹ Силер база бис дээш мөргүп, биске дузалаар болзунарза, шак ындыг болур. Ынчан Бурган хөй улустун мөргүлүн дыннап, Бодунун өршээлин биске хайырлааны дээш, шак ол хөй улус Аңаа өөрүп четтирер.

Павелдиң коринфичилерге кээр болгаш, саадааны

¹² Бо делегейге амыдыралывыска (ылаңгыя силерге хамаарылгавыска) бодувусту ажыт-чажыт чокка, Бургандан кээр ак сеткил-биле ап келген бис — арын-нүүрүвүс-даа ону бадыткап шыдаар; ол дээш чоргаарланыр бис. Кижиниң мерген угаанынга эвес, а Бурганның авыралынга ынанып, бодувусту ап чоруру бис. ¹³⁻¹⁴ Силерге-даа болза, номчуп база угаап шыдаар чүвөнерден аңгыда, чүнү-даа биживейн турар мен. Бисти ам элээн билип алганынар дег, эчизинге чедир билип аарынарга идегээр бис: Дээргивис Иисустун ээл кээр хүнүнде силер дээш чоргаарай бээр бис, силер база бис дээш чоргаарап боорунарны билип каар силер.

¹⁵ Ындыг боорунга бүзүрелдиг болгаш, мени дамчыштыр ийи дакпыр ачы-буян алзыннар дээш, ынчана силерге чеде бээрин күзөп турдум. ¹⁶ Македонияже орук ара силерге чеде бээрин, а оон соонда Македониядан дедир чоруу ора, оон силерниң дузаңар-биле Иудеяже чоруур дээш, база катап силерге кире дүжерин бодап алган мен. ¹⁷ Ынчаар күзөп тура, таанда-ла бодап чок болганым ол бе? Таанда-ла мен бо деле-

гейниң эрге-ажынынга чагыртып, «чок» деп бодап тура-ла, «ийе» деп, а «ийе» деп деп бодап тура-ла, «чок» деп турарым ол бе? ¹⁸ Бурган мээң шыңчы херечим боор: силерге берген азаашкыным бирде «ийе», бирде «чок» бооп, чайгылып турбаан. ¹⁹ Бистин: мээң, Силаның база Тимофейниң силерге суртаалдаанывыс Бурганның Оглу Иисус Христоска кажанда шак ол ийи арынныг, «ийе», «чок» деп денге чугаалаар чорук турбаан. Харын Ында чүглө «ийе» бар-дыр. ²⁰ Чүгө дээрге Бурган чеже-даа азаашкың берген болза, олар шупту Христосту дамчыштыр «ийе» бооп бадыткаптынар. Ынчангаш бис Ону дамчыштыр Бурганны алдаржыдары-биле, «Аминь — ылап-ла ындыг» деп чугаалап тур бис. ²¹ Бурган бисти Бодунга бараан боору-биле шилип алгаш, Христоска хамааржыр кылдыр силер-биле кады быжыктырып турар. ²² Ол бисти Бодунуң таңмазы-биле демдектеп, Бодунуң Сүлдезин магадылал кылдыр бистин чүректеривиске сиңирип берген.

²³ Бурганны мээң херечим кылдыр кыйгырып, амы-тын-ным-биле дангыраглап тур мен: мынчага чедир Коринфиге ээл келбээн чылдагааным — силерни хайыралаанымда. ²⁴ Бодувусту силерниң бузурелинерни башкараар дээргилер кылдыр санавайн, харын чүглө силерниңне өөрүшкүңер дээш силер-биле кады ажылдап турарывыс ол-дур, а силер бүзүрел ачызында чайгылыш чок-тур силер.

2 ¹ Силерни муңгадатпас дээш, силер-ге база катап барбазын быжгы-биле шийтпирлеп алдым. ² Силерни муңгададып турар болзумза, бодумнуң-на муңгагададып кааным силерден өске, мени өөртүп, хөннүм чазап турар кым-даа чок. ³ Чедө бээримге, силер мени өөртүр туржук, харын муңгагалче кирип кагбазы-биле, дем бир чагааны бижээн ужурум ол.* А мээң өөрүшкүм шуптунарның өөрүшкүңер боор деп, силер бүгүдөгө

* 2:3 Павел элчин коринфичилерге дем бир чагааны Коринфиде христиан ниитилелден бирде кижичи ону базымчалапкан соонда бижээн; дем бир чагаа биске четпээн, ындыг-даа болза, чамдык шынчиликчилер ол болза бо чагааның 10—13 эгелери-дир деп санап турар.

¹⁹ 2 Кор. 4:14 ¹⁻¹⁰ Аж.-ч. 12:11; 14:19-20; 21:32-33; 27:44 ¹⁻¹¹ Рим. 15:31; 2 Фес. 3:2 || Аж.-ч. 12:5; ¹⁻¹² Аж.-ч. 23:1; 2 Тим. 1:3 || 1 Кор. 2:4, 13 ¹⁻¹³⁻¹⁴ 1 Кор. 1:8; 1 Фес. 4:16-18 ||
¹ Фес. 2:19-20 ¹⁻¹⁵ 1 Кор. 4:19 ¹⁻¹⁶ Аж.-ч. 19:21; 1 Кор. 16:5 ¹⁻¹⁸ 1 Кор. 1:9 ¹⁻¹⁹ Аж.-ч. 15:22; 16:1
¹ 20 1 Кор. 14:16; Ажыл. 3:14 ¹⁻²² 2 Кор. 5:5; Евр. 6:11 || ¹⁻¹³ ¹⁻²³ Рим. 1:9; Гал. 1:20; Флп. 1:8; 1 Фес. 2:5 ²⁻² 2 Кор. 7:8

бүзүрээр мен. ⁴ Мен ол чагааны аажок кударап, караамнын суун төп, хөрек-чүрээм дакпыжап оргап, бижээн мен, ынчалза-даа силерни мунгаггадыр дээш эвес, а силерге ынакшылымның кайы хире күштүүн билип алзыннар дээш.

Улусту муңгагдады каан кижини өршээр

⁵ Аранарда хөңнүм карарткан бир кижиге бар деп бодаар болзунарза, ол мээң эвес, а бети дизе (хөөрөтпес дээш, ынчаар чугааладым) шуптунарның хөңнүн карартып каан болгай. ⁶ Силернин хөй кезинернин кеземчези-ле ол кижиге четчир боор. ⁷ А ам ону өршээп, деткэениңер дээр, оон башка ооң сеткил-хөңнү муңгарал, ийлей бээр. ⁸ Ынчангаш силерден дилеп тур мен: аңаа ынаанарны шынзыдып көрүңөр! ⁹ Шенелделерни шыдажып эрткениңерни, бүгү чүүлдерге дыңнангыр бооп турарыңарны билип аар дээш, ол чагааны бижээн болгай мен. ¹⁰ А кымы өршээр-дир силер, мен база ол кижини өршээр мен. А мээң өршээлим дээр-ге (ол кижини өршээп боор чүүл менде ылап-ла бар болза) ону Христостун мурнунга силер дээш, ¹¹ эрлик бисти кажарлап кааптазын дээш өршөөгеним ол-дур. Бис эрликтин кара сагыштыг бодалдарын эки билир болгай бис.

Буянын Медээни ак сеткилдии-биле нептередири

¹² Ынчаарга Христос дугайында Буянын Медээни медеглээр дээш, Троида хоорайга чедип кээримге, Дээрги-Чаяакчы ажык орукту менээ белегкеп каан болду. ¹³ Ындыг болза-даа, сеткил-сагыжым оожургап шыдавады, чүге дээрге бүзүрөөн дунмам Титти оон тышпайн бардым. Ынчангаш ында чурттап турарлар-биле байырлашкаш, Македонияже чорупкан мен.

¹⁴ Бурганга өөрүп четтирдим — Ол бистиң Христоска башкарты бергенивис дамчыштыр Бурганның тиилелгезин көргүзүп турар база Христос дугайында билигни, чаагай чыт дег, чер болганга тарадып чоруур.* ¹⁵ Чүге дээрге бис камгалалдын оруу-биле-даа бар чыдар база өлүм-чидимниң оруу-биле-даа бар чыдар улустун аразында Христостун Бурганга кывыскан чаагай чыттыг өргүлү бис. ¹⁶ Чамдык улуска бис — чүгле өлүмнүн бак чыды бис, а өске улуска — мөңгө амьдыралдың тынгарыкчы чаагай чыды бис. Кым ол үүлени эдилеп шыдаарыл? ¹⁷ Хөй-ле улус дег, олча-ажык харааш, Бурганның Медээзин хажытпайн турар-дыр бис. Харын Бурганның чоруткан улuzu дег, Христос-биле сырый харылзаалыг бооп, Бурганның мурнунга ак сеткилдиг суртаалдап турар бис.

Чаа Чагыг-керээге бараан боору

З ¹ Ам база катап бодувуска эки үнелел бээрин оралдажып тур бис бе? Таанда-ла биске база, өске улуска ышкаш, силерге бижээн азы силернин бижээниңер эки үнелелдиг чагаалар хөрек бе? ² Чок ынар! Силер боттарыңар — бистиң чагаавыс силер! Бистиң чүректеривисте бижиттинген, бүгү улустун билири, кижиге бүрүзүнүн номчуп турары чагаа силер. ³ Бистин бараан болушкунуvus ачызында Христостун бижээн чагаазы — силер-дир силер. Ындызын бүгү улус көрүп турар. Будук-биле эвес, а дириг Бурганның Сүлдези-биле бижээн; калбак даштарга эвес, а кижилернин чүректеринге бижээн чагаа силер.

⁴ Бурганның мурнунга Христостун ачызында силер дээш шак ындыг бүзүреливис бар. ⁵ Бараан боор арга-шинээвис бистен үнүп турар деп шыдавас бис, ынчаар бодапкы дег чүү-даа чүве бистиң боттарывыста чок. Ындыг арга-шинээвис

* 2:14 Мында Павел Римге тиилелге демдегеп, чыскаалып кылашташкан улус-биле денелге кылып турар. Эрте-бурунгу Римге тиилелге чедип алган полководчулар чамдыкта триумф азы чыскаал кылып эрге алыр турган, ынчан чыскаалдын бажыңга дайынчы тергеге тиилекчи чоруур, а ооң соондан туттурганарны шууштурар. Павел элчин Дамаск баар орукка Христоска «тиилеттирген» (Аж.-ч. 9 эгени көр), ынчангаш ам Ооң «туттурган кижизи» апарган. Тиилелге чыскаалдарының үезинде кудумчуларга кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдерни ажыглап турган. Павел ол ышкаш бодун чаагай чыттыг чүүлдерни кыпсыры дээш харысалгалыг кылдыр көргүскен: ол чер болганга Христос дугайында билигни тарадып турар.

2:42 Кор. 7:12 2:6 1 Кор. 5:4-5 2:11 1 Пет. 5:8 2:12 Аж.-ч. 16:8; 20:6 2:13 2 Кор. 7:6; 8:6; 12:18

2:14 Кол. 2:15 2:15 1 Кор. 1:18 || Э. д. 8:21; Хост. 29:18; Эф. 5:2; Флп. 4:18 3:1 Аж.-ч. 18:27; 1 Кор. 16:3

3:3 Хост. 24:12; 31:18 || Б. х. к. 6:6; Иса. 51:7; Иер. 31:33

бээр бис, ынчалза-даа идегеливис ышкындырбаан. ⁹ Бисти истеп суруп турар, ынчалза-даа Бурган бисти кагбаан. Доңгайтыр шагтырып аар бис, ынчалза-даа узуткагтырбаан бис. ¹⁰ Иисустун амыдыралы бистиң мага-бодувуска илереп келзин дээш, Ооң өлүмүн мага-боттарывыска үргүлчү ап чоруур бис. ¹¹ Иисустун амыдыралы база өлүмнүг мага-бодувуска бодун илеретсин дээш, бисти – дириг улусту Иисус дээш үргүлчү өлүмге оонап турар. ¹² Ындыг болганда, өлүм бодунун салдарын биске көргүзөргө, мөңгө амыдырал бодунун салдарын силерге көргүзүп турар-дыр.

¹³ *«Мен бүзүрөй берген мен, ынчангаш чугаалап турдум»* деп Бижилгеде бижээн. Ындагү бүзүрөлдү берип турар Сүлдө бисте бар болганда, бис база бүзүрөй бергеш, чугаалап турарывыс бо. ¹⁴ Билир бис: Дээрги Иисусту катап диргискен Бурган бисти база Ооң-биле катай катап диргискеш, силер-биле кады Бодунун мурнунга тургузуптар. ¹⁵ Бистиң ол бүгү хилинчек көргөнивис силерге ачылыг салдар көргүзөр болгай. Ооң түннелинде Бурганның авыралы улам-на хөй улусту бүргөй ап турар; а оларның өөрүп четтиришикени улам-на хөй куттулуп, Бурганны алдаржыдып турар.

¹⁶ Ынчангаш сорук-күжүвүс кошкаш дивес. Харын бистиң мага-бодувус элеп, харыксыраза-даа, сагыш-сеткиливис хүн бүрүзүндө чаартгынып орап. ¹⁷ Түр када көөр, ажып эртери белен хилинчээви биске эгээртинмес улуг мөңгө алдар эккээр, ол алдар хилинчээвисти хөй катап чая базар. ¹⁸ Көрүжүвүс көстүр чүүлчө эвес, а көзүлбес чүүлчө угланган. Чүгө дээрге көстүр чүүл – түр када, а көзүлбес чүүл – мөңгө.

Мөңгө амыдыралды манаары

5 ¹ Билир бис: чер кырында түр када чадырывыс буступ кээп дүжөр болза*, дээрге турар мөңгө, кижичо холу тутпаан бажыңывыс бар. Ону биске Бурган хай-

ырлаар. ² Дээрниң ол шывыын каыттаньп аарын четтикпейн манап, амдыызында маңа тура, уё-човуурувун төп турар-дыр бис. ³ Шаак ыңчаар «кеттиниң алгаш»,* бис моон соңгаар чанагаш болбас бис. ⁴ Ынчалза-даа ам дээрезинде бис шупту бо чадырда хөвээр бооп, бергедеп човууртап турар бис. Черде мага-бодувустан адырлып аар дивээн бис, ындыг болза-даа, өлүмгө чыгаткан чүүлдү мөңгө амыдырал бодунга сиңирип алзын дээш, дээрниң хевин каыттаньп алыксап турар бис. ⁵ Шаак ол сорулга ужуң Бурган бисти белеткээн болгаш аазаашкынын күүседириниң магадылалы кылдыр Бодунун Сүлдөзүн биске берген.

⁶ Ынчангаш бис үргүлчү сорук-күштүг бис база ол ышкаш мону билир бис: черде мага-бодувуска чурттап турар үевисте, Дээрги-Чаяакчыдан ыракта, хары черде турар дег бис. ⁷ (Бис каракка көстүр чүүл-биле эвес, а бүзүрөл-биле амыдырап турар болгай бис.) ⁸ Сорук-күштүг бооп, мага-бодувустан үндүр көшкеш, Дээрги-Чаяакчының чанынга туруп аарын дээре деп көөр бис. ⁹ Ынчангаш черде мага-бодувуска чурттап-даа тургаш азы оон ыракка-даа тургаш, бистиң эң-не улуг чүткүлүвүс – Ооң сеткилинге кирери болзун. ¹⁰ Чүгө дээрге черде мага-бодувуска амыдырап тура, кылган бүгү буянның-даа, бузуттуг-даа херектеривис дээш шанналды азы кеземчени ап, бис шупту Шийткекчи Христостун мурнунга турар ужурлуг бис.

Эптежилгени суртаалдаар даалга

¹¹ Ынчангаш бис, Дээрги-Чаяакчыдан коргары деп чүл дээрин билир болгаш, улусту бүзүредип турар бис, а бистиң кымнар боорувус Бурганга билдингир; силерниң чүрээнер база ону билир дээринге идегээр мен. ¹² Бис катап силерниң мурнунарга мактаныр бодавадывыс. Бис дээш чоргаараар арганы силерге бергенивис ол-дур. Ынчангаш силер чүректе шыгжаттыгачан чүүл-биле эвес, а даштыкы

* 5:1 Кижиниң мага-бодунун өлүмүн ойзу чугаалап турар (Иса. 38:12 көр). * 5:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Кеттиниң алгаш» эвес, а «Хеп кетпээн-даа болза» деп бижээн. Өлүмүн улус «хепти» – мага-ботту уштурду кылдыр билит турган. Катап дирлир бетинде кижичо бир-ле ындыг мага-бот чок азы «чанагаш» байдалга турар.

4:9 Ис. 1:5; Ин. 15:20 4:10 Рим. 6:5 4:11 2 Кор. 6:9 4:13 Бд. ыр. 115:1 4:14 1 Фес. 4:14

4:16 Рим. 12:2; Өф. 4:23 4:17 Рим. 8:18 4:18 Рим. 8:24; Евр. 11:1 5:2 Рим. 8:23 5:3 1 Кор. 15:53

5:5 2 Кор. 1:22; Өф. 1:14 5:7 2 Кор. 4:18 5:9 Кол. 1:10 5:10 Өккл. 3:17; 11:9; 12:14; Мф. 25:31-32;

Аж.-ч. 10:42; Рим. 14:10 5:11 2 Кор. 4:2 5:12 2 Кор. 3:1; 11:16; 12:1

байдалдар-биле мактанган улуска удур харыы берип шыдаар силер. ¹³ Угаанывыс анаа эвес-даа бооп турза, Бурган дээш ындаывыс ол-дур. А чарт угаанныг бооп турзувусса, силер дээш ындаывыс ол-дур. ¹⁴ Христостуң ынакшылынга башкарты бергенивс бисти мындыг түннелге эккелген: бүгү улус дээш бир Кижиге өлү берген болза, бүгү улус база өлү бергени ол-дур. ¹⁵ Ооң бүгү улус дээш өлүмүнүң сорулгазы мындыг турган: амылыг арткан улус ам бодун бодап эвес, а олар дээш өлгөн база катап дирилген Христосту бодап амыдыраар ужурулуг.

¹⁶ Ындыг болганда, бис ам моон соңгаар кымны-даа кижиге хемчээли-биле хемчээвейин турар бис. Христосту кажан-бир шагда база ынчаар хемчээп чораан болзувусса, ам ынчаар хемчээвес апарган бис. ¹⁷ Ынчангаш Христос-биле сырый харылзаалыг апарган кижиге ам Бурганның чаа чаялгазы боор. Эргиге чүве эрте берген – чаа ёзу-чурум догуннай берген. ¹⁸ А ол бүгү Бургандан келген. Ол Христосту дамчыштыр бисти Боду-биле эптештиргеш, улусту Боду-биле эптештирер даалганы биске берип каан. ¹⁹ Бурган кижиге төрөлгөтөнүн кем-буруузун ооң кырыңче дүжүрбейн, Христосту дамчыштыр Бодун бо делегей-биле эптештиргеш, эптежилге дугайында медээни тарадырын биске дааскан.

²⁰ Ындыг болган төлөөде, бис – Христостуң бүрүн эргелиг элчилери бис, Бурган Боду бисти дамчыштыр улусту кыйгырып турар. Христостуң адындан силерге аажок улуг дилеглиги бис: Бурган-биле эптежип алынар! ²¹ Бурган кажан-даа бачыт үүлгөтпээн Кижиге бистин бачыдывыс дээш кеземче онааган, а бис Христос-биле сырый харылзаалыг апаргаш, Бурганның мурнунга актыг болган бис.

Б ¹ Бис, Бурган-биле кады ажылдап турар улус, силерден аажок дилеп тур бис: Ооң хайырлаан авыралын хүлээп алган болганыңарда, ол ажык чок калбазың! ² Бурган мынча деп турар болгай:

«Таарымчалыг үеде сени дыңнап каан мен; камгалал хүнүнде сеңээ дузалаан мен».

Ам дыңнаңар: ол таарымчалыг үе, ол камгалал хүнү келген ышкажыл!

³ Бистиң бараан болуушкунувусту кым-даа чемелевезин дээш, кымга-даа моондак тургузар хөңнүвүс чок. ⁴⁻⁵ Харын бодувусту бүгү чүүдлерге Бурганга бараан болган улус кылдыр көргүзүп, бүгү шенделелерни: хилинчектерни, түрегелди, аар-бергелерни, эттедип-соктурарын, кара-бажыңга хорудаттырарын, биске удур үймээн-хөлээзин үндүрерин, чилчик үстүр ажыл-ишти, уйгу чок дүннерни, аштап-суксаарын шыдамык ажып эртип турар бис. ⁶ Бисте арыг амыдырал, билиг, шыдамык чорук, буянның чорук, Ыдыктыг Сүлдениң илерээшкени, чүректин ханызында ынакшыл, ⁷ алыс шынынң Медээзи, Бурганның күчү-күжү база бар. Бис буянның чепсектери-биле камгаланырыңга-даа, халдаарыңга-даа белен бис. ⁸ Алдар-хүндүге-даа, ат-алдарывыстың баксыраарыңга-даа, агулдедиринге-даа база мактадырыңга-даа белен бис. Бисти мегечилер деп турза-даа, ак сеткилдиг бис. ⁹ Ат-сурагжываан деп турза-даа, улуска билдингир бис. Өлгөн деп турза-даа, көрүнер даан – дириг-дир бис! Бисти кезетсе-даа, өлбөзөн-дир бис. ¹⁰ Бисти муңгаратса-даа, үргүлчү өөрүп турар бис. Яды-даа болзувусса, хөй улусту байыдып турар бис. Чүвүс-даа чок, куруг-даа болзувусса, бүгү чүүлдү эдилеп турар бис.

¹¹ Коринфчилер, силер-биле ажык, хостуг чугаалаштыгыс. Чүректеривисте чүү барын силерге тө каап бердивис. ¹² Силерге аажок ынак бис, а силер база биске ындыг хамаарылгалыг боорундан тыртылар-дыр силер. ¹³ Бодумнуң ажы-төлүмге дег, силерге чугаалап тур мен: биске база шак ындыг хамаарылгалыг болунар, чүректериңер биске ажыдып беринер!

Бурганга бердинген амыдыралче кыйгырыг

¹⁴ Христоска бүзүрөвээн улус-биле чангыс баг болбанар. Бурганга шыңчы чорук биле бачыттын аразында кандыг

^{5:13} Мк. 3:21; ² Кор. 11:1 ^{5:14} Рим. 5:15 ^{5:15} 1 Пет. 4:2; Рим. 14:7-8 ^{5:17} Иса. 43:18-19; Рим. 6:4; Ажыл. 21:5 ^{5:18} Рим. 5:10-11; Кол. 1:20 ^{5:19} Ыд. ыр. 31:1-2; Рим. 4:8 ^{5:20} Эф. 6:20 ^{5:21} Иса. 53:9; Ин. 8:46; 1 Пет. 2:22; 1 Ин. 3:5; Евр. 4:15 || Рим. 8:3 || Рим. 1:17; 4:25; 1 Кор. 1:30 ^{6:1} 1 Кор. 3:9 ^{6:2} Иса. 49:8 ^{6:4-5} Аж.-ч. 9:16; 16:23; 17:5; 2 Кор. 11:23-27 ^{6:7} 2 Кор. 10:4; Эф. 6:11-17 ^{6:8} Рим. 3:8 ^{6:9} 2 Кор. 4:11 ^{6:10} Ин. 16:22 || Аж.-ч. 3:6 ^{6:13} 1 Кор. 4:14 ^{6:14} Ы. х. к. 7:3; Эзра 9:2; Неем. 13:25; Эф. 5:7 || 1 Ин. 1:6

харылзаа турарыл? Чырык биле дүм-бейниң аразында дөмей чүү барыл?¹⁵ Христос биле Велиарның* аразынга эп-сеткил турар бе? Азы бүзүрөөн кижиде биле бүзүрөөн кижиде дөмей чүү барыл?¹⁶ Бурганның өргээзи биле дүрүзү-бурганнарда дөмей чүү барыл? А бис* — дидриг Бурганның өргээзи-дир бис. Бурган мынча дээн-не болгай:

*«Мээң чурттаар өргээмни оларның аразынга тургузуп алгаш, олар-биле кады чоруур мен. Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур».*¹⁷ *«Ынчангаш оларның аразындан үне бериңер, аңгыланып алыңар — деп, Дээри-Чаяакчы чугаалаан, — арыг эвес чүүлге дегбегеңер. Мен ынчан силерни чыып эскеп, хүлээп аар мен».*¹⁸ *«Мен силерниң Адаңар болур мен, а силер мээң оглу-кызым болур силер» — деп, Агшериглиг Бурган чугаалаан.*

7 ¹Ханы ынак эп-өөр, ындыг азааш-кыннарны биске берген-дир. Ынчангаш мага-ботту болгаш сагыш-сеткилди бужартадыптар бүгү чүүлден арыгланып аалы, Бурганны хүндүлөп, Оон мурнунга бүрүн ыдыкты-биле амыдыраалы!

**Бачыдын билинген улус дээш
Павелдиң өөрүшкүзү**

²Чүректинерге турар черден биске хостап бериңер! Бис кымны-даа хомудагпаан, кымга-даа хора чедирбээн, кымдан-даа олча-ажык хараваан болгай бис.³ Силерни буруудадыр дээш чугаалавайн тур мен. Мооң мурнунда база чугаалап турдум чоп: өлүр-даа болза, силер-биле кады өлүрүнге чедир, амыдыраар-даа болза, силер-биле кады амыдыраарыңга чедир, чүректеривисте ынчалдыр сиңниккен силер.⁴ Силерге бүрүнү-биле бүзүрээр мен, силер дээш аажок чоргаараар мен! Бүгү аар-бергелеривис үезинде сагыжым аргалалга база эгээртинмес өөрүшкүгө бүргедип чор.

⁵Македонияга чедип келген соовустата безин, биске амыр-дыш турбаан болгай. Бисти бүгү чүктөрдөн аар-бергелер кызагдаан: долгандыр чөңгээлиг аасдыл*, а сеткил-сагышта — коргуушкуннар.⁶ Ынчалза-даа сеткил-сагыжы ундараан бүгү улусту аргалап, деткири Бурган бисти база Титтин чедип келгени-биле аргалап, деткээн.⁷ Чүглге ооң чедип келгени-биле эвес, а силерниң ону аргалап, деткээниңер-биле база. Бисти кайы хире көрүксээниңерни, кайы хире хараадап мунгарааныңарны, мени дээш кайы хире сагыш човап турарыңарны ол биске чугаалады. Ынчангаш мен оон-даа артык өөрүп-байырладым!

⁸А мээң чагаам силерни мунгагдадып каан-даа болза, ам ол дээш хараадавайн тур мен. Ол чагаам, үр эвес үеде-даа болза, силерни мунгагдатканын эскердим. Ынчангаш хараадаан-даа болзумза,⁹ мен ам өөрүп тур мен: мунгагдааныңар дээш эвес, а кемзинген сеткилиңер ачызында бачыдыңар билинениңер дээш. Мунгагдааныңар Бурганны күзел-соруу-биле болган-на болгай, бис силерге кандыг-даа хора чедирбээн бис!¹⁰ Бургандан келген мунгарал бачытты миниринге чедирер, ындыг болганда, камгалалга чедирер, ол дугайында хомудаан херээ чок. А бо делегейниң мунгаралы чүглге өлүмге чедирер.

¹¹Бодал көрүнер даан: Бурганны күзел-соруу-биле мунгагдаарыңарга, чүү болган-дыр? Кем-буруунар чогуң көргүзөр дээш, кайы хире чүткүлдүг-дүр силер! Кайы хире хорадап база хөлзеп-дүвүрөп, кайы хире бисти көрүксеп, кайы хире чүткүлдүг бооп, кем-буруулуг кижини кайы хире кезедиксеп турар-дыр силер! Бо херекке арыңарны бүрүнү-биле шынзыткан силер.¹² Ындыг болганда, мен силерге ол чагааны бижээн-даа болзумза, кем-буруу үүлгеткен кижини сойгалаар-даа дээш эвес, качыгдан кижиде дээш эвес, а Бурганны мурнунга

* 6:15 Велиар — Чамдыкта эрликтин бир ады кылдыр ажыглатгынып турган. Велиал деп аттын бир адаар хевирин, еврей дылда «Көнгүс үне чок» дээн сөстөн укталган ат. * 6:16 Эске бурунгу сөзүглелдерде «бис» эвес, а «силер» деп бижээн. * 7:5 Азы: «Алгыш-кырыш», «Тулчуушкуннар».

6:15 1 Кор. 10:21 6:16 Эф. 2:21; 1 Кор. 3:16-17 || Лев. 26:11-12; Иез. 37:27 6:17 Иса. 52:11; Иез. 20:34, 41 6:18 2 Хаан. 7:14 7:1 1 Ин. 3:3 7:2 Аж.-ч. 20:33 7:3 Флп. 1:7 7:4 Кол. 1:24 7:5 2 Кор. 2:13 || 2 Кор. 4:8 7:6 2 Кор. 1:4 || 2 Кор. 2:13; 8:6; 12:18 7:8 2 Кор. 2:2-4 1:20 Мф. 5:4 || Эклл. 7:3 7:12 1 Кор. 5:1-2 || 2 Кор. 2:4

биске кайы хире бердингениңер боттар-ынарга илден апарзын дээш, бижээн мен.¹³ Ооң түннели бисти арглап, деткиди!

А ол аргалалдан аңгыда, Тит өөрүп турар боорга, оон-даа артык өөрээн бис. Силер шушту ооң ишти-хөңнүнде кара дашты ап октапкан болгай силер.¹⁴ Мен оон мурнунга силерни аажок мактап турган болгай мен, ам кээп, силер дээш арным кыспады! Харын силерге чугаалап турар бүгү чүүлүс-даа, а ол ышкаш Титтиң мурнунга силерни мактаан чугаавыс-даа шынныг болду.¹⁵ А ам, ону канчаар тооп дыңнап турганыңарны, кайы хире хүндүлөп база коргуп хүлээп алганыңарны сактып келгеш, Титтиң силерге сеткилинң ханызындан ынакшылы дам баар-дыр.¹⁶ Ынчангаш бүгү чүүлдерге силерге идегеп боорум дээш өөрүп тур мен!

Иерусалимниң христианнарынга ачы-дуза чыылдазы

8¹ Ха-дунма, Македонияның христиан ниитилелдеринге хайрылаан Бурганның авыралының дугайында билип ап көрүңер.² Олар кадыг-дошкун шенелдерге таварышса-даа, кызыгаар чок өөрүшкүге бүргөткөн база кедергер ядыгы боттары экииргээ-биле өй-хемчээл чок бай улус-тур!³ Оларның шыдаар шаа-биле, харын-даа шыдаар шаандан артыр, эки туразы-биле хайырлап берип турганын херечилээр мен.⁴ Бурганның улузунга* дуза кадарынга киржир өршээлди оларга көргүзерин бистен дилеп, олар ээрежип турду.⁵ Шак ындыг боор деп, бис шуут манаваан бис! Олар хамыктын мурнунда боттарын Дээрги-Чаяакчыга бараалгатканнар, а оон соонда Бурганның күзөл-соруун ёзугаар биске база бердинипкеннер.⁶ Ынчангаш бис Титтен ол авыралдыг ажыл-херекти, эгелеп алганы дег, силерниң араңарга эчизинге чедирерин дилээн бис.⁷ Силерде бүгү чүве четчир болгаш артардыр: бүзүрел-даа, чечен сөс-даа, билиглер-даа, чүткүлдүңер-даа, бистин ынак-

шылывыс-даа*. А ындыг болганда, бо буянның ажыл-херекке база экииргээ-нерни көргүзүңер.

⁸ Мен силерге айтыышкын берген дег чугаалавадым. А өске улустуң чүткүлдүүн силерге чугаалап тура, ынакшылыңарның шыннын шенеп турарым ол.⁹ Бистин Дээргивис Иисус Христостун авыралдыын билир-ле болгай силер. Ол Бодунуң ядызын дамчыштыр силерни байыдары-биле, бай турган болду, яды апарган.

¹⁰⁻¹¹ Ол дугайында мээң, силерге ажыктыг болгу дег чүүлге хамаарыштыр, сүмөм бо-дур: эрткен чылын-на эгезин салып алган, аажок күзөп-чүткөөн ажыл-херээнерни ам эчизинге чедирер. Эгезинде бодап алганыңар дег, чүткүлдүг болуңар, ачы-дуза кылырда, арга-шинээңер барымдаалаңар.¹² Чүгө дээрге силерде күзөл-чүткүл-ле бар болза, чүңөр чогуң эвес, а чүңөр барын барымдаалап, Бурган силерниң хайырларыңарны хүлээп алыр.

¹³ Силерге аар-берге болзун, а өске улуска чиик болзун деп бодавайн тур бис. Чугаа бир дең боор дугайында чоруп турар.¹⁴ Амгы үеде силерниң артыкшылыңар оларның чединмесин долдуруп шыдаар, а оон соонда оларның артыкшылы силерниң чединмесинерни долдуруп. Шак ынчалдыр деңнежилге тургустунар.¹⁵ Бижилгеде мынчаар бижээн болгай:

«Хойну чыып алган кижиде артыкшылы чок болган; эвээшти чыып алган кижиде чединмес деп чүвени билбес болган».

Тит биле ону эдерең ийи кижиде

¹⁶ Бурган силер дээш база-ла ындыг чүткүлдүг сагыш човаашкынны Титтин чүрээнге сиңирген боорга, Аңаа өөрүп четтирдим.¹⁷ Тит чүгө бистин дилээвисти хүлээп аарындан аңгыда, боду четтикпейн чүткүп, эки туразы-биле силерге чоруп турар кижиде.¹⁸ Титке эштей бир бүзүрелдиг дунмавысты чоруттувус,

* 8:4 Бо таварылгада Иерусалимде христиан ниитилелди ынча деп турар, Павел элчин ол дээш үргүлчү материалдыг дуза чыып турган (Гал. 2:10 көр). * 8:7 Өске бурунгу сөзүгүлдерде «Бистин ынакшылывыс» эвес, а «Биске ынакшылыңар-даа» деп бижээн.

8:2 Мк. 12:44 8:3 1 Кор. 16:2 8:4 Рим. 15:26 8:6 2 Кор. 2:13; 7:6 8:7 1 Кор. 1:5 8:8 1 Кор. 7:6 8:9 Иак. 2:5 || Флп. 2:6-7 8:10-11 1 Кор. 7:25 8:12 Мк. 12:43-44; Лк. 21:3 8:14 Аж.-ч. 4:34 8:15 Хост. 16:18

Буянын Медээни суртаалдааны дээш ол бүгү-ле христиан ниитилелдерде бедик үнелелди ап турар кижиге. ¹⁹ Бо авыралдыг бараан болуушкунну боттандырарыңга биске идиг болзун дээш, христиан ниитилелдер ону шилип алган. Оон ол дузады Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдарыңга чедирер база бистиң чүткүл-соруу-вуска дүгжүп турар. ²⁰ Биске хүлээткен хөй акша-хөреңгини канчаар айлап-башкарып турарывыс ужун бисти чеме-лепки дег чылдакты кымга-даа бербес дээш, кызып турар болгай бис. ²¹ Чүг-ле Бурганның мурнунга эвес, а улустун мурнунга база эки чүүлду кылыр дээш, сагыш салып турар бис.

²² А олар-биле кады база бир бүзүр-рэн дунмавысты чорудуп тур бис: оон чүткүлдүүн хөй янзы байдалдарга шенеп көргөн улус бис. Ол ам улам-на чүткүлдүг апарган, чүгө дээрге силерге аажок ынанып турар. ²³ А Титти алыр болза, ол мээң силерге хамаарылгалыг бүгү ажыл-херээмге мени эдирип, кады ажылдап чораан кижиге, а демги бүзүр-рэн ийи эживиске хамаарыштыр чугаалаар болза, олар — христиан ниитилелдер-ниң элчиннери-дир, Христоска алдар-ны эккеп турар улус-тур. ²⁴ Ынчангаш христиан ниитилелдерниң мурнунга ол улуска ынаанарны бадытканар база силер дээш чоргааралывыстың чылдагаа-нын көргүзүнер.

*Өске улуска экииргек кижиге
Бурган ынак*

9 ¹ Бурганның улусунга ачы-дуза дугай-ында силерге бижири эргежок чугула эвес боор. ² Силерниң ол ажыл-херекке чүткүлдүүнерни билир мен, македончулар мурнунга силерни мактап шаг болдум: Ахайяда христианнар эрткен чылда-ла ону кылырыңга белең турган деп турдум. Силерниң чүткүлүңер хөй улусту ажыл-херекке сорук кирипкен. ³ Ол дугайында силерни хөй черге мактаан дитрпес дээш, бүзүр-рэн ха-дунмавысты дөмей-ле силерге чорудуп тур мен. Ачы-дуза хайырларыңга белең боор-нарны чугаалап турдум чоп. ⁴ А оон башка мээң-биле кады македончулар чедип кээрге, белең эвес болзунарза, канчаа-

рыл? Ындыг бүзүрелдиг мактанып тур-гаш, ыянчтыг байдалга киргей-ле бис, а силерге кайы хире ыянчыны чугаалаш-даа канчаар! ⁵ Ооң мурнунда-ла азаан-ыңар ачы-дузаны баш бурунгаар белеткеп кагзыннар дээш, бүзүр-рэн ха-дунмавыс-тың силерге бисти мурнай чедө бээрин дилээри эргежок чугула-дыр деп шиит-пирледим. Ол хайырлал ынчан ылап-ла эки тура-биле чыгдынган хайырлал боор база албадал-биле чыгган үндүрүг дег эвес боор.

⁶ Сактып алыңар: үрезин харамнанган кижиниң дүжүдү база чегей боор, а элбээ-биле тараан кижиниң дүжүдү база элбек боор. ⁷ Кижиге бүрүзү, мунгаравайн база «Албадалга кирдим» деп бодавайн, чүрээ чедени бээр дээр болдур, ынчаны берзин. Чүгө дээрге Бурган өөрүшкүлүг берип турар кижиге ынак. ⁸ Ол силерни кандыг-даа ачы-буяны-биле байы-дып шыдаар. Ынчан херектиг хамык чү-вө силерге кезээде бар бооп, кандыг-даа буянын ажыл-херек кылырыңга чедер болгаш артар. ⁹ Бижилгеде бижээн-не болгай:

«Ол кижиге яды улуска ачы-дузаны элбээ-биле берген, ооң чөптүг-шынныг чоруу кезээ-мөңгөде артып каар».

¹⁰ Чажыкчыга үрезинни база улуска чем кылдыр хлеб-тарааны берип турар Бурган силерни база үрезин-биле хандырар. Ол үрезиниңерни көвүдеткеш, буянын ажыл-херээңерниң дүжүдүн элбекшидип бээр. ¹¹ Кандыг-даа байдалдарда үргүлчү экииргек бооп шыдаар дээш, бүгү талазы-биле байый бээр силер, а силерниң экииргээңер бисти дамчыштыр улустун Бурганга өөрүп четтиренин чылдагааны апаар. ¹² Чүгө дээрге силерниң ол бараан болуушкунуңар чүгө Бурганның улусунуң чединмесин хандырып турар эвес, а хөй улустун Бурганга өй-хемчээл чок өөрүп четтиргени апаар. ¹³ Бо бараан болуушкунуңар силерге шылгалда дег боор, ону дамчыштыр Бурганның улусу дыннангыр чоруу-нарны база Христос дугайында Буянын Медээни ылап-ла хүлээп көргениңерни көрүп каар. А ол ышкаш силерниң

8:24 2 Кор. 7:4 9:1 Рим. 15:25 9:3 2 Кор. 8:6 || 1 Кор. 16:2 9:6 У. ч. 11:24-25; Лк. 6:38; Гал. 6:7
9:7 Ы. х. к. 15:10 || 1 Чыл. 29:9 || Хост. 25:2 9:8 Флп. 4:19 9:9 Ыд. ыр. 111:9 9:11 1 Кор. 1:5
9:13 Мф. 5:16; 1 Пет. 2:12

олар-биле база бүгү улус-биле акша-хөреңгинерни харам чок үлежиш тура-рынарны көрүп кааш, олар ооң түңне-линде Бурганны алдаржыда бээрлер. ¹⁴ Олар боттарының мөргүлдеринге сет-килиниң ханызындан силерге чүткүүр-лер, чүгө дээрге Бурган силерге Бодуну эгээртинмес авырлын хайырлаан-дыр. ¹⁵ Сөс-биле чугаалап четпес белээ дээш Бурганга өөрүп четтирээлиңер!

*Бодунуң бараан болуушкунун
Павелдиң камгалааны*

10 ¹ Павел мен, «Аранарга тургаш, ыңдыг чөгенчиг, а силерден ырай бергеш, ыңдыг дидим, шыңгыы» диртип турар кижиге, Христостуң томаарышкыны-биле база биче сеткилдериңиң силерни кыйгырып тур мен. ² Дилеп тур мен: силерге чеде бергеш, бодуну ыңдыг дидим, шыңгыы алдынарыңче албадавын көрүңер. Бисти ажыл-херээн бо делегейниң улузу дег кылып чоруур кылдыр бодаар чамдык улус-биле ыңдыг дидим, шыңгыы бооп шыдаптарымга бүзүрөвейин канчаар мен. ³ Бо делегей-де амьдырап турар-даа болзувусса, демиселге ооң бак аргаларын ажыглавайн турар бис. ⁴⁻⁵ Бистин демесежер чепсээвис — бо делегейниң эвес, а Бурганнын күчүзүн дамчыштыр кээр. Бис ооң-биле шивээлерни буза шаап, Бурганны угаап билеринге удурланган бүгү барымдааларны, өрү көрдүнгөн бодалдарны чылча шаап, кандыг-даа бодалдарны Христоска чагыртыры-биле тудуп ап турар бис. ⁶ Силерниң Христосту тооп дыңнаарыңар бүрүн апарга, сөс дыннанас чорук бүрүзүн кезедеринге белен бис.

⁷ Силер бир чүвеже чүгле даштыкы хевирин барымдаалап көөр-дүр силер*. Кандыг-бир кижиге «Христосту мен» деп бүзүрелдиг болза, ол эргий бодангаш, бистин база, оон дудак чокка, Христоска хамааржырывысты медеп билзин. ⁸ Бир эвес мен эрге-чагыргавыс-биле улам хөй мактаныр-даа болзумза, меңээ хензиг-даа ыянчыг эвес, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ол эрге-чагырганы, силерни буза шапсын дээш эвес, а быжыктырзын

дээш, меңээ берген. ⁹ Чагааларым-биле силерни коргудуп турар кылдыр силерге сагындырбайн. ¹⁰ Чамдык улус мынча деп турар-дыр: «Оон чагаалары ыйгышкын болгаш күш сиңген салдарлыг-дыр, а боду чедиш келгенде, чөгенчи кончуг көстүр база чугаа-сөзү чер албас-тыр». ¹¹ Ынча деп турар кижиге сактып алзын: ырактан бижээн чагааларымга кандым дег, силерниң аранарга келгеш, ажыл-херээме база шак ыңдыг боор мен.

¹² Боттарын көзүлдүр делгеттинип, мактаныр улус-биле чангыс одуругга туруп, бодувусту оларга дөмейлей көөрүн дидинмес-тир бис. Олар мелегейиниң уржуунда боттарын боттарының-на хемчээли-биле хемчээп, боттарын боттары-биле дөмейлей көөр-дүрлер. ¹³ А бис хөлүн эрттир мактанмайн, чүгле Бурганнын доктааткан хемчээлдериниң иштинге мактаныр бис. Силерниң аранарга ажыл-херээвис база ол хемчээлдерге кирип турар. ¹⁴ Силер ол хемчээлдерниң иштинге турар боорунарга, силерге Христостуң Буянның Медээнин эккээр-и-биле чедиш келгеш, оларны ажыр баспайн тур бис. ¹⁵ Өске улустуң ажыл-херээ-биле өйүн эрттир мактанмайн турар бис. Харын силерниң бүзүрелиңер улгаткан тудум, Дээрги-Чаяакчының биске доктаадып берген хемчээлдериниң иштинге ажыл-херээвис оранчок калбарар дээрзинге идегээр-дир бис. ¹⁶ Бис ыңчан өске улустуң боттарының хемчээлдериниң иштинге кылган ажыл-херээ-биле мактанмайн, Буянның Медээни оон-даа ырак черлерге суртаалдаар дээш чоруптар бис. ¹⁷ Ынчалза-даа мактаныр бодал кижиге чүгө Дээрги-Чаяакчының ажыл-херээ-биле мактанзын! ¹⁸ Бодун мактаар кижиге эвес, а Дээрги-Чаяакчының мактап турары кижиге Аңаа хүлээдиш көрдүрер.

Павел база меге элчиннер

11 ¹ Угаан чок чоруум дээш мени шыдажып көргөн болзуңарза! Дилеп тур мен: ам-даа шыдажып көрүңер! ² Силерни хүнней көргөн сеткилим Бургандан келген болгай. Мен силерни чангыс Эр кижиге — Христос-биле дүгдеш каан бол-

* 10:7 Азы: «Караанар уунда турар чүүлче кичээңгейден салып көрүңер!»

10:1 Мф. 11:29 10:2 1 Кор. 4:21; 2 Кор. 13:2, 10 10:4-5 2 Кор. 6:7; Эф. 6:11 10:7 1 Кор. 3:23; Гал. 3:29 10:8 2 Кор. 13:10 10:10 1 Кор. 1:17 10:17 Иер. 9:23-24; 1 Кор. 1:31 10:18 Рим. 2:29; 1 Кор. 4:5 11:1 2 Кор. 5:13

гаш, силерни Анаа, кым-даа дегбээн арыг кысты дег, хүлээдиш бээр ужурул мен.*³ Ынчалза-даа, Евангы авыяас чыланга мегеледиш алганы дег, силерниң угааныңар база дуурайладыпкаш, Христоска ак сеткилдиш болгаш арыг бердинишкчинден чайлай бербес ирги бе деп сестир-дир мен.⁴ Силерге кандыг-бир кижиче дедиш келгеш, бистин суртаалдаанывыстан өске Иисусту суртаалдай бээрге азы бистен хүлээп алганыңар Сүлдеден болгаш Медээден өске сүлде болгаш медээ эккээрге, ооң-биле белени кончуг эптежир-дир силер!⁵ Мээн санап турарым-биле, шак ол эн тергийн элчиннерден* чум-биле-даа дорайтаваан мен!⁶ «Чеченим кончуг» деп шыдавас боорум чадавас, ынчалза-даа билиг дугайында херек бир өске бодур ийин. Ону силерге бүгү байдалдарга бүгү талаалыг шынзыдып келен бис!

⁷ Азы бачыдым чүдөл? Бурганнын Медээзин төлевир албайн суртаалдап тургаш, силерни өрү көдүрери-биле, бодумну куду көрүп турганымда бе?⁸ Силерге бараан боор дээш, өске христиан ниитилелдерден төлевир ап, оларны үптөп-тонап турган дег-дир мен.⁹ Силернин араңарга чединмес чурттап тургаш, кымны-даа шүүдөтпээн мен. Эржежик чугула хереглелимни Македониядан ха-дунма хандырып турган. Чүү-даа чүвеге силерге аартык болбас дээш кызып келген мен, моон-даа соңгаар аартык болбас мен.¹⁰ Мени башкарган Христостун шынны-биле бадыткап тур мен: ол дээш* чоргааралымны бүгү Ахайяга кым-даа менден хунаап ап шыдавас!¹¹ А чүге ындым ол? Силерге ынак эвес болгаш бе? Ынчалза-даа силерге кайы хире ынаамны Бурган билир!

¹² Мен ынчалдыр кылырын улам-чыллар мен, чүге дээрге ол улуска «Па-

вел-биле шуут чаңгыс аай ажылдап турар бис» деп чоргаараар чылдак бербезин бодап турар мен.¹³ Шак ындыг меге элчиннер, кара сагыштыг ажыл-херек кылып чоруур улус, Христостун элчиннеринин хевирин чүглө мегелеп хүлээп ап турар болгай.¹⁴ Ында кижиче кайгаар чүү-даа чок: эрлик боду безин дээрнин чырыткылыг төлээзи дег хевирлиг бооп, мегелеп көстүп турар.*¹⁵ А ындыг болганда, эрликтин чалчалары буянга бараан болган улустун хевирин-биле мегелеп көстүп турарында онза чүү барыл? Ынчалза-даа олар төнчүзүндө боттарынын ажыл-херезинге төлептиг кеземче алырлар!

Элчинниң бараан болуушкунунга Павелдин бергедээшкчинери

¹⁶ База катап чугаалап тур мен: мени мелегей кижиче деп бодаванар! А ынча деп бодаар болзуңарза, оода бичии мактаныхтар кылдыр, ам-даа мелегей кижиче дег артып каарымны чөпшээреп көрүңер.¹⁷ (Мээн ам чугаалаар чүүлүм Дээргич-Чаякчынын үлегер-чижээн өттүмнээн: мелегей кижинин бүзүрелдии-биле мактаныхп турарым ол-дур.¹⁸ Бо делегейнин улунунуң кылып турары дег, хөй-ле улус мактаныхын чүүлдүг деп көөр болганда, мен база мактаных көрейин.)¹⁹ Силер, ындыг угааныг хиренерде, мелегей улус-биле белени кончуг эптежир-дир силер!²⁰ Силерни кулданып ап, үптөп-тонап, кара туразында ажыглап, мурнуңарга өрү көрдүнүп, чаагыңарже дажып турар улус-биле эптежир-дир силер.²¹ Бодумга ынчыг-даа болза, чугаалап тур мен: бо таварылгада силерге кошкак салдар чедирген-дир бис!

Ынчалза-даа өске улус чоргаарап диттигип турар болза (мелегей ки-

* 11:2 Бурганнын медээчилери Эрги Чагыг-керээниң номнарында израиль чонну болганчок-ла Бурганнын өөнүң ишти азы душтуу кылдыр (чижээлээрге, Ос. 2:19-20) көргүзүп турганнар. Чаа Чагыг-керээде христиан ниитилел Христостун душтуу азы өөнүң ишти кылдыр адаттыңган (Эф. 5:26-27; Ажыд. 19:7-8 көр). * 11:5 Эң тергийн элчиннер – бо сестер шооткан аянныг бооп, Павелдин Коринфиде удурланыкчыларынга хамааржып турары чадавас. * 11:10 Ол дээш – Павел коринфчилерден, ол үениң улус өөредиринге мергежээн башкыларынын чаңчыкканы дег, оларны өөрөгкени дээш төлевир алырындан ойталаан. * 11:14 Еврей тоолчуругу чугааларнын бирээзин ёзуугар, Еваны күткүдүп турган чылан дээрнин чырыткылыг төлээзини хевирин хүлээп алган.

11:3 Э. д. 3:1, 4; Ин. 8:44; 1 Тим. 2:14 11:4 Гал. 1:6 11:5 2 Кор. 12:11 11:6 1 Кор. 1:17; 2 Кор. 10:10
11:7 1 Кор. 9:18 11:9 2 Кор. 12:13 || Флп. 4:15 11:10 Рим. 9:1; 1 Тим. 2:7 11:13 Флп. 1:15 ||
Аж.-ч. 20:30; 2 Пет. 2:1; Ажыд. 2:2 11:14 Гал. 1:8 11:15 Флп. 3:19 11:16 2 Кор. 5:12 11:18 Флп. 3:3-4
11:19 1 Кор. 4:10 11:20 Гал. 2:4; 4:3

жи дег чугаалап турарым ол), мен база чоргаарап диттир мен. ²² Олар еврейлер бе? Мен база! Израильчилер бе? Мен база! Авраамның уре-салгалы бе? Мен база! ²³ Христоска бараан болганнар бе? Угааны анаа эвес кижиге дег чугаалап тур мен, ынчалза-даа Христоска олардан артык бараан бооп чор мен! Ажыл-херээмге бодумну черле хайыралавайын келдим, кара-бажынга олардан хөй хоругдаттырып келдим, каржы-дошкуну-биле эттедип-соктуртуп чордум, өлүрүнүң кырынга хөй катап турдум. ²⁴ Иудейлер мени беш катап үжен тос улай* кымчылап турду. ²⁵ Римчилер мени үш катап шыкпыштаан; бир катап даштар-биле соктурткан мен; үш катап далайга корабльга озал-ондакка таварыштым база бир катап бүдүн дүн биле хүннү ажык далайга эртгирдим. ²⁶ Хөй-ле аян-чорук кылгаш, айыыл-халапка үргүлчү таваргып чордум: үрлээн хемнерден-даа, дээрбечилерден-даа, чаңгыс чер чурттугларымдан-даа, өске чоннар улузундан-даа. А хоорай-суурларга, ээн черлерге, далайга айыыл-халаптар; а ха-дунма бооп мегеленген улустан кээр айыыл-халап? ²⁷ Чилчиим үзүлдүр ажылдап, болганчок-ла уйгу чок дүннөр эрттирип, аштап-суксап, аыш-чемим бо-ла үстүп, соокка до-нуп, идик-хепке чединместеп чордум.

²⁸ А ол бүгүдөн ангыда, бүгү-ле христиан ниитилелдер дээш хун бүрүде сагыш човаашкынның аар чүгү! ²⁹ Кайы-бир кижиге кошкай бээрге, мен оон-биле кады кошкап турбаан мен бе? Кайы-бир кижиге күткүттүрүп алган болза, мен изип-хөлзөп турбаан мен бе?

³⁰ Чоргаараар ужурулуг-даа болзумза, кошкаамны көргүзөр чүүл-биле чоргаараар мен. ³¹ Дээрги Иисустун Адазы Бурган мегелевейн турарымны билир, Ол кезээ-мөнгөде алгадып-йөрээтти-

рер болзун! ³² Дамаск хоорайга турумда, Арета хаанның бир чагырыкчызы мени тудуп алыр дээш, бүгү Дамаскыны кадарып турган.* ³³ Ынчалза-даа мени, аргаан хааржакка олурткаш, хоорайның ханазында үттен дашкаар бадырыптарга, оон холунга кирбейн барган мен!

*Павелдиң өрү көдүрткени,
куду бадыртканы*

12 ¹ Оон меңээ ажык-дузазы чок-даа болза, мактанырын уламчылаар болган-дыр мен. Дээрги-Чаяакчының улуска берген көрүүшкүннеринче база ажыдышкыннарынче шилтип көрейн. ² Бир христиан кижиге барын билир мен: ол он дөрт чыл бурунгаар үшкү дээрже* өрү көдүртүр берген (мага-боду-биле катый бе азы чүглө сүлдези-биле бе, ону мен эвес, Бурган-на билир). ³ Ийе, ыңдыг кижини билир мен. Мага-боду-биле катый бе азы чүглө сүлдези-биле бе (ону мен эвес, Бурган-на билир), ⁴ ол дываажанче* көдүртүр бергеш, адаары хоруглуг, кижиге дамчыдып шыдавас сестерни анаа дыңнаан. ⁵ Ша ыңдыг кижиге дээш чоргаараар мен, а бодум дээш, чүглө кошкап талаларым-биле дээрден башка, чоргаараас мен. ⁶ Чоргаараарың-даа күзээр болумза, мелегей кижиге дег болбас мен, чүге дээрге мээң чугаалаар чүвем шыңгыр-дыр. Ынчалза-даа бодумну туттунуп алыр мен, оон башка кандыг-бир кижиге мээң дугайымда, оон мени хайгаарап көргөнинден азы ажыл-херектерим дугайында дыңнаарга, сагындырып кээримден, эки кылдыр бодай бээр.

⁷ Ол ышкаш кайгамчык онза ажыдышкыннар алган мен! Ынчангаш Бурган мээң мага-бодумче, өрү көрдүмезин бо дээш, тен кадаан* — эрликтин төлээзин мени эттеп-согары-биле чорудупкан. Катап база чугаалап тур мен: өрү көрдүмезин бо дээш чорудупкан. ⁸ Ол

* 11:24 Үжен тос улай — Моисейниң хоойлузунда кижини кезедип эриидээрде, эн үстү-ле дөргөндөн хөй эвес соп болурун чөпшээрээн. Ынчалза-даа иудейлер ол сандан дүш бооп ажыр эриидевес дээш, үжен тос согуп-биле кызыгаарланып каар турганнар (Ы. х. к. 25:3 көр). * 11:32 Арета IV араб күрүне Набатейаның б. э. чедир 9 ч. эгелээш, б. э. 40 ч. чедир хааны турган. * 12:2 Үшкү дээр — Павел мында бодунга хамаарылгалыг кылдыр, эң бедик дээрге — Бурганның дүжүлгезиниң турар черинге четкеш келгенин чугаалааны чадавас. * 12:4 Дываажан — Бурганга шыңгы улустун өлүм соонда турар чыргалдыг оранын ынча дээн (Лк. 23:43; Ажыл. 2:7 көр). * 12:7 Мага-ботта тен — Павел элчинни хилинчектээн хоочураан аарыгны ынчаар ойзу адаан болгу дег. Чамдык шинчилекчилер эпилюсияны, малярияны азы караак аарыын даап бодап турар.

11:22 Рим. 11:1; Флп. 3:5 11:23 1 Кор. 15:10 || 2 Кор. 6:4-5 11:25 Аж.-ч. 16:22-23 || Аж.-ч. 14:19 || Аж.-ч. 27:41-44 11:26 Гал. 2:4 11:27 Аж.-ч. 18:3; 1 Фес. 2:9; 2 Фес. 3:8 || 1 Кор. 4:11 11:29 1 Кор. 9:22 11:33 Аж.-ч. 9:24-25 12:1 2 Кор. 5:12; 11:16 || Гал. 1:12; 2:2; Эф. 3:3 12:7 Иов 2:6

тени ап каапсын дээш, Дээрги-Чаяакчыга үш катап чанньп тейлээн мен. ⁹ А Ол меңээ мынча деп харыылаан: «Сеңээ Мээң авыралым-на четчир. Сээң кош-каан дамчыштыр Мээң күжүм илерээр». Христостун күжү менде бар болзун дээш, бодумнун кошкаамга чоргаараары — меңээ эң өөрүнчүгү-дүр! ¹⁰ А Христос дээш кошкак болганымга, дорамчылатканымга, түрөгдээнимге, истедип сүрдүргенимге, аар-бергелерге таварышканымга сеткилим ханар. Чүглө кошкак тургаш, ылап-ла куштүг мен!

*Коринфчилер дээш
Павелдиң сагыш човаашкыны*

¹¹ Шуут-ла утааным чана берген-дир! Мени силер ындыг байдалга чедиргениңер ол-дур. Силер харын мени мактаар ужурлуг силер. Чегенчиг бараскан-даа болзумза, эң тергийн элчиннерден* чүмбиле-даа дорайтаваан мен! ¹² Ылап-ла элчин боорумнун бадыткал демдектерин силерге шыдамайккай көргүзүп келген мен. Кайгамчык чүүлдерни, бадыткал демдектерин, күчүлүг ажыл-херекти көргөн силер. ¹³ Ындыг болганда, силерниинден аңгы христиан ниитилелдерге көөрдө, чедир албаан чүңер барыл! Чүглө силерни шүүдетпээним ылгалдыг болган бе? Ол буруум дээш мени өршөөнер!

¹⁴ Мен ам силерге үшкү удаа чеде бээринге белеткенип тур мен. Силерге аартык болбас мен. Эт-хөренгиңер эвес, а боттарынар меңээ херек силер! Ажы-төл ада-иезиниң хереггелин хандырбас, а ада-ие ажы-төлүнүн хереггелин хандырар болгай. ¹⁵ А мээң таламдан силер дээш бүгү чүүлдү чарыгдары, бодумну безин бүрүнү-биле бериптери өөрүнчүгү-дүр! Силерге ынаам ол хире күштүг турда, менээ ынааңар чүге ындыг кошкагал?

¹⁶ Силерни шүүдетпээн-даа болгайла мен. Чамдык улустуң буруудадып турары дег, авыястап тургаш, силерни кажар арга-биле холга кирип алган мен бе? ¹⁷ Силерже чорудуп турган улзумнун кайы-бирээзин дамчыштыр акшаңар олчалап алган мен бе? ¹⁸ Мен силер-

же чоруур кылдыр Титти дилеп алгаш, оон-биле кады база бир бүзүрөөн думамны чоруткан мен. Тит силерниң бир чүвөөр олчалап алган бе? Ыңчаарга бис шупту чаңгыс-ла ол Сүлдеге башкарткаш, ажыл-херээвис кылып турбаан бис бе, чаңгыс-ла ол оруктар изеп чорбаан бис бе?!

¹⁹ Силер ам бисти үргүлчү-ле силерниң мурнуарга агартынып турар улустур деп бодаан боор силер. Ындыг эвес! Херек кырында Христос-биле сырый харылзаалыг апаргаш, Бурганның мурнунга чугаалап тур бис: ханы ынак эш-өөрүм, бо бүгү силерни быжыктырып турар! ²⁰ Менде мындыг сезик бар: силерге чеде бээримге, силер-даа, мен-даа, бот-боттарывысты ындыг улус кылдыр көрүксэ-нивистен көңгүс аңгы-дыр бис деп, удур-дедир эскерип кагзывысса, канчаарыл? Аранарда алгыш-кырыш, адааргал, килең, аңгылажыр чорук, хоп-нүгүл, бодун өрү көрдүнери болгаш корум-чурум чок чорук бар боор ирги бе дээш сестир-дир мен. ²¹ Силерге база катап чеде бээримге, Бурганым мени силерниң хайыңарда куду бадырыштарындан сестир-дир мен. Ынчан силерниң аранарда хөй-ле улустун ажыын ажып, ыглаар апаар мен, чүге дээрге олар ооң мурнунда үүлгедип чораан бачыттарын: чүдөк-бумбар самыраар чоруун болгаш туттунмас тураалашкынын олчаан билинмээнер-дир.

*Түңгөл сагындырыглар,
байыр чедиришкиннер*

13 ¹ Силерге ам үшкү удаа чеде бээр мен. Бижилгеде мынчаар бижээң болгай: «Канды-даа херекти бадыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек». ² Ийиги удаа силерге баргаш, сагындырып турган мен. А ам, силерден ыракка тургаш, ооң мурнунда бачыт үүлгедип чораан-даа, арткан бүгү-даа улусту база катап сагындырып тур мен: бо удаада силерни хайыралавас мен! ³ «Христос Павелди дамчыштыр чугаалап турар болза, ооң бадыткалы кайыл?» — дээр-дир силер. А Христос силерге хамаарыштыр кошкак болбас, Ол Бурганның күжүн аранарга

* 12:11 Эң тергийн элчиннер — 11:5 домакка немелде тайылбырны көр.

12:9 Иса. 40:29 12:10 Мк. 10:30 || Мф. 5:11-12; Рим. 5:3 12:11 1 Кор. 15:8-9 || 2 Кор. 11:5
12:12 Аж.-ч. 15:12; Рим. 15:19 12:13 2 Кор. 11:9 12:14 2 Кор. 13:1 || 1 Кор. 10:33 12:15 Флп. 2:17;
Кол. 1:24; 1 Фес. 2:8 12:16 2 Кор. 11:9 12:18 2 Кор. 8:6, 18 12:19 Рим. 1:9; 9:1 || 1 Кор. 14:26
12:21 1 Кор. 5:1; 6:18 13:1 2 Кор. 12:14 || Ы. х. к. 19:15; Мф. 18:16

көргүзүптер! ⁴Христос кошкак турда, улус Ону хере шаап каан, ынчалза-даа ам Ол Бурганның күжү-биле амыдырап турар. Бис база Ооң-биле харылзаавыска кошкак бис, ынчалза-даа силерниң араңарга Ооң амыдыралындан үнүп кээп турар Бурганның күжүн илередир бис.

⁵ Бодунарны шылгаттынып көрүңер: бүзүрелиңер бар-дыр бе? Бодунарны шинчилеп көрүңер! Азы Иисус Христостуң силер-биле сырый харылзаалыын билбезиңер ол бе? Шылгалданы ажып эрткен болзуңарза, билир ужурлуг силер. ⁶ А бистиң ол шылгалданы ажып эрткенивисти билип каарыңарга идегеп тур мен. ⁷ Багай чүнү-даа кылбазыңар дээш Бурганга мөргүп тур бис. Боттарывысты шылгалданы чедишкинниг ажып эрткен улус кылдыр көргүзөр дээш мөргүвейн тур бис. Шылгалданы ажып эртпээн улус кылдыр сагындыргай бис аан, чүгле силер-ле буяндан тарып чорраан болзуңарза!

⁸ Чүгө дээрге алыс шынга удур эвес, а алыс шынның талазынга туржур күштүг

бис. ⁹ Бис кошкак, а силер күштүг болзуңарза, өөрүп-байырлаар бис, а ол ышкаш силерниң этгинип аарыңар дээш мөргүп турар бис. ¹⁰ Ынчангаш силерден ыракта турар-даа болзумза, мону бижидим. Силерге чеде бергеш, Дээрги-Чаяакчынын меңээ үрегдеп-бузары-биле эвес, а быжыктырары-биле берген эрге-чагыргазын ажыглап, шынгыы хөделишкиннер кылбазымны күзээр-дир мен.

¹¹ Түннелинде чугаалаар бодаан чүүлүм бо-дур, ха-дуңма: өөрүп чорунар, этгинип алыңар, силерден дилээн чүвемни кылыңар, чангыс аай үзел-бодалдыг болуңар, эп-найыралдыг амыдыраңар. Ынчан Бурган, ынакшыл болгаш амыртайбыңның үнер дөзү, силер-биле кадды боор!

¹² Бот-бодунарны ыдыктыг ошкаашкын-биле мендилеңер. Бурганның бүгү ыдыктыг улузу силерге байыр чедирди.

¹³ Дээрги Иисус Христостуң авыралы, Бурганның ынакшылы болгаш Ыдыктыг Сүлдө-биле харылзаа силер бүгүдеде бар болзун!*

* 13:13 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.**

13:4 Рим. 6:4 13:9 1 Кор. 4:10 13:10 2 Кор. 10:8 13:11 Мк. 9:50; Рим. 12:18; 1 Фес. 5:13 || Рим. 15:33; 16:16 13:12 Рим. 16:16 || Флп. 4:22

Галатчыларга чагаа

Кирилде

Галатия деп девискээрге (амгы Турцияның бир кезээ) христиан ниитилелдерни Павел элчин бодунуң баштайгы миссионержи аян-чоруунуң үезинде, бистин эраның 40 чылдарының төңчүзүндө, үндөзилеп тургузуп каан.

Павел Галатиядан чоруй барган соонда үр болбайн, чаа христианнарга өске башкылар чедип келген. Олар Бурганның камгалалын алыр дизе, Моисейниң хоойлузун сагыры база кыртыжап демдектээр ёзулалды кылыры эргежок чугула дээрзин өөредип турган. Оон ыңай олар Павелде Иисус Христос дугайында Буянын Медээни тайылбырлаар база суртаалдаар эрге-күш шынында чок деп турган. Павел ол дугайында билип каш, аажок хараадаан база ол меге өөредигге удур демисежир дээш, Галатияда бүзүрөөннерниң ниитилелдеринге бо чагааны бижээн.

Чагаа каш кезектен тургустунган: 1) канчап Христостуң элчини апарганын Павелдиң тоожааны (1:1–2:10); 2) Бурган улуска камгалалды ыдыктыг хоойлуну сагааны дээш эвес, а Христоска бүзүрелиниң ачызында берип турарының бадыткалы (2:11–5:12); 3) Буянын Медээниң ачызында Ыдыктыг Сүлдө биле ынакшылга башкартып турар амыдыралды тодаратып бижээни (5:13–6:10); 4) түнөл (6:11–18).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Улустуң шиитпири-биле болгаш кандыг-бир кижинин даалгазы-биле эвес, а Иисус Христостун база Ону өлүглер аразындан катап диргискен Бурган Аданың адындан элчин апарган Павел менден, ² ол ышкаш мээң-биле кады турар бүзүрөөн ха-дунманың шуптузундан байыр! Галатия девискээринде христиан ниитилелдерге бижидим.

³ Бурган Адавыс болгаш Дээргови Иисус Христан келген авырал биле амыр-гайбың силерге доктаазын. ⁴ Чурттап турарывыс бузуттуг бо делегейниң эрге-чагыргазындан бисти хостаар дээш, Ол бачыттарывыс ужун Бодун өргүлге салган. Бурган Адавыстың күзел-соруу ындыг болган. ⁵ Аңаа кезээ-мөнгөдө алдар доктаазын. Аминь.

Өске Буянын Медээ чок

⁶ Силерни Христостуң авыралы-биле кый деп алган Бургандан ындыг дүр-

ген ойталап турарынарны, Буянын Медээ-даа эвес өске-бир өөредигни эдере деп барганынарны кайтап ханмас-тыр мен. ⁷ Өске кандыг-даа Буянын Медээ ылап-ла чок! Христостуң дугайында Буянын Медээни өскертирин кызып, чүгө ол дээш араңарга хөлзээзин өөскүдүп турар улус бар. ⁸ Ынчалза-даа өске кым-даа, бис азы дээрниң төлээзи-даа дижики, оң мурнунда медеглээнден өске Буянын Медээни силерге медеглей берзе, Бурган ону Бодундан бүрүнү-биле аңгылап каапсын! ⁹ Моон мурнунда-даа чугаалап турдувус, ам база катаптап тур мен: хүлээп алган-ыңардан өске өөредигни силерге медеглей бээр кижини Бурган Бодундан бүрүнү-биле аңгылап каапсын!

¹⁰ Чүнү чедип алыксааным ол: мени улустуң эки көөрүн бе азы Бурганың бе? Кижилерге таарымчалыг боорун кызып чоруур мен бе? Амдыгаа дээр улус аайы-биле чоруп келген болзумза, Христостуң чалчазы турбас ийик мен.

^{1:1} Гал. 1:11-12 ^{1:2} Флп. 4:21 || Аж.-ч. 16:6; 18:23 ^{1:4} Мф. 20:28; Рим. 4:25 || Мк. 14:36 ^{1:6} Мк. 4:17; Евр. 6:4 || 2 Кор. 11:4 ^{1:7} Аж.-ч. 15:24; Гал. 5:10 ^{1:8} 2 Кор. 11:14 || Рим. 9:3; 1 Кор. 16:22 ^{1:10} 1 Фес. 2:4

Павелдиң канчап элчин апарганы

¹¹ Ха-дуңма, мону билип аарыңар-ны күзеп тур мен: силерге меделгээним Буянның Медээ – кижиниң чогаадыы эвес-тир. ¹² Мен ону улустан албадым, меңээ ону улус-даа өөретпеди, харын ону Иисус Христостун ажыдышкынын дам-чыштыр алдым!

¹³ Иудей сагылгалыг чоруур шаамда, канчаар чурттап чораанымны дыңнаан боор силер. Мен христиан ниитилелди каржызы-биле истеп сүрүп, ону узуткаарын кызып турдум. ¹⁴ Иудей шажынны өөрениринге мээң чонумнуң иштинде үе-черге өөрүмнү мурнап чоруп турган мен, ылаңгыя ада-өгбениң чаңчылдарын эң чүткүлдүү-биле сагып чордум.* ¹⁵⁻¹⁶ Ынчалза-даа Бурган Бодунуң авыр-алы-биле ием иштинге турумда-ла, мени шилээш, кый деп алган. Ол Бодунун Оглуң менээ ажыдып бергеш, «Өске чоннарның улузунга Ооң дугайында меделээр сен» деп айыткан. Мен ыңчан улус аразындан кымдан-даа арга-сүмө айтырбадым. ¹⁷ Иерусалимге турган, мээң мурнумда-ла элчиннер апарган улусче-даа барбадым, а Аравияге чоруптум, ооң соонда Дамаскыге ээп келдим.*

¹⁸ Ооң соонда, үш чыл эрткенде, мен Кифа Пётрга ужуражып сорулгалыг Иерусалимге чедип келгеш, ийи чеди хонук дургузунда ооң-биле кады турдум. ¹⁹ А өске элчиннерден кымга-даа ужурашпадым, чүге Дээрги Иисустуң дуңмазы Иаковту* көрдүм. ²⁰ Силерге бижип орап бүгү чүүлүм актыг шын деп, Бурганның мурнунга аашкынып тур мен!

²¹ Мен ооң соонда Сирия болгаш Киликия девискээрлеринче чорупкан мен. ²² Ынчалза-даа Иудеяда христианнар ара-

зынга мээң арным көргөн, таныыр кижичок турган. ²³ Олар чүгле: «Мурнунда бисти истеп сүрүп чораан кижичок бир шаг-да узуткаар дээш ыйыдып шаг болганы бүзүрелди ам суртаалдап турар-дыр» – деп чугаалар дыңнааннар. ²⁴ Олар мени дээш Бурганны алдаржыдып турган.

Павелдиң өске элчиннер-биле ужурашканы

2 ¹ Ооң соонда, он дөрт чыл эрткенде, Варнава-биле кады Иерусалимге база катап чедип келдим. Титти база эдертип чордум. ² Бургандан ажыдышкын алгаш, ынаар чорупканым ол. Эң алдар-хүндүлүг деп санадыр удуртукчулар-биле* ангы ужурашкаш, өске чоннарның улузунга суртаалдап чоруурум Буянның Медээни чугаалап бердим. Мээң амгы болгаш мооң мурнундагы ажал-херээм хилис барбазын дээш, ону меделедим. ³ Оон чүү болган деп? Мени эдерип чораан Титти, ол грек кижичок-даа болза, кыргыжап демдектээшкын кылырынче кым-даа албадавады. ⁴ Ол айтыргы чүгле бүзүрөөн ха-дуңмавыс бооп мегеленген улус бистиң аравысче, шивишкиннер дег, шургуп кирип кээрге, көдүрлүп үндү. Олар Христос Иисустуң ачызында бисте бар хосталгавыс дугайында хайгыылдап билип алгаш, бисти катап-ла кулданып алып бодадылар.* ⁵ А бис Буянның Медээниң алыс шынның утказын силерге кадагалап арттырар дээш, оларның аайынче ынай-даа кирбедивис.

⁶ Алдар-хүндүлүг дирткен удуртукчу улус безин (оларның кымнар бооп чорааны меңээ кандыг-даа хамаарылга чок, чүге дээрге Бурган улусту ылгай көөр эвес) мээң суртаалдан Буянның Медээмге чүнү-даа немеведилер,

* 1:14 Павел фарисей кижичок турган, а олар чүгле Ыдыктыг Бижилгени эвес, а ада-өгбениң чугааларын база боттарынга албан сагыыр ужурулг деп санап чорааннар. * 1:17 Аравия – Кызыл далайдан Евфрат хемге чедир чаттылган Набатей күрүнезин ыңча дээн хире. Б. э. чедир 9 ч. эгелээш, б. э. 40 ч. чедир ону Арета IV башкарып келген. Аж.-ч. 9:19-22 ёзугаар, Павел элчин Христос дугайында ылап-ла Дамаскы хоорайга суртаалдан эгелээн. * 1:19 Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрги Иисустуң акызы Иаковту». * 2:2 Пётр, Иоанн, Иаков болгаш өске элчиннерни ыңча деп турар хире. * 2:4 Бүгү христианнар, өске чоннар улузундан укталганнарны кириштир, Моисейниң хоойлузун сагыыр ужурулг деп негээр кижилерни Павел бодан турар.

1:12 Аж.-ч. 9:6; 26:16; 1 Кор. 11:23 1:13 Аж.-ч. 26:5 || Аж.-ч. 8:3; Флп. 3:6 1:14 Мф. 15:2; Мк. 7:3 1:15-16 Иса. 49:1; Иер. 1:4-5; Лк. 1:15 || Аж.-ч. 9:15; Рим. 1:5; 1 Тим. 2:7 1:18 Ин. 1:42 || Аж.-ч. 9:26-27 1:19 Аж.-ч. 12:17; 15:13; Иак. 1:1 1:20 Рим. 1:9; 9:1; 2 Кор. 1:23 1:23 Аж.-ч. 9:21 2:1 Аж.-ч. 9:27; 2 Кор. 2:13; 2 Тим. 4:10; Тит. 1:1 2:2 Гал. 1:12; Фф. 3:3 || Флп. 2:16 2:3 Аж.-ч. 16:3 2:4 Аж.-ч. 15:24; 2 Кор. 11:26 || 2 Кор. 11:20; Гал. 4:3, 25 2:6 Ы. х. к. 10:17

эдип-чазавадылар. ⁷Харын Буянның Медээни иудейлерге суртаалдаарын Бурганның Пётрга бүзүрөп хүлээткени дег, өске чоннарнын улузунга суртаалдаарын меңээ бүзүрөп хүлээткен деп, олар хүлээп көрдү. ⁸(Кым Пётрну иудейлер аразынга элчинини бараан болушкунунче деткип кииргенил, Ол мени база өске чоннарнын улузунун аразынга бараан боорубиле деткип киирген болгай.) ⁹Христианни иитилелдин бижы баганалары деп санадып турар Иаков, Пётр болгаш Иоанн олар, Бурган меңээ авыралын хайырлаан деп хүлээп көргөш, ажыл-херээвис дөмейинин демдээ кылдыр, мен болгаш Варнава-биле найыралдажып, хол тудуштулар. Өске чоннарнын улузунчэ — бистин, а иудейлерже — оларнын суртаалдап чорурунга чөпшээрештилер. ¹⁰Олар чүглө чаңгыс дилге кылды: «Ядылыларга* дуза кадарын утпаңар». А мен ону бодум-на кылып чораан мен.

Павелдиң Пётрну чемелээни

¹¹А Пётр Антиохия хоорайга чедип кээрге, ооң бодун ап турары канчаар-даа аажок буруулуг боорга, мен аңаа ажыбыле удурланган мен. ¹²Ооң буруузу чүдел? Пётр Иаковтун айбылап чороткан улузу* ынаар чеде бергиге чедир, өске чоннарнын улузу-биле кады чеменип турган. А айбычылар чедип кээрге, ол кыртыжап демдектээринин талалакчыларындан сезингеш, өске чоннарнын улузундан аңгыланып, дедирлени берген.

¹³Өске иудейлер база, Пётрга дөмей, ийи арыннын чоруун көргүскеннер. Варнава безин оларнын салдарынга алзыпкан.

¹⁴Буянның Медээде айтыккан алышыннын оруундан оларнын соора барганын көргөш, хамык улус мурнунга Пётрга мынча деп чугаалаан мен: «Сен, иудей бодун, өске чоннарнын улузу дег амыдырап чоруур болзунза, чүге оларны иудей сагылгалар эдеринер деп албадаар сен? ¹⁵Бис — өске чоннарнын бачыттыг улузу эвес, а төрүмеливистен иудейлер бис. ¹⁶Ындыг-даа болза, кымнын-даа

ыдыктыг хоойлуну сагып турары дээш эвес, а чүглө Иисус Христоска бүзүрээни дээш Бурганның мурнунга актыг боорун билдир бис. Ынчангаш бис база ыдыктыг хоойлуну сагаанывыс дээш эвес, а Христос Иисуска бүзүрээнивис ачызында актыг боорувуска идегээш, Аңаа бүзүрей берген бис. Чүге дээрге ыдыктыг хоойлуну сагааны-биле *кандыг-даа кижжи актыг бооп шыдавас*. ¹⁷Ынчалза-даа Христостун ачызында актыг боорунче чүткээш, бачыттыглар диртир болзувусса, Христос база бачыт тараарын деткээн бооп турар бе? Канчап ындыг боор!»

¹⁸Мооң мурнунда урөп-бускан чүүлүмнү катап тургузар болзумза, бодумну ыдыктыг хоойлунун хажыдыкчызы кылдыр көргүскенмин ол. ¹⁹Ыдыктыг хоойлу мени «өлүрүп каан», Бурган дээш амыдыраары-биле ыдыктыг хоойлуга хамаарыштыр «өлген мен». Христос-биле кады «белдир-ыяшка хере шаптыргтым».

²⁰Ынчангаш ам мен бодум эвес, а мээң-биле сырый харылзаа туткан Христос амыдырай берген. Бо мага-бодумга амгы амыдыралым дээрге меңээ ынак болгаш, мени дээш Бодун өргүлге салган Бурганның Оглунга бүзүрээмин ачызында амыдырап чоруурум-дур. ²¹Бурганның авыралындан ойталавайн тур мен, чок! Бурганның мурнунга актыг боор арганы ыдыктыг хоойлу берип шыдаар турган болза, Христос хей черге өлгөн-дир!

Ыдыктыг хоойлу биле бүзүрөл

З ¹О, сарыыл чок галатчылар! Силерни кым караң көрүнгөш, чагырып алды?! Белдир-ыяшка хере шаптырткан Иисус Христосту суглук караан-биле тода көрүп турган ышкаш болдуңар чоп!

²Силерден чаңгыс-ла чүүл билип алыксадым. Ыдыктыг Сүлдени чүнүн ачызында алдыңар: ыдыктыг хоойлуну сагааныңар ачызында бе азы Буянның Медээни дыңнап кааш, бүзүрээниңер ачызында бе? ³Амыдыралыңарны Сүлдеден эгелеп алгаш, ам кээп, мага-ботка хамааржыр дүрүмнер-биле төндүрер бодап тур

* 2:10 Ядылылар — Иерусалимде христианни иитилелдин ядылыларынга хамаарыштыр чугаалааны ылап кире. * 2:12 Ол үеде Иисустун дунмазы Иаков Иерусалимде христианни иитилелге удуртукчу байдал ээлеп турган (40 чч. төнчүзү — 62 ч.).

2:7 Аж.-ч. 9:15; 1 Кор. 9:17 2:9 Аж.-ч. 4:36; 9:27; 13:2; 15:36; 1 Кор. 9:6 2:10 Аж.-ч. 24:17; Рим. 15:25-28; 1 Кор. 16:1 2:11 Аж.-ч. 11:20 2:12 Аж.-ч. 11:3 || Аж.-ч. 11:2; 15:1 2:14 1 Тим. 5:20 2:16 Гал. 3:11 || Аж.-ч. 13:39; Рим. 3:21; Гал. 3:11 || Ыд. ыр. 142:2; Рим. 3:20 2:19 Рим. 14:8 || Рим. 6:6; Гал. 6:14 2:20 Ин. 17:23 3:2 Рим. 10:17

силер бе? Таанда-ла ындыг сарыыл чок силер бе?! ⁴ Азы силернин шыдажып эрткен бүгү чүүлүнер хей черге болганы ол бе? Черле ындыг болбас! ⁵ Бурган силерге чүү дээш Сүлдени хайырлап, кайгамчык чүүлдерни араңарга чаап турарыл: Ооң медээзин дыңнап кааш, бүзүрээниер ачызында бе азы ыдыктыг хоойлуну сагып турарынар ачызында бе?

⁶ Авраамны сактып кээлинер. Бижилгеде ооң дугайында: *«Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан»* деп бижээн болгай. ⁷ Бүзүрээн улус — Авраамнын ылап шын ажы-төлү ол дээрзин билип ап көрүнер. ⁸ Бурган өске чоннарнын улузун бүзүрели дээш агартыр деп, Бижилге баш бурунгаар көргөн, ынчангаш Авраамга: *«Хамык чоннар сени дамчыштыр ачы-буян алыр»* — деп чугаалаптарга-ла, Буяннын Медээ эң баштай медеглеттинген. ⁹ Ындыг болганда, ол ачы-буянны Бурганга бүзүрөй берген Авраам-биле кады бүгү бүзүрээн улус алыр.

¹⁰ Ыдыктыг хоойлуну сагырынга идегээр хамык улуска каргыш кыжанып турар, чүге дээрге Бижилгеде:

«Ыдыктыг хоойлунуң номунче киир бижээн буюу чүүлду куусетпейн чоруур кижжи бүрүзү каргаттырар» деп бижээн-дир.

¹¹ Бурганнын мурнунга ыдыктыг хоойлуну дамчыштыр кым-даа актыг болбазы дараазында сөстөрдөн-не илден:

«Бүзүрелиниң ачызында актыг-шынныг болган кижжи амылыг артар».

¹² Ыдыктыг хоойлу бүзүрелге кандыг-даа хамаарылга чок, харын ында мынча деп бижээн-не болгай:

«Ыдыктыг хоойлунуң дүрүмнерин саггыр кижжи оларнын ачызында амылыг артар».

¹³ Христос бисти ыдыктыг хоойлунуң каргыжындан хостаар дээш, биске дүжер

ужурлуг каргышты Бодунга хүлээп алган — Бижилгеде: *«Ыяшка азып каан кижжи бурүзү — каргаттырган»* деп бижээн болгай. ¹⁴ Ынчангаш Бурган Авраамга азааны ачы-буянны Христос Иисусту дамчыштыр бүгү өске чоннарга база хайырлаарга, бис шуптуевис азаап каан Сүлдени бүзүреливис ачызында ап болур бис.

Бурганның азаашкыннары ыдыктыг хоойлудан чугула

¹⁵ Ха-дунма, хүн бүрүнүң амыдыралындан бир чижек: кижиниң безин күштүг болдуруп бадылаан чагыын кым-даа күш чок болдуруп азы аңаа кандыг-бир чүүл немеп шыдавас. ¹⁶ Бурган Авраам биле ооң салгакчызынга азаашкыннар берген. Бижилгеде, хөй улуска дег, *«Ооң салгакчыларынга»* эвес, а чаңгыс кижиге дег, *«Ооң салгакчызынга»* дээнин эскерип көрүнер даан, ооң дугайында чугаа чоруп турар салгакчы — Христос ол-дур. ¹⁷ Чугаалаксаан чүвем бо-дур: Бурганнын ооң мурнунда күштүг болдуруп бадылаан чагыг-керээзин* ⁴³⁰ чыл эрткенде көстүп келген ыдыктыг хоойлу күш чок болдуруп база ында бар азаашкынны чок кылып шыдавас. ¹⁸ Өнчү салгаар эргени ыдыктыг хоойлу бээр турган болза, ону Бурганның азаашкынын ёзугаар ап болбазы ол-дур. А Бурган ону Авраамга чогу-на ынчаар — Бодунуң азаашкынын ёзугаар хайырлаан.

Ыдыктыг хоойлунуң сорулгазы

¹⁹ А ыдыктыг хоойлунуң сорулгазы чүдел? Ону азаашкында айыткан Салгакчы чедип келгижеге чедир, улустуң кем-буруулуун көргүзери-биле немей кириген. Ыдыктыг хоойлуну дээрниң төлээлерин дамчыштыр база дугуруштурукчуңуң* дузазы-биле берген. ²⁰ Ынчалза-даа дугуруштурукчу чүгле чаңгыстан хөй дугуржуп турар тала барда херек. А Бурган чаңгыс!

²¹ Ындыг болганда, ыдыктыг хоойлу Бурганнын азаашкыннарынга удур бе? Канчап ындыг боор! Улуска берген

* 3:17 Өске бурунгу сөзүглелдерде «чагыг-керээ» деп сөстөргө «Христос дугайында» деп сөстөрни немээн. * 3:19 Дугуруштурукчу — мында Моисейниң дугайында чугаалап турар.

3:41 Кор. 15:2 3:5 1 Кор. 12:10 3:6 Э. д. 15:6; Иак. 2:23; Рим. 4:3 3:8 Рим. 3:30 || Э. д. 12:3 3:10 Рим. 4:15 || Ы. х. к. 27:26 3:11 Аж.-ч. 13:39; Рим. 3:20; Гал. 2:16 || Авв. 2:4; Рим. 1:17; Евр. 10:38 3:12 Лев. 18:5; Рим. 10:5 3:13 Ы. х. к. 21:23 3:14 Аж.-ч. 1:5; 2:33 3:16 Рим. 4:13; Евр. 7:6 || Э. д. 12:7; 17:19 3:17 Хост. 12:40-41 3:18 Рим. 4:14 3:19 Рим. 4:13; 5:20 || Ы. х. к. 33:2; Аж.-ч. 7:53 3:20 1 Тим. 2:5; Евр. 8:6 || Ы. х. к. 6:4-5; Рим. 3:30

ыдыктыг хоойлу мөнгө амыдыралды хайырап шыдаар турган болза, оларнын Бурганнын мурнунга актыг боору ыдыктыг хоойлуну сагырындан долугу-биле хамааржыр ийик. ²² Ынчалза-даа Бижилге бо делеге турбуну-биле бачытка туттурган деп чугаалап турар, а ынчангаш азаашкында айыткан чүдүлү чүгө Иисус Христоска бүзүрээрин дамчыштыр, чүгө бүзүрөөн улуска хайырап боор.

²³ Бүзүрелдин үези чедип келгижеге чедир, ол бүзүрелдин бодун көргүзерин манап, ыдыктыг хоойлунуң хайгааралынын адаанга турган бис. ²⁴ Христос чедип келбөөн шаанда, ыдыктыг хоойлу бистин кижизидикчивис дег турган.* Христоска бүзүреливис дамчыштыр актыг апарывыс дээш ындыг болду. ²⁵ А бүзүрелдин үези чедип кээрге, кижизидикчиниң хайгааралынын адаандан үне берген бис.

²⁶ Христос Иисуска бүзүрээниңернин ачызында силер шупту Бурганнын оолдары апарган силер. ²⁷ Христостун ады-биле сугже суктургаш, силер шуптунар Христосту «кедип алдынар». ²⁸ Моон сонгаар иудей биле өске чоннар кижизинин, кул биле хостуг кижинин, эр биле херэежен кижинин аразында ылгал чок* – силер шупту Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг чаңгыс чаа улус силер. ²⁹ А бир-тээ Христоска хамааржыр болганынарда, силер ынчан Авраамнын үре-салгалы, Бурганнын азаашкынынын салгакчылары боор силер.

*Кул эвес,
бүрүн эргелиг салгакчы*

4 ¹ Силерге база бир чижекти көргүзейн: салгакчы назы четпээн шаан-

да, ол бүгү өнчүнүң ээзи-даа болза, кулдан ылгалыр чүзү-даа чок. ² Ол ачазынын доктаадып каан хуусаазынга чедир башкылар болгаш өг-бүлө кижизидикчилеринин хайгааралынын адаанга турар. ³ Бис база ындыг бис: назы четпээн шаавыста, делегейни башкарып турар хоойлу-дүрүмнерин кулдары бооп чордувус. ⁴ Ынчалза-даа доктааткан үе чедип кээрге, херэежен кижиден төрүтүнгөн, ыдыктыг хоойлуга чагырткан Бодунуң Оглон Бурган чорудуп берген. ⁵ Ыдыктыг хоойлуга чагыртып чораан бисти хостазын дээш база Бурганнын азыраан оолдары кылып казын дээш, Бурган бисче Бодунуң Оглон чоруткан-дыр. ⁶ Ам силер шупту Бурганнын оолдары силер! Он бадыткалы кылдыр Ол Бодунун Оглонун Сүлдезин, «Авва!» Ачай!» деп кыйгырган Сүлдени, чүректеривисче синдиктир чорудуп берген. ⁷ Ынчангаш сен ам кул эвес, а оглу сен. А ындыг болганда, Бурганнын ачызында салгакчы база сен*.

Дедир орук чок

⁸ Кажан-бир шагда, Бурган билбес чорааш, херек кырында бурганнар-даа эвес чүдүлдерин кулдары чораан силер. ⁹ Ынчалза-даа ам, Бурган билип алгаш (азы, шынын сөглээрге, Бурган силерни билип алганда), таанда-ла ол чөгөнчиг, ажык-дүжүү чок башкарыкчы хоойлу-дүрүмнерге дедир элгиксеп, биезде дег, оларнын кулдары болуксап тур силер бе? ¹⁰ Тускай хүннер, айлар, чылдың үелери болгаш чылдар сагыр-дыр силер*. ¹¹ Силерни дээш кылган ажыл-херээм хилсис барбаан бе деп бодап кээримге, коргунчуг-дур!

* 3:24 Кижизидикчивис (грек. пайдагогос) – бичии уругларнын чурумун хайгаараарын хүдээндирип каан кижини, анаада кулду, ынча деп адаар турган. Кижизидикчи уругларны школаже чедирер, харын-даа, кезедир. Грек комедияларда кижизидикчини бичии уругларнын коргары, ынак эвези каржы, билиг чок кижилер көргүскен. * 3:28 Ол үдеги иудейлернин бодап турганы-биле, өске чоннар улугу эвес, а чүгө еврейлер алыс шынын Бурганни билер турган. А гректернин бодап турганы-биле, чүгө хостуг улус ёзулуг кижилер деп адаттырып болур. Эртенги мөргүлүңге еврей эрлер Бурганнын оларны өске чон кижизи, кул азы херэежен кижилер кылып кагбааны дээш Анаа өөрүп четтирер турган. * 4:6 Авва (арамей дылда) – ажы-төл ачазын ынчаар адаар турган, Иисус Христос база Бурганны ынчаар адап, кый деп турган (Мк. 14:36; Рим. 8:15 көр). * 4:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерин эвес, а «А ындыг болганда, Иисус Христостун ачызында Бурганнын салгакчызы база сен» деп бижээн. * 4:10 Бо домакта иудей шажын-чүдүлгеден укталган сагылга-чаңчылдарны айтып турар.

3:22 Рим. 3:9 || Рим. 4:16 3:24 Рим. 10:4 3:26 1 Ин. 3:2; Рим. 8:15-16; Эф. 1:5 3:27 Рим. 6:3-4 || Рим. 13:14 3:28 1 Кор. 12:13; Эф. 6:6 || 1 Кор. 11:11 3:29 1 Кор. 3:23; 2 Кор. 10:7 || Рим. 8:17; Эф. 3:6 4:4 Мк. 1:15 || Лк. 2:7, 27 4:5 Гал. 3:13 4:8 Иса. 37:19; Иер. 16:20 4:9 Бд. ыр. 35:11 || 1 Кор. 8:3 || Кол. 2:8, 20; Евр. 7:18 4:10 Рим. 14:5; Кол. 2:16 4:11 1 Фес. 3:5

¹² Ха-дунма, ээрежип дилеп тур мен: мен ышкаш бооп көрүңөр. Мен база силерге демей болу бердим чоп. Силер менээ кончуг эки хамаарылгалыг турдунар. ¹³ Билир-ле болгай силер: эң баштай силерге келгенимде, чүгле аарый берген журумдан Буянын Медээни силерге суртаалдаар аргалыг болган мен. ¹⁴ Мээң кадыкшыл байдалым силерге шенелде болган-даа болза, мени тоовайн барбаан, дора көрбээн силер.* Харын Бурганның төлээзин дег, Христос Исустуң Бодун дег хүлээп алдынар. ¹⁵ Ынчангы өөрүшкүңөр ам кайда-чүдө барды? Болдунар-ла болза, караанарны-даа менээ казып бээринден чалданмас турганынарга ынчан шуут бүзүрээ турдум. ¹⁶ Ам чүү болду? Шынын чугаалапкаш, өштүүңөр апардым бе?

¹⁷ Силерни бодунуң талазынче ээлдирип алыр дээш, аажок кызып турар бир-ле улус барын билир мен, ынчалза-даа оларның саггыжы кара-дыр. Олар силерни боттарының талалакчылары кылып алыр дээш, бисти чара кирер деп турарлар. ¹⁸ А мен силерни ак сагыштыым-биле, чүгле араңарга турар өйүмдө эвес, а кезээде бодумнуң таламче ээлдирип алырын күзээр-дир мен. ¹⁹ Ажы-төлүм! Төлүн божуур иениң эьди аарааны дег, силер дээш база катап хилинчээм көре бердим. Христоска демей апарбаан шаанарда, ол хилинчээм төнмөс. ²⁰ Мен ам силер-биле кады болган болзумза! Силер-биле бир янзы чугаалашкан болза, чүге дээрге силерни та канчапса эки чүвөл, аай-бажын тыпшастадым.

Агар биле Сарра дугайында элдээртиг

²¹ Ыдыктыг хоойлуга чагыртыр бо-даан улус, чугаалап көрүңерем: ында чүү деп турарын билбезинер ол бе? ²² Ында Авраам ийи оолдуг чоран деп бижээн болгай: бирээзи — кул херээженден, а өскези — хостуг херээженден төрүттүнген.*

* 4:14 Сөс сүрөргө, «мээң таламче дүкпүрбедиңер» дээн. Ол дээрге бурун шагда аза-четкерге алысканы кылдыр көрүп болур кандыг-бир аарыгдан (чижээлээрге, эпилепсиядан) элчинниң хилинчек көрүп чоранынче база айтып болур. Оон боттарын камгалаар дээш, улус аарыг кижиниң талазынче дүкпүр турган. * 4:22 «Эге дөс» деп номда кул херээжен Агардан Измаил, а хостуг Саррадан — Исаак төрүттүнген. * 4:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде «силер» эвес, а «бис» деп бижээн. * 4:29 Еврей тоолчургу чугаалар ёзуугаар, Измаил Исаакты истеп сүрүп, ону өлүрөп деп турган.

4:13 1 Кор. 2:3 4:14 1 Хаан. 29:9 || Лк. 10:16; 1 Фес. 2:13 4:22 Э. д. 16:5; 21:2 4:23 Э. д. 16:3-4; 17:16 4:24 Хост. 19:1-2 4:26 Евр. 12:22; Ажыл. 21:2 4:27 Иса. 54:1 4:28 Рим. 9:8 4:29 Э. д. 21:9 4:30 Э. д. 21:10 5:1 Ин. 8:32; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 2:4; 5:13 || Аж.-ч. 15:10

²³ Кул херээженниң оглу — кижиниң күженишкиннеринден, а хостуг херээженниң оглу — Бурганның азаанындан төрүттүнген. ²⁴ Бо чугаа элдээрткен уткалыг: ийи херээжен кижии ийи чагыг-керээни көргүзүп турар. Бирээзин Синай дагга чарган, ол дээрге Агар болгаш ооң кул бооп төрүттүнер ажы-төлү-дүр. ²⁵ Агар Аравияда Синай дагны болгаш амгы Иерусалимни көргүзүп турар, чүге дээрге ол бодунуң ажы-төлү-биле катый кулданышкын адаанда-дыр. ²⁶ А өскези дээрде турар Иерусалимге хамааржыр, ол — хостуг, ол — бистин иевис! ²⁷ Бижилгеде ооң дугайында мынча дээн болгай:

«Үрө-төл чок, божуп көрбээн херээжен, өөрүп-байыра! Дыңзыдыр ыра, өөрүшкүлүг алгыр, эьди аарып көрбээн херээжен! Ашактыг херээженге көөрдө, кадырыпкан херээженниң ажы-төлү хөй боор-дур!»

²⁸ А силер болза, ха-дунма, Исаак ышкаш, Бурганның азаашкынындан төрүттүнген ажы-төлү-дүр силер*. ²⁹ Ынчалза-даа ол шагда кижиниң күженишкениндан төрүттүнген оолдун Сүлддеден төрүттүнген оолду истеп сүрүп турганы дег, ам база ыңдыг бооп турар-дыр.* ³⁰ Бижилгеде ооң дугайында чүү деп турар ийик?

«Кул херээженни оглу-биле үндүр ойландыгыт, чүге дээрге кул херээженниң оглу хостуг херээженниң оглу-биле дең өнчүну канчап-даа салган албас».

³¹ Ындыг болганда, ха-дунма, кул эвес, а хостуг херээженниң ажы-төлү-дүр бис!

Христиан хосталга

5 ¹ Христос бисти шак ол хосталга дээш хостал каан. Ынчангаш туруштуг болунар, кымның-даа силерни катап кулданып аарын болдурбанар.

² Дыннаңар, Павел мен силерге чугаалап тур мен: кыртыжап демдектедириң дамчыштыр ыдыктыг хоойлу же эглир болзуңарза, Христостуң силерге кандыг-даа ажы чок. ³ Силерге база катап чугаалап тур мен: бодунга кыртыжап демдектеэшкин кылырынга чөпшээрешкен кижги бүрүзү ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле сагыыр ужурлуг. ⁴ Ыдыктыг хоойлуну сагыыр-биле агартышкын алырын шенээр болзуңарза, Христостан аңгылаттынганыңар ол. Бурганның авыралыңдан ам хоорулган-дыр силер. ⁵ А бис бүзүрелдин ачызында Бурганның мурнунга актыг боорувуска идегээр болгай бис. Ол идегелди четтикпейн манаарын Сүлде биске сагыш алындырып турар. ⁶ Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг апаар болзувусса, кыртыжап демдектедир-даа, кыртыжап демдектепези-даа чугула эвес. Чангыс-ла чугула чүүл – ынакшыл дамчыштыр бодун көргүзөр бүзүрел.

⁷ Бүзүрелдин оруу-биле эки маңнап олурдунар. Ынчаарга кым силерни астыктырып, алыс шынны дыннавас улус кылдыр хуулдурупту? ⁸ Силерни кыйгырган Бурганның ынчаар өөретпээни ылап боор! ⁹ «Хөй далган хөй берзин дизе, ынай ажыткы херек». ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга силерге бүзүрээр мен: бистиң аравыска аңгы үзел-бодал турбас. А силерни хөлзедип турар кижги, ол кым-даа болза, шиитгирер.

¹¹ Ха-дунма, мени кыртыжап демдектеэриниң талаакчызы деп турарышын болза, олар ам мени чүү дээш истеп сүрерил? Христостуң белдир-ыяшкы өлүмүнүн дугайында суртаал ынчан кымга-даа моондак болбас ийик. ¹² А силерни хөлзеткен ол хейлер боттарын чүгле кыртыжап демдектевейин, харын акталап-даа каапсыннар!*

Сүлдеге башкартып амыдыраары

¹³ Ха-дунма, Бурган силерни хосталгаже кыйгырган-дыр. Чүгле ол хосталга-

нарны кижги бүдүжүнүн кара туразында аажылаар чанынче хуулдурбанар. Харын бот-боттарыңарга ынакшылдыг бараан болуңар. ¹⁴ Чүге дээрге бүгү ыдыктыг хоойлу чангыс борбак домакта туттунуп турар: «*Чанында кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*». ¹⁵ А бот-боттарыңарны үзе-чаза тыртарын уламчылаар болзуңарза, шуут-ла узуткажып кааптарыңардан кичээнир.

¹⁶ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: Сүлдениң айыткан аайы-биле амыдыранар, кижги бүдүжүңерниң бачыттыг күзээшкиннеринге черле алыспанар. ¹⁷ Чүге дээрге бачыттыг бүдүштүн күзээр чүүлү Сүлдеге удурланышкак, а Сүлдениң күзээр чүүлү бачыттыг бүдүшкө удурланышкак болур. Олар үргүлчү адааннажып чоруур, ооң түнелинде кылыр бодаан чүвенерни кылып шыдавайн баар силер. ¹⁸ Ынчалза-даа Сүлдеге башкартыр болзуңарза, ыдыктыг хоойлу силерни баш билип шыдавас.

¹⁹ Кижиниң бачыттыг бүдүжүнүн ажил-херэз илден көскү. Ол дээрге самырал, бужар күзээшкиннер, туттунмас туралаашкын, ²⁰ дүрзү-бурганга чүдүүр, караң көрнүрү, адаан-өжөөн, килең-кылык, алгыш-кырыш, аңгылажыг, бактажыры, ²¹ мурнун былаажыры*, арагалалары, эмин эрттир хөлгеп-дойлаары болгаш өске-даа ындыг янзылыг чүүлдер-дир. Мен силерни оон мурнунда-даа сагындырып турдум, ам база катап сагындырып каайн: ындыг чүүлдер үүлгедикчилер Бурганның Чагыргазын канчап-даа салгап албас.

²² А Сүлдениң үре-түннели бо-дур: ынакшыл, өөрүшкү, амыр-тайбың, шыдамкы болгаш буянынг чорук, энерел, бүзүрел, ²³ томаарыгы болгаш бодун туттунуп билири. Ол бүгүнү буруу шавар кандыг-даа хоойлу чок! ²⁴ Христос Иисуска хамааржыр улус боттарынын бачыттыг бүдүжүн ооң хамык күзээшкиннери болгаш хандыкшылдары-биле

* 5:12 Азы: «А силерни хөлзеткен ол хейлерни силерден ырадыр хөгөлпекен болза аар!» * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Өлүрүкчү чорук» деп сөстөрни немээң.

5:2 Аж.-ч. 15:1-2; 1 Кор. 7:18 5:3 Рим. 2:25 5:4 Рим. 9:31 5:5 Рим. 8:23 5:6 1 Кор. 7:19; 12:13; Гал. 6:15; Эф. 2:14; Кол. 3:11 || Иак. 2:18 5:7 1 Кор. 9:24 5:9 Мф. 13:33; Лк. 13:21; 1 Кор. 5:6 5:10 Аж.-ч. 15:24; Гал. 1:7 5:11 Аж.-ч. 16:3 || 1 Кор. 1:23 5:13 1 Пет. 2:16; 2 Пет. 2:19 || 1 Кор. 9:19 5:14 Мф. 7:12; 22:40 || Лев. 19:18 5:16 Рим. 8:4 || Рим. 13:14; Эф. 2:3 5:17 Рим. 7:15, 19, 23 5:18 Рим. 7:4; Эф. 2:15; Кол. 2:14 5:19 Мк. 7:21-23; 1 Кор. 3:3; 6:9-10 || 1 Кор. 6:18; Эф. 5:3 5:20 1 Кор. 11:19 5:21 1 Кор. 6:9-10; Эф. 5:5 5:22 Эф. 5:9 5:23 1 Тим. 1:9 5:24 Иак. 4:1; 1 Пет. 2:11; Рим. 7:23; 13:14 || Рим. 6:2, 6; Гал. 2:19; Кол. 2:20; 3:3

катай-хаара белдир-ыяшка хере шаап каапкан. ²⁵ Бистиң амыдыралывыстың үнер дөзү Сүлде болганда, Ооң аайы-биле амыдырап көрээли! ²⁶ Ынчангаш адыыргак болбаалы, бот-боттарывыска хорадаваалы база адааргаваалы.

Бот-боттарыңарга буяндан кылып чоруңар

Б ¹ Ха-дунма, кандыг-бир кижини бачыг үүлгеткен деп сойгалаар болза, силер, Сүлдеге башкарткан улус, ону эдип-чазап көрүңер. Чүгле эпиги, чым-чаа-биле эдип-чазанар, боттарыңар база күткүдгеге алзып албас дээш кичээн-инер. ² Аар-бергелерни ажып эртеринге бот-бодуңарга дузалажыңар, ооң-биле Христостун айыткан чүүлүн сагаан боор силер. ³ Алыс боду чөгенчиг кижини «Мен кончуг мен» деп ёзуургаар болза, ол бодун боду мегелеп алыр. ⁴ Кижини бүрүзү бодунун ажыл-херээн шүгдүнзүн, ол ынчан бодун өске улус-биле деңневейн, чедишикиннеринге чоргаарланып шыдаар. ⁵ Чүге дээрге кижини бүрүзү бодунун үүрге-чүгүн чүктөй бээр*.

⁶ Бурганнын сөзүн өренип турар кижини бодунда бар бүгү эки-чагаай чүүлүн башкызы-биле улешсин.

⁷ Мегеге туттурбаңар: Бурганни карап ажыттаары болдунмас. Кижини чүнү тарып аарыл, оозун ажаап алыр.

⁸ Бодунун бачыттыг будүжүнүн хөрзүнүнге чүве тарып турар кижини оортан өлүмүн ажаап алыр. А Сүлдениң хөрзүнүнге тарып турар кижини ол Сүлдеден мөңгө амыдыралды ажаап алыр. ⁹ Буян кылып тура, кажан-даа могап-турбаалы. Ынчан, сорук-күжүвү кошкай бер-бес-ле болза, чогуур үе кээрге, дүжүдүвүс ажааттына бээр. ¹⁰ Ынчангаш амыдызында арга барда, бүгү улуска, ылангыя бү-

зүрели чаңгыс ха-дунмавыска, буяндан көргүзүп чоруулу.

Түңнээшкин, байыраажы

¹¹ Бо сөстөрүни мен силерге бодумнуң холум-биле би-жип ор мен, кайы хире улуг үжүктөр ажыглаанымны көрүп тур силер бе? ¹² Силерни кыр-

тыжап демдектедиринче албаданнар — кижиниң күженишкиннери-биле эки бооп көстүксээн улус-тур. Олар ону чүгле Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн дугайында суртаал ужун истедип сүрдүрбези-биле кылып турарлар. ¹³ Олар кыртыжап демдектедиң-даа алган болза, боттары-ла ыдыктыг хоойлуну сагывайн турарлар. А силерни, оозу-биле мактан-ыр чылдак тывар дээш, кыртыжап демдектедир деп турар улус-тур. ¹⁴ А мен бодум хуумда Дээргивис Иисус Христостун белдир-ыяшка өлүмүндөн ангыда, чүнүн-биле-даа мактан-ыр хөңнүм чогул. Ол белдир-ыяшка менээ хамаарыштыр — бо делегейни, а бо делегейге хамаарыштыр — мени хере шаап каан. ¹⁵ Кыртыжап демдектээри-даа, кыртыжап демдектет-пези-даа чугула эвес. Чаңгыс-ла чугула чүүд — Бурганнын чаа чаяалгазы боору! ¹⁶ Бо дүрүмнү сагып чоруур бүгү улуска, Бурганнын израиль чонунга амыр-тай-бың болгаш өршээл доктаазын!

¹⁷ Черле ынчаш, кым-даа моон соңгаар мени сагыш човатпазын, чүге дээр-ге Иисустун демдээ-биле мага-бодумну имнеп алган чоруур-дур мен*.

¹⁸ Ха-дунма, Дээргивис Иисус Христостун авыралы сагыш-сеткилиңерге доктаазын! Аминь.

* 6:5 Азы: «Кижини бүрүзү бодунун херектери дээш Бурганнын мурнунга харысалгалыг боор». * 6:17 Павел Христос дугайында суртаалы дээш хөй катап сөктүрген соонда артып калган сорбуларын бодап турар чадавас (2 Кор. 6:4-5, 11:23-29 көр).

5:26 Флп. 2:3 ^{6:1} 1 Кор. 2:15 || Иак. 5:19; 2 Тим. 2:25 || 1 Фес. 5:14 ^{6:2} Рим. 15:1 || 1 Ин. 4:21 ^{6:3} 1 Кор. 3:7; 8:2 ^{6:5} Рим. 14:12 ^{6:6} Лк. 10:7; 1 Кор. 9:11; 1 Тим. 5:18 ^{6:7} Иов 13:9 || Иов 4:8; У. ч. 22:7; 2 Кор. 9:6 ^{6:8} У. ч. 11:19; Ос. 10:12; Иак. 3:18 ^{6:9} 2 Фес. 3:13 || Мф. 10:22 ^{6:10} У. ч. 3:27; 3 Ин. 1:5; Евр. 13:1 ^{6:11} 1 Кор. 16:21; 2 Фес. 3:17; Флп. 1:19 ^{6:14} 1 Кор. 2:2 || Гал. 2:19; Рим. 6:6 ^{6:15} 1 Кор. 7:19; 12:13; Гал. 5:6; Эф. 2:14; Кол. 3:11 ^{6:16} Ыд. ыр. 124:5; 127:5

Эфесчилерге чагаа

Кирилде

Павел элчин бо чагааны «Филипчилерге», «Колосчуларга» болгаш «Филимонга» чагаалары-биле кады, бистин эраның 60-гы чылдарының эгезинде рим кара-бачыңга хоругдалының үезинде бижээн чадавас.

Эфес – Асия деп рим областың кол хоорайы, амгы Турцияның барыын эрик кыды. Павел маңаа Буянның Медээ суртаалдап база чаа христиан ниитилелге бут кырынга туруп аарынга дузалап, ийи чыл хире турган (Аж.-ч. 19:1-10 көр).

Чагааны ийи кол кезекке чарып болур. Бирги кезээнде (1–3 эгелер) Павел номчукчуларны Буянның Медээниң ачызында боттанган Бурганның чажыт, үе-дүптөн бээр бодап алган күзелениң дугайында өөредип турар. Бурганның ол күзели дээрге Иисус Христоска бүзүрел христиан ниитилелде бүгү улусту – еврейлерни-даа, өске чоннарны-даа – камгалап, каттыштырып турары болур. Ийиги кезээнде (4–6 эгелер) Павел бүзүрэннерни Бурганның ол бодалын бүгү улуска чарлап көргүзөр дээш, канчаар чангыс эптиг, ынакшылдыг болгаш арыг чурттаар ужур-лул деп сургап турар.

Бо чагаада илереткен бодалдар хөй чүүлдер талазы-биле «Колосчуларга чагаага» дөмей, ынчалза-даа мында Христос дугайында шыңныг өөредигни хажыткан-нар-биле маргылдаа чок.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзел-соруун ёзугаар Христос Иисустун элчини болган Павелден байыр. Эфесте* Христос Иисуска бүзүрэн Бурганның улузунга бижидим.

² Бурган Адавыс болгаш Дээргивис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Христосту дамчыштыр ап алганывыс ачы-буян

³ Дээргивис Иисус Христостун Адазы Бурганга алдар! Ол биске Сүлдеден кээр бүгү-ле ачы-буянны дээрлер ораныңга Христосту дамчыштыр хайырлады. ⁴ Ооң мурнунга ыдыктыг, кем чок улус бооп чурттазын дээш, Бурган бисти өртемчейни чаяар бетинде-ле Христосту

дамчыштыр шилип алган. Бодунун биске ынакшылы-биле ⁵ Бурган бисти ажы-төлү кылдыр азырап алырын Иисус Христосту дамчыштыр баш удур шилээн-дир. Ооң сорулгазы-даа, күзел ханышкыны-даа ол-дур! ⁶ Ындыг болганда, Бодунун ынак Оглун дамчыштыр Бурган биске авыралын хайырлааны дээш Аңаа алдар-мактал!

⁷ Бис Христостун өлүмүн дамчыштыр хосталып, бачыттарывыс дээш өршээл алдывыс. Бурганның авыралы ындыг элбекшилдиг-дир! ⁸ Бурган Бодунун авыралын бисче бүгү мерген угааны болгаш угаап билишкени-биле харам чокка берди. ⁹ Ооң күзел-соруу-биле Христосту дамчыштыр боттанзын деп шийтпирлээни чажыт сорулгазын Ол биске илеретти: ¹⁰ чогуур үе кээрге,

* 1:1 «Эфесте» деп сөс эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. Чагааны Павел чүгле Эфесте христиан ниитилелге эвес, а Асия девискээринде өске-даа христиан ниитилелдерге база бижээн чадапчок.

^{1:3} 1 Пет. 1:3; ² Кор. 1:3 ^{1:4} Иуда 1:24; Кол. 1:22; 1 Фес. 4:7 ^{1:5} 1 Ин. 3:2; Рим. 8:15-16; Гал. 3:26 ^{1:7} Кол. 1:14 ^{1:9} Рим. 16:25; Эф. 3:3-5; 6:19 ^{1:10} Эф. 2:14; Кол. 1:20

Бурган сорулгазынга чүүлдештир бүгү чаяалганы – дээрде база черде бар бүгү чүүлдери Баштыңчы Христосту долгандыр каттыштырыптар.

¹¹ Бүгү чүвени Бодунуң күзел-соруу ёзугаар боттандырып турар Бурган ынчалдыр баш удур шилип каан болганда, Христосту дамчыштыр Ооң чоңу апаар чолдуг болдувус. ¹² Ынчангаш бис – Христоска эң баштай идегээн улус – Бурганны алдаржыдып мактаар салымның бис.

¹³ Христосту дамчыштыр алыс шынның сөзүн – камгалалыңар дугайында Буянның Медээни дыңнап каан болгаш, Аңаа бүзүрээн силер. Азааны Ыдыктыг Сүлдезин силерге бергеш, Бурган силерни Бодунуң улузу кылдыр таңма-биле дег демдектеп алган. ¹⁴ Ыдыктыг Сүлде болза Бурганның азаан өнчүзүн салгаарывыстың магадылалы боор. Бурган биске бүрүн хосталга бээрге, ол өнчүнү ээлеп алып бис. Ол бүгү дээш Аңаа алдар-мактал!

***Бурганның күчү-күжү
камгалал дамчыштыр илерээр***

¹⁵ Ынчангаш мен база Дээрги Иисуска бүзүрээниер, Бурганның бүгү улузунга ынаанар дугайында дыңнап кааш, ¹⁶ мөргүдлеримге силерни сактып, силер дээш Бурганга үзүк-соксаал чок өөрүп четтирип келдим. ¹⁷ Дээргивис Иисус Христостун Бурганы – өндүр бедик Ада мерген угаан болгаш ажыдышкын бээр Сүлдени силерге хайырлап, Ону эки билип аар арга берзин деп мөргүп тур мен. ¹⁸ Ооң силерни чүү ындыг идегелче кыйгырганын билзиннер дээш, Ооң чоңу-биле үлежириңер өнчүнүң кайы хире өндүр байлаан көрзүннер дээш, Бурган силерниң угаан-сарылыңарны чырыдып берзин деп мөргүп тур мен. ¹⁹ Аңаа бүзүрээн биске салдар чедирген Ооң күчү-күжүнүң чүнүң-биле-даа деңнээр аргажок өндүр улуун база көрзүннер деп мөргүп тур мен. ²⁰ Бурган Бо-

дунуң өндүр улуг күчү-күжүн мынчаар илереткен: Христосту өлүглер аразындан катап диргискеш, Ону дээрге, Бодунуң оң талазынга, олуртуп алган. ²¹ Ындыг арга-биле Бурган Ооң адын чүгле амгы үеде эвес, харын келир үеде база бүгү чагырыкчылардан, эрге-чагырга ээлеринден, күштерден болгаш дээргилерден бедик кылып каан. ²² Бурган бүгү чүвени Христостун будунуң адаанга чагырткаш, Ону бүгү-ле христиан ниитилелдин бажынга салып каан. ²³ А христиан ниитилел – Ооң мага-боду-дур. Ол Боду бүгү чаяалганы бүрүнү-биле бүргей ап турар.

Өлүмден амыдыралче шилчишикин

2 ¹ Боттарыңарнын кемнин херектер биле бачыттарыңар ужуң өлүг чораан силер. ² Бачытка борашкаш, силер ол шагда бо делегейниң оруктары-биле чоруп, дээр адааның күштериниң чагырыкчызынга* (ол амгы үеде Бурганны дыннавастарны удуртуп турар) чагыртып чораан силер. ³ Бис шуптувус база херек кырында Бурганны дыннавастарнын санынче кирип, бачыттыг бүдүжүвүс аайы-биле чурттап, мага-бодувустун, угаан-бодалмывыстың бүгү күзээшквиннери хандырып келген бис. Бүдүжүвүс ындыг боорга, өске бүгү улус-биле деңге, Бурганның килеңи бисти кезедир дээш манап турду.

⁴ Ынчалза-даа Бурганның өршээли эгээртиңмес байлак, Ооң биске ынакшылы өндүр улуг. ⁵ Ынчангаш Ол бачыттыг херектеривис ужуң өлгүлээн бисти Христос-биле кады тыңгарып кагды. Камгалалды Ооң авыралы-биле алган силер! ⁶ Бурган бисти Христос Иисус-биле кады катап диргискеш, дээрже өрү көдүргеш, Ооң чанынга олуртуп кагды. ⁷ Ол ынчаар кылгаш, Христос Иисусту дамчыштыр биске хайырлааны буянның сагыжының, Бодунуң авыралының эгээртиңмес байлаан бүгү келир үелерге көргүзөр бодаан.

⁸ Ийе, силер Бурганның авыралы-биле бүзүрелиңер дамчыштыр камгалал алган силер. Ол дээрге силернин

* 2:2 Сөс сүрерге, «агаар күштериниң чагырыкчызынга» дээн. Эрте-буруңгу бодалдар ёзугаар, аза-буктар чер кырында агаарга чурттап турган.

1:13 Эсф. 8:8; 2 Кор. 1:22; Эф. 4:30 1:15 Кол. 1:3-4 1:18 Кол. 1:27 1:20 Бл. ыр. 109:1; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Эф. 2:6; Кол. 3:1 1:21 1 Пет. 3:22; Рим. 8:38; 1 Кор. 15:24; Кол. 2:10; Евр. 1:4 1:22 Бл. ыр. 8:7; 109:1; 1 Кор. 15:27 || 1 Кор. 11:3; Эф. 5:23 1:23 Эф. 4:12; 5:23; 5:30; Кол. 1:18 || 1 Кор. 15:28; Кол. 3:11 2:1 Лк. 15:24; Рим. 11:15; Кол. 1:21; 2:13 2:2 Ин. 12:31; 14:30 || Кол. 3:7 2:3 Гал. 5:16 2:4 Ин. 3:16; 1 Ин. 3:1; Рим. 5:8 2:5 Кол. 2:13 || Тит. 3:5 2:6 Эф. 1:20 2:8 Лк. 7:50; 8:48; Аж.-ч. 15:11; 1 Пет. 1:5; Тит. 2:11; 3:5

ачы-хавыянаар эвес, а Бурганның белээ-дир! ⁹ Камгалаалды кым-даа ажыл-херээ-биле чедип албас, ындыг болганда, кым-даа ынчалдым деп мактанып шыдавас. ¹⁰ Бурганның чаялгазы бис. Ооң биске баш удур белеткеп кааны буянның херектерни боттандырып турттаарылыс дээш, Ол бисти Христос Иисус-биле харылзаалыг кылдыр чаяап каан.

Христоска бүзүрэннер – чаңгыс чон

¹¹ Ынчангаш силер, төрүмелинден «кыргызжап демдектетпээннер» деп адаткан өске чоннар улузу (мага-ботту кижини холу-биле кыргызжап демдектээр эзулалды эртип алган иудейлер силерни ынча дээр), мону утпаңар: ¹² ол шагда Христос чок амыдырап чораан болгаш, израиль чоннуң санынче кирбейн, аңгы чораан силер. Бурганның азаашкынынга үндөзүлгөн чагыг-керээлер силерге хамаарышпас турган. Бо делегейге иделег болгаш Бурган чок амыдырап чордуңар!

¹³ Ынчалза-даа ам, Христос Иисус-биле харылзаалыг апаргаш, бир шагда ырак-коңчак чораан боттарыңар, Христостун өлүмүнүн ачызында, Бурганга чок апардыңар. ¹⁴ Чүге дээрге Христос – амыр-тайбыңыстың үнер дөзү. Ол Бодунуң мага-бодун өргүлгө салгаш, иудейлер биле өске чоннар улузун аңгылай турупкан өжээргелдин ханазын бузуп каапкаш, шуптувусту чаңгыс чон кылдыр каттыштырган. ¹⁵ Христос ыдыктыг хоойлуну ооң хамык дүрүмнери, сагылгалары-биле каттай-хаара күш чок болдурган. Ооң сорулгазы мындыг: амыр-тайбынны догунадып, Боду-биле харылзаалыг кылдыр ийи аңгы улустан чаңгыс чаа улусту чаяары. ¹⁶ Христос Бодунуң белдир-ыяшка өлүмүн дамчыштыр ийи аңгы чораан бисти чаңгыс мага-ботка Бурган-биле эптештиргеш, өжээргелди узуткаар күзөлдиг. ¹⁷ Ынчангаш Христос чедип келгеш, Бургандан ыракка чораан силерге-даа, Аңаа чок чурттап чораан улуска-даа бүгүдөгө амыр-тайбың дугайында Буянның Медээни суртаалдаан. ¹⁸ Чүге дээрге

бис – иудейлер-даа, өске чоннар улузу-даа чаңгыс Сүлдөгө башкарткаш, Адага Христосту дамчыштыр чедө бээр аргалыг болган бис. ¹⁹ Ындыг болганда, ам силер, өске чоннар улузу, хары даштыкылар эвес, а Бурганның чонунуң ден эргелиг албатылары болгаш Ооң өг-бүлезиниң кежигүннери силер.

²⁰ Силерни база элчиннер биле медээчилерниң салып кааны үндөзүңгө тудуп үндүргөн, а Христос Иисус – бажыңның таваанга салыр эң чугула даш-тыр. ²¹ Ооң Боду бүгү бажыңның чөлөнгижи болур, а бажың улам-на бедип, Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзи кылдыр шилчип турар. ²² Христостун ачызында Бурганның Сүлдени дамчыштыр чурттаар бажыңы апарзыңнар дээш, Ол силерни база тудуп үндүрүп турар-дыр.

Бурганның чажыт бодалын ажытканы

З ¹ Христос Иисустун бараан болукчузу болгаш, өске чоннар улузу силер дээш хоругдал адаанда турар Павел мен шак ол чылдагаан-биле мөргүп тур мен. ² Бурганның авыралын силерге дамчыдарын меңээ дааскан дээрзин дыңнааныңар чугаажок боор. ³ Мээң үстүнде каксы бижээнин дег, Оон ол чажыдын ажыдышкын дамчыштыр билип алган мен. ⁴ Ынчангаш ону номчуптар болзуңарза, Христостун чажыдын канчаар билип турарымны угаап шыдаптар силер. ⁵ Кижини төрөлгөтөнниң ооң мурнундагы салгалдарыңа ол чажытты чугаалаваан турган, ынчалза-даа Сүлде ам ону Бурганның ыдыктыг элчиннери болгаш медээчилеринге ажыдып берген. ⁶ Ук чажыт мындыг – Христос Иисустун Буянның Медээзиниң ачызында, өске чоннар улузу, иудейлер-биле денге, ол-ла өнчүнүң салгакчылары, чаңгыс ол-ла мага-боттун тургузукчу кезектери апаар, Бурганның азаашкыннары оларга база хамааржыр. ⁷ Ооң күчү-күжүнүн салдарын дамчыштыр меңээ элбээ-биле хайырлаан Бурганның авыралынын ачызында, ол Буянның Медээнин бараан болукчузу апарган мен.

^{2:9} Рим. 3:27; Тит. 3:5 || Рим. 3:27; 1 Кор. 1:29 ^{2:10} Тит. 2:14; 3:8 ^{2:11} Рим. 2:26, 28; Кол. 2:11
^{2:12} Кол. 1:21 || Рим. 9:4 ^{2:13} Зах. 6:15; Аж.-ч. 2:39 ^{2:14} Иса. 9:6; 26:12; Мих. 5:5 || Иса. 14:1; Эф. 1:10; Кол. 1:22 ^{2:15} Рим. 7:4; Кол. 2:14 ^{2:16} Рим. 5:10; Кол. 1:20; 3:15 ^{2:17} Иса. 57:19 ^{2:19} Флп. 3:20
^{2:20} Кол. 2:7; Ажыд. 21:14 || Ыд. ыр. 117:22; Иса. 28:16 ^{2:21} 1 Кор. 3:16-17 ^{2:22} 1 Пет. 2:5
^{3:1} Флп. 1:7; Флп. 1:1; 2 Тим. 2:9 ^{3:2} Эф. 4:7; Кол. 1:25 ^{3:3} Гал. 1:12; 2:2 ^{3:6} Гал. 3:29 || Эф. 2:16 || Мф. 8:11; Лк. 13:29 ^{3:7} Кол. 1:23

⁸ Христостун эгээртинмес эртиней байлааның дугайында Буянынң Медээни өске чоннар улузунга суртаалдаар авыралды Бурганның хамык улузунун аразында эң чөгөнчии боор менээ хайырлаан. ⁹ Бүгүдөний Чаяакчызы Бурганның өртемчейни чаяганындан бээр чажырып келгени ол чажыттың чырыын бүгү улуска көргүзөрин база менээ бүзүрөп дааскан. ¹⁰ Бурганның бодалы ёзугаар христиан ниитилелди дамчыштыр Ооң хөй талалык мерген угааны дээрде күштерге база эрге чагырга ээлеринге чүглө ам чаа билдине берген. ¹¹ Бурган Бодунун үе-дүптө бээр бодап келген чажыдын Дээргивис Христос Иисусту дамчыштыр боттандырган, ¹² а бис Христоска бүзүрөй бергеш, Аңаа башкартканывыстың ачызында, Бурганга коргуш чок чеде берип боор бис. ¹³ Ынчангаш силер дээш көрүп турар хилинчээм ужун ундаразынарны дилеп тур мен, чүгө дээрге ол хилинчээм силерге алдар эккээр.

Христостун ынакшылы

¹⁴ Шап ол чылдагаан-биле мен Ада-нын* мурнунга дискөк кырынга мөгөйип тур мен. ¹⁵ (Дээрде база черде бар аймак бүрүзү ат-сывын Ададан алган чүве-дир.)* ¹⁶ Бурган Бодунун өндүр-чаагай эртиней-байлаандан силерге күштү хайырлазын дээш, Бодунун Сүлдезин дамчыштыр угаан-сагыжынарны быжыктырзын дээш мөргүп тур мен. ¹⁷ Бүзүрелиңер ачызында Христос чүректеринерге амыдырай берзин дээш, а ынакшыл — дазылыңар болгаш үндезининер болзун дээш мөргүп тур мен. ¹⁸ Силер ынчан Бурганның хамык улузу-биле кады Христостун ынакшылы кайы хире өй-хемчөөл, кызыгаар чогуң угааптар шаг-шинектиг апаар силер. ¹⁹ Кижинин угаап шыдаар деннелин оранчок ажып-даа турар болза, ол ынакшылды билип шыдаптар силер. Бурганның бүдүжү ынчан амыдыралыңарны бүрүнү-биле бүргөй аптар. ²⁰ А ам биске салдарын чедирип турар күчү-күжүнүн ачызында, дилеп аар азы

бодап чоруур бүгү чүүлүвүстен оранчок хөйну кылып шыдаар Бурганга алдар! ²¹ Ийе, Бурганга кезээ-мөңгөде, солуп кээр бүгү салгалдарда христиан ниитилелди база Иисус Христосту дамчыштыр алдар доктаазын! Аминь.

Мага-боттун чаңгыс эви

4 ¹ Ынчангаш мен, Дээрги-Чаяакчыга хамааржырым дээш хоругдаттырган кижги, силерден дилеп тур мен: Бурганның силерни ол дээш кый деп алганы хүлээлгенерге төлептиг амыдыранар. ² Үргүлчү томаанның, биче сеткилди бооп көрүнер. Бот-боттарыңарга шыдамык болгаш ынакшылдыг хамаарылгадан көргүзүнер. ³ Сүлдөге башкартып тура, силерни тудуштурган амыр-тайбын ачызында, чаңгыс эпти кадагалаарынче чүткүнер. ⁴ Чүглө чаңгыс мага-бот, чаңгыс Сүлдө бар болгай, а Бурган силерни чаңгыс иделгелди үлөшсиннер дээш кыйгырган. ⁵ Чүглө чаңгыс Дээрги-Чаяакчы, чаңгыс бүзүрөл база чаңгыс сугже суктулары бар. ⁶ Чүглө чаңгыс Бурган, шуптувустун Адавыс бар. Чүглө Ол — шуптувустун бажывыста, шуптувусту дамчып Бодун көргүзөр база шуптувуста амыдырап турар.

⁷ Бистин шуптувуска, Христостун кижги бүрүзүңге тускайлап айыткан хемчээлин ёзугаар, авыралды үлөп берген. ⁸ Ынчангаш Бижилге:

«Ол бедидир өрү көдүрүлгөш, хөй улусту тудуп алгаш, кижилерге белектерни үлөп берген» — деп чугаалап турар.

⁹ А «өрү көдүрүлгөш» дээн ужуру чүл? Ооң мурнунда Ол чер кырынче* бадып турган дээни ол эвес бе? ¹⁰ Куду бадып турган ол-ла Кижги, бүгү өртемчейни Боду-биле бүргээр дээш, хамык дээрлернин үстүнче көдүрлүп үнө берген эвес бе?

¹¹ Христостун үлээн белектери бодур: кымны — элчиннер кылдыр, кымны — Бурганның медээчилери кылдыр,

* 3:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Аданың» эвес, а «Дээргивис Иисус Христостун Адазының» деп бижээн. * 3:15 Грек дылда «аймак» (патрия) деп сөс «ада» (патер) деп сөске дөмөй дыңналыр. * 4:9 Азы: «Алды оранче».

3:8 1 Кор. 15:9 3:9 Кол. 1:26 3:10 Эф. 1:21 3:12 Евр. 4:16; 10:19 3:13 2 Тим. 2:10 3:16 Эф. 1:18; Кол. 1:27 || Кол. 1:11 3:17 Кол. 2:7 3:19 Флп. 4:7 || Кол. 2:10 3:20 Иуда 1:24; Рим. 16:25-27 3:21 Рим. 11:36 4:1 Эф. 3:1 || Флп. 1:27; Кол. 1:10 4:2 Флп. 2:3 || Кол. 3:13 4:3 Кор. 3:14 4:4 Эф. 2:16 || 1 Кор. 6:17 4:5 1 Кор. 1:13 4:6 Мал. 2:10; 1 Кор. 12:6 4:7 Рим. 12:3; Эф. 3:2 4:8 Ыд. ыр. 67:19 4:9 Ин. 3:13 4:10 Евр. 4:14; 7:26 4:11 1 Кор. 12:28

кымны – Буянный Медээниң суртаалчылары кылдыр, а кымны – удуртукчулар болгаш башкылар кылдыр Ол томуйлаан. ¹² Бурганның улустун бараан болуушкунга, Христостун мага-бодун тургузар, быжыглаар ажыл-херекке белеткээр дээш, Ол ынчанган. ¹³ Бис шуптуvus бүүрелге, Бурганның Оглун билип аарынга чангыс эпке келбээн шаавыста; четчип-быжа бергеш, Христостун дээди деңнелинге чеде бербээн шаавыста, быжыгланыр ужурлуг бис.

¹⁴ Бис ынчан янзы-бүрү өөредиглернин чалгылары болгаш хаттарынга, кажарлап амдажаан улустун оптуг мегезинге ужур шаптырткан бичии уруглар эвес боор бис. ¹⁵ Харын алыс шынны ынакшылдыг чугаалап тура, бүгү тала-биле Христосче чоокшулап, өзүп-мандыыр ужурлуг бис. А Ол дээрге – мага-боттун Бажы-дыр. ¹⁶ Ол бүгү мага-ботту хамык кезектери аразында ажыглап-ла болгу дег быжыг харылзаалар-биле тудушкан бүдүн-бүрүн чангыс эп кылдыр каттыштырыпкан. Мага-боттун кезек бүрүзү бодунун хүлээлгелерин күүседип турда, ооң бүгү боду өзүп-мандып, ынакшылдын ачызында быжыгып орап.

Эрги эвес, чаа амыдырал

¹⁷ Ынчангаш мен ол бүгүнү чугаалап, Дээрги-Чаяакчынын адындан ыяк чагып тур мен: хоозун бода-сагыштыг, бүүрели чок улус дег амыдыраваңар. ¹⁸ Олар угааны караңгылаан, Бурганны билбес, бүдүүлүк болгаш, Ооң бээри амыдыралдан оспаксыраан база чүрөктери дашталган улус-тур. ¹⁹ Олар арын-үүрүн артынга калгаш, самыраан күзээшкениринге чагыртып, кандыг-даа хевирлиг бужар чүүлдерни үүлгедип турарлар.

²⁰ Ол дээрге Христостун дугайында билип алганыңарга көңүс таарышпас чүүлдер-дир. ²¹ А силер Ооң дугайында дыннаан база Ооң өөреникчилери апар-

ган болгаш, Иисуста бар алыс шынны билип алган-дыр силер. ²² Мурнунда канчаар амыдырап чораныңардан – биеги бодуңардан, дуурайлаан күзээшкенинер ириткен бачыттыг бүдүжүңерден ойталаңар. ²³ Угаан-медерелиңер болгаш сагыш-сеткилиңерни чаартып алгаш, ²⁴ ылап-ла чөптүг-шынныг база ыдыктыг амыдыралы-биле онзаланыр, Бурганның өвурхевиринге үлегерлей чаяаган чаа кижии бооп амыдыраңар.

²⁵ Ынчангаш мегеден ойталаңар, *шуптуңар бот-боттарыңарга шынны чугаалаңар*, чүге дээрге бис шупту Христостун мага-бодунун кезектери-дир бис. ²⁶ *Килеңнээш-даа, бачыт үүлгетпечер.* Килеңнерини хүн ашпаанда-ла чавырып алыңар; ²⁷ силерни күткүп, амыдыралыңарже сыңнын чай-хосту эрликке бербөңөр! ²⁸ Ооржу кижии оорланырын соксатсын, а ооң орнунга бодунун кызыл күжү-биле амыдыралыңа ажылдап ап, тыпкан олча-кежиин ядылар-биле үлежир шаг-шинектиг болзун. ²⁹ Аксыңардан кандыг-даа бак сөс үнмезин, а чүгле кандыг-даа байдалдарда улустун хереглелдерин хандыраыңа* ажыктыг, дыңнакчыларга ачылыг сөстөр үнзүн. ³⁰ Бурганның Ыдыктыг Сүлдезиниң хөңнүн баксыратпаңар. Бүрүн хостадыр хунүңү дээш силер Ооң таңмазы-биле демдектедиң алган болгай силер. ³¹ Дошкуруалдан, килеңден, алгы-кышкыдан, каргыштан база өске кандыг-даа хевирлиг бузуттан адырлып алыңар. ³² Бот-боттарыңарга буянынг, энерелдиг болуңар, Бурганның силерни Христосту дамчыттыр өршээгени дег, бот-боттарыңарни өршээңер.

Чырыктын ажы-төлу

5 ¹ Ындыг болганда, Бурганны ынак ажы-төлу дег, Аңаа демей боорун оралдажыңар. ² Христос биске ынакшааш, Бодунун амы-тынын бис дээш Бурганга салган чаагай чыттыг, күзел

* 4:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Улустун хереглелдерин хандыраыңа» эвес, а «Бүүрелди быжыктыраыңа» деп бижээн.

4:12 1 Кор. 12:27; Эф. 1:23; Кол. 1:18 ^{4:13} Евр. 5:12-13; 6:1 ^{4:14} 1 Кор. 13:11; 14:20 ^{4:15} 2 Пет. 3:18; Кол. 1:10; 2:19 ^{4:17} 1 Пет. 4:3-4; Кол. 3:7 ^{4:18} Рим. 1:21 || Мк. 3:5 ^{4:19} 1 Пет. 1:14; Рим. 1:24-28 ^{4:22} Кол. 3:8-9 ^{4:23} Рим. 12:2; 2 Кор. 4:16 ^{4:24} Э. д. 1:26; Рим. 6:4; Кол. 3:10 ^{4:25} Лев. 19:11; Кол. 3:9 || Зах. 8:16 || Рим. 12:5 ^{4:26} Бд. ыр. 4:5 ^{4:27} Иак. 4:7 ^{4:28} Хост. 20:15 || 1 Фес. 4:11; 2 Фес. 3:8, 10 || 1 Тим. 6:18 ^{4:29} Кол. 3:8 ^{4:30} Иса. 63:10; 1 Фес. 5:19 || Эф. 1:13 ^{4:31} 1 Пет. 3:8; Кол. 3:8 ^{4:32} Мф. 6:14; Мк. 11:25-26; Лк. 7:41-42; 1 Пет. 3:8; Кол. 3:12-13 ^{5:1} Мф. 5:48 ^{5:2} Ин. 10:11; 15:13; 1 Ин. 3:16; Рим. 5:7-8; Евр. 8:3 || 1 Кор. 13:1; Кол. 3:14

ханар өргүл дег берипкен. Ооң ынчаар ынакшааны ышкаш, ынчалдыр ынакшылга бүргедип амыдыраңар.

³Үй-балай самыгырал азы кандыг-даа бужар чорук болгаш алыксак-чиксек чорук ышкаш чүүлдер дугайында араңарга чугаа безин көдүрүлбесин. Ындыг үлгедиглер Бурганның ыдыктыг улузунга көнгүс таарышпас. ⁴Ааска эгтешпес сөстөр, хоозун куруг чугаалар болгаш үй-балай баштактар чугаанарже кирбесин, ол бүгү чүүл чок! Бурганга өөрүп четтирери оон канчап-даа дэре! ⁵Харын бүзүрөп боор силер: чангыс-даа самыграан, бодун бужартаткан база чазый кижиге (а ол дүрзү-бурганга чүдүүрлерден ынай-даа ылгалбас) Христостун база Бурганның Чагыргазынга өңгү салгап албас.

⁶Силерни кым-даа хоозун сөстөрбиле дуурайлавазын! Чүгө дээрге чогумна ол чүүлдер дээш Бурганның килени Ону дыңнавастарже халдаар. ⁷Ынчангаш оларның-биле бир баг болбанар. ⁸Боттарыңар кажан-бир шагда караңгыга бүргеткен улус чораан силер, а ам, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, чырыкка бүргедиптиңер. Чырыктың ажы-төлү дег амыдыраңар! ⁹А чырыктың үрө-түннели* – кандыг-даа яязылыг буянынгы черек, чөптүг-шынныг чорук болгаш алыс шын боор. ¹⁰Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдү тодарадып аарын оралдажыңар. ¹¹Караңгының үрө-түннел чок үүлө-херээнге киришпесер, харын оларны сойгалаңар. ¹²Чүгө дээрге ындыг еражоктарның бүдүү чуну үүлгедип турарын чугаалаары безин ыянчыг-дыр. ¹³Ынчалза-даа чырыктың сойгалааны бүгү чүүл көскү апаар. ¹⁴А чырыктың көскү кылыпканы бүгү чүүл боду база чырык апаар. Ынчангаш мынча деп чугаалаар бис:

«Удаан кижиге, оттуп кел! Өлүг кижиге, дирлип кел, сени ынчан Христос херелдендир чырыдыптар!»

¹⁵Таптыг көрүңер, оваарымчалыг болуңар: боттарыңарны мелегей эвес, а угаанныг улус ышкаш ап чоруңар. ¹⁶Кандыг-даа арганы чөп ажыглаарын оралдажыңар, чүгө дээрге бузуттуг-бак чорук көвүдээн үе-дир бо. ¹⁷Ынчангаш сарыыл чок болбанар, а Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун билип аарын оралдажыңар. ¹⁸Араганы эзиртир ишпесер, оон чүгө үрелир силер. Оон орнунга Сүлдөгө бүргеттириңер. ¹⁹Ыдыктыг ырылар, йөрээлдер болгаш Сүлдеден кээр ырылар күүседип, араңарда ынчалдыр харылдажыңар. Ырлажыңар, чүректериңер ханызындан Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөңер. ²⁰Дээргивис Иисус Христостун ады-биле Бурган Адага бүгү чүве уюн үргүлчү өөрүп четтириңер.

Христиан өг-бүлө

(Кол. 3:17–4:1)

²¹Христосту* хүндүлээриңернин демдээ кылдыр бот-боттарыңарга чагыртыңар.

²²Херээжен улус, Дээрги-Чаяакчыга дег, ашактарыңарга чагыртыңар. ²³Христостун Бодунун ниитилели болур мага-бодунун Бажы болгаш Камгалакчызы болганы дег, ашаа кадайыңга «баш» чорук. ²⁴Христостун ниитилелиниң Аңаа чагыртканы дег, кадайлар база ашактарыңа бүрүнү-биле чагыртыр ужурлуг.

²⁵А силер, ашактар, Христостун Бодунун ниитилелинге ынаа ышкаш, кадайларыңарга ынак болуңар. Ол Бодунун амы-тынын ол дээш өргөөн болгай. ²⁶Христиан ниитилелди сугга чуп, арыглааш, Бодунун сөзү-биле ыдыктап, аңгылап алыр дээш, ²⁷ону Бодунун мурнунга бүрүн каазы-биле: четпес-дудуу чүве чок, бокка борашпаан – бачыт база кем чок бооп көзүлзүн дээш, Ол ынчаар кылган. ²⁸Ашактар база ынчалдыр, бодунун мага-бодунга дег, кадайларыңга ынак боор ужурлуг. Кадайыңга ынак кижиге бодунга база ынак. ²⁹Бодунун мага-бодун

* 5:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Чырыктың үрө-түннели» эвес, а «Сүлдениң үрө-түннели» деп бижээн (Гал. 5:22 көр). * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Христосту» эвес, а «Бурганны» деп бижээн.

5:3 1 Кор. 6:18; Гал. 5:19; 1 Фес. 4:3 5:4 Эф. 4:29 5:5 Кол. 3:5 || 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:21 5:6 Мк. 13:5; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3; 1 Ин. 3:7 || Рим. 1:18; Кол. 3:6 5:7 2 Кор. 6:14 5:8 Эф. 2:1-2 || Иса. 2:5; Мф. 5:14; Ин. 12:35; 1 Ин. 2:8; Рим. 13:12; Флп. 2:15; 1 Фес. 5:5 5:10 1 Фес. 2:4 5:11 Рим. 13:12 5:13 Ин. 3:20-21 5:14 Рим. 13:11 || Лк. 1:78-79 5:15 Кол. 4:5 5:17 Рим. 12:2; 1 Фес. 5:18 5:18 У. ч. 20:1; 23:20; 31:4; 1 Тим. 5:23 5:19 Аж.-ч. 16:25; Иак. 5:13; 1 Кор. 14:15 || Бл. ыр. 26:6; Кол. 3:16 5:20 Кол. 2:7; 2 Фес. 1:3; 2:13 5:22 Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1 5:23 Эф. 1:22-23 || 1 Кор. 11:3 5:25 1 Пет. 3:7 5:26 Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Тит. 3:5; Евр. 10:22 5:27 2 Кор. 11:2; Ажыд. 14:4

көөр хөнгү чок чангыс-даа эр кижиге кажан-даа туруп көрбөөн, харын ол оозун чөмгөр, ажаап-тежээр болгай. Христос Бодунун ниитилели дээш база ынчалдыр сагыш човаар. ³⁰ А бис Ооң мага-бодунун кезектери-дир бис*.

³¹ *Ынчангаш эр кижиге ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, ынчан ийи кижиге чаңгыс мага-бот апаар.*

³² Мында аажок ханы чажыт бар, ол чажыт Христоска болгаш Ооң ниитилелинге хамааржырын чугаалап тур мен. ³³ Силерниң эр кижиге бүрүзү база, бодунга боду дег, кадайынга ынак боор ужурулуг, а кадайы ашаан хүндүлезин.

Ажы-төл биле ада-ие

6 ¹ Ажы-төл, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, ада-иенерни дыннанар, ынчаар кылгыр чөптүг-шынныг болур. ² Бурганнын азаашкынынга коштунган Ооң бирги айтышкынын утпанар:

«Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор. ³ Сеңээ ынчан буян-кежик доктаап, чер кырынга ур амыдыраар сен».

⁴ Ада-иелер, ажы-төлүнерни бужургандырбаар! Оларны Дээрги-Чаяакчынын чурумун болгаш өөрединиң өзугаар өстүрүп-кижизидинер база сурганар.

Кулдар биле оларнын ээлери

⁵ Кулдар, чер кырында эелеринерни, Христоска чагыртып турган-даа дег, хүндүлөп база коргуп-сүрээдеп, чүрөөн ханызындан дыннанар. ⁶ Улустан эки хамаарылгазын чаалап аар дээн чашпаачылар дег, карак чаап эвес, а Бурганнын күзел-соруун сеткилинин ханызындан күүседип турар Христостун кулдар дег ажылданар. ⁷ Улууска эвес, а Дээрги-Чаяакчыга бараан бооп турган дег, чүткүлдүү-биле бараан болунар. ⁸ Кымнындаа: кул-даа, хостуг-даа кижинин кылган

буяннын ажыл-херээ дээш Дээрги-Чаяакчы шаңнал бээрин билип алынар.

⁹ А эелер силер, кулдарынарга база шак ындыг хамаарылгалыг болунар, кыжаныгдан туттунунар. Оларда-даа, силерде-даа дээрде чангыс Дээрги-Чаяакчы бар, а Ол кымны-даа өскелерден ылгай көрбөс дээрзин утпанар.

Бурганнын берген дайынчы херексели

¹⁰ Адак сөөлүндө чугаалап каайн: Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, Ооң өндүр улууг күчү-күжү-биле бодунарын быжыгланаар. ¹¹ Бурганнын берген бүрүн дайынчы херекселин кедип алынар, эрликтин хамык кара сагыжынга удур ынчаар туржуп шыдаар силер. ¹² Чүгө дээрге бис эът-бот биле хандан бүткен улуска удур эвес, а эрге-чагырга эелеринге, бистин амыдыраан дүмбей үевисте тергидээн каптагайнын чагыркчыларынга база дээрлерде кара күштерге удур демисежин турар-дыр бис.

¹³ Ынчангаш бузут тергидээр үе кээрге, оларга удур туржур шаг-шинектиг бооп, шупту халдаашкынарны ойтур шаап, тура тутчур дээш, Бурганнын чөпсөк-херекселин кедип алынар. ¹⁴ Чаныш-сыныш чок туржунар! Алыс шынны чыыра куржангаш, чөптүг-шынныг чоруктун куяк хевин кедип алынар. ¹⁵ Амыр-тайбын дугайында Буяннын Медээни суртаалдаарынга белениңер — бутка кедер идиңер болзун. ¹⁶ А ол бүгүдөн аңгыда, бузурелдин дозуг-камгалаалын тудуп алынар — ооң-биле бузуттуг эрликтин хамык оттуг согунарнын дозуп шыдаар силер. ¹⁷ Камгалаалды — куяк бөртү дег, а Бурганнын сөзүн — Сүлдениң силерге бээр хылыжын дег хүлээп алынар. ¹⁸ Мөргүлдүн бүгү хевирлери-биле мөргүңер. Кандыг-даа үеде Бургандан дилег кылып, Сүлдеге башкарткаш, мөргүңер. А ындыг болганда, серемчилелдин бооп, Бурганнын бүгү улузу дээш чүткүлдүү-биле мөргүңер.

* 5:30 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ооң мага-бодундан база Ооң сөөк-даяандан деп сөстери немээн.

5:30 1 Кор. 6:15; Эф. 1:23; Кол. 1:18 5:31 Э. д. 2:24; Мф. 19:5; Мк. 10:7-8; 1 Кор. 6:16 5:33 Эф. 1:20; 1 Пет. 3:1-6 6:1 Хост. 20:12; У. ч. 1:8; 6:20; 23:22 6:3 Ы. х. к. 5:16 6:4 Ы. х. к. 4:9; 6:7; У. ч. 13:24; 19:18; 22:6 6:5 1 Пет. 2:18; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 6:6 Гал. 3:28 6:8 Кол. 3:24 6:9 Лев. 25:43 || Ы. х. к. 10:17 6:11 2 Кор. 6:7; 10:4 || 1 Пет. 5:8; 1 Ин. 2:13 6:12 Лк. 22:53; Кол. 1:13 || Эф. 1:21 6:14 Иса. 11:5 || Иса. 59:17; 1 Фес. 5:8 6:15 Иса. 52:7; Рим. 10:15 6:16 1 Ин. 5:4 6:17 Евр. 4:12 6:18 Лк. 18:1; 21:36; Иуда 1:20; Рим. 12:12; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17 || Мк. 13:33

¹⁹ Мени бодааш – чугаалай бээрим-ге-ле, Бурган меңээ херектиг сөстөрни айтып берзин дээш база Буянның Медээниң чажыдын коргуш чок сургаалдаарым дээш – мөргүнер-ле. ²⁰ Демирледип-даа алган болзумза, ол Буянның Медээ ужун Иисус Христостун бүрүн эргелиг элчизи мен. Хүлээлгемни чогууру-биле күүсетпишаан, ону дидими-биле база ажыы-биле медеглеп шыдаарым дээш мөргүнер.

Түңнел байыр чедиришкиннери
(Кол. 4:7-8)

²¹ Мээң канчаар амыдырап, чүнү кылып турарымны билип алыксап тур си-

лер бе? Ол бүгүнү силерге Тихик, ханы ынак бүзүрээң дунмам, Дээрги-Чаяакчының шынчы бараан болукчузу, чугаалап чеде бээр. ²² Бистиң дугайывыста дыннааш, чүректериңер сорук кирзин дээш, мен ону силерге ылап-ла ол сорулга-биле чорудуп тур мен.

²³ Ха-дунма, силер бүгүдеге Бурган Адавыстан, Дээрги Иисус Христостан келген амыр-тайбын, ынакшыл болгаш бүзүрел доктаазын! ²⁴ Дээргивис Иисус Христоска өлүм билбес ынакшыл-биле ынакшаан бүгү улуска Бурганның авыралы доктаазын!*

* 6:24 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

6:19 Аж.-ч. 4:29; Кол. 4:3; 1 Фес. 5:25; 2 Фес. 3:1 6:20 Аж.-ч. 21:33; 28:20 || 2 Кор. 5:20 6:21 Аж.-ч. 20:4 6:22 Кол. 2:2

Филипчилерге чагаа

Кирилде

Филиппы – рим область Македонияда кол хоорайларның бирээзи турган. Ол хоорайга Павел элчин Буянный Медээни Европа дикке эң баштай суртаалдааш, христиан ниитилелди үндезилеп тургускан.

Бо чагаа база-ла Римге хоругдал үзинде бижиттинген, номчукчуларга Павел кандыг кижил дээрзин оон өске чагааларындан артык ажыдып, көргүзүп турар. Оон чамдык чагааларыңга көөрде, бо чагаада каттыштырыкчы чаңгыс өзек тема чок. Элчинниң чагаада илереткен чамдык кол бодаалдары бо-дур:

– Павелдин хоругдатканының түннелинде Буянный Медээ хөй улуска чедип, нептереп турар (1:12-18);

– Павел бүгү-ле берге байдалдар дээш өөрүп, номчукчуларны оон үлегерин эдерер кылдыр сургап турар (1:18; 2:17-18; 3:1,17; 4:4,9);

– боттарының хилинчээниң үзинде христианнар Иисус Христостуң томаарышкынын үлегер-чижек кылып ап, өтгүнер ужурлуг (2:5-8);

– христианнарга чаңгыс демниин көргүзөр дугайыңга чагы-сургаал (2:2; 4:2-3);

– камгалал алыр дизе, Христоска бүзүрел Моисейниң хоойлузунга идегээринден артык чугула болур ужурлуг (3:7-9);

– филипчилернин Павелге шынчы чоруу болгаш ачы-дузазы дээш өөрүп четтиришкин (4:10-20).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Христос Иисустуң чалчалары Павел биле Тимофейден байыр. Силерниң удуртукчуларыңар болгаш дузалакчыларыңарны кириштир, Филиппы хоорайда чурттаан, Бурганның Христос Иисуска башкарткан шупту улузунга бижидим. ² Бурган Адавьс болгаш Дээргивис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин филипчилер дээш Бурганга өөрүп четтиргени

³ Силерни бодаан санымда-ла, Бурганымга өөрүп четтирип чор мен. ⁴ Силер дээш мөргүл кылган санымда-ла, үргүлчү өөрүшкүлүг мөргүүр-дүр мен. ⁵ Чүгө дээрге бүзүрөй бергениңер эн баштайгы хүнден эгелээш, бөгүнге чедир Буянный Медээни тарадырыңга киржиң келди-

нер. ⁶ Силернин аранарга ындыг буянный ажыл-херекти Бурган эгелээн болгаш, Ол ону Христос Иисустуң эеп кээр хүнүңге чедир уламчылааш, ынчан эчизинге чедирер дээрзинге бүзүрээр мен. ⁷ Мээң чүрээмде синдиккен силер бүгүдениң дугайыңда ынчаар бодап турарым кончуг шын – чүгө хоругдал адаанга турумда эвес, а Буянный Медээни чаныш-сыныш чок бадыткап база кадагалап турумдада, Бурганның меңээ берген авыралын силер шупту мээң-биле үлежиң турар силер. ⁸ Шуптуңарга Христос Иисустуң ынакшылы-биле кайы хире күштүг хандыкшаанымы Бурган бадыткап боор!

⁹ Ынчангаш силерниң ынакшылыңар угаап билишкин-биле байып, сайзырангай бодаалдарлыг апарып, эгээртинмес долу болзун дээш мөргүп тур мен. ¹⁰ Ынчан боттарыңарга эң эки чүүлду билип ап, Христостуң эеп кээр хүнүңде бүрүн

1:1 Аж.-ч. 16:1 1:3 Рим. 1:8; Флм. 1:4; 2 Тим. 1:3 1:5 Аж.-ч. 16:12-40 1:6 1 Кор. 1:8 1:7 2 Кор. 7:3 ||
Эф. 3:1; Кол. 4:18; 2 Тим. 2:9; Флм. 1:1 || Флп. 4:14 1:8 Рим. 1:9; 9:1 1:9 Кол. 1:9; 1 Фес. 3:12-13;
Флм. 1:6

арыг, кем-буруу чок болу бээр силер база
¹¹ Иисус Христосгун берип турары чөптүг-шынныг чоруктуң үрө-түңнелин эң-дере эккээр силер, а ол бүгү Бурганга алдар биле мактал-хүндү эккээр.

Амыдыралдың эчис сорулгазы — Христос

¹² Мээн-биле болган бүгү чүүл Буянын Медээниң нептерээринге дузалаан дээрзин билип аарыңарны күзеп тур мен, ха-дунма. ¹³ Императорнун ордузунун бүгү таңныыл шеринге болгаш мында турар өске-даа шупту улуска Христосту эдергимн дээш хоругдатканым ам билдингир апарган. ¹⁴ Ооң кадында Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөөн ака-дунмамның хөй кезини база мээң хоругдатканым улам сорук кирип, быжыктырарга, олар Бурганның медээзин оон-даа ажык болгаш дидим суртаалдап эгелээннер.

¹⁵ Оларнын чамдыгызы удур-дедир адааннашкаш база адааргашкаш, Христосту суртаалдап турары шын-на харын. Ынчалза-даа өскелери ону эки туразы-биле кылып турар. ¹⁶ Ындыг улус Христоска ынакшылынын ужун суртаалдап турары ол, чүге дээрге олар Бурган мени Буянын Медээниң болчукчузу кылдыр салып каанын билир. ¹⁷ Баштайгы улус Христосту болун бодаар сагыжындан, шын туразы-биле эвес суртаалдап турар, чүге дээрге маңаа хоругдал адаанга турар өйүмде, менээ хөй бергедээш-киннер таварыштырарын күзөөн-дирлер. ¹⁸ Чүү-кандыг-даа болза, оларнын мегеленип ийикпе, азы шын туразындан Христосту янзы-бүрү болдунар аргалар-биле суртаалдап турары чугула.

Мен ынчангаш өөрүп тур мен, моон-даа сонгаар өөрүүр мен. ¹⁹ Чүге дээрге мөргүлүнөр ачызында база Иисус Христосгун Сүлдезиниң деткимчези-биле ол бүгү мээң камгалалым апаарын билир мен. ²⁰ Чүү-даа дээш ыядып-човавазым — эң-не улуг күзелим болгаш идегелим олдур. Ылаңгыя ам, моон мурнунда дег, ажык, дидим боор мен, ынчангаш амыдыралым азы өлүмүм дамчыштыр, бүгү мага-бодум-биле Христосту алдаржыдар мен. ²¹ Амыдыралымның эчис сорулгазы — Христос-тур, өлүрү-даа — менээ олча-ажыктыг-дыр. ²² А чер кырынга

амыдырап артарым дээрге улам үрө-түң-нелдиг ажылдаарым ол боор. Ынчангаш чүңү шилип алза экизин билбес-тир мен. ²³ Мен болгу дег ийи чүүл аразында турарым бо: менде бо амыдыралдан адырлып, Христос-биле кады турар изиг күзел бар, чүге дээрге менээ эң-не экизи ол-дур. ²⁴ Ынчалза-даа чер кырынга ам-даа амыдырап артарым силерге оон-даа ажыктыг боор. ²⁵ Ындызынга быжыг бүзүрээр болгаш, ам-даа амыдырап артарымны, силерниң шуптуңарның бүзүрелиңер бурунгаар шимчезин дээш база оон түңнелинде алыр өөрүшкүңер көвүдезин дээш, ам-даа силерге дузалап артарымны билир мен. ²⁶ Ынчангаш, силерниң араңарга катап чедип кээримге, мээң ужурумда Христос Иисус дээш чоргаарланыр барымдаанар мурнундазындан-даа күштүг болур.

²⁷ Чүү-даа болур болза, Христостун Буянын Медээзинге төлептиг бооп амыдыраңар. Силерни суглуг караам-биле кээп көргөш-даа азы силерниң дугайыңарда чүгле ырактан дыңнааш-даа билип алыр болзумза, сагыш-сеткилинер эви чайгылыш чогуң база Буянын Медээде медеглөөн бүзүрөл дээш эгин кожа турарыңарны билип ап чорууйн. ²⁸ Ол ышкаш удурланыкчыларыңардан чүү-даа дээш коргуп сирилевээниңерни база. Ындыг дидиминер оларнын өлүп чидеринин, а силернин камгалал алырларның бадыткалы боор — ол бүгү Бургандан кээр. ²⁹ Чүге дээрге силерге Христоска чүгле бүзүрээр эвес, а Ол дээш хилинчек көөр онза эргени хайырлаан. ³⁰ Моон мурнунда чорудуп келгенимни билринер база ам-даа уламчылап турарымны дыңнааныңар ол-ла демиселге киржип турар-дыр силер.

Христостун үлегери-биле биче сеткилдиг болуңар

2 ¹ Ынчангаш Христоска башкарткан амыдырал силерни канчаар-даа сорук киирер болза, Ооң ынакшылы силерге кандыг-даа аргалалды хайырлаар болза, Сүлде-биле кандыг-даа харылзалыг болзуңарза, кандыг-даа эңерел болгаш кээргээр сеткил силерде бар болза, ² мени мынчалдыр бүрүн аас-кежиктиг кылып каар силер: чаңгыс бодалдыг,

1:13 Аж.-ч. 28:30 1:14 Аж.-ч. 4:31 1:15 2 Кор. 11:13 Рим. 14:8; 2 Кор. 5:15 1:23 2 Тим. 4:6 1:27 Эф. 4:1 2:2 Флп. 4:2 || 1 Пет. 3:8; Рим. 12:16

1:19 Аж.-ч. 16:7 1:20 Мк. 8:38; Рим. 1:16 || 1:29 Мф. 5:11-12 1:30 Кол. 1:29; 1 Тим. 4:10

чаңгыс ынакшылдыг болунар, сеткил-сагыжыңар эвин кадып, чаңгыс эчис сорулгалыг болунар. ³ Кандыг-даа чүвени бот тогдунгаш база адыгырааш, кылбайн көрүнер. Харын томаарып, куду көрдүнгөш, өскелерни боттарыңардан өрү көрүнер. ⁴ Силерниң кижги бүрүзү чүгле бодунуң эвес, а өскелерниң эрге-ажынының дугайында сагыш човаар ужурлуг.

⁵ Бот-боттарыңар дугайында Христос Иисустун бодаары дег бодап чорунар. ⁶ Ол алыс бүдүжү-биле Бурган-даа чораан болза, Бодунуң Бурган-биле ден байдалыңдан салдынмайын туттунарын кыспаан. ⁷ Ооң орунуга Ол эки туразы-биле Бодунда бар турган бүгү туруш-байдалдан ойталааш, чалчаның бүдүжүн хүлээп ап, кижги болу бергеш, кижини дег хевир-шырайлыг чедип келген. ⁸ Христос Бурганга дыңнангырын көргүзүп, өлүмнү, белдир-ыяшка өлүмнү безин, хүлээп ап, Бодун ыңдыг куду деңгелче бадырган! ⁹ Ооң ужурунда Бурган Ону эн бедик туруш-байдалче көдүргөш, өске кандыг-даа ат-дужаалдардан артык ат-дужаалды тывыскан. ¹⁰ Ынчангаш Иисустуң адынга хүндүлел кылдыр дээрде, черде болгаш алдыны оранда дискек бүрүзү сөгүрүп олуар, ¹¹ Иисус Христос — Дээрги деп дыл бүрүзү хүлээп, Бурган Аданы алдаржыдар.

***Камгалалыңар болбаазырадып,
чайынналдыр чырыңар***

¹² Ынчангаш, ханы ынак эш-өөрүм, чүгле араңарга турган үемде эвес, харын оон-даа чугула — мен чок турумда, меңээ дыңнангыр болуп келгениңер дег, боттарыңарның ап алган камгалалыңарны Бурганга бүрүн хүндүлел-биле болбаазыдырадырын уламчыланар-ла. ¹³ Чүге дээрге Бурган Боду силерниң араңарга Ооң соругдаан соругазыңче чүткүүрүн-даа, ону күүседирин-даа боттандырып турар.

¹⁴ Шупту чүвени хыйланмайн база кырышпайн кылыңар. ¹⁵ Ынчан бо үениң бачыттыг, самыраан улузунун аразында чурттап турар-даа болзунарза, Бурган-

ның бузутка борашпаан ажы-төлү дег, кем-буруу чок, арыг боор силер. Оларнын аразыңга, октаргайда сылдыстар дег, чайынналдыр чырыңар силер. ¹⁶ Мөңгө амыдырал бээр медээден салдынмайын туттуңар*. Силерниң ыңчаар кылганыңар ачызында, мээң бо чарышка киришке-ним база үндүргөн күженим халас барбаан-дыр деп, Христостуң эеп кээр хүнүнде амыраар ийик мен. ¹⁷ Силерниң бүзүрелиңер — Бурганга салган өргүлүм дег; ам аңаа немей амы-тынымны өргүл кылдыр салыр апаар-даа болзумза, ыңчан безин өөрүп, ол өөрүшкүмнү силер-биле үлежир мен. ¹⁸ Ооң ужурунда силер база өөрүп-байырланар, мээң-биле өөрүшкүңер үлежинер!

***Павелдиң айбычылары
Тимофей биле Эпафродит***

¹⁹ Дээрги Иисустун күзел-соруу ыңдыг болза, удавас Тимофейни силерге чорудуптарыңга идегеп тур мен. Силерниң дугайыңарда оон эккээр медээлери сеткилимни өөртүптөр боор. ²⁰ Силер дээш ынчалдыр эзулуг сагыш човаар, сеткил-хөңүмнү үлежип чоруур өске ыңдыг кижги менде чок. ²¹ Чүге дээрге өске арткан улус Иисус Христоска күзенич чүүл дээш эвес, а чүгле боттарының эрге-ажы дээш сагыш човаар-дыр. ²² А Тимофейниң ажыл-херекке шылтаттынганын, мээң-биле кады, адазы биле огул ышкаш, Буянның Медээге бараан болуп келгенин билир силер. ²³ Ынчангаш, мээң херектерим кандыг байдалдың билген дораан-на, ону силерге чорудуптарыңга идегеп тур мен. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы-ла ону күзээр болза, силерге бодум база удавас чеде бээримге ыяк бүзүрээр мен.

²⁵ Ол ышкаш мээң хереглелдеримче сагыш салзын дээш чорутканыңар эргелиг эживис, мээң ажыл-үүлемни эгин кожа кылчып, кады дайылдажып чоруур бүзүрөөн дундам Эпафродитти силерге дедир чорударын эргежок чугула кылдыр көрдүм. ²⁶ Чүге дээрге ол силерни дыка көрүксеп турар база ооң аараанынын

* 2:16 Азы: «Мөңгө амыдырал дугайында медээни оларга чедиринер».

²³ Гал. 5:26 || Рим. 12:10; Эф. 4:2 ²⁴ Рим. 15:2-3 ²⁵ Ин. 1:1; 5:18; 10:33 ²⁷ Иса. 42:1; Мф. 20:28 || Рим. 8:3; 2 Кор. 8:9 ²⁸ Мк. 14:36; Евр. 5:8 ²⁹ Мф. 28:18; Эф. 1:21; Евр. 1:4 ²¹⁰ Иса. 45:23; Рим. 14:11 ²¹³ 1 Кор. 12:6 ²¹⁵ Иуда 1:24 || Мф. 5:14; Эф. 5:8 ²¹⁶ Гал. 2:2 ²¹⁷ Аж.-ч. 21:13; 2 Тим. 4:6 ²¹⁹ Аж.-ч. 16:1 || 1 Фес. 3:2 ²²¹ 1 Кор. 10:24; 13:5 ²²² 1 Кор. 14:7; 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 ²²⁵ Флп. 4:18

дугайында медээ силерге чеде берген дээрге, мунгарап турар. ²⁷ Ол, шынап-ла, аажок арааш, өлүр чазып турду, ынчалза-даа мээң мунгаралымга оон-даа улуг мунгарал немешпезин дээш, Бурган ону кээргеди (чүгле ону эвес, а мени база). ²⁸ Ону көргөш, аажок өөрүүрүнерни билир мен, мээң мунгаралымны олла харын намдадып тур. Ынчангаш ону силерже чорудар дээн күзелим күштелип кел чор. ²⁹ Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, ону улуг өөрүшкү-биле уткуп хүлээп алыңар база ындыг улусту кедергей хүндүлөп чорунар. ³⁰ Чүге дээрге ол Христостун ажил-херээ дээш өлүр чазып, силерниң меңээ чедирип шыдаваан дузаңарны чедир көргүзүп, меңээ бараан болур дээш, амы-тынын артынга каап чорду.

Христосту дамчыштыр кээр агартымышкын

3 ¹ Ха-дунма, түннелинде чугаалаарым болза, Дээрги-Чаяакчы-биле харылзааңар ужуң өөрүп-байырланар! Силерге чангыс-ла ол чүүлду катап-катап бижири меңээ берге эвес, а ону дыннаары силерни айыылдан кадагалаар.

² Бузут үлгедикчилеринден кичээнинер! Мага-ботту кезип демдектээрин суртаалдап чоруурлардан кичээнинер! Ол ытгардан кичээнинер! ³ Чүге дээрге ылап-ла кыртыжап демдектеткен улус — бис-тир бис, Сүлдени дамчыштыр Бурганга бараан болган, Христос Иисус-биле мактанып шыдаар база мага-ботка кылган ёзулалдарга ынанмас улус-тур бис. ⁴ Шынап, ындыг ёзулалдарга бодум ынанып боор турдум. Менден ангы кандыг-бир кижилерга ынаныр барымдааларын хөй деп бодаар болза, мээни оон-даа хөй. ⁵ Төрүттүнгөш, сес хонганимда, кыртыжап демдектеттим, израиль чондан, Вениаминниң аймаандан үнген ук-ызыгуурлук мен. ^{**} Еврей ада-иеден төрүттүнген еврей боорда, ыдыктыг хоойлуга хамаарылгамны ап көөр болза, фарисей мен. ⁶ Христиан ниитилелди эн чүткүл-

дүүм-биле истеп сүрүп келдим, ыдыктыг хоойлуну бүгү чүүлдерге хамаарыштыр бүрүнү-биле сагып келдим.

⁷ Ынчалза-даа ынчан чедишким деп санап чораан чүүлүмнү ам Христостун ачызында хей хоозун деп санап тур мен. ⁸ Ол туржук, мээң Дээргим Христос Иисусту билип аларынын өндүр улуунга деннээрге, өске бүгү чүүл шуут херек чок деп санап тур мен. Иисусту бодааш, өске бүгү чүүлду өдек дег үндүр октапкан мен. Чүгле Христос-биле харылзаам бар болзун, ⁹ чүгле Ооң-биле бүрүн катчып алыин! Ыдыктыг хоойлуну дамчып кээр агартымышкынны эвес, а Христоска бүзүрээринден дөстөлир, бүзүрөл дамчыштыр Бургандан кээр агартымышкынны чедип алыин! ¹⁰ Мээң күзээн-не чүүлүм бо-дур: Христосту билип алыры, Ону өлүглер аразыңдан катап диргизипкен күштү билип алыры, Ооң көргөн хилинчээн үлежи, Оон өлгени ышкаш өлүрү. ¹¹ Ынчаар кылгаш, канчап-чооп-даа болза, өлүглер аразыңдан катап дирлишкынни чедип алырымга идегээрим ол-дур.

Өрүшанналды чедип алыры-биле чүткүдүңер

¹² Ол сорулгамны чедип ап, четпес чүве чок апардым дивейн-дир мен, ынчалза-даа Христос Иисустун мени Бодунче хаара туткан сорулгазын чедип аар дээш, бар шаам-биле чүткүп чор мен. ¹³ Ха-дунма, бодумну ол бүгүге четкен мен деп бодавадым, а чүгле соомда калган бүгү чүүлду утгупкаш, мурнумда турар чүүлге чедери-биле чүткүп чор мен.

¹⁴ Христос Иисусту дамчыштыр алзын дээш, Бурганны мени кыйгырганы өрү шанналче — бурунгаар чүткүп чор мен. ¹⁵ Бис, угаан-сарылы чечип, бышкан улус, дөгере ындыг бодалдыг болзувусса эки. А кандыг-бир айттыргыже көрүжүнер бистиңден ангы болза, Бурган ону база силерге тодарадып бээр. ¹⁶ Ындыг-даа болза, чүнү билип алган болдур

* 3:5 Баштайгы еврей хаан Саул (евр. Шаул) Вениаминниң аймаандан үнген. Еврей адын база Савл/Шаул дээр Павел элчинни ол хаанга алдар кылдыр адаан боор.

2:29 Рим. 16:2 || 1 Кор. 16:18; 1 Фес. 5:12-13; 1 Тим. 5:17 ^{3:1} Флп. 4:4 ^{3:2} Ыд. ыр. 21:17, 21
^{3:3} Рим. 2:29; Эф. 2:11; Кол. 2:11 ^{3:4} 2 Кор. 11:18 ^{3:5} Э. д. 17:12; Лев. 12:3 || Рим. 11:1 ||
 Аж.-ч. 23:6; 26:5 ^{3:6} Аж.-ч. 8:3; Гал. 1:13 || Мк. 10:20; Лк. 1:6; Аж.-ч. 22:3; 26:5 ^{3:8} Иер. 9:24
^{3:9} Рим. 9:30-31; 10:5 ^{3:10} Рим. 8:17; 2 Кор. 1:5; Кол. 1:24 || 1 Пет. 4:13; Рим. 6:5 ^{3:12} Евр. 11:40
^{3:14} 1 Пет. 5:4; 1 Кор. 9:24-25; 2 Тим. 2:5 ^{3:15} 1 Кор. 2:6

бис, ооң айы-биле улаштыр амыдырап көрээлинер.

¹⁷ Ха-дуңма, мээң үлегеримни эдеринер. Ол ышкаш силерге тодарадып бергенивис шын үлегерниң айы-биле амыдырай берген өске улусче кичээнгей салып көрүнер. ¹⁸ Мооң мурнунда силерге чугаалап турган чүвемни, караам чажын төп, катаптап тур мен: хөй-ле улус Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүң дайзыннары дег амыдырап чорлар. ¹⁹ Оларның салым-чолу – өлүм-чидим, оларның бурганы – хырын, олар боттарын бужартаткан чүүлдерни макталга төлептиг деп санап турар. Оларның байгы бодалдары чүгле бо делегейниң ажыл-херэндиче уланган. ²⁰ А бистиң төрөөн чуртувус – дээрлерде. Камгалакчывыс, Дээрги Иисус Христостун оортан кээрин манап турар бис. ²¹ Ол Бодунун бүгү чүүлдү чагырып шыдаан күчү-күжүн ажыглап, чаржынчыг мага-боттарывысты өскерттипкеш, Бодунун өндүр-чагаай апарган мага-бодунга демей кылыптар.

Бодун канчаар алдынарының дугайында

4 ¹ Ынчангаш, ханы ынак, сактып ийлээн ха-дуңмам, аас-кежиим болгаш шаңналым силер: Дээрги-Чаяакчыга башкаркаш, быжыг туруңар.

² Эводия биле Синтияар, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрээниңер ачызында, чангыс эп-сеткилдиг болу берип көөрүн силерден ээрежип дилеп тур мен. ³ Мээң шынчы эжим⁴, сени база дилеп тур мен: бо херээжен кижилерге дузадан кат. Олар мээң-биле, Климент-биле база Амыдыралдын номунче аттарын кири бижээн өске-даа кады ажылдап турар эштерим-биле Буянның Медээ дээш эгин кожа туржуп келгеннер болгай.

⁴ Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаанар ужун үргүлчү өөрүп-байырланар. Катап-катап чугаалайын: өөрүп-байырланар! ⁵ Улуска чөпшүл, буянның хамаарылганар бүгүдөгө билдине берзин. Дээрги-Чаяакчы мырыңай чоокта ту-

рар. ⁶ Чүү-даа дээш сагыш човаванар, харын боттарыңарның дилег-човаанарны Бурганга ажыдып берип, мөргүнер, Аңаа үргүлчү өөрүп четтиринер. ⁷ Ынчан улустун угаап-билиптер шаандан ажа бээр Бурганның амыр-тайбыңы чүректеринер болгаш угаан-сарыылыңарны Христос Иисусче уланган кылдыр кадагалаар.

⁸ Ха-дуңма, түңнелинде силерге чугаалап каайн, бодалдарыңарны чүгле буянның болгаш макталга төлептиг чүүлдер-биле иштеп көрүңер: алыс шынның, чаагай сеткилдиг, чөптүг, арыг, ынак-шылга болгаш макталга төлептиг чүүлдер ол-дур. ⁹ Силерниң менден өөренип азы хүлээп алганыңар, көрүп азы дыңнап алганыңар бүгү чүүлдү херек кырында ажыглаңар-ла. Амыр-тайбыңның үнөр дөзү Бурган ынчан силер-биле кады боор.

Хайырлап белектер дээш өөрүп четтиришишкн

¹⁰ Мен дээш ам база сагыш човап эгелээриңерге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга шын сеткилимден өөрүп тур мен. Ййет, үргүлчү сагыш човап келген болбайн канчаар силер, чүгле ооңарны көргүзүптер арнаңар чок турган-дыр. ¹¹ Кандыг-бир чүве хереглээш, ону чугаалаан деп бодаванар; кандыг-даа байдалдарда менде бар чүве-биле сеткил ханып өөрөнгөн мен. ¹² Түрегделди-даа, элбекшилди-даа көрүп эрттим, кажан-даа, кандыг-даа байдалдарга чорааш, тодуг азы аш-даа, эндерик хөй азы эвээш-биче кошкулдуг-даа болзумза, аңаа сеткил ханарыңның чажыдын ажыдып алган мен. ¹³ Меңээ күштү хайырлап турар Христостун ачызында, чүнү-даа шыдажып эртер мен.

¹⁴ Ындыг-даа болза, мээң бергедээш-киним үлешкеш, эки херекти кылган-дыр силер. ¹⁵ Буянның Медээни силерниң арнаңарга суртаалдарым эгезинде, Македониядан чоруй барган турумда, силернинден өске, чангыс-даа христиан

* 4:3 «Мээң шынчы эжим» — грек дылда «сизиг» деп сөс бо утканы илередириңден аңгыда, Павелдин Сизиг деп эжиниң ады бооп турар чадаvas.

^{3:17} 1 Пет. 5:3; ² Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 ^{3:19} 2 Кор. 11:15; 1 Фес. 5:3 || Мк. 8:33 ^{3:20} Эф. 2:19 ||
 Аж.-ч. 1:11; 1 Кор. 1:7 ^{3:21} 1 Кор. 15:35-52 || 1 Ин. 3:2; Рим. 8:29; 2 Кор. 3:18; Кол. 3:1
^{4:2} Флп. 2:2 ^{4:3} Хост. 32:32; Ыд. ыр. 68:29; Ажыл. 3:5 ^{4:4} Флп. 3:1; 1 Фес. 5:16 ^{4:5} Иак. 5:8
^{4:6} Мф. 6:25; 1 Пет. 5:7 ^{4:7} Ин. 14:27; Флп. 4:7 || Кол. 3:15 ^{4:8} Рим. 15:33; 2 Фес. 3:16
^{4:11} 1 Тим. 6:6, 8 ^{4:12} 1 Кор. 4:11; 2 Кор. 11:27 ^{4:13} 1 Тим. 1:12 ^{4:14} Флп. 1:7

ниитилел мээң чидириглерим болгаш ты-
выштарымны үлешпейн келгенин эки би-
лир силер, филипчилер. ¹⁶ Фессалоника
хоорайга турумда безин, чединмес апар-
ган үемде, чангыс эвес удаа дузалаан бол-
гай силер. ¹⁷ Хайырлал белээ дилээш, ын-
ча дивейн-дир мен. Харын кылып турар
чүүлүңөр силерге ажыктыг үре-түң-
нелди көвүдедир бээрин күзеп тур мен.
¹⁸ Эпафродитти дамчыштыр чоруткан
хайырлал белектеринерни алдым. Мээң
хереглелимден-даа хөйүнү берген болду-
ңар, ынчангаш ам хереглээн бүгү чүүлүм
бар. Белектеринер – Бурганга таарымча-
лыг чаагай өргүлдерниң айдызааны дег
болду. ¹⁹ Мээң Бурганым база силернин

бүгү хереглелдеринерни Христос Иисус-
ту дамчыштыр Бодунуң өндүр-чаагай эр-
тине-байлактарындан хандырып бээр!
²⁰ Бурганывыс болгаш Адавыска кезээ-
мөңгөде алдар доктаазын. Аминь.

Түңнел байыр чедиришкиннери

²¹ Христос Иисустуң ыдыктыг улу-
зу апарган бүгү улуска байыр чедирдим.
Мээң-биле кады турар ха-дунма база си-
лерге байыр чедирип тур. ²² Бурганның
бүгү ыдыктыг улузу, ылаңгыя импера-
торнуң ордузунда бараан болуп турарлар,
силерге байыр чедирип турлар. ²³ Дээрги-
вис Иисус Христостуң авыралы силернин
сеткил-чүрээнерге доктаазын!*

* 4:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:16 Аж.-ч. 17:1 4:17 Рим. 1:13 4:18 Флп. 2:25 || Э. д. 8:21; Хост. 29:18 4:19 Бл. ыр. 22:1 || 2 Кор. 9:8
4:21 Гал. 1:2 4:22 2 Кор. 13:12

Колосчуларга чагаа

Кирилде

Павел элчинниң бо чагааны база рим кара-бажыңга бижээни ылап хире. Ол боду Колоссыда христианнарны билбес турган, ук ниитилелди Буянныг Медээниң өске-бир суртаалчызы үндезилеп тургускан чүве-дир. Утказының аайы-биле бо чагаа «Эфесчилерге чагаага» чоок.

Колоссы хоорай (Эфес хоорайдан чөөн талаже барык 200 км ыракта турар) яны-бүрү чүдүлгелер негтерээн область девискээринге турган. Ооң ужун тус черниң христиан ниитилелинге Христоска бүзүрел-биле дүүшпес меге өөредиглер негтерей берген.

Чамдык улус камгалал алыр дизе, чүгле эвээш санныг, онза мерген угаанныг кижилерге билдингир тускай билиглиг болур херек деп өөредип турган. Оларның өөредиин ёзугаар чүдөк-бужар боттуг делегейден мага-боттуң күзел ханыышкынындан ойталаар арга-биле адырлып алыр ужурлуг. Бурганга тааржыр дизе, тускай ёзулалдар сагыры албан деп, олар бадыткап турган.

Павел ол меге өөредип дугайында дыннап кааш, Колоссыда христианнарны Иисус Христоска алыс шын бүзүрелге шынзыктырар сорулга-биле чагаа бижээн. Алыс шын мерген угаан – кижилерни Бурган-биле эптештирип турар Христос дугайында Буянныг Медээде деп элчин көргүзүп турар. Христос – бүгү чүвени чаяап каан эң дээди Күш, чүгле Ол мөгөйишкниге төлөптиг. Христостун өлүмүн дамчыштыр Бурган-биле эптешкениниң ачызында, христианнар чүдүлгениң ёзулалдарынче аажок сагыш салыр чоруктан хосталыр, чүге дээрге оларның бодалдары ылап-ла чугула чүүлдерже – буян кылыры, бот-боттарын удур-дедир өршээри, Бурганны алдаржыдары болгаш өг-бүлөгө эки хамаарылгаларже хаара туттунар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзел-соруун ёзугаар Христос Иисустун элчини болган Павелден база бүзүрээн дуннам Тимофейден байыр. ² Колоссыда Бурганның Христоска башкарткан улузунга, Аңаа шынчы ха-дунмавыска бижидим.

³ Бурган Адавыстан* келген авырал болгаш амыр-тайбың силерге доктаазың!

Колосчуларның бүзүрели биле ынакшылы

Мөргүп тура, Дээргивис Иисус Христостун Адазы боор Бурганга силер дээш үргүлчү өөрүп четтирер-дир бис. ⁴ Чүге

дээрге бис Христос Иисуска бүзүрээн-инер дугайында база Бурганның бүгү улузунга ынакшылыңар дугайында дыннап кагдывыс. ⁵ А бүзүрелинер болгаш ынакшылыңар силерни дээрде манап турар, идегээринер чүведен төрүттүнген. Ол бүгүнүң дугайында эң баштай Буянныг Медээниң алыс шын суртаалын дамчыштыр дыннаан силер. ⁶ Ук Буянныг Медээ силерде база чеде берген болгай. Бурганның авыралының дугайында эң баштай дыннап кааныңар база оон алыс шынның билип кааныңар хүнден бээр, силерниң араңарга кандыг болган ийик, Буянныг Медээ бүгү делегейге база шак ынчаар өзүп-көвүдөп, үре-түннелин

* 1:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурган Адавыстан» деп сөстөргө «База Дээрги Иисус Христостан» деп сөстөрүн немээн.

1:1 Аж.-ч. 16:1 1:3 Эф. 1:15-16 1:5 Мф. 6:20; 1 Пет. 1:4 1:6 Мф. 24:14; 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6

көргүзүп турар. ⁷ Силер ол авырал дугайында бис-биле дөмөй ажыл кылып чоруур ханы ынак эживис, силерге ажыктыг боору-биле Христоска шынчы бараан бооп турар Эпафрастан дыннаан силер. ⁸ А биске Эпафрас Ыдыктыг Сүлдениң силерге хайырлааны ынакшыл дугайында чугаалаан.

Христос – Бурганның овор-хевири

⁹ Ынчангаш ол бүгүнүң дугайында дыннап каан хүнүвүстен бээр, силер дээш үзүк-соксаал чок мөргүп тур бис. Бурган силерге Сүлдеге башкарткан мерген угаан болгаш тодаргай угаашкын-биле Ооң күзел-соруун эң долу билип аар аргадан бээрин дилеп тур бис. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга төлөтпиг амыдырал-биле амыдыраарыңар дээш; Ооң сеткили ханар бүгү чүүлдерни кезээде кылырыңар дээш; кандыг-даа буянның ажыл-херээнернин үре-түңнелдиг боору дээш база Бурган дугайында билиинернин өзери дээш мөргүп келдивис. ¹¹ Ындыг боор кылдыр, Ол силерни Бодунуң өндүр улуг күчүзүңге дүүштүр кандыг-даа күш-биле быжыктырзын база бүгү чүвени туруштуу-биле шыдажып эртер арганы силерге хайырлазын.

¹² Бодунуң улузунуң чырыткылыг өңчүзүндөн үлүг алыр арганы силерге бергени дээш Адага өөрүшкү-маннайлыг өөрүп четтиринер. ¹³ Бурган бисти караңгының чагыргазындан чостааш, Бодунуң ханы ынак Оглуңуң Чагыргазыңче көжүрүп эккелген. ¹⁴ Бис Ооң ачызында* хосталганы – бачыттарывысты өршээрин чедип алган бис.

¹⁵ Христос дээрге көзүлбес Бурганнын каракка көстүр овор-хевири-дир. Ол – Бурганнын бүгү чаяалгазының бажында эң улуг Оглу-дур. ¹⁶ Чүге дээрге Бурган дээрде-даа, черде-даа турар база көстүр-даа, көзүлбес-даа бүгү чүвени: дүжүлгелерде оранларны, күштерни, чагырыкчыларны болгаш эрге-чагырга

ээлерин Христосу дамчыштыр чаяаган. Бүгү чүве Ону дамчыштыр база Аңаа дээш бооп чаяаттыңан. ¹⁷ Ол хамыктын мурнунда бар турган, бүгү чүве Ону дамчыштыр харылзажып, аразында чогумчалыг тудушкан. ¹⁸ Ол мага-боттун (азы христиан ниитилелдин) база Бажы. Ол – эң улуг Оглу, өлүглер аразындан катап дирилген улустуң баштайгызы, бүгүдүңнүң эге дөзү, ынчангаш Ол бүгү чүүлдү баштап турар. ¹⁹ Чүге дээрге Бурган Бодунуң бүдүн-бүрүн бүдүжү Христоста бар болзун деп күзээн-дир. ²⁰ Бурган Христосу дамчыштыр бүгү чүүлдерни Боду-биле эптештирип алырын күзээн. Ооң белдир-кышка төккөн ханын дамчыштыр Бурган дээрде-даа, черде-даа бар бүгү чүүлдер-биле эл хол бооп, эптежип алган.

²¹ Бир шагда бузуттуг-бак херектеринер болгаш сагыш-бодалдарыңар ужуң Бурганнын дайзыннары, Оон аңгылаткан улус чордуңар. ²² А ам Бурган силерни Бодунуң мурнунга ыдыктыг, кем-буруу чок, четпес-дудуу эвес улус кылдыр хүлээп аар дээш, Христостуң эът-мага-бодунуң өлүмүн дамчыштыр силерни Боду-биле эптештирип алган. ²³ Чүгле бузурелиңер быжык болгаш чаныш-сыныш чок улус бооп көрүңер, Буянның Медээни дыннап каарыңарга, силерге хайырлаан идегелден каян-даа өскээр барбаңар. Ол Буянның Медээни чырык черде Бурганнын бүгү чаяалгазынга медеглээн, силер база дыннадыңар чоп. А мен, Павел, ол Буянның Медээниң бараан болукчузу апардым.

Павелдиң христиан ниитилелге бараан болганы

²⁴ Мен ам силер дээш көргөн хилинчээм ужуң өөрүп тур мен. Чер кырынга амыдыралымга хилинчек көрүп тура, Христостуң мага-боду боор ниитилел дээш Оон хилинчээниң четпейн барган хемчээлин эчизинге чедирип турарым

* 1:14 Өске буруңгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База Оон өлүмүн дамчыштыр» деп сөстөрнү немээн.

1:7 Кол. 4:12; Флм. 1:23 1:9 2 Фес. 1:11 || Флп. 1:9; Флм. 1:6 1:10 2 Кор. 5:9; Эф. 4:1; Флп. 1:27 || 2 Пет. 3:18; Эф. 4:15 1:11 Эф. 3:16 1:13 Иса. 42:7; Аж.-ч. 26:18; Эф. 6:12 || 2 Пет. 1:11 1:14 Эф. 1:7 1:15 2 Кор. 4:4; Евр. 1:3 || Ыд. ыр. 88:28; У. ч. 8:22; Рим. 8:29; Ажыд. 3:14 1:16 Ыд. ыр. 32:6; Ин. 1:3; Рим. 11:36; 1 Кор. 8:6; Евр. 1:2; 2:10 1:18 Эф. 1:22-23 || Аж.-ч. 26:23; 1 Кор. 15:20 || Ажыд. 1:4-5; 3:14 1:19 Кол. 2:9 1:20 2 Кор. 5:18; Эф. 1:10; 2:14 1:21 Эф. 2:1-2, 12 1:22 Иуда 1:24; Эф. 1:4; 1 Фес. 4:7 1:23 Аж.-ч. 14:22 || Мк. 16:15 || Эф. 3:7 1:24 2 Кор. 7:4; 12:15 || 2 Кор. 1:5; Флп. 3:10

бо.*²⁵ Бурганның меңээ дааскан даалгазын ёзугаар, христиан нийтилелдин бараан болукчузу апардым, чүгө дээрге Ол меңээ Бодунуң медээзин эң долузу-биле силерге медеглээр айтышкын берген.

²⁶ А ол медээ — бүгү салгалдардан бүгү үелерде чажырып келген чажыт-гыр. Бурган ам ол чажытгы Бодунуң улузунга ажыдып берген. ²⁷ Ёске бүгү чоннарнын аразынга кайы хире өндүр-чаагай эртинге-байлак ол чажытта барын Бурган Бодунуң улузунга ажыдар бодаан. А ук чажыт — Христостуң силер-биле сырый харылзаалыгында. Христос дээрге Бурганның өндүр-чаагайындан үлүг алыр идегелинер-дир. ²⁸ Кижн бүрүзүн Христос-биле харылзаазының ужун чедишкен кылдыр Бурганның мурнунга эккеп көргүзөр дээш, улусту бисте бар-ла мерген угаан-биле айтып-сургап, өөредип, Христосту оларга суртаалдап турар бис. ²⁹ Ол сорулганы боттандырыр дээш, карак кызыл ажылдап, Христостуң меңээ бергени бүгү чүткул-кужум-биле демисежип чоруурум бо-дур.

2 ¹ Силер дээш, Лаодикияда чурттаан христианнар дээш база арын көржүп душпааным ёске бүгү улус дээш кайы хире чаныш-сыныш чок демисежип келгенини билип аарынарны кузеп тур мен. ² Бүгү ол улус Бурганның чажыды — Христосту билеп алгаш, ол долу билиг-биле бажын ажыр байызыннар дээш, оларнын чүректерин ынакшылдын чештинмес дону-биле донап, сорук киирер дээш демисежип келдим. ³ Чүгө дээрге мерген угаан болгаш билигниц хамык эртинге-байлаан Христоста шыгжаан.

⁴ Кым-даа силерни ааска чаагай оптур сөстөр-биле дуурайлап шыдавазын дээш, силерге ону чугаалап тур мен. ⁵ Мага-бодум араарга турбаза-даа, сагыш-сеткилим силер-биле кады. Ол ышкаш силернин ужур-чурумунарны, Христоска бүзүрээниңернин кайы хире быжын көргөш, өөрүп тур мен.

*Шажын-чудумениң эвес,
Христостуң чалчалары болуңар*

⁶ Бир-тээ Христос Иисусту Дээргивис деп хүлээп көргөн болганыңарда, Ооң-биле харылзаалыг амыдыраңар. ⁷ Христостан дазыл тыртып, амыдыралыңарны Ооң үндезининге тудуп үндүрүңер, силерге суртаалдааны дег, бүзүрелиңерден күш кириңер. Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиргениңер эриин ашын!

⁸ Кичээниңер: силерни кандыг-бир кижн Христостан эвес, а улустуң чанчылдарындан, бо делегейни башкарган хоойлу-дүрүмнеринден укталган меге хоозун угаашкыннар-биле дуурайлап кагбазын. ⁹ Чүгө дээрге Бурганның бүдүн-бүрүн бүдүжү Христоста боттангаш, эт-мага-боттот бооп, амыдырай берген. ¹⁰ Бүгү күштерни болгаш эрге-чагырга ээлерин башкарып турар Христос-биле харылзаа тударыңарга, Ол силерни бүрүнү-биле бүгей апкан. ¹¹ Ооң-биле харылзаалыг апаргаш, кыртыжап демдектээшкенин база алган силер. Ынчалза-даа кижн холу-биле кылган кыртыжап демдектээшкени эвес-тир ол — Христостуң кылган кыртыжап демдектээшкенин бачыттыг бүдүжүңерни адыра сивирип каапканыңарда*. ¹² Силер сугже суктуруп тура,

* 1:24 Христостуң хилинчээниң четпейн барган хемчээли — Израильге калбаа-биле нептерээн боталдар ёзугаар, Мессия чедиң кээр бетинде бүгү делегей коргунчуп халаптарны шыдап эрттирер. Ол айыыл-халаптарны «Мессияның төрүттүгнериниң хилинчээ» деп адаар, чүгө дээрге оларнын соонда Бурганның шилип чагган Оглу чедиң кээр ужурлуг (Дан. 12:1, а ол ышкаш Мф. 24 өгө; Мк. 13:8 көр). Бурганның баш бурунгар тодаратканы хилинчектин бир-ле хемчээ боттанар ужурлуг турган. Павел элчин бодунуң болгаш колосчуларнын шыдап эрттирери хилинчек-човаланын шак ол эргежок чугула чүүл ышкаш көрүп турар. * 2:11 Эрги Чагыг-көрөөде кыртыжап демдектээшкенин кижиниң Бурган-биле керээ чарганынын демдээ бооп, ол кижн Бурганга хамааржырын көргүзөр. Павел элчиниң бодалы-биле, алыс шынныг кыртыжап демдектээшкени — бүзүрээн кижиниң Христостуң өлүмүңге кады киришкенин дамчытыр Ооң-биле эвилел тудары (Рим. 6:4; Гал. 3:27 көр).

1:25 Эф. 3:2 1:26 Рим. 16:25-26; Эф. 3:9 1:27 Эф. 1:18; 3:16 || Кол. 2:2 || Рим. 5:2; 8:17; 1 Тим. 1:1 1:29 1 Кор. 15:10 || Флп. 1:30; 1 Тим. 4:10 2:2 Кол. 1:27 || Эф. 6:22; Кол. 4:8 2:3 Рим. 11:33; 1 Кор. 1:24; 2:7 2:4 Рим. 16:18 2:5 1 Кор. 5:3 || 1 Кор. 14:40 2:6 1 Фес. 4:1 2:7 1 Кор. 3:11; Эф. 2:20; 3:17; Ажыл. 2:14 || Эф. 5:20; 2 Фес. 1:3; 2:13 2:8 Мк. 7:3; Гал. 1:14 || Гал. 4:9 || Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Эф. 5:6; 2 Фес. 2:3 2:9 Ин. 1:14; Кол. 1:19 2:10 Эф. 1:21-22 || Эф. 3:19 2:11 Эф. 2:11 || Рим. 2:29; Кол. 3:9 2:12 Рим. 6:4

Христос-биле кады ажааттыргаш, а оон Ону өлүглер аразындан ковайтыпкан Бурганның күчүзүнге бүзүрээниңер дамчыштыр Ооң-биле кады катап дирилген силер.

¹³ Бир шагда кыртыжап демдектеттир-бээн бачыттыглар турганыңар ужуң өлүг чордуңар. Ынчалза-даа Бурган ам силерни Христос-биле кады тыңгарышкан. Ол бистин бүгү бачыттарывысты өршээген. ¹⁴ Ол ыдыктыг хоойлунуң биске удур бижээн айтыгларының даңзызын — өрелеривистин даңзызын балап каапкаш, ону белдир-ыяшка чыпшыр кадап, күш чок болдурду.

¹⁵ Бурган күштерни болгаш эрге-чагырга эзелерин демисежир харык чок кылып, белдир-ыяшка Христостун өлүмүнүң күжү-биле оларны тиилээш, ажы-биле сойгалап, кочу-шоотка кириген.

¹⁶ Ынчангаш чүнү ижип-чип турар-ыңарга база шажынчы байырлал хүнеринге, ай чаазынга азы амыр-дыш хүнүңе сылдаглап, кымнын-даа силерни буруу шаварын болдурбаңар. ¹⁷ Ол бүгү дээрге чедип кээр ужуруг чүүлүң чүгө хөлөгези-дир, а алыс утка-дес, үндезин — Христоста! ¹⁸ Томаараан бооп мегеленгенинден мага ханып, дээрний төлээлеринге мөгөйип, көргөн ажыдышкыннарынга* ооргаланып, өрү көрдүнүп чоруу туштуң силерни буруу шава бээрин болдурбаңар. Олар чүгө кижинин угаан-бодалын барымдаалаар болгаш, хей-ле улургаарлар. ¹⁹ Ындыгларда мага-боттун Бажы-биле харылзаа чок. А ол Баштын бүгү кезектери сиирлер болгаш чүстөр дузаны-биле катгыжып тудушкан бүдүн мага-ботту башкарарга, мага-бот бүрүнү-биле Бурганның күзеп-бодаанын эзугаар өзүп-мандыыр*

Христос-биле кады өлгөш, амыдыраары

²⁰ Христос-биле кады өлү бергеш, бо делегейни башкарып турар хоойлудурумден хостуг апарган силер. Чүгө-ле ам, бо делегейге хамааржыр хевээр

дег, мындыг айтышкыннарга чагыртып чоруур силер: ²¹ «Ону тутпа!», «Мону амзава!», «Аңаа хол дегбе!» ²² Ол бүгү хоруглуг чүүлдер дээрге ажыглаан боонда күш чок апаар чүүлдер-дир, оларның ажыглалы-даа ол-дур. Ындыг сагылгалар дээрге чүгө кижилер чогааткан дүрүмнер болгаш өөредиглер-дир! ²³ Ол бүгү дүрүмнер, чүгө даштындан көөрге, мерген угаанның бооп сагындырар. Оларда чүгө кижинин чогаатканы чүүлге, меге томаарышкын болгаш мага-боттун чилчин үзер чорук бар, а бачыттыг бүдүжүңге удур туржур кандыг-даа күш чок!

3 ¹ Бир-тээ Бурган силерни Христос-биле кады катап диргизип каан болганда, Христостун Бурганның он талазында саадаан черинче, дээрге турар чүүлдерге чүткүңер. ² Бодалдарыңарны бо черде эвес, а дээрге турар чүүлдерге шиглээр. ³ Бо делегейге хамаарыштыр өлгөн болгай силер, а чаа амыдыралыңар Христос-биле кады Бурганда чаштына берген. ⁴ Амгы амыдыралыңарның үнер дөзү — Христос ээп кээрге, силер база Оон өндүр чырынга бүргеткен көстүп кээр силер.

⁵ Ынчангаш бачыттыг делегейден кээр бүгү чүүлүңерни: самырал, чүдек-бужар херектер, туттунмас туралаашкын, ыят чок күзээшкиннер болгаш алык-сак-чиксек чорукту (а ол дүрзү-бурганга чүдүүрүндөн ыңай-даа ылгал чок) узутканар! ⁶ Ол бүгү чүүл Бурганны дынна-вас улусче Ооң килени халдадыр. ⁷ Бир шагда силер база ындыг күзээшкиннер айгы-биле амыдырап, бодуңарны база ынчалдыр алдынып чораян силер.

⁸ А ам ол бүгүнү: дошкууралды, килени, өш-өжээни, нүгүл-хонту болгаш үй-балай сестер эдерин ыңай ап октаптыңар. ⁹ Бот-боттарыңарны мегелевенер, чүгө дээрге биеэги бүдүжүңерни ооң бүгү үүлгедиглери-биле адыра

* 2:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «көргөн ажыдышкыннарынга» эвес, а «көрбээн ажыдышкыннарынга» деп бижээн. Чаа чагыг-керээниң өске-даа авторлары дээрний төлээлеринге мөгөеринге удур болуп турар (Евр. 1:14; Ажыд. 19:10, 22:8-9 көр). * 2:19 Эрте-бурунгу физиологтук бодалдарны эзугаар, кижинин мага-боду бажындан өзүп үнүп турар.

2:13 Эф. 2:1, 5 || Аж.-ч. 3:19 2:14 Ыд. ыр. 50:3; Иса. 43:25 || Рим. 7:4 2:15 2 Кор. 2:14 || Ин. 12:31; 16:11 2:16 Сан. 28:9-15; Рим. 14:5; Гал. 4:10 || Рим. 14:3, 17; Евр. 9:10 2:17 Евр. 8:5; 10:1 2:19 2 Пет. 3:18; Эф. 4:15-16; Кол. 1:10 2:20 Рим. 6:2; Кол. 3:3 || Гал. 4:9 2:21 1 Тим. 4:3 2:22 Иса. 29:13; Мф. 15:9; Мк. 7:7 3:1 Кол. 2:12 || Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Эф. 1:20 || У. ч. 15:24 3:3 Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 2:20 3:4 Ин. 11:25 3:5 Эф. 5:5 || Рим. 8:13 3:6 Рим. 1:18; Эф. 5:6 3:7 Эф. 2:2; 4:17 3:8 Иак. 1:21; 1 Пет. 1:21; Эф. 4:22, 31 3:9 Лев. 19:11; Эф. 4:25 || Кол. 2:11

сивирип каапкаш, ¹⁰ чаа кижиниң бүдүжүн кедип алган болгай силер. Ол чаа бүдүжүңер Чаяакчының овор-хевириңге улам дөмейлежип, Бурганны алышын билип аарынче чоокшулап, үргүлчү чаарттынып орав. ¹¹ Түңнелинде чаа кижиги бүдүжүңде: грек, иудей; кыргызжап демдектеткен азы кыргызжап демдектетпээн кижиги; варвар, скиф*; кул, хостуг хамааты деп ылгал чок. Чүгүлс Христос бар, Ол — бүгүдө болур база Ол — бүгүдени бүргей ап турар!

¹² Бир-тээ Бурганның шилип алганы ынак, ыдыктыг улузу болганыңарда, ээ көрүүшкүнү, буянны, биче сеткилди, томаарышкынны, шыдамык чорукту кедип алыңар. ¹³ Бот-боттарыңарга шыдамык хамаарылгалыг бооп, кайы-бирээңер өске-бир эжинге хомудап-даа турза, бот-боттарыңарны өршээңер. Дээрги-Чаяакчының силерни өршээңени дег, силер база ынчалдыр өршээңер! ¹⁴ А чүңүң-даа кырынга бүгүдени дээди чаңгыс эп кылдыр тудуштулар ынакшыл турар болзун. ¹⁵ Христостун эккээри амыр-тайбын чүректериңерни углап-баштазын, чүгө дээрге Бурган силерни амыр-тайбыңче кый деп, чаңгыс мага-бот кылдыр тудуштурган-дыр. Ол дээш өөрүп четтириңер! ¹⁶ Христостун сөзү оңчү бүгү байлакшылыбиле силерниң араңарга амыдыразын. Силер ынчан бот-боттарыңарны чедишкен мерген угаан-биле өөредип база сургап, а ол ышкаш сеткилиңер ханызыңдан өөрүп четтирип чорууруңар Бурганга ыдыктыг ырылар, йөрээлдер болгаш Сүлдеге хамааржыр ырылар ырлап шыдаар силер. ¹⁷ Кылып турар бүгү чүүдериңер — сөстөр-даа, ажил-херек-даа Дээрги Иисустун ады-биле болуп турзун, Бурган Адага Ону дамчыштыр өөрүп четтириңер.

Христиан өз-бүлө
(*Эф. 5:22–6:9*)

¹⁸ Херээжен улус, ашактарыңарга чакытыңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга

башкарткан улус боттарын ынчаар алдынар ужурут. ¹⁹ Ашактар, кадайларыңарга ынак болуңар, оларны кадыг-дошкун аажылаванар.

²⁰ Ажы-төл, бүгү талазы-биле адиенерни дыңнаңар, чүгө дээрге ындыг аажы-чаңгар Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг. ²¹ Ада-ие, ажы-төлүңерни ажындырбаңар, оон башка оларның силерден хөңнү калып каар.

²² Кулдар, бо делегейде ээлериңерни бүгү талазы-биле дыңнаңар. Чашпаа улус ышкаш, карак чаап эвес, а Дээрги-Чаяакчыны хүндүлөп, ак сеткилдии-биле ээлериңерни дыңнаңар. ²³ Чүңү-даа кылып турзуңарза, ону улус дээш эвес, а Дээрги-Чаяакчының Богу дээш кылганыңар дег, ак сеткилдиг ажылданыңар. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы силерге шаңнал кылдыр өңчү бээрин утпаңар. Дээрги Христоска бараан бооп турар болгай силер. ²⁵ Бак чүүлдү үүлгедип турар кижиги харыг бак чүүлдү ол-ла хемчээл-биле алыр; Бурган улусту ылгай көрбөс.

4 ¹ Элер, силер база кулдарыңарны ак сеткилдиг болгаш чөптүг аажыланар. Силерниң база дээрде Эңер барын утпаңар.

Өске чагыг-сүмелер

² Чүткүлдүг мөргүңер, мөргүп тура, сергек болуңар база өөрүп четтириңер! ³ Бис дээш база Бурган медээвиске орукту ажыдып берип, Христостун чажыдын суртаалдар арганы биске берзин дээш мөргүңер. Ол суртаал ужу мен ам хоругдал адаанда тур мен. ⁴ Улуска ол чажытты болур-чогууру-биле, мээ-медерелче синниктир медеглээрин дээш мөргүңер. ⁵ Бурганга бүзүрөвээн улус-биле боттарыңарны сарыылдыг ап, үени шын ажыглаңар. ⁶ Кижиги бүзүрүңге херектиг хары тудуп шыдаар кылдыр, чугааңар үргүлчү чедингир болгаш чечен-мерген болзун.

* 3:11 Варвар, скиф — гректерниң көрүжү-биле грек дыл биле культурага хары, черлик аймак-чоннарны олар ынча деп адап турганнар.

3:10 Э. д. 1:26 || Эф. 4:24 3:11 Рим. 2:28–29; 1 Кор. 7:19; Гал. 3:28; 5:6 || 1 Кор. 12:13; Гал. 5:6; Эф. 2:14 || 1 Кор. 15:28; Эф. 1:23 3:12 Лк. 18:7; Рим. 8:33; Тит. 1:1 3:13 Эф. 4:2 || Мф. 6:14–15; Мк. 11:25–26; Лк. 7:41–42; Эф. 4:32 3:14 1 Кор. 13:1; Эф. 4:3; 5:2 3:15 Ин. 14:27; 16:33; Флп. 4:7 || Эф. 2:16 3:16 Ин. 15:3 || Ыд. ыр. 26:6; Эф. 5:19 3:17 1 Кор. 10:31 3:18 Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1 3:19 1 Пет. 3:7 3:20 Хост. 20:12; У. ч. 1:8; 6:20; 23:22 3:22 1 Пет. 2:18; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 3:24 Эф. 6:8 3:25 Ы. х. к. 10:17; Мф. 22:16 4:2 Лк. 18:1; 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:17 4:3 Аж.-ч. 4:29; Рим. 16:26 || Эф. 6:19–20; Флп. 1:7; Флм. 1:1 4:5 Эф. 5:15–16 4:6 1 Пет. 3:15

Түңгел байыр чедиришикиннери
(Эф. 6:21-22)

⁷ Силерге мээң дугайымда бүгү чүвени ханы ынак бүзүрөөн дуңмам Тихик чугаалап чедер. Ол Дээрги-Чаяакчыга шынчы бараан болуп, кады ажылдап турарым кижидир. ⁸ Ону силерге чорудуп турар сорулгам мындыг: ол бистиң канчаар амыдырап-ажылдап турарывысты силерге дыннаткаш*, сеткил-сагыжыңарны сорук киризин. ⁹ Тихикти мен бүзүрөлдиг база ханы ынак дуңмам Онисимбиле кады силерге чоруттум. Ол силернин чаңгыс чер чурттууларыңарның бирээзи боор кижидир. Мында чүү болуп турарын олар силерге бирден-бирээ чок чугаалап чедерлер.

¹⁰ Мээң хоругдал адаанда кады турар эжим Аристарх биле Варнаваның төрөл дуңмазы Марк олар силерге байыр чедирди. (Маркка хамаарыштыр айтышкын алган силер: ол силерге чедө бээрге, ону хүндүлөп өүзү-биле уткуңар.) ¹¹ Иуст деп адаткан Иисус база силерге байыр чедирип тур. Бурганның Чагыргазы дээш мээң-биле кады ажылдап турар улусуң аразында чүглө олар иудейлер чүвө. Олар меңээ улуг деткимче бооп келди.

¹² Эпафрас база силерге байыр чедирип тур. Ол силерниң бирээнер-дир база Христос Иисустуң чалказы боор кижидир. Силер дээш ол үргүлчү аажок чүткүлдүг мөргүп, Бурганның күзел-соруунга бүрүнү-биле чагырткан, четчип-бышкан болурунар дээш Бургандан дилеп турар-дыр. ¹³ Ооң силер дээш база Лаодикияда, Иерапольда чурттаан бүзүрөөн улус дээш кайы хире карак кызыл ажылдап турарын бодум херечилеп тур мен. ¹⁴ Бистиң ханы ынаавыс эмчи Лука биле Димас олар база силерге байыр чедирип турлар. ¹⁵ Лаодикияда бүзүрөөн ха-дунмага, а ол ышкаш Нимфага* база ооң бажыңында чыгып турар христианнарга мээң байырым чедиринер. ¹⁶ Бо чагааны араңарга номчуп дооскаш, ону Лаодикияда христиан ниитилелге база номчуур кылдыр дамчыдып беринер. А силер Лаодикиядан чедип кээр чагааны база номчуңар. ¹⁷ Архипке мынча деп чугаалаңар: «Дээрги-Чаяакчыга бараан боор дээш хүлээнген ажыл-херээңни албан күүседиринге бүзүрөлдиг бол».

¹⁸ Бодумнуң холум-биле бижип олур мен: **Павелден байыр**. Хоругдал адаанда турарымны утпаңар. Бурганның авыралы шуптуңарга доктаазың!*

* 4:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ол бистиң канчаар амыдырап-ажылдап турарывысты силерге дыннаткаш» деп сөстөрни эвес, а «Ол силерниң канчаар амыдырап-ажылдап турарыңарны билип алдын база» деп сөстөрни бижээн. * 4:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде Нимфа (Нимфия) деп кыс атты эвес, а Нимфан деп эр атты бижээн. * 4:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:7 Аж.-ч. 20:4 4:8 Кол. 2:2 4:9 Флм. 1:10, 16 4:10 Аж.-ч. 19:29; Флм. 1:24 || Аж.-ч. 12:12; 15:37-38 4:11 Аж.-ч. 1:23; 18:7 4:12 Кол. 1:7; Флм. 1:23 4:14 2 Тим. 4:10-11; Флм. 1:24 4:15 Рим. 16:5 4:16 1 Фес. 5:27 4:17 Флм. 1:2 4:18 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; 2 Фес. 3:17; Флм. 1:19

Фессалоникчилерге бирги чагаа

Кирилде

Фессалоника хоорай Македония областың найысылалы турган. Павел элчин Буянныг Медээни ол хоорайга 50 чылда суртаалдаан (Аж.-ч. 17:1-9 көр). Удурланькчылары Павелди Фессалониканы каапкаш баар кылдыр албадапкан соонда, чаа христианнар Иисус Христоска бүзүрелинден ойталаар чадавас деп, ол сагыш човап турган. Ынчангаш ол бодунун дузалакчызы Тимофейни Коринф хоорайдан Фессалоникада христиан ниитилелдин байдалын билип келзин дээш айбылап чорудупкан. Тимофей ээп кээрде, эки медээлер эккелген: христианнарны хоорайда истеп сүрүп-даа турза, олар чайгылыш чогуң көргүзүп, Христоска бүзүрелин быжыы-биле сагып турган.

Ындыг-даа болза, Павел оларның бүзүрелин бодунун бижээн чагаазы-биле быжыглаары чугула херек деп көргөн. Чагааны бижээн үш кол сорулга: 1) Павелдин оларга ак сагыштыг хамаарылгазының дугайында кандыг-даа чигзинигни чайладыры (2:1-16); 2) чаа христианнарга биеэги бачыттарындан адырлып аарынга дузалажыры (4:1-12); 3) оларның өлүм болгаш Христостун келир үеде чер кырынче ээп кээринин дугайында бодалдарын тодарадыры (4:13-18; 5:1-3).

Кирилде сөстөр

1 Павел, Сила болгаш Тимофейден байыр! Фессалоникада Бурган Ада болгаш Дээрги Иисус Христоска бүзүрээр ниитилелинге бижидим. Силерге авырал* биле амыр-тайбың доктаазың!

Фессалоникчилерниң бүзүрели, амыдыралы

2 Мөргүл кылган санывыста-ла, силерни сактып, дөгереңер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер-дир бис. **3** Силерниң бүзүрелиңерге үндөзилеттинген ажил-херээрни, ынакшылыңардан сорук кирген ажылыңарны, Дээргивис Иисус Христоска идегелиңерниң чайгылыш чогуң Бурган Адавыстың мурнунга доктаамал сактып чор бис.

4 Ха-дуңма, Бурганның силерге ынаан, Оон силерни шилип алганын бил-

лир бис. **5** Чүге дээрге бистин эккелген-ивис Буянныг Медээ силерге чүгле сөс кырында эвес, а күчүлүү-биле, Ыдыктыг Сүлдениң шынзыткан бадьткалы-биле чедип келген. Араңарга тургаш, силерге буянның болзун дээш, канчаар амыдырап келгенивисти көргөн болгай силер. **6** Бисти база Дээрги-Чаяакчыны боттарыңарга өттүнер үлегер кылып алган силер. Буянныг Медээни улуг хилинчек көрүп, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдениң бээри өөрүшкү-биле хүлээп алган силер.

7 Ынчангаш Македония болгаш Ахайя девискээрлеринде бүгү бүзүрээр улуска үлегер апардыңар. **8** Дээрги-Чаяакчының медээзи ам силерни дамчып, чүгле Македония болгаш Ахайяга эвес, а чер болганга нептерей берген. Бурганга бүзүрээниңер кайда-даа билдингир апарган, бис ам ол дугайында чүнү-даа чугаа-лавайн барып боор бис. **9** Бисти канчаар

* **1:1** Өске буруңгу сөзүглөлдөрдө «авырал» деп сөскө «Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген» деп сөстөрни немээң.

1:1 Аж.-ч. 15:22; **1** Пет. 5:12; **2** Фес. 1:1 || Аж.-ч. 17:1; Флп. 4:16 **1:2** Эф. 5:20; **2** Фес. 1:3; **2:13** **1:4** **2** Пет. 1:10 **1:5** Аж.-ч. 20:18 **1:6** **1** Кор. 4:16; 11:1; **2** Фес. 3:7 || Аж.-ч. 17:5-10 || Аж.-ч. 13:52 **1:9** Аж.-ч. 14:15

хүлээп алганыңар дугайында, дүрзү-бурганнардан ойталааш, алыс шын дириг Бурганга бараан боору-биле Олче канчаар ээлгениңер дугайында бүгү өске улус боттары биске чугаалап турар апарды. ¹⁰ Улус силерни Бурганның Оглу Иисустун дээрден чедип кээрин манап турарлар дээрдир. Бурган Иисусту өлүгөр аразындан катап диргискен, а Ол бисти Бурганның кел чыдар киленинден камгалаар.

Павелдиң Фессалоникага ажыла-чорудулагазы

2 ¹ Бистиң силерге кээп чораанывыс түннел чок болбаанын боттарыңар билир силер, ха-дунма. ² Ооң мурнунда Филиппы хоорайга биске күштүг удурланышкын болуп турда, хилинчек көрүп, дорамчыладып турган-даа болзувуса (ол база силерге билдингир-дир), Бурганывыс биске Ооң Буянның Медээзин силерге коргуш чок суртаалдаар арганы берген.

³ Силерни кыйгырган өөредивийисте кандыг-даа будулгазынның, чүдөкбужар сагыш чок, бис кымны-даа мегелевейн турар бис. ⁴ А Буянның Медээни суртаалдаарын дагыры-биле Бурганның шылгааны улус дег чугаалап тур бис. Ынчангаш бис чугаалап тура, улустун эвес, а чүректеривисти билир Бурганның сеткили ханзын дээш кызыткан бис. ⁵ Шынап-ла, силер билир силер, кажан-даа авыястап чорбаан бис, чажыгар хире хуу ажык-кончаа сүрген сагыжывыс-даа чок турган; херечивис — Бурган ол-дур! ⁶⁻⁷ Христостун элчиннери болгаш, улустан онза хүндүлел негээр эргелиг-даа болзувуса, силерден-даа, өске улустан-даа алдар-мактал дилевээн бис. Харын иениң чаш төлдери дээш сагыш човаары дег, силерге аажок уян-чымчак хамаарылга көргүстүвүс*. ⁸ Силерге ындыг күштүг ынак болгаш, чүгле Буянның Медээни эвес, а амы-тынывысты силерге хүлээдиң бээринге белен турдуvus. Биске ол хире эргим болдунар!

⁹⁻¹⁰ Ха-дунма, кайы хире чилчик үзүлдүр ажылдап, бергелерни эргип келгенивисти билир силер. Бурганның Буянның Медээзин силерге суртаалдап тура, кайынарны-даа шүүдетпес дээш, дүне-хүндүс дивейн ажылдап*, бүзүрөөн силерге хамаарыштыр боттарывысты Бурганның мурнунга арыг-шыныч, төлептиг ап келгенивисти билир силер, Бурган база ону херечилээр. ¹¹ Ада кижиниң ажы-төлүн эки көөрү дег, силернин кижиниң бүрүзүн ынчаар эки көрүп келгенивисти билир силер: ¹² «Бодунун өндүр бедик Чагыргазынче силерни кыйгырган Бурганның мурнунга төлептиг чурттанар» — деп, бис силерни сорук кирип, өөредип база үттөп-сургап келген бис.

Иудеяда христианнырның үлегеери

¹³ Бистен дыннааныңар Бурганның медээзин хүлээп аарда, ону кижини сөзү дег эвес, а оон херек кырында кандыгы дег: бүзүрей бээринерге, силерге күчүлүг салдар чедирип турар Бурганнын сөзү дег кылдыр хүлээп алган силер. Үзүк-соксаал чокка Бурганга өөрүп четтиривистин база бир чылдагааны ол-дур. ¹⁴ Иудеяда турар Христос Иисуска башкарткан Бурганга бүзүрөөннер ниитилелиниң үлегерин эдгерген болгай силер, ха-дунма. Чүге дээрге оларнын иудейлерден когарааны дег, силер база боттарыңарнын-на чангыс чер чурттугларыңардан когарап турар-дыр силер. ¹⁵ Иудейлер, ооң мурнунда медээчилерин өлүрүп турганнары дег, Дээрги Иисусту өлүрүп кааннар, а бисти истеп сүрүп турганнар. Оларнын ажыл-херээ Бурганга таарымча чок база бүгү кижини төрөлгөтенге удур бооп турар. ¹⁶ Олар биске камгалал дугайында Буянның Медээни өске чоннарга чедиреринге шаптык кадып, ооң-биле бачыгтарынын аян долдуруп турарлар. Ынчалза-даа Бурганнын килеңи ам-на оларнын кырынче чылча дүжер!

* 2:6-7 Эске бурунгу сөзүглелдерде «Чаш уруглар ышкаш болдуvus» деп бижээн. * 2:9-10 Павел кештен кылып майгыннар белеткеп турган (Аж.-ч. 18:3 көр). Ол болза аажок аар-берге болгаш өөшш төлөвирлик ажыл болур.

^{1:10} 1 Кор. 1:7; 2 Фес. 1:10 || Мф. 3:7; Рим. 5:9; 1 Фес. 2:16; 5:9 ^{2:2} Аж.-ч. 16:22-24 ^{2:3} 2 Кор. 4:2 ^{2:4} Гал. 2:7 || Гал. 1:10; Эф. 5:10 ^{2:5} Рим. 1:9; 9:1; Флп. 1:8 ^{2:6-7} 1 Кор. 9:4-5; 2 Фес. 3:9; Флм. 1:8 ^{2:8} 2 Кор. 12:15 ^{2:9-10} 2 Кор. 11:27; 2 Фес. 3:8 ^{2:11} 1 Кор. 4:14-15 ^{2:12} 2 Фес. 2:14 ^{2:13} Гал. 4:14 ^{2:14} 1 Кор. 1:6 || Аж.-ч. 17:5; 2 Фес. 1:4-5 ^{2:15} Иер. 2:30; Мф. 23:34 || Ин. 15:20; Аж.-ч. 13:50; 17:5 ^{2:16} Аж.-ч. 13:45; 14:2 || Мф. 27:25; Лк. 21:23; 1 Фес. 1:10

**Павелдиң Фессалоникаже
аажок катап келиксээни**

¹⁷Ха-дунма, кезек өйде бисти силерден чарыптарга, сеткиливис тудуш харылзаалыг хевээр-даа болза, өсүссүрөөн дег бооп, силер-биле арын көржүп ужуражырын аажок күштүг күзеп келдивис.

¹⁸Ийе, бис силерже катап медээжок келикседивис, Павел мен база чангыс эвес удаа чеде бээрин шенедим, ынчалза-даа эрлик бистиң оруувусту дуй туруп турду.

¹⁹Силер эвес болза, өске кымнар идегеливис, өөрүшкүвүс боорул? Дээргивис Иисус чедип келгеш, шаңчал кылдыр оваадай бээрге, өске кымнарга чоргаарланып болур бис? ²⁰Ийет, ылап-ла силер – чоргааралывыс болгаш өөрүшкүвүс силер!

3 ¹Ынчангаш бис, силер-биле чарлышкыны оон ынай ууп шыдавайн баргаш, Афиньга ийи бодувус артып каар деп шийтпир үндүрдүвүс. ²А силерже Тимофейни, Христостун дугайында Буянын Медээни суртаалдар кижини, Бурганның ажыл-херээнге бистиң-биле деңге ажылдаан дунмавысты, чоруттувус. Ол силерни сорук киризин база бүзүрелинер быжыктырзын деп бодан бис. ³Ол хире кончуг истеп сүрүүшкүннер ужун кымдаа Буянын Медээден чайгыла бербезин дээш, ынчалдывис. Шаак ол шенелделер биске албан таваржырын билир-ле болгай силер. ⁴Бисти истеп сүре бээри чайлаш чогуң силер-биле кады турар үевисте-ле, чугаалап шаг болган бис. Ол ынчалдыр болган-даа деп, силер ам билир силер. ⁵Ынчангаш мен, оон ынай манаар харык чок апаргаш, силернин бүзүрелинер дугайында билип эккелзин дээш, Тимофейни чоруттум. Күткүкчү эрлик силерни оруунардан астыктыра бербээн бе дээш, ажыл-херээвис хей черге болбаан бе дээш, сестип турдум.

Эки медээлер

⁶Ындыг-даа болза, Тимофей силерден мырыңай чаа эеп келгеш, бүзүрелинер болгаш ынакшылынар дугайында

эки медээлер эккелди. «Бистиң дугайы-выста чаагай сактыгышкын фессалоникчилерде артып калган, ынчангаш оларны көрүксээнивистен дудак чок, бисти көрүксээш, четтикпейн турар улус-тур» – деп, ол чугаалап келди. ⁷Байдалывыс чеже-даа берге бооп, истеп сүрүүшкүннер турза-даа, бүзүрелинер бисти сорук кирип, улуг деткимче болду, ха-дунма. ⁸Чүге дээрге силерниң Дээрги-Чаяакчы-биле эвилелинер ыяк быжык боорга, бис ам база катап тынгарлы бердивис. ⁹Силер дээш база Бурганывыстың мурнунга бисти өөрткенинер дээш Бурганга өөрүп четтиргенивисти канчаар долзуу-биле ажыдарыл?! ¹⁰Силер-биле база катап арын көржүп ужуражыр дээш, бүзүрелинернин ам-даа четпейн турар чүүлүн немеп бээр дээш, бис дүне-хүндүс дивейн, бар шаавыс-биле мөргүп тур бис.

¹¹Ынчанганда, Бурган Адавыс Боду база Дээргивис Иисус силерже баар орукту биске айтып берзин. ¹²Силернин бот-боттарыңарга база арткан хамык улуска ынакшылыңарны Дээрги-Чаяакчы улам өстүргеш, бистиң силерге ынакшылывыс дег кылдыр, кызыгаар чокка өстүрүп берзин. ¹³Дээргивис Иисустун Аңаа хамааржыр хамык ыдыктыг төлээлери-биле кады* эеп кээр хүнүнге чедир Бурган Адавыстың мурнунга чүректенинер кем-буруу чок болгаш ыдыктыг бооп артсын дээш, Ол силерни быжыктырзын. Аминь.

Бурганга таарымчалыг амыдырал

4 ¹Түннелинде, ха-дунма, Дээрги Иисустун ады-биле билерден ээрежиң база кыйгырып тур бис: Бурганга таарымчалыг кылдыр канчаар амыдыраар ужурулуң силерге өөредип каанывыс дег, улаштыр ынчалдыр амыдыраңар. Ам безин ынчалдыр амыдырап турар силер*, ындыг-даа болза, ынчаар амыдыраарын оон-даа чүткүлдүг уламчылаңар. ²Дээрги Иисустун эрге-чагыргазы-биле силерге кандыг чагыглар бергенивисти билир силер. ³Бурган ыдыктыгы-биле амыдыраарыңарны болгаш кандыг-даа самыраар чоруктан

* 3:13 Азы: «Бодунуң хамык ыдыктыг улузу-биле кады». * 4:1 Өске буруңгу сөзүглелдерде «Ам безин ынчалдыр амыдырап турар силер» деп сөстөр таварышпайн турар.

2:17 1 Кор. 5:3; Кол. 2:5 2:18 Рим. 1:13; 15:22 2:19 1 Кор. 15:31; 2 Фес. 1:4 3:1 Аж.-ч. 17:15-16 3:2 Аж.-ч. 16:1 || Флп. 2:19 3:3 Аж.-ч. 9:16; 14:22; 1 Пет. 5:9 3:5 1 Чыл. 21:1; Мф. 4:3; 1 Кор. 7:5 || Гал. 4:11 3:6 Аж.-ч. 18:5 3:10 2 Тим. 1:3 3:11 2 Фес. 3:5 3:12 Флп. 1:9-10; 2 Фес. 1:3 3:13 Зах. 14:5; Иуда 1:14 || 2 Фес. 2:17 4:1 Кол. 1:10; 2:6 4:3 1 Кор. 6:18; Гал. 5:19; Эф. 5:3

ойталаарыңарны күзеп турар. ⁴ Эр кижги бүрүзү бодунун мага-бодунун күзээшкенин-нин тутуп*, ыдыктыг, мактал-хүндүгө төлөптүг амыдыразын. ⁵ Бурганны бил-бес улус дег, туралаан хандыкшылынын айыңга кирбезин. ⁶ Ындыг таварылгада эр кижги бүзүрөөн эжин карак ажыттап, ооң бүзүрелин ажыглай бербезин халак. Чүгө дээрге мооң мурнунда-ла силерге чугаалап база кичээндирип турганывыс дег, шак ындыг бачыгтар дээш Бурган кеземче онаар. ⁷ Ол бисти чүдек-бужар боорунче эвес, а ыдыктыг амыдыралче кыйгырган болгай. ⁸ Ындыг болганда, кым ол чагытларны хүлээп албааныл, оозу-биле кижини эвес, а силерге Бодунун Ыдыктыг Сүлдезин берип турар Бурганны хүлээп албаан-дыр.

⁹ Бүзүрөөн ха-дунмавыска ынакшыл дугайында силерге оон ыңай бижээн херээвис чок боор, чүгө дээрге Бурган силерни бот-бодуңарга ынак боорунга өөредип каан болгай. ¹⁰ Бүгү Македонияда чурттаан ха-дунманарга чогумна ынчалдыр ынак силер. Ындыг-даа болза, ха-дунма, бот-бодуңарга оон-даа күштүг ынак бооруңарны дилеп тур бис. ¹¹ Тайбың-шөлөөн амыдыралче чүткүнер, ооң мурнунда силерге чагып турганывыс дег, кижги бүрүзү бодунун ажил-херөөн чогулуп, амыдыраар кошкулун бодунун холу-биле ажылдап аар ужурулуг.* ¹² Ынчалдыр кылыр болзуңарза, өске улус силерниң канчаар амыдырап чорууңарны хүндүлээр база херегледериңерге кымдан-даа хамаарылга чок боор силер.

Дээрги Христостуң эеп кээри

¹³ Ха-дунма, өлгөн улус-биле чүү боорун билип аарыңарны күзеп тур бис. Силер, идегээр чүвези чок өске улус дег, өлгөннөр дээш муңгараваңар. ¹⁴ Бир-гээ, Иисус өлгөш, оон катап дирилген деп бү-

зүрээр болганывыста, Иисуска бүзүрөвишаан өлгөн улусту Бурган Оон-биле кады дедир эккээр деп база бүзүрээр бис. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөстөрүн барымдаалап, силерге чугаалап тур бис: Ооң чедип кээринге чедир бистиг аравыстан дирип артар улус мөчөөннөр мурнунче кирбес бис. ¹⁶ Улус дээрниң кол төлөззиниң үнүн болгаш Бурганның трубазының эткенин дыннап каар. Дээрги-Чаяакчы Боду дээрден дужууп келгеш, дужаалын медегленптер. Христоска бүзүрөвишаан өлгөннөр ынчан кымны-даа мурнай катап дирилип кээр. ¹⁷ А ооң соонда бис, дирип улус, Дээрги-Чаяакчыны агаарга уткуур дээш, олар-биле кады буттар кырынче көдүртүп үндүртү бээр. Оон сонгаар кезээ-мөңгөдө Дээрги-Чаяакчы-биле кады артар бис. ¹⁸ Ынчангаш ол сөстөр-биле бот-бодуңарны аргалап чоруңар.

Дээргиниң эеп кээринге белең болуңар

5 ¹ Ха-дунма, силерге үелер болгаш хуусаалар дугайында бижээн херээ чок боор. ² Дүне када оор дег, Дээрги-Чаяакчының шийткел хүнү хенертен чедип кээрин боттарыңар кончуп эки билер силер. ³ Улус: «Кайда-даа амыр-тайбың-дыр, айыыл чок-тур» — деп чугаалажы бээрге, ынчан хенертен, сааттыг херээжен кижиниң эьди аары бээр дег, оларны өлүмчидим хөмө таварыры база кым-даа оон дезип шыдавас!

⁴ Ха-дунма, ынчалза-даа силер дүмбей караңгыда эвес силер, ол хүн, оор дег, силерниң кырыңарга хеп-хенертен келбес. ⁵ Чүгө дээрге силер — чырыктың болгаш хүннүн ажы-төлу силер. Бис дүңгө база дүмбей караңгыга хамаарышпас бис. ⁶ Ындыг болганда, өске улус ышкаш, уйгуга бастырбаалы. Серемчиледиг болгаш хынамчалы болуңар. ⁷ Уйгужу улус дүне удуур, арагачылар база

* 4:4 Азы: «Эр кижги бүрүзү бодунун кадайы-биле кады чурттазын». * 4:11 Еврейлерниң күш-ажылга хүндүткелдиг хамаарылгазынга деңнээрге, гректер болгаш римчилер ону тоомчыга албас, кулдарнын кылыр херээ деп санаар турганнар. Фессалоникада христиан ниитилелге ажылдаарын күзөвөс, а оларны ниитилелдин бай кежигүннери азыразын деп бодаар улус турган хире.

4:5 1 Пет. 4:3-4; Рим. 1:26; Эф. 4:17-19 4:7 1 Пет. 1:15; Иуда 1:24; Эф. 1:4; Кол. 1:22 4:9 Евр. 13:1 || Ин. 6:45 4:11 У. ч. 17:14 || Аж.-ч. 18:3; Эф. 4:28; 2 Фес. 3:8, 10 4:12 Рим. 13:13 4:13 Эф. 2:12 4:14 1 Кор. 15:20 || 2 Кор. 4:14 4:15 1 Кор. 15:51-52 4:16 Дан. 10:13; 12:1; Иуда 1:9; Ажыл. 12:7 || Иса. 27:12; Мф. 24:31; 1 Кор. 15:52 || Мф. 16:27 || 1 Кор. 15:23 4:17 Аж.-ч. 1:9; Ажыл. 11:12 || Ин. 14:3 5:1 Аж.-ч. 1:7 5:2 Мф. 24:43; 2 Пет. 3:10 5:3 Иса. 13:8 || Лк. 21:34; Флп. 3:19 5:4 1 Ин. 2:8 5:5 Лк. 16:8; Ин. 12:36; Рим. 13:12 5:6 Мк. 13:33-36; 1 Пет. 1:13; Эф. 6:18

дүне эзиртир ижер болгай. ⁸ А бис, хүнге хамааржыр болганывыста, хынамчалыг болуулу, бүзүрөл болгаш ынакшылды — куяк хеп дег, а камгалалга идегелди — куяк бөрт дег кедип аалы. ⁹ Чүге дээрге Бурган бисти, Оон килениниң хүнүнде шиидер дээш эвес, а Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр камгалаар дээш шилип алган. ¹⁰ Христос бис дээш, Оон ээп кээр хүнүнде дириг-даа, өлүг-даа турар болзувусса, Оон-биле тудуш апарып, амыдыраарывыс дээш өлгөн. ¹¹ Ынчангаш ам ынчалдыр кылып турарыңар дег, бот-боттарыңарны моон-даа сонгаар аралаңар база быжыглаңар.

***Түңнел чагыг-сүмелер,
байыр чедиришишкиннери***

¹² Ха-дунма, улуу-биле дилеп тур бис: араңарда кызымак ажылдап турар, Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаалыг амыдыралга силерни углап-баштап, чагып-сургап турар удуртукчуларны хүндүлөп көрүңер. ¹³ Кылып турар ажыл-херээ дээш оларны ханы хүндүлөңер, оларга ынак болуңар. Аранарда эп-найыралдыг амыдыраңар. ¹⁴ Ха-дунма, күштүү-биле дилеп тур бис: ажыл кылбас чалгааларны билиндириңер, кортуктарны сорук кириңер, кошкактарга чөлөнгиш болуңар, хамык улус-биле чымчак, чазык болуңар. ¹⁵ Кайыңар-даа силерге чедир-

ген хора дээш хора-биле харыылай бер-безин халак, харын бот-боттарыңарга база өске бүгү улуска буяндан үргүлчү кылып чоруңар.

¹⁶ Үргүлчү өөрүп чоруңар! ¹⁷ Соксаал чок мөргүлдөңер. ¹⁸ Кандыг-даа байдалга тургаш, Бурганга өөрүп четтирип чоруңар — Христос Иисус-биле харылзаа тургускан силернин ынчалдыр чурттаарыңарны Бурган күзөп турар.

¹⁹ Ыдыктыг Сүлдениң одун өжүрбөңөр*: ²⁰ өттүр билген медеглелдерни куду көрбөңер, ²¹ ынчалза-даа шуптузун хынап чанчыгыңар; буяндан туттунуңар, ²² кандыг-даа бузуттан чайлап чоруңар.

²³ Амыр-тайбыннын үнер дөзү боор Бурган Боду силерни бүгү тала-биле ыдыктыг кылып кагзын. Дээргивис Иисус Христостун ээп кээр хүнүнге чедир силерниң сүлдөңер, сагыш-сеткилиңер база мага-бодуңар кем чок арыг кадагалаттынып артсын. ²⁴ Силерни кыйгырган Бурган Бодунун сөзүңге шынчы, Ол аазаашкынын күүседир!

²⁵ Ха-дунма, бис дээш база мөргүлдөп көрүңер. ²⁶ Бурганның бүгү улузун ыдыктыг ошкаашкын-биле мендилеңер. ²⁷ Дээрги-Чаяакчының эрге-чагырга-биле силерге дужаап тур мен: бо чагааны бүгү бүзүрөөн ха-дунмага номчуп бериңер. ²⁸ Дээрги-Чаяакчывыс Иисус Христостун авыралы силерге доктаазын!*

* 5:19 Мында Ыдыктыг Сүлдениң ачы-буянның белкелтерин ынча деп турар хире (1 Кор. 12:7-11 көр). * 5:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төңгөн.

5:8 Иса. 59:17; Эф. 6:14, 17 5:9 1 Фес. 1:10 5:10 Рим. 14:9 5:12 1 Кор. 16:16, 18; Флп. 2:29; 1 Тим. 5:17 5:13 Мк. 9:50; Рим. 12:18; 2 Кор. 13:11 5:14 2 Фес. 3:6-10 | Иса. 35:4 | Гал. 6:1 5:15 Лев. 19:18; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:17 5:16 Флп. 4:4 5:17 Лк. 18:1; 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2 5:18 Рим. 12:2; Эф. 5:17, 20 5:19 Эф. 4:30 5:21 1 Ин. 4:1; 1 Кор. 14:29 5:23 Рим. 15:33; Флп. 4:9; 2 Фес. 3:16 5:24 1 Кор. 1:9; 2 Фес. 3:3; Евр. 10:23 5:25 Эф. 6:19; 2 Фес. 3:1; Евр. 13:18 5:26 1 Пет. 5:14; Рим. 16:16 5:27 Кол. 4:16

Фессалоникчилерге ийиги чагаа

Кирилде

Павел элчин бо чагааны «Фессалоникчилерге бирги чагааның» соонда үр болбайн бижээн хире.

Фессалоникада чамдык христианнар Иисустуң эеп кээриниң дугайында Павелдиң өөредиин шын эвес билип алган болган. Олар Павелди деп бодааны меге чагаа алгаш, будалы берген чадаvas. Кандыг-даа болза, олар делегейниң төнчүзүнүң дугайында мурнундазындан артык хөлзеп-дүвүрөп, Иисус чер кырынче доп-дораан эглип кээр деп санап турганнар. Харызынга Павел Христостуң чер кырынче эеп кээрин мурнай болур бир-ле көскү демдектер бар дээрзин тайылбырлап турар. Ынчангаш христианнар истеп сүрүүшкүннер ортузунга шыдамык болур болгаш идегеп манап чурттаар, ынчалза-даа моон сонгаар кандыг-бир ажил кылары утка чок апарган-даа дег, хөлөс-шөлээн болбас ужурулуг.

Кирилде сөстөр

1 Павел, Сила база Тимофейден байыр. Фессалоникада Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христоска бүзүрөөн-нер ниитилелинге бижидим.

2 Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Бурганның шииткелиниң дугайында

3 Ха-дунма, силер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер ужурулуг бис. Ындыг боору чөп, чүге дээрге силерниң бүзүрелиңер өй-кызыгаар чок өзүп, бот-боттарыңарга ынакшылыңар улам улгадып орар. **4** Ынчангаш бис боттарывысла силерниң шыдажып эртип турарыңар бүгү истеп сүрүүшкүннер, хилинчектер ортузунга туруштууңар база бүзүрелиңер дугайында Бурганга бүзүрөөннерниң өске ниитилелдеринге чоргаарал-биле чугаалап турар бис.

5 Бурганның шииткели чөптүг дээрзиниң бадыткалы бо-дур: ол дээш хинчектенип турарыңар Бурганның Чагыргазынче алызы барып киреринге төлөптиг кылдыр санаттырар силер.

6 Бурган чөптүг: хилинчээнер дээш буруулулуг улуска Ол хилинчек-биле орнун эгидер, **7** а ам хилинчек көрүп чоруур силерге бис-биле катай Дээрги Иисустуң эеп кээр хүнүнде амыр-дышты хайырлаар. Христос дээрдэн Бодунуң күчүлүг төлээлери-биле кады **8** оттуң чалбыжыңга бүргеткен чедип келгеш, Бурганны билип албаан база Дээргивис Иисустуң Буянның Медээзинге чагыртпаан улуска кеземчени эккээр. **9** Олар мөңгө өлүмнүң кеземчези-биле санажыр: оларны Дээрги-Чаяакчының чанынга турарындан база Ооң өндүр бедик күжүндөн чарып, ойладып чорудуптар. **10** Аңаа бүзүрөөн бүгү улузун магададып, оларның аразыңга алдаржыры-биле Христостуң чедип кээри хүнде ол бүгү чогуп бүдөр. Бистиң херчилеливиске бүзүрөөш, силер база Ооң улузунуң санынче кирген силер.

11 Ынчангаш силер дээш үргүлчү мөргүп, Бургандан дилеп тур бис: Ол силерни Бодунуң олче кыйгырган амыдыралыңга төлөптиг кылып кагзын, силерниң хамык буянның сагыжыңарны, бүзүрөөниңерден укталган ажил-херэңерни Бодунуң күжү-биле эчизинге

^{1:1} Аж.-ч. 15:22; 1 Пет. 5:12; 1 Фес. 1:1 || Аж.-ч. 16:1 ^{1:3} Эф. 5:20; 1 Фес. 1:2; 2 Фес. 2:13
^{1:4} 1 Фес. 2:19 ^{1:5} Лк. 20:35 ^{1:6} Ажылд. 6:10 ^{1:7} Иуда 1:14 ^{1:8} Иса. 66:15-16; 2 Пет. 3:7 ||
Башт. 2:10; Иов 18:21; Иер. 9:3 ^{1:9} Иса. 2:10 ^{1:10} 1 Кор. 3:13; 1 Фес. 1:10 ^{1:11} Кол. 1:9

чедирзин. ¹² Ынчан силерниң ачыңар-да Дээргивис Иисустун ады алдаржыыр, а силер база Бурганывыстың болгаш Дээрги Иисус Христостун авыралы-биле Оон ачызында алдаржыыр силер.

**Бузуттуг язы база
Христостуң эеп кээри**

2 ¹ Ха-дунма, Дээргивис Иисус Христостун эеп кээринге база бистиң Ону уткуур дээш, канчаар чыгырывыска хамаарыштыр силерден дилээревис болза: ² угааныңар ышкынмаңар база Дээрги-Чаяакчының чедип кээр ужурулг хүнү келген-дир деп турар кандыг-даа өттүр билген меделелдер, аждыышкынның сөстөр азы бисти бижээн деп турар меге чагаалар-даа силерни дүүретпезин. ³ Силер кымга-даа, канчаар-даа болза дуурайлатпаңар. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының ол хүнү кээр мурнуу чарында баштай Бурганга удур тура халыышкын үнер база өлүм-чидимге чыгаттырган, бузуттуг-бак язы чедип кээр ужурулг. ⁴ Ол язы улустун «Бурган» дээри азы ыдыктыг деп мегеери бүгү чүүлге удурланып, бодун өрү көрдүнер, оон туржук, Бурганның өргээзинге дүжүлгеже саадаптар база бодун «Бурган мен» деп чарлаттынар*.

⁵ Силер-биле кады тургаш, ол дугайында чугаалап турдум чоп, сагынмас-тыр силер бе? ⁶ Ол язы чогуур үе-шагы кээр бетинде бодун көргүзөр дээрге, ону чүү дуй туруп турарын ам билер силер. ⁷ Бузуттуң чажыт күштери амдыгааштан салдарын көргүзүп кирипкен, ынчалза-даа амдыгызында оларны доктаадып турар күш*, Бурган ону оруктан чайлатпааже, бузуттуң оруун дуй турарын уламчылаар. ⁸ Ынчан ол бузуттуг язы бодун ажы-биле көргүзөр, ынчалза-даа Дээрги Иисус Бодунуң эеп кээр хүнүнде ону Бодунуң аксындан үн-

ген тыныш-биле өлүрүп, узуткап каар. ⁹ Бузуттуг азының көстүп кээри — эрликтин ажыл-херээ боор — ол улуг күчү-күш-биле меге кайгамчык демдектер кылып база ¹⁰ янзы-бүрү хевирниң бузуттуг дуурайлаашкыны бооп, бодун илере-дир. Алыс шынга ынакшыырындан база оон ачызында камгалап алгырындан ойталааш, өлүмчө бар чыдар улус анаа алзып алыр. ¹¹ Ынчангаш Бурган оларны будулар чорукка чагыргыптарга, олар мегеге бүзүрей бээр. ¹² Алыс шынга бүзүревейн, бузутка алыскан хамык улус шийтирзин дээш, Ол ынчаар кылган.

Чаныш-сыныш чок туржуңар

¹³ Дээрги-Чаяакчының ынакшааны ха-дунма, силер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер ужурулг бис! Чүге дээрге Ыдыктыг Сүлдениң силерни Бурганга аңгылаанын дамчыштыр база алыс шынга бүзүрээниңер дамчыштыр камгалады алзыннар дээш, Бурган силерни «баштайгы дүжүдү» кылдыр шилип алган. ¹⁴ Дээргивис Иисус Христостун өндүр чырынынче чедип алзыннар дээш, силерге сургаалдаанывыс Буянның Меддэ дамчыштыр Ол силерни ук камгалалче кыйгытгар болгай. ¹⁵ Ха-дунма, ынчангаш чаныш-сыныш чок туржуңар! Силерге аас-биле-даа, чагаага бижи-п-даа дамчытканывыс өөредигден быжы-биле туттунуңар.

¹⁶ Бурган биске ынак болгаш, Бодунуң авыралы-биле мөңгө аргалалды, ачылыг идеялды хайырлаан. Ам Дээргивис Иисус Христос биле Бурган Адавыс ¹⁷ чүректеринери сорук киризин, а ол ышкаш кандыг-даа бюянын ажыл-херээнер, чугаа-сөзүңер дээш быжыктырзын.

Бис дээш мөргүңер

3 ¹ Ха-дунма, түннелинде бис дээш мөргүүрүңерни дилеп тур бис. Дээрги-

* 2:4 Бузуттуг-бак язы — төөгүдө Бурган-биле демисешкен ындыг кижии сирий хаан Антиох Эпифан турган. Ол б. э. чедир II в. Бурганнын өргээзин бужартагкан. Павел ол ышкаш 40 ч. Бурганнын өргээзинге бодунуң дүрзүзүн тургузар бодаан рим император Гай Калигуланы сагынган чадавас. * 2:7 «Күш» деп сөстү ажыглааш, Павелдин кымыны азы чүнү бодап турганы эки билдинмес. Чамдык шинчиликчилер ол дээрге Рим күрүне-дир деп турар. Өскелери ол дээрге Ыдыктыг Сүлде-дир деп бодап турар.

2:1 Мф. 24:31; 1 Фес. 4:15-17 2:3 Мк. 13:5; Кол. 2:8; 1 Ин. 3:7; Өф. 5:6 || Дан. 7:24-25; 8:25; Ажыд. 13:4-5 2:4 Иса. 14:14; Иез. 28:2; Дан. 11:36 2:7 1 Ин. 2:18; 4:3 2:8 Иов 4:9; Иса. 11:4; Ажыд. 2:16 2:9 Мф. 24:24; Мк. 13:22; Ажыд. 13:14 2:10 1 Кор. 1:18 2:11 3 Хаан. 22:22; Иез. 14:9 2:13 Өф. 5:20 2 Фес. 1:3 || Иер. 2:3; Иак. 1:18; Ажыд. 14:4 2:14 1 Фес. 2:12 2:15 1 Кор. 16:13 2:16 1 Пет. 1:3 2:17 1 Фес. 3:13 3:1 1 Фес. 5:25

Чаяакчынын медээзи оккуру-биле неп-тереп, силерниң араңарга дег, алдаржый берзин. ² Оон аңгыда будалган болгаш бузуттуг-бак улустан Бурган бисти камгалазын дээш мөргүңер: чамдык улус Буян-ныг Медээге бүүзревес-ле болгай.

³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы сөзүңге шынчы. Ол силерни быжыктырып, бузуттуг эрликтен кадагалаар. ⁴ А бис айыткан чүүлүвүстү силерниң күүседип келгениңерге база ам-даа күүседиреңерге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыяк бүзүрелдиг бис. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы чүректеринерге Бодунуң бээри ынакшылче база Христостун бээри шыдамык чорукче орукту айтып берзин.

Ажыл чок орбаңар

⁶ Ха-дуңма, Дээргивис Иисус Христостун ады-биле силерге айыткап тур бис: кылыр ажыл чок амыдырап чоруур база бистен шиңгээдип алганы өөредигни эдербес ха-дуңманарнын чанынче чагдаванар*. ⁷ Бисти канчаар өттүрөөр ужуруунарны боттарынар билир-ле болгай силер. Чүге дээрге силерниң араңарга чалгаа улус диртпээн бис. ⁸ Кымнын-даа кескинди хлевин халаска чип, азыратпадыс, харын кайы-бирээңерге аартык болбас дээш, дүне-хүндүс дивейн, карак кызыл ажилдап келдивис*. ⁹ Силерден дуза дилээр эргевис чоғундан-даа эвес, а бистен үлгер аарыңарны күзээш, ынчаар кылдывис.

¹⁰ Кады турар үевисте, силерге мындыг дүрүм арттырган бис: «Кым ажылдаар хөңнү чогул, ол чем чивезин!»

¹¹ А ам араңарда чамдык улустун кылыр ажыл чок чурттап турары биске дыңналып тур. Олар боттары каяа-даа ажилдавайн, өскелерниң ажил-херээнче холгаарлаарына өйлежип турар дээр-дир. ¹² Ындыг улусту химиренмейн ажилдап, акша-хөренгизин боттары тыпсын деп, Дээрги Иисус Христостун адындан дужаап база кыйгырып тур бис. ¹³ А силер, ха-дуңма, буян тарыбырын могагшылап чокка уламчылаңар-ла.

¹⁴ Бо чагаада айтышкыннарывысты дыңнанас кандыг-бир кижиге бар болза, ону демдектей көрүп алыңар. Аңа ыянчыг болзун дээш, ооң-биле харыл-зашпаңар. ¹⁵ Ындыг-даа болза, аңаа дайзыныңарга дег хамаарылга көргүспөңер, а ха-дуңманарны дег, билиндир сурганар.

Түңөл байыр чедиришкиннери

¹⁶ Амыр-тайбынның үнер дөзү боор Дээрги-Чаяакчы Боду амыр-тайбынны силерге кажан-даа, кандыг-даа арга-биле хайырлазын. Дээрги-Чаяакчы шуптуңар-биле кады болзун! ¹⁷ Бодунуң холум-биле бижип олур мен: *Павелден байыр*. Ол чагаа мээңии-дир деп көргүзөр дээш, чагааларымның шуптузун ынчаар демдектеп тур мен. ¹⁸ Дээргивис Иисус Христостун авыралы силер бүгүдеге доктаазын!*

* ^{3:6} Еврейлерниң күш-ажылга хүндүткелдиг хамаарылгазы-биле деңнээрге, гректер болгаш римчилер ону бак көрүп, чүгле кулдарның кылыр херээ деп санап турганнар. Фессалоникада христиан ниитилелге ажилдаар хөңнү чок бооп, ниитилелдин бай кижигүннери оларны азыраарын дээр деп көөр улус турган хире. * ^{3:8} Павел кештен кылыр майгыңнар белеткеп турган (Аж.-ч. 18:3 көр). Ол болза аажок аар-берге болгаш эвээш төлөвирлиг ажил болур. * ^{3:18} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «амин» деп сөс-биле төнгөн.

^{3:2} Рим. 15:31; ² Кор. 1:10-11 ^{3:3} 1 Кор. 1:9; 1 Фес. 5:24; Евр. 10:23 || Мф. 16:13; Ин. 17:12
^{3:5} 1 Фес. 3:11 ^{3:6} У. ч. 6:6 ^{3:7} 1 Кор. 4:16; 11:1; 1 Фес. 1:6 ^{3:8} Аж.-ч. 18:3; 1 Фес. 2:9-10
^{3:9} 1 Кор. 9:4-5; 1 Фес. 2:6; Флм. 1:8 || 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 ^{3:10} Эф. 4:28;
 1 Фес. 4:11; 5:14 ^{3:11} 1 Тим. 5:13 ^{3:13} Гал. 6:9 ^{3:15} Мф. 18:15 ^{3:16} Рим. 15:33; Флп. 4:9;
 1 Фес. 5:23 ^{3:17} 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; Флм. 1:19

Тимофейге бирги чагаа

Кирилде

Тимофей болза еврей иелиг, грек адалыг кижиг турган (Аж.-ч. 16:1-3 көр). Ол Павел элчинин эң бердинген дузалакчыларынын бирээзи апарып, Буянның Медээни суртаалдаар сорулгалыг аян-чоруктарга ону хөй чыл иштинде эдерип чоруп келген. Бо чагаада Павел бодунуң кады ажылдап турар аныяк эжин хей-аът кирип, Эфес хоорайда христиан ниитилелче канчаар сагыш салыр талазы-биле чагыг-сургаалды анаа берип турар.

Чагааны ийи кезекке чарып болур. Бирги кезээнде (1–3 эгелер) Павел баштай Тимофейге меге өөредигге удурланыр херек дээрзин сагындырган. Оон соонда ол христиан ниитилелдин амыдыралында чурум дугайында, ылаңгыя Бурганга мөгейишскинге хамаарыштыр, чугаалап турар. Оон ынай ол бүзүрөөннер ниитилелини удуртукчулары болгаш оларның дузалакчылары кандыг болур ужурлуунуң дугайында чугаалаан. Ийиги кезээнде (4–6 эгелер) Павел Тимофейни Христоска бүзүрөөринин улегер-чижээ болуп, ниитилелдин кежигүннерин шын өөредиринге бодун бараан болдуруп кылдыр сургап турар. Павел ол ыпкаш Тимофейге бүзүрөөннеринин янзы-бүрү бөлүктеринге (кырган, аныяк, дулгауяк херээннер, кулдар) хамаарышкан сүмөлөр берген.

Кирилде сөстөр

1 Камгалакчывыс Бурганнын база идегеливис Христос Иисустуң айтышкыны-биле Христос Иисустуң элчини болган Павелден байыр. **2** Бүзүреливис айы-биле ёзулуг оглум Тимофей сеңээ бижидим.

Бурган Адавыстан база Дээргивис Христос Иисустан келген авырал, өршээл база амыр-тайбың сеңээ доктаазын!

Меге өөредиглерден кичээндире

3 Македонияже чоруп тура, сенден дилээним дег, Эфеске артып каарыңны күзеп тур мен. Ында чамдык улус меге өөредиглер непередип турар-дыр. Олардан соксаарын неге. **4** Оларга тоолчургу чугаалардан база төнмес-батпас ада-өгбе даңзылары тургузарындан ойталаарын чугаала. Ол бүгү чүгле аас-дыл үндүрер база улустуң кичээнгеин бүзүрөлгө үндөзилээн Бурганнын бодалындан чардыктырар. **5** А ол негелдениң

сорулгазы – арыг чүрөктөн, арыг арын-нүүрдөн, ак сеткилдиг бүзүрөлдөн үнер ынакшылды өөскүдери боор. **6** Чамдык улус ол бүгүдөн хая көрүнгөш, ужур-утка чок чулчуругже дүлнү берген-дир. **7** Олар ыдыктыг хоойлу башкылары болуксаар, ынчалза-даа чүнү чугаалап турарын-даа, оон туржук, чүнүң дугайында улусту бүзүредип турарын-даа угаап билбестер.

8 Чөп ажыглаар болза, ыдыктыг хоойлу эки дээрзин билир бис. **9** Бурганнын мурнунга актыг улуска ыдыктыг хоойлунуң херээ чогуң билир бис. Хоойлу дараазында улуска херек: хоойлу-дүрүм үрекчилеринге, чагырга билбестерге; Бурганнын хүндүлөвөс база бачыттыг улуска; Бурганни дорамчылап, Оон күзелинче сагыш салбас улуска; ада-иезинче холун көдүрерлерге, өлүрүкчүлерге; **10** самырааннарга база эрлер-биле холбашып турар эрлерге; кижилер оорлап, садарларга, мегечилерге база мегелеп херечилээрлерге; алыс шынның өөредигге удур кандыг-бир чүве үүлгөткөннерге.

1:1 Кол. 1:27 1:2 Аж.-ч. 16:1; Флп. 2:22; 2 Тим. 1:2 || 2 Ин. 1:3 1:4 1 Тим. 4:7; 2 Тим. 4:4; Тит. 1:14; 3:9 1:5 Рим. 12:9; 2 Тим. 2:22 1:6 1 Тим. 6:21; Тит. 1:10 1:8 Рим. 7:16 1:9 Гал. 5:23

¹¹ Ол өөредиг алгаг-макталдыг Бурганның алдарлыг Буянын Медээзинде сиңниккен, а ук Буянын Медээни меңээ бүзүрөп дааскан.

Бурганның өршээли дээш өөрүп четтиришикин

¹² Ажыл-херээмни кылыр күштү меңээ берген Дээргивис Христос Исуска өөрүп четтирдим. Чүгө дээрге Ол мени шынчы кижиг деп көргөш, Бодунга бараан боор кылдыр томуйлаан. ¹³ Ооң мурнунда Ону бак сөглөп, бүзүрөөн улусту истеп сүрүп, дора көрүп-даа чорзумза, Бурган меңээ өршээлин көргүскөн, чүгө дээрге мен ол бүгүнү үүлгедип тура, чүгө билбес база бүзүрөөн турдум. ¹⁴ Дээргивис Бодунун эгээртинимес авыралын Христос Исустан келген бүзүрөл болгаш ынакшыл-биле кады меңээ хайырлады.

¹⁵ Чигзиниг чок хүлээп ап, бүзүрөп боор шынныг сөстөр бо-дур: Христос Исусу бо делегейже бачыттыг улусту камгалап аар дээш келген. Мен ындыгларның эң багы-даа болзумза, ¹⁶ өршээл алдым, чүгө дээрге Христос Исус Бодунун кызыгаар чок шыдамын бачыттыгларның эң багы боор меңээ көргүзөрүн күзөөн. Христоска бүзүрөөш, мөңгө амьдыралды алыр хамык улуска мээң үүлө-чолум үлөгер болган. ¹⁷ Мөңгө Хаанга, өлүм чок, көзүлбес кара чаңгыс Бурганга кезээ-мөңгөдө мактал-хүндү база алдар доктаазын! Аминь.

Павелдин Тимофейни сорук кииргени

¹⁸ Оглум Тимофей, кажан-бир шагда сеңээ хамаарыштыр чугаалаан өтүр билген меделгелдерге сылдап, сеңээ мындыг чагыг берип ор мен. Сен ол сөстөр-биле чепсегленгеш, эки чаалажып көр. ¹⁹ Бүзүрелиңни база арыг арын-нүүрүннү кадагала, чүгө дээрге ону тооваан чамдык улустун бүзүрели буураан болгай. ²⁰ Ындыгларга Именей

биле Александр хамааржыр. Бурганны бак сөглөөр чоруун кагдырар дээш, мен оларны эрликтин эргезинге хүлээдиң берипкен мен.*

Мөргү дугайында

2 ¹ Сенден чүдөн артык дилээм бо-дур: Бурганга делеглерлиг, чалбарыглыг, өөрүп четтиришикинниг, өскелерге болушкан мөргүлдер — бүгү улус дээш мөргүлдер болзун. ² Хааннар биле эрге-чагырга ээлээннер база ол санче кирзин. Бистиң оожум база амыр-шөлөөн, Бурганны хүндүлөп, Анаа төлөптиг амьдырап шыдаарывыс дээш, ол ындыг болзун. ³ Ындыг боорга, эки-даа, Камгалакчывыс боор Бурганга таарымчалыг-даа. ⁴ Бурган бүгү улустун камгалалды алырын база алыс шынны билип аарын күзөп турар. ⁵ Чүгө дээрге Бурган-даа чаңгыс, Бурган биле кижиг төрөлгөтөнниң эптештирикчизи — Боду база кижиг — Христос Исусу-даа чаңгыс! ⁶ Ол Бодун шупту улусту хостаар дээш өргөөн. Бурганны бодалын Ол чогуур үлө ынчалдыр херечилөөн*. ⁷ Ооң ужурунда Бурган мени бүзүрөл биле алыс шынны өске чоннар улусунга меделезин дээш, элчин база башкы кылдыр томуйлап каан. Силерге чугаалаан чүвөм шынныг*, мен мегелевейин тур мен!

⁸ Ынчангаш эр улус каяа-даа жаз мөргүп чорууан күзөп тур мен. Олар киленвейин, алгыжып-кырышпайн, актыг колдарын өрү сунуп, мөргүзүннер. ⁹ Шап ынчаар херээжен улус база уjur-чурумга таарыштыр кеттинип, эгеничел база бодамчалыг чоруу-биле боттарын каастаар уjurлуг. Бажын аянын таартканы, алдыны, ак шуру эргинези база үнелиг хеви-биле каастанмазыннар. ¹⁰ А ооң орнунга Бурганны хүндүлээр дээш херээжен улус буянын херектери-биле боттарын каастаар уjurлуг. ¹¹ Өөредиг ап турар херээжен улус оожум, бүрүнү-биле дыңнангыр болзун. ¹² Херээжен кижиниң

* 1:20 Бачыттыг улусту христиан ниитилелден үндүрерин ынча деп турар хире. Ол болза оларны эрликтин чагыргазынч эгидерин айыткан. * 2:6 Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң дугайында херечилел чогуур үлө келген». * 2:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мен Христоска башкарткаш» деп сөстөрни немээн.

1:11 Тит. 1:3 1:12 Аж.-ч. 9:22; Флп. 4:13 1:13 Аж.-ч. 8:3 || Аж.-ч. 3:17 1:14 Рим. 5:20 1:15 1 Тим. 3:1; 4:9; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 || Мф. 9:13; Мк. 2:17 1:18 1 Тим. 4:14 || 2 Кор. 10:4; 2 Тим. 2:2-4 1:20 2 Тим. 2:17; 4:14 || 1 Кор. 5:5 2:2 Эзра 6:10 2:3 1 Тим. 5:4 2:4 Иез. 18:23; 33:11; 2 Пет. 3:9; Тит. 1:2; 2:11 2:5 Гал. 3:20 2:6 Мф. 20:28 || Тит. 1:3 2:7 Аж.-ч. 9:15; Рим. 1:5; Гал. 1:15-16 || Эф. 3:7-8; 2 Тим. 1:11 || Рим. 9:1; 2 Кор. 11:10 2:9 1 Пет. 3:3-4 2:11 Тит. 2:5 2:12 1 Кор. 14:34

өөредирин азы эр кижини чагырарын чөпшээревейн тур мен. Ол бодун оожум ап чорзун. ¹³ Бурган баштай Адамны, а ооң соонда Еваны чаягаан-на болгай. ¹⁴ Адам-даа эвес, а Ева дуурайлаткаш, Бурганның хоойлузун уреди чоп! ¹⁵ Ындыг-даа болза, херэежен кижн бүзүрелдиг, ынакшылдыг, ыдыктыг база эки мезүлүг амыдырап чоруур болза, ол ажы-төл божуп, камгалалды алыр*.

Христиан ниитилелдин удуртукчулары

3 ¹ Шынныг өстөр бо-дур: кандыг-бир кижн христиан ниитилелдин удуртукчузу боор дээш чүткүүр болза, ол эки ажал-херек кылыксаан-дыр. ² Ынчаарга удуртукчу кижн ону буруудаткы дег чүвө чок, кадайынга өскерилбес*, бодун туттунуп билир, бодамчалыг, төлөптиг алдынын чоруур, хүндүлээчел ээ, улусту өөредип шыдаар кижн боор ужурлуг. ³ Ол арагаже сундукпас, соодаачы эвес, оожум-топтут, эп-найыралдыг, акша-мөңгүнгө чазыйлаас; ⁴ бодунуң өг-бүлезин эки башкарып шыдаар, дыннангыр база ону бүгү талазы-биле хүндүлээр ажы-төлдүг кижн боор ужурлуг. ⁵ (Бодунуң өг-бүлезин башкарып шыдаас кижн Бурганга бүзүрэннер ниитилели дээш канчап сагыш човаарыл?) ⁶ Ол кижн Христоска чоокта чаа бүзүрэн улус санынче кирбес ужурлуг, оон башка бодун өрү көрдүне бээр база эрликке дөмөйлөштгир шииттирип аар*. ⁷ Христиан ниитилелден дашкаар ооң ат-сураа база чүглө эки боор ужурлуг, оон башка ол бак атка кирип, эрликтин дузаанга туттуруп аар.

Христиан ниитилелде дузалакчылар

⁸ Дузалакчылар база хүндүлөлгө төлөптиг, ак сеткилдыг, арагага сунду чок, алыккак-чиксек эвес улус боор ужурлуг. ⁹ Олар арыг арын-нүүр-биле бүзүрелдин ханы алыс шынын эдерер ужурлуг. ¹⁰ Ду-

залакчыны база баштай шенээр херек. Оларга улур кандыг-даа буруудалдышкын тыгылбаза, дузалакчылар бооп бараан болгайлар аан.

¹¹ Оларнын кадайлары база хүндүлөлгө төлөптиг, хоп-чип дажывас, бодун туттунуп билир, бүгү тала-биле бүзүрөп боор улус болзун. ¹² Дузалакчылар кадайларынга өскерилбес*, ажы-төлүн база өг-бүлезин эки башкарып шыдаар улус боор ужурлуг. ¹³ Эки бараан бооп келген улус хүндүлүг байдалды чедип алыр база Христос Иисуска бүзүрелди коргуш чок суртаалдаар боор.

Өндүр улуг чажыт

¹⁴ Бо бүгүнү сенээ бижидим, ооң кандында удавас сенээ чедө бээримге идегеп олур мен. ¹⁵ Саадай берзимзе, дириг Бурганга бүзүрэннер ниитилелинге — алыс шынын чөлөнгийн болгаш үндезининге, Бурганның өг-бүлезинге бодунну канчаар алыр ужурлуунну билип алзын дээш, бижээним ол.

¹⁶ Ийет, маргыш чок, чүдүлгевистин чажыды өндүр улуг:

Христос кижн мага-боттут бооп чедип келген, Ооң чөптүг-шыннын Сүлде көргүскен, Ону дээрнин төлээлери көргөн, Ооң дугайында Буяннын Медээни элчиннер аймак-чоннарга суртаалдаан, бо делегейнин улuzu Анаа бүзүрөй берген база Ол Бодунуң өндүр беддин көргүзүп, дээрже көдүрлүп үнө берген.

Меге башкылар дугайында

4 ¹ Сөөлгү үелерде чамдык улустуң бүзүрелден ойталай бээрин Ыдыктыг Сүлде тодаргай чугаалап турар. Олар мегенин сүлделерин дыннап, буктардан укталган өөредиглерни эдере бээрлер. ² Шаак ындыг өөредиглер шуут арын-нүүр чок, ийи арыннын мегечилерден кээр. ³ Олар улустун өгленирин азы кандыг-бир чем чиирин хоруп турарлар. Ындыг болза-даа,

* 2:15 Азы: «Ажы-төл божуур үезинде Бурган ону кагаалаар». Ол үениң өске-даа христиан ниитилелдеринге дег, Эфеске база өг-бүдө тудары болгаш ажы-төл чаяарын хүлээвес меге өөредиглер тыгтып келген хире (1 Тим. 4:3 көр). Оларга удурланыштыр Павел элчин херэежен кижн бурун үнелиг кыс кижн болгаш ие бооп артыпшаан, камгалап алыр деп онзалап демдегелеп турар. * 3:2, 12 Азы: «Чүглө чаңгыс катап кадай алган». * 3:6 Азы: «Эрликке буруудаттырар».

2:13 Э. д. 2:7, 22 2:14 Э. д. 3:6, 13; 2 Кор. 11:13 3:1 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 3:2 Тит. 1:6-9 3:3 Тит. 3:2 || Мф. 6:19; 1 Тим. 6:9; Евр. 13:5 3:7 2 Тим. 2:26 3:8 Аж.-ч. 6:3; 1 Пет. 5:2; Тит. 1:7 3:11 Тит. 2:3 3:16 Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 2 Ин. 1:7; Евр. 2:14 || Мк. 16:19; Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 4:1 1 Ин. 2:18; 2 Тим. 3:1 || 1 Ин. 4:6 || Иак. 3:15; 2 Пет. 2:1; Ажыд. 2:24 4:3 Рим. 14:2; Кол. 2:16, 21

алыс шынны билир, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрэн улус өөрүп четтирип хүлээп алзын дээш, Бурган ол чемни чаяаган болгай. ⁴ Бурганнын бүгү чаяалгазы эки болганда, өөрүп четтирип хүлээп ап турар кандыг-даа чүүлдерден ойталаан херээ чок. ⁵ Чүгө дээрге ону Бурганнын сөзү-биле база мөргүл-биле ыдыктап турар.

⁶ Бүзүрэн ха-дунманга шак ындыг суртаалдан берзинзе, Христос Иисустун шынчы чалчазы: бүзүрелдин сөстери-биле база эдергениң алыс шын өөредиг-биле доруктур азыраткан кижии боор сен. ⁷ А Бурганны дорамчылаан мелегейзиг чугаалардан чайлап чор, бодуну Бурганны хүндүлээр амыдыралга дадыктыр. ⁸ Мага-бот дадыктырары чүгө чангыс талазы-биле ажыктыг боор, а Бурганны хүндүлээри бүгү талазы-биле ажыктыг, чүгө дээрге ында амгы-даа, келир-даа амыдыралдын азаашкыны бар. ⁹ Чигзиниг чок хүлээп ап, бүзүрөп боор шынныг сөстөр бо-дур. ¹⁰ Бүгү улустун, ылаңгыя бүзүрэннерниң, Камгалакчызы боор дириг Бурганга идегээш, карак кызыл ажылдап, ол идегел дээш демисежи^{*} чоруур-дур бис.

¹¹ Улустан ону негеп, ыпчаар өөрөт.

¹² Аныяк боорунга, кым-даа сени херекке албайн барбазын. Бүгү чүүлдер талазы-биле: чугаа-сөзүн, бодуну ап чоруурун, ынакшылын, бүзүрелин база арыг-чаагайың-биле бүзүрэннерге үлегер бол.

¹³ Мен келгижемге чедир, Бижилгени улуска номчурунга, суртаалдаарыңга база өөредиринге бодуну бараалгадып көр. ¹⁴ Удуртукчулар холдарын сеңээ дээскеш, өттүр билип медеглээни-биле сеңээ берген Ыдыктыг Сүлдениң ачы-буяанныг белээн херексөвейн барба. ¹⁵ Бо бүгүңү карак кызыл кылып көр, бүгү бодуну хүлээлгелеринге бараалгат, ыпчаан сээң өзүлденни хамык улус көрүп каар. ¹⁶ Бодуну болгаш өөредип турар чүүлүңү кичээңгейлиг хайгаара. Ол бүгүден быжыг туттун. Ыпчаар кылып чоруур болзуңза, бодуну-даа, дыннакчыларыңны-даа айыылдан кадалап алыр сен.

Бүзүрэннерге хамаарыштыр хүмээлге

5 ¹ Назыны дөгээн ашактарны доңгун чемелеве, а бодунуң ачаң-биле чугаалашканың дег, эвилең чугаалаш. Аныяк эрлерге дунмаларыңга дег хамаарылгалыг бол. ² Назыны дөгээн кадайларга — аванга дег, аныяк херээжен кижилерге — кыс дунмаларыңга дег, арыг-чаагай, топтут хамаарылгалыг бол.

³ Ылап чааскаан арткан дулгуяк кадайлар дээш сагыш чова. ⁴ Дулгуяк херээженниң ачы-төлү азы уругларының уруг-дарыы бар болза, олар ада-иезинин, кырган ада-иезиниң азыралын чандырып, чүнү-даа мурнай боттарының өг-бүлезиниң улузу дээш сагыш човап, бүзүрэнниң херек кырында көргүзүп өөрөззиннер. Ындыг чорук Бурганга таарымчалыг-дыр. ⁵ Чааскаан арткан, сагыш човап чедип кээр кижизи чок ылап дулгуяк кадай Бурганга идегээр база дүн-хүн дивейн мөргүп, Оон дуза дилээр. ⁶ А бодунун таалалын сүрүп чурттаан дулгуяк херээжен диригге-ле өлүп калган боор. ⁷ Кым-даа оларны чемелээр чылдак тыппазын дээш, ол бүгүңү дулгуяктар биле оларның төрөлдеринден неге. ⁸ А кандыг-бир кижии бодунуң төрөлдери, ылаңгыя өг-бүлөзи дээш сагыш човавас болза, ол кижии бүзүрелден ойталаан боор база бүзүрели чок кижиден дора боор.

⁹ Дулгуяк кадайлар даңзызынче чүгле алдан хардан эвээш эвес назылыг, ашаанга өскерилбейн чораан улусту^{*} кири бижи. ¹⁰ Олар дээрге буянын херектер кылып чорааны-биле билдингир, ачы-төлүн өстүр азырап каан, аалгыларга хүндүлээчел, Бурганның улузунга бараан болуп келген, хай-халапка таварышканнарга дузалап чораан база янзы-бүрү буянын херектерге ботгарын бараалгаткан херээженнер болзун.

¹¹ А аныяк дулгуяктарны даңзыже кирибе. Оларның таалап сүрген күзээшкиннери Христоска бердингенинден күшүгү апаарга, олар ашакка барыксай бээр. ¹² Христоска берген азаашкынын

* 4:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Демисежи» эвес, а «Бак атка кирерин шыдажып» деп бижээн. * 5:9 Азы: «Чүгө чангыс катап ашакка барган улусту» (3:2 көр).

4:4 Э. д. 1:31; Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; Тит. 1:15 4:5 Э. д. 1:25 4:7 1 Тим. 1:4; 2 Тим. 2:16; 4:9 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 4:10 Флп. 1:30; Кол. 1:29 4:12 Тит. 2:15 || 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; Тит. 2:7 4:14 1 Тим. 1:18 || Аж.-ч. 6:6; 1 Тим. 5:22; 2 Тим. 1:6 4:16 Иез. 33:9 5:1 Тит. 2:6 5:4 1 Тим. 2:3 5:6 Ажыд. 3:1 5:10 Ин. 13:14; Аж.-ч. 9:36

ээлевээн дээш, олар буруу шавышкынг-га таваржырлар. ¹³ Оон ангыда олар, кылыр чүве чок боорга, бажыннар кезип маңажыр чаңчыл тып аарлар. Ажыл кылбас, амыр-шөлээн боорундан ангыда, хоп-чип база дажып, киришпеске киржиш, чугаалавас ужурлуг чүвезин чугаалап чоруп бээрлер-дир. ¹⁴ Ынчангаш аныяк дулгуяк кадайларның ашакка барып аарын саналдап тур мен. Олар ажы-төл төрүп, бажың-балгадын ажаазыннар база дайзыннарывыска бисти бак сөглээр чылдак бербезиннер. ¹⁵ Оон башка дулгуяк кадайлар аразында бүзурелинден ойталааш, эрликти эдерип чорупканнар ам бар апарган болгай. ¹⁶ Кандыг-бир бүзүр-рээн херээжен кижиг* дулгуяк арткан хер-рээр төрелдерлиг болза, олар дээш са-гыш човаашкынны христиан ниитилелче чая кагбайн, бодунга хүлээнип аар ужу-рлуг. А христиан ниитилел ылап чааскаан арткан дулгуяктарга дузалашсын.

¹⁷ Башкарар ажылын эки кылып ту-рар удуртукчулар, ылангыс суртаалдаар база өөредир ажылга кызымактар, мак-тал-хүндү биле төлевир* алзыннар. ¹⁸ Чүгө дээрге Бижилгеде мынчаар чугаалаан:

«Тараа бастырып турар шарыга хээрик кедирбе»,

а ол ышкаш:

«Ажылдаан кижиг төлевир алырынга төлөптийг боор».

¹⁹ Ийи азы үш херечи бадыткаваан-да, удуртукчуга одур буруудадышкын-ны хүлээве. ²⁰ Өске улус база сезинзин дээш, бачыг үүлгедикчилерин хөйүнү мурнунга сойгала.

²¹ Бурганның, Христос Иисустун база дээрнийң шилиттинген төлээлер-иниң мурнунга сеңээ айыткап тур мен: бо айтышкыннарны эдерерде, кымны-даа ылгай көрбе, чүнү-даа чаңгыс тала-лап кылба.

²² Дээрги-Чаяакчыга бараан боору-биле ыдыктап, кымга-даа далаш-биле хо-лун дээспе, өскелерниң бачыдынга ки-ришпше, бодунну арыг хевээр кадагала.

²³ Моон сонгаар чүгле суг ижип тур-ба, сээн ижин-баарыңга дагузалаар кыл-дыр бичи виноград арагзындан база иш, чүгө дээрге болганчок-ла аарыыр-дыр сен.

²⁴ Чамдык улустун бачыттары ам-дыгааштан көнгүс илден база шииткел-че оларны дорт аппарат чоруур, а өске-лерниң бачыттары сөөлзүредир илереп кээр. ²⁵ Буянын херектер база ындыг: чамдыгызы амдыгааштан илден, а ын-дыг көскү эвестери дөмей-ле алызы ба-рып илерей бээрлер.

Б¹ Бурганның ады база христиан өөре-диг бак атка кирбезин дээш, кулдан-дырганнар ээлерин бүрүн алдар-хүн-дүге төлөптийг улус кылдыр көрзүннер. ² Христиан ээлерлиг кулдар, бүзүр-рээн ха-дунмавыс дээш-ле, оларны хостуг чанна-вазыннар. Харын-даа улам чүткүлдүг ба-раан болзуннар, чүгө дээрге кулдар ха-ны ынак, бүзүр-рээн ха-дунмазынга бараан болуп, оларга ачызын көргүзүп турар-лар-дыр.

Ылап шын эртине-байлак

Бо бүгүгө өөредир база синниктир сургаар ужурлуг сен. ³ Оон өске чүүлдер-ге өөредир, Дээргивис Иисус Христос-тун шынныг сөстеринден база Бурган-ны хүндүлээри-биле дүгжүр өөредигден ойталаар кандыг-бир кижиг турар болза, ⁴ ол дээрге менээрзентеш, боду чүнү-даа билбес, аас-дынл кылып, хоозун маргыл-даа үндүреринге хандыкшылдан аараан күжүр-дүр. Оон оозундан чүгле адааргал, алгыш-кырыш, бак сөглежири, кара са-гыштыг каразыглар; ⁵ утааны чайылган, алыс шындан астыккан улустун аразынга төнмес-батпас аас быллаажыр чорук үнер. Олар Бурганга бараан боорун чүгле байып аарынче орук кылдыр көрүп турарлар.

* 5:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бүзүр-рээн херээжен кижиг» деп сөстөргө «Азы бүзүр-рээн эр кижиг» деп сөстөрнү немээн. * 5:17 «Мактал-хүндү биле төлевир» деп сөстөрнү болгу дег өске уткалары мындыг: «Ийи дакпыр мактал-хүндү» азы «Ийи дакпыр төлевир».

5:13 2 Фес. 3:11 5:14 1 Кор. 7:9 || Тит. 2:8 5:17 Рим. 12:8; 1 Фес. 5:12 5:18 Ы. х. к. 25:4; 1 Кор. 9:9 || Лк. 10:7 5:19 Ы. х. к. 19:15 5:20 Ы. х. к. 13:11 || Гал. 2:14; 2 Тим. 4:2; Тит. 1:13; 2:15 5:22 Аж.-ч. 6:6; 1 Тим. 4:14; 2 Тим. 1:6 || 2 Пет. 3:14; 1 Ин. 5:18; 2 Ин. 1:10; 1 Тим. 5:22 5:23 У. ч. 20:1; 23:20; 31:4; Эф. 5:18 6:4 1 Пет. 2:18; Эф. 6:5; Кол. 3:22; Тит. 2:9 6:2 Флм. 1:16 6:3 Рим. 16:17 6:4 2 Тим. 2:14, 23; Тит. 3:9 6:5 2 Пет. 2:3; Тит. 1:11

⁶ Ийет, Бурганны хүндүлээри бодунун байдалыңа сагыжы ханар кижиге кончуг улуг олча-кежик болбайн канчаар. ⁷ Бо делегейже чүнү-даа эккелбээн бис, моон чоруурда база чүнү-даа ап шыдавас бис. ⁸ Чемивис биле идик-хевивис-ле бар болза, ол биске четгир ужурлуг. ⁹ А кымнар бай болуксаарыл, олар күткүлгөжө кире бээр. Ындыг кижилер хөйлө мелегей база хоралыг күзээшкннерге алзып, буураашкын болгаш өлүмчө кири идип турар дузакка туттурлар. ¹⁰ Бузуттуң бүгү хевирлериниң үнөр дөзү – акша-хөрөңгиге хандыкшыл. Ону чедип алыксааш, бүзүрелдин оруундан чайлай берген, боттарыңа хөй хинчек онааштырган улус чок эвес болдур ийин.

Бүзүрел дээш төлөптиг демисеш

¹¹ А сен, Бурганның кижизи, ол бүгүден ойлап-дес! Чөптүг-шынныг чорукче, Бурганны хүндүлөп чурттаарынче, бүзүрелче, ынакшылче, шыдамык чорукче, чөпшүл боорунче чүткү. ¹² Бүзүрел дээш төлөптии-биле демисеш, мөңгө амыдыралды чаалап ал. Ол амыдыралче Бурган сени кыйгырган болгай, а сен хөй херечилер мурнунга бүзүрелиңни ажы-биле тулган эки медеглээн сен. ¹³ Бүгү амытаннарны тыңгарган Бурганның мурнунга-даа, ол-ла бүзүрелди Понтий Пилатка тулган эки херечилээн Христос Иисустун мурнунга-даа сенээ чагып тур мен: ¹⁴ Дээргивис Иисус Христостун эеп кээр хүнүңгө чедир сенээ дужааган бүгү чүүлдү арыг-шынчы болгаш бичии-даа кем

чок сагып көр. ¹⁵⁻¹⁶ Оон эеп кээрин Бурган – кара чаңгыс амыр-чыргалдыг Чагырыкчы, хааннарның Хааны болгаш тергидээннерниң Дээргизи, кара чаңгыс өлүм чок Бурган биске чогуур үеде ажыдып бээр. Ол кымның-даа чоокшулап шыдавазы чырыкта чурттап турар – кым-даа, кажан-даа Ону көрбээн база көрүп-даа шыдавас. Алдар-хүндү база мөңгө күчү Аңаа доктаазын! Аминь.

Бай христианнарга чагыс

¹⁷ Амгы амыдыралыңа бай улусту таптыг сурга: адыргавазыннар, идегел чок эргине-байлакка ынанмазыннар, харын бистин сеткил ханар бүгү чүүлүвүстү элбээ-биле хандырып бээр Бурганга ынанзыннар. ¹⁸ Буян тарыырын, буянныг ажыл-херээ-биле байыырын, экииргек боорун база өске улус-биле эргине-байлаан үлежиринге белен боорун оларга айгыт. ¹⁹ Алыс шын* амыдыралды чедип аар дээш, келир үеде быжыг үндезинни олар боттарыңа ынчалдыр салып алзыннар.

Түңнел чагылар

²⁰ Тимофей, сенээ бүзүрөп каан бүгү чүүлдү кадагала. Бурганга таарымча чок шуугаазындан база улустун «билиг» деп адап турары алыс шынга удур өөредигден чайлап чор. ²¹ Чамдык улус ону шиңгээттивис деп чарлаттыңаш, бүзүрелдин оруундан аза берген-дир.

Бурганның авыралы силерге доктаазын!*

* 6:19 Өске бурунгу сөзүглелдерде «алыс шын» эвес, а «мөңгө» деп бижээн. * 6:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерге доктаазын» эвес, а «Сенээ доктаазын! Аминь» деп бижээн.

6:6 Флп. 4:11 6:7 Иов 1:21; Ыд. ыр. 48:18; Эклл. 5:14 6:8 У. ч. 30:8 6:9 У. ч. 15:27; 23:4; Мф. 6:19; Лк. 12:15; Евр. 13:5 6:10 Хост. 23:8; Ы. х. к. 16:19 6:11 Ы. х. к. 33:1; 3 Хаан. 17:21; 2 Тим. 3:17 6:12 2 Тим. 4:7; Иуда 1:3 6:13 Лк. 3:1; 23:1; Аж.-ч. 3:13 6:15-16 Ы. х. к. 10:17; Ажыл. 17:14; 19:16 || Хост. 33:20; Ин. 1:18 6:17 У. ч. 23:5; 27:24 6:18 Лк. 12:21 || Рим. 12:13; Эф. 4:28 6:20 2 Тим. 1:12 || 2 Тим. 2:16 6:21 1 Тим. 1:6

Тимофейге ийиги чагаа

Кирилде

Тимофейге ийиги чагаа Павел элчиннің бижээн чагааларының эн сөөлгүзү боору ылап хире.

Чагаада Павел катап база бодунуң шынчы дузалакчызы Тимофей-биле чугаа кылган. Павел, бодунуң байдалы аар-берге-даа болза, бүгү чуртталгазында ону деткип келген Бурганны алдаржыдып турар. Өлүмден ол кортпас, Христос-биле харылзаалыг мөңгө амыдырал ону манап турар дээрзинге ол бүзүрээр. Ындыгдаа болза, христиан ниитилелдер Иисуска бүзүрели дээш истеп сүрүүшкүннерге таваржырын билир болгаш, Павел олар дээш сагыш човаашкынын илереткен. Ынчангаш ол Тимофейни (ооң-биле кады бүгү христианнарны) хилинчек-човаланны көрүп тургаш безин, Христоска чайгылыш чок шынчы боор кылдыр сургап турар. Ол ыпкаш Павел Тимофейге Буянның Медээни үргүлчү суртаалдарын база улусту Дээрги-Чаяакчы дугайында алыс шынга өөредирин сагындырган.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг апаргаш, Бурганның азааны мөңгө амыдыралды медеглээри-биле Ооң күзел-соруун ёзуугар айбылаткан кижиден, Христос Иисустуң элчини Павелден байыр. ² Ханы ынак оглум Тимофей сеңээ бижидим. Бурган Адавыстан база Дээргивис Христос Иисустан келген авырал, өршээл база амыр-тайбың сеңээ доктаазын!

Буянның Медээни суртаалдарыңга шынчы чорук

³ Сени сактып, дүне-хүндүс үргүлчү мөргүл кылган санымда-ла, ада-өгбем дег, арыг арын-нүүр-биле бараан бооп чоруурум Бурганга өөрүп четтирер-дир мен. ⁴ Карааң чажын сактып чор мен, ол ыпкаш сени аажок көрүксеп тур мен: ужуражылга мени өөрүшкү-биле бүргөптер боор! ⁵ Сеткилиң ханызыңдан бүзүрээниңни сактыр-дыр мен: кырган-аваң Лоида биле аваң Эвника база ынчалдыр бүзүрөп чораан болгай. Оларны дег бүзүрел сенде база бар дээрзинге ыяк бүзүрээр мен.

⁶ Аңаа сылдап алгаш, сагындырып ор мен: холдарымны сеңээ дегзиримге, Бургандан алганың ачы-буянның белектин одун өжүрбейн көр. ⁷ Бурган биске коргуушкуннуң сүлдезин эвес, а күчү-күштүң, ынакшылдың, бодамчалыг боорунун сүлдезин берген болгай. ⁸ Ынчангаш Дээргивисти херчилээринден ыятпа, Ол дээш хоругдаттырган менден база ыятпа. Харын Бурганның сеңээ бээри күшке дайнгаш, Буянның Медээни суртаалдааным ужун хилинчээмни үлежиң көр. ⁹ Бурган бисти камгалааш, Ооң ыдыктыг улузу боору-биле кыйгырып алган. Ол ону бистин кылган ажыл-херээвис дээш эвес, а Ооң Бодунуң сорулгазы база авыралы дээш кылган. Ол биске ук авыралын Христос Иисусту дамчыштыр үе-шагның мурнунда хайырлаан. ¹⁰ А ам Бурган оозун Камгалакчывис Христос Иисустуң биске чедип келгенин дамчыштыр көргүскен. Христос өлүмнү күш чок болдурган база Буянның Медээни дамчыштыр мөңгө амыдырал биле өлүм чок чоруктуң чырынын бо делегейге эккелген.

^{1:1} Тит. 1:2; Евр. 9:15 ^{1:2} Аж.-ч. 16:1; Флп. 2:22; 1 Тим. 1:2 || 2 Ин. 1:3 ^{1:3} 1 Фес. 3:10 || Аж.-ч. 23:1; 2 Кор. 1:12 || Рим. 1:8; Флм. 1:4 ^{1:5} Аж.-ч. 16:1 ^{1:6} Аж.-ч. 6:6; 1 Тим. 4:14; 5:22 ^{1:7} Рим. 8:15 ^{1:8} Мк. 8:38; Рим. 1:16 || 2 Тим. 2:3; 4:5 ^{1:9} Рим. 3:27; Эф. 2:4, 8; Тит. 3:5 ^{1:10} 1 Кор. 15:54-55 || Рим. 16:26

¹¹ Бурган мени ол Буянын Медээни медээчизи, элчини база башкызы* кылдыр шилип томуylaп каан! ¹² Мен ам ол бүгү чүүддер дээш хилинчек көрүп тур мен. Ынчалза-даа ол дээш ыятпас мен, чүге дээрге Кымага бүзүрээнимни билир болгаш, сөөлгү хүнге чедир Ооң меңээ идегээн чүүлүн* кадагалап шыдаарынага бүзүрээр мен.

¹³ Менден дыннааның сөстерден тутун, олар сенээ шынныг өөредигиниң үлегери болзун, Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг апаргаш, бүзүрелдик база ынакшылдыг бооп амыдыра. ¹⁴ Сенээ идегээн бүгү буянын бисче сиңнигип кире берген Ыдыктыг Сүлдениң күжү-биле кадагала.

¹⁵ Асия девискээринде хамык улус, ооң иштинде Фигелл биле Эрмоген, мени каапкаш барганын билир сен. ¹⁶ Онисифорнуң өг-бүлезинге Дээрги-Чаякакчы Бодунуң өршээлин көргүссүн, чүге дээрге ол мени чеже-даа катап часкарып келген база мээң кинчилерим көргөш-даа, менден ыятпаан болгай. ¹⁷ Ол Римге кээп чорааш, кызымак дилеп тургаш, мени тып алган. ¹⁸ Сөөлгү хүн кээрге, Дээрги-Чаякакчы аңаа Бодунуң өршээлин хайырлазын. Ооң Эфеске меңээ кайи хире дузалаанын бодун кончуг эки билир сен.

Христоска бердинген дайынчы

2 ¹ Оглум Тимофей, Христос Иисустан келген авыралдан күш кирип көр. ² Хөй санныг херечилер мурнунга менден дыннаан өөредиглериңиң өскелерни өөредип шыдаар шынчы улуска идегеп берип каг. ³ Христос Иисустуң бердинген дайынчызы дег, хилинчекти кады шыдажып эртеринге белен бол. ⁴ Кандыг-даа дайынчы тайбың амыдыралдың ажил-херээ-биле бодун чардыктырбас, ол чүгле ону албан-күлээлгеже кыйгырган шериг даргазының аайындан эртпезин бодаар. ⁵ Дүрүмнер ёзугаар маргылдашпас болза, спортчу маргылдаага киришкен кым-даа тиилекчиниң шаңналын албас. ⁶ Кара дерин төп

ажылдаан тараачын дүжүттөн бодунун үлүүн баштайгы ээлчегде алыр ужурулуг. ⁷ Мээң чүну чугаалаанымны бодап көр. Бо бүгүң угааптар арганы Дээрги-Чаякакчы сенээ бээр.

⁸ Мээң суртаалдап турарын Буянын Медээде чугаалааны дег, өлүгүр аразындан катап дирлип келген Иисус Христосу – Давидтин уре-салгалын сактып чор. ⁹ Буянын Медээни суртаалдааным дээш хилинчек көрүп, херектен дег бектиг-дир мен. Ынчалза-даа Бурганнын медээзин бектээри болдунмас! ¹⁰ Бурганнын шилээни улузу база Христос Иисусту дамчыштыр кээр камгалалды мөңгө алдар-биле катай алзыннар дээш, оларны бодаанымдан, чүну-даа шыдажып чор мен.

¹¹ Шынныг сөстер бо-дур:

«Ооң-биле кады өлгөн болзувусса, Ооң-биле кады амыдыраар бис. ¹² Ам шыдажып турар болзувусса, Ооң-биле кады чагыраар бис. Оон ойталаар болзувусса, Ол база бистен ойталаар. ¹³ Аңаа шынчы эвес-даа болзувусса, Ол шынчы бооп артар, чүге дээрге Ол Бодунга Боду ескерлир эвес.»

Бурганнын чүүлзүнгени бараан болучу

¹⁴ Хамык улуска бо дугайында сагындыр. Сөстөр дугайында маргышка киришпезиннер дээш, оларны Бурганнын мурнунга шынгы кичээндир. Дыңнакчыларга ооң ажыы чок, а чүгле хора чедирер. ¹⁵ Бурганнын мурнунга шылгаттынган, алыс шынныг медээни улуска хажытпайн дамчыдып турар ажилчын, ыядар чүвези чок кижжи кылдыр көстүп, Ол сени чүүлзүңнү дээш, бар шааң-биле оралдап.

¹⁶ А Бурганны дорамчылаан хоозун чугаалаар чайлап чор. Оларга алзыпкан кижжи Бургандан улам-на ырап бар чыдар. ¹⁷ Ындыг улустуң өөөреди, ириң-недир оюлган дег, үздүрөп, нептереп-ле ораар. Оларнын аразында Именей биле Филит ийи бар. ¹⁸ Олар алыс шыннын

* 1:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Башкызы» деп сөске «Өске чоннар улузунуң» деп сөстөрни немээн. * 1:12 Азы: «Мээң Бурганга идегээн чүүлүмнү».

1:11 1 Тим. 2:7 1:12 2 Тим. 2:9 || Мк. 8:38; Рим. 1:16 || 1 Тим. 6:20 1:14 Рим. 8:9 1:15 Аж.-ч. 19:10 1:16 2 Тим. 4:19 || Аж.-ч. 21:33; 28:20 || Мф. 25:36 2:3 1 Тим. 1:18 || 2 Тим. 1:8; 4:5 2:5 1 Кор. 9:25 2:6 1 Кор. 9:10 2:8 1 Кор. 15:20 || Мф. 1:1 2:9 Өф. 3:1; Флп. 1:7 2:10 1 Пет. 5:10; Өф. 3:13 || 2 Кор. 1:6 2:11 1 Тим. 1:15; Тит. 3:8 || Рим. 6:8; Ажыл. 20:4 2:12 Мф. 10:33 2:13 Рим. 3:3 || Сан. 23:19 2:14 1 Тим. 6:4 || Тит. 3:9 2:16 1 Тим. 4:7; 6:20; Тит. 3:9 2:17 1 Тим. 1:20 2:18 1 Кор. 15:12

оруундан өскээр баргаш: «Катап дирлишкин болуп каапкан» — дижип, чамдык улустуң бүзүрелин буурадып турарлар.**¹⁹ Ынчалза-даа Бурганның салып кааны быжыг үндезин мындыг сөстөрбиле таңмалаттынгаш, тендиш дивейн тур: «Дээрги-Чаяакчы кымның Аңаа хамааржырын билир», а ол ышкаш: «Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр мен дээн кижги бүрүзү бузуттан ырай берзин».

²⁰ Улут бажында чүгле алдын, мөңгүн эвес, а ыяш, дой сава-саңга база бар: оларның чамдыызы хүндүлүг ажыглалда, а өскөлөрүн хүн бүрүдө ажыглаар.²¹ Бодун хамык бузуттуг-бак чүүлдерден арыглап алган кижги хүндүлүг ажыглалдын савазы боор: ону ыдыктап каан, ол Ээзинге ажыктыг база кандыг-даа буянның херек кылырынга белен турар.

²² Чалгы үениң күзээшкиннеринден чайла, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, арыг чүрээнден кыйгырган улус-биле кады чөптүг-шынның амыдыралче, бүзүрелче, ынакшылче болгаш амыр-тайбынче чүткү.²³ Мелегей болгаш уjurутка чок маргылдааларга киришпе, оларның алгыш-кырыш-биле доостурун билир-ле болгай сен.²⁴ Дээрги-Чаяакчының чалчазы боор кижги алгыш-кырыш кылбаза эки. Харын ол хамык улус-биле эвилен-ээлдек, өөредиг берип билир, шыдамыккай боор уjurлуг.²⁵ Ол аңаа удур улусту безин эп-чөп-биле эдип-чазазын. Чүге дээрге Бурган ындыг улуска бачыдын миннип, алыс шынны билип аар арганы бээр чадаvas.²⁶ Олар ооң соонда сергей бээр база оларны аспактап алгаш, бодунуң күзел-соруунга чагытырынче албадапкан эрликтин туттуруундан ушта халый бээр чадаvas.

Сөөлгү хүннерниң бүзүрел чогу

3¹ Сөөлгү хүннерде аар-берге үе чедип кээрин билип ал.² Улус чүгле боттары бодаар, акша-мөңгүнге ынак, мак-

таныччал, туразы улуг, өгү-дылын караннадырныга өй болу бээр. Олар адаиезин дыңнаvas, өөрүп четтирерин билбес, ыдыктыг чүүлдерден ойталаар,³ ынакшыыр, кээргээр сеткили чок, нүгүлчү, бодун туттунуп билбес база каржы, буянны көөр хөңдү чок улус болу бээр.⁴ Олар өскерликчи, хай-чагырга чок, адыргак, боттарынын күзээшкиннерин хандыраырга Бургандан артык ынак улус болу бээр.⁵ Ындыг улус Бурганны хүндүлээриниң чүгле даштыкы хевиринден туттунар, а Ооң ылаптыг күжүндөн ойталаар. Олар-биле черле чоокулашпа.

⁶ Оларның чамдыызы улустуң бажыңнарынче ол-биле аагайлап киргеш, кошкак херээжен улусту дуурайлап кааптар. Ол херээженнер дээрге бачыдының аяа долган, янзы-бүрү күзээшкиннериниң аайындан эртпес улус-тур.⁷ Ындыглар кезээде-ле өөрениксээрлер, ынчалза-даа алыс шынны кажан-даа долузу-биле билип ап шыдаvастар.⁸ Моисейге удурланган Ианный биле Иамврий** кара олчаан, ол улус база алыс шынга удур туржуп турар. Олар дээрге угааны бойлаан, бүзүрели меге, алыс шынга удур улус-тур.⁹ Ынчалза-даа оларның оруу мунгаш: Моисейге удурланганнарның угаан чогу бодун көргүзүпкени дег, оларның угаан чогу база бүгү улуска кескү апаар.

Павелдиң Тимофейге чагымы

¹⁰ А сен мээң өөредиимге, канчаар чурттап келгенимге, амыдыралчы сорулгаларымга, бүзүрелимге, шыдамымга, ынакшаанымга, туруштуумга,¹¹ истеди сүрдүрүшкүннерим болгаш хилинчээмге мени эдерип келдин. Антиохия, Икония болгаш Листрага мээң-биле болган бүгү чүүлдү, өске-даа хамык качыгдалдарымны билир-дир сен. Коргунчуг истеп сүрүшкүннерни шыдажып эрттим. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мени оларның

* 2:18 Ол башкылар кижиниң сүлдези катап дирлип келген, а мага-боттуң катап дирлири болбас деп турганнар боор. Ындыг янзылыг өөредиглерге (1 Тим 4:1-3 көр) кедергей аксезим болгаш материалдыг дөлөгейни, ылангыя мага-ботту, бак көөр хамаарылга ылгавырлыг болур. * 3:8 Ианный биле Иамврий — бо аттар еврей чаңыл ёзуугаар Моисейге удурланган караң көрүнүрлерниң аттары болур (Хост. 7:11, 22 көр). Оларның аттары Эрги Чагыг-керээде айыттынмаан, ынчалза-даа орай иудей болгаш христиан литературада таваржып турар.

2:19 Сан. 16:5, 26 2:20 Рим. 9:21 2:22 Мф. 5:9; Рим. 14:19; 1 Тим. 1:5 2:23 1 Тим. 6:4 2:25 Гал. 6:1 || Дан. 4:24; Аж.-ч. 8:22 2:26 1 Тим. 3:7 3:1 1 Ин. 2:18; 1 Тим. 4:1 3:2 Лк. 16:14; 1 Тим. 6:10 3:3 Рим. 1:28-31 3:9 Хост. 7:12; 8:18; 9:11 3:11 Аж.-ч. 13:50; 14:5; 14:19 || Иов 5:19; Ыд. ыр. 33:20

шуптузундан камгалап каан. ¹² Бурганны хүндүлөп, Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг амыдыраар дээн улустун шуптузу истедип сүрдүрө бээр. ¹³ А бузуттуглар болгаш хуурмак хейлер багынга улам өнөмчир, өскелерни будулдурап, оон боттары база будулар.

¹⁴ А сен өөренип алганың, бүзүрээниң чүүдөн салдынма. Сээң башкыларын кымнар боорун билер сен, ¹⁵ Ыдыктыг Бижилгелерни* база чажыңдан-на билер сен. А Бижилгелер Христос Иисуска бүзүрээрин дамчыштыр кээр камгалапче аппаар мерген угаанын сенээ берип шыдаар. ¹⁶ Бүгү Бижилге Бурганның аксындан үндүр тынган сөзү-дүр, ол алыс шынны өөредиринге, чазыгларны айтып, эдеринге, чөптүг-шынныг амыдыралды суртаалдаарыңга ажыктыг. ¹⁷ Ындыг болганда, Бурганның кижизи бүрүнү-биле мергежээн база кандыг-даа буянныг херек кылары-биле чепсегленген боор.

4 ¹ Бурганның-даа мурнунга база ээп кээп, хааннай бергеш, дириг-даа, өлүг-даа улусту шииде бээр Христос Иисусун-даа мурнунга сенээ айыткап тур мен: ² Бурганның медээзин суртаалда, таарымчалыг-даа, таарымчалыг эвес-даа үеде даалган күүседиринге белең бол, улусту эдип чаза, чазыгларын сойгала, сеткилин сергет база шыдамкыккай өөрет. ³ Улустун шынныг өөредигни дыңнаар безин хөңнү чок аппаары үе чедип кээр. Олар боттарының күзээшкннеринин аайы-биле, чүглө оларның дыңнаксаан чүүлүн чугаалаар янзы-бүрү башкыларны шилип эгелээрлер. ⁴ Олар алыс шындан кулаан бөөшкүннөп, хоозун меге тоолчургу чугаалар дыңнаарлар. ⁵ А сен бүгү чүүлге серемчиледип боор, бергелерни шыдажып эртер, Буянның Медээни суртаалдаар ажыл-херээни шуудадыр, бараан болушкунуну эчизинге чедир күүседир ужурулуг сен.

⁶ А менээ хамаарыштыр — амы-тыннымы өргүл дег салып каан-дыр, кы-

зыл-дустаар үем чоокшулаан-дыр. ⁷ Мен төлөптий-биле демисештим, мөңгө амыдыралды, чарышты төндүр маңнадым, бүзүрелди кадагаладым. ⁸ Мени ам актыг-шынныг тиилекчиге бээр шаңнал манап турар, чөптүг Шийткекчи боор Дээрги-Чаяакчы, сөөлгү хүн кээрге, ону менээ тыпсыр. Ол шаңналды чүглө менээ эвес, а Ооң ээп кээрин ынакшыл-биле манаан бүгү улуска база тыпсыр.

*Амы-хуунуң сүмелери,
дилеглери*

⁹ Менче дүрген чедип кээрин кызыт, ¹⁰ чүге дээрге Димас мени каапкаш барды. Ол амгы бо делегейге хандыкшаап, Фессалоникиже чорупту. Крискент — Галагияда, а Тит — Далматияда барган. Мээң чанымда чүглө Лука бар. ¹¹ Кээринде, Маркты эдертип эккел, чүге дээрге ол мээң бараан болушкунумга дузалап шыдаар кижичи. ¹² Мен Тихикти Эфесче чорудуптум.

¹³ Бээр кээринде, Троядада Карп суда каапкан тонуму, а ол ыпшак номнарымны, ылангыя эттээн хөмде бижээн-нерин, эккеп көр.

¹⁴ Александр дарган менээ эндерик хөй хора халдаткан кижичи, ооң ажыл-херээ дээш Дээрги-Чаяакчы ону кезедир! ¹⁵ Сен база оон кичээн, чүге дээрге ол бистин суртаалывыска аажок удурланып турар-дыр.

¹⁶ Мээң херээмни шийткел черинге бир дугаар дыңнап турда, кым-даа менээ болчуп келбеди, хамык улус мени каапкаш барды. Ону оларның буруузу кылдыр көрбезинем! ¹⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мээң-биле кады бооп, хамык өске чоннар улусу ону дыңназын дээш, Буянның Медээни аксым-биле суртаалдаар күштү менээ берген. Ол мени арзылаң аксындан камгалады. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мени кандыг-даа бузуттан камгалаар база Бодунуң Дээрде Чагыргазынче бүдүн-бүрүн чедире бээр. Анаа кезээ-мөңгөде алдар! Аминь.

* 3:15 Эрги Чагыг-керээниң номнарын ынча деп турар.

3:12 Ин. 15:20; Аж.-ч. 14:22; 1 Фес. 3:3 ^{3:13} Дан. 12:10; Ажыл. 22:11 ^{3:15} Аж.-ч. 16:1

3:16 2 Пет. 1:20-21 ^{3:17} Ы. х. к. 33:1; 3 Хаан. 17:21; 1 Тим. 6:11 ^{4:1} Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 17:31; 1 Пет. 4:5 ^{4:2} 1 Тим. 5:20; Тит. 1:13; 2:15 ^{4:5} Мк. 13:33-34; 1 Пет. 1:13; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 || 2 Тим. 1:8; 2:3 ^{4:6} Аж.-ч. 21:13; Флп. 2:17 || 2 Пет. 1:14; Флп. 1:23 ^{4:7} 1 Тим. 6:12; Иуда 1:3 || Аж.-ч. 20:24 ^{4:8} Иак. 1:12 ^{4:10} Кол. 4:14; Флм. 1:24 || Мк. 4:19 || 2 Кор. 2:13; Гал. 2:1 || Кол. 4:14; Флм. 1:24 ^{4:11} Аж.-ч. 12:12; 15:37-38; Кол. 4:10 ^{4:12} Аж.-ч. 20:4; Тит. 3:12 ^{4:13} Аж.-ч. 16:8 ^{4:14} 1 Тим. 1:20 || Ыд. ыр. 61:13; У. ч. 24:12 ^{4:17} Ыд. ыр. 21:22

Түңгел байыр чедиришкннери

¹⁹ Прискилла биле Акилага, а ол ышкаш Онисифорнуң өг-бүлезинге байырым чедир. ²⁰ Эраст Коринфиде артып калган, а Трофимни мен аарыының ужун Милитте каапкан мен. ²¹ Кыш бе-

тинде бээр чедип кээрин оралдаш. Эввул, Пуд, Лин, Клавдия база хамык бүзүрээр ха-дуңмавыс сеңээ байыр чедирип турлар.

²² Дээрги-Чаяакчы сеткил-чүрээр-биле кады болзун! Бурганның авыралы силерге доктаазын!^{*}

^{*} 4:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчы» деп сөстөргө «Иисус Христос» деп сөстөрни немээн база бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:19 Аж.-ч. 18:2; Рим. 16:3; 1 Кор. 16:19 || 2 Тим. 1:16 4:20 Аж.-ч. 20:4; 21:29

Титке чагаа

Кирилде

Тит Павел элчинин чоок дузалакчызы турган. Ол Павел биле Коринфиде христиан ниитилелдин эптежилгезинге улуг ужур-дузалыг болган (2 Кор. 8:16-17 көр). Павел Титти Крит ортулукка чаа христиан ниитилелдин удуртукчузу кылдыр арттырып каан.

Чагаада үш кол тема бар, олар хөй чүүлдер-биле «Тимофейге бирги чагаанын» темалары-биле дөмей: 1) христиан ниитилелдин удуртукчузу кандыг болур ужурлугул; 2) христианнын аңгы-аңгы бөлүктери боттарын канчаар алдынар ужурлугул (кырган, чалы, эр, херээжен, кул кижилер); 3) Иисус Христос дугайында алыс шын өөредигниң үндезиннери.

Кирилде сөстөр

1¹⁻² Бурганнын чалчазындан, Иисус Христостун элчини Павелден байыр. Бурган мени Ооң шилээн улузунуң бүзүрелин быжыктырар дээш, олар Бурганнын хүндүлээринче чедире бээр алыс шынны билип ап, мөңгө амыдыраар идегелди алзыннар дээш томуйлап каан. Бурган мөңгө амыдыралды биске бээрин өртемчейниң тыптыр мурунда-ла азаан болгай, а Ол кажан-даа мегелеп көрбээн.³ Чогуур үе кээрге, Камгалакчы Бурганывыс Бодунуң сөзүн медеглээн, а ону суртаалдаарын Бодунуң айтышкыны-биле меңээ бүзүрөп дааскан.

⁴ Чангыс бүзүрөл аайы-биле ёзулуг оглум Титке бижидим. Бурган Адавыстан база Камгалакчывыс Христос Иисустан келген авырал* биле амыр-тайбың сенээ доктаазын!

Титтиң Крит ортулукка ажыла-херээ

⁵ Мээң сенээ айытканым дег, чедир кылбаан ажыл-херекти эчизинге чедир кылып, аайлазын дээш, хоорай бүрүзүн-

ге христиан ниитилелдернин удуртукчуларын томуйлазын дээш, сени Критке арттырып каан ийик мен.⁶ Удуртукчу улус буруудагы дег чүвези чок, кадайынга өскерилбес* боор ужурлуг, а оларнын ажы-төлү Бурганга шынчы, самыраан деп чектетпээн болгаш дыңнангыр боор ужурлуг.⁷ Удуртукчуга Бурганнын ажылын бүзүрээн болганда, ону буруудаткы дег чүве турбазын. Ол бодун турамык ап чорбас, шугул, арагага сундулуг, содаачы, алыксак-чиксек кижилер болбас ужурлуг.⁸ Харын ол хүндүлээчел ээ база буян кылырынга ынак, бодамчалыг, чөптүг-шынныг, Бурганнын хүндүлөп чурттаар, бодун туттунуп билир кижилер боор ужурлуг.⁹ Удуртукчу өске улусту алыс шынныг өөредигге сургаар база шыннын удурланыкчыларын сойгалаар дээш, анаа өөредип каан бүзүрөп болгу дег шыннын медеэден быжыг туттунар ужурлуг.

¹⁰ Чүгө дээрге эрге-чагырганы хүндүлевес, чалчырааш, өскелерни дуурыйлаар улус, ылаңгыя кыртыжап медектээн кижилер аразында, кайы хөй-дүр.¹¹ Ындыгларнын аастарын дуй шавар хе-

* 1:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «авырал» деп сөскө «өршээл» деп сөстү немээн. * 1:6 Азы: «Чүглө чангыс катап кадай алган».

1:1-2 Мк. 13:20; Лк. 18:7; Рим. 8:33; Кол. 3:12 || 1 Тим. 2:4 || Лк. 1:69-70; Рим. 1:2 || Сан. 23:19;

1 Хаан. 15:29 1:3 1 Тим. 2:6; 6:15 || 1 Тим. 1:11 1:4 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 1:5 Аж.-ч. 14:23

1:6 1 Тим. 3:2-4 1:7 1 Пет. 5:2; 1 Тим. 3:8 1:10 1 Тим. 1:6 || Аж.-ч. 11:2; Гал. 2:12 1:11 2 Пет. 2:3;

1 Тим. 6:5

рек, чүгө дээрге олар хууда ажык-кончаа сүргөш, боттарының өөретпес ужурлуг чүүлүн суртаалдап, бүдүн өг-бүлелерни үрөп турар-дыр. ¹² Оларнын боттарыныңна бир медээчизи мынча дээн: «Криттин чурттакчылары черле мегечи, араатанзыг каржы, чалгаа, чазый хейлер!»¹³ Ол медээчинин бадыткалы ылап шын. Ынчангаш бүзүрели алыс шынныг болзун дээш, оларны эң-не шынгызы-биле сойгалаар ужурлуг сен. ¹⁴ Олар иудей хоозун тоолчургу чугаалар болгаш алыс шын-дан ойталаан улустуң айгышкынна-рынче кичээнгей салбазыннар. ¹⁵ Арыг улуска шупту чүве арыг, а бүзүрөвээн, үрөлгөн улуска арыг чүү-даа чок — оларнын боттарынын угаан-бодалы болгаш арын-нүүрү үрөлгөн-дир. ¹⁶ Олар: «Бурганны билир бис» — дижирлер, ынчалза-даа ажыл-херээ-биле Оон ойталааннар-дыр. Олар чииртим, дыннангыр эвес база кандыг-даа буянныг чүүл кылгыр харык чок улус-тур.

Алыс шынныг өөредиг

2 ¹ А сен болза чүгле алыс шынныг өөредиг-биле дүгжүр чүүлдү медегел чор.

² Кырган эр улус бодун сарыылдыг, төлептиг алдынар, бодамчалыг боор база бүзүрөлге, ынакшылга, шыдамык чорукка ыяк белеткенген боор ужурлуг.

³ Кырган кадайларга Бурганны хүндүлөп амыдыраарын, хоп-чип таратпазын, арага-дарыже сундулавазын база өске улусту буян кылырынга өөредирин сүмөл. ⁴ Олар аныяк херээжен улусту ашактары болгаш ажы-төлүнгө ынак болурунга өөретсиннер. ⁵ Аныяк херээжен кижилер бодамчалыг болгаш төлептиг аажы-чаңныг болзуннар; эки бажын ээлери, буянныг сагыштыг база ашактарын дыннаар улус болзуннар. Бурганныг медээзин кым-даа дора көрбөзүн дээш, ону кылзыннар.

⁶ Аныяк эрлерни бодамчалыг болурунга база ынчаар өөрет.

⁷ Бүгү чүүлдере: ажыл-үүленге, хектеринге бодунну өтгүнер улегер кылдыр көргүс, бодуннуң өөредиглеринге ак сеткилдиг болгаш шынгызы бооп көр. ⁸ Бисти бактаар чүзү-даа чок болгаш, сенээ удурланган улус ыядып-човаар кылдыр, өөредип тура, шын база чемеге онаашпас сөстөрни ажыгла.

⁹ Кулдарны ээлеринге бүгү талазы-биле чагыртып, оларнын күзелин хандыраарын кызыдар база оларга удур чүнү-даа чугаалавас кылдыр өөрет. ¹⁰ Кулдар ээлеринден оорланмазын, харын оларга бүрүнү-биле бердингенин көргүссүн. Бистин Камгалакчы Бурганывыстың өөредии кайы хире магалыг чагаайын улус көрүп каар кылдыр, кулдар боттарынын ынчалдыр ап чорзун.

¹¹ Чүгө дээрге Бурган Бодунуң авыралын бүгү улусту камгалаар дээш ажыткан-дыр*. ¹² Ол авырал бисти Бурганны тоовас чоруктан-даа, делегейден укталган күзээшкиннерден-даа ойталаарынга; боттарывысты холга ап, амгы бо делегейге Бурганны хүндүлөп, чөптүг-шынныг чурттаарынга өөредип турар. ¹³ Өндүр улуг Бурганывыс болгаш Камгалакчывыс Иисус Христос өндүр чырыкка бүргөткен чедип кээр деп, чыргалдыг хүннү идегел-биле манап тура, ынчаар чурттаар ужурлуг бис. ¹⁴ Бисти хамык бузут-бактан хостаар дээш, буяннын херектерже чүткүлдүг, чүгөле Анаа хамааржыр, арыг улус кылып каар дээш, Христос Бодун өргүлгө салган.

¹⁵ Сен ол бүгүгө өөредир, бүгү күш-биле улусту сорук кириер, сойгалаар ужурлуг сен. Сени херекке албайн баар кижиге турбазын.

Христианнарнын бодун алдынары

3 ¹ «Чагырыкчылар болгаш эрге-чагырга ээлээннерниң аайындан эртпейн, оларга чагыртыр база кандыг-даа буяннын херекти кылырынга кезээде белен болур ужурлуг силер» деп, бодунунуң

* 1:12 Ол болза Крит чурттуг Эпименидтен (б. э. чедир VI – V вв.) цитата-дыр. Ону Платон, Аристотель, Цицерон б. ө. Бурганның медээчизи деп адап турганнар. Эпименид критчилерни мегечилер деп адаан, чүгө дээрге олар Зевс бурганның хөөрү оларнын ортулуунда деп бадыткап турганнар. * 2:11 Азы: «Бурганның камгалап бээр авыралы бүгү улуска ажыттынган-дыр».

1:13 1 Тим. 5:20; 2 Тим. 4:2; Тит. 2:15 1:14 1 Тим. 1:4 1:15 Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; Рим. 14:20; 1 Тим. 4:3-4 1:16 1 Ин. 2:4 2:3 1 Тим. 3:11 2:5 Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1-2; Эф. 5:22; 1 Тим. 2:11 2:6 1 Тим. 5:1 2:7 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12 2:8 1 Тим. 5:14 2:9 1 Пет. 2:18; Эф. 6:5; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1 2:11 1 Тим. 2:4 2:12 1 Пет. 4:2 2:13 2 Пет. 1:1 || Евр. 9:28 2:14 Эф. 2:10; Тит. 3:8 || Мф. 20:28 2:15 Тит. 1:13 || 1 Тим. 4:12 3:1 1 Пет. 2:13; Рим. 13:1

улузунга сагындыр. ² Оларны кымны-даа бак сөглөвезинге, эп-найыралдыг, ээлдек-эвилец, бүгү улус мурнунга биче сеткилдиг боорунга өөрөт.

³ Чүге дээрге бис база кажан-бир шагда сарыыл чок, хай-чагырга билбес, шын оруктан азып-тенээн, янзы-бүрү күзээшкннерниң болгаш таалалдарның кулу бооп чораан бис. Бистин чуртталгавысты өш биле адааргал бүргей ап, улуска көрдүрбейн-даа, бот-боттарывысты көөр хөңнүвүс чок-даа чордувүс. ⁴ Ынчалза-даа Камгалакчывыс боор Бурганның улуска буяннын база ынакшылы ажиттынып келгенде, ⁵ боттарывыстын кылган эки ажыл-херээвис дээш эвес, а Бодунуң өршээлдии-биле Ол бисти камгалады. Ыдыктыг Сүлде бисти арыглап чуггаш, чаа амыдыралче катап төрүттүнер арганы биске хайырлады. ⁶ Бистин Камгалакчывыс Иисус Христосту дамчыштыр Бурган бисти Ыдыктыг Сүлдебиле сиңниктир бүргээн. ⁷ Ынчангаш Бурганның авыралынын ачызында Оон мурнунга агартырып алгаш, идегээнивис мөңгө амыдыралды салгаар улус апардывыс. ⁸ Бо дээрге ылап шынныг сөстөр-дир. Бурганга бүзүрей берген улус буяннын херектер кылырынга ботгарын бүрүнү-биле бараалгатсын дээш, ол бүгүнүң дугайында сагыш алындыр чугаалап чоруунуну күзеп тур мен. Ындыг боору – улуска эки болгаш ажыктыг.

⁹ Ынчалза-даа мугулай барымдаалардан, ук-ызыгуур дугайында чугаалардан, Моисейниң хоойлузунуң дугайында маргылдаалардан, аас былаажырындан чайлап чор, чүге дээрге оларның ажыдаа, херээ-даа чок. ¹⁰ Христиан ниитилелге аңгылажыг үндүрер кижини бир, ийи удаа сагындыргаш, олчаан ооң-биле харылзашпа. ¹¹ Ындыг кижиниң шуутла үрелгенин база ооң бачыттары бодунун-на буруулуун көргүзүп турарын билип ал.

***Түңнел сүмелер,
байыр чедиришкннери***

¹² Сенче Артемни азы Тихикти чорудуптарым билек, Никопольче меңээ чедип кээр дээш, бар шааң-биле кызыт, чүге дээрге мен аңаа кыштаарын шийтпирлеп алдым. ¹³ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Зинас биле Аполлостуң аян-чоруунуң үезинде оларга херек бүгү чүве бар болзун дээш, болдунар-ла хемчеглерни ап, дузалап көр. ¹⁴ Бистин улузүвүс өскелерниң эргежок чугула хергелелдерин хандырып, буяннын херектер кылырынга чаңчыккан турар ужурлуг, ынчан оларның амыдыралы үре-түңнел чок болбас.

¹⁵ Мээң-биле кады турар хамык улус сенээ байыр чедирип тур. Биске ынак бүзүрэннерге байырывыс чедир. Бурганның авыралы силер бүгүдегек доктаазын!*

* 3:15 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.**

3:21 Тим. 3:3 3:3 Ин. 8:34; 2 Пет. 2:19; Рим. 6:16-20 3:5 Рим. 3:27; Өф. 2:4, 8; 2 Тим. 1:9 || Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Өф. 5:26; Евр. 10:22 || Ин. 3:3; 1 Пет. 1:3; Өф. 2:5 3:6 Аж.-ч. 2:33; 10:45; Рим. 5:5 3:7 Аж.-ч. 15:11; Рим. 3:24; Өф. 2:8; Тит. 2:11 || Рим. 8:17 3:8 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11 || Өф. 2:10; Тит. 2:14 3:9 1 Тим. 1:4; 2 Тим. 2:14, 16 3:10 Мф. 18:15-17 3:12 Аж.-ч. 20:4; 2 Тим. 4:12 3:13 Аж.-ч. 18:24; 1 Кор. 1:12 3:14 2 Пет. 1:8

ФИЛИМОНГА ЧАГАА

Кирилде

Павел элчин бо чагааны Римге хоругдадып турган үезинде бижээн («Эфесчилерге», «Филипчилерге» болгаш «Колосчуларга» чагааларны көр).

Римге тургаш, Павел Онисим дээр дургун кул кижиге таныжып алган. Павелден Буянның Медээни дыңнааш, Онисим Христоска бүзүрөй берген. Павел кадыг-дошкун кеземче айыылы бар-даа болза, Онисим бодунун ээзи Филимонче эглир ужурлуг деп шийтпирлээн. Онисимниң ээзи Филимон дээрге Колоссы хоорайның чоок-кавызы чурттуг христиан кижиге турган, а Павел ооң-биле таныш чуве-дир.

Ынчангаш Павел Филимондан Онисимни өршээрин база аңаа чоок кижизинге дег хамаарылгалыг болурун дилеп турар. Павел Онисимни Римче эгидип аар күзөлдиг, ынчалза-даа ынчаар кыл деп дужаавайн, а чымчаа-биле дилеп турар.

Байыр чедиришкени

1 Христос Иисуска бүзүрээни дээш хоругдаттырган Павелден база бүзүрөөн дунмам Тимофейден байыр.

Чаңгыс ажыл-херек кылып турары-выс ханы ынак эживис Филимон сенээ, ² ол ышкаш Христоска бүзүрөөн кыс эживис Апфияга, туруштуг демисекчивис Архипке база сээң бажыңыңда чыгып турар христиан ниитилелге бижидим.

³ Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазың!

Филимоннуң бүзүрели биле ынакшылы

⁴ Мөргүл кылган санымда-ла, сени сактып, Бурганымга үргүлчү өөрүп четтирер-дир мен. ⁵ Сээң Дээрги Иисуска бүзүрөөниң болгаш Бурганның бүгү улузунга ынакшылың дугайыңда дамчыыр чугаалар меңээ чедип тур. ⁶ Христостун биске бергени бүгү ачы-буянны билип алганын ачызыңда, бодунуң бүзүрелиңни улам идепкейлиг илередин дээш мөргүп тур мен. ⁷ Дунмам Филимон, сээң ынакшылың меңээ улуг өөрүшкү бол-

гаш аргалалды эккелди, чүге дээрге сээң ачыңда Бурганның улузунуң чүректери сорук кире бергенин дыңнадым.

Павелдиң Онисим дээш дилээ

⁸ Шак ол чылдагаан-биле хүлээлгенчи күүсет деп, Христостун адындан дидими-биле негээр эргем бар-даа болза, ⁹ мен сени дужаай бербейн, ооң орнунга, ынакшылымга ооргалангаш, күштүү-биле дилеп тур мен. Мен, Павел ирей, а ам Христос Иисустун ады дээш хоругдаттырган кижиге, ¹⁰ хоругдал адаанга ооң адазы болганым, Христосту дамчыттыр харылзаалыг оглум Онисимче ээ көрнүрүннү дилеп тур мен. ¹¹ Мооң мурнунда ол сенээ шуут ажыг чок-даа турду ыйнаан, а ам чүгле сенээ эвес, меңээ база ажыктыг кижиге-дир*.

¹² Мен ону сенче дедир эгидерим ол, а ону чорудуптарымга, мээң чүрээм база ооң-биле кады чорупкан дег-дир. ¹³ Буянның Медээ ужун хоругдал адаанда олурумда, сээң орнунга меңээ дузалашсын дээш, мен ону чанымга дыка-ла арттырып алыксадым. ¹⁴ Ынчалза-даа сээң чөпшээрелиң чокка чүнү-даа кылыр хөңнүм

* 1:11 «Ажыктыг кижиге» – Онисим деп ат грек дылда «ажыктыг» дээн уткалыг.

1:1 Эф. 3:1; Флп. 1:7 | Аж.-ч. 16:1 1:2 Кол. 4:17 1:4 Рим. 1:8-9 1:6 Флп. 1:9; Кол. 1:9 1:8 1 Фес. 2:6-7 1:10 1 Кор. 4:15 || Кол. 4:9

чок болду. Сээң кылып турар бүгү буя-ның хүлээлге ёзугаар эвес, а сээң тура-сорууң аайы-биле илерээн болуру кү-зенчиг-дир.

¹⁵ Бодуннун кулунну ооң соонда ке-зээ-мөңгөдө дедир эгидип аарың дээш, Онисим сенден кезек өйдө чарлы берген бооп чадавас. ¹⁶ Ам ону кулуң эвес кыл-дыр, а оон артык — ханы ынак дунман кылдыр хүлээп алыр-дыр сен. Ол меңээ дыка эргим-дир, ынчалза-даа сеңээ ол, анаа кижиге-даа дег, Дээрги-Чаяакчыга башкарткан дунман-даа дег, оон-даа ар-тык эргим апаар. ¹⁷ Ынчангаш мени чаң-гыс ажил кылган эжиң кылдыр санаар болзунза, мени канчаар хүлээп аарың дег, ону ынчаар хүлээп ап көр. ¹⁸ Ол сени кан-дыг-бир чүвө ужун хомудадышкан азы се-ңээ өрелени берген болза, ол түңнү мээң адым дужунга бижип каг. ¹⁹ Бодуннун холум-биле бижип олур мен: *мен, Па-вел, ооң өрезин төлээр мен.* (Сен база бо-дуннун амыдыралың-биле меңээ өре-лиинни сагындыргаш-даа чоор деп мен.)

²⁰ Ынчангаш, дунмай, Дээрги Хрис-тос дээш меңээ ачы-дузадан көргүзүп, мени ооң-биле сорук кирип көр. ²¹ Мени дыңнаар боор деп идегээш, сеңээ бижип олур мен. Херек кырында мээң бижээн чүвөмдөн-даа хөйүнү кылып каарыңны билир мен.

²² Ол ышкаш меңээ аалчылар өрээ-лин белеткеп каап көр. Чүгө дээрге Бур-ган мөргүлдериңерге харыылап, мени удавас хостап салыптарга, силерге чеде бээримге идегеп тур мен.

Түңгөл байыр чедиришкиннери

²³ Христос Иисуска бүзүрээни дээш мен ышкаш хоругдаттырган Эпафрас се-ңээ байыр чедирип тур, ²⁴ а ол ышкаш мээң чангыс ажил-херек кылып турар эштерим Марк, Аристарх, Димас бол-гаш Лука олар база.

²⁵ Дээрги Иисус Христостуң авыралы силернин сагыш-сеткилиңерге доктаа-зын*.

* 1:25 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.**

1:16 Мф. 23:8; 1 Кор. 7:22; Кол. 4:9 1:19 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; 2 Фес. 3:17
1:23 Кол. 1:7; 4:12 1:24 Аж.-ч. 27:2; Кол. 4:10 || Кол. 4:14; 2 Тим. 4:10

Еврейлерге чагаа

Кирилде

Христиан шинчилекчилер эрте шагдан бээр бо чагааның автору кымыл дээрзинге хамаарыштыр аразында чөпшээрэжилге чок турган, чүге дээрге автор бодунуң адын адаваан болган. Чамдык улус автор – Павел элчин деп санап турар. Ындыг-даа болза, чагааның аян-хевири болгаш онза шинчилиг бодалдары Павелдин өске чагааларына шоолуг дөмейлешпес. Өске шинчилекчилернин санап турары-биле, автор болза Павелдин кады ажылдап турган улунуң бирээзи – азы Варнава, азы Аполлос, азы өске-бир кижиге болур.

Чагааның ады болгаш ооң барымдаа тургузарының херечилеп турарын ёзугаар, ону христиан апарган еврейлерге бижээн. Оларның тодаргай ниитилели каяа турганы билдинмес – Рим, Иерусалим, Александрияга бе азы өске-бир хоорайга бе. Чагаа бистиң эраның 60 болгаш 70 чылдарының аразында бижиттинген чадавас.

Авторнуң кол сорулгазы – христиан чүдүлгениң иудей чүдүлгеден артык болурун көргүзери. Ооң-биле ол бодунуң чагаазын чоруткан улунуң Христоска шынчы чорукка быжыктырып, шенелделер үезинде оларның иудаизмче эглирин болдурбас деп турар. Биеэ шагда Бурганның медээчилери болгаш төлээлери Ооң медээзин улуска меделеп турган. А ам Бурганның Оглу Христостуң – кээргээр сеткилдиг дээди бараалгачының база чаңгыс угда четпес-дудуу эвес өргүлдүң үези келгени ол. Христостуң Бодун өргүпкени Аңаа бүзүрөөннери бачыттан кезээмөнгөде арыглап каан.

Христос-биле харылзажыры Аңаа бүзүрөл дамчыштыр чедип алдынар. Эрги Чагыг-керээде дыка хөй улус боттарының идегели боттанганын көрбейн чыткаш безин, Бурганга бүзүрөп турганы дег, христианнар база чүдүлгези дээш оларны истеп сүрүп турда безин, Христоска бүзүрөп, Оон ойталавас ужурлуг.

Бодунуң Оглуң дамчыштыр Бурганның чугаалааны

1 ¹Эрткен үеде Бурган бистиң ада-өгбевиске Бодунуң медээчилерин дамчыштыр хөй катап, хөй янзы аргалар-биле чугаа кылып келген. ² А бо сөөлгү хуннерде Бурган Бодунуң Оглуң дамчыштыр бис-биле чугаалажып турган. Бурган Ону бүгүдени чагырап салгаччызы кылдыр томуйлааш, Ону дамчыштыр өртемчейни чаяаган. ³ Оглу дээрге өндүр чырык Бурганның омур-хевири-дир база Ооң алыс бүдүжүнүң кара чаңгыс дөмей омур-дүрүзү-дүр. Ол Бодунуң күчүлүг сөзү-биле бүгүдени тудуп турар. Ол бисти бачыгтарывыстан арыглааш,

дээрлерге кымдан-даа бедикке, Дээди Өрүкүнүң оң талазынга барып олурупкан. ⁴ Бурганның Оглу дээрниң төлээлеринден кайы хире өндүр бедигил, Оон салгап алган ады оларның аттарындан ол хире алдарлыг.

Христос дээрниң төлээлеринден өндүр бедик

⁵ Дээрниң шупту төлээлеринин кайызынга бир шагда Бурган:

«Сен – Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым» – деп чугаалааныл?

Азы: «Мен Ооң Адазы болур мен, а Ол Мээң Оглум болур» – дээнил?

^{1:2} 1 Пет. 1:20 || ^{1:3} Мк. 12:7 || ^{1:4} Ин. 1:3; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16 ^{1:5} 2 Кор. 4:4; Кол. 1:15 || ^{1:6} Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34 ^{1:7} Эф. 1:21; Флп. 2:9 ^{1:8} Ыд. ыр. 2:7; Аж.-ч. 13:32-33; Евр. 5:5 || 2 Хаан. 7:14

⁶ Улуг Оглун өртемчейже эккеп тура, Ол:

«Бурганның бүгү төлээлери Аңаа мөгөйзиннер» — деп база чугаалаан.

⁷ Бижилгеде дээрний төлээлеринге хамаарыштыр:

«Ол Бодунуң төлээлерин — хаттар кылып каан, а бараан болукчуларын — оттуң чалбыыштары кылып каан» деп бижээн.

⁸ А Оглунга хамаарыштыр:

«О, Бурган, Сээң дүжүлгөң кезээ-мөңгөде турар, чөптүг чорукту демдеглээн мерге — Сээң чагыргаңның мергези. ⁹ Сен чөптүг чорукка ынак, а бузутту көөр хөңнүң чок сен. Ынчангаш Бурган — Сээң Бурганың эш-өөрүң аразындан сени шилип ап, өөрүшкү-биле чаап кагды» деп бижээн.

¹⁰ А оон ынай:

«Дээрги-Чаяакчы, Сен үе-дүпте чер-делегейни үндөзилеп тургустуң, дээрлер база Сээң холуңнуң чаяалгазы. ¹¹ Чер биле дээр чиде-даа бээрге, Сен артып каар сен. Олар шупту хеп ышкаш элп каар; ¹² оларны Сен тон ышкаш дүрүп каар сен, олар, хеп ышкаш, солуттунуп, чиде бээрлер. А Сен биеэги хевээр сен, Сээң назының төнчү чок» деп бижээн.

¹³ Дээрний төлээлериниң кайызын-га кажан-бир шагда Бурган:

«Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олу» — деп чугаалааныл?

¹⁴ Дээрний шупту төлээлери кымнар ийик? Камгалалды салгап алыр улуска

дузалазыннар дээш чоруткан бараан болукчу сүдделер эвес чүве бе?

Өндүр улуг камгалалдан ойталаарының озалды

2 ¹ Ындыг болганда, агым бисти өс-кээр алгаш барбазын дээш, дыннаан чүүлүвүске улам кичээнгейлиг болуулу. ² Дээрний төлээлерин дамчыштыр медеглээн сөс* ылап куштүг бооп, ону хажыткан база дыннаваан чорук бүрүзү чөптүг кеземчеге онаажыр болганда, ³ бис база, бодувустуң ээлчээвисте, ол хире өндүр улуг камгалалды тоовайн барзывысса, кеземчеден чайлаар харыгывыс кайдал? Ол камгалал дугайында улуска эң баштай Дээрги Иисус медеглээн, а ооң соонда Ону дыннаан улус биске шынзыдып чугаалаан болгай. ⁴ Ол медээни Бурган, Бодунуң күзел-соруун ёзугаар янзы-бүрү өндүр улуг демдектер, кайгамчык чүүлдер көргүзүп, Ыдыктыг Сүлдениң улуска үлээн белектери-биле бадыткаан.

Христос улуска дөмей бооп чедип келген

⁵ Ооң дугайында чугаалап турары-выс ам кээр өртемчейни Бурган дээрний төлээлеринге чагыра кылдыр бербээн-не болгай. ⁶ Бир-ле киж и бир-ле Номда мынча деп херечилеп чугаалаан:

«Киж и деп кымыл ол, Сен ону чүге бодап чоруур сен? Киж и амытан олу деп кымыл ол, Сен ол дээш чүге сагыш човаар сен? ⁷ Сен ону дээрний төлээлеринден чүгле хензиг-ле куду деңелдиг* кылып каан сен. Сен ону ат-алдар болгаш мактал-хунду-биле демдектедиң, ⁸ бугу чүүлдү ооң буттарының адаанга чагырттың».

Бурган Бодунуң Оглунга бүгү чүүлдү чагырткаш, Ооң чагыргазының адаанче кирбес чүү-даа турбас кылып каан. Ынчалза-даа бүгү чүүлдүң Аңаа чагыртканын ам дээрезинде көрбейн турар бис. ⁹ Иисусту кезек өйде* дээрний

* 2:2 Дээрний төлээлерин дамчыштыр медеглээн сөс — ыдыктыг хоойлуну бодап турар (Ы. х. к. 33:2; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19 көр). * 2:7,9 «Куду деңелдиг», «кезек өйде» — грек сөзүглелде чандыс сөс боор. Цитатаны оон алган 8-ки Ыдыктыг ырының чингине сөзүглелинде бо домак киж и төрөлгөтениң делегейде туружунга хамааржып турар. «Еврейлерге чагааның» автору ол сөстөрниң аңгы уткалары-биле ойнап, «Иисус кезек өйде дээрний төлээлеринден куду деңелдиг апарган» дээн, үеге хамаарышкан утказын ажыглап турар.

1:6 Бд. ыр. 96:7 1:7 Бд. ыр. 103:4 1:8-9 Бд. ыр. 44:7-8 1:10-12 Бд. ыр. 101:26-28

1:13 Бд. ыр. 109:1; Евр. 10:13 1:14 Э. д. 19:16 2:4 Аж.-ч. 2:22 4:3 2:5 Евр. 1:6

2:6-8 Бд. ыр. 8:5-7 || 1 Кор. 15:25 2:9 Ин. 8:54; 17:1; 1 Пет. 1:21; 2 Пет. 1:17

төлээлеринден куду деңгелче бадыр-
ган бис ам көрүп тур бис. Ол Бурганнын
авыралы-биле өлүмнүң хилинчээн бүгү
кижи төрөлгөтен дээш шыдажып эрт-
кен. Ол дээш Бурган Ону алдар болгаш
мактал-хүндү-биле шаңнаан.

¹⁰ Бүгү чүүлдерниң Ол дээш база Оон
ачызында бар бооп турары Бурган Бо-
дунун хөй оолдарының камгалалынын
Баштачызын хилинчек дамчыштыр чет-
пес талалары чок кылып каар уjurлуг
турган. Бурган хөй оолдарын өндүр бе-
дик байдалга чедирер дээш, ынчаар кыл-
ган. ¹¹ Ыдыктаттырган улус-даа, оларны
ыдыктыг кылып турар Кижиде шупту
чаңгыс Бургандан укталган болгай.
Ынчангаш Иисуска оларны «ха-дунма»
дээри бянчыг эвес болган. ¹² Ол мын-
ча дээн:

*«Сээң адыңны ха-дунмамга медээлээр
мен, чыыш мурнунга Сени алгап-мактаар
мен».*

¹³ А оон ыңай:

«Мен Дээрги-Чаяакчыга идегээр мен».

А ол ышкаш:

*«Мен база Дээрги-Чаяакчының меңээ
бергени ажы-төл — бо-дур бис».*

¹⁴⁻¹⁵ А ол ажы-төл дээрге эът-бот-
тан, хандан бүткен улус болганда, Иисус
база улуска бүрүнү-биле дөмей эът-бот-
туг кижиде болу бергеш, Бодунун өлү-
мүн дамчыштыр өлүмнүн күжүн эди-
лээн эрликти күш чок болдурган база
бүгү назынында өлүмден коргуушкун-
нун кулданынга чораан улусту хостаан.
¹⁶ Иисус дээрниң төлээлери дээш эвес,
а Авраамның үр-салгалы дээш сагыш
човаар болгай. ¹⁷ Ынчангаш улус-чоннун
бачыттарын чайладыры-биле, Бурган-
ның мурнунга өршээлди болгаш шын-
чы дээди бараалгакчы боор дээш, Иисус
бүгү чүүлдерге Бодунун ха-дунмазын-

га дөмей апаар уjurлуг турган. ¹⁸ Чүге
дээрге Ол, шенелдени Боду шыдап эр-
тип, хилинчекти көргөн болгаш, шенел-
делерни шыдап эртип турар улуска ду-
залап шыдаар.

Иисустуң бүзүрелдиги

З ¹ Ынчангаш, Бурганның дээрже кый
деп алганы ыдыктыг чон боор ха-дун-
ма, Бурганның Төлээлекчизи болгаш
шуптувустуң хүлээп көөрүвүс дээди ба-
раалгакчызынче — Иисусче кичээнгей-
ден салып көрүңер. ² Иисус Ону дээди
бараалгакчы кылдыр салып каан Бур-
ганга, *Моисейниң Бурганның бүгү өг-бү-
лезиниң аразында** бүзүрелдиги дег,
бүзүрелдиги бараан бооп келген. ³ Ындыг-даа
болза, оран-савага* көөрдө, оон тудукчу-
зунуң мактал-хүндүзү артык боору дег,
Иисус Моисейден артык алдар-хүндүге
төлөптиг. ⁴ Оран-сава бүрүзүн бир-ле ки-
жи туткан, а бүгү бар чүүлдү Бурган тут-
кан болгай. ⁵ Моисей Бурганның бүгү өг-
бүлезиниң аразынга бүзүрелдиги бараан
болукчу дег болган, оон бараан болууш-
куну келир үеде медеглээр уjurлуг чүүл-
дү айтып турган. ⁶ А Христос Бурганның
өг-бүлезин башкарган Оглу дег бүзүрел-
диги! Чоргаараарыгыс идегелди эчизин-
ге чедир коргуш чок сагыр болзувус-
са, Бурганның ол өг-бүлезини — бис бис.

Бурганга шынчы чорукче кыйгырыг

⁷ Ынчангаш Ыдыктыг Сүлдениң чу-
гаалап турары дег:

*«Бөгүн, Бурганның үнүн дыңнап
каан болзунарза, ⁸ ээн ховуга шенелде
хунунде дег, үймээн үндүргөн уеңерде дег,
чүректериңер дашталдырбаңар. ⁹ Аңаа
силерниң ада-өгөбөңер Мени шенеп, хынап
турганнар, дөртен чыл дургузунда Мээң
ажыл-херээм көрүп келгеннер. ¹⁰ Ынчангаш
Мен ол салгалга килеңей бергеш: „Бо дээрже
чүректери үргүлчү будулуп чоруур, Мээң
оруктарымны билип албаан улус-тур“ —
деп чугаалаан мен. ¹¹ Ынчангаш Мен*

* 3:2-6 «Өг-бүлө», «оран-сава» — грек сөзүглелде чаңгыс сөс боор. А цитаталаан сөзүглелде (Сан. 12:7) еврей сөс «чон, аймак» деп база уткалды. Автор мында сөстүн янзы-бүрү уткалары аныктып турар.

2:10 Рим. 11:36 || Евр. 5:9 2:11 Евр. 13:12 || Мф. 28:10; Мк. 3:35; Ин. 20:17; Рим. 8:29
2:12 Бд. ыр. 21:23 2:13 Иса. 8:17-18 2:14-15 Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 2 Ин. 1:7; 1 Тим. 3:16 || 1 Ин. 3:8 ||
Иса. 42:7; 49:9; 1 Кор. 15:54-55 2:17 Флп. 2:7 2:18 Лк. 22:28 3:2 Сан. 12:7 3:5 Сан. 12:7 ||
Ы. х. к. 18:15, 18 3:7-11 Бд. ыр. 94:7-11

килеңнээштиң: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес“ — деп даңгыраглаан мен».

¹² Ха-дуңма, силерниң кайыңар-даа дириг Бургандан хая көрүнген, бачыттыг, бүзүрөвөс чүректиг болбазын дээш, кичээниңер. ¹³ Харын «бөгүн» деп үе ам-даа барда, бачытка дуурайлаткан-ындан кайыңарнын-даа чүрээ даштал-базын дээш, бот-бодунарны хуннүң-не деткип, сурганар. ¹⁴ Эгезинде бар турган бүзүреливисти эчизинге чедир сагыыр болзувусса, Христос-биле кады чаңгыс баг апарганывыс ол-дур. ¹⁵ Ол дугайында Бижилгеде мынча дээн болгай: «*Бөгүн, Бурганның үнүн дыңнап кагзыңарза, үймээн үндүргөн үеңерде дег, чүректериңер дашталдырбаңар*».

¹⁶ Бурганның үнүн дыңнааш, Аңаа удур үймээн үндүргөн кымнарып ол? Моисейниң Египеттен үндүрүп эккелген улузу шупту эвес ийикпе? ¹⁷ Дөргөн чыл дургузунда Бурган кымга килеңнеп келгенил? Бачыт үүлгеткени дээш ээн ховуга мөчү-сөөгүн салган улуска эвес ийикпе? ¹⁸ Олар Ооң амыр-дыжының черинче кажан-даа кирбес деп, Бурган кымга даңгыраглааныл? Ону дыңнавайн барган улуска эвес ийикпе? ¹⁹ Ынчангаш Аңаа бүзүрөвээн болгаш, олар Ооң амыр-дыжының черинче кирип шыдаваанын көрүп тур бис.

Бурганның чонунга амыр-дыш

4 ¹ Ынчаарга Бурганның амыр-дыжының черинче кирериниң азаашкыны күштүг хевээр турда, силерниң кайыңар-даа ону ышкынмазын дээш, оваранып көрээлиңер. ² Демги еврейлерге ышкаш, Буянныг медээни* биске база суртаалдаан. Ындыг-даа болза, ону дыңнааш, бүзүрөй берген улуска бүзүрээни-биле катгышпаан улустуң дыңнап алган сөзү оларга ажык-дуза чедирбээн. ³ А Ооң амыр-дыжының черинче бүзүрөй берген улус кирип тур бис.

«Мен килеңнээштиң: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес“ — деп

даңгырагладым» — деп, Бурган чугаалаанна болгай.

Дээрги-Чаяакчы өртемчейни чаяар ажыл-херээн төндүргөн-даа болза, ынча деп чугаалаан. ⁴ Өске-бир Номда чедиги хүн дугайында:

«Чедиги хүнде Бурган хамык ажыл-херектеринден дыштанган» — дээн.

⁵ А оон ыңай ол дугайында:

«Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес» — деп база чугаалаан.

⁶ Буянныг медээни оларга ооң мурнунда-ба меделеп каан улус ону тооп дыңнаваас болгаш, амыр-дыш черинче кирбээн. Ынчаарга чамдык улуста ынаар кирер арга ам-даа бар болганда, ⁷ Бурган катап база «бөгүн» дээр бир-ле хүн доктааткан. Ооң мурнунда чугаалап кааның соонда үр үе эрткенде, Ол Давидти дамчыштыр: «*Бөгүн, Бурганның үнүн дыңнап кагзыңарза, чүректериңер дашталдырбаңар*» — деп катап база чугаалаан. ⁸ Нуннуң оглу Иисус демги улусту амыр-дыш черинге кириг турган болза, Бурган ооң соонда өске хүн дугайында чугаалавас ийик. ⁹ Ынчангаш Бурганның улузунга амыр-дыш хүнү күштүг бооп артар. ¹⁰ Бурганның амыр-дыжының черинче кирген кижиле бурузу, Бодунуң ажыл-херээнден Ооң дыштанганы дег, ажыл-херектеринден база ынчаар дыштаныр. ¹¹ Ынчангаш кым-даа демги дыңнангыр эвес улустун үлегер-чижээн ёзуугар кылбазын дээш, Ооң амыр-дыжының черинче кирерин бар шаавыс-биле кызып көрээлиңер.

¹² Чүгү дээрге Бурганның сөзү дириг болгаш салдарлыг болур, ол кандыг-даа аажок чидиг хылыштан чидиг. Ол сөс кижиниң сеткил-хөңдү биле сүлдезин, чүстөр биле сөөктерин аңгылаажеге чедир, ооң алыс бодунче ханылап кирип, кижиниң чүрээниң бодалдарын болгаш күзел-сагыжын шиидип турар.

* 4:2 Буянныг медээ — мында: Бурган еврейлерни аазап кааны ханаан черже аппарат чоруур дээн меделелди ынча деп адыан (Сан. 14:7-8 көр).

3:15 Ыд. ыр. 94:7-8 3:16 Сан. 14:2 3:17 Ыд. ыр. 94:10 || Сан. 14:29 3:18 Ы. х. к. 1:34-36
3:19 Ыд. ыр. 105:24 4:1 Евр. 12:15 4:3 Ыд. ыр. 94:11; Евр. 3:11 4:4 Э. д. 2:2 4:5 Ыд. ыр. 94:11
4:6 Евр. 3:19 4:7 Ыд. ыр. 94:7-8 4:8 Ы. х. к. 31:7 4:12 Эф. 6:17; Ажыд. 1:16

¹³ Бурганның бүгү чаяалгазында Оон чашты бээр хире чүү-даа чок, харын бүгү чүве Оон мурнунга ажык-чадагай болгаш көскү. Бис шупту Ооң мурнунга харыы тудар бис.

Иисус — эң өршээлдиг дээди бараалгакчы

¹⁴ Бисте өндүр улуг дээди бараалгакчы — дээрлерже эрте берген Иисус, Бурганның Оглу бар. Ынчангаш ажык-биле хүлээп көөр чүүлүвүстү ыяк сагып көрээли. ¹⁵ Бисте бар дээди бараалгакчы кошкак талаларывысче ээ көрүмейн баар хире эвес Кижиге. Ол, бис ышкаш, бүгү тала-биле күткүлгеге алзып турган, ынчалза-даа бачыт үүлгетпээн. ¹⁶ Ынчангаш өршээл алгыры-биле база деткимче херек өйдө авырал тывары-биле, авыралдың үнер дөзү боор Бурганның дүжүлгезинче коргуш чок чоокшулай берээли.

5 ¹ Дээди бараалгакчы бүрүзүн улус аразындан шилип алыр. Ол Бурганның мурнунга чонга бараан боор төлээ бооп, улустун бачыттары дээш өргүл белектерин салыр хүлээлгелиг. ² Шак ындыг дээди бараалгакчы боду база кошкак кижиге болгаш, бүдүүлүк-дүмбей, будулган улусче ээ көрнүчөл боор ужурулуг. ³ Ол кошкак кижиге болган ужурунда, чүглө чоннун бачыттары дээш эвес, а бодунун бачыттары дээш база өргүл кылыр ужурулуг. ⁴ Кым-даа ындыг мактал-хүндүнү бодунунгу туразы-биле хүлээп албас, а Аароннун кыйгыртканы ышкаш, Бурганга кыйгырткан турар ужурулуг.

⁵ Христос база дээди бараалгакчы боорунун алдар-хүндүзүн Бодунга Боду хүлээп албаан. А Бурган Аңаа мынча дээн:

«Сен — Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым».

⁶ Бижилгениң өске-бир черинде Дээрги-Чаяакчы:

«Мелхиседек ышкаш, Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы сен» — деп база чугаалаан.

⁷ Бодунун чер кырынга амыдыралының үезинде Иисус Ону өлүмден камгалап шыдаар Бурганга мөргүп, ымытык човууртап база карааның чажын төп, чалбарган. Иисусту Бурган Ону хүндүлээни дээш дыннап каан-даа болза, ⁸ Иисус Оглу-даа турган болза, Ол көрүп эрткен хилинчээн дамчыштыр дыннангыр чорукка өөренип алган. ⁹ Иисус четпес талалары чок болу бергеш, Ону тооп дыннаар бүгү улуска мөңгө камгалаалдың үнер дөзү апарган, ¹⁰ чүгө дээрге Бурган Ону, Мелхиседекти ышкаш, Бодунун дээди бараалгакчызы кылдыр чарлаан.

Бүзүрелден ойталаваңар

¹¹ Ол бүгүнүн дугайында оон-даа хөйүнү чугаалап боор мен, ынчалза-даа силерге тайылбырлаары берге-дир, чүгө дээрге дыннааш, угааптар шааңар чок-тур. ¹² Шагда-ла башкылар болу бээр ужурулуг улус-тур силер, ынчалза-даа Бурганның сөстөринин кол үндезининин эге билиглеринге база катап бир-ле кижиге башкыладыры силерге чугула-дыр. Силерге кадыг чем эвес, а сүт херек-тир! ¹³ Ынчаарга сүт-биле чөмненип турар кижиге шын өөредилге дуржулга чок боор, чүгө дээрге ол чаш төл хевээр-дир. ¹⁴ А кадыг чем чедишкен улуг улуска хамааржыр. Дуржулгага даянган, оларның угаан-медерели буянны бузуттан ылгап чаңчыккан-дыр.

6 ¹ Ынчангаш Христос дугайында өөредигниң эге билиглерин артывыска арттырып кааш, чедишкен улуг улус апарып көрээли. База катап эге үндезин салбаалы: өлүмчө аппаар херектерден ойталааш, Бурганга бүзүрээрин катап шингээтпээли; ² сугже суктуруушкуннар, улуска холдар дегзири, өлүглөр аразындан катап дирлири болгаш мөңгө шииткел дугайында өөредигни катап шингээтпээли. ³ Бурган-на чөпшээрээр болза, чедишкен улуг улус боорунче кады бурунгаарлаалы.

⁴⁻⁶ Бир катап алыс шынның чырын көрүп каан, дээрниң белээн четтирип шенээн, Ыдыктыг Сүлдениң күчү-күжүн ожаап билип каан, Бурганның сөзүнүн

4:13 2 Чыл. 16:9; Иов 34:21; Бд. ыр. 89:8; 138:2-3 4:14 Евр. 2:17-18 || Эф. 4:10; Евр. 7:26

4:15 Лк. 23:41; Ин. 8:46; 1 Пет. 2:22; 1 Ин. 3:5; 2 Кор. 5:21 4:16 Эф. 3:12; Евр. 10:19 5:1 Евр. 8:3

5:2 Евр. 7:28 5:3 Евр. 7:27 5:4 Сан. 16:5; 18:7 5:5 Ин. 8:54 || Бд. ыр. 2:7; Аж.-ч. 13:32-33; Евр. 1:5

5:6 Бд. ыр. 109:4; Евр. 7:17, 21 5:7 Мф. 26:39; Мк. 14:35; Лк. 22:41 || Бд. ыр. 21:25 5:8 Рим. 5:19;

Флп. 2:8 5:9 Евр. 2:10 5:11 2 Пет. 3:16 5:12 1 Пет. 2:2; 1 Кор. 3:1-2 5:14 Эф. 4:13 6:1 Евр. 9:14

6:2 Аж.-ч. 8:17; 19:4-5 || Аж.-ч. 10:42; 17:31 6:4-6 Евр. 10:29

буянын дээжин база Ооң ам кээр делегейиниң күжүнүн салдарын четтирип шенээн, а ооң соонда Христостан ойталаан улус бар дижиж. База катап бачыдын миннип, Бурганче эглириниң оруу ындыг улуска муңгаш, чүге дээрге олар боттарынга хамаарыштыр Бурганнын Ог-лун база катап белдир-ыяшка хере шаап, Ону улус мурнунга дорамчылап турарлар. ⁷ Үзүк чок куткан чаъс суун сиңирип алгаш, ону болбаазыраткан улуска ачы-дузалыг дүжүдүн берген чер Бурганнын йөрээлин алыр. ⁸ А ол черден тенниж бо оыг-сиген үнер болза, ооң ажыг чок бооп, каргыштыг апаар. Адак соонда кээп, ону өрттедиштер.

⁹ Чугаам мындыг-даа бооп турза, камгалал эдилеп, эки байдалда турарыңарга бүзүрээр-дир мен, ханы ынак эшөөр. ¹⁰ Чүге дээрге Бурган чөптүг. Эрткен болгаш амгы үеде Ооң улузунга бараан бооп тура, кылган ажыл-херэңерни база Аңаа көргүскен ынакшылыңарны Ол утур хире эвес. ¹¹ Шап ындыг кызымаанарны кайыңар-даа эчзинге чедир көргүзерин күзеп тур мен. Ынчан идегелиңер бүрүн боттаныр деп магадылалды алыр силер. ¹² Чалгаа болбазыңарны, харын бүзүрелиниң база шыдамык чоруунуң ачызында оларга Бурганнын азаан чүүлүн салгап аар улустуң үлегерин эдереринерни күзеп тур мен.

Бурганниң Авраамга азаашкыны биле даңгыраа

¹³ Бурган Авраамга азаашкынын берип турда, Бодунуң ады-биле даңгырагалаан, чүге дээрге даңгыраглаары-биле адап боор Бодундан өрү деңнелдиг кымдаа чок болган. ¹⁴ Ол Авраамга:

«Мен сеңээ ачы-буянын бажын ажыр хайырлаар мен, уре-салгалыңны эңдере өстүрүп бээр мен» — дээн.

¹⁵ Авраам шыдамык манап келгеш, азаан чүүлдүң эге-бажыңга четкен.

¹⁶ Улус бодундан өрү деңнелдиг кижиниң ады-биле даңгыраглаар, ол даңгырак чугаалашкан чүүлдү бадыткап, оларның аразында кандыг-даа маргылдааның когун үзер. ¹⁷ Бурган азаашкын алган улуска Бодунуң күзел-соруунуң өскерлиш чогуң шуут тода көргүзөр бодалдыг болгаш, Бодунуң азаашкынын даңгыраа-биле бадыткаан. ¹⁸ Бурганнын мегелеп шыдавазы хажык чок ийи чүүл: азаашкын биле даңгырак бар. Оларнын ачызында камгалалга идегеливистен туттунар сагыштыг маңап келген биске улуг аргалал бар болур. ¹⁹ Ол идегелди сеткил-хөңнүвүстүң айыыл чок быжыг акорун дег кадагалап чоруур бис. Ол идегел Бурганнын өргээзинде көжеге артында Эң ыдыктыг өрөөлчө кире бээр арганы биске бээр. ²⁰ Бисти дээш Иисус ынаар кирип, оруувусту ажыдып берген. Мелхиседек ышкаш, Ол кезээ-мөңгөде Бурганнын дээди бараалгакчызы апарган.

Бурганниң бараалгакчызы Мелхиседек

7 ¹ Ол Мелхиседек *Салимниң хааны,* Дээди Өрүкү Бурганниң бараалгакчызы турган. Хааннарны тишлээш, эеп чанып орган Авраамны Мелхиседек уткааш, йөрээп каан.* ² *Авраам аңаа бодунуң бүгү олча-ажыгының онунуң бир кезин берген.*

Ооң «Мелхиседек» деп ады «Чөптүг-шынныг чоруктуң хааны» дээн уткалыг, а «Салимниң хааны» деп ат-дужаалы «Амыр-тайбынның хааны» дээн уткалыг. ³ Мелхиседектиң ачазы-даа, авазы-даа чок, ооң ада-өгбе даңзызы-даа улуска билдинмес турган. Ооң кажан төрүттүнгенин-даа, кажан мөчээнин-даа билер кижичок.* Бурганнын Ог-лунга дөмей, ол кезээ-мөңгөде Бурганнын бараалгакчызы бооп артар.

⁴ Мелхиседектиң кайы хире өндүр улуун бодап көрүңер даан! Улуг өгбевис Авраам безин дайын олчазынын онунуң бир кезин аңаа берипкен ыш-кажыл! ⁵ Бурганнын бараалгакчылары —

* 7:1 Салим дээрге Иерусалимниң өске ады хире. * 7:3 Ол бүгүнүң дугайында Бижилгеде чүнүдаа айгытпаан деп турары ол. Еврей тайылбырлакчыларның бодап турганы-биле, Ыдыктыг Бижилгеде ол дугайында чүнү-даа чугаалаваан болганда, Мелхиседек төрүттүнгөнүн, өлбөзүн, а мөңгө чурттап чоруур база бүгү үелерде Бурганнын бараалгакчызы болур (7:8 көр).

6:8 Иер. 4:3; Мф. 13:7 || Мал. 4:1; Мф. 3:12 6:10 Мф. 10:42 6:11 Рим. 5:2-5; 2 Кор. 1:22; 5:5; Эф. 1:14 6:12 Евр. 13:7 6:13 Лк. 1:73-75 6:14 Э. д. 22:17 6:16 Хост. 22:11 6:17 Бд. ыр. 109:4 6:18 Сан. 23:19; 1 Хаан. 15:29 6:19 Лев. 16:2, 15; Евр. 9:7 6:20 Евр. 4:14; 8:1; 9:24-25 7:1-2 Э. д. 14:17-20 7:5 Лев. 27:30-31; Сан. 18:21; Ы. х. к. 14:22

Левийниң үре-салгалы база ыдыктыг хоойлу ёзугаар ха-дунмазы чондан (олар база-ла Авраамдан укталган-даа болза) оларныч олча-ажынын оннуң бир кезин алыр ужурлуг. ⁶ А Мелхиседек боду Левийниң аймаанга хамаарышпаса-даа болза, Авраамныч олчаның оннуң бир кезин алгаш, ону — Бургандан аазаашкын алган кижини — йөрээп каан. ⁷ Йөрээп турар киж и кандыг-даа чигзин чокка йөрээптирип турар кижиден бедик деннелге турар.

⁸ Олча-ажыктың оннуң бир кезин өлүр тынныг улус — Бурганның бараалгакчылары чыып алыр, а Бижилге Мелхиседектин амылыг артарын херечилээн-дир. ⁹ Левий безин өске улустан олча-ажыктың оннуң бир кезин ап турза-даа, боду база Мелхиседекке Авраамны дамчыштыр төлөөн деп чүгө чугаалап болбазыл. ¹⁰ Мелхиседек Авраамга уткужуп турда, Левий төрүттүмүнэн-даа турган болза, өгбези Авраамның үрезинге турган болгай.

Иисустуң, Мелхиседектиң ышкаш, Бурганга бараан болуушкуну

¹¹ Израиль чонга берген ыдыктыг хоойлу левиттерниң Бурганга бараан болуушкунунга үндезилеттинген. Улустун бачыттарын демги левиттерниң бараан болуушкунун дамчыштыр бурүнү-биле арыглап болур турган болза, Аарон ышкаш эвес, а Мелхиседек ышкаш өске бараалгакчы чүгө көстүп кээр ужурлуг турганыл? ¹² Бурганга бараан болур арга солчур болза, хоойлу база албан солчур ужурлуг. ¹³ Ооң дугайында ам бо бүгүнү чугаалап турарым Христос өске аймакка хамааржыр турган, а ол аймактан кым-даа өргүл салыр бедигээш чанынга бараан бооп көрбөөн. ¹⁴ Бистин Дэргивис Иуданың аймаандан чырып үнүп келгенин шупту билир бис, а Моисей ол аймакка хамааржыр Бурганның бараалгакчызы дугайында чүнү-даа чугаалаваан.

¹⁵ Мелхиседек ышкаш өске Бараалгакчы көстүп кээрге, мооң мурнундагы чугаам шуптузу улам билдингир апаардыр. ¹⁶ Ол Бараалгакчы кижиниң ук-ызыгуурунга үндезилээн дүрүм ёзугаар эвес, а мөңгө амыдыралдың зууткаттынмас күчү-күжүн ёзугаар Бурганның бараал-

гакчызы апарган. ¹⁷ Бижилгеде бадыткаан-дыр:

«Мелхиседек ышкаш, Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы сен».

¹⁸ Биеэги айтышкынны оон кошкаа болгаш ажык чогу дээш күш чок болдурган. ¹⁹ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу чүү-даа чүвени четпес талазы чок кылдыр болдуруп шыдаваан, а ону өскерткени биске Бурганга чоокшулаар чаагай идегелди хайырлаан.

²⁰ Иисустуң Бурганга бараан болуушкунун Бурганның даңгыраа бадыткаан, а левиттер Бурганның даңгыраа чокка Оон бараалгакчылары апарганнар. ²¹ Бурган Иисуска: *«Дээрги-Чаяакчы өскерлиш чок даңгыраан берип: „Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы боор сен“ — дээн»* деп даңгыраглап, Ону Бодунуң бараалгакчызы кылып каан болгай. ²² Иисус ынчалдыр улам быжыг чагыг-керээниң магадылалы болган. ²³ Бурганның демги бараалгакчылары солчуп, хөй санныг турганнар, чүгө дээрге бараан болуушкунун уламчылаар арганы өлүм оларга бербейн келген. ²⁴ А Иисустуң Бурганга бараан болуушкуну мөңгө, чүгө дээрге Ол кезээ шагда дириг артар. ²⁵ Ынчангаш Иисус Ону дамчыштыр Бурганга чоокшулап кээп турар улусту кезээде камгалап шыдаар, Ол кезээ-мөңгөде амыдырап база олар дээш кезээде дилеп, болчуп чоруур.

²⁶ Биске чогу-на шак ындыг дээди бараалгакчы херек. Ол — ыдыктыг, кем-буруу чок, бузутка борашпаан, бачыттыглар санычкы кирбээн база дээрлерден-даа өрү көдүрлү берген. ²⁷ Баштай бодунуң бачыттары, а ооң сонда чоннуң бачыттары дээш өргүл кылып турар өске дээди бараалгакчылар дег, хуннуңне өргүл кылыры Аңаа албан эвес. Бодун Боду өргээш, Ол өргүлдү чаңгыс катап боорда, кажан кезээде кылып каан. ²⁸ Ыдыктыг хоойлу Бурганның дээди бараалгакчылары кылдыр кошкак талаларыг анаа улусту томуйлаар, а ыдыктыг хоойлунун сонда берген даңгырак сөзү Бурганның кезээ-мөңгөде четпес талалары чок болу берген Оглун томуйлап каан.

7:6 Э. д. 12:2-3; Рим. 4:3; Гал. 3:16 7:14 Иса. 11:1; Мих. 5:2; Мф. 1:3; Лк. 3:3 7:17 Бд. ыр. 109:4; Евр. 5:6 7:18 Рим. 8:3; Гал. 4:9 7:19 Евр. 9:9; 10:1 7:21 Бд. ыр. 109:4; Евр. 5:6 7:22 Евр. 6:11 7:25 1 Ин. 2:1; Рим. 8:34 7:26 Эф. 4:10; Евр. 4:14 7:27 Евр. 5:3 || Евр. 9:12; 10:10 7:28 Евр. 5:2

Чаа эң дээди чагыг-керээ

8¹ Силерге чугаалап турар чүүлүмнүн кол утказы мындыг: бисте бар Дээди бараалгакчы дээрлерде Дээди Өрүкү Бурганнын дүжүлгезиниң оң талазында олурупкан, ² Ол Бодунуң бараан болушкунун эң ыдыктыг черге — улустун эвес, а Дээрги-Чаяакчының тургузуп кааны, Аңаа мөгөөр ёзулуг майгынга боттандырап.

³ Бурганнын дээди бараалгакчызы болган кижиги бүрүзү өргүл белектери салыр хүлээлгелиг, Ынчангаш демги Дээди бараалгакчы база өргүлгө салыр чүүлдүг болур журлуг. ⁴ Иисус чер кырынга амыдырап арткан болза, Бурганнын бараалгакчызы безин болбас ийик, чүгө дээрге ыдыктыг хоойлунуң айытканы-биле өргүл белектери эккеп турар бараалгакчылар мында бар-дыр. ⁵ Оларнын бараан бооп турар ыдыктыг черин дээрге ыдыктыг черниң үлегери-биле туткан, ол оон чүгө хөлөгөзи боор. Ынчангаш Моисей Бурганга мөгөөр майгын тудар деп баарга, Бурган аңаа: *«Көрдүң бе, бугу чувени даг бажыңга сеңээ көргүскен хеври олчаан кылдыр кылар сен»* — деп сагындырган.

⁶ Ам Иисуска чер кырында бараалгакчыларнын бараан болушкунундан оранчок артып турар бараан болушкуну даандырган, чүгө дээрге Ол Бурган биле кижилер аразында оон-даа өндүр улуг чагыг-керээнин Дугуруштурукчузудур. Ол керээ эң өндүр улуг азаашкынарга үндезилеттинген болгай.

⁷ Баштайгы чагыг-керээ четпес чүүл чок турган болза, өскезиниң херээ чок боор ийик. ⁸ Ынчалза-даа Бурган ону буруудадып*, мынча дээн:

«Израильдиң чону-биле база Иудеянын чону-биле чаа чагыг-керээ чарар уем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —⁹ Оларнын ада-өвөбезин холундан чедип алгаш, Египеттен үндүрө бергеш, олар-

биле чарганым дег эвес, өске чагыг-керээ болур. Олар ук чагыг-керээни үрзэн болгай, а Мен ол дээш олардан ойталаан мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —¹⁰ Мен ол хуннерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Бодунуң дүрүм-хоойлумну оларнын угаан-медерелинге кишир мен, оларнын чуректеринге бижип каар мен! Мен оларнын Бурганы болур мен, а олар Мээң чоңум болур.¹¹ Оон соңгаар кым-даа бодунуң ада-чуртчузун, ха-дуңмазын сурган: „Дээрги-Чаяакчыны билип алыңар!“ — дивес, чүгө дээрге олар шупту, улуг-бичези чокка, Мени билген турар.¹² Мен оларнын кем-буруузун өршээп, бачыттарын оон ыңай сагынмас мен».

¹³ Ол чагыг-керээни «чаа» деп адааш, Бурган баштайгызын эрги деп чарлаан, а эргижиреп, элей берген чүүл ажыгалдан үнүп, арлып-чиде бээрзини кырында.

Баштайгы чагыг-керээ үезинде Бурганга бараан болушкун

9¹ Баштайгы чагыг-керээде Бурганга мөгөөринге хамаарышкан дүрүмнер база бо черде ыдыктыг оран-сава бар турган. ² Бурганга мөгөөр майгынны туткаш, оон «Ыдыктыг өрээл» дээр бирги кезээнге чырыткы биле ыдыктаан хлеб салыр ширээни тургузуп каан. ³ Майгыннын бирги кезээден көгөге-биле аңгылаан ийиги кезээн «Эң ыдыктыг өрээл» дээр турган. ⁴ Аңаа айдызаар өргүл салыр алдын бедигээш болгаш бүгү талаларын алдын-биле шыпкан ыдыктыг аптара турган. Ол аптарага манна деп чемниг алдын саваны, Аароннун частып келген даянгыжын база чагыг-керээниң сөстөрүн ойган калбак даштарны шыгжап каан. ⁵ А аптараның кырынга хан чажар халыпты чалгыннары-биле шыва алган өндүрчагай херувимнер тургулаан*. Мен ам ол бүгү чүүлдөр дугайында тодаргайы-биле чугаалап шыдавас-гыр мен.

* 8:8 Мында «Эрги чагыг-керээни буруудадып» деп турар утка кириген. Өске бурунгу сөзүг-лелде «Израиль чонну буруудадып» деп бижээн. * 9:5 Херувимнер — чалгынныг, дээр уктуг амытаннар; Бурганнын бараан болукчулар. Херувимнер дүрзүлери ыдыктыг аптараның кырынга турган (Хост. 25:19-20 көр).

8:1 Бд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 8:2 Евр. 9:24 8:3 Евр. 5:1 || Эф. 5:2 8:5 Кол. 2:17; Евр. 10:1 || Хост. 25:40 8:6 2 Кор. 3:6 || Евр. 9:15 8:7 Евр. 7:11 8:8-12 Иер. 31:31-34; Евр. 10:16-17 || Лк. 22:20; 2 Кор. 3:6 8:10 Иер. 32:40; Иез. 37:26 || Ы. х. к. 6:6; Иса. 51:7 || Лев. 26:12 8:11 Ос. 2:20 9:1 Хост. 25:8 9:2 Хост. 26:1 || Хост. 25:30-31 9:3 Хост. 26:31-33; Лев. 16:2 9:4 Хост. 25:10; 30:1 || Хост. 16:33-34 || Сан. 17:8-10 || 3 Хаан. 8:9 9:5 Лев. 16:14

⁶ Шак ындыг тургузуглуг майгынның бири кезеэнче Бурганның бараалгакчылары Аңаа мөгөйип, бараан боору-биле үргүлчү кирер турганнар. ⁷ А ийиги кезеэнче чүглө дээди бараалгакчы, чылда чүглө чаңгыс катап кирер турган. Ол кирерде, боду дээш база чоннун чүве билбезинин уржуундан үүлгеткен бачыттары дээш өргүүр ханны ап алыр ужурлуг. ⁸ Ыдыктыг Сүлде ооң-биле чүнү көргүскени ол? Майгынның бири кезеэ турар шагда, Эң ыдыктыг өрөөлчө кирер орук ам-даа ажык эвесин Ол көргүскендир. ⁹ Ол бири кезек амгы үени элдээртип көргүскен, өргүл белектери Бурганга мөгөйген кижинин арын-нүүрүн бүрүнү-биле арыглап шыдавас дээн үлөгер-демдек болур. ¹⁰ Ол өргүл белектери-биле каттай чөм, суксун база янзы-бүрү арыглал чүгдунуушкуннары чүглө кижиниң мага-бодунга хамааржыр. Олар шупту чүглө бо ёзу-чурумну эдип-чазаар үеге чедир доктааткан дүрүмнер болур.

Чагыг-керээни чарып турар хан

¹¹⁻¹² Ынчалза-даа келир үедеги ачылыг чүүлдерге хамаарыштыр Дээди бараалгакчы бооп, Христос чедип келген. Христос кижичи холу туптаан (азы бо делегейге хамаарышпас) улам эки болгаш четпес чүвези чок майгын дамчыштыр кире берген. Ол өшкү мал болгаш инек малдын ханын эвес, а Бодунун ханын өргээш, чаңгыс катап боорда, кажан кезеэде майгынның ыдыктыг черинче кире берген. Ынчалдыр Ол бисти бачыттарывыстан кезеэ-мөңгөде хостаан. ¹³ Бир эвес өшкү база инек малдын ханы болгаш инектин хүлү* кем-буруулуг улусче бызай чашканын дамчыштыр оларны ыдыктап, оларның мага-бодун арыглап шыдаар турган болза, ¹⁴ четпес-дудуу эвес өргүл кылдыр Бодун мөңгө Сүлдө дамчыштыр Бурганга салган Христостун ханы оон кайы хире дээштиг деп?! Ооң ханы арын-нүүрү-вүстү өлүмчө эдертип аппаар херектерден арыглааш, дириг Бурганга бараан боор арганы биске хайырлаар болгай.

¹⁵ Христос ам чаа чагыг-керээнин Дугуруштурукчузу аларган. Ынчангаш улустун баштайгы чагыг-керээ үезинде үүлгеткен бачыттары өршээтинзин дээш, Христос өлү берген болганда, Бурганга кыйгырткан улус Оон өлүмүнүн ачызында оларга азаан мөңгө өчүнү ап болур. ¹⁶ Өчүгө хамаарылгалыг чагыг тургускан кижичи бар болза, оон өлгени ылап дээрзин доктаадыры эргежок чугула. ¹⁷ Чүгө дээрге өчүгө хамаарылгалыг чагыг, ону тургускан кижичи дириг турда, күш чок боор, а ол өлгөн соонда, күштүг аппаар. ¹⁸ Ынчангаш баштайгы чагыг-керээ безин төккен хан чокка күштүг кылдыр доктааттынмаан. ¹⁹ Моисей ыдыктыг хоойлунуң бүгү айгышкыннарын шупту чонга номчун таныштырып тура, инек база өшкү малдын ханын суг-биле, кызыл өннүр дүк-биле база иссоп деп үнүш-биле катый туткаш, чагыг-керээниң дүрүг-номунче болгаш бүгү чонче бызай чажып турган. ²⁰ Ол ынчан: «*Бурганның силерге айтып каан чагыг-керээниң ханы бо-дур*» — дээн. ²¹ Моисей ыдыктыг майгынны, Аңаа бараан боорда ажыглаар хамык саваларны база хан-биле бызай чашкан. ²² Ыдыктыг хоойлу эзуугаар барык бүгү чүүлдер хан-биле арыгланыр; хан төкпээнде, өршээл турбас.

Христостун өндүр бедик өргүлү

²³ Ол бүгү дээрде чүүлдерниң үлегер-чижээ-биле кылдынган, ынчангаш оларны ындыг өргүлдер-биле арыглаар ужурлуг. А дээрини боор чүүлдерни оон-даа эки өргүлдер-биле арыглаар херек. ²⁴ Христос кижичи холу-биле туткан ыдыктыг майгынны кыр бербээн — ол майгын ылап шынныг ыдыктыг черни чүглө өтүнүп турган болгай. Харын Ол бисти дээш Бурганның мурнунга турары-биле дээрниң бодунче кире берген. ²⁵ Дээди бараалгакчы кижиниң чылдың-на өске амгытанның ханын алгаш, Эң ыдыктыг өрөөлчө кирип турары дег, Христос Бодун хөй удаа өргүлгө салыр дээш, дээрже кирбээн-не болгай. ²⁶ Ындыг турган

* 9:13 «Инектиң хүлү» — иудейлер инекти өргээш, ооң хүлүн Бурганга мөгөөр майгынны арыглаарына ажыглап турганнар (Сан. 19:9-10, 17-19 көр).

9:7 Лев. 16:2, 15; Евр. 6:19 9:8 Евр. 10:20 9:9 Евр. 7:19; 10:1 9:10 Лев. 11:2; Мк. 7:4 9:11-12 Евр. 7:27; 10:10 9:13 Лев. 16:14-16 9:14 1 Пет. 1:18-19 || Евр. 6:1; Ажыд. 7:14 || 1 Ин. 1:7; Эф. 5:26 9:15 Евр. 8:6 || 2 Тим. 1:1; Тит. 1:2 9:19 Хост. 12:22; Лев. 14:4-7; Сан. 19:6, 17; Ыд. ыр. 50:9 9:20 Хост. 24:8 9:21 Хост. 29:12, 36; Лев. 8:15, 19 9:22 Лев. 17:11 9:23 Хост. 25:40; Евр. 8:5 9:24 Евр. 8:2 9:26 1 Ин. 3:5 || 1 Пет. 3:18

болза, Ол өртемчейни чаяганындан бээр хөй удаа хилинчек көөр ужурлуг тургай эртик. А Ол ам Бодунуң өргүлү-биле бачытты чок кылыр дээш, бо делегейнин төнчүзү чоокшулап орар үеде, чаңгыс катап чедип келген-дир.

²⁷ Кижнн бүрүзү чүгле чаңгыс катап өлүр, а оон Бурганнын шийткели боор. ²⁸ Шак ынчаар Христос база хөй улустун бачыттарын чүктээри-биле Бодун чаңгыс катап өргүлдө салган. Ол оон соонда бачыт-биле харылзаа чокка, Ону ма-нап турар улусту камгалаар дээш, катап база чедип кээр.

Баштайгы чагыг-керээниң өргүлдериниң кошкаа

10 ¹ Ыдыктыг хоойлу — келир үеде кээр ачылыг чүүлдерниң алыс шын хевирнн эвес, а чүгле хөлөгези боор. Ынчангаш ол хоойлу Бурганга мөгөйип кээп, чаңгыс-ла ол өргүлдерни чылдың-на доктаамал салып турар улусту кажан-даа бачыттарындан бүрүнү-биле арыглап шыдавас.

² Ыдыктыг хоойлу ону кылып шыдаптар турган болза, улус өргүлдөр салырын соксап каарлар ийик. Ындыг турган болза, Бурганга мөгөйген улус чаңгыс катап боорда, кажан кезээде арыланып, моон соңгаар кажан-даа бачыттарын медереп билбестер ийик. ³ Ынчалза-даа шак ол өргүлдөр чылдың-на бачыттар дугайында сагындырып кээр. ⁴ Чүгө дээрге инек база өшкү малдың ханы бачыттарны чайладып шыдавас.

⁵ Ынчангаш бо делегейге чедип келгеш, Христос Бурганга мынча дээн*:

«Сен өргүлдерим биле белектеримни күзеведин, харын мага-ботту Меңээ белеткеп кагдың. ⁶ Бүрүн өртмедир өргүлдер-даа, бачыт дээш өргүлдер-даа Сээң хөңнүңге кирбес-тир. ⁷ Ынчан мынча деп чугааладым: „Бо-дур мен, кел чыдыр мен, ыдыктыг дүрүг-номда чуну кылырымны бижээн болгай. Бурганым, тура-сорууңну күүседир күзелдиг мен“».

⁸ Эгезинде Ол мынча дээн: *«Сен өргүлдерим биле белектеримни күзеведин, бүрүн өртмедир өргүлдер-даа, бачыт дээш өргүлдер-даа Сээң хөңнүңге кирбес-тир».* (Ол бүгү өргүлдерни ыдыктыг хоойлу эзугаар доктаадып каан.) ⁹ А оон Ол немеп каан: *«Бо-дур мен, тура-сорууңну күүседир күзелдиг кел чыдыр мен».* Ол бирги өргүл салыр чурумну күш чок болдургаш, ийгизин доктааткан. ¹⁰ Бис Бурганнын күзел-соруу-биле Иисус Христостуң чаңгыс катап боорда, кажан кезээде өргүлдө салган мага-бодун дамчыштыр ыдыктаткан бис.

¹¹ Бурганнын бараалгакчыты бүрүзү хуннүң-не бараан болушкунун күүседирнн-биле бут кырынга туруп, кижинин бачыттарын кажан-даа чайладып күш четпес чаңгыс-ла ол өргүлдерин хөй катап салып турар. ¹² А Христос улустуң бачыттары дээш чаңгыс өргүл салгаш, кажан кезээде Бурганнын оң талазынга барып олурупкан. ¹³ Оон бээр Ол *Ооң дайзын-нарын буттарының адаанга эккеп салыптар* өйнү манап эгелээн. ¹⁴ Ынчангаш Ол ыдыктыг апарып турар кижилерни чаңгыс өргүл-биле кажан кезээде четпес талазы чок улус кылып каан.

¹⁵ Ыдыктыг Сүлдө база биске ол дугайында херечилеп турар. ¹⁶ *«Мен ол хун-нерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен»* — деп чугаалаан соонда, Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Бодумнуң дүрүм-хоойлумну оларның угаан-медерелинче кишер мен, оларның чуректеринге бижип каар мен. ¹⁷ Оларның бачыттары болгаш кем-буруузуңуң дугайында оон ыңай сагынмас мен».

¹⁸ А ол бачыттарны өршээген соонда, олар дээш оон ыңай өргүл салган херээ чок.

Христостуң өргүлүндө ойталаары озалдыг

¹⁹ Ынчангаш, ха-дунма, Иисустун ханынын ачызында ам ыдыктыг черже

* ^{10:5} Бо болза Ыд. ыр. 39-тан читата-дыр. Ол ыдыктыг ырыны Давидтин дээр-даа болза, Еврейлерге чагааны бижээн кижнн ында Мессияга хамааржыр утка көрүп, ону Христостуң бодунга хамаарыштырып турар.

^{9:27} Мф. 16:27 ^{9:28} Иса. 53:12; 1 Пет. 2:24; 3:18 || Тит. 2:13 || ^{10:1} Аж.-ч. 1:11; 1 Фес. 4:16-18
^{10:1} Кол. 2:17; Евр. 8:5 || Евр. 7:19; 9:9 ^{10:3} Лев. 16:21 ^{10:5-7} Ыд. ыр. 39:7-9 || Ыд. ыр. 50:18
^{10:6} 1 Хаан. 15:22; Иса. 50:4 ^{10:10} Мф. 26:26; 1 Кор. 11:24; Евр. 7:27; 9:9 ^{10:11} Сан. 28:3
^{10:12} Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 ^{10:13} Ыд. ыр. 109:1; Евр. 1:13 ^{10:16-17} Иер. 31:33-34;
 Евр. 8:10-12 ^{10:19} Эф. 3:12; Евр. 4:16

коргуш чок кире берип болур бис. ²⁰ Чаа болгаш дириг орук-биле, көжеге өттүр (азы Ооң мага-бодун өттүр) Ооң биске изеп кааны орук-биле кире берип болур бис. ²¹ Бурганнын өг-бүлезин баштап турар Ооң өндүр улуг бараалгакчызы бисте бар-дыр. ²² Ындыг болганда, ажит-чажит чок чүректерлиг; бүзүрелинге бүргедипкен; чүректеривисти кем-буруулуг арын-нүүрден бызай чапып туруп арыглап алган база мага-бодувусту арыг суг-биле чүп алган бооп, Бурганче чоокшулап көрээлинер. ²³ Ажгы-биле хүлээп көөрүвүс идегелден салдынмайын туттунаалы, чүге дээрге биске аазаашкын берген Бурган Бодунуң сөзүңге шыңчы болгай. ²⁴ Бот-боттарывыска сагыш човангыр бооп, ынакшылче база буянынг херектерже бот-боттарывысты ыдалап көрээлинер. ²⁵ Чыгып, аралажырындан ойталаваалы (чамдык улус аңгыланып чаңчыга берген болгай), харын бот-боттарывысты деткип көрээли, сөөлгү хүннүн чоокшулап ораын көргөш, улам күштүг деткижээлинер.

²⁶ Алыс шынны билип алгаш, бачыт үүлгедирин өжегээр уламчылаар болзувуса, ол бачыттарны чайладыптар кандыг-даа өргүл артпас. ²⁷ А ыңчан чүгле шииткелди база Бурганга удурланган улусту өрттендир чиптер отту коргуп-сүртеп манаары артар. ²⁸ Моисейнин хойлузун хажыткан кижини кээргел чокка *ийи азы үш херечиниң өчүү-биле* өлүмге онаар турган. ²⁹ Ынчаарга Бурганның Оглун таптай баскан, Ооң чагы-керээзин ыдыктаан ханны* ыдыктыг деп санаваан база Бурганның авыралдыг Сүлдезин дорамчылаан кижинин кеземчези оон кайы хире коргунчугул?!

³⁰ Кымнын: *«Менде улустан өжээн неген, кезедир арга бар»* — дээнин, а оон ыңай: *«Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун шидер»* — дээнин билир бис. ³¹ Дириг Бурганның кезедир холунче кирери эң коргунчуг!

³² Алыс шынның чырынын көрүп каан үенер* — биеэги хүннерни сактып

келинер, силер ыңчан хилинчекти эн маадырлыгы-биле шыдажып эрттинер. ³³ Силерни ыңчан бүгү улустуң мурнунга кочулап-шоодуп, хилинчекке онаап турган, шак-ла ыңдыг байдалды көрүп эрткен улус-биле чаңгыс үүлени денге үлештинер. ³⁴ Хоругдаттырган улус-биле безин кады хилинчек көрүп, эт-хөреңгинер хунаадып алгаш, өөрүп турдунар, чүге дээрге дээрде шыгжаан эки болгаш элеп төнмес эт-хөреңгинер барын билир турдунар.

³⁵ Ынчаар-ла чүрекириңерден ойталаваңар, ол дээш өндүр улуг шаннал силерни боор. ³⁶ Бурганның күзел-сооруун күүсеткеш, аазаан чүүлүн алыр дивинерзе, шыдамык боору силерге эргежок чугула.

³⁷ *«Ам үр болбайн, чедип кээр ужурулу Кижжи саадал чокка чедип кээр. ³⁸ Бүзүрелиниң ачызында Мээң мурнумга актыг-шынның кижжи амылыг артар, а оозундан ойталаар болза, Мен ол кижжиже ээ көрүнем мен».*

³⁹ А бис дээрге бүзүрелиңден ойталааш, өлүп чиптес, харын бүзүрелден кадалгалааш, камгалал ап турар улус-тур бис.

Бүзүрелиң алыс ужуур-утказы

11 ¹ А бүзүрел идегеливисти боттандырып, каракка көзүлбес чүүлдерни бадыйткап турар. ² Шаак ыңдыг бүзүрели дээш бурунгу өгбелеривистиң дугайында биске эки херечилел дамчып келген.

³ Бүзүреливис-биле өртемчейни Бурганның айтгышкынын эзугаар чаяаганын, көстүп турар чүүлдерин каракка көзүлбес чүүлдерден тывылганын биллип алыр бис.

⁴ Бүзүрели-биле Авел Бурганга Канинин салганындан эки өргүлдү салган. Бурган Боду ооң белектериниң дугайында херечилээрге, ол бүзүрелин дамчыштыр чөптүг-шынның кижжи деп херечилелди чедип алган. Боду өлзе-даа,

* 10:29 Азы: «Ол кижини ыдыктаан чагы-керээниң ханын». * 10:32 Алыс шынның чырынын көрүп каан үе — эрте-бурунгу христианнар кижиниң сугже суктурарын ыңча дээр турган.

10:20 Евр. 9:8 || Ин. 14:6 10:22 Иез. 36:25 || Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Эф. 5:26; Тит. 3:5 10:23 Евр. 4:14 || 1 Кор. 1:9; 1 Фес. 5:24; 2 Фес. 3:3 10:25 Аж.-ч. 2:42 || Рим. 13:11; 1 Кор. 3:13 10:26 Сан. 15:30 || Мк. 3:29; 1 Ин. 5:16 10:27 Ыд. ыр. 20:10; 78:5; Иса. 26:11 10:28 Ы. х. к. 19:15 10:29 Евр. 6:4-6 10:30 Ы. х. к. 32:35-36; Рим. 12:19 10:31 Иса. 33:14; Лк. 12:5 10:34 Мф. 25:36 || Мф. 5:12 || Мф. 6:20; 19:21; 1 Пет. 1:4; Кол. 1:5 10:37-38 Авв. 2:3-4; Рим. 1:17; Гал. 3:11 11:1 Рим. 8:24; 2 Кор. 4:18 11:3 Э. д. 1:6-7; Ыд. ыр. 32:6; 2 Пет. 3:5 11:4 Э. д. 4:3-8; Мф. 23:35; 1 Ин. 3:12

бүзүрелинин ачызында, Авел ам-даа хеч-речилеп чугаалап чоруур.

⁵ Бүзүрели-биле Энох өлүм көрбейн, дээрже көжүртү берген. *Бурган Энохту чанынче көжүрүп алган болгаш, улус ону тыппайн барган.* Чүгө дээрже бо делегейден дээрже көжөр бетинде, ол Бурганнын сеткилинге киргенинчи херечилелин алган. ⁶ А бүзүрел чок болза, Бурганнын сеткилинге кирери канчап болдунар-ыл? Бурганче чоокшулап кел чыдар киж-и бүрүзү Ол бар деп база Олче чүткүп чоруур улуска Ооң шаңналы турар деп бүзүрээр ужурлуг болгай.

⁷ Бүзүрели-биле Ной ам-даа көрбээни чүве дугайында сагындырыг алгаш, бодунуң өг-бүлезин камгалап дээш, Бурганнын хүндүлээр сеткили-биле бажың-хеме тудуп алган. Ооң шак ындыг бүзүрели бо делегейни буруудаткан. Оон бүзүрээни дээш Бурган ону чөптүг-шын-ныг киж-и деп чарлаан.

⁸ Бүзүрели-биле Авраам, өнчүгө алыр ужурлуг турганы черже Бурган кый дээрже, кайнаар бар чоруурун боду безин билбес-даа бол, дыңнангыр чору-руп каан. ⁹ Авраам бүзүрели-биле Бурганнын азаан черинге, хары черге дег, чурттап берген. Ол үч черге чаңгыс-ла ол азаашкынны деңге салгап алган оглу Исаак болгаш оглунуң оглу Иаков-биле кады майгыннарга чурттап турган. ¹⁰ Чүгө дээрже Бурганнын төлөвилээш, тутканы, үндезини салдынган хоорайны* ол манап турган. ¹¹ Бүзүрели-биле Авраам (кадайы Сарра төл төрүвес-даа турган болза) кы-раан назынында ада боор күштү алган*. Азаашкын берген Бурганнын шынчы-зы ол билип турган. ¹² Ынчангаш чаң-гыс кижиден (артында-ла эът-боду өлүг чыгыы кижиден) дээрде сылдыс дег эм-ге-тикчок, далай эринде элезин дег сан-туң чок салгал тывылган.

¹³ Ол бүгү улус азаан чүүлдерни ал-байн, оларны чүгө ырактан көргөш, өөр-

үп, бүзүрелин ышкынмайн, өлгүлөп кал-ган. Олар боттарының дугайында: «Бис бо черге чүгө түр када турумчуп алган даштгыкылар бис» — деп чугаалап тур-ганнар. ¹⁴ А ынча деп чугаалаар улус тө-рээрн чуртун дилеп чоруурун көргүзөр болгай. ¹⁵ Боттарының каапкаш барган чуртун бодааннар болза, дедир ээп чана бээр арга оларга тургай-ла. ¹⁶ А олар оон дээр, дээрде турар чуртче чүткүп тур-ганнар. Ынчангаш оларнын Бурганы деп ададырындан Бурган ыятпас, чүгө дээрже хоорайны оларга Ол белеткеп берген-дир.

¹⁷⁻¹⁸ Азаашкын алган Авраам, Бур-ганга шенедип тургаш, бүзүрели-биле эр чангыс оглу Исаакты өргүлгө салырынга белен турган. Бурган аңаа: «*Сээң салгалың Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр*» — деп чугаалаан-даа болза, ол ынчаар кыл-ган. ¹⁹ Бурган оон оглун өлүглер аразын-дан безин катап диргизип шыдаар деп, Авраам бүзүрөп турган. Ол Исаакты өлүг-лер аразындан дедир эгидип алган деп чугаалап болгу дег-дир.

²⁰ Бүзүрели-биле Исаак Иаков-туң база Исавтын келир үезин йөрээ-ген. ²¹ Бүзүрели-биле Иаков, өлүп чыда, Иосифтиң ийи оглун йөрээгеш, *даян-гыжыңга даянгаш, Бурганга мөгейген.* ²² Бүзүрели-биле Иосиф чуртталгазының төнчүзүндө израиль чончуң Египеттен үнериниң дугайында чугаалаан база бо-дунуң мөчү-сөөгүн канчаарын айыткан.*

²³ Бүзүрел ачызында Моисей, төрүт-түнген соонда, ада-иезинге үш ай улаш-тыр чажыртып келген, чүгө дээрже олар оон онза чаражын көргөш, хаанның чар-лыгындан кортапанаар. ²⁴ Бүзүрели-биле Моисей, улуг киж-и апаргаш, фараоннун уруунун оглу деп ададырындан ойталаан.

²⁵ Бачыттың түр када таалалын көөр-үңүң орнунга, Бурганнын чону-биле ка-ды хилинчек көөрү дээрде деп, ол санаан.

²⁶ Моисей Египеттиң эргине-байлаан-га бодаарга, Христос* дээш дорамчылап

* 11:10 Дээрде Иерусалимни ынча деп бодап турар хире (Гал. 4:26-27; Евр. 13:14 көр). * 11:11 Азы: «Бүзүрели-биле Сарра, төл төрүвес боду, кыраан назынында ие боор күштү алган» бооп ча-даас. * 11:22 Иосиф бодунун сөөгүн Египеттен Ханаанче апаарын дужааган (Хост. 13:19 көр). * 11:26 Христос — «Чадырган-шилитинген» дээн сөс. Ындыг таварылгада ол сөс израиль чонга — Бурганнын шилээн улузунга хамааржып боор.

11:5 Э. д. 5:22-24 11:7 Э. д. 6:9-22 11:8 Э. д. 12:1-4 11:9 Э. д. 12:8; 13:3; 18:1 11:10 Евр. 12:22; Ажыд. 21:2 11:11 Э. д. 21:2 11:12 Рим. 4:19 || Э. д. 22:17 11:13 Мф. 13:17; Лк. 10:24 || Э. д. 23:4 11:16 Э. д. 26:24; 28:13 11:17-18 Э. д. 22:1-10 || Э. д. 21:12; Рим. 9:7 11:19 Рим. 4:17-19 11:20 Э. д. 27:27-29, 39-40 11:21 Э. д. 47:31; 48:17-19 11:22 Э. д. 50:24-25 11:23 Хост. 2:2-3; Аж.-ч. 7:20 11:24 Хост. 2:10-11 11:25 1 Ин. 2:17 11:26 Евр. 13:13

көөрү улуг үнелиг деп санаан, ооң караа алыр ужурлук шаңналыгчы шыгаап турган. ²⁷ Бүзүрели-биле ол, хаанның киленинден кортпайн, Египетти каапкаш барган. Каракка көзүлбес Бурганны көргөн дег, ол бүгүдени шыдажып үнгөн. ²⁸ Бүзүрели-биле ол, израильчилернин дун ооддарын дээрний хыдыкчы төлээзи өлүрбезин дээш, эжик кастыңнарын хан-биле чаап кааш, Хосталышкын байырлалын демдеглеп эрттирген.

²⁹ Бүзүрели-биле израиль чон, кургаг черлеп дег, Кызыл далайны кеже берген, а египетчилер оларны сүрүп кежер дээш, дүжүп өлүп калганнар. ³⁰ Бүзүрели-биле израиль чон Иерихон хоорайны чеди катап улаштыр дескинген соонда, ооң ханалары буступ кээп дүшкен. ³¹ Бүзүрели-биле самын-садар херээжен Раав, израиль хайгылычларны эп-найыралдыг уткуп-хүлээгеш, бүзүрөвээн улус-биле кады өлүртпейн, амы-тынныг арткан.

³² Оон ынай чүнү чугаалазымза экил? Геден, Варак, Самсон, Иеффай, Давид, Самуил суглар база Бурганнын медээчилери дугайында чугаалаар дээримге, үем чедишпес-тир. ³³ Бүзүрели-биле олар өске күрүнелерни тиилээннер, чөптүг чорукту догунатканнар, азаашкыңнарны алганнар. Олар арзылаңнар аксынче кирбээннер, ³⁴ чалбыштыг отту өжүрүпкөннер, хылышка өлүртпейн барганнар, боттарының кошкана күш-шыдалче хуулдурупканнар, дайын-чаага күчүлүг апарганнар, өске чер чурттугларның агшерин сывыртап турганнар. ³⁵ Херээжен улус боттарының өлгөн улузун катап дилрилген кылдыр дедир алганнар.

А бир чамдык улус оон-даа эки амыдыралга катап дирлир дээш, оларга саналдаан хосталганы хүлээп албайн, эриидедип өлгөннер. ³⁶ Бир өске улус кочу-шоотту, эрииделди, а бир чамдыкы кинчи-бекти, кара-бажыңны көрүп эрткеннер. ³⁷ Оларны даш-биле соккулап, ийи чара хирээлеп, хылыш-биле шан-

чып өлүрүп турган. Олар хой база өшкү кежи кекгеш, тояап чоруп, ядарап-түрегедип, истедип сүрдүрүп, дора көрдүрүп келгеннер. ³⁸ (Бо делегей оларга төлептиг эвес турган!) Олар ээн черлерге, дагларга, куйларга, онгар, кызаа черлерге улчуп чораннар.

³⁹ Бүзүрелинин ачызында бүгү ол улус дугайында биске эки херечилел дамчып келген, ынчалза-даа олар Бурганнын азаан чүүлүн албааннар. ⁴⁰ Бурган биске база бир-ле тергийн эки чүүлдү баш бурунгаар бодап алган: ол улус четпес талалары чок болу бээр, чүлге бис чогувуста эвес, а бис-биле кады.

Иисус бүзүрели эчизинге чедирер

12 ¹ Бисти долганган, бүзүрелди херечилээн улустуң хөйүн көрбес силер бе?! Ындыг болганда, оруувуска моондак болган бүгү чүвени база чышпынычал бачытгы ыңай ап октапкаш, бисти манап турар орук-биле шыдамык, туруштуг чоруп ораалы. ² Бүзүреливистиң Баштакчызы болгаш Эчизинге чедиркичи Иисустан карак салбаалы. Ону манап турар өөрүшкү дээш* Ол белдир-ыяшка өлүмүнү шыдажып эртип, бужар байдалга киргенин-даа херекке албайн, Бурганнын дүжүлгезиниң оң талазынга барып олурупкан. ³ Силернин сагыш-сеткилицер суларавазын дээш, бачыттыг өлүстүн талазында ыңдыг кончуг дора көрүшкүңнү шыдажып эрткен Иисустуң дугайында бодап чорунар.

Хилинчек –

Бурганның кижизидилгези

⁴ Бачытка удур демиселиңерге амдаа ханыңар төгүлдүр чаалашпаан силер. ⁵ Сагыңыңар чазай сөглээн бо селтер силерге, Бурганның ажы-төлүңге, хамаарышкан дээрзин утканыңар ол-дур:

«Оглум, Дээрги-Чаяакчының кижизидилгезин хүлээвейн барба, Ооң чемелээшкинин халалыг диве. ⁶ Дээрги-Чаяакчы

* 12:2 Азы: «Өөрүшкүнүң орнунга».

11:27 Хост. 12:37; 13:18 11:28 Хост. 12:21-30 11:29 Хост. 14:21-30 11:30 Иис. 6:15, 20
11:31 Иис. 2:1; 6:24; Мф. 1:5; Иак. 2:25 11:32 Башт. 6:11–8:32 || Башт. 4:6-16 || Башт. 13:24–16:31 ||
Башт. 11:1–12:7 || Башт. 4:6; 6:11; 11:1; 13:24; 1 Хаан. 1:20; 16:13 11:33 Башт. 14:6; Дан. 6:22
11:34 Дан. 3:23-27 || Башт. 7:21; 1 Хаан. 17:51; 2 Хаан. 12:29 11:35 3 Хаан. 17:22-23; 4 Хаан. 4:35-37
11:36 Э. д. 39:20; Иер. 20:2; 37:15; Мф. 21:35; Мк. 16:18 11:37 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21;
Иер. 26:23 || 4 Хаан. 1:8 11:38 Башт. 6:2; 1 Хаан. 22:1 11:40 Флп. 3:12; Евр. 12:23 12:1 Кор. 9:24
12:2 Евр. 2:10 || Лк. 24:26; Флп. 2:8 || Бл. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 12:3 У. ч. 24:10
12:4 1 Тим. 4:10 12:5-6 У. ч. 3:11-12 || Бл. ыр. 93:12; Иов 5:17

Бодунуң ынак кижизин кижизидер, хүлээп көөр бугу оолдарын кеземчеге онаар.

⁷ Кижизидилгенер дээш хилинчекти шыдажып көрүңер. Бурган силерни ажы-төлүн дег аажылап турар-дыр. Ачазындан кижизидилге албас төл турар чүве бе? ⁸ А бир эвес дүрүм ёзуугаар төрүттүнгөн бугу ажы-төлдүн оюп эрпгези кижизидилгени албас болзунарза, сурас төлдер боорунар ол-дур. ⁹ Ам артында шуптувус чер кырынга төрөөн ачаларлыг бооп, бисти кижизиткен дээш оларны хүндүлөп чоранан бис. Дээрде Адавысты тооп дыннаарывыс оон оранчок артык болбас деп бе? Ону тооп дыннааш, мөнгө амыдыралды алыр болгай бис! ¹⁰ Адаларывыс бисти буттарының угааптар шаа-биле кезек үеде кижизидип келгеннер, а Ол бисти, Оон ыдыктыгынга киржилгелиг болзуннар дээш, биске ачы-дузалыг боору-биле кижизидип турар. ¹¹ Кандыг-даа кижизидилге амгы үеде биске өөрүшкү эккелбейн турар, харын аарышкылыг кылдыр сагындырар. Ынчалза-даа сөөлзүредир ону дамчыштыр өөредиг эрткен улус Бурганга шынчы чоруктуң амыртайбың дүжүдүн ажаап алыр.

¹² *Ынчангаш сула салдынан холдарыңар болгаш сирилээн дискектериңер быжыктырыңар.* ¹³ Аскак бут кадырлы бербезин, а этгинзин дээш, буттарыңар дорт орук-биле кылаштазын.

Бурганның авыралындан ойталаваңар

¹⁴ Бүгү улус-биле эп-найыралдыг боорунче база ыдыктыгы-биле амыдыраарыңче чүткүңер. Ыдыктыг эвес боор болза, кым-даа Дээрги-Чаяакчыны көрүп шыдавас. ¹⁵ Силерниң кайыңар-даа Бурганның авыралын ышкынмазын дээш кичээниңер. Силерниң аранарга *кандыг-даа ажыг чаптан дазыл тыртып үңгеш*, хора халдатпазын дээш база ону дамчыштыр хөй улус бужартавазын дээш кичээниңер. ¹⁶ Кайыңар-даа самыравазын

дээш база, Исав дег, Бурганның күзел-соруунче сагыш салбас кижиге болбазын дээш кичээниңер. Ол улуг оглу болган ужурунда өңчү алыр эргезин эвээш чемге-ле садыпкан болгай. ¹⁷ Билир болгай силер: Исав ачазындан йөрээшкин алырын аажок күзөөн. Ынчалза-даа ол ону ап чадашкан, чүгө дээрге бар шаа-биле кызытса-даа, мырынай ыглап-сыктап-даа турза, бачыдын миннип шыдавайн барган*.

¹⁸ Бойдуста бар, оду чайыннаан Синай дагга чоокшулап чеде бербээн силер; дүмбей караңгыга, шуурганга чеде бербээн силер. ¹⁹ Шак ол даг чанынга эдиски үнүн болгаш бир-ле сөстөр чугаалаан Бурганның үнүн дыңнап каан улус турган. Ынчалза-даа ол сөстөрни дыңнаан улус: «Ындыг сөстөрни оон ыңай дыңнавайн көрээлиңер» – деп дилей бээр турган. ²⁰ Чүгө дээрге улус: «*Бо дагга дириг амытан безин дээптер болза, даш-биле соктуруп каар*» – дээн айтышкынны дыңнаар хары чок болган. ²¹ Каракка көстүр чүүл ындыг коргунчуг боорга, Моисей: «Корткаш, сиринейнип тур мен» – дээн.

²² Харын силер Сион дагга, дириг Бурганның хоорайыңга, дээрде турар Иерусалимге чоокшулап чеде берген-дир силер. Өөрүшкү-маннайлыг чыышта чыгылып келген дээрниң түмөн-түмөн төлээлеринге чеде берген-дир силер. ²³ Дээр-денгерлерде аттарын бижээн эн улуг оолдарның ниитилелинге чеде берген-дир силер. Бүгү улустун Шииткекчизи боор Бурганга, чөптүг-шынынгы амыдыралдың эчизинге четкен улустун сүдделеринге чеде берген-дир силер. ²⁴ Чаа чагыг-керээниң Дугуруштурукчузу Иисуска база Авелдин ханындан артык эки чугаалап турар бызай чашкан ханга чеде берген-дир силер.

²⁵ Көрдүңер бе, силерге чүве меделгеп турар Кижиден ойталаваңар. Ол черге меделгеп турда, Ону дыңнаарындан ойталаан улус кеземчеден чайлап шыдаваан

* 12:17 Азы: «Билир болгай силер: Исав „Шиитпириң эде көрүп көр, йөрээшкениң менээ бер“ деп, ачазын бузуредирин оралдашкан. Ынчалза-даа ол, ачазының йөрээшкенин алыр дээш, ыглап-сыктап турза-даа, чадажып каан».

12:7 Ы. х. к. 8:5; Ажыд. 3:19 12:10 Лев. 11:44 12:12 Иса. 35:3 12:13 У. ч. 4:26 12:14 Мф. 5:8

12:15 Евр. 4:1 || Ы. х. к. 29:18 12:16 Евр. 13:4 || Э. д. 25:29-34 12:17 Э. д. 27:34-38

12:18 Хост. 19:16-18; 20:18; Ы. х. к. 4:11; 5:22 12:19 Хост. 19:16 || Хост. 20:19; Ы. х. к. 5:27

12:20 Хост. 19:12-13 12:21 Ы. х. к. 9:19 12:22 Гал. 4:26; Ажыд. 14:1; 21:2 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:10;

Иуда 1:14 12:23 Лк. 10:20 || Флп. 3:12; Евр. 11:40 12:24 Евр. 8:6; 9:15 || 1 Пет. 1:2 || Э. д. 4:10

12:25 Евр. 2:3

болганда, дээрден медеглеп турар Оон хая көрнү бээр болзувусса, кеземчеден чайлаар харыгвыс оон-даа эвээш-тир. ²⁶ Оон үнү ынчан черни божаңнадыр сил-гипкен, а ам ол мынча деп азаап тур:

«Ам бир удаа черни силгиир мен, чүгле черни звес, а дээрни база».

²⁷ «Ам бир удаа» деп сөстөр чүнү көргүскенил? Божаңнадыр силгиттинмес чүүлдер артып калзын дээш, божаңнадыр силгип боор кылдыр чаяатгынган чүүлдү чайладып кааптарын көргүскендир. ²⁸ Ынчангаш божаңнадыр силгиттинмес Чагырганы хүлээп ап тура, өөрүп четтирген сеткилдиг болуулу база өөрүп четтиргенивис дамчыштыр Бурганга, Ону хүндүлөп-даа, Оон коргуп-сүртөп-даа, эки-чаагай бараан болуулу. ²⁹ Чүгө дээрге *бистиң Бурганывыс – өрттендир чиир от-тур.*

Бурганның сеткилинге кирер бараан болуушкун

13 ¹ Ха-дунма улус дег, бот-боттарыңарга ынак болуңар. ² Аалчыларга хүндүлөөчөл боорун утпаңар, ынчалдыр кылгаш, чамдык улус, боттары безин бил-бейн, дээрниң төлээлерин уткуп, оларны хүндүлөөңнер болгай.

³ Кара-бажында улусту, боттарыңар олар-биле кады хоругдаттырган дег, утпаңар; хилинчек көргөн улусту, оларның орнунга турган дег, утпаңар.

⁴ Өг-бүлө тудары бүгү улуска хүндүлүг болзун, ашак-кадай харылзаалары арыг-шынчы болзун. Самыгыраар болгаш ашаа-кадайыңга өскерлир улусту Бурган шиидер.

⁵ Акша-мөңгүңге ынак амыдырал тутпаңар, бар чүвенерге сеткил ханыңар. Чүгө дээрге Бурган:

«Сени кажан-даа кагбас мен, сенден кажан-даа ойталавас мен» — дээн-дир.

6 Ынчангаш бис:

«Мээң дузалакчым — Дээрги-Чаяакчы-дыр, корткан херээм чул: кижжи амытан меңээ чүнү кылып шыдаарлы?» — деп дидими-биле тугаалаалыңар.

⁷ Удуртукчуларыңарны утпаңар, олар силерге Бурганның сөзүн чугаалап чор-раан ийик чоп. Оларның амыдыралының үре-гүннелин* көргөш, оларның бүзүрелин эдеринер.

⁸ Иисус Христос дүүн, бөгүн база кезээ-мөңгөдө өскерлиш чок. ⁹ Ынчангаш янзы-бүрү болгаш хары өөредиглер со-нуургаваңар. Чүректериниң тускай чөмнөр чиири эвес (ону барымдаалаары кымга-даа ажык-дуза чедирбээн), а Бурганның авыралы быжыктырзын. ¹⁰ Бисте онзагай өргүл салыр бедигээш бар, ыдыктыг майгында бараан болган улуста ол өргүлден чөм ап чиир эрге чок.

¹¹ Бурганның дээди бараалгакчызы дириг амытаннар ханын бачыт дээш өргүл кылдыр ыдыктыг черже киире бээр, а оларның мөчү-сөөктерин чоннун турлааның даштынга өрттедигтер. ¹² Ынчангаш Иисус база улусту Бодунуң ханы-биле ыдыктаар дээш, хоорай хаалгазының даштынга шаажылаттырган. ¹³ А ындыг болганда, Иисустун дорамчылалын үлөжир дээш, бис база чоннун турлааның даштын-че, Олче шиглей чоруптаалы. ¹⁴ Мында, чер кырында, кезээ-мөңгөдө турар хоорайывыс чок, а келир уеде чедип кээр хоорайже чүткүп чоруур бис. ¹⁵ Ынчанганда Бурганны алдаржыткан аастардан үнер алгак-матал өргүлүн Иисусту дамчыштыр Аңаа үргүлчү эккеп, мөргүүлү. ¹⁶ Буян тарыыр-ын, араңарда сырый харылзаалыг боорун утпаңар, чүгө дээрге ындыг өргүлдөр Бурганның сеткилинге кирер.

¹⁷ Удуртукчуларыңарны дыннап, оларга чагыртыңар. Бурганның мурнунга харыы тудар болгаш, олар силерни хынамчалыг кадагалап турарлар болгай. Удуртукчулар ол ажыл-херээн аарзын-майн (ынчаар болза, силерге ажыктыг болбас), а өөрүшкүлүг күүседир кылдыр, оларга чагыртып көрүңер.

* 13:7 Азы: «Оларның амыдыралы канчаар төнгенин».

12:26 Хост. 19:18 || Агг. 2:6 12:27 Ыд. ыр. 101:27 12:28 Дан. 2:44 || Ыд. ыр. 2:11 12:29 Ы. х. к. 4:24 13:1 Ин. 13:34; 1 Пет. 1:22; 2 Пет. 1:7; Рим. 12:10; 1 Фес. 4:9 13:2 1 Пет. 4:9 || Э. д. 18:3; 19:2 13:3 Мф. 25:36; Евр. 10:34 13:4 1 Кор. 7:38 || Хост. 20:14; 1 Кор. 6:9 13:5 У. ч. 23:4; Мф. 6:19, 25; 1 Тим. 3:1; 6:7-9 || Иис. 1:5 13:6 Ыд. ыр. 117:6 13:7 Евр. 6:12 13:8 Ыд. ыр. 101:28 13:9 Кол. 2:16 13:11 Хост. 29:14; Лев. 16:27 13:12 Мф. 21:39; Мк. 12:8 13:13 1 Пет. 4:14; Евр. 11:26 13:15 Ыд. ыр. 49:14; 106:22 || Ос. 14:3 13:16 Мих. 6:7-8

¹⁸ Бис дээш мөргүнер. Бүгү чүүлдерге бодувусту шын ап чоруурунче чүткүлдүг болгаш, арын-нүүрүвүстүң арынга бүзүрелдиг бис. ¹⁹ Мени дүрген-не силерже дедир эгитсин дээш мөргүп көөрүңерни дилеп тур мен.

*Түңнел алгыш-йөрээлдер,
байыр чедиришкиннери*

²⁰ Амыр-дыш бээр Бурган хойларның өндүр улуг Кадарчызы — Дээргивис Иисусту өлүглер аразындан катап диргизипкен-дир, Ооң төккөн ханы-биле мөңгө чагыг-керээ чарган-дыр. ²¹ Ооң күзел-соруун күүседиринер дээш, Ол силерни бүгү-ле эки-чаагай чүүлдер-биле быжык-

тырзын! Бурган биске Бодунуң сеткилинге кирер чүвени Иисус Христосту дамчыштыр боттандырзын. Христоска кезээ-мөңгөде алдар доктаазын! Аминь.

²² Ха-дунма, чагыг-сүмемниң бо сөстөрин шыдамыккай дыңнаарыңарны дилеп тур мен, бижээн чагаам кыскажак болгай. ²³ Бүзүрээн эживис Тимофейнин хосталгаже үнгенин билип алыңар. Ол удавас меңээ чедип келзе, силерге ужуражып, ооң-биле кады чеде бээр бис. ²⁴ Силерниң бүгү удуртукчуларыңарга, Бурганның бүгү улузунга байырдан чедириңер. Италияжылар силерге байыр чедирип тур. ²⁵ Бурганның авыралы шуптуңарга доктаазын!*

* 13:25 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.**

13:18 Эф. 6:19; 1 Фес. 5:25; 2 Фес. 3:1 || Аж.-ч. 23:1; 24:16 ^{13:20} Рим. 15:33 || Ыд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15; Эклл. 12:12; Ин. 10:11; 1 Пет. 5:4 || Хост. 24:8; Зах. 9:11
13:23 Аж.-ч. 16:1

Иоаннга Бургандан АЖЫДЫШКЫН

Кирилде

Бо номну бижээн кижиниң дугайында элээн каш чаңчылчаан бодалдар бар. Эң нептерээни — номну дөрткү Буянныг Медээ биле Чаа Чагыг-керээже кирген үш чагааның автору Иоанн элчин бижээн деп бодал. Өске даап бодаашкын-биле, автор кижиги элчин эвес, а ооң авыдайы турган. Иоанн бо номну бистин эраның 90 чылдарында, Домициан императорнун чагырган үезинде, Патмос ортулукче шөлдүшкөн тургаш, бижээн. Ол император бодунга бурганга дег алдар-хүндү көргүзерин негеп, христианнарны каржызы-биле истеп сүрүп турган.

Бо ном Эрги Чагыг-керээде медээчилерниң номнарының чаңчылдарын уламчылап турар. Ол номнарда көскү болгаш сагышка артып каар овуур-хевирлер-биле чер-делегейниң төөгүзүнүн доостурунун дугайында база буянның бузутту эчинде тиилээриниң дугайында чугаалап турар.

Номда илереткен медээ хамыктын мурнунда Биче Азияның (амгы үедеги Турция) христиан ниитилелдеринче уланган. Ол медээ истедип сүрдүргөн улуска келир үеде чүү болуру деп айтырыгга идегелдиг харыны берген: Иисус Христос катап база чер кырынга чедип келгеш, Бурганга болгаш Ооң чонунга удурланган бүгү күштерни тиилеп, Анаа шынчы улуска мөңгө шаңналды хайырлаар. Номнун арынарарындан христиан ниитилелдерге шургул кирген меге башкыларга хамаарышкан сагындырыг база дыңналып турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Удавайн болур бүгү чүүлду Бодунун чалчаларынга көргүссүн дээш, Бурган Иисус Христоска ажыдыышкын берген. Бодунун чалчазы Иоаннче дээрнин төлээзин чорудулкаш, Христос ук ажыдыышкынны анаа көргүскен. ² Иоанн бодунун көргөн бүгү чүүлүн бадыткап турар. Бургандан келген медээге база Иисус Христосту шынны-биле херечилээнинге хамаарыштыр Иоаннның бадыткал чугаазы бо-дур. ³ Эттүр билген бо медегелди дыңналдыр номчуп турар кижиги база ону дыңнап, ында бижээн чүвени сагып турар улус амыр-чыргалдыг. Чүге дээр-

ге медегелдин боттаныр үе-шагы чоокшулаан-дыр.

Чеди христиан ниитилелге чагаалар

⁴⁻⁵ Асия девискээринде чеди христиан ниитилелге Иоанн менден байыр. Ам бар, черле турган, оон чедип кээр Бургандан болгаш Ооң дүжүлгезиниң баарында турар чеди сүлдеден* база шынчы Херечи, өлүглер аразындан катап дирилген улустун баштайгызы, черниң хамык хааннарының Чагырыкчызы Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын. Иисус Христос биске ынак. Ол бисти бачыттарывыстан Бодунун ханы-биле хостады**.

⁶ Ол Бодунун Чагыргазын

* 1:4-5 Чеди — долу боорунун символиктиг саны. Ол Ыдыктыг Сүлдениң чеди илерээшкенинче (Иса. 11:2 көр) азы еврей чаңчылда дээрнин чеди дээди төлээзинче айтып турар. ** 1:4-5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «хостады» эвес, а «арыглап чугду» деп бижээн.

1:1 Ажыд. 22:6 1:2 Ин. 19:35 1:3 Ажыд. 22:7 || Ажыд. 22:10 1:4-5 Хост. 3:14 || Ажыд. 3:1; 4:5; 5:6 || Ин. 3:11; 1 Тим. 6:13 || Аж.-ч. 26:23; 1 Кор. 15:20; Кол. 1:18 || 1 Пет. 1:18-19 1:6 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9; Ажыд. 5:10; 20:6 || 1 Пет. 4:11; Иуда 1:24-25; Ажыд. 5:13

бистен тургускаш, бисти Бодунуң Адазы Бурганнын бараалгакчылары кылып кагды. Алдар болгаш күчү-күш кезээ-мөңгөде Аңаа доктаазын! Аминь!

⁷ Көрүңер, Иисус булуттары-биле бүрөөттүңиз алаан чедип кээр. Ынчан карактары кижичи бүрүзү, Ону өттүр шанчып кааннар безин, Ону көрүп каар. Черде бугу аймак-чоннар Ооң ажынын ажып ыглажыр. Ылап-ла ындыг, аминь!

⁸ «Мен дээрге Альфа болгаш Омегадыр мен* — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан. — Мен ам бар мен, черле турган мен, оон чедип кээр мен, Бүрүн Күчүлүг мен».

Иоанның Христосту көргөни

⁹ Мен — Иоанн акынар, Иисус-биле харылзаалыг болгаш, Ооң Чагыргазынга хамааржыр бүгү улуска таваржыр хилинчекти денге шыдажып эртип турар бирээрер мен. Бурганнын медээзин база Иисусту шынны-биле херечилэним дээш Патмос деп ортулукче* шөлүдүпкен турдум. ¹⁰ Дээргинин хүнүнде* Сүлденин күжүңге башкартыпкан тургаш, артымда труба үнү дег ытгыр үннү дыңнап кагдым. ¹¹ Ол үн мынча дээн: «Көрүп турар бүгү чүүлүңнү дүрүңге бижээш, Асияда христиан ниитилелдерже: Эфес, Смирна, Пергам, Фиатира, Сардис, Филадельфия болгаш Лаодикияже чорудувут».

¹² Мен ынчан чүү мындыг үн мээң-биле чугаалажып турар чоор деп, хая көрүңгөш, чеди алдын чырыткы көрүп кагдым. ¹³ Ол чырыткыларнын ортузунда кижичи амытан оглу ышкаш бир-ле Кижичи турарын көрдүм. Ол узун электерлиг хептиг база хөрээнде алдын кожаа

куржанган болду.* ¹⁴ Ооң бажынын дүгү хар дег болгаш дүк дег ак, а карактары оттуң чалбыраажы ышкаш чайнап турду. ¹⁵ Ооң буттары эзилдирер суугуда хүлер дег чайынналды, а үнү шапкын агым сугтунг коолаанынга дөмей болду. ¹⁶ Ол оң холунда чеди сылдыс туткан, а Ооң аксындан аажок чидиг хылыш уштуңуп органзыг көстүр болду. Ооң арын-шырайы дал дүьштүң хүнү дег чырып турду.

¹⁷ Мен Ону көрүп кааш, өлүг кижичи дег, Ооң мурнунче доңгая кээп дүштүм. Ол оң холун эктимге салгаш, мынча диди: «Кортпайн көр, Мен Баштайгызы болгаш Сөөлгүзү-дүр мен. ¹⁸ Мен дириг мен. Өлгөн турдум, ынчалза-даа көр даан: ам кезээ-мөңгөде дириг-дир мен! Таме болгаш өлүмүнүң дүлгүүлери — Менди. ¹⁹ Көрүп турарың, ам болуп турар болгаш оон соонда болур хамык чувени бижип каг. ²⁰ Мээң оң холумга көргөниң чеди сылдыстың болгаш чеди алдын чырыткынын чажыды мындыг: чеди сылдыс болза дээрниң чеди төлээзи-дир. Дээрниң ол чеди төлээзи чеди христиан ниитилелге хамааржыр, а чеди чырыткы дээрге чеди ниитилел боттары ол-дур».*

Эфесте христианнарга Христостан чагаа

2 ¹ «Эфесте* христиан ниитилелдин төлээзинге бижичи:

Оң холунда чеди сылдыс туткан база чеди алдын чырыткы аразында кылаштап турар Кижичиниң меделгелэн сөстери бо-дур. ² Силерниң чүнү кылганыңарны, аар-берге ажыл-херээңерни, үр шыдажып келгениңерни билер мен.

* ^{1:8} Альфа болгаш Омега — грек алфавиттин баштайгы болгаш сөөлгү жүжктерин айыткаш, эгези болгаш төңчүзү-дүр мен деп оюскан уткалыг чугаалап турары ол (Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 21:6; 22:13 көр). * ^{1:9} Патмос — амгы Турцияда Эгей далайнын эринден ырак эвесте бичин хаялыг ортулук. Рим империя үезинде императорнуң сеткилинге кирбес улусту шөлүүр чер турган. * ^{1:10} Дээргинин хүнүнде — христианнарнын Дээрги Иисустун катап дирилгенин байырлаары улуг-хүн (Аж.-ч. 20:7; 1 Кор. 16:2 көр). * ^{1:13} Ындыг хепти еврей дээди бараалгакчы кедип чораян (Хост. 39:1-31 көр). * ^{1:20} Даниилдин номуң өзугаар (10:13; 12:1) дээрниң камгалакчы төлээлери чүгө ангы кижилерде эвес, а чоннарда болгаш күрүнелерде база бар. Мында олар христиан ниитилелдерде база бар деп билип аар бис. * ^{2:1} Эфес — гректернин үндөзилгени эң чутуга хоорайларнын бирээзи база Биче Азияда эң улуг садыг төвү. Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрнин-биле, Иоанн элчин бодунуң сөөлгү чылдарын Эфеске эрттиргеш, анаа хөөржүттүрген.

^{1:7} Дан. 7:13 || Зах. 12:10 ^{1:9} Мк. 10:39 ^{1:10} Иез. 1:3; Ажыд. 4:2 ^{1:12} Хост. 25:1, 37; Зах. 4:2 ^{1:13} Дан. 7:13; 10:5-6 || Ажыд. 15:6 ^{1:14} Дан. 7:9 || Ажыд. 2:18; 19:12 ^{1:15} Иез. 1:7; Дан. 10:6 || Иез. 1:24; 43:2 ^{1:16} Иса. 49:2; Евр. 4:12; Ажыд. 19:15 || Дан. 8:17; 10:9; Мф. 17:2 ^{1:17} Мф. 28:4 || Иса. 41:4; 44:6; 48:12; Ажыд. 2:8; 22:13 ^{1:18} Рим. 6:9; 14:9 || Ажыд. 9:1; 20:1 ^{2:1} Ажыд. 1:13, 16 ^{2:2} 2 Кор. 11:13 || 1 Ин. 4:1

Бузуттуглар-биле эптеш чогунарны-даа база боттарын „элчиннер бис“ дижир, ыңчалза-даа ыңдыг эвес улусту хынап көргөш, оларны мегечилер деп тодаратканыңарны-даа билир мен. ³ Силерниң шыдамыңар, Мени дээш хөй бергени ажып эрткениңер база ол бүгүдөн могопшылавааныңар меңээ билдингир.

⁴ Ыңчалза-даа силерге удур сагым-жым база бар: Меңээ баштайгы ынакшылыңарны ам чидирипкен-дир силер. ⁵ Кайы хире бедиктен дүндерлип дүшкениңерни боданар! Бачыттарыңарны минни, Бурганче эглинер, эгезинде кылып турган ажыл-херэңерни кылыңар. Ынчанмас болзунарза, Мен силерге келгеш, чырыткыңарны туружундан чайладыр идиштер мен. ⁶ Ындыг-даа болза, Мээн николаиттерниң үүлгедиглерин* көөр хөңнүм чогу дег, ол үүлгедиглерни көөр хөңнүңер чогу силерни эки талазындан көргүзүп кээр-дир.

⁷ Дыңнаар кулаа бар кижги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүнү чугаалаанын дыңназын. Мен тиилээн кижиге Бурганның дываажан-сесерлиинде амыдыралдың ыяжындан чимис чиир эргени хайырлаар мен».

**Смирнада христианнарга
Христостан чагаа**

⁸ «Смирнада* христиан ниитилелдин төлээзинге база бижиге:

Баштайгызының болгаш Сөөлгүзүнүң — өлгөш, оон катап дирилген Кижиниң медеглээн сөстери бо-дур. ⁹ Мен силерниң хилинчээңерни, ядыгы-түреңгичерни (херек кырында бай-даа болзунарза) билир мен. Боттарын „иудейлер

бис“ дижип турза-даа, херек кырында ыңдыг эвес, а эрликке чагырткан бөлүк улустуң силерни нүгүлдөп, карартып турарыңа база билир мен. ¹⁰ Албан эртер ужурлуг хилинчээңерден кортпанаңар. Дыңнаңар, эрлик силерниң чамдыыңарны, күткүүр дээш, кара-бажыңче киир октаптар, аңаа он хонук иштинде хинчектенир силер. Өлгүжеге чедир Меңээ шыңчы болуңар, Мен оон силерге шаңал кылдыр мөңгө амыдыралды бээр мен.

¹¹ Дыңнаар кулаа бар кижги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүнү чугаалаанын дыңназын. Тиилээн кижиге ийиги өлүм* хора чедирбес!»

**Пергамда христианнарга
Христостан чагаа**

¹² «Пергамда* христиан ниитилелдин төлээзинге бижиге:

Аажок чидит хылыш Эзениң медеглээн сөстери бо-дур. ¹³ Билир мен: эрликтин дүжүлгези бар черде чурттап турар силер.* Мээн шыңчы херечим Антипаны эрликтин чурттаан черинге — силерниң хоорайыңарга өлүрүп каан үеде безин Меңээ бүзүрелиңерден ойталавааныңарны, Меңээ шыңчы бооп артканыңарны билир мен. ¹⁴ Ындыг-даа болза, Мээн силерге удур чугаалаар каш чүүлдерим база бар: силерниң араңардан чамдыыңар Валаамның өөредин эдерген-дир. А ол Валаам израиль чонну бачытче канчаар сундугарыңа Валакты өөредип каан болгай. Олар дүрзү-бурганнарга өргөөн чөм чип, самыырап турганнар. ¹⁵ Шапкынчаар силерниң араңардан чамдыыңар база николаиттерниң* өөредин эдерип

* 2:6, 15 Николаиттер — христианнарга мага-боттары-биле бачыт үүлгедирин чөпшээрээн деп өөредип турган улус бооп чадавас. * 2:8 Смирна — Эфестен соңгу талада 56 км черде, Эгей далайның эриинде чыдар улуг садыг хоорайы. Амгы үедеги ады — Измир. Христиан чүдүлгө аңаа Павел элчинниң үшкү миссионержи аян-чоруунун үезинде тыптып келген хире. Смирнага ол ышкаш хөй еврейлер чурттап чораан. * 2:11 Ийиги өлүм — Бурганга чагыртырындан ойталаар улустуң Ооң-биле шуут чарлырын ыңча дээр (20:6, 21:8 көр). * 2:12 Пергам — можунуң найысылалы, Смирнадан 80 км ыракта турар. Хоорай бодунуң библиотекказы, Зевс бурганга өргүл салыр чери болгаш Асклепийниң өргөөзи-биле алдаржаан турган. Императорга мөгейигниң база төвү болур. Пергаметини (дириг амытаннар кежинден кылган бижик бижири материал) чогааткан чер деп санадыр. * 2:13 Эрликтин дүжүлгези — хоорай кырында бедээн Зевске өргүл салыр черни ыңча деп турар чадавас. Азы «камгалакчы» деп ат-дужаалдыг Асклепийниң өргөөзин. Чылан символдуг ол өргөөгө эмгежок улус экириир дээш кээп турган.

2:4 Иер. 2:2 2:7 Мф. 11:15; Мк. 4:9; Лк. 8:8; Ажыл. 3:6, 13, 22; 13:9 || Ажыл. 3:5; 21:7 || Лк. 23:43; 2 Кор. 12:4 || Э. д. 2:9; 3:22; Иез. 28:13; Ажыл. 22:2 2:8 Ажыл. 1:17-18 2:9 Иак. 2:5; 2 Кор. 8:9 || Ажыл. 3:9 2:10 Ажыл. 12:11 || Иак. 1:12; Ажыл. 3:11 2:11 Ажыл. 2:7 || Ажыл. 20:6; 21:8 2:12 Ажыл. 1:16 2:14 Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; 2 Пет. 2:15 || Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 8:10; 10:19 2:15 Ажыл. 2:6

чоруур-дур. ¹⁶ Бачыттарыңар миннип, Бурганче эглинер! Ынчанмас болзунар-за, Мен удатпайн чедип келгеш, аксым-дан үнүп орап кылыш-биле ындыг улуска удур дайылдажыр мен.

¹⁷ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чү-нү чугаалаанын дыңназын. Тиилээн кижини Мен манна деп чажыт чем-биле чемгерер мен.* Оон ыңай тиилекчи бү-рүзүңге ак дашты бээр мен: ында ону алган кижиден өске, кымның-даа билбези чаа атгы бижээн**».

**Фиатирада христианнарга
Христостан чагаа**

¹⁸ «Фиатирада* христиан ниитилел-дин төлээзинге бижиги:

Карактары оттуң чалбыжы дег, буттары чайыннаан кылагар хүлөр дег Бурганның Оглуңуң медеглээн сөс-тери бо-дур. ¹⁹ Силерниң ажыл-херээ-нерни, ынакшылыңарны болгаш бүзү-релиңерни, бараан болуушкунуңарны база үр шыдажып келгениңерни билир мен. Эгезинде кылып турганыңардан хөйүнү кылып турарыңарны-даа билир мен. ²⁰ Ынчалза-даа силерге удур сагы-жым бар: „Бурганның медеэчизи мен“ деп адаттыңан Иезавел дээр херээжен-биле эптежип турар-дыр силер.* А ол бодуңуң өөредиги-биле Мээн чалчаларым-ны мегелээрге, олар самыыраарынче база дүрүз-бурганнарга өргээн чем чииринче сундугар-дыр. ²¹ Мен аңаа бачыттарын миннип, Бурганче эглир үени бердим,

ынчалза-даа ол бужар самыыралыңдан ойталавас-тыр. ²² Мен ам ону аарыгның дөжөөнчө октаптар мен, ооң-биле кады самыырап турганнар база бачыттарын билим-мээн шаанда, аажок хинчектен-ир эвеспе, көөр-даа силер. ²³ Иезавелдиги эдергенерни* база узуткаар мен. Улуг-тун угаан-бодалыңче, күзелинче бакы-лап турар Кижиги дээр-ге-ле Мен-дир дээр-зин бүгү христиан ниитилелдер билип алдыр. Мен кижиги бүрүзүн ооң кылган херектерин эзугаар шаңнаар азы кезедир мен. ²⁴ Фиатирада арткан улуска – шак ол бузуттуг өөредигни эдербейн, эрлик-тин ханы чажыттары дижир чүүлдерни шинчилевейн чоруур силерге чугаалап каайн: силерге өске кандыг-даа үүргө-чүк чүдүрөк мен. ²⁵ Ынчалза-даа Мен келгичемге чедир силерде бар чүүлду шыңгы эдериңер.

²⁶⁻²⁸ Тиилээн кижиге – Мээн күзөөн чүүлүмнү эчизинге чедир кылып келген кижиге, Адамдан Мээн башкарар эргени алганым ышкаш, бүгү чоннарны башкартыр мен. Ол кижиге демги чоннарны *демир мерге-биле башкарар болгаш дой савагылаштыр чуура шаап кааптар*. Тиилээн кижиге эртенги шолбанны база бээр мен.

²⁹ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чү-нү чугаалаанын дыңназын».

**Сардисте христианнарга
Христостан чагаа**

3 ¹ «Сардисте* христиан ниитилелдин төлээзинге бижиги:

* 2:17 Манна деп чажыт чем – еврей чонда бир тоолчургу чугаа бар турган: вавилончулар б. э. чедир 586 чылда Бурганның өргээзин үрөп бузуп турда, ыдыктыг аптараже суп каан манна-лыг саваны (Хост. 16:31) Иеремия медеэчи чажырып каан. Мессия чедип кээрге, Иеремия база чедип келгеш, маннаны Бурганның чаа өргээзинче суп каар деп, иудейлер манап турган. ** 2:17 Ак даш – гректерде ындыг даштар чугула хөй-ниити болуушкуннарынче эрттирилге кылдыр ажылаттынып турган. Ол болза Бурганның Чагыргазыңга болур дойлашкынче эрттирилгени ойзу чугаалап турар хире. * 2:18 Фиатира – Лидияда хоорай, Пергамдан 65 км ыракта турар. Хоорай бодуңуң сады болгаш ус ажылы-биле, ылаңгыя пөстөр будуур улуг үнелиг кызыл-хүрөң будуу-биле, билдингир турган. * 2:20 Иезавел – израиль хаан Ахавтың кадайы. Ол кадын израиль чонну дүрүз-бурганнарга мөгөеринче киирген (3 Хаан. 16:31 көр). Мында ойзу чугаалаан кылдыр ажылаттынып турар хире. * 2:23 Азы: «Иезавелдин ажы-төлдү». * 3:1 Сардис – Эфестен чөөн чүкчө 80 км черде турар хоорай, бир шагда лидий хаан Крезтин күрүнезинин найысылалы. Биче Азияның эн күчүлүг хоорайларының бирээзи, Кибела бурганга мөгөеринин төвү.

2:16 Иса. 11:4; 2 Фес. 2:8 2:17 Ажыд. 2:7 || Хост. 16:31; Ин. 6:48-50 || Иса. 62:2; 65:15; Ажыд. 3:12; 19:12 2:18 Ажыд. 1:14-15 2:20 3 Хаан. 16:31; 21:25 || Ажыд. 2:14 2:21 2 Пет. 3:9, 15 2:23 1 Хаан. 16:7; Иер. 11:20; 20:12 || Мф. 16:27 2:25 Ажыд. 3:11 2:26-28 Бд. ыр. 2:9; Ажыд. 12:5; 19:15 || Сан. 24:17; Ажыд. 22:16 2:29 Ажыд. 2:7 3:1 Ажыд. 1:4-5 || Ажыд. 1:16 || Рим. 1:15; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13; 1 Тим. 5:6

Бурганга бараалгаан чеди сүлдени чагырган, чеди сылдысты туткан Кижини медеглээн сестери бо-дур*. Мен ажыл-херээнерни билир мен. Силерни дириг деп саназа-даа, херек кырында өлүг силер. ²Отгуп келиңер! Силерде ам-даа арткан, өлүр четкен чүвени быжыгланар. Чүге дээрге, Мен көөрүмге, кылган ажыл-херээнер ам-даа Мээң Бурганымны күзээри дег эвес-тир. ³Силерни чүү чүвеге өөреткенин, чүңү дыңнааныңарны сактып келиңер, аңаа чагыртып, бачыттарыңар миннип, Бурганче эглиңер! Одунмас болзунарза, Мен силерге, оор ышкаш, хенертен чедип кээр мен. А кажан кээримни билип ап шыдавас силер.

⁴Ындыг-даа болза, Сардисте силернин аранарда боттарының хевин хирге бораваан каш кижиге бар-дыр. Олар Мээң-биле кады ак хептерлиг чоруур, чүге дээрге төлөптийн көргүскеннер. ⁵Тиилээн кижиге ынчалдыр ак хептер кеткен болур. Мен ооң адын Мөңгө амыдыралдың номундан кажан-даа балавас мен. Харын Адамның болгаш дээрнин төлээлериниң мурнунга ону хүлээп көөр мен.

⁶Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүңү чугаалаанын дыңназын*.

Филадельфияда христианнарга Христостан чагаа

⁷«Филадельфияда* христиан ниитилелдин төлээзинге бижиге:

Давид хаанның дүлгүүрүн эдилээн ыдыктыг болгаш шынныг Ээниң медеглээн сестери бо-дур. Эжикти ол ажыдыпса, кым-даа ону хаап шыдавас, а хаапса, кым-даа ону ажыдып шыдавас. ⁸Силернин ажыл-херээнерни билер мен. Көрүңер даан, кымның-даа хаап шыдавасы эжикти силерниң мурнуңарга ажыттым, чүге дээрге силерниң күжүңер шоолуг

эвес-даа болза, Мээң айтышкыннар-ымны тооп дыңнап база Мээң шынчы болуп келдиңер. ⁹Дыңнаңар! Херек кырында ындыг эвес хирезинде, „иудейлер бис“ дийип мегелээр, эрликке чагырткан бөлүк улус бар-дыр. Мен оларны силерниң мурнуңарга донгай кээп дүжериңче албадар мен, олар оон Мээң силерге ынаамны билип алыр. ¹⁰Силер Мээң айтышкыннар-ымны тооп дыңнап, шыдамыңар көргүстүңер. Ынчангаш бүгү кижиге төрөлгөтөнни шенээр дээш, бо делегейге хөмө кээр халаптыг шенелделер үезинде Мен база силерни кадагалаар мен.

¹¹Мен удавас чедип кээр мен. Кым-даа силерден тиилекчилерниң шаңалын хунаай бербезин дээш, бодуңарда бар чүүлдү шынчы эдериңер. ¹²Тиилээн кижиге Мээң Адамның өргээзинге адагаш апаар база оон кажан-даа үнүп чорбас. Мен ол адагашка Бурганымның адын база Бурганым чурттап турар дээрден бадып кээр чаа Иерусалимниң — Бурганымның хоорайының адын бижир каар мен. Аңаа ол ышкаш Бодумнуң чаа адымны бижир мен.

¹³Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүңү чугаалаанын дыңназын*.

Лаодикияда христианнарга Христостан чагаа

¹⁴«Лаодикияда* христиан ниитилелдин төлээзинге бижиге:

Бурганымның бүгү чаялганының эге дөзү, алыс шынныг болгаш шынчы Херечи, Аминь деп аттыг Кижиниң медеглээн сестери бо-дур. ¹⁵Силернин ажыл-херээнерни билер мен. Силер соок-даа, изиг-даа эвес силер. Шуут соок азы шуут изиг боорунарны дыка-ла күзөөн мен! ¹⁶Ынчалза-даа изиг-даа, соок-даа эвес, а чылбай болганыңарда, Мен

* 3:1 Чеди сүлде, чеди сылдыс — Ажыд. 1:4 көр. * 3:7 Филадельфия — Сардистен мурнуу-чөөн чүкче 40 км черде турар бичежек хоорай. Хоорай Дионис бурганга мөгөйишкени-биле билдингир турган. * 3:14 Лаодикия — Филадельфиядан мурнуу-барымын чүкче 65 км черде турар хоорай; Фригияның эң бай хоорайы. Манаа христиан ниитилелди Павел элчинниң өөрикчизи Эпафрас үндөзүлгөн хире (Кол. 4:12-16).

^{3:3} Мф. 24:43-44; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2; Ажыд. 16:15 ^{3:4} Иуда 1:23; Ажыд. 6:11; 7:9 || Мф. 10:11; 22:8; Аж.-ч. 13:46 ^{3:5} Ажыд. 2:7; 21:7 || Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; 68:29; Мал. 3:16; Лк. 10:19 || Мф. 10:32 ^{3:6} Ажыд. 2:7 ^{3:7} Иса. 22:22 || Иов 12:14 ^{3:9} Ажыд. 2:9 ^{3:10} 2 Пет. 2:9; 1 Кор. 10:13 ^{3:11} Ажыд. 22:7, 12, 20 || Ажыд. 2:25 ^{3:12} Ажыд. 2:7 || 3 Хаан. 7:21; Ыд. ыр. 22:6 || Иез. 48:35 || Иса. 62:2; Ажыд. 2:17 ^{3:13} Ажыд. 2:7 ^{3:14} У. ч. 8:22; Кол. 1:15, 18 || 1 Кор. 14:16; 2 Кор. 1:20

силерни аксымдан үндүр дүкпүрүптейн!¹⁷ Мынча дээр-дир силер: „Мен бай мен, эргине-байлаам эгэртинмес, меңээ ам чүнүң-даа херээ чок“. Ынчалза-даа кижик чогунарны, чөгенчиг ядынарны, согурунарны болгаш шалдаңарны билбес-тир силер.¹⁸ Байыр деп бодазынарза, сүмем бо-дур: от-биле арыглаан алдынны Менден садып алыңар. Силерниң ыянчыг шалдаңар көзүлбезин дээш, ак хепген база садып алыңар. Караңар көрзүн дээш, каракка чаар эмден база садып алыңар.

¹⁹ Ынак улузумну чемелээш, кезедир мен. Ынчангаш чүткүлдүг болуңар база бачыгтарыңар миннип, Бурганче эглинер.²⁰ Дыңнаңар, Мен эжик артында соктап тур мен. Мээң үнүмү дыннааш, эжиин ажыдыптар кижиниң бажыңыңче киргеш, ооң-биле кады чөмөненир мен.

²¹ Тиилээш, Ачамның дүжүлгезинге Ооң-биле кады орупканың дег, тиилээн кижиге Мээң дүжүлгемге Мээң-биле кады орап эргени бээр мен.

²² Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүнү чугаалааның дыңназың».

*Дээрде саадаан Бурганны
Иоанның көргөни*

4¹ Мен ооң соонда көрнүп келгеш, дээрже кирер ажык эжикти көрүп кагдым. Ооң мурнунда мээң-биле чугаалажып турган, труба эткени дег дыңналыр үн меңээ: «Бээр үнүп кел, сөөлүңде барып чүү боорун сеңээ көргүзейн» — диди.² Ол дораан Сүлдениң күжү мени башкара берген. Дээрде, мурнумда турар дүжүлгени база ында саадаан Бурганны көрүп кагдым.³ Ооң арны яшма болгаш рубин деп эргине даштар ышкаш чырып турду, а дүжүлгени изумруд дег чөлээш шыва алган болду.⁴ Ол дүжүлгени дескиндир ак хептерлиг, баштарында алдын оваадайлар кеткен чээрби дөрт ирей

олулар чээрби дөрт өске дүжүлге барын көрдүм.⁵ Кол дүжүлгеден кызаннааштар кызанайнып, диңмирээшкин диңмирип, дааш дыңналды. Ооң баарында Бурганның чеди сүлдези болур чеди оттуг кезек хып турду.

⁶ Дүжүлгениң мурнунда кристалл дег өттүр көстүр шилдең далайга дөмей бир чүве бар болду. А хамыктын төвүндө, дүжүлгени долгандыр арты-мурнунда хөй карактыг дөрт дириг амытан турду.⁷ Оларның биргизи арзылаңга, ийгизги бугажыкка дөмей, үшкүзүнүң арны кижини дег, а дөрткүзү ужуп чоруур эзирге дөмей чорду.⁸ Дөрт дириг амытанның кайызында-даа алды чалгын бар, бүгү мага-боду, чалгыннарның адаандан бээр, карактар-биле шыптыңган болду. Олар хүндүс-даа, дүне-даа могаг чокка:

«Черле турган, ам бар, оон чедип кээр Бүрүн Күчүлдүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы ыдык, ыдык, ыдык!» — деп ырлажып турдулар.

⁹ Дөрт дириг амытан дүжүлгедө саадаан мөңгө дириг Бурганны алдаржыдып, алгап-мактап, Аңаа өөрүп четтирип ырлаан санында-ла,¹⁰ чээрби дөрт ирей дүжүлгедө саадаан, мөңгө дириг Бурганның мурнунга доңгая кээп дүжүп, мөгеер чорду. Олар боттарының баштарында оваадайларың дүжүлгениң баарынче салгылааш:

¹¹ «Бистиг Дээрги-Чаяакчы-Бурганывыс, алдарны, мактал-хүндүнү, эрге-чагырганы хүлээп аарыңга төлөптиг сен, чүгө дээрге Сен бүгү чүвени чаяаган сен, ынчангаш бүгү чүве Сээн күзел-соруунга дүүштүр чаяаттыңган база амыдырап турар» — деп турдулар.

Дүрүг-ном биле Хураган

5¹ Мен оон дүжүлгедө саадаан Бурганның оң холунда дүрүг-ном көрүп кагдым. Ооң артыгы, иштии талаларын

* 3:15-16 Лаоикиядан 10 км черге изиг аржааннар турган. Суг Лаоикияга чедир ага бергенде, ол чылбай болгаш амданы багай апаар. * 4:7 Ол ышкаш көстүүшкүнү Иезекиил медээчи көргөн. Иез. 9:3, 10:1-де ол дөрт дириг амытанны херувимер деп адаан.

3:17 Ос. 12:8; Зах. 11:5; 1 Кор. 4:8 || Ин. 9:39-41 3:18 Ажыд. 16:15 3:19 У. ч. 3:12; Евр. 12:5-6

3:20 Лк. 12:36; Ин. 14:23 3:21 Ин. 16:33 || Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19 || Мф. 19:28; Лк. 22:30

3:22 Ажыд. 2:7 4:1 Ажыд. 1:10 4:2 Иез. 1:3; Ажыд. 1:10 || 3 Хаан. 22:19; Иса. 6:1; Дан. 7:9

4:3 Иез. 1:28 4:4 Ажыд. 3:4 4:5 Ажыд. 8:5; 11:19; 16:18 || Ажыд. 1:4-5 || Зах. 4:2 4:6 Иез. 1:22 ||

Ажыд. 15:2 || Иез. 1:5; 1:18; 10:12 4:7 Иез. 1:10 4:8 Иса. 6:2; Иез. 1:11 || Иса. 6:3 4:11 Ажыд. 5:12 ||

Ыд. ыр. 32:9-11 5:1 Иез. 2:9-10 || Иса. 8:16; 29:11; Дан. 12:4; Ажыд. 10:4; 22:10

долдур бижээш, чеди таңма-биле аңгалай таңмалаан болду.* ² Оон дээрницэ бир күчүлүг төлээзин көрүп кагдым, ол ыткыр үн-биле: «Таңмаларны адыргаш, дүрүгнү чазарыңга төлөптиг кым барыл?» — деп айтырды. ³ Ынчалза-даа үстүгү, ортаа болгаш алды ораннарда дүрүгнү часкаш, ооң иштинде чүү барын көөр кым-даа чок болду. ⁴ Дүрүгнү часкаш, оон иштинде чүү барын көөр төлөптиг кижиге тыгылбас боорга, ишкирнип ыглай каапкан мен. ⁵ Ирейлерниң бирээзи ынчан меңээ: «Ыглава! Көр даан, Давидтиң Дазылы, Иуданың аймаандан үнген Арзылаң тиилээн-дир! Ол чеди таңманы адыргаш, дүрүгнү чазып шыдаар-дыр» — диди.

⁶ Мен оон дөрт дириг амытан, ирейлер болгаш дүжүлгенин ортузунда турар Хураганын көрүп кагдым. Ону өргүлгө салган ышкаш көзүлдү. Хураган чеди мыйыстыг база чеди карактыг (Бурганың бүгү чер-делегейге айбылап чорудупканы чеди сүлделиг) болду.* ⁷ Ол чоокшулап келгеш, дүжүлгөдө саадаан Бурганын оң холундан дүрүгнү ап алды. ⁸ Хураган дүрүгнү ап аары билек, дөрт дириг амытан болгаш чээрби дөрт ирей Ооң мурнунга доңгая кээп дүштү. Кижиге бүрүзүнүң холунда чадаган база Бурганын улузунуң мөргүлү болур чагай чыттыг чүүлдер-биле долдурган алдын сава бар болду. ⁹ Олар чаа ырыны ырлажы берди:

«Дүрүгнү холга туткаш, таңмаларны адырарыңга төлөптиг сен! Чүгө дээрге Сен өргүлгө салдырткаш, Бодунуң ханың-биле төлээш, янзы-бүрү дылдарлыг аймак, чон, сөөк-язы бүрүзүндөн улусту Бурганга дээш хостап алган сен! ¹⁰ Сен олардан Бурганынвыстың бараалгакчыларының чагыргазын тургускан сен, ынчангаш олар чер кырынга хааннаар».

¹¹ Мен ооң соонда көрүнүп келгеш, дүжүлгө, дөрт дириг амытан болгаш

ирейлерни долгандыр турупкан дээрницэ дүк-туңмен төлээлерин көрүп кагдым. ¹² Олар ыткыр ырлажып турду:

«Өргүлгө салган Хураган төлөптиг! Ол эрге-чагырганы, эргине-байлакты, мерген угаанны, күчү-күштү, мактал-хүндүнү, алдарны база алгыш-йөрөөлди алырыңга төлөптиг!»

¹³ Мен ооң соонда өртемчейде амылгыг чүве бүгүдөзүн — үстүү, ортаа болгаш алды ораннарда база далайда дириг амытан бүрүзүн дыңнап кагдым. Олар:

«Дүжүлгөдө саадаан Бурганга база Хураганга кезээ-мөңгөдө алгыш-йөрөөл, мактал-хүндү, алдар болгаш эрге-чагырга доктаазың!» — деп ырлажып турдулар.

¹⁴ Дөрт дириг амытан: «Аминь!» — деп харыылады. Ирейлер оон доңгая кээп дүшкөш, мөгөйдилер.

Баштайгы ады таңма

Б¹ Мен оон көөрүмгө, Хураган чеди таңманың биргизин адырыпты. Дөрт дириг амытаның бирээзи дээр динмирээн дег үн-биле: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. ² Көрүптеримге, мурнумда ак аът турду. Аъттың мунукчузунуң холунда ча бар база аңаа овааданы тыгылскаан болду. Мунукчу бодунуң чамдык дайзыннарын тиилээш, өскелерин тиилээр дээш бар чытты.

³ Хураган оон ийиги таңманы адырыптарга, ийиги дириг амытаның: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. ⁴ Ынчан өске, шилги аът үнүп келди. Оон мунукчузунга чер кырындан тайбыңны хунаар база улусту бот-боттарын өлүржүрүнчө ыдалаар чөпшээрелди тыгылскаш, улуг хылышты берген болду.

⁵ Хураган оон үшкү таңманы адырыптарга, мен үшкү дириг амытаның: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. Көрүптеримге, мурнумда дас кара аът турду. Оон мунукчузу холунда деңзи

* 5:1 Чеди таңма чок-ла болза, кайгамчык улуг чажытты, чок-ла болза, дүрүгдө бижээн чүүлдүн шуут шыннын символчудуп турар. * 5:6 Эрте-бурунгу Израильге мыйыс күчү-күштүн символу, а чеди — долу боорунуң символу турган. Ындыг болганда, чеди мыйыс бүрүн күчүнү, а чеди карак — бүгү чүвени билирин көргүскөн.

5:5 Иса. 11:10; Ажыд. 22:16 || Э. д. 49:9 5:6 Иса. 53:7; Ин. 1:29, 36; 1 Пет. 1:19; Аж.-ч. 8:32-33 || Зах. 3:9; 4:10; Ажыд. 1:4-5 5:8 Бд. ыр. 140:2; Ажыд. 8:3-4 5:9 Бд. ыр. 32:3; Ажыд. 14:3 || Ажыд. 7:9; 11:9; 14:6 || Ажыд. 14:3-4 5:10 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9; Ажыд. 1:6 5:11 Дан. 7:10; Лк. 2:13 5:12 Ажыд. 4:11 5:13 Бд. ыр. 144:16; 150:6 || 1 Пет. 4:11; Иуда 1:24-25; Ажыд. 1:6; 7:12 5:14 Ажыд. 4:10 6:1 Ажыд. 5:1 || Ажыд. 4:7 || Ажыд. 14:2; 19:6 6:2 Зах. 1:8-10; 6:1-4 6:4 Зах. 1:8; 6:2 || Мк. 13:8

туткан болду. ⁶ Дөрт дириг амытанның уундан үнген, кижги үнүнге дөмей бирле ыгыт дыңналып: «Бир хүннүң ажыл төлевири дээш* — кызыл-тастың биче хемчээлин, база бир хүннүң ажыл төлевири дээш — арбайның үш биче хемчээлин, а үс биле арагага хора халдатпа!» — диди.

⁷ Хураган оон дөрткү таңманы адырыштарга, мен дөрткү дириг амытанның: «Чедип кел!» — дээн үнүн дыңнап кагдым. ⁸ Көрүптеримге, мурнумда бора аът турду. Ооң мунукчузун «Өлүм» дээр база ону өлүм оранының ара-албатызы эде-рип чорду. Дайын-чаа, аш, аарыг-аржык азы черлик амытаннар дузазы-биле черниң дөрттүн бир кезиниң девискээринге өлүрер эргени оларга берген болду.

⁹ Хураган оон бешки таңманы адырыштарга, мен өргүл салыр бедигээш баарында турар улусту көрүп кагдым*, оларны Бурганның сөзүн медегелеп, шынчы херечилээни дээш өлүрүп каан турган.

¹⁰ Олар ытыкыр үн-биле алгырык турдулар: «Ыдыктыг болгаш шынныг Чагырыкчы, ам чеже чылзыр сен?! Бисти өлүргени дээш черниң улузундан өжээн негээр шииткелин кажан болурул?!»

¹¹ Оларның кижги бүрүзүнге ак хепги берди. Христоска база ынчаар бараан болган чалчаларның — олар ышкаш өлүрген акы-дуңмазының саны доктааткан хемчээл четкижеге чедир, ам-даа элээн манаарын оларга чугаалап кагды.

¹² Хураган оон алдыгы таңманы адырышты. Көрүптеримге, чер коргунчуг шимчей берди. Хүн караа качыгдал хеви дег карарып, ай хан дег кызат берди.

¹³ Дээрниң сылдыстары, күштүг хат силгээн ыяштан чиг чимис дүшкөн дег, черже кээп дүштүлөр. ¹⁴ Дүрүг дег дүрүлгөш,

дээр ажытталып чиде берди. Даг болгаш ортулук бүрүзү туружундан шимчей берди.* ¹⁵ Черниң хааннары база чагырыкчылар, шериг баштыңчылары, байлар, эргетеннер база арткан улус — кулдар-даа, хостуглар-даа куйларже болгаш дагларда хаялар аразынче чашты бердилер. ¹⁶ Олар даглар болгаш хаяларга: «*Бисче кээп дүжүңер, дүжүлгедө саадаан Бургандан база Хураганның килеңиден бисти чажырыңар!* ¹⁷ Оларның килеңиниң өндүр улуг хүнү келген-дир, кым ону шыдажыр харыктыгыл?» — деп чаннып турдулар.

144 000 кижги

7 ¹ Мен ооң соонда черниң дөрт булуңунда турар дээрниң дөрт төлээзин көрүп кагдым: олар чаңгыс-даа хат черже, далайже азы кандыг-даа ыяшче хадывазын дээш, черниң дөрт хадын тудуп турду. ² Оон дириг Бурганның таңмазын тудуп алган, чөөн чүктен кел чыдар дээрнин бир төлээзин көрүп кагдым. Ол кургаг чер болгаш далайга хора чедирер эргени Бурганның берип кааны дээрнин демги дөрт төлээзин кый деп, ытыкыр алгырды: ³ «Бурганывыстың хамык чалчаларын демдектеп, хавактарынга таңма баспаан шаавыста, черге, далайга азы ыяштарга хора халдатпаңар». ⁴ Бурганның таңмазын базып, демдектеэн улустун саны 144 000 болганын дыңнап кагдым*. Олар Израильдин аймак бүрүзүндөн үнген улус болган:

⁵ Иуданың аймаандан — 12 000, Рувимниң аймаандан — 12 000, Гадтың аймаандан — 12 000, ⁶ Асирниң аймаандан — 12 000, Неффалимниң аймаандан — 12 000, Манассиянын аймаандан — 12 000, ⁷ Симеоннуң аймаандан — 12 000, Левийнин

* ^{6:6} Сөс сүрөрге, «бир динарий дээш» дээн. Аш үениң өртектери анаа үеге бодаарга, 10—12 катап өскөн. * ^{6:9} Христианнарның килинчек көрүп өлүрүн Бурганга өргүл салыры-биле деңнеп турар — өргүл малының ханы өргүл бедигээжиниң таваанче төктүр. * ^{6:14} Эрте-бурунгу даап бодаашкыннар-биле, даглар — дээрни тудуп турар адагаштар; а ортулуктарны далай дүвүндө быжыглап каан. * ^{7:4} 144 000 — он ийи деп сан четче-долу боорунун символу. Мында он ийини квадратче көлдүргөш, мунга көүдөткөн (12 × 12 × 1000); ол болза шуут четче-долу боорунун символ хире. Аймактар даңзызында (7:5-8) Данның аймаа чүгө чогу билдинмес. Бир тайылбыр ёзугаар, Данның аймаа израиль аймактардан бир дугаарында дүрү-бурганнарга тейлеп эгелээн боорга, ындыг болган (Башт. 18 эгени көр).

^{6:6} Ажыд. 7:3 ^{6:8} Лев. 26:22; Ы. х. к. 32:24; Иез. 5:17; 14:21 ^{6:9} Ажыд. 20:4 ^{6:10} Ы. х. к. 32:43; Ыд. ыр. 78:10; 93:3; 118:84; Лк. 18:7; 2 Фес. 1:6; Ажыд. 19:2 ^{6:11} Ажыд. 3:4 ^{6:12} Мк. 13:8; Ажыд. 11:13 || Иса. 50:3; Иоил 2:30 ^{6:13} Иса. 34:4 ^{6:14} Ажыд. 16:20 ^{6:15} Иса. 2:10, 19 ^{6:16} Ос. 10:8; Лк. 23:30 ^{6:17} Ыд. ыр. 75:8; Иер. 30:7; Иоил 2:11; Мал. 3:2 ^{7:1} Иер. 49:36; Дан. 7:2 ^{7:3} Иез. 9:4; Ажыд. 14:1; 22:4

аймаандан — 12 000, Иссахарның аймаандан — 12 000, ⁸Завулоннуң аймаандан — 12 000, Иосифтиң аймаандан — 12 000, Вениаминниң аймаандан — 12 000 кижиге болган.

⁹ Ооң соонда көрүптеримге, мурнунда кымнын-даа санап күш четпези мөөң чон турду. Янзы-бүрү дылдарлык сөөк-язы, аймак, чон улус ында бар чорду. Олар дүжүлгениң база Хураганның баарында ак хептерлик турдулар, а холдарында пальма ыяш будуктары тудуп алган болдулар. ¹⁰ Олар ыткыр үн-биле: «Камгалал дүжүлгедө саадаан Бурган-ывыстан болгаш Хурагандан кээр!» — деп алгырып турдулар.

¹¹ Дээрний шупту төлээлери дүжүлгө, ирейлер болгаш дөрт дириг амытанны долгандыр турдулар. Олар оон дүжүлгениң баарынче доңгая кээп дүшкөш, Бурганга мөгөйип:

¹² «Аминь! Алгыш-йөрээл, алдар, мерген угаан, өөрүп четтиришкин, мактал-хүндү, эрге-чагырга болгаш күчү-күш кезээ-мөңгөдө бистин Бурганы-ыстыгы болур! Аминь!» — деп турдулар.

¹³ Оон ирейлерниң бирээзи менден: «Ак хептер кеткен бо чүү улзул? Олар кайгыны келгенил?» — деп айттырды.

¹⁴ Мен аңаа: «Дээрги, силер бодуңар билер-ле болгай силер» — деп харыяладым.

Ол ынчан меңээ мынча диди: «Бо дээрге коргунчуг хилинчекти көрүп эрткен улус-тур. Олар боттарының хевин Хураганның ханынга чүтгаш, агартыр арыглап алган. ¹⁵ Ынчангаш олар ам Бурганның дүжүлгезиниң баарында турупкан, дүн-хүн дивейн, Ооң өргээзинде Аңаа бараан болуп турарлар-дыр. Дүжүлгедө саадаан Бурган олар-биле кады чурттап, майгын-биле дег шуглаар-дыр.

¹⁶ Олар моон соңгаар кажан-даа аштан-суксава. Хүн-даа, оя чиир изиг-даа оларны өрттөндир чиртпес. ¹⁷ Чүтө дээрге дүжүлгениң ортузунда оларар Хураган оларның кадарчызы апаар база тынгарар суг бажынче алгаш баар. *Бурган улустуң каараанда чаш бүрүзүн чодуп бээр.*

Чедиги таңма

8 ¹ Хураган оон чедиги таңманы адырыптарга, дээрге чартык шак иштинде ыржым апарды. ² Мен ынчан Бурганның мурнунда турар дээрний чеди төлээзин көрүп кагдым. Оларга чеди трубазы берген болду. ³ Айдызаар алдын сава туткан бир төлээ келгеш, өргүл салыр бедигээштиң мурнунга туруп алды. Бурганның бүгү улузунуң мөргүлү-биле катай дүжүлгениң мурнунда өргүл салыр бедигээшке кывыссын дээш, аңаа эндерик хөй чаагай чытгыт чүүлдү берген болду. ⁴ Чаагай чытгыт чүүлдүң ыжы Бурганның улузунуң мөргүлдери-биле катай дээрний төлээзиниң холдарындан Бурганче көдүрлүп турду. ⁵ Дээрний төлээзи оон айдызаар савазын алгаш, ону өргүл салыр бедигээштиң изиг көзү-биле долдургаш, черже шывадапты. Ол дораан черге дааш-шимээн көңгүрөп, диңмирээшкин динмиреп, чаңнык кызаңнап, чер шимчей берди.

Баштайгы дөрт труба

⁶ Чеди труба туткан дээрний чеди төлээзи оларын этсиринге белеткенип алды. ⁷ Бирги төлээ трубазын этсиптерге, хан-биле холушкак долу болгаш от дүшкөш, черниң үштүң бир кезии, ыяштарнын үштүң бир кезии база хамык оят-сиген өрттөнип калды.

⁸ Ийги төлээ трубазын этсиптерге, чалбырааштыг улуг дагга дөмөй бир чүвө далайже дүже берди. Далайнын үштүң бир кезии хан кылдыр хуула берди. ⁹ Далайда амылыг амытаннарнын үштүң бир кезии кырылган, корабльдарның үштүң бир кезии узуткаттыңган болду.

¹⁰ Үшкү төлээ трубазын этсиптерге, чырыкчы дег чалбышталган улуг сылдыс дээрден хемнерниң, суг баштарының үштүң бир кезинче кээп дүштү. ¹¹ Сылдыстың адын Ажыг чашпан дээр. Сугларның үштүң бир кезии кужурзуг амданның апарган. Ол ажыг сугну ишкен эндерик хөй улус өлгүлээн.

7:9 Ажыл. 3:4 7:10 Ажыл. 12:10; 19:1 7:11 Ажыл. 4:6 7:12 Ажыл. 5:13-14 7:14 Мф. 24:21 || Зах. 3:4; Евр. 9:14; Ажыл. 19:8; 22:14 7:16 Бл. ыр. 120:6; Иса. 49:10 7:17 2 Хаан. 5:2; Бл. ыр. 22:1; Ин. 10:11 || Иса. 25:8; Ажыл. 21:4 8:1 Ажыл. 5:1 8:2 Мф. 18:10-11 8:3 Ам. 9:1 || Хост. 30:7; Сан. 16:46; Бл. ыр. 140:2; Ажыл. 5:8 8:4 Аж.-ч. 10:4 8:5 Лев. 16:12; Иез. 10:2 || Ажыл. 4:5 8:7 Хост. 9:23-24; Иез. 38:2; Ионил 2:30 || Ам. 7:4 8:8 Иер. 51:25 || Хост. 7:17, 19; Ажыл. 11:6 8:9 Иса. 2:16 8:10 Иса. 14:12; Ажыл. 9:1 8:11 Иер. 9:15; 23:15

¹² Дөрткү төлээ трубазын этсиптерге, хүннүң үштүн бир кезин, айның үштүн бир кезин, сылдыстарның үштүн бир кезин узуткаттыңан, ынчангаш оларның чырыыр уези үштүн биринге кызырлып калган. Хүннүң үштүн бир дургунда хүн караа, а дүннүн үштүн бир дургунда ай биле сылдыстар чырываस्ताан.

¹³ Мен оон көрнүп келгеш, шаары дээрде кылыткан бир эзир* көрүп кагдым. Ол ыткыр эдип чорду: «Черде чурттаан улуска халаптыг кара халап келди, халагым-на халак! Этсиринге белен дээрнин өске үш төлээзинин трубалары удавас эде бээр-дир!»

Бешки труба

9 ¹ Дээрнин бешки төлээзи трубазын этсиптерге, мен дээрден черже кээп дүшкөн бир сылдыс көрүп кагдым. Ол сылдыска тамыже эртер өдүгнүң дүлгүрүн берген болду.* ² Сылдыс тамыны ажыдыптарга, өдүгден ыш, улуг суугудан үнген дег, бүлгүрлүп эгеледи. Ол ыштан хүн караа болгаш дээр кара хөө апарды. ³ Ыш аразындан эндерик шартылаа чер кырынан үнүп келди, а оларга скорпионнарны дег күштү берген болду. ⁴ Өтсигенге, ыяштарга база өске-даа үнүшке хора халдатпазын оларга чугаалап каан. Ынчалза-даа хаваандан Бурганның таңмазы бастынмаан улусту шартылаа шап болур турган. ⁵ Шартылаага ол улусту өлүрбес, а беш ай дургузунда аарышкы-биле хинчектээр эргени берген. Ол аарышкы скорпионнар шакканының аарышкызы кара олчаан. ⁶ Ол хүннернин дургузунда улус өлүмнү дилей бээр, ынчалза-даа тыппас, өлүм оларнын холунче кирбес.

⁷ А мөөң шартылаа дайын-чаага белектеп каан дайынчы аъттар ышкаш көзүлдү. Оларның баштарында алдын дээрбектер дег чүүлдер бар, а арын-шырайы кижин арын-шырайынга дөмейлежир.

⁸ Оларнын бажының дүгү херээжен улустун чагы дег, а диштери арзылаң азыг-

лары дег. ⁹ Шартылааларнын хөрекеринде демир дег куяк хеп бар, а оларнын чалгыннарының даажы дайын-чааже дывыржаан аъттар сөөрткен эндерик хөй дайынчы тергелернин даажы дег дыңналды. ¹⁰ Олар скорпионнарны ышкаш шагар кудуруктарлыг боорда, улуска беш ай иштинде хора чедирер күш ол кудуруктарда бар болду. ¹¹ Тамынын ээзи оларнын хааны боор, оон адын еврейлеп Аввадон, а гректеп Аполлион дээр*.

¹² Баштайгы халап эрте берзе-даа, ам-даа ийизи кээр ужурлуг турган.

Алдыгы труба

¹³ Дээрнин алдыгы төлээзи трубазын этсиптерге, Бурганның мурнунда турар өргүл салыр алдын бедигээштин дөрт мыйызындан үнгөн үннү дыңнап кагдым. ¹⁴ Ол үн труба туткан дээрнин алдыгы төлээзинге мынча диди: «Өндүр улуг Евфрат хемнин чанында* бектеп каан дээрнин дөрт төлээзин хоста». ¹⁵ Кижин төрөлгетеннин үштүн бир кезин чок кылары-биле, ол шак, хүн, ай болгаш чыл ужун белен тудуп келген дээрнин дөрт төлээзин хостапты. ¹⁶ Аъттыг шеригнин саны түмен катап ийи түмен чеде бээр деп дыңнадым.

¹⁷ Аъттарны база оларнын мунукчуларын Бургандан ажыдышкынымга көрүп турдум. Олар от ышкаш кызыл, сафир ышкаш караңгы көк болгаш күгүр дег сарыг куяк шывыгларлыг чорду. Аъттарның баштары арзылаң баштары дег, а оларның аксындан от, ыш болгаш күгүр бүлгүрлүп үнүп турду. ¹⁸ Аъттарның аксындан бүлгүрлүп үнгөн үш халап: от, ыш болгаш күгүр кижин төрөлгетеннин үштүн бир кезин кырып кагды. ¹⁹ Аъттарнын күжү аксында база кудуруунда чоруур болду. Ол кудуруктар улусту шап, хора халдадыр баштарлыг чыланнар дег чорду.

²⁰ Кижин төрөлгетеннин ол халаптарга кырдырбайн арткан кезээ бодунун

* 8:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «эзир» эвес, а «дээрнин төлээзин» деп бижээн. * 9:1 Ол сылдыс болза Бурганның күзөл-соруун күүседип турар дээрнин төлээзи болган боор (20:1 денне). * 9:11 Аввадон, Аполлион — «Узуткакчы» дээн уткалыг. * 9:14 Ол үелерде Евфрат хем Рим империянын чөөн кызыгаары турган. Хем империяны аңаа кыжыган дайынчырак чоннардан аңгылап турган.

8:12 Хост. 10:21-23; Иса. 13:10; Иоил 2:10; 3:15 *1 Иса. 14:12; Лк. 10:18; Ажыд. 8:10; 12:8-9 || Ажыд. 1:18 *3 Хост. 10:4 *4 Ажыд. 7:2-4 *6 Иов 3:21; Иер. 8:3 *7 Иоил 2:4 || Дан. 7:8 *8 Иоил 1:6 *9 Иоил 2:5 *12 Ажыд. 11:14 *13 Хост. 27:2; 30:2 *14 Ажыд. 16:12 *15 Зах. 13:8 *20 1 Кор. 10:20 || Ыд. ыр. 134:15-18; Дан. 5:23

үүлгеткен херээ дээш бачыдын билин-мээн. Олар буктарга-даа, көрүп, дыннап, кылаштап шыдаваас алдын, мөңгүн, хү-лер, даш болгаш ыяш дүрзү-бурганнар-га-даа мөгеерин соксатпааннар. ²¹ Арткан ол улус боттарынын өлүрүкчү, караң көрнүр, самыыраар болгаш ооржу чо-руу дээш бачыдын миннип, Бурганче ээлбээн.

*Бичии дүрүг туткан
дээрниц төлээзи*

10 ¹ Мен ооң соонда Бурганның дээр-ден бадып олурар бир күчүлү төлээ-зин көрүп кагдым. Ол булутка бүргеткен болду, а ооң бажының кырында челээш чайнап турду. Дээрниц төлээзиниң арны хүн дег, а буттары отуг чагылар дег болду. ² Ооң холунда ажыдып каан бичежек дүрүг бар чорду. Ол оң буду-биле далайга, а со-лагай буду-биле кургаг черге туруп алды. ³ Ынчангаш арзылаң алгызы дег ыыткыр үн-биле алгыра кааптарга, аңаа харыылап, чеди диңмирээшкин диңмирер болду. ⁴ Чеди диңмирээшкин диңмирер каап-тарга, мен бижииринге белеткени бер-дим, ынчалза-даа дээрден мынча дээн үн дынналды: «Чеди диңмирээшкниниң чугаалаан чүезин таңмалап, шыгжап ал, ону биживе».

⁵ Оон кургаг чер болгаш далайда ха-ры угда турар кылдыр көргөмин дээрниц төлээзи оң холун дээрже көдүрүпкеш, ⁶ дээрни, черни база далайны оларда бар бүгү чүве-биле катый-хаара чаяган мөңге дириг Бурганның ады-биле даңгырагла-ды. Ол мынча диди: «Моон сонгаар хуу-саа чылзыр деп чүве турбас. ⁷ Дээрниц чедиги төлээзи трубазын этсиптерге, Бурган Бодунуң чалчалары — медээчи-леринге дыңнадып кааны дег, чажыт бо-далын төндүр боттандырар!»

⁸ Ооң соонда моон мурнунда дээрден дыңнааным үн база катап меңээ мынча диди: «Баргаш, далай болгаш кургаг чер-

де хары угда турар дээрниц төлээзинин холундан ажыда салган дүрүгнү ап ал».

⁹ Мен дээрниц төлээзинге чеде бер-геш, бичежек дүрүгнү бээрин диледим. Ол меңээ: «Дүрүгнү алгаш, чивит. Ону ажырыптарынга, ол иштиңге ажыг боор, ынчалза-даа аксынга ары чигири дег ам-дангыч боор» — диди. ¹⁰ Мен дээрниц төлээзиниң холундан бичежек дүрүгнү алгаш, чиптим. Аксымга ооң амданы, шынап-ла, ары чигири дег болду. Ын-чалза-даа ону ажырыптарым билек, ол иштимге ажыш диди.* ¹¹ Оон ол меңээ мынча диди: «Янзы-бүрү дылдарлыг хөй чоннар, аймак-сөөктөр, база хааннар ду-гайында Бурганның медээзин ам база ка-тап суртаалдаар ужурулуг сен».

Ийи херечи

11 ¹ Оон меңээ даянгыгышка дөмей хемчээр мерге бергеш, мынча деп чугаалады: «Барып, Бурганның өргээзин база өргүл салыр бедигээшти хемчээ, ында тейлеп турар улусту сана. ² Ынчалза-даа даштыкы шөлдү хемчээве, чүге дээрже ону өске чоннар улузунга берипкен-дир. Олар ыдыктыг хоорайны дөртен ийи ай дургузунда чаза базып керт. ³ Оон Мен Бодунун ийи херечимге күштү бээрим-ге, олар качыгдал хевин кеткеш, 1260 хүн дургузунда Бурганның медээзин суртаал-дап кээлер».

⁴ Ол херечилер дээрже ийи олива ы-жа болгаш чер-делегейниц Дээрги-Ча-яакчызының мурнунда турар ийи чы-рыткы ол-дур. ⁵ Оларга хора халдадыр дээн кандыг-бир кижиги турар болза, херечилерниц аксындан от атгыткаш, дай-зыннарын өрттендир чиптер. Ынчан-гаш кым оларга хора халдадыксааныл, ынчалдыр өлүртүп каар. ⁶ Олар Бурган-ның медээзин суртаалдап чоруу үеде, чаяс чагбазын дээш, дээрни хаар эрге-ни оларга берген. Херечилерде ол ышкаш сулгарны хан кылдыр хуулдуруттар база

* 10:10 Бурганның сөзүнүн медээчиге ийи аңгы салдарының символу: камгалал дугайында Буянның Медээ чигирзиг амдан-дыр, а ол Буянның Медээни суртаалдаан дээш хилинчек биле истеп сүрүшкүннер — ажыг амдан-дыр. * 11:2, 3 42 ай, 1260 хүн — сирий хаан Антиох Эпифан-ның Иерусалимни чагырганы 3,5 хире чыл үргүлчүлээн (б. э. ч. 167-164 чч.), оон Маккавей алышкылар Иерусалимни хостап кааннар. Апокалиптиктиг литературада (Дан. 9:27 көр) ол хуусаа ооң соонда камгалал кээр хилинчек үезин символчудуп көргүзүп турар.

9:21 Ажыл. 21:8; 22:15 10:1 Иез. 1:28; Ажыл. 4:3 || Ажыл. 1:15-16 10:2 Иез. 2:9 10:3 Иоил 3:16; Ам. 1:2 10:4 Иса. 8:16; 29:11; Дан. 8:26; 12:4; Ажыл. 5:1; 22:10 10:7 Ажыл. 11:15 10:9 Бл. ыр. 118:103 || Иер. 15:16; Иез. 3:1-3 11:1 Иез. 40:3; Ажыл. 21:15 11:2 Иез. 40:17 || Лк. 21:24 || Ажыл. 12:6; 13:5 11:4 Зах. 4:2-3, 11, 14 11:5 4 Хаан. 1:10; Иер. 5:14 11:6 3 Хаан. 17:1 || Хост. 7:17, 19; Ажыл. 8:8

черни кандыг-даа айыыл-халап-биле, кажан күзей-дир, кезедир эрге бар.

⁷ Ийи херечи боттарының медээзин төндүр суртаалдаптары билек, тамыдан бир араатан оларже халдаар. Араатан оларны тиилээш, базып каар. ⁸ Херечилернин өлүг мага-боттары оларның Дээргизиниң хере шаптыртканы улуг хоорайның кудумчуларынга чыдар. Ол хоорайның ойзу демдектээн ады — Содом азы Египет. ⁹ Янзы-бүрү дылдарлыг чоннарның, аймактарның, сөөк-языларның улузу оларның өлүг мага-боттарыныче үш чартык хүн кайгап кээр болгаш оларны хөөржүдерин чөпшээрес. ¹⁰ Оларның өлүрткени дээш черниң чурттакчылары өөрүп-хөгөлөп, дойлаар, аразында белек солчур, үгө дээрге ол ийи медээчи кижини төрөлгөтенге хөй хилинчекти эккелген.

¹¹ Ынчалза-даа үш чартык хүн эрткенде, Бурганның чорутканы амы-тын медээчилерже синниге берген, оон олар бут кырынга туруп келген. Оларны көргөн хамык улус аажок корткан. ¹² Ийи медээчи оон дээрдэн дыңзыг үннүң оларга: «Бээр үнүп келинер!» — дээнин дыңнап каан. Олар дайзыннаны көрүп турда, оларның мурнунга булут кырынга дээрже көдүрлүп үне бергеннер.

¹³ Шаптыг-ла ол өйде чер аажок күштүг шимчээш, хоорайның оннун бир кезини буступ калган. 7000 кижини өлгөн, арткан улус коргун-суртөп, дээрге саадаан Бурганны алдаржыдып турган.

¹⁴ Ийиги халап ынчалдыр эрткен, ынчалза-даа үшкү халап кел чыткан.

Чедиги труба

¹⁵ Дээрниң чедиги төлээзи трубазын этсиптерге, дээрдэн: «Бо делегейни чагырар эрге ам Дээргивистин, Ооң шилдээн Христозунуң эргезинде апарган, Ол ам кезээ-мөңгөде хааннаар-дыр!» — дээн ыткыр үннер дыңналды.

¹⁶ Бурганның мурнунга боттарының дүжүлгелеринде олурган чээрби дөрт ирей доңгай кээп дүшкеш, Бурганга мөгейдилер. ¹⁷ Олар мынча деп турду:

«Ам бар, черле турган Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Сээң өндүр улуг Чагырганн Бодуннун холунче ап, чагырып эгелээнин дээш Сеңээ өөрүп четтирдивис. ¹⁸ Бүгү аймак-чоннар килеңеп турду, а ам Сээң килеңиниң шагы келген-дир. Өлүглери шиидер үе, Сээң чалчаларыңны, медээчилериңни база Сеңээ шыңчы улусту, Сээң адыңны хүндүлөп көөр улуг-биче бүгү улусту шаңнаар үе келген-дир. Черни узуткап турарларны чок кылыр үе келген-дир!»

¹⁹ Ынчан дээрде Бурганның өргээзи ажыттынып, көстү берди. Чагыг-керээниң аптаразы ында турарын көрдүм. Ооң соонда кызаңнааштар кызаңнап, диңмирээшкни динмиреп, чер шимчей берди база улуг долу дүжүптү.

Херээжен кижини биле кызыл улу

12 ¹ Оон дээрге өндүр улуг кайгамчык демдек — хүн кеткен херээжен кижини көстүп келди. Ооң буттарының адаанда ай бар, а бажында он ийи сылдыс-биле каастаан дээрбек кедип алган чорду. ² Ол херээжен кижини сааттыг болду. Ооң божуур ай-хүнү үнгөн, эьди аарырга, алгырып турду. ³ Дээрге ооң соонда өске кайгамчык демдек — чеди баштыг, он мыйыстыг аажок улуг кызыл улу көстүп келди.* Ооң баштарында чеди дээрбек кедирген болду. ⁴ Ооң кудуруу дээрдэн сылдыстарның үштүн бир кезигин дүжүр ширбээш, черже шывадапты. Херээжен кижини божуптары билек, ооң Чаш төлүн сыырыптар дээш, улу оон баарына турду. ⁵ Херээжен кижини бүгү чоннарны демир мерге-биле башкара Оол божуп алды. Ынчалза-даа Бурган ооң Оглун алгаш, Бодунун чанында дүжүлгезинче ашарды.

* 12:3 Эрги Чагыг-керээде Бурганның база израиль чоннун дайзыны Левиафан деп моос турган (Библияның грек дылче очулгазында улу деп адаткан). Ыд. ыр. 73:14-те Левиафанның элээн каш бажының дугайында, а Дан 7:7-де — черниң күрүнелерин чаалап ап турган он мыйыстыг аң-араатанның дугайында чугаалап турар.

11:7 Ажыд. 9:1 || Дан. 7:21; 8:24 11:8 Иса. 1:10; 3:9 11:9 Ыд. ыр. 78:2-3 11:11 Э. д. 2:7; Иез. 37:10 11:12 Ажыд. 4:1 || 1 Фес. 4:17 11:13 Ажыд. 6:12 11:14 Ажыд. 8:13; 9:12 11:15 Иса. 27:12; Мф. 24:31; Ажыд. 10:7 || Хост. 15:18; Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24 11:16 Ажыд. 4:4 11:17 Ажыд. 1:4; 16:5 11:18 Ыд. ыр. 2:1 || Ажыд. 20:12 11:19 Ажыд. 15:5 || Хост. 9:23; Иис. 10:11; Ажыд. 16:21 12:1 Э. д. 37:9 12:3 Дан. 7:7; Ажыд. 13:1; 17:3, 12 12:4 Дан. 8:10 12:5 Ыд. ыр. 2:9; Ажыд. 2:27; 19:15

⁶ А херэежен кижн ээн ховуже, Бурганның анаа белеткеп кааны черже дезипти, орта ол дээш 1260 хүн дургузунда сагыш салып кээр ужурулг турган.*

⁷ Дээрге ооң соонда дайын эгеледи: Михаил база дээрницң анаа чагырткан төлээлери улуга удур, а улу бодунун төлээлери-биле оларга удур демесежип үндү. ⁸ Ынчалза-даа улу күш четпейн барып, бодунуң төлээлери-биле кады дээрге турар черин чидирипти. ⁹ Бүгү делегейни дуурайлаан, буруудадыкчы эрлик деп адаткан ол аажок улуг улу, шаандагы чылан бодунуң төлээлери-биле кады черже дүжүр октаттырыпты.

¹⁰ Мен ынчан дээрден ыткыр үннү дыннап кагдым: «Ам камгала келди. Ам бистин Бурганывыс Бодунуң хаан күжүн көргүстү! Ам Ооң шилээн Христузу Бодунуң эргезин көргүстү! Бурганывыстың мурнунга туруп алгаш, ха-дунмавысты хүндүс-даа, дүне-даа буруудадып келген буруудадыкчы дээрден дүжүр октаткандыр. ¹¹ Бистин ха-дунмавыс ону Хураганнын ханынын ачызында алыс шынын херечилээни-биле тиилээн-дир. Олар өлүрүнден-даа чалданмаан, амы-гынын харамнанмаан-дыр. ¹² Ынчангаш өөрүп-байырланар, дээрлер база дээрлернин чурттакчылары! А чер биле далай, ат болур силер, чүге дээрге эрлик силерге баддып келген-дир! Ол хөлчок килеңнээн, чүге дээрге оон үези көнгүс эвээш аргаканын билир-дир».

¹³ Черже дүжүр октадыпканын билип кааш, улу Оолду божаан херэежен кижини истеп сүрүп эгелээн. ¹⁴ Ынчалза-даа херэежен кижиге ээн ховуга турар чер белеткеп каан, ынаар ужупсун дээш, анаа улуг эзирнин ийи чалгынын берген болду. Орта ону үш чартык чыл дургузунда ажаап-карактап, улудан дестиреп кээр турган. ¹⁵ Улу ооң соонда, херэежен кижини чууй шаап аппараттын дээш, аксындан сугну хемгилештир үндүр бүлгүрүптү.

¹⁶ Ынчалза-даа чер херэеженге дузалашты: ол бодунуң аксын ажыткаш, улунуң аксындан аккан сугну ажырыпты. ¹⁷ Улу херэеженге медээжок килеңнээш, оон артып калган ажы-төлү-биле — Бурганның айтыгышкыннарын сагаан, Иисусту шынынны-биле херечилээн улус-биле чаалажыр дээш чорупту.

Ийи араатан

13 ¹ Улу далай эринге туруп алды*. Мен ынчан далайдан үнүп оорар араатанның көрүп кагдым. Ол он мыйыстыг болгаш чеди баштыг, а мыйыстарында он дээрбектиг болду. Ооң баштарында Бурганны дорамчылаан аттар бижээн. ² Мээң көрүп кааным араатан ирбишке дөмей, ооң аспактары адыгнын дег, а аксы арзыланнны дег чорду. Улу ол араатанга бодунуң күчүзүн, бодунуң дүжүлгезин база бодунуң аажок улуг эргезин дүжүп берипти*. ³ Араатанның бир бажында өлүмнүг балыг-даа бар ышкаш көзүлдү, ынчалза-даа ол балыгы экирий берген чорду. Бүгү делегейнин улузу кайгап-харап, араатанны эдерип турду. ⁴ Араатанга бодунуң эргезин дүжүп бергени дээш, кижн бүрүзү улуга мөгөйдн. Улус араатанга база мөгөйип: «Бо араатан-биле кым эннежирил, ооң-биле кым месилдежип шыдаарыл?» — дижип турду.

⁵ Бурганны дорамчылаан, турамык сөстөр эдерин анаа чөпшээрээн болду. Ол дөртөн ийи ай дургузунда чагырар эргени алган. ⁶ Араатан аксын апкаш, Бурганны, Ооң адын, Ооң чурттаан черин база дээрнин чурттакчыларын одап, кармап эгеледи. ⁷ Бурганның улузу-биле чаалажыр болгаш оларны тиилээр эргени база анаа берген. Ол ышкаш янзы-бүрү дылдарлык аймак, чон база шупту сөөк-языны чагырар эргени анаа берген. ⁸ Чер кырында чурттаан хамык улус — өртемчейни чаяарының бетинде-ле өргүлгө

* 12:6 Чамдык шинчилекчилернин санап турары-биле, мында 67—68 чч. римчилерге удур Иудей дайынынын үезинде христианнарнын Иерусалимден Пеллаже дескенин бодап турар. * 13:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мен далай эринге туруп алдым» (Иоанн боду дээни ол) деп бижээн. * 13:2 Даниил медээчинин номунда дөрт аң-араатан (арзылан, адыг, ирбиш болгаш он мыйыстыг араатан) делегейнин империяларын символчудуп турар.

12:6 Ажыд. 11:3; 13:5 12:7 Дан. 10:13; 12:1; Иуда 1:9 12:9 1 Чыл. 21:1; Иов 1:6; Зах. 3:1 | Э. д. 3:1; Ажыд. 20:2 | Лк. 10:18; Ин. 12:31 12:10 Иов 1:9-11; 2:4-5; Зах. 3:1 12:11 Ажыд. 15:2 | Лк. 14:26; Ин. 12:25; Ажыд. 2:10 12:12 Ыл. ыр. 95:11; Иса. 44:23; 49:13 12:14 Хост. 19:4; Ы. х. к. 32:11 | Дан. 7:25; Ажыд. 13:5 12:17 Э. д. 3:15 13:1 Дан. 7:3; Ажыд. 12:3 13:2 Дан. 7:4-6 | Лк. 4:6 13:5 Дан. 7:8; 11:36 | Дан. 7:25; Ажыд. 11:2; 12:6 13:7 Дан. 7:21; 8:24; Ажыд. 11:7; 12:17 13:8 Ажыд. 3:5

салган Хураганда бар Мөңгө амыдыралдын номунче аттарын киир бижээннеринден өскелери — араатанга мөгейдилер.

⁹ Дыннаар кулаа бар хамык улус дынназын! ¹⁰ Тудуп алгаш баар ужурлук кижини тудуп алгаш баар. Хылыштан калыр ужурлук кижини хылыш шанчып каар*. Ынчан Бурганның улузундан шыдамык чорук болгаш бүзүрөл негеттинер.

¹¹ Мен оон черден үнүп ораа база бир араатанны көрүп кагдым. Ол хураганны дег ийи мыйыстыг, ынчалза-даа улу ыш-каш чугаалаар болду. ¹² Ол бирги араатанның адындан оонуу ышкаш бүрүн эргени эдилеп, бүгү бо делегейни база ында чурттаан хамык улусту өлүмнүг балыы экирий берген бирги араатанга мөгесринче албадап турду. ¹³ Ийиги араатан өндүр улуг кайгамчык чүүлдерни кылды: улус көрүп турда, отту безин дээрден бадырып турду. ¹⁴ Ийиги араатанга биргизиниң адындан кайгамчык чүүлдер кылыр арганы берген турган. Ынчангаш ол оозу-биле чер кырында чурттаан хамык улусту дуурайлап каапкан. Чернин чурттакчыларынга хылыш-биле өлүмнүг балыглатса-даа, өлбөйи барган бирги араатанның дүрзүзүн шуткуурун ийиги араатан дужаады. ¹⁵ Ийиги араатанга биргизиниң дүрзүзүн тынгарар арганы бээрге, ол дүрзү чугаалаар база аңаа мөгейбээн хамык улусту өлүрүп шидерин дужаар харыктыг апарды. ¹⁶ Ийиги араатан бүгү улусту: улуг, бичи, бай, ядыы, хостуг, кул деп ылгал чокка, оң холунга азы хаваанга таңма бастыгып, демдектедиринче албадай берди.* ¹⁷ Ындыг демдек чок кижичү-даа садып аар азы садар эрге чок турган. А ол демдек дээр-ге араатанның ады азы ол атты көргүс-

кен сан болур. ¹⁸ Борта мерген угаан херек. Угаанныг кым-даа болза араатанның санын санап үндүрүп шыдаар, чүге дээр-ге ол сан кижичи амыганның адынга дүгжүр* алды чүс алдан алды деп сан болур.

Хураган биле 144 000 кижичи

14 ¹ Мен оон көөрүмге, Сион дагда Хураган турду. Хураганның болгаш Ооң Адазының адын хавактарында бижип демдектээн 144 000 кижичи Хураган-биле кады турар болду. ² Шапкын агым сугнун коолааны, динмирээшкениң динмирээни азы хөгжүмчүлөриң чадаганнарга ойнаан аялгазы дег, дээрден дыңналган үнү дыннап кагдым. ³ Дүжүлениң баарынга, дөрт дириг амытан болгаш ирейлерни мурнунга улус чаа ырыны ырлажы берди. Ол ырыны чүглө черниң улузундан адыргаш, хостап каан 144 000 кижичи өөренип ап шыдаар турган. ⁴ Олар дээрге херэзжен кижиге дээп көрбээн, боттарын арыг хевээр кадагалап артгырып алган улус-тур.* Олар дээрге, Хураган кайнаар-даа баар болза, Ону эдере улус-тур. Оларны бүгү кижичи төрөлгетениң ишгинден адыргаш, хостап каан; Бурганга база Хураганга өргүп салган баштайгы дүжүг дег улус ол-дур. ⁵ Оларның аксы меге сөстү кажан-даа этпээн, оларда кемниг, бужар чүү-даа чок.

Дээрниң үш төлээзи

⁶ Мен оон Бурганның шаары дээрде ужуп чоруур база бир төлээзин көрүп кагдым. Ол төлээ чер кырында чурттаан бүгү улуска: янзы-бүрү дылдарлыг сөөк-язы, ай-мак-чон бүгүдезинге медеглээр дээни мөңгө Буянын Медээлиг болду. ⁷ Ол дынзыг мынча диди: «Бургандан коргуп, Ону алдаржыдып мактанар, чүге дээрге Оон

* 13:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Улусту тудуп алгаш бар чыдар кижичи боду туттурууга баар. Хылыш-биле өлүрүп турар кижичи боду хылышка машгырып аар» деп бижээн (Мф. 26:52 көр). * 13:16 Араатанның таңмазы — Бурганның таңмазын (7:3) өттүнгени-дир. * 13:18 Азы: «Ол сан кижичи төрөлгетени символчулуп көргүзүп турар». Чамдык грек сөзүглелдерде 666-нын орнунга 616 азы 646 деп саннар таваржып турар. Бурун шагда саннар үжүктөри база көргүзүп турган, ынчангаш үжүктөриң сан ужур-уткаларын кадыпкаш, аттын санын үндүрүп ап болур. Ону чазып номчуруунга хамаарышкан эмгекчөк хөй даап болаашкыннар бар. * 14:4 Эрги Чагыг-керээде Израильди болганчок-ла Сион-кыс кылдыр (4 Хаан. 19:21; Иер. 18:13; Ам. 5:2), а оң Бургандан ойталаанын — самыан-садары кылдыр (Иер. 3:6; Ос. 2:5) тодарадып бижип турган. Чаа Чагыг-керээде христиан нийтиледди болганчок-ла бодун душтуу эр дээш арыг кадагалап чоруур душук кыс кылдыр база көргүзүп турар (2 Кор. 11:2; Ажыд. 21:9).

13:9 Ажыд. 2:7 13:10 Иер. 15:2; 43:11 || Ажыд. 14:12 13:13 Ы. х. к. 13:1-3; Мк. 13:22; Ажыд. 16:13; 19:20 || 4 Хаан. 1:10; Лк. 9:54 13:14 Мф. 24:24; Мк. 13:22; 2 Фес. 2:9 13:15 Дан. 3:6 14:1 Бд. ыр. 2:6; 9:12; Евр. 12:22 || Ажыд. 3:12; 7:3-4 14:2 Иез. 1:24; 43:2; Ажыд. 1:15 || Ажыд. 6:1 14:3 Бд. ыр. 32:3; Ажыд. 5:9 14:4 2 Кор. 11:2 || Иер. 2:3; Иак. 1:18; 2 Фес. 2:13 14:5 Соф. 3:13

шииткелинин үе-шагы келген-дир. Дээрнин, черниң, далайнын болгаш суг баштарынын Чаяакчызынга мөгөйиңер!»

⁸ Дээрниң ол төлээзиниң соондан ийигизи эдерип: «Ол буурады! Өндүр улуг Вавилон буурады!» Хамык чоннарны ооң арагазын — ооң самыралынын ажы арагазын ижеринче албадапкан турган хоорай буурады» — деп бар чытты.

⁹ Дээрниң баштайгы ийи төлээзиниң соондан үшкүзү эдерип, дыңзыг мынча деп чорду: «Араатанга азы ооң дүрзүңге мөгөйип, хаваанга азы холунга ооң таңмазын бастыртып алган кижиги ¹⁰ Бурганның киленинин дашказынче куткан Ооң хорадаан сагыжынын чалан арагазын ижер. Ындыг кижини дээрнин ыдыктыг төлээлеринин база Хураганның мурнунга отка кыпкан күгүрге хилнчектээр. ¹¹ Оларны хинчектээн оттуң ыжы кезээ-мөңгөде өрү көдүрлүр, ынчангаш араатанга азы ооң дүрзүңге мөгөйип, ооң ады-биле демдектеткен улуска хүндүс-даа, дүне-даа амыр-дыш турбас».

¹² Ийе, Бурганның улузундан — Оон айтышкыннарын сагып, Иисуска бүзүрээр бүгү улустан шыдамык чорук негеттинер.

¹³ Мен ынчан дээрден мынча дээн үннү дыңнап кагдым: «Мону бижип каг: амдан эгелээш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп тура, өлгөн улус — амыр-чыргалдыг. Сүлдө мынча деп турар: „Олар ам боттарынын аар-берге ажыл-херектеринден дыштанып ап болур, а ажыл-херектери оларны эдерер-дир“».

Черниң ханныг джүдүм

¹⁴ Мен оон көөрүмгө, мурнунда ак булут тур. Ында кижиги амытан оглу ышкаш Кижиге саадап олурду, Оон бажында алдын дээрбек, а холунда чидиг хол кадыры бар болду. ¹⁵ Оон соонда Бурганның өргээзинден дээрниң өске төлээзи үнүп келгеш, булутта саадаан Кижиге: «Хол

кадырын туткаш, кес-ле, чүгө дээрге черде джүт бжып, ажаалда үези келген-дир» — деп алгырды. ¹⁶ Оон булутта саадаан Кижиге хол кадырын черже карбаш кылгаш, черниң джүдүдүн ажаап каапты.

¹⁷ Оон Бурганның дээрде өргээзинден өске-бир төлээзи үнүп келди. Ол база холунда чидиг хол кадырлыг болду. ¹⁸ Ооң соонда өргүл салыр бедигээштен отту чагырар эргелиг база бир төлээ үнүп келди. Ол чидиг хол кадырлыг төлээге: «Хол кадырың туткаш, черниң виноград шөлүндө салбактарны кес-ле, чүгө дээрге виноград бжжа берген-дир» — деп дыңзыг алгырды.* ¹⁹⁻²⁰ Дээрниң төлээзи хол кадырын черже карбаш кылгаш, виноградтар ажаагаш, ону хоорай даштында чулук сы базар онгаре октапты. Виноградты, Бурганның өндүр улуг киленин көргүзүп, сы базып кааптарга, оортан хемгилештир агып баткан хан аяг бажы-биле деңештир тереңнеп, 1600 стадий* черже ага берди.

Сөөлүгү чеди халап

15 ¹ Мен оон соонда дээрге база бир өндүр улуг болгаш кайтамчык демдекти көрүп кагдым: чеди халап эдилээн дээрниң чеди төлээзи аңаа көзүлдү. Ол чеди халап халаптарның сөөлүгүлери болду, чүгө дээрге Бурганның килени ооң-биле төнер чүве-дир.

² Мен оон от-биле холушкан шилден далайга дөмей бир чүве көрдүм, а ол ышкаш тиилекчилерни — араатанны, оон дүрзүзүн база оон сан-адын тиилээн улусту көрдүм. Олар Бурганның берген чадаганнарын тудуп алгаш, шилден далай чанынга туруп алгаш, ³ Бурганның чалчазы Моисейнин ырын база Хураганның ырын ырлажып турдулар:

«Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Сээң ажыл-херээн өндүр улуг, кайтамчык-тыр! Сээң оруктарың чөптүг болгаш алыс шынныг-дыр, бүгү

* 14:8 Вавилон — бо сөс-биле эрте-бурунгу Вавилон хоорайны эвес, а Рим хоорайны ынчаар ойзу адап турары ылап хире. * 14:18 Виноград ажаалдазы — бачыттагыларны Бурганның шиидериниң овор-хевири. * 14:19-20 1600 стадий — амгы үениң хемчээли-биле 300 километр хире узуну. Ол дээрге Эрте-бурунгу Израильдиң чижелгеп алган узуну-дур.

14:8 Иса. 21:9; Иер. 51:8; Ажыл. 18:2 14:9 Ажыл. 13:15 14:10 Бд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 || Ажыл. 20:10 14:11 Иса. 34:10 14:12 Ажыл. 13:10 14:13 Ажыл. 20:6 14:14 Дан. 7:13; 10:5-6; Ажыл. 1:13 14:15 Иоил 3:13; Мк. 4:29 14:16 Иер. 51:33 14:19-20 Иса. 63:3; Иоил 3:13; Ажыл. 19:15 15:1 Ажыл. 16:1; 17:1; 21:9 15:2 Ажыл. 4:6 || Ажыл. 12:11; 13:17 15:3 Хост. 15:1; Ы. х. к. 31:30 || Бд. ыр. 91:6

чоннарның Хааны!* ⁴ Сенден кортпас кижы бар бе, о, Дээрги-Чаяакчы? Сээн адыңны алдаржытпас кижы тыптыр бе? Чүглө Сен ыдыктыг сен! Хамык чоннар Сенээ кээп мөгөөрлер, чүгө дээрге Сээн чөптүг ажыл-херээңни шупту улус көрүп турар».

⁵ Мен ооң соонда дээрле Бурганның өргээзинин — Ужуражылга майгынының — ажыттына бергинин көрүп кагдым. ⁶ Оон Бурганның өргээзинден сөөлгү чеди халапты эдилээн дээрниң чеди төлээзи үнүп келди. Олар чайыналчак ак арыг лён хеп кедиң алган, хөрөктеринде алдын кожаалар куржанган болду. ⁷ Дөрт дириг амытанның бирээзи ынчан мөңгө дириг Бурганның килени долган чеди алдын саваны дээрниң ол төлээлеринге үлөп берди. ⁸ Бурганның өндүр чырының болгаш күчү-күжүнүң ыжы Ооң өргээзин бүргөй апкан, дээрниң чеди төлээзинин эккелгени чеди халап төнмээн шаанда, Бурганның өргээзинче кым-даа кирип шыдаваан.

Бурганның килеңиниң чеди савазы

16 ¹ Мен оон Бурганның өргээзинден үнгөн ыткыр үннү дыңнап кагдым. Үн дээрниң чеди төлээзинге: «Баргаш, Бурганның килени долган чеди саваны черже тө чажыптыңар!» — диди.

² Бирги төлээ чоруткаш, савазынын иштинде бар чүвени черже тө чажыпты. Араатанның таңмазы-биле демдектеткен, ооң дүрзүзүңгө мөгөйгөн улус коргунчуг болгаш аарышкылыг оюлган балыгларлыг апарды.

³ Ийги төлээ савазынын иштинде бар чүвени далайже тө чажыпты. Суг өлүг кижы ханы дег хан бооп хуула бээрге, далайда амылыг амытан артпады.

⁴ Үшкү төлээ савазынын иштинде бар чүвени хемнер болгаш суг баштарыныч тө чажыптарга, олар хан бооп хуула бердилер. ⁵ Дыңнаарымга, суг дээш харыылаар дээрниң төлээзи мынча деп

чугаалады: «Ам бар, черле турган Ыдыктыг Бурган, Сээн үндүргөн шийткелиң чөптүг-дүр. ⁶ Чүгө дээрге кижилер Сээн улuzuңунуң база медээчилериниң ханны төккен-дир. Ынчангаш Сен оларга ханны ижиртиптиң. Олар чогуур кеземчени алды». ⁷ Мен оон өргүл салыр бедигээштен: «Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Сээн шийткелдерин чөптүг болгаш алыс шынныг-дыр!» — дээн үннү дыңнап кагдым.

⁸ Дөрткү төлээ савазынын иштинде бар чүвени хүнчө тө чажыпты. Улусту от-биле оя чиртир эргени хүнге берген болду. ⁹ Оларны шыдажыр аргажок от өрттендир чип турду, а олар халаптарны чагырар эргелиг Бурганның адын одап, кармап турдулар. Олар боттарынын бачыттарын миннип, Бурганче ээлбедилер, Ооң адын алдаржытпайн бардылар.

¹⁰ Бешки төлээ савазынын иштинде бар чүвени араатанның дүжүлгезинче тө чажыптарга, ооң чагыргазы дүмбейже дүлнү берди, а улус аарышкыдан дылдарын ызырып турду. ¹¹ Олар аарышкызы болгаш балыг-бышкыны дээш дээрге Бурганы одап, кармап турдулар, боттарынын бачыттыг оруктарынын кагдадылар.

¹² Алдыгы төлээ савазынын иштинде бар чүвени улуг Евфрат хемче тө чажыпты. Чөөн чүктен кээр хааннарга орук ажыдып, хемнин суу кадып калды. ¹³ Мен ынчан бөзүр-пагаларга демей үш бук көрүп кагдым. Олар улунун, араатанның болгаш меге медээчинин аксындаң үнүп келдилер. ¹⁴ Олар буктар кайгамчык чүүлдерни кылыштар болдулар. Олар чер-делегейниң хамык хааннарын эргий кезип, чаалажыры-биле чыып алыр дээш чоруптулар. Ол дээрге Бүрүн Күчүлүг Бурганның өндүр улуг шийткел хүнүнде боор дайын-чаага белеткел-дир.

¹⁵ «Дыңнаңар, Мен, оор дег, хенертен кээр мен. Улус мурнунга бужартап, шалдан үнө халып келбес кээш, хевин белеткеп алган, одуг чыдар кижы амыр-чыргалдыг».

* 15:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ыдыктыг улустуң Хааны» деп бижээн.

15:4 Иер. 10:7 || Ыд. ыр. 85:9 15:5 Хост. 38:21; Ажыд. 11:19 15:6 Ажыд. 1:13 15:7 Ажыд. 4:6 15:8 Хост. 40:34-35; 3 Хаан. 8:10-11; Иса. 6:4 16:1 Ажыд. 15:1 || Ыд. ыр. 78:6; Иер. 10:25 16:2 Ажыд. 13:16 || Хост. 9:9-11 16:3 Ажыд. 8:8-9 16:4 Хост. 7:17-20 16:5 Ажыд. 1:4; 11:17 || Иер. 12:1 16:6 Мф. 23:35; Ажыд. 18:24 || Иса. 49:26 16:7 Ажыд. 6:9 16:9 Дан. 5:23; Аж.-ч. 12:23 16:10 Ажыд. 13:2 || Хост. 10:21-22 16:12 Ажыд. 9:14 || Иса. 11:15; 44:27 16:13 Ажыд. 12:3; 13:11 16:14 Мк. 13:22; Ажыд. 13:13 16:15 Мф. 24:43-44; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2; Ажыд. 3:3 || Ажыд. 3:18

¹⁶ Буктар хамык хааннарны еврей дылды Армагеддон* дээр черже чыып эккелдилер.

¹⁷ Оон дээрний чедиги төлээзи савазының иштинде бар чүвени агаарже те чажыпты. Бурганның өргээзинде* дүжүлгеден ыткыр үн дынчалып: «Боттанган-дыр!» — диди. ¹⁸ Ынчан чаңныктар кызаңнап, дааш дагжап, диңмирээшкин диңмирээш, коргунчуг чер шимчээшкени болду. Кижини чаяган үеден бээр чер ыңдыг күштүг шимчеп көрбөөн! Халаптыг-ла чер шимчээшкени! ¹⁹ Өндүр улуг хоорай үш кезекке чарлы берген база бүгү чурттарның хоорайлары буступ дүшкөн. Бурган улуг Вавилон хоорайны бодап келгеш, Бодунун савазындан киленинин арагазын анаа ижиртипти. ²⁰ Хамык ортулуктар чиде берди, даглар артпады. ²¹ Дээрден улусче бирээзи-ле бир талант дензилги долу* дүжөргө, улус долу халавы дээш Бурганны кармап турду, чүгө дээрге ол халап шуут коргунчуг болган.

*Араатан мунуп алган
бужар-бак херээжен*

17 ¹ Оон соонда чеди сава туткан дээрний чеди төлээзиниң бирээзи меңээ чедип келеш, мынча диди: «Бараалы, мен сеңээ улуг хемнер чанында олурган сурагжаан самыбраан херээженниң канчаар кеземче алырын көргүзүп берейн.* ² Черний хааннары ооң-биле самырап турган, а бо делегейиң улузу ооң самыралының арагазын эзиртир ижип турган».

³ Мени оон Сүлде башкаргаш, ээн ховуже аппаратды. Мен анаа кызыл араа-

тан мунуп алган херээженни көрүп кагдым. Ол араатан Бурганны дорамчылаан аттар-биле үпчү бодун шыптыган, чеди баштыг болгаш он мыйыстыг болду. ⁴ Херээжен кып-кызыл болгаш хүрең-кызыл хааннар кедер хептиг, алдын, үнелиг эртин даш база ак шуру каасталгаларыг болду. Ол холунда самыраар чоруунун бужар-багы болгаш хир-чуду-биле долган алдын савалыг чорду. ⁵ Херээженниң хаваанда*: «Өндүр улуг Вавилон, бо делегейиң хамык самырааннарының база бужар-багының иези» — деп чажыт уткалыг атты бижээн. ⁶ Ол херээжен Бурганның улузунун база Иусту херечилеп, Аңаа шынчызы дээш өлүрткен улустун ханын ишкеш, эзирөөн болду. Мен ону көргөш, аажок кайгадым.

⁷ «Чүгө кайгаарың ол? — деп, дээрний төлээзи менден айттырды. — Мен сеңээ бо херээженниң база ооң мунганы чеди баштыг, он мыйыстыг араатанның чажыдын чугаалап берейн. ⁸ Сээң көргөниң араатан кажан-бир шагда дирип турган, а ам өлүг. Ынчалза-даа ол тамыдан ам бир катап туруп кээр, оон ылап шын өлүмүнчө чоруптар. Аттарын бо делегейни чаяар бетинде-ле Мөңгө амыдыралдың номучке кирип биживээн черниң чурттакчылары араатанче көргөш, кайгап каарлар: ол кажан-бир шагда дирип турган, ам өлүг, ыңдыг-даа болза, катап чедип кээр.* ⁹ Ол бүгүнү билип аар дие, мерген угаан херек. Чеди баш дээрге херээженниң ораы чеди тей-дир,* ол ышкаш чеди хаан-дыр. ¹⁰ Оларның бежи дүжүп калган, бирээзи ам-даа чагырбышаан, өскези ам-даа келбөөн, а чедип

* 16:16 Армагеддон — Мегиддон хоорай дужунда чер (4 Хаан. 9:27; 23:29 көр). * 16:17 Өске бурнуг сөзүглелдерде «өргээзинде» деп өскө «дээрде турар» деп сөстөрнө немээн. * 16:21 Рим күрүнө үезинде бир талант 40 кг дензилги турган. * 17:1 Улуг хемнер чанында самыраан херээжен — Рим хоорайның элдээрткен омур-хевирин. Хоорайны ол ышкаш 5-ки домакта Эрги Чагыг-херээде Израилдин кол дайзыны болур Вавилон деп ойзу адаан. * 17:5 Хаваанда — ол дээрге рим самыгын-садар херээженнерниң хаваанга боттарының аттарын бижээн шарылар ап чоруурунче аллюзия бооп чадавас. * 17:8 Ол дээрге христианнары каржы-дошкун истеп сүрүп турганы-биле билдигир Нерон императорже аллюзия бооп чадавас. 68 чылда ол бодунун амы-тынынга четтиниң өлгөн, ынчаарга удаваанда тоолчургу чугаа чогааттыган: Нерон (Nero redivivus) өлүглер азындан катап дирилгеш, Парфияда чаштынып турар, оон үр болбайт, эмге-халажак аг-шерин-биле ээп келир. Ол ышкаш мында Домициан императорну «катап дирилген Нерон» деп санап турар чадавас. * 17:9 Рим хоорай чеди тейде турар. Тей азы даг эрге-чагырганың база символу болганда (Иса. 2:2; Иер 51:25), чеди тей чеди империяны база көргүзүп болур.

16:18 Иез. 38:19; Ам. 1:1; Агг. 2:6 || Дан. 12:1; Мк. 13:19 16:19 Ажыд. 14:10 16:20 Ажыд. 6:14 16:21 Хост. 9:23-25; Иис. 10:11; Иса. 30:30; Ажыд. 11:19 17:1 Ажыд. 15:1; 21:9 || Иер. 51:13; Наум 3:4 17:2 Иса. 23:17; Наум 3:4 || Иер. 51:7; Ажыд. 14:8 17:3 Иез. 37:1 || Ажыд. 12:3 17:6 Ажыд. 16:6 17:8 Ажыд. 9:1; 11:7

келгеш, маңаа көңгүс үр эвес үеде турар. ¹¹ Кажан-бир шагда дириг турган, а ам өлүг араатан — сески хаан-дыр. Ол баштайгы чеди хаанга хамааржыр база бодунун өлүмүнчө бар чыдар.

¹² Сээң көрүп турарың он мыйыс дээрге ам-даа чагырып эгелевээн он хаан-дыр. Ынчалза-даа оларга араатан-биле кады бир-бир шак чагырар эргени бээр. ¹³ Олар шупту чангыс сорулгалыг, а боттарының күжү биле эргезин араатанга бериптерлер. ¹⁴ Олар Хураган-биле чаалажыр, ынчалза-даа Хураган Ооң шилээш, кый деп алганы, Аңаа шынчы улус-биле кады оларны базып каар. Чүге дээрге Ол дээргилерниң Дээргизи болгаш хааннарның Хааны-дыр».

¹⁵ Дээрниң төлээзи оон меңээ мынча диди: «Самыыраан херээженниң олурар черинде хемнер көргөн болгай сен. Ол дээрге янзы-бүрү дылдарлыг аймактар, чоннар, сөөк-язылар-дыр. ¹⁶ Сээң көргөниң он мыйыс болгаш араатан боду самыыраан херээженни көрбөстөй бээр. Олар оон хоозуракш, шалдан-чанагаш кааптарлар, ооң мага-бодун сыгырып, от-биле чиртирлер. ¹⁷ Бурган демги он хаанның чүректеринге, Ооң сөстери бүтпээн шаанда, чагырар эргезин араатанга бээр деп күзелди тывылдырган. Олар ынчалдыр Ооң күзел-соруун күүседир. ¹⁸ А сээң көргөниң херээжен дээрге чер-делегейниң хааннары чагырган өндүр улуг хоорай ол-дур».

Вавилоннуң буурап дүшкени

18 ¹ Мен ооң соонда Бурганның дээрден бадыш орап өске-бир төлээзин көрүп кагдым. Ооң эрге-чагыргазы кончуг улуг база ооң өндүр чырыгы черни шыва хаяаландыр чырыдышты. ² Дээрниң төлээзи ытгыр алгырды: «Ол буурады! Өндүр улуг Вавилон хоорай буурап дүштү! Ол ам буктарның, четкерлерниң чурттаар чери, чүүл-бүрү арыг эвес куштарның база араатан аңнарның* чашгыр чери апарган. Чүге дээрге бүгү чоннар ооң самыыралының калчаалыг арагазын пактааннар. ³ Черниң хааннары ооң-биле кады будалып, бүгү

делегейниң садыгжылары ооң самыын каас-коязындан байып турганнар».

⁴ Мен оон дээрден өске үннүң мынча дээниң дыннап кагдым: «Мээң чо-нум, ооң бачыдынга киришпес дээш база ооң кеземчезинге таварышпас дээш, ол хоорайдан үнүп чорунар. ⁵ Ооң бачы-тарының дугайында сураг дээрде чеде берген-дир, а Бурган ооң хамык кемниг херектерин утпаан-дыр. ⁶ Ооң силерни аажылап келгени дег, аңаа база ындыг хамаарылгалыг болунар, ооң кылган херектерин ийи дакпыр аар кылдыр эгидинер. Ооң силерге берип турган арагазындан ийи дакпыр ажыг араганы ооң дашказынче кудуп беринер. ⁷ Ол кайы хире алдарны, каас-коя чуртталганы бодунче хаара тыртып туржук, ынча хөй хилинчекти, ажыг-шүжүгнү аңаа беринер. Чүге дээрге ол: „Дүжүлгеде кадын ышкаш садап ор мен! Дулгуяк кадай эвес-тир мен. Кажан-даа ажыг-шүжүг көрбөс мен!“ — деп бодунга боду мактанмышаан-дыр. ⁸ Ындыгызы дээш ону бир-ле хүн эддерик айыыл-халап: өлүмнүг аарыг-аржык, ы-сыы болгаш аш-чут таварыыр. Ол отка өрттенип каар, чүге дээрге ону шиидер Дээрги-Бурган-Чаяакчы күчүлүг-дүр».

⁹ Ооң-биле кады будалып, мага ханып турган черниң хааннары хоорайны хуюктаан өрттүн ыжын көрөш, оон ажыын ажып, ыглажы бээрлер. ¹⁰ Оон хилинчээн үлежиринден коргуп, ырадыр туруп алгаш: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! О, күчүлүг Вавилон! Чангыс шак иштинде Бурган сени кезетти!» — деп халактарлар.

¹¹ Бо делегейниң садыгжылары база ооң ажыын ажып, ыглажырлар, чүге дээрге оларның бараанын ам кым-даа седып албас апаар. ¹² Ам кым-даа оларның алдынын, мөңгүнүн, үнелиг эргине даштарын, ак шурузун, лён пөстөрүн, хүрең-кызыл хептерин, торгузун, кып-кызыл пөстөрүн, ховар ыяжын, чаан азындан янзы-бүрү кылыгларын, үнелиг ыяжын, хүлерин, демирин, маны дажын, ¹³ чемге каар үнелиг холуксааларын, чаагай

* 18:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде «база араатан аңнарның» деп сөстөр таварышпайн турар.

17:12 Дан. 7:7, 24; Ажыл. 12:3 17:14 Ы. х. к. 10:17; 1 Тим. 6:15; Ажыл. 19:16 || Эзра 7:12; Иез. 26:7; Дан. 2:37 17:16 Иез. 28:18; Ажыл. 18:8 18:1 Иез. 43:2 18:2 Иса. 21:9; Ажыл. 14:8 || Иса. 13:21; 34:11, 14 18:3 Наум 3:4; Ажыл. 17:2 || Иез. 27:33 18:4 Иса. 48:20; Иер. 50:8; 51:45 18:5 2 Чыл. 28:9; Эзра 9:6; Иер. 51:9; Иона 1:2 18:6 Ыд. ыр. 136:8; Иер. 50:15 || Иер. 16:18 18:7 Иса. 47:7 18:8 Иез. 28:18; Ажыл. 17:16 18:9 Иер. 51:8

чыттыг айдызаар чүүлдерин, арагазын, үзүн, далганын, кызыл-тазын, бода мал-ын, хойларын, аытгарын база тергелерин, кулдарынын мага-бодун, амы-гынын хереглестей бээр. ¹⁴ Садыгжылар Вавилонга: «Сээң аажок эдилексээнин хамык үнелиг чүүлдер ам сенде чок-тур. Хамык эргине-байлаан, каас-коюч эстип чиде берди, сен ам оларны кажандаа эгидип ап шыдавас сен» — дээрлер.

¹⁵ Хоорай-биле садыглажып тургаш, ооң ачызында байый берген садыгжылар ооң хилинчээн үлежириден корткаш, ырадыр туруп аарлар. Олар ооң ажыын ажып, ыглажып, ¹⁶ мынча дээрлер: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! Ол үнелиг чуга лёндан, хүрен-кызыл база кып-кызыл пестерден каас-коюч хептер кедер, алдындан, үнелиг эргине даштардан база ак шурудан каасталгаларлыг турган. ¹⁷ Ол хире эртине-байлакты чаңгыс-ла шак иштинде узуткап каапты!»

Шупту корабльдар башкарыкчылары, корабльдарда эжиндирип чоруур улус, далайжылар база далай ачызында амыдырап чоруур шупту улус ырадыр турупкан турду. ¹⁸ Олар хоорайны хуюктаан өрттүң ыжын коргеш: «Бо өндүр улуг хоорай-биле өске кандыг хоорай эннежирил?» — деп алгыржып турдулар. ¹⁹ Олар качыгдалдан баштарын доозундовурак-биле бызап, ы-сызын төп, алгыржып турдулар: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! Далайга эжиндирген хамык улус ооң эртине-байлаа-биле байып чорду. Ол чаңгыс-ла шак иштинде хоозурады».

²⁰ Дээрлер, өөрүп-байырланар! Бурганның бүгү улузу, элчиннери болгаш медээчилери, өөрүп-байырланар! Чүгө дээрге силерге кылган хамык бузут-багы дээш Бурган ону кезеткен-дир!

²¹ Ооң соонда дээрниң күчүтөн төлээзи хемчээли дээрбе дажы дег улуг дашты көдүргөш, ону далайже киир октапкаш, мынча диди: «Өндүр улуг Вавилон хоорайны база шак ыңчаар чылчырылдыр октаптар, ол олчаан ону кым-даа көрбес!» ²² Моон сонгаар борта

ыраажылар үнү, чадаганнарга ойнаан хөгжүм үнү, лимбилер, трубалар үнү кажан-даа дыңналбас. Хамык ус-шеверлер борта кажан-даа турбас, дээрбе даштарының даажы кажан-даа дыңналбас. ²³ Чырыткылар борта кажан-даа чырывас, күдээлер болгаш келиннериң үнери кажан-даа дыңналбас. Чүгө дээрге сээң садыгжыларын бо делегейнин Дээрлиери турган болгаш, черде бар бүгү чоннарны бодунуң илби-шидиң-биле дуурайлаан сен. ²⁴ Бурганның медээчилериниң, Аңаа шынчы хамык улустун база чер кырынга өлүрткен бүгү улустун ханы дээш буруулуг сен, Вавилон».

Дээрде чоннун

Бурганны алгап-мактааны

19 ¹ Меңээ ооң соонда дээрде турар мөөң чоннун үнери ыпкаш ыыт-шимээн дыңналды. Олар мынча деп ырлажып турду:

«Бурганны алгап-мактанар! Камгалал, алдар болгаш күчү-күш бистин Бурганывыста! ² Ооң шийткели шынныг болгаш чөптүг. Бодунуң самыралы-биле черни будаан самыраан херээженни Ол шийтти. Бодунуң чалчаларының ханы дээш, Бурган оон өжээн негеп, кезетти!»

³ Олар база катап ырлажып үндү: «Аллилуйя! Өндүр улуг хоорайның ыжы кезээ-мөңгөде ооң кырынче көдүрдүр-даа!»

⁴ Чээрби дөрт ирей болгаш дөрт дигриг амытан ыңчан доңга кээп дүшкеш, дүжүлгөде саадаан Бурганга мөгөйдилер. Олар: «Амины Аллилуйя!» — деп кыйгырып турдулар.

Хураганның куда дою

⁵ Оон дүжүлгеден: «Бурганның хамык чалчалары, Ону алдаржыдынар! Бургандан коргар улуг-биче улус дөгөре Ону алдаржыдынар!» — дээн үн дыңналды. ⁶ Оон эндерик улустун үнеринге, шапкын агым сугнуң коолаанынга база диңмирээшкенин динмирээринге дөмей ыыт-шимээни дыңнап кагдым. Олар мынча деп кыйгырып турду:

18:17 Иез. 27:28-29 18:18 Иез. 27:32 18:19 Иез. 27:30 18:20 Иер. 51:48 18:21 Иер. 51:63-64
18:22 Иса. 14:11; 24:8; Иез. 26:13 18:23 Иер. 7:34; 16:9 || Наум 3:4 18:24 Мф. 23:35; Ажыд. 16:6; 17:6
19:1 Бд. ыр. 61:12; Ажыд. 7:10 19:2 Б. х. к. 32:43; 4 Хаан. 9:7; Ажыд. 6:10 19:3 Иса. 34:10;
Ажыд. 14:11; 18:9 19:4 Ажыд. 4:4 19:5 Бд. ыр. 133:1; 134:1 19:6 Иез. 1:24; Ажыд. 1:15 || Ажыд. 6:1 ||
Бд. ыр. 92:1

«Аллилуйя! Бистиң Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Чаяакчы-Бурганывыс хааннай берген-дир! ⁷Өөрүп-хөглээли, Бурганны алдаржыдаалы! Хураганның өгленир үези келген-дир. Ооң душтуу* бодун белегкеп алган-дыр. ⁸Анаа арыг ак чайынналчак хепти кедирген-дир». (А ол хеп — Бурганның улзунуң чөптүг-шынныг ажыл-херээ-дир.)

⁹Дээрниң төлээзи оон меңээ мынча диди: «Бижи: куда докуче чалалга алган улус амыр-чыргалдыг». Ол оон аңаа немей: «Бо дээрге Бурганның шынныг сөс-тери-дир» — диди.

¹⁰Мен ооң буттарынче доңгая кээп дүжүп, мөгөөр деп чыгтым, ынчалза-даа ол меңээ мынча диди: «Ынчанма, мен база-ла, сен дег, Иисусту шынныгы-биле херечилээн акы-дуңмаларың дег, Бурганга бараан бооп чор мен. Бурганга мөгөй!» (Иисусту шынныгы-биле херечилээри — Бурганның медээчилерин сорук киирер чүве ол-дур.)

Ак аъттың Мунукчузу

¹¹Мен ажыттына берген дээрни база ак аътты, ооң мунукчусун көрүп кагдым. Мунукчуну Бүзүрелдиг болгаш Шынныг деп адап каан, чүге дээрге Ол чөптүү-биле шийдип база дайылдажып турар.

¹²Ооң караа — оттуң чалбыраажы-ла, а бакында хөй дээрбектер кеткен. Ооң Бодундан өске кым-даа билбес атты Ында бижээн болду. ¹³Ол ханче суп, кызыткан хеп кеткен, а Ооң адын «Бурганның Сөзү» дээр. ¹⁴Дээрниң ак аъттар мунган база арыг ак чуга хептерлиг аг-шерии Ону эдерип бар чытты. ¹⁵Ооң аксындан чидиг кылыш уштунуп орду. Ол оон-биле бүгү чоннарны кыргыз-хыдыыр. Ол *демир мерге-биле оларны башкара* болгаш Бүрүн Күчүлүг Бурганның калчаалыг килеңиң күсөдип, улустуң онгарга виноградтан арага үндүр сы базары дег, оларны чылча базар. ¹⁶Ооң доңмээнде болгаш ак хевинде: «Хааннарның Хааны база дээргилерин Дээргизи» деп ат бижиттинген болду.

¹⁷Мен оон шуут-ла хүн кырында турар дээрниң бир төлээзин көрүп кагдым. Ол шаары дээрде ушкан хамык куштар-же ыткыр алгырды: «Бээрлеңер! Бурганның өндүр улуг доюнче чыгыңар! ¹⁸Хааннарның, шериг баштыңчыларының, бо делегейини күштүг улзунуң мага-бодун, аъттарның болгаш мунукчуларның мага-бодун, кулдар биле хостугларның, улуглар биле бичелерниң — шулту улустун мага-бодун хөндөп чинер!»

¹⁹Мен оон араатанны база черниң хааннарын аг-шерии-биле катай-хаара көрүп кагдым. Олар аъттыг Мунукчу-биле база Ооң аг-шерии-биле чаалажыр дээш, чыгып турдулар. ²⁰Ынчалза-даа араатан биле меге медээчини — араатанның танмазы-биле демдектегиргеш, оон дүрзүзүңге мөгөйген улусту дуурайлап келген, араатанның адындан кайтамчык чүүлдер кылып турган медээчини тудуп хорутдап кагды. Араатан биле меге медээчи күгүр кыпкан оттуг хөлче диригге киир октаттырышканнар. ²¹Оларның аг-шерии аъттыг Мунукчунуң аксындан уштунуп органзыг көстүр хылышка кыргыдып-хыдыдып алган. Хамык куштар оларның мага-бодун хөндөп, мага хандыр дойлааннар.

Бир муң чыл

20 ¹Оон Бурганның дээрден бадып оорар төлээзин көрүп кагдым. Ол холунда тамының дүлгүүрүн болгаш аар илчирбе тудуп алган болду. ²Ол төлээ улуну — буруудайкчы эрлик болур шаандагы чыланнны — тудуп хорутдааш, ону илчирбе-биле муң чыл дургузунда кинчилеп кагды. ³Дээрниң төлээзи улуну тамыже киир октааш, унер черин хагташ, танмалап кагды. Ынчаар орта демги улу муң чыл төнмээнде, делегейиниң чоннарын оон ыңай мегелээр харыы чок апарган. А оон соонда ону үр эвес үеде хостаар ужурлуг.

⁴Оон мен хөй дүжүлгелер көрдүм. Ында саадааннарга шийдер эргени берген болду. Иисусту шынныгы-биле херечилээн дээш база Бурганның медээзин

* 19:7 Ооң душтуу — чаа Иерусалим хоорай азы христиан ниитилелди ойзу адааны ол.

19:7 Мф. 22:2; 25:10; Ажыд. 21:2 19:8 Иса. 61:10; Зах. 3:4; Ажыд. 7:14 19:10 Аж.-ч. 10:25-26; Ажыд. 22:8-9 19:11 Иез. 1:1 19:12 Ажыд. 1:14 || Ажыд. 2:17 19:13 Ин. 1:1 19:15 Иса. 49:2; Ажыд. 1:16 || Ыд. ыр. 2:9; Ажыд. 2:27; 12:5 || Иса. 63:3; Иоил 3:13; Ажыд. 14:19-20 19:16 Ы. х. к. 10:17 19:17 Иер. 12:9; Иез. 39:17-20 19:18 Иез. 39:18-20 19:19 Ажыд. 16:16 19:20 Ажыд. 13:11-15; 16:13 || Дан. 7:11-12 19:21 Иса. 49:2; Ажыд. 1:16 20:1 Ажыд. 9:1 20:2 Э. д. 3:1; Ажыд. 12:9 20:3 Ыд. ыр. 54:24 || Дан. 6:17 20:4 Дан. 7:9; Мф. 19:28 || Ажыд. 6:9 || Ажыд. 13:12-16 || Дан. 7:18

суртаалдаан дээш бажын кестиртип өлгөн улусту база көрдүм. Олар араатангандаа, ооң дүрүзүңге-даа мөгөйбээннер, ооң таңмазын хаваанга-даа, холунга-даа бастыртпааннар. Оларга амы-тынны катап эгидип берген, оон соонда олар Христос-биле кады муң чыл иштинде хааннааннар. ⁵Өлүглерниң бир дугаар катап дирилгени ол-дур. Арткан өлүг улуска муң чыл төнмээн шаанда, амы-тынны катап эгитпээн. ⁶Баштайгы катап дирилишкинге киржир улус амыр-чыргалдыг база Бурганның чонунга хамааржыр; ийиги өлүм* оларны чагырар эрге чок. Олар Бурганның база Христостуң бараалгакчылары болур, Оон-биле кады муң чыл дургузунда хааннаарлар.

Эрликтин бастыртканы

⁷Бир муң чыл эрткен соонда, эрликти кара-бажыңдан хостаптар. ⁸Ол чер кырында тоо быдараан Гог биле Маготу дуурайлап чоруп каар.* Эрлик оларны чаалажыры-биле чыып аар, олар далай эринде элезин дег хөй болур. ⁹Черниң чүк-чүгүнден сөктүп келгеш, олар Бурганның улузунуң турлаан база Ооң ынак хоорайны бүзөөлөптерлер. Ынчалза-даа дээрден от дүшкеш*, оларның аг-шерини хуюкталдыр чиптер. ¹⁰Оларны дуурайлаан эрликти, оон мурнунда араатан биле меге медээчини дег, кыпкан күгүр долган хөлче кири октаптар. Олар аңаа дун, хун дивейн, кезээ-мөңгөде хилинчек көөрлер.

Делегейниң чоннарын Бурганның шииткени

¹¹Мен оон чончуг улуг ак дүжүлгенин база ында саадаан Бурганны көрүп кагдым. Ооң түрлүг көрүжүндөн дээр биле чер ис чок чиде берген. ¹²Мен ынан дүжүлгенин мурнунда турар улуг-биче өлүг улусту көрүп кагдым. Ажып каан номнар база бар болду. Оон база

бир номну – Мөңгө амыдыралдың номун – ажыдып кагды. Өлүглерни оларның кылган херектерин барымдаалап, номнарда оларның дугайында бижээнин ёзугаар шииткен. ¹³Далай аңаа чораан өлүг улусту үндүр чалгыткан. Өлүм болгаш Тамы боттарының өлүг улузун берипкен. Оон оларны кижиги бүрүзүн черге кылган херектерин барымдаалап шииткен. ¹⁴А оон Өлүм биле Тамыны оттуг хөлчө кири октапкан. Ол оттуг хөл ийиги өлүм болган. ¹⁵Мөңгө амыдыралдың номунче адын кири биживээн кижиги бүрүзүн оттуг хөлчө кири октапкан.

Чаа дээр, чаа чер

21 ¹Мен оон чаа дээрни болгаш чаа черни көрүп кагдым. Биеэги дээр болгаш биеэги чер чиде берген, далай база оон ыңай чок болду. ²Мен ыдыктыг хоорайны, чаа Иерусалимни, база көрүп кагдым. Ол дээрде Бургандан дүжүп орду база душтуу оолга бээри-биле белеткээн душтук кыс дег шиметтинген болду. ³Дээрде дүжүлгеден ыткыр үн мынча дээнин дыннадым: «Бурганның турар чери ам улус аразында доктаап турупкан-дыр. Бурган ам кижилер-биле кады чурттай бээр, Ол ам оларның Бурганы, а олар Ооң чону болур. ⁴Бурган кижилерниң караанда чаш бурузун чодуп бээр. Моон сонгар өлүм-даа, ыы-сыы-даа, ажып-пүжүг-даа, аарышкы-даа турбас, чүге дээрге бүгү эрги делегей чиде берген».

⁵Дүжүлгөдө саадаан Бурган ынан меңээ: «Көр! Хамык чүвени чаартып тур мен!» – диди. Ол оон соонда: «Ону бижи, ол болза шынныг болгаш бүзүрелдик сөстөр-дир» – деп немеп кагды. ⁶Оон Бурган меңээ мынча диди: «Боттанган-дыр! Мен Альфа болгаш Омега, Эгези болгаш Төнчүзү-дүр мен. Кагып-суксаан кижиге тынгарар суг бажындан халаска ижиртир мен. ⁷Тиилээн кижиге бо бүгүну Менден

* ^{20:6} Ийиги өлүм – Бурганга чагыртырындан ойталаар улустуң Оон-биле шуут чарлырын ыңча дээр (2:11, 21:8 көр). * ^{20:8} Гог биле Магот – Иезекиилдин номунда 38–39 эгелерде Гог дээрге Магот деп черниң чагырыкчызы-дыр; а мында Гог биле Магот дээрге Бурган-биле сөөлгү тулчуушкун дээш каттыжып алган черниң чоннарын көргүскөн символ. * ^{20:9} Эске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрден от дүшкеш» деп сөстөргө «Бургандан» деп сөстү немээн.

20:6 Ажыд. 2:11; 14:13; 21:8 || Хост. 19:6; Ажыд. 1:6 20:8 Иез. 38:2; 39:1 || Ажыд. 16:14
 20:9 4 Хаан. 1:10; Иез. 38:22; 39:6; Ажыд. 11:5 20:10 Ажыд. 19:20 20:11 Ыд. ыр. 101:27
 20:12 Хост. 32:32, 33; Дан. 7:10; 12:1 || Мф. 16:27 20:13 Аж.-ч. 24:15 20:15 Мф. 13:42, 50
 21:1 Иса. 65:17; 66:22; 2 Пет. 3:13 || Ажыд. 20:11 21:2 Гал. 4:26; Евр. 12:22 || Иса. 61:10; Ажыд. 19:7
 21:3 Лев. 26:11-12; Иез. 37:27 21:4 Иса. 25:8; 65:19; Ажыд. 7:17 || Иса. 35:10; 43:18; 51:11
 21:5 Иса. 43:19; 2 Кор. 5:17 21:6 Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 1:6; 22:13 || Иса. 55:1; Ин. 4:10; 7:37
 21:7 Ажыд. 2:7; 3:5 || Мф. 25:34 || 2 Хаан. 7:14; 2 Кор. 6:18

салгап аар. Мен — ооң Бурганы, а ол — Мээң оглум болур. ⁸ А кортуктар, шыңчы эвестер, бужартааннар, өлүрүкчүлөр, самыгырааннар, караң көрнүрлөр, дүрзү-бурганга мөгөөрлөр болгаш хамык мегечилер боттарынын хуу-салымын күгүр кыпкан оттуг өлдөн тып аарлар. Ийиги өлүм ол-дур».

Чаа Иерусалим

⁹ Сөөлгү чеди халап-биле долдурган чеди савалыг дээрниц чеди төлээзинин бирээзи менээ чедиң келгеш: «Дуу ынаар бараалы, мен сенээ Хураганга кадай боор душтукту көргүзөй» — деп чугаалады. ¹⁰ Сүлдө мени башкара берген болгаш, дээрниц төлээзи мени кадыр бедик дагнын бажынче апарды. Ол менээ дээрде Бургандан дүжүп орав ыдыктыг хоорай Иерусалимни көргүстү. ¹¹ Хоорай Бурганның өндүр чыры-биле бүргеттинген болду. Ол өттүр көстүр арыг яшма деп эртинде даш ышкаш чырып турду. ¹² Ону долгандыр он ийи хаалгалыг улуг бедик хана бар, а хаалгалар чанында дээрниц он ийи төлээзи турар. Хаалгаларда Израильдин он ийи аймаанын аттарын бижээн. ¹³ Чүк бүрүзүндө үш-үш: чөөн чүкте — үш, сонгу чүкте — үш, муруну чүкте — үш, барыын чүкте — үш хаалга бар. ¹⁴ Хоорайның ханаларын он ийи даш тавак кырында туткан база Хураганның он ийи элчининин аттарын даш санай бижээн.

¹⁵ Мээң-биле чугаалажып турган дээрниц төлээзи хоорайны, ооң хаалгаларын болгаш ханазын хемчээринге херек алдын мергелиг болду. ¹⁶ Хоорайны дөр-белчинней туткан, а оон дооразы узунунга кезе дең. Дээрниц төлээзи мергези-биле ону хемчээрге, ооң узуну 12 000 стадий болду. А дооразы болгаш бедии узунунга кезе дең.* ¹⁷ Дээрниц төлээзи оон хананы хемчээрге, оон ажыглааны кижиг хемчээрлин эзугаар, хана 144 кыры дурту кылын болду. ¹⁸ Хананы яшма деп эртинде даштан, а хоорайның бодун арык кылагар шил ышкаш алдындан туткан. ¹⁹ Хоорай

ханазының турар даш тавактарын янзы-бүрү үнелиг эргине даштар-биле каастаан: биргизин — яшма-биле, ийигизин — сапфир-биле, үшкүзүн — халдедон-биле, дөрткүзүн — изумруд-биле, ²⁰ бешкизин — оникс-биле, алдыгызын — сердолик-биле, чедигизин — хризолит-биле, сескизин — берилл-биле, тоскузун — топаз-биле, онгузун — хризопраз-биле, он биргизин — гиацинт-биле, он ийигизин — аметист-биле.

²¹ Он ийи хаалга он ийи борбак ак шуру болур: бир хаалганы-ла бир борбак ак шурудан кылган. Хоорайның кудумчуларын арык кылагар шил ышкаш алдын-биле дөжей салган.

²² Хоорайда Бурганның өргээзин көрбөдим, чүгө дээрге ында Бурганның өргээзи — Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы биле Хураган олар боттары болур. ²³ Хоорайга хүннүн-даа, айнын-даа херээ чок, ону Бурганның өндүр чайыналчаа чырыдып турар, а Хураган — ооң чырыткызы-дыр. ²⁴ Бүгү делегейниц чоннары Ооң чырыынын адаанга чурттаар база черниц хааннары боттарынын бай-байлаан ол хоорайже эккээр. ²⁵ Хоорай хаалгаларын хүндүс кажан-даа хагбас, чүгө дээрге дүн орта черле дүшпес. ²⁶ Чоннарын бай-байлаа болгаш эртинелерин ынаар эккээр. ²⁷ Хоорайже чүдөк-бужар чүү-даа кирбес, ыянчыг чүүлдер үүлгедикчилери азы мегечилер кирбес, чүгө Хураганда бар Мөңгө амыдыралдың номунда аттарын бижээн улус кирер.

Тынгарар суглуг хем

22 ¹ Дээрниц төлээзи оон менээ тынгарар суглуг хемни көргүстү. Кристалл дег шилден арыг хем Бурганның база Хураганның дүжүлгезинден үндүр аккан болду. ² Ол хем хоорайның улуг кудумчузунун ортузу-биле агып бадый чытгы. Хемниц ийи эринде амыдыралдың ыяжы үнген. Ол айда-ла бир катап, чылда он ийи удаа дүжүдүн бээр. Ооң бүрүлдерин бүгү чоннарын кыдыкшылын эгидеринге херелгээр.

* 21:16 12 000 стадий — амгы үениң хемчээли-биле 2200 хире километр. Дээрде Иерусалим куб хевирлиг. Хоорайның хемчээли кижиниң кандыг-даа даап бодаашкынын ажып турар.

21:8 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:19-21; Ажыд. 22:15 || Иса. 66:24 || Ажыд. 2:11; 20:6 21:9 Ажыд. 15:1; 17:1 21:10 Иез. 40:2; Ажыд. 17:3 21:11 Хост. 40:34 21:13 Иез. 48:30-34 21:14 Эф. 2:20 21:15 Иез. 40:3; Ажыд. 11:1 21:16 Иез. 48:16 21:19 Хост. 28:17-20; Иса. 54:11-12; Иез. 28:13 21:22 Иса. 8:14; Иез. 11:16 21:23 Иса. 60:19-20; Ажыд. 22:5 21:24 Иса. 60:3 21:25 Иса. 60:11; Зах. 14:7 21:27 Иса. 35:8; 52:1; Иоил 3:17; Наум 1:15 || Бд. ыр. 117:20 22:1 Иез. 47:1; Зах. 14:8 22:2 Э. д. 2:9; 3:22; Иез. 47:7, 12; Ажыд. 2:7

³ Бурганның каргыжы четкен чүү-даа чүве ол хоорайга артпас. Анаа Бурганның болгаш Хураганның дүжүлгези турар. Оон чалчалары Аңаа бараан болуп тура, ⁴ Оон арын-шырайын көрүп каар, Бурганның адын оларның хавактарынын бижээн болур. ⁵ Моон сонгаар орта дун дүшпес. Оларга чырыткыларнын азы хун чырыгынын херээ чок, Дээрги-Бурган-Чаяакчы оларның чырыгы боор, олар кезээ-мөңгедө хааннаар.

Иисустуң чедип кээри

⁶ Дээрнийң төлээзи меңээ мынча диди: «Бо дээрге шынныг болгаш бүзүрелдиг сөстөр-дир. Медээчилернин угаан-медерелин башкарган Дээрги-Бурган-Чаяакчы удавас болур чүүлдү Оон чалчаларынга көргүссүн дээш, Бодунуң төлээзин чоруткан».

⁷ «Дыңна, Мен удавайн чедип кээр мен! Бо номда бижээн, өттүр билип медеглээн сөстөрни сагыыр кижги амыр-чыргалдыг».

⁸ Ол бүгүнү дыңнап, көргөн кижги — Иоанн мен мен. Бүгүдени дыңнап, көрүп дооскаш, ону меңээ көргүскен дээрнийң төлээзиниң баарынче доңгай кээп дүжүп, аңаа мөгөөр деп бардым. ⁹ Ынчалза-даа мен меңээ: «Ынчанмайын көр. Мен база сен дег, сээң ха-дунман медээчилер дег, бо номда бижээн сөстөрни сагып чоруур хамык улус дег, шак ындыг бараан болган чалча-дыр мен. Меңээ эвес, Бурганга мөгөй!» — дээн.

¹⁰ Ол меңээ чугаалаан чүвезинге немей: «Сен бо номнуң өттүр билип медеглээн сөстөрүн чажырып, таңмалава. Ол бүгү боттанар үе чоокшулаан-дыр.

¹¹ Каржы, бак чүүлдөр кылып чоруур кижги оозун уламчылазын, чүдөк-бужар улус хирге улам борашсын. А чөптүг-шынныг чурттап чоруурлар ынчалдыр чурттазыннар-ла. Ыдыктыг улус ыдыктыг хевээр артсын» — дээн.

¹² «Дыңна! Удавас чедип келгеш, шаңналды Бодум эккээр мен. Кижги бүзүрүңгө оон кылганын барымдаалап бээр мен. ¹³ Мен Алфа болгаш Омега, Баштайгызы болгаш Сөөлгүзү, Эгези болгаш Төнчүзү мен.

¹⁴ Амыдыралдын ыяжындан чимис чиир база хоорайже хаалга дамчыштыр кирер эрге алыр дээш, идик-хевин аштап-чуп алган улус* амыр-чыргалдыг. ¹⁵ А хоорай даштынга бужартап будалганнар, караң көрнүрлер, самыграаннар, өлүрүкчүлөр, дүрзү-бурганга чдүүрлер болгаш мегеге ынакшып, оон аайы-биле кылып турар улус артып каарлар.

¹⁶ Мен, Иисус, бо бүгүнү христиан ниитилелдерге херечилезин дээш, дээрден төлээмни чоруттым. Мен дээрге Давидтиң Дазылы база үре-салгалы мен, эртенги чырык шолбан мен.

¹⁷ Сүлде-даа, душтук кыс-даа: „Чедип кел!“ — деп чугаалап тур. Ону дыңнап турар кижги база: „Чедип кел!“ — дизин. Суксаан кижги база чедип келзин. Күзөөн-не кижги бо халас белекти — тынгарар сугну дозуп алзын».

¹⁸ Иоанн мен бо номнуң өттүр билип медеглээн сөстөрүн дыңнап турар кижги бүзүрүңгө сагындырып тур мен: бо сөстөргө бир-ле чүве немээр кижги тыптып келзе, Бурган олче бо номда бижээн хамык хай-халапты салыптар. ¹⁹ А бо номнуң өттүр билип медеглээн сөстөринден бир чүве кааптар кижги тыптып келзе, Бурган оон амыдыралдын ыяжындан чеменир үлүүн-даа*, бо номда бижээн ыдыктыг хоорайга чурттаар үлүүн-даа казып кааптар.

²⁰ Кым бо бүгүнү херечилээнил, Ол: «Ийе, Мен удавас чедип кээр мен» — деп тур.

Аминь! Дээрги Иисус, чедип келем! ²¹ Дээрги Иисустуң авыралы силер бүгүдөгө доктаазын*.

* 22:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Идик-хевин аштап-чуп алган улус» эвес, а «Оон айтышкыннарын сагып турар улус» деп бижээн. * 22:19 Чамдык эн сөөлзүредир грек болгаш латин сөзүглелдерде «Амыдыралдын ыяжындан чеменир» эвес, а «Амыдыралдын номунга кирер» деп бижээн. * 22:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

22:4 Иов 19:26; Ыд. ыр. 16:15; Мф. 5:8; 1 Ин. 3:2; Евр. 12:14 || Ажыд. 7:3-4 22:5 Ыд. ыр. 35:10; Иса. 60:19-20; Ажыд. 21:23 22:6 Ажыд. 1:1 22:7 Ажыд. 3:11 || Ажыд. 1:3 22:8 Ажыд. 19:10 22:10 Дан. 12:4; Ажыд. 10:4 || Ажыд. 1:3 22:11 Дан. 12:10; 2 Тим. 3:13 22:12 Иса. 40:10; 62:11 || Мф. 16:27 22:13 Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 1:8; 21:6 22:14 Ажыд. 7:14 22:15 У. ч. 12:22; 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:19-21; Ажыд. 21:8 22:16 Иса. 11:10; Ажыд. 5:5 || Сан. 24:17; Ажыд. 2:26 22:17 Ажыд. 21:2; 9 || Иса. 55:1; Ин. 7:37; Ажыд. 21:6 22:18 Ы. х. к. 4:2; 12:32; У. ч. 30:6 22:20 1 Кор. 16:22

Тайылбырлыг словарь

Аарон (евр. Ахарон) – Моисейнин акызы. Ол Левийнин аймаандан укталган. Бурган израильчилерге Моисейни дамчыштыр ыдыктыг хоойлу берип тура, Бодунун бири бараалгакчызы кылдыр Ааронну томуйлаан (Хост. 29:4-7). Бурганнын доктаадып берген хүлээлгелерин күүседир бараалгакчылар моон сонгаар чүглө Аароннун салгакчылары болзун деп, Ол айыткан.

Авел (евр. Хевел) – Адам биле Еваның ийиги оглу, Каинниң дуңмазы. Бурган Авелдин өргүлүн ээ көрүп хүлээп алгаш, а Каинниң өргүлүндөн ойталаан. Ол дээш Каин Авелди өлүрүп каан. Ол болза кижини төрөлгөтөнниң төөгүзүндө бириги өлүрүүшкүн болган (Э. д. 4 эге).

Аврам, Авраам – еврей чоннун үндөзилекчи өгбөзи, Бурганга бүзүрээринин үлегерчижээ. Ооң Аврам деп адын Дээрги-Чаяакчы «Авраам» деп өскөрткөн. Дээрги-Чаяакчы Авраам-биле тускай чагыг-керээ чарган (Э. д. 12–25 эгелер).

Авырал (орус. благодать) – Бурганның өршээли, ээ көрүүшкүнү, энерели, Аңаа бүзүрөөн кижиге чорудуп бээр күжү. Бо сөс Бурганның кижиге кандыг-ла бир ачы-хавыязы дээш шаңналын кылдыр эвес, а Ооң хайырлап турары ачылыг белээн көргүзүп турар (Ин. 1:16).

Агар (евр. Хагар) – Авраамнын кадайы Сарранын херээжен кулу. Сарра үрө-төл чок турда, Агар Авраамдан оглу Измаилди божуп алган (Э. д. 16 эге). Ынчалза-даа Бурганның азаашкыны-биле Саррадан соңнай төрүттүнгөн оглу Исаак Авраамнын салгакчызы апарган. Ооң соонда Сарра кулу Агар биле Измаилди сывырып чорудуштарын чедип алгыра, олар тускайлаң чурттап эгелээн (Э. д. 21:8-21). Измаил база Бурганның йөрээлин алган, чүглө Авраамнын салгакчызы апарбаан. Измаилчилер деп адаткан өндүр улуг чон (арабтарнын ада-өгбөзи) оон укталган.

Агартышкын (орус. оправдание) – Бурганның кижиниң бачыттарын өршээп, ону кеземчеге онаашпас, буруу чок деп чарлап, агартырган деп санаары. Агартышкын деп билишкын судка херекти көөрү-биле дөмейлешкек, ооң түннелинде шииттирип турар кижини хоойлу мурнунга агарып, буруу чок деп чарлаттырар. Эрги Чагыг-керээде агартышкын Бурганның айтышкыннарынга шынчы боор чөптүг чорук деп билишкын-биле харылзаалыг, а херек кырында Моисейнин хоойлузун шынчы сагыры бооп турар. Чаа Чагыг-керээ кижиниң бачыт агартышкынны чүглө Иисус Христоска бүзүрөл дамчыштыр чедип алыр деп онзалап демдегледеп турар (Рим. 1:17).

Адам – Бурганның дорт чаяап кааны бириги кижини. Бүгү кижини төрөлгөтөн Адам биле ооң кадайы Евадан тыптып келген. Адам биле Ева Бурганның айтышкыннын үрөөш, бачыт үүлгөткөн баштайгы кижилер болган. Оон бээр оларнын салгакчылары бачыт үүлгөдирин уламчылаан, а улустун бачыды дээш кеземче өлүм апарган (Рим. 5:12). Христосту Павел элчин «сөөлү Адам, ийиги Кижини» деп адааш, кижини төрөлгөтөн Ооң-биле кады чаа амыдыралдыг апаар дээрзин көргүскөн (1 Кор. 15:45).

Ажыдышкын (грек. апокалипсис, орус. откровение) – Бурганның кандыг-бир кижиге Бодунун күзөл-соруун илередип көргүзери. Бурган ажыдышкыннын янды-бүрү аргалар-биле кылып турар – чамдыкта кижиге дорту-биле чугаалап, чамдыкта Бодунун төлээзин чорудуп, а чамдыкта дүш азы онза көстүүшкүн таварыштыр ону көргүзүп турар. Чаа Чагыг-Керээниң сөөлгү ному «Иоаннга Бургандан Ажыдышкын» деп аттыг.

Ажыткы (орус. дрожжи) – далган ажыдар ажыктыг бактериялар. Шаг шаанда ажыткан далганның бичии кезээн дараазында чүвүдөр далганны ажыдар кылдыр арттырып каар турган. А Хосталышкын байырлалының бетинде иудейлер бүгү эрги ажыткыны чок кылып чаңчыккан, чүге дээрге ол байырладда хлебти ажыткы чокка быжырап турган. Көжүргөн утказы-биле, ажыткы кижини азы улустун ниитилелин өскерттиптер бир-ле өөредигни көргүзүп турар (Мф. 13:33, 16:6-12).

Айдызаар чүүлдер (орус. благовоние) – Бурганга өргүл кылдыр, таарымчалыг чаагай чыт турзун дээш, Бурганның өргээзинге өрттедир чук (Хост. 25:6, 30:1-10).

Акталаткан кижиги (орус. евнух) – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке оолдарны чамдыкта чазап (азы акталап) каар турган. Шак ынчаар акталаткан эр кижилер хааннарга бараан болур чораан, чүге дээрге оларны хаанның кадайларынга хамаарыштыр айбыл чок деп санаар турган (Иса. 39:7, 56:3-4).

Алгап-йөрээри – кандыг-бир кижиге ачы-буян кыйгырары. Бурганның алгыш-йөрээли ол кижиге бир-ле эки чүүл хайырлаар, чижээлээрге, чедимче, амыр-тайбың, хөй санныг үре-салгал, узун амыдырал. Бир кижиге өске кижини алгап-йөрээп тура, аңаа ачы-буян күзээр. Кажан улуг өгбелер Авраам, Исаак болгаш Иаков боттарының ачы-төлүн алгап-йөрээп турда, оларның сөстери аас-кежиктиг келир үе дугайында бир янзы өттүр билген медеглел болган. Бурганны алгап-йөрээп турар кижиге Ону алдаржыдып, Аңаа өөрүп четтиргенин илередир. Иисус дээрже көдүрлүп үнер бетинде, бичии уруглар биле Бодунун өөреникчилерин алгап-йөрээген. Христостун өөреникчилери Бурганның алгыш-йөрээлинин эдилекчилери, негтердикчилери болур хүлээлгели (Лк. 6:28). Алгап-йөрээри – «каргаары» деп сөске удур уткалыг.

Аллилуйя (евр. халелуйа) – Бурганны алдаржыткан кыйгы (Ыд. ыр. 103:35; Ажыд. 19:3). Дорт очулдуарга, «Дээрги-Чаяакчыны мактаңар!» дээн.

Алоэ – ооң бүрүлеринден улуг үнелиг, чаагай чыттыг чүүл белеткээр үнүш. Ол ыш-каш мөчөөн кижини ажаар бетинде, ооң мага-бодун ораар пөске алоэ хандызын сиңирип аар турган (Ыд. ыр. 44:9; Ин. 19:39).

Амалик чон – израиль чоннун ханаан черни эжелеп аарының бетинде, ол чернин чоогунга чурттап чораан чоннарның бирээзи. Ол көшкүн аймак Өлүг далайның мурнуу болгаш барыын талазынга – Негев деп кургаг ховуга колдадыр чурттап чораан. Израиль чон Египеттен үнүптерге, амаликтер оларже дораан халдаан, оон бээр Израильдин дайзыннары деп санадып эгелээн. Бурган израильчилерге амаликтерни бүрүнү-биле узуткап каарын дужааган (Хост. 17:8-16; 1 Хаан. 15:1-9).

Аминь (евр. амэн) – еврей дылдан дорт очулдуарга, «ылап шын» дээн, колдуунда-ла «ындыг», «ындыг-ла болзунам» дээн уткалыг сөс (Сан. 5:22; Ажыд. 1:7).

Аммон чон – Авраамның төрөл дунмазы Лоттун сурас оглу Бен-Амминин үре-салгалы (Э. д. 19:38). Аммоннар Молох бурганга тейлеп чорааннар (3 Хаан. 11:7). Иордан хемниң чөөн талазынга (амгы үеде Иордания бурганниң кезээ) чурттап, Израильдин колдуунда дайзыннары чорааннар (Башт. 10:17-18).

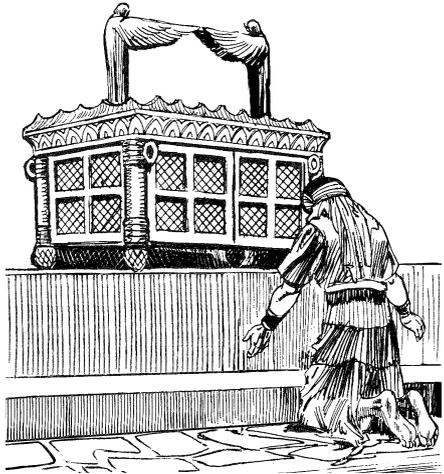
Амор чон – израильчилернин Ханаанны эжелеп алырының бетинде, ол черге чурттап турган кол чоннарның бирээзи. «Аморлар» деп сөстү чамдыкта ол үеде Ханаанга чурттап турган бүгү чоннарны демдеглээри-биле ажыглап турар (Э. д. 15:16; Сан. 21:25).

Амыр-дыш хүнү (евр. шаббат) – еврейлерде неделяның чедиги хүнү болур, бүрүнү-биле Бурганга тураскааттынган хүн (Хост. 20:8-11; Ы. х. к. 5:12-15). Хүннүн-не

кылыр ажылды ол хүн кылыры хоруглуг. Амыр-дыш хүнү пятницада хүн ашкан соонда эгелээш, субботада хүн ашкыжеге чедир уламчылаар турган. Синагогалар тыптып кээрге, иудейлер аңаа мөргүп, Ыдыктыг Бижилгени номчуур дээш үргүлчү чыгыр апарган.

Амыр-дыш чылы – Моисейниң хоойлузунуң айтышкыннарын ёзугаар, чедиги чыл санында-ла израиль черге амыр-дыш берип, аңаа чүнү-даа тарывас, виноград сыптарын арыглап кеспес ужурлуг турган. Ынчангаш чедиги чылды «амыр-дыш чылы» дээр (Лев. 25:1-7).

Аптара, ыдыктыг аптара (орус. ковчег завета) – Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар израильчилер тускай аптараны кылып каан. Моисей ынаар Он айтышкын бижээн калбак даштарны суп каан, ынчангаш аптараны «Чагыг-керээниң аптаразы» деп база адап турган. Аптараның халывының кырында ийи херувим дүрзүзүн тургускан. Ол аптараны Ужуражылга майгынынын (а оон соонда Бурганның өргээзиниң) Эң ыдыктыг өрээлинге шыгжаар турган.

Арамей дыл – эрте-бурунгу еврей дыл биле араб дылга төрөлдөшкөк дыл. Б. э. ч. VI векте Чоокку Чөөн чүктүң бүгү девискээринге дипломатия болгаш садыг адырларынга ажылгаар кол дыл апарган. Эрги Чагыг-керээниң чамдык кезектери арамей дылда бижиттинген: Эзра 4:8–6:18, 7:12-26; Иер 10:11; Дан 2:4–7:28. Иисус Христостуң үезинде Израилге арамей дыл иудейлерниң чугаалажыр кол дылы турган.

Арыг, арыг эвес – Моисейниң хоойлузун ёзугаар (Левит номундан көр) кижиниң мага-бодунуң чамдык байдалдары арыг эвес деп санаттынар (чижээлээрге, кеш аарыглары, херээжен кижиниң ай демдээн көөрү). Ол ышкаш чамдык дириг амытаннар арыг эвес кылдыр санаттынып турган – оларны чири база оларның сектеринге дээри хоруглуг (Лев. 11:8). Арыг эвес черге, кижиге азы дириг амытанга дегген кижиге арыг эвес апаар турган. Арыг эвес кижиниң Дээрги-Чаяакчыга мөгейген ёзулалдарга киржери хоруглуг. Арыгланыр дизе, кижиге тодаргай ёзулалдар кылып эртер ужурлуг. Чижээ, арыгланырда өргүлдөр эккеп салыр, а кижини иссоп дээр үнүш-биле бызай чажар ужурлуг (Лев. 14:4); ол ышкаш арыгландыр чунар база хевин чуп аар ужурлуг. Чаа Чагыг-керээде ёзулалдар сагып, арыг боорунга хамаарылга өскерли берген. Иисус Христос Бодунуң өөрөдинде кижиниң иштики арыглаашкыны чокта, даштыкы арыглаашкын утка чок деп айтып тураар (Мф. 23:26). Христос катап дирилген соонда, Пётр элчин Бургандан ажыдышкын алган: Ооң арыглап каан чүвезин арыг эвес деп санапас, чүге дээрге бүгү чаяаттыг чүведен чүү-даа алыс боду арыг эвес болбас (Аж.-ч. 10:9-16).

Асия – Бичии Азияның (амгы Турция күрүнениң кезии) барыын талазында чыдар Римге чагырткан девискээр, Азия дип-биле салчап болбас. Ол девискээрниң найсылалы Эфес хоорай турган (Аж.-ч. 19:1-10).

Ассирия – амгы Ирактын девискээринге турган, Ниневия деп найысылалдыг күчүлүг эрте-бурунгу империя. Б. э. чедир 722 чылда ассирийлер Израильди (Соңгу күрүнени) чаалап алгаш, хөй кижилерни туруп аппарат (4 Хаан. 17 эге), израиль черже Ассирий империянын өске черлеринден даштыкы улус көжүрүпкөн. Ассирийлер ол ышкаш Иудеяже (Мурнуу күрүнөже) халдаан, чүгле чедиинкин чок болган (Иса. 36–37 эгелер). Сөөлүндө Бургандан кеземче кылдыр Ниневияны эжелекчилерге үредип-бустурган (Наум медээчинин ному).

Астарта – хананейлерниң чүдүлгези-биле, ынакшылдың кыс бурганы, ол элбек, байлак дүжүтке дузалаар деп бүзүрээр турган (Башт. 2:13; 1 Хаан. 31:10).

Ашера – Ханаан чүдүлгедө кыс бурган. Хананейлер аңаа мактал-хүндү кылдыр ыдыктыг деп санаары ыяштар азы ыяш адагаштар тургузуп турган (Хост. 34:13; Башт. 6:25).

БАЙЫРЛАЛДАР

Пурим – бо байырлал арткан еврей байырлалдардан сөөлзүредир, Персия империязынын үезинде немешкен. Ону еврей календарьда он ийиги ай болур «адар» деп айның 14, 15 хүннеринде, эрте чазын демдеглээр. Шак ол ийи хүнде израильчилер Бурганнын оларны Эсфирниң үезинде кырдыраарындан камгалаанын сактыр. Улус өөрүп, дойлап, белектер солчур (Эсф. 9:20-32).

Трубалар этсир байырлал (*орус.* Праздник труб) – күстүң эгезинде, еврей календарьда чедиги ай болур «тишри» деп айның (ол айны «этаним» база дээр) бирги хүнүндө демдеглээр байырлал. Ол хүн израильчилер боттарының бүгү ажылхерээнден дыштаныр турган. Ыдыктыг чыыш кылып, орта трубалар этсип, көрдүнгөн өргүлдерни салып турган (Лев. 23:23-25; Сан. 29:1-6).

Хаарган далганнар байырлалы (*орус.* Праздник опресноков) – Хосталышкын байырлалынын соонда дораан эгелээр, чеди хонук дургузунда уламчылаар байырлал. Далганны хөөдүп четтикпээн еврей чоннун дүвү-далаш-биле Египеттен дескениниң сактышкыны кылдыр, ол чеди хонук дургузунда ажиткы чокка хаарган далганнар чиир турган (Хост. 12 эге).

Хосталышкын байырлалы (*евр.* песах, *грек.* пасха) – израильчилерниң өгбелериниң туттурууга турганы Египеттен адырлып үнгенин демдеглээн байырлал. Ол байырлал кээрге, иудейлер Бурганнын айтышкыны күүседип, анай азы хураган дөгергеш, ооң ханы-биле кирер эжиин чаап демдектээш, кезжэки чемин чиир турган (Хост. 12:1-30). Хосталышкын байырлалының соонда дораан-на чеди хүн үргүлчүлээр Хаарган далганнар байырлалы эгелээр (Сан. 28:16-25). Чаа Чагыг-керээде, Иоанның бижээни Буянның Медээни Өзугаар, Иисус белдир-ыяшка Хосталышкын байырлалының бүдүүзүндө өлгөн, ынчаарга ол байырлалда дөгөрер хураганны дег, Ооң чангыс-даа сөөгү сыйылбаан (Ин. 19:14, 36). Павел элчин Христосту Хосталышкын байырлалының Хураганы дег дөгөрткөн деп айтып турар (1 Кор. 15:7). Бурган Христосту өлүглер аразындан катап диргизип каан, ынчангаш Хосталышкын байырлалы христиандарга чүгле Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн дугайында сактышкын эвес, а Ооң катап дирилгениниң байырлалы апарган.

Чаартылга байырлалы (*евр.* Ханука) – ол байырлалды б. э. чедир II векте доктааткан. Ол үедө Сирияның дүрзү-бурганнарга бүзүрээр чагырыкчыларының талазындан политиктиг болгаш шажынчы кызгадашкыннарга удур иудейлерниң хостакчы дайыны эгелээн: б. э. чедир 167 чылда Иерусалимде Бурганнын өргээзин дүрзү-бурганнарга бүзүрээрлер бужартадып каан, ол чок иудейлерниң Маккавейлерге баштаткан тура халышкынын үндүргөн.

Бурганның өргээзи үш чыл дургузунда дайзыннарның эрге-чагыргазынын адаанга турган, ынчалза-даа б. э. ч. 164 чылда Иуда Маккавей ону хостааш, өргүл салыр чер биле дериг-херекселди солуп, ооң-биле Бурганның өргээзин чүдүлге чаңчылын ёзуугаар арыглап, чаартып каан. Кыштың эгезинде байырлалды сес хүн, еврей календарь ёзуугаар «кислев» деп айның 25-ки хүнүнден эгелеп, демдеглээр (Ин. 10:22).

Чадырлар байырлалы (евр. Суккот, орус. Праздник кушей) — күсте, дүжүт ажаар үеде бир неделя дургузунда, израильчилер боттарының бажыңнарын каапкаш, будуктардан кылган чадырларга чурттаар турганнар. Ону еврей календарьның «тишри» деп чедиги айның (ону «этаним ай» деп база адаар) 15-тен 21-ге чедир, Арыглаашкын хүнү эрткен соонда удавайн демдеглеп эрттирер. Байырлал тараа болгаш чимистер дүжүдүнүң ажаалдазының төнчүзүндө, виноград ажаалдазынын үезинде, күскү чаьстар кээринин бетинде эртер, ынчангаш ону «Дүжүт ажаалдазының байырлалы» деп база адап турган. Байырлалды израильчилерниң Египеттен Ханаанче орукка ээн кургаг ховуга чер кезип, чадырларга чурттап чораанының дугайында сактыышкыннарга тураскааткан. Ол ышкаш израильчилер Бурганга дүжүт дээш өөрүп четтиргенин илередип турганнар (Лев. 23:27–36, 39–43; Ин 7:2).

Чеди неделя байырлалы (евр. Шавуот, орус. Праздник седмиц, Пятидесятница) — иудейлерниң база бир кол шажыңчы байырлалы. Ону чай эгезинде, еврей календарьда «сиван» деп айның алдыгы хүнүнде демдеглээр. Ол байырлал кызыл-тас ажаалдазы эгелээн соонда чеди неделя болгаш азы Хаарган далганнар байырлалында баштайгы моожаны өргүп салганының соонда беженги хүнде болур (Лев. 23:15–21). Улус Дээрги-Чаяакчыга янзы-бүрү өргүлдерни, ооң иштиңде баштайгы дүжүттүң далган-тараа өргүлүн эккеп салыр. Чаа Чагыг-керээниң үезинде ол байырлалды Беженги хүннүң байырлалы деп адап турган. Ук байырлалдын хүнүнде Иисус Христостун өөреникчилерин Ыдыктыг Сүлдө бургеп алган туар (Аж.-ч. 2:1–4).

Бараалгакчы, Бурганның бараалгакчызы (орус. священник) — ыдыктыг бараан болушкун кылыр, өскээр чугаалаарга, Бурганның ыдыктыг өргээ-майгынынга өргүл кылыр база өске-даа чүдүлгө ёзулалдарын күүседир хүлээлгелиг кижиги. Ооң кол сорулгазы — Бурган биле кижилер аразынга эптештирикчи болуру.

Дээрги-Чаяакчы Левийниң аймаан Аңаа бараан болур аймак кылдыр шилип, аңгылаан соонда, Бурганның бараалгакчылары деп атты эдилээр эргени Моисейниң акызы Аароннуң эр хиндиктиг үре-салгалынга берген (Хост. 29:4-7). Бурганның бараалгакчыларын чээрби дөрт бөлүккө хувааган, олар ээлчежип бараан болуп турганнар (1 Пар. 24 эге). Бараалгакчыларнын аразында кол черде турар, онзагай хүлээлгелерлиг база чон мурнунга улуг хүндүлүг бараалгакчыны «дээди бараалгакчы» деп адап турган. Сөөлзүредир дээди бараалгакчы дээди иудей Чөвүлелдин (Синедрионнуң) база даргасы апарган. Ол тускай хептиг болур болгаш бодун онзагай арыг, үлегерлиг ап чоруур ужурлуг (Хост. 28 эге). Чүглө дээди бараалгакчы Ужуражылга майгынында база Бурганның өргээзинде Эң ыдыктыг өрөөлчө, чылда чүглө чаңгыс катап, өндүр улуг Арыглаашкын хүнүндө кирер эргелиг турган (Лев. 16 эге). Чаа Чагыг-керээнин үезинде эң ат-алдарлыг иудей бараалгакчыларнын бүдүн бөлүүн база дээди бараалгакчылар деп адап турган (Мф. 26:3).

Бачыт, хай-бачыт – Бурганның хоойлузунга чагыртпазы, Ооң айтышкыннарын үрээри, Ооң сөзүн дыңнанас чорук. Эрги Чагыг-керээде бачыт үүлгеткен кижини бачыт дээш өргүлдү салыр ужурлуг турган (Лев. 4,5 эгелер).

Бачыдын миннири (*евр.* шув, *нихам грек.* метанойа) – бачыдын медресеп миннири база Бурганга таарымча чок биеги амыдыралындан ойталаары. «Эргилип кээри», «эглири» дээн уткалыг «шув» деп еврей сөс кижиниң Бурганче бүгү боду-биле эглирин, өске бурганнарга болгаш бодунуң бачыттыг чаңчылдарынга бараан боорундан ойталаарын көргүзүп турар. Бачыдын миннири-биле «хараадаар» дээн уткалыг «нихам» деп еврей сөс сырый харылзаалыг, чүгө дээрге бачыдын миннири бот-агартынышкындан база бачыттыг амыдыралдан ойталаарындан эгелээр. Еврейлер аразында ол чорук шээрленири (чемден ойталаары), ык-сык, хевин үзе-чаза тыртары, кажыыдал хевин кедери болгаш бодун хөрөөнчө шанчары-биле капсырлажып болур. Бачыдын билинген кижини бодунун бачыттары дээш Бургандан өршээл дилээр база ол үеден эгелеп, Бурганның күзел-соруунга чагыртып, бачыттарын оон ыңай катаптавас деп быжыг шиттирини хүлээп алыр. Чаа Чагыг-керээде «угаанны өскертири» дээн уткалыг «метанойа» деп грек сөстү ажыглап турар. Ынчангаш бачыдын миннири – бодалдарының бачыттыг аян-шинчизинден ойталаары, угаан биле сеткил-чүрөөн Бурганче бүрүнү-биле ээлдирери. Библияда бачыдын миннирин суртаалдарының хөй чижектери бар, кижээлээрге, Иеремия, Иоил, Иона, а ол ышкап Иоанн Медеглекчи. Ындыг суртаал Иисус Христос болгаш элчиннерниң өөрөдөөнүндө база уламчылап турар.

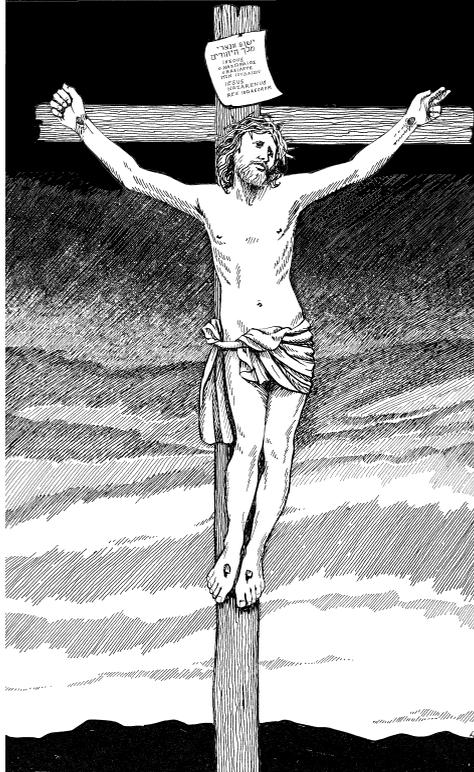
Баштыннар (*орус.* старейшины) – израиль чонунун төрөл бөлүктөрүнүн азы аймактарының эрге-чагырга туткан төлөөлери. Моисей чеден баштынны томуйлаан, олар аңаа шийткел айтырылгарын шийтпирлээринге дузалажып турганнар (Сан. 11:16-17). Оон аңгыда баштыннар Бурганның бараалгакчылары-биле кады иудейлерниң шажынчы амыдыралын башкарып турганнар, оларнын чамдыгызы дээди иудей Чөвүлелдин кежигүннери болур. Синагогаларга оларнын даргаларынга дузалажыр хүлээлгелиг чеди баштындан тургустунган чөвүлелдер бар турган. (Баштынчылар деп адаар улус-биле салчап болбас.)

Баштынчылар (*орус.* судьи) – Баштынчылар номунда «баштынчы» деп сөс «салымныг удуртукчу» деп билдинер. Израильге хааннар тыттып келгиче, баштынчылар израильчилернин дайын чорудулгаларын баштап турган. Оон аңгыда олар чонга Бурганның күзел-соруун дыңнадып, маргылдааларны шийтпирлеп турган. Эрте-бурунгу Израильдин төөгүзүндө «баштынчылар үези» Нуннуң оглу Иисустун өлүмүндөн эгелээш, бирги хаанны шилип аарынга чедир уламчылаан.

Бедик черлер (*орус.* высоты) – ханаан чүдүлгениң ыдык черлери, оларны тейлер баштарынга тургузар, а чамдыкта улуг мяштар адаанга азы шынааларга тургузуп

каар. Чижээлээрге, Ашера деп кыс бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп, аңаа өргүлдөр салыр. Ол ышкаш аңаа черниң дүжүткүрүн чаартыры-биле янганнаар чорукту база кылып турган. Ындыг чоруктарны Дээрги-Чаяакчы медээчилерин дамчыштыр хөй-ле катап буруу шапкан (Лев. 26:30; 4 Хаан. 23:15; Ам. 7:9).

Белдир-ыяш (орус. крест) – херектеннерни хилинчектеп, дорамчылап, бужартадыр дээш, азып шаажылаар адагаш. Рим империязынга эң аар кемниг херек үүлгеткен херектеннерни ийи шавышкак ыяшка хере шаап шаажылаары бүгү шаажыладарнын эң-не каржы болгаш хилинчектиг хевири деп санаттынар. Колдуунда шаажылаттырганнарның хол-будун кадаг-биле чыпшыр кадаар турган. Иисусту белдир-ыяшка хере шаап шаажылаан соонда, ол шаажылад ыяжы Ону дамчып кээр камгалалдың ыдыктыг демдээ болу берген.

Бен-Энном шынаазы, Энном шынаазы – бо чер Иерусалимден мурнуу талада чыдар. Эрте-бурунгу үеде аңаа Ваал, Молох бурганнарга бараан болуушкуннар кылып, болганчок-ла кижилерни база өргүлге салыр турган. Иудей хаан Иосия ол өргүл салышкыннарын хоруп турза-даа (4 Хаан. 23:10), шак ол дүрзү-бурганнарга мөгейиг катап тургустунуп кээр турган. Иеремия медээчи Иерусалимниң чурттакчылары ол шынаага дайзыннарның өлүрткеш, аңаа хөөржүдүлге чок чыдарлар деп өттүр билип медеглээн (Иер. 7:31-34). Исайя медээчи бачыттыгларны кезедир чер дугайында чугаалап тура, база бо шынааны бодап турган чадавас (Иса. 65:1-7, 66:24). Ол чер от болгаш бачыттыгларның мага-бодун чиген курттар-биле долдуна

бээр. Ынчангаш ол шынааны тамы-биле — ында өшпес от хып турар бачыттыгларның өлгениниң соонда кеземче алыр чери-биле холбаштырып эгелээн.

Борбак ак шуру эртинне (*орус. жемчужина*) — далай болгаш хем туңнарының (раковиналарының) чамдык хевирлеринден тывар улуг үнелиг шуру. Ол эртинелер янзы-бүрү хевирлиг болгаш хемчээлди болур, онза улуг болгаш ховар шуруларны аажок бедии-биле үнелээр. Оларны шаг-шаандан бээр садыглажырда база каасталгаларга ажыглаар чораан (Мф 13:45-46 көр).

Бөдүүн кижиге (*евр. пэти, орус. простак*) — Ыдыктыг ырылар болгаш Угаадыглыг чугаалар номунда бо сөс мерген угаан чок кижини көргүскен. Ындыг кижиге мерген угаан Бурганга шынчы амыдыраарыңга дузалаар. Бөдүүн улус мелегей эвес, оларга чүгле мерген угаан чедишпейн турар (Ыд. ыр. 18:8, 118:130; У. ч. 1:4, 19:25, 21:11).

Буктар — эрликке чагырткан аза-четкерлер. Улус буктардан коргар, чүге дээрге олар бо делегейге идепкейлиг хөделип шыдаар, чижээлээрге, кижиге кире бергеш, ону бүрүнү-биле чагырып эгелээр. Ындыг-даа болза, бо делегейде дээди эрге-чагырга Бурганда болганда, Иисус Бурганның күжү-биле улусту буктардан адырып турган, а ол ышкаш ыңдыг арганы Бодунуң өөреникчилеринге берип каан (Мф. 10:1).

Бурган (*евр. Элохим, грек. Теос, орус. Бог*) — өртемчейде бүгү-ле бар чүвениң Дээр-ги-Чаяакчызы, бистин база Чаяакчывыс, амыдыралыгының үндезин-дөзү.

Бурганның оолдары — Эрги Чагыг-керээде чамдыкта (Иов 1:6; Ыд. ыр. 88:7) Бурганның чаяаганы, Анаа чагырткан дээр уктуг амытаннар (дээрниң төлээлери). Оон ангыда израиль чон болгаш оң чамдык хааннары база Бурганның оолдары деп адаттырган (Ы. х. к. 32:5; Ыд. ыр. 2:7; Ос. 11:2). А Чаа Чагыг-керээде Иисус Христосту Бурганның Оглу деп адаан, ооң-биле Христостуң хаан дег ат-дужаалынче, Ооң Бургандан укталганынче база Бурган-биле дорт харылзаазынче айтып турар (Мф. 4:3; Мк 1:1; Ин. 11:21; 2 Кор. 1:19; Ажыд. 2:18). Христоска бүзүрээр улус база Бурганның ажы-төлу деп ададып турар (Ин. 1:12; Гал. 3:26).

Бурганның Чагыргазы (*орус. Царство Божие*) — Бурганның өртемчейде кызыгаар чок чагыргазы. Ол сөстөр оон ыңай Бурган биле Ону боттарының Хааны кылдыр хүлээп көрүп турар улустуң аразында харылзаалар дугайында чугаалап турар. Бурганның Чагыргазының дугайында медээчилер чугаалап турганнар (Мих. 4:7). Иудейлер кээр ужурулуг Мессияны Бурганның шилип алганы Хаан кылдыр манап, Ооң чагыргазын Бурганның Чагыргазы-биле холбаштырып турган (Дан. 7:14). Ындыг Чагырганың дүжүп кээрин Иоанн Медеглекчи база медеглээн (Мф. 3:2). Иисус Христос Ооң келгени-биле улуска чоокшулаан Бурганның Чагыргазын суртаалдап турган (Мк. 1:15). Элчиннерниң суртаалында Христостуң катап дирилгениниң соонда Бурганның Чагыргазы «Ыдыктыг Сүлдениң хайырлаары актыг-шынныг амыдырал, амыр-тайбың болгаш өөрүшкүдө» деп билдинер (Рим. 14:17). Уениң төңчүзүндө Дээрги-Чаяакчы чедип келген соонда, Бурганның Чагыргазы чер кырынга долуз-биле доктаар: биеэги чер-делегей орук чайлап, чиде бээр, Бурган Боду-биле бүгү өртемчейни бүргей аптар (1 Кор. 15:28; Ажыд. 21:1-5). «Бурганның Чагыргазы» деп сөстөр колдуунда Чаа Чагыг-керээде ажыглаттынып турар. Матфей болганчок-ла «Дээрниң Чагыргазы» деп сөстериң ажыглаар, чүге дээрге оон бижээни Буянный Медээни Бурганның адын адавазын кызыдар иудейлерге бижээн.

Буянный Медээ (*грек. Эвангелион, орус. Евангелие*) — Иисус Христостуң суртаалдааны Бурганның Чагыргазының дугайында өөрүшкүлүг медээ (Мк. 1:15). Буянный Медээни христианнар сөөлзүредир Камгалакчы Иисустуң бо делегейге өлүмү болгаш катап дирилгениниң дугайында чугаа деп билип эгелээн. Ынчангаш

Христостун амыдыралы болгаш ажыл-херээниң дугайында тоожан дөрт номну база Буянның Медээлер деп адаан.

Бүзүрел – Бурганга бүзүрээри, Ооң азаашкыннары күүсеттинер деп бүзүрелдиг боору, Ооң күзел-соруун хүлээп аары, бодунуң хүн бүрүдө чуртталгазынга Аңаа дыңнангыр боору. Чаа Чагыг-керээде Иисус Христоска бүзүрел – Ону Дээрги-Чаяакчы болгаш Камгалакчы кылдыр хүлээп аары.

Ваал – Ханаанга чурттап турган чоннарның мөгейип чораан бурганнарның бирээзи, чаңнык-динмирээшкин бурганы. Дорт очулдуарга, «ээ, дээрги» дээн. Ол чуртка артып калган хананейлерниң салдары-биле израильчилер Ваалга мөгеер күткүлгеге бо-ла алзып алыр турганнар. Ындыг чорук болурга, ону Бурганга удур эң-не аар кемниг херектин бирээзин кылдыр санаар турган.

Вавилон (*евр.* Бабел) – амгы мурнуу Ирактың девискээринде Тигр биле Евфрат хемнерниң аразында турар, эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн улуг дээн хоорайы, эрте-бурунгу күчү-күштүк империяларның бирээзиниң найысылалы. Вавилончулар янзы-бүрү эңмөжөк хөй бурганнарга мөгеер турган. Б. э. чедир 598 чылда вавилончулар израильчилерниң Мурнуу күрүнезин (Иудеяны) эжелеп алган (2 Пар. 36:6-7). Ооң соонда 587/6 чылда вавилончулар Иерусалим биле Бурганның өргээзин үрөп бузуп каапканнар, а ол ышкаш хөй-ле иудейлерни Вавилон күрүнезин девискээринге чурттаар кылдыр туруп апарганнар. Чаа Чагыг-керээниң үезинде Вавилон хоорайны үрөп-бузуп каапкан турган, ынчангаш «Вавилон» деп сөс боду эрликтин күрүнезин көргүзүп турар; ооң-биле Рим хоорайны – израильчилерни эжелеп алган чаа өндүр улуг империяның найысылалын, дүрзү-бурганнарга чүдүүрлерниң болгаш хөй бачыт-хайының төвүн база холбаштырып турган (1 Пет. 5:13; Ажыд. 14:8).

Валаам – Моисейниң үезинде Месопотамияга чурттап турган медээчи. Моав чоннун хааны Валак Валаамны, израильчилерни каргаттырар дээш, хөлезилеп алган. А Валаамны орукка кайгамчык арга-биле Бурган доктаадыпкан: Валаамның мунуп алгаш чораан элчигени ооң-биле кижжи үнү-биле чугаалажып эгелээрге, Бурганның төлээзи аңаа израильчилерни – Дээрги-Чаяакчының шилип алган чонун каргаарын хоруп турар-дыр деп билип каан. Түңнелинде Бурганның күзел-соруу-биле ол каргаашкыннар орнунга Израильге алгаш-йөрээшкиннер чугаалаан (Сан. 22–24 эгелер). Бодап көөрге, Валаам ооң соонда база катап израильчилерге хора чедирин оралдажып турган хире, ынчангаш олар ону өлүрүп каапкан (Сан. 31:8, 16).

Варак – Израильдин баштыңчыларының бирээзи. Варак, бодунга шериг баштыңчызынга дег бүзүрели чок-даа болза, Израиль-биле чалажып турган ханаан хаан Иавинге удур чедишкынниг дайынны чорудуп келген (Башт. 4–5 эгелер). Чаа Чагыг-керээде Варак Бурганга бүзүрелдин үлегер-чижектериниң аразынга адаткан (*Евр.* 11:32).

Васан (*евр.* Башан) – мурнуу Сирияда, өскээр чугаалаарга, Галилея хөлү болгаш Иордан хемниң чөөн талазында, Галаадтың сонгу чүгүндө шаттар болгаш аргарыглыг тейлер. Семис-шыграк мал-маганы болгаш эки тараа дүжүдү-биле билдингир чер турган (Ы. х. к. 32:14).

Веелзевул – Эрги Чагыг-керээ үезинде Израильди долгандыр чурттаан чоннарның мөгейип турган бурганнарының бирээзи (4 Хаан. 1:3). Иисус Христостун үезинде еврейлер буктарның чагыркычызы эрликти ынчаар адап эгелээн (Мф. 12:24).

Вениамин (*евр.* Бен-ямин) – Иаковтун он ийи оглунун эң бичези, Рахилден төрүттүнген, Иосифтин дунмазы (Э. д. 35:18). Ол Израильдин бир аймааның үндөзлекчизи турган.

Виноград – каттарындан арага кылыр үнүш. Виноград тарыыр шөл, виноград сывы, каттар болгаш виноград арагазын Библияда омур-хевирлер кылдыр бо-ла айтып турар: чижээлээрге, виноград тарыыр шөл израиль чонну болгаш оларның черин символчудуп көргүзүп турар (Иса. 5:1-7).

Виноград сы базар оңгар – хая-дашта оя каккан, виноград сы базар ишكير оңгар. Ол оңгар дүвүндө үттүг боор, сы баскан каттарның чулуу адаккы, бичии хемчээлдиг, база-ла хаяда оя каккан ишكير оңгарже агып бадар. Виноград салбактарын кызыл-даван сы базар (Башт. 6:11; Иса. 63:3; Мф. 21:33; Ажыд. 14:19-20).

Галаад – Махирниң оғлу, Манассияның уйнуу (Сан. 26:29). Оон ангыда Иорданның чөөн талазында даглыг девискээрни база Галаад деп адап турган (Э. д. 31:47), ону Рувимниң, Гадтың аймактары болгаш Манассияның аймааның чартыгы ээлеп чораан (Сан. 32 эге). Ол чер Израильдин кезээ болур.

Галилея – Израильдин сонгу талазында девискээр; Иссахар, Неффалим, Завулон болгаш Асирниң аймактарына хамааржыр. Вавилонга туттуруушкун үезинде аңаа арткан еврейлер көжүп келген өске чүдүлгелиг улус-биле холужуп калган, оон оларга арамей, финикий болгаш грек көжүрткен чоннар немешкен, ынчангаш иудейлер ол черни болганчок-ла өске чоннар чурттаан чер деп санаар апарган. Иисус Христос Бодунуң чер кырынга амыдыралының улуг кезиин Галилеяга эрттирген, анаа хөй улусту өөредип турган.

Галилея хөлү – Израильдин сонгу чүгүндө чыдар бо хөл үш аңгы аттыг: 1) Галилея, 2) Геннисарет, 3) сөөлзүредир рим чагырыкчы Тиверийге тураскааткан Тивериада хөлү. Грек сөзүглелде ол улуг эвес хөлдү колдуунда-ла далай дээр турган. Иордан хем оон үндүр агып чыдар. Ол хөлдүң чоок-кавызынга хөй чурттакчылыг черлер турган, чону колдуунда балык тудуп амыдырап чораан.

Гедеон – Манассияның аймаандан Иоастың оғлу, эрте-бурунгу Израильдин баштыңчыларының бирээзи (Башт. 6–8 эгелер). Гедеон Ваал бурганга өргүл салыр черни бузуп, Ашера бурганга тураскааткан адагашты кезип каапкаш, Дээрги-Чаяакчыга

өргүл салыр чер тудуп каан. Ол Иероваал деп ат алган. Гедеон оон ыңай эңмежок хөй санныг мадианнарны тиилеп шыдаан. Чаа Чагыг-керээде Гедеон Бурганга бүзүрелдин өндүр улуг үлегер-чижектериниң аразынга демдеглеткен (Евр. 11:32).

Гергес чон – израильчилерниң ханаан черни эжелеп алыр бетинде, анаа чурттап турган чоннарның бирээзи (Э. д. 10:16).

Горчица – амдан киирер холуксаа кылырынга ажыглаар үрезиннерлиг бедик сиген. Шак ол будуктуг үнүштүн бедии 2,5–3 метр чеде бээр. Аңаа оон аажок бичии үрезиннерин чиир куштар чурттап болур. Ол үрезиннерниң бичиизи Чаа Чагыг-керээде кел чыдар Бурганнын Чагыргазының болгаш бүзүрелдин күжүнүн овор-хевири апарган (Мф. 13:30-32, 17:20-21).

Грек дыл – Александр Македонскийниң эжелээшкиннеринин соонда эрте-бурунгу грек дыл Чер ортузу далайның чөөн талазынга улустар аразының харылзажыр дылы апарган. Ол дылче Эрги Чагыг-керээниң номнарын эрте-бурунгу еврей болгаш арамей дылдардан очулдурган. Чаа Чагыг-керээ болгу дег хөй санныг улус номчуур кылдыр грек дылга бижиттинген.

Давид – Христостун төрүттүнеринге чедир бир муң хире чыл мурнунда израиль чоннун ийиги хааны. Бурганны алгап-мактаан дыка хөй Ыдыктыг ырыларның бижикчизи. Бурган Давидке ооң салгакчылары израиль чонну кезээ-мөңгөде хааннаарын азаан (2 Хаан. 7:13), ынчангаш иудейлер боттарының манап турганы камгалакчы хаан (Мессия) Давидтиң ук-ызыгуурундан төрүттүнер ужурулуг деп санап, ону Давидтиң Оглу деп адаар турган.

Давидтиң Хоорайы

1. Иерусалимниң эң бурунгу кезээ, Сион дагның ийинде тудуп каан шивээ, Давид хаан ону иевустардан чаалап алган (2 Хаан. 5:9).
2. Луканың бижээни Буянның Медээде (2:11) Давидтиң хоорайы деп Виф-леемни база адаан, чүге дээрге Давид хаан анаа төрүттүнген.

Дагон – филистимнерниң мөгейип чораан кол бурганнарының бирээзи (1 Хаан. 5:1-5). Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу дег.

Дайынчы терге (орус. колесница) – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке эң күчүлүг дайынчы чепсек-херекселдин бирээзи кылдыр санадып турган.

Даниил – Эрги Чагыг-керээниң медээчилериниң бирээзи, Вавилонга туттуруушкун үезинде Навуходоносор хаанның хүрээленинге чурттап турган. Ооң амыдыралының дугайында Даниилдиң номунда төөгүп турар. Ол номда оон аңгыда өндүр улуг күрүнелерниң салым-чолунуң болгаш үениң төнчүзүңүң дугайында чугаалап турар.

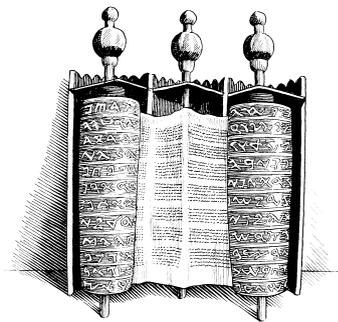
Даш көжээ – бедик шөйбек даш. Ындыг дашты кижиге ажааган черни демдеглээр дээш ажыглаар, ол ышкаш даш кандыг-бир чугула болуушкун азы кижиге дугайында көскү сагындырыг болур. Ындыг тураскаалдарны ыдыктыг деп санаар-даа болза, тураскаалдыг даштар мөгеер чүүл болбас ужурлуг, ону Моисейниң хоойлузу хоруп турар (Э. д. 28:16-18, 35:20; Хост. 24:4; Лев. 26:1).

Динарий – рим мөңгүн чоос, хөлезилеттинген ажилчиннын бир хүнде алыр шалыңы.

Дулгуяк херэежен – дулгуяк херэеженнер, өскүстөр ышкаш, Израильге камгалап хереглээр бөлүк улуска хамааржып турганнар, ол дугайында Моисейниң Хоойлузунда онзалап айтырган (Хост 22:21-22; Ы. х. к. 10:18, 24:17, 27:19). Бурган дулгуяктарны камгалап, оларны кызагдаар улуска кеземче онаар. Дээрги-Чаякчыга бараан болуп турар дулгуяк херэеженнер өске христианнар холундан хүннүң-не дузаламчы алыр тускай бөлүк бооп турган (Аж.-ч. 9:39, 41; Иак. 1:27; 1 Тим. 5:5-16).

Дүрзү-бурган (орус. идол) – еврей чон-биле кожа чурттап чораан чоннар шуткуп-сиилбээн, чуруп каан дүрзүлөр кылып алгаш, оларын «бурганнар» деп адап, мөгейип турганнар. Дээрги-Чаякчыга шынчы эвес иудейлер база чамдыкта ынчалдыр кылып турган.

Дүрүг-ном (орус. свиток) – кештен азы папирус-тан кылган узун саазын. Аңаа чагаалар болгаш номнар бижиир, а оон дүргектелдир дүрүп каар турган (Иер. 36:2; Лк. 4:17; Ажыд. 5:1).

Дээди иудей Чөвүлөл (евр. Санхедрин, орус. Синедрион) – Рим эрге-чагырга үезинде иудейлерниң дээди шажынчы болгаш суд органы. Иерусалимде өндүр улуг Чөвүлөл 71 кижигүннүг турган: Бурганның бараалгачкылары, ном-хоойлу тайылбырлакчылары, фарисейлер база өске-даа чугула кижилер. Ол чөвүлөл иудей чонну римчилерниң мурнунга төлээлеп, дээди судтуң хүлээлгелерин күүседип турган. Чаа Чагыг-керээниң үезинде Дээди Чөвүлөлдиң эң чугула шиитпирлерин рим эрге-чагырга доктаадыр ужурлуг турган. 23 кижигүндөн тургустунган биче чөвүлөлдер Иудеяның бүгү хоорайларынга шажынчы болгаш суд башкарылганының органнары болуп турган (Мф. 26:59; Ин. 18:31; Аж.-ч. 23:6).

Дээрги-Чаякчы (евр. ЯХВЕ, грек. Кюриос, орус. Господь) – Эрги Чагыг-керээде ол ат-дужаал ЯХВЕ (Иегова) деп аттың очулгазы, Бурганның ыдыктыг ады болур. Бурган Моисейни израиль чонну Египеттен үндүрө берзин дээш чорудуп тура, Бодун ол ат-биле адаан (Хост. 3:15). Шап ол ыдыктыг атты душ бооп бужартадырындан сезингеш, иудейлер Христостуң төрүттүнеринге чедир үеде-ле, Ыдыктыг Бижилгелерни номчуп тургаш, ол атты ыткыр адавайн, оон орнунга «адонай» азы «дээрги» деп турганнар.

Дээрги-Чаякчының кезээки чеми – баштайгы христианнар, Иисус Христостуң хере шаптырарының бетинде чугаалаан сөстөринге чагыртып, кады чөмненири-биле,

бо-ла чыгыр турган. Олар хлеб биле виноград арагазын Иисустун эът-боду биле ханы деп адап, Ооң кежээки чем кылганын сактып, чыгып турганнар (Мк. 14:22-25; 1 Кор. 11:23-26). Христианнар ынчалдыр Христостун салган өргүлүнгө боттарының хамаарылгалынын бадыткап турган.

Дээрнин төлээзи, Бурганнын төлээзи (*евр.* малах, *грек.* ангелос) – дорт очулдуарга, «айбычы» дээн уткалыг сөс. Бурганга бараан болуп турар, дээр уктуг, угаан-сарыылдыг, онзагай амытаннар. Бурган оларны дамчыштыр бүгү чүвени башкарып, кижилерге база чоннарга дузалажып турар. Эрги Чагыг-керээниң чамдык сөзүг-лелдеринде оларны «Бурганнын оолдары» деп адаан. Ийи онза чугула дээрнин төлээлерин Библияда аттары-биле адап турар – Михаил, Гавриил (Дан. 8:16, 10:13; Лк. 1:19; Ажыд. 12:7). Дээрнин төлээлериниң чамдыызы Бурганга удур тура халааш, Аңаа чагыртайпайн, эрликтиң талазынче шилчий берген (Ажыд. 12:4).

Ева (*евр.* Хава) – баштайгы кыс кижии, Адамнын кадайы. Еврейлеп ооң ады «Хавва» деп дыңналыр, «чурттага» дэени ол (Э. д. 3:20). Кажан Адам биле Ева Эдем сесерлинге чурттап турда, чылан Еваны Бурганнын айтышкынын үрээр кылдыр көгүдүп апкан, а Ева ол бачыгче ашаа Адамны кирип алган. Ол дээш Бурган оларны Эдемден үндүр сывырыпкан. Оларнын оолдары – Каин, Авел болгаш Сиф, а ол ышкаш аттарын адаваан өске оолдар-кыстарлыг турганнар.

Еврей дыл – б. э. чедир 586 чылда эгелээн Вавилонга туттуруушкунга чедир израильчилернин хөй кезиниң чугаалажып турган дылы. Ол дылга Эрги Чагыг-керээниң улуг кезээ бижиттинген, ындыг-даа болза, туттуруушкундан эеп келген соонда, улам-на хөй еврейлер аңаа төрөлдешкөк арамей дылче шилчип эгелээн. Чаа Чагыг-керээни бижип турар үеде, Израильде улус колдуунда арамей дылга чугаалажып турган, а өске аймак-сөөк улус-биле харылзашканда, эрте-бурунгу грек дылды бо-ла ажыглаар турганнар.

Еврей чон – «еврей» – израильчилерни этниктиг бөлүк кылдыр демдегледип турар, тывылган төөгүзү эки билдинмес эрте-бурунгу сөс. Бо сөс израильчилернин ада-өгбезинин бирээзи болур Еврениң ады-биле холбашкан бооп чадавас (Э. д. 11:16). Эге дөс номунуң 14-кү эгезинде бо сөстү Авраамнын сөөк-язызын айтыры-биле ажыглан. Чамдыкта «еврейлер» деп сөстү «иудейлер» деп сөстүн синоними кылдыр ажыглаар.

Египет (*евр.* Мипраим) – Израильдин мурнуу-барыын чүгүндө чурт, аңаа еврейлер 400 хире чыл чурттаан. Кажан египетчилер оларны күштүү-биле дарлап эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы еврейлерни хосталгаже үндүрген (Хосталышкын номун көр).

Елеон даг – Иерусалимниң чөөн чүгүндө турар чавыс даг. Орус дылда «Масличная гора» деп база аттыг. Дагнын эдээнде олива ыяштары өзүп үнген Гефсимания сады турар. Ылап-ла бо дагга библиежи төөгүнүң хөй болуушкуннары болган: чижээлээрге, Иезекиил ооң кырынга хоорайдан ырап бар чыдар Бурганнын өндүр чырыын көргөн (Иез. 11:23), Дээрги-Чаяакчынын хөдөлип үнер хүнүнүн болуушкуннары бо черден болуп эгелээр деп, Захария өттүр билип медеглээн (Зах. 14:4), Христос манаа делегейниң төнчүзүнүн дугайында чугаалааш (Мф. 24:3), дээрже көдүрлүп үнө берген (Аж.-ч. 1:9).

Завулон – Иаковтун онгу оглу, Лия деп кадайындан төрүттүнген алдыгы оглу (Э. д. 30:20). Завулондан укталган аймак Галилея далайынын кыдында турар, Неффалямниң аймаа-биле кожа чыдар девискээрлерни ээлеп чурттай берген.

Зилот – грек дылда «зелотес» деп сөс «Төрээн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг. Зилоттар еврей шажын-чүдүлгени дүрзү-бурганнарга чүдүүрүнүн салдарындан камгалаар талазы-биле онзагай чүткүлдүг шажын-политиктиг

еврей бөлүк болуп турган. Олар чонну римчилерниң эрге-чагыргазындан шериг күжү-биле хостаарын оралдажып турган. Симон Кананит, Иисустуң он ийи элчиннериниң бирээзи, оон мурнунда ол бөлүккө хамааржып турган чадавас (Мф. 10:4; Мк. 3:18; Лк. 6:15).

Иаков – Исаак биле Ревекканың ийи оглунуң бирээзи, Авраамның уйнуу. Иаков ийис акызы Исаван соннай төрүттүнгөн-даа болза, Бурган ылап-ла ону шилип алган (Э. д. 25:23). Иаков кажар арга-биле баштай төрүттүнгөн оолдуң эргезин болгаш Бурганның онзагай йөрээлин алган (Э. д. 25:27-34, 27:1-29). Оон он ийи оглундан еврей чоннуң он ийи аймаа укталган. Пенуэл деп черге Иаков Бурган-биле хурежип турда, Оон аңаа тывысканы «Израиль» деп ат-биле оон бүгү үрө-салгалын адай берген (Э. д. 32:22-32). Библияда Иаков деп атты өске-даа улус эдилеп турар, чижээлээрге, Зеведейниң оглу Иаков, он ийи элчинниң бирээзи база Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу апарган Иаков (Иисус Христостуң дунмазы).

Иевус чон – израильчилер Хананни ежелеп алыр бетинде, орта чурттап чораан чоннарның бирээзи. Иевустар Иерусалимге болгаш оон чоок-кавызынга, ол хоорайны Давид хаан ежелеп алгыжеге чедир, чурттап турганнар (2 Хаан. 5:6-9).

Иеремия (*евр.* Йирмияху) – б.э. чедир VII – VI вв. чурттап чораан Бурганның медээчизи. Оон өттүр билген медеглелдериниң кол темалары – Иудеяның чонун бачыдын минниринче кыйгырары база бачыдын билинмес болза, ону манап турар ажыг салым-чол. Иеремия Бурган Бодунуң чону-биле чаа чагыг-керээни чарып алыр деп өттүр билип чугаалаан (Иер. 31:33). Иеремия ол ышкаш, вавилон аг-шериг Иерусалимни үрөп-бускан соонда, «Иеремияның ыы-сыызы» деп номну бижээн.

Иерусалим (*евр.* Йерушалайим) – эрте-бурунгу шагда иевустарның хоорайы – Иевус деп аттыг турган. Иудей дагларының ийлеринде, Өлүг далайның барыын эрик кыдыындан 25 хире километр черде турар. Бо хоорайны Давид хаан иевустардан б.э. чедир 1000 хире чылда чаалап алган (2 Хаан. 5:6-10). Соломон хаанның өлүмүнүң соонда Мурнуу күрүне Иудеяның найысылалы апарган. Б. э. чедир 587/586 чылда ону вавилончулар үрөп бускан (4 Хаан. 25 эге). Ону катап тургузары б.э. чедир 538 чылда эгелээш, 445 хире чылга дээр уламчылаан. Б. э. чедир 332 чылдың соонда ол Өзулуг грек хоорай апарган, а б.э. чедир 63 чылда ол римчилерге эжелеттирген. Иисус Христосту Мессия кылдыр хүлээп көрбээн Иерусалимниң үрегдедип бустурарының дугайында Ол өттүр билип медеглээн. Б. э. 70 чылда иудейлерниң римчилер-биле дайынның үезинде хоорай бүрүнү-биле үрегдедип бузулган, сөөлүндө катап тургустунган. Ажыдышкын номунда (21:9-27) келир үедеги Дээрде Иерусалим – Бургандан черже дүжүп кээр, Бурганның чону аңаа Оон-биле кады мөңгө чурттаар хоорай дугайында өттүр билген медеглел тыптып кээр.

Иессей (*евр.* Йишай) – Давид хаанның адазы, Иисус Христостуң өгбелериниң бирээзи (Рүф 4:22; 1 Хаан. 16:1-20).

Иеффай (*евр.* Йифта) – Галаадтың оглу, израильчилерниң аммоннарга удур демиселин баштап турган шериг баштыңчызы (Башт. 11 эге; Евр. 11:32).

Израиль (*евр.* Йисраэл) – бо атты Бурган Иаковка, кажан ол Бурган-биле Пенуэлге хурежип турда, тывыскан (Э. д. 32:22-32). Эрги Чагыг-керээде Иаковтуң он ийи аймакты тургускан үрө-салгалы израиль чон деп ададып турар. Соломон хаанның өлүмүнүң соонда, соңгу чүккө чурттап турган он аймак Иуда биле Вениаминниң мурнуу аймактарындан адырлы бергеш, Соңгу деп адаткан күрүнени тургускан (3 Хаан. 12 эге). Соңгу күрүнеге боттарының хааннары турган, сөөлүндө Самария

хоорай ооң найысылалы апарган. Эрги Чагыг-керээниң чамдык уткаларында «Израиль» деп сөс чүгүлө сонгу аймактарга азы Сонгу күрүнеге хамааржыр. Чаа Чагыг-керээде «Израиль» деп колдуунда-ла бүгү израиль чонну, а ол ышкаш израиль черни билип ап турар.

Израильдин он ийи аймаа – сөөлүндө Израиль деп атты алган Иаковтуң оолдарынын – Рувим, Симеон, Левий, Иуда, Завулон, Иссахар, Дан, Гад, Асир, Неффалим, Иосифтин, Вениаминниң – салгалдары. Ачазы Иосифке бодунуң өске оолдарындан артык ынак болгаш, ол Иосифтин оолдарын – Эфрем биле Манассияны бодунуң оолдары дег азырап каан (Э. д. 48 эге). Ынчангаш оларның үре-салгалы израиль чонче кирип турар ангы аймактар кылдыр санадыр. Аймак бүрүзү элээн каш төрөл бөлүктөр болгаш «төрөл салгалдарга» чардынар. Дайзыннар Израиль күрүнени база Иудей күрүнени чылча шапкан соонда, аймактарының хөй кезин чиде берген, ынчалза-даа медээчилер бүгү израиль чоннун келир үедө катап тургустунарының дугайында чугаалап турган (Ам. 9:11). Иисус Христос Бодунуң өөреникчилеринге үениң төңчүзүндө Израильдин он ийи аймаан шидерин азаан (Лк. 22:30). Ол ышкаш Чаа Иерусалимниң хаалгазынга Израильдин бүгү аймактарының аттарын бижип каар, а ол хоорайның хаалгаларын оларның аттары-биле адаар (Ажыд. 7:4-8, 21:12).

Иисус (евр. Йехошуа, Йешуа) – еврей ат, «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг. Библияда ол атты хөй-ле кижилер эдилеп турар, оларның эң-не билдингирлери бо:

1. *Нуннуң оглу Иисус*, Моисейниң дузалакчызы, а ооң өлүмүнүң соонда – израильчилерниң баштыңчызы. Ооң башкарылгасы-биле израильчилер Бурганның оларга азааны Ханаан чуртту эжелеп алганнар.
2. *Иисус Христос*.

Илия (евр. Элияху) – Израильдин өндүр улуг медээчизи. Б. э. чедир 900 – 850 чч. чурттап чораан. Эрги Чагыг-керээде Бурган ону, дириг турда, дээрже аппаратан (4 Хаан. 2:1-12). Ынчангаш еврейлер Илия келир үедө черже эглип кээр деп бүзүрээр турганнар (Мал. 4:5-6). Улуска ам келир Мессия дугайында медеглээр дээш, Иоанн Медеглечки «Илияны дег сорук-күштү бодунга синирип алган» чедип келген (Лк. 1:17).

Император – Рим күрүнениң дээди чагырыкчызы. Аана тус чер чагырыкчылары, ангы девискээрлерни башкарган кижилер (чижээлээрге, Пилат азы Ирод) чагыгып турган. Ол дээди чагырыкчыны династияның үндезилекчизи Юлий Цезарьның (азы «Кесарьның») ады-биле «кесарь» деп адап турган. Рим империяда хөй-ле хоорайларны ол чылдагаан-биле «Кесария» деп адаар.

Иоанн (евр. Йоханан) – Библияда Иоанн деп аттыг элээн каш кижин бар, оларның эң-не билдингирлери бо:

1. *Иоанн Медеглечки* – Бурганның чөнүй берген назылыг бараалгакчызы Захарияның кадайы Елисаветадан төрүттүнген оглу (Лк. 1 эге). Христостун (Мессияның) чедип кээрин чарлааш, Ону Иордан хемге сугже суп турган медээчи (Мф. 3:13-17). Иоанн Ирод хаанны бачыттары дээш сойгалаар боорга, ол хаан ону кара-бажыңга суктуруп каан, а оон ооң бажын кезерин дужааган (Мф. 14:1-12).
2. *Иоанн элчин* – Зеведейниң оглу, Иаков элчинниң дунмазы, Христостун он ийи элчининиң бирээзи. Христиан чаңчыл ёзугаар, Иоанн Иисустун онза ынак өөреникчизи турган, ол Буянның Медээни, үш чагааны болгаш Ажыдышкын номун бижээн. Ол болза он ийи элчинниң аразындан бодунуң өлүмү-биле мөчөөн дың чаңгыс кижин турган (артканнары Христосту медеглээни дээш өлүрткен).

Иона – Бурганның Гат-Хефер чурттуг медээчизи (4 Хаан. 14:25), еврей дылда оон ады «көге-буга» дээн уткалыг. Ионаны Бурган Ниневияже, израильчилер-биле өжээннешкек болгаш каржы-дошкун ассирий күрүнениң найысылалынче, суртаалдады чорудупкан. Иона ол даалгадан ойталааш, удур талаже эжиндирип чоруй баарын оралдашкан. Ынчалза-даа Бурган корабльче шуурганны, а оон улуг балыкты ыдыпкан. Балык Ионаны сыгырптарга, ол оон иштинге үш хонук турган. Оон балык ону черже үндүр бүлгүрүптөгө, Бурганнын кыйгырынгга чагыртып, Ниневияже чорупкаш, аңаа суртаалын эгелээн. Ниневиянын чурт-такчылары Ионага бүзүрөй бергеш, боттарынын багай херектер кылган бачыдын билингеннер.

Иордан хем – Израильдин кол хеми. Ол сонгу чүкте Галилея хөлүндөн агып үнгөш, мурнуу чүкте Өлүг далайже агып кирген. Иордан хем он ийи израиль аймактын эрте-бурунгу черлерин ийи чарып турар – оң барыын талазынга тос аймак, чөөн талазынга ийи аймак чурттап турган, а Манассиянын аймаа – хемниң олбо чарынгга чер ээлеп чурттап турган.

Иосиф – Библияда Иосиф деп аттыг хөй-ле кижилер бар, оларнын эң-не билдингирлери бо:

1. *Иаковтуң оглу Иосиф* – Иаковтуң он ийи оглунуң бирээзи, оон ынак оглу. Иосифтен израиль чоннуң ийи аймаа укталган: Эфрем биле Манассия. Акылары Иосифти кулданышкынче садыптарга, Бурган ону камгалап, египет хаанның кол дузалакчызы кылып каан. Ол дужаалды эдилеп тура, Иосиф бодунуң акыларын болгаш бүгү өг-бүлезин, а ол ышкаш хөй египетчилерни үр уламчылаан кандаашкын үезинде аштап өлүрүндөн камгалаан (Э. д. 37:1–50:26).

2. *Мариянын ашаа Иосиф* – Назарет чурттуг бызанчы, Иисус Христостуң азыраан адазы. Иудейлер ону Иисустуң адазы деп санап турган (Мф. 1:16-25).

3. *Армафея чурттуг Иосиф* – Дээди иудей Чөвүлелдин Иисуска бүзүрөй берген кежигүну. Иисусту хере шаап шаажылаан сонда, Иосиф Ооң мага-бодун ажаап каан (Мф. 27:57; Ин. 19:38).

Ирод хаан (*грек. Херодес*)

1. *Улуг Ирод* – бүгү Израильди б.э. чедир 38–4 чылдарда чагырып турган хаан, идумей чондан үнгөн уктуг. Иерусалимде Бурганнын өргээзин элээн делгемчиткен. Иисус Христостуң төрүттүнгенинин сонда ол хаан удаvain Вифлеемге бичии чаштарны кыраын дужааган.

2. *Ирод Архелай* – Улуг Иродтуң улуг оглу. Б. э. чедир 4 чылда адазы мөчөөн сонда, рим император Август Архелайга хаан ат-дужаал бээринден ойталап, ону «этнарх», өскээр чугаалаарга, «чоннуң чагырыкчызы» кылдыр томуйлаан. Аңаа чагыргы-биле Самария, Иудея болгаш Идумеяны берген. Ооң чагыргазы иудейлер болгаш самарийлерге хамаарыштыр дыка каржы-дошкун болган.

3. *Ирод Антипа* – Улуг Иродтуң оглу, б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир Галилеяны чагырып турган. Хоойлуга удур өгленгени дээш ону сойгалап турган Иоанн Медеглекчини тудуп хоругдааш, шаажылаар дугайында дужаалды үндүргөн. Иисусту шиидип турар үеде, Понтий Пилат Ону Ирод Антипаже чорудупкан. Ынчалза-даа Иисус ооң-биле харылзашпас боорга, Ирод Ону дорамчылап мага хангаш, дедир чорудупкан.

4. *Ирод Агриппа I* – Улуг Иродтуң уйнуу, б. э. 41–44 чч. Израильди чагырып турган. Христианнарнын каржы-дошкун истеп сүрүкчүзү (Аж.-ч. 12:1, 20-23).

5. *Ирод Агриппа II* – Ирод Агриппа I-ниң оглу. Павел ооң мурнунга сөс ап турган (Аж.-ч. 26 эге). 70 чылга чедир Израильдин янзы-бүрү кезектерин чагырып келгеш, оон Римче чоруй барган.

Исаак (*евр.* Йицхак) – Авраам биле Сарраның оглу, ооң төрүттүнерин Авраам 100, а Сарра 90 харлыг турда, Бурган Авраамга аазаан (Э. д. 18:10). Аазаашкын ёзугаар Исаак Бургандан онза йөрээшкинни алгаш, израиль чоннун өгбези болур ужурлуг турган. Исаак төрүттүнгөн соонда Бурган Авраамны шенеп, аңаа оглун өргүл кылдыр салырын дужааган. Ынчалза-даа дээрниц төлээзи Авраамнын холун доктаадыптарга, ол Исаактың орунунга бир кошкар өргүлге салган (Э. д. 22 эге). Исаак 40 харлыг тургаш, Ребеккага өгленип алгаш, Исав биле Иаковтуң адазы апарган (Э. д. 24–25 эгелер). Исаак 180 харлыгында мөчээн (Э. д. 35:28).

Исав – Исаактың оглу, Иаковтуң ийис акызы. Ол өске аймактан ийи хет кысты кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле ада-иезин аажок хомудаткан. Оон ол Измаилдин уруунга база өгленип алган. Бир катап, аштай бергеш, Исав улуу болган эргезин Иаковка чочак-тараадан хайындырган быдаа дээш садыптарга, Иаков улуг оглу кылдыр санадып эгелээн (Э. д. 25:25-34). Кажан чөнүй берген Исаак согурарып каарга, Иаков ачазын мегелепкеш, акызы Исавтың алыр ужурлуг турган йөрээшकिनин ап алган (Э. д. 27:1-28). Мегези туттурган-даа болза, йөрээшкын күштүк бооп арткан. Исавтың өжээн негээринден короткаш, Иаков Харранче дезе берген. 20 чыл эрткенде, Иаков эглип кээрге, Исав ону өршээген (Э. д. 33:1-17). Исав Сеир (Эдом) деп черге чурттап чораан. Ооң үре-салгалын эдомнар (иду-мейлер) деп адап каан (Э. д. 36:1-43).

Исайя (*евр.* Йишайаху) – б. э. чедир VIII в. чурттап турган Бурганның медээчизи. Иисус Христостун төрүтүнеринге чедир 700 ажыг чыл бурунгаар Исайя Ооң амьдыралынын хөй болушкуннарын баш удур чугаалаан. Еврей тоолчургу чугаа ёзугаар, Манассия хаан үезинде Исайяны ийи чара хирээлеп шаажылаан.

Иссоп – чаагай чыттыг чадан үнүш. Ону сугже азы ханче суккаш, чүдүлге талазы-биле арыглаашкын үезинде кижиче азы эт-сепче бызай чажар турган (Хост. 12:22; Лев. 14:4).

Иуда (*евр.* Йехуда)

1. Иаковтун он ийи оглунуң бирээзи, Иуданың аймааның үндезилекчизи. Оон үре-салгалы иудейлер деп адаттыра берген. Иуданын аймаанга Израильдин эң улуг хааны Давид болгаш ооң оглу Соломон хамааржыр турган. Соломон хаан мөчээн соонда, кажан сонгу аймактар мурнуу аймактардан (Иуда биле Вениаминниң) аңыланы бергенде, ол ийи аймак Мурнуу деп адаар күрүне Иудеяны тургускан. Мурнуу күрүнеге бодунуң хааннары, Давидтин салгакчылары турган, а найысылалы биеэги хевээр Иерусалимге турган. Чаа Чагыг-керээниң үезинде «иудейлер» деп сөс-биле бүгү еврейлерни адай берген. Иисус Христос база Иуданың аймаанга хамааржыр боорда, Давид ышкаш, Вифлеем деп иудей хоорайга төрүттүнгөн.
2. «Иуда» деп атты Библияда демдеглеттинген өске-даа хөй улус эдилеп чораан, чижээ, Иуда Искарriot – Христосту садыпкан өреникчизи.

Иудейлер – эң-не эгезинде ол сөс Иаковтуң оолдарының бирээзинин үре-салгалына – Иуданын аймаанга хамааржыр улусту айтып турган. Б. э. чедир 586 чылда Мурнуу күрүне, Иудея, Вавилон империяга эжелеттирген, а ооң чурттакчылары Вавилонга туттуруушкунга барган (4 Хаан. 25:11). Туттуруушкун үезинде база он соонда «иудей» деп сөс Иудеяның чурттакчыларын болгаш Израильдин кандыгдаа аймааның төлээлекчилерин адаарынга калбаа-биле ажыглаттынып эгелээн. Чаа Чагыг-керээниң үезинде бүгү еврейлерни ынчалдыр адай берген. Иоанның бижээни Буянныг Медээде «иудейлер» деп сөс-биле еврей чоннун баштыңчыларын адап турар чадавас.

Каин – Адам биле Еваның улуг оғлу, Авелдиң акызы. Бурган Авелдиң өргүлүн хүлээп алгаш, Каинниң өргүлүн хүлээп албаска, Каин дунмазын өлүрүп каан (Э. д. 4:1-16). Ол болза киж и төрөлгөтөнниң төөгүзүндө баштайгы өлүрүүшкүн болган. Бурган Каинни каргааш, амыдыралының төнчүзүнгө чедир улчуурунче чыгапкан.

Камгалал, Камгалакчы – Библияда «камгалал» деп сөс колдуунда Бурганның бир кижиге азы бүдүн чонга дузазын, дайзыннар, аарыг-аржык болгаш айыыл-халаптан адырлырын көргүзүп турар. Ынчангаш Бурганны болганчок-ла Камгалакчы деп адаар. Ынчаарга камгалал бачыттын эргезинден адырлырын болгаш мөңгө амыдыралдың хайыразын база көргүзөр. Чаа Чагыг-керээде Иисус Христос Камгалакчы деп адаткан, чүгө дээрге Ооң өлүмүн болгаш катап дирилгенин дамчыштыр улуска бачыт биле мөңгө өлүмдөн камгалал келген. Киж и ол камгалалды Христоска бүзүрелин дамчыштыр хүлээп аар.

Каргаары – Библияда каргаашкын Бурганның Бодунуң йөрөзшкенин дедир ап алганын көргүзүп турар, ынчангаш кижиниң чуртталгазы багай талаже өскерли бээр. Бир киж и өске кижини каргап турар болза, ол киж иже багай чүве кыйгырып турары ол-дур. Бир киж и Бурганны каргап турар болза, Ону бак сөглөп турары ол-дур. Чөптүг эвес каргаашкынны Бурган дыннанас (У. ч. 26:2). Чаа Чагыг-керээни ёзугаар, христианнар өске улусту-даа, Бурганны-даа каргаар эргези чок (Э. д. 3:17, 12:3; Ыд. бр. 108:17-20; Лк. 6:28; Иак. 3:9-10).

Кен чон – израильчилерниң Ханаанны эжелеп аарының бетинде анаа чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 15:19; 1 Хаан. 15:6; 1 Чыл. 2:55).

Кеш аары – эрте-бурунгу еврей «цараат» деп сөс элээн хөй янзы-бүрү кеш аарыгларын илередип турар. Эрги Чагыг-керээниң өсгөлдөлерин ёзугаар, ындыг аарыглардан качыгданп турар улус арыг эвес боор. Эске улус оларның аарыын чыпшырып албазын база оларга дегенин дамчыштыр чүдүлгө чаңчылы-биле арыг эвес апарбазын дээш, оларны улустан аңгылап, чоннуң турлаандан үндүр сывыгар турган. Аарыг улусту, чүглө бүрүнү-биле экирээр соонда, дедир кирип ап болур, а ону Бурганның бараалгакчызы херечилээр ужурлук турган (Лев. 13:45-46; Сан. 5:1-4; Лк. 5:12-13).

Киж и амытан Оғлу (*евр.* бен-адам, *арам.* бар-энош, *орус.* Сын Человеческий) – Эрги Чагыг-керээде Даниил медээчи «киж и амытан оғлу ышкаш бир-ле Киж и» бүгү өртемчейниң чагыркчызы болурун чугаалаан (Дан 7:13-14). Чаа Чагыг-керээде Иисустуң Бодунга хамаарыштыр ажыглап келген бо ады Ону ёзулук киж и кылдыр көргүсүшсаан, Бурганның медээчилериниң чугаалап келгени Камгалакчы база ол-дур дээрзин онзалап демдеглөп турар (Мф 8:20, 19:28; Мк 2:10; Аж.-ч. 7:56).

Килев, Бурганның килеңи (*орус.* гнев Божий) – Бурган улустуң бачыттарын чүүлзүмөс, оларның соо-биле шынгыы кеземче чедип кээп болур, а ооң сорулгазы – чөптүг чорукту катап тургузары болгаш бачыттыгларны багай оруктарындан чайлаар кылдыр бүзүредир. Киж и бүрүзү бачыт үүлгедип чоруур болганда, ол бодунче Бурганның килеңин чайлаш чок кыйгырар, ындыг-даа болза, киж и бүрүзү Христосту таварыштыр Бурган-биле эптежип ап болур (Рим. 5:9).

Китт чон – Кипр ортулук болгаш Чер ортузу далайның өске ортулуктарынын чурттакчыларының Эрги Чагыг-керээ үезинде еврей ады (Э. д. 10:4; Сан. 24:24; Иса. 23:1).

Корах (*орус.* Корей) – левит уктуг, Кохаттын төрөл бөлүүндөн Ицгарның оғлу. Израильчилерниң ээн кургаг ховуга чер кезип чораанының үезинде, Корах Моисей биле Ааронга удур тура халышкынны баштап, Дафан болгаш Авирон-биле

кады хөдөлгөн (Сан. 16:1-33). Бурган Коракты ооң талалакчылары-биле кады кезеткен – оларны чер ажырыпкан. Ынчалзажок Корактың үре-салгалы үзүл-бээн: ооң чамдык салгакчылары Иерусалимде Бурганның өргээзинге ыраажылар апарган (Ыд. ыр. 44:1).

Көдүрлүүшкүн ырызы – Иерусалимче болгаш Бурганның өргээзи турар дагже көдүрлүр үеде күүседир ыры (ыдыктыг ыры). Ындыг ырыларны аян-чорукчулар Иерусалимде шажынчы байырлалдарже бар чытгаш, орукка ырлап чораан; оон аңгыда ол ырылар Бурганның өргээзинге байырлалдыг мөгөйигниң кезээ болуп турган. Библияда «көдүрлүүшкүн ырызы» деп сөстөр чамдык ыдыктыг ырылар-ның аттарында таваржып турар (Ыд. ыр. 119 – 133).

Көжеге – Ужуражылга майгынында, а сөөлүндө – Бурганның өргээзинде Эң ыдыктыг черни Ыдыктыг черден аңгылап турар каас-коя көжеге (Хост. 26:31-33). Көжеге артынче чүгле дээди бараалгакчы, чылда чаңгыс катап – Арыглаашкын хүнүндө (Лев. 16 эге) кирип болур турган. Иисус Христостуң белдир-гышка өлүмүнүң үезинде бо көжеге узун дургаар ийи чара орлу берген (Мф. 27:51). Ол дээрге Христостуң Бодунуң өлүмү-биле Бурганның дээрде турар эң-не ыдыктыг черинче кирер органы кижилерге хайырлаанының демдээ болур (Евр. 10:19–20).

Көстүүшкүн (*орус.* видение) – кижиге дүжүнге азы экстазтыг байдалга турда кирер бир-ле көргөн чүүл азы болуушкун. Бурганның чорутканы, Эрги Чагыг-керээде тодаралып бижип турар көстүүшкүннернин хөй кезии Бурганның медээчиле-риниң номнарында таваржыр (Иса. 6:1-13; Иер. 1:11-19). Чаа Чагыг-керээнин номнарында Бурган көстүүшкүн дамчыштыр кижиниң мөргүлүнге харыылар азы даалгалар берип турар (Аж.-ч. 10:10, 16:9).

Кул-кадай (*орус.* наложница) – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке эр кижиге элээн каш кадайлыг турган, а ол ышкаш бодунуң кул херээженнерин база кадай кылдыр ап болур турган. Ынчалза-даа кул-кадайлары эезиниң хостуг төрүттүнгөн кадай-лары ышкаш эргелерлиг болбас ужурлуг. Бир эвес хостуг кадайының ажы-төлү чок болза, ол ашаанга бодунуң чалчазын кул-кадай кылдыр берип болур турган. Ындыг таварылгада чалчадан төрүттүнгөн ажы-төл ээ херээженниң ажы-төлү ышкаш бооп, хоойлу-дүрүм ёзугаар салгакчылар болур (Э. д. 16 эге).

Күгүр – белең кывыычал, чайынналдыр, ылгавырлыг чыт-биле кывар сарыг бүдүмел. Бурган Содом биле Гоморраже хып турар күгүрлүг чаъс чагдырыпкан, ынчан-гаш күгүр Ооң бачыт дээш кеземчезин символчудуп көргүзүп турар (Э. д. 19:24; Ыд. ыр. 10:6; Иез. 38:22; Ажыд. 20:10).

Кыргыжап демдектээри (*орус.* обрезание) – эр хиндиктиг улустуң Бурганга турас-кааттынганын херечилээр иудей ёзулал. Төрүттүнгенинден бээр сески хүнүндө оолдарның дотааның кыдыкы кезин демдектеп, кыргыжай кезер. Бо ёзулал Авраам биле Бурганның аразында керээниң демдээ бооп, ол үеден бээр Авраамның үре-салгалынын аразында непертээн (Э. д. 17 эге). «Кыргыжадып демдектетпээн улус» деп тодаралдылганы Библияда өске чоннарга, чижээлээрге, кыргыжап дем-дектээр чаңчылы чок филистимнерге хамаарыштыр ажыглап турар (1 Хаан. 14:6).

Кыры дурту (*орус.* локоть) – шенектен ортаакы салааның бажынга чедир хемчээл, чартык метрден арай-ла кыска.

Ладан – экзотиктиг үнүштүг кургадып каан чугу, ону өрттедирге, чаагай чыттыг ыш үнер. Ладан аар өртектиг турган. Ужуражылга майгынынга, а оон Иерусалимде Бурганның өргээзинге өргүл кылырының бир хевири ладан кыпсыры турган (Хост. 30:34; Лев. 2:1,15; Мф. 2:11; Ажыд. 8:14).

Левиафан – хананей мифологияда сугнуң күчүтөн моозу, хевир-дүрүзү чыланга дөмөй, чүгүлө хемчээли оранчок улуг. Иудейлерде Бурганның удурланыкчызынын символу болур (Ыд. ыр. 73:14, 103:26; Иса. 27:1). Ол моосту хүн туттуруушкунун болдуруттар күштүг деп санап турган. Иовтуң номуңун 40–41 эгелеринде улу азы крокодилге дөмөй амытанны Левиафан деп адап турар.

Левиттер – Левийниң үре-салгалы. Левий болза Иаковтуң он ийи оглунуң бирээзи база израиль чоннуң өндүр улуг өгбелериниң бирээзи болур (Э. д. 29:34). Левиттер үш төрөл бөлүккө: Гирсоннун, Кохаттың болгаш Мераринин салгакчыларына чарлыр (Лев. 6:16). Бурган левит Аароннуң үре-салгалын Бодунуң бараалгакчылары кылдыр, а өске левиттерни ыдыктыг өргээ-майгына ажылдап, бараалгакчыларга дузалаар кылдыр шилип алган. Левиттер Израильдиң ээлээн чери чок чаңгыс борбак аймаа турган (Ы. х. к. 18:2), чүгө дээрге оларнын ажыл-херээ – Ужура-жылганын майгынынга, а сөөлүндө Бурганның өргээзинге бараан болуру. Өске аймактан укталган еврейлерниң ындыг өргези чок турган. Оон аңгыда левиттер ыдыктыг хоойлуну өөренип, чон аразына башкылар бооп суртаалдап турганнар. Ээлээн чер орнунга левиттерниң өргезинге Израильдиң өске аймактарынын девискээрлеринге хоорайлар болгаш шөлдерни берген.

Лён – Чоокку Чөөн чүктө нептеренгей үнүш. Лённуң сыптарын чыып, сугга шыгыткаш, кургадып аар, оон ооң дырандыларын аңгылааш, удазыннар кылдыр шөйгөш, пөс аргыыр. Чуга лён пөстү анаа дүктөн улуг үнелиг деп санаар турган, чүгө дээрге ону бүдүрери берге болгаш изиг черге ону кедери таарымчалыг. Бурганның бараалгакчыларынын хевиниң чамдык кезектерин, Ужуражылга майгынын шывыгларына болгаш көжегезин лён пөс-биле даарап турган. Ол ышкаш чок апарган улустуң мага-бодун ораар турган. Лён удазыннардан чырыткыларның өзектерин кылып, хендирлер өрүүр (Хост. 26:1, 28:4-6; Иис. 2:6; У. ч. 31:13; Мф. 27:59; Ин. 19:40).

Ливан – израиль черниң соңгу чүгүндө турар, бодунуң пөштүг аргалары база суг баштары-биле алдаржаан сын (амгы үеде Ливан күрүне). Ол даглар далай деннелинден 3 000 м ажыг бедик, Чер ортузу далайның эринин кыды-биле Тирден Арвадка чедир 170 км шөйлүп чоруткан. Соломон хаан бодунуң ордузун болгаш Иерусалимде Бурганның өргээзин Ливанның аргаларынын пөштеринден база өске ыяштарындан туттуруп алган (Иис. 1:4; 3 Хаан. 5:6-10; Сол. ыр. 4:15; Иез. 17:3).

Лот – Авраамның дунмазы Аранның оглу (Э. д. 11:27). Лот Ханаан болгаш Египетче орукка Авраам-биле кады чораян (Э. д. 12:4-5). Олар хөй кодан мал-маганны апарган соонда, чарлып чорупкаш, аңгы чурттаар деп шийтпирлээннер (Э. д. 13 эге). Лот самыграаны-биле билдингир Содом хоорайга чурттай берген. Бурган ук хоорайны зууткаар деп баргаш, Лотту ооң дугайында Бодунуң төлээзин дамчыштыр сагындырыпкан. Содом өрттенир бетинде, Лот өг-бүлөзи-биле дезип үнгөн. Ол үеде кадайы дээрнин төлээзин тооп дыңнавайн, хая көрнүпкөш, дус адагаш бооп хуула берген. Лот ооң соонда кезек үеде Сигорга чурттап турган, а оон дагларда куйга ийи уруу-биле кады чурттай берген. Уруглары-биле хан холужуушкунуг харылзаанын түңнелинде Лоттуң ийи оглу төрүттүнгөн: моавтарнын өгбөзи апарган Моав биле аммон чоннуң адазы болган Бен-Амми (Э. д. 19:1-38; Лк. 17:28-29; 2 Пёт. 2:7-8).

Мадиян чон – Мадиян дээрге Авраамның ийиги кадайы Хеттураның оолдарынын бирээзи (Э. д. 25:1-4). Мадиянның үре-салгалын мадианнар дээр. Ол болза колдуунда амгы Акаба мугулдурнуң чөөн эрин дургаар ээн кургаг ховуга чурттап чораян көшкүн чон. Чамдыкта ол девискээрни Мадиян деп адаар. Мадияннар Авраамның өске оглу Измаилдиң база-ла көшкүн амыдырал тулуп чоруур үре-салгалы-биле төрөл харылзаалыг болганда, чамдык таварылгаларда «мадианнар»

болгаш «измаилчилер» деп сөстөр бот-боттарын солуп турар (Э. д. 37:25-28; Хост. 2:15-16; Башт. 6:1-6).

Манна – онза чем, израильчилерниң Египеттен хосталган соонда, ээн кургаг Си-най ховуга 40 чыл чер кезип келген үезинде, Бурганның оларга берип келгени «дээрден дүшкен тараа». Манна борбак болгаш кадыг ак тараажыгаштарга дөмей, ону быжырып азы хайындырып болур (Хост. 16:15-16, 31-35; Ыд. ыр. 77:24; Ин. 6:31-35).

Мария – Мариам деп эрте-бурунгу еврей аттың грек болгаш латин хевири. Библияда шак ыңдыг аттыг элээн каш кижичи бар. Оларның эң чугулалары бо-дур:

1. *Иисустуң иези Мария* – Иосиф-биле дүгдешкен арыг кыс тургаш, Мария Бурганның Гавриил дээр төлээзинден медээ алган: ол Бурганның Оглун божуу аар, аңаа Иисус деп ат тыпсыр (Лк. 1:26-56). Мария Бурганның күзел-соруун хүлээп алган, Иисустуң чер кырынга бүгү амыдыралының дургузунда Ооң чанынга чоруп, Ооң мөчөөн үезинде белдир-ыяштың чоогунга турган (Ин. 19:25-27). Иисустуң катап дирилгениниң соонда, Мария Ооң өөреникчилери-биле кады чаңгыс эп-сеткилдиг мөргүп чораан (Аж.-ч. 1:14).

2. *Мария Магдалина* – Магдала хоорайдан херээжен кижичи. Иисус Мариядан чеди букту үндүр сывырыптарга, ол Ооң талалакчызы апарган (Лк. 8:2). Мария чамдык өске херээженнер-биле кады Иисус болгаш Ооң өөреникчилери дээш сагыш човап, Иерусалимче оларны үдөп чораан. Иисусту хере шаап шаажылап турда база оон ажаап турда, база аңаа турган. Шаажылап соонда үшкү хүнде Мария Магдалина Ооң чевег-куюнга чедип келген. Катап дирилген Иисус аңаа бир дугаарында көзүлген (Ин. 20:1-2).

3. *Вифания чурттуг Мария* – Марфа биле Лазарның дунмазы. Кажан Марфа Иисусту болгаш Ооң өөреникчилерин бодунуң бажыңыңа хүлээп ап турда, Мария бажың ажылы кылыр хүлээлгелерин каапкаш, Иисустуң өөредин дыннап орган. Иисустуң өлүрүнүң бетинде Мария Ону улуг үнелиг чаагай чыттыг үс-биле чаап каан (Ин. 11:1-2, 12:3).

Медээчи, Бурганның медээчизи (*орус.* пророк) – Бурганның күзел-соруун чонга медеглээр ужурлуг, Ооң тускай кыйгырткан кижичи. Эрте-бурунгу үелерде медээчилерни өттүр көөр кижилер деп адаар турган (1 Хаан. 9:9). Бурган Бодунуң сөзүн улуска медээчилерни дамчыштыр чугаалап турган (Евр. 1:1). Чамдык медээчилерниң сөстери номнар кылдыр бижиттинген болгаш Эрги Чагыг-керээнин элээн улуг кезин тургузуп турар. Медээчилер Чаа Чагыг-керээнин үезинде база турган (Аж.-ч. 11:27-28, 13:1-3, 21:9).

Мелхиседек – Салимниң хааны болгаш Дээди Өрүкү Бурганның бараалгакчызы. Мелхиседек Авраамны алгап-йөрээген, а Авраам аңаа бодунуң олча-ажының оннун бир кезээн берген (Э. д. 14:17-20). Еврейлерге чагаада Христостуң Бурганга бараан болуушкунун Мелхиседектин бараан болуушкуну-биле дөмейлеп турар (Евр. 5:6, 7:1-17).

Мидия, мидийлер – амгы Иранның сонгу-барың талазынга турган күчүлүг күрүне. Б. э. чедир 612 чылда мидийлер Ассирияның найысылалы Ниневияны үрегдеп бузуп каапкан (Наум медээчинин номундан көр). Ооң соонда олар перстер-биле кады Персия империязының чагырыкчы аңгызын тургусканнар, ынчангаш ол күрүнең хоойлулары «перси-мидий хоойлулар» деп адатгынып турган. Александр Македонский Мидияны б. э. чедир 330 чылда чагырып алган, ооң соонда чурт Сирия-биле каттыжа берген, а оон Парфияның чагыргазының адаанч кирген (Эсф. 1:19; Дан. 8:20-21; Аж.-ч. 2:9).

Мирра – экзотиктиг үнүштүң чугундан кылган аар өртектиг, чаагай чыттыг үс. Ону эмнээшкинге (ооң иштинде аарбастадыр кылдыр) база кешке чаары-биле (ооң иштинде өлүг мага-ботту ажаарда) ажыглаар турган (Сол. ыр. 5:5; Мф. 2:11; Мк. 15:23).

Моав – Израильдин мурнуу-чөөн чүгүндө, Өлүг далайнын чөөн талазында бедик черлерлиг чурт. Дүрзү-бурганнарга мөгөөр моав чон Лот биле оон улуг уруунун хан холужуушкуннуг харылзаазындан тывылган (Э. д. 19:30-38). Моавтарнын кол бурганы Хамос болур. Израиль чоннун Ханаанче чоокшулап келгенинин эгезинде-ле, моавтар биле израильчилернин аразынга өжээннешкек чорук тургустунган (Сан. 25:1-3). Ол өжээннежишкин ужун израиль чонга моавтарны бодунун ниитилелинче хүлээп аарын хоруп каан (Ы. х. к. 23:3-5). Руф дугайында номда ол дүрүмнү чымчатканы илдең тускай таварылга бар. Моавтар израильчилернин дайзыннары боорга, Бурганның медээчилери оларны бо-ла буруудадыр турган (Соф. 2:8-11).

Моисей (*евр.* Мошэ) – израиль чоннун Египетке төрүттүнгөн өндүр улуг медээчизи, баштыңчызы болгаш хоойлу-дүрүм тургузукчузу. Моисей Левийнин аймаандан үнгөн, Мариам биле Аароннун дунмазы болур (Хост. 2:1-10, 6:14-27, 15:20). Моисей Бурганның айтышкыны-биле еврей чонну Египетке туттуруушкундан үндүргөн. Ол Бурганның азаан чери Ханаанче кирип шыдавайн, чок апарган, ынчалза-даа ону ырактан көрүп шыдаан (Сан. 20:12; Ы. х. к. 34:4). Иудейлерге Моисей Израильдин эн улуг медээчизи болгаш бүзүрел талазы-биле башкызы бооп кезээ шагда арткан. Иудей чаңчыл ёзугаар «Беш ном» азы «Моисейнин хоойлузу» ооң бижээн номнары болур.

Молох – аммоннарнын кол бурганы, Милхом деп база адаар. Молокка мөгөйгеш, улус аңаа боттарынын ажы-төлүн безин өргүп турган. Ындыг чорукка Бурган шынгы хоруг кылып каан турбуже, израильчилер база уруг-дарыын Молокка Иерусалимден ырак эвес Бен-Энном шынаазынга чаңгыс эвес удаа өргүп турган (Лев. 18:21, 20:2-5; 3 Хаан. 11:7; Иер. 32:35).

Мөңгө амыдырал – Библияда чер кырынга мөңгө амыдыраарын эвес, а Бурган-биле харылзаалыг бооп, Ооң-биле мөңгөде кады турарын ынча деп адаар, чүге дээрге мөңгө амыдыралдын үнер дөзү – Бурган. Мөңгө амыдыралдын хайыразын кижини Христоска бүзүрели дээш бо делегейге-ле, чок апаарынын бетинде-ле, ап ап болур (Ин. 3:16), ынчалза-даа мөңгө амыдырал өлүглернин катап дирилгениниң база Бурганның чагыра бергенинин соонда бүрүн долу апаар (1 Фесс. 4:16-17).

Мөргүл, мөргүүрү (*орус.* молитва) – кижиниң Бурган-биле чугаазы азы харылзаажылгазы. Мөргүлүнге кижини Бурганын алдаржыдар, Аңаа өөрүп четтиргенин илередир, бодунун бачыгтарын миннир, Оон дуза дилээр болгаш оон-даа өске. Номдан номчуп турар азы сактып алган аайы-биле катаптап турар мөргүл эвес, а бодунун сөстери-биле мөргүл Библияда болганчок-ла таваржыр. Ыдыктыг ырылар ному хөй кезинде кижилернин хуузунда-даа, хөй-ниитиниң Бурганга бараалгаашкынының-даа үезинде номчуп база күүседип турганы янзы-бүрү мөргүлдөр чындызы болур.

Мыйыс эдиски (*евр.* шофар) – кошкар мыйызындан кылган хөгжүм херексели, оон труба үнүн сагындырар дыңзыг үн үндүрер. Эдиски үнүн дүвүрээзин медээзи бээрде, а ол ыш-каш шеригни тулчуушкунче кыйгырар дээнде ажыглаар (Хост. 19:19; Иис. 6:4).

Назорей – бодун бүрүнү-биле Бурганга бараан боорунга бараалгаткан киж. Назорейлер арага болгаш өске-даа эзиртир суксуннар ишпес, бажын таартпас, салын чүлүвес, а ол ышкаш өлүг мага-ботче, төрелиниң-даа болза, чагдавас деп азаашкын берген улус болур (Сан. 6:1-21). А бир эвес назорей чанынга турда, бир киж чок апарган болза, чеди хонук дургузунда назорей арыг эвес деп санаттырар, а оон бодунуң Бурганга бараан болган хуусаазын катап эгелээр ужурулуг, чүге дээрге биеэги хуусаа бужартаан кылдыр санаттырар. Бодунуң азаашкынын хуусаазы эрте бээрге, назорей өргүлдер салыр, а бажының дүгүн Ужуражылга майгынынче (азы Бурганнын өргээзинче) кирер черниң мурнунга чүлүп кааптар турган. Ындыг бараан болушкун назорейниң бодунуң бергени азы, Самсон-биле таварылгада ышкаш, ол төрүтгүнерге, ада-иезинин бергени даңгырактын түңнели бооп болур (Башт. 13:5, 7). Ажыл-чорудулга номунда бир таварылгада, кажан Павел Иерусалимче чедип келгенде, Иаков аңаа дөрт кижиниң назорейжи азаашкыны төнүп турда, оларнын өргүлдер дээш чарыгдалдарын төлөп бээрин саналдап турар чадавас (Аж.-ч. 21:23-24).

Нард – Гималайларда өзүп үнүп турар экзотиктиг үнүштен кылган аар өртектиг чаагай чыттыг үс. Ону эмнээшкинге, мага-ботка сиңирип чаары-биле, база киж ажаарда, мага-ботту чаарда ажыглаар. Өске бүдүмелдер-биле холаан нарды алебастр саваларга садып турган (Сол. ыр. 1:11; 4:13; Мк. 14:3).

Негев – Израильдин мурнуу чүгүндө (Иуданың аймааның черинде) ээн кургаг ховунуң ады.

Нееман – арамей хаанның шериг баштыңчызы. Ол кеш аары-биле аарый бээрге, Элисей медээчи ону экиртип каан (4 Хаан. 5:1-14; Лк. 4:27).

Неффалим (*евр.* Нафтали) – Иаковтуң алдыгы оглу, Израильдин он ийи аймааның бирээзи оон укталган (Э. д. 30:7-8, 49:21; Сан. 1:42-43). Неффалим Галилея хөлүнүң кыдыында, Завулоннуң аймааның черлериниң чанында Израильдин сонгу девискээрлерин ээлээр кылдыр алган (Иис. 19:32-39). Неффалимнин уресалгалын ассирийлер туттуруушкунче апарган (4 Хаан. 15:29), ыңчаарга Исайя болгаш Иезекиил медээчилер ол аймактын келир үеде чаа йөрээшкын алырын чугаалап турганнар (Иса. 9:1; Иез. 48:3).

Ниневия – израильчилер-биле дайылдажып чораан күчүлүг болгаш каржы-дошкун Ассирия күрүнениң найысылалы. Бурган ынаар Иона медээчини чоруткан: Иона бачытка туттурган чурттакчыларга, бир эвес олар бачыдын билинмес болза, узуткаттырар дээрзин меделгээр ужурулуг турган. Ионаның сурталынын соонда Ниневияның чурттакчылары бачыдын миннирге, Бурган оларны өршээген. Хей чылдар эрткенде, б. э. ч. 612 чылда мидийлер бо хоорайны эжелеп алгаш, үрегдеп бузуп каапкан (Иона 1:2, 3:2-10; Наум 1:8; Мф 12:41).

Ной (*евр.* Ноах) – Сифтин үре-салгалы, Ламехтин оглу, Сим, Иафет болгаш Хаамнын адазы. Бурун шагда Бурган дың чаңгыс чөптүг-шынныг Нойну, оон өг-бүлөзи-биле кады база дириг амытаннарнын төлээлекчилерин кадагалап арттыргаш, бачытты киж төрөлгетени болгаш кургаг черде чурттап чоруур бүгү чүвени узуткап каар деп шийтпирлээн (Э. д. 6 – 9 эгелер). Ной Бурганнын айтышкыны-биле улуг бажың-хеме тудуп алгаш, ынаар бодунуң өг-бүлөзи болгаш дириг амытаннар-биле кады кире бээрге, бүгү делегейге үер халавы эгелээн. Чүгле Нойнуң өг-бүлөзи камгалал алган, чаа киж төрөлгетен оон укталган (Иез. 14:14, 20; Мф 24:37-38; 1 Пет. 3:20; 2 Пет. 2:5).

Ном-хоойлу тайылбырлакчызы (*орус.* книжник, законник) – Бурганнын хоойлун (Ыдыктыг Бижилгелерни) шинчилээр, тайылбырлаар база чара бижиир эртемден киж. Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра иудейлерге, Вавилонга

туттуруушкундан ээп келген соонда, Дээрги-Чаяакчыга шын мөгөйигже эглиринге дузалаан кижилерниң бирээзи турган (Неем. 8:1). Чаа Чагыг-керээде ном-хоойлу тайылбырлакчыларының элээн хөйү дээди иудей Чөвүлелдин кижигүннери болуп, чоннуң эн чугула херектерин шиитпирлеп турган. Бурганның айтышкыннарын сагыыр талазы-биле хоойлу-дүрүмнер херек кырында иудейлерге эн аар-берге үүрге-чүк апарган төлээде, Иисус ном-хоойлу тайылбырлакчыларын сойгалап турган (Лк. 11:45-54).

Олива ыяжы – израиль черде калбаа-биле өзүп үнген мөңгө ногаан ыяш, 10 метр чедир бедип боор. Чимизи – оливкалар (маслиналар). Бышкан оливкалардан үс сыскырып, ону чемге ажыглаар, чагдынар база чырыткылар кыпсырда ажыглаар (Башт. 9:8-9; Рим. 11:17).

Олива үзү (орус. елей) – оливкаларны сыскыргаш, бүдүрер үс. Эрте-бурунгу Израилге олива үзүн дыка ажыглаар турган: чырыткыларга кывар чүүл кылдыр, балыглар болгаш кеш аарыгларын эмнээрде. Бай-шыдалдыг улус эн эки сорттуг үстү боттарының кешин ажаарда ажыглаар. Чамдыкта ындыг үстү чаагай чытгы чүүдлер-биле холааш, кеш биле баш дүгүн чаар турган. Ол ышкаш хаанның, Бурганның бараалгакчызы азы медээчизин шилип ап турда, үстү ол кижиниң бажыңче кудар (Лев. 8:10-12; 1 Хаан. 10:1), оон ыңай ыдыктыг эдилелдерже, чүдүлге талазы-биле арыг болзун дээш, кудар (Хост. 40:9). Оон ангыда олива үзүн Бурганга бараан болур үеде, Ужуражылга майгынының, а оон Бурганның өргээзиниң чырыткызынга кывар чүүл кылдыр ажыглап (Хост. 25:37), а ол ышкаш далган-тараа өргүлүңге холуп турган (Лев. 2:1).

Оннуң бир кезээ – бир-ле кижиниң Дээрги-Чаяакчыга берип турганы дүжүттүң-даа, мал-маганның-даа оннуң бир кезээ (Лев 27:30-33; Сан 18:21, 24). Дүжүттүн оннуң бир кезээн чүве шыгжаар черлерже чый салып тургаш, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге бээр. Бир эвес кижилер левиттерге мал-маганын бээрин күзевээн таварылгада, ону садып алып ужурлуг, өскээр чугаалаарга, оларга малдың өртөөңге деңнежир түннү төлеп бээр. Иисус Христостуң үезинде фарисейлер оннуң бир кезээниң дугайында айтышкынны ажык-орулганың бүгү хевирлеринче делгемчидипкеннер (Мф. 23:23; Лк. 11:42, 18:12).

Он-хоорай (грек. Декаполис, орус. Десятиградие) – Иисус Христостуң үезинде Галилея хөлүнүң чөөн талазында турар эн чугула он хоорайның эвилели база ол кезек девискээрниң ады. Он-хоорайның чурттакчыларының хөй кезии еврейлер эвес, өске чоннардан укталган улус турган.

Өлүглер аразындан дирлири – өлүм соонда чаартынган мага-боттуг чаа амыдырал. Чаа Чагыг-керээниң үезинде хөй иудейлер бүгү улус (чөптүг-шынныглар-даа, бачыттыглар-даа), Бурганның мурнунга турар дээш, сөөлгү хүнде катап дирлир деп бүзүрээр турган (Дан. 12:2). Ооң кадында чүгле чөптүг-шынныг улуска чаартынган мага-боттуг мөңгө амыдыралды хайырлаар. Иисустуң мөчөөн улусту катап диргизип, оларны чер кырынга амыдыралче ээлдирип турганы Ооң кайгамчык чүүлдериниң эн өндүр улуу болур (Мк. 5:41-42; Лк. 7:11-15; Ин. 11:43-44). Ооң Бодунуң катап дирлири дээрге чер-делегейге хилинчек, аарыг-аржык, өлүм долган амыдыралче түр када эглири эвес, а ында оон ыңай өлүм чок чаа делегейниң тыптып келири болур. Христостуң катап дирилгени – үениң төнчүзүндө болур бүгү-ниити катап дирлишкынниң эгези (1 Кор. 15 эге).

Өөреникчилер – Чаа Чагыг-керээде чүдүлге-сүзүк талазы-биле башкының, хамыктын мурнунда, Иисус Христостуң талалакчылары. Христос Бодунуң эн чоок он ийи өөреникчизин (элчиннерни) Буянның Медээни суртаалдаары-биле шилип алган, а сөөлзүредир чеден өөреникчини база. Христиан ниитилелдин бүгү кижигүннерин база Иисустуң өөреникчилери деп адаар.

ӨРГҮЛ – еврейлер Бурганга колдуунда-ла мал-маганны, куштарны азы үнүш-дүжүттү эккеп өргүп турган. Өргүлдүң кол хевирлери Левит деп номда тодараттынып бижитгинген:

бүрүн өрттедир өргүл – ооң кандыг-даа кезин чивейн, бүдүнгө өрттедип өргүүр турган, а өске өргүлдерниң кезик-чамдыын азы бүрүнү-биле эккеп салган кижиге боду азы Бурганның бараалгакчызы чиир турган (Лев. 1:1-17, 6:8-13);

далган-тараа өргүлү – ону янзы-бүрү быжырган хевирлерлиг кылдыр база олива үзү-биле холааш, эккеп болур турган (Лев. 2:1-16, 6:14-23);

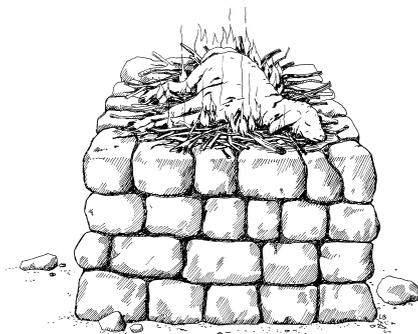
эп-найырал өргүлү – ону Бурганның ачы-буяны дээш, Аңаа өөрүп четтириишкин илередири-биле эккеп турган (Лев. 3:1-17, 7:11-21);

бачыт дээш өргүл – чоннуң аңгы-аңгы бөлүктөринден улуска боттарынын бачыттары дээш өргүлдү бай-шыдалын барымдаалап, дөмей эвес хемчээлдиг кылдыр эккээрин чөпшээрээн турган (Лев. 4:1–5:13, 6:24-30);

кем-буруу дээш өргүл – Бурганга азы өске-бир кижиге бодунуң кем-буруузу-биле чедирген когаралының орнун тургузары (Лев. 5:14–6:7, 7:1-10).

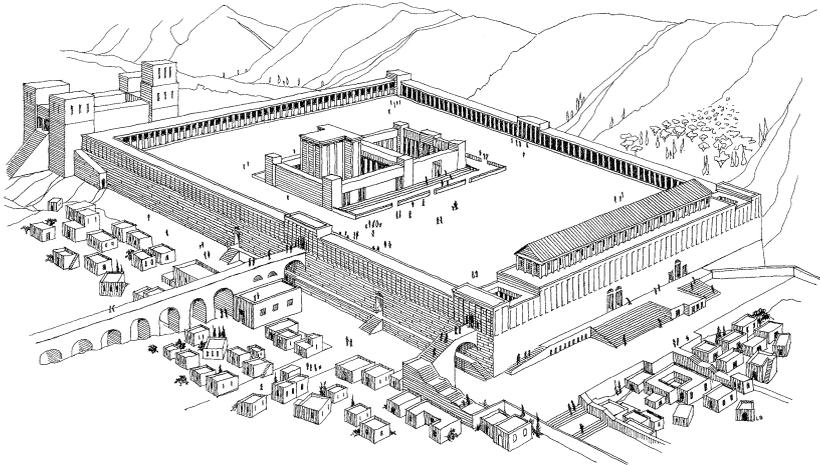
Өргүлдүң өске хевирлери база турган, чижээлээрге, хүннээшкин өргүлү, сактыышкын өргүлү (Сан. 5:15, 18) болгаш о.ө.

Өргүл салыр бедигээш (орус. жертвенник) – даштан кылган онзагай тудуг аймаа, аңаа еврейлер Бурганга өргүлүн (колдуунда-ла мал-маганны, куштарны азы үнүш-дүжүттү) өрттедип турган. Соломон хаанның үезинде эгелээш, Бурганга өргүл салыр кара чаңгыс чер Ооң Иерусалимде өргээзинге турган.

Өргээ, Бурганның өргээзи (орус. храм) – Бурганга бараан болуушкуннуң ыдыктыг оран-савазы. Соломон хаан Бурганның өргээзин Иерусалимге тудуп тургускан соонда, ол оран-сава Ужуражылга майгынынын орнун ээлей бергеш, Израильде Бурганга бараан болуп, мөгөөр болгаш өргүл кылыр чаңгыс-ла төп чер апарган. Аңаа Бурганның бараалгакчылары чүдүлгө ёзулалдарын күүседип, Бурганга өргүлдү кылып турган. Бурганның өргээзиниң тудууларының кол оран-савазын Ыдыктыг чер дээр, а иштинде – Эң ыдыктыг өрээл, аңаа ыдыктыг аптара турган. Ол өрээлче чүглө дээди бараалгакчы, Бурганга тускай бараан болуушкун кылырда, чылда чаңгыс катап кирип болур. Бурганның өргээзиниң бажыңынын иштинче анаа израильчилер кирип болбас – олар Бурганга өргээниң мурнунда шөлдөргө мөгөйип турган. Соломоннуң туттуруп кааны Бурганның өргээзин б. э. ч. 587/586 чылда вавилон аг-шериг үредеп каан. Бурганның ийги өргээзин б. э. ч. VI чүс чылдың төнчүзүндө туттуруушкундан хосталып, ээп чанып келген еврейлер туткан, оларны Давид хаанның Зоровавел дээр салгакчызы удуртуп,

Аггей болгаш Захария медээчилер деткип турган. А хөй чылдар эрткенде, Ирод хаан Бурганнын өргээзиниң девискээрин алгыдып, эде тургузуп каан. Ол өргээни бистиң эраның 70 чылында рим аг-шериг шуут үрөп-бузуп каан. Ол черде ам Иерусалимде Аль-Акса деп мечеть (мусульман хүрээ) турар.

Өске чоннар улузу (*орус. язычники*) – иудейлерниң билишкени-биле Бурганнын шилип алган чонунга хамаарышпас, олардан аңгы шажын-чүдүлгелиг улус. Иудейлер оларны арыг эвес деп санап, аралажып харылзашпазын кызып турган.

Палестина – Ханаанның азы израиль черниң аттарының бирээзи. «Палестина» деп ат Ханаанга келгеш, Чер ортузу далайнын мурнуу-барыын эрик кыдыын б. э. чедир XII в. эгелеп чурттай берген филистимнер (пелешет) дээр чондан укталган. Ханаанның Чер ортузу далай эрин, ооң иштики девискээрлеринге көөрдө, эки билир гректер Филистия (ол үенин грек адалгазы-биле – Палестина) деп адап, бүгү чуртка нептередипкенер. Б. э. 132–135 чылдарда Палестина деп ат амгы Израильди, Иордания, Ливан болгаш Сирияның кезектерин кирип турар Иудея деп рим можунуң албан ёзузу-биле ады апарган. Библияда «Палестина» деп ат таварышпайн турар.

Персия – Вавилон империязын солуп келген, хемчээли оон улуг, күчүлүг империя. Персия Грециядан Египет болгаш Төп Азияга чедир черлерни, израиль черни база эжелеп алган. Чамдыкта ону Перси-Мидий империя дээр, чүгө дээрге мидийлер Персияга ийги чагырыкчы чон турган. А Персияның хоойлуларын «перси-мидий хоойлулар» азы «мидийлер биле перстерниң хоойлулары» деп адаар турган (Эсф. 1:19; Дан. 6:8).

Понтий Пилат – Иудеяның Римден томуйлаан тус чер чагырыкчызы (б.э. 26-36 чч.). Ону император Тиверий олурткан. Пилат Иудеяда рим аг-шеригни башкарып, Бурганнын дээди бараалгакчыларын томуйлап база чугула шийткел айтырыгларын шийтпирлеп турган. Еврей төөгүчүлерниң херечилеп турары-биле, Пилат каржы-дошкун, туразы улуг кижичораан, ол еврейлер болгаш самарийлерге хөй хораны чедирген (Мф. 27:2; Аж.-ч. 13:28).

Прозелит – дүрзү-бурганнарга чүдүп чораан, ооң соонда иудей чүдүлгени бүрүнү-биле хүлээп алгаш, кыртыжап демдектеттирип алган кижичораан (Аж.-ч. 2:11, 6:5, 13:43).

Раав — Ханаанны чаалап ап тура, израильчилерниң эң баштай эжелеп алганы Иерихон хоорайга чурттап турган самыын-садар херээжен. Раав израиль хайгылчыларны бодунуң бажыңыңа чажырыпкан, ол дээш Раавты оон төрөлдер-и-биле кады израильчилер, хоорайны эжелеп алгаш, дириг арттырып кааннар (Иис. 2:1-21; 6:22-24). Ынчан Раав израиль чонга каттыжа берген, оон уре-салгалыңың аразыңа Давид хаан турган. Чаа Чагыг-керээде Раавты Иисус Христостун төрөл салгалында айтып турар (Мф. 1:5). Элчиннерниң чагааларында Раавты бүзүрелдиң үлегер-чижээ кылдыр көргүскен (Иак. 2:25; Евр. 11:31).

Рахил — арамей Лаванның хеймер кызы (Лаван дээрге Авраамның дунмазы болур Нахорнуң уйнуу). Бодунуң угбазы Лия-биле кады Рахил Иаковтуң ийи кадайының бирээзи, ынак кадайы апарган. Ону кадай кылдыр алыр дээш, Иаков Лаванга 14 чыл дургузунда ажылдап берген (Э. д. 29:16-31). Лия-биле деңнээрге, ол үр үеде төлденмээн. Элээн каш чыл манаашкын соонда, Рахил Иосифти, а оон Вениаминни божуп берген. Вениаминни божуп чыда, Рахил чок болган (Э. д. 30:22-24, 35:16-20). Оон адын бүгү еврей иелерни көргүскен символ кылдыр ажыглап турар (Иер. 31:15; Мф. 2:18).

Ревекка — Батуилдин уруу, Лаванның дунмазы. Исаактың кадайы болгаш Исав биле Иаков деп ийистерниң иези. Ревекка Иаковка артык ынак болгаш, акызы Исавка көрдүнгөн йөрөөшкинин меге арга-биле алырыңа дузалашкан (Э. д. 24 эге, 27 эге; Рим. 9:10).

Рефа улус — Ханаанга израильчилер кээр бетинде чурттап чораан кайгамчык улуг-шыгарак мага-боттук аймак-чон. Бо-ла еврей сөс-биле («рефаим») Эрги Чагыг-керээде мөчөөн улустун өлүглөр оранында чурттап турар сүнесиннерин адап турар.

Рим — Чаа Чагыг-керээде тодарадып бижээн үеде, Рим хоорай Чер ортузу далайны долгандыр дыка хөй чурттарны, оон иштинде Израильди, чагырып алгаш, императорга баштаткан аажок улуг күрүнениң найысылалы апарган. Израильге, Римге чагырткан өске-даа чурттарга дег, римчилер боттаргының шерин тудуп, кандыг-даа удурланышкынны каржызы-биле базып турганнар. Ооң-биле кады римчилер империяга хамааржыр черлерниң экономиказын сайзырадып, культурулуг харыл-зааларын делгемчидеп турган. Римниң хамааттылары (оон иштинде Павел элчин) империяның бүгү девискээринге онза эргелерни эдилээр турган: чижээлээрге, оларны император боду шийтсин деп судка негеп болур (Аж.-ч. 25:11, 28:14—16; Рим. 1:7).

Саддукейлер — Иисус Христостун үезинде иудейлерниң фарисейлерге удурланыш-как шажынчы болгаш политиктиг бөлүү. Олар Бурганнын шийткелинин хунүнде өлгеннерниң катап дирлиринге бүзүрөвөс база Ыдыктыг Бижилге кылдыр чүгле Моисейниң Беш номун хүлээп көөр турган. Дыка хөй саддукейлер Бурганнын бараалгакчылары турган болгаш, оларның бай-шыырак кижилер аразыңга салдары улуг турган (Мф. 22:23; Аж.-ч. 4:1, 5:17, 23:6-8).

Салим — ол болза Иерусалим хоорайның өске ады бооп чадавас. Эге дөс номун ёзу-гар, эрте-бурун шагда ол хоорайга Мелхиседек хаан чагырып чораан (Э. д. 14:18; Ыд. ыр. 75:3; Евр. 7:1). Ол ышкаш Иоанн Медеглекчиниң улусту сугже суп турган чериниң ады (Ин. 3:23).

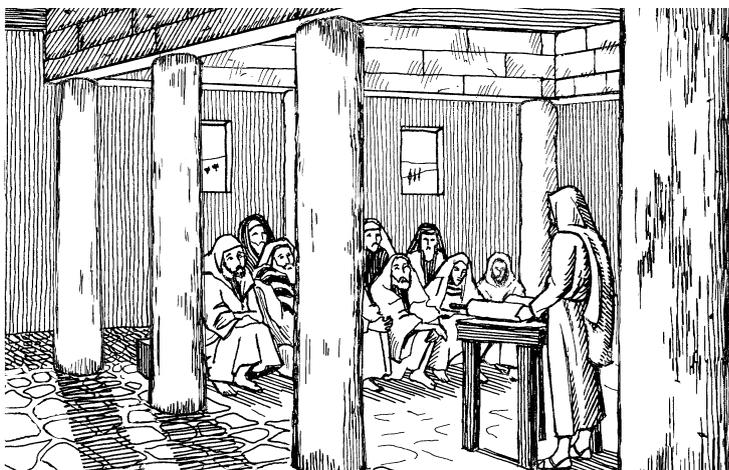
Самария (евр. Шомрон) — израиль черниң ортаа кезинде, Иудеяның сонгу талазында, а Галилеяның мурнуу талазында чыдар чер. Б. э. чедир 885—874 чылдарда хааннап турган Омриниң чагыргазындан эгелеп, бүгү Израильди (Сонгу күрүнени) Самария деп адай берген, чүге дээрге күрүнениң чаа найысылалы база ыңдыг аттыг турган (3 Хаан. 16:23-24). Ол күрүне 6. э. чедир 722 чылда буураан соонда, Ассирия империязының санынче кирген. Ассирия ынаар өске чурттардан көшкен улусту чорудупкан. Чуртка арткан еврейлерниң болгаш шак ол көшкен

улустун салгалын самарийлер деп адай берген (4 Хаан 17:24-34). Иудейлер ыш-каш, самарийлер Моисейниң хоойлузун сагып турган, ынчалза-даа хөй чүвени өскээр билип, чижээлээрге, Бурганга Иерусалимге эвес, а Гаризим дагга мөгөөр турганнар. Иудейлер болгаш самарийлер бот-боттарын алыс шын чүдүлгеден ойталаан деп санап, аразында харылзашпазын оралдажып турганнар (Лк 10:33-35; Ин. 4:9). Чаа Чагыг-керээде иудейлерниң соонда Буянныг Медээни хүлээп алган баштайгы улустарның бирээзи самарийлер болган. Христиан Стефанның хилинчек көрүп өлгениниң соонда, Иисус Христостун хөй өөреникчилери Самарияже чоруй баргаш, аңаа суртаалдап турганнар (Аж.-ч. 8:1-25). Ынчалдыр Самарияның девискээринге баштайгы христиан ниитилелдер элээн эрте тургустунган. Рим чагырга үзинде, II векте ол девискээрге Иудея болгаш Галилея-биле кады «Палестина» дээр атты берген.

Самуил (*евр.* Шмуел) – Эфремниң черинден Анна биле Элкананың оглу. Эрги Чагыг-керээ эзугаар (1 Чыл. 6:27-34), оларның өг-бүлөзи левит улус турган. Авазы Самуилди Бурганга бараалгадып, Силомда Бурганның ыдыктыг черинде дээди бараалгакчы Илийге берипкен. Самуил Израильдин өндүр улуг медээчи болгаш сөөлгү баштыңчызы апарган (1 Хаан. 1–19 эгелер; Евр. 11:32). Ол Сауду, а ооң соонда Давидти хаан кылдыр шилип чагган. Еврей чаңчыл эзугаар, Хаанныг чагырганың баштайгы ийи номун «Самуилдин номнары» деп адаар.

Сарра – Авраамның кадайы (Э. д. 11:29-30). Ол Авраамның кады азыраан кыс дунмазы, оларның адазы Фарраның өске кадайындан уруу турган (Э. д. 20:12). Баштай ол Сара деп аттыг турган, а оон Бурган ону йөрээгеш, аңаа чаа ат тывыскан – Сарра (Э. д. 17:15). Черлер кезириниң бүгү аар-бергезин Сарра Авраам-биле үлежи, Бурганга шынчы бооп, Ооң азаашкыннарының бүдерин манап чораан. Бүгү назынында Сарра ажы-төл чок бооп арткаш, чүгле чөнээн назынында кайгамчык арга-биле Авраамга Исаак деп оолду божуп берген (Э. д. 18:10-11, 21:2-3). Чаа Чагыг-керээде Сарра бүзүрелдин болгаш дыңнагыр чорукун үлегер-чижээ кылдыр демдеглеткен (1 Пет. 3:6; Рим. 4:19, 9:9; Евр. 11:11).

Синагога – иудейлерниң Бурганга мөгөөри-биле база ыдыктыг хоойлуну өөренири-биле чыглыр чери. Синагогалар Вавилонга туттуруушкун үзинде тыптып эгелээн, а оон, иудейлерниң израиль черже элип келгениниң соонда, чер болганга

нептерей бергеннер. Синагогага чыыш үезинде анаа киржикчилер Ыдыктыг Бижилгеден үзүндүнү номчуп, а оон чыылганнарга номчаан чүүлүн тайылбырлап азы өөредиг берип болур турган. Синагогаларга, Бурганнын өргээзинден ылгап, өргүдлер кылбас. Иудейлер чурттаан хоорайларнын барык шуптузуунда эвээш дээрге бир синагога бар боор (Лк. 4:16-21; Аж.-ч. 13:14).

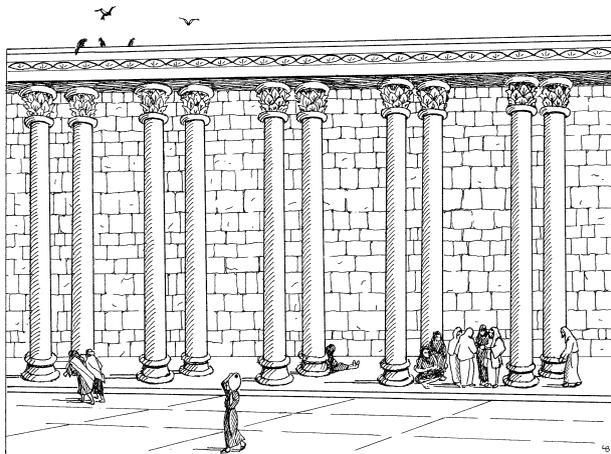
Синай даг – Египеттин чөөн чүгүндө Синай чартык ортулукта турар даг. Ол дагга Дээрги-Чаяакчы Моисейге көстүп келгеш, израиль чонга Бодунуң хоойлузун берген. Ол-ла дагга Дээрги-Чаяакчы Илия медээчиге көстүп келген. Ол дагны Хорив деп база адаар турган (Хост. 19 эге; 3 Хаан. 19:8-18; Гал. 4:24-25).

Сион (евр. Цион) – Иерусалим хоорайда Бурганның өргээзи турган дагнын ады. Бурган шак ол черни иудейлер Аңаа мөгөйзин дээш шилип алган (Ыд. ыр. 131:13). Иерусалим хоорайны Библияда чамдыкта «Сион-кыс» деп ойзу адап турар (Ыд. ыр. 9:15; Иса. 37:22).

Содом биле Гоморра – Ханаанның эрте-бурунгу ийи хоорайы. Бурган ол хоорайларны чурттакчыларының хай-бачыды дээш дээрден от-биле өрттедикен (Э. д. 19 эге; Мк. 6:11).

Соломон (евр. Шломо) – Давид хаанның салгакчызы, б. э. чедир X чүс чыл үезинде хааннап чораан. Ол болза Бурганның аңаа хайырлааны өндүр улуг мерген угааны болгаш байлакшылы-биле Чоокку Чөөн чүкке алдаржаан кижиге турган (3 Хаан. 4:29-34). Ол Иерусалимге Бурганның бирги өргээзин туткан (3 Хаан. 6 эге). Соломоннун чагыргазының үезинде Израиль күчү-күштүг, ат-алдарлыг апарган. Бурганның азаашкынын ёзугаар, Соломоннун чагыргазы амыр-тайбың, шөлзөн эрткен. Оон-биле кады ол үндүрүглерни, шерининиң санын, а ол ышкаш кадайларының база кул-кадайларының санын өстүрген. Чуртталгазының төнчүзүндө Соломон кадайларының салдары-биле өске бурганнарга база бараан болуп эгелзэн. Ол дээш кеземче кылдыр Соломоннун өлүмүнүн соонда Дээрги-Чаяакчы Израильдин ийи чарлы бээрин болдурган (3 Хаан. 11:1-13). Соломоннун ады-биле Эрги Чагыг-керээниң чамдык номнарны холбаштырып турар: Угаадыглар чугаалар, Суртаалчының ному, Соломоннун өндүр-бедик ырызы.

Соломоннун серизи – Иерусалимде Бурганның өргээзиниң чөөн талакы кыдыын дургаар Улуг Ирод хаанның туттуруп кааны серилиг колоннада (Ин. 10:23; Аж.-ч. 5:12).

Сугже суктурары (*грек.* баптисмос, *орус.* крещение) – бо ёзулалды эртип турар кижини сугже хензиг өйдө шымындыр сугар. Сугже суктуруп, ыдыктаар ёзулалды эрткен кижиниң үндезини-биле чаарттынып, чаа амыдыралче катап төрүттүнөринин база бачыгтан ойталааш, Бурганче эглип кээриниң символ-демдээ. Сөөлзуредир Иисус Христостун өлүмүнге база катап дирилгенинге бүзүрелдин символу апарган. «Сүлдеже суктурары» деп сөстөр көжүргөн утказы-биле Ыдыктыг Сүлдениң кижиге бадып кээрин көргүзүп турар (Мк 1:5-12; Аж.-ч. 10:47; Рим. 6:3-4).

Сүлде (*евр.* руах, *грек.* пнеума, *орус.* дух) – еврей «руах» болгаш грек «пнеума» деп сөстөр «тыныш, эзин, сүлде» деп уткаларлыг.

1. *Бурганның Сүлдези* – амылыг бүгү чүвени деткип турар чаякчы күш. Оон аңгыда Сүлде кижиге угаап билишкинни берип, ону салым-чаянныг болгаш салымныг кылдыр чаяп турар. Израильдиң баштыңчыларын, медээчилерин болгаш хааннарын Бурганның Сүлдези онзагай бараан болушкунче кыйгырып турган. Бурганның Сүлдези чамдык кижилерге азы бөлүк кижилерге бадып кээп, оларга өттүр билип медеглээр чаянны хайырлап турган (Сан. 11:25, 24:2; 1 Хаан. 10:10). Ол Сүлдени Библияда Дээрги-Чаякчының Сүлдези, Ыдыктыг Сүлде деп база адаан. Луканың бижээни Буянынг Медээни ёзугаар, Иисустун боттанганы черде ада кижинин киржилгези чокка, чүгле Ыдыктыг Сүлдениң салдары-биле болган (Лк. 1:35). Ыдыктыг Сүлде Иисусче, Ол сугже суктуруп турда, онза арга-биле бадып келген (Лк. 3:22). Ол ышкаш элчиннерже база, Иисустун оларга азааны дег, Беженги хуннүн байырлалында бадып келген (Аж.-ч. 2:1-13). Ыдыктыг Сүлдени дамчыштыр кижиге чаа амыдыралче катап төрүттүнүп, Бурганның ажы-төлү кылдыр Аңаа азырадып алыр. Сүлде бүзүрөөн улуска христиан ниитилелге бараан боору-биле ачы-буянынг белектерин хайырлаар (1 Кор. 12, 14 эгелер).

2. «Сүлде» деп сөс дээрнiң төлээлери болгаш буткарга хамаарыштыр база ажыглаттынар (Аж.-ч. 23:8; 2 Кор. 11:4; 1 Тим. 4:1; Евр. 1:14).

3. Ол ышкаш «сүлде» деп сөс кижиниң сеткил-сагыжын азы сүнезинин көргүзөр (Мк. 14:38; 1 Кор. 2:11; Евр. 4:12).

Сэла – Ыдыктыг ырыларда таваржып турар еврей сөс, номчуурда үзүктелиишкинни көргүскен чадавас (Ыд. ыр. 3:3,5,9).

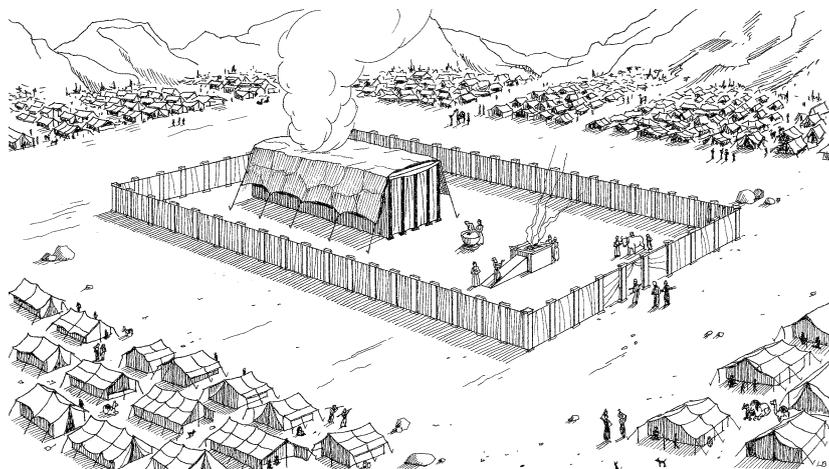
Талант (*евр.* киккар, *грек.* талантон) – деңзи хемчээли (30 кг хире).

Тамы (*евр.* шеол, *орус.* ад, преисподняя) – бурунгу иудей чүдүлге ёзугаар бүгү өлгөн кижилерниң турар чери; өлүглер ораны; алды оран. Иисус Христостун үезинде иудейлер тамыны чүгле бачыттыг кижилерниң кеземче эртер чери кылдыр санаар турган.

Таңма – тускай билзек азы цилиндр хевирлиг эдилел. Ону мойнунга багга астып алгаш чоруур, оон дузазы-биле чагааларга болгаш чугула документилерге чыпшырар воск (чуктун бир хевир), коргулчун болгаш өске-даа чымчак материалдын бичии кезээнге тускай демдек салыр. Ол демдек чоруткан кижиниң эрге-чагыргазын херечилеп, чоруткан кижини ол-дур деп дүүштүрөр. Таңманы юридиктиг документилерге оларны бадыткаары-биле салыр (Э. д. 38:18; Хост. 28:36; Мф. 27:66).

Угаадыглыг чугаа (*орус.* притча) – долгандыр турар амыдыралга ийикпе, азы төөгүге үндезилей чугаалаан, мөзү-шынар азы угаан-сарылы талазы-биле кандыг-бир өөредиг, угаадыг синген чугаа азы үлегер домак. Угаадыглыг чугаалар кандыг-бир чүүлдү болганчок-ла ойзу төөгүүр (Башт. 9:7-16; 2 Хаан. 12:1-10). Иисус Христос Бодунун суртаалдарына ыңдыг янзылыг угаадыглыг чугааларны бо-ла ажыглаар турган (Мф. 13:3-51; Лк 10:30-37).

Ужуражылга майгыны, ыдыктыг майгын (орус. скиния) – израиль чон Египеттен үнүп келген соонда, Дээрги-Чаяакчы оларга онзагай майгынын тигерин дужааган (Хост. 25:8). Ужуражылга майгыны символчуткан утказы-биле израиль турлагга Бурганның бажыңы болур. Ол майгынга Бурган Моисей-биле база Бодунуң бараалгакчылары – бүгү израиль чонну Ооң-биле эптештирер төлээлекчилер-биле ужуражып турган. Майгын Ыдыктыг болгаш Эң ыдыктыг деп ийи өрээлдиг болур (Хост. 26:33). Ыдыктыг өрээлге Бурганга хүннүн-не мөгееринге ажыглаар херекселдер турар. Ынаар чүгле бараалгакчылар кирип болур эргелиг. Эң ыдыктыг өрээлде ыдыктыг аптара турар. Ынаар чүгле Бурганның дээди бараалгакчызы чылда чангыс катап, бүгү чонну бачыттан арыглаар тэзуалды кылыр дээш, кирип болур (Лев. 16 эге). Майгынын долгандыр херим турган, ынаар левиттер база кирип болур турган. Соломон хаанның үезинде Иерусалимде даштан туткан турум өргээ Ужуражылга майгынын солаан (3 Хаан. 6, 8 эгелер).

Урим биле туммим – Бурганның күзел-соруун билип аары-биле ажыглап турган херекселдер: оларның бирээзи «ийе», а өскези – «чок» деп харыс бээр. Ол херекселдер Бурганның дээди бараалгакчызының тускай хапчыгажынга турган (Хост. 28:30; Лев. 8:8; Ы. х. к. 33:8).

Үе – Библияның үелеринде хүндүскү үени он ийи шакка чарып турган. Ол шактарны хүн үнгенинден эгелеп санаар (амгы үениң санаашкыны-биле эртенгиниң алды шак үези). Ынчангаш эртенгиниң 9 шак дээрге хүн үнгенден бээр үшкү шак, 12 шак – алдыгы шак, а дүштекиниң 15 шак – тоску шак болур. Ындыг-даа болза, иудейлер хонуктун эгезин хүн ашканындан (азы хүн үнеринин бетинде кежээден) эгелеп санап турган. А римчилер хонук дүн ортузунда эгелээр деп санап турган.

Үндүрүг хавырыкчылары – Чаа Чагыг-керээниң үезинде Израильге Рим империяның хөреңгизинче үндүрүглер чыып турган еврей дүжүметтер. Можуларга рим эрге-чагыргалар үндүрүг хавыраар эргени хөлезилекчилерге бериптерге, олар үндүрүг хавырыкчыларын дамчыштыр чондан чыып алыр турган. Хөлезилекчи римчилерниң баш удур чугаалаан түндүн төлээр ужурлуг. Хөлезилекчилер болгаш үндүрүг хавырыкчылары бедик үндүрүг төлевирлери тургузуп, артыкшылын боттарынга арттырып ап, байыыр дээш чүткүп турганнар. Ынчангаш үндүрүг хавырыкчыларын бүгү империяга улус көөр хөңнү чок боор турган, а иудейлер

оларны дүрзү-бурганнарга бүзүрээр рим эрге-чагырга-биле кады ажылдап турары дээш база дора көрүп турган. Ынчангаш «үндүрүг хавырыкчызы» деп сөс херек кырында «бачыттыг» деп сөс-биле демей ужур-уткалыг. Ындыг-даа болза, Иисус үндүрүг хавырыкчыларын база хүлээп ап турган, оларның бирээзи Матфей Левий Ооң өөреникчизи апарган (Мф. 9:9; Лк. 5:27).

Фараон – эрте-бурунгу Египеттин хаанын ынчаар адап турган. Бир фараон Иаковтун олгу Иосифче ээ көрнүп, а өскези израильчилерни Египет кулданышкындан хосталып үнгүжеге, каржы-дошкуну-биле дарлап турган (Э. д. 41:38-46; Хост. 1:8-22; 3 Хаан. 9:16).

Фарисейлер – Израильге Иисус Христостун үезинде турган чугула салдарлыг шажынчы бөлүктүн кежигүннери. Фарисейлер боттарын ыдыктыг хоойлуну база иудей ёзу-чаңчылдарны шынгыы сагып чоруур бис деп чарлап чорааннар. Оларның хөй кези бай-шыдалдыг улус турган. Фарисейлерниң төлээлекчилери Дээди иудей Чөвүлөлчө киргеннер. Фарисейлер чүгле Моисейниң хоойлузунун эвес, а ада-өгбелерниң аас-биле дамчыткан чугааларының негелделерин база күүседирин кызып турганнар. Оон ыңай олар Бурганның делегейни шиидер хүнүндө бүгү өлгөн улус катап дирлип кээр деп бодап чораан. Фарисейлер ёзу-чаңчыл талазы-биле арыг боорун хынамчалыг сагып, чоннун улуг хүндүткелин чедип ап, боттарының чүдүлгелии болгаш чаңчылдарының шынгыызы дээш аажок чоргаарланыр турганнар. Шажынчы дүрүмнерни ындыг шынгыы сагывас улусту олар куду көөр турган. Фарисейлер болганчок-ла Моисейниң хоойлузун чүгле даштындан күүседире-биле кызыгаарланыр боорга, Иисус оларны чемелээр чораан (Мф. 5:20, 9:11, 23:2-39; Лк. 18:11). Христоска бүзүрээринин мурнунда Павел элчин база фарисей турган (Аж.-ч. 23:6-9, 26:5).

Ферез чон – Ханаанның суурларынга чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 13:7; Иис. 9:1-2; Башт. 1:4).

Фига ыяжы (*орус.* смоква) – Израильде нептерээн саглагар химистиг ыяш. Ооң чимстери аажок амданныг болгаш хоолулуг, ынчангаш фига ыяжы болганчок-ла тайбың болгаш элбекшилдиг амыдыралдың символу болуп турар. Оон аңгыда фига ыяжы израиль чонну символчудуп көргүзүп болур (Сан. 13:24; 3 Хаан. 4:25; Иса. 38:21; Мф. 21:19-21).

Филистимнер (*евр.* пелешет) – ылап укталган төөгүзү эки билдинмес чон. Олар эрте-бурунгу Ханаанга Кафтор (Крит) ортулуктан чедип келгеннер. Б. э. чедир XII в. филистимнер Ханаанның мурнуу-барыны эринге элээн каш хоорайны – Газа, Аскалон, Азот (Ашдод), Геф (Гат) – эжелеп алгаш, бешки хоорай, Экронну, үндөзилээннер. Олар Ханаанга чурттап чораан чоннардан ылгалдыг турган. Чамдыкта еврейлер филистимнерни «кыртыжадып демдектетпээннер» деп адап турган, чүге дээрге олар Чоокку чөөн чүк чоннарынга чаңчылчаан ол ёзулалды кылбайн чораан. Чөөн чүктүн черлерин чаалаарын уламчылавышаан, олар Ханаанның соңгу-чөөн талазындан барыын чүкчө шимчеп бар чыткан израиль чон-биле уткужа бергеш, дайынны эгелээннер. Ынчалдыр филистимнер, Давид хаан оларны бүрүн аштырышкынга таварыштырбаан шаанда, Израильдин бир кол дайзыны турган (Башт. 3:3, 14:3; 2 Хаан. 8:1; Иер. 47:1-7).

Финикия – Чер ортузу далайның чөөн эринге Тир биле Сидон хоорайларның чоогунга турган күрүне. Амгы үеде ол Ливанның девискээри болур. Финикийжилер дуржулгалыг далай эжиндирикчилери турган.

Ха-дунма – еврейлерде бирги ээлчегде хан төрөл улуска, а оон шупту израильчилерге, өскээр чугаалаарга, ол-ла чонга хамааржыр улус. Ынчаарга Чаа Чагыг-кеезде Христосту дамчыштыр харылзаалыг бүзүрээндер болганчок-ла боттарын

ыпчаар адап, оларда чаңгыс Ада – Бурган барын, олар чаңгыс өг-бүлө болуп, ынакшылдыг болгаш бот-боттары дээш удур-дедир сагыш човап чурттаарын оралдажып турарын онзалап демдегледип турарлар.

Халдей чон (*евр.* касдим) – Вавилон күрүнениң девискээринде чоннарнын бирээзи, ол бир кезек үе-чадада эрге-чагырга ээлеп турган. Бо сөстү болганчок-ла Вавилон күрүнениң бүгү чурттакчыларының ады кылдыр ажыглаар (4 Хаан. 24:1-17; Иер. 24:4-5, 25:12, 51:24).

Хамос (*евр.* Кемош) – моавтарның мөгөйип турган дүрзү-бурганы (3 Хаан. 11:7, 33; Иер. 48:13, 46).

Хан – ханда амы-тын синген деп санап турган, а амы-тын, бодунуң ээлчээнде, чүглө Бурганга хамааржыр. Бир эвес кандыг-бир кижини өлүрүп каан болза, төпкен хан-биле ол чер бужартай бээр. Дириг амытанны өлүрүп тура, ооң ханын черже төптөр ужурлуг. Ханны ижерин азы аыш-чем кылып ажыглаарын кижилерге чөпшээрөвейин турган (Э. д. 9:4). Өргүл салганда, ханны кижини азы өргүл салыр черни арыглаары-биле ажыглап болур турган (Лев. 17:11). Чаа Чагыг-керээде Иисус Христостуң белдир-ыяшка төккен ханы онза ужур-уткалыг апарган. Ол дээрге Бодунуң амы-тынын өргээни-дир, оон ачызында Бурган биле кижилер аразынга эптежилге чедип алдынган. Эрги Чагыг-керээ өргүлгө салган дириг амытаннар ханын дамчыштыр чардынган, а Чаа Чагыг-керээни Иисус Христостуң ханы-биле шынзыткан (Мф. 26:28; 1 Пет. 1:18-19; Евр. 10:29).

Ханаан – Чер ортузу далайның чөөн эриниң чоогунда чер. Ол черниң девискээринче амгы үедеги Израиль болгаш чамдык кожа күрүнелер кирип турган. Ханаанны Бурган Авраамга болгаш ооң үре-салгалынга бээрин азаан (Э. д. 12:5-7). Чоорту Ханаанны израильчилер эжелеп алган. Ханаанның чурттакчыларын хананейлер дээр. Эге дөс деп ном ёзуугаар, хананейлер Нойнуң уйнуу Хаамдан укталган (Э. д. 9:18, 10:6). Хананейлер хөй кезиинде финикийчилерниң төрөлдери деп санадыр. Бурган израильчилерге хананейлерни оларның арын-нүүр чок, каржы-дошкун амыдыраар аяны дээш кыргып-хыдып каатарын дужааган (Ы. х. к. 20:16-18). Арткан хананейлер израильчилерниң чалчалары апарган (Иис. 9:27). Ол хананейлер дүрзү-бурганнарга бараан болуп турар болганда, израильчилерге дүрзү-бурганнарга чүдүүрүнче күткүлгениң үнер дөзү бооп турганнар.

Херувим – чалгынның, күштүг, дээр уктуг амытан; Бурганның бараан болукчүзү (Э. д. 3:24). Эрте-бурунгу израильчилер херувимнерни чалгынның бугалар азы чалгынның арзылаңнар деп бодап турганнар. Херувим дүрзүлери ыдыктыг аптараның кырынга-даа, Соломоннуң тутканы өргээ иштинге-даа турган (Хост. 25:18-22; 3 Хаан. 6:23-28).

Хет чон – Ханаанның оглу Хеттиң үре-салгалы (Э. д. 10:15). Хет чоннуң найысылалы амгы Турцияның девискээринге турган. Б. э. чедир 1200 чылда хеттерниң Ханаанның чамдык кезектерин хаара туткан улуг империязы турган. Эрги Чагыг-керээде хеттерни болганчок-ла, израильчилер чуртту эжелеп алыр бетинде, Ханаанга чурттап чораан чоннарның бирээзи кылдыр демдегледип турар (Хост. 3:8; Иис. 1:4).

Хиввей чон – Ханаанның девискээринге, израильчилер ону эжелеп алыр бетинде, чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 10:17, 34:2).

Хойлар – Израильге хойну арыг дириг амытан деп санаар: чөмгө, хеп кылырынга болгаш өргүл кылыры-биле ажыглаар турган. Өшкүлерге деңнээрге, хойлар томаанның, кадарчыга дыңнангыр, ыңчангаш хойлар-биле болганчок-ла Дээрги-